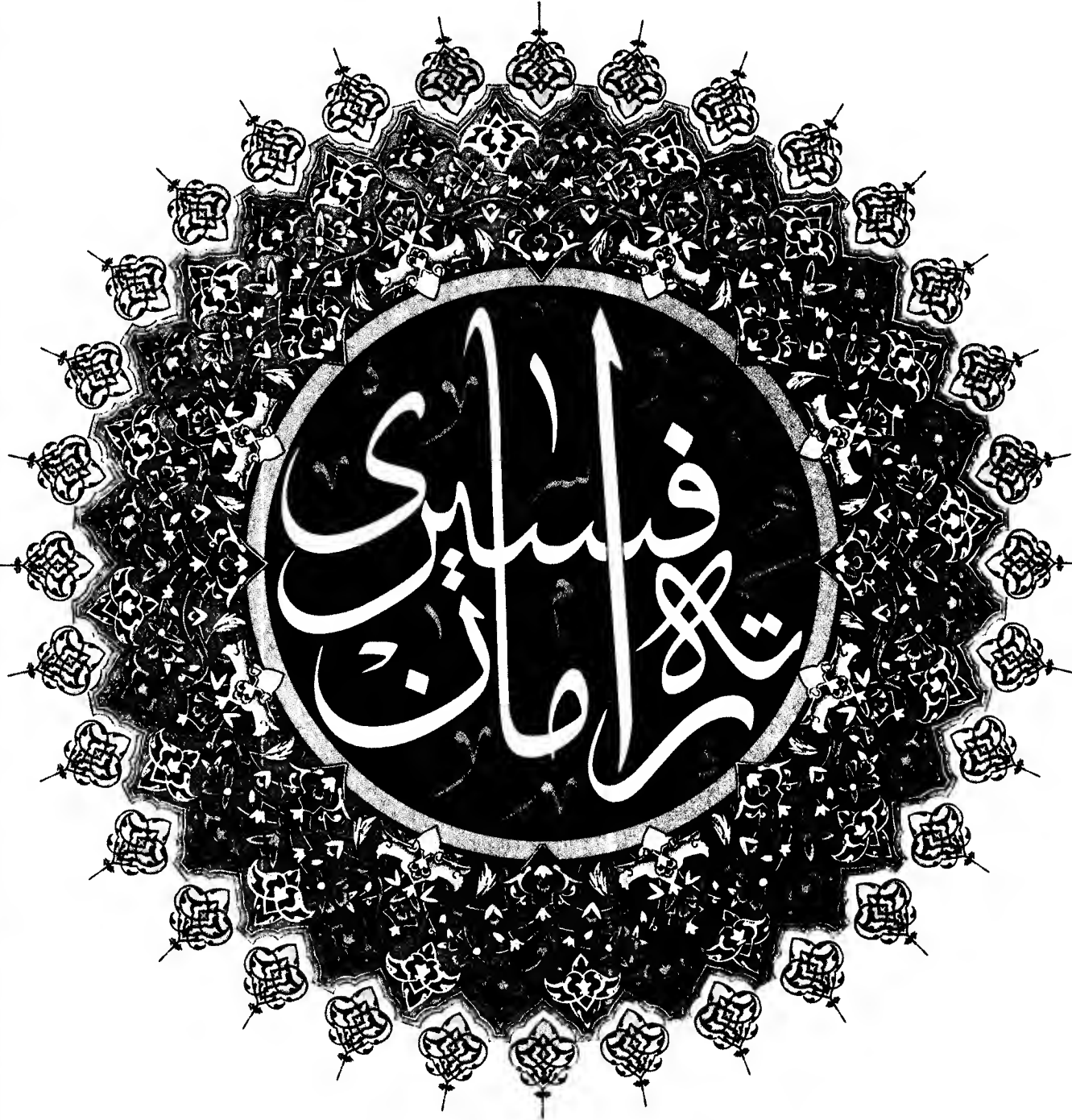

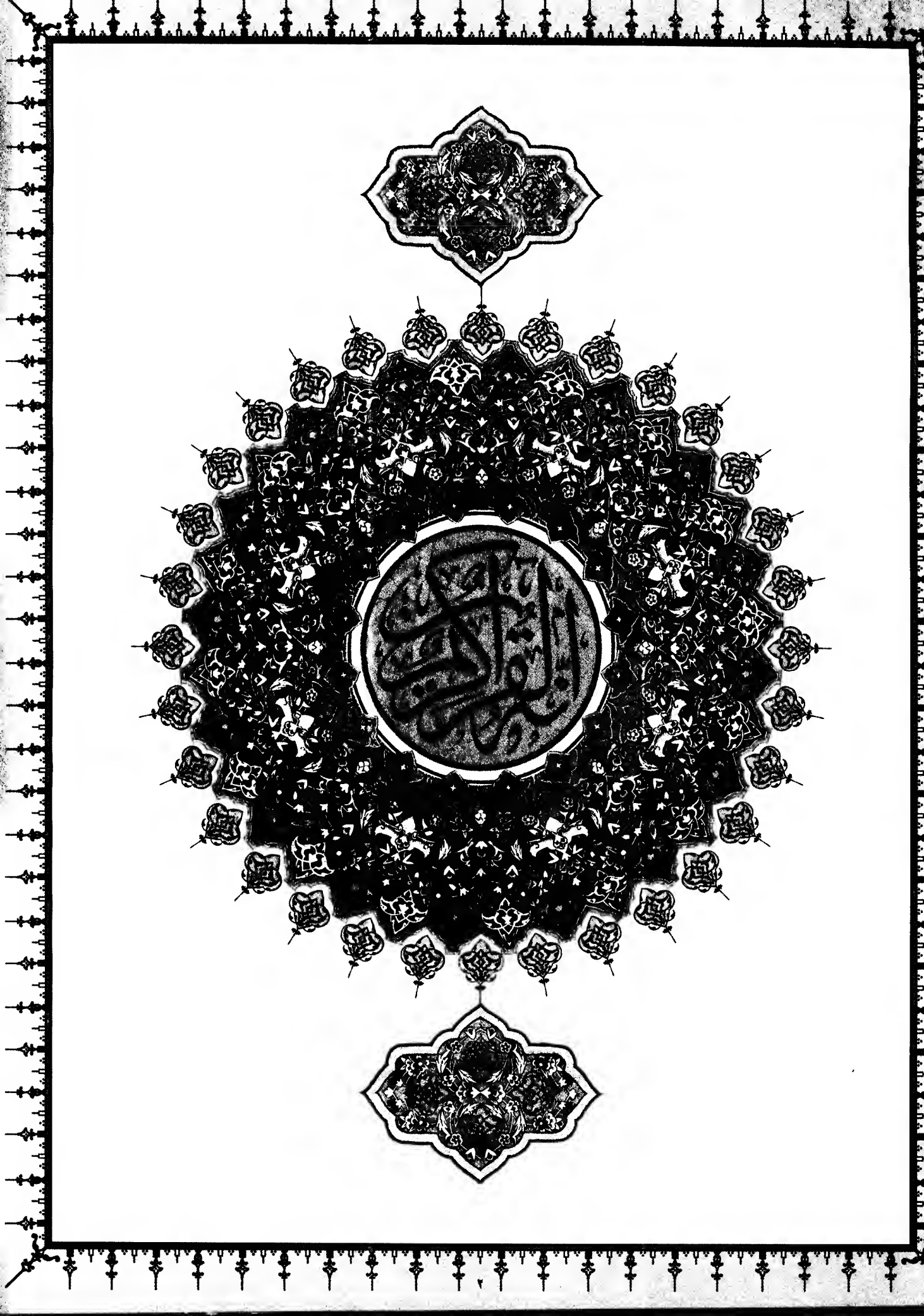
نوسینی:

نہ حمہد کاکہ مہ حموود

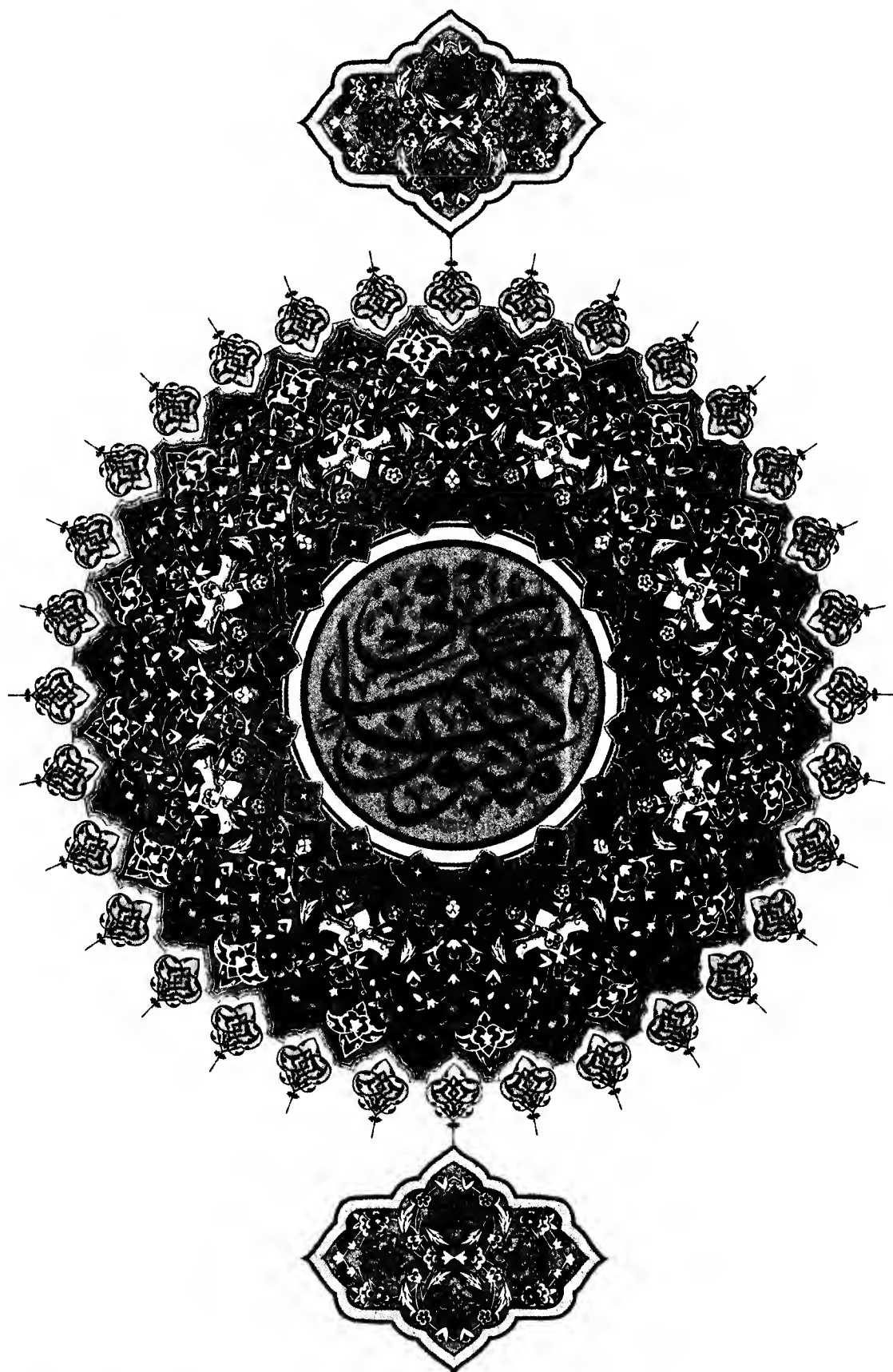

لہ مانا و مہ بہستی قورئان

خواه‌نی نامه‌ی ناسمانی بوون و، له‌یه‌کتره‌وه نزیك بوون؛ ئینجا لیره‌دا قورئان ئینکاری شه‌و به‌ته‌ما بوونه‌یان ده‌کا وده‌فرموی: ﴿۷۵﴾: أَفَتَطْمَعُونَ أَنْ يُؤْمِنُوا لَكُمْ ﴿۷۵﴾ ناخو ئیوه (ته‌ی ئیمانداران!) به‌ته‌مان خه‌لکیکی ئاوی وه‌ک جووله‌که، برّوا به‌ینن و ئایینی ئیوه قبول بکه‌ن؟ ﴿۷۶﴾ وَقَدْ كَانَ فَرِيقٌ مِنْهُمْ يَسْمَعُونَ كَلَامَ اللَّهِ

به‌بکوژه‌که‌ی خوی کردوگوتی: دوو ئاموزاکه‌ی خوم کوشتمیان، به‌لام دواي شه‌و قسه‌و گفتوگویه، نه‌زیاو خیرامرده‌وه. (عه‌بدول‌وه‌ههاب نه‌ججان) له‌کتیبی (قصص الانبیاء) دا ده‌لی: مه‌سه‌له‌ی زیندوو بوونه‌وه‌ی کوژراوه‌که به‌و شیوه‌یه که ته‌فسیره‌کان یاسی ده‌که‌ن، له‌قورئان و فرموده‌کاندا هیچ ده‌قیکی له‌سه‌ر نه‌هاتوه، شه‌وه به‌سه‌لینن، به‌لکو له‌دروو ده‌له‌سه‌ی (به‌نی ئیسرائیل) ده‌چی و، به‌نی و نه‌بی تیه‌ه‌لکیشی شه‌وانه، که‌وابوو بیده‌نگ بوون له‌و جوړه قسانه‌و باشترو له‌بارتره‌و له‌گه‌ل ده‌قی قورئانه‌که‌دا ﴿۷۷﴾ وَبَرِّكُمْ آیاتِه لعلکم تعقلون ﴿۷۷﴾ خوی گه‌وره چه‌ندین به‌لکه‌ی ده‌سه‌لاتی خویقان نیشان شه‌دات وه‌ک شه‌م رووداوه سه‌رسوره‌ینه‌ره- تا به‌لکو تیبه‌گه‌ن و به‌ر له‌ده‌سه‌لاتی خوی گه‌وره بکه‌نه‌وه‌و باوه‌ری راست و دروست بینن. (مه‌راغی) له‌ته‌فسیره‌که‌یدا ده‌لینت: بویه خوا له‌ناو گیان له‌به‌راتی تردا فرمانی به‌سه‌ر برینی مانگادا، چونکه شه‌وانه گونیه‌که په‌رست بوون، خواش ته‌یه‌وی هوشیاریان بکاته‌وه‌و، خواکه‌شیان پی سه‌ر بری، تا بیریک بکه‌نه‌وه‌و تی به‌گه‌ن که‌چون ده‌بی خودا سه‌ر بری. ده‌بی شه‌وه‌یش یلین: هه‌ر له‌به‌ر شه‌وه‌ش بوو که‌خوی گه‌وره هه‌ر له‌سه‌ره‌تاوه کوژراوه‌که‌ی زیندوو نه‌کرده‌وه.

دله‌قیی جووله‌که:

ئینجا دواي نیشاندانی شه‌وه‌موو به‌لکه‌و موعجیزانه، که‌چی هه‌ر سوودیان له‌وه‌نه‌گرتن، خوی گه‌وره پێیان ته‌فرموی: ﴿۷۴﴾: ثُمَّ قَسَتْ قُلُوبُكُمْ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ فَهِيَ كَالْحِجَارَةِ أَوْ أَشَدُّ قَسْوَةً ﴿۷۴﴾ که‌چی دواي شه‌وه‌موو موعجیزانه‌ش دله‌کانتان بوونه به‌رد، بگره له‌به‌رد ره‌قتریش، واته: شه‌وه‌کانی به‌عقوب هیچ په‌ندو ئاموزگاریه‌کیان وه‌نه‌گرت! ﴿۷۵﴾: وَإِنْ مِنَ الْحِجَارَةِ لَمَا يَتَخَرَّجُ مِنْهَا الْأَنْهَارُ ﴿۷۵﴾ بێ گومان تاشه به‌ردی وا هه‌یه، به‌خورم و ته‌وژم جوگه‌ ئاوی له‌ه‌له‌ده‌قوڵ ﴿۷۶﴾: وَإِنْ مِنْهَا لَمَا يَشْقُوقُ فَيَخْرُجُ مِنْهُ الْمَاءُ ﴿۷۶﴾ وه‌ه‌ندیکیشیان شه‌قار شه‌قار ده‌بن و دله‌وه‌دله‌وه‌ ئاوی له‌ دینه‌ ده‌ری ﴿۷۷﴾: وَإِنْ مِنْهَا لَمَا يَهْبِطُ مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ ﴿۷۷﴾ وه‌ه‌شیانه له‌ترسی خوا له‌چیا کاته‌وه به‌ره‌یه‌ته‌وه، که‌چی دله‌ ئیوه‌ی، (به‌نی ئیسرائیل) به‌هیچ شتی نه‌رم نابیت ﴿۷۸﴾: وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿۷۸﴾ شه‌مه‌ش یزانن که: هه‌رگیز خوا له‌ کاروکرده‌وه‌کانتان بێ ئاگا و خافل نییه.

به‌ته‌مای باوه‌ر هینانی جووله‌که مه‌بن:

په‌یامبه‌رو هاوه‌لانی زور هه‌ولیان ده‌داو، زوریش سووربوون له‌سه‌ر باوه‌ره‌ینانی جووله‌که، چونکه هه‌ردوولایان (ته‌مان و نه‌وان)

قَالُوا ادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّنْ لَنَا مَا هِيَ إِنَّ الْبَقَرَةَ شَبَّهَ عَلَيْنَا وَإِنَّا شَاءَ اللَّهُ لَمُهْتَدُونَ ﴿۷۶﴾ قَالَ إِنَّهُ يَقُولُ إِنَّهَا بَقَرَةٌ أَذَلُولٌ تُثِيرُ الْأَرْضَ وَلَا تَسْقِي الْمَرْءَ مَسْلَمَةً لَا شَيْءَ فِيهَا مَالًا وَالْأَنْثَى حَمْلٌ بِالْحَقِّ فَذَبِّحُوهَا وَمَا كَادُوا يَفْعَلُونَ ﴿۷۷﴾ وَإِذْ قُلْتُمْ نَفْسًا فَاذْرَاهُ ثُمَّ فِيهَا وَاللَّهُ يُخْرِجُ مَا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ ﴿۷۸﴾ فَمَلَأْنَا ضَرْبُوهُ بِبَعْضِهَا كَذَلِكَ يُعَذِّبُ اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ وَيُزِيلُ عَنْكُمْ أَلَيْتِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿۷۹﴾ ثُمَّ قَسَتْ قُلُوبُكُمْ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ فَهِيَ كَالْحِجَارَةِ أَوْ أَشَدُّ قَسْوَةً وَإِنْ مِنَ الْحِجَارَةِ لَمَا يَتَخَرَّجُ مِنْهُ الْأَنْهَارُ وَإِنْ مِنْهَا لَمَا يَشْقُوقُ فَيَخْرُجُ مِنْهُ الْمَاءُ وَإِنْ مِنْهَا لَمَا يَهْبِطُ مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿۸۰﴾ أَفَتَطْمَعُونَ أَنْ يُؤْمِنُوا لَكُمْ وَقَدْ كَانَ فَرِيقٌ مِنْهُمْ يَسْمَعُونَ كَلِمَ اللَّهِ ثُمَّ يُحَرِّفُونَهُ مِنْ بَعْدِ مَا عَقَلُوهُ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿۸۱﴾ وَإِذَا قُلُوا الَّذِينَ آمَنُوا أَلَا آمَنَّا وَإِذَا خَلَا بِبَعْضِهِمْ إِلَى بَعْضٍ قَالُوا أَتُحَدِّثُونَهُمْ بِمَا فَتَحَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ لِيُحَاجُّوكُمْ بِهِ عِنْدَ رَبِّكُمْ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿۸۲﴾

خو ده‌سته‌یه کیشیان فرموده‌وه قسه‌ی خویان بیست ﴿۷۶﴾: ثُمَّ قَسَتْ قُلُوبُكُمْ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ فَهِيَ كَالْحِجَارَةِ أَوْ أَشَدُّ قَسْوَةً ﴿۷۶﴾ هه‌لسان واتاو ماناکه‌یان گوری! ﴿۷۷﴾: وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿۷۷﴾ ده‌شیانزانی لایان داوه‌و کاریکی هه‌له‌یان کردوه‌وه، به‌لام له‌به‌ر عینادی و سه‌ره‌یچییان، کۆیان نه‌کرده‌وه‌وه ده‌سه‌ر دار نه‌بوون، که‌وابوو هه‌رگیز ئیوه به‌ته‌مای ئیمانی شه‌وانه مه‌بن، له‌ولایشه‌وه ﴿۷۸﴾: وَإِذَا قُلُوا الَّذِينَ آمَنُوا أَلَا آمَنَّا ﴿۷۸﴾ هه‌رکه به‌برواداران ده‌گه‌ن ده‌لین: ئیمه باوه‌رمان هیناوه ﴿۷۹﴾: وَإِذَا خَلَا بِبَعْضِهِمْ إِلَى بَعْضٍ ﴿۷۹﴾ هه‌رکه له‌گه‌ل په‌کتریشدا کۆده‌پنه‌وه ﴿۸۰﴾: قَالُوا أَتُحَدِّثُونَهُمْ بِمَا فَتَحَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ ﴿۸۰﴾ به‌په‌کتر ده‌لین: ئاخو چون ده‌بی ئیوه شه‌و قسانه‌ی که‌خوا له‌ته‌وراتدا پێیداوون و ئاگاتان لیه‌تی - له‌بابه‌ت پێغه‌مبه‌ر و ئیسلامه‌وه - لای موسلمانه‌کان ده‌رکینن؟ ﴿۸۱﴾: لِيُحَاجُّوكُمْ بِهِ عِنْدَ رَبِّكُمْ ﴿۸۱﴾ هه‌تا بیکه‌نه‌ به‌لکه‌ لای په‌روهر دگارتان و، له‌دواروژیشدا زال بن به‌سه‌رتانا؟ ﴿۸۲﴾: أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿۸۲﴾ ناخو تاکه‌ی تی ناگه‌ن و بیرناکه‌نه‌وه؟ واته:

سورته فاتیحه

مککه مکیه (۷) ناهه، (۲۵) وشه، (۱۱۳) پیته

به ناوی خوی به خشنده میهره بان

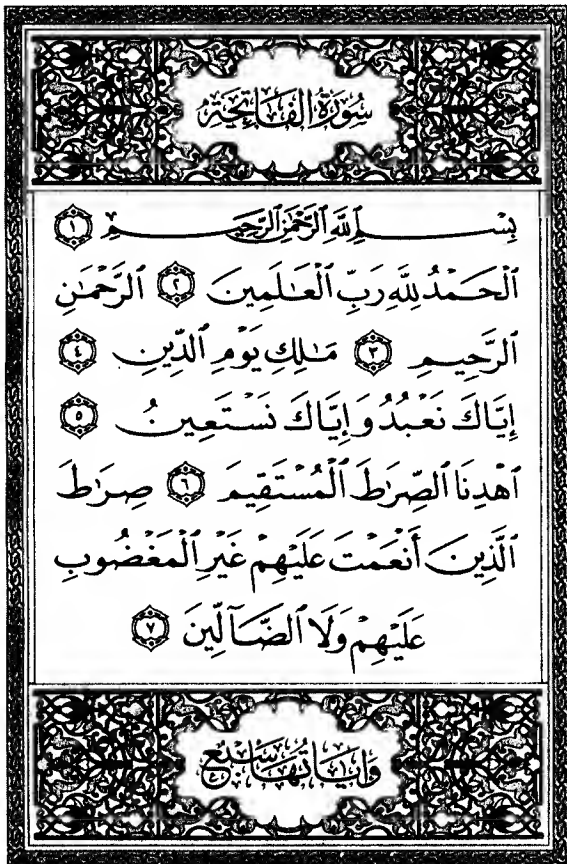
ثم سورته له بهرئه وه له دانانی ریزه بندی سورته ته کانی قورئاندا - نهک له هاتنه خواره ودهدا - له سه ره تاي قورئانه وهیه پیی دهلین: سورته فاتیحه (وأم الكتاب) دایکی کتیبان، له فهرمووده یه کدا - ترمزی ریوایه تی کردوه - ده فهرموئ: ((الحمد لله رب العالمین أم القرآن، وأم الكتاب، والسبع المثانی والقرآن العظيم)). ثم سورته له گهل که می ژماره ی ثایه ته کانیدا، ماناو مه به ستیکی ئیجگار فراوان و زور گرنگ ده گیه نی، ههرله بناغه سه ره کییه کانی ئیسلامه وه، هه تا پایه و لقه کانی، ئینجا ئیمان و بیروباوهر، نه وسا خوا به رستی، ریکه خستنی نه حکامه کان، رۆژی دوایی و رستاخیز، ناوو سیفه ته جوانه کانی خوا و هه رگرتنی یارمه تی هه رته نها له خوی، خوا به رستی ته نها هه ر بۆئه، داوای دامه زراندن و سه قامگیر بوون له سه ر ریگه و ریبازه راسته که ی ئیسلام، ریگه ی په یامبه ران و، پیاوچاکان و، خۆشه ویستان و دوستانی خوا، خو دورگرتن له هه موو ریگه لاروخچه کان، له گش ریچکه و تووله ریگاکان، هه ر له بهر نه مه یشه خویندنی له نویره کاندای پیویست و واجیب کراوه، وه به گه وره ترین و به پیتترین سورته ته کانی قورئان له قه له م دراوه، چونکه له بوخاریدا هاتووه: ((لَاَعْلَمَنَّكَ سُوْرَةُ هِيَ اَعْظَمُ السُّوْرِ فِي الْقُرْآن: الحمد لله رب العالمین، هی السبع المثانی والقرآن العظيم الذي أوتيت)) واته: سویند به خوا سورته تیکت فیر ده که م که له هه موو سورته ته کانی قورئان مه زنترو گه وره تره..

دهبی هه موو کار ی هه ر به ناوی خوا وه بی:

به ئی خوی گه وره میهره بان له سورته کورته دا مروئ تیده گه نییت که دهبی هه موو ئیش و کار و جم و جوول و بزووتن و هه ول و خه بات و تیکوشانیکی ته نیاو ته نیا به ناوی نه وه وه بی و، هیچ شتیکی تری ئاویت نه کری، نه گینه ده بیته کوفرو شیرک، چونکه بته رسته کانی نه و ده مه ش ناوی خویان ده هیئا، به لام ناوی شتی تریشیان ده خسته پالی، بۆیه خوی بالاده ست له سه ره تاي قورئانه وه فیرمان ده کا که: نابی ئیمه ش به هه له و په له ی موشریکاندا بچین، بۆیه به م شیوهیه ده فهرموئ:

۱: بسم الله ﴿تَـنْهَـا بَـنَـاوی خَـاوه ئَـم سَـوَرَه تَـه ئَـنَـیْـرَـمَـه

خواره وه، ده سا ئیوه ش (ئهی ئیمانداران!) له ته واوی جم و جوول و ئیش و کاره کانتاندا هه ر به ناوی خوا وه کار بکه ن، (نهک به ناوی پاشاو سه روک و خاوه ن هیزه کان و هه رشتی تره وه) وه هه ر بۆ نه و بکوشن و هه ول بده ن، چونکه هیچ که سیکی تر - بیجگه له خوی - هیچ شتیکی به ده ست نییه و، هیچ کاریکیش به بی نه و

پیروژ نابیت، ﴿الرحمن الرحيم﴾ به خشه رو به به زه یی و دلاویه. ۲: الحمد لله ﴿ته واوی جو ره کانی سو پاس و ستاییش ته نها هه ر بۆ خوایه

﴿رب العالمین﴾ که په روه دگاری ئاده می و فریشته و گشت ئاسمانه کان و زه ویی و بوونه وه ره، په روه دگاری ته واوی جیهانه کانه، که وابوو ئایینه که شی په یام و نامه کی عاله مییه. ۳: الرحمن الرحيم ﴿به خشنده ی به به زه یی میهره بانه. به زه ییه که ی ئیجگار فراوانه، میهره بانیه که یشی به رده وام و نه براویه ۴: مالک يوم الدين ﴿خواه نی رۆژی پاداشت و تۆله یه، که سیکی تر نییه - بیجگه له و - شتیکی به ده ست بیت، به تاییه تی له و رۆژه دا، وه کو له ثایه تیکی تر دا ده فهرموئ: (یوم لاتملک نفس لنفس شیئا والأمر يومئذ لله) ۱۹/۸۲..

دەبىي ئەنئىنا بە بەرنامەي خوا كار بکەين:

بەلى پېۋىستە باشتەر لە قورئانى پېرۇز وردىنەو تى بگەين، تا رېك وېك ترو قولتەر خۇمانى تەسلىم بکەين و، لە ھەموو ئىش وکارەکانماندا ھەر پەپرەي لەو بکەين، دەبىي ھەرچۇنى نوپۇز رۇزۋو ھەجمان بە بەرنامەي خوا بەرئو ھەبەين، ھەرئاۋاش سىاسەت و ئابورىيى و، كارى كۆمەلەيتىي و فەرھەنگىشمان ھەر بەو پېۋانە بىت، بۆيە فەرمانمان پى دەكاو، پىمان دەلېت كە: بەزمان ولەناخى دەلەو ھەبلىين: ﴿ ۵: اياك نعبد ﴾ خۋايە تەنھا ھەر ئەتۇ دەپرەستين، تەنئيا بەرنامەو پىرۇگرامەكەي تۇمان لاپەسەندە، ھەر گوى رايەل و ملکہچى تۇ دەبين، يەكتاپەرستيتى (توحيد الألوهية) راستەقىنە — كە گەلى كەس تىيىدا دەكەوئە ھەلەو، ھەلە دەبى — بەم شىۋەيە جىيەجى دەبى و لەلای خوا قېۋولە ﴿ اياك نستعين ﴾ ۋە تەنھا ھەر لەتۇ داۋاي يارمەتتەي و كۆمەك دەكەين، تەنھا ئەتۇي كەبتوانى لەرۇزە سەختەكاندا يارمەتيمان بەدەيت و سەرمان خەيت بەسەر دوزمنى خۆت و ئىمەدا، (توحيد الربوبية) راستەقىنەش ئەمەيەو، دەبىي ھەموو شىتېكمان بگېرپەنەو بۇلای خوا ﴿ ۶: اهدنا الصراط المستقيم ﴾ خۋايە پىنماييمان بکە بۇ رېگەو رېبازە راستەكەي خۆت كەئايىنى پېرۇزى ئىسلامەو شارەزامان بکە، ۋەھەر لەسەر ئورپىيەش بەھەمىشەي سەقامگىرو دامەزراومان بکە ﴿ ۷: صراط الذين ائمت عليهم ﴾ رېي ئەو كەسانەي كەناز و نىعمەت و بەخششى خۆتت بەسەردا رشتوون — لەپەيامبەران و، راستگۇيان و شەھيدان و پياۋچاكان — ﴿ غير المعصين منهم ولا الضالين ﴾ نەك رېي ئەوانەي كە خەشم و قىنى تۇيان بەسەردا رۇا، ۋەك گەلى يەھود، ۋە نەك رېي ئەوانەيش كە گومراو سەرلېشىۋا بوون، ۋەك گەلى گاۋران. سەبارەت بە فەزىل و گەۋرەيى ئەم سوورەتە گەلى فەرموودە ھەيە، لەوانە پېشەۋا (ئەحمەد) گېراۋەتتەيە: ((والذى نفسى بيده ما أنزل الله فى التوراة ولا فى الإنجيل ولا فى الزبور ولا فى الفرقان مثلاً، هى السبع المثانى والقرآن العظيم الذى أوتيته)). سۈيىند بەخۋا نە لە تەۋرات و، نە لە ئىنجىل و، نە لە زەبوورو، نە لە فۇرقاندا سوورەتتەيى تر ۋەكو ئەم سوورەتتى (فاتىحە) يە كە بە من دراۋ، نە ھاتوۋە.. جاتۇيش (ئەي ئيماندار!) زۇر بە وردىي و ملکہچىرەنەو بېخۋىنەو پەپرەۋىي بکە.

بسم الله .. بە ھىۋاش، يان بە دەنگى بەرز بېخۋىنرى؟:

لەبارەي (بسم الله الرحمن الرحيم) ھەمىشە ھاۋەلان بە

(بسم الله الرحمن الرحيم) قورئان يان دەس پى دەكرد، ۋە بەكۇ دەنگى ھاۋەلان (بسم الله الرحمن الرحيم) سوورەتتى (نەمل) ئايەتتەكە لەئايەتەكانى قورئان، بەلام ئەمە كە لەسەرەتاي ھەموو سوورەتەكانەو (بسم الله..) ھەيە، ئايا ئايەتتەك سەربەخۋىيە؟ يا بەشىكە لەسەرەتاي ھەرسوورەتتى كە تىيىدا نووسراۋە؟ يان تەنھا بەشىكە لەسوورەتتى (فاتىحە)؟ يان ھەرئايەتتەك نىيە لەقورئان؟ بەلكو تەنھا بۇجىاكرەنەو سوورەتەكانە لە يەكدى. جابۇ ئەم ۋەلامانە زانايانى پىشيانان و پاشيانان دەربارەي ھەر يەك لەبۇچوۋانە قەسەيان جىاۋازە، بۇ نموونە: (ئىبين عەبباس) دەلى: ((إن رسول الله ﷺ كان لا يعرف فصل السورة حتى ينزل عليه (بسم الله الرحمن الرحيم). (ئەبى داۋود: كتاب الصلاة ۲۰۹/۱) واتە: پىغەمبەر ﷺ سەرەتاي سوورەتەكانى قورئانى بۇ لىك نەدەكرەيەو، ھەتا (بسم الله..) دەھات. ئەبوعەبدۇللاي نىشاپورىي (حاكيم) ئەم رېۋايەتەي لە (مستدرک) دا ھىناۋە. ۋەلە (سەھىح) ئىبين خوزەيمە) شىدا لە (ئوم سەلەم) ھەۋە ھاتوۋە: ((إن رسول الله ﷺ قرأ البِسْمَلَةَ فى أول الفاتحة من الصلاة وعدّها آية)) كە پىغەمبەر ﷺ لە گشت نوپۇزەكانىدا لەسەرەتاي (فاتىحە) ھەۋە (بسم الله..) ي دەخۋىندو بە ئايەتتەكى فاتىحەشى دادەنا. (ئىبين كەسىر) دەلى: (عەمرى كورى ھاروۋنى بەلخىي) ش ئەمە رېۋايەت دەكا، بەلام رېۋايەتەكەي لاۋازە، جا ئەو ھاۋەلانەي لىيان ئەگېرەنەو (بسم الله..) يان بەئايەتتەك لە گشت سوورەتەكان دانائە بېجگە لە سوورەتتى (بەرئەت)، ئەم بەرپزانەن: (ئىبين عەبباس، ئىبين عومەر، ئىبين زوبەير، ئەبو ھورەيرە، عەلى ئەبى تالىب). لە پاشيانانىش (تابەين): (عەتا، تاۋس، سەئىدى كورى جوبەير، مەكھۋول؛ زەھرى، عەبدۇللاي كورى موبارەك، شافعى، ئەحمەدى كورى ھەنبەل، ئىسحاقى كورى راھوۋيە، ئەبو عوبەيدۇلقاسم، ئىبين سەلام — رەھمەتتى خودايان لى بى — بەلام پېشەۋا (مالىك و ئەبى ھەنىفە)، ھاۋەلاننىشيان دەللىن: نەلە فاتحەو، نەلە غەيرى فاتحەدا ئايەت نىيە.

جا ئاخۇ لەنوپۇزدا بەدەنگى بەرز دەخۋىنرى؟ يان بەدەنگى نزم ھىۋاش؟ بەلى ئەوانەي پىياناۋە ئايەتتەك نىيە لەسوورەتتى فاتىحە، دەنگى بۇ بەرز ناكاتەۋە، ھەرۋەھا ئەۋكەسەش دەلى بەشىكە لەسەرەتاي فاتىحە، ئەوانەش كە دەللىن بەشىكە لەسەرەتاي گشت سوورەتەكان لە نپۇ خۋاندا قەسەيان جىاۋازە، پېشەۋا شافعى، زۇرېك لەھاۋەلان ۋەك: (ئەبوھورەيرە، ئىبين عومەر، ئىبين عەبباس، موعاۋىيە، ئىبين عبدالبىر و بەيھەقى لە عومەرو عەلى) ھەۋە ئەگېرەنەو، ۋە لە رېۋايەتتەكى (غەرىب) شىدا ھاتوۋە

که هەر چوار خەلیفە کەش بە دەنگی بەرز لە نوێژا خویندویانە. له (تابعین) یشدا ئەم بەرپێزانە بە دەنگی بەرز خویندوویانە: (سەعیدی ئیبن جوبەیر، عیكره‌مه‌، ئەبو قەلابە، زەهری، عەلی كوری حوسەین، موحمەدی كوری عەلی، سەعیدی كوری موسەبیەب، عەتا، تاوس، مواهید، سالم، موحمەدی كوری كەعبی قورەیزی، ئەبی بەكری موحمەدی كوری عەمری كوری حەزم، ئەبو وائیل، ئیبن سیرین، موحمەدی كوری مۆنكەدیر، عەلی كوری عەبدوللای كوری عەبباس، موحمەدی كوری نافیعە بەندە ئیبن عومەر، زەیدی كوری ئەسەلم، عومەری كوری عەبدولعەزیز، ئەزرەقی كوری قەیس، حەبیبی كوری ئەبی سابیت، ئەبی شەعسا، مەكحول، عەبدوللای كوری مەعقیل، وەئیمامی بەیھەقی، عەبدوللای كوری سەفران و موحمەدی كوری حەنیفەشی زیاد كردوو. بەلگەشیان ئەوەیە كە: (۱) ئەبوو هورەیرە لە نوێژكیدا بە دەنگی بەرز (بسم الله...) ی خویند، كاتێكیش لێبوویەو، وتی: ئەم نوێژەم پێ بە پێ وەكو نوێژی پێغەمبەر بوو. **نەسایی:** كتاب الإفتتاح ۱۳۴/۲. (۲) ئیبن عەبباس دەلی: **پێغەمبەر** (بسم الله الرحمن الرحيم) ی بە دەنگی بەرز دەخویند. (ئەبوو داوود، ترمزی). (۳) ئەنەسی كوری مالیک دەلی: لە شیوێی خویندەنەوێ پێغەمبەر یان **پرسی:** ئەویش وتی: (كانت قراءتُهُ مَذًا، ثم قرأ (بسم الله الرحمن الرحيم) يَمْدُ بسم الله، ويمد الرحمن، ويمد الرحيم) بوخاری. (۴) لەتەك فەرموودەییەکی تریش كە پێشەوا (ئەحمەد) هێناویەتی. دەستەییەكیش دەلێن: بە دەنگی بەرز ناخویندری، ئەمەش رای هەر چوار خەلیفە کەو، عەبدوللای كوری موغەفەل و خەلکیکی ترە لە پێشینان و پاشینان. لە فەرموودەییەکی (متفق علیه) یشدا كە (ئەنەس) دەلی: (صَلَّيْتُ خَلْفَ النَّبِيِّ ﷺ وَأَبَى بَكْرٍ وَعُمَرُ وَعُثْمَانُ فَكَانُوا يَسْتَفْتِحُونَ بِالْحَمْدِ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ). پێشەوا (موسلیم) یش ئەم رویاوەتەیی دیکە هێناو: (لا يذكرون (بسم الله الرحمن الرحيم) في أول قراءة، ولا في آخرها) هەر وەكو ئیمامی (بوخاری) ش هێناویەتی لە (كتاب الاذان، ۱/۱۸۹). ئەمەیی باسكرا بەلگەیی ئەو كەسەییە كە لە نوێژدا (بسم للـ...) ی بە دەنگی بەرز دەخوینتی، ئەو كەسەش كە بە هیواش بیخوینتی، ئەوا نوێژەكەیی هەردوولا دروستە، بەلام خویندەنەوێ بە دەنگی نەهینی و هیواش لە رهوشتی پێغەمبەر و خەلیفەکانەوێ نزیكترەو، فەرموودەیی (متفق علیه) یشی لەسەرە.

چەند زانیارییەکی پێویست:

* سوورەت: بەبەشی لە قورئانی پێرۆز دەلێن كە لە سێ ئایەت

كەمتر نەبێ. شیاوی باسیشە گش قورئان (۱۱۴) سوورەتە، درێژترینی سوورەتی، سوورەتی (بەقەرە) یە، و كورتترین و بچوكتترین سوورەتیشی، سوورەتی (كەوسە) یە، درێژترینی ئایەتیشی، ئایەتی (۲۸۶) ی سوورەتی (بەقەرە) یە، وە كورتترینی ئایەت، ئایەتی (مُذَاهَمَاتَانِ) ی سوورەتی (الرحمان) ه. * ئایەت: بە واتای نیشانە هاتوو، ئایەتەكانی قورئانیش: (۶۲۰) و زیادهیە كە، لە نێوان (۴) تا (۴۰) ئایەت.

* سوورەتی (فاتیحە/۷) ئایەتە، ئیمامی شافیعیی (رەحمەتی خوای لی بیّت) (بسم الله...) بەیەكەم ئایەتی قورئان دادەنێ، بەلام زانیانی دیکە (الحمد لله) بەیەكەم ئایەت دادەنێن و (بسم الله...) بە ئایەت دانانێن، جا بە پێی ئەم بۆچوونە ئایەتی شەشەم: (صراط الذين...) یە، ئایەتی حەوتەمیش: (غير المغضوب عليهم ولا الضالين) ه.

* هەر كەسێ ویستی بەشی لە قورئان-سوورەتی، یاكەمتر-بخوینتی سووننەتە لەسەر تايه‌وه‌ بلی: (أعوذ بالله من الشيطان الرجيم)، ئاماژە بوو ئایەتە كە دەفەر موی: (فإذا قرأت القرآن فاستعذ بالله من الشيطان الرجيم).

* سووننەتە بۆ خویندنی هەریە شێکی قورئان، كەم یان زۆر-سوورەتی (تەوبە) نەبێ- (بسم الله الرحمن الرحيم) یش بكری، هەر وەها بۆ هەر كاریکی تری خێر و باش و شرعی.

سوورەتی (بەقەرە)

مەككەییەو (۲۸۶) ئایەتە.

بەناوی خوای بەخشندەیی میهرەبان

ئەم سوورەتە لە سوورەتە درێژەكانی قورئانەو، داکۆکیی لەسەر چەسپاندنی چەند ئەحکامێکی کۆمەلایەتییی نێو مۆسڵمانان دەکات، پەنجە ئەخاتە سەر پایە گەرنەگەکانی ئیمان و بیروباوەر، جوهرەکانی خواپەرستی، مامەلەو کەپن و فروشتن، ئەخلاق و ره‌وشت و قییم، کاروباری خانەوادەو خێزان و ژن بەشودان و مارییی و تەلاق و لەیەك جیاپوونەو، "عیدەو حەیزی ژنان" و چەندین حوکمی تر.

جالەسەرەتاو هەندێ لە سیفاتیی مۆسڵمانان و بی‌باوەران و

دو پرووه کان باس نه کات، ئینجا سه ره تاي دروستبوون وداستانی باوه گه وره مان ئادهم عليه السلام هه تا ده رجوو له به هه شت. نه وسا به دريژه نه روا ته سه ره باسی جووله که که له مه دینه دا دراوسی موسلماننه کان بوون، ته وای پیلانه کانیا ن نه خاته روو، وه هه ره له به ره خه یانه ت وگزیکار بیانه که پتر له یه که له سه رسی سووره ته که له وان نه دو ی،

دیسانه وه چونکه موسلماننه کان هیمان له سه ره تاي دروستکردنی دهوله تدا بوون، نه گه ریته وه سه ره دانانی چهنه د یاساو به رنامه یه که بویان، بوئه وه ی له خوا به رستی و مامه له یاندا کاری پێبکهن، وه که باسی حوکی رزوو و حج و جیهادو ناشیرین کردنی سوو (ریبا) له ناویاندا.

ئه م سووره ته له به ره بایه خدان به و پروودا وه گه وره یه ی له سه ره ده می (موسا) به یام به ردا عليه السلام پرویدا، پنی ده لین: سووره تی (به قهره) چونکه نه وده مه جووله که یه که کوژراو بکوژه که ی نه ده زانرا...! ئینجا بو دوزینه وه ی بکوژه که مه شو ره تیان به موسا کرد، خوی کار جوانیش نیگای بو موسا کرد که: ده بی مانگایه که سه ره برن و پارچه یه کی له نه دنا میکی جه سته ی کوژرا وه که بدن، جابه فرمانی خوا زیندوو ده بیته وه، ناوی بکوژه که دیاری ده کات. له جیگای خویدا زیاتر ئه م باسه دیت.

ئه م سووره ته یه کی که له و (۲۹) سووره تانه ی که سه ره تاکه یان

به پیتی پچر پچر له یه که ده ست پی ده کات، وه که: (ص، ق، ن، گه، یس، گس، حم، ألم، الر، گسم، المص، المر، که یه عص، حم، عسق). (ئیبین که سین) ده لیت: پیتته دووباره بووه کانیا ن لی ده رکه، ئه م (۱۴) پیتته یان ده میننه وه که له م وته دا کو کرانه ته وه و کورته که ی ده بیته: (نَصَّ حَكِيمٌ قَاطِعٌ لَّهٗ سِرٌّ).

زاناکان له دیار یی کردنی مه به ست له م پیتانه دا قسه ی جیاوازیان هه یه، به لام قسه ی راستر نه وه یه که: نه و پیتانه ئامازه ن بوئه وه ی که قورئان موعجیزه یه و ه یچ که سیکیش ناتوانی نموونه ی ته نها سووره تیکیشی لی ببنی.

سه به رته به گه وره یی ومه زنی سووره تی (به قهره) گه لی فره مووده هاتوون، که نه مانه بریکیان:

((لَا تَجْعَلُوا بُيُوتَكُمْ مَقَابِرَ، فَإِنَّ الشَّيْطَانَ يُنْفِّرُ مِنَ الْبَيْتِ الَّذِي تُقْرَأُ فِيهِ سُورَةُ الْبَقَرَةِ)) (موسلم، ترمزی) واته: نه که ن ماله کانتان وه که گو رستان لی بکه ن، (کرووکپ) ی لی بکه ن و قورئانی تیدا نه خوینن، به تاییه تی سووره تی (به قهره)، چونکه هه رمالیک سووره تی (به قهره) ی تیا بخوینری، شه یان به په له لیلی هه لدی و له وجیگایه دا ناوه ستیت.

* ((إِقْرَأُوا سُورَةَ الْبَقَرَةِ، فَإِنْ أَخَذَهَا بَرْكَةٌ، وَتَزَكَّهَا حَسْرَةٌ، وَلَا يَسْتَطِيعُهَا الْبَطَلَةُ)) (موسلم). واته: هه می شه سووره تی (به قهره) بخوینن، چونکه خویندنی نه و سووره ته، مایه ی فره و پیتته و، واز لیه یانیشی مایه ی په شیمانی و داخ و حه سه رته و خه فه ته، وه هه رگیز جادو و بازه کانیش ده ره قه تی نه وجیگایه نایه ن و پنی ناویرن که نه و ی تیدا خوینرا وه.

* پیغه مبه ریش عليه السلام کاتی که کومه لیک ی نارد بو نه نجامدانی کاریک، نه و که سه یانی کرده سه رکرده و به رپرسیان که: سووره تی (به قهره) ی له به ربوو، پاشان پنی فره موو: ((إِذْ هَبْ فَأَنْتَ أَمِيرُهُمْ)) (ترمزی)، واته: ده سابجوو، تو رابه ره و نه میریان به.

قورئان ری نیشاندهری پاریزگارانه:

به لی قورئانی پیرو ز رینماو شفای دلانه، به لام دلانیک که ئاماده بن بو بیستن و وه رگرتن، ئاماده بن که لک و سوود له م قورئانه وه رگرن، وه که چو ن نه خو شیک ئاماده ده بی له به رده م پزیشکدا بو وه رگرتنی ئاموژگارییه کانی و، به کاره یانی ده رمانه کانی، بو یه ده فره مو ی:

بسم الله الرحمن الرحيم ۱: ألم ۲: ذلک الکتاب لاریب فه ئه م کتیبه (قورئان) بو که سیلک تی بفکری ه یچ گومانیک ی تیدا نییه که له لایه ن خوا وه هاتوو، بو یه له جیگایه کی تر دا ده فره مو ی: (ألم تنزل الکتاب لاریب فه من رب العالمین).

(٢) (٣) (٤) (٥) (٦) (٧) (٨) (٩) (١٠) (١١) (١٢) (١٣) (١٤) (١٥) (١٦) (١٧) (١٨) (١٩) (٢٠) (٢١) (٢٢) (٢٣) (٢٤) (٢٥) (٢٦) (٢٧) (٢٨) (٢٩) (٣٠) (٣١) (٣٢) (٣٣) (٣٤) (٣٥) (٣٦) (٣٧) (٣٨) (٣٩) (٤٠) (٤١) (٤٢) (٤٣) (٤٤) (٤٥) (٤٦) (٤٧) (٤٨) (٤٩) (٥٠) (٥١) (٥٢) (٥٣) (٥٤) (٥٥) (٥٦) (٥٧) (٥٨) (٥٩) (٦٠) (٦١) (٦٢) (٦٣) (٦٤) (٦٥) (٦٦) (٦٧) (٦٨) (٦٩) (٧٠) (٧١) (٧٢) (٧٣) (٧٤) (٧٥) (٧٦) (٧٧) (٧٨) (٧٩) (٨٠) (٨١) (٨٢) (٨٣) (٨٤) (٨٥) (٨٦) (٨٧) (٨٨) (٨٩) (٩٠) (٩١) (٩٢) (٩٣) (٩٤) (٩٥) (٩٦) (٩٧) (٩٨) (٩٩) (١٠٠) (١٠١) (١٠٢) (١٠٣) (١٠٤) (١٠٥) (١٠٦) (١٠٧) (١٠٨) (١٠٩) (١١٠) (١١١) (١١٢) (١١٣) (١١٤) (١١٥) (١١٦) (١١٧) (١١٨) (١١٩) (١٢٠) (١٢١) (١٢٢) (١٢٣) (١٢٤) (١٢٥) (١٢٦) (١٢٧) (١٢٨) (١٢٩) (١٣٠) (١٣١) (١٣٢) (١٣٣) (١٣٤) (١٣٥) (١٣٦) (١٣٧) (١٣٨) (١٣٩) (١٤٠) (١٤١) (١٤٢) (١٤٣) (١٤٤) (١٤٥) (١٤٦) (١٤٧) (١٤٨) (١٤٩) (١٥٠) (١٥١) (١٥٢) (١٥٣) (١٥٤) (١٥٥) (١٥٦) (١٥٧) (١٥٨) (١٥٩) (١٦٠) (١٦١) (١٦٢) (١٦٣) (١٦٤) (١٦٥) (١٦٦) (١٦٧) (١٦٨) (١٦٩) (١٧٠) (١٧١) (١٧٢) (١٧٣) (١٧٤) (١٧٥) (١٧٦) (١٧٧) (١٧٨) (١٧٩) (١٨٠) (١٨١) (١٨٢) (١٨٣) (١٨٤) (١٨٥) (١٨٦) (١٨٧) (١٨٨) (١٨٩) (١٩٠) (١٩١) (١٩٢) (١٩٣) (١٩٤) (١٩٥) (١٩٦) (١٩٧) (١٩٨) (١٩٩) (٢٠٠) (٢٠١) (٢٠٢) (٢٠٣) (٢٠٤) (٢٠٥) (٢٠٦) (٢٠٧) (٢٠٨) (٢٠٩) (٢١٠) (٢١١) (٢١٢) (٢١٣) (٢١٤) (٢١٥) (٢١٦) (٢١٧) (٢١٨) (٢١٩) (٢٢٠) (٢٢١) (٢٢٢) (٢٢٣) (٢٢٤) (٢٢٥) (٢٢٦) (٢٢٧) (٢٢٨) (٢٢٩) (٢٣٠) (٢٣١) (٢٣٢) (٢٣٣) (٢٣٤) (٢٣٥) (٢٣٦) (٢٣٧) (٢٣٨) (٢٣٩) (٢٤٠) (٢٤١) (٢٤٢) (٢٤٣) (٢٤٤) (٢٤٥) (٢٤٦) (٢٤٧) (٢٤٨) (٢٤٩) (٢٥٠) (٢٥١) (٢٥٢) (٢٥٣) (٢٥٤) (٢٥٥) (٢٥٦) (٢٥٧) (٢٥٨) (٢٥٩) (٢٦٠) (٢٦١) (٢٦٢) (٢٦٣) (٢٦٤) (٢٦٥) (٢٦٦) (٢٦٧) (٢٦٨) (٢٦٩) (٢٧٠) (٢٧١) (٢٧٢) (٢٧٣) (٢٧٤) (٢٧٥) (٢٧٦) (٢٧٧) (٢٧٨) (٢٧٩) (٢٨٠) (٢٨١) (٢٨٢) (٢٨٣) (٢٨٤) (٢٨٥) (٢٨٦) (٢٨٧) (٢٨٨) (٢٨٩) (٢٩٠) (٢٩١) (٢٩٢) (٢٩٣) (٢٩٤) (٢٩٥) (٢٩٦) (٢٩٧) (٢٩٨) (٢٩٩) (٣٠٠) (٣٠١) (٣٠٢) (٣٠٣) (٣٠٤) (٣٠٥) (٣٠٦) (٣٠٧) (٣٠٨) (٣٠٩) (٣١٠) (٣١١) (٣١٢) (٣١٣) (٣١٤) (٣١٥) (٣١٦) (٣١٧) (٣١٨) (٣١٩) (٣٢٠) (٣٢١) (٣٢٢) (٣٢٣) (٣٢٤) (٣٢٥) (٣٢٦) (٣٢٧) (٣٢٨) (٣٢٩) (٣٣٠) (٣٣١) (٣٣٢) (٣٣٣) (٣٣٤) (٣٣٥) (٣٣٦) (٣٣٧) (٣٣٨) (٣٣٩) (٣٤٠) (٣٤١) (٣٤٢) (٣٤٣) (٣٤٤) (٣٤٥) (٣٤٦) (٣٤٧) (٣٤٨) (٣٤٩) (٣٥٠) (٣٥١) (٣٥٢) (٣٥٣) (٣٥٤) (٣٥٥) (٣٥٦) (٣٥٧) (٣٥٨) (٣٥٩) (٣٦٠) (٣٦١) (٣٦٢) (٣٦٣) (٣٦٤) (٣٦٥) (٣٦٦) (٣٦٧) (٣٦٨) (٣٦٩) (٣٧٠) (٣٧١) (٣٧٢) (٣٧٣) (٣٧٤) (٣٧٥) (٣٧٦) (٣٧٧) (٣٧٨) (٣٧٩) (٣٨٠) (٣٨١) (٣٨٢) (٣٨٣) (٣٨٤) (٣٨٥) (٣٨٦) (٣٨٧) (٣٨٨) (٣٨٩) (٣٩٠) (٣٩١) (٣٩٢) (٣٩٣) (٣٩٤) (٣٩٥) (٣٩٦) (٣٩٧) (٣٩٨) (٣٩٩) (٤٠٠) (٤٠١) (٤٠٢) (٤٠٣) (٤٠٤) (٤٠٥) (٤٠٦) (٤٠٧) (٤٠٨) (٤٠٩) (٤١٠) (٤١١) (٤١٢) (٤١٣) (٤١٤) (٤١٥) (٤١٦) (٤١٧) (٤١٨) (٤١٩) (٤٢٠) (٤٢١) (٤٢٢) (٤٢٣) (٤٢٤) (٤٢٥) (٤٢٦) (٤٢٧) (٤٢٨) (٤٢٩) (٤٣٠) (٤٣١) (٤٣٢) (٤٣٣) (٤٣٤) (٤٣٥) (٤٣٦) (٤٣٧) (٤٣٨) (٤٣٩) (٤٤٠) (٤٤١) (٤٤٢) (٤٤٣) (٤٤٤) (٤٤٥) (٤٤٦) (٤٤٧) (٤٤٨) (٤٤٩) (٤٥٠) (٤٥١) (٤٥٢) (٤٥٣) (٤٥٤) (٤٥٥) (٤٥٦) (٤٥٧) (٤٥٨) (٤٥٩) (٤٦٠) (٤٦١) (٤٦٢) (٤٦٣) (٤٦٤) (٤٦٥) (٤٦٦) (٤٦٧) (٤٦٨) (٤٦٩) (٤٧٠) (٤٧١) (٤٧٢) (٤٧٣) (٤٧٤) (٤٧٥) (٤٧٦) (٤٧٧) (٤٧٨) (٤٧٩) (٤٨٠) (٤٨١) (٤٨٢) (٤٨٣) (٤٨٤) (٤٨٥) (٤٨٦) (٤٨٧) (٤٨٨) (٤٨٩) (٤٩٠) (٤٩١) (٤٩٢) (٤٩٣) (٤٩٤) (٤٩٥) (٤٩٦) (٤٩٧) (٤٩٨) (٤٩٩) (٥٠٠) (٥٠١) (٥٠٢) (٥٠٣) (٥٠٤) (٥٠٥) (٥٠٦) (٥٠٧) (٥٠٨) (٥٠٩) (٥١٠) (٥١١) (٥١٢) (٥١٣) (٥١٤) (٥١٥) (٥١٦) (٥١٧) (٥١٨) (٥١٩) (٥٢٠) (٥٢١) (٥٢٢) (٥٢٣) (٥٢٤) (٥٢٥) (٥٢٦) (٥٢٧) (٥٢٨) (٥٢٩) (٥٣٠) (٥٣١) (٥٣٢) (٥٣٣) (٥٣٤) (٥٣٥) (٥٣٦) (٥٣٧) (٥٣٨) (٥٣٩) (٥

ستم و فساد، بؤ دوا بیش تووره بوونی خواو ناردنی سزاو قار لی کرتن.

دوو رووه کان بناسه!

جا دوا ی باسی هندی له نیشانه و سیقاتی باوه پدار و بی

ناکهن! دیاره هؤی بی هستیشیان هر ئه میه که: ﴿ ۱۰: فی قلوبهم مرض ﴾ دلیان دهر دو نه خوشیی و حه سوودی و گومان و ناپاکیی تیدایه ﴿ فزادهم الله مرضا ﴾ جاخواش روژ له دوا ی روژ دهر دو نه خوشیه که یانی زیاد کردن، جگه له وهیش ﴿ ونهم عذاب الیم ﴾ سزایه کی سخت و ئیش پیگه یه نه ریان بؤه یه ﴿ بما كانوا یكذبون ﴾ له بهر ئه وه که درو یان کرد، به تایبیت ئه وه دهمی که ده یانگوت بر و امان به خواو به روژی دوا یی هیه.

رینمای نیایه ته کانی (۸۹، ۱۰):

- (۱) خۇپاراستن له درو و کاری دوو روویی و فرت وفیل، دیاره که ئه نجامی ئه و کارانهش هر له سهر خاوه نه که ی ده شکیته وه.
- (۲) (منافیق) و دوو روو، که سانیکن که به زمان ئیمان ئاشکرا ده کهن و، کوفرو بی پروایی له دل و دهر و نیاندا ده شار نه وه.
- (ئیین عه بباس) - خوا ی لی رازی بی - ده لی: دوو رووه کانی سه رده می پیغه مبه ر ﴿ ۳۵۰ ﴾ پیاوو ﴿ ۱۷۰ ﴾ ژن بوون، ئه وانیش پیکه اتبوون له که سانیکی هؤزی (ئوس) و (خه زره ج) و جووله که، هاوړی له گه ل سه روکی دوو رووه موشریکه کانیش: (عه بدوللای کوری سه لوول).

﴿ ۱۱: وإذا قبل لهم لا تفسدوا فی الارض ﴾ وه کاتی پییان بگوتری: گیره شیوینی و ئاشووب و خراپه کاری له م ولات و زهویه دا مه کهن ﴿ قالوا ایمانحن مصلحون ﴾ ده لین: هر گیز ئیمه گیره شیوین و ئازاوه چی نین، به لکو ئیمه هر چاکسازو ریکخه ری کاری چاک و باش بووینه! بؤیه خوا ی گه و ره له م ئایه ته دوا ییه دا به درو یان ده خاته وه ده فهر مو ی: ﴿ ۱۲: ألا یمه الله المستدرین ﴾ و شیارین! که به راستی هر ئه وانن موفسید و خراپه کارو گیره شیوین ﴿ ولكن لا یسعرون ﴾ به لام به هؤی لووت به رزیانه وه به خو یان نازانن و هستیش ناکهن که ئه نجامی ئه و درو یانه هر دهر ئه که و ی! ﴿ ۱۳: وإذا قبل لهم آمنوا کما آمن الناس ﴾ وه کاتی پییان بگوتری: ده سا ئیوهش وه کو ئه و مه رده ئیمانداره، ئیمان و باوه ریکی راسته قینه بینن ﴿ قالوا أنؤمن کما آمن السفهاء ﴾ ده لین: جا ئایا ئیمهش وه که ئه و خه لکه گیل و نه فامانه، (واته: وه که سوو هه یب و بیلال و عه ممان) بروا بینن؟! گوا یه: ئه وانه ئه رنه فام و گیله پیاو نه بوونایه، باوه ریان نه ده هیئا...!

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ ءَأَنذَرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنذِرْهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿١﴾ خَتَمَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ وَعَلَى سَمْعِهِمْ وَعَلَى أَبْصَارِهِمْ غِشْوَةً وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿٢﴾ وَمِنَ النَّاسِ مَن يَقُولُ ءَامَنَّا بِاللَّهِ وَبِالْيَوْمِ ءَاخِرٍ وَمَا هُمْ بِمُؤْمِنِينَ ﴿٣﴾ يُخَدِّعُونَ اللَّهَ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا وَمَا يُخَدِّعُونَ إِلَّا أَنْفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ ﴿٤﴾ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ فَزَادَهُمُ اللَّهُ مَرَضًا وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ بِمَا كَانُوا يَكْذِبُونَ ﴿٥﴾ وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ قَالُوا إِنَّمَا نَحْنُ مُصْلِحُونَ ﴿٦﴾ أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ الْمُفْسِدُونَ وَلَكِن لَّا يَشْعُرُونَ ﴿٧﴾ وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ ءَامِنُوا كَمَا ءَامَنَ النَّاسُ قَالُوا أَنُؤْمِنُ كَمَا ءَامَنَ السُّفَهَاءُ أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ السُّفَهَاءُ وَلَكِن لَّا يَعْلَمُونَ ﴿٨﴾ وَإِذَا لُقُوا بِالَّذِينَ ءَامَنُوا قَالُوا ءَامَنُوا إِذَا ضَلَلُوا إِلَىٰ شَيْءٍ طَبَعْنَاهُمْ قَالُوا إِنَّا مَعَكُمْ إِنَّمَا نَحْنُ مُسْتَهْزَءُونَ ﴿٩﴾ اللَّهُ يَسْتَهْزِئُ بِهِمْ وَيَمُدُّهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ ﴿١٠﴾ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ اشْتَرَوُا الضَّلَالَةَ بِالْهَدَىٰ فَكَارِهُوا بَحْرَ جَنَّتِهِمْ وَمَا كَانُوا مَهْتَدِينَ ﴿١١﴾

باوه ران، دیت له (۱۰) ئایه تا باسی نیشانه ی دوو رووه کان ده کا، هه تا ئاشکرا ببی که ترسناکی ئه وانه زو ر گه و ره ترو خراپه ره له مه ترسی له خوانه ناس و بی پروایان، بؤیه ده فهر مو ی: ﴿ ۸: ومن الناس من يقول ءامنّا بالله وباليوم الآخر ﴾ له و خه لکانه دا که سانیک هه ن ده لین: باوه رمان به خواو به روژی دوا یی هیه ﴿ وما هم بمؤمنين ﴾ که چی درو ده کهن و، له راستیدا بروایان نییه، به لکو ده یانه و ی ئیوه فریو بدن و، ورده ورده لیتان نزیک ببینه وه و، له دژتان پیلان بگپرن و، پشیوی بخه نه ناوتانه وه و ریزه کانتان تیک بدن، بؤیه ده فهر مو ی: ﴿ ۹: یخادعون الله والذين آمنوا ﴾ ئه وانه به نیازی خو یان ده یانه و ی فیل و ته له که له گه ل خوداو ئه و که سانه دا بکه ن که بروایان هیئا وه ﴿ وما یخدعون إلا أنفسهم ﴾ به لام له راستیدا ته نها له گه ل خو یان فیل و فهرج ئه کهن و زیانه که شی هر بؤ خو یان ئه گه رپته وه و ته نها خو یان ده خه له تینن ﴿ وما یشعرون ﴾ له حالیکدا هستیش به و راستیه

ئىنجا خۇاى گەورەش وتەكەيان رەت دەكاتەو دەفەرمۇي: ﴿أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ السَّفَهَاءُ وَلَكِنْ لَا يَعْلَمُونَ﴾ خەلكىنە چاك بزائى! كە ئەوانى گىل و نەقامى راستەقىنە، بەلام بەخۇيان نازان.

رېئىمىيەكانى ئايەتى (۱۱-۱۳):

- ۱) لووتبەرزىيى و خۆھەلگىشانى نابەجئ و ناھەق، لەسيفەتى دوورپووانە، بىگومانىش كاريكى نامرۇفانەو ناجوامىرەنەشە.
- ۲) ئىسلەج و چاكسازى لەولتدا ھەر بەگوپرايەلى خۇا پىنغەمبەرى ئەو دەبن.
- ۳) فەسادو وىرانكارىش بەنافەرمىانى و ياخيپوون لەخۇا، لەپىنغەمبەرى خۇا دەبئ.
- ۴) خراپەكاران ھەمىشە خراپەو فەسادەكەيان بەئىسلەج و چاكسازى دادەنئ.

فېل و فەرەجى دوورپووانەكان:

لەم ئايەتانەى خۇارەودا ھەندئ لەكاروكردارى دوورپازىيەكان دەخاتەرۇو، بۇ ئەو موسلمانان وشياربىنەو و بەزمانى لووسيان نەخەلەتئ، دەفەرمۇي: ﴿۱۴: وَإِذَا لَقُوا الَّذِينَ آمَنُوا قَالُوا آمَنَّا وَهُمْ لَا يُفِيدَانِي كَذَّبُوا ثَوَابًا كَثِيرًا وَهُمْ لَا يَسْتَحْشِرُونَ﴾ ئەو ئەو دوورپووانە كاتئ تووشى ئەوانە ئەبن باوەرپان ھىناو، بۇ فرىودانى ئىمانداران ئەلئ: ئىمەش ھەك ئىو بەوەرمان ھىناو و موسلمانئ!! ﴿وَأِذَا خَلَا إِلَى شَاطِئِهِمْ﴾ ھەكاتىكىش دەگەنە لای فەرماندە شەفەياتىنەكانيان ﴿قَالُوا إِنَّا مَعَكُمْ إِنَّمَا نَحْنُ مُسْتَهْزَأُونَ﴾ دەلئ: لەراستىدا ئىمە لەگەل بەرنامەو بىروباوهرى ئىو دەيسن، ئىمە ھەر گالئەيان پىدەكەيسن، ئەگىنا چۆن دەچىنە سەر بىرو باوهرى ئەو گىل و نەفامانە! ﴿۱۵: اللَّهُ يَسْتَهْزِئُ بِهِمْ﴾ با ئەوانە ھەر قسە بكن، بەراستى خۇاى بالادەست گالئە بەوان دەكات ﴿وَيَمْدُمُ فِي طَعْنَانِهِمْ يَمْحُورُونَ﴾ و يەك دوو رۇژئ مۇلەتسان دەدات، تا پترخۇيان بەدبەخت بكن و، لە سەركىشى ولاپىيى خۇياندا سەرگەردان بن ﴿۱۶: أُولَئِكَ الَّذِينَ اسْتَرَوْا الْاَضْلَالَ بِالْهَدَى﴾ ئەو ناپاكەنە ھىدايەت و رېئوئىيان بە رېبازى چەوت و گوپرايى فرۇشت و، رېبازى راست و دروستيان دۇراند ﴿فَمَا رِيحَتِ تِجَارَتُهُمْ﴾ جا ئەو سەودا و بازىرگانىيەيان سوودبەخش نەبوو، قازانجيان لى نەكرد ﴿وَمَا كَانُوا مَهْتَدِينَ﴾ وە رىگە بەختيارىي و ھىدايەتيان دەست نەكەوت.

رېئىمىيەكانى ئايەتى (۱۴-۱۶):

- ۱) دۇرارىي كاروكردەى دوورپووانەكان.
- ۲) وشيارىي لە نىكبوونەو لەوانەى كەلەگەل كەسكىدا روويەكيان ھەيەو، لەگەل كەسكى تردا روويەكى تر، ھەك لە فەرموودەيەكى (متفق عليه) يشدا ھاتوو و دەفەرمۇي: ﴿(شِرَارُكُمْ ذُو الْوَجْهِينَ)﴾ واتە: زۆر خراپەكانتەن دوورپووانەكانتەن. يان دەفەرمۇي: ﴿... وَتَجِدُونَ شَرَّ النَّاسِ ذَا الْوَجْهِينَ، الَّذِي يَأْتِي هَوْلًا بَوَّجِهٍ، وَهَوْلًا بَوَّجِهٍ)).﴾ واتە: دوورپووانەكانتە بە خراپەترين كەسى كۆمەلگەت دەست دەكەون.
- ۳) ھەندئ مۇقى ھەك شەيتان ھەن كە ھەمىشە كاروبىشەيان بانگكردنى خەلگىيە بۇ رېبازى چەوتى كوفرو نافەرمىانى خۇا.
- ۴) تۆلەو سزا بۇدۇرمانى دىن، لای خۇا براوئەتەو و مسۆگەرە.

دوونەزىلە و نموونە بۇ دوورپووانەكان:

ئەم قورئانە پىرۇزە لەسەر باوونەرتى عەرەبەكان ھاتو، بەتايىبەت بۇنموونە ھىنانەو (تەشبيە) كردن، بۇيە لىزەدا دووچۆرە نموونەيان بۇ دەھىنئەتەو ھەريەكەيان (تەشبيە) دەكات بەحال و بارودۇخىكەو، بۇيەكەميان دەفەرمۇي: ﴿۱۷: مَثَلُ كَمَثَلِ الَّذِي اسْتَوْقَدَ نَارًا﴾ نموونەى ئەو دوورپووانەپاكەن، ھەك مەسەلەى كەسكىكە، كە بۇ خۇى خەرىكى ھەلگىرساندن ئاگرىك بىت، تا رىي پىدەرىكات ﴿فَلَمَّا أَضَاءَتْ مَا حَوْلَهُ﴾ ھەركە ئاگرەكە ھەلگىرسا و دەروويەرى رووناككردەو ﴿ذَهَبَ اللَّهُ بِنُورِهِمْ﴾ خۇا رووناكيەكەى بردن و كوزاندەو و تركهم فى ظلمات لا يبيصرون ﴿لەناو تارىكستاندا، وئلى كردن ھىشتىيەو، ديارە ئىتر بەھىچ كلۇجئ نابىنن و رىي ھەقيانەت دەرناكەن ﴿۱۸: صَمٌ بكم عمى فهم لا يرجعون﴾ ئەوانە چونكە ھەق نابىسن و وشەى راست بەزارياندا نايەو، لەھەقىش ترووسكاىي ناكەن كەرولال و كوپرن، ئىتر پەشىمانىش نابنەو و ناستوان بگەرىنەو بۆھەق و راستى. بەلئ يەكەمجار ئەو دوورپووانە بۇ تروسكاىيەك تا رىي پىدەركەن زۆر ھەولياندا، بۇيە ھەركە ئىسلام ھات قوزتايەو و خەرىكبوو لەتارىكستان خۇ رزگارىكەن، بەلام پاش ئەو بەپەلە پاشگەز بوونەو، باوونەرتى باووپايرانيان تىنى تىكردنەو و پشتيان لەئىسلام ھەلكردەو و كەوتنەو ناوشەو زەنگەكەو، ھەر ھەك ئەو

که سه که ناگره که ی کرده و پاشان لیکوژایه وه.

ثینجا بؤ مه سەل و نموونه ی دووهمیشیان شه فرموی: ﴿ ۱۹: أَوْ كَصِيبٍ مِنَ السَّمَاءِ فِيهِ ظُلُمَاتٌ ﴾ یان وه که سانیک وان که له جیگایه کی زورتاریکدا، بارانیکسی به خورهم و لیزمه یان لی بباری ﴿ و رعد و برق ﴾ و تریشقه و شریخه ی هه وره برروسکه و

دهسه لاتی هه یه و به توانایه.

له م ئایه تانه دا خوا دوورووه کان بهرامهر به قورئان ده چوینیت به چه ند که سیك که له شهویکی بارانوی و تاریکستاندا بزبسکه و چه خماخه لییان بداو، له وکاته دا فرسه تی لی بینن و چه ند ههنگاوئیک بچن، به لام که رووناکییه که نه ماو کوژایه وه، خیرا له سه ری بویه ستن...! چونکه نه مانیش هه رکه قورئان به پیی ئاواته کانی نه وان بووبا، ههنگاوئیکان ده ناو به ره و پیش ده هاتن و، به دلیان بوو... خوئه گهر پیچه وانه ی خواست و ئاره زوووه کانی نه وان بووایه، وه که شه وه که فرمان بدابه جیهاد و به خشین مال و سامان له ری خوا - نه وا تئیدا ده وه ستن و پاشه و پاش ده گه رانه وه، وه کو له جیگایه کی تر دا باسی سروشتیان ده کاو ده فرموی: (وإذا دعوا إلى الله ورسوله ليحكم بينهم إذا فريق منهم معرضون، وإن يكن لهم الحق يأتوا إليه مذعنين) نور: ۴۸-۴۹.

یه کتاپه رستی (توحید الألوهیه):

پاش باسکردنی هه رسی ده سته که: (باوه ردارو، بی باوه رو، دوورو) ئیتر سه رجه م مه رد م بانگ ده کات بؤ یه کتاپه رستی و رووله خواکردن، ده فرموی: ﴿ ۲۱: يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ ﴾ ئه ی خه لکینه! ته نه ا په ره وردگاری خوئان بیه رستن ﴿ الذی خلقکم والذین من قبلکم ﴾ که ئیوه و پیشووه کانی ئیوه ی له نه بوون دروستکردوه ﴿ لعلکم تتقون ﴾ چونکه ئاوا په رستنیك هیزی پاریزگاری دروست ده کاو، به لکو ئیوه شو خو بپاریزن ﴿ ۲۲: الذی جعل لکم الأرض فراشا ﴾ خوایه کی وایه زهوی بؤ ئاماده کردوون و کردوویه تی به رایه خ تا به ئاسانی له سه ری بژین ﴿ والسما بناء ﴾ و به لای سه رووشتانه وه - وه که گومه زی و کوشک - ئاسمانی راگرتوه ﴿ وأنزل من السماء ماء ﴾ له و هه وایشه وه ئاوکی بؤ باراندن ﴿ فأخرج به من الثمرات رزقا لکم ﴾ ثینجا به و بارانه جوهرها میوه و رژی بؤ فره اهم هیان و شینی کرد ﴿ فلا تجعلوا لله أندادا ﴾ جاکه وابوو ئیوه شو چاک بیه رستن و، هیچ جوهر هاوبه شیکی بؤ دامه نی و، ته نه ا یاساو به رنامه که ی نه و هه رگرن ﴿ وأنتم تعلمون ﴾ ده خو خویشان چاک ده زانن که نه و جوهره بتانه هیچیان به ده سته نییه و، ته نه ا خوا ی گه وره یه رژی و دارایی و سامانتان ده داتی، له فرموده یه کی (متفق علیه) دا هاتووه: گه وره ترین گوناه و تاوان لای خوا، قایه لیبونه به شه ریک بؤی، له حالیکدا هه رته ویش دروستی کردویت، وه له فرموده یه کی تر دا هاتووه: مافی خوایه به سه ر به نده کانییه وه که: ده بی به باشی بیه رستن و هیچ شتی نه که نه شه ریک و هاوتای، وه کو نه م

مَثَلُهُمْ كَمَثَلِ الَّذِينَ اسْتَوْفَدْنَا نَارًا فَلَمَّا أَضَاءَتْ مَا حَوْلَهُ ذَهَبَ اللَّهُ بِنُورِهِمْ وَزَرَّهُمْ فِي ظُلُمَاتٍ لَا يَبْصُرُونَ ﴿ ۷ ﴾ ضَمُّ بَيْكُمُ عَنِّي قَوْمٌ لَا يَرْجِعُونَ ﴿ ۸ ﴾ أَوْ كَصِيبٍ مِنَ السَّمَاءِ فِيهِ ظُلُمَاتٌ وَرَعْدٌ وَنُقُرٌّ يُصْعِقُونَ ﴿ ۹ ﴾ وَإِذَا بِهِمُ مِنَ الضَّرْعِ حَذَرٌ أَلَمٌ وَاللَّهُ مُحِيطٌ بِالْكَافِرِينَ ﴿ ۱۰ ﴾ يَكَادُ الْبَرْقُ يَخْطَفُ أَبْصَارَهُمْ كُلَّمَا أَضَاءَ لَهُمْ مَشْوَافِهِمْ وَإِذَا أظْلَمَ عَلَيْهِمْ قَامُوا وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَذَهَبَ بِسَمْعِهِمْ وَأَبْصَرِهِمْ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿ ۱۱ ﴾ يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿ ۱۲ ﴾ الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ الْأَرْضَ فَرَشًا وَالسَّمَاءَ بِنَاءً وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَكُمْ فَلَا تَجْعَلُوا لِلَّهِ أَندَادًا وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿ ۱۳ ﴾ وَإِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِمَّا نَزَّلْنَا عَلَى عَبْدِنَا فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِثْلِهِ وَادْعُوا شُهَدَاءَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿ ۱۴ ﴾ إِنْ لَمْ تَفْعَلُوا وَلَنْ تَفْعَلُوا فَأْزَنُوا النَّارَ الَّتِي وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ ﴿ ۱۵ ﴾

چه خماخه سه ریان لی تیکیدا ﴿ يجعلون أصابعهم في آذانهم من الصواعق حذر الموت ﴾ نه وانش له ترسی مردن و نه ودهنگه قورس و سه خته دا پل و قامکیان بناخنه ناو گوچکه یان ﴿ والله محط بالكافرين ﴾ هه رچه ند کاری واش بکه ن، هه رگیز له مردن رزگار نابن، چونکه خوا چواره و هه رهی خوانه ناس و بی باوه رانی داوه و، زاله به سه ریانداو، قهت له ده سته ی ده رناچن ﴿ ۲۰: يَكَادُ الْبَرْقُ يَخْطَفُ أَبْصَارَهُمْ ﴾ نزیکه نه و به رق و چه خماخه یه، چاویان له جیی خوی بفرینی و کویر بین ﴿ كلما أضاء لهم مشوا فيه ﴾ هه رکه نه و به رق و بزبسکه یه ریگه یان بؤ رووناك کردنه وه، نه وان له بهر رووناکاکیه که یدا ده که ونه ری ﴿ وإذا أظلم عليهم قاموا ﴾ که رووناکییه شو کوژایه وه نه ماو تاریك بوولییان، راده وه ستن و هه لویسته ده که ن ﴿ ولو شاء الله لذهب بسمعهم وأبصارهم ﴾ خو ئه گه ر خوا و یستبای هیزی بیستن و بینایی له کار ده خستن ﴿ إن الله على كل شيء قدير ﴾ بی گومان خوا به سه ر هه موو شتی کدا

رینماییه کانی نایه تی (۲۳-۲۴):

(۲) دهسه‌وسان وهستان و، ناته‌وانایی ئاده‌میی بهرام‌بهر
به‌هینانی ته‌نها سووره‌تم، له‌قورئان.

نمازہو رینماییه کانی ئایه تی (۲۱-۲۲):

(۲) ناسینی خوا به (ئەسماو سیفات) - ەکانییەو ە واجبە .

(۴) چه سپاندنی په یامه که ی پیغه مبر ﷺ.

ه) نادمزاد سه بارهت به قورئان سى دهسته و تاقمن :
پاريزگار و شوينكه و تووى هه ق. كه لله ره ق و حاشا كه ر
له هه ق و راستى. دوودل و به گومان و بى بار.

چه سیاندنی یه یامه که ی بیغه مبه ر ﷺ:

پاش ئەو ھەلئایەتەکانی پێشوو دا یەکتاپەرستی خۆی کارزانی
چەسپاند، ئیستا لەم ئایەتەشدا، راستی قورئان و پیغمبەریتی
موحەممەد ﷺ دەسەلمینی و دەفەر مۆی: ﴿ ۲۳: وَإِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ
مِمَّا نَزَّلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِثْلِهِ ۚ ﴾ ئەگەر سەبارەت بەو
قورئانە ی ئیمە ناردوو مانەتە سەر بەندە ی خۆمان موحەممەد ﷺ
ئێسە دوو دل و بەگومانن: ئاخۆ راستە یان نا؟ سا دە ی ھەول
بدەن ھیچ نەبی بچوو کترین سوورەتێک وەک ئەو بیئن ﴿ وادعوا
شهداءکم من دون الله ﴾ بۆئەو ھەش شایە دو ھاو باوەر کانتان،
ئەوانە ی وا لە کاتی تەنگانە دا پەنایان پیدە بەن - بێجگە لە خوا -
بانگ بکەن ﴿ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴾ ئەگەر ئێو راست دەکەن کە
دەلێن موحەممەد خۆی ھەلێبەستوو، خۆ ئێو یش خۆشخوان و
روان بێژن دە سا فەر مۆن وەک کورتترین سوورەتی بیئن ﴿ ۲۴: فَإِنْ
لَمْ تَفْعَلُوا وَلَنْ تَفْعَلُوا ۚ ﴾ خۆ ئەگەر ھیچ تان بۆ نەکرا، کە ھەر گیز
ھیچ یش تان بۆ ناکرێ ﴿ فَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ ۙ ﴾
دە سا وەر ن باوەر بیئن و خۆ تان بپارێزن لە و ئاگرە ی کە دەستە چیلە و
ھەلگیر سینە رە کە ی جەستە ی ئادە میی و بەردە، ددان بە و یش دا
بنیئن کە ئەم قورئانە لە لایەن خواوە یە، ئەگینا دەبنە سووتە مەنی
ئە و ئاگرە ی ﴿ أَعَدَّتْ لِلْكَافِرِينَ ﴾ کە ئیستا بۆ کافران و بی باوەران
ئامادە کراوە.

خوا له هينانه وهی نهزیله شهرم ناکات:

ئەو ھەبوو لە چەند ئايەتی پيشوودا رووبەرۆوی بى بېروايان
 ۋە ستايە ۋە پيڭگوتن: ئەگەر ئىو ھەلەين موھەممەد ﷺ بۇ خۆي
 قورئانی ھەلبەستوۋە، دەسا فەرموون ئىو ھەش ۋەك ئەۋقورئانىك
 بېين، ئەوانيش پەكيانكە ۋەت و پييان نەكرا ۋەكو تەنھا سوورەتيكى
 كورتيشى بېين، جا ديسانە ۋە رەخنە يەكي تر دەگرن ۋەلەين:
 ناۋى ھەندى شت ۋەك: (ھەنگميش، جالجالكە، مېۋولە)

راستی هردوو جیهانن.

دوای ئه وه که به توندی دابه زییه سهر ئه وانیه که بروایان به مه سهل و نموونه کانی خواو په یامبه ر نییه، ئینجا به شیوه یه کی زور بیزاریی و ره تکرده وه پنیان ده فرموی: ﴿ ۲۸: کف تکفرون بالله ﴾ خه لکینه! ئیوه چۆن سه باره ت به خوا ی گه وره کافرو بی باوه ر ده بن؟ ﴿ وکنتم أمواتا ﴾ خوئیوه پیش ئه م ژیا نه تان بی گیان و مردوو بوون و، ههر له تۆلی خاک دا بوون ﴿ فأحاکم ﴾ ئینجا خوا گیانی به بهر دا کردن و هینانییه خانیه هه بووه کانه وه ﴿ ثم یمیتکم ﴾ دوای ئه وه به ماوه یه ک گیانتان لی ده سیئنه وه ده تانمیرئیی و، وه که یه که م جارتان لی دینه وه ﴿ ثم یحیکم ﴾ دیسانه وه بو جاریکی تر گیانتان پی ده به خشیه وه زیندوو تان ده کاته وه ﴿ ثم إله ترجعون ﴾ ئه وسا ئیتر بو لیکۆلینه وه لیپرسینه وه، گشتتان ته نها بۆلای خو ی ده گه رپنه وه، که وایوو باوه ر نه بوون به ده سه لات و هیزی خوا یه کی به توانای وا، گیلی وخو ویل کردن و سه رگه ردا نییه.

نیشانه ی ده سه لات و توانایی خوا:

خوا ی کارزان له م ئایه تانه دا هیندی ئایه ت و نیشانه ی ده سه لات و توانایی خو ی باس ده کات، هه تا پتر سه رنجی مرؤف رابکیشی بو ئیمان و باوه ر هینان، بۆیه ده فرموی: ﴿ ۲۹: هو الذی خلق لکم ما فی الأرض جمیعا ﴾ ئه و خوا یه که له زه ویدا - له بهر سوود و قازانجی ئیوه - هه موو جو ره شتیکی دروستکرد ﴿ ثم استوی إلی السماء ﴾ له پاشان که ویستی ئاسمان دروست بکا، کردیه حه وت ئاسمان. (ته به ریی) له م جیگایه د اچه ند وته یه ک ده هیئیی بو ته فسیری بیژه ی (استوی)، له پاشان هه موویان ده داته دواوه، چونکه له گه ل مانا و مه به ستی زمانی عه ره بدا بو ئه م جیگایه نا گونجین، دواتر ده لیت: (الإستواء هنا یعنی العلو والارتفاع، علا علیها علو ملک و سلطان، لا علو إنتقال وزوال). ﴿ فسواهن سبع سموات ﴾ پاشان به وینه ی حه وت ئاسمانی ریک وینک وقه شه نگ، ئاسمانه کانی ریکخست ﴿ وهو بکل شی عليم ﴾ ههر ئه ویشه به هه مووشتی زانا و ئاگایه، جائیتر زاتیکی خاوه ن ده سه لاتی ئاوا، چۆن ناتوانی ئیوه پاش مردن زیندوو بکاته وه...؟! تیبینی: بیژه ی سه ماوات (۱۹۰) جار له قورئاندا هاتوه.

ئاده مزاد جینشینی یه کترن:

خوا ی کار جوان له ئایه ته کانی پی شه وه منه تی نایه سه ر بهنده کانی خو ی که: ته واوی ئه وشتانه ی له زه ویدان ههر بوخیرو

له قورئاندا هاتوه ئه گه ر قورئان - وه ک ئه وان ده لئین فه رموده ی خوا یه - هه ق نه بوو باسی ئه وشتانه ی تیدا بوا یه! ! بۆیه ده فرموی: ﴿ ۲۶: إن الله لا یستحی أن یضرب مثلاً ما بعوضة فما فوقها ﴾ بی گومان خوا له وه که مه سهل و نموونه به (می شوه له) و بچو کتریش له و، یان گه وره تر له و به یئنه ته وه شه رم ناکا، چونکه مه به ست له و نموونه هینانه وه تیگه یاندنی خه لکه، جا سه باره ت به م مه سهل و نه زیلانه مه ردم ده بنه دوو به شه وه، به شیکی باوه ری پی ده که ن، وه کو ده فرموی: ﴿ فأما الذین آمنوا فیعلمون أنه الحق من ربهم ﴾ ئه وانیه که بروایان هینا وه، چاک ده زانن ئه و جو ره نموونانه هه قیقه تی که وه له لایه ن په روهر دگاریانه وه یه، واته: هه رچۆنی په روهر دگاریان به هه ق ده زانن، هه روا نموونه کانی شی به هه ق و راست ده زانن و بروایان پی ده که ن، به شی دووه می ش: که سانی خوا نه ناس و بی باوه رن و، هه ردم حاشا له راستی ده که ن، وه ده فرموی: ﴿ وأما الذین کفروا فیعلمون ماذا أراد الله بهذا مثلاً ﴾ ئه وانیه شیان که کافرو بی پروان ده لئین: ده بی مه به ستی خوا له م نموونه هینا وه داچی بی، و اباسی ئه و جو ره شتانه ده کات؟! ! واته: ئه گه ر قورئان فه رموده ی خوا بوا یه، باسی ئه وانیه تیا نه ده بوو! خوا ی گه وره ی ش له وه لا میاندا ده فرموی: ﴿ یضل به کثیرا و یهدی به کثیرا ﴾ خوا به و مه سه لانه گه لی که س - له بهر لاساری خو یان - گو مړا و سه ر لیشی واوده کات، وه فره که سیشی - له بهر ئاماده یی خو یان بو هه ق و هر گرتن - پی شه ره زاو رینمایی ده کاو، ده ره نجام به هه ق ده گن ﴿ وما یضل به إلا الفاسقین ﴾ خو ئاشکرای شه ههر ئه و که سانه ی پی گو مړا ده کا، که خو یان لا ری بن و له سنوور ده رچووبن ﴿ ۲۷: الذین ینقضون عهد الله من بعد میثاقه ﴾ له سنوور ده رچووانیش ئه وانن که: په یمان و به لئین نامه ی خوا - دوای تیگه یشتن و مه حکم گریدانی - هه ل ده وه شینینه وه، واته: له سه ره تا وه بر وای پته ویان به هاتنی په یامبه رمان (موحه ممه د) ﴿ هه بووو چوونه ژیر فه رمانییه وه، که چی دواتر لی پی شیمان بوونه وه وه لیان وه شانده وه ﴾ و یقطعون ما أمر الله به أن یوصل ﴾ و هه ر په یوه ندییه کیش که خوا ی گه وره فه رمانی دا بوو ده بی جیبه جی بکری ت - وه ک دو ستایه تی کردن له گه ل پرواداران و گو یزایه لی په یامبه ران و سه ردانی خزمان - ئه وان پشتگو یی ده خه ن و ده یبرن، وه کو له سووره تی (قیال) یشدا ئه م ئایه ته هاتوه وه ده فرموی: ﴿ فهل عسیتم إن تولیتم أن تفسدوا فی الأرض وتقطعوا أرحامکم ﴾. ﴿ ویفسدون فی الأرض ﴾ وه له زه ویشدا فه ساد بلا و ده که نه وه، کاری به دکاری و ناجوامیری ده که ن ﴿ أولئک هم الخسرون ﴾ ته نها خاوه نی ئه م کاره نا په سه ندانه زیانمندی

رېنمايى ئايەتى (۳۰):

۱) ئەۋەى نەزان بى دەبى ھەمىشە لە پىۋاى زانوادانا
بېرسى و، زاناش لە پىرسىار كەران ھەل نەشاخى و،
بە جوانى ۋە لامىيان بداتەۋە. تېبىنى: وشەى (مەلئىكە)
لە قورئاندا (۶۸) جار ھاتوۋە.

رېزى (ئادەم) لە فرىشتە پىترە:

ئىنجا بۆئەۋى پىتر رۇشن و ئاشكرا بى كە: ئەم ئادەمزادە
گەلى تۋانائى نەبىنى ۋ نادىارى تىدايەۋ، دەشتۋانى زۆر بەباشى
كارۋىارى زەۋى بەرپۋە بىات، خوا فەرمۋى: ﴿ ۳۱: و علم
آدم الأسماء كلها ﴾ خوا ناۋى ھەموۋىشتىكى، پىۋست-بۆزىيانى
ئادەم خۇبى و نەۋەكانى ھەتا رۆزى سەلا- فىرى (ئادەم) كىردو
خىستىە مىشكىيەۋە ئامادەى كىرد كەبۇ ھەموو سەردەمى چى بكاو
چۇن بۆى. (ئىبن عەبباس) ئەلى: تەنانت ناۋى قاپ وقاچاغ و
كەۋچكىشى فىر كىرد. ئايا دزانىت كە: ناۋى (ئادەم) لە قورئاننى
پىرۇزدا (۲۵) جار بەم شىۋەيەى خۋارەۋە ھاتوۋە؟: سۋورەتى
(بەقەرە) ئايەتى: ۳۴، ۳۳، ۳۱، ۳۷، ۳۵. (ئالى عىمران) ئايەتى: ۳۳
۵۹. (مائىدە) ئايەتى: ۲۷. (ئەعراف) ئايەتى: ۳، ۲۷، ۲۶، ۱۹، ۱۱
۱۷، ۳۵، ۱ (ئىسرائ) ئايەتى: ۷۰، ۶۱ (كەھف) ئايەتى: ۵۰ (مەرىم)
ئايەتى: ۵۸. (تاھا) ئايەتى: ۱۲۱، ۱۲۰، ۱۱۷، ۱۱۶، ۱۱۵ (ياسىن)
ئايەتى: ۶۰. ﴿ ثم عرضهم على الملائكة ﴾ لە پاشان خىستىە بەر
دەم فرىشتەكان ﴿ فقال أنبؤنى بأسماء هؤلاء إن كنتم صادقين ﴾
فەرمۋى: دەسانەگەرئىۋە راست ئەكەن لەئادەم بەتۋانائىرۋ باشتىر
بۇجىنشىنىيەتى، فەرمۋى ناۋى ئەۋىشتانەم پى بلىن ﴿ ۳۲: قالوا
سبحانك لا علم لنا إلا ما علمتنا ﴾ ئەۋانىش گۋىيان: تۇپاك
ۋبىخەۋشى، ئىمە ھىچ زانىارىيەكمان نىيە، مەگەر ئەۋەى خۋت
فىرت كىردىن ﴿ إنك أنت العليم الحكيم ﴾ بى گۋىيان تەنھا
ھەر ئەتۋى خۋاى زۆر زاناو كارچوان و، گىشت كارەكانىشت
پىرلەخىكەمەت و لەجىي خۋىدان، جا داۋى دەرەكەۋتنى بى
دەسلاتى فرىشتەكان و ددان پىنئانىان ﴿ ۳۳: فقال يا آدم أنبهم
بأسمائهم ﴾ خوا فەرمۋى: ئەى ئادەم! دەساتۋ ناۋى ئەۋىشتانەيان
پى بلى ﴿ فلما أنبأهم بأسمائهم ﴾ ئىنجا كەئادەم دەست بە جى
ئەۋانى ئاگادار كىردو ناۋەكانى پىگۋىن ﴿ قال ألم أقل لكم إني أعلم
غيب السموات والأرض ﴾ خوا فەرمۋى: ئەى - لە پىشەۋە- من
پىم نەگۋىن كە: من گىشت غەيب و نادىارىي ئاسمانەكان و زەۋىي
ئەزانم ﴿ وأعلم ما تبدون وما كنتم تكتمون ﴾ ۋچاكىش ئاگادارم

قازانجى ئەۋانى درۋستكىدوۋە، ئىنجا دەست دەكات بە باسى
درۋستبۋى ئادەمىي خۋى باۋە (ئادەم) ﴿ العليم ﴾ ۋ جىنشىنكىردى
لەزەۋىدا بۇ بەرپۋەبىردى كارۋىارى ژيانى خۇيان ۋ ھۋىكىردىن بە
بەرنامەكەى خوا لەناۋ بەندەكاندا، بۆيە ئەفەرمۋى: ﴿ ۳۰: وإذ
قال ربك للملائكة ﴾ ئەۋكاتە ۋەبىر بىنە ئەى مۋەمەدا! ﴿ ﴿
كەپەرۋەردگارت بەفرىشتەكانى گۋى: ﴿ إني جاعل في الأرض
خليفة ﴾ كەبە راستى من دەمەۋى جىنشىنىك لە زەۋىدا بۇ
ئاۋدانكىردنەۋى زەۋىي دابنىم. زانايانى تەفسىر بۇ دىارىكىردى
ئەۋ (خەلىفە) يە دوۋراۋ بۇ
چۋۋىي جىاۋازيان ھەيە: يەكلى دەلى: ئەۋ خەلىفەيە (ئادەم)
پىغەمبەرەۋ ﴿ العليم ﴾، خۋاى مېھربان كىردوۋىيەتى بە جىنشىنى خۋى
بۇ جىيەجى كىردى فەرمان و بىرپارەكانى خۋى، يەككىدى
پىۋاىيە ئەۋ خەلىفەيە ھەم ئادەم و، ھەم نەۋەكانىيەتى،
بەدريۋىي رۇزگار دەبنە جىنشىنى يەكتىر. ئىمامى (تەبەرىي)
يش دەلى: مەبەست بەۋ جىنشىنە (خەلىفە) يە ئەۋ گەلانىن كە
يەك لەداۋى يەك دىن ۋدەچن، لەۋەش دەچى ھەر ئەمەلە گەل
رۇخى قورئاندا گۋىجاۋ تىرىت، چۋنكە كەس ناتۋانى جىنشىنى
خۋابكات. خۋايش باشتىر ئەزانى. ﴿ قالوا أتجعل فيها من يفسد
فيها ويسفك الدماء ﴾ فرىشتەكانىش گۋىيان: ئاخۇ تۇ كەسىكى
ۋا دەكەيتە جىنشىن كە كارى فەسادو بەدكارى ۋخۋىن رىۋى
بكات. ۱؟! ﴿ ونحن نسيح بحمدك ونقدس لك ﴾ لەخالىكدا ئىمە
ھەر خەرىكى تەسبىح تەحمىدى تۋىن و، تۋبە پىرۋز رادگرىن و،
لە ھەرىشتىكى نەشىۋو نەگۋىجاۋبە دوۋرت دەتگرىن. ۱؟! ﴿ قال
انى أعلم ما لا تعلمون ﴾ پەرۋەردگاريش لەۋەلامىاندا فەرمۋى:
بى گۋىيان ئەۋى من ئەيزانم ئىۋە نايان. (ئىبن كەسىن) ئەلى:
كە فرىشتەكان دەلىن: ﴿ أتجعل فيها من يفسد فيها.. ﴾ مەبەستىان
رەخنەگرتن و سوۋىكايەتى ۋ ھەسوۋدى ۋ ئىرەيى بىردن بە ئادەم
نەبۋ، بەلكۋ پىرسىارە لەخىكەمەتى خوا بۇ درۋستكىردى ئادەم و،
جىنشىنكىردى لەزەۋىدا، ۋەك بلىن ئاخۇ خىكەمەت چى بى لە
درۋستكىردى ئادەمدا، لەكاتىكدا فەساد و بەدكارىي دەكەن؟!
خاۋەنى تەفسىرى (تەسەھىل) يش دەلىت: خوا خىستىەدلىئانەۋەكە:
جۋرى ئادەمىي بەسروشت بەدكار ۋخۋىن رىۋىيان تىدايە، بۆيە
ئەۋپىرسىارەيان كىرد. بەھەرئال باسى درۋستكىردى باۋە(ئادەم)-
ۋەك مامۇستا (مۋەمەد عەبدە) ئەلىت- لە(مىتابھات)- ھەۋ،
تەنھا خۋاى گەۋرە خۋى ھەقىقەتەكەى چاك دەزانى، بۆيە
ئىمەيش بەۋ شىۋەيە كە خۋى مەبەستىيەتى ملمان كەچكىردوۋەۋ
پىرومان پى ھىناۋە، تەسلىمى بۋىن.

بهو شتانهی که ئیوه ناشکرای نه‌کهن، وه‌له‌وش ده‌شارنه‌وه.

رینماییه‌کانی نایه‌تی (۳۱-۳۳):

(۱) زانست وزانیاری بی‌سنووری خوا بوفیرکردنی هه‌موو شتی به‌ئاده‌م.

وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلٰٓئِكَةِ اِنِّیْ جَاعِلٌ فِی الْاَرْضِ خَلِیْفَةً
قَالُوْا اَتَجْعَلُ فِیْهَا مَنْ یُّفْسِدُ فِیْهَا وَیَسْفِكُ الدِّمَآءَ وَیُخْسِفُ
تُسْبِحُ بِحَمْدِكَ وَتَقْدِسُ لَكَ قَالَ اِنِّیْۤ اَعْلَمُ مَا لَا تَعْلَمُوْنَ
(۳۱) وَعَلَّمَ اٰدَمَ الْاَسْمَآءَ كُلَّهَا ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَی الْمَلٰٓئِكَةِ
فَقَالَ اَنْبِئُوْنِیْ بِاَسْمَآءِ هٰٓؤُلَآءِ اِنْ كُنْتُمْ صٰدِقِیْنَ (۳۲) قَالُوْا
سُبْحٰنَكَ لَا عِلْمَ لَنَاۤ اِلَّاۤ اِلَآ مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِیْمُ الْحَكِیْمُ
(۳۳) قَالَ یٰۤاٰدَمُ اَنْۢبِئْهُمْ بِاَسْمَآئِهِمْ فَلَمَّآ اَنْۢبَاَهُمْ بِاَسْمَآئِهِمْ قَالَ
اَلَمْ اَقُلْ لَّكُمْ اِنِّیْۤ اَعْلَمُ غَیْبَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَاَعْلَمُ مَا
تُبْدُوْنَ وَمَا كُنْتُمْ تَكْتُمُوْنَ (۳۴) وَاِذْ قُلْنَا لِلْمَلٰٓئِكَةِ اسْجُدُوْا
لِاٰدَمَ فَسَجَدُوْا اِلَّاۤ اِبْلِیْسَ اَبٰی وَاَسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِیْنَ
(۳۵) وَقُلْنَا یٰۤاٰدَمُ اسْكُنْ اَنْتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ وَكُلَا مِنْهَا رَغَدًا
حَيْثُ شِئْتُمَا وَلَا تَقْرَبَا هٰذِهِ الشَّجَرَةَ فَتَكُوْنَا مِنَ الظَّٰلِمِیْنَ (۳۶)
فَاَزَلَهُمَا الشَّیْطٰنُ عَنْهَا فَاَخْرَجَهُمَا مِمَّا كَانَا فِیْهِ وَقُلْنَا اهْبِطُوْا
بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ وَلَكُمْ فِی الْاَرْضِ مُسْتَقَرٌّ وَمَتَاعٌ اِلَیَّیْنَ (۳۷)
فَلَقِیْۤاۤ اٰدَمَ مِنْ رَبِّهِۦ كَلِمٰتٍ قٰتِلَۃٍ عَلَیْہِۚ اِنَّہٗ هُوَ النَّوَآبِیْطُ (۳۸)

(۲) شه‌ره‌ف و‌فه‌زیله‌تی زانست و‌زانیان له‌به‌رامبه‌ر نه‌زنانانه‌وه، وه‌كو له‌م فه‌رمووده‌دا هاتووه‌كه ریزو پله‌و پایه‌ی زاناو فی‌رخواز روون ده‌کاته‌وه، به‌شیوه‌یه‌ك فریشته‌کانیش بالی ریزو حورمه‌ت داده‌نین بۆكه‌سی زانا، بۆیه ده‌فه‌رموی: ((وان الملائكة لتضع أجنحتها رِضًا لِّطالِبِ العلم)) (نه‌بووداوود) ریوایه‌تی کردووه.

فریشته بۆ‌قه‌درو ریزی ئاده‌م سوژده ده‌به‌نه به‌ری:

نایه‌ته‌کانی پێشوو گه‌وره‌یی و‌نرخ‌ی ئاده‌می، له‌گه‌ل بێ‌توانایی و‌ده‌سه‌وسان وه‌ستانی فریشته‌کانیان له‌به‌رامبه‌ر ئاده‌مدا ده‌رخست، جالی‌رده‌دا خودا فه‌رمان به‌فریشته‌کان ئه‌دا كه له‌به‌رامبه‌رئوه‌وه سووژده‌و كړنووشی ریز بۆئاده‌م به‌رن، بۆیه ده‌فه‌رموی: ﴿ ۳۴: واذقلنا للملائكة اسجدوا لآدم ﴾ ئه‌ی پیغه‌مبه‌ر! ئه‌وده‌مه‌یان وه‌بیر بینه‌ كه ئیمه به‌فریشته‌کانمان گوت: سوژده‌و كړنووش

رینماییه‌کانی نایه‌تی (۳۴):

به‌رنه به‌رناده‌م ﴿ فسجدوا إلا إبليس ﴾ ئینجا ئه‌وانیش ده‌ست به‌جی كړنووشیان برد، شه‌یتان نه‌بیئت ﴿ اَبٰی وَاسْتَكْبَرَ ﴾ ئه‌و سه‌ریچی‌كردو خۆی به‌زلزانی ﴿ وکان من الکافرین ﴾ و‌بووبه‌یه‌کی له‌بێ‌باوه‌پان؛ له‌راستیدا خوا نه‌بی هیچ كه‌سیك كونه‌و حه‌قیقه‌تی (فریشته) نازانی، ئه‌وه‌نده نه‌بی كه‌هه‌ریه‌كه‌یان و‌هه‌رده‌سته‌یان كاروباریکیان پێ‌سپێردراوه‌و، ئه‌وانیش به‌ملكه‌چییه‌وه جیبه‌جیی ده‌كهن، (شه‌یتان) یش: هه‌ركاری شه‌رو خراپه‌کاری ده‌كات، وه‌ك له‌فه‌رمووده‌وه وه‌رگیراوه. ئیمه‌ش به‌وشیوه‌یه كه‌قورئان وه‌فرمووده‌و باسیان ده‌كهن، باوه‌ر به‌بوونیان ده‌كهن و‌ملكه‌چین.

ئاگاداریه‌ك: زانیان سه‌باره‌ت به‌ (ئیبلیس) كه‌ئاخو فریشته بووه و‌پاشان سه‌ریچی‌كردووه، وه‌ك هیندی ده‌لێن، یان هه‌ر جنۆكه‌یه‌و له‌ناو فریشته‌كاندا ژیاوه‌و، فه‌رمان به‌سوژده‌كه ئه‌ویشی گرتووه‌ته‌وه...؟ رایان جیاوازه.

جسا بۆ‌ئهم وه‌لامه‌ دوو را‌هیه‌یه، هه‌ریه‌كه‌یشیان به‌هه‌ندی به‌لام پش‌تگیری له‌خۆی ده‌كات، به‌لام پاش راما‌ن له‌هه‌ردوو راكه، ئیمه به‌م به‌لگانه‌ی خواره‌وه‌دا ده‌توانین بلێین (ئیبلیس) هیچ‌كات وساتی فریشته نه‌بووه:

یه‌كه‌م: فریشته هیچ‌كاتێك سه‌ریچی له‌فه‌رمانی خوا ناكات، وه‌كو ده‌فه‌رموی: (لا یعصون الله ما أمرهم) ۶/۶۶.

دووهم: فریشته زاوژی ناكاو زوپه‌تی له‌دوا ناكه‌ویت، به‌لام (ئیبلیس) زاوژی ئه‌كا و‌زارۆله‌و نه‌وه‌ی هه‌یه، وه‌كو خوا خۆی ده‌فه‌رموی: (أفتخذونه وذریته أولیاء من دونی...) ۵/۱۸.

سییه‌م: سروشتی فریشته‌و ئیبلیس -وه‌ك له‌فه‌رمووده‌ی ره‌واندا هاتووه- زۆر لێك‌جیاوازه: ((خَلَقَتِ الْمَلٰٓئِكَةُ مِنْ نُّورٍ، وَخَلَقَ الْجَانُّ مِنْ مَّارِجٍ مِنْ نَّارٍ)) فریشته له‌نوور به‌دی هی‌ئراوه، شه‌یتانی‌ش له‌بلی‌سه‌و گری ئاگر، بێ‌گومان ئه‌مدووانه‌ش زۆر له‌یه‌ك دوورن.

چواره‌م: له‌سووره‌تی (كه‌هف) دا هاتووه: (ئیبلیس) له‌توخم و‌ره‌گه‌زی جینییه‌كانه، وه‌كو ده‌فه‌رموی: (فسجدوا إلا إبليس كان من الجن) ۵۰/۱۸، (ئیبین كه‌سین) یش له‌ته‌فسیره‌كه‌یدا هه‌ر ئه‌م راو بۆ‌چوونه‌ی هه‌یه.

(۱) ده‌بی له‌به‌رامبه‌ر گشت نیعه‌ته‌کانی خواوه شوكرانه بژیربین.

(۲) ده‌بی له‌خۆبه‌زلزانی و‌حه‌سوودیی و‌ئیره‌یی خو‌ دووربگرین، چونكه هه‌ر ئه‌و دوو نه‌خۆشییه‌ بوونه‌ هوی ئه‌وه‌ی كه‌شه‌یتان سوژده نه‌با.

به‌لّی.. حیکمه‌تی خوا و ابو که باوه (ئادهم) مان دروست بکاو،
فریشته کرنووشی بۆ بباو، له به‌ه‌شتدا نیشته‌جییان بکا، وهک
ئه‌فهرموئ: ﴿ ۳۵: وَقُلْنَا يَا آدَمُ اسْكُنْ أَنْتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ ﴾
گوتمان: ئه‌ی ئادهم! خۆتوو هاوسهره‌که‌ت (حه‌وا) له به‌ه‌شتدا
نیشته‌جی ببن ﴿ وکلا منها رغدا حيث شئتما ﴾ و له هه‌رکۆیی هه‌ز
ده‌که‌ن رزق و رۆژی به‌فراوانی به‌خۆن ﴿ ولا تقربا هذه الشجرة ﴾
به‌لام ته‌نها نزیکی ئهم درخته مه‌که‌ونه‌وه. قورئانی پیرۆز جووری
دره‌خته‌که دیاری ناکات، بۆیه ئیمه‌یش هه‌روا ده‌که‌ین و لّی
بئی‌ده‌نگ ده‌بین چونکه هه‌ر خوا خۆی ده‌یزانی ﴿ فتکونا من
الظالمین ﴾ ئه‌گینا ئه‌گه‌ر به‌خۆن له سته‌مکاران ده‌بن ﴿ ۳۶: فَازْلَمْنَا الشَّيْطَانَ عَنْهَا ﴾ ئینجا شه‌یتان پئی هه‌ل‌خزاندن وله‌خشته‌ی
بردن ﴿ فَأَخْرَجْنَاهُمَا كَانَا فِيهِ ﴾ ئیتر له‌نازو نیعمه‌ته‌ ده‌ری
په‌راندن و به‌ ده‌رکردنی دان ﴿ وَقُلْنَا اهْبِطُوا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ ﴾
وئیمه‌یش پیمانه‌گوتن؛ مادهم ئه‌و پارێزه‌تان شکاند، ئیتر لێره
جی‌تان نابیته‌وه‌و، ده‌بی هه‌مووتان له به‌ه‌شت دابه‌زنه‌ خواره‌وه،
هه‌ندیکیشتان ببه‌ دوژمنی هه‌ندیکتان، واته: له‌به‌ر ئه‌وه که مرووف
به‌ سروشت هه‌زی له‌دونیاوژیان و ژیاوه، بئی سۆ له‌گه‌ل یه‌کتر ده‌بنه
ناحه‌زو نه‌یار، مه‌به‌ست به‌وانه‌ش له‌م ئایه‌ته‌دا بچنه‌ سه‌رزه‌وی:
باوه‌ئادهم و، دایه‌حه‌واو، شه‌یتانی نه‌حله‌تییه، واته: به‌گوێکردنی
شه‌یتان بووبه‌هۆی ده‌رکردنیان له به‌ه‌شت، که‌وابوو ئیوه‌ وریابن
به‌ره‌فرمانی شه‌یتان مه‌که‌ن ﴿ وَلَكُمْ فِي الْأَرْضِ مُسْتَقَرٌّ وَمَتَاعٌ إِلَى
حِينٍ ﴾ و زه‌ویش هه‌تا ماوه‌یه‌کی دیاریکراو بۆ مردنتان، نیشته‌نگه‌و
جیگه‌ی ژیان و سوود وه‌رگرتنتانه، پیغه‌مبه‌ر ﷺ ده‌فهرموئ:
﴿ خَيْرُ يَوْمٍ طَلَعَتْ فِيهِ الشَّمْسُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فِيهِ خُلِقَ آدَمُ، وَفِيهِ
أُذِلَّ الْجَنَّةُ، وَفِيهِ أُخْرِجَ مِنْهَا ﴾ (موسلیم). واته: رۆژی جومعه له
گشت رۆژه‌کانی دونیامه‌زنترو باشتره: چونکه که‌ئادهم دروسکرا،
رۆژی هه‌ینی بوو، رۆژی هه‌ینی براه ناو به‌ه‌شته‌وه، هه‌ر رۆژی
هه‌ینیش بوو کرایه‌ ده‌ر.

ئینجا ئادهم پاش هه‌له‌که‌یان به‌خۆدا هاته‌نه‌وه‌و زانییان تووشی گوناح
بوونه‌و، بۆیه له‌خوا پارانه‌وه که‌لێیان ببووری، وه‌کو ده‌فهرموئ:
﴿ ۳۷: فَتَلَقَى آدَمُ مِنْ رَبِّهِ كَلِمَاتٍ ﴾ ئادهم له‌لایه‌ن په‌روه‌ردگاریه‌وه
به‌ئیلها م چهند وشه‌و وته‌یه‌کی پیگه‌یشت و گوتیان: (ربنا ظلمنا
أنفسنا وإن لم تغفر لنا وترحمنا لنكونن من الخاسرين) جا ئه‌ویش
به‌و وشانه لاله‌و نزای له‌خوا کرد ﴿ فتاب علیه ﴾ وخوایش
ته‌وبه‌ی لی وه‌رگرت ﴿ إنه هوالنواب الرحيم ﴾ چونکه به‌راستی
هه‌ر خۆیه‌تی زۆر زوو نزاو پارانه‌وه له ته‌وبه‌که‌ران وه‌رده‌گریت،
زۆریش میه‌ره‌بان و دلاویه. خاوه‌نی ته‌فسیری (مه‌راغی) ده‌لّیت: له‌م

جیگایه‌دا چهند باسیک هه‌یه‌و، رافه‌که‌رانی قورئانیش درێژه‌یان
پئی‌داوه، به‌لام ئیمه‌کورتی ده‌که‌ینه‌وه:

یه‌که‌م: سه‌باره‌ت به‌ چۆنییه‌تی و شیوه‌ی دابه‌زینی باوه‌(ئادهم)
ودایه (حه‌وا) له به‌ه‌شت بۆ سه‌ر زه‌وی، ته‌فسیره‌کان گه‌ل
ریوایه‌تیان هیناوه، به‌لام به‌لای زانیانه‌وه زۆربه‌یان له راست
ناچن و ده‌شگونجیت که ده‌ست هه‌له‌یه‌ستی جووله‌که‌بن.

دووه‌م: مه‌سه‌له‌ی دروستبوونی دایه‌(حه‌وا) له په‌راسووی
بابه‌(ئادهم) مانای ئه‌وه نییه که هه‌ر له خودی ئادهم و په‌راسووه‌که‌ی
ئو دروستکرا بئی! به‌لکو مانای وایه که (حه‌وا)ش هه‌ر له‌و توخم
وته‌رح و ره‌گه‌زه‌یه که ئادهمی لی‌دروست بووه، وه‌ک خوا خۆی
ده‌فهرموئ: (وخلق منها زوجها..) یان ده‌فهرموئ: (ومن آياته أن
خلق لكم من أنفسكم أزواجا..) ۳۱/۳۰.

سییه‌م: ئه‌و فهرمووده‌یه که (بوخاری) و (موسلیم) هیناویانه‌و
ده‌لّیت: ((واستَوْصُوا بالنساء خيرا، فإنهن خُلِقْنَ مِنْ ضِلْعِ أُعْجٍ..))
واته: هه‌میشه به‌رامبه‌ر به‌ ژنان، چاک بژیو چاک کار بن،
چونکه ئه‌وان له په‌راسوویه‌کی لار به‌دییه‌نران، په‌راسووش
وه‌ک ده‌فهرموئ: ((وإن أُعْجَجَ شَيْءٌ فِي الضِّلْعِ أَعْلَاهُ فَإِنْ ذَهَبَتْ
تَقْبِيهُ كَسَرَتْهُ، وَإِنْ تَرَكَتْهُ لَمْ يَزَلْ أُعْجَجٍ..)) واته: به‌راستی لارو
خپچترینی به‌شی په‌راسوو، به‌شی لای سه‌روویه‌تی، گه‌ر به‌ته‌وی
راستی بکه‌یته‌وه، ده‌شکینی، خۆ ئه‌گه‌ر وازی‌شی لی به‌یینی، ئه‌وا
هه‌میشه به‌لارو خپچی ده‌می‌نیته‌وه، که‌واته به‌رده‌وام له‌گه‌ل ژناندا
باش وته‌با بن، هه‌تا بتوانن پیکه‌وه‌بژین و، باری ژیاقتان تیک
نه‌چیت.

چواره‌م: سه‌رپیچی باوه ئادهم و، خواردنی له‌دره‌خته قه‌ده‌غه
کراوه‌که، پێش ئه‌وسات و کاته بووه، ببیته پیغه‌مبه‌ر، چونکه
پیغه‌مبه‌ران سه‌رپیچی خودا ناکه‌ن و، ئه‌و کاره‌ش بۆ شانی
په‌یامبه‌ران ده‌ست نادا، جاله‌به‌ره‌وه:

أ) ده‌بی‌خواردنی دره‌خته‌که له‌ده‌ست ئه‌نقه‌ست نه‌بووییت،
به‌لکو له‌ ریی له‌بیرچوونه‌وه بووبی، به‌لام که: به‌(عیسیان)
ناوبراوه، چونکه شکاندنی ئه‌و فرمانه‌ کاریکسی گه‌وره‌بووه‌و
له‌پیغه‌مبه‌ران ناوه‌شیته‌وه.

ب) ئه‌و رووداوه له‌(متشابها‌ت)ی قورئانه‌و، ناگونجی مانا
راسته‌وخۆیه‌که‌ی خۆی لی‌بگیردی، به‌لکو ده‌بی حه‌قیقه‌ته‌که‌ی
به‌خوا حه‌واله‌ بکری، پیشانیانیشان هه‌ر ئه‌مه‌ ده‌لّین.
مامۆستا(خال)یش له‌م جیگایه‌دا-سه‌باره‌ت به‌مه‌سه‌له‌ی ئادهم-
رای(موحه‌مه‌ده‌به‌ده‌ی هیناوه، (سه‌یید)یش: ده‌رباره‌ی ئه‌و
به‌ه‌شته‌ی که باوه ئادهم ودایه‌ حه‌وا‌ی تیا‌مانه‌وه‌و، ده‌رباره‌ی

حەقیقەتی فریشتە کین و چین؟ یان ئیبلیس و شەیتان کێیە؟
 ئاخۆچۆن خوا گەفتوگۆی لەگەڵ کردن؟ چۆن وەلامیان دایەو؟
 بۆ وەلامی هەموو ئەوپرسیارانە دەلیت: ئەمانە گشت لەو شتە
 نادیارانە کە تەنھا خودی خۆی گەورە خۆی ئەیانزانێ، دەم
 تێکوتانیشتیان بێ کەلکە، بەلام ئیمان و پڕوابوون پێیان واجیب
 و پێویستە، ئیتردوای ئەو هیچ پێوست ناکات ئێمە خۆمان لەو
 بەرەو ژووڕو هەلدێرەیه بدەین.

پێنماییه کانی ئایەتی (۳۷-۳۵):

- ۱) ریزی بابە (ئادەم) و، ریزی نەوێکانی بەلای خواوە
 زۆرە.
- ۲) گوناح و نافەرمانی خوا دەبێتە هۆی لە دەستدانی نازوو
 نیعمەت.
- ۳) دەبێ تا دنیا مابێ دوژمنایەتی شەیتان لەبەر نەکرێ.
- ۴) تەوبە و پەشیمانی لە گشت گوناحیك و، هەرگیز
 نەگەرانیوە بۆیان.

تێبینی: بێژە (شەیتان) لە قورئاندا (۷۰) جار هاتوووە، (شەیتان) ییش
 (۱۷) جار، (ئیبلیس) (۱۱) جار.

وہک لہ ئایەتەکاندا دیارەخوای گەورە دووجار فەرمان بە
 دەرچوونی باوە ئادەم و دایە حەوا لەبەھەشتدا دەدا، جاریکیان
 بۆ نیشستەجێبوون و گۆزەرانی لەسەر زویدا تاماویەك کە باس
 کرا، دووھم جاریشیان ئەمەیه کە ئیستا ئەفەرموی: ﴿ ۳۸: قلنا
 اہبطوا منها جمیعا ﴾ ئەوجا گۆتمان دەبێ ھەمووتان لەبەھەشت
 دابەزنە خواروھ - بۆ تاقیکردنەوھتان- ﴿ فاما یأتیکم منی ھدی ﴾
 ئەوسا ھەرکە لەلایەن منوھ ری نیشاندرێکتان بۆ ھات، دەبێ
 پەیرەوی لێبکەن ﴿ فمن تبع ھدای ﴾ جا ھەرکەسیك پەیرەوی
 لە ھیدایەت و ری نیشاندەری منی کرد ﴿ فلا خوف علیھم ولا ھم
 یحزنون ﴾ ئیتر نەھیج ترس و بیمیکیان دەبێ، نە چاولەدوایش
 دەبن و خەفەت بخۆن بۆ پاشە رۆژیان، واتە: نە لە ھاتنی قیامەت
 دەترسن، وە نەخەفەت دەخۆن بۆ ئەوێ لە دونیادا لەدەستیان
 چوو، لەسوورەتی (تاھا) شدا دەفەرموی: ﴿ قال اہبطا منها جمیعا
 بعضکم لبعض عدو فاما یأتیکم منی ھدی فمن اتبع ھدای فلا یضل
 ولا یشتی. ﴾ ۳۹: والذین کفروا وکذبوا بآیاتنا ﴾ ئەوانەش بە
 ئایەت و نیشانەکانی ئێمە بێ باوەریوون و بە درۆیان خستەنەوھ
 ﴿ أولئک أصحاب النار ھم فیھا خالدون ﴾ ئەوانە دەبنە ھاوڕێی
 دۆزەخ و، بۆ ھەتا ھەتاییش تێیدا دەمێننەوھ.

ھاندانی (بەنی ئیسرائیل) بۆ موسڵمان بوون:

باسی دروستکردنی (ئادەم) پەيامبەری کردوو، ئەو ھەموو نازو
 نیعمەتانەشی خستەپیش چاوو، لەتەواوی ئادەمزادیشی خواست کە
 پڕوابینن، ئینجا دیتە سەر باسی جوولەکو، گەلی نازو نیعمەتیشیان
 وەبیر دینیتەوھ، تابلکو چاولەبەربین و پڕوابینن.. جا لەبەر ئەوھ
 کە پتر لارییی و لاساریی جوولەکە بزانری، نزیکە جزمیکی
 ئەم سوورەتە باس لە جوولەکە دەکات، واتە: لە ئایەتی ۴۰-۱۴۲
 لە خراپی و فەسادکاری ئەوان دەدوی، وەکو دەفەرموی: ﴿ ۴۰:
 یابنی اسرائیل ﴾ ئەی کورپان و نەوێ ئیسرائیل! ئیسرائیل:
 بەواتای بەندە خواتووھ! زاناکان دەلین: مەبەست
 بە (ئیسرائیل): (بەعقوب) ی کوری (ئیبراھیم) ھ، درودو سلاویان
 لەسەرییت، (ئیبین عەبباس) دەلی: تاقمی لە جوولەکە ھاتنە
 لای پیغەمبەر ﷺ پنی فەرموون: ئەری دەزانن کە: مەبەست بە
 ئیسرائیل (بەعقوب) ھ؟ گوتیان: بەلی، ئەمیش فەرمووی: ﴿ األھم
 فاشھد)). (تەیالسی ریاویەتی دەکا). ﴿ اذکروا نعمتی الی أنعمت
 علیکم ﴾ بیر لەو نازو نیعمەتانەم بکەنەوھ: پیمدان و رشتە
 بەسەرتاندا ﴿ وأوفوا بعھدی ﴾ وەفاش بەو پەیمانە بکەن، کە
 لەگەڵ مندا گریتاندا و بەئەمەک بن و، بەباشی گوێرایەلی پڕیارەکانم
 بن و، پڕوا بە موھەممەدی پیغەمبەر ﷺ بینن و بۆ مەردمیشی
 باس بکەن ﴿ أوف بعھدکم ﴾ ئەوا منیش بە پەیمانی ئیوھ وەفا
 دەکەم و بە ئەمەک دەبەم لەگەڵتاندا، واتە: پاداشتان ئەدەمەوھ
 دەتانبەمە ناوبەھەشتەوھ ﴿ وإای فارھبون ﴾ دەسا دەبێ تەنھا
 لە من بترسن و، پەیرەوی ھەر لە فەرمانی من بکەن ﴿ وآمنا
 بما أنزلت مصدقا لما معکم ﴾ و دەبێ بەو قورئانەش ناردوومەتە
 خواروھ باوەر بکەن، کە بەراستدانەری ئەو تەرراتە لای ئیوھ
 ﴿ ۴۱: ولا تکرھوا أول کافرہ ﴾ وەلەباتی ئەوھ ببینە یەکەم
 پڕوادار پیی، نەبنە پێشەنگ و یەکەم کەس لەوانە کە باوەری
 پیناکەن، چونکە ئیوھ خاوەن کتیب و لە کتیبەکەتاندا باس لەم
 قورئانە کراوھ ﴿ ولا تشتروا بآیاتی ثمنا قلیلا ﴾ وە ئایەتەکانی من
 بە نرخ و بە ھایەکی کەم مەفرۆشن، واتە دین و ئایینتان بە پارو
 پوولیکی کەم و کەمبەھا مەگۆرنەوھ ﴿ وإیای فاتقون ﴾ و دەبێ
 تەنھا ھەر لە سزاو تۆلە لای من بەراستی پاریز بکەن و بترسن.

راستیەکان مەشیوینن:

خوای بەدەسلات فەرمان بەجووھەکان دەکات کە ھەق و ناھەق
 تیکەل نەکەن و لەمەردمی نەشیوینن، بۆیە دەفەرموی: ﴿ ۴۲:

ولا تلبسوا الحق بالباطل ﴿ و جل و بهرگی کارو بهرنامه ی باتل و نارهوا، مه که نه بهر هق و، هق وناهق تیکه ل مه که ن و، له خوتان وله خه لکی مه شیوینن ﴿ و تکتبوا الحق ﴾ و راست و هه قیش مه شارنه وه و حاشاتان نه بی لئی ﴿ و أنتم تعلمون ﴾ بوخویشتان چاک نه زانن که نه قورنانه (که لام ی) نه زهل ی خواجه و، ده بی بی سی و دوو و هری بگرن ﴿ ۴۳ ﴾ : و أقيموا الصلاة و آتوا الزكاة و ارکعوا مع الراكعين ﴿ فرمانیان پی بکه با به تیرو ته سهل نویژ نه نجام بدن و، به شیکی داراییشان به زکات بدن و، له گه ل کرنووش بهر اندا، کرنووش بهرن، واته : له گه ل موسلمانه کاندان نویژ به کومه ل بکه ن.

تیبینی : له بهر شکومه ندی زه کات و گرنگی و پیویستی بو کومه لگی مروف، له قورئاندا خوی میهره بان (۳۲) جار ناوی بردوو.

خوتان له چاکه هه له مهوین :

جولو له که کان خه لکیان هه له دنا بوکردنی ئیش و کاری خیرو، پیاوه تی و جوامیری، که چی خوشیان نه یان ده کرد! بویه خوی گه وره سه رزه نشتیان ده کاو ده فره موئ : ﴿ ۴۴ ﴾ : أتا مرون الناس بالبر ﴿ ناخو که ی راسته ئیوه فرمانی چاکه به خه لکی بدن ﴿ و تنسون أنفسکم ﴾ که چی واخوتان له بیرده که ن و، گوئ ناده ن؟! ﴿ و أنتم تتلون الكتاب ﴾ وله کاتی که دا بوخوشتان کتبی ته ورات ده خویننه وه و به رده وام ده وری ده که نه وه و، خوینده وارن؟! ﴿ أفلا تعقلون ﴾ داخو بیریکی وردو تیژ به کار ناهینن و، ژیرنابن و، له و کاره ناپه سندانه ناگه رینه وه؟! دیاره نه م سهرکونه و سه رزه نشت کردنه بو هه موو جولو له که و زانایه که، له هه ر سه رده میکدا بژی، چونکه ده بی زاناکان سه ر قافله و پیشه نگی کومه ل و کومه لگه بن، بو نه نجامدانی هه موو کاریکی خیرو چاکه و، خولادان له هه ر کاریکی ناشیرین و ناپه سه ند.

پیشه و (علی) ﴿ له باره ی زانای لاسارو، خوا په رستی ناله باره وه، چه نده جوان ده لیئت : (قَصَمَ ظَهْرِي رَجُلَانِ عَالِمٌ مُتَهَكِّكٌ وَجَاهِلٌ مُتَسَكِّكٌ) واته : له کارو باری دیندا، دوو که س پشتی منیان شکاندوو : زانایه کی سنوو به زینی ثانی خودا، خوا په رستیکی نه قام و نه زان...! هه زار په حمه ت له و شاعیره ش که نه ویش هه ر له م باره یه وه ده لیئت :

لَا تَنْهَ عَنْ خُلُقِي وَتَأْتِي مِثْلُهُ

عَارٌّ عَلَيْكَ إِذَا فَعَلْتَ عَظِيمٌ

إِنْدًا بِنَفْسِكَ فَإِنَّهَا عَنْ غِيَّهَا

فَإِذَا انْتَهَتْ عَنْهُ فَأَنْتَ حَكِيمٌ

فهنالك يُقْبَلُ إِنْ وَعَظْتَ وَيُقْتَدَى

بالرأى منك وَيُنْفَعُ التَّعْلِيمُ

واته : نه گه رده ته وی مه ردم گویت بوگرئ و قسه ت لی وه رگری، ده بی پیش هه موو شتی که نه فسی خوت راست بکه یته وه و له خراپه له غاوی که یست، ئینجا نه وکاته ئیتر په ندو ئاموزگاریت به که لک

فُلْنَا أَهْطُوا مِنْهَا جَرِمًا فَأَمَّا يَا نِيبَكُمْ مَنِي هُدَى فَمَنْ يَبِغْ هُدَايَ فَلَا خَوْفَ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿ ۴۵ ﴾ وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿ ۴۶ ﴾ يَبْنِي إِسْرَءِيلَ أَذْكَرُوا نِعْمَتِي الَّتِي أَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ وَأَوْفُوا بِعَهْدِي أَوْفِ بِعَهْدِكُمْ وَإِنِّي فَازِهُونَ ﴿ ۴۷ ﴾ وَمَا مَوْأِجُهَا أَنْزَلْتُ مُصَدِّقًا لِمَا مَعَكُمْ وَلَا تَكُونُوا أُولَٰئِكَ لَا تُفْقِدُونَ ﴿ ۴۸ ﴾ وَلَا تَلْبِسُوا الْحَقَّ بِالْبَاطِلِ وَتَكْفُمُوا الْحَقَّ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿ ۴۹ ﴾ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَآذْكُمُوهُم مَعَ الزَّكَاةِ ﴿ ۵۰ ﴾ أَتَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبِرِّ وَتَنْسَوْنَ أَنْفُسَكُمْ وَأَنْتُمْ نَتْلُونَ الْكِتَابَ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿ ۵۱ ﴾ وَأَسْعِيذُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ وَإِنَّهَا لَكَبِيرَةٌ إِلَّا عَلَى الْخَاشِعِينَ ﴿ ۵۲ ﴾ الَّذِينَ يَظُنُّونَ أَنَّهُمْ مُلَاقُوا رَبِّهِمْ وَأَنَّهُم إِلَيْهِ رَاجِعُونَ ﴿ ۵۳ ﴾ يَبْنِي إِسْرَءِيلَ أَذْكَرُوا نِعْمَتِي الَّتِي أَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ وَأَنِّي فَضَّلْتُكُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ ﴿ ۵۴ ﴾ وَأَتَّقُوا مَنَّا لَا يُجْزَى نَفْسٌ عَنْ نَفْسٍ شَيْئًا وَلَا يُقْبَلُ مِنْهَا شَفَعَةٌ وَلَا يُؤْخَذُ مِنْهَا عَدْلٌ وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ ﴿ ۵۵ ﴾

دی و سوو ده خش ده بیئت بو نه م و نه و. (نه بولعه تاهیه) ش هه ر بو پشتگیری له و مانایه زور جوانی گوتوو :

وَصَفَّتِ الثَّقَى حَتَّى كَانَتْ ذُو ثَقَى

و رِيحُ الْغَطَايَا مِنْ ثِيَابِكَ تَسْطَعُ

واته : چیه به چه شنی په سنی (ته قوا) ده که یست، ده لیئت خوت له خوا ترس و (موتقی) یست؟! که چی هه ر له جل و بهرگه که ت، بوئی گوناحان دی.

یه کیکی تریش ده لیئت :

و غَيْرُ تَقَى يَأْمُرُ النَّاسَ بِالْتَقَى

طَيْبٌ يُدَاوِي النَّاسَ وَهُوَ عَلِيلٌ

واته : مروقیکی بی ته قواو که مته رخه م له خوا ناسیندا، فرمان به خه لک بدا به (ته قوا)، وه کو پزیشکیکی نه خو شه که ده رمانی خه لک بکاو، که چی بو خویشی له شبه باره و نه خوش!

وابوو له پله و پایه که تان شهرم بکهن.

بۆ خۆراگری هانا به نوێز بهرن:

کهس به هانای خوانه ناسانه وه نایهت:

لیڤه دا ټه و خه لکه وشیار دهکاته وه که به و نازو نیعمه ته وه سه رقāl نه بن و، ناگاشیان له هاتنی رۆژه سه خته که ی بهری بیټ، بویه دهفه رموی: ﴿٤٨﴾ واتقا یوما لا تجزی نفس عن نفس شیئا ﴿١﴾ له و رۆژه خۆپاریزن و بترسن که کهس فریای کهس ناکه وئ و توانای هه لگرتنی هیچ شتیکی نییه بۆی، هه تا بارو کۆل سووک بکات، وه کو له نایه تیکی تر دا دهفه رموی: (ولا تسز وزارة وزر آخری) ﴿٢﴾ ولا یقبل منها شفاعه ﴿٣﴾ تکاو شه فاعه ت و پارانه وه ی که سیش بۆ که سی تر وه رناگیرئ، واته: ټه گهر تکا کاریکیش دهست بکه ویت، هه ر لئئ وه رناگیردرئ.

(ته بهری) ده لئیت: تکاو شه فاعه ت له وکه سانه وه رناگیردرئ که له سه ر کوفرو بی باوه ری مردبن، ټه گینا له فه رموده یه کدا که (بوخاری) و (موسلم) هیناویانه هاتوو ده فه رموی: ((إني خبأت دَعَوَتِي شَفَاعَةً لَأُمْتِي، وَهِيَ نَائِلَةٌ إِنْ شَاءَ اللَّهُ مِنْهُمْ، مَنْ لَا يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا)) واته: به راستی شه فاعه تی خۆم بۆ ئومه ته کهم داشاردوو وه، هه رکه سیك هاوبه شی بۆخوا دانه نابئ به ئیزنی خوا پنی دهکات ﴿٤﴾ ولا یؤخذ منها عدل ﴿٥﴾ هیچ پاره و بریتی و باره مته یه کیشی "گریمان گهر هه شبئ" ل وه رناگیردرئ ﴿٦﴾ ولا هم یبصرون ﴿٧﴾ و کۆمه کیشیان پئ ناکرئ بۆ رزگار بوونیان له سزای خوا.

روونکردنه مویه ک، مه سه له ی تکاو شه فاعه تی په یامبه ران - علیهم الصلاه والسلام - بۆگونا هپاران له دوا رۆژدا به م شیوه یه:

(١) هه ندئ ئایه ت له قورئاندا هیه، که ته ماشایان ده که یه ت به روا له ت ره تی شه فاعه ت ده که نه وه و دانی پیا نانین بۆ نمونه ئایه تی: ((..لا یبع فیهِ ولا شفاعه..)) (٢/٢٥٤).

(٢) هه ندیکیشیان به راشکاوی دانی پیدا ده نین، به لام ده لئین: به مه رجئ خوا مۆله ت بداو رازی له سه ربئ، وه که ده فه رموی: (یوم یأت لا تکلم نفس إلا باذن..)) (١١/١٠٥)، یان ده فه رموی: (ولا یشفعون إلا لمن ارتضی) (٢١/٢٨) جا له بهر ټه وه ی ټم دوو جوړه ئایه تانه له قورئاندا هه ن، زاناکان بوونه ته دوو دهسته وه: دهسته یه کیان ددان به شه فاعه تدا ده نین و، ده رباره ی ټه و ئایه تانه ش که به ره ها "مطلق" هاتوون له گه ل ټه و ئایه تانه دا که ددان به تکا دا ده نین به م جوړه یه کیان ده خه ن و ده لئین: بی شک که شه فاعه ت به بی فرمان و به رباری خوا ی گه وره نابئ. ټه و ده سه ته که ی تریش ئایه ته کانی شه فاعه ت هه روه کو خویان بی ده سکاری ده هیلنه وه، شه فاعه ت ده ده نه دواوه. که وابوو له قورئاندا ده قیکی وانییه که

ئینجا بۆ زالبوون به سه ر نه فس و ئاره زووداو، بۆ گه یشتن به ئاوات و ئامانجه کانی دونیا و قیامه ت، خوا ی گه وره ټه فه رموی: ﴿٤٥﴾ واستعینوا بالصبر والصلاة ﴿١﴾ بۆ گه یشتن به ئاواته کانتان په لامار به نه نوێز و خۆراگرتن. واته: بهرکردنه وه له پاداشتی ئارامگرتن و، له پارانه وه و لا نه وه له نوێزدا، ده بیته هوی سه رکه و تننتان، جا که وابوو ده بی ئارامتان ببئ و، درېژه به نوێزه کان به دن ﴿٢﴾ و انها لکبیره إلا علی الخاشعین ﴿٣﴾ بی گومان نوێز خویندن و خۆراگرتن له سه رشانی چاکان و له خواترسان نه بی ټه رکیکی زۆر قورس و گه وره گرانه ﴿٤﴾ الذين یظنون أنهم ملاقوا ربهم ﴿٥﴾ ټه وانه یش ټه وکه سانه که سوور ده زانن و بهر و بهر وای پته و یان هیه که: له رۆژی سه لا دا ده چنه خزمه تی په روه ر دگاری خویان ﴿٦﴾ و انهم إلیه راجعون ﴿٧﴾ و باوه ری پته ویشیان هیه که ته نها بۆلای ټه و ده گه ر پنه وه، لای ټه ویش بهری کیلگه ی خویان ده چنه وه.

رینمایئ ټم دوو ئایه ته:

(١) وای! چه ند کاریکی به ده فله که سی فرمان به چاکه بداو، بۆ خۆپیشی نه یکا! بی گومان گوناح و تاوانکردن کاریکی دزیو ناشیاوه، به لام بۆ (زانا) و ماموستایان دزیوترو نه شیاوتره.

(٢) له کاتی رو به روو بوونه وه ی رووداوه دژوارو سه خته کاند ده بی په نا ببه ینه بهر نوێز خویندن و، خۆراگرو به سه بر بین.

ئینجا له بهر ټه وه ی که جووله که له خوا زۆر بی ناگا و غافل بوون، بۆ جاریکی تر بانگیان دهکاته وه ده فه رموی: ﴿٤٧﴾ یا بنی اسرائیل اذکروا نعمتی التي أنعمت علیکم ﴿١﴾ ټه ی نه وه ی ئیسرا ئیل! ټه و نازو نیعمه ت و چاکانه تان له بهر بیټ من رستم به سه ر تاندا و پیم دان، هه تا هه میشه بۆ من سوپاسگوزار و ملکه چبن ﴿٢﴾ و أنئ فضلکم علی العالمین ﴿٣﴾ ټه ی له بهر تانه له چاو خه لکانی سه ر ده می خۆتاندا، چۆن فه زل و ریزم له ئیوه نا، واته: له باو باپیرانتاندا چه ندین په یامبه رو پاشاو پیاوی هه لکه و ته م به دیهینا، دیاره ټه و ریزلینانه له وان، ریزلینانه له ئیوه ش، له فه رموده یه کدا - که ئیمامی (ترمزی) هیناویه تی - ده فه رموی: ((ألا إنکم و قِیتُم سبعین أمة أنتم خیرها و أکرُمها علی الله)) واته: ئیوه به سه ر حه فتا ئومه تدا تیپه ربون و، به لای خواوه له هه مووشیان باشترو به ریزتر بوون، که

به راشكاوانه ددان بنیست به بوونی شه فاعه تدا، هه ربۆیه له ناو زاناكانیشدا جیاوازی و ناكوکی پهیدا بووه. به لام فرموده دی راست و (سه حیح) ههیه که ددان به شه فاعه تدا بنیست، وهك ده فهرموئ ((شفاعتی لأهل الكبائر من أمتی، فَمَنْ كَذَبَ لَمْ يَلْحَقْ)) (ترمزی) و (ئهبوداود) ریوایه تیایان کردوووه (ئهلبانی) یش ده لیت: سه حیه؛ واته: تكاو شه فاعه تی من له ناو ئوممه تدا بۆخه لکه خاوهن گوناچه گه و ره کانه، جا هه رکه سیك باوه ری به شه فاعه ت نه بی، بی به ش ده بی لی.

خاوهنی ته فیسیری (أچواو البیان) ده لیت: به پنی قورئان و فهرموده و کوی رای زاناكان شه فاعه ت بۆ موسلمانان ههیه، به لام ده بی به فرمان و مؤله تی خوابی، وهك ده فهرموئ: ((...من ذا الذی یشفع عنده إلا بإذنه) (٢/٢٥٥) یان ده فهرموئ: (یومئذ لاتنفع الشفاعة إلا من أذن له الرحمن) (٢٠/١٠٩) یان ده فهرموئ (لاتغنی شفاعتهم شیئا إلا من بعد أن یأذن الله لمن یشاء ویرضی) (٥٣/٢٦) هه وهك ده لی ده رگای شه فاعه ت بۆ خاوهن ناس و بی باوه ران داخراوه. (بهنده) ش به لامه وه وایه که: بی سۆ شه فاعه ت بۆ موسلمانان ههیه.

رونکردنه و میه که له باره ی شه فاعه ته وه: (لاله کایی) له کتیبی (شرح أصول اعتقاد أهل السنة والجماعة) به رگی ٣ لاپه ره (١١٦٠) دا ده لیت: مه سه له ی شه فاعه ت و تکای په یامبه ر ﷺ له رۆزی قیامه تدا به م جوړه یه: دیاره که خوای گه و ره پش هه مووشتیک، خو ی له م سووره تانه دا باسی شه فاعه ت ده کات، بۆ نموونه سووره تی: (زومه ر/٤٤، به قه ره/٢٥٥، یوونس/٣، نه جم/٢٦، نه به/٣٨، سه به/٢٣، مه ره م/٨٧، ئه نبیاء/٢٨، تاها/١٠٩). ئه و جا زاناكان ئه و ئایه تانه ی که ددان به شه فاعه تدا نانین کو یان کردوونه ته وه و یه کیان خستوون. بیجگه له و ئایه تانه ش چه ن دین فهرموده ی راست و ره وان ههیه بۆ پشتگیری له بوونی شه فاعه ت، وه کو ده فهرموئ: ((إن لكل نبي دعوة مستجابة، وإنی أحب أن أذخر دعوتی شفاعة لأمتی يوم القيامة)) موسلیم، واته: به راستی هه موو پیغه مبه ریك داواو داخوازییه کی قبوولکراوی لای خوای ههیه، منیش پیم خۆشه ئه و داوایه ی خۆم بکه مه زه خیره ی رۆزی به ری بۆ شه فاعه تی ئوممه ته کم. یان وه کو ئه م فهرموده یه: ((أَغْطِيتُ خَمْسًا لَمْ يُطَهَّنْ أَحَدٌ مِنَ الْأَنْبِيَاءِ قَبْلِي، وَذَكَرَ مِنْهَا الشَّفَاعَةُ)) بۆخاری و موسلیم، واته: پینج شتم پی دراوه که به هیچ پیغه مبه ری بهر له من نه دراوه: ئه و جا یه که یه که ناوی هیئان و، پاشان شه فاعه تیشی باس کرد. وه به دهر له مانه ش، (١٦) فهرموده ی (سه حیح) سی تر له ریوایه تی تره وه ده باره ی بوونی شه فاعه ت ها توون، ههروه ها (مقامه ل مه محمود)

که له ئایه تی (ئیسرا) دا ههیه مه به ست پنی ئه وه یه که خوای گه و ره له ناو هه موو په یامبه راندا شه فاعه تی به موحه ممه د ﷺ به خشیوه. جگه له وانه ش هیمان چه ن دین فهرموده ی (مشهور) و (متوات) هه ن و، ددان به وه دا ده نین که خه لکانیک ده چه نه دۆزه خه وه، پاشان پیغه مبه ر ﷺ شه فاعه تیایان بۆ ده کاو دینه ده ره وه. بۆیه ئه هلی سوخته ت و جه ماعه تیش له سه ر ئه و رایه ن که تاوانبارانی (موحد) به پنی تاوانه کانیان ده سویتیرین، به لام بۆه میشه له ناو دۆزه خدا نامیننه وه و پیغه مبه رمان موحه ممه د ﷺ شه فاعه تیایان بۆ ده کا.

ئه وانه یش که نکوولی شه فاعه تیایان کردوو ده دوو ده سته ن: (موعه ته زیله) و (خه واریج)، ئه مانیش لای ئه هلی سوخته ت و جه ماعه ت هه ردووکیان به گو مپرا و سه ر لیشیواو داده نرین.

(حافیزی حه که م) یش / ره حمه تی خوای لی بی له کتیبی (أعلام السنه المشهوره) دا شه فاعه ت ده کات به شش به شه وه:

(١) شه فاعه ته گه و ره که ی به ریابوونی رۆزی قیامه ت، که خوای گه و ره له و رۆزه دا خو ی داوه ری نیوان بهنده کانی ده کا، ئه مه یان تایبه ته به رابه رو پیشه واما نه وه موحه ممه د ﷺ.

(٢) شه فاعه ت بۆ کردنه وه ی ده روزه کانی به هه شت، دیاره که یه کم که سیش ده یان کاته وه پیغه مبه رمان موحه ممه د ﷺ.

(٣) شه فاعه ت بۆ رزگار کردنی ئه و ئیماندارانه ی برپاری دۆزه خیان بۆ دراوه.

(٤) شه فاعه ت بۆ خه لکانی ئه هلی (ته و حید) که له ناو دۆزه خ بی نه ده ری.

(٥) شه فاعه ت بۆ به رزکردنه وه ی پله و پایه ی هیندی له به هه شتییه کان.

(٦) شه فاعه ت بۆ سوک کردن و که مکردنه وه ی سزای (ئه بوو تالیب) سی مامی پیغه مبه ر ﷺ.

ئه مه کورته ی راو بۆ جوونی ئه هلی سوخته ت و جه ماعه ت بوو له باره ی شه فاعه ته وه، هیوادارین توانی بیتمان به شیکی زۆری روون بکهینه وه، پیغه مبه ری هیژا یشمان شه فاعه تمان بۆ بکات.

به نی ئیسرا ئیل له فیرعه ون رزگار ده بی:

ئینجا خوای گه و ره یه که یه که نیعمه ت و چاکه کانی خو ی پتر بۆ (به نی ئیسرا ئیل) باس ده کاو ده فهرموئ: ﴿٤٩: وَإِذْ نَجَّيْنَاكَ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ﴾ ئه وه کانی یه عقووب! بیر له وه بکه نه وه که باوو با پیرانتانمان له هه له تی درنده ی فیرعه ون و فیرعه ونیان رزگار کرد ﴿یسومونکم سوء العذاب﴾ که هه میشه ئیوه یان به سه ختی سزا ده دا ﴿یذبحون أبناءکم﴾ کوره کانتانیان سه ر ده برین و

﴿وَيَسْتَحْيُونَ نِسَاءَكُمْ﴾ نافرته کانتانیان ده هیشتوه بو کاره کیری و خزمه تگوزاری ﴿وَفِي ذَلِكُمْ بَلَاءٌ مِنْ رَبِّكُمْ عَظِيمٌ﴾ نه و زرگار بوونه شتان له لایه ن په روه ردگار تانه وه تاقیکردنه وه یکی گه وړه بوو بۆتان ﴿۵۰﴾ واذ فرقنا بکم البحر ﴿یادی نه و کاته ش بکه نه وه دهریا کهم بوشه فکردن، واته: نه و دهریا به بوو به زهویه کی وشک

وَإِذْ نَجَّيْنَاكُمْ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ يَسُومُونَكُمْ سُوءَ الْعَذَابِ يُدَبِّحُونَ أَبْنَاءَكُمْ وَيَسْتَحْيُونَ نِسَاءَكُمْ وَفِي ذَلِكُمْ بَلَاءٌ مِنْ رَبِّكُمْ عَظِيمٌ ﴿۵۱﴾ وَإِذْ فَرَقْنَا بِكُمُ الْبَحْرَ فَأَنْجَيْنَاكُمْ وَأَغْرَقْنَا آلَ فِرْعَوْنَ وَأَنْتُمْ نَظَرُونَ ﴿۵۲﴾ وَإِذْ وَعَدْنَا مُوسَىٰ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً ثُمَّ اتَّخَذْتُمُ الْعِجْلَ مِنْ بَعْدِهِ وَأَنْتُمْ ظَالِمُونَ ﴿۵۳﴾ ثُمَّ عَفَوْنَا عَنْكُمْ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿۵۴﴾ وَإِذْ آتَيْنَا مُوسَىٰ الْكِتَابَ وَالْفُرْقَانَ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴿۵۵﴾ وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ يَتَقَوَّمُوا عِنْدَ اللَّهِ فَأَنْتُمْ أَنْفُسُكُمْ بِأَيْمَانِكُمْ أَتُؤْتُوا آلِي بَارِيكُمْ فَاقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ عِنْدَ بَارِيكُمْ فَثَابِعْكُمْ عَلَيْكُمْ إِنَّهُ هُوَ الْقَوَابُ الرَّجِيمُ ﴿۵۶﴾ وَإِذْ قُلْتُمْ لِمُوسَىٰ لَنْ نُؤْمِنَ لَكَ حَتَّىٰ تَرَىٰ اللَّهَ جَهْرَةً فَأَخَذَتْكُمْ الصَّعِقَةُ وَأَنْتُمْ نَظَرُونَ ﴿۵۷﴾ ثُمَّ بَعَثْنَاكُمْ مِنْ بَعْدِ مَوْتِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿۵۸﴾ وَظَلَّلْنَا عَلَيْكُمُ الْغَمَامَ وَأَنْزَلْنَا عَلَيْكُمُ الْمَنَّاءَ وَالسَّلْوَىٰ كُلَّ أَمِنْ مَيْمَنَةٍ مَا رَزَقْنَكُمْ وَمَا ظَلَمْنَاهُ وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿۵۹﴾

و، ئیوه له دوازه جیگاوه لئی په رینه وه ﴿فَأَنْجَيْنَاكُمْ وَأَغْرَقْنَا آلَ فِرْعَوْنَ﴾ نه و سا ئیوه مان زرگار کردو، له وه دواش فیرعه ون و شوینکه وتوه وکانیمان نو قم کردو خنکاند ﴿وَأَنْتُمْ تَنْظُرُونَ﴾ ئیوه ش به چاوی سهر بینیتان و تماشاتان ده کرد.

تیبینی:

(۱) نه و دهریا به لیباند او په رینه وه لیبی، دهریا ی (قلزم) بوو، که ئیستا پئی ده لیب دهریا ی (سور)، خوای گه وړه نه و دهریا به کرده دوازه به شه وه، به نه ندازه ی ژماره ی نه وه کانی یه عقوب.

(۲) باسی خنکاندن ی فیرعه ون و زرگار بوونی به نی ئیسرا ئیل له ده سته، له چه ندین سووره تی قورئاندا هاتوه، وه ک نایه تی (۱۶۳) ی (نه عراف) و نایه تی (۵۲) ی (نه نفال) و (۱۰۳) ی (ئیسراء) و (۶۳-۶۶) ی (شوعه را) و (۵۵) ی (زوخروف) و (۱۷) ی (دوخان).

به نی ئیسرا ئیل خوویان دایه گویره که په رستن:

پاش نه وه که له دهریا که په رینه وه داویان له مووسا کرد که کتیبیکیان له لایه ن په روه ردگار یانه وه بو بیتی تا کاری پی بکه ن، که چی سه رگه ردان و سه ر لیشیواو بوون و له و ماوه یده ده ستیان کرده گویره که په رستن، له وباروه خوای گه وړه نه فیرموئ: ﴿۵۱﴾ واذ واعدنا موسیٰ أربعين ليلة ﴿ئی له بیرتانه به لیبمان به مووسا دا و گوتمان: دوا ی چل شه وی تر ته وراتقان بو نه نیرین﴾ ثم اتخذتم العجل من بعده ﴿که چی هه رکه نه وه ات به ده به لیبنه که مانه وه، خیرا ئیوه گویره که تان په رست و کردتانه خوا!﴾ وَأَنْتُمْ ظَالِمُونَ ﴿دیاره به م کاره بوونه سته مکارو سنووری خواتان به زاند، دریژه ی نه م رووداوه له نایه تی (۱۴۲) ی (نه عراف) و (۸۶) ی (تاها) دا پتر هاتوه. ﴿۵۲﴾ ثم عَفَوْنَا عَنْكُمْ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ ﴿که چی دوا ی نه و هه موو کاره ناشیاوانه تان، هیشتای ئیبه هه ر چاویوشیمان له تاوانه کانتان کردو سزامان نه دان﴾ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿به لکو سوپاسگوزاری بکه ن و جاریکی تر تاوانی وانه که ن.

هه ربؤ زانیاری: له قورئانی پیروژدا (۱۳۶) جار ناوی (مووسا) له م سووره تانه دا هاتوه: (به قهره) ۱۲ جار (ثالی عیمران) ۱ (نه نبیاء) ۳ (مائیده) ۳ (نه نعام) ۳ (نه عراف) ۱۹ (یوونس) ۸ (هوود) ۳ (ئیسرا هیم) ۳ (ئیسراء) ۳ (که هف) ۲ (مه ریه م) ۱ (تاها) ۱۷ (نه نبیاء) ۱ (حه ج) ۱ (مؤمینیون) ۲ (فورقان) ۱ (شوعه را) ۸ (نه مل) ۳ (قه سه س) ۱۸ (عه نکه بووت) ۱ (سه جده) ۱ (نه حزاب) ۲ (ساففات) ۲ (غافیه) ۵ (فوسسیله ت) ۱ (شوورا) ۱ (زوخروف) ۱ (نه حفاف) ۲ (زاریات) ۱ (نه جم) ۱ (سه ف) ۱ (نازیعات) ۱ (نه علا) ۱. ﴿۵۳﴾ واذ آتینا موسیٰ الكتاب والفرقان ﴿بیری نه و کاته بکه نه وه که کتیبی ته وراتی - جیا که ره وه ی ره و او نا ره و او - مان دایه مووسا﴾ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴿تا به لکو رینوین و به ختیارین و، ریگه ی حق بدوزنه وه﴾ ﴿۵۴﴾ واذ قال موسیٰ لقومیه یا قوم ﴿ئی له بیرتانه نه و ده مه ی که مووسا به هوزو گه له که ی خوی وت: ئی هوزو گه لی من!﴾ إِنَّكُمْ ظَلَمْتُمْ أَنْفُسَكُمْ بِاتِّخَاذِكُمُ الْعِجْلَ ﴿به راستی ئیوه که گویره که تان کرده خوای خوتان و په رستان، به وه سته میکی گه وړه تان له خوتان کردو پئی گونا هبارو تاوانبار بوون﴾ فتوبوا إلی باریکم ﴿ده سا په شیمان ببندوه و بگه رینه وه لای به دیه پنه رتان و ته و به بکه ن﴾ فاقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ ﴿وهرن له باتی نه وه خوتان بکوئن، واته: نه وانه تان و ا گویره که تان نه په رستوه، گویره که په رسته کان بکوئن، ئینجا نه وانیش فرمانه که یان جیبه جی کرد، وه ک له ته وراتدا هاتوه. ﴿ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ عِنْدَ بَارِئِكُمْ﴾ نه و په شیمان بوونه وه و خو کوشتنه،

به‌لای په‌روه‌دگار تانه‌وه، له‌گوساه‌و ناه‌فرمانی چاکتره بۆتان «فتاب‌علیکم» ئینجا‌خوا‌یش د‌وای له‌ناوبردنی هه‌ندیك، ته‌وبه‌ی لی‌وه‌رگرتن «إنه‌ هو‌ التواب‌ الرحیم» چونکه‌ به‌راستی هه‌ر خ‌ویه‌تی که‌ هیجگار ته‌وبه‌ قبول‌لکه‌رو، لی‌بوورده‌و می‌هه‌ره‌بانه‌.

به‌نی ئیسرا‌ئیل دا‌وای بی‌بینی خوا‌ ده‌که‌ن!

ئهم‌ ئایه‌تانه‌ش باس له‌وه‌ ده‌که‌ن پاش مراندونیان به‌هه‌وره‌تریشه‌قه‌ که‌و زیندو‌و‌کردنه‌و‌ه‌یان- دا‌وای د‌یتنی خوا‌ ده‌که‌ن که‌ بی‌بینی خوا‌ له‌توانای مرؤفدا‌ نییه‌: بۆیه‌ ده‌فرموی: «۵۵: و‌إذ‌قلتم‌ باموسی لن‌ تؤمن‌ لک‌ حتی‌ نری‌ الله‌ جهرةً» ئه‌ی له‌بیرتانه‌ که‌ هه‌فتا‌ که‌ستان له‌گه‌ل مووسادا‌ چوونه‌ کی‌وی (توور) بۆ دا‌وای لی‌بووردن له‌توانای گو‌یره‌که‌ په‌رستن، که‌چی به‌ مووساتان گوت: هه‌تا به‌ئاشکرا‌ و به‌چا‌وی خ‌ۆمان خوا‌ نه‌بینین، هه‌رگیز ب‌روا‌ ناکه‌ین ئهم‌ کتیبه‌ت له‌لایه‌ن خوا‌وه‌ ب‌وه‌اتیبیت؟! «فأخذتکم‌ الصاعقة‌ و‌أنتم‌ تنظرون» ئینجا له‌و ده‌مدا‌ هه‌وره‌ تریشه‌ گرتنی و‌خ‌ۆ‌یشتان به‌چا‌و ته‌ماشاتان ده‌کرد «۵۶: ثم‌ بعثناکم‌ من‌ بعد‌ موتکم‌» پاشان د‌وای ئه‌و مه‌رگه‌تان زیندو‌ومان کردنه‌وه‌ «لعلکم‌ تشکرون» تا به‌لکو‌ سوپاسگوزار بن. ئایه‌تی (۲۰-۲۲) ی (مائیده‌)ش هه‌ر به‌خشش و به‌هه‌یه‌کی تری خوا‌ هه‌یه‌ به‌سه‌ریانه‌وه‌ باسی ده‌کا، هه‌رچه‌ند له‌و‌یش هه‌ر نکو‌لی و سه‌ر‌پ‌یچیان کرد.

خوا‌که‌ زۆو شیا‌قه‌ی بۆ باراندن:

ئینجا پاش باسکردنی لا‌بردنی ه‌یندی به‌ل‌او موسیبه‌ت له‌سه‌ریان، بری له‌ نیعمه‌تی خ‌ۆی باس ده‌کا بۆیان و ده‌فرموی: «۵۷: وظللنا‌ علیکم‌ الغمام» یه‌کیتر له‌نا‌زو نیعمه‌ته‌کانمان ئه‌مه‌یه‌ که‌کاتی له‌ (میسر) ده‌رچوون وه‌ده‌ریاکه‌ په‌رینه‌وه‌و که‌وتنه‌ ناو گه‌رمایه‌کی ئیجگار زۆره‌وه‌ هه‌ورمان به‌لای سه‌رووتانه‌وه‌ کرده‌ سی‌به‌ر «و‌أنزلنا‌ علیکم‌ المن‌ والس‌لوی» و گه‌زۆو مه‌لی شه‌لاقه‌ (هه‌و‌یره‌)مان بۆناردن. (سه‌لوا): په‌له‌وه‌ریکی گوشت خ‌ۆشه‌ به‌قه‌د کۆتریک‌ ده‌بی و به‌کوردی شه‌لاقه‌ی پ‌یده‌ل‌ین. «کلوا‌ من‌ طیبات‌ ما‌ رزقناکم‌» گوتمان ده‌سا له‌و رزق و رۆزیه‌ پ‌یمانداون بخ‌ۆن «وما‌ ظلمونا‌ ولکن‌ کانوا‌ أنف‌سهم‌ یظلمون» که‌چی سوپاسگوزاریتان نه‌کردو سه‌پ‌له‌و بی‌وه‌فابوون، ئیمه‌یش رۆز یه‌که‌مان لی‌ گرتنه‌وه‌، به‌وه‌خ‌ۆیان سته‌میان له‌ خ‌ۆیان کرد، نه‌ک له‌ ئیمه‌.

لاساری و به‌راوه‌ز‌وویی جووله‌که‌:

پاش ئه‌وه‌ له‌گه‌ل مووسا له‌میسر ده‌رچوون، خوا‌ فرمانی پ‌ی‌کردن

که‌: بچنه‌(بیت المقدس) و جیهادی (عه‌مالیق) به‌ بی‌دینه‌کان بکه‌ن، که‌چی له‌وه‌خ‌ۆیان هه‌ل‌ا‌وارد و به‌گو‌ییان نه‌کرد، ئه‌وه‌تا ده‌فرموی: «۵۸: و‌إذ‌قلنا‌ ادخلوا‌ هذه‌ القرية» دیسان پ‌یری به‌خشیشکی ترمان بکه‌نه‌وه‌، ئه‌و ده‌مه‌ که‌-د‌وای ئه‌و سه‌رگه‌ردانییه‌ی تییدا‌ بوون له‌چۆل و ده‌شتی (سینا)-دا- پ‌یمانگوتن: بچنه‌ ناو ئهم‌ شارو‌ ئا‌وایه‌ی

و‌إذ‌قلنا‌ ادخلوا‌ هذه‌ القرية‌ ف‌کلوا‌ منها‌ حیث‌ شئتم‌ ر‌غداً و‌ادخلوا‌ الأبواب‌ س‌جداً و‌قولوا‌ ح‌طه‌ ن‌غفر‌ لکم‌ خطی‌کم‌ و‌سنزید‌ الم‌ح‌سنین‌ ﴿۵۸﴾ ف‌بدل‌ الذین‌ ظ‌لموا‌ ق‌ولاً غ‌یر‌ الذی‌ ق‌یل‌ لهم‌ ف‌أنزلنا‌ علی‌ الذین‌ ظ‌لموا‌ ر‌جزاً من‌ الس‌ماء‌ ی‌ما‌ کانوا‌ ی‌فس‌قون‌ ﴿۵۹﴾ و‌إذ‌ است‌س‌ق‌ی‌ موسی‌ لق‌ویمه‌ ف‌قلنا‌ اضرب‌ ب‌عصاک‌ الح‌جر‌ ف‌انف‌جرت‌ منه‌ اث‌ن‌ا‌ ع‌شرة‌ ع‌یناً ف‌اند‌ علی‌ ک‌ل‌ أناس‌ م‌شر‌بهم‌ ک‌لوا‌ و‌اشربوا‌ من‌ ر‌زق‌ الله‌ و‌لا‌ تع‌ث‌روا‌ فی‌ الأرض‌ م‌فس‌دین‌ ﴿۶۰﴾ و‌إذ‌ قلن‌ا‌ ی‌م‌وسى‌ لن‌ نص‌بر‌ عل‌ ط‌عام‌ و‌جد‌ ف‌اذ‌ع‌ لنا‌ ر‌یک‌ ی‌خریج‌ لنا‌ م‌ا‌ تأتیت‌ الأرض‌ من‌ ب‌غ‌لها‌ و‌ق‌سا‌م‌ها‌ و‌ن‌ورم‌ها‌ و‌عد‌ س‌ها‌ و‌ی‌صلی‌ها‌ قال‌ أن‌ت‌ب‌دل‌ون‌ک‌ الذی‌ هو‌ اذ‌ق‌ ب‌الذی‌ هو‌ ص‌بر‌ أم‌ یط‌وا‌ م‌ع‌س‌راً إ‌إن‌ ل‌کم‌ م‌ا‌ س‌أل‌ن‌ه‌ و‌م‌ضرت‌ علیهم‌ الذ‌ل‌ة‌ و‌الس‌ک‌نة‌ و‌ی‌ما‌ و‌ی‌ف‌ض‌ب‌ من‌ الله‌ ذ‌ل‌ک‌ یا‌أنهم‌ کانوا‌ ی‌ک‌ف‌رون‌ ب‌آیات‌ الله‌ و‌ی‌قت‌لون‌ الن‌بیین‌ غ‌یر‌ الح‌ق‌ ذ‌ل‌ک‌ ی‌ما‌ عصوا‌ و‌کانوا‌ ی‌عت‌دون‌ ﴿۶۱﴾

(بیت المقدس) به‌ وه «ف‌کلوا‌ منها‌ حیث‌ شئتم‌ ر‌غداً» حه‌ز له‌ هه‌ر نیعمه‌تی ده‌که‌ن زۆرو فراوانه‌ لی‌ی بخ‌ۆن، واته‌: جو‌ره‌ها‌ خو‌ارده‌مه‌نی تیا ده‌ست ده‌که‌وی «و‌ادخلوا‌ الباب‌ س‌جداً» وگو‌تیشمان هه‌ر له‌ ده‌روازه‌ی دیاریکرا‌ی شاره‌که‌وه‌ به‌ری‌زوو به‌حوره‌ته‌وه‌ بچنه‌ زۆری و سو‌ژده‌ی شوکر به‌رن «و‌قولوا‌ ح‌طه‌» و بش‌ل‌ین: په‌روه‌دگاری ئیمه‌! تا‌وانه‌کانمان بو‌ه‌رینه‌و لی‌مان خ‌ۆش ببه‌. «(ح‌طه‌):» به‌زمانی جووله‌که‌ مانای لی‌بووردنه‌ «ن‌غفر‌ لکم‌ خطایاکم‌» ئه‌وکاته‌ ئیمه‌یش له‌ هه‌له‌و تا‌وانه‌کانتان ده‌بو‌ر‌یین «و‌سنزید‌ الم‌ح‌سنین‌» و سه‌ره‌رای ئه‌وه‌یش پاداشی چاکه‌ کاران زۆر به‌زیاده‌وه‌ ده‌دینه‌وه‌ «۵۹: ف‌بدل‌ الذین‌ ظ‌لموا‌ ق‌ولا‌ غ‌یر‌ الذی‌ ق‌یل‌ لهم‌» که‌چی سته‌مکارو له‌سنوور ده‌رچووه‌کان هه‌لسان، ئه‌و وشه‌و گو‌تاره‌ی پ‌ی‌یان و ترا بوو گو‌ری‌یان وه‌ باتی سو‌ژده‌و ملکه‌چی که‌وتنه‌ گالته‌ و له‌باتی ئه‌وه‌ی بل‌ین (ح‌طه‌) و تیان (ح‌ج‌ة‌). «ف‌أنزلنا‌ علی‌ الذین‌ ظ‌لموا‌ ر‌جزاً من‌ الس‌ماء‌ ی‌ما‌ کانوا‌ ی‌فس‌قون‌» ئینجا

له‌بەر ئه‌وه‌كه نافه‌رمانيان كرد ئيمه‌ش له ئاسمانه‌وه سزايه‌كمان ناردە سەريان.

مووسا ئاوى خواست بۆ په‌يره‌وانى:

دياره كه ئايه‌ته‌كانى ئهم سوورده‌ته يه‌ك له‌دواى يه‌ك هه‌رياسى نيعمه‌ت و به‌خششه‌كانى خويان بو‌ده‌كه‌ن، بۆيه ديسانه‌وه ئه‌فهرموئى: ﴿٦٠: وَاِذْ اسْتَسْقٰى مُوسٰى لِقَوْمِهٖ ۝ لَهَبِىرَتَانِ يَبِيتُ ۝ تُوْكَاتِهٖ ڪَهْ لَهٗ مِيسِرٌ دَهْرَ ۝ وَتَيْنُوْوِيْتٰى وَبِئِىٓ ۝ ثَاوِيْبِيْهٖ ڪٰى زُوْرَتَانِ ۝ تُوْشِبُوْو ۝ مُوْسَا بُوْقَهْ ۝ وَكُهْسَهْ ڪٰى دَاوَاى ۝ ثَاوٰى ڪِرْد، ﴿ قَقْلَنَا ۝ اَضْرَبْ بِعَصَاكَ الْحَجَرَ ۝ ثِيْنَجَا ۝ ثِيْمَه‌يش پِيْمَان ګوت: ده‌سا به دارده‌سته‌كه‌ت له‌وبه‌رده بده ﴿ فَاَنْفَجَرْتَ مِنْهُ اِثْنَتَا عَشْرَةَ عِيْنًا ۝ مُوْسَا ۝ شَ لَهٗ بَه‌ر ده‌كه‌يدا ده‌ست به جِي دوانزه كانياوى لِه‌هَلْقُوْئِيْ؛ به ژماره‌ى دوازه‌تيره‌كه‌يان، وه‌كو ئه‌فهرموئى: ﴿ قَدْ عَلِمَ كُلُّ اُنَاسٍ مَّشْرِبِهَمْ ۝ ثِيْتَر هه‌موو تيره‌يه‌ك جِيئى ئاوخواردنه‌وه‌ى خَوٰى زانى، بِيئ‌ه‌وه‌ى تووشى ده‌مه ده‌مى و چه‌له‌حانئى بِيْن ﴿ ڪَلُوا ۝ وَاَشْرَبُوا مِنْ رِّزْقِ اللّٰهِ ۝ ثِيْنَجَا پِيْمَان وتن: ده‌سا له‌و رُوْزى ونيعمه‌ته‌ى خوايه بخوْن وبخوْنه‌وه، واته: ئه‌وه گه‌زُوو شه‌لاقه بخوْن، ئه‌وه‌يش كانياوى زُوْر بِيئ‌ماندوو بوون بخوْنه‌وه ﴿ وَلَا تَعْتُوا فِى الْاَرْضِ مُفْسِدِيْنَ ۝ ثِيْتَر له زه‌ويدا به‌دكارى و فه‌ساد مه‌كه‌ن.

خراب به چاك ده‌گۆر نه‌وه:

ثِيْنَجَا ليژده‌ا تاوانئى‌كى تريان ده‌خاته‌روو، ئه‌وه‌بوو هه‌ميشه بېرووبيانووى زُوْريان له مووسا ده‌گرت، ئه‌ويش په‌يتا په‌يتا بِيانوه‌كانى ده‌بېرېن، به‌لام هه‌ركوْليان نه‌ئده‌ا، چونكه لاى فيرعه‌ون فيْزى بېوون؛ بۆيه ئه‌فهرموئى: ﴿٦١: وَاِذْ قُلْتُمْ يَا مُوسٰى ۝ تٰى لَهٗ بِيْرَتَانِهٖ ۝ تُوْده‌مه كه‌به مووساتان ګوت: ئه‌ى مووسا! ﴿ لَنْ نَّصْبِرَ عَلٰى طَعَامِ وَاحِدٍ ۝ هه‌رگيز ئيمه‌ له‌م چُوْئِيْ سِيْنايده‌ا له‌سه‌ر يه‌ك جوْره خواردنه‌منى: (گه‌زُوو شه‌لاقه) ئوْقره ناگريِن ورازى نابيِن ﴿ فَادْعِ لَنَا رِيْكَ يَخْرُجْ لَنَا مِمَّا تَنْبِتُ الْاَرْضُ ۝ له‌به‌رئه‌وه داوا له په‌روه‌ر دگارت بكه له‌و رزق وروْزى و به‌روبوومه‌ى زه‌وى ده‌يروئِيئِيْ ﴿ مِنْ بَقْلِهَا وَقِثَّائِهَا ۝ له سه‌وه‌زه‌وات و خه‌يارو ﴿ وَفُومِهَا وَعَدَسِهَا وَبَصَلِهَا ۝ سِيْر و نِيْسَك و پِياز، بُوْمان به‌ره‌م بِيئِيْ ﴿ قَالَ اَتَسْتَبْدِلُوْنَ الَّذِى هُوَ اَدْنٰى بِالَّذِى هُوَ خَيْرٌ ۝ مُوْسَا له وه‌لامدا ګوتى: چُوْن ئيوه شتى خراب به‌چاك ئه‌گۆر نه‌وه؟! واته: سِيْرو پِياز به‌گه‌زُوو شه‌لاقه ئه‌گۆر نه‌وه؟! ﴿ اَهْبِطُوا مِصْرًا ۝ اِنْ لَكُمْ مَّاسْأَلْتُمْ ۝ جَا ئه‌گه‌ر ئه‌تانه‌وى له‌م جوْره خواردنه‌ى رزگارتان بِيْ، سه‌ره‌ره‌وخوارب نه‌وه بُو هه‌ر شارئى پِيْتان خوْشه (بِيابانى سينا به‌جِي

بِيئِن)، چونكه بِيئ‌گومان له‌وى هه‌رچيتان بوئ هه‌يه ﴿ وَضَرَبْتَ عَلَيْهِمُ الذِّلَّةَ وَالْمَسْكَنَةَ ۝ له‌به‌ر ئه‌و بېرووباوه‌ره لاسارانه‌يان تووشى سه‌رشوْرى و نانى ريسوايى و زه‌ليلى و بِيئ ئه‌نوانيى بوون كه ئيتر هه‌رگيز له كوْليان نابيئته‌وه، چونكه تِيئ‌ناكوْشن و جيهاد ناكه‌ن، تا دوْژمن له وْلات و نيشتمانيان ده‌ر په‌رِيئِن، بۆيه ﴿ وَبَاؤَا بِغَضَبٍ مِنَ اللّٰهِ ۝ به ئه‌ويه‌رى خه‌شم و قينى خواوه هاتنه‌وه ﴿ ذٰلِكَ بِاَنْهُمْ كَانُوا يُكْفِرُوْنَ بِآيَاتِ اللّٰهِ ۝ چونكه زُوْر سپله‌و بِيئ‌پروا بوون به‌ئايه‌ت وه‌لگه‌ومووعجيزه‌كانى خوا ﴿ وَيَقْتُلُوْنَ النَّبِيْنَ بَغِيْرِ الْحَقِّ ۝ هه‌ر به‌ناهه‌ق په‌يامبه‌رانيان ده‌كوشت (ئه‌شعياو زه‌كه‌رياو يه‌حيا)يان سه‌ره‌برى!! ﴿ ذٰلِكَ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُوْنَ ۝ چونكه هه‌ميشه هه‌ر سه‌ر پِيچيان ده‌كردو، خه‌ريكى ده‌ست درِيژيكردن بوون و هه‌ق وراستيه‌كانيان ژِيْر پِيئ‌ده‌كرد، له‌فه‌رمووده‌يه‌كه‌دا هاتووه ده‌فه‌رموئى: ﴿اَلَكَبِيْرُ يَظُرُّ الْحَقَّ وَغَمَطُ النَّاسِ﴾ (موسليم). له‌فه‌رمووده‌- يه‌كى تردا هاتووه: ﴿اَشْهَدُاَنَّاسَ عَذَابًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ رَجُلٌ قَتَلَهُ نَبِيٌّ، اَوْ قَتَلَ نَبِيًّا، وَاِمَامًا ضَلَالَةً، وَمِثْلُ مِنَ الْمِثْلِيْنَ﴾ (پيشه‌وا ئه‌حمه‌د).

ئيمان و ئاكارى چاكه مايه‌ى به‌ختياربىه:

جا دواى باسكردنى هه‌ندئى له تاوان و ناپاكييه‌كانى جووله‌كه، ئه‌وسا به‌گورتى ئه‌فهرموئى: ﴿٦٢: اِنَّ الَّذِيْنَ اٰمَنُوا ۝ به راستى ئه‌وانه‌ى وا به به‌رنامه‌كه‌ى موحه‌مه‌د ﷺ بېروايان هِيْنا ﴿ وَالَّذِيْنَ هَادُوا ۝ وپه‌يره‌وانى مووسا، پِيئش هاتنى ئه‌م په‌يامبه‌ره ﴿ وَالنَّصَارٰى ۝ و په‌يره‌وانى عيسا ﴿ وَالصَّابِيْنَ ۝ وسابيئى مه‌زه‌به‌كان، ئه‌وانه كه له ئاييئى مووسا و عيسا لايندوو بوونه فريشته‌په‌رست ﴿ مِنْ اٰمَنَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ۝ هه‌ركه‌سيكيان بېرواى ته‌واوى به‌خواو به‌روْزى دوايى هه‌بِيئ ﴿ وَعَمِلْ صَالِحًا ۝ وئاكارى خِيْرو چاكه بكه‌ن ﴿ فَلَهُمْ اَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ ۝ لاى په‌روه‌ر دگاريان كَرِيْ و پاداشتايان بُو هه‌يه ﴿ وَلَاخَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُوْنَ ۝ هِيْج ترس و خه‌فه‌تيكيشيان تووش نابيئ، واته: هه‌ركه‌سيك له‌سه‌ر به‌رنامه‌ى هه‌ره‌يه‌يامبه‌ريئ بېوئى و، پاشانئش بېرواى به‌خواو به‌روْزى دوايى هه‌بِيئ و، ئه‌هلى خِيْرو چاكه‌يش بيئ، ئه‌وه لاى خواى گه‌وره نرځ و بابه‌خى خَوٰى هه‌يه، مه‌گه‌ر ئه‌و ئاييئيه‌يان سېرابيئته‌وه.

جووله‌كه په‌يمانيندوو، شكانيشيان!:

ديسان باس هه‌ر باسى جووله‌كه‌يه، چونكه ئه‌وان دواى ئه‌و هه‌موونيعه‌ت و به‌خششانه هه‌ر سه‌ر پِيچيان ده‌كرد و په‌يامبه‌رانيان ده‌كوشت و به‌لِيئنه‌كانيان هه‌لئه‌وه‌شاندوه، بۆيه ئِيستاش ئه‌فه‌رموئى: ﴿٦٣: وَاِذْ اَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ ۝ تٰى بِيْرَتَانِهٖ ۝ پِه‌يمانمان لِيْ وه‌رگرتن

که کار به تهورات بکهن ﴿ ورفعنا فوقکم الطور ﴾ وکیوی (توور) یشمان وهک سیبهری به سهرتانه وه راگرت، تابه چاوی سهر دهسه لاتمان ببینن وله سهر هق ئوقره بگرن ﴿ خذوا ما آتیناکم بقرة ﴾ ئینجا پیمان وتن: ئه وه بهرنامه یی پیمانداون به هموو هیزه وه بیگرن؛ ئه گینا ئه م کیوه دهدهین به سهرتانا ﴿ واذکروا مافیہ ﴾ وچیشی تیدایه همیشه له ببرتان بی و بهوردیش کارو رفتاری پی بکهن ﴿ لعلکم تتقون ﴾ به لکو له ئه نجامدا له خواترس و خویاریزین و، له سنووره کانی ده رنه چن ﴿ ٦٤ ﴾: ثم تولیت من بعد ذلک ﴿ که چی دوا ی ئه وه هموو به لین و په یمانه ررووتان وه رگزیرو پشتتان له ریپازی خوا ه لکردو په یمانه که تان هه لوه شانده وه ﴿ فلولا فضل الله علیکم ورحمته ﴾ خو ئه گهر به زهی و فزل و میهره بانی خوا نه بووبا له سهرتان، که ته وه بی لی وهرگرتن ﴿ لکنتم من الخسیرین ﴾ له دهسته ی زیان لیکه ووتوان و زهره ر مەندان ده بوون.

جووله که ریزی شه ممه ده شکینن وده بنه بهراز:

پاش ئه وه خه لکی گوندی (ئه یله) په یمانه که بیان شکاندو، بهرام بهر رۆزی شه ممه ش - که به لینیان دابوو ریزی لی بگرن - که و تنه فرت وفیل، خوا ده فهرموئ: ﴿ ٦٥ ﴾: ولقد علمتم الذین اعتدوا منکم فی السبت ﴿ وخبیه حالی ئه وانه شتان زانی چیمان به سهر هیئان، پاش ئه وه له رۆزی شه ممه دا ده ست درژیان کردو راوه ماسیان ئه نجامدا، پیشتر موواساش ﷺ بۆ ئه وه ی ئه و رۆزه زیاتر خه ریکی خواناسی بن و له هه لپه ی دنیا دوور بکه و نه وه، ئیش و کاری له و رۆزه دا لی یاساغ کردن، که چی قسه که ی مووسایان شکاند، ئه و جا خوی کار جوانیش گه وهره ترین تۆله ی لی سه ندن، وه کو ده فهرموئ: ﴿ قتلنا لهم کونوا قردة خاسئین ﴾ له بهر ئه وه بهر یارمانداو پیمانگوتن: ده سا بچن ببنه مه یموونی ریسوا و ترؤکراوو په ست. جه ماوه ری زانیان ده لین: ههر به واقیعی ئه وانه بوونه مه یموون، به لام دوا ی ئه وه، ته نها سئ رۆژیان و له دونیا مانه وه، پاش سئ رۆزه که ئیتر هه موو فه وتان و تیاچوون. (ئیبین جه رین) و (ئیبین حاتم) له (موجاهید) - ه وه ده لین: ئه گهر چی بوونه مه یموون، به لام وینه و سووره تیان، له سووره ت وسیعای ئاده می نه سراپه وه، به لکو ههر ئه وه بوو که دل و کار و کرده وه یان وهک کار و کرده وه ی مه یموون دزیوو ناشیرین و په ست و ریسوا بوو. ئه م مه سه له یه له سووره تی (ئه عراف)، ئایه تی (١٦٦) دا، زیاتر باسکراوه، ده توانی سوودی لی وهر گریست. ﴿ ٦٦ ﴾: فجعلناها نکالا لما بین یدیها وما خلفها ﴿ ئینجا به په ندو عیبه رتیکی واما ن بردن که هاوچه رخانیا ن و گهلانی پاش خوشیان په ندیان لی وهر بگرن ﴿ وموعظة للمقئین ﴾

بوخواناسان و خویاری زانیش هه میشه مایه ی ئاموزگاری بیئت.

رینه مایه کانی ئایه تی (٦٣-٦٥):

- (١) ده بی وه فا به په یمان و ریکه و تننامه کان بکری.
- (٢) ده بی بهر یاره کانی خوا به وزه و به توند بگیردرین.

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالصَّابِرِينَ
مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ
عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٦٣﴾ وَإِذْ
أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ وَرَفَعْنَا فَوْقَكُمُ الطُّورَ خُذُوا مَا آتَيْنَاكُمْ
يَقُولُوا وَاذْكُرُوا مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿٦٤﴾ ثُمَّ تَوَلَّيْتُمْ مِنْ
بَعْدِ ذَلِكَ فَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ لَكُنْتُمْ مِنَ
الْخَاسِرِينَ ﴿٦٥﴾ وَلَقَدْ عَلِمْتُمُ الَّذِينَ اعْتَدُوا مِنْكُمْ فِي السَّبْتِ
فَقُلْنَا لَهُمْ كُونُوا قردة خاسئِينَ ﴿٦٦﴾ فَعَلْنَاهَا نَكَالًا لِمَا
بَيْنَ يَدَيْهَا وَمَا خَلْفَهَا وَمَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِينَ ﴿٦٧﴾ وَإِذْ قَالَ
مُوسَى لِقَوْمِهِ إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تَذْبَحُوا بَقَرَةً قَالُوا أَنُذْخِ
هَؤُلَاءِ قَالُوا أَعُوذُ بِاللَّهِ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْغَافِلِينَ ﴿٦٨﴾ قَالُوا
ادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّنْ لَنَا مَا هِيَ قَالَ إِنَّهُ يَقُولُ إِنَّهَا بَقَرَةٌ لَا فَارِصَ
وَلَا يَكُرُّ عَوَانُ بَنِيكَ ذَلِكَ فَافْعَلُوا مَا تُؤْمَرُونَ ﴿٦٩﴾
قَالُوا ادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّنْ لَنَا مَا لَوْ هِيَ قَالَ إِنَّهُ يَقُولُ
إِنَّهَا بَقَرَةٌ صَفَرَاءُ فَاقْعُ لَوْ هِيَ تَقْرَعُ فَاقْعُوا لَنَنْظُرَنَّهُ

- (٣) ته قوا ته نها به جیبه جی کردنی بهر یاره کانی خوا چنګ ده که وئ.
- (٤) حیل و فرت وفیل بو حه ل لکردنی حه رامکراوه کانی خوا، حه رامه.
- (٥) پاشه رۆزو ئه نجامی فیل بازان.

جووله که له باره ی (مانگا) که وه رۆریان گوت و، خواش به نی توند کرد نه وه:

باشان له م جه ند ئایه ته دا که دین به خششیک تریان ده خاته پیش چاو، هه تا باشت چاو له بهرین بو خوی گه وره، بۆیه ده فهرموئ: ﴿ ٦٧ ﴾: وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تَذْبَحُوا بَقَرَةً ﴿ ئه وکاته وه بیربینه که مووسا به هۆزه که ی خزی گوت: بی گومان خوا فرمانتان پی ده دا که مانگایه ک سه ربپن، هوی ئه وه فرمانه ش ئه وه بوو که: پیاویکی زور ده و له مندیان هه بوو، یه کن له

میراتگرەکانی بۆئەو بەزووپی سامانەکی بە میرات دەستکەوت، بەناھەق کوشتی وپاشان تەرمەکەیشی گواستەووە بۆ گوندیکی دیکە، ئەوساش میراتگرانی چوونە سەر خەلکی گوندەکەو داوای خوێنیان لێ ئەکردن و دەیانگوت ئێوە کوشتووتانە! مووساش **الکَلْبُ** بۆ ئاشکرا کردنی بکوژەکە هەولێکی زۆری لێگەلەدان، بەلام ئەمان هەر راستیەکیان نەدرکەند و، ئەوانیش هەرداویان لە مووسا دەکرد کە لەخوا بخوازی بەنیگاو وەحی بەشکوم بۆیان روشن بکاتەو، ئەویش فەرمووی: **بُؤْ ئاشکرا بوونی بکوژەکە خوا فرامانتان پێ دەکات: مانگایەک سەربەرن وپارچەیکە لە لاشەی کوژراوەکە بدەن، ئەوسا بەفەرمانی خۆی بەدەسلەت زیندوو دەبێتەووە پێتان دەڵێ: کێ کوشتوویەتی، ئەوانیش **﴿ قالوا ألتخذا هذا ﴾** وتیان: ئایا مەسخەرەمان پێ ئەکەیت و ئەمانکەیتە گالته جاری خۆت؟! ئیمە چی دەلێن و تۆیش چی دەلێیت؟ دیارە بەلایانەو ئەو قسەو باسە جیگە سەرسوڕمان و مەسخەرە بوو **﴿ قال أعوذ بالله أن أكون من الجاهلین ﴾** مووسایش وتی: پەنا ئەبەمە بەر خوا کە لە نەزان و نەفامانم و گالته تان پێ بکەم. **﴿ ٦٨ ﴾** قالوا ادع لنا ربک یبیین لنا ماھي **﴿** ئەوجا وتیان: جا کەوا یە لەپەروردگاری خۆت داوا بکە با بۆمان روون بکاتەووە ئەو مانگایە چۆن مانگایەکە و سیفەتەکانی چۆنە؟ **﴿ قال إنه یقول إنها بقرة لا فارض ولا بکر ﴾** مووسایش وتی: خوا ئەفەرموێ: ئەو مانگایە نەپیریکی لە کارکەوتەییەو، نە جوانیکی کەم تەمەنە **﴿ عوان بین ذلک ﴾** بەلکو ناوەنجی و میانە سالە **﴿ فافعلوا ما تؤمرون ﴾** دەسا ئیتر ئەوەندە قوولی مەکەنەووە بەزووپی چیتان فەرمان پێکراوە جیبەجیبی بکەن و.. کەچی هیمان بەو وەلامەیش دلێان ئاوی نەخواردەووە بۆیە **﴿ ٦٩ ﴾** قالوا ادع لنا ربک یبیین لنا ما لونها **﴿** وتیان لە پەروردگارت بخوازە بۆمان روشن بکاتەووە رەنگی چۆنە؟ **﴿ قال یقول إنها بقرة صفراء فاقع لونها ﴾** مووسا وتی: خوا ئەفەرموێ: ئەو مانگایە رەنگی تەواو زەردی تۆخە **﴿ تسر الناظرین ﴾** تەماشاکەرانی (بە سەیر کردنی) دلخۆش ئەکا. **﴿ ٧٠ ﴾** قالوا ادع لنا ربک یبیین لنا ماھي **﴿** کەچی هەر خەریکی برۆبیانوو بون و دیسانەووە وتیان: لە پەروردگارت داوا بکە با بەتەواوی بۆمان روون بکاتەووە بزانین چۆن چۆنیە؟ **﴿ إن البقر تشابه علينا ﴾** بەراستی ئەومانگایە لەبارە رەنگ و گەورەو بچووکیەووە لێمان تێکچوووە و بۆمان نادۆزێتەووە **﴿ وإنا إن شاء الله لَمهتدون ﴾** بەراستی ئەگەر خوا خۆی بیەوی رینمایی دەکریین و ئەیدۆزێنەووە. **﴿ ٧١ ﴾** قال إنه یقول إنها بقرة لا ذلول **﴿** مووسا وتی: خوا ئەفەرموێ: ئەو مانگایە نەرامکراوە **﴿ تثیر الأرض ﴾** بۆ ژێر نیرو زەویی کیلان **﴿ ولا تسقى الحرث ﴾** و**

نە ئاوی کشت وکالێشی پێدراوە، واتە: هیچ کاریکی پێ نەکراوە **﴿ مسلمة لاشية فیها ﴾** یەک رەنگەو هیچ پەلە ی تێدانییەو زەردیکی تەواوە **﴿ قالوا الآن جئت بالحق ﴾** ئەوسا وتیان: وا ئیستا هەقت هیناو مەبەستەکەت خستە روو و حالی بووین **﴿ فذبحوها ﴾** ئینجا دواي ئەو سەر لێکردنەووە مانگایەکی ئاویان پەیدا کردو سەریان ببری **﴿ وما کادوا یفعلون ﴾** هەرچەندە نزیک بوو سەری نەبرن (ئێین جەری) دەلی: ئەوەندە لەسەری رۆشتن، خوایش بەوشیووەیە بەنی توند کردنەووە.

رینماییەکانی ئایەتی (٦٧-٧١):

- (١) پەستی و بەد رهوشتی جوولهکەو، چەقەچەق وەلمەلانی و زۆر وتیان.
- (٢) رەخنە گرتن لە بریارەکانی خوا کاری موسلمان نییە، دەبی خۆت بەدی بە دەستی بریاری خواوە، ئەگەرچی لە حیکمەتیشیان تێنەگەیت.
- (٣) ئینکاری و خۆ دوورگرتن لە توندپەڕی لە ئەنجامدانی فەرمانەکانی خوادا، سەرنجامی وەکو لە فەرموودە (متفق علیہ) دا هاتوووە دەفەرموێ: **﴿ یَسْرُوا وَلَا تَعْسُرُوا وَبَشَرُوا وَلَا تَفْرُوا ﴾** وە بەهاوەلانیشی فەرموو: **﴿ إِنَّمَا بُعِثْتُمْ مُبْسِرِينَ وَلَمْ تُبْعَثُوا مُعْسِرِينَ ﴾** (ترمزی).

کوژراوەکە زیندوو بوویەووە، ئاوی بکوژەکە درکەند:

- ﴿ ٧٢ ﴾** وإذ قتلتم نفسا فادار آثم فیها **﴿** ئەو کاتەتان بیری، کەسیکتان کوشت و لەناو خۆتاندا کەوتنە هەول و تەقەلا بۆدۆزینەووە بکوژەکەو، لەخۆ دوورخستەووە و، هاتنە لای مووسا و داوای روونکردنەووە تان لێکرد؟ زاناکان دەلێن: ئەم ئایەتە هەرچەند لەخۆیندەووەدا کەوتۆتە دواي (وإذ قال موسى لقومه إن الله يأمرکم أن تذبحوا بقرة) -هەو، بەلام لەمانا مەبەستدا، لەپیش ئەوەوەیە **﴿ والله مخرج ماکنتم تکتمون ﴾** جائەووە شارەدێنەووە خۆی گەورە دەریخست، وەکو ئەفەرموێ: **﴿ ٧٣ ﴾** فقلنا اضربوه ببعضها **﴿** پێمانگوتن پارچەیک لە لاشەی مانگا سەربراوەکە لەجەستە ی کوژراوەکە بدن، ئەوسا دەستبەجی کوژراوەکە زیندوو دەبێتەووە پێتان ئەلی کێ کوشتوویەتی **﴿ کذلک یحی الله الموتی ﴾** هەر ئابەو شیووەیە خوا مردووانیش زیندووئەکاتەووە. (ئێین کەسیر) لە (ئێین عەباس) -ه و ئەلی: دواي جیبەجیبی کردنی ئەوشیووەیە، دەسبەجی کابراکە زیندوو بوویەووە، دەمارەکانی لەشیشی فیشقە ی خوێنیان بەست و، داستانەکی خۆی گێڕایەووە، ئاماژە ی

خواه‌نی نامه‌ی ئاسمانی بوون و، له‌یه‌کتره‌وه نزیک‌بوون، ئینجا لی‌ره‌دا قورئان ئینکاری شه‌و به‌ته‌ما‌بوونه‌یان ده‌کا وده‌فرموی: ۷۵: أَفَتَطْمَعُونَ أَنْ يُؤْمِنُوا لَكُمْ ﴿٧٥﴾ نَاخُوْهُ (ئه‌ی ئی‌مانداران!) به‌ته‌مان خه‌لکیکی ئا‌وای وه‌ک جووله‌که، بر‌وا به‌یئن و ئایینی ئی‌وه قبول بکه‌ن؟ ﴿٧٦﴾ وَقَدْ كَانَ فَرِيقٌ مِنْهُمْ يَسْمَعُونَ كَلَامَ اللَّهِ

به‌بکوژه‌که‌ی خۆی کردوگوتی: دوو ئاموژا‌که‌ی خۆم کوشتیمان، به‌لام د‌وای شه‌و قسه‌و گفتوگۆیه، نه‌ژیا‌و خه‌یرامرده‌وه. (عه‌بدول‌وه‌ه‌هاب نه‌ج‌جار) له‌کتی‌بی (قصص‌الانبیاء) دا ده‌ل: مه‌سه‌له‌ی زیندو‌بوونه‌وه‌ی کوژ‌را‌وه‌که به‌و شی‌وه‌یه که ته‌فسیره‌کان با‌سی ده‌که‌ن، له‌قورئان و فهرموده‌کاندا هه‌چ ده‌قیکی له‌سه‌ر نه‌هات‌وه، شه‌و به‌سه‌لمی‌نی، به‌ل‌کو له‌درو‌و ده‌له‌سه‌ی (به‌نی ئی‌سرائیل) ده‌چی و، بی‌ی و نه‌بی تیه‌ه‌ل‌کیشی شه‌وانه، که‌واب‌وو بی‌ده‌نگ بوون له‌و جو‌ره قسا‌نه باشترو له‌بار‌تره له‌گه‌ل ده‌قی قورئانه‌که‌دا ﴿٧٧﴾ وَیَرِیکم آیاته‌ه‌ل‌ل‌کم تعقلون ﴿٧٨﴾ خ‌وای گه‌وره چه‌ندین به‌ل‌گه‌ی ده‌سه‌لاتی خ‌وێتان نیشان شه‌دات - وه‌ک شه‌م روودا‌وه سه‌رس‌وره‌ینه‌ره- تا به‌ل‌کو تی‌ب‌گه‌ن و بیر له‌ ده‌سه‌لاتی خ‌وای گه‌وره بکه‌نه‌وه‌و با‌وه‌ری راست و در‌وست بی‌ئن. (مه‌راغی) له‌ ته‌فسیره‌که‌یدا ده‌لیت: بو‌یه خ‌وا له‌نا‌و گیان‌له‌به‌رانی تر‌دا فه‌رمانی به‌سه‌ر‌برینی مان‌گادا، چون‌که شه‌وانه گو‌ی‌ره‌که په‌رست‌بوون، خ‌وایش شه‌یه‌وی ه‌وشیاریان ب‌کاته‌وه‌و، خ‌واکه‌شیان پی‌ سه‌ر‌بری، تا بی‌ریک بکه‌نه‌وه‌و تی‌ب‌گه‌ن که‌چ‌ون ده‌بی خ‌ودا سه‌ر‌بری. ده‌بی شه‌وه‌یش بل‌ین: ه‌هر له‌به‌ر شه‌وه‌ش بو‌و که‌خ‌وای گه‌وره ه‌هر له‌سه‌ره‌تا‌وه کوژ‌را‌وه‌که‌ی زیندوو نه‌کرده‌وه.

دل‌ره‌قی جووله‌که:

ئینجا د‌وای نیشان‌دانی شه‌وه‌موو به‌ل‌گه‌و مو‌ع‌ج‌یزانه، که‌چی ه‌هر سوودیان لی‌وه‌رنه‌گرتن، خ‌وای گه‌وره پی‌یان شه‌فرموی: ۷۴: ثُمَّ قَسَتْ قُلُوبُكُمْ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ فَهِيَ كَالْحِجَارَةِ أَوْ أَشَدُّ قَسْوَةً ﴿٧٤﴾ که‌چی د‌وای شه‌و ه‌موو مو‌ع‌ج‌یزانه‌ش دل‌ه‌کانتان بو‌ونه به‌رد، ب‌گه‌ره له‌به‌رد ره‌ق‌تریش، واته: نه‌وه‌کان‌سی یه‌ع‌ق‌ووب هه‌چ په‌ندو ئاموژ‌گاریه‌کیان وه‌رنه‌گرت! ﴿٧٥﴾ وَإِنْ مِنَ الْحِجَارَةِ لَمَا يَتَفَجَّرُ مِنْهُ الْأَنْهَارُ ﴿٧٥﴾ بی‌گومان تاشه به‌ردی وا هه‌یه، به‌خ‌ور‌ه‌م و ته‌وژم جو‌گه ئا‌وی لی‌ه‌له‌ده‌ق‌و‌لی ﴿٧٦﴾ وَإِنْ مِنْهَا لَمَا يَشْتَقُّ فَيُخْرِجُ مِنْهُ الْمَاءُ ﴿٧٦﴾ وه‌ه‌ندیک‌یشیان شه‌قار شه‌قار ده‌بن و دل‌ویه‌دل‌ویه ئا‌وی لی‌ د‌یته ده‌ری ﴿٧٧﴾ وَإِنْ مِنْهَا لَمَا يَهْطُ مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ ﴿٧٧﴾ وه‌ه‌شیانه له‌تر‌سی خ‌وا له‌چیا‌کانه‌وه به‌ره‌بیته‌وه، که‌چی دل‌ی ئی‌وه‌ی، (به‌نی ئی‌سرائیل) به‌هه‌چ شتی نه‌رم ناییت ﴿٧٨﴾ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٧٨﴾ شه‌مه‌ش بزانه‌که: ه‌هر‌گیز خ‌وا له‌ کاروکرده‌وه‌کانتان بی‌ ئا‌گو خ‌افل نییه.

به‌ته‌مای با‌وه‌ر هه‌ینانی جووله‌که مه‌بن:

په‌یام‌به‌رو ها‌وه‌لانی ز‌و‌ر هه‌لیان ده‌دا‌و، ز‌و‌ریش سو‌ور‌بوون له‌سه‌ر با‌وه‌ر هه‌ینانی جووله‌که، چون‌که ه‌هر دو‌ولایان (شه‌مان شه‌وان)

قَالُوا ادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّنْ لَنَا مَا هِيَ إِنَّ الْبَرَّ تَشَبَهَ عَلَيْنَا وَإِنَّا إِن شَاءَ اللَّهُ لَمُهْتَدُونَ ﴿٧٩﴾ قَالَ إِنَّهُ يَقُولُ إِنَّهَا بَقَرَةٌ لَذْلُولٌ تُتِيرُ الْأَرْضَ وَلَا تَسْقِي الْحَرْثَ مُسَلَّمَةً لَا شَيْءَ فِيهَا قَالُوا أَالَّتِي جِئْتَ بِالْحَقِّ فَذَبِّحْهَا وَمَا كَادُوا يَفْعَلُونَ ﴿٨٠﴾ وَإِذْ قَتَلْتُمْ نَفْسًا فَادْرَأْهُ ثُمَّ فِيهَا وَ اللَّهِ نُخْرِجُ مَا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ ﴿٨١﴾ قَتَلْنَا أَمْرِيئَهُ بِبَعْضِهَا كَذَلِكَ يُبْعَثُ اللَّهُ الْمَوْتَى وَيُرِيكُمْ ءَايَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿٨٢﴾ ثُمَّ قَسَتْ قُلُوبُكُمْ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ فَهِيَ كَالْحِجَارَةِ أَوْ أَشَدُّ قَسْوَةً وَإِنْ مِنَ الْحِجَارَةِ لَمَا يَتَفَجَّرُ مِنْهُ الْأَنْهَارُ وَإِنْ مِنْهَا لَمَا يَشْتَقُّ فَيُخْرِجُ مِنْهُ الْمَاءُ وَإِنْ مِنْهَا لَمَا يَهْطُ مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٨٣﴾ أَفَتَطْمَعُونَ أَنْ يُؤْمِنُوا لَكُمْ وَقَدْ كَانَ فَرِيقٌ مِنْهُمْ يَسْمَعُونَ كَلِمَ اللَّهِ ثُمَّ يَلْعَنُ فَوْقَهُ مِنْ بَعْدِ مَا عَقَلُوهُ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿٨٤﴾ وَإِذْ أَلْقَا الَّذِينَ ءَامَنُوا قَالُوا ءَأَمْنَا وَإِذَا خَلَا بِبَعْضِهِمْ إِلَى بَعْضٍ قَالُوا اتَّخَذُوا لَهُمْ يَمَافَتَحَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ لِحَاجَتِكُمْ بِهِ عِنْدَ رَبِّكُمْ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٨٥﴾

خ‌و ده‌سته‌یه کیشیان فه‌رموده‌و قسه‌ی خ‌وایان بیست ﴿٨٦﴾ ثُمَّ يَحْرِفُونَ مِنْ بَعْدِ مَا عَقَلُوهُ ﴿٨٦﴾ له‌پاشان د‌وای تی‌گه‌یشتن لی‌ی، هه‌لسان واتاو مانا‌که‌یان گو‌ری! ﴿٨٧﴾ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿٨٧﴾ ده‌شیانزانی لایان دا‌وه‌و کاریکی هه‌له‌یان کرد‌وه‌و، به‌لام له‌به‌ر عینادی و سه‌ری‌چی‌یان، کو‌یان نه‌کرده‌وه‌و ده‌سه‌ر‌دار نه‌بوون، که‌واب‌وو ه‌هر‌گیز ئی‌وه به‌ ته‌مای ئی‌مانی شه‌وانه مه‌بن، له‌ولایشه‌وه ﴿٨٨﴾ ۷۶: وَإِذَا لَقُوا الَّذِينَ ءَامَنُوا قَالُوا ءَأَمْنَا ه‌هر‌که به‌ بر‌واداران ده‌گه‌ن ده‌لین: ئی‌مه با‌وه‌ر‌مان هه‌ینا‌وه ﴿٨٩﴾ وَإِذَا خَلَا بِبَعْضِهِمْ إِلَى بَعْضٍ ه‌هر‌که له‌گه‌ل یه‌ک‌تریش‌دا کو‌ده‌بنه‌وه ﴿٩٠﴾ قَالُوا اتَّخَذُوا لَهُمْ يَمَافَتَحَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ ﴿٩٠﴾ به‌یه‌ک‌تر ده‌لین: ئاخ‌ر چ‌ون ده‌بی ئی‌وه شه‌و قسا‌نه‌ی که‌ خ‌وا له‌ ته‌ورات‌دا پی‌یدا‌و و ئا‌گاتان لی‌یه‌تی - له‌بابه‌ت پی‌غه‌م‌به‌ر و ئی‌سلا‌مه‌وه - لای مو‌س‌لمانه‌کان ده‌ر‌کی‌ئن؟ ﴿٩١﴾ لِحَاجَتِكُمْ بِهِ عِنْدَ رَبِّكُمْ ﴿٩١﴾ هه‌تا بی‌که‌نه به‌ل‌گه‌ لای په‌روه‌رد‌گارتان و، له‌ دو‌ار‌و‌یش‌دا ز‌ال بن به‌سه‌رتانا؟ ﴿٩٢﴾ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٩٢﴾ ن‌اخ‌و تا‌که‌ی تی‌نا‌گه‌ن و بی‌رنا‌که‌نه‌وه؟ واته:

خاوه‌نی نامه‌ی ئاسمانی بوون و، له‌یه‌کتره‌وه نزیك بوون، ئینجا لیڤه‌دا قورئان ئینکاری شه‌و به‌ته‌ما بوونه‌یان ده‌کا وده‌فرموی: ۷۵: أَفَتَطْمَعُونَ أَنْ يُؤْمِنُوا لَكُمْ ﴿٧٥﴾ ئاخو ئیوه (ئه‌ی ئیمانداران!) به‌ته‌مان خه‌لکیکی ئاوا‌ی وه‌ک جووله‌که، بر‌وا به‌یئن و ئایینی ئیوه قبول بکه‌ن؟ ﴿٧٥﴾ وقد کان فریق منهم یسمعون کلام الله

به‌بکوژه‌که‌ی خوی کردوگوتی: دوو ئاموزاکی خۆم کوشتمیان، به‌لام دوا‌ی شه‌و قسه‌و گفتوگۆیه، نه‌ژیاو خیرامرده‌وه. (عه‌بدول‌وه‌هه‌باب نه‌ججان) له‌کتیبی (قصص الانبیاء) دا ده‌ل: مه‌سه‌له‌ی زیندوو بوونه‌وه‌ی کوژراوه‌که به‌و شیویه‌که ته‌فسیره‌کان باسی ده‌که‌ن، له‌قورئان و فره‌موده‌که‌ندا هیچ ده‌قیکی له‌سه‌ر نه‌هاتوه، شه‌وه‌سه‌لمیئی، به‌لکو له‌ درۆو ده‌له‌سه‌ی (به‌نی ئیسرائیل) ده‌چی و، بی‌ی و نه‌بی تیبه‌لکیشی شه‌وانه، که‌وابوو بی‌ده‌نگ بوون له‌و جوړه قسانه‌ باشترو له‌بارتره‌ له‌گه‌ل ده‌قی قورئانه‌که‌دا ﴿٧٥﴾ ویریکم آیاته‌ لعلمکم تعقلون ﴿٧٥﴾ خوا‌ی گه‌وره‌ چه‌ندی به‌لگه‌ی ده‌سه‌لاتی خۆیتان نیشان شه‌دات - وه‌ک شه‌م رووداوه‌ سه‌رسوهرینه‌ره- تا به‌لکو تیبه‌گه‌ن و بیر له‌ ده‌سه‌لاتی خوا‌ی گه‌وره‌ بکه‌نه‌وه‌و باوه‌ری راست و دروست بیئن. (مه‌راغی) له‌ ته‌فسیره‌که‌یدا ده‌لیت: بۆیه‌ خوا له‌ ناو گیان له‌ به‌رانی تر‌دا فره‌مانی به‌سه‌ر برینی مانگادا، چونکه‌ شه‌وانه‌ گویره‌که‌ په‌رست بوون، خوا‌یش شه‌یه‌وی هۆشیاریان بکاته‌وه‌و، خواکه‌شیان پی سه‌ر بری، تا بیریک بکه‌نه‌وه‌و تی‌بگه‌ن که‌چۆن ده‌بی خودا سه‌ر بری. ده‌بی شه‌وه‌یش بلین: هه‌ر له‌ به‌ر شه‌وه‌ش بوو که‌خوای گه‌وره‌ هه‌ر له‌ سه‌ره‌تاوه‌ کوژراوه‌که‌ی زیندوو نه‌کرده‌وه.

دله‌رقی جووله‌که:

ئینجا دوا‌ی نیشاندانی شه‌وه‌موو به‌لگه‌و موعجیزانه، که‌چی هه‌ر سوودیان لی‌وه‌رنه‌گرتن، خوا‌ی گه‌وره‌ پێیان شه‌فرموی: ۷۴: ۷۴: ثُمَّ قَسَتْ قُلُوبُكُمْ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ فَهِيَ كَالْحِجَارَةِ أَوْ أَشَدُّ قَسْوَةً ﴿٧٤﴾ که‌چی دوا‌ی شه‌و هه‌موو مۆجیزانه‌ش دله‌کانتان بوونه‌ به‌رد، بگره‌ له‌ به‌رد ره‌قتیش، واته: نه‌وه‌کانسی یه‌عقوب هیچ په‌ندو ئاموزگار یه‌کیان وه‌رنه‌گرت! ﴿٧٤﴾ وَإِنْ مِنَ الْحِجَارَةِ لَمَا يَتَفَجَّرُ مِنْهُ الْأَنْهَارُ ﴿٧٤﴾ بی‌گومان تاشه‌ به‌ردی وا هه‌یه، به‌ خوړم و ته‌وژم جوگه‌ ئاوی لی‌ه‌لده‌قو‌لی ﴿٧٤﴾ وَإِنْ مِنْهَا لَمَا يَشْقُقُ فَيُخْرِجُ مِنْهُ الْمَاءُ ﴿٧٤﴾ وه‌ه‌ندیکیشیان شه‌قار شه‌قار ده‌بن و دلۆپه‌دلۆپه‌ ئاوی لی‌ دیته‌ ده‌ری ﴿٧٤﴾ وَإِنْ مِنْهَا لَمَا يَهْبِطُ مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ ﴿٧٤﴾ وه‌ه‌شیانه‌ له‌ترسی خوا له‌چیاکانه‌وه‌ به‌ره‌به‌یته‌وه، که‌چی دلی ئیوه‌ی، (به‌نی ئیسرائیل) به‌هیچ شتی نه‌رم نابیت ﴿٧٤﴾ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٧٤﴾ شه‌مه‌ش بزائن که: هه‌رگیز خوا له‌ کاروکرده‌وه‌کانتان بی‌ ئاگا‌و خافل نییه.

به‌ته‌مای باوه‌ر هینانی جووله‌که مه‌بن:

به‌یامبه‌رو هاوه‌لانی زۆر هه‌ولیان ده‌داو، زۆریش سووربوون له‌سه‌ر باوه‌ره‌ینانی جووله‌که، چونکه‌ هه‌ردوولایان (شه‌مان و شه‌وان)

قَالُوا اذْعُ لِنَارِكَ يَبِينُ لَنَا مَا هِيَ إِنْ أَلْبَسَتْ شَبَّهَ عَلَيْنَا وَإِنَّا
إِنْ شَاءَ اللَّهُ لَمُهْتَدُونَ ﴿٧٦﴾ قَالَ إِنَّهُ يَقُولُ إِنَّهَا بَقَرَةٌ لَذْلُورٌ
تُشِيرُ بِالْأَرْضِ وَلَا تَسْقِي الْحَرْثَ مُسَلَّمَةٌ لَا شِيَةَ فِيهَا قَالُوا
الَّتِي جِئْتَ بِالْحَقِّ فَذَبِّحْهَا وَكَاذِبٌ يَعْمَلُونَ ﴿٧٦﴾ وَإِذْ
قُلْتُمْ نَفْسًا فَاذْرَئْهَا ثُمَّ فِيهَا وَاللَّهُ خَرَجَ مَا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ ﴿٧٦﴾
فَعَلْنَا أَصْرَبُوهَ بَعْضُهَا كَذَلِكَ يُعَذِّبُ اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ وَيُرِيكُمْ
آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿٧٦﴾ ثُمَّ قَسَتْ قُلُوبُكُمْ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ
فَهِيَ كَالْحِجَارَةِ أَوْ أَشَدُّ قَسْوَةً وَإِنْ مِنَ الْحِجَارَةِ لَمَا يَتَفَجَّرُ
مِنْهُ الْأَنْهَارُ وَإِنْ مِنْهَا لَمَا يَشْقُقُ فَيُخْرِجُ مِنْهُ الْمَاءَ وَإِنْ
مِنْهَا لَمَا يَهْبِطُ مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ
﴿٧٦﴾ أَفَتَطْمَعُونَ أَنْ يُؤْمِنُوا لَكُمْ وَقَدْ كَانَ فَرِيقٌ مِنْهُمْ
يَسْمَعُونَ كَلِمَ اللَّهِ ثُمَّ يُحَرِّفُونَهُ مِنْ بَعْدِ مَا عَقَلُوهُ
وَهُمْ يَعْمَلُونَ ﴿٧٦﴾ وَإِذَا قَالُوا الَّذِينَ آمَنُوا قَالُوا آمَنَّا
وَإِذَا خَلَا بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ قَالُوا اتَّخَذُوا لَهُمْ سَمَاتًا
اللَّهُ عَلَيْهِمْ لِيُحَاجُّوكُمْ بِهِ عِنْدَ رَبِّكُمْ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٧٦﴾

خۆ ده‌سته‌یه‌کیشیان فره‌موده‌و قسه‌ی خوا‌یان بیست ﴿٧٦﴾ ثُمَّ
بِحَرْفُونَهُ مِنْ بَعْدِ مَا عَقَلُوهُ ﴿٧٦﴾ له‌پاشان دوا‌ی تیگه‌یشتن لی‌ی، هه‌لسان
واتاو مانا که‌یان گو‌ری! ﴿٧٦﴾ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿٧٦﴾ ده‌شیانزانی لایان داوه‌و
کاریکی هه‌له‌یان کردوه‌و، به‌لام له‌ به‌ر عینادی و سه‌رینچییان،
کو‌یان نه‌کرده‌وه‌و ده‌سه‌بردار نه‌بوون، که‌وابوو هه‌رگیز ئیوه‌ به‌
ته‌مای ئیمانی شه‌وانه‌ مه‌بن، له‌ولایشه‌وه ﴿٧٦﴾ وَإِذَا قَالُوا الَّذِينَ
آمَنُوا قَالُوا آمَنَّا ﴿٧٦﴾ هه‌رکه‌ به‌ بر‌واداران ده‌گه‌ن ده‌لین: ئیمه‌ باوه‌رمان
هیناوه ﴿٧٦﴾ وَإِذَا خَلَا بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ ﴿٧٦﴾ هه‌رکه‌ له‌گه‌ل یه‌کت‌ریشدا
کو‌ده‌بنه‌وه ﴿٧٦﴾ قَالُوا اتَّخَذُوا لَهُمْ سَمَاتًا ﴿٧٦﴾ به‌یه‌کتر
ده‌لین: ئاخو چۆن ده‌بی ئیوه‌ شه‌و قسانه‌ی که‌ خوا له‌ ته‌وراتدا
پێیداو و ئاگاتان لی‌یه‌تی - له‌بابه‌ت پیغه‌مه‌بر و ئیسلامه‌وه- لای
موسلمانه‌کان ده‌درکین؟ ﴿٧٦﴾ لِيُحَاجُّوكُمْ بِهِ عِنْدَ رَبِّكُمْ ﴿٧٦﴾ هه‌تا بیکه‌نه
به‌لگه‌ لای په‌روه‌ر دگارتان و، له‌ دوراوژی‌شدا زال بن به‌سه‌رتانا؟
﴿٧٦﴾ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٧٦﴾ ئاخو تاکه‌ی تی‌ناگه‌ن و بیرناکه‌نه‌وه‌ واته:

راستی نهو په سن و سیفه تانه ی پیغه مبهه که له تهوراتدا هاتوون، لای موسلمانان مدهرکینن و باسیان مه کهن.

ئینجا خوا له سهر نهو بیرو یوچوونه یان، سهرکونه و سهرزنه نشتیان ده کاو ده فهرموئ: ﴿ ۷۷: أُولَٰئِكَ يَعْلَمُونَ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا يُسْرُونَ وَمَا يُعْلِنُونَ ﴾ مه گهر نهوانه که به یه کتر ده لین قسه راسته که یان لا مدهرکینن- نازانن که بی گومان هر چی له دلا ده یشارنه وهو ههرچیش ناشکرای نه کهن، خوا ههرده یزانی؟.

پاشان دواى نهوه دیته سهرباسی که ره عه واهه کانیاں که به کویرانه دواى زانا به دره فته کانیاں نه کهون وگوئى له مشتیان ده بن، نه فهرموئ: ﴿ ۷۸: وَمِنْهُمْ أُمِّيُونَ لَا يَعْلَمُونَ الْكِتَابَ ﴾ جووله که هه یانه که ره عه واه و نه خوینده وارن و، هیچ نووسین و خوینده نه وهیه که نازانن ﴿ إِلَّا أُمَانِي ﴾ نه مه نه بی که وا نه زانن ته ورات جگه له چهنه د ثاوات وهیواو ثاره زوویه که به نه واه و هاتوو، هیچی ترنیه، وه به خه یال له نیو خویندا ده لین: ترسی دوا رزوتان نه بی، چونکه باووپایرانمان گشت په یامبه ربوون و، لای خوا تکامان بو نه کهن و، نه ویش لیمان خوش ده بی.. هتد ﴿ وَإِنْ هُمْ إِلَّا يَظُنُّونَ ﴾ له گهل نه وه یشدا که بروای ته وایان نییه، ههر له ناوخته یال وگوماندا ده ژین، بویه پییان وایه به جوړه خه یال و ناواتانه رزگاریان ده بی، مه به ست نه وهیه که جووله که خوینده وارو نه خوینده واریان، لای خوا یه کسانن بو جه زره به و سزادان.

وهیل بو نهوانه دهسکاری نامه ی خوا ده کهن:

به شیکی زور له جووله که کان نامه و ته وراتیان - له بهرامبهه ته ماحیکی دونیاوه گزوری و، ههرامیان پی حه لال کردو، حه لالیان پی حهرام کرد! نه وجا خواى بالاده ست له بهرامبهه نه وکاره یانه وه نه فهرموئ: ﴿ ۷۹: فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ يَكْتُمُونَ الْكِتَابَ بِأَيْدِيهِمْ ﴾ وهیل و سزای سهخت، بو نهوانه یه که به دهستی خوینان ته ورات دهنووسنه وه ﴿ ثُمَّ يَقُولُونَ هَذَا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ ﴾ و پاشان ده لین: نه مه له لای خواوه هاتوو ﴿ لِيُشْتَرَوْا بِهِ ثَمَنًا قَلِيلًا ﴾ له بهر نهوه که به نرخ و به هایه کی کهم بیفروشن و، که میک له مالی دونیای پی به ده ست بین! (بوخاری) له (نبین عه بباس) وه نه لی: نه مه نایه ته سه بارهت به زانا که له پووجه کانیاں هات، نهوانه یان که که ره عه واهه کانیاں چه واشه و سهرلیشیواو ده کرد، چونکه به ثاره زووی خوینان دهسکاری (ته ورات) یان ده کردو، به ووش نه خوینده وار و بوړه پیاوه کانیاں فریو ددوا دهسکه و تیکی ماددیشیان بوخوینان به ده ست ده هیئا! جا قورثان له بهر گهره یی نه و تاوانه یان دووباره ههره شیان لی ده کاته وهو ده فهرموئ: ﴿ فَوَيْلٌ

لهم مما كُتِبَ أُيْدِيهِمْ ﴾ دیسانه وه هاوارو سزای سهخت بو نه و ده ست و قول برانه ی که ته وراتیان گزوری و به دهستی خوینان نووسییا نه وه! ﴿ وَوَيْلٌ لَهُمْ مِمَّا يَكْسِبُونَ ﴾ هاوار له وان چه که سابه تیکی حهرام و دزیو به ده ست ده هیئن؟.

دیسانه وه باسی سهرلیشیواو ییه کی تریان دهکات که: خوینان به یارو هه لبردارده ی خوا نه زانی ﴿ ۸۰: وَقَالُوا لَنْ تَمْسَنَا النَّارُ إِلَّا أَيَّامًا مَعْدُودَةً ﴾ گوتیان: چهنه گوناخبار بین، ههرچه ند رژیکی ژمیر دراوو کهم نه بیئت له دوزه خدا نامیینه وه، مه به ستیان له و چل روزه یه که گویره که که یان تیذا په رست! ﴿ قُلْ أَخَذْتُ عِنْدَ اللَّهِ عَهْدًا ﴾ نه ی موحه ممه د! ﴿ پِیْیَان بَلَى: بَاشَه نِیوه له خواوه هیچ په یمانیکستان وهرگرتوو که: ته نیا چهنه رژیکی کهم له دوزه خدا نه بن؟ ﴿ فَلَنْ يَخْلَفَ اللَّهُ عَهْدَهُ ﴾ هه تا خوایش پیچه وانه ی به لینى خوئ کار نه کا ﴿ أَمْ تَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴾ یان ههر له خوتانه وه شتیکی بی بناغه به دهم خواوه ده لین؟ ﴿ ۸۱: بَلَىٰ مِنْ كَسْبٍ سَيِّئَةٍ ﴾ نه خیر، وانیه به لکو ههرکه سیك کوفرو تاوان نه نجام بدا ﴿ وَأَحَاطَتْ بِهِ خُطْبَتُهُ ﴾ خرابه و تاوانه کانیشی گه ماروی دابی ﴿ فَأُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ ﴾ نهوانه یاوهری ناگری دوزه خن ﴿ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴾ وه به هه تاهه تاییش تییدا نه میینه وه و لئی جیا نابنه وه، نه گهرچی خویشیان به کوری پیغه مبهه ران بزائن.

رینما یییه کانی نایه تی (۸۱-۷۹):

- ۱) خوپاراستن له و (فته و) ناهه قانه ی که له بهر دهسکه و تیکی دونیایی، حهرام حه لال ده کهن، یان به پیچه وانه وه.
- ۲) نه سبب و رشته هیچ که لکئ به مروقی لاسارو سهرلیشیواو ناگه نه ی.
- ۳) هه میشه ده بی له گوناخی گهره و بچوک دور بین، خوئه گهر توووشیش بووین، پیویسته زوو به په له ته و به بکه یان و کرده وه ی چاکى به دوا د بینین.

تیینی: هندی له زانایان ده لین: مه به ست بهم تاوانه و (سینه) یه، شریک و هاو به شدانانه بوخوا، چونکه موشریک و ها به شدانه ر، خوا لی خوئ نابئ و، هه تا هه تایه له دوزه خدا نه میینه وه. به شیکی تریان نه لین: مه به ست پیی هه موو جوړه تاوانه کانی تره، که واپوو نه وکاته تاوانباره که - نه ر موسلمان بیئت - به هه تاهه تایى له وئ نابئ، به لکو به پیی گوناچه کانی ده میینه وه و پاشان دیته دهر. ﴿ ۸۲: وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ ﴾ و نهوانه یش که پروایان

به تا قه شکست خورده که نه دا بو نازاد کردنی دیله کانیان به و بیانووه که گویا (تورات) پییان ده لیت نه و فیدیه به بدن، له هه مان کاتدا هه رنه و توراته برا کوژی شی لی حرام کرد بوون، که چی به ناره زووی خویان برا کوژی بیان ده کردو دواتریش فیدیه یان ده دا...! جابو راستکردنه وی نه و هه لیه خوی گه وره و میهره بان

به خواو به فرمانه کانی نه و هیئو، کرده وی چاکیان نه نجامدا ﴿اولئک اصحاب الجنة هم فیها خالدون﴾ نه وانه یاوهری به هه شتن و بو هه تاهه تاییش تیایدا نه میننه وه.

سهرنجیک: چوونه به هه شت به ستراوه به ئیمان و باوهری ته و اوو کارو کرده وی چاکه وه، نه ک به نه سب و نه ژاد و نزیکایه تی به پیاو چاکانه وه، نه وه بوو که (سوفیان) به په یامبه ری گوت ﴿لله باره ی ئیسلامه وه﴾ شتی کم نیشان بده، که ئیتر پیویست نه بی له که سی تر پرسیار بکه م. نه ویش فرمووی: ﴿اَقُلْ اَمَنْتُ بِاللّٰهِ فَاسْتَقِمَّ﴾ واته: باوهر به خوا بینه و، به و به م لاوبه ولادا مه چو. (موسلم) باب ۱۲/ج ۴.

جووله که به ئینیاند او هه ئیان وه شانده وه:

له م چهنه ئایه ته شدا هه رباسی تاوانه کانی جووله که ده کات که کاتی خوی له گه ل مووسادا کردیان، نه فهرمووی: ﴿۸۳: وَاِذْ اخَذْنَا مِثَاقَ بَنِي إِسْرَءِیْلَ لَهٗ بَیْرَتَانِهٖ اَنْ یَّهْوَا هٗ لَهٗ یَمَآنِیْ بِهٖ هَیْزُوْا پَتِهٖ وَاَمَان لَهٗ کُورَان و نه وه کانی به عقوب وهر گرت؟﴾ لا تعبدون الا الله که بیجگه له خوا نابی هیچ شتیکی تر بپهرستن ﴿وبالوالدین احسانا﴾ له گه ل باوک و دایک ﴿وذی القربی والیتامی والمساکین﴾ و خزمانی نزیک و، مندالانی هه تیو و، خه لکانی بینه و چاکه بکه ن ﴿وقولوا للناس حسنا﴾ و له گه ل هه موو خه لکدا قسه ی چاک و باش بکه ن، رووخوش بن، دل فراوان بن، خوورده شتتان قه شه نگ و جوان بی. که ئیمامی (نه حمده) له (نه بو زه) سه وه له په یامبه ره وه ﴿نه فهرمووی: ﴿لَا تَخْفَرْنَ مِنَ الْمَعْرُوفِ شَیْئًا، وَاِنْ لَّمْ تَجِدْ فَاَلْقِ اُخَاکَ بِوَجْهِ مُنْطَلِقٍ﴾. و اقیما الصلاة و آتوا الزکاة﴾ و نویژه کانتان به پرله مانا و ملکه چپییه وه بکه ن و، به شتیکی دیار یکراوی سامانیشتان به زه کات بده ن ﴿ثم تولیتم اِلا قلیلا منکم و اَنْتُمْ معرضون﴾ که چی پاش نه وه، هه مووتان - تا قمیکی که متان نه بی - پشتان له و په یمانه کردو نافه رمان بوون.

له مه دینه دا دوو تا قم جووله که هه بوون، جووله که ی (به نی قوره یزه) و (به نی نه زیر) یه که میان هاو په یمانی هوزی (نه وس) بوو، دووه میشیان هاو په یمانی هوزی (خه زره ج)، جا کاتی نه و دوو هوزه جه نگیان ده بوو، جووله که کانیش له گه ل هاو په یمانه کانی خویاندا ده چوونه جه نگه وه، دهره نجام هه ر جووله که بوو، جووله که ی ده کوشت و سه روو مالیشی به تالان دهره د. ! له (تورات) یشدا نه م کاره قه ده غه ویا ساغه، خو (نه وس و خه زره ج) یش بی باوهر بوون نه یانده زانی قه برو قیامه ت چپییه...! که چی پاش کوژی هاتنی جه نگه که، دهسته سه رکه و تووه که ده چوون بیتاک و (فیدیه) یان

اَوَلَا یَعْلَمُوْنَ اَنَّ اللّٰهَ یَعْلَمُ مَا یُسْرُوْنَ وَمَا یُعْلِنُوْنَ ﴿۷۹﴾
وَمِنْهُمْ اُمَیُّوْنَ لَا یَعْلَمُوْنَ الْکِتٰبَ اِلَّا اَمَآنِیْ وَاِنْ هُمْ اِلَّا یَظُنُّوْنَ ﴿۸۰﴾ قَوْلِیْ لِلَّذِیْنَ یُکَذِّبُوْنَ الْکِتٰبَ اَیُّدِیْهِمْ ثُمَّ یَقُولُوْنَ هٰذَا مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ لَیْسَ رِوَاِیْهٖ عَنْمَنَا قَلِیْلًا قَوْلِیْ لَهِمْ وَمَا کُنْتُ اَیُّدِیْهِمْ وَوَقِیْ لَهِمْ مِمَّا یُکَذِّبُوْنَ ﴿۸۱﴾ وَقَالُوْا اَلَنْ تَمَسَّنَا الْاِنْکَارُ اِلَّا اَنْتِیْمَا مَقْدُوْدَةٌ قُلْ اَتَّخِذْتُ عِنْدَ اللّٰهِ عَهْدًا فَلَنْ یُخْلِفَ اللّٰهُ عَهْدَهٗ اَمْ تَقُولُوْنَ عَلَی اللّٰهِ مَا لَا تَعْلَمُوْنَ ﴿۸۲﴾ بَلْ لَّیْسَ مِنْ کَسْبِ سَیِّئَةٍ وَاَخْطَطْتُ بِهٖ خَطِیْئَتَهٗ فَاَوْ لَیْکَ اَصْحٰبُ النَّارِ هُمْ فِیْهَا خٰلِدُوْنَ ﴿۸۳﴾ وَالَّذِیْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ اَوْ لَیْکَ اَصْحٰبُ الْجَنَّةِ هُمْ فِیْهَا خٰلِدُوْنَ ﴿۸۴﴾ وَاِذْ اَخَذْنَا مِثَاقَ بَنِیْ اِسْرَءِیْلَ لَا تَعْبُدُوْنَ اِلَّا اللّٰهَ وَیَاۤلُوْا لِیْنَ اِحْسٰنًا وَذِی الْقُرْبٰی وَالْیَتٰمٰی وَالْمَسٰکِیْنِ وَقُولُوْا لِلنَّاسِ حُسْنًا وَاٰیِسُّوْا الصّٰلٰوَهٗ وَاٰتُوا الزّٰکٰوَهٗ ثُمَّ تَوَلَّیْتُمْ اِلَّا قَلِیْلًا مِّنْکُمْ وَاَنْتُمْ مُّعْرِضُوْنَ ﴿۸۵﴾

فرمووی: ﴿۸۴: وَاِذْ اخَذْنَا مِثَاقَکُمْ لَا تَسْفُکُوْنَ دِمَآءَکُمْ﴾ نه ی له بپرتانه په یمانی پته ومان له وهر گرتن که خوینی یه کتر به ناحق نه ریژن ﴿ولا تخرجون انفسکم من دیارکم﴾ و یه کتری له جیگا و زیدو ناوچه ی خوتان دهره نه که ن ﴿ثم اقررتم و اَنْتُمْ تشهدون﴾ پاشان برپارتاندا و بوخوشتان شاید بوون که ده بی نه و په یمانه نه شکینری و جیبه جی بکری ﴿۸۵: ثم اَنْتُمْ هٰوِلَاء تَقْتُلُوْنَ اَنْفُسَکُمْ﴾ که چی دوی نه وه ش ئیوه (نه ی به نی ئیسرائیلی سه رده می پیغه مبه ن) به ربوونه گیانی یه کترو خوتان ده کوشت ﴿و تخرجون فریقا منکم من دیارهم﴾ و دهسته یه کیشتان له مال و حال خو وده رده نین ﴿تظاهرون علیهم بالاثم والعدوان﴾ و به پشتیوانی خه لکانیکی تر دژیان ده وهستن و دهست درژی ده که نه سه ریان ﴿وإن یأتوکم اساری تفادوهم﴾ و که چی نه گهر دیلیشتان لی گیرا، گشتتان (فیدیه) یان بوئه ده ن! ﴿وهو محرم علیکم اِخراجهم﴾ خو دهره کردنیشیان هه ر زو ویا ساغ کراوه لیتان، واته:

نادرین، تا لیبی بینہ دهری.

لووت بهرزی جووله کهو کوشتنی پیغه مبهره کان:

دیشان قورئان بۇ جاریکی ترئو به خششانهی خوا بۇ کورپان و نهوہی یه عقوب دہخاتہ روو، پاشانیش سپلہ بیان بهرامبهریان، دہفہرموی: ۸۷: ولقد آتینا موسی الکتاب * سویندبی به خوا، ئیمہ کتیبی (تہورات) مان دا به موسا * وقفینا من بعدہ بالرسول * و دوی ئه ویش پهیتا پهیتا په یامبه رانمان نارد * و آتینا عیسی ابن مریم البینات * و چہن به لگہو مؤعجیزه یه کی پروونیشمان به (عیسای کوری مہریم) دا تا په یامبه ربیتی خوی پی بسہ لینی * و آیدناہ بروح القدس * و به فریشتہی سروشیش (روح القدس/ جبریل) پشتیوانیمان لی کرد، که چی ئه نجامی ناردنئ ئه و هه موو په یامبه رانہ، ہہر ئہ مہ بوو کہ ئہ فہرموی: * آفکلما جاءکم رسول بما لاتہوی انفسکم استکبرتم * کہی ئہ مہ راست و رہوایہ کہ ہتا ئیستاش ہہر کات په یامبه زیکتان بۇ ہاتبی - کہ په یامہ کہی له گہل ہواو ئارہ زووی ئیوہدا نہ گونجایی - نارہ زاییتان دہر بریوہو دہعیہ و تہ کہ بیورتان به سہریاندا کردوہو باوہرتان نہ ہیئاوہ؟ * ففریقا کذبہ و فریقا تقتلون * ئہ وساش بوونہ تہ دوودہ ستہوہ: دہستہیہ کتان باوہرتان پی نہ کردن و به دروٹان خستہوہ، و ہکو (عیساو موحمہ مد) - سلاوی خوایان لہ سہر بیٹ - دہستہ یه کی تریشیانتان کوشتن، و ہکو (زہکریا و یحیو ئہ شعیا) - سلاوی خوایان لی بیٹ - تیبینی: ناوی پیروزی عیسا (۲۵) جار لہ قورئاندا ہاتوہ. ۸۸: وقالوا قلوبنا غلف * جوولہ کہ کان به پیغہ مبهریان دہوت: دلمان لہ ناو پەردوہ کالاندایہو، ہیچ و ہر ناگری و لہ قسہ کانیش تیناگہین، خوایش لہ بہرامبہر ئہو خووہ ناپاکہ یانہوہ فہرموی: * بل لعنہم اللہ بکفرہم * نہ خیر، ئہوہ نییہ دہیلین. بہ لکو ہہر لہ بہر بی باوہر بیان خوی کاردروست، لہ میہرہ بانئ خوی دووری خستہوہو نفرینی لی کردون * ققلبلا ما یؤمنون * ئیتہر زور بہ کہم بروا دینن.

جوولہ کہ جاوہنوار پیغه مبهر بوون،

کہ ہاتیش باوہریان پینہ کرد!

بہ لی.. جوولہ کہ بہر لہ ہاتنی پیغہ مبهر * ہہرہ شہیان لہ موشریکہ کان دہ کرد کہ: بہم زوانہ پیغہ مبهری دی و، لہ ژیر بہیداخئ ئہودا جہنگیان لہ گہل دہکەن، جا کہ ہاتیش درویان کردو باوہریان نہ ہیئا، بویہ دہفہرموی: ۸۹: ولما جاءہم کتاب من عنداللہ مصدق لما معہم * ہہر کہ لہ لایہن خواوہ کتیبیکیان بۇہات کہ پشتگیری

(کوشتن) و (دہر کردن) لہ ناوچہو ولاتدا ہہر دوو کاریکی ہہرام و یاساغن کہ چی ئیوہ کوشتنہ کہ پشتگوئی ئہ خەن و بہرئہ بنہ گیانی یه کتر، خو ئہ گہر جوولہ کہ یه کیش دیل بکری گشتان (فیدیہ) سی بۇ ئہ دہن بہ بیانوی ئہوہ کہ لہ (تہورات) دا فہرمانتان پیکر اوہ، ئینجا خوی گہورہ ئہو کارہ گہندہ لہ یان دہداتہ دواوہ

وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ لَاسْفِكُونَ دِمَاءَكُمْ وَلَا تُحْرِجُونَ
أَنْفُسَكُمْ مِنْ دِيَارِكُمْ ثُمَّ أَقْرَرْتُمْ وَأَنْتُمْ تَشْهَدُونَ ﴿٨٤﴾
ثُمَّ أَنْتُمْ هَؤُلَاءِ تَقْتُلُونَ أَنْفُسَكُمْ وَتُخْرِجُونَ فَرِيقًا
مِنْكُمْ مِنْ دِيَارِهِمْ تَطَاهَرُونَ عَلَيْهِمْ بِالْإِيمَانِ وَالْعَدْوَانِ
وَأِنْ يَأْتُواكُمْ أَسْرَىٰ تَفْذَرُوهُمْ وَهُمْ مُحَرَّمٌ عَلَيْكُمْ
إِخْرَاجُهُمْ أَفَتُؤْمِنُونَ بِبَعْضِ الْكِتَابِ وَتَكْفُرُونَ
بِبَعْضٍ فَمَا جَزَاءُ مَنْ يَفْعَلُ ذَلِكَ مِنْكُمْ إِلَّا خِزْيٌ
فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يُرَدُّونَ إِلَىٰ أَشَدِّ الْعَذَابِ
وَمَا اللَّهُ بِفَاعِلٍ عَمَّا تَصْمَلُونَ ﴿٨٥﴾ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ اشْتَرَوُا
الْحَيَاةَ الدُّنْيَا بِالْآخِرَةِ فَلَا يَخَفُفُ عَنْهُمْ الْعَذَابُ وَلَا هُمْ
يُنصَرُونَ ﴿٨٦﴾ وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ وَقَفَّيْنَا مِنْ
بَعْدِهِ بِالرُّسُلِ وَآتَيْنَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ الْبَيِّنَاتِ وَأَيَّدْنَاهُ
بِرُوحِ الْقُدُسِ أَفَكُلَّمَا جَاءَكُمْ رَسُولٌ بِمَا لَا تَهْوَىٰ أَنْفُسُكُمْ
اسْتَكْبَرْتُمْ فَفَرِيقًا كَذَّبْتُمْ وَفَرِيقًا تَقْتُلُونَ ﴿٨٧﴾ وَقَالُوا
قُلُوبُنَا غُلْفٌ بَلْ لَعَنَهُمُ اللَّهُ بِكُفْرِهِمْ فَقَلِيلًا مَّا يُؤْمِنُونَ ﴿٨٨﴾

ئہ فہرموی: * أفتؤمنون ببعض الكتاب وتكفرون ببعض * باشہ! چون رہوای ہہقہ باوہرتان بہ بہشیکی بہرنامہ کہی تہورات ہہبی و بہ بہشیکی تری کافربن و حاشای لی بکہن؟! ہہر گیز شتی وا ناگونجیٹ * فما جزاء من يفعل ذلك منكم إلا خزي في الحياة الدنيا * دیارہ ہہر کہ سیکتان کارو رہفتاری ئاوا بکاو، پهمانی خوی ہہل و ہہشینتہوہ، ہہر لہم ژیانئ دونیایہدا ریسو و زہلیل دہبی * يوم القيامة يردون إلى أشد العذاب * و لہ روژی قیامہ تیشدا بہتوندی جہ زہرہ و سزادہ درین * وما الله بغافل عما تعملون * ہہر گیز خواش لہ ہیچ کارو کردوہ یه کی ئیوہ، بی ئاگو و خافل نییہ. کہ و ابوو چون ئیوہ بی شہرمانہ رہفتاری ئاوا ئہ کەن. ۸۶: أُولَٰئِكَ الَّذِينَ اشْتَرُوا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا بِالْآخِرَةِ * ئہوانہ کہ سانیکن ژیانئ قیامہ تیان بہ ژیانئ ئہم دونیایہ داوہ * فلا يخفف عنهم العذاب * لہ بہرئہوہ ہیچ کات سزایان لی سووک و کہم ناگریتہوہ * ولا هم ينصرون * لہ لایہن ہیچ کہ سیکشہوہ ہاوکاری و یارمہتی

جووله که پاش په‌یمان‌دان و، راگرتنی کیوی
(توور) به‌سهریانه‌وه یاخی بوون:

لیزه‌دا بو جاریکی تر هه‌ندی له سه‌ری‌چییه‌کانیان به پرویاند
ده‌داته‌وه، تابه‌لکو ته‌می خوارد بین بویه ته‌فه‌رموی: ﴿ ۹۳ 〉

وَلَمَّا جَاءَهُمْ كِتَابٌ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ مُصَدِّقٌ لِمَا مَعَهُمْ وَكَانُوا
مِنْ قَبْلُ يَسْتَفْتِحُونَ عَلَى الَّذِينَ كَفَرُوا وَقَالُوا لَمَّا جَاءَهُمْ
مَّا عَرَفُوا كَفَرُوا بِهِ فَلَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الْكَافِرِينَ ﴿ ۹۱ 〉
بِسْمَا أَسْرَأُوا بِهِ أَنْفُسَهُمْ أَنْ يَكْفُرُوا بِمَا أَنْزَلَ
اللَّهُ بَغْيًا أَنْ يَرْزِلَ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ عَلَى مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ
فَبَاءُوا وَبَعْضُهُمْ عَلَى غَضَبٍ وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ مُهِينٌ ﴿ ۹۲ 〉
وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ ءَامِنُوا بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ قَالُوا إِنَّا نؤمنُ بِمَا
أُنْزِلَ عَلَيْنَا وَبِكَفَرُوتُ بِمَا وَرَاءَهُ وَهُوَ الْحَقُّ مُصَدِّقًا
لِمَا مَعَهُمْ قُلْ فَلِمَ تَقُولُونَ أُتِيَاسَةَ اللَّهِ مِنْ قَبْلُ إِنْ كُنْتُمْ
مُؤْمِنِينَ ﴿ ۹۳ 〉 وَلَقَدْ جَاءَكُمْ مُوسَى بِالْبَيِّنَاتِ
ثُمَّ اتَّخَذْتُمُ الْعِجْلَ مِنْ بَعْدِهِ وَأَنْتُمْ ظَالِمُونَ ﴿ ۹۴ 〉
وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ وَرَفَعْنَا فَوْقَكُمُ الطُّورَ خُذُوا
مَا آتَيْنَاكُمْ بِقُوَّةٍ وَاسْمِعُوا قُلُوبًا سَمِعْنَا وَعَصَيْنَا
وَأَشْرَبُوا فِي قُلُوبِهِمُ الْعِجْلَ بِكُفْرِهِمْ قُلْ
بِسْمَا يَأْمُرُكُمْ بِهِ إِيْمَانُكُمْ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿ ۹۵ 〉

وإذ أخذنا ميثاقكم ورفعنا فوقكم الطور ﴿ له بیرتانه په‌یمانیکى
به‌هیزو پته‌ومان لی وەرگرتن که به ته‌ورات کار بکن، کیوی
(توور) یشمان به‌سهرتانه‌وه راگرت و پیمانگوتن: ﴿ خذوا ما آتیناکم
بقوة واسمعوا ﴾ هه‌ره‌فرمانیکمان پی‌داون له (ته‌ورات) دا، ده‌بی‌زور
به‌توند بیگرن و بیبیسن و گوپرایه‌ی بن، واته: به‌وردی کردارو
ره‌فتاری پی بکن ﴿ قالوا سمعنا وعصينا ﴾ که چی گوتیان: به‌لی
بیستمان و، گوپرایه‌لیش نابین...! ﴿ وأشربوا فی قلوبهم العجل
بکفرهم ﴾ ئەوینی گوپره‌که په‌رستی، تیکه‌لی دل و ده‌رونیان ببوو،
چونکه کافر بوون و باوه‌ریان له‌بیر چوو به‌وه ﴿ قل بسما یامرکم
به ایمانکم إن کنتم مؤمنين ﴾ ئەی موحه‌مه‌د ﷺ! بلی: ئەگەر
پروادارین، بی‌شک پرواکه‌تان تووشی شتی زور خراپ و نار‌ه‌وای
کردون. ئینجا رووبه‌رویان ئەوه‌ستی و ئەفه‌رموی: ﴿ ۹۴ 〉 قل
إن کانت لکم الدار الآخرة عند الله خالصة من دون الناس ﴿ ئەی
موحه‌مه‌د ﷺ! پییان بلی: ئەگەر راست ئەکه‌ن و باوه‌رتان وایه که

تایه‌ته‌کانی ته‌وراتیشی ده‌کردو مژده‌ی به‌هاتنی پی‌عه‌مه‌ریش ددها
﴿ وکانوا من قبل یستفتحون علی الذین کفروا ﴾ به‌مه‌رجی به‌ر
له‌هاتنی ئەوکتیبه‌ مژده‌یان به‌هاتنی ددها و ده‌یانویست له ژیر
به‌یداخی ئەوا ده‌سه‌ر بی‌باوه‌راند زالبین ﴿ فلما جاءهم ماعرفوا
کفروا به ﴾ که چی هه‌رکه ئەو په‌یامبه‌ره‌یه‌هات، که پی‌شتریش
ئەیانناسی وله ته‌وراتدا پی‌ناسی کرابوو، پروایان پی‌نه‌کردو
پشتیان تی‌کرد ﴿ فلعنة الله علی الکافرین ﴾ ده‌سا نه‌حله‌ت
ونفرینی خوا له‌سه‌ر ئەو جووله‌که بی‌باوه‌رانه بیت که باوه‌ریان
پی‌نه‌کرد و درو‌یان کرد ﴿ ۹۰ 〉 بسما اشتروا به انفسهم ﴿ ئای
به‌چ به‌ه‌یه‌کی زور خراپ و که‌م به‌ها، خو‌یانیان فروشت ﴿ أن
یکفروا بما أنزل الله بغیا ﴾ به‌رامبه‌ر به‌و قورئانه خوا ناردی کافرو
بی باوه‌ر بوون و هه‌سوودییان برد ﴿ أن یزل الله من فضله علی
من یشاء من عباده ﴾ که خوا ده‌رگای فه‌زلی خو‌ی له هه‌ره‌بدیک
له به‌نده‌کانی خو‌ی بکاته‌وه و فه‌رمانی خو‌ی پی‌ بسپی‌ری ﴿ فباؤا
بغضب علی غضب ﴾ ده‌ره‌نجام دوو جار تووشی رق و خه‌شمی
خو‌ای گه‌وره‌بوون "خه‌شم له‌سه‌ر بی باوه‌ریان به په‌یامبه‌ر ﷺ، و
خه‌شمیکیش له‌سه‌ر گو‌رینی ته‌ورات" ﴿ وللکافرین عذاب مهین ﴾
دیاره بوئه‌و بی باوه‌رانه سزایه‌کی سه‌رسو‌ره‌ینه‌رو ریسواکه‌ر هه‌یه
﴿ ۹۱ 〉: وإذا قيل لهم آمنوا بما أنزل الله ﴿ هه‌رکه پییان بگوتی:
وه‌رن به‌وبه‌رنامه‌یه که خوا ناردوویه‌تی باوه‌ر به‌ینن ﴿ قالوا
نؤمن بما أنزل علینا ﴾ ده‌لین: هه‌رچی بو‌خومان هاتوو باوه‌ری
پی‌ده‌که‌ین، واته: ته‌نها به ته‌ورات بروا دینین ﴿ ویکفرون
بما وراه وهو الحق مصدقا لما معهم ﴾ ئیتیر جگه له‌و باوه‌ر
به‌هیچ کتیبیکێ تر ناکه‌ن، هه‌ر چه‌نده پشتگیری له کتیبه‌که‌ی
خو‌شیان بکات، واته: قورئان و ئینجیل ناسه‌ملینن، له‌حالیکدا
که هه‌ر ئەو (قورئانه) ش راست و دروسته و ته‌وراته‌که‌ی ئەوانیش
ده‌چه‌سپینی ﴿ قل فلم تفتلون أنباء الله من قبل إن کنتم مؤمنين ﴾
پییان بلی: باشه! ئەگەر به کتیبه‌که‌ی خو‌تان پرواتان هه‌یه، ئەی
بو‌چی له‌وه‌وبه‌ر په‌یامبه‌ره‌کانی خو‌تان کوش، ئەگەر راست ئەکه‌ن
پروادارن...! ﴿ ۹۰ 〉 واته: پروای و راست نییه ئەگه‌رنا په‌یامبه‌ره‌کانتان
نه‌ده‌کوش ﴿ ۹۲ 〉: ولقد جاءکم موسی بالبینات ﴿ سویند به‌خوا
مووساش به‌لگه‌و موعجیزه‌ی زوری بو هی‌ئان وهاته لاتان ﴿ ثم
اتخذتم العجل من بعده وأنتم ظالمون ﴾ که چی پاش ئەوه -که
به‌ده‌عه‌تی خوا- چوو بو کیوی توور، ئیوه گویره‌که‌تان په‌رست و
کردتانه خو‌ای خو‌تان و به‌وه‌ش سته‌متان له خو‌تان کرد.

ناتوانن هیچ شتیکی لی بشارنەووە درۆی لەگەڵدا بکەن.

جوولەکە جبریل بەدوژمنی خۆیان دەزانن:

پێشەوا (ئەحمەد) لە (ئەبەباس) ەووە -خوا لییان رازی بئی- دەلی: تا قەمیی لەجوولەکە روویان لە پێغەمبەر ﷺ کردو وتیان: ئەبەلقاسم! ئێمە پێنج شت لە تۆ دەپرسین، جائەگەر تۆ وەلامت داینەو، ئەوا باوەردەکەین تۆ پێغەمبەریت و، پەڕەویشت لی دەکەین، ئەوجا وەک (ئیسرائیل/ یەعقوب) بەلێنی لەکۆرەکانی خۆی وەرگرت، لەبارە (یوسف) ەووە ﷺ بەلێنی داو گوتیان: (الله علی مانقول وکیل) پێغەمبەریش ﷺ ھەروا بەلێنی دانئ و بۆی دوویات کردنەووە، فەرمووی: دەسا پرسیارەکانتان بلێن: ئەوانیش وتیان: نیشانە پێغەمبەریتی چییە؟ فەرمووی: ((تَنَامُ عَيْنَاهُ، وَلَا يَنَامُ قَلْبُهُ)) واتە: پێغەمبەر ھەردووچاوی دەنوین، بەلام ھەرگیزدلی نانوی و لەخوا خافل نابئی؛ وتیان: ئەو ئەو تنۆکە ئاوە کە دەچیتە مندالدا ەو، چون جاری دەبیتە مێیینە، جاریکیش دەبیتە نێرینە؟ فەرمووی: ((يَلْتَقِي الْمَاءَانِ، فَإِذَا عُلَا مَاءُ الرَّجُلِ مَاءُ الْمَرْأَةِ أَذْكَرُ، وَإِذَا عُلَا مَاءُ الْمَرْأَةِ مَاءُ الرَّجُلِ أَثْنُ)) واتە: کە ھەردوو ئاوەکە لەجی خویاندا بەیەک دەگەن، ئەگەر ئاوی پیاو کە سەرکەوت بەسەر ئاوی ژنە کەدا، ئەو کۆری دەبئی و، خۆ ئەر ئاوی ژنە کە سەرکەوت بەسەر ئاوی پیاو کەدا، ئەوا کچی دەبئی.

وتیان: دەباشە! یەعقوب چ شتیکی لە خۆی قەدەغە کرد؟ فەرمووی: ((كَانَ يَشْتَكِي عَزَقَ النِّسَاءِ لَا يَجِدُ شَيْئًا يَلَانِمُهُ إِلَّا أَلْبَانَ كَذَا وَكَذَا)) واتە: کاتی خۆی یەعقوب ﷺ تووشی (عەرقوننەسا) بوو، بێجگە لە شیر (وشت) یش شتیکی تری بۆباش نەبوو، ئەوجا لەبەر ئەوە کە وشتەرەکە بەمێنیتەووە سەر نەپەردی، گۆشتەکە لەخۆی حەرام کرد، وتیان: راست ئەکەیت. وتیان: باشە ئەو ئەو (رەعد) و دەنگە لە ھەورەکانەو دەیت چییە...؟ لەو ئەمدا فەرمووی: ((مَلَكٌ مِنْ مَلَائِكَةِ اللَّهِ (عَزَّوَجَلَّ) مُوَكَّلٌ بِالسَّحَابِ، يَبْدِيهِ مَخْرَاقٌ مِنْ نَارٍ يُزْجَرُ بِهِ السَّحَابُ، يَسُوقُهُ حِينَ أَمَرَ اللَّهُ)) خوا فریشتە یەکی ھەیە، کاروباری گشت ھەورەکانی پئی سپێردراو، ئەو (رەعد) و بروسکەیش ئێوە دەیبینن و دەبێسن، دەنگ و نەعرەتە فریشتەکە یە. وتیان: راست دەکەیت، بەلام تەنیا پرسیارێکمان ماو، ئەگەر بەراستی وەلامیمان بەدیتەو، ئەوا پەیمان و بەیعتت دەدەین و باوەرت پئی دینین، پرسیارەکەیش ئەمە یە: ھەر پێغەمبەرێک فریشتە یەکی وەحی ھاتۆتە لای و وەحی بۆھیناوە، باشە ئەو فریشتە یە وەحی بۆتۆ دینی کێیە؟ فەرمووی: (جوبریل) ە ﷺ. وتیان: جوبریل! ئەو جوبریلە کە

لەخواوە نزیکن و، مالی ئەو دونیاش ھەرتایبەتە بە ئێوەووە؛ بەشی کەسی تری تێدانیبە "وہک خۆتان ئەلین" ﴿فَتَمْنُوا الْمَوْتَ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ﴾ جائەگەر ئەو راستە، دەسا داوای مردن بکەن، تازوو بچنە بەھەشتەو، بەلام دیارە قورئان سەروشتیان ئەناسئ و ئەزانئ کە درۆ ئەکەن بۆیە پێیان ئەفەرموئ: ﴿۹۵﴾ ولن یتمنوہ أبدا بما

قُلْ إِنْ كَانَتْ لَكُمْ أَلْدَارُ الْآخِرَةُ عِنْدَ اللَّهِ خَالِكَةً مِنْ دُونِ النَّاسِ فَتَمْنُوا الْوَمْتَ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿۹۵﴾ وَلَنْ يَتَمَنَّوہ أَبَدًا بِمَا قَدَّمْتُمْ أَيْدِيہُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ ﴿۹۶﴾ وَلَتَجِدَنَّهُمْ أَحْرَصَ النَّاسِ عَلَى حَيَوتِهِمْ وَمَنْ أَلْزَيْنَ أَشْرَكُوا يَوْمَ أَحَدُهُمْ لَوْ يُعْمَرُ أَلْفَ سَنَةٍ وَمَا هُوَ بِمُزَحْزَهٍ مِنَ الْعَذَابِ أَنْ يُعْمَرُوا وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِمَا يَعْمَلُونَ ﴿۹۷﴾ قُلْ مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِحَبْرِيلَ فَإِنَّهُ عَدُوٌّ لَكَ بِإِذْنِ اللَّهِ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ وَهُدًى وَبُشْرَى لِلْمُؤْمِنِينَ ﴿۹۸﴾ مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِلَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَرُسُلِهِ وَحَبْرِيلَ وَمِيكَائِيلَ فَإِنَّ اللَّهَ عَدُوٌّ لِلْكَافِرِينَ ﴿۹۹﴾ وَلَقَدْ أُنْزِلَتْ إِلَيْكَ آيَاتٌ بَيِّنَاتٌ وَمَا يَكْفُرُ بِهَا إِلَّا الْفَاسِقُونَ ﴿۱۰۰﴾ أَوْ كَلَّمَآ عَاهِدًا وَعَهْدًا أَبَدَهُ، فَرِيقٌ مِنْهُمْ بَلَّ أَكْثَرُهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿۱۰۱﴾ وَلَمَّا جَاءَهُمْ رَسُولٌ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ مُصَدِّقٌ لِمَا مَعَهُمْ بَشَرٌ مِنْ أَلْدِينَ أَوْثَرًا أَلْكَتَبَ كَتَبَ اللَّهُ وَرَأَ ظُهُورِهِمْ كَانَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿۱۰۲﴾

قەدەم ئایدیەم ﴿بەھۆی ئەو کار و کردەو نادر و ستەیانەو، پێشی خۆیانیان خستوون، ھەرگیز داوا ئارەزووی مردن ناکەن، ﴿والله عليم بالظالمين﴾ وخواش بە ستەمکاران -خۆیان و نەفسیەتیان- چاک زاناو بە ئاگایە ﴿۹۶﴾ ولتجدنہم أحرص الناس على حياة ومن الذين أشركوا ﴿سۆیندبئی بە خوا، تۆ دەبینی کە جوولەکە لەھەلپە بۆ ژیا ئی ئەم دونیا یە، لەتەواوی مەردم، بگەر لەو کەسانەش شەریک بۆخوا دادەنن، سوورترو تامەرزوترن! کەوا بوو درۆ ئەکەن کە دەلین ئێمە گەلێکی کەم تەمەعین ﴿یود أحدہم لو یعمر ألف سنة﴾ ھەر کام لەوانە ئاواتەخوازە و پئی خۆشە کە: ھەزار سال تەمەنی ھەبئی و بۆی! ﴿وما هو بمزحزحه من العذاب أن یعمر﴾ خۆ ئەر ئەو تەمەنە درێژەشی بدیتئی، -کاتی مردو گەرایەو لای خوا- بەوتەمەنە درێژە لای سزای خوا دوور ناخزیتەووە رزگار نابئی ﴿والله بصیر بما یعملون﴾ وخواش بەو کار و کردەو ئەوان دەیکەن زۆر بینایە، کەوا بوو ئیتر ئێوە ھەرگیز

دەستووری جەنگ و کوشت و کوشتار دەدا؟! خۆ ئەو دەستووری ئێمە، ئەگەر لەباتی ئەو گوتبات میکائیلە کە رەحمەت و باران و سەوزایی دینی، قبوڵمان بوو، ئەوسا خۆی گەورە ئەم نایەتە ناردە خواریوە فەرمووی: ﴿ ۹۷: قُلْ مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِلْجَبْرِيلِ فَإِنَّهُ نَزَّلَهُ عَلَى قَلْبِكَ بِإِذْنِ اللَّهِ ﴾ ئەو موحەممەد ﷺ! پێیان بۆ: هەر کە سێک خۆی بە دوژمنی جوهرەئیل دەزانێ، دەبا لە خەم و خەفەتدا بمرێ، چونکە بێ گومان ئەو بەفەرمانی خوا ئەم قورئانی دابەزاندوو بۆسەر دل و دەروونی تۆ، ئیتر با جوولەکە هەر رقیان لێبێ و دوژمنایەتی لەگەڵ بکەن، وەک خۆیان ھاوار ئەکەن و ئەلێن: جوهرەئیل دوژمنی ئێمەیه...! ﴿ مصداقاً لما بین یدیہ ﴾ ئەو قورئانەش ئەوەدیھێنێ، پشتگیری لە کتیبەکانی بەردەستی دەکا، بەتەوراتەکی ئەوانیشەو ﴿ وھدی وبشری للمؤمنین ﴾ وەرینمایی و موزدەیشە بۆ پرواداران، کەوا بوو پروا نەبوونی ئەوانە بەقورئان ئەر هەر لەبەر ئەو بێ کە جوهریل ھێناویەتی، ئەو شتیکی زۆرخراپ و نارهوا و ناماقولە. ﴿ ۹۸: مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِلَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَرُسُلِهِ وَجِبْرِيلَ وَمِيكَالَ ﴾ هەرکە سێک دوژمنی خواو فریشتەو پەيامبەرەکانی ئەو و جوهریل و میکائیل بێت، ئەو بێ سو کافرو بێ باوەرە ﴿ فَإِنَّ اللَّهَ عَدُوٌّ لِلْكَافِرِينَ ﴾ لەبەرەمبەر ئەویشەو، بێ گومان خوا ناخەزو دوژمنی بێ باوەرە، مامەلە دوژمنایەتیان لەگەڵ ئەکات، چونکە هەرکە سێک دوژمنایەتی لەگەڵ دوستانەکانی خوادا بکا، وەک دوژمنایەتی لەگەڵ خودی خوادا کردبێ وایە.

بەلگە یەنە مەبەریتی موحەممەد ﷺ:

﴿ ۹۹: وَلَقَدْ أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ ﴾ سویند بێ بەخوا ئەو موحەممەد ﷺ ئێمە بەلگەو نیشانەیهکی زۆرو ناشکرمان بۆناردویت، بۆ سەلماندنی راستی پەيامبەریتیت ﴿ وما یکفر بها إلا الفاسقون ﴾ خۆ مەگەر هەر فاسق و لەسنووردەرچوووەکان حاشاو نکوولی لێ بکەن ﴿ ۱۰۰: أَوْ كَلِمَاتٍ عَاهِدُوا عَهْدَ ابْنِهِ فَرِيقٍ مِنْهُمْ ﴾ مەگەر بۆچی جوولەکە هەر جارێ بەلێن و پەیمانێک دەدەن بەخوا خێرا دەستەپەکیان پشتگوێی دەخەن و ھەلیدەوھێننەو؟ ﴿ بل اکثرهم لا يؤمنون ﴾ بۆیە وایش ئەکەن، چونکە زۆریە زۆرینەیان بروای پێ ناھینن، ئیتر چۆن پەیمان دەبەنەسەر، (مالیکی کوری سەیف) ی جوولەکە، هەرکە یەنەمبەر ھات، سویندی خوارد کە: خوا سەبارەت بەو یەنەمبەرە، ھیچ پەیمانێکی لێوەرنەگرتوون! ﴿ ۱۰۱: وَلَمَّا جَاءَهُمْ رَسُولٌ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ ﴾ دیسان دوا ی ئەو شەخس کە خوا ئەم یەنەمبەرە ناردەلایان ﴿ مصداقاً لما معهم ﴾ و پشتگیری لەتەوراتەکەشیان دەکا ﴿ نبذ فريق من الذين

أوتوا الكتاب كتاب الله وراء ظهورهم ﴾ دەستەپەک لەخاوەن کتیب و نامەکان، کتیب و نامەکانی خۆیان پشتگوێ خست و خۆیان لێ بێ ئاگا کرد، واتە: لەبەرئەوێ کە کتیبی تەورات پەسنی یەنەمبەری تێدا بوو، لەگەڵ قورئاندا پەکیان دەگرت، زاناکان ئەویشیان فریدایە پشتەو! بۆیە ئەفەرمووی: ﴿ كأنهم لا يعلمون ﴾ ھەردەلێت ھەواڵ و نیشانە وایان لەتەوراتدا نەزانێو جا ھەر بەویشەو نەوستان، بەلکو بەجادوو و شتی واوہ خۆیان سەرقال کرد و گوتیان: کاتی خۆشی (سولەیمان) ھەر بەجادووگەری و سیحر، دەسلەتەکی خۆی راگرتبوو...! بۆیە خوا بەدرۆی خستەو.

سەر گوزشتەکی (ھاروت) و (ماروت):

﴿ ۱۰۲: وَاتَّبِعُوا مَا تَتْلُوا الشَّيَاطِينُ عَلَىٰ مَلِكٍ سُلَيْمَانَ ﴾ ھەندێ لە ئەو کانی (یەعقوب) کەوتنە شوینی ئەوجادوو، شەیاتینی سەردەمی پاشایەتی و دەسلەلاتی سولەیمان ﷺ دایان ھیناو دەیانخویند، واتە: کەوتنە شوینی ئەو فریشتەکانی دەربارە حکومەتەکی سولەیمان دەیانکرد ﴿ وما کفر سليمان ﴾ خۆناشکرایشە کە سولەیمان کافرو جادووگەر نەبوو و ئەویش "جادووی دانەھینا" وەک ئەوان دەلێن ﴿ ولكن الشياطين كفروا ﴾ بەلکو شایەتینەکان جادوویان داھیناو کافرو بێ پروا بوون و لەسنوور دەرچوون ﴿ يعلمون الناس السحر ﴾ و خەلکیشیان فیزی جادوو ئەکرد ﴿ وما أنزل على الملکین ببابل ھاروت وماروت ﴾ ھەرەھا کەوتنە شوینی ئەو زانیاری و زانستییە ھاتبوویە سەر ئەو دوو فریشتە "ھاروت وماروت" لە "بابل" ی عێراقدا.

لەوسەردەمەدا مەردم زۆر سەرقالبوون بە جادوو و فریشتە لەگەڵ یەکتەردا، جا لەوکاتەدا خۆی گەورە ئەو دوو فریشتە نارد تا جادوویان بۆ روون بکەن و ھەو خەلکی تێ بگا و بەھەلە نەچن و بزائن کە جادوو لەگەڵ موعجیزە پەيامبەریتیدا دووشتی لێک جیاوازن، وە لەھەمان کاتیشدا ئەو دوو فریشتە بەخەلکەکیان ئەوت: ئێمە تەنھا مایە تاقیکردنەوین و ھاتوین بۆ بەتاکردنەو ھەلوەشانەو سیحر، دەخیل سەد دەخیل ئێو نەفیری بین و، نە رەفتاریشی پێ بکەن، بەلێ... کاری ئەو دوو فریشتە ھەر ئەمە بوو، ئیتر لەمە بەولاو شتیکی تر نەبوو، ھەرچەندە بەداخەو قسە ی زۆر -تەنھەتێ بە دەم ئیسن و عەبباسەو- دەربارەیان دەگێرنەو! ﴿ وما یعلمان من أحد حتی یقولوا إنما نحن فتنه فلا تکفر ﴾ وە لەھەمان کاتدا ھەر کە سێکیان فیزی جادوو ئەکرد لە سەرەتاو پێیان دەگوت: ئەم کارە ئێمە تەنھا بۆ تاقیکردنەو

فیروز بوونی جیاکردنه وهی (مؤعجیزه) و (سیحره) و له لایه ن خواوه نیردراوین، که و ابوو ئاگادار به! خوت کافر مه که و فیری جادوو نه بیت، ﴿فیتعلمون منهما ما یفرقون به بین المرء و زوجته﴾ به لام هندیك هه کولیان نه دا تاله دوو فریشته وه فیری نه مه بوون که بتوانن به سیحر ژن و میزد لیک بکه نه وه، واته: مه ردمه که به گویی

وَاتَّبِعُوا مَا تَنَزَّلُ الشَّيَاطِينُ عَلَىٰ مَلِكٍ سُلَيْمَانَ وَمَا كَفَر
سُلَيْمَانُ وَلَكِنَّ الشَّيَاطِينُ كَفَرُوا يَعْلَمُونَ النَّاسَ
السَّعَرُ وَمَا نَزَّلَ عَلَى الْمَلَائِكَةِ بِسَابِلٍ مُّذْرُوتٍ وَمَمْرُوتٍ
وَمَا يَعْلَمَانِ مِنْ أَحَدٍ حَتَّى يَقُولَا إِنَّمَا نَحْنُ قِسْطٌ فَلَا تَكْفُر
فَيَتَعَلَّمُونَ مِنْهُمَا مَا يُفَرِّقُونَ بِهِ بَيْنَ الْمَرْءِ وَزَوْجِهِ
وَمَا هُمْ بِضَآئِرٍ بِهِ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا يَأْذَنُ اللَّهُ وَيَعْلَمُونَ
مَا يَصْضُرُهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ وَلَقَدْ عَلِمُوا لَمَنِ اشْتَرَاهُ
مَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ خَلْقٍ وَلَيْسَ مَا سَكَّرُوا بِهِ
أَنْفُسَهُمْ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ﴿١٦﴾ وَلَوْ أَنَّهُمْ آمَنُوا
وَأَتَّقُوا لَمَثُوبَةٌ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ خَيْرٌ لَّوْكَانُوا يَعْلَمُونَ
﴿١٧﴾ يَأْتِيهَا الذَّبَرُ ؕ
أَنْظَرْنَا وَأَسْمَعُوا وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١٨﴾
مَا يَوْزُؤُ الذَّبَرُ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَلَا الْمُشْرِكِينَ
أَنْ يُنَزَّلَ عَلَيْكُمْ مِنْ خَيْرٍ مِنْ رَبِّكُمْ وَاللَّهُ يَخْتَصُّ
بِرَحْمَتِهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ﴿١٩﴾

فریشته کانیان نه کردو، فیری جادوو بوون وپاشان جادوو و سیحریان له یه که دهر کردو، جوړه ها کاری ناپه سهندو ناشه رعیان نه انجام ددها، هه رچه ند ﴿وما هم بضارین به من أحد إلا یاذن الله﴾ به برپاری خوا نه بووبا نه و جادوو گه رانه توانایان نه بوو زیانیک به هیچ که سی بگه یه نن ﴿ویتعلمون ما یضرهم ولا ینفعهم﴾ هه فیری شتی نه بوون که زبانیان لی بدو، هیچ قازانج و سوودیکی نه بی بویان ﴿ولقد علموا لمن اشتراه ماله فی الآخرة من خلاق﴾ که نه و کاره ناپه سنده شیان نه کرد، وه نه بی له رووی نه زانینه وه بیت، به لکو نه و (جوله کانه) چاک دهشیان زانی نه و که سه ی کرپاری جادوو گهری بی، له رووی دوا پیدا هیچ که لک و سوودیکی پی ناگاو له به هره ی خوا بی به شه، نه و سا بوئه وه ی پتر له سیحر تی بگه ین چه ند نایه تیك وهاوړی له ته که کورته رافیه کی جادوودا باس ده که ین، جا نه مانه هندیك له و نایه تانه که له باره ی (سیحر) هه هاتوون،: (ولكن الشياطين كفروا يعلمون الناس السحر) (به قهره ۱۰۲)، (فلما جاء

السحرة) (یوونس: ۸۰)، (وجاء بسحر عظیم) (نه اعراف: ۱۱۶). زانایان دهر باره ی بوون و حقیقه ت و راستی سیحر، چه ند قسه یه کیان هه یه:

(۱) هه ندیکیان ده لئین: سیحر شتی که و حقیقه تیکی هه یه، ده شتوانی به واقع یی و به به رچاوی بینه ره وه روئی خوی ببینی و، بویشی هه یه له حاله تی که وه بو حاله تیکی دی هه رشتی بگور ی.

(۲) هه ندیکسی دی پیچه وانسه ی رای نه وانه ن، وه ک ئیمامی (ئیبین جه ریس) -رحمه تی خوی لی بی- که ده لی: نارپکی و جیاوازی له پیناسه کردنی (سیحر) دا زور زوره، هه ندیک له زانایان ده لئین: سیحر کومه لیک فروقیل و چه واشه گهری و خیدعه یه، ساحیر به سه لیه ی خوی واده کا له سیحر لی کراوه که، و ابزانی که نه وه ی نه یکات حقیقه ته و بنه رته یکی هه یه، وه ک که سیك له دووره وه (سه راب) تراویله که یه ک ده بیینی و بوخوی واده زانی ئاوه، که چی کاتیك لی نزیك ده بیینه وه، نه و جا ده زانی ئاوه نییه. هه ندیکسی دی نه لئین: ساحیر ده توانی ته نانه ت ئینسانیش بکاته گوید ریژ!!، یان ئینسان و گوید ریژ بگور ی به شتیکی دی، دواتریش زانی پایه به رز (لاله کائی) نه لی: نه گهر نه یتوانیبا نه م جوړه شتانه بکات، هه رگیز نه یشیده توانی جیاوازی بخاته نیوان ژن و میزده وه، که و ابوو ده شتوانی چوله که بکات به مروء یا.. هتد (ئیبین قه یم) یش رحمه تی خوی لی بی له ته تفسیری سوور ه تی (فلق) ده لی: نه م نایه ته ی: (ومن شر النفاثات فی العقد) نه و فهرموده یه ش خاتوو عایشه - ره زای خوی لی بی- ده گهر یته وه

که: سیحر له پیغه مبه ری خوا ﷺ کرا، نه مانه هه ردووکیان به لگه ن له سه ر نه وه که سیحر هه یه و راسته. به هه رحال نه هلی (ته تفسیر) و (حه دیس) هه ردوولا نه لئین: نه و ریوا یه تانه ی که له هاوه لان و سه له فوه هاتوون به لگه ن له سه ر نه وه که سیحر حقیقه تی هه یه، وه نه و نایه ته ش که خوی گه و ره ده فهرمو ی: (فیتعلمون منهما ما یفرقون به بین المرء و زوجته) دیسانه وه هه رنه وه ده سه لمینی که سیحر له تی کدانی په یوه ندی ژن و میزدا کاریگه ربی خوی هه یه و، بیجگه له مانه ش فهرموده ی راست و دروستیش هه یه که پیغه مبه ری خوا ﷺ سیحر لی کراوه. جه ماوه ری زانایانیش له سه ر نه وه ن که: سیحر کاریگه ربی خوی هه یه. بو نمونه ئیمامی نه وه ی (رحمه تی خوی لی بی) له شه رحی (موسلیم) دا نه لی: (والصحيح أن له حقيقة وبه قطع الجمهور وعليه عامة العلماء، ويدل عليه الكتاب والسنة المشهورة)، به لام هه ر (نه وه ی) خوی ده لی: نه و راو بوچوونه که ده لی: ساحیر ده توانی ئینسان بگور ی به غه ربی خوی له واقع یه وه زور دووره، ئیتر خوی گه و ریش باشر ده زانی. (ئیبین حه زم) یش

—رەحمەتى خۇاى لى بى— دەلى: (وذهب أهل الحق إلى أنه لا يقبل أحد عينا ولا يحيل طبيعة إلا الله عزوجل لأنيائه فقط). (ئىبن ھەجەن) یش —رەحمەتى خۇاى لى بى— دەلى: شىتى كە جىگەى قسەو باس بىت ئەو ھەيە كە ئايا ساھىر دەتوانى شىتىك لە ھالە تىكەو ھە بۇ ھالە تىكى دىكە بگۇرى؟ پاشان ئەلى: جە ماو ھەرى زانىان لە سەر ئەو ھەن كە سىحر راستەو ھەقىقە تىكى ھەيەو كارىگەر ىي خۇشى ھەيە، بە لام ناتوانى ھىچ شىتىك لە ھالە تىكەو ھە بۇ ھالە تىكى دى بگۇرى، خوايش باشتەر دەزانى.

دەبى ئەو ھەش بزانىن كە سىحر يەككە لە گوناھە زۇر گەر ھەكان و دەبى موسولمان زۇر خۇى لى بپارىزى، ھەر ھەكو لە (سەھىح) ى موسليم و بوخارى) دا ھاتو ھە، و ھىمامى (عو ھەر، ئىمامى عوسمان و، جندوب و، خاتوو عايشەو، خاتوو ھەفسە) یش— خوايان لى رازى بى— لە سەر ئەو ھەن كە دەبى ساھىر بگۇرى.

لەكتىبە ھەى ئىمامى (ترمىزى) یشدا ھاتو ھە كە پىغەمبەرى خۇا ھەرمو ھەتى: ((أحد الساحر ضربة بالسيف)) جا ئەم ھەدىسە ھەرچەندە (ضعيف الإسناد) ھە، بە لام ئىمامى (زەھەبى) دەلى: (والصحيح أنه موقف على جندب بن عبد الله).

سەبارەت بە ھوكمى ساھىرىش ئىمامى (ئەھمەد) و ئىمامى (مالىك) —رەحمەتى خوايان لى بى— دەلىن: دەبى ساھىر بگۇرى، بە لام ئىمامى ئەھمەد ئەم قسەيەش دەكاو دەلى: ئەگەر ساھىرە كە لە (أهل الذمة) بوو، ئەو ناكۇرى، بەلگەشى ئەو ھەرمو ھە سەھىحەيە كە (البىد بن الأعصم) ىيە ھو ھەدى سىحرى لە پىغەمبەرى خۇا كەردو ئەشەكۇشت، بە لام ئىمامى شافعى و ئىمامى ئەبو— ھەنىفە —رەحمەتى خوايان لى بى— دەلىن: ساھىر ناكۇرىت، جا لەھەر مىللە تىك بىت (أهل الذمة) بى يان نا. بەلگەشيان ئەو ھەيە كە پىغەمبەر ﷺ كاتى ساھىرەكە سىحرى لى كەرد ئەيكۇشت، خوايش باشتەر ئەزانىت. منىش دەلىم: ھوكمەكە دەدرىتە دەستى ئەمىرو رابەرى دەستەى زانىانى سەردەم، ئەگەر ئەوان كۇشتىيان پى باش بوو، ئەو دەكوورى، ئەگىنا ئازاد دەكرى (والله أعلم). ولبس ماشروا بە أنفسهم لو كانوا يعلمون ھەراستى ئەگەر تىگەيشەتبان ئەوشتەى كە ئەوان خۇيانىيان پى فروشت، دەيانزانى چ كارىكى زۇر خراپ و ناپەسەند بوو.

دەنمەيىيەكانى ئايەتى (۱۰۲):

(۱) دژايەتى قورئان وسوننەت، لەبەر ئەو ھەكەكارى خراپ و ھەسادو سەتمەكارىيان ھەرام كەردو ھە، سەر ھەراى كافىر بوون، دەرگەى ھەموو باتل و دزىويىيەكەش لە مروفت دەكەتەو ھە،

قورئانىيان لا بچوك دەبىتەو ھە، پەنا بەياسا دەستكەردەكان ئەبەن و، بازارى بىدە ھەيەكەشيان گەرم دەكەن و، بەخۇشيان نازانن چ دەكەن؟!.

(۲) گشت قازانچ وزىنايك ھەر بەدەستى خوايە.

(۳) فېربوونى سىحر و بەكار ھىنانى ھەردو كارىكى ھەرامن، وەك (ئەبو ھەنىفە، مالىك، ئەھمەد) —خۇا لىيان رازى بى— ئەلىن، بە لام ھەندى لە ھاورپىيانى ئەبو ھەنىفە ئەلىن: فېربوونى سىحر بۇ خۇيارستن، نەھەرامە و، نەكوفرە.

﴿ ۱۰۳: وَلَوْ أَنَّهُمْ آمَنُوا وَاتَّقُوا ﴾ خۇئەر ئەو جوولەكانە پروايان بەبەرنامەكەى خۇا ھەبا —وەك پىويست— وەلەسزايىشى پارىزىيان كەردبا ﴿ لَمْثُوبَةٍ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ خَيْرٌ ﴾ دەيانزانى كە پاداشتىك لەلاى خوايە باشتەرە بۇيان، لەو قازانچە دۇنيايىيەى چاوەروانيان ئەكەرد ﴿ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ﴾ ئەگەر بىيانزانيباو، زانستى ژىرانەيان بختايەتەكار.

تەيىنى: لەو سەردەمەدا جادو ھەركەى زۇر پەيدا بىوو، جادو ھەركەكانىش كارى زۇر سەرسور ھىنەريان دەكەرد و، زۇر كەسىش و ايدەزانى ئەو كارەى ئەوان مۇعجىزەيەو خۇشيان پەيامبەرن، جا لەبەر ئەو ھەى خۇاى بالادەس ئەو دوو فرىشتەى ناردو جوورى جادو ھەكەى فېر كەردن، تا بىتوانن جادوو مۇعجىزە لىك جياكە ئەو ھە بزانن ئەوانەى كەداواى پەيامبەرىتى ئەكەن بى بەلگەيەكى زانستانەو باو ھەپىكراو، كارىكى زۇر ناپەسەند ئەكەن و جادووبازن، نەك پەيامبەر.

وشەى جوان و ناسك بلىن:

لىرەدا دىسانەو ھەتاوانىكى تىرى جوولەكە روون دەكەتەو ھەدەرموى:

﴿ ۱۰۴: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقُولُوا رَاعِنَا ﴾ ئەى ئەوانەى باو ھەرتان ھىناو! لەكاتى قسە كەردن لەگەل پىغەمبەردا ﷺ مەلىن (راعنا) بەومانايە كەگوايە باش گوئى بىستمان بە تا ئىمە مەبەستى خۇمانت پى رادەگەيەنن و تۇش وەر يىگىت، چۈنكە وشەى ((راعنا)) ھەر لەو وشەيە دەچىت كە جوولەكە بۇماناى بەدكارو خراپ لاى خۇيان بەكارى دەھىن، چۈنكە بەزمانى عىبرى جوولەكە (راعنو) واتە: ئەى بەدكارو ساويلكە! ديارە مەبەستى ئەوان بەو وشەيە گالئەو لا قىر تىكەردنە بەپەيامبەر ﷺ، جا لەبەر ئەو ھەكە (راعنا) نىكە لە وشەى (راعنو) ھەو، (راعنو) ش لەزمانى ئەواندا بەماناى مروفتى زۇرساويلكەو خراپە، نابى ئىو ھە (ئەى موسلمانان!) بەكارى بھىنن ﴿ وَقُولُوا انظُرْنَا وَاسْمِعُوا ﴾ وەلەباتى بلىن (راعنا) بلىن (انظرنا)،

چونکه ئەم وشەیه تەنھا مانای مۆلەت خواستن و چاوەنۆری دەبەخشێ، وەك خوا ئەفەرموی: (وقولوا انظرنا واسمعوا) بڵێن: تەماشامان بکەو، هۆشت پێمانەووە بێت، ئێوەش گۆیی بدەنێ و تەکانی ببیسن، واتە: ئێوە وەك ئەوان مەبن کە دەلێن: (سمعنا و عصینا) «وللکافین عذاب أليم» بۆئەو بێ باوەرانی سزایەکی ئێش پێگەیهنەر هەیه و ئامادەیه. (ئێین کەسین) دەلی: لەم ئایەتەدا خۆی گەورە موسلمانان قەدەغە دەکات، کە لە قسە و گووتارو رەفتاردا، خۆ بە کافرانەو بەشوبهێتن، وە سەبارەت بە فەرموودە: ((مَنْ تَشَبَهَ بِقَوْمٍ فَهُوَ مِنْهُمْ)) دەلی: ئەمە ئەو پەرەشەیه لەو کەسانە کە لە جەژن و قسە و گووتارو جل و بەرگ و باری کۆمەڵایەتیدا، خۆ دەشوبهێتن بە خوانەناس و کافرانەو. ئای کاشکا! ئەمڕۆ موسلمانان کەمێک هۆشیار دەبوونەووە ئەوەندە بەدوای لاسایی داب و نەریت و مۆدەبازی بێگانە نەدەکەوتن و نەدەچوونە ژێر پەرچەمی ئەم و ئەوی دژ بە دین و ولات و نیشتمانمانەووە ﴿۱۰۵: ما يود الذين كفروا من أهل الكتاب ولا المشركين أن ينزل عليكم من خير من ربكم﴾ خاوەن نامە بێ باوەرەکان، ئەوانە ی دینی خۆیان لە دەسداو، ئەوانەش موشریکن و هاوبەش بۆ خوا دادەنێن، قەت پێیان خۆش نییە لە لایەن پەرورەدگارانەووە، هیچ خێروبێریکتان بۆ بێت، چ جایی ئەوێ پێیان خۆش بێت، قورئانتان بەدیاری و خەلات بۆ بێت ﴿والله يختص برحمته من يشاء﴾ و خواش مەیلی خۆیەتی، هەرکەس خۆی حەزبکا رەحمەت و سۆزی خۆی بۆ تابیەت دەکاو دەیکا تە پێغەمبەر ﴿والله ذو الفضل العظيم﴾ و دیارە خوا خاوەنی فەزڵ و بەخششی زۆر گەورەیه.

نەسخ و لەکارخستن لە قورئاندا:

جوولەکەو هاوێلدارەکان دەیانگوت: سەیری موحمەد ناکەن چون ئەمڕۆ شتیکی ئەلی و، سەبەینی شتیکی تر؟! خۆی گەورە لەوێ لایاندا فەرمووی: ﴿۱۰۶: مانسخ من آية أو ناسخا﴾ ئێمە لەقورئاندا هەر ئایەتیکی بێسپێنەووە لەکاری بخەین، یان فرامۆشی بکەین و لەبیری ببەینەووە ﴿نأت بخیر منها أو مثلها﴾ ئێمە لەباتی ئەو، ئایەتیکی چاکتر و ئاسانتر، یان هەرۆکۆ ئەو دەخەینە جیبی، تا لەپاشە روژدا بێی بەمایە ی پاداشتی گەورە تر و زیاتر، (تەبەری) بۆ لەکارخستنی ئایەتەکان و گۆڕینیان، چەند نموونەیهک دینیتهووە:

یەکەم: گۆڕینی قورس بۆئاسان، وەك لا بردن و سپێنەووە شەونوویژ لەسەر موسلمانان.

دووهم: گۆڕینی ئاسان بۆقورس، وەك گۆڕینی چەند روژی روژوو

—کە لەسەرەتاو هەبوو— بۆ روژووی مانگیکی رەبەق، ئەمە هەرچەندە قورستر، بەلام لەرووی پاداشتەووە گەورەتر و باشتەر. سییەم: گۆڕین و سپێنەووە بریارێک بۆ بریارێکی تر وەکو خۆی، وەك گۆڕینی رووگە لە (بیت المقدس) —هەو (کەعبە).

خۆی گەورە سەیری بەرژووەندی خەلکی خۆی دەکا، چاک دەزانیت کە ئەمڕۆ بریارێک زۆر لەبارو گونجاو، بەلام بۆسەبەینی نەگونجاو، ئەوسا ئەویش بە فەزلی خۆی ئەسپێتەووە، چونکە: ﴿ألم تعلم أن الله على كل شيء قدير﴾ مەگەر نەزانێوە کە خۆی گەورە بەسەر هەموو شتیکیدا بەتواناو دەسلەتدارەو هەرچیش بکات ئەیکا، ئەمڕۆ بریارێک، بۆ سەبەینی، بریارێکی تره ﴿۱۰۷: ألم تعلم أن الله له ملك السموات والأرض﴾ ئایا نەتانزانێوە کە بێ سۆ دەسلەتداریتی و مولکایەتی گشت ئاسمانەکان و زەوی هەر بۆخوایه؟ ﴿وما لكم من دون الله من ولي ولا نصير﴾ و دیارە بێجگە لەخواش، هیچ یاوەرۆ کۆمەک کاریکتان نییە، بێ بەهاوارو هانانانەووە.

ئەم مەسەلە (نەسخ) و سپێنەووەیه، لەکۆنەووە بۆتە هەراو کێشە ناو زانایان و، کتێب و نووسراوی زۆریان تێدا نووسیووە، هەر یەکە بە باری راو بۆ چوونی خۆیدا رایدەکێشی و، پەسەندی دەکات، ئەگەرچی لەکتێبەکانی خۆماندا دەلی: جەماوەری زانایان لەسەر ئەوەن کە: نەسخ (ئەوامیرۆ نەهێیدا هەیه، قورئانی دەلی: (أنکرت طوائف من المنتمين للإسلام المتأخرين جوازه وهم محجوجون بإجماع السلف على وقوعه في الشريعة الإسلامية).

برسیاری بێ جی و ناسایست مەکەن:

﴿۱۰۸: أم تريدون أن تسئلوا رسولکم كما سئل موسى من قبل﴾ ئە یاران و هاوێلان! مەگەر ئێوەیش ئەتانەوی داوای چەند بەلگەو مۆعجیزەیهکی گەورە لە پەيامبەرەکان (موحمەد ﷺ) بکەن سەرەرای ئەو هەموو بەلگەنای بۆتان هاتن هەرۆک لەمەوبەر لەلایەن بەنی ئیسرائیلەووە داوا لەمووسا کرا! کەچی ئەوانە ی لای مووسا ﷺ هێشتا دواي ئەو هەموو بەلگەنای بۆی هێنان گوتیان (أرنا الله جهره)! جابۆئەووە لەوجۆرە خووە نارێکە بیانترسینی خۆی گەورە ئەفەرموی: ﴿ومن يتبدل الکفر بالإيمان﴾ جا هەرکەسێک کوفر بەئیمان بگۆڕیتەووە، دین و باوەری راستی خۆی، بدا بەبێ ئایینی ﴿فقد ضل سواء السبيل﴾ بێ گومان ئەووە رێگای راست و دروستی لێ ونبوووە، سەر لێشیواووە، خۆی گەورە لە جیگایەکی تردا دەفەرموی: (ياأيها الذين آمنوا لاتسئلوا عن أشياء إن تبد لكم تسؤکم وإن تسئلوا عنها حين ينزل القرآن تبد لكم والله

راستی که ای نه می به که: هر که سیک به چاک و بیخه و ش، خوی به ده ست خواوه دابی و، روی هر له خوابی و، له فرمانه کانی سه ریچی نه کا ﴿وهو محسن﴾ وه له هه مانکاتدا چاکه خوازیش بیټ ﴿فله أجرة عند ربه﴾ نه وه پاداشتی لای په روه ردگاری خوی وهرده گری و مسوگه ره ﴿ولا خوف علیهم ولا هم یحزنون﴾ ونه ترس

غفور حلیم)، پیغه مبه ریش ﷺ ده فهرموئ: ((درونی ماترکتکم...)) (موسلیم). ﴿۱۰۹: وَكَثِيرٌ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَوْ يَرَوْنَكُمْ مِنْ بَعْدِ إِيمَانِكُمْ كَفَارًا حَسَدًا مِنْ عِنْدِ أَنْفُسِهِمْ﴾ زوریک له خواوه ننامه کان - له بهرحه سوودی وناپاکی خویان- پییان خۆشه دوی پرواهینانتان، کافرتان بکه نه وه ﴿من بعد ماتبین لهم الحق﴾ پاش نه وهی که ههق و راستیان به ته وای بۆ روون بوویه وه زانیان که: موحه ممه د ﷺ پیغه مبه ری خوایه. (نوسامه ی کوری زهید) ته لی: جاریک پیغه مبه ری سوار ی گویدر یزیک ببوو (عه بدوللای کوری ثوبه) یش، ته نزو ته شه ریکی لی دا، پیغه مبه ریش به (سه عدی) گوت: گویت لی بوو چی گوت؟! سه عدیش پیی گوت: بیبه خشه و قسه که ی پشتگوی بخه، پیغه مبه ریش ﷺ - که هه رده م کاری لیبووردنه - به خشی، نه و جا ئه م ئایه ته هات و فهرمووی ﴿فاعفوا واصفحوا حتی یأتی الله بأمره﴾ واته ئیوه لییان ببوورن و، چاوپوشییان لی بکه ن، تسا فرمان ویریاری خوا به سه رکه وتن و رزگار بوون دیت ﴿إن الله علی کل شیء قدير﴾ به راستی خوا به سه ر هه مووشتی کدا تواناو ده سه لاتداره. ئینجا یه ک دووهوی سه رکه وتن بۆ موسلمانان باس ده کا و نه فهرموئ: ﴿۱۱۰: وَأَقِمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ﴾ به رده وام نوپژه کانتان به ریک وپیکی بکه ن و که مته رخه بییان تیا مه که ن و، زه کاتیش بده ن به وانه ی پییان ده شی ﴿وما تقدموا لأنفسکم من خیر تجدوه عند الله﴾ وه هه کار یکی خیر و چاکه، بۆ نه ولاتانی پیش بخه ن، پاداشته که یتان لای خوا بی ده گاته وه ون نابیټ، وه ک خوی گه وره له جیگای تر دا نه فهرموئ: (فمن یعمل مثقال ذرة خیراً یره...) وه بۆ خو دورخستنه وه یان له گوناوه نافهرمانی نه فهرموئ: ﴿إن الله یماتعلون بصیر﴾ به راستی خوا به گشت کار وکرده تان بیبایه و، چاودی ری کردار و کوشتانه.

پرو پاگه نده ی جووله که!

هه میسان قورئانی پیروژ، پرو پاگه نده یه کی تری جووله که کان باس ده کا و ده فهرموئ: ﴿۱۱۱: وَقَالُوا لَنْ يَدْخُلَ الْجَنَّةَ إِلَّا مَنْ كَانَ هُودًا أَوْ نَصَارًا﴾ جووله که گوتیان: ههچ که سی - بیجکه له جووله که - ناچیته به هه شته وه، گا و ره کانیش هه به و جو ره گوتیان: نه سار او عیسایی نه بیټ، که سی تر نارواته به هه شته وه! دیاره به رده وام هه ردوولا هه ولیان ددها یه کتر به درو بیخه نه وه، به هه شت بۆ خویان قورخ بکه ن! ﴿تلك أمانیهم﴾ ئه م قسه و باسانه به هه میشه ئاوات و خه یال پلاویانه ﴿قل هاتوا برهانکم إن کنتم صادقین﴾ تۆش پییان بلی: ده سا نه گه ر راست بیژن له بۆ چووه کانتاندا، به لگه کانتان بهینن ﴿۱۱۲: بلی من أسلم وجهه لله﴾ به لی..

﴿مَا نَسَخَ مِنْ آيَةٍ أَوْ نُنسِهَا نَأْتِ بِخَيْرٍ مِنْهَا أَوْ مِثْلَهَا﴾
﴿أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾ ﴿أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ﴾ ﴿أَمْ تَرِيدُونَ أَنْ نَسْأَلَكُمْ سُوءَ الْأَعْمَالِ كَمَا سَأَلْنَا مُوسَى مِنْ قَبْلُ وَمَنْ يَتَّبِعِ الْكُفْرَ بِالْإِيمَانِ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ﴾ ﴿وَدَكَّيْزٍ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَوْ يَرُّوْكُمْ مِنْ بَعْدِ إِيمَانِكُمْ كَفَارًا حَسَدًا مِنْ عِنْدِ أَنْفُسِهِمْ مِنْ بَعْدِ مَا بَيَّنَّ لَهُمُ الْحَقُّ فَاعْفُوا وَاصْفَحُوا حَتَّى يَأْتِيَ اللَّهُ بِأَمْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾ ﴿وَأَقِمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَمَا تُقَدِّمُوا لِأَنْفُسِكُمْ مِنْ خَيْرٍ نَجِدْهُ عِنْدَ اللَّهِ وَإِنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ﴾ ﴿وَقَالُوا لَنْ يَدْخُلَ الْجَنَّةَ إِلَّا مَنْ كَانَ هُودًا أَوْ نَصَارًا﴾
﴿تِلْكَ أَمَانِيُّهُمْ قُلْ هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ﴾ ﴿بَلَى مَنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ فَلَهُ أَجْرُهُ عِنْدَ رَبِّهِ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ﴾

و بیمیکیان ده بیټ له قیامه تدا، نه خه م و خه فته تیش ده خو ن بۆ دنیا.

شه ره قسه ی مووسایی و عیسایی: دهسته یه که له هه ردوولا، ته نها خویان به راست و دروست ده زانی! جابۆ ده مکوت کردونیان، خوا ده فهرموئ: ﴿۱۱۳: وَقَالَتِ الْيَهُودُ لَيْسَتِ النَّصَارَى عَلَى شَيْءٍ﴾ جووله که ده یانگوت: مه سیحی و گا و ره کان له سه ر ههچ بنه ماو ئاینیکی پروا پیکرا و نین و ههچکاره ن ﴿وقالت النصارى ليست اليهود على شيء﴾ وه گا و ره کانیش ده یان گوت: جووله که ناهه قن و له سه ر ههچ بنه ماو راستیه که نین ﴿وهم يتلون الكتاب﴾ به مهرجی که هه ردوولا شیان کتیب و نامه ی ئاسمانی ده خویننه وه، جووله که (ته ورات)، نه مانیش (ئینجیل) که هه ردووکیان قسه و باسی راست و باشیان تیا به، که چی له گه ل نه وه یشدا یه کتریان به کافرو بی باوه ر دادنه ﴿کذلک قال الذین لا یعلمون مثل قولهم﴾ خو نه وانه یش که ههچ نه زانن وه که نه وانه ی که ته نها مادده یان

به لاهه شته، هر وه کو نه وانه ده لئین و قسه ده کهن و، باوهریان به هیج ثاینیکی ناسمانی نییه و بی پردهش ده لئین: ((الدين أفيون الشعوب / ثاین تریاکی گه لانه!)) ﴿الله يحكم بينهم يوم القيامة فيما كانوا فيه يختلفون﴾ نهوسا سه بارهت بهو ئیختیلاف و مشت و مرهو کی شه یانه خوا له روژی قیامه تدا دادگاییان ده کات و،

وَقَالَتِ الْيَهُودُ لَنَسْبَحَنَّكَ عَلَى شَيْءٍ وَقَالَتِ النَّصْرَى لَنَسْبَحَنَّكَ عَلَى شَيْءٍ وَهُمْ يَكْتُمُونَ الْكِتَابَ كَذَلِكَ قَالَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ مِثْلَ قَوْلِهِمْ فَاللهُ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿١١٢﴾ وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ مَنَعَ مَسَاجِدَ اللَّهِ أَنْ يُذَكَّرَ فِيهَا أَسْمُهُ وَاسْمُ مَنْ سَعَى فِي خَرَابِهَا أُولَئِكَ مَا كَانَ لَهُمْ أَنْ يَدْخُلُوهَا إِلَّا خَائِفِينَ لَهُمْ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١١٣﴾ وَاللَّهُ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ فَأَيْنَمَا تُولُوا فَثَمَّ وَجْهَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴿١١٤﴾ وَقَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا سُبْحَنَهُ بَلْ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلُّ لَّهُ قَدِيرٌ ﴿١١٥﴾ بَدِيعُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَإِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴿١١٦﴾ وَقَالَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ لَوْلَا يُكَلِّمُنَا اللَّهُ أَوْ تَأْتِينَا آيَةٌ كَذَلِكَ قَالَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ مِثْلَ قَوْلِهِمْ تَشَبَهْتُمْ فَلَوْبُهِمْ قَدْ بَيَّنَّا الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يُوقِنُونَ ﴿١١٧﴾ إِنَّا أَوْسَلْنَاكَ بِالْحَقِّ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَلَا تُنْشَلُ عَنْ أَحْمَدَ الْجَحِيمِ ﴿١١٨﴾

برپاری دروست دهدات، تا ده رکه وی، ناخو جووله که راسته، یان فه له؟ نهوکاته خویان ده بیننه وه.

داخستنی مزگه و ته کان له یادی خوا:

﴿١١٤﴾ وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ مَنَعَ مَسَاجِدَ اللَّهِ أَنْ يُذَكَّرَ فِيهَا أَسْمُهُ دهبی کئ له وکسه سه سته مکار ترو تاوانبار تر بی، ریگه نه دا له مزگه و ته کاندا یادی خوا بکری ﴿وسعی فی خرابها﴾ وبو ویرانکردنیشیان، تی بکوشی و، نه هیلئ خوا په رستیان تییدا به کری، یان هر بیانرووخیئی، وه ک کو مؤنیسته کان، که ته نه ا له (سه مه رقه ند) دا چوارده هه زار مزگه و تیان له ناوی پیروزی خوا داخست! رۆمانه کانیش دواي (٧٠) سال له بهر زکردنه وهی عیسا علیه السلام بو ناسمان، چوونه (بیست المقدس) سه وهو بهر دیان له سه ره برد نه هیشت، ته نانهت په یکه ره که ی (سوله یمان) یشیان رووخاند! ﴿أولئك ماكان لهم أن يدخلوها إلا خائفين﴾ نه وانه

هر نه ده بوو بشچنه ناو مزگه و ته کانوه، به ترس و بیمه وه نه بیست، واته: له باتی نه وه که نه وان نه مرو تاوا به مزگه و ته کان بکه ن، ده بوو موسلمانان ریسوایان بکه ن و ملیان بی دانه وینن، چ جای نه وه که بتوانن مزگه و ته کان بر وخینن؟! بویه پیغه مبر ﷺ پاش نازا کردنی مه ککه، فه رمانی دا که سالی ثاینده نابی کافرو موشریک هج بکه ن و بیته مالی خواوه: ﴿ألا لا يحجن بعد العام مشرك، ولا يطوفن بالبيت عريان، ومن كان له أجل فأجله إلى مدته﴾ (فتح الباری). ﴿لهم فی الدنيا خزی ولهم فی الآخرة عذاب عظیم﴾ به شی نه وانه له دونیادا هر ریسوایی و به دناویه، له پاشه روژی شدا تووشی سزایه کی گه وره و گران ده بن.

له نویژدا روو بکه ره رووگه:

﴿١١٥﴾: والله المشرق والمغرب فأینما تولوا فثم وجه الله ﴿خوره لات و، خور تاواي دونیا، هه ره ی خوا به و، خوی خوا ه نیانه، جاکه وابوو له نویژه کاندا روو له هه رجیگایه ک بکه ن، رووگه به و خوا له وییه و رووی لی تانه. له وه ده چی وه ک ئیمامی (موسلم) ئه لی ئه م برپاره پیش دیار یکردنی رووگه بووبی، له ولا شه وه نه و بوچوونه ی نه وانسی پووجه لکرده وه که گویا ته نه ا له (دیو) و (کنیسه) کاندا خوا په رستی نه کری...! ﴿إن الله واسع عليم﴾ بی گومان زانستی خوا به ربلاو و فراوانه و، له هه موو شتیکیش به ناگایه، خوی چاک ده زانی چو ن نه خشی کاره کانی خوی بکیشی. جاکه وابوو نه گهر نه وان مزگه و ته کانیان لی داخستن، ئیه له هه رجیگایه کی تر دا ده توانن نویژه کانتان بکه ن، چونکه گشت نه ملاو نه ولا کانی زهوی، بو ئیه مزگه و ته.

رینماییه کانی نایه تی (١١٤-١١٥):

- (١) ده رکردنی خه لکی له مزگه و ته کان، تاوانیکی زور گه وره یه.
- (٢) دهبی مزگه و ته کان له کافران بیاریزرین و، قبولیش نه کری بچنه نیویه وه، مه گهر موسلمانان خویان ریگا بدن و رازی بن.
- (٣) نویژی سوننهت به سه ر ولاخه وه - رووت له رووگه وه بی، یا نه - ره وایه.
- (٤) نویژ خوینی فه رز، هه تا ده کری دهبی رووی له رووگه وه بی، مه گهر کاتی که نه خوش بی و نه توانی رووی تی بکا، وه یان کاتی ترسی هه بی، وه یا جه نگاوه

﴿ ولا تسأل عن أصحاب الجحیم ﴾ وئیتر پاش ئه وه دهریاره ی دۆزه خیه کان، تۆ بهر پرس نیت، واته: ئه وانه ی ئه و جوړه وتانه ئه درکینن، ئه هلی دۆزه خن و، هیچ کاتیش رزگاریان نابی لئی.

هه تا نه چیته سهر دینی مووسای و عیسیایی، لیت رازی نابن:

﴿ ۱۲۰: ولن ترضی عنک الیهود ولا النصارى ﴾ هه رگیز ئه م جووله که وه لانه له تۆخویشیان نایه (ئهی موحه ممه د) ﴿ حتی تتبع ملتهم ﴾ هه تا په پیره وی له ئایین و بهرنامه یان ده که هیت، واته: هه تا نه چیته سهر دینی ئه وان هه رگیز به ته مای ره زامه ندی ئه وان مه به و، باوه ریش ناهینن و، له پیلان و ئاژاوه گیرى وه فسادو، خرابه کارى کۆتا ناکه ن ﴿ قل إن هدی الله هو الهدی ﴾ ده سا ئه ی په یامبه ر ﴿ پییان بلئ: بئ گومان ربی راست و دروست، هه ر ئه م بهرنامه و ربی بازه ی خوا به، واته: هه ر قورئان و رینماییه کانی ئه و، راسته رى و رى نیشانده ره، نه ک ربی بازو کویره رینگاکانی تر که ئیوه و هاوکاره کانی ئیوه ی له سه ره، پیغه مبه ریش ﴿ ده فهرموو: ((لا تزال طائفة من أمتی یقاتلون علی الحق، لا یضرهم من خالفهم حتی یأتی أمر الله)) (موسلیم). ﴿ ولئن اتبعت أهواءهم ﴾ سویند بئ به خوا ئه گه ر په پیره وی له هه واو ئاره زووی ئه وان بکه یت و بچیته سهر کرده و ته یان ﴿ بعد الذی جاءک من العلم ﴾ دواى ئه وه که زانست و زانیاریت بۆهاتووو، یه قینت هه یه که ته نها قورئان و دینی (ئیسلام) راست و ره وایه ﴿ مالک من الله من ولی و لانصیر ﴾ ئیتر چاک بزانه که بئ شک هیچ سه ره رست و چاودیرۆ کۆمه ککاریکت له خوا وه بۆنابئ. له هه موو سه رده مییدا جووله که و گاور- هه رچه ند ناوبه ناو له ناو خویشیاندا ناریک بوون- به لām بۆیشیل کردنی ئایینی ئیسلام و لاواز کردنی په یامه که ی خوا، یه کیان گرتووه و هه رله هه وندا بوون، دیاره هه ر جار هه ش به شیوازیک خه ریک بوون، بۆیه خواى گه وره به م ئایه ته باوه رداران ئاگادار ده کاته وه که ئه وان ه نه تانه له تینن و نه چنه سه ر ئایینه که یان و ورای پیلانه کانیان بن ﴿ ۱۲۱: الذین آتیناهم الکتاب یتلونه حق تلاوته ﴾ ئه وان ه یان که کتیب و نامه مان پیدان -ته ورات و ئینجیل- و به راست و دروستیش ده وری ده که نه وه و ده یخوینن و، کارى پئ ده که ن ﴿ أولئک یؤمنون به ﴾ دیاره ئه مانه یان باوه رى ته وایان پئی هه یه و، لای خوا په سه ندن، که وابه و ده بئ په پیره وی له تۆش بکه ن، چونکه ته وراته ده سکارى نه کراوه که یان فره مانیان پئ ده کا که: باوه ر به و پیغه مبه ره بیئن له ئاخ زه ماندا دیت، ئه مانه یان راست و ئیماندارن، نه ک ئه وان ه یان که ته وراتیان گۆرى و کاریان پئ نه کردو له تۆش یاخی بوون ﴿ ومن یکفر به ﴾ هه رکه سیش

بئ و دۆژمن له رووی قیبه وه نه بئ، یا له ده س دۆژمن هه له اتبئ، یا نه زانی قیبه له کوپوه یه تا رووی تئ بکا.

خوا که ی مندالی هه یه ؟:

جووله که ده یانگوت: (عوزه ی) کورى خوا به ! (نه سارا) یش ده یانگوت: عیسا! هاو به شدانه رانیش: فریشته یان به کچی خوا داده نا...!! بۆیه خوا فره مووی: ﴿ ۱۱۶: وقالوا اتخذ الله ولدا ﴾ هه رسئ لایه نه که ده یانگوت: خوا مندالی بۆخوی راگرتووه ﴿ سبحانه ﴾ خوا له وشتانه پاک و خاوین و بیخه وشه، ئاخه چۆن ئه گونجی مندالی ببئ؟! ﴿ بل له مافی السموات والأرض ﴾ نه خیر، به لکو هه رچی له ئاسمانه کان و زه ویدایه - به عوزیر و عیساو فریشته یشه وه- هه موو مولکی خوان ﴿ کل له قانتون ﴾ وه هه ر هه مووشیان ملکه چی فره مان و ئیراده و یستی ئه ون جا ئیتر بۆچی پئویستی به وان ه یه ؟ ﴿ ۱۱۷: بديع المسرات والأرض ﴾ به دیه یته رى ئاسمانه کان و زه ویه ﴿ وإذا قضی أمرا فإنما یقول له کن فیکون ﴾ هه ر که ویستیشی فره مان و بریارى بدا، ته نها ئه فره موئ: ببه، ئه ویش ده ست به جئ ده بئ.

له پیشه وه ئه وان ه ی ده مکوت کرد که ددانیان به تاک و ته نیایی خوادا نه دنا، ئیستاش روو له وان ه ده کا که له باره ی په یامبه ریتی په یامبه ره وه مملاتی ده که ن: ﴿ ۱۱۸: وقال الذین لا یعلمون ﴾ ئه وان ه ی و بئ ئاگا و هیچ نه زان بوون- نامه یان نه بوو و، په پیره وی هیچ په یامبه ریکیشیان نه ئه کرد- ده یانگوت: ﴿ لولا یکلمنا الله ﴾ باشه! بۆچی خوا روبه روو قسه مان له گه ل ناکاو پیمان نالیت که تۆ په یامبه ریت؟! ﴿ أو تأتینا آیه ﴾ یان بۆ پشتگیری تۆ، به لگه و موعجیزه یه که مان بۆنایه؟! ﴿ کذلک قال الذین من قبلهم مثل قولهم ﴾ خو ئه وان ه یش بهر له وان بوون، هه ره مان قسه یان ده کرد ﴿ تشابهت قلوبهم ﴾ له ئینکاری و مملاتی و دوان له شانى قورئان و په یامبه ردا، دلایان چوونییبه که و له یه ک ده جئ.

به لئ له هه موو سه ده یه کدا کۆمه له خه لکیکی گه وچ و گیل، سه رى ژه راویان ده بزوینن و، زۆر بئ شه رمانه ئه و جوړه قسانه ده که ن! ﴿ قدینا الآیات لقوم یوقنون ﴾ خو به راستی ئیمه به لگه و موعجیزه کانی خۆمانمان روونکرده و وه لکی ده بئ بۆ خه لکیکی یه قیندار، دیاره ئه وان ه چونکه دلایان نه خو شه و، به گومان و دوودلن، به هیچ به لگه یه ک قایه ل نابن و به هره وه رناگرن ﴿ ۱۱۹: إنا أرسلناک بالحق بشیرا و نذیرا ﴾ ئیمه تۆمان به راست و ره وان نارد ئه ی موحه ممه د! ﴿ که: مژده به خه لکانی ئیماندارو ئاکارچاک بده یت، مه ردمى کافرو بئ باوه ریش له قارى خوا بترسی نیت

کافرو بئ باوهر بئ پیی ﴿ فَأُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴾ نه وانه زیانمند دهن و، ده چنه ریزی زیان لیکه وتوانه وه ﴿ ۱۲۲ ﴾ یابنی اسرائیل اذکروا نعمتی الی انعمت علیکم ﴿ نهی کوران ونه وهی به عقوب! یادی نه وگشت نیعمت و به خششانم بکه نه وه رستم به سهرتاندا ﴿ وَأَنی فضلکم علی العالمین ﴾ و له بیریشان بیت

وَلَنَرْضَىٰ عَنْكَ الْيَهُودَ وَلَا النَّصَارَىٰ حَتَّىٰ تَتَّبِعَ مِلَّتَهُمْ قُلْ إِنَّ هُدَى اللَّهِ هُوَ الْهُدَىٰ وَلَئِنِ اتَّبَعْتَ أَهْوَاءَهُمْ بَعْدَ الَّذِي جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ مَا لَكَ مِنَ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ ﴿١٢٣﴾ الَّذِينَ آمَنُوا أَنزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ يَقُولُونَ هَٰذَا نَبَأُ نَبِيِّ آلِ أَبِي سَلَمَةَ الَّذِي أَتَانَا بِبُحْرَانٍ مِّنَ الْكِتَابِ وَهُوَ يَكْفُرُ بِهِ فَاؤْلَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿١٢٤﴾ يَتَّبِعُوا بِسَرٍّ أَدْوَارَهُمْ وَهُمْ لَا يَخْفَوْنَ وَأَنزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ فَصَلِّ عَلَى الْعَالَمِينَ ﴿١٢٥﴾ وَأَتَقُوا يَوْمَ لَا تَجْزِي نَفْسٌ عَنْ نَفْسٍ شَيْئًا وَلَا يُقْبَلُ مِنْهَا عَدْلٌ وَلَا تَنفَعُهَا شَفَعَةٌ وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ ﴿١٢٦﴾ وَإِذْ ابْتَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ رَبُّهُ بِكَلِمَاتٍ فَأَتَمَّهُنَّ قَالَ إِنِّي جَاعِلُكَ لِلنَّاسِ إِمَامًا قَالَ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي قَالَ لَا يَنَالُ عَهْدِي الظَّالِمِينَ ﴿١٢٧﴾ وَإِذْ جَعَلْنَا الْبَيْتَ مَثَابَةً لِّلنَّاسِ وَأَمْنًا وَجَعَلُوا مِنَ مَقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى وَعَهِدْنَا إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ أَن طَهِّرَا بَيْتِيَ لِلطَّائِفِينَ وَالْقَائِمِينَ وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ ﴿١٢٨﴾ وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ اجْعَلْ هَٰذَا بَلَدًا آمِنًا وَارْزُقْ أَهْلَهُ مِنَ الثَّمَرَاتِ مَنْ آمَنَ مِنْهُمْ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ قَالَ وَمَنْ كَفَرَ فَأُمَتِّعُهُ قَلِيلًا ثُمَّ أَضْطَرُّهُ إِلَىٰ عَذَابِ النَّارِ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ﴿١٢٩﴾

که: فه زل و ریزمدان به سهر ته وای خه لکی جیهانی خوتاندا ﴿ ۱۲۳ ﴾ واتقوا یوما لاتجزی نفس عن نفس شیئا ﴿ وه له و روزه خو بیاریزن که: رۆزی نه فسی نه فسیه و هرکه س بوخوبه تی ﴿ ولا یقبل منها عدل ﴾ و هیچ بارمه و بریتیه کیش له باتی هیچ که سیك وهرناگیردری ﴿ ولا تنفعها شفاعة ﴾ وه هیچ تکاو پارانه ویهیه کیش به هانای که س نایه و سوودی نابیت نه گهر به بی باوهر مردبی ﴿ ولا هم ينصرون ﴾ وه له هیچ لایه کیشه وه یارمه تی نادرین و کومه ناکرین.

ئیبراهیم و ئیمامهت:

جا دوی باسکردنی میژوو یه کی دیرینی هۆزی جووله که ولا سارییان، واته: نه وانه کی نهامه یان بۆ هات و ناهه رمانی خویانکرد! دیته سه ریاسی نمونه یه کی پرشنگذاری گوپراهیه لانی فرمانی خوا، وه که نه فرموی: ﴿ ۱۲۴ ﴾ واذ ابتلی ابراهیم ربه بکلمات فأتهم

نه وکاته وه بیرینه وه، خوی به روه دگار، ئیبراهیمی به چهند وشه کاروکرده و فرمان (لا اله الا الله، قوربانی کردن به ئیسماعیلی کوری) تاقیکرده وه، ئینجا نه ویش زور به چاکی وجوامپرا نه گشت فرمانه کانی جیبه جی کرد و نه نجامیدان، وه که له جیگاهیه کی ترده فرموی: (و ابراهیم الذی وفی) (۳۷/۵۳). ﴿ قال إني جاعلک للناس إماما ﴾ نه و سا که ئیبراهیم له هه موو تاقیکردنه وه کانداده رچوو، خوی گه و ره پیی فرموو: به راستی له پاداشی گوپراهیه لی وجیبه جی کردنی فرمانه کانداده، پر یارمدا بته که مه پیشه و او راهری خه لکی دونیا ﴿ قال ومن ذریتی ﴾ ئیبراهیمیش گوتی: حز ده که م وه چه و زار و له کانی ششم به هر مه ندبن و ببنه راهری خه لکی ﴿ قال لا ینال عهدی الظالمین ﴾ خوا فرموی: به پیام و په یمانی من (په یامبه ریتی و پیشه وایه تی) هر گیز به خه لکانی بئ باوهر و سنوور به زین نادری. ئینجا زانا کانی شمان ده لئین: (الظالم: لا یصلح أن یكون خلیفة ولا حاکما ولا مفتیا ولا شاهدا ولا راویا) واته: مروفی سته مکار و ناهه قیکار، بۆخه لیفه یی و، بۆداهه ری و، بۆموفتی، بۆشایه دو، بۆگیرانه وهی هه و ال و فرموده ده س نادات، به کورتی: پیای کافرو سته مکار- له ته رازووی ئیسلامدا- به که لکی هیچ ئیش و کاریکی ئایینی و کومه لایه تی موسلمانان نایهت.

رینماییه کانی ئایه تی (۱۲۴):

(۱) به پیشه و بوون و وهرگرتنی (ئیمامهت) به هوی باوهری ساف و به قین و خورگری له سهر نه هلی هیدایهت نه بی، وه ده س نایه، ئایه تی: (وجعلنا منهم أئمة یهدون بأمرنا لما صبروا وکانوا بأیاتنا یوقنون) (۲۴/۲۴) گه و ره ترین به لگه یه بۆ نه وه هه قیقه ته.

(۲) (ولایة العهد) واته: دیار یکردنی جینشین و خه لیفه له لایه ن پیشه و اووه بۆ خو ی هه رله ژیان ی خویدا له دینی ئیسلامدا ریگه درا وه و ره وایه، به مه رجیک نه وه (وه لی عه ده) هه خاوه ن باوهر و زانیار و کۆشهر و دادگه رو خورگری.

(۳) هه ستان به نه نجامگه یاندنی داوا شه رعه کان، شیای و به مروف ده دات بۆ پیشه وایه تی. سه بارت به خه لافهت هه ر له چه رخی ها وه لانه وه سی بۆچوون هه بووه: یه که م: له ئال و به یت بیت. دووم: له قوره یش. سییه م: له ناو توپزه کانی جه ماوهر دا کی شیاو ه؟ له راو بۆچوونه کانی پیشه و (عومه) یشه وه رای سییه م له په سه ند ده چیت، به لام بۆ نه وه ریز له هه رسی بۆچوونه که بگیردری، هه لئێاردنیک ی پاک و شه رعی له ناو هه رسی تاقمه که دا بکریت باشه.

تېبىنى: ناوى ئىبراھىم ﷺ: لە (۲۵) سوورەتى قورئاندا (۶۹) جار ھاتووہ.

مەزنى و گەورەيى كەعبە:

﴿ ۱۲۵ ﴾ : وإذ جعلنا البيت مثابة للناس وأمنا ﴿ ۱۲۵ ﴾ ئەمەشت وھېرىي كە : كەعبە مان كرده پەناگا مەلەندى ئەمەن وئاسايش وھېمنى و كۆبوونەوہ بۆگشت خەلكانى دونيا ، بەشىۋەھەك ئەر لەمانى كەعبەدا بكوژ بېينرايە ، كەس و كارى كۆژراوہ كە بۆيان نەبوو دەستى بۆ بەرن! (بوخارى) دەلى: (عومەرى كورى خەتتاب) -خوالى رازى بى- بەپەيامبەرى گوت : خۆزگە جى وەستانەكەى ئىبراھىمىت دەكرده نويزگە ، ئىنجا خوا ئەم ئايەتەى ناردو فەرمووى : ﴿ واتخذوا من مقام إبراهيم مصلى ﴾ جى ومەقامەكەى ئىبراھىم بكنە نويزگەى خۇتان ، واتە : لەلاى ئەوبەردەدا لەكاتى دروستكردى كەعبەدا ، ئىبراھىم دەيخستە ژىرىيى ، نويزو تاعەت بكنە ﴿ وعهدنا إلى إبراهيم وإسماعيل ﴾ ئىنجا (ئىبراھىم وئىسماعىل) مان راسپاردن ﴿ أن تطهرا بيتي للطائفين والعاكفين والركع السجود ﴾ كەمالەكەم -كەعبە- بۆئەوانەى تەوافى ئەكەن و بەدەوريا دىن و دەچن ، و بۆئەوانەش ئىعتىكافى تىدەدەكەن ولەوى دەمىننەوہ ، و بۆ كړنووشبەران وسوژدە بەران لەبت وبتپەرستى پاك بكنەوہ. تېبىنى:

وشەى (ئىسماعىل) لە قورئاندا (۱۲) جار ھاتووہ.

مالى خوا پاك رابكرن:

﴿ ۱۲۶ ﴾ : وإذ قال إبراهيم رب اجعل هذا بلدا آمنا ﴿ ۱۲۶ ﴾ ئەو دەمەش وھېرىيىنە كە ئىبراھىم دۇعاى كردو وتى: پەرورەدگارەكەم ئەم جىگايە واتە : -كەعبە- بەشارىكى بىۋەى وھېمەن وئاسايش رابگرە ﴿ وارزق أهلہ من الثمرات من آمن منهم بالله واليوم الآخر ﴾ رزق ورۆزى و ميوہ (خواردەمەنى) يان بى بېخشە ، بەتايبەتى ئەوانەيان باوہريان بەخواو بە رۆزى دوايى ھەيە ﴿ قال ومن كفر فأمتعه قليلا ﴾ خواش فەرمووى : دۇعاكەت گىرائەكەم و ، مروفە بى باوہرەكانىش ، سەردەمىكى كەم ، دەژىنم وخوشى وەرەدەگرن و ، لەنازونيەمەتى ئەم دونيايە رادەبويزن. (قورتوبى) دەلى: وەرگرتنى رزق ورۆزى وبۆيوى لەسەران و دەسەلاندارانى سەردەم ، سى حالەتى ھەيە : يەكەم : ئەر دارايى و دەسكەوتەكانى دەولەت لەسەر بنەماى شەرىعەتى ئىسلام بىت ، ديارە ھەلال و رەوايە ، چونكە ھاوہلان وپاشىنانى ئەوان ، لە دەستى (ھەججاج) بۆيويان وەر دەگرت. دووہم : ئەگەر لە ھەلال وھەرام تىكەل بوو-

وھەكو ئەمرو-ئەو ئەر بگونجى وەر نەگىردى ، ئەگىنا بۆ خەلكانى ئاتاج ومۇتاج قەيدى نىيە. سىيەم : خۆ ئەر دارايى دەولەت ، بە ئاشكرا ھەرام وناپەوابوو ، بى سۆ لەھالەتى ئاوادا وەرگرتنى ناپەواو نادروستە. ﴿ ثم اضطره إلى عذاب النار وبئس المصير ﴾ پاشان بەرەو سزاي بەتېنى ئاگر دەبېچچەمەوہ ، ئاى چ خراپ وشووومە جىگا و چارەى وا! . ئىبراھىم ﷺ نازونيەمەتەكانى دونياشى ھەرەكو پېشەوايەتى و ئىمامەت تەماشا كرد ، بۆيە تەنھا بۆ باوہردارەكانى داوا كرد. (ئالووسى) دەلىت : لەوسەردەمەدا ميوہى بەھارە ھاوينەو پاييزە لەوشارەدا كۆدەبوويەوہ.

دروستكردى كەعبە:

﴿ ۱۲۷ ﴾ : وإذ يرفع إبراهيم القواعد من البيت وإسماعيل ﴿ ۱۲۷ ﴾ ئەو دەمە بخەوہ يادى گەلەكەت كە : (ئىبراھىم وئىسماعىل) پايەو بناغەى كەعبەيان دادەپرشت و بەرزيان دەكردەوہو ، بەدەم ئەوہشەوہ زىكرىان دەكردو دەيانگوت : ﴿ ربنا تقبل منا إنك أنت السميع العليم ﴾ پەرورەدگارى ئىمە ! ئەم خزمەت و كارەيەمان لىوہرگەرە ، بەراستى ھەر ئەتۆى زۆر ژنەوا بۆ پارانەوہو لالەمان ، ھەر خويشت فرە زاناو ، ئاگادارى گشت نيازو مەبەستەكانمانى. بەلى مروفى باوہردار دەبى ھەمىشە لە ئەنجامدانى ئاكارى چاكەو خىردابى و ، ھەردەم لەخواش داوا بكا بۆ وەرگرتنى ، وھەكو ئايەتى : (والذين يؤتون ما آتوا وقلوبهم ولة..) (۶۰/۲۳) راستى ئەم مەبەستەيە دووپات دەكاتەوہ ﴿ ۱۲۸ ﴾ : ربنا واجعلنا مسلمين لك ﴿ ۱۲۸ ﴾ ئەى پەرورەدگارمان ! وابكە كە ھەردووكمەن لە تەواوى ئىش و كارەكاندا ھەر ملكەچ و بەرفەرمانى تۆبىن ، تا بتوانىن ھىچ شتىك نەكەينە شەرىك و ھاوہبەشت ﴿ ومن ذريتنا أمة مسلمة لك ﴾ لە ھەناو مندال و نەوہكانىشماندا ئومەمەت و گەل و كۆمەلىك رابىنە كە : ئەوانىش ملكەچ و دلئسوزىن و ، تەنھا روو لەتۆ بكنە ﴿ وأرنا مناسكنا ﴾ وھ رىۋو رەسمى ھەجى ئەو شوپنە پىرۆزەشمان نىشان بەدە ، تابزانىن چۆن بەرىك و تەواوى بتپەرستىن و ھەجەت بۆ بكنە ﴿ وتب علينا إنك أنت التواب الرحيم ﴾ و يارمەتىمان بەدە بۆ گەرەنەوہ بۇلاى خۆت و ، تەوہبەمان لىوہرگەرە ، چونكە بەراستى تەنھا ھەر ئەتۆى تەوہبە وەرگرو دللاو لەگەل بەندەكانتدا.

ئىبراھىم داواى ناردنى پەيامبەر دەكە:

﴿ ۱۲۹ ﴾ : ربنا وابعث فيهم رسولا منهم ﴿ ۱۲۹ ﴾ پەرورەدگارمان ! ھەر لە زارۋلەو نەوہكانىاندا (نەوہكانى ئىبراھىم خۆى) پەيامبەرەك بۆ ئەوخەلكى (ھەرەم) بەرپى بكنە ﴿ يتلوا عليهم آياتك ﴾ تا

ئایەکانی تۆیان بە سەرا بخوینى ﴿ و يعلمهم الكتاب والحكمة ﴾
 وفیرى بەرنامەكەى تۆیان بكات؛ (قورئان و سوننەت) یان ئاشناو
 شارەزا بكە ﴿ ویزكهم ﴾ و نەفسیان لە هەموو كاریكى خراب
 و ناپەسەند پاك راگرى و، هەر خەریكى تۆناسین بن ﴿ إنك
 أنت العزيز الحكيم ﴾ بە راستى تەنھا هەر ئەتۆ خواپەكی زال و

ئىبراهیم و یەعقوب كۆرەكانیان رادەسپیرن بەم ئیسلامە:

﴿ ۱۳۲: ووصى بها إبراهيم بنه ويعقوب ﴾ ئىبراهیم و یەعقوب،
 ئەو ئایینەیان بە كۆرەكانیان وەسیەت كردو راسپارد: ﴿ یابنى
 إن الله اصطفى لكم الدين ﴾ گوتیان: رۆلەكانم...! بئى گومان بن
 كەخوا ئەم ئایینی یەكتاپەرستییەى هەلبژاردوو بۆتان ﴿ فلا
 تموتن إلا وأنتم مسلمون ﴾ دەسا ئیوێش هەول بەدەن كە تەنیاو
 تەنیا بەموسلمانیتی بمەن، واتە: تەنھا ساتنك لەم دینە كلا نەبن
 و دوور نەكە و نەوێ لێی.

پێنمایەكانی ئایەتى (۱۳۰-۱۳۲):

(۱) نەزان و گێلە پیاو نەبى، كى روو لە ئیسلام
 وەردەگيرى؟.

(۲) ئایینی ئیسلام، ئایینی هەموو پێغەمبەرانی، ئەگەر چى
 شیوێ شىوازی كاریشیان جیا بووبى، دیارە بێجگە لەویش،
 هەموو دین و بیروو بیروكەيەك، داھێنراو باتلە.

(۳) سوننەتە هەموو كەسیك "بەتایبەتى نەخۆش" پەیمان
 لەمنداڵ و كەس و كاری خۆى وەرگرى كە: تامردن دەس
 لە ئیسلام بەر نەدەن و، لا دین نەبن.

تێبینى: یەعقوب (۱۶) جارناوى لە قورئاندا ھاتوو.

جوولەكە ئەیانوت: یەعقوب فەرمانى بە كۆرەكانى كردوو كە دەبى
 ھەر لەسەر ئایینی جوولەكە بن، بۆیە خوا ئەوقسەيە دەداتە دواوو
 دەفەرموى: ﴿ ۱۳۳: أم كنتم شهداء إذ حضر يعقوب الموت ﴾
 ئاخۆ لەسەر مەرگى یەعقوبدا، ئیوێ ئامادە بوون تابزانن لە و كاتەدا
 چى گوت بە كۆرەكانى؟ ﴿ إذ قال لبنیه ما تعبدون من بعدى ﴾ بە
 تايبەتى ئەو كاتە كە پێى گوتن: كۆرەكانم! دواى مردنى من چى
 دەپەرستن؟ ﴿ قالوا نعبد إلهك وإله آبائك إبراهيم وإسماعيل ﴾
 و إسحاق إلهها واحدا ﴿ هەموو گوتیان: ئیوێش هەرخواكەى تۆو،
 خواكەى باوو باپیرانى تۆ (ئىبراهیم و ئىسماعیل و ئىسحاق)، بەتاك
 و تەنیاى دەپەرستین و، هیچ شتێ ناكەینە شەريك و ھاوبەشى
 ﴿ ونحن له مسلمون ﴾ و ھەمووشمان تەنھا بۆ ئەو تەسليم و ملەكەچ

وَإِذْ يَرْفَعُ إِبْرَاهِيمُ الْقَوَاعِدَ مِنَ الْبَيْتِ وَإِسْمَاعِيلُ رَبَّنَا تَقَبَّلْ
 مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿١٣٢﴾ رَبَّنَا وَاجْعَلْنَا مُسْلِمَيْنِ
 لَكَ وَمِنْ ذُرِّيَّتِنَا أُمَّةً مُّسْلِمَةً لَّكَ وَأَرِنَا مَنَاسِكَنَا وَتُبْ عَلَيْنَا
 إِنَّكَ أَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ﴿١٣٣﴾ رَبَّنَا وَأَبْعَثْ فِيهِمْ رَسُولًا
 مِنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِكَ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ
 وَيُزَكِّيهِمْ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿١٣٤﴾ وَمَنْ يَرْغَبْ عَنْ
 مِلَّةِ إِبْرَاهِيمَ إِلاَّ مَن سَفِهَ نَفْسَهُ وَلَقَدْ اصْطَفَيْنَاهُ فِي الدُّنْيَا
 وَإِنَّهُ فِي الْآخِرَةِ لَمِنَ الصَّالِحِينَ ﴿١٣٥﴾ إِذْ قَالَ لَهُ رَبُّهُ أَسْلِمْ
 قَالَ أَسْلَمْتُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٣٦﴾ وَوَصَّى بِهَا إِبْرَاهِيمُ بَنِيهِ
 وَيَعْقُوبَ يٰبَنِيَّ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَى لَكُمُ الدِّينَ فَلَا تَمُوتُنَّ إِلاَّ
 وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ ﴿١٣٧﴾ أَمْ كُنْتُمْ شُهَدَاءَ إِذْ حَضَرَ يَعْقُوبَ
 الْمَوْتُ إِذْ قَالَ لِبَنِيهِ مَا تَعْبُدُونَ مِنْ بَعْدِي قَالُوا نَعْبُدُ
 إِلَهَكَ وَإِلَهَ آبَائِكَ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ إِلَهًا
 وَاحِدًا وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ ﴿١٣٨﴾ تِلْكَ أُمَّةٌ قَدْ خَلَتْ لَهَا
 مَا كَسَبَتْ وَلَكُم مَّا كَسَبْتُمْ وَلَا تُسْأَلُونَ عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٣٩﴾

دەسەلاتدارو كار جوان و جوانكاريت. بەلى.. دوعاو نزاكەى ئىبراهیم
 گیرابوو و خواى میهرەبان پێغەمبەریكى شەریف و دلۆزۆو رەوشت
 بەرز وەكو (پێغەمبەرمان موحەممەد) ی بۆ ناردن.

مەگەر گەوج لە دینی ئىبراهیم لا بێدا:

دواى ئەوێ كە باسى راستى و شیاوى دین و ئایینەكەى ئىبراهیمی
 كرد، ئەوسا دێتە سەر لۆمە كردن و سەركۆنەى ئەوانەى پشتی
 لێدەكەن، وەك دەفەرموى: ﴿ ۱۳۰: ومن يرغب عن ملة إبراهيم ﴾
 إلا من سفه نفسه ﴿ كى ھەيە بەدەر لەو كەسە خۆى گێل و گەوج
 بكا، ئایینی ئىبراهیم بێتە لاوێ و لا بێدا لێی، دەست بەداتە بت
 پەرستى؟ ﴿ ولقد اصطفينا في الدنيا ﴾ سویندبى بەخوا، ئیوێ
 لەم دونیا بە ئىبراهیممان هەلبژاردوو، پایەى پەيامبەرتى و
 پێشەوا یەتیمان پێ بەخشی ﴿ وإنه في الآخرة لمن الصالحين ﴾ و
 لەدوا رۆژیشدا و لەریزی چاکان و سالحاندا ﴿ ۱۳۱: إذ قال له

کامیکیانہ وہ، واتہ: باوہرمان به هموان هہیہو، ئیمہ وهکو ئہوانہ ناکہین قورٹان له بارہیانہ وہ دہفہرموی: (ویریدون أن یفرقوا بین الله ورسله ویقولون تؤمن ببعض ونکفر ببعض ویريدون أن یتخذوا بین ذلک سبیلا) ﴿ ونحن له مسلمون ﴾ وهبه تہنیش ملکہچی فرمانہ کانی ئہوین، واتہ: هر فرمانی به سرماندا بدا، نامادہین

دہبین، له جیگاہ کی تر دا دہفہرموی: (وله أسلم من فی السموات والأرض طوعا وکرها وإلیه یرجعون)، یان دہفہرموی: (وما أرسلنا من قبلك من رسول إلا نوحی إلیه أنه لا إله إلا أنا فاعبدون) پیغہمبہریش دہفہرموی: ((نحن معشر الأنبياء أولادُ عَلَاتٍ، دیننا واحد)) واتہ: ئیمہی پیغہمبہران، گشت وهکو کوری بابیکین، تہنیا دایکمان جیایہ، مہبہست ئہوہیہ کہ هہموو له بنہرہ تدا ئیش وکارمان یہ کہ، مہگہر له ہیندی لق وپویدا فہرق وسوونیک هہبی ﴿ ۱۳۴ ﴾: تلک امة قد خلت ﴿ ہلئ ئہمانہ - ئیبراہیم وکورہ کانی ئہو - ئوممہت وگہلئک بوون کہ تیپہریان کردو رویشتن ﴿ لها ما کسبت ولکم ما کسبتم ﴾ ہہرشتیکیان کردبی چاک، یان خراب ہہر بوخویانہ، ئہوہش ئیوہ کردو تانہ ہہر بوخوتان ئہبی ﴿ ولا تسألون عما کانوا یعملون ﴾ و لہ دواروژیشدا پرساری کارو کردوہوی ئہوانتان لی ناکریت.

یاسای خوا وایہ کہ ہیچ کہ سیک بہ کردارو رہفتاری کہ سیکی تر گرفتار نہبی، ہہرشتیکشی کرد، ہہر بوخوی بی، پیشہوا غہزالی (رہحمہ تی خوا لی بیست) دہلیت: ہہ کہ باوکیکی برسی بہ نانخواردنی کورہ کی تیروبو، وہ یان بہ ناوخواردنی ئہو تیروابوو، ئہودہمہش کوری تاوانبار بہ ہوی باوکیوہ رزگار دہبی. ﴿ ۱۳۵ ﴾: وقالوا کونوا ہودا أو نصاری تهتدوا ﴿ خاوه نامہکان بہ موسلمانہ کانیان دہگوت: وہرن بنہ جوولہ کہ، یا فہلہ، ئہوسا دہکونہ سہر ربی راست! جابو راستکردنہوی ئہو بوچوونہ ہلہ یان، خوا فہرموی: ﴿ قل بل ملة إبراہیم حنیفا وماکان من المشرکین ﴾ ئہی موحمہد! ﴿ پیان بلی: نہخیر، یہ ہودویہت ونہ سرانیہ تیوامان ناوی، بہ لکو ئیمہ ہہرلہ ئایینی پاک و بیخہوشی (ئیبراہیم) پہرہوی دہکین، چونکہ ئہو لہ ہہموو بہرنامہ یہ کی لارو خچ لایداوہ، ہہرگیزیش لہاوبہ شدانہران نہبوو.

موسلمان باوہری بہ گشت کتیب و پیغہمبہریک ہہیہ:

﴿ ۱۳۶ ﴾: قولوا آمنا بالله وما أنزل إلینا ﴿ ئہی پرواداران! بلین: ئیمہ باوہرمان بہ خواو بہو (قورٹان) بہ بویمان دابہزیوہ ہہیہ ﴿ وما أنزل إلی إبراہیم وإسماعیل وإسحاق و یعقوب والأسباط ﴾ وہ بہو بہرنامہ یہ کہ بو (ئیبراہیم و ئیسماعیل و ئیسحاق و یہعقوب و نہوہ کانیان) نیردراوہ ﴿ وما أوتی موسی وعیسی ﴾ و بہو کتیبہش بہ مووسا بہ عیسا دراوہ ﴿ وما أوتی النبیون من ربہم ﴾ و بہو پہامہش بہ ہہموو پہ یامہرانی تر دراوہ لہ لایہن پہرہردگار یانہوہ ﴿ لانفرق بین أحد منهم ﴾ ہیچ فہرق وجیاوازیہ کیش، ناخہ بنہ نیوان ہیچ

وَقَالُوا كُونُوا ہودًا أَوْ نَصَارَى تَهْتَدُوا قُلْ بَلْ مِلَّةَ إِبْرٰہِیْمَ حَنِیْفًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِکِیْنَ ﴿ ۱۳۵ ﴾ قُولُوا ءَآمَنَّا بِاللّٰهِ وَمَا أُنزِلَ إِلَیْنَا وَمَا أُنزِلَ إِلَیْ إِبْرٰہِیْمَ وَإِسْمٰعِیْلَ وَإِسْحٰقَ وَیَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَمَا أُوتِی مُوسٰی وَعِیْسٰی وَمَا أُوتِی النَّبِیُّوْنَ مِنْ رَبِّہِمَّ لَا نَفَرِقُ بَیْنَ أَحَدٍ مِنْہُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ ﴿ ۱۳۶ ﴾ فَإِن ءَآمَنُوا بِمِثْلِ مَا ءَآمَنْتُمْ بِهِ فَقَدْ أَهْتَدُوا وَإِن تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا هُمْ فِی شِقَاقٍ فَسِکِّفْکَہُمُ اللّٰهُ وَهُوَ السَّمِیْعُ الْعَلِیْمُ ﴿ ۱۳۷ ﴾ صِبْغَةَ اللّٰهِ وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللّٰهِ صِبْغَةً وَنَحْنُ لَهُ عٰبِدُونَ ﴿ ۱۳۸ ﴾ قُلْ أَتُحٰجُّونَآ فِی اللّٰهِ وَهُوَ رَبُّنَا وَرَبُّکُمْ وَلَآ أَعْمَلُنَا وَلَکُمْ أَعْمَالُکُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُخْلِصُونَ ﴿ ۱۳۹ ﴾ أَمْ نَقُولُ إِنَّ إِبْرٰہِیْمَ وَإِسْمٰعِیْلَ وَإِسْحٰقَ وَیَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطَ کَانُوا ہودًا أَوْ نَصَارَى قُلْ ءَآلُکُمْ أَعْلَمُ أَمِ اللّٰهُ وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ کَتَبَ شَہَدَةً عِنْدَہُ مِنَ اللّٰهِ وَمَا اللّٰهُ بِغَفِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿ ۱۴۰ ﴾ تِلْکَ اُمَّةٌ قَدْ خَلَتْ لَهَا مَا کَسَبَتْ وَلَکُمْ مَا کَسَبْتُمْ وَلَا تُنتَسَلُونَ عَمَّا کَانُوا یَعْمَلُونَ ﴿ ۱۴۱ ﴾

و سواسیشی دہکین ﴿ ۱۳۷ ﴾: فأن آمنوا بمثل ما آمنتُمْ به فقد اهتدوا ﴿ جا ئہر ئہوخواوہ نامانہو، خہلکانی تر، وهکو ئیوہ باوہریان ہیئا، مانای وایہ کہ بہ راست ورہوان کہوتونہ تہ سہر ربی راست و رینما بوون ﴿ وإن تولوا فإنما هم فی شقاق ﴾ خوئہر لہ ہق پشتیان ہلکردو باوہریان نہ ہیئا، دیارہ کہ لہ ہق وراستی لایاندوہو لہ دزایہ تی دان ﴿ فسکفکھم اللہ وهو السميع العليم ﴾ ئہوسا توش ئہی موحمہد! ﴿ ہر خوات بہ سہ و، لہنازارو بیزاریان دہتپاریزی وزالت دہکات بہ سہر یاندا، وزوریش بیسہرو فرہزانہ، واتہ: بہ ہہموو سہریوہ چرپہ یہ کیان ناگادارہ ﴿ ۱۳۸ ﴾: صبغة الله ﴿ ئہم ئایین و بہرنامہ ی خواہی، کہ ئیستا توی لہ سہرہ، رہنگ ونہ خشہ یہ کہ، خوا ی لہ کارزان بہ دہستووری خوی داپرشتوہ ﴿ ومن أحسن من الله صبغة ﴾ دہبی کی لہ خوا جوانتر رہنگ ونہ خشہ بریژی؟ ﴿ ونحن له عابدون ﴾ و ئیمہش گشتمان تہنہا ئہو دہپرستین وتہ سلیمی ئہودہ بین ﴿ ۱۳۹ ﴾: قل أتحاجونا فی

گورینی رووگه و حیکمه ته که ی:

په یامبه ر ۷ تا له مه ککه دا بوو، له نویژه کاندای - وه کو په یامبه رانی (به نی ئیسرا ئیل) - رووی ده کړده (به یتوله قدیس) نه گهر چی له دلیشه وه حزی ده کړد خوا مؤله تی بدا روو بکاته که عبه ی پیروژ، بویه تا نه ورؤژه رووگه گؤرا، به جوړی نویژه کانی ده کړد، سوچیکی (سه خره) و (که عبه) یشی ده گرتوه، جا که هاته (مه دینه) ش شانزه مانگ هر به و حال ته وه مایه وه، بوی نه گونجا و مؤله ت نه درا روو بکاته که عبه، بویه هه موو جاری له خوا ده پارایه وه، تا به لکو وه کو (ئیبراهیم) ۷ مؤله تی بداو روو بکاته که عبه، نه وسا بو وه لامی نه م به بسته - وهک (سیوتی) و (ئیبن که سیر) ده لین - ثایه تی: (قد نری تقلب وجهک...) هه هاته خواره و.

ئینجا باسی هه ندی که س ده کا که بی بیر کړده وه، له حیکمه ت و نه نجامی نه م ئالو گؤره یه: تانه و ته شهر و ته نزل له زاریانه وه ده رده چی و، ره خنه ده گرن، بویه ده فهرمو ی: ۱۴۲: سیقول السفهاء من الناس ۷ بی گومان خه لکه دم به تال و گیل و نه زانه کان - له جووله که و کافره کانی مه ککه و مونا فقه کانی مه دینه - ره خنه ده گرن و ده لین: ۷ ما و لاهم عن قبلتهم التي كانوا عليها ۷ باشه! ده بی چ شتی وای لیکر دبن که: واز له و رووگه یه بین، جارن له سه ری بوون و گشت جاری روویان تی ده کړد، واته: (به یتولمه قدیس) که رووگه ی پیغه مبه رانی پیشووه؟ ۷ قل لله المشرق والمغرب ۷ له وه لامی اندا بل ی: نه ی موحه ممه د! ۷ سه رجه می خوره لات و خورثاوا، بگره هه موو لایه کی جیهان، ههر هی خوایه و نه وخوا و نه یه تی و، ثاره زووی خوشیه تی کو ی ده کاته قیبله، جاری (به یتولمه قدیس)، جار یتکش، که عبه، چونکه ده سه لاتاری بی سنووره ۷ یهدی من یشاء إلى صراط مستقیم ۷ مه یلی له هه رکه سیل که ه بی، رینمای ده کات بو ری راست و، گرنگیش گو یزایه لی و دامه زانندی دل کهانه له سه ر نه وه ی که خوا بویانی دیاری ده کات، که و ابوو ده بی ته سلیمی فرمان و بریاره کانی بین ۱۴۳: و کذلک جعلناکم أمة وسطا ۷ هه رچو تی بو ئایینی پیروزی ئیسلام، رینماییمان کړد، هه رثاواش له ته وای ئیش و کاردا، کړدومانن به ئوممه ت وگه لیک میانه ره و، واته: ئیوه نه ی موسلمانان! نه وه کو (نه سارا) زیده ره و، نه وه کو جووله که ش که مته رخنه من، که و ابوو ئیوه ئوممه تیکی خیرخوا و هه لیزیدرا و ۷ لتکونوا شهداء على الناس ۷ تا له سه ر نه و خه لکه بینه شایه ت که: به لی.. په یامبه ر ۷ په یامبه که ی خوای گه وری به راست و ره و ان گه یاند ۷ ویکون الرسول علیکم شهیدا ۷ و په یامبه ریش به سه ر

الله ۷ نه ی موحه ممه د! ۷ پیان بل ی: ثایا بوئیوه ره وایه له باره ی دین و ئایینی خوا وه، ململانی و ده مه قالی له گه ل من بکه ن، له گه ل نه وه یشدا خوتان به کورو خوشه ویستی نه و نه زانن؟! ۷ وهو ربنا وربکم ۷ و په روو ردگاری ئیمه و، په روو ردگاری ئیوه یشه، هه موو کار ی شایسته ی خویه تی ۷ ولنا أعمالنا ولکم أعمالکم ۷ و کارو کړده ی خومان بوخومان و، کارو کړده ی خوشتان بوخوتان، واته: ئیمه له کاره کانی ئیوه بیزارو به رین، دیاره ئیوه ش کارتان به ئیمه نییه، له ثایه تیکی تر دا ده فهرمو ی: (وإن کذبوک فقل لی عملی ولکم عملکم أنتم بریون مما أعمل وأنا بری مما تعملون) ۷ ونحن له مخلصون ۷ وه ئیمه به دلی پاک و به دل سو زانه نه و په روو ردگاره ده په رستین و، ملکه چی ده بین، واته: کاکله و حه قیقه تی ئایینداری، دل سو زی و خو یه کلا کړده وه یه بوخو ۷ ۱۴۰: أم تقولون إن إبراهيم واسماعيل وإسحاق ويعقوب الأسباط كانوا هودا أو نصارى ۷ یان به لاتانه وه وایه و ده لین: (ئیبراهیم وئیسماعیل ویه عقوب وکورو نه وه کانی نه و) جووله که یان فله بوون؟! ۷ قل أنتم أعلم أم الله ۷ پیان بل ی - نه ی موحه ممه د! ۷ باشه خوا چاکتر ده زانی یان ئیوه؟ دیاره که خوا له هه موان چاکتر به ئاگایه و ده زانی، ده خو نه و رایگه یاند که: نه وانه هیچیان نه جووله که بوونه، نه فله، وه کو ده فهرمو ی: (ماکان إبراهيم یهودیا ولا نصرانیا ولكن کان حنیفا مسلما وما کان من المشرکین) ۷ ومن أظلم ممن کتم شهادة عنده من الله ۷ ده بی کی له وکه سه سه مکارتر بی، شایه تی که ی لابی و له خوای بشاری ته وه؟ خا و نه نامه کان له کتیبه کانیاندا هاتبوو که: دینی په سه ندو قبول لای خوا، هه ردینی ئیسلامه، موحه ممه دیش پیغه مبه ری خوایه، نه و به ریزانه ش هیچکام یکیان، نه جووله که و، نه گاور بوون ۷ وما الله بغافل عما تعملون ۷ ده سا بزائن، هه رچو تی ئیوه هه قو راستیه کان بشار نه وه، هه رگیز خوا له و کارو کړده یه تان ده یکه ن، خافل و بی ئاگا نییه و، حسینی وردتان له گه ل ده کات ۷ ۱۴۱: تلك أمة قد خلت لها ما کست ۷ نه م په یامبه رو نه ته وانه یان، ئوممه ت وکومه لیک بوون و مردن، وه به خو یان و کارو کړده یانه وه چوون و تیپه رین و، هه رشتیکیشیان کړدی پاداشه که ی بوخویانه ۷ ولکم ما کسبتم ۷ ئیوه ش هه رشتیکتان کړدی هه ر بوخوتانه ۷ ولا تسألون عما كانوا يعملون ۷ وه له هیچ کارو کړده یه کی نه و انیش به رپرس نابن، واته: هه رچه ند خوتان به نه وه ی نه وانه بزائن، هه تا په په رو ی پیان لی نه که ن و، به چاکی به دوا یاندا نه چن، که لک و سوو دیان لی نابینن به تاییه تی نه گه ربا و ده رتان به موحه ممه د - نه بییت خوا نه ناس وجهه نده مین.

گشتانه وه چاودیرو شایهت بیّت: ناخو کئی دوی که وتوو، کیش سر پیچی لی کرد، وه له روژی قیامه تیشدا له ولاشه وه هم پیغه مبهرو هم ئوممه ته که ی بینه شایهت بو پیغه مبهرا که بهرنامه که ی خویان گه یاند به ئوممه ته که یان ﴿ وما جعلنا القبلة التي كنت عليها ﴾ ئه و قبیلو رووگه یه ش که تو له بهرا له سهری بوویت، واته: (بهیتوله قدیس) هه ربویه گوریمان ﴿ إلا لنعلم من يتبع الرسول ممن ينقلب على عقبيه ﴾ تا بزانی و ده رکه وئ کئی له پیغه مبهر ﴿ پیغه مبهرو ده کاو، کیش هه لده گه ریته وه سهر رابوردوی خو، واته: له م ئال و گورده دهر ده که وئ کئی گوئ رایه له و، کیش لارو لاساره، به ئی ئیسلام ههروه کو هه ول دده له هه موو هوکاریکی زهوی دلّه کان نه جات بدات، هه ر ئاواش ده یه وئ له هه موو ره گه زو عونسوریک رزگاری بکات، بویه جاری رووی ده کاته (بهیتوله قدیس)، جاری کیش که عبه ﴿ وإن كانت لكبيرة إلا على الذين هدى الله ﴾ خو بی گومانه که گورینی ئه و رووگه یه، بهم رووگه تازه یه له سهر شانی هه ندیک، زور دژوارو کاریکی گه وره و سهخت بوو، مه گه ر بو که سانی وا که خوا خو ی رینمای ی کردین و گویرایه لیبین و خو ته سلیمی بکه ن ﴿ وما كان الله ليضیع ایمانکم ﴾ و خو خواش پاداشتی ئه و نو یژو بر وای جار اتانه به فیرو ئادا، واته: له وه و پیش رووتان له هه ر جیگایه ک کرد بی، ئیستا خوا بی پاداشتان ناکا، چونکه تازه ئه وه رویشتوو و تیپه ریوه، به لام ئه گه ر له مه ودوا روونه که نه ئه و رووگه تازه یه بهر پرسیار ده بن ﴿ إن الله بالناس لرؤف رحيم ﴾ بی گومانه که خوا به رامبه ر به خه لک زور میهره بان و دلاواو به به زه ییه. پیغه مبهری خوا ﴿ له ناو ژنه دیله کاندایا فره تیکی دیت که منداله که ی لی به جیمابوو هه ر مندالیکی ددی ده یگوشی به خو یه وه، هه تا منداله که ی خو ی دژیه وه و توند گووشی به خو یه وه مه که ی خسته ده می، ئه و جا فرموی: پیتان وایه هه ر گیز ئه م ژنه ئه و منداله ی خو یه فری ده داته ناو ئاگره وه؟ گوتیان: نه خیر ئه ی پیغه مبهری خوا! ئه وسا فرموی: دلنایان که خوا به رامبه ر به به نده کانی خو ی له وه به به زه یی تره. (موسلیم: ۴/ ۲۱۰۹).

جووله که ده زانن ئه م رووگه یه راسته و، حاشای لی ده که ن!

﴿ ۱۴۴: قد نرى تقلب وجهك في السماء ﴾ بی شک دیتمانی ئه ی پیغه مبهر! که به ره و ئاسمان چاو ده گپی و ده وانی و پیت خو شه روو بکه یته که عبه، جیگه ی ئیبراهیم په یامبه ر ﴿ فلنولينك قبلة ترضاها ﴾ ده سا دلنایه، ئیمه له نو یژه کاندایا رووت به ره و رووگه یه ک ورده گیزی ن که خو ت پیت خو شه، واته: (مه سجید و لحه رام).

زاناکان ده لین: ئه مه مانای وایه که ئه گه ر چاوت له که عبه وه بوو، ده بی له نو یژدا به ریک و پیکی رووی تی بکه ی، ئه گینا ئه گه ر روو له هه رسوچیکی که عبه یش بکه یته هه رده بی و قه یناکات ﴿ فول وجهك شطر المسجد الحرام ﴾ جاتو ش رووت به ره و (مزه وت) ی (حه رام) و ره گیزه ﴿ وحیثما كنتم فولوا وجوهكم

﴿ سَيَقُولُ السُّفَهَاءُ مِنَ النَّاسِ مَا وَلَّيْنَاهُمْ عَنْ قِبَلِهِمُ الَّذِي كَانُوا عَلَيْهِمْ قُلْ لِلَّهِ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴾ ﴿ ۱۴۵: وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ وَيَكُونَ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا وَمَا جَعَلْنَا الْقِبْلَةَ الَّتِي كُنْتَ عَلَيْهَا إِلَّا لِنَعْلَمَ مَنْ يَتَّبِعَ الرَّسُولَ مِمَّنْ يَنْقَلِبُ عَلَى عَقِبَيْهِ وَإِنْ كَانَتْ لَكَبِيرَةً إِلَّا عَلَى الَّذِينَ هَدَى اللَّهُ وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُضِلَّعِبَتَكُمْ إِنَّ اللَّهَ بِالْكَاسِرِ لَرؤفٌ رَحِيمٌ ﴾ ﴿ ۱۴۶: قَدْ رَأَى تَقَلُّبَ وَجْهِكَ فِي السَّمَاءِ فَلَنُوَلِّيَنَّكَ قِبْلَةً تَرْضَاهَا فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَحَيْثُ مَا كُنْتُمْ فَوَلُّوا وُجُوهَكُمْ شَطْرَهُ وَإِنَّ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ لَيَعْلَمُونَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ وَمَا اللَّهُ بِغَفِلٍ عَمَّا يَعْمَلُونَ ﴾ ﴿ ۱۴۷: وَلَئِنْ أَتَيْتَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ بِكُلِّ آيَةٍ مَا تَبِعُوا قِبْلَتَكَ وَمَا أَنتَ بِتَابِعٍ قِبْلَتَهُمْ وَمَا بَعْضُهُمْ بِتَابِعٍ قِبْلَةَ بَعْضٍ وَلَئِنْ أَتَّبَعْتُ أَهْوَاءَهُمْ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَكَ مِنْ أَلْمَلِمِ إِنَّكَ إِذًا لَمِنَ الْخَالِلِينَ ﴾ ﴿ ۱۴۸

شطره ﴿ وه ئیوه ش ئه ی ئیمانداران! له هه رکوی بوون، ده بی روو بکه نه لای (مه سجید و لحه رام) ه وه، به ئی جیا کردنه وه ی موسلمانان له بیرو باوه ردا، له رووگه و خوا به رستیدا، دووکاری زور پیویستن بویان و، ده بی مروفی موسلمان له سهری راهه ستی ﴿ وإن الذين أوتوا الكتاب ﴾ و به راستی ئه وانه ش وا نامه ی ئاسمانیان پی دراوه، واته: (گاور و جووله که) ﴿ ليعلمون أنه الحق من ربهم ﴾ چاک ده زانن که ئه و گورانکارییه فره مانیکی هه ق و راسته و له لایه ن په روه ردگاریانه وه یه و له کتیبه کانیشیاندا هه یه و ئامازه ی پی کراوه ﴿ وما الله بغافل عما يعملون ﴾ و خواش له و چاو وراو پر ویا که نده یه سه باره ت به و گورانکارییه - کردیان بی ئاگا نییه و توله یان لی ده سیئی ﴿ ۱۴۵: ولئن أتيت الذين أوتوا الكتاب بكل آية ﴾ به راستی ئه ر تو هه ر نیشانه یه ک بیئی و نیشانی خاوه ن نامه کانی بده یته (هه تا باوه رت پی بکه ن) و شوینت که ون و روو بکه نه رووگه که ت ﴿ ماتبعوا قبلتك ﴾ هه ر گیز له بهر ئیره یی و عینادی

خۆیان، روو لە رووگە کەت ناکەن و پەیرەویت ناکەن ﴿وما أنت بتابع قبلتهم﴾ خۆدیارە ئەتۆش - پاش ئەوێ خوا رووی کردیتە کەعبە - روو ناکەیتە رووگە ی ئەوان ﴿وما بعضهم بتابع قبلة بعض﴾ ئەوانیش روو ناکەنە رووگە ی بەکتر پەیرەوی لە یە کتر ناکەن، نە جوولە کە روولە رووگە ی گاوران دەکا، نە ئەمانیش روو

الَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ بِشَيْءٍ مِّن دُونِ اللَّهِ ۖ هُمُ الْفَرِيقُ الْخَيْرُ ۚ لَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُم بِأَفْضَلِ مِمَّا بَدَأُوا فِي ۚ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ بِشَيْءٍ مِّن دُونِ اللَّهِ ۖ هُمُ الْفَرِيقُ الْخَيْرُ ۚ لَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُم بِأَفْضَلِ مِمَّا بَدَأُوا فِي ۚ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ بِشَيْءٍ مِّن دُونِ اللَّهِ ۖ هُمُ الْفَرِيقُ الْخَيْرُ ۚ لَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُم بِأَفْضَلِ مِمَّا بَدَأُوا فِي ۚ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ بِشَيْءٍ مِّن دُونِ اللَّهِ ۖ هُمُ الْفَرِيقُ الْخَيْرُ ۚ لَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُم بِأَفْضَلِ مِمَّا بَدَأُوا فِي ۚ

لە رووگە ی ئەوان دەکەن ﴿ولئن اتبعت أهواءهم من بعد ما جاءك من العلم﴾ دوای ئەو زانست و زانیاریە لەخواوە بۆت هات و، بە نیکاش بۆت دەرکەوت کە هەق و راستی لە رووگە کاندای کامەییە، گریمان ئەگەر تۆ لە هەوا و هەوسێ ئەوان پەیرەوی بەکە ی ﴿إنک إذا لمن الظالمین﴾ بێ گومان ئەو کاتە لەریزی سەتەمکاران دەبی ﴿١٤٦﴾: الذین آتیناهم الكتاب ﴿ ئەوانە کتێب و نامەمان پێداون یەرفونە کما یەرفون أبناءهم﴾ چاک ئەو (پەیا مەبەر) بە دەناسن و، هەرچی شی لە گەڵ خۆی هیناوە دەزانن راستە، هەرچۆنێ منداڵ و کورانی خۆیان دەناسن. (عبدوللای کوری سەلام) ی جوولە کە، پاش مۆسڵمان بوونی، گوتی: بە ئی... ئەو قسەییە راست وەرەوایە، چونکە لە پەیا مەبەرێتی موحەممەد ﷺ هیچ گومانیکمان نییە، بەلام دەگونجی دایکی کورە کەم کاریکی خراپ و دزیوی کردبێ. ﴿وإن فريقا منهم لیکتمون الحق﴾ بە راستی دەستە یە کیشیان نکوولی ئەو هەقە دەکەن و راستی دەشارنەو هە ﴿وهم یعلمون﴾ و چاکیش

شارەزان و دەزانن کە: هەق و راستی کامەییە؟ بەلام لە بەر ئیڕەیی و عینادی خۆیان باوەر ناھێنن! وەکو پیغە مەبەر ﷺ دەفەر موی: ﴿إِنَّهُمْ لَا یُخْشِدُونَ عَلٰی شَیْءٍ کَمَا یُخْشِدُونَ عَلٰی یَوْمِ الْجُمُعَةِ الَّتِی هَدَانَا اللّٰهُ لَهَا وَضَلُّوا عَنْهَا، وَعَلِی الْقَبْلَةِ الَّتِی هَدَانَا اللّٰهُ لَهَا وَضَلُّوا عَنْهَا، وَعَلٰی قَوْلِنَا خَلْفَ الْإِمَامِ: آمِنُ﴾ (پیشەوا ئەحمەد). ﴿١٤٧﴾: الحق من ربک ﴿ ئەمە حەق و راستەو لە پەرۆەر دگارتەو یە، ئەک بە ئارەزو و داخوازی کە سێک بیت ﴿ فلا تكونن من الممترین﴾ دەسا هەرگیز تۆ (ئە ی موحەممەد!) ﴿﴾ لە ریزی تاقی دوولان و بەد گومانان مەبەر - دیارە مەبەر سەست بەم ئاراستەییە تەنھا قەومو گە لە کەبەتێ و، هەنانی خۆشیەتی تا پتر سوور بێ لە سەر هەق، ئەگینە ئەو خۆی هەرگیز بە گومان و دوو دل نابیت.. بە ئی دەبی هیچ کات گوی بۆ جوولە کە و گاورو بێ باوەرە کانی تری سەردەم نە گرین؛ چونکە هەمیشە خەریکی دروستکردنی جوورە ها گومان و دوو دلین لەناو جیهانی ئیسلامدا ﴿١٤٨﴾: ولکل وجهه هو مولیها هەرگەل و میللە تێک رووگە یەکیان هەییو، رووی تێ دەکەن، بەلام ئیستا هەر قیبلە ی ئیو پەسەندە، کە وابوو لە گورانی قیبلە لە (سەخرە) بۆ کەعبە، ئەوانە چ پشیوی و هەرایەک دروست ئەکەن؟ لە جیگایەکی تردا دەفەر موی: (لکل جعلنا منکم شرع و منهاجا ولو شاء الله لجعلکم أمه واحده ولكن لیبلوکم فیما آتاکم..). ﴿ فاستبقوا الخیرات﴾ کە وابوو ئیو (ئە ی مۆسڵمانان!) گوی بەوانە مەدەن و، هەمیشە هەول بەدن و، بۆ کردنی هەموو کاریکی خیر، پێشبرکی بکەن، دیارە ئەم قیبلە یەش یەکیکە لەو کارە خیرانە ﴿ إنما تكونوا یات بکم الله جمیعاً﴾ لە هەر جیگایە بن "دەشت و کێو و چۆل و بیابان" خوا هەموان دینی و لە قیامەتدا کۆتان دەکاتەو، ئە گرچ جەستە شتان لێک جیا بێ، ئەو ساش دەر ئەکەوی کێ راستەو کێش درۆزن ﴿إن الله علی کل شیء قدير﴾ چونکە بە راستی خوا توانای بە سەر هەموو شتێکدا هەییە ﴿١٤٩﴾: ومن حیث خرجت فول وجهک شطر المسجد الحرام ﴿ تۆ لە هەر شوێنێک دەرکەوتی، دەبی لە نوێژدا روولە (مەسجید و لحرەم) بەکەیت ﴿ وإنه للحق من ربک﴾ دلنیا شەبە روولە کەعبە کردن راست و دروستەو لە لایەن پەرۆەر دگارتەو پەریاردراوہ ﴿ وما الله بغافل عما تعملون﴾ و لەو کارو کردەش ئیو دەیکەن، هەرگیز خوا بێ ئاگای نییە ﴿١٥٠﴾: ومن حیث خرجت فول وجهک شطر المسجد الحرام وحشما کنتم فولوا و جوهمک شطره ﴿ و لە هەر جیاییە کەو دەرچویتی و هاتیته دەرە ی، دەبی لە نوێژدا روو هەرلە ((مەسجید و لحرەم)) بەکەیت، وە ئیو هەش ئە ی مۆسڵمانان، لە هەر جیاییە کە بوون لە مالهو، یان رێبارو و راگوزەر بوون، دەبی "لە نوێژدا رووتان هەر لە

ئەي مۇسلمانان! يادى من بىكەن، تا منىش يادى ئىيۈە بىكەم، پاداشتان بە چاكە بدەمەو، لە فەرمودەيەكى رەواندا ھاتووہ:
 ((خو! دەفەر موئ: ئەوہى لەدلى خوئىدا يادم بىكات، منىش لای
 خوئم نئوى دەبەم، ھەركە سىيش لەناو كۆمەلدا باسەم بىكات، منىش
 لەناو كۆمەللى باشتر لەوان -كۆمەللى مەلئىكە- باسى دەكەم)).
 (فتح البارى: ۱۳/۳۹۵). ﴿واشكروا لى ولا تكفرون﴾ و دەدەئى
 ھەر سوپاسى من بىكەن و، لە نىعمەتەكان حاشا مەكەن و، ھەرگىز
 ناسپاسىم مەكەن و پشت لە بەرنامەكەم مەكەن، بەئى.. مۇسلمانان
 تا بە تىرو تەسەلى سوپاس و يادى خوايان دەكرىد، تەنياو تەنيا
 روويان لەرووگەكەى ئەودەكرىد، خوايش سەرى دەخستەن و ناوى
 بەرزەكرىدەوہ لەدونىادا. لە فەرمودەيەكدا ھاتووہ: ((من أنعم
 الله عليه نعمة فإن الله يحب أن يرى أثر نعمته على خلقه)) (پىشەوا
 ئەحمەد). واتە: كە خوا نىعمەتتەكى بەكە سىك بەخشى، ھەز دەكا
 بە بەندەكانىيەوہ دياربى.

﴿١٥٣﴾ : يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ ﴿١﴾ ثَمَّ
 گهلی خاوهن باوه! په نا بهر نه بهر خوراگری و نویژ، هه تا له سهر
 قوناغه گرځه کانی ژبانتان خوراگر بن، واته: له کاتی ناخوښی
 وناره ته ییدا خوراگر بن و به جوانی نویژ بکه، نه و جا پاداښتان
 زور ده بیټ، له فرموده دا هاتوو: ((عجبا لأمر المؤمن لایقضى
 الله له قضاء إلا كان له خیرا: إن أصابته سراء فشکر کان خیرا
 له، وإن أصابته ضراء فصر کان خیرا له)) (موسلیم). ﴿٢﴾ إن
 الله مع الصابرين ﴿٣﴾ بئى گومان خوا له گه لّ نارامگرانه و، له گش
 گرفتیکا پشتگیرانه و سهریان ده خا، نه گه رچی به شهید بوونیش
 بیټ، پیښتیش فرمودی: (واستعينوا بالصبر والصلاة وإنها لكبيرة
 إلا على الخاشعين)

﴿ ۱۵۴ : ولا تقولوا لمن يقتل في سبيل الله أموات ﴾ به‌وانه نه‌ریگای خوادا ده‌کوژرین وشه‌هیدده‌بن، مه‌لین مردوون ﴿ بل أحياء ولكن لا تشعرون ﴾ به‌لکو له به‌رزه‌خان وزیندوون، به‌لام ئیوه‌هه‌ست به‌ووجۆره‌ژیانه‌یان ناکه‌ن، چونکه‌ژیانی ئه‌وان له کاره‌نه‌ییی ونادیاره‌کانی خوایه، بۆیه‌بی‌چه‌ندو‌چوون ملکه‌چ‌بوون و ته‌سلیم‌بوون به‌فه‌رمووده‌ی خ‌وای‌گه‌وره‌کاریکی‌پی‌ویسته، چونکه‌قه‌سه‌کردن له‌بابه‌ت جۆری‌ژیانی شه‌هیدده‌وه‌زیاده‌ره‌وی و له‌سنوور ده‌رجوونه‌و، به‌ته‌وا‌وی جۆنییه‌تییه‌که‌ی ده‌رک‌ناک‌ری، بۆیه‌خوا

دوای ئەوێ کە پێر لە سییەکی سوورەتە کە، باسی ناز و نیعمەتەکانی
هۆزی جوولە کە ی کرد، ئیستاش دێتە سەر گفتوگۆ لە گەڵ
موسلمانەکاندا و گەڵ ناز و نیعمەتیان بۆ باس دەکا، یەکی لەوانە
هاتنی پیڤە مېەرە ﷺ وەکو دەفرموی: ﴿ ١٥١ ﴾: کما اُرسِلنا فیکم
رسولا منکم ﴿ ١ ﴾ هەر وەکو ئەو نیعمەتی قبیلە یەم پێدان، هەر ئاواش
لەناو خۆتاندا پەیا مەریکممان بۆناردن، واتە، هەر بۆ تەواو کردنی
نیعمەتەکانم ئەو پیڤە مېەرە شەم بۆ ناردن ﴿ ٢ ﴾ یتلوا علیکم آیاتنا ﴿ ٣ ﴾
ئایەتەکانی ئێمەتان بۆ دەخوینێ ﴿ ٤ ﴾ ویز کیکم ﴿ ٥ ﴾ ولەهەموو خوویەکی
ناپەسەند، دل و دەروونتان پاکژ دەکا ﴿ ٦ ﴾ و یعلّمکم الکتاب
والحکمۃ و یعلّمکم مالم تکنونا تعلمون ﴿ ٧ ﴾ و قورئان و حیکمەت
و فرمودەکانیشتان فێر دەکات، و چەند شتی واتان فێر دەکا کە
لە مەوەر نەتاندە زانی ﴿ ١٥٢ ﴾: فاذکرونی اذکرمک ﴿ ١ ﴾ دەسائیڤه

ته فهرموئ: ئیوه ههستی پیناکه. له فهرموودهیهکی (سه حیح) و باوه پینکراوا هاتوو ههکه: شه هید له لایه خوی گه ورهوه ههوت جوړخه لات ده کریت: (۱) هه له کاتی رزانی یه کهم دلویی خوینییه وه خوا له ته وای گونا حانی ده بوئ.

به روو بوو و دهسکه وته کانتان؛ واته: ده بی چاک بزانی سروشتی ریگهی جیهادو سه رکه وتن ته میه که: مرؤف بهیناو بهین تووشی ته جوړه زیانه رواله تیانه ده بی، به لام ده بی به ئارام و خوگر بیته (وبشر الصابین) ده ساتوش ته می موحه ممه! ﴿الذین اذا اصابتهم مصیبه﴾ ته وانه کی تهووشی هه به لاو نه هه مته تی و چور تمیک ده بن ﴿قالوا انا لله وانا اليه راجعون﴾ وخیرا ده لین: ئیمه هه ره می خواین و، تهو دروستی کردوین و، ده ره نه جامیش له قیامه تدا هه بولای تهو ده چینه وه ﴿۱۵۷: اولئك عليهم صلوات من ربهم ورحمة﴾ مژده یان به ری: ده که ونه بهر دروودو ره حمه تی په ره وردگاری خو یان ﴿اولئك هم المهدتون﴾ وشاره زاو رینوینکراو هه رته وانه.

سه فاو مهروه دوو دروشمی خوا به رستین:

به لی له پیشه وه له باسی گورانی رووگدا ته وه یگه یاند که: مه که که جیگای هه ج و چه رخی ده وری مالی خوی به، جا (بوخاری) و (موسلیم) له (ته نه سه) وه - خویان لی رازی بی - ده لین: ئیمه له سه ره تای هاتنی ئیسلامدا، هاتوو چوئی نیوان (سه فاو مهروه) مان به کاریکی جاهیلی و حه رام ته زانی! تاخوای کارزان فهرمووی: ﴿۱۵۸: ان الصفا والمروة من شعائر الله﴾ به راستی هاتوو چوئی نیوان (سه فاو مهروه) له دروشم و نیشانه کانی ئایینی خوی گه وره ن ﴿فمن حج البيت او اعتمر﴾ ئینجا هه که سیك چوو بو هه ج و، زیاره تی مالی خوی کرد، یان هه ربو به جیه یانی عومه چووو عومه ری کرد ﴿فلا جناح عليه ان يطوف بهما﴾ هیه چ گونا هیکی ناگات که: هاتوو چوئی نیوان هه ردوو ته پۆلکه که ی (سه فاو مهروه) بکا، واته: ته گه رچی کاتی خویشی هاو به شدانه ره کان سه عی تهو جیگایه یان کرد بی و، ده ستیان به به ته کاندایه یی و ماچیان کرد بن، ته مرؤ به فهرمانی خوا بو ئیوه ره وایه ته وافیان بکه ن ﴿ومن تطوع خيرا فان الله شاكر عليم﴾ هه رکه سیکیش له په رده ی خو به کهم زانیندا هه ر چاکه یه که بکا و ته وافی زیاتر ته نه جامیدا، خواش پاداشی چاکه یان ته داته وه، به کرده ویشیان زاناو ئاگایه.

نه حله تی خوا له وانه حه ق ده شار نه وه:

دیسان هه ره له سه ر دل پیسی و ناپاکی خه لکانی بی باوه و جوو له که ده رواو ته فهرموئ: ﴿۱۵۹: ان الذين يكتُمون ما اُنزلنا من البينات والهدى﴾ به راستی ته وانه ی تهو به رنامه و رینمایه ده شار نه وه له و کتیبه دا هیه بو شاره زایی خه لک ﴿من بعد ما بيناه للناس في

وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ يُقْتَلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمُوتَ بَلْ أَحْيَا وَلَكِنَّ اللَّهَ قَدْ تَعَرَّوْكَ ﴿١٥٩﴾ وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ بِشَيْءٍ مِّنَ الْخَوْفِ وَالْجُوعِ وَنَقْصٍ مِّنَ الْأَمْوَالِ وَالْأَنْفُسِ وَالثَّمَرَاتِ وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ ﴿١٦٠﴾ الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُمُ مُصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ ﴿١٦١﴾ أُولَٰئِكَ عَلَيْهِمْ صَلَوَاتٌ مِّن رَّبِّهِمْ وَرَحْمَةٌ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ ﴿١٦٢﴾ إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِن شَعَائِرِ اللَّهِ فَمَنْ حَجَّ الْبَيْتَ أَوِ اعْتَمَرَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِ أَن يَطَّوَّفَ بِهِمَا وَمَن تَطَوَّعَ خَيْرًا فَإِنَّ اللَّهَ شَاكِرٌ عَلِيمٌ ﴿١٦٣﴾ إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنزَلْنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ وَالْهُدَىٰ مِن بَعْدِ مَا بَيَّنَّاهُ لِلنَّاسِ فِي الْكِتَابِ أُولَٰئِكَ يَلْعَنُهُمُ اللَّهُ وَيَلْعَنُهُمُ اللَّعْنُونَ ﴿١٦٤﴾ إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا وَأَصْلَحُوا وَبَيَّنَّا فَاوْلَئِكَ أَن تَوْبَ عَلَيْهِمْ وَأَنَا التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ﴿١٦٥﴾ إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَمَاتُوا وَهُمْ كُفَّارٌ أُولَٰئِكَ عَلَيْهِمْ لَعْنَةُ اللَّهِ وَالْمَلَكَةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ ﴿١٦٦﴾ خَالِدِينَ فِيهَا لَا يُخَفَّفُ عَنْهُمُ الْعَذَابُ وَلَا هُمْ يُنْقَرُونَ ﴿١٦٧﴾ وَلِلَّهِ كُفْرُ الْإِلَهِ وَحْدًا لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ ﴿١٦٨﴾

(۲) له به هه شتدا پله وپایه ی خوی ده بی نی.

(۳) له جه زه به و سزای گور پاریزراو ده بی.

(۴) ترسی نه فحه ی دووه می نابی.

(۵) به جوانی و زینه تی ئیمان ته راز نیریته وه.

(۶) چه ندین (حور له عین) ی بی ته به خشری.

(۷) بو (۷۰) که سه له خزم و که سه و کاری خوی شه فاعه ت ده کا. ترمزی، ئیبن ماجه، پیشه وا ته حمه د، و (ته لبانی) یش به ره وانی داناوه.

موسلمان ده بی ته زموون بکریت:

﴿۱۵۵: وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ بِشَيْءٍ﴾ بی گومان بن جاروبار تاقیتان ده که ی نه وه! ﴿من الخوف والجوع ونقص من الأموال والأنفس والثمرات﴾ به به شیك له ترس و برسیه تی و که مکردنه وه له ناوچوونی مال و دارایی دونیا و زبانی گیانی و تیاجوونی

الکتاب دواى نه‌وى له (تهورات و ئینجیل) دا روونمان کردوتهوه (وهکو سیفاتی پیغمه‌به‌رو فرمان به برواهینان پیی.. هتد) أولئک یلعنهم الله ﴿خوا نفرینیان لی ده‌کا﴾ و یلعنهم اللاعنون ﴿و ته‌واوی نفرینکه‌رانیش نفرینیان لی ده‌کهن.. دیاره نه‌مه تایبته نییه به جووله‌که‌و گاوره‌کانه‌وه، نه‌گهر چی له‌باره‌ی نه‌وانیشه‌وه هاتییت، به‌لکو هه‌رکه‌سیک هه‌ق و راستی له‌م ئوممه‌ته‌ی پیغمه‌به‌ره ﷺ بشاریته‌وه، یان بیگوری‌وخه‌لکی چه‌واشه‌ بکا، نه‌وانیش هه‌ر به‌ر نه‌و نفرین و نه‌حله‌ته ده‌کهن.﴾ ۱۶۰: ﴿إلا الذین تابوا وأصلحوا وبنوا﴾ جگه له‌وانه په‌شیمان بوونه‌وه وئاکاری چاکیان کردوو، شاردراره‌که‌یان ئاشکرا کرده‌وه و ده‌ریانخست ﴿فأولئک أتوب علیهم﴾ منیش له‌مانه ته‌ویه و ده‌رگرم و لییان خو‌ش ده‌بم ﴿و أنا التواب الرحیم﴾ و هه‌ربو خو‌شم له‌ته‌ویه‌کاران ده‌بوورم، به‌رامبه‌ریان دلوقانم ۱۶۱: ﴿إن الذین کفروا﴾ نه‌وانه کافرو بی باوهرن ﴿وماتوا وهم کفار﴾ و هه‌ر به‌ کافری و بی‌دینیش له‌دونیا ده‌مرن ﴿أولئک علیهم لعنة الله والملائکة و النّاس أجمعین﴾ ده‌که‌ونه به‌ر نه‌حله‌ت و نفرینی خواو هه‌موو فریشته‌و خه‌لکان به‌ تیکرا ۱۶۲: ﴿خالدين فیها﴾ له‌و سزاو نفرینه‌یشدا هه‌میشه دووچارن و نه‌میننه‌وه ﴿لا یخفف عنهم العذاب﴾ سزایان سووک ناکری ﴿ولا هم ینظرون﴾ و مو‌له‌تیش نادرین پروو بیانونویه‌ک بو خو‌یان به‌یننه‌وه، (عومه‌ری کوری خه‌تتاب) و پی‌شه‌واکانی دواى نه‌ویش -خوا له‌گشتیان رازی بی- له‌ (قن‌ووت) و وتاره‌کانیاندا نه‌حله‌تیان له‌ کافران ده‌کرد؛ بویه ئیستاش بی‌کیشه‌و هه‌را زاناکان ده‌لین: نه‌حله‌تکردن له‌کافران به‌شیویه‌کی گشتی، ره‌وايه.

جووله‌که له‌هه‌مووشتی‌کدا ته‌سلیم و ملکه‌چی زاناکانیا بپوون، ته‌نانه‌تی حه‌لال و حه‌رامیشیان هه‌ر به‌ده‌ست نه‌وان بوو! دیاره خو ته‌سلیم‌کردنی کویرانه‌ی ئاوا له‌سه‌ر حسابی دینی خوا، هه‌له‌یه‌کی زور گه‌وره‌یه، چونکه نه‌بی ته‌نها خواى گه‌وره یاسای حه‌لال و حه‌رامی لایو، گوی گرتن بو زانایانیش ته‌نها له‌ چوارچیوه‌ی شه‌ریعه‌تی ئیسلامدا ده‌بی، بویه خوا فه‌رمووی: ﴿۱۶۳: وإلهم إله واحد﴾ خواو په‌رستراوی راسته‌قینه‌ی ئیوه، هه‌ر خوایه‌کی تاک و ته‌نیايه، واته: هه‌ر نه‌ویش بوی هه‌یه یاسای ژبان و بوونه‌وه ده‌ست نیشان بکاو، حه‌لال و حه‌رامیش دابنیت ﴿لا إله إلا هو الرحمن الرحیم﴾ غه‌یره‌ز خو‌ی هه‌چ په‌رستراویکی تر شیاوو راست نییه، هه‌ربو خو‌شی زور به‌به‌زه‌بی و به‌خشدنو دلوقان و میهره‌بان، پیغمه‌به‌ر ﷺ ده‌فه‌رموی: ناوه‌گه‌وره‌و پیروژه‌که‌ی خوا (إسم الله الأعظم) له‌م دوو ئایه‌ته‌دايه: (والهکم إله واحد)، (الله لا إله إلا هو الحی القيوم). (عارضة الأحوذی: باب الدعوات/ ۱۳/ ۶۲).

به‌لگه‌ی بپوونی خوداو تاک و ته‌نیايي زوره:

﴿۱۶۴: إن فی خلق السموات والأرض﴾ له‌ دروستکردنی ئاسمانه‌کان و زه‌ویدا، به‌و هه‌موو نه‌ستیره‌و کاکه‌شان و چیاو دۆل و به‌رزی و نزمیه‌وه ﴿واختلاف الیل والنهار﴾ وجیاوازی

إِن فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ الْيَلِّ وَالنَّهَارِ
وَالْفُلْكِ الَّتِي تَجْرِي فِي الْبَحْرِ بِمَا يَنْفَعُ النَّاسَ وَمَا أَنْزَلَ اللَّهُ
مِنَ السَّمَاءِ مِنْ مَّاءٍ فَأَخْبَا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَبَثَّ فِيهَا
مِنْ كُلِّ دَابَّةٍ وَتَصْرِيفِ الرِّيحِ وَالسَّحَابِ الْمُسَخَّرِ
بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ لَا يَسْتَلْقِي لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ﴿١٦٥﴾ وَمِنَ
النَّاسِ مَنْ يَتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَنْدَادًا يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ
وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلَّهِ وَلَوْ يَرَى الَّذِينَ ظَلَمُوا إِذْ يَرَوْنَ
الْعَذَابَ أَنَّ الْقُوَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا وَأَنَّ اللَّهَ سَدِيدُ الْعَذَابِ ﴿١٦٦﴾
إِذْ تَبَرَأَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا مِنَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا وَرَأَوْا الْعَذَابَ
وَتَقَطَّعَتْ بِهِمُ الْأَسْبَابُ ﴿١٦٧﴾ وَقَالَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا لَوَ أَنَّا
لَنَآكِرَةٌ فَتَبَرَأَ مِنْهُمْ كَمَا تَبَرَأُوا مِنَّا كَذَلِكَ يُرِيدُهُ اللَّهُ
أَعْمَالَهُمْ حَسَرَتْ عَلَيْهِمْ وَمَا هُمْ بِخَارِجِينَ مِنَ النَّارِ ﴿١٦٨﴾
يَأْتِيهَا النَّاسُ كُلُّهُمْ وَمِنَ الْأَرْضِ حَلَاكٌ وَطَبَأٌ وَلَا تَتَّبِعُوا
خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ ﴿١٦٩﴾ إِنَّمَا يَأْمُرُكُمْ
بِالسُّوءِ وَالْفَحْشَاءِ وَأَن تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿١٧٠﴾

و گۆرانکاری و هاتوچۆی شه‌وو رۆژاندا، جارى درێژ ده‌بنه‌وه، جارى‌کیش کورت ﴿والفلك التي تجرى فى البحر﴾ و له‌و که‌شتیان‌ه‌شدا که به‌ناو ده‌ریاکاندا هاتوچۆ ده‌کهن ﴿بما ينفع الناس﴾ بو به‌رژه‌وه‌ندى و قازانج به‌خه‌لک گه‌ياندن، ﴿وما أنزل الله من السماء من ماء﴾ و له‌و ناوه‌دا خواى گه‌وره له‌عاسمانه‌وه ده‌یبارینى ﴿فأحيا به الأرض بعد موتها﴾ ئینجا به‌هوى نه‌و ناوه‌وه زه‌وى دواى مردن و وشک هه‌لگه‌رانی زیندوو کرده‌وه ﴿وبث فيها من كل دابة﴾ و هه‌موو جوژه‌ زینده‌وه‌ریکی تیا‌بلاو کرده‌وه ﴿وتصريف الرياح﴾ و له‌جولانه‌وه‌و هاتوچوو‌پیکردن و گه‌رانی بايه‌کان، هه‌رجاره‌ی به‌شیویه‌ک، جارى‌ک سارد، جارى‌ک گه‌رم، جارى‌ک گه‌رده‌لوول ﴿والسحاب المسخر بين السماء والأرض﴾ و له‌و هه‌رانه‌ش و له‌نیوان ئاسمان زه‌ویدا راگیراوو رامن ﴿لآيات لقوم يعقلون﴾ له‌گشت نه‌وانه‌دا چه‌ندین نیشانه‌و به‌لگه‌ی به‌هیزه‌یه‌ به‌ئوه‌وانه‌ی تى ده‌گهن و تى ده‌فکرین و ده‌زانن نه‌م هه‌موو شتانه

خواهنی یاساو رژیمیکن و، له خۆیانسه وه پهیدا نابن و روونادهن، بۆیه له فهرمودیه کدا هاتوو: ((ویل لمن قرأ هذه الآية فمج فيها)) واته: دۆزهخ بۆئه وکه سهیه که ئهم ئایه ته ئه خۆینیتته وه ته نهها ده می ده جولیته وه، که لک له ماناکه ی وهرناگرن؛ مه به ست له و که سانه یه که تی نافکرین و بیرى لى ناکه نه وه، هه تا خوا بدۆزنه وه و به تاك وته نیا بپیه رستن.

رێبه ران و په پیره وانیان:

ئینجا پاشه روژی ئه وانه باس ده کا له نیشانه کانی ئهم بوونه وه ره تی نافکرین و شه ریک بۆخوا داده نین! بۆیه ده فهرموی: ﴿١٦٥﴾ ومن الناس من يتخذ من دون الله أندادا ﴿١﴾ هه ندی له م خه لکه هه یه له گه لی ئه وه شدا تی نافکرى تاخوا به ته نهها بپهرستى هیشتا چه ند هاوتاو چه ند هاوبه شیکی بۆ دانه نی ﴿٢﴾ یحبونهم کحب الله ﴿٣﴾ خۆشیان ده وین وهك خۆشه ویستی خودا، واته: ئه وانیش هه ر ئه وه نه ده بت و به رنامه کانیان خۆش ده وى ﴿٤﴾ والذين آمنوا أشد حبا لله ﴿٥﴾ ئه وانه ش وا باوه ریان هیناوه، خوا یان له هه موو شتیك زیاتر خۆش ئه وى ﴿٦﴾ ولو يرى الذين ظلموا إذ يرون العذاب أن القوة لله جميعا ﴿٧﴾ ئه وانه وا سته میان کردوو هاوبه شیان بۆ خوا دانا، کاتی ئه و روژه سه خت و سزایه ده بینن که له قیامه تدا دوو چاریان ده بی، ئیتر چاک بۆیان ده رده که وى و ده زانن: که هه رچی هیزو توانا هه یه هه ره هه موو بۆخوایه ﴿٨﴾ وأن الله شديد العذاب ﴿٩﴾ و سزای خواش توندو قورس و سه خته، ئیتر ئه مرۆ له دونیادا له و شیرک و سه ر لیشیواوییه ده هاتنه ده رى ﴿١٠﴾ إذ تبرأ الذين اتبعوا من الذين اتبعوا ﴿١١﴾ ئه وکاته که سه رۆک و پيشه واکان، له په پیره وانی خۆیان بپزار ده بن و حاشا ده که ن ﴿١٢﴾ ورأوا العذاب وتقطعت بهم الأسباب ﴿١٣﴾ که به چاوی خۆیان سزاکه ده بینن، هه موو په یه و نه دی وه ویه کی نیوانیان پچرا و لیک ترازا؛ وه به خزم و که س و کارو گروژه کانیان هه یج هیوایه که نه ما ﴿١٤﴾ وقال الذين اتبعوا ﴿١٥﴾ شوینکه وتوووه کان به سه رۆکه گومراکان ده لین: ﴿١٦﴾ لو أن لنا كرة ﴿١٧﴾ ئه گه ر هه رته نیا جارى ده گه راپه نه وه سه ردونیا ﴿١٨﴾ فتتبرأ منهم ﴿١٩﴾ ئه و سا ئیمه ش یه خه مان لى هه لده ته کاندن و به راته تمان لى ده کردن ﴿٢٠﴾ كما تبرأوا منا ﴿٢١﴾ وهك ئه مرۆ ربه ره کانه مان خۆیان له ئیمه به رى کردو، حاشایان لى کردین ﴿٢٢﴾ كذلك يريد الله أعمالهم حسرات عليهم ﴿٢٣﴾ خوا به وشو یه یه کارو کرده ی خۆیان نیشانداده و ده بیته کۆل و که سه ر بۆیان و له ناگریشدان ﴿٢٤﴾ وما هم بخارجين من النار ﴿٢٥﴾ هه رگیزیش له و ناگرى دۆزه خه ده رنا یین و رزگار نابن و، به هه تا هه تاییش هاو رپى ده بن. به لی شوینکه وتنى هه ر تاغووتیکى ئهم دونیا یه ئه نجامی

هه ره به م شیویه ده بی له م گفتوگۆیه دا باسکرا، بۆیه زۆر پێویسته بزانیان کى هه ل ده بژیرین و، کى ده که یه نه رابه رو سه رکرده ؟؟.

پاک و ره و باخۆن و، به شوین شه یاندا مه چن:

﴿١٦٨﴾ يا أيها الناس كلوا مما فى الأرض حلالا طيبا ﴿١﴾ ئه ی خه لکینه! له رزق و روژی سه رزه مین هه لایکى پاک، بخۆن، واته: هه ر خوا ی گه وه ره بپهرستن و، هه ر شتیکی شى کرده خۆراکتان، هه لاله و بپخۆن، ئه وه یشى یاساغ کرد لیتان توخنى مه که ون ﴿٢﴾ ولا تتبعوا خطوات الشيطان ﴿٣﴾ هه رگیز به شوین هه نگاوه کانی شه یانیشدا مه روین و په پیره وى لى مه که ن ﴿٤﴾ إنه لكم عدو مبين ﴿٥﴾ ئه و دوژمنیکى ئاشکراتانه، ده سا وریابن، فریوتان نه داو نه تانخاته ناو شیرک و کارى هه رنامه وه، له جیبیه کی تر دا ده فهرموی: (إن الشيطان لكم عدو فاتخذوه عدوا إنما يدعو حزبه ليكونوا من أصحاب السعير). ﴿١٦٩﴾ إنما يأمرکم بالسوء والفحشاء ﴿١﴾ چونکه ئه و فهرمانتان پى ده دا هه ر کارى خراپ و داوین پیسی و، فحشا و زینا بکه ن ﴿٢﴾ وأن تقولوا على الله مالا تعلمون ﴿٣﴾ و هانیشتان ده دا شتی وا ده ربه رى خوا بلین که هه ر زانیاریتان پنی نییه.

خوانه ناسان کویرانه شوینی پيشینانیان که وتن:

﴿١٧٠﴾ وإذا قبل لهم اتبعوا ما أنزل الله ﴿١﴾ هه رکه به په پیره وانی شه یان بو ترى: هه ر په پیره وى قورئان و ئه و به رنامه یه بکه ن، خوا ناردوو یه تی و، هه رگیز به قسه ی شه یان مه که ن ﴿٢﴾ قالوا بل نتبع ما ألفينا عليه آباءنا ﴿٣﴾ پاساو دیننه وه ده لین: ئیمه هه ر له وه په پیره و ده که یه که باب و باپیرانمان له سه رى بوون و په پیره و یان کردوو ﴿٤﴾ أو لو كان آبائهم لا يعقلون شيئا ولا يهتدون ﴿٥﴾ ئه گه رچی باب و باپیرانیشیان هه یچیان له راسته رى نه زانیی و هه یدا یه ت و رینما نه بوون؟ ئه وانه هه ر شوینیان ده که ون؟ به لی شوینکه وتن و چاولیکه رى له با تل و پر و بووچ، به هه یج شیویه جیگى قسه و باس نییه، که چه نه ده کاریکی نا ره و او خراپه، به لکو ده بی هه رله "هه ق" و راستى و حه قیقه ت په پیره وى بکرى و هه ر ئه مه ش کاریکی دروست و ره وایه ﴿١٧١﴾ ومثل الذين كفروا ﴿١﴾ نموونه ی ئه و کافرو بى باوه رانه ﴿٢﴾ كمثل الذى ينق بما لا يسمع إلا دعاء ونداء ﴿٣﴾ هه ره کو نموونه ی ئه و ئاژه له یه که ده نگ ده رى بۆ رزگار کردونیان له ومه ترسیانه دینه ریان، که چی جگه له خو رپه نه و ده نگیک شتی تر ناییسن وتی ناگه ن، دیا ره بى باوه ره کانیش "له گیلی و شوینکه وتنی باب و باپیرانیاندا بى هه یج لیکۆلینه وه یه ک" وه کو ئه و مه رو ئاژه له یه که شو انیک ده نگى ده دا و هه یج شتیك ناییسى،

که نهوان ئه یخون لهو پیناوه دا هه راگهرو، دهه نجام له قیامه تدا ورگیان پرده که نه له ناگر و لا یکلهم الله یوم القیامة وخوا له رۆزی قیامه تدا، قسه یه کی خوشیان له گه ل ناکاو، توره یه لییان و لا یزکیهم و له گوناخ و تاوان پاکیان ناکاته وهو لییان خوش نابیت و لهم عذاب الیم به لکو سزایه کی ئیش پیگه یه نه ریشان

جگه له دهنگ و هاواریک نه بی، نه مانیش هه رچه نه ده گوپیان له قورخانه وه ده بیته، راستیه که ی وه ناگرن و نابیبسن! صم بکم عمی فهم لا یعقلون نه وه که سانه که رولال و کویرن، چونکه قامو ژیریان له ده ست داوه هیج له هه ق حالئ نابن، بویه به کویرانه دوا ی هه مو وه که سیك ده که ون ۱۷۲: یا ایها الذین آمنوا کلوا من طیبات ما رزقناکم ئه ی گه لی خاوه ن باوه ران! لهو نیعمه ته پیمان دان و کردمانه رۆزیتان، کامی پاکه ئه وه بخون و اشکروا لله ان کنتم اياه تعبدون و سوپاسی خواش بکه ن، ئه ر راسته ته نها ئه و ده به رستن. واته: گوپیاریه لی راسته قینه ی ئه و بکه ن، چونکه هه ر شتیکی تان بۆ حه لال ئه کا، هه ر شتیکی شتان لی یاساغ ئه کات، هه ر له به رزه وه ندی ئیویه، ده سا ئیوه ش زور به ئه مه که بن و سوپاسی بکه ن.

به ناچار ی نه بی گوشتی مرداره وه بوو ناخوری:

۱۷۳: انما حرم علیکم الميتة والدم ولحم الخنزیر وخوا ی گه وه ته نها هه ر ئه مانه ی لی یاساغ کردوون: لاک ی مرداره وه بوو، خوینی رژاو رهوان، واته: ئه و خوینه ی له هه رئاژهل و گیان له به ریک دیته ده ری و ده روا مه یخون. گوشتی به رازیش له گه ل هه مو وشه کانی تریدا هه روا و ما اهل به لغیر الله و هه رئاژه لیکیش که بۆ سه ربهرین - ناوی غهیری خوا ی لی هیزاربیت، ئیتر له به ر بت و جن و پاشاو ده سه لاتداران سه ربهردری، یان بوخواو پاشا، یان بو هه ر شه خسو پیریك و فم اضطر غیر باغ و لا عاد به لام هه ر که سی له به ر ناچار ی و بی ئاره زوو، هه ر به ئه ندازه ی پیویست بخوات وزیاده خوژی نه کات فلا اثم علیه هیج تاوان و گوناهیکی ناگات، له خواردنی ئه وشتانه دا، دیاره ده بی به و پنبیه بیت، زاناکان باسیان لی کردوه ۱۷۴: ان الله غفور رحیم به راستی خوا زور گوناخپوش و دلوفان و میهره بانه، ئه وه ته له کاتی ته نگانه دا خواردنی هه رامتان بۆ حه لال ده کات.

جووله که هه میسه حق ده شارنه وه:

۱۷۴: ان الذین یکتبون ما انزل الله من الکتاب بی گومان که سانی که ئه وه ی خودا له ته وراتدا نار دوویه تی - له به ر به رزه وه ندی خویان و پارته که یان - که تمنای ده که ن و ده یشارنه وه و یشترون به ثمن قلیلا و به نرخ و به هایه کی که م ده یفرۆشن، واته: هه ق و راستیه کان له مه ردم ده شارنه وه، هه تا لای سه رۆک و ده سه لاتداران که می دونیایان ده سه کووی اولئک ما یا کلون فی بطونهم الا النار پر به سکیان هه ر ناگر ده خون، واته: ئه و به هاو نرخه یه

وَإِذْ قِيلَ لَهُمُ اتَّبِعُوا مَا أَنْزَلَ اللَّهُ قَالُوا بَلْ نَتَّبِعُ مَا أَلْفَيْنَا عَلَيْهِ ءَابَاءَنَا أُولَٰئِكَ لَا يَعْقِلُونَ سَبَّأُوا يَهُودُونَ ﴿١٧٥﴾ وَمَثَلُ الَّذِينَ كَفَرُوا كَمَثَلِ الَّذِي يَنْعُقُ بِمَا لَا يَسْمَعُ إِلَّا دُعَاءً وَنِدَاءً سَمِعُ عَمِّي فَهُمْ لَا يَعْقِلُونَ ﴿١٧٦﴾ تَبَايَأَ الَّذِينَ كَفَرُوا كَلُومًا مِنْ طَلَبَتِ مَارِزَ قَتْلِهِمْ وَاشْكُرُوا لِلَّهِ إِنْ كُنْتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ ﴿١٧٧﴾ إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالدَّمَ وَلَحْمَ الْخَنزِيرِ وَمَا أُهْلَ بِهِ لِغَيْرِ اللَّهِ فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٧٨﴾ إِنْ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ مِنْ الْكِتَابِ وَيَشْتُرُونَ بِهِ ثَمَنًا قَلِيلًا أُولَٰئِكَ مَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ إِلَّا النَّارَ وَلَا يُكَلِّمُهُمُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَلَا يُزَكِّيهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١٧٩﴾ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ اشْتَرُوا الضَّلَالَةَ بِالْهَدَىٰ وَالْعَذَابِ بِالْغَفْرِ فَمَا أَصْبَرَهُمْ عَلَى النَّارِ ﴿١٨٠﴾ ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ نَزَّلَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ وَإِنَّ الَّذِينَ اخْتَلَفُوا فِي الْكِتَابِ لَفِي شِقَاقٍ بَعِيدٍ ﴿١٨١﴾

بۆ هه یه ۱۷۵: أولئک الذین اشتروا الضلالة بالهدی والعذاب بالمغفرة ئه و سه رگه ردانانه ریگای راستیان به گو ماریی و، لی خوشبوونی خویان به سزا گوپییه وه، هه ر ناوو سیفه تیکی پیغه مبه ر له ته ورات هه بوو، جووله که له خه لکیان شارده وه گو مری بوون فما أصبرهم علی النار ده بی چون بتوان له سه ر ناگر خوراکرن! ۱۷۶: ذلک بأن الله نزل الکتاب بالحق چونکه خوا ته ورات ی به هه ق نارد، بۆ روونکردنه وه ی حه قیقه ت و راستیه کان و ده ر خستنی سیفه ت و ره وشته کانی پیغه مبه ر که نهوان شار دیانه وه و ان الذین اختلَفوا فی الکتاب و به راستی نه وانه ش له سه ر ئه م کتبی به ئیختیلاف وجیاوازی و نا کوکییان هه یه، واته: جووله که و گا ور، چونکه هه ر ئه وان بوون که هه ر شتیکیان به دل بووبا ده ریانده خست و هه ر شتیکیان به دل نه بووبا ده یان شارده وه لفی شقاق بعید له دژایه تی و دوو به ر که یه کی ناجو رو دوو رو در یژدان و هه ر گیز هه ق و راستی نادوژ نه وه، بویه

شایستەى دۆزەخن. دەسائیۆەش ئەى ئیمانداران! وریابن! هیچ راستیەك نەشارنەو، چونكە شاردنەو، هەر نیشانەو بەلگەىەكى زانیاریانە بۆ بوونی خواو راستى و واقعیهى ئىسلام، وه یان بۆ دروستى و راستى بەرنامەى خوا، لەلایەن زاناکانەو "لەهەر سەردەمیکدا" بەکەتمان و شاردنەو، راستیەكان دائەنرئ، و بەرئەو هەرەشەیه دەکەون.

هەر ریبازى چاکە هەلبژێرە:

﴿ ۱۷۷: لیس البر أن تولوا وجوهكم قبل المشرق والمغرب ﴾ چاکەو چاکەکارى هەر ئەو، نییه ئیۆه —جولهکەو گاور— کاتى نوێژ— روو له خۆرهلات بکەن، یان خۆرئاوا، ئەگەر لەرووی گوێرایەلیەو، نەبئ بۆ فەرمانى خوا، دیارە رووکردنە "مەسجیدولحەرەم" یەش هەرۆایە ﴿ ولکن البر من آمن بالله والیوم الآخر ﴾ بەلکو چاکەى راست و دروست ئەمەیه کە باوەرى راستە قینهى بەخواو بەروژى دواىى ﴿ والملائکة والکتاب والنبيين ﴾ و بەفریشتەو بەکتیبى ئاسمانى و بەپەيامبەرانى خوا هەبئ ﴿ وآتی المال علی حبه ذوی القربى ﴾ لەومال و دارای یەش —هەرچەند خۆشەویستیش بئ لایان— بەشیکی بەدەنە خزمەکانیان و دەستیان لئ نەنووقینن و بئ بەشیان نەکەن ﴿ والیتامى والمساکین وابن السبیل ﴾ و بەشئ بەدەن بە منالانى هەتیو، و خەلکانى بئ ئەو و ریبوار، لەرێگا جیماوانى بئ خەرجى ﴿ والسائلین وفی الرقاب ﴾ و سۆالکەرەن " ئەوانەى ناچارن بەسۆال و دەست پانکردنەو " و بە یەخسیران و کۆیلەکان، واتە: لەپێناو ئازادکردنى بەندەو دیلەکاندا ببەخشن ﴿ وأقام الصلاة وآتی الزکاة ﴾ و نوێژى تیرو تەسەل بکات، و زەکاتى مال بەدات ﴿ والموفون بعهدهم إذا عاهدوا ﴾ و هەر بەلێن و پەیمانیک گری دەدەن ببەنە سەر و هەلێنە وەشێننەو وەفای پئ بکەن ﴿ والصابرين فی البأساء والضراء وحین البأس ﴾ و لەکاتى نەبوونی و دەستکورتى و نەخۆشى و بەرەبرەکانى لەگەل دوژمندا خۆ راگرین ﴿ أولئک الذین صدقوا ﴾ مرۆ راستەکان ئەوانەن، پاش باوەرھێنان ئەو سیفەتانەیان تیدایئ "نەك تەنھا بەروو کردنە خۆر هەلات وەکو گاورەکان، یان خۆرئاوا وەکو جوولەکە.. لەولایشەو هەرشتئ کە بەرژەوێندى خۆیانى تیا بەدى نەکەن لە موسلمانانى بشارنەو، ﴿ وأولئک هم المتقون ﴾ و دیارە هەرئەوانەشن خواناس و پارێزگارى راستەقینە، چونکە بەکردار و رەفتاریش سەلماندىان کە برۆیان هەیه و خۆپەرست نین و بۆ هەل ناگەرین.

تۆلە سەندنەو، وەو حیکمەتەکەى:

﴿ ۱۷۸: یاأيهاالذین آمنوا کتب علیکم القصاص فی القتلى ﴾ ئەى ئەوانەى باوەردارن! لە بارەى کوژراوانەو، بەشیۆەیهکی دادگەرەنە و یەکسانی و، بئ دەست درێژى و زیادە رەوى (قیساس) و تۆلەمان لەسەر داناون: ﴿ الحر بالحر والعبد بالعبد والأنتى بالأنتى ﴾ ئازاد لە برى ئازاد، بەندە لە باتى بەندە، مێینە لە تۆلەى مێینە ﴿ فمن عفى له من أخیه شیئ ﴾ ئینجا هەرکەسیش لەلایەن برى هاویدینى خۆیەو، واتە: لەلایەن کەس و کارى کوژراوەو، عەفو و چاوپۆشى لئ کرا (لە کوشتنەو)، و بەخوین رازى بوو ﴿ فاتباع بالمعروف وأداء إلیه بإحسان ﴾ دەبا خوین وەرگرەکە ریی چاک بگریتە بەرو، بە پیاوانە و بەپێى باوونەریتى ناوچەکە رەفتار بکاو بجولیتەو، لایەنى بکوژەکەش بەجوامیرانە و مەردانە خوین بەکەس و کارى کوژراوەکە بەدەن ﴿ ذلک تخفیف من ربکم ورحمة ﴾ ئەو لیبووردن و خوین وەرگرتنە لەلایەن پەرۆردگار تانەو، بارسووکى و بەزەییەکە بۆتان، کارى و بۆ جولهکەو گاور نەکراو. ﴿ فمن اعتدى بعد ذلک ﴾ دواى ئەم خوینگرتن و لیبووردن، هەرکەسێک دەست درێژى کرد بۆسەر خویندەرەکان ﴿ فله عذاب أليم ﴾ سزایەکی ئیش پێگەیهنەرى بۆ هەیه، واتە: هەرکات بکوژ لەتۆلە و قیساس عەفو کرا، یان خوینیدا، کەچى پاش ئەو دەست درێژى کرایە سەرى، بئ گومان ئەو دەست درێژیکار یە تووشى سزایەکی دەردناک ئەبئ لەدو نیاو لەقیامەتدا ﴿ ۱۷۹: ولکم فی القصاص حیاة یا أولی الألباب ﴾ ئەى خاوەنانى فام و ژیری! لەم تۆلە وەرگرتنەو، دا ژيانى خۆش و مەزنتان هەیه، واتە: ئەم یاسایە دەبێتە مایەى مانەو، ژيانى مرۆف و، خۆ دورگرتن لەکوشت و کوشتار، چونکە کابرای بکوژ بزانی، کەسئ بکوژئ دەکوژریتەو، ئیتەر دەس درێژى بۆسەرگیانى ئەم و ئەو ناکات ﴿ لعلمکم تتقون ﴾ بەلکو لەبەر ئەو یاسایە لەسنوورەکانى خوا خۆبارێزن، ئاسوودەبئ و بەختیارى بۆ ولات و ناوچەکەتان بگەریتەو، خوین رێژى نەکری.

چەند روونکردنەو، وەیه:

(۱) تەنھا دەولەت مافى وەرگرتنەو، قیساس و تۆلەى هەیه، پێویستە لەسەر موسلمانان هەول بەدەن دەولەتێکی ئیسلامی و دروست بکەن، برۆای بە (قیساس) ببئ و بشتوانئ ئەنجامى بدا، بەتایبەت ئەمڕۆکە ئەم جۆرە پریارانە لەدو نیاو پشنگوئ خراون. (۲) جەماوەرى زانایان یەکدەنگن بۆ کوشتنەو، کۆمەلە خەلکێک " لەباتى کوشتنى تەنھا کەسێک " ئەگەر هەموویان هاوبەش ببوون

له نه نجامدانی کوشتنه که دا، چونکه ئیمامی (عومه) هه ره حوت که سه که ی کوشت که هاویهش ببونو له کوشتنی لاو یکدا، پاشان وتی: (لو تمالاً علیه أهل الصنعاء لقتلتهم، ولم يخالفه أحد فکان إجماعاً) واته: ئهه خه لکی (سه نعا) ی (یه مهن) گشت ئه ری بکه نه و به شدار بن بۆ کوشتنی ته نیا که سیك، هه موو ده کوژمه وه، ئه وسایش هیچ کامیک له هاوه لان دژی ئهه قسه به نه وه ستان، که واته بۆته (ئیجماع).

(۳) هه ندی له زانایان پییان وایه: پیاو له باتی ژن نا کوژیته وه به لام جه ماوه ری زانایان ئه لین: پیاو به ژن ئه کوژی.

(۴) ئاخۆ باوک به کوشتنی کوری خوی ده کوژیته وه؟ بۆ ئه مهش جه ماوه ری زانایان ده لین: نه خیر، به لام پیشه وا (مالیک) بۆ ئه مه وه لامه روونکردنه وه یه کی هه یه: ده ئی هه رکاتی ئه و باوکه کوژه که ی خوی خست و سه ری بری، ده کوژیته وه. خو ئه گهر به ردیکی بۆه لدا، وه یا داریکی لیدا، وه یان به نامیریکی وا کوشتی، کوشنده نه بوو، نا کوژیته وه، چونکه له وه ناچی نه ته تی کوشتنی بووبی، بیجگه له وهش ئهه فه رموده یه ها تووه: ((إِذْ رَأَوْا الْخُذُودَ بِالشَّهَاتِ)). واته: له بهر ههه گومانیک بیت تۆله کان راگرن.

وه سیهت بۆ باب و دایک و خزمان پیوسته:

﴿ ۱۸۰: کتب علیکم إذا حضر أحدکم الموت ﴾ له سه رتان نوو سراوه هه رکه که سیکتان که وته سه ره مه رگ ﴿ إن ترک خیرا الوصیه للوالدین والأقربین بالمعروف ﴾ و مال و دارایه کی له پاش به جیما، ده بی به شیویه کی په سه ند وه سیهت بکا که باوک و دایک و خزمانی، هه رکه سه به شی خوی پی بگا، تاببیته مایه ی خۆشه ویستی و دلخۆشکردونیان ﴿ حقا علی المتقین ﴾ خه لکانی خواناس و پارێزکار هه قه ئهه کاره بکه نه، جا که وا بوو ئه وانیه له خوا ده ترسن، با باوک و دایک و خزه کانیا نه له میرات بی بهش نه که نه ئه گهر چی هه شیان بیت به هو ی که سیکی تره وه بهش برابوو بی، وه ک کوژه زا به کوژ. به ئی.. هه ندی له زانایان پییان وایه: ئهه وه سیه ته به ئایه تی میرات: (یوصیکم الله فی أولادکم..) سراوه ته وه کاری پی نا کریت، چونکه دایک و باوک به ئایه تی میرات به شیان دیار یکراوه، به لام سه به رهت به و خزمانه به شه میراتیان پی نا بری، سونه ته وه سیه تیان بۆ بکا و له میراته که شتیکیان بدریتی، (ته به ری) ده ئی: نه خیر، نه سراوه ته وه کاری پی ده کری. به روونتر بلین: (ئیب عه بیاس، حه سه نه، مه سرووق، تاووس، زه حاک، موسلیمی ئیب یه سار، عه لای ئیب زیاد، سه عیدی ئیب جوبهیر، ره بیعی ئیب نه سه، قه تاده، مؤقاتیلی ئیب حیببان)

گشت ئهه به ریزانه ده لین: وه سیهت کردن بۆ ئه و کهس و کاره نزیکانه میرات نا بهن، شتیکی هه قه و، به ئایه تی میراتیش له بهین نه چوو وه هه ده بی شتیکیان بۆ دیاری بکری، له سووره تی (نیسه) ئایه تی (۸) داهاتوو: (وإذا حضر القسمة أولوا القربی والیتامی والمساکین فارزقوهم منه وقولوا لهم قولاً معروفا). ﴿ ۱۸۱: فمن

لَیْسَ الْإِرَانُ قَوْلًا أُجِبَ عَنْهُ فَقَالَ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ وَلَكِنَّ الْإِرَانَ مَأْمَنٌ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَالْمَلَائِكَةُ وَالْكَتَبُ وَالنِّسَبُ وَالْإِنْسَانُ عَلَى الْمَالِ عَلَى حَبِيبِ ذَوِي الْقُرْبِ وَالْإِنْسَانُ وَالْمَسْكِينُ وَالْبَنُ السَّيْلُ وَالسَّالِیْنُ وَفِي الرِّقَابِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ وَالْمُتَوَفَاتِ بِمَهْدِهِمْ إِذَا عَاهَدُوا وَالصَّادِقِينَ فِي الْبُيُوتِ وَالصَّالِحِينَ وَالْحَيَّ الْأَبَدِ وَالَّذِينَ صَدَقُوا وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ ﴿ ۱۷۷ ﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِصَاصُ فِي الْقَتْلِ الْحَرْبِ وَالْخُرْقِ وَالْعَمْدِ وَالْأَنْثَى بِالْأُنْثَى فَمَنْ عُفِيَ لَهُ مِنْ أَخِيهِ شَيْءٌ فَاتَّبِعْ بِالْمَعْرُوفِ وَأَدَاءُ إِلَيْهِ بِإِحْسَنٍ ذَلِكَ تَخْفِيفٌ مِنْ رَبِّكُمْ وَرَحْمَةٌ فَمَنْ أَعَدَّى بِغَدٍّ ذَلِكَ فَلَهُ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿ ۱۷۸ ﴾ وَلَكُمْ فِي الْقِصَاصِ حَيَوةٌ يَا أُولِي الْأَلْبَابِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿ ۱۷۹ ﴾ كُتِبَ عَلَيْكُمُ إِذَا حَضَرَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ إِنْ تَرَكَ خَيْرًا الْوَصِيَّةُ لِلْوَالِدَيْنِ وَالْأَقْرَبِينَ بِالْمَعْرُوفِ حَقًّا عَلَى الْمُتَّقِينَ ﴿ ۱۸۰ ﴾ فَمَنْ بَدَّلَهُ بَعْدَمَا سَمِعَهُ فَإِنَّمَا إِثْمُهُ عَلَى الَّذِينَ يُبَدِّلُونَهُ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿ ۱۸۱ ﴾

بدله بعدما سمعه ﴿ ئینجا هه رکهس دوا بیستی وه سیه ته که و ئاگادار بوونی، بیگوژی و کاری پی نه کا ﴿ فإما إثمه علی الذين یبدلونه ﴾ ئه وکه سانه ده یگوژن تاوانبارن، وه سیهت کار گونا هیکی له سه ر نییه ﴿ إن الله سمیع علیم ﴾ به راستی خوا زۆر بیسه رو زانایه، خوی چاک ده زانی هه ده ستکاریه ک بۆ ریکخستن بیت، قه ینا کا و پاداشی هه یه. ﴿ ۱۸۲: فمن خاف من موص جفا أو إثمًا ﴾ هه ركات که سی هه ستی کرد که وه سیه تکار له وه سیه ته که یدا ناهق بووه، خوی تووشی گونا ح کردوو ﴿ فأصلح بينهم فلا إثم علیه ﴾ هه ولیدا میراتگرانی پیک بینیت، گونا حیکی ناگات ﴿ إن الله غفور رحیم ﴾ به راستی خوا له گونا ده بووری و، به بهزه یی و دلوقانه.

رۆژووی مانگی رهمه زان:

﴿ ۱۸۳: يا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ﴾ ئه ی ئه وانیه باوه رتان هیئاوه!

وقازانجی بوخویه تی و، به جیایا داشی زیاده که شی نه در یته وهو لای خوا ون نابی ﴿ و أن تصوموا خیر لکم ﴾ خو له گهل نه وه شدا، نه ر به روژووبن گهل چاکتره بوتان ﴿ إن کنتم تعلمون ﴾ نه گهر بتانزانیبا و بتوانن.

چهند ناگاداریه ک:

(۱) تاقمی له زانایانی پیشین (سه له ف) ده لئین: هر که سی له سهره تای مانگی ره مه زانه وه نیشته جی و (مقیم) بوو، له پاشان چوو به سهره؛ بوی نییه به بیانوی سهره که یه وه روژووه که ی نه گری.

(ثیبین که سیر) نه لی: نه مه قسه یه کی (غریب) و نه ناسراوه.

(۲) دهسته یه ک له هاوه لآن وله پاشینان ده لئین: هر که سی چوو به سهره؛ نابی روژوو بگری.

(۳) کو مه لی له زانایان نه لئین: نه روژوو له سه فه راو، نه شکانده که ی واجب نییه، به به لگه ی هه رمووده ی: ((فَمِنَ الصَّائِمِ وَمِنَ الْمُفْطَرِّ، فَلَمْ يَجِبِ الصَّائِمُ عَلَى الْمُفْطَرِّ، وَلَا الْمُفْطَرُّ عَلَى الصَّائِمِ)) (فتح الباری).

(۴) ئیماسی شافعی و دهسته یه کی تر نه لئین: به روژوو بوون له سه فه را، له شکانده که ی باشته.

(۵) کو مه لی کیش نه لئین: به لکو نه گرتنی باشته.

(۶) تاقمیکی تریش ده لئین: گرتن و نه گرتنی یه کسانه (دیاره نه مانه هه ره یه که یان به لگه ی خو یانیان هه یه).

(۷) ئایا قزا کردنه وه ی روژوو هه رده بی به دم یه که وه بی و به ینی نه که وه ی؟ یا به یناو به ی و پچر پچر له نیو مانگه کانیشدا ده بی! رایه ک نه لی: هر ده بی به یه که وه بی و، پچر پچر نه کری. رایه کی تریش نه لی: نه خیر، قزا کردنه وه ی واجب نییه به دم یه که وه بی.

(۸) قسه ی راست نه وه یه که یه ک شایه دی دادگهر به سه بو سه لماندنی (دیتنی مانگی یه ک شه وه ی ره مه زان، به لام بو چه سپاندنی دیتنی مانگی یه ک شه وه ی شه شه لآن؛ ده بی دوو شایه ت بن.

گه وره بی و مه زنی مانگی ره مه زان:

پاشان خوای گه وره وه سف و سه نای مانگی ره مه زان ده کاو ده فه رموی: ﴿ ۱۸۵: شهر رمضان الذی أنزل فیہ القرآن ﴾ مانگی ره مه زان، نهو مانگه یه که قورئانی تیدا نیردا وه ته خواری، واته: له ره مه زاندا (ده ست به ناردنی کراوه) ﴿ هدی للناس ﴾ رینمایمی مه رد ده کا بو گشت کاریکی چاک ﴿ ویناب من الهدی والفرقان ﴾ و چه ندین به لگه و نیشانه ی زور روونی تیدایه بو شاهه زای ربی هه ق و، جیا کردنه وه ی راست و ناراست ﴿ فمن شهد منکم الشهر فلیصمه ﴾ ئینجا هه رکه سیکتان مانگی ره مه زانی

﴿ کتب علیکم الصیام ﴾ بزائن روژووی مانگی ره مه زان تان له سه ر نوو سراوه وه رز کراوه ته سه رتان ﴿ کما کتب علی الذین من قبلکم ﴾ هه روه کوله سه ر نه وانه ی له پیشتانه وه بوون بریار دراو نوو سرا، دیاره هه ر هوزو ئومه تیک، جوژی روژووی بووه ﴿ لعلکم تتقون ﴾ به لکو به ته قوا بن و؛ سنوره کانی خوا بپاریزن و ده رگای گوناح له خو-

فَمَنْ خَافَ مِنْ مُوسٍ جَنَفًا أَوْ إِثْمًا فَأَصْلَحَ بَيْنَهُمْ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿ ۱۸۵ ﴾ يَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿ ۱۸۶ ﴾ أَيَّامًا مَّعْدُودَاتٍ فَمَن كَانَ مِنكُم مَّرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِّنْ أَيَّامٍ أُخَرَ وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ فِدْيَةٌ طَعَامُ مِسْكِينٍ فَمَن تَطَوَّعَ خَيْرًا فَهُوَ خَيْرٌ لَهُ وَأَن تَصُومُوا خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿ ۱۸۷ ﴾ شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْءَانُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِّنَ الْهُدَى وَالْفُرْقَانِ فَمَن شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ وَمَن كَانَ مَرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِّنْ أَيَّامٍ أُخَرَ يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ وَلِتُكْمِلُوا الْعِدَّةَ وَلِتُكَبِّرُوا اللَّهَ عَلَى مَا هَدَيْتُمْ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿ ۱۸۸ ﴾ وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ فَلْيَسْتَجِيبُوا لِي وَلْيُؤْمِنُوا بِي لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ ﴿ ۱۸۹ ﴾

داخه ن و، ده رگای هه موو خیری له خو واز بکه ن ﴿ ۱۸۴: آیاما معدودات ﴾ چهند روژیکی ژمیروو دیاریکراوه، زور نییه ﴿ فمن كان منكم مریضا أو علی سفر ﴾ ئینجا هه رکه سیکتان نه خوش بوو، نه گهر روژووی گرتبا نه خوشیه که ی زیادی ده کرد؛ وه یان درهنگ چاک نه بوویه وه، وه یان زوری بو ده هات و ته نگه تاو ده بوو، یان چوو سه فه ر ﴿ فعدة من أيام آخر ﴾ نهو جا روژوو که یان شکاند، وه یان هه ر له بنه روژه وه نه یانگرت، ده بی له روژانی تر دا، چهند روژی تر به روژوو بنه وه ﴿ وعلی الذین طیقونه فدیة طعام مسکین ﴾ و نهو که سانه ش ناتوانن به ئاسانی به روژوو بنو، زور به سه ختی بو یان ده گیری، وه ک پیرو نه خوشی سه رجیگه و؛ ئافره تی شیر ده روو، ژنی دوو گیان؛ نه وه پیویسته له باتی هه ر روژه ی له روژوو که، خواردنی ژمی خوړاک، یا نرخه که ی بده نه هه ژاری ﴿ فمن تطوع خیرا ﴾ نه گهر که سیلک به پیخوشیوونی خو ی خوړاک ی زیاتریدا ﴿ فهو خیر له ﴾ نه وه بوخوی باشه

به سه رها ت، وه ییوارو نه خوش نه بووو، پروییانووی شه رعیشی نه بوو، ده بی به روژوو بیّت ۞ فمن كان منكم مريضا أو على سفر ۞ ئینجا نه وکسه شتان نه خوش و له ش به باره، یا له سه فهره و ریپواره و، روژوو که شی ده شکینتی ۞ فعدة من أيام أخر ۞ ده بی له روژانی دیکه دا، چه ند روژیکتی تر به قهزا بگریته وه ۞ یرید الله بکم الیسر ۞ خوا ئاسووده بی و کار ئاسانی ئیوهی نه وی ۞ ولا یرید بکم العسر ۞ و له نه نجامدانی فهره کاند، نایه وی بکه ونه تنگی و نارحه تی ۞ ولتکملوا العدة ۞ ودهیه وی به ئاسانی روژووئی نه و ماوه ته و او بکه ن ۞ ولتکبروا الله علی ما هداکم ۞ و به گه وره بی خوا بزائن وقایل بن، که ئیوهی رینما کرد ۞ لعلکم تشکرون ۞ پیویسته سویاسی بکه ن له سه ر نه و مؤله تدانه و سه خت نه گرتنه ی.

خوا هاوارو نرای بهنده گانی ده بیسن:

(ته به ری) نه لی: پیاو یکی ده شته کی هاته لای په یامبه ر ۞ وگوتی: ئاخو خوا نزیك بیّت، تا به چپه وهیواش بانگی لی بکه یین؟ یان دووره تادهنگی لی بهرز بکه یینه وه؟ نه وسا خوی گه وره فهرمووی: ۱۸۶: ۞ و اذا سألک عبادی عنی فانی قریب ۞ هه رکاتی بهنده گانم له باره ی من پرسیار ت لی ده که ن: ئایا من دورم لی یانه وه یان نزیك؟ ده بی بزائن، من زور نزیکم لی یانه وه ۞ أجیب دعوة الداع إذا دعان ۞ به هانا و پارانه وهی دوعا گو یانه وه دیم و وه لایمان نه دهمه وه هه رکه لیم وه پارین ۞ فلیستجیبوا لی ۞ ده با نه وانیش فهران و داخوازی من وه لام بده نه وه و، فهرانه گانم پشتگو ی نه خه ن ۞ ولیؤمنوا بی ۞ ویا وه ری ته و او بته ویان به من هه بی ۞ لعلهم یرشدون ۞ به شکو ری راست بو خو به دی بکه ن. به لی.. پارانه وه و نزاو لاله له ده رگای په روه دگارد ا بناغه ی پروا و دلسو زی نشان دانه، بویه په یامبه ران بایه خیکی زوریان به دوعا ده دا. له فهرمووده ی قودسیدا هاتووه: ((أنا عند ظن عبدي بی وأنا معه إذا دعاني)) (پیشه و نه حمه د). له فهرمووده ی که (متفق علیه) یشدا هاتووه: ((يُستجاب لأحدكم ما لم يعجل: یقول: دعوت فلم یرسجب))

سه رجینی ژنان و ناوو خوړاک له شهوانی رهمه زاندا:

(ته به ری) نه لی: موسلمانانی پیشوو نه ده بوو له مانگی رهمه زانا "دوای نویژی خه و تنان" ناوو خوړدن بخونه وه و بشچنه لای ژنه کانیان، ئینجا هه ندیکیان (وهک عومه ری کو ری خه تتاب) نه م سنووریه یان بو نه پاریزرا، نه و جا به ناچار ی نه وکاره ی خو یانیا ن بو په یامبه ر ۞ باس کرد، نه وسا بؤچاره سه ری نه وه، خوی گه وره فهرمووی: ۱۸۷: ۞ أحل لكم ليلة الصيام الرفث إلى نسائكم ۞ چوونه لای

ژنانتان و تیکه لای کردن له گه لیاندا له شهوانی رهمه زان بوتان ری درا ۞ هن لباس لکم ۞ چونکه نه وان پو شاک و جلکن بو ئیوه " هه ر نه بی تیکه لی یان بکه ن و، پیکه وه ش برین، خو بی نه وانیش ناتوانن ئارام بگرن" ۞ وأنتم لباس لهن ۞ ئیوه یش جل و پو شاک ی نه وانن" دیسان خوړا گرتن بو نه وانیش هه ر قورس و گرانه" ۞ علم

أحل لكم ليلة الصيام الرفث إلى نسائكم من لباس لکم وأنتم لباس لهن ۞ علم الله أنکم کنته تختانوت أنفسکم فتأب علیکم وعفا عنکم ۞ فالتن بشروهن ۞ وابتغوا ما كتب الله لکم وکلوا واشربوا حتى یبتین لکم الخیط الأبيض من الخیط الأسود من الفجر ثم أتموا الصیام إلى البیل ولا تبشروهن ۞ وأنتم عنکفون فی المسجید تک حذو د الله فلا تقربوها کذلک یبیر الله آیتیه للناس لعلهم یتقون ۞ وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُم بَيْنَكُم بِالْبَاطِلِ وَتُدْلُوا بِهَا إِلَى الْفُكَّامِ لِتَأْكُلُوا فَرِيقًا مِنْ أَمْوَالِ النَّاسِ بِالْإِثْمِ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ۞ یسألونک عن الأهلة قل هی موفیت للناس والحج ولیس الیر یان تأتوا البیوت من ظهورها ولکن الیر من اتفر وأتوا البیوت من أبوابها وأتقوا الله لعلکم تفلحون ۞ وَفَتَلُوا بِ سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِینَ یُقْتَلُونَ وَلَا تَعْتَدُوا إِنَّ اللَّهَ لَا یُحِبُّ الْمُعْتَدِینَ ۞

الله أنکم کنتم تختانوت أنفسکم ۞ به راستی خوا بو خوی نه یزانی که ئیوه هه رگیز خو تان پی ناگیردری و نه وسنوو ره ده شکینن و، له گه ل خیزانه کانتانا دروست نه بن ۞ فتأب علیکم ۞ بویه به و په شیمان بو ونه و تان تویه ی لی وه رگرتن ۞ وعفا عنکم ۞ و چاو پو شی لی کردن و لی تان خوش بوو ۞ فالتن بشروهن ۞ ئیتر هه رله ئیستا وه ئازادن و ده توانن بچه ن لایان ۞ وابتغوا ما كتب الله لکم ۞ و نه وه ش خوا له چاره تانی نوسیو له نه وه و زارو له ی چاک داوای بکه ن. واته: ده بی نه و تیکه لای ییه" ته نها بو رابواردن نه بیّت، به لکو ده بی نیازی په یدابوونی مندال و زیادبوونی وه چه شی له گه ل بیّت" ۞ وکلوا واشربوا ۞ ده سا به ریژیایی شه وگار بخون و بخونه وه و، بچه ن لای خیزانه کانتان ۞ حتی یبتین لکم الخیط الأبيض من الخیط الأسود من الفجر ۞ هه تا نه وکاته هه ودا ی سپیایی ده مه و به یان له نیو هه ودا ی ره شی شه و له روژه لاته وه ده رنه که وی و جیا نه بیته وه." (بوخاری) نه لی: نه وانسه ی وا نه یانو یست روژوو بگرن تاله

هەر شەبەو، جا ئەگەر فریای خۇیان نەكەون و زۆر راست و هەق - رەو نەبن، ئەوا بەزویى تى دەكەون، بۆیە دەبى هەرلەسەرەتاو و داواى پىروو پوچو و بىجى وەرەنگر و تۆمار نەكەن و بەرگرى لى نەكەن، خۆ بە برىارى حاكەمەكانىش نەحەرام، حەلال دەبى، نەحەلالىش حەرام دەبى، هەر لەبەرئەو و بىو ئەو ئايەتەى سەرەو و هات، ئەم فەرمودەش كە (ئومى سەلەمە) هیناى رايگە ياند: ((أَلَا إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ، وَإِنَّمَا يَأْتِينِي الْخَصْمُ، فَعَلَلْتُ بَعْضَكُمْ أَن يَكُونَ أَلْحَنُ بِحُجَّتِهِ مِنْ بَعْضٍ، فَأَقْضِي لَهُ، فَمَنْ قَضَيْتَ لَهُ بِحَقِّ مُسْلِمٍ فَإِنَّمَا هِيَ قِطْعَةٌ مِنْ نَارٍ، فَلْيَحْمِلْهَا أَوْ لِيَذْرُهَا)) متفق عليه. واتە: بزەن "كاتى كىشەيەك دىتە لام بۆ برانەوى" وادەبى هەندى لەو كىشە دارانە لىزانترن لە هەندىكى تریان، ئەو جا منىش بە پىنى ئەو بەلگەيە برىارى خۆم دەدەم، دەسا بزەن ئەوى من برىارى مافى موسلمانىكى بۆ دەدەم "لەواقىعدا هى ئەوىش نىيە" ئەو پارچە ئاگرىكم بۆ دابىو، ئەوسا ئىتر خۆى دەزانى وەرى دەگرى، يا دەستى لى هەلدەگرى.

مانگ نۆى بوونەو:

﴿ ۱۸۹: يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْأَهْلِ ﴾ لەبارەى مانگ نۆى بوونەو و پرسیارت لى دەكەن ئەى موحەممەد ﷺ و دەلین: بۆچى لەسەرەتاو زۆر بارىك و بچووكە، لەپاشان و ردە گەورە ئەبى و، پرنەبیتەو، بۆ دوايش بچووك ئەبیتەو، ئەوسا بۆماوەيەك لە چا و ن ئەبى؟ ﴿ قُلْ هِيَ مَوَاقِيتُ لِلنَّاسِ وَالْحَجِّ ﴾ پىيان بلى: ئەى پىغەمبەر! ﷺ كە ئەومانگە هىلال و نۆيە بەوشووەيە دەيبىن، بۆ زانين و ديارىكردى كاتەكانى خواپەرستى و راگرتنى ئامارى سالى ومانگەكانە بۆ رىكوپىك كرىنى ژيانى خەلك و، دۆزىنەوى مانگى بەرۆزوو بوون و، زانينى كاتى چوونە حەج.

(بەراء ئەلى: ئەم ئايەتەى (وأتوا البيوت..) بە لەبارەى ئىمەى (ئەنسار)ەو و هات، چونكە هەركاتى كەسپىكان حەجى كردباو بەهاتابايەتەو، دەبوو لەدەرگاوە نەچووبايە مالهەو! جا رۆژى پىاوپىكان كاتى گەرايەو لەحەج، گوئى بەو نەداو لەدەرگاوە چوويە مالهەو! ئەوسا بۆدوايى خەلكەكەمان لىيان كرده هەرا! جا بۆرەتكردنەوى ئەو هەرايە، ئەم ئايەتە هات. (پىشەوا بوخارى). ﴿ و ليس البر بأن تأتوا البيوت من ظهورها ﴾ واش چاك نىيە ئىو لە پشەتەو بچنە ناو مالهەكانەو بەتايبەت كە ئىحرام ئەبەستن و حەج ئەكەن، جاكاتى ئەگەرىنەو لەسەربانەو ئەرۆنە ژوورەو! ﴿ ولكن البر من اتقى ﴾ بەلكو كارى چاك وپەسەند ئەو يە كە لە سنوورەكانى خوا خۇبارىزن ﴿ و أتوا البيوت من أبوابها ﴾ دەسا

دەزوويەكى سىپىيان بە قاچىكىانەو ئەبەست و، تاللىكى رەشىش بە قاچەكەى تریانەو، ئىتر تا ئەوانەيان لىك جيانەكردايەتەو دەستيان لەخواردن هەلنەگرت، ئەوسا بۆروونكردنەوى ئەم كارە ئەو ئايەتە هاتوو، پىغەمبەر ﷺ تىي گەياندن كە: مەبەست هەوداو رشتەى شەو و رۆژە، نەك دەزووى سىپى و رەش. ئىيامى (موسليم) يش ئەم فەرمودەيەى هیناوە ((ايغرنكم من سحوركم أذان بلال ولا هذا البياض: الأفق المستطيل هكذا حتى يستطير هكذا وأشار بيده معترضاً)). ﴿ ثم أتموا الصيام إلى الليل ﴾ لە پاشان رۆزوو وەكەتان بىەنەسەر و تەواوى بكەن "هەرلە شەبەقەو تا شەو دىتەو خۆرئاوا دەبىت" ﴿ ولا تباهرهن وأنتم عاكفون فى المساجد ﴾ بەلام ئەو كاتەى كە لە مژگەوتدا مات دەبن و خەرىكى ئىعتىكاف دەبن و تىكە لى ژانانتان مەكەن واتە: چوونە لای ژانانتان لە تەواوى شەو وەكانى رەمەزان و غەيرى رەمەزاندا بۆتان رەوايە، مەگەر كەسێك لە مژگەوتدا نىيەتى ئىعتىكاف و خەلوەى هینابى، ديارە نابى ئەو كەسەيە بەهېچ شىوێەك لە ژنەكەى نزيك بىتەو، ئەگىنە ئىعتىكافەكى هەلنەو شىتەو" ﴿ تلك حدود الله فلا تقربوها ﴾ ئەمانە باسكران گشت سنوورى خوان، دەسا ئىوېيش لىيان نزيك مەبنەو "ئەو سنوورانە مەشكىن" ﴿ كذلك بين الله آياته للناس ﴾ تا بەو شىوېەى خوا نىشانەو بەلگەكەكانى خۆى بۆ مەردم رۆشن ئەكاتەو ﴿ لعلمهم يتقون ﴾ بەلكو خۆ بپارىزن و لەهەواو ئارەزوو پەيرەوى نەكەن و دووربكەونەو. ئىعتىكاف: خۆ دابىرنە لە خەلك و مانەو يە لەمژگەوتى جاميە، پىغەمبەریش ﷺ گەلى جار ئەو كارەى ئەنجام داو، بەتايبەت لە دە رۆژى كۆتايى مانگى رەمەزاندا؛ بەلای كەمىەو دەبىت شەو و رۆژێك لەمژگەوتدا بمىنيتەو؛ شىاوى باسە بۆ ئەو نۆيەكەى هەينيشى بكات دەبى هەر لە مژگەوتى جاميەدا بمىنيتەو.

خواردنى مالى يەكتر بە نارهوا حەرامە:

﴿ ۱۸۸: ولا تأكلوا أموالكم بينكم بالباطل ﴾ سامان و دارايى يەكتر بە نارهوا و نادروست لەنۆخۆتاندا مەخۆن، بەلى: دانانى ياسا و بەرنامە بۆ پاراستنى مال و دارىو شىوێەى خەرج كردنى، ئەگەرچى هى خۆبىشت بىت شتىكى زۆر پىوېستە، ﴿ وتدلوا بها إلى الحكم ﴾ مەيشىدەن بە حاكمان و كاربەدەستان ﴿ لتأكلوا فريقا من أموال الناس بالإثم ﴾ تا بەنارهوا بەشێك لە مال و دارايى مەردم بخۆن ﴿ وأنتم تعلمون ﴾ بۆ خۆشتان چاك ئەزانن كە ئەو جورە كارانە نادروست و نارهوان. بەلى ئىش و كارى پارىزەر "موحامى" يەكانىش زۆر نزيكە لەم

خه لکانسی بی تاوان پیوه بین، ثایا حوکمی شه ریه تی ئیسلام له مه دا چی به؟ وه لام: نه گهر هیج ریگیه کی تر نه بیت بو به ره برچ دانه وهی هیژ شه کانیان و بو زالبوون به سهر دوژمناندا به وجوره نه بی، زاناکان ده لئین: هیژشی ئاوا ره وایه وهیج گوناهیکی له سهر نییه.

ئیوه له ده رگاوه بیته ماله کانتانه وه، واز له وکاری خوتانه بیین واتقوا الله لعلکم تفلحون ﴿۱۹۰﴾ له خوا ده بی هه موو کات بترسن و بوه موو کاریک له ده رگای خویه وه بچنه ژووره وه، تا به لکو به ختیارو به خته وهرو زرگارین له هه ردوولا.

له گهل شهر فرۆشندا بجهنگن:

﴿۱۹۰﴾: وقاتلوا فی سبیل الله الذین یقاتلونکم ﴿۱۹۰﴾ ئیوهش له راهی خودا له گهل نه وکه سانه دا بجهنگین که له گهل تان به جهنگ دین و، نه یانه وی له سهردانی مالی خوا پیتان لی بگرن، نه گهر چی له مانگه خاوهن ریزه کان "الأشهر الحرم" یشدا بیت ﴿۱۹۱﴾ ولا تعدوا ان الله لا یحب المعتدین ﴿۱۹۲﴾ به لام وریابن! نابی دهست دریزی وزیاده وهی بکه نه کاتی رو به رو بوونه وه جهنگدا، کی جهنگی له گهل کردن هه ره له گهل شه وه دا بجهنگین. چونکه به راستی خوا دهست دریزکاری خۆش ناویت جا که وایوو ئیوه دهست پیشخه مه بن له جهنگدا، خۆنه گهر که سیکیشتان له جهنگدا کوشت جهسته که ی تیک مه ده نه و ناشیرین و بی ریزی مه که نه و، له و لویو لووتی مه برن ﴿۱۹۱﴾: وقاتلوه من حیث تفتنوه من ﴿۱۹۱﴾ و له هه روشوینیکیش دهست دریزکه رانتان دهست کهوت و دهسه لاتان هه بوو به سه ریاندا نه گهر چی له زهوی (مزگه وتی حه رام) یشدا بن بیان کوژن ﴿۱۹۲﴾ و آخرجوه من حیث آخرجوه من ﴿۱۹۲﴾ له شوینهش ده ریانه پین که ئیوه یان لی ده ره براند، واته: وهکو نه وان له مه که ئیوه یان ده رکرد، ده ئیوهش له وی نه وان ده رکهن ﴿۱۹۳﴾ والفتنه اشد من القتل ﴿۱۹۴﴾ خو فیتنه نانه وه وهی شوومه گیران وه عه زیه ت دانی موسلمانانیش به وجوره نامرؤفانه بوئه وه له ئایینی خویان په شیمانیا بکه نه وه زور له کوشتن خرابترو، واته: نه گهر که سیک کوشتنی بی باوه رانی لانه هه ت بیت، بی گومان عه زیه ت و نه شه که نه دانی موسلمانان کان زور گه وهرترو قورستره ﴿۱۹۵﴾ ولا تقاتلوه عند المسجد الحرام حتی یقاتلوه فیہ ﴿۱۹۶﴾ ئیوه له سنووری مه سجید و له حه رامدا نابی جهنگیان له گهل بکه نه مه گهر نه وان له وی جهنگتان له گهل بکه نه، واته: هه رکه سیک له وکافرانه رویشته که عبه وه، ئیتر نابی دهستی بو بیری، مه گهر نه وه دهست بکاته وه ﴿۱۹۷﴾ فاین قاتلوه من فاقتلوه من جا نه گهر نه وان له گهل تان جهنگان، ئیوهیش جهنگیان له گهل بکه نه و بیان کوژن ﴿۱۹۸﴾ کذلک جزاء الکافرین ﴿۱۹۹﴾ سزاو توله ی کافرو بی باوه ران هه ره ئاویه.

جهند قیینهیه ک:

(۱) هه ندی جار پیویست دهکات دوژمن به خوی نه زانیت کتوپر هیژشی بۆبکریت، ده شکری له وهیژ شه دا هه ندی ژن و مندال و

وَأَقْتُلُوهُمْ حَيْثُ تَقْتُلُوهُمْ وَأَخْرِجُوهُمْ مِنْ حَيْثُ أَخْرَجُوهُمْ وَالْفِتْنَةُ أَشَدُّ مِنَ الْقَتْلِ وَلَا تَقْبِلُوهُمْ عِنْدَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ حَتَّى يَقْتُلُوَكُمْ فِيهِ فَإِنْ قَتَلُوكُمْ فَاقْتُلُوهُمْ كَذَلِكَ جَزَاءُ الْكَافِرِينَ ﴿۱۹۱﴾ فَإِنْ أَنْتَهُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿۱۹۲﴾ وَقَتْلُوهُمْ حَتَّى لَا تَكُونَ فِتْنَةٌ وَيَكُونَ الدِّينُ لِلَّهِ فَإِنْ أَنْتَهُوا فَلَا عُدْوَانَ إِلَّا عَلَى الظَّالِمِينَ ﴿۱۹۳﴾ الشَّهْرُ الْحَرَامُ بِالشَّهْرِ الْحَرَامِ وَالْحُرُمَتُ قِصَاصٌ فَمَنِ اعْتَدَى عَلَيْكُمْ فَاعْتَدُوا عَلَيْهِ بِمِثْلِ مَا اعْتَدَى عَلَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ ﴿۱۹۴﴾ وَأَنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا تَقْلُوا بَآيَاتِكُمْ إِلَى الْهَلَاكَةِ وَأَحْسِنُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ﴿۱۹۵﴾ وَاتَّبِعُوا الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ لِلَّهِ فَإِنْ أُخْصِرْتُمْ فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ وَلَا تَحْلِفُوا زُورًا وَمَنْ حَلَفَ بِتَلَعِ الْهَدْيِ حِلَّةً فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَرِيضًا أَوْ بِهِ أَذًى مِنْ رَأْسِهِ فَفِدْيَةٌ مِنْ صِيَامٍ أَوْ صَدَقَةٍ أَوْ نُسُكٍ فَإِذَا أَمِنْتُمْ فَمَنْ تَمَنَّعَ بِالْعُمْرَةِ إِلَى الْحَجِّ فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ فِي الْحَجِّ وَسَمِعْتُ إِذَا رَجَعْتُمْ تِلْكَ عَشْرَةَ كَامِلَةٍ ذَلِكَ لِئِنْ لَمْ يَكُنْ أَهْلُهُ حَاضِرًا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿۱۹۶﴾

(۲) گهل جار به ناچاری به توپ و جوړه ها چه کی تری قورس و کوشنده هیژ ده بریته سهر دوژمن، له هه مان کاتیشدا شارو دیهات و مزگه وت و قوتابخانه و خسته خانه کانیش بهر زیان ده که نه، ثایا حوکمی ئیسلام بو شه وه ده بی چی بیت؟ وه لام: نه گهر خاوه ناس و کافره کان شه وجوره چه کانه یان به کارهینا، نه وای ئیمه ییش به ناچاری به کاری دینین، به لام تابکری ده بی له وشوینانه ده ستپاریزی بکری.

﴿۱۹۲﴾: فاین انتهوا فاین الله غفور رحیم ﴿۱۹۲﴾ خو نه گهر نه وان جهنگیان وهستان و ده سه ردارتان بوون، شه وه بی گومان خوا زور پۆشه ری گونا هانه، دلؤقان و میهره بانه، تا به لکو بگهرینه وه برواش بینن ﴿۱۹۳﴾: وقاتلوه من حیث تفتنوه من ﴿۱۹۳﴾ له کوشتنیا کول مه ده نه هه تا ئاوا وه فیتنه له ناو ده چی و، هیژو توانایشیا نامینی عه زیه ت و ئازاریشتان به نه و، بوخویان سهر شوو ریسوا ده بن ﴿۱۹۴﴾ ویکون الدین لله ﴿۱۹۴﴾ ئایین و دین و بهرنامه ی ژبان،

ہر بہرنامہ و دینی خوا دہی و، زالیش دہی بہ سہر گشت بہرنامہ کانی تردا ﴿فَانِ اتْتَهَا فَلَ عَدْوَانِ اِلَا عَلٰی الظَّالِمِیْنَ﴾ ٹینجا ٹہ گہر ٹہوان دہ سہر دار بوون و کوٹاییان بہ شیرک ہیٹا و، کولیان بہ دوژمنایہ تی و کاری نامہ ردا نہ یان دا، ٹیتر ہیچ دوژمنایہ تیہک بہرامہ ریان نییہ، مہ گہر لہ سہر ٹہوانہ یان ستہ مہ کارو شہر فروژشبن، ہرکاتیکیش ٹہمانہ دہستیان لہناہقی و بی باوہری ہہ لگرت، ٹیتر لہ گہل ٹہوانیشدا، جہنگ نا کرئی۔

لہ مانگہ حہرامہ کاندہا بی ہو جہنگ نارہواہیہ:

پیغہ مہری خوا ﷺ و موسلمانہ کان لہ سالی شہ شہمی کوچیدا چوون بو عومرہ، بہ لام موشریکہ کان رییان لی گرتن بچنہ ناو شاری مہککہوہ و عومرہ کہ یان بکھن، ٹہمہش لہ مانگی (زیقہ عدہ) دا بوو، دیارہ ٹہمیش یہ کیکہ لہ مانگہ قہدہ غہ کراوہ کان ونا بی جہنگی تیڈا بکرئی، بویہ لہ گہ لیاندا ری ککھوت کہ ٹہمسال بگہر یتہوہو سالی ٹایندہ بیٹہوہ عومرہ کہ ی بکات، ٹیمامی ٹہ حمہد دہ لی: پیغہ مہر ﷺ ہر گیز لہ مانگہ حہرامہ کاندہا جہنگی نہ کردوہو، مہ گہر شہری پی فروژشرا بی، ٹہوسا خوا فہرموی: ﴿۱۹۴: الشَّهْرُ الْحَرَامُ بِالشَّهْرِ الْحَرَامِ وَالْحُرُمَاتِ قِصَاصٌ﴾ مانگی حہرام بہ مانگی حہرام و، شکاندنی ریژی ہرخواہن ریژیکیش تۆلہی ہہیہ، واتہ: ٹہ گہر ٹہوان لہ مانگہ قہدہ غہ کراوہ کاندہا لہ گہ لٹان بہ جہنگ بیٹ، ٹیوہیش بۆتان ہہیہ لہ گہ لیان بچہنگین و حہقی بہرگریٹان ہہیہ ﴿فَمَنْ اعْتَدٰی عَلَیْکُمْ﴾ ٹینجا ہہرکہ سیک دہست دریژی کردہ سہرتان و دہستی پیٹ خست ﴿فَاعْتَدُوا عَلَیْہِ بِمِثْلِ مَا اعْتَدٰی عَلَیْکُمْ﴾ ٹیوہش ہہریہ ٹہندازہی ٹہو دہست بکھنہوہ لی، واتہ: بی زیادہروہی تۆلہی خۆتان بکھنہوہ ٹہ گہرچی مانگی قہدہ غہ کراویش بی ﴿وَ اتَّقُوا اللّٰهَ وَ اعْلَمُوا اَنْ اللّٰهَ مَعَ الْمُتَّقِیْنَ﴾ وہ لہ خوا ترستان ہہ بی و پاریز بکھن و، چاکیش بزائن کہ بہ راستی خوا لہ گہل پاریز کارانہوہ ہمیشہیش پشتگیریان لی ٹہکات، واتہ: ٹہ گہر لہ لایہن ٹہوانہوہ بہ چہک و تہقہ مہنی قورس وگازی ژہراوی لیٹان درا، ٹیوہش بہ ناچاری بہ ہہمان چہک و تہقہ مہنی و ہلامیان بدہنہوہ زیادہروہ مہ بن۔

مال لہ ری خوادا ببہ خشن:

﴿۱۹۵: وَ اَنْفَقُوا فِی سَبِیْلِ اللّٰهِ﴾ تادہ توانن گیان و سامانی خۆتان لہ ری خوادا بہخت بکھن، واتہ: ہہموو جوڑہ چہک و پیڈاویستیہ کی جہنگ بکرن و خۆتانی بۆ نامادہ بکھن ﴿وَلَا تَقْلُوا بِاَیْدِیْکُمْ اِلٰی الْتٰهْلٰکَةِ﴾ خۆستان بہ دہستی خۆتان بہ فہتہرات

مہدہن،، بہم شیوہیہ کہ دارایی نہ بہ خشن و دہست لہ جیہاد ہہ لہ گرن ﴿وَ احْسِنُوا اِنْ اللّٰهَ یُحِبُّ الْمُحْسِنِیْنَ﴾ و خیرو چاکہ بکھن، بہ راستی خوا ٹاکار چاکانی خوش ٹہوی۔ (حوزہ یغہ) ٹہ لی: ٹایہ تی (وَ اَنْفَقُوا فِی سَبِیْلِ اللّٰهِ) لہ بارہی ٹینفاق و بہ خششہوہ لہ ری خوادا ہات (بوخاری)، ریواہیہ تیکی تر دہ لی: لہودہ مہدا ہہندی کس بہ ہہلہ مانای ٹہم ٹایہ تہ یان کرد، تا ٹہبوو ٹہییووی ٹہنساری وتی: مانای ٹہو ٹایہ تہ بہ ہہلہ مہکھن، چونکہ لہ بارہی ٹیمہوہ ہات، ٹہوہ بوو کہ دوا ی سہرکہ و تنی ٹیسلام و دہسہلات بہدہ سترتنی ہہندی لہ خہلکہ کمان وتیان: ٹیمہ ٹہو ماوہیہ زیانیکی زۆرمان دیتوہو لہ بہر دینی ٹیسلام و ٹیستاش ٹیسلام سہرکہ و توہو، چاک وایہ ٹیمہش دہس بکھین بہ پرکردنہوہی کہم و کوریہ کانی رابر دوومان و بۆخۆمان دانیشین و بچہو پیٹہوہ! جا خوادا گہورہش ٹہو ٹایہ تہی نارڈو تی گہ یاندن کہ: ٹہو کارہی ٹیوہ خو لہ ناو بردن و واژہیٹانہ لہ جیہاد، سہیری کتیبی (الصّحیح المسند/ من أسباب النّزول) بکھ۔

جہندہ تیہینیہ ک:

(۱) ٹہ گہر مۆلہ تی دوژمن بدریت دہست پیٹ بخت، لہوانہیہ زیانی گہورہمان لیڈا و سہرکوتمان بکات، دہ ٹایا بۆمان رہواہیہ ٹیمہ دہست پیٹ بچہین؟ و ہلام: بہ لی.. لہ ہہل و مہرجیکی ٹاودا ہیچ گومان و دووڈلی نیہ کہ پیٹ ٹہوان دہستی خۆمان بوہ شیٹین۔ (۲) دوژمن لہ زیان گہ یاندن و زیادہروہی دہست ناگیڑتہوہ مہ گہر بہوہ کہلہ مال و مندالی بدری، ٹایا لہ ہہل و مہرجیکی ٹاودا کاری و ہہا رہواہیہ؟ بہ لی کاتی کہ دوژمن دہستپاریزی نہ کاو لہ ہیرشہکانی واژ نہ ہیٹنی بہوہ نہ بی کہ لہ مال و مندالی بدری، دیارہ لہ کاتی ٹاودا بہ ناچاری لہ مال و مندالیان دہدری و باخ و باخاتیشیان دہسوتینری۔

(۳) جہنگہکانی پیامبہرو ہاوہلان، بہ شیوہی کی گشتی بہرگری لہ عہدالہت و راستی بووہ، چونکہ ٹہوان لہ سہرتاوہ بہ بہلگہوہ نیشانہ خہلکیان بانگ دہکرد بۆلای ٹیسلام، خۆٹہ گہر ہیزیک نہ ہیٹتبی و ہہرہشہی لہ بانگہرہکانی کردبی، ٹہمانیش بۆ پاراستنی گیانی بانگہرہکانی و ہلامیان داوہتہوہ، بی گومان ہہموو ٹہوجہنگانہ ہر لہ ٹہوہ بوون، نک بۆ ٹہوہ کہ بہ زۆر خہلکی موسلمان بکریٹ، ٹایہ تی: (أَفَأَنْتَ تَکْرَهُ النَّاسَ حَتّٰی یُکُونُوا مُؤْمِنِیْنَ) باشتین بہلگہیہ بۆ ٹہو راستیہ۔ جا کہوا بوو ٹہ گہرلہ بانگہواژہ کمان ری گیرا، ہہرہشہش لہ بانگہرہکانمان کرا، ٹہوا ٹیمہیش شیریان لی ہہلدہ گرین و کاری خۆمان ٹہکھین۔

حج و عومره به کاملی به جی بینن:

پاش باسکردنی رۆژوو و، پاشانیش جیهاد، ئیستاش باسی حج و عومره دهکات و دهفرموئ: ﴿ ۱۹۶: وأتموا الحج و العمره لله ﴾ هه ربو خوا حج و عومره به چاکی و به ته وای ئه نجام بدهن، واته ئه گهر نیازی هه ره که له وانه تان کرد، ده بی زۆر به ریک و بیکی جیه جییان بکه و ته نه ا نییه تی خویان لی بینن ﴿ فان احصرتم فما استسیر من الهدی ﴾ ئینجا ئه گهر هه ریکه شیان نه دان بچنه حج، یان عومره، ئابلوقه ی دوژمن کران، وه یان نه خوشی ری پی نه دان و نه تانتوانی ئه رکه کانیان ته وای بکه ن، ئه و سا چهنده ده تانن ئازله بکه نه قوربانی وله ئیحرام بچنه ده ری، چونکه په یامبه ریش ﷺ ئه و کاته که له سالی روودای حوده بییه دا ریکه یان پی گرت، قوربانی دا و ئیحرامی شکاند ﴿ ولا تحلقوا رؤسکم حتی یبلغ الهدی محلّه ﴾ وه نابی سه رتان بتاشن، و ئیحرام بشکینن هه تا ئازله قوربانی و هه دیه کانتان نه گاته جیکه ی دیار یکراوی خوی، واته: له و جیکه یه دا که ریتان لی گیراوه، ئه و جیکه یه حه رم بیئت، یان ده ره وه ی حه رم ده بی ئیوه ییش هه ره له و قوربانییه کانتان سه ر بپرن ﴿ فمن کان منکم مریضا ﴾ ئینجا هه رکه سیکتان نه خوش و له ش به بار بوو ﴿ أوبه أذى من رأسه ﴾ وه یان برین و ئازاریکی له سه ردا بوو ناچار بوو سه ری بتاشی ﴿ ففدیه من صیام أو صدقه أو نسک ﴾ ئه بی یه کی له م که فاره ت و بریتیان بده، واته: ئه گهر که سی پییش ئه وه قوربانییه که ی بگاته جیکه ی خوی، ویستی سه ری بتاشی، ئه بی سی رۆژ به رۆژوو بیئت، وه یان سه ده قه و خیریک بکات (که خوراک شه ش هه ژاره)، وه یان مه ریک یان بزنیک بکاته خیر هه ره له ویدا ﴿ فإذا أمتم ﴾ ئینجا هه رکاتی ترستان له دوژمن نه ما، وه یان له نه خوشی ئاسووده و دلنیا بوونه وه، ﴿ فمن تمتع بالعمرة إلى الحج ﴾ ئه و جا هه رکه سیک له سه ره تا وه ئیحرامی به عومره به ست و ئه رکه و ئه رکه نه کانی به جی هینا، پاشان ویستی به ره ره ببا له عومره و ته مه تتوع بکا هه تا کاتی ئیحرام به جه به ستن، ئینجا ئیحرامی به حج به سه ته وه ﴿ فما استسیر من الهدی ﴾ چ هه یوانیکی له ده ست دی ده بی بیکاته قوربانی ﴿ فمن لم یجد ﴾ ئه و جا هه رکه سیک بوی نه کراو ده ستی نه رویشت ﴿ فصیام ثلاثة أيام فی الحج ﴾ ده بی له باتی ئه وه - به ره له رۆژی عه ره فه - سی رۆژان له رۆژه کانی حج، به رۆژوو بیئت ﴿ و سبعة إذا رجعت ﴾ وحه وت رۆژیش هه رکه گه رانه ماله وه ﴿ تلك عشرة كاملة ﴾ به مه ده بیته ده رۆژی ته وای، ده سا ئیوه ش ته مه پشتگوئی نه خه ن ﴿ ذلک لمن

لم یکن أهله حاضری المسجد الحرام ﴾ ئه و ته مه تتوع و ئیحرام به عومره به سه تنه، ئینجا به حج، ئه و که فاره ته ش بوکه سیکه که خوی و مالو مندالی نیشه جیی (مه ککه) و مه سجید و له حه رام نه بن، واته: خه لکی ده ره وه ی حه رم بیئت، ئه و سا موته ی بوه یه، چونکه خه لکانی مه ککه زۆر به ئاسانی حج و عومره بکه ن، بویه ئه و رووخسه ته یان بو نییه. هه رکاتیکیش به بو نه ی نه خوشییه وه گه مار و دران و نه یان توانی حج، یا عومره ته وای بکه ن، هه میسان بو یان نییه قوربانی بکه ن وله ئیحرام بیته ده ری، به لکو هه رده بی به هه رجوری بو یان ده کری هه موو پایه کانی حج و عومره ته وای بکه ن. ئیمامی (مالیک) و ئیمامی (شافعی) ده لین: (موحسه ر/ واته: ری لیگیرا) به نه خوشی، نابی قوربانی بدا له ئیحرام بیته ده ری، به لکو ئه گهر سالیکیشی پی بچی هه رده بی به و ئیحرامه وه بمینیتته وه تا ته واف ده کات، به لام زانیانی تر ده لین ئه ویش وه (موحسه ر) ی تر وایه. ﴿ واتقوا الله واعلموا أن الله شدید العقاب ﴾ ده بی به چاکی له خوا بترسن و، باش بزنان که به راستی خوا له توله سه ندا توندو تیژو سه ختگیره، ده سا هه چکاتی سه ریچی لی نه که ن و به رنامه که ی نه گۆرن.

مانگه کانی ئیحرام به حج:

﴿ ۱۹۷: الحج أشهر معلومات ﴾ گه رمه ی هه جکردن چهنده مانگیکی دیار یکراون، ئه مه ییش هه ره له ئیبراهیمه وه ﷺ هه تا ئیستا هه ر وابووه، واته: کاتی ئیحرام به حج به سه تن ته نه مانگی شه شه لان و ناوجه ژنان و ده رۆژه ی سه ره تای مانگی حه جه، که وابوو پییش ئه وانه یا دوی ئه وانه ئیحرام به حج دانامه زری. ﴿ فمن فرض فیهن الحج ﴾ ئینجا هه رکه سی بریاریدا له و مانگانه دا حج بکا، ئیحرامیشی بو به ست ﴿ فلا رفث ولا فسوق ولا جدال فی الحج ﴾ ده بی چاک بزانیست که تخونی ژنان که وتن و به دکاریکردن و ناو و ناتوره لیک هه لدان و ده مه قالی و قه له گه ل یه کتر کردن و شه ر و هه را له حه جدا نین، واته: ئه بی ده ست له و کرده وانه هه لگری، هه تا ریژی مالی خوا، ریژی کارو کرده وه کانی حج و عومره ی تیا ده رکه وئی ﴿ وما تفعلوا من خیر یعلمه الله ﴾ دلنیا شین هه ر کاریکی چاک ئه نجام بده ن خوا ده یزانی و ئاگاداره پیی که وابوو له هه موو کاتا خیرخواز و ئاکارچاکبن، به تاییه تی له کاتی حه جدا ﴿ وتزودوا فإن خیر الزاد التقوی ﴾ ده سا هه ول بده ن تۆشه و زادی سه فره ی حه جتان ئاماده بکه ن تا له ریکا و باندا ده ست له مه ردم پاننه که نه وه و، ئاتاج و مۆتاج نه بن، به لام له گه ل ئه وه شدا چاکترین زه خیره و تویشوو بۆتان ته وای

پاریزگارییه له دهستانکردنه وه له خه لك و، دوور كهوتنه وه له گوناج. (ئیبین عه بباس) ته لئیت: (یه مه نی) یه كان دههاتنه هه ج و له ماله وه تۆشه یان هه لئه نه گرت و دهیانگوت: ئییه خه لکیکین ته وه کولان به خوابه و پالمان به وه وه داوه و په کمان ناکه وی، جا کاتی ته گه یشتنه (مه دینه) ئاتاج و موتاج ده که وتن و په نایان به م و به و

الْحَجُّ أَشْهُرٌ مَّعْلُومَةٌ فَمَنْ وُضِعَ فِيهِمْ الْحَجُّ فَلَا رَفَثَ وَلَا فُسُوقَ وَلَا جِدَالَ فِي الْحَجِّ وَمَاتَ فَعَلُوا مِنْ خَيْرٍ يَعْلَمُهُ اللَّهُ وَتَكْزُودُوا فَإِنَّ خَيْرَ الزَّادِ الْقَوَى وَأَتَقُونَ بِتَأْوِيلِ الْأَنْبِ ﴿١٧٧﴾ لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَبْتَغُوا فَضْلًا مِنْ رَبِّكُمْ فَإِذَا أَفَضْتُمْ مِنْ عَرَفَاتٍ فَأَذْكُرُوا اللَّهَ عِنْدَ الْمَشْعَرِ الْحَرَامِ وَاذْكُرُوهُ كَمَا هَدَيْكُمْ وَإِنْ كُنْتُمْ مِنْ قَبْلِهِ لَمَنِ الصَّالِينَ ﴿١٧٨﴾ ثُمَّ أَفِيضُوا مِنْ حَيْثُ أَفَاضَ النَّاسُ وَاسْتَغْفِرُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٧٩﴾ فَإِذَا أَفَضْتُمْ مِنْ سِكَكِكُمْ فَأَذْكُرُوا اللَّهَ كَذِكْرِكُمْ آبَاءَكُمْ أَوْ أَشَدَّ ذِكْرًا فَمِنْ النَّاسِ مَنْ يَقُولُ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا وَمَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ خَلْقٍ ﴿١٨٠﴾ وَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ ﴿١٨١﴾ أُولَئِكَ لَهُمْ نَصِيبٌ مِمَّا كَسَبُوا وَاللَّهُ سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿١٨٢﴾

دهبردو دهستان ددهایه سوال! ته وسا ئایه تی: (وتزودوا...) هات و هه له که ی بۆ راستکردنه وه. (ئیمامی بوخاری). ﴿واتقون یا أولى الألباب﴾ ته ی خاوه نانی ئاوه زوو بیر! دهبی له یاساکانی من پاریز بکه ن واته: فه رمانه کانم جیبه جی بکه ن و سه ریچی مه که ن.

بازرگانی له سه فه ری هه جدا ره وایه:

بوخاری له (ئیبین عه بباس) وه ته لی: له سه رده می جاهیلیه تدا له بازاره کانی: (عوکازو، میجه نه وه، زوله جان دا خه لك کۆ ده بوونه وه بۆ بازرگانی، جاکاتی ئیسلام هات ته وه کاره یان به گوناج داده نا و، نه ده بوو بچه نه وه شوینانه ته گهر بۆ هه ج هاتبن، ته وسا ئایه تی: (لیس علیکم جناح.. هات و راستیه که ی بۆ روئن کردنه وه و فه رموی. ﴿١٩٨﴾ لیس علیکم جناح أن تبتغوا فضلا من ربکم﴾ گوناختان ناگات ته گهر له ماوه ی هه جدا له په ره رده گارتان رزق و روژی بخوازن و، بازرگانی بکه ن، واته:

که هاتن بۆ هه ج هه ر به مه به ستی خاوه بین، ته و جا له پال ته وه شدا ته گهر کرین و فروشتنیش بکه ن بۆ ژبان و گوزهرانتان هه ج قهیدی نییه ﴿فإذا أفضتم من عرفات﴾ جا که ویستتان له (عرفات) داگه رین و بینه خوار ی بۆ "موزده لیه" ﴿فاذكروا الله عند المشعر الحرام﴾ هه ر که گه یشتنه (مه شه رولحه رام) که کۆیه که له خوارووی موزده لیه وه زیکرو یادی خوا بکه ن ﴿واذكروه كما هداکم﴾ وه سوپاسیشی بکه ن له به ر ته وه که هه ج شه ر زاییتان نه بوو خستنییه سه ر ریی راست و مه ناسکی هه جی تی گه یاندن ﴿وإن كنتم من قبله لمن الضالین﴾ خو به راستی ئیوه پیش هیدایه ت و رینمایی خوا سه ر لیشیواو و گومرا بوون و، نتان ته زانی به شیوه یه کی راست و دروست ئاداب و ته رکه کانی هه ج ته نجام به دن.

چه نه روونکردنه وه یه ک:

(١) کاتی وه ستان له روژی (عه ره فه) دا پاش نیوه روژی روژی نۆیه می زیحه ججه یه، هه تا که میک به رله هه له اتنی خوری روژی دهیه می زیحه ججه، واته روژی جه ژنی قوربان. ته مه رای ئیمامی مالیک و ته بوحه نیفه و شافعی یه "خوا لییان خوش بیته" خو ته گهر پیش ئاوا بوونی خوری روژی عه ره فه، سنووری عه ره فه ی به جیبه یشت، ته وا جه ماوه ری زانیان ته لی: هه ر هه ججه که ی دروسته، به لام له باتی ته وه ده بی په زی سه ر بر ی.

(٢) له قسه یه کی پیشه و شافعی دهیه که: چوونه موزده لیه وه شه و له وی مانه وه واجبه، جائه گهر حاجی بۆ نه کرا شه و له وی بمینیتته وه، ده بی فیدی و بریتی بدا.

(٣) داگه رانه خواره وه له عه ره فاته وه بۆ (مشعر الحرام) ی موزده لیه دوای خوژئاوای روژی نۆیه می مانگه، واته: شه وی جه ژن.

(٤) مه به ست له هه ج و عومره دا ده بی ته نه ره زامه ندی و خوشنودی خوا بیته، جادوای ته و نییه ته وه نه جامدانی ته رکه کانیان، ته گهر که سیك کرین و فروشتن و ماله له ش بکات "به شیوه یه کی په سه ندو جوان" ره وایه و گوناخی نییه. ﴿١٩٩﴾ ثم أفيضوا من حيث أفاض الناس﴾ له پاشان له هه ر کۆیه خه لك داگه ران بۆ (مینا) ده بی ئیوه شه هه ر له ویوه داگه رین واته: ئیوه "ته ی قوره ش و ده وه له مه نده کان" خوژتان له وه خه لکه جیا مه که نه وه، با هه مووتان یه کسان بن و خو به گه وه دامه نین و، گشت پیکه وه ئاداب و پایه کانی هه ج جیبه جی بکه ن ﴿واستغفروا الله﴾ له و نافه رمانی و سه ریچییه تان داوای لیبووردن له خوا بکه ن ﴿إن الله غفور رحیم﴾ چونکه به راستی خوا له تاوان و گوناخان زور لیبوورده و دلاوایه.

عیبره تیان گرتباو سوپاسگوزاری خویان کردبا، که چی زورکیان پشتیان لی هه لکردن و گورپانه وه به کوفر، دلیانین ﴿ومن بیدل نعمة الله﴾ هه رکه سئی نیعمه ت و به خششی خوا بگورئی، واته: له باتی نه وه نه و نیشانانه بکاته هوی رینموونی بو خوی که چی له خواپه رستی لابتات ﴿من بعد ماجاء ته﴾ به تاییه تی پاش نه وه که به لگه کانی بوهاتن، بروای پی هیئان، هه رکه سئی کاری لاساری ئاوا بکات، له قیامه تا تووشی سزای خوی نه بی ﴿فان الله شدید العقاب﴾ بی گومانیشه سزاو تولهی خوا زور گران و سه خته، خوی گه وره به لگه و نیشانانه یه کی زوری دا به جوله که کان له سه رده سئی مووسادا ﴿الکذبة﴾ که چی باوه ریان پی نه کردن و، له باتی نه وه پشتیان له مووسا کرد ﴿٢١٢﴾: زین للذین کفروا الحیاة الدنیا ﴿ثیانی﴾ نه م دونیایه بو کافران و بی باوه ران، جوان کراوه و رازینراوه ته وه، به شیویه که خویانی بؤداده نیئ ﴿وسخرون من الذین آمنوا﴾ گالته و گه پیش به و که سانه ده که ن باوه ریان هیئاوه، پییان نه لیئ سه یرکه نه مانه ثیانی نه م دونیایه یان چون له خو حرام کردوه ﴿!﴾ والذین اتقوا فوقهم یوم القیامة ﴿بالیره دا نه و کافران هه رلاقرتی خویان بکه ن، چونکه نه و که سانه ی که له دونیادا پاریز گارییان له سنووره کانی خوا کردوه، له روژی دواپییدا له سه رووی نه وانه وه ده بن و ثیانی خووشی هه تا هه تاییشیان هه یه ﴿والله برزق من یشاء بغير حساب﴾ خوا بوه رکه سیئ خوی بیه ویست رزق و روژی فراوانی نه داتی له دونیاو له قیامه تا "بی ژماره ولییرسینه وه و لیکنه یه وه.

مهردم گشت یه ک به ره بوون:

(ئیبن جهرین) ده لی: نیوان (ئاده م و نوح) ده سه ده بوو، نه و خه لکه هه موو له سه ر هق و راستی بوون، پاشان هه راو ناکوکیه کیان بوو لیئک ترازان و نه و سا بویه کخستنه وه یان پیغه مبه ر گه لیکی نارد، وه ک ده فهرموئی: ﴿٢١٣﴾: کان الناس امة واحدة ﴿له سه ره تاوه هه موو خه لک یه ک ده سته و یه ک به ره بوون، گشت له سه ر ثاینیکی پاک و راست و دروست بوون، به بی یه کتر نه نه ژیان، نه بو هاوکاری یه کتریان بکر دایه، که چی ورده ورده له نه نجامدا جیاوازی و ناکوکی که وته نیوانیانه وه لیئک ترازان ﴿فبعث الله النبین مبشرین و منذرین﴾ ثینجا خوا په یامبه رانی نارد موژده دهرین (به پاداشت، بو نه وانه یان پروایان هه یه) ترسینه ریش بن (بو نه وانه یان، جیاوازی و ناکوکی نه که ن). ﴿وأنزل معهم الکتاب بالحق﴾ وه کتیب و نامه ی هق و راستیشی له گه ل ناردن؛ واهرئه که وئی که هه ریه یامبه رهی نامه ی تاییه تی خوی پی بووه،

﴿لیفسد فیها و یهلك الحرث والنسل﴾ بو نه وه ی خراپه ی تیدا بکاو، مه زراو کشت و کیلگه و توره مه له ناو ببأ ﴿والله لا یحب الفساد﴾ هه رگیز خوا له به د فهری خووشی نایه ﴿٢٠٦﴾: و اذا قبل له اتق الله أخذته العزة بالإثم ﴿هه رکه پییشی بگوتری: ده بی له خوا ترست هه بی، نه و سا ده مارزی، زیاتر به ره و تاوان و گوناج ده بیات، ﴿فحسبه جهنم و لبس المهاد﴾ جه هه نه می بو به س ده بیئ، دیاره نه و جیه کی زور خراپه! ﴿٢٠٧﴾: ومن الناس من یشری نفسه إبتغاء مرضات الله ﴿له ناو خه لکی، مروئی وایش هه یه له به ر زای خوی گه وره گیانی خوی ده به خشی ﴿والله رءوف بالعباد﴾ خوایش له ته ک به ننده کانی خویدا به به زه بی و دلوفانه

نیسلامت ده بی گشت قبول بی:

﴿٢٠٨﴾: یا ایها الذین آمنوا ادخلوا فی السلم كافة ﴿نه ی گه لی خاوه ن باوه ران! ده بی هه مووتان ئاماده ی چوونه ناو فهرمانی خوابن ﴿ولا تتبعوا خطوات الشیطان﴾ هه رگیزیش پی مه نیئنه جی پی شه یتان ﴿انه لکم عدو مبین﴾ چونکه دیاره که شه یتان به ئاشکرا دوژمن تانه ﴿٢٠٩﴾: فان زلتم من بعد ماجاء تکم البینات ﴿نه و سا پاش نه وه که نه و به لگه ئاشکرایانه تان بوه ات، خو تان خلیسکان ﴿فاعلموا ان الله عزیز حکیم﴾ ده بی چاک بزائن به راستی خوا زور به توانا و به ده سه لاته، ئاگا دارو کار جوان وله کارزانه ﴿٢١٠﴾: هل یظنون إلا أن یأتیهم الله فی ظلل من الغمام والملائكة وقضى الأمر ﴿ئاخو په یره وانی شه یتان بی له مه له روژی قیامه تا خوی گه وره له په له هه وریکی سپیدا بیته لایان و داوه رییان بکا، فریشته کانیش به ریز ئاماده ببین بو تیپه رانی برپاره کانی خوا، دادگایشیان بپرته وه و، بنیردرین بو دوزخ، ده بی به دهر له مه چاوه روانی چی بن؟ ﴿والی الله ترجع الامور﴾ نه و ساش نه نجامی هه موو کاری به ینرته وه لای خوی گه وره و به دادگه رانه داوه رییان بکات، ئیمامی (ته به ری) له فهرمووده یه کی دریزدا شیوه ی هاتنی خوی گه وره ی بؤدداگایی مه رد رۆشن ده کاته وه له به شیکی نه و فهرمووده دا هاتوه: ﴿.. فیشفعه الله ویأتی فی ظلل من الغمام..﴾ واته: خوا شه فاعه تی پیغه مبه ر ﴿وهرده گری و، خویشی دیت بؤدداگایی خه لک.

به نی ئیسرائیل به چاکه ی خوا نازان!

﴿٢١١﴾: سل بنی اسرائیل کم آتیاهم من آية بینة ﴿له به نی ئیسرائیل" نه وه کانی یه عقوب" بیرسه! نه ری ده زانن که چه ن دین به لگه و نیشانیه روونمان بؤناردوون نه بوایه پاش نه و به لگانه

ثیتر قهواره که ی زور بووییت، یان کهم، نووسرا بیته وه یان نا
 ﴿لِحَکْمِ بَيْنِ النَّاسِ فِيمَا اخْتَلَفُوا فِيهِ﴾ تا نه وه ی بوویه کیشی
 نیوانیان و، ناکوکی و دوو بهر کییان تییدا هه بوو، بۆیان شی
 بکاته وه، واته: نابی حوکمی لابه لایی بۆ خۆی بریار بدو هه ق و
 ناهق تیکه لاو بکا به لکو پیویسته به یاسایه کی خوایی نهو کاره
 بکاو، هه ق وناهق لیک بکاته وه ﴿وما اختلف فيه الا الذين او
 توه﴾ خو هه ر نهوانه یان لهو بهرنامه و کتیبه دا ناکوک بوون، که
 له پییدا کتیبیان پی درابوو ﴿من بعد ما جاءتهم البينات﴾ نهویش
 پاش نهو هه موو به لگوو نیشانه رووانه بۆیان هاتن ﴿بغا بينهم﴾
 جیاوازی و دزایه تییه که شیان هه ر له بهر ئیره ی و هه ساده تی
 ناوخیان بوو تا وای کرد پیک نه یه ن، واته: وه نه بی راستیه کانیان
 لی ون بووییت، نه خیر به لکو ته نه هه سادته بوو دهسته دهسته ی
 کردن و روو به رووی یه که وهستان وه قبان لی گوم بوو ﴿فهدى الله
 الذين آمنوا لما اختلفوا فيه من الحق باذنه﴾ ئینجا نهوانه ی
 باوهریان هینابوو، خوی گه وره به فهرمانی خوی شاره زو رینوینی
 کردن وتی گه یاندن که هه ق وراستی له چیدایه و قسه و بۆچونی کی
 راسته ﴿والله يهدي من يشاء الى صراط مستقيم﴾ خوا هه ز
 له هه ر که سی بکات رینمایه ئه کات بۆ ریگی راست و دروست
 و کیشه که ی یه کلا ده کاته وه.

سه رنجیک: له وه نه چیت هه موو ئوممه ت وگه لیک په یام به ریکی
 بووی به نامه ی شه وه، به لام به هو ی دوور که وتنه وه ی زه مان تیکه ل
 و پیکه لیان کرد بیت، بۆیه لای فارسه کان وهیندییه کان هه ندی نامه
 و کتیب هه یه باسی ئایینیانی تییدا یه.

داوای یارمه تییان له خوا کردو، خوایش فهرمووی: ﴿الا ان
 نصر الله قریب﴾ ئاگادار بن و مزگینی بی که به راستی یارمه تی خوا
 بۆ موسلمانان نزیکه و بهم زوانه دی. به لی یاسای خواجه که به بی
 چه شتنی عه زیه ت و ئازارو نه شکه نهجه به تابیته له گۆره پانی
 جهنگدا یارمه تی نایه.

سَلِّ بَنِي إِسْرَءِيلَ يٰ اَيُّهَا النَّبِيُّ مَنْ اَتَيْنَهُمْ مِنْ اَيِّمٍ يَنْتَوُا مِنْ يَدَيْكَ نِعْمَةً
 اَللّٰهُ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُ فَاِنَّ اَللّٰهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٢١٥﴾ زَيْنَ لِلَّذِينَ
 كَفَرُوا الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا وَسَعَوْا مِنَ الَّذِينَ اٰمَنُوا وَالَّذِينَ
 اَتَقَوْا فَرَقَهُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَاللّٰهُ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ
 ﴿٢١٦﴾ كَانَ النَّاسُ اُمَّةً وَاحِدَةً فَبَعَثَ اَللّٰهُ النَّبِيَّ مُحَمَّدًا مِّنْ
 وَمُنْذِرِينَ وَاَنْزَلَ مَعَهُمُ الْكِتٰبَ بِالْحَقِّ لِيَحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ
 فِيمَا اَخْتَلَفُوا فِيهِ وَمَا اَخْتَلَفَ فِيهِ اِلَّا الَّذِينَ اُوْتُوْهُ مِنْ بَعْدِ
 مَا جَاءَتْهُمْ اَلْبَيِّنٰتُ بَعِيًا بَيْنَهُمْ فَهَدٰى اَللّٰهُ الَّذِينَ اٰمَنُوا
 لِمَا اَخْتَلَفُوا فِيهِ مِنَ الْحَقِّ بِاِذْنِهِ وَاللّٰهُ يَهْدِي مَنْ يَشَآءُ لِمَنْ
 صِرَاطٌ مُّسْتَقِيْمٌ ﴿٢١٧﴾ اَمْ حَسِبْتُمْ اَنْ تَدْخُلُوْا الْجَنَّةَ وَلَمَّا
 يٰ اَيُّكُمْ مِّثْلَ الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلِكُمْ مَسْتَهْمُ الْاَسَآءِ وَالضَّرَآءِ
 وَزُلْزَلُوْا حَتّٰى يَقُوْلَ الرَّسُوْلُ وَالَّذِينَ اٰمَنُوْا مَعَهُ مَتٰى نَصَرَ اَللّٰهُ
 اَلَا اِنَّ نَصَرَ اَللّٰهُ قَرِيْبٌ ﴿٢١٨﴾ يَسْأَلُوْنَكَ مَاذَا يُنْفِقُوْنَ قُلْ
 مَا اَنْفَقْتُمْ مِنْ خَيْرٍ فَلِلّٰهِ وَلِلَّذِيْنَ وَالَافْرَاقِيْنَ وَالْيَتٰمٰى وَالسَّكِيْنِ
 وَابْنِ السَّبِيْلِ وَمَا تَفْعَلُوْا مِنْ خَيْرٍ فَاِنَّ اَللّٰهَ بِهٖ عَلِيْمٌ ﴿٢١٩﴾

مال به کی دهبه خشریت؟

به ختو خورایی ناچنه بهه شته وه:

﴿٢١٥: يسألونك ماذا ينفقون﴾ لیت ته پرسن نه ی پیغه مبه ر ﴿﴾:
 چ جو ره سامانیك ئینفاق بکه ن و به کیشی بدهن؟ دیاره نه م خیرو
 به خششه غهیری زه کاته ﴿قل ما أنفقتم من خیر﴾ له وه لامدا
 بییان بلئ: هه رشتیکی چاک و خاوین، بتانه وی بیکه نه خیرو،
 له ربی خوا بیبه خشن کاریکی په سهنده ﴿فللوالدين والأقربین
 والیتامی والمساکین وابن السبیل﴾ و بیدهن به باوک و دایک و
 خزمی نزیکتان و هه تیوان، بی نه وایان و، ریبواران (نهوانه ی له
 ریگا داماون). پیویسته مرؤف هه رگیز مافی باوک و دایک و خزمانی
 پشتگو ی نه خا، وه له خیرو خیراتیشدا پیشیان بخا ﴿وما تفعلوا
 من خیر فإن الله به علیم﴾ نه هه ر نه وه، به لکو هه ر چاکه یه کی تر
 ئیوه بیکه ن خوا پیی به ئاگا و زانایه و پاداشیشتان نه داته وه.

﴿٢١٤: اَمْ حَسِبْتُمْ اَنْ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ﴾ ئاخو ئیوه به لاتانه وه
 وایه که هه ر به ئاسانی ده چنه بهه شته وه بهر له دیتنی ته نگانه و
 ناخوشی؟ ﴿ولما یأتکم مثل الذین خلوا من قبلکم﴾ که چی
 نه وه ی به سه ر پیشیانانانا هاتو وه، تووشی گه لانی ئیماندار ی پیش
 ئیوه بوو، هیشتا به سه ر ئیوه دا نه هاتو وه ﴿مستهم البأساء والضراء
 وزلزلوا﴾ نهوان تووشی گه لی سه ختی وه ژاری و ناخوشی
 و برسیه تی و چه وسانه وه بوون، زور به توندی ته کانیان خوار دوو
 که وتنه چرکه چرک و له رزه له بهر ده م نه هاهمه تییه کاندن ﴿حتى
 یقول الرسول والذین آمنوا معه متی نصر الله﴾ نهو قوناغه سهخت
 وناله باره نه وهنده درێزه کیشا په یام بهر ﴿﴾ و نهو برودارانه ش
 له گه لیا بوون دهیانگوت: ده بی یارمه تی خوا که ی بیت و، که ی
 بیت به هانامانه وه؟! به لی حالیان نه وهنده بهد بوو ئارامیان نه ماو،

جیهاد له‌سەر موسلمانان فەرزه:

﴿ ۲۱۶ ﴾: کتب علیکم القتال وهو کره لکم ﴿﴾ له‌سەرتان جهنگ نوسراوه - له‌گەڵ بێ‌باوه‌رێدا بیکەن - دیاره جه‌نگیش شتیکی قورس و ناره‌حه‌ته‌و خوشتان لێنایه، دل و ده‌روون هه‌زی

کُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ وَهُوَ كُرْهُ لَكُمْ وَعَسَى أَنْ تَكُونُوا
شُعَبًا وَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ وَعَسَى أَنْ تُجِبُوا شَيْئًا وَهُوَ شَرٌّ لَّكُمْ
وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٢١٦﴾ يَسْأَلُونَكَ عَنِ الشَّهْرِ
الْحَرَامِ قِتَالٍ فِيهِ قُلْ قِتَالٌ فِيهِ كَبِيرٌ وَصَدُّ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ
وَكُفْرٌ بِهِ وَالْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَإِخْرَاجُ أَهْلِهِ مِنْهُ أَكْبَرُ
عِنْدَ اللَّهِ وَالْفِتْنَةُ أَكْبَرُ مِنَ الْقَتْلِ وَلَا يَزَالُونَ يَقْتُلُونَكُمْ
حَتَّى يَرُدُّوكُمْ عَنْ دِينِكُمْ إِنِ اسْتَطَاعُوا وَمَنْ يَرْتَدِدْ
مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ فَيَمُتْ وَهُوَ كَافِرٌ فَأُولَئِكَ حَبِطَتْ
أَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ
هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٢١٧﴾ إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ
هَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أُولَئِكَ يَرْجُونَ رَحْمَتَ
اللَّهِ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٢١٨﴾ يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْخَمْرِ
وَالْمَيْسِرِ قُلْ فِيهِمَا إِثْمٌ كَبِيرٌ وَمَنْفَعٌ لِلنَّاسِ وَإِثْمُهُمَا
أَكْبَرُ مِنْ نَفْعِهِمَا وَيَسْأَلُونَكَ مَاذَا يُنفِقُونَ قُلِ الْمَوْفُ
كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿٢١٩﴾

به‌شەر هاتن له (أشهر الحرم) دا:

﴿ ۲۱۷ ﴾: يسألونك عن الشهر الحرام قتال فيه ﴿﴾ لیت ئەپرسن له‌باره‌ی جهنگ کردن له‌مانگی هه‌رامدا: ناخۆ ره‌وایه‌و مۆله‌ت هه‌یه، یا نا؟ په‌یامبه‌ر ﴿﴾ (عەبدوللای کوری جه‌حشی) پورزای خۆی له‌مانگی جه‌مادی دووه‌مدا پێش رووداوی به‌در به‌ دوومانگ له‌گەڵ هه‌شت که‌سی کۆچه‌رییدا نارد، ئەوه‌بوو له‌ رینگادا ئەوقه‌ی سێ که‌سی قورەیش بوون و، یه‌کیکیان لێ کۆژراو، دوانیان لێ دیل کران و هینانیان بۆ خزمه‌ت په‌یامبه‌ر ﴿﴾، ئەویش ئەو کاره‌ی پێ‌ناخۆش بوو، چونکه‌ رێکه‌وتی به‌رواری یه‌کی "ره‌جه‌ب" ی ده‌کرد واته‌: مانگه‌ قه‌ده‌غه‌ کراوه‌کان، جا قورەیش لێیان کرده‌ هه‌را که‌ موحه‌مه‌د ﴿﴾ له‌ مانگه‌ هه‌رامه‌کاندا جه‌نگی هه‌لال کردووه‌ خۆای گه‌وره‌ش فەرمووی: ﴿﴾ قل قتال فيه كبير ﴿﴾ له‌ وه‌لامدا بلی: به‌لێ جه‌نگ کردن له‌م جو‌ره‌ مانگاندا کارێکی زۆر گه‌وره‌و گوناوه‌، ﴿﴾ وصد عن سبيل الله وکفر به‌ ﴿﴾ به‌لام رینگرتن له‌ رێگه‌ی خواو بێ‌ پروایی به‌خواو ﴿﴾ والمسجد الحرام و إخراج أهله منه أكبر عند الله ﴿﴾ جه‌نگ کردن له‌مزگه‌وتی هه‌رامداو ده‌رکردن و ده‌ربه‌ده‌رکردنی خه‌لکه‌که‌ی، ئەمانه‌ گشت له‌لای خوا زۆر گه‌وره‌و گرانه‌ترن له‌جه‌نگی مانگه‌ هه‌رام کراوه‌کان، که‌وابوو ئەو کاره‌ که‌له‌ده‌ستی عەبدوللأوه‌ که‌وته‌وه‌ له‌و رینگرتنه‌ له‌دینی خواو، کافر بوون به‌خواو، ئەشکه‌نجه‌و نازاردانی موسلمانان له‌لایه‌ن قورەیشه‌وه‌ ئەو کاره‌ی عەبدوللأیش له‌وه‌ی قورەیش گه‌وره‌تر نییه‌ ﴿﴾ والفتنة أكبر من القتل ﴿﴾ وه‌ نازاوه‌ و فیتنه‌ نانه‌وه‌ش له‌ کوشتن و جه‌نگ کردن و زۆره‌ینان بۆ موسلمانان تاپاشگه‌زبنه‌وه‌ له‌ جه‌نگ له‌ مانگی هه‌رامدا خراپترو گه‌وره‌تره‌ ﴿﴾ ولا يزالون يقاتلونكم حتى يردوكم عن دينكم إن استطاعوا ﴿﴾ بێ‌گومانین هه‌میشه‌ ئەو بێ‌باوه‌رانه‌ جه‌نگتان له‌گەڵ ده‌که‌ن و هه‌رگیز کۆتایی ناهینن و ده‌ست هه‌لناگرن "تائه‌گه‌ر بۆیان بگونجی" له‌ ئایینتان

پێ‌ ناکا چونکه‌ کوشتن و پرین، به‌خت کردنی دارایی و، به‌جێ هێشتنی نیشتمانی تیدایه‌ "به‌لام ئەگه‌ر چی ئاوايش بێت هه‌ر جیهاد هۆی سه‌رفرازیتانه‌" ﴿﴾ وعسى أن تکرهوا شيئا وهو خير لکم ﴿﴾ له‌وانه‌یشه‌ له‌شتیک هه‌زنه‌که‌ن و ناخۆش بێت لاتان، به‌لام خێروچاکه‌ی تیدا بێت و به‌خێریش گه‌ری ﴿﴾ وعسى أن تحبوا شيئا وهو شر لکم ﴿﴾ ره‌نگه‌ هه‌زتان له‌هه‌ندێ شت بێ و پێشستان خۆش بێت که‌چی شه‌رو خراپ بێت و ناکامه‌که‌ی باش نه‌بێ؛ مرۆف به‌ سروشت هه‌ر دانیشتنی پێ‌ خۆشه‌، به‌لام دانیشتن و خۆدزینه‌وه‌ له‌جیهاد ریسوایی و ژێرده‌سته‌یی به‌دواوه‌یه‌ ﴿﴾ والله يعلم وأنتم لا تعلمون ﴿﴾ بێ‌گومان خوا خۆی ئەزانی چ شتی چاکه‌و چ شتی خراپه‌، به‌لام ئیوه‌ نایزانن. (زوه‌ری) ئەلێت: جیهاد له‌سه‌ر هه‌موو که‌سێک واجب و پێویسته‌؛ ئیتر به‌عه‌مه‌ی له‌ جیهادا بێت، یان دانیشتییت، بۆ ئەوه‌ که‌هه‌رکاتێ داوای یارمه‌تی لێ‌کرا، بۆ به‌ره‌ی جیهاد، وه‌ یا هاواری بۆهینرا، وه‌ یا وترا بچۆ بۆ گۆره‌پانی

وهرده گپرن ﴿ ومن يرتدد منكم عن دينه ﴾ جا ههركه سيكتان له ئاييني خوى پاشگهز بپتهوه ﴿ فيست وهو كافر ﴾ و به كافريش بمرى ﴿ فأولئك حبطت أعمالهم في الدنيا والآخرة ﴾ ئەوانه كه به كافرى دهمرن كارو كرده ويان له ههردوو دونيا به فيرو ئەروا، لهم دونيايه دا له خيرو بيرو ئيسلام بى بهش ئەبن و، مامه لهى بى بروايان له گهه ئهكرى، له ولايش هيچ پاداشتيكى خيريان ناييت ﴿ وأولئك أصحاب النار هم فيها خالدون ﴾ ده شبنه هاوهل و هاوپپى دوزخ و، به ههتاهه تايش لهوى ئەمينهوه.

روونكر دهنه ويه ك: ئيمامى (مالك) و ئيمامى (ئهبو حنيفه) ئەلن: ههركه سى به كافرى، وه يا به (مورتهدى) مرد، هه رچى كارو كرده وهى چاكيشى هه بى به فيرو ئەروا و با تل ئەبى، وه ههروه ها ئيمامى (شافعى) و بگره كوى زانايينش ئەلن: ته نانه ت ئەگه ر تهوبه ش بكا پاش له دين وه رگه رانه كهى و موسولمان بپتهوه ده بى هه موو كاره چاكه كانى بكا ته وه وه قه زايان بكا ته وه، بۆ نموونه: ئەگه ر هه جى كر دبى، ده بى ئيستا دووباره بيكا ته وه، به لام ئيمامى (شافعى) به ته نها خوى ئەل: گپران ه وه كرده وه يان ناوى. له نيو زاناکانا كيشه يه كه هيه: ئايا مرويه كى له دين وه رگه راره وه (مورتهد) دس به جى ده كوژرى، يا مؤلت دهرى، ئەگه ر موسلمان نه بوويه وه ئەوسا ئەكوژرى؟ جه ماوه رى زانايان ئەلن: داواى تهوبه ي لى ئەكرى، جائه گه ر هه ر سوور بوو له سه ر كوفره كهى ئەوا ئەكوژرى، به لام پيشه وا (مالك) ئەل: ئەگه ر كه سى جوينى به پيغه مبه ردا، ئەوه دس به جى بى ئەوهى داواى تهوبه ي لى بكرى ئەكوژرى. دياره هه موو خاوه ن رايه كانيش به لگه ي خويانيان هيه. ﴿ ۲۱۸: إن الذين آمنوا والذين هاجروا ﴾ بى گومان ئەوه كه سانهى كه بروايان هينا و كوچيان كردوو و دهر به دهر بوون ﴿ وجاهدوا فى سبيل الله ﴾ و له راي خوادا جيهاديان كرد ﴿ أولئك يرجون رحمة الله ﴾ ئەوه به ريزانه به ته ماي رهمه ت و به زه بى و ميهره بانى خوا وه ندن "بويه ئەوه نده خويان ماندوو ئەكه ن و ده كوژن" ﴿ والله غفور رحيم ﴾ بى گومانيش خوا پۆشه رو دلوفانه. كاره كهى عه بدوللايش چونكه تيوه تلان و ناچارى بووه، ئەگه ر هه له يه كيشى تيا بوو بپيت، خواى گه وه ر چاوپۆشيان لى ئەكات.

شه رابخوار دهنه وه قوما ر كرن:

پيشه وا (ئهممه د) ده لپت: په يامبه ر ﴿ كاتى رويشته مه دينه، خه لكى كى زور عه رقه خورو قوما رچى بوون بويه هاتن پرسيارى حوكمى ئەم دوانه يان له پيغه مبه ر ﴿ كرد، جا بۆ ئەوه وه لامه ئايه تى: ﴾ يسألونك عن الخمر..﴾ هات، به لام له به رئه وه كه

باسى زمان و قازانجى عه رقه و قوما ريشى ده كرد، هيشتا ئەوه خه لكه به ته واوى قه ناعه تيان نه كرد كه شه راب خواردنه وه قوما ر ياساغ بن، تا جاريك پياويكى كۆچه رى سه رخۆش، پيش نويزى ئەكرد و قورئانه كهى تيكه ل كرد، ئينجا به توندتر له وه، ئەم ئايه ته ش هاته خواره وه: ﴿ يا أيها الذين آمنوا لا تقربوا الصلاة وأنتم سكارى..﴾ له پاشان سه خت تر له ميش ئايه تى: ﴿ يا أيها الذين آمنوا إنما الخمر والميسر والأنصاب والأزلام..﴾ هات، ئەوسا ئيتر به ته واوى ده ستيان له شه راب خواردنه وه قوما ر كرن هه لگرت ﴿ ۲۱۹: يسألونك عن الخمر والميسر ﴾ له بابه ت باده و شه راب و قوما ره وه لپت ته پرسن: ئاخۆ ئەوانه حه لال و ره وان، يان حه رام و نا ره وان؟ ﴿ قل فيهما إثم كبير ومنافع للناس ﴾ پييان بلى: تاوان و گونا هيان گه وه ريه، چونكه وتهى ناشيرين و، جموو جو لى ناپه سه ندو، خواردنى سامانى ئەم و ته ويان به ناهه ق تيدا يه، بۆ خه لكيش برى قازانج و كه لكيان بۆ هيه "خۆشى و له زه تىكى تيدا يه بۆيان، بارى ئابوورى و بازرگانيش بۆ هه ندى كه س ده س ده دا ﴿ وإثمهما أكبر من نفعهما ﴾ به لام تاوان و زيانه كانيان له سوودوو به هه ركه يان زورتره ﴿ و يسألونك ماذا ينفقون ﴾ لپشت ته پرسن چى ئينفاق بكه ن له ريگه ي خوادا.. ﴿ قل العفو ﴾ بلى ئەى په يامبه ر ﴿ زیده له خوتان و، له مال و مندالتان، ببه خشن ﴿ كذلك بين الله لكم الآيات ﴾ هه ر ئا به و شيويه خواى گه وه ر به لگه و نيشانه كانى خويستان بۆ روون ئەكات وه، هه ر شتيك قازانج و سوود به خش بپت بۆتان ره و ئەكا، هه رشتيكيش زيان به خش بپت ليتان ياساغ ئەكات" ﴿ لعلكم تتفكرون ﴾ ۲۲۰: ﴿ فى الدنيا والآخرة ﴾ به لكو بتوانن له ئاكامى كارو بارى دونيا و قيامه تتان بير بكه نه وه" هيچ كاميكيان پشت گوئى نه خن" لهم ئايه ته وه: هه موو جو ره شه راب و قوما ريك ئەگه رچى ناوى جو را و جو رى تريشان لى نرابى قه ده غه ن. باشترين و پيروزترينى سه ده قه ئەويه كه له كاتى ده وه له مه ندى و ده سه لات و زياد له پيويستيه كانى خاوو خيزان بپت. ﴿ إبدأ بنفسك فتصدق عليها، فإن فضل شئ فإلهلك فإن فضل شئ عن أهلک فله ذى قربتك، فإن فضل عن ذى قربتك شئ فهكذا: أی: تصدق به على الفقراء و المساكين ﴾ موسليم رپوايه تى كردوه. واته: له به را چاوت له خوته وه بپت، ئەوجا مندال و خيزانت، پاشان خزمانى نزىكت، دواتر خه لكانى تر.

له مه ر هه تيو ان چۆن ره فتار بكه ين؟

﴿ يسألونك عن البتامي ﴾ له تو پرسيار ئەكه ن ئەى په يامبه ر ﴿ سه باره ت به هه تيو ان، چۆن ره فتار بكه ين؟ ئاخۆ ئاوو خوراكيان

وهاوبه شدانه ر ماره مه کهن، تا باوهری دامه زراو و راسته قینه دینن، ئیمامی (ته بهری) ده لیت: ژنانی خاوه ن کتیب و نامه، بهر (نه هی) ئم ثایه ته ناکه ون، واته: ژنانی ته هلی کتیب ده توانری ماره بکری.

، چونکه ئه مان به ثایه تی: (والمحصات من الذین أوتوا الكتاب من قبلکم...) له سووره تی (النساء) ماره کردونیان بو موسولمانان حه لال کراوه. پی شه و (عومه) یش ته وکاته که ری له (ته لحه و حوزه یفه) گرت له ماره کردنی ژنانی جووله که و گاور له بهرئه و بهو که خه لکیکی تر چاوله وان نه کاو، دهره نجام ده ست له ژنه موسلمانان هه لگیردی و لامة مؤمنة خیر من مشرکه ولو أعجبتم و به راستی که نیزه یه کی برودار بو هاو جوت له ژنیکی هاوبه ش دانه ر هیژاترو باشتره، نه گه رچی ئم ژنه خوانه ناسه جوانیی و مال و داراییه که ی سه رسامی کردن و زوریش حه زیان لی بکه ن و لا تنکحوا المشرکین حتی یؤمنوا و ژنان و کچانی باوه ردار له خوانه ناس و هاوبه ش دانه ران ماره مه کهن تا نه بنه خاوه ن باوهری دامه زراو و لعبد مؤمن خیر من مشرک ولو أعجبکم چونکه بی گومانه که به نده یه کی باوه ردار له بیایوکی ئازادی هاوبه ش دانه ر و خوانه ناس هیژاترو چاکتره، هه رجه ن نه و موشریکه قه دوقیافه و پایه و یله ی سه راسیمه تان بکات و اولک ی دعون إلى النار چونکه به راستی نه و هاوبه ش دانه رانه خه لکی بو نیو ناگر بانگ ده کهن و الله ی دعوا إلى الجنة والمغفرة بأذنه خوایش به فهرمانی خوی به ره و به هشت و لیبوردن بانگ ده کات و یبین آیاته للناس لعلهم یتذکرون و خوا به لگه و نیشانه کانی خوی و حوکی خوی هه می شه بو خه لک روون ته کاته وه، به لکو بیر بکه نه وه و ئاموژگاری و هرگرن. جاکه و ابو خواستن و ماره کردنی ژنانی موشریک و کافرو (مورته دده) و له دین و هرگه راوه باتلو قه ده غه یه، به لام ژنانی نه هلی کیتاب "بیجگه له مو حاریب" خواستن و ماره کردونیان حه لاله و به هیه ج جوړیکش ژنی موسلمان و خاوه ن باوه ر نابی له موشریک و کافرو له دین و هرگه راوه نه هلی کیتاب ماره بکری، ده بی هه ول بدری که به هیه ج شیوه یه له گه ل دام و ده زکای کافران لیك نزیك نه بی نه وه، و ده بی له سه ر ریژه ی بنه مای (موالات) و (موعادات) مامه له یان له گه ل بکری.

له عوزی ژناناندا سه رجیی مه کهن:

له سه رده می نه فامیدا "به تایبه ت جووله که" هه رئا فره تیك ده که وته بی نوژییه وه له ته کیا دانه ده نیشتن و، نانایان له گه ل نه ته خواردن، له پاشان خوا ئم ثایه ته ی خواره وه ی ناردو تیگیانندن که ته نها

جیا بیت لیمان یان نا؟ قل إصلاح لهم خیر بلی: هه رده م به چاکه و چاکه کاری ئاگاتان لییان بیت وبتوانن به جیا ماله که یان راگرن، کاریکی چاکه بو یان و ان تخالطوهم فإخوانکم و خونه گه ر له گه ل ئیوه ده ژین و مال و سامانی ته و انتان له گه ل مال و سامانی خوتان لی کدا و وه که براو خوشکی خوتان بن، نه وه کاریکی

فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْيَتَامَىٰ قُلْ إِصْلَاحٌ لَّهُمْ خَيْرٌ وَإِنْ تُخَالِطُوهُمْ فَإِخْوَانُكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ الْمُفْسِدَ مِنَ الْمُصْلِحِ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَأَعْنَتَكُمْ إِنْ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ خَيْرٌ وَلَا تَنكِحُوا الْمُشْرِكِينَ حَتَّىٰ يُؤْمِنُوا وَلَا أُمَةٌ مُّؤْمِنَةٌ خَيْرٌ مِّنْ مُّشْرِكٍ وَلَوْ أَعْجَبَتْكُمْ وَلَا تُنْكِحُوا الْمُشْرِكِينَ حَتَّىٰ يُؤْمِنُوا وَلَعَبْدٌ مُّؤْمِنٌ خَيْرٌ مِّنْ مُّشْرِكٍ وَلَوْ أَعْجَبَكُمْ أُولَٰئِكَ يَدْعُونَ إِلَى النَّارِ وَاللَّهُ يَدْعُو إِلَى الْجَنَّةِ وَالْمَغْفِرَةِ بِآذَانِهِ وَيُبَيِّنُ آيَاتِهِ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْمَحْضِيِّ قُلْ هُوَ أَذَىٰ فَأَعِزُّوا نِسَاءَ فِي الْمَحْضِيِّ وَلَا تَقْرُبُوهُنَّ حَتَّىٰ يَطْهَرْنَ فَإِذَا تَطَهَّرْنَ فَأْتُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ أَمَرَكُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ وَحُبُّ الْمُطَهَّرِينَ نِسَاءُكُمْ حَرْثٌ لَّكُمْ فَأَتُوا حَرْثَكُمْ أَنْ شِئْتُمْ وَقَدِّمُوا لِأَنْفُسِكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّكُمْ مُّكْفَوْنَ وَسَيَّرَ الْمُؤْمِنِينَ وَلَا تَجْمَعُوا لِلَّهِ عَرَضًا لَّا يَنْبَغِيَكُمْ أَنْ تَبْرُوا وَتَتَّقُوا وَتُصَلُّوا بِك النَّاسِ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

زورباشه، و الله ی علم المفسد من المصلح و خو خوا که سانی فه سادکارو به دکار له که سانی چاکه کار زور چاک ده ناسیت و لو شاء الله لأعنتکم و نه گه ر خوا بیویستبا، فهرمانی جیا کردنه وه ی مالی هه تیوانی نه داو مهرجی سه ختی له سه ر دانه نان و ان الله عزیز حکیم و چونکه به راستی خوا هه رخوی زال و بالاده سته، هه کیم و کار جوان و له کارزانه بو نه و که سه ی و چاودیزو سه ره رستی کاری هه تیوه، به لی تیکه لکردنی دارایی و سامانی هه تیو به مالی سه ره رستی هه تیوه که وه "له گه ل پیش چاوگرتنی بهرژه و هندی هه تیوه که دا" به مهرجی خیزو سوودی نه وه، زیاتر بی بو هه تیوه که کاریکی ره وایه، و خونه گه ر بهو تیکه لکردنه مالی هه تیوه که کم و نوقسان ده بوو، دیاره نه وه حهرام و قه ده غه یه.

له بت په رستان ژن ماره نا کړی و، ژنیسیان لی ناخوازی:

۲۲۱: و لا تنکحوا المشرکات حتی یؤمن و ژنانی خوانه ناس

بەگورتى؛ كەسسى سويندى خوارد نەرواته لاي ژنەكەي، ئەو نايى ئەوسويندە لە چوارمانگ زياتر تىپەپرى، خۆئەگەر پىش چوارمانگە كە گەرايەو و چوويەو و لاي ژنەكەي؛ ديارە ئەو ھىچى لەسەر نىيە، تەنانەتى ئىبن عەبباس "خوای لى رازى بىت" ئەلئيت: ئەگەر چوارمانگە تىپەپرى و، ئەو كەسە ھەر سوور بوو لەسەر قسەي خوئ ئەو خۆبەخۆ يەك تەلاقى ئەكەوى ژنەكە (بائن) ە دىيەتەو و

رزگاری دەبى لىنى، ئەمە راويۇچوونى ئەبو حەنىفەيشە "خوالىيان خوش بىت" خۇئەگەر ھەر درىژەى دابەو نەگەرپاىەوولاي، ئەوا پاش چوارمانگ دادوهرى شەرىعى بەزۇر پىنى تەلاق دەدا، چونكە دىنى ئىسلام، ھەرچۇنى نان ونەفەقى داناو، سەر جىگايىشى داناو، بۇيە ئەگەر لەو چوارمانگەدا نەگەرپاىەو سەر جىگاكەى،

لَا يُؤَاخِذُكُمُ اللَّهُ بِاللَّغْوِ فِي أَيْمَانِكُمْ وَلَكِنْ يُؤَاخِذُكُمْ بِمَا كَسَبَتْ قُلُوبُكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ حَلِيمٌ ﴿٢٢٨﴾ الَّذِينَ يُؤْلَوْنَ مِنْ بَسَائِهِمْ رُبُّهُمْ أَرْبَعَةٌ أَشْهُرٌ فَإِنْ فَاءُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٢٢٩﴾ وَإِنْ عَزَمُوا الطَّلَاقَ فَإِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٢٣٠﴾ وَالْمُطَلَقَاتُ يَتَرَبَّصْنَ بِأَنْفُسِهِنَّ ثَلَاثَةَ قُرُوءٍ وَلَا يَحِلُّ لَهُنَّ أَنْ يَكُنَّ مِنْ مَّا خَلَقَ اللَّهُ فِي أَرْحَامِهِنَّ إِنْ كُنَّ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَلَهُنَّ أَجْرٌ بِرَبِّهِنَّ فِي ذَلِكَ إِنْ أَرَادُوا إِصْلَاحًا وَلَهُنَّ مِثْلُ الَّذِي عَلِيَهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ وَلِلرِّجَالِ عَلَيْهِنَّ دَرَجَةٌ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٢٣١﴾ الطَّلَاقُ مَرَّتَانٍ فَإِمْسَاكَ بِمَعْرُوفٍ أَوْ تَسْرِيحٌ بِإِحْسَنٍ وَلَا يَحِلُّ لَكُمُ أَنْ تَأْخُذُوا بِمَمَّا آتَيْنَاهُنَّ شَيْئًا إِلَّا أَنْ يَخَافَا أَلَّا يُعِيمَا حُدُودَ اللَّهِ فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا يُعِيمَا حُدُودَ اللَّهِ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا فِيمَا افْتَدَتْ بِهِ تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ فَلَا تَعْتَدُوهَا وَمَنْ يَتَعَدَّ حُدُودَ اللَّهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿٢٣٢﴾ فَإِنْ طَلَقَهَا فَلَا يَحِلُّ لَهُمْ مِنْ بَعْدِ حَتَّى تَنْكِحَ زَوْجًا غَيْرَهُ فَإِنْ طَلَقَهَا فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا أَنْ يَتَرَاجَعَا إِنْ ظَنَّا أَنْ يُعِيمَا حُدُودَ اللَّهِ وَتِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ يُبَيِّنُهَا لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿٢٣٣﴾

دادوهر لىكىيان جيا دەكاتەو، پياوہكە پىنى خوش بىت، يان نا! تەنانەتى (ئىبين تەيمىيە) دەلى: ئەگەر پياوہكە تاقەى سەرجىگاي نەبوو، دادگا پىنى تەلاق دەدات.

عیدەدى ژنى تەلاقداو:

﴿ ۲۲۸: والمطلقات يتربصن بأنفسهن ثلاثة قروء ﴾ ئەو ژنانەى پاش چوونە لايان- تەلاق دران، تا سى پاکی دەبى خویان بگرن ومیرد نەكەنەو.

(قورە) لەسەر قسەى ئىمامى شافعى و ئىمامى مالیک، پاکىە، يان دەلین: تا سى حەیز دەبینن ئەگەر خاوەن حەیز بوون لەسەر وتەى (ئەبو حەنىفە) و ئىمامى (ئەحمەد) دەبى دانیشن، لەپاشان ئارەزووى خویانە شوو بکەنەو، يان نا ﴿ ولا يحل لهن أن يكتمن ما خلق الله في أرحامهن ﴾ بۆ ئەو ژنە تەلاق دراوانە رەوا نىيە ئەوێ خوا خستووێ تە مندا لداياناوە بيشارنەو، واتە: ئەگەر سکیان

پربوو، وەیان لەحەیزدا بوون، نابى کىتمانى بکەن، بەلکو دەبى ھەر راستىيەكەى بلین ﴿ إن کن يؤمن بالله واليوم الآخر ﴾ ئەگەر باوەریان بە خواو بەرپۆزى دوايى ھەيە دەبى کىتمانى ھەق نەکەن ﴿ وبعولتهن أحق بردهن فی ذلک ﴾ مێردەکانیان "لە پیاوانى تر" خاوەن ھەقترن بۆدىسان گەرانەولايان، لەماوەى عیددەدا، تا ئەوھ کە شوو بە يەکیکی تر بکەن ﴿ إن أرادوا إصلاحا ﴾ ئەگەر لەو ماوەیەدا بیانەوى "ناشتى بکەن و" کاروبارى خویان رێک و پێک بکەن، دیارە ئەو ھەقى گەرانەوہیە بۆ تەلاقیکە، کە مافى گەرانەوہى تیدا ھەبى ﴿ ولهن مثل الذى عليهن بالمعروف ﴾ ژنان ھەرچۇنى ئەركى ژنانەیان لەسەرە، مافى رەواى خویشیان لەسەر پیاوان بەشیوہیەكى پەسەندى كۆمەلگەى ئىسلامى ھەيە، واتە: دەبى ھەردوولا مافەکانى يەكتر بپاریزن و، کەسیکیان سەتم لەوى تریان نەكات، ئەگەر پیاوان لەسەریان بىت مارەبیان بدەن و، ژيان و ژيوارى باشیان بۆ پەيداكەن و، قەتیش ئەزیەت و ئازاریان نەدەن، ھەروايش دەبى ژنان رىعایەتى حال و ژيانى مێردەکانیان بکەن و، رۆوخۆش و، رۆوگەشبن لەتەکیانداو، زیادەرەوو(موسرىف) نەبن لەھىج کاریکیاندا ﴿ وللرجال عليهن درجة ﴾ زیاد لەمەيش پیاوان پلەيەکیان بەسەر ژنانەوہ ھەيە. (سەید قوتب) ئەلى: ئەو پلە زیادەيە کە بۆ پیاوان ھەيە ئەوہیە کە دەتوانى دواى تەلاقدان ژنەكە بگيریتەوہ ژیر رکیفی خوى، بەلام ئافەرەتەكە ناتوانى ئەو کارە بکات، ئەگەرچى ھەندى لەزانایان دەلین ئەو پلەيە ھەرئەو(قەووامە)يە کە لە سوورەتى (نيساء) دا باسکراو، خۇئەگەر" گرىمان" ئەمەيش بىت، دیارەكە ئەوپلەيە پلەى (تەكليف)ە نەك (تەشرىف)، لەئايەتى (۵۹)ى (نەحل)یشدا ھەرلەم بابەتە شتىك نووسراو، ﴿ والله عزيز حكيم ﴾ وە خواش دەسەلاتدارو زالە، لەکارزان و کار بەجیيە. چونكە مافى بە ژنان بەخشى، پاش ئەوہى کە وەك كوتال و كەل و پەل سەیر ئەكران!!

تەلاق سیانەو، ژن دوو كەرەت دەھینریتەوہ:

﴿ ۲۲۹: الطلاق مرتان ﴾ ئەو تەلاقە كە مێرد بتوانى تیدا ژنەكەى بگيریتەوہ بۆلاى خوى تەنھا دوو كەرەتە ﴿ فإمساك بمعروف أو تسريح بإحسان ﴾ ئینجا دوايى (بۆ سىيەم جان) یا ئەبى بەياسايەكى چاك وقەشەنگ و، بە گوزەرانیكى پەسەند رابگيردرى و، ئیتر تەلاق بەدەمیا نەبىت، يان بەشیوہیەكى باشو بى ھەرا دەس لێك بەردانە واتە: لەھىج حالێكا نابى سەتمى لى بکات وبەخراپەناوى بەریت، كەوابوو تەلاق سى كەرەتە، كەرەتى يەكەم، ئەگەر ھيمان ژنەكە لەماوەى عیددەدا بسوو، ئەوہ بى نىكاحى تازە پياوہكە ئەتوانى

بېگېرپتەو لە لاى خۆى، كە رەتى دوو هەميش ھەر بەوشىو، ھە، ئەوجا بۆكەرەتى سىيەم: يا ئەبى بە رىكوپىكى لاى خۆى راي بگري، جارېكى تر تەلاق نەخوا، وە يادەبى بە چاكى و بى ھەرا تەلاقى بداو، ھېچ سەتەمىكى لى نەكات ۞ ولا بىل لىكەم ئە تەخذا و ما آتيموھن شىئا ۞ وە بۆتان رەوانىيە "ئەى مېردەكان" كە لەو ماددەيە بە ژنانەكانتەن داوھ ھېچ شىكەيان لى وەر بگرنەو، "لە بەرامبەر تەلاقەكەيانەو" ۞ إلا ئەن يەخافا ألا يقيما حدود الله ۞ مەگەر ئەوكاتە ژن وپياوھە بترسەن كەنەتوانن سەنورەكانى خوا بە باشى راگرن ۞ فإن ختم ألا يقيما حدود الله ۞ خۆ ئەگەر ترستان ھەبوو، ئەى قازىيەكان: " كە ئەو ژن وپياوھە سەنورەكانى خوا راناگرن، ھەميشە ھەراو كيشەيانە ۞ فلا جناح عليهما فيما افتدت به ۞ لەحالى ئاوادا ھېچ گوناھىكان ناگات، كە ئەكە دەس لە مەريەكەى خۆى ھەل بگري لە بەرامبەر تەلاقەو، واتە: "ھەركات گەيشتەنە پلەى پىكەو، ئەزىيان، ئەكە ئەتوانى شىكە لە مەريەكەى بدا، يان ھەموو بە مېردەكەى و تەلاقى لى وەر گري، و خۆى رزگار بكا. ئەمەيە كە لە شەريەتى ئىسلامدا پىي ئەلەين (خولع) - خۆدامالەينن لە دەس پياو (ناچيزە) ۞ تلەك حدود الله فلا تعتدوها ۞ ئەم تەلاقدان و گيرانە وەى ژن بۆ ژىر رىكەى مېردو، يان خولع كردن لەگەلەيان.. ھتد گشت سەنورو ياساى خوان، كە واپوو لىيان دەر مەچن ۞ ومن يتعد حدود الله فأولئك هم الظالمون ۞ ئەوانەش كە لە سەنورەكانى خوا تى دەپەرن سەتەمكارن، بەلى لە سەردەمى جاھىليەتا، بگەرە تا دەمىكەش لە سەر ھەلدانى ئىسلاما تەلاقدان سەنورەكانى نەبوو، پياو و ھەبوو دەجارو بېست جار ئەكەى خۆى تەلاق ئەداو ئەگىر پياو بۆنىكاخى خۆى، تا ژنى لەوانە سكالای بردە لاى خاتوو عايشە (رەزاي خواى لە سەر بىت)، ئەویش بۆ پىغەمبەرى ۞ گىر پياو، ئەوجا ئەم ئايەتەى: (الطلاق مرتان..) ى ھات. لەم ئايەتەو وەر گىرا كە سى تەلاقە بەيەك كەرەت، وەك بلى: (أنت طالق ثلاثاً) حەرامو و بىدەيە، بەلام لەگەل ئەو ھېشدا جەماوەرى زانايان سى تەلاقەكە بەيەك كەرەت دەخەن، ئەوسا ئەگەر ژنانىك لەگەل پياوھەكەى خۆيدا پىكەو، نەدەگونجان، بۆ چارەسەرى ئەمە لە فېقھى ئىسلاميدا بەناو (خولع) ھە ھاتوو: كە ئەكە دەتوانى بە مەريەكەى خۆى ئازاد بكا، لەو حالەتە گرژى و ئالوزىيە كە لەگەل مېردەكەى دروستى كردوو، شياو بەسە دەبى ئەو ھېش بزانين قسەى راست ئەو ھەيەكە (خولع) بەماناى تەلاقەو، ژمارەى تەلاقى پىكەم ئەبىتەو. بەلام ئاخۆ پياو دەتوانى زىاد لەو وەختى خۆى كردوو ھەيەتە بە مەريەى ژنەكەى ئىستە لە بەرامبەر تەلاقەكەيەو لىي بىسنى؟ بۆ ئەمە حەنەفەيەكان

ئەلەين: ئەگەر تەلاقەكە بە ھۆى ناچيزەيى ئافەرەتەكەو، ئەو ھەيەكە كاتى خۆى چەندەى داوھ بە مەريەى ژنەكەى ئىستەش دەبى ھەر ئەو ھۆى لى وەر بگريتەو، خۆ ئەگەر تاوانى پياوھەكە بوو، ئەو نابى لە باتى تەلاقەكە ھېچ شىكەى لى وەر گري، بەلكو دەبى بە خۆزايى تەلاقى بدات، ديارە ئەم ياساى (خولع) بەبەناو چارەسەريكى زۆر باشە بۆ خۆ رزگار كردنى ژنان لە دەس پياوان.

دواى سى تەلاقە ژنەكەى بۆ حەلال نىيە، مەر شوويەكى تر بكاو تەلاق بەردى:

۲۳۰: فإن طلقها فلا تحل له من بعد حتى تنكح زوجا غيره ۞ ئىنجا ئەگەر لەدواى ئەم دوو جارەش، بۆجارى سىيەم ئەكەى تەلاقدا، ئەو ئىتر جارېكى تر ئەو ئەو بۆ حەلال نابى تا دەچى شوو بە پياوېكى تر دەكاو لەگەل شىي دەس تىكەل دەكاو، ئەوسا بە ئارەزووى خۆيشى تەلاقى دەدات، يان دەمەرى، ئەوجا ئىتر ئەميش دەتوانى - پاش عىددە - مەريە بكاو ھە. ھەر ئەمەيە "تەحليل" ى شەرى كە لە قورئاندا ھاتوو، ئىتر بىجگە لەمە بە ھەر جۆر شوويەكەى تر ئەم مەسەلەيە دەسكارى بگري، ئەو پىغەمبەر ۞ بە "التيس المستعار" سابرىنى خوازو، ناو بردوو و دەشفەرموى: ((لئن الله المحلل والمحلل له)) (مسند الإمام احمد ۴۵۰/۱-۴۵۱). واتە: ئەحەلى خوا لە ھەردوو پياوھەكە - مېردى يەكەم و دووھم - كە واپوو جگە لەمە كە ئايەتەكە خۆى ديار بگريو، گشت جۆرىكى تر، نەشەرى و نەپەسەندەو حەلە و فەرت و فەلە، بۆيە ئەفەرموى: ۞ فإن طلقها فلا جناح عليهما أن يتراجعا إن ظنا أن يقيما حدود الله ۞ خۆ ئەگەر ئەو مېردەى دوو ھەميش "بە ئارەزووى خۆى" تەلاقى دا ئەوسا كە ئەوژن وپياو ھېچ گوناھيان لە سەر نىيە دووبارە بگەر پىنەو لاى يەكتر بۆ ژيانى ژن و مېردى، بەو مەرجەى كە واپزانن ھەردووكان دەتوانن سەنورەكانى خوا راگرن و "بەيەكەو بژىن" ۞ وتلەك حدود الله يبينها لقوم يعلمون ۞ ئەم ياسايانە گشت سەنورى خوان و، رەوانيان دەكاتەو بۆ ئەو كە سەنە بىر لە پاشە رۆژى كارەكانيان دەكەنەو. جاكە واپوو ژنى پاكتاوو سى بە سى كراو بە دوو مەرج نەبى بۆ مېردەكەى حەلال نابىتەو، يەكەم: بە شىو ھەيەكى شەرى مەرە بگري لە پياوېكى ترو دەسەشى لەگەل تىكەل بكا، ئەوسا يا بە ئارەزووى خۆى تەلاقى بدا، يان بەمەرى. دووھم: ئەبى ھەردوولا "ژن و پياوھەكە" يەقينيان ھەبىت پاش گەرانەو كە دەتوانن پىكەو بژىن و ئەو حالەتەى پىشوو دووبارە نەبىتەو.

بکه‌ن ﴿ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴾ نه شیء له خوا
بترسن و چاکیش بزائن که به راستی خوا به هم مو شتیك زانو
به ناگایه.

له‌م نایه‌تدا و هر گیراوه که: پیاوی ته‌لا قدر بوی حلال نییه
ژنه‌کی به‌نیینه‌وه لای خوی و نازارو دهرده‌سری بدا، تانا چاری
بکا دس له‌ماره‌یه‌کی هه‌لیگری و ته‌لاقی به‌خواری لی‌وهر بگری،
هه‌روه‌ک سووکایه‌تی کردن به‌نایه‌ت و حوکه‌کانی خواو
تیینه‌په‌راندونیان کاریکی حرام و کوفره.

ده‌ست مه‌هیننه ربی ژنان بچنه‌وه لای میردی پیشوویان:

﴿ ۲۳۲: وَإِذَا طَلَقْتُمُ النِّسَاءَ فَلْيُنَّ أَجْلَهُنَّ ﴾ هه‌که ژنانتان
ته‌لاقی داو گه‌یشتنه ناخر ماوهی دیاریکراو بو عادهی مانگانه‌یان و،
حه‌یه یان ته‌واو بوو.

﴿ فَلَا تَعْضُلُوهُنَّ أَنْ يَنْكِحْنَ أَزْوَاجَهُنَّ ﴾ ئیوه‌ی که‌س و کاری
ژنان! رپیان لی‌مه‌گرن شوو به‌میرده پیشووه‌کانیان بکه‌نه‌وه.
ئیمامی (بوخاری) له‌(مه‌عقلی کوری یه‌سان) وه‌ده‌گی‌رپته‌وه‌وده‌تی:
مه‌عقل خوشه‌که‌ی خوی له‌پیاویکی موسلمان ماره‌کرد، ئه‌وجا
پاش ماوه‌یه‌ک ته‌لاقی داو، عیدده‌یشی به‌سهرچوو، پاشان حه‌زیان
له‌یه‌ک کرده‌وه و پیاوه‌که‌رؤیشت له‌(مه‌عقل) ی‌برای ژنه‌که
خوازبینی کرده‌وه، ئه‌ویش پئی‌گوت: برو‌ئی رژدو چروک! من
وه‌ختی خوی ژنم پیدایت تو ته‌لاقت دا! سوینده‌خوا هه‌رگیز
ناگه‌رپته‌وه لات، ئه‌وسا خوی گه‌وره‌ش نایه‌تی: (فلا تعضلوهن
أن ینکنن أزواجهن) ی‌نارد، چونکه‌خوی گه‌وره‌ده‌یزانی که‌ئو
ژن و پیاوه‌پنویستیان به‌یه‌کتر هه‌یه، جا کاتیکیش (مه‌عقل)
نایه‌ته‌که‌ی بیست وتی: خوی به‌ئوا بیستم و فهرانتم به‌جی
هینا، له‌پاشان کابرای بانگکردو خوشه‌که‌ی بو‌ماره‌کرده‌وه.
﴿ إِذَا تَرْضَوْا بَيْنَهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ ﴾ به‌مه‌رجی که‌له‌گه‌ل هاو‌جوتی
پیشوویاندا ریکه‌وتن «واته: هه‌ر نافرته‌یک ته‌لاقی درا، پاشان
میرده پیشووه‌که‌ی خواستیه‌وه به‌یه‌کیش رازی‌بوون، ده‌بی‌که‌س
و کاره‌کی ده‌ست نه‌هیننه‌ریگای و بوی ماره‌بکه‌نه‌وه. ﴿ ذَلِكُمْ
يُوعِظُ بِهِ مَنْ كَانَ مِنْكُمْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ﴾ کی‌له‌ئیه
بروای به‌خواو به‌روژی سه‌لا هه‌بی ئه‌م ئاموزگاری به‌ده‌بی‌س و کاری
پئی‌ده‌کات ﴿ ذَلِكُمْ أَزْكَى لَكُمْ وَأَطْهَرُ ﴾ ئه‌وانه سوودیان بو‌تان
هه‌یه‌و ده‌بنه به‌هری پاکیتان ﴿ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴾
خواچاک ئه‌زانی چ شتیك بو‌ئیه‌چاکه، به‌لام ئیه‌سه‌ری لی
ده‌رناکه‌نایزان.

له‌و نایه‌ته‌وه ئه‌م چهند شته‌گرنگیه‌وه‌رده‌گیری:

له‌گه‌ل ژنی ته‌لا قدر داو داو امیر بن:

﴿ ۲۳۱: وَإِذَا طَلَقْتُمُ النِّسَاءَ فَلْيُنَّ أَجْلَهُنَّ ﴾ نه‌گه‌ر ژنانتان ته‌لاقی داو
ماوه‌ی حه‌یه و چاوه‌روانیان ته‌واو بوو، واته: هیمان دهره‌تیان هه‌بوو
بگه‌رپته‌وه لاتان ﴿ فَأَمْسُكُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ أَوْ سَرَحُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ ﴾

وَإِذَا طَلَقْتُمُ النِّسَاءَ فَلْيُنَّ أَجْلَهُنَّ فَأَمْسُكُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ أَوْ
سَرَحُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ وَلَا تُمْسِكُوهُنَّ ضِرَارًا لِّعَنْدِ وَأَوْ مِنْ يَفْعَلُ
ذَلِكَ فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهُ وَلَا تَنْخِذُوا أَيْدِيَكُمْ إِلَيْهِنَّ وَأَذْكُرُوا
فِي مَنِّ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَمَا أُنْزِلَ عَلَيْكُمْ مِنَ الْكِتَابِ وَالْحِكْمَةِ
يُعْظِرُكُمْ بِهِ يَسُوءُوا قُلُوبَ اللَّهِ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٣٣١﴾
وَإِذَا طَلَقْتُمُ النِّسَاءَ فَلْيُنَّ أَجْلَهُنَّ فَلَا تَعْضُلُوهُنَّ أَنْ يَنْكِحْنَ
أَزْوَاجَهُنَّ إِذَا تَرْضَوْا بَيْنَهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ ذَلِكَ يُوعِظُ بِهِ مَنْ كَانَ
مِنْكُمْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ذَلِكَ أَزْكَى لَكُمْ وَأَطْهَرُ وَاللَّهُ
يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٣٣٢﴾ وَالْوَلَدَاتُ يُرْضِعْنَ أَوْلَدَهُنَّ
حَوْلَيْنِ كَامِلَيْنِ لِمَنْ أَرَادَ أَنْ يُنْعِمَ الرِّضَاعَةَ وَعَلَى الْمَوْلُودِ لَهُ رِزْقُهُنَّ
وَكِسْوَتُهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ لَا تُكَلَّفُ نَفْسٌ وِزْرًا شَيْئًا وَلَا تُضَارَّ
وَلَدَةٌ بِوَلَدٍ هَا وَلَا مَوْلُودٌ لَهُ بِوَلَدٍ هَا وَعَلَى الْوَارِثِ مِثْلُ ذَلِكَ
فَإِنْ أَرَادَ إِصْطِلَاحًا عَنْ رَضِصٍ مِنْهَا وَشَاوَرُوا فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمْ وَإِنْ
أَرَدْتُمْ أَنْ تَسْتَرْضِعُوا أَوْلَادَكُمْ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِذَا سَلَّمْتُمْ مَا
ءَاتَيْتُم بِالْمَعْرُوفِ وَالْقَوْلُ اللَّهُ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٣٣٣﴾

ئه‌وسا ئیه‌وش یان به‌شیوه‌یه‌کی چاک و جوامیرانه رایانگرن
و بیانیه‌ننه‌وه لای خوتان و پیکه‌وه بژین، یان به‌چاکی و شیوه‌یه‌کی
جوان ده‌ستیان لی‌هه‌لیگرن و ته‌لاقیان بدن، به‌لام وریابن مافیان
نه‌خون ﴿ وَلَا تُمْسِكُوهُنَّ ضِرَارًا لِّتَعْتَدُوا ﴾ ئیتر نابی رایان بگرن
و به‌قه‌ستی نازاریان بدن، تا ناچار یان بکه‌ن له‌به‌رامبه‌ر ته‌لاقی
-دانیانه‌وه ماره‌یه‌که‌ی یانتان پئی‌بدن ﴿ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَقَدْ ظَلَمَ
نَفْسَهُ ﴾ و هه‌رکه‌سیك کاری و ابکات، بی‌گومان سته‌مو ناهه‌قی
له‌خوی کردوه ﴿ وَلَا تَتَّخِذُوا آيَاتِ اللَّهِ هُزُوًا ﴾ گشت ئه‌وانه
نیشانه‌و سنووری خوان، نابی ئیه‌وش به‌لاقرتی و گالته‌وه بیانگرن
﴿ وَاذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ ﴾ و ئه‌و نعیمه‌ت و به‌خششی خوی
وه‌بیربینن که: پیغه‌مبه‌ری بو‌ناردن و ریگای راستی نیشان‌دان
و ئاموزگاری کردن ﴿ وَمَا أُنْزِلَ عَلَيْكُمْ مِنَ الْحِكْمَةِ ﴾ هه‌روا ئه‌و
کتیب و نامه‌و حیکمه‌ته‌ش که‌دایه‌زنده‌خواره‌وه بو‌تان ﴿ يَعْظُمُكُمْ
بِهِ ﴾ و ئاموزگاریان پئی‌ده‌کات، وه‌بیر بینن و سوپاسیشی له‌سه‌ر

(۱) ڤیگرتن له ژنی ته لاق دراو ههركه ویستی بگه‌ڤتهوه لای می‌رده پێشوه‌که‌ی کاریکه حه‌رامه.

(۲) (ولی) و سه‌ره‌رشتیکار بۆ ژنان - به‌تایبه‌ت بۆ نیکاح - واجب و پێویسته، چونکه که خوا ده‌فه‌رموی (ولا تعضوهن)، له‌گه‌ڵ سه‌ره‌رشتکارانی ژنانیه‌تی.

(۳) په‌ندو ئامۆژگاری بۆیه‌کتر، گه‌ڵ که‌ڵ به‌خش و به‌سووده.

علیکم إذا سلمتم ما آتیتم بالمعروف * به‌مه‌رجیک به‌پێی دابی روژ کرێیان بده‌نی، هیچ گوناھێکتان ناگات ﴿ واتقوا الله واعلموا أن الله بما تعملون بصیر ﴾ ده‌بی له‌ نافه‌رمانی خوا شه‌رم بکه‌ن و پارێزتان هه‌بی و یاسا‌کانی ته‌و پشنگوی نه‌خه‌ن، وه‌چاکیش بزانه‌ن که‌ بی‌گومان خوا به‌گشت کرده‌وه‌کانتان بینایه‌و، هه‌چی لی و نه‌ نابیت.

ده‌بی‌ته‌ن‌ها دوو سال شیر به‌ مندال بدریت:

۲۳۳: والوالدات یرضعن اولادهن حولین کاملین ﴿ دایکان تا دوو سالی ته‌واو ده‌توانن شیر به‌مناله‌کانیان بده‌ن، واته: به‌لام نابیی له‌ دوو سال تیپه‌ری، خو ته‌گه‌ر له‌وماوه‌یه‌ که‌متر بی‌ت قه‌یناکات، چونکه ده‌توانن ته‌ویش به‌پێی باوونه‌ریتی ناوچه‌که‌و به‌رژه‌وه‌ندی خۆیان ره‌چاو بکه‌ن ﴿ لمن أراد أن یتیم الرضاعة ﴾ ته‌و دوو ساله‌یش بۆ که‌سیکه که‌ بیه‌وی ده‌ورانی شیرپێدان ته‌واو بکات؛ ته‌گه‌نا دوو‌سال شیرپێدان پێویست نییه به‌ڵی له‌سه‌ر باوک پێویسته شیرده‌ریک بۆ منداله‌که‌ی په‌یدا بکات، ئیتر دایکی مناله‌که‌ خۆی بی، وه‌یان هه‌ر ژنیک‌تری بی، دیاره هه‌ر دایکه‌که‌ی خۆی چاکتره هه‌رچه‌نده ته‌لاقیش درایی‌ت ﴿ وعلی المولود له رزقهن وکسوتهن بالمعروف ﴾ له‌وماوه‌دا ئازوو‌قه‌و جلكو پۆشاک‌ی ته‌ودایکه شیرده‌ریه "ته‌لاق درایی یانه" له‌سه‌ر باوکی منداله‌که‌یه، ده‌بی به‌شیوه‌یه‌کی جوان و به‌پێی باوی موسلمانانی ته‌وشپینه ته‌نجام بدریت ﴿ لا تکلف نفس إلا وسعها ﴾ دیاره هه‌چ که‌سیک به‌ده‌ر له‌توانا خۆی ته‌کلیف وداوای لی‌ناکری؟ چونکه ﴿ لا تضار والدة بولدها ﴾ هه‌چ دایکیک له‌به‌ر دزایه‌تی کردن له‌گه‌ڵ باوکی ته‌و منداله‌دا مافی زیان گه‌یاندنی به‌مناله‌که‌ی نی‌یه "واته: مناله‌که‌ لی‌سه‌نرپته‌وه، یان ئازوو‌قه‌ی که‌می بدریتی" ﴿ ولا مولود له بولده ﴾ هه‌روا خاوه‌نی مناله‌که‌یش، واته (باوکی منداله‌که‌) نابیی زیانی پێ بگات ﴿ وعلی الوارث مثل ذلک ﴾ ته‌گه‌ر مندال باوکی نه‌بوو له‌سه‌ر میرات به‌ره‌که‌ی پێویسته جلكو بژێوی دایکه‌که‌ی فه‌راهه‌م که‌ن، هه‌رچۆنی له‌سه‌ر باوکه‌که‌ پێویست بوو ﴿ فإن أردا فصلا عن تراض منهما وتشاور ﴾ خو ته‌گه‌ر دایک وباوک "هه‌ردوو" به‌ره‌زامه‌ندی وراویژ له‌گه‌ڵ یه‌کتر ویستیان زووتر منال له‌شیر بگرنه‌وه ﴿ فلا جناح علیهما ﴾ هه‌چ گوناھێکیان ناگات به‌لام، یه‌کیکیان "به‌ته‌نها" بۆی نییه پرپاری پرانه‌وه‌ی بدات ﴿ وإن أردتم أن تسترضعوا أولادکم ﴾ خو ته‌گه‌ر ویستان دایه‌ن شیر بداته منداله‌کانتان له‌به‌ره‌وه که‌ خۆی شیر نه‌بوو، یان هه‌ر شیر پێ نه‌ئه‌دا، وه‌یان له‌به‌ر هه‌ر هۆیه‌کی تربیی ﴿ فلا جناح

ڤینما ییه‌کانی ته‌م نایه‌ته:

(۱) له‌سه‌ر گشت دایکیک - ته‌گه‌رچی ته‌لاق دراویش بی - پێویسته مناله‌که‌ی گوش بکا، ته‌وجا ته‌گه‌ر ویستی ته‌سلیمی خاوه‌نه‌که‌ی بکاته‌وه.

(۲) لای سه‌رووی ماوه‌ی شیرپێدان، دوو سالی ره‌به‌قه، به‌به‌لگه‌ی فه‌رمووده‌ی: ((الارضاع بعد فصال، ولا یتیم بعد احتلام)) ته‌بوو داوود. وه به‌پێی فه‌رمووده‌ی ((لا یحرم من الرضاع إلا ماکان من الحولین)) (بوخاری).

(۳) وه‌رگرتنی کرێ و مزه بۆ شیرپێدان، حه‌لال و ره‌وایه.

(۴) خزمانی نزیک - له‌ حالێ هه‌ژاریدا - نه‌فه‌قه‌یان له‌سه‌ر یه‌کتره.

(۵) باوک، یا میراتگری باوک، ده‌توانن دایه‌ن بۆ مناله‌که‌ بگری. ته‌گه‌ر به‌رژه‌وه‌ندی کورپه‌له و ساواکه‌ی تێدا بوو.

ژنی شوو مردوو، ده‌بی چوار مانگ و ده‌ روژ چاوه‌روان بی‌ت:

۲۳۴: والذین یتوفون منکم ﴿ ته‌ویپاوه‌نی لی‌تان ته‌مرن وی‌زرون أزواجاً ﴾ و ژنه‌کانیان به‌جی دێلن، ئیتر له‌گه‌ڵیاندا خه‌وتبن، یان نا ﴿ یتربصن بأنفسهن أربعة أشهر وعشراً ﴾ ته‌بی - ته‌وژنانه - چوار مانگ و ده‌شه‌و چاوه‌روان بن، " له‌وماوه‌یه‌شدا ته‌نانه‌ت نابیی خو‌شیا‌ن ئارایش بده‌ن، واته: وه‌ک ژنیک خه‌یالی می‌رد کردنی هه‌بی خو‌نیشان نه‌ده‌ن ﴿ فإذا بلغن أجلهن ﴾ ئینجا هه‌رکه گه‌یشته‌ن کۆتایی ماوه‌یان و عیدده‌یان پراییه‌وه ﴿ فلا جناح علیکم فیما فعلن فی أنفسهن بالمعروف ﴾ له‌وه‌به‌ولاوه ئیتر هه‌رکاریک‌ی په‌سه‌ندو شه‌رعی به‌خۆ بکه‌ن، قه‌یناکاو گونا‌حی بۆ ئیوه‌ نییه ته‌ی خاوه‌ن ژنه‌کان! ته‌ی کۆمه‌لی موسلمانان! واته: ته‌گه‌ر "پاش ته‌وه" به‌ پێی یاسای ئیسلام و باوی ولات "خۆیان نیشان بده‌ن و خۆ پرانی‌ننه‌وه‌و خۆ ئاماده بکه‌ن بۆ شوو کردن قه‌یناکا ﴿ والله بما تعملون خبیر ﴾ خو ئیوه‌ش هه‌رکارێ بکه‌ن، خوا پێی ئاگایه.

رینمایی نهم نایه تهی (۲۳۴):

(۱) ژنی میرد مردوو، دهبی چوار مانگ و دهروژی هیجری
قه مری چاوه روان بی وعیددهی خوی رابگری.

(۲) نه گهر ژنیک میرده که ی نادیارو (مفقود) بوو، ناخو بو

وَالَّذِينَ يَتَّقُونَ مِنْكُمْ وَيَذَرُونَ أَزْوَاجًا يَرْصَنَ بِأَنْفُسِهِنَّ
أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَشْرًا فَإِذَا بَلَغْنَ أَجَلَهُنَّ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ
فِيمَا فَعَلْنَ فِي أَنْفُسِهِنَّ بِالْمَعْرُوفِ وَاللَّهُ يَمَّا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ
(۲۳۶) وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا عَرَضْتُمْ بِهِ مِنْ خُطْبَةِ النِّسَاءِ
أَوْ أَكْنَنتُمْ فِي أَنْفُسِكُمْ عِلْمَ اللَّهِ أَنْكُمْ سَتَذَكَّرُوهُنَّ
وَلَكِنْ لَا تَوَاعِدُوهُنَّ سِرًّا إِلَّا أَنْ تَقُولُوا قَوْلًا مَعْرُوفًا
وَلَا تَقْرَبُوا عُقْدَةَ النِّكَاحِ حَتَّى يَبْلُغَ الْكِتَابُ أَجَلَهُ
وَأَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي أَنْفُسِكُمْ فَاحْذَرُوهُ وَأَعْلَمُوا
أَنَّ اللَّهَ عَفُورٌ حَلِيمٌ (۲۳۷) لَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِنْ طَلَقْتُمُ النِّسَاءَ
مَا لَمْ تَمْسُوهُنَّ أَوْ تَفْرِضُوا لَهُنَّ فَرِيضَةً وَمَتَّعُوهُنَّ عَلَى التَّوَسُّعِ
قَدَرُهُنَّ وَعَلَى الْمُقْتَرِ قَدَرُهُنَّ مَتَّعًا بِالْمَعْرُوفِ حَقًّا عَلَى الْمُحْسِنِينَ
(۲۳۸) وَإِنْ طَلَقْتُمُوهُنَّ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَمْسُوهُنَّ وَقَدْ فَرَضْتُمْ
لَهُنَّ فَرِيضَةً فَبِضْفٍ مِمَّا فَرَضْتُمْ إِلَّا أَنْ يَعْفُوا أَوْ يَعْفُوا
الَّذِي بَيْنَهُمَا عُقْدَةُ النِّكَاحِ وَأَنْ تَعْفُوا أَقْرَبُ لِلتَّقْوَى
وَلَا تَنْسُوا الْفَضْلَ بَيْنَكُمْ إِنَّ اللَّهَ يَمَّا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ (۲۳۹)

رینمایی نایه تی (۲۳۵):

بخوازم ﴿أو أكنتم في أنفسكم﴾ یان به دل حه زیان لی بکهن
و بریار بدهن که ماریان بکهن و، نه یخنه روو ﴿علم الله أنکم
ستذکرونهن﴾ چونکه خوا خوی چاک نه زانی که ئیوه (به پیی
سروشت) هه رنایان نه بهن وباسیان نه کهن و، توانان نییه
به رامبه ریان خوتان رابگرن، هه ربویه خوایش رهوایدا که به
ناراسته خو دویان بکهن، یان له دلتاندا هه بن ﴿ولکن لا تواعدوهن
سرا﴾ به لام نه کهن به نه پیی و ژیر به ژیری به لینیان بدهنی،
واته: له ژیر به ردهوه به یمانیان لی وهرمه گرن که دهبی ته نها به ئیوه
شوو بکهن ﴿إلا أن تقولوا قولاً معروفاً﴾ مه گهر به قسه یه کی
په سه ندو گونجاوو چاک و دروست، کهس و کاریان بدوینن، پییان
بلین: عیددهی ته واکرد ناگادارم بکهن، واته: نابی ئه و ژنانه
میردیان مردوو، له ماوهی عیدده یاندا بو خواستنیان قسه یان له گهل
بکری، مه گهر به شیوهی خستنه پیشچاوو هیماو (ته عریچ) یان
کهس و کاریان ناگادار بکریت ﴿ولا تعزموا عقدة النكاح حتى يبلغ
الكتاب أجله﴾ باسی ماره کردونیان مه کهن تاماوهی عیدده که یان
—چوار مانگ و ده شه وه که— ته و او نه بییت ﴿واعلموا أن الله يعلم ما في
أنفسكم فاحذروه﴾ دهبی چاکیش بزنان که به راستی خوی گه و ره
ده زانیت ئیوه چیتان له دلدا یه، که و ابو له وهی قه دهغه یه خوتان
دوو ر بگرن و خولا دهن ﴿واعلموا أن الله غفور حلیم﴾ بشزنان
که بی گومان خوا له گونا هان لی بوورده یه و، ژوریش له سه ر خویه،
ئیستا په له ناکاو توله تان لی ناسینی.

- (۱) خواستنی ژنان له ماوهی حه یه و عیدده دا حه رامه.
- (۲) نه گهر پیش ته و او بوونی عیدده یاندا ماره کران، ئه و
ماره کردنه به تاله و، دهبی لیگ جیا بکرینه وه، پاشان بو ی
ماره بکریته وه.
- (۳) له هه موو ئیش و کاریکدا، دهبی (الله) مان له پیش چاوبی.

ته لاق دانی ژنان بهر له نووستن له گه لیاندا:

﴿۲۳۶: لا جناح عليكم إن طلقتم النساء﴾ نه گهر له گهل
ژنه کانتاندا نه گونجان و ته لاق تان دان، گونا حیکتان ناگات ﴿ما
لم تمسوهن أو تفرضوا لهن فريضة﴾ پیش ئه وه نزیکیتان
له گهل کردین و ماره یه کتان بو دیار یکردین، واته: ته لاق دانی
ژن پیش چوونه لای و، پیش دیار یکردنی ماره بی بو ی، گونا هی
نییه و هیچیشیان ناکه وی ﴿ومتعهن﴾ دهبی له مالی خوتان
یارمه تیه کیان بدهنی ﴿على الموسع قدره وعلى المقتر قدره﴾

راگرتنی ماوهی عیدده که ی هه ره و ژوه وه که مردوو
عیددهی خوی ده ژمیژی، یا له و و ژوه وه که هه والی
مردنه که ی گه یشته وه؟ قسه ی راست "بو ئه م مه سه له یه
"ئه وه یه که هه ره له روژی مردنه که یه وه عیدده ی راده گری و
بو ی حسیب ده کری.

(۳) ژنانی ته لاق دراویش؛ وه ک ژنانی میرد مردوو، دهبی خو
ثاریش نه دهن و خو نه رازیننه وه و، له مالیش نه چنه ده ری تا
عیدده که یان ته و او نه کهن.

ژنی شوو مردوو دهبی ناراسته و خو بخوا زری:

﴿۲۳۵: ولا جناح عليكم فيما عرضتم به من خطبة النساء﴾
هیچ گونا هیکتان له سه ر نییه له خواستنی ژنه میرد مردوو کاند
(به کیانیه) و ناراسته و خو، له ماوهی حه یه و عیدده دا، وه کو ئه وه
بلیت: نه گهر خوا بو م ریک بختا دمه وی ثافه تیکی چاک

لهوهدا دهستدار به پنی توانای خوی و، هه ژارو دهسکوریش، هه ربه نه ندازهی توانای خوی متاعا بالمعروف ۱۱ ثم شتهش شیاوو خوا په سهند بی و به پنی باوی موسلمانانی ناوچه ۱۱ حقاً علی الحسین ۱۱ له سه رجاکه کاران مافیکی پیویسته.

به لی ۱۱ ثم موعه یه بوهر ژنیک پیش گواستنه وه ته لاق بدری، واجیب و پیویسته، به لام بو ژنانی ته لاق دراوی پاش گواستنه وه سووننه ته.

رینمایی نایه تی (۲۳۶):

(۱) ژنانی ته لاق دراو پیش نزیکي له گه ل کردونیان و، پیش دانانی ماره یی بو یان (موعه) یان بو واجیبه و دیاری کردنی ریژه که شی به پنی بوون و؛ نه بوونی ته لاق ده ره که یه.

(۲) نه گهر ثافره تیکی ناوای بی ماره، میرده که ی بمری، ثایا (مهر المثل) ی بؤ داده نری، یان ته نیا میرات ده باو عیدده راده گری؟ له وه لا ما ده لیین: نه گهر به پنی (قیاس) بیت ماره یی بو دانانری، به لام ئیمامی (ترمزی) فهرمووده یه کی هیناوه سه باره ت به دانانی ماره یی بو نه و جوړه ژنانه که: (مهر المثل) یان بؤ داده نری.

ژن بهر له نوستن ته لاق بدریت، نیوهی ماره یی ده با:

له م چهنه د نایه ته دا خوی کارزان باسی نه و ژنانه ده کات که بهر له سه ر جییی له گه ل کردن ته لاق ده درین: ۲۳۷: وان طلقتن من من قبل ان نسلوه ۱۱ نه گهر ئیوه پیش چوونه لای ژنه کانتان، ته لاق تان دان ۱۱ وقد فرستم لهن فریضه ۱۱ و ماره ییشتان بو دیاری کرد بوون ۱۱ فصف ما فرستم ۱۱ دیاره نیوهی نه و ماره یییه یان ده که وی بؤ تان دیاری کردوون شیاوای باسیسه نه گهر له م حاله ته دا میرده که پیش ژنه که ی مرد، نه و ژنه که ته وای ماره یییه که ی نه بات، خو نه گهر ژنه که پیش میرده که ی مرد، دیسانه وه هه ته وای ماره یییه که نه ووات بؤ میرات به رانی ژنه که ۱۱ إلا ان حنونا لو یعفو السدی بده عقد النکاح ۱۱ مه گهر ژنه کان خویان چاوپوشیتان لی بکن و مافی خویانتان پی به خشن، یان نه و که سه گریدانی ماره کردنه که ی به دهسته چاوپوشی بکات، واته: مه گهر ژنه که خوی بللی: هیچم ناوی لیلی، یان میرده که گشتی ماره یییه که ی بداتی. (ته به ری) ده لییت: نه و که سه ی ماره کردنه که ی به دهسته میرده که ده گریته وه، هه ندیکیش ده لیین نه خیر میرده که ناگریته وه، به لکو مه به ست پنی سه ره رشتیارو (وه لی) ژنه که یه. ۱۱ وان تعفوا اقرب للشری ۱۱ خو نه گهر ئیوه (نه ی پیاوان) ژنان ببورن و، هه موو ماره یییه که یان به نه ی، وه یان ئیوه نه ی ژنان! ده ست له نیوه که ی

خوتان هه لېگرن و هیچ له پیاوه که تان نه سینن، بی شک هه ردوو باره که په سهندو به ئاکاری ته قوادارانوه نه زیکتره ۱۱ ولا تنسوا الفضل بکم ۱۱ ناشیی لی بووردوویی و کارچاکی و پیاوه تی نیوانتان له بیر بکن، واته: نه گهر که سیک ژنیکی ته لاق دا، با رابردووی ژنه که ومالی خه زوورانی له بیر نه چیتته وه، به جوړی کاره کانی نه نجام بدات، ریعایه تیان بکات ۱۱ ان الله بما تعملون بصیر ۱۱ بی گومان خوا بینایه به هه رکاری ئیوه ده یکن.

رینمایی نایه تی (۲۳۷):

(۱) ژنیکی ماره یی دیاری بو کراو ته لاق دراوی پیش له گه ل نوستوو، نیوهی ماره یییه که ی ده که وی، مه گهر ژنه که خوی لیلی دابه زی، هه روه ک پیاوه که ش به ره زامه ندی خوی ده توانی ده س له نیوه که ی خوی هه لېگری و بییه خشی به ژنه که. (۲) هیشتنه وه ی ئاکاری چاک و پیاوه تی له نیوان هه ردوو خیزانه که دا (که س و کاری ژنه ته لاق دراوه که و، پیاوه ته لاق ده ره که) کاریکی پیویسته. به کورتی و پوخته: بو ژنانی ته لاق دراو چوار حاله ت هه یه، یه که م: له گه ل نه نووستوو ماره یی دیاری بو نه کراو، نه م جوړه یان (موعه) یان ده که وی و، عیدده یان له سه ر نییه، دووم: ژنیک بهر له ده ست تیکه لکردن له گه لیاو، دوا دیاری کردنی ماره یی بوی، ته لاق بدری، نیوهی ماره یییه که ی ده با (مه گهر میرده که ی نه و نیوه که شی بو زیادبکا) عیدده شی له سه ر نییه، سییه م: ته لاق دراوی له گه ل نوستوو، ماره بو دیاری کردو، هه موو ماره یییه که ی ده باو، عیدده شی ده که و پته سه ر. چواره م: ته لاق دراوی له گه ل جووت بووی بی ماره یی، دیاره نه مه ش (مهر المثل) ی ده که وی و، ده بی عیدده ش رابگری.

نویژه کان (به تاییه تی نویژی ناوه نجیی) بپاریزن:

له م نایه ته شدا خوی کار جوان فرمان ده دات به راگرتنی گشت نویژه کان: ۲۳۸: حافظرا علی الصلوات ۱۱ هه موو نویژه کان بپاریزن و، له کاتی خویاندا نه نجامیان به دن و، مه یانغه و تینن ۱۱ والصلوة الوسطی ۱۱ له ناویاندا گرنگی به نویژه ناوه راسته که به دن.

سه رنجیک: له ناو زاناکاندا ئیختیلاف و جیاوازییه ک - سه باره ت به دیاری کردنی نه و نویژه ناوه ندیی و ناوه راسته یه - هه یه، به لام رای به هیزیان نه وه یه که نه و نویژه ناوه نجییه نویژی سه ره ۱۱ وان تعفوا

لله قانتین ۞ همیشه به ملکه چیبیه وه به فرمانی خوا هستن و، بی دنگو به ترسه وه نویژ بکن.

نویژی ترس و تهنگانه:

له م نایه ته شدا باسیکی کورتی نویژی ترس و تهنگانه دهکات: ۲۳۹:

حَفِظُوا عَلَى الصَّلَوَاتِ وَالصَّلَاةِ الْوُسْطَىٰ وَقُومُوا لِلَّهِ قَانِتِينَ ﴿۲۳۸﴾ فَإِنْ خِفْتُمْ فَرَجَلًا أَوْ زُرْكَبًا فَإِذَا آمَنْتُمْ فَأَذْكُرُوا اللَّهَ كَمَا عَلَّمَكُم مَّا لَمْ تَكُونُوا تَعْلَمُونَ ﴿۲۳۹﴾ وَالَّذِينَ يَتَّقُونَ مِنكُم مَّنْ يَدْرُونَ أَرْزَاقًا وَصِيَّةً لَا أَرْزَاقَهُمْ مَّتَعًا إِلَى الْحَوْلِ غَيْرَ إِخْرَاجٍ فَإِنْ خَرَجَ فَلَا جَنَاحَ عَلَيْهِمْ فِي مَا فَعَلُوا فِي أَنْفُسِهِمْ مِنْ مَّعْرُوفٍ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿۲۴۰﴾ وَالْمُطَلَقَاتُ مَتَّعٌ بِالْمَعْرُوفِ حَقًّا عَلَى الْمُتَّقِينَ ﴿۲۴۱﴾ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ ءَايَتِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿۲۴۲﴾ أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ خَرَجُوا مِن دِيَارِهِمْ وَهُمْ أُلُوفٌ حَذَرَ الْمَوْتِ فَقَالَ لَهُمُ اللَّهُ مُوتُوا ثُمَّ أَحْيَاهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَشْكُرُونَ ﴿۲۴۳﴾ وَقَتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿۲۴۴﴾ مَن ذَا الَّذِي يَفْرِضُ اللَّهُ قَرْضًا حَسَنًا فَيُضَاعِفَهُ لَهُ أَضْعَافًا كَثِيرَةً وَاللَّهُ يَقْضِي وَيَضْطُّ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿۲۴۵﴾

فإن خفتم فرجالاً أو زركباً ۞ ئینجا نه گهر ئیوه له جهنگ، یان له هershتیکی تردا ترستان هه بوو، بۆتانیس نه دهکرا به شیوهی ئاسایی نویژهکان بکن، دهتوانن به پیاوهیی، یان به سواری، بیانخوینن و نه نجامیان بدن، ئیتر رووتان له پرووگه وه بیټ، یان نا ۞ فاذا آمنتم ۞ جاکه ترستان نه ماو نه مین بوونه وه، واته: وه زعتان ئاسایی بوویه وه ۞ فاذكروا الله كما علمکم ما لم تکنوا تعلمون ۞ ئینجا هه رچونئی خوا فیژی نه و شتانهی کردون و جارن نه تان ده زانین، یادی خوا بکن، واته: به شیوهی ئاسایی نویژهکان تان بکن.

رینمایی نایه تی: (۲۳۸-۲۳۹):

(۱) نه بی هه موو نویژهکان - به تاییه تی نویژی عه سران و به یانیان - له کاتی خوینداو به هه موو مه رجه کانیشیانه وه نه نجام بدرین.
(۲) قسه ی راس له دیاری کردنی نه نویژه ناوهنجییه دا - به

به لگهی نه و فرمووده سه حیحهی: (شغلونا عن الصلاة الوسطی صلاة العصر) - نه وهیه که نه نویژه ناوه راس ته، نویژی عه سره.

(۳) زه لیلی و ملکه چکردن "به تاییه تی له کاتی نویژهکاندا" بۆخوای خواهن دهسلات واجیبه.

(۴) نویژی ترس (صلاة الخوف) ئیتر له بهر هه رشتی بی، نویژخوین دهتوانن به پیاوهیی، یان به سواری نه نجامی بدات، بۆ پتر زانیاریی له م نه نویژه، له نایه تی: (۱۰۲) - سی سووره تی (نیساء) دا هه موو جوړهکانی (صلاة الخوف) باس کراوه.

تییینی: بۆیه کتوپر باسی نویژی هی نایه کایه وه، هه تا هه مان بزنان هه رکه کاتی نویژ پی شهات، ده بی به خیریایی دهس له هه موو ئیش و کاریک هه لبرگین و برۆین به لای نویژهکانه وه. ۲۴۰: والذین يتوفون منكم ویدرون أزواجاً وصية لأزواجهم متاعاً إلى الحول غير إخراج ۞ نه و که سانه له ئیوه له سه ره مه رگدان و ده مرن و نه کانیان دوا ی خو یان به جی دیلن، با پیش نه وهی گیانیان ده رچی راسپیرون و هسیه ت بکن که نه کانیان "نه گهر و یستیان" تاماوهی سالیک ده رنه کرین و هه رله جیی خو یان به میننه وه و خه رجیان بدن، به لی.. له سه ره تایی هاتنی دینی ئیسلامدا ژنی می ردمردو ده بوو به و شیوه ره فتاری له گهل کرابا، به لام دوا یی هه ربه نایه تی (۲۳۴) ی نه م سووره ته نه و برپاروحوکه سه رپا هه و وگورا به چوارمانگ و ده روژ ۞ فإن خرجن فلا جناح علیکم فیما فعلن فی أنفسهن من معروف ۞ خو نه گهر به ویستی خو یان ده رچوون، (دیاره مافی خه رجییان نامینی) و گوناخیکیش له سه ر ئیوه نییه سه به رته به هه ر کاریکی خوا په سه ندوو شیوا بۆ خو تان ده یکه ن "نه گهر دوا ی عیددهش خو یان نیشان بدن بۆ شوو کردن نه وه شیان بۆهیه" ۞ والله عزیز حکم ۞ خوا بالادهست و، کار جوان و کار دروسته، به یوی هه رشتی بکا نه ییات و هه موویشی خیره ۲۴۱: ۞ وللمطلقات متاع بالمعروف ۞ بۆ هه موو ژنانی ته لاقدراو، موته یه کی گونجاوو ره و واجیب و پیویسته "دیاره به تاییه تی نه وانه یان که می ردیان له گهل نه خه و تووه و ماره ییشیان بۆ دیاری نه کراوه ۞ حقا علی المتقین ۞ نه م کاره له سه ر پیاوانی پاریزکارو له خوا ترس برپاره (عه بدورره حمانی کوری زه ید) ده لی: که نایه تی: (متاعاً بالمعروف حقا علی المحسنین) هات، پیاویک گووتی: که و ابوو نه گهر خیرم ویست، موته ی ده ده می، نه گهر نا نایه می، پاش نه و قسه ی نه م نایه ته: (وللمطلقات متاع بالمعروف

حقا علی المتقین) هات. ئەو زانیانە کە ئەم ئایەتە دەکەنە بە لکە ی واجیبی مۆتە، دەلێن: هەموو ژنیکی تەلەقدراو هەقی مۆتە ی هەیه ﴿ ۲۴۲: کذلک یبین الله لکم آیاتہ ﴾ هەر ئا بەو شیوەیە خوا ی گەورە نیشانە و یاساکانی خۆ ی لە بارە ی تەلاق و خولع و شیردانەو. هەند بۆ ئێوە روشن ئەکاتەو ﴿ لعلکم تعقلن ﴾ بە لکو ئێوە بیربکەنەو و تێ بگەن.

ڕێنمایی ئایەتی (۲۴۰-۲۴۱):

۱) دەبێ پیاوان لەسەرەمەرگدا وەسیەت بکەن کە ژنەکانیان "پاش خۆیان" تا سالی لەو ماله‌دا "تێیدا ژیاون" دەرئەکرێن و خەرجیش بدرێن، ئەگەر خۆیان پێیان خۆش بوو. ئیمامی تەبەری ئەلێ: ئەم ئایەتە بۆ ژنانی میژمەردوو رەحمەتە و حوکمە کەشی هەربەر دەوامە، (شیخ الإسلام/ ئیبن تەیمییە) و (ئیبن قەیم) یش هەروا دەلێن.

۲) (مۆتە) یش دەبێ شتیکی وەهابێ شیای ژنی تەلەقدراو بێت، دیارە کە هەرکەسە یش بە پێی توانا و دەسەلاتی خۆیەتی.

هەزاران کەس لە ترسی مردن لەژێدی خۆیان هەلھاتن!:

بەلێ.. دەبێ هەموان دانیابن کە مردنی هەمووگەلیک بە دەست کێشە و هەیه‌تی لەجیهاد، چونکە هەرگەلی جیهادنەکا، زۆر بە ئاسانی دوژمن زال دەبێ بەسەریاو ریسواو ژێر دەستە ی ئەکا و خێرو بیری و لاتە کەشی دەخوات، زیندوو کردنەو هیشی هەربە راپەرین و روو بەروو بوونەو هیه‌ لەگەل دوژمن، ئەها خوا دەفرموی: ﴿ ۲۴۳: ألم تر إلى الذين خرجوا من ديارهم وهم ألوف حذر الموت ﴾ ئەری تۆ ئەوانەت نەدیت کە بەهەزاران کەس بوون و، ترسی مەرگ وای لی کردن و لات و نیشتمانی خۆیان بەجێ بهێلن و لە جیهاد -بەبیانوی (تاعوون) -هە-هەلێن؟! ﴿ فقال لهم الله موتوا ﴾ خوا یش پێی فرمۆن دەسا بمەن! ئەوانیش هەموو مردن ﴿ ثم أحياهم ﴾ پاشان لەسەردا وای پیغەمبەرەکیان زیندوو کردنەو، گیانی جیهادی کردەو بەبەریاناو بەلاماریانداو خۆیان رزگار کردەو ﴿ إن الله لذو فضل على الناس ﴾ بێ گومان خوا سەبارەت بە خەلکی خاوەن فەزل و بەخششە، بەیناو بەین تووشیان دەکا، هەتا لەخەوی خەفەت وەخەبەر بێن ﴿ ولكن أكثر الناس لا يشكرون ﴾ بەلام زۆر بەی خەلکی سوپاسگوزار نابن.

(سەبید قوتب) دەلێ: پێویست ناکات بگەرێن بە دوا ی ئەوانەدا هەلھاتن، تابزانیان کێ بوون؟ وە یان لەکو ی بوون؟ ئەگەرچی

هەندێ قسەو باسیش هەبێ، چونکە ئەگەر زانیانی پێویست بوایه، دانیابە خوا روونی دەکردهو.

ڕێنمایی ئایەتی (۲۴۲):

۱) هەرکە تاعوون و چاوەقوولە و هەربەتایەکی تر کەوتە ناوچەبەکەو، نابێ خەلکی ئەو ناوچەبەهەلێن و بچن بۆ و لاتیکێ دی، وەکو ئەم فرمودە -ئیمامی (ترمزی) هیناویەتی- دەلێت: ﴿ (بَقِيَّةُ رَجَزٍ أَوْ عَذَابٍ أُرْسِلَ عَلَى طَائِفَةٍ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ، إِذَا وَقَعَ بِأَرْضِ وَأَنْتُمْ بِهَا فَلَا تَخْرُجُوا مِنْهَا، وَإِذَا وَقَعَ بِأَرْضِ وَلَسْتُمْ بِهَا فَلَا تَهْبِطُوا عَلَيْهَا) ﴾ ئەو سزاو جەزەبەیه بەسەر بەنی ئسرائیلدا هات، لای پیغەمبەر ﷺ باسکرا، ئەویش فرموی: هەرکات لە جیگایە کدا ئەو سزایە پێشەات، ئێوەیش لەو ی بوون، دەبێ هەر لەو ی بمێننەو و دەرئەپەرێن، خۆ ئەگر لەو ی نەبوون، مەچن بۆ ئەو شوێنە

﴿ ۲۴۴: وَقَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ ﴾ ئیتر هەرگیز مەترسن و لە پێگای خوا بجەنگێن ﴿ واعلموا أن الله سميع عليم ﴾ چاک بزانیان کە بەراستی خوا ژنەواو زانیە، ئازاو ترسنۆک ئەناسێ ﴿ ۲۴۵: مَنْ ذَا الَّذِي يقرض الله قرضا حسنا ﴾ کێ مانی خۆی بە قەرز دەدا بەخوا، لە پێناوی سەرخستنی دینی خوادا، بەخشینیکی چاک و پاکو، بەدلو دەروونیکی پر لەسۆزەو..؟ ﴿ فيضاعفه له أضعافا كثيرة ﴾ هەتا خوا یش چەند ئەوەندە ی بداتەو ﴿ والله يقبض ويبسط ﴾ خوا مەیلی خۆیەتی رزق و رۆزی بەندەکان کەم بکاتەو، یان زۆرو فراوانی بکات، واتە: لەبەخششدا رۆزی و چرووکی بۆ جیهاد مەکەن، چونکە کلیلی مال و دارایی هەر لای خۆیەتی ﴿ وإليه ترجعون ﴾ و سەرنجام هەمووشتان هەر بۆ لای دینەو، تەنها هەر لای ئەویش دادگایی دەکرێن.

جوولەکە داوای (شا) یەک دەکەن، ئەگەلیا بچنە غەزا:

﴿ ۲۴۶: ألم تر إلى الملا من بني إسرائيل من بعد موسى ﴾ ئەری ئەتزانێو چەند کەسیک لە پیاو ماقولانی (بەنی ئیسرائیل) لە پاش مووساوە سەردەمی (داوود) دا ﴿ إذ قالوا لنبي لهم ابعث لنا ملكا نقاتل في سبيل الله ﴾ بە پەيامبەرەکی خۆیان یان گوت: (شا) رابەر و ئەمیرێکمان بۆ هەلبژێرە، تا لەژێر فرمانی ئەودا، نەخشە و پلانی جەنگ داریژێن و، لەرای خوادا جەنگ بکەین ﴿ قال هل عسيتم إن كتب عليكم القتال ألا تقاتلوا ﴾ پەيامبەرەکی وتی: باشە! ئەگەر

الملك والحكمة ﴿ له وودوايش خوا فەرمانره وایی و زانستی پیدایه و علمه مما يشاء ﴾ وهرچی خوئی ویستی فیزی شهوی کرد، دروستکردنی "جل و بهرگی جهنگی، له گهل ناووشورهتی باشداو کتیبی (زه بوور) یشی بوناردو کردیه پیغمه مبر ﴿ ولولا دفع الله الناس بعضهم ببعض ﴾ نه گهرخوا هندیك له و خه لکه بی باوهری

﴿ قال إن الله مبتليكم بنهر ﴾ پئی گوتن: بی گومان خوای گه وره دهیه وی به جو باریک تاقیتان بکاته وه ﴿ فمن شرب منه فليس مني ﴾ نه وساهه رکه سیك لیی بخواته وه له من نییه و به که لك نایه ت له م سوپایه دا بیئت، نه و جو بارو چه مهش که وتبووه نیوان (نه ردهن) و (فهلستین) وه وه پئی ده لیئ: جو باری (شهریه) ﴿ ومن لم يطعمه فإنه مني ﴾ وهرکه سیش هیچی لی نه خواته وه سه ربه منه و به که لکی سه ربا زبی دیت ﴿ إلا من اغترف غرفة بيده ﴾ مه گهر که سیك هه ر به لامشت لیی هه لگوزی ولیی بخواته وه، نه وه قیناکات ﴿ فشربوا منه إلا قليلا منهم ﴾ ئینجا له گهل نه وروونکرده وه یه دا هه موو لییان خوارد وه که میکیان نه بیئت ﴿ فلما جازوه هو والذين آمنوا معه ﴾ ئینجا که تالووت و نه وانیه باوهریان له گهل یا هیئابوو له چه مه که په رینه وه، له تاقیکرده وه که ده رچوون (که ژماره یان ۳۱۳) که سبوو، به نه ندازه ی یارانی به دن ﴿ قالوا لا طاقة لنا اليوم بجالوت وجنوده ﴾ وتیان: نه مرو له بهر زوری نه وانیه و که می ئیمه، له وزه و تواناماندا نییه به رامهر به جالووت وله شکره که ی بوه ستین و بجه نگیین ﴿ قال الذين يظنون أنهم ملاقوا الله ﴾ نه وانیه یان یه قینیان بوو به دیداری خوا ده گهن گوتیان: ﴿ کم من فئة قليلة غلبت فئة كثيرة باذن الله ﴾ گهل جار به فەرمانی خوا کومه لیکی که م به سه ر کومه لیکی زوردا سه رکه وتوون، واته: زالبوون و سه رکه وتن به ژماره ی زور که م نییه، به لکو هه ربه ئیراده و فەرمانی خواجه ﴿ والله مع الصابرين ﴾ خوا هه میشه له گهل دهسته ی به ئارام و خورا گرانه و، هه رده م پشتگیرانه ﴿ ۲۵۰: ولسا برزوا لجالوت وجنوده ﴾ جاکه تالووت و سوپا که مه که ی، تووشی جالووت و سوپا زور و مه شق دیده که ی بوو ﴿ قالوا ربنا أفرغ علينا صبرا ﴾ سوپاکه ی (تالووت) نزایان کردو گوتیان: نه ی په روه ردگاری ئیمه! و ابکه گشت کاتی سه برمان به سه ردا بریژه، به تاییه تی له م گوره پانی جهنگدا خورا گر بین ﴿ وثبت أقدامنا ﴾ پیمان له گوره پانی جهنگدا بجه قینه و سه قامگیر بین، هه رگیز ترس نه چیه دلمانه وه هه لنه ییین ﴿ ۲۵۰: وانصرنا على القوم الكافرين ﴾ و به سه ر دهسته ی بی باوهرانی و هکو جالووت وله شکره که ی سه رمان بخه.. به لی پیویسته موسلمانان هه موو کاتی به تاییه تی له گوره پانی جهنگدا دلیان هه رلای خوابیئت، په یتا په یتا داوای کومه ک و یارمه تی لی بکن ﴿ ۲۵۱: فهموهم باذن الله ﴾ ئینجا تالووت، و سوپاکه ی "به فەرمانی خوا" جالووت و سوپاکه یان شکاند ﴿ وقتل داود جالوت ﴾ و داوود که سه ربا زیک بوو له گهل سوپاکه ی تالووت (جالووت) ی فەرمانده ی له شکره که ی نه وانی کوشت، ئیتر له شکر شکاو، (تالووت) یش خه لاتی داوودی کرد ﴿ وآتاه الله

فَلَمَّا فَصَلَ طَالُوتُ بِالْجُنُودِ قَالَ إِنَّ اللَّهَ مُبْتَلِيكُمْ بِنَهَرٍ فَمَنْ شَرِبَ مِنْهُ فَلَيْسَ مِنِّي وَمَنْ لَمْ يَطْعَمْهُ فَإِنَّهُ مِنِّي إِلَّا مَنِ اغْتَرَفَ غُرْفَةً بِيَدِهِ فَشَرَبُوا مِنْهُ إِلَّا قَلِيلًا مِّنْهُمْ فَلَمَّا جَاوَزَهُ هُوَ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ فَقَالُوا لَا طَاقَةَ لَنَا الْيَوْمَ بِجَالُوتَ وَجُنُودِهِ قَالَ الَّذِينَ يَظُنُّونَ أَنَّهُم مُّلتَقُوا اللَّهَ كَم مِّن فِتْنَةٍ قَلِيلَةٍ غَلَبَتْ فِتْنَةٌ كَثِيرَةً بِإِذْنِ اللَّهِ وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ ﴿٢٥١﴾ وَلَمَّا بَرَزُوا لِجَالُوتَ وَجُنُودِهِ قَالُوا رَبَّنَا أَفْرِغْ عَلَيْنَا صَبْرًا وَثَبَّتْ أَقْدَامُنَا وَأَنْصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ﴿٢٥٢﴾ فَهَزَمُوهُمْ بِإِذْنِ اللَّهِ وَقَتَلَ دَاوُدُ جَالُوتَ وَآتَاهُ اللَّهُ الْمُلْكَ وَالْحِكْمَةَ وَعَلَّمَهُ مِمَّا يَشَاءُ وَلَوْلَا دَفْعُ اللَّهِ النَّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَفَسَدَتِ الْأَرْضُ وَلَٰكِنَّ اللَّهَ ذُو فَضْلٍ عَلَى الْعَالَمِينَ ﴿٢٥٣﴾ تِلْكَ آيَاتُ اللَّهِ تَتْلُوهَا عَلَيْكَ بِالْحَقِّ وَإِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ ﴿٢٥٤﴾

به هندی له و مه رده م باوهرداره له ناونه بردابا ﴿ لفسدت الأرض ﴾ ئیستا نه م زهویه خراپ و ویران ببوو، فه ساد زهوی گرتبوویه وه ﴿ ولكن الله ذو فضل على العالمين ﴾ به لام خوا فه زلو چاکه ی له سه رگشت جیهانیان هه یه، به ینا و به یین سته مکاران به دهسته ی خه لکانی راست و خاوهن عه داله ت له ناو ده بات، و سیخورمه یه که له باوهرداران ده داو، وه خه بر دین وله بی باوهران رائه په رن و رایان ده مان ﴿ ۲۵۲: تلك آيات الله نتلوها عليك بالحق ﴾ نه مانه بو مان باسکردی "هه رله باسی هه زاران که سه که وه هه له اتان له نیشتمانیان و، ده سه لاتدان به تالووت و.." گشت نه مانه نیشانه کانی ده سه لاتی خوان که به راست و ره وان بو ت ده خوینینه وه. ﴿ وإنك لمن المرسلين ﴾ و دلنیا به (نه ی موحه ممه د) ﴿ یه کیکی له په یامبه ران، که واته پشت نه ستوریه له سه ر کاری خو ت.

رېنمابى ئايەتى (۲۵۰-۲۵۱):

- (۱) جىيھادى شەرى دەبى رابەرو فەرماندەبەكى شەرى ھەبى، پىۋىستە ئەو فەرماندەش، بەكاروبارى جەنگ زاناو كارامەبىت، فامىدەو ژىر بى، بەلاشەو جىسمانى بى.
- (۲) تاقىكردنەو ھەلسەنگاندنى لەشكر، بۆ زانىنى ئەندازە ئامادەبى بۆ جەنگ و خۇراگرى لە كاتى تەنگانەدا پىۋىستە.
- (۳) جىيھاد لە بەر لەناو بردنى فەسادو شەر فرۇشان فەرمانى پىكراو.
- (۴) ژمارەى سوپاكەى تالووت (۳۱۴) كەس بوو، ھەك ئەو فەرمودە: ((إنكم على عدة أصحاب طالوت)) بە ھاوئلانى (بەدى) فەرمودو ئىوھش ھەر بەقەد ھاوئلەكانى (تالووت)ن، ئەوان (۳۱۴) كەس بوون خۇاى گەورە سەرى خستەن بەسەر لەشكرى كافراندا.

خاوەنى تەفسىرى (مەراغى) ئەلئىت: ئەو چىرۆكانەى پىشەو ئەم پەندانەيان تىا بەدى ئەكرى:

- (۱) ھەرگەلئىك بەرەو تىاچوون مىلى نا، دەبى بىربىكەتەو بەگورجى ھەموويان برۆنە ژىر ئالای پىاويكى دادگەريانەو، ھەك نەوكانى يەعقوب.
- (۲) پىۋىستە پىاوا ماقوللانى ولات جەماوەرەكەيان بە خەبەر بگەنەو.
- (۳) كاتى جاماوەرەكە سەر لىشىواو بوو، وادەزانن: بەرپۆبەرانى ولات دەبى دەولەمەندو سەرەتمەند بن، بەلام نە. دەبى كەسانئىك بن شارەزای زانست و زانىارى ئەو سەردەمە بن، با زۆر ھەزارو بى نەوايش بن.
- (۴) ئەوكتە سەرکەوتن بە دەست دئىت كە سوپاكە گۆرپابەلى تەواويان بۆ فەرماندەكەيان بىي.
- (۵) گەلى جار گەلانى بى دەسلەت و ژمارە كەم بەسەر ژمارەبەكى زۆردا زال ئەبى، ئەگەر ئارامى بىي و لەخوا بىپارەتەو.
- (۶) جەنگ و بەگژاچوون بۆ رامالينى تاوانباران، سوننەتئىكى خاويىبە، ھەندى كاتيش كارئىكى ناچارىبە.

كۆتايى جزمى ۲، (ولله الحمد والمآل)...

ھىندى پىغەمبەر پەلى بەرزتەرە:

۲۵۳: تلك الرسل فضلنا بعضهم على بعض ﴿ثُمَّ به ھەموو

ئەم پەيامبەرەنە "كە تۆش يەككىيانى" شان و شەوكتەو پەلى تايبەتەيمانداو، لەگەل ئەو شەدا ھەندىكەيان لەھەندىكى تريان "لەپلەو پايەى پەيامبەرەتەيدا بەرزترن، چونكە ئازارو بىزاريان لەوانى تر پىتر دىتوھ ﴿منهم من كلم الله﴾ بۆ نموونە: ھەيانە يەكسەرە خوا خۇى قسەى لە گەل كەردوھ، ھەك (مووسا) و (موھەممەد) سلاويان لىبىت، پۆبە دەفەرموى: ﴿ورفع بعضهم درجات﴾ و پەلو پايەى ھەندىكەيانىشى ھەك (موھەممەد) ﴿كە خوا خۇى لە بارەبەو دەفەرموىت: ﴿وإنك لعلی خلق عظیم﴾ - برە سەر ھەموويانەو، ھەر ھەك پەلى ھەندى پىغەمبەرى تريشى لە (ئولولەزم)ەكان، لە چاوا ئەوانىتردا سەرخست... ﴿وأتينا عيسى ابن مريم البنات﴾ و بە (عيساي كورى مەريەم) یش چەندىن بەلگەو نىشانەى پروونمان بەخشى "ھەك زىندوو كەردنەو ەى مردووان و، چاككردنەو ەى كۆپرانى زگماك" و ھتد... ﴿وأيدينا بروج القدس﴾ و بە جوبرىلى (روحول قودوس) پىشتىگىرمان لىكرد، ديارە ئەمانەو ئەو چەند مۆعجىزەى ترە كە لە سوورەتى (ئالى عىمران) و (مائىدە)دا باسكراون، گىشت مانای پەلە بەرزى عيسان ﴿ولو شاء الله ما اقتتل الذين من بعدهم﴾ خۇ ئەگەر خوا وىستباى - ئەوانەى كە لە دواى ئەم گىشت پەيامبەرەنەو ھاتن-، باوھردار دەبوون و شەرى يەكتريان نەدەكرد ﴿من بعد ما جاءتهم البنات﴾ بەتايبەتەى پاش ئەو ھەموو بەلگەو نىشانانە بۇيان ھات، بەلام ديارە خوا نەيوىست لەو كارە بەزۆر رىيان لىبگىرى و باوھرىنن، پۆبە دەفەرموى: ﴿ولكن اختلفوا﴾ بەلام ئەوان لەناو خۇياندا تئىك چوون و دژايەتى و نەيارى يەكتريان كرد ﴿فمنهم من آمن ومنهم من كفر﴾ ئىنجا ھەندىكەيان باوھريان ھىناو، ھەيشيانبوو بى پرواوا خوانەناس مايەوھ ﴿ولو شاء الله ما اقتتلوا﴾ ئەگەر خوا وىستباى بەر نەدەبوونە گىيانى يەكتەر و يەكتريان نەدەكوشت، چونكە ھەموو شتى ھەربە دەستى ئەو و، ئەو خۇى ئەتوانى بە پىي وىستى خۇى بىكەت، ھەك ئەفەرموى: ﴿ولكن الله يفعل ما يريد﴾ بەلام ئەو ەى كە خوا خۇى دەيەوى لە پرووى ھىكەمەت و زانىنەو بىكا، دەپكا، ئىتر بەزۆر ھىچ شتىك بەكەس ناكات. بەلكو ئەپخاتە بەر ئەقل و وىژدانى خۇى وسەرەستى دەكات ﴿۲۵۴﴾ يا أيها الذين آمنوا أنفقوا مما رزقناكم ﴿ئەى ئەوانەى باوھرتان ھىناو! بىخەشن ھەندىك لەو مال و سامانەى پىمانداون﴾ ﴿من قبل أن يأتي يوم لا بيع فيه ولا خلة ولا شفاعة﴾ پىش لە ھاتنى رۆژئىك ھىچ كرىن و فرۇشتىنئىكى تئىدا نىيە (تا بەمال خۇتان بگرنەو) ھەرەك ھىچ دۇستىي و تكاو شەفاعەتئىك سوودى نابى. رافەكەرانى قورئان ئەلئىن: دۇستايەتى تەنھا لە نىوان بى پرواكندا سوودى نىيەو بى

هیچ کەسێک ناتوانی تکا بکات، هاو بەشدانەرەکان پێیان وابوو کە: بەتەکان دەتوانن شەفاعەتیان بۆ بکەن بۆیە ئەیانوت: (ما نەبەدھم إلا لیقربونا إلی اللہ زلفی...) ۳/۳۹. یەلەم مابین آیدبەھم و ما خلفھم ئەوێ ئیستالە بەردەستیانیەو دیارە، ئەو وەیش کە لە پێش سەریانەو بەو نادیارە، ئەو پێی ئاگایە، واتە: کاروباری

کەلکە، تەکاش ھەر بۆ بێ پروایان نییە، ئەگینە-ئەگەر خوا خۆی بیەوی و مۆلەت بدات- بۆ موسلمانان شەفاعەت ھەیە، جا بۆ مەسەلە ی شەفاعەتیش بگەرێرەو بۆ ئایەتی (۴۸) ی ئەم سوورەتە؛ لەوی زیاتر بایسی شەفاعەتکارو. ﴿والکافرون هم الظالمون﴾ و ھەركافروو بێ باوەرەن ناھەقیکارو ستەمکارن، چونکە ھەر ئێوانن بە تەواوی لە سنوور دەرچوون ولە خوا یاخی بوون، بۆیە ھەرشتیکیش-لە دونیادا- بەخت بکەن لێیان وەرناگیرێ، دەسا ئیو بەسەر بە مال جیھادیان بکەن.

رێنمایی ئایەتی (۲۵۲-۲۵۴):

(۱) پایەو پلە ی ھەندێ لە پەيامبەرەکان-سلاویان لە سەر بێت-لە ھەندیکیان بە پێی جیھادو تیکۆشان و خۆراگرتن-گەرەتەرە.

(۲) (کەلام) سیفەتێکی بەرز ی ئەزەلی خوایە، ھەر وەکو خۆی گەرە خۆی لە کێوی توور لە گەل مووساو، لە (مەلە کووت) ی بێندیشا لە گەل موحمەد ﷺ و تووێژی کرد.

(۳) بپروا ئیمان، بێ پروای ی کوفر، ھەریەک لە مانە بەستراو بە ویستو خواستی خواو، ویستی ھەر کەسێک ئیمان بپێیت، دلی گوشار دەکات، نەیشیویست، دلی قوفل دەبێت.

(۴) ئیختیلاف و دەنگە دەنگ سەرچاوی ھەموو نەگبەتیبە کەو، کارێکی زۆر دزیو و ناپەسەندە، ئینفاق و بەخشین لە رێی خوادا واجب و پێویستە، ھۆشیاری بۆ خۆسازدان بۆ رۆژی بەرێ، بە ئیمان و کارو کردەوی چاک دەبێت.

گەرەیی و مەزنی (ئایەتە لکوری):

﴿۲۵۵: اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ﴾ (اللہ) کە بێ وێنەو بێ ھاوتایە و خواوێ ھەموو سیفاتی کاملە، جگە لەو ھێچ پەرستراویکی-تری راسەتە قینە نییە، ھەر ئەو ھەمیشە زیندووی راسەتە قینە و، راگیرکەری بوونەر و؛ بەرپۆبەری کاروباری دوروستکاروێکانی خۆیەتی و راوێستارو بە زاتی خۆیە ﷻ لاتاخذە سەنە ولا نوم ﷻ نەخەو نووچکە دای ئەگرێ و، نەخەو دەبیاتەو ﷻ لە مافی السموات و مافی الأرض ﷻ ھەرچی ھەبێ لە ئاسمانەکان و لە زویدا ھەرمولکی ئەو ﷻ من ذا الذي يشفع عنده إلا بإذنه ﷻ کێ بێت- لە رۆژی دوایدا- بتوانی شەفاعەت بکات لای ئەو، ھەتا ئەو خۆی مۆلەتی نەدا؟ "دیارە کە ھەتا ئەو خۆی مۆلەت نەدات،

﴿تِلْكَ الرُّسُلُ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ مِنْهُمْ مَنْ كَلَّمَ اللَّهُ وَرَفَعَ بَعْضُهُمْ دَرَجَاتٍ وَآتَيْنَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ الْكِتَابَ وَآتَيْنَاهُ رُوحَ الْقُدُسِ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَفْتَنَّا الَّذِينَ مِنْ بَعْدِهِمْ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمْ نَبَأُ الْكِتَابِ وَلَكِنْ اخْتَلَفُوا فِيهِمْ مَنْ آمَنَ وَمِنْهُمْ مَنْ كَفَرَ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَفْتَنَّا وَلَكِنْ اللَّهُ يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ﴾ ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا مَعَازَ قَتْلِكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ يَوْمٌ لَا بَيْعَ فِيهِ وَلَا خُلَّةَ وَلَا شَفْعَةَ وَالْكَافِرُونَ هُمُ الظَّالِمُونَ﴾ ﴿اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ﴾ ﴿لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِنْ بِاللَّهِ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَى لَا انْفِصَامَ لَهَا وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ﴾

دونیاو قیامەتیان تەنھا ھەر ئەو ئەیزانی ﷻ ولا یحیطون بشئ من علمه إلا بما شاء ﷻ ھێچ کەسێش ناتوانی بە پلە ی زانیی خوادا بگا، مەگەر خوا خۆی بیەوی، کە لە سەر زمانی پەيامبەرەکان شتیکیان بۆ روون بکاتەو ھاو ئاگاداریان بکا ﷻ وسع کرسیه السموات والأرض ﷻ کورسی خوا ی گەرە تەواوی ئاسمانەکان و زەوی داگرتوو. (کورسی) لای زمانەوانەکان "أهل اللغة" بە واتای: تەختی پاشایەتی ھاتوو. بەلام ئەو کورسییە ی کە خوا بۆ خۆی قایەل دەبێ و ئەفەرموی: (وسع کرسیه) مەبەست جێ پێی پەرەردگار خۆیەتی-جل جلاله-، وەك (ئیبین عەبباس) ئەفەرمویت: (الکرسی: موضع القدمین، والعرش لا يقدر قدرة إلا الله عزوجل) (رواة الحاكم في المستدرک، وقال انه على شرط الشيخين، وقد روى مرفوعا والصواب أنه موقوف).

بەلێ ھەر ئەمە کە ئیبین (عەبباس) دەیلی، راووبۆچوونی زاناکانی سەلەفیشە، ئەم ریاویەتەیش کە دەلی: مەبەست بە (کورسی)

سینه کی قورئانه. وه ئیمامی (نه سائی) یش ثم فەرمووده یه باس ئەکات: ((من قرأ دبر کل صلاة مکتوبه آیه الكرسي لم یمنعه من دخول الجنة إلا أن یموت)). واتە: هەرکەسێک پاش نوێژه فەرزه کان ئایه ته لکورسی بخوێنی، هەر که مرد دهچیتە بهههشتهوه.

له ئیسلامدا خۆسه پان نییه:

﴿ ۲۵۶: لا إكراه فی الدین ﴾ له م دینی ئیسلامدا داسپاندن و ناچار کردن و زهبرو زهنگ نییه بۆدینداری و وهگرتنی ئایینی ئیسلام، به ئی حوکمی ئهم ئایه ته تنها خاوهن کتیب و خاوهن نامه کان ئەگریتەوه، مه نسوخ و سراوه یش نییه، واتە: هەر جووله که وگاوار سەر ناخریتە سهریان بۆ ئیسلامبوون. ﴿ قد تبين الرشد من الغی ﴾ چونکه بێ گومانه که رێگای چاک و راست له رێگای ناراست و کوفرو تووله رێگاکان لێک جیاکراوه تهوه و ئاشکراو نمایانه، جا له بهر ئەوه نایه وێ زۆر له هیچ که سێک بکریت بۆ ئیسلامبوون و هەر که سهش به مه یلی خۆیه تی ﴿ فمن یکفر بالطاغوت ﴾ ئینجا هەر که سێک باوه ری به ”تاغوت“ نه بی، دیاره تاغوت ئەوه که سه یه که له سنووری خوا ده رچێ و، بهرنامه چه وته کان قبول کا، جا هەر که س خۆی لهو جوړه شتانه دوورگرت ﴿ و یؤمن بالله ﴾ و باوه ری به خوا هینا ﴿ فقد استمسک بالعروة الوثقی ﴾ ئەوه بێ گومانه دهستی به ههنگل و به هوکارێکی پته وو قایمه وه گرتوه ﴿ لا انفصام لها ﴾ که هەر گیز هه لئاوه شیت و پسان و پچرانیشی بۆ نییه ﴿ والله سمیع علیم ﴾ وه خوای گه وه یش ژنه واو زانایه. زانا کان ده لێن: (مه جوس) و (سو بی) یه کانیش، له مه دا حوکمی جوول و که و گاوریان هه یه، واتە: ئەمانیش هیچ جوړه زۆریکیان ل نا کرێ بۆ وه گرتنی دینی ئیسلام، به لکو هەر له سه ردینی خۆیان” ئەگه ر پێیان خۆش بوو” ده میننه وه، سه رانه یان ل ئە سه نرێ به لام خه لکانی تری بته پرست و هاو به شدانه رو هەر جوړه بێ دینیکی تر له و باب ته ”هه تا ئەو رۆژه باوه ر دینن” ده بی جهنگیان له گه ل بکری ئەگه ر توانراو به رژه وه ندی تێدا بوو. هه موو یاساو ده ستوریکی ئیسلامی پیرۆز راست وه قه، ئیتر بێجگه له و گشت ده ستورو بهرنامه یه کی تر ناراست و گومارایه. ده بی پێش ئیمان و باوه ر هینان به خوای گه وه، ده بی به ته واوی له گشت تاغوته کانه وه دوور بکه وی، خۆ دیاره واتای (لا اله إلا الله) یش بۆ یه که مجار نه فی و لادانی هه موو ده سه لاتداره مله و ره کان و تاغوته کانی دونیا یه، پاشانیش ته سلیم بوون و باوه ر هینانه به خوای تاک وته نیا. شیاوی باسیشه له سه ر ده می جاهیلییه تدا هەر ئەو به ته ی واده یان په رست

زانست و زانیاری خوایه و، (تاویل) یشی ده که ن، رپوایه تیکی پارێزراو نییه، دیسانه وه ئەو رپوایه ته ش که ده لیت: مه به ست به (کورسی) هەر عه رشه؛ (ئینب که سیر) ده لیت- ئەوه یش رپوایه تیکی لاوازه.

شایه نی باسه (عرش) یش له ته واوی دروستکراوه کانی خوا ”به کورسیشه وه، وهك (ئه بووزهن) ده یگێریته وه” زۆر گه وه تره، ئەبووزهر ده ئی (أن النبی ﷺ قال: ((ما السموات السبع والأرضون السبع عند الكرسي إلا كحلقة ملقاة فی أرض فلاة، وأن فضل العرش علی الكرسي كفضل الفلاة علی تلك الحلقة)) (والحدیث له طرق. وقد رواه أبو حاتم وابن حبان فی صحیحه وأحمد فی مسنده وغیرهم). واتە: پێغه مبه ر ﷺ فەرموویه تی: هەر سه وت ئاسمانه کان و هەر سه وت زهوییه که له چاو (کورسی) دا، ده لیت ئەلقه یه که و خراوته زهوییه کی چۆل و کاکی به کاکی، ئەوسا عه رشیش له چاو (کورسی) دا ده لیت ئەو زهوییه کاکی به کاکییه یه که ئەو ئەلقه یه تی فریدرای. وه ئیمه ش هەر به و جوړه که خوای گه وه باسی ”عه رش و کورسی” بۆ خۆی کردوه و سه له ف مانایان بۆ کردوین باوه رمان پێیه تی، بێ هیچ (ته ئویل) و (تعديل) یك. ﴿ ولا یؤده حفظهما ﴾ وه راگرتن و پاراستنی ئاسمانه کان و زهوی بۆ خوا گران و سهخت نییه ﴿ وه العلی العظیم ﴾ و هەر ئەو بلندو پایه به رزو گه وه ره یه، له ده سه لات و توانادا هاوشانی نییه.

رێنمایی: ئەم ئایه ته ی (۲۵۵):

۱) پیرۆزترین و گه وه ترینی ئایه ته کانی قورئان، ئایه ته لکورسییه، چونکه (۱۸) جار ناوی پیرۆزی خوای تێدا هاتوه، له نیوان ناوو راناودا (ظاهر) و (مضمهر) دا، په نجا وشه ش بێژه یه، (۱۰) رسته یه، خۆ هه موو سووره ته که ش هەر باس له (رېووبییه ت) و (ئولوهییه ت) و (ئه سماء) و (سیفات) ی خوا ئەکا، پاش نوێژه فەرزه کان و، پێش خه وو، له ناو مالا، بۆ تارنانی شه یاتینه کان خویندنی سوننه ته و زۆر گرنگ. پێشه وا (ئه حمه د) یش ئهم فەرمووده له فەزلی ئەودا ئەهینێ: ((إن آیه الكرسي تعدل ربع القرآن، وإن الزلزلة، والكافرون، والنصر، کل واحدة تعدل ربع القرآن، وإن الصمد تعدل ثلث القرآن)) واتە: فەزلی و گه وه یی ئایه ته لکورسی - به تنها خۆی - له چواریه کی قورئان ده دات، ئهم سووره تانه ش: (زه لزه له، کافیروون، نه سر)، گه وه بی و خیری خویندنی هەر یه که یان هه روایه، به لام خویندنی سووره تی (سه مه د، واتە: ئیخلاص) خیری

تیبینی: ئیمهش له م کورته ته فسیرده ناوی په له وهه کانمان - وهک
هندی ریوایهت دیارییان دهکات - دیاری نه کرد؟! چونکه
قورثانیس ناوی دیاری نه کردوون، بی له وهیش شهوهی که له م
جیگایه دا گرنگ بیت هه رنه مهیه که: زیندوو کردنه وهی مردووون
بوخوا، کاریکی زورثاسانه، ته نهها فره مانیکی خوایی به سه.

ئهوانه له راهی خوا مال بهخت دهکن:

(قورتوبی) ئه ئی: له رووداوهکی (ته بووک) دا (عوسمانی کوری
عهفان) - رهزای خوای لی - هه زار و شتر - له گه له هه موو
پیوستیه کدا - هه زار دینار زیریشی له بهردهم په یامبهه
دانا، ئینجا په یامبهه دهستی تی ئه خست و ئه یفرموو:
ئیتتر دواي ئیمرو عوسمان هه رچی بکات قهیناکات. له ولایشه وه
(عه بدورره حمان) ی کوری (عهوف) هه شت هه زار دره می هیناو
وتی: ئه ی په یامبهه ری خوا! چوار هه زاریشم بو مناله کانم داناوه،
وا ئه و چواره هه زاریشم به قهرز به خوا دا، په یامبهه فره مووی:
خوا بهرکههت و بیت بخته هه ردووکیانه وه. جابو ئه وه خوا
فره مووی: ﴿٢٦١﴾ مثل الذين ينفقون أموالهم في سبيل الله كمثل
حبة أنبت سبع سنابل ﴿٢٦١﴾ نموونه ی ئه وه که سانه ی که دارایی خویمان
له ریگه ی خوا دا ئه به خشن، هه وه کو دانه تومیکه که چهوت
گول دهردهکا ﴿٢٦١﴾ فی کل سنبله مائة حبة ﴿٢٦١﴾ و هه گوله ی سه د
دانه ی تیدا بی "که وایوو ته نهها دانه تومیك (٧٠٠) دهنکی پیوه
ده بی، واته: پاداشتی گشت خپرو چاکه یه که به لای خواوه یه که
به ده، تا چهوت سه ده ﴿٢٦١﴾ والله يضاعف لمن يشاء ﴿٢٦١﴾ و هیمان بو
هه رکه سیش خوا خو ی بیهوی چه ند به رامبهه پاداش دها ﴿٢٦١﴾ والله
واسع علیم ﴿٢٦١﴾ چونکه خوا به خشنی یه که جار فراوانه، زور ئاگو
زانایه "ته زانی هه رکهس چه نده هه لئه گری".

زینمایی ئه م نایهتی (٢٦١):

(١) فهزله تی به خشین له ری جیهادا، ئینفاق و سه دهقه
بو جیهاد له هه موو شتی گه وره تره، سه دهقه و ئه نجامه
باشه کانی. ﴿٢٦٢﴾ الذين ينفقون أموالهم في سبيل الله ﴿٢٦٢﴾
ئه وه که سانه ی که سامانی خویمان له پیناوی خوا دا ئه به خشن
﴿٢٦٢﴾ ثم لا يتبعون ما أنفقوا منا ولا أذى ﴿٢٦٢﴾ پاشانیس هیچ جوړه
منه تی ناکه ن و به چاویاندا نایده نه وه دلی که س ناشکینن
﴿٢٦٢﴾ لهم أجرهم عند ربهم ﴿٢٦٢﴾ پاداشیان لای په روه دگاریان
به رچاو گیراوه ﴿٢٦٢﴾ ولا خوف عليهم ﴿٢٦٢﴾ نه هیچ ترسیکیان بو

ئهی له روژی قیامه تداو ﴿٢٦٣﴾ ولا هم يحزنون ﴿٢٦٣﴾ نه خهفتبارو
زوبیریش ئه بن بو دونیایان.

﴿٢٦٣﴾ قول معروف ﴿٢٦٣﴾ قسه و گوفتاریکی خوش و شیرین له
رووی نیازمه ندانا، ﴿٢٦٣﴾ ومغفرة ﴿٢٦٣﴾ چاوپوشی و لیبووردن له هه لای

وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ أَرِنِي كَيْفَ تُحْيِي الْمَوْتَى قَالَ أُولَئِكَ
تُؤْمِنُ قَالَ بَلَىٰ وَلَئِنْ لَيُطْمَنِّنَنَّ قَلْبِي قَالَ فَخُذْ أَرْبَعَةً مِّنَ
الطَّيْرِ فَصُرْهُنَّ إِلَيْكَ ثُمَّ أَجْعَلْ عَلَىٰ كُلِّ جَبَلٍ مِّنْهُنَّ جُزْءًا
ثُمَّ ادْعُهُنَّ يَأْتِينَكَ سَعْيًا وَاعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٢٦٤﴾
مَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَمَثَلِ حَبَّةٍ
أَنْبَتَتْ سَبْعَ سَنَابِلٍ فِي كُلِّ سَبْلَةٍ مِائَةُ حَبَّةٍ وَاللَّهُ يُضَاعِفُ
لِمَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَسِعٌ عَلِيمٌ ﴿٢٦٥﴾ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ
فِي سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ لَا يَتَّبِعُونَ مَّا أَنْفَقُوا مَنًّا وَلَا أَذًى لَهُمْ
أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٢٦٦﴾
﴿٢٦٦﴾ قَوْلٌ مَّعْرُوفٌ وَمَغْفِرَةٌ خَيْرٌ مِّنْ صَدَقَةٍ يَتْبَعُهَا
أَذًى وَاللَّهُ غَفِيٌّ حَلِيمٌ ﴿٢٦٧﴾ يَأْتِيهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يُبْطِلُوا
صَدَقَتَكُمْ بِالْمَنِّ وَالْأَذَىٰ كَالَّذِي يُنْفِقُ مَالَهُ رِثَاءَ النَّاسِ
وَلَا يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ صَفْوَانٍ عَلَيْهِ
تُرَابٌ فَأَصَابَهُ وَابِلٌ فَكَسَّاهُ صَوْلًا لَا يَبْقَدِرُونَ عَلَىٰ
شَيْءٍ مِّمَّا كَسَبُوا وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ ﴿٢٦٨﴾

داواکاریك ﴿٢٦٦﴾ خير من صدقة يتبعها اذى ﴿٢٦٦﴾ باشته له به خشینى که
عزیه ت و دل ئیشانی به دوا دا بی به رامبهه خیر پیکاریك ﴿٢٦٦﴾ والله
غنی حلیم ﴿٢٦٦﴾ خوایش له به خشینى ئیوه به تایبته (به ومنه ته وه)
زور بی نیازو، زوریش هیمنه و، خوگرو له سه ره خویه، ده توری و،
چاوپوشی دهکا.

زینمایی نایهتی (٢٦٢-٢٦٣):

(١) منه تان به سه ره خه لکدا به هو ی خپرو سه دهقه وه کاریکی
حه رامه.

(٢) هه ر کات به شی هه ژاران نه بوو بدری، با قسه ی خویشان
له گه ل بکری، خو ئه گه ر خیرخوازه که تووره بووو قسه ی
خرابی کرد، تو وریابه تووره مه به و، لئی ببووره، دیاره
که قسه یه کی خوش له و سه دهقه یه گه ل باشته که منه ت

و ئازاری به دوا دابی، بویه ته فهرموئ: ((الكلمة الطيبة صدقة)) (موسلم/۲۶۲۶/باب/۴۴۱) واته: ئەر هیچ نه بوو بدریته داواکاره که، خو قسه یه کی خوش خیرو سه ده قهیه. یان ده فهرموئ: ((..ولو أن تلقی أخاک بوجه طلیق)) ئەر به روویه کی گه شه وه پيشوازی براههت بکهیت-له و حاله ته دا نییه بیدهیتی-کاریکی باش و په سنده و به که می مه زانه یا ده فهرموئ: ((لا یدخل الجنة مدمن الخمر، ولا عاق لوالديه ولا منان)) سئ که س ناچنه به هه شته وه: که سئ هه میسه عاره ق ده خواته وه، که سئ ئازاری دایک و بایی ده دا، که سیکیش شت ببه خشی و بیداته وه به رویدا.

مال ببه خشن و مهیده نه وه به جاویاندا:

﴿ ۲۶۴: یا ایها الذین آمنوا لا تبطلوا صدقاتکم بالمن والأذى ﴾
ئهی ئه وانه ی باوه رتان هیناوه! پاداشی سه ده قه و به خششه کانتان به هوی منه تتان و ئازار گه یاندنه وه به فیرو مه ده و باتل مه که نه وه ﴿ کالذی ینفق ماله رثاء الناس ولا یؤمن بالله والیوم الآخر ﴾ وه کو که سئ که مه که نه به روویامایی وریاکاری مالی خوئی ده به خشیت و ئیمان و برواش به خوا و به روئی دوا ی نییه، بویه هه رده م له کاتی به خشیندا ئازاری دئی مه رده م ئه دات. ﴿ فمثله کمثل صفوان علیه تراب ﴾ ئه وکاره یان له وه ده کا که تاشه به ریدیکی زور ساف و لووس هه ندئ گلی به سه ره وه بیئ و تو میشی له سه ر چیندرایی ﴿ فأصابه وابل فترکه صلدا ﴾ بارانیکی لیژمه و دلۆپ گه وه ری لی باری و هیچ شتیکی به سه ره وه نه یه لیئ و تاشه به رده که به ره ق و ته قی بمیئئ "کرده وه ی مروقی رپا بازیش هه ره به و شیوه یه، هه موو خیر و بیریکی به با ئه چی و به سه وادا ئه روا،" وه کو ده فهرموئ: ﴿ لا یقدرن علی شیء مما کسبوا ﴾ هیچ به هره یه کیان له و به خشینه ده ست ناکه وئ "نه له دونیادا، نه له قیامه تدا، چونکه له به ره زامه ندی خوا نه بووه" ﴿ والله لا یهدی القوم الکافرين ﴾ بی گومانسب خوی گه وه هه رگیز هوزو گه لی بی باوه ران رینمایی ناکات بو شتیک خیریانی تیئا بیئ "چونکه ته نه ئیمان و باوه ره-که مروق بو خیر و بیر هه ردوو جیهان تی ئه گه یه نی،" ئه وان باوه ریان نییه، خواش رینماییان ناکات.

رینمایی نایه تی (۲۶۴):

- (۱) منه تتان و ئازار گه یاندن به خه لک له سه ده قه و به خشیندا قه ده غه یه.
- (۲) منه تنه ر، ئازار ده ر، رپا چی، سه ده قه کانیان

بیهوده و باتله.

(۳) رپا هه رامه و به شیکه له شیرک.

﴿ ۲۶۵: ومثل الذین ینفقون أموالهم ابتغاء مرضاة الله و تثبیتا من أنفسهم ﴾ نموونه ی ئه وانه ش که داراییان بو به ده ست هینانی ره زامه ندی خوا ده به خشن و، دل و ده روونیشیان له سه ر پاداشی خوا سه قامگیره، له و لایشه وه به و به خشینه "دل و ده روونیان له رژی و چرووکی پاک ئه که نه وه" ﴿ کمثل جنة بربوة أصابها وابل ﴾ گه شه کردن وزیاد بوونی خیره که یان، هه ره کو باخیکه به ته پۆلکه یه کی به رزه وه بی و، بارانیکی دلۆپ گه وه ری لی دا ﴿ فأتت أکلها ضعفين ﴾ ئینجا باخه که یان-له چاو باخی تر دا-دوو به رامبه ره روو بوو بدات ﴿ فإن لم یصبها وابل فطل ﴾ خو ئه گه ر بارانی لیژمه و دلۆپه گه وه رش لیئ نه دا، نه به بارانیکی وردو سووک و شه ونم تیروای کا، جا مروقی خیر خوازیش کار و کرده وه ی هه میسه له به ره و دایه و، قه ت به فیرو ناچی و، لای خواش قبوله ﴿ والله بما تعملون بصیر ﴾ خوی گه وه ریش سه به رته به هه ر کاری ئیوه ئه یکه ن (به رپایی، یانا) بینایه و ده بیینی و به پیئ ئه وه حیسابتان ده کا.

کئ حه ز ده کا خیر و خیراتی ببیته قهره قوو؟

﴿ ۲۶۶: أبود أحدکم أن تكون له جنة من نخيل وأعناب ﴾ ناخو کیتان حه ز بکا و پیئ خوشییئ: باخیکی له گشت جو ره خورما و، گشت جو ره ره زیک هه بیئ ﴿ تجری من تحتها الأنهار ﴾ و به خورم ئاوی رووبار به بنکی داره کانیدا بروا و ﴿ له فیها من کل الثمرات ﴾ هاتبنه به روو هه موو جو ره میوه یه کیشیان تیاییئ - سه ره رای خورما و ترئ- ﴿ وأصابه الکبر ﴾ پیرییش په کی خستبیئ ﴿ وله ذرية ضعفاء ﴾ له گه ل ئه وه یشدا کو مه لی مناله ورده ی لاوازو بی هیزیشی هه بی و، نه توانن به هیچ ئیشی هه لسن ﴿ فأصابها إحصار فیه نار ﴾ له نا کا و گیزه لووکه یه کی پر له گه ری لیبه لکا ﴿ فاحترقت ﴾ و بسووتی، ئیتر خوئی و مال و مندائی به سه ر گه رانی و هه ناسه ساردی بمیننه وه، دیاره کاری و زور جیگه ی نیگه رانی و داخ و سه سه رته، بی گومانبه ئه وکه سه ش که له دونیادا دارایی به خت ده کا و، پاشان به رپا و منه ت و ئازاردان خیره که ی باتل ده کاته وه، هه ر ئاوا له روئی قیامه تا ره نه ره و ده بیئ، له کاتیکیا زوریش پیویستیته تی و، زوریش ته نگانه یه تی ﴿ کذلک بین الله لکم الآيات لعلکم تتفکرون ﴾ هه میسه ئابه و شیوه خوا به لگه و نیشانه کانی خوئی روون ئه کاته وه بو تان، تا

هه له و په له کانیشتان بپوری. ﴿ والله واسع عليم ﴾ خوا خاوه نى نیعمه تیکى فراوانه و، زور زانو به ناگایه به هه موو کردارو نیازیکتان. ﴿ ۲۶۹: یوتی الحکمة من یشاء ﴾ دانایی و حکمه تی خویشی ددها به هه رکه سی خوی بیهوی، "قورئان و فرموده کانی پیغه مبهری به وردیسی تی ته گیه نی" و فیری دهکات ﴿ ومن

به لکو به وردی بیړی بکه نه وه په ندو ناموزگاریان لی وهرگرن و، له کارو کردهوی رپابازی و، منه تخستنه سه رخه لک کوتا بکه نه.

رینمایى نایه تی (۲۶۵-۲۶۶):

(۱) مه سهل ونموونه هیئانه وه بؤ نزیك خستنه وهی مانا و مه به ست له زهینی گوئی گراندا، شتیکی زور چاک و سوود به خشه، بویه خوا نهو یهک دوو نه زیله یه هیئانه وه.

(۲) خپرو سه دهقه ی بی منهت و بی نازار و بی ریا، پاداشه که ی چند به رابهر ده بیت، خپرو بیړی سه دهقه ی پیاوی منهت کارو، رپابازو، نازارده ریش، باتل و بی خیر ده بیت.

(۳) لیکن یلینه وه بیرکړنه وه له نیشانه کانی خوا بؤ چه سپاندنی بیرو باوهر کاریکی پیویسته.

له مالی پاک و حلال ببه خشن:

﴿ ۲۶۷: یا ایها الذین آمنوا أنفقوا من طیبات ما کسبتم و ما أخرجنا لکم من الأرض ﴾ نهی نهو که سانه ی باوهرتان هیئاوه! لهو مال چاک وپاکه که له ریگه یه کی په سه ندوو حلاله وه به ده ستان هیئاوه، له وهش که له زهوی دهرمانخستووه بؤتان ببه خشن وه هه روه ها لهو به روو بووانهش له زهویدا بؤمان رواندون ﴿ ولا تیمموا الخیث منه تنفقون ﴾ به دواى به خشینى شتیکی ناپوخت و بی که لکی وادا مه گهرین، واته: مه چن خراپه که ی لی جیا بکه نه وه بیده نه له ریگه ی خوادا ﴿ ولستم بأخذیه إلا أن تغضوا فیه ﴾ له کاتیکیدا -خوخوشتان بن- له باتی نه وه هژاره گهر چاوپویشی نه که نه وهری ناگرن، باشه! نهی خواى گه وره- که له هه موو شتیکی بی نیازه- چؤن وهری نه گری؟ ﴿ واعلموا أن الله غنی حمید ﴾ چاک بشزانن که به راستی خوا له گشت به خشینیکى نیوه دهوله مندو بی نیازه و، که لکه که یشی بؤ خوتان نه گهریته وه، سوپاس کراویشه، ته نها هه نهویش شایه نی سوپاسه، واته: بوونه وهر گشت پیویستی به وه. ﴿ ۲۶۸: الشیطان بعدکم الفقر ﴾ له کاتی به خشیندا شهیتان به لینی هه ژاری ونه داریتان پیده داو پیتان نه لیث: ته گهر ببه خشن، لات وهه ژار نه که ون! بؤ نه وه ده ست بنووقینن ﴿ ویا مرم بالفحشاء ﴾ هیمان بؤ کاری ناشیاویش وهک (رژدی و چرووکی) ونه به خشین و هه تاونیکى تر هه لئان نه نیث ﴿ والله یعدکم مغفرة منه وفضلا ﴾ خواش به لینی لیپووردن و فزل و به هه رهی خویتن پیته دا، واته: به لینتان ده داتی که نهو سامانه ی به خششى تیا بکری، پیتی تی بخت بؤتان وله

وَمَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمُ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ وَتُبَيِّنَاتٍ مِّنْ أَنفُسِهِمْ كَمَثَلِ جَنَّةٍ بِرَبْوَةٍ أَصَابَهَا وَابِلٌ فَكَانَتْ أَكْشَافًا ضَعِفَتِ فَإِن لَّمْ يَصِبْهَا وَابِلٌ فَطَلَّ وَاللَّهُ يَمَآعَمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿ ۲۶۹ ﴾ أَوَدُّ أَحَدُكُمْ أَن تَكُونَ لَهُ جَنَّةٌ مِّن نَّخِيلٍ وَأَعْنَابٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ لَهُ فِيهَا مِن كُلِّ الثَّمَرَاتِ وَأَصَابَهُ الْكِبَرُ وَلَهُ ذُرِّيَّةٌ ضُعَفَاءُ فَأَصَابَهَا إِعْصَارٌ فِيهِ نَارٌ فَاحْتَرَقَتْ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ ﴿ ۲۷۰ ﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَنْفِقُوا مِن طَيِّبَاتِ مَا كَسَبْتُمْ وَمِمَّا أَخْرَجْنَا لَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ وَلَا تَتِمَّمُوا الْخَيْثَ مِنْهُ تُنْفِقُونَ وَلَسْتُمْ بِتَّائِبِينَ إِلَّا أَن تُعْصُوا فِيهِ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ حَمِيدٌ ﴿ ۲۷۱ ﴾ الشَّيْطَانُ يَعِدُكُمُ الْفَقْرَ وَيَأْمُرُكُمْ بِالْفَحْشَاءِ وَاللَّهُ يَعِدُكُم مَّغْفِرَةً مِّنْهُ وَفَضْلًا وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴿ ۲۷۲ ﴾ يُؤْتِي الْحِكْمَةَ مَن يَشَاءُ وَمَن يُؤْتَ الْحِكْمَةَ فَقَدْ أُوتِيَ خَيْرًا كَثِيرًا وَمَا يَذَّكَّرُ إِلَّا أُولُو الْأَلْبَابِ ﴿ ۲۷۳ ﴾

یوت الحکمة فقد اوتی خیرا کثیرا ﴿ به هر که سیش حکمهت و زانایی قورئان و فرموده بدری، دیاره خپرو چاکه یه کی زوری پی دراوه "دەرگای دونیاو قیامه تی لی والا کراوه" وما یذکر إلا أولوا الأرباب ﴾ خاوهن بیرو هوشمندان نه بی، که سانی تر لهو به هره یه تی ناگن و ناموزگاری وهرناگرن؛ چونکه هه موو کات هه روفه ژیره کائن به ناموزگاریبه کانی خوا به هره مند بوونه.

رینمایى نایه تی (۲۶۷-۲۶۹):

(۱) زهکات هه له دراوا، هه له مهرو مالاتا، هه له بهرو بووی زهویدا فهرز ویویسته و ده بی بدری.

(۲) زهکات و به خشین له مالی خراپدا کاریکی نابه جی وناپه سنده.

(۳) وریا بوون له دهغه دهو خه ته رهی شهیتان له کاتی به خشین مالدا.

۴) مه زنی پلهو پایه‌ی زانست و زانیاریی به سهر مال و ساماندا.

﴿ ۲۷۰: وما أنفقتم من نفقة ﴾ به شیوه‌یه‌کی گشتی ههر شتی ئیوه نه‌یهه‌خشن "چاک، یان خراپ،" ﴿ او نذرتم من نذر ﴾ وه یان ههر نه‌زری ده‌که‌ن له سه‌رخوتان بو نه‌نجامدانی ههر فه‌رمانیکی خوا، وه یان بوکردنی ههر گوناخیک، بو نموونه: (نه‌زر بیئت قسه‌ت له گه‌ل نه‌که‌م!) ﴿ فَإِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُهُ ﴾ بی‌گومانین خوا پیی نه‌زانیو، پیی به ئاگایه‌و، پاداشیشتان نه‌داته‌وه ﴿ وما للظالمین من أنصار ﴾ و بو سه‌تمکارانیشت "نه‌وانه‌ی وا زه‌کات ناده‌ن، یان سامان له‌رپی گوناها به‌خت نه‌که‌ن، له‌رؤزی قیامه‌تدا هیچ جوړه یارمه‌تی ده‌ریک نییه و که‌س فریایان ناکه‌وئ، به‌لی... مه‌به‌ست به ههر نه‌زریک نزیک بوونه‌وه بیئت له‌خوا، نه‌وه لای خوا په‌سهنده‌و چاکه‌و، پیو‌سته جیبه‌جیش بکری، خو ههر نه‌زریکیشت له‌رق هه‌ستانه‌وه بیئت-وه‌کو نه‌وه بلایت: نه‌گه‌ر له‌گه‌ل فلانه‌که‌سدا قسه‌ بکه‌م، نه‌بی چوار رۆژ به‌رؤرووم- نه‌وه نه‌م جوړه نه‌زره ناپه‌سهنده‌و دانامه‌زری ونابی کاری پی‌بکریئت.

مال به‌خشین به‌ناشکراو به‌نه‌نیی:

﴿ ۲۷۱: إن تبدوا الصدقات فنمأ هی ﴾ نه‌گه‌ر ئیوه خپرو سه‌ده‌قه‌و به‌خشین به‌ناشکرا بکه‌ن، کاریکی باش وچاکتان کردوه، چونکه سه‌ده‌قه به‌و جوړه، ده‌بیته‌مایه‌ی چاو لی‌کردنی خه‌لک لی‌تان ﴿ وإن تخفوها وتؤتوها الفقراء فهو خير لكم ﴾ خو نه‌گه‌ر به‌نه‌نیی بی‌که‌ن و بیشارنه‌وه‌و، ده‌ستی هه‌زارانی پی‌بگرن، نه‌م باره‌یان باشته‌ر، چونکه له‌ریاو روپامایی ده‌باریزین ﴿ و یکفر عنکم من سیئاتکم و الله بما تعملون خبیر ﴾ و خوا له‌هه‌رکاری ئیوه نه‌یکه‌ن -ناشکرایو، نه‌نیی- ئاگاداره. زانیان نه‌لین: نه‌گه‌ر نه‌نجامدانی نه‌وخپرو چاکه‌یه له‌مالیکی زه‌کات بیئت، نه‌گه‌ر به‌ناشکرا بدری، چاکترو باشته‌ر، خو نه‌گه‌ر سه‌ده‌قه‌یه‌کی سووننه‌ت و پیاوه‌تی بیئت، به‌نه‌نیی بدری باشته‌ر.

رینمایی نایه‌تی (۲۷۰-۲۷۱):

- ۱) هه‌لنانی مروؤف بو نه‌نجامدانی سه‌ده‌قه، هه‌رچه‌نده که‌میش بی.
- ۲) خو دوور گرتن له‌ریاو، له‌به‌خشین مالی به‌دو خراپ.
- ۳) سه‌ده‌قه کردن به‌ناشکرا -کاتی بزانی

ریای تیناکه‌وی.

۴) سه‌ده‌قه‌ی سووننه‌ت به‌په‌نه‌انی بکری باشته‌ر، وه‌ک له‌م فه‌رمووده‌دا هاتووه: ((صدقۃ السر تطفی غضب الرب)) واته: سه‌ده‌قه کردن به‌نه‌نیی، توو‌ره‌یی خوا ده‌کوژنیته‌وه، یان ده‌فه‌رموی: (سبعة یظلمهم الله فی ظله یوم لا ظل إلا ظله، إمام عادل، وشاب نشأ فی عبادة الله، ورجلان تحابا فی الله اجتماعا علیه و تفرقا علیه، ورجل قلبه معلق بالمسجد إذا خرج منه حتی يعود الیه، ورجل ذکر الله خالیاً ففاضت عیناه، ورجل دعته امرأة ذات منصب وجمال فقال: إني أخاف الله رب العالمین، ورجل تصدق بصدقۃ فأخفاها حتی لا تعلم شماله ماینفق یمینه). واته: حه‌وت که‌س هه‌ن-له‌رؤزی قیامه‌تدا-خوای گه‌وره ده‌یانباته‌ بن سیبه‌ری خو‌به‌وه، که‌ بی له‌و، سیبه‌ری نابی بو حه‌وانه‌وه له‌و رۆژها: پی‌شه‌وایه‌کی عادل و دادگه‌ر، لاویک له‌ناو خواپه‌ره‌ستیدا پی‌گه‌یشتیئت، دووکه‌س هه‌ر له‌به‌ر خوا پی‌که‌وه کو‌ببنه‌وه و، هه‌ر له‌به‌ر خوایش لی‌ک جیاببنه‌وه، که‌سیکیشت هه‌میشه‌ دلی به‌مزگه‌وته‌وه به‌سترا بیئت هه‌رده‌م بجی و بیئت. پیاویکیشت له‌چوله‌وانیدا یادی خوا بکاو، هه‌ر له‌به‌ر خوایش بگری و نه‌سرین بریزئی. پیاویکیشت ئافه‌ره‌تیکی خاوه‌ن حه‌سه‌ب و نه‌سه‌ب وجوان بانگی بکات بو کاری دزیو وفاحشه‌ له‌گه‌لیا، که‌چی خو‌ی نه‌دا به‌ده‌سته‌وه و بلئی: من له‌ترسی خوا ناویرم. پیاویکیشت که‌خپرو سه‌ده‌قه بکات، نه‌وه‌نده به‌نه‌نیی بیکات، ده‌ستی چه‌پی به‌ده‌ستی راستی نه‌زانی. زه‌کات ده‌ریشت نه‌گه‌ر بزانی خه‌لکانی تریشت چاوی لی‌ده‌که‌ن، ده‌بی به‌ناشکرا بیکا.

﴿ ۲۷۲: لیس علیک هداهم ﴾ نه‌ی پی‌غه‌مبه‌را! ﴿ خستنه‌ سهر ریگه‌ی راستی نه‌و خه‌لکانه، نه‌رکی سه‌رشانی تو‌نییه، واته: نه‌ر رینما نه‌بوون و نه‌که‌وته‌نه‌ سهر ریی راست، تو‌به‌رپرس نابیئت. ﴿ ولکن الله یمهدی من یشاء ﴾ به‌لام خوا مه‌یلی له‌هه‌ر که‌سیک هه‌بی بیخاته‌ سهر راسته‌ ری، هی‌دایه‌ت ورینمای ده‌کا.

یارمه‌تیده‌ران له‌"مه‌دینه‌"دا وه‌ک ئیمامی ته‌به‌ری ده‌لیت- له‌نیوان هاو‌به‌شدانه‌ره‌کاندا خزم و ناسراو و دوستیان هه‌بوو، نه‌وسا له‌کاتی خپرو خپرا‌ندا خو‌یان نه‌پاراست تا ده‌ستی نه‌وانه‌ نه‌که‌وئیت، له‌ولایشه‌وه هه‌ولیان له‌گه‌ل نه‌دان که‌ باوه‌ر بینن و موسلمان بین، جا نه‌م نایه‌ته‌ی: (لیس علیک هداهم...) له‌گه‌ل موله‌تدان به‌ (سه‌ده‌قه‌ی سووننه‌ت) پی‌یان هات ﴿ وما تنفقوا من خیر فلا نفسمکم ﴾

سده قهیه دهبی، تا بتوانی دریژه به ئیش و کاره کانی بدا ﴿۲۷۴﴾:
الذین ینفقون أموالهم ﴿۱﴾ ٔهو که سانهی که مال و داراییان ٔه به خشن
﴿باللیل والنهار سرا وعلانیة﴾ به شهوو به رۆژ، به نهینی و
به ئاشکرا، واته: دهستیان قهت له خیر و خیرات نابری ﴿۲﴾ فلهم
أجرهم عند ربهم ﴿۳﴾ لای پهروه رگاریان پاداشیان مسوگهره ﴿۴﴾ ولا

هرچی له خیر (مال) ببه خشن، که لک و سووده که ی ههر بۆ خۆتان
ٔه گهر ٔه وه له دونیاو، له قیامه تدا ﴿۵﴾ وما تنفقون إلا ابتغاء وجه
الله ﴿۶﴾ دیاره ئیوهش -ئهی ئیمانداران!- ههر له بهر په زامه ندی
خوا گشت خیری دهکن ﴿۷﴾ وما تنفقوا من خیر یوف الیکم وأنتم
لا تظلمون ﴿۸﴾ ههر خیری کیش دهکن له بهر خوا، پاداشه که یتان به
چه ند بهرام بهر ده دریژه وه، بی ئه وهی هیچ سته میکتان لی بکری.

ٔه مانه شیای خیر و خیراتن:

پاشان دیته سهر باسی ٔه وکه سانه که شیاو ترن خیر و خیراتیان
بدریتی، وه کو ده فهر موی: ﴿۲۷۳﴾ للفقراء الذين أحصروا فی
سبیل الله ﴿۱﴾ خیر و به خشین شیای ٔه و موها جیره هه ژارانه یه که
له پیناوی ئایینی خوا دا، رییان له جموجول لی گیراوه و، له کردوو
که سابهت دهست و پینان به ستراوه، چونکه خویان ته رخان کردوه
بۆ جیهاد، بۆ خویندن، بۆ ههر کاریکی دی که خیری گشتی تیدا
بییت.

﴿لا يستطيعون ضربا فی الأرض﴾ ناتوان -به هوی دوژمنانی
ئیسلا موه- بۆ خوشیان هه ولی بدن و بگهرین بۆ باز رگانی و شتی
وا، هه تا به شکو پاروویه نان په یدا بکن.

﴿یحسبهم الجاهل أغنیاء من التعفف﴾ ٔه و که سه ی که شاره زای
ژیانیان نه بی و نه یان ناسییت، له بهر عیقهت و نه فس به رزیان،
واده زانییت ده وه مه ندو بی نیازن، چونکه خویان له خورادن و
خواردنه وه زۆر بی نیاز نیشان ٔه ده ند.

﴿تعرفهم بسماهم﴾ تۆ ٔهی پیغه مبه ر! ﴿۲﴾ به سه رو سیمایاندا
ٔه یان ناسییت -که چهن نه فس به رز و بیباکن له ژیان، ٔه گهر چی
بی ده سه لات وه ه ژاریشن.

﴿لا یسألون الناس إلحافا﴾ به زۆریش داوای هیچ شتی له خه لک
ناکهن ﴿۳﴾ وما تنفقوا من خیر فإن الله به عليم ﴿۴﴾ ئیوهش ههر
سامانیکی باش -له ریگهی خوا دا- ببه خشن، بی گومان بن خوا
پیی ئاگایه و لای ون نابییت، -ههر چه ند زۆر به نه نییش بییت.

ٔه مانه که ٔم ئایه ته باسی په سنه کانی کردن، نزیکه ی (۳۰۰-۴۰۰)
که سیل بوون، له مه که وه هیره تیان کردبو و هاتبوونه مه دینه،
پاشان به هوی سه رقالبوون به (جیهاد) وه دهستیان به سرا بوو و،
هیچیان پی نه ٔه کرا، په یام به ریش ﴿۵﴾ ساباتیکی بۆ کردبوون و
ههر خه ریکی له بهر کردنی قورئان بوون، ههر کاتیکیش بچوبا
بۆ خه زایه ک، له گه ل خوی ٔه یبردن، که ٔه شگه رانه وه پاسه وانی
ماله که یان ٔه کرد.. جابۆ له مه و پاشیش تا رۆژی قیامهت ههر که سی
ٔه و سیفه تانه ی تیدا بییت، شایسته ی ٔه و جوژه ده سگیرویی و

وَمَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ نَفَقَةٍ أَوْ نَذَرْتُمْ مِنْ نَذْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ
يَسْمَعُهُ ﴿۱﴾ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ ﴿۲﴾ إِنْ تَبَدُّوا
أَلْصَقْتُمْ قُلُوبَكُمْ وَإِنْ تُخَفُّوْهُا وَتُوْثِقُوْهَا أَلْفَرَقَاءُ
فَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ وَرَكِبُوا عَنْكُمْ مِنْ سَعْيَاتِكُمْ
وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿۳﴾ لَيْسَ عَلَيْكُمْ هُدُوءٌ
وَلَا كِنٌّ اللَّهُ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ
فَلَا تُنْفِسْكُمْ وَمَا تُنْفِقُوا إِلَّا ابْتِغَاءَ وَجْهِ اللَّهِ
وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ يُّوفَّ إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تُظْلَمُونَ
﴿۴﴾ لِلْفُقَرَاءِ الَّذِينَ أُحْصِرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ
لَا يَسْتَطِيعُونَ ضَرْبًا فِي الْأَرْضِ يَحْسَبُهُمُ
الْجَاهِلُ أَغْنِيَاءَ مِنَ التَّعَفُّفِ تَعْرِفُهُمْ بِسِيمَاهُمْ
لَا يَسْأَلُونَ النَّاسَ إِلْحَافًا وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ
فَأِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ ﴿۵﴾ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ
بِالْإِيلِ وَالْإِنْمَارِ سِرًّا وَعَلَانِيَةً فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ
رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿۶﴾

خوف عليهم ولا هم يحزنون ﴿۱﴾ ئیتر نه هیچ ترسیکی رۆژی دوا یی
روویان تیده کاو، نه خه فه تبارو زویریش ٔه بن " بۆ دونیایان "

رینمایی ئایه تی (۲۷۲-۲۷۴):

(۱) سده قه ی سوننهت به کافرانیش ده شی، پاداشتی
سده قه که یش ههر بۆخواوه سده قه که یه.

(۲) ده بی هه میشه ئیخلاص له سده قه دا هه بی.

(۳) به پیی نیازی خواوه سده قه که، پاداشی سده قه که ش
ده گۆردری.

(۴) فه زیله تی عیقهت و سوال نه کردن و دهستیان نه کردنه وه
له م و له و، ههر چه ند زۆریش ئاتاج و مۆتاج بی.

(۵) ئیلحاح و پیداگرتن له داوا کردن و سوالدا کاریکی زۆر
ناپه سه ندو دزیوه.

(۶) به شهوو به رۆژ، به نه نیی و به ئاشکرا، خیر و

سه دهقه ده کری.

۷) خوا مزگینئی برواداره به خشه ره کان ئه دا که : پاداش و کرییان لای خوای خوایان حه تمیی و مسوگه رده بی و، نایشه لیلی خه فته بخون وخه مباربین بو دونیایان.

حالی سوود خوره کان

﴿ ۲۷۵ : الذين يأكلون الربا لا يقومون ﴾ ئه وکه سانه سوودئه خون، (دیناریک به دوو دینار، یان به زیاتر دهدهن) که له گور دهنرین پاشان زیندوو ئه کرینه وه و راست دهبنه وه ﴿ إلا كما يقوم الذي يتخبطه الشيطان من المس ﴾ و راست دهبنه وه هه ده لیلی شه یاتینیی دهستی لی وه شانددون. عه ره به کان به مروقی په رکه مداروو فیدار ده یان گوت : جنوکه دهستی لی وه شانددوه، ئه و جا قورئانی پیرویش له سه ر زمانی ئه وان هات، به کورتی : پیای سوود خور له روژی قیامه تدا وه کو مروقی په ته ربیی و شیتی لیدی ﴿ ذلك بأنهم قالوا إنما البيع مثل الربا ﴾ چونکه له دونیادا ده یان گوت : مامه له و کرین و فروشتنیش، هه وه کو مامه له کردن به سوود وایه " واته هه ردوکیان به لای ئه وانه وه یه کسانن، " چونکه ئه وان باوه ربیان به حه رام و حه لال نییه ؟ ﴿ وأحل الله البيع وحرم الربا ﴾ خو خواش کرین و فروشتنی ریداوه ؛ سوود خویشیی حه رام و یاساگر دوه. ﴿ فمن جاءه موعظة من ربه فانتهى ﴾ ئینجا هه که سیك ئاموژگاری په روه ردگاری بو هات و به گویشیی کردو وازی له سوود خواردن هینا ﴿ فله ما سلف وامره إلى الله ﴾ ئیتر ئیستا له سوودی که له به را خواردوویه تی، چاوپوشی ئه کری چونکه ئه وه پیس یاساغبوونی رپیا بووه، له مه وداویش حه واله ی لای خوا ده کری، ئه ویش بو ی هه یه لیلی خویش بیی ﴿ ومن عاد فأولئك أصحاب النار ﴾ هه رکه سیش - پاش ئه م برپاره - گه راپیه وه بو سوود خواردن، ده بنه یارو هاوړی ئاگر ﴿ هم فيها خالدون ﴾ به هه تا هه تاییش تییدا ئه میننه وه چونکه رپیا یان به حه لال زانیوه به وه ش کافر بوون.

خوا فهرو بیت له مالی سوودداردا هه ل ده کری :

﴿ ۲۷۶ : يحق الله الربا ويربي الصدقات ﴾ خوا فهرو پیتی سوود خوژی نا هیلی، واته : هه ر داراییه ک رپیا ی تییدا بیت، ده ره نجام هه ر تیاده جیت، به لام خوژی خویراتی مال و سامانی سه دهقه، خوا به فزلی خوژی زیادی ئه کات و پیتی تییده خات بو خوا وه نه که ی ﴿ والله لا يحب كل كفار أثيم ﴾ به راستی خوا هه موو کافرو بی باوه ریکی دلره و گونا حکاری خویش ناوی، واته : ئه وانه ی سوود

خوژی ده که ن و به حه لالیشی ده زانن، خوا نه ناس و دلره و بی میهره بانن به رام به ره به خه لکانی هه ژارو په ککه و ته، ئه گینه چون به جوامیرانه وه مه ردا نه قه رزیان ناده نی و، ده چن (فائیده) و قازانجیک ده خه نه سه ریان ؟ ﴿ ۲۷۷ : إن الذين آمنوا وعملوا الصالحات ﴾ به راستی ئه و که سانه که باوه ربیان هینا، ئاکاری چاکیان کرد ﴿ وأقاموا الصلاة وآتوا الزكاة ﴾ و نویره کانیا ن به هوش و گوشه وه ئه نجامداو زه کاتیشیان به خه لکانی شیوا به خشی ﴿ لهم أجرهم عند ربهم ﴾ پاداشیان و به لای په روه ردگاریانه وه ﴿ ولا خوف عليهم ولا هم يحزنون ﴾ نه هیچ ترسیان ئه بی له دواړوژدا، نه خه فته تبارو دلگرائیش ئه بن بو دونیایان.

رینمایی نایه تی (۲۷۵-۲۷۷) :

- ۱) توله ی سوود خور له روژی قیامه تدا - ئه گه ر ته و به نه کا - مسوگه ره.
- ۲) سوود به به لگی نایه ته که و چه ن دین فهرومووده ی سه حیح و دروست، حه رامه.
- ۳) به یع و کرین و فروشتن - به مه رجه کانیه وه - حه لاله.
- ۴) هه ره شه ی سه ختی خوا بو که مکړنه وه وله ناو بردنی مالی سووددار، به لینیشی بو زیاد کردنی مالی سه دهقه و پیت تیخستنی.

له پاشماوه ی سوود وازیین :

﴿ ۲۷۸ : يا أيها الذين آمنوا اتقوا الله وذروا ما بقى من الربا ﴾ ئه ی ئه و که سانه ی باوه رتان هینا وه ! ده بی به ته وای ملکه چی فهران و، قه دهغه کراوه کانی خوابن " و له گشت سنوره کانی پاریز بکه ن و، له پاشماوه ی سووده که شتان - که به لای ئه م و نه وه ویه واز بیسن و، داوای مه که ن ﴿ إن كنتم مؤمنين ﴾ ئه گه ر باوه رداری راسته قینه ن، ده بی گویریایه لی ته وای فهرومووده کانی خوابن و، له و سووده ش بیده نگ بن ﴿ ۲۷۹ : فإن لم تفعلوا ﴾ خو ئه گه ر واتان نه کرد و، ده ستان له سوود خوژی هه لنه گرت " ﴿ فاذنوا بحرب من الله ورسوله ﴾ ئه و سا جه نگیکی گه و ره رابگه یه نن له گه ل خواو په یام به ره که یدا ﴿ ، ﴾ چونکه سوود خوژی دژایه تی کردنی فهرانه کانی خواو پیغه مبه ری خوایه، واته : سوود خواردن ئیعلانی جه نکه له گه ل خواو پیغه مبه ر ﴿ وإن تبتم ﴾ وه ئه گه ر ده ست له سوود خوژی هه لگرن و په شیمان ببنه وه لیلی ﴿ فلکم رؤس أموالکم لا تظلمون ولا تظلمون ﴾ سه رمایه کانی مالی خوتان به ته نهاو (بی سوود) بسیننه وه له قه رزاره کان، ئیتر نه

وام و مامه‌های ماوه‌دار بنووسن:

نینجا له دریزترین ثایه‌تی قورئاندا، باسی (وام = قهرن) دان به‌یه‌کتر به‌بی به‌هره نه‌کا، له‌گهل کورته باسیکی بازرگانی و (ره‌هن) دا، نه‌میش نه‌وه نه‌گه‌یه‌نی که به‌لای دینی نیسلامه‌وه

الَّذِينَ يَأْكُلُونَ الرِّبَا لَا يَقُومُونَ إِلَّا كَمَا يَقُومُ الَّذِي يَتَخَبَّطُهُ الشَّيْطَانُ مِنَ الْمَسِّ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا إِنَّمَا الْبَيْعُ مِثْلُ الرِّبَا وَأَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَا فَمَنْ جَاءَهُ مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّهِ فَانْتَهَى فَلَهُ مَا سَلَفَ وَأَمْرُهُ إِلَى اللَّهِ وَمَنْ عَادَ فَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿۲۸۰﴾
 اللَّهُ الرِّبَا وَيُرِي الصَّدَقَتِ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ كَفَّارٍ أَثِيمٍ ﴿۲۸۱﴾
 إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿۲۸۲﴾
 يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَذَرُوا مَا بَقِيَ مِنَ الرِّبَا إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿۲۸۳﴾
 فَإِنْ لَمْ تَفْعَلُوا فَأْذَنُوا بِحَرْبٍ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَإِنْ ثَبَرْتُمْ فَلَكُمْ رُءُوسُ أَمْوَالِكُمْ لَا تَظْلِمُونَ وَلَا تُظْلَمُونَ ﴿۲۸۴﴾
 وَإِنْ كَانَتْ دُورُ عَسْرَةٍ فَنظِرَةٌ إِلَى مَيْسَرَةٍ وَأَنْ تَصَدَّقُوا خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿۲۸۵﴾
 وَأَتَتْهُمُ أَيُّهَا مَآ تَرْجِعُونَ فِيهِ إِلَى اللَّهِ ثُمَّ تُوَفَّى كُلُّ نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿۲۸۶﴾

هاوکاری کردنی به‌کتر قهرز به‌یه‌کتری دان، کاریکی زور پیویست وگرنگه، بویه ده‌فهرموی: ﴿۲۸۲﴾ یا ایها الذین آمنوا إذا تداینتم بدین إلى أجل مسمى فاکتبه ﴿۲۸۳﴾ نهی نه‌وانه‌ی باوه‌رتان هیناوه! ههرکات قهرزو قوله‌ی ماوه‌دارتان له‌گهل به‌کتردا کرد، وه‌یان کرین و فروشتنتان به‌قهرز کرد بؤ ماوه‌یه‌کی دیاریکراو بینووسن، هه‌تا به باشی پاریزگاری بگریت و، بؤ دواروژیش نه‌بیته هه‌راو قره" به‌لی نووسین چاکترین هویه بؤ مانه‌وه‌ی دوستایه‌تی و برایه‌تی و مسوگهر بوونی قهرزه‌کیش، بویه ده‌فهرموی: ﴿۲۸۴﴾ ولیکتب بینکم کاتب بالعدل ﴿۲۸۵﴾ با نووسهریکی خاوه‌نداد، به‌دادگه‌رانه بینووسیت و، وه به‌لای هج لایه‌کدا نه‌روا و، "شاره‌زای یاسای کرین و فروشتنیش بیت" ﴿۲۸۶﴾ ولا یأب کاتب أن یکتب کما علمه الله فلیکتب ﴿۲۸۷﴾ ناشی هیچ نووسهریک سهریچی بکا له نووسینی "قه‌باله‌که" دا، ههرچونی خوا فیری نووسینی کردوه، بابینووسیت "واته: ههرکات داوایان لی‌کرد که بویان بنووسی، ده‌بی بینووسی و تهره‌یان نه‌دات"

نیوه له قهرزاره‌کان سستم که‌نو، واته: "زیاد له ماله‌که‌ی خوتان وهرمه‌گرنه‌وه" وه‌نه له لایه‌ن نه‌وانیشه‌وه سستم‌تان لی‌کری، "ههر به‌و جوره که که‌متر له سهرمایه‌که‌تان بدریته‌وه" ﴿۲۸۰﴾: وإن کان ذو عسرة فنظرة إلى ميسرة ﴿۲۸۱﴾ نه‌گهر قهرزاره‌که‌ش ده‌ست ته‌نگ ونه‌داربوو "ده‌بی تا ده‌سه‌لات په‌یدا نه‌کا بؤ بژاردنه‌وه‌ی قهرزه‌که ساوه‌ی بدن ﴿۲۸۲﴾ وأن تصدقوا خير لكم ﴿۲۸۳﴾ خو نه‌گهر قهرزاره‌که‌تان توانای دانه‌وه‌ی نه‌بوو، نیوه نازادی بکه‌ن وینی ببه‌خشن که‌لی بؤتان باشتره ﴿۲۸۴﴾ إن كنتم تعلمون ﴿۲۸۵﴾ نه‌گهر بزائن نه‌م کاره" چ خیرو پاداشیکی گهره‌ی تیدیاه بؤتان" سهرمایه‌که‌شتان ده‌به‌خشی بییان ﴿۲۸۶﴾: واتقوا يوما ترجعون فيه إلى الله ﴿۲۸۷﴾ خه‌لکینه! له سزای رۆژیک بترسن که هه‌مووتان تیدیاه نه‌هینرینه‌وه بؤ لای خوا ﴿۲۸۸﴾ ثم توفي كل نفس ما كسبت ﴿۲۸۹﴾ له پاشان هه‌موو که‌سیک پاداشی کارو کرده‌وه‌ی خو‌ی به‌ته‌واوی دیته‌وه ری ﴿۲۹۰﴾ وهم لا يظلمون ﴿۲۹۱﴾ سته‌میشیان لی‌ناکری "که‌م و کورتی له چاکه‌کانیاندا ناکری، زیادیش له گونا‌هه‌کانیاندا" نادری به‌کولیاندا.

رینمایی ثایه‌تی (۲۷۸-۲۸۱):

(۱) ته‌وبه‌کردن له سوود خو‌ری واجب وپیویسته.
 (۲) سوودو بازاری سوود خو‌ری، ده‌بی له لایه‌ن (حاکم) یکی شه‌ره‌وه وه ویران بگریت. (نیین خویرمند) نه‌لی: نه‌گهر شارنشینیک سوود خو‌رییان کرده پیشه‌ی خو‌یان و به‌حه‌لایان داده‌نا نه‌وا به (مورته‌د) داده‌نرین، خو نه‌گهر له‌گهل نه‌وه‌یشدا به‌حه‌رامیان ده‌زانی، ههر پیویسته رابه‌رو فه‌رمانده‌ی موسلمانان جه‌نگیان له‌گهل بکا. (نیین عه‌بباس) نه‌لی: نه‌گهر که‌سی به‌ردوام خهریکی سوودخو‌ری بوو، پیویسته (نیمام- رابه‌ن) داوای ته‌وبه‌ی لی‌بکا، جائه‌گهر ده‌ستی لی‌ه‌لگرت نه‌وه‌باشه! نه‌گینه له‌ملی دهری. فه‌رمووده‌ی: ﴿اجتنبوا السبع الموبقات.. آكل الربا﴾ بؤسه‌ختگیری له سهرسووده.

(۳) (نیین عه‌بباس) نه‌لی: نه‌م ثایه‌ته‌ی ﴿واتقوا يوما..﴾ کؤتا ثایه‌تی قورئانه، کاتی جوریل هیئای وتی: له سهره‌تای ثایه‌تی (۲۸۰) ی سووره‌تی (به‌قهره) وه دای بنین، په‌یامبه‌ریش ﴿۲۸۱﴾ دواي نه‌وانیه‌ته‌ته‌نهما (۲۱) رۆژ، یان (۸۱) رۆژ به‌سهر دونیاوه ژیا/به‌هزاران دروودو سلاوی له سهریبت.

﴿ ولیملل الذی علیہ الحق ﴾ خۆ ئەگەر قەرزەرەكەش خویندەوار نەبوو تاخۆی بینوووسی، دەبێ بۆخۆی هەقەكە بەیان بكاو، نووسەرەكەیش بینوووسی ﴿ ولیتق الله ربه ﴾ دەبێ لە خۆی پەرەردگاری خۆی بترسی ﴿ ولا یبخس منه شیئا ﴾ ولە كاتی نووسینەكەدا كەم و كورتی لە هیچ شتیکی نەكات ﴿ فإن كان

يَأْتِيهَا الذِّكْرُ ءَامُوا إِذَا تَدَايَعْتُمْ بَيْنَ إِلَى أَجَلٍ مُّسَمًّى فَاكْتُبُوهُ وَلْيَكْتُب بَيْنَكُمْ كَاتِبٌ بِالْعَدْلِ وَلَا يَأْبَ كَاتِبٌ أَنْ يَكْتُبَ كَمَا عَلَّمَهُ اللَّهُ فَلْيَكْتُبْ وَلْيُمْلِلِ الَّذِي عَلَيْهِ الْحَقُّ وَلْيَتَّقِ اللَّهَ رَبَّهُ وَلَا يَبْخَسْ مِنْهُ شَيْئًا فَإِنْ كَانَ الَّذِي عَلَيْهِ الْحَقُّ سَفِيهًا أَوْ ضَعِيفًا أَوْ لَا يَسْتَطِيعُ أَنْ يُمِلَّ هُوَ فَلْيُمْلِلْ وَلِيُّهُ بِالْعَدْلِ وَاسْتَشْهِدُوا شَهِيدَيْنِ مِنْ رِجَالِكُمْ فَإِنْ لَمْ يَكُونَا جُلِيَيْنِ فَرَجُلٌ وَامْرَأَتَانِ مِمَّنْ رَضَوْنَ مِنَ الشَّهَادَةِ أَنْ تَضَلَّ أَحَدُهُمَا فَتَذَكَّرَ أَحَدُهُمَا الْأُخْرَىٰ وَلَا يَأْبَ الشَّهَادَةُ إِذَا مَا دُعُوا وَلَا تَسْمَعُوا أَنْ تَكْتُبُوهُ صَغِيرًا أَوْ كَبِيرًا إِلَىٰ أَجَلٍ ذَٰلِكُمْ أَقْسَطُ عِنْدَ اللَّهِ وَأَقْوَمُ لِلشَّهَادَةِ وَأَدَقُّ أَلَّا تَرْتَابُوا إِلَّا أَنْ تَكُونَ تِجَارَةً حَاضِرَةً تُدِيرُونَهَا بَيْنَكُمْ فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَلَّا تَكْتُبُوهَا وَأَشْهَدُوا إِذَا تَبَايَعْتُمْ وَلَا يُضَارَ كَاتِبٌ وَلَا شَهِيدٌ وَإِنْ تَفَلَعُوا فَإِنَّهُ فَسُقُوكُمْ بِكُمْ وَأَنْتُمْ قَوَّاءُ اللَّهُ وَيُعَلِّمُكُمُ اللَّهُ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٢٨٢﴾

الذی علیہ الحق سەفیه یا و ضعیفا ﴿ ئینجا ئەگەر قەرزەرەكە هەلەشە ونەزان وکەم ئاوەز بوو، وەیان لە روانگە ئەقلەو بەی هیژو لاواز بوو (منال بوو، یابە سالا چوو بوو) ﴿ أولا يستطيع أن یمل هو ﴾ وەیان نەیدەتوانی ئەوێ پیویستە ببلی و بنوووسی، (کەرولال بوو) یان نەخویندەوار بوو ﴿ فلیمل ولیه بالعدل ﴾ با چاودێرو سەرپەرشتکارەكە ی بە دادگەرە سەنەدەكە دارێژی و، نووسەرەكەیش بینوووسی ﴿ واستشهدوا شہیدین من رجالکم ﴾ دەبێ دوو پیاوی موسلمان لە خۆتان بۆ ئەو کارە شایەدبن و اتە: دەبێ موسلمان و ئازادو بالغیش بن ﴿ فإن لم یكونا رجلین ﴾ خۆ ئەگەر دوو پیاو دەسەنەكەوتن ﴿ فرجل وامرأتان ﴾ با پیاویك و دوو ئافرەتی وا ببنە شایەت ﴿ ممن رضون من الشہداء ﴾ كە ئیووش بە شایەتی دانیان رازی بن و پەسەندیان بکەن (دوو ژنەكە پێكەو بەن) ﴿ أن تضل أحدهما فتذكر إحداهما الأخرى ﴾ تە ئەگەر یەكێك لەم دوو ئافرەتە لە بیرێ چوو، ئەوی تریان وە

بیری بپنیتەو " دوو ژن لە باتی یەك پیاو لە حساباتی پارەو قەرزو قۆلەدا پێكەو شایەت ئەبن، چونكە ئافرەتان زۆر كەم بەم جوړە حساباتانەو خەریك دەبن، بەلام بێ گومان لە بابەت ئیش و کاری ناو مال و منداڵەو لە پیاو بیرێ بەهێزترە، سەرەرای ئەمەیش كە هەندێ كات یەك ژن بە دوو پیاو حساب ئەكرێت، وەكو لە مەسەلە ی كڕین و فروتندا دوو ژن بە یەك پیاو دادەنرێت، وەلە هەندێ جاردا ژنێك بە دوو پیاو دادەنرێت، وەكو شایەتی تەنها ژنێك لە سەر مانەوێ كچیتی كچێك، یان شایەتی مامانێك بۆ لە دایك نەبوونی منداڵ ویا... یا...، جا بۆ ئەو كە خوینەرێ بەرێز زیاتر لەم بایە -دوو ژن لە باتی یەك پیاو بە شایەت بن- ئاگادار ببێ دەتوانی سەرێك لە (تەفسیری خال) و، (سەر بەستی لە ئیسلامدا) بدات. ﴿ ولا یأب الشہداء إذا ما دعوا ﴾ هەر وەختێكیش شایەتەكان بانگكران بۆ شایەتیدان، یان بۆ هەلگرتنی شایەتی، نابێ خۆبگرن و ئامادە نەبن ﴿ ولا تساموا أن تكتبوه صغیرا أو كبیرا إلى أجله ﴾ هەرگیز نابێ لە نووسینی ماوێ قەرز -كەم بێ، یا زۆر- ماندوو بین و لە شگرانی بکەن و پشنگویی بخەن ﴿ ذلکم أقسط عند الله وأقوم للشهادة وأدنی ألا ترتابوا ﴾ ئەو نووسینە بەو شیوێهە لەلای خوا، دادگەرە ترو پەسەندترە، چاكرتیش دەتوانن شایەتی راگرن و، بۆ نەهێشتنی گومان و دوو دلیش -چ بۆ شایەد، چ بۆ داوەر، چ بۆ قەرزەر- باشتەرە ﴿ إلا أن تكون تجارة حاضرة تدیرونها بینكم ﴾ هەموو كات بینوووسن، مەگەر وەختی بازرگانی، ئالوگۆرتان دەست بە دەست و بە نەقدی بیّت ﴿ فلیس علیكم جناح ألا تكتبوها ﴾ ئەو سا گوناھتان ناكات ئەگەر نەینوووسن ﴿ و أشهدوا إذا تبايعتم ﴾ شاھید بگرن لە كاتی كڕین و فروشتندا، ئیتر چ بە حازرو نەقد بێ، چ ماوەدارو بە قەرز بێ ﴿ ولا یضار كاتب ولا شہید ﴾ نابێ چ نووسەر، چ شایەت، زیانتان پێ بگەین و ئازارتان بدەن، بەم شیوێهە كە هەقەكە نەنووسن و، شایەدی بە هەق نەدەن ﴿ وإن تفعلوا فإنه فسوق بكم ﴾ خۆ ئەگەر وانەكەن، ئەو لە سنوور دەرچوونەو گوناح لەملی خۆتانە ﴿ واتقوا الله ﴾ و دەشی لەخوا بترسن. ﴿ و یعلّمكم الله ﴾ وە خوا فێری زانست و کاروباری ئایینتان ئەكات، "هەر شتیك لە بەرژەو هەندی خۆتاندا بیّت نیشاننات ئەدا ﴿ واللہ بكل شیء علیم ﴾ و خواش بە هەموو شتیك زانایە " قازانج و زیانی هەموو شتیك ئەزانی، بۆیە ئا بەو شیوێهە یاسای ژیاقتان بۆ دائەنێت.

پنمایای نایه‌نی (۲۸۲):

نهر نه‌تان نووسی بارمته وهرگرن:

﴿۲۸۳﴾: وإن كنتم على سفر ولم تجدوا كتابا فإمنوا بقبوضة ﴿خو نه‌گه ره‌سهر سه‌فهر بوون - نه‌ی نه‌وانه‌ی قهرزو مامه‌له شه‌کن! - و خوینده‌وارتان ده‌ست نه‌که‌وت، قه‌باله‌که‌تان بو‌بنووسی، ده‌کری

(۱) نه‌م نایه‌ته: ناما‌ژه‌یه‌که‌ بو (بیع الس‌لم)، وه‌کو نه‌م فه‌رموده سه‌حیه‌ش به راش‌کاوی باسی نه‌کا: ((من أسلف فی تمر فلیسلف فی کیل معلوم ووزن معلوم إلى أجل معلوم)) ناش‌کرایشه که (سه‌له‌م) و (سه‌له‌ف) یه‌ک مانایان هه‌یه. (نی‌بن جه‌رین) نه‌لی: نووسینی قهرزو قول‌ه‌ چ به کرین بی‌و‌چ به فروشتن بی‌ت، یان به سه‌له‌م، واجیه‌یه.
(۲) ههر نیعمه‌تیک ده‌بی‌ی هاوکاری خه‌لکی پی‌ی بکری وه‌ک نه‌فهرموی: (کما علمه الله فلیک‌تب).

(۳) دانانی بریکارو قسه‌کهر له‌باتی خو‌ی دروسته.

(۴) له‌ هه‌موو شتی‌کا داد‌گه‌ری پی‌ویسته، به‌تاییه‌ت له‌ نووسینی قهرزو فه‌رزدا.

(۵) شایه‌د دانان بو‌ی نووسینی (سه‌نه‌د، کومپیا‌له) پی‌ویسته.

(۶) شایه‌د بی‌ی سه‌ر مال، ده‌بی‌ی دوو پی‌اوی زیری نازادی موس‌لمان بن.

(۷) هه‌مووشتی - بی‌جگه‌ له‌ زینا که نه‌و چوار شایه‌دی ده‌وی - به‌که‌متر له‌ دوو شایه‌د نابی.

(۸) دوو ژنی موس‌لمان له‌ جیی شایه‌دی پی‌اویک دا ده‌بی.

(۹) سه‌باره‌ت به شایه‌دی به‌نده‌و مندال: جه‌ماوه‌ری زانایان قسه‌یان وه‌ر ناگرن، له‌ بری کاری ساده‌دا نه‌بی. ۱۰ - قهرز زوری، یان که‌م، ده‌بی‌ی بنووسری.

(۱۱) مامه‌له‌ و باز‌رگانی نیوان خو‌تان به‌مه‌رجی‌ی حازرو نه‌قدبی، نووسینی پی‌ویست نییه.

(۱۲) شایه‌د بو‌ی کرین و فروشتنی (عه‌قار) زه‌ویی، کشت وکال و ههر شتی‌کی گرنگ واجیه‌یه.

(۱۳) زیان گه‌یاندن به‌ خاوه‌ن هه‌ق له‌لایه‌ن شایه‌دو نووسه‌روه قه‌ده‌غو و هه‌رامه.

(۱۴) ته‌قوا ده‌بیته‌ مایه‌ی زیاد بوونی زانست وزانیاری، تا داوه‌ر بو‌ی خو‌ی شایه‌د بانگ نه‌کا پی‌ویست نی‌یه له‌ خو‌یه‌وه‌ بچیت شایه‌دی بدا، نه‌گه‌ر چی فه‌رموده هه‌یه: سه‌باره‌ت به‌و که‌سانه‌ی به‌ مافی‌ی ناگادارن و به‌ قسه‌یه‌کی نه‌وان ده‌ر نه‌که‌وی، له‌ حاله‌تی وادا ده‌بی له‌ خو‌یا‌نه‌وه‌، بی‌ی پی‌وتن - بچن شایه‌دی بدن، دیاره‌ شایه‌تی وابه‌باشترین شایه‌تی ناوه‌ینراوه‌ چونکه‌ ده‌بیته‌ هو‌ی ده‌رخستنی مافی‌ک، که‌ له‌ ری‌نگای نه‌وه‌وه‌ نه‌بی‌ت ده‌ر نه‌که‌وی‌ت.

﴿وإن كنتم على سفر ولم تجدوا كتابا فإمنوا بقبوضة﴾
﴿فإن آمن بعضكم بعضا فليؤدوا الذي أؤتمن أمانته، وليتق الله ربه، ولا تكتموا الشهادة، ومن يكتمها فإله﴾
﴿أثم قلبه، والله بما تعملون عليم﴾ ﴿لله ما في السموات﴾
﴿وما في الأرض، وإن تُبدوا ما في أنفسكم أوتخفوه﴾
﴿يحاسبكم به الله فيغير لمن يشاء ويعذب من يشاء﴾
﴿والله على كل شيء قدير﴾ ﴿أمن الرسول بما أنزل إليه من ربه، والمؤمنون كل آمن بالله وملائكته، وكتبه، ورسوله، لا نفرق بين أحد من رسله، وقالوا سمعنا وأطعنا غفرنا لك ربنا وإليك المصير﴾ ﴿لا يكلف الله نفسا إلا ما وسعها لهما ما كسبت وعليها ما اكتسبت﴾
﴿ربنا لا تؤاخذنا إن نسينا أو أخطأنا ربنا ولا تحمل علينا إصرا كما حملته على الذين من قبلنا ربنا ولا تحملنا ما لا طاقة لنا به، وأعف عنا وغفر لنا وارحمنا﴾
﴿أنت مولانا فأضربنا على القوم الكافرين﴾

بارمته وگره‌ویک لای خاوه‌ن قهرزه‌که‌ دابین، تا وه‌ک سه‌نه‌دی‌ک لای بمی‌نیت‌وه‌ و دلنیا بی‌ت ماله‌که‌ی تیان‌اچیت ﴿فإن آمن بعضكم بعضا﴾ ئینجا نه‌گه‌ر پرواتان به‌یه‌کدی هه‌بوو و نه‌مین بوون و بarmته‌ی نه‌ویست ﴿فليؤدوا الذي أؤتمن أمانته وليتق الله ربه﴾ جا با نه‌و که‌سه‌ی که‌ به‌ نه‌مین دانراوه‌، واته: قهرزداره‌که‌ له‌کاتی خو‌یدا سپارده‌که‌ "قهرزه‌که‌" بداته‌وه‌ به‌خاوه‌نه‌که‌ی‌و، له‌ خوا‌ی په‌روه‌ر‌دگاری خو‌ی بترسی و، "گری تیا نه‌کات" ﴿ولا تکتوموا الشهادة﴾ دووباره‌ روو نه‌کاته‌وه‌ شایه‌ته‌کانو: نه‌فهرموی: نه‌ی شایه‌ته‌کان! نابی‌ی خو‌تان له‌شایه‌تی بشارنه‌وه‌ "هه‌رکات پی‌ویست بوو" ﴿ومن یکتمها فإنه آثم قلبه﴾ وه‌ هه‌رکه‌سی‌ک کیتمانی شایه‌تی بکاو بی‌شاریت‌وه‌، به‌ راستی‌ی دل‌ی خو‌ی ژه‌نگاوی و تاوانبار ده‌کا ﴿والله بما تعملون عليم﴾ خو‌خواس به‌وکارانه‌ی ئیوه‌ نه‌یکه‌ن زاناو ناگایه‌ "که‌وابوو هیه‌چ شتی‌ک له‌ یه‌کتر مه‌شارنه‌وه‌".

رینمایی نایه تی (۲۸۳):

(۱) دانانی بارمته و گرهو (رهن) لای خاوهن قهرزه که، له ماله وه بیټ، یان له سه فدردا بیټ، -هه تا قهرزه کی تیا نه چی- کاریکی په سه ندو ره وایه. به لی.. (رهن) به

هر چیتان له دل گرتی خوا لیتانی ده پرسی:

﴿ ۲۸۴: ۱﴾ الله ما فی السموات وما فی الأرض ﴿﴾ هر چی له ئاسمانه کان و هر چی له زه ویدایه، هه مو هی خوا به "ته نها ئه و دروستی کردوه، ته نها ئه ویش خاوه نییه تی، که واته: ده بی ته نها شه ریعت و به رنامه ی ئه ویش پیاده بکری" ﴿﴾ و ان تبدوا ما فی أنفسکم ﴿﴾ ته گهر ئه وه ی له ناو دل وده رو و نتان دایه، ئاشکرای بکه ن ﴿﴾ او تخفوه یحاسبکم به الله ﴿﴾ یان بیشارنه وه و ده ری نه خه ن، له هه ردو و حاله ته که دا خوا لیکو لینه وه تان له گهل ده کات. (ئیبین عه بیاس) ده لیت: پاش لیکو لینه وه و لیپرسی نه وه له و شتانه ی که له دل وده رو و ئه یشارنه وه، خوا ی گه و ره له بر واداران خو ش ئه بی و سزای بیپروایان ده دات، بویه (ئیبین عه بیاس) به لایه وه وایه که نایه تی: (ان تبدوا ما فی أنفسکم او تخفوه یحاسبکم به الله) نه سخ نه بو ته وه. ته فسیره کان له م جیگایه دا جو ره ها قسه یان هه یه، به لام ئه م مانایه ی ماموستا "خال" به لامه وه له هه موان جوانتره که ئه لی "ته گهر ئه وه ی له دلتان دایه له سیفاتی نه فسی، وه کو بی پروایی و، هه سو ویدی و، ناپاکی و به خیلی، ئاشکرایان بکه ن، یان بیانشارنه وه، خوا بو ی هه یه حیسابتان له گهل بکات، چاک به چاک و خراب به خراب". ﴿﴾ فیغفر لمن یشاء ﴿﴾ ئینجا له هه رکه سیك که خو ی بیه و ی خو ش ئه بی ﴿﴾ و یعذب من یشاء ﴿﴾ هه رکه سیکیش ئه و خو ی بیه و ی وه شیاویش بی -به سزا- سزای ئه دات" واته: ته گهر کرده وه و خه یالات گه یشته بیته راده یه که که بو بی به شتیکی نه فسی و سرووشتی، ئه وه هه رگیز ته و به و په شیمانی به دوا یا نایه ت. ﴿﴾ والله علی کل شیء قدیر ﴿﴾ خواش به سه ر هه مو و شتیکیدا ده لانداره "توانای لیپو و ردن و سزادانیشی هه یه" ﴿﴾ ۲۸۵: ۱ ﴿﴾ آمن الرسول بما أنزل إليه من ربه والمؤمنون ﴿﴾ ئه م په یام به ره و، ئه و ئیمان دارانه ی له گهل یان باوهر یان هینا وه لییان رو و نه که ئه و به رنامه یه له لای په ره و ده رگاریانه وه هاتو ته خواری راسته و دروست ﴿﴾ کل آمن بالله وملائکته وکتابه ورسله ﴿﴾ وهه مو وشیان بر وایان هینا وه به تا ک و ته نیایی خوا و، فریشته کانی، کتیه کانی و په یام به ره کانی ﴿﴾ لا نفرق بین أحد من رسله ﴿﴾ ده شلین: ئیمه هیج فره ق و جیاوازیه که له نیوان پیغه مبه رانی خوا دا ناکه ین، بر ومان هه یه که هه مو و خوا ناردو و نی، وهه ریه که شیان به به رنامه ی خو یه وه هاتو وه، واته: ئیمه وه که جو و له که و گا و ره کان ناکه ین، بر ومان به هه ندیکیان

﴿ وَإِنْ كُنْتُمْ عَلَى سَفَرٍ وَلَمْ تَجِدُوا كَاتِبًا فَرِهْنَ مَقْبُوضَةً فَإِنْ مِنْكُمْ بَعْضُكُمْ عَلَى الْآلِ الَّذِي أَوْثَقَ مِنْكُمْ فَامْنُوا بِاللَّهِ وَرَبِّهِ وَلَا تَكْفُرُوا الشَّهَادَةَ وَمَنْ يَكْفُفْهَا فَإِنَّهُ آثِمٌ قَلْبُهُ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ ﴿۲۸۴﴾﴾ وَاللَّهُ مَا فِي الْأَرْضِ وَإِنْ تُبْدُوا مَا فِي أَنْفُسِكُمْ أَوْ تُخْفُوهُ يُحَاسِبْكُمْ بِهِ اللَّهُ فَيَغْفِرُ لِمَنْ يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿۲۸۵﴾﴾ آمَنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ كُلٌّ آمَنَ بِاللَّهِ وَمَلَكِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ لَا نَعْرِفُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْ رُسُلِهِ وَقَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ ﴿۲۸۶﴾﴾ لَا يَكْفُرُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا أَوْسَعَهَا لَهَا مَا كَسَبَتْ وَعَلَيْهَا مَا اكْتَسَبَتْ رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْ عَلَيْنَا إَصْرًا كَمَا حَمَلْتَهُ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِنَا رَبَّنَا وَلَا تُحَمِّلْنَا مَا لَا طَاقَةَ لَنَا بِهِ وَاعْفُ عَنَّا وَاعْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا أَنْتَ مَوْلَانَا فَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ﴿۲۸۷﴾﴾

پیی ده قی قورئان به تاییه ت به م نایه ته ی به رده سمان، له سه فدر دابن. هه روا ته گهر له ماله وه ش بن، به سوننه ت دانرا وه به کو ی ده نگ ی ئوممه ت چه سپینرا وه، له فره مو و ده یه کی (متفق علیه) دا هاتو وه: (ان النبی ﴿﴾ اشتری من یهودی طعاماً فطلب الیهودی رهنا، فره نه درعه ﴿﴾ فمات ودرعه مرهونه فی ثلاثین صاعاً من شعیر).

(۲) کاتی دلنیا بو و نه له تیانه چو و نی ماله که تان، ئه و ده توانن ره هه و نه رنه گرن جا گره و کرا وه که، ته گهر حه یوانیکی سواری بو و، یان مه ریکی خاوه ن شیر بو و، یان خانوویه که بو و تییدا داده نیشتن، ئه وه هه قه خاوه نه که یان سو ویدیان لی وه ر بگری، نه که خاوه ن قهرز، واته: خاوه ن پاره که بو ی نییه ئه وانه له قازانجی خویدا به کاری نیی، خو ته گهر خاوه ن قهرزه که چو ویه خانو و ده وه بو خوی به کاری هینا، ئه و ده بی کری بو خاوه نه که ی دابنی.

بۆمان ھەلنەگیرى و لە تواناو وزەماندا نەبیت ﴿واعف عنا﴾ چاو پۆشیمان لی بکە ﴿واغفر لنا﴾ ھەلە و تاوانمان بیۆشە ﴿وارحما﴾ و رەحمان پی بکە ﴿أنت مولانا﴾ ھەر ئەتۆش سەرپەرستیارو پشت و پەنامانی ﴿فانصرنا على القوم الكافرين﴾ دەسابەسەر ھۆزو بەرەى بی باوەرانو خوانەناساندا، سەرمان بخە، واتە: بەلگەو نیشانەمان فیر بکە، با لە کاتى موحادەلەو دەمەقالیدا، ھەلە کاتى رووبەر و بوونەو ھەنگیشیاندا زالبین. (موعان) ھەر کە لە خویندنی ئەم سوورەتە ئەبوو ھەو ئەیوت: (آمین فاللهم آمین).

رێنمایی نایەتى (۲۸۶):

- (۱) لابردنى ئەركو بارى گران و قورس لەسەر شانى ئەم ئوممەتە.
- (۲) تاوانى لە حالى لە بیرچوون ھەلەدا ڕووبدا، ھیچ سزاو تۆلەپەکی نییە.
- (۳) خۆشبوون لەو ھەلەو پەلانی بە دڵدا تێدەپەڕیت.
- (۴) فیربوون و خویندنى ئەم دۇعایەى ئاخىرى سوورەتى (بەقەرە) سوننەتە، چونکە پیغەمبەر (ﷺ) و ھاوەلانی ھەمووکاتى ئەیان خویند، لە فەرموودەپەکیشدا - ئیمامى (موسلم) لە (ئین مەسعود) ھەو ھیناویەتى - دەفەرموی: (من قرأ هاتین الآيتين من آخر سورة البقرة فى ليلة کتاه).
- واتە: ھەر کە سێک - لە ھەر شەویکدا - ئەم دوو نایەتەى ئاخىرى سوورەتى (بەقەرە) یە بخوینى، بۆ ئەو شەو بەسیەتى. یان ھاتوو دەفەرموی: (من قرأهما بعد العشاء مرتین أجزأته من قیام اللیل، و کتاه من شر الشیطان فلا یكون له علیه سلطان). واتە: ھەر کە سێک پاش نوێژى خەوتن دووجار ئەو دوو نایەتە بخوینى، ئەوا لەباتى شەو نوێژى ئەو شەو بۆ دەنووسریت و، لە خراپەو شەرى (شەیتان) یش پارێزراو دەبی و، دەرهقەتیشى نایەت.
- ئیمەش لە کۆتایى تەفسیری ئەم سوورەتەى (بەقەرە) دا، ھەر ئەم دۇعایە دەکەین: (ربنا لا تؤاخذنا إن نسینا أو أخطأنا، ربنا ولا تحمل علينا إصرا کما حملته على الذین من قبلنا، ربنا ولا تحملنا مالا طاقة لنا به واعف عنا واغفر لنا وارحما أنت مولانا فانصرنا على القوم الكافرين)، پاشانیش دەلیین: (آمین فاللهم آمین)

ببی و، بە ھەندیکیان باوەر نەکەین ﴿وقالوا سمعنا وأطعنا﴾ و ئەلین: وتەى خوامان بیست و گوێرایەلى فەرموودەکانى خوا، ساتۆش ئەى پەرورەدگارمان! "ھەرچی بفرموی ئامادەین" ﴿غفرانک ربنا وإلیک المصیر﴾ داواى بوردنت لی ئەکەین، دەسا تۆیش لیمان خۆش ببە ئەى پەرورەدگارمان! چاکیش دەزانین کە سەرەنجام گەرانیوەشمان تەنھا بۆ لای تۆیە. بەلى.. بەو شیوەیە موسلمانى کامل: گوێ بیستە، گوێرایەلە، ددان بە ناتەواوى و ھەلەکانى خۆیدا ئەنى، بۆیە لەخوا داواى لیبووردن ئەکات، بۆیە لە پاشە رۆژ ئەترسیت.

رێنمایی نایەتى (۲۸۵):

- (۱) بەیانى ئەرکان و پایەکانى ئیمان بە خوا، فریشتەکانى و کتیب و پیغەمبەرانى ئەو.
- (۲) بڕوا بە ھەموو پیغەمبەران واجیبە، ھەرەکو بڕوا نەبوون بە ھەندیکیان حەرام و کوفەر.
- (۳) ئیتاعە و بەگوێکردنى خواو پیغەمبەرەکەى، و خۆ بەدەستەوێدان و، رازی بوون بە ھەموو بڕیارەکانى خوا پیوستە.

تەکلیف و ئەركى بەدەر لەتوانا ناکرێ:

﴿۲۸۶: لا یكلف الله نفسا إلا وسعها﴾ ھەرچەندە خوا لە خەیاڵ و خەتەرەى دڵ و دەروون، دەپرسیتەو، بیشاریتەو 'یان دەریخا و بیخاتە روو.. بەلام لە گەل ئەویشدا - بەدەر لەتوانا - تەکلیف و ئەركى ناخاتە سەرشانى ھیچ کەسێک ﴿لها ما کسبت﴾ ھەر کە سێک کاریکی چاکى ئەنجام دا، پاداش و خێرەکەى بۆ خۆى دەبیت ﴿وعلیها ما اکتسبت﴾ و ھەر خراپەپەکیشى کرد، بە زیانى خۆیەتى و، یەخەى خۆى دەگرێ.

ئینجا لە کۆتایى سوورەتە کەدا شیوەى موناجات و پارانەو ھەمان فیر ئەکا و دەفەرموی: ﴿ربنا لا تؤاخذنا إن نسینا أو أخطأنا﴾ ئەى پەرورەدگارى ئیمە! ئەگەر فەرمانیکى تۆمان لە بیرچوو، یان تێیدا بە ھەلەچووین، لیمان مەگرە ﴿ربنا ولا تحمل علينا أصرا کما حملته على الذین من قبلنا﴾ ئەى پەرورەدگارمان! ھیچ تەکلیف و ئەركیکى ئەوێد قورس و گران مەخە سەرشانمان - ئەگەرچی بشتوانین جیبەجیبى بکەین - وەك ئەو ئەرکانەى لە سەر شانى ئەوانەى بەر لە ئیمەت نا ﴿ربنا ولا تحملنا مالا طاقة لنا به﴾ ئەى پەرورەدگارى ئیمە! ئەركیکى وا بەسەرماندا مەدە،

سوورەتی (ال عمران)

مەدەنییە و (۲۰۰) ئایەتە

بەناوی خۆی بەخشنەدی میهرەبان

ئەم سوورەتەیش یەکیکە لە سوورەتە درێژەکانی قورئان و، باسی دوو خاڵی گرنگ ئەکات:

یەکەم: خواپەرستی راستەقینە و، پەیامبەرێتی پێغەمبەر و ﷺ، راستی و دروستی قورئانی پیرۆز.

دووەم: حەج و جیهاد و سوود خواردن و زەکات نەدان و.. هتد، باسیکی جەنگی (بەدر) و (ئوحد) دەکات، شیایێ ناوازەیی کردنە، کە نزیکەی (۸۳) ئایەتی ئەم سوورەتە، سالی نۆیەمی کۆچی لەمەدینەدا سەبارەت بە شاندەکی خەلکی (نەجران) هاتن، کە پێک هاتبوو لە (۶۰) سواری هەلبێژراوی دەمەراسی ھۆزەکیان، هاتنە لای پێغەمبەر ﷺ تا لە بارە (عیسا) وە قسە و باس بکەن و بە پێغەمبەری بەسەلێنن کە: گواپە عیسا (خوا) یە! ھەر وەکو سوورەتی (بەقەرە) باسیکی درێژی جوولە کەکانی کرد.

جا ئابەم شیوەیەش دەست پێ دەکاودەفرموی: ﴿بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: ألم﴾ واتە: قورئان ھەر لەم پیتانە: (ئەلف، لام، میم) و، وێنەیان پێک هاتوو، جا ئەگەر ئێوە باوەرتان پێی نییە، دەسا فرمەون وێنە یێن؟ ﴿۲: الله لا إله إلا هو﴾ ھەر (الله) یە خوا و پەرستراوی راستەقینە بە ھەق، بێجگە لە خۆی، ھێچ خوا و پەرستراویکی تر نییە، شیایێ پەرستن بێت ﴿الحی﴾ ھەمیشە زیندوو، ھەمیشە بوو و دەبێ ﴿القیوم﴾ پایەدار و چاودیری گشتکارو، راگیرکەری ھەموو بوونەوەرە، واتە: ئەمە یە خوا راست و بە ھەق، ئەک عیسا خوا بێ وەکو عیسا بێھەکان دەلێن.

سەرنجێک: لە فرەموودە بیاوەر پیکراودا ھەبە کە: ناو ھەر وە پیرۆزەکی خوا (ئیسما ئەزەم) لە (ئایەتە لکوری) و، لە یە کەم ئایەتی (ئالی عیمران) دایە: ﴿الله لا إله إلا هو﴾ (القیوم). ﴿۳: نزل علیک الکتاب بالحق﴾ ئەم (قورئان) یە وێرە و رەدە، کەم کەم، بە ھەق و راست و دروست، دابەزانووتە سەرتو ﴿مصدقاً لما بین یدیہ﴾ پشتگیری ئەو ھەموو نامە و کتێبە پێشوانە ی خۆیەتی، واتە: ددان بەو کتێبانە شەدا دەنیت، بەر لە خۆی بوون ﴿وأنزل التوراة والإنجیل ۴: من قبل ھدی للناس﴾ و لە پێش ئەم قورئانە یە ھەو (تەورات و ئینجیل) ی دابەزاند، بۆ رێنۆینی خەلکانی سەردەمی خۆیان ﴿وأنزل الفرقان﴾ پاش

ئەوانیش ئەم (قورئان) ی دابەزاند، بۆ جیاکەرەوی راستی و ناراستی، ھەق و باتل ﴿إن الذین کفروا بآیات الله﴾ ئەو کەسانە ی کە بە بەلگە و نیشانەکانی خوا پڕوایان نییە و کافرن، لە کاتی کدا ھەمووش پڕبە دەم ھاواری بوونی خوا، تاک و تەنیایی خوا دەکەن ﴿لھم عذاب شدید﴾ بە راستی لە دوا پۆردا سزایەکی زۆر قورس و گرانیان بۆ ھەبە ﴿والله عزیز ذواتنقام﴾ خۆ دیارە کە خواش زۆر بالادەست و بە توانایە، تۆلەسیئەرە لە بێ باوەران، بە ھەر شیوەیەکی خۆی بپھوی ﴿۵: إن الله لا یخفی علیہ شی فی الأرض ولا فی السماء﴾ نە لە زەوی، نە لە ئاسمان، ھێچ شتێک لە خوا شاراوە نییە، ئاگاداری ھەموو دەغدەغە و خەتەرانی دڵەکانیشە ﴿۶: هو الذی یصورکم فی الأرحام کیف یشاء﴾ تەنھا ئەو، بتوانی لە مەنلانی دایکتاندا ھەر چۆنی حەزیکا، نەخشی سەروو سیمابو و پچمتان بکشی: یەکی رەشپیس، یەکی سپیپیس، یەکی نیر، یەکی مێ، یەکی بالابەرز، یەکی کورتە بالا، واتە: بە ئارەزووی خۆی نەخشی دادەریژی و گەلەلە ی ھەموو شتی دەکات ﴿لا إله إلا هو العزیز الحکیم﴾ جگە لە خۆی ھێچ پەرستراویکی تر نییە ھەق بێت، ھەر خۆشی بالادەست و زالە، زۆر کارزان و کاردرۆستە، ھەموو شتیکی لە جیگە ی خۆیدا یە، لە سوورەتیکی تردا لە بارە ی دەسلالت و زەبردەستی خواوە دەفرموی: ﴿یخلقکم فی بطون أمھاتکم خلقاً من بعد خلق فی ظلمات ثلاث..﴾

ئایەتە (موحکەم) و (موتەشابیە) ھەکانی قورئان:

کاتی نوێنەری گاوەرەکانی (نەجران) ھاتە لای پایامبەر ﷺ پێیان گوت: باشە! تۆیش سەبارەت بە عیسا، ھەر وەک ئێمە نالییت کە: وشە و پۆچی خواپە؟ مەبەستیان ئەو بوو کە بە بیروباوەری ئەوان عیسا ئادەمی نییە و خواپە! ئینجا خوا ئەم ئایەتە ی ناردو فرموی: ﴿۷: هو الذی أنزل علیک الکتاب﴾ ھەر ئەو خواپە ئەم کتێبە (قورئان) ی دابەزاندە سەرت ﴿منہ آیات محکمات هن أم الکتاب﴾ ھەندیککی، چەند ئایەتیکی (تەئویل) ھەلناگرن و مانا و مەبەستەکانیان موحکەم و روشن و دامەزراو و ماک و بناغەن بۆ ئایەتەکانی تری، واتە: نەگۆراو و، قاییلی دەستکاری نین و، تێئەگە یشتوان ناتوانن لە مەبەستەکانی خۆیاندا بە کاریان بێنن ﴿وآخر متشابھات﴾ و ئەو تریشی (موتەشابیە) و لێکچوون، واتە: بێژە و وشەکانی مانای جۆراوجۆر ھەلەدەگرن و، بۆ ھەموو کەسیکی روشن نین، چونکە چەند واتا و مانایەکی قوول و، چەند مانایەکی جیا لەوی تر دەبەخشن، بەلام خۆیئەدوارە زانیارەکان لە بەر روشنایی ئایەتە موحکەمەکاندا، مانای ئەمانیش

قورئان (محکم و متشابه) له لایه ن په روږدگارمانه وهیږه، پیغه مبهري له باره یتیکه یشتن له مبهستی ټایه ته کان، دوعای بؤ (ثین عه بیاس) کردوو فره مووی: ((اللهم قَهْهُ فِي الدِّينِ، وَعَلِمَهُ التَّأْوِيلَ)) (فتح الباری). ﴿وما يذكر إلا أولوا الألباب﴾ خو له راستیدا ته نها خاوه ن بیرو، پیاوه زیره ک و دل و شیاره کانن، به وردی بیړه که نه وه و

ده زانن و چاره سهریان ده که ن ﴿فَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ زَيْغٌ﴾ ټینجا نه وانه ی له دلپاندا لادان و چه وتی هیه و، هه میسه ټاماده ن بؤ فیتنه نانه وه ﴿فَيَتَّبِعُونَ مَا تَشَابَهَ مِنْهُ﴾ هه رله (موته شابیه) ه کان ده گهرین و، هه رله وان په پره و ټه که ن و، به ټاره زووی خو ټیان ته فسیریان ټه که ن ﴿ابْتِغَاءَ الْفِتْنَةِ﴾ به مبهستی گیره شوینی ولادانی خه لکی له ریگای راست و خولقاندنی گومان بویان ﴿وابتغاء تأويله﴾ وه یان هه رچونیک دلپان حه ز بکا، مانایان بکه ن و، ته فسیرو لیکنده وه ی هه لپان بؤه له بستن، به و ناوه وه که هه رخویان خه مخوری قورئان و ده بیاریزن! ﴿وما يعلم تأويله إلا الله﴾ له کاتیکنده ته فسیرو لیکنده وه ی مانا راسته که یان، خوا نه بی که سیکی تر نایزانی، که و ابو ټیمه هه رته سلیم بوون و ملکه چیمان له سه ره، ټه وسا ټه گهر شتیکی و اه هه بوو، ټه بی له ژیر رووناکي ټایه ته کانی ترده ته فسیر بکریته وه.

جه ماوه ری زانیان ده لپن: ټایه تی (وما يعلم تأويله إلا الله) (وه قف) ی ته واه، واته: له خویندنه وده، ده بی قورئان خوین له سه ر بیژهی (إلا الله) دا بوه ستیت، پاشان له (والراسخون) ه وه ده ست پی بکاته وه، ټه مپش ټه وه ده گه یه ټیت که به راستی ته نها هه رخوا خو ی ده زانی مبه ست له ټایه تی (متشابه) دا چیه؟ (ته به ری) ده لپت: (أرجح الأقوال: في معنى المحكم والمتشابه دون خلقه، كوقت خروج عيسى ووقت طلوع الشمس من مغربها، وقيام الساعة، وفناء الدنيا...) واته: قسه ی په سه ندو گونجاوو شیاو بؤ مانای (موحکم و موته شابیه) ټه وه بوو، نه ک وه کو (نه سارا) و (خه وارچ) ه کان به ټاره زووی خو ټیان ته فسیری ټایه ته کانیان ده کردوه، بؤ نموونه: له ټایه تی: (.. وروح منه..) ١٧١/٤ (نه سارا) سه ریان له خو ټیان شیواند و وتیان: ټه مه مانای وایه که (عیسا) کوری خوایه! هه ق بوو له به ر رووناکي ټه ټایه ته ده: (إن هو إلا عبد أئمننا عليه..) وه یان ټایه تی: (إن مثل عيسى عند الله كمثل آدم خلقه من تراب ثم قال له كن فيكون) ٥٩/٣. ته فسیری ټایه تی (روح منه..) بکه نه وه، ټه وسا بویان ده رده که وت که عیسا خوا نییه، به لکو به نده ی خوایه. (خه وارچ) یش له ټایه تی (.. إن الحكم إلا لله..) دا خو ټیان سه ر لیشیواو کرد، به تاییه ت له رووداوه که ی نیوان (عه لی کوری ټه بی تالیب) و (موعاوییه) دا، ټه وه بوو ټیمامی (عه لی) یان کافر کرد! به تاییه تی له و ده مه دا که (ټه بوو مووسای ټه شه ری) کرد بووه حه که م بؤ کو ټا پریاری کوژاندنه وه ی فیتنه و کیشه که یان. ﴿والراسخون في العلم يقولون أمانا به﴾ ټه وانه ش که له زانستدا پوچوو و دامه زراوو زورزانان ده لپن: ټیمه باوه رمان به (متشابه) هیه ﴿کل من عند ربنا﴾ هه ردوو به شه که ی

سُورَةُ الزُّمَرِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْقَيُّومُ ﴿١﴾ نَزَلَ عَلَيْكَ الْكِتَابُ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ وَأَنزَلَ التَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ ﴿٢﴾ مِن قَبْلُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَأَنزَلَ الْقُرْآنَ إِنَّا الَّذِي كَفَرُوا بِآيَاتِ اللَّهِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَاللَّهُ عَزِيزٌ ذُو انْقِمَاءٍ ﴿٣﴾ إِنَّ اللَّهَ لَا يَخْفَى عَلَيْهِ شَيْءٌ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ ﴿٤﴾ هُوَ الَّذِي يَصَوِّرُكُمْ فِي الْأَرْحَامِ كَيْفَ يَشَاءُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٥﴾ هُوَ الَّذِي أَنزَلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ مِنْهُ آيَاتٌ تُخَكِّمُ هُنَّ أُمُّ الْكِتَابِ وَأُخَرُ مُتَشَبِهَاتٌ فَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ زَيْغٌ فَيَتَّبِعُونَ مَا تَشَابَهَ مِنْهُ ابْتِغَاءَ الْفِتْنَةِ وَابْتِغَاءَ تَأْوِيلِهِ وَمَا يَعْلَمُ تَأْوِيلَهُ إِلَّا اللَّهُ وَالرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ يَقُولُونَ آمَنَّا بِهِ كُلٌّ مِّنْ عِندِ رَبِّنَا وَمَا يَذَّكَّرُ إِلَّا أُولُو الْأَلْبَابِ ﴿٦﴾ رَبَّنَا لَا تَزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِن لَّدُنكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ ﴿٧﴾ رَبَّنَا إِنَّكَ جَمِيعُ النَّاسِ لِيَوْمٍ لَّا رَيْبَ فِيهِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُخْلِفُ الْعَاهِدَ ﴿٨﴾

سوودی لپورده گرن وله م حه قیقه ته تی ده گن. پیغه مبهري خوا ټه ټه ټایه ته ی (هو الذي أنزل عليك القرآن منه آيات محكمات هن أم الكتاب وأخر متشابهات) ی، هه تا (وما يذكر إلا أولوا الألباب) خوین ده وه و پاشان فره مووی: ((فإذا رأيت الذين يتبعون ما تشابه منه، فأولئك الذين سَمَى اللَّهُ فَاخَذُوا هُومًا)). ٨: ربنا لا تزغ قلوبنا بعد إذ هديتنا ټه و ژيرو ټیکه یشتوانه ده لپن: په روږدگارمان! دوا ی ټه وه ی هیدایه تتداین وړینما ییت کردین، دلکه کانمان له ری هه قی خو ت لامه ده، هه تا بکه وینه شوینی فیتنه خوازه کان. ﴿وهب لنا من لدنك رحمة﴾ وه له لای خو ته وه ره حه تمان پی ببه خشه و، دلان له سه ر هه ق دابه مه زړینه ﴿إنك أنت الوهاب﴾ به راستی هه ر ټه تو ی به خشنده و به خشینه ری هه رده زن، پیغه مبهري له باره ی دامه زرانندی دلکه کانه وه و، لادانیان، له خوا ده خوازی وده فره می: ((يَا مُقَلِّبُ الْقُلُوبِ ثَبِّتْ قُلُوبَنَا عَلَى دِينِكَ)) پاشان ټایه تی: (ربنا لا تزغ قلوبنا بعد إذ هديتنا وهب لنا من لدنك رحمة إنك

داده‌نا ﴿ فَأَخَذَهُمُ اللَّهُ بِذُنُوبِهِمْ ﴾ ثینجا خوایش به‌هوی گوناج و تاوانی خوځیانه‌وه گرتنی و "له‌ناوی بردن" ﴿ وَاللَّهُ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴾ دلنیا بن خوا توله‌سیڼیکې زور توندو سه‌ختگیره؛ واته: سهرنجامی قوره‌یشیش هر وهک له‌وانه تیا چوون و دوزخه، له‌وسا سامان ومندالیشیان هیچ که‌لکیان پئی‌ناگه‌یه‌نن" ﴿ ۱۲ ﴾: قل للذين كفروا به‌وانه‌ی که بئی پروان بلئی ﴿ سَتُغْلَبُونَ وَتُحْشَرُونَ إِلَىٰ جَهَنَّمَ ﴾ که بهم زروانه "هر له‌دونیا دا" تئی ده‌شکین و ژیر نه‌که‌ون، وه له‌دوا روریشدا به‌رهو دوزخ کو نه‌کرینه‌وهو راده‌پیچرین "هرچه‌نده نه‌مرو موسلمانان له‌نوحودا به‌ره‌واله‌ت تئی شکابن" ﴿ وَبئس المهاد ﴾ که دوزخه‌خیش جئی خه‌ویکی خرابه‌!

هه‌قه له‌روژی (به‌در) عبیره‌ت بگرن:

﴿ ۱۳ ﴾: قد كان لكم آية في فتنتين التقتا ﴿ به‌راستی له‌و دوو کومه‌له‌دا له‌جنگی (به‌در) دا پروبه‌پرووی یه‌کتر وه‌ستان، دهرسو ناموزگار ییه‌که هه‌بوو بو‌نیوه نه‌ی جووله‌که! ﴿ فتنه‌تقاتل فی سبیل الله ﴾ ده‌سته‌یه‌کیان بو‌خوا ده‌جنگین ﴿ وأخرى كافرة ﴾ و ده‌سته‌که‌ی تریان کافرو بئی پروان و، له‌پیناوی تاغوتانداو، دژبه‌خوا ده‌جنگین ﴿ یرونهم مثلیهم رأى العين ﴾ به‌چاوی خوځیان کومه‌له‌پرواداره‌که‌یان به‌دوو نه‌وه‌نده‌ی خوځیان ده‌بینی، نه‌وساش خوا ترسی خسته‌دلپانه‌وه وتئی‌شکان ﴿ وَاللَّهُ يُؤَيِّدُ بِنَصَرِهِ مَن يَشَاءُ ﴾ و الله یؤید بنصره من یشاء ﴿ دیاره‌خوا پشتگیری هه‌رکه‌سیک که خوی بیه‌وی و به‌شیایو بزانی ده‌کات، بویه‌پشتگیری له‌خه‌لکی (به‌در) کردو سهری خستن ﴿ إِن فِی ذَٰلِكَ لَعِبْرَةٌ لِّأُولِی الْأَبْصَارِ ﴾ به‌راستی له‌و هاوکاری و سهرخستنه‌دا "له‌گه‌ل که‌می نه‌مان و، زوری نه‌واندا" وانه ناموزگار ییه‌که‌ی گه‌وره هه‌یه بو‌نه‌وانه‌ی بینایی خوځیان ده‌خنه‌کارو خاوه‌ن فامن؛ که‌وا بوو هیژی مادی بو‌مروقه‌کان هه‌موو شتیک نییه‌و، سهرکه‌وتنیش به‌زوری ژماره‌و چه‌ک و ته‌قه‌مندی نییه، به‌لکو ته‌نها به‌پشتیوانی و یارمه‌تی خوایه، نه‌گه‌رچی پیویسته‌گشت رووبه‌روو بونه‌وه‌یه‌ک چه‌ک و ته‌قه‌مندی خوی بو‌ناماده بکری.

به‌زهرق و به‌رقی زینی دنیا چه‌واشه مه‌بن:

﴿ ۱۴ ﴾: زين للناس حب الشهوات ﴿ حه‌زوو ثاره‌زوو ﴿ من النساء ﴾ بو‌ژنان ﴿ والبینین ﴾ بو‌کورانی زورو ﴿ والقناطیر المقطرة من الذهب والفضة ﴾ بو‌کوماو کیسه‌ی زېرو زیوو ﴿ والخیل المسومة ﴾ بو‌ره‌وه نه‌سپی نیشانداری پرخال ﴿ والأنعام ﴾ وبو‌مه‌رو بز و وشترو گاو مه‌زراو کشتوکال، رازینراوه‌ته‌وه بو‌خه‌لکو لایان

أنت الوهاب)ی خوینده‌وه. ﴿ ۹ ﴾: ربنا إنک جامع الناس لیوم لا ریب فیہ ﴿ په‌روه‌ردگار مانا به‌راستی هه‌رتو کۆکه‌ره‌وه‌ی خه‌لکیت "بو‌یاداش وتوله" بو‌روژیک که بو‌هاتنی گومانیک نییه. ﴿ إن الله لا یخلف المیعاد ﴾ به‌راستی خوا له‌به‌لین و وه‌عه‌ده‌کانی خوی لانا داو په‌یمان ناشکینی. به‌لئی هه‌مووکات بنیاده‌م به‌رامبه‌ر به‌قورشان

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنْ تُغْنِيَ عَنْهُمْ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ مِنْ اللَّهِ شَيْئًا وَأُولَٰئِكَ هُمْ وَقُودُ النَّارِ ﴿ ۱۵ ﴾ كَذَابٌ مِّنْ أَفْرَعُونَ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا فَأَخَذَهُمُ اللَّهُ بِذُنُوبِهِمْ وَاللَّهُ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿ ۱۶ ﴾ قُلْ لِلَّذِينَ كَفَرُوا سَتُغْلَبُونَ وَتُحْشَرُونَ إِلَىٰ جَهَنَّمَ وَبِئْسَ الْمِهَادُ ﴿ ۱۷ ﴾ قَدْ كَانَ لَكُمْ آيَةٌ فِي فِتْنَةِ الْقُرْآنِ فَتَقَاتَلَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَأُخْرَىٰ كَافِرَةٌ يَرَوْنَهُمْ مِّثْلَ نَجْمٍ فِي سَّمَاءٍ يَأْوِي بِهَا الْيَهُودُ وَالنَّصَارَةُ مِمَّنْ يَبْغُونَ مَن يَشَاءُ رَبُّكَ فِي ذَٰلِكَ لَعِبْرَةٌ لِّأُولِی الْأَبْصَارِ ﴿ ۱۸ ﴾ زَيْنَ لِلنَّاسِ حُبُّ الشَّهَوَاتِ مِنَ النِّسَاءِ وَالْبَنِينَ وَالْقَنَاطِيرِ الْمُقَنْطَرَةِ مِنَ الذَّهَبِ وَالْخَيْلِ وَالْخَيْلِ الْمَسْمُومَةِ وَالْأَنْعَامِ وَالْأَنْعَامِ ذَٰلِكَ مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَاللَّهُ عِنْدَهُ حُسْنُ الْمَتَابِ ﴿ ۱۹ ﴾ قُلْ أُوَيْدْتُكُمْ بِخَيْرٍ مِّنْ ذَٰلِكُمْ لِلَّذِينَ اتَّقَوْا عِندَ رَبِّهِمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَأَزْوَاجٌ مُّطَهَّرَةٌ وَرِضْوَانٌ مِّنَ اللَّهِ وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ ﴿ ۲۰ ﴾

دوو ده‌سته‌یه: به‌شیکیان وه‌ک خوی ته‌فسیری ثایه‌ته‌کان روون نه‌که‌نه‌وهو به‌موو لئی‌لانا‌ده‌ن، نه‌وی دیکه‌ش به‌پیی به‌رژه‌وه‌ندی خوځیان ته‌فسیری ده‌که‌نه‌وه‌!

مال و نه‌ولاد به‌هانا نایه‌ روژی سه‌لا:

﴿ ۱۰ ﴾: إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَنْ تُغْنِيَ عَنْهُمْ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا ﴿ بئی‌گومان نه‌و که‌سانه‌ی که به‌په‌یامبه‌ر ﴿ بئی‌باوه‌رو کافرن له‌و روژه‌ی قیامه‌تا هه‌رگیز نه‌مالیان، نه‌مندالیان له‌سزای خوا بئی‌نیازیان نا‌که‌ن و، فریایان نا‌که‌ون هه‌رچه‌نده نه‌مرو خوځیانی پئی‌هه‌لته‌کیشن و شانازیی پیوه‌نه‌که‌ن" ﴿ وَأُولَٰئِكَ هُم وَقُودُ النَّارِ ﴾ ده‌شبنه سووته‌مندی و ده‌سته‌چیه‌ی ناگر ﴿ ۱۱ ﴾: كَذَابٌ آلِ فِرْعَوْنَ ﴿ خووو دابیایان هه‌ر وه‌کو خوو داب و نه‌ریتی گه‌لی فیرعه‌ون ﴿ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ ﴾ و نه‌وانه‌ش له‌پیش نه‌وانه‌بوون وایه ﴿ کذبوا بآیاتنا ﴾ که گشت جارئ ثایه‌ته‌کانی ئیمه‌یان به‌درو

گهواهی بۆ تاک و ته نیایی خوا:

﴿ ۱۸ ﴾ : شهد الله أنه لا إله إلا هو والملائكة وأولو العلم ﴿ ۱۸ ﴾ خوا له ریگه ی دروستکراوه کانییه وه شایه تی ددها - خوهر خوی به سه بوشایه تی - پاشان فریشته و زاناکانی شایه تی ددهن که :

الَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا آتِنَا مِنْكَ غُفْرَانًا ذُنُوبَنَا وَعَذَابَ النَّارِ ﴿ ۱۹ ﴾ الصَّابِرِينَ وَالصَّادِقِينَ وَالْقَانِتِينَ وَالْمُنْفِقِينَ وَالْمُسْتَغْفِرِينَ بِالْأَسْحَارِ ﴿ ۲۰ ﴾ شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَالْمَلَائِكَةُ وَأُولُو الْعِلْمِ قَائِمًا بِالْقِسْطِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿ ۲۱ ﴾ إِنَّ الَّذِينَ عِنْدَ اللَّهِ أَلِيسُوا إِلَّا هُوَ اخْتَلَفَ الَّذِينَ أَلِيسُوا أَلِيسُوا إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْعِلْمُ بَيِّنَاتٍ وَمَنْ يَكْفُرْ بَيِّنَاتٍ اللَّهُ فَإِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿ ۲۲ ﴾ فَإِنْ حَاجُّوكَ فَقُلْ أَسْلَمْتُ وَجْهِيَ لِلَّهِ وَمَنِ اتَّبَعْتُ وَقُلْ لِلَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَالْأُمِّيَّةَ مَا أَسْلَمْتُمْ فَإِنْ أَسْلَمُوا فَقَدِ اهْتَدَوْا وَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا عَلَيْكَ الْبَلَاءُ وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ ﴿ ۲۳ ﴾ إِنَّ الَّذِينَ يَكْفُرُونَ بَيِّنَاتٍ وَاللَّهُ يَقْتُلُوكَ النَّبِيَّ عَزَّ وَجَلَّ وَيَقْتُلُونَ الَّذِينَ يَأْمُرُونَ بِالْقِسْطِ مِنَ النَّاسِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ﴿ ۲۴ ﴾ أُولَئِكَ الَّذِينَ حَبِطَتِ أَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرٍ ﴿ ۲۵ ﴾

بیجگه له خوی هیچ په رستراویکی شیایو راسته قینه نییه ﴿ قائما بالقسط ﴾ گشت کاتیکیش له نیوان بوونه وه ردا، دادپه روهری راگه توه ﴿ لا إله إلا هو العزيز الحكيم ﴾ دووباره غه یره ز له خوی، هیچ په رستراویکی تر نییه، بالادهست و زاله، کار جوان و کارزانه، بویه هه میسه به دادگه رانه له نیو گشت بوونه وه ردا نه جوو لیته وه. به ئی ته مه بۆ زانایان ئیجگار پله و پایه یه کی گه و ره یه، که خوی گه وه رده "له پال خوی و فریشته کانی شیدا" بۆ تاک و ته نیایی خوی، ده یانگری به شایهت، هه قه نه وانیش هه قه وه وه قبیژین و شه لاو نه ولا نه کن. ﴿ ۱۹ ﴾ : إن الدين عند الله الإسلام ﴿ بی گومان ته نه ا شه دینی ئیسلامه یه، په سندن و قبووله لای خوا، چونکه پالاوته و پوخته ی ته و اوای ثایینه ئاسمانییه کانی تره، بویه له جیگایه کی ترده ده قه رموی : ﴿ ومن غير الإسلام دينا فلن يقبل منه ﴾ واته : هه رکه سیك به هه ر دینیکی تره وه به ره و خوا بچیت، خوا لیلی وهر ناگری ﴿ وما اختلف الذين اوتوا الكتاب ﴾ نه وانه ش که کتیب و

شیرینکراوه، ته نه نهت گه ئی جار زیانی خویشیانی تیدایه و ملی خویشیانی بۆ ده شکینن که چی هه رکه می نا که نه وه !! ﴿ ذلک متاع الحیاة الدنیا ﴾ دیاره نه وانه هه موو نیعمه تی ژیا نی ته م دونیا یه و خوا بۆ مروقی به دیه نیان و ﴿ والله عنده حسن المآب ﴾ خو جیگای هه وانه وه ی زۆر خوشتر و سه ر نه جامی گه شه دارتر له وانه، هه ر لای خوا یه، که و ابوو پیویسته ئاده می نه و نه ده سه ر نه کاته ناوچه رگی نه و شتانه وه، هه موو مه به سستیکی هه ر نه وانه بن، نه گینا خو خوی دل و فسان نه وانه ی هه ر بۆ که لک لیوه رگرتن دروستکرووه بومروقت ﴿ ۱۵ ﴾ : قل أوتيتكم بغير من ذلکم ﴿ به و خه لکه "که چوونه ته ناوچه رگه ی نه وانه وه" بلئی ته ی موحه مه ده ئه ری حز نه که ن باشتر و چاکتر له سه رجه م نه وانه تان پی را بگه یه نم؟ ﴿ للذين اتقوا عند ربهم جنات تجري من تحتها الأنهار ﴾ باشتر له وانه، نه مه یه که : بۆ نه وانه ی له شیر و تاوان خو ده پاریزن، لای په روهر دگاریان چه ندین باخاتی به هه شتیان بویه یه، که چه ندان چومه ئاوو رووبار، له بن داره کانیانه وه ده رۆن ﴿ خالدين فيها ﴾ و به ژیا نی ئیجگاری و هه میسه یی له و ی ده بن ﴿ وأزواج مطهرة ﴾ و چه ندین هاو سه رو ژنی پاک و خا و نیشیان بویه یه ﴿ ورضوان من الله ﴾ بیجگه له وانه ش "هه موو" ره زامه ندی خویان پی ده گا ﴿ والله بصير بالعباد ﴾ بی گومان نه و خوا یه بییا یه به حالی به نده کانی خوی و چاک "ته زانی چی له دل و ده روونیاندا یه. به ئی خویشی و رابواردنی راسته قینه و تیرو ته و او هه ر نه مه یه که خوی گه وه ر خوی به یانی کرد نه ک سۆزوو ئاره زوو کردنی نه و شتانه، به جور ی ئیتر به لاته وه و ابیت که نه وانه هه موو شتیك بن ﴿ ۱۶ ﴾ : الذين يقولون ربنا آتينا ﴿ خو پاریزان نه وانه ن که نه لاین : ته ی په روهر دگاران! بی گومان ئیمه به خوتوو به په یامبه رانت پروا مان هه یه ﴿ فاغفر لنا ذنوبنا وقنا عذاب النار ﴾ ده سا تویش "به به زیی خوت" له گونا هه کانمان ببوو ره له سزای ئاگریش بمانپاریزه.

سیفات گه لیک ئیمانداران:

﴿ ۱۷ ﴾ : الصابرين والصادقين والقانتين والمنفقين ﴿ ئیمانداران نه مانه سیفه تیانن : خو راگرن و شان نه دهنه به ر فره مانه کانی خوا، هه میسه راست بیژو راستگۆن، به شیوه ک که هه موو گیانیان بۆ ته راستی، ملکه چ و گو ی رایه لن، هه موو کات خه ریکی نوژیو خوا په رستی، سامان به خشن، واته : له هه موو پرۆژه یه کی خیردا ده ستیان له خه رجدایه. ﴿ والمستغفرين بالأسحار ﴾ هه موو رۆژیکیش به ره به یان، له خوا ده پارینه وه لییان خوش بییت، واته : به ر له نوژی به یانی خه ریکی شه و نوژیو، پارانه وه ی لیخو شبوون.

نامه‌یان پیدرا "واته: جووله‌کهو گاور" که له‌ناو خویناندا پښک نه‌هاتن وله‌هق لایاندا ﴿إلا من بعد ما جاءهم العلم﴾ هەر پاش شه‌بوو که به‌لگه‌و زانیاریی ته‌واویان بۆ هات دهریاره‌ی راستی شه‌و ئایینه‌ی وا موحه‌مه‌د ﷺ هینای ﴿بغيا بينهم﴾ شه‌ویش هەر له‌بهر عینادیی و سه‌سوودییه‌ک بووله‌ ناویاندا هه‌بوو، چونکه ده‌یانزانی به‌هاتنی دینی ئیسلام، سه‌روکایه‌تی شه‌وان له‌کیس شه‌چیئت، بۆیه له‌باوه‌ر هینان به‌دینی ئیسلام کلا بوون و بووبه هه‌راو کیشه‌یان!! ﴿ومن یکفر بآیات الله فإن الله سریع الحساب﴾ ده‌سا دلنیا بن هه‌رکه‌سه‌یک باوه‌ری به‌ئایه‌ت و نیشانه‌کانی خوا نه‌بیت، باچاک بزائن که خوا له‌روژی پرسینه‌وه‌دا، به‌چه‌سپانی به‌حیسابیان راده‌گا، ﴿۲۰: فإن حاجوک فقل أسلمت وجهی لله ومن اتبعن﴾ خو شه‌گه‌ر ده‌مه‌قالی و ململانیی سه‌ختیان له‌گه‌ل کردی "سه‌باره‌ت به‌عیساو هه‌رگوئیان خوایه تۆ له‌وه‌لامدا بلئی: من خووم په‌یره‌وه‌کانم به‌پاکیی پرومان کردوته خواو ته‌سلیم و ملکه‌چی بریاره‌کانی شه‌وین و، هه‌رخویشی تاک وته‌نیاو بی‌هاوه‌ل و بی‌شه‌ریکه ﴿وقل للذین أوتوا الکتاب والأمین﴾ به‌واشه‌ش وا نامه‌یان پی دراوه (له‌جووله‌کهو له‌گاور) نه‌زان و بی‌نامه‌کانیش (له‌هاوه‌ش دانه‌رانی قورهبش) بلئی: ﴿أسلمتم﴾ ئایا، دواى شه‌و هه‌موو به‌لگانه‌ ئیوه‌ش "وه‌کو ئیئه‌م" موسلمان و ملکه‌چی خوا بوون؟ یان هه‌ر سوورن له‌سه‌ر بی باوه‌ری خو‌تان؟! ﴿فإن أسملوا﴾ جا شه‌گه‌ر ملکه‌چ و موسلمان بوون، واته: هاتنه سه‌ردینه‌که‌ی تۆو وازیان له‌یه‌هودیه‌ت و نه‌سرانییه‌ت هینا ﴿فقد اهتدوا﴾ شه‌وا "به‌هه‌قیقه‌ت" ریگه‌ی به‌ختیاربیان دۆزیوه‌ته‌وه‌و رینما بوون ﴿وإن تولوا﴾ خو شه‌گه‌ر پرویان وه‌رگیرا له‌ئیسلام و سه‌ریچیان لی‌کردو باوه‌ریان نه‌هینا ﴿فإنما علیک البلاغ﴾ بی‌گومانبه‌ه‌رکی تۆ ته‌نها هه‌رگه‌یاندنی په‌یامه‌که‌ی خوایه "ئیتیر له‌بی‌پروایی شه‌وان تۆ هه‌چ زیانیکت بی‌ناگاو به‌رپرسیاریش نیت".

﴿والله بصیر بالعباد﴾ بی‌گومان خوا به‌بهنده‌کانی شاره‌زاو بینایه‌ "تۆله‌و پاداشتیان" وه‌ک پیویست "شه‌داته‌وه، موسلمان بن، یان نا.

جووله‌که‌ پیغه‌مبه‌ران و سالحانی زۆریان کوشت:

﴿۲۱: إن الذین یکفرون بآیات الله﴾ بی‌گومان شه‌و جوله‌که‌و گاوارانه که باوه‌ریان به‌ئایه‌ت و نیشانه‌کانی خوا نییه ﴿ویقتلون النبیین بغير حق﴾ و په‌یامبه‌رانیش "به‌ناهق" شه‌کوژن! (ئیبین که‌سین شه‌لی: جووله‌که‌ ته‌نها له‌نیوه‌ روژیکدا، سی سهد په‌یامبه‌ریان کوشت!! ﴿ویقتلون الذین یأمرون بالقسط من الناس﴾ شه‌وانه‌یش ده‌کوژن، که‌فه‌رمانی چاکه‌و دادپه‌روه‌رانه به‌خه‌لک ده‌دن، هه‌ر

له‌و ده‌مه‌دا، "بیجگه له‌پایامبه‌ران" سه‌دو دوازه‌ه پیواچاک وخواپه‌رستیشیان کوشت ﴿فبشرهم بعذاب أليم﴾ مژده‌ی سزایه‌کی ئیش پیگه‌یه‌نه‌ریان پی بده "دیاره شه‌و سی تاوانه: (بی‌پروایی به‌ئایه‌ته‌کانی خوا، کوشتنی په‌یامبه‌ران له‌خوت و خو‌پروایی، کوشتنی بانگبه‌رانی دینی ئیسلام) تۆله‌یان هه‌ر جه‌ززه‌به‌و سزایه. ﴿۲۲: أولئک الذین حبطت أعمالهم فی الدنیا والآخرة﴾ شه‌وانه‌ن که‌له‌دونیاو له‌قیامه‌تدا کاروکرده‌وه‌کانیان به‌فیرپویه ﴿وما لهم من ناصرین﴾ هه‌چ یارو یارمه‌تیده‌ریکیشیان بۆ نییه.

رینماییه‌کانی ئایه‌تی (۲۱-۲۲):

(۱) بی‌باوه‌ری و سته‌م "هه‌ریه‌که‌یان" ده‌بنه‌ هو‌ی تیا بردنی خه‌لکانی دونیاو، تووش بوونی سزای شه‌ولایان، (۲) کوشتنی بانگبه‌رانی دینی ئیسلام و، پیغه‌مبه‌ران وه‌کو یه‌کن لای خوا! (ئیبین جه‌ری) له (شه‌بو عوبه‌یده) وه‌ شه‌لی: له‌ پیغه‌مبه‌رم پرسى ده‌بی چ که‌سی له‌ روژی قیامه‌تا سزای زۆر سه‌ختی هه‌بی؟ فه‌رمووی: شه‌و که‌سانه که‌ پیغه‌مبه‌ران و، بانگبه‌رانی دینی خوا ده‌کوژن، پاشان ئایه‌تی: ﴿إن الذین یکفرون بآیات الله...﴾ ی خوینده‌وه، دواپی فه‌رمووی: قه‌ومی جووله‌که‌ له‌ماوه‌ی ته‌نیا روژیکدا "سه‌ر له‌ به‌یانییه‌ که‌ی" چل و سی پیغه‌مبه‌ریان کوشت! جا (۱۷۰) که‌سی (به‌نی ئیسرائیل) ی رووبه‌پرویان وه‌ستان و لۆمه‌و سه‌رزه‌نشتیان کردن، که‌چی بۆ ئیواره‌که‌شی، شه‌وانیشیان کوشت! ئیتیر له‌و روژه‌وه‌ ناسراون! موشریک و هاوه‌ش‌دانه‌ران، خوا کاروکرده‌وه‌یان به‌فیرپۆده‌با، شه‌وه‌ی خوا هاوکاری نه‌کا، هه‌چ که‌سی ناتوانی سه‌ری بخا.

خاوه‌ن نامه‌کان حوکی خاویان قبول نه‌بوو:

﴿۲۳: ألم تر إلی الذین أوتوا نصیبا من الکتاب﴾ ئاخۆ شه‌وانه‌ت نه‌دیتووه که به‌شیکی گه‌وره‌یان له‌کتیپی ته‌ورات و ئینجیل پی‌درا بوو ﴿یدعون إلی کتاب الله لیحکم بینهم﴾ که‌هه‌ریانگ شه‌کران بۆ لای کتیب و نامه‌که‌ی خوا، واته: (ته‌ورات و، (ئینجیل) هه‌تا شه‌و کتیبه‌ بریاری راسته‌قیینه‌ بدا له‌نیوانیانداو داوه‌رییان بکا ﴿ثم یتولی فریق منهم وهم معرضون﴾ که‌چی ده‌سته‌یه‌کیان روو وه‌رده‌گیر و پی‌ی رازی نابن و هه‌ر سه‌ریچیی ده‌که‌ن "ده‌بی خوینده‌وار په‌یره‌وی هه‌ر له‌ راستی بکات، شه‌گه‌ر چی‌زیانی خو‌شی تیا بیت" ﴿۲۴: ذلک بانهم قالوا لن تمسنا النار إلا آیاما معدودات﴾ شه‌و که‌تمان‌ی هه‌قه‌یش له‌بهر شه‌بوو

پېچه وانسه" ﴿وتخرج الحى من الميت وتخرج الميت من الحى﴾ زیندوو له مردوو ددرېنې و، مردویش له زیندوو ددرده خه ی" گیا ئه روینى له دانه، دانه ییش ئه روینى له گیا، وه هروها ﴿وترزق من تشاء بغير حساب﴾ هه ركه سیش خوت بتهوى بى ژماره رزق و رۆزى ئه دهیتى.

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ أُوتُوا نَصِيبًا مِّنَ الْكِتَابِ يُدْعَوْنَ إِلَى كِتَابِ اللَّهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ يَتَوَلَّوْنَ فَرِيقًا مِّنْهُمْ وَمُعْرِضُونَ ﴿٣٧﴾ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا إِن تَمَسَّنَا النَّارُ إِلَّا أَيَّامًا مَّعْدُودَاتٍ وَغَرَّمْ فِي دِينِهِم مَّا كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴿٣٨﴾ فَكَيْفَ إِذَا جُمِعْتُمُوهُمْ يَوْمَ لَا رَيْبَ فِيهِ وَوُفِّيَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَّا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿٣٩﴾ قُلِ اللَّهُمَّ مَلِكُ الْمَلِكِ تُؤْتِي الْمُلْكَ مَن تَشَاءُ وَتَنْزِعُ الْمُلْكَ مِمَّن تَشَاءُ وَتُعِزُّ مَن تَشَاءُ وَتُذِلُّ مَن تَشَاءُ يَدُكَ الْخَبِيرُ إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٤٠﴾ تَوَلَّجَ الْبَلَدَ فِي النَّهَارِ وَتَوَلَّجَ النَّهَارَ فِي الْبَلَدِ وَتَخْرُجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَتَخْرُجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَتَرِزُّ مَن تَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿٤١﴾ لَا يَتَخَذُ الْمُؤْمِنُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِن دُونِ الْمُؤْمِنِينَ وَمَن يَفْعَلْ ذَلِكَ فَلَيْسَ مِنَ اللَّهِ فِي شَيْءٍ إِلَّا أَن يَتَّقُوا مِنْهُمْ تُقَاةً وَيُحَذِّرُكُمُ اللَّهُ نَفْسَهُ. وَإِلَى اللَّهِ الْمَصِيرُ ﴿٤٢﴾ قُلْ إِن تَخَفُوا مَآفِي صُدُورِكُمْ وَاتَّبِعُوا يَعْلَمُهُ اللَّهُ وَيَعْلَمُ مَآفِي السَّمَوَاتِ وَمَآفِي الْأَرْضِ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٤٣﴾

موشریک و خوانه ناس مه که نه دؤس:

(عوبادهی کوری سامت) یه کیك بوو له موجهیده کانی به درو پیاویکی زور سالحیش بوو کاتی په یامبه رى بو جهنگی خه ندهق خوی رېك خست پې و ت: ئه ی په یامبه رى خوا! پېنج سه د کهس جووله که ی هاوپه یمان و برادره م هه یه؛ مؤلته بده با له گهل خوم بیانه ییم بو ئه م جهنگه، وهاوکاریمان بکه، ئه وساخوا فره مووی: ﴿٢٨﴾ لا يتخذ المؤمنون الكافرين أولياء من دون المؤمنين ﴿٢٩﴾ نابی پرواداران جگه له پرواداران کهس بگرن به دؤست و به یارمه تی دهروو پشت و په نای خویان ﴿٣٠﴾ ومن يفعل ذلك فليس من الله في شيء ﴿٣١﴾ هه ركه سیك له فره مانى خوا دهرچى و کافران بکاته دؤستی خوی، ئه وه هېچ به شیکی په یوه ندى بی ئیمانیه به خواوه نییه. به لى.. په یوه ندى و دؤستایه تی کردن له گهل کافراندا رهوا نییه، به لام په یمانه ستن کاتی به روه و ندى ئیسلامی تیا ره جاو بکریت رهوا به

که ده یانگوت: ئه گهر بشمانخه نه ناو دۆزه خه وه چه ن رۆزى نه بى پیمان ناچى "مه به سستیان له وه ئه ر (٤٠) رۆزه بوو که گویره که یان تیا په رست ﴿٣٧﴾ و غره م فى دینهم ما کانسوا یفترون ﴿٣٨﴾ به و درویه یان بو ئایینى خویان هه لیان به ست سه ریان له خویان شیواند و فره یوان خوارد" ئه وه بوو وتیان: ئیمه کورو خوشه و یستی خواین و، باوو باپیرانی شمان په یامبه ر بوونه، تکامان بو ئه که ن" ﴿٣٩﴾: فکيف إذا جمعناهم لיום لا ريب فيه ﴿٤٠﴾ ئینجا ئه بى ئه و رۆزه حالیان چلۆن بیت، که بى گومان هه رپیش دیت وه موویان کو ده که ینه وه بو لیکو لینه وه لیپرسینه وه ﴿٤١﴾ ووفیت کل نفس ما کسبت ﴿٤٢﴾ و هه موو که سیش به سزاو توله ی کارو کرده و ی خوی ئه گا ﴿٤٣﴾ و هم لا یظلمون ﴿٤٤﴾ وه یچ سته میکیشیان لى ناکرى، له ته ورات و ئینجیل دا باسکرابوو که هه رکات موحه ممه د ﴿٤٥﴾ هات، ده بى خاوه ن نامه کان په یه ره وى لى بکه، که نکوولى ئه و راستیه یان ده کردو ده یانگوت: شتى وانیه له ته ورات و ئینجیل دا، پیمان ده گوترا: باشه! ئه وکتی بانه بینن باپیکه وه سه ریان بکه ی، بزانی وانییه! هه لده اتان وده رۆشتن وگویشیان له سزانه بوو، چونکه ده یانگوت: ئه گهر وایشبیت، هه رچه ند رۆزیکه!

چون شوکر انه بریز بین؟

ئینجا کاتی په یامبه ر ﴿٤٦﴾ فه تحى مه کهه ی کرد، به لینی به ده س گرتن وفه تحى ناوچه کانی (فارس) و (روم) یشیدا، ئه و جا دوو روو جووله که کان کردیانه هه راو گوتیان: های های! موحه ممه د! تو له کووى، راستى ئه م قسه یه ت له کووى!! شتى وا چون ئه بى؟! مه گهر تو خاوه نى هه موو شتیکی و، ده سه لات و مولکی دونیاش هى تویه دیاره به مه کهه یش تیر نه بوویت؛ ئه وسا خوا فره مووی: ﴿٢٦﴾ قل اللهم مالک الملك ﴿٢٧﴾ بلئى: خوایه! ئه ی خاوه ن هیرو ده سه لات! ﴿٢٨﴾ تؤتى الملك من تشاء وتنزع الملك ممن تشاء ﴿٢٩﴾ هه ركه سیك خوت بتهوى ده سه لات و مولکی پی ئه ده ی، هه ركه سیش خوت بتهوى ده سه لات و حکوومه تی لى ده ستنی "ده سه لاتداری بى سنوو رو بى مه ودا هه ر ئه توى" ﴿٣٠﴾ وتعز من تشاء وتذل من تشاء ﴿٣١﴾ هه ركه سیش خوت بتهوى بالاده ست و ریزداری ئه که ی و، هه ر که سیش خوت بتهوى زه لیل و سووکی ئه که ی ﴿٣٢﴾ بيدک الخير ﴿٣٣﴾ گشت خیر و چایه ک هه ربه ده سته خوته ﴿٣٤﴾ انک على کل شى قدير ﴿٣٥﴾ به راستى تو به سه ر هه موو شتیکیدا به توانا ده سه لات دارى ﴿٣٦﴾: تولج الليل فى النهار وتولج النهار فى الليل ﴿٣٧﴾ شه و ئه به یته ناو رۆز، رۆزیش ئه به یته ناو شه و" له م زیاد ئه که یست و، له ویش که م ئه که یست، یا به

هیچ کهسی ناتوانی له سزای ئەو بتانپاریزی" ﴿۲۹﴾: قل إن تخفوا مافی صدورکم أو تبدوه یعلمه الله ﴿﴾ بلی ئەی پیغه مبهەر ۛ ئەوێ له سنگ و دلتانایه ئەگەر بیشارنهوه، یاخود ناشکرای بکهن و دهریخه، لای خوا چوونییه که، چونکه ئەو بههه مووی ئەزانێ، " واته: به هەر شیوهیه که دۆستایهتی و هاریکاری بێ باوههرا بکهن " بهئا شکر او به نههتی" لای خوا یه کسانه و ناشکرایه ﴿﴾ و یعلم مافی السموات وما فی الأرض ﴿﴾ وه ههرچیش له ئاسمانهکان وله زهویدایه، ئەوچاک پێی ئەزانێ و پێی ئاگاداره ﴿﴾ والله علی کل شیئ قدير ﴿﴾ ئەو خوایهش به سهر هه موو شتیکیدا به تواناو دهسه لاتداره.

گش کهسی کردهوهی "خاس و خرابی" خۆی دهبیینی:

﴿۳۰﴾: یوم تجد کل نفس ما عملت من خیر محضاً ﴿﴾ بترسن لهو رۆژهی که هه موو کهسیک ههر چاکهیهکی کردبیت! دۆسیه و پهروه نهدهی بۆ کراوه دهبیینی و "پێی دلخۆش ئەبیت" ﴿﴾ وما عملت من سوء تود لو أن بینها و بینه أمدا بعيداً ﴿﴾ ههرکاریکی خراپیشی کردبیت "دیسان دهبیینی و ئاوات خوازه که له نیوان خۆی و کاره خراپهکانیدا مه وداو ماوهیهکی زۆر دوور ببوایه و ههرچاوی پێ نه کهوتبا ﴿﴾ و یحذرکم الله نفسه ﴿﴾ ههر له سزای زاتی خۆی گه و ره دهبیت خۆتان پپاریزنو، ئاگادار بن بهریکو پێکی گوێرایه لی بکهن ﴿﴾ والله رؤوف بالعباد ﴿﴾ و خوا هه میشه بهرامبهر به بهندهکانی خۆی میهره بانو دلۆفانه.

ئهر خواتان خۆش دهوێ، شوینی پیغه مبهەر کهون:

نوێنه ری گاوههکانی (نهجران) هاتنه لای په یامبهر ۛ سه بارهت به (عیسا) ململانییهکی زۆریان له گه ل کرد: جاری ئەیانوت خوایه! جاریکی دی ئەیانوت کوری خوایه! دیسانه وه دیانگوت سیفه تیکی خوایه! بۆیه خوا فره مووی: ﴿۳۱﴾: قل إن کنتم تحبون الله فاتبعونی یحبکم الله ﴿﴾ پپیان بلی ئەی پیغه مبهەر ۛ ئەگەر ئیوه خواتان خۆش ئەوێ و " ئەتانهوێ لپی نزیک ببهوه" دهبی پهیرهوی له شه ریهت و بهرنامه کهی من بکهن، ئەوسا خوایش ئیوهی خۆش دهوێ ﴿﴾ و یغفر لکم ذنوبکم ﴿﴾ وله هه لهو گونا ههکانیشتان خۆش ئەبیت ﴿﴾ والله غفور رحیم ﴿﴾ چونکه ئەو خوایه زۆر چاوپۆشیکارو، زۆریش دلۆفانو میهره بانه ﴿۳۲﴾: قل اطیعوا الله والرسول ﴿﴾ بلی: دهبی گوێرایه لی خواو په یامبهربن ﴿﴾ فإن تولوا فإن الله لا یحب الکافرین ﴿﴾ خۆ ئەگەر روویان وه رگیراو گوێرایه لی نه بوون چاک بزائن که کافر بوون و، خوایش بێ باوه رانی

وهک په یامبهر له گه ل (خوزاعه) دا په یمانی بهست و هاوبه شدانه رو موشریک بوون ﴿﴾ إلا أن تتقوا منهم تقاة ﴿﴾ مه گەر لپیان بترسنو، بتانهوێ له شه رپان خۆ قوتار بکهن و خۆ پپاریزن، ئەوه له وکاته دا چاک وایه به روالهت دۆزمنایه تی و دژایه تی نه کرین، بۆ پشتگیری ئەمه ئیمامی (بوخاری) ئەم (ئه سه) له ئەبوو دهر داوه دیینی: ((إنا لنکشر فی وجوه أقوام و إن قلوبنا لتلعنهم)) (فتح الباری: کتاب الأدب / باب ۸۲/ ص ۶۱۳۱). واته: بێ گومان "وهکو موسلمانان" له رووی خه لکانی خراپدا، لپو به زه رده خه نهین، به لām دلمان نه عله تیان لی ده کاو، رقی لپیان نه. (ئپین به تتال) ده لی: پێکه وه ژیان و (مودارات) به شیکه له ره و شتی موسلمانان. هه ندی کهس (مودارات) و (موداهنه) تیکه ل ده کاو واده زانی هه ردوو یه ک شته! به لām راستیه کهی ئەمه یه که مودارات: روو خۆشی و قسه ی نه رم و نیانه له رووی نه یار اندا، له بهر دروست بوونی ئولفهت وهوگری له نیوان هه ردو و لا دا! به لām (موداهنه): وهکو زاناکان ده لپن: زینده گییه له گه ل (فاسیق) و پپاو خراپ انداو، له گه ل رهزا بوون بهو کاره ی ده یكات دیاره ئەم (موداهنه) یه حه رامه و، (مودارات) رپی پێ دراوه. (فتح الباری). ئپین عه بیاس ئە لی: (لیس التقية بالعمل، إنما التقية باللسان)، واته: خۆ قوتار کردن لپیان ته نها ههر به قسه و گووتاره، نهک به دل و کارو کردوه هاوکاری بکرین، دیاره ئەمه ش ته نیابو موسلمانانی بێ دهسه لات و ناته واو رپی پێ دراوه، بۆیه له م سۆنگه یه وه دهو له تی ئیسلامی ده توانی له گه ل دهو له تی نائیسلامییدا به رژه وه ن دییه کانی خۆی گری بدا به مه رجی عه قیده و ئایدۆ لۆژی رۆ له کانی و لاته که ی پارێزراو بپیت، نه که و نه ژیر گوشاری سیاسی و ئابورییه وه و، ورده ورده نه دزری. ﴿﴾ و یحذرکم الله نفسه ﴿﴾ خۆی گه و ره دهیه وێ ئیوه ههر له زاتی خۆی بترسنو و شیار بن. به لی: گه لی جار له قورئان و فره مووده دا بیژهی (نه فس) بۆ خوا به کارهاتووه، بۆنموونه له سووره ی (۲۸/۳، ۲۰/۶، ۴۱/۵۴)، له فره مووده ی شیدا وهک: (ولذلك مدح نفسه.. (بوخاری)، وه (کتب فی کتابه یکتبه علی نفسه.. (مسلم)، ئیمامی (به یه قی) یش ئە لیت: (قال الشیخ: ومعنی قول الله سبحانه وتعالى إنه نفس، أی إنه موجود ثابت غیر متنف ولا معدوم) وه ده لیت: (نه فس) به چه ند مانایه ک هاتووه، به لām ههر ئەمه یان بۆ خوا ده گونجیت که بلیین: (إثبات الذات لله تعالى)، جا بۆیه ئیمه یش له م ته فسیره کورته دا وشه ی (نه فس) مان به (زات) مانا دایه وه. سه یریکی (الأسماء والصفات) ی ئیمامی به یه قی- به رگی ۲/ بکه.

﴿﴾ و إلى الله المصير ﴿﴾ وه چاکیش بزائن که چاره نووس و گه رانه وه ی هه مووشتان له قیامه تدا ته نها بۆ لای خوایه " دیاره ئیتر ئەو حه له

خوشنای ﴿۳۳﴾: إِنْ اللَّهُ اصْطَفَىٰ آدَمَ وَنُوحًا وَآلَ إِبْرَاهِيمَ وَآلَ عِمْرَانَ عَلَى الْعَالَمِينَ ﴿بَنِي كُوفَانِ خَوَا ثَادَمَ وَنُوحَ وَثِيْبِرَاهِيْمَ وَخَانَهَادَهِيْ ثِيْبِرَاهِيْمَ وَ، ثَالِي عِيْمِرَانِ﴾ (باوکی مەریەم)ی هەڵبژاردوو ڕیزی دان بەسەر هاوچەرخانی خۆیاندا وکردنییە پیغەمبەر، پەيامبەراییەتیش گەورەترین بەخشین و، بەرێزترین شەرەف و پایەوپلەیه ﴿۳۴﴾: ذَرِيَّةَ بَعْضِهَا مِنْ بَعْضٍ ﴿هەموو زارۆ و نەوہی یەکن و لەیەکتری داکەوتون وگشت یەك خێزانن﴾ (والله سمیع علیم) و خوا خۆی ژنەواو زانایە، ئەوان هەرچی بلێن خوا ئەیبیسێو، هەرشتیکیش لەدیاندا بێت، هەر پێی دەزانێ.

لەدايکبوونی خاتوونە مەریەم:

﴿۳۵﴾: إِذْ قَالَتْ أُمْرَأَةٌ عِمْرَانُ ﴿ئەوسات وکاتە گرنگە وەبیربێنە کە ژنەکە ی عیمران وتی: ﴿رب إني نذرت لك ما في بطني محررا﴾ ئە ی پەرەردگارم! تۆ خۆت دەزانێ کە بەراستی من بپارمدا کە ئەومناڵە ی کەوتۆتە منداڵانمەو نەزری تۆی کەم بۆخزمەتکردنی (بیت المقدس)، لەهەموو ئیشی ئازادو سەریەستی کەم، بە ئی دایکی خاتوو مەریەم پاش ئەو کە منداڵی نەدەبوو، ئەوسا بەفەرمانی خوا دووگیان بوو، بپاریدا کە هەركات لەدایکبوو پیگەیشیت بیکاتە مەجیوری (بیت المقدس)، چونکە بەتەمابوو خوای گەورە کۆری بدات، تاخزمەتی (بیت المقدس) ی پێ بکات ﴿فتقبل مني إنك أنت السميع العليم﴾ جا تۆیش ئەم نەزەم ئی وەرگەر، بەراستی تەنھا ئەتۆی خوای ژنەواو بیسەر زانا ﴿۳۶﴾: فَلَمَّا وَضَعَتْهَا قَالَتْ رَبِّیْ إِنِّي وَضَعْتُهَا أُنْثَىٰ ﴿ئەوسا کە

منداڵەکە ی داناو، دیتی کچە "دیارە ئەویش بە تەمای کۆر بوو" وتی: ئە ی پەرەردگارم! داوای لیبووردن ئی دەکەم، ئەوا من کچم بوو!! بە کە لکی مەجیوری نایەت ﴿والله أعلم بما وضعت﴾ خۆ خواش خۆی چاکتر خەبەردارە لەوہی دیویە، دەزانێ پلە ی ئەو کچە ی ئەو دیویە "لە زۆر کۆران باشترو چاکترە" ﴿ولیس الذکر کالأنثی﴾ دیارە ئەو کۆرە ئەو داوای دەکرد وەك ئەم کچە نییە دیویەتی، چونکە لەم کچە دا گەورەترین مۆعجیزە ئەبینی ﴿وإني سميتها مريم﴾ حەننە ی دایکی مەریم وتی: بەراستی من ناوم ناوہ مەریەم لە زمانی ئەواندا بەواتای: خواپەرستیار ﴿وإني أعیزها بك وذريتها من الشيطان الرجيم﴾ وە من خۆیشی و زارۆکەیشم بەتۆ سپارد؛ تالە شەری شەیتانی نفرین لیکراو پارێزراو دووربن، واتە: هەرچەند بۆ مەجیوری ناشییت، بەلام با هەر خەریکی خواپەرستی بێت، خواش بپارێزی ﴿۳۷﴾: فَتَقَبَّلَهَا رَبُّهَا بِقَبُولٍ حَسَنٍ ﴿ئینجا پەرەردگاری ئەو بەشیوہیەکی زۆر

جوان و پەسەند ئەو مەریەمە ی ئی وەرگرت هەرچەندە منالیش بوو ﴿وأنبتها نباتا حسنا﴾ بە پەرەردە یەکی چاک و جوان پێی گەیاندا چ ڕۆحی و دەروونی، چ جەستە یی و لا شە یی ﴿و كفلها زكريا﴾ زەکەریایشی کردە مامۆستاو سەریەرسەت و چاودێریکاری ئەو، واتە: چووہ ژیرچاودێری زەکەریاوە، چونکە پیاویکی زۆر سەلح

يَوْمَ تَجِدُ كُلُّ نَفْسٍ مَّا عَمِلَتْ مِنْ خَيْرٍ مُّحْضَرًا وَمَا عَمِلَتْ مِنْ سُوءٍ تَوَدُّ لَوْ أَنَّ بَيْنَهَا وَبَيْنَهُ أَمَدًا بَعِيدًا وَيُحَذِّرُكُمُ اللَّهُ نَفْسَهُ وَاللَّهُ رَءُوفٌ بِالْعِبَادِ ﴿۳۸﴾ قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿۳۹﴾ قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْكَافِرِينَ ﴿۴۰﴾ إِنْ اللَّهُ اصْطَفَىٰ آدَمَ وَنُوحًا وَآلَ إِبْرَاهِيمَ وَآلَ عِمْرَانَ عَلَى الْعَالَمِينَ ﴿۴۱﴾ ذُرِّيَّةَ بَعْضِهَا مِنْ بَعْضٍ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿۴۲﴾ إِذْ قَالَتِ امْرَأَتُ عِمْرَانَ رَبِّ إِنِّي نَذَرْتُ لَكَ مَا فِي بطني محرراً فتقبل مني إنك أنت السميع العليم ﴿۴۳﴾ فَلَمَّا وَضَعَتْهَا قَالَتْ رَبِّ إِنِّي وَضَعْتُهَا أُنْثَىٰ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا وَضَعْتَ وَلَيْسَ الذَّكَرُ كَالْأُنْثَىٰ وَإِنِّي سَمَّيْتُهَا مَرْيَمَ وَإِنِّي أُعِيذُهَا بِكَ وَذُرِّيَّتَهَا مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ ﴿۴۴﴾ فَتَقَبَّلَهَا رَبُّهَا بِقَبُولٍ حَسَنٍ وَأَنْبَتَهَا نَبَاتًا حَسَنًا وَكَفَّلَهَا زَكَرِيَّا كُلَّمَا دَخَلَ عَلَيْهَا زَكَرِيَّا الْمِحْرَابَ وَجَدَ عِنْدَ حَرْزِهَا قَوْلًا فَلَمْ تَأْتِ بِهَا هَذَا قَالَتْ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿۴۵﴾

وچاک وپاک بوو، میردی پوری دایکیشی بوو لەتیرو پشکدا ناوی ئەم دەرچوو بۆ چاودێریکردنی خاتوو مەریەم ﴿کلما دخل عليها زكريا المحراب وجد عندها رزقا﴾ پاشان کە مەریەم گەورە بوو هەر جاریکی زەکەریا لە حوجرە کەیدا سەری لێدەدا دەیدی جۆرە میوہو خۆراکیکی لایە لەو کات و جیگایەدا نەبوو، بۆیە بە سەرسۆرمانیکەوہ ﴿قال يا مريم اني لك هذا﴾ زەکەریا دەپرسی: ئەری مەریەم! تۆ ئەم میوہو ڕزق و ڕۆزییەت لەکۆی بوو؟ ﴿قالت هو من عند الله﴾ ئەویش گوتی: لەلایەن خواوە بۆم هاتووہ ﴿إن الله يرزق من يشاء بغير حساب﴾ بەراستی خوا بە هەرکەسیک بپەویت ڕۆزی بدات، بێ ژمارەو بێ ماندوو بوون و عەزەتکێشان دەیدات. لە (بوخاری) و (موسلیم) دا هاتووہ: ((کل بنی آدم یمسہ الشیطان یوم ولدته أمه إلا مريم وابنها)) واتە: هەر منداڵی کە لە دایک ئەبێت شەیتان تێی ئەکوێت و ئەزەتی ئەکا خاتوو مەریەم وکۆرەکە ی نەبێت، چونکە دایکی مەریەم دوعای بۆکردن وگوتی:

(إِنِّي أَعِيزُهَا بِكَ وَذَرِيتُهَا مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ).

زه‌که‌ریا چه‌زی له مندالێکی چاک و پاکه:

﴿۳۸﴾ هنالک دعا زکریا ربه ﴿﴾ جا هه‌ر له‌وی زه‌که‌ریا - که‌ئو هه‌موو لێوه‌ش‌او‌یه‌ی مه‌ریه‌می دیت - چه‌زی له‌ مندال کردوبانگی

هُنَالِكَ دَعَا زَكَرِيَّا رَبَّهُ. قَالَ رَبِّ هَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ ذُرِّيَّةً طَيِّبَةً. إِنَّكَ سَمِيعُ الدُّعَاءِ ﴿٣٨﴾ فَنَادَاهُ الْمَلَكُ: «وَهُوَ قَائِمٌ يَصَلِّي فِي الْحَرَابِ» أَنَّ اللَّهَ يُبَشِّرُكَ بَيْحَنٍ مُصَدِّقًا بِكَلِمَةٍ مِنَ اللَّهِ وَسَيِّدًا وَحَصُورًا وَنَبِيًّا مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿٣٩﴾ قَالَ رَبِّ أَنَّى يَكُونُ لِي غُلَامٌ وَقَدْ بَلَغَنِيَ الْكِبَرُ وَامْرَأَتِي عَاقِرٌ قَالَ كَذَلِكَ اللَّهُ يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ ﴿٤٠﴾ قَالَ رَبِّ اجْعَلْ لِي آيَةً قَالَ آيَتُكَ أَلَّا تُكَلِّمَ النَّاسَ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ إِلَّا رَمْرًا وَادَّكُرَ رَبِّكَ كَثِيرًا وَسَبِّحْ بِالْعُشِيِّ وَالْإِبْكَرِ ﴿٤١﴾ وَإِذْ قَالَتِ الْمَلَكَةُ يَمْرُؤُا إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَاكِ وَطَهَّرَكِ وَاصْطَفَاكِ عَلَى نِسَاءٍ الْعَالَمِينَ ﴿٤٢﴾ يَمْرُؤُا اقْنِي لِلرَّبِّكِ وَاسْجُدِي وَارْكَعِي مَعَ الرَّاكِعِينَ ﴿٤٣﴾ ذَلِكَ مِنْ أَنْبَاءِ الْغَيْبِ نُوحِيهِ إِلَيْكَ وَمَا كُنْتَ لَدَيْهِمْ إِذْ يَقُولُ أَقْلَمَهُمْ أَيُّهُمْ يَكْفُلُ مَرْيَمَ وَمَا كُنْتَ لَدَيْهِمْ إِذْ يَخْتَصِمُونَ ﴿٤٤﴾ إِذْ قَالَتِ الْمَلَكَةُ يَمْرُؤُا إِنَّ اللَّهَ بِكَلِمَةٍ مِنْهُ اسْمُهُ الْمَسِيحُ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ وَجِهًا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمِنَ الْمَقْرُونِ ﴿٤٥﴾

له‌ په‌روه‌دگاری خۆی کردو ﴿﴾ قال رب هب لي من لدنك ذرية طيبة ﴿﴾ وتی: ئە‌ی په‌روه‌دگارم! له‌ لایه‌ن خۆته‌وه‌ زارولێکی چاک و پاکم بێ بیه‌خشه، "ئە‌و دە‌مه‌ زه‌که‌ریا خۆی به‌ ته‌واوی چوو بوو به‌سالا و، ژنه‌که‌یشی پیرو نه‌زۆک بوو" ﴿﴾ إنک سمیع الدعاء ﴿﴾ چونکه‌ به‌راستی تۆ خوایه‌کی ژنه‌وا، پارانه‌وه‌یت ﴿﴾ ۳۹: فنادته‌ الملائكة ﴿﴾ ئینجا فریشته‌که‌ی ئیمه‌ (جوهره‌ئیل) بانگی لی کرد ﴿﴾ وهو قائم یصلی فی الحراب ﴿﴾ که‌ ئە‌وکات له‌ میحرابه‌که‌یدا وه‌ستابوو و نوێزی ئە‌کردوو "خه‌ریکی پارانه‌وه‌و لاله‌ بوو" له‌خوا ﴿﴾ أن الله یشکر بیحی ﴿﴾ بانگی لی کرد که‌ به‌راستی خوا‌ی‌گه‌وره‌ موژده‌ت پێده‌دا، به‌ یه‌حیا ﴿﴾ مصدقا بکلمه‌ من الله ﴿﴾ که‌ ددان به‌گشت بیژه‌ وشه‌یه‌کی خوادا ده‌نی، واته‌: باوه‌ری به‌ عیسا‌یش هه‌یه‌ که‌ به‌جوژه‌ "بێ باب" له‌دا‌یک‌بووه‌، ﴿﴾ وسیدا وحصورا ونبیا من الصالحین ﴿﴾ م‌ر‌و‌ف‌ی‌کی مه‌زن و گه‌وره‌و ریزداره‌ له‌ناو گه‌له‌که‌یدا، زۆریش خۆرا‌گ‌رو دووره‌په‌ریزه‌ له‌ ئاره‌زووی

نه‌فسی وکاری نابه‌جێدا له‌گه‌ل تواناو قابلیه‌تی به‌ده‌نیشدا وه‌له‌ ئاینده‌دا ده‌بیته‌ په‌یامبه‌رو له‌ریزی چاکاندا‌یه‌. بیژه‌ی (سه‌یید) به‌لای شه‌رع‌زانه‌که‌نه‌وه‌ به‌که‌سی ئه‌لین: هه‌ل‌سی به‌چاکسازی حا‌لی خه‌لک له‌ کارو با‌ری دونیاو ئاخیره‌تیاندا، پیغه‌مبه‌ر ﴿﴾ فره‌مووی: ((أنا سید ولد آدم ولا فخر))، وه‌یان سه‌باره‌ت به‌ (حه‌سه‌ن) ی که‌زه‌ای فره‌مووی: ((إن ابني هذا سید، ولعل الله یصلح به‌ بین فئتين عظیمین من المسلمین)) (بوخاری ۷۱۰۹ / باب-۲۰). واته‌: ئە‌م کورم-حه‌سه‌نی که‌زه‌ام-پی‌او‌ی‌کی ماقوول وخواه‌ن ریزه‌، ئومێده‌ بیته‌ مایه‌ی ئاشتی نیوان دوو ده‌سته‌ی گه‌وره‌ له‌ موسلمانان. به‌لی هه‌روایش بوو، چونکه‌ هه‌رکه‌(عه‌لی) بابی کوژرا، پتر له‌ (۴۰) هه‌زار که‌س هاتن په‌یمانیا‌ن دایه‌، بگه‌ زۆریکیش له‌وانه‌ی په‌یمانیا‌ن به‌ بابی نه‌دا‌بوو په‌یمانیا‌ن به‌مدا، ئە‌وسا نزیکه‌ی (۷) مانگی‌ک له‌ عێراق و خۆراسان مایه‌وه‌، به‌لام کاتی له‌ گه‌ل ده‌سته‌و به‌سته‌ی (موعاویه‌) دا خه‌ریک‌بوو تێک‌چن له‌ (ئهن‌بان) ی عێراقدا، ئیمامی حه‌سه‌ن -خوا لێی رازی بی‌ت- ئە‌و شه‌رو شه‌ره‌ی زۆر پێ ناخۆش‌بوو، وه‌ زۆر ده‌ترسا له‌ رشتنی خوینی موسلمانان له‌ هه‌ردوولا، بۆیه‌ له‌گه‌ل موعاویه‌دا -له‌سه‌ر چه‌ند مه‌رجی‌ک- پێک‌هاتن وفتیله‌ی جه‌نگه‌که‌ی کوژانه‌وه‌و، بووبه‌ه‌وی ئاشتی نیوان هه‌ردوولا، که‌وابوو راسته‌ (سه‌یید) بوو، دیندۆست بوو خۆنه‌ویست ودونیا نه‌ویست بوو ﴿﴾ قال رب انی یكون لی غلام ﴿﴾ زه‌که‌ریا به‌سه‌ر سوورمانیکه‌وه‌ وتی: ئە‌ی په‌روه‌دگارم! جا چۆن من کورم ده‌بی‌ت ﴿﴾ وقد بلغنی الکبر وامراتی عاقر ﴿﴾ من وا پیر بووم و ژنه‌که‌یشم نه‌زۆکه‌؟! سه‌رسوورمانه‌که‌ی زه‌که‌ریا له‌وه‌بوو که‌ منال بوون له‌ته‌مه‌نیکی ئاوادا له‌ یاسای باوو نه‌ریته‌وه‌ دووره‌ ﴿﴾ قال کذلک الله یفعل ما یشاء ﴿﴾ گو‌تی: خوا هه‌رچی ئاره‌زوو بکات واده‌کا، ئە‌م کاره‌ی تۆیش پراوته‌وه‌و هه‌رده‌بی ﴿﴾ ۴۱: قال رب اجعل لی آیه ﴿﴾ ئە‌وجا زه‌که‌ریا" بو ئە‌وه‌ی پتر د‌ل‌ن‌یاو د‌ل‌خ‌و‌ش بی‌ت" وتی: ئە‌ی په‌روه‌دگارم! خۆت نیشانه‌یه‌کم بۆ‌دیاریکه‌، به‌لگه‌ بی‌ت له‌سه‌ر بوونی منداله‌که‌ ﴿﴾ قال آیتک إلا تکلم الناس ثلاثة أيام إلا رمزا ﴿﴾ خوا‌یش فره‌مووی: نیشانه‌که‌ت ئە‌وه‌بی که‌تا سێ رۆژو سێ شه‌و، تۆ ناتوانی‌ت له‌گه‌ل مه‌ردمدا قسه‌یه‌ بکه‌یت، مه‌گه‌ر به‌ هیما و ئاماژه‌" به‌سه‌ر، یان به‌ ده‌ست، که‌ له‌گه‌ل ئە‌وه‌شدا نه‌خۆش نیت"ه‌تا بگو‌ترێ: نه‌خۆشی ر‌ب‌ی پ‌ی‌نادات قسه‌ بکات ﴿﴾ واذکر ربک کثیرا ﴿﴾ له‌و ماوه‌یه‌شدا یادی په‌روه‌دگارت زۆر بکه‌ ﴿﴾ وسبح بالعشی والإبکار ﴿﴾ له‌ ده‌مه‌ده‌مه‌ی ئیواران و به‌یانیا‌ندا په‌روه‌دگاری خۆت پاک و بی‌خه‌وش راگره‌ "ناوی

زور بینهو، له ته سبیحاتیشی کلامه به، "بۇ زیاتر ئاشنا بوون بهم داستانیه (زه که ریا) به - سلاوی له سه ری - بچو بۇ سه ره تایی سوور هتی (مهریه م).

مهریه م خاتونون له ژنانی دنیا له بان تره:

﴿ ۴۲ ﴾ : وإذ قالت الملائكة يا مريم إن الله اصطفاك ﴿ ۴۲ ﴾ و هو کاتهش وه بیر بینه که فریشته کان - جو بره ئیل - به فره مانسی خوا - به مهریه می گوت! به راستی خوا توی ده ستنیشان کرد بۇ کار یکی زور گرنگ، واته: هه ندی خه سلته پی داوی که به ئافره تانی دنیای نه داوه ﴿ ۴۳ ﴾ و طهرک واصطفاک علی نساء العالمین ﴿ ۴۳ ﴾ پاک و خاوینی راگرتی "له هه موو کار یکی ناپه سه نه ده وه دووریت، هه لیبژاردیت و به رزی کردیت وه به سه ره هه موو ژنانی جیهاندا" ﴿ ۴۳ ﴾ : یا مريم أقتنی لربک ﴿ ۴۳ ﴾ ده سا مهریه م! تویش - له به رامبر نه وه وه - به کلا به بۇ په ره ره دگارت و، ملکه چ و خو به که مزان به. ﴿ ۴۴ ﴾ واسجدی وار کعی مع الرکعین ﴿ ۴۴ ﴾ سو جده و کر نووش له گهل رکوع به راندا ببه، واته: له گهل نو یژ کاراندا نو یژ بکه و له گهل یان به ﴿ ۴۴ ﴾ : ذلک من انباء الغیب نو حیه الیک ﴿ ۴۴ ﴾ و هو باسه ی "مهریه م و زه که ریا به" له وه وه اله شار وه نادیار به که تو ئاگات له نه بوو ئیمه به وه حی پیئت رائه که به نین "نه گینا هه رگیز تو نه تته ژانی" ﴿ ۴۵ ﴾ و ما کنت لدهم إذ یلقون أقلامهم أیهم یکفل مریم ﴿ ۴۵ ﴾ و هو کاتهش و هو ان قه له مه کان یان ده هاویشته "ناو ده ریای ئوردونه وه" هتا بزائن کامیان سه ره به رست و چاودیری مهریه می بۆده بیئت، تو له لایاندا نه بوویت "دیاره له ناوخویاندا له سه ره چاودیری کردنی مهریه م، هه ره که سه بوخوی ده یویست شه ره فی به خویو کردنی مهریه می پی بیری! سه ره نه نجام ده ستووریکی خویانیان به کارهینا - وه ک تیر ویشک هاویشتن" ده ره نجام بۇ زه که ریا ده رچوو و (خاتونونه مهریه م) درایه ده ستی و هو ﴿ ۴۶ ﴾ و ما کنت لدهم إذ یختصمون ﴿ ۴۶ ﴾ و هو کاتهش که ده مه قالی و هه رایشیان بوو له لایان نه بوویت، که واته: هه موو نه مانه خوی بالاده ست پیی گوتویت و، مانای وایه تو پیغه مبه ریت.

مهریه م خاتونون به عیسا مزگینی ده دریتی:

﴿ ۴۵ ﴾ : إذ قالت الملائكة يا مريم إن الله یبشرک بکلمة منه ﴿ ۴۵ ﴾ له وی نه بوویت که مه لایکه (جو بره ئیل) به مهریه میان گوت: به راستی خوا موژده ی کار یکی سه مه ره ت پی دده ات، کور یکت ته داتی بی باوک، وه و هو نه سبابی مندالبوون، به لکو ته نها به فره مانسی ببه، ئه ویش ده بیئت: (کن فیکون) ﴿ ۴۶ ﴾ اسمه المسيح عیسی ابن مریم ﴿ ۴۶ ﴾ ناوی عیسا ی کوری مهریه مه، نازناوی مه سیحه. (مه سیح) له

زوبانی نه واندانازناویکی پیروزه، وه ک له زمانی عه ره بیدا ده لیئت: سدیق، فارووق.. ﴿ ۴۷ ﴾ وجیها فی الدنیا والآخرة ﴿ ۴۷ ﴾ له دونیایو قیامه تدا پیاو ما قوول و به ریزه ﴿ ۴۸ ﴾ ومن المقربین ﴿ ۴۸ ﴾ به کیکی شه له نزیکه کانسی خوا ﴿ ۴۹ ﴾ : ویکلم الناس فی المهد وکھلا ﴿ ۴۹ ﴾ له بیئشکه دا و به گه وره بیئش له گهل خه لکدا قسه ی سه یرو سه مه ره ده کا. ﴿ ۵۰ ﴾ ومن

وَيُكَلِّمُ النَّاسَ فِي الْمَهْدِ وَكَهْلًا وَمِنَ الصَّالِحِينَ ﴿ ۵۱ ﴾
قَالَتْ رَبِّ أَنَّى يَكُونُ لِي وَلَدٌ وَلَمْ يَمْسَسْنِي بَشَرٌ قَالَ كَذَلِكَ
أَلَلَّهُ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ إِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴿ ۵۲ ﴾
وَيُعَلِّمُهُ الْكِتَابَ وَالْحِسْمَةَ وَالْتَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ ﴿ ۵۳ ﴾
وَرَسُولًا إِلَىٰ بَنِي إِسْرَءِيلَ أَنِّي قَدْ جِئْتُكُمْ بِبَيِّنَاتٍ مِّن رَّبِّكُمْ
أَنِّي أَخْلَقُ لَكُمْ مِن الطِّينِ كَهَيْئَةِ الطَّيْرِ فَأَنْفُخُ فِيهِ
فَيَكُونُ طَيْرًا بِإِذْنِ اللَّهِ وَأُبْرِئُ الْأَكْمَهَ وَالْأَنْثَرَمَ
وَأُخِي الْمَوْتَىٰ بِإِذْنِ اللَّهِ وَأُنَبِّئُكُمْ بِمَا تَأْكُلُونَ وَمَا تَدْخِرُونَ
فِي بُيُوتِكُمْ إِن فِي ذَلِكَ لَآيَةً لَّكُمْ إِن كُنتُمْ مُّؤْمِنِينَ ﴿ ۵۴ ﴾
وَمُصَدِّقًا لِّمَا بَيَّنَّ يَدَيَّ مِنَ التَّوْرَةِ وَلِأُحِلَّ لَكُمْ
بَعْضَ الَّذِي حُرِّمَ عَلَيْكُمْ وَجِئْتُكُمْ بِبَيِّنَاتٍ مِّن رَّبِّكُمْ
فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا أَمْرًا إِنَّ اللَّهَ رَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ
هَذَا صِرَاطٌ مُّسْتَقِيمٌ ﴿ ۵۵ ﴾ فَلَمَّا أَحْسَسَ عِيسَىٰ مِنْهُمُ
الْكُفْرَ قَالَ مَنْ أَنْصَارِي إِلَى اللَّهِ قَالَ الْحَوَارِيُّونَ كُنْ
أَنْصَارُ اللَّهِ آمَنَّا بِاللَّهِ وَأَشْهَدُ بِأَنَّا مُسْلِمُونَ ﴿ ۵۶ ﴾

الصالحين ﴿ ۵۱ ﴾ به کیکی شه له پیاو چاکان ﴿ ۵۲ ﴾ : قالت رب أنى يكون لى ولد ولم يمسسنى بشر ﴿ ۵۲ ﴾ : قال كذلك الله يخلق ما يشاء إذا قضى أمرا فإنما يقول له كن فيكون ﴿ ۵۳ ﴾ ويعلمه الكتاب والحكمة والتوراة والإنجيل ﴿ ۵۴ ﴾ : هو كاتهش که ده مه قالی و هه رایشیان بوو له لایان نه بوویت، که واته: هه موو نه مانه خوی بالاده ست پیی گوتویت و، مانای وایه تو پیغه مبه ریت.

قه درو پله ی عیساو په سنه کانسی:

﴿ ۴۸ ﴾ : ويعلمه الكتاب والحكمة والتوراة والإنجيل ﴿ ۴۸ ﴾ هه ره بوخوشی - نه و کوره ی تو - شار هزای نووسین و خو شنوو سی و حیکمه ت و

كارجوانىي و كاردروستىي و تەورات و ئىنجىل ئەكات ﴿ ۴۹ 》 و رسولاً إلى بنى إسرائيل ﴿ دەشېكا بەپېغەمبەرىك بۇلاي نەوھەكانى يەعقوب، پېيان دەلى: من پېغەمبەرىكم بۇلاي ئىوھ رەوانە كراوم ﴾ اُنَى قَدْ جِئْتُكُمْ بِأَيَّةٍ مِنْ رَبِّكُمْ ﴿ لەلايەن پەرورەدگار تانەوھە بە نېشانەو بەلگە يەكەوھە ھاتووم بۇلاتان ﴾ اُنَى اَخْلَقَ لَكُمْ مِنَ الطِّينِ كَهَيْئَةِ الطَّيْرِ ﴿ ھەر لەقور شەكلى پەلەوھەر ساز ئەكەم ﴾ فَأَنْفَخَ فِيْهِ فَيَكُونُ طَيْرًا بِإِذْنِ اللَّهِ ﴿ فووی پیا ئەكەم و، بەئىزنى خوا خېرا ئەبېتە پەلەوھەرىكى زىندوو تابېتە ھۆى پروا ھېنانتان ﴾ و أَبْرَأُ الْأَكْمَهَ وَالْأَبْرَصَ ﴿ جگە لەوھە كویرى زگماك و پېست بەلەكاوی چار ئەكەم ﴾ وَأَحْيَى الْمَوْتَى بِإِذْنِ اللَّهِ ﴿ وە مردووان زىندوو ئەكەمەوھە بەئىزنى خوا ﴾ (ئىبنى كەسىر) ئەلى: شەكلى پەلەوھەرى ساز كردو كەوتە گەردش و جموجول (قورتوبى) یش ئەلى: چوار كەسىشى زىندوو كەردەوھە ﴿ وَأَنْتُمْ كَمَا تَأْكُلُونَ وَمَا تَدْخُرُونَ فِيْ بَيْوتِكُمْ ﴾ ھەرچىش لەمالەوھەتان دەخۇن و ھەرچىش تېیدا دەھېلنەوھە پېتان دەلېم و لېتانى ئاگادار ئەكەم ﴿ إِنْ فِيْ ذَٰلِكَ لَآيَةٌ لِّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ مُّؤْمِنِينَ ﴾ بەراستى ئەوھە بەلگە و مۇعجىزەن بۇتان ئەگەر راست بکەن ئەلېن: پروامان بە نېشانەكانى خوا ھەيە، ﴿ ۵۰ 》 وَمَصَدَقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيِ مِنَ التَّوْرَةِ ﴿ بەو تەوراتەى بەرلە خۇم بووھە باوھەروم دەيسەلېنم ﴾ وَلَأَحْلِلَ لَكُمْ بَعْضَ الَّذِي حَرَّمَ عَلَيْكُمْ ﴿ بەئەركى خۇمى دەزانم ھەندى شت كە لەسەرتان ياساغ بووھە لە تەوراتدا ﴾ ئېستا من - بەفەرمانى خوا بۇتان ھەلال - كەم ﴿ وَجِئْتُكُمْ بِأَيَّةٍ مِنْ رَبِّكُمْ ﴾ بەلگە يەكەى ترم بۇ راستى خۇم لەلايەن پەرورەدگار تانەوھە ھېناوھە بۇتان ﴿ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا ﴾ دەسا ئىوھش ھەر لە خوا بترسن و پروا بەو بەلگانە بېنن و، فەرمانم بە جى بېنن "كاتى بانگتان ئەكەم بۇ خواپەرستى"

﴿ ۵۱ 》 إِنْ اللَّهُ رَبِّيْ وَرَبِّكُمْ فَاعْبُدُوهُ ﴿ بىگومانېن پەرورەدگارى من و پەرورەدگارى ئىوھ ھەر ئەوخوايە مەنى بەو شىوھ دروستكرد، كەواپو ھەرئەو بېرستن ﴾ هَذَا صِرَاطٌ مُّسْتَقِيمٌ ﴿ ئەمە رېگەى راست و دروستە من بۇ ئىوھم باس كرد، دەئىوھىش دەستى لى بەرمەدەن.

ھەوارىيەكانى عيسا ﷺ:

﴿ ۵۲ 》 فَلَمَّا أَحَسَّ عِيسَى مِنْهُمُ الْكُفْرَ ﴿ ئىنجا ھەركە عيسا ھەستى كرد ئەوانە باوھەرى پى ناكەن "پاش ئەو ھەموو مۇعجىزانە ﴿ قَالَ مِنْ أَنْصَارِي إِلَى اللَّهِ ﴾ وتى: كى بى لەبەر خوا يارو ياوھرم بى وپېكەوھە بەروانى لە دىنەكەى بکەن؟ ﴾ قَالَ الْحَوَارِيُّونَ نَحْنُ أَنْصَارُ اللَّهِ ﴿ شاگردە دلسۇز وپالاوتەكانى وتیان: ھەر خۇمانېن

لەبەر ئايىنى خوا يارىدەدەرىن؛ بە تەنبا ئامادەىن خۇبەخت كەين بۇخوا ﴿ آمَنَّا بِاللَّهِ وَاشْهَدْ بِأَنَا مُسْلِمُونَ ﴾ باوھەرى دامە زرومان بەخوا ھېناوھە، تۆيش شايبەتە عيسا! كە: بەراستى ئېمە موسلمان و ملکہ چى فەرمانى خواين ﴿ ۵۳ 》 رَبَّنَا آمَنَّا بِمَا أَنْزَلْتَ ﴿ ئەى پەرورەدگارمان! بەو بەلگەو نېشانانە بۇت ناردين پروامان كرد ﴿ وَاتَّبَعْنَا الرَّسُولَ ﴿ لە پەيامبەر كەشت (عيسا) پەپرەيمان كرد ﴿ فَاتَّبَعْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ ﴿ دەسا تۆش لەگەل ئەوانەدا بماننوسە شايبەتى يەكتايى خواو راستى پەيامبەر كەتن ﴿ ۵۴ 》 وَمَكْرُوهًا وَمَكْرَإً ﴿ لەولايشەوھە دوژمانى دىنى خوا فېلىان كرد بۇ كوشتنى عيسا! بەلام خوا فروفېلەكەيانى پوچەل كەردەوھە، بەرپوونە گيانى ئەو كەسە نارىپوويان بۇ كوشتنى عيسا و ئەويان كوشت ﴿ وَاللَّهُ خَيْرُ الْمَاكِرِينَ ﴿ بىگومانېن خوا باشتەر چارەكەرە بۆھەلەوھەشەوھى فېل و پېلانەكانيان.

خوا عيساي برەدەوھە بۇ خۇى:

﴿ ۵۵ 》 إِذْ قَالَ اللَّهُ يَا عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ ﴿ ئەوھەبوو فەرمووى: ئەى عيسا! بەراستى من دەتبەمەوھە بۇلاي خۇم و، ھەتا رۇژى ئەتگەيەنمە كاتى ديارىپىكراوى ئاسايى بۇ ژيانى دەمېنى و، ئەوسا ئەتمېنم، واتە: ئېستا بەر لەھاتنى كۇتايى ژيانى ناھېل ئەوانە بتكوژن و بمرىت ﴿ وَرَافِعَكَ إِلَى ﴾ ولەلاي خۇيشم جىنى بەرزت دەبىو، سەرت دەخەم بۇ ئاسمان بۇلاي خۇم. زانايان لە شىوھى بەرزكردنەوھى عيسادا دوو قەسيان ھەيە:

(۱) دەلېن: لەم ئايەتەدا پاشو پېش ھەيە، لە بنەرتەدا بەم جۆرەيە: (إِنِّي رَافِعُكَ إِلَى وَمَرْفُوعُكَ) واتە: لە پېشدا بەرزت ئەكەمەوھە بۇلاي خۇم، ئەوساكە ھاتىتە خوارەوھە ئەتمېنم.

(۲) دەلېن: ئايەتەكە ھېچ ئالوگورېكى تېدا نېيەو، ھەرەك ئېستايەو، ماناشى ئەوھەكە ئەتمېنم، ئەوجا بەرزت ئەكەمەوھە بۇلاي خۇم.

(سەيىد قوتب) ئەلى: عيسا چۇن مردوو، چۇن بەرزپوويەوھە؟؟ ئەم جۆرەشتانە لەكارە (غەيبىيات) وناديارەكانن، ھەرچەند (تەبەرى) ئەلېت: مەبەست ئەوھەيە كە خوا عيساي بەزىندوويى بۇلاي خۇى بەرزكردۆتەوھە، چۇنكە ئەو فەرمودانەيش كە يەكەدەنگن بۆگەرەنەوھە ھاتنەوھى عيسا لە ئاخىزەماندا بۆسەر زەوى، گشت (متواتر)ن؛ جاھەر بۇ پتر زانيارىي لەبارەى (عيسا)وھە دەلېم: عەقىدەى ئەھلى سوننەت و جەماعت ئەوھەيە كە: (عيسا) ھەر بەزىندوويى "بەفەرمانى خوا" بەرزكراوھەتەوھە بۇئاسمان بۇلاي خۇى، جا بۇ دوايى "پېشھاتنى رۇژى قيايەت" دېتە خواری و،

به شهر یعتی موحه مهد ﷺ حوکم و پر یار دداو کار دهکا، پاشان ده جال ده کوژی و پروی سهر زهوی پر ده بی له دادو عه دالهت و فهر و بهر هکت، ئیتر له گهل (الطائفة المنصورة) دا که له پیناوی حه قدا ده جه نگیج جیهادی خوئی ده کاو له پشت سهر ئه میره که یانه وه نو یژ دهکا، ئه مه یه کورته ی راو بو چوونمان له م مه سه له دا ئیتر خوای گه ورهش با شتر ده زانی ﴿ ومطهرک من الذین کفروا ﴾ وه له به دکاری ئه وانه که با وهر پان نه هیئا وه پاکت ده که مه وه، واته: پرگارت ده بی و ناهیلیم زیانت پی بگه یه نن ﴿ وجاعل الذین اتبعوک فوق الذین کفروا إلى يوم القيامة ﴾ وه ئه وانهش وا شو یکنه و ته ی تو بوون و خاوه نی با وهر بوون، تا رژی قیامت ئه گهر به راستی لئی بنه زالیان ئه که م به سهر بی با وهر پان و دوژ منانیاندا ﴿ ثم إلى مرجعکم فأحکم بینکم فیما کنتم فیہ تختلفون ﴾ له پاشان گشتتان ههر بولای خوژ دینه وه، ئینجا منیش به راست و دروست گیره و کیسه ی نیوانتان سه بارت به کاروباری عیسا به داد به روه رانه ده بر مه وه ﴿ ۵۶: فأما الذین کفروا فأعذبهم عذابا شديدا فی الدنیا والآخرة ﴾ ئه وکه سانهش با وهر پان پی نه هیئای، له ههر دوو جیهاندا به توندی سزای قورس و سه ختان ئه ده م ﴿ وما لهم من ناصرین ﴾ و هیچ یار مه تی ده ریکیشیان به هانا نایه ﴿ ۵۷: وأما الذین آمنوا و عملوا الصالحات فیوفیهم أجورهم ﴾ ئه وانهش که با وهر پان هیئا وه کاره چاکه کانیان ئه نجام داوه، خوای گه وره به ته وای پاداشتی شیوای خو یانپان ده داته وه ﴿ والله لا یحب الظالمین ﴾ خو به راستی خواش سته مکارانی خو ش ناوی، ئیتر چون سته م له به نده کانی خوئی ئه کات، ئیبن که سیر ده لیت: که خوا (مه سیح) ی گه یانده لای خوئی، ها و له کانی بهش بهش بوون، هه یان بوو با وهر ی به خوا هه بوو و ده یشی گوت: عیسا به نده ی خاویه و، کوری خاتوو مه ریبه مه، هه یشیان بوو ده یگوت: کوری خاویه! هه یشیان بوو ده یگوت: خوا یه! نزیکه ی (۳۰۰) سالیگ به و عه قیده شو و ره وه یانه وه مانه وه، ئینجا (قوسه نتین) ی پاشای (یونان) بوو به عیسا یی و، به ئاره زوی خوئی ده سکاری دینه که ی کرد، گوشتی به رازی بو حه لال کردن و، له نو یژ دا پروی پی کردنه خو ره لات.. هتد له رژی و ره که یاندا، ده رژی بو زیاد کردن ﴿ ۵۸: ذلک تتلوہ علیک من الآیات والذکر الحکیم ﴾ ئه و هه و آلانه ی که بو تو ی ئه خو یئینه وه له ئایه ته کانی قورئان و رینیشان دهرن و، پر به پر هه قیان پیکا وه ده رباره ی عیسا: (ذلک عیسی ابن مریم قول الحق الذی فیہ یمترون) مه ریبه م / ۳۴.

نه قلی (ئاده م) و (عیسا) له یه ک ده چی:

﴿ ۵۹: إن مثل عیسی عند الله کمثل آدم ﴾ به راستی مه سه ل و نموو نه ی دروست بوونی عیسا یش "که جیگه ی سه رسو ورمانی ئه وانه یه، بوو ته جیگه ی مشت و مرپان" هه روه کوو مه سه ل و

رَبَّنَا أَمَّا كَيْفَ أَزَلْتَ وَأَتَّبَعْنَا الرَّسُولَ فَاكْتُتِبَ مَعَ الشَّاهِدِينَ ﴿ ۵۹ ﴾ وَمَكْرُوهٌ وَمَكْرَاهٌ وَاللَّهُ خَيْرُ الْمَكْرِيْنَ ﴿ ۶۰ ﴾ إِذْ قَالَ اللَّهُ لِيَعْقُوبَ إِنِّي مُتَوَفِّيكَ وَرَافِعُكَ إِلَيَّ وَمُطَهِّرُكَ مِنَ الذِّينِ كَفَرُوا وَجَاعِلُ الَّذِينَ اتَّبَعُوكَ فَوْقَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ ثُمَّ إِلَيْنِ مَرْجِعُكُمْ فَأَحْكُمُ بَيْنَكُمْ فِيمَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ ﴿ ۶۱ ﴾ فَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا فَأَعَذُّهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ ﴿ ۶۲ ﴾ وَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَيُوَفِّيهِمْ أُجُورَهُمُ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ ﴿ ۶۳ ﴾ ذَٰلِكَ نَتْلُوهُ عَلَيْكَ مِنَ الْآيَاتِ وَالذِّكْرِ الْحَكِيمِ ﴿ ۶۴ ﴾ إِنَّ مِثْلَ عِيسَىٰ عِنْدَ اللَّهِ كَمِثْلِ آدَمَ خَلَقْنَاهُ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ قَالَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴿ ۶۵ ﴾ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَلَا تَكُنْ مِنَ الْمُمْتَرِينَ ﴿ ۶۶ ﴾ فَمَنْ حَاجَّكَ فِيهِ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَكَ مِنَ الْوَحْيِ فَقُلْ تَعَالَوْا نَدْعُ أَبْنَاءَنَا وَأَبْنَاءَهُمْ وَأَنْسَاءَنَا وَأَنْسَاءَهُمْ وَنَنْصُبْهُمْ عَلَى الْأَنْصَابِ ثُمَّ نَدْعُكُمْ أَتَيْنَاكُمْ فَأَصْلَبُ الْوَحْيِ

نموونه ی دروست بوونی ئاده مه له لای خوا ﴿ خلقه من تراب ﴾ ئه وه بوو ههر له گل قالبی بو رشت و، بیچه مه کی دروست کرد ﴿ ثم قال له کن فیکون ﴾ پاشان پی گوت: به! خیرا ئه ویش بوو، که و ابوو حالی عیسا سه رسو و ره یتر تر نیبه له حالی ئاده م، چونکه عیسا ئه گهر چی دایکی هه بوو، به لام خو ئاده م نه باوکی هه بوو، نه دایک، به لکو له گل فرهه می هیئا، ده سا ئیتر ئه وه هه موو مشت و مره تان له چییه ؟ ﴿ ۶۰: الحق من ربک ﴾ سه بارت به عیسا قسه ی راست هه ر ئه مه بوو په روه ردگارت بو تی باس کرد ﴿ فلا تکن من الممترین ﴾ ده سا تویش له گومانداران خو ت وه دوور خو، به رامهر به ده سه لاتی من بو چوونه کانت نه گو ریت.

گش ده زانی خوا تاک وته نیایه:

﴿ ۶۱: فمن حاجک فیہ من بعد ما جاءک من العلم ﴾ ئینجا دوا ی ئه و هه مو و زانی و راستیانه "که له باری عیسا وه" ها ته لات،

کەسئ ویستی قره قرت له گه‌ل بکاو کیشته بۆ بنیته‌وه ﴿فقل تعالوا ندع أبناءنا وأبناءكم ونساءنا ونساءكم وأنفسنا وأنفسكم﴾
ئە‌ی پیغه‌مبەر! پێیان ب‌ئێ: ئە‌گەر راست ده‌کن، دە‌سا وەر‌ن با گشت پێکه‌وه، بانگی کور‌ان و ژانمان بکه‌ین و له‌جی‌گایه‌کدا کۆ‌ب‌پینه‌وه، جا بۆ سبه‌ینئ پیغه‌مبەر ﷺ (حه‌سه‌ن) و (حوسه‌ین) و (فاتیمه‌)ی کچی له‌مال ٻرده‌ی و پنی فهر‌موون: ﴿إِن أُنَا دَعَوْتُ فَاْتُمُوا﴾ هەر که من د‌وعاو ن‌زام کرد، ئیوه‌یش (ئامین) بکه‌ن. ﴿ثم نبتهل فنجعل لعنة الله على الكاذبين﴾ ئە‌وجا پێکه‌وه ده‌سکه‌ینه د‌وعاو ن‌زاو، له‌عنه‌ت و نف‌رینی خوا بکه‌ین له‌وانه‌ی در‌وزن. پ‌یشه‌و ئە‌حمده‌ "خوای ل‌ئی رازی ب‌یت" فهر‌مووده‌یه‌ک ئە‌هینئ ده‌ئ: ﴿الوخرج الذين يباهلون رسول الله ﷺ لرجعوا لا يجدون أهلا ولا مالا﴾، واته: ئە‌وانه‌ی وا "موباهله‌" یان له‌ته‌ک پیغه‌مبەر ﷺ ده‌کرد، ئە‌گەر ده‌رچوونا‌یه‌و ئاماده‌بوونا‌یه‌ ب‌ۆ (موباهله‌)که، ئە‌وکات له‌سه‌ر مال‌وحالی و‌یران ده‌گه‌رانه‌وه. ﴿٦٢: إِنْ هَذَا لَهُوَ الْقَصَصُ الْحَقُّ﴾ به‌راستی ئە‌وه‌ی ب‌ۆمان گ‌یرایته‌وه "ده‌رباره‌ی عیساو دایکی" راستیه‌که‌ی هەر ئە‌مه‌یه‌و به‌هیچ ش‌یوه‌یه‌ک گ‌ومانی ت‌یدا نییه‌ ﴿وَمَا مِنْ إِلَهٍ إِلَّا اللَّهُ﴾ هیچ په‌رستراویکی هه‌ق، جگه له‌خوا نییه‌و ناب‌ی په‌رست‌رئ، چونکه‌ غه‌یره‌ز خ‌وی که‌سی دی نییه‌ ش‌یاوی په‌رستن ب‌ئ ﴿وَإِنْ اللَّهُ لَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾ وه به‌راستی هەر ئە‌و‌یشه ده‌سه‌لات‌دارو بال‌اده‌ست وکار‌جوان ﴿٦٣: فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِالْمُفْسِدِينَ﴾ ئینجا ئە‌گەر له‌گه‌ل ئە‌وه‌موو به‌لگانه‌دا ه‌یمان روویان له‌هه‌ق وه‌رگ‌یراو کلا بوون، ل‌ی‌یان گه‌رئ، چونکه‌ خوا به‌حالی به‌دکاران زانیه‌، ب‌ۆخ‌ویشی ت‌ۆله له‌گشتیان ده‌سینئ، هه‌رکه‌سیک به‌پنی ش‌یاوی خ‌وی.

ر‌ینما‌یی‌یه‌کانی ئایه‌تی (٦٣-٥٩):

- ١) خوا هه‌مووکاتئ پ‌شتیوانی له‌پیغه‌مبهری خ‌وی ئە‌کا.
- ٢) ش‌یوه‌ی ده‌م‌و‌ت‌کردنی کافرانی ن‌یشاند.
- ٣) موباهله‌ "که بریت‌یه‌ له‌ نفرین له‌یه‌ک‌تر کردن" له‌دینی خ‌وادا ر‌پی پ‌ی‌دراوه، به‌لام ده‌ب‌ی س‌ال‌ح‌ان و د‌ین کام‌لان ب‌یکه‌ن.
- ٤) خوای گه‌وره ت‌اک و ته‌نیا و ب‌ی‌شه‌ریکه‌.
- ٥) هه‌ره‌شه‌ی خوا له‌ موشریکان و سه‌ر‌پ‌ی‌چیکه‌ران له‌ فهر‌مانی خوا.

له‌سه‌ر وشه‌و به‌رنامه‌یه‌ک سوور‌بین که ب‌ۆ هه‌ردوولا‌مان چ‌وون‌یه‌که‌و یه‌ک‌سانه‌و، په‌یام‌به‌رانی‌ش هه‌موو هاوده‌نگ بوون له‌سه‌ری، واز له‌و ته‌فره‌قه‌یه‌ ب‌ینن ﴿أَلَا نَعْبُدُ إِلَّا اللَّهَ وَلَا نُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا﴾ وەر‌ن با‌جگه له‌خوا که‌سیکی تر نه‌په‌رست‌ین و، هیچ ش‌تیکی‌ش نه‌که‌ینه شه‌ریک وها‌وبه‌شی ﴿وَلَا يَتَّخِذُ بَعْضُنَا بَعْضًا أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ﴾ هه‌ند‌یک‌یشمان له‌باتی خوا نه‌که‌ینه خ‌واو ب‌په‌رست‌رئ، واته: له‌نافه‌رمانی خوا گ‌وئ ب‌یستی یه‌ک‌دی نه‌بین، جووله‌که‌ عوزه‌پ‌ریان به‌خوا داده‌ناو، گا‌وره‌کان‌یش عیسا! ﴿فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُولُوا اشْهَدُوا بِأَنَّا مُسْلِمُونَ﴾ ئینجا ئە‌گەر هەر روویان له‌و قسه‌ راستیه‌ وه‌رگ‌یراو ب‌ۆ یه‌ک‌تاپه‌رستی نه‌هاتن به‌ده‌متانه‌وه، به‌راشکا‌وی پ‌ن‌یان ب‌ل‌ین: ده‌سا ئیوه‌ به‌شایه‌ت ب‌ن و بز‌انن که به‌راستی ئیمه‌ موس‌لمان ومله‌که‌چی ب‌پ‌یاره‌کانی خ‌واین و، سوور‌یش‌ین له‌سه‌ر د‌ینی خ‌ۆمان و، خواش ت‌اک و ته‌نیا‌یه‌و، ئیتر نه‌ عوزه‌یر خ‌وا‌یه‌و، نه‌عیسا‌یش.

ئ‌ه‌لی ک‌ی‌تاب له‌ باره‌ی د‌ینی (ئ‌ی‌براهیم)ه‌وه قسه‌ ده‌که‌ن:

﴿٦٥: يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تَحَاجُونَ فِیْ إِبْرَاهِيمَ﴾ ئە‌ی خ‌اوه‌ن نامه‌کان! ئیوه‌ ب‌ۆچی له‌باره‌ی ئ‌ی‌براهیمه‌وه به‌نا‌هه‌ق ده‌دوین و، هه‌ریه‌که‌تان وا قسه‌ ده‌که‌ن که ئ‌ی‌براهیم له‌سه‌ر د‌ینی ئە‌وب‌ی؟! ﴿وَمَا أُنْزِلَتْ التَّوْرَةُ وَالْإِنْجِيلَ إِلَّا مِنْ بَعْدِهِ﴾ خ‌ۆ ده‌ش‌زانن که ته‌ورات و ئ‌ینجیل ز‌ۆر له‌پاش ئ‌ی‌براهیمه‌وه ن‌یز‌درا‌ون ﴿أَفَلَا تَعْقِلُونَ﴾ ده‌سا ب‌ۆچی له‌و ق‌سانه‌ی ده‌یان‌که‌ن ت‌ی‌ناف‌کرین؟ خ‌ۆ ئ‌ی‌براهیم به‌ر له‌مووسا‌و عیسا‌ بووه ﴿٦٦: هَا أَنْتُمْ هَؤُلَاءِ حَاجِّتُمْ فِيمَا لَكُمْ بِهِ عِلْمٌ﴾ و‌امان دانا که ئ‌یوه ده‌توانن مو‌جاده‌له له‌بابه‌ت ئە‌و‌ش‌تانه‌وه بکه‌ن که زانیاری‌تان ده‌رباره‌یان هه‌یه، واته: له‌باره‌ی د‌ینی خ‌ۆتانه‌وه هه‌تا ئە‌و ر‌ۆژه مو‌حه‌مه‌د هات، ئە‌گەر ش‌تیکی‌ش ب‌ل‌ین ده‌کرئ ئ‌اگاتان ل‌ئی ب‌یت ﴿فَلِمَ تَحَاجُونَ فِيمَا لَيْسَ لَكُمْ بِهِ عِلْمٌ﴾ ئە‌ی ب‌ۆچی له‌ ش‌تی‌ک‌دا ک‌یش‌ه ده‌که‌ن که هیچ زان‌ست وزانیاری‌تان ده‌رباره‌ی نییه‌؟ "جاری ئە‌ل‌ین ئ‌ی‌براهیم له‌سه‌ر د‌ینی جووله‌که‌یه، جاری‌ک‌یش ئە‌ل‌ین له‌سه‌ر د‌ینی گا‌وران؟ ﴿وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ﴾ دیاره‌که‌ هه‌رخ‌وا ئە‌و‌ش‌تانه ئە‌زانئ، خ‌وی به‌ئ‌اگایه‌و ده‌زانئ راست ونا‌راست چ‌ۆنه، به‌لام ئ‌یوه هیچی ل‌ی نازانن، که‌وا‌بوو زانیاری‌تان به‌هه‌ر ش‌تی‌ک نه‌بوو، له‌خ‌ۆتانه‌وه قسه‌ی ل‌مه‌که‌ن، به‌ل‌کو حه‌واله‌ی زانیاری‌ی خ‌وای گه‌وره‌ی بکه‌ن، ئ‌یوه که له‌پاش ئ‌ی‌براهیمه‌وه هات‌وون، چ‌ۆن خ‌ۆتان ده‌که‌نه خ‌اوه‌نی وده‌ل‌ین: له‌سه‌ر د‌ینی ئ‌یمه‌ بووه! ﴿٦٧: مَا كَانَ إِبْرَاهِيمَ يَهُودِيًّا وَلَا نَصْرَانِيًّا﴾ د‌ل‌ن‌یابن که ئ‌ی‌براهیم نه‌ جووله‌که‌ بوو، نه‌گا‌ور ﴿وَلَكِنْ كَانَ حَنِيفًا مُسْلِمًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ﴾ به‌ل‌کو خوا به‌یه‌ک‌زان

﴿٦٤: قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ﴾ ئە‌ی پیغه‌مبەر! ﴿ب‌ه‌خ‌اوه‌ن نامه‌کان ب‌ئ: ﴿تَعَالُوا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ﴾ وەر‌ن با ئ‌یمه‌و ئ‌یوه

من أهل الكتاب آمنوا بالذي أنزل على الذين آمنوا وجه النهار ﴿٦٨﴾ دهسته يهك له خاوهن نامه كان به هندیکیانیان گوت: ئیوه وهرن له تاقی به یانیدا باوهر بهو قورئانه بیئن بو ئیمانداره کان هاتووہ ﴿٦٩﴾ واکفروا آخره لعلهم يرجعون ﴿٧٠﴾ له کوئایبی ئاخرو ئوخری روژدا، واته: تاقی ئیواران په شیمان ببنه وهو به دروی بخه نه وه، به لکو

و به کتاپه رست و ملکه چ و راسال و موسلمانیک بوو، ته نها ساتیکیش له هاو به ش په یداکه ران نه بوو، ئیتیر بو ده لین: (کرونا هودا أو نصارا تهتدوا) ﴿٦٩﴾! ٦٨: إن أولى الناس بإبراهيم للذين اتبعوه ﴿٦٩﴾ ئه وانه ی که له هه موو که سی به ئیبراهیمه وه نزیکترن، ئه وانه که ئه وسا شوینی ئه که وتن ﴿٧٠﴾ وهذا النبي والذين آمنوا ﴿٧٠﴾ و ئهم پیغه مبه ره ئه وانه شن که باوهریان پی هیناوه، نه ک ئیوه ی جوله که و گاور، که و ابوو خو شه ویستی و په پره ی کردن، به سه ر زاره کی نابیت ﴿٧١﴾ والله ولی المؤمنین ﴿٧١﴾ بی گومان خوا پاریزه رو یارو یاوهری گشت ئیماندارانه.

رینه ماییه کانی نایه تی (٦٨-٦٩):

- (١) هه رگیز ئاده می له ئه من و ئاسایشدا ناوی، تا به بنه مای یه کسان ی: (..ألا نعبد إلا الله..) وه دس نه گری.
- (٢) میژووی ره و او راست ده بیت ه به لگه نامه، هه ره کو خوای گه وه سه رنجی جووله که و گاوره کانی راکیشا بو پی شه وه ی خو یان.
- (٣) موجداه له و کیشه ی بی به لگه و زانست له هیچ که سی ک وه رنا گیر در ی.
- (٤) یه هو دییه ت و نه س رانییه ت، هه ردوو بیدعه و داهینراون و، به هیچ کلوجی دین نیین.
- (٥) موسلمانان ئه گه رچی زمان و خا ک و ولاتیان جیاوازو له یه ک دوور بی، به لام له بنه رته دا، هه موو یه کن و پشتیوانیان خوایه، بو یه فه رموو ی: (والله ولی المؤمنین).

إِنَّ هَذَا لَهُوَ الْقَصَصُ الْحَقُّ وَمَا مِنْ إِلَهٍ إِلَّا اللَّهُ وَإِنَّا لَنَحْمِذُهُنَّ أَنْزِيلًا الْحَكِيمُ ﴿٦٩﴾ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّ اللَّهَ عَلَيْهِمُ بِأَلْمُفِيدِينَ ﴿٧٠﴾ قُلْ يَٰ أَهْلَ الْكِتَابِ تَمَآلَوْا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَّاهُ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَلَّا نَعْبُدَ إِلَّا اللَّهَ وَلَا نُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًا أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُولُوا اشْهَدُوا بِأَنَّا مُسْلِمُونَ ﴿٧١﴾ يَٰ أَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تَحَاجُّونَ فِتْنَةَ الْإِبْرَاهِيمَ وَمَا أَزَلَّتْ السَّورَةُ وَآلَا نَجِيعِلْ إِلَّا مِنْ بَعْدِهِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٧٢﴾ هَكَأَنَّهُمْ هُوَلَاءُ حَمَجْتُمْ فِيمَا لَكُمْ بِهِ عِلْمٌ فَلِمَ تُحَاجُّونَ فِيمَا لَيْسَ لَكُمْ بِهِ عِلْمٌ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٧٣﴾ مَا كَانَ لِلْإِبْرَاهِيمَ يَهُودِيًّا وَلَا نَصْرَانِيًّا وَلَكِنْ كَانَ حَنِيفًا مُسْلِمًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿٧٤﴾ إِنَّا أَوْلَى النَّاسِ بِالْإِبْرَاهِيمَ لِلَّذِينَ اتَّبَعُوهُ وَهَذَا النَّبِيُّ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَاللَّهُ وَلِيُّ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٧٥﴾ وَذَلَّتْ طَائِفَةٌ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَوْ يُضِلُّوكُمْ وَمَا يُضِلُّونَ إِلَّا أَنْفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ ﴿٧٦﴾ يَٰ أَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَأَنْتُمْ تَشْهَدُونَ ﴿٧٧﴾

موسلمانانیش توشی دوودلی بین و یگه رینه وه واز له موحه ممه د بیئن و بلین: جائه گه ر ئیسلام راست بووبا ئه وانه ی ئه هلی کیتاب چو ن لینی په شیمان ئه بوونه وه، له کاتیکدا خوینده وارن و کتیبیان بو هاتوو ه؟ ﴿٧٣﴾: ولا تؤمنوا إلا لمن تبع دينكم ﴿٧٣﴾ جووله که له ناو یه کتر گوتیان: ته نها به وکه سانه باوهر بکه نه که له سه ردینی خو تانن و، رازو نیازی خویشتان ته نها لای خو تان بدرکینن و، متمانه به که سی تر مه که نه و، ته نیاوته نیا دینی خو تان به راست بزائن ﴿٧٤﴾ قل إن الهدى هدى الله ﴿٧٤﴾ بل ی: به راستی هه ر خوایه ریگه ی راست نیشان ده دا، چونکه ربی راست هه ر هی ئه وه ﴿٧٥﴾ أن یؤتی أحد مثل ما أوتیتم أو یحاجوکم عند ربکم ﴿٧٥﴾ چونکه ئه گه ر رازو نیازی خو تان لای ئه م و ئه و بدرکینن و ئه وانیش فی رنی ئه و زانست و به لگانه ده بن پیتان دراون، ئه وسا بو رتان ده دن، وه یان لای په ره ر دگارتان فی ر ده بن به و به لگانه چه له حانی تان له گه ل بکه نه، مه به ستیان ئه وه یه نیشانه کانی هاتنی پیغه مبه ره که له کتیبی

خاوهن نامه کان ده یانه وی ئیوه له دین کلابن:

- ٦٩: ودت طائفة من أهل الكتاب لو يضلونكم ﴿٦٩﴾ دهسته یه ک له خاوهن نامه کان چه زیان ده کرد، ئیوه ی (موسلمان) گومرا بکه نه و ما یضلون إلا أنفسهم ﴿٦٩﴾ که چی مه گه ر هه ر خو یان سه رلیشیواوو گومرا بکه نه و ما یشعرون ﴿٧٠﴾ و به م راستیه ش هه ست ناکه ن ﴿٧٠﴾: یا أهل الكتاب لم تكفرون بآيات الله ﴿٧١﴾ ئه ی خاوهن نامه کان! بوچی به نایه ت و نیشانه کانی خوا بی باوهر ده بن؟ خو هه موو به لگه ن بو راستی پیغه مبه ر ﴿٧٢﴾ وأنتم تشهدون ﴿٧٢﴾ بوخوشتان شایه تن و ئه زانن که ئه و نایه تانه راست و دروستن. ﴿٧١﴾ یا أهل الكتاب لم تلبسون الحق بالباطل و تكتُمون الحق ﴿٧٣﴾ ئه ی خاوهن نامه کان! بوچی به رگی باتل و ناهق ئه که نه به ره ق راستیه کانی پی ده شار نه وه خه لکی چه واشه ده که ن؟ ﴿٧٤﴾ وأنتم تعلمون ﴿٧٤﴾ له کاتیکدا خویشتان چا ک ئه زانن که کامه هه قه و، کامه ش ناهق ﴿٧٢﴾: وقالت طائفة

ته وراتدا هن، لای موسلمانان نه در کینرین ﴿ قل إن الفضل بیدالله یؤتیه من یشاء ﴾ بلی: به راستی ریزو فزل و په یامبه ریتی به ده ست ثیوه نییه، به لکو هر به دهستی خواجه، کی حزل لی بکا نه و فزله ی ده داتی ﴿ والله واسع علیم ﴾ وه خوا په رده دارو، فره زانه ﴿ ۷۴: یختص بر حمته من یشاء ﴾ هر که سیک نه و بیه وی

سبیل ﴿ به هانه شیان نه مه یه که ده یانوت: خوار دنی مال و سامانی نه و نه خوینده واران (عهر به موسلمانان) هیچ گوناج و تاوانیکیان نییه، چونکه مالی گشت که سیک غیری خویان به حلال نه زان! ﴿ وبقولون علی الله الکذب وهم یعلمون ﴾ درو بو خوی گه وره هه لده به ستن (که ده لین خوا مالی شم و نه وی بو حلال کردین، بو نه مه خو شیان نه زان که درو ده کهن ﴿ ۷۶: بلی من اوفی بعده و اتقی فان الله یحب المتقین ﴾ دیاره هر که سیکیان په یمانی خوی جیه جی بکاو، پابه ندبیت پییه وه و له سنوره کانی خواش خویباریزی، به وه ده بیت پاریزکار، به راستی خواش پاریزکارانی خوش نه ویت.

په یمان شکیان له و دنیا بی به شه:

﴿ ۷۷: إن الذين یشترون بعهد الله وایمانهم ثمنا قليلا ﴾ بی گومان نه و که سانه ی په یمانی خویان له گه ل خواو، وه سوینده کانیان به به هایه کی که نه فروشن، په یمانیاندا هر که په یامبه ر هات باوهر بینن، سویندیشیان خوار که هاوکاری و یارمه تی بدن، که چی به پاره و پولیکی بی به ها نه وه قه یان شارد وه! ﴿ أولئک لا خلاق لهم فی الآخرة ولا یکلمهم الله ولا ینظر إلیهم یوم القیامة ولا یرکبهم ﴾ نه وانه له دوا رزدا هیچ به شیان نییه، خواش له رزوی قیامه تدا، قسه ی میهره بانیان له گه ل ناکاو، به چاویکی دلوقانی شه وه تماشایان ناکاو، گونا هیان پاک ناکاته وه ﴿ ولهم عذاب الیم ﴾ وه سه ره رای نه وانه یش، گشت سزایه کی نیش پیگه یه نه ریان بوه یه، چونکه سویندو په یمانه کیان نه برده سه رو درو یان کردو، به ته ماحی دنیا هه قه کیان ون کرد.

رینماییه کانی نایه تی (۷۷-۷۵):

- ۱) جووله که متمان ی پی ناکری و عهده و په یمان ناباته سه رو، همیشه گزی و خه یانه ت پی شه یانه.
- ۲) هر که سسی درو بکا له گه ل خوادا، بی شک له گه ل شم و نه ودا، ده توانی پتر درو به کا.
- ۳) جووله که پیان وایه گه لانی تر پیس و ناپاکنو، مال و مندالیشیان حه لاله بویان.
- ۴) خه یانه تی په یمان شکندن له بهر خاتری مال و سامان له هه موو شتی گه وره ترو سامناکتره.

خواهن نامه کان کتییی خوا ده گورن:

﴿ ۷۸: وإن منهم لفریقا یلون ألسنتهم بالکتاب ﴾ به راستی هر

يٰۤأَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تَلْسُونَهُ الْفَصْلَ بِالْبَطْلِ وَتَكْفُمُونَ الْحَقَّ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿ ۷۵ ﴾ وَقَالَتْ طَائِفَةٌ مِّنْ أَهْلِ الْكِتَابِ آمَنُوا بِالَّذِي أُنزِلَ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَجَهَ النَّهَارِ وَكُفُّوا أَمْرَهُ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿ ۷۶ ﴾ وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ تَبِعَ دِينَكُمْ قُلُوبَ الْهَدَىٰ هَدَىٰ اللَّهُ أَنْ يُوَفَّىٰ أَحَدٌ مِّثْلَ مَا أُوتِيْتُمْ أَوْ يَمْجُرُوكُمْ عِندَ رَبِّكُمْ قُلْ إِنَّا لَفَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴿ ۷۷ ﴾ يَخْتَصُّ بِرَحْمَتِهِ مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ﴿ ۷۸ ﴾ وَمِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ مَن إِنْ تَأْمَنُوا بَقِطَارٍ يُؤَدُّهُ إِلَيْكَ وَمِنْهُمْ مَن إِنْ تَأْمَنُوا بَدِينَارٍ لَا يُؤَدُّهُ إِلَيْكَ إِلَّا مَا دُمْتُ عَلَيْهِ قَائِمًا ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا لَيْسَ عَلَيْنَا فِي الْأُمِّيَنَ سَبِيلٌ وَيَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ الْكُذْبَ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿ ۷۹ ﴾ بَلَىٰ مَن أَوْفَىٰ بِعَهْدِهِ وَاتَّقَىٰ فَإِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ ﴿ ۸۰ ﴾ إِنَّ الَّذِينَ يَشْتَرُونَ بِعَهْدِ اللَّهِ وَأَيْمَانِهِمْ ثَمَنًا قَلِيلًا أُولَٰئِكَ لَا خَلَاقَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ وَلَا يُكَلِّمُهُمُ اللَّهُ وَلَا يَنْظُرُ إِلَيْهِمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَلَا يُزَكِّيهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿ ۸۱ ﴾

به رده حمت و میهره بانی خوی ده خات و "په یامبه ریه تی نه داتی" ﴿ والله ذو الفضل العظيم ﴾ خوا خواهنی چاکه و فزل و به هری زور گه وره یه.

خواهن نامه کان و هه لگرتنی سپارده:

﴿ ۷۵: ومن أهل الكتاب من إن تأمنه بقنطار يؤده إليك ﴾ هر له ناو خواهن نامه کانا که سی واهیه نه گهر مال و داراییه کی زوری له لا دانیت، هر که داوی لی بکه یت به ده سپاکی ده دتاته وه، دیاره که متر به ناسانتر، (عه بدولای کوری سه لام) هه زار ثوقییه ثالتوونیان له لا دانا، به پاکی دایه وه خواهنه که ی ﴿ ومنهم من إن تأمنه بدینار لا يؤده إليك ﴾ هی وایشیان هه یه ته نها دیناریکی له لا دانیت به سپارده ناتداته وه و ده یخوات ﴿ إلا ما دمت علیه قائما ﴾ مه گهر خوت له سه ری راوه ستیت و داوی بکه یته وه، به زور لئی وه برگیرته وه ﴿ ذلك بأنهم قالوا ليس علينا فی الامین

له خاوهن نامه کانداهه به " وهك (كه عیبی كوری ئه شرف) له كاتی خویندنه وهی تهوراتدا جوړيك زمانیان به یه كدا ددهن به مه بهستی ونكردن و شارندنه وهی سیفه ته كانی په یامبهړ ۷۷ ﴿ لتحبوه من الكتاب وما هو من الكتاب ﴾ بۆ ئه وهی ئیوه و ایزان گویا ئه وهی ئه وان دهی خوینن تهوراته، كه چی له تهوراتیشدا نییه به لكو تهنها پیچراوه و دروستكراویكی خوینانه ۷۸ ﴿ ويقولون هو من عند الله ﴾ ده شلین: ئه وه كه دهی خوینن خوا گوتوویه تی و ناردوویه تی ۷۹ ﴿ وما هو من عند الله ﴾ دلنیش بن له لایه خاوه وه نییه ۸۰ ﴿ ويقولون على الله الكذب ﴾ به لكو درو به دم خوا ئه كه ۸۱ ﴿ وهم يعلمون ﴾ خویشیان ئه زانن كه درو ئه كه ۸۲ ﴿ دوزانی چینی خوینده وارو زانا، به پاره و پول و كورسی و، هه ته ماحیكی تر، خه سارهت و كه سه ریكی زور گه و ره به، چونكه شیواندنن جوگرافیا و میژووی رابردو، ون ده بی و، راستیه كانیس چه واشه ده كړن.

هیچ پیغه مبهړی به كهس نالی بیه رستن:

گاوه كان دهیانگوت: عیسا فرمانی داوه كه ده بی ئه و بیه رستین! ئینجا خوا له وهلامیانا فره مووی: ۷۹ ﴿ ما كان لبشر أن يؤتيه الله الكتاب والحكم والنبوة ﴾ بۆ هیچ مرقیقك ره و نییه كه خوا كتیب و نامه ی دابیتی و فیزی و هره کاری و له كارزانی كړدبی و پله ی په یامبهړیتی پی دابیت (وهكو عیسا) ۸۰ ﴿ ثم يقول للناس كونوا عبادا لي من دون الله ﴾ پاشان به خه لكی بلیت: وهرن له باتی خوا ببه بنده ی من و، من بیه رستن، هه رگیز ئه وه رووی نه داوه نابی ۸۱ ﴿ ولكن كونوا ربانيين ﴾ به لكو به خه لكیان هه رته مه گوتووه: وهرن ببه زاناو، ملكه چی ته وای فرمانه كانی خوا بن و، خوو سیفه تی خوا بی بگرن ۸۲ ﴿ بما كنتم تعلمون الكتاب وبما كنتم تدرسون ﴾ چونكه ئیوه مه ردم فیزی نامه كه ی خوا ئه كه ۸۳ ﴿ و، دهرسی خواناسی ئه خوینن، په یامبهړی خواش عیسا له مه به و لاهه هیچ شتی نالیته ده ئیتر ئیوه ئه و درو شاخداریه بۆ ئه كه ۸۴ ﴿ ۸۰: ولا يأمرکم أن تتخذوا الملائكة والنبيين أربابا ﴾ فرمان به هیچ کامیشتان نادهن بچن فریشته و پیغه مبهړان بكه نه خواو بیانپه رستن، خوا چۆن كه سی ده كاته په یامبهړ له ملاوله و لاهه بلیت له گه ل خوادا منیش، وهیان فلانیش بیه رستن ۸۵ ﴿ يأمرکم بالكفر بعد إذ أنتم مسلمون ﴾ ناخو فرمانتان پی ده كا به كوفرو له دین و هه رگه ران، پاش ئه وهی ئیوه موسلمان بوون و یه كلا بوونه وه بۆ خوا؟ زوړيك هه ن بهر ئه و هه ر شه به ده كون و، مه ردم ده كه نه كویله ی خوینان و، به هره ی دونیایان لوه رده گرن و، خویشیان لكه ر كړدوه، زانست وزانیاریه كه یان به ره خوا نه بیردوون بویه

په یامبهړ ۷۷ ﴿ ده فره مووی: ﴾ (نعوذ بالله من علم لا ينفع، وقلب لا يخشع...)، واته: په نا بهرخوا ده بهم له زانستیك قازانجی نه بیته، له دلنیش له خوا شه رم نه كاو نه ترسی ۸۱ ﴿: وإذ أخذ الله ميثاق النبيين ﴾ ئه و كاته یان وه بیر ببه وه كه خوا په یمانی بته وو به هیزی له یه كه یه كه ی په یامبهړان و هه رگرت ۸۲ ﴿ لما أتيتكم من كتاب

وَأَن مِّنْهُمْ لَفَرِيقًا يَلُونُ أَلَسْتَهُم بِالْكَتِبِ لِتَحْسَبُوهُ مِنْ أَلْكِتَابِ وَمَا هُوَ مِنَ الْكِتَابِ وَيَقُولُونَ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَمَا هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَيَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿٧٨﴾ مَا كَانَ لِبَشَرٍ أَنْ يُؤْتِيَهُ اللَّهُ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ وَالنَّبُوءَ ثُمَّ يَقُولَ لِلنَّاسِ كُونُوا عِبَادًا لِي مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلَكِنْ كُونُوا رَبَّيْنَ بِمَا كُنْتُمْ تُعْلَمُونَ الْكِتَابَ وَبِمَا كُنْتُمْ تَدْرُسُونَ ﴿٧٩﴾ وَلَا يَأْمُرُكُمْ أَنْ تَتَّخِذُوا لِلْكَفَّةِ وَالنَّبِيِّينَ أَرْبَابًا أَيَأْمُرُكُمْ بِالْكُفْرِ بَعْدَ إِذْ أَنْتُمْ مُسْلِمُونَ ﴿٨٠﴾ وَإِذْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ النَّبِيِّينَ لَمَا آتَيْتُكُمْ مِنْ كِتَابٍ وَحِكْمَةٍ ثُمَّ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مُّصَدِّقٌ لِمَا مَعَكُمْ لَتُؤْمِنُنَّ بِهِ وَلَتَنْصُرُنَّهُ قَالَ أَأَقْرَرْتُمْ وَأَخَذْتُمْ عَلَىٰ ذَٰلِكُمْ إِصْرِي قَالُوا أَقْرَرْنَا قَالَ فَاشْهَدُوا وَأَنَا مَعَكُمْ مِنَ الشَّاهِدِينَ ﴿٨١﴾ فَمَنْ تَوَلَّىٰ بَعْدَ ذَٰلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿٨٢﴾ أَفَغَيْرَ دِينِ اللَّهِ يَسْمُوعُونَ وَلَهُ أَسْلَمَ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ طَوْعًا وَكَرْهًا وَإِلَيْهِ يُرْجَعُونَ ﴿٨٣﴾

و حكمة ۸۴ ﴿ كه هه رچه نه كتیب و نامه ی زانستی و حیکه تم پی دابن ۸۵ ﴿ ثم جاءکم رسول مصدق لما معکم ﴾ و ه پاشان په یامبهړيك هاته ناوتان و ئه وهی ئیوه یشی به راست زانی. خوا "هه رته و كاته" په یمانی لوه رگرتن كه: ۸۶ ﴿ لتؤمنن به ولتنصرنه ﴾ ئه بی باوه ری پی بیئن و، هاوکاری و یارمه تیشی بدن. ئیبنی عه عباس ئه لیت: خوا هه په یامبهړیک ناردیته په یمانی لوه رگرتووه كه "سه ره رای خویشی" ده بی هوزو گه له كه شی ناگادار بکات، كه باوه ر به و په یامبهړه بیئن، مه به ست ئه وه به كه مووسا و عیسا ش (علیهما السلام) هه ر ئه و روزه به گه له كه یان راگه یاندووه كه هه ركات موحه مه د ۸۷ ﴿ هات، باوه ری پی بیئن ﴾ قال أقررتم وأخذتم علی ذلکم إصری ﴿ جا خوا به په یامبهړه كانی وت: ثایا ددانان به وه دانان و په یمانه كه ی منتان و هه رگرت؟ ۸۸ ﴿ قالوا أقرنا ﴾ و تیان: به لی په یمانان داو، هه روا ده كه ی ۸۹ ﴿ قال فاشهدوا ﴾ ئه وسا خوا فره مووی: ده سا ئیوه له ناو خوتانا بۆ ئه م به لینه به شایهت بن

﴿ وَأَنَا مَعَكُمْ الشَّاهِدِينَ ﴾ وائىش لى گەلتانم وشايەتم لى سەر ئەو پەيمانە.

پەغەمبەر ئانىسىنىڭ داڭى: باۋەر بە موحەممەد بىن:

﴿ ۸۲: فَمَنْ تولى بعد ذلك فأولئك هم الفاسقون ﴾ ئىنجا ھەركەسىڭ لى مە بەدواۋە لى پەيمانە پاشكەز بىتتەۋە روۋى لى ۋەرىگىزى، "فاسق" ۋ لى سىنور دەرچوۋە، كەۋابوۋ مەملانى ۋ خۇكلاكردىنى فەلەۋ جوۋلەكەكان لى باۋەر ھىنان بە موحەممەد ۋ بەرنامەكەى، راكردىنە لى پاستىيەكان ۋ خۇدەريازكردىنە لىيان ۋ ياخى بوۋنىشە لى پەغەمبەرەكانيان.

بەدەر لى ئىسلام ھىچ دىنى قىبۇل نىيە:

﴿ ۸۳: أفغير دين الله يبعون ﴾ ئاخۇ دىنىكىيان دەۋى، غەيرەز دىنى خوا (خاۋەن نامەكان)؟ ئايىن ۋ بەرنامەكەى خوا دەبويزىن ﴿ ولە أسلم من فى السموات والأرض طوعا وكرها ﴾ كە ھەرچى لى ئاسمانەكان ۋ زەۋىدايە بىيانەۋى ۋ، نەيانەۋى مۇسلمان ۋ مل كەچى فەرمانى ئەۋن ۋ، ھىچ كەسىڭ ناتوانى لى ئىز دەسەلاتى خوا، خۇى لاىدات ﴿ وإليه يرجعون ﴾ ۋ ھەموانىش تەنھا ھەر بۇلاى ئەۋ دەگەرتىرنەۋە، سەرئەنجامىش ھەموو تۇلەۋ پاداشتى خۇيان ۋەرتەگرن، ھەركەسىڭ بەدەر لى دىنى ئىسلام، تىكۇشى بۇ ھەر بەرنامەيەكى ترو، لى پىناۋايا خەبات بىكات، كارىكى دىزىۋى كروۋوۋ، لى خوايش زۇر بىزراۋ قىزەۋنە. ﴿ ۸۴: قل آمنا بالله وما أنزل علينا ﴾ بلى: خۇمۇ گەلەكەم باۋەرمان ھىناۋە بەۋقورئانە ﴿ وما أنزل على إبراهيم وإسماعيل وإسحاق ويعقوب والأسباط ﴾ بەۋ پەرۋانەش كە بۇ ئىبراھىم ۋ ئىسماعىل ۋ ئىسحاق ۋ يەعقوب ۋ نەۋەكانى ئەۋ (يوسىف ۋ براكانى يوسىف) ھاتبوۋ، دەستەيەك لى زانايان دەلىن: مەبەست بە (ئەسبات) نەتەۋەۋ گەلى (بەنى ئىسرائىل) ە، نەك نەۋەكانى يەعقوب كەھەندى رەفتارىيان لى ۋەشايەۋە لى گەل پلىە پەيامبەرەيەتتىدا نەدەگونجا. ئەمە راۋبۇچوۋنى ئىمامى (بوخارى) ۋ (ئىبن كەسىر). ﴿ وما أوتى موسى وعيسى ﴾ باۋەرپىشمان بەۋ تەۋرات ۋ ئىنجىلە كە بۇمۇسا ۋ عىسا ھاتوۋە ﴿ والنبىون من ربهم ﴾ ۋە بەگشت پەيامبەرەنى دى ۋەكو(داۋود سولەيمان ۋ ئىيىۋوب) ھەيە ﴿ لا نفرق بين أحد منهم ﴾ لى بەرامبەر ھىچ كەسىكىشياندا جىاۋازىيمان نىيە ۋ پەرۋامان بەھەموۋىيان ھەيە، چۈنكە ئىمە ۋەك گاورو جوۋلەكە ناكەين ﴿ ونحن له مسلمون ﴾ تەنھاۋ تەنھا ملكەچ ۋ گۇپرايەلى ئەۋىن، سەرىچى لى ھىچ پىيارىكى ناكەين ﴿ ومن يبتغ غير الإسلام

دىنا فلن يقبل منه ﴾ ھەركەسى بىجگە لى بەرنامەۋ شەرىعەتى ئىسلام ھەردىنىڭ بۇ خۇى ھەلىزىرى ۋ بىكا بە بەرنامەۋ خۇى ھەرگىز لى ۋەر ناگىردى ﴿ وهو فى الآخرة من الخاسرين ﴾ ۋ لىدوارۇزىشدا لى پىزى زىانمەندانە.

خۇا نەناس لى گىيانەلدا نە تەۋبەۋى قىبۇلە، نەبارتەقاي:

﴿ ۸۶: كيف يهدى الله قوما كفروا بعد إيمانهم وشهدوا أن الرسول حق و جاءهم البينات ﴾ جا خوا چۇن رىئىمىي گەلىك ئەكات دواى ئەۋەۋى باۋەرپان ھىناۋ شايەدىياندا كە ئەم پەيامبەرە راستەۋ چەندىن نىشانەۋ مۇعجىزەيان بۇ ھاتبوۋ، كەچى سەر لىنەۋى بى باۋەر بوۋنەۋە؟ (ئىبن عەبباس) -خۇا لى رازى بى- ئەلى: پىلۋىك لى يارمەتتەدەرانى (مەدىنە) ئىمان ۋ پىراۋى ھىنا، پاشان ۋەرگەرايەۋەۋ پەيوەندى كىرەۋە بە ھاۋبەش دانەرەكانەۋە، دواى ناردى بۇلاى خىزمەكانى خۇى كە: بىنرە لى پەيامبەر ﷺ بەلكو عافوى بكاۋ تەۋبەۋى لى ۋەرىگىزى؟ ئەۋسا ئەم ئايەتى: (كيف يهدى الله قوما كفروا بعد إيمانهم) ھەتا(إن الله غفور رحيم) ھات. (الحديث رجاله گەلانى سەمكارن، ھەرگىزىش خۇاى گەۋرە گەلى سەمكار رىئىمىي ناكات ﴿ ۸۷: أولئك جزاؤهم أن عليهم لعنة الله والملائكة والناس أجمعين ﴾ سزاي ئەمانە ھەر نىرىنى خۇاۋەۋ نىرىنى فرىشتەيەۋ نىرىنى تەۋاۋى خەلكى ئەم دۇنيايەيە ﴿ ۸۸: خالدين فيها ﴾ ۋ بە ھەتتا ھەتايىش لى نىرىنەدا ئەمىننەۋە ﴿ لا يخفف عنهم العذاب ولا هم ينظرون ﴾ سزاشىيان قەت لى سەر سوۋك ناكىرى ۋ، مۇلەتى ھىنانەۋەۋ پىروپىانوۋشىيان پى نادىرى ﴿ ۸۹: إلا الذين تابوا الله من بعد ذلك وأصلحو ﴾ مەگەر ئەۋانەيان دواى ئەۋكارە پەشىمان بوۋنەۋەۋ تەۋبە بىكەن ﴿ فان الله غفور رحيم ﴾ چۈنكە بەراستى خوا بەرامبەر بەۋانە زۇر لىبۇرەدەيە، زۇرىش دۇۋان ۋ مېرەبانە، ﴿ ۹۰: إن الذين كفروا بعد إيمانهم ثم ازدادوا كفرا ﴾ ئەۋكەسانە كەدواى باۋەر ھىنان كافر بوۋنەۋەۋ، ھەرومانەۋە لى بى باۋەرىيىدا ھەتا مردن، مەبەست جوۋلەكەكانە، دواى باۋەر ھىنانيان بە مۇسا، پىشتيان لى عىسا ھەلكىد، كاتى موحەممەدىش ھات ﷺ رىۋايان لىۋىش ۋەرىگىزى ﴿ لن تقبل توبتهم ﴾ ھەتا ئاۋابن ھەرگىز تەۋبەيان لى ۋەرناگىزى ﴿ وأولئك هم الضالون ﴾ بى گومان ئەۋانە چۈنەتە ناۋ دەستەۋ گۇمراۋ سەر لىشىۋاۋەكانەۋەۋ بۇخۇيان سەرلىشىۋاۋن ﴿ ۹۱: إن الذين كفروا وماتوا وهم كفار ﴾ بى گومان ئەۋانەۋى كە بى باۋەر بوۋن ۋ ھەر بە بى باۋەرىش مردوۋن ﴿ فلن يقبل من أحدهم ملء الأرض ذهاباً ولو افتدى به ﴾ بى گومان ھەرىكەيان

ئەگەر پەرى ئەم زەبىيە زېرىش بۇ كەفارەتى گوناحى خۇى بدا،
 ھەرگىز لىي وەرناگىردى ﴿أولئك لهم عذاب أليم﴾ ئەوانە
 سزاي ئىش پىگەيەنەريان بۇدەبى ﴿وما لهم من ناصرين﴾ و
 ھىچ يارمەتيدەرىكىش بەھانايانەو نايە ﴿٩٢﴾ لن تنالوا البر حتى
 تنفقوا مما تحبون ﴿ھەرگىز ناگەنە ھىچ پەلەيەكى خىرو چاكە- تا
 لەوشەى خۇتان خۇشتان دەوى نەبەخشن لە بۇ رېى خوا﴾ و ما
 تنفقوا من شئ فإن الله به عليم ﴿بىشزانن ھەر شتېك بېەخشن
 لەرېى خوا، خوا پېى زاناو ئاگايەو ھەربۇتان ئەھلئەتەو،
 پاداشتانى ئەداتەو. ئىمامى (بوخارى) و(موسلىم) ئەلېن: پاش
 ھاتنى ئەم ئايەتە، پېشەوا (عومەر) - خوا لېى رازى بېت- وىستى
 بەشەكەى (خەببەى) ى كە لە ھەمووشتې لای خۇشەوېستەر بوو
 بدا لەرېى خوا، پەيامبەرىش ﷺ فەرمووى: وامەكە، بەلكو باخەكە
 بەھلەوہ بۇ خۇتو، بەرەكەى بېەخشە.

رېنمايى نايەتى (٩٢):

١) ھەموو راستى و چاكەيەك مرو رېنوينى دەكا بۇ
 بەھەشت ئەم فەرموودەى: ((عليكم بالصدق فإن الصدق
 يهدي الى البر، وإن البر يهدي الى الجنة، ولا يزال الرجل
 يصدق ويتحرى الصدق حتى يكتب عند الله صديقاً)) ھەر
 ئەو ھەقىقەتە دەسەلمېنى.

٢) كاتىكىش ئەم ئايەتەى (لن تنالوا البر..) ھات ھاوہلان
 چەسپانپان كرد بۇ بەخشىنى مال، عومەر كەنيزىكى
 ھەبوو زۇرىش خۇشى ئەويست، لە رېى خوادا ئازادى
 كرد، (زەيدى كۆرى حارىسە)ش باشتىن ئەسپى سواری
 ھەبوو، ھەرلە رېگای خوادا كرديبە سەدەقە، (ئەبو
 تەلحە)ش باخەكەى (بەيرەحە)ى بەخشى، بى لەمانەش
 (خوا لەگشتيان رازى بى). دەستيان ھەرلە خېردا بووہ.

كۆتايى جزمى ٣، (والله الحمد والمثله)...

ھىچ خواردنىك لە بەنى ئىسرائىل ھەرام نەبوو:

٩٣: كل الطعام كان حلالاً لبني إسرائيل ﴿ھەموو خۇراك
 وخواردمەتيبەكى پاك وھەلال، بۇ نەوہكانى (يەعقوب) ھەلال
 و رەوابوو.. واتە: جۇرە شتېكى وایان لى ياساغ نەبوو﴾ إلا
 ما حرم إسرائيل على نفسه من قبل أن تنزل التوراة ﴿ئەوہ نەبېت
 كەيەعقوب پېش ھاتنى تەورات، بۇ خۇى پارېزى لى کردوو، بۇخۇى
 قەدەغەى كرد. پېشەوا (ئەحمەد) لەو بارەيەوہ فەرموودەيەكى درېژ
 رېوايەت دەكا، لەبەش لى فەرموودەدا ھاتوودە دلېت: يەعقوب

قُلْ آمَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ عَلَيْنَا وَمَا أُنْزِلَ عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ
 وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَمَا أُوتِيَ
 مُوسَىٰ وَعِيسَىٰ وَالنَّبِيُّونَ مِنْ رَبِّهِمْ لَا تَفْرُقُ بَيْنَ أَحَدٍ
 مِنْهُمْ وَنَحْنُ لَهُمْ مُسْلِمُونَ ﴿٩٤﴾ وَمَنْ يَتَّبِعْ غَيْرَ الْإِسْلَامِ
 دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٩٥﴾
 كَيْفَ يَهْدِي اللَّهُ قَوْمًا كَفَرُوا بَعْدَ إِيمَانِهِمْ وَشَهِدُوا
 أَنَّ الرَّسُولَ حَقٌّ وَجَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ
 الظَّالِمِينَ ﴿٩٦﴾ أُولَٰئِكَ جَزَاءُهمُ أَنَّ عَلَيْهِمْ لَعْنَةَ اللَّهِ
 وَالْمَلَائِكَةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ ﴿٩٧﴾ خَالِدِينَ فِيهَا لَا يَخَفُونَ
 عَنْهُمْ الْعَذَابُ وَلَا هُمْ يُنْظَرُونَ ﴿٩٨﴾ إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِنْ
 بَعْدِ ذَلِكَ وَأَصْلَحُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٩٩﴾ إِنَّ الَّذِينَ
 كَفَرُوا بَعْدَ إِيمَانِهِمْ ثُمَّ أَزَادُوا كُفْرًا لَنْ يُقْبَلَ تَوْبَتُهُمْ
 وَأُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿١٠٠﴾ إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَمَاتُوا وَهُمْ
 كُفَّارٌ فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْ أَحَدِهِمْ مِلَّةٌ إِلَّا رِضْ ذَهَابًا وَلَوْ
 أَفْتَدَىٰ بِدِينِهِ أُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ ﴿١٠١﴾

نەبوو ئەوان ئەو گوشتە لەخۇيان ياساغ بکەن، چونکە ئەوتەنھا
 بۇخۇى پارېزى لى کردو، ھەر لەخۇى ھەرامى کرد، جابۇ پتر
 زانیاری لىي، تەماشای تەفسیری (ئېبىن کەسپ) بکە ﴿قل فأتوا
 بالتوراة فاتلوها إن كنتم صادقين﴾ ئەى پېغەمبەر ﷺ بەجوولەكە
 بلى: ئەگەر ئیوہ راست ئەكەن ئەلېن ھىچ شتېك بە بۇنەى ستەمى
 ئیمەوہ ياساغ نەکراوہ، بەلكو خوا بەمەیلی خۇى ھەرامى کردووہ،
 دەسا تەورات بېنن و بېخویننەوہ بزائن وایە؟ ﴿٩٤﴾ فمن افترى
 على الله الكذب من بعد ذلك ﴿جا دوای ئەوہ روون بوویەوہ كە:
 ھىچ خواردمەتيبەك لەپېشدا قەدەغە نەبوو، ئېتر ھەرکەسېك
 لەسەر خوا درؤ ھەلپەسى ﴿فأولئك هم الظالمون﴾ ئەوانەن
 ستەمكار ﴿٩٥﴾ قل صدق الله ﴿بلى: ھەرچى خوا گوتوویەتى،
 راستى فەرمووەو ئەو کارەى ئیوہ لە ئایینی بابى (ئېبراھیم) دا
 نەبوو، بەلكو خۇتان دروستتان کردووہ ﴿فاتبعوا ملة إبراهيم﴾
 دەسانئوہش ھەر لەئایینی ئېبراھیم پەپرەوى بکەن، نەك لەئایینیك

(موسلم) له (ته بوزهری غه فاری) یه وه ئه لی: له پیغه مبهرم ﷺ پرسى: یه که مین مزگهوت له زه ویدا چ مزگهوتیک بوو؟ ته ویش فهرمووی: ((المسجد الحرام، قلت ثم أى؟ قال: المسجد الأقصى، قلت: کم بینهما؟ قال: أربعون عاماً، ثم جعلت الأرض لك مسجداً، فحيثما أذرتك الصلاة فصل)) واته: یه که مین مزگهوت، مزگهوتی (حهرام) بوو، وتم ئه ی پاش ئه و؟ فهرمووی: مزگهوتی (ته قسا) ی (بیت المقدس) وتم: ماوهی دروستکردنی نیوانیان چه ندسال بوو؟ فهرمووی: چل سال، جا بو دواپی فهرمووی: پرووی زهوی گشت بو تو کراوته مزگهوت، ئه وسال ههر جیگایه کدا بوویت و کاتى نویژ هات، له وى نویژه که ت بکه.

ئاسه واری ئیبراهیم و حه جی مالى خوا:

﴿ ۹۷: فيه آيات بينات مقام إبراهيم ﴾ چه ند به لگه ی پروون و ئاشکرای تیدایه، واته: له که عبه دا، یه کیکیان مه قام و ئاسه واری جی پییه کانی ئیبراهیمه، ئه وکاته که عبه یان دیوار ئه کرد و ئه وه سستا، دها ئاخو جیگایه کی پیروزی و شایسته ی ئه وه نییه، بکری به نویژگاو ته نیا خوی تیدا بیه رستری؟! ﴿ ومن دخله کان آمناً ﴾ وه ههر که سیشی تی چووبی و په نای پی بردبی، ئه مین و بی ترسبووه له زیان و ده سدریژی کردنه سهر. (ئیین عه بیاس) ده لیت: ئه گهر بکوژی بابیش له ویدا ببینم، له بهر ریزو حورمه تی که عبه، ده سستی بو نابه م ﴿ والله على الناس حج البيت من استطاع إليه سبيلاً ﴾ خوا حه جی که عبه ی بریارداوه له سهر مه رد، له سهر ئه وه ی توانای ریگای هه بی ﴿ ومن كفر فإن الله غني عن العالمين ﴾ وهر که سیکش باوه ری به و حه جه نه بی، ئه وه باچاک بزانی که کافرو بی باوه ره، به راستی خوایش له ته وای خه لکانی جیهان، نه که ته نها ههر له وان، بی نیازه !.

رینماییه کانی نایه تی (۹۷):

- (۱) به حه ج و ته وافی مالى خوا به ره که ت ده س ئه که وى.
- (۲) ئه وکه سه ی بتوانی حه ج بکاو، ئه وسال بی هویه کی شه رعى پشتگویی بخاو نه یکا، کافر ئه بی.
- (۳) له ماوه ی ته مه ندا یه کجار حه ج فره زه، چونکه فهرمووده ی: ((لا، ولو قلت نعم لوجبت)) له وه لامی پرسیاریکدا، باشتترین به لگه یه بوئه وه.
- (۴) بی نیازی خوا له ته وای بوونه وهر، له گه لی جیگای تریشدا هاتووه، بو نمونه: سوورته ی ئیبراهیم/۸: (وقال موسى إن تكفروا أنتم ومن في الأرض جميعاً فإن الله لغني

جووله که و گاور بوخویان دایانه یناوه ﴿ حنیفا ﴾ که ئیبراهیم ههر خوا به رست و هوگری هه ق بوو، له هه موو ئایینیکی پووچه ل و ناره وای دابوو و ته نها بوخوا ملکه چ بوو ﴿ وما كان من المشركين ﴾ وه له موشه ریکان و هاوبه شدانه ران نه بوو.

لَنْ نَنالُوا إِلَهَ حَقِّ تَنفَعُوا مَتَّحِبُونَ وَمَا تُنْفَعُوا مِنْ شَيْءٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلَيْهِ ﴿ ٩٦ ﴾ كُلُّ الطَّعَامِ كَانَ حَلَالًا لِّنَبِيِّ إِسْرَءِيلَ إِلَّا مَا حَرَّمَ إِسْرَءِيلُ عَلَى نَفْسِهِ مِنْ قَبْلِ أَنْ تُنَزَّلَ التَّوْرَةُ قُلْ فَأْتُوا بِالتَّوْرَةِ فَاتْلُوهَا إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ ﴿ ٩٧ ﴾ فَمَنْ أَفَرَى عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ مِنْ بَدِّ ذَاكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿ ٩٨ ﴾ قُلْ صَدَقَ اللَّهُ فَاتَّبِعُوا مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿ ٩٩ ﴾ إِنَّ أَوَّلَ بَيْتٍ وُضِعَ لِلنَّاسِ لَلَّذِي بِبَكَّةَ مُبَارَكًا وَهُدًى لِلْعَالَمِينَ ﴿ ١٠٠ ﴾ فِيهِ آيَاتٌ بَيِّنَاتٌ مَّقَامُ إِبْرَاهِيمَ وَمَنْ دَخَلَهُ كَانَ آمِنًا وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حُجُّ الْبَيْتِ مَنْ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ ﴿ ١٠١ ﴾ قُلْ يَٰأَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَاللَّهُ شَهِيدٌ عَلَى مَا تَعْمَلُونَ ﴿ ١٠٢ ﴾ قُلْ يَٰأَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تَصَدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ مِنْ أَمْنٍ تَبْغُونَهَا عِوَجًا وَأَنْتُمْ شُهَدَاءُ وَمَا اللَّهُ بِغَفِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿ ١٠٣ ﴾ يَٰأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن تَطِيعُوا قُرَيْشَ مِنَ الَّذِينَ أَوْتُوا الْكِتَابَ يَرُدُّوكُمْ بَعْدَ أَيْمَانِكُمْ كُفْرِينَ ﴿ ١٠٤ ﴾

رینمایى نایه نه کانی (۹۲-۹۵):

له شه ریه ته کانی تریشدا (نه سخ) ههر بووه، وه کو ئه وه که خوا هه ندی خوارده مه نی له سهر جووله که، به هو ی سه ریچی خو یانه وه حهرام کرد، پاش ئه وه که بو یان حه لال بوو، دروو ده له سه ی جووله که که ده لیت بابی ئیبراهیم (یه عقوب) بوو، گوشت و شیر و شتری حهرام کرد.

یه که مین مال بو خوا په رستیی دروستکرا (که عبه) بوو:

﴿ ۹۶: إن أول بيت وضع للناس للذي ببكة ﴾ به راستی یه که مین (مال) بو مه رد سازکرا له پرووی زه ویدا، تا له خوا په رستیدا رووی تی بکه، ئه و ماله یه له مه که دایه، واته: که عبه ی پیروژ ﴿ مبارکا وهدی للعالمين ﴾ جیگایه کی زور پیروژو پر له خیره سه رچاوه ی ژیا نه، نیشانگه ی خواناسینه بو هه موو خه لکی جیهان، ئیما می

حمید) وه له سووره تی (زومه/۷) دا: (إن تكفروا فإن الله غنى عنكم ولا يرضى لعباده الكفر) وه له سووره تی (ته غابون/۶) دا نه فرموی: (فكفروا وتولوا واستغنى الله والله غنى حمید) وه له سووره تی (یوونس/ ۶۸) دا نه فرموی: (قالوا اتخذ الله ولدا سبحانه هو الغنى...) وه له سووره تی (فاتیر/ ۱۵) دا نه فرموی: (ياأيها الناس أنتم الفقراء إلى الله والله هو الغنى الحمید).

خاوه نامه کان له دینی خوا لایاندا:

﴿ ۹۸: قل يا أهل الكتاب لم تكفرون بآيات الله ﴾ ئه ی پیغه مبهرا! ﷺ به خاوه نامه کان بلئی: بۆچی ئیوه به ئایه ته کانى خوا - که به لگه ی راستی په یامبهرا - کافرو بئ باوه رن؟ ﴿ والله شهید علی ما تعملون ﴾ و خوا له سه ره هموو کاروکرده وه یه کتان شایه دو ئاگاداره، ناترسن له خوا یه کی ئاوا قارتان لی بگری؟ ﴿ ۹۹: قل يا أهل الكتاب لم تصدون عن سبيل الله من آمن ﴾ ئه ی پیغه مبهرا ﷺ پییان بلئی: بۆچی ئیوه ی خاوه نامه، رئی خوا له باوه رداره کان ده گرن و، ناهیلن بکه ونه شوینی ریگا که ی و، ریبازه که ی داده خه ن لییان ﴿ تبغونها عوجا ﴾ ته تانه وی به لاروخچی نیسانی خه لکی بده ن و، نه و موسلمانان ه شی لی په شیما بکه نه وه باوه ریان پی هیناوه، بویه ده تانه وی هه رده م سیغه ته کانى په یامبهرا ﷺ که له ته وراتدا هه ن، بگورن وراست و ناراست ئاویته بکه ن ﴿ وأنتم شهداء ﴾ و بۆخوستان چاک نه زانن وشایه دن که هه ر ئه و ریگایه موحه ممه دی ﷺ له سه ره، راست و دروسته و، سه رجه م به رنامه و ریچکه کانى تر گشت باتل وناهه قه ن. (سه دی) ده لیت: نه گه ر لییان پرسیبان: ئایا ناووسیغه تی موحه ممه د ﷺ له ته وراتدا هه یه؟ ئه یانوت: نه خیر، شتی وانیه ی! بۆ ئه وه مه ردم له ودینه تازه یه بته کیئنه وه. ﴿ وما الله بغافل عما تعملون ﴾ دلنیا شبن هه رگیز خوا غافل و بئ ئاگا نییه له و کاره چه وتانه ئیوه نه نجامیان ده دن، بویه هه رجوری ململانی ده کن، ئاوا خوا تۆله تان ده دا.

نابی موسلمان به قسه ی ئه هلی کتیب بکا:

(شه مماسی کوری قه یس) ی یه هوودی، هه رکه موسلمان ه کانى (ئه وس) و (خه زه ج) سی دیت، زور به خو شى پیکه وه ده ژین، خه ریک بوو دلی پر له رقی بته قى، بویه به مه به سستی تی کدانی نیوانیان، جووله که یه کی نارده لایان و پروداوه کۆنه که ی زه مانى جهنگی نیوانیانى هینا یه وه ناو، جائه وانیش له مال چوونه ده ری و، شیریان له یه ک کیشاو هه ردوو رژانه گوهر پان، نه وسه پیغه مبه ریش ﷺ چوو ه نیوانیان و ئاموزگارییه کی زوری کردن و

فرموی: ((أبدعوى الجاهلية، وأنا بين أظهركم؟)) پاشان ئایه تی: (ياأيها الذين آمنوا أن تطيعوا فريقا من الذين أوتوا الكتاب...) هات و، په شیما بونه وه و ئیتر زور گریان وچوونه وه سه رباری ئاسایی خو یان، به لئ... راست وه ستان له سه ر دینی ئیسلام و، پشت هه لکردن له کۆشکه کانى (کرملن) و (کۆشکی سپی و... هتد) خالیکی گه وه و پیویسته به تاییه تی بۆ ئه مرؤی موسلمانان، زور پیویسته موسلمانان به زیره کانه بژین، هه تا به ناوی نه ته وه و (مه زه ب) ه وه له ت و په تیان نه کنه و، ژیرخانى ئابووریان له وه زیاتر ویران نه کنه، چونکه جووله که وه فله و نه لقه له گو یکانیان له هه ر جیگایه ک بن، سه رکه وتنیان له ته فرقه ی موسلماناندا ده بیننه وه، بویه ده بی به هیچ شیوه یه ک رازی نه بین به هیچ به رنامه و نه خشه و پلانیک نه وان بۆمان دابریژن، وه کو ده فرموی: ﴿ ۱۰۰: ياأيها الذين آمنوا إن تطيعوا فريقا من الذين أوتوا الكتاب يردوكم بعد إيمانكم كافرين ﴾ ئه ی نه وکه سانه ی باوه رتان هیناوه! ئه ر ئیوه - پاش نه وه باوه رتان هینا - گو ی رایه لیبی له ده سته یه کی دل پر له رقی خاوه نامه کان بکه ن، نه و کافرتان نه کنه و له دینی ئیسلام لاتان ده دن، به لئ ئه مه هه رچه ند له و کاته دا له گه ل (ئه وس) و (خه زه ج) ی بوو، به لام تا رۆژی قیامه ت هه موو موسلمانیک ده گریته وه. ﴿ ۱۰۱: وكيف تكفرون وأنتم تتلى عليكم آيات الله وفيكم رسوله ﴾ ئیوه چۆن بئ باوه ر ده بن! خو هه میشه ئایه ته کانى خوا به نیگا بۆتان دین و، له لایه ن پیغه مبه ره وه ﷺ به سه رتاندا نه خو یزینه وه و، خویشی هه رله ناوتاندا یه؟! ﴿ ومن يعصم بالله فقد هدى إلى صراط مستقيم ﴾ دلنیا بن هه رکه سیك ده ست به دین و ئایینی خوا وه بگریت، به راستی بۆ ریگا راسته که ی ئیسلام، هیدایه ت دراوه و رینمایى کراوه.

به هه قیانه ت خوا بیه رستن:

﴿ ۱۰۲: ياأيها الذين آمنوا اتقوا الله حق تقاته ﴾ ئه ی گه لی خاوه باوه ر! ده بی هه رچۆنی پیویسته، ئاوا له سنووره کانى خوا پاریز بکه ن... هه میشه گو یزایه ل بن، هه رگیز سه ریچی نه کنه، هه رده م خواتان له یادییت، هیچ کات له بییری نه کنه، سوپاسگوزار بن، سپله مه بن، له سووره تی (ته غابون: ۱۶) دا هاتوو وه ده لی: (فاتقوا الله ما استطعتم) به لئ له خوا ترسان به پیی توانایه، راسته، ده بی هه تا گیانمان له به ردابی، له خوا بترسین و به رفه رمانی نه و بین، بویه ده فرموی: ﴿ ولا تموتن إلا وأنتم مسلمون ﴾ و ده بی هه ر به موسلمانیتی بمرن، واته: هه تا زیندوو ن توند ده ست به ئیسلامه که تانه وه بگرن و، ده ستی لی به رمه ده ن،

هتا روژی که مردن با به دینه وه بچنه وه لای خوا.

هه موو به دینی خواوه دهس وهرینن:

﴿ ۱۰۳: واعتصموا بحبل الله جميعا ولا تفرقوا ﴾ به تیکرا گشتتان دهست به رشته ی ثابینی خواو قورئانه که یه وه بگرن و، قهت

وَكَيْفَ تَكْفُرُونَ وَأَنْتُمْ تُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ ءَايَاتُ اللَّهِ وَفِيكُمْ رَسُولُهُ وَمَنْ يَعْتَصِمْ بِاللَّهِ فَقَدْ هُدِيَ إِلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿١٠١﴾ يٰٓأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ ﴿١٠٢﴾ وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا وَاذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ كُنْتُمْ أَعْدَاءً فَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ فَأَصْبَحْتُمْ بِنِعْمَتِهِ إِخْوَانًا وَكُنْتُمْ عَلَىٰ شَفَا حُفْرَةٍ مِنَ النَّارِ فَأَنْقَذَكُمْ مِنْهَا كَذَٰلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ ءَايَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴿١٠٣﴾ وَلَنْ تَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ ؕ أُوْلَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿١٠٤﴾ وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ تَفَرَّقُوا وَاخْتَلَفُوا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ ؕ وَأُوْلَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١٠٥﴾ يَوْمَ تَبْيَضُّ وُجُوهٌ وَتَسْوَدُّ وَجُوهٌ ؕ فَأَمَّا الَّذِينَ أَسْوَدَتْ وُجُوهُهُمْ أَكْفَرْتُمْ بَعْدَ بَيِّنَاتٍ مِّنْكُمْ فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ ﴿١٠٦﴾ وَأَمَّا الَّذِينَ أَبْيَضَتْ وُجُوهُهُمْ فَمِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿١٠٧﴾ تِلْكَ ءَايَاتُ اللَّهِ تَتْلُوهَا عَلَيْكَ بِالْحَقِّ ؕ وَمَا اللَّهُ يُرِيدُ ظُلْمًا لِّلْعَالَمِينَ ﴿١٠٨﴾

لیبی نه ترازین و، کاریکیش مه کهن ببیته هو ی پهرت بونتان و، دهره نجامیش دهسته دهسته و کومه ل کومه ل، لیبی راههستن و، توزتان به حه وادا بجیت، بویه خوا له جیگایه کی ترده جهخت له سه ره نه وه به سه ده کاته وه ده فرموی: (وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَا تَنَازَعُوا فْتَفَشَلُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ وَاصْبِرُوا إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ) (فتح الباری: ۵۰۴/۸). بی گومان له سه ره تایی نیسلامه وه هه ره نه وه به کرزیه کی که مه وه له چاو سوپاو له شکری کوفره وه، که لی ناوچه و ولاتی دنیا نازاد بکهن، ده سا با نه مرؤش موسلمانان یه کرز بن و قهت لی که نه ترازین، هه تا خواش یارمه تیمان بداو سه رمان خات ﴿واذکروا نعمة الله علیکم﴾ نيعمهت و به خششه کانی خوا وه بیر بینن ﴿إذ كنتم أعداء فألف بين قلوبكم﴾ نه وده مه که نیوه - له سه رده می نه فامیدا- دژ به یه کتر بوون، ئینجا خوی به به زهیی، هوگری و ته بابی خسته نیوان دل کانتانه وه ﴿فأصبحتم بنعمته

إخوانا﴾ نه و جا ئیستا به هو ی به خشش و میهره بانی خو یه وه بوونه براو کینه ی چه نندین ساله له دلتان ده رجوو، له م ثایه ته دا باسی نه وه نه کراوه که ناخو شه نه یاری و دژایه تیبه له که ل یه کتردا چه ندو چون بوو؟ به لام له جیی ترده باسی ده کاو ده لی: گه یشتبوویه پله یه کی و خه ریک بوو چاره سه ره نه کریت نه که ره خوا نه یو یستایه، وه که له سووره تی (نه نفال: ۶۲-۶۳) دا هاتو وه: (وإن یزیدوا أن یریدوا فإن حسیب الله هو الذی أیدک بنصرة بالمؤمنین * وألف بین قلوبهم لو أنفقت مافی الأرض جمیعا ما ألفت بین قلوبهم ولكن الله ألف بینهم إنه عزیز حکیم). ﴿وکنتم علی شفا حفرة من النار فأنقذکم منها﴾ نه و کات نیوه له سه ره لیواری چالیک ی پر له ناگردا بوون و رزگاری کردن لیی ﴿کذلک یبین الله لکم آیاته﴾ خوا ئابه و شیوه جوانه یه ثایه ته کانی روون نه کاته وه بوتان ﴿لعلکم تهتدون﴾ به شکو ربی راست بدوزنه وه و رینوین بین.

دهبی کومه لی هه بن فه رمان به چاکه بدهن و،

ری له خراپه بگرن:

﴿ ۱۰۴: ولتنك منكم أمة يدعون إلى الخير ﴾ پیویسته هه میسه کومه ل ودهسته یه که له نیوه بییت نه ی موسلمانان! مه ردم بو ربی خیرو چاکه بانگ بکهن ﴿ویامرون بالمعروف وینهون عن المنکر﴾ وه رمان به چاکه بدهن و، ری له خراپه بگرن ﴿وألنک هم المفلحون﴾ دیاره نه وانهن سه رفرازو به اختیار که: به لیپراوانه هه لده سن به وکاره پیروزه خو یانی بو یه کلا نه که نه وه، به راستی و دروستی و، بی ترس و له رز له کار به دهستانی روژگار به رنامه که ی خوا ده که یه نن. پیغه مبه ری رابه ریشمان ده فرموی: ((مَنْ رَأَى مِنْكُمْ مُنْكَرًا فَلْيُغَيِّرْهُ بِيَدِهِ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِلِسَانِهِ، وَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِقَلْبِهِ، وَذَلِكَ أَضْعَفُ الْإِيمَانِ)) یان ((ولیس وراء ذلک من الإیمان حَبَّةٌ خَرْدَلٍ)) (موسلیم).

پهرت مه بن ولیک مه ترازین:

﴿ ۱۰۵: ولا تكونوا كالذين تفرقوا واختلفوا من بعد ما جاءهم ﴾ الیینات ﴿نیوه وه که نه و جووله که و گاواره مه بن، که دوا ی چه نندین به لگو و نیشانه ی روون بو یان هات، به رت بوون و دوو به ره کییان تی که وت و دژی یه کدی وه ستان ﴿وألنک لهم عذاب عظیم﴾ نه وانه سزایه کی گه وره و گرانیان بو هه یه، چونکه لی که ترازان و دوو به ره کی و دژایه تی یه کتریان کردو، پیچه وانه ی فه رمانه که ی خوا ره فتاریان کرد! پیغه مبه ره ﴿فرموی: ((بی گومان خاوه

نامه کان دینه که یانیان شیواندو، بوونه (۷۲) دهسته، ثم
 ئوممه تهش دهبه (۷۳) دهسته و دهکونه شوینی ههواو ئاره زووی
 خویمان، جا ته نیا ئهوانه یان به ههشتین، که لیک نائرازین و پیکه وه
 کارده کهن...)) (پیشهوا ئه حمده). ۱۰۶: یوم تبیض وجوه
 و تسود وجوه ﴿له رۆژێکدا که هه ندی کهس پرووی سپی ده بی و،
 هه ندیکیش پروو رهش ده بن...﴾ ﴿فأما الذين اسودت وجوههم﴾ ئینجا
 ئهوانه ی و پروو رهش ده بن پێیان ئهوتری: ﴿أفترمت بعد إيمانكم﴾
 ئایا پاش باوهر هینانان کافر بوونه وه؟! ﴿فذوقوا العذاب بما
 كنتم تكفرون﴾ ده سا ئه مرۆ به هوی بی باوهر پیتانه وه ئه سزایه
 بچیزن، له جیگایه کی تر دا خوا ئه فهرموی: (ویوم القيامة ترى
 الذين كذبوا على الله وجوههم مسودة) واته: ئهوانه و به دهم خواوه
 درویمان کرد، ده یانی بی پروویان ره شه، له سووره تی (یونس: ۲۷) دا
 هاتووه: (والذين كسبوا السيئات جزاء سيئة بمثلها وترهقهم ذلة ما
 لهم من الله من عاصم كأنما أغشيت وجوههم قطعا من الليل مظلمًا)
 وهوی سزای قیامه تیان، کاری فسادو خراپه ی دونیایانه، وه له
 سووره تی (عه به س: ۴۰-۴۲) دا هاتووه: (وجوه يومئذ عليها غبرة *
 ترهقها قتره، أولئك هم الكفرة الفجرة) هوی سزایان بی باوهر بی وه
 سنوور ده رچوونه، ئه وشتانه له بنه رته دا گشت یه کشتن، به لام
 به چه ند دهسته واژه یه کی جیاواز، له قورئاندا هاتوون، له سووره تی
 (تاه: ۱۰۵) دا (ونحشر المجرمين يومئذ زرقا) هاتووه که: به پرووی
 رهش و چاوی شین وه رگه راویانه وه حه شر ده کرین و کۆده کرینه وه.
 ﴿۱۰۷: وأما الذين أبيضت وجوههم﴾ ئهوانه شیان که پروویان سپی
 و گهش و جوانه ﴿ففي رحمة الله هم فيها خالدون﴾ به ههاته تایه
 له ناو میهره بانی و به هه شتی خوادان ﴿۱۰۸: تلك آيات الله نتلوها
 عليك بالحق﴾ ئه مانه که به راستی و دروستی بووت ئه خوینینه وه،
 گشت ئایه تی خوان ﴿وما الله يريد ظلما للعالمين﴾ و خوایش
 هه رگیز ناهه قی و سته م له جیهانیان ناکا، بریاره کانی گشت پر ن
 له خیر و چاکه بۆیان و، مه به ستیشی رینمایاییانه، نه ک سته م.

رینماییه کانی ئایه تی (۱۰۴-۱۰۸):

- ۱) ده بی هه مووکات له نیو ئوممه تی ئیسلامدا دهسته و
 تاقمی ببن که ئوممه تانی تر بانگ بکه ن بۆ دینی ئیسلام.
- ۲) ئه گه ره هیرش کرایه سه ر ئیسلام، ده بی ئه وه دهسته
 ئاماده یه به رگری لی بکه ن وجهه نگیان له گه ل بکه ن، هه روا له
 هه موو شارو گوندیکا پیویسته ئه وه کۆمه له دروست بکری.
- ۳) جیاوازی و ئیختیلاف حه رامه له دیندا،
 ئه گه رچی ئیستا به داخه وه موسلمانان به شیوه یه کی و

لیک ترازاون، فهرموده که ی پیغه مبه ریان ﴿﴾ له خویناندا
 جی کردۆته وه که: ده فهرموی: (تَفَرَّقَتِ الْيَهُودُ عَلَى
 وسبعين فرقة، أو سبعين فرقة، والنصارى مثل ذلك، وَتَفَرَّقَتْ
 أُمِّي عَلَى ثَلَاثٍ وَسَبْعِينَ فِرْقَةً)، واته: جووله که بوونه (۷۰)
 یان (۷۱) دهسته، عیسایه کانیش هه روا، ئه م ئوممه ته ی
 منیش ده بنه (۷۳) دهسته. (رواه الترمذی، وقال حديث
 صحيح). به لی وابوو، چونکه هه رله و سه رده مه نزیکانه دا
 موسلمانان بوونه (۶) دهسته: (حه رورییه، قه رامییه،
 جه همیه، مورجینه، رافیزه، جه بریه) دیسان هه ریه که ش
 له مانه بوویه (۱۲) دهسته وه، ئه وسه به هه موویانه وه (۷۲)
 دسته که یان ته واو کرد، دیاره که ئه مانه هه مووشیان دۆزه خین،
 تاقمی ئه هلی سوخته ت وجهه ماعت نه بی، ئه و جار ئه گه ر
 ئیستاش سه ر یکی نیو دهوله تانی ناوچه که بکری، ده بی نری
 که چۆن کراونه ته چه ندین دهوله تۆکه وه، حکومه تۆکه وه،
 دیاره که ده رمان و چاره سه ری ئه و حاله ته ش ته نها ئه م
 فهرموده سه حیه یه: ((إِنَّ اللَّهَ يَرْضَى لَكُمْ ثَلَاثًا: يَرْضَى
 لَكُمْ أَنْ تَعْبُدُوهُ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا، وَأَنْ تَعَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ
 جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا، وَأَنْ تَتَّصَحُّوا مِنْ وَلَاهَةِ اللَّهِ أَمْرًا، وَيُكْرَهُ
 لَكُمْ قِيلَ وَقَالَ، وَكَثْرَةُ السُّؤَالِ، وَإِضَاعَةُ الْمَالِ)). خوا له سی
 شت رازییه وه، له سی شت تووره یه: رازییه بیبه رستن و،
 هیچ شتیک نه که نه هاو به شی، حه زده کا سه رجه م ده ستان
 به دینه که ی ئه وه وه بی و، لیکن ترازین، حه زده کا
 هه رکه س ده بیته (ئه مین) تان دلسۆزی بن، زقیشی له سی
 ده بیته وه: گوتی گوتی و قسه ی بی جی، داواو پرسیا ری
 نابه جی، سه رفی مال به هه له خه رچی. به لی خه لکانی
 بیده چی و، په ی ره وانی هه واو ئاره زوو له قیامه تا روویان
 ره شه. ئه هلی سوخته ت وجهه ماعت: هه ر ئه و که سانه ن
 که له باره ی (عه قیده وه) و (عیباداته) وه، به و به رنامه یه
 کارده که ن که په یامبه رو هاوه لانی له سه ری بوون، بی گومان
 ئه مانه له رۆژی قیامه تا روویان سپی ده بی، په یامبه ر ﴿﴾
 ئه فهرموی: ((إِفْتَرَقَتِ الْيَهُودُ إِلَى أَحَدِي وَسَبْعِينَ فِرْقَةً،
 وَافْتَرَقَتِ النَّصَارَى عَلَى اثْنَتَيْنِ وَسَبْعِينَ فِرْقَةً، وَاسْتَفْتَرَقَ
 هَذِهِ الْمِلَّةُ إِلَى ثَلَاثٍ وَسَبْعِينَ فِرْقَةً كُلُّهُمْ فِي النَّارِ إِلَّا وَاحِدَةً
 فِي الْجَنَّةِ، وَقِيلَ مِنْ هُمْ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: هُم الَّذِينَ يَكُونُونَ
 عَلَى مَا أَنَا عَلَيْهِ وَأَصْحَابِي)).

۴) ئه نجامی گشت کاروباریکی دنیا و قیامه ت
 هه رلای خوایه.

﴿ ۱۰۹ : والله مافی السموات ومافی الأرض ﴾ هرچی له ئاسمانه کان و له زهویدایه، گشت هه مۆلکی خوایه، چۆن بیهوی ئالووگۆری تیابکات ئه یکات ﴿ و إلى الله ترجع الأمور ﴾ ئه نجامی ته وای کاره کانیش هه ربۆ لای خوا ئه گهریزنه ته وه، بۆ خوی حاکمی دونیاو قیامه ته.

وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ ﴿١٠٩﴾ كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَوْ آمَنَ أَهْلُ الْكِتَابِ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ مِنْهُمْ الْمُؤْمِنُونَ وَأَكْثَرُهُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿١١٠﴾ لَنْ يَضُرَّكُمْ إِلَّا أَذًى وَلَئِنْ يَقْتُلُوكُمْ يُولُوكُمْ الْأَدْبَارَ ثُمَّ لَا يَنْصُرُونَ ﴿١١١﴾ ضَرَبَ عَلَيْهِمُ الدَّلِيلُ أَنْ مَا تَقْفُوا إِلَّا بِحَبْلِ مِنَ اللَّهِ وَحَبْلٍ مِنَ النَّاسِ وَبَاءَ وَبَغَضَ مِنَ اللَّهِ وَضَرَبَ عَلَيْهِمُ الْمَسْكَنَةَ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَانُوا يَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَيَقْتُلُونَ الْأَنْبِيَاءَ بِغَيْرِ حَقٍّ ذَلِكَ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ ﴿١١٢﴾ لَيْسُوا سَوَاءً مِّنْ أَهْلِ الْكِتَابِ أُمَّةٌ قَائِمَةٌ يَتْلُونَ آيَاتِ اللَّهِ آنَاءَ اللَّيْلِ وَهُمْ يَسْجُدُونَ ﴿١١٣﴾ يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُسْرِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَأُولَئِكَ مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿١١٤﴾ وَمَا يَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ فَلَنْ يُكْفَرُوهُ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالْمُتَّقِينَ ﴿١١٥﴾

باوهردارانى ئەم دینه له هه موان چاکترین:

﴿ ۱۱۰ : كنتم خير أمة أخرجت للناس ﴾ ئیوه چاکترین ئوممهت و کۆمهلن، هینراونه ته ئەم سەر زهوییه بۆ که لک گه یاندن به مەردم رینمایی کردونیان ﴿ تأمرن بالمعروف وتنهون عن المنکر و تؤمنن بالله ﴾ بۆیه فرمان به چاکه ددهن و، رێ له کاری خراپه و شیرک دهگرن و باوهریشان به خوا ههیه، به لām گهلانی تر، وهک ئیوه ئەم سیفه تانهیان گشت تیدانییه. پێشهوا (عومه) فرموی: ئەوه که سه پێی خۆشه له م ئوممهت و کۆمهلی ئیسلامه بێت، ده بێ باوهری به خوا هه بێ، فرمان به چاکه بداو رێ له خراپه بگریت ﴿ ولو آمن أهل الكتاب لكان خيرا لهم ﴾ ئەگەر خواهن کتیب و نامه کانیش باوهریکی راسته قینهیان به پیغه مبه هینابا، ئەوهیان بۆ چاکتر بوو به لای خواوه له ئیمانی چه وت و ناراست ﴿ منهم المؤمنون وأكثرهم الفاسقون ﴾ ئەوانیش هه یانه وهک (عهبدوللای کوری

سهلام) باوهری به پیغه مبه ههیه و ئیماندان، به لām زۆربه شیان له سنووری خوا ده چوون و سنووریان شکاند، ئەگەرچی خۆشیان به باوهردار بزائن ﴿ ۱۱۱ : لن يضروكم إلا أذى ﴾ هه رگیز ناشتوان جوهره زانیکتان پێ بگه یهنن، مه گین هه ربه زمان وقسه ی ناخۆش و نابه جی و نه شیوا ﴿ وإن یقاتلوکم یولوکم الأدبار ﴾ ئەگەر له گه لیشتان جهنگ بکهن، زۆر زوو پشتتان تی دهکهن وهه لدین و گۆره پان چۆل دهکهن ﴿ ۱۱۲ : ثم لا ینصرون ﴾ پاشانیش به هیچ شیوه یه ک یارمه تی نادرین و ناتوانن سه رکه ون به سه رتاندا، چونکه ئیوه (خیر امة) ﴿ ضربت علیهم الذلة أين ما تقفوا ﴾ له هه ر جیه کیش بن زهلیل و ریسواو ژیر چه پۆکن، هه رگیز رزگار نابن لێ و له کۆلیان نابیته وه ﴿ إلا بحبل من الله وحبل من الناس ﴾ مه گەر هه رله سایه ی ئایینی خوا، واته: هه ر کاتی ملکه چی ئیسلام و به رنامه که ی خوا بوون، ئەوا له ژیر چه پۆکی دینه دهرو، به ریزه وه مافه کانیا ن بۆ جیه جی ده کری، یان مه گەر په یمان له گه ل خه لکدا بگاته فریایان و به یه که وه ژیان به سه ر به رن، واته: هه ر کاتی سه رانه یان دا، ئیتر به ریزه وه بۆخویان داده نیشن، ئەگەرچی هه ندی ده لێن: مه به ست به (بحبل من الناس) ئەوه یه که له ژیر رکیفی په نادهریکا بن، وهک ئیستا که هه رچی رازو نیاز یانه به دهستی ئەمریکایه و سه رشۆرو ریسوا ی ئەون ﴿ و بآء و بغضب من الله ﴾ به خه شم و قینیکی زۆری خواوه گه رانه وه ﴿ وضربت علیهم المسکنه ﴾ مۆری بێ چاره یی و ریسوا یی و ژێرده سته ییان به سه را درا ﴿ ذلك بأنهم كانوا یكفرون بآیات الله ﴾ چونکه ئینکاری و و نکوولی ئایه ته کانی خویان ده کرد ﴿ ویقتلون الأنبياء بغير حق ﴾ و به ناهه ق په یامبه رانیشیان ده کوشت! ﴿ ذلك بما عصوا وكانوا يعتدون ﴾ به رده وام هه ر نافه رمانی و سه ریچیان ده کردو له سنوور ده رده چوون.

ئەهلی کتیب هه موو وهک یه ک نین:

﴿ ۱۱۳ : ليسوا سواء ﴾ خاوه ن نامه کان له و سیفه تانه دا هه موو وهکو یه کنین ﴿ من أهل الكتاب أمة قائمة ﴾ چونکه له خاوه ن نامه کاند کۆمه لی وایان هه یه له سه ر فرمانی خوا دامه زراون و، فرمانه کانی به ریکی جیه جی ده کهن ﴿ يتلون آيات الله آناء الليل وهم يسجدون ﴾ ورو له خوان وهه رده م ئایه ته کانی خوا به شه ودا ده خویننه وهو، خه ریکی نوێژ و کړنووش بردن بۆخوا، له سووره تی (به قه ره: ۱۲۱) دا هاتوه: (الذين آتيناهم الكتاب يتلونه حق تلاوته أولئك يؤمنون به) واته: به راستی و به هه ق ئەوانه ته ورات ده خوینن، که به روائان پێی هه یه. وه له سووره تی

(ثالثی عیمران: ۱۹۹) دا هاتوو: (وإن من أهل الكتاب لمن يؤمن بالله وما أنزل إليكم وما أنزل إليهم خاشعين لله لا يشترون بآيات الله ثمنا قليلا)، واته: باوه‌ریان به‌خواو قورئان و ته‌ورات هه‌یه‌و، هه‌رگیز به‌رنامه‌و نایه‌ته‌کانی خوا به‌به‌هایه‌کی که‌م ناگورنه‌وه. له سووره‌تی (ره‌عد: ۳۶) دا هاتوو: (والذين آتيناهم الكتاب يفرحون بما أنزل إليك) که به‌قورئان زور دلخوش ده‌بن. له سووره‌تی (نه‌نعام: ۱۱۴) دا هاتوو: (والذين آتيناهم الكتاب يعلمون أنه منزل من ربك بالحق) چاک ده‌زانن که قورئان راست و دروسته، له سووره‌تی (تیسراو: ۱۰۷، ۱۰۹) دا هاتوو: (إن الذين أتوا العلم من قبله إذا يتلى عليهم يخرون للأذقان سجدا) هه‌رکه قورئانیاان بو ده‌خوینرته‌وه، به‌رودا ده‌که‌ون و ده‌گرین، وه‌له‌سووره‌تی (مائیده: ۸۳) دا نه‌فرموی: (وإذا سمعوا ما أنزل إلى الرسول ترى أعينهم تفيض من الدمع مما عرفوا من الحق) هه‌رکه قورئان نه‌بیسن به‌کول ده‌گرین و دلیان پرته‌بی له‌ترسی خوا ﴿ ۱۱۴: يؤمنون بالله واليوم الآخر ﴾ باوه‌ریان به‌خواو به‌روژی سه‌لا هه‌یه ﴿ وياأمرون بالمعروف وينهون عن المنكر ﴾ و فرمان به‌چاکه ده‌دن و ری له‌خراپه ده‌گرن ﴿ ويسارعون في الخيرات ﴾ و بو نه‌نجامدانی گشت کاریکی خیر له‌ناو یه‌کتردا تیژره‌وی و تالووه‌کیانه ﴿ أولئك من الصالحين ﴾ نائه‌وانه له‌ریزی پیاوچا‌کاندان ﴿ ۱۱۵: وما يفعلوا من خير فلن يكفروه ﴾ هه‌ر کاریکی خیریش بکه‌ن، قه‌ت لییان ون ناکری و، بی‌به‌ش نابن و لای خوا پاداش نه‌درینه‌وه ﴿ والله عليم بالمتقين ﴾ و خوایش به‌پاریزکاران زاناو به‌ناگایه، کرده‌وی هیچ که‌سیک لای نه‌و نادیارو په‌نه‌ان نییه ﴿ ۱۱۶: إن الذين كفروا لن تغني عنهم أموالهم ولا أولادهم من الله شيئا ﴾ نه‌و که‌سانه‌ی کافرو بی‌باوه‌رن، مال و منالیان هیچ شتیکیان لی ناگپرنته‌وه، له‌سزای خوا بی‌نیازیان ناکا، هه‌رچه‌نده له‌پیناویاندا خویمان ماندوو کردبیٔ ﴿ وأولئك أصحاب النار هم فيها خالدون ﴾ هاوری و، یاری ناگری دۆزه‌خ هه‌رئه‌وانه‌ن و، به‌هه‌میشه‌ش تینی‌دان ﴿ ۱۱۷: مثل ما ينفقون في هذه الحياة الدنيا كمثل ريح فيفار صر ﴾ نمونه‌ی نه‌و پوول و داراییه‌ی نه‌و بی‌باوه‌رانه له‌م ژیانه‌ی دونیایه‌دا به‌ریاو رووینی ده‌یبه‌خشن بوئه‌وه‌ی خه‌لکی باسیان بکاو ناوو شوهرت ده‌ربکه‌ن، وه‌کو باو گه‌رده‌لوولیکی وشکه‌رو سووتینه‌ر وایه ﴿ أصابت حرث قوم ظلموا أنفسهم فأهلكته ﴾ که له‌کشت و مه‌زرای نه‌وکه‌سانه بدات سته‌میان له‌خویمان کردوو و سه‌ریپچیان له‌فهرمانه‌کانی خوا کردبی، جا باکه‌یش هه‌موو کشتو‌کاله‌که له‌ناو‌به‌ری و، هیچ سوودیکی لو‌هرنه‌گرن، هه‌ر ئا به‌و شیوه‌یه‌ش خوی‌گه‌وره کارو کرده‌وی

بی‌باوه‌رکان به‌هوی کوفرو تاوانه‌کانیانه‌وه ده‌سپرنته‌وهو بی‌سوود نه‌بیٔ بویان ﴿ وما ظلمهم الله ولكن أنفسهم يظلمون ﴾ وخوا له‌وه که له‌روژی قیامه‌تدا کرده‌وه‌کانیان بی‌که‌لک ده‌بی - سته‌می لی نه‌کردوون، که‌ئاوای لی‌کردبن، به‌لکو خویمان سته‌میان له‌خویمان کرد، چونکه باوه‌ریان به‌خوا نه‌بووو، له‌ریگه‌یه‌کی بی‌نرخیشدا

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَنْ تُغْنِي عَنْهُمْ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا وَأُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿١١٦﴾
مَثَلُ مَا يُنْفِقُونَ فِي هَذِهِ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا كَمَثَلِ رِيحٍ فِيهَا صِرٌّ أَصَابَتْ حَرْثَ قَوْمٍ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ فَأَهْلَكَتْهُ وَمَا ظَلَمَهُمُ اللَّهُ وَلَكِنْ أَنْفُسُهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿١١٧﴾ يٰٓأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَتَّخِذُوا بِطَانَةً مِّنْ دُونِكُمْ لَا يَأْلُونَكُمْ خَبَالًا وَدُّوا مَا عَنِتُّمْ قَدْ بَدَتِ الْبَغْضَاءُ مِنْ أَفْوَاهِهِمْ وَمَا تَخْنِي صُدُورُهُمْ أَكْبَرُ قَدْ بَيَّنَّا لَكُمُ الْآيَاتِ إِن كُنتُمْ تَعْقِلُونَ ﴿١١٨﴾ هَٰئِئَنتُمْ أَوْلَاءُ مُّحِبُّونَهُمْ وَلَا يُحِبُّونَكُمْ وَتَوَمَّنُونَ بِأَلْكَتِبِ كُلِّهِ وَإِذَا الْقَوْمُ فَالَوْا ءَامَنُوا وَإِذَا خَلَوْا عَصَوْا عَٰلِيَكُمْ إِلَّا نَامِلًا مِّنَ الْعَمِيطِ قُلْ مُؤْمِنُوا بِعَٰلِيكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿١١٩﴾ إِن تَمَسَّسْكُمْ حَسَنَةٌ سَّوْهُمُ وَإِن تُصِيبْكُمْ سَيِّئَةٌ يَفْرَحُوا بِهَا وَإِن تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا لَا يَضُرُّكُمْ كَيْدُهُمْ شَيْئًا إِنَّ اللَّهَ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطٌ ﴿١٢٠﴾ وَإِذْ عَدُوٌّ مِّنْ أَهْلِكَ تُؤَيُّ الْمُؤْمِنِينَ مَقْلَعِدَ لِلْقِتَالِ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿١٢١﴾

مال و سامانه‌کیان به‌خت کرد.

بیجگه له موسلمانان، که‌س مه‌که‌نه هامر ازتان:

﴿ ۱۱۸: يٰٓأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَتَّخِذُوا بِطَانَةً مِّنْ دُونِكُمْ ﴾ نه‌ی نه‌وانه‌ی باوه‌رتان هیئاوه! به‌ده‌ر له‌خوتان، که‌سیک مه‌گرنه دۆست و مه‌یکه‌نه جیی رازونیازی خوتان و، نه‌پینییه‌کانی خوتانیان لا بدرکینن، پیغه‌مبه‌ر ده‌فرموی: ((خوا هه‌ر پیغه‌مبه‌ریکی ناردی، یان هه‌ر خه‌لیفه‌یه‌کی دانایی، دوو‌هاو‌رازی بو‌داناوه: هاو‌رازیکیان فرمانی چاکه‌ی پی‌ده‌کاو دنه‌ی ده‌دا له‌سه‌ری، نه‌ویکه‌شیان کاری خراپه‌ی خستوته به‌رده‌می و هانیداو له‌سه‌ری، ئیتر مه‌ر خوا مروف بیاریزی)) (فتح الباری). ﴿ لا یألونکم خبالا ﴾ له‌کار تیکیدان و زیان پیگه‌یاندنتان، دریغ‌ناکه‌ن و کول‌ناده‌ن ﴿ ودوا ما عنتم ﴾ پییان خۆشه‌و ئاواتیانه ئیوه هه‌ر له‌ده‌ردو ئازاردا بن ﴿ قد بدت البغضاء من أفواههم وما تخفي صدورهم أكبر ﴾ جگه له‌وه‌ش

که به‌ناشکرا دژایه‌تیتان ده‌کەن، هی‌مان ئەو رق و قینه‌یه‌ش له‌دلیاندا ده‌یشارنەوه‌ فرەترە گەورەترە له‌وه‌ی که به‌زاریاندا دی، دلیان پەرە له‌پیلان و فرۆفیل بەرامبەر تان ﴿قَدْ بَيْنَا لَكُمْ الْآيَاتِ﴾ ئی‌مه‌ نیشانه‌و به‌لگه‌ی زۆرمان بۆ رۆشن‌کرده‌وه‌، هه‌تا به‌و ئایه‌تانه‌ دۆست و دوژمن لَيْكُ بکه‌ن‌وه‌ ﴿إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ﴾ ئەر ئیوه‌ تۆ بفکرین و ده‌رکی راستیه‌کان بکه‌ن، ئەزانن کۆ بگره‌ دۆست‌و‌ها‌واراز، به‌لێ زۆر گرنگه‌ موس‌لمانان دۆست و نه‌یاری خۆیان بناسن، زۆریش پێویسته‌ کارو باری خۆیان نه‌خه‌نه‌ به‌ر ده‌س دوژمنانی دینی خوا، زۆریش مه‌به‌سته‌ نه‌کړینه‌ ها‌وارازو کارو باری نه‌یانی و ناشکرای موس‌لمانان بزائن ﴿۱۱۹﴾: ها‌ ئنتم اولاء تحبونهم ولا يحبونکم ﴿ناگادارین ئە‌ی کۆمه‌لێ با‌وه‌رداران! ئی‌وه‌ دو‌ور‌وو‌ه‌ کانتان خو‌ش ده‌وی، که‌چی ئە‌وان قه‌ت ئی‌وه‌یان خو‌ش ناوی ﴿وتؤمنون بالكتاب كله﴾ ئی‌وه‌ با‌وه‌رتان به‌ کتیبه‌که‌ی خۆتان و، به‌کتیبه‌که‌ی ئە‌وانیش هه‌یه‌، که‌چی ئە‌وان وانین!، له‌سو‌وره‌تی (شور: ۱۵) دا‌ها‌تووه‌: (وقل آم‌ن بما أنزل الله من کتاب)، وه‌ له‌سو‌وره‌تی (به‌ق‌ره‌: ۲۸۵) دا‌ ئە‌فرموی: (..کل آمن بالله وملائکته وکتابه ورسله..) واته‌: هه‌موو با‌وه‌ردارن به‌گشت کتیبه‌کانی خوا، نه‌ک ته‌نها به‌ق‌ورئان با‌وه‌ریان هه‌بێ ﴿وَإِذَا لَقِیْکُمْ قَالُوا آم‌نَا﴾ کاتیکیش پێتان بگه‌ن -به‌دو‌ور‌وو‌یی و نا‌پاک‌ی خۆیان- ده‌لێن: با‌وه‌رمان هیناوه‌. ﴿وَإِذَا خَلَا عَصَا عَلَیْکُمُ الْأَئِمَلُ مِنَ الْغَیْظِ﴾ که‌ ته‌نیا ده‌بن و لی‌تان دو‌ور ده‌که‌ونه‌وه‌، له‌ به‌ر رکی خۆیان سه‌ریه‌نجه‌یان ده‌گه‌زن، واته‌: زۆر رقیان لی‌تانه‌ ﴿قُلْ مَو‌تُوا بِغَیْظِکُمْ﴾ ئە‌ی پێغه‌مبه‌ر! ﴿بَلْیَ﴾: ده‌ک به‌و ده‌ردو رقه‌تانه‌وه‌ به‌مرن، چونکه‌ هه‌رنیعمه‌تی خۆی ته‌واو ده‌کات بۆ موس‌لمانان ﴿إِنَّ اللَّهَ عَلَیْمْ بَذَاتِ الصُّدُورِ﴾ به‌راستی خوا به‌و نه‌یینییه‌ی ناودلیان زۆر زانایه‌، ئە‌زانسێ چ پیلانی‌ک به‌رامبه‌ر به‌موس‌لمانان له‌ سینگیاندا‌یه‌ ﴿۱۲۰﴾: إِنْ تَمْسَکْ حَسَنَةً تَسْؤُهُمُ ﴿ئەرچاکه‌و، خیری‌کتان-وه‌کو ده‌ستکه‌وتی جه‌نگی، یان سه‌رکه‌وتن-تووش ببی، پێی نا‌ره‌حه‌ت ده‌بنو، خه‌فه‌ت و مه‌راقی زۆری پێ‌ده‌خۆن ﴿وَإِنْ تَصْبَکْ سَیِّئَةً یَفْرَحُوا بِهَا﴾ خۆ ئەر نا‌ره‌حه‌تی و ناخۆشیه‌کتان تووش ببی، ئە‌وان پێی که‌یف‌خۆش ده‌بن ﴿وَإِنْ تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا لَا یَضُرْکُمْ کَیْدُهُمْ شَیْئًا﴾ و ئە‌گه‌ر ئی‌وه‌ ئە‌ی موس‌لمانان! له‌ به‌رامبه‌ر هه‌ر نا‌ره‌حه‌تی‌ه‌ک بیته‌ ریتان به‌ئارام‌بن و، له‌شکاندن س‌نو‌وره‌کانی خوا خۆ‌ب‌پارێزن، ئە‌وا فرۆ‌فیل‌ه‌که‌یان ه‌یچ زیانی‌کتان پێ‌ناگه‌یه‌نیت ﴿إِنَّ اللَّهَ بِمَا یَعْمَلُونَ مُحِیْطٌ﴾ بێ‌گومان خوا ده‌وره‌ی هه‌موو پیلان و کرده‌وه‌کانی دا‌ونو ناگاداره‌ پێیان.

خه‌زای ئو‌خود:

ناگاداری: له‌ ئایه‌تی (۱۲۱) -وه‌ ته‌دا‌ه‌گاته‌ ئایه‌تی (۱۸۰) ی ئه‌م سو‌وره‌ته‌، واته‌: (۶۰) ئایه‌تی ته‌واو، سه‌باره‌ت به‌جه‌نگی (ئو‌خود) ها‌توون.. شی‌اوی ئاماژه‌ بۆ‌کردنه‌، جه‌نگی (ئو‌خود) له‌سالی س‌یی‌ه‌می کۆچیدا روویدا، جابه‌م شی‌وه‌یه‌ش روداوه‌که‌ ده‌س پێ‌ده‌کا‌و ده‌فرموی: ﴿۱۲۱﴾: وَإِذْ غَدَوْتَ مِنْ أَهْلِکَ نَکِیةً وَه‌یْبَیْنَهُ ئە‌ی پێغه‌مبه‌ر! که‌ له‌ به‌ره‌به‌یاندا مال و مندالی خۆت جێ‌ه‌یشت و چو‌یت‌ه‌ ده‌ری به‌ره‌و ئو‌خود، ئە‌و رۆژه‌ رۆژی به‌ره‌به‌یانی شه‌مه‌و، (۷) ی شه‌هلانی سالی س‌یی‌ه‌می کۆچی بوو، په‌یامبه‌ر ﴿له‌وده‌مه‌دا به‌خه‌و دیتبووی که‌: شیره‌که‌ی پارچه‌یه‌کی لی‌وته‌وه‌و، مانگایه‌کیشی بۆ سه‌ر‌پ‌را‌وه‌و، ده‌ستی‌شی به‌ زریه‌کی تۆکه‌م و مه‌حه‌که‌مه‌وه‌ گرت‌وه‌و.. دوا‌ی وای لی‌ک‌دا‌یه‌وه‌ که‌چه‌ند که‌سی‌ک له‌ خزم و ها‌وه‌لانی ده‌کوژینو، که‌سی‌کی نزیک‌ی خۆیشی له‌وجه‌نگه‌دا پێ‌وه‌ده‌بێو، قه‌لا مه‌حه‌که‌مه‌ک‌یش که‌ده‌ستی پێ‌وه‌گرت‌بوو شاری مه‌دینه‌یه‌. ئی‌مامی (موس‌لیم) ر‌ی‌وا‌یه‌تی‌کرد‌وه‌ ﴿تَبِیُّ الْمُؤْمِنِیْنَ مَقَاعِدَ لِلْقِتَالِ﴾ پێگه‌ی جه‌نگت بۆ‌پ‌روا‌داره‌کان دیاری ده‌کرد، پلانی جه‌نگ و جیگه‌ی سه‌ربازگه‌ت بۆ ریک‌ ده‌خستن، ده‌سته‌ ده‌سته‌ت ده‌کردن، جیگه‌ی تیره‌وشین و، جیگه‌ی ئە‌س‌پ‌س‌وارو هه‌روه‌ها.. ﴿وَاللَّهُ سَمِیْعٌ عَلِیْمٌ﴾ و خۆا زۆر ژنه‌وا‌یه‌ بۆ قسه‌کانتان که‌: مه‌شه‌ورته‌ پێ‌ده‌کردن و ئە‌وان چیان پێ‌ده‌گوتی، زۆر زانایه‌، ده‌زانی چی باشه‌ بۆ‌تان ﴿۱۲۲﴾: إِذْ هَمَّتْ طَائِفَتَانِ مِنْکُمْ أَنْ تَفْشَلَا﴾ که‌ له‌وکاته‌دا خه‌ریک بوو دو‌وده‌سته‌تان ئە‌ی موس‌لمانه‌کان! لا‌واز وس‌ست بن و وره‌ به‌رده‌ن و هه‌ل‌بێن، ئە‌وسا په‌یامبه‌ر ﴿به‌ (یه‌ک هه‌زار) که‌سه‌وه‌ له‌ مه‌دینه‌وه‌ به‌ره‌و ئو‌خود چوو، جا له‌ سه‌ربازگه‌ی بێ با‌وه‌ر‌ه‌کان‌وه‌و نزی‌ک‌بو‌ونه‌وه‌و بیستتان که‌ بێ با‌وه‌ر‌ه‌کان (س‌ی هه‌زار) که‌سن، ئیتر ئە‌ودوو هۆزی (به‌نی سه‌له‌مه‌و) (به‌نی حاریسه‌) خا‌بو‌ونه‌وه‌و، ویستیان به‌جیت بیلن و رابکه‌ن ﴿وَاللَّهُ وَلِیْهُمَا﴾ به‌لام خ‌وا‌ی سازکارو سه‌ر‌پ‌ه‌رشتیکار، به‌هانایانه‌وه‌ ها‌ت و سه‌ره‌نجام سه‌ری‌خستن به‌سه‌ر دوژمندا‌و نه‌یه‌یشت و ره‌یان برووخێ. بوخاری ده‌لی: جابری کوری عب‌دول‌لا -خ‌وا‌ لێی رازی بئی- ده‌لێت: ئه‌م ئایه‌تی: (اِذْ هَمَّتْ طَائِفَتَانِ مِنْکُمْ أَنْ تَفْشَلَا..) له‌باره‌ی ئی‌مه‌ (دوو تیره‌که‌ی: کورانی حاریسه‌و، کورانی سه‌له‌مه‌و) هه‌ت، وه‌ له‌به‌ر ئە‌وه‌ که‌ خوا پێمان فه‌رمو: (وَاللَّهُ وَلِیْهُمَا..) خوا دۆست و سه‌ر‌پ‌ه‌رشتیارانه‌، هه‌رگیز هه‌زم نه‌ده‌کرد، نه‌ها‌تبایه‌ته‌ خ‌وار‌وه‌! له‌به‌ر ئە‌وه‌ گ‌وا‌یا نه‌یانی ئی‌مه‌ ده‌خاته‌ روو!. ﴿وَعَلَى اللَّهِ فَلَیْتُ کُلِّ الْمُؤْمِنِیْنَ﴾ ده‌با با‌وه‌رداران ته‌نها به‌خ‌وا

پشت بیهستن، دواى رېځخستنى هو جه نځييه كان.

به درتان له بېرې، كه ميشوون و خواش سهرى خستن:

﴿ ۱۲۳ ﴾: ولقد نصركم الله بيدر وأنتم أذلة ﴿ بى سو له روژى (به دى) دا خوابه سهر دوژمندا سهرى خستن و، ناته و اوو كه م بى ده سلات و كزولا وازيشوون، به لام چونكه (سه بى) و (ته قوا) تان هه بوو، خوا سهرى خستن، ئيستايش ئهر هه روا بميننه وه، خوا ههر سهرتان ده خات ﴿ فاتقوا الله لعلكم تشكرون ﴾ ده سا ههر له خوا بترسن و خو بپاريزن، به لكو بتوانن شوكرى بكهن.

رووداوى به در، روژى هه ينى و، (۱۷) سى مانگى رهمه زانى سالى دووهمى كوچى بوو، ژماره ي موسلمانه كان لهو جه نځه دا (۳۱۳) كه س بووو، دوژمنيش - به هه موو پيداويستيبه كى جه نځى نه و روژوه - نزيكه ي هه زاركه س بوو، له گه ل نه وه شدا خوا ههر سهرى خستن، هه تا بزائن كه سهر خستن به ده ستى خوايه، بيبه ويټ نه گه رچى پيداويستيش تان ناته و او ويټ، سهرتان ده خات، له نايه تيكي تردا خوا ده فرموى: (ويوم حنين إذا عجبكم كثرتم فلم تغن عنكم شيئا...)

فرشته له ئوحدو هاتنه ياريان:

رافه كه رانى قورئان قسه يان جياوازه كه: به لئنه كه ي خوا به ناردنى فرشته بو هاوكارى موسلمانه كان، ئاخو روژى به در بوو، يان ئوحدو؟ (ئيبين جه رين) روژى به در په سهند ده كاو پې وايه ئهر له ئوحدو به شدارييان كردبا، موسلمانه كان نه ده شكان، له ولايشه وه هاوبه شى فرشته به سراوه به سه برو ئارامى نه وانه وه، خو ئه وان سه برو ئاراميان نه بوو، هه تا خوا فرشته بنيزى بو هاوكاريان

﴿ ۱۲۴ ﴾: إذ تقول للمؤمنين ألن يكفكم ألن يكفكم أن يمدكم ربكم بثلاثة آلاف من الملائكة منزلين ﴿ نه وده مه وه بېرېنه ئه ي پيغه مبه ر! ﴿ (روژى به در، يان ئوحدو) كه به باوه دره دكانت ده گوت: ئاخو نه وده تان به س نه بى كه: په روه درگارت له فرشته كانى خو (سى هه زان) بنيزته خواري بو هاوكاريان، واته: هيشتاي بهو حاله ته شه وه، له بهر كه ميتان وره تان نه ماوو. ته فسيرونوس و ميژوونوسه كان له وده هاوده ننگن كه خوا له وروژده فرشته ي ناردو جه نځيشيان كرد، (ئه سه) پكى زورپيش هاتوو كه فرشته به ميژه رى سپى و رهش و زرده وه چوونه ناو گوړه پاني جه نځه وه. (نه بوو داوودى مازنى) ده لئيت: له جه نځى (به دى) دا كه و ته دواى كاپرايه ك تا له ملي بدهم، چاپيش نه وه من بېگه م، ديتم سهرى په رى و هيچ كه سيكيش له پيشمه وه نه بوو. ﴿ ۱۲۵ ﴾: بلى إن

تصبروا وتتقوا ﴿ بلى ئه و نه ندازه به به سه، ئه رثيوه خوړاگرين و له سنووره كانى خوا پاريز بكهن ﴿ ويا توكم من فورهم هذا ﴿ وخو له م كاته دا په لامارتان بدهن ﴿ يمددكم ربكم بخمسة آلاف من الملائكة مسومين ﴿ په روه درگارتان به پينج هه زار فرشته ي نيشانه دار كوومه كتان ده كات. (ئيبين زوبه يين) ده لئيت: (مسومين)

إذ همّت طائفتان منكم أن تفشلا والله وليهما على الله فليتوكل المؤمنون ﴿ ولقد نصركم الله بيدر وأنتم أذلة فاتقوا الله لعلكم تشكرون ﴿ إذ تقول للمؤمنين ألن يكفكم أن يمدكم ربكم بثلاثة آلاف من الملائكة منزلين ﴿ بلى إن تصبروا وتتقوا ويا توكم من فورهم هذا يمددكم ربكم بخمسة آلاف من الملائكة مسومين ﴿ وما جعله الله إلا بشرى لكم ولتطمئن قلوبكم به وما النصر إلا من عند الله العزيز الحكيم ﴿ ليقطع طرفا من الذين كفروا ويكفهم فينقلبوا خائبين ﴿ ليس لك من الأمر شيء أو توب عليهم أو يعذبهم فإنهم ظالمون ﴿ والله ما فى السموات وما فى الأرض يغفر لمن يشاء ويعذب من يشاء والله غفور رحيم ﴿ يتأبها الذين آمنوا لا تأكلوا الربوا أضعافاً مضاعفة وأنقوا الله لعلكم تفلحون ﴿ وأنقوا النار التى أعدت للكافرين ﴿ وأطيعوا الله والرسول لعلكم ترحموا ﴿

به و اتاي به دروشم و به ناوونيشانى دياريكراوه وه دينه لاتان: ميژه ره وه عمامه يان زرده وه، لوفكه به نيوشانياندا به ربو ته وه. (ئيبين جه رين) ده لئيت: به لځه ي به شدارى نه كردنى فرشته له جه نځى ئوحدو، به هيژتره، تا له به لځه ي به شدارى كردونيان، چونكه موسلمانه كان ئارام وسه بريان نه بووو نافهرمانى پيغه مبه رمان كرد، له ولاشه وه دلنبايه ئه گهر به شداريان كردبا، باوه داران تووشى نه وه هه موو كي شه وگرفتانه نه ده بوون وسهره كه و تن، به لام فرشته له به دردا به شدارييان كرد. ﴿ ۱۲۶ ﴾: وما جعله الله إلا بشرى لكم ﴿ خواى كارجوان نه وه يشى ههر بوئه وه كرد: ببيتته مژديه ك بوئيوه ﴿ ولتطمئن قلوبكم به ﴿ وپييشى دلنياو به ئارام بن. واته: بوپه خوا فرمووى: (ألن يكفكم...) و فرشته ي ش هاتن تا بى به مژده بو تان و دلستان ته ستور بى و، ئيتير له زورى ژماره ي نه وان نه ترسن ﴿ وما النصر إلا من عند الله العزيز الحكيم ﴿ نه گينه خو سهركه و تن ته نها به ده ستى خواى بالا ده ست و كارجوانه، به هيژو

﴿ ۱۲۸ ﴾ : لیس لک من الأمر شیءٌ أو يتوب عليهم ﴿ توہیج کاریکت بہ کاری ٹہوانہ وہ نییہ ، چونکہ یا تہوبہ یان لیٰ و ہر دہ گری و موسلمان دہ بن ﴿ أو یعذبهم ﴾ وہ یان نازارو سزایان دہ دات ، ٹہ گہر بہر دہ وام بن لہ سہر بیٰ باوہری ﴿ فانہم ظالمون ﴾ چونکہ بہ راستی ٹہوانہ ستہ مکارنو ، شایانی سزان پیٹشہوا (موسلیم) دہ لیٰ : کاتیٰ لہ (ٹوحد) دا پہ یامبہر ﷺ ددانی پیروزی شکاو روخساری جوانی خویناوی بوو ، فہرمووی : ٹاخو گہل وھوژی ٹاوا دہم وچاوی پہ یامبہر کہہ یان خویناوی بکہن ، دہ بیٰ چوں بہختیارو سہرفرازین ، واتہ : خواہہ تۆلہ یان لیٰ بسینہ ؟ ٹیمامی (بوخاری) دہ لیٰ : یہ کہہ یہ کہہ ناوی دہ ہیٹان ، پیٹشہوا (ٹہ حمہد) دہ لیٰ : لہ ناویاندا ناوی ٹہم سیٰ کہہ سیٰ ہیٹا : (حاریس ، سوہیل ، سہفوان) دہرہ نجامیش تہوبہ یان کرد و گہرانہ وہ ﴿ ۱۲۹ ﴾ : واللہ مافی السموات وما فی الأرض ﴿ ہہرچی لہ ٹاسمانہ کان ولہ زہودایہ ، ہہر مولکی خواہہ و خوٰی بالادہ ستہ ﴿ فیغفر لمن یشاء و یعذب من یشاء ﴾ حہز بکا لہ ہہر کہہ سیٰ بپووری شیاویش بیٹ ، دہ بووری ، لہ ہہر کہہ سیش حہز بکاو شیاو بیٹ ، سزای ٹہ دا ﴿ واللہ غفور رحیم ﴾

هیندی له په سنی به هه شتیه کان:

ئینجا خوا هندی سیماتی به هه شتییه پاریزکاره کان باس
 نه کاوده فرموی: ﴿۱۳۴﴾: الذین ینفقون فی السراء و الضراء ﴿﴾
 پاریزکاره به هه شتییه کان نه وکه سانه که له خووشی و ناخووشیدا، له
 بوون و نه بووندا، نه وان دارایی نه به خشن ﴿والکاظمین الغیظ﴾
 و رک و غه زببی خوین - له کاتی تووره بوندا - ده خو نه وه کاری
 پی ناکه ﴿والعافین عن الناس﴾ و له هه له ی مهردم خووش ده بن
 و توله ناسین ﴿والله یحب المحسنین﴾ و خوایش خیرخوازانی
 خووش نه وی ﴿۱۳۵﴾: والذین إذا فعلوا فاحشة ﴿﴾ و هه رکه کاریکی
 دزیوو ناشیرین بکه، واته: گوناهیکی گه وره نه نجام بدن ﴿أو
 ظلموا أنفسهم﴾ یا ن سته م له خو بکه، واته: گوناهیکی بچووک
 بکه ﴿ذکروا الله فاستغفروا لذنوبهم﴾ به تالووکه و به په له،
 خوا یادده که نه وه، داوای لیووردنی گوناهاه کانیانی لی ده که ن
 ﴿ومن یغفر الذنوب إلا الله﴾ جاده بی - بیجگه له خوا - کی
 گوناهاه بیوشی؟ ﴿ولم یصروا علی ما فعلوا وهم یعلمون﴾ جا
 نه وانه له سه ر تاوان و گوناخی زانیویانه هه له یه، سوور و به رده وام
 نین، خووشیان نه زانن که سوور بوون له سه ر گوناخ کاریکی زور
 خراب و ناپه سه نده و، ده شانن هه رکه سیکی ته و به بکات، خوا
 لی و هه رده گریست. په یامبه ر ﴿نه فهرموی: ((ما أصرَّ من استغفر
 وإنَّ عادَ فی الیوم سبعین مرة)) نه بوو یه علی و نه بووداوود.
 ﴿۱۳۶﴾: أولئک جزاؤهم مغفرة من ربهم ﴿﴾ نه وانه پاداشتیان
 لای په روه رگاریان به خشین و لیووردنه ﴿وجنات تجری من تحتها
 الانهار ﴿﴾ و چه ند باخیکی به هه شته، که چه ندین جوگه و رووبار
 به به ریاند تیه په ری ﴿خالدین فیها﴾ و به هه تا هه تاییش تییدا
 نه میننه وه ﴿نعم أجر العاملين﴾ نه ها! چه ن چاکه پاداش و کریی
 ئاکار چاکان.

حیکمه تی رووداوه که ی نوحود:

﴿۱۳۷﴾: قد خلت من قبلکم سنن ﴿﴾ به راستی پیش نیویش روویدا
 چه ند ری و یاسایه ک، وه که نه وه له نیوهر روویدا - نه ی هاوه لان -
 له نوحوددا! به لام ده رنه نجام خوا سه ری خستن به سه رکاره کاندا،
 ده سا مژده بیئت نیویش سه رده که ون. ﴿فسیروا فی الأرض
 فانظروا کیف کان عاقبة المکذبین﴾ جا بچن به سه رزه ویدا و بنورن
 پاشه رژی به دروخه ره وان و بی باوه ران چون بوو؟ ﴿۱۳۸﴾: هذایان
 للناس ﴿﴾ نه م قورثانه و تارو روونکرده وه یه کی گه وره یه بؤگشت
 مهردم، هه مووشتی روونده کاته وه و، حالی گه لانی رابووردووش

به یانده کات، چاک وایه پیی ژیرببن ﴿وهدی وموعظة للمتقین﴾
 رینمای ی و ناموزگاریشه بو خو پاریزان، چونکه به په لی یه که م
 نه وان پیی به هه رمه مند ده بن و گوپیراه له ده بن.
 ئینجا خو له به رامبه ر رووداوه که ی (نوحود) وه دل نه واییان ده کاو
 ده فهرموی: ﴿۱۳۹﴾: ولا تنهوا ولا تحزنوا ﴿﴾ له جیهاد سست و کزو

﴿وَسَارِعُوا إِلَىٰ مَغْفِرَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ وَحَنَّةَ عَرْضِهَا
 السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ أُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِينَ﴾ ﴿۱۳۹﴾ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ
 فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ وَالْكُظُمِ الْغَيْظِ وَالْعَافِينَ
 عَنِ النَّاسِ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ﴿۱۴۰﴾ وَالَّذِينَ إِذَا
 فَعَلُوا فَحِشَةً أَوْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ ذَكَرُوا اللَّهَ فَاسْتَغْفَرُوا
 لِذُنُوبِهِمْ وَمِن يَغْفِر الذَّنْبَ إِلَّا اللَّهُ وَلَمْ يَصِرُوا عَلَىٰ
 مَا فَعَلُوا وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿۱۴۱﴾ أُولَٰئِكَ جَزَاؤُهُمْ مَّغْفِرَةٌ
 مِّن رَّبِّهِمْ وَجَنَّاتُ جَبْرِیٰلٍ مِّن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ
 فِيهَا وَنَعْمَ أَجْرُ الْعَامِلِينَ ﴿۱۴۲﴾ قَدْ خَلَتْ مِن قَبْلِكُمْ سُنَنٌ
 فَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكْذِبِينَ
 ﴿۱۴۳﴾ هَذَآ آيَاتُ لِلنَّاسِ وَهُدًى وَمَوْعِظَةٌ لِلْمُتَّقِينَ ﴿۱۴۴﴾
 وَلَا تَنْهَوْا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَنْتُمْ الْأَعْلَوْنَ إِن كُنْتُمْ مُّؤْمِنِينَ
 ﴿۱۴۵﴾ إِن يَمْسَسْكُمْ قَرْحٌ فَقَدْ مَسَّ الْقَوْمَ قَرْحٌ مِّثْلُهُ
 وَتِلْكَ الْأَيَّامُ نُدَاوُ لَهُآبِیْنَ النَّاسِ وَلِيَعْلَمَ اللَّهُ الَّذِينَ
 ءَامَنُوا وَيَتَّخِذَ مِنكُمْ شُهَدَاءَ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الْفَٰلِٰلِينَ ﴿۱۴۶﴾

بی هیز مه بن و، خه فته مه خون ﴿وأنتم الأعلون﴾ چونکه هه
 نیوه به رزو زال، ده رنه جامیش سه ر ده که ون ﴿إن كنتم مؤمنين﴾
 نه گه ر باوه رتان بی. به لی.. بی گومان بیروباوه ری موسلمانان
 به زرتره، په پیره وو پروگرامیان شیاو تره ﴿۱۴۰﴾: إن یمسسکم قرح
 فقد مس القوم قرح مثله ﴿خو نه گه ر نیوه برینداریتان تووشبوو له
 نوحود، بی گومان نه وخه لکه دوژمنه شتان (واته: هاو به شدانه رکه کان)
 وه که نیوه بریندار بوون و، تووشی هه مان زام هاتن له جه نگی
 به دردا، هه رله م سوورته تی (ثالی عیمران - ۱۴۳) دا ها تووه: (ولقد
 كنتم تمنون الموت من قبل أن تلقوه فقد رأيتموه وأنتم تنظرون)
 دیسانه وه له هه مان سوورته، ثایه تی (۱۴۰) دا نه فهرموی: (ويتخذ
 منكم شهداء)، وه ثایه تی (۱۵۲) ی نه م سوورته نه فهرموی:
 (حتى إذا فشلتم وتنازعتم فی الأمر وعصيت من بعد ما أراکم ما
 تحبون منكم من یرید الدنیا ومنكم من یرید الآخرة ثم صرفکم
 عنهم لیتلیکم) وه له ثایه تی (۱۵۳) یشدا نه فهرموی: (إذ تصعدون

ولا تلوون علی أحد والرسول يدعوكم فی اخراکم) مه به سستیش له زه خم ویرینی موسلمانان کان نه وه بیو که نه م چند نه یه ته وینه یان ده ستنیشانیان کرد؛ برینی هاو به شدانه ره کانیش (سووره تی نه نغال — ۱۲، ۱۳) ناما زه ی بؤ نه کاو ده فهرموی: ﴿إِذْ يُوْحٰی رِبْکَ اِلٰی الْمَلَائِکَةِ اِنِّیْ مَعْکُمْ فَثَبِّتُوْا الَّذِیْنَ اٰمَنُوْا سَالِّقِیْ فِیْ قُلُوْبِ الَّذِیْنَ کَفَرُوْا الرَّعْبَ فَاَضْرِبُوْا فَوْقَ الْاَعْنَاقِ وَاَضْرِبُوْا مِنْهُمْ کُلَّ بَنَانٍ * ذٰلِکَ بِاَنْهُمْ شَاقُوْا اللّٰهَ وَرَسُوْلَهٗ وَمَنْ یَّشَاقِقِ اللّٰهَ وَرَسُوْلَهٗ فَاِنَّ اللّٰهَ شَدِیْدُ الْعِقَابِ﴾ ده شگونجی که زام و نار هه تی هه ردوولا هه ره روژی (نوحود) دا بووبی. ﴿وَتِلْکَ الْاَیَّامُ نَادَوْهَا بَیْنَ النَّاسِ﴾ ئیمه هم روژگارهی سه رکه وتن و، تیکشکانه، له نیو مه ردما ده ستاو دهستی پی ده که یان، روژی بؤ ئیویه و، روژیکش بؤنه وان ﴿وَلِیَعْلَمَ اللّٰهُ الَّذِیْنَ اٰمَنُوْا﴾ بؤ نه وه له دونیادا خوا نه وه که سانه ده ربخاو به خه لکیان بناسی باوه رپان هیئاوه، هه موو که سیك بزانی نه وانه له کاتی ته نگانه دا چه نه به ئارامن. به ی... باوه رداران ناسران و له تاقیکردنه وه دا ده رچوون و، دریزه یان به کاری خو یانداو، هه رگیزیش بیریان له گه رانه وه خو دزینه وه نه کرد له نوحود، (عه بدولای کوری ثوبه ی کوری سه لوول) ی ناپاک و دورا نه بی، که به خوی و (۳۰۰) که سه وه پاشه کشه ی کرد بؤ مه دینه، هه نه وکارهی نه ویشبوو، (به نی حاریسه) و (به نی سه له مه) ی تووشی دوودلی کردو خه ریک بوو تیک بشکین و بگه رپنه وه، جاله م جه نگه دا موسلمانان کان (۷۰) شه هیدیان دا، چواریان بارکه ران بوون و، له نیوانیاندا (حه مزه) ی مامی په یامبه رو ﴿موسعه ب) به دی ده کران، نه وانی تر گشت له نه نساو بوون (خوا له هه موان رازی بی) بی گومان به و جهیهادو چوونه گوره پانه ی جهیهادوه پاک و ناپاک لیك جیاکریاوه، باوه ردارو بی باوه ر ده ده کهوت ﴿وَبِتَّخَذْ مِنْکُمْ شَهِدًا﴾ وه چند شه هیدیکشستان لیوه رگری، واته: له ری خوادا بکوژی و ریزتان لی بنی به شه هیدی و، بؤدوایش پتر دیفاع و به ره وانی له دینه که ی خوا بکه ن ﴿وَاللّٰهُ لَا یُحِبُّ الظَّالِمِیْنَ﴾ وخوا خه لکانی سته مکاری خوش ناوی ﴿۱۴۱﴾: وَلِیْمَحْصِ اللّٰهُ الَّذِیْنَ اٰمَنُوْا وَیْمَحَقِّ الْکَافِرِیْنَ ﴿وَتَاثَرُوْا مَوْسُلَمَانَهٗ رَاسْتَانَهٗ لَهٗ بَیْزَنگبدو، کافره کانیش له ناو ببافه وتین، واته: موسلمانان سه نگر، له موسلمانان خه وت و خه والو ده رکه ویت. جا له بهر نه مانه گشت، خواده ستورو برپاری جه نکیدا له گه ل موشریکان.

بی نه زمون چون ده چنه به هه شت؟

﴿۱۴۲﴾: أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ ﴿ثَاخُوْا نِیْوَه پیتان وایه، هه روا بی تاقیکردنه وه به کوشتارو جهیهاد، به ئاسانی بچنه به هه شته وه؟

﴿وَلَمَّا یَعْلَمُ اللّٰهُ الَّذِیْنَ جَاهَدُوْا مِنْکُمْ وَیَعْلَمُ الصَّابِرِیْنَ﴾ که هیشتا جهیهادکه ران وخو راکرانتان — له گوره پانی جه نگدا — لای خوا ده رنه که وتوون و تاقینه بوونه ته وه. واته: خوا حه زده کا ببینی نه وانه ی جهیهاد ده که ن و نه وانه ی ئارام ده گرن، وه له م نه یه ته شدا خوا موسلمانان کان هه لده نی له سه رجهیهاد و له سه رسه بر، چونکه به هه شت بی تاقیکردنه وه بؤ هیچ که سیك ده ست نادا، هه روه که له م چه نه نه یه ته یشتا روونکراوه ته وه ده فهرموی: ﴿أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ وَلَمَّا یَأْتِکُمْ مِثْلُ الَّذِیْنَ خَلَوْا مِنْ قَبْلِکُمْ مُسْتَهْمِ الْبِأْسَاءِ وَالضَّرَّاءِ وَزَلْزَلُوْا حَتّٰی یَقُوْلَ الرَّسُوْلُ وَالَّذِیْنَ اٰمَنُوْا مَعَهُ مَتٰی نَصَرَ اللّٰهُ اِلَّا اِنْ نَصَرَ اللّٰهُ قَرِیْبَ﴾ (به قهره: ۲۱۴)، و یان له سووره تی (ته وه: ۱۶) دا هاتوه: ﴿أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تَتْرَکُوْا وَلَمَّا یَعْلَمَ اللّٰهُ الَّذِیْنَ جَاهَدُوْا مِنْکُمْ وَلَمْ یَتَّخِذُوْا مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ وَلَا رَسُوْلَهٗ وَلَا الْمُؤْمِنِیْنَ وَلِیْجَۃَ وَاللّٰهُ خَیْرٌ بِمَا تَعْلَمُوْنَ﴾ یان ده فهرموی ﴿أَلَمْ﴾ * أَحَسِبَ النَّاسُ أَنْ یَتْرَکُوْا أَنْ یَقُوْلُوْا آمَنَّا وَهُمْ لَا یَفْتَنُوْنَ * وَلَقَدْ فْتَنَّا الَّذِیْنَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَلِیَعْلَمَنَّ اللّٰهُ الَّذِیْنَ صَدَقُوْا وَلِیَعْلَمَنَّ الْکَاذِبِیْنَ﴾ (عه نکبووت/ ۳، ۱). به لی. نه وانه ی وا کاتی خوی ناماده ی جهنگی (به ر) نه بوون، ئاواتیان ده خواست جهنگیکیان بؤ ساز بی، هه تا له پینا و دینی خوا بجهنگی و، به پله ی شه هیدی بگن، وه یان کافران بشکینن، که چی نه وه حه له جهنگه که فهرزکراو ده بوو بینه گورپانی جهیهادوه به ئارام بن، واده ر نه چوون! نه وجا خوا فهرموی: ﴿۱۴۳﴾: وَلَقَدْ کُنْتُمْ تَمْنُوْنَ الْمَوْتَ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَلْقَوْهُ ﴿سُوْیْدَ به خوا نیوه بهر له وه نه مرؤ له گه ل مه رگدا رووبه روو ببنه وه، ئاواتی مردنتان ده خواست! ﴿فَقَدْ رَأٰیْتُمُوْهُ وَأَنْتُمْ تَنْظُرُوْنَ﴾ سا و بینیتان و سه یرتان ده کرد، واته: هؤیه کانی مردنتان بینی و سه یرتان ده کرد براکانتان ده کوژی و نزیک بوو نیوه ش بکوژی، ده سا جهنگ بکه ن وتی بکوژن. پیغه مبه ر ده فهرموی: ﴿لَا تَتَمَنَّوْا لِقَاءَ الْعَدُوِّ، وَاسْأَلُوا الْعَافِیَةَ، فَاِذَا لَقِیْتُمُوْهُمْ فَاصْبِرُوْا، وَاعْلَمُوْا اَنَّ الْجَنَّةَ تَحْتَ ظِلَالِ الشَّیْطٰنِ﴾ واته: ئاواتی رووبه روو بوونه وه ی دوژمن مه خوازن، هه میشه له خوا بخوازن له به لاتان دوورگری، جائه ر روژیکش به دوژمن گه یشتن به ئارام بن، چاکیش بزائن به هه شت له ژیر سیبه ری شیره کاندایه.

دهنگوی مردنی پیغه مبه ر ﴿له نوحود:

(ئیبین قومه یه) ی موشریک له نوحودا به ردیکی بؤ په یامبه ر ﴿هه لداو ددانی پیروزی شکاندو، هاته پیشه وه بیشیکوژی، به لام (موسعه ب) په لاماری دایه و نه یه یشت، که چی له پال نه وده موسعه بی شه هیدکردو، جاریشیدا که: موحه مده م کوشت، چونکه سه روسیماو شیوه ی پیغه مبه رو موسعه ب زور له یه که نه چوو،

وايزانى پيغه مبهري كوشتووه، جا بهو دهنگوو پروياگه ندهيه هه ندى له هاوه لان خاوبونه وه ترسان وگوره پانيان به جى هيشت و، خوايش فهرمووى: ﴿ ۱۴۴: و ما محمد إلا رسول قد خلت من قبله الرسل ﴾ موحه مدهيش ته نها هه پيغه مبهريكه و چيتري نيبه، بهرله ويش گه لى پهيامبه رانى تر هاتوون و رويشتوون و مردوون و دينه كه شيان دواي خويان ههر ماوه ته وه، نه ميش ههر وه كه نه وان وايه ﴿ افان مات أو قتل انقلبتم على أعقابكم ﴾ باشه! نه نه وه فاتي كرد وهك (مووسا) و (عيسا) وهيان كوژراو شه هيدبوو وهك (زه كه ربا) و (يه حيا) ئيهو پاشگه ز دهنه وه وه له دين وه رده كه رين؟ به لى نه و روزه كه هاويه شدانه ره كان بلاويان كرده وه كه: پهيامبه رى ﴿ كوژراوه، ترس و بيميكى زور كه وته دلى هه ندى له موسلمانه كانه وه وه له نيو گوره پانه كه دا سست ولاواز بوون، نه وسا خوايش به و نايه ته گله يى لى كردن ﴾ و من ينقلب على عقبيه ﴿ خو هه كه سيكيش: پاشگه ز بيته وه وه له دين وه ركه رى ﴿ فلن يضر الله شيئا ﴾ باچاك بزانيست كه هه رگيز ناتواني زيانى به خوا بگه يه نيست، به لكوه هه له خوى زيان ددهات ﴿ وسيجزى الله الشاكرين ﴾ دلنياشين كه خوا پاداشتي شوكرانه بزيان نه داته وه وه سهريان ده خات.

تبيينى: پيغه مبه رمان موحه مده دى ﴿ رۆزى دووشه ممه هيجره تى كرد بۆمه دينه و كاتى چيشته نكاو گه يشته نه وى، ههر رۆزى دووشه ممه ش بوو، كوچى يه كجارى كردو، بۆ هه تاهه تاييش گه رايه وه لاي خواي ميهره بان و دلوفان، رۆزى سى شه ممه و، شه وى چوار شه ممه بوو به خاك نه سپاردرا. (نه نه س) نه لى: نه و رۆزه كه هيجره تى كردو گه ييه (مه دينه)، شارو ده ورووبه رى شار پرشنگدار بوو گه شايه وه، نه و رۆزه ش كوچى دوايى كرد، تاريخايى و خهم وخه فته به جارى دونيائى مه دينه ي داپوشى، ته نانه ت ليان تيگچوو بوو و خو مانمان نه ده ناسيه وه، هه ريويه (عومهرى كورى خه تاب) وتى: ﴿ إن الرسول لم يمُتْ، ولَنْ يَمُوتَ ﴾ بى گومانم كه پيغه مبه رى ﴿ نه مردووه و، ناشمى! هه تا (نه بووبه كى) هيورى كرده وه و چوويه سه ر ميمبه رو وتى: (من كان يعبد محمدا فإن محمدا قد مات، ومن كان يعبد الله فإن الله حي لا يموت)، واته: خه لكينه! هه كه سيك موحه ممه دى په رستيبى، نه و موحه ممه د مرد، هه كه سيش خواي په رستيبى، نه و خوا زيندووه و هه رگيز نامريت. پاشان نايه تى (وما محمد إلا رسول قد خلت من قبله الرسل...) بۆ خو پيندنه وه وه خه لكه كه هيور بوويه وه.

به بريارى خوا نه بى هيج كه سيك نامرى:

﴿ ۱۴۵: وما كان لنفس أن تموت إلا بإذن الله ﴾ هيج كه سيك چ

پهيامبه رو خه لكى تر به ويست و فهرمانى خوا نه بى نامرى، واته: مردن پيش وپاش نكاو، لاي خوا ماوه ي بۆديار يكراره و، نه به چوونه جيهاده وه - بهر له كات وساتى خوى - زووديت، وه نه به پالدا نه وه خو له جيهاد دزينه وه دوا ده كه وى ﴿ كتابا مؤجلا ﴾ مردنى هه كه سيك، كاتى نووسراوه و تۆمار كراوه، ئيتير خوشاردنه وه ي بۆ

وَلِمَجْصَ اللَّهِ الَّذِينَ آمَنُوا وَيَمَحُوكَ الْكَافِرِينَ ﴿ ۱۴۱ 〉
حَسِبْتُمْ أَنْ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ وَلَمَّا يَعْلَمِ اللَّهُ الَّذِينَ جَاهَدُوا مِنْكُمْ وَيَعْلَمَ الصَّابِرِينَ ﴿ ۱۴۲ 〉 وَلَقَدْ كُنْتُمْ تَمْنُونَ الْوَيْتَ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَلْقَوْهُ فَقَدْ رَأَيْتُمُوهُ وَأَنْتُمْ تَنْظُرُونَ ﴿ ۱۴۳ 〉 وَمَا مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ أَفَإِنْ مَاتَ أَوْ قُتِلَ انْقَلَبْتُمْ عَلَى أَعْقَابِكُمْ وَمَنْ يَنْقَلِبْ عَلَى عَقْبِهِ فَلَنْ يَضُرَّ اللَّهَ شَيْئًا وَسَيَجْزِي اللَّهُ الشَّاكِرِينَ ﴿ ۱۴۴ 〉 وَمَا كَانَ لِنَفْسٍ أَنْ تَمُوتَ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ كُنَّا مُؤَجِّلًا وَمَنْ يُرِدْ ثَوَابَ الدُّنْيَا نُؤْتِهِ مِنْهَا وَمَنْ يُرِدْ ثَوَابَ الْآخِرَةِ نُؤْتِهِ مِنْهَا وَسَيَجْزِي اللَّهُ الشَّاكِرِينَ ﴿ ۱۴۵ 〉 وَكَانَ مِنْ نَبِيِّ قَتَلَ مَعَهُ رِيتُونَ كَثِيرٌ فَمَا وَهَنُوا لِمَا أَصَابَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَمَا ضَعُفُوا وَمَا اسْتَكَانُوا وَاللَّهُ يُحِبُّ الصَّابِرِينَ ﴿ ۱۴۶ 〉 وَمَا كَانَ قَوْلُهُمْ إِلَّا أَنْ قَالُوا رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَإِسْرَافَنَا فِي أَمْرِنَا وَثَبِّتْ أَقْدَامَنَا وَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ﴿ ۱۴۷ 〉 فَالْتَمَسَهُ اللَّهُ ثَوَابَ الدُّنْيَا وَحَسُنَ ثَوَابُ الْآخِرَةِ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ﴿ ۱۴۸ 〉

چيه له گوره پاني جيهاد، خوا ده فهرموى: (وما يعمر من معمر ولا ينقص من عمره إلا فى كتاب...) ﴿ ومن يرد ثواب الدنيا نؤته منها ﴾ هه كه سيك له هه وله كانيدا ته نيا پاداشتي نه م دونيايه هه ز لى بكا، واته: ته نيا ده سته كه وتى جهنگى پيش چاو بگرى ئيمه ش به شى لى ده دين، واته: نه ويش به ده ستي خوايه بيدا، يا نهيدا ﴿ ومن يرد ثواب الآخرة نؤته منها ﴾ هه كه سيكيش خو شى و نيعمه تى دوارو زى گه ره ك بى، خوا هه رپنى ددها، واته: كه سى هه ريو دونيا بكوشيت، خوا مه يلى له چهند بيت ديداتى، به لام له قيامه تدا بنبه ش ده بى، هه كه سيش بۆ قيامه ت هه ولبدات، نه و قيامه ت مسوگه ره و، له دونياشدا - نه رمه يلى هه بى - به شى ددهات، كه و ابوو دونيا و قيامه ت هه رلاي خوايه ﴿ وسنجزى الشاكرين ﴾ بى گومان له دونيا وله قيامه تدا پاداشتي سوپاسگوزاران ده دينه وه، نه وانه ي كه خويان راگرت له گوره پاني جهنگدا له هه ر دوولا سه ربه رزن.

بۆدلدانهوهی ئیمانداره کانی ئوحد:

﴿ ۱۴۶: و کأین من نبی قاتل معه ربیون کثیر ﴾ په یامبه رانیکی زۆر له ربی خوادا جهنگان و، له گهڵ ئەوانیشدا کۆمه لێکی زۆری زانی خواپهرست و صالح، شان به شانیان له بهر بهر زکردنهوهی وشه ی خوا، جهنگان و تووشی ئیش و ئازاریکی زۆر بوون و هه ندیکیشیان کۆژران (وهکو ئیوه) ﴿ فما وهنوا لما أصابهم فی سبیل الله ﴾ که چی ئەوانه شیان، واما مان و نه کۆژران، له بهر ئه و نار هه تییه له ربی خوادا دوو چاریان بوو، هه یج وهخت لاوازو خاوو بێ هیژ نه بوون ﴿ وما ضعفوا ﴾ و بێ تین و سستیش نه بوون له جیهاد ﴿ و ما استکانوا ﴾ و سه ریشیان بۆ دوژمن دانه خست و، پشتیان له جیهاد هه لئه کرد ده سا ئیوه یش ئه ی یارانی ئوحد! هه رگیز ماندوو نه بن و نه پسین و به ئارام بن ﴿ والله یحب الصابرين ﴾ خواش خه لکانی خۆگرو به ئارامی خۆش ده وێ، ئەوانه ی که هیژی ده روونیان ناپسیت و، ته سلیم به دوژمن نابن و خۆ به ده سته وه نادن ﴿ ۱۴۷: و ما کان قولهم إلا أن قالوا ربنا اغفر لنا ذنوبنا ﴾ پاش ئه و هه موو به لا و نه هه مه تانه شیان هه ر ده یانگوت: په ره و دگاره که مان! له گونا حمان خۆش بیه ﴿ و إسرأنا فی أمرنا ﴾ و له در یغی و زیاده رویمان بپۆشه ﴿ و ثبت أقدامنا ﴾ و پته و تر پیمان داچه قینه له گۆره پانی جهنگدا، تا هه رگیز نه پسین و هه لئه یه یین ﴿ وانصرنا علی القوم الکافرين ﴾ سه رمان بخه به سه ر هۆزی کافر اندا. به ئی.. پاش ئه و جیهاده در یژوو بێ و چانه داوای ده و له مه ندیی و پاداشتی دنیا ناکه ن و، له گهڵ خوای خۆی اندا زۆر به و یالا و و به ئه ده به وه دینه ئاخافتن، بۆیه داوای هه یج شتیکی دنیا یان لئه کرد بۆ خۆیان، جا له به رامبه ر ئه وه شه وه خوا هه موو شتیکی پێ دان، له هه مان کاتدا ئه م ئایه تی (وکأین من نبی) سه ر زه نشتیسه بۆ هه لئا تووه کانی رۆژی ئوحد، واته: هه ق نه بوو ئیوه ش هه لێن و پێغه مبه ر ﷺ له گۆره پاندا به جی بێلن ﴿ ۱۴۸: فأتاهم الله ثواب الدنيا وحسن ثواب الآخرة ﴾ ئینجا له بهر ئه وه خواش پاداشتی دنیا و ئاخره تی پێ دان له دنیا سه ری خستن و چاکه و پاداشی دوا رۆژی شتی پێ دان، واته: له بووردن و به هه شتی خۆی دانی ﴿ والله یحب المحسنين ﴾ به ر ده وام خوا ئا کار چا کانی خۆش ئه وێ به راستی ئەوان جیهادی چاکیان کرد بۆ خوا.

شوینی فات و فیتی خوانه ناسان مه که ون:

هه رکه دوو رازه کان له ئوحد گه رانه وه خیرا کردیانه فات و فیت له موسلمان هکان و گوتیان: ئه گه ر راست بووبا موحه ممه د ﷺ

په یامبه ره، ئیوه ئه وه تان دوو چار نه ده بوو! ئه و جا خوای گه وه بۆ ئه وه به رواداره کان هۆشیار بکاته وه و، هه یج کات گوێرا به ل و به ر فه رمانی دوژمن نه بن، فه رمووی: ﴿ ۱۴۹: یا ایها الذین آمنوا إن طیعوا الذین کفروا ﴾ ئه ی ئەوانه ی باوه ر تان هی ناوه! ئه گه ر ئیوه گوێرا به لی کافرو بێ باوه ران بکه ن ﴿ یردوکم علی أعقابکم ﴾ ئه و له دین پاشگه زتان ده که نه وه، چونکه ئه و تیکشکانه ده که نه داوو ئیوه ی پا تووشی دوو دی ده که ن ﴿ فتقلبوا خاسرین ﴾ ئه و حه له به زیانه مند ی ده گه رینه وه ﴿ ۱۵۰: بل الله مولاکم ﴾ گوێ بۆ ئه وانه مه گرن، دۆست و یار مه تیده ر و سه ره وری ئیوه، ته نیاو ته نیا خوای گه وه یه، هه ر ئه و یار مه تی ئیوه ده دا، جا که و ابوو هه ر گوێرا به لی ئه و بن و، مه که و نه شوین په روو یا گه ند ی ئەوانه ﴿ وهو خیر الناصرین ﴾ هه ر ئه و (خوا) یشه له هه موو که س چا کتر یار مه تیده رو کۆمه ککاره ﴿ ۱۵۱: سنلقى فی قلوب الذین کفروا الرعب ﴾ بێ گومان ترس و له رز ده خه ی نه دلی بێ باوه رانه وه و ئه و سا ده شکین، به ئی ئه مه یاسای خوا یه که هه ر کات کافران ده گه نه موسلمان ی راسته قینه، ترسی به رواداره کان ده چیته دلایانه وه و، له گۆره پاندا هه لدین و راده که ن، هه ر ئه مه یه که پێغه مبه ر یش ده فه رمووی: ((أَعْطِیْتُ خُمْسًا لَمْ یُعْطَ أَحَدٌ مِنَ الْأَنْبِیَاءِ قَبْلِی: نُصِرْتُ بِالرُّعْبِ مَسِيرَةَ شَهْرٍ..)) (فتح الباری). ﴿ بما أشرکوا بالله ما لم ينزل به سلطانا ﴾ له بهر ئه وه که بێ به لگه ی خوایی، هاو به شیان بۆ خوا دانا! دیاره ئه و کاره کاریکی زۆر نار هوا و نا هه قه و، له به ر ده م هه قدا قه ت ئۆقره ناگر ی ﴿ و ما واهم النار ﴾ و جیگا و ئارام گیان ناو ئاگری دۆزه خه ﴿ و یس مثنوی الظالمین ﴾ و جی و ربی سته مکارانیش خراپترین جیگا ده بی له دۆزه خدا.

که رووتان له ئالانه که نا، کیشه په یدا بوو و سکان:

﴿ ۱۵۲: ولقد صدقکم الله وعده ﴾ بێ گومان، خوا به لێنی به ئیوه داو جی به جیشی کرد، ئه وه بوو تا قی به یانی به که ی، ئیوه زۆر به دلسۆزان هه تته گۆره پانه وه جهنگ تان ده کرد، خواش یار مه تیدان و له وه سه ر ته یه وه سه ری خستن، وه کو ده فه رمووی: ﴿ إذ تحسونهم بإذنه ﴾ ئه و حه له که به فه رمانی خوا دوژمنتان ده کوشت و قه لا چۆتان ده کردن، هه تا ئه وه ند ه به جوان ده جهنگان په یامبه ر یش ﷺ فه رمووی: ((لکم النصر ما صبرتم)) واته: هه تا به ئارام بن، سه رکه و توه ده بن، و ابوو هه رله سه رکه و تندا بوون ﴿ حتی إذا فشلتم و تنازعتم فی الأمر ﴾ هه تا ئه و کاته ی ترسان و سست و لاواز بوون و، بوو به کیشه تان له سه ره ندی ده سه کوه ت ﴿ و عصیتم من بعد ما أراکم ماتحبون ﴾ ئیتر پاش دیتنی

سهرکه وتن وتالانه که، که به ته مای بوون، لاتانداو سهر پیچی فرمانه کانی په پیامبر تان کردو، بۆسو که مینی سهر شاخه که تان چول کردو، سهر نه نجام هه موو تیک شکان ﴿منکم من یرید الدینا﴾ بووتان مالی دونیای دهویست، غه نیمه ت و دهستکه وتی مه به ست بوو، به تاییه تی که له سهره تاوه کافره کان شکان و چاوتان بریبه که له وپه له که یان ﴿ومنکم من یرید الآخرة﴾ هه یشتان بوو پاداش وخوشی دواړوژی دهویست، گوپی به دهستکه وته که نه ده داو کیوه که ی جی نه هیشت ﴿ثم صرفکم عنهم لیبتلیکم﴾ له پاشان خوا دهستی نیوهی لهو جه نکه کوئا کردو یارمه تی خوی لی گرتنه وهو تی شکان و، بی باوه رانیس زالبوون، خوا نه وهی کرد هه تا تاقیتان بکاته وهو دهر که وی چن به نارامن له کاتی تی شکان، به لی.. نه وانه له گهل نه وه یشدا ئالای خویان به رز کرد بوو یه وهو، موسلمانیش بوون، بی تاقیر کرده وه خوی گه وره سهری نه خستن، ده بی خوشه ویستی دنیا لایان نه مینی و هه وله کانیان هر له بهر دینی خوا بی و، خویان له هه موو شتی دامال نه گینا سهرناکه ون ﴿ولقد عفا عنکم﴾ له گهل نه وه یشدا خوی دلوفان نیوهی لهو هه له به خشی ولتتان خوشبوو، چونکه نه وان زور نیوه کم و، به دهس نه نقه سیش نه بوو ﴿والله ذو فضل علی المؤمنین﴾ خوا خاوه نی فه زل وریزه بؤ باوه دراران، بویه لییان خوشبوو، به لی پرواداران تا به چاکی رووبکه نه خواو به رنامه که ی خوا، نه واخوایش باشتر یارمه تیان ده دات، هه رچه نده هه ندی جار تووشی هه له یس بین، موسلمانانی نه وده مه ته نیا هه له یه که بوو کردیان، ئاوا یارمه تییان لی گیرایه وهو شکستیان هیئا، جاده بی موسلمانانی نه مرو شیایو چی بن؟ بی شک هر هم هوییه، نیستا بوونه ته ژیرده سته ی جیهانیان، هیچ کیان و بوونیکیان نییه.

شیوازی هه ندی له تیشکانه که ی ئوحد:

﴿۱۵۳: اذ تصدون ولا تلون علی أحد﴾ نه وچه له که هه لاتن و بلاوه تان کردو، وه به کیوه که دا سهرده که وتن و له ترس دوژمندا لاتان به لای هیچ که سیکدا نه ده کرده وه ﴿والرسول یدعوکم فی أخراکم﴾ په پیامبریش ﷺ له پشت سهر تانه وه هه ربانگی ده کردن و، نه ی فرموو: ((إِلَىٰ عِبَادِ اللَّهِ، إِلَىٰ عِبَادِ اللَّهِ، أَنَا رَسُولُ اللَّهِ مَنْ يَكِرْ فَلَهُ الْجَنَّةُ))، واته: نه وچه له که شکان وپه رت بوون، دهسته یه که به رهو مه دینه گه رانه وهو، دهسته یه کیش چوونه سهر تاشه به رده کانی (ئوحد) پیغه مبه ریش ﷺ هه نه یفه رموو: بگه رینه وهو وهرنه لای من، بگه رینه وهو وهرنه لای من، نه ی به نده کانی خوا! هه رکه سیلک بگه رینه وهو به هه شتی بویه یه، که چی نیوه هه ر ملتان ناو ئاورتان

نه دایه وه! ﴿فَأَنَابَکُمْ غمًا بغم﴾ ئینجا له بهر نه وه که نیوه خه مخه فته تان خسته دل پیغه مبه ره وه، خوایش هر به خه مخه فته جه زای دانه وه، له بهر مبه ر نه وکاره تانه وه دوومه راقی گه وره ی پی چه شتن: یه که م: خه می تیکشکان. دووم: خه می نه وه که وتیان: په پیامبر ﷺ کوژرا! ﴿لکیلا تحزنوا علی ما فاتکم ولا

يَتَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِن تُطِيعُوا الَّذِينَ كَفَرُوا يَرُدُّوْكُمْ عَلَىٰ أَعْقَبِكُمْ فَتَنْقَلِبُوا خَاسِرِينَ ﴿١٥١﴾ بَلِ اللَّهُ مَوْلَاكُمْ وَهُوَ خَيْرُ النَّاصِرِينَ ﴿١٥٢﴾ سَأُنْفِي فِي قُلُوبِ الَّذِينَ كَفَرُوا الرُّعْبَ بِمَا أَشْرَكُوا بِإِلَهِ اللَّهِ مَا لَهُمْ يُنْزَلُ بِهِ سُلْطَانًا وَمَا لَهُمْ أَلْكَارٌ وَبِئْسَ مَثْوَىٰ الظَّالِمِينَ ﴿١٥٣﴾ وَلَقَدْ صَدَقَكُمُ اللَّهُ وَعْدَهُ إِذْ تَحُسُّونَهُم بِإِذْنِهِ حَتَّىٰ إِذَا فَشِلْتُمْ وَتَنَزَّعْتُمْ فِي الْأَسْرِ وَعَصَيْتُمْ مِمَّا أَوْثَرْتُمْ مَا تَحِبُّونَ مِنْكُمْ مَنْ يُرِيدُ الدُّنْيَا وَمِنْكُمْ مَنْ يُرِيدُ الْآخِرَةَ ثُمَّ صَرَفَكُمْ عَنْهُمْ لِيَبْتَلِيَكُمْ وَلَقَدْ عَفَا عَنْكُمْ وَاللَّهُ ذُو فَضْلٍ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٥٤﴾ إِذْ تَصْعَدُونَ وَلَا تَلُونَ عَلَى أَحَدٍ وَالرُّسُلُ يَدْعُوْكُمْ فِي أَخْرَابِكُمْ فَانْتَبِهْتُمْ عَمَّا بَعَثَ لَكُمْ لِكَيْلًا تَحْزَنُوا عَلَىٰ مَا فَاتَكُمْ وَلَا مَا أَصَابَكُمْ وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿١٥٥﴾

ما أصابکم ﴿تا بؤ نه وه دهستکه وته ی له دهستتان چوو و، بؤ نه وکوشتن و برینانه شتان دوو چارتان بوون له وی دلگران نه بن ﴿والله خبير بما تعملون﴾ بی گومان بن که خوا به وکارانه دهیکه ن، زاناو به ئاگایه و پاداشیشتان نه داته وه.

له رینه ماییه کانی نایه تی (۱۵۲-۱۵۳):

- (۱) فرمان شکاندن فیرمانده به تاییه تی له کاتی جه نگدا ده بیته هو ی تیکشکان.
- (۲) نافرمانی له خواو له پیغه مبه ر ﷺ وئیختلاف و کیسه له نیو ئومه تدا، ئاسه واریکی ره شی ده بی، لای که می تیکشکانی دونیا یه و، له دهستدانی ده ولت و حکومه ته.
- (۳) هه ر موسیبه تی تووشی مروث ببی لای خوا له وه گه وره تریش هه یه، تیشکانی (ئوحد) نه گه رچی به ره واله ت توله و سزابوو، به لام له واقعدا نیعمه ت و

التقل إلى مضاجعهم ﴿ ١٥٤ ﴾ ئى پىغەمبەر! ﷺ پىيان بلى: ئەگەر ئۆيە لەمالى خۇشتان بووبان و نەھاتنايە گۆرپانى جەنگەو، ھىمان ئەوانەى وا کوشتنيان لەسەر نووسراو، دەھاتنە جىي تەخت بوونى لاشەيان و لەوى مەرگىشيان تووش دەبوو، واتە: لەقەدەرى خۆى گەورە دەرچوونيان نەدەبوو ﴿ وليبلى الله ما فى صدوركم ﴾ بۇيە خوا ئەو شتائەشتان بەسەردىنى، دەيەوى دلۆ دەروونتان تاقى بکاتەو، گومانىش نىيە کەبەلاو نارەحەتى باشتىن ھۆکارە بۆدەرکەوتنى دلسۆزىو، ئاشکرا بوونى لارىي و لاسارىي مروف ﴿ وليمحص ما فى قلوبكم ﴾ دەيشىيەوى ھەرچى لەدلتانايە لەبىزنگى بداو دەرى بخا ﴿ والله عليم بذات الصدور ﴾ خواش لەرازو نيازى دلەکان زاناوئاگادارە.

ئەوانەتان لە ئوخود ھەئەتەن:

﴿ ١٥٥ ﴾ : إن الذين تولوا منكم يوم التقي الجمعان ﴿ بى گومان ئەوانەتان کە لەرؤزى بەرەنگار بوونەو ھەر دوو دەستەى مۇسلمان و بى باوەردا لەخەزای (ئوخود) دا پشتيان ھەلکەرد ولەگۆرپان ھەلاتن ﴿ إنما استزلهم الشيطان ببعض ما كسبوا ﴾ ھەرلەبەرکارى بوو پىشتەر کردبويان، شەيتان ھەلى خلیسکاندن و تووشى ئەو ھەلەيەى کردن، پەيامبەر ﷺ بەجەنگاوەرە کانى فەرموو: لەسەر شاخەکە قەت نەجوئین، کەچى شەيتان فریوى دان و سەر شاخەکیان بەجى ھىشت و ئەوکارە روویدا! ﴿ ولقد عفا الله عنهم ﴾ وە بى گومان خوا لەسزای دوارؤز بەخشىنى ﴿ إن الله غفور حلیم ﴾ بى گومان ھەرخوایە زۆر لىبووردەو، زۆرىش لەسەرخۆو ھىمنە، پەلە ناکاو لەمروقان دەبووئیت.

ئۆيە وەك خوانەناسان مەئین:

﴿ ١٥٦ ﴾ : يا أيها الذين آمنوا لا تكونوا كالذين كفروا ﴿ ئى ئەوانەى باوەرتان ھىئاو! ئۆيە وەكو ئەو کافرانە مەبن ﴿ وقالوا لإخوانهم إذا ضربوا فى الأرض أو كانوا غزى ﴾ کە بەبرا کافرەکانیان دەوت: کاتى چووبانە سەفەرى بازرگانى، وە یان جەنگى دوزمن و مردبان ﴿ لو كانوا عندنا ما ماتوا وما قتلوا ﴾ ئەگەر لاى ئىمە مابان و نەچوونايە سەفەر یان جەنگ نەدەمردن و، نەدەکوژان. مۇسلمان دەبى ملکەچى پلان و نەخشەى خوا بىت، چ بۆ تەمەن و، چ بۆ رزق و رۆزى و، چ بۆبەختیارى و، چ بۆبەدەختى، چونکە ئەمانە گشت ھەر ئەورؤزە تۆمار کراون ئەوان لەپزدانى دایکىياندا بوون، ئیتەر نە بەسەفەرو، نە بەغەزاو جىھاد ناگۆرین و پاش وپیش ناکەن ﴿ ليجعل الله

تاقىکردنەو ھەبوو، چونکە مۇسلمانەکان و شىار بوونەو ھە سەرکەوتن و تیشکان ھەردوو بەسراون بەکۆمەلى ھۆکارەو لەسەروویانەو ھەرفەرمانى و تاعەتى فەرماندە، دەبى ئەو ھۆکارانە پشتگوى نەخرین، تەنھا جارى نافەرمانى کردنى پىغەمبەر ﷺ دەبیتە مایەى چەندین شەھیدو بریندارو تیشکشان، خۆ حالەتى ئىستای مۇسلمانانىش باشتىن بەلگەى ئەو راستىيە، چونکە ئەو ھاوھەلان یەکجار سەرىچىيان کردبیت، خۆئىستا سەدان و ھەزاران سەرىچى و لاسارى ھەيە!

پاش ئەو خەمە، خوا بۆ ئۆقرەى دل خەواندنى:

﴿ ١٥٤ ﴾ : ثم أنزل عليكم من بعد الغم أمانة ناعسا ﴿ جاخۆى مېھربان پاش ئەوخەم و خەفەتە قورسە، ھىمنىي و ئاسوودەيىيەكى باشى بۆناردن، سوووکە خەويكى لىخستن، ھەتا بەھەوینەو ھەزەشتان دەمەزەرد بىتەو ھەو ئەو نارەحەتتەتان لە بىر بچیتەو ﴿ يغشى طائفة منكم ﴾ خەو ھەنووچکە، ھەندىکتانى گرتەو ھەلەوخەم و خەفەتە ھەوانەو. پىشەوا (بوخارى) دەلى (ئەبوو تەلحە) وتى: من يەكلىك بووم لەوانە خەو ھەنووچکە بىر مەيەو، چەند جارلىك شمشىرەكەم لە دەست بەر بوویەو ھەلگرتەو. دياريشە کە خەو لەکاتى وادا بەلگەى پشتگىرى خوایە. ﴿ وطائفة قد أهتمهم أنفسهم ﴾ دەستەيەكىش (لە دوورازەکان) ھەرخۆيانيان لا مەبەست بوو، لەبەرئەو، لەخەو ھەنووچکە کە مایەى ئیسراحتە و ھەوانەو ھەلەلان بوو بىبەش بوون ﴿ يظنون بالله غير الحق ظن الجاهلية ﴾ گومانى ناھەقيان بەخودا دەبرد وەكو گومانى سەردەمى جاھىلييەت ﴿ يقولون هل لنا من الأمر من شئ ﴾ و ئەيانوت: ئايا ئىمە لەم کارە ھىچمان ھەيە؟ واتە: ئىمە بەزۆر ھىنراوين، چونکە ئەگەر بەراى ئىمە بوايە ئەو ئىمە لەمەدينە دەماينەو، دەرەدەچووين و ئەم حالەشمان تووش نەئەبوو ﴿ قل إن الأمر كله لله ﴾ پىيان بلى ئى پىغەمبەر! ﷺ کەبى شەگشت کارى ھەربەدەستى خوایە، سەرکەوتن و سەرنەکەوتن، ھىچ کەسلىك بۆى نىيە لەخۆيەو ھەرفەرمان بەدات، دەسا تۆش تەنھا فەرمانى سەرشانى خۆت جىبەجى بەکو گۆييان بۆمەگرە ﴿ يخفون فى أنفسهم مالا يبدون لك ﴾ گەلى کارى نەيىنى لەدلۆ دەروونياندا دەشارنەو ھەلەلەى تۆ دەرى ناخەن ﴿ يقولون لو كان لنا من الأمر شئ ما قتلنا ههنا ﴾ بۆ نمونە دەلین: ئەگەر ئىمە شتىکان بەدەست بوايە، ھەرگىز نەدەھاتىن بۆ دەروەى مەدينە و لىرەيش بەکوشت نەدەچووين ﴿ قل لو كنتم فى بيوتكم لبرز الذين كتب عليهم

حولک ﴿ خوئنگەر که سیکی توورده قسه رهق و دلرهق بای، دهوروو بهریان چۆل ده کردی و، لیت دورده که وتنه وه ﴿ فاعف عنهم واستغفر لهم وشاورهم فی الأمر ﴾ دسا تو تازارو هه له کانیان بیه خشه و، له خوایش داوای لی خوشبوونیان بۆ بکه، تاله هه له و تاوانه کانیان ببوری، وه له ته وای کاره ستراتیژییه کانیشدا پرس و

ثُمَّ أَنْزَلَ عَلَيْكُمْ مِنْ بَعْدِ الْآمَةِ أَمَةً مُسْلِمَةً مُنَافِقٌ يُطَاقُ بِاللَّهِ عَصَا الْإِنَّمَانِ إِنَّ الْمُنَافِقِينَ كَذِبُونَ ﴿١٥٧﴾ وَلَنْ تَجْعَلَ مِنَ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَكَ مِنَ الْقَوْمِ الَّذِينَ كَانُوا مُشْرِكِينَ ﴿١٥٨﴾ وَلَئِنْ لَمْ يَنْتَهِ الْمُنَافِقُونَ عَنْ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ فَلَا يَرْجُوا فَضْلَ اللَّهِ أَبَدًا ﴿١٥٩﴾ وَلَئِنْ لَمْ يَنْتَهِ الْمُنَافِقُونَ عَنْ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ فَلَا يَرْجُوا فَضْلَ اللَّهِ أَبَدًا ﴿١٦٠﴾ وَلَئِنْ لَمْ يَنْتَهِ الْمُنَافِقُونَ عَنْ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ فَلَا يَرْجُوا فَضْلَ اللَّهِ أَبَدًا ﴿١٦١﴾ وَلَئِنْ لَمْ يَنْتَهِ الْمُنَافِقُونَ عَنْ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ فَلَا يَرْجُوا فَضْلَ اللَّهِ أَبَدًا ﴿١٦٢﴾ وَلَئِنْ لَمْ يَنْتَهِ الْمُنَافِقُونَ عَنْ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ فَلَا يَرْجُوا فَضْلَ اللَّهِ أَبَدًا ﴿١٦٣﴾ وَلَئِنْ لَمْ يَنْتَهِ الْمُنَافِقُونَ عَنْ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ فَلَا يَرْجُوا فَضْلَ اللَّهِ أَبَدًا ﴿١٦٤﴾ وَلَئِنْ لَمْ يَنْتَهِ الْمُنَافِقُونَ عَنْ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ فَلَا يَرْجُوا فَضْلَ اللَّهِ أَبَدًا ﴿١٦٥﴾ وَلَئِنْ لَمْ يَنْتَهِ الْمُنَافِقُونَ عَنْ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ فَلَا يَرْجُوا فَضْلَ اللَّهِ أَبَدًا ﴿١٦٦﴾ وَلَئِنْ لَمْ يَنْتَهِ الْمُنَافِقُونَ عَنْ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ فَلَا يَرْجُوا فَضْلَ اللَّهِ أَبَدًا ﴿١٦٧﴾ وَلَئِنْ لَمْ يَنْتَهِ الْمُنَافِقُونَ عَنْ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ فَلَا يَرْجُوا فَضْلَ اللَّهِ أَبَدًا ﴿١٦٨﴾ وَلَئِنْ لَمْ يَنْتَهِ الْمُنَافِقُونَ عَنْ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ فَلَا يَرْجُوا فَضْلَ اللَّهِ أَبَدًا ﴿١٦٩﴾ وَلَئِنْ لَمْ يَنْتَهِ الْمُنَافِقُونَ عَنْ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ فَلَا يَرْجُوا فَضْلَ اللَّهِ أَبَدًا ﴿١٧٠﴾

راو مهشورت و راویژان پی بکه.

شورواو راویژ بنه مایه کی گرنکه له نیسلامه:

ئیمامی (بوخاری) له (کتاب التفسیر) ی (فتح الباری: ۸/ ۵۸۵) ده لیت: له (تهورات) دا هاتوو: (انه ﴿ لیس بَقِطٌ، و لا غِلَظٌ، و لا سَخَابٌ فی الأسواق، و لا یُجْزءُ السیئة، و لكن یَغْفُو و یَصْفَحْ. و اته: پیغه مبهر ﴿ هه رگیز قسه رهق و، دلرهق نه بووه، کاری خرابیشی به کاری خراب، په رچ نه داوه ته وه، هه میسه لیبوورده و بیوشی هه له بووه، هه ر بویه به رامبهه به هه له اتوووه کانی (ئوحد) یش زور نه رم و نیان بوو. به لی ئه و ثایه ته بناغه و بنه مای مهشورت و راویژه له نیوان (ئه میر) و ئه هلی حهل وعه قدا. پرس و راکردن به خه لکانی فامیده له گشت کاره گرنکه کاندوا، بۆدواییش کاریکردنی، یاسایه کی به رزی شکۆداری شه ریه ته نیسلامه. زانا کلمان ده لین: هه ر (ئه میر) ی ته گبیرو راویژ به ئه هلی دین و زانست نه کا،

ذلک حسرة فی قلوبهم ﴿ و روژانی بیروباوه ری ئاوا، بۆئه وه یه که خوا بیکاته مایه ی داخ و حه سهرت له دلپاندا، چونکه باوه رپان به قه ده ری خوا نییه !. پاشان خوا بیروبوو چونی و ده داته دواوه و، ده قه رموی: ﴿ و الله یحیی و یمیت ﴿ خوا یه، گیان ئه به خشی و ده یژنی، هه ر خوشیه تی گیان ئه باته وه و ده مرینی ﴿ و الله بما تعملون بصیر ﴿ و خواش به هه ر کارو کرده وه یه ئیوه ئه نجامی ده دهن بیناو به ئاگیه ﴿ ۱۵۷: و لئن قتلتم فی سبیل الله ﴿ خو ئه گه ر ئیوه له بیناوی ریگای ثابینی خوا به کوشت چن ﴿ او متم ﴿ و هیان له و کاته دا بمرن خه ریکی جیهان ﴿ لمغفرة من الله و رحمة خیر مما یجمعون ﴿ دیاره لیبووردن و رحمت و میهره بانی خوا، له سه رجه م ئه وشته ی ئیوه کوئ ئه که نه وه باشترو چاکتره، خوا جیهادیان پی ده کات، تا لینیان خوش ببی، چونکه خه لکانی کوژراو و مردوو له به ره کانی جه نگدا، له بهر ئه وه به هه شتیان به گیانی خو یان کریوه، ده گه نه پله ی لیبووردن و میهره بانی خوا، هه ر ئه وه یه که خوا له جیگایه کی ترده ئه قه رموی: (ان الله اشتری من المؤمنین أنفسهم و أموالهم بأن لهم الجنة یقاتلون فی سبیل الله فیقتلون و یقتلون و عدا علیه حقا فی التوراة و الإنجیل و القرآن و من أوفی بعهده من الله فاستبشروا بیعکم الذی بايعتم به وذلک هو الفوز العظیم) (تهویه: ۱۱۱) یان ئه قه رموی: (قل بفضل الله و رحمته فبذلک فلیفر حوا هو خیر مما یجمعون) (یونوس: ۵۸) یان ده قه رموی: (و رحمة ربک خیر مما یجمعون) (زخروف: ۳۲) ئه و ثایه تانه هه موو به لگه ن که ژپانی ئه م دونیا له چاو ژپانی ئاخیره تدا شتیکی براوه و بی بایه خه، بویه خوا ی میهره بان ده داته هیندی له باوه رداران ﴿ ۱۵۸: و لئن متم أو قتلتم لالی الله تحشرون ﴿ دلنیابن ئه گه ر له سه ر جیش بمرن، و هیان له گو په پانی جیهاد بکوژرین، بی گومانه له هه ردوو حاله ته که دا هه ر بۆلای خوا کو ئه کریئه وه و دینه وه به رده سستی خوئ، که و ابو و هه ول بده ن جیهاد بکه ن و، ره زامه ندی خوا به ده ست بینن. هه زار ره حمه تی خوا له م شاعیره که له و باره وه چه ند جوان ئه لی: (فإن تک الأبدان للموت أنشئت)، و اته: جا که به دهن و جه سته ی مروئف بو مردن دروستکاربن، دسا کوژرانی به شیر له ربی خوا دا باشتتر نییه ؟.

دلۆقانی و نه رم و نیانی پیغه مبهه ر:

﴿ ۱۵۹: فبما رحمة من الله لنت لهم ﴿ به هوئ ره حمت و به زه یی و میهره بانی خوا وه یه، تو (ئه ی پیغه مبهه ر! ﴿) ئه وه نده نه رم و نیان بووی له گه لیان، سه ره رای ئه وه هه موو سه ر پیچی و ناهه رمانییه یان له ئوحد دا کردیان ﴿ و لو کنت فظا غلیظ القلب لانفضوا من

هیچ پیغمبەرێك ناشی، جل و بەرگی جەنگی لە بەرگا، پاشان هەتا خوا کۆتایی بەو جەنگە دینی داینیتهوه، بەڵی پەيامبەری خوا ﷺ لەگەڵ ئەوەیشتا کە لە ئوچوددا تەنیا نۆ کەسی لامایەوه، لە نۆ کەسە کەیش حەوتیان کۆژان و شەهیدبوون، کەچی هێشتا خوا هەرفەرمانی پێ دەدا کە: داوای لیبووردن بەتیکرا بکا بۆهاوێلانسی! ﴿فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ﴾ ئینجا دواى پرس و راو مەشۆرەت وەختی لى پرايت بۆ ئەنجامدانی کارەکت، پشت بەخوا ببەستەو بچۆ کارەکت پیاوێ بکا. (تەبەرى) دەلیت: ئەگەر کاربەست بەلاوێ رەواو حەق بوو و، بپاریشتدا بیکەیت، بچۆ ئەنجامی بدە، ئەگەرچی لەگەڵ هاوێلانیشدا راو بچوونتان یەك نەگرتەوه، لەسوورەتی (شورا)، ئایەتی (۳۸)، بری باسی راویزو ئەنجومەنسی راویز کراوه، دەتوانی بچیتەوه ئەوی ﴿إِنَّ اللَّهَ يَحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ﴾ بەراستی خوا ئەو کەسانەى خوش ئەوی، پشت هەر بەو دەبەستن ﴿۱۶۰﴾: إِنَّ يَنْصُرْكُمْ اللَّهُ فَلَا غَالِبَ لَكُمْ ئەو خوا سەرتان بخت وەك لەبەردا سەرى خستن، ئەوای بێخەم بن هیچ کەسیك ناتوانی بەسەرتانا زال ببیت ﴿وَإِنْ يَخْذَلْكُمْ فَمَنْ ذَا الَّذِي يَنْصُرْكُمْ مِنْ بَعْدِهِ﴾ خۆئەر وازبشتان لى بێنى و، لەیارمەتیتان دەست هەلبگرى، دەبى ئیتر كى بى دواى ئەو یارمەتیتان بدات؟ ﴿وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ﴾ دەبا باوەرداران تەنھا پشت بەخوا ببەستن کەوابوو سەركەوتن و تیشكان هەموو بەدەستی خوايە.

بۆ هیچ پیغمبەری فیل و فەرەج ناشی:

(ئیبین عەبباس) دەلیت: لە رۆژی (بەدەر) دا لە غەنیمەتە کە پارچە قوماشیکی سوور لەنیو خەلکە کەدا ون بوو، ئەوسا زۆر بى شەرمانە دوورووێکان خەستیانە سەر پەيامبەر!! ﷺ پاشان ئەم ئایەتەى: (وما كان لنبى.. هات و پاكانەى بۆ کرد. (ئیبین کەسیر) ئەلیت: ئەو ئایەتە لە هەموو گزى و خیانەتیک پاكانەى بۆ پیغمبەرکرد، ئەك تەنھا لە غەنیمەت، بۆیە ئەفەرموی: ﴿۱۶۱﴾: وما كان لنبى أن يغفل ﴿بى گومان ناحەقى و گزبى و خیانەت بۆ هیچ پەيامبەرێك شیاو نییە و ناشی، لەگەڵ خەلکیدى بیکا، بەتایبەتى لە دەستکەوتى جەنگدا ﴿وَمَنْ يَغْلُ يَأْتِ بِمَا غَلَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ﴾ هەرکەسى گزبى و نادادى بکات، ئەو لە رۆژى قیامەتدا ئەو گزبى و تەشەقەلەیه بەکۆلیهوهیه —بۆئەو ئابرووی بچیت— دەببدرى ﴿ثم توفى كل نفس ما كسبت﴾ لەپاشان هەموو کەسىك بەگۆیرەى کردووەکەى خۆى بە تێرو تەسەلى سزا دەدرى ﴿وَهُمْ لَا يَظْلَمُونَ﴾ و ستمى هیچ شتیکیشیان لى ناکرى.

ئەو بەرکە نار کردنى ئەمیری و واجیبە، لە کۆنیشەوه و تراوه: پیاوی پرس و راکەر هەرگیز پەشیمان نابى. هەر کەسیکیش خۆى بە شتیکی عەجایەب و عەنتیکە بزانی و مەشۆرەت نەکا، ئەو سەرى لى تیک دەچى و کارەکەشى لە دەست دەچى، پیغمبەر ﷺ لەو بارەوه دەفەرموی: ((مَا نِدَمٌ مِّنْ اسْتِشَارٍ، وَلَا خَابٌ مِّنْ اسْتِخَارٍ،

وَلَيْنَ مَتْنٌ أَوْ قِتْلَتُمْ لَىٰ لِلَّهِ تَحْشُرُونَ ﴿۱۵۸﴾ فِيمَا رَحِمَهُ مِنَ اللَّهِ لَيْتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنْتَ فَظًا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَا نَفْضُوا مِنْ حَوْلِكَ فَأَعْفُ عَنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ ﴿۱۵۹﴾ إِنْ يَنْصُرْكُمْ اللَّهُ فَلَا غَالِبَ لَكُمْ وَإِنْ يَخْذَلْكُمْ فَمَنْ ذَا الَّذِي يَنْصُرْكُمْ مِنْ بَعْدِهِ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴿۱۶۰﴾ وَمَا كَانَ لِنَبِيٍّ أَنْ يَغُلَّ وَمَنْ يَغْلُلْ يَأْتِ بِمَا غَلَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ثُمَّ تُوَفَّى كُلُّ نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿۱۶۱﴾ أَفَمَنْ أَتَّبَعَ رِضْوَانُ اللَّهِ كَمَنْ بَاءَ بِسَخَطٍ مِنَ اللَّهِ وَمَا لَهُ جِهَةٌ يُفَسِّرُ الْمَصِيرَ ﴿۱۶۲﴾ هُمْ دَرَجَاتٌ عِنْدَ اللَّهِ وَاللَّهُ بَصِيرٌ لِّمَا يَعْمَلُونَ ﴿۱۶۳﴾ لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِنْ أَنْفُسِهِمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿۱۶۴﴾ أَوْلَمَّا أَصَبْتُمْ مَوْصِيئَةً قَدْ أَصَبْتُمْ مَثَلَهَا قُلْتُمْ إِنَّا هَذَا قُلُومِنْ عِنْدِ أَنْفُسِكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿۱۶۵﴾

ولا عال من اقتصد)). پیغمبەر پاش پرس و راویزکردن بە هاوێلانى و وەرگرتنى رایان، ئیتر بە جوامیرانە بۆ جیبەجى کردنى کارەکەى لى براوه و پیاوێ کردووه، ئەگەرچی هاوێلان بۆ دوايى لە راکەشیان پەشیمان بووبن، بۆ نموونە: پرس و رای پى کردن: ئایا لەنیو شارى (مەدینە) دا لەگەڵ موشریکاندا جەنگ بکەن یا لە دەرهوى مەدینە دا، هاوێلان دەرهوى مەدینەیان پى باشبوو، خۆیشى ناوشارى پى باشبوو، ئەجاپاش لیکۆلینەوه یەکی ورد، چوو هەر رایەکەى ئەوان و، بەگورجى گەرایەوه بۆمالهوه، هەتا خۆى بۆئامدە بکا، جل و بەرگی جەنگی بپوشى، پاشان هاوێلان پۆزشیان بۆهینایەوه و پەشیمان بوونەوه و چونە سەر رایەکەى ئەو، بەلام پیغمبەر ﷺ لە رایەکەى خۆى دانەبەزیوو لى برا بۆ ئەنجامدانی. بەلى (عەزم) و لیبیان کەخوا ئەفەرموی: ﴿فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ﴾. ئاوا دەبى. بۆخۆیشى دەفەرموی: ((لَا يَنْبَغِي لِنَبِيٍّ لَيْسَ لِأَمْتِهِ أَنْ يَضَعَهَا حَتَّى يَحْكُمَ اللَّهُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ أَعْدَائِهِ...)). واتە: بۆ

پیایوی نه مین و، پیایوی فیل و فهره جلیدهر وه کو یه ک نین:

﴿ ۱۶۲: أَمِنْ اتَّبِعَ رِضْوَانَ اللَّهِ كَمَنْ بَاءَ بِسَخَطٍ مِنَ اللَّهِ ﴾ ئاخو
 كه سئ به ئاكارى چاكه وه شوینی ره زامه ندی و خوشنودیی خوا
 كه وتبی، واته: هه رگیز گزیی و خه یانه تی له مهردم نه کردبی، وه كو
 كه سیك وایه به خه شم و قینی خواوه گه رایته وه، واته: فرت و فیلی
 له خه لكی کردبی؟! بی سو یه كسان نین. له ئایه تی (۱۷۳، ۱۷۴) ی
 هه مان سووره تدا سیفهت و وه سفی نه وانه روون نه كاته وه كه شوینی
 ره زامه ندی و خوشنودیی خوا كه وتوون، وه كه نه فهرموی: (الذین
 قال لهم الناس إن الناس قد جمعوا لكم فاخشوهم فزادهم إيماناً و
 قالوا حسبنا الله ونعم الوكيل * فانقلبوا بنعمة من الله وفضل لم
 يمسسهم سوء واتبعوا رضوان الله والله ذو الفضل العظيم) نه وانه یش
 كه وتنه بهر تووره یی خواوه، سووره تی (مائیده ۸۰) به دریژی
 باسیان دهكاو ده فهرموی: (تری كثیرا منهم يتولون الذين كفروا
 لبئس ما قدمت لهم أنفسهم أن سخط الله عليهم وفي العذاب
 هم خالدون). ﴿ و ماواه جهنم وبئس المصير ﴾ شوین و جیگای
 نه كه سه لادره دۆزه خه وه، دۆزه خیش جیگایه كی زۆر خراپه،
 به لام پر به بالاو كالا یانه ﴿ ۱۶۳: هم درجات عند الله ﴾ به هریه ك
 له نه هلی خیرو، له نه هلی شهر، لای خوا چه ند پله و پایه هیه، پله و
 پایه ی باوهرداران و، پله و پایه ی دوورووان، كه سیكیشیان سته می
 لی ناكری ﴿ والله بصير بما يعملون ﴾ و خوا به هه موو كرده و هیان
 بینایه، هیچ شتیکی لیون نابیت.

به ناردنی پیغه مبهه ر، چاو له بهری منه تی خوائن:

﴿ ۱۶۴: لقد من الله على المؤمنين إذ بعث فيهم رسولا من
 أنفسهم ﴾ بی گومان خوا منه تی نابه سه ر باوهرداراندا، چونكه
 هه ره له خویان به یامبه ریکی میهره بان و دلوقانی بۆناردن، هه تا
 به ئاسانی و توویژی له گه ل بکه و لئی تی بگه ن ﴿ يتلوا عليهم
 آياته ويزكيهم ﴾ ئایه ته كانی خوائن به سه را ده خوینیته وه، دل
 و دهرونیشیان له هه رئاكارییکی دزیو خراپ پاكر دهكا ﴿ و يعلمهم
 الكتاب والحكمة ﴾ و فیژی قورئان و حیکمهت و فهرموده كانیشیان
 دهكات ﴿ وإن كانوا من قبل لفی ضلال مبين ﴾ بی شك به ره لهاتنی
 نه و پیغه مبهه ر، سه ر لیشیواو بوون و هیچ شتیکیان نه ده زانی و، زۆر یش
 به دخوو بوون و، دارو بهردیان ده په رست، كچیان زینده به چال
 ده كرد، به ژنان سووكایه تییان نه كرد، بی سنوورمه ی و شه را بیان
 ده خواره وه، له سووره تی (جومعه) شدا كورته یه ك هه ره له م باسه
 دواوین، ده توانی ته ماشای بکه یت.

هوی تیكشكانه كه ی ئو خود به ده سته خوتان بوو:

﴿ ۱۶۵: أو لما أصابتكم مصيبة ﴾ ئاخو كاتی زیانتان پی گه یشته
 له تیكشكانه كه ی رۆژی ئو خوددا و سه رتان سوپما، به تاییه تی كه
 (۷۰) كهستان شه هیدبوون؟ ﴿ قد أصبتم مثلها ﴾ كه بی سو ئیوه وش
 بهر له (بهدر) دوو نه وهنده زیانتان به وان گه یاند: (۷۰) كه سیان
 كوژران و، (۷۰) كه سیشیان دیل کران ﴿ قلم أنى هذا ﴾ گوتتان:
 هوی دوو چار بوونمان چی بوو؟ ﴿ قل هو من عند أنفسكم ﴾ نه ی
 پیغه مبهه ر! ﴿ پییان بلی: نه وه هه ره له خوتانه وه بوو تووشتان بوو،
 هوی سه ره کی له خوتانه وه بوو، چونكه ئیوه فهرمانی پیغه مبهه رتان
 شكاند ﴿ إن الله على كل شئ قدير ﴾ بی گومان بن خوا به سه ر
 هه مووشتیكدا به توانایه، هه رچی چه زبكا نه یكات. له م ئایه ته دا
 هه ره چهنده به كورتی هوی تیكشكانی موسلمانان كه نه خاته
 گهردنی خویانه وه، له ئایه تی (۱۵۲) ی هه مان سووره ت زیاتر
 هوی رووداوه كه روون دهكات وه، وه كو له پیشه وه نه فهرموی: (ولقد
 صدقكم الله وعدة إذ تحسونهم بإذنه حتى إذا فشلتم وتنازعتم في
 الأمر وعصيتهم من بعد ما أراكم ما تحبون منكم من يريد الدنيا ومنكم
 من يريد الآخرة ثم صرفكم عنهم ليبتليكم). ﴿ ۱۶۶: وما أصابكم
 يوم التقى الجمعان فبإذن الله ﴾ نه وی رۆژی به یه كگه یشته نی دوو
 كۆمه له كه - له جهنگی (ئو خوددا) - دوو چارتان بوو، هه موو پاریو
 فهرمانی خوی له سه ربوو ﴿ و ليعلم المؤمنين ﴾ بۆ نه وه ی موسلمانان
 به هیژو دامه زراوه كان بناسرین و ده ركه ون ﴿ و ليعلم الذين نافقوا ﴾
 نه و دوو رووانه ش بناسرین، واته: (عه بدوللاو هاوړیکانی) كه نه ورژه
 وره ی (۳۰۰) كه سی برد، كه سییه کی سوپا كه بووو، له گه ل خوو
 گپړانییه وه بۆمه دینه ﴿ وقيل لهم تعالوا قاتلوا في سبيل الله أو
 ادفعوا ﴾ له ریگادا موسلمانان كه پییان گه یشته و پییان گوتن: وهرن
 له ریگای خوادا جهنگ بکه ن، یان دیفاع و بهرگری بکه ن ﴿ قالوا
 لو نعلم قتالا لاتبعناكم ﴾ كه چی له وه لامدا وتیان: نه گه ر بزانی
 ئیوه تووشی جهنگ و كوشتار ده بن، دلنابین دهسمان لی بهر نه ده دان
 و، دواتان ده كه وتین و ده جهنگاین، دیاره نه مهش خو دزینه وه و
 جوړه راكردنیک بوو له راستیه كان، ئینجا قورئان و له میکی نه مه یان
 نه داته وه نه فهرموی: ﴿ هم للكفر يؤمنذ أقرب منهم للإيمان ﴾
 نه وانه كه - نه و رۆژه نه و قسه یان كرد -، له كو فره نه زیكتر بوون
 تا له ئیمان و باوه رده، چونكه یارمه تی موسلمانان یان نه داو نه و
 بیانووه شیان به فرو فیل هیئایه وه ﴿ يقولون بأفواههم ما ليس
 فی قلوبهم ﴾ نه وه ی به زار ده لیین، غه یری نه وه یه له دلیاندا یه،
 واته: چاك ده زانن تووش ده بن و هاوکار یشته ن ناكه ن! چونكه

(۱) شهید زیندووهو قهت نامری، موسلمانانیش ههروا، بهلام ژبانی شهید کامل تره.

(۲) شهید مزگینى به موحاهیدانی پاش خویان دهدهن، که ئەوانیش وهکو ئەمان پاداشیان بو هیه. ئیمامی (ترمزی) ئەم فەرمووده دههینی: (الشَّهِيدُ سِتَةُ خِصَالٍ: يُغْفَرُ فِي أَوَّلِ دَفْعَةٍ، وَيَرَى مَقْعَدَهُ مِنَ الْجَنَّةِ، وَيُجَارُ مِنَ عَذَابِ الْقَبْرِ، وَيَأْمَنُ مِنَ الْفِرْعِ الْأَكْبَرِ، وَيُوضَعُ عَلَى رَأْسِهِ تَاجُ الْوَقَارِ، الْيَاقُوتَةُ مِنْهَا خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا، وَيُزَوَّجُ اثْنَتَيْنِ وَسَبْعِينَ زَوْجَةً مِنَ الْحَوَرِ الْعَيْنِ، وَيَشْفَعُ فِي سَبْعِينَ مِنْ أَقَارِبِهِ). واته: شهید شهش جوړخهلات دهکړی: لهیهکهمل دلوپی خوینییهوه خوا لینی خوښ دهبیټ، پښگی خوی دهبینی لهبههشتدا، لهسزای گور دهپاریزری، لهترسه گهورهکهی روژی سهلا ئەمین دهبیټ، تاجی ریزو شهرفی لهسه ر دهریټ که: تهنه یاقووتهیهکی لهدونیاو، لهتهواوی نهوی لهدونیا دایه باشته، (۷۲) (حورولعهین)ی دهریټ، شهفاعهت بو

(۷۰) کهس له خزمانی نزکی خوی دهکات.
(۳) هەرله بهر فەزێله تێ شەهیدە کە بەکۆی دەنگی زانیان شەهیدی گۆرەپانی جەنگی نیو کافرو موسلمان، نە دەشۆردی و نە نوێژیسی لەسەر دەکری، وەکو ئیمامی (بوخاری) ئەم فەرموودەیهی هیناوه: ((وَأَدْفَنُوهُمْ بِدِمَائِهِمْ...)) پیغمبەر ﷺ بپاریدا (کەشەهیدەکانی ئوحد هەر بە خۆینە کەیانەوه بپاشۆردن بنیۆرین). دەتوانی تەماشایەکی ئایەتی (۱۵۴) ی سوورەتی (بەقەرە) بکەیت، چونکە لەوێش هیندی لەبارە شەهیدەوه نووسراوه.

خەزای حەمراول ئەسەد:

بەئێ... بپاوەرەکان لەسەرەتای جەنگە کە (ئوحد) سەو تێک شکان، بەلام کە دیتیان و موسلمانەکان سەر شاخە کەیان چۆل کرد، خێرا بەپەلە گەرانەوه سەریان وشکاندونیان، ئەوساش پاش تێ کشکاندن بۆ ئەو بەتەواوی زāl بپن بەسەریاندا ویستیان دوايان بکەون، ئەم هەوالە بە پیامبەر ﷺ گەشت، ئەویش دەستبەجێ لەگەڵ (۷۰) کەسدا هەر لەوانە بەشداری جەنگی (ئوحد) یان کردبوو، لەمەدینە دەرچوون و گەشتنە (حەمراول ئەسەد)، جاکە بپاوەرەکان زانیان، ترسیان لێ نیشیت و هەلەاتن، ئەوسائەم ئایەتە لەدەسەخۆشی و ئافەرینی ئیماندارەکاندا هاتە خوارەوه و فەرمووی: ﴿ ۱۷۲: الَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِلَّهِ وَالرَّسُولِ مِنْ بَعْدِ مَا أَصَابَهُمُ الْقَرْحُ ﴾ ئەو هاو لەنه کە لەپاش برینداربوونیان (لەئوحد) وەلامی خواو پیامبەریان دایەوه ﴿ لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا مِنْهُمْ وَاتَّقُوا أَجْرٌ عَظِيمٌ ﴾ ئەوانەیان کە ئاکاری چاکیان کردو، دوا پیامبەر کەوتن لە (حمراء الأسد) داو، پارێزگاری سنوورەکانی خوا بوون، پاداشتیکی گەورەو فراوانیان بۆ هەیه.

سویند بەخوا بەتەنهاشیم دوايانده کەوم:

﴿ ۱۷۳: الَّذِينَ قَالَ لَهُمُ النَّاسُ إِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ فَاخْشَوْهُمْ ﴾ ئەو هاو لەنه ی وا خەلکێک وەکو (نوعیمی کۆری مەسعوود) پێی گوتن: بپگومان ئەو خەلکانە بۆلە ناو بردنی ئێوه هەموو کۆبوونەتەوه، ئەیانەوی گەلە کۆمەلتان لێ بکەن، ئەشی بترسو خۆتان تووش نەکەن، بەو وتەیهی ویستی هاو لەن چاوترس بکا وەهلبین، رۆژێک بوو (ئەبووسوفیان) بەلەشکریکی (دوو هەزار) کەسیهه خۆی ئامادە کردبوو بچیتە سەرمەدینە، بەلام کە دیتیان موسلمانەکان ئامادەن، ترس کەوتە دلێهه و بەخۆی و سۆپاکەیههه گەرایههه، نوعیمی بانگ کردو گوتی: نوعیم! بەلکو بچیت

بەر هەرچۆرێک بووبی، ترس بخەیتە بەر موسلمانەکان، بەلکو هەلبین و، بۆئەوهی ئەمیش تووشی نەنگ نەبیت، ئەو جانا نوعهیمیش چوو ئەوکارە ی ئەنجامداو هەر شە ی لێ کردن بەهاتنی لەشریک ی زۆر بۆیان، بەلام پیامبەر ﷺ هەر زیکی (حسبنا الله ونعم الوكيل) ی دەخویندو دەیفرموو: سویند بەخوا، ئەگەر بەتەنها خۆشیم مابم،

وَمَا أَصَابَكُمْ يَوْمَ الْتَقَى الْجَمْعَانِ فَيَا ذِي اللَّهِ وَلِيَعْلَمَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿ ۱۷۱ ﴾ وَلِيَعْلَمَ الَّذِينَ نَافَقُوا وَقِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا فَنقُتِلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَوْ أَدْفَعُوا قَالُوا لَوْ نَعْلَمُ قِتْلًا لَا تَتَّبِعُنَاكُمْ هُمْ لِلْكَفْرِ يَوْمَئِذٍ أَقْرَبُ مِنْهُمْ لِلْإِيمَانِ يَقُولُونَ بِأَفْوَاهِهِمْ مَا لَيْسَ فِي قُلُوبِهِمْ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يَكْتُمُونَ ﴿ ۱۷۲ ﴾ الَّذِينَ قَالُوا لَا خَرَجَ مِنَّا وَفَعَدُوا لَوْ أَطَاعُوا مَا قُتِلُوا قُلْ قَادَرُوا عَنِ الْفَيْسِكُمْ أَلَمُوتَ إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿ ۱۷۳ ﴾ وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتًا بَلْ أَحْيَاءُ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرْزُقُونَ ﴿ ۱۷۴ ﴾ فَرِحِينَ بِمَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَكَسِبَتْ شُرُونَ بِالَّذِينَ لَمْ يَلْحَقُوا بِهِمْ مِنْ خَلْفِهِمْ أَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿ ۱۷۵ ﴾ يَسْتَبْشِرُونَ بِنِعْمَةِ اللَّهِ وَفَضْلِهِ وَأَنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿ ۱۷۶ ﴾ الَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِلَّهِ وَالرَّسُولِ مِنْ بَعْدِ مَا أَصَابَهُمُ الْقَرْحُ لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا مِنْهُمْ وَاتَّقُوا أَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿ ۱۷۷ ﴾ الَّذِينَ قَالُوا لَكُمْ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ فَاخْشَوْهُمْ فَزَادَهُمْ إِيمَانًا وَقَالُوا حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ ﴿ ۱۷۸ ﴾

هەر دەچم بەدواياندا ﴿ فزادهم إيماناً ﴾ کەچی بەهەر شە کە ی (نوعیم) برپاو ورەیان بەهیزتر بوو ﴿ وقالوا حسبنا الله ونعم الوكيل ﴾ وتیان: ئێمه هەر خوامان بەسە، ئەویش چاکترین چاودیر و یارمەتیدەرە. وتە کە ی (نوعیم): (إن الناس قد جمعوا لكم..). بوو بەهۆی زیادبوونی برپاو وزەیان لەگۆرەپاندا، زانا کان لەبەر چەند ئایەتیکی ئاودەلێن: (ئیمان) زیادو کەم دەکا، هەر کە زیادبوو، برپادارە کەش هەول دەدا کارو کردەوهی زیاتر بکا، خۆئەگەر ئیمانە کە ی سست و خاو بووهه، ئەوا کارو کردەوهشی کەم دەکا ﴿ ۱۷۴: فانقلبوا بنعمة من الله وفضل ﴾ ئینجا لە ئاکامی ئەو پشت بستنەیان بەخواوهه، بەبەخشش و نعیمة تیکی فراوانی خواوه گەرانەوه مەدینە ﴿ لم يمسههم سوء ﴾ وتووشی هیچ ناخۆشی و نارەحەتییه کیش نەبوون، لەو هەر شەانە دەیان کرد ﴿ واتبعوا رضوان الله ﴾ هەر لە رەزامەندی و خوشنودی خوا دەگەران ﴿ والله ذو فضل عظيم ﴾ خواش خواوهنی بەخشش و

هه ره شه ده کاو دهرسینئی، جا ده بی موسلمانان له خوا نه بی له کس نه ترسن و، ته وه ککولیشیان هه ره بهو بی.

ته سلیبه و دلد انه وهی پیغه مبهه:

پیغه مبهه نه وهنده چهزی ده کردخوانه ناسه کان ئیمان بینن، گه لی جار تووشی خه وخه فته ده بوو، نه و جا خواش فرموی: ﴿ ۱۷۶: ولا یحزنک الذین یسارعون فی الکفر ﴾ به و دوو روو کافرا نه خه فته بار مه به، که په له ده کهن بو دزایه تی تو ﴿ انهم لن یضروا الله شیئاً ﴾ نه وانه هه رگیز ناتوانن که مترین زیانی که به خوا بگه یه نن ﴿ یرید الله ان لا یجعل لهم حظاً فی الآخرة ﴾ خوا نه یه وهی له دوار وژدا هیچ به شیکیان نه بی، چونکه بو خویمان له م ژبانده دا، به ئاره زووی خویمان ریگه ی لارو چهوت هه لده بژیرن ﴿ ولهم عذاب عظیم ﴾ و بویه له باتی پاداشی چاک، سزایه کی گه وره یان بو هه یه ﴿ ۱۷۷: ان الذین اشتروا الکفر بالإیمان ﴾ به راستی نه و که سانه ی وا له باتی باوه ر، بی بر واییان کری، واته: ئیمانیان گور په وه، به کوفرو بی دینی ﴿ لن یضروا الله شیئاً ولهم عذاب أليم ﴾ هه رگیز ناتوانن به هیچ جوړیک زیانی به خوا بگه یه نن و، سزایه کی ئیش پیگه یه نه ریشیان بوه یه ﴿ ۱۷۸: ولا یحسبن الذین کفروا انما نملی لهم خیر لانفسهم ﴾ با نه و که سانه ی که ریبازی بی باوه ر بیان گرتووه، پنیان وا نه بی نه و مؤلته و نیعمه تانه پییان دبه خشین، قازانج و خیره بویان ﴿ انما نملی لهم لیزدادوا انما ﴾ بی گومان هه ره له بهر نه وه یه ته مه نیان دریژ نه که یه و مؤلته یان نه ده یه، که باری گونا حیان زیاتر بی ﴿ ولهم عذاب مهین ﴾ و سزایه کی په سته که رو ئاپروو به ریشیان بو هه یه، له نایه تی (۹۵، ۹۴/ ی/ نه عراف) دا روون کراوه ته وه که بویه به لا و نه هاهمه تی درا به سه ریاند، به لکو بگه رینه وه لای خوا، جا که هه ره دریژ یان به ملهووری خویمان دا، نه و سا خوا گوزه رانی خووشی پیدان و، نه و انیش سه رگه رم بوون پیی، هه تا کتوپر گرتوونی، وه که له جیگایه کی تر دا نه فهرموئی: (وما أرسلنا فی قریه من نبی إلا أخذنا أهلها بالبأساء والضراء لعلهم یتضرعون ثم بدلنا مکان السیئة الحسنه حتی عفوا وقالوا قد مس أباءنا الضراء والضراء فأخذناهم بغتة وهم لا یشعرون). وله نایه تی (۴۲-۴۳): ﴿ ته نعمام ﴾ دا نه فهرموئی: (ولقد أرسلنا إلی أمم من قبلک فأخذناهم بالبأساء والضراء لعلهم یتضرعون * فلولا إذ جاءهم بأسنا تضرعوا..) دیسان، له نایه تی (۴۴/ ی/ ته نعمام) دا نه فهرموئی: (أخذناهم بغتة فإذا هم مبلسون) ﴿ ۱۷۹: ما کان الله لیزر المؤمنین علی ما أنتم علیہ ﴾ خواهیج کات بر واداران بی تاقیر دهنه وه هه لسه نگاندن، به و حاله ته وه وان له سه ری، (که دوو

به هره یه کی زور گه وره یه ﴿ ۱۷۵: إنما ذلکم الشیطان یخوف أولیاءه ﴾ دیاره نه و هه ره شه ی (نوعه یم) ه، هه ره شه ی شه یتانه و ده یه وهی ئیوه به هاو دۆستانی خوئی بترسینیته، واته: نه و کاره ی (نوعه یم) هه ره له کاری شه یتان ده کا. ﴿ فلا تخافوهم و خافونی ان کنتم مؤمنین ﴾ جائه گه ر باوه رتان به هیزه، له وان مه ترسن، له خویم

فَأَنفَلُوا بِنِعْمَةٍ مِّنَ اللَّهِ وَفَضِّلْ لَمْ يَمَسَّ سَمُوءَ وَأَتَّبَعُوا رِضْوَانَ اللَّهِ وَاللَّهُ ذُو فَضْلٍ عَظِيمٍ ﴿ ۱۷۶ ﴾ إِنَّمَا ذَلِكُمُ الشَّيْطَانُ يُخَوِّفُ أَوْلِيَاءَهُ. فَلَا تَخَافُوهُمْ وَخَافُونِ إِن كُنْتُمْ مُّؤْمِنِينَ ﴿ ۱۷۷ ﴾ وَلَا يَحْزَنكَ الَّذِينَ يَسْرِعُونَ فِي الْكُفْرِ إِنَّهُمْ لَن يَضُرُوا اللَّهَ شَيْئاً يُرِيدُ اللَّهُ أَلَّا يَجْعَلَ لَهُمْ حِطًّا فِي الْآخِرَةِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿ ۱۷۸ ﴾ إِنَّ الَّذِينَ اشْتَرُوا الْكُفْرَ بِالْإِيمَانِ لَن يَضُرُوا اللَّهَ شَيْئاً وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿ ۱۷۹ ﴾ وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّمَا نُمَلِّ لَهُمْ خَلًّا لِأَنفُسِهِمْ إِنَّمَا نُمَلِّ لَهُمْ لِيْزِدُوا دُورًا وَنُفَصِّلُ لَهُمْ عَذَابًا مُّهِينًا ﴿ ۱۸۰ ﴾ مَا كَانَ لِلَّهِ لِيْذَرَ الْمُؤْمِنِينَ عَلَى مَا أَنْتُمْ عَلَيْهِ حَتَّى يَمِيزَ الْخَبِيثَ مِنَ الطَّيِّبِ وَمَا كَانَ لِلَّهِ لِيُطْلِعَكُمْ عَلَى الْغَيْبِ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَخْتِبِي مِّن رُّسُلِهِ مَن يَشَاءُ فَتَأْمِنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ. وَإِن تَوَلَّوْا وَتَنَقَّبُوا لَكُم آجْرٌ عَظِيمٌ ﴿ ۱۸۱ ﴾ وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ يَبْخُلُونَ بِمَا أَتَوْهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ هُوَ خَيْرًا لَّهُمْ بَلْ هُوَ شَرٌّ لَهُمْ سَيُطَوَّقُونَ مَا يَخْلُوا بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلِلَّهِ مِيرَاثُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ يَمَّا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿ ۱۸۲ ﴾

بترسن، خوا ده فهرموئی (أليس الله بكاف عبده ويخوفونك بالذين من دونه) هه تا ده گاته (قل حسبي الله عليه يتوكل المتوكلون).

رینما ییبه کانی نایه تی (۱۷۲-۱۷۵):

- (۱) مه زنی و فه زیله تی ئا کاری چاک وته قوا، که بی گومان هه ردو وکیان کلیلی هه موو خیریکن.
- (۲) ریژو فه زنی هاوه لانی پیغه مبهه ﴿ ۱۷۶: له به رامبهه خه لکی تروه و، قه درو نرخیان به لای خواوه.
- (۳) گه وره یی و به ره که ته تی وتنی وشه ی (حسبنا الله ونعم الوکیل) له کاتسی ته ننگانه دا به تاییه ت پیغه مبهه ران (موحه ممه د) و (ئیراهیم/ علی نبینا وعلیهم أفضل الصلاة والسلام) له قوناغه تال و تفته کانی ژیانیاندا ده یانگوت.
- (۴) شه یتان هه مووکات به دۆستانی خوئی، بر واداران

القیامة، یأخذُ بِلَهْمِ رَبِّهِ (یعنی بِشِدْقَتِهِ) یقول: أَنَا مَالِك، أَنَا كَزْك))
له پاشان ئەم ئایەتی (۱۸۰) یە خۆیندەوه. بوخاری (کتاب التفسیر/ ۵۶۵/ ۴) بابی: (ولا یحسبن الذین یشکلون بما آتاهم الله..) واتە: ئەوی خوامالی پێ دەدا و، دەگاتە سنووری زەکات و زەکاتی لێ نادات، لەرۆژی قیامەتدا دەکرێتە ئەژدیهایەکی سەرتاس و دووخالێ رهش، بەسەر چاویەوهن، نیشانە ی زۆر ترسناکیە، ئەوسا هەردووچەناکی دەگرێت و پێی دەلی: من مالهەکی تۆم، گەنجەکی تۆم ﴿و الله میراث السموات والأرض﴾ بێ گومانیشین کە: ئاسمانەکان و زەوی هەر بۆ خوا دەمیننەوه، هێ ئەون، کەوابوو بەخشن و چرووکی مەکن ﴿والله بما تعملون خبیر﴾ و خواش بەو کارە ئیوە ئەیکەن زۆر بەئاگایە.

رینماییهکانی ئایەتی (۱۷۹-۱۸۰):

- (۱) بە سپاردەو تەکلیفەکانی خوا، موسلمانێ راستبێژو، درۆزن لێک دەکرێنەوه.
- (۲) کارە غەیب و نادیارەکان تەنها خوا دەیانزانێ، مەگەر یەکی لە پیغەمبەراینی خۆی لێ بەئاگا بکا.
- (۳) بەهای بەهەشت: تەنها باوەرو تەقوایە.
- (۴) رۆژی و بەخیلی لەمال و ساماندا، کاریکی بەدەفەر و نەگبەتیە بۆ خواوەنەکی.
- (۵) هەرکەسێ خوا مایکی پێداو هەقی شەری لێ نەدا، بەو مالهێ خۆیە لە رۆژی بەریدا سزا ئەدری، بەبەلگە ی ئەم ئایەتەو، ئەو ئایەتە ی (تەوبە) یە کە دەفەرموی: (والذین یکنزون الذهب والفضة..) لەگەڵ چەندین فەرموودەدا.

خوا لە موشریکان بەهەرەشە یە:

(ئیبن عەبباس) دەلی: کاتی خوا فەرمووی: (من ذا الذی یقرض الله قرضا حسنا) جوولە کەکان بۆ لاوازکردنی وزە ی موسلمانان گوتیان: ئێمە دەوڵە مەندو دارین، خواش هەژارو بێ نەوا، بۆیە داوای قەرەزمان لێ دەکات! جا بۆ پووجه لکردنەوه ی قسە کە یان خوا فەرمووی: ﴿ ۱۸۱: لقد سمع الله قول الذین قالوا ان الله فقیر ونحن اغنیاء﴾ بێ گومان خوا وتە ی ئەو کەسانە ی بیست کە وتیان: خوا هەژارەو، ئێمە داراودەوڵە مەندین ﴿ سنکتب ما قالوا وقتلهم الانبیاء بغیر حق﴾ بێ سو ئەو قسە و گوفتارە یان و، ئەوبەناھەق کوشتنە ی پەیمبەرانیان لە سەردە نووسین و تۆلە یان لێ دەکەینەوه ﴿ ونقول ذوقوا عذاب الحریق﴾ تۆلە یان لێ دەسینین و پێشیان دەلین: دەسا

رووو دلسۆز، خەم خۆرو پاک تیکەلن) نەهیشتۆتەوه، بەلکو هەندی جار بۆ پالوتنی چاک و خراپ، بێ ئارام و بە ئارام جوۆرە بەلاو نەهامەتی دەنێری ﴿ حتی یمیز الخبیث من الطیب﴾ هەتا پێس و پاک لە یەک جیا بکاتەوه، بێ گومان رووداوەکی (ئوحد) یش چاکتر هەلسەنگاندن و تاقیکردنەوه بوو، ئەوەبوو (عەبدوللا ی کوری ئوبە ی) وەک لە پێشەوه و تەمان بەخۆی و سێ سەد کەسەوه ورە ی بەزی و، نیفاقی دەرکەوت، کەوابوو داوای جیهادو هیندی تەکلیف لە راست و ناراست، دلسۆزو ناپاک لێک دەکاتەوه ﴿ وما کان الله لیطلعکم علی الغیب﴾ خۆ خواناگاداری کارە نادیارەکانیشی نەکردوون و غەیب نازانن، هەتا بەدڵ بزائن کێ چاکەو کێ خراپە.. بەلکو هەر دەبی تاقیکردنەوه رووداو، مروفی چاک و خراپ لە یەک جیا بکاتەوه، وەک لە ئوحددا ﴿ ولكن الله یجتبی من رسله من یشاء﴾ بەلام دەکرێ خوا لەناو پەیمبەراینی خۆیدا مەیلی هەرکەسیکی بێ، هەلێبێژی و، هەندی جار یش بێ تاقیکردنەوه ئاگاداری بکات کە: فلانە کەس ناپاکە، رازو نیازی بەدەفەرە وەکو لە جیگایەکی تردا دەفەرموی (عالم الغیب فلا یظهر علی غیبه إلا من ارتضى من رسول).. ﴿ فآمنوا بالله ورسله﴾ دەسا دەبی بپروایەکی پتەوو راستەقینەتان بەخواو بە پەیمبەراینی هەبی ﴿ وإن تومنوا وتتقوا فلكم اجر عظیم﴾ ئەو باوەریکی راستەقینەتان هیناو خۆیشتان لە سنوورەکان پاراست و دەرەنەچوون، کرێ ی پاداشتیکی یە کجار گەورەتان پێ ئەدری. لێرەدا جیهادو جەنگی گۆرەپان کۆتایی دیت. باس و خواسی رووداوەکی (ئوحد) دەپێچرێتەوه.. هەرچەند رێوایەتی ئەم ئایەتی (۱۸۰) کە ئیستا دیت هەر لەو (۶۰) ئایەتیە کە سەبارەت بە رووداوەکی ئوحد هاتوونە.

چکۆس و رۆژ مەبن:

ئینجا موسلمانان هەلەدەنیّت بۆ بەختکردنی مال و دارایی لە رێگە ی خوادا، بۆیە ئەفەرموی: ﴿ ۱۸۰: ولا یحسبن الذین یشکلون بما آتاهم الله من فضله هو خیرا لهم﴾ با ئەو کەسانە کە خوا لە فەزل و میهرەبانی خۆی مای پێ بەخشیون و، رۆژی و چرووکی تێدا دەکەن، وا نەزانن ئەو چکۆوسی و چرووکییە قازانجیانە ﴿ بل هو شر لهم﴾ نەخیر، خیرو قازانج نییە بۆیان، بەلکو مایە ی زەرەر و زیانیانە، چونکە ﴿ سیطوقون ما بخلوا به یوم القیامة﴾ لەرۆژی قیامەتدا بەو سامانە ی چرووکییان تێدا کردووه، تۆق دەکرێتە ملیان، پێشەوا (بوخاری) لە (ئەبوو هورەیرە) وه دەگێرێتەوه کە پەیمبەر ﷺ دەفەرموی: ((مَنْ آتَاهُ اللهُ مَالًا فَلَمْ يُؤَدِّ زَكَاتَهُ، مُثِّلَ لَهُ مَالُهُ شُجَاعًا أَقْرَعَ (أَيُّ تُعْبَأًا عَظِيمًا) لَهُ زَبَبِيَّتَانِ، يَطْوِفُهُ يَوْمَ

پەر له حیکمهت و نامه‌ی شاره‌زا که ره‌وه هاتنه‌لای هۆزه‌که‌یان و باوه‌ریشیان پێ نه‌کردن، که‌واته تۆیش وه‌کو نه‌وان.

رێنماییه‌کانی ئایه‌تی (۱۸۱-۱۸۴):

(۱) کوفری جووله‌که‌و بێ نه‌ده‌بیان له‌گه‌ڵ خوا و پێغه‌مبه‌رانی نه‌ودا، له‌را‌ده به‌ده‌ر بوو.

(۲) کوشتنی نه‌و گشت پێغه‌مبه‌رانه له‌لایه‌ن یه‌هووده‌وه.

(۳) ئاشکراکردنی نه‌ودرؤیانه‌ی جووله‌که‌که‌: گوایه‌ خوا په‌یمانی له‌گه‌ڵ به‌ستوون: هه‌ر پێغه‌مبه‌ری هاته‌لایان برۆی پێ نه‌که‌ن، هه‌تا قوربانییه‌که‌ ده‌کاوه‌ و ساش ئاگرێ په‌یداده‌بێ و ده‌پخوات.

(۴) سه‌ره‌خۆشی پێغه‌مبه‌رو هه‌لنانشی بۆ خۆراگرتن له‌به‌رامبه‌ر تو‌په‌هاتی یه‌هووده‌وه.

هه‌موو که‌سیک تانی مردن ده‌چێژی:

﴿ ۱۸۵: کل نفس ذائقة الموت ﴾ هه‌موو که‌سیک بێ جیاوازی تانی مردن ده‌چێژی، وه‌ک خوا خۆی له‌جیگایه‌کی ته‌ردا ده‌فه‌رموی: (کل من علیها فان) هه‌رچی له‌م دونیایه‌دا یه‌ تیا ده‌چێ و ئانما توفون أجورکم يوم القيامة ﴿ رۆژی قیامه‌ت، گشت کرێ و پا‌داسی خۆتانتان ده‌درێته‌وه ﴾ ﴿ فمن زحزح عن النار وأدخل الجنة فقد فاز ﴾ ئینجا هه‌ر که‌سی له‌ئاگر دوور خرایه‌وه‌و براه به‌هه‌شته‌وه، بێ شک سه‌ره‌فرازو سه‌رکه‌وتوو ده‌بێ ﴿ وما الحياة الدنيا إلا متاع الغرور ﴾ ژبانی ئه‌م دونیایه‌ش، ته‌نها خۆشی و له‌زه‌تیکی که‌م و چه‌واشه‌کارو فریو‌ده‌رو، خسته‌ به‌ره، که‌واته وشیار بن! پێغه‌مبه‌ری خوا فه‌رموی: ((موضع سوط فی الجنة خیر من الدنيا وما فیها)) ئه‌وجا گو‌تی: ئه‌رحه‌زی‌ش ده‌که‌ن ئایه‌تی: (فمن زحزح عن النار وأدخل الجنة فقد فاز) بخویننه‌وه.

چه‌ند رێنماییه‌که‌:

(۱) له‌کاتی سه‌ره‌مه‌رگدا زی‌کری (لا اله الا الله) بخه‌نه‌سه‌ر زاری نه‌خۆشه‌وه.

(۲) سووره‌تی (یس) ی بۆ بخویننه‌وه، به‌لکو سزاو نا‌په‌حه‌تی گیانکێشانی بۆ ئاسان ببێ، چونکه‌ پێغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رموی: ((ما مِنْ مَّيْتٍ يُقْرَأُ عِنْدَهُ يَسْ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ))، واته: هه‌ر نه‌خۆشی‌ک له‌گیانه‌لا بێ و، سووره‌تی (یاسین) ی له‌سه‌ر بخوینرێت، پله نا‌په‌حه‌ته‌کانی سه‌ره‌مه‌رگی بۆ ئاسان ده‌کرێت. یان ئه‌وه‌فه‌رمووده‌ که‌ (ئه‌بو داوود) ریاو‌یه‌تی ده‌کا: ((اِقْرَأُوا يَسَ عَلٰی مَوْتَاکُمْ)) واته: سووره‌تی (یاسین) بۆ نه‌خۆشه‌کانتان بخوینن.

سزای سووتینه‌ر بچێژن ﴿ ۱۸۲: ذلک بما قدمت ایدیکم ﴾ ئه‌و سزایه‌ش له‌به‌ره‌وه‌یه‌ که‌ ئیوه‌ ئه‌و کارانه‌تان ده‌کرد ﴿ وأن الله لیس بظلام للعبید ﴾ و بیه‌زانه‌ن که‌: هه‌ر گێژ خوا غه‌در له‌عه‌بدان نا‌کا ﴿ ۱۸۳: الذين قالوا ان الله عهد إلینا ﴾ ئه‌و جووله‌کانه‌ی گو‌تیان: بێ گومان ئیمه‌ خوا له‌ته‌وراتدا وه‌سیه‌تی بۆ کردو‌وین ﴿ ألا

لَقَدْ سَمِعَ اللَّهُ قَوْلَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ فَعِيرٌ وَنَحْنُ أَغْنِيَاءُ سَكَتْنَاهُمْ مَا قَالُوا وَقَتْلَهُمُ الْأَنْبِيَاءَ بِغَيْرِ حَقٍّ وَقَوْلُ دُفُّوا عَذَابَ الْحَرِيقِ ﴿ ۱۸۱ ﴾ ذَلِكَ بِمَا قَدَّمْت أَيْدِيكُمْ وَأَنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِظَلَّامٍ لِلْعَبِيدِ ﴿ ۱۸۲ ﴾ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ عَهِدَ إِلَيْنَا أَلاَّ نُؤْمِنَ لِرَسُولٍ حَتَّىٰ يَأْتِينَا بَقْرَانِ تَأْكُلُهُ النَّارُ قُلْ قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِنْ قَبْلِي بِالْبَيِّنَاتِ وَبِالْذِّكْرِ قُلْتُمْ فَلِمَ قَتَلْتُمُوهُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿ ۱۸۳ ﴾ فَإِنْ كَذَّبُوكَ فَقَدْ كَذَّبَ رَسُولٌ مِنْ قَبْلِكَ جَاءُوكَ بِالْبَيِّنَاتِ وَالْكِتَابِ الْمُنِيرِ ﴿ ۱۸۴ ﴾ كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ وَإِنَّمَا تُوَفَّقُونَ أجُورَكُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ فَمَنْ زُحْزِحَ عَنِ النَّارِ وَأُدْخِلَ الْجَنَّةَ فَقَدْ فَازَ وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَمَتَاعُ الْمُرُورِ ﴿ ۱۸۵ ﴾ لَتَسْلُوكَ فِي أَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ وَلَتَسْمَعُنَ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَمِنَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا أَذًى كَثِيرًا وَإِنْ تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا فَإِنَّ ذَلِكَ مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ ﴿ ۱۸۶ ﴾

ئوم لرسول حتی یاتینا بقریان تأکله النار ﴿ که باوه‌ر به‌هیچ په‌یامبه‌ریک نه‌که‌ین هه‌تا موع‌جیزه‌یه‌ک دینی، به‌چاوی خۆمان ده‌بیینین و، موع‌جیزه‌یه‌که‌یش ئه‌مه‌بێت که‌هه‌ر که‌سیک خێرو سه‌ده‌قه‌یه‌ک بکات ئاگرێک (هه‌وره‌ بروسکه‌) یه‌ک له‌ئاسمانه‌وه‌ بێت بیخوات، واته: (بیسوتینی) ئه‌وجا باوه‌ری پێ ده‌که‌ین ﴿ قل قد جاءکم رسل من قبلی بالبینات وبالذکر قلتم ﴾ ئه‌ی پێغه‌مبه‌ر! ﴿ بیان بلی: خو‌چه‌ندان پێغه‌مبه‌رتان پێش من به‌ نیشانه‌گه‌لی ئاشکرا بو‌هات ﴿ فلم قتلتموهم ان کنتم صادقین ﴾ ده‌سابو کوشتووتان و، باوه‌رتان پێ نه‌کردن، ئه‌گه‌ر راست نه‌که‌ن له‌م قسه‌دا، دیاره‌ ئیوه‌ خه‌لکیکی درۆزن و نا‌راستن ﴿ ۱۸۴: فإن کذبوک فقد کذب رسل من قبلک ﴾ جائه‌ر به‌درۆزنیان دانایت و باوه‌ریان پێ نه‌هینایت، هێچ خه‌م و خه‌فه‌ت مه‌خو‌ چونکه‌ گه‌لی له‌ پێغه‌مبه‌رانی به‌ره‌له‌تۆیش، به‌درۆزنیان دانان و باوه‌ریان پێ نه‌هینان ﴿ جاؤا بالبینات والزیر والکتاب المنیر ﴾ به‌کو‌مه‌لی به‌لگه‌و نیشانه‌ی ئاشکرا، کتیی

۳) کاتیی که مرد دهبی هردوو چاوی بنری بهیه کا، نهوسا بشوردی و کفن بکری و نوژی لهسر بکری و بهپه لهش بگه یه نرته گورستان وله گلکوی موسلماناندا بهپه له به خاک بسپردی، چونکه پیغمبر ﷺ دهفرموی: ((إِسْرَعُوا بِالْجَنَازَةِ فَإِنْ تَكَّ صَالِحَةٌ فَخَيْرٌ تَقْدُمُونَهَا إِلَيْهِ، وَإِنْ تَكَّ غَيْرَ ذَلِكَ فَشَرُّ تَصَوُّنُهُ عَنْ رِقَابِكُمْ))، واته: بهپه له تهرمی مردوو بگه یه ننه گورستان، چونکه ئه ئاكارچاك بیټ، نهوا زوو دهیگه یه ننه جیی خوش، خوئر به دکاریش بیټ، شه ریکه وزوو له کولتان ده بیته وه.

ئیماندار بهر نه زمون ده که وی:

﴿۱۸۶: لَتَبْلُوْنَ فِيْ اَمْوَالِكُمْ وَاَنْفُسِكُمْ﴾ سویند به خوا گیان و دارایتان (ئه ی موسلمانان!) به به لاو نه هامت بهر تاقیکردنه وه ده که ون، واته: دهبی بچنه گوره پانی جیهادو مالو سامان به خت بکه ن وتووشی زیانی سهرومالی بب. له جیگایه کی تردا نهو تاقیکردنه وه یه روونکراوه ته وه، وه که له ئایه تی (۱۵۷، ۱۵۵) ی به قهردها هاتوو وه دهفرموی: (وَلَتَبْلُوْنَكُمْ بَشَىٍّ مِنَ الْخَوْفِ وَالْجُوعِ وَنَقْصٍ مِنَ الْاَمْوَالِ وَالْاَنْفُسِ وَالثَّمَرَاتِ وَبَشِّرِ الصَّابِرِيْنَ * الَّذِيْنَ اِذَا اَصَابَتْهُمْ مُصِيْبَةٌ قَالُوْا اِنَّا لِلّٰهِ وَاِنَّا اِلَيْهِ رَاْجِعُوْنَ * اُولٰٓئِكَ عَلَيْهِمْ صَلَوَاتٌ مِنْ رَّبِّهِمْ وَرَحْمَةٌ وَاُولٰٓئِكَ هُمُ الْمُهْتَدُوْنَ). ﴿وَلَتَسْمَعُنَ مِنَ الَّذِيْنَ اُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَمِنَ الَّذِيْنَ اَشْرَكُوْا اُذَى كَثِيْرًا﴾ وه له وانیه کتیبیان پی دراوه له پیش ئیوه وه وه هاوبه شدانه رانه وه زورو زه به نده قسه ی نابه جی و ناخوش نه بیستن و، پیی دلته نگ دهبن، به لام... ﴿وَإِنْ تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا﴾ ئه گهر ئیوه له بهرامبه ر وته کانیه وه خوگرین و، له کردارو وتارتاندا پاریز بکه ن، سه رکه وتوو دهبن، وه که نه فرموی: ﴿فَإِنْ ذٰلِكَ مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ﴾ به راستی کاری و، له کاری مهردان و جوامیزان دهچیت، دهبی بایه خو گرنگی بدریتی، سروشتی بوونه وه ره که: هه رکه سیك به رهو خوابچیت، دهبی هه رکه س به پیی توندوتوولی دینه که ی خوی، ئازارو بیزار بیچیژی.

رینماییه کانی ئایه تی (۱۸۵-۱۸۶):

- ۱) دنیا جیگای پاداش و توله نییه، به لکو جیگای هه ول و کوشش و کارو کرده وه یه.
- ۲) زرگاری و، بهختیاری راسته قینه دوور بوونه له ئاگرو، چوونه ناو به هه شته.
- ۳) زبانی ئه م دنیا کالایه که، نابیی پستی پیوه به ستری.
- ۴) تاقیبوونه وه کاریکی زهرووری و حه تمییه، جا

له بهرامبه ریه وه سه برو ته قوا بو موسلمانان پیویسته.
 ۵) جووله که و گاورو موشریکان، هه ردهم ئازاری موسلمانان دهدهن، نه وه بوو (فه حاس) ی یه هوودی وتی: ئیمه دهوله مه ندین و، خواش هه ژاروو بی دهسلات!، نه ساراش وتیان: عوزه ر کوری خوایه! موشریکان وتیان: (لات و عوززوا مه نات) شه ریک و هاوبه شی خوان! (عه بدوللای کوری سه لول) یش به پیغمه مبه ری گوت: نزیک ی کوره کانمان مه به وه، (که عبی کوری شه رف) به هونراوه ی نابه جی و ناقولا ئازاری پیغمه مبه روموسلمانان دهده، گه لی جار بهرامبه ر به ئنه موسلمانان به خراپه دهده، بویه له نه نجامدا پیغمه مبه ر ﷺ (موحه مبه دی کوری مه سلمه) ی ناردو فورسه تی لی هیناو کوشتی.

خاوه ن کتیبه کان هه ق ده شارنه وه:

﴿۱۸۷: وَاِذْ اَخَذَ اللّٰهُ مِيْثَاقَ الَّذِيْنَ اٰتٰوْا الْكِتَابَ﴾ باسی ئه خاوه ننامانه به که خوا پهیمانی لی وه رگرتن ﴿لَتُبَيِّنَنَّ لِلنَّاسِ وَلَا تَكْتُمُوْنَ﴾ که به ریکوپیک ی - نه ونامه یه بویان هاتوو - به خه لکی راگه بیینن و، هیچی لی نه شارنه وه ﴿فَبِذُوْهُ رَءِیَ ظُهُورَهُمْ﴾ که چی به لینه که یان فریدایه پشتیان وه و پشتنگویان خست! ﴿وَاشْتَرَوْا بِهِ ثَمَنًا قَلِيْلًا﴾ و به هایه کی که میان پیکری، واته: تهورات و ئینجیلیان به دونیایه کی که م فروشت! ﴿فَبَسْ مَا بَشَرْتُمْ﴾ ئای چهنده خراپ بوو ئه وه ی کرییان و سه وادیان پی کرد، چونکه له باتی قیامه تی نه براره، دونیای فانی و تیاچوو یان وه رگرت، (ئیبین که سین) ده لیت: ئه م ئایه ته هه ره شه یه بوگشت زانیه که، نه وانیه یان گه لی جار راستیه کان له به ردهم ده سلانداراندا ده شارنه وه، یان له بهرامبه ر ته ماحیکی دونیا وه، یان سروشتیان تیك چوو، هه رکا میکیان بیټ، لای خوا کاریکی زور دزیوو قیزه ونه، هه قه هه رگیز له جاده راسته که کلا نه بن. نه بو سه عیدی (خودری) یش ده لیت: له سه رده می پیغمه مبه ردا ﷺ کومه لی دوورو هه بوون، هه رکه پیغمه مبه ر ﷺ چووبا بوغه زایه که، خویان لی ده دزیه وه، که یفیشیان پی ده هات، که پیغمه مبه ر ﷺ ده شه اته وه پوزشیان بو ده هیئایه وه، هیمان پشیمان خوشبوو سوپاس بکری، نه وجا ئه و ئایه ته هات و فرموی: ﴿۱۸۸: لَا تَحْسِبَنَّ الَّذِيْنَ يَفْرَحُوْنَ بِمَا اٰتٰوْا﴾ وامه زانه ئه و که سانه ی دلشادن به وه ی که کردوو یانه ﴿وَيَحِبُّوْنَ اَنْ يَّحْمَدُوْا بِمَا لَمْ يَفْعَلُوْا﴾ و حه زیش ده که ن بو کاری که نه شیان کردوو، تاریف و سوپاس بکری ﴿فَلَا تَحْسِبْنَهُمْ بِمَفَازَةٍ مِنَ الْعَذَابِ﴾ تو وامه زانه له جه زه به زرگاریان

دەبى. (ئىبن عەبباس) دەلى: ئەم ئايەتە سەبارەت بەخاوەننامەكان ھات، پىغەمبەر ﷺ شىتىكى لىپرسىن، ئەوانىش لىيان شار دەوھو شىتىكى دىكەيان پىگوت، كەچى دوایىش بەھوکارەيان زۆردلشادو خوشحال بوون!. ﴿ ولهم عذاب أليم ﴾ وسزای ئىش پىگەيەنەريان بۆھەيە. ﴿ ۱۸۹: والله ملك السموات والأرض والله على كل شيء

وَإِذْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ لَتُبَيِّنُنَّهُ لِلنَّاسِ
وَلَا تَكْفُرُونَهُ فَبَدَّلُوهُ وَرَاءَ ظُهُورِهِمْ وَأَسْرَأُوهُ ثَمَّ
قَلِيلًا فَمَنْ مَّا يَشْتُرُونَ ﴿ ۱۸۷ ﴾ لَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ يَفْرَحُونَ
بِمَا آتَوْا وَيُحِبُّونَ أَنْ يُحْمَدُوا بِمَا لَمْ يَفْعَلُوا فَلَا تَحْسَبَنَّهُمْ
بِمَفَازٍ مِنَ الْعَذَابِ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿ ۱۸۸ ﴾ وَلِلَّهِ مُلْكُ
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿ ۱۸۹ ﴾ إِنَّ فِي
خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ لَآيَاتٍ
لِّأُولِي الْأَلْبَابِ ﴿ ۱۹۰ ﴾ الَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللَّهَ قِيَمًا وَقُعُودًا
وَعَلَىٰ جُوبِهِمْ وَيَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هَذَا بَطْلًا سُبْحَنَكَ فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ ﴿ ۱۹۱ ﴾
رَبَّنَا إِنَّكَ مَن تَدْخِلُ النَّارَ فَقَدْ أَخْرَجْتَهُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ
أَنْصَارٍ ﴿ ۱۹۲ ﴾ رَبَّنَا إِنَّا سَمِعْنَا مُنَادِيًا يُنَادِي لِلْإِيمَانِ أَنْ
آمِنُوا بِرَبِّكُمْ فَآمَنَّا رَبَّنَا فَاغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَكَفِّرْ عَنَّا
سَيِّئَاتِنَا وَتَوَفَّنَا مَعَ الْأَبْرَارِ ﴿ ۱۹۳ ﴾ رَبَّنَا وَآتِنَا مَا وَعَدْتَنَا
عَلَىٰ رُسُلِكَ وَلَا تُخْزِنَا يَوْمَ الْقِيَمَةِ إِنَّكَ لَا تُخْلِفُ الْوَعْدَ ﴿ ۱۹۴ ﴾

قەدىر ﴿ وخاوەندارىتى ئاسمانەكان و زەوى ھەر بۆخاويەو، ھىچ شىتىكى لىپرزنايىت، چونكە بەسەر ھەموو شىتىكىدا دەسەلاتدارە.

رەنمايىيەكانى ئايەتى (۱۸۷-۱۸۹):

(۱) خوا پەيمانى تۆكمەو مەحكەمى لەزانايانى (بەنى ئىسرائىل) ۋەرگرت كە: ھەرگىز ھەق نەشارنەو، ديارە زانايانى ئەم ئوممەتەش دەبى چاكتر سوور بن بۆ دەرخستنى ھەق و راستى و، تەئويل نەكردنى ئايەتەكان لەبەرختارى ئەم وئەو.

(۲) موسلمان نابى رىگە بدا مەدح و سوپاس بكرى لە بەرامبەر شىتىكەو نەيكردبى، بەلكو ئەگەر كردبووئىشى دەبى بىشارىتەو.

لەبوونەو ەردا نىشانەگەلى ھەيە بۆ تاك و تەنبايى خوا:

﴿ ۱۹۰: إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ﴾ بەراستى لەوشىوھ دروستكردنە سەرسوڤهينەرەى ئاسمانەكان و زەوى ﴿ واختلاف الليل والنهار لآيات لأولى الألباب ﴾ و ئالوگۆرى شەوو پوژ، چەندىن بەلگەو نىشانەى پتەو ھەيە لەسەر بوونى خوا، تاك و تەنبايى، بۆ كەسانى خاوەن ژىرى و ھۆشمەندن ﴿ ۱۹۱: الَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللَّهَ قِيَمًا وَقُعُودًا وَعَلَىٰ جُوبِهِمْ ﴾ ئەوكەسانەى كە بەپىوھ بەدانىشتن و لەسەر تەنىشت و راكشان يادى خوا دەكەن ﴿ ويتفكرون في خلق السموات والأرض ﴾ لەدروستكردنى ئاسمانەكان و زەوى رادەمىنن و بىرئەكەنەوھ ﴿ ربنا ما خلقت هذا باطلا ﴾ ئەلین: ئەى پەرۋەردگارى ئىمە! ھەرگىز تۆ ئەم دروستكراوھ پەر لە وردەكارىيەت بىھودە و بىئامانچ دروست نەكردوھ ﴿ سبحانك ﴾ تۆ لەھەموو ناتەواوييەك پاك راتەگرىن ﴿ فقنا عذاب النار ﴾ دەسا تۆيش لە سزای ئاگر بمانپاريزە. لە ئايەتى (۲۷) سۈورەتى (صاد) دا ھاتوھ: ﴿ وما خلقتنا السماء والأرض وما بينهما باطلا ذلك ظن الذين كفروا فويل للذين كفروا من النار ﴾ كە بىباوھران پىيان وايە ئەم بوونەوھرە لەخۆيەوھو بىھودە دروستكراوھ. ﴿ ۱۹۲: ربنا إنك من تدخل النار فقد أخزيت ﴾ پەرۋەردگارا!.. بىگومان ھەر كەسى تۆ بىخەيتە ناو ئاگرەوھ، رىسۋات كرووھو، لای گشت مەردم ئابرووى چووھ ﴿ وما للظالمين من أنصار ﴾ و بۆخەلكانى ستەمكار و بىباوھر ھىچ پشتىوانىك نىيە ﴿ ۱۹۳: ربنا إِنَّا سَمِعْنَا مُنَادِيًا يُنَادِي لِلْإِيمَانِ أَنْ آمِنُوا بِرَبِّكُمْ فَآمَنَّا ﴾ بە پەرۋەردگارتان باوھر بىنن، ئەوسا ئىمەيش ۋەلامان دايەوھو بىرومان ھىناو شوينى كەوتىن ﴿ ربنا فَاغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا ﴾ ئەى پەرۋەردگارى ئىمە! دەسا گوناھەكانمان بپۆشە ﴿ وكفر عنا سيئاتنا ﴾ و بەمىيەرەبانى خۆت لەتاوانە وردەكانمان ببوورە، بىيان سېرەوھ ﴿ وتوفنا مع الأبرار ﴾ و لە گەل چاكان بمانمىنە ﴿ ۱۹۴: ربنا وَآتِنَا مَا وَعَدْتَنَا عَلَىٰ رُسُلِكَ ﴾ پەرۋەردگارى ئىمە! ئەوھمان پى بىخەشە لەسەر زمانى پەيامبەرانتەوھ بەلنىنت پىدا بووين ﴿ ولا تخزنا يوم القيامة ﴾ شەرمەزارو روو زەردى رۆزى قىيامەتمان مەكە ﴿ إنك لا تخلف الميعاد ﴾ بەراستى تۆ لەپەيماندا لارىت نىيەو دەيبەيتە سەر.

له سهر ته نیشته سوننه ته، وهك خاتوو عائیشه (خوا لئی رازی بیت) ته لی: ((إِنَّ النَّبِيَّ كَانَ يَذْكُرُ اللَّهَ فِي كُلِّ أَحْيَانِهِ))،
واته: پیغه مبهری خوا ﷺ هه میسه یادی خوا ده کرد.
(۴) داوای په نادان له ناگری دوزخ به پرواوا ناکاری چاک
و پارانوه له خوا سوننه ته.

په روه ردگار به هانای خاوهن دلانه وه دیت:

کاتی که موسلمانان بهو شیوهیه پارانوه، په روه ردگاریش وه لای
دانه وهو دوعاکه یانی گیرا کرد، و فرمووی: ﴿۱۹۵﴾ فاستجاب
لهم ربهم أنى لا أضيع عمل عامل منكم من ذكر أو أنثى ﴿۱۹۶﴾ ټینجا
په روه ردگاریان وه لای دانه وه که: به راستی من کاروکردهی هرکام
له نیهو - نیرو میتان - زایه و بی پاداش ناکم ﴿۱۹۷﴾ بعضم من
بعض ﴿۱۹۸﴾ هه نیکتان له هه ندیکن، پیاو، له ژنهو، ژنیش له پیاوهو
گشتیشان لای من چوون یه کن، که و ابو له پاداش تیشدا یه کسانن،
له م نایه ته دا پلهو یه کسانى ژنان و پیاوان له پاداش و توله دا
وهك یهك راده گه یه نری، پاش نه وهی ژنان هیچ حیسابیکیان
بو نه ده کرا! ﴿۱۹۹﴾ فالذین هاجروا وأخرجوا من ديارهم ﴿۲۰۰﴾ جا
نهوکه سانهی هیجره تیان کردو له زیندو نیشتمانی خوین دهرکران
﴿۲۰۱﴾ وأودوا فی سبیلی ﴿۲۰۲﴾ وله رای مندا نازار دران ﴿۲۰۳﴾ وقاتلوا وقتلوا ﴿۲۰۴﴾
و جهنگان له گهل دوزمنانی منداو شهیدکران ﴿۲۰۵﴾ لا کفرن عنهم
سیئاتهم ﴿۲۰۶﴾ به ته نکید تاوانه کانیان ده سهرمه وه ﴿۲۰۷﴾ ولأدخلنهم جنات
تجری من تحتها الأنهار ﴿۲۰۸﴾ و ده یانخه مه نیو چه ند باخاتیکه وه،
که به به ردرهخته کانیان پروبارو چومه ئاو ده چیت ﴿۲۰۹﴾ ثوابا من
عند الله ﴿۲۱۰﴾ نهو پاداشتیکه له لای خوا وهی ده گرن ﴿۲۱۱﴾ والله عندة
حسن الثواب ﴿۲۱۲﴾ لای خواش پاداشتی باش وچاک هه یه، واته:
به هه شتی رازا و جوانیان بو ناماده یه.

رینماییه کانی نایه تی (۱۹۰-۱۹۵):

(۱) بو به هیژ بوونی ئیمان و پروا، پیویسته له به دیپینه ری
ناسمانه کان و زهوی تیرامانین بکه یین.
(۲) خویندنی نه م نایه تانه ی: (إن فی خلق السموات
والأرض...) تاکوتایی سووره ته که، به تاییه تی له کاتی
هه لسان بو شه و نویژ سوننه ته، له بهر نهو فرموده (متفق
علیه) یه که (ثبین عه بباس) ده لی: پیغه مبهری ﷺ بو ماوه یهك
له گهل خانه واده ی خویدا قسه ی ده کردو پاشان تا به شی
سییه می شه و دنه ووست، نه و سا هه لده سا له ناسمانه کان ورد
ده بوویه وهو ده یگوت: (إن فی خلق السموات والأرض...) (متفق
علیه) جا هه لده ساو ده ست نویژی ده گرت و سیواکی ده کردو،
یانزه ركات نویژی ده کرد، نه و جا (بیلال) بو به یانی بانگی
گوت، پاشان دوو ركات سوننه تی بهرله نویژی به یانی
ده کرد، نه و جا له مال دهرده هات و بهر نویژی بو ده کردن.
(۳) هه مووکات یادی خوا به پیوه، به دانشیتن، به راکشان،

فَاسْتَجَابَ لَهُمْ رَبُّهُمْ أَنِّي لَا أَضِيعُ عَمَلَ عَمِلٍ مِّنْكُمْ مِّنْ
ذَكَرٍ أَوْ أَنْتُمْ بُعِثْتُمْ مِّنْ بَعْضِ الْآلِذِينَ هَاجَرُوا وَأُخْرِجُوا
مِنْ دِيَارِهِمْ وَأُودُوا فِي سَبِيلِي وَقَتَلُوا وَقُتِلُوا لَا أَكْفِرُنَّ
عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَلَأَدْخُلَنَّهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا
الْأَنْهَارُ ثَوَابًا مِّنْ عِنْدِ اللَّهِ وَاللَّهُ عِنْدَهُ حُسْنُ الثَّوَابِ ﴿۱۹۵﴾
لَا يَغْرُوكَ تَقَلُّبُ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي الْبِلَادِ ﴿۱۹۶﴾ مَنَعَ قَلِيلٌ
ثَمًّا مَّا وَنَهُمْ جَهَنَّمَ وَبِئْسَ الْمِهَادُ ﴿۱۹۷﴾ لَكِنَّ الَّذِينَ اتَّقَوْا
رَبَّهُمْ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا
تُزَلَّجُ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَمَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ لِّلْآبَرَارِ ﴿۱۹۸﴾ وَإِنَّ مِنْ
أَهْلِ الْكِتَابِ لَمَنْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْكُمْ وَمَا
أُنْزِلَ إِلَيْهِمْ خَشِعِينَ لِلَّهِ لَا يَشْتَرُونَ بِعَاقِبَتِ اللَّهِ ثَمًّا
قَلِيلًا أَوْ لَئِيكَ لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ ﴿۱۹۹﴾ رَبُّكَ اللَّهُ
سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿۲۰۰﴾ يَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَصْبِرُوا
وَاصْبِرُوا وَرَاطِبُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿۲۰۱﴾

سُورَةُ النِّسَاءِ

(۵) فزیه تی هیجره ت و جیهاد له بهر خوا.
(۶) ژن و پیاو له پاداش و توله دا یه کسانن.
(۷) هه ول بدری ژیان له گهل چاکاندا به ری بکری.

به گهر و فری خوانه ناسان چه واشه مه بن:

جاخوا بو دلخوشی په یامبهری ﷺ نه فرمووی: ﴿۱۹۶﴾ لا یغرنک
تقلب الذین کفروا فی البلاد ﴿۱۹۷﴾ هاتوچو و گهروفری خوانه ناس
وبی باوه ران له ولاتان و شاران، تو چه واشه نه کا و سهرت لی تیك
نه دات ﴿۱۹۷﴾ متاع قلیل ﴿۱۹۸﴾ نهو کالو گوزهرانیکی که مهو ته و او
ده بی و ده گهرینه وه لای خوا بو لیکو لینه وه ﴿۱۹۹﴾ ثم ما واهم جهنم ﴿۲۰۰﴾
پاشان ری و شوینیان دوزخه ﴿۲۰۱﴾ وبس المهاد ﴿۲۰۲﴾ ئای دوزخیش چ
لانکیکی خراپه ﴿۱۹۸﴾ لکن الذین اتقوا ربهم لهم جنات تجری من
تحتها الأنهار ﴿۲۰۳﴾ به لام نهوکه سانه ی له سنوره کانی په روه ردگاریان
خوده پارین، چه ند باخاتیکیان بو هه یه له به هه شتدا که: ئاوو

رووبار به بهر یاندا دەر و ﴿ خالدين فيها ﴾ و به هه تاهه تاييش تيا دهب ﴿ نزلا من عند الله ﴾ نه وه ميوانداریه كه لای خواى گه و ره ، بویه نه و گشت ریزه یان لی ده گری ﴿ وما عند الله خیر للابرار ﴾ خو نه وهش لای خوايه بۇ پیاوچاكان باشتره .

خواهنامه کانیس باوهرداریان تیدایه:

له (نه نه س) وه ده گیز نه وه کاتی كه (نه جاشی) مرد ، پیغه مبه ر ﴿ فہرموی : ((استغفروا لأخیکم)) داوی لیخوشببون بۇبراكه تان (نه جاشی) بکه ن ، كه چی خه لکه كه وتیان : سهیره فهرانمان پی ددها ، داوی لیخوشببون بکه یں بۇ کافرو خوانه ناسی كه له ولاتی حه به شه دا مردوه ؟! نه و جا ئه م ئایه ته هات و فهرانموی : ﴿ ۱۹۹ : وإن من أهل الكتاب لمن يؤمن بالله وما أنزل إليکم وما أنزل إليهم ﴾ به راستی له خواهنامه کاندا وا هه یه ، باوه ری به خوا به و به قورئانه بۇ ئیوه نیردراوه ، به و کتیبانه ییش بۇخویان ره وانه کراون هه یه ، بۇ نمونه : (عه بدوللای کوری سه لام) و هاوه له کانی و ، (نه جاشی) و شوپنکه وتوه کانی باوه ریان به وانه هه بوو ﴿ خاشعین لله ﴾ خا که ران له به رامبه ر خواداو لیی ده ترسنو ملکه چی فهرانه کانی ئه ون ﴿ لا یشترون بآیات الله ثمنا قليلا ﴾ هه رگیز به ئایه ته کانی خوا به هه یه کی که م ناکرن ، هه رچی له ته ورات و ئینجیلیشدا هاتوه نایشانه وه ﴿ أولئک لهم أجرهم عند ربهم ﴾ ئا نه وانه لای په روه ر دگاریان مزه و پاداشیان بۇ هه یه ﴿ إن الله سریع الحساب ﴾ بی گومان خوا زور زوو به کارو حیسابدا ده گات ، هیچی لی ون ناییت ، چونکه ئاگای له هه مووشتیکه ﴿ ۲۰۰ : یاأيها الذين آمنوا اصبروا ﴾ ئه ی گه لی خاوه ن باوه ر! له سه ر هه ر نا ره حه تییه ک دپته ریتان ، خوراگرین ﴿ وصابرو ﴾ و له خوراگریشدا پیشه نگیں ، واته : ده بی ئیوه ئارامتان له هه موان زیاتر بیی ، به تاییبه تی له گوره پانی جه نگدا ﴿ و رابطوا ﴾ وه ده بی بۇپاراستنی سنوره کانی ده وله تی ئیسلامی ، هه میشه په یوه ست و سازو ته یارب و ، هه مووکات له سه نگه ردا ئاماده بن و دیفاع له سنوره کانتان بکه ن ﴿ واتقوا الله لعلمکم تفلاحون ﴾ وله خوا بترسن ، به شکو بره وه به ختیاربن . به لی ئه م سووره ته — که پره له باسی (سه بر) و (ته قوا) .. — ئاماژه به گرنگی ژيانی موجهید ، به تاییبه تی له گوره پانی جههاددا .

رینماییه کانی ئایه تی (۱۹۶-۲۰۰):

۱) ده بی موسلمان هه میشه وریاو وشیار بی و ، هیچ کات رزق و رۆزی فره ی کافران له خشته ی نه با ، چونکه شتی وا نیشانه ی ره زامه ندی خوا نییه ، وه نه و نیعمه ت

و به خششانه که خوا بۇ ئا کارچاكان ئاماده ی کردوون له م دونیایه و له وه ییش تییدایه باشتره .

۲) ریزگه تن له باوه رداره خاوه ن کتیبه کان و ، مژده ی قورئانیس به به هشت پییان ، به تاییبه تی (عه بدولای کوری سه لام) و (ئه سه حه مه) ی (نه جاشی) . له فهرانموده یه کی (متفق علیه) دا هاتوه : ئه و وه خته که (نه جاشی) مرد ، پیغه مبه ر ﴿ هه والی مردنه که ی به هاوه لانی گه یاندو ، پاشان فهرانموی : ((إِنَّا أَخْلَمُ بِالْحِشَّةِ قَدْ مَاتَ ، فَصَلُّوا عَلَيْهِ ، فَخَرَجَ إِلَى الصَّحْرَاءِ ، فَصَفَّهْمُ وَصَلَّى عَلَيْهِ)) ، واته : نه جاشی براتان له حه به شه مردوه ، ده سا نوژی له سه ر بکه ن ، پاشان له مال چوویه ده ری و هاوه لانی له دهشت ریز کردو نوژی له سه ر کرد . خوراگرتن و په یوه ستبون به سه ر سنوره کانی ئیسلامه وه بۇ به ده ست هیئانی به ختیار و سه رکه وتنی دونیا و قیامه ت هه میشه واجیبه . خوپه یوه ست کردن به سنوره کانه وه (مورابته) بۇ پاراستنیان له په لاماری کافران زور مه زن و گه و ره یه ، گه لی فهرانموده ش بۇنه وه هاتوه وه کو : ﴿ (رِبَاطُ يَوْمٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا) ﴾ (بوخاری) ، خوئاماده کردن و مانه وه له سه نگه ردا بۇپاراستنی ریگای خوا ته نیا رۆژیک له هه موو دونیا باشتره . یان : ﴿ (رِبَاطُ يَوْمٍ خَيْرٌ مِنْ صِيَامِ شَهْرٍ وَقِيَامِهِ) ﴾ . (موسلیم) . (ریبات) ی ته نیا رۆژیک له رۆژووو شه و نوژی مانگیك چاکتره .

سووره تی (نیساء)

مه ده نییه و (۱۷۶) ئایه ته

به ناوی خواى به خشنده ی میهره بان

ئه م سووره ته ش یه کیکه له سووره ته دریزه کانی قورئان و پره له یاسای جوراوجوری شه رعی ، له وانه : یاسای ریکخستنی کاروباری دهره وه ی موسلمانان ، بایه خیش ده دات به کاروباری ژنان ، به جوریک که ده توانین بلیین ته وه ره که ی هه رباسی کاروباری ژنانه ، هه ر له به ره مه یشه به سووره تی (النساو ، ژنان) ناوبراوه ، ئینجا باسیکی پیکه یئانی خیزانو ، ده وله ت و ، مافی هه تیوان ده کات به تاییبه تی کچوله بی باوکه کان نه وانه ی وا باوکیان نه ماوه له کۆشی سه ره رشتی کاردا ده ژین . قه درو حورمه ت و ، که رامه ت و ریزی ژنان ده پاریزی و ، داوا له پیساوان نه کات که به دین و ویزدانه وه سه یری کاروباریان بکه ن و مافیان بۇ دابین

وتارى بۆھەر شىڭ دابا، ئەم ئايەتەو، ئايەتى (ياأيهاالذين

آمنوا اتقوا الله حق تقاته ولا تموتن إلا وأنتم مسلمون) ی سووره تی (ثالی عمران) و ثایه تی (یا ایها الذین آمنوا اتقوا الله و قولوا قولا سدیداً یصلح لکم أعمالکم و یغفر لکم ذنوبکم و من یطع الله و رسوله فقد فاز فوزاً عظیماً) ی سووره تی (نه حزاب) ی ده خویندو، پاشان نه یغفرموو: ((أما بعد)).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَجَعَلَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنَسَاءً ۚ وَالَّذِي اللَّهُ الَّذِي نَسَاؤُنَ بِهِ ۚ وَالْأَرْحَامُ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا ﴿١﴾ وَآتُوا اللَّهَ مِنْ أَمْوَالِهِمْ وَلَا تَتَّبِعُوا الْخَبِيثَ بِالطَّيِّبِ وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَهُمْ إِلَى أَمْوَالِهِمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ حُوبًا كَبِيرًا ﴿٢﴾ وَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تَقْسُطُوا فِي الْيَتَامَىٰ فَانْكَحُوا مَا طَابَ لَكُمْ مِنَ النِّسَاءِ مِمَّا رَضَيْتُمْ ۚ وَلَكُمْ فِي خِفْتُمْ أَلَّا تَعْلُوا فَوَاحِشَةً أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ ذَٰلِكَ أَدْنَىٰ أَلَّا تَعْلُوا ﴿٣﴾ وَآتُوا النِّسَاءَ صَدُقَتَيْنِ نَحْمَلُهُ ۚ فَإِنْ طَبَنَ لَكُمْ عَنْ شَيْءٍ مِنْهُنَّ فَتَقَسَّوْهُ ۚ هُنَّ أَمْوَالُهُنَّ ۚ وَلَا تَوْنُوا السُّمُوءَ أَمْوَالَكُمْ الَّتِي جَعَلَ اللَّهُ لَكُمْ قِيَمًا وَارْزُقُوهُنَّ مِنْهَا ۚ وَكُلُوهُنَّ وَقُلُوا لَهُنَّ قَوْلًا مَعْرُوفًا ﴿٤﴾ وَابْتُلُوا الْيَتَامَىٰ حَتَّىٰ إِذَا بَلَغُوا النِّكَاحَ فَإِنْ آنَسْتُمْ مِنْهُمْ مُشِيدًا فَادْفَعُوا إِلَيْهِمْ أَمْوَالَهُمْ وَلَا تَأْكُلُوهَا إِسْرَافًا وَبِدَارًا أَنْ يَكْبَرُوا ۚ وَمَنْ كَانَ غَنِيًّا فَلْيَسْعَفْ ۚ وَمَنْ كَانَ فَقِيرًا فَلْيَأْكُلْ بِالْمَعْرُوفِ ۚ فَإِذَا دَفَعْتُمْ إِلَيْهِمْ أَمْوَالَهُمْ فَأَشْهَدُوا عَلَيْهِمْ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ حَسِيبًا ﴿٥﴾

نهوسا باسی مه بهسته که ی ده کردو وتاره که ی ددها.

۲) گرنگی فرمان به ته قوا، بویه لیبره شیدا دووچار فرمانه که وتراوه ته وه، سهردانی خزمان ولیبرسه نهو لییان پیویسته و، پیچه وانه که شی کاریکی حهرامه، ریعایه تی برایه تی له نیوان مروقه کانا له کاتی کرین و فروشتندا کاریکی پیویسته.

مالی هه تیوان به ناههق مه خوڤ:

۲: وَآتُوا الْيَتَامَىٰ أَمْوَالَهُمْ ﴿مَالٌ وَ سَامَانِي هه تیوان - هه که بی گه یشتن و بالغ بوون - به ریکو بیکی بده نه وه ﴿ولا تتبدلوا الخبيث بالطيب﴾ و ناپاک به پاک مه گورنه وه، واته: مال و دارایی که م نرخي خوڤان، به مال و سامانی به نرخي نهوان مه گورنه وه ﴿ولا تأكلوا أموالهم إلى أموالكم﴾ و مال و سامانیان تیکه له به مالی خوڤان مه که و، پیکه وه مه خوڤن ﴿انه کان حوبا کبیرا﴾

به راستی خوار دنی مال و سامانی هه تیو، تاوان و گونا هیکی ئیجگار گه وره یه. ﴿۳: وَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تَقْسُطُوا فِي الْيَتَامَى﴾ خوڤنه گه ترسان که به دادگه رانه نه توان رهفتار له گه له کیوه هه تیوه کاندای بکه، نه گه راره یان بکه ﴿فانکحوا ما طاب لکم من النساء مثنی و ثلاث و رباع﴾ دهسا نهو ژنانه ماره بکه پیتان دهشین، دوان دوان، سیان سیان، چوار چوار، واته: هه ریه کیکتان ده توان هه تا چوار ژن ماره بکه، به مهر جی عه دالهت و توانای ژیان دونیان، بویه ده فرموو: ﴿فإن خفتُمْ أَلَّا تعدلوا فواحدة﴾ خوڤنه ترسان نه توان به دادگه رانه وه کو یه که ته ماشای ژنه کانتان بکه، ده بی ته نها ژنی که ماره بکه ﴿أوما ملکت أیمانکم﴾ و بیان هه رهو که نیزانه دهستان که وتوون و بوونه ته مولکتان قه ناعهت بکه ﴿ذلک أدنی أَلَّا تعولوا﴾ تا بهو شیوه نزیکتره که غه دروسته م له ژنان نه که ن. پشهو موسلیم ده لیئت: (عورو ی کوری زوبه یی) مانای ثایه تی ((وإن خفتُمْ...)) ی له خاتوو عایشه ی پوری پرسی و نهویش گوتی: خوشکه زاکه م! له سهرده می جاهیلییه تدا کچوله ی هه تیوو بی باب ده که وه ته لای که سی که سهر به رستیار ی بکا، هه تا گه وره ده بوو، نه و جا هه رچی هه بوو تیکه له ماله که ی خو ی ده کرد، پاشان له به ماله که ی حه زی له ده کردو، ده یویست به ماره یه کی که متر له ژنانی تر ماره ی بکاو به شو ی بدات، جا بو راست کرد نه وه ی نه وه له یه و، لابر دنی نه وسته مه له ژنان، خوا ربی له گرتن و فرموو: یا نه وه یه که ماره یی شیوا ی خو یانیان بده نی، نهوسا ماره یان بکه، و بیان بچن ژنانی تر ماره بکه ن.

به لی... گومان نییه که له پیش دینی ئیسلامدا، بی یاساو دیار یکردنی هیچ جو ره سنووریک ژنانیکی زوریان ماره ده کرد و تیکه له ده بوون له گه لیاند، ته نانه تی تا سه د ژنیان حه لال کرد بوو بوخو یان، به لام کاتی که ئیسلام هات زور به وردبینانه سنووریکی بو نه و کاره دیاری کردو لای سه رووی به چوار ژن دانا. نهویش له گه له پیش چاو گرنتی چه ند مهر جیک، له وانه:

یه که م: نابی زیاد له چوار ژن ماره بکریت.

دووم: نابی مافی هیچکامیکیان پیشیل بکری.

سییم: ده بی نهو پیاوه وه که خه لکانی هاوشانی خو ی بتوانی بیان نه نی و دارایی و، له هه موو رویه که وه تیریان بکات.

جا هه ره له م سوڤنگه یه وه زاناکان به کو ی ده نگ بریار یان داوه که: هه رکه سی که خو ی دلنیا بیئت که ناتوانی دادگه ر بیئت له گه له ژنه که یدا، بو نه و حهرام و یاساغه ته نها ژنیکیش ماره بکات، ئیتر چ جای دوان یان سیان، یان چوار. دیاره نه م بوون و نه بوون و دادگه ربی لای میرد، مه سه لیه که وه په یوه ندی به ئایی و دینه وه یه،

خوای دلوفان ری به مروّفی کهم ئاوه‌زو نه‌زان وشیت نادات
که: سامان ودارایی بدریته لایان وبه‌ئاره‌زووی خویمان خه‌رجی
بکه‌ن، بویه ده‌فرموی: ﴿ ۵ : ولا تَتَوَاتَا السُّفَهَاءُ أَمْوَالَكُم ﴾ مال

وسامانی خوتان مہدہ نہ دہستی جاحیل و نہ زان خہرجہ کان،
 ۛو ہہ تیوانہش کہ ہیشتا پی نہ گہیشتون و نہ زان خہرجن، ۛر
 سامانیکیان ہہ بی، لای خوتان رایگرن و مہیدہ نہ دہستیان ۛ الی
 جعل اللہ لکم قیاما ۛ کہ خوا کردوویہ ہوی نہش و نما و زیانو
 گوزہ رانتان، واتہ: مال و سامان کہ ہوی گوزہ ران و زیانتانہ، بہ فیرو
 دایمہ نین و مہیکہ نہ دہستی منالہ ہہ تیو بی باب و بی سہرہ رست
 ۛ و ارزقوہم فیہا و اکسروہم ۛ و رزق و روزی و جل و بہرگیان
 بہ پی باوی ناو موسلمانان لہ و مالہ بو دابین بکہن ۛ و قولوا
 لہم قولا معروفا ۛ و بہ قسہ ی پہ سہ ندو دل خوشکەر لہ گہ لیان
 بدوین و بلین: وا نہ زانن ئیمہ سامانہ کہ تان دہ خوین! نہ خیر،
 بہ لکو ہرکات ئیوہ گوزہ ران و پی گہیشتن، مال مالی خوتانہ،
 لہم ئایہ تہوہ شہریعہ تی ئیسلام یاسای (حیج) و قہدغہ کردنی
 سہرف و خہرجی مال و دارایی داہینا، جا دہبی ئہوانہ کہ
 منالن، یان شیئن، وہیان جاہیل و نہ زان خہرجن، مالہ کیان
 لی بسہ ندروی، بدریتہ دہستی (وہ صی) و چاودیریان، یان ہہ تا
 حالیان چاک دہ بیت، لہ دادگا بویان بپاریزی، بہ لام دہبی بو
 ۛو ماوہ خواردن و جل و بہرگیان بو دابین بکریٹ ۛ ۶: وابتلوا
 الیتامی حتی إذا بلغوا النکاح ۛ ہہ تیوان بخہ نہ ژیرتاقیکردنہ و ہوہ،
 ہہ تا نہ گہ نہ تہ مہنی بالغ بوون و ژنخواستن و توانای ژن و میردی،
 واتہ: بہ جاری مالہ کہ گشت مہ کہ نہوہ مشتیان، بہ لکو بہینا
 و بہین شتیکیان بدہنی و چاودیریان بن: ئاخو ئہ زانن خہرجی
 بکہن؟ ۛ فإن آنستم منهم رشدا ۛ ئینجا ۛر دیتان بہ فام و
 ژیرن و خاسو خراب لہ یہ کہ دہ کہ نہوہ ۛ فادفعوا إلیہم أموالہم ۛ
 ۛو سا ئیوہیش بی دوا کہوتن پارہو سامانہ کیان بدہ نہوہ، منال
 ہرکہ پی گہیشٹ و بالغ بوو، بہوہ لہ ہہ تیوی دہرہ چو، دہ چیتہ
 قوناغیکی ترہوہ، بویہ پیغہ مہر ۛ دہفرموئ: ((لا یتیم بعد احتلام،
 ولا صمات یوم إلی اللیل)) ۛو ہووداوود.

بہ پی ماندو بوون لہ گہل ہہ تیودا نان بخون:

ۛ ولا تأکلوها إسرافا ویدارا أن یکبروا ۛ بہرلہوہ ہہ تیوہ کان
 گوزہ ران، ئیوہ ۛی چاودیرانی ہہ تیوان! بہ زیدہرہویو بہ پلہ
 مالہ کیان مہ خون ۛ ومن کان غنیا فلیستعفف ۛ ۛو ہوہ ولہ مہ ندو
 دہسہ لانداریت، دہبی خو بپاریزی و ہیچ شتی کہ لہو سامانہ
 و ہرہ گری، بوخوی، تہ نانہ تی بو چاودیریان کری نیویت
 ۛ ومن کان فقیرا فلیأکل بالمعروف ۛ کیٹ ہہ ژارو نہ دارہ،
 دہ توانی بہ پی پیوستی ژیان خوی، بہ پی باوی روژ لی
 بخوات، پیغہ مہریش ۛ دہفرموئ: ((کل من مال یتیمک غیر

مُسْرِفٍ وَلَا مُبَذِّرٍ وَلَا مُتَأَمِّلٍ مَالًا، ومن غیر أن تَقِي مَالک...)) ۛ فإذا
 دفعتم إلیہم أموالہم ۛ ہرکاتیکیش بالغ بوون و، ویستتان مال
 و سامانہ کہ بدہ نہوہ دہستیان ۛی چاودیران! ۛ فأشهدوا علیہم ۛ
 دہبی شایہ تیان لہ سہر بگرن، ہہ تا بو دوی کیشو ہہ را نہ نینہوہ
 ۛ وکفی باللہ حسبا ۛ خو ہر خواش بو چاودیری و لپرسینہوہ
 بہ سہ، ۛ گہر رہفتاری ریکوینک نہ کہن تۆلہ تان لی ئہ سینئ.

پیش ہاتنی دینی ئیسلام عہرہ بہ کان میراتیان بہ ژن و مندال نہ دہدا..
 بہ لام کہ قورٹان ہات بہ شہ میراتی بو ہہ موان داناو فہرموی:
 ۛ ۷: للرجال نصيب مما ترک الوالدان والأقربون ۛ لہو کہ لہ پوورہی
 لہ دوی باوک و دایک و خزمانی نزیک، جی دہمیئ، نیرینہ بہ شی
 خوی ہہیہ ۛ وللنساء نصيب مما ترک الوالدان والأقربون ۛ و ہروا
 لہو میراتہش لہ باوک و دایک و خزمانی نزیک بہ جی دہمینیت،
 میینہش بہ شی خوی ہہیہ، ہہرچہ ندہ لہ بہ شہ کاندان جیاوازی
 و فہرق و تہفاوت ہہ بی ۛ مما قل منہ أو کثر ۛ ۛو میراتہ کہم
 بیت، یان زور ۛ نصيبا مفروضا ۛ بہ شی ہہرکہ سیٹ لہ لایہن
 پورہ ردگارہوہ دیاریکراوہ براوہ تہوہ دہبی بیدریتی، جا نہ ندازوہ
 ریژہی ۛم بہ شہیہ لہم ئایہ تہدا دیاری نہ کراوہ، بہ لام ہہر لہم
 ئایہ تانہی سوورہ تی (نیساء) دا کہ دہفرموئ: (یوصیکم اللہ فی
 أولادکم.. ۱۱) و لہ ئایہ تی (۱۷۶) دا کہ دہفرموئ: (یستفتونک
 قل اللہ یفتیکم فی الکلالۃ) ۛو ریژہیہ روون کراوہ تہوہ.

کہسانی بی بہش لہ میرات، دہبی بہ سدار بکرین:

ۛ ۸: وإذا حضر القسمة أولوا القربی والیتامی والمساکین فارزقوہم
 منہ ۛ ہہرکہ لہ کاتی دابہ شکردنی کہ لہ پوورہ کہ دا خزمانی نزیک
 مردو میرات نہ گری، و ہہ تیوان و بی نہوایان لہوی بوون، دہبی
 لہو میراتہ شتیکیان بدہنی و بی بہشیان نہ کہن، ہہرچہ ند میراتیان
 نہ کہوی ۛ و قولوا لہم قولا معروفا ۛ و بہ رووی خوشو جوانہوہ
 قسہ یان لہ گہل بکہن، با رہنجہ دل نہ بن و لیٹان نہ توریئ.
 ستم لہ مندالان مہ کہن:

ۛ ۹: ولیخش الذین لو ترکوا من خلفہم ذریۃ ضعافا خافوا
 علیہم ۛ ۛو کہسانہش کہ لہ پاش خوین چہ ند و چہو مندالیکی
 بی دہسہ لات و لاواز بہ جی دین، دہا لہ کاتی و ہسیہ تکرندا
 ترسی خوایان لہ دلدا بیو، شتیکی وا لہ پاش خوین رانہ سپیرن
 ناہقی و ستم بی، واتہ: جوہر و ہسیہ تی نہ کہن، زیان بہ زیان
 و ژیاوری خیزانہ جیماوہ کہی بگہیہ نی و، بہوہویہوہ لات و
 کہلہ لا بکہون، (سہعدی کوری ئہبی و ہققاس) نہ خوشبوو
 ویستی دووہہ شی مالہ کہی بکاتہ خیرو سہدہ قہ، جی ئامازہ

ثایه تی میرات و، میراتگران:

له سه رده می نه فامیدا مندال و ژن میراتیان نه دده رایه! نه یانوت: مالو سامان بو که سیك ده بی بتوانی سواری ولاخ بی و، شیر هه لبرگی و بتوانی، له گهل دوزمن جهنگ بکا، ئینجا خوی دلوفان

لِّلرَّجَالِ نَصِيبٌ مِّمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِّمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ مِمَّا قَلَّ مِنْهُ أَوْ كَثُرَ نَصِيبًا مَّفْرُوضًا ﴿٧﴾ وَإِذَا حَضَرَ الْقِسْمَةَ أُولُو الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِينُ فَأَرْزُقُوهُمْ مِنْهُ وَقُولُوا لَهُمْ قَوْلًا مَعْرُوفًا ﴿٨﴾ وَلَا تَحْسَبُوا الدِّينَ أَلْوَنَ مِنْ خَلْفِهِمْ ذُرِّيَّتُهُ ضِعْفًا خَافُوا عَلَيْهِمْ فَلْيَتَّقُوا اللَّهَ وَلْيَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا ﴿٩﴾ إِنَّ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ أَمْوَالَ الْيَتَامَىٰ ظُلْمًا إِنَّمَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ نَارًا وَسَيَصْلَوْنَ سَعِيرًا ﴿١٠﴾ يٰٓأُولَئِكَ كُنْ لَكُمْ رِجَالٌ مِّثْلُ الْأُنثِيَّاتِ فَإِنْ كُنَّ نِسَاءً فَوْقَ اثْنَتَيْنِ فَلَهُنَّ ثُلُثَا مَا تَرَكَ وَإِنْ كَانَتْ وَاحِدَةً فَلَهَا النِّصْفُ وَلِأَبَوَيْهِ لِكُلِّ وَاحِدٍ مِّنْهُمَا الشُّدُّ مِمَّا تَرَكَ إِنْ كَانَ لَهُ وَلَدٌ فَإِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ وَلَدٌ وَوَرِثَهُ أَبَوَاهُ فَلِلثَّلَةِ فَإِنْ كَانَ لَهُ إِخْوَةٌ فَلِلْأُمِّهِ الشُّدُّ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّتِهِ يَوْصِي بِهَا أَوْلَدُهُنَّ أُمَّهَاتُهُمْ وَأَبْنَاؤُهُمْ لَا تَدْرُونَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ لَكُمْ نَفْعًا فَرِيضَةٌ مِنْ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿١١﴾

فرموی: ﴿١١: یوصیکم الله فی أولادکم﴾ تاگاردارین! خوا سه بارهت به کاروباری منداله کانتان وهسیهتتان بو نه کاو پیتان راته گیه نی ﴿لذکر مثل حظ الأنثیین﴾ که ده بی که له پوورتاندا دووئه وهندهی به شی میینه، بدهنه نیرینه، واته: نیرینه دوو به شو میینه نیوهی نهو. له م ثایه تدها هوی جیاوازی نهو به شانیه دیاری نه کردووه، به لام له هه مان سووره تدها ثایه تی (۳۴) ده لی: (الرجال قوامون على النساء بما فضل الله بعضهم على بعض وبما أنفقوا من أموالهم) هوکه دیاری کردووه له به ره وهیه که گهل ئه رکی مال و مندال و، گهل جموجول ده که ویته سه ر پیاوان و، هیچ له وانه ناکه ویته سه ر ژنان، بو نمونه: ژبان و ژبیوی گش مال و مندال، له سه ر پیاوانه، تهنانه تی ژنان که پیده گهن و بلووق ده بن و، هه تامیردیش ده کهن، نه فقه قیان له سه ر پیاوانه، هه ر درانه لای میردیش، ده بی ماره بی یان بو دیاری بکری و، میرده که شی وه کوخه لکانی هاوشانی خو ی به باشی بیان ژیه نیت،

پیکردنه ته نیا کیژ له یه کیشی هه بوو، نه و جا پیغه مبه ر ریی لی گرت ونه یه یشت، ویستی نیوهی ببه خشی، هه ر ریی نه دا، کردیه سییه ک، ئینجا ریگه ی داو، فره موویشی هیمان سییه کیش زوره، جابو دوا بی فره مووی: ((إنک أن تذّر ورتک أغیاء خیر من أن تذّرهم عالة یتکفون الناس)) (فتح الباری). واته: پاش خو ت میراتبه ره کان به تیرو ته سه ل به جی بیلیت باشتره، هه تا بکه ونه ده سگرتنه وه لای مه ردم ﴿فلیتقوا الله ولیقولوا قولا سدیداً﴾ ده با له خوا بترسن و هه میشه به رامبه ر به مافه کانیان قسه ی باش و په سندن بکهن.

هه ره شه له مال خو رانی هه تیو:

﴿١٠: إن الذين يأکلون أموال الیتامی ظلما﴾ نه و که سانه ی که به سته م وناهق، مالو سامانی مندالانی هه تیوو بی باب ده خو ن ﴿إنما يأکلون فی بطونهم نارا﴾ بی سو ته نها تاگر ده که نه سک و ورگیانه وه، پیغه مبه ریش خواردنی مالی هه تیوی به یه کی له گوناچه که وره کان نه ژمار دووه. (فتح الباری). ﴿وسیصلون سعیرا﴾ و به زوویش ده خرینه ناو تاگریکی زور گهرم و به گری دوزه خه وه.

رینه ماییه کانی ثایه تی (۷-۱۰):

(۱) دانانی یاسای میرات له ثایینی ئیسلامدا، جا هه ره که سیك له خزمان و هه تیوان و بیته وایان، نه وانه ی میرات نابهن، له کاتی دا به شکردنی میراته که داله وی بوون، ده بی شتیکیان بدریتی، خو نه گهر به شیان نه درا ده با به قسه یه کی خو ش به ری بکری و هه ولی رازی بوونیان بدری.

(۲) ناموژگاری نهو که سه بکری نه گیانه لادایه که: له وهسیه ته که یدا ناهه قی له منداله کانی نه کا.

(۳) ده بی زور به چاوی سوژه وه چاودیری هه تیوان بکری، خواردنی مالی هه تیو به ناهه ق و سته م، هه ره شه ی سه خت هه یه به رامبه ری و به گوناھی گه وره ش دانراوه، دیاری کردنی به شیك له میرات بو نه و خزمانه میراتیان بی نابریت، له ثایه تی (۱۸۰) سووره تی (به قهره) یشدا باسکراوه و نه ندازه یه ک دریژه ی پی دراوه، پی شه وا (بوخاری) له (ئیبن عه بباس) وه ده لیث: نه م ثایه تی (۸) سووره تی (نیساء) له نه سراوه ته وه کاری پی ده کری، (ئیبن جهری) یش هه روا ده لیث، غهیری نه مانیش زانایه کی زور هه مان راو بوچوونیان هه یه وه لیث: نه وانه به شه میرات نابهن، ده بی شتیکیان بو دیاری بکری.

ته گینه ده توانی داوای جیابوونه وهی لیبکات ﴿فان کن نساء فوق اثنتین﴾ خو ته گهر ئافره ته میراتگره کان دوان بوون، یان زیاتر ﴿فلهن ثلثا ما ترک﴾ دووبهش له سیبه شسی میراته که ده بن ﴿وان کانت واحدة فلها النصف﴾ خوئر میینه که ته نه کچی ک بوو؛ نیوهی میراته که بوئه وه ﴿ولأبویه لكل واحد منهما السدس﴾ شهش یه کیش دهری به هریه که له باوک و دایکی مردوه که ﴿ما ترک إن کان له ولد﴾ لهو که له پورهی به جییه هیشتوه، به مهرجی مردوه که منالی له پاش به جیمایی، ئیتر چ نیینه بیئت، چ میینه ﴿فان لم یکن له ولد﴾ ئینجا ته گهر هیچ مندالی نه بوو ﴿وورثه ابواه﴾ و ده بوو باوک و دایکی میراته که ی بگرن ﴿فلامه الثلث﴾ سییه کی بو دایکی ده بیئت ﴿فان کان له إخوة فلامه السدس﴾ ئینجا ههروهک باوک و دایکی هیه، ته گهر چه ند برایه کیشی هه بوو، دووان، یان زیاتر، شهوه له و حاله ته دا دایک شهش یه کی پیده دری و، شهوی تریشی ده میینه ته وه بو باوکه که، چونکه ئازووقه وه نه فقه و هه موو پیداویستییه کانی ژنان له سهر پیوانن ﴿من بعد وصية یوصی بها أودین﴾ مافی میراتبهره کان دوا دانه وهی قهرزو قولو پیکیه نانی وه سیه تی مردوه که دهری ﴿آباؤکم وأبنائکم لا تدرون أیهم أقرب لکم نفعا﴾ ئیوه نازانن له باوانتان و نه وهو کوره کانتان کامیان سوودی زیاتره بۆتان، که و ابوو شوینی یاسای جاهیلییهت و نه قامی مه که ون: که به شی مندال و ژنانیان نه ته دا ﴿فريضة من الله﴾ بریاریکه خوا خووی دیاری کردوه بۆتان، نابی هیچ که سی ده ستکاری بکات؛ که و ابو ئیوه ییش ئا به و شیوهیه میراته که دابهش بکهن ﴿إن الله کان علیما حکیما﴾ بی گومان خوا هه میسه زانیه به وهی چاکه بو میراتبهره کان و، کار به جیشه؛ هیچ کاریکی بی هووده نییه.

میراتی ژن و میرد:

﴿١٢: ولکم نصف ما ترک أزواجکم إن لم یکن لهن ولد﴾ لهو میراته ژنانتان به جی ده هیلن ته گهر مندالیان نه بی، کور، یان کچ، له دووبهش به شیکتان هیه ﴿فان کان لهن ولد فلکم الربع مما ترکن﴾ ته گهر منالیشیان هه بوو، ئیوه (تهی میرده کان) چواریه کتان ته که وئ لهو که له پورهی تهو ژنانه تان به جییان هیشتوه، شهوی تریشی بومیرات بهر هکانی تر ته بیئت ﴿من بعد وصية یوصین بها أودین﴾ ته مانهش دوا ته نجامدانی وه سیه تی ک کردوویانه، یان دانه وهی قهرزو قولیه که له سهریانه ﴿ولهن الربع مما ترکت﴾ ته کانتان چواریه کی میراتتان ده گرن ﴿إن

لم یکن لکم ولد﴾ به مهرجی مندالتان نه بی، جائه گهر ته نه یا یه ک ژنتان هه بوو، هه موو چواریه که بوئه وه ته بیئت، خو ته گهر له ژنیک زیاتر بوون، تهوا به یه کسانی دابهش ته کرئ له نیوانیاندا ﴿فان کان لکم ولد﴾ خو ته گهر منالیشتان هه بوو ﴿فلهن الثمن مما ترکت﴾ ژنانتان ههشت یه کی میراته که یان پیده بری ﴿من بعد وصية توصون بها أودین﴾ پاش دانه وهی قهرزیک له سهرتانه، یان پیکیه نانی وه سیه تی ک کردووتانه، ﴿وان کان رجل یورث کلاله أو امرأة﴾ خو ته گهر پیایک، یا ئافره تی ک مردو (باوک و باپیرو مندالی نه بوو) ﴿وله أخ أو أخت﴾ به لکو برایه ک یا خوشکیکی دایکی هه بوو، چونکه ته گهر خوشکی دایکی نه بن میراته که ی جوریکی تره ﴿فلکل واحد منهما السدس﴾ هه ریبه که یان شهش یه کی میراته که ی بو هیه ﴿بی جیوازی له نیوان نیرو می دا﴾ ﴿فان کانوا أكثر من ذلک﴾ ته گهر براو خوشکه دایکی یه کان له یه کی ک زیاتر بوون ﴿فهم شرکاء فی الثلث﴾ هه موو یان سییه کی که له پوره که ده بن "نیرو می یان به یه کسانی" ﴿من بعد وصية یوصی بها أودین﴾ شهو میراتگرته ییش دوا پیکیه نانی وه سیه تی ک کراوه؛ یان له دوا قهرزی: له سهریه تی ﴿غیر مضار﴾ نابی وه سیه ته که به جوریک بی زیانبه خش بیئت به که له پوره گره کان، که و ابوو ئیوهش گرنگی پی بدهن ﴿وصية من الله﴾ شهو وه سیه ته و شهو بریاره له خوا وه یه ﴿والله علیم حلیم﴾ شهو خوا یه، شهو بریاره داوه بوخوی ته زانی چ شتی چاکه، ئاگادارو له سهرخویه، بو یه له سهر پیچیکاران په ل ناکا توله یان لی بسینیت.

لیزه دا پرسیاریک ده کرئ: بوچی له میراتدا ژنان وه ک پیوان حسابیان بو ناکرئ؟ له کاتی که دا ژن لاواز تر و مواتر ته به دارایی؟! جا بو شهو وه لامیکی کورت ته ده ینه وهو ده لیین: ئیسلام به پیی ته کلیف وئهرکی سهرشانی مرقه کان شهو میراته ی داناهو، گومانیش نییه له وه دا که پیوان خهرج وئهرکی سهرشانیان زور تر و گه وره تره، پابه ند بوونی داراییشیان زیاتره، چوون له ئیسلامدا ته نه یا دوا ی بژیوی ژن و مندالی له ده کرئ، هه ریپاو ماره یی وه ک فهرزیک خوی پیشکهش به ژن دهکا. دابیئ کردنی خان و به رهو جل و بهرگ و خواردن و خوراک و پیداویستییه کانی تر، شه مانه هه ره موو له سهرشانی پیاهو، خو هه لگرتنی شهو ته کلیفهش له لایه ن پیاهوه، بی ریزی و که مقه دری ژنان نییه وه ک ده لیین! به لکو سروشتی ئاده مزاد که یاسای کۆمه لگی له سهر بنیات نراوه وایه که ئافهرت خانمی ناو مال بی و سهر پرشتی مندال بکا و نه بریت بهر شهو خوره گهر مه ی عهره بستان و شه فریقیاو

دهشتی شاره زور و بیتوین، نابی پاچه کۆله و دروینه و گیره و کیشه و هه ریشیکێ تر له گهل سروشتیدا نه گونجیت، پیتی بکری، نیش و کاره کانی دهروهی مالیش بدری به سه رشانی پیاواندا "که به راستی نه گهر سه یریکی وردیی یاسای فسیؤلوجیای ههردوولا بکری، به باشی ده رته کهوی که نه و دابه شکردنه به وشوویه پر به بالای ههردوو کیانه نیش و کاری دهروهی مال که بی گومان نه و کاته و ئیستایش له ۹۵٪ی هه راوا قورسو سهخت بووه، ناشکرایشه تهواوی ژنانی جیهان نابنه دکتوره و پارێزهرو وه زیرو سه ره که وه زیان.. هتد، تا له ئه رک و کیشی ئازه لداری پرزگارببن، له ولایشه وه ئیسلام به رنامه ی گشت شارو لادییه که، نهوانه یش و داوا ده که نه ژنان له دهروهی ماله وه کار بکه، دهبی ئاماده یش بن که هه ر به یانی تائیواره شان بده نه بهر گیره و کیشه و پاچه کۆله و شوانی مهرو مالآت و کاره جورا و جوړه قورسه کانی تر. نه تنه ها بو کاری دهوله تی و دائیره کان که به یانیان به سه یاره و ئارایشه وه بکه ونه ری، و نه زانم ژنان چه واشه کرابن، بویه داوای کاری دهروهی ماله وه نه که، چونکه ده زانم نه لییان دیت نه و کارانه بکه، وه نه ئاماده ش ده بن، بی گومان نه و ژنانی دابه ش بوون به تهواوی جیهاندا، نه گهر له ماله وه به یینه دهروه پر به بالایان تووشی زه ره روزیان ده بن، دیاره نه و میراته یش به و ریژه یه پاش ره چا و کردنی نه وه مه موو ئیعتیبارانه دانراوه، وه نه وه ش به زهی ئیسلامه به رامبه ر به ژن. نه که سه یر کردنی به مرو ففی ژماره دوو.

دهرچوون له فهرمانی خوا:

﴿ ۱۳: تلک حدود الله ﴾ ئهم یاسای میراته -بۆتان باسکرا- سنووره کانی خوان، دهبی ئیوه ش به باشی ئاگاتان لییان بی ﴿ ومن یطع الله ورسوله ﴾ وه ره که سیک به رفهرمانی خواو په یامبه ره که ی بکا و گوپرایه لیان بیت ﴿ یدخله جنات تجری من تحتها الأنهار ﴾ خوا ده یخاته ناو چه ند باخ و باختیکه وه، که ئاوو رووبار به به ریاندا ده جیت ﴿ خالدین فیها ﴾ وبه هه تا هه تایش تیپیاندا نه مینه وه ﴿ وذلك الفوز العظيم ﴾ نه وه شه سه ره که وتن و به ختیار ی گه وه وه مزن ﴿ ۱۴: ومن یعص الله ورسوله ﴾ وه ره که سیکیش له فهرمانی خواو په یامبه ره که ی ده رچی و، به گوپیان نه کات ﴿ ویتعده حوده ﴾ و سنووری خواش به زینتی ﴿ یدخله نارا خالدا فیها ﴾ نه یخاته ناو ئاگریکه وه، به هه میشه یش تیپیدا نه مینه وه ﴿ وله عذاب مهین ﴾ و سزایه کی ریسواکه ریشی بو هیه، که و ابو و هه رگیز سپارده و وه سه ته کانی خوا مه شکینن، فره مووده یه که ده لیت: ژن و پیاوی و هیه، چه فتا

﴿ وَلَكُمْ نَصْفُ مَا تَرَكَ آزَوْجُكُمْ إِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُنَّ وَلَدٌ فَإِنْ كَانَ لَهُنَّ وَلَدٌ فَلَكُمْ الرُّبْعُ مِمَّا تَرَكَنَّ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوَصِّينَ بِهَا أَوْ دَيْنٍ ﴾ وَلَهُنَّ الرُّبْعُ مِمَّا تَرَكَنَّ إِنْ لَمْ يَكُنْ لَكُمْ وَلَدٌ فَإِنْ كَانَ لَكُمْ وَلَدٌ فَلَهُنَّ الثُّمُنُ مِمَّا تَرَكَنَّ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوَصُّونَ بِهَا أَوْ دَيْنٍ وَإِنْ كَانَ رَجُلٌ يُورَثُ كَلَلَةً أَوْ امْرَأَةً وَلَهُ أَخٌ أَوْ أُخْتُ فَلِكُلِّ وَاحِدٍ مِّنْهُمَا الشُّدُّ فَإِنْ كَانُوا أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ فَهُمْ شُرَكَاءُ فِي الثُّلُثِ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوصِي بِهَا أَوْ دَيْنٍ غَيْرَ مُضَارٍّ وَصِيَّةً مِنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ خَلِيلٌ ﴿ ١٢ ﴾ تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿ ١٣ ﴾ وَمَنْ يَعِصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَتَعَدَّ حُدُودَهُ يُدْخِلْهُ نَارًا خَالِدًا فِيهَا وَلَهُ عَذَابٌ مُّهِينٌ ﴿ ١٤ ﴾

عليهن أربعة منكم ﴿ دهبی چوار شایهت له خوتانیان لی بگرن نه ی موسلمانان! بۆنه و کاته جووتبوون ﴿ فَإِنْ شَهِدُوا فَأَمْسَكُوهُنَّ فِي الْبُيُوتِ ﴾ ئینجا ئه ر شایه تیان له سه ردان، دهبی ئیوه له ماله کاندا رایانگرن وزیندانیان بکه ﴿ حتى يتوفاهن الموت ﴾ تا نه مرن ﴿ أو يجعل الله لهن سبيلا ﴾ یان خوا ده رته تان و ریگه یه کیان بو دانه نیت. به ئی.. له سه رته تان ئیسلامدا هه ر ئافره تی: داوین پیسی کردبا، ده بوو له مال زیندانی بکری هه تا نه مرد، پاشان خوا سووره تی (نوور) ی ناردو ئه م ئایه ته ی ئیره ی نه سخ کرده وه بریاری دا که: نه گهر میزدی کردیبت، ده بیبت به رده باران بکریت هه تا ده مریت، خو نه گهر میزدی نه کردیبت، تووشی نه و کاره دزیوه بووی، سه د قامچی لی ده درتی، دیاره له سووره تی (نوور) دا پتر روشن کراوه ته وه ﴿ ۱۶: والذان بأتیانها منکم فاذوهما ﴾ نه و ژن و پیاوه موسلمانان، یان نه و کچ و کوپه تان که نه و کاره ده کهن (زینا، یان نیریازی) دهبی ئازاریان بدن، واته: سه رزه نشتیان بکه،

تهریقیان بکهنهوه، به پیلوو شتی و لئیان بدهن.

تۆلهی داوین پیسی و کاری نیربازی، له سه رهتای ئیسلامه وه به وجۆره بوو، ههتا دوا بریاری یه کجاره کی خوا هات ﴿فان تابا وأصلحا﴾ جائه گه ره شیمان بوونه وه خوئیانیان چاک کرد، واته: دهستیان هه لگرت له و کاره دزیوه ﴿فأعرضوا عنها﴾ جائیوهش

بدا ﴿١٨﴾: وليست التوبة للذين يعملون السيئات ﴿و تهوبو په شیمانی بو ئه وانه نییه که به درێژایی ته مه نیان، خه ریکی گوناح و تاوانن ﴿حتى إذا حضر أحدهم الموت﴾ تاله سات و کاتی گیانه لاو مردندا ﴿قال إني تبت الآن﴾ دهلی: بئی گومان له و کارانه م په شیمانم، دیاره ئه وجۆره تهوبه یه لای خوا وهرناگیرئ، وهکو فهرووده کهش به راشکاوی ددانی به وه داناس ﴿ولا الذين يموتون وهم كفار﴾ وه بو ئه و که سانهش به کافری ئه مرن تهوبه قبول نییه، واته، ئه گهر چی له کاتی سه ره مه رگیشدا تهوبه بکهن، هه ر لئیان وهرناگیرئ ﴿أولئك أعتدنا لهم عذابا أليما﴾ ئیمه سزایه کی ئیش پیگه یه نه رمان بو ئه وانه ئاماده کردوه.

رینما بییه کانی ئایه تی (١٥-١٨):

(١) تۆلهی زینا بهر له سهرینه وهی به ئایه تی سووره تی (نوور) و بریاری پیغه مبه ر ﴿لله باره ی ژن و پیبای به یه ک گه یشتوو به شیوه ی شهرعی و، پاشان زینا کردو نیان به به رده باران، به لام به و مه رجانه ی زانیان باسیان لی ده کهن.

(٢) ده بی ژووپه شیمان بنه وه ئه وانه ی و تۆبه ناکهن تا گیان دیته سه ر لوتیان و ده که ونه (غهر غه ره) له و کاته دا تهوبه لئیان وهرناگیردئ، ئه و کافرا نه ییش که هیوایان به ژیان نامیئنی ئه وسا تهوبه ده کهن هه روا.

به زۆرداری ژنان مه که نه ماله میرات:

(ئیبن عبباس) ده لئیت: له سه رده می نه فامیدا ئافه رته هه ر وه کو که له پوور ئه م ده ست و ئه و ده ستی پی ده کرا، ئه رکه سیك مردبا، خزم و کهس و کاره که ی، ده هاتن یا ژنه که یان ماره ده کرد، وه یان ئه یاندا به کابرایه کی تر، یان نه یان ده هیشته جاریکی تر میرد بکاته وه، ئه و جا خوا ی گه وه فه رمووی: ﴿١٩﴾ یا ایها الذین آمنوا لا یحل لکم أن ترثوا النساء کرها ﴿ئهی ئه و که سانه ی پرواتان هی ناوه! بو ئیوه ره وای نییه به زۆرداری ژنان بکه نه میرات و دهستیان به سه را بگرن ﴿ولا تعضلوهن لتذهبن بعض ما آتیتموهن﴾ نابئی ته نگه تاویان بکهن و ئازاریان بدهن، له بهر ئه وه که له هه ندی له و ماره بییه ی پیتانداون ده سه لگرن ﴿إلا أن یأتین بفاحشة مبینه﴾ جامه گه ره به ئاشکرا داوین ته ری و زینا بکهن، یان هه ر کاریکی ته ری نابه جئ بکهن، دیاره ئه و کاته ره وایه ناچار بکرین و ته لاق بدرین ﴿وعاشروهن بالمعروف﴾ به باوونه ریتیکی په سه ندو جوان هاو کارییان بکهن و مامه له تان چاک بیته له گه لیاندا، وه کو ئیوه چاوه روانی چاکه له وانه ده کهن ﴿فان

وَالَّتِي يَأْتِيكَ الْفَحْشَةُ مِنْ سَائِبِكُمْ فَاسْتَشِيرُوا عَلَيْهِمْ أَرْبَعَةً مِنْكُمْ فَإِنْ شَهِدُوا فَأَمْسِكُوهُمْ فِي الْبُيُوتِ حَتَّى يَتَوَفَّيَهُنَّ الْمَوْتُ أَوْ يَجْعَلَ اللَّهُ لَهُنَّ سَبِيلًا ﴿١٥﴾ وَالَّذَانِ يَأْتِيَنِهَا مِنْكُمْ فَقَادُواهُمَا فَإِنْ تَابَا وَأَصْلَحَا فَأَعْرِضُوا عَنْهُمَا إِنَّ اللَّهَ كَانَ تَوَّابًا حَنِيفًا ﴿١٦﴾ إِنَّمَا التَّوْبَةُ عَلَى اللَّهِ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ السُّوءَ بِجَهَالَةٍ ثُمَّ يَتُوبُونَ مِنْ قَرِيبٍ فَأُولَئِكَ يَتُوبُ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿١٧﴾ وَلَيْسَتِ التَّوْبَةُ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ حَتَّى إِذَا حَضَرَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ إِنِّي تُبْتُ الْفَنِّ وَلَا الَّذِينَ يَمُوتُونَ وَهُمْ كُفَّارٌ أُولَئِكَ أَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿١٨﴾ يَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا يَحِلُّ لَكُمْ أَنْ تَرِثُوا النِّسَاءَ كَرِهًا وَلَا تَعْضُلُوهُنَّ لِيَذْهَبُوا بِبَعْضِ مَآءِ آتَيْتُمُوهُنَّ إِلَّا أَنْ يَأْتِيَنَّ بِفَحْشَةٍ مُبِينَةٍ وَعَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ فَإِنْ كَرِهْتُمُوهُنَّ فَمَعْسَى أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَجَعَلَ اللَّهُ فِيهِ خَيْرًا كَثِيرًا ﴿١٩﴾

وازیان لئی بینن و ئازاریان مه دن، پیغه مبه ر ﴿ده فه رموئ: ئه ر که نیزه تان زینای کرد، تۆلهی لی بسیئن، به لام بۆدوایی کهس بۆی نییه تانه و ته شه ری لی دات. (فتح الباری). ﴿إن الله كان توابا رحیما﴾ چونکه بئی شک خوا هه میشه له تهوبه کاران ده بووری و به به زه بییه.

تهوبه بهرله گیانه لا قبوله:

﴿١٧﴾: إِنَّمَا التَّوْبَةُ عَلَى اللَّهِ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ السُّوءَ بِجَهَالَةٍ ﴿به راستی خوا تهوبه تنه ا له و که سانه وهرئه گری که به نه فامی و نه زانی خراپه ده کهن ﴿ثم يتوبون من قريب﴾ پاشان له ماوه یه کی نزیکدا په شیمان ده بنه وه و تهوبه ده کهن ﴿فأولئك يتوب الله عليهم﴾ ئا ئه وانه خوا تهوبه یان لی وهرئه گری، پیغه مبه ر ده فه رموئ: ﴿إن الله يَقْبَلُ تَوْبَةَ عَبْدِهِ مَالِمِ يُعْرِضْ﴾ (پیشه و ئه حمه د). ﴿وكان الله عليما حكيما﴾ و خوا یش هه میشه زانا و کار جوانه، ئه زانی بریار چۆن

کرهتموهن ﴿٢٠﴾ ئینجا نه گهر به هوئی لاساریبانه وه ژبان له گه لیاندا نه ده گونجا ددان به خوتاندا بگرن و ئیوه هه رچاک بن ﴿٢١﴾ فعسی أن تکرهوا شیئا ویجعل الله فیہ خیرا کثیرا ﴿٢٢﴾ چونکه گه لی شتی واهه به ئیوه خوشتان لیئایه، که چی خوا خیر و چاکه به کی زوری تیا داناوه، پیغه مبه ر ﴿٢٣﴾ ده فرموی: ((خَيْرُكُمْ خَيْرُكُمْ لِأَهْلِهِ، وَأَنَا خَيْرُكُمْ لِأَهْلِي)) (ته بوو داوود).

نه گهر کلوریک دراو مارهیی ژنان بی لییان مه سیینه وه:

﴿٢٠﴾: وان أردتم استبدال زوج مكان زوج ﴿٢١﴾ نه گهر ویستتان ژنیك بخه نه جیگای ژنیکی تره وه، واته: ژنیك ته لاق بده و ژنی تر بیین ﴿٢٢﴾ و آتیم إحادهن قطارا ﴿٢٣﴾ به ژنه که ی پیشووتان زیرو داراییه کی زورتان دابوو ﴿٢٤﴾ فلا تأخذوا منه شیئا ﴿٢٥﴾ نابی هیچ شتیکی لی وهر بگره وه. نه گهر چی کلوریکیش بیئت، له م ئایه ته وه واه به دیار ده که وی که ره وایه مالی زور بکریته مارهیی ژنان، نه گهر (عومه-خ) ماوه یه که ریی لی گرت و پاشان هاته وه سه ر رای گشتی و، به لام بی شک چه نده ئاسانکاری بو به یه که گیاندنی کچ و کوریک بکری، هیمان هه که مه، پیشه و (عومه) پش وکو سولته و فرمانه وه هه قیه تی نه هیلی کومه لی گیر و گرفت بخریته به رده م کیژان و لاوانه وه، له لایه ن هوژی خه زوورانه وه، یان له لایه ن کومه لگی گهنده ل و فاسیده وه، نه مه ش که خوای گه وره ریگی داوه مارهیی ژنان هه رچه نده بیئت قهیدی نییه، بی گومان نه مه بو گه رانه وهی شه خصییه ت و که سیئی ژنانه، به تاییه تی نه وه ده مه که: ژن کرابوو یه میرات و که له بوور، له گه ل نه مه شدا فه رمووده گه لی هه یه و داوا ده که ن که: هه ول بدری زیده ره وی له ماره ییدا نه کریت، به تاییه تی بو خه لکانی بی تواناو بی ده سه لات، دینی ئیسلام رازییه به هه ر جوړیک که کچ و کوره که له سه ری ریک ده که ون، رازییه - به مه رجی کچه که رازی بی- ماره ییه که ی نه لقه یه کی زیپر بیئت، یان سه ووره تیکی قورئان بیئت ﴿٢٦﴾ آتأخذونه بهتانا و ائما مینا ﴿٢٧﴾ ده تانه وی به بوختان و خوتووشی گوناح کردن به ئاشکرا بیسیینه وه لییان درو یان بو هه لبه ستن و ناچار یان بکه ن ده ست له ماره ییه که یان هه لگرن؟ ﴿٢٨﴾ و کیف تأخذونه ﴿٢٩﴾ جا چون دروسته لییان وهر گرنه وه ﴿٣٠﴾ وقد أفضی بعضکم إلی بعض ﴿٣١﴾ که ئیوه پیکه وه بوون و به یه که گه یشتبوون، واته: کاری شه رعیتان کردوه ﴿٣٢﴾ و أخذن منکم میثاقا غلیظا ﴿٣٣﴾ و نه وانیش په یمانیکی قایم و نه ستووریان لی وهر گرتوون، واته: نیکاح و ماره کراون بو تان، ده سا خو شه ویستی نیوانتان بخویننه وه؟

رینما ییبه کانی ئایه تی (۱۹-۲۱):

(۱) هه لوه شانه وهی باوی به میراتکردنی ژنان و ئازاردانیان به مه به ستی ده ست هه لگرتنیان له ماره ییان، مه گهر زینابکه ن، یائیته اهی میرد نه که ن، نه وکات ده توانی

وَأِنْ أَرَدْتُمْ اسْتِبْدَالَ زَوْجٍ مَّكَانَ زَوْجٍ وَآتَيْتُمْ إِحْدَهُنَّ قِنْطَارًا فَلَا تَأْخُذُوا مِنْهُ شَيْئًا أَتَأْخُذُونَهُ بُهْتَانًا وَإِذَا مُمِيتَانَا ﴿٢٠﴾ وَكَيْفَ تَأْخُذُونَهُ وَقَدْ أَفْضَى بَعْضُكُمْ إِلَى بَعْضٍ وَأَخَذْتُ مِنْكُمْ مِيثَاقًا غَلِيظًا ﴿٢١﴾ وَلَا تَنْكِحُوا مَا نَكَحَ آبَاؤُكُمْ مِنْ النِّسَاءِ إِلَّا مَا قَدْ سَلَفَ إِنَّهُ كَانَ فَحِشَةً وَمَقْتًا وَسَاءَ سَبِيلًا ﴿٢٢﴾ حُرِّمَتْ عَلَيْكُمْ أُمَّهَاتُكُمْ وَبَنَاتُكُمْ وَأَخَوَاتُكُمْ وَعَمَّاتُكُمْ وَخَالَاتُكُمْ وَبَنَاتُ الْأَخِ وَبَنَاتُ الْأُخْتِ وَأُمَّهَاتُكُمُ اللَّاتِي أَرْضَعْنَكُمْ وَأَخَوَاتُكُمُ مِنَ الرَّضْعَةِ وَأُمَّهَاتُ نِسَائِكُمْ وَرَبِّبُكُمْ اللَّاتِي فِي حُجُورِكُمْ مِنْ نِسَائِكُمُ اللَّاتِي دَخَلْتُمْ بِهِنَّ فَإِنْ لَمْ تَكُونُوا دَخَلْتُمْ بِهِنَّ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ وَخَلَائِلُ أَبْنَائِكُمُ الَّذِينَ مِنْ أَصْلَابِكُمْ وَأَنْ تَجْمَعُوا بَيْنَ الْأُخْتَيْنِ إِلَّا مَا قَدْ سَلَفَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَفُورًا رَحِيمًا ﴿٢٣﴾

نا ئاسایی بیئت له گه لیا، هه تا خو ی بکریته وه و ده س له ماره ییه که ی هه لېگری، وه یان ته لاقی بدات له سه ر زیاتر له ماره ییه که ی خو ی.

(۲) ماره یی ژنان هه رچه ند زوړیی، بو یان هه لال و ره وایه، نه گهر چی به ره که تیش له وه دایه ماره یی که م و سووک بیئت. (۳) ده بی ماوه ی په یمان و متمانه به یه کتر دان و، گوړینه وه ی خو شه ویستی له یاد نه کریت.

ژنی بابان نه خوازن و ماره مه که ن:

(قهیس) که بابی مرد ویستی - له سه ر باوی جاهیلییه ت - باوه ژنه که ی ماره بکا، جا باوه ژنه که شی خو ی به ده سه ته وه نه داو گوتی: من به کوری خو مت نه زانم، شتی و اچو ن ده بی، بو یه ملی پی نه داو، دهره نجام چوون له پیغه مبه ریان پرس ی، نه وسا ئه م ئایه ته هات و فه رمووی: ﴿٢٢﴾ وَلَا تَنْكِحُوا مَا نَكَحَ آبَاؤُكُمْ مِنْ

که ژنی به کور کراو (دعی) ماره کردنی یاساغ نییه.. ئەمەش به ئاشکرتر له سوورهتی (ئه حزاب: ۳۷) دا هاتوووه: (فلما قضی زید منها وطرا زوجناکها لکی لا یكون علی المؤمنین حرج فی أزواج أَدعیائهم إذا قضاوا منهن وطرا وکان أمر الله مفعولا) وه له سوورهتی (ئه حزاب: ۴) دا ئەفهرموئی: (وما جعل أَدعیائکم آبائکم ذلکم قولکم بأفوا حکم) دیسان له سوورهتی (ئه حزاب:) دا هاتوووه: (ماکان محمد أباً أحد من رجالکم).

ماره کردنی ژنی کوری شیریش قه دهغه یه، له فهرمووده یه کی (متفق علیه) دا هاتوووه: (يَحْرُمُ مِنَ الرِّضَاعِ مَا يَحْرُمُ مِنَ النَّسَبِ)، واته: هەر ژنێک به هۆی (نه سه ب) ورشته وه ماره کردنی حهرام بێت، بێ گومان به شیر خواردنیش حهرام ده بێت. ﴿وَأَنْ تَجْمَعُوا بَيْنَ الْأَخْتَيْنِ﴾ دوو خوشکیش پێکه وه کۆبکه نه وه و بپیانکه نه هاوسهری خۆتان رهوا نییه، واته: نابێ دوو خوشک بکه یته ژنی خۆت له یه ک کاتدا، دوو پووری، یان ژنێک و پووری هه روا ﴿إِلَّا مَا قَد سَلَفَ﴾ مه گهر له رابوو دوو دا به سه رتانا هاتبێ، له سه رده می نه زانی و نه فامیدا کردبێتان، ئەوه تیپه ریوه له سه رتان ناکه وێ ﴿إِنْ اللَّهُ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا﴾ به راستی خوا سه بارهت به وانه، هه میشه و به رده وام زۆر لێبوورده و دلۆقان و میهره بانه.

رێنماییه کانی ئایهتی (۲۲-۲۳):

شیوه کانی ژن ماره کردنی سه رده می جاهیلییهت، ئەو شیوه یان نه بێ ئیسلام ددانی پێ داناهه هه موو جوهره کانی تری حهرامه، به تابیبه تی ژنی باوهک (باوه ژن) هه به ماره کردنی له لایه ن باوهکه وه له کور قه دهغه ئەبێ، وه به فهرمووده ی (موته واتن) یش ژن له گه ل پووردا، وه له گه ل دایکی ژنه که خۆیدا، سه رجیپی له گه ل کرابی یان نا؟ خۆ ئەگهر ماره ی بکا، پاشان بهر له چوونه لای ته لاقی بدا، ده توانی کچه که ی ماره بکا، وهک له فهرمووده ی (متفق علیه) دا هاتوووه: ((إِذَا نَكَحَ الرَّجُلُ الْمَرْأَةَ فَلَا يَحِلُّ لَهُ أَنْ يَتَزَوَّجَ أُمَّهَا، دَخَلَ بِالْبَنْتِ أَوْ لَمْ يَدْخُلْ، وَإِذَا تَزَوَّجَ الْأُمَ فَلَمْ يَدْخُلْ بِهَا ثُمَّ طَلَقَهَا فَإِنْ شَاءَ تَزَوَّجَ الْبَنْتَ))، واته: هه رکه پیاو ژنیکی ماره کرد، بۆی نییه دایکه که شی بخوازی، ئیتر سه رجیپی له گه ل کچه که دا کردبێت، یان نا، به لām ئەگهر دایکه که ی خواست و، پێش سه رجیپی ته لاقی دا، ده توانی کچه که ی بخوازی. دایکی شیر ی و کچ و خوشکه کانی (به مه رجه کانی خۆی) که له کتێبه کاند نووسراون، هه وره ها پورو برازاو خوشکه زای شیر ی، و به هۆی ژن خواستنیش وه باوه ژن

النساء ﴿ ئەو ژنانه مه خوازن که باوکتان ماره ی کردوون بخۆیان، واته: ژنی باوکت (باوه ژن) یاساغه لێت، له بهر حورمهت و ریزی باوکیه تی. له م ئایه ته دا روون نه کراوه ته وه: ئاخۆ مه به ست به نیکاح ته نها (عه قد) ه، یان (عه قد) و (وطء) یشه؟ به لām له سووره تی (ئه حزاب: ۴۹) دا هاتوووه: (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نَكَحْتُمُ الْمُؤْمَنَاتِ ثُمَّ طَلَقْتُمُوهُنَّ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَمْسُوهُنَّ) که مه به ست پێی ته نها (عه قد) ه، واته: هه ر به ماره کردنی بۆ باوک له کور حهرام ده بێ، ئیجماعی زانیان له سه ر ئەوه یه که بۆ کور ه که یش هه روایه. ﴿إِلَّا مَا قَد سَلَفَ﴾ مه گهر ئەوه ی که له سه رده می نه فامیدا بووه، بۆ ئەوه گونا هتان له سه ر نابێ، چونکه تیپه ریوه، ئیمامی (ته به ری) ده لی: خه لکانی پێش ئیسلام باوه ژنی خۆیان یان له خۆ ماره ئە کردا ﴿أَنَّهُ كَانَ فَاحِشَةً وَمَقْتًا﴾ چونکه بێ گومان ماره کردن و سه رجیپی ئەمانه کاریکی زۆر ناپه سه ندو، زۆر نابه جێ و بیزراوه ﴿وَسَاءَ سِيلًا﴾ رێبازیکی زۆر خراپ و ناشیرینی شه ئەو یاسایه.

ئهم ژنانه مه خوازن:

﴿۲۳: حرمت علیکم أمهاتکم﴾ دایکتان، واته: دایکی خۆتان و دایکی باوک و دایکی دایک حهرامه ﴿وبنائکم وأخواتکم﴾ و کچانتان و خوشکانتان، کور ه زاو کچه زایش.. هه روا خوشکی باوک و دایکی بن، یان هه ر باوکی یان دایکی بن ﴿وعما تكم﴾ و پورتان (خوشکی باوک) ﴿وخالاتکم﴾ پوورتان (خوشکی دایک) ﴿وبنائ الأخ وبنات الأخت﴾ کچی برا و کچی خوشک (برازاو خوشکه زا) ﴿وأمهاتکم اللاتی أرضعنکم﴾ ئەو ژنانه ی به ساواپی شیر یان پێ داون (دایکی شیر یان) ﴿و أخواتکم من الرضاعة﴾ ئەو کچانه ی هاو شیر تان بوون ﴿و أمهات نسائکم﴾ و دایکی ژنانتان (خه سووتان) ﴿وربائکم اللاتی فی حجورکم﴾ و ئەو کچانه ی خۆتان به خیوتان کردن (زړ کچ، کۆ له به س) ﴿من نسائکم اللاتی دخلتم بهن﴾ لهو ژنانه بن که ئیوه چوونه لایان. به لێ ئەگهر ژنان پێش چوونه لایان ته لاق دران، ئەر که کچا کانیان ماره بکه ن قیدی نییه ﴿فإن لم تكونوا دخلتم بهن﴾ خۆ ئەگهر له گه لیان نه خه وتبوون ﴿فلا جناح علیکم﴾ گونا حیکتان له سه ر ناکه وێ کچه کانیان ماره بکه ن، واته: ئەر ئەو دایکه نیکاح کرا بۆ باب، پاشان - بهر له گواستن وه - ته لاق در، کور ده توانی کچه که ی ماره بکات، به لām پێچه وانه که ی نابیت ﴿وحلائل آبائکم الذین من أصلابکم﴾ هه رو هه قه دهغه یه هه لالی ئەو کورانه یش تان ماره بکه ن؛ که به راستی له پش تی خۆتان بن، واته: بووک، دیاره ئەمه ژنی کور ه زاو کچه زایش ئەگر یته وه، له م ئایه ته وه وه ر ئەگر ی

(فما استمتعتم به منهن.. ماره کردنی هه میسه یی ده گه یه نیت، نهك نیکاحی کاتی وله زهت وهر گرتن بؤماوه یه، که پی یده لئین: (نکاح المتعه) نه گهرچی وشه ی (أجورهن) یشی تیدا هاتبی و، توژی گومان له مه سه له کدا په یدا بکا، چونکه بی گومان که بیژهی (أجورهن) له جیگای تردا به مانای ماره یی هه تاهه تای هاتوه،

(تیکه لی له گهل کرابی یان نا)، کۆله وهس (زرکچ) نه گهر له گهل دایکه که یدا دهستی تیکه ل کردبی، بووک، کوره که ی چووبیته لای یان نا؟ قورتوبی) ئه لی: هه رکاتی پیماوی ژنیکی ماره کردو، نیکاحه که ی به تال دهرچوو، سه رجییشی له گهل کرد، ئیتیر بؤبابی و بؤ کوری و بؤ باپیره ی و بؤ هه موو نه وهکانی ئه و پیاوه حه رام ئه بی.

کۆتایی جزمی ۴، (ولله الحمد والمئه)..

وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ النِّسَاءِ إِلَّا مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ ۖ وَكَتَبَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ وَأَحْلَلَ لَكُمْ مَا وَرَاءَ ذَلِكَ أَنْ تَبْتَغُوا بِأَمْوَالِكُمْ مُحْصِنِينَ غَيْرَ مُسْلِفِينَ ۖ فَمَا اسْتَمْتَعْتُمْ بِهِ مِنْهُنَّ فَآتُوهُنَّ أَجُورَهُنَّ فَرِيضَةً وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا تَرَضَيْتُمْ بِهِ مِنْ بَعْدِ الْفَرِيضَةِ ۚ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿٢٤﴾ وَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ مِنْكُمْ طَوْلًا أَنْ يَنْكَحَ الْمُحْصَنَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ فَمِنْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ مِنْ فَيْسِكُمْ الْمُؤْمِنَاتِ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِأَيْمَانِكُمْ بَعْضُكُمْ مِنْ بَعْضٍ فَأَنْكِحُوهُنَّ بِإِذْنِ أَهْلِهِنَّ وَأَتَوْهُنَّ أَجُورَهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ مُحْصَنَاتٍ غَيْرَ مُسْلِفَاتٍ وَلَا مُتَخَذَاتٍ أَخْدَانٍ فَإِذَا أَحْصَيْتُمْ أَنْ تَنْكِحُوا فَعَلَيْهِنَّ نِصْفُ مَا عَلَى الْمُحْصَنَاتِ مِنَ الْعَدَابِ ۚ ذَلِكَ لِمَنْ خَشِيَ الْعَنَتَ مِنْكُمْ وَأَنْ تَصْرُوا خَيْرٌ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٢٥﴾ يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ الَّذِي فِيكُمْ مِنْ قَبْلِكُمْ وَيَتُوبَ عَلَيْكُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٢٦﴾

وهك له سووره تی (نیساء) دا فره موویه تی: (فانکوهن باذن أهلهن و آتوهن أجورهن) وه له سووره تی (مائیده: ۵) دا فره موویه تی: (و المحصنات من المؤمنات والمحصنات من الذين أوتوا الكتاب من قبلكم إذا آتيتوهن أجورهن) هه رچه نده ده لئین: (ئیین عه بباس و ثوبه ی کوری کعب و سه عیدی کوری جوبه یرو سه دی) به م شیوه یان خویندۆته وه: (فما استمتعتم به منهن إلى أجل مسمى)، گواپا به پئی ئه و خویندنه وه یه ده بی (نکاح المتعه) ری پی درابی، به لام زانایانی دیکه به م به لگانه ی خواره وه ئه و بۆچوونه دده نه دواوه ده لئین:

(۱) وشه ی (إلى أجل مسمى) که له (ئیین مه سه عود) وه هاتووه، به ته وای روون نه بووه ته وه که ئاخۆ له قورئانه یان نه؟ چونکه هاوه لان گشت یهك دهنگ بوون که نابی له قورئانه که ی پیشه واه عوسماندا بنووسریت، زانایانی (ئوصول) یش ئه لئین: (إن ما قرأه الصحابی على أنة قرآن، ولم يثبت كونه قرآنا لا يستدل به على

﴿ ٢٤ 》: والمحصنات من النساء إلا ما ملكت أيمانكم ۖ و نافرته تانه یشستان پی ناشی میردیان هه یه و ئازادن، یان که نیزهن، مه گهر ئه و که نیزانه ی له جه نگدا دهستان که وتوون و بوونه ته مالتان، نه مانه نه گهرچی میردیشیان هه بیته حه لال بۆتان، به ومه رجه دوو گیان نه بن، خو نه گهر دوو گیان بوون، نه وه پاش دانانی سه که که یان ماره کردونیان حه لال ده بی، دیسان به م مه رجه ش موسلمان ببین و باوه ر ببین، وه یان ئه و که سه ی که به به شی جهنگی وه ری ده گری، ره فاقه تی له گهل بکا به مولکیه ت. ئه م ئایه ته له رووداوه که ی روژی (حونه ین/ نه وتاس) دا هاته خواری، نه ورۆژه ی که هه ندی ژن دیل کرابوون و، هاوه لانیش نه یان ده زانی چۆن ره فکاریان له گهل بکه ن، نه وسا ئه و ئایه ته هاته خواری. ﴿ کتاب الله علیکم 》 خوا خو ی ئه م سنوورانه ی بۆدیاری کردوون و بۆی بریار داو، ده بی ئیوه ش چاک ره فکاریان له گهل بکه ن ﴿ وأحل لكم ما وراء ذلكم أن تبتغوا بأموالكم 》 بیجگه له وانه ریتان پیدراوه که به مال و دارایی خو تان ئا فره تانی تر تا چوار ماره بکه ن به شیوه ی شه ری ﴿ محصنین غیر مسافحین 》 و به داوینپاکی، نه به داوین پیسی و ناجوامیرانه، واته: له ماره کردونیا ندا ده بی یاساو مه رجه کانی نیکاح ره چاو بکرین، نه گهر نا ئه و کاره یه به (سه فاح) و داوین پیسی وزینا داده نری ﴿ فما استمتعتم به منهن فآتوهن أجورهن فريضة 》 ئینجا له گهل هه ر ژنیکیاندا بوونه هاوسه ر ده بی له به رامبه ر ئه وله زه ته وه ماره یی یان به نه ی، چونکه خوا ی گه وره بۆی دیاری کردوون، که واپوو هه رچۆنی ئیوه له زه تیان لی وهر نه گرن به هو ی ماره کردونیا نه وه، ده بی ئا وایش ماره یی یان به نه ی، نه مه یش له ئایه تی (۲۱/ نیساء) دا فره موویه تی: (وکیف تأخذونه وقد أفضى بعضكم إلى بعض)، وه له ئایه تی/ ۴۰ (نیساء): (وآتوا النساء صدقاتهن نحلة)، وه له سووره تی (به قهره): (ولا يحل لكم أن تأخذوا مما آتيتوهن شيئا) ئه و ماره یی به رووتنر باسکراوه هاتووه مه به ستیش به م ئایه ته: ((فما استمتعتم به منهن)) ماره کردنه به هه تاهه تای و ماره پیدانیا نه. زاناکانی ده لئین: ئه م ئایه ته ی:

شئ). ئەو ھەر ھاوھلێك بە قورئانی بخوینیئەو، بەلام ئیسات بەبووبی قورئانە، ناکرێ بەبەلگە بۆ ھیچ شتێك.

(۲) گریمان ئەگەر وەك (خبر الاحاد) یش بێ، كە هەندێك دەلێن ئەبێتە بەلگە، وە یان تەفسیری ھاوھلێك بێت، ئەو بەم بەلگە بەھیزانە رەت كراوەتەو:

یەكەم: كۆی زانیان لەسەر ئەو یەكە (نكاح المتعه) سراوئەتەو و نەماو.

دووم: فەرموودە راست و دروست ھەبە، وەك پێشەوا (موسلم) ھیناویەتی و دەفەر موی: ((يا أيها الناس إني قد كنت أذنت لكم في الإستمتاع من النساء، وإن الله قد حرم ذلك إلى يوم القيامة، فمن كان عندة منهن شئ فليخل سييلة، ولا تأخذوا مما آتيتموهن شيئا)) واتە: ئەو خەلکینە! من بەر لە ئیستات بەشیوەیەکی کاتی مۆلەتەدان بەھەر و لەزەت لە ژنان وەرگرن، بەلام دلنایان کە لەم رۆژەو خۆی لە کارزان تارۆزی قیامت ھەرامی کرد، ئەوجا ئەو کەسە ئێنێکی بەو جۆرە لابی، بارێگە بێداو بچێ بۆخۆی مێرد بکاو ئیوھش مارەبیبە کە بێدەنی.

۳- گریمان ئەگەر ئەم ئایەتەش (نكاح المتعه) بگەنێت، ئەوا دیسان ھەر بە چەند فەرموودە یەکی راست و دروست ھەلۆھشاوئەو، ئەو تە جارێك سەرپنەوێ لە خەبەر دا لەسەر زمانی (علی کور ئەبووئالب) دا ھاتوو: (عن علی بن أبي طالب... البخاری فی المغازی، حدیث رقم (۴۲۱۶) وفی النکاح، حدیث (۵۱۱۵)، والذباح، حدیث (۵۵۲۳). ومسلم فی النکاح)، جارێکی تریش لە (فەتھی مەككە) دا راگەبەنرا. (مسلم حدیث (۲۱) کتاب النکاح). ﴿ولا جناح علیکم فیما تراضیتن من بعد الفریضة﴾ ھیچ گوناھێکتان لەسەر نابێ گەر لەسەر کەمکردنەوێ مارەبیبی پێکەون لەنیوان خۆتاندا: ژنە کە هەندێکی لێ لا ببات، یان مێردە کە بۆ ژنە کە زیادبکات، واتە: ژنە کە دەتوانی مێرد لەمارەبیبی ئازاد بکا، مێردیش دەتوانی بۆی زیاد بکا ﴿إن الله کان علیما حکیم﴾ چونکە بێگومان خوا ھەردەم زانیای بە ھەر ژنەو ھەندێکی کانی مەردم، کاردروستیشە، ھەرچی بە کەلکیان بێت ئەو یان بۆ دادەنی ﴿۲۵: ومن لم یستطع منکم طولا﴾ ئەوجا ھەر کە سیکیشتان لەبەر دەستەنگی مالی، توانا دەسەلاتی نەبوو ﴿أن ینکح المحصنات المؤمنات﴾ ژنانی ئازادی داوینپاکی برۆدار مارە بکات ﴿فمن ما ملکک أیمانکم من فتياتکم المؤمنات﴾ با لەو کێژە (کەنیزە) برۆدارانە بوونەتە مالتان مارە بکات، واتە: تا دەتوانی دەبی ئێنێکی ئازاد و موسلمان بخوازی، جا ئەگەر دەسەلاتی ئەو یان نەبوو ئەوجا کەنیزە مارە بکا، بەمەرجی ترسی تووش بوونی زینای ھەبێ، ئەگەر کەنیزە مارە نەکا، خۆ

ئەگەر کەسێ ئێنێکی ئازادی داوینپاکی باوهرپاری ھەبوو، دیارە ئیتر نابێ کەنیزە مارە بکا. ﴿والله أعلم بأیمانکم﴾ خواش لەھەر کەس چاکتر رادە ئیمانتان دەزانێ، تەنھا ئەو ئەزانێ باوهرپان ھەبە یا نا، چونکە باوهر شتیکی نەینیبە ﴿بعضکم من بعض﴾ ئیوھ ھەمووتان لەتیرە یەکتەر، کەس لەکەس مەزن و گەورەتر نیبە، چونکە ھەمووتان لەئادەمن، جاکە وابوو عارتان لێ نەبەت ئەو کەنیزانە مارە بکەن ﴿فانکحون بأذن أهلن﴾ بەپێی مۆلەت و دەستووری خواو ھەکانیان مارەیان بکەن ﴿وأتوهن أجورهن بالمعروف﴾ چون باوھ لەناو خۆتاندا مارەبیبیان بدەنی، فرۆفیلیان لەگەڵ مەکەن و بە سووک و کەم تەماشایان مەکەن ﴿محصنات غیر مسافحات﴾ بەو مەرجە ئەوانیش داوینپاکی و داوینپیس نەبن ﴿ولا متخذات أخذان﴾ و بە نەینیش دۆست و یاری نیرینەیان نەبێ بۆ رابواردونیان ﴿فإذا أحصن﴾ جا ئەگەر مێردیان کرد ﴿فإن آتین بفاحشة﴾ و ئینجا ئەگەر داوینپیسیان کرد ﴿فعلین نصف ما علی المحصنات من العذاب﴾ ئەو نیوێ ئازاری ژنانی شوودارو ئازادیان لەسەر، واتە: تەنھا پەنجا شەلاقیان لێدەن لەگەڵ (۶) مانگ دوور خستەو ﴿ذلک لمن خشی العنت منکم﴾ مارەکردنی ئەو کەنیزانە بۆ ئەوانە یە رەبەنی ئازادیان دەداو ترسی تووشی ھەلەیان ھەبەو توانای مارەکردنی ژنی ئازادیان نەبێ، وەك جەماوهری زانیان جگە لە ئەبوو ھەنیفە ئەلین: ئەبوو ھەنیفە (خ) پێی وایە: ھەر کەسێک ژنی ئازادی نەبێت، دەتوانی کەنیزە موسلمان، یان خواو ھەننامە مارە بکات، ئیتر دەسەلاتی مارەکردنی ژنی ئازادی ھەبێ، یان نەبێت؟ ترس تووشبوونی زینای ھەبێ، یان نا؟ بە بەلگە ئایەتی: (والمحصنات من الذین أوتوا الکتاب من قبلکم..). بەلێ ژنانی کەنیزە - کە ئیسلام رێگا دەدا ژن و مێردیان لەگەڵ بکری - ئەو ژنانە بوون کە لە جەنگە ئیسلامییەکاندا دیل دەکران و بێ مێرد دەکووتن، جا بۆ ئەو بێبەش نەبن لە تیکەلێ ژن و مێردی، پاش تەواو بوونی عیددەیان مارە دەکری ﴿وأن تصبروا خیر لکم﴾ لە ھەمان کاتدا خۆراگربن و کەنیزە مارەنەکەن تا خواو ھەرووتان لێ دەکاتەو، چاکترە بۆتان، چونکە نەو ھەکانتان نابنە کۆیلە و بەندە ﴿والله غفور رحیم﴾ و خواش زۆر لێبووردەبە، دلۆقان و مێرەبانە.

رێنما ییە کانی ئایەتی (۲۴-۲۵):

(۱) مارەکردنی ژنی خواو ھەن مێرد بۆ ھیچ کەسێک رەوا نیبە، مەگەر لە مێردە کە جیا بێتەو بە تەلاق، یا بە مردن، پاشانیش عیددە بەسەر بچێ، بەلام کەنیزە

خوتانه وه بیټ، واته: هوئی ناپه سهند به کار مه هیئن بۆ زیاد کردنی دارایی خوتان، به لکو ده بیی ههر ریگه ی بازرگانی وکړین و فروشتن بگرته بهر، که نه ویش چاکترین ریگایه بۆ ژيانقان ﴿ولا تقتلوا أنفسکم﴾ و له ناو یه کتردا جهنگ و ئاژاوه مه کهن و، به ناهه قو ناره واش یه کتری مه کوژن، وه یان خوتان مه کوژن ﴿إن الله کان

جهنگی نه گهر چی میړدیشی هه بی، پاش پرواهینانی و به سهر چوونی عیدده ی ماره ده کری، چونکه به ئیسلام بوونی ژنه که له یه که حهرام نه بن.

(۲) ماره بی بۆ ژنان واجب و پیویسته، ژنان ده توان هندی له ماره بیه که یان ببه خشن به میړده کانیان.

(۳) ههر که نیزه یه که موسلمان بووو زینای کرد، نه وه نیوه ی ژنه ئیماندار یکی ئازاد توله ددری.

(۴) ماره نه کردنی که نیزه — نه گهر چی ده سه لاتنی ماره کردنی ژنی ئازادیشی نه بی — باشتهر، چوون

وَاللّٰهُ يُرِيدُ اَنْ يُّتَوَّبَ عَلَيْكُمْ وَّ يُرِيدُ الَّذِيْنَ يَسْمَعُوْنَ
الشَّهَادَاتِ اَنْ يُمِلُّوْا مِيْلًا عَظِيْمًا ﴿٢٧﴾ يُرِيدُ اللّٰهُ اَنْ يُخَوِّفَ
عَنْكُمْ وَخُلُقِ الْاِنْسَانُ ضَعِيْفًا ﴿٢٨﴾ يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ
ءَامَنُوْا لَا تَاْكُلُوْا اَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ اِلَّا اَنْ
تَكُوْنَتْ بَحْثَةً عَنْ تَرٰضٍ مِّنْكُمْ وَلَا تَقْتُلُوْا اَنْفُسَكُمْ
ۚ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيْمًا ﴿٢٩﴾ وَمَنْ يَفْعَلْ ذٰلِكَ عُدُوًّا
وَّظُلْمًا فَاَسَوْفَ نُصْلِيْهِ نَارًا وَّكَانَ ذٰلِكَ عَلَى اللّٰهِ
يَسِيْرًا ﴿٣٠﴾ اِنْ تَجْتَنِبُوْا كَبٰٓئِرَ مَا نُهَوْنَ عَنْهُ نَكْفُرْ
عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَنُدْخِلْكُمْ مَّدْخَلًا كَرِيْمًا ﴿٣١﴾
وَلَا تَتَمَنَّوْا مَا فَضَّلَ اللّٰهُ بِهٖ بَعْضَكُمْ عَلَى بَعْضٍ لِّلرِّجَالِ
نُصِيْبٌ مِّمَّا اكْتَسَبُوْا وَلِلنِّسَاءِ نُصِيْبٌ مِّمَّا اكْتَسَبْنَ
وَسَلُّوْا اِلَى اللّٰهِ مِنْ فَضْلِهٖ ۚ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ يَكِلُ شَيْءًا
عَلِيْمًا ﴿٣٢﴾ وَلِكُلِّ جَعَلْنَا مَوْلٰٓى مِمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ
وَالْاَقْرَبُوْنَ ۗ وَالَّذِيْنَ عَقَدْتَ اَيْمٰنُكُمْ فَنَاقَوْهُمْ
نُصِيْبُهُمْ ۚ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدًا ﴿٣٣﴾

بکم رحیم ﴿﴾ چونکه به راستی خوا ده باره ی هه مووتان دلوفان و میهره بانه کوشتنی خوو مروؤف به ناهه ق یاساغ کردوو ﴿﴾ ۳۰: و من بفعل ذلک عدوانا و ظلما ﴿﴾ ههر که سیکیش کاری ناره وای و ابکات به نیازی دوژمنایه تی و ستهم کردنه وه ﴿فسوف نصلیه نارا﴾ له ئاینده ده ده یخه ی نه ناو ئاگریکی گه وره وه تا بسووتی و سزا بجیزی ﴿وکان ذلک علی الله یسیرا﴾ نه وه ش بوخوا زور ئاسانه ﴿﴾ ۳۱: اِنْ تَجْتَنِبُوا کبائر ما تنهون عنه ﴿﴾ نه گهر ئیوه له و تاوانه گه ورانه خو دوور بگرن ﴿نکفر عنکم سیآتکم﴾ ئیمه ش له هه له و په له تان ده بوورین ﴿و ندخلکم مدخلا کریم﴾ ده تانبه ی نه جیگایه کی به قه درو عیززت به هه شتتان ده دهینی.

چاو مه برنه مالی یه کتر:

ئیمامی (نه حمده) له (موجاهید) ه وه نه گهر یتیه وه: که (نوم سه له مه — خوی لی رازی بیټ) وتی: ئه ی په یامبه ری خوا! ﴿﴾

ئیمامی (عومه) ده لی: ههر که سی که نیزه ماره بکا، منداله که ی ده بیټه به نده. ﴿﴾ ۲۶: یرید الله لیسن لکم ﴿﴾ خوا ده یه و ی به و بریارانه دهیدا ههر چی به که لکتان بیټ له حه لال و حهرام بۆتان روون بکاته وه ﴿و بهدیکم سنن الذین من قبلکم﴾ وله ری و شوینی پیشینانیشان — په یامبه ران و پیاوچاکان — شاره زاو رینماتان بکات، تائیوه ی ش چاو له وان بکه ن ﴿و یتوب علیکم﴾ وته وه و په شیمانیشان لی وه گری ﴿والله علیم حکیم﴾ و خواش زور زانیه به نه حوالی به نده کانی، کارزان و کار جوانه بۆ دانانی پلان و نه حکام بۆ یان ﴿﴾ ۲۷: والله یرید ان یتوب علیکم ﴿﴾ خوا نه یه و ی ته وه و په شیمانیتان لی وه گریټ.

سهرنجیک: دوویات کردنه ی ته وه لی ره دا ئامازه یه به وه که به زه یی خوا فراوانه و، بۆته وه ی ئه وانیش له ته وه کردن کۆل نه دهن ﴿و یرید الذین یتبعون الشهوات﴾ نه وه که سانه ش ده که ونه شوینی هه و او ئاره زوو ئه یانه و ی ﴿ان تمیلوا میلا عظیما﴾ به ته وای ئیوه له خشته بهرن و لاری بن و ههر خه ریکی کاری دزیو نا شیابوین ﴿﴾ ۲۸: یرید الله ان یخفف عنکم ﴿﴾ خوا نه یه و ی به م بهرنامه کاروبارتان بۆ ئاسان بکات ﴿وخلق الانسان ضعیفا﴾ چونکه ئاده میزاد له باره ی ئه ویندا به لاواز و کز وی هیز دروستکراو له به رده م ئاره زوو کانیدا گه لی جار خوی بۆ ناگیری "بۆیه خواش مۆله تی ماره کردنی که نیزه ی بۆ داوون.

به سه وداو مامه له و رازی بوون نه بی، مالی یه کدی مه خون:

﴿﴾ ۲۹: یا ایهالذین آمنوا لا تأکلوا اموالکم بینکم بالباطل ﴿﴾ ئه ی نه وه که سانه ی باوه رتان هیناوه! مال و سامانی یه کتری له خوت و خورایی مه خون، واته: به دزی و گزی و داگیر کردن و به رتیل (یانسیب) و نوشته و فال گرته وه و.. هتد ﴿الا ان تكون تجارة عن تراض منکم﴾ مه گهر له ریگه ی سه وداو بازرگانی و ره زامه ندی نیو

پیاوان ده چنه گۆره پانی جیهادهوه ژنان ناچن، له میراتیشدا دوو ئهوهندهی ژنان دهبن! ئینجا خوای گهوره فهرمووی: ﴿ ۳۲: ولا تمنوا ما فضل الله به بعضكم على بعض ﴾ نابی ئاوات بۆ شتی بخوازن که خوا فهزل و ریزی هه ندیکتانی به سهر هه ندیکا داوه، واته: ئه گهر که سیک داراییه کی یا ههرشتیکی تری پی درایی، ههرگیز ئیوه چاوی تی مه برن و هه سوودی پی مه بهن ﴿ للرجال نصيب مما اكتسبوا ﴾ چونکه پیاوان پاداشت و مافیان به پیی هه ول و کۆششی خۆیان ﴿ وللنساء نصيب مما اكتسبن ﴾ ئافره تانیش له به رامبه ر کرده و هیان مافو به شی خۆیان هه یه که وابوو با هه موو که سیک تی بکۆشی و ئیهریهی به یه کتر نه بهن ﴿ واسئلوا الله من فضله ﴾ ئیوه ده بی هه میشه له خوا داوی روژی و چاکه بکهن، چونکه ههر ئه وه ده هنده و به خشنده یه ﴿ ان الله كان بكل شئ علیما ﴾ له به ره ئه وه که خوا بۆ خۆی به هه موو شتی زانایه و چاک ده زانی، که به ره وه ندی ههریه که له به نده کانی خۆی له چیدا یه، بۆیه له به شی ههریه که یاندا فهرق وته فاوت هه یه ﴿ ۳۳: ولکل جعلنا موالی ﴾ بۆ ههر میرات به ریک چه ند که سیکیان داناوه به میراتگر ﴿ مما ترک الوالدان والأقربون ﴾ که له ومیراته ی باوک و دایک و خزمی نزیک به جییان هیشتوو ه میرات بگرن، وه ده بی به داد په ره و ریش دابه شی بکهن ﴿ والذین عقدت أیمانکم ﴾ ئه وه که سانه ش که په یمانتان له گهل به ستوون ههرکات مردن و مالیکیان له دوا به جیما، له سه رده می نه فامیدا ده یانگوت: ئه گهر خوینی بکه ویت ه سهرم، ده بی ئیوه خوینم بۆ بدهن، ئه گهر منیش مردم ئیوه میراتم لی ببهن ﴿ فأتوهم نصبهم ﴾ ده بی ئیوه مافی خۆیانیان پی بگه یه نن هاوکار بیان بکهن و خیانه ت له یه کتر نه کهن، به ئی: ئه مه له ناویاندا باو بوو هه تا خوای گهوره به ئایه تی (و أولوا الأرحام بعضهم أولى ببعض) له سوورته ی (ئه نفال) ئه وکاره ی هه لوه شانده وه و میراتی برده وه سهر بنچینه ی مردوو هه ﴿ ان الله كان على کل شئ شهيدا ﴾ به راستی خوا به سهر هه موو شتی هه میشه شایه ت و ئاگاداره، ههر به پیی ئه وه ییش که ئه و خه لکه کردویه نه تۆله و پاداش ئه داته وه.

رینماییه کانی ئایه تی (۳۲-۳۳):

- ۱) ئاره زوو خواستن بۆمال و سامان و کار نه کردن بۆ په یداکردنی، شتیکی دزیوو نه شیاوه.
- ۲) ئیهریهی و هه سوودی بردن بهم و به و کاریکی هه راره.
- ۳) هاوارو دۆعا لای خوای میهره بان هۆیه کن بۆ جیه جی

بوونی مه به سته کان.
 ۴) دامه زوانی یاسای میرات بردن له یه کتری و په یمان به ستنی برایه تی، ده بی مافی خۆی بدریتی، به لام هه قی میرات بردنی نییه.
 ۵) ده بی هه میشه چاودیری و به ئاگایی خوا ره چاو بکری.

ده سه لات ی پیاوان به سهر ژناندا (قه ووا مه):

﴿ ۳۴: الرجال قوامون على النساء ﴾ پیاوان مافی به ریوه به ریتیان به سهر ژنانه وه هه یه و، ده توانن چاودیریان بکهن، ژنانیش ده بی به پیی پلان و نه خشی ئه وان ره فته ر بکهن.
 ئیهره دا پیویسته کورته باسیک ده رباره ی (قه ووا مه) و ده سه لات ی پیاوان به سهر ژناندا بنووسین:

وا ئه زانم ئه م مافی چاودیری و کار به ده سته ی پیاوان به سهر ژنانه وه، سه ردلی زۆریک له عه لمانیه کانی گرتوو وه زۆریش بیان قور سه و بۆیان قبول ناکری! به تابیته ئه وانه یان وا ئه یانه وی خۆیان لای ژنان خۆشه ویست کهن و، رۆژ تا ئیواره گریه یان بۆده کهن، بۆیه ش ههر ئه وانه بی سنوور ژنانیان به ره لا کردو ناردونیانه سه نگه ری دژی میرده کانیانه وه به لینیان پی داو که به یه ک وشه ییش گویریایه لی نه کهن!! عه لمانیه کان به و جو ره! ئه و خه لکه دینداره ییش که به وردی یاسای (قه ووا مه) یان وه نه گرتوه، ئه مه یان به هه ل قۆسته وه لای زۆریه یان ژن بووه به کۆیله و ده بی هه موو شتیکی ژنان ههر به ده سته ی ئه وان بیته! ئه گه رچی جه نابیشی هیچی لی نه زانیته...! جا له به ره ئه مه له م جیگایه دا به کورته یه ک ده لێین:

(قه ووا مه) مانای ژن به کۆیله و به به نده کردنی نییه بۆ پیاوان وه ک ئه وانه لێی تی گه شتوون به لکو ئاراسته و رینماییه کی خواییه بۆ شیوه ی کارو ره فتهاری پیاوان له گهل ژناندا، (ته و جیه) ی خواییه بۆیان که ده بی زۆر به چاوی ریزه وه ئه و سپارد وه ئه مانه ته خواییه، له چاویان باشته ر پیاویزن، مافیان دابین کهن له خانوو جل و به رگ و خواردن و خۆراک و په ره و رده و هۆشیار کردنه وه ی له گیر و گرفت و رووداوه کانی گیتیان بۆ مسۆگه ر بکهن، وه له سه رماو گه رماو برسییه تی و تینویه تی بیانپاریزن، هیچ کات بی نازیان نه کهن، که متر نه بن له ژنانی هاوشانی سه رده می خۆیان، پیاوان نه هیلن هه ست به نه بوونی و موحتاجی بکهن، ههر بۆیه له کاتی بی (نه فه قه) ییدا ده سه لات به ژن دراوه ده ست له پیاوه کی هه ل بگری، وه یان به کورته ر بلێین: ئه و پله و ده سه لات و پایه که به پیاوان دراوه، به رپرس بوون و ئه رک له سه رشان نانه (مولیه التکلیف) ه،

نەك بەزباتر دانانی پیاوانە بەسەر ژاندا (تەفزیل) و (تەشریف) گومانیش نییه بۆ پیاوان، كە هەر خیزانەى دەبى بەرپۆهەرو چاودیرىكى هەبى، بۆ ئەوێ ئیش وکارەکانى بەرپىكى جیبەجى ببن تا نەبیتە (فەوزا) و كى بەركى، وایش ئەزانم پاش هەموو لیکدانەووە یەك ئەوجار پیاوان ئەو (تکلیف) بە کران. خوشکانى بەرپۆ! ئەگەر ژيان هەر بریتى بێت لەو کە لە دەزگایەكى دەولەتیدا ببیتە کارمەند، پاشان بەسەیارە ببیت وەرپۆیت و سەرى هەموومانگێك پارەبەكى باش بخەیتە گیرانتهو، ئەو لە و حالەتەدا نەك هەریاوان بەلكو تۆیش دەتوانى (قەووامە) و ئەركەکانى ناو خیزان بە دەست بگرى.. بەلام خو ئاشکرایە کە نان پەیداکردن هەروەك لە دەزگایەكى دەولەتدا دەبیت خۆدیارە ئەمەیش رێزەبەكى كەمە لە نێو ژاندا چونکە بەشیكى زۆریان بەبازرگانى و، پێشەسازى و، کشتوكال و، گیرەوکیشە و، هەزاران جوورى تری ژيانى لادى و گوند نشینەکانیشەووە خەریکن، دلنایم لەوکاتەدا هەرگیز تۆ بەو (قەووامە) یە رازى نابیت ئەگەرچى زۆریشت لى بکەن، بەلكو خوێت بەناسك و نۆل دادەنێیت و، پیاویش بە مەروفيكى جەستە بەهێزو زەبر، دەلێت هەقى پیاو هەلسى بەئیش وکارى مەزراو کشتوكال.. هتد. ئومیدەوارم چ عەلمانى چ ئیسلاامى لەم مەسەلەدا زیادەپەوى نەکەن و پەربەپرمافى خۆى بدەن. ﴿بما فضل الله بعضهم على بعض﴾ ئەم (قەووام) بەیش بۆیە دەدرى بە پیاوان، چونکە خواى گەورە فەزلى هەندیکيانى داووە بەسەر هەندیکدا، چونکە پیاوان جەستەو لاشەیان توندو تۆلترو بەهێزترە لەژنان و، لەگەڵ کارەکانیشدا شیاوو گونجاو ترن وە هەروەها.. ﴿وبما أنفقوا من أموالهم﴾ سەرەرای ئەوەش پیاوان ئەركى مال و دارایی بەخت کردونيان بۆ بەرپۆهەرو چوونى مال لەسەرە؛ دەبى مەرەبى و ئازوووە بدەن بە ژنان ﴿فالسالحات قانتات﴾ جا ژنانى ژيرو چاك و پاك ئەوانەن كە ملكەچى فرمانى مێردەکانیان بن ﴿حافظات للغيب﴾ دوور لە شوویان شەرمى خوێان دەپارێزن و گزيبان لى ناکەن، بەتایبەت کاتى كە مێرد ديارنەبیت هەرگیز ناتوانن خیانەتى لى بکەن ﴿بما حفظ الله﴾ وەك خوا فرمانى داووە گوێرایەل دەبن ﴿واللاتى تخافون نشوزهن﴾ ئەو ژنانەش ئیووە لە سەرپىچى و مل نەدانیان دەترسن. لەم ئایەتەدا تەنها باسى (نشوز) و سەرپىچى ژنان رادەگەیهنیت، بەلام هەر لەم سوورەتى (النساء/ ۱۲۸) دا هاتوووە: ﴿وإن امرأة خافت من بعلها نشوزاً أو أعراضاً﴾ كە دان بە سەرپىچى و مل نەدانى پیاوانیشدا دەنیت و ديارە كە ئەوانیش لاسارى و (نشوز) یان بەرامبەر ژنان دەبیت ﴿فعظوهن﴾ جا لە و حالەدا بۆ یەكەم جار: ئامۆزگاریان

كەن و، لەخوا بیانترسینن ﴿واهجروهن فى المضاجع﴾ بۆ دووهم جار: ئەگەر ئامۆزگارى بپۆهەرو، جى خەویان بۆ ماوێهەك لى جیا کەنەووە ﴿واضربوهن﴾ بۆ سێیەم جار: ئەگەر بەویش راست نەبوونەو، گەر لیشیان بدەن و تەمیان کەن دەبى، بەلام بە لیدانیکى سووك و برینداریان نەکەن و لە دەم و چاویان نەدرى و

الرِّجَالُ قَوَّامُونَ عَلَى النِّسَاءِ بِمَا فَضَّلَ اللَّهُ بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ وَبِمَا أَنْفَقُوا مِنْ أَمْوَالِهِمْ فَإِلَّا فَضَّلَ اللَّهُ لِنَاوُنَ فَنَبِّئْكَ حَتَّىٰ لَئِنْ لَغَيْبٌ بِمَا حَفِظَ اللَّهُ وَاللّٰى تَخَافُونَ نُشُوزَهُنَّ فَعِظُوهُنَّ وَاهْجُرُوهُنَّ فِى الْمَضَاجِعِ وَاضْرِبُوهُنَّ فَإِنْ أَطَعْنَكُمْ فَلَا تَبْغُوا عَلَيْهِنَّ سَبِيلًا إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيْمًا كَبِيْرًا ﴿٦٨﴾ وَإِنْ خِفْتُمْ شِقَاقَ بَيْنِهِمَا فَأَبْغُوا أَكْثَمًا مِنْ أَهْلِهِ وَحَكْمًا مِنْ أَهْلِهَآ إِن يُرِيدَا إِصْلَاحًا يُوَفِّقِ اللَّهُ بَيْنَهُمَا إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيْمًا حَكِيْمًا ﴿٦٩﴾ وَاعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَبِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِيْنِ وَالْجَارِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَالْجَارِ الْجُنُبِ وَالصَّاحِبِ بِالْجَنِبِ وَابْنِ السَّبِيلِ وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ مَنْ كَانَ مُخْتَالًا فَخُورًا ﴿٧٠﴾ الَّذِينَ يَبْخُلُونَ بِأَمْوَالِهِمْ الَّتِي آتَاهُمُ اللَّهُ لِيُزَكِّيَهُمْ وَأُتَوَّعًا وَأَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِيْنَ عَذَابًا مُّهِينًا ﴿٧١﴾

ئاسەواری بەجى بمىنى. لەفەرموودەى سەحیحدا هاتوووە: ((واتقوا الله فى النساء، فإنهن عندكم عوان ولكم عليهن ألا يوطئن فرشكم أحداً تكرهونه، فإن فعلن فاضربوهن ضرباً غير مبرح، ولهن عليكم رزقهن و كسوتهن بالمعروف))، (موسليم كتاب الحج ۸۸۹/ ۸۹۰)، زانایان یەك دەنگن لەو هەدا كە نابى بەو لیدانە ئیش و ئازاریان پى بگا، لە فەرموودەىەكى دیکەدا هاتوووە: ((لا تضربوا إماء الله)) (ئەبوو داوود، نەسائى). ﴿فإن أطعنكم فلا تبغوا عليهن سبيلاً﴾ ئینجا ئەگەر بەم هۆیانە لەیاخى بوون و ملنەدان وازیان هیناو گوێرایەل بوون، ئیتر ئیووش هیچ رێگەبەكى تر مەگرەنە بەر بۆ ئازاردانیان و سەتم لى کردنیان ﴿إن الله كان عليا كبيرا﴾ بەراستى خوا جى بەرزو بلندە، گەورەو زانایە، هەرکەسێك دەستدریژی بکات، تۆلەى لى ئەسینى.

نەر ژن و پیاو پیکهوه هه ښان نه کرد،
له ههردوولا (که یخوا) بگرن:

﴿ ۳۵: وإن خفتم شقاق بينهما ﴾ خو ټه گهر ترستان له بشپوی و
ناکوکی ژن و میړد هه بوو، ده تانزانی پیکهوه هه ټناکهن ﴿ فابعتوا
حكما من أهله وحكما من أهلها ﴾ جا که سیکی دادوهر له خزم و
بنه ماله میړد هه، دادوهر پیکش له خزم و کهس و کاری ژنه که
بنیرن بو دوزینه وهی هه له کانیان و، ټه وسا دانانی چاره سهریک
به هه جوری که ټه وان به چاکیان ده زانی ﴿ إن یربدا إصلاحا
یوفق الله بينهما ﴾ ټه گهر ههردووک رازی بوون پیک بینه وهو
نییه تیان پاک بوو ټه وا خواش یه کیان ټه خات وپیکیان دینیته وهو
پیروزی ټه خاته کاره کانیانه وه ﴿ إن الله کان علیما خیرا ﴾
به راستی خوا به رده وام زانی به ټه حوالی گشت که سی، ټاگاداره
به بهر ژه وندی به نده کانی.

رینماییه کانی نایه تی (۳۴-۳۵):

- (۱) چه سپاندنی سهر به رستیاری و (قه ووامه) سی پیاوان
به سهر ژنانه وه.
- (۲) ریزو قهر لیتان له ژنه سالحه کان، چاره سهری
نافه رمانی و مل نه دانی ژنان (نشون).
- (۳) پروو بیانو دوزینه وه بو لیدان و ټازاردانی ژنان حه رامه.
- (۴) فرمان به (ته حکیم) و ناوې پیکردن له کاتی ناکوکی نیوان
ژن و میړدا بو دهر خستنی هوی ناکوکی و پیکهوه نه ژیان و
پاشان یه که بحرینه وه، یان لیک جیا بکړینه وه.

به نندایه تی خوا بکه ن و هیچ شتی مه که نه شهریکی:

﴿ ۳۶: واعبدوا الله ولا تشركوا به شيئا ﴾ ټی خه لکینه! ته نه
خوا بپه رستن و هیچ شتی که مه که نه هاو به شی، نه مروقت، نه دار،
نه به رد.. نه بتان ﴿ وبالوا الدين إحسانا ﴾ و به کار و کرده وهی
چاک و شیرین له گهل باوک و دایکتان ر هفتار بکه ن، باهه میسه
قه ستان خوشت بییت له ته کیان، کردارتان پاک و په سهند بییت
به رامبه ریان، رزق و روژی و بژیویان بده نی ﴿ وبذی القربی ﴾ وه
دهرباره ی خزمانی نزیک ﴿ والیتامی والمساکین والجاردی القربی
والجار الجنب ﴾ وهه تیوان و هه ژاران و بی نه وایان و دراوسی
دیوار به دیوارو، دراوسی دوورو بیگانه ﴿ والصاحب بالجنب ﴾ و
هاوئل و هاوړنی هه میسه بییتان، وهکو خیزان، هاوړنی خویندن،
ټه وکه سه ی به هه میسه له لاتانه ﴿ وابن السبیل ﴾ و به وانه ی

ریوارو ټاواره و نه ناسراوو له ری جیماون ﴿ وما ملکت أیمانکم ﴾
ټه وانه ی بوونه ته ژیرده ستو به نده و که نیزه تان هه روا ټاکار چاک
بن ﴿ إن الله لایحب من کان مختلا فخورا ﴾ چونکه به راستی
خوا ټه وانه ی خوشت ناویت لووت به رزو ده عبه بازو خو به زلزانن،
پیغه مبه ریشمان (موحه ممد) ﴿ ففرموده یه کی فرموده: گشت
جوړه دراوسییه که ده گریته وه: ((خیر الأصحاب عندالله خیرهم
لصاحبه، و خیر الجیران عندالله خیرهم لجاره)) (مسند احمد)،
واته: هاوئل چاک و باش لای خوا، ټه وکه سه یه له گهل هاوئل
وهاوړیکه یدا باش بییت، دراوسی چاک و باشیش لای خوا، ټه ویه
که بو دراوسییه کی چاک و باش بییت.

ژردو چرووک مهن و هانی ټم و ټه ویشی بو مه دهن:

﴿ ۳۷: الذین یبخلون وبأمر من الناس بالبخل ﴾ ټه وکه سانه ش که
چرووکی و پیسکه یی ده که نه پیشی خو یان و، هیمان فهرانیش
به خه لکی ده دهن به چکووسی و چرووکی! ﴿ ویکتمون ما آتاهم
الله من فضله ﴾ وه ټه و خه لته پیش خوا پی داو له مال و سامان
و زانستی، له خه لکی ټه شارنه وه و ناهیلن هیچ که سی سوودی
لی وهر گریت، دیاره کاری و، پیشی خوانه ناسانه ﴿ وأعتدنا
للكافرين عذابا مهینا ﴾ ټیمه ییش بو خوانه ناسان و حاشا که رانی
نیعه ته کانی خوا، به تاییه تی بو ټه وانه یان چرووکی و پیسکه یی
ټه که ن سزایه کی ریسوا که رمان ټاماده کردوه ﴿ ۳۸: والذین
ینفقون أموالهم رثاء الناس ﴾ ټه وکه سانه ش که بو روو بیینی مال
ودارایان به خت ټه که ن واته: مه به ستیان به و به خششه رهامه ندی
خوا نییه.. ﴿ ولا یؤمنون بالله ولا بالیوم الآخر ﴾ دیاره بو یه ناوا
ده که ن، چونکه بروای راسته قینه یان نه به خوا هه یه، نه به روژی
دوایی، ټه گینا ر هفتاری ټاویان نه ټه کردو شه یتانیشیان هاوړی نه
ټه بوو ﴿ ومن یکن الشیطان له قرینا ﴾ و هه که سیکی ش یتان
هاوئل و هاوړم و هاوړنی بییت و ری بو دابنیت ﴿ فساء قرینا ﴾
جا هاوړنییه کی زور خراپی بوخوی گرتوه، بو یه ټه وکاره ناشیاوو
نارپکانه شی پی ده کات ﴿ ۳۹: وماذا علیهم لو آمنوا بالله والیوم
الآخر ﴾ ټه وانه چ زیانیکیان تووش ټه بوو، ټه گهر به رپکی پروایان
به خواو به روژی دوایی هینا ﴿ و أنفقوا مما رزقهم الله ﴾ و له و
رزق و روژی به ش که خوا پی به خشیون به شیکیان به خت کردبا،
بی گومان ټه گهر ټاویان کردبا جگه له سوودو قازنجی ههردوولا
زیانیکیان نه ده کرد ﴿ و کان الله بهم علیما ﴾ و خواش هه میسه
به کاروباری ټه وان زانیه، به نیازو نییه تیان ټاگاداره.

رینما بییه کانی نایه تی (۳۶-۳۹):

(۱) دهست نیشان کردنی مافی (۱۰) دهسته له م نایه ته داو
فرمان به جیبه جی کردنی وه کو: په رستنی خوا به تا کو
ته نیاو، چاکه کردن له گهل دایک و باوک و... هتد.

(۲) دهعیه نواندن و خو به زلزانین و خو هه لکیشان حه رهامه،
بویه پیغه مبه ر ﷺ له م فرموده دا ته فرموی: ((إن الله لا
ينظر إلى من جر ثوبه خيلاء))، واته: خوی کارزان به چاوی
میهره بانیه وه ته ماشای نه وکه سانه ناکا که بوده عیه و فیز
جل و بهرگیان به دواوی خو یاندا راده کیشن.

(۳) رژدی و چرووکی و، شارنده وی زانست و هه قیقه ت
قه دهغه یه، وه که ده فرموی: ((ياكم والشح، فإنه اهلك
من كان قبلكم، أمرهم بالقطيعة ففجروا، وأمرهم بالفجور
ففجروا)) (مسلم/کتاب البر ۱۳۳/۲)، واته: وریابن له
چرووکی و پیسکه یی، چونکه هه ریسکه یی بوو خه لکانی
پیش نیوهی له ناویرد، په یوه نندییه کانی نیوان خزم و کهس
و کاری هه لوه شانند، کاری ناشیاو و خرابی پی کردن، له
ریوایه تیکی تر دا هاتووه: (حملوهم على أن سفكوا دماءهم
واستحلوا محارمهم)، واته: بو رشتنی خوینی یه کتری و،
هه لال کردن حه رهامه کانیا ن هانی دان. به لی ریاو روپامایی
و ریا بازی کاریکی ناشیرین و ناپه سندن، هاو دهم و
هاو ریکردنی به دکاران و خراپکاران، کاریکی دزیو و
نا پروو به ره.

به سه نگی وردیله یه کیش سته م له کهس نا کرئ:

﴿۴۰﴾: إن الله لا يظلم مثقال ذرة ﴿بئس گومان خوا به سه نگی
بجوو کترین گه ردیله (زه رره).. سته م له هیچ کهس ناکا ﴿و إن
تک حسنة يضاعفها﴾ و نه گهر به نه ندازه ی گه ردیله یه که چاکه
بوو، خوا به ره که تی به سه ردا ده ریژی و دوو نه وه نده پاداشی
ته داته وه ﴿ويؤت من لدنه أجرا عظيما﴾ و لای خو ی پاداشتیکی
گه وری پی ده به خشی ﴿۴۱﴾: فكيف إذا جئنا من كل أمة بشهيد
﴿بئس حالی بی باوهران نه ورژه چون بی که نیمه له هه ر گه لیک
شایه تی که دینین شایه تی بیان له سه ر بدات﴾ و جئنا بک علی هؤلاء
شهیدا ﴿توش ده که یه شایه تی نه ی پیغه مبه ر ﷺ له سه ر هه موو
نه وانه؟ (عه بدولای کوری مه سهوود) ده لی: پیغه مبه ر ﷺ پی
وتم: هه ندی قورئانم بو بخوینه، منیش وتم: چون بو تی بخوینم؟
خو قورئان بو تو هاتووه، فرموی: به لی راسته بو من هاتووه،

به لام پیم خو شه له غه یری خو مه وه بی بیسم، جا منیش سوور ه تی
(نیساء) م بو خویند، هه تا گه یستمه نه م نایه ته ی: (فكيف إذا
جئنا.. فرموی: به سه، پاشان دیتم هه ردو و چاوی پر بوون
له فرمی سک! (فتح الباری: ۷۱۲/۸). ﴿۴۲﴾: يومئذ يود الذين
كفروا وعصوا الرسول ﴿جا له و رژه دا نه وانه ی و بی باوهر

وَالَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ رِئَاءَ النَّاسِ وَلَا يُؤْمِنُونَ
بِاللهِ وَلَا بِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَمَن يَكُنِ الشَّيْطَانُ لَدْفَرِيًّا فَسَاءَ
قَرِيْنًا ﴿٣٨﴾ وَمَاذَا عَلَيْهِمْ لَوْ ءَامَنُوا بِاللهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَأَنفَقُوا
مِمَّا رَزَقَهُمُ اللهُ وَكَانَ اللهُ بِهِمْ عَلِيْمًا ﴿٣٩﴾ إِنَّ اللهَ لَا يَظْلِمُ
مِثْقَالَ ذَرَّةٍ وَإِن تَكُ حَسَنَةً يَّضْعِفْهَا وَيُؤْتِ مِن لَّدُنْهُ
أَجْرًا عَظِيْمًا ﴿٤٠﴾ فَكَيْفَ إِذَا جِئْنَا مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ بِشَهِيدٍ
وَجِئْنَا بِكَ عَلَى هَٰؤُلَاءِ شَهِيدًا ﴿٤١﴾ يَوْمَئِذٍ يُوَدُّ الَّذِينَ
كَفَرُوا وَعَصَوُا الرَّسُولَ لَوْ تُسَوَّى بِهِمُ الْأَرْضُ وَلَا يَكْتُمُونَ
اللهَ حَدِيْثًا ﴿٤٢﴾ يٰٓأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَقْرُبُوا الصَّلَاةَ
وَأَنْتُمْ سُكَرَىٰ حَتَّى تَعْلَمُوا مَا تَقُولُونَ وَلَا جُنُبًا إِذَا عَابَرْتُمْ
سَبِيلَ حَتَّى تَغْتَسِلُوا وَإِن كُنْتُمْ مَّرْضَىٰ أَوْ عَلَىٰ سَفَرٍ أَوْ جَاءَ
أَحَدُكُمْ مِنَ الْغَائِطِ أَوْ لَمَسْتُمُ النِّسَاءَ فَلَمْ يَجِدُوا مَاءً
فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا فَامْسَحُوا بِوُجُوْهِكُمْ وَأَيْدِيكُمْ إِنَّ
اللهَ كَانَ عَفُوًّا غَفُوْرًا ﴿٤٣﴾ أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ أُوتُوا نَصِيْبًا مِّنَ
الْكِتَابِ يَشْتَرُونَ الضَّلَالَةَ وَيُرِيدُونَ أَن تُضِلُّوا السَّبِيلَ ﴿٤٤﴾

بوون و له فرمانی په یامبه ر سه ریچیان کردووه نه خوازن ﴿لو
تسوى بهم الأرض﴾ که له گهل خاکدا یه کسان بوونایه و زیندو
نه کرابانه وه ﴿ولا يكتمون الله حديثا﴾ دیاره نه و رژه ناتوان
هیچ قسه یه که له خوا بشارنه وه، چونکه هه موو نه ندانه کانی له شیان
شایه تیان له سه ر نه دهن. به لی له م نایه ته دا روون نه کراوه ته وه ناخو
چون کرده وه کانیا ن ده خرینه روو، به لام له سوور ه تی (یس ۶۵) دا
هاتووه: (اليوم نختم على أقواهم و تكلمنا أیدیهم و تشهد أرجلهم
بما كانوا يكسبون) نه م نایه ته روونی کردو ته وه که هه رچه نده
مملانی و چه له حانی بکه ن و بلین: (والله ربنا ما كنا مشركين)
الأنعام/ ۲۳.. یان بلین: (ما كنا نعمل من سوء) النحل/ ۲۸. بی
که لکه و، هه ر پیان ده رده خری.

رینما بییه کانی نایه تی (۴۰-۴۲):

(۱) دادگه ری و لوتف و میهره بانی خوا زور زوره!

(۲) پله سه خته کانی روژی قیامت، نهونده قورسن کافران ده خوازن که هر گل بوونایه.

(۳) گه ورهیی و فزیله تی نه سوورده تی (نیساء)یه.

به لهش قورسی و سهر خوژی نزیکی نویتز مه بنه وه:

﴿ ۴۳: یا ایها الذین آمنوا لا تقربوا الصلاة وأنتم سكارى ﴾ نهی شه و که سانه ی باوه پتان هیناوه! له کاتیکدا سهر خوژن، نزیکی نویتز مه که ونه وه، دیاره نه م ئایه ته له پیش یاساگر دنی شهراب و عهره قهوه هاتوته خواره وه، وه نه مه یه که م ههنگاوه ده هاو پتر ی بۆ حه رامکردنی شهراب، چونکه پاش نه م ئایه ته به دوو قوناغی تر ئینجا به یه کجاری حه رام ده کری ﴿ حتی تعلموا ما تقولون ﴾ هه تا ده زانن چی ده لئین! نه وه ته له باتی نه وه له نویتزه کانتاندا بلین: ﴿ قل یا ایها الکافرون لا أعبد ما تعبدون ﴾، ده لئین: ﴿ قل یا ایها الکافرون، أعبد ما تعبدون ﴾. ﴿ ولا جنبا إلا عابری سبیل حتی تغتسلوا ﴾ وه له کاتی له شگرانیدا- تا خوتان نه شوون- نزیکی مزگهوت مه بنه وه، مه گهر ریپوار بن و له سه فهدا بن، جا نه گهر ریپوار بوون و ئاویش نه بوو و له شیشتان بئ نویتز بوو، له باتی خوژستن ته یه مموم بکه ن، نه و جا نویتزه که تان بکه ن، وه که ده فهرموئ: ﴿ وإن كنتم مرضی أو علی سفر ﴾ خوژنه گهر نه خوژ بوون، یا له سه فهدا بوون ﴿ أو جاء أحد منکم من الغائط ﴾ یان یه کیکتان له سهر پیش ئاو هاته وه ﴿ أو لامستم النساء ﴾ یان تخوونی ژنه کانتان که و تن.

زاناکان له مانای ((أولامستم النساء)) دا ناکوکن، به لای نه م به ریزانه وه: (عهلی کوری نه بوو تالیب و، ئوبه ی کوری که عب و، مواهیدو، تاوس و، حه سه ن و، عوبه یدی کوری جوبه ی) و هه ندیکی تریش، له (ئیب عه بباس)ه وه ده گپرنه وه: که مه به ست پئی تیکه لیکردنی ژن و پیاوه، که و ابوو: به لیکه و تنی ههر نه ندامیکی ژن و پیاوه له یه کتر، ده ستنویتز ناشکی، مه گهر سه رجیپی بکه ن. ئیمامی (ته به ری) یش له ته فسیر کردنه وه یدا ده لی: ((أی عاشترتم النساء بالجماع)). واته: له گه ل ژنانتاندا جووتبوون، نه و کاته ده ستنویتز تان ده شک. به لکه یشیان نه م فهرمووده سه حیه یه که ده لی: (أنه قبل بعض نسائه ثم صلی ولم يتوضأ) واته: پیغه مبه ر ﷺ بری له خیزانه کانی خوژی ماچ ده کردو، بئ ده ستنویتز گرتنه وه ش نویتزی ده کرد. ((وقالت عائشة -رضی الله عنها-: کان رسول الله ﷺ يتوضأ ثم یقبل، ثم یصلی ولا يتوضأ)). خاتوو عایشه (خ) ده لی: پیغه مبه ر ﷺ ده ستنویتزی ده گرت و وا ده بوو یه کی له خیزانه کانی ماچ ده کردو، پاشان بئ ده ستنویتز گرتنه وه

نویتی ده کرد. به خاتوو عایشه یان گوت: ده بی غه یره ز تو کیی ماچ کرد بیت؟! نه ویش هاته پیکه نین. (وحدث عروة عن عائشة: أن رسول الله ﷺ قبل بعض نسائه ثم خرج الى الصلاة ولم يتوضأ، قلت من هی إلا أنت؟ فضحكت) رواه أبوو داوود و الترمزی و ابن ماجه. (به نده) یش پاش لیکو لینه وه یه کی زور قهناعه تم هاته سه ر نه م رایه ی دواییه، خوایش بو خوژی زانتره و چاکتر ده زانی.

خاوه نی (فی ظلال القرآن) -پاش هینانی چوار راو بۆ چوونی لیک جیا- نه لیت: (والذی ترجمه فی معنی ((أو لامستم النساء)) أنه کنایة عن الفعل الذی یستوجب الغسل، وبذلك نستغنی هنا عن کل الخلافات فی مسألة الوضوء). واته: نه وی په سه ند بئ به لامانه وه له مانای ((أولامستم النساء...)) دا نه وه یه که (کینایه) یه له شتیکدا خوژین پیویست ده کات. ئیمه ش ههر نه م مانایه مان ده چیته ده وه که ده لی: مه به ست به (لامستم النساء) تیکه لی ژن و پیاوه. نه لیت بیجگه له وکومه له وانیانه، کوومه له زانیه کی تر هه ن که ده لئین: مه به ست پئی له یه که و تنی پیستی ژن و پیاوه، نه که جیماع و تیکه لی. ﴿ فلم تجدوا ماء ﴾ جا له و حاله تانه دا هیج ئاویکتان ده ست نه که و ت، بۆ ده ست نویتز، یان بۆ خوژ شوین ﴿ فتمسوا صعبا طيبا ﴾ ئینجا گلکی پاک په یدا بکه ن ﴿ فامسحوا بوجوهکم وأیدیکم ﴾ ده م چاوو ده سته کانتانی بیه نوون، له باتی ده ستنویتز خوژستن به ئاو ﴿ إن الله کان عفاغفورا ﴾ به راستی خوا زور لیپوورده یه، ریگه تان بۆ ئاسان نه کات، زوریش بیوشه له کاری هه له و نه زانین.

رینما بییه کانی نایه تی (۴۳):

(۱) له ش قورس نابئ له مزگه و تدا بمینیته وه، به لام ده توانی به په له به نیویدا تیپه ری، وه ناشتوانی قورثان بخوینی، وه کو ده فهرموئ: ((لا یقرأ الجنب ولا الحائض شیئا من القرآن)) (ئیبن ماجه).

(۲) له شگران ده بی به ئاو خوژی بشووی، خوژنه گهر ئاو نه بوو ته یه مموم بکاو ئینجا نه گهر گل ده ست نه که و ت بۆ ته یه مموم، -وه کو کوومه له زانیه کی زور ده لیت- به هه مووشتیکی تر، (وه که به رد، زیخ، لم..) دروست وره وایه. چونکه عهره به کان له مانای (صعیدا..)) دا ده لئین: (المراد بالصعيد هنا هو کل ما صعد علی وجه الأرض ولم تدخله صناعة البشر کالتراب والحجر والرمل والشجر والنبات..).

خاوه ننامه کان ریمان هه له کردو حوکمی خواشیان گۆری:

﴿ ۴۴: أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ أَوْتُوا نَصِيبًا مِنَ الْكِتَابِ ﴾ ئاخو ئه وانته نه دیوه ئه ییغه مبهرا! ﴿ که به شیک له (تهورات) یان پی دراوه، واته زاناکانیان ﴾ یشترون الضلالة ﴿ که چی له باتی هیدایهت و رینمایسی گومرایی و ریی هه له بوخو دهکرن ﴾ ویریدون أن تضلوا السبیل ﴿ دهشیانهوی ئیوهش وهک خویمان ریگه هه له بکهن. له سوورهتی (بهقهره: ۱۰۹) دا هاتوو: (ود کثیر من أهل الكتاب لو يردونكم من بعد إيمانكم كفارا حسدا من عند أنفسهم) وهله سوورهتی (آل عمران: ۶۹) دا هاتوو: (ودت طائفة من أهل الكتاب لو يضلونكم وما يضلون إلا أنفسهم وما يشعرون). ﴿ ۴۵: وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِأَعْدَائِكُمْ ﴾ وه خوی بههق، له خوتان به نیازو جموجوی دوژمنانتان زانتره ﴿ وکفی بالله ولیا وکفی بالله نصیرا ﴾ و تهنها خوی کارسازو یارمه تیده رتان بهسه، دهسائیوهش تهنها هه ربهو پشت بهستن ﴿ ۴۶: مِنَ الَّذِينَ هَادُوا ﴾ ئهو دوژمنانه تان بریکیان لهو جووله کانهن ﴿ یحرفون الكلم عن مواضعه ﴾ که گوتارو فرموده خوا له جیی خوی ئه گۆرن و مه بهسته کانی هه له دهگپ نهوه ﴿ ویقولون سمعنا وعصينا ﴾ وه به کینه و گالته شهوه به تو دهلین: بیستمان و گویشمان نه دا!! ﴿ واسمع غیر مسمع ﴾ دهسا تۆیش گوی بگره بۆمان، ئه ی موحه ممه د ﴿ یاخوا قه تیش نه بیسیست، واته: خوا کهر وکاست بکا، یان بتمرینئ و نه ژییست ﴾ وراعنا ﴿ ههروهه له کاتی قسه و توویژدا پیئت دهلین: ((راعنا)) ئهم وشه یه له زمانی عه ره بیدا به واتای مؤله تمان بدهو په له مان لی مه که هاتوو، به لام له زمانی خویندا مه بهستیان پیی جینیو سووکایه تی کردنه به پییغه مبهرا ﴿ لیا بالسننهم وطعنا فی الدین ﴾ له بهر تانه وته شهر دان و لاقرتی به دین کردن، زمانیان ده لالچ دهگرن، هه تا بهو کرداره یان ههق و ناههق تی که له بکهن و مانا راستیه که ی بشار نهوه! ﴿ ولو أنهم قالوا سمعنا وأطعنا ﴾ خو ئه گهر له باتی ئه وه گوتبایان: بیستمان و گویرایه لیین بوئ ﴿ واسمع وانظرنا ﴾ وقسه مان بیسیه و، مؤله تمان بده تا تی دهگهین ﴿ لکان خیرا لهم وأقوم ﴾ دیاره ئه وه چاکتر و راستتر بوو بۆیان لای خوا ﴿ ولکن لعنهم الله بکفرهم فلا یؤمنون إلا قليلا ﴾ به لام بههوی سپله یی و بی باوه رییانه وه خوا نفرینی لی کردن و، له ئه نجامیشدا که میکیان نه بیئت باوه ریکی راست ناهین.

رینماییه کانی ئایه تی (۴۶-۴۴):

(۱) له بهرامبه رگری وفرت وفیلی یه هووده وه هه ره له سه رده می

پییغه مبهروه ﴿ تا ئه مپو بو پرواداران ته نیا خوا بهسه. (۲) ده رختنی نیازو نییه تی به دقه ری جووله که بهرامبه ر به پییغه مبهرا. (۳) باوه ری کهم و لاواز، ئاسه واریکی چاک بو خاوه نه که ی ناخاته وه.

وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِأَعْدَائِكُمْ وَكَفَى بِاللَّهِ وَلِيًّا وَكَفَى بِاللَّهِ نَصِيرًا ﴿ ۴۵ ﴾
مِنَ الَّذِينَ هَادُوا يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ عَنْ مَوَاضِعِهِ وَيَقُولُونَ
سَمِعْنَا وَعَصَيْنَا وَأَمْرٌ غَيْرُ مُسْمِعٍ وَرِيعًا لِيَا أَلْسِنَتِهِمْ
وَطَعْنًا فِي الدِّينِ وَلَوْ أَنَّهُمْ قَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا وَأَسْمَعُوا وَانْظُرْنَا
لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ وَأَقْوَمَ وَلَكِنْ لَعَنَهُمُ اللَّهُ بِكُفْرِهِمْ فَلَا يُؤْمِنُونَ
إِلَّا قَلِيلًا ﴿ ۴۶ ﴾ يَتَأَيَّأُ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ ءَامِنُوا بِمَا نَزَّلْنَا
مُصَدِّقًا لِمَا مَعَكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ نَطْمِسَ وُجُوهًا فَنَرُدَّهَا
عَلَىٰ أَدْبَارِهَا أَوْ نَلْعَنَهُمْ كَمَا لَعَنَّا أَصْحَابَ السَّبْتِ وَكَانَ أَمْرُ
اللَّهِ مَفْعُولًا ﴿ ۴۷ ﴾ إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ لِمَن يَشْرِكْ بِهِ مَن يَغْفِرَ مَادُونَ
ذَلِكَ لِمَن يَشَاءُ وَمَن يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ افْتَرَىٰ إِثْمًا عَظِيمًا ﴿ ۴۸ ﴾
أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزْكُونَ أَنفُسَهُمْ بِاللَّهِ يَزْكِي مَن يَشَاءُ
وَلَا يَظْلُمُونَ فِتْيَانًا ﴿ ۴۹ ﴾ انْظُرْ كَيْفَ يَقْرءُونَ عَلَى اللَّهِ الْكُتُبَ
وَكَفَىٰ بِهِمْ إِثْمًا مُّبِينًا ﴿ ۵۰ ﴾ أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ أُوتُوا نَصِيبًا
مِّنَ الْكِتَابِ يَكْفُرُونَ بِالْحَبِيبِ وَالطَّغُوتِ وَيَقُولُونَ
لِلَّذِينَ كَفَرُوا هَذِهِ أَهْدَىٰ مِنَ الدِّينِ ءَامِنُوا سَبِيلًا ﴿ ۵۱ ﴾

ئه ی خاوه ننامه کان! بهم قورئانه ش باوه ر بکهن:

﴿ ۴۷: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ أَوْتُوا الْكِتَابَ ﴾ ئه ی ئه وانه ی له پییغه وه کتیب و نامه تان پی دراوه ﴿ آمنوا بما نزلنا ﴾ باوه ر بینن بهم قورئانه ی دامانیزاندوته خواره وه ﴿ مصداق لما معكم ﴾ که ددان دهنی بهو کتیبی ئیوه دا ﴿ من قبل أن نطمس وجوها ﴾ بهر له وه چه ند دهم و چاوێک ساف بکهین. شیوه ی مروقیان لی دامالین ﴿ فتردها علی أدبارها ﴾ و وه کو پشتی سه ریانی لی بکهین، واته ئیتیر ری دهر نه کهن و به ئامانج نه گهن ﴿ أو نلعنهم كما لعنا أصحاب السبت ﴾ یا خود نفرینیان لی بکهین، ههروهک چو ن نفریمان له وانه کرد روژی شه ممه یان شکاندو بوونه مهیموون، له سووره تی (بهقهره: ۶۵) دا: (ولقد علمتم الذين اعتدوا منكم في السبت قتلنا لهم كوتونا قرده خاسئين) وه له سووره تی (ئه عراف: ۱۶۶) دا: (فلما عتوا عن ما نهوا عنه قلنا لهم كوتونا قرده خاسئين) وه له سووره تی (مائیده: ۶۰) دا:

(..من لعنة الله وغضب عليه وجعل منهم القردة والخنازير) هاتووہ بۆ ئەوہ کہ نفرین لی کردنە لییان، شیواندننی رەنگ و روخساریان بوو، دەم و چاویان وەکو پشتی سەریانی لی هات، نەلووت، نەبرۆ هیچی تێدا نەماو، وەکو داروبەردیان لی هات نەهەست و نەشەووریان نەما ﴿وكان أمر الله مفعولا﴾ دیارە کہ خوا فرمان بە هەرچی بدا، هەمیشە و بەردەوام دیتەدی.

بەتەوبە نەبی خوا لە شیرک نابووێ:

﴿٤٨﴾: إن الله لا يغفر أن يشرك به ﴿بئى گومان هەرگیز خوا لە دانانی هاوبەش بۆی نابووێ﴾ و يغفر ما دون ذلك لمن يشاء ﴿و لەخوار شیرکەو لە هەر گوناھیک دەبووێ بۆ هەر کەسێک خۆی بیهوێت﴾ ومن يشرك بالله فقد افترى إثما عظيما ﴿و هەرکەسێک هاوبەش بۆ خوا دابنێ، بەراستی درۆو گوناھیکى گەورەى کردوو. بە ئی لەچەند جیگایەکی تردا هاتوو: کە خوا کاتى لە (موشریکان) خۆش نابێت کە لەو شیرکە پەشیمان نەبنەو و لەسەرى بمرن ئەگینا لییان ئەبووێ، وەک لە جیگایەکی تردا ئەفەرموی: ﴿إلا من تاب وآمن وعمل صالحا﴾ (فورقان: ٧٠)، یان دەفەرموی: ﴿قل للذين كفروا إن ينتهوا يغفر لهم ما قد سلف﴾ (ئەنفال: ٣). لە جیگایەکی تری هەمان سوورەتی (نيساء: ١١٦) دا دانانی شیرک بۆخوا، بەتەواوی هۆی دوورکەتنەو یە لەرەحمەتی خوا، وەکو دەفەرموی: ﴿إن الله لا يغفر أن يشرك به ويغفر ما دون ذلك لمن يشاء ومن يشرك بالله فقد ضل ضلالا بعيدا﴾ وە هەر لە قورئاندا هاتوو کە بەهەشت لەسەر موشریکان و هاوبەشدانەران حەرام و یاساغە، وەک دەفەرموی: ﴿..إنة من يشرك بالله فقد حرم الله عليه الجنة ومأواة النار..﴾ (مائیدە: ٧٢) یان دەفەرموی: (ونادی أصحاب النار أصحاب الجنة أن أفوضوا علينا من الماء أو مما رزقكم الله قالوا إن الله حرمهما على الكافرين) (ئەعراف: ٥٠). لە جیگایەکی تریشدا روونی دەکاتەو کە هەرگیز موشریک لە ئاگرى دۆزەخ رزگارى نابێت، وەک دەفەرموی: (ومن يشرك بالله فكأنما خرمن السماء فتخطفه الطير أو تهوى به الريح فى مكان سحيق) (حەج: ٣٠) وە هاتوو کە: ئەمن و ئاسایش و رێنمابوون تەنها بۆ ئەو کەسانە یە کە شیرکیان تێکەل بە ئیمانەکیان نەکردوو و هەک: ﴿الذين آمنوا ولم يلبسوا إيمانهم بظلم أولئك لهم الأمن وهم مهتدون﴾ (ئەنعام: ٨٢).

رێنماییەکانى نایەتى (٤٨):

(١) هاوبەشدانان بۆ خواو بئى باوەرپی، لە زیندە بەچالکردن

و هەمووتاوانیکی ترگەرەترە.

(٢) هەموو نافەرمانییەك قابیلی بەخشینە، (شیرک) و (کوفر) نەبێ، ئەلبەتە شیرک لق و پۆسی زۆرەو، لێردا لەبەر درێژبوونەو هەموومان باس ناکرێ.

﴿٤٩﴾: ألم تر إلى الذين يزكون أنفسهم ﴿ئایا تەماشای ئەو جوولەکەو گاوارانەت نەکردوو هەرخۆیان دەپالێسون و، پاکانە بۆ نەفس و دەروونی خۆیان ئەکەن و هەرخۆیان بەپیاوچاک دانەنێن و ئەلێن: ((نحن أبناء الله وأحباؤه..)) واتە: هەر ئێمەین دۆست و خۆشەویستی خوا! ﴿بل الله يزكى من يشاء﴾ نەخێر، تەزکیە بە دەست ئەوان نییە، بەلکو خوا حەزی لە هەرکەسێک بوو، ئەو بۆ خۆی دەپالێوێ و دل و دەروونی پاک دەکاتەو، دیارە هەرکەسێک کە خوا خۆی پەسەندی بکاو تەزکیەى بکات، لێیشی خۆش ئەبێت. لە سوورەتی (نەجم: ٣٢) دا: (هو أعلم بكم إذ أنشأكم من الأرض وإذ أتتم أجنة فى بطون أمهاتكم فلا تزكوا أنفسكم هو أعلم بمن اتقى) هاتوو و دەلێت: هەرگیز نابێت بئى باوەرکان -بەتایبەتى خواوەننامەکان- پاکانە بۆخۆیان بکەن، لە سوورەتی: (مائیدە: ١٨): (نحن أبناء الله وأحباؤه) و لەسوورەتی (بەقەرە: ١١١): (وقالو لن يدخل الجنة إلا من كان هودا أو نصارى) هاتوو کە لەو دوو جیگایەدا شیوەى خۆهەلکیشان و تەزکیەکەیانى دیارى کردوو! ﴿ولا يظلمون فتیلا﴾ و بەئەندازەى هەودای باریکی ناو کە خورمایەك ستمیان لی ناکرێ، مەبەست بەبێژەى (فتیلا) مەسەلو نمونە یە بۆ گشت شتێکی کە مابایەخ و کەم و بچوو، واتە: تەنانت لە شتی هەرە بچووکیشت ستم لە هیچ کەسێ ناکرێ ﴿٥٠﴾: انظر كيف يفترون على الله الكذب ﴿جا سەرنج بدە لەگەڵ ئەو هەموو تاوانانەیاندا چۆن درۆو قسە بەناوی خواوە هەلدەبەسن و ئەلێن: ئێمە نەو یەکی بئى گوناح ویاکین، دۆست و خۆشەویست و نەو یە خواين! ﴿وكفى به إثما مبينا﴾ و ئەو درۆیەى بەسە وەکو گوناھیکى روون و ئاشکرا بۆ خراپەکاریان.

پاکانەو تەزکیە بۆ خۆکردن بەهەر مەبەستێک بێت کاریکی حەرامە، (عەمرى کورى عەتا) ئەلێ: کچیکمان هەبوو ناومان نا (بەرپرە)، بەواتای چاک و چاک کار، هاوێلان پێیان وتم کە پێغەمبەر ﷺ رێی لەو جوړە ناوانە گرتوو، فەرموویەتى: ((أزكون أنفسكم، الله أعلم بأهل البر منكم)) پاشان ناوەکیان گۆرێ و ناویان نا (زەینەب)، کەوا بوو هەر جوړە ناویکی تر لەو بابەتە، بۆنمونه: (زكى الدين، محى الدين، بهاء الدين..) بەر ئەو حوکمە دەکەوێ، چونکە تەنیا خوا مافى تەزکیەى بۆ هەیه لە نێو (ملأ الأعلى) و

لہ نیو خہ لکی زہویشدا. دادگہری لہ پاداش و تۆلہ دا لہ نیوان گشت مروؤفہ کاند: (ولا یظلمون فتیلا).

خاوەن نامہ کان بہتہ کان و تاغوت دہ کەنہ حە کەم:

(ئیسبن عہ بباس) دەئی: (کەعبی کوری ئەشرەف) ھاتە مە ککە، قورەیش پێیانگوت: تۆ کە لہ خاوەننامەکانی، راتان بەرامبەر بە ئیمە (موحەممەد) چییە؟ ئەوہ ئیمە پەییوەندی خزمایە تیمان نە پچراندووہ، و شتر و مالەت سەردەبەرین بۆھەزاران، ئاوو شیر دەدەینە حاجییەکان..؟ (موحەممەد) یش کەسیکی وەجاخ کویرەو، بۆتە مایە لیکترازان خزمان و، شوینکە و تۆوہەکانی! جا دەبی ئەو چاک بێت، یان ئیمە؟! (کەعب) یش گوتی: دیارە ئیوہ لہ خۆی ولە شوینکە و تۆوہەکانیشی باشترن، لہ وەلامی ئەو قسەو باسەدا ئەم ئایەتە ھات و فەرمووی: ﴿ ۵۱: أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ أُوتُوا نَصِيبًا مِنَ الْكِتَابِ ﴾ ئاخۆ سەیری ئەوانەت نە کردووہ کە بە شیک لہ کتیی (تەورات) یان پێ دراوہ؟ ﴿ یؤمنون بالجبیت والطاغوت ﴾ کەچی باوہریان بەبت و، تاغوت و فالگرتنەوہو جادووو شەیتان ھە یە، واتە: پەیرەوی لہ بەرنامە دونیایییەکان دہ کەن!! ﴿ وبقولون للذين كفروا ﴾ بەموشریک و بێ باوہرەکان ئەلین: ﴿ هؤلاء اهدى من الذين آمنوا سبيلا ﴾ رێ و رێبازی ئەوانە (موشریک و کافرەکان) لہ رێی باوہردارەکان نمایان ترە ﴿ ۵۲: اولئك الذين لعنهم الله ﴾ ئانەوانەن خوا نفرینی لێ کردوون ولە میہرەبانی خۆی دووری خستوونەتەوہ ﴿ ومن يلعن الله فلن تجد له نصيرا ﴾ دیارە ھەرکەسیک خوا نەحەلت و نفرینی لێ بکات، ھەرگیز تۆ ھیچ یارمەتیدەر بکت بۆ دەست ناکەوی ﴿ ۵۳: أم لهم نصب من الملك ﴾ ئاخۆ ھیچ دەسەلاتییکیان ھە یە؟ تا بەئارەزووی خۆیان داوہری بکەن، بەشی ئەم بدەن و ئەو بێبەش بکەن ﴿ فإذا لا یؤتون الناس نقیرا ﴾ ئەگەر وا بێ، ئەوہندە چرووکن بە ئەندازی توێکلی پشستی دنکە خورمایەک بەشی کەس نادەن، واتە: ئەگەر دەسەلاتی سامانی خەلکیان ھەبووبا ھیچ شتیکیان بەش نەئەدان ﴿ ۵۴: أم يحسدون الناس على ما آتاهم الله من فضله ﴾ یان ئیرەیی و حەسادەت بە پێغەمبەر ﷺ و ھاوہلانی ئەبەن لہ بەرئەوہ کە خوا ئەویلەو دەسەلاتە ی -لە فەزل و میہرەبانی خۆی- پێ داون؟ ﴿ فقد آتینا آل ابراهيم الكتاب والحكمة ﴾ جا بەراستی بە ئەوہی ئیبراھیمی پەیا مەبەر ﷺ -کە جوولە کەش بەرە ی ئەون- کارزانی و پەیا می پەیا مەبەر یە تیمان پێ بەخشین ﴿ و آتیناهم ملکا عظیما ﴾ و دەسەلاتیکی مەزن و گەورە شمان پێ دان. دەسەلاتە کە ی (یوسف) و (داوود) و (سولەیمان -سلاویان لہ سەربێ- بە ناوبانگە

دەسا ئیتەر ئەوان بۆچی ئەوہندە حەسادەت بە موحەممەد ﷺ ئەبەن؟ ﴿ ۵۵: فمنهم من آمن به ومنهم من صد عنه ﴾ ئینجا ھەندیکیان باوہریان پێ ھیناو، بریکیشیان رێیان لێ گرت، ئیتەر دەبی بەرامبەری تۆ چۆن بن؟ ﴿ و کفی بجهنم سعیرا ﴾ و ئاگری ھەلگیرسای دۆزەخ بەسە لہ بەرامبەر نکوولیەکانیانەوہ ﴿ ۵۶:

أُولَئِكَ الَّذِينَ لَعَنَهُمُ اللَّهُ وَمَنْ يَلْعَنِ اللَّهُ فَلَنْ تَجِدَ لَهُ نَصِيرًا ﴿۵۶﴾
 أَمْ لَهُمْ نَصِيبٌ مِنَ الْمُلْكِ فَإِذَا لَا يُؤْتُونَ النَّاسَ نَقِيرًا ﴿۵۷﴾
 يَحْسَدُونَ النَّاسَ عَلَى مَاءِ آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ فَقَدْ آتَيْنَا
 آلَ إِبْرَاهِيمَ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَآتَيْنَاهُمْ مُلْكًا عَظِيمًا ﴿۵۸﴾
 فَمِنْهُمْ مَنْ آمَنَ بِهِ وَمِنْهُمْ مَنْ صَدَّ عَنْهُ وَكَفَى بِجَهَنَّمَ سَعِيرًا ﴿۵۹﴾
 إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِنَا سَوْفَ نُصْلِيهِمْ نَارًا كُلَّمَا نَضِجَتْ
 جُلُودُهُمْ بِدَلْنَاهُمْ جُلُودًا غَيْرَهَا لِيَذُوقُوا الْعَذَابَ إِنَّ اللَّهَ
 كَانَ عَزِيزًا حَكِيمًا ﴿۶۰﴾ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
 سَنُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا
 لَهُمْ فِيهَا أَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ وَهُمْ فِيهَا قَائِلُونَ ﴿۶۱﴾
 اللَّهُ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَى أَهْلِهَا وَإِذَا حَكَمْتُمْ بَيْنَ
 النَّاسِ أَنْ تَحْكُمُوا بِالْعَدْلِ إِنَّ اللَّهَ نِعِمَّا يَعِظُكُمْ بِهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ سَمِيعًا
 بَصِيرًا ﴿۶۲﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي
 الْأَمْرِ مِنْكُمْ فَإِنْ تَنَزَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ إِنْ كُنْتُمْ
 تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا ﴿۶۳﴾

إن الذين كفروا بآياتنا ﴿ بێ گومان ئەو کەسانە ی بە ئایەت و نیشانەکانی ئیمە بێ باوہرەن ﴿ سرف نصلیهم نارا ﴾ لہ دواروژدا دەیانەبەنە ناوئاگریکی بلیسەدارو گەرمەوہ ئەیانبرێنێتی ﴿ کلما نضجت جلودهم ﴾ ھەر جارە ی کە پێستی جەستەیان داپلۆخاو سووتا ﴿ بدلناهم جلودا غیرھا ﴾ چەند پێستیکی تریان بۆئەگۆرین لہ جیی ئەودا ﴿ لیدوقوا العذاب ﴾ تاپتر ئەوسزایە بجێژن. لہ فەرموودە یە کدا ھاتووہ: لہ قیامەتدا جەستە ی حە ھەنە مییەکان گەورە ئەکریت، بە شیوہ یە کە نیوان نەرمایی گویی ھەریە کە یان بە ئەندازی کبوی ئوحودی لێدی. (ئیمامی ئەحمەد) ﴿ إن الله كان عزیزا حکیم ﴾ بەراستی خوا دەسەلاتداری کاردروستە، ھەرگیز لہ خۆوہ سزای ھیچ کەس نادات ﴿ ۵۷: والذين آمنوا وعملوا الصالحات ﴾ ئەو کەسانەش کە باوہریان ھیناووہ کارەچاکەکانیان ئەنجام داوہ ﴿ سندخلهم جنات تجرى من تحتها الأنهار ﴾ بێ گومان لہ دواروژدا ئەیانەبەنە ناو باخ و باخاتی واوہ، کە بەبەن

درهخته کانیدا کانی و پروبار دیت و دهروا ﴿ خالدين فيها أبدا ﴾ هتا سهریش ههر لهوئی ئەمینهوه ﴿ لهم فيها أزاج مطهرة ﴾ ژنانی پاک و خاوینیان ددهینی که له ههموو شستیکی نارهواو قیزهون دوورن ﴿ وندخلهم ظلا ظلیلا ﴾ و دهشیان بهینه بن سیبهری چرو پروهه، ئیتر لهوئی نه سهرامو، نهگهرا، تینیان تی ناکات. لهم ئایه ته دا سیبهری بههشت بهوشه (ظلیل) هاتوه، وه له جیگایه کی تر دا به (دائم) هاتوه وهك: ﴿ (أكلها دائم) 》. وه له سووره تی (الواقعه: ۳۰) دا: هاتوه: (وظل ممدود). وه له سووره تی (المرسلات/ ۴۰) دا: ﴿ (إن المتقين في ظلال وعیون) هاتوه، واته به کۆهاتوه. وه له سووره تی (یس/ ۵۶) دا: ﴿ (هم وأزاجهم في ظلال على الآرائك متكئون) هاتوه به واتای ئەوهکه: بههشتیهکان له گهل ژن و هاوسه رکانیان له سه رته ختی رازاوهن و پیکه وه پالیان لی داوه ته وه، دیاره ئەم جوړه لیکدانه وهی جیاواز له یه ک فراوانی نازو نیعمه ته کانی بههشت دهگه یه نی.

لهم فره مووده یه شدا هاتوه: ﴿ (إن في الجنة لشجرة يسیر الراكب في ظلها مائة عام لا یقطعها، شجرة الخلد) ﴾ (ته بهری: ۴۹۲/۸). له بههشتدا دره ختیکی گهروه نه پراهی واهیه، سوارچاک سه د سال پروا، ئەوسا هیمان بۆی نایپریت.

هه رچی ئەمانه ت بئ بیده نه وه ده سی خاوه نه که ی:

﴿ ۵۸: إن الله یامرکم أن تؤدوا الأمانات إلى أهلها ﴾ بئ گومان خوا فرمانتان پئ ددها که ههموو ئەمانه ت و سپارده یه که بده نه وه ده ست خاوه نه که ی ﴿ وإذا حکمتم بین الناس أن تحکموا بالعدل ﴾ و ههرکات دادگایی نیوان مهردوم دهکن، به دادگه رانه و یه کسان ی داوه ری بکن، واته: به لای هیچ که سیکدا دامه برن، پیغه مبه ر ﴿ ده فره موئی: ﴿ (إن الله مع الحاکم مالم یجر، فإذا جار وکله الله إلى نفسه) ﴾ (ئیبین ماجه: ۷۷۵/۲)، واته: خوا پشتگیری له (داوهن) دهکا هتا ناهه قی نهکا، ههرکه ناهه قی کرد، خوا وازی لی دینی و دهیداته دهستی خوئی! ﴿ (إن الله نعمایعظکم به ﴾ به راستی خوا ی بههق به جوانترین شیوه، به شیوازیکی زور چاک ئاموزگاریتان ئەکات، کهوا بوو ئیوه ئەوسپاردانه ی لاتان بده نه وه به خاوه نه کانیان و، ههموو کاتیش به دادگه رانه بریار بدهن ﴿ (إن الله کان سمیعا بصیرا) ﴾ بئ گومان خوا ههمیشه ژنه وایه بۆ گشت شتی، بیانیه بۆ دیارو نادیار. پیغه مبه ریش ﴿ ده فره موئی: ﴿ (إد الأمانة إلى من ائتمنک، ولا تخن من خانک) 》. (پیشهوا ئەحمه د: ۴۰۴/۳). واته: سوپارده بده وه دهستی خاوهن سپارده که، ههرگیز خه یانته و گزی مه کهن، ته نانه تی له گهل ئەوه که سه شدا خه یانته تی لی کردوویت.

گویر ایه لی خواو پیغه مبه رو کار به ده ستانی خۆتان بن:

﴿ ۵۹: یا ایها الذین آمنوا أطیعوا الله وأطیعوا الرسول ﴾ ئەی ئەوه که سانه ی باوه رتان هیئاوه! گویر ایه لی فره مان ی خواو په یامبه ر بن له ههموو کاروباریکدا ﴿ وأولی الأمر منکم ﴾ وه بهر فره مان ی کار به ده ستان و کار سازانی خۆتان بن، واته: به قسه ی ئەوه کار به ده ست و زانایان بکن، که له خۆتان بن. واته: له چوار چیوه ی شه ریعه ته دا گویر ایه لیان بن ﴿ فإن تنازعتم فی شئ ﴾ ئینجا ئەگه ر له شتیکدا کیشه و ناکۆکیتان بوو ﴿ فردوه إلى الله والرسول ﴾ جا بیگیر نه وه بۆ لای خواو په یامبه ر ﴿، واته: باته نها قورئان و سوننه ت داوه رو حه که متان بن. به لی پئویسته له ههمو شتیکدا بگه ریینه وه لای خواو په یامبه ر ﴿، دیاره که بریاری په یامبه ریش ﴿ ههر بریاری خوایه، وهك له سووره تی (نیساء: ۸۰) دا هاتوه: ﴿ ومن یطع الرسول فقد أطاع الله ﴾ که وابوو نابئ به هیچ جوړیک کیشه کانتان بهر نه لای تاغوته کانی سه رده م، وهك ئە فره موئی: ﴿ (ألم تر إلى الذین یزعمون أنهم آمنوا بما أنزل إلیک و ما أنزل من قبلک یریدون أن یتحاکموا إلى الطاغوت وقد أمروا أن یکفروا به و یرید الشیطان أن یضلهم ضلالا بعیدا) ۶۰/۴. وه نابئ به هیچ تاغوتیک باوه رت هه بی، ئەوجا ده بیته موسلمان ی کامل و خاوهن باوه ر، وهك له سووره تی (به قه ره: ۲۵۶) دا هاتوه: ﴿ (فمن یکفر بالطاغوت و يؤمن بالله فقد استمسک بالعروة الوثقی) ﴾ (إن کتتم تؤمنون بالله والیوم الآخر) ئەگه ر باوه رتان به خواو به روژی دوا یی هه یه، ده بی ئاوابیت ﴿ ذلک خیر و أحسن تأویلا ﴾ ئەوه گه رانه وه ی کیشه و هه رایه بۆ لای قورئان و سوننه ت، جوانترو چاکتره بۆتان، چاکترین رهفتاریشه بۆ داها توتوتان.

پنماییه کانی ئایه تی (۵۹-۵۸):

(۱) ده بی ههموو سپارده و ئەمانه تی بپاریزی و، پاشان له کات ی پئویستدا بدریته وه به خاوه نه که ی، ئەگه رچی خاوه نه که ی پیاو خراپ و موشریک و کافریش بئ. سه رنجیک: ئەگه ر بئ ئیهمالی و در یغی ئەوه که سه ی سپارده که ی لایه، سپارده که تیاچوو، ناکه و یته سه ری وه کو پیغه مبه ر ﴿ ده فره موئی: ﴿ (لا ضمان علی المؤمن) 》 (رواه الدار القطنی).

(۲) دادگه ری و عه داله ت - به تاییه تی له (قه زاوه ت) و داوه ری دا - فره مان یکی خوا بییه و پئویسته جیبه جئ بکریت، ده بی ئیتاعه ی خواو، پیغه مبه رو سه ره ستیاریانی

الرسول ﴿ کاتیکیش بهو دوورووانه بگوتری: وهرنه لای ئەم بهرنامو شهریه ته خوا دایه زاندووو، وهرنه لای ئەم په یامبهری خوایه، تا کیشه که تان بۆ بهرپهتهوه ﴾ رأیت المنافقین یصدون عنک صدودا ﴿ که چی دوورووه کان ده بینی به توندی رووت لی وهرنه گپرن و، قه تیش بهو بهرنامو بریاره ی تۆ رازی نابن! له سوورته ی (منافیقون: ۵) یشدا هاتوو: (وإذا قيل لهم تعالوا يستغفر لكم رسول الله لووا رؤسهم وأرأيتهم یصدون وهم مستکبرون) که نه که تنهها بۆ چاره سه ری کیشه کانیان نایه نه لای پیغه مبه ر ﷺ، به لکو شه گه ر بۆئه ویش بی که په یامبه ر ﷺ داوا ی لی بوور دونیان بۆ بکات هه ر مل باده ده ن و نایه ن! ﴿ ۶۲: فکیف إذا أصابتهم مصیبة بما قدمت أیدیهم ﴾ جاکاتی – به هۆی ئه وکرده وه خراپه یانه وه وه به ر خو یانیان داوه – نه هه مه تییه کیان تووش ده بی ﴿ ثم جاوک یحلفون بالله ﴾ پاشان به هاوار هاوار دپنه لات و سوپند به خوا ده خو ن ﴿ إن أردنا إلا إحسانا وتوفیقا ﴾ که ئیمه له بر دنی کیشه و ئاژاوه کانمان

کیشه کانی نیوانیان تۆ دهکهنه داوهر ﴿ثم لا يجدوا في أنفسهم حرجا مما قضيت﴾ و ئهوساش بهرامبهر بهوبريارهى تۆ داوته، هيچ تهنگيه كيان دهست نهكهوى لهدهروونياندان ﴿وسلموا تسليمًا﴾ و بهچاكيش تهسليم و ملكهچ بين. بهلى دهبيى ملكهچى و رهزامهندي تهواومان بۆهه موو برياره كاني خواو پيامبهر ﴿هه بئى، وهك لهسوورهتى﴾ (نور: ۵۱) يشدا هاتوووه دهفرموى: ﴿إنما كان قول المؤمنين إذا دعوا إلى الله ورسوله ليحكم بينهم أن يقولوا سمعنا وأطعنا..﴾.

رېنمايييه كاني نايهتى (۶۴-۶۵):

- (۱) دهبيى گوپرايهلى لههه موو (ئهر) و (نهه) يه كاني پيغه مبهر ﴿بكرى﴾.
- (۲) هه موو گوناخى گهروو بهچووك سنور بهزاندن و ستههه دهبيى تهوبه يلى بكرى.
- (۳) پيويسته بههه موو برياريكى خواو پيغه مبهر ﴿رازى بين﴾.

﴿۶۶﴾: ولوا أن كتبنا عليهم أن يقتلوا أنفسهم ﴿گريمان تهگهر ئيمه لهسر تهوانه مان نوسيبا كه دهچنه لاي تاغووته كان بۆ چاره سهرى كيشه كانيان كه: دهبيى بۆ وهرگرتنى تهوبه و په شيماني لهو كار هيه يه كتر بكوژن و بچنه غهزا﴾ ﴿أو اخر جوا من دياركم﴾ يان دهبيى له نيشتماننان بچنه دهريى له بهر خوا، ههروهك بهجوهله كه كاني بهر له ئيوهمان گوت ﴿ما فعلوه إلا قليل منهم﴾ زور كه ميكيان نه بيت، وهلاميان نه ته دايه وهه نه يان نه كرد، بهلام خؤ خواى گهوره ته كليفي له توانا به دهه ناكا ﴿ولو أنهم فعلوا ما يوعظون به﴾ دياره تهگهر به پيى ئاموژگارى و فره مانه كاني خواو پيامبهر رهفتاريان كردباو ئهم فره مانه يان نه نجامدبا ﴿لكان خيرا لهم وأشد ثبثًا﴾ ئيتير بۆ دونياو قيامه تيشيان چاك ده بوو باوهريشيان پتهوتر ده بوو ﴿۶۷﴾: وإذا لاتيناهم من لدنا أجرا عظيما ﴿ئينجا ئيمهش بۆ خومان پاداشتيكى گهوره مان پيى دهه خشين﴾ ﴿۶۸﴾: ولهديناهم صراطا مستقيما ﴿ئهوساش بهتهواوى ته مانخستنه سهر ريگه ي راست و له سهرى دامه زراومان نه كردن﴾ ﴿۶۹﴾: ومن يطع الله والرسول ﴿وهركه سيكيش بهر فره مانى خواو ئهم پيامبهره بئى﴾ ﴿فأولئك مع الذين أنعم الله عليهم﴾ دهبيته هاوپيى تهوكه سانه كه خوا چاكه و بههره ي خؤى به سهرا رشتوون، واته: له سهر ريگاي تهوان دهه ل ده دنياو له دواړؤدا ﴿من النبيين والصدقيين﴾ له پيامبه ران و راستگويان ﴿والشهداء والصالحين﴾ و شهيدانى ريگه ي خواو

بۆلای غه يري موحه ممه د ﴿تتهنها چاكسازى و برينه وهى كيشه و ئاژاوه كانمان مه بهست بووه، بهرزه وهندى و داواى كردوه﴾ ﴿۶۳﴾: أولئك الذين يعلم الله ما في قلوبهم ﴿ئا تهوانه كه سانيكن خوا ته زانئى چ مه بهست و نيازئى كه دل ياندايه﴾ ﴿فأعرض عنهم﴾ جا تويش پشتگوپيان بخه و لينيانگه ريى و پوزشيان لوه رمه گره ﴿وعظهم﴾ و به جوانى ئاموژگاريان بكه، با له وه زياتر درؤو ده له سه و فروفيى نه كهن ﴿وقل لهم في أنفسهم قولا بليغا﴾ وه به وته يه كى جهرگبرانه له گه ليان بدوى، به شيويه كه كه هيچ قسه يان نه مينئى و خو بدن به دهسته وهه له درؤو ده له سه دهست هه لېگرن.

رېنمايييه كاني نايهتى (۶۰-۶۲):

- (۱) بردنى ههر كيشه يه ك بۆلای غه يري قورئان و سوننه تى پيغه مبهر، كاريكى ناپه سهندو حه رامه. مل نه دان به پياوه (تاغووت) هه كان واجبيكى شه رعى يه وه دهبيى خه لكيش بۆ برانه وهى كيشه كانيان ههر بۆلای قورئان و سووننه ت بانگ بكرين.
- (۲) خه لكاني نه زان و نه فام دهبيى پشتگوپى بخرين و، پوزش و قسه يان لوه رنه گيردرى و، به چروپريش ئاموژگارى بكرين، هه تا مل راده كيئن.

به ره فره مانى پيغه مبهر واجبه:

﴿۶۴﴾: وما أرسلنا من رسول إلا ليطاع بإذن الله ﴿وههركه سيكمان به پيامبه ريئى نارديت، ته نيا ههر بۆ ته وه بووه كه دهبيى به فره مانى خوا گوپرايه لى بكرى، واته: گشت پيامبه ران له سه ر بريارى خوا دهبيى به گوپيان بكرى، دياره (موحه ممه د) يش ﴿يى كه لى لهو پيامبه رانه يه وه، دهبيى گوپرايه لى بن﴾ ﴿ولو أنهم إذ ظلموا أنفسهم﴾ و تهگهر تهو دوروانه وهختى سته ميان له خو يانكرد، به وه كيشه كانيان برده لاي تاغووته كان ﴿جاؤك فاستغفروا الله﴾ هاتبنايه لاي تۆ ته ي موحه ممه د ﴿و داواى لي بووردونيان له خوا كردبا﴾ واستغفر لهم الرسول ﴿و پيامبه ريش (واته: توى پيغه مبه ر) داواى لي بووردنت بۆ كردبان﴾ ﴿لوجدوا الله توابا رحيمًا﴾ بئى گومان خويان به تهوبه وهرگروو ميه ره بان دهست دهكهوت.

ئا شه رعى خوا نه كه نه بهرنامه، موسلمان نين:

﴿۶۵﴾: فلا وربك لا يؤمنون ﴿نه خير وهك ته وه نيبه دوروووه كان ده زانن، سوپندبى به پهره رداگارت ته ي پيغه مبه ر نابنه باوه ردار ﴿حتى يحكموك فيما شجر بينهم﴾ تا بۆ يه كلا كردنه وهى

سَالِحَانِ وَكَارِجَاكَانِ ﴿ وَحَسَنَ أَوْلَئِكَ رَفِيقًا ﴾ دياره ئەمانە چ
 هاو دەم و هاو پێیەکی چاک و بێ وێنە، دەسا هەرکەسیک پێی
 خۆشە کە لە قیامەتدا لەگەڵ ئەمانەدا بێت، دەبا خۆی بۆ ئامادە
 بکات بۆیە لە ربوایەتیکی (مەرفوع) دا هاتوووە: پیاویک هاتەلای
 پەيامبەر ﷺ وتی: بێ گومان بە، من تۆم لە خۆم و مال و منداڵەکانم
 خۆشتر ئەوی، کاتیکیش کە لە مالهۆم هەر لە یادمی و، هەرگیز
 بێ تۆش تۆقرە ناگرم، بەلام کە ببڕم لەمردنی خۆم و تۆم کردووە
 ئەوسا زانیم کە تۆ لەگەڵ پەيامبەرەکان دەچیتە بەهەشت و جیگە
 خۆت، ترسم ئی نیشە کە جاریکی تر نەتبینمەو! ئینجا ئایەتی:
 (ومن يطع الله والرسول) هاتە خوارووە. (ئین کەسێن) ئەمە ی هیناو
 ﴿ ٧٠: ذَلِكَ الْفَضْلُ مِنَ اللَّهِ ﴾ ئەو قەدر و ریز لێنانە لەخواوەیەو خوا
 خۆی ئەو حورمەتە ی گرتوون ﴿ و كفى بالله علیمًا ﴾ و هەر خۆشی
 (الله) بەسە کە بەهەموو شتێ دەزانێ و پاداش دەداتەو.

هەمیشە هۆشیار و ئامادە بن:

﴿ ٧١: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا خذُوا حِذْرَكُمْ ﴾ ئە ی ئەوانە ی باوەرتان
 هیناو! دەبێ هەموو کات وریابن و هۆشی خۆتانان هەبێ و
 ئامادە بن بۆ رووبەر و بوونەوێ دوژمنانی دینی خوا ﴿ فانفروا
 ثبات ﴾ دەسا دەستە دەستە، تیپ تیپ، بچنە جیهاد ﴿ أو
 انفروا جميعًا ﴾ وە یان هەمووتان پێکەو بچنە غەزا و هەلەت بەرن
 بە پێی پێویست، مەبەست ئەوێ کە هیچ کات گۆرەپان چۆل
 نەبێ، ئەگینا موسلمانان سوک و ریسوا ئەبن ﴿ ٧٢: وَإِنْ مِنْكُمْ
 لِمَنْ لِيُطِئَنَّ ﴾ بێ گومان دەستە یە کە لە دوو روووە کانتان لەناوایە
 سستی دەکەن و خەلکیش لە جیهاد سارد ئەکەن ئەو ﴿ فَإِنْ أَصَابَكُمْ
 مُصِيبَةٌ ﴾ ئینجا ئەگەر ئێوە تووشی بەلا و نەهەمەتێک بوون، وەکو:
 کوشتن، یان تیکشکان لەگۆرەپاندا ﴿ قَالَ قَدْ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيَّ إِذْ
 لَمْ أَكُنْ مَعَهُمْ شَهِيدًا ﴾ هەریە کە لە دوو روووانە ئەلێت: بەراستی
 خوا چاکە و بەهەری گەورە ی لەگەڵدا کردم کە لەگەڵ ئەوانەدا
 ئامادە نەبووم، هەتا منیش وە ئەوان دووچار بوو بام ﴿ ٧٣:
 وَلَئِنْ أَصَابَكُمْ فَضْلُ مِنَ اللَّهِ ﴾ خۆ ئەگەر لەفەزل و بەهەری خواوە
 دەسکەوت و سەرکەوتنیکتان بۆ بوو ﴿ لَيَقُولُنَّ كَأَنْ لَمْ تَكُنْ بَيْنَكُمْ
 وَبَيْنَهُ مَوَدَّةٌ ﴾ بەراشکای هەر وە کەسیک کە لەپێشدا هیچ
 پەيوەندی و ئاشناوەتیەکتان نەبووبێت، دەلێ: ﴿ يَا لَيْتَنِي كُنْتُ
 مَعَهُمْ فَأَفُوزَ فَوْزًا عَظِيمًا ﴾ ئە ی خۆزگایە! منیش لەگەڵیاندا
 بووبام، ئەوسا منیش لەو دەستکەوتە بەشدار دەبووم و بە ئاواتیک ی
 گەورە دەگەیشتم.

هەر بۆ خوا بچنە غەزا:

﴿ ٧٤: فَلْيَقَاتِلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ يَشْرُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا بِالْآخِرَةِ ﴾
 دەسا با ئەوانە جەنگ بکەن و بچنە غەزا کە لەبەر خوا دەیانەوی
 دەس لەم ژيانی دونیایە هەلگرن و، قیامەت بە دونیا بکرن ﴿ ومن

وَلَوْ أَنَّا كُنْنَا عَلَيْهِمْ أَنْ أَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ أَوْ أُخْرِجُوا مِنْ
 دِيَارِكُمْ مَا فَعَلُوا إِلَّا قَلِيلٌ مِنْهُمْ وَلَوْ أَنَّهُمْ فَعَلُوا مَا يُوعَظُونَ
 بِهِ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ وَأَشَدَّ تَنبِيْئًا ﴿٧٥﴾ وَإِذَا لَا تَنبِيْهُمْ مِنْ
 لَدُنَّا أَجْرًا عَظِيمًا ﴿٧٦﴾ وَلَهَدَيْتَهُمْ صِرَاطًا مُسْتَقِيمًا ﴿٧٧﴾
 وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَأُولَئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ
 مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ وَحَسُنَ
 أُولَئِكَ رَفِيقًا ﴿٧٨﴾ ذَلِكَ الْفَضْلُ مِنَ اللَّهِ وَكَفَى
 بِاللَّهِ عَلِيمًا ﴿٧٩﴾ يٰ أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اخْذُوا حِذْرَكُمْ
 فَانْفِرُوا ثُبَاتٍ أَوْ انفروا جميعًا ﴿٨٠﴾ وَإِنْ مِنْكُمْ لِمَنْ لِيُطِئَنَّ
 فَإِنْ أَصَابَكُمْ مُصِيبَةٌ قَدْ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْ إِذْ لَمْ أَكُنْ مَعَهُمْ
 شَهِيدًا ﴿٨١﴾ وَلَئِنْ أَصَابَكُمْ فَضْلٌ مِنَ اللَّهِ لَيَقُولُنَّ كَأَنْ
 لَمْ تَكُنْ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُ مَوَدَّةٌ يَلَيْسَ كُنْتُ مَعَهُمْ فَأَفُوزَ
 فَوْزًا عَظِيمًا ﴿٨٢﴾ فَلْيَقَاتِلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ
 يَشْرُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا بِالْآخِرَةِ وَمَنْ يُقَاتِلْ فِي
 سَبِيلِ اللَّهِ فَيُقْتَلْ أَوْ يَغْلِبْ فَسَوْفَ نُؤْتِيَهُ أَجْرًا عَظِيمًا ﴿٨٣﴾

یقاتل سبیل الله ﴿ هەر کەسەش دەچیتە غەزا لەپێناوی خوادا
 ﴿ فيقتل ﴾ چ بکوژرێت و شەهید بکری ﴿ أو يغلب فسوف
 نؤتيه أجرا عظيما ﴾ یان زāl بێی و سەرکەوی، ئیمە لە دونیا
 پاداشتیکی گەورە ی پێ ئەبەخشین. بەلێ موسلمان چ بکوژرێ،
 یان زāl بێی، هەر دوو بارە کە ی بۆتەو هەر سەرکەوتن و پیرۆزییە،
 وە کە لەسوورەتی (التوبة: ٥٢) یشدا هاتوو: (قل هل تربصون بنا إلا
 إحدى الحسنيين).

بۆزگاری خەلکانی بێ هیزو ژنان و منداڵان جیهاد بکەن:

﴿ ٧٥: وَمَالِكُمْ لَا تَقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ﴾ ئە ی ئیمانداران! ئێوە
 بەچ بەهەنەو بیانووێ ک ناچنە غەزا لەرێی خوا ﴿ والمستضعفين
 من الرجال والنساء والولدان ﴾ و لەبەر رزگارکردنی پیاوان و
 ژنان و منالانی لاواز و چەوساووە بێ دیفاع ﴿ الذين يقولون ربنا
 أخرجنا من هذه القرية الظالم أهلها ﴾ ئەوانە ی کە ئەلێن: ئە ی

پهروه‌دگاری ئیمه! تۆ له‌م شارهی (مه‌که‌یه) که دانیشتوو هکانی سته‌مکارن رزگارمانکه، چونکه نازاری زۆرمان دده‌ن و رییشمان ناده‌ن کۆچ بکه‌ین ﴿واجعل لنا من لدنک ولیا﴾ ده‌سا له‌لایه‌ن خۆته‌وه پشتیوان و کارسان یکه‌مان بۆ به‌دیبینه ﴿واجعل لنا من لدنک نصیرا﴾ و هه‌ر له‌لای خۆته‌وه -به‌فه‌زی خۆت-

وَمَا لَكُمْ لَا تُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجَالِ
وَالنِّسَاءِ وَالْوِلْدَانِ الَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا أَخْرِجْنَا مِنْ هَذِهِ الْقَرْيَةِ
الْقَاطِلِ أَهْلِهَا وَاجْعَلْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ وَلِيًّا وَاجْعَلْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ
نَصِيرًا ﴿٧٥﴾ الَّذِينَ آمَنُوا يَقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا
يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ الْأَطَاغُوتِ فَقَاتِلُوا أَوْلِيَاءَ الشَّيْطَانِ إِنَّ كَيْدَ
الشَّيْطَانِ كَانَ ضَعِيفًا ﴿٧٦﴾ أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ قِيلَ لَهُمْ كُفُّوا أَيْدِيَكُمْ
وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ فَلَمَّا كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقِتَالُ إِذَا فَرِيقٌ
مِنْهُمْ يَخْشَوْنَ النَّاسَ كَخَشْيَةِ اللَّهِ أَوْ أَشَدَّ خَشْيَةً قَالُوا رَبَّنَا لِمَ
كُتِبَ عَلَيْنَا الْقِتَالُ لَوْلَا أَخَّرْتَنَا إِلَى أَجَلٍ قَرِيبٍ قُلْ مَتَى الدُّنْيَا
قَلِيلٌ وَالْآخِرَةُ خَيْرٌ لِمَنِ اتَّقَى وَلَا تَظْلُمُونَ قَتِيلًا ﴿٧٧﴾ أَيْنَمَا
تَكُونُوا يَدْرِكَكُمُ الْمَوْتُ وَلَوْ كُنْتُمْ فِي بُرُوجٍ مُشِيدَةٍ وَإِنْ تُضَيِّعْهُمْ
حَسَنَةً يَقُولُوا هَٰذَا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَإِنْ تُضَيِّعْهُمْ سَيِّئَةً يَقُولُوا
هَٰذَا مِنْ عِنْدِكَ قُلْ كُلٌّ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ قُلْ لِمَا هَلَاكُ الْقَوْمِ لَا يَكَادُونِ
يَفْقَهُونَ حَدِيثًا ﴿٧٨﴾ مَا أَصَابَكَ مِنْ حَسَنَةٍ فَمِنَ اللَّهِ وَمَا أَصَابَكَ مِنْ
سَيِّئَةٍ فَمِنْ نَفْسِكَ وَأَرْسَلْنَاكَ لِلنَّاسِ رَسُولًا وَكَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا ﴿٧٩﴾

یارمه‌تیده‌ریکه‌مان بۆ به‌دیبینه، پاشان خوای دلۆقانی‌ش به‌هانایانه‌وه هات‌وپه‌یامبه‌ری ﷺ بۆ ناردن و، مه‌که‌ی بۆ نازاد کردن ﴿٧٦﴾: الذين آمنوا يقاتلون في سبيل الله ﴿٧٥﴾ ئەو که‌سانه‌ی باوه‌ریان هه‌ناوه، له‌رێی خوادا کوشتار ده‌که‌ن ﴿والذين كفروا يقاتلون في سبيل الطاغوت﴾ و ئەو که‌سانه‌ش کافرو بێ باوه‌رن، له‌رێگه‌ی تاغووت و شه‌یتاندا کوشتار ده‌که‌ن ﴿فقاتلوا أولياء الشيطان﴾ ده‌سا ئیوه له‌گه‌ڵ دۆستان و یارانێ شه‌یتاندا غه‌زا بکه‌ن و به‌جنگه‌ن ﴿إن كيد الشيطان كان ضعيفا﴾ بێ گومان پیلان و فروو فیلی شه‌یتان -له‌چاو ده‌سه‌لات و توانای خوادا- لاوازو بێ هه‌یه.

رێنما بییه‌کانی ئایه‌تی (٧٤-٧٦):

(١) جیهادو جه‌نگ له‌به‌ر دینی خواو بۆ رزگارکردنی خه‌ڵکانی کزوبی ده‌سه‌لات و، هه‌لوه‌شانه‌وه‌ی دام و ده‌زگای له‌ خوا یاخه‌ییان فه‌رز کراوه.

(٢) موجهید دونیای خۆی دده‌ا به‌پاشه‌روژ و قیامه‌ت.
(٣) موجهید چ بکوژری و شه‌هید ببی، یان به‌غه‌نیمه‌ت و ده‌سته‌که‌وتنه‌وه بگه‌رێته‌وه، له‌هه‌ردوو حاڵه‌ته‌که‌دا سه‌رفرازو سه‌رکه‌وتوووه.
(٤) نابێ باوه‌رداران له‌ترسی دوژمنانی دینی خوا ده‌ست له‌جیهاد هه‌لبه‌گرن، چونکه هه‌زی ئه‌وانه له‌شه‌یتانه‌وه‌یه‌و، نه‌خشه‌ی شه‌یتانی‌ش هه‌رچه‌نده ببی لاوازه.

جیهاد فه‌رز کرا گوتیان بۆ غه‌زات له‌سه‌ر نووسین؟

هه‌ندێ له‌ موسلمانان که هه‌یمان له‌ مه‌که‌دا بوون هاتنه‌لای په‌یامبه‌ر ﷺ وتیان: تائیمه‌ هاوبه‌شمان بۆ خوا دانه‌نا و موشریک بوین، سه‌ربلندو بێ ترس بوین، که‌چی که‌ باوه‌رمان هه‌نا، بووینه ژیر ده‌سته و ترسنۆک‌بووین! ده‌سا مۆله‌تی جیهادمان بده‌ باجچه‌ین غه‌زایان بکه‌ین؟ ئه‌ویش ﷺ فه‌رمووی: من تائیستا ته‌نها به‌چاوپۆشی و لیبوو‌ردن فه‌رمانم پێ‌کراوه، نه‌ به‌جه‌نگ. جا که له‌سه‌ر داواکه‌ی خۆیان جه‌نگ فه‌رز کرایه سه‌ریان، ترسیان لێ‌نیشت و خۆیان گرت هاتوه (أخرجنا الحاکم فقال: رجالة رجال الصحيح).. ئیجا ئه‌م ئایه‌ته‌هات و فه‌رمووی: ﴿٧٧: ألم تر إلى الذين قيل لهم﴾ ناخۆ سه‌یری ئه‌وانه‌ت نه‌کرد پێ‌یان گوترا: ﴿كفوا أيديكم وأقيموا الصلاة وآتوا الزكاة﴾ ده‌ست له‌جه‌نگ بگه‌رنه‌وه و شه‌رمه‌که‌ن، چونکه کاتی جه‌نگ نه‌هاتوو، وه‌له‌باتی جیهاد نوێه‌کانتان بکه‌ن و زه‌کات بدن، هه‌تا خوا مۆله‌ت ده‌دات ﴿فلما كتب عليهم القتال﴾ جا که چوونه مه‌دینه و جه‌نگ و جیهادیان له‌سه‌ر فه‌رز کرا ﴿إذا فريق منهم يخشون الناس كخشية الله﴾ یه‌که‌سه‌رده‌سته‌یه‌کیان ئه‌وه‌نده له‌ رووبه‌روو بوونه‌وه‌ی خه‌ڵکی ئه‌ترسان، که له‌خواش هه‌ر ئه‌وه‌نده ئه‌ترسان ﴿أو أشد خشية﴾ یاخۆ زیاتریش ده‌ترسان ﴿وقالوا ربنا لم كتب علينا القتال﴾ و له‌ترسا گوتیان: ئه‌ی په‌روه‌رده‌گاران! بۆچی ئیستا جه‌نگت فه‌رز کرده سه‌رمان؟ ﴿لولا أخرتنا إلى أجل قريب﴾ خۆزگه‌تا ماوه‌یه‌کی تر دوات خسته‌باین، تا به‌مردنی خۆمان ده‌مردین، نه‌ به‌کوشتن ﴿قل متاع الدنيا قليل﴾ ئه‌ی پێغه‌مبه‌ر ﷺ! بلی: ژیان و گۆزه‌رانی ئه‌م دونیایه که‌م و کورته له‌چاو قیامه‌تدا ﴿والآخرة خير لمن اتقى﴾ ژیانی ئاخیره‌ت بۆ ئه‌وانه‌ی له‌خوا ده‌ترسن زۆر باشته‌ره له‌م ژیانی دونیایه ﴿ولا تظلمون قتيلا﴾ و به‌ئه‌ندازه‌ی ئه‌و رسته‌یه له‌ناو قلیشی ناوکه‌ خورمادایه سته‌متان لێ‌ناکرێ، واته: که‌مترین سته‌م له‌که‌س ناکرێ ﴿٧٨: أينما تكونوا يدرککم الموت﴾ دنیایشین له‌ هه‌ر جیگایه‌کدا بن، مردن پێتان ده‌گات،

بهره فرمائی په یامبه ر، بهره فرمائی خوابه ﴿ ومن تولى فما أرسلناك عليهم حفیظا ﴾ وهر كه شیش پشت هه لېكات و گوپړایه لې نه كات، نه وه نیمه تۆمان نه نارووه كه پاریزه رو چاودیرې به سه ریانه وه، دیاره كه بهر پرسیاریش نابیت لییان، به لكو تنه ها راگه یاندن و ته بلیغت له سه ره ﴿ ۸۱: ﴾ و یقولون طاعة ﴿ و له ناو دوو رووه كاندا هه یه

مَنْ يُطِيعِ الرَّسُولَ فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ وَمَنْ تَوَلَّىٰ فَمَا أَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ حَفِظًا ﴿٨١﴾ وَيَقُولُونَ طَاعَةٌ فَإِذَا بَرَأُوا مِنْكَ بَيتَ طَاعَةٍ مِنْهُمْ غَيْرَ الَّذِي تَقُولُ وَاللَّهُ يَكْتُبُ مَا يُنْشِئُونَ فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ وَكِيلًا ﴿٨٢﴾ أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْفَرِيقَ الَّذِي كَفَرَ وَكَانَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ لُجْدًا فِيهِ أَخْلَفْنَا كَثِيرًا ﴿٨٣﴾ وَإِذَا جَاءَهُمْ أَمْرٌ مِنَ الْأَمْنِ أَوِ الْخَوْفِ أَذَاعُوا بِهِ وَلَوْ رَدُّوهُ إِلَى الرَّسُولِ وَإِلَىٰ أُولِي الْأَمْرِ مِنْهُمْ لَعَلِمَ الَّذِينَ يُسْتَنْبِطُونَهُ مِنْهُمْ وَلَوْ لَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ وَرَحْمَتُهُ لَاتَّبَعْتُمُ الشَّيْطَانَ إِلَّا قَلِيلًا ﴿٨٤﴾ فَقَدْ نِلَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ لَا تُكْفِرُ إِلَّا نَفْسُكَ وَحَرَضَ الْمُؤْمِنِينَ عَنِ اللَّهِ أَنْ يَكْفَ بِأَسِ الَّذِينَ كَفَرُوا وَاللَّهُ أَشَدُّ بِأَسًا وَأَشَدُّ تَنْكِيلًا ﴿٨٥﴾ مَنْ يَشْفَعْ شَفْعَةً حَسَنَةً يَكُنْ لَهُ نَصِيبٌ مِنْهَا وَمَنْ يَشْفَعْ شَفْعَةً سَيِّئَةً يَكُنْ لَهُ كِفْلٌ مِنْهَا وَكَانَ اللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ مُقِيمًا ﴿٨٦﴾ وَإِذَا حُيِّيتُمْ بِنَحْوِهِ فَحَيُّوا بِأَحْسَنِ مِنْهَا أَوْ رُدُّوهَا إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ حَسِيبًا ﴿٨٧﴾

ده لېن: بۆ هه موو ئیش و کارى گوپړایه ل و فره مانبه ردارین ﴿ فاذا برزوا من عندك ﴾ جا هه ره كه له لای تۆ ده رجوون و دوو كه و تنه وه ﴿ بيت طائفة منهم غير الذي تقول ﴾ دهسته به كيان دژى قسه كانى تۆ شه و ده كه نه وه، واته: له لای خوتا گوپړایان بۆ نه گرتى، كه چى كاتى دوو ده كه و تنه وه شه و یان به كېشه و پیلان ده برده سه ر ﴿ والله یكتب ما یبتون ﴾ و خوا ده ینووسى هه ریلا نيك به شه و دا ده یكه نه ﴿ فأعرض عنهم ﴾ جا تۆ وازیان لی بیته ﴿ و توكل على الله ﴾ و هه ره به خوا پشت ببه سه ته ﴿ وكفى بالله وكيلا ﴾ و به سه كارسازت تنه ها خوا بى.

نهر قورئان كارى غه یرى خوا بوايه نارېك ده بوو:

﴿ ۸۲: ﴾ أفلا يتدبرون القرآن ﴿ ناخۆ شه و دوو رووانه بۆچى له مانا و مه به سه ستى قورئان وردنابنه وه كه چه نده وردو پرچېكمه ته، هه تا باوه ر بېنن ﴿ ولو كان من عند غير الله ﴾ خۆ شه گه ره له غه یرى

ئيتړ خۆ لادان له خه زان ئيوه رزگار ناكات له مردن، جا كه و ابوو بۆچ له جيهاد هه لدين؟ و خۆ ده دزنه وه ﴿ ولو كنتم فى بروج مشيدة ﴾ نه گه ره له ناو كوښك و قه لای سه خت و قايمشدا بن هه ره ده مرن، جا كه و ابوو له جه نك رامه كه نه ﴿ وإن تصبهم حسنة يقولوا هذه من عند الله ﴾ هه ره خۆ شى و چا كه به كيان بېته رى، ده لېن نه مه له خوا وه يه ﴿ وإن تصيبهم سيئة ﴾ خۆ نه گه ره ناخۆ شى به كيان تووش بوو ﴿ يقولوا هذه من عندك ﴾ به پيغه مبه ر ﴿ ده لېن: نه مه له لايه ن تۆ وه بوو، واته: نه هاهمه تى و شوومى تۆ يه !! ﴾ قل كل من عند الله ﴿ پېيان بلې: نه ي پيغه مبه ر! ﴾ هه موو - هات و نه هاهمه تى به ك - هه ره له خوا وه يه وه، نه و خۆى دروستى نه كاو به فره مانى خۆ يه تى و، مه به ستى شى تافېكر د نه وه ي ئيوه يه، چونكه تنه ها نه و خۆى نه توانى كه لك و زيان ببه خشى ﴿ فما لهؤلاء القوم لا يكادون يفقهون حديثا ﴾ نه وه نه و خه لكه چيانه؟ خه ريكه له هېچ شتېك تى نه گه نه و له حه قىقه ت حالى نه بن و، له مه به سه ست و نيازه كانى قورئان خۆ گيل كه نه؟! ﴿ ۷۹: ﴾ ما أصابك من حسنة فمن الله ﴿ هه ره خۆ شى و چا كه به كت تووش بوو له خوا وه يه ﴿ وما أصابك من سيئة فمن نفسك ﴾ و هه ره ناخۆ شى و خراپه به كى شت تووش بوو له خۆ ته وه يه، واته: به ره مه مى كردارى ده ستى خۆ ته، خۆت به خۆ تى نه كه يت ﴿ وأرسلناك للناس رسولا ﴾ و ئيمه تۆمان نارووه به پيغه مبه ر بۆ ته و اوى خه لكى ﴿ وكفى بالله شهيدا ﴾ و خواش به سه ناكا دارو شايه ت بېت بۆ گه ياندنى به رنامه كه ي خواو، وه لامى نه وان.

رېنمابيه كانى نايه تى (۷۷-۷۹):

- (۱) تالووكه و په له وترس و كه م وره يى، كارېكى ناشياون و، نه نجامېكى بى فره يان ده بېت.
- (۲) ئاخيره ت بۆ خۆ پاريزان له هه موو دونيا باشته ر.
- (۳) هه رگيز به خۆ لادان له جيهاد و هه له اتن مردن دوا ناخريت.
- (۴) خپرو شه ر، چاك و خراپ، هه موو به برپارى خوا ده بى، هه ره چا كه به كت بۆ پيش هات له خوا وه يه، هه موو خراپه به كش له لايه ن خۆ ته وه يه، خۆت بۆ خۆ تى هه لده بژېرى، نه گينه هه رگيز خوا به كارى خراپه رازى نيبه.

بهره فرمائی پيغه مبه ر، بهره فرمائی خوابه:

﴿ ۸۰: ﴾ من يطع الرسول فقد أطاع الله ﴿ هه ره كه سېك گوپړایه لى په يامبه ر ﴿ بكات، نه وه به راستى گوپړایه لى خواى كردووه، چونكه

خوا بوبوا ﴿لو جدوا فيه اختلافا كثيرا﴾ بى گومان شىۋاۋى و دژايە تىيەكى زۇريان - لەروۋى رەۋانپىژى و خۇشخۋانى و ماناۋ مەبەستەۋە - تيا بەدى ئەكرد، بەلام چونكە فەرمودەى خوايە، دەبينى لەھەموو كەم و كورتى و ناتەۋاۋى و دژايە تىيەك دوورە.

تا سەر كرده نەزائى ھەۋالەكان بىلاۋ نەكەنەۋە:

﴿۸۳: وإذا جاءهم أمر من الأمن أو الخوف﴾ ھەركە ھەۋالېكى خۇش وەك بەدست ھېنانى ئەمن و ئاسايىش و سەر كەۋتن، يان ھەۋالېكى ناخۇش و ترسناكيان پى بگا ﴿أذاعوا به﴾ سەر بەخۇ بىلاۋيان دەر كەدەۋە لای ھەموو كەس دەيان كەردە ھەرا، بى لىكۆلېنەۋە ئاخۇ ئەۋ ھەۋالە راستە، يان نا؟ چاك وايە بشاردېتەۋە كپ بىرېتەۋە، يان بەلام بىرېتەۋە؟ واتە: دەبوو بزانرابا ئەۋ ھەۋالە راستە يان نا؟ بەرژەۋەندى تىدايە بىلاۋ بىرېتەۋە، يان نا، ئەۋسا بىلاۋ بىرايەتەۋە؟ ﴿ولو ردوه إلى الرسول وإلى أولى الأمر منهم﴾ خۇ ئەگەر بىيان بىردايەتەۋە بۇلای پەيامبەر ﷺ و فەرماندەكانيان ﴿لعلمه الذين يستنبطونه منهم﴾ ئەۋا خاۋەن سەلىقەكانيان دەيانزائى ھەۋالە راستەكەى لىدەرېنن ﴿ولولا فضل الله عليكم ورحمته﴾ ئەگەر فەزل و مېھرىبانى خوا بەسەرتانەۋە نەبوايە، كەلەسەر ئيمان دايەمە زراندىن ﴿لاتبعتم الشيطان إلا قليلا﴾ كەمىكتان نەبى پەرۋەيتان لە شەيتان دەر كود، بە ۋەسۋەسەۋ دەغدەغەى خۇى لەخشتەى دەرېدن، بەلام بەفەزل و رەحمەتى خۇى نەيەشت و پاراستنى.

رېنمايىيەكانى نايەتى (۸۰-۸۳):

- ۱) گوېرايەلى و فەرمانبەردارى پېغەمبەر ﷺ، بىر يارىكى خۋايى واجيبە، چونكە فەرمانى خۋاى لەسەرە.
- ۲) دەبى بۇ بەھىز بوۋنى ئيمان و باۋەرمان لە نەبوۋنى ناكۆكى و دژايەتى و ھەلە لە نيو قورئاندا تى بىفكرېن.
- ۳) دەبى ھەموو ھەۋالەكان، بەتايىبەتى ھەۋالەكانى بەرەى جەنگ، ھەر فەرماندە جەنگيەكان - پاش لە بىژنگ دانيان - رايان بگەيەنن و بىلاۋيان بگەنەۋە.
- ۴) خەلېكىكى زۇر ھەيە كە ھەر بەبىستنى جۆرە ھەۋالېك، خىرا دەرگورى و ورە لەدەست دەدات.

ئەر بەتەنياش بيت بچۆرە جىھاد:

﴿۸۴: فقاتل في سبيل الله﴾ ئىنجا لەپىناۋى ئايىنى خواۋ رىزگار كەردنى لاۋازەكاندا كۆشتاروخەزا بگە ئەى پېغەمبەر! ئەگەر

بەتەنھا خۇيشت بيت ﴿لا تكلف إلا نفسك﴾ تۆھەر لەھىدايەت و ئەركى خۇت بەرپرسيىت ﴿وحرض المؤمنين﴾ و دنەۋ ھانى باۋەر دارەكانىش بدە بۇ جىھادو جەنگ دژى خۋانەناسان ﴿عسى الله أن يكف بأس الذين كفروا﴾ بى گومان بە خوا بەھۋى ئەۋجىھادەۋە لەزەبرو زۇرو خراپەى ئەۋ بى باۋەرمانە دەتانپارېزى.

تېپىنى: (تەبەرى) دەلى: ھەموو كىدارىكى (عەسا) كەبىژەى (الله) بىكارى بيت بۇجەتمىيى و واجبە، واتە: تەحقىق و جەتمىيەت دەگەيەنېت، نەك بۇ ھىۋاۋ ئومېد. ﴿والله أشد بأسا﴾ و ھىژۋەلەتى خوا لەۋان سەختتەرە لەجەنگدا ﴿وأشد تنكيلا﴾ لە سزاۋ تۆلەيشدا توندترو تىژتەرە. بەلى ھەر بەجىھاد دەستدرېژى بى باۋەرمان لە كۆل ئەكەۋېت، بۇيە پىۋىستە مۇسلمانان بە وتارو سىمىنار و بىلاۋكراۋە بۇ ئەۋ مەبەستە ھۇشيار بىرېنەۋە ﴿۸۵: من يشفع شفاعاً حسنة﴾ ھەركەس تكاى ھەركارىكى چاك بكا و، مەبەستىشى بەدەست ھېنانى رەزامەندى خوا بى، وەك چاك كەردنى نىۋان مۇسلمانان، يان دەنگى خۇى بخاتە پال دەنگى ھەژاران و مافخوراۋان و پشتگىرى لە ھەق بىكات ﴿يكن له نصيب منها﴾ بەشىكى باشى لەۋ خىرو چاكەيە بۇ دەبى، واتە: خۋاى گەۋرە پاداشتى چاكى دەداتەۋە ﴿ومن يشفع شفاعاً سيئة﴾ ۋەھەركەسىكىش تىكا بۇ ھەركارىكى خراپە بكاۋ ھەۋلى سەر خستنى بدا، واتە: تىكا بۇ كارى نارەۋا و خراپە بكاۋ، ھاۋكارى خەلكانى خراپ بىكات، بۇ تىكدانى نىۋان مۇسلمانان و، پشتگىرى لەناھق و باتىل بىكا ﴿يكن له كفل منها﴾ بەشىكى لەۋكارە خراپەيە بۇ دەبى و تۆلە دەدرى لە بەرامبەريەۋە ﴿وكان الله على كل شئ مقبلاً﴾ و خۋايش ھەمىشە بەسەر ھەمووشىتىكدا بەتواناۋ چاۋ دېرە، پاداشت و تۆلەى ھەموۋكەسىك بەپىي شياۋى خۇى ئەداتەۋە ﴿۸۶: وإذا حسمت بفتح﴾ و كاتى بەھەر جۆرېك چاك وچۇنى و سىلاۋتان لى بىرى لەلايەن مۇسلمانانەۋە ﴿فحيوا بأحسن منها أو ردوها﴾ جا ئىۋە بەجۋانتر لەۋ چاك و چۇنى لەباۋەر داران بىكەن، يان ھەر ھىچ نەبىت ۋەكو خۇى ۋەلام بدەنەۋە، واتە: ئەگەر ئەۋ گوتى: (السلام عليكم) ئىۋە لە ۋەلامدا بلېن: (وعليكم السلام ورحمة الله)، خۇئەگەر گوتى: (السلام عليكم ورحمة الله) ئىۋە بلېن: (وعليكم السلام ورحمة الله وبركاته). ﴿إن الله كان على كل شئ حسيباً﴾ بە راستى خوا بەحسابى ھەمووشىتىك دەگاۋ لەگشت كەسىك دەپرسىتەۋەۋە پاداشتى ھەموو كارىكىش ئەداتەۋە ﴿۸۷: الله لا إله إلا هو﴾ كە ئەۋخا بەدەسەلاتە خۇى نەبى، ھىچ پەرستراۋىكى دىكە بەھەق نىيە شياۋى پەرستىن بيت ﴿ليجمعنكم إلى يوم القيامة لا ريب فيه﴾ سۈيىند بەخا خۇى، ئىۋە ھەموو بۇ

رۆزى قىيامەت - كەھاتنى ھېچ گومانىكى تېدا نېيە - كۆنەكاتهو.
ئاگادارىسى: قورتوبى ئەل: (وكل لام بعدھانون مشددة، فهو لام القسم) واتە: ھەموو لامىك بچىتە سەر ھەر كردارىك و (ن)سى گىراو بەدوايدا بېت، وەكو (ليجمعنكم) يان (لتبعين) بۆ سوپىند دەبى. ﴿ومن أصدق من الله حديثاً﴾ جاكى لە خوا قسەو گوڤتارى راستترە؟!

دەبى بەرامبەر دووروو بە کران:

ئىمامى (موسلىم) لە (زەھىد) ھەو (خو لىيان رازى بېت) ئەلەيت: بەرامبەر ﷺ لە گەل چەند كەس كىدا رۆيشت بۆ (ئوحد)، بەلام ھەر لە رېگەدا گەلېكيان (وەك ئوبەى و ھاورېكانى) گەرانەو، ئىنجا لە بەرامبەرئەو كارەيەو ھەولان بوونە دوو دەستە: دەستە يەكيە و تىيان: دەبى جەنگيان لە گەل بکەين و بيانکۆژين. دەستە يەكيە تىيان و تىيان: نابى جەنگيان لە گەل بکەين، چونكە بەرۋالەت برۋادارن! جاخوا ھەرمووى: ﴿٨٨: فما لكم فى المنافقين فتنين﴾ چىتانه (ئەى برۋاداران) سەبارەت بەو دوورووانە دوو دەستە؟ بۆ بە تېكرا برىارى كوفريان نادەن ﴿والله أركسهم بما كسبوا﴾ خو خوا ژېرەو ژوورى كردوون و بەكافر دايان، چونكە چاك ئەيانناسى، كەوابوو ئېوھش دوودل مەبن بەرامبەريان و بشرانن كە كافر و تۆلەيان ھەر كوشتنە ﴿أتريدون أن تهدوا من أضل الله﴾ ئاخو كەسك خوا گومراى كردبېت، ئېوھ دەتانەوى رېى راستى نیشان بەدەن؟! ﴿ومن يضل الله فلن تجد له سبيلاً﴾ خو ديارە ھەركەسك خوا خۇى گومراى بكات، ھەرگىز ناتوانيت ھېچ رېگەبەك بۆ دەربازبوونى بدۆزىتەو ﴿٨٩: ودوا لو تكفروا كما كفروا﴾ دووروو ھەكەن ئاوات ئەخوازن و ئەيانەوى - وەك خۇيان خوانەناسن، ئېوھش بى باوې بن و لەدىن ھەرگەرىن ﴿فتكونون سواء﴾ ئەوسا ھەموو وەك يەكتان لى بى و يەكسان بن لەگومراييدا ﴿فلا تتخذوا منهم أولياء﴾ جا ئېوھ دۆستايەتايان مەكەن و مەيانگرنە دۆست ﴿حتى يهاجروا فى سبيل الله﴾ تا لەرېى خوا كۆچ دەكەن و بە باشى خۇيان يەكلا دەكەنەو بۆ خوا ﴿فإن تولوا﴾ خو ئەگەر روويان ھەر چەرخاندو كۆچيان نەكرد ﴿فخذوهم واقتلوهم حيث وجدتموهم﴾ ئەوا ئېوھش لە ھەر كوى دەستتان كەوتن بيانگرن و بيانكۆژن ﴿ولا تتخذوا منهم ولياً ولا نصيراً﴾ و لە ھېچ كاميشيان دۆست و يارمەتيدەر مەگرن، تا ئەوكاتە ئەوانيش لە مەككە باردەكەن و پەيوەندىيان بەوانەو ئەپچرى ﴿٩٠: إلا الذين يصلون إلى قوم بينكم وبينهم ميثاق﴾ ئەو كەسانەيان نەبى پەنا دەبەن بەر تيرەو ھۆزىك كە پەيمان و بەلېن لە نېوانتاندایە،

واتە: بوونەتە ھەو پەيمانى ھەو پەيمانان، لەكاتى وادا ئەوانيش وەك ھەو پەيمانەكانتان خۇييان پارېزراو و نابى لەگەلېان بەجەنگ بېن ﴿أو جاؤكم حصرت صدورهم أن يقاتلوكم أو يقاتلوا قومهم﴾ يان مەگەر ئەو كەسانەى بە ناچارى ھاتبە لاتان و دوودل بن لەگەلتان جەنگ بکەن، يان تووشى خزم كوشتن بېن، چوون

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لِيَجْمَعَ بَيْنَكُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ لَا رَيْبَ فِيهِ وَمَنْ أَصْدَقُ مِنَ اللَّهِ حَدِيثًا ﴿٨٨﴾ ﴿فَمَا لَكُمْ فِي الْمُنَافِقِينَ فِتْنَةٍ وَاللَّهُ أَرْكَسَهُمْ بِمَا كَسَبُوا أَتُرِيدُونَ أَنْ تَهْدُوا مَنْ أَضَلَّ اللَّهُ وَمَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ فَلَنْ تَجِدَ لَهُ سَبِيلًا﴾ ﴿٨٩﴾ وَدُّوا أَنْ تُكْفَرُوا كَمَا كَفَرُوا فَتَكُونُونَ سَوَاءً فَلَا تَتَّخِذُوا مِنْهُمْ أَوْلِيَاءَ حَتَّى يهاجِرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَخُذُوهُمْ وَأَقْتُلُوهُمْ حَيْثُ وَجَدْتُمُوهُمْ وَلَا تَتَّخِذُوا مِنْهُمْ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا ﴿٩٠﴾ إِلَّا الَّذِينَ يَصِلُونَ إِلَى قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مِيثَاقٌ أَوْ جَاءَهُمْ حَصْرَةٌ صُدُّوا عَنْهُمْ أَنْ يَقْتُلُوهُمْ أَوْ يُفْلِحُوا قَوْمَهُمْ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَسَلَّطَهُمْ عَلَيْكُمْ فَلَقْتُلُوكُمْ فَإِنْ عَذَّرْكُمْ فَلَمْ يُقَاتِلُوكُمْ وَأَلْقَوْا إِلَيْكُمُ السَّلَامَ فَاذْجَلِ اللَّهُ لَكُمْ عَلَيْهِمْ سَبِيلًا ﴿٩١﴾ سَتَجِدُونَ أَهْلَ بَيْتِ بْنِ مُسَلِّمٍ يُرِيدُونَ أَنْ يَأْمَنُوكُمْ وَيَأْمَنُوا قَوْمَهُمْ كُلٌّ مَارَدُّوْا إِلَى الْفِتْنَةِ أُرْكَسُوا فِيهَا فَإِنْ لَمْ يَعْرِزْ لَكُمْ وَيَقُولُوا إِلَيْكُمْ السَّلَامَ وَيَكْفُرُوا أَلَيْدِيَهُمْ فَخُذُوهُمْ وَأَقْتُلُوهُمْ حَيْثُ تَقِفْتُمُوهُمْ وَأُولَئِكَ جَعَلْنَا لَكُمْ عَلَيْهِمْ سُلْطَانًا مُبِينًا ﴿٩٢﴾

ھەرۋەك لەگەلتان نین، دوژمنایەتیشتان ناكەن، جا كەوابوو خەلكانى ئاوا مەكەنە دوژمن ولەگەلېان بە جەنگ مەبەن، باھەر بە بى لایەن بمیننەو ﴿ولو شاء الله لسلطهم عليكم فلقاتلوكم﴾ خو ئەگەر خوا وىستبای زالى دەكردن بەسەرتاناو بەجەنگ دەھاتن لە گەلتاندا، بەلام وا ئیستا خوا دل راگرتوون ونايانەوى لەگەلتان نەیار بن ﴿فإن اعتزلوكم﴾ جا كە ئەوان خۇيان لاداوە لیتان ﴿فلم يقاتلوكم﴾ و جەنگيان لەگەل نەكردوون ﴿وألقوا إليكم السلم﴾ و بۆ خۇيان رى و رېبازى ئاشتىيان گرتۆتە بەر ﴿فما جعل الله لكم عليهم سبيلاً﴾ خواش ھېچ رېگەبەكى نەداوە بە ئېوھ دەسيان بۆ بەرن و جەنگيان لەگەل بکەن ﴿٩١: ستجدون آخرين يريدون أن يأمنوكم ويأمنوا قومهم﴾ بە تەئكيد برېترىانتان دەست دەكەوى، ئەيانەوى ئېوھ ئەمین بکەن و ترسيان نەبى لیتان ﴿ويأمنوا قومهم﴾ و قەوم ھۆزەكەشيان ئەمین بکەن و لىيان نەترسن، ئەوسا ئەگەر ئېوھ سەركەوتن بەسەر موشرىكەكاندا دەلېن: ئېمە لەگەل

دوو شت نه نجام بدات ﴿ فتحبر رقة مؤمنة ﴾ یه کهم: نازاد کردنی کویله یه کی باوهر دار، چونکه گونا هیکی گه وره ی کردوه ﴿ ودية مسلمة إلى أهله ﴾ دوهم: خوینیک به کهس وکاره کی بدری ﴿ إلا أن یصدقوا ﴾ مه گهر بیکنه نه سه ده قه و بیبه خشن. ﴿ فإن کان من قوم عدو لکم ﴾ خو ئه کورواوه که له تیره یه کی خوانه ناسی دوزمنتان بوون ﴿ وهو مؤمن ﴾ وموسلمانیش بوو، ئه وایه که شتی ده که ویتته سهر، وه کو ده فهرموی: ﴿ فتحبر رقة مؤمنة ﴾ به نده یه کی باوهر دار نازاد بکات، واته: خوینی نادری ﴿ وإن کان من قوم بینکم و بینهم میثاق ﴾ خو ئه گهر نه و مرو فه ئیمانداره کورواوه له تیره یه کی خوانه ناسی سویند خورو هاویه یمانتان بوو ﴿ فدية مسلمة إلى أهله ﴾ نه بی توله ی خوینه که ی به میرات بهری کورواوه که بدری ﴿ و تحبر رقة مؤمنة ﴾ و نده یه کی بروداریش نازاد بکا ﴿ فمن لم یجد ﴾ جا ههر که سیئک به نده ی ده ست نه کهوت، واته: توانای کرینی نه بوو، یان ههر به نده نه مابوو، وه کو ئیستا ﴿ فصیام شهرین متتابعین ﴾ نه وه دوو مانگی ره به ق له سه ر یه کی بی وچان به روژوو ده بی، مه گهر نه خوش بییت ﴿ توبة من الله ﴾ تا خوا په شیمانی له بکوژه که وهر گری ﴿ وکان الله علیما حکیما ﴾ وخواش زانای کاردروسته، نه زانی چ بریاریک چاکه بو ئاده میزاد.

کوشتنی موسلمانن به نه نقهس توله ی جهلنه مه به رده وام:

﴿ ۹۳: و من یقتل مؤمنا متعمدا ﴾ وههر که سیئک به دهستی نه نقه ست مروقیکی خاوهن باوهر بکوژی ﴿ فجزاؤه جهنم خالدا فیها ﴾ سزاو توله ی ههر دوزه خمو به هه تاهه تاییش تییدا نه مینیتته وه ﴿ و غضب الله علیه و لعنه ﴾ غه زه ب و تووره بی خوا له سه ره و نفرینیشی لی کردوه ﴿ و أعد له عذابا عظیما ﴾ و سزایه کی گه وره و قورسیشی بوئاماده کردوه.

رینه ماییه کانی نایه تی (۹۲-۹۳):

- (۱) مروقی خاوهن باوهر، ههر گیز ناتوانی به دهس نه نقه ست که سیئکی باوهر دار به ناهه ق بکوژی.
- (۲) توله ی کوشتنی مروقی به هه له: نازاد کردنی به نده یه کی باوهر داره، ده بی خوینه کهیشی بدری به کهس و کاره کی.
- (۳) نه گهر کورواوه که له هوژی بوو په یمانیان له گهل مۆکرابوو، ده بی خوین به که سوکاره کی بدری و، به نده یه کیش نازاد نه کری.

ئیوهین! کاتیکیش موشریکه کان به سه ر ئیوه دا زال بوون ده چنه وه لای قوم و هوژی خویمان و له گهل نه وان ده بن و بتان ده پرستن ﴿ کلما ردوا إلى الفتنه أركسوا فیها ﴾ نه وسا ههر کاتیکیش بویمان بکریت، بی سی و دوو ده چنه وه ناو شیرک وبی دینییه که ی خویمان ﴿ فإن لم یعتزلوکم ﴾ جائه گهر له به دفه ری و نازاوه

وَمَا كَانِ لِمُؤْمِنٍ أَنْ يَقْتُلَ مُؤْمِنًا إِلَّا خَطَاً وَمَنْ قَتَلَ مُؤْمِنًا خَطَاً فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ وَدِيَةٌ مُسْلَمَةٌ إِلَى أَهْلِهِ إِلَّا أَنْ يَصَّدَّقُوا فَإِنْ كَانِ مِنْ قَوْمٍ عَدُوٍّ لَكُمْ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ وَإِنْ كَانَ مِنْ قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مِيثَاقٌ فَدِيَةٌ مُسْلَمَةٌ إِلَى أَهْلِهِ وَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ تَوْبَةً مِنَ اللَّهِ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿ ٩٣ ﴾ وَمَنْ يَقْتُلْ مُؤْمِنًا مُتَعَمِّدًا فَجَزَاؤُهُ جَهَنَّمُ خَالِدًا فِيهَا وَغَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَلَعَنَهُ وَأَعَدَّ لَهُ عَذَابًا عَظِيمًا ﴿ ٩٤ ﴾ يَأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا ضَرَبْتُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَتَيَسَّرُوا لَهَا لَأَقُولُوا لِمَنْ آتَى إِلَيْنَا الْفَيْءَ إِنَّا لَنَكُونُ لَهُ عَرَضَ الْبَيْتِ الَّذِي كَانُوا يَفْعَلُونَ اللَّهُ مَعَانِهِ كَثِيرٌ كَذَلِكَ كُنْتُمْ مِنْ قَبْلُ فَمَنْ أَكُنْتُمْ اللَّهُ عَلَيْكُمْ فَتَيَسَّرُوا لَهَا لَأَقُولُوا لِمَنْ آتَى إِلَيْنَا الْفَيْءَ إِنَّا لَنَكُونُ لَهُ عَرَضَ الْبَيْتِ الَّذِي كَانُوا يَفْعَلُونَ خَيْرًا ﴿ ٩٥ ﴾

نانه وه خویمان لانه دا لیتان ﴿ و یلقوا إلیکم السالم ﴾ و پیشنیازی ناشتی و ملکه چیشیان دهر نه بری بوتان، واته: ریگای ناشتیان نه گرت بهر ﴿ و یکفوا أیدیهم ﴾ و دهستیشیان له کوشتن و برینتان هه لنه گرت ﴿ فخذوهم و اقلوهم حیث تقفتموهم ﴾ نه وسا ئیوهش له ههر جیگایه کدا ده ستتان به سه ر یاندا زال بوو بیانگرن و دیلیان بکهن، خو ئه گهر ده ستدریژی کاریش بوون بیانکوژن ﴿ و أولئکم جعلنا لکم علیهم سلطانا مبینا ﴾ بو ئه وانه ی و ادزایه تیانتان ده کهن، ده سه لاتمان پیتانداوه - له به رنه و خیانه ت و گزیکاریه یان - ئیوهش دزایه تییان بکهن و چون بوتان گونجا بیانکوژن. ﴿ ۹۲: و ما کان لمؤمن أن یقتل مؤمنا ﴾ ری نه دراوه هیچ باوهر داریک باوهر داریک دیکه بکوژی، بویه نه وه موو ورده کاری و (ئیحتیات) - سه کراوه ﴿ إلا خطا ﴾ به خه تا وبه هه له نه بییت، نه گینا کوشتنی موسلمان - به ناهه ق - ههر گیز ره وای نییه ﴿ و من قتل مؤمنا خطا ﴾ و ههر که سیئک مروقیکی باوهر دار ی به هه له کوشت، ده بی له توله یدا

۴) نه گهر کوژراوه که موسلمان بوو، به لام سهر به هوزیکي کافرو دژوار بوو، بو ته وه تهنيا به نديک نازاد ده کړيت. واته: خوښيان پي نادري.

۵) هرکه سي به ندهی دس نه کهوت، ده بي دوومانگي ره بق - به دواي يه کدا - به روژوو بي.

۶) کوشتنی دس نه نقه ست: يا توله و (قيصاص) ی لی ودره گيردری، يان به تهنيا خوښی ددری، خو نه گهر کهس و کاره که ی هيچ کاميکيان نه نجام نه دا بو کهس وکاری کوژراوه که، نهوا خوا له قيامه تدا پاداشتی دداته وهو بوخوښی کاریکي باشيکرووه.

که چوونه جيهاد هه موو شتی ليک بدنه وه:

ثيمامی (بوخاری) ده لی: کابريه کی دهوله مه ند باوهري هي ناو، موسلماننه کانيش بي ناگابوون ليی، جاکاتي هات و سلاوی لی کردن، نه وان وتیان: نه مه بوته وه سلاو نه کا ني مه نه يکوژين و، مه و مالاته که ی بپاريزی، بويه لنيان قه بوول نه کردو کوشتيان!! جا نه م ثايه ته هات وفه رمووی: ﴿ ۹۴ 》 يا ايها الذين آمنوا اذا ضربتم في سبيل الله ﴿ نهی نهو که سانه ی باوه رتان هي ناوه! کاتي له به ربي خوا ده چنه جيهاد، يان هر کاریکي تر ده کهن ﴿ فتبينوا ﴾ به باشي بکولنه وه لهو خه لکه ی پنيان نه گه نو له خو تانه وه به کافريان دامه ني و مه يانکوژن ﴿ ولا تقولوا لمن القى اليكم السلام لست مؤمنا ﴾ و نه و که سه داواي ناشتی ده کاو ده يه وي فره مانبه ردار بي، نيوه پي مه لين: ثيماندار نيت. ﴿ تبتغون عرض الحياة الدنيا ﴾ ده تانه وي به وه سامان و دارايي به کی ژياني دونيا به ده ست بخن ﴿ فعند الله مغانم كثيرة ﴾ خو به لای خوا وه غه ني مه تيکی زور و فراوان هه يه ﴿ كذلك كنتم من قبل ﴾ نيوه يش - بهر له مه - هر ناوا بوون و ثيمان هي نانتان هر بهو شيوه بوو لييشتان وه رگيرا ﴿ فمن الله عليكم ﴾ جاخوا به به زه يی خو ی ري زي گرتن و منه تی نايه سه رتان و دينی خو ی سه رخست و، نيوه ش ثيماني خو تانتان دهر پري ﴿ فتبينوا ﴾ جا بو جاريکی تر پنيان ده ليته وه: له کاره کانتان بکولنه وه نه وسا نه نجاميان بدهن. واته: په له مه کهن له بپرياردا وردو له سه رخو بن ﴿ ان الله كان بما تعملون خبيراً ﴾ به راستی خوا هه ميشه له وکارو کرده وه ده يکه ن به ناگايه و، هر به پي نه وه ش پاداشت وتوله تان نه داته وه.

رئيمايه کانی ثايه تی (۹۴):

(۱) ده بی بو جيهاد ريگه ی دوورو دريژ پبري.

۲) ده بی لهو شتانه بکولنه وه که کردنيشيان به هه له زيانيکی گه وري لی ده وه شيته وه.

۳) وه رگرتنی په ندو ناموژگاري له پرووداوه کان.

لَا يَسْتَوِي الْقَاعِدُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ غَيْرُ أُولِي الضَّرَرِّ وَالْمُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ عَلَى الْقَاعِدِينَ دَرَجَةً وَكُلًّا وَعَدَ اللَّهُ الْحُسْنَى وَفَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ عَلَى الْقَاعِدِينَ أَجْرًا عَظِيمًا ﴿ ٩٥ ﴾ دَرَجَتٍ مِنْهُ وَمَغْفِرَةً وَرَحْمَةً وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿ ٩٦ ﴾ إِنَّ الَّذِينَ تَوَفَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ ظَالِمِي أَنْفُسِهِمْ قَالُوا فِيمَ كُنْتُمْ قَالُوا كُنَّا مُسْتَضْعَفِينَ فِي الْأَرْضِ قَالُوا أَلَمْ تَكُنْ أَرْضَ اللَّهِ وَسِعَةً فَهَارِجُوا فِيهَا قَالُوا لَيْسَ مَا مِنْكُمْ جَهَنَّمُ وَسَاءَتْ مَصِيرًا ﴿ ٩٧ ﴾ إِلَّا الْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ وَالْوِلْدَانِ لَا يَسْتَطِيعُونَ حِيلَةً وَلَا يَهْتَدُونَ سَبِيلًا ﴿ ٩٨ ﴾ قَالُوا لَيْسَ عَلَى اللَّهِ أَنْ يَغْفِرَ عَنْهُمْ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿ ٩٩ ﴾ وَمَنْ يُهَاجِرْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ يَجِدْ فِي الْأَرْضِ مُرْعًا كَثِيرًا وَسَعَةً وَمَنْ يَخْرُجْ مِنْ بَيْتِهِ مُهَاجِرًا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ ثُمَّ يُدْرِكْهُ الْوُتُّ فَقَدْ وَفَّعَ أَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿ ١٠٠ ﴾ وَإِذَا ضَرَبْتُمْ فِي الْأَرْضِ فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَقْصُرُوا مِنَ الصَّلَاةِ إِنْ خِفْتُمْ أَنْ يَفْتِنَكُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنَّ الْكَافِرِينَ كَانُوا لَكُمْ عَدُوًّا مُبِينًا ﴿ ١٠١ ﴾

موسلمانی جهنگاوه رو دانيشتوو که ی وه ک يه کن:

پيشهوا (بوخاری) له (به راء) به وه ده گير پته وه: کاتي که ثايه تی: (لا يستوي القاعدون من المؤمنين..) هاته خواری، پيغه مبه ر ﴿ زه يد) بانگ کرد تابوی بنوسی، نه ويش ده فه ی شانی حه يوانيکی هي ناو ثايه ته که ی له سه ر نووسی، پاشان کوره که ی (نوممی مه کتوم) هات و سکا لای نابينيی خو ی کردو رايگه ياند که له بهر نابينيی ناتواني بجيت بو جيهاد، ده بی چاره ی چي بيت، نه و جا به شه که ی تري هات و فره مووی: (.. غير اولی الضرر..). ﴿ ۹۵ 》: لا يستوي القاعدون من المؤمنين غير أولى الضرر والمجاهدون في سبيل الله بأموالهم وأنفسهم ﴿ واته: نهو دانيشتوو بروادارانه - جگه له وانه يان نو قوستانن - و موجهيداني که به مال و به گيانيان له ربي خوا دا تی ده کوشن يه کسان نين، واته: که سيک له گوره پاندا بي و جيهاد بکات، له گه ل که سيکی دانيشتوو دا يه کسان

پېښه وا (بوخاری) له (ثین عه عباس) هـ وه ده گېږ پته وه: که هه ندى له موسلمانان به هوۍ مال و سهروه تپانه وه له مه کهه کۆچیان نه کړدو، گه لى جار ده بوونه مایه ی زور بوون وقهره له بالغ کړدى هوۍ بى باوه ران له برامبر هیزى پیغه مبره وه ﷺ هه ندى جاریش بى باوه په کان به زور دهیان بردن بو گوره پانی جهنگ و ده شکورزا، ئینجا خواى کارزان هم نایه ته ی ناردو فهرمووی: ﴿ ۹۷: ان الذین توافهم الملائكة ظالمی أنفسهم ﴾ بى گومان نه وانیهان که فریسته گیانی کیشان، له کاتیکدا ناهه قبیان له خویان کړد، چونکه (دار الشریک) یان به جى نه هیشت و کۆچیان نه کړد بو نیشتمانی ئیمان (مه دینه) ﴿ قالوا فیم کتم ﴾ بهر له وه نه لپن: باشه ئیوه له کوۍ بوون، بوچی لپره کۆچتان نه کړدو له گه ل موشریکه کاند

iv

﴿ فیمیلون علیکم میله واحده ﴾ نهوسا نهوانیش به یهك دست پهلامارتان بدن و هیړش بیښنه سهرتان، كهوابوو نابې هه موو به یهكجار پیکهوه نویژ بکه، بهلکو دهبی دهسته یهك به چه كهوه پاسهوانتاتن بن هه تا لی دهنهوه ﴿ ولا جناح علیکم ان كان بکم اذی من مطر أو كنتم مرضی ﴾ وه نهگه نارده حه تی و نازاریكتان هه بوو وهكو باران، یان نه خوځ و بریندار بن، نهوه لهوكتانه دا هیچ گوناھتان له سهر نییه ﴿ أن تضعوا أسلحتكم ﴾ چه كهكانتاتن دانیڼ له کاتسې نویژهكاندا ﴿ وخذوا حذرکم ﴾ وهردهبی هوشیاری و وریایی خوټان وهرگرن، واته: تا نه توانن ناماده باش بن بو دوژمن و خوټان بیاریزن لییان ﴿ ان الله اعد للكافرين عذابا مهینا ﴾ دیاره كه خوا بو بی باوه ركان سزایه کی ټابرووبه روو ریسواکهری ناماده کردووه. به لی خوی گه ووه دلوټان له بهر باران و ههرشتیکی تری دژوار موله تی موسلمانان ددها چه كه کانیان له شان داگرن، به لام لهو کاته شدا ههردهبی هوشیار و وریابن، كهوابوو نهگه موسلمانان هه میشه ناماده باش بن بو جیهاد خوی به دهسه لات کافران دهسکینی و ریسوایان دهکات.

دوای نویژی ترس یادی خوا زور بکه:

﴿ ١٠٣: فاذا قضيت الصلاة ﴾ جا هه ركات له نویژهكانتاتن دهنهوه ﴿ فاذكروا الله قياما وقعودا و على جنوبكم ﴾ دهسا به راوهستان و به دانیشتنه ووه به راكشان و له سهر ته نیش یادی خوا بکه، به شکو خوا سهرتان بخات ﴿ فاذا اطأنتم فأقيموا الصلاة ﴾ جا کاتسې دلنیا دهن و ترستان نامیڼی، ټیتر به ناسایی وهك جاران نویژهكانتاتن نه نجام بدن ﴿ ان الصلاة كانت على المؤمنين كتابا موقوتا ﴾ به راستی نویژ له سهر باوه رداران فهرزیکه، کات و شیوه یکرده که ی لای خوا دیاریکراوه، نهگه حالتیکی نا ناسایی پهیدا نه بوو نابې لی لادریټ. لهم نایه ته دا کات بوئه نجامدانی نویژهكان دیاری نهکراوه، به لام له سووره تی (تیسراو: ٧٨): (أقم الصلاة لدلوك الشمس إلى غسق الليل و قرآن الفجر إن قرآن الفجر كان مشهودا) وه له سووره تی (رووم: ١٧-١٨): (فسبحان الله حين تمسون و حين تصبحون وله الحمد في السموات و الأرض و عشا و حين تظهرون) وه له سووره تی (هود: ١١٤): (وأقم الصلاة طرفي النهار وزلفا من الليل) وه خته که یان دیاریکراوه و، پیغه مبه ریش ټټ لهگه (جبریل) دا هه ردوو پیکهوه له کاتسې خویدا نویژیان کرد. به لی... پیڅستن و دواخستن نویژهكان له کاتسې دیاریکراویاندا، واته: (جهمه ته قدیم وجهمه ته نخین) ربی پی دراوه، وهك پیڅه و (موسلم) هی ناویه تی له باسی (حهج): (ثم أذن ثم أقم فصلى

كنت فيهم فأقمت لهم الصلاة) کاتسې له ناواهوه لانتدا بوویت نه ی پیغه مهرا ټټ واته: له سه فهدا، ټینجا ویستت نویژی به کومه لیان بو بکهیت و، کاتسې رووبه رووبوونه وهش بوو لهگه کافراندا ﴿ فلتقم طائفة منهم معك ﴾ با دهسته یه کیان لهگه لت هه لسن و نویژ دابهستن، نهوانی تریشیان له رووی دوژمن رابووهستن، واته:

وَإِذَا كُنْتَ فِيهِمْ فَأَقِمْ لَهُمُ الصَّلَاةَ فَلْتَقُمْ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ مَعَكَ وَلْيَأْخُذُوا أَسْلِحَتَهُمْ فَإِذَا سَجَدُوا فَلْيَكُونُوا مِنْ وَرَائِكُمْ وَلْتَأْتِ طَائِفَةٌ أُخْرَى لَمْ يُصَلُّوا فَلْيُصَلُّوا مَعَكَ وَلْيَأْخُذُوا حِذْرَهُمْ وَأَسْلِحَتَهُمْ وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ تَغْفُلُونَ عَنْ أَسْلِحَتِكُمْ وَأَمْتِعَتِكُمْ فَيَمِيلُونَ عَلَيْكُمْ مَيْلَةً وَاحِدَةً وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِنْ كَانَ بِكُمْ أَذًى مِنْ مَطَرٍ أَوْ كُنْتُمْ مَرْضَى أَنْ تَضَعُوا أَسْلِحَتَكُمْ وَخُذُوا حِذْرَكُمْ إِنَّ اللَّهَ أَعَدَّ لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا مُهِينًا ﴿١٠٤﴾ فَإِذَا قُضِيَتِ الصَّلَاةُ فَادْخُلُوا اللَّهَ فِيمَا وَفَعُوا وَعَلَىٰ جُنُوبِكُمْ فَإِذَا اطْمَأْنَنْتُمْ فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ إِنَّ الصَّلَاةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَوْقُوتًا ﴿١٠٥﴾ وَلَا تَهِنُوا فِي ابْتِغَاءِ الْقَوْمِ إِنْ تَكُونُوا تَأْلُمُونَ فَلْيَنْهَمْ يَأْلُمُونَ كَمَا تَأْلُمُونَ وَتَرْجُونَ مِنَ اللَّهِ مَا لَا يَرْجُونَ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿١٠٦﴾ إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ لِتَحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ بِمَا أَرَاكَ اللَّهُ وَلَا تَكُنَ لِلْخَائِبِينَ خَصِيمًا ﴿١٠٧﴾

نهگه دوژمن له نیوان ټیوهو قبيله دابوو، هاوه له کانت بکه به دوو دهسته وه ﴿ ولأخذوا أسلحتهم ﴾ ودهبی هه موو -نویژ خوین و پاسهوان- چه كه کانیان به دهسته وه بگرن ﴿ فاذا سجدوا فليكونوا من ورائكم ﴾ جا کاتسې نه دهسته كه لهگه ټو سوژده دهن، به پله بچن له دوای ټیوهوه رابووهستن و پاریزگاریتان بکه، واته: دهسته ی یه کهم ركاتیک له نویژهکه یان لهگه ټو دهکهن، نهوسا به په له جیا دهنه ووه بو خوین نهوی تری ته واده دهکهن ودهبنه پاسهوان ﴿ ولتأت طائفة أخرى لم يصلوا ﴾ ودهبی نهو دهسته که ی تر که هیمان نویژیان نه کردووه و پاسهوانن بیښه پیڅ ﴿ فليصلوا معك ﴾ وه لهگه ټو نویژ به جه ماعت بکهن ﴿ ولأخذوا حذرهم وأسلحتهم ﴾ ودهبی وریایی خوین وهرگرن و چه كه کانیشیان به دهسته وه بگرن ﴿ ود الذين كفروا لو تغفلون عن أسلحتكم وأمتعتكم ﴾ و بی باوه ركان پیان خوځه که ټیوه -به هو ی نویژهکه تانه وه- له چهك و کهل و په له کانتان غافل و بی ناگا ببن

نویژی دابه ست به جه ماعت، ده بی ئه ویش وهك ئه وئیمامه
نویژه که ی ته واکا، به لام ته گهر که سیک (موقیم) بوو و
نویژی له تهك ئیمامیکی مووسافیر کرد، قهیدی نییه، به لام
بو دواپی ده بی خوی ته وای بکا.

له به دوا دا چوونی دوزمندا سستی مه که ن:

﴿ ۱۰۴: ولا تهنوا فی ابتغاء القوم ﴾ له به دوا دا چوون و راوانی
له شکری کوفر و دوزمندا سست و که مته رخم مه بن، ده بی هه موو
کون و قوز بنیکیان لی بگرن، پیشه و (قورتوبی) ئه لیت: ئه ئایه ته
له جهنگی ئوحددا هاته خواری، ئه وه ده مه ی په یامبه ری خوا
فرمانی دا که شوینی بی باوه ره کان که ون و راویانین له هه مان
کاتدا موسلمانانه کانیش به خه سستی بریندار ببوون. برپاریش بوو
هه ره ئه وانه له گه لیان بچن که له جهنگی ئوحددا به شدار ببوون
پاشان ئه ئایه ته هات و فره مووی: ﴿ إن تکنوا تألمون فأنهم
یألمون کما تألمون ﴾ واته: ئه گهر ئیوه له وانه وه تووشی ئیش
و ئازارو برینداری و ناره حه تی بین، بی گومان بن ئه وانیش هه ر
وه کو ئیوه تووشی جه زره به ئه بن که چی ئه وان ئارامیان هه یه
و کول نادهن، که و ابوو ده بی ئیوه باشتر خوراگرن و راویان بکه ن،
چونکه: ﴿ وترجون من الله مالا یرجون ﴾ ئیوه هومیدتان خوایه،
به ته مان له لایه ن خواوه ده سته که وتان هه بیست، ئه وان به ته مای
ئه وهش نین، واته: ئیوه به ته مای پاداشی قیامه تن، ئه وان
به ته مای نین ﴿ وکان الله علیما حکیما ﴾ خوا هه موو وه ختی به و
ناره حه تیه ی دوو چارتان ئه بیست زانایه، کار ره وایه، له وشتانه دا
فرمانتان پی ده کات، وه کو خوی له جیگایه کی تر دا ئه فره مووی:
(ولا تهنوا ولا تحزنوا وأنتم الأعلون إن کنتم مؤمنین، إن یمسکم
قرح فقد مس القوم قرح مثله.. (آل عمران ۱۳۹-۱۴۰).. یان
ده فره مووی: (فلا تهنوا وتدعوا إلى السلم وأنتم الأعلون والله معکم
ولن یترکم أفعالکم) (محمد: ۳۵).

هه ره به قورئان حوکم بکه:

پیاویک به ناوی (توعمه ی کوری ئوبه یریق) وه وه کلاو خووده یه کی
له مالی (قه تاده) ی دراوسییدا دزی و له لای (زهید) ی جووله که دا
شاردیوه، پاشان گومان خرایه سه ر توعمه وداوی خووده که ی
لی کرا، ئه وسه ئه ویش سوپندی خوارد که نه یبردوه و ناگایشی لی
نییه، به لام بو دواپی لای جووله که که دوزرایه وه، ئه ویش وتی:
توعمه لی ره دایناوه، خه لکیکش له جووله که کان شایه دیان بو
داو که وته سه ر توعمه، ئینجا هوزه که ی توعمه (به نی زه فره)

الظهر، ثم أقام فصلى الظهر، ولم يفصل بينهما شيئا)) ئه بوو داوودو
پیشه و ئه حمه د و ترمزی و ئیبنی حیبب و داره قوتنی و به یه هقی
و حاکیم له (موغان) وه ره وایه ت ئه که ن و ده لین: ((إن النبی ﷺ
کان إذا ارتحل قبل أن تنزع الشمس آخر الظهر حتى یجمعها إلى
العصر، یصلیها جمیعاً، وإذا ارتحل بعد بزوغ الشمس صلی الظهر
والعصر جمیعاً ثم سار، وکان إذا ارتحل قبل المغرب آخر المغرب
حتى یصلیها مع العشاء وإذا ارتحل بعد المغرب عجل العشاء فصلها
مع المغرب)). ئیبن عباسیش ئه لیت: ((أنه ﷺ کان فی السفر إذا
زاغت الشمس من منزله جمع بین الظهر والعصر قبل أن یركب، فإذا
لم تنزع فی منزله سار حتى إذا حانت العصر نزل فجمع بین الظهر
والعصر، وإذا حانت المغرب فی منزله جمع بینها و بین العشاء، وإذا
ارتحل فی منزله ركب حتى إذا كانت العشاء نزل فجمع بینهما))
رواه أحمد والشافعی فی مسندیهما.. ((عن أنس: کان النبی ﷺ إذا
رتحل قبل أن تنزع الشمس آخر الظهر إلى وقت العصر، ثم جمع
بینهما، وإذا زاغت صلی الظهر ثم ركب)) (بوخاری/ح ۱۱۱۱).

رینماییه کانی ئایه تی (۱۰۱-۱۰۳):

۱) پیغه مبه ر ﷺ زور جاران هه م به قسه، هه م به کرده وه
دوو پاتی کور تکرده نی نویژه کانی ده کرده وه، به لام زاناکانمان
له مه دا قسه یان جیاوازه که: ئاخو ئه و کورت کردنه وه یه
واجیبه، یا سووننه ته؟ هه ندی ده لین: واجیبه، چون
خاتوو (عائشه) ئه لی: ((فرضت الصلاة رکعتین رکعتین))،
به لام جه ماوه ری زانایان پیاپی وایه که: کور تکرده وه
(سووننه ت) هه ندیکی دیکه ش ئه لین: ئه وکه سه یه به
ئاره زووی خو یه تی: ده توانی کورتی کاته وه. ده شتوانی
به ئاسایی بیکا، به لام قسه ی په سه ندیان ئه مه یه که:
کور تکرده وه سووننه تیکی (مؤنه ککه وه) دو پات کراوه یه.
۲) نویژی ترس و شیوه ی کردنه که یشی دانی پیا نراوه.
۳) گه وره یی نویژ به جه ماعت، ته نانه تی له کاتی ترس و
جه نگیشدا ته ئید کراوه.

۴) ناوه یانی خوا هه مووکات سووننه ته به تاییه تی له کاتی
رووبه روو بوونه وه دا.

۵) نویژ فره وه کاته که شی دیار بکراوه، وه کو حه ج فره وه
کاتی خوی هه یه و نابی لی لادریت.

۶) مووسافیر ده بی له شووره ی گونده که ی، یان شاره که ی
ده رچی ئه و جار ده توانی نویژه کان کورت بکاته وه.

۷) گهر ریبواریک له پشت ئیمامیکی ته واکه ری نویژه وه

چوونه لای پیغه مبهەر ۛ تا بهرگری لهم بکهن و بیخه نه سەر جووله که که، پاشان ثایه تی (إنا أنزلنا). هاتو دزیه که که و ته سەر توعمه وله ترسا هه لهات بۆ مه که که و له ئایین وهر گهرا، نهوسا پاش ماوه یه که لهو بییش چوو بۆ دزی و دیواریکی کون کردو، دیواره که کهوت به سه ریایو مرد. ﴿ ۱۰۵ : إنا أنزلنا إلیک الکتاب بالحق ﴾

گوناهبارن، ئه ی ئیتر چۆن ده بی موسلمان بهرگری له خائینان و گوناهبارن بکا؟! ﴿ ۱۰۸ : یستخفون من الناس ﴾ ئه و دوو پروانه تاوان له مهردوم نه شارنه وه و شهرم ده کهن لییان ﴿ ولا یستخفون من الله ﴾ که چی له وخوا گه وره یه شهرم نا کهن ئه و کابرا دزه، شته دزراوه که ی له خه لک دهشارده وه، به لام له خوا شهرمی نه ده کرد! ﴿ وهو معهم إذ بیئتو ما لا یرضی من القول ﴾ به مه رجی هه موو وهختی خوا له گه لیانه و ناگاداریانه، به تایبه تی ئه و ده مه ی که نه وان به شه ودا قسانیکیان ده کرد که هه رگیز (خوا) پیی رازی نییه ﴿ وکان الله بما یعملون محیطا ﴾ خۆ هه ر کاریک نه وان بی کهن، بی گومانه که خوا لیی به ناگایه و، ناتوان هه یچ شتیکی لی بشارنه وه و، تۆ له و پاداشیشیان نه داته وه ﴿ ۱۰۹ : ها أنتم هؤلاء جادلتم عنهم فی الحیاة الدنیا ﴾ وای ئیوه گریمان هه تا له سه ر دنیا بن (ئهی هۆزی توعمه!) توانیتان له و دزو خائینانه وه که (توعمه ی ئوبه یریق) پشتیوانی بکهن ﴿ فمن یجادل الله عنهم یوم القیامة ﴾ باشه! ئه ی له دوا روژدا کی ده توانی له به رامبه ر خواوه راوه ستی و، له سهریان بکاته وه ﴿ أم من یرکون علیهم وکیلا ﴾ یان کی هه یه له و روژده پارێزگار و پشتیوانیان بیی و کاره که یان له نه ستۆ بگری؟ دیاره هه یچ کهس نییه، جاکه وایه هه رگیز دیفاع له نا هه قی مه که.

رینه ماییه کانی ئایه تی (۱۰۵-۱۰۹):

- ۱) حوکم و برپاردان به غه یری قورئان و سوننه ت کوفره.
- ۲) پشتیوانی له سه تهمکاران و تاغووتان و گزیکاران هه رامه.
- ۳) داواکردن له خوا بۆ به خشیانی تاوانه کان، چ بچوک چ گه وره کاریکی پیروزو پیویسته.
- ۴) رق و قین له تاوانکاران و پیایو خراپان رق و قینیکی پیروژه.
- ۵) وه بیر هیئانه وه ی روژه کانی قیامه ت به په ندو ئامۆزگاری.

هه ره له یه که ت کرد ته وه ی لی بکه:

﴿ ۱۱۰ : ومن یعمل سوءا أو یظلم نفسه ﴾ هه رکه سیکیش هه ر کاریکی خراپ و ناله بار بکات، دزی، یان هه رچی تر وه یان سه تهم له خوی بکات ﴿ ثم یرستغفر الله ﴾ پاشان له خوا داوا بکا لیی ببووری ﴿ یجد الله غفورا رحیما ﴾ ئه و ده بیییت که خوا زۆر لیبوورده و میهره بانه ﴿ ۱۱۱ : ومن یکسب إثمًا ﴾ هه رکه سیکی هه ر گوناخو تاوانیک بکا ﴿ فانما یکسبه علی نفسه ﴾ دیاره زیان

وَأَسْتَغْفِرِ اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿ ۱۰۶ ﴾ وَلَا تُجَادِلْ عَنِ الَّذِينَ يَخْتَلُونَ أَنفُسَهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ مَن كَانَ خَوَافًا أَثِيمًا ﴿ ۱۰۷ ﴾ يَسْتَخْفُونَ مِنَ النَّاسِ وَلَا يَسْتَخْفُونَ مِنَ اللَّهِ وَهُمْ مَعَهُمْ إِذْ يُبَيِّتُونَ مَا لَا يَرْضَى مِنَ الْقَوْلِ وَكَانَ اللَّهُ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطًا ﴿ ۱۰۸ ﴾ هَاتَمْتُمُ هَؤُلَاءِ جَدَلْتُمْ عَنْهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا فَمَنْ يُجَادِلِ اللَّهَ عَنْهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ أَمْ مَن يَكُونُ عَلَيْهِمْ وَكِيلًا ﴿ ۱۰۹ ﴾ وَمَن يَعْمَلْ سُوءًا أَوْ يَظْلِمْ نَفْسَهُ ثُمَّ يَسْتَغْفِرِ اللَّهَ يَجِدِ اللَّهَ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿ ۱۱۰ ﴾ وَمَن يَكْسِبِ إِثْمًا فَإِنَّمَا يَكْسِبُهُ عَلَى نَفْسِهِ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿ ۱۱۱ ﴾ وَمَن يَكْسِبِ خَطِيئَةً أَوْ إِثْمًا ثُمَّ يَرْمِ بِهِ بَرِيئًا فَقَدِ احْتَمَلَ بُهْتَانًا وَإِثْمًا مُّبِينًا ﴿ ۱۱۲ ﴾ وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكَ وَرَحْمَتُهُ لَهَمَّتْ طَائِفَةٌ مِّنْهُمْ أَن يُضِلُّوكَ وَمَا يُضِلُّوكَ إِلَّا أَنفُسُهُمْ وَمَا يَضُرُّوكَ مِن شَيْءٍ وَأَنزَلَ اللَّهُ عَلَيْكَ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَعَلَّمَكَ مَا لَمْ تَكُن تَعْلَمُ وَكَانَ فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكَ عَظِيمًا ﴿ ۱۱۳ ﴾

ئیمه ئهم قورئانه مان بۆ تۆ نارده وه که بی گومان هه مووی راست و هه قه ﴿ لتحكم بین الناس بما أراک الله ﴾ ساتۆیش بهم قورئانه هه روه که خوا ریی پی نیشان داویت دادپهروه رانه داوه ری مهردم بکه. ﴿ ولا تکن للخائنین خصیما ﴾ و مه به پشتیوان و لایه نگر بۆ گزیکاران و خائینان و ناپاکان ﴿ ۱۰۶ : واستغفر الله ﴾ و به رده وام له خوا داوا ی لیبووردن بکه له هه ر نیازیک که به دلئا بیی له به ره ی پشتیوانی کردنی خائینانه وه، نه گه رچی به به رژه وه ندیت دانا بیی و نیازیک به دلئا هاتییت ﴿ إن الله کان غفورا رحیما ﴾ به راستی خوا هه موو کات زۆر لیبوورده و، دلۆقان و میهره بانه ﴿ ۱۰۷ : ولا تجادل عن الذين یختلون أنفسهم ﴾ قه ت بهرگری له وکه سانه مه که، که ته نانه تی له گه ل خویشان خیانه تیان کردوه، وه کو (ئوسه یدی کوری عوره) که به هو ی دزی و خواردنی ماله سپارده که وه سه ریچی له خوا کرد ﴿ إن الله لا یحب من کان خونا أثیما ﴾ به راستی خوا چه زناکا له چاره ی نه وکه سانه گزیکارو

له گهلی جیگای تردا هاتوو هه ره نه دراوه به هه ره قسه و باسیک به نهیانی بکریت، مه گهر قسه و باسیک به رژه وهندی موسلمانانی تیدا بییت، وهک ثایه تی: (یا ایها الذین آمنوا اذا تناجیتم فلا تناجوا بالاثم والعدوان ومعصية الرسول وتناجوا بالبر والتقوى واتقوا الله الذى ایلیه تحشرون * انما النجوى من الشيطان...) (المجادله/ ۱۰-)

﴿ لَا خَيْرَ فِي كَثِيرٍ مِنْ نَجْوَاهُمْ إِلَّا مَنْ أَمَرَ بِصَدَقَةٍ أَوْ مَعْرُوفٍ أَوْ إِصْلَاحٍ يَنْصَحُ لِنَاسٍ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ فَسَوْفَ نُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا ۝ وَمَنْ يُشَاقِقِ الرَّسُولَ مِنْ بَعْدِ مَا يَنْبَغِي لَهُ أَلْهَدَىٰ وَيَتَّبِعْ غَيْرَ سَبِيلِ الْمُؤْمِنِينَ تُولَوْنَهَا مَأْوَىٰ وَنُصْلُهُ جَهَنَّمَ وَسَاءَتْ مَصِيرًا ۝ إِنَّ اللَّهَ لَا يُغْفِرُ لِمَنْ يُشْرِكْ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا ۝ إِنَّ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ إِلَّا إِنْتًا وَإِنْ يَدْعُونَ إِلَّا شَيْطَانًا مَرِيدًا ۝ لَعَنَهُ اللَّهُ وَقَالَ لَا تُخْذَنَّا مِنْ عِبَادِكَ نَصِيبًا مَفْرُوضًا ۝ وَلَا ضَلَّتْهُمْ وَلَا مَنِيَتْهُمْ وَلَا مَرَّتْهُمْ فَلْيُعَذِّبْكَ خَلْقُ اللَّهِ وَمَنْ يَتَّخِذِ الشَّيْطَانَ وَلِيًّا مِنْ دُونِ اللَّهِ فَقَدْ خَسِرَ خُسْرَانًا مُبِينًا ۝ يَعِدُهُمْ وَيُمَنِّيهِمْ وَمَا يَعِدُهُمُ الشَّيْطَانُ إِلَّا غُرُورًا ۝ أُولَٰئِكَ مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَلَا يَجِدُونَ عَنْهَا مَحِيصًا ۝﴾

﴿ ۹﴾ (إلا من أمر بصدقة أو معروف أو إصلاح بين الناس) جا مه گهر که سیک فهران بدات به سه ده قه و کاری چاکه و پیك هینانه وهی مه ردو فهران بدا به ناو بی و ناشتبوونه وهی نیوان خهک بو ئه م کارانه به هه رجور راویژو چیه بکری و، به نهیانی ههنگاو بنریت، هه ره خیرو چاکه یه، واته: هه رکورو کزبوونه وهیه که ساز دهری بو ئه نجامدانی ئه و کارانه زور باش وپه سه نده. بهلی ئه گهرچی له م جییهدا ئه و ئیسلح و ریخستنه نیوان گشت مه ردو دهگریته وه، به لام له چه ند جییه کی تردا ئه و ئیسلح و ریخستنه یه دیاریکراوه که مه به ست پئی چاک کردنی نیوان موسلمانانه، ههروهک له سووره تی (الحجرات/ ۱۰) دا ئه فهرموئی: (إنما المؤمنون إخوة فأصلحوا بين أخويكم) دیسان هه ره له ثایه تی (۹) ی هه مان سووره ت: (وإن طائفتان من المؤمنين اقتتا فأصلحوا بينهما) هاتوو هه، ههروهک له سووره تی (الأنفال/ ۱) دا ئه فهرموئی: (..فاقتوا الله وأصلحوا ذات بينكم..). ﴿ ومن يفعل ذلك ابتغاء مرضات الله

و توباله که ی ته نها له سه ره خوی ده که وهی، واته: خوی گیروده ئه بییت، وهک خوی گه وه ره له جیگایه کی تردا ئه فهرموئی: (ولا تكسب كل نفس إلا عليها ولا تزر وازرة وزر أخرى) (الأنعام/ ۱۶۴) یان ده فهرموئی: (ومن أساء فعليها..) (الجایه/ ۱۵). ﴿ وکان الله علیما حکیما ﴾ بئی گومان خوا هه مووکات زاناو به ئاگایه له وه که سانه ی گوناح ده که ن، کار به جی و له کارزانه توله ته نها له وه که سه ده سیئیت که گونا هه که ی کردوو هه ﴿ ۱۱۲﴾: ومن یکسب خطیئة أو إثما ﴿ هه ره که سیک به هه له یان به قه ست، تاوانیکی لی رووبدات، ئیتر ئه و تاوانه بچوک بییت یان گه وه هه ﴿ ثم یرم به بریئا ﴾ له پاشان بیخاته سه ره بئی تاوانیک و پئی مجرو بکات ﴿ فقد أحتمل بهتانا وإثما مبینا ﴾ بئی گومان ئه وه که سه بار ی دروو گوناحی ناشرای له کول خوی ناوه ﴿ ۱۱۳﴾: ولولا فضل الله علیک ورحمته ﴿ خو ئه گهر فزل و میهره بانی و ره حمه تی خوا به هانای تو نه هاتبا یه ئه ی پیغه مبه ره ﴿!﴾ له مت طائفه منهم أن یضلوك ﴿ ده سته یه که له وانه ته مایان تی کردبوویت گومرات بکه ن، واته: ده یانویست تو پشتنگیری له تاوانباران بکه ییت، ئه وه بوو دوو رووه کان ویستیان توعمه ی ئوبه یرقی مونا فیک و دوو روو دز رزگار ببی و، کابرای جووله که ی بئی تاوان تیوه بگلیت، به لام خوی گه وه نه یه بیشت ئه وه رووبدا ﴿ وما یضلون إلا أنفسهم ﴾ خو مه گهر هه ره خوشیان به وکاره گومرا و لاری بکه ن ﴿ وما یضرونک من شیء ﴾ دلنیا شبه ئه وان ناتوانن هیچ جو ره زبانیکت پئی بگه یه نن، چونکه خوا پشتیوانته و ئه تباریزیت ﴿ وأنزل الله علیک الکتاب و الحکمة ﴾ له گه ل ئه وه یشدا خوا قورئان و ورده کاری و حکمه تی بوناردیت و، واته: ئه وانه چو ن ئه توانن سه ره له تو تیک بدن ﴿ وعلمک مالم تکن تعلم ﴾ زور شتی فیر کردی که پیشت نه تده زانی، وهکو به رنامه ی په یامبه رانی پیش خو ت و، چه ندان کاری تری گرنگ و مه زن ﴿ وکان فضل الله علیک عظیما ﴾ توش هه میشه چاکه و میهره بانی زور گرنگت له خوا وه له گه ل کراوه.

زۆرینه ی سرپه و چریه بئی هووده یه:

﴿ ۱۱۴﴾: لا خیر فی کثیر من نجواهم ﴿ زۆر به ی سرت سرت و چیه کانیان هیچ خیرو به هره یه کی تیدا نییه، مه به ست له چیه و نه یینییه کانی (هۆزی به نی ئوبه یریق) هه. ئه وه بوو خر ده بوونه وه و راویژیان ده کرد که: چو ن (توعمه) له و کاره دزیوه به رینه وه، به لام که لکی نه بوو بویان، پاشان قورئانی پیرو ز ریی له هه موو پیلان و سرت سرتیک گرت، وهک فهرمووی: (لا خیر فی کثیر من نجواهم).

(مریم/۴۴): (..لاتعبد الشیطان..). هاتووہ. ﴿۱۱۸﴾: لعنہ اللہ ﴿خوای گہورہ لہ رحمت و میہرہ بانی خوٰی تہو شہیتانہی بیبہ شکرد ﴿وقال لاتخذن من عبادک نصیبا مفروضا﴾ تہویش بہ ملہوری خوٰی گوتی بہ خوا: شہرت بیٹ لہ بہ نہ کانی تہو بہ شیک دابرم بۆخۆم، ہہر وک لہ سوورہتی (الإسرائ/۶۲) ۱۵: (ارایتک هذا الذی کرمت علی لئن أخرتنی إلى یوم القیامۃ لأحتکن ذریتہ..). بۆچونییہتی وشپوہی سہرلیشیواوکردونیان هاتووہ. وہ لہ سوورہتی (السبا/۲۰) ۱۵: (ولقد صدق علیہم ایلیس ظنہ) هاتووہ کہ: چۆن شہیتان بۆچوون و گومانہ کہی خوٰی بردہ سہرو خہ لکیکی زۆر وەدووی قسہی کہوتن، ہہروہا لہ سوورہتی (الحجر/۳۹-۴۰): (ولأغویہم أجمعین * إلا عبادک منهم المخلصین) وہ لہ سوورہتی (النحل/۱۰۰): (إنما سلطانہ علی الذین یتولونہ والذین ہم بہ مشرکون) هاتووہ کہ: شہیتان ہہرگیز دہسہلاتی بہ سہر موسلمانہ راست و دلسوزہکاندا نابئی. ﴿۱۱۹﴾: ولأضلہم ولأمنیہم ﴿ہہروہا وتووہتی ہہر دہبیٹ لہ راستہ ری سہر لیشیواویبان بکہمو دلیان پرکہم لہ ثاوات و ثارہ زووی ناراست و سہر قالیان کہم، بۆیہ بہوخہ لکہی دہگوت: زیندووہوونہوہو ہیچ حیساب و کیتابی نییہ، وەہہروہا ﴿ولأمرنہم فلیتکن آذان الأنعام﴾ مہرج بئی بۆخۆم فرمانیان پییدہم، گوئی ئاژال و مہرومالاتیان دابدرن، یا بیبرن و بیکہنہ نیشانہی حہرام بوونیان، بہ لی لہ سہردہمی نہ فامیدا ہہر وشتربک پینج سکی کردبا، دیارییان تہ کرد بۆ بتہکانیان و گوشتیان نہ تہ خوارد ﴿ولأمرنہم فلیغیرن خلق اللہ﴾ وہ دہبی فرمانیشیان پی بدہم کہ: شکل و بیچمی دروستکراوہکانی خوا تیک بدہن و بگۆرن (ثیبنی عہبباس و، مواہیدو، زہاک) دہلین: مہبہست لہم گۆرین و دہسکاری کردنی خہ لکی خوایہ، تیکدان و گۆرینی دینی خوایہ لییان، (تہبہری) ش ہہر تہمہی پی باشہ. منیش ہہر وا تہ زانم کہ مہبہست بہو گۆرینہ، گۆرینی دین (فیترہ) یانہ، تہ گہرچی ہندی ماناو مہبہستی تریش بگہیہ نیٹ. وک ہندی لہ رافہ کهرانی قورٹان لہم شوینہدا ئاماژہ بہ ہندی شتی تر تہ کەن، وک کوتانی خال و، ریکوپیککردن و ہلگرتنی برۆو، شاش کردنی ددان و، ہلکیشانی مووی روخسارو روومہت، بۆ پشتگیری قسہ کەیان تہم فرمودہ دیہش دہینن: (لَعَنَ اللّٰهُ الْوَاشِمَاتِ وَالْمُسْتَوْشِمَاتِ، وَالنَّامِصَاتِ وَالْمُتَمِصَّاتِ، وَ الْمُتَغَلِّجَاتِ لِلْحَسَنِ الْمُغَيَّرَاتِ خَلَقَ اللّٰهُ)). بوخاری/ کتاب اللباس/ ۵۹۳۱. موسلیم / کتاب اللباس والزینہ / ۱۶۷۸ واتہ: نہ علہتی خوا لہو ژانہ کہ: خال دہکوتن بۆ ژنانی تر، لہو ژانہش خالیان بۆ دہکوتن، لہو ژانہش روخسار ہلہدہگرن و، لہوانہش روویان

جا ہہرکەس بہ مہبہستی رەزاو خوشنوودی خوا بہ نہیانی کار بکا، بۆ ہہرکاریکی پەسەند ﴿فسوف نؤتیہ اجرا عظیما﴾ لہدواپییدا پاداشیکی گہورہو بئی سنووری تہدہنی ﴿۱۱۵﴾: ومن یشاقق الرسول من بعد ما تبین لہ الہدی ﴿ہہرکەسیک پاش تہوہی رینگہی ہق و راستی بۆدہرکەوت و شارہ زای دینی خوا بوو (وہکو ثوبہ یریق)، دژایہتی پیغہ مہبر ﴿بکا﴾ ویتبع غیر سبیل المؤمنین﴾ و رینگا و ریبازی بگریتہ بہر، کہ رینگای راستی باوہرداران نہ بیٹ ﴿نولہ ما تولی ونصلہ جہنم﴾ ئیمہیش رووی تہکەینہ تہو بہرنامہو رینگایہ بہ ثارہ زوی خوٰی لہ دونیادا ہلپیژاردوہ، ئیتر ئیمہ وازی لی دینین و، ہقمان نییہ بہ سہریہوہ و، لہ قیامہ تیشدا تہیخہینہ ناواناگری تاودراوی دۆزہخوہ ﴿وساءت مصیرا﴾ ئای کہ دۆزہخ جیو ریبہکی زۆر سامناک و خراپہ و، بۆیان ئامادہ کراوہ.

رینمایییہکانی نایہتی (۱۱۴-۱۱۵):

- (۱) چپہو سرتہ سرتی دووکەس، بئی رەزامہندی سییہ میان حہرامہ.
- (۲) ہہموو کۆبوونہوہیہکی نہیانی خیری تیدا نییہ، تہ گہر بۆ کۆکردنہوہی خیرو سہدہقہ، یان بۆ فہرمان بہ چاکہ، یان بۆ ریکخستنی نیوان دووکەسی ناکۆک نہ بئی.
- (۳) دہرچوون لہ نہخشہو پلانی تہہلی سووننہت و جہماعەت، و پەیرہوی کردن لہ دہست و تاقمہ سہر لیشیواوہکان کاریکی قہدەغہو حہرامہ.

خوا لہ موشریکان نابووری:

﴿۱۱۶﴾: إن اللہ لا یغفر أن یشرک بہ ﴿بئی گومان خوا لہوانہ خوش نابئی ہاوہل و ہاوہبہشی بۆ دانین﴾ ویغفر ما دون ذلک لمن یشاء ﴿تاوانی کەمتر لہ شیرک بۆ ہہرکەسیک خوٰی بیہوی وشایستہ بیٹ تہبوری﴾ ومن یشرک باللہ فقد ضل ضللا بعیدا ﴿دہسا بزائن کہ ہہرکەسیک شہریک و ہاوبہش دابنیت بۆخوا، بہ راستی لہرادہبہدہر گومراو سہرلیشیواوہ ﴿۱۱۷﴾: إن یدعون من دونہ إلا إناثا ﴿تہوانہ لہجیاتی خوا ہاناو پەنا دہبہنہ بہر دو بتی وا کہ زۆربہیان بۆ خوٰیان ناوی میینہیان لی ناون، وەکو: (لات، عوززا، مەنات)﴾ وإن یدعون إلا شیطانا مریدا ﴿دیارہ ہہرہانا دہبہنہبہر شہیتانیکی دہرکراو و گومراو لہ سنوور دہرچوو، چونکہ تہوہ ہلپیان دہنیت بۆ تہوژوہ کردارنہ! مہبہست بہم نایہتہ پەرستن و گویرایہ لی لہ شہیتانہ، وک لہ سوورہتی (یس/۶۰): (ألم أعهد إلیکم یا بنی آدم ألا تعبدوا الشیطان) یان لہ سوورہتی

به بهر یاندا دهروا ﴿ خالدين فيها أبدا ﴾ هتا سهریش هه ره وی
 نه بن ﴿ وعد الله حقا ﴾ دیاره نهو به لینهی خوا پی یداون هه قه و
 جیبه جینی دهکا ﴿ ومن أصدق من الله قبلا ﴾ جا چ که سیک له خوا
 راست بیژتره له برپاره کانیدا؟.

بو هه لده گرن، له و ژنانهش ددانه کانیان باریک و شاش ده کهن
 و به وه خوین له خه که ده گورن. له سووره تی (الروم/ ۳۰): ﴿ فأقم
 وجهك للدين حنيفا فطرت الله التي فطر الناس عليها لا تبديل
 لخلق الله ﴾ به راشکاوی پشتگیری نهو راستیه نه کات که ده لی: نهو
 گورینه شیواندن و گورینی دین و فیتروته ﴿ ومن يتخذ الشيطان
 وليا من دون الله ﴾ جا هه رکه سی له باتی خوا شه یتان بکاته
 دؤست و یارمه تیدهر بو خووی و واز له نایینی خوا بیئی ﴿ فقد
 خسر خسرانا مبينا ﴾ به راستی زهره رو زیانیکی ناشکرای کردوه،
 چونکه قیامه تی له کیس ددها ﴿ ۱۲۰: يعدم و يمنيهم ﴾ شه یتان
 هه میشه به لینی سه رکه وتن و به ختیار ییان پی ده داو، به ناوات و
 ناره زوو دلخویشان نهکا ﴿ وما يعدم الشيطان إلا غرورا ﴾ خو
 له راستیشدا به لینی شه یتان هه دروو فریودان و چه واشه کردنه
 ﴿ ۱۲۱: أولئك مأواهم جهنم ﴾ جی و ریی نه مانه دوزه خه ﴿ ولا
 يجدون عنها محيصا ﴾ بی لهو به ناگه به کی تریان ده ست ناکه وی و،
 هه رگیز رزگاریان نابیت لی.

رینه ماییه کانی نایه تی (۱۲۱-۱۱۶):

(۱) ته واوی گوناخان به بچوک و گه وره یه وه بیجکه له شیرک،
 خوی میهره بان ده یانبووری نه گهر خووی حه زکا، (عه لی
 کوری نه بی تالیب) نه لی: له قورئاندا نایه تی تر نییه
 وه که نه نایه ته ی: ﴿ إن الله لا يغفر أن يشرك به، ويغفر
 ما دون ذلك لمن يشاء ﴾ لام خو شه ویستر بی/ (نیمامی
 ترمزی) هیناویه تی. بته پرستان و ناره زوو ههوا پرستان،
 له به ره تدا گشت شه یتان په رستن.

(۲) به لگه ی شه یتان په رستی نه نجامدانی گوناخه کانه
 به بچوک و گه وره یانه وه.

(۳) خالکوتان و برؤ و روخسار هه لگرتن و، ددان شاش
 و باریک کردن و، داخکردنی حه یوان و، خه ساندنی
 ئاژهل و ئاده مزاد کاریکی یاساغ و حه رامه. چه کی
 شه یتان هه میشه دروو ده له سهو ناره زوو بازی و له خشته
 بردنی (جن) و مروقه.

﴿ ۱۲۲: والذين آمنوا وعملوا الصالحات ﴾ نه وانه که باوه ریان
 هه یه و ئاکاری چاک نه نجام ددهن و به گوپی شه یتان ناکه
 ﴿ سندخلهم جنات تجري من تحتها الأنهار ﴾ بی گومان نه یانبه ینه
 ناو چهند باخ و باختیکی به هه شته وه که جوگه ی ئاوو رووبار

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَنُدْخِلُهُمْ
 جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا وَعَدَ
 اللَّهُ حَقًّا وَمَنْ أَصْدَقُ مِنَ اللَّهِ قِيلًا ﴿ ۱۲۱ ﴾ لَيْسَ بِأَمَانِيكُمْ
 وَلَا أَمَانِي أَهْلِ الْكِتَابِ مَنْ يَعْمَلْ سُوءًا يُجْزَ بِهِ
 وَلَا يَجِدْ لَهُ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا ﴿ ۱۲۲ ﴾ وَمَنْ
 يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أَنْتُمْ وَهُوَ مُؤْمِنٌ
 فَأُولَئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ وَلَا يظْلَمُونَ نَقِيرًا ﴿ ۱۲۳ ﴾ وَمَنْ
 أَحْسَنُ دِينًا مِمَّنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ وَاتَّبَعَ
 مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَاتَّخَذَ اللَّهُ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلًا ﴿ ۱۲۴ ﴾ وَلِلَّهِ مَا
 فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ
 مُخِيطًا ﴿ ۱۲۵ ﴾ وَاسْتَغْفِرُونَكَ فِي النَّسَاءِ قُلِ اللَّهُ يُفْتِيكُمْ
 فِيهِنَّ وَمَا يُثَلِّ عَلَيْكُمْ فِي الْكِتَابِ فِي يَتِمُّ النَّسَاءَ
 الَّتِي لَا تُولَدْنَ لَهُنَّ وَرَغَبُونَ أَنْ تَنْكِحُوهُنَّ
 وَالْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الْوُلَدِ وَأَنْ تَقُومُوا لِلنِّسَاءِ
 بِالْقِسْطِ وَمَا تَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِهِ عَلِيمًا ﴿ ۱۲۶ ﴾

مروفا به ناوات به نامانج ناگات:

﴿ ۱۲۳: لَيْسَ بِأَمَانِيكُمْ وَلَا أَمَانِي أَهْلِ الْكِتَابِ ﴾ باداش و
 به رزونز مکردن و به لینه کانی خوا نه به ناوات و ناره زوی ئیویه
 نه ی موسلمانان! وه نه به ناوات و ناره زوی خاوه نامه کانیشه
 به لکو به هه ول و تیکوشان و گوپرایه لی کردنی خوا به. ئیبنی
 عه بیاس نه لیّت: خوی گه وره بهم نایه ته ته ماحی خستنه بهر
 بو هه ول و تیکوشان له دنیا و قیامت ﴿ من يعمل سوءا يجز
 به ﴾ هه رکه سیک هه رکاریکی ناره واو خراب بکا، دنیا بن هه ر
 به وکاره ی خو به جه زره به دهری. ﴿ ولا يجد له من دون الله وليا
 ولا نصيرا ﴾ بیجکه له خوا هیچ چاودپرو یارمه تیدهر یکی ده ست
 ناکه وی به هاواریه وه بیّت ﴿ ۱۲۴: ومن يعمل من الصالحات
 من ذكر أو أنثى وهو مؤمن ﴾ هه رکه سیک نیر بی، یان می
 هه رنه وهنده که خاوه ن باوه ر بیّت و ئاکار چاک بیّت ﴿ فأولئك

یدخلون الجنة ولا یظلمون تقریرا ﴿ ده چنه به هه شته وه که مترین سته میشیان لی ناکری، نه گهرچی به نه ندازه ی خالی وردیله ناوکه خورمایه کیش بیت (النقییر: النکته فی فهر النواه) ﴿ ۱۲۵: ومن أحسن دینا ممن أسلم وجهه لله وهو محسن ﴾ ناخو دینداریک هه بی ثایینی له وکه سه باشر و چاکتر بی که خوی دابیته دهستی خواو ناکار چاکیش بی ﴿ واتبع ملة إبراهيم حنیفا ﴾ و که وتبیتته شوینی ثایینی پاکی ئیبراهیمی که له هه مووشتی لایدابی و، هه رته نها به ره خوا هاتی؟ ﴿ واتخذ الله إبراهيم خلیلا ﴾ له کاتیکیدا خوا نه و ئیبراهیمی کردوته دوست و خو شه ویستی خوی، ده سا ئیوه به پرهوی لی بکه ﴿ ۱۲۶: والله مافی السموات وما فی الأرض ﴾ شیایو باسیشه خوا هه رچی نه کات له بهر پیویستی خوی نییه، چونکه هه رشتیک له ئاسمانه کان و، له زه ویدایه هی خویه ﴿ وکان الله بكل شیء محیطا ﴾ هه رته ویشه که به هه مووشتی که به ئاگاو زانایه، هیچی لا ون نابیت.

مالی کیره هه تیوه کان مه خون:

﴿ ۱۲۷: ویستفتونک فی النساء ﴾ هاوه لانت نه ییغه مبه ر ﴿ له باره ی ژنانه وه، هه تیوبن یان هه تیو نه بن، لیت نه پرسن که: ده بی چ مافیکیان له سه ر بیت بو یان؟ ﴿ قل الله یفتیکم فیهن وما یتلی علیکم فی الکتاب ﴾ توش پییان بلی: خوا خوی له م کتیبه دا که بو تان ده خو ینریته وه فه تواو وه لامتان نه داته وه بو تان روون نه کاته وه ﴿ فی یتامی النساء اللاتی لا توتونهن ما کتب لهن ﴾ سه باره ت به میراتی نه و کیژوله هه تیوانه لاتان و ده تانه وی لهو مارهی و میراته خوا بو ی نووسیون بیبه شیان که ن، به لی لهم جییه دا روون نه کراوته وه که نه وی لهم قورئانه دا ده خو ینریته وه دیاری ده کری بو ژنان چییه؟ به لام هه رله سه رته ای نه م سوورته خویوه به ثابه تی: ﴿ وإن خفتم ألا تقسطوا فی الیتامی فانکحوا ما طاب لکم من النساء ﴾ روون کراوته وه که مه به ست خواردنی مافی نه و کچه هه تیوانه یه که له ژیر رکیفی نه واندان و، هه تا خه لکیش له ماره کردنی نه و کچه هه تیوانه دا بترسن و سل بکه نه وه و، بچن ژنانی تر ماره بکه ﴿ وترغبون أن تنکحوهن ﴾ ده تانه وی له خو تانیان ماره بکه ن و ماره بیشیان نه دهنی! دیاره خوا ریتان لی ده گری ماره بیان بخون و میراتیان نه دهنی ﴿ والمستضعفین من الولدان ﴾ هه روها فه رمانتان پی ده دات له بابته کورانی میرمندال و خه لکانی لا وازه وه که: به ریک و بیکی میراتیان بدهنی و سته میان لی نه که ن، ﴿ وأن تقوموا للیتامی بالقسط ﴾ ده بی له گه ل گشت هه تیوانیشدا به عه داله ت و جوامیرانه ره فتار بکه ن و بچولینه وه،

به لی لهم جیگایه دا شیوه ی دادگه ری له گه ل مندالاندا روون نه کراوته وه، به لام له سوورته ی (الأنعام/ ۱۲۵) دا ده فه رموی: ﴿ ولا تقربوا مال الیتیم إلا بالتی هی أحسن ﴾ وه له سوورته ی (البقره/ ۲۲۰): ﴿ قل إصلاح لهم خیر وإن تخالطوهم فإخوانکم والله یعلم المفسد من المصلح ﴾ وه له سوورته ی (الحجی/ ۹) دا (فأما الیتیم فلا تقهر) وه له سوورته ی (البقره/ ۱۷۷): ﴿ وآتی المال علی حبه ذوی القربی والیتامی ﴾ شیوه ی ره فتاری دادگه رانه له گه ل هه تیواندا هاتووو روونکراوته وه. ﴿ وما تفعلوا من خیر فإن الله کان به علیما ﴾ و هه رکاریکی خیر و چاکه بکه ن وه ک دادگه ری له گه ل ژنان و هه تیواندا، دلنیابن خوا پیی ئاگاو زانایه. (ئیبنی عه بباس) نه لیت: نه م ثایه ته له باره ی نه وکه سانه وه هاته خوار ی که کیژوله ی هه تیویان لا بوو به خویان ده کرد، به لام وه ک عاده ت و باوی ناله باری خو یان شتیکیان فری ده دایه سه ری، به وه ده بوونه مالیان! ئینجا نه گه ر جوان وشوخ و شه نگ بووبا نه یان نه هیشته که س بیخوازی و داوای بکات، کاتیکیش مردبا گشت سامانه که یان ده خوارد. نه و جا خوا فه رموی: ﴿ ویستفتونک.. ﴾ هه روها ده لیت: سه رده می پیش ئیسلام کیژوله و کورانی میرمندال میراتیان نه نه دانسی، جا خوا فه رموی: ﴿ .. وأن تقوموا للیتامی بالقسط ﴾ (پی شه وا بوخاری نه م ریوایه ته ی هیناه).

قوشی بوونی پیاو له هاوسه ره که ی:

﴿ ۱۲۸: وإن امرأة خافت من بعلها نشوزا أو إعراضا ﴾ نه گه ر ژنی که هه سستی کرد میرده که ی لاساره و قوشی بووه، ﴿ فلا جناح علیهما أن یصلحا بینهما صلحا ﴾ هیچ گونا هی نییه نه و ژن و پیاو هه وی ناشتی و پیکه اتن بده ن و چاویوشی له هه ندی مافی یه کتریکه ن ﴿ والصلح خیر ﴾ دیاره ناشتی و ریکه وتن له و درونگی و لاساری و ناچیزه یی پیاو و ته لاق و جیا بوونه وه یه چاکترو باشره ﴿ وأحضرت الأنفس الشح ﴾ خو رژی و به خیلی و سووربوون له سه ر مالی دونیاش له نه فس و ده روونی هه موو مروقیکا هه یه بویه له وانه یه ژنه که ده ست له ماره بییه که ی خوی هه لنه گری و، پیاو هه کش نه گوردی ئاژاوه که هه ر بمینیته وه ﴿ وإن تحسنوا و اتقوا ﴾ جا نه گه ر له گه ل خیزانه کانتاندا چاکه بکه ن، هه رچه نده نه وانیش هه ر خراب بن و خو له لاساری و ناچیزه یی بپاریزن ﴿ فإن الله کان بما تعملون خبیرا ﴾ بی گومان خوا به هه موو کاروکرده وه یه کتان ئاگایه. په یامبه ری خوا ﴿ به رنامه ی دانابوو بوکاتی مانه وه لای خیزانه کانی و کاته کانی بو دابه ش کرد بوون، له گه ل نه وه شدا هه رته یفه رموی: ﴿ اللهم هذا قسمی فیما أملك،

اتقوا الله ﴿ که ده بی هەر له خوا بترسن و به باشی فرمانه کانی جیبه جی بکهن ﴾ ﴿ وإن تكفروا فإن الله مافى السموات وما فى الأرض ﴾ خوئه گهر بی باوهریش بن، و حاشای لی بکهن، چاک بزائن که هەرچی له ئاسمانه کان و زه ویدایه هەر هی خوایه ﴿ وکان الله غنيا حميدا ﴾ و بوخوشی له گشت کهس بی نیازو دهوله مهندى

فلا تؤاخذنى فيما تملك ولا أملك)) مهبهستى ئه وه بوو که خوایه! خۆت چاک ده زانى که من له و کارانه دا ده سه لاتم هه بی به سه رياندا ژنه کانم له یه کتر جیا ناکه مه وه، هه ربه که یان مافى خۆی ده ده مئى، به لام ئه گهر یه کیکیان خۆشه و یستى له دلدای پتر بوو، سا تو لیم مه گره. خاتوو عایشه خوا لیی رازى بی، ئه لیئت: ئه گهر پیاویک دوو ژنى هه بوو باو، یه کیکیانى چه زی نه کردبا، وه یان به که لکی ژن و میزدی نه هاتباو بیویستایه ته لاقى بدا، ژنه که ده یوت ته لاقم مه دهو، سه بارهت به کاروبارى منیش نازاد به، جانیتر ئم ئایه ته: (فلا جناح علیهما.. هات، بوخارى و موسلم هیناویانه، ئه گهرچی هه ندی جیاوازیشان هه بی.

هەر چه ن بکوشن ناتوانن له گه ل ژنانتاندا (بی جیاوازی) رهفتار بکهن:

﴿ ۱۲۹: وَلَن تَسْتَطِيعُوا أَن تَعْدِلُوا بَيْنَ النِّسَاءِ وَلَوْ حَرَصْتُمْ ﴾ دلیاشبن هه رگیز ناتوانن هه رچه ند هه ولیش بدن که به یه کسانى و بی جیاوازی له گه ل ژنانى خۆتاندا رهفتار بکهن. زانایان ده لیئن: مه به ست به م(عه داله ت) ه له م ئایه ته دا که جیبه جی نابی له نیوان ژن و میردا ته نهاخۆشه و یستى دل و ده روونییه، چونکه ده گونجی پیاو یه کى له هاوسه ره کانی لا خۆشه و یست تر بی له دلدای دياره ئه وه ییش هچ گوناهیکی تیدا نییه به ومه رجه کارى پى نه کا ﴿ فلا تمیلوا کل المیل فتدروها کالمعلقة ﴾ جاکه وابوو ئه وه نده دووریان مه خه نه وه له خۆتان، هه تا بیانکه نه هه لپه ساردو داماو بن، واته: نه ته لاق دراییت تا بجیئت بو خۆی شوو بکات، نه وه ک میزدداریش بیئت مافى خۆی وه رگریئت ﴿ وإن تصلحوا وتتقوا فإن الله کان عفورا رحیما ﴾ ئه گهر له گه لیان پیک بیئ له گوناح خۆ بپاریزن و له خوار بوونه وه له بپیاره کانی خوا به رامبه ریان پاریز بکهن، ئه وا به راستى خوا لیبوورده و به ره حمه و میهره بانه ﴿ ۱۳۰: وَإِن یفرقا یغن الله کلا من سعته ﴾ خو ئه گهر پاش هه ولیکی زۆر بو پیکه یینانیا ن هه ر به یه کجاری ده س لیک به رده ن، خوا ی گه وره هه ردوولایان بی نیاز ئه کا و له ده سگوشادی خۆی ده روویان لی ده کاته وه، واته: په کی که سیان له سه ر ئه وى دیکه یان ناخا و له وانه شه هاوسه ریکی باشتتر به میرده که بداو، میزدیکی چاکتریش به ژنه که بدا ﴿ وکان الله واسعا حکیما ﴾ چونکه خوا هه ر بوخۆی ده ست گوشادو کارزان و کارجوانه ﴿ ۱۳۱: والله مافى السموات وما فى الأرض ﴾ بی گومان هه رچی له ئاسمانه کان و زه ویدایه هه ربوخوایه و هه رئه ویش خاوه نییه تی ﴿ ولقد وصینا الذین أوتوا الکتاب من قبلکم وإیاکم ﴾ به راستى ئیمه ئیوه و ئه و که سانه ش له پیش ئیوه دا کتیبمان دانئى رامان سپاردن ﴿ أن

وَإِن أَمْرًا خَافَتْ مِنْ بَعْلِهَا شُورًا أَوْ إِعْرَاصًا فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا أَنْ يُصْلِحَا بَيْنَهُمَا صُلْحًا وَالصُّلْحُ خَيْرٌ وَأُحْضِرَتِ الْأَنْفُسُ الشُّحَّ وَإِنْ تُحْسِنُوا وَتَتَّقُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا ﴿١٢٩﴾ وَلَنْ تَسْتَطِيعُوا أَنْ تَعْدِلُوا بَيْنَ النِّسَاءِ وَلَوْ حَرَصْتُمْ فَلَا تَمِيلُوا كُلَّ الْمِيلِ فَتَدْرُوا كَالْمُعَلَّقَةِ وَإِنْ تُصْلِحُوا وَتَتَّقُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ عَفُورًا رَحِيمًا ﴿١٣٠﴾ وَإِنْ يَفْرَقَا فَمَا يَنْبَغِ لِلَّهِ مِنْ سَعْيَةٍ وَكَانَ اللَّهُ وَاسِعًا حَكِيمًا ﴿١٣١﴾ وَاللَّهُ مَافِ السَّمَوَاتِ وَمَافِ الْأَرْضِ وَلَقَدْ وَصَّيْنَا الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَإِيَّاكُمْ أَنْ اتَّقُوا اللَّهَ وَإِنْ تَكْفُرُوا فَإِنَّ لِلَّهِ مَا فِى السَّمَوَاتِ وَمَافِ الْأَرْضِ وَكَانَ اللَّهُ غَنِيًّا حَمِيدًا ﴿١٣٢﴾ وَاللَّهُ مَا فِى السَّمَوَاتِ وَمَافِ الْأَرْضِ وَكَفَى بِاللَّهِ وَكِيلًا ﴿١٣٣﴾ إِنْ يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ أَيْهَا النَّاسُ وَيَأْتِ بِآخَرِينَ وَكَانَ اللَّهُ عَلَى ذَلِكَ قَدِيرًا ﴿١٣٤﴾ مَنْ كَانَ يُرِيدُ ثَوَابَ الدُّنْيَا فَعِنْدَ اللَّهِ ثَوَابُ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَكَانَ اللَّهُ سَمِيعًا بَصِيرًا ﴿١٣٥﴾

سوپاس کراوه ﴿ ۱۳۲: وَلله مافى السموات و مافى الأرض ﴾ به لی هه رچی له ئاسمانه کان و له زه ویدایه هه ربوخوایه، ده سا که ی پنیویستى به ئیویه؟ ﴿ و کفى بالله وکیلا ﴾ هه رخواش به سه بریکار بی ﴿ ۱۳۳: إِنْ يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ أَيْهَا النَّاسُ وَيَأْتِ بآخَرِينَ ﴾ ئه ی خه لکینه! ئه گهر خوا بیه وى گشتان ته فرو توونا ده کاو، له جیگه ی ئیوه دا خه لکیکی تر دینی، ئم راستیه چه ند جاری له قورئانی پیروژدا دوویات کراوه ته وه، وه ک له سووره تی (الأنعام/۱۳۳): (إِنْ يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ وَ يَسْتَخْلِفْ مِنْ بَعْدِكُمْ مَا يَشَاءُ كَمَا أَنْشَأَكُمْ مِنْ ذُرِيَةِ قَوْمٍ آخَرِينَ) وه له سووره تی (محمد/۳۸): (و إِنْ تَتَوَلَّوْا يَسْتَبْدِلْ قَوْمًا غَيْرَكُمْ ثُمَّ لَا يَكُونُوا أَمْثَالَكُمْ) وه له سووره تی (إبراهيم/۱۹-۲۱): (إِنْ يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ وَيَأْتِ بِخَلْقٍ جَدِيدٍ وَمَا ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ بِعَزِيزٍ). ﴿ وکان الله على ذلك قدیرا ﴾ و خوا هه میسه له سه ر کارى و به توانایه ﴿ ۱۳۴: مَنْ كَانَ يُرِيدُ ثَوَابَ الدُّنْيَا فَعِنْدَ اللَّهِ ثَوَابُ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ ﴾ هه رکه سیک خۆشى و یاداشتى ئم دونیایه ی

18.

متکنا فجلس وقال: ألا وشهادة الزور، ألا وشهادة الزور، وما زال يكررها حتى قلنا ليته سكت)).

۳) مروّف هه تا ئه مریت ده بی هه ره له سه ره پروا و ئیمانی خو ی دامه زراو بیت.

۴) پایه کانی ئیمان و باوه ره: باوه پروونه به خواو به فیرشته و به کتیب و به پیغه مبه ران و به روژه که ی تر، له ته ک قه زاو قه ده ردا، وه کو ده فهرمو ی: ((إنا كل شيء خلقناه بقدر)).

۵) له دین وه رگه پراو (مورته د) به لای هه ندی له زانایانه وه سی روژ موله تی په شیمانی ده دری تی، جائه گه ره له و ماوه یه دا په شیمان نه بوویه وه ده کوژی، ئه وساش نه نوژی له سه ره ده کری و، نه له گوستانی موسلماناندا ده نیژریت، هه ندی ده لێن موله ت نادر ی و یه کسه ره ده کوژی.

مثلهم ﴿ ته گینا ئیوه ش له گوناح و تاواندا وه ک ئه وان ده بن، وه ک به راشکاوی له سووره تی (الأنعام/۶۸): (واذا رأيت الذين يخوضون في آياتنا فأعرض عنهم حتى يخوضوا في حديث غيره) بۆ پشتگیری و دووپاتکردنه وه ی ئه و مه به سه ته هاتوه، خو ئه گه ره له بیرتان چوو و له گه لێاندا دانیشتن، پاشان وه بیرتان هاتوه، ده بی ده سه به جی پشتیان لی هه لیکه ن و له کوژه که یان هه لسن. وه ک له سووره تی (الأنعام/۶۸) دا ئه فهرمو ی: (وإما ينسئك الشيطان فلا تقعد بعد الذكرى مع القوم الظالمين). ﴿إن الله جامع المنافقين والكافرين في جهنم جميعا﴾ دیاره خوا ی گه وره ش له روژی قیامه تدا گشت دوورو و بی باوه ره کان له دوزه خ کو ده کاته وه، هه ره وه ک ئه وان له دونیادا گشتیان قسه یان یه ک بوو بۆ دوژمنایه تی موسلمانان.

دوورووه کان بۆ روژی ده گهرین:

﴿ ۱۴۱: الذين يترصون بكم ﴾ ئه و دوورووانه ی وا هه رده م چاوه روانی ده رفه تیک ده که ن لێتان و هه ره له مه لاسدان بۆتان ﴿ فان كان لكم فتح من الله ﴾ سا ئه گه ره خوا ئیوه ی سه رخست و زال بوون و ده سته که وتیکتان ده س که وت ﴿ قالوا ألم نكن معكم ﴾ ئه لێن: ئه ی مه گه ر ئیمه ش له گه ل ئیوه نه بووین و پیکه وه جیهادمان نه کرد؟! ﴿ وإن كان للكافرين نصيب ﴾ خو ئه گه ره بی باوه رانیش به شیکیان ده سته که وت و سه رکه وتن به سه رتانا وه کو له روژی ئو حودا ﴿ قالوا ألم نستحوذ عليكم ونمنعكم من المؤمنين ﴾ ئه لێن: ئه ی مه گه ر ئیمه نه بووین نه مان هیشت باوه رداران پیتان بگه ن و زیانتان پی بگه یه نن؟ که و ابو ئه بی به شی ئیمه شی لی بده ن ﴿ فانه يحكم بينكم يوم القيامة ﴾ خوا دوا یی و روژی سه لا بریاری راست و دروستان بۆ ده دات، له به ره ئه وه ی له دونیادا به ته و او ی هه ق و ناهه ق لیک ناکریته وه ﴿ ولن يجعل الله للكافرين على المؤمنين سبيلا ﴾ دیاره که خواش هه رگیز ری نادا بی باوه ران در ی موسلمانان بن و زال بن به سه ریاندا، به تاییه تی له روژی قیامه تدا، وه له م دونیایه شدا هه رگیز ناب ی موسلمانان ژیر ده سته ی خوانه ناس و بی باوه ران بن و حوکم و یاسای ئه وان جیبه جی بکه ن.

رینماییه کانی ئایه تی (۱۳۸-۱۴۱):

۱) به دوستکردنی بی باوه ران و کافران و هاریکاریان کاریکی حه رامه، بۆنموونه: له کاروباری ئاییندا په نایان پی ببر ی و بکری نه کۆمه ک، بۆ ئازاردانی تاقی له موسلمانان، چونکه ئه و کاته که موشریکێک چوو یه لای پیغه مبه ره ﴿ گوتی: من هاتووم یارمه تی تو بده م له جه نگدا، ئه ویش له

﴿ ۱۳۸: بشر المنافقين بأن لهم عذابا أليما ﴾ ئه ی پیغه مبه ره ﴿ تو به دوورووانه موژه بده که سه زایه کی ئیش پیکه یه نه ریان هه یه، دیاره که ئه لیت موژه یان بده ری مه سه ره ریان پی ده کا، ئه گینه موژه به خو شی و رابواردن ده ری نه ک به سه زا ﴿ ۱۳۹: الذين يتخذون الكافرين أولياء من دون المؤمنين ﴾ دوورووه کانیش ئه و که سانه ن دوستی کافرو خوانه ناسان ده که ن، له باوه رداران ده ته که نه وه، خو شیان له چاره یان نایه ت و، کار بۆ کافران ده که ن ﴿ أبيتغون عندهم العزة ﴾ ئاخو به ته مان عیززه ت و حورمه ت و سه رکه وتینان لای ئه وان وه ده سه کو ی؟! هه ره ئه م ده رده یه له م سه رده مه ی خو شماندا که به شیکی زور له موسلمانان ده بینرین شوینی کۆمه لانی تازه دروستکراو که وتوون و خو شیان ده وین و چاوه روانی ری زو حورمه تیان لیه ده که ن! ﴿ فإن العزة لله جميعا ﴾ خو به راستی هه رچی قه درو ری زی دونیاو قیامه ت هه یه، ته نها هه ره به ده سته خوا یه و هه رلای ئه ویش ده ست ئه که و ی، که و ابو بۆچی پشتگیری له م وه ده که ن، ئه ی مه گه ره خوا ناهه رمو ی: (من كان يريد العزة فلله العزة جميعا..) یان ناهه رمو ی: (ولله العزة ولرسوله و للمؤمنين ولكن المنافقين لا يعلمون) ئیتر له کو ی به شوینکه وتنی دوژمنانی دینی خوا سه رکه وتوو ده بن؟! ﴿ ۱۴۰: وقد نزل عليكم في الكتاب ﴾ خو به راستی خوا ی گه وره له م قورئانه دا به ئیوه ی را که یاندوو ه ﴿ أن إذا سمعتم آيات الله يكفر بها ويستعزأ بها ﴾ که هه ر کات زانیتان و بیستان ئایه ته کانی خوا که سیانیک باوه ریان پی ناکه ن و گالته یان پی ده که ن ﴿ فلا تقعدوا معهم حتى يخوضوا في حديث غيره ﴾ هه تا ئه و باسه ئه گوړن و ده چنه سه ره قسه یه کی تر و واز له و کاره یان دین، ئیوه له گه لیان دامه نیشن ﴿ إنكم إذا

147

ھەمىشە بېسىرە، گىشت قىسە وتوو ويژىك دەبىسى، زانايە ھەوى
 لەنيوانياندا روودەدات. ﴿ ۱۴۹ : إِنْ تَبَدَّوْا خَيْرًا أَوْ تَخَفَوْهُ أَوْ
 تَعَفَوْا عَنْ سُوءِ ﴾ خۆئەگەر ئىيۈە چاكە بكن، بەئاشكرابى، يان
 بەنھىنى، يان لەكردارو رەفتارىكى نالەبار چاوپوشن، لەگەل
 تواناو دەسلەتدا ﴿ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ عَفْوًا قَدِيرًا ﴾ بى سۆ خوا ھەمىشە

﴿لَا يَحِبُّ إِلَهَ الْجَهَرِ بِالشَّوْءِ مِنَ الْقَوْلِ إِلَّا مَنْ ظَلَمَ وَكَانَ
 اللَّهُ سَمِيعًا عَلِيمًا﴾ (١٤٨) إِنْ تَبُدُّوْا خَيْرًا أَوْ تَخْشَوْنَ أَوْ تَعْتَوْنَ عَنْ
 سُوءٍ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ عَفُوًّا قَدِيرًا ﴿١٤٩﴾ إِنَّ الَّذِينَ يَكْفُرُونَ
 بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَيُرِيدُونَ أَنْ يُفَرِّقُوا بَيْنَ اللَّهِ وَرُسُلِهِ
 وَيَقُولُوا نُوْحٌ مِنْ بَعْضِ وَكَفَرُوا بِبَعْضٍ وَيُرِيدُونَ
 أَنْ يَتَّخِذُوا بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلًا ﴿١٥٠﴾ أُولَٰئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ
 حَقًّا وَاعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا مُهِينًا ﴿١٥١﴾ وَالَّذِينَ آمَنُوا
 بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَلَمْ يُفَرِّقُوا بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ أُولَٰئِكَ سَوْفَ
 يُؤْتِيهِمْ أَجْرُهُمْ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿١٥٢﴾ يَسْأَلُكَ
 أَهْلُ الْكِتَابِ أَنْ تُنِزَلَ عَلَيْهِمُ الْكِتَابُ مِنَ السَّمَاءِ فَقَدْ سَأَلُوا
 مُوسَىٰ أَكْبَرُ مِنْ ذَلِكَ فَقَالُوا أَرِنَا اللَّهَ جَهْرَةً فَأَخَذَتْهُمُ
 الصَّاعِقَةُ بِظُلْمِهِمْ ثُمَّ اتَّخَذُوا الْعِجْلَ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمْ
 الْبَيِّنَاتُ فَعَفَوْنَا عَنْ ذَلِكَ وَإِنَّا لَمُوسَىٰ سُلْطٰنًا مُبِينًا ﴿١٥٣﴾
 وَرَفَعْنَا فَوْقَهُمُ الطُّورَ بِمِيثَاقِهِمْ وَقُلْنَا لَهُمْ ادْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا
 وَقُلْنَا لَهُمْ لَا تَعْدُوا فِي السَّبْتِ وَأَخَذْنَا مِنْهُمْ مِيثَاقًا غَلِيظًا ﴿١٥٤﴾

دهسه لاتداره بۆ عه فوو کردن و لیبووردن، له فەرمووده شدا هاتوو: ((ما نقص مال من صدقة، ولا زاد الله عبدا بعفو إلا عزا، ومن تواضع لله رفعه الله)) (موسلیم). واتە: هیچ مال و دارایییه که له به خشین که م ناکا، هەر به نده به کیش عه فوو بکا، هه میسه سه به رزه، نه وهی له بهر خوا، خو به که مه بزانی و له جیگای خووی بیته خواری، هه تمه ن خوا به رزی ده کاته وه.

حاشا له هه ندى يىغه مبه ران كوفرى ته واوه:

﴿ ۱۵۰ ﴾ : إِنْ الَّذِينَ يَكْفُرُونَ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ﴿۱﴾ بَيَّ كُومَانَهُ ثُهُوَانَهُی
وَادَلْيَان دژى خُواو پیغهمبره کانیهی تی ﴿۲﴾ ویریدون أَنْ یَفِرُقُوا بَیْن
اللَّهِ وَرَسُولِهِ ﴿۳﴾ وَدَشیَانَهُوْی لَه نِیْوَان خُواو پیغهمبره کانیدا فَهَرَق وَ
جِیَاوَازِی دَانِیْن ﴿۴﴾ وَیَقُولُون نُوْمن بَیْعُض وَنَکْفِر بَیْعُض ﴿۵﴾ وَدَهِلَیْن :
نِیْمَه بَاوَهَر بَه هَه نَدِیکِیَان دَه کَهِیْن ، هَه نَدِیکِشیَان بَه جِیْی بَاوَهَر
نَازَانِیْن ﴿۶﴾ وَیریدون أَنْ یَتَخَذُوا بَیْن ذَلِک سَبِیْلَا ﴿۷﴾ وَدَشیَانَهُوْی

دژى خۇتاتن دەر باره‌ی دووړو بیټان بدهنه دهستی خوا، جا نه وکاته دوو چار بڼې؟ ﴿ ۱۴۵ : إِنْ الْمُنَافِقِينَ فِي الدَّرَكِ الْأَسْفَلِ مِنَ النَّارِ ﴾ دپاره که دووړو وهکان له چینی هره خواری ناگری دوزخ دان ﴿ وَلَنْ تَجِدَ لَهُمْ نَصِيرًا ﴾ و توش هر گیز ناتوانیت یارمه تیده ریکیان بؤ په یدا که ی ﴿ ۱۴۶ : إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا وَأَصْلَحُوا ﴾ مه گهر نه وانه ی ته و به بکه نه و خو ساز بده نه وه ﴿ وَاعْتَصِمُوا بِاللَّهِ ﴾ و به باشی دهست به قاپی خوا وه بگرن ﴿ وَأَخْلَصُوا دِينَهُمْ لِلَّهِ ﴾ وله باتی رو پامایي کردن به پاکي و به کلایي دینداری بؤ خوا بکه نه ﴿ فَأُولَٰئِكَ مَعَ الْمُؤْمِنِينَ ﴾ نه و سا له به هه شتدا له گه ل باوه رداراندا نه بن ﴿ وَسَوْفَ يُؤْتِي اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ أَجْرًا عَظِيمًا ﴾ دپاره له دوار و ژیشدا خوی گه و ره پاداشی کی زور مه زن به نیما ندره کان ددهات ﴿ ۱۴۷ : مَا يَفْعَلُ اللَّهُ بِعَذَابِكُمْ إِنْ شَكَرْتُمْ وَآمَنْتُمْ ﴾ خوا چ نیاز و مه به ستیکی به سزادانی ئیوه هه یه، نه گهر ئیوه شوکرانه بژیرو سوپاسگوزار بن و باوه ری دامه زراوتان هه بیټ؟ واته: خوا هر گیز سزای بدهندی شوکرانه بژیرو باوه ردار نادا ﴿ وَكَانَ اللَّهُ شَاكِرًا عَلِيمًا ﴾ هه مووکات خوا پاداش دهر وهی بده چاکه کانیه تی و، له هه موو شتیکیش به ناگاو زانایه، هه رکه سی سوپاسگوزاری بیټ و باوه ری پی هیئا بیټ، نه ویش پاداشی به چاکه ددهاته وه.

كوتايي جزمى ۵ ، (ولله الحمد والمنه) ..

بۆ غەدر ئیکراو نەبی، ری به وشە ی تال و تفت نادری:

سته‌م لی‌کړاو ده‌توانی هه‌موو قسه‌یه‌که له‌رووی سته‌م‌کاردا بکات،
 نه‌گه‌رجی لی‌بووړدنی‌ش په‌سه‌ندترو با‌ش‌تره، وه‌کو ده‌فرمو‌ی:
 ﴿١٤٨: لَا يَحِبُّ اللَّهُ الْجَهْرَ بِالسَّوِّءِ مِنَ الْقَوْلِ إِلَّا مَنْ ظَلَمَ﴾ خ‌و‌ای
 گه‌وره‌و دل‌و‌فان هه‌ر‌گیز پی‌ی خو‌ش نی‌یه هی‌چ که‌سی‌ک ده‌نگ به‌رزکاته‌وه‌و
 قسه‌ی ناخ‌و‌ش و نا‌حه‌ز له‌رووی ئه‌م و ئه‌ودا بکات، نا‌بی که‌سی
 نزای شه‌ر له‌که‌سی بکا، به‌نا‌وو نا‌ت‌و‌ره‌و، نا‌وی ناخ‌و‌ش نا‌وی
 ببا، مه‌گین که‌سی‌ک سته‌م و نا‌ه‌قی له‌گه‌ل‌ک‌رابی‌ت، ئه‌وحه‌له
 ری‌ی هه‌یه با‌سی هه‌قی خو‌ی بکا‌و، نا‌وی سته‌م‌کاره‌که به‌ری‌ت،
 نه‌گه‌رجی له‌وکاته‌ش‌دا هه‌ر بی‌ده‌نگی و ئا‌رام‌گرتن با‌ش‌تره، وه‌کو
 له‌جی‌گای تر‌دا ده‌فرمو‌ی: (وَلَمَنْ انْتَصَرَ بَعْدَ ظُلْمِهِ فَأُولَٰئِكَ مَا
 عَلَيْهِمْ مِنْ سَبِيلٍ) (ش‌ورا/٤١). وا‌ته: ئه‌و که‌سانه‌ی له‌پاش سته‌م
 لی‌کردن، ت‌و‌له‌ی خو‌یان ده‌سی‌ننه‌وه، خه‌تا بار نا‌بن، له‌فرمو‌وده‌ش‌دا
 ها‌ت‌و‌وه: ((الْمُسْتَبَانَ مَا قَالَا، فَعَلَى الْبَادِئِ مِنْهُمَا مَالٌ يَغْتَدِ الْمُظْلُومُ))
 ئه‌بو‌ودا‌و‌ود. وا‌ته: ئه‌و دو‌و که‌سه‌یه که جنی‌و به‌یه‌ک‌دی ده‌دن،
 گو‌نا‌حه‌که‌ی ده‌که‌وی‌ته سه‌ر ده‌سی‌ش‌خه‌ره‌که‌یان، به‌مه‌رجی غه‌در
 لی‌کړاو‌که زیاده‌رو‌یی نه‌کا. ﴿وَكَانَ اللَّهُ سَمِيعًا عَلِيمًا﴾ خ‌و‌ای گه‌وره

واته: ئەوساش که بەمووساتان گوت: ئیمە پروات پێ ناهینین تا بەئاشکرا خوا نەبینین! ئیتەر هەر لەبەرچاو خۆتاندا برووسکە گرتنی، ئەوسا پاش ئەوەی مردن، زیندووومان کردنەو، بەلکو شوکرانە بژێر بن. ﴿ثم اتخذوا العجل من بعد ما جاءتهم البينات﴾ پاشانیش -دوای دیتنی چەند بەلگەیەکەکی زۆر روون و ئاشکرا لەسەر دەستی مووسا- گۆڕەکیان پەرست، وەخوا لە زمان ئەوانەو دەگێڕیتەو، ئەو گوتیان: ﴿اجعل لنا إلهًا كما لهم آلِهَةٌ﴾ ئەعراف/ ۱۳۸. واتە: مووسا! خواوە کمان وەکو خواکانی ئەوان بۆ دا بین بکە! ﴿فعفونا عن ذلك﴾ ئیمەش چاوپۆشییمان لێکردن ﴿وآتيناهم موسى سلطانًا مبينًا﴾ بەلگەو دەسەلاتیکێ ئاشکرمان دا بە مووسا. ﴿۱۵۴﴾ ورفەنا فوقهم الطور بميثاقهم ﴿بەهۆی پەیمانی کە دا بمان، کۆی (توون) مان لەسەریان بەرز راگرت، پاش ئەو لاساری و سەرلێشیواواییەیان ﴿وقلنا لهم ادخلوا الباب سجدا﴾ پێمانگوتن: لەو دەرگاوە بەسوژدەو بەچنە ناو (بیت المقدس) وداوای لیبووردن لەخوا بکەن، کەچی قسەکیان شکاندىن و، لەباتی ئەو بڵێن (حِطَّة) گوتیان ((حِطَّةٌ فِي شَعْرَةٍ)). ﴿وقلنا لهم لا تعدوا في السبت﴾ پێشمان گوتن: لە پۆژی شەممەدا دەستدریژی مەکەن و، سنوور مەشکێن و، بەو یاسایە پەفتار بکەن بۆتان دیاری کراوە ﴿واخذنا منهم ميثاقًا غليظًا﴾ پەیمانیکی بەهێزو پتەویشمان لێ سەندن کە لاساری نەکەن، کەچی نەیانبردە سەر، وەکو لە سوورەتی (ئەعراف) دا زیاتر روون کراوەتەو لەسەرەتای ئایەتی: ﴿واسألهم عن القرية التي كانت حاضرة البحر﴾ واتە: دەربارەى ئەو شارە -گوندی (ئەیلە) کە دەکەوتتە قەراخی دەرپاوەو نیوان شاری (مەدینە) و کۆی (توون) -هەو- لێیان پرسە؟

تاوانەکانی جوولەکە:

﴿۱۵۵﴾ فبما نقضهم ميثاقهم وكفرهم بآيات الله وقتلهم الأنبياء بغير حق وقولهم قلوبنا غلف ﴿ئەوجا لەبەر پەیمان شکاندونیان و باوەر نەبوونیان بەنیشانەکانی خواو لەناھەق کوشتنی پێغەمبەرانیان و گوتەیان: ئیمە دلان داخراوە (بەر جەزەبەو نفیرنی خوا کەوتن). وەکو لە جیگای تردا دەفەرمۆی: ﴿وقالوا قلوبنا في أكنة مما تدعونا إليه﴾. ﴿بل طبع الله عليها بكفرهم﴾ نا دلایان دانەخراوە، هەر خوا خۆی دلی مۆر کردوون و قەت خێرو قسەى باش وەرناگری، چونکە قەومیکێ نالەبارو لارن ﴿فلا يؤمنون إلا قليلا﴾ ئیتەر بەشی کە میان نەبێ باوەر ناهینن.

لەو نیوانەدا رینگەیکە بۆ خۆیان دیاری بکەن ﴿۱۵۱﴾ أولئك هم الكافرون حقا ﴿بێ دوو دلی، ئەمانە کافروخوا نەناسن، چونکە ئەو داواییەیان ناپەسەندە، وە پروا بوون بەخوا، بەگشت فەرمان و بڕیارەکانیشی دەبێ، ئەگینە ئەو داواییە، داخوازییەکی بێهۆودەو بێ ناوەرۆکە ﴿وأعدنا للكافرين عذابا مهينا﴾ وە ئیمە سزایەکی ئابرو بەرمان بۆ ئەو خوا نەناس و کافرانە، ئامادە کردوو، وە لە جیگای تریشدا دەفەرمۆی: ﴿وضربت عليهم الذلة والمسكنة وبأوا بغضب من الله﴾. (بەقەرە: ۶۱) ﴿۱۵۲﴾ والذين آمنوا بالله ورسله ولم يفرقوا بين أحد منهم ﴿ئەوانەش کە باوەریان هەبە بەخواو بەپێغەمبەرەکانی و لەناواییشدا هیچ فەرق و جیاوازیەک ناکەن، وەک ئەم ئوممەتی موحمەدە ﷺ کە بەراستی بێ فەرق و سوون چوونە ژێر ئەرکی خۆیانەو، وەکو لە جیگای تردا دەفەرمۆی: ﴿آمن الرسول بما أنزل إليه من ربه والمؤمنون كل آمن بالله وملائكته وكتبه ورسله لانفرق بين أحد من رسله﴾. (بەقەرە: ۲۸۵). واتە: ئەم پێغەمبەرەو ئەوانەش لەگەڵ ئەو باوەریان هێناو، گشت لێیان روونە کە ئەو قورئانە لەلایەن پەرورەدگارینەو هاتوو، هیچ فەرقیکیش ناخەن لەناو پێغەمبەرەکانیا، بەلکو باوەریان بەگشتیان هەبە. ﴿أولئك سوف يؤتيم أجورهم﴾ ئەوانە لەدواڕۆژدا خوا پاداشی شیواو خۆیانیان دەدات ﴿وكان الله غفورا رحيمًا﴾ وخواش گوناھپۆشە، لەتاوان و گوناھەکانیان دەبووری، میهرەبان و دلۆقە.

مەملانی و عینادی جوولەکە:

﴿۱۵۳﴾ يسألک أهل الکتاب أن تنزل عليهم کتابا من السماء ﴿خواوەننامەکان، داوات لێ دەکەن کە کتییکی تاییەتیان لەئاسمانەو بە بێنی، نووسرابێ بۆ فلانەکەس، هەرورەکو چۆن تەورات بەکاملێ و گشت پێکەو هات بۆ مووسا، دیارە (قورەیش) یش هەمان بیانوویان لێگرتی و گوتیان: ﴿وقالوا لن نؤمن لك حتى تفجر لنا من الأرض ينبوعا﴾ ئیسراء/ ۹۰. واتە: بپروات پێ ناکەین تا لەم زەمینە کانییە کمان بۆ هەلدەقوینێ. ﴿فقد سألوا موسى أكبر من ذلك﴾ بێ سو هەر ئەوانە مەزنترو گەرتر لەوەیان لەمووسا خواست بوو: ﴿فقالوا أرنا الله جهرة﴾ گوتیان: دەبێ بەئاشکرا خوامان پێ نیشان بەدەیت! ﴿فأخذتهم الساعة بظلمهم﴾ جا لەسزای ئەو قسە ناپەرەواو ناھەقەیانەدا، هەرورە تریشقەیکە سەخت گرتنی، لەسوورەتی (بەقەرە) شدا هاتوو: ﴿واذ قلتم يا موسى! لن نؤمن لك حتى نرى الله جهرة فأخذتهم الساعة وأنتم تنظرون﴾. ﴿ثم بعثناكم من بعد موتكم لعلكم تشكرون﴾ (۵۵-۵۶).

چەندىڭغەمبەرىكى تىرىشمان ناردوۋە، ئەوانە ھىندىكىيان بوون كە لەئايەتى (۱۶۳) دا باسکران ﴿ ورسلا لم نقصهم عليك ﴾ و پىڭغەمبەرگەلىكى تىرىش ھەن، كە لەقورئاندا بۆم باس نەكردويت. تىيىنى: ئەمانەيش ئەوپىڭغەمبەرانن لەقورئاندا ناويان ھاتوۋە: ﴿ئادەم، ئىدرىس، نوح، ھود، صالح، ئىبراھىم، لوت، ئىسماعىل، ئىسحاق، يەعقوب، يۈسۈف، ئەيۈب، شۇعەيب، موسى، ھارون، يونس، داۋود، سولەيمان، ئىلياس، ئەلىيەسە، زەكەرىيا، يەحيا، عىسا، زەلكىفل، پىڭغەمبەران (موھەممەد) سەلاۋيان لى بىت. ﴿ و كلم الله موسى تكليما ﴾ خۋاى مېھرىبان بۆ خۋى - راستەوخۇ - قسەى لەگەل مۇسۇدا كىردوۋە، بۆيە پىنى دەگوتىرى (كەلىم).

بۆجى پىڭغەمبەران دەۋانە كران؟

﴿ ۱۶۵: رسلا مبشرين ومنذرين لئلا يكون للناس حجة بعد الرسل ﴾ گىشتيان پىڭغەمبەرى مۇدەدەر ترسىنەر بوون، تا دۋاى ئەو پىڭغەمبەرانە ھىچ بەلگە و بىيانوۋىك بۆ ئەو خەلگەيە نەمىنى لەلاى خۋا، ئەگەر لارو لاسار بوون ﴿ و كان الله عزيزا حكيم ﴾ خۋا خۋى گىشت كات دەسەلاتدارە، لەكارزانە، ۋەك دەفەرمۇى: ﴿ ولوانا أهلكتناهم بعداب من قبله لئلا قالوا ربنا لولا أرسلت إلينا رسولا فنتبع آياتك من قبل أن نذل ونخزى ﴾ طە/۱۳۴. واتە: ئەگەر ئىمە بەر لەم قورئانە ئەوانمان بەسزايەك لەناو بىردى، دەپانگوت: ئەى پەرۋەردگارمان! بەر لەۋە ئىمە رىسۋا سەر شۈرۈ زەلىل بىين، بۆجى تۆ پىڭغەمبەرىكى خۇتت نەئارە لامان شوپىنى ئايەت و نىشانەكانى بىكەوتباين؟

پىڭغەمبەر ﷺ دەفەرمۇى: ﴿ لا أَدْعُ غَيْرُ مِنَ اللَّهِ، من أجل ذلك حرم الفواحش ما ظهر منها وما بطن، ولا أَدْعُ أَحَبُّ إِلَيْهِ المَدْح من الله عز وجل - من أجل ذلك مدح نفسه، ولا أَدْعُ أَحَبُّ إِلَيْهِ العذر من الله، من أجل ذلك بعث النبيين مبشرين ومنذرين ﴾ وفى لفظ (من أجل ذلك أرسل رسله وأنزل كتبه) (فتح البارئ/۸/۱۴۶). واتە: ھىچ كەسنى نىيە لەخۋا بە غىرەتتر بىت، ھەر بۆيەش كارى نەشپاۋو دىزىۋى بەئاشكراۋ نەپىنى رەۋا نەدا، كەسىكىش نىيە بەقەدەر ئەو سوپاس و ستايشى پى خۇش بىت، ھەر بۆيە (مەدح)ى خۋى دەكا، ۋە ھىچ كەسك نىيە بەئەندازەى خۋا (عوز) و پۇزىشى لاخۇش بىت، ھەر لەبەر ئەۋە بوو گىشت پىڭغەمبەرانى بەمۇدەدەر ترسىنەر ناردو كىيىشى لەتەك ناردن. ﴿ ۱۶۶: لكن الله يشهد بما أنزل إليك أنزله بعلمه ﴾ بەلام خۋاى كارجۋان ئاگادارە كە ئەو قورئانەى بەزانست وزانىارى خۋى دابەزاندوۋە بۆت ﴿ والملائكة

رەۋابو، بى لەۋەى كە ئىسرائىل (يەعقوب) پىش ھاتنى تەورات خۋى لىلادۋا پارىزى لىكرد، ئەۋسا ئەمانىش لەبەر ناھەقى خۋيان گەل رىزق و رۇزىيان لىگىرايەۋە، ۋەك دەفەرمۇى: ﴿ وعلى الذين هادوا حرمنا كل ذي ظفر ومن البقر والغنم حرمنا عليهم شحومهما إلا ما حملت ظهورهما أو الحوايا أو ما اختلط بعظم ذلك جزيناهم ببغيهم وأنا لصادقون ﴾ (ئەنعام: ۱۴۶) واتە: ئىمە گىشت زىندەۋرى نىۋىكدارو پىۋى گاۋ مەرمان لەمۇسايىيەكان قەدەغە كىرد، پىۋى نەبى بەپىشت ئەۋانەۋە بىت، يان لەگەل رىخۇلەكانيان بى، يان ئەو پىۋە تىكەل بە ئىسكىيان بوۋىت، ئەو تۆلەيەش چۈنكە ناھەق بوون و لەرىنى راست كىلابوون و لايندا، بى سۆ ئىمە راست دەكەين. ﴿ ۱۶۱: وأخذهم الربا وقد نهوا عنه وأكلهم أموال الناس بالباطل ﴾ ۋە لەبەر سوۋد خۋاردونيان، كەرىيان لەخۋاردنى گىرايو، ھەرۋەھا لەبەر خۋاردنى دارايى مەردم بەفېرۋو ھەۋانئە ﴿ وأعتدنا للكافرين منهم عذابا أليما ﴾ ئىمەش بۆ ئەو كافىرو سىلانە سزايەكى بەزانمان ئامادە كىردوۋە. ﴿ ۱۶۲: لكن الراسخون فى العلم منهم ﴾ بەلام مەلازۇر زانكانيان ﴿ والمؤمنون ﴾ ۋە خەلگە بىروادارە كەيان ﴿ يؤمنون بما أنزل إليك وما أنزل من قبلك ﴾ بىروايان بەو كىتەيە ھەيە بۆ تۆ نىردىراۋەتە خۋارەۋە، ۋە بەۋەش باۋەرىيان ھەيە ۋا بەر لەتۆ ناردراۋە ﴿ والمقيمين الصلاة ﴾ بەتايىبەت ئەۋانەى ۋابە باشى نوۋىز بەجى دىنن ﴿ والمؤتون الزكاة والمؤمنون بالله واليوم الآخر ﴾ ھەرۋەھا زەكات دەرانيان و، ئەۋانەشيان بەخۋاۋ بەرۋى بەرى باۋەرىيان ھەيە ﴿ أولئك سنؤتيهم أجرا عظيما ﴾ بىگومان بەۋانە پاداشىكى گەۋرەۋە گرنگ دەبەخشىن، واتە: بەھەشتيان دەدەپىنى.

بۆتۆۋ بۆ پىڭغەمبەرانى تر، چۈننىيەك ۋە ھىمان كىرد:

﴿ ۱۶۳: إنا أوحينا إليك كما أوحينا إلى نوح والنبيين من بعده ﴾ ئىمە ۋە ھىمان بۆ تۆ كىرد، ھەرۋەكو بۆ (نوح) و پىڭغەمبەرانى دۋاى ئەۋىشمان كىرد ﴿ وأوحينا إلى إبراهيم وإسماعيل وإسحاق ويعقوب والأسباط وعيسى وأيوب ويونس وهارون وسليمان ﴾ ھەرۋەھا بۆ (ئىبراھىم و ئىسماعىل و ئىسحاق و يەعقوب و نەۋەكانى و عىساۋ ئەيۈب و يونس و ھارون و سولەيمان) ىشمان كىردو بەرنامەى ئىش و كارىانمان تىگەياندن ﴿ وآتينا داود زبوراً ﴾ (زەبوور) ىشمان بەخشى بە (داۋود) (عليهم الصلاة والسلام).

بىست و پىنج پىڭغەمبەر ناويان لەقورئاندا ھاتوۋە:

﴿ ۱۶۴: ورسلا قد قصصناهم عليك من قبل ﴾ ۋە لەپىشەۋە

زیده‌رویی مه‌کهن، وه‌کو گاوره‌کان دهر باره‌ی عیسا هه‌له‌روییان کردو نه‌ونده‌یان پیا هه‌لدا، کردیانه کوری خوا! به‌راستی من ته‌نھا به‌نده‌یه‌کم، ئیوه‌ش له‌وباره‌ی منه‌وه هه‌ر نه‌ونده بلین که: من ته‌نھا به‌نده‌وه ره‌وانه‌کراوی خوام ﴿إِنَّمَا الْمَسِيحُ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ رَسُولُ اللَّهِ وَكَلِمَتُهُ أَلْقَاهَا إِلَى مَرْيَمَ وَرُوحَ مِنْهُ﴾ (مه‌سیح کوری

بشهودن) ﴿وَفَرِشْتَه‌كَانِيشْ نَاگایان لَییه‌وه چاک ده‌زانن که خوا موحه‌مه‌دی کردووه به‌پیغه‌مبه‌ر و، نه‌وه قورخانه‌شی بۆناردووه، نه‌گه‌رچی خه‌لکیش قه‌ره قرو ده‌مبازی بکه‌ن! خوا‌ی گه‌وره بۆ خوی له‌سووره‌تیکی تردا ده‌فه‌رمووی: ﴿لَا يَأْتِيهِ الْبَاطِلُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَلَا مِنْ خَلْفِهِ تَنْزِيلٌ مِنْ حَكِيمٍ حَمِيدٍ﴾. ﴿وَكُفِيَ بِاللَّهِ شَهِيدًا﴾ ناکاداربوونی خوا‌ی گه‌وره به‌سه‌ بۆ نه‌وه راستیه ﴿١٦٧﴾: إِنْ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ ﴿بِهِ رَاسْتِي﴾ نه‌وانه‌ی بی باوه‌رن و ریگه‌ی راستی خوا له‌خه‌لک ده‌گرن و ناهیلن شوینی هه‌ق که‌ون ﴿قَدْ ضَلُّوا ضَلَالًا بَعِيدًا﴾ بی‌سو له‌را ده‌ بی باوه‌رن و رییانگووم کردووه و سه‌رلی‌شیواون ﴿١٦٨﴾: إِنْ الَّذِينَ كَفَرُوا وَظَلَمُوا ﴿بِي سَوَّ نه‌وانه‌ی له‌دینی خوا لاینداوکاری ناهه‌قی و سه‌ته‌میان کرد ﴿لَمْ يَكُنِ اللَّهُ لِيَغْفِرْ لَهُمْ وَلَا لِيَهْدِيَهُمْ طَرِيقًا﴾ نه‌وه خوا نه‌لینان خوش ده‌بی و، نه‌ریگه‌یه‌یه‌کیان نیشان ده‌دا بۆ خیره‌و چاکه‌ کردن ﴿١٦٩﴾: إِلَّا طَرِيقَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ﴿بِه‌لَام رِئِي جِه‌ه‌ه‌نده‌م ناماده‌یه‌ بۆیان و، به‌هه‌تا هه‌تابی تیا قه‌تیس ده‌میننه‌وه ﴿وَكَانَ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا﴾ نه‌وه‌ش بۆ خوا زور ناسانه ﴿١٧٠﴾: يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ الرَّسُولُ بِالْحَقِّ مِنْ رَبِّكُمْ ﴿خه‌لکینه! نه‌م پیغه‌مبه‌ره (موحه‌مه‌د)﴾ به‌نایینیکی هه‌ق و راسته‌وه له‌لایه‌ن په‌روه‌دگار تانه‌وه هاتۆته لاتان ﴿فَأَمْنُوا خَيْرًا لَكُمْ﴾ ده‌سا باوه‌ری پی بینن، خیره‌و قازانج تانه‌ه ﴿وَإِنْ تَكْفُرُوا فَإِنَّ اللَّهَ مَافِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ خو نه‌گه‌ر کافرو خوانه‌ناس بن ویه‌یره‌وی لی‌نه‌که‌ن، نه‌وه چاک بزانه‌ هه‌رشتی له‌ناسمان و زه‌ویدایه‌ هی خوایه‌وه، له‌مولکی نه‌وه‌یج که‌مناکو، ئیوه‌یش له‌ده‌ستی ده‌رناچن، له‌جینگایه‌کی تردا ده‌فه‌رمووی: ﴿وَقَالَ مُوسَى إِنْ تَكْفُرُوا أَنْتُمْ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا فَإِنَّ اللَّهَ لَغَنِيٌ حَمِيدٌ﴾ ﴿وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا﴾ خواش هه‌میشه زانای کار ره‌وان و له‌کارزانه.

﴿إِنَّا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ كَلَامًا أَوْحَيْنَا إِلَى نُوحٍ وَاللَّيْلِ مِنْ بَعْدِهِ وَأَوْحَيْنَا إِلَى إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَعِيسَى وَأَيُّوبَ وَيُوسُفَ وَهَارُونَ وَسُلَيْمَانَ وَآدَمَ دَاوُدَ زَكَرِيَّا﴾ ﴿١٧١﴾ ﴿وَرُسُلًا قَدْ قَصَصْنَاهُمْ عَلَيْكَ مِنْ قَبْلُ وَرُسُلًا لَمْ نَقْصُصْهُمْ عَلَيْكَ وَكَلَّمَ اللَّهُ مُوسَى تَكْلِيمًا﴾ ﴿١٧٢﴾ ﴿رُسُلًا مُبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا﴾ ﴿١٧٣﴾ ﴿لَكِنَّ اللَّهَ يَشْهَدُ بِمَا أَنْزَلَ إِلَيْكَ أَنْزَلَهُ بِعِلْمِهِ وَالْمَلَكُ يَشْهَدُونَ وَكَفِيَ بِاللَّهِ شَهِيدًا﴾ ﴿١٧٤﴾ ﴿إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ قَدْ ضَلُّوا ضَلَالًا بَعِيدًا﴾ ﴿١٧٥﴾ ﴿إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَظَلَمُوا لَمْ يَكُنِ اللَّهُ لِيَغْفِرْ لَهُمْ وَلَا لِيَهْدِيَهُمْ طَرِيقًا﴾ ﴿١٧٦﴾ ﴿إِلَّا طَرِيقَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا وَكَانَ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا﴾ ﴿١٧٧﴾ ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ الرَّسُولُ بِالْحَقِّ مِنْ رَبِّكُمْ فَآمِنُوا خَيْرًا لَكُمْ وَإِنْ تَكْفُرُوا فَإِنَّ اللَّهَ مَافِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا﴾ ﴿١٧٨﴾

مه‌ریه‌م) هه‌ر پیغه‌مبه‌ری خوا بووه، خوا‌ی به‌توانا وشه‌ی خوی هاویشه‌ ناو پزدانی مه‌ریه‌م وگیانیکیشه له‌خواوه، (جویریلی) نارد بۆ نه‌نجامدانی نه‌وه کاره، نه‌ویش هه‌ر چۆنی پیی سپێرداربوو کاره‌که‌ی نه‌نجامدا، وه‌کوخوا بۆ خویشی له‌سووره‌تیکی تردا ده‌فه‌رمووی: (مال‌مسیح ابن‌مریم إلا رسول قد خلت من قبله الرسل وأمه صديقة كانا يأكلان الطعام.. مائه/٧٥. یان ده‌فه‌رمووی: (إن مثل عيسى عند الله كمثل آدم خلقه من تراب ثم قال له كن فيكون) نالی عیمران/٥٩. واته: نموونه‌ی (عیسا)ش به‌لای خواوه، هه‌ر له‌نموونه‌ی ئاده‌مه، له‌گل دروستی کردو پاشان پیی‌گوت: ببه‌ به‌ ئاده‌م، نه‌ویش خیره‌ابوو، عیسا‌شی هه‌ر ئاوا دروست کرد، ئیوه‌یش له‌وه به‌ولاوه مه‌چن، پیغه‌مبه‌ر ﷺ ده‌فه‌رمووی: ((من شهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له، وأن محمدا عبده ورسوله، وأن عيسى عبد الله ورسوله وكلمته ألقاها إلى مريم وروح منه، وإن الجنة حق، والنار حق، أدخله الله الجنة على ما كان من العمل))

زیده‌رویی له‌شانی عیسا‌دا:

﴿١٧١﴾: يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَا تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ وَلَا تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ إِلَّا الْحَقَّ ﴿١٧٢﴾ ﴿ثَه‌ی خه‌لکانی خاوه‌ننامه! هه‌له‌رویی و زیده‌رویی له‌دینه‌که‌تاندا مه‌که‌ن، شتی راست نه‌بی، ئیوه‌ دهر باره‌ی خوا مه‌لین. فه‌له‌کان دهر باره‌ی مه‌سه‌له‌ی عیسا ﷺ زۆره‌سنوور ده‌رچوون و، گه‌یاندیانه راده‌ی خوا و به‌خوا زانین! پیغه‌مبه‌ریش ﷺ نه‌فه‌رمووی: ((لَا تُظْرُونَنِي كَمَا أَطْرَبَ النَّصَارَى عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ، فَإِنَّمَا أَنَا عَبْدٌ، فَقُولُوا: عَبْدُ اللَّهِ وَرَسُولُهُ)) (أحمد ٢٣/١) ئیمامی بوخاریش به‌م شیوه‌یه نه‌م فه‌رمووده‌یه‌ هی‌ناوه: ((إِنَّمَا أَنَا عَبْدٌ فَقُولُوا: عَبْدُ اللَّهِ وَرَسُولُهُ)) (فتح الباری/٥٥١/٦). واته: خه‌لکینه! له‌باره‌ی منه‌وه

(فتح الباری/۶/۵۴۶). واته: ئەوەی ئەوشایەتیە بەدات کە: غەیرەز خواخواهیەکی تر نییە شیایوی پەرستەن بێت، تاک و تەنیاو بێ شەرک و بێ ھاوبەشە، (موحەممەد) پێش بەندەیی خواوە و خۆی ئارزوویەتی، عیساخ بەندەو پیغەمبەری خواوە و ئەو ئارزوویەتی و بە پریارو فەرمانی ئەو بوو و ھاویشتووویەتی پزدانی خاتوونە

السموات وما فی الأرض ﴿ هەرچی لەناو ئاسمانەکان و زەویدیایە هەر هی ئەوە ﴾ و کفی بالله وکیلا ﴿ وخواش هەر خۆی بەسە بۆ پیکهینانی کاروبارو، بەرپۆوەبردنی بوونەوهر، هیچ پێویستییهکی بە عیساو خەلکی تر نییە.

پیغەمبەران و فریشتەکان لە بەنداییەتی خوا حاشا ناکەن:

﴿ ۱۷۲: لَنْ يَسْتَكْفِرَ الْمَسِيحُ أَنْ يَكُونَ عَبْدًا لِلَّهِ وَلَا الْمَلَائِكَةُ الْمُقَرَّبُونَ ﴾ مەسیح هەرگیز لەو حاشای نەکردوووە کە عەبدو بەندەیی خواوە، بە لکو شانازی کردوووە بەندەیی خوا بێ و قەت خۆی بە گەورەو زل نەزانپووە لە ئاستی بەنداییەتی خوادا، فریشتانی نزیک بە خواشەو هەر وەها، بۆیە دەفەر مووی: ﴿ و من يستكفر عن عبادته ويستكبر ﴾ هەر کەسیک بە بەنداییەتی خوا ی گەورە پازی نەبێ و فیزو دەعیە بنوینێ ﴿ فسيحشرهم إليه جميعا ﴾ بێ گومان خوا هەموویان لای خۆی کۆ دەکاتەو، روژی سەلا داوهرییان دەکا و هەق و ناهەق لیک دەکاتەو ﴿ ۱۷۳: فأما الذين آمنوا و عملوا الصالحات فيوفيههم أجورهم ويزيدهم من فضله ﴾ جا ئەوانە ی خاوەن باوەرو کار چاکن، ئەو بێ لە پاداشی خۆیان، خوا پتر چاکەیان لە گەڵ دەکا ﴿ وأما الذين استكفروا واستكبروا بهلام ئەوانە ی کە لە خوا لاینداووە لووتیان بەرز بوووە ﴿ فيعذبهم عذابا أليما ﴾ ئینجا خوا سزاو جەزەبە ی بە ئێش و بە ژانیان دەدا ﴿ ولا يجدون لهم من دون الله وليا ولا نصيرا ﴾ هیچ دۆست و یارمەتیدەر یکیان نابێ - جگە لە خوا- وەخواش دۆست و یاریدەریان نییە.

يَأْتَاهُ لَ الْكِتَابُ لَا تَقُولُوا فِي دِينِكُمْ وَلَا تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ إِلَّا الْحَقَّ إِنَّمَا الْمَسِيحُ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ رَسُولُ اللَّهِ وَكَلِمَتُهُ أَلْقَاهَا إِلَى مَرْيَمَ وَرُوحٌ مِنْهُ فَآمَنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَلَا تَقُولُوا ثَلَاثَةٌ انْتَهُوا خَيْرًا لَكُمْ إِنَّمَا اللَّهُ إِلَهٌ وَاحِدٌ سُبْحَانَهُ أَنْ يَكُونَ لَهُ وَلَدٌ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَكَفَى بِاللَّهِ وَكِيلًا ﴿۱۷۲﴾ لَنْ يَسْتَكْفِرَ الْمَسِيحُ أَنْ يَكُونَ عَبْدًا لِلَّهِ وَلَا الْمَلَائِكَةُ الْمُقَرَّبُونَ وَمَنْ يَسْتَكْفِرْ عَنْ عِبَادَتِهِ يَسْتَكْفِرْ فَيَسْخَرْنَاهُ إِلَى جَمِيعَةٍ ﴿۱۷۳﴾ فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَيُوَفِّيهِمْ أُجُورَهُمْ وَزَيِّدُهُمْ مِنْ فَضْلِهِ وَأَمَّا الَّذِينَ اسْتَنَكَفُوا وَاسْتَكْبَرُوا فَيُعَذِّبُهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا وَلَا يَجِدُونَ لَهُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا ﴿۱۷۴﴾ يَأْتِيهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَهُمْ بُرْهَانٌ مِنْ رَبِّكَ وَأُنزِلْنَا إِلَيْكُمْ نُورًا مُبِينًا ﴿۱۷۵﴾ فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَاعْتَصَمُوا بِهِ فَسَيُدْخِلُهُمْ فِي رَحْمَتِهِ مِنْهُ وَفَضْلٍ وَيَهْدِيهِمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿۱۷۶﴾

پەسنەکانی قورئان:

﴿ ۱۷۴: يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ بُرْهَانٌ مِنْ رَبِّكُمْ ﴾ ئە ی خەلکینە! لە پەرەردگارتانەو بە لگە یەکی گەورەو مەزنتان بۆ ھاتوو، تاهێج کەسیک بێرو بیانووی نەمیئێ ﴿ وَأُنزِلْنَا إِلَيْكُمْ نُورًا مُبِينًا ﴾ و نوورو روژنایەکی ئاشکرمان دا بە زاندوووە بۆتان، دیارە مەبەست لە (بورھان) و (نوور)ە، قورئانی پیروژە ﴿ ۱۷۵: فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَاعْتَصَمُوا بِهِ ﴾ ئینجا ئەوانە ی باوەریان ھێناو، دەستیان گرت بەرشتە ی خواوہ ﴿ فسيُدخلهم في رحمة منه و فضل ﴾ جا بە تەئکید خواش دەیانخاتە بەر رحمەت و بەزەیی خۆی و پتریش ﴿ ويهديهم إلى صراط مستقيما ﴾ بەرەولای خۆی شارەزای رێی راستیان دەکا. بە ئی ھەموو کات موسلمان دەزانی رێی راست لە کوێیەو، ھەر لەوێشەو ھەنگاو ھەلدەگرێت، چونکە خاوەنی (نوور) و (بورھان)ە.

مەریەم و، روھیکە لە لایەن خۆیەووە و، ددانیش بنیئت بە راستی و دروستی بە ھەشت و دۆزە خدا.. ئیتەر بێ سۆ "کارو کرداری ھەر چوونی بێت" خۆ ی گەورە دەبیاتە بە ھەشتەوہ ﴿ فآمنوا بالله ورسله ﴾ دەسا ئیوہ باوەر بێن بە خواو بە پیغەمبەرائی ئەو ﴿ ولا تقولوا ثلاثة ﴾ مەلێن خوا سین، واته عیسا و دایکی مەکەنە ھاوبەشی، بۆیە لە سوورەتی (مائیدە) شدا دەفەر مووی: (لقد كفر الذين قالوا ان الله ثالث ثلاثة وما من إله إلا اله واحد..) مائیدە/۷۳. واته: ئەوانە ی کە گوتیان خوا سێھەمینە لە سێ خاویان، بێ گومان لە دین لاینداو، جگە لە خۆ ی تاک و تەنیا هیچ کەس بۆ پەرستەن ناشی، وەدەر بارە ی ئەوانەش پێیان وابوو خواو بو فەر مووی: (لقد كفر الذين قالوا ان الله هو المسيح ابن مريم..) (مائیدە/۷۲). ﴿ انتھوا خیرا لکم ﴾ کۆتایی بەو قسانە بێن، بۆ ئیوہ باشترە ﴿ إنما الله إله واحد ﴾ بێ شک ھەر (الله) تاکە خواوە ﴿ سبحانه أن يكون له ولد ﴾ پاك و پیخەوشە لەو تۆمەتە کە: مندالی ھەبێ ﴿ له مافی

كە سىڭ بىرى نەباب و نە مندالى ھەبى (كەلالە):

۱۷۶: يستفتونك لیت دەپرسن: دەر بارەى كەسى باوك و مندالى نىيەو دەرئى، چى بكن بەكە لە پورەكەى؟ (جاییں) دەلى: جار يكيان نە خوش بووم و پىغەمبەرى خوا ﷺ ھاتە سەرە خوشىم و، لەو كاتەدا بىھۆش كەوتىبوم، پاشان دەستونوژى دەرگى و لە ئاوى دەستونوژەكەم - بەفەرمانى خۆى - لى دەرژىن و بەھۆش دىمەو، جا ئاگادار بووم ئەو پىرسىارەيان لى كرد، ئەوجا خوايش ئايەتى مىراتى نارد / (ئەحمەد: ۲۹۸/۳). ديارە ئەم ئايەتى (يستفتونك...) وەكو زانكان دەلىن دواھەمىن ئايەتە ھاتووە ﷻ قل الله يفتيكم فى الكلالة ﷻ پىيان بلى: خوا خۆى و لەمى ئەو ھەتەن دەداتەو. جا بۇ تەفسىرى (كەلالە) ھىندى دەلىن: بەكە سىڭ دەلىن كە نەباوك و نە مندالى ھەبەو دەرئى، ھىندىكى دى دەلىن: ئەو كەسەيە كە تەنھا مندالى نەبى و بىرى، وەكو ئەم ئايەتەى بەردەستمان دەفەرەموى: ﷻ ان امرؤا هلك ليس له ولد ﷻ ئەر كە سىڭ مردو ھىچ مندالى نەبوو ﷻ ولہ أخت فلها نصف ماترك ﷻ ھەر تەنھا خوشكىكى ھەبوو ئەو نىوھى مىراتەكەى دەبا ﷻ وھو يرثها ان لم يكن لها ولد ﷻ خۆ ئەگەر خوشكەكەش بىرى و، ھىچ مندالى لەپاش نەبوو، ئەو بەراكەى تەواوى مىراتەكەى دەبا ﷻ فبان كانتا اثنتين فلھما الثلثان مما ترك ﷻ خۆ ئەگەر ھەر ئەو مردووە، دوو خوشكى لى بەجىمان، ئەو دوو بەشىان لەسى بەشى بۇ ھەيە، ھەر وھاش ئەگەر لەدوو خوشك زىاتەر بوون ﷻ وان كانوا إخوة رجالا ونساء ﷻ خۆ ئەگەر چەند خوشك و چەند برايكە لەپاش مردووەكە جىمان و ھىچ مندالىشى نەبوو ﷻ فللذكر مثل حظ الأنثيين ﷻ ئەو ھەر نىزىنەى دوو ئەو ھەندەى مېنە مىراتى بەردەكەوى ﷻ بين الله لكم ان تضلوا ﷻ خواى گەرە ئەو ياسايەتان بۇ روون دەكاتەو، نەو كە لىتان تىڭ بچى و مافى يەكتر زەوت بكن ﷻ والله بكل شئ عليم ﷻ ديارە خواش بەھەموو شتىڭ زانايە، ئەو خۆى چاك دەزانى كى لە مىراتەكە چەندە بەشى بدريت، جابۇ پتر ئاگادار بوون لە وردەكارىەكانى مەسەلى مىرات، دەتوانى بگەر پىتەو بۇ ئايەتى (۱۲، ۱۱) سۈورەتى (ژنان) ئەگەر چى رەخەنگران و (عەلمان) يەكان لە بەر خوشەو پىستىيەكى شەھوانى و كویرانەى ژنان، خۆيانكەر و كویركردووە، ھەرگىز ھەق ناپىسن، ئەگىنە وادەزانم ئەو ھەندە لەو بابەتە نووسراو بۇ مروۋى ژىرو ئاقل بەس بىت، سەرە راي ئەمانەيش، دەبى بزائن كە ھەموو مەسەلەكانى ژنان، وەمىراتىش يەككىيانە، بەگۆترەو سادە برپارىيان لەسەر نەدراو، بەلكو زۆر وردەكارى تيا بەكار ھىنراو، كە ئەر

لەو كەمتر، يان زىاتەر بىت ژيانى ئەو دوو مروۋە (نىروومىيە) تىڭ دەچى و لەرەسەنگ دەبى و، ژنانىش "بۇخۇيان" ھاواريان لى بەرز دەبىتەو، بۇنموونە: (نەفەقە) ى ژنان لەسەر باوك و براو كەس و كارو مېردە، ديارە ئىستا ئەو ژنانە كە لەدەنگايەكدا كارمەندن وھاو كارى باش دەكرىن، قىبووليان نىيەو بەسووكايەتى ژنانى دەزانن و دەلىن: ژنان دەبى بۇ خۇيان بژىوى پەيدا بكن! وادەزانم ئەو خانمانە كە ئەو قەسەدەكەن، ھەر ئەو كاتەيە رازى دەبن بژىويان لەسەر خۇيان بىت لەجىگايەك كارمەندن، چونكە ئەگەر بىنە كشتىارو كرىكار، كۆلكىشى و پاچە كۆلەو شوانى پى بكن، ئەو لە باتى جار يڭ ھەزار جار ھاواريان لى بەرز دەبىتەو و دادا دەكەن كە: ژنان خانمى مال بن و نان و نەفەقىيان لە سەر پىاوان بى و نەچنە بەر سەرماى زستان و، گەرماى گەرمى ھاوین، جامن نامەوى لەم جىگايەدا زىاتەر بچم، وەكو گۆتم كىبى زۆرى لەسەر نووسراو، باخانمەكان و، ئەوانەى گرىەيان بۇدەكەن خۇيان بچن بەوژدانەو دىراسەيەكيان بكن. زۆر زۆر سوپاس بۇخواى بالادەس كە پىشتىوانى لى كردم بۇ تەواو كەردنى ئەم كورتە تەفسىرە بۇ سوورەتى (نىسە).

سۈورەتى (مائىدە)

مەككەيىيە (۱۲۰) ئايەتە

بەناوى خواى بەخشندەى مېھربان

ئەم سوورەتى (مائىدە) يەش وەك سوورەتە ھاوړىكانى خۆى: (بەقەرە، نىسە، ئەنفال) گرنگىيەكى زۆر دەدات بەياسا و دارشتنى بەرنامە بۇ رووداوەكان، لەپال تىشك خستەن سەر بىروباوەرى خاوەننامەكان. ئەم سوورەتە سىراو (مەنسوخ) ى تىدا نىيەو، (۱۸) برپارى فەرزو واجىباتى خوايى تىدايە. ئەم سوورەتە لەكاتى گەرەنەوھى پەيامبەر ﷺ لە (خودەبىيە) دا ھاتەخوارەو، سەرچەم باسى حوكمە شەرعىيەكان دەكات، ئەو ھەش لەبەر ئەو ھەيە كە ھىشتا دەولەتى ئىسلامى لەسەرەتاي پى گەپشتىدا بوو، ديارە تادادەمەزى و لەھەلەو پەلە دوور دەبى، پىوستى بەگەل ياسا و پىنمايى ئاوى خوايى ھەيە. ئەمەيش كورتەيەكى ئەو حوكمانەيە كە ئەم سوورەتە لىيان دەدوى: رىكەوتن و پەيمان بەستن، شىوھى ھەيوان سەررېن، نىچىر راوكردن، ئىحرام بەستن بەحەج، يا بە ھەمرە، مارەكەردنى ژنانى خاوەننامە و كىتب، پاشگەز بوونەو لەئىسلام، نوژو دەست نوژ،

یاسای دهست برینی دز، یاسای تۆله ی ریگرو (ئیفساد) کارو عارهق خۆر و قومار باز، که فارهتی سوین شکاندن، نیچیر کوشتن به بهرگی ئیحرامه وه، وه سیه تکردن پیش مردن.. هتد.

سه ره رای ئەمانه پیش هه ندی داستان و چیرۆک ده گێڕێته وه بۆ په ندو ئامۆژگاری، بۆ نمونه: چیرۆکی (به نی ئیسرائیل) له گه ل

به ئیبتان جیه جی بکه ن:

﴿بسم الله الرحمن الرحيم * ١: يا أيها الذين آمنوا أوفوا بالعقود﴾
ئە ی ئەوانە ی بروتان هیناوه! گشت په یمانیک جیه جی بکه ن و، له ئەنجامدانیا به ئەمە ک و به وه فابن. به ئی.. هه رچی خوا فه رمانی به کردنی دابی، وه یان ریی به کردنی نه دابی، وه کو په یمان ته ماشا ده کری و، ده بی وه فای پی بکریت. پیاویک به (عه بدولای کوری مه سه عود) ی گوت: وه سیه تیکم بۆکه! ئەویش گوتی: هه رکه له قورئاندا گویت له (یا ایها الذین آمنوا) وه وه بوو، ده بی چاک وه ری بگریت، چونکه هه تمه ن، یان برپاری چاکه یه، وه یان ریگرتنه له خراپه. (خه یسه مه) ده ئی: له جیی هه موو (یا ایها الذین..) هه کانی قورئان، له ته ورات دا (یا ایها المساکین) بووه.

نازه ئی هه رام و، هه لال:

خوا ی گه وه ره میه ره بان له م ئایه تانه دا مالآت وولاتی هه لال و هه راممان بۆ روون ده کاته وه وه ده فه رموی: ﴿أحللت لكم بهیمة الأنعام﴾ خواردنی گوشتی وشترو گاو مه رو بز - دوا ی سه ره برینیان - هه لال کراوه بۆتان، هه روه ها به چکه ی هه رکامیکیشیان، ئەره دوا ی سه ره برینی له ناوسکیا گیانی تیذا نه مابی، وه کو پیغه مبه ره ده فه رموی: ((کلوه إن شئتم، فإن ذکاته ذکاة أمه)). (ئه بوو داوود، ترمزی). ﴿إلا ما یتلی علیکم﴾ ئەو په له وه ره ئاژه له نه بی که: له م سووره ته دا هه ر ئیستابۆتان ده خوینریته وه له ئایه تی: (حرمت علیکم المیته) دا. ﴿غیر محلی الصيد وأنتم حرم﴾ به لām تا له ئیحرام دان، راو کردن به ره وا دامه نین، واته: له به رگی ئیحرامدا راوکردنی نیچیری هه یوانی وشکابی - ئەهه رچی گوشتیشی بخوری - هه رام ویاساغه، دیاره ئەمانه برپارو سنووری خوا ی گه وه رن و، ده بی ئاگادارین ﴿إن الله یحکم ما یرید﴾ به راستی خواش هه ر چۆنیک وپیست، برپارده دات، چونکه ئەو چاکتر ده زانی چی هه لال بکا و، چیش هه رام بکات، واته: (به حیره، و سائیبه و، وه صیله و، حام) - که دواتر باسیانندی - وه ره به کان له خوینانیان هه رام کردبوون، به قسه ی ئەوان هه رام نابن، چونکه خوا هه لالی کردون، دیاریشه برپاری وا، که س بۆی نییه هه لی وه شینیتته وه.

ده سکاری دروشمه کانی خوا مه که ن:

﴿٢: يا أيها الذين آمنوا لا تحلوا شعائر الله﴾ ئە ی ئەو که سانه ی بروتان هیناوه! (ئه م) و (نه ی) و دروشمه کانی خوا - به تاییه تی

يَسْتَفْتُونَكَ قُلِ اللَّهُ يُفْتِيكُمْ فِي الْكَلَالَةِ إِنِ امْرُؤٌ هَلَكَ لَيْسَ لَهُ وَلَدٌ وَلَهُ إِخْوَةٌ فَلَهَا نِصْفُ مَا تَرَكَ وَهُوَ يَرِثُهَا إِن لَّمْ يَكُنْ لَهَا وَلَدٌ فَإِن كَانَتَا أُنثَىٰي فَلَهُمَا الثُّلُثَانِ مِمَّا تَرَكَ وَإِن كَانُوا إِخْوَةً رَّبًّا لَا وَرَسَاءَ فَلِلَّذَكَرِ مِثْلُ حَظِّ الْأُنثَىٰي يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ أَن تَضِلُّوا وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٧٦﴾

سُورَةُ الْمَائِدَةِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَوْفُوا بِالْعُقُودِ أُحْلِلْتُ لَكُمْ بِهِيْمَةَ الْأَنْعَامِ إِلَّا مَا يَتَلَبَّسُ عَلَيْكُمْ غَيْرُ مُحِلِّي الصَّيْدِ وَأَنْتُمْ حُرْمٌ إِنَّ اللَّهَ يَحْكُمُ مَا يُرِيدُ ﴿١﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَحِلُّوا شَعَائِرَ اللَّهِ وَلَا الشُّهُرَ الْحَرَامَ وَلَا الْهَدْيَ وَلَا الْقَلَائِدَ وَلَا آمِينَ الْبَيْتِ الْحَرَامِ يَنْتَفِعُونَ فَضْلًا مِنْ رَّبِّهِمْ وَرِضْوَانًا إِذَا حَلَلْتُمْ فَاصْطَادُوا وَلَا يَجْرِمُكُمْ شَيْئًا قَوْمٍ أَنْ صَدَّوْكُمْ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ أَنْ تَعْبُدُوا وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالْتَّقْوَىٰ وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٢﴾

مووسادا اللّٰه که هیمایه بۆگشت یاخی بوون و سه رکیشی و له سنوور ده رچوونی و تۆله که شی.

پاشان داستانی هه ردوو کۆره که ی باب به گه وه ره مان ئاده م ﷺ، که هیمای مملانیی ئەهلی خێرو شه ره تاداو رۆژی دوا یی.. ئینجا باسی عه قیده هه لوه شاهه که ی جووله که و گاواران و په یمان شکینیان ده کات، که چۆن هه موو وه خت په یمانیان ده به ست و ده یان شکاندو (ته ورات) و (ئینجیل) یان ده گۆری و برپایشیان به په یامه که ی پیغه مبه ره ﷺ نه ده هینا.

به هینانی دیمه نیکی ترسناک و ترسینه ری رۆژی دوا یی، کۆتایی دیت، به تاییه تی دیمه نیک له گه ل عیسیای کۆری مه ریهم دا اللّٰه ئەو کاته که خوا ی گه وه ره پرسیری لی ده کاو ده فه رموی: (أأنت قلت للناس اتخذوني وأمي ألهين من دون الله) ئەه ی ئەو رۆژه، چ رۆژیک قورس وه سخت ودژواره!.

دروشمه کانی حج وعمره - دهسکاری مهکن و، پشتگوپیان مهخن ﴿ولا الشهر الحرام ولا الهدی ولا القلاند﴾ وه له مانگه قهدهغه کراوه کانی شدا، شهر رهوا مهکن و، ههرحه یوانیکش ناوی قوربانی و (هیدی) لهسه ربیت بو مالی خوا، مهرجه کانی مهشیوینو دهستی بو مهبن و، ههراژه لیکیش دیاریکرابی و نیشانهی لهمل کرابی بهمهستی کردنی به قوربانی، نیشانه کهی لی مهکنه وه وه له ناوی مهبن. بهئی.. نهر حه یوانیکیان بو خوا نه زر کردبا، دههاتن شتیکیان لهمل دهکرد، تاببیته بهلگهی نه زر کردنی بوخواو، کهسپش نه توانی دهستی بوپبا، قورشان هات که نهو کاره یان نه نجام بدهن و، فیل وفهرجهی تیدا نهکن ﴿ولا آمین البیت الحرام﴾ وه له وانه ری مهگرن، که به نیازن ته وافو زیاره تی (کهعبه) بکهن ﴿یتغون فضلا من ربهم ورضوانا﴾ وبه ئومیدی فزل ورؤزی و خوشنودی پهروه دگاریان دهس بخن ﴿إذا حللتهم فاصطادوا﴾ جا ههر که خوتان حه لال کردهوه، واته: ئیحرامتان شکاندو، ههرهتان جی هیشت، راوو نیچیرگرتنتان بو رهوا یهوه، دهتوانن راو بکهن ﴿ولا یجرمنکم شأن قوم أن صدوكم عن المسجد الحرام﴾ ههرگیز رکی کونی نه وانه که: له (خوده بییه) دا رییان لیگرتن له زیاره تی مزگه وتی حهرام، ههلتان نه نیت ﴿أن تعتدوا﴾ که ئیستا ئیوهش دهستیان پی بگه یه نن و توله یان لی بکه نه وه ﴿وتعاونوا علی البر والتقوی﴾ لهسه چاکه و هاوکاری و کومه و پاریزگاری، یارمه تی یه کتر بدهن، له ئایه تیکی تر دا دهفرموی: ﴿ولا یجرمنکم شأن قوم علی أن لا تعدلوا اعدلوا هو أقرب للتقوی..﴾ ﴿ولا تعاونوا علی الاثم والعدوان﴾ بهلام بوگوناح و تاوان و دهست دریزی و، لهسنور دهرچوون، هاوکاری و کومه کی یه کتر مهکن، پیغه مبهری خوا ﷺ دهفرموی: ﴿أَنْصُرْ أَخَاكَ ظَالِمًا أَوْ مَظْلُومًا﴾ واته: هاوکاری و یارمه تی براهت بده، ستمکار بی، یان ستم لیکراو، جاهاوه لان له وقسه یه سه رسامبوون! بویه گوتیان: بهئی ستم لیکراوه که راسته و جیی خویه تی هاوکاری بکهین، بهلام نهی چوون یارمه تی ستمکاره که بدریت؟! نهویش فرموی: دهستی بگروه مهیل ستم بکات، نه وه ده بیته یارمه تی بوی. (پیشهوا نه حمده). ﴿واتقوا الله إن الله شدید العقاب﴾ ده بی لهسزای خوا بترسن، چونکه به راستی خوا بهرامبه به نافهرمان، خاوهن توله یه کی زور به هیزو تونده.

رینما بییه کانی نایه تی (۱-۲):

(۱) پهیمانی خوا له گهل بده کانی و، پهیمانی مروقه کان له گهل خویاندا بیارین.

(۲) گوشتی مهرو مالاتی مرداره وه نه بوو حه لاله.
(۳) راوی نیچیری و شکایی - وهک نیچیری دهریایی - بو حاجیان وعمره که ران له بهرگی ئیحرامدا حهرامه.
(۴) ریزگرتن له (شه عائین) و دروشمه دینییه کانی خوا پیوهیسته.
(۵) دهستدریزی ته نانه تی بو سهر کافرانیش کاریکی حهرامه.
(۶) پیوهیسته موسلمانان هه میسه لهسه ر جیبه جی کردنی فهرمانه کانی خوا، یارمه تی و هاوکاری یه کتر بکهن و، بهسه برو به ئارامیش بن، ئهم فهرمووده ی پیغه مبه رهش ههر له وباره وه هاتوووه دهفرموی: ﴿الْمُؤْمِنُ الَّذِي يُخَالِطُ النَّاسَ وَيُضَيِّرُ عَلَى أَذَاهُمْ، أَغْظَمَ أَجْرًا مِنَ الَّذِي لَا يُخَالِطُ النَّاسَ وَلَا يَضَيِّرُ عَلَى أَذَاهُمْ﴾ (پیشهوا نه حمده).

وریا بن! خواردنی ئهم شتانه حهرامه:

﴿۳: حرمت علیکم المیتة والدم ولحم الخنزیر﴾ خواردنی گوشتی مرداره بووو، ههرخوینی له ههر نه ندایکی حه یوان بیته دهری و برهوا، حهرامه بو تان ئهی موسلمانان! بهلام خوینی گیرساوو نه چوو، وهک خوینی جگهر، سپل، حه لاله، ههره ها ماسیی و کوللهش بی سه بر پریان حه لال و دهخورین، وهک پیغه مبه ره دهفرموی: ﴿أَحَلَّ لَنَا مَيْتَتَانِ وَ دَمَانِ، فَأَمَّا الْمَيْتَتَانِ فَالسَّمَكُ وَالْجَرَادُ، وَأَمَّا الدَّمَانِ: فَالْكَبِدُ وَالطَّحَالُ﴾ (مهسنه دی شافعی). ههره ها گوشتی به رازیش پیسه و لهسه رتان یاساغ کراوه ﴿وما أهل لغیر الله به﴾ وههراژه لیکیش که له وهختی سه بر پیندا ناوی غهیری خوی لی بهینری ﴿والمخنقة﴾ و مالاتی خنکاوو ﴿والموقودة﴾ و لیدراوی مرداره بوو ﴿والمتردية﴾ وهه لیدراوو له شاخه ره وه بوو ﴿والنطيحة﴾ و مرداره بوو له شهره قوچدا ﴿وما أكل السبع﴾ وههرچی درنده په لاماری دابی و مرداره بوو بی ﴿إلا ما ذکیم﴾ مهگهر بهرله گیان دهرچوونی، فریای چهقو که وتبی و سه رتان بریبی، واته: نه گهر ههریه که له وانه پیش گیاندهرچوونی بهرده سهکوت و سه برهرا، خواردنی حه لال ده بی ﴿وما ذبح علی النصب﴾ وههرچی بو بته کانیسه سه برهرا حهرامه ﴿وأن تستقسموا بالأزلام﴾ وههرچیش لهسه ر قوماری تیر دابهش دهکری و، مه بهسته کانی پی دیاری دهکری، قهدهغه و حهرامه. (نه زلام) بریتی بووه له سی (قهدهج) ههریه که یان یه کی لهم دهسته وازه یان له سه رنووسیوو: ﴿أَمَرَنِي رَبِّي، نَهَانِي رَبِّي، غَفَلَ﴾، نه گهر که سیك ویستبای ههر کاری بکات، دهچووشتیکی

هه لدهدا بۆسەر یه کیکیان، پاشان هه رکامییکیانی بۆ ده رچووبا، ده چوو به پنی ئه وه یان کاری ده کرد! ئه وسای که دینی ئیسلامی پیروژ هات، ئه و کاری هه لوه شانده وه و له جیی ئه ودا، بۆ دۆزینه وه ی هه رکاریکی راست و خیر و چاک (صلاة الاستخاره) ی دانا، هیوادارم به یه وه ی له مه بکریت، پیشه و (ئه حمده) بۆ شه رعیه ت

حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ وَالْدَّمُ وَلَحْمُ الْخِنْزِيرِ وَمَا أُهْلَ لَغَيْرِ اللَّهِ بِهِ وَالْمُنْخَنِقَةُ وَالْمَوْقُوذَةُ وَالْمُتَرَدِّيَةُ وَالطَّيْحَةُ وَمَا أَكَلَ السَّبُعُ إِلَّا مَا ذَكَّيْتُمْ وَمَا ذُبِحَ عَلَى النُّصُبِ وَأَنْ تَسْقِسُوا بِالْأَنْزِلِ ذَلِكُمْ فَسْقُ الْيَوْمِ بِيْسَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ دِينِكُمْ فَلَا تَخْشَوْهُمْ وَاخْشَوْنِ الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتِمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا فَمَنِ اضْطُرَّ فِي مَخِصَّةٍ غَيْرِ مِتْجَانِفٍ لِّأَنْفٍ فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٢﴾ يَسْأَلُونَكَ مَاذَا أُحِلَّ لَهُمْ قُلْ أُحِلَّ لَكُمُ الطَّيِّبَاتُ وَمَا عَلَّمْتُم مِّنَ الْجَوَارِحِ مُكَلِّبِينَ تُعَلِّمُونَهُنَّ مِمَّا عَلَّمَكُمُ اللَّهُ فَكُلُوا مِمَّا أَمْسَكَنَّ عَلَيْكُمْ وَادْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهِ وَأَقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿٣﴾ الْيَوْمَ أُحِلَّ لَكُمُ الطَّيِّبَاتُ وَطَعَامُ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ حَلَلٌ لَّكُمْ وَطَعَامُكُمْ حَلَلٌ لَهُمْ وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ الْمُؤْمِنَاتِ وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِن قَبْلِكُمْ إِذَا آتَيْتُمُوهُنَّ أَجُورَهُنَّ مُحْصِنِينَ غَيْرَ مُسْفِحِينَ وَلَا مُمْسِكِي أَخْدَانٍ وَمَن يَكْفُرْ بِالْإِيمَانِ فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٥﴾

و شیوهی (ئیستیخاره)، ئه م فه رموده یه دینی و ده فه رموی: ((إذا هَمَّ أَحَدُكُمْ بِالْأَمْرِ فَلْيَرْكَعْ رَكَعَتَيْنِ مِنْ غَيْرِ الْفَرِيضَةِ، ثُمَّ يَقُلْ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْتَخِيرُكَ بِعِلْمِكَ، وَأَسْتَعِذُّكَ بِقُدْرَتِكَ، وَأَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ الْعَظِيمِ، فَإِنَّكَ تَقْدِرُ وَلَا أَقْدِرُ...)) هه تا کو تایی فه رموده که. ﴿ذلکم فسق﴾ کردنی هه رکاری له وانه، له سنوور ده رچوون و ناهه رمانی خوایه و، تۆله ده درئ ﴿الیوم یس الذین کفروا من دینکم﴾ ئیتروا (ئه مرو) رۆژی عه ره فه یه ئه وانه ی که کافرو بی باوه رن، له که یاندنی زیان به دینه که تان، واته: بی ئومید و بی هیوا و ته ماح بر بوون له وه که ئیوه له ئایینه که تان واز بیین و بکه رپنه وه سه ر دین و ئایینی ئه وان، ده شزانن که ئیتر هه رگیز زāl نابن به سه ر تانا، پیغه مبه ر ﴿ده فه رموی: ((إِنَّ الشَّيْطَانَ قَدِيسٌ أَنْ يَغِدُهُ الْمُصَلِّونَ فِي جَزِيرَةِ الْعَرَبِ، وَلَكِنْ بِالْخَرِيشِ يَنْتَهُمُ))﴾ موسلیم/ ۲۱۶۶. ﴿فلا تخشوهم و اخشون﴾ که و ابو له وان مه ترسن، وهه ر له من بترسن و پاریزگاری له سنووره کانی من بکه ن ﴿الیوم اکملت لکم

دینکم﴾ و له ئه مرووه به رنامه و ئایینه که تانم به پایان که یاند، واته: له باره ی عه قیده و جیهاده وه، له باره ی هه لال و حه رامه وه، هه مووشتییکم بۆ ته و او کردن ﴿وأتمت علیکم نعمتی﴾ وه نیعمه ت و به خششی خۆم بۆ ته و او کردن سه رم خستن به سه ر دۆژمان تانا و رینماییم کردن بۆ ریگه ی راست، ئیتر نه پیویست به پیغه مبه ری ته ره هیه و، نه قورئانی دیکه. ﴿ورضیت لکم الإسلام دینا﴾ ئیسلامی شم به به رنامه و ئایین بۆ هه لباردن و، نابئ هیچ کاتیکی لئی لایده ن و خۆ کلا بکه ن ﴿فسن اضطر فی مخصه﴾ ئینجا له گه ل حه راکردنی ئه و شتانه شدا، هه رکه سیک له برسانا ناچار بوو بۆ خواردنی هه ریه کئ له قه دهغه کراوه کان و، مه ترسی ئه وه ی هه بوو گه ر شتی نه خوا له برسا به ری، ده توانی لیبیان بخوات ﴿غیر متجانف لاثم﴾ به مه رچی نه یه وئ خوی تووشی گوناح بکاو، زیده ر وه ی بکات ﴿فإن الله غفور رحیم﴾ به راستی خوایش زۆر لیبوورده یه، ئه گه ر له کاتی وادا شتی بخوا لئی ناگری، زۆریش به میه ره بان دلۆقانه، ئه وه تا له کاتی ته نگانه دا شتی یاسا گه رواتان بۆ هه لال ده کات، ئه مه یش فه رموده ی پیغه مبه ره ﴿که له و باره وه ده فه رموی: ((إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ أَنْ تُؤْتَى رَحْصُهُ، كَمَا يَكْرَهُ أَنْ تُؤْتَى مَعْصِيَتُهُ))﴾ (ئیبین حیببان).

رینماییه کانی نایه تی (۳):

(۱) گوشتی به رازو هه موو شتیکی مر داره بوو حه رامه. هه رشتییکش که سه ره نجامه که ی به (تیر/ ئه زلام) ده ریکه وئ (وه ک امرنی ربی، نهانی ربی...) قه دهغه یه به کار هی نانی. (۲) هه رچه یوانیک له به رامبه ر گۆری هه ر پیغه مبه ر و پیاو چاکیکه وه، یان له به ر پنی هه ر سه رۆک و پاشایه که وه، سه ر بر اچه رامه. هه ر چه یوانئ له حاالی ژیا نده سه ر برا، ئه گه رچی له گیانه لایشدا بی ت هه لاله. ده بی ته نها له خوا ترسمان هه بی.

داهینانی هه رکاریکی بیدعه له دیندا حه رامه. مرو ئی برسی و ناچار —به مه رچی مه به سستی به زاندنی سنووره کانی خوا نه بی— ده توانی له گوشتی مر داره وه بوو بخوا. هه ر ئامیریکی تیژ بر —به ده ر له ئیسک و ددان— چه یوانی پی سه ر ده بردرئ، به و مه رچه که ره گو ده ماره کانی لاملی ببردئ و، له کاتی سه ر برینیدا خوینیش ده ر پری. نه رم و نیانی و میه ره بانی له گه ل چه یوانه که دا ”به ر له سه ر برینی“ کاریکی سوننه ته. ده بی ئامیری سه برین تیژی،

حہ یوانہ کہ رووی لہ رووگہ بکری و، ہہ تا بہ تہ واوی - پاش سہر برین - سارد نہ بیٹہ وہ، چہ رمہ کی لی نہ کریٹہ وہ۔ پیغہ مہر ﴿﴾ دہفر موئی: ((إِنَّ اللَّهَ كَتَبَ الْإِحْسَانَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ، فَإِذَا قَتَلْتُمْ فَأَحْسِنُوا الْقِتْلَةَ، وَإِذَا ذَبَحْتُمْ فَأَحْسِنُوا الذَّبْحَةَ، وَلِيُحَدِّثْكُمْ شَفْرَتَهُ، وَلِيُخْرِجَ ذَبِيحَتَهُ)) (موسلیم). ثم فہرموودہ ہہ موو وئو شتانہ ی لہ خوگر تووہ باسماں کردن، و اتاکہ یشی وئوہ یہ کہ: بئی سو خوا ی دلؤان لہ سہرتانی نوووسیوہ کہ دہبی بہرامبہر بہ ہہ مووشتیک، چاک رہفتار بن، جاہرکہ ویستتان کہ سی بہ حہقی شہرعی بکوژنہ وہ، دہبی بہ شیوہ یہ کی چاک و باش و شہرعی ببکوژنہ وہ، ہہرکاتیکیش دہتانہ وی (مالات و بالندیہک) سہر برن، دہبی بہ ئاسانی سہری بپرن و، یاسای شہریعت رہچاو کہن و، چہ قو کہ تان تیژ بکن و، ئیسراحت بہ سہر براوہ کہ بدہن.

ہہرچی جانہوہری راو، بیگری حہ لالہ:

﴿﴾ ۴: يسألونك ماذا أحل لهم ﴿﴾ لیت دہر برن: چی حہ لال و رہوایہ بویان ﴿﴾ قل أحل لكم الطيبات ﴿﴾ پییان بلی: ہہ موو خورا کہ چاک و پاکہ کانتان بؤ حہ لالہ، مہ بہ ست لہ و شتانہ یہ کہ قورٹان و فہرموودہ، یان بہ کوئی زانایان، یان بہ قیاس، لہ حہرامہ کان جیاکراونہ تہ وہ ﴿﴾ وما علمتم من الجوارح ﴿﴾ وئوہش کہ بالندہ و تاژی شکاری بؤتانی راودہ کہن و، بہ باشی فیڑی راوتان کردبن و نیچیرتان بؤ بگرن ﴿﴾ مکلبین ﴿﴾ و راتان ہینابن و تالیمتان کردبن بؤراو ﴿﴾ تعلمونہن مما علمکم اللہ ﴿﴾ و شیوہی راوکردنتان فیڑ کردبن، و ہک خوا ئیوہی فیڑ کردوہ، ہہرشتی ئاوا ہاتہ بہر دہستان حہ لالہ بیخون، پیغہ مہریش لہ بارہی (بان) ہوہ فہرمووی: ((مَا أَمْسَكَ عَلَيْكَ فُكْلٌ)) تہ بہری. ﴿﴾ فكلوا مما أَمْسَكْن عَلَيْكُمْ ﴿﴾ دہسا بخون لہ و نیچیرہی کہ ئہوانہ بؤ تان دہگرن و، خویمان لیئی ناخون و اذکروا اسم اللہ علیہ ﴿﴾ بہ لام کاتی بہرہ لای دہ کہن ناوی خوا ی لی بینن، و بلین: (بسم اللہ). (بوخاری) و (موسلیم) - خوا لییان رازی بیٹ - دہلین: پہ یامبہر فہرموویہ تی: ((إِذَا أُرْسِلَتْ كَلْبُكَ الْمُعْلَمَ، وَذَكَرْتَ اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهِ فُكْلٌ مِمَّا أَمْسَكَ عَلَيْكَ، وَإِنْ أَدْرَكَتْهُ وَقَدْ قَتَلَ وَأَكَلَ مِنْهُ، فَلَا تَأْكُلْ مِنْهُ شَيْئًا فَإِنَّمَا أَمْسَكَ عَلَى نَفْسِهِ)). و اتہ ہہرکات سہگی راوت ہاندایہ گیانی ہہرمالات و پہلہ و ہرک، ناوی خوا ی لی بینن، ئیتر ہہرشتیکی بؤگرتی و، خو ی لیئی نہ خوارد تو لیئی بخو، خو ئہ گہر گرتیی و لیئی خوارد، لیئی نہ خویتی.

بہ لی راو و نیچیر گرتن بہ شیکی زور گرنگی باری ئابووری و ژیانہ، دیارہ گہ لی کہ سیش دلی پیوہی بہ سراوہ و حہزی لی دہکات، جا بؤیہ

ئیسلا میس وئو جوڑہ حہ زلی کردن و داخوازیانہ دہنرخینی و یاسای بؤ دیاری دہکات، پہ یامبہریش ﴿﴾ دہفر موئی: ہہرکات سہگی تالیم کراو مہ شق دیوت، ہاندو ناوی خوات لی ہیناو رویشٹ بؤ نیچیرہ کہ و دہستی گہ یاندی و، گرتی و کوشتی، بہ نارہ زووی خوٹ لیئی بخو و حہ لالہ، بہ لام ئہ گہر گرتی و لیئی خوارد، نابی تویش لیئی بخویتی، چونکہ بؤ خو ی گرتوہ، جا نیشانہ ی سہگی مہ شق پیکراو و تالیم دراو و راہینراو بہم شیوہ یہ:

(۱) ہہرکاتی ہانت دا و بہرہ لالت کرد لہ ہہر نیچیری، دہبی دہست بہ جی بہ گویت بکاو بچیٹ.

(۲) ہہرکات پیٹ گوت: نہ چیت، دہبی خیرا بوہستی و نہ چیت.

(۳) ہہرکات گیاندراو بالندہ یہ کی گرت، نابی لیئی بخوات.

بہ لی بہم مہرجانہ ی سہرہوہ سہگی تالیم دراو، یان باز، یاشاہین، یان ہہ لؤ... ہتد ہہرچی بگرن ئہ گہرچی گیانشیان تیا نہ میئی و ہمری گوشتہ کہ ی دہخوری، و خو ی بہ چہ قو حساب دہکری ﴿﴾ واتقوا اللہ إن اللہ سریع الحساب ﴿﴾ و لہ خوا خو بپاریزن و لہ سزای بترسن، چونکہ بہ راستی خوا بہ چہ سپانیی حیسابتان لہ گہل دہکات.

خواردہ مہنی ئہ ہلی کتیب و نیکاحی ژانایان حہ لالہ:

﴿﴾ ۵: اليوم أحل لكم الطيبات ﴿﴾ لہ ئہ مروہ دواوہ ہہ مووشتیکی چاک و پاکتان بؤ رہوایہ ﴿﴾ و طعام الذين أوتوا الكتاب حل لكم ﴿﴾ و سہر براوی دہستی ئہوانہ ی نامہ یان پی دراوہ رہوایہ بؤتان و دہتوانن بیخون ﴿﴾ و طعامکم حل لهم ﴿﴾ وہ خواردن و سہر براوی دہستی ئیوہیش بؤ ئہوان حہ لالہ و ربی پی دراوہ، واتہ: ئہ گہر ئیوہ بہ مہ بہستی نزیک بوونہ وہی موسلمانان و خواوہ نامہ کان لہ یہ کدی، شتیان بدہنی گوناہتان ناگات، تا بہ لکو لہ ئایینی پیروزی ئیسلا تئی بگہن. بہ لی.. خوا لہ بہردی بناغہ ی خیزاندا ریگای کردو تہ وہ بؤژن و، ژن خواستن و خواردن گوشتی دہستی خواوہ نامہ کان، واتہ: ریگہ بہ موسلمانان دراوہ کہ لہ ئہ ہلی کتیب ژن بینن و، لہ حہ یوانی سہر براوی دہستیان و خواردونیان بخون، بہ لام وئو کہ سانہ ی کہ لہ زنجیرہ یہ کتابہرستی دہرچووبن - و ہک ئاگر بہرست و پاشگہ زبووہ کان لہ ئیسلا - بہ ہیچ شیوہ یہ کی ریگا نییہ ژنیان لی بینن و، لہ گوشتی حہ یوانی سہر براویشیان بخوین. ﴿﴾ والمحصات من المؤمنات والمحصات من الذين أوتوا الكتاب من قبلکم ﴿﴾ و ژنانی ئیماندار و داوینپاک و (حور) و نازادیشان بؤ حہ لالہ، ہہرہوا ئہ وژنہ داوینپاکانہ ش کہ لہ پیش ئیوہ کتیب و نامہ یان پی دراوہ (لہ و جووہ کہ وگاوارانہ) بروایان بہ تہورات و

و پووجه له، خو ئه گهر بو دوايي په شيمان بوويه وه و هاته وه لای ئيسلام، ئهوا کاره کانی پيش (ريده) که ی هر له دهس چوو.

(٧) خاتوو (عایشه) دهی: له سه فه ریکدا له گهل په یغه مبه ر بووین، هه رکه گه یشته (ذات الجیش) ملوانکه کم بچراو ون بوو، ئه و جا به و بونه یه وه په یامبه ر ﷺ و هاوه لان گشت مائل بوون و له وی مانه وه و، ئاویش دهست نه ده که وت بوونی، ئینجا خه لکه که رۆشته لای (ئه بووبه کی) ی بابم و گوتیان: خو دیت (عائشه) چی کرد به په یامبه ر و به و خه لکه و، وا ئیستاش ئاویان لانییه؟! جاله و کاته دا که په یامبه ر ئیسراحتی ده کرد و سه ری له کوشمدا بووو خه وتبوو بابم هات و وتی: عایشه! ده زانی چون په یامبه ر و ئه و خه لکه ت راگرتوو ئاویش نییه؟ گله یی و سه رکونه یه کی زوری کردم و لیم تووره بوو، ده ستیکشی کوتابه که له کم، له به ر په یامبه ر دلم نه هات هاوارو جم و جۆل بکه م، جا کاتی رۆز بوویه وه و ئا و بو ده ست نوێ نه بوو، خوی میه ره بان ئایه تی (ته موم) ی نارد، پاشان (ئوسه ی د) وتی: ئه ی بنه ماله ی ئه بووبه کر! ئه مه یه کم چاکه و پیروزی تان نییه بو موسلمانان، عایشه دهی: پاشان سه ر ده کم ملوانکه کم له ژیر و شتره که دایه. (متفق علیه).

باسی ده ست نوێ:

﴿٦: یاایها الذین آمنوا إذا قمتم إلى الصلاة﴾ ئه ی ئه وانه ی باوه رتان هیناوه! هه رکه ویستتان هه لسن بو نوێ و ده ست نوێ تان نه بوو ﴿فاغسلوا وجوهکم وأيديکم إلى المرافق﴾ دم و چاوو ده ستان له گهل ئانیشتکاندا بشۆرن ﴿وامسحوا برؤسکم وأرجلکم إلى الکعبین﴾ و مه سحی سه رتان بکیشن و، پیتان له گهل قاپتاندا بشۆرن.

به ی: ئه م وشه ی (وارجلکم) به سی جور خوینراوه ته وه: یه کم و دووم: که به بۆر سه ر (الرفع والنصب) موته واتیره.

سییه م: -که ژیر (خفض) - شازه و له رای گشتی ده رچوو، جا خویندنه وه ی (وارجلکم) به سه ر هیچ گرییه کی تیدا نییه و له گهل مه به ست و عه قیده ی ئیمه دایه، به لام (وارجلکم) (به ژیر) سی (لام) به که ئالوژییه که ده خولقی نی و، له گهل بیرو بو چوونی ئیمه ناگونجی، چونکه فه رموده یه کی زور زه به نده هیه و ده چن به گز (مه سح) کردنی پیدا له باتی شۆرین، وه کو: ده فه رموی: ((و یل للأعقاب من النار)) و چه ند فه رموده یه کی تریش که

ئینجیل هیه ﴿إذا آتیتموهن أجورهن﴾ به مه رجی ماره یییه کانیان به نه ی ﴿محسنین غیر مسافحین﴾ و ئیوه ش وه کو ئه وان داوینیاک بن، و شه روا ل پیس و زیناکار نه بن ﴿ولا متخذی أخدان﴾ و دۆستی مینه ی ژیره ژیریشان بو کاری داوین پیسی نه بی، وه کو له ئایه تیکی تر دا له په سنیاندا ده فه رموی: (محسنات غیر مسافحات ولا متخذات أخدان) ئه گه رچی (عه بدوللا کوری عومه) ربی نه ده دا ژنی نه سرانی ماره بکریت، چونکه ده یگوت: ده لاین عیسا کوری خواجه! جا چ شیرکیک له وه گه وره تره، که قورئانیش ده فه رموی: (ولا تتکحوا المشرکات حتی یؤمن) ﴿ومن یکفر بالإیمان فقد حبط عمله﴾ بی گومان هه رکه س به روا ی به به رنامه ی ئیسلام نه بی و پاشگه ز بوویه وه، ئه وه به راستی هه مووکارو کرده وه چاکه کانیشی پووجه ل ده بنه وه ﴿وهو فی الآخرة من الخاسرین﴾ و له دوا رۆزیشدا یه کیکه له ریزی زیان مه نداندا. به ی به یی ئه م ئایه ته مروفی (مورته د) و له دین وه رگه راوه هه ر کرده وه یه کی چاکیشی هه بی باتل و پووجه ل ده بیته وه، به لام له جیبی تر دا ئامازه ده کات که: کاتی کرده وه کانی پووجه ل ده بنه وه که ئه و که سه به بی باوه رپی و کافری سه ر بنیته وه و به ری، وه که له سووره تی (به قه ره: ٢١٧) یشدا هاتوو وه ده فه رموی: (ومن یرتد منکم عن دینه فیمت وهو کافر..)

رینه ماییه کانی ئایه تی (٤:٥):

(١) ده بی بو گشت کارووباری ژیان، به تایبه تی ده رباره ی حه لال و حه رام له زانیه کی شه ر عزان به رسی.

(٢) گوشتی نیچیر به م مه رجانیه ی خواره وه حه لاله: یه کم: راوینکراوه که تالییمکراوبی. دووم: ئه و کاته به ره لا ده کری و ده نیردی بو نیچیره که (بسم الله) ی بکری. سییه م: کاتی نیچیره که ی گرت، لئی بخوا. چواره م: ئه و کاته ده نیردی به نییه تی حه لاکر نه وه به نیردی. پینجه م: هه ر حه یوانی به تفه نگ، یان به هه ر ئامیریکی تری تیژ - نه که به دار، یان به به ردی پان.. گیانی له ده ستدا حه لاله.

(٣) ماره کردنی ژنه (کیتابییه کان)، به و مه رجه که: ئازادو داوینیاک بن و به شیوه ی شه ری ماره بکری حه لاله.

(٤) (نکاح المتعه) لای ئه هلی سوننه ت وجه ماعه ت ناره واه حه رامه.

(٥) زور جار ناهه رمانی و کاری تاوان و گوناح، سه رده کیشی بۆ کو فر.

(٦) هه مووکارو کرده وه یه کی مروفی له دین وه رگه راوه، باتل

(۱) تەواوی موسلمانان یەك دەنگن كە تەیه موم بۆ بى دەست نوژیى بچوك دەكرى، بۆ لە شگرانیش ھەروا زانایەكى (تابعین) نەبى.

(۲) چەند جار دەست لە تۆزەكە بدرى؟ دەستە یەك دەلین: یەكجار بۆ دەم و چاوو ھەردوو دەست بەسە، ئەمەش راي پېشەوا (ئەحمەدو

(بوخارى) و (موسليم) دەیانھيئن لەجیگەى خۆياندا، ئیتر جگە لەوہى كە (عوسمان و عەلى و ئیبن عەبباس و موعاویەو عەبدوللای كورى زەید) دەلین: (أن رسول الله غسل الرجلين في وضوئه، إما مرة، أو مرتين، أو ثلاثاً) (بوخارى). واتە: ھەردەم پېغەمبەر ﷺ لە دەستەنوژییدا جارێ، یان دووجار، یان سێ جار پېی دەشۆرى.

بۆ مەسەلەى (خوف) یش: زانایان -شیعەو خەوارىج نەبیت- یەك دەنگن بۆ بەكارھێنانى چ لە سەفەردا، چ لە مالهوہ. ئاخۆ شۆرىنى پى لە (مەسح) ی باشتربى؟ ئەم وەلامە كێشە یەكى تێدا یە، ئاخۆ ئەگەر خوفەكە درابیت (مەسح) ی دەكریت؟ بۆئەمەش زانایان قەسەیان جیاوازە. ماوہى مەسحى خۆى چەندە؟ جەماوہى زانایان دەلین: ماوہى مەسحى خوف لە سەفەردا (۳) رۆژ و (۳) شەو، لە مالهوہیش یەك شەو و یەك رۆژ، دەستە یەكیش دەلین: (مەسح) بى ماوہیە. ئاخۆ تەنھا (مەسح) ی بەشى سەرەوہى خوف پێویستە، یان بەشى ژێرەوہیشى دەیەو؟ بۆ ھەردوولا ئیختیلاف و راي جیا ھەیە.

ئاخۆ گۆرەو ی مەحكەم و ئەستور (مەسح) ی بەسەر دەكریت؟ ئەمەش ھەرجیگەى قەسو باسە.

﴿وإن كنتم جنبا فاطهروا﴾ جەگەر لەش گران بوون، دەبى تەواوی جەستەو تەتتان بشۆرن و خاوپنى كەنەوہ ﴿وإن كنتم مرضى أو على سفر﴾ خۆئەگەر نەخۆش و لەش بەبار بوون، بەكارھێنانى ئاویش زىانى دەبوو بۆتان، وە یان لەسەفەردا بوون ﴿أو جاء أحد منكم من الغائط﴾ وەیان یەكێكتان لە جیگای ئەدەبدا بێتەوہ ﴿أو لامستم النساء﴾ وە یان لەگەڵ ژنانى ھاوسەرتان، سەر جیپتان كرد (لەسوورەتى (نساء) دا سەبارەت بەمانای (لامستم..)) كورتە باسێك نووسراوہ دەتوانى بگەرێتەوہ ئەوئى ﴿فلم تجدوا ماء﴾ ئاویشتان دەست نەدەكەوت بۆ خۆ شتن، یان بۆ دەستنوژی ﴿فتمموا صعيدا طيبا﴾ ئەو كاتە بە تۆزىكى پاك تەیه موم بكەن ﴿فامسحوا بوجوهكم وأيديكم منه﴾ روومەت و دەستى خۆتانى پى (مەسح) بكەن: دوو جار دەست بە تۆزەكەدا بەدەن بۆ ھەردووکیان. دەستە یەك لە زانایان دەلین: ھەمووشتىكى زەویى - گۆل، رمل، بەرد، كانگە، خۆى.. ھتد- رەوا یە تەیه مومى پى بكرى. ئەمەش راي (ئیمام مالیک و ئەبوو حەنیفەو سەوربى) و ھەندى لە زانایانى ترە، پېشەوا (شافعی) یش بۆخۆى دەلێت: تەیه موم تەنھا بەگۆل دەكرى، بەلێ.. ئەگەر سەیری رۆحى قورئان و ئاسانكارىەكانى ئیسلام بكرى كە دەفەر موى: (وما جعل عليكم في الدين من حرج) زۆر بە ئاسانى دەتوانرى راي یەكەم ھەلژیردرى. چەند رېنمایەك لە بارەى تەیه مومەوہ:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَاغْسِلُوا وُجُوهَكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ إِلَى الْمَرَافِقِ وَامْسَحُوا بِرُءُوسِكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ إِلَى الْكَعْبَيْنِ وَإِنْ كُنْتُمْ جُنُبًا فَاطَّهَرُوا! وَإِنْ كُنْتُمْ مَرْضَى أَوْ عَلَى سَفَرٍ أَوْ جَاءَ أَحَدٌ مِنْكُمْ مِنَ الْغَائِطِ أَوْ لَمَسْتُمُ النِّسَاءَ فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا فَامْسَحُوا بِوُجُوْهِكُمْ وَأَيْدِيكُمْ إِنَّهُ مَأْيُودُ اللَّهِ لِيَجْعَلَ عَلَيْكُمْ مِنْ حَرَجٍ وَلَكِنْ يُرِيدُ لِيُطَهِّرَكُمْ وَلِيُتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٦﴾
وَاذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَمِيثَاقَهُ الَّذِي وَاثَقَكُمْ بِهِ إِذْ قُلْتُمْ سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا وَأَتَقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿٧﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ لِلَّهِ شُهَدَاءَ بِالْقِسْطِ وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَا نُ قَوْمٍ عَلَى أَلَّا تَعْدِلُوا أَعْدِلُوا هُوَ أَقْرَبُ لِلتَّقْوَى وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿٨﴾ وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿٩﴾

عەتاو مەكحول و ئەوزاعى و ئیسحاق) ە، ھەر ئەمرايەش لەگشت رایەكانى تر بە ھێزترە، چونكە فەرموودەى (متفق علیہ) لەسەرە.

(۳) ئایا مەسحى دەست تائانىشك پێویستە، یان تەنھا ھەردوو لەپى دەس؟ بۆ ھەردووکیان قەسە ھەیە، بەلام پى دەچى كە تەیه موم تەنھا بۆ ھەردوو لەپ بەھێزتر بى.

(۴) ئایا تەرتیب لە ئەندامەكانى تەیه مومدا پێویستە؟ زانایان بۆ ئەمەش راي جیا یان ھەیە.

(۵) بەیەك تەیه موم دوو فەرز یان زیاتر دەكرى، یان نا؟ ھەندى وەك ئیمامى (ئەحمەدو حەسەنى بەسرى و ئەبوو حەنیفە) دەلین: بەلێ زیاد لە فەرزىكى پى دەكرى. بەلام پېشەوا (مالیک و شافعی) دەلین: تەیه موممێك یەك فەرزى پى دەكرى. ﴿ما يريد الله ليجعل عليكم من حرج﴾ خوا نایەوئى لە دینداریدا ھیچ جۆرە نارەحەتیەك بخاتە سەر شانتان و سەخڵەتتان بكا ﴿ولكن يريد ليطهركم﴾ بەلكو ئەیهوئى لە گوناھو تاوان پاكتان بكاتەوہ

له خوا بترسن، چونکه به راستی هه رکاری بکه، خوا ئاگاداره لئی ﴿ ۹: وعد الله الذين آمنوا وعملوا الصالحات لهم مغفرة وأجر عظیم ﴾. ئه وکه سانهش بر وایان هیناوه و ئاکاری چاک ئه نجام دهدهن، خوا به لئینی لیبوردن و پاداشی زۆرو گه وهی پئی داو، به به زه بی خوی دهیانباته به هه شته وه ﴿ ۱۰: والذين كفروا وكذبوا بآياتنا ﴾. ئه وانهش نکوولی تاك وته نیایی خوا ده کهن و، بروا به به لگه و نیشانه کانمان ناکه و به دروویان ده زانن ﴿ اولئك أصحاب الجحیم ﴾. ئه وانه هه موو هاوړیی دۆزه خن و، هه رگیز لئی دوور ناخرینه وه و رزگاریان نابی لئی.

چاکه ی خوانان له بیربێ:

﴿ ۱۱: يا أيها الذين آمنوا اذكروا نعمة الله عليكم ﴾. ئه ی ئه وانه ی باوه رتان هیناوه! ده بی یادی نیعمه ت و به خششه کانی خوا بکه نه وه به سه رتانه وه له بیرتان نه چن ﴿ اذ هم قوم أن يبسطوا إليكم أيديهم ﴾. ئه و جاره که هۆزی جووله که ی (به نی نه زی) و یستیان دهستی خیانته تان بۆ درێژ کهن و په لامارتان بدنه، (ئیبین جه رین) له (عیکره مه) وه ده لی: په یامبه ر ﴿ خوی و، هه ندی له هاوه لانی رویشتن بۆلای هۆزی (به نی نه زی) بۆ جیه جی کردنی کاریکی گرنگ، ئه وسا ئه وانیش ئه وه یان به هه ل زانی و پیلانی خیانته تان بۆ دارشت و یستیان هه م خوی و هه م هاوه له کانی بکوژن! جاله و حاله ته ناسکه دا، به فه رمانی خوی گه وه (جوهره ئیل) هات و له و کاره ساته ئاگاداری کردو، خوایش له و پیلانه رزگاری کرد، ئیتر بۆ له بیرنه کردنی ئه و به خششه ئایه تی: (فکف أيديهم عنکم..) هات.

رووداوه کهش به م جوړه بوو: له لایه ن موسلماننه کانه وه دوو کهس به هه له کوژران، ئه و جا کهس و کاره کیهان هاتنه لای پیغه مبه ر ﴿ داوای خوینیان لی کرد، پیغه مبه ریش ﴿ خوی و هه ر چوار خه لیفه کانی و (عبدالرحمانی کوری عه وف) - دروودی خویان لی بی - چوونه لای (به نی نه زی) تا به پیی ریکه و تننامه که ی نیوانیان که: ده بی له حاله تی ئاوا دا هاوکاری یه کتری بکه، به شی له خوینه که بدنه، ئه وسا که نزیک مه دینه بونه وه پیشواییه کی گه رمیان لی کردو جیگایه کیان بۆ حه وانه وه ی ئاماده کردو به لئینی هاوکاریشیان دایه، به لام ئه و رۆژه یان به هه ل زانی و هه ندی خه لکیان ئاماده کرد که بچه سه ربانی ئه و خانووه ی تییدا دانیشتبوون، تا به ردناشیکی گه وه بخن به سه ریا! به لام خوی گه وه ئاگاداری کرد، ئیتر ده سه جی خوی و هاوه لانی هه ستان و گه رانه وه مه دینه، ئیتر به و بۆنه وه پیغه مبه ر ﴿ ریکه و تننامه که ی

﴿ ولیم نعمة عليكم ﴾. وه ته وای به خششی خوی به سه رتانا برێژی ﴿ لعلمکم تشکرون ﴾. به لکو سوپاسی چاکه و به هه رکهانی بکهن ﴿ ۷: واذکروا نعمة الله عليكم ﴾. ئه و گشت نیعمه ت و به خششانه تان له بیربێ، که خوا ده رباره ی کردن ﴿ وميثاقه الذي واثقکم به ﴾ و ئه و په یمانه شتان له بیرنه چی له گه ل خوا دا گرتاندا ﴿ اذ قلتم سمعنا وأطعنا ﴾. ئه و ده مه که به یعه تتان به پیغه مبه ر داو گوشتان: بیستمان و گو ی رایه ل و به رفه رمانین، مه به ست به به یعه ته کانی سه ره تای ئیسلامه که: چوونه ژیر هه موو جوړه ئاماده ییبه که له گه ل پیغه مبه ردا ﴿ واتقوا الله إن الله عليم بذات الصدور ﴾. ده سه مه میسه له خوا په رواتان هه بی و، لئی بترسن و سه ریچی حوکم و برپاره کانی مه کهن، چونکه به راستی هه رچی له سنگ و له دله کاندایه ئه و ده یزانی.

راست و بیخه وش شایه تی بدنه:

﴿ ۸: يا أيها الذين آمنوا كونوا قوامين لله ﴾. ئه ی گه لی خاوه ن باوه ر! هه میسه و به رده وام هه ول بدنه که له به رخا دادگه رو راست و، پابه ندی گشت برپارو فه رمانه کانی بن ﴿ شهداء بالقسط ﴾. به دادگه رانه شایه تی بدنه و، به لای هه یج لایه کدا مه برن، ته نانه تی منداله کانیشتان. (نوعمانی کوری به شیر) ده لی: باو کم هه دیه و به خششیکی دامی، پاشان دایکم (عه مره ی کچی ره واحة) گو تی: هه تا پیغه مبه ری خوا به م به خششه، ئاماده و ئاگادار نه بییت، من رازی نابم و نامه وی، پیغه مبه ریش هات تابزانی و سه یری بکا، ئه وسا به باو کمی فه رموو: مه گه ر هه ر ئاوا به شی هه موو منداله کانت داوه؟ گو تی: نه خیر! پیغه مبه ریش فه رموی: ﴿ اتقوا الله واعدلوا فی اولادکم، ائی لا أشهد علی جور ﴾ (متفق علیه). له ریوایه تیکی تر دا هاتوو: ﴿ اکل ولدی نحلّت مثله ﴾، واته: له خوا بترسن و له گه ل گشت منداله کانتاندا راست و دادگه ر بن، بی گومان به من ئاماده ی هه یج جوړه کاریکی سته م و ناهه قی نابم، واته: ده بی وه کو به ئه ندازه ی ئه مه، به هه موو منداله کانت بده یت، ئه گینه سته م و ناهه قیه، نوعیم ده لی: ئیتر بابم گه رایه وه و ئه و کاره ی هه لوه شانده وه (فتح الباری: ۲۵۰/۵). ﴿ ولا یجرمنکم شأن قوم علی ألا تعدلوا ﴾. خه شم و قین و دوژمنایه تی هه یج کهس و هه یج لایه ک، واتان لی نه کات به عه داله ت ره فتار نه کهن ﴿ اعدلوا هو أقرب للتقوی ﴾. ده بی له گه ل مه ردم دادگه ر بن، هه رچه نده ئه وان ناهه داله ت و ناریکیش بن، چونکه بی گومان ره فتاری دادگه ری و یه کسانی به ته قواوه نزیکتره و پارێزگاری سنووره کانی خوی پئی ده کریت ﴿ واتقوا الله إن الله خبیر بما تعملون ﴾ و هه ر

به باشی له په یمانه که تی بگن وکه لک وهر گرن ﴿ و نسوا حظا ما ذکروا به ﴾ و به شیکی زوری ته وهی ناموژگاریانی پی کرابوو، له بیر خویانیان برده وه و رفقاریان پی نه کرد! ﴿ ولا تزال تطلع علی خائنة منهم ﴾ هتا ئیستاش کارو کرداری گزیکارییان، ده بیینی و ده بیسی و، هه رخره یرکی پیلان ونه خشه ی شهرن، چونکه هه رده م پیشه یان

نیوانیانی هه لوه شانده وه و خوی بو دهر کردونیان ناماده کرد، وکه له سوورته ی (حه شر) دا هاتوه. دیاره خه یانه ت و پیلانی ناوا یه که م جاریان نه بوو، به لکو چهنه جاری شتی ناوایان لی دوو باره و سی باره بوته وه ﴿ فکف ایدیهم عنکم ﴾ خوایش دهستی گرتن و نه یه یشت زال بن به سهرتانا ﴿ و اتقوا الله ﴾ دسا له خوا په رواتان بی و بترسن ﴿ و علی الله فلیتوکل المؤمنون ﴾ بروادارانیش ده بی تنه ا پشت به خوا بهیستن. تا هه مووکات فریایان که ویت.

خواه نامه کان په یمان دهدهن و بهر پییسی دهخن:

۱۲: ﴿ ولقد أخذ الله میثاق بنی اسرائیل ﴾ بی گومان خوا په یمانی پته وی له (نه وه کانی یه عقوب) وهر گرت: که بهر فرمان و گوپرایه ل بن ﴿ وبعثنا منهم اثنی عشر نقیبا ﴾ و هه ره له خویان دوازه رابه رو چاودیرو سه رو کمان نارد، له هه ره هوزیک فرمانده یکی هه لبارد بو جیه جی کردنی په یمانه که، جابو دوایش هه ره وانه بوون که مووسا علیهما السلام ناردنییه سهر (که نعان) یه کان له فله ستین. (ئیین ئیسحاق) ده لی: هه لباردنی ته دوازه رابه ره له ورژه دا بوو که مووسا، بوجهنگی زورداره که نعانیه کان رووی له فله ستین کرد ﴿ و قال الله انی معکم ﴾ وخوا پیی فرمانوون: به راستی من له گهل ئیووم ﴿ لئن اقمتم الصلاة و آتیتم الزکاة ﴾ نه گهر ئیوه بهر یک ویکی نویژبکه ن و زکات بدن ﴿ و اتمتم برسلی و عززتموهم ﴾ و به په یمان بهر که نام باوهرتان هه بی و، قه درو ریژیان لی بیین و یارمه تیان بدن ﴿ و اقرضتم الله فرضا حسنا ﴾ و مالی خوتان به قه رزو (وام) یکی جوان و په سهند بدنه خوا، واته: له ریگی خوادا مال و سامانتان بهخت بکه ن ﴿ لا کفرن عنکم سیئاتکم ﴾ نه وسامنیش گونا هه کانتان ده پو شم ﴿ و لا دخلنکم جنات تجری من تحتها الأنهار ﴾ و نه تانبه مه ناو چهنه باختیکی به هه شته وه که: چوم و روو بار به خور به بهر یاندا ده روا ﴿ فمن کفر بعد ذلک منکم ﴾ ئینجا دوا یه وه په یمانه هه رکه سیکتان ری بی بروایی گرت به رو، په یمانه که ی هه لوه شانده وه ﴿ فقد ضل سواء السبیل ﴾ باچاک بزانی که: ریگه راست و ره وانه که ی خوی ون کردوه ﴿ ۱۳: ﴿ فبما نقضهم میثاقهم ﴾ ئینجا به هو ی په یمانشکندنه که یانه وه ﴿ لعناهم و جعلنا قلوبهم قاسیة ﴾ له به زه بی خومان و، له هه ق وراستی دوورمان خستنه وه، دلیمانان رهش کردو، خیر و به زه بییان تیدا نه ماو، هیه چ ناموژگارییه کیان وهر نه ده گرت ﴿ یحرفون الکلم عن مواضعه ﴾ و وشه ی په یمانه که ی خویان له جیی خوی گوپی، به وشه ی تر و به ناره زووی خویان هه قیشیان کرده ناهه ق و، که و تنه دوا یه هوا و ناره زووی خویان و، نه یان توانی

وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ
الْجَحِيمِ ﴿۱۲﴾ يَتَأَيَّأُ الَّذِينَ آمَنُوا أَذْكُرُوا نِعْمَتَ
اللَّهِ عَلَيْهِمْ إِذْ هُمْ قَوْمٌ أَنْ يَسْطُوا إِلَيْكُمْ أَيْدِيَهُمْ
فَكَفَّ أَيْدِيَهُمْ عَنْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ
الْمُؤْمِنُونَ ﴿۱۳﴾ وَلَقَدْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ بَنِي
إِسْرَءِيلَ وَبَعَثْنَا مِنْهُمُ اثْنَيْ عَشَرَ نَقِيبًا وَقَالَ اللَّهُ
إِنِّي مَعَكُمْ لَئِنْ أَقَمْتُمُ الصَّلَاةَ وَآتَيْتُمُ الزَّكَاةَ
وَوَدَّعْتُمْ يَرْسُلِي وَعَزَرْتُمُوهُمْ وَأَقْرَضْتُمُ اللَّهَ قَرْضًا
حَسَنًا لَأُكَفِّرَنَّ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَلَأُدْخِلَنَّكُمْ
جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ فَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ
ذَٰلِكَ مِنْكُمْ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ ﴿۱۴﴾ فَبِمَا
نَقَضْتُمْ مِيثَاقَهُمْ لَعَنَّاهُمْ وَجَعَلْنَا قُلُوبَهُمْ قَاسِيَةً
يَحْرَفُونَ الْكَلِمَ عَنْ مَوَاضِعِهِ وَنَسُوا حَظًّا مِمَّا
ذُكِّرُوا بِهِ وَلَا تَزَالُ تَطَّلِعُ عَلَى خَائِنَةٍ مِنْهُمْ إِلَّا قَلِيلًا مِنْهُمْ
فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاصْفَحْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ﴿۱۵﴾

خیانه ته ﴿ إلا قلیلا منهم ﴾ به شیکی زور که میان نه بییت ﴿ فاعف عنهم واصفح ﴾ جا تو له گهل نه وه یشتا، چاویوشییان لی بکه و، لییان مه گره شایهت بینه سهر ری هه ق وراستی. جه ماوه ری زانایان ده لین: حوکه و بریاری هم ئایه ته له م شوینه دا، سراو ته وه و کاری پی ناکری ﴿ إن الله یحب المحسنین ﴾ به راستی خواش چاکه کارانی خو ش ته وی ﴿ ۱۴: ﴿ ومن الذین قالوا إنا نصاری أخذنا میثاقهم ﴾ وه هه روه ها په یمانان له وانه ش وهر گرت گوتیان: ئیمه نه ساراین، بوته وه یارمه تیده ری ئایینی خوا بن ﴿ فنسوا حظا ما ذکروا به فاعربنا بینهم العداوة والبغضاء إلى یوم القیامة ﴾ که چی ته و بریارو ناموژگاریه کرابوون زور یکیان له بیر کرد، ئینجا ئیمه ش تا رژی به ری دوژمنایه تی و رکه به رایه تیمان له نیوانیاندا بهر یاکرد ﴿ وسوف ینبئهم الله بما کانوا یصنعون ﴾ له خوا ناگاداریان نه کات له وکارانه ی نه یان کرد.

قورئان نوورو پووناکییه:

﴿ ۱۵: یا اهل الكتاب قد جاءكم رسولنا ﴾ تهی خاوه ننامه کان! به راستی په یامبه رمان (موحه ممه د) ﷺ هاته لاتان ﴿ یبین لکم کثیرا مما کنتم تخفون من الكتاب ﴾ زوری له وهی که ئیوه له نامه که تاندان

کان حلا بنی اسرائیل إلا ما حرم اسرائیل علی نفسه من قبل أن تنزل التوراة قل فأتوا بالتوراة فاتلوها إن کنتم صادقین و دیسان گاوه کانیش موژده که ی عیسیان به هاتنی په یامبه ر ﷺ شارده وه، وهک له سوورته تی (سه ف: ۶) دا هاتووه: (وإذ قال عیسی ابن مریم یا بنی اسرائیل إني رسول الله إليکم مصدقا لما بین یدی من التوراة ومیشرا برسول یاتی من بعدی اسمه أحمد). ﴿ وبعفو عن کثیر ﴾ وه له زوریکیشی بی دهنګ ته بی و چاویوشی ته کا ﴿ قد جاءکم من الله نور و کتاب مبین ﴾ بی گومان له لایه ن خواوه نوورو نامه یه کی ناشکراو روون هاته لاتان.

قورئان ده تخاته سهر پی هیمنی و ناشتی:

﴿ ۱۶: یهدی به الله من اتبع رضوانه سبیل السلام ﴾ بی گومان خوی پهره ردگار به قورئان رینمایي ته وکه سه ده کات بو هه مووری و پیبازی هیمنی و ناشتی ده که ونه شوین ره زامه ندی و خوشنودی ته ﴿ ویرجه م من الظلمات إلى النور بإذنه ﴾ وه به فرمانی خوی له گشت ریگه تاریکه کانی شیرک و کوفر ده ریان دیننی بو رووناکي ئیمان ﴿ و یهدیهم إلى صراط مستقیم ﴾ و بو پیبازو پیی راست رینمایان ته کات.

عیسیاییه کان موشریک و کافرن:

﴿ ۱۷: لقد کفر الذین قالوا إن الله هو المسیح ابن مریم ﴾ بی گومان ته وانه ی گوتیان: خوا خوی عیسی کوری مه ریه مه و له ودا جیی بو ته وه! بی باوه رو کافرن ﴿ قل فمن یملک من الله شیئا ﴾ تهی پیغه مبه را ﷺ به نه سارا بلی: کی ده سه لاتی که مترین شتی هیه به رامبه ر به خوا، تار ی له برپاره کانی بگریت ﴿ إن أراد أن یهلك المسیح ابن مریم وأمه و من فی الأرض جمیعا ﴾ ته گهر ویستبای (مسیح) ی کوره که ی مه ریه م، و دایکی و هرچی تریش له زه ویدایه له ناو ببات، جا ته گهر مه سیح خوا ده بوو - وه کو ته و ان ده ئین - ده سا با برپاری خوا رت بکاته وه؟ خو ناشکرایه که سه یکی و انیه، که و ابوو ته و قسه نابه جییانه ش نه که ن ﴿ والله ملک السموات والأرض وما بینهما ﴾ خو گشت مولکایه تی و ده سه لاتداریتی ئاسمانه کان و زه وی و هرچی ش له نیواندایه هر بو خوا یه ﴿ یخلق ما یشاء ﴾ ویستی له هر شتیک بیی دروستی ته کات؛ بویه زور ئاسایییه عیساس بی باوک دروست بکا ﴿ والله علی کل شیء قدير ﴾ چونکه خوا به ده سه لات به توانایه له سهر هه موو شت ﴿ ۱۸: وقالت اليهود والنصارى نحن أبناء الله وأحباؤه ﴾ و جووله که کان و فه له کان گوتیان: ئیمه کوران و

وَمِنَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّا نَصَرْتُ أَخَذْنَا مِيثَقَهُمْ فَنَسُوا حَظًّا مِمَّا ذُكِّرُوا بِهِ فَأَغْرَيْنَا بَيْنَهُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَسَوْفَ يُنَبِّئُهُمُ اللَّهُ بِمَا كَانُوا يَصْنَعُونَ ﴿ ۱۶ ﴾ يٰۤاَهْلَ الْكِتٰبِ قَدْ جَآءَكُمْ رَسُوْلُنَا يُبَيِّنُ لَكُمْ كَثِيْرًا مِّمَّا كُنْتُمْ تُخْفُوْنَ مِنَ الْكِتٰبِ وَيَعْفُوْا عَنْ كَثِيْرٍ قَدْ جَآءَكُمْ مِنْ رَبِّ اللّٰهِ نُورٌ وَكِتٰبٌ مُّبِيْنٌ ﴿ ۱۷ ﴾ يَهْدِيْ بِهٖ اللّٰهُ مِنَ الشَّيْءِ اِنْ اَرَادَ سُبُوْلَ السَّلَامِ وَيُخْرِجُهُمْ مِنَ الظُّلُمٰتِ اِلَى النُّوْرِ بِاِذْنِهٖ وَيَهْدِيْهِمْ اِلَى صِرَاطٍ مُّسْتَقِيْمٍ ﴿ ۱۸ ﴾ لَقَدْ كَفَرَ الَّذِيْنَ قَالُوْۤا اِنَّ اللّٰهَ هُوَ الْمَسِيْحُ ابْنُ مَرْيَمَ قُلْ فَمَنْ يَمْلِكُ مِنَ اللّٰهِ شَيْۤآءٌ اِنْ اَرَادَ اَنْ يُهْلِكَ الْمَسِيْحَ ابْنَ مَرْيَمَ وَاُمُّهُ وَاَمَنَ فِي الْاَرْضِ بِجَمِيْعٍ وَّاللّٰهُ مُلْكُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا يَخْلُقُ مَا يَشَآءُ وَاَللّٰهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ ﴿ ۱۹ ﴾

ده تانشارده وه ته و ده ریده خات بو تان، وهک له (آل عمران: ۲۳) دا هاتووه: (ألم تر إلى الذين أتوا نصيبا من الكتاب يدعون إلى كتاب الله ليحكم بينهم ثم يتولى فريق منهم وهم معرضون) وه به شی له وهی ده یانشارده وه ناو نیشان و سیفاتی په یامبه ر بوو ﷺ وهک له سوورته تی (به قهره: ۹۸): (وكانوا يستفتحون على الذين كفروا فلما جاءهم ما عرفوا كفروا به فلعنة الله على الكافرين) دا هاتووه، حاشاشیان له وه ته کرد که خوی کار جوان به هو ی لاری ته وانه وه بووی که هه ندی خواردنی حه لال و خاوینی له سهر حه رام کردین، وهک له سوورته تی (نیساء: ۱۶۰): (يفظلم من الذين هادوا حرمنا عليهم طيبات أحلت لهم) وه له سوورته تی (نه نعام: ۱۴۶) دا فهرموویه تی: (وعلى الذين هادوا حرمنا كل ذی ظفر ومن البقر والغنم حرمنا عليهم شحومهما) وه ده شیانگوت: هر شتیک بو یه عقووب حه رام نه بووییت بی گومان له سهر ئیمه ش حه رام نه بووه، که چی قورئان به درو یان ته خاته وه، وهک له سوورته تی (آل عمران: ۹۳) دا فهرموویه تی: (کل الطعام

خۆشه‌ویست و دۆستانی تاییه‌تی خواین و خاوه‌ن ریزین لای ئەو، چونکه روڵو نه‌وه‌ی په‌یامبه‌رانیان ﴿ قل فلم يعذبكم بذونكم ﴾ ئەو موحه‌ممەد ﷺ پێشان بلی: جا وایه! ئەو بۆچی له‌سه‌ر گونا‌هه‌كانتان سزاتان ئەدات؟! ﴿ بل أنتم بشر ممن خلق ﴾ نه‌و، ئاوا خۆتان دامه‌نن، ئیوه‌یش هه‌ر ئاده‌مزادن وه‌ك خه‌لكی ترخوا دروستی کردوون ﴿ يغفر لمن يشاء ﴾ هه‌ركه‌سیك خوا خۆی بپه‌وی لێی خۆش ده‌بی ﴿ ويعذب من يشاء ﴾ وێستیشی سزای هه‌ركه‌سیك بدات ئەیدات، به‌لام له‌پال دادپه‌روه‌ریدا ﴿ والله ملك السموات والأرض وما بينهما ﴾ و هه‌رچی له‌ئاسمانه‌كان و زه‌وی و، هه‌رچی له‌نیوانیاندا، هه‌ر هی‌خوایه‌و چۆنیشی وێست و ده‌كات ﴿ وإليه المصير ﴾ سه‌ره‌نجام و گه‌رانه‌وه‌ی هه‌موویشی هه‌ر بۆلای ئەوه‌و پاداشی هه‌مووانیش هه‌ر لای خۆیه‌تی ﴿ ۱۹ ﴾: با اهل‌الکتاب قه‌جاء کم رسولنا ﴿ ئەو خاوه‌نامه‌كان! ئەوا په‌یامبه‌ری ئێمه‌ (پێغه‌مبه‌ر ﷺ) هاته‌ لاتان و، ده‌بیته‌ پێغه‌مبه‌ری هه‌موان و، ده‌بی گشت باوه‌ری پێین و، په‌یره‌وی لی‌بکه‌ن ﴿ یبین لکم علی فتره من الرسل ﴾ پاش ماوه‌یه‌ك كه‌ زنجیره‌ی په‌یامبه‌ران بچراو نه‌هاتن، وائیستا ئەم پێغه‌مبه‌ره‌ دیته‌ لاتان و، باسی ئەوماوه‌یه‌تان بۆ روون ده‌کاته‌وه، واته: ئەوماوه‌ی (۶۰) شه‌ش سه‌د ساله‌ -وه‌كو هیندی ده‌لین- كه‌ زنجیره‌ی هاتنی په‌یامبه‌رانی تیاچراو نه‌نێردان، ئەم په‌یامبه‌ره‌ نوێیه‌ دیته‌ لاتان و، سه‌ر له‌نوێ به‌رنامه‌تان بۆ نوێ ده‌کاته‌وه‌و له‌رابوردو به‌ئاگاتان ده‌كات، پێغه‌مبه‌ر خۆی ﷺ ئەفه‌رموی: ((إن أولى الناس بائني مریم لآنا، لیس بیني وبينه نبی)) (فتح الباری). واته: به‌راستی من له‌ هه‌مووکه‌سیك به‌كه‌ره‌که‌ی (مه‌ریه‌م) هه‌وه‌ عیسا ﷺ نزیکترم، چونکه له‌نیوانماندا هه‌ج پێغه‌مبه‌ریك نه‌بووه ﴿ أن تقولوا ما جاءنا من بشیر ولا نذیر ﴾ له‌به‌ره‌وه‌ كه‌ له‌رۆژی دوایدا نه‌لین: له‌خواوه‌ هه‌ج مژده‌ده‌رو ترسینه‌ریکمان بۆ نه‌هات ﴿ فقد جاءکم بشیر و نذیر ﴾ ده‌سا ئەوا مژده‌ده‌رو ترسینه‌رتان هاته‌ لا، ئیتر هه‌ج بیانوویه‌کتان نه‌ما ﴿ والله علی کل شیء قدير ﴾ خوایش به‌سه‌ر هه‌مووشتیکدا ده‌سه‌لاتداره‌و ده‌توانی تۆله‌ی یاخییان بداو، پاداشی به‌ره‌مانان مسۆگه‌ر بکات.

قودسی پیرۆز، یاخییوونی جووله‌که‌:

﴿ ۲۰ ﴾: واذ قال موسى لقومه ﴿ ئەوکاته‌یان وه‌بیریینه‌ که‌: مووسا به‌گه‌له‌که‌ی خۆی گوت: ﴿ یا قوم اذكروا نعمة الله عليكم ﴾ ئەو هۆزی من! ده‌بی ئیوه‌ یادی نیعمه‌ت و به‌خششه‌کانی خوا بکه‌نه‌وه‌ به‌سه‌رتانه‌وه ﴿ إذ جعل فیکم أنبیاء ﴾ چونکه ئەوه‌موو

په‌یامبه‌رانه‌ی ده‌سته‌ ده‌سته له‌نیو‌خۆتاندا بۆناردن ﴿ وجعلکم ملوکا ﴾ و پاشایه‌کی زۆریشی هه‌ر له‌خۆتان فه‌راهه‌م هیناو، ژیانیک‌ی خۆشتان به‌سه‌ر بردوو، له‌فه‌یره‌و‌نیش رزگارتان بوو ﴿ و آتاکم مالم یؤت أحدًا من العالمین ﴾ و به‌خششی وای پێ‌دان که‌ له‌م جیهانه‌دا به‌هه‌ج که‌سیکی نه‌دایوو: ده‌ریاتان بۆ له‌ت‌بوو، دوژمنتان نفوم‌بووو

وَقَالَتِ الْيَهُودُ وَالنَّصَارَى نَحْنُ أَبْنَاءُ اللَّهِ وَأَحِبُّوا رَسُولَهُ فَلَمِ يَعْزِبْكُمْ بِذُنُوبِكُمْ بَلْ أَنْتُمْ بَشَرٌ مِّمَّنْ خَلَقَ يَغْفِر لِمَن يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَن يَشَاءُ وَلِلَّهِ مَلِكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ ﴿٢١﴾ يٰٓأَهْلَ الْكِتَابِ قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولُنَا يُبَيِّنُ لَكُمْ عَلَى فَتْرَةٍ مِّنَ الرَّسْلِ أَن تَقُولُوا مَا جَاءَنَا مِن بَشِيرٍ وَلَا نَذِيرٍ فَقَدْ جَاءَكُمْ بَشِيرٌ وَنَذِيرٌ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٢٢﴾ وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ يٰقَوْمِ اذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ جَعَلَ فِيكُمْ أَنْبِيَاءَ وَجَعَلَكُمْ مُلُوكًا وَآتَاكُمْ مَّا لَمْ يُوْتِ أَحَدًا مِّنَ الْعَالَمِينَ ﴿٢٣﴾ يٰقَوْمِ ادْخُلُوا الْأَرْضَ الْمُقَدَّسَةَ الَّتِي كَتَبَ اللَّهُ لَكُمْ وَلَا تَرْتُدُّوا عَلَىٰ آدَارِكُوكُمْ فَتَنْقَلِبُوا خَاسِرِينَ ﴿٢٤﴾ قَالُوا يٰمُوسَىٰ إِنَّ فِيهَا قَوْمًا جَبَارِينَ وَإِنَّا لَنَدْخُلُهَا حَتَّىٰ يَخْرُجُوا مِنهَا فَإِن يَخْرُجُوا مِنهَا فَإِنَّا دَاخِلُونَ ﴿٢٥﴾ قَالَ رَجُلَانِ مِنَ الَّذِينَ يَخْفَوْنَ أُنْعِمَ اللَّهُ عَلَيْنَا أَدْخُلْوَا عَلَيْهِمُ الْأَبَابَ فَإِذَا دَخَلْتُمُوهُ فَإِنَّكُمْ عَلَيْهِمْ وَ عَلَى اللَّهِ فَتَوَكَّلُوا إِن كُنْتُمْ مُّؤْمِنِينَ ﴿٢٦﴾

له‌ئاو خنکا. ﴿ ۲۱ ﴾: یا قوم ادخلوا الأرض المقدسة التي كتب الله لكم ﴿ ئەو گه‌له‌که‌م! بچه‌ ئەو زه‌وییه‌ پیرۆزه‌وه (بیت المقدس) که‌ خوا بریاری داوه، بیکاته‌ جیگا و باره‌گاتان ﴿ ولا ترتدوا علی أعقابکم ﴾ و له‌جیهاد پاشه‌کشه‌ مه‌که‌ن و مه‌گه‌رینه‌وه‌و، له‌ترسی دوژمن هه‌له‌یه‌ن ﴿ فتنقلبوا خاسرين ﴾ ئەوسا زیانبارو خه‌ساره‌تمه‌ند بین ﴿ ۲۲ ﴾: قَالُوا يٰمُوسَىٰ إِنَّ فِيهَا قَوْمًا جَبَارِينَ ﴿ که‌چی وتیان: ئەو مووسا! ئێمه‌ ده‌زانین که‌ گروپ و گه‌لیکی زۆرسه‌رکه‌ش و به‌توانا وسته‌مکاری لێیه‌و، ئێمه‌ ده‌ره‌قه‌تیان نایه‌ین ﴿ وإنا لن دخلها ﴾ و هه‌رگیز ناچینه‌ ئەوی ﴿ حتی یخرجوا منها ﴾ هه‌تا ئەوانه‌ نه‌چنه‌ ده‌ر لێی ﴿ فإن یخرجوا منها ﴾ جائه‌گه‌ر -بێ جه‌نگ و سه‌رئێشه‌- له‌وی بچه‌ ده‌ری ﴿ فإنا داخلون ﴾ بێ‌گومان ئەوکاته‌ ئێمه‌یش ده‌چینه‌ ناویه‌وه ﴿ ۲۳ ﴾: قال رجلان من الذين یخفون ﴿ به‌لام دوو پیاوی سالح و له‌خوا ترس (یوشع، کالب) له‌دوانزه‌ فه‌رمانده‌که‌یان ﴿ أنعم الله علیهما ﴾ خوا نازو

دەرچووه لیک جیابکه وه هه موو که سیکیش به تۆله و پاداشی خۆی بگهینه ﴿٢٦﴾: قال فإنها محرمة عليهم أربعين سنة ﴿٢٦﴾ جا خوا فرمووی: دهوا ئه زهوییه پیرۆزهیان (شام و فهلهستین) لی یاساغه و نابی پپی تی بخه و، دهبی بۆ ماوهی چل دانه سال ﴿٢٦﴾ یتیهون فی الأرض ﴿٢٦﴾ لهوزهوییه دا بهوئلی و سه رگهردانی بسوورینه وه و ریگه دهر نه کهن ﴿٢٦﴾ فلا تأس علی القوم الفاسقین ﴿٢٦﴾ نهوسا تۆیش بۆ ئه م گه له یاخی و سه ریچی که ره خه م و خه فته مه خۆ، ته فسیری (ته سهیل) له (ئیین عه بیاس) هه وه دهلی: شهوانه دهرۆیشتن، به لام که رۆزیان لی ده بوویه وه سهیر ده کهن، هه رله جیگای خۆیان دان، چل سال ئه وه کارو پیشه یان بوو.

رینما ییه کانی ئایه تی (٢٤-٢٦):

ترسنۆکی و بی جورته تی یه هوودو بی ئه ده بیان بهرامبه ر به خوا و به پیغه مبه رانیان! بیزاری و به رائه ت له کاری خرابی خراپکاران و داوی خه شم و تووره یی خوا بۆیان، بایه خ نه دان و خه م و خه فته نه خواردن بۆ سه ته مکاران، به تاییه ت ئه وه دهمی و سزای خویان بۆ دی.

سه رگروشته که ی (هابیل) و (قابیل):

﴿٢٧﴾: واتل عليهم نبا ابني آدم بالحق ﴿٢٧﴾ ئه ی پیغه مبه ر ﴿٢٧﴾! تۆ به سه رها ت و رووداوه که ی نیوان هه ردوو کوره که ی ئاده م (هابیل و قابیل) یان به راست و رهوان بۆ بخوینه وه، تاچاک بزائن که ئه نجام و پاشه رۆزی مروقی سه ته مکارو و فیلباز بی ئاکامه و، به شکو عیبه ره تیشی لی وه ربگرن ﴿٢٧﴾ إذ قربا قربانا ﴿٢٧﴾ ئه وه حه له که هه ردووکیان به مه به ستی نزیک بوونه وه له خواو، گیرابوونی مه به سه ته که یان، یه کئی قوربانی و خیریکیان کرد ﴿٢٧﴾ فتقبل من أحدهما ﴿٢٧﴾ ئینجا له یه کیکیان (هابیل) که راست و، له خواترس بوو وه رگیرا ﴿٢٧﴾ ولم يتقبل من الآخر ﴿٢٧﴾ ولهوی تریان (قابیل) وه رنه گیرا، چونکه مرویه کی که الله رهق و له خوا نه ترس بوو. ته فسیری ته به ری دهلی: (عه بدوللای کوری عومه) دهلی: هابیل باشتترین مال و سامانی خۆی به خشی و به خت کرد، نهوسا خوایش لئی وه رگرت، به لام چونکه (قابیل) خراپترین سامانی خۆی به خت کرد، خواش ره تی کرده وه لئی وه رنه گرت ﴿٢٧﴾ قال لأقتلنک ﴿٢٧﴾ که چی ئه مه یان که قوربانییه که ی لی وه رنه گیرا وتی: به راستی من دهبی تۆ بکوژم، ئه ی چون خیره که ی من وه رنه گیرا؟ ﴿٢٧﴾ قال إنما يتقبل الله من المتقين ﴿٢٧﴾ (هابیل) وتی: جا من چی بکه م، به راستی خوا ته نها له پارێزکاران خیره قوربانی وه رده گری ﴿٢٨﴾: لئن بسطت إلى يدك لتقتلني ﴿٢٨﴾ ئه گه ر

نیعمه تی خۆی رشتبوو به سه ریاندا به بروای به هیژو چاوی نه ترس و دلی دامه زراوه وه به قومه که یانیان گوت: ﴿٢٨﴾ ادخلوا عليهم الباب ﴿٢٨﴾ له ده روازه ی شاره وه بچه سهریان و یه ک هیژی سه خت بکه ن و، لئیان مه ترسن ﴿٢٨﴾ فإذا دخلتموه فإنکم غالبون ﴿٢٨﴾ جا هه ر که چوونه ناوشاره وه، ئیتر به راستی ئیوه زال دهبن ﴿٢٨﴾ وعلى الله

قَالُوا يَمْشُونَ إِنَّا لَنَدْخُلُهَا أَبَدًا دَامُوا فِيهَا فَاذْهَبْ
أَنْتَ وَرَبُّكَ فَقَتَلْنَا إِنَّا نُهَنَّا فَعَدُوْتُ ﴿٢٩﴾ قَالَ رَبِّ
إِنِّي لَا أَمْلِكُ إِلَّا نَفْسِي وَأَخِي فَافَرَّقْ بَيْنَنَا وَبَيْنَ الْقَوْمِ
الْفَاسِقِينَ ﴿٣٠﴾ قَالَ فَإِنَّهَا مُحَرَّمَةٌ عَلَيْهِمْ أَرْبَعِينَ سَنَةً
يَتِيمُونَ فِي الْأَرْضِ فَلَا تَأْسَ عَلَى الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ ﴿٣١﴾
﴿٣٢﴾ وَأَتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ ابْنَيْ آدَمَ بِالْحَقِّ إِذْ قَرَّبَا قُرْبَانًا
فَتَقَبَّلَ مِنْ أَحَدِهِمَا وَلَمْ يُتَقَبَّلْ مِنَ الْآخَرِ قَالَ لَأَقْتُلَنَّكَ
قَالَ إِنَّمَا يَتَقَبَّلُ اللَّهُ مِنَ الْمُتَّقِينَ ﴿٣٣﴾ لَئِن بَسَطْتَ إِلَيَّ يَدَكَ
لَيُتَقَبَّلَنِي مَا أَنَا بِبَاسِطٍ يَدِيَ إِلَيْكَ لَأَقْتُلَنَّكَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ
رَبَّ الْعَالَمِينَ ﴿٣٤﴾ إِنِّي أُرِيدُ أَنْ نَبُوءَ أَبْنَاءِي وَإِنَّمَا تَقُولُ
مِنَ الْأَصْحَابِ النَّارُ وَذَلِكَ جَزَاءُ الظَّالِمِينَ ﴿٣٥﴾ فَطَوَّعَتْ
لَهُ نَفْسُهُ قَتْلَ أَخِيهِ فَقَتَلَهُ فَأَصْبَحَ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٣٦﴾
فَبَعَثَ اللَّهُ غُرَابًا يَبْحَثُ فِي الْأَرْضِ لِيُرِيَهُ كَيْفَ يُورِي
سُوءَ أَخِيهِ قَالَ يُوتِلْنِي عَجَرًا أَنِ أَكُونُ مِنشَلْ هَذَا
الْغُرَابِ فَأُورِي سُوءَ أَخِي فَأَصْبَحَ مِنَ النَّادِمِينَ ﴿٣٧﴾

فئوكلوا إن كنتم مؤمنين ﴿٣٨﴾ ودهبی بۆ سه ركه وتنش ته نها پشت به خوا ببه ستن، ئه گه ر ئیوه بروای راسته قینه تان هه یه ﴿٣٩﴾: قالوا يا موسى إنا لن ندخلها أبدا ما داموا فيها ﴿٣٩﴾ که چی وتیان: ئه ی مووسا! دلنیا به هه رگیز ئیمه ناچینه ئه وشاره وه تا ئه وانی لی بیت! ﴿٣٩﴾ فاذهب أنت وربك فقاتلا إنا هاهنا قاعدون ﴿٣٩﴾ جا ئیترتۆ فرمووخۆت و پهروه رداگارت، بچن جه نگیان له گه ل بکه ن، ئیمه و لیره دانیشتووین و نایهینه جهنگ، وه لامیان بۆ مووسا ﴿٣٩﴾، ئاوابوو! به لام وه لامی (سه عد) رۆزی (به در) بۆ پیغه مبه ر ﴿٣٩﴾ ئه مه بوو گوتی: سویند به وزاته ی تۆی به راست و رهوا ناردوه، ئه گه ر بچیه نیو ده ریاوه، ئیمه ش به په له خومانی تی ده خه بن. ﴿٣٥﴾: قال ربی إِنِّي لَا أَمْلِكُ إِلَّا نَفْسِي وَأَخِي ﴿٣٥﴾ ئه و جا مووسا وتی: پهروه رداگارم! خۆت ده زانی که به راستی من ته نها ده سه لاتی خۆم و براکه م هه یه، ئیمه ده ره قه تی ئه وان نایه بن ﴿٣٥﴾ فافرق بيننا وبين القوم الفاسقین ﴿٣٥﴾ ده سا تۆ ئیمه له وه گه له سه ته مکارو له سنوور

مردوو واجیب و پیوسته، باشتیرین دوو کوره‌کی ئادهم: به‌ناهق کوژراوه‌کیانه.

مروّف ده‌بئ‌ریز له مروّف بگری:

۳۲: من أجل ذلك ﴿ جا له‌بەر بئ فەری و خرابی ئەو کوشتنە

مِنْ أَجْلِ ذَلِكَ كَتَبْنَا عَلَى بَنِي إِسْرَءِيلَ أَنَّهُ مَن قَتَلَ
نَفْسًا يَغْتَرِ نَفْسًا أَوْ فَسَادًا فِي الْأَرْضِ فَكَأَنَّمَا قَتَلَ
النَّاسَ جَمِيعًا وَمَنْ أَحْيَاهَا فَكَأَنَّمَا أَحْيَا النَّاسَ
جَمِيعًا وَلَقَدْ جَاءَهُمْ رَسُولُنَا بِالْبَيِّنَاتِ ثُمَّ إِنَّ كَثِيرًا
مِّنْهُمْ بَعْدَ ذَلِكَ فِي الْأَرْضِ لَكُسْرُؤٌ ﴿٣٣﴾ إِنَّمَا
جَزَاءُ الَّذِينَ يُحَارِبُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَسْعَوْنَ فِي الْأَرْضِ
فَسَادًا أَن يُقَتَّلُوا أَوْ يُصَلَّبُوا أَوْ تُقَطَّعَ أَيْدِيهِمْ
وَأَرْجُلُهُمْ مِّنْ خَلْفٍ أَوْ يُنْفَوْا مِنَ الْأَرْضِ ذَلِكَ
لَهُمْ خِزْيٌ فِي الدُّنْيَا وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿٣٤﴾
إِلَّا الَّذِينَ جَاءُوا مِن قَبْلِ أَن تَقْرَأُ عَلَيْهِمُ الْقُرْآنَ
أَن لَّهُم مَّغْفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٣٥﴾ يٰٓأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا
اتَّقُوا اللَّهَ وَابْتَغُوا إِلَيْهِ الْوَسِيلَةَ وَجَاهِدُوا فِي سَبِيلِهِ
لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٣٦﴾ إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَلَئِن
لَّهُمْ مَّافِي الْأَرْضِ جَمِيعًا وَمِثْلَهُ مَعَهُ لَيَفْقَدُوهُ مِنْ
عَذَابٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَا تُفْقِلُ مِنْهُمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٣٧﴾

ناردوست و ناره‌وايه، وه بۆ ئەوه جارێکی تر، کاری واپروو نه‌داته‌وه
﴿ کتبنا علی بنی اسرائیل ﴾ له‌سه‌ر نه‌وه‌کانی (یه‌عقوب) مان‌بریاردا
﴿ أَنَّهُ مَن قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ ﴾ که هه‌ر که سی‌ک به‌ناهق مروّفیک
﴿ بکوژی ﴾ او فساد فی الارض ﴿ یان بئی ئەوه کاریکی خراب و
گه‌نده‌لی له‌ولاتدا کردبێ (وه‌ک ریگرتن و شه‌ریکدانان بوخوا، وه‌یان
هه‌ر هۆیه‌کی تر له‌و باب‌ه‌تانه‌ که ده‌بیته‌ هۆی کوشتنه‌وه) ﴾ فکانما
قتل الناس جميعا ﴿ وه‌کو هه‌موو خه‌لکی سه‌ر زه‌وی کوشتبێ
﴿ ومن أحيّاها فکانما أحیا الناس جميعا ﴾ هه‌ر که سی‌کیش مروّفیکی
بئی تاوان له‌مه‌رگ رزگار بکا، و ابزانی که ته‌واوی خه‌لکی له‌مه‌رگ
رزگار کردووه و ژبانی بێ به‌خشیوه. به‌لی ئەو دووباره‌یه هه‌ردووکیان
قه‌درو ریزانه‌ له‌ئاده‌می و پاراستنییه‌تی له‌کوشتن ﴿ ولقد جاءهم
رسلا بالبينات ﴾ خو به‌رده‌وام په‌یامبه‌رانیشمان به‌چه‌ند به‌لگه‌ی
روونه‌وه هاتنه‌ لایان، تا به‌لکو له‌هه‌ق لانه‌دن ﴿ ثم إن كثيرا منهم
بعد ذلك ﴾ که چی دوا‌ی هاتنه‌ که‌شیان گه‌لیکیان ﴿ فی الارض

تۆش ده‌ست بو من درێژ بکه‌ییت که بمکوژی ﴿ ما أنا بباسط
یدی إلیک لأقتلک ﴾ هه‌رگیز من ده‌ست له‌تۆ ناکه‌مه‌وه تۆ بکوژم
﴿ إني أخاف الله رب العالمین ﴾ چونکه به‌راستی من له‌سه‌زای
خوای په‌روه‌ردگاری جیهانه‌کان ده‌ترسم ﴿ ۲۹: إني أريد أن تبوء
بإثمي وإثمك ﴾ ده‌مه‌وی تاوان و گونا‌هی کوشتنی من و، تاوان و
گونا‌هی گیرا نه‌بوونی قوربانی و خه‌یره‌کی خۆیشت هه‌لگریت،
من نامه‌وی خوّم گونا‌هبار بکه‌م ﴿ فتكون من أصحاب النار ﴾ جا
به‌وه‌یه‌وه ببیته هاورپی ئاگری دۆزه‌خ ﴿ وذلك جزاء الظالمین ﴾
و ئەوه‌یه‌شه ده‌بی تۆله‌ی سه‌ته‌مکاران ﴿ ۳۰: فطوعت له نفسه قتل
أخيه ﴾ ئینجا نه‌فس و ده‌روونی (قابیل)، کوشتنی هاروونی برای
لا شیرین و ئاسان کردو به‌کاریکی چاکی دایه‌ قه‌له‌م! ﴿ فقتله
فأصبح من الخاسرین ﴾ بۆیه‌ فورسه‌تی لی هیناو کوشتی و چووه
ریزی زیانمه‌ندانه‌وه ﴿ ۳۱: فبعث الله غرابا يبحث فی الأرض ﴾
ئینجا خوا قه‌له‌ ره‌شه‌یه‌کی ناردو، به‌ده‌نووک و چنگ خه‌ریک بوو
زه‌ویه‌که بکوژی و گله‌که‌ی فری‌دا، بۆ قه‌له‌ ره‌شیکی تری مرداره‌وه
بوو ﴿ لیریه کیف یواری سوءة أخيه ﴾ هه‌تا نیشانی بکوژه‌که
بدات، ئەویش چۆن لاشه‌ی براکه‌ی له‌خاکا بشاریته‌وه ﴿ قال
یا ولبتی أعجزت أن أكون مثل هذا الغراب ﴾ ئەوساکه بکوژه‌که
(قابیل) ئەوه‌ی دی وتی: داخ و هه‌سه‌رت بو من! چون نه‌مزان
وه‌ک ئەم قالاوه بکه‌م لاشه‌ی هاوریکه‌ی خو‌ی شارده‌وه ﴿ فأواری
سوءة أخی ﴾ منیش لاشه‌و ته‌نی براکه‌م بشارمه‌وه ﴿ فأصبح من
النادمین ﴾ ئینجا به‌و کرده‌وه چووه ریزی په‌شیمانان و، په‌نجه‌ی
هه‌سه‌رت و په‌شیمانی گه‌ست.

رێنماییه‌یه‌کانی ئایه‌تی (۲۷-۳۱):

- ۱) ده‌بی به‌هه‌موو کاریکی چاک، به‌خواوه‌ نزیک ببینه‌وه.
- ۲) گه‌وره‌یی تاوانی هه‌سوودی و شوینه‌واره به‌ده‌فه‌ره‌که‌ی.
- ۳) کرده‌وه‌ی چاک هه‌ر به‌ئیخلاسه‌و به‌مه‌رجی ریکبوونی
له‌گه‌ل شه‌ر و هه‌رده‌گه‌ردی.
- ۴) (قابیل) یه‌که‌م که‌سی بوو که تاوانی کوشتنی دا‌هینا،
بۆیه‌ پیغه‌مبه‌ر ده‌فه‌رموی: ﴿ مَا مِنْ نَفْسٍ تُقْتَلُ نَفْسًا ظُلْمًا
إِلَّا كَانَ عَلَى ابْنِ آدَمَ الْأَوَّلِ كِفْلٌ، ذَلِكَ بِأَنَّهُ أَوَّلَ مَنْ سَنَّ
الْقَتْلَ)), واته: هه‌ر له‌وکاته‌وه هه‌تا رۆژی سه‌لا هه‌ر که سی‌ک
به‌ناهق بکوژریت، به‌شی‌ک له‌وتاوانه ده‌که‌ویته‌ سه‌ر
گه‌ردنی کوره‌یه‌که‌مه‌که‌ی ئادهم عليه السلام، چونکه ئەو
یه‌که‌م که‌س بوو کوشتنی دا‌هینا. شارده‌وه‌وه له‌گۆرانی

لمسرفون ﴿ به پیاو کوژو سنوور به زین دهرچوون له زهویدا! ۱

رینماییه کانی نایه تی (۳۲):

- ۱) خوا به نی (یه هوود) ی توندکرده وه، بویه پاش ئه وه موو خوین رشتنه یان تۆله ی سه ختی بۆ دانان.
- ۲) فسادو خرابکاری (به نی ئیسرائیل) وه نه بی له نه زانینه وه بووبی، نه خیر، به لکو شوینی هه واو ئاره زووی خوین که وتن و، له نه نجامیشدا غه زه بی لی گرتن، مه به ست به مانه ش که له م نایه تانه دا هاتوون، هه ر ئه وانن له: (غیر المغضوب علیهم) ۷/۱ یان (یا ایها الذین آمنوا لا تتولوا قوما غضب الله علیهم...) ۳۱/۶۰ داس کران.

تۆله ی ئه واننه ی دژی خواو پیغه مبه ر خراپه ده که ن:

(ئیبن که سیر) — وه که له بوخاریدا هاتوو — ده ئی: کاتی هۆزی (عوره ی نه)، له ئیسلام پاشگه ز بوونه وه، پاشان شوانه که ی په یامبه ریان ﷺ کوشت و، وشتره کانی شیان به تالان برد، ئه م نایه ته هاته خواره وه فهرمووی: ﴿ ۳۳: إنا جزاء الذين یحاربون الله ورسوله ﴾ بی گومان تۆله و جه زه به ی کاری خراپی ئه واننه ی دژیه تی له گه ل خواو پیغه مبه ری ئه وه که ن و، دژی ئه وه ده جه نگن و ده کوژن و هیرش ده که نه سه ر شارو گونده کان ﴿ ویسعون فی الأرض فسادا ﴾ به رده وامیش له عه رزدا هه ولی فسادو کاری گه نده لی و خراپه کاری ده دن و، ری له خه لکیش ده گرن، تۆله یان ئه وه یه که: ﴿ أن یقتلوا ﴾ ئه واننه یان خه لکیان کوشتوو، ده بی به توندی و بی به زه بیانه بکوژین ﴿ أو یصلبوا ﴾ ئه واننه شیان خه لک ده کوژن و سامانی شیان ده بن، ده بی هه لواسرین و له دار بدرین ﴿ أو تقطع أیدیهم وأرجلهم من خلاف ﴾ ئه واننه شیان ته نها سامانی خه لک به تالان ده بن، ده بی یان ده ست و پییان — راست و چه پ — ببردی ﴿ أو ینفوا من الأرض ﴾ یان شار به ده ربکری، له شاریکه وه بۆ شاریکی تر، وه یان زیندانی بکری، ئه گه ر ته نها خه لکیان ده ترسان، واته: نه که سیان ده کوشت و نه دارایی شیان ده برد ﴿ ذلک لهم خزی فی الدنیا ﴾ له دونیادا ئه وه ریسوایی و سه رشوپییه بۆیان ﴿ ولهم فی الآخرة عذاب عظیم ﴾ و له دواړوژییدا سزایه کی گه وره یان بۆ هه یه. به لی.. ئه م سه له ی دژیه تی و ریگرتنه یه درێژه یه کی هه یه، له کتیبه فیه کی یه کاند و هک پیویست باس کراوه، بویه لیژه ئیمه درێژه ی ناده نی ﴿ ۳۴: إلا الذین تابوا من قبل أن تقدروا علیهم ﴾ مه گه ر ئه واننه یان پیش ئه وه بیانگرن و ده سه لات په یدا که ن به سه ریاند، په شیما ببنه وه، دیاره

ئو ده مه ئیتر مافی خویان له کۆل ده که وی، ته نیامافی ئاده مییان له سه ر ده مینی و، ده بی ئه و ماله بده نه وه، یان بیژیرن ﴿ فاعلموا أن الله غفور رحیم ﴾ بشزانن که به راستی خوا زۆر لیوورده یه، زۆریش میهره بانه، هه رکه س گه رایه وه لای، لیخۆش ده بی.

رینماییه کانی نایه تی (۳۳-۳۴):

دیاریکردنی تۆله ی ریبرو ئه واننه ی که له ده سه لات ی سه ردار ی ئیسلامی سه رده م، ده رده چن و هیژو توانو چه کیان هه یه و، ده چنه شاخ و ده شت و ده رو، ده ست ده که نه هیرش بردنه سه ر موسلمانان، جا ئه واننه خوین ده کوژین و، مال و سامانیان ده بریت، تۆله ی دونیاشیان ئه وه یه که له نایه ته که دا باس کراوه، له قیامه تیشدا خوا له گوناچه کانیان ده بووری: ﴿ (فَمَنْ وَفَىٰ مِنْكُمْ فَأَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ، وَمَنْ أَصَابَ مِنْ ذَلِكَ شَيْئًا فَعَقِبَ بِهِ فَهَر كَفَّارَةٌ لَهُ، وَمَنْ أَصَابَ مِنْهَا شَيْئًا وَسَّوَّاهُ اللَّهُ فَأَمْرُهُ إِلَى اللَّهِ إِنْ شَاءَ عَذْبَةٌ وَإِنْ شَاءَ عَفْرٌ لَهُ)). واته: ئه وی بۆ تۆله و جه زه به لی وهرگرتن، خۆی به ده سه ته وه بدا، پاداشه که ی ده که ویته لای خوا، ئه وه ش کاری له واننه ده کاو ئه و جار تۆله ده ری، ده بیته که فاره ت و مایه ی پۆشی نی گوناحانی، هه ر که سیکیش تووشی کاری له واننه بوو، ئه و جار خواش لیی داپۆشی، ئه وه حه والی خوایه، ویستی سزای ده دا، یان لیی خۆش ده بی. (موسلم/ کتاب الحدود: ۱۳۳۳).

جه ماوه ری زانیان ده لین: جه رده ش (به عه ره بی) (لص) حسابی (موحاریب) ی بۆ ده کریت، جا بۆ یه که مجار داوی لی ده کری واز بینی، خۆنه گه ر هه ر وازی نه هیئا، ئه وا جه نگ ی له گه ل ده کری، ئه وسا ئه گه ر تۆ له پیئاو دیفا عدا کوژرایت، شه هیدو به هه شتی ئه بی، خۆ ئه گه ر جه رده که کوژرا، خوینی به فیه ر ده چییت، (ئه بو هورهیره) — خوی لی رازی بیت — بۆ پشتگیری ئه و راستیه ئه م فهرمووده یه دینی که: پیایک هاته لای پیغه مبه ر گوتی: ئه ر مرو فیک ویستی ده س به سه ر ماله که مدا بگریت؟ فهرمووی: نه یه دیتی، وتی: ئه ی ئه گه ر جه نگ ی له گه ل کردم، فهرمووی: جه نگ ی له گه ل بکه و بیکوژه، گوتی ئه ی ئه گه ر ئه و منی کوشت؟ فهرمووی: تۆ شه هیدیت، گوتی: ئه گه ر من ئه و کوشت؟ فهرمووی: له دۆزه خدایه. جه ماوه ری زانیان ده لین: هه لئاردن و دیاریکردنی یه کی له و سزایانه به رامبه ر به جه رده، یان بۆ ریبر و (محارب) ئیختیاری ئیما م و پیشه وایه، ئه و ده توانی به پیی

به رژه و هندی نه و کاته ی موسلمانان، یه کی له و سزایانه دیاری بکا، به و مەرجه بیژهی (أو) له ئایه ته که دا بو (ته خییڤ) دابنری، وه کو هندی ده لاین: نه گهرنا به پیی ته فسیره که ی ئیمه هه رکه سی - بهر له گرتنی - ته و به بکا، لئی ده بووردی، مه گهر خو ی داوای تۆله بکا، وه یا ماله که ی لامبوو، نه وه لئی وهرده گیردی و ده دریته وه دهستی خاوه نه که ی، ره حمهت و میهره بانی خوای گه و ره زور زۆره.

له خوا بترسن و بچنه جیهاد:

۳۵: یا ایها الذین آمنوا اتقوا الله ۞ نهی نه وانه ی باوه رتان هیناوه! ده بی له نافه رمانی خوا خو بیاریزن و، بهرده وام به رفه رمانی بن ۞ وابتغوا الیه الوسیلة ۞ بو نزیکبوونه وه شتان به خواوه، هه هۆکارو کرده وه یه که ده زانن نزیکتان ده کاته وه لای نه و، ده شی ئیوه هه ول ی بو بدن و بیکه ن، هه تا ره زامه ندی نه و به ده ست بیئن ۞ وجاهدوا فی سبیله ۞ له پینا و ریگه ی خواشدا هه میشه کۆشش بکه ن و، هه ول بدن و بچنه غه زا ۞ لعلکم تفلحون ۞ به شکو له هه ردوو جیهاندا سه رفرازو به ختیار بن ۳۶: ان الذین کفروا ۞ نه وانه ی خاوه ناس و بی باوه رن ۞ لو ان لهم ما فی الارض جمیعا ۞ نه گهر هه رچی خیرو بیریک له زه ویدایه هی نه وان بیئت ۞ ومثله معه لفتدوا به ۞ و نه و نه دی تریشی له گه ل بخنه، بو نه وه ی (فیدییه) و بریتی بی بو خو رزگار کردونیان ۞ من عذاب یوم القیامة ۞ له سزای رۆزی قیامهت ۞ ما تقبل منهم ولهم عذاب الیم ۞ لییان وه رنا گیردی، و سزایه کی ئیش پینگه یه نه ریشیان بو هه یه ۳۷: یریدون ان یرجوا من النار ۞ هه مووکات هه ول ده دن و ده یانه وی له و ئاگرو سزایه بیینه ده ری و خو رزگار بکه ن ۞ وما هم بخارجین منها ۞ به لام هه رچی هه ول بدن قه د لئی نایه نه ده ری و ده رباز نابن ۞ ولهم عذاب مقیم ۞ و سزایه کی نه براوه شیان بو ده بی.

رێنماییه کانی نایه تی (۲۵-۳۷):

- (۱) گشت کات ده بی له خوا ته قوات هه بی و، هه ول نزیکبوونه وه له و به دیت، وه ده بی بهرده وام له پینا و نه ودا جیهاد بکری.
- (۲) به ده ست هینانی (وه سیله) واته: پهیدا کردنی هه هۆیه کی خو نزیک کردنه وه به خواوه واجیبه، زانایان له پیناسه ی (وسیله) دا ده لاین: ((فکل قریبه هی وسیله تقرب من رضا الله، وعلیه فکل الاعمال الصالحة هی وسیله)) هه موو

کاریکی چاک و باش، هۆکاری نزیکبوونه وه یه له خوا، که و ابوو گش ئا کاریکی باش (وه سیله) به. وه له فه رمووده ی سه حیح دا هاتووه: ((ما تقرب الی عبْد بشی احب الی مما افترضت علیه)). واته: هه چ به نده یه که ناتوانی به باشترو چاکتر له فه رزه کان، له منه وه نزیک بیته وه.

یُریدون ان یرجوا من النار وما هم یخرجون منها ولهم عذاب مقیم ۳۵ وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوا اَیْدِیَهُمَا جِزَاءً بِمَا كَسَبَا تَكْلَافًا مِنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَزِیزٌ حَكِیمٌ ۳۶ مَنْ تَابَ مِنْ بَعْدِ ظُلْمِهِ وَأَصْلَحَ فَإِنَّ اللَّهَ یَتُوبُ عَلَیْهِ إِنَّ اللَّهَ عَفُورٌ رَحِیمٌ ۳۷ الذِّینَ یَقُولُونَ إِنَّا نَعْلَمُ أَنَّ اللَّهَ لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالأَرْضِ یُعَذِّبُ مَنْ یَشَاءُ وَیَعْفِرُ لِمَنْ یَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَیْءٍ قَدِیرٌ ۳۸ یَا أَیُّهَا الرُّسُلُ لَا یَعِزُّكَ الذِّینَ یُكْفِرُونَ فِی الذِّینِ قَالُوا آمَنَّا بِأَقْوَمِهِمْ وَلَمْ تُؤْمِن قُلُوبُهُمْ وَمِنَ الذِّینِ هَادُوا وَاسْمَعُونَ لِّلْكَذِبِ سَمْعًا وَلَهُمْ لِقَوْمٌ آخَرِینَ لَمْ یَأْتُوكَ یُحْزِنُونَ الذِّینَ مِنْ بَعْدِ مَوَاضِعِهِ یَقُولُونَ إِنَّا أَوْتِینَا هَذَا فَخْذُوهُ وَإِن لَّمْ تُؤْتُوهُ فَاخْذَرُوا وَمَنْ یُردِ اللَّهُ فِتْنَتَهُ فَلَنْ تَمْلِكَ لَهُمْ مِنَ اللَّهِ شَیْئًا أُولَئِكَ الذِّینَ لَمْ یُردِ اللَّهُ أَن یطَهِّر قُلُوبَهُمْ لَهُمْ فِی الدُّنْیَا خِزْیٌ وَلَهُمْ فِی الآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِیمٌ ۳۹

((وه سیله)) به جیگا و باره گایه کی هه ره به رزیش له به هه شتا ده لاین، وه که پیغه مبه ر ده فه رموی: نه وه ی بانگ بیسی و پاشان یلی: ((اللهم رب هذه الدعوة التامة، والصلاة القائمة، آت محمدا الوسیلة والفضیلة، وابْعَثْهُ مَقَامًا مَحْمُودًا الَّذِی وَعَدْتَهُ)) شه فاعه تی منی بو پیویست ده بی، یان ده فه رموی: ((ثم سلوا لی الوسیلة، فإنها منزلة فی الجنة لا تنبغی إلا لعبد من عباد الله، وأرجو أن أكون أنا هو، فمن سأل لی الوسیلة حلت له الشفاعة)) (فتح الباری).

روونکردنه وه یه که: رافه که رانی قورشان یه که ده نگن که (وه سیله) بریتیه له هه موو کارو کرده وه یه کی چاک. (ثالووسی) ده لی: هه ندی که س له ری ئی نه م نایه ته ی: (وابتغوا الیه الوسیله.. وه، په نا ده به نه بهر (سالحان) و چاکان و ده یانکه نه (وه سیله) ی نیوان خواو به نده کانی و، خاتریان ده به نه بهر خواو ده لاین: (اللهم إنا نقسم

أیدیها ﴿ دەستی پیاو و ژنی دز، له تۆله‌ی دزیکردندا بېرن ﴿ جزاء بما کسبا نکالا من الله ﴾ له تۆله‌و سزای دزیکردندا، برباریکه له خواوه‌دراوه، ده‌بی ئه‌نجامی بدهن، پیغه‌مبه‌ر ده‌فرموی: ((لَعَنَ اللَّهُ السَّارِقَ يَسْرِقُ الْبَيْضَةَ فَتَقْطَعُ يَدُهُ، وَيَسْرِقُ الْحَبْلَ فَتَقْطَعُ يَدُهُ)) (متفق علیه). یان ده‌فرموی: ((تَقْطَعُ يَدَ السَّارِقِ فِي رُبْعِ دِينَارٍ قَصَاعِدًا)). (بوخاری) و (موسلیم) ﴿ والله عزیز حکیم ﴾ و خواش زور به‌تواناو بالاده‌ست و، کاربه‌جی و کارزانه، هه‌موو شتیکی پر له‌حیکمه‌ته ﴿ ۳۹: فَمَنْ تَابَ مِنْ بَعْدِ ظُلْمِهِ وَأَصْلَحَ، ثَلَاثًا كَسَى دَوَاهِي سِتْمِهِ وَنَاهَى قَبِيلَهُ عَنْهُ، بِهَ شَيْمَانٍ بَوِيهٍ وَهُوَ خَوْى رَيْكٍ وَبَيْكٍ كَرْدَهُ وَهُوَ ﴾ فَإِنَّ اللَّهَ يَتُوبُ عَلَيْهِ ﴿ بى‌گومان خواش، ته‌وبه‌و گه‌رانه‌وه‌ی لی وهرئه‌گرى. (ئینب عه‌بباس) و (موجاهید) ده‌لین: پاش ئه‌وه‌ که یاسای ده‌ست برین درا به‌سه‌ریا، خواش ته‌وبه‌ی لی وهرده‌گرى ﴿ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴾ به‌راستی خوا زور لی‌بوورده‌یه، زوریش دل‌وان و میهره‌بانه ﴿ ۴۰: أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ لَهُ مَلِكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ﴾ ئه‌رى تۆ نه‌تزانیه‌وه‌ که به‌راستی ده‌سه‌لاتداری و خاوه‌نداریتی ئاسمانه‌کان و زه‌وی ته‌نها هی‌خوایه، هه‌رچی بکات، ده‌یکات ﴿ يَعْذِبُ مَنْ يَشَاءُ وَيَغْفِرُ لِمَنْ يَشَاءُ ﴾ بۆیه خوا خۆی بیه‌وى، سزای هه‌ر که‌سیک بدات، سزای ده‌دات، هه‌رکه‌سیکیش خۆی مه‌یلی لی‌بی و شیابویی، لیی خوش ده‌بی ﴿ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴾ خواش به‌سه‌ر هه‌موو شتیکیدا به‌تواناو به‌ده‌سه‌لاته‌.

رینه‌ما‌یییه‌کانی نایه‌تی (۳۸-۴۰):

(۱) تۆله‌ی ژن و پیاوی دز: برینی ده‌ستی راستیانه، هه‌تا ده‌گاته‌مه‌چه‌کیان، به‌و مه‌رجه‌ که دزراوه‌که له‌جیی شیای خۆیدا‌بووبی‌و، ئه‌میش به‌نه‌یینی بریدی‌تی و، نرخیشی (۱/۴)ی دیناریکی زیریی و، دزه‌که‌ش بالغ و ژیر بییت، جا پاش ده‌س برینه‌که، وه‌کو: (ترمزی و، ئه‌بو‌داوود، نه‌سای) رپوایه‌ت ده‌که‌ن ده‌سی له‌ملی هه‌لده‌به‌ستری، هه‌رکاتیکی‌ش ته‌وبه‌ بکاو هه‌رچی بر‌دووه‌ بیداته‌وه، خوا لیی وهرده‌گرى.

(۲) دز تا نه‌بریتکه لای دادوهر ته‌وبه‌ی لی وهر ده‌گیردری، ئه‌گه‌رچی ده‌ستیشی نه‌بر‌درا‌یی، به‌لام که برایه‌ لای حاکم و دادوهر، ئیت‌ر هه‌رده‌بی ده‌ستی بېردری.

(۳) ده‌بی مروی ئیماندار، به‌رامبه‌ر به‌برپاره‌کانی خوا، خۆ به‌ده‌سته‌وه‌ بدا.

(۴) به‌کۆی ده‌نگی زانیان ئه‌ر (باوک) شتی له‌مالی کوری بدزی، ده‌ستی نابردری، له‌به‌ر فرموده‌ی: ((أَنْتَ وَمَالُكَ

عَلَيْكَ بَفْلَانٍ أَنْ تُعْطِيََا كَذَا)) هه‌شیانه په‌نا ده‌به‌نه به‌رمردوو، یان به‌ر پیاو چاکیکی نادیار و (غاییب) و ده‌لی: (يَا فُلَانُ أَدْعُ اللَّهَ تَعَالَى لِيَرْزُقَنِي كَذَا وَ كَذَا) واده‌زانن ئه‌وه، به‌کاره‌ینانی (وه‌سیله‌یه)! فرموده‌یه‌کی ئاواش له پیغه‌مبه‌روه ﴿ فَمَنْ دَخَلَ نَهْوَهُ ﴾ ده‌گیرنه‌وه: (إِذَا أُغْيِيَكُمْ الْأُمُورُ فَعَلَيْكُمْ بِأَهْلِ الْقُبُورِ، أَوْ فَاسْتَعِيثُوا بِأَهْلِ الْقُبُورِ)، جا له‌م سۆنگه‌یه‌وه (ئالووسی) - پاش ئه‌وه‌ که رپده‌دا (ته‌وه‌سول) به پیغه‌مبه‌ر ﴿ له‌ حالئ ژبان و مردندا بکریت، ئه‌گه‌رچی ئه‌وه‌ی پی باشه‌ که‌هه‌ر به‌ ناوه‌کانی خواوه‌ بی- ده‌لیت: زورجار خه‌لکیک په‌نا ده‌به‌نه به‌ر (ئه‌ولیا) کان، به‌ مردوویی، یان له‌ ژباندا، ده‌لی: (يَا سَيِّدِي فُلَانُ أَغْنِنِي..) بى‌ شک ئه‌م جوړه ته‌وه‌سول و په‌نا بردنه به‌ر، شیای موسلمان نییه‌و، نابى‌ نزیکى بکه‌ویته‌وه، به‌لکو گه‌لی له‌ زاناکانمان به‌ (شیرک) ییشیان داناوه، خۆ ئاشکرایه‌ هه‌ر که‌سیک هاوار له‌ زیندوویه‌ک (غاییب)، یان له‌ مردوویه‌کی نادیار ده‌کات، واده‌زانئ ده‌سه‌لاتی هینانی خپرو، لادانی شه‌ری هه‌یه! ئه‌گینا ئه‌و هاواره‌ ناکات. هه‌ق و راستی ئه‌مه‌یه‌ که: پێویسته‌ موسلمان له‌ هه‌موو جوړه‌ شتیکی‌ ئاوا دوور بگرى و، ته‌نیاو ته‌نیا له‌ خوا هاوار بکات. (ته‌به‌رانی) ده‌لی: له‌سه‌رده‌می پیغه‌مبه‌ردا ﴿ دوورازییه‌ک زورئازاری موسلمان‌ه‌کانی ده‌دا، ئینجا ئه‌بووبه‌کر (خوا لیی رازی بی) گوئی: بابچین په‌نا به‌رینه به‌ر پیغه‌مبه‌ر ﴿ به‌لکو له‌م دووروه‌ رزگاربین، ئه‌ویش ﴿ فرموی: ((إِنَّهُ لَا يُسْتَعَاثُ بِى، إِنَّمَا يُسْتَعَاثُ بِاللَّهِ تَعَالَى)) په‌نا به‌من نابری، به‌لکوه‌ر خوایه په‌نا‌ی پی‌ده‌بری. بى‌ شک هاوارپه‌نا بردنه به‌ر گۆرو گۆرستان، کاریکه ده‌بی خۆمانی لی دووربگرین، به‌تایبه‌تی خه‌لکه‌ به‌قام و خاوه‌ن ئاوه‌زه‌کان، ئینجا ئه‌مه‌ش که به‌یناو به‌ین کابرای په‌نا‌به‌ر مو‌شکیله‌که‌ی جیبه‌جی ده‌بی، نابى‌ بییته‌ مایه‌ی شه‌رعییه‌ت‌دان به‌و هاوارو هانایه، چونکه‌ بى‌گومان ئه‌و به‌ده‌مه‌وه‌هاتنه، (ئیبیتلا) و (فیتنه‌یه)، خۆه‌ندى‌ جاریش (شه‌یتان) خۆی ده‌کاته‌ که‌سه‌هاوار بۆ براوه‌که‌و، هاوارکه‌ره‌که‌ش به‌وشکل و سیمای شه‌یتانه، واده‌زانئ ئه‌وکه‌سه‌یه ئه‌م هانای پی‌درووه، بى‌ له‌وه‌ش به‌ (که‌رامه‌ت) سی ده‌زانئ بۆ! جابۆ پتر به‌ ئاگابوون له‌م مه‌سه‌له‌یه، ده‌توانی خۆت ته‌ماشایه‌کی ته‌فسیری (ئالووسی) بکه‌یت.

سزای دز:

به‌ر له‌هاتنی دینی ئیسلام، برینی ده‌ستی دزو خوی‌ن و (قه‌سامه‌) وچه‌ن شتی تر، با‌بوون وه‌بوون، هه‌رکه‌ئیسلا‌میش هات، ئه‌وانه‌ی گشت سه‌لمانده‌ندى‌ مه‌رجی تریشی خسته‌ سه‌ریان، وه‌کو ده‌فرموی: ﴿ ۳۸: وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوا

لَايِكْ))، بۇ پىچەوانەكەيشى، راي پەسەند ئەمەيەكە:
ئەر كورپىش لەمالى باببا دزى كرد، دەستى نابردى.

هەلۋىستەيەك: دەبىي لە كۆمەلگەي راستەقىنەي ئىسلامدا،
ئەوندە پىداويستىيەكانى ژيانى مۇۋف جىبەجى بىرپ، براوپر
بىر لە دزى نەكاتەو: ژيانى و گوزەرانى و، پەرۋەردەي دەسەبەر
بىرپ، لە دابەشكردنى ئىش و كارو مال و ساماندا، عەدالەت
ودادوهرى رەچاۋ بىرپ، دەبىي لەگەل ئەمانەيشدا، خاۋەندارىتى
تاكىش (ملكية فردية) لەسەر بنەماي حەلال پەردەي پىبدرى و،
بىشكرپتە دەزگايەكى خىر بۇ كۆمەلگا، جا ئەرئاۋا كرا بۇگشت
كەسپك، دلنپايە ئىتر بىر لەدزىي نامىنى، خۇئەگەر كەسپكىش
پاش ئەۋەممو دەستە بەربوونە دزى كرد، ئىتر ھەقىقەتى دەستى
بىرپدرى، چونكە دزىكەي تەنبا بۇ دەست درىژى (ئەمن) و
ئاسايشى ولات و كۆمەل و كۆمەلگاۋو، نەك بۇ ژيان و بژيوى،
بەلام لەگەل ئەمانەشدا ئەر (شوبهە) و ئىشكالپك ھەبوو
لەدزىكردنەكەيدا، دەستى نابردىت.

بەلى.. تەك ھەموكات مافى خۇيەتى بەئارەزوۋى خۇي بخواو
بخواتەو، جل وبەرگى جوان وقەشەنگى ھەبى، خانوو بەرەو باخ
و باخاتى ھەبى، جىي ھەوانەۋو ئىسراحتەي ھەبى، بەلى ھەقە
كۆمەل، يان دەۋلەت -كەجىگرى كۆمەل- ئەم چەن پىداويستىيەنە
جىبەجى بكا بۇ تەك: يەكەم: ئەگەر تواناي كاركردنى ھەبوو،
دەبىي فىرى كارى بكنە، دەبىي كارونامىزى كارى بۇ فەرھەم
بىنن، خۇ ئەر نەيدەتوانى كار بكات، جا ئىتر كار نەبوو بىكا،
يان ئامپەرەكەي نەبوو، يان دەيتوانى كارىكا، بەلام كار نەبوو
بىكا، يان بەشپوۋە كاتى ھەبوو، يان بەردەوام ھەبوو، بەلام پىي
نەدەژيا، دەبىي لەم رپپانەۋە ژيانى مۇگەر بىرپت:

يەكەم: لە رپى خىزان وبەنەمالەكەي خۇيەۋە، ئەۋانەيان، نەفەقەي
ئەميان لەسەرە.

دوۋەم: لە رپى دەسلەتدارانى گەرەكەۋە.

سپيەم: لە (بيت المال) بەشى زەكاتى دەدرپتى، جائەگەر بە
زەكاتەكە نەدەژيا، ئەۋسا دەۋلەت ژيانى ئەۋ خەلگەھەژارە دەخاتە
سەر شانى دەۋلەمەندەكان.

جائەگەر ئاۋا بەدەم ھەژارو بى نەۋاۋە بچىن، كى دزى دەكا؟
خۇئەگەر لەۋحالەتەشدا ھىشا ھەر دزى كرد، ديارەلەبەر
برسىيەتى نەبوۋە، بەلكو بۇ پىكەۋەنانى مال و سامانە لەرپگەي
ناشەرعىيەۋە، ئىسلامىش رپگە بەكەس نادا لە خت و خۇرايى
ئاسايشى كۆمەلگە بخاتە خەتەر و ترس و لەرزەۋە، مال و سامانى

ئەم و ئەۋ فەرھوود بكات.

ھەموو تاكىك لەكۆمەلگەي ئاۋادا، ھەقىقەتى لەرپى حەلالەۋە (نەك)
لەرپى سووتخواردن و گزى و دەسبەسەرگرتن و (ئىحتىكار) و،
خواردنى كرى و مزەي كرىكاران) مال و سامان پىكەۋە بىي، جا
ئەگەر كەسى دزى كرد "پاش ئەۋە بەشى خۇي ژيانى بۇ مۇگەر
كرا"، ديارە ھىچ برۋوبىيانوۋىيەكى شەرى نىيەۋ، دەبىي جەزەبەۋ
تۆلە بدرى.

بەلام ئەگەر بىيانوۋىيەكى شەرى ھەبوو، ھەيان لەۋمالەدا
دزىۋىيەتى شوبەيەك ھەبوو، لە حالەتى ئاۋادا ياساى ((اِذْرَأُوا
الْحُدُودَ بِالشُّبُهَاتِ)) دپتە پىش. بۇيە (عومەر د.خ) لە وشكە
سالىەكەدا دەستى دزى نەدەبىي، ھەيان ئەۋكاتە خۇلامەكانى
(ئىبن حاتب) لەپياۋىكى ھۆزى (موزەنىيە) وشترپكىان دزى،
پاش لىكۆلپنەۋە لەھۆي دزىكردنەكە، دەرکەۋت كەلە لاين
(ئاغا)كەيەۋە برسى كراون، بۇيە دزىيان كروۋە! ئىتر دەستى
نەبىرپ و، وشترەكانىشى بەئاغاكەيان بژارد، بۇ ئەۋە ژىر بىي و
جارپكى تر خۇلامەكان برسى نەكا.

شەرىعەتى ئىسلام بەرلە تۆلە ۋەرگرتن، ھەموو رپگەيەكى
(ويقايە) و خۇپارستن دەگرپتەبەرۋ، برۋ بىيانوۋى كەس ناھىلپت
بۇتاۋانكردن، پاشان ئەر تاۋانىك روويدا، تەنبا تۆلەي تاۋانبارەكە
دەدات، ئەۋانەي ھەر بەناھەق تەماح دەكەنە سەرۋمال و حالى
خەلكى. مالىكىش كە دەدزى و دەستى دزى لەسەر دەبىي، دەبىي
لە جىي مەككەم وشياۋى خۇيدا دانرايى، بە نەپنى و پەنامەكى
براپپت، نرخ و بەھايەكىشى ھەبى، ۋەكولاي زاناكان برپارە،
چوارەيكى دىنارىكى زىر بى.. كەۋابوۋ ئەر كەسى مال لا دانراۋ،
دزى لىكرد، يان خۇلامپك (خزمەتكارپك) كە رپى پى دراۋە بەناۋ
مالدا دپت و دەچى شتپكى دزى، دەستىيان نابرت، يان ئەگەر
بەرۋوبوۋ لە كىلگەدا، يان پىش ئەۋە بخرپتە خەرمانەۋە دزرا،
دەستى دزەكەي نابردى.. ۋە.. ۋە، بەدەر لەۋانەش دەبىي مالەكە
بەشى دزەكەي پىۋە نەبى، كەۋابوۋ ئەگەر لە ھاۋ شەرىكى خۇي
دزى كرد، يان لە (بيت المال) دزى كرد، دەستى نابرى، بەلكو
ياسى (تەغزىر) وسەرزەنشست دپتە پىش، بە قامچى و شەلاق، يان
بەندىخانەۋ زىندان، يان ئامۇزگارى، ژىر دەكرپت، ۋە يان ھەر
كەس بە پىي حالى خۇي، دادوۋر جۆرە تەغزىرپكى دەكات، بەلى..
ئەم گومان و (شوبە)انە، ۋەكو برسىيەتى و ئاتاج و موتاجى و،
شەرىكى و ھاۋبەشى و، پىلپنەر (موتەرىف) لە ئىعترافەكەي
پەشيمان بپتەۋە، يان شايەتەكان نكولى بكنە، ھەريەك لەمانە رى
بەدەست برپن دەگرن

(فوقه‌ها) و پیښه‌واکانیشمان گه‌لی شتیان به شوبهه داناوو ری له ده‌ست برین ده‌گرن، بۆ نمونوه: هر شتیك له بنه‌رته‌دا حه‌لّ بئ‌ومالی گشتیی بئ، وه‌كو كانیاو و ده‌ریاو ئاوه‌كان، یان راوو نیچیر كوشتن، به‌لای (ئه‌بوو حنیفه) وه‌ ده‌بیته‌شوبه‌هه‌و، ری له ده‌ست برین ده‌گریت، كو‌مپانیا گشتیه‌كانیش هه‌روا، دیسان دزینی ئه‌وشتانه كه‌ زوو فاسیدو خراپ ده‌بن، وه‌كو هه‌ندی خوراك و، میوه‌و سه‌وزه‌جات و گوشت و نان و هه‌رشتیكی تر له‌و باب‌ه‌ته. خوینه‌ری هیژا! ئه‌م چه‌ند نمونوه‌یه بۆ سه‌ماحه‌تی ئیسلام و، ریگرتن له‌ برینی ده‌ستی دز به‌ شوبه‌هه‌و گو‌مان به‌سه، پیغه‌مبه‌ریش ﷺ ده‌فه‌رموی: ((إِذْرَءُوا لِحُدُودِ الشُّبُهَاتِ)). عومه‌ری كوری خه‌تاییش (د.خ) ده‌لی: (لأن أعطل الحدود بالشبهات أحب إلى من أن أقیمها بالشبهات). بئ‌شك به‌ دانانی تۆله‌ی ده‌ست برین، شه‌ریعه‌تی ئیسلام ده‌توانی هۆ نه‌فسیه‌یه‌كانی دزی ریشه‌كه‌ن بكات، پاش ئه‌وه كه‌ هه‌مو رییه‌کی له‌ دزی گرت.. دیاره كه‌ برینی ده‌ستی دز، له‌سه‌ر ئه‌م بنه‌مایه‌ دانراوه، نه‌ك هه‌ركه‌سی دزی كرد، بیانووی ببی، یان نه‌یبی ده‌ستی ببریّت، ئاشكرایشه‌ ته‌نیا چاره‌سه‌ریك بۆ كاری دزیی دزی، هه‌رئو تۆله‌ی ده‌ست برینه‌یه، هه‌رئوه‌یه ده‌توانی وای لی‌بكات كه‌ جاریكی تر بیر له‌ مال و سامانیكی كه‌سیكی تر نه‌كاته‌وه‌و، هه‌میشه‌ش چاوی له‌ ده‌ستی خۆیه‌تی و ده‌زانی بۆچی براوه، به‌لام زیندانی كه‌ یاساكانی ئه‌م‌رۆ هه‌لیان بژاردوووه‌ په‌سه‌ندیان كردوووه، بئ‌سو ئه‌و دۆزه‌ نابینی‌و، هه‌ر ئه‌وه‌نده‌یه كه‌ دزه‌كه‌ بۆماوه‌یه‌ك له‌ ئیش و كار راگیراوه‌و، هه‌ركه‌ ئازاد بوو ده‌گه‌رپته‌وه‌ سه‌ركاره‌كه‌ی خۆی، له‌ جارانیش زیاتر.

له بهر کرداری جووله که دلت تهنگ مه که:

پیاویکی جووله که له گه‌ل ژنه جووله که یه کدا کاری ناشه رعییان کردبوو، پاشان وتیان: بچنه لای موحه ممه د بهرسن: جائه گهرئه و له تۆله پیدایه پرپاری شه لاقیدا، ئەوا به گوێی بکه‌ن، ئەگینا هه‌رچی ده‌لی گویی مه‌ده‌نی، ئەوسا "وه‌کو بوخاری وموسلیم" ده‌لین، نایه‌تی: (یاایها الرسول لا یحزنک..) هاته‌ خواری. (موسلیم و ئەبووداودو و پیشه‌وا ئەحمه‌د) یش ده‌لین: جووله که‌کان تۆله‌ی زیناکار "که (به‌رده‌باران) بوو" گۆرییان به‌ شه‌لاق لیدان و رووره‌شکردن، جا هاتن له‌ په‌یامبه‌ریان ﷺ پرسى: ناخۆ حوکمی زیناکار چییه، به‌ومه‌به‌سته که په‌یامبه‌ریش ﷺ له‌سه‌ر ئەوه که ئەوان پیا‌نخۆشه‌ ئه‌رى بکا، ئەویش فه‌رمووی: ((اللهم إني أول من أخطأ أمرک إذ أمتأوه))، ئیتر فه‌رمانی به‌ به‌رده‌باران دا، خوای

گه ورهش ئايه تي (يا ايها الرسول لا يحزنك الذين) هه تا ئايه تي
(٤٥) ي ناردو فهرمووي: ﴿٤١: يا ايها الرسول لا يحزنك الذين يسارعون في الكفر﴾ ئه ي پهيامبهرى خوا! ﷺ ئه وكه سانه دل ته ننگت نه كه ن، له بئى باوه پيدا تئيزپره وى و پيشرپه وى ده كه ن و راو بوجوونى خوڤان ده خه ته بهر برپارو فهرمانى خواوه ﴿من الذين قالوا آمنا بأفواههم﴾ ئه وانه يان به دهم و زمان ده لئى: بروامان هيئناوه ﴿ولم تؤمن قلوبهم﴾ كه چى به دل برويايان نه هيئناوه ﴿ومن الذين هادوا﴾ و ئه وانه شيان بوونه ته جووله كه وه ره دهم ﴿سماعون للكذب﴾ گوئى بو درو هه لده خه ن و، كارى بئى ده كه ن ﴿سماعون لقوم آخرين لم يأتوك﴾ گوئى بو كه سانئيكى ترى جاسوس و خوانه ناس ده گرن كه: هيئمان نه هاتوونه ته لاي تو، وهك جووله كه كانى (خه بيه ن) و (فه دهك) له باتى ئه وه كه گوئى بو تو بگرن، كه چى گوئييان بو خه لكى تر ده گرت و، به برپارى ئه وان ره فترايان ده كردو قسه ي تو شيان ده برده لاي ئه وان ﴿يحرفون الكلم من بعد مواضعه﴾ وشه و برپاره كانى خوا له جيگه ي خوڤدا ده گورن، ئه وه بوو به رده بارانى زينكارايان به قامچى ليڊان گوئى! ﴿يقولون إن أوتيم هذا فخذوه﴾ ده لئى: بچن له موحه ممه د بپرسن: جا ئه گهر وهك ئه وه ي خويمان برپاريدا، واته: قامچى له باتى به رده باران، ئه و لئى وهر گرن وبه گوئى بكه ن ﴿وإن لم تؤتوه فاحذروا﴾ خو ئه گهر ئه و برپاره ي خويمانى نه دا، وشياربن و خوئانئى لى بپاريزن و به گوئى مه كه ن ﴿ومن يرد الله فتنته﴾ هه ر كه سئى خوا بيه وئى به سه ختى تاقي بكاته وه و گومراي بكات ﴿فلن تملك له من الله شيئا﴾ هه رگيز تو ناتوانئى له خواوه شتيكى بو بكه يت و، له و جه زره به يه رزگارى بكه يت ﴿أولئك الذين لم يرد الله أن يظهر قلوبهم﴾ ئه مانه خه لكانيك ن خوانايه وئى له چلك و چه په لو شيرك، دلان پاك بكاته وه ﴿لهم فى الدنيا خزي﴾ به شيان له م جيها نه دا ريسوايييه ﴿ولهم فى الآخرة عذاب عظيم﴾ له دواړو ژيشدا سزايه كى زور سه خت و گه وره يان هه يه ﴿٤٢: سماعون للكذب﴾ هه ميشه بو دروو پروپالانته و قسه ي نادرست، گوئى هه لده خه ن ﴿أكالون للسحت﴾ حه رامخوړ و به رتيل خوړن ﴿فإن جاءك﴾ جا ئه گهر جارى بو برپارو داوه رى كي شه كانيان هاتنه لاي تو ﴿فاحكم بينهم أو أعرض عنهم﴾ ئاره زووته له نئيوانياندا داوه رى بكه يت، يان روويان لى وهر بگيړى و گوئييان نه ده يتي، چونكه به دل نه هاتوونه ته لات و راست ناكه ن ﴿وإن تعرض عنهم﴾ خو ئه گهر روويان لى وهر بگيړى و داوه ريان نه كه يت ﴿فلن يضرók شيئا﴾ هه رگيز ناتوان هيج زيانئيك ت بئى گه يه نهن (ئيبه ن عه بباس، مواهيد، عيك ره مه، حه سه ن،

سوددی، زهیدی ئیین ئه سلهم، عه تای خوراسانی و.. هتد) ده لئین: ئه و ئایه ته ی: (فان جاؤک...) به ئایه ته ی: (وأن احکم بینهم بما أنزل الله) سِراوه ته وه و ده بی ته نیا به قورئان داوه رییان بکات و ان حکمت فاحکم بینهم بالقسط. خوئه گهر داوه ریشته کرد له نیوانیاندا، ده بی به دادگهرانه بیته. إن الله يحب المقسطین. به راستی خوا خه لکانی دادپهروه و، دادگهری خووش دهوی ۴۳: و کیف یحکونک. سهیره ئه وانه دینه لات و، ده یانه وی تو بکه نه دادوهر بو کیشه کانیان. و عندهم التوراة فیها حکم الله. و خوشیان (تهورات) یان لایه و بهروونی حوکم و برپاری خوی تیدایه و کاریشی پی ناکنه؛ واته: هاتنه که یان بو لای تو راست نییه. ثم یتولون من بعد ذلک. دین بو داوه ری، که چی دوی داوه ریه که ی تو، پشت هه لده که ن و رازی نابن و روو وهر ده گهرن و ما اولئک بالمؤمنین. دیاره ئه وانه هه ر بر وادار نین، نه به تو، نه به تهوراته که ی خوشیان.

رینماییه کانی ئایه ته ی (۴۱-۴۳):

- ۱) خه م و خه فته نه خواردن بوقسه ی ناپه سه ندی کافروخوانه ناسان، کاریکی شه ری و سونه ته.
- ۲) گوئی گرتن بو درو له بهر ناچار ی نه بی کاریکی هه راهه.
- ۳) گوهرینی برپارو (که لام) ی خوا، قه ده غه و هه راهه.
- ۴) داوه ر ده توانی له نیوان خاوه ننامه کاندای داوه ری بکا، دهشتوانی بیان نیژی بولای زاناکانی خو یان.
- ۵) دادگهری و یه کسان ی و بی لایه نگری له حوکمدا پیویسته، ئه گهر چی برپار بو دراوه که ش ناموسلمان بی.
- ۶) ددان نان به کوفری (جووله که) دا، چونکه زاناکان ده لئین: هه رکه سی شوینی حوکمی غهیری خوا که وی کافر ده بی، خو دیاره جووله که ییش ئه وه حال یانه.
- سه یرو سه مه ره له وه دایه که زو ره ی موسلمان ی ئه مرؤش هه ر به یاسای ئه م لاو، ئه ولا کار ده که ن!.

کارکردن دزی فه رمانی خوا، له دین وهر گهرانه:

۴۴: إنا أنزلنا التوراة فیها هدی ونور. ئیمه تهوراتمان نارد ه خواری، بی شک بو هه موو خیر و چاکه یه ک، رینمای ی و روونا کایی تیدایه. یحکم بها النبیون الذین أسلموا للذین هادوا. هه موو ئه و په یامبه رانه ی (به نی ئیسرائیل) - که به رفه رمان و ملکه چی برپاری خوا بوون - هه ره و تهوراته داوه ری مووساییه کانیان ده کرد، واته:

ئیسئا جووله که له ریی راست لایانداوه. والربانیون والأخبار و زانا خوا ناس و شه ر عزانه کانیشیان هه روا. بما استحضوا من کتاب الله. و ئه وانه ش که پارێزگاری تهوراتیان پی سپیروا بوو پاش نه وی یه که م که نه هیلن تیکه و لیکه بکری. و کانوا علیه شهداء. و شایه تیش بوون له سه ری و ده یانزانی راست و هه قه،

سَمْعُوكَ لِلْكَذِبِ أَكَلُونَ لِلسُّحْتِ فَإِنْ جَاءُوكَ فَأَحْكَمْ بَيْنَهُمْ أَوْ أَعْرَضْ عَنْهُمْ وَإِنْ تُعْرِضْ عَنْهُمْ فَلَنْ يَصُرُوكَ شَيْئًا وَإِنْ حَكَمْتَ فَأَحْكَمْ بَيْنَهُمْ بِالْقِسْطِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ ﴿٤١﴾ وَكَيْفَ يُحْكِمُكَ اللَّهُ تَبَعًا ذَلِكَ التَّوْرَةُ فِيهَا حُكْمُ اللَّهِ ثُمَّ يَتَوَلَّوْنَ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَمَا أُولَئِكَ بِالْمُؤْمِنِينَ ﴿٤٢﴾ إِنَّا أَنْزَلْنَا التَّوْرَةَ فِيهَا هُدًى وَنُورٌ يَحْكُمُ بِهَا النَّبِيُّونَ الَّذِينَ أَسْلَمُوا لِلَّذِينَ هَادُوا وَالرَّبَّانِيُّونَ وَالْأَحْبَارُ بِمَا اسْتُحْفِظُوا مِنْ كِتَابِ اللَّهِ وَكَانُوا عَلَيْهِ شُهَدَاءَ فَلَا تَخْشَوُا النَّاسَ وَاخْشَوْنِ وَلَا تَشْتَرُوا بِآيَاتِي ثَمَنًا قَلِيلًا وَمَنْ لَمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ ﴿٤٣﴾ وَكَيْفَ عَلَّمْتُمْ فِيهَا أَنَّ النَّفْسَ بِالنَّفْسِ وَالْعَيْنَ بِالْعَيْنِ وَالْأَنْفَ بِالْأَنْفِ وَالْأُذُنَ بِالْأُذُنِ وَالسِّنَّ بِالسِّنِّ وَالْجُرُوحَ قِصَاصٌ فَمَنْ تَصَدَّقَ بِهِ فَهُوَ كَفَّارٌ لَهُ وَمَنْ لَمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿٤٤﴾

نه ک و هکو ئیوه ئه ی یه هوودی سه رده م! که تهوراتتان گوهری و حوکمتان پی نه کرد! فلا تخشوا الناس و اخشون. که و ابوو له مردم مه ترسن، به لکو ده بی ته نها له من بترسن و، به رفه رمان بن. ولا تشتروا بآياتي ثمنا قليلا. ئایه ت و نیشانه کانی من به به هایه کی زور که م مه فروشن، هه ق مه شانه وه و کیتمانی مه که ن، خوا چو ن فه رمان دها، مل را کیشن و ته سلیم بن. و من لم یحکم بما أنزل الله فأولئک هم الکافرون. هه رکه سی ک به و کتیب و به رنامه خوا نار دوویه تی حوکم و برپار نه دات، ئیتر له به رئه وه بی که به که م و کورتی بزانی، یان هه ر بر وای پی نه بی، وه یان له بهر هه ر هوی که تی ربی، دیاره هه رکه سیکی و له و کافرو بی باوه رانه یو له چوار چی وه ی دینی خوا ده چی ته ده ری. (شیخ هه سه نی به سه ری) ده لئیت: ئه م ئایه ته ی (ومن لم یحکم بما أنزل الله) ئه گهر چی ده رباره ی جو له که هاتبی، به لام له گه ل ئه و ی شیدا گشتگیره و، هه موو موسلمانان و خاوه ن دینیک ده گهر ته وه.

(عهلی کوری ته بی ته لحه) ش له (ئیبین عه بباس) هوه دهلی: ثایه تی: (ومن لم یحکم بما أنزل الله فأولئک هم الکافرون) مانای ته هویه که: ههرکه سی ئینکاری و نکوولی ههرشتی له (ما أنزل الله) بکا، پی کافر ده بیته، به لام ته وکه سه که باوه ری پی ده کاو، حوکمیشی پی ناکا، ده بیته پیوکی ناهه قیکارو فاسیق / ئیبین جه ریری ته به ری. (ئیبین تاوس) یش دهلی: (ولیس کمن یکفر بالله وملائکته وکتابه ورسله). وقال الثوری: من ابن جریج عن عطاء قال: کفردون کفر؛ ظلم دون ظلم، وفسق دون فسق (ئیبین جه ریر) واته: ته وکه سه که باوه ری به شه ریه ته ئیسلام هه یه، به لام له به ره ره هویه ک بیت، حوکمی پی ناکات، ته مه وه کو ته وه نییه که باوه ری به خواو به فریشته وه، به کتیب و پیغه مبه ره کان نه بی. (سهوری) یش دهلی: ته جو ره که سانه، جو ره کافر یکن و کافری ته واو نین. گه لی له زاناکان ده لی: ته مه مانای ته هویه که ئه ر پیوکی ژنیکی کوشته، له باتیدا ده کو ژر یته وه، به به لگه ی ته مه فرموودانه ش: ((إِنَّ الرَّجُلَ يُقْتَلُ بِالْمَرْأَةِ)) (نه سای). یان ته مه فرمووده: ((الْمُسْلِمُونَ تَتَكَافَأُ دِمَاؤُهُمْ))

تۆله ی چاوو لووت و گوئی و، ههر زه خمیکی تر:

٤٥: وکتبنا علیهم فیها ﴿ ئیمه له ته وراتدا له سه ره (به نی ئیسرائیل) مان نووسی و بریارمان دا ﴾ ﴿ أَنْ النَّفْسُ بِالنَّفْسِ ﴾ که تۆله ی کوشتنی گیانی، گیانی که، واته: ئه رکه سی ک کوژرا، ته نه با کوژه که ی ده کو ژر یته وه، نابی ده س بو که سیکی تر ببریت ﴿ والعین بالعين ﴾ وچاو له باتی چاو ﴿ والأنف بالأنف ﴾ و لووت له باتی لووت ﴿ والأذن بالأذن ﴾ و گوئی له باتی گوئی ﴿ والسن بالسن ﴾ ددان له جیاتی ددان ﴿ والجروح قصاص ﴾ وه موو زام و برینیکیش، به گویره ی خوی قیساس و تۆله ی هه یه، که چی له گه ل ته و بریاره دا، هیمان هه سه ره پی چیان کردو، بوخه لکی خویان ئاماده بوون، تۆله بکه نه وه، به لام بو دانه وه ی هه قی خه لکی تر، لارو لاسار بوون و، گه لی له بریاره کانی خویان گوژی! ﴿ فمن تصدق به ﴾ جاهه رکه سی له کابرای تاوانبار خوش بوو و به خشی و کردیه خیر ﴿ فهو كفارة له ﴾ ته و کاره یه ده بیته که فارهت و سرپینه وه ی گوناخه کانی و، خواش له و خوش ده بی ﴿ ومن لم یحکم بما أنزل الله ﴾ و ههرکه سی که به پی ته وه به رنامه یه خوا ناردوویه تی داوه ری و بریار نه دات ﴿ فأولئک هم الظالمون ﴾ بی سو له ریزی سته مکاران و سنوورده رچووان ده بن.

عیساو ئینجیله که ی:

٤٦: وقفینا علی آثارهم بعیسی ابن مریم ﴿ به دوی پیغه مبه ره کانی (به نی ئیسرائیل) دا عیسای کوری مه ریه می شمان نارد ﴿ مصداقا لما بین یدیه من التوراة ﴾ که باوه ری به و ته وراته هه بوو، به ر له خوی هاتبوو ﴿ وآتیاه الإنجیل فیهِ هدی و نور ﴾ و (ئینجیل) ی شمان دایه که رینمایی و رووناکی تیدابوو ﴿ مصداقا لما بین یدیه من التوراة ﴾ و ته سدیقی (ته ورات) یشی ده کرد ﴿ وهدی وموعظة للمتقین ﴾ بو خواناسان و خویاریزان رینماو ئاموژگاری بوو، واته: پاش ته وانه ئیتر هه قبوو له خراپه و خراپه کاری سل بکه نه وه ﴿ ٤٧: ولیحکم أهل الإنجیل بما أنزل الله فیهِ ﴾ وه شوین که و تنوانی (ئینجیل) یش، ده بی هه ربه پی ته وه رینمایانه خوا تیدا دایه زاندوون بریار بدن، واته: برویان به هه مووی هه بی و، حوکم به هه موویشی بکه ن ﴿ ومن لم یحکم بما أنزل الله فأولئک هم الفاسقون ﴾ ته وکه سانه ش به و به رنامه - خوا ناردوویه تی - بریارو حوکم نه بدن، دیاره یاخی و ناپاک و له سنوور ده رچوون. به لی.. خوامان تا و ته نیایه، به دیهینه رودروستکه رمان تا و ته نیایه، پاشا وخواه نمان تا و ته نیایه، که واوو ده بی حاکم و دادوهری شمان (واته: شه ریه ته ئیسلام) تا و ته نیایی، دانهری حوکم و ته حکام، هه رده بی تا و ته نیایی، وه هه رخواش مافی لابر دن و گوژینی برکه و مادده یه کی هه یه، ده بی له یه که شه ریه ته ش په یه وه ی بکری، بی گومان قه بوو لکردنی ئیسلامیکی ئاوا، لای خواپه سه نه ده و به دینداری داده نریت، پیچه وانه ی ته مه و حوکم به غه یری (ما أنزل الله).. (کوفرو زولم و فیسقه).

رینماییه کانی ئایه تی (٤٤-٤٧):

- (١) ده بی هه ره له خوا بترسین و، هه ره فرمانه کانی ته ویش جیبه جی بکه ی، ئینکاری یاسا کانی خواو، حوکم پی نه کردونیان و، سووکایه تی پی کردونیان و په سه ند کردنی هه ندیکی و پشتگوئی خستنی هه ندیکی تری، بی شک کوفره.
- (٢) تۆله و (قیساس) و خوین له نه فس و، له برین و زه خمه کاندایه جیبه، بو نموونه: هه ردوو چاو خوینی ته واوی ده که و، یه ک چاوکی ساغ نیو خوین، لووت خوینی ته واو، هه ردوو گوئی خوینی ته واو، یه ک ددان پینج و شتر، هه ردوو لیو خوینی ته واو، زمان، خوینی ته واو.
- (٣) زیاده وه ی له تۆله دا - دوو که س له باتی یه که س، یا

له باتی بکوژه که خزمیکی بکوژیته وه - کاریکی حه رانه .
له کتیبی (ئینجیل) یشدا تۆله و قیساس هه ره به بووه، که و ابوو
ئیوهش - عیسایی و مووسایی - کار به و پریارانه بکه ن.

هه ره به قورئان بریار بده:

پاش باسکردنی (تهورات) دیته سه ریاسی قورئان و، رابده که یه نیت
که ده بی تنیا به و حوکم و پریار بده ن، بۆیه ده فهرمو: ﴿ ٤٨ :
وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ ﴾ ئه م کتیبی (قورئان) یشمان،
هاورپی له گه له هه موو راستیه کدا ناره خوارپی بۆت ﴿ مصدقا لما
بین یدییه من الکتاب ﴾ ته سیدی ئه و کتیبانه ش ده کات به ره له خوی
هاتوون ﴿ ومهمنا علیه ﴾ و چاو دیرو پاریزه رو شایه تیشه بۆیان،
ئه مینداری هه موو کتیبه کانی به ره له خویته تی، ئه م هه ر شتیکی
به راست، یان ناراست دانا، هه ره ئه وه یه ﴿ فاحکم بینهم بما أنزل
الله ﴾ ده سا تۆش له نیوان گشت خه لکاندا، ته نانه تی جووله که و
گاوه کانیش هه ره به پی ئه وه به رنامه یه کار بکه و پریار بده، خوا
ناردوو یه ﴿ ولا تتبع أهواءهم عما جاءك من الحق ﴾ وله وه ق
و راستیه له خوا وه بۆت هاتوو له مه ده و، مه که وه شوینی هه وا و
ئاره زوو یان ﴿ لكل جعلنا منكم شرعة ومنهاجا ﴾ بۆ هه ره یه کئی له
ئیوهش ئه ی موسلمانان و ئه هلی کیتاب! یاسا و به رنامه یه کمان دانا،
بۆ ئه وه کاری پی بکه ن و، لی ئه لانه دن، واته: پله به پله به دوای
یه کدا کتیب و به رنامه مان بۆ ناردن، هه تا کو تا به رنامه (قورئانی
پیروژ) ئیتر پاش هاتنی ئه و، ده بی هه موو له ده وریا خر بینه وه و،
کار هه ره به بکه ن ﴿ ولو شاء الله لجعلكم أمة واحدة ﴾ خو ئه گه ره
خوا ویستبای هه موواتانی ده کرده یه ک گه له و یه ک ئوممه ت و،
هه ره له سه ره تا وه یه ک به رنامه شی بۆ داده نان ﴿ ولكن لیبلوکم
فیما آتاکم ﴾ به لām به و شتانه پیماندا و ویستی تاقیتان بکاته وه،
تاده رکه وئی کئی گو پرایه له، کیش سه ریچی ده کا، ئه موژ دین
وئایینی که، سه بی نی شه ریعه ت و به رنامه یه که، هه تا ده رکه وئی
کامتان به ئاسانی و بی چهندو چۆن ته سلیم ده بی و به رفه رمانه
﴿ فاستبقوا الخیرات ﴾ که و ابوو گشتان پی شپرکی بکه ن، بۆ
ئه نجامدانی هه موو کاریکی چاکه وخیر ﴿ إلى الله مرجعکم جمیعا ﴾
دلنیا شبن هه موو هه ره بۆلای خوا ده گه رپنه وه ﴿ فینبئکم بما کنتم
فیہ تختلفون ﴾ ئه وساش زۆر به وردی له و شتانه ئاگارتان ده کا،
ناکوکی و کیشه تان بوو، پاشانیش هه رکه سه به پیی کارو کرده و ی
خوی، پاداش و تۆله وه رده گریت.

به قورئان کیشه ی مه ردم به خه ماینه:

﴿ ٤٩ : وَأَنْ أَحْكَمْ بَيْنَهُمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ ﴾ دیسان ده بی هه ره به و به رنامه
له نا و جووله که و گا ورو خه لکانی تریشدا، حوکم و پریار بده تی، خوا
ناردوو یه ﴿ ولا تتبع أهواءهم ﴾ نابی شوینی هه وا و ئاره زوو ی

وَقَفَّيْنَا عَلَىٰ آثَرِهِم بِعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ
التَّوْرَةِ وَأَتَيْنَاهُ الْإِنجِيلَ فِيهِ هُدًى وَنُورٌ وَمُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ
يَدَيْهِ مِنَ التَّوْرَةِ وَهُدًى وَمَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِينَ ﴿٥١﴾ وَلِيَحْكُمَ
أَهْلَ الْأَنْجِيلِ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فِيهِ وَمَنْ لَّا يَحْكَمْ بِمَا أَنْزَلَ
اللَّهُ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿٥٢﴾ وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ
بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ الْكِتَابِ وَمُهَيِّمًا
عَلَيْهِ فَاحْكُم بَيْنَهُم بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ
عَمَّا جَاءَكَ مِنَ الْحَقِّ لِكُلِّ جَعَلْنَا مِنْكُمْ شِرْعَةً وَمِنْهَاجًا
وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَكِنْ لِّيَبْلُوَكُمْ فِي مَا
آتَاكُمْ فَاسْتَبِقُوا الْخَيْرَاتِ إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا
فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ ﴿٥٤﴾ وَأَنْ أَحْكَمْ بَيْنَهُمْ بِمَا
أَنْزَلَ اللَّهُ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ وَاحْذَرْهُمْ أَنْ يَفْتِنُوكَ عَنْ
بَعْضِ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ إِلَيْكَ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَاعْلَمُوا أَنَّمَا يُدِئُ اللَّهُ أَنْ يَصِيبَهُمْ
بَعْضُ ذُنُوبِهِمْ وَإِنَّ كَثِيرًا مِنَ النَّاسِ لَفَاسِقُونَ ﴿٥٥﴾ أَفَحُكْمَ
الْجَاهِلِيَّةِ يَبْغُونَ وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللَّهِ حُكْمًا لِّقَوْمٍ يُوقِنُونَ ﴿٥٦﴾

ئه وانه بکه وئی و، چه واشه ت بکه ن.

(ئیب عه بیاس) ده لی: تاقمی له زانیانی یه هه وود وه (ئیب سوریا،
که عب، شاس) خر بوونه وه گو تیان: با بچینه لای موحه ممه د،
به لکو بتوانین له خشته ی به رین و فریوی بده یین، چونکه خو
ئویش هه ره وه ک ئیمه ئاده مییه، بچین پیی بلیین که: له فلانه
مه سه له دا پشتگیری له ئیمه بکه، ئه وسای ئیمه ییش له هه ندی شتا
په یه روی له تو ده که یین، دیاره خویش ت چاک ده انی که: ئه ر ئیمه
شوینت که وین، هۆزه کانی تریش چاومان لی ده که ن، به لی هه ستان
و چوونه لای و، مه به سه ته کانیان لا درکان، به لām ئه و ﴿ به هیچ
شیوه یه ک به گوپی نه کردن و، نه یان توانی له ربی راست بپترانین،
ئینجائهم ئایه ته هاته خواره وه و فهرمووی: ﴿ واحذرهم أن یفتنوک
عن بعض ما أنزل الله إلیک ﴾ هۆشیار به! له و رینمایانه ی
خوابوی ناردوی، لا ریت نه که ن و کلا نه بیست ﴿ فإن تولوا ﴾
ئینجا ئه گه ره له داوه ری و پریری تو، روویان وه رگیرا و، نه هاتنه

۵) شەرىعتى ئىسلام لەگىش شەرىعتە تەكانى تر، لەھەموو روويەكەوھە تىرو تەسەل ترە.

مووسايى و مەسىحى مەكەنە دۇس:

﴿ ۵۱: يا أيها الذين آمنوا لا تتخذوا اليهود والنصارى أولياء ﴾
ئەى ئەوانەى باوەرتان ھىناو! مووسايى و عيسايى مەكەنە دۇست و پشتیوانتان، واتە: نە یارمەتیان بدەن و، نە داواى یارمەتیشیان لى بکەن، وە بەھىچ جۆرىك (موالات) و ھاوکارى و خۆشەوپیستان نەبى بۇیان ﴿ بعضهم أولياء بعض ﴾ چونکە ئەوانە ھەندىکیان پشتیوان و یارمەتیدەرى ھەندىکیان و، لەبەر ئیوھش دەست لەدینى خۇیان ھەلناگرن و، گشتیشیان بۆ ئیوھ دەبنە یەك دەستەو بەستەو، لەرۆژى خۇیدا گەلەكۆمەتان لى دەكەن ﴿ ومن يتولهم منكم ﴾ و ھەرکەسیکیشتان دۇستایەتییان لەگەل بکاو، بیانکا بە یارمەتیدەرو دۇستى خۆى، وە یان ھاوکارى و ھاوپیان بکات ﴿ فإنه منهم ﴾ بى شک ئەوکەسە ھەر لەوانەو بەوان دادەنرى، ئەگەرچى بەناسنامەیش موسلمان بىت ﴿ إن الله لا يهدي القوم الظالمين ﴾ بى گومان خوا ھیدایەت و رینمایى گەلى ناھەق و سستەمکار ناکات، دیارەئەوانە کە دەبنە دۇست و ھاوکارى جوولەكەو فەلەو دوورازى، سنوورى خوا دەبەزینن و سستەمکارن، خواش ھاوکارى خەلکانى ئاوا ناکات. ئەبومووسای ئەشعەرى نووسەرىكى نەسرانى ھەبووا، کاتى پێشەوا (عومەر) پى زانى دەریکردو رى نەدا، ئیش وکارى موسلمانان بخریتە بەردەستى (وەك لەرینمایەکانیشدا دىت) ﴿ ۵۲: فترى الذين فى قلوبهم مرض ﴾ دەبىنى ئەوانە کە لەدلیاندا بەرامبەر بەدینى ئىسلام گومان و نەخۆشى ھەبە (وەكو ئوبەى و ھاو وینەکانى ئەو) ﴿ يسارعون فىهم ﴾ بۆ بەدۇست بوونیان بەلەو تیرزەوى دەكەن و خۇ دەکیشنە ناویانەوھە ﴿ يقولون نخشى أن تصيبنا دائرة ﴾ ئەمە دەكەنە بیانووو دەلین: دەترسین دووچارى بەلاو رووداویك ببین، بۆیە دەیانکەینە پشتیوان و ئاشناى خۆمان، شايد رۆژى موسلمانەکان لەجەنگەکاندا سەرکەون، ئەوسا ئیمەش ھىچ پەنايەکمان نەمىنى، خواوھنامەکان دەکەینە دۇست، بالەوروژە دژوارەدا پەنامان بدەن و یارمەتیمان بدەن ﴿ فعسى الله أن يأتى بالفتح ﴾ بى گومان خوا بەم زووانە دەرگای خىرو سەرکەوتن لە پەيامبەر و موسلمانان دەکاتەو، ئەوھ بوو مەككە ئازادبوو، جوولەكەى (بەنى قورەيزە) شى ریسواکرد ﴿ أو أمر من عنده ﴾ یان فەرمانىك لەلایەن خۆپەوھە دەربکات بۆ ئاپرووبردى ناپاکان، وەكو دانانى سەرانەو جیزیە لەسەریان ﴿ فيصبحوا على ما أسروا فى أنفسهم نادمين ﴾ ئەوسا ئەو تاقمە

سەرەخشی تو ﴿ فاعلم أنما يريد الله أن يصيبهم ببعض ذنوبهم ﴾ چاک بزەنەكە: خوا دەيەوى -بەھوى تاوانەکانیانەوھ- تۆلەیان لى بسینیت ﴿ وإن كثيرا من الناس لفاسقون ﴾ خۆ بى گومان زۆرىنەى خەلك لەرى دەرچوون و لایانداوھ.

دابى جاھیلیيەتى بەر لەئىسلام مەھینەوھ:

﴿ ۵۰: أضحك الجاهلية يبغون ﴾ ئاخۆ ئەمانە دەیانەوى، داب و یاسای جاھیلیيەتى بەر لە ئىسلام زیندوو بکەنەوھ و بریارو حوکمی خوا، وەلانیئەك ئەوان؟! ﴿ ومن أحسن من الله حكما ﴾ جا دەبى بریارو حوکمی كى جوانترو باشتەر بىت، لەحوكم و فەرمانى خوا ﴿ لقوم يوقنون ﴾ بۆئەوانە کە ھىچ شك و گومانىکیان نییەو، ئەھلى یەقینن؟ چونکە ھەرئەمانە چاک دەزانن کە شەرىعتى ئىسلام لەھەموو بەرنامەکانى تر گونجاوترە بکرىتە دەستووور سەرچاوەى دەستووور، بى دین و لادەرەکان نازانن و تى ناگەن، ئامادەش نابن تى بگەن!

(تەتار)ەکان بەیاساکەى (جەنگیزخان) کاریان دەکرد! کە پىك ھاتبوو لە چەندفەرمان و بریارىكى تىكەل لە دینى ئىسلام و جوولەكەو گاور، ھاوړى لەگەل ھەندى راوبوچوونى خۆشى، پاشان چىنى پاش ئەوان کەھاتن پەپرەپیان لى کردو فەزلیاندا بەسەر شەرىعتى خوا! دیارە کارى ئاوا، دەرچوونە لەئىسلام و، مروقى پى کافر دەبى، پىغەمبەر ﷺ دەفەرموى: ((أُبْغِضُ النَّاسَ إِلَى اللَّهِ ﷻ مَنْ يَتَّبِعْهُ فِي الْإِسْلَامِ سُنَّةَ الْجَاهِلِيَّةِ، وَطَالَبَ دَمَ امْرِئٍ بغير حق، لِيُرِيقَ دَمَهُ)) (تەبەرى). کەوابوو زۆر پىوپیستە کە: موسلمانان بەتایبەتى حوکمەت و دەولەتەکان بگەپنەوھ بۆلای بەرنامە پىرۆزەكەى ئىسلام و، ھەر ئەویش بکەنە یاساو دەستووور بۆ ولات.

رینمایىيەکانى ئایەتى (۵۰-۴۸):

- ۱) دەبى لە ھەمووشتىکدا ھەر بەقورئان و سووننەت، حوکم و بریاربدرىت، نابى ھىچ شەرىعت و بەرنامەيەكى تر، بکرى بە یاساو بەرنامەوحوکم و بریارى پى بدرى.
- ۲) نابى پەپرەوى لە ھەواو ئارەزوى خەلكى بکرى.
- ۳) حیکمەتى جیاوازی نیوان شەرىعتە ئاسمانیيەکان، ئىبتىلاو تاقیکردنەوھە.
- ۴) زۆربەى زۆرىنەى موسیبت و بەلا ھەر لەگوناحەوھ سەر ھەلدا.

توندو تیژو بههله تن ﴿یجاهدون فی سبیل الله﴾ بۆ رهزامه ندی خواش تی دهکوشن و جهنگ دهکهن ﴿ولا یخافون لومة لائم﴾ و له ته شه رو لومه لومه کرانیش ناترسن و باکیان نابیی، پیغه مبه ری خوا ده فرموی: ((ما یُنْبِغِیَ لِلْمُؤْمِنِ أَنْ یُذِلَّ نَفْسَهُ)) بۆ موسلمان ناشی خوی زهلیل و ریسوا بکات، گوتیان: چۆن موسلمان خوی

دوو روو ئیمان لاوازانه، له سه ره و کاره دزیوو نیازه گلاوه یان له دلشاردبوویانه وه- په شیمان ببنه وه، واته: هیچ کاریکیان پئی نه کری بویان و، په نجهی په شیمانی بگه زن ﴿۵۳﴾ و بقول الذین آمنوا ﴿ثو سا که پیروزی هات، ئەوانه ش بڕوایان هیناوه به سه رسورمانیکه وه به گاورو جووله که کان دهلین: ﴿أهؤلاء الذین أقسموا بالله جهد أیمانهم﴾ ئاخو ئەمانه بوون - دوو رووه کان- که زۆر به توندی سوپندیان به خوا ده خوارد ﴿إنهم لمعکم﴾ که هه تا سه ره له گه لئان و پشتیوانتان، که چی ئەوا خوا سړی هه لالین و ده ری خست درویان له گه ل کردن ﴿حبطت أعمالهم﴾ ئەو کارانه ی ئەوان کردیان به فیرو چوون ﴿فأصبحوا خاسرین﴾ دوا بیه که ش زیانکار و زهره مند بوون و، هیچ پاداشیکیان بۆ نه بوو.

پینما بیه کانی ئایه تی (۵۱-۵۳):

(۱) دۆستایه تی له گه ل جووله که وه نه ساراو کافرانی تر دا حه رامه، به لام له بواری بازرگانی و ئاوه دانی و پیشه سازی - ئەگه ره پیویست بوو- قه یدی نییه.

(۲) هاوکاری بۆ باوه ران و مورته ددان به زبانی موسلمانان و به وه رگه ران له دین داده نری.

(۳) دۆستایه تی بۆ باوه ران، هه میشه له ئیمان کزییه وه سه ری هه لداوه، بۆیه ئەنجامه که یشی هه ر کافر بوونه.

ئەبوو موسای ئەشعهری نووسه ریکی گاورى هه بوو، پیشه وا عومه ر پئی گوت: ده ری بکه باهروات، پاشان ئەم ئایه ته: (یا ایها الذین آمنوا لاتتخذوا...) سی بۆ دووپاتی مه به سه ته که ی خوینده وه، تیی گه یاندن که: نابیی ئەوانه له ئیش و کاری موسلمانانه وه نزیک بخرینه وه، بکرینه دۆست و ئاشناو پشتیوان.

پاشگه زبوونه وه له ئیسلام و ئەنجامه که ی:

﴿۵۴﴾ یا ایها الذین آمنوا ﴿ئە ی ئەو که سانه ی باوه رتان هیناوه!﴾ من یرتد منکم عن دینه ﴿هه رکه سیکتان له ئایینی خوی (واته: له دینی ئیسلام) پاشگه ز بپته وه وه رگه ری﴾ فسوف یأتی الله بقوم ﴿جا خوا له مه ولا که سانیک دینیت، ئەوه نده به رفهرمانی ده بن﴾ یحبهم و یحبونه ﴿خۆشی دهوین و، ئەوانیش ئەویان خۆش دهوی﴾ اذلة علی المؤمنین ﴿وله ئاستی خاوه ن باوه راندا، خۆ به که مزان و به سوژن﴾ أعزة علی الکافرین ﴿و به رامبه ره کافرویی باوه ران، خۆ به گه وره زان و سه ره بئندو ده روون به رزن،

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ وَالنَّصَارَىٰ أَوْلِيَاءَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ مِنْكُمْ فَإِنَّهُ مِنْهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ﴾ ﴿۵۱﴾ فَذَرَى الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ يُسْكِرُونَ فِيهِمْ يَقُولُونَ نَخْشَىٰ أَنْ تُصِيبَنَا دَائِرَةٌ فَعَسَىٰ اللَّهُ أَنْ يَأْتِيَ بِالْفَتْحِ أَوْ أَمْرٍ مِّنْ عِنْدِهِ فَيُضْحِكُوهُمْ أَوْ يَأْخُذَهُمْ فِي أَنْفُسِهِمْ إِنَّهُمْ لَمَعَكُمْ حَبِطَتِ أَعْمَالُهُمْ فَأَصْبَحُوا خَاسِرِينَ﴾ ﴿۵۲﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَنْ يَرْتَدَّ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ فَسَوْفَ يَأْتِي اللَّهَ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ أَذِلَّةٌ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ أَعِزَّةٌ عَلَى الْكَافِرِينَ يُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا يَخَافُونَ لَوْمَةً لَّامٍ ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ﴾ ﴿۵۳﴾ إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ﴾ ﴿۵۴﴾ وَمَنْ يَتَوَلَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا فَإِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْغَالِبُونَ﴾ ﴿۵۵﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَهُمْ هَرَجًا وَلَعِبًا مِّنَ الدِّينِ أَلْوَنًا أَلْكَتُمُ مِنَ قَبْلُ الْكُفَّارَ أَوْلِيَاءَ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ كُفْرَكُمْ مُؤْمِنِينَ﴾ ﴿۵۶﴾

ریسواده کات؟ فره مووی: ((يَتَّخِذُ مِنَ الْبَلَاءِ مَا لَا يُطِيقُ)) ئەوه نده بجپته ژیر به لاو ناره حه تی، ده ره نجام بۆی هه لئه گیرى و وه له ده س بدات ﴿ذلك فضل الله يؤتيه من يشاء﴾ ئەو خۆشه ویستی و تیکۆشانه، فه رل و به خششی خوا به، به هه رکه سیك خوی بیه وى ده یدا ﴿والله واسع عليم﴾ و خواش فه رل و میهره بانى فراوانه، زۆریش زانایه، ده زانی کى شایسته ی ئەو به خشینه یه.

ده بى ته نیا خواو پیغه مبه ره که ی و باوه رداران بکه نه دۆست:

﴿۵۵﴾: إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا ﴿پشتیوان و دوستی ئیوه ئە ی موسلمانان! هه رخواو په یامبه ره که ی و باوه رداران، نه ک جووله که وه گاورو ئەلقه له گوپکانیان﴾ الذین یقیمون الصلاة ویؤتون الزکاة وهم راکعون ﴿ئەوانیش ئەوانه به ریک و پیکى نوپژ ده کهن و زکات ده دهن و، هه میشه ش دیارده ی کرنووش و ملکه چی بۆ فره مانه کانی خوایان پیوه دیاره﴾ ﴿۵۶﴾: وَمَنْ يَتَوَلَّ اللَّهَ

ورسوله والذین آمنوا ﴿ وهه‌رکه‌سیکیش دۆستایه‌تی له‌گه‌ل خواو په‌یامبه‌ری خواو، ئەوانه‌دا بکا، برۆایان هی‌ناوه، ئەوا ده‌بنه‌ حیزب و گرووی بی خوا ﴿ فَإِنْ حَزَبَ اللَّهُ هُمْ الْغَالِبُونَ ﴾ بی‌گومانیش ته‌نیاو ته‌نیا حیزب و کۆمه‌لی خوا سه‌رفرازو زال و سه‌رکه‌وتوون.

رینماییه‌کانی ئایه‌تی (۵۴-۵۶):

۱) راگه‌یاندنی هه‌واله‌ غه‌یبی و نادیاره‌کان له‌ لایه‌ن قورئانه‌وه، پاشانیش به‌ راست ده‌رچونیان، به‌لگه‌ی ئەوه‌ن که قورئان فه‌رمووده‌و (که‌لام) ی خوایه.

۲) فه‌زیله‌ت و په‌له‌و پایه‌ی ئیمامی (ئه‌بووبه‌کر) و هاوه‌لانی به‌تاییه‌تی هۆزی (ئه‌بوو مووسای ئەشعه‌ری/یه‌مه‌نی). (ئیبی ئیسحاق) ده‌لی: بێجگه‌ له‌عه‌ره‌بی مه‌دینه‌و، مه‌که‌که‌و، (به‌حره‌ین) هه‌موو ئەو خه‌لکه‌ له‌ دین وه‌رگه‌رانه‌وه‌و، بوونه‌ دوو به‌ش: هه‌ندیکیان هه‌ر زه‌کاتیان نه‌ده‌دا، هه‌ندیکی دیکه‌یان به‌ ته‌واوی (دین)یان خسته‌ ئەه‌ولاوه، جا بۆ راستکردنه‌وه‌یان ئیمامی (ئه‌بووبه‌کر) و هاوه‌لانی، جه‌نگیان له‌گه‌ل کردن.

۳) خۆشه‌ویستی خواو ریز بۆ برۆاداران و، په‌ستکردنی بی برۆاو کافران و گه‌وره‌بی جیهادو سه‌قامگیر بوون له‌ سه‌ری و گوێ نه‌دان به‌ لۆمه‌ی لۆمه‌که‌ران.

۴) فه‌زیله‌تی نوێژ کردن و زه‌کات دان و رکووع بردن بۆ خوا.

۵) سه‌ره‌رستی و چاودێری خوا بۆ برۆاداران، مانای زاکردن و سه‌رخستنیانه.

ئه‌وانه‌گاته‌ به‌ دینتان ده‌که‌ن، مه‌یانکه‌نه‌ دۆس:

﴿ ۵۷: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ﴾ ئە‌ی گه‌لی خواهن باوه‌ر! ﴿ لَا تَتَّخِذُوا الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَكُمْ هُزُوا وَلَعِبًا ﴾ له‌گه‌ل ئەو که‌سانه‌دا لا‌ق‌رتی و گاته‌ به‌دینتان ده‌که‌ن دۆستایه‌تی مه‌که‌ن ﴿ مِنَ الَّذِينَ أَوْتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَالْكَافِرَ الْأُولَى ﴾ چ ئە‌وکه‌سانه‌بن، پێش ئیوه‌ کتیب و نامه‌یان بۆ هاتووه، چ ئە‌وانه‌بن موشریک و بی‌باوه‌رن، واته‌: ئە‌وکه‌سانه‌ ریز له‌ دین و ئایینتان نانین، و سووکایه‌تی پێ‌ده‌که‌ن، ئیوه‌ش ریزیان لی مه‌نین و دۆستایه‌تیان له‌گه‌ل مه‌که‌ن و، مه‌یانکه‌نه‌ هاوکارو هاوپی خۆتان ﴿ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ كُنتُمْ مَوْمِنِينَ ﴾ و ده‌بی پارێز له‌خوا بکه‌ن و، هه‌رگیز لاری و ناهه‌رمانی نه‌که‌ن، ئە‌گه‌ر ئیوه‌ به‌راستی برۆادارن.

بی‌دین گاته‌ به‌ بانگ و نوێژ ده‌کات:

﴿ ۵۸: وَإِذَا نَادَيْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ اتَّخَذُوا هُزُوا وَلَعِبًا ﴾ هه‌رکه‌ بۆ نوێژکردن بانگ ده‌لین، ئە‌مانه‌ لا‌ق‌رتی و گه‌مه‌و گاته‌ی پێ‌ده‌که‌ن ﴿ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْقِلُونَ ﴾ ئە‌وه‌ش چونکه‌ گه‌لیکی نه‌فام و بی‌عه‌قل و بی‌ئاوه‌زن و، بیر له‌پاشه‌روژی خۆیان ناکه‌نه‌وه، دیاره‌ کارو ره‌وشی وا، داب و نه‌ریتی گش شوینکه‌وتووه‌کانی شه‌یتانه، وه‌که‌ پیغه‌مبه‌ر ده‌فه‌رموی: ﴿ إِذَا سَمِعَ الْأَذَانَ أَذْبَرَ وَلَهُ حُصَاصٌ - أَيْ ضَرَاطٌ - حَتَّى لَا يَسْمَعَ التَّأَذِينَ، فَإِذَا قُضِيَ التَّأَذِينَ أَقْبَلَ، فَإِذَا تَوَبَّ لِلصَّلَاةِ أَذْبَرَ، فَإِذَا قُضِيَ التَّوْبُ أَقْبَلَ، حَتَّى يَخْطُرَ بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهِ فَيَقُولُ: أَذْكَرْ كَذَا، أَذْكَرْ كَذَا، لِمَا لَمْ يَكُنْ يَذْكُرْ حَتَّى يَظَلَّ الرَّجُلُ لَا يَذْكُرُ كَمْ صَلَّى، فَإِذَا وَجَدَ أَحَدَكُمْ ذَلِكَ، فَلْيَسْجُدْ سَجْدَتَيْنِ قَبْلَ السَّلَامِ،، (متفق عليه). ئە‌وانه‌ زۆر دلگران ده‌بن به‌نوێژوو خواپه‌رستی موسلمانان و، زۆریش پێیان ناخۆش ده‌بی‌ت، ئە‌ربۆشیان بکری، درێغی ناکه‌ن له‌داخستنی مرگه‌وته‌کان!

خواهن کتیبه‌کان رکیان له‌ ئیمانداره‌کانه‌:

﴿ ۵۹: قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ ﴾ به‌خواه‌ه‌ننامه‌نه‌ -گاته‌ به‌نوێژ ده‌که‌ن- بلی: ﴿ هَلْ تَنْقُمُونَ مِنَّا إِلَّا أَنْ أَمَنَا بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْنَا وَمَا أُنْزِلَ مِنْ قَبْلِ ﴾ که‌ مه‌سخه‌ره‌ ده‌که‌ن و تانه‌وتوانج ده‌گرن، مه‌گه‌ر هه‌ر له‌به‌رئه‌مه‌ نبیه‌ که‌ ئیمه‌ باوه‌رمان به‌خواو، به‌وقورئانه‌ نێردراوه‌ته‌ لامان و، به‌وکتیبانه‌ش هه‌یه، پێش ئە‌م قورئانه‌ ناردارون ﴿ وَأَنْ أَكْثَرُكُمْ فَاسِقُونَ ﴾ وده‌شزانین که‌ بی‌گومان به‌شی زۆرتان له‌ سنوور ده‌رچوون و لاتان داوه، بۆیه‌ ئاوا ری به‌ به‌ختی خۆتان نابهن؟ ﴿ ۶۰: قُلْ هَلْ أُنَبِّئُكُمْ بِشَرِّ مِنْ ذَلِكَ مَثُوبَةً عِنْدَ اللَّهِ ﴾ پێیان بلی: ئاخۆ ده‌تانه‌وی لای خوا ئاگاردارتان بکه‌م له‌ سزاو تۆله‌ی خراپتر له‌وه‌؟ واته‌: ئیوه‌ ئیمه‌ به‌خراب ده‌زانن! به‌لام چاک بزائن که‌ خه‌لکانی خراپن ﴿ مِنْ لَعْنَةِ اللَّهِ وَغَضَبِ عَلَيْهِ ﴾ خوا نفه‌ینی لی‌کردون و خه‌شم و قینی لی‌هه‌لگرتوون ﴿ وَجَعَلَ مِنْهُمْ الْقُرْدَةَ وَالْخَنَازِيرَ ﴾ و هه‌ندیکیشیانی کرده‌ مه‌یموون و به‌راز ﴿ وَعَبَدَ الطَّاغُوتَ ﴾ وبت و تاغووت و شه‌یتانیان په‌رست ﴿ أُولَئِكَ شَرٌّ مَكَانًا ﴾ جیگای ئە‌مانه‌ له‌گشت جیه‌ک خراپتره‌ ﴿ وَأَضَلَّ عَنْ سَوَاءِ السَّبِيلِ ﴾ و له‌ راسته‌ ری، زۆر لاری و لاده‌رن، ئە‌مانه‌ گو‌م‌راو به‌دکارو به‌دغه‌رن، نه‌ک ئیمانداره‌کان، خوا‌ی گه‌وره‌ له‌وه‌سفی ئیمانداراندا ده‌فه‌رموی: (أَصْحَابُ الْجَنَّةِ يَوْمَئِذٍ خَيْرٌ مُسْتَقَرًّا وَأَحْسَنُ مَقِيلًا).

رینماییه کانی نایه تی (۶۰-۵۷):

رینماییه کانی نایه تی (۶۱-۶۲):

- (۱) له سه رده می پیغه مبه ردا ﷺ دهسته یه دورووی یه هوود له مه دینه هه بوون.
- (۲) جووله که زور بایه خ به گوناخ و تاوان ددهن، خراپی و

(۱) نابئی یه هوودو نه سارا، بکرینه دوست و یارو یارمه تی بدرین، وهیان یارمه تیان لی وه ربگیردری، به تایبه تی دلره ق و سته مکاره کانیان، (جوبین) ئه لی: پیغه مبه ر ﷺ که ویستی بجیت بو ئو حود، تا قمی له جووله که هاتن خوئیانیان ناماده کرد له گه لیا بچن، ئه وسا پیغه مبه ریش ﷺ فره مووی ((إِنَّا لَنَشْتَعِينُ عَلَىٰ أَمْرِنَا بِالْمُشْرِكِينَ)). به د رهوشتی یه هوودو بی ئه قلیان.

(۲) یه هوود زور هه ولده دا بوگومرا کردنی موسلمانان.

(۳) یه هوود بوونه (مه یموون)، وهکو له سووره تی (به قهره)، نایه تی (۶۵) دا هاتوه. شاعیر یکیش ده لی: (فلعنة الله على اليهود إن اليهود إخرة القرد) جووله که له قیامه تدا له هه مووکه س جی و رپیان خراپتره.

وَإِذَا نَادَيْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ اتَّخَذُوا هُزُؤًا وَلَعِبًا ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَتَّقُونَ ﴿٦١﴾ قُلْ يَا هَلْ أَكْتَبَ هَلْ تَقِيمُونَ مِنَّا إِنَّا آمَنَّا بِاللهِ وَمَا أُنزِلَ إِلَيْنَا وَمَا أُنزِلَ مِن قَبْلُ وَأَن أَكْذَرُ فَتَسْفُونَ ﴿٦٢﴾ قُلْ هَلْ أُنَبِّئُكُمْ بِشَرٍّ مِّنْ ذَلِكَ مَثُوبَةً عِنْدَ اللهِ مَن لَعَنَهُ اللهُ وَعَظِيبٌ عَلَيْهِ وَجَعَلْ مِنْهُمْ الْفَرْدَ وَالْغَنَازِيرَ وَعَبَدَ الطَّاغُوتِ وَأُولَئِكَ شَرٌّ مَّكَانًا وَأَضَلُّ عَنْ سَوَاءِ السَّبِيلِ ﴿٦٣﴾ وَإِذَا جَاءَ وَكُمُ قَالُوا آمَنَّا وَقَدْ خَلَوْنَا بِالْكَفَرِ وَهُمْ قَدْ خَرَجُوا بِهِمُ اللهُ أَتَعْلَمُونَ مَا كَانُوا يَكْتُمُونَ ﴿٦٤﴾ وَتَرَىٰ كَثِيرًا مِنْهُمْ يُسِرُّونَ فِي الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَأَكْثِلُهُمُ الشُّحْتُ لَبِئْسَ مَا كَانُوا يَكْمُلُونَ ﴿٦٥﴾ لَوْلَا يَنْهَاهُمُ الرَّزِيقُونَ وَالْأَجْبَارُ عَنْ قَوْلِهِمُ الْإِثْمَ وَأَكْلِهِمُ الشُّحْتُ لَبِئْسَ مَا كَانُوا يَصْنَعُونَ ﴿٦٦﴾ وَقَالَتِ الْيَهُودُ يَدُ اللهِ مَغْلُولَةٌ غُلَّتْ أَيْدِيهِمْ وَلُعِنُوا بِمَا قَالُوا بَلْ يَدَاهُ مَبْسُوطَتَانِ يُنفِقُ كَيْفَ يَشَاءُ وَلَيزيدن كَثِيرًا مِنْهُمْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِن رَّبِّكَ طُفِينَا وَكُفْرًا وَالْقَيْنَا بَيْنَهُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ كُلَّمَا أَوْفَدُوا نَارًا لِلْحَرْبِ طَفَّاهَا اللهُ وَيَسْعُونَ فِي الْأَرْضِ فَسَادًا وَاللهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِدِينَ ﴿٦٧﴾

نه شیاوی بی دهنگی زاناکان له به رامبه ر گشت کاریکی (مونکس) و فه ساده وه، ته نانه تی هه ندی له (سه له ف) ده لین: (إن هذه الآية أشد آية وأخطرها على العلماء) واته: به راستی ئه نایه ته، له گشت نایه ته کانی قورشان - خه ته رترو سامناکتره بو - زاناکان.

جووله که ده لین خوا دهستی به ستر او ه:

﴿٦٤﴾: وَقَالَتِ الْيَهُودُ يَدُ اللهِ مَغْلُولَةٌ (فه نحاس) ی یه هوودی نه فام ونه زان گوتی: خوا دهستی زنجیر کراوه به ستر او ه، بویه وا رژدو چروکه و، رزق و رۆزی به به نده کانی خوئی نادا! ﴿غلت أیدیهم﴾ دهک دهستی ئه وان که له بچه و ئیفلیج بی و، شه له ل لئی بداو، هه رئه وانیشن رژدو چرووک ﴿ولعنوا بما قالوا﴾ وه له بهر ئه و قسه شیان نفرینی خویان لی کرا، بویه به رده وام چکوس و به خیلن ﴿بل یداه مبسوطتان﴾ نه خیر دهستی خوا

ده بی خواناس و زانای لی له هه رامخویری بگرن:

﴿٦٣﴾: لَوْلَا يَنْهَاهُمُ الرِّبَايُونَ وَالْأَجْبَارُ عَنْ قَوْلِهِمُ الْإِثْمَ وَأَكْلِهِمُ الشُّحْتُ ﴿بۆچ پیشه و او زانایانی خوایی و زانا بلیمه ته کانیان، یه هوود له و ته ی تاوان و خواردنی مالی حه رام ناگیر نه وه؟ واته: هه قه زاناو داناو پیاوه چاکه کانیان، نه هیلن ئه وانه سه ر بکه نه ئه و جوژه تاوانانه ﴿لبئس ما كانوا يصنعون﴾ به راستی ئه و بیده نگی و گوئی نه دانه ی زاناو پیشه واکان کاریکی زور نادرست و خراپه.

بوخوی کوژاندوویه ته وه نه یانتوانیوه زیانت لی بدهن ﴿ و یسعون فی الأرض فسادا ﴾ هه میشه ش له ولاتدا، له هه ولدان بو بلاوکردنه وی فسادو خراپه و گیره شیوینی ﴿ والله لایحب المفسدین ﴾ بی گومان خواش خه لکی خراپه کار و گیره شیوینی خوش ناوی ﴿ ۶۵ ﴾ : ولو أن أهل الكتاب آمنوا واتقوا ﴿ خوته گهر خاوهن کتیب و نامه کان پروایان هیناباو، له نافه رمانی خوا خوین پارازتبا ﴾ لکفرنا عنهم سیئاتهم ﴿ هه رگونا هنی کردبوویان، ده مانپوشی ﴾ ولأدخلناهم جنات النعیم ﴿ و ده مان بردنه ناو چه ندین باخ و باخاتی پریوو له خوشی و نیعمه ت.

کارکردن به بهرنامه ی خوا، مایه ی خوشگوزهرانییه:

﴿ ۶۶ ﴾ : ولو أنهم أقاموا التوراة والإنجيل ﴿ و شه گهر مووسایی و عیسیاییه کان، هه ستان به کارکردن به ته ورات و ئینجیل ﴾ و ما أنزل إليهم من ربهم ﴿ و شه قورثانه ی له لایه ن پهروه ردگار یانه وه نی ردراوه بویان ﴿ لا کلا من فوقهم ومن تحت أرجلهم ﴾ شه دمه لای سهروویانه وه له بهر پییانه وه، نازونیعمه تی خویان ده خوارد، واته : خوا بهر هکته و پیتی ئاسمان و زهوی بو ده باراندن، له نایه تیکی تردا ده فهرموئ : ﴿ ولو أن أهل القرى آمنوا واتقوا لفتحنا عليهم بركات من السماء والأرض.. ﴾ منهم أمة مقتصدة ﴿ هه یانه ژيرو میانه رهون ﴿ و کثیر منهم ساء ما یعملون ﴿ زوریکیشیان خراپ و بهد فهرانه کارده کهن، له جییه کی تردا هاتووه : ﴿ ومن قوم موسى أمة يهدون بالحق وبه يعدلون.﴾

هه رچی له خواوه هاتووه، ده بی رابگه یه نری:

﴿ ۶۷ ﴾ : یا أيها الرسول بلغ ما أنزل إليك من ربك ﴿ شه په یامبه را ﴿ هه فهرمان و بریاریک له لایه ن پهروه ردگار ته وه بوئ هاتووه، بی دوودلی وترس له هیچ که سی رابگه یه نه ﴿ وإن لم تفعل فما بلغت رسالته ﴿ خوته گهر وات نه کرد، چاک بزانه که به ته واوی په یامه که ی خوات نه گه یاندووه، خاتوونه عایشه ده لیت : شه پنیغه مبه ر بیتوانایه نایه تی که له قورثان بشاریت ته وه، شه نایه تی : ﴿ وتخفى في نفسك مآل الله مبدية وتخشى الناس والله أحق أن تخشاه..﴾ ده شارته وه. ﴿ بوخاری و موسلیم.﴾ ﴿ والله يعصمك من الناس ﴾ دلنیا شبه خوا له ئازارو پیلانی شه خه لکه ده تپاریزی، هه که بیانه وی دوو چاری به لایه کت بکه ن، لهو باروه خاتوو عایشه - خوالی رازی بی - ده لیت : په یامبه ر ﴿ هه میشه پاسه وانی هه بوو، هه تا نایه تی ﴿ والله يعصمك من الناس ﴾ ی بو هات، شه وسا فهرمووی : خه لکینه ! ئیتر ئیوه بچن به لای کارتانه وه، چونکه من

نه به سراوه، وه کو شه وان ده لین، به لکو هه ردووده ستی خوا هه میشه و بهر ده وام والو گوشادن ﴿ ینفق کیف یشاء ﴾ هه رچوئیک خوی بیه وی، ده بیبه خشی. پشه و ﴿ شه حمده - خوی لی رازی بی ﴾ شه فهرمووده یه ی هیناوه : ﴿ إِنَّ يَمِينُ اللَّهِ مَلَأَتْ، لَا يَغِيظُهَا نَفَقَةُ سَخَاءِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ، أَرَأَيْتُمْ مَا أَنْفَقَ مِنْذُ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ، فَإِنَّهُ لَمْ يَغْضُ

وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْكِتَابِ آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَكَفَّرْنَا عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَلَأَدْخَلْنَاهُمْ جَنَّاتِ النَّعِيمِ ﴿۶۵﴾ وَلَوْ أَنَّهُمْ أَقَامُوا التَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِمْ مِنْ رَبِّهِمْ لَأَكْلُوا مِنْ فَوْقِهِمْ مِنْ تَحْتِ أَرْجُلِهِمْ مِنْهُمْ أُمَّةٌ مُقْتَصِدَةٌ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ سَاءَ مَا يَعْمَلُونَ ﴿۶۶﴾ يَأْتِيهَا الرُّسُلُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ مَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ ﴿۶۷﴾ قُلْ يَأَهْلَ الْأَكْتِفِ لَسْتُمْ عَلَى شَيْءٍ حَتَّى تُتِمُّوا التَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْكُمْ مِنْ رَبِّكُمْ وَلَيَزِيدَنَّ كَثِيرًا مِنْهُمْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ ظُفْرًا وَكَفْرًا فَلَا تَأْسَ عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ﴿۶۸﴾ إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالصَّادِقُونَ وَالصَّادِقَاتِ مِنَ الْأُمَمِ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلُوا صَالِحًا فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿۶۹﴾ لَقَدْ أَخَذْنَا مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَءِيلَ وَأَرْسَلْنَا إِلَيْهِمْ رَسُولًا قُلْ مَا جَاءَكُمْ رَسُولٌ بِمَا لَا تَهْوَى أَنْفُسُهُمْ فَرِيقًا كَذَّبُوا وَفَرِيقًا يَقْتُلُونَ ﴿۷۰﴾

ما فی یمینہ. قال: وعزُّه على الماء، وفي يده الأخرى الفَيْضُ - أو الْقَبْضُ - يَرْفَعُ وَيَخْفِضُ)). وقال: (يقول الله تعالى: أَنْفَقَ أَنْفَقَ عَلَيْكَ) / (متفق عليه). ﴿ ولیزیدن کثیرا منهم ما أنزل إليك من ربك طغيانا وكفرا ﴾ بی شك شه قورثانه ی له لایه ن پهروه ردگار ته وه بوئ نییرا له باتی شه و بهروای پی بهینن، که چی زوریکیان زیاتر رو ده چن له سهرکه شی و بی باوه رییدا ! به لی قورثان بو مروی ئیماندار ده بیته مایه ی رینمای ی وره حمه ت، که چی بو مروقی تاوانبارو دل رق، یاخی تر ده بن ! وه کو ده فهرموئ : ﴿ قل هو للذين آمنوا هدى وشفاء والذين لا يؤمنون في آذانهم وقر وهو عليهم عمی.﴾ ﴿ وألقينا بينهم العداوة والبغضاء إلى يوم القيامة ﴾ ئیمه ش تاروژی قیامه ت، دوژمنایه تی و کینه و رقه بهریمان له ننویان (جووله که و گاور) اندا بهر یا کرد، واته : هه رگیز دلایان هوگری یه ک نابی و، هه میشه خه ریکی دوو بهر که ی دوژمنایه تین ﴿ کما أوقدوا نارا للحرب أطفأها الله ﴾ هه رچه ن ئاگری شه ریشیان هه لگیرساند بی، خوا

خوادم پاریزی. (متفق علیه). ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ﴾
 بئگومان خوای گهواره هیدایت و رینوینی هۆزو گەلی بئ باوه‌ران
 ناکات، بەلّ پیغه‌مبەر ﷺ بئ کهم و زیاد پر به‌پر شهریه‌ت و
 به‌نامه‌که‌ی خوای گه‌یاندو هاوه‌لانیسی کرده‌شاید، له (حجة
 الوداع) دا نزیکه‌ی (۱۴۴) هزار کهس له‌هاوه‌لان گوئی بیستی بوون
 که فرمووی: خەلکینه! ئیوه که پرسیری منتان لی‌ده‌کریت،
 چ ده‌لین؟ گوتیان: (تَشْهَدُ أَنْكَ قَدْ بَلَغْتَ وَأَدَيْتَ وَنَصَحْتَ). ئەوجا
 ئەویش په‌نجه‌ی بو ئاسمان به‌رزوه‌کرد و فرمووی: ((اللَّهُمَّ هَلْ
 بَلَغْتَ؟ اللَّهُمَّ هَلْ بَلَغْتَ)) (موسلیم). ﴿۶۸﴾ قل يا أهل الكتاب لستم
 علی شیءٍ بلی: ئەی خاوه‌ننامه‌کان! ئیوه له‌سەر هیچ به‌نامه‌و
 ئاینیکی دروست و ره‌وان نین ﴿حَتَّى تَقِيمُوا التَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ﴾
 هه‌تا به‌پینی ته‌ورات و ئینجیل ﴿وَمَا أَنْزَلَ إِلَيْكُمْ مِنْ رَبِّكُمْ﴾ و
 ئەوه‌ی له‌لایه‌ن په‌روه‌ردگار تانه‌وه‌بو‌تان هاتوو نه‌جولینه‌وه، واته:
 ده‌بئ ئیقامه‌ی ته‌واوی کتیبه‌کانی خوا بکه‌ن ﴿وَلِيُزِيدَنَّ كَثِيرًا
 مِنْهُمْ مَا أَنْزَلَ إِلَيْكَ مِنْ رَّبِّكَ طُغْيَانًا وَكُفْرًا﴾ بئگومان له‌باتی
 گوپرایه‌لی له‌و قورئانه‌ی له‌لایه‌ن په‌روه‌ردگار ته‌وه‌بو‌ت هات ئەی
 پیغه‌مبەر! ﴿زُورِيكِي خَاوَه‌ن‌نامه‌کان سەر که‌شترو بئ باوه‌رت
 ده‌کا﴾ ﴿فَلَا تَأْسَ عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ﴾ ده‌ساتۆش بۆ گەل و
 کۆمه‌لی بئ باوه‌ران هه‌ر که‌ بروا ناهینن، غه‌مبارو دل غه‌مگین مه‌به
 ﴿۶۹﴾: إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا﴾ بئگومان ئەوانه‌ی بروایان
 هیناو ئەوانه‌ش جووله‌که‌ن (شوینکه‌وتووانی مووسا) ﴿وَالصَّابِرُونَ
 وَالنَّصَارَى﴾ سو‌ببیان و فه‌له‌کانیش، (سایبه): به‌چه‌ند جوړیک
 ته‌فسیر کراوه‌ته‌وه، به‌لام ئەوه‌یان زۆرت‌ر بچیته‌دله‌وه ئەمه‌یه
 که‌ئەوانه‌ کۆمه‌لێک بوون له‌پیش هاتنی ئیسلامدا، هه‌ر خوایان
 ده‌په‌رست، بئ ئەوه‌ی مه‌زه‌به‌ییکی دیارییان بۆ خو‌یان هه‌بووبئ
 ﴿مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلَ صَالِحًا﴾ هه‌ر کامیکیان بروای
 دامه‌زراوی به‌خواو به‌روژی دوا‌یی هه‌بئ و ئاکاری چاک بئ ﴿فَلَا
 خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ﴾ نه‌هیچ ترسیکیان له‌دوا‌پوژدا
 هه‌یه، نه‌دل زویریشن بۆدونیایان، به‌لکو به‌ئاره‌زووی خو‌یان،
 دلخۆش ده‌کرین.

رێنماییه‌یه‌کانی نایه‌تی (۶۷-۶۹):

(۱) ده‌بئ پیغه‌مبهران به‌ته‌واوی و بئ ماتلبوون سپارده‌که‌یان
 رابگه‌یه‌نن، پیاو هه‌ق بلی پیغه‌مبهریشمان موحه‌ممەد ﷺ
 وه‌کو پیغه‌مبهرانی‌تر، باش هه‌ستا به‌ئەنجامدانی
 ئه‌رکه‌کانی سهرشانی.

(۲) ئەم نایه‌ته‌ ده‌مکو‌تی ئەوانه‌ که‌ ده‌لین: په‌پیغه‌مبەر ﷺ

کیتمانی هه‌ندی له‌ وه‌حیی و سپارده‌که‌ی خوای کردوو!
 دایکی موسلمانان خاتوو عائیشه‌ ئەلّ: ئەگەر پیغه‌مبەر ﷺ
 توانیای ته‌نها شتیکی که‌میش بشاریته‌وه، ئەوا نایه‌تی
 (عبس وتولی) ده‌شارده‌وه.

(۳) عیسمه‌ت و پاریزراوی له‌گشت شتیک ته‌نها بۆ
 پیغه‌مبەر ﷺ. خاوه‌ننامه‌کان به‌کافرو بئ بروا داده‌نرین،
 مه‌گەر ئەوانه‌یان بروا به‌ موحه‌ممەدیش بینن و په‌په‌رو
 له‌ په‌یامه‌که‌شی بکه‌ن.

(۴) خەلکانی عینادو خو‌ به‌زلزان هه‌تا بی‌ت به‌به‌لگه‌و
 نیشانه‌کانی خوا، سه‌رکیشتر ده‌بن.

﴿۷۰﴾: لَقَدْ أَخَذْنَا مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَائِيلَ ﴿بئگومان ئیمه‌ په‌یمانی
 به‌هیزو پته‌ومان، له‌ نه‌وه‌ی یه‌عقوب و ه‌رگرت و پیمانگوتن که:
 هه‌میشه‌ گوپرایه‌ل و به‌ره‌فرمان بن﴾ ﴿وَأَرْسَلْنَا إِلَيْهِمُ رُسُلًا﴾ و گەل
 په‌یامه‌ریشمان بۆ ناردن، بۆ تیگه‌یاندنی ئەو مه‌به‌سته‌ ﴿كَلَّمَا
 جَاءَهُمْ رَسُولٌ بِمَا لَا تَهْوَى أَنْفُسُهُمْ﴾ که‌چی هه‌رجاره‌ی یه‌کئ له‌و
 په‌یامه‌رانه، به‌ پیچه‌وانه‌ی ئاره‌زووی ئەوان شتیکی بۆ هینابان،
 ئیتر به‌هۆی لاساری خو‌یانه‌وه ﴿فَرِيقًا كَذَّبُوا وَفَرِيقًا يَقْتُلُونَ﴾
 ده‌سته‌یه‌که‌ له‌ په‌یامه‌ره‌کانیان به‌دروژن داده‌ناو ده‌سته‌یه‌کیشیان
 هه‌ر به‌کوشتن شه‌هیدیان ده‌کردن ﴿۷۱﴾: وَحَسِبُوا أَلَّا تَكُونَ فِتْنَةً
 پێشیان وابوو هه‌رگیز سزاو به‌لایان بۆ نایه‌و، خوا له‌سەر ئەوکاره
 لییان ناگرئ ﴿فَعَمُوا وَصَمُوا﴾ ئینجا ده‌رباره‌ی هه‌ق و راستی
 کوپرو که‌ر بوون ﴿ثُمَّ تَابَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ﴾ پاشان خوا په‌شیمان
 بوونه‌وه‌و ته‌وبه‌ی لی‌وه‌رگرتن ﴿ثُمَّ عَمُوا وَصَمُوا كَثِيرًا مِنْهُمْ﴾ به‌لام
 دیسانه‌وه‌ به‌شیکی زۆریان، له‌ئاستی راستی و هه‌قدا، پاش ئەوه
 خوا تۆبه‌ی لی‌وه‌رگرتن کوپرو که‌ر بوونه‌وه‌ ﴿وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِمَا يَعْمَلُونَ﴾
 خواش به‌ هه‌موو ئەو شته‌ی ئەوان ده‌یکه‌ن بینایه‌ و، تۆله‌شیان
 لی‌ وه‌رده‌گرئ.

ئەوانه‌ی ده‌لین خوا خۆی مه‌سیحی

کوری مه‌ریه‌مه‌، له‌دین و ه‌رگه‌راون:

﴿۷۲﴾: لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ ﴿عیساییه‌کان-ئەوانه‌یان ده‌لین: خوا خۆی مه‌سیحی کوری
 (مه‌ریه‌مه‌)-بئگومان کافرن، چونکه‌ خوا بۆ خۆی تا‌ک وته‌نایه‌و،
 (مه‌سیح) یش هیمان هه‌ر له‌پێشکه‌دا بوو گوتی: (إِنِّي عَبْدُ اللَّهِ آتَانِي
 الْكِتَابَ وَجَعَلَنِي نَبِيًّا) هه‌تا ئەوه‌ که‌ گوتی: (وَإِنَّ اللَّهَ رَبِّي وَرَبُّكُمْ
 فَاعْبُدُوهُ هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ) ﴿وقال المسيح يا بني إسرائيل﴾

﴿ ۷۳: لقد كفر الذين قالوا إن الله ثالث ثلاثة ﴾ بئى گومان ئهه گاورانهى گوتيان: خوا سيئهمينه لهسى دانه خوا كه، كافرو بئى باوهرن. گاورهكان دهستهيهكيان دهليين: (خوايهتى) دابهش كراوه لهنيوان خواو عيساو مهريه مدا! بؤيه خواش فره مووى ئههوانه كافرن ئهم قسانه دهكهن، لهكوتايى سوورهتهكه دا ديئت: (واذ قال الله يا عيسى ابن مريم أنت قلت للناس اتخذوني وأمي إلهين من دون الله قال سبحانك...)) ﴿ وما من إله إلا إله واحد ﴾ خو جگه له خواى تاكو تهنيا، هيچ په رستراويك بو په رستن ناشئ، ونبييه ﴿ وإن لم ينتهوا عما يقولون ﴾ خوئه گهر كوتايى بهو قسانه يان نه هينن ﴿ ليمسن الذين كفروا منهم عذاب أليم ﴾ ئهوا له روژى سه لادا سزايه كى ئيش پيگه يه نهر، تووشى ئههوانه يان ده بئى له دين لا يانداهه ﴿ ۷۴: أفلا يتوبون إلى الله ويستغفرونه ﴾ جا ئايا حقه نبييه ئههوانه له وتاوانه گه وره يه په شيمان بينه وهه داواى لي بووردن له خوا بكه ن؟ ﴿ والله غفور رحيم ﴾ خواش زور لي بوورده يه، زوريش ميهره بانه، له گهل ئه وهه لانه شدا - پاش ته به - ده يان به خشيت ﴿ ۷۵: ما المسيح ابن مريم إلا رسول ﴾ مه سيحي كورى مهريه ميش ته نياوته نيا پيغه مبه ريك بووهو هيچى تر ﴿ قد خلت من قبله الرسل ﴾ بهرله ويش بئى سوچهنده په يامبه رى بوون و تى به رين ﴿ وأمه صديقة ﴾ و دايكيشى ژنيكى زور راست بوو ﴿ كانا يأكلان الطعام ﴾ ههردوو وهكو خه لكى تر خوار دونيان ده خواردو پيويستيان به خوراك هه بوو، جا ئهر خوابوونايه، چوون پيويستيان به خوراك ده بوو ﴿ انظر كيف نبين لهم الآيات ﴾ ده سا سهير بكه و بزانه چوون ئيمه ئه وهه موو نيشانه و بهلگانه يان بو شى ده كه ينه وهه ﴿ ثم انظر أنى يوفكون ﴾ ديسانه وهه بپروانه و چاك بزانه، داوى ئه وهه موو روون كردنه وهيه چوون له ئاستى هه قدا تراز يئنان و نه چوون به لاي راستيدا و بهردهوام درو هه لده به ستن؟ ﴿ قل أتعبدون من دون الله مالا لا يملك لكم ضرا ولا نفعا ﴾ پييان بلي: ئاخو كهى راسته ئيوه بيچگه له خوا كه سيكى وهك عيسا ده په رستن كه: ده سه لاتى نبييه هيچ زيان و سوويكتان پئى بگه يه نيئت؟ ﴿ والله هو السميع العليم ﴾ خو هه رته نها خوا خوئى بيسندهى راسته قينه يه، به ئاگاو زانايه به هه لسوكه و تتان، واته: ده بوچى له په رستنى ئهه و كلا بوون و لارى بوون.

رېنمايييه كانى ئايه تى (۷۶-۷۳):

- (۱) به تال كردنه وهى بيرو پرواى نه سارا له باره ي برباردانى بوونى سئ خوا.
- (۲) بيزارى و نكوولى عيساو دايكى عيسا له وكه سانه

مه سيحيش كاتئ رهوانه كرا كوتى: ئهه نه وهه كانى يه عقووب! ﴿ اعبدوا الله ربي وربكم ﴾ ده بئى ئيوه هه ر ئهه خوايه به رستن كه په روه ردگارى منيش و په روه ردگارى ئيوه شه ﴿ إنه من يشرك بالله ﴾ چاك بزنان كه هه ركه سيك شهريك و هاوبه ش بوخوا دابنى ﴿ فقد حرم الله عليه الجنة ﴾ بئى شك خوا به هه شتى له سه ر ياساغ ده كا

وَحَسِبُوا أَنَّ أَكْثَرُ فَتْنَةٍ فَعَمُوا وَصَمُوا ثُمَّ تَابَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ ثُمَّ عَمُوا وَصَمُوا كَثِيرٌ مِنْهُمْ وَاللَّهُ بِصِيرٍ بِمَا يَعْمَلُونَ ﴿ ٧٦ ﴾ لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ وَقَالَ الْمَسِيحُ بَنِي إِسْرَءِيلَ اعْبُدُوا اللَّهَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ إِنَّهُ مَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ وَمَأْوَاهُ النَّارُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ ﴿ ٧٧ ﴾ لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ ثَالِثُ ثَلَاثَةٍ وَمِمَّا مِنْ إِلَهِ إِلَّا إِلَهُ وَاحِدٌ وَإِنْ لَمْ يَنْتَهُوا عَمَّا يَقُولُونَ لَيَمَسَّنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿ ٧٨ ﴾ أَفَلَا يَتُوبُونَ إِلَى اللَّهِ وَيَسْتَغْفِرُونََهُ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿ ٧٩ ﴾ مَا الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ وَأُمُّهُ صِدِّيقَةٌ كَانَا يَأْكُلَانِ الطَّعَامَ انْظُرْ كَيْفَ بُيِّنَ لَهُمُ الْآيَاتِ ثُمَّ انْظُرْ أَنَّ يَوْفِكُونَ ﴿ ٨٠ ﴾ قُلْ أَعْبُدُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا وَاللَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿ ٨١ ﴾

﴿ وماواه النار ﴾ جئ و شويني ئاگره. پيغه مبه ريش ﷺ له وباره يه وه دهفه رموى: ((إِنَّ الْجَنَّةَ لَا يَدْخُلُهَا إِلَّا نَفْسٌ مُسَلِّمَةٌ - وفى لفظ - مؤمنة)) (فتح البارى). واته به دهر له موسلمان كه سى تر ناچيته به هه شته وه. ﴿ وما للظالمين من أنصار ﴾ سته مكارانيش هيچ جوړه يارمه تى ده ريكيان بو نبييه و زگار نابن.

رېنمايييه كانى ئايه تى (۷۲-۷۰):

- (۱) هه ميشه ميژووى يه هوود پره له كارى به دغه پرو تاوان و قه تل و عام.
- (۲) خوا گهل ريزى له جووله كه ناوه، كه چى له گهل ئه وه يشدا ئهه وان زور لاسارو لارى بوون.
- (۳) ددان نان به كوفرى ئهه و تاقمه نه سارانه دا كه ده ليين: (مه سيح) خوايه.
- (۴) به هه شت بو كه سئ هاوبه ش بو خوا دابنى نبييه.

بەلام زۆربەيان تاوانبارو لە سنورو دەرچوون، بۆيە سەر لە هيچ شتيك ناکەنەوه.

چەند پێنماييەك:

(۱) زيارە رەوی و داهينان و کاری (بيدعه) لە عەقيدهو خوا

بەخوایان دادەنێن.

(۳) کردنەوهی دەروازەي تەوبە لە نەسارا.

(۴) عيساو دايکی هەردوو ئينسانن نەك خوا بەپێی ئەوهكە هەردووکیان دەخۆن و دەخۆنەوه، ديارە ئەمەش پەسني مروڤه، نەك خواو بەديپينەر.

شيرك دانان بۆ خواو، زيارەپۆیی لەديندا:

﴿ ۷۷: قل يا أهل الكتاب لا تغلوا في دينكم غير الحق ﴾ ئەي پيڤەمبەر ﷺ! بەخواوەننامەکانی (نەسارا) بێی: کاری ناپەرەواو زيارەپۆیی لەئايینی خۆتاندا بەناھەق مەکن، مەلێن: عيسا خوايە، يان کۆری خوايە ﴿ ولا تتبعوا أهواء قوم قد ضلوا من قبل ﴾ و مەکەو نە شوپێی هەواو ئارەزووی ئەو جوولەکانەش کە هەر بەرلە هاتنی ئەم پەيامبەرە، گوماربوون و دەیانگوت: عيسا زايينەي زينا يە! ﴿ وأضلوا كثيرا ﴾ و خەلکيکی زۆريشيان لەرێ گومار کردو لەخستە برد ﴿ وضلوا عن سواء السبيل ﴾ وخۆشيان لەراستە ريگە گومارو کلابوون و دوورکەوتنەوه.

نەعلەتی خوا لە کافرانى بەرەي ئيسرائيل:

﴿ ۷۸: لعن الذين كفروا من بني إسرائيل على لسان داود وعيسى ابن مريم ﴾ لەسەر زمانی (داوود) و (عيسای کۆری مەريەم)، نفرين و نەعلەت، لەو (بەني ئيسرائيل) کافروبی باوەرانه کرا. (قورتوبی) ئەل: جا کەوا بوو نەعلەت و نفرين کردن لە خەلکانی کافروبی باوەر رهوايە. ﴿ ذلك بما عصوا وكانوا يعتدون ﴾ چوون ئەوانە لەسنورو دەرچوون و پيشەيان هەر دەستدریژی بوو ﴿ ۷۹: كانوا لا يتناهون عن منكر فعلوه ﴾ ونەريتيشيان وابوو رييان نەدەگرت لەوخرابەو تاوانانە دەيانکرد ﴿ لبس ما كانوا يفعلون ﴾ ئای چ کارێکی زۆر خراپيان کرد ﴿ ۸۰: ترى كثيرا منهم يتولون الذين كفروا ﴾ زۆری لەو دووروو و جوولەکانە دەپینی، کە لەگەڵ خوانەناس و هاوبەش دانەرهکان، پەيوەندی دەبەستن و دەبنە دۆست و پشتیوانيان ﴿ لبس ما قدمت لهم أنفسهم ﴾ ئای چ شتيکی خراپيان -بۆ پاشە روژی خوێان- پيشخست ﴿ أن سخط الله عليهم ﴾ کە ئەنجامەکەي ئەوه بوو: خوا توورە بوو لێيان ﴿ وفي العذاب هم خالدون ﴾ ولە سزایشدا بەهەتاهەتایی لە روژی دوايیدا دەمێننەوه ﴿ ۸۱: ولو كانوا يؤمنون بالله والنبي وما أنزل إليه ﴾ ئەر ئەوانە بەدل باوەریان، بەخواو بە پەيامبەر و بەو بەرنامەيەي بۆی دابەزێنراو هێنابا ﴿ ما آتخذوهم أولياء ﴾ ئەو کافرانەيان نەدەکرده دۆست و هاوڕێی خوێان ﴿ ولكن كثيرا منهم فاسقون ﴾

قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَا تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ غَيْرَ الْحَقِّ وَلَا تَتَّبِعُوا أَهْوَاءَ قَوْمٍ قَدْ ضَلُّوا مِنْ قَبْلُ وَأَصْلُوا كَثِيرًا وَضَلُّوا عَنْ سَوَاءِ السَّبِيلِ ﴿ ۷۷ ﴾ لَعْنُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ بَنِي إِسْرَءِيلَ عَلَى لِسَانِ دَاوُدَ وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ ذَلِكَ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ ﴿ ۷۸ ﴾ كَانُوا لَا يَتَنَاهَوْنَ عَنْ مُنْكَرٍ فَعَلُوهُ لَبِئْسَ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ﴿ ۷۹ ﴾ تَرَى كَثِيرًا مِنْهُمْ يَتَوَلَّى الَّذِينَ كَفَرُوا لَبِئْسَ مَا قَدَّمَتْ لَهُمْ أَنْفُسُهُمْ أَنْ سَخِطَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَفِي الْعَذَابِ هُمْ خَالِدُونَ ﴿ ۸۰ ﴾ وَلَوْ كَانُوا يُؤْمِنُونَ بِاللهِ وَالنَّبِيِّ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِ مَا اتَّخَذُوا هَؤُلَاءِ لَكِنَّ كَثِيرًا مِنْهُمْ فَاسِقُونَ ﴿ ۸۱ ﴾ لَتَجِدَنَّ أَشَدَّ النَّاسِ عَدُوًّا لِلَّذِينَ آمَنُوا أَلَيْهِمْ وَالَّذِينَ أَشْرَكُوا وَلَتَجِدَنَّ أَقْرَبَهُمْ مَوَدَّةً لِلَّذِينَ آمَنُوا أَلَيْهِمَ قَالُوا إِنَّا نَصَرُهُمْ ذَلِكَ يَأْنٍ مِنْهُمْ فَتَيْسِّرْهُمْ وَذَهَبْنَا وَأَنْتُمْ لَا يَسْتَكْبِرُونَ ﴿ ۸۲ ﴾

پەرستیدا، کارێکی ناپەرەواو حەرامە.

(۲) ئەنجامی نافەرمانی خواو، دەست درێژی و، هەلەرۆیی، بێ بەشبوونە لە پەحمەتی خواو، زیانمەندی و خۆ لە دەسدانە لە دونیاو لە قیامەت.

(۳) بێ دەنگی بەرامبەر بە (مونکەن) و قسەورەفتاری ناشەری، کارێکی حەرامەو، ئەنجامیشی بەزیان دەشکێتەوه سەر کۆمەل و کۆمەلگە بەگشتی.

(۴) بە دۆستگرتنی کافران و ئەهلی فەساد، کارێکی نەشیاو و ناپەسەند و قەدەغەيە.

(۵) هاوکاری کردنی خوانەناس و بێ باوەرەن -دژ بە باوەرداران- کوفرو لە دین دەرچوونە.

کۆتایی جزمی ۶، (والله الحمد والمثنه)...

جووله که و موشریک سهر سه ختانه دژایه تی موسلمانان ده که ن:

﴿ ۸۲: لتجدن أشد الناس عداوة للذين آمنوا اليهود والذين أشركوا ﴾
 بئی گومان جووله که و هاویه شدانه ره کانت ده ست ده که ویت ئه ی
 پیغه مبه ر! که: پتر له هه موو خه لکانی تر، دژایه تی ئیمانداره کان
 ده که ن، چونکه دلایان پره له کینه و رک و ئیره یی و عیناد، له کوئیشه وه
 پیشه یان هه ر کوشتنی پیغه مبه ران و بانگبه رانی ربی هه ق بووه
 ﴿ ولتجدن أقربهم مودة للذين آمنوا ﴾ و بئی گومان ده بیینی و بۆت
 ده رئه که وئی که: به سوزترینی خه لکانی جیهان به رامبه ربه وانه ی
 باوه رپان هیئاوه ﴿ الذين قالوا إنا نصارى ﴾ ئه وکه سانه ن گوئیان:
 ئیمه نه سارو یاری عیساین، واته: ئه مان له یه هوود زور نزیک ترن
 به باوه رداره کانه وه له لایه نی خۆشه ویستییه وه ﴿ ذلک بأن منهم
 قسيسین و رهبانا ﴾ چونکه بریکیان قه شه و زانان و خواپه رست
 و ره بن و گو شه گیرن و، خۆیان یه کلا کردۆته وه بۆخوا، هه رده م
 ئینجیل ده خوئینه وه و، ده زانن چ راستیه کی تئدییه ﴿ وأنهم
 لا يستکبرون ﴾ و فیزاوی نین و خۆ به زلزان و ده عیه باز نین.
 (ته به ری) ده لئ: ئه م ئایه تی (وإذا سمعوا...) له باره ی (نه جاشی) و
 هاوه له کانییه وه هاته خوارئ.

سهرنجیک: به داخه وه خه لکیکی زور واده زانن ئه م ئایه ته ی: (و...)
 لتجدن أقربهم مودة للذين آمنوا الذين قالوا إنا نصارى... وه سف
 و سه نای (نه سارا) ی ئیستییه و، ده شکری بکرینه براو دۆستی
 موسلمانان، چونکه (به لای ئه وانه وه) مه سیحیه کان وه ک جووله که
 دژایه تی موسلمانان ناکه ن! دیاره ئه مه راو بۆچوونیکی لاوازه وه له و
 ناته واوه، چونکه قورئان زور به توندی ئاگادارمان ده کاته وه که
 هه رگیز جووله که و گاور نه که یه نه دۆست و یارمه تی ده ری خۆمان،
 وه ک خوا خۆی ده فهرموئ: (یا ایها الذين آمنوا لا تتخذوا اليهود
 والنصارى أولیاء بعضهم أولیاء بعض...) ۵/۱۰. یان ده فهرموئ:
 (ولن ترضی عنک اليهود ولا النصارى حتى تتبع ملتهم...) ۱۲۰/۲،
 وه میژووی جه نکه کانی خاچپه رسته کان به لکه یه کی دیکه یه،
 ئینجا ئه م ئایه تی: (ولتجدن أقربهم مودة للذين آمنوا...) سه باره ت
 به کۆمه لکیکی تاییه تی (نه سارا) ی حه به شه هات، واته: ئه وانه که
 (نه جاشی) ناردنییه لای په یامبه ر ﷺ، جاهه رکه گه یشتن، ئه ویش
 برئ قورئانی به سه ردا خوئنده وه، ئه وانیش خیرا راستیه کانیان
 سه لماندو، به کول ده ستیان کرده گریان، وه ک کۆتایی ئایه ته که ش
 ئه مه ده سه لمینی وده فهرموئ: (وأنهم لا يستکبرون * وإذا سمعوا
 ما أنزل إلى الرسول ترى أعینهم تفیض من الدمع مما عرفوا من
 الحق يقولون ربنا آما فاکتبنا مع الشاهدين).

﴿ ۸۳: وإذا سمعوا ما أنزل إلى الرسول ﴾ هه رکه گوئیان له و
 قورئانه وه ده بی بۆ په یامبه ر ﷺ دابه زینراوه ﴿ ترى أعینهم تفیض
 من الدمع ﴾ ئه بیینی ئه سرین له چاویان ده رژی و، دلایان ترسی
 خوا ی لئ ده نیشی و به کول ده گرین ﴿ مما عرفوا من الحق ﴾
 چونکه له ئاستی راستی و حه قیقه ت چاک تی گه یشتوون و بۆیان
 ده رکه و تووه و ناسیویانه ﴿ يقولون ربنا آما فاکتبنا مع الشاهدين ﴾
 ئه و ساش له ناخی دلوه ئه لئین: په روه ردگارمان! ئیمه باوه رمان
 هیئا به و قورئانه ی خۆت ناردت، سا تۆیش له گه ل شایه تاندا ناومان
 بۆ راستی و هه قیانه تی قورئان بنووسه ﴿ ۸۴: وما لنا لا نؤمن بالله
 وما جاءنا من الحق ﴾ ده شلئین: جاجیمانه باوه ر به یه کتا په رستی
 خواو، به و راستیه ی له قورئاندا هاتوه نه هیئین؟! ﴿ ونطمع أن
 یدخلنا ربنا مع القوم الصالحين ﴾ به ته ماشین په روه ردگارمان له گه ل
 پیاوچا کاندایمان بانه به هه شت؟ ئیمامی (ته به ری) ده لئ: ئه م
 ئایه تی (وإذا سمعوا...) له باره ی (نه جاشی) خۆی و هاوه له کانییه وه
 هاته خوارئ، ئه و ده مه ی که (جه عفه ری کوری ئه بوو تالیب) له
 حه به شه قورئانی بۆ ده خوئندن، ئه وان تیرگریان و به فرمی سک
 ریشیان ته ربوو، هه ندئ ریوایه ت ده لئ: نه جاشی بۆ خۆی که و ته
 رئ بیئت بۆلای پیغه مبه ر، به لām له ریگه دا کۆچی دوا یی کرد و
 مرد، پیغه مبه ریش ﷺ هه ر له مه دینه وه نوێزی له سه ر کرد ﴿ ۸۵:
 فأثابهم الله بما قالوا جنات تجری من تحتها الأنهار ﴾ ئینجا خواش
 له به رامبه ر ئه و قسه وه کردیان و پارانه وه: به چه ندان باخ و باخاتی
 به هشت، که جوگه و رووباریکی زور به خو پ به به ریاندا ده روا
 پاداشتی دانه وه ﴿ خالدین فیها ﴾ و هه تا سه ریش تئیدا ئه میننه وه
 ﴿ و ذلک جزاء المحسنين ﴾ و ئه وه ش پاداشتی گشت کارچا کانه
 ﴿ ۸۶: والذين كفروا و کذبوا بآیاتنا ﴾ ئه وانه ش که نکولی
 یه کتا په رستی یان کردو باوه رپان به نیشان وه ئایه ته کانی ئیمه نه بوو
 ﴿ أولئک أصحاب الجحیم ﴾ ئه وانه هاوه لئ ئاگرو دۆزه خن و، لئی
 دوور ناکه ونه وه.

رئنه ماییه کانی ئایه تی (۸۲-۸۶):

- ۱) دژایه تی یه هوودو موشریکان به رامبه ر به ئیسلام و موسلمانان.
- ۲) (نه سارا) راست بیژه کانیان به موسلمانانه وه نزیکن.
- ۳) فه زیله تی خۆ به که مزانی و، بئی فه ری خۆ به زلزانین.
- ۴) ئه م ئومعه ته فه زل و ریزی به سه ر ئومعه تانی ترده هیه.
- ۵) خاوه ننامه کان کاتی فه زلیان ئه بی که به راستی

موسلمان بین.

۶) ته نجام و چاره سهری کافران و به درو خه رهوان هه ر دوزه خه.

هه رکه سیک ته وانه ی نه بوو، ده بی سی روظان به روظو بی ﴿ ذلک کفارة ایمانکم إذا حلفتم ﴾ تهوسی جوهریه باسکران، که فارهت و توله ی تهوسی وندانه یه به ته نقه ست خوار دوتانن وده یانشکینن ﴿ واحفظوا ایمانکم ﴾ ده سا سوینده کانتان راگرن و بیانپاریزن، به ناچار ی نه بیته م یانشکینن ﴿ کذلک یبین الله لکم آیاته ﴾

گوشه گیری و ره به نییه ت له نیسلامدا په سهند نییه:

(بوخاری) له (تیبین عه بیاس) هوه - خوالییان رازی بیته - ده لیته: هه ندی له هاوه لان، ژن هینان و گوشت خواردنیان له خو حه رام کردو، ته نانه تی وتیان: نامسیری پیواوه تیمان ده برین و واز له دنیا دینین و خو مان ده که یه نه گه روک و سه یاح و، گوشه گیر وره بن، ئینجا خوا ته م نایه ته ی ناره خواره ووه فهرمووی: ﴿ ۸۷: یا ایها الذین آمنوا لا تحرموا طیبات ما أحل الله لکم ﴾ ته ی ته وکه سانه ی باوه رتان هیناوه! تهو شته پاکانه خوا رهوای داوون بۆتان به ناوی زوه دو خو اناسییوه له خو تانی حه رام مه کهن ﴿ ولا تعتدوا إن الله لا یحب المعتدین ﴾ له راده ش تی مه پهرن و به سهر سنووره کانی خو دادا ده ستریزی مه کهن، چ له حه لالدا، چ له حه رامدا، واته: جل و بهرگی جوان و، خواردن و خه وو ئیسراحت و، هاوسهری ژنان له خو حه رام مه کهن، چونکه رۆح و چاوو گوئی و، مال و خیزان و میوان و خرمان، هه قیان له سهرتانه و، ده ست هه لگرتن له مانه زیاده رهوی و سنوور به زانه، دلنیا شبن خوا خه لکانی سنوور ده رچووی خو ش ناوی ﴿ ۸۸: وکلوا مما رزقکم الله حلالا طیباً ﴾ ده سا ئیوه له و رزق و رۆزه پاک و حه لال و خاویته، خوا پنی داوون بخوون و، له خو تانی قه دهغه مه کهن ﴿ واتقوا الله الذی أنتم به مؤمنون ﴾ و له ناهه رمانی تهو خوا به بترسن، باوه رتان پنی هه یه.

وَإِذَا سَمِعُوا أَنزَلَ إِلَى السُّورِ رَحْمَةً رَّبِّهِمْ تَفِضُوا مِنْهَا
الَّذِی مَعَ عَمَلِهِمْ إِنَّهُمْ عَلَىٰ الْحَقِّ يَأْتُونَ ﴿۸۷﴾ وَمَا لَنَا لَا نُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَمَا جَاءَنَا مِنَ الْحَقِّ
وَنَطْمَعُ أَنْ يَدْخُلَنَا رَبَّنَا مَعَ الْقَوْمِ الصَّالِحِينَ ﴿۸۸﴾ فَأَنذَرْتَهُمْ
اللَّهُ بِمَا قَالُوا جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا
وَذَلِكَ جَزَاءُ الْمُحْسِنِينَ ﴿۸۹﴾ وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا
بِعَائِدَتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْحَرِيمِ ﴿۹۰﴾ يَأْتِيهِمُ الَّذِينَ آمَنُوا
لَا يُخْرِجُوا طَائِفَتٍ مَّا أَحَلَّ اللَّهُ لَكُمْ وَلَا تَسْتَدُوا إِنَّا
لَنُحِبُّ الْمُتَّقِينَ ﴿۹۱﴾ وَكُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ حَلَالًا طَيِّبًا
وَأَتَقُوا اللَّهَ الَّذِي أَنْتُمْ بِهِ مُؤْمِنُونَ ﴿۹۲﴾ لَا يُؤَاخِذُكُمُ اللَّهُ
بِالْعُوفِ فِي آيَمِنِكُمْ وَلَكِنْ يُؤَاخِذُكُمْ بِمَا عَقَدْتُمُ الْآيَمْنَ
فَكَفَرْتُمْ بِهِ بِطَعَامٍ عَشْرَةَ مَسْكِينَ مِنْ أَوْسَطِ مَا تُطْعَمُونَ
أَهْلِيكُمْ أَوْ كِسْوَتُهُمْ أَوْ تَحْرِيرَ رَقَبَةٍ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ
ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ ذَٰلِكَ كَفَرَةُ آيَمِنِكُمْ إِذَا حَلَفْتُمْ وَاحْفَظُوا
آيَمِنَكُمْ كَذَٰلِكَ يَبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿۹۳﴾

ئا به وشپیوه یه خوا یاسا کانی خو ی روونده کاته وه بۆتان ﴿ لعلمکم تشکرون ﴾ به شکو سوپاسگوزاری په روه ردگار تان بکهن. تیپینی: مرؤف له وکه فاره ته دا (موخه بییه) و سه ریشکه، هه ر کامیکیان هه لپی ری ده توانی. پۆشاکیش: تهوی له ناو خه لکانی ماقوولدا پنی بلین (پۆشاک) ده بی. خو راکه که ش: یان ده بی (۶۰۰) گرام بیته، یان ده بی نرخه که ی بدات، روظووه که ش: مه رج نییه هه ر سی رۆژه که به سه ریه که وه بیته.

که فارهت و بارته قای سویند:

﴿ ۸۹: لا یؤاخذکم الله باللعو فی ایمانکم ﴾ خوا به سویندی سه رزاره کی و بی مه به ست و بی نیاز، وه ک بلیت (نا، والله، به لی، والله) ناتانگری و جه زه به تان نادا ﴿ ولکن یؤاخذکم بما عقدتم الایمان ﴾ به لام به و سویندانه ده تانگری و سزاتان ده دا، که به دل گریبان ده ده و له ناخی دل تانه وه و نایشیانه به سه ر ﴿ فکفارتہ اطعام عشرة مساکین ﴾ جا ده بی له که فاره تی ته م جو ره سویندانه دا خو راک به ده که سی بی نه واو هه ژار بدن ﴿ من اوسط ما تطعمون اهلیکم ﴾ له و خو راکه مام ناوه ندییه، که ئیوه روظانه به مال و مندال و خیزانی خو تانی ده ده ن ﴿ أو کسوتهم ﴾ یان ده بی ده هه ژار پۆشته بکهن ﴿ أو تحریر رقبة ﴾ یان ده بی کویله یه ک نازاد بکهن ﴿ فمن لم یجد فصیام ثلاثة ايام ﴾ ئینجا

پنماییه کانی نایه تی (۸۷-۸۹):

- ۱) حه رام کردنی حه لال و، حه لال کردنی حه رام، له موسلمان ناوه شیته وه.
- ۲) که م وینه یی سوور بوونی هاوه لان له سه ر خوا په رستی.
- ۳) زیاده رهوی و (غلو) و له دینیشدا حه رامه.
- ۴) ده بی که فاره تی سویند پاش خستنی بدریت.

۵) زور سویند خواردن، ئەگەر لەسەر هەقیقەت بێ کاریکی ناپەسەندو (مەکرۆه).

۶) سویند بەغەیرەز خوا حەرامە، بە بەلگەی ئەم فەرموودە پیغەمبەر فەرموویەتی: ((مَنْ حَلَفَ بِغَيْرِ اللَّهِ فَقَدْ أَشْرَكَ أَوْ كَفَرَ)) (ترمزی). یان دەفەر موی: ((أَلَا إِنَّ اللَّهَ يَنْهَاهُمْ أَنْ تَحْلِفُوا بِآبَائِكُمْ، فَمَنْ كَانَ حَالِفًا فَلْيُخْلَفْ بِاللَّهِ أَوْ لِيُصْمَتْ)).

۷) سویند خواردن بۆکردنی هەر کاریکی (مەندوب)، یان بۆ ریگرتن لە هەر کاریکی ناپەسەندو (مەکرۆه)، لە شەریعەتی ئیسلامدا ریی پێ دراوە بشکێندرێ و، کە فارەتی بدرێت، ئەگەر بەرژەوهندی لەوەدا بوو، بەلام ئەگەر سویندە کە بۆ تەرکی (واجیب) یەک بوو، یان بۆکردنی (حەرام) یەک بوو، ئەو لەم حالەتەدا خستە کە ی واجیبە.

۸) سویند سێ جۆری هەیە: یە کەم: سویندی (باتل / لەغو) ئەو کە فارەتی بۆ نادری، وەکو ئەو کە سێک بلی: (ئەری وەللا، ناوەللا) جا لەبەر ئەوە کە ئەم جۆرە سوینانە لەناخی دلەو نایەن، نەگوناحیان هەیە و نە کە فارەت، دووهم: سویندی درۆ (غەمووس): واتە: درۆکردن و سویند خواردن، بە دەس ئەنقەس، ئەم جۆرەشیان لەبەر گەورەیی گوناح و تاوانە کە ی، کە فارەتی نییە، مەگەر هەرتەنها تەو بە لای ببا. سییەم: سویندیکە کە فارەتی بۆ دەدری، ئەمەیش ئەو یە کە سێک بە دەس ئەنقەس سویند ئەخوا بۆکردنی کاریک یا بۆ نەکردنی، لەپاشان سویندە کە ی ئەشکینی، دیارە ئەم جۆرە سویندەیان لەم سوورەتەدا باسکراوە. ئیمامی (بوخاری) لەبارە ی سویندی (غەمووس) ئەو ئەم فەرموودە ی هیناوە: ((أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ سَأَلَ أَعْرَابِيًّا قَاتِلًا يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا الْكِبَارُ؟ قَالَ: الْإِشْرَاكُ بِاللَّهِ، قَالَ: ثُمَّ مَاذَا؟ قَالَ: عَقُّوْا الْوَالِدَيْنِ، قَالَ: ثُمَّ مَاذَا؟ قَالَ: الْيَمِينُ الْغَمُوسُ.. قُلْتُ وَمَا الْيَمِينُ الْغَمُوسُ؟ قَالَ: الَّتِي يَنْقُطُ بِهَا مَالُ أَمْرٍ مُسْلِمٍ هُوَ فِيهَا كَاذِبٌ)) واتە: سویندی (غەمووس) یە کیکە لە تاوانە گەورەکان و لەبەر گەورەیی گوناحە کە ی کە فارەتی بۆ نادری، دەسا ئێوە خۆتان ی لادەن.

شەرابخۆری و قوماز بازی:

۹۰: یاایها الذین آمنوا إنما الخمر والميسر ﴿٩٠﴾ ئە ی گەلی خاوەن باوەر! بێ گومان بن کە عارەق خۆری (مەشرۆوبات) و قوماز بازی و کاغەزی (یانصیب) ﴿٩١﴾ والأنصاب والأزلام ﴿٩٢﴾ و ئەو بەردە ی حەییانی بەتەکانی لەسەر، سەر دەپری بۆتەکان

و، فالگرتنەو ئە بۆ دەرکەوتنی باریکی چاک، یان خراب، یان بۆ تاقیکردنەو ی بەخت، وەك عادهت و باو بوو ﴿٩٣﴾ رجس من عمل الشيطان ﴿٩٤﴾ ئەمانە گشت پیسن و لەکاری شەیتانن ﴿٩٥﴾ فاجتنبوه لعلمکم تفلحون ﴿٩٦﴾ دەسا ئێوە خۆتان ی دوور بگرن، تا بەلکو لە دونیاو لەقیامەتدا رزگارو بەختەو بەربن ﴿٩٧﴾: إنما يريد الشيطان أن يوقع بينكم العداوة والبغضاء في الخمر والميسر ﴿٩٨﴾ شەیتان هەر ئە یەوی بەشەرابخواردن و قومازکردن، دوژمنایەتی وقین بخاتە ناوتان ﴿٩٩﴾ ويصدقكم عن ذكر الله وعن الصلاة ﴿١٠٠﴾ و لەیادی خواو لە نوێژکردن ریتان ی بگری و، وەرتانگێری ﴿١٠١﴾ فهل أنتم متهون ﴿١٠٢﴾ ئاخو ئێتر ئێوە لەو کارانە دەسبەردار دەبن؟ واتە: دەبی لەوشتانە دەست هەل بگرن کە: خوا حەرامی کردون، بەلێ کاتی ئەم ئایەتە هاتە خوارەو بە پە لە هاوێلان وتیان: پەروەردگارمان! ئەوا دەستمان لە هەموو ئەو شتە هەلگرت، دەستمان هەلگرت بەهەتا هەتایی! پاشان هەر عارەقیکیشیان هەبوو خیرا رشتیان. (ئەبووهوریرە خوی ی رازی بێت دەلی: ئەودەمە کە پیغەمبەر ﷺ هاتە مەدینە، خەلکە کە ی سەرگەرمی مەشرۆوبات و قومازکردن بوون، ئەوسا لە پیغەمبەریان ﷺ پرسى: ئاخو ئەمانە حەرام بن، یان نا؟ جابو ئەو وەلامە ئەم ئایەتە ی سوورەتی (بەقەرە) یە هات و فەرمووی: (يسئلونك عن الخمر والميسر قل فيهما إثم كبير ومنافع للناس..)) بەلام ئەو کۆمەلگە یە لەبەر ئەوە کە خوا فەرموو بووی: ((فيهما إثم كبير..)) وا حالی ببوون کە هیمن حەرام نەکراوە، بۆیە هەر کۆلیان نەدا لییان، هەتا روژیک پیاویکی مەست و سەرخۆش بەر نوێژی دەکردو، لە پێش نوێژیە کەدا قورئانە کە ی شیواندو تیکە ی کرد! ئێتر ئایەتیک لەو توندتر هات و فەرمووی: (ياأيها الذين آمنوا لا تقربوا الصلاة وأنتم سكارى حتى تعلموا ما تقولون..)) پاش ئەم ئایەتەش خەلکە کە هەر دەیان خواردەو، بەلام هەلیان دەدا نە کە ویتە کاتی نوێژەکانەو، دیسان خوی گەورە ئایەتیک سەختتری ناردو فەرمووی: (ياأيها الذين آمنوا إنما الخمر والميسر والأنصاب والأزلام رجس من عمل الشيطان فاجتنبوه لعلمکم تفلحون) ئێتر ئەوسا برابەر دەستیان ی هەلگرت، (پێشەوا ئەحمەد). کەوا بوو حەرام بوونی مەشرۆوبات و قوماز بە سێ قوناغدا تێپەر یو. ﴿٩٢﴾: وأطيعوا الله وأطيعوا الرسول وأحذروا ﴿٩٣﴾ و دەبی بە بەردەوام گوێڕایەلی خوا بن و، بەرفەرمانی پەيامبەربن و، وریاشبن هەمیشە لەوشتە ناپەسەندانە دوور بگرن ﴿٩٤﴾ فإن توليتم ﴿٩٥﴾ جا ئەگەر لەقسەم دەرجوون و، رووتان لە ئامۆژگاریبەکانم وەرگێرا ﴿٩٦﴾ فاعلموا أنما على رسولنا البلاغ المبين ﴿٩٧﴾ ئەبێ بزانی کە بەراستی پەيامبەر جگە لە راگە یاندنی پەيامی خوا هێچ ی تری لەسەرنییە، سزاو

تولیش هه ربه دهستی خواجه.

(ئیسب عه بباس) ئه لیت: کاتی ئایه تی حه رامکردنی ئاره ق هات، هاوه لآن وتیان: ئه ی په یامبه ری خوا ﷺ! باشه! ئه وانه مان که ئاره ق خۆر بوون و ئیستا مردوون چی بکه ن؟! جا بۆ وه لامی ئه و پرسیاره وه کو (ئیسب جه رین) ده لئ ئه م ئایه ته هات وفه رموی: ﴿۹۳: لیس علی الذین آمنوا و عملوا الصالحات جناح فیما طعموا﴾ بۆ ئه وانه ی وا ئیستا باوه ریان هی ناوه و ئاکارچاکن، پیشتیش "پیش حه رام بوونی مه شروروبات" خوار دوویانه ته وه، هیچ گونا هیکیان له سه ر نییه ﴿إذا ما اتقوا و آمنوا و عملوا الصالحات﴾ به مه رجی ئیستا خۆ پاریزین و، باوه ریان هه بی و کرده ی چاک ئه نجام به دن ﴿ثم اتقوا و آمنوا﴾ بۆ دوا روژیش له خوا پاریزیکه ن و، له سه ر ئیمان ه که یان توکه مه و سابتن ﴿ثم اتقوا و أحسنوا﴾ له پاشا هه ر پاریزکارو چاکه کاربن و، هه میشه ییش له هه ولدا بن بۆ نزیک بوونه وه به خواوه ﴿والله یحب المحسنین﴾ وخوا ئاکارچاکانی خۆش شه ی. به لئ هه ر له بهر گرنگی ته قواو ئیمان بوو، که ئه وه نده جار خوی گه وه له ئایه ته که دا هه ردووکیانی دوویات کرده وه.

رێنماییه کانی ئایه تی (۹۰-۹۳):

- (۱) هه مو جوهره عاره ق و مه شروروباتی، له گه ل جوهره کانی قوما رو فاکرته وه و کتیب گرته وه و هه مو جوهره فروو فیلیکی تر له و باب ته قه دهغه و حه رامه.
- (۲) پیویسته به زوویی ده ست له و شتانه هه ل بگیردری، وه کو هاوه لآن زۆر به تالووکه وتیان: (إنتهینا یا ربنا)!
- (۳) عاره ق و قوما رو دوو کاری ناپه سه ندن و، دزایه تی و خه شم و قین له نیوان (مه شروروب) خۆزان و یاریکه راندا دروست ده که ن، ئیتر ری له یادی خوا گرتن و دوورخسته وه یان له نوێز له باس نایه.

(۴) جیبه جی کردنی فره مان ی خواو فره مان ی پیغه مبه ر ﷺ واجیبه.

(۵) ده بی ئیمه گشتان تامردن ته قواو پاریزمان هه بی.

﴿۹۴: یا ایها الذین آمنوا لیبلونکم الله بشئ من الصید﴾ ئه ی ئه وانه ی باوه رتان هی ناوه! خوا به شتی که له نیجیری وشکانی له کاتی ئیحماردا تاقیتان ئه کاته وه که دیته بهر ده ستان ﴿تناله ایدیکم و رماحکم﴾ که زۆر به ئاسانی به ده ست و به نیزه کانتان ده توانن راوی بکه ن، دیاره که راوی ئه و جوهره نیجیرانه به بهرگی (ئیحمار) هه وه حه رامه، که چی که له حوده ی بیبه دا بوون نیجیره کان

ئه هاتنه نزیک ی بارو باره گا کانتانه وه و زۆریش به ئاسانی ده تانتوانی بیانگرن، یان بیانکوژن، به لام چونکه له بهرگی ئیحماردا بوون خوی گه وه بۆ تاقیکردنه وه لئی یاساغ کردن ﴿لیعلم الله من یخافه بالغیب﴾ تا ده رکه وی چ که سی به په نامه کی و به نه یینیش له خوا ئه ترسی و، له حه رامه کانی دوور ئه که ویته وه ﴿فمن اعتدی بعد

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنصَابُ وَالْأَزْلَمُ رَجَسٌ مِّنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٩٠﴾ إِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُوقِعَ بَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ فِي الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ وَيَصُدَّكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَعَنِ الصَّلَاةِ فَهَلْ أَنْتُمْ مُنْتَهُونَ ﴿٩١﴾ وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَاحْذَرُوا فَإِن تَوَلَّيْتُمْ فَأَعْلَمُوا أَنَّكُمْ عَلَى رَسُولِنَا الْبَلْعُ الْمُبِينُ ﴿٩٢﴾ لَيْسَ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جُنَاحٌ فِيمَا طَعِمُوا إِذَا مَا اتَّقَوْا وَاْمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ ثُمَّ اتَّقَوْا وَاْمَنُوا ثُمَّ اتَّقَوْا وَاَحْسَنُوا وَاللَّهُ يَجْتَبِىُ الْمُحْسِنِينَ ﴿٩٣﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِيَبْلُوَكُمُ اللَّهُ بَشْيٍّ مِّنَ الصَّيْدِ تَنَالَهُ أَيْدِيكُمْ وَرِمَاحُكُمْ لِيَعْلَمَ اللَّهُ مَن يَخَافُهُ بِالْغَيْبِ فَمَن أَعْتَدَىٰ بَعْدَ ذَلِكَ فَلَهُ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٩٤﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْتُلُوا الصَّيْدَ وَأَنْتُمْ حُرْمٌ وَمَن قَتَلَهُ مِنْكُمْ مُتَعَمِّدًا فَجَزَاءٌ مِّثْلُ مَا قَتَلَ مِنَ النَّعْمِ يَحْكُمُ بِهِ ذَوَا عَدْلٍ مِّنْكُمْ هَدْيًا بَالِغَ الْكَعْبَةِ أَوْ كَفَرَةٌ طَعَامُ مَسْكِينٍ أَوْ عَدْلٌ ذَلِكُمْ صِيَامًا لِّيَذُوقَ وَبَالَ أَمْرِ عَفَا اللَّهُ عَنْمَا سَلَفٌ وَمَن عَادَ فَيَنْقِمِ اللَّهُ مِنْهُ وَاللَّهُ عَزِيزٌ ذُو نِقَامٍ ﴿٩٥﴾

ذلك ﴿ئینجا هه رکه سی که پاش ئه و ئاگاداریه سه رپنجی و ده ست دریزی کرد ﴿فله عذاب الیم﴾ سزایه کی ئیش پیگه به نه ری بۆ هه یه.

نیجیر کوشتن له ئیحمار دا حه رامه:

﴿۹۵: یا ایها الذین آمنوا﴾ ئه ی ئه وکه سانه ی باوه رتان هی ناوه! ﴿لا تقتلوا الصيد وأنتم حرم﴾ هه تا له ئیحمار دان هیچ جوهره نیجیریکی وشکانی مه کوژن، گوشتی بخوری، یانه خوری ﴿ومن قتله منکم متعمدا﴾ هه رکه سی که تان به ده ست ئه نقه ست کوشتی و له ئیحمار میشدا بوو، به لام له م گیانه به رو جانه وه رانه نه بوو که ناویان له بوخاری و، موسلیمدا هاتوو: ((خمس فواسق یقتلن فی الحل والحرم: الغراب، والحدأة، والعقرب، والفأرة، والکلب العقور)) واته: ئه م پینج شته گشت کاتی له حه رهم و له ده ره وهیدا کوشتن یان موله تی پی دراوه: قه له ره شه، داله کۆلاره، دوویشک،

مشك، سه گى لاگير ﴿ فجزاء مثل ما قتل من النعم ﴾ له توله ى شهودا ده بى وينه ى نيچيره كوژراوه كه له مهر و بز و وشتر و گا كه فارهت بدات ﴿ يحكم به ذوا عدل منكم ﴾ دوو كه سى دادگه رى زاناشتان بر يارى له سهر بدهن و بلين: ئەمە بۆ بارتەقاو كه فارهت ى نيچيره كوژراوه كه ده شى ﴿ هديا بالغ الكعبة ﴾ شهو كه فارهت

راوى دهريا به نيحرامه وه دهكرىت:

﴿ ٩٦: أحل لكم صيد البحر وطعامه ﴾ هه موو جوژه نيچيرو خوارده مه نييه كى ده ريكانتان بۆ رهوايه، ئيتير له ئيحرامدا بن، يان نا ﴿ متاعا لكم وللسيرة ﴾ تا ببيتته بژيوى ئيوو، ريبواران و، هه موو كاتى كه لكى لى وه رگرن ﴿ و حرم عليكم صيد البر ما دتم حرما ﴾ وه تا له بهرگى ئيحراميشدا بن، راوى وشكانى قه دهغه و ياساغه بۆتان ﴿ واتقوا الله الذى إليه تحشرون ﴾ ده بى له و خوايه بترسن كه ده برينه وه لاي شهو، له بهر دهست شهودا كوژه دهكرينه وه، پاداشتان شه داته وه.

رېنمايييه كانى نايه تى (٩٦-٩٥):

(١) كاتى هاوه لان له (خوده يييه) بوون، نيچيرىكى زۆرو زه به نه له بهر دهستره سياندا ده هات و ده چوو، شهوسا خواى ميه ره بان بۆ تاقى كرده وه يان حهرامى كرد كه به هيچ جوړى دهستى بۆ بهرن، جا شهوانيش فره مانه كه يان جيبه جى كرد، له مه يشدا زۆر له (بهنى ئيسرائيل) يه كان گوپرايه لئتر و باشتتر هاتنه مه يدان.

(٢) به بهرگى ئيحرامه وه راو كردن و نيچير گرتن به دهه له نيچيرى ده رىايى حهرامه، كوشتنى شهو جان ه وه ره به ئازارانه نه بى، (وهك مارو دوو پيشك و قه له ره شهو مشك و شير و پلنگ و گورگ و.. هتد) شه مانه چ به ئيحرامه وه و، چ به غه يرى ئيحرامه وه، له (حهرام) و، له ده ره وه يشيدا مؤلهت به كوشتنيان دراوه، شه فره مووده ى: ((خمس فواسق يقتلن فى الحل و الحرم: الحية، والغراب الأبقع، و الفأرة، و الكلب العقور، والحدأة)) هه شهو راشتييه ده لى

﴿ ٩٧: جعل الله الكعبة البيت الحرام قياما للناس ﴾ خواى دلؤقان كه عبه (بيت الحرام) ى كردوته هوى پايه دار بوون و سه قامگير بوون بۆ ژيانى مهردم له ههردوو جيهاندا، شهوته له دونيادا بۆته جيگه ى ئاسايش و نيعمهت و خوشگوزهرانى، بۆ خه لكانى لاواز و بى دهسه لات به تايبيه تى، بۆ دوا روژيش نيشانه ى به ختيارى موسلمانانه ﴿ والشهر الحرام ﴾ مانگه حهرامه كانيشى گپراوه به هوى ژيان و ئيسراحت بۆيان، چونكه مانگه قه دهغه كراوه كان ئازاوه جهنگيان تيدا قه دهغه كراوه خه لكان دهحه وينه وه ﴿ والهدى والقلائد ﴾ قوربانى بى نيشانه و، نيشانه داريش هه روا، واته: شهو وشترانه يش كه گه رده بنده دهكرىته مليان و ئاماده

أَحْلَلْ لَكُمْ صَيْدَ الْبَحْرِ وَطَعَامَهُ مَتَّعْنَاكُمْ وَاللَّسِيَّارَةَ وَحَرَّمَ عَلَيْكُمْ صَيْدَ الْبَرِّ مَا دُمْتُمْ حُرُمًا وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴿٩٦﴾ جَعَلَ اللَّهُ الْكَعْبَةَ الْبَيْتَ الْحَرَامَ قِيَمًا لِلنَّاسِ وَالشَّهْرَ الْحَرَامَ وَالْهَدْيَ وَالْقَلَائِدَ ذَلِكَ لِتَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِى السَّمَوَاتِ وَمَا فِى الْأَرْضِ وَأَنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٩٧﴾ أَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ وَأَنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٩٨﴾ مَاعَلَى الرَّسُولِ إِلَّا أَلَّا بَلِّغُ وَأَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا بُيُودُونَ وَمَاتَكْتُمُونَ ﴿٩٩﴾ قُلْ لَا يَسْتَوِى الْحَيِّثُ وَالطَّيِّبُ وَلَوْ أَعْجَبَكَ كَثْرَةُ الْخَبِيثِ فَاتَّقُوا اللَّهَ يَأْتِ أُولَى الْأَلْبَسِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿١٠٠﴾ يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَسْأَلُوا عَنْ أَشْيَاءَ إِنْ بُدِّلَ لَكُمْ سَعَوْكُمْ وَإِنْ تَسْأَلُوا عَنْهَا حِينَ يُنَزَّلُ الْفَرْءَ إِنْ بُدِّلَ لَكُمْ مَعَا اللَّهُ عَنْهَا وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٠١﴾ قَدْ سَأَلَهَا قَوْمٌ مِّن قَبْلِكُم ثُمَّ أَصْبَحُوا بِهَا كَافِرِينَ ﴿١٠٢﴾ مَا جَعَلَ اللَّهُ مِنْ بَعْضِهِمْ وَلَا سَابِقَهُمْ وَلَا وَصِيلَهُ وَلَا حَامِرًا وَلَا كَنَّا الَّذِينَ كَفَرُوا يَقْتُرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ وَآكَرَهُمْ لَا يَعْقِلُونَ ﴿١٠٣﴾

به نييتته هه ريمى كه عبه و هه ره لويش سه رى ببرى و، بيداته هه ژاران ﴿ أو كفارة طعام مساكين ﴾ يان له جى قوربانىيه كه شه گه ره هاووينه ى حه يوانه كوژراوه كه نه بوو خواردن بدرى به خه لكانى بى نه واو هه ژار، هه ره هه ژاره ى مشتى خوراك ﴿ أو عدل ذلك صياما ﴾ يان به شه ندازه ى قيمه تى شه و نيچيره چنده روژيك به روژوو بن، واته: ده بى حه يوانه كوژراوه كه بكرى به پاره و، شهو پاره يه چهنده خواردن بكات، له باتى هه مشتى روژيك به روژوو بن ﴿ ليدوق وبال أمره ﴾ تا توله ى شهو سه ريچييه ى خويه بجيژى ﴿ عفا الله عما سلف ﴾ خوا له كارى سه رده مى نه فامى و پيش شه قه دهغه كردنه يه خوش بووه ﴿ ومن عاد فينتقم الله منه ﴾ ئينجا كه سيك بجيئته وه سه ربارى نيچير كوشتن دواى حهرام بوونى، خوا توله ى لى ده كاته وه ﴿ والله عزيز ذو انتقام ﴾ چونكه خوا زۆربه دهسه لات و، توله سينه، هه كه سيك له فره مانه كانى سه ريچى بكات، زۆر به ئاسانى ده توانى توله ى لى بسينى.

دهكرين بۇ خوا ﴿ ذلک لتعلموا أن الله يعلم ما فی السموات وما فی الأرض ﴾ ئەوھش ھەتا بزانی کە: ھەرچی لەناو ئاسمانەکان و زەویدایە، خۆی گەورە پێی دەزانێ ﴿ وأن الله بكل شیء عليم ﴾ وە بە ھەمووشتیکیش بەئاگایە، خۆی چاک ئەزانێ چی باشە بۆژیان ومانەوہیان ﴿ ۹۸: إعلموا أن الله شديد العقاب ﴾ دەبێ ئەوھش بزانی کە بە راستی خوا لە سزاداندا زۆر توندو سەختگیرە بۆکەسێ لەبریارەکانی سەرپێچی بکات ﴿ وأن الله غفور رحيم ﴾ بئێگومانیشبێ کە ھەر خواپە تەوان پۆشە، دڵۆقان و میھرەبانە ﴿ ۹۹: ما على الرسول إلا البلاغ ﴾ ئەرکی لەسەر پەيامبەر ﷺ، ھەر گەیانندی پەيامەکەى خواپە ﴿ والله يعلم ما تبدون وما تكتمون ﴾ ئیتر خوا بۆخۆی لەوشتانە ئێو بە ئاشکرا دەیکەن و، لەوانەش بەنھێنی دەیکەن و ئەیشارنەوہ زاناو ئاگادارە.

پرسیاری بێ جێ و نەشیاو مەکن:

﴿ ۱۰۰: قل لا يستوى الخبيث والطيب ﴾ بلی: پیس ویاک، چاک و خراپ، ھەڵال و ھەرام، وەک یەک نین لای خوا ﴿ ولو أعجبك كثرة الخبيث ﴾ ئەگەر چی زۆرایى مەلە پیس و خراپە کەش سەرنامت بکا، چونکە مال و سامانیکی ھەڵال و کەم، زۆر باشترە لەمالیکی زۆری ھەرام، وەکو دەفەرموێ: ((ما قل و کفی، خير مما کثر و ألهی)) واتە: کەمیکی خود کەفاف، زۆر باشترە لەزۆریکی سەرقالکەر ﴿ فاتقوا الله يا أولى الألباب ﴾ جاکەوا بوو گشتان ھەر لەخوا بترسن، ئەى خواوەنانى عەقل و ژیری! ﴿ لعلمکم تغفلون ﴾ تەبەشکو لەدونیایو لەقیامەتدا بەختیارو سەرفراز بێ. لەم ئایەتانەى خواروہو خۆای گەورە ئەدەبى موسلمانان دادەدا و رێیان لێدەگرێ کە پرسیار لە ھەندى شت بکەن کەلک و سوودی تیا نەبێت بۆیان، بۆنموونە ئەیان پرسى: باوکم کێیە؟ یان وشتەرکەى گوم دەبوو ئەیوت: وشتەرکەم لەکوییە؟ جا بۆ سەرزەشتکردونیان (وەکو بوخاری رېوایەتى دەکات) خوا فەرمووی: ﴿ ۱۰۱: يا أيها الذين آمنوا لا تسألوا عن أشياء ﴾ ئەى ئەو کەسانەى باوەرتان ھیناوە! لەو شتانە لە پەيامبەر ﷺ مەپرسن ﴿ إن تبدلکم تسؤکم ﴾ کە ئەگەر بۆتان روون بکړیتەو غەمبارو نەرەحەت دەبن ﴿ وإن تسألوا عنها حين ينزل القرآن ﴾ ئەگەریش پرسیارکە ھەلگرن بۆ ئەوکاتەى قورئان بێتە خواروہو ﴿ تبدلکم ﴾ ئەوسا وەلامەکەتان بۆ شى بکړیتەو، لەوانەى تەووشى نەرەحەتى ببین، کەوابوو لەو جۆرە شتانە پرسیار مەکەن، نەوہک بەنتان توند بکړیتەو، لە فەرموودەىکى (متفق علیہ)دا ھاتووہ کە: گەورەترین گوناھى موسلمان لەوہو پەیدا دەبێت لەشتیک بپرسیت و ھەرام

نەکرايیت، کەچی بەبۆنەى پرسیارکەى ئەوہو ھەرام بکړیت ﴿ عفا الله عنها ﴾ خۆای دڵۆقان لەو جۆرە پرسیارە ناپەسەندەى پیشووتان بوو ﴿ والله غفور حلیم ﴾ چونکە خوا بۆ خۆى ھەمیشە لێبووردەى، زۆریش لەسەرخۆو ھێمن و پەلەنەکەرە لەسزاو تۆلەدا ﴿ ۱۰۲: قد سألتها قوم من قبلکم ﴾ خۆ خەلکانیکیش بەر لەئێوہ پرسیاریان لەو جۆرە شتانە کرد ﴿ ثم أصبحوا بها کافرين ﴾ پاشان کە وەلام درانەوہ کافر بوون پێیان و رەفتاریان پێ نەکرد، بۆ نەموونە: گەلەکەى سالح ﷺ، داواى وشتەرکەیان لێکردو پاشانیش باوەریان پێ نەھینا.

تەفسیری بەحیرەو سائیبەو وەصیلە:

﴿ ۱۰۳: ما جعل الله من بحيرة ولا سائبة ولا وصيلة ولا حام ﴾ خوا لەم چوار جۆرە وشتەر: (بەحیرە، سائیبە، وەصیلە، حام) کەلک وەرگرتنى ھەرام نەکردوہ، بەلێ ھەر وشتريک پێنج سکى کردباو، ئاخەرکەیان نێر بووبا، ھەلەدەسان گويیان کون ئەکردو بەرەلایان دەکردو نەیاندەھيشت کەس بارى لێ بئى، وەیان سواری ببى، بەمەیان دەگوت: (بەحیرە) (سائیبە)یش: ئەوہو کەسێک ئەیوت: ئەگەر لەم نەخۆشییە چاک بوومەوہ، مەرج بێت ئەو وشتەرەىم (سائیبە) بى، واتە: بۆ خۆى بەرەللا بى و، نابى ھېچ سوودیکی لێ وەرگيردرى، (وسیلە)ش: ئەو وشتەرەى کە بە سکێک نێرەىک و میچکەىکى دەبوو، ئەوسا ئەیانوت: ئەوا لەبەر خاترى ئەم وشتەرە میچکەى نێرەکەش سەرنابرين، ئیتر دەبوویە (وصیلە)و ئازاد دەبوو. (حام)یش ئەو وشتەرە نێرە بوو کە بەھۆى ئەوہو وشتريکی مێینە دەسک بکات، ئیتر پێیان دەگوت: خۆى لەسەر برین رزگار کرد! ئینجا کاتى کەئیسلا م ھات ھەموو ئەمانەى رەت کردەوہو، رێى بەوخەلکە سەرلێشیواوہدا گۆشتیشیان بخۆن و سوودی تریشیان لێ وەرگرن، ﴿ ولكن الذين كفروا ﴾ خوا ھەرامى نەکردبوون، بەلکو کافرو بى باوەرەکان، خۆیان بۆخۆیان ھەرامیان کردبوو ﴿ یفترون على الله الکذب ﴾ ھەمیشە لە سەر خوا درۆو پڕو پالانتە ھەلئەبەستن، واتە: ھەر خۆیان ھەللا ھەرام ئەکەن و، ھەرام ھەللا ئەکەن! ﴿ وأکثرهم لا یعقلون ﴾ زۆربەشیان نەزان و بى ئەقل و بى ھەرک، بۆیە ئەو بریارانە بۆخۆیان ئەدەن و، پێشى خوا دەکەن ﴿ ۱۰۴: وإذا قيل لهم ﴾ ھەرکات پێشیان بگوترى: ﴿ تعالوا إلى ما أنزل الله وإلى الرسول ﴾ گشت وەرەن بۆلای ئەو کتیبەى خوا ناردوویەتى و، بێن بەرەو فەرمانى پەيامبەر ﷺ، ھەتا ریتان بۆ روون بێتەو ﴿ قالوا حسبنا ما وجدنا علیہ آبائنا ﴾ ئەلین: ئێمە ھەر ئەو ئایینەمان بەسە کە لە

میراتبهرانی مردووه کهیش سویندیان خوارد که ئەو دهره زیوه مالی فلانی خزمیانه، ئیتربو وهلامی راستی ئەم ئایه ته - وهک بوخاری و ترمزی هیئاویانه- هات و فهرمووی:

﴿ ۱۰۶: یا ایها الذین آمنوا شهادة بینکم ﴾ ئەی ئەوانە ی باوه رتەن هیئاوه! ﴿ إذا حضر أحدکم الموت ﴾ هه رکات یه کیکتان مه رگی هات ﴿ حین الوصیة اثنان ﴾ ویستی وه سیه تی بکا، ده بی له کاتی وه سیه ته که دا دوو که سی ﴿ ذوا عدل منکم ﴾ دادگه ر له خۆتان بکاته شاید ﴿ أو آخران من غیرکم إن أنتم ضربتم فی الأرض فأصابکم مصیبة الموت ﴾ خۆته گه ر چوونه سه فەر و مه رگتان ئەوقه بوو، موسلمانیشتان ده ست نه که وت، ده توانن دوو که ستر له غهیری خۆتان بکه نه شاید ﴿ تحسونهما من بعد الصلاة فیقسمان بالله إن ارتبتم ﴾ جائه گه ر لهو دوو شایه ده بهد گومان بوون، هه تا دوا ی نوێزی عه سه ره ردوو راگرن، ئەوسا ده بی سویندی بخۆن ﴿ لا نشتری به ثمناً ﴾ که: ئیمه له به ره یج که سی که دینمان به ه یج شتی که نافروشین ﴿ ولو کان ذا قربی ﴾ هه ر چه نده ئەو که سه که به سوینده که ی ئیمه شتیکی ده سته کو ی خزمیشمان بیست ﴿ ولا نکتم شهادة الله ﴾ و شایه تی خوایش نه شارینه وه ﴿ إنا إذا لمن الاتمین ﴾ ئەگینه تاوانبارو گونا بهار ده بین ﴿ ۱۰۷: فإن عثر علی أنهما استحقا إثمًا ﴾ ئینجا ئەگه ر - دوا ی سویند خواردنه که - زانراو ده رکه وت که دوو شایه ته که ی پێشو و درو یان کردوو و خۆیان تاوانبار کردوو ﴿ فأخران یقومان مقامهما من الذین استحق علیهم الأولیان ﴾ ده بی دوو که سی شیاوو نزیکتر له میراتبهرانی مردووه که له جیات ی ئەو دوو شایه ده پێشو و درۆزنه " گونا بهاره " بینه پێش ﴿ فیقسمان بالله لشهادتنا أحق من شهادتهما ﴾ سویندی بخۆن و بلین: سوینده خوا ئەم شایه تی ی ئیمه له شایه تی یه که ی ئەوان راسترو هه قتره ﴿ وما اعتدینا ﴾ له هه قیش لامان نه داوه ﴿ إنا إذا لمن الظالمین ﴾ ده نا له سته مکاران ده بین، ئینجا پاش سویند خواردنه که ماله که ده رپته وه به میراتبهرانی مردووه که. ﴿ ۱۰۸: ذلک أدنی أن یأتوا بالشهادة علی وجهها ﴾ ئەوهش باشترو نزیکتره به وه وه که ئەو دوو شایه ته وهک خۆی شایه تی یه که بدن و، گزی تیا نه که ن ﴿ أو یخافوا أن ترد ایمان بعد ایمانهم ﴾ وه یان بترسن که به سویندی ئەوانی دیکه، سوینده کانی ئەمان رەت بکری نه وه ﴿ واتقوا الله واسمعوا ﴾ ده سا له خوا بترسن و له سوینده کانتانا درو و گزی مه که ن و، هه میشه هه ق بگر نه گو ی و، کاری پی بکه ن ﴿ والله لا یهدی القوم الفاسقین ﴾ خوا ی کار جوانیش هه رگیز خه لکانی له سنوور ده رچوو، شاره زاو رینما ناکا بو رپی راست.

تیبینی: ئەگه ر له جیگایه که دا موسلمان ده ست نه که وت بکری

باو با پیرانمانه وه ده سمان که وتوو و، وه هه ر ته نها له ویش پهیره یی ئەکه یین ﴿ أولو کان أبأوهم لا یعلمون شیئاً ولا یهتدون ﴾ که باوو با پیرانی شیان هیچیان نه زانیوه و رییان ده رنه کردوو و، ناخۆ هه ردوایان بکه ون؟ ﴿ ۱۰۵: یا ایها الذین آمنوا علیکم أنفسکم ﴾ ئەی گه لی خاوه ن باوه ر! خه ریکی پاکسازی ده روونی خۆتان بن

وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ تَقَالُوهَا إِلَى مَا أَنْزَلَ اللَّهُ وَإِلَى الرَّسُولِ قَالُوا حَسْبُنَا مَا وَجَدْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا وَآلُوهُمْ لَا يَعْلَمُونَ شَيْئاً وَلَا يَهْتَدُونَ ﴿ ۱۰۵ ﴾ يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا عَلٰیكُمْ اَنْفُسُكُمْ لَا يَضُرُّكُمْ مِّنْ ضَلٰلٍ اِذَا هْتَدَيْتُمْ اِلٰى اللّٰهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا فَيَنْبِئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُوْنَ ﴿ ۱۰۶ ﴾ يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا شَهِدُوْا بَيْنَكُمْ اِذَا حَضَرَ اَحَدُكُمْ الْمَوْتُ حِيْنَ الْوَصِيَّةِ اَتْنَانِ ذَوَا عَدْلٍ مِّنْكُمْ اَوْ اٰخَرَانِ مِّنْ غَيْرِكُمْ اِنْ اَنْتُمْ ضَرَبْتُمْ فِى الْاَرْضِ فَاَصَابَتْكُمْ مُّصِيبَةُ الْمَوْتِ تَحْسِبُوْنَهُمَا مِّنْ بَعْدِ الصَّلَاةِ فَيُقْسِمَانِ بِاللّٰهِ اِنْ اَرْتَبْتُمْ لَا نَشْتَرِىْ بِهٖمَا شَيْئًا وَلَوْ كَانُ ذَا قُرْبٰى وَلَا نَكْتُمُ شَهَادَةَ اللّٰهِ اِنَّا اِذَا لَمِنَ الْاَلَمِيْنَ ﴿ ۱۰۷ ﴾ اِنْ عَرِىْنَا عَنْهُمَا اسْتَحَقَّا اِثْمًا فَاٰخَرَانِ يُّقْرٰن مَّقَامَهُمَا مِّنَ الَّذِيْنَ اسْتَحَقَّ عَلَيْهِمُ الْاَوَّلِيْنَ فَيُقْسِمَانِ بِاللّٰهِ لَشَهِدْنَا اَحَقُّ مِّنْ شَهِدْتَهُمَا مَا اَعْتَدْنَا اِنَّا اِذَا لَمِنَ الظّٰلِمِيْنَ ﴿ ۱۰۸ ﴾ ذٰلِكَ اَدْنٰى اَنْ يَّاتُوْا بِالشَّهَادَةِ عَلٰى وَجْهِيْهَا اَوْ يَخَافُوْا اَنْ تُرَدَّ اِيْمٰنُ بَعْدَ اِيْمَانِهِمْ وَاتَّقُوا اللّٰهَ وَاسْمِعُوْا اللّٰهَ لَا يَهْدِى الْقَوْمَ الْفٰسِقِيْنَ ﴿ ۱۰۹ ﴾

و، خۆ بگو نچینن له گه ل خواداو هه میشه هۆشتان به خۆتان وه بی ﴿ لا بضرکم من ضل إذا هتدیتم ﴾ ئەوساکه برواتان هیئاو ریتان دۆزی به وه و نامۆزگاری خه لکیستان کرد، ئیتربو خه لکانی گومرا بوو ناتوانن زیانتان پی نابگه یه نن، هه رچه نده پیلان بگێرن ﴿ إلى الله مرجعکم جمیعاً ﴾ هه موو شتان هه ر بۆلای خوا ی گه و ره دینه وه ﴿ فینبئکم بما کنتم تعملون ﴾ ئینجا هه رچیتان کردوو و ناگادارتان ده کات لی و، پاداشیستان ئەداته وه.

پیاویکی موسلمان ی هۆزی (به نی سه هم) له گه ل دوو پیاوی گاورد (ته میم و عه دی) چوونه سه فه ریک و له ریکه دا (سه هم) بیه که مردو هیچ موسلمانیک لهو ده روو به رده نه بوو تا وه سیه تیان لا بکات، جا که دوو فه له که که له پووره که یان برده وه بو میراتبهره کانی ده فریکی زیوینیان لی گدا یه وه بو خۆیان، په یام به ر ﴿ سویندی دان که هیچ شتیکیان لا ندابی، پاشان له مه که دا ده فره که بینرا ده فروشا! فروشیاره کان وتیان: ئیمه له (ته میم) و (عه دی) مان کریوه،

تۆم فیۆی نووسین و ورده‌کاری و ته‌ورات و ئینجیل کرد ﴿ واذ
تخلق من الطین کهیئة الطیر یاذنی ﴾ وه‌ئه‌مه‌ش کاتی به‌فرمان
و یارمه‌تی من شیوه‌ی په‌له‌وه‌ریکت له‌قور دهنه‌خشان وساز ده‌کرد
﴿ فتنفخ فیها ﴾ ئینجا فووت پیاده‌کرد ﴿ فتكون طیرا یاذنی ﴾
به‌فرمان و ده‌سه‌لاتی من ده‌بووبه‌ی بالنده‌یه‌ک و ده‌فری ﴿ وتبری

به‌شایه‌ت له‌سه‌ر هه‌ر وه‌سیه‌تنامه‌یه‌ک ده‌توانی جووله‌که و گاور،
یان ئاگره‌پرست بکریته‌ شایه‌ت له‌سه‌ر وه‌سیه‌ته‌که.

رێنماییه‌ی کانی ئایه‌تی (۱۰۸-۱۰۶):

- (۱) وه‌سیه‌تکردن چ له‌ماله‌وه، چ له‌سه‌فه‌ردا سوننه‌ته.
- (۲) به‌شایه‌د گرتنی موسلمان له‌سه‌ر وه‌سیه‌تکردن واجیبه.
- (۳) ئه‌گه‌ر موسلمان ده‌ست نه‌که‌وت بۆ شایه‌دی، ئه‌وا
ناموسلمانیش ده‌بی، به‌ومه‌رجه‌ وه‌کو ئیمامی (ئه‌حمه‌د)
ئه‌لی ئه‌م ئایه‌ته‌ مه‌نسوخ نه‌بی، دیاره‌ قسه‌ی راستیش له‌ناو
زاناکاندا هه‌ر ئه‌مه‌یه‌که (مه‌نسوخ) نییه.
- (۴) سویندانی خه‌لکی پاش نوێزی عه‌سر، له‌به‌ر گرنگی‌دان
به‌ سوینده‌که، وه‌کو له‌فه‌رمووده‌دا هاتوووه‌ سوننه‌ته.
- (۵) ئه‌گه‌ر (دادوه‌) له‌شایه‌ده‌کان دوودل بوو، ده‌توانی
سویندیادان بدا.

پێغه‌مبه‌ران په‌رستیاری قه‌ومه‌که‌یانیان لی‌ده‌کری‌ت:

﴿ ۱۰۹: یوم یجمع الله الرسل ﴾ له‌و رۆژه‌ به‌ترسن که‌ خوا گشت
په‌یامبه‌ره‌کانی خوی کۆده‌کاته‌وه ﴿ فیقول ماذا أجبت ﴾ ئه‌وجار
لێیان ئه‌پرسی و ئه‌فه‌رموی: ئه‌ری چۆن وه‌لامی‌کتان درایه‌وه
له‌لایه‌ن ئه‌و گه‌لانه‌وه‌ نێردران بۆلایان، کاتی بانگتان ده‌کردن بۆ
رێی راست؟ ﴿ قالوا لا علم لنا ﴾ جا له‌به‌ر شه‌رم وه‌ده‌بی‌خوایان
و، سه‌ختی رۆژه‌که‌ ئه‌لین: خوایه‌! ئیمه‌ هیچ زانیارییه‌که‌مان له
وباره‌یه‌وه‌ نییه ﴿ إنک أنت علام الغیوب ﴾ چونکه‌ بێ‌گومان ته‌نها
هه‌ر ئه‌تۆی کیه‌به‌ ته‌واوی له‌حالی گشت نادیاره‌کان به‌ئاگای.

عیسا! ئه‌م چا‌کانه‌ت له‌بیر نه‌چێ:

﴿ ۱۱۰: إذ قال الله یاعیسی ابن مریم ﴾ ده‌بی‌ئه‌و به‌خشش
و به‌هه‌رانه‌تان له‌ بیربێ‌ که‌خوای له‌کارزان به‌ عیسی‌ای کوری
مه‌ریه‌می‌داو، پێی‌ فه‌رموو: ﴿ أذكر نعمتی علیک وعلی والدتک ﴾
عیسا! یادی به‌خششه‌کانی من بکه‌وه‌ که‌ به‌خشیم به‌ خۆت و دایکت
﴿ إذ أیدتک بروح القدس ﴾ ئه‌وده‌مه‌ که‌ به‌ جوهره‌ئیل پشتگیریم
لی‌ کردیت و، به‌مه‌ریه‌می‌ دایکیشت مژده‌ماندا ﴿ تکلم الناس فی
المهد وکھلا ﴾ که‌ له‌به‌ر پا‌کانه‌ بۆ دایکت و، ده‌رکه‌وتنی په‌له‌وپایه‌ی
به‌رزی خویشت، هه‌م به‌مندالی و له‌بیشکه‌دا، هه‌م به‌گه‌وره‌یی‌ وله
هه‌ره‌تی ده‌سه‌لاتدا، ده‌توانی له‌گه‌ل ئه‌و خه‌لکاندا وه‌لامی‌ ژیرانه
به‌ده‌یه‌وه‌وه، قسه‌ی پێغه‌مبه‌رانه‌ بکه‌یت. ﴿ واذ علمتک الکتاب
والحکمة والتوراة والإنجیل ﴾ ئه‌مه‌یشت له‌بیر بی‌ت عیسا! که‌ من

﴿ یوم یجمع الله الرسل فیقول ماذا أجبت ﴾ قالوا لا علم
لنا إنک أنت علام الغیوب ﴿ ۱۰۹: إذ قال الله یاعیسی ابن مریم
أذكر نعمتی علیک وعلی والدتک إذ أیدتک بروح
القدس تکلم الناس فی المهد وکھلا واذ علمتک
الکتاب والحکمة والتوراة والإنجیل واذ تخلق
من الطین کهیئة الطیر یاذنی فتنفخ فیها فتكون طیرا
یاذنی وتبری اللموت یاذنی واذ کففت بیتی اسرائیل عنک إذ
جئتهم بالبیت فقال الذين کفروا منهم إن هذا إلا سحر
مبین ﴿ ۱۱۰: واذ أوحیت إلی الحواریین أن آمنوا بی
وبرسولی قالوا آمنا وأشهد بأننا مسلمون ﴿ ۱۱۱: إذ قال
الحواریون یعیسی ابن مریم هل یستطیع ربک أن
یترل علینا ما یبدء من السماء قال أنقوا الله إن کنتم
مؤمنین ﴿ ۱۱۲: قالوا نریه‌ أن تأکل منها وطمعین قلوا بی‌نا
وعلکم أن قد صدقتنا وکون علیها من الشهیدین ﴿ ۱۱۳

الاکمه والابرس یاذنی ﴿ دیسان وهه‌ر به‌ ئیزن وفه‌رمانی من
کویری زگماک و به‌له‌کت چاک ئه‌کرده‌وه ﴿ واذ تخرج الموتی
یاذنی ﴿ هه‌ر به‌ کۆمه‌ک و ئیزنی من بوو توانیت مردوو له‌گۆر ده‌ر
به‌یئنی و زیندوو بکه‌یه‌ته‌وه ﴿ واذ کففت بنی اسرائیل عنک ﴿
ئه‌و کاته‌یشت له‌بیربی‌ت که‌ ده‌ستی جووله‌که‌م لی‌ به‌دوور گرتیت
و نه‌مه‌یشت زیانت لێده‌ن ﴿ إذ جئتهم بالبینات ﴿ ئه‌و ده‌مه‌ که‌تۆ
ئه‌وه‌موو نیشانه‌ روونا‌ته‌ بۆ هیئان ﴿ فقال الذين کفروا منهم ﴿
جا‌کافرو بێ‌ باوه‌ره‌کانیشیان وتیان: ﴿ إن هذا إلا سحر مبین ﴿
ئه‌مه‌ بێ‌ و نه‌بی‌ جادوو‌یه‌کی‌ ئاشکرایه ﴿ ۱۱۱: ﴿ واذ أوحیت
إلی الحواریین ﴿ ئه‌ی عیسا! بیرى ئه‌و به‌خششه‌یش بکه‌وه‌ که‌
دلسۆزه‌کانتم تی‌گه‌یاند ﴿ أن آمنا بی و برسولی ﴿ ده‌بی‌ پرواتان
به‌ من هه‌بی و به‌په‌یامبه‌ره‌که‌شم، واته‌: پشتیوانی لی‌ بکه‌ن و
باوه‌رتان پێی‌ هه‌بی‌ت ﴿ قالوا آمنا وأشهد بأننا مسلمون ﴿ وتیان:
خوایه‌! باوه‌رمان هی‌نا تۆشایه‌ت به‌، که‌ ئیمه‌ هه‌ر موسلمان و

بۆ ئەوانەیش دوایی دین، بپیته جهژن و مایه خۆشی، واته: ئەو رۆژه بکەینه جهژن و خۆشی بۆ گشت لامان ﴿وآیه منک﴾ و نیشانهیه کیش بێ له تۆوه بۆ راستی په یامبه ریه تی من ﴿وارزقنا و أنت خير الرازقين﴾ دهسا بژێوی و رۆزییه کی بێ ماندوو بوونمان بدهری، چونکه هەر ئەتۆی چاکترین رۆزیده ران ﴿۱۱۵﴾: قال الله إني منزلها عليكم ﴿خا و هلامی دانه وه و فەرموو باشه! و ا من ئەو خوانه یه تان بۆ دهنیرم﴾ فمن يكفر بعد منكم ﴿ئینجا دوی ئەو خوانه ئیتر ههركه سیكتان بێ باوه ر بیت به په یامبه ركه م عیسا علیها السلام﴾ فإني أعذبه عذابا لا أعذبه أحد من العالمين ﴿ئەوا من سزایه کی توندی وای ئەدهم که تانیستا له ناو خه لکی جیهاندا سزای هیچ که سیکم و نه دابی. سهرنجیک: زاناکان به کۆی دنگ ده لێن: خۆی میهره بان وه لامی دانه وه خوانه که ی بۆ ناردن.

عیسا له شیرک حاشا دهکا:

﴿۱۱۶﴾: واذ قال الله يا عيسى ابن مريم ﴿ئەوکاتەش وه بیریته که خۆی کارزان له رۆزی قیامه تدا به عیسا کوری مه ریه م ئەلی: ﴿أنت قلت للناس اتخذوني وأمي إلهين من دون الله﴾ ئەری تۆ بهوخه لکه ت گۆت که له جیاتی خۆی تا و ته نیا خۆت و دایکت بکەنه دوو خوا؟! ﴿قال سبحانه ما يكون لي أن أقول ما ليس لي بحق﴾ عیسا یش ده لی: خوایه! من هه میشه تۆ به پا ک و خاوین رانه گرم و، هه رگیزیش بۆن ناشی شتیکی ناراست و ناشیاوی و به رامبه ر به تۆ بلیم ﴿إن كنت قلته فقد علمته﴾ ئەگەر ئەو قسه یه م کردبی، بێ شک تۆ خۆت ده زانی ﴿تعلم ما في نفسي﴾ هه رچی له ناخی مندا یه تۆ ئەیزانییت ﴿ولا أعلم ما في نفسك﴾ به لام من ده ربه ر ی ئەوه ی له نه فس وزاتی تۆدایه شتیکی ئەوتۆ نازانم ﴿إنك أنت علام الغيوب﴾ به راستی ته نها هه ر خۆتی به هه موو نادیاره کان زانایت ﴿۱۱۷﴾: ما قلت لهم ألا ما أمرتني به ﴿چیت فه رمان پی کردوم، منیش هه ر ئەوه م پی گوتوون﴾ أن اعبدوا الله ربی وربکم ﴿پیم وتوون: که ته نها هه ر (الله) بپه رستن، که په روه ر دگاری من و ئیوه یه ﴿و كنت عليهم شهيدا ما دمت فيهم﴾ هه تا له ناویشیاندا بوم ئاگاداریان بووم ﴿فلما توفيتني كنت أنت الرقيب عليهم﴾ که مر دیشم به فه رمانی خۆت، ئیتر تۆ بۆخۆت چاودێرو ئاگاداریان بوویت ﴿و أنت على كل شيء شهيد﴾ دیاریشه که تۆ بۆخۆت به سه ر هه موو شتیکا به ئاگای ﴿۱۱۸﴾: إن تعذبهم فإنهم عبادك ﴿ئیستایش ئەگەر تۆ سزایان بدەیت، بێ گومانه که به نده ی خۆت و، که سیس بۆی نییه هیچ بلیت﴾ وإن تغفر لهم

گوپرایه ئی تۆین ﴿۱۱۲﴾: إذ قال الحواريون يا عيسى ابن مريم ببركهوه كه حوارييه دلسؤزه شوپنكه وتوو هكانت وتیان: ئەی عیسا کوری مه ریه م! ﴿هل يستطيع ربك﴾ ئەری ده کری په روه ر دگارت ﴿أن ينزل علينا مائدة من السماء﴾ له ئاسمانه وه خوانیکمان بۆ بنیتر ته خواره وه وه موو جوړه خوار دنیکی

قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ اللَّهُمَّ رَبَّنَا أَنْزِلْ عَلَيْنَا مَائِدَةً مِنَ السَّمَاءِ تَكُونُ لَنَا عِيدًا لِأَوَّلِنَا وَآخِرِنَا وَآيَةً مِنْكَ وَارْزُقْنَا وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ ﴿۱۱۲﴾ قَالَ اللَّهُ إِنِّي مَرْسِلُهَا عَلَيْكُمْ مِنْ يَكْفُرُ مَعَكُمْ فَإِنْ تَعَذَّبْتُمْ عَنْهَا لَا أَغْذِبُكُمْ أَحَدًا مِنَ الْعَالَمِينَ ﴿۱۱۳﴾ وَإِذْ قَالَ اللَّهُ يَعْيسَى ابْنُ مَرْيَمَ مَا أَنتَ لِلنَّاسِ اتَّخِذُونِي وَأُمِّي إِلَهَيْنِ مِنْ دُونِ اللَّهِ قَالِ سُبْحَانَكَ مَا يَكُونُ لِي أَنْ أَقُولَ مَا لَيْسَ لِي بِحَقٍّ إِنْ كُنْتُ قُلْتُهُ فَقَدْ عَلِمْتَهُ تَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِي وَلَا أَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِكَ إِنَّكَ أَنْتَ عَالِمُ الْغُيُوبِ ﴿۱۱۴﴾ مَا قُلْتُ لَهُمْ إِلَّا مَّا أَمَرْتَنِي بِهِ أَنْ عِبُدُوا اللَّهَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ وَكُنْتُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا مِمَّا دُمْتُ فِيهِمْ فَلَمَّا تَوَفَّيْتَنِي كُنْتُ أَنْتَ الرَّقِيبَ عَلَيْهِمْ وَأَنْتَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ﴿۱۱۵﴾ إِنْ تَعَذَّبْتُمْ فَإِنَّهُمْ عِبَادُكَ وَإِن تَغْفِرْ لَهُمْ فَإِنَّكَ أَنْتَ الْغَفُورُ الْكَرِيمُ ﴿۱۱۶﴾ قَالَ اللَّهُ هَذَا يَوْمُ يَنْفَعُ الصَّادِقِينَ صِدْقُهُمْ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿۱۱۷﴾ لِلَّهِ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَنْ فِيهِنَّ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿۱۱۸﴾

تیدا بیت؟ ﴿قال اتقوا الله﴾ عیسا وتی: خه لکینه! له خوا بترسن و واز له و جوړه قسانه بیښن ﴿إن كنتم مؤمنين﴾ ئەگەر راسته باوه رتان به ده سه لات ی خوا هیه ﴿۱۱۳﴾: قالوا نريد أن نأكل منها ﴿گو تیان: ئاخه ئەمانه و ی لێی بخوین و تظمئن قلوبنا﴾ و دنیایش ببین له سه ر یه کتا په رستی خوا، راستی تۆ و نعلم أن قد صدقتنا ﴿و باشت ریش بزاین که تۆ راستت له گه ل کردوین﴾ و نکون علیها من الشاهدين ﴿و بشبینه شایه ت که ئەو خوانه به لکه ی ده سه لات ی خوایه و، باوه ریشمان بته وتر ببی.

هاتنی (خوانه) که بۆ قه ومه که ی عیسا:

﴿۱۱۴﴾ قال عيسى ابن مريم ﴿عیسا کوری مه ریه م وتی: ﴿اللهم ربنا أنزل علينا مائدة من السماء﴾ ئەی خۆی په روه ر دگاران! به میهره بان ی خۆت له و ئاسمانه وه خوانیکمان بۆ بنیتره خواره وه ﴿تكون لنا عيدا لأولنا وآخرنا﴾ که بۆ ئەمانه مان ئیستا هین و

فإنك أنت العزيز الحكيم ﴿١١٩﴾ نه گهر لیسیان ببووریت، نه وه خوټ چاک ده زانی و، بوخوشت دهسه لاتدارو کارجوانی.

هه راستیه به که نک دی:

﴿١١٩﴾ قال الله هذا يوم ينفع الصادقين صدقهم ﴿١﴾ خوی به هه ق پاش نه وه هه موو ئاموزگاری به کردنی، هه رمووی: ئیتیر نه مرو راستگوین، راستگوینان که لیکیان پی ده که به نیست، واته: ته نیا یه که خوا به رستان قازانجیانه ﴿٢﴾ لهم جنات تجری من تحتها الأنهار ﴿٣﴾ بوخوا به رستانی راستگو، له به هه شتدا چهند باخاتی که هیه، و به به ریاندا چهندین رووبار به خوړ ده چیټ ﴿٤﴾ خالدین فیها أبدا ﴿٥﴾ به هه تاهه تاییش تییاندا نه میننه وه ﴿٦﴾ رضی الله عنهم ﴿٧﴾ خوی میهره بان لییان رازی به، واته: کرده وه کانی و هه رگرتوون ﴿٨﴾ ورضوا عنه ﴿٩﴾ و نه وانیش له خوا رازین ﴿١٠﴾ ذلك الفوز العظيم ﴿١١﴾ هه نه وه یش سه رکه و تن و سه رفرازی که روه به ﴿١٢﴾ ١٢٠: الله ملک السموات والأرض وما فیهن ﴿١٣﴾ ئاسمانه کان و زهوی و، هه رچیش له نیوانیاندا به گشتی مولکی خوا به، واته: هه موو شتی که هه نه وه دروستی کرده وه، بو به نه پیوستی به زن هیه نه به مندال ﴿١٤﴾ وهو على کل شیء قدير ﴿١٥﴾ هه نه وه یش به سه ر هه موو شتی کیشتا به تواناو به ده سه لات، نه توانی هه موو نیعمه تی به به نده کانی به خشیت، بو به نیعمه یش وه (به نده) به کی خزی هه میسه داوی فهزل و به خشی له ده که ین.

سویاسی فرهو زور بوخوای خاوهن به هره، که یارمه تیدام بو ته و او کردنی ته فسیری سووره تی (مائیده).

سووره تی (نه نعم)

مه که بیبه و (١٦٥) نایه ته

به ناوی خوی به خشنده میهره بان

نهم سووره تی (نه نعم) هه ش یه کی که له سووره ته دریژده کانی مه که، جوغز و باز نه که شی، هه رباسی عه قیده و بناغی ئیمان و باوه ده، نه له به ته جیاوازی له گهل سووره ته مه ده نیبه کاند له ئامانج و بوچووندا به، چونکه سووره ته مه که بیبه کان وه کو سووره ته مه ده نیبه کان باسی رزوو و هه ج و توله و یاسای خیزان و جهنگ و ناشتی ناکن، به لکو ته نیا له باره تی نهم شته سه ره کییانه وه ده دین، وه کو:

(١) خوی به تی خوی کارزان (الو هیه).

(٢) وه حی و په یامی قورئان.

(٣) زیندوو بوونه وه و یاداش و توله، هه له به رگرنگی نهم سی شته یش بوو که نزیکه ی (١٣) سال له مه که که دا هه له و باره وه قورئان ده هات. ئیمامی (ته به ری) له (عه بدوللا) ی کو ری (عومر) هه وه له باره تی فه زیله تی نهم سووره ته وه ده گپریته وه که پیغه مبه ر ﴿١﴾ هه رمووی: (نزلت على سورة الأنعام جملة واحدة، وشيعها سبعون

ألفامن الملائكة لهم زُجُلٌ بالتسبيح والتحميد). واته: نهم سووره تی (نه نعم) هه گشت به یه که جاره به سه ر یه که وه بو م هات و، هه فتا هه زار فریشته یش له ته شریفاتی بوون و، به ده نگی به رز سپاس و ته سبیحاتیان ده کرد.

﴿١﴾ بسم الله الرحمن الرحيم * ١: الحمد لله الذي خلق السموات والأرض ﴿٢﴾ هه موو جوړه سوپاس و ستایشی که ته نها و ته نها بو نه وخوا به که ئاسمانه کان و زهوی به دیه ینا ﴿٣﴾ وجعل الظلمات والنور ﴿٤﴾ و تاریکی بیبه کان و رووناکی شی داهینا، دیاره ریگا کانی گو مرای سی و، سه رلیشی وای زور زورن، بو به قورئانی پیروز به کو هینای و هه رمووی: ((وجعل الظلمات)). به لام چونکه ریگه و ریبازی به ختیار و سه رفرازی ته نیا هه ری که ریگایه، که دینی ئیسلامه به (موفرده) و تا که هینای و هه رمووی: (النور). ﴿٥﴾ ثم الذين كفروا بربهم يعدلون ﴿٦﴾ که چی له گهل نه وه یشدا نه وانه ی که کافرو بی باوه رن، دین هاو به ش بو په روه ر دگاریان داده نین و،

﴿ ۷ : ولو نزلنا علیک کتابا فی قرطاس ﴾ ئه گهر له باتی ئه م قورئانه که ئیستا بوئ هاتوو نووسراوه یه کی ترمان له سه ر کاغه زو لایه ره یه که دابه زانده با ﴿ فلمسوه بأیدیهم ﴾ جا ده ستیان لی داباو

و خوراکر بین.

(۳) نه نجامی به درو خورهوان هر تیاچوونه.

دهبی گش ملکه چی فهرمانی خوابین:

﴿ ۱۲: قل لمن مافی السموات والأرض ﴾ بلئی نهی پیغه مبهرا!

وَلَوْ جَعَلْنَاهُ مَلَكًا لَّجَعَلْنَاهُ رَجُلًا وَلَلَسَأَلْنَا عَلَيْهِمْ مَا
يَلْسُونُ ﴿١٢﴾ وَلَقَدْ أَسْتَهْزِئُ بِرُسُلٍ مِنْ قَبْلِكَ فَحَقَّ
بِالَّذِينَ سَخَّرُوا مِنْهُمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ﴿١٣﴾
قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ ثُمَّ انظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ
الْمُكَذِّبِينَ ﴿١٤﴾ قُلْ لِمَنْ مَافِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلْ لِلَّهِ
كُتِبَ عَلَى نَفْسِهِ الرَّحْمَةُ لِيَجْمَعَ كُفْرَكُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ
لَارِيبَ فِيهِ لِلَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ هُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿١٥﴾
﴿ ١٦ ﴾ وَلَهُ مَا سَكَنَ فِي اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ
﴿ ١٧ ﴾ قُلْ أَغِيرَ اللَّهُ أَتَّخِذُ وَلِيًّا فَاطِرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ يُطِيعُكُمْ
وَلَا تَطَعُهُ قُلْ إِنِّي أَخْشَى اللَّهَ أَوَّلَ مَنْ أَسْلَمَ وَلَا
تَكُونُ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿١٨﴾ قُلْ إِنِّي أَخَافُ إِنْ عَصَيْتُ
رَبِّي عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿١٩﴾ مَنْ يَصْرِفْ عَنْهُ يَوْمَ مَزِيدَ فَقَدْ
رَحِمَهُ وَذَلِكَ الْقَوْلُ الْمُنِينُ ﴿٢٠﴾ وَإِنْ يَمْسَسْكَ اللَّهُ يَضْرِبْ
فَلَا كَاشِفَ لَهُ إِلَّا هُوَ وَإِنْ يَمْسَسْكَ بَحْرٌ مِمَّا عَلَى كُلِّ شَيْءٍ
قَدِيرٌ ﴿٢١﴾ وَهُوَ الْغَاثُ فَوقَ عِبَادِهِ وَهُوَ الْحَكِيمُ الْخَبِيرُ ﴿٢٢﴾

تهوی له ناسمانه کان و زه ویدایه، مولکی کییه؟! ﴿ قل لله ﴾ تو
بوخوت بلئی: هه موو هه مولکی خوایه، نهک هی بته کان ﴿ کتب
على نفسه الرحمة ﴾ له سه رخوی نووسیوه که دهبی به رحمت و
میهره بان بیئت بهرامبر به بهنده کانی خوی ﴿ لیجمعنکم إلى يوم
القیامة لاریب فیه ﴾ دلنیا بن له روژی قیامه تدا که هاتنی بن گومانه
هه موتان بوی کو نه کاته وه، جا نه وکاته پاداشت و توله وره گرنه وه
﴿ الذین خسروا أنفسهم فهم لا یؤمنون ﴾ نه وکسانهش که زیانیان
به خویان گه یاندو، خویان دوړاند، باور ناهینن و ددان به یه کتا
په رستیدا نانین ﴿ ۱۳: وله ما سکن فی اللیل والنهار ﴾ هه رچی له
شه وو روژدا نارام ده گرنیت، گشت مولکی ته وه و، له ژیر دهسه لاتنی
ته ودایه ﴿ وهو السميع العليم ﴾ هه رخویشی هه میشه بیسه رو
زانایه ﴿ ۱۴: قل اغیر الله اتخذ ولیا ﴾ بلئی: ده تانه وی منیش
وه کوخوتان له خوا به ولاره، که سیکی تر به دوست و یارمه تیده ری
خوم بزانه؟! ﴿ فاطر السموات والأرض ﴾ که به دیه پنه ری

بینابایان بو نه مانی گومان و دوو دلیمان ﴿ لقال الذین کفروا ﴾
هیشتای کافرو بی باوره کان، ته وندده ناله بارو ته هلی عینادن هه
ته یانوت: ﴿ إن هذا إلا سحر مبین ﴾ ببی و نه بی ته مه هه
جادوویه کی ناشکراو نمایانه و، نیمه ی پی چاوبه ست کراوه!

به لای موشریکانه وه پیغه مبهرا نابی مروی:

﴿ ۸: وقالوا لولا أنزل علیه ملک ﴾ ده شیانگوت: نه ری
بوخوا له ناسمانه وه فریشته یه کی بو نه نارده خواره وه و، شایه تی
پیغه مبهریتی بو بدات، نه گهر راست نه کات ده لی په یامبهرم ﴿ ولو
أنزلنا ملکاً لقضى الأمر ﴾ دیاره نه گهر نیمه فریشته مان بوته وکاره
نارد باو، ته وانیش وه کو باوی خویان باوره ریان نه هینابا، بی گومان
کار له کار ده ترازو سزایان بوته هات ﴿ ثم لا یظنرون ﴾ پاشانیش
موله ت نه ته دران تهنه چاوتروکانیکیش بژین ﴿ ۹: ولو جعلناه
ملکاً ﴾ گریمان نه گهر وه خویان پیشنیاریان کرد گیرابامان
به فریشته یه که له باتی ته وه که په یامبهرا مروقه ﴿ لجعلناه رجلاً ﴾
هه ده بو له شکل و سیمای پیویکمان دانابا، چونکه نه گهر له
بیچی فریشته دا بیته لایان، هه رگیز قه بوولی ناکه ن ﴿ وللبسنا
عليهم ما یلبسون ﴾ و ته و ساش ته وهی وائیستا لییان تیکه له بووه و
ده لین پیغه مبهرا ته بی فریشته بیئت، هه هه مان ره خنه ده گرنه وه و
لییان تیک ده چیئت، که وابهو پیغه مبهرا هه رده بی به شه ربیئت
﴿ ۱۰: ولقد استهزئ برسل من قبلک ﴾ بی گومان به به گه لیک
له پیغه مبهرا نی بهرله توش مه سخه ره و گالته کراو نه شپسان، که وابهو
توش وه ته وان به نارام به و ددان به خوتا بگره ﴿ فحاق بالذین
سَخَّرُوا مِنْهُمْ مَا كَانُوا بِهِ یَسْتَهْزِئُونَ ﴾ ته و ساه له نه نجامی ته و گالته
پی کردنه دا سزاو جه زره به یه خه ی گرتن ﴿ ۱۱: قل سیروا فی
الأرض ﴾ پییان بلئی: بچن به ولاتنی بی باوره کاندانه وانه ی
یاخی بوون گه شتی بکه ن ﴿ ثم انظروا کیف کان عاقبة المکذبین ﴾
ته و ساه ماشاکه ن، بزانه پاشه روژی ته وانه چون بوو که نایه ته کانی
خویان به درو داده نا؟

رینماییه کانی نایه تی (۱۱-۷):

(۱) هه لگرناسی په یامی خوا ته نیا هه مروقه بوون، نهک
فریشته.
(۲) گالته و سووکایه تی کردن به پیغه مبهرا و بانگبه رانی
دینی خوا، داب و نه ریتی مروقه لاساره کانه و نه گوراوه و،
هه ربووه و، هه رده یشب، بویه ده بی گشتان زور به تابشت

پی بگه یه نیت، دیاره هه رخوی به سهر هه مووشتیکا دهسه لاتداره و
 حه زله هه رچی بکا ده توانی نه نجامی بدا، وهک ئەم فەرمووده
 سه حیهش که ئیمامی ترمزی ده یهینی دهلی: پیغه مبهه ۱۸ به
 (ئیبین عه ببا) سی فەرموو: ((یا غلام! اذا سألت فاسأل الله وإذا
 استعنت فاستعن بالله، واعلم أن الأمة لولا اجتماعوا على أن ينفكوك
 بشيء لم ينفكوك إلا بشيء قد كتب الله لك، ولو اجتمعوا على أن
 يضروك بشيء لم يضروك إلا بشيء قد كتب الله عليك، رفعت
 الأقلام وجفت الصحف)). واته: ئەی لاوهکه! هه رکه و یستت داوا
 بکهیت، هه ره خوی بکه، و یستیشیت داوای هاوکاری و کۆمهک
 بکهیت، ده بی هه ره له خوی بکهیت، چاکیش بزانکه ئەگه ره
 هه موو خه لکان کۆ ببه وهو بیانه وی قازانجیکت پی بگه یهین،
 به دهر له وه که خوا خوی بریاری دابیت، ناتوانن هیچ قازانجیکت
 پی بگه یهین، ئەگه ریش کۆ ببه وهو بیانه وی زیانیکت پی بگه یهین،
 ناتوانن، مه گه ره و یستی خوی له سه ربیت، چونکه قه له مه کان
 (له نه زله دا) هه رچییان نووسی، نووسییان و، مه ره که به کهش
 وشکه وه بووه ۱۸: وهو القاهر فوق عباده هه ره خوشیه تی
 زال و ده ست رویشیت و به سه ره موو عه بده کانیدا و وهو
 الحکیم الخیر هه ره نه ویشه له کارزان و کار جوان و به ناگایه به
 کاروباری به نده کانی.

قورتوبی دهلی: موشریکه کان وتیان به پیغه مبهه ۱۸: کئی هه یه
 شایه دی له سه ره پیغه مبهه ریتی تۆ بدا؟ جابۆ ئەو وه لاهه ئەم ئایه ته
 هات و فەرمووی: ۱۹: قل أي شيء أكبر شهادة ۱۹ پینان بلی:
 شایه تی کئی له هه موو شایه تیه که مه زنترو گرنگتره بۆ راستی
 په یامبه ریتی من؟ ۱۹ قل الله شهيد بيني وبينكم ۱۹ بلی: خوا
 که له هه موو شایه تیه که گه ره ترو به ناگاتره له نیوانماندا شایه ته
 بۆ راستی من ۱۹ وأوحى إلى هذا القرآن لا تذكركم به ومن بلغ ۱۹
 بویه ئەم قورئانه شم وه حی بۆکراوه، که ئیوه وه ره که سیکی تریش
 دهنگی ئەم قورئانه ی ده گاتی، پی بترسینم و، ناگادار که مه وه
 ۱۹ أنکم لتشهدون أن مع الله آلهة أخرى ۱۹ چلۆن ئیوه ئەی کافرو
 بی باوه ران! شایه تی نه دهن که له گه ل (الله) دا چه ند خواجه کی تر
 هه بی؟ ۱۹ قل لا أشهد ۱۹ پینان بلی: ئەگه ر ئیوه شایه تی وابدن،
 دلنیا بن که هه رگیز من شایه تی ناده م (الله) هاوبه شی ببی، به لکو
 به هه موو توانام نکوولی ئەوه ئەکه م، چونکه هه رگیز ژیری ریگه
 نادا به شتی وا ۱۹ قل إنما هو إله واحد ۱۹ بلی: ئەوخوا به،
 هه رتاک وته نیایه و، که سی تر شایه نی په رستن نییه ۱۹ وإنی
 برئ مما تشركون ۱۹ و له شه ریک دانانی ئیوه بۆ خوا، به راستی من
 به ری و بیزارم.

ئاسمانه کان و زه وییه ۱۹ وهو یطعم ولا یطعم ۱۹ روزیش به گشت
 دروست کراوه کان ده داو، خویشی له روزی بی نیازه؟ ۱۹ قل إني
 أمرت أن أكون أول من أسلم ۱۹ پینان بلی: فەرمانم پی داراوه
 که یه که مین موسلمان و، یه که مین که س بم خو ته سلیم به خوی
 گه وره م بکه م ۱۹ ولا تكونن من المشركين ۱۹ وه فەرمانم پی دراوه

قُلْ أَيْ شَيْءٍ أَكْبَرُ شَهَادَةً قُلْ اللَّهُ شَهِيدُ بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ وَأُوحِيَ إِلَيَّ هَذَا
 الْقُرْآنُ أَنْ لَا تَذَرُكُمْ يَوْمَ يَمُنُّ بِلَكُمْ أَنْ تَشْهَدُوا أَنْتُمْ مَعَ اللَّهِ
 إِلَهًا آخَرَ قُلْ لَا أَشْهَدُ قُلْ إِنَّمَا هُوَ إِلَهُ وَاحِدٌ وَإِنِّي بَرِيءٌ مِمَّا
 تَشْرِكُونَ ﴿١٩﴾ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْكِتَابِ بِمَا فِيهِمْ لَمْ يُؤْمِنُوا بِمَا كُتِبَ لَهُمْ
 أَنبَاءَهُمْ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنفُسَهُمْ فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٢٠﴾ وَمَنْ أَظْلَمُ
 مِمَّنْ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ بِآيَاتِهِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ ﴿٢١﴾
 وَيَوْمَ نَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا ثُمَّ نَقُولُ لِلَّذِينَ أَشْرَكُوا إِنَّا يَشْرَأُكُمْ
 الَّذِينَ كُنتُمْ تَزْعُمُونَ ﴿٢٢﴾ ثُمَّ لَنَنْزِفَنَّ إِلَهُمُ الْغَاسِقَ وَالْغَاسِقَ
 رَبَّنَا مَا كَانُوا إِتْرَافِيَةً وَلَا يَذْكُرُونَ ﴿٢٣﴾ أَنْظِرْهُمْ قَلِيلًا لَعَلَّ
 أَنْفُسَهُمْ وَصَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ﴿٢٤﴾ وَمَنْهُمْ مَنْ يَسْتَمِعُ إِلَيْكَ وَجَعَلْنَا عَلَى
 قُلُوبِهِمْ أَكِنَّةً أَنْ يَفْقَهُوهُ وَفِي آذَانِهِمْ وَقْرًا وَإِنْ يَرَوْا كِسْفًا مِّنَ
 الْبُحْرِ يَنْظُرُونَ ﴿٢٥﴾ وَهُمْ يَتَّبِعُونَ عَنْهُ وَيَتَنَبَّهُونَ عَنْهُ وَإِنْ
 يُهْلِكُونَ إِلَّا أَنْفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ ﴿٢٦﴾ وَلَوْ رَأَوْا إِذْ وَقَعُوا عَلَى
 النَّارِ فَقَاءَ لَوْ لَا إِلَهًا نَّارُ اللَّهِ وَكَذَّبَ بِآيَاتِهِ رَبَّنَا وَكَانُوا مِنَ الْكَافِرِينَ ﴿٢٧﴾

نابی له هاوبه شدانه ران بیت ۱۵: قل إني أخاف إن عصيت
 ربي عذاب يوم عظيم ۱۵ بلی: ئەگه رمنیش وه کوئیوه سه ره پچی
 له خوی په روه ردگارم بکه م وبتان ببیه رستم، دلنیا بن ئەوکاره به من
 ناگری، چونکه من له نازاری روزیکی مه ترسیدار ده ترسم ۱۶:
 من یصرف عنه یومئذ ۱۶ ئەوه ی له و روزدا رووی له و سزایه
 وه رگیز درئ ۱۶ فقد رحمه ۱۶ ئەوه به راستی خوا میهره بانی له گه ل
 کردوو وه به ره زه یی خوی خستوو ۱۶ وذلك الفوز المبین ۱۶ دیاره
 هه ره نه ویش به ناشرکا به ختیار ی و سه رفرازییه.

چاکه و به لا هه ره به دهستی خوایه:

۱۷: وإن یمسک الله بضر ۱۷ ئەوخوا یه دهسه لاتداریکی وه هایه
 ئەگه ره تووشی هه رجوره به لا و زیانیکت بکات ۱۷ فلا کاشف له إلا
 هو ۱۷ به غه ره زه خوی هیچ که سی ناتوانی لای ببا ۱۷ وإن یمسک
 بخیر فهو علی کل شیء قدیر ۱۷ خو ئەگه ره خیر و چاکه یه کیشت

رینماییه کانی نایه تی (۱۷-۱۹):

(۱) بۆ هه مووشتێك ده بێ پەنا هەربە بە خوا ببری، وەك لە سوورەتی (یونس) و چەندین سوورەتی تردا دووپاتی ئەوە دەکاتەووە دەفەر موی: (ولا تدع من دون الله ما لا ينفعك ولا يضرك...) ۱۰۶.

خوا شایەدی بۆ راستی پیغەمبەر ئەدا بە ناردنی قورئان و نیشانه گەلی بۆی.

(۲) هەركەس ئەم قورئانە ی پێگەشست، دەبێ وشیارەوبی و بروبیانوی نەماوە.

(۳) بنەمای ئیسلام لەسەر وشەی پیرۆزی (لا إله إلا الله) دادەمەزرێ، هەروەك بیزاری و حاشیشە لەهه مووچۆرە (شیرك) یك.

﴿ ۲۰: الذین آتیناهم الكتاب ﴾ ئەو جولهكەو گاورانە ی کتیب و نامە مان پیدابوون ﴿ یعرفونه کما یعرفون أبناءهم ﴾ هەروەكو کورەکانی خۆیان دەناسن، هەژاوايش (پەيامبەر ﷺ) دەناسن، چونکە لەتەورات و ئینجیلدا سیفەتە بەرزو جوانەکانی هاتوووە بەئاگایشن لێیان ﴿ الذین خسروا أنفسهم ﴾ ئەو کەسانە ی زیانیان لەخۆیان دا بە هەلبژاردنی رێگا چەوتەکان ﴿ فهم لا یؤمنون ﴾ ئیتر باوەر ناهێنن بە موحمەد ﷺ چونکە هەرخەریکی مەملانی و عینادی خۆیان ۲۱: ﴿ ومن أظلم ممن افترى على الله کذبا ﴾ دەبێ کێ لەوکەسە ستمکارتر بێ کەدرۆ بە دەم خواوە هەلبەسیت و بلی: لە قیامەتدا بته کان شەفاعە تمان بۆدەکەن؟ ﴿ أوکذب بآياته ﴾ وە یان بە نایەتەکانی خوا باوەر نەکاو، بە درۆیان دانیت؟ ﴿ إنه لا یفلح الظالمون ﴾ بە راستی ستمکاران و درۆ هەلبەستان قەت سەرفرازو پرگار نابن.

لە شیرکی موشریکان دە پیچینهو:

﴿ ۲۲: و یوم نحشرهم جمیعا ﴾ ئە ورۆژە وەبیر بێنە کە هەموو موشریکەکان -پاش زیندووکردنەو- کۆ ئەکەینەووە بۆ لیبرسینەووە لە کاروکردەویان ﴿ ثم نقول للذین أشرکوا ﴾ پاشان بەو کەسانە هاوەلیان بۆ خوا دانا ئەلێین: ﴿ أین شرکاؤکم الذین کنتم ترعمون ﴾ لە کوێن ئەوانە ئیو بە گومان کردبووتان بەهاوێل خوا و، پێتان وابوو شەریکی خوان؟! دەسا ئیستا بیانھینن ﴿ ۲۳: ثم لم تکن فتنهم ﴾ لەپاشان لەو لەمدا هیچ عوزرو بیانوو ووەلامیکیان نییە ﴿ إلا أن قالوا والله ربنا ما کنا

مشرکین ﴿ ئەمە نەبێ کە بەراشکاوی ئەم درۆیە بکەن و بلین: سویند بەخوای پەروەردگارمان هەرگیز ئیە هاو بەشمان بۆ خوا دانەناوە ﴿ ۲۴: أنظر کیف کذبوا علی أنفسهم ﴾ دە تەماشاکە تەنانەتی چۆن لەگەڵ خۆشیاندا درۆ ئەکەن، هەروەك لە دونیادا درۆیان دەکردو ئەیان وت: (ما نعبدهم إلا لیقربونا...) ﴿ وصل عنهم ما کانوا یفترون ﴾ ئەو درۆدە لەسەیش هەلیان بەستبوو لە سەر خوا لە کیسیان چوو و سوودیان لێ نەبینی ﴿ ۲۵: ومنهم من یستمع إلیک ﴾ هەركە تۆ قورئان ئەخوینیتەووە هەیانە دیت گویت بۆ رائەگری و، هیچ کەلکیشی لێ وەرناگری. ﴿ وجعلنا علی قلوبهم أکنة ﴾ لەبەر کوفرەکیان پەردەمان بەسەر دلێاندا کێشاووە ﴿ أن یفقهوه ﴾ بۆئەو لێت تێ نەگەن ﴿ وفی آذانهم وقرا ﴾ لەبەرلاری و لاساریان گوێیانیشمان گران و قورسکردووە ناهێلین هیچ خیری ببیسن ﴿ وإن یروا کل آية لا یؤمنوا بها ﴾ ئەوەند سەر سەختن کە ئەگەر هەرچی بەلگەو نیشانەیش هەیه بەچاو ببینن، هێمان هەر باوەر ناکەن و ددان نانی پێیدا، ئە ی لەسەرداوی ئەوان مانگت بۆ لەت نەکردن، کەچی باوەریان نەهینا و تیان ئەو کارە جادوووە! ﴿ حتی إذا جاؤک ﴾ ئەو ساکەیش کە هاتنە لات ﴿ یجادلونک ﴾ دەکەونە شەرە قسە و چە لەحانی لەگەڵت ﴿ یقول الذین کفروا ﴾ کافرو بێ باوەرەکان دەلێن: ﴿ إن هذا إلا أساطیر الأولین ﴾ بێ و نەبێ ئەم قورئانە هەر ئەفسانەو (ئوستورە) ی پێشووەکانە، لەو بەو لاو شتێکی دی نییە ﴿ ۲۶: وهم ینھون عنه وینأون عنه ﴾ هەم رێ لەخەلکی دەگرن لەبێستنی قورئان و، هەم بۆخویشیان خۆیان لێ دوور ئەگرن ﴿ وإن یهلکون إلا أنفسهم وما یشعرون ﴾ بەم کارەشیان هەر خۆیان لەناو دەبەن و بەخۆش نازان.

پاش دیتنی سزا خوزگە هیچ نابەخشی:

﴿ ۲۷: ولو ترى إذ وقفوا علی النار ﴾ ئەر ئەوکاتە هاو بەشدانە رەکان ببینی کە لە بەرامبەر ناگردا راگیرا و بەند کراون، بێ گومان کاریکی زۆر سامناک و گەورە ئەبینی ﴿ فقالوا یا لیتنا نرد ئینجا لەو رۆژەدا ئەلێن: ئای خوزگە جاری تر دەگیراینەووە بۆ دنیا ﴿ ولا نکذب بآیات ربنا ﴾ و بە بەلگەو نیشانەکانی پەروەردگارمان کافرو بێ باوەر نەدەبووین ﴿ ونکون من المؤمنین ﴾ و لەبەر واداران دەبووین ﴿ ۲۸: بل یدا لهم ما کانوا یخفون من قبل ﴾ دیارە ئەو خوزگەو پەشیمانییەیان راست نییە، بەلکو کار لەکار ترازاو، ئەو کارە خراپانەشیان کاتی خوێ لەخەلکیان ئەشاردەووە، ئیستا کەوتنە روو و بۆیان دەرکەوتن و، بۆخۆشیان حالی بوون

﴿ قالوا یا حسرتنا علی ما فرطنا فیها ﴾ کاتئی قیامه تیان هات
 ئەلین: ئەئی ئاخ و داخ! بۆ ئەوەندە ئیمە سستی و، دریغیمان کرد
 لە دونیادا لە ئەنجامدانی کاری چاکەدا ﴿ و هم یحملون أوزارهم
 علی ظهورهم ﴾ و ئەوانیش باری قورسی گوناھسی خۆیانیان
 بەکۆلەویە ﴿ ألساء ما یزرون ﴾ بزانی! کە بارو کۆلەکیان زۆر
 خراب و نالەبارە ﴿ ۳۲ ﴾: وما الحیاة الدنیا إلا لعب و لهو ﴿ به
 ئاگابن! کە زۆریە ئی یانی ئەم دونیایە هەر گالتهو گەپە ﴿ وللداری
 الآخرة خیر للذین یتقون ﴾ دلنایان ئەو مالهەکی تر، بەهەشت بۆ
 ئەوانە کە پاریزگاری لە فرمانەکانی خوا ئەکەن چاکترە ﴿ أفلا
 تعقلون ﴾ دەسا ئیتر بیرناکەنەوهو، ژیر نابن کە پاداشتی قیامەتتان
 بۆ چاکترە؟.

دلە انەوهی پیغه مبهەر:

﴿ ۳۳ ﴾: قد نعلم إنه لیحزنک الذی یقولون ﴿ چاک ئەزانین
 بەوقسانە کە کافرو بێ باوەرەکان بەرامبەر بە تۆ دەیکەن و
 دەلین، گواپە بەقسە ئێوان تۆ شاعیر و شیت بێ! ئەوساش
 بەو وشە ناپەسەندەیان دل زویر ئەبیت ﴿ فانهم لا یكذبونک ﴾
 لە راستیشدا لەسەر بنەمایەک بە درۆزنت نازانن، بەلکو چاک
 ئەزانن تۆ راستگویت ﴿ ولكن الظالمین بآیات الله یجحدون ﴾
 بەلکۆلەبەر ئەمەیکە ستمکارو بێ باوەرەکان، کردوویانە بەپیشە
 کە هەردەم نکولی و ململانی ئایەتەکانی خوا بکەن ﴿ ۳۴ ﴾: ولقد
 کذبت رسل من قبلك فصبروا علی ما کذبوا و أودوا ﴿ فرهیک
 لە پەیمەنەکانی بەر لە تۆ سۆیند بە خوا لە لایەن کە لە کەیانەوه
 درۆخرانەوهو، ئازارو ئەشکەنجە دران و، باوەریان پێ نەکردن و،
 ددانیشیان بەخۆدا گرت ﴿ حتی أتاهم نصرنا ﴾ هەتا یارمەتی
 ئیمەیان پێ گەیی، دەسا تۆش وابە. ﴿ ولا مبدل لکلمات الله ﴾ خۆ
 هیچ کەسیکیش نییە بتوانی بپار و بەلێنەکانی خوا بگۆری
 بەرامبەر بە یارمەتی پیغه مبهەرەن ﴿ ولقد جاءک من نیا المرسلین ﴾
 دیاریشە کە هەوالی پەیمەنەرانت پێ گەیشتووه کە چون ئازاردان
 و، چۆنیش توانییان لە بەرامبەرەیهوه خۆ راگرین هەتا سەر ئەنجام
 کۆمەکی خویان بۆ هات و سەرکەوتن ﴿ ۳۵ ﴾: وإن کان کبر علیک
 إعراضهم ﴿ و ئەگەر روو وەرچەر خانە ئێوانەت لا گەورە و گران و
 قورس بوو ﴿ فإن استطعت أن تتبغی نفقا فی الأرض ﴾ دەسا ئەگەر
 ئەتوانیت بچۆ لە زەویدا زاغە و تونیلێک بۆ خۆت بکۆلە ﴿ أو
 سلما فی السماء فتأتیهم بآية ﴾ یان بچۆ پەڕێهیک بە ئاسمانەوه
 بنی و پیا سەرکەوه، هەتا نیشانە و موعجیزەیهکی وایان بۆیبنی،
 بەلکو ئەوانە بێنیتە ژێر بارو پروات پێ بکەن، مەبەست ئەوهیه

﴿ ولو ردوا لعادوا لما نهوا عنه ﴾ و ئەگەر گریمان بشکێرێنەوه
 بۆ دونیا، ئەو کارانەریان لێ دەگیرا، هەمیسان دەچوونەوه سەریان
 و هەردەیانکەن ﴿ و انهم لکاذبون ﴾ بە راستی درۆ ئەکەن و
 لە درۆزانن ﴿ ۲۹ ﴾: وقالوا إن هی إلا حیاتنا الدنیا ﴿ هەتا لە
 دونیاشدا بوون دەیانگوت: بێجگە لەم ژیاڵە دونیایەمان هیچ

بَلْ دَلَّاهُمْ مَّا كَانُوا یُحْفَوْنَ مِنْ قَبْلُ وَلَوْرُدُوا لَمَأْنُوْا عَنْهُ
 وَلَئِنْ لَمْ یَكْذِبُوْا ﴿ ۳۵ ﴾ وَقَالُوا اِنْ هِیْ اِلَّا حَیَاتُنَا الدُّنْیَا وَمَا نَحْنُ
 بِمَبْعُوْثِیْنَ ﴿ ۳۶ ﴾ وَلَوْ تَرَى اِذْ وَقَعُوا عَلٰی رِجْمٍ قَالَ اَلَيْسَ هٰذَا
 بِالْحَقِّ قَالُوا بَلٰی وَرَبِّنَا قَالَ فَذُقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُوْنَ
 ﴿ ۳۷ ﴾ قَدْ خَسِرَ الَّذِیْنَ كَذَبُوْا بِقَوْلِهِ اَللّٰهُ حَتّٰی اِذَا جَاءَتْهُمْ السَّاعَةُ
 بَغْتَةً قَالُوا اَیْ حَسْرَتُنَا عَلٰی مَا فَرَطْنَا فِیْهَا وَهُمْ یَحْمِلُوْنَ اَوْزَارَهُمْ
 عَلٰی ظُهُورِهِمْ اَلَا سَآءَ مَا یَزُرُوْنَ ﴿ ۳۸ ﴾ وَمَا الْحَیْوةُ الدُّنْیَا اِلَّا
 لَبِیْءٌ وَلَهُوْا وَلِلْآخِرَةِ خَیْرٌ لِّلَّذِیْنَ یَتَّقُوْنَ اَفَلَا تَعْقِلُوْنَ
 ﴿ ۳۹ ﴾ قَدْ نَعْلَمُ اِنَّهٗ لَیَحْزَنُكَ الَّذِیْ یَقُوْلُوْنَ فَاْتِیْهُمْ لَا یُكْذِبُوْا نَعْلَمُ
 وَلٰكِنْ الظَّالِمِیْنَ یُعٰیذُ اللّٰهُ بِجَحْدُوْنٍ ﴿ ۴۰ ﴾ وَلَقَدْ كَذَّبَتْ
 رُسُلٌ مِنْ قَبْلِكَ فَصَبْرًا عَلٰی مَا كُنُوْا وَاَوْذَوْا حَتّٰی اَنَّهُمْ نَصَرُوْا
 وَلَا مَبْدِلَ لِكَلِمَاتِ اللّٰهِ وَلَقَدْ جَآءَكَ مِنْ نَّبِیِّ الْمُرْسَلِیْنَ
 ﴿ ۴۱ ﴾ وَاِنْ كَانَ كِبَرَ عَلَیْكَ اِعْرَاضُهُمْ فَاِنْ اَسْتَطَعْتَ اَنْ تَبْغِیَ
 نَفَقًا فِی الْاَرْضِ اَوْ سُلْمًا فِی السَّمَآءِ فَتَأْتِیْهُمْ بَآیَةً وَّلَوْ شَآءَ
 اللّٰهُ لَجَمَعْنَهُمْ عَلٰی الْهُدٰی فَلَا تَكُوْنُ مِنَ الْجَاهِلِیْنَ ﴿ ۴۲ ﴾

ژیاڵی تر نییە ﴿ وما نحن بمبعوثین ﴾ و قەتیش زیندوو ناکرێنەوه،
 واتە: ئەو ژیاڵی تر هەیهو، ئەو زیندوو بوونەوهش ﴿ ۳۰ ﴾: ولو ترى
 إذ وقفوا على ربههم ﴿ و ئەگەر ئەوکاتە کە لە پێش پەرورەدگاریاندا
 رادەگیردرێن بۆ لێکۆلێنەوه بیانیبینی ۱! ﴿ قال أليس هذا بالحق ﴾
 خوا پێیان ئەفەرموی: دە ئاخۆ ئەم زیندوو بوونەوهیه راست و
 رهوان نەبوو؟ ﴿ قالوا بلى وربنا ﴾ ئەوانیش ئەلین: بەلێ سۆیند
 بە پەرورەدگارمان "راست و رهوان بوو" ﴿ قال فذوقوا العذاب بما
 كنتم تكفرون ﴾ پێیان ئەفەرموی: دەسا بە هۆی ئەوهی لە دونیادا
 کافرو بێ باوەر بوون، ئیستا فەرموون سزاوێ زەبە ئێوه
 بچێژن ﴿ ۳۱ ﴾: قد خسر الذين كذبوا بقاء الله ﴿ بە راستی ئەو
 کەسانە دیداری خویان بە درۆ ئەزانی و، باوەریان نەدەکرد بە
 زیندوو بوونەوه، بێ سو بە تەواوی زیانمەند بوون ﴿ حتى إذا جاءتهم
 الساعة بغتة ﴾ تا لە ناكاو قیامەت و زیندوو بوونەوهیان لێ پێشدی
 و، ئەوانیش هەر خەریکی دوژمنایەتی و، ململانی لەگەڵ قورئاندا

ئهوا به ئاسانی دهیخاته سهر شارپنگه که ی خوی.

رینماییی نایه نه کانی (۳۶-۳۹):

(۱) باوهر به خواو به دیداری و، به پیغه مبه ره که ی، بهختیاری و سه رفرازی هه ردوو جیهانه، ههروه کو کوفرو

﴿ إِنَّمَا يَسْتَجِيبُ الَّذِينَ يَسْمَعُونَ وَالْمَوْتَى يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ ثُمَّ إِلَيْهِ يُرْجَعُونَ ﴾ ﴿ ٣٦ ﴾ وَقَالُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ رَبِّهِ قُلْ إِنَّ اللَّهَ قَادِرٌ عَلَى أَنْ يُنْزِلَ آيَةً وَلَكِنْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿ ٣٧ ﴾ وَمَا تَدْرِي فِي الْأَرْضِ وَلَا تَطِيرُ بِجَنَاحَيْهِ إِلَّا أُمَمٌ أَمْثَلُكُمْ مَافَرَطْنَا فِي الْكِتَابِ مِنْ شَيْءٍ ثُمَّ إِلَى رَبِّهِمْ يُحْشَرُونَ ﴿ ٣٨ ﴾ وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا صُمُّوهُمْ وَبُكْمٌ فِي الظُّلُمَاتِ مَنْ يَشَاءِ اللَّهُ يُضِلِّهِ وَمَنْ يَشَاءُ يَجْعَلْهُ عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿ ٣٩ ﴾ قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَنْتُمْ أَنْتُمْ عَذَابُ اللَّهِ أَوْ أَنْتُمْ السَّاعَةُ أَعْبَرِ اللَّهُ تَدْعُونَ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿ ٤٠ ﴾ بَلْ إِيَّاهُ تَدْعُونَ فَيَكْشِفُ مَا تَدْعُونَ إِلَيْهِ إِنْ شَاءَ وَتَنْسَوْنَ مَا تُشْرِكُونَ ﴿ ٤١ ﴾ وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا إِلَى أُمَمٍ مِنْ قَبْلِكَ فَآخَذْنَاهُمْ بِالْأَسْأَةِ الَّتِي كَانُوا يَعْلَمُونَ بِضُرِّهِمْ فَلَوْلَا إِذَا جَاءَهُمْ بِأُسْمَانَا نَصَرُوا وَلَكِنْ قَسَتْ قُلُوبُهُمْ وَزَيَّنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿ ٤٢ ﴾ فَلَمَّا نَسُوا مَا ذُكِّرُوا بِهِ فَتَحْنَا عَلَيْهِمُ أَبْوَابَ كُلِّ شَيْءٍ حَتَّى إِذَا فُزِّعُوا بِمَا آوَتْهُمُ بُغْتَهُ فَإِذَا هُمْ مُبْتَلِسُونَ ﴿ ٤٣ ﴾

بئی بروایی به دبختی و شه رمه زاری دونیا و قیامه ته، مروقی برودار هه میشه وریاو (زیندوو) و، به ره وهندی خوی ده زانی له چیدا یه، خوا نایه ت و نیشانه نانیری - که نهوانه داوای بکه - چونکه هه رکه ناردی و بروایان پی نه کرد، له ناو ده چن.

(۲) جوو لندهو ئاژله و گیان له بهر، هه ریه که یان بوخوی ئوممه ت و کومه لیکن - وهکو ئیوه - وهه مویشیان ملکه چی فرمان و بریاره کانی خوان.

(۳) گشت روو داوو گوژانکار به کانی له (أم الکتاب) دان و، له نه زه لدا هه ره لهوی بریاریان له سه ردراوه.

کاتی سزا موشریکانیش له خوا ده پارینه وه:

﴿ ٤٠ ﴾ قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَنْتُمْ أَنْتُمْ عَذَابُ اللَّهِ ﴿ ٤١ ﴾ بهو موشریکانه بلی: پیم بلین: که گهر سزای خواتان بو هات ﴿ ٤٢ ﴾ أَوْ أَنْتُمْ السَّاعَةُ ﴿ ٤٣ ﴾

که نایه وی په یامبه ره وهند سوورو بئی تاقه ت بیته بو بروا هینانیان ﴿ ٤٠ ﴾ ولو شاء الله لجمعهم على الهدى ﴿ ٤١ ﴾ وه نه بیته له ده سه ده رجوو بن، نه خیر، چونکه نه گهر خوا و یستبای له سه ر ریگه ی راستی و بهختیاری به زوره موو کو بکاته وه، زور به ئاسانی ده ی کرد، به لام ده بی باوهری و اچ که لکیکی هه بی؟ ﴿ ٤٢ ﴾ فلا تكونن من الجاهلین ﴿ ٤٣ ﴾ جا ئیتر نابی تو له وه که سانه بیته که حیکمه تی خوا له وه دا نازانن که بوچی ده بی مه ردوم به ئاره زووی خو یان بروایینن، نه ک به زور ﴿ ٣٦ ﴾ إِنَّمَا يَسْتَجِيبُ الَّذِينَ يَسْمَعُونَ ﴿ ٣٧ ﴾ نه مه یش بزنان که به راستی ته نه ها نهوانه وه لام ده ده نه وه باوهر دینن که به دل گوئی نه گرن و نه بیسن ﴿ ٣٨ ﴾ والموتی یبعثهم الله ﴿ ٣٩ ﴾ نه وه کافرو خوانه ناسانه ش که وهکو مردوو وانو باوهر ناهینن، خوا زیندوو یان ده کاته وه، دیاره نهوانه ی و به دل نابیسن و بئی باوهرن، وهکو مردوو که پروکاسن وله هیه شتی که حالی نابن ﴿ ٤٠ ﴾ ثم إليه یرجعون ﴿ ٤١ ﴾ پاشانیش گشت ده گپ رینه وه بولای خوی و پاداشیان نه داته وه.

موشریکه کان له به نگه ی تر ده گهرین:

﴿ ٣٧ ﴾ وقالوا لولا أنزل عليه آية من ربه ﴿ ٣٨ ﴾ بئی باوهره کان و تیان: بوچی جگه له م قورئانه نیشانه و موعجیزه یه کی تری له لایه ن پهروه ردگار یه وه بو نه هاته خوار، تابییته به نگه ی راستی بوئی؟! ﴿ ٣٩ ﴾ قل إن الله قادر على أن ينزل آية ﴿ ٤٠ ﴾ پشیمان بلی: بئی گو مانه که خوا به توانایه هه ره به لگه و نیشانه یه هات، ئایا نه مینه وه، یاله ناو چو ن نه بی نه گهر نه و نیشانه یه هات، ئایا نه مینه وه، یاله ناو نه برین؟ ﴿ ٣٨ ﴾ وما من دابة في الأرض ﴿ ٣٩ ﴾ گشت رهو که ره و گیان له به ریکی نه م زهوییه ﴿ ٤٠ ﴾ ولا طائر يطير بجناحه ﴿ ٤١ ﴾ هه موو بالنده یه کیش که به دوو بالان ده فری ﴿ ٤٢ ﴾ إلا أمم أمثالکم ﴿ ٤٣ ﴾ هه موو نه مانه چه ند ئوممه تیکن وهکو ئیوه دروستکراوی خو مانن و یاسای تایبه تیمان داناوه بو ژیانیان و موتاجمان ﴿ ٤٤ ﴾ ما فرطنا في الكتاب من شيء ﴿ ٤٥ ﴾ له هیه شتی که مه تر خه میمان نه کردوه له (لوح المحفوظ) دا ﴿ ٤٦ ﴾ ثم إلى ربهم یحشرون ﴿ ٤٧ ﴾ له پاشانیش هه موو بولای په وه ردگار یان کو ده کپ رینه وه تو ی رینه وه یان له گهل ده کری و پاداش وتوله وه ده گرنه وه ﴿ ٣٩ ﴾ والذین کذبوا بآياتنا ﴿ ٤٠ ﴾ نه وه که سانه ی نایه ته کانی ئیمه به درو داده نین و باوهر یان پی نا که ن ﴿ ٤١ ﴾ صم وبکم فی الظلمات ﴿ ٤٢ ﴾ که رولان له ناو تاریکاییه کانداسوور ده خو ن ﴿ ٤٣ ﴾ من یشاء الله یضللہ ﴿ ٤٤ ﴾ خوا خوی بیهوی که سی گو مر بکات، نه یکات له به رلا ساری و سه سه ختی خوی ﴿ ٤٥ ﴾ ومن یشاء یجعلہ علی صراط مستقیم ﴿ ٤٦ ﴾ هه زی له هه رکه سیش بئی بیخاته سه ر ریگه ی راست،

یان قیامه تتان هات ﴿ اغیر الله تدعون إن کنتم صادقین ﴾ ناخو
 - له وکاته دا- جگه له خوا هاوار بو که سی تر دهبه ن فریاتانکه ویت ،
 نه گهر راست نه کهن نه لاین بته کان که لک به خشن؟ ﴿ ۴۱ : بل إياه
 تدعون ﴾ نا، تهنه هاوار له خوا نه کهن ﴿ فیکشف ما تدعون
 إلیه إن شاء ﴾ نهوسا نهویش نه گهر ویستی و ناره زووی هه بوو،
 نهوا نزا که تان گیرا نهکا و، دهر ووتان لی نهکاته وهو کوسپه که تان
 بو تهخت دهکات ﴿ وتنسون ما تشرکون ﴾ نهو بتهانهش ئیستا
 به هاو به شی خویان داده نین لهو روزه دا له بیریان دهکهن ﴿ ۴۲ :
 ولقد أرسلنا إلی أمم من قبلک ﴾ سویند به خوا بهر له توش
 نهی پیغه مبه ر ﴿ ! په یامبه ریکی زورمان ناره لای گهلانی
 پیشووو باوه ریان پی نه هینان ﴾ فآخذناهم بالأساء والضراء ﴿
 ئینجا ئیمهش به هه زاری وبه نه خوشی وبه جوړه ها به لای تر
 قارمان لی گرتن ﴿ لعلم یتضرعون ﴾ تا به لکو سه ر دانه وینن بو
 په روه رد گاریان و بیدار ببینه وهو روومان لی ببینه وه ﴿ ۴۳ : فلولا
 إذ جاءهم بأسنا تضرعوا ﴾ دهسا که سزا که مان نه و قه یان بووو
 قارمان لی گرتن، بوله بهرمان نه پارانه وهو خو یان نه دا به دهسته وه،
 هه تا ئیمهش رز گاریان بکه یین؟ ﴿ ولكن قست قلوبهم ﴾ نه و هیان
 نه کرد، به لکو له باتی نه وه دل یان ره شه وه بووو له سر بی باوه ریان
 سوور تر بوون ﴿ وزین لهم الشیطان ما کانوا یعملون ﴾ شه یتانیش
 نه و شیرک و تاوانانه ی له سه ری بوون بوی رازانده وهو له پیش
 چاوی جوان کردن وهه روا له سر بی باوه ری مانه وه ﴿ ۴۴ : فلما
 نسوا ما ذکرنا به ﴾ جا که نه وه موو ناموز گاریه یان له بیرخو
 برده وه که له سه ر زمانی په یامبه ران کرابوون ﴿ فتحنا علیهم
 أبواب کل شیء ﴾ ئینجا ئیمه یهش بو خه فلاندونیان و، وهک
 (استدراج) یکیش، دهر وازه ی هه موو خیر یکمان بو والا کردنه وهو
 رزق ورور زیه کی فرهمان رشت به سه ر یانداو، نه وانیش خوشی و
 نیشهو گرتنی ﴿ حتی إذا فرحوا بما أوتوا ﴾ هه تا به و مال و مندا له ی
 پیماندا بوون، ده عیه و فیز گرتنی و له ربی راست لایاندا ﴿ آخذنا هم
 بغته فإذا هم مبلسون ﴾ نهوسا ئیمهش کتوپر یک قارمان لی گرتن و،
 نه وانیش له وهه موو خوشگوزه رانییه بی هیوا و نا هومید بوون ﴿ ۴۵ :
 فقطع دابر القوم الذین ظلموا ﴾ ئینجا نهوانه ی که ناهه قی و سته م
 پیشه یان بوو، هه موو خیر و خوشیه کیان له کیس چوو و دوا براو
 بوون ﴿ والحمد لله رب العالمین ﴾ سوپاس و ستایش بی پایانیش
 بوخوا ی په روه رد گاری جیهانه کان، ده ساتوش نه م به سه ر هات و
 رووداوانه بو ئوممه ته که ت بگیړه وه، به لکو عبیره تی لی وهر گرن.

رینماییه کانی نایه تی (۴۰-۴۵):

۱) مروقی موشریک و خوانه ناس زور سه یروسه مه ریه !
 کاتی نه هامت و تن گانه یه ک ده بی نی، به هه له و دهوان
 هاوار ده بات بوخوا ی گه وره، هه رکه رز گاریشی بوو، خیرا
 روو وهر ده گیری و پشت دهکاته وه خوا!!
 ۲) ئوممه تان و گهلانی یاخی هه رکه لاری و کلابوون و،
 خواش توله ی دان و هه ر ژیر نه بوون و نه گه رانه وه بو ری
 راست، هیمان هه ر له گهل نه وه شدا خوا ده رگای رزق
 و روزی یان لی والا دهکا و گوزه رانیان خوشتر دهکا، خو
 دیاره که کاری وا خه فلاندن و (ئیسندراج) ه، نه گینه کتوپر
 ده یانگری و قریان دهکا و له ناو ده چن. پیشه وا (نه حمه د) له
 (عوقبه ی کوری عامی) وه ده گیری ته وه که: پیغه مبه ر ﴿
 فهرمووی: ((إذا رأیت الله یعطى العبد من الدنيا علی
 معاصیه ما یحب، فإنما هو استدراج، ثم تلا رسول الله ﴿
 فلما نسوا ما ذکرنا به فتحنا علیهم أبواب کل شیء حتی
 إذا فرحوا بما أوتوا أخذناهم بغته فإذا هم مبلسون)). واته:
 هه رکه دیتت که خوا نیعمه ت و روزی به و خه لکه یاخی و
 نافه رمان به رانه دا، چاک بزانه که نه وه (ئیسندراج) ه و،
 ورده ورده به مال و سامان و کوړو نه ولاد سه ر یان دهخوا،
 کتوپر لی یان ده سیئنه وهو ده یانگری و رز گار بوونیان نییه،
 پاشان نه م نایه ته ی: (فلما نسوا ما ذکرنا به...) خوینده وه.
 ۳) به لی قریوون و تیچوونی سته مکاران گشت له شووم و
 به دفه ری خو یانه وه یه.
 ۴) گوته ی زیکی (الحمد لله) له ناخرو کوتابی هه موو کاریکی
 خیره وه سوننه ته.

﴿ ۴۶ : قل أرأیتم إن أخذ الله سمعکم وأبصارکم ﴾ بهو بی باوه ر
 یاخی یانه بلی: باشه! نه گهر خوا هه سستی گوئی و چاو و بیستن
 و دیتنتانی وهر گرتنه وه ﴿ و ختم علی قلوبکم ﴾ و موریشی به سه ر
 دل تان دانا ﴿ من إله غیر الله یا یکم به ﴾ ده بی بیجگه له خوا کی
 هه بی بتوانی بوتانی بگیړی ته وه پیتان بداته وه؟ ﴿ أنظر کیف نصر
 الآیات ﴾ دهسا بروانه چوون به گشت جوړی به لکه دینینه وه له سه ر
 یه کتاپه رستی خو مان ﴿ ثم هم یصدفون ﴾ که چی له گهل نه و
 هه موو به لگانه دا هه ر روو وهر ده گیرن له هق و راستی!! ﴿ ۴۷ : قل
 أرأیتکم إن أتاکم عذاب الله بغته أو جهرة ﴾ پیم بلین: نهی نه گهر
 له ناکاو، یان به ناشکرا به لاو سزای خواتان بو هات ﴿ هل یهلک

به دل و دهر و ونیش هر ره زامه ندی نه ویان نه وی ﴿ ماعلیک من حسابهم من شیء ﴾ چونکه تو هیچ کارت به کاری نه وانه وه نییه ﴿ وما من حسابک علیهم من شیء ﴾ و نه وانش هیچ کاریکیان به سر تو وه نییه، به لکو حیسابی هردوو لاتان لای خوایه ﴿ فتطردهم فتكون من الظالمين ﴾ تاربان منه بی نه چیته

إلا القوم الظالمون ﴿ بیجگه له سته مکاران ده بی کبی تر تیا بجیت؟ واته: هر ئیوه تیا ده چن ﴿ ۴۸: وما نرسل المرسلین إلا مبشرین و منذرین ﴾ په یامبه رانش هر به مژده دهر و ترسینه رده نییرین ﴿ فمن آمن وأصلح ﴾ جا هه رکه سیلک باوهری هیئاو ناکاری چاکی نه نجامدا، واته: دواى نهو پیغه مبه رانه کهوت ﴿ فلا خوف علیهم ولا هم یحزنون ﴾ ئیتر نه له هیچ شتیگ ترسیان ده بی بو پاشه روژیان، وه نه هه رگیز خفه خفه تباریش نه بن بو دونیایان ﴿ ۴۹: والذین کذبوا بآیاتنا ﴾ نهو که سانهش که به لگو نیشانه کانی ئیمه به درو دادنه نیین و، به دواى پیغه مبه راندا ناچن ﴿ یمسهم العذاب بما کانوا یفسقون ﴾ به هوئى له سنوور دهر چونیا نه وه سزایان نه وقه ده بی.

پیغه مبه ر کلیلدارى گه نجینه کانی خوا نییه:

﴿ ۵۰: قل لا أقول لکم عندی خزائن الله ﴾ پییان بلئ: خو من به ئیوه نالیم کلیلدارى گه نجینه کانی خوا، تاهه رجیم لی بخوازن بتوان جیه جیی بکه م ﴿ ولا أعلم الغیب ﴾ ناشلیم له گشت غیب و نادیاریک ده زانم، هه تا ناگاداری هه موو شتیگ بم ﴿ ولا أقول لکم انی ملک ﴾ ناشلیم من فریشته م، به لکو هه ر ناده میم ﴿ ان اتبع إلا ما یوحى الی ﴾ پهیره وى هه ر له وه حى و نیگایهش نه که م که خوا بو م ده نیری ﴿ قل هل یتسوی الأعمى والبصیر ﴾ ده سا بلئ: ناخو نابیناو بینا وه کو یه کن؟! واته: پهیره وانی هه ق و پهیره وانی ناهه ق، یان بلئین: بی باوهر و پروادار وه کو یه کن؟! ﴿ أفلا تتفکرون ﴾ ده بوچی بیر ناکه نه وه؟ ﴿ ۵۱: وأنذر به الذین یخافون أن یحشروا إلى ربهم ﴾ تو به م قورثانه نه وکه سانه بترسینه که ده ترسن روژیک پیش بییت لای پهروه ردگاریان کو بکرینه ﴿ لیس لهم من دونه ولی ولا شفیع ﴾ وده شزانن که جگه له ویش هیچ دؤست و یارمه تیده رو تکا کاریکیان نییه ﴿ لعنهم یتقون ﴾ به شکو "له م دونیا یه دا" له خوا بترسن و، کاریکی باش بکه ن بو قیامه تیان.

هاو به شدانه ره کان - وه کو (نیین ماحه و نیین جه رین) ده لیین - نهو ده مه که (سوه یب و عه مارو بیلال و خه بباب)، و ده سته یه کی تر له موسلماننه بی نه واهه ژاره کان، له دانیشتنه کانی پیغه مبه ردا ﴿ ثاماده ده بوون، و تیان: ده بی تو نه وانه له خو ت دوور بخه یته وه نه یینه لات، نه و جار ئیمه دینی نه لات و شوینیشت نه که وین! ئیتر نه م نییه ته هات و فره مووی: ﴿ ۵۲: ولا تطرد الذین بدعون ربهم بالغداة والعشی ﴾ تو هه رگیز نه وکه سانه تار منه بی که به به یانیان و ئیواران یادی پهروه ردگاریان نه که ن ﴿ یریدون وجهه ﴾ و

فَقُطِبَ دَائِرُ الْقَوْمِ الَّذِينَ ظَلَمُوا وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿ ۵۰ ﴾ قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَخَذَ اللَّهُ سَمْعَكُمْ وَأَبْصَرَكُمْ وَخَمَّ عَلَى قُلُوبِكُمْ مِّنَ اللَّهِ غَيْرَ اللَّهِ يَأْتِيَكُمْ بِهِ أَنْظَرُ كَيْفَ نَصْرُكَ أَأَلَيْسَتْ تُهْمُهُمْ يَصْدِفُونَ ﴿ ۵۱ ﴾ قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَنَا أَنَا كُنتُمْ عَذَابُ اللَّهِ بَشْتَةً أَوْ جَهْرَةً هَلْ يَهْلِكُ إِلَّا الْقَوْمُ الظَّالِمُونَ ﴿ ۵۲ ﴾ وَمَا نُرْسِلُ الْمُرْسَلِينَ إِلَّا مُبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ فَمَنْ آمَنَ وَأَصْلَحَ فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿ ۵۳ ﴾ وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا يَمَسُّهُمُ الْعَذَابُ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ ﴿ ۵۴ ﴾ قُلْ لَا أَقُولُ لَكُمْ عِنْدِي خَزَائِنُ اللَّهِ وَلَا أَعْلَمُ الْغَيْبَ وَلَا أَقُولُ لَكُمْ إِنِّي مَلَكٌ إِنْ أَتَيْتُ إِلَّا مَا يُوْحَىٰ إِلَيَّ قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ أَفَلَا تَتَفَكَّرُونَ ﴿ ۵۵ ﴾ وَأَنْذِرْ بِهِ الَّذِينَ يَخَافُونَ أَنْ يُحْشَرُوا إِلَىٰ رَبِّهِمْ لَيْسَ لَهُمْ مِنْ دُونِهِ وَلِيٌّ وَلَا شَفِيعٌ لَّعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ ﴿ ۵۶ ﴾ وَلَا تَطْرُدِ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ مَا عَلَيْكَ مِنْ حِسَابِهِمْ مِنْ شَيْءٍ وَمِنْ حِسَابِكَ عَلَيْهِمْ مِنْ شَيْءٍ فَتَطْرُدَهُمْ فَتَكُونَ مِنَ الظَّالِمِينَ ﴿ ۵۷ ﴾

ریزی سته مکارانه وه. له م ئایه ته دا خواى گه و ره و مبه ره بان رى له په یامبه ر ﴿ ده گری که نهو موسلماننه کزو لاوازانه بتورینی، دیاره که ئایه تی (۱۸/۲۸): (واصبر نفسك)، وه (۶/۵۲): (وإذا جاءک الذین یؤمنون..)، وه ئایه تی (۱۱/۲۹): (وما أنا بطارد الذین آمنوا..)، وه ئایه تی (۱۱/۳۰): (وما أنا بطارد المؤمنین..)، وه ئایه تی (۱۱/۳۰): (ویاقوم من ینصرنی من الله إن طردتهم..) گشت نه مانه بو پشتگیری و دوویا تکرده وه ی نهو مه به سته یه ﴿ ۵۳: وکذلک فتنا بعضهم ببعض ﴾ ئیمه هه ر نا به و شیوه یه هه ندیکیان به هه ندیکى دی تاقى ده که یه نه وه ده وه له مه ند به هه ژار، بی پایه به پایه دار ﴿ لیقولوا أهؤلاء من الله علیهم من بیننا ﴾ هه تا ده لیین: ناخو خوا له نیوانماندا نه مانه ی به رچا که ی خو ی خست و منه تی نایه سه ریان و هه لیبژاردن بو ئیمان و باوهر؟! واته: ئیمه شایسته ی نهو منه ته بووین که خوا هیدا یه تمان بدات، نه که نه و خه لکه لات ولا وازه ﴿ ألیس الله بأعلم بالشاكرين ﴾ ناخو خوا له وان باشتر

سوپاسکاران ناناسی؟ حیکمه تی خوئی وایه که خه لکی بهیه کتر تاقی بکاته وه: هه ندیکی به دهوله مهندی و مال و دارایی، هه ندیکیشی به پیغه مبه ریتی پله و مقام، موشریکه کانیش به نه زانی خوئیان له خوئیایی بوون و ره خنه یان له هه ژاره کان گرت، ماناو مبه بهستی شه نایه تانهش که ده فهرموون: (۶/۵۳): (کذلک فتنا بعضهم

هیژداری و بی هیژی، نه مانه گشت بو تاقیکردنه وهن. ۶) هه ره خه لکانی شوکرانه بژی ر شیاون چاکه یان له گهل بکری.

﴿ ۵۴: وَاِذَا جَاءَكَ الَّذِيْنَ يُؤْمِنُوْنَ بِآيَاتِنَا ﴾ توش هه ركات شهوکه سانه که پروا به نیشانه کانی نیمه دینن دینه لات ﴿ قُلْ سَلَامٌ عَلَیْکُمْ ﴾ ریزیان لی بگروه به سنگیکی فراوانه وه بلی: سلاوتان له سه ر بیټ ﴿ کتب ربکم علی نفسه الرحمة ﴾ دلنیا بان که پهروه ر دگارتان له سه ر خوئی نویسه به به زهیی و به ره حم بیټ له گهل تان ﴿ انه من عمل منکم سوءا بجهالة ﴾ و هه رکه سیکیشتان له نه زانی خوئی وه گونا هئی بکا ﴿ ثم تاب من بعده واصلح ﴾ له پاشان په شیمان بیته وه و ئاکاری چاک ره چاو بکات ﴿ فانه غفور رحیم ﴾ به راستی خوایش له به رامبه ر شهوکه سه وه زور پو شنده و لی بوورده یه بو گونا حانیان، زوری ش میهره بان و دلوقانه ﴿ ۵۵: وکذلک نفضل الآيات ﴾ نیمه هه ر ئا به و شیوه یه هه میشه ثایه ت و به لگه کانی خویمان بو مروه کان روون شهوکه یه وه به شکوم شوینی هه ق بکه ون ﴿ ولتستبین سبیل المجرمین ﴾ ده شمانه وئی ریگه و ریباری تاوانباران روون بیټ وه قیش ئاشکرا ببی ﴿ ۵۶: قل انی نهیت ان اعبد الذین تدعون من دون الله ﴾ به و موشریکانه بلی: به راستی من ریم بی نه دراوه شهوکه تانه بهی رستم که نیوه له باتی خوا شه یان په رستن ﴿ قل لا اتبع اهواءکم ﴾ پیشیان بلی: من هه رگیز له هه واه ئاره زووی نیوه پهیره وئی ناکه م ﴿ قد ضللت اذا ﴾ دلنیا م که شه گه روا بکه م لا ری شهیم و ریگه ی راست ون شه که م ﴿ وما انا من المهتدین ﴾ و له سه ر ریگای راست نابم.

پیغه مبه ر به لگه ی به هیژی هه یه:

﴿ ۵۷: قل انی علی بینه من ربی ﴾ پییان بلی: بی گومان بن که من له لایه ن پهروه ر دگار مه وه به لگه ی پته وم پییه بو پروا هینان، قورئانم بو هینان و کذبم به ﴿ که چی نیوه پرواتان بی نه کرد و به درو تان دانا! ﴾ ما عندی ما تستعجلون به ﴿ شهوکه لا و سزایه ش نیوه به په له ن بوئی لای من نییه ﴿ ان الحكم الا لله ﴾ چونکه هه موو حوکم و بریاریک هه ر هی خوایه، هه موو شتی هه ر به دهستی شه وه ﴿ بقص الحق ﴾ و هه ر شهویش هه ق شیتهل و به یان دهکا ﴿ وهو خیر الفاصلین ﴾ هه ر شهویش به باشتی رن شیوه هه ق و ناهه ق لی که ده کاته وه، هه ر شهویش ده توانی توله و سزای تاوانباران بداو، سته میش له که س نه کات، دیاریکردنی کات و روژی هاتنی سزاکه ش ته نه لای خوایه، وهکو له م سووره ته و،

وَكَذَلِكَ فَتَنَّا بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لِّيَقُولُوا أَهَؤُلَاءِ مِثْلُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ مِنْ بَيْنِنَا أَلَيْسَ اللَّهُ بِأَعْلَمَ بِالظَّالِمِينَ ﴿ ۵۴ ﴾ وَإِذَا جَاءَكَ الَّذِيْنَ يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِنَا قُلْ سَلَامٌ عَلَیْکُمْ کُتِبَ رَبُّکُمْ عَلَیْ نَفْسِهِ الرَّحْمَةُ أَنَّهُمْ مَنْ عَمِلَ مِنْکُمْ سُوءًا بِجَهَالَةٍ ثُمَّ تَابَ مِنْ بَعْدِهِ وَأَصْلَحَ فَأَنَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿ ۵۵ ﴾ وَكَذَلِكَ نَفْضِلُ الْآيَاتِ وَلِتَسْتَبِينَ سَبِيلَ الْمُجْرِمِينَ ﴿ ۵۶ ﴾ قُلْ إِنِّي نَهَيْتُ أَنْ أَعْبُدَ الَّذِيْنَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ قُلْ لَا اتَّبِعُ أَهْوَاءَ کُمْ قَدْ ضَلَلْتُ إِذَا وَمَا أَنَا مِنَ الْمُهْتَدِينَ ﴿ ۵۷ ﴾ قُلْ إِنِّي عَلَى بَيِّنَةٍ مِنْ رَبِّي وَكَذَّبْتُمْ بِهِ مَا عِنْدِي مَا تَسْتَعْجِلُونَ بِهِ إِنَّ الْحُكْمَ إِلَّا لِلَّهِ يَقُصُّ الْحَقَّ وَهُوَ خَبِيرٌ الْفَاصِلِينَ ﴿ ۵۸ ﴾ قُلْ لَوْ أَن عِنْدِي مَا تَسْتَعْجِلُونَ بِهِ لَفُضِّي الْأُمُورَ بَيْنِي وَبَيْنَکُمْ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِالظَّالِمِينَ ﴿ ۵۹ ﴾ وَعِنْدَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ لَا یَعْلَمُهَا إِلَّا هُوَ یَعْلَمُ مَا فِی الْبُرْ وَالْخِزْرِ وَمَا تَسْقُطُ مِنْ وَرَقَةٍ إِلَّا یَعْلَمُهَا وَلَا حَبَّةٌ فِی ظُلْمَتٍ الْأَرْضِ وَلَا رَطْبٍ وَلَا یَاسٍ إِلَّا فِی کِتَابٍ مُبِینٍ ﴿ ۶۰ ﴾

بعض..)، (وقال الذین کفروا.. ما سبقونا إليه..)، (أی الفریقین خیر مقاما وأحسن ندیا) (۷۳/۱۹). شهو حه قیه ته دوویات ده که نه وه.

رینماییه کانی نایه تی (۵۰-۵۳):

- ۱) پیغه مبه ران گشت بنیاده من.
- ۲) پیغه مبه ر ﷺ نه (غیب) ده زانی و، نه ده شتوانی ده سکاری بوونه وه ر بکا.
- ۳) مروشی ئیماندار و بی ئیمان وهکو یه ک نین، موسلمان به چاوساغ و بینا داده نریت، کافریش و خوانه ناسیش به کویر و نابینا.
- ۴) پیکه وه ئیان له گهل خه لکانی هه ژارونه بووو، شه هلی ته قواو پروادار رهوشتیکی به رزی دینی ئیسلامه و، به سوننه تی داوه ته قه له م.
- ۵) دهوله مهندی و هه ژاری، پایه داری و بی پایه یی،

لهچهند سووره تیکی تردا نه فهرمووی: (قل لو ان عندی ما تستعجلون به...) (۶/۵۸)، وه ئایه تی (۲۹/۵۴) و (۱۰/۵۰) و (۲۹/۵۳) ئه مانه هه موو دووپاتی ئه و راستیه ده که نه وه ﴿ ۵۸: قل لو ان عندی ما تستعجلون به ﴾ پییان بلی: ئه گهر ئه و سزایه وایه به په له ن بوی لای من بوایه ﴿ لقضی الامر بینی و بینکم ﴾ ئه و کاری من و ئیوه هه رزوو یه کلا ده بووه وه سزاتان بو ده هات ﴿ والله أعلم بالظالمین ﴾ خواش له هه موو که س به موشریکان و سته مکاران زاناته. خاتوو عایشه -خوا لیلی رازی بیته- له پیغه مبه ر ﴿ ده پرسیت: ناخو رژیکی سه ختترت وه کو (ئوحد) دیتبی؟ فهرمووی به لی: ئه وهی له لایه ن قه ومه که ی توه (رژی عه قه به) تووشم بوو، سه ختتر بوو له رژی ئوحد، چونکه داوام له (ئین عه بدیالیل)ی سه رکرده ی (تایف) کرد په نام بدا، په نای نه دام، ئیتر منیش زور بی تاقه ت بووم و ئوقره نه گرت، هه تا چوومه (قرن العالبد/شوینیکه شه و رژی له مه ککه وه دووره) پاشان سه رم به رزکرده وه ده بینم هه وریک به راسه رمه وهیه و سیبه ری بو کردوم و، جو بریلی تیدایه و پی گوتم: خوا قسه و گوفتاری ئه وانه ی بیست، ئه و ئیستاش فریشته ی ویرانکه رو تیکده ری شاخه کانی ناردوته لات، چ فهرمانیکی پی ده که ی ئاماده یه، فریشته یه که یش سلای کردو گوتی: ئه ر ده لیت ئه و دوو شاخه ده دم به سه ریاندا، پیغه مبه ریش ﴿ فهرمووی: نه، شتی و مه که، به شکوم له ئاینده دا خوا ی گه وره له نه وه و زار لای ئه مانه، نه وه و وه چه یه کی و به دی بینیت، که زور به ریک و پیکی خوا به رستن (متفق علیه).

به لی به پیی رواله ت ئایه تی: (قل لو ان عندی ما تستعجلون...) و ئه و فهرمووده خاتوو عایشه گیرایه وه، یه نا که ون و نا کوکن، چونکه ئایه ته که ده لیت: ئه ر ئه و سزایه -ئه وانه به تالوو که ن بوی- به دهستی موحه ممه د بووبا، کار له کار ده ترازو تیا ده چوون، فهرمووده که یش ده لی: خوا ی گه وره فریشته ی ناردوو کاره که ی خسته به ر دهستی پیغه مبه ر که: ئه ر مه یلی بیی ده توانی فهرمان به و فریشته یه بدات: شاخه که بکوتی به سه ریاندا، که چی میهره بان ی نواند و ری نه دا به و کاره یه. (ئین که سین) بو یه که خستنی نیوان ئه م ئایه ت و فهرمووده ده لی: ئه و سزایه له ئایه ته که دایه و ئه وان داوایان کرد، دیاره که به دهستی پیغه مبه ر نییه، بویه فهرمووی: ئه گهر به دهست من بووبا به په له بوم ده هینان، به لام له فهرمووده که دا و هاتوو که ئه وان داوای سزایان نه کردوو، به لکو خوا ی میهره بان له لایه ن خویه وه به زه یی جوولا فرشته که ی ناردو ئه ویش گوتی: ئه ر فهرمان به دیت ئه و دوو شاخه ده کوتم به سه ریاندا پیغه مبه ریش قه بوولی نه کرد، که و ابوو هیچ نا کوکیه که له نیوانیاندا نییه.

پنیماییه کانی ئایه تی (۵۸-۵۴):

- (۱) پیویسته له گه ل پرسیار که راندا هه میشه نه رم و نیان و له سه رخو بین و توندو سه ختگیری نه که یین.
- (۲) په پروانی هه وائاره زوو باتل، زوو تووش ده بن و تیا نه چن.
- (۳) موسلمان ی بانگ به ری ئیسلام ده بی خوا به هه موو سیفه ته کانییه وه چاک بنا سیت.
- (۴) هه لگرائی مه شخه لی بانگه وازو گه یانندی دینی خوا، ده بی له به رامبه ر گشت رووداوو گیر و گرفته کانه وه زور به ئارام و خو را گر بن.

﴿ ۵۹: وعنده مفاتح الغیب لا یعلمها الا هو ﴾ کلیلی گشت گه نجینه کانی غه یب، ته نه ا لای خوا یه و، ته نه ا هه ر ئه ویش پییان ده زانیت و، ته وای کاره نادیاره کانیش لای ئه و ئاشکرا و دیارن، ئیمامی (بوخاری و، پیشه و ئه حمده) ئه م فهرمووده یه دین که: خاتوو (عایشه) ده لی: ((من زعم ان رسول الله ﷺ خیر بما یكون فی غد، فقد أعظم علی الله الفریة، والله یقول: (قل لا یعلم من فی السموات والأرض الغیب الا الله)) (أخرجه مسلم). به لی په یامبه ری خوا ﴿ ده بی به راشکاوی به هه موو مه ردم بلی: من هیچ کاریکی غه یب و نادیار نازانم، بویه خوا فهرمانی پی ده کات بلی: (قل لا أقول لکم عندی خزائن الله ولا أعلم الغیب...) خو ئه و کاته ش که خاتوو عایشه تومه تبارکراو، بوختانه که ی بو هه لبه سرا، په یامبه ر ﴿ ئه گهر چی به هیچ شیوه یه که لیلی به دگومان نه بوو، به لام به شیوه یه کی (عین الیقین) یش ئاگای له هه واله که نه بوو، هه تا خوا خوی پاکانه ی بو کردو فهرمووی: (أولئک مبرؤن مما یقولون)، (ئیه راهیم) ی پیغه مبه ر ﴿ ئه و کاته فریشته کان هاتنه لای، به په له گو یلکیکی بو سه ر برین، چونکه نه یزانی فریشته ن، هه تا خو یان وتیان: (إنا أرسلنا إلی قوم لوط) (۱۱/۷۰)، ئه و سا که هاتنه لای (لووت)، ئه ویش نه یزانی فریشته ن، بویه: (سئ بهم وضاق بهم ذرعا) (۱۱/۷۷)، (یه عقووب) ﷺ له به ر دووری یوسف (ئاوی مرواری) سه رچاوی گرت و کویر بوو، چونکه هیچ هه واییکی لیلی نه بووو نه یئنه زانی له کو ییه؟ خو (سوله یمان) یش ﷺ گشت شه یاتین و باکانی له به رده ستا بوو، که چی هه واییکی ئه و تووی له خه لکی (مه نده ب) و هوزی (به لقیس) نه ئه زانی، تا په پووسلیمانه که هات وتی: (أحطت بما لم تحط به وجئتک من ساینبا یقین) (۲۷/۲۲)، (نوح) ﷺ ئه وده مه که کوره که ی خنکاو

و، کردهوه کانیشتان دهژمیرن ﴿ حتی إذا جاء أحدكم الموت ﴾ جا که وهختی مردنی یه کیکتان هات ﴿ توفته رسلنا ﴾ فریشته کانمان گیانی ده کیشن ﴿ وهم لا یفرطون ﴾ خو له جیبه جی کردنی فرمانه کانی خودا، هه رگیز کوتایی و سستی ناکه ﴿ ۶۲ ﴾: ثم ردوا إلى الله مولاهم الحق ﴿ له پاشان دواى زیندووو بوونه وه هه موو ده گه پنه وه لای خوا، که گه ووه سهر وه ری راسته قینه ی هه موانه ﴿ ألا له الحكم ﴾ ده با گشت هوشار بن! که داوهری و بریار هه ربه ده سستی نه وه ﴿ وهو أسرع الحاسین ﴾ به خیرتر له هه ر حیسابگریکش حیسابی گشتیان ده کا.

رینمایییه کانی نایه نی (۵۹ - ۶۲):

(۱) مه وداى ده سه لات و تواناو حکمه تی خواى خاوه ن به زه یی بی سنووره.

(۲) هه موو کاریکی غه یب و نادیار، دیارو ناشکرا ته نیا خوا خو ی ده یزانی.

(۳) مه وداى (قهزا) و (قه ده ری) خوا هه موو شتی ده گریته وه، ته نانه تی هه رگه لا داریک له دار به ریته وه، ناگای لئییه تی.

(۳) (مه عاد) و لپی رسینه وه و تۆله و پاداش، بریاریکی حه تمی خوایه و هه ر پیش دیت.

به خشش و که ره می خواو، هه لمه ت و قاری:

﴿ ۶۳ ﴾: قل من ینجیکم من ظلمات البر والبحر ﴿ پییان بلی: له تاریکییه کانی و شکایی و، ده ریادا، به تاییه تی کاتی ریتان لی ون ده بی، کی رزگارتان ده کات؟ ﴿ تدعونه تضرعا وخفیة ﴾ نه و کاته که به گیر دین، به ناشکراو به نه ینی، بگره به هه موو شیوه یه که، لئی ده پارپنه وه ده لئین: ﴿ لئن أنجانا من هذه لنكونن من الشاکرین ﴾ نه گه ره پره و ده رگار نه مجاره ش له م به لاو ته نگه ژه یه رزگاری کردین، په یمان بیت له شوکرانه بژیران بین ﴿ ۶۴ ﴾: قل الله ینجیکم منها ومن کل کرب ﴿ بلی: له وه هه موو ناره حه تی و ته نگه ژه یه و، له هه موو ئاسته نگیکی تریش، خوارزگارتان ده کات ﴿ ثم أنتم تشرکون ﴾ که چی پاش نه وه له باتی سوپاسگوزاری شه ریک و هاو به شی بو بریار نه دهن!! ﴿ ۶۵ ﴾: قل هو القادر ﴿ بلی: ده سه لاتی هه یه و ده شتوانی ﴿ علی أن یبعث علیکم عذابا من فوقکم ﴾ له سه رووتانه وه سزایه کتان بو بنیری، به هه و ره تریشقه و باو بوژان و.. هتد ﴿ أومن تحت أرجلکم ﴾ یان له ژیر بیتانه وه به بوومه له رزه و رۆچوونی زه ی، گیروده تان بکات ﴿ أوبلیسکم شیعا ﴾ یان بتانکاته چه ند ده سه و به سه یه کی ناکوک و نه گونجاو

هاواری لی به رزبوویه وه، نه یزانی ئیماندارو باوه ردار نه بووه، بویه گوئی: (رب إن ابني من أهلي..) نه وسا خوایش فهرمووی: (یانوح إنه لیس من أهلك..) (۱۱/۴۶)، جاکه و ابوو گشت په یامبه ران و فریشته کانیش، نه گه ر خوا له نادیارو (غهیپ) شتیکیان لی به ناگا نه کا، هیچ نازان، وه کو له جیگایه کی ترده ده فهرمووی: (.. وما کان الله لیطلعکم علی الغیب..) (۳/۱۷۹)، دیاره سه باره ت به غه یب و نادیار جگه له وه حی هه رچی بگوترئ کوفرو بی باوهرییه، بویه پیغه مبه ره ده فهرمووی: ((من أتى عرافا فسأله عن شيء لم تقبل له صلاة أربعين يوما)) أخرجه مسلم، وقال القرطبي: فمن قال إنه ينزل الغيث غدا، و جزم به فهو كافر، أخبر عنه بأمانة إدعائها أم لا؟ وكذلك من قال: إنه يعلم ما في الرحم فإنه كافر، فإن لم یجزم و قال: إن النوء، ينزل الله به الماء عادة، وأنه سبب الماء عادة، وإنه سبب الماء علی ما قدره وسبق فی علمه لم یكفر، إلا أنه يستحب أن لا یتکلم به).

عه راف: به و که سه ده لئین: پی وایه و ده لی: من هه موو کاریکی نادیارو غه یب ده زانم! ﴿ و یعلم ما فی البر والبحر ﴾ هه رچیش له و شکانی و ده ریادایه نه وه نه یزانی ﴿ وما تسقط من ورقة إلا یعلمها ﴾ هیچ گه لا داریکش بی ناگاداری نه و ناوهریت ﴿ ولا حبة فی ظلمات الأرض ﴾ هه ردانیه که له ناو تاریکایی زه ویدا بی ﴿ ولا رطب ولا یابس ﴾ و هه رچی ته رو و شکیشه ﴿ إلا فی کتاب مبین ﴾ گشتی نه وانه له ناو کتیبیکی ناشکرادایه وه کو (لوح الم محفوظ)، واته: خوا ی کارزان به گشت بوونه وهر - به گیاندارو بی گیانییه وه - زانست و زانیاری هه یه.

به رله مردن و دواى مردن هه رخوا خاوه نه:

﴿ ۶۰ ﴾: وهو الذى یتوفاکم باللیل ﴿ هه ر نه وخوایه که به شه ودا ده تانخه وینئ و، هه ستان لی ده سیئنی و، وه ک مردووتان لی دیت ﴿ و یعلم ما جرحتم بالنهار ﴾ و به روژیشدا هه ر تاوانئ بکه ن پی ده زانی ﴿ ثم یبعثکم فیه ﴾ نه وسا به روژ راتانده په ریئنی و هه لتان ده سیئنی ﴿ لیقضی أجل مسمى ﴾ تا ماوه ی دیاریکراوی خو ی به سه ره ده چی و، نه گه نه کوتایی ته مه نتان ده ژین ﴿ ثم إلیه مرجعکم ﴾ له پاشان ده تانمریئنی و هه ر ده چنه وه لای خو ی ﴿ ثم ینبئکم بما کنتم تعملون ﴾ پاشانیش ناگادارتان نه کا له هه رچی کردوتانه ﴿ ۶۱ ﴾: وهو القاهر فوق عباده ﴿ هه ر خو یه تی زال و ده سه لاتدار به سه ره به نده کانییدا نه گه ره بیه وی هه موو ته سلیم و ملکه چی فهرمانی نه و نه بن ﴿ ویرسل علیکم حفظة ﴾ فریشته ی جاو دیرو پاریزه ریشتان له سه ره دانه نی و، له جنییه کان ده تانپاریزن

له گهل يه كتردا و، توشی كیشه و گرفتتان بكا ﴿ و یدیق بعضكم بأس بعض ﴾ و به هه ندیكتان ئازارو جه زره بهی هه ندی بدا ﴿ أنظر كيف نصرَف الآيات ﴾ ده پروانه چۆن به هه مووشیوهیه كه به لگه و نیشانیهان بۆده گۆرین و نیشانیهان دده دین ﴿ لعلهم یفقهون ﴾ به شكوتی بگه و وردبته و لییان و بگه پینه و سه ر ربی راست و به رنه بنه گیانی یه كتر.

رینماییه كانی نایه تی (۶۲-۶۵):

(۱) چ به لگه یه كه له مه به هیزتر بیټ له سه رناهه قی و باتلی (شیرك) ی (موشریكان) كه: ده بیینی له كاتی تهنگانه و تهنگۆده، هاوار هه ربو خوی گه و ره نه بنه، چونكه ده زانن په نادهر و رزگار كه ره كاتی به لاو موسیبه تدا ته نیا خواجه. (۲) وشیار بوونه ووه، خو پاراستن له هه ر ئیختیلاف و كیشه یه كه سه ر بكیشی بو به شبهه شبوون و کوتله به ندی، نیمامی موسلیم ئهم فره مووده دینی: ((إن الله زوی لی الأرض (أی جمعها) فرأیت مشارقها و مغاربها، وإن أمتی سیبلغ ملكها مازوی لی منها، وأعطیت الكنزین الأحمر والأبيض، وإنی سألت ربی لأمتی ألا یهلكهم بسنة مجاعة، ولا یسلط علیهم عدوا من سوء أنفسهم فیستبیح بیضتهم، وإن ربی قال لی یامحمد! إنی إذا قضیت قضاء فإنه لا یرد، وأنی أعطیتك لأمتك ألا أهلكهم بسنة عامة، وألا أسلط علیهم عدوا من سوی أنفسهم یستبیح بیضتهم ولو أجمع علیهم من بأقطارها، أو قال: من بین أقطارها حتی یكون بعضهم یهلك بعضا، ویسبی بعضهم بعضا)). مه به ست له فره مووده ئه مه یه كه گهل و نه ته وهی موسلمان، هه تایه كه ریزو یه كه ده ست بن و، نه بنه چهند ده ست و به ست یه كه، هیچ هیژك ناتوانی زال ببی به سه ریاو، ببه دیل و كۆیله ی ژێرده ستیان.

﴿ ۶۶: و كذب به قومك وهو الحق ﴾ و قوره یشی هۆزت (ئهی پیغه مبهرا!) ئهم (قورئان) هیان به دروداناو، پروایان پی نه كرد، خۆدیاریشه كه هه ر قورئان راست و دروسته ﴿ قل لست علیكم بوكیل ﴾ بییان بلی: خو من به رپرس و چاودیری ئیوه نیم، تا به زور پرواتان پی بینم ﴿ ۶۷: لكل نبأ مستقر ﴾ هه مووکارو هه والیکیش لای خوا کاتی خوی هه یه و، ئه مرؤ یا سبه ینی هه پیش دییت، ئه وسه هه موو راست و ناراستیک ده رئه كه وئ ﴿ وسوف تعلمون ﴾ له ئاینده شدا چاك ته زانن كه ئاوايه.

له گهل نه وانه دا له نایه ته كانی خوا خراپ ده دوین دامه نیشه:

﴿ ۶۸: وإذا رأیت الذین یخوضون فی آياتنا ﴾ هه ر كه ئه و موشریكانه ت دیت خه ریکن له باره ی ثایه ت و نیشانه كانی ئیمه وه خراپ ده دوین و گالتنه ئه كه ن ﴿ فأعرض عنهم ﴾ پرویان لی

وَهُوَ الَّذِي يَتَوَفَّاكُم بِاللَّيْلِ وَيَعْلَمُ مَا جَرَحْتُم بِالنَّهَارِ ثُمَّ يَبْعَثُكُمْ فِيهِ لِيُقْضَىٰ أَجَلٌ مُّسَمًّى ثُمَّ إِلَيْهِ مَرْجِعُكُمْ ثُمَّ يُنْفِخُكُمْ بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٦٩﴾ وَهُوَ الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهِ وَيُرْسِلُ عَلَيْكُمْ حَفَظَةً حَتَّىٰ إِذَا جَاءَ أَحَدُكُمُ الْمَوْتُ تَوَفَّتْهُ رُسُلُنَا وَهُمْ لَا يُفْرِطُونَ ﴿٧٠﴾ ثُمَّ رُدُّوْا إِلَى اللَّهِ مَوْلَاهُمُ الْحَقِّ أَلَا لَهُ الْحُكْمُ وَهُوَ أَسْرَعُ الْحُسْبَانِ ﴿٧١﴾ قُلْ مَنْ يُضْلِكُمْ مِنْ ظُلُمَاتِ اللَّيْلِ وَالْبَحْرِ تَدْعُونَهُ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً لِّئِنْ أَجَبْنَا مِنْ هَدْوٍ لِّتَكُونَنَّ مِنَ الشَّاكِرِينَ ﴿٧٢﴾ قُلْ اللَّهُ يُضْلِكُمْ مِنْهَا وَمِنْ كُلِّ كَرْبٍ ثُمَّ أَنْتُمْ مُنْشَرِكُونَ ﴿٧٣﴾ قُلْ هُوَ الْقَادِرُ عَلَىٰ أَنْ يَبْعَثَ عَلَيْكُمْ عَذَابًا مِّنْ فَوْقِكُمْ أَوْ مِنْ تَحْتِ أَرْجُلِكُمْ أَوْ يَلْبِسَكُمْ شِيْعًا وَيَضَعُكُمْ أَتَمًّا بَعْضُ الْأُنْظُرِ كَيْفَ نَصَرْتُ الْأَلَدِ لَعَلَّكُمْ يَفْقَهُونَ ﴿٧٤﴾ وَكَذَّبَ بِهِ قَوْمُكَ وَهُوَ الْحَقُّ قُلْ لَسْتُ بِوَكِيلٍ ﴿٧٥﴾ لِكُلِّ نَبَأٍ مُّسْتَقَرٌّ وَسَوْفَ تَعْلَمُونَ ﴿٧٦﴾ وَإِذَا رَأَيْتَ الَّذِينَ يَخُوضُونَ فِي آيَاتِنَا فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ حَتَّىٰ يَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ وَإِمَّا يُنسِيَنَّكَ الشَّيْطَانُ فَلَا تَقْعُدْ بَعْدَ الذِّكْرِ مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٧٧﴾

وه رچه رخینه و، خیزا هه سته و جییان بهیله ﴿ حتی یخوضوا فی حدیث غیره ﴾ تا قسه كه یان نه گۆرن و واز له و گالتنه و مه سخه ره دینن ﴿ وإما ینسینك الشیطان ﴾ ئه گهر شه یتان ئهم ئامۆزگاریه شی له بیر بر دیته وه له گه لیان دانیشیتیت ﴿ فلا تقعد بعد الذکری مع القوم الظالمین ﴾ جا دوا ی ئه وه، هه ركه به بیرت هاته وه، ئیتر دوا ی ئه وه نابیی له گهل ئه وخه لکه سته مکاره دانیشی، به لکو ده بی زوو جییان بهیلی ﴿ ۶۹: وما علی الذین یتقون من حسابهم من شیء ﴾ ئه و كه سانه كه له وانه خو دور ده گرن و، پاریز ئه كه ن وه رگیز ناچنه كۆره كانیانه وه، ئیتر هیچ حیساب و گوناهیکی ئه وانه یان له ئه ستو نابیی، ئه گهر لاقرتیش بکه ن ﴿ ولكن ذکری لعلهم یتقون ﴾ به لام له گهل ئه وه یشدا ئیمه هه ر فرمان دده دین كه ئیوه دور بن لییان، به لکو بیرئ بکه نه وه خو پاریزن له گالتنه و مه سخه ره كردن به دینی ئیسلامی پیرو زو قورئانی به فره. (سه دی) ئه لی: كه خراپکاران ئیوه بیینن له گه لیان داده نیشن، ئیتر هیچ شه رمیكتان لی ناكه ن و

له گالته كردن ومه سخره به قورشان كۆل نادهن. (قورتوبی) ئه ئی: (فی هذه الآية رد على من زعم أن الأئمة الذين هم حجج وأتباعهم، لهم أن يخالطوا الفاسقين و يصوبوا آراءهم تقية. وقال الطبري: لا تجالسوا أهل الخصومات. قال ابن العربي: هذا دليل على أن مجالسة أهل الكبائر لا تحل. وقال ابن خوزمنداد: من خاض في آيات الله

گالته گرتوو و غرتهم الحیاة الدنيا ژیانی شه دونیا یه شه به تاوی فریوی داو و، قیامه تیان له بیر چۆته وه، و ذکر به ده سا تو بهم قورشانه هه می شه نامۆزگاریان بکهو، سزای قیامه تیان وه بیرینه ٭ ان تبسل نفس بما کسبت ٭ و بابشزان که هه رکه سیك بکه ویتته زیندانی بی دهره تانی کارو کرده وای خو به وه ٭ لیس لها من دون الله ولی ولا شفیع ٭ وجگه له خوا هیچ کهس یارمه تی ناداو، هیچ که سیش تکابو رزگار بوونی ناکا ٭ وان تعدل کل عدل لا یؤخذ منها ٭ ته نانه تی هه رچی مالی دونیا یه شه یه له فیدی وه بریتی خویدا بیدا، هیمان لینی وه رنا گیرئی ٭ أولئک الذین أفسلوا بما کسبوا ٭ شه مانه له بهر کارو کرده وای خراب و، له بهر بی باوه ربیان، له دۆزه خدا به ند ده کرین و، بو هه می شه یه شه گرفتار ده بن ٭ لهم شراب من حیمم وعذاب أليم ٭ ئاوی کول به کولیان ده ده نی بو خواردنه وه یان و، سزای به ئیشیان هه یه ٭ بما کانا یکفرون ٭ چونکه خوانه ناس و بی باوه ربوون.

رینما ییبه کانی ئایه تی (۷۰-۶۸):

- ۱) له هه ر جیگایه ک بی حورمه تی به رامبه ر به قورشان و دینی (ئیسلام) بکری، مانه وهو دانیشتن له وجیگایه دا حه رامه و، ده بی به به له جی به یلری، (سه له ف) یش یه که ده نگن که له گه له هلی (که بائین) دا به تاییه ت له کاتی نه نجام دانیدا کۆرو دانیشتن و په یوه ندی ره وای نییه.
- ۲) (فوزه یلی کوری عه یان) ئه ئی: هه رکه سی بیدعه چیه کی خوش ویست، خوا کارو کرده وای باتل نه کاته وه.
- ۳) شه گه ره بهر لاوازی و کزی و بی ده سه لاتی شه وکه سه، یان له بهر لاوازی گشتی موسلمانان نه توانرا شه وجیگایه چول بکریست، شه وه هه رده بی یان به زمان، یان به دل بیزاری و ئینکاری شه کاره دزیو ناپه سه نده یه بکری.
- ۴) هه رکه سی به کوفره که یه وه بمری، هه رگیز له ناگری دۆزه خ رزگاری نابی.

نموونه ی مروی له دین وه رگه راوه:

ئیبین که سیر له (سه دی) یه وه شه ئی: کاتی هاو به شدانه ره کان به موسلمانان کانیا و ت: وه رن په یه وه ی له ئایین و دینی ئیمه بکه و، وازینن له موحه ممه د و دینه که ی! جابو شه وه له لاهه خاوی گه و ره شه ئایه ته ی: (قل أندعوامن دون الله.. ی نارده خوارئی و فره مووی: ٭ ٧١: قل أندعوا من دون الله مالا یبنفعنا ولا یضرنا ٭ پیسان بلی: ئاخو ده تانه وای جگه له خوا هاواریو شتی تر به رین و

وَمَا عَلَى الَّذِينَ يَتَّقُونَ مِنْ حِسَابِهِمْ مِنْ شَيْءٍ وَلَئِنْ ذُكِّرُوا لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ ﴿٧٠﴾ وَذَرِ الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَهُمْ لَعِبًا وَلَهْوًا وَغَرَّتَهُمُ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا وَذَكَرَ بِهِمْ أَنْ تَبْسَلَ نَفْسٌ بِمَا كَسَبَتْ لَيْسَ لَهَا مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلِيٌّ وَلَا شَفِيعٌ وَإِنْ تَعِدِلْ كُلُّ عَدَلٍ لَا يُوْخَذُ مِنْهَا أُولَئِكَ الَّذِينَ أُفْسِلُوا بِمَا كَسَبُوا لَهُمْ شَرَابٌ مِنْ حَمِيمٍ وَعَذَابٌ أَلِيمٌ بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ ﴿٧١﴾ قُلْ أَدْعُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُنَا وَلَا يَضُرُّنَا وَنُرَدَّ عَلَى أَعْقَابِنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا اللَّهُ كَالَّذِي أَسْتَهْوَتْهُ الشَّيَاطِينُ فِي الْأَرْضِ حَيْرَانًا لَهُ أَصْحَابٌ يَدْعُونَهُ إِلَى الْهُدَى انْتَظِرْ قُلْ إِنْ هَدَى اللَّهُ هُوَ الْهُدَى وَأَمْرُنَا لِلَّهِ وَالْعَلِيِّينَ ﴿٧٢﴾ وَأَنْ أَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَهُوَ الَّذِي إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴿٧٣﴾ وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ وَيَوْمَ يَقُولُ كُنْ فَيَكُونُ قَوْلُهُ الْحَقُّ وَلَهُ الْمُلْكُ يَوْمَ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ عِلْمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةُ وَهُوَ الْحَكِيمُ الْخَبِيرُ ﴿٧٤﴾

"مؤمنا او کافرا" ترکت مجالسته وهجر، و کذلک منع اصحابنا الدخول إلى أرض العدو ودخول کنائسهم و البیع، و مجالسة الکفار أهل البدع)، واته: شه ئایه ته به لگه یه له سه ره شه وانه که ده ئین: ئیما مه کان و په یه وه که رانیان گشت حوججه ت و به لگه ی خا و، جا "له بهر ته قیه" و خو پاراستن، ده توانن له گه له پیاو خراپاندا خو تیکه له بکه و، گوئی بو قسه یشیان بگیردرئی! ئیما می (ته به ری) ده ئی: هه رگیز له گه له شه وانه دا دامه نیشن گالته وگه پ به ئایه ته کانی خواده که ن. (ئیبینول عه ره بی) ده ئی: شه ئایه ته به لگه ی شه وه یه که نابی له گه له هلی (که بیره) دا دابنیشین. (ئیبین خوه یزه نداد) ده ئی: هه رکه سیك روچوو له گالته و مه سخره به ئایه ته کانی خوا، ده بی واز له خو ی و کۆره که ی به یترئی. جا بو باشتر تیگه یه شتن له ماناو مه به ستی شه ئایه ته، سه ی ریکی ته فیسری ئایه تی (۱۴۰) سی (نیساء) بکه له ته فیسیره دا ٭ ٧٠: وذر الذین اتخذوا دینهم لعبا ولهوا ٭ تو واز له وانه بینه که ئایینی (فیتری) خو یان به گه مه و

بیپهرستین، که نه سوودیکمان پیی نه گه یه نن، نه گهر بیانیپهرستین،
ونه زیانیشمان پیی نه گه یه نن، نه گهر نه یانیپهرستین ﴿ و نرد علی
أعقابنا ﴾ پاشه و پاشیش وهرگه ریپین و پشت له ثایینی خوا بکه بن
﴿ بعد إذ هدانا الله ﴾ پاش نه وهی خوی دلوفان شاره زای راسته ریپی
کردین؟ ﴿ کالذی استهوته الشیاطین فی الأرض حیران ﴾ و هکو
که سیی که شه یاتیینی هه لی خه له تاندبی و، چه واشه و سه رگه ردان
بوویپت و له زه ویدا بسوورپته وه ﴿ له أصحاب یدعونہ الی الهدی
اتننا ﴾ نه وسا هندی له هاوه لانی خوی بانگی لی بکه ن و پیپی
بلین: وهره لای ریگای راست و له گهل نیمه به، که چی له گهل
نه ویشدا، پهیره وی ههر له شه یاتیینی بکات! ﴿ قل إن ھدی الله
هو الهدی ﴾ بلئی: ریپی راست ههر نه و ریگه یه خوا دیاری کردوه
﴿ وأمرنا لنسلم لرب العالمین ﴾ و فهرمانیشمان پیی دراوه له لایه ن
خواوه که خو بدینه دهستی پهروه دگاری جیهانه کان و ته سلیمی
نه و بین، واته: نیوه پاش وهرگه ران له نیسلام- و هکو پیانویک وانه
له گهل چهند هاوریپه کدا به ریپه کی راستا برون، جا پیاهه که ری
گوم بکا، دهسته یه شه یاتین رهفتار به ملاوبه ولای ریگه دان بانگی
لی بکه ن و سه رلیشیواوی بکه ن و، ههر یه که یان بیبه ن به لایه کدا،
به لام هاوریکانی بانگی لی بکه ن و بلین وهره لای نیمه، ریگه که
لیزه وه یه، که چی نه و ههر مل بادا، نه و جا نیوهش لادانتان له ریپی
راست ههر و هکو نه و که سه وایه که په یامبر ﴿ له سر ریگایه ک
و هستابی و بلئی: لیزه وه وهره نه مه یه ریگه ی ثایینی نیسلام. که چی
نه و ههر روو وهریگری (ته به ری) ﴿ ۷۲: وأن أقموا الصلاة
واتقوا ﴾ پیمان گوتراوه: که به رده وام نویژ بکه ن و له خوا بترسن
و به هه میشه یی سنوره کانی بپاریژن ﴿ وهو الذی إلیه تحشرون ﴾
و نه و خوا یه یه هه موتان هه رلای نه و کوده کرینه وه ﴿ ۷۳: وهو
الذی خلق السموات والأرض بالحق ﴾ ههر نه و یشه که ناسمانه کان
و زه وی به راست و به هق به دیپیناوه ﴿ و یوم یقول کن فیکون ﴾
ههر روژیکیش بفرموی: "به روژی قیامت" ببه، دهسته جی
دهبی ﴿ قوله الحق ﴾ خوا یه کی وایه که ههر و ته و قسه ی نه و
راست و درسته و، قسه هه ر قسه ی نه وه ﴿ وله الملک ﴾ مولک و
دهسه لاتیش ههر هی خویه تی ﴿ یوم ینفخ فی الصور ﴾ به تاییه تی
نه و روژه که فوو به شه یپور "صور" دا ده کری ﴿ عالم الغیب
والشهادة ﴾ گشت شتیکی نادیارو دیار ده زانی ﴿ وهم الحکیم
الخبر ﴾ ههر نه و یشه کار جوان و زاناو ناگادار به هه موو شتیکی.

رینما ییبه کانی نایه تی (۷۱-۷۳):

(۱) پاشگه زیوونه له دینی نیسلام، کاریکی هرام

وقه دهغه یه.

(۲) گوپرایه لی له نه هلی باتل و به قسه کردونیان
کاریکی هرامه.

نیستا ههر دینی نیسلام، دینی راسته قینه ی خوا یه و
پیپی رازیبه.

(۳) دهبی دین و شه ریعه تی نیسلام به هه موو پایه و
لقه کانیبه وه وهریگری و پیاده بکری.

(۴) (مه عاد) و زیندوو بوونه وه بو حساب و لی کو لینه وه له
گشت کارو کرده وه یه که هه قو دیت.

ئیبراهیم ناموزگاری بابی دهکا:

﴿ ۷۴: وإذ قال إبرهیم لأیه آزر ﴾ نه و کاته و به بیر پینه که
(ئیبراهیم) ناموزگاری (نازه) ی باوکی ده کرد و پیپی گوت:
﴿ اتَّخَذَ أصناماً لَّله ﴾ نه ری تو بنگه لیک چو ن به خوا ده گری
وده یانیپهرستی؟! ﴿ إنی أراک وقومک فی ضلال مبین ﴾
بی گومان من ده بینم هه خوت و، هه نه ته وه خزمه کانه ت
له ری لاتان داوه به ناکسرا سه رلیشیواون ﴿ ۷۵: وكذلک
نری إبرهیم ملکوت السموات والأرض ﴾ هه رئاوا مه له کوت و
دهسه لاتی فراوان و بی سنووری خو مان نیشانی ئیبراهیم ده ده بن
له ناسمانه کان و زه ویدا (قورتوبی) نه لی: (ملکوت: آی ملک،
وزیدت الواو والتاء للمبالغة فی الصفة مثل: الجبروت). هندی له
زاناکان نه لین: نه وده مه خوا نه ودهسه لات و مه له کووته ی نیشانی
ئیبراهیم دا له ناسمان وزه ویدا، ته مه نی (۱۵-۱۷) سال بوو
﴿ ولیکون من الموقنین ﴾ هه تا له جهرگه ی نه وانه دابی یه قینی
ته وایان به بوون و یه کتابی پهروه دگاریان هه یه ﴿ ۷۶: فلما جن
علیه اللیل ﴾ جا که شه و به سه رها ت و تاریکایی شه و دنیای
دایوشی ﴿ رأى کوبا ﴾ سه ریکی ناسمانی کردو نه ستیره یه کی
روونا کداری به دی کرد ﴿ قال هذا ربی ﴾ وتی: بی و نه بی
نه مه پهروه دگارمه. جا له به رنه وه نه وکات گه له که ی بت و خورو
مانگ و نه ستیره یان نه په رست، نه میس نه رم نیو یان چووو
هه مووشیانی پووجه ل کرده وه ﴿ فلما أفل قال لا أحب الآفلین ﴾
جا هه رکه له چاو ناوا بوو ونه ما، وتی: من هیچ شتیکی ناوا بووم
خوش ناوی ﴿ ۷۷: فلما رأى القمر بازغا ﴾ که دیتیسی مانگ
هه لات ﴿ قال هذا ربی ﴾ وتی: نه مه یه پهروه دگارم ﴿ فلما أفل
قال لئن لم یهدنی ربی ﴾ جا ههر که نه میس ناوا بووو نه ما وتی:
بی گومانم که نه گهر پهروه دگارم هی دایه تم نه دات ﴿ لا کونن من
القوم الضالین ﴾ منیش له و خه لکه گوپراو سه رلیشیواو ده بم ﴿ فلما

رأى الشمس بازغة ﴿٧٩﴾ تهوجا ههركه خوړی دیت هه لهات ﴿٨٠﴾ قال هذا ربی ﴿٨١﴾ گوتی: ته مہ یانه پوره دگارمه ﴿٨٢﴾ هذا أكبر ﴿٨٣﴾ ته مہ له مانگ و ته ستیره کانی تر گه ووره تره ﴿٨٤﴾ فلما أفلت ﴿٨٥﴾ جا که ته مہیش ثاوا بووو له چاو ون بوو ﴿٨٦﴾ قال يا قوم إني برئ مما تشرکون ﴿٨٧﴾ وتی گه له کهم! به راستی من لهو بتانه ی ئیوه ته یانکه نه هاو به شی خوا

وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ لِأَبِيهِ إِذْ رَأَى أَن تَتَّخِذُوا أَصْنَامًا آلِهَةً إِنِّي أَرَأَيْتُكُمْ وَلَكُمْ آلِهَةً إِلَّا اللَّهَ تَعَالَى تَتَّخِذُونَ مِمَّا قَالُوا هُوَ ٱلَّذِى يَرْزُقُهُمْ رِزْقًا وَلَٰكِن يَرْزُقُ مَن يَشَاءُ ۚ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ ذَكِيٌّ ﴿٧٩﴾ وَكَذَٰلِكَ نُرِىٰ إِبْرَاهِيمَ مَلَكُوتَ السَّمٰوٰتِ وَٱلْأَرْضِ وَلِيَكُونَ مِنَ ٱلْمُوقِنِينَ ﴿٨٠﴾ فَلَمَّا جَنَّ عَلَيْهِ ٱلْأَيْلَ رَأَىٰ كُفْرًا قَالَ هَٰذَا رَبِّى فَلَمَّا أَفَلَ قَالَ لَآ أُحِبُّ ٱلْأَوَّلِينَ ﴿٨١﴾ فَلَمَّا رَأَىٰ ٱلْقَمَرَ بَازِعًا قَالَ هَٰذَا رَبِّى فَلَمَّا أَفَلَ قَالَ لَئِن لَّمْ يَهْدِنِ رَبِّى لَأَكُونَنَّ مِنَ ٱلْقَوْمِ ٱلضَّالِّينَ ﴿٨٢﴾ فَلَمَّا رَأَى ٱلشَّمْسَ بَازِعَةً قَالَ هَٰذَا رَبِّى هَٰذَا أَكْبَرُ فَلَمَّا أَفَلَتْ قَالَ يَٰقَوْمِ إِنِّى بَرِّىءٌ مِّمَّا تَشْرِكُونَ ﴿٨٣﴾ إِنِّى وَجْهَتُ وَجْهٖى لِلَّذِى فَطَرَ ٱلسَّمٰوٰتِ وَٱلْأَرْضَ حَنِيفًا وَمَا أَنَا مِنَ ٱلْمُشْرِكِينَ ﴿٨٤﴾ وَحَاجَّهٖ قَوْمُهُ قَالَ أَتُحِبُّونِى فِى ٱللَّهِ وَقَدْ هَدَانِى وَلَا أَخَافُ مِمَّا تَشْرِكُونَ بِرَبِّهِ ۖ إِلَّا أَن يَشَاءَ رَبِّى شَيْئًا وَسِعَ رَبِّى كُلَّ شَيْءٍ عِلْمًا أَفَلَا تَتَذَكَّرُونَ ﴿٨٥﴾ وَكَيْفَ أَخَافُ مِمَّا أَشْرَكْتُمْ وَلَا تَخَافُونَ أَتُكْمِلُونَ شُرَكَاءَ ٱللَّهِ مَالَهُمْ نَزْلٌ بِرَبِّهِ عَلَيْهِ كُتُبٌ سُلْطٰنًا فَأَى ٱلْفَرِيقَيْنِ أَحَقُّ بِٱلْأَمْنِ إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٨٦﴾

ته کیمه وهو بیزارم ﴿٧٩﴾: إني وجهت وجهي للذي فطر السموات والأرض ﴿٨٠﴾ دلنیابن وامن رووم کرده پروی پیروزی ته وزاته که ناسمانه کان و زهوی به دی هیناوه ﴿٨١﴾ حنیفا ﴿٨٢﴾ له هه مووشیرک و کاریکى پرو پوچ و به تالیش لامداو، رووم ته نه نه زاتی پاکى بیخه وشی تهو کرد ﴿٨٣﴾ و ما أنا من المشركين ﴿٨٤﴾ وه لهو که سانهش نیم هاو به شی بو داده نین.

رینماییه کانی نایه تی (۷۴ - ۷۹):

ده بی بیزارى وحاشا له هه موو جوړه شیرک و، له هه کاریکى خراب دهر بیریت، گهرچى به رامبه ربه که س و کارو خرمانیش بى، هه روو کو (ئیبراهیم) ٱلشکلا ټینکاری ونکوولى له گهل باب و خرمانى خویدا کرد، شیواى نامازه بو کردنه گهل و هوژه که ی ئیبراهیم (صابنه) و ته ستیره په رست بوون.

شیرک له هه موو شتی گه ووره تره:

﴿٨٠﴾: وحاجة قومة ﴿٨١﴾ هه رکه ئیبراهیم له بته کان دوور که و ته وه، ئیتر هوژوو گه له که ی که و ته شه رقه سه و دمه قالی له گه لیا ﴿٨٢﴾ قال أحتاجونى فى الله وقد هدان ﴿٨٣﴾ تهویش وتی: ثایا ئیوه سه بارهت به بوون وتاک و ته نیایى خوا قره قرو ده مبازیم له گهل ته که ن، که من خوا خو ی به چه ندین به لگه ی روون و ناشکرا شاره زاو رینمایى کردووم ﴿٨٤﴾ ولا أخاف مما تشرکون به ﴿٨٥﴾ لهو بتانهش ناترسم ئیوه ته یانکه نه هاو دل و شهریکى خوا ﴿٨٦﴾ إلا أن يشاء ربى شئاً ﴿٨٧﴾ به لام په روو دگارم خو ی حه زیکا، تووشى به لاوشتیکم دهکا، ته گینا هه رگیز به ده سستی ته وانه تووشى هیچ شتی نابم ﴿٨٨﴾ وسع ربى كل شئ علما ﴿٨٩﴾ خو په روو دگاریشم ناگای له هه موو شتیکه ﴿٩٠﴾ أفلا تتذكرون ﴿٩١﴾ ده سانیوه بیر ناکه نه وه له وکاره هه لانه ده یانکه ن! ﴿٩٢﴾

﴿٨١﴾: وكيف أخاف ما أشركتم ﴿٨٢﴾ من چو ن لهو دارو به رده د ترسم ئیوه کردووتانن به هاو بهش و شهریکى خوا ﴿٨٣﴾ ولا تخافون أنکم أشركتم بالله ﴿٨٤﴾ به لام ئیوه ناترسن له وه شهریک و هاو بهش تان بو خوا داناوه؟! ﴿٨٥﴾ ما لم ينزل به عليكم سلطانا ﴿٨٦﴾ به مه رجى خوا هیچ به لگه و نیشانه یه کی بویشنگیری ته وانه نه نار دوته خواره وه، واته: بى زانست و به لگه هه له خو تانه وه بتان ده په رسقن ﴿٨٧﴾ فأى الفريقين أحق بالأمن ﴿٨٨﴾ ناخو کام ده سته مان (ئیمه، یان ئیوه) هه قدارترین به ناسایش و نه من له روژى قیامه تدا؟! ﴿٨٩﴾ إن كنتم تعلمون ﴿٩٠﴾ ته گه ر ئیوه خاوه ن زانست و زانپاری بن، ته مه لیك ده دهنه وه ﴿٩١﴾ الذين آمنوا ولم يلبسوا إيمانهم بظلم ﴿٩٢﴾ تهو که سانه ی پروایان هیناو، له هه مان کاتدا ناحه قى و شیرکیان تی که دل به ئیمان که یان نه کرد ﴿٩٣﴾ أولئك لهم الامن ﴿٩٤﴾ ناسایش ونه بوونى ترس له سزای خوا هه ر بو ته وانه، نهک بو بت په رسته کان ﴿٩٥﴾ وهم مهتدون ﴿٩٦﴾ وهه ر ته وانیشن رینمایى کراو بو ریگه ی راست و، به هه قیانه تیش له سه رینى.

پیشه و (نه حمده) ده گپړیته وه دلى: کاتى ته م نایه تی: (الذين آمنوا ولم يلبسوا إيمانهم بظلم.. هاته خواری، هاو ده لان زور پییان سه خلته بووو گو تیان: ناخو که سیك هه بى سته مى نه کرد بى له خو ی؟ پیغه مبه ر ﴿٩٧﴾ فه رمووی: مه به ست بهو (سته م) ه له نایه ته که دایه (شیرک) ه، واته: دانانى شهریکه بو خوا، مه گهر تهو نایه تانه تان نه خویندو ته وه که (لوقمان) به کوره که ی خو ی گوت: (یا بنی لا تشرک بالله إن الشرک لظلم عظیم).

رینماییه کانی نایه تی (۸۰ - ۸۳):

(۱) (موناظره) وگفتوگو روو به رووی باتل بیژان و

موشریکان، به مبهستی روونکردنه وی هق و دهرخستنی راستیهکان، به شکو بیته سهر رپی راست وهیدایهت ببن، کاریکی پیویست ورپی دراوه له ئیسلامدا.

(۲) دهستهو بهستهی موشریکان وخوانه ناسان، له هه مووکاتدا عه قلیه تیکی سهیرو سه مه ره داخراویان ههیه.

(۳) نهوکه سهش شیاو بیته به نه منیه تی خواو، له سزایشی ترسی نه بیته، هه نه وهیه که هاوبهش و شهریکی بو دانه نی.

۸۳: وتلک حجتنا آتیناها ابراهیم علی قومه ٥ نه مه چه ند به لگهیهک بوون نیشانی ئیبراهیممان داو سه زمان خست به سهر گه له بت په رسته کهیدا ٥ نرفع درجات من نشاء ٥ کییشمان ئاره زووبی وهکو ئیبراهیم ٥ پله وپایه ی بهرز ده کهینه وهو سه ری ده خهین به سه رگه له کهیدا ٥ ان ربک حکیم علیم ٥ بی گومانه که په روه ردگارت زور کار جوان و، زوریش زانایه، خو ی چاک نه زانی چی بکات.

ئیسحاق و یه عقوب هه ردوو به

(پیری) درانه ئیبراهیم (علیه السلام):

۸۴: ووهبنا له اسحاق و یعقوب ٥ ئیبراهیمیش پاش نه وه هیوای منالی نه مابوو، ئیسحاق و یه عقوبمان پی به خشی و به په یامبه ریتی شه ره فمه ند بوون وهکو نه فهرمو ی: ٥ کلا هدینا ٥ هه مووشیانمان رینمایی رپی راست کردوو بوونه په یغه مبه ر ٥ ونوحا هدینا من قبل ٥ بهر له ئیبراهیمیش نوو حمان رینمایی کردو بوویه پیغه مبه ر ٥ ومن ذریته داود و سلیمان ٥ له ناو زار و له نه وه کانی ئیبراهیمیشدا داود و سوله یمان ٥ وایوب و یوسف و موسی و هارون ٥ و نه ییووب و یوسف و مووسا و هاروونیشمان شه ره زا کردن و بوونه پیغه مبه ر ٥ و کذلک نجزی المحسنین ٥ ئیمه هه ر ئاوا پاداشی چاکه کاران نه دهینه وه ٥ ٨٥: و زکریا و یحیی و عیسی و الیاس ٥ زه کهریا و یه حیو عیساو ئیلیاسیشمان شه ره زاو رینما کردو بوونه په یغه مبه ر، بویه ده فهرمو ی: ٥ کل من الصالحین ٥ هه مووشیان له پیاو خاسانی خوا بوون ٥ ٨٦: و اسماعیل و البس و یونس و لوطا ٥ ئیسماعیل و ئه لیه سه ع و یونس و لوتیش هه روه ها ٥ و کلا فضلنا علی العالمین ٥ وه هه مووشیانمان زیاتر له گشت خه لکی سه رزه وی ریزو قه در لی نان ٥ ٨٧: و من آباءهم و ذریاتهم و إخوانهم ٥ وله باوو باپیران و نه وه کانیا و براکانیا ودا کومه لکی زورمان لی رینمایی کردن ٥ و اجبتناهم و هدیناهم إلی صراط مستقیم ٥ و بریکیانمان

هه لیزاردن بو پیغه مبه ریتی و، شه ره زای رپی راست و دروستمان کردن ٥ ٨٨: ذلک هدی الله ٥ نه وهیه رپی راستی خواو، رینما یش هه ره به دهستی خو یه تی ٥ یهدی من یشاء من عباده ٥ له به نده کانی خو ی کئ حه ز لی بکا، شه ره زاو رینمایی گشت کاریکی خیری شه کات ٥ ولو اشرکوا ٥ له گه ل نه وه یشدا نه گه ر نه و

الَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ بِظُلْمٍ أُولَٰئِكَ لَهُمُ الْأَمَنُ
وَهُمْ يُهْتَدُونَ ﴿٨٩﴾ وَتِلْكَ حُجَّتُنَا آتَيْنَاهَا إِبْرَاهِيمَ عَلَى
قَوْمِهِ نَرْفَعُ دَرَجَاتٍ مِّنْ نَّشَأِهِ إِنَّ رَبَّكَ حَكِيمٌ عَلِيمٌ ﴿٩٠﴾
وَوَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ كُلًّا هَدَيْنَا وَنُوحًا
هَدَيْنَا مِن قَبْلُ وَمِن ذُرِّيَّتِهِ دَاوُدَ وَسُلَيْمَانَ وَأَيُّوبَ
يُوسُفَ وَمُوسَى وَهَارُونَ وَكَذَٰلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿٩١﴾
وَزَكَرِيَّا وَيَحْيَىٰ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ إِنَّ كُلًّا لَّفِي الصَّالِحِينَ ﴿٩٢﴾
وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيُوسُفَ وَلُوطًا وَكُلًّا فَضَّلْنَا عَلَى
الْعَالَمِينَ ﴿٩٣﴾ وَمِن آبَائِهِمْ دُزَيْلَهُمْ وَإِخْوَانَهُمْ وَاجْتَبَيْنَاهُمْ
وَهَدَيْنَاهُمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٩٤﴾ ذَٰلِكَ هُدَى اللَّهِ يَهْدِي
بِهِ مَن يَشَاءُ مَن عَادَ وَكَفَرَ وَكُفِرَ عَنْهُ مَا كَانَ
يَعْمَلُونَ ﴿٩٥﴾ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ وَالنُّبُوَّةَ
فَإِنْ يَكْفُرْ بِهَا هَٰؤُلَاءِ فَقَدْ وَكَلْنَا بِهَا قَوْمًا لَّيْسُوا بِهَا بِكَافِرِينَ
﴿٩٦﴾ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ هَدَى اللَّهُ فَبِهِدَّتْهُمْ أَقْتَدَ قُلْ لَا
أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِّلْعَالَمِينَ ﴿٩٧﴾

په یامبه رانه ٥ هاوبه شیان بوخوا دانابا ٥ لحبط عنهم ما كانوا يعملون ٥ هه مووکاره کانیا و سه رجه م پووچه ل نه بوویه وه، باشه ده بی حالی خه لکانی تر چۆن بیته، نه گه ر هاوبهش و شه ریک بوخوا دابنن؟ ٥ ٨٩: أولئك الذين آتيناهم الكتاب والحكم والنبوته ٥ نه وانه بوون ئیمه کتیب و نامه و تیگه یشتن و په یامبه ریتیمان پی دان ٥ فَإِنْ يَكْفُرْ بِهَا هَٰؤُلَاءِ ٥ ئینجا نه گه ر نه مانه ی سه رده می تو نه ی موحه ممه د! کافرو بی پروا بن په یغه مبه ریتی نه وانه و، به ئایه ته کانمان ٥ فقد وکلنا بها قوما ٥ به راستی نه وکاره ده دهینه دهستی تا قم و گه لکی تر، وهکو (نه نسارو موهاجر) ٥ لیسوا بها بکافرین ٥ نه وان کافرو بی پروا نابن پیا و ده شیان پارین و ته سلیمیا و ده بن ٥ ٩٠: أولئك الذين هدى الله ٥ نه وپیغه مبه رو نه وه شوینکه و توهانیا و بوون، خوا بوخو ی شه ره زاو رینوینی کردن و، به هق ریگیا و گرت ٥ فبه داهم اقتده ٥ سا تویش نه ی موحه ممه د ٥ هه ر له شوین نه وانه وه بچو و، چاوله سیفه ته کانی

به (تہورات) کہی خوشیانهوه!! ﴿قل من أنزل الكتاب الذی جاء به موسیٰ﴾ پینان بلی: باشه! ئەو نامی (تہورات) کہ موسا هینای کئی دایبەزاند ﴿نورا وهدی للناس﴾ کہ بوویە رووناکى و، رینمایى بۆ مەردم؟ ﴿تجعلونه قراطیس﴾ کہ ئیوہ ئیستا لەنوسخە رەسەنەکەى پەرە پەرەى دەکەن ﴿تبدونها وتخفون کثیرا﴾ بەشیکی کەمى کہ بەقازانجتان بئى بۆ خەلکى دەئەخەن و، باسى دەکەن و، زۆر یکیشى کہ بەزبانى خۆتانى بزانی ئەیشارنەوه، وەك ئەو پەسن و سیفەتە جوانانەى سەبارەت بەپەيامبەر ﷺ لە تەوراتدا هاتوون و علمتەم مالم تعلموا اَنتم ولا اَبَاؤُکُم ﴿باشە ئەگەر خوا هیچ نامەیکى نەناردووہ! ئەو ھەوالانە کە لەم قورئاندا بەئیوہ راگەيەنرا کە نەخۆتان و، نە باوباپیرانتان دەتانزانن کئی فیڕى کردن؟﴾ ﴿قل الله﴾ دەسا بلی: ھەز خواى گەرەبوو ئەو قورئانەى نارد ﴿ثم ذرهم فى خوضهم يلعبون﴾ ئیتەر وازیان لى بێنە باھەر بەقسەى نابەجیى خۆیانەوه سەرقالبن وگالئەومەسخەرە بکەن، ئەوسا چاک ئەزانن ﴿٩٢﴾: وھذا کتاب انزلناه مبارک ﴿ئەم قورئانەش بۆمان دابەزانددوویت نامەیکى پیروژەو، ماىەى بەختەوہرى ھەموو خەلکانە بە مەرچى پەپرەوى لى بکن ﴿مصدق الذی بین یدیہ﴾ بەراست دانەرى ئەو کتیبانەشە لەپیشیەوہ بوون وەکو(تہورات و ئینجیل و...) و لتندز بە أم القرى و من حولها ﴿دامان بەزاند ھەتا تۆ ئەى پیغەمبەر!﴾ خەلکانى شارى مەککە و، ئاویبەکانى دەوروہەرى مەککەى پى بترسینى و الذین یؤمنون بالآخرة ﴿جا ئەو کەسانەى برۆیان بە رۆژى دواى ھەبى﴾ یؤمنون بە ﴿ئەوا برۆایش بەم قورئانەدەکەن﴾ وھم علی صلاتھم یحافظون ﴿بە بەردەوامیش ھۆشیان بە نوێژەکانیانەوہیە و، چاودێرى و پارێزگاریان ئەکەن و، لەکاتى خۆیاندا بەچاکى و پاکى ئەنجامیان دەدەن.

ئەوہى بلی: (وہجی) م بۆ ھاتووہ، لى سە مکارتر نییە:

﴿٩٣﴾: ومن أظلم ممن افترى على الله کذباً ﴿دەبىچ کەسێک لەوہ سە مکارترى کە لە سەر خوا درۆ ھەلەبەسى و بلی: خوا هیچ شتیکی بەوہى نەناردۆتە خواری، نەتہورات، نەقورئان!﴾ او قال أوحى إلی ﴿یان بلیت: من لە لای خواوہ وەحى و سروشم بۆ کراوہ وەکو(موسەیلەمەى ئەسودەى عەنسى) کەبى شەرمانە داواى پیغەمبەریتى دەکرد!﴾ ولم یوح إلیه شیء ﴿لەراستیشدا هیچ شتیکی بۆ وەحى نەکراوہ﴾ ومن قال سأنزل مثل ما أنزل الله ﴿وہیان بلی: منیش دەتوانم وەکو ئەو کتیبانە بنیرم، خوا ناردونى؟﴾ ولو ترى إذ الظالمون فى غمرات الموت ﴿وئەگەر لەوکاتەدا

ئەوان بکە ﴿قل لا أسئلكم علیہ أجراً﴾ پینان بلی: لەبەرنامیەى گەیانەندى بەرنامەکەى خواوہ، داواى هیچ مزەو کرپیەکتان لى ناکەم ﴿إن هو إلا ذکرى للعالمین﴾ ئەم (قورئانەیش) تەنھا پەندو ئامۆزگاریبە بۆ ھەموو خەلکانى جیھان. بەلى راستە، قورئان بۆ ئەوانەى گوپی بۆ دەگرن و، دلیان وشیارە،

وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ إِذْ قَالُوا مَا أَنزَلَ اللَّهُ عَلَىٰ شَرِّ مِّنْ شَيْءٍ قُلْ مَن أَنزَلَ الْكِتَابَ الَّذِي جَاءَ بِهِ مُوسَىٰ نُورًا وَهُدًى لِّلنَّاسِ يَجْعَلُونَهُ قَرَاتِيسَ يُتَدَوَّنَهَا وَيُخْفُونَ كَثِيرًا وَعُلِّمْتُم مَّا لَمْ تَعْلَمُوا أَن تَرَ لَآءَ آبَاؤُكُمْ قُلْ اللَّهُ ثُمَّ ذَرْهُمْ فِي خَوْضِهِمْ يَلْعَبُونَ ﴿٩٤﴾ وَهَذَا كِتَابٌ أَنزَلْنَاهُ مُسَارِكٌ مُّصَدِّقٌ لِّلَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَلِتُنذِرَ أُمَّ الْقُرَىٰ وَمَن حَوْلَهَا وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ يُؤْمِنُونَ بِهِ وَهُمْ عَلَىٰ صَلَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ ﴿٩٥﴾ وَمَن أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ قَالَ أُوحِيَ إِلَيَّ وَلَمْ يُوحَ إِلَيْهِ شَيْءٌ وَمَن قَالَ سَأُنْزِلُ مِثْلَ مَا أَنزَلَ اللَّهُ وَلَوْ تَرَىٰ إِذِ الظَّالِمُونَ فِي غَمَرَاتِ الْمَوْتِ وَالْمَلَائِكَةُ بَاسِطُو أَيْدِيهِمْ أَخْرِجُوا أَنفُسَكُمُ الْيَوْمَ تُجْزَوْنَ عَذَابَ الْهُونِ بِمَا كُنتُمْ تَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ غَيْرَ الْحَقِّ وَكُنتُمْ عَنْ آيَاتِهِ تَسْتَكْبِرُونَ ﴿٩٦﴾ وَلَقَدْ جِئْتُمُونَا فَرْدًى كَمَا خَلَقْتُمُ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَتَرْجَمُونَ مَا خَلَقْنَاكُمْ وَرَأَىٰ ظُهُورُكُمْ أَنَّمَا نَزَّلْنَا مَعَكُمْ شُعَاعًا كَمَا الَّذِينَ رَعِمْتُمْ أَنْتُمْ فِيكُمْ شُرَكَاءُ لَقَدْ تَقَطَّعَ بَيْنَكُمْ وَضَلَّ عَنْكُمْ مَا كُنتُمْ تَزْعُمُونَ ﴿٩٧﴾

پەندوو ئامۆزگاریبەو، قازانج و خیری لى دەبینن.

پیغەمبەر ئادەمییەو بەرنامەیشى بۆ ھاتووہ:

(ئیبەن عەبباس) و(موجاہید) ئەلین: ئایەتى (وما قدروا الله حق قدره...) لەبارەى قورەیشەوہ ھاتە خواری، ئیمامى (تەبەرى) ش ھەر ئەوقسەبەى پەسەندکردووہ. ھەندیکیش دەلین: سەبارەت بە جوولەکەکان ھات. ئیئەیش لەم تەفسیرە کورتەدا لە سەر راو بۆ چوونى دەستەى دواى مانامان لى دایەوہ، چونکە دەقى قورئانەکەش پشتگیری لەوہ ئەکا، خوایش باشتەر ئەزانى. ﴿٩١﴾: و ما قدروا الله حق قدره ﴿کەچى (جوولەکە) وەك پیویست ریزیان لەخوا نەگرت و ئەیانناسى﴾ ﴿إذ قالوا ما أنزل الله على بشر من شيء﴾ کاتى گوتیان: خوا هیچ نامەو وەحیکى بۆ هیچ ئادەمیەك نەناردووہ! دیارە ئەم عینادیی و ئیرەیییەیان، تەنیا لە رقى قورئاندا، بۆیە ئینکاری ھەموو وەحى و سروشێک دەکەن

به ئەندازەو حسیبکی ورد راگرتوو، هەریەکیان لەخولگە ی خۆیدا زۆر بە وردی دین و دەچن * ذلک تقدیر العزیز العلیم * ئەوەش ئەندازەگیری خوای خاوەن دەسەلات و زانیە * ۹۷ : و هو الذی جعل لکم النجوم * هەر ئەویشە کە ئەستێرەکانی کردوو و بەنیشانە بوو ئێوە * لتهدوا بها فی ظلمات البر والبحر * تا

﴿إِنَّ اللَّهَ فَالِقُ الْحَبِّ وَالنَّوَى﴾ يُخْرِجُ الْحَى مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَى ذَلِكُمْ اللَّهُ فَالِقُ الْإِصْبَاحِ وَجَعَلَ اللَّيْلَ سَكَنًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ حُسْبَانًا ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ ﴿۹۷﴾ وَهُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ النُّجُومَ لِتَهْتَدُوا بِهَا فِي ظُلُمَاتِ اللَّيْلِ وَالْبَحْرِ قَدْ فَصَّلْنَا الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿۹۸﴾ وَهُوَ الَّذِي أَنْشَأَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ فَمُسْتَقَرٌّ وَمُسْتَوْدَعٌ قَدْ فَصَّلْنَا الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَفْقَهُونَ ﴿۹۹﴾ وَهُوَ الَّذِي أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْنَا مِنْهُ نَبَاتَ كُلِّ شَيْءٍ فَأَخْرَجْنَا مِنْهُ خَضِرًا نُخْرِجُ مِنْهُ حَبًّا مُتَرَاكِبًا وَمِنَ النَّخْلِ مِنْ طَلْعِهَا قِنْوَانٌ دَانِيَةٌ وَجَنَّاتٍ مِنْ أَعْنَابٍ وَالزَّيْتُونَ وَالرُّمَّانَ مُشْتَبِهًا وَغَيْرَ مُتَشَبِهٍ انظُرُوا إِلَى ثَمَرِهِ إِذَا أَثْمَرَ وَيَنْعِهِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿۱۰۰﴾ وَجَعَلَ اللَّهُ شُرَكَاءَ الْإِنِّ خَلْقَهُمْ وَخَرَقُوا الْبَيْنَ وَبَنَتِ بَيْنَهُمْ سُبُكْنَهُ وَفَعَلَ عَلَى عَمَاءٍ يَصِفُونَ ﴿۱۰۱﴾ يَدْعِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ أَنِّي يَكُونُ لَهُ وَلَدٌ وَلَمْ تَكُنْ لَهُ صَاحِبَةٌ وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿۱۰۲﴾

لەتاریکییەکانی وشکایی و دەریاو زەریاکاندا رێیان پێ دەرکەن * قد فصلنا الآيات لقوم يعلمون * بەراستی ئێمە نیشانەکانی خۆمان بوو خەڵکانیکی زاناو ژیر روشن دەکەینەو * ۹۸ : وهو الذی أنشأكم من نفس واحدة * هەر ئەویشە کە هەموو ئێوەی لە تەنیا کەسیک (ئادەم) ی بابتان بنەرەت دانا * فمستقر ومستودع * ئەوسا لەمناڵدانی دایکتان، لەپشت بابتانا مەحکەم دایمەزراندن * قد فصلنا الآيات لقوم يفقهون * بەراستی ئێمە نیشانەکانی خۆمان بوو خەڵکانیک کە لە راستیەکان تی بگەن، روون دەکەینەو * ۹۹ : وهو الذی أنزل من السماء ماء * هەرئەو دەسەلاتداریە کە لە هەورەکانەو بە ئەندازە ی پنیوست دەباراند * فأخرجنا به نبات كل خضرا * ئێنجا هەموو جوهرە رووەکیکمان لێ دەرھینا * فأخرجنا منه ليدرونيين * ئەوساش هەر لەو، سەوزەگیاو گۆل و گۆلزارو شینایی لێ دەرھینن * نخرج به حبا متراكبا * لەویش چەندین دەنکە کە لەکە کردووی لەسەر یەکی لێ پەیدا دەکەین، وەکو گۆلە گەنم

کە سەتەمکاران لە نارەحەتی و پەلەقاژە ی مەرگدان ببینی چۆن گرفتاریبون * والملائكة باسطوا أيديهم * فريشته ی گیانکیشانیشت دەستیان لێ دەکەنەو و لێیان دەدەن * أخرجوا أنفسهم * و پێیان دەلێن : دەگیانی خۆتان لەجەستەتان دەرپهێنن و بپهێننە لای قارو توورەیی خوای گەورە، دیارە ئەوانیش بۆیان دەرناوە، فريشتهکانیش لەپشتەو تێیان دەسەرەوینن * اليوم تجزون عذاب الهون * پێشیان دەلێن : وا ئەمڕۆش بە ئەو پەری سەرشۆری و ریسواوییەو جەزەبەو تۆلە ئەدرین * بما كنتم نقولون على الله غير الحق * چونکە لە دونیادا لەسەرخوا درۆتان هەڵدەبەست و قسە ی نابه جێتان دەکرد * و كنتم عن آياته تستكبرون * ولەبەرانبەر ئایەتەکانیشیەو خۆتان بەزڵ دەزانی * ۹۴ : ولقد جتتمنا فرادی * له رۆژی دواپیدا خوا بە بێ باوەرەکان ئەفەرموی : وا ئەمڕۆ بێ مال و حال و رووت و قووت و تاک و تەنیا بێ سۆهاتنەو لەمان * كما خلقناكم أول مرة * هەرەوێک چۆن لەسەرەتاو بێ مال و حال و رووت و قووت دروستمان کردن * و تركتم ما خولناكم وراء ظهوركم * و هەرچیشمان پێ دابوون لەمال و سامانی دنیا، لەدوای خۆتان گشتتان جیهیشت * ومانری معكم شفعاكم الذين زعمتم أنهم فيكم شفعا * ئەوانەیش نابینن بەهاناتانەو بێن کە پێتان وابوو شەریک و هاوبەشی خۆان، هەتا تێکاو شەفاعەتتان بکەن * لقد تقطع بينكم * ئەوا هەرچی ئەسباب و هۆی پەییوەندی نێوانتان بوو پچراو نەما * و ضل عنكم ما كنتم تزعمون * ئەو شتانەش ئێوە بە خەیاڵ و اتان دەزانی تێکاتان بوو ئەکەن، هەموو تیاچوون و بەهێج دەرچوون.

بەم بەلگەنە باش خوا بناسە:

۹۵ : إِنَّ اللَّهَ فَالِقُ الْحَبِّ وَالنَّوَى * بێگومان هەرخوایە دانەو دەنک و ناوکی جوړاو جوړی دانەوێلە لە ژیر زوپییدا دەقێشیئێ، واتە : هەردەسەلات و توانایی ئەوەکە ناوک لەت ئەکا و کشت و کاتی لێ دەروێنێ، درەختی لێ سەوز دەکا * يخرج الحي من الميت * زیندوویش لەمردوو دەرئێنێ، گیا لەدانەوێلە و شک دەروێنێ * و مخرج الميت من الحي * و دەرھینەری مردوویشە لە زیندوو * ذلک الله فانی توفکون * ئەو ئەو کارانە دەکا خوای پەروردگار تانە، دەسا ئێوە لە بڕواھێنان چۆن کلا دەبن و لا ئەدرین؟ * ۹۶ : فالق الإصباح * هەرخواشیەتی تاریکایی شەوگار لادەداو، سپێدە بەرەبەیان دێنی و دنیا رووناک ئەکاتەو * وجعل الليل سكنا * و شەویشی بۆ ئیسراحت و پشوو دان، هەموو شتێک تیا یا ئارام ئەگرێ * والشمس والقمر حسانا * و خۆرو مانگیشی

تیبینی وقسه یه کیان هه یه: یه کی دهل: له دونیادا هه رگیز خوا بویهچ که سیك نابینری و دهرك ناکری، نه گهرچی له قیامه تیشدا ببینری، بویه خاتوو (عائیشه/خوا لیبی رازی بیت) دهل: (من زعم أن محمدا أبصر ربه فقد كذب على الله) فإن الله تعالى قال: ((لا تدرکه الأبصار وهو یدرک الأبصار)).

(ثبین عه بباس) یش پیچه وانهی قسه که ی خاتوو (عائیشه) دهل: هه ندیکی دیکه دهلین: نه له دونیاو نه له قیامه تدا خوا نابینری!! دیاره نه مایش به ره و الهت پیچه وانهی ثایه تی: (وجوه یومئذ ناضرة إلى ربها ناظرة) (۲۳-۲۲/۷۵)، وه پیچه وانهی ثایه تی: (کلا إنهم عن ربهم یومئذ لمحجوبون) (۱۵/۸۳) یه.

به چاوی دل بنۆرن بۆ خوا:

﴿ ۱۰۴: قد جاءکم بصائر من ربکم ﴾ به راستی له لایه ن پهره ردگار تانه وه چاوی هه قبین و، دل و شیارو، هوی تیگه یاندن و به لگه ی رووتنان بۆهات، هه تا ری راست بدۆزنه وه ﴿ فمن أبصر فلنفسه ﴾ ئینجا هه رکه سیك ری ده رکردو، به دل تی گه یشت و، باوه ری هیئا، بی گومان بۆخوی قازانجه ﴿ ومن عمی فعلیها ﴾ و هه رکه سیکیش له ئاستی راستیه کان چاوی دل کوپرو نابینابوو، دیاره گوناوه تاوانه که ی ده که ویته سه رخوی ﴿ وما أنا علیکم بحفیظ ﴾ خو منیش پاریزه رو چاودی ری ئیوه نیم، هه تا بتوانم له کاری ناپه سهند لاتاندهم ﴿ ۱۰۵: کذلک نصرَف الآیات ﴾ ئیمه هه راوا گشت به لگه و نیشانه کان ئالووگۆر ده که ی و، جوړاو جوړ ده یانخه یه روو، تاهه ق وناهق ده رکه وی ﴿ ولیقولوا درست ﴾ که چی بی باوه ره کان له باتی ئه وه باوه یین، گه یشتنه ئه و راده یه بلین: تو بۆ خو ت ئه م قورئانه ت لای ئه م و ئه و خویندوه، نه ک له خوا وه هاتبی ﴿ ولنینسه لقوم یعلمون ﴾ ده شمانه وی ئه وقورئانه روون بکه یه وه بۆخه لکانیک له شت تی ده گه ن وده زانن ﴿ ۱۰۶: اتبع ما یوحی إلیک من ربک ﴾ ده بی هه ره له وفه رمانه په پره ی بکه یت که له لای پهره ردگار ته وه به وه چی بو ت دیت ﴿ لا إله إلا هو ﴾ که جگه له و پهره ردگار هه هیچ په ستر او یکی تر شیای پهرستن نییه ﴿ وأعرض عن المشرکین ﴾ تو ئیستا واز له موشریکان و هاوه شدانه ران بیته و، روو هه ره له خوا بکه ﴿ ۱۰۷: ولو شاء الله ما أشركوا ﴾ دیاریشه نه گه ر خوا ویستبای ئه وانه هاوه شی بۆ دانه نین، نه یانده توانی هاوه شی بۆ دابنن، به لگو ئه هاتنه سه ر ری راست، چونکه هه موو شتی به بریارو فره مانی ئه و ده بی ﴿ وما جعلناک علیهم حفیظا ﴾ ئه مه ش بزانه که تو مان نه کردو ته به رپرس و چاودیرو ژمیریاری کارو کرده و هیان ﴿ وما أنت

و جو و مه ره زه و.. هتد ﴿ ومن النخل من طلعها قنوان دانية ﴾ وه له گوئی دارخورمایش هی شووی چرو پروو شو ره وه بوو فره ایه م دینن ﴿ وجنات من أعتاب والزیتون والرمان متشابهها و غیر متشابه ﴾ وه چه ن باخیک له ره زو له داری زه یتوون و له بنه هه ناری هاو وینه و له یه کچوو له گه لادا، جیاوازو له یه ک نه چوو له تامدا، به ره هه ممان هیئا ﴿ انظروا إلى ثمره إذا أثمر و ینعه ﴾ ده سا وه ختی وه به ردین و میوه یان پی ده گا، جوان ته ماشای به ره می هه ری هه کیان بکه ن و بزائن ئه و هه موو ئال و گۆره کی ده یکا؟ ﴿ إن فی ذلکم لآیات لقوم یؤمنون ﴾ به راستی له وچه ند شتانه دا گه لی نیشانه ی گه و ره و مه زن هه ن بۆ گه لیک بیه وی باوه ر به خوا بکا ﴿ ۱۰۰: وجعلوا لله شرکاء الجن ﴾ چه نده مایه ی سه رسورمانه که موشریکه کان ئه و جنوکانه یان کرده هاوه شی خوا!! له باتی ئه وه ی که ته نها خوا بیه رستن. ﴿ وخلقهم ﴾ خو ده شانن که ته نها خوا بۆ خوی دروستی کردوون ﴿ وخرقوا له بنین وبنات بغیر علم ﴾ وه هه ره به نه زانی خویان و، به درو و ده له سه کورو کچیان دایه پالی خوا، واته: گوتیان: (عوزه یین) کوری خوا یه و، فریشته یش کچییه تی ﴿ سبحانه وتعالی عما یصفون ﴾ خو خواش زور پاک و بی عه یب و به رزو بلند و بی خه وشه له وشتانه ئه وان ده یدنه پالی ﴿ ۱۰۱: بدیع السموات والأرض ﴾ به دیه یننه ری ئاسمانه کان و زه و ییه، بی ئه وه له سه ره تاوه نه خشه یه کیان بووی ﴿ أنى یکون له ولد ولم تکن له صاحبة ﴾ باشه خوا یه کی بی نیازی و چو ن نه ته وه مندالی هه یه، که ئه و له بنه رته دا ژن و هاوسه ری نه بیت؟ ﴿ وخلق کل شیء ﴾ هه موو شتیکیش به بته کانی ئه وانیشه وه هه رخوی دروستی کردوه ﴿ وهو بکل شیء علیم ﴾ و به هه موو شتیکیش زور زاناو به ئاگایه ﴿ ۱۰۲: ذلکم الله ربکم لا إله إلا هو ﴾ هه ره ئه و خوا یه یه پهره ردگاری ئیوه، ئیتر جگه له و هیچ په ستر او یکی تر نییه بۆ په رستن بشی ﴿ خالق کل شیء فاعبدوه ﴾ دروستکری هه موو شتیکیشه، ده سا ئیوه ش به شیوه یه کی شیواو بیه رستن ﴿ وهو علی کل شیء وکیل ﴾ هه ره ئه و یشه پاریزه رو و چاودی ری هه موو شتیک.

خوا به چاو ده رک ناکری و نابینری:

﴿ ۱۰۳: لا تدرکه الأبصار ﴾ هیچ چاویک ده رکی ناکاو بۆ نابینری ﴿ و هو یدرک الأبصار ﴾ له کاتی که دا ئه و هه موو چاوه کان ده رک ده کاو ده بینی و به وردیش ئاگای له هه موو شتیکه ﴿ و هو اللطیف الخبیر ﴾ ته نها ئه و یشه کارناسک و وردبین و ئاگادار به هه موو شتیک. (سه له فی سالح) له م دیتن و نه دیتنه ی خوا ی گه و ره یه دا چه ند

عليهم بركيل ﴿ وپاريزهر و بريکاري کاروباريشيان نيت.

جنيو به بتي کافران مه دهن، ههتا خوانه ناسانيس
به (خوای) نيوه نه دهن:

(ئيبين عه بباس) ده لیت: بئ باوه ده کان به په يامبهريان ﴿ و ت: ده بئ يا تو بهرامبهري به خواکانی ئيمه واز له قسهی خراپ بيینی، يان ئيمهش سووکايه تي به خواکهی تو ده که ين. (قه تاده) يش نه لیت: موسلمانان ده قسهی سووکايه تيبیان به بته کان ده کردو، بئ باوه ده کانيس جنيويان به خواي موسلمانان ده دا، نه و جا نه و نايه ته هات و فهرمووی: ﴿ ۱۰۸: ولا تسبوا الذين يدعون من دون الله ﴿ نيوه جنيوو قسهی خراپ ده باره ی نه و بتانه مه که ن، که نه و خه لکانه له باتي خوا نه يان په رستن ﴿ فيسبوا الله عدوا بغير علم ﴿ نه و جا نه و انيس به دژايه تي و نه زانين، جنيو به (الله) بدهن.

(قال العلماء: حکمها باق في هذه الأمة على كل حال، فمتى كان الکفار في منعة وخيف أن يسب الإسلام، أو النبي ﷺ، أو الله، فلا يحل لمسلم أن يسب صليانهم ولا دينهم ولا كنائسهم، ولا يتعرض إلى ما يؤدي إلى ذلك، لأنه بمنزلة البعث على المعصية. وفي الآية -أيضاً- ضرب من المواعدة، ودليل على وجوب الحكم بسد الذرائع، وفيها دليل على أن المحق قد يكف عن حق له إذا أدى إلى ضرر يكون في الدين) قورتوبی ده لیت: زاناکان ده لین: نه م برياری جنيو نه دانه به په رستراوی خوانه ناسان، هه موو کات له ناو نه م ئوممه ته دا بهردهوام ده بئ و ده مينيته وهو ده بئ کاري پئ بکريت، که و ابوو هه رکات کافره کان به ده سلات و قودره تمه ند بوون و، له وانه بوو جنيو به دينی ئيسلام، يان به خواي گه وره بدهن، وه يان سووکايه تي به پيغه مبهري ﴿ بکه ن، قه ت له و حاله دا ره و نيبه موسلمانان ده جنيو به دين و به که نيشته و، به خاچه که يان بدهن، ته نانه تي نابئ شتي بورووژنريت سهر بکيشي بو نه و کاره، چونکه کاري ئاوا وه کو نه و وه وايه دنه بدریت له سهر نافه رمانی و ياخی بوون له خوا. وه نه م نايه ته (مواده عه) و وازه ينان له کافرانيشي تي دايه و، ديسان به لگه بو نه و هيش که بريار به (سد الذرائع) ده درئ و پيئ قايل ده بين، هه ره کو نه م راستيه شي تي دايه که: خاوه ن ماف گه لي جار ده بئ ده ست له مافي خوئ هه لېگريت، نه گهر کاريکی خراپ و ناشياو له داواکرده که يدا ده و ه شايه وه و، زيانیکی دينی لي په يدا ده بوو ﴿ کذلک زيناً لكل أمة عملهم ﴿ هه رچوئي نه وانه به رگري له خوا ناهه قه کانيان ده که ن، هه رئاو ايش بو هه موو ده سته و کو مه ليک کارو کرده و ه کانيان بو ده راز نيينه وه و، به رگرييان لي ده که ن ﴿ نه م

إلى ربهم مرجعهم ﴿ بودواييش هه ردينه وه لای په ره و ده رگاريان ﴿ فينبئهم بما كانوا يعملون ﴿ نه و سايش له گشت کارو کرده و کانيان به ناگانان ده کات. په يامبهري ﴿ له باره ی قسهی خراپ و جنيودان به يه کتری ده فهرموئ: (ملعون من سب والديه، قالوا كيف يسب الرجل والديه؟ قال: يسب أبا الرجل، فيسب أباه، ويسب أمه، فيسب

ذَلِكُمُ اللَّهُ رَضَكُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ خَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ
فَاعْبُدُوهُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ ﴿ لَا تَدْرِكُهُ
الْأَبْصَارُ وَهُوَ يُدْرِكُ الْأَبْصَارَ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ ﴿
فَإِذَا جَاءَكُمْ بُسَارٌ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ أَبْصَرَ فَلِنَفْسِهِ. وَمَنْ عَمِيَ
فَعَلَيْهَا وَمَا أَنَا عَلَيْكُمْ بِحَفِيفٍ ﴿ وَكَذَلِكَ نَصْرَفُ
الْآيَاتِ وَلِيَقُولُوا دَرَسْتَ وَلِيُبَيِّنَ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿
اتَّبِعْ مَا أَوْحَى إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَأَعْرِضْ عَنِ
الشُّرَكِ الْكُذِبِ ﴿ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَشْرَكُوا وَمَا جَعَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ
حَفِيفًا وَمَا أَنتَ عَلَيْهِمْ بِوَكِيلٍ ﴿ وَلَا تَسْأَلُوا الَّذِينَ
يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ فَيَسْأَلُوكَ اللَّهُ عَذَابًا يُعْطِيهِمْ كَذَلِكَ زِينَةٌ
لِكُلِّ أُمَّةٍ عَلَيْهِمْ ثُمَّ إِنْ رَبَّهُمْ مَرْجِعُهُمْ فَيُنْشِئُهُمْ بِمَا كَانُوا
يَعْمَلُونَ ﴿ وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ لَنْ جَاءَهُمْ بِهِ
لَيُؤْمِنُنَّ. بَلْ أَقْلُ إِنَّمَا الْآيَاتُ عِنْدَ اللَّهِ وَمَا يُشْعِرُكُمْ أَنَّهَا إِذَا
جَاءَتْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿ وَتَقَلَّبَ أَفْتَدَهُمْ وَأَبْصَرَهُمْ كَمَا لَمْ
يُؤْمِنُوا بِهِ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَنَدَرَهُمْ فِي طَعْنِهِمْ يَعْمَهُونَ ﴿

أمه). (حديث صحيح). واته: نه و ه ی جنيو به دايک و بابی خوئ بدات نه حله تي لي کراوه؛ گو تيان: چو ن ده بئ مروئف جنيو به دايک و بابی خوئ بدات؟ فهرمووی: نه م جنيو به دايک و بابی نه م ده دا، نه و ييش جنيوه که به دايک و بابی نه م ده داته وه.

﴿ ۱۰۹: وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ ﴿ به گشت هيزيانه وه سوينديان به خوا خوارد ﴿ لئن جاتهم آية ﴿ که هه ر مؤعجيزه و نيشانه يه کيان بو بیت ﴿ ليؤمنن بها ﴿ باوه ري پئ بکه ن ﴿ قل إنما الآيات عند الله ﴿ پييان بلئ: ته وای به لگه و نيشانه کان ته نها به ده ستي خوان و، من هيچ ده سله لايک نيبه، شتيکی ساده شتان بو بينم ﴿ وما يشعركم أنها إذا جاءت لا يؤمنون ﴿ نيوه چوزانن که نه گهر نه و مؤعجيزانه شيان بو بیت، نه وانه هه ر باوه ر نا که ن ﴿ ۱۱۰: وَتَقَلَّبَ أَفْتَدَهُمْ وَأَبْصَرَهُمْ ﴿ ئيستر ئيمه دل و چاويان له ناستی هه ق وهرده گيرين وله کار ده خه ين ﴿ کما لم يؤمنوا به أول مرة ﴿ هه ره وک چو ن له سه ره تاوه بروياي پئ نه هينا، که و ابوو

ھەربەلگەيەکی تریش بینین ھەربوای پێناکەن ﴿ و نذرهم فی طغیانهم یعمھون ﴾ ئیمەش لە سەرلێشیواوی خۆیاندا دەیانھێلێنەو ھەبەمیشە لەگێژاودا بێلێنەو ھە.

رێنما ییھەکانی ئایەتی (۱۰۸-۱۱۰):

ھەر قسەو کرداری ببیتە مایە ی جنیودان لەلایەن موشریک و بێباوەرانیو ھەخواو بە پیغەمبەر ﷺ ئەو قسەو کردارە ھەرام دەبێت.

(۱) لەبەر ھەر ھیکمەتێک خۆی چاک دەزانێ ھەمووکاریکی دژوو خراب لای خواوەنەکی جوان و شیرین دەکرێت، ئەوسا دەیکات.

(۲) ھیدایەت و رێنمایی تەنیا بە دەستی خواوە، بۆیە گەلی جار موعجیزەش دی و خەلکە ھەر پروا ناھێنن!

کۆتایی جزئی ۷، (ولله الحمد والمآل)...

لەپێشەو کافرەکان سوپێندیان خواردو گوتیان: (لئن جاءتھم آیة لیؤمنن بها..) کە ئەگەر بێ لە قورئان نیشانەو ئایەتیکی تریان بۆ ھاتب، بێ سو باوەریان پێدەکرد! یان گوتیان: (.. لئن تؤمن حتی تؤتی مثل ما أوتی رسل الله..) یان گوتیان: (.. لو لا أنزل علینا الملائکة أو نری ربنا..) جا بۆ ئەو پیغەمبەر ﷺ بەتەمای ئیمانێان نەبیت، فەرمووی: ﴿ ۱۱۱: ولو أننا نزلنا إليهم الملائکة ﴾ ئەگەر فریشتەشمان ناردبایە لایان و بە چاودیتبانیان وەك خۆیان داوایان کرد ﴿ وکلمهم الموتی ﴾ و مردووکانیش زیندوو بوونایەتەو و قسەیان لەگەڵ کردبەیان بۆ راستی تو ﴿ وحشرنا علیهم کل شیء قبل ﴾ و ھەموو رابوردوانیشمان روو بە روویان کو کردبایەتەو و شایەتی راستی تو یان دابا ﴿ ما كانوا لیؤمنوا إلا أن يشاء الله ﴾ باوەریان نەدەھینا مەگەر خوا ئارەزوو و یستی لێ، ئەگینا ھەرگیز باوەر ناھێنن، دەیارە ئەمە بێ ھیواو مەییوسبوونە لە باوەرھێنانیان، ھەتا پیغەمبەریش ﷺ بەتەمایان نەبێ ﴿ ولكن أكثرهم یجهلون ﴾ بەلام زۆربەیان نەزان و بێ ئاگان لەم راستیانە.

ھەموو پیغەمبەرێک ناحەزێکی بنیادەمی و جنی ھەبوو:

﴿ ۱۱۲: وکذک جعلنا لکل نبی عدوا شیاطین الإنس والجن ﴾ ھەر چۆنی قورەیش نەیارودژی تو ئە پیغەمبەر! ﷺ دلنایابە بۆ ھەموو پەیمەرێکی دی شەیاتینی دژوونە یارمان، لەئادەمیو، لەجینی داناو، (وەرەقە کوری نەوفەل) بە پیغەمبەری گوت:

بەکورتی: ھەموو مەوێکی سنوور بەزین شەیتانە، کەوا بوو ھەموو سەرکەشیک دەبیتە شەیتان، بۆیە دەفەرموی: (الکلب الأسود شیطان) (موسلم: کتاب الصلاہ/۳۶۵). ﴿ یوحی بعضهم إلى بعض زخرف القول غرورا ﴾ کە ھەندیکیان "بۆفریودان" گوتە ی رازاوەو بێ ناوەرۆک بە ھەندێ خەلکی سادە رادەگەینن "بەمەبەستی لە خستە بردن و چەواشەکردن و ترساندونیان لەرێ ھەق" دەساتویش بە ئارام بە ﴿ ولو شاء ربک ما فعلوه ﴾ دلنایابە کە ئەگەر پەروردگار و یستبای ئەوانە دژوو نەیار نەبن و، ئەوجۆرە قسانە ھەلنەبەسن، ھەرگیز نەیان ئەتوانی ئەو کارە بکەن، بەلام ھیکمەتی خۆی لەو ھادیسە کە ھەر پیغەمبەرێکی دژوو نەیارێکی ھەبێ ﴿ فذرهم وما یفترون ﴾ دەسا تو ش لەخۆیان ولەو دروو دەلەسە یە ھەل دەبەستن وازبھێنەو، درێژە بەکاری خۆت بەدە، چونکە تو خوا سەرورەو پشتیوانتە ﴿ ۱۱۳: ولتصغی إليه أفئدة الذین لا یؤمنون بالآخرة ﴾ و دەبا ئیتر ئەوانە ی وا بروایان بە رۆژی دوا یی نییە، ھەردلی بەدەنیو، گوپی بۆ راگرن ﴿ ولیرضوه ولیقتروا ماھم مقترفون ﴾ و قسەکیان پەسەندبکەن و پپی رازی بن و، ھەرتاوانیکیش ئەکەن با بیکەن "چونکە تەنھا ئەو کەودەنەنە دوا یان دەکەون و، پاشە رۆژی شیان ھەر لای خۆمانە.

لە رێنما ییھەکانی ئایەتی (۱۱۱-۱۱۳):

(۱) خوا مەیل و یستی لە ھەر شتێ ببێ، بێگومان ھەر ئەو دەبێ، ھەزیش بە شتێ نەکا، ھەر گیز نابێ، ئەمە یە مانای (ئولوھییەت و ربوبییەت) ی خوا ی گەورەو، قەزاوقەدەر کە لەئەزەلدا برپاری لەسەر داو.

(۲) سەرەخۆشی و دلدانەو ی پیغەمبەر ﷺ بەو کە ھەر پیغەمبەرێک وەکو تو دژوو نەیار ی لە نیو شەیتانەکانی بنیادەم و جندۆکەدا ھەبوو، بەلام خوا پیغەمبەرەکی خۆی سەر خستوو بەسەریان.

(۳) مەوێ ھەردەم دەبێ وریا و شیار بێ، تا لە خستە نەبری، چونکە فریودان و لە خستە بردن تەنھا چەکیکە بۆ شەیتان.

(۴) ئەو دلانە کە کافرو خوانەناسن، ھەمیشە بۆ فەسادو خراپەو کاری باتل ئامادەترن، تالەو دلانە ی کە بروادارن.

سهر برپیناندا ناوی خویان له سهرهینراوه ﴿ان كنتم باياته مؤمنين﴾ ته گهر راسته بروتان به ثابته و به لگه کانی خوا هیه، واته: له و حه یوانانه مه خوڼ که: یان مرداره وه بوون، یان بوغه یری خوا سهرپاون ﴿۱۱۹﴾: وما لكم ألا تأكلوا مما ذكر اسم الله عليه ﴿ده بو چی ئیوه له گوشتی ئو په له وهر و ناژه لانه ناخوڼ

﴿وَلَوْ أَنَّا زَلَلْنَا إِلَهُنَّ الْمَلَائِكَةَ وَكَانَ اللَّهُ نُفُوسَ الْفَلَاحِ﴾
﴿عَلَيْهِمْ كُلُّ شَيْءٍ قَبْلًا مَا كَانُوا لِيَوْمِئِذَا إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ وَلَكِنْ أَكْثَرُهُمْ يَجْهَلُونَ﴾ ﴿وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا شَيطَانِ الْإِنْسِ وَالْجِنِّ يُوحِي بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ زُخْرُفَ الْقَوْلِ غُرُورًا وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ مَا فَعَلُوهُ فَذَرْهُمْ وَمَا يَفْتَرُونَ﴾
﴿وَلْيَصْغَحْ إِلَيْهِ أَفْعَدُ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ وَلِيَرْضَوْهُ وَلِيَقْتَرِفُوا مَا هُمْ مُقْتَرِفُونَ﴾ ﴿أَفْتَعِزَّ اللَّهُ ابْتِغَىٰ حُكْمًا وَهُوَ الَّذِي أَنْزَلَ إِلَيْكُمُ الْكِتَابَ مُفَصَّلًا وَالَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَعْلَمُونَ أَنَّهُ مُنْزَلٌ مِنْ رَبِّكَ بِالْحَقِّ فَلَا تَكُونُونَ مِنَ الْمُمْتَرِينَ﴾ ﴿وَمَنْ كَلِمَتُ رَبِّكَ صَدَقًا وَعَدْلًا لَا مَبْدَلَ لِكَلِمَتِهِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ﴾ ﴿وَإِنْ طُغِيَ أَكْثَرُ مَنْ فِي الْأَرْضِ بَغْيًا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ إِنْ يَنْصَرِفُونَ إِلَّا الظَّنُّ وَإِنْ هُمْ إِلَّا يَخْرُصُونَ﴾ ﴿إِنْ رَبُّكَ هُوَ أَعْلَمُ مَنْ يَضِلُّ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ﴾ ﴿فَكُلُوا مِمَّا ذَكَرَ اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهِ إِنْ كُنْتُمْ بِآيَاتِهِ مُؤْمِنِينَ﴾

که ناوی خویان له سهر دی؟ ﴿وقد فصل لكم ما حرم عليكم﴾ خوهر شتیکی لی حهرام کردین، به باشی بوی شیکردونه ته وه، واته: به ته واوی حه لال و حهرامی بو لیک جیا کردونه ته وه، ده سا ئیوه یش تخونی حهرامه کان مه که ون ﴿إلا ما اضطررتم إليه﴾ مه گهر شتی که له پرووی ناچار ییوه بی، واته: ههر چنده ئو په له وهر و ناژه له نارواو یاساغ بی و ناوی خوا ی لی نه هینرابی، له کاتی ناچار ییدا بوتان رهاو حه لال ده بی خواردنی ﴿وإن كثيرا ليضلون بأهوائهم بغیر علم﴾ خو زوری له و مه ردمش ههر به ثاره زووی خو یان و، بی هیچ جوړه زانست و زانیاریه که خه لکی که سهر لی شیواو نه که ون، واته: به ثاره زووی خو یان حه لال، حهرام نه که ون و، حهرام، حه لال ده که ون! ﴿إن ربك هو أعلم بالمعتدين﴾ به راستی په روه ردگارت له حال خه لکانی زیده روو، سنوور به زین له هه موو که سی به ناگا و زاناره ﴿۱۲۰﴾: وذرُوا ظاهِرَ الْإِثْمِ وَبَاطِنَهُ ﴿خه لکینه! ئیوه له تاوان و گونا هانی ناشکراو نه یی، خو بپاریزن

﴿۱۱۴﴾: أفغیر الله ابتغی حکما ﴿پیان بلئ: ناخو رهاو یه جگه له خوا ی به ده سلات که سی تر بکه مه داوهری نیوانمان؟ هه تا شایه تی بدات کامان راست نه کات؟ ﴿وهو الذي أنزل إليکم الكتاب مفصلا﴾ که ههر نه ویشه ئم قورثانه ی به روشنکراو یی دابه زاندوت ته خوار وه بوتان و، سهر جهم برپاره کانیشی پروون ﴿والذين آتیناهم الكتاب﴾ خو ئه وانه یش و نامه مان پی داون ﴿يعلمون أنه منزل من ربك بالحق﴾ چاک نه زانن که ئو قورثانه له لای په روه ردگارت ته و یه و، گشتیشی راست و دروسته ﴿فلا تكونن من الممترين﴾ ده سا تو هه رگیز له خه لکانی دوو دل و به گومان مه به، گومانست نه بی که ئم قورثانه خوا ناروویه ﴿۱۱۵﴾: وتمت کلمة ربك صدقا وعدلا ﴿و گشت و ته کانی په روه ردگارت (قورثان) و سهر جهم برپاره کانی، له راستی و داد گه ریدا، ته واو به پایان که یشتون و ببوینن ﴿لا مبدل لکلماته﴾ نابی هیچ که سی ده سکاری و ناوو گوریان بکا ﴿وهو السميع العليم﴾ هه رته و خو ی چاک نه بیسی و، باش زاناو ناگاداره به هه موو شتی که.

زورینه ی خه لک گومر او سهر لی شیواو:

﴿۱۱۶﴾: وإن تطع أكثر من فی الأرض ﴿ته گهر له زور به ی خه لکانی ئم سهر زوویه، که بی باوهر دن په یره وی بکه یت ﴿یضلوك عن سبيل الله﴾ له ریگه ی خوا لات نه دهن و چه واشه و سهر لی شیواوت نه که ون ﴿إن يتبعون إلا الظن﴾ چونکه خو یشان ههر دوی دوو دلی و به دگومانی ده که ون ﴿وإن هم إلا یخرصون﴾ و ههر به ته خمین و به دگومانی له پرویوچ خه ریکن و ده گهر ین، نه گینه هیچ به لگه یه کی ئو تو یان نییه.

ئو حه یوانه حه لال، که سهر ده بری به ناوی خوا وه بی:

﴿۱۱۷﴾: إن ربك هو أعلم من یضل عن سبيله ﴿بی گومان په روه ردگارت زور باشت به ناگا و زانیه له حالئ ئو که سانه له ری ی خوا لایانداوه ﴿وهو أعلم بالمهتدين﴾ و باشت ریش ئو که سانه ده ناسی شاره زای ریگه ی راستن و زینمان. ئیمامی (ترمزی) ئلی: کومه له خه لکی که هاتنه لای پیغه مبه ر ﴿وتیان: نه و حه یوانه ئیمه خو مان ده ی کوژینه وه به پاکی ده زانین و لی ده خو ین، حه یوانی کی ش که به قسه ی خوا بکوژ رینه وه، واته: به و شیوه ئیوه ده لین سهر بری، به پاکی نازانین و لی ناخو ین، ناخو ئم راو بوچوونه چو ین بی؟ جا بو ئو وه لاهه ئم ثایه ته هات و فرمووی: ﴿۱۱۸﴾: فكلوا مما ذکر اسم الله عليه ﴿ده سا ئیوه ئی موسلمانان! له گوشتی ئو ناژه لانه بخو ین که له کاتی

و وازبهینن ﴿إِنَّ الَّذِينَ يَكْسِبُونَ الْإِثْمَ﴾ بئی گومان نهوانه ی و گوناح و تاوان دهکن ﴿سَيَجْزُونَ بِمَا كَانُوا يَقْتَرُونَ﴾ بئی سؤ له تۆله ی گونا نه ئاشکرا و نهینیه کانیندا سزا دده دزین ﴿۱۲۱﴾: ولا تا کلا مالم ی ذکر اسم الله علیه ﴿هر په له ورو حه یوانی له کاتی سهر بریندا ناوی خوی له سهر نه هینرابیت، نیوه له گوشته که ی

سهر برینیدا واجب و پیوسته، بویه هه ندی له زاناکان نه لاین: (بسم الله) کردن له کاتی سهر بریندا واجیبه، که وابوو به پیی رای نه مانه ههر موسلمانیک ئاژه لیک ی سهر بری و به دهست نه نقه ست ناوی خوی له سهر نه هینا، نهو گوشته حه رانه لای نهو دهسته یه.

(۳) هه ندیک نه لاین: نه گهر به هه لهو له بیر چوون بوو، قهیدی نییه و ده خوری.

(۴) ده بی پی پهروی له فیهی زانایان بکری و، له هه و بازانوه دوور بگرین.

(۵) ده بی له هه موو گونا حه کان - به ده ست بهر بگرین، یان به دل - خو بپاریزین.

(۶) هه موو جوړه سهر پراویک به دهستی هاو به شدانه رو ئاگر به رست و، خوانه ناس و (مورته دی) و خه لکانی عه لمانیی ناخوری، بویه پیوسته موسلمانان هه رگیز لای نهوانه گوشت نه کړن.

موسلمان زیندووه و، خوانه ناس مردوو:

﴿۱۲۲﴾: أو من كان ميتا فأحيى ﴿ناخو که سیك مردویی و، ئینجا زیندووی که ینه وه، واته: کافرو بی پروایی، پاشان ئیمان و باوهر بخه ینه دلیه وه و باوهر بینئی ﴿و جعلنا له نورا یمشی به فی الناس و پرووناک و نوریشی به دینی و، ری خوی پی ده رکاو، به سهر بهستی له ناو مه ردمدا هاتوو چو بکات ﴿کمن مثله فی الظلمات و هکو که سی وایه له ناو تاریکیه کانی شیرک و سهر لی شیواویدا بیئت ﴿لیس بخارج منها﴾ که هه رگیزیش نه توانی خوی لی رزگار بکاو بیته ده ری؟ دیاره ههر نهو که سیه زینده و خاوه ن نور، نه مهش نمونه ی ریگا و ری بازی راستی مروقی پرواداره، نهویشیان مه سل و نمونه ی مروقی لاسارو، ریگا چه وته که ی بی باوهرانه، وهک (ئیبس عه بباس) نه لی. ﴿کذلک زین للکافرین ما کانوا یعملون﴾ وهکو چوون ئیمان و پروا لای پرواداران جوان و رازاوه یه، هه روا نهو که سانهش بی پروا کفرن، کاره خراپه کانینان لاجوانه و، هه موو کاریکی خراپ و دزیو به چاک ده زانن!.

فرت و فیلی تاوانباران و، چاره نووس و ری و شویینان:

﴿۱۲۳﴾: و کذلک جعلنا فی کل قریة اکابر مجرمیها ﴿هه رچوئی گه و ره پیاوانی مه ککه - شاره که ی تو - ده ستیان دایه کاری خراپ و نامه رانه، ههر ئاواش پیاو خراپ و تاوانکارانمان له ناوچه ی ههر په یغه مبه ری کدا کرده سهر کرده ده سه لاتدارو گه و ره و رابه ریان

وَمَا لَكُمْ أَلَّا تَأْتُوا مِمَّا دَرَأَ إِلَهُكُمُ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَقَدْ فَصَّلَ لَكُمْ مَا حَرَّمَ عَلَيْهِمْ إِلَّا مَا اضْطُرُّوا إِلَيْهِ وَإِنْ كُنْتُمْ لَيُّسُونَ بِأَهْوَاءِهِمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِالْمُعْتَدِينَ ﴿۱۲۱﴾ وَذَرُوا أَظْهَرَ الْإِثْمِ وَبَاطِنَهُ إِنَّ الَّذِينَ يَكْسِبُونَ الْإِثْمَ سَيَجْزُونَ بِمَا كَانُوا يَقْتَرُونَ ﴿۱۲۲﴾ وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ الَّتِي ذَكَرَ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهَا إِنَّهُ لَفِسْقٌ وَإِنَّ الشَّيَاطِينَ لَيُوحُونَ إِلَيْكُمْ لِتُخَالِفُوا بِمَا كَانُوا يُحَدِّثُونَ وَإِنْ أَطَعْتُمُوهُمْ إِنَّكُمْ لَمُشْرِكُونَ ﴿۱۲۳﴾ أَوْ مِنْ كَانَ مِثْلًا فَأَحْيَيْنَاهُ وَجَعَلْنَا لَهُ نُورًا يَمْشِي بِهِ فِي النَّاسِ كَمَنْ مِثْلُهُ فِي الظُّلُمَاتِ لَيْسَ بِخَارِجٍ مِنْهَا كَذَلِكَ زُيِّنَ لِلْكَافِرِينَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿۱۲۴﴾ وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا فِي كُلِّ قَرْيَةٍ أَكْبَرًا مُجْرِمًا لِيَتَكَبَّرُوا فِيهَا وَمَا يَكْبُرُونَ إِلَّا بِأَنْفُسِهِمْ وَمَا يَعْلَمُونَ ﴿۱۲۵﴾ وَإِذَا جَاءَتْهُمْ آيَةٌ قَالُوا لَنْ نُؤْمِنَ حَتَّى نُؤْتَى مِنْ أَمْوَالِ رَسُولِ اللَّهِ اللَّهُ أَعْلَمُ حَيْثُ يَجْعَلُ رِسَالَتَهُ سَيُصِيبُ الَّذِينَ أَجْرَمُوا صَغَارٌ عِنْدَ اللَّهِ وَعَذَابٌ شَدِيدٌ بِمَا كَانُوا يَمْكُرُونَ ﴿۱۲۶﴾

مه خوون ﴿وإنه لفسق﴾ بئی گومان نهو جوړه خواردنه، تاوان و گونا حه و له ریگه ده رچوونه ﴿وإن الشياطين ليوحون إلی اولیائهم﴾ و بشزانن که شه یاتینه کان هه میشه شتی پروو پووج نه خه نه دلی دؤسته کانینه وهو، دنه بیان ددهن ﴿لیجادلوکم﴾ بو نهوه موجه له و دمه قالیقان له گهل بکه ن و، کی شه و گرتان بو بنینه وه ﴿وإن أطعتموهم إنکم لمشرکون﴾ خو نه گهر به گویتان کردن له گوته و کارو بو چوونه کانیندا، دلنایان نیوهش موشریک و هاو به شدانه رن، چونکه په یرووی کردنی غهیری به رنامه ی خوا، کوفرو هاو هل دانانه بو خوا.

له رینماییه کانی نایه تی (۱۲۱-۱۲۸):

(۱) خواردنی گوشتی هه موو ئاژه لیک ی سهر پراو به دهستی موسلمان حه لاله.

(۲) (بسم الله..) کردن له سهر هه موو ئاژه ل و په له وهریک له کاتی

﴿ لِمَكْرُوا فِيهَا ﴾ ههتا دهستیان دایه فروفیل و چهواشهکاری
 تییداو، پروبه پرووی په یامبه ره کان وهستان، که وایبوو توش له گهله
 لاساره که ت دلزویر مه به ﴿ وما یمکرون إلا بأنفسهم ﴾ خو
 فرو فیلیش هر له خویمان ده که و، ته نجامه که شی هر له سهر
 خویمان ده که وی ﴿ وما یشعرون ﴾ ههستی شی پی ناکه ن ﴿ ۱۲۴ ﴾:
 وإذا جاءتهم آية ﴿ هه رکه موعجیزه به لگه یه کیان بو دی بو راستی
 په یامبه ر ﴾ ﴿ قالوا لن تؤمن حتى تؤتى مثل ما أوتى رسل الله ﴾
 ده لین: تا تهو به لگانه به په یامبه رانی خوا دراو، به ئیمه یش
 نه درین، هه رگیز باوه ر ناکه ین ﴿ الله أعلم حيث يجعل رسالته ﴾
 خو خوا خو ی باشت ر ده زانی، په یامی خو ی له کو ی دابنی و، چ
 که سی بکات به په یامبه ر ﴿ سبب الذين أجمعوا صغار عند الله
 وعذاب شديد بما كانوا یمکرون ﴾ دلنیا بن ته وانه ی که ناهه قیکارو
 تاوانبار بوون، سووکی و سهر شو ی و، سزایه کی زور توندیان لای
 خوا تووش ده بی ﴿ ۱۲۵ ﴾: فمن یرد الله أن یهدیه بشرح صدره
 للإسلام ﴿ ئینجا تهو که سه که خوا بیه وی رینمای بکات بو دینی
 ئیسلام، دل و سنگی فراوان و گوشاد نه کاو، پاداشی قیامه تی لا
 شیرین نه کاو، ته و جا زور به ئاسانی دینی ئیسلام قبول ده کات،
 پیغه مبه ری خوا ده فره می: تهو موسلمان زیره که که هه می شه مردنی
 له بیر بی و، هه وله کانی بو خوشازدان بیت بو پاش مردن، لیشتیان
 پرسى: دلان چون گوشاد و فراوان ده بن بو وه رگرتنی دینی ئیسلام...؟
 فره می: نوو ریک له لایه ن خوا وه ده هاویژ رته ناویه وه، ته وسا
 به رچاوی روون ده بیت وه ری پی ده رده کا، گوتیان: نیشانه یه ک بو
 ته وه هه یه؟ فره می: به رده وام بیر کر د نه وه له یانه ی نه مر ی و،
 دوور که و ته وه له خو شه ویستی دنیای فریو ده رو، خو ئاماده کردن
 بو پاش مردن نیشانه یه تی (ته به ری). ﴿ ومن یرد أن یضله ﴾
 کیش خو ی حه ز بکا گو مرای بکا ﴿ یجعل صدره ضيقا حرجا ﴾
 وا به توندی نه فه س ته نگ ی نه کا ﴿ کأنما یصعد فی السماء ﴾
 ده لی پی به ره و ئاسمان سه رده که وی ﴿ کذلک یجعل الله الرجس
 علی الذین لا یؤمنون ﴾ تهو که سانه ی وا بروا ناهین، هر به و
 شیوازه خوا ی گه و ره شه یتان زال نه کات به سه ری اندا ﴿ ۱۲۶ ﴾:
 وهذا صراط ربک مستقیما ﴿ ثم شهریعت و بهر نامه ریکه،
 ری پی په ره و ر د گاری تویه، سه رجه م راسته و لاری تییدا نییه ﴿ قد
 فصلنا الآيات لقوم یذکرون ﴾ بی گومان بو ته وانه ی له ئاموز گاری
 که لک و سوود وه رده گرن، به لگه کانمان روون ده که یه نه وه ﴿ ۱۲۷ ﴾:
 لهم دار السلام عند ربهم ﴿ تهو خوا وه باوه رانه له په ره و رنده ی
 خو یانه وه (دار السلام - به هشت) یان بو هه یه ﴿ وهو ولیهم ﴾
 که هه ر تهو په ره و ر د گاره - له دنیوا، له قیامتدا - پشتیوان و

فَمَنْ يُرِدِ اللَّهُ أَنْ يَهْدِيَهُ يُمْشِكْ سَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ وَمَنْ يُرِدْ
 أَنْ يُضِلَّهُ يَجْعَلْ سَدْرَهُ ضَيِّقًا حَرَجًا كَأَنَّمَا يَصْعَدُ
 فِي السَّمَاءِ كَذَلِكَ يَجْعَلُ اللَّهُ الرِّجْسَ عَلَى الَّذِينَ
 لَا يُؤْمِنُونَ ﴿ ۱۲۵ ﴾ وَهَذَا صِرَاطُ رَبِّكَ مُسْتَقِيمًا قَدْ فَصَّلْنَا
 الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَذْكُرُونَ ﴿ ۱۲۶ ﴾ لَهُمْ دَارُ الْآلَةِ عِنْدَ رَبِّهِمْ
 وَهُوَ وَلِيُّهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿ ۱۲۷ ﴾ وَيَوْمَ يُحْشَرُهُمْ جَمِيعًا
 يَوْمَ عَشْرَ الْآلِينَ قَدْ اسْتَكْبَرْتُمْ مِنَ الْإِنْسِ وَقَالَ أَوْلِيَاؤُهُمْ
 مِنَ الْإِنْسِ رَبَّنَا اسْتَمِعْ بَعْضُنَا بِبَعْضٍ وَبَلَّغْنَا أَجَلَنَا الَّذِي
 أَجَلْتَ لَنَا قَالَ النَّارُ مُثَوَّنَةٌ خَلْدِينَ فِيهَا إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ إِنَّ
 رَبَّكَ حَكِيمٌ عَلِيمٌ ﴿ ۱۲۸ ﴾ وَكَذَلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ
 يَعْلَمُونَ ﴿ ۱۲۹ ﴾ يَوْمَ عَشْرَ الْآلِينَ وَالْإِنْسِ أَوْلِيَاؤُكُمْ
 رُسُلٌ مِنْكُمْ يَقُصُّونَ عَلَيْكُمْ آيَاتِي وَيُزَكُّونَكُمْ لِقَاءَ
 يَوْمِكُمْ هَذَا قَالُوا شَهِدْنَا عَلَى أَنْفُسِنَا وَعَرَّيْنَاهُمْ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا
 وَشَهِدُوا عَلَى أَنْفُسِهِمْ أَنَّهُمْ كَانُوا كَافِرِينَ ﴿ ۱۳۰ ﴾ ذَلِكَ
 أَنْ لَمْ يَكُنْ رَبُّكَ مُهْلِكَ الْفَرَى بَطْلًا وَأَهْلَاهَا غَفْلُونَ ﴿ ۱۳۱ ﴾

به راستی ئیوه خه لکیکی زورتان له به ره ی ئاده می رام کردو گومراتان
 کردن ﴿ وقال أولیاءهم من الإنس ﴾ مروفه دوسته رامکاره کانیا ن
 ده لین: ﴿ ربنا استمع بعضنا ببعض ﴾ نه ی په ره و ر د گاری
 ئیمه! راسته بریکمان له بریکی تر که لکی وه رگرت و به ره مه ند
 بوون، جینییه کان به ئیتاعه ی ئیمه ی مروف به ره یان بر دوو
 خوشحال بوون، خوشمان به جیبه جیکردنی فره مانی تهو جنوکه
 ئاغانه مان دلشاد بووین، وا ئیستا گیر و ده ی کاری خومان بووین
 ﴿ وبلغنا أجلنا الذي أجلت لنا ﴾ تهو ته جهل و واده یه ش بوت
 دیاری کرد بووین، پی گه یشتین و مردین، واته: ته مه نی چاکیشمان
 به سه ر برد، هه ق بوو بیر بکه یه نه وه، که چی هه ر لارو لاسار بووین
 ﴿ قال النار مثواکم ﴾ خوا فره می: له توله ی ته وده ئاگری دوزخ
 جیگای گشتتانه ﴿ خالدين فيها إلا ما شاء الله ﴾ و به هه تا هه تاییش
 تییدا ده بن، مه گه ر خوا به مه یلی خو ی بیگو ری، یان سزانه دا،
 واته: هه ر تهو ماوه (به رزه خیه) بی سزا ده بن که ده نیر دین بو

دۆزهخ ﴿۱۲۸﴾ ان ربك حكيم عليم ﴿۱۲۹﴾ به راستی پهروهردگارت زور له کارزان و کارجوانه، زوریش به ټاگاو زانایه ﴿۱۲۹﴾: و کذلک نولس بعض الظالمین بعضا ﴿۱۳۰﴾ و هروهک جننی و ټادهمی که لک له به کتر وهرده گرن و، جنیبه کان ټادهمیبه کان ده چه وسیننه وه و زالدېن به سهریاند، هر ټاواش هه ندی له سته مکاران ده خهینه

وَلِكُلِّ دَرَجَتٍ مَّعَاجِلُ وَأَمَّا رَبُّكَ بِمَنْفِلٍ عَنَّا
يَعْلَمُونَ ﴿۱۲۸﴾ وَرَبُّكَ الْغَنِيُّ ذُو الرَّحْمَةِ إِن يَشَأْ
يُدْهِبْكُمْ وَيَسْتَخْلِفْ مِنْ بَعْدِكُمْ مَا يَشَاءُ كَمَا
أَنشَأَكُمْ مِنْ ذُرِّيَةِ قَوْمٍ مَّا أُخِرْتُ ﴿۱۲۹﴾ إِنَّ مَا
تُوعَدُونَ لَأَن تَ وَمَا أَنتُمْ بِمُعْجِزِينَ ﴿۱۳۰﴾ قُلْ يَقُولُوا
اعْمَلُوا عَلَىٰ مَكَاتِبِكُمْ إِنِّي عَامِلٌ فَمَا تَعْلَمُونَ
مَنْ تَكُونُ لَهُ عَقِيبَةُ الدَّارِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ
﴿۱۳۱﴾ وَجَعَلُوا لِلَّهِ مِمَّا ذَرَأَ مِنَ الْحَرْثِ وَالْأَنْعَامِ
نَصِيبًا فَقَالُوا هَذَا لِلَّهِ بِرَحْمَتِهِ وَهَذَا لِحُرِّكَائِنَا
فَمَا كَانُوا لِيُشْرَكَ بِهِمْ فَلَا يُصِلُ إِلَى اللَّهِ
وَمَا كَانُوا لِيُؤْتُوا بِهِمْ فَلَا يُفْلِحُ شُرَكَائِهِمْ
سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ ﴿۱۳۲﴾ وَكَذَلِكَ زُيِّنَ
لِلْكَافِرِينَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ قَتْلُ أَوْلَادِهِمْ
شُرَكَائِهِمْ لِيُزْذَوْهُمْ وَلَيْسُوا عَلَيْهِمْ دِينُهم
وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا فَعَلُوهُ فَذَرْهُمْ وَمَا يَفْتَرُونَ ﴿۱۳۳﴾

﴿۱۲۸﴾ وشهدوا على أنفسهم ﴿۱۲۹﴾ و شایه تیشیان له سهر خوځان دا ﴿۱۲۸﴾ انهم كانوا كافرين ﴿۱۲۹﴾ که راستیه که ی ټه مهیه: کافرو خوانه ناس بوون ﴿۱۳۱﴾: ذلک ان لم یکن ربک مهلک القرى بظلم ﴿۱۳۰﴾ نارذنی ټه و په یامبه رانه له بهر ټه وهیه که ټیوه چاک بزائن هر گیز پهروهردگارت هیچ شارو گوندیکی به ناهقی - قرنه کردوه و، أهلها غافلون ﴿۱۳۲﴾ و دانیشتووه کانیشی خافل و بی ټاگاو بی تاوان بووین، واته: هه تا ټیمه په یامبه رنه نیرین و، ټه وانیش لئی لا نه دهن، قاریان لی ناگرین ﴿۱۳۲﴾ و لکل درجات مما عملوا ﴿۱۳۰﴾ بو هر مرو فیک - چاک، یان خراب- له بهرامبه ر ټه و کاره ی کردوویه تی، چه نذین پله و پایه هیه، و پاداش و ټوله ش وهرده گرن ﴿۱۳۱﴾ و ما ربک بغافل عما یعملون ﴿۱۳۲﴾ خو پهروهردگاریشت هر گیز له و کاره ی ټه یکه ن بی ټاگاو خافل نییه، واته: هه ول و ټیکو شانی هیچ که سیک بزرنابی.

رینماییه کانی ټایه تی (۱۲۹-۱۳۲):

- (۱) بهر ی جننی زالدېن به سهر بهر ی ټینسانداو، کار ی خراب و بیغه ریان پی ده که ن و، گومراو سهر لی شیواو دهن.
- (۲) وربابه به ژیان ی ټم دنیایه فریو نه خو یت.
- (۳) هاتنی پیغه مبه ران بو نیشاندانی ریگه ی راسته و نه مان ی پرو بیانو و به لگه ی خه لکه.
- (۴) پاداش و ټوله هر به پنی کارو کرده وهیه.

﴿۱۳۳﴾: وربک الغنی ذو الرحمة ﴿۱۳۴﴾ وه پهروهردگاری ټو له ته و او ی خه لکی، بی نیازو، خاوه ن به زه یی و دلوقانه ﴿۱۳۳﴾ ان یشأ یدهبکم ټه گهر بیه وی لاتان ټه باو له ناو ټه چن ﴿۱۳۰﴾ و سستخلف من بعدکم ما یشاء ﴿۱۳۱﴾ له پاش ټیوه یش هه زی له هر چی نیکی تربی له جیتاندا دا یدهنی ﴿۱۳۲﴾ کما انشأکم من ذریة قوم آخرین ﴿۱۳۳﴾ هر چو نی ټیوه له ټوره مه و نه وه ی گه لیکی تر خسته وه ﴿۱۳۴﴾: ان ما توعدون لات ﴿۱۳۵﴾ بی گومان هر بریار یکتان بو ددری - له پاداشت و ټوله - بی دوا که وتن پیش دیت ﴿۱۳۶﴾ و ما انتم بمعجزین ﴿۱۳۷﴾ خو ناشتوانن په کی خوا بخره ن و نه هیلن کاره کانی ټه نجام بدات ﴿۱۳۵﴾: قل یا قوم اعملوا علی مکاتبکم ﴿۱۳۶﴾ - ټه ی پیغه مبه ر! ﴿۱۳۷﴾ - بل ی: ټه ی هوزه که م! هر چی له ده ستان دیت، در یغی مه که ن و، هر به و شیوه یه کار بکه ن هه لتان بژاردوه بو خوتان، واته: که خوتان به راست ده زانن، ده سا له سهر ټه و کار ی خوتانه به رده و ام بن ﴿۱۳۸﴾ ابی عامل ﴿۱۳۹﴾ بی گومان منیش هر خه ریکی کار ی خو م ده یم ﴿۱۴۰﴾ فسوف تعلمون من تكون له عاقبة الدار ﴿۱۴۱﴾ ټه و سا چاک ټه زانن پاشه روژی چاک و باشی ټه و ماله که بو کی ټه بی ټ؟ ﴿۱۴۲﴾ انه لا یفلح الظالمون ﴿۱۴۳﴾

ژیر ده سه لاتی بریکی تریان و ریسواو سهر شو ریان ده که ن، پاشانیش په کتر له ناو ټه به ن ﴿۱۳۳﴾ بما كانوا یکسبون ﴿۱۳۴﴾ به هوی ټه و کاره نا په سه ندانه وه ده یان کردن.

خوانه ناس شایه تی له خو ی ده دا:

﴿۱۳۰﴾: یامعشر الجن والإنس ﴿۱۳۱﴾ ټه ی کو مه لی جننی و ټاده می! ﴿۱۳۲﴾ ألم یأتکم رسل منکم ﴿۱۳۳﴾ مه گهر هر له خو ټان (له ټاده می) چه ند په یامبه ریکتان بو نه هاتن ﴿۱۳۴﴾ یقصون علیکم آیاتی ﴿۱۳۵﴾ ټایه ت و نیشانه کانی منتان بو بخو یتنه وه ﴿۱۳۶﴾ و ینذرونکم لقاء یومکم هذا ﴿۱۳۷﴾ وله گه یشتن و دیمانه ی ټم روژه تان بتر سینن ﴿۱۳۸﴾ قالوا شهدنا علی أنفسنا ﴿۱۳۹﴾ کات ی هیچیان بو نامی ټیته وه ټه لین: به لی ټه ی پهروهردگار! شایه تی له سهر خو مان ټه دهن: به لی په یامبه رانی ټو هاتن و، نامه که شیان گه یاند پی مان ﴿۱۴۰﴾ و غرتهم الحیاة الدنیا ﴿۱۴۱﴾ ټه و جا خوی گه وره فره مووی: ټم ژبان ه زرق و برقه ی گیتی ه فریوی دان

ئەو کارە ئەکەن، ئەیان دەکرد، دەیتوانی بە زۆریش بێت لەو هەلەیه
ببایگێڕیتەوه ﴿ فذرهم وما يفترون ﴾ دەساتۆش لە خۆیان و لە
درۆو دەلەسه کەیان "کە ئەیانگوت خوا شەریک و هاوبەشی هەیه"
وازیبێت، خۆی گەوره خۆی بە دەردیانەوه دیت ﴿ ۱۳۸ ﴾: وقالوا
هذه انعام وحرث ﴿ و دەیانگوت: ئەم ئازەل و مەرو مالات و کشت

بئگومان هەرگیز ستمکاران بەختیارو زرگار نابن، واتە: ئیوه
سەرلێشیاوو ناهەقن، منیش راست و لەسەر هەقم.

رێنماییه کانی ئایه تی (۱۳۳-۱۳۵):

- ۱) خۆی گەوره له هه موو بوونه وه دهوله مەندترو
بئ نیازه.
- ۲) دەسلالت و توانایی خۆی کار جوان بۆ لەناو بردنی ئەو
خەڵکانەو، هینانی دەستەبەکی تر له جیایی ئەواندا.
- ۳) بەلێنه کانی خوا هەرگیز دواناکهون.
- ۴) هاوبه شدانەران ئەگەر بەردهوام بن لەسەر ئەو
کارەیان، ئەوا بەتوندی سزایان بۆ دی.

کارو کردەوی خوانەناسان:

﴿ ۱۳۶ ﴾: وجعلوا لله مما ذرأ من الحرث والأنعام نصيبا ﴿
لەبەر بوبووی ئەو کێلگه وکشت و ئازەل و مەرو مالاته خوا خۆی
دروستی کردبوو، هەر بەشیکیان بۆخوا دانا!! بەشەکی تریان
جیايان کردەوه بۆ گەوره و بته کانیان! ﴿ فقالوا هذا لله بزعهم ﴿
ئەوساش بئ بەلگه و لیکدانەوه، بەلکو هەر بە خەیاڵی خۆیان
وتیان: ئەمە بۆخوایه!! ﴿ وهذا لشركائنا ﴿ و ئەمەیش هی
هاوبهشی و (بته کانی) مانە ﴿ فما كان لشركائهم فلا يصل إلى الله ﴿
جا ئەو هی هی بت و هاوبه شە کانیان بوو، هەرگیز نە ئەگەیشته لای
خوا ﴿ وما كان لله فهو يصل إلى شركائهم ﴿ کە چی ئەو هی بەشی
خوابوو ئەگەیشته لای بته کانیان!! دیارە لە کارو بۆچوونیکی
زۆر نارهواو هەلەدا بوون، چونکە لەو گەڕی کە شەریکیان بۆخوا
دانابوو، لە دابەشکردنە کەیشدا هەرناراست دەرچوون، ئەو تە
بەشەکی خواش دەخەنە سەر بەشی بته کانیان و، لەویشدا
هەر درۆیانکرد! ﴿ ساء ما يحكمون ﴿ چ خراپ بریارێک ئەدەن،
چونکە هیمان بته کانیان لاخۆشە و یستربوو لە خوا.

موشریکان مندالە کانیان دەکوژن:

﴿ ۱۳۷ ﴾: وكذلك زين لكثر من المشركين قتل اولادهم
شركاؤهم ﴿ شەیاتینەکان هەروەك ئەو کارەیان بۆ ئەو موشریکانە
رازاندهوه، هەروا (بتهوانه) موشرکەکانیش وایانکرد کە زۆری له
هاوبیرە کانیان کوشتنی مندالە کانیان لا جوان و پەسەندییە! بۆیه
دەیان توانی کێژە کانیان زیندە بە چال بکەن ﴿ ليردهم ﴿ بۆئەوه
لەناویان بەرن ﴿ وليلبسوا عليهم دينهم ﴿ و بۆ ئەو ئەینە کە یانیان
لی بشیوینن ﴿ ولو شاء الله ما فعلوا ﴿ دنیایان ئەگەر خوا ویستبای

وَقَالُوا هَذِهِ اَنْعَمٌ وَحَرْتُ حَجْرًا لَا يَطْعُمُهَا اِلَّا مَنْ
نَشَأَ بِرَعْمِهِمْ وَاَنْعَمُ حُرْمَتٌ ظُهُورُهَا وَاَنْعَمُ لَا يَذْكُرُونَ
اَسْمَ اللَّهِ عَلَيْهَا افْتِرَاءٌ عَلَيْهِمْ سَجَزِيهٌ يَمَا كَانُوا
يَفْتَرُونَ ﴿ ۱۳۸ ﴾ وَقَالُوا مَا فِي بُطُونِ هَذِهِ اَلْاَنْعَمِ
خَالِصَةٌ لِّذُكُورِنَا وَمُحَرَّمٌ عَلٰى اَزْوَاجِنَا وَاِنْ يَكُنْ
مَيْتَةً فَهُمْ فِيهِ شُرَكَاءُ سَجَزِيهٌ يَمَا كَانُوا يَفْتَرُونَ
حَكِيمٌ عَلَيْهِمْ ﴿ ۱۳۹ ﴾ قَدْ خَسِرَ الَّذِيْنَ قَتَلُوا اَوْلَادَهُمْ
سَهْمًا يَفْتَرِعْلَهُمْ وَحَرَّمُوا مَا رَزَقَهُمُ اللَّهُ افْتِرَاءً عَلٰى اللَّهِ
قَدْ ضَلُّوا وَاَمَا كَانُوا مُهْتَدِيْنَ ﴿ ۱۴۰ ﴾ وَهُوَ الَّذِيْ
اَنْشَأَ جَنَّاتٍ مَّعْرُوشَتٍ وَّغَيْرَ مَعْرُوشَتٍ وَاَلْخُلَ وَالزَّرْعَ
مُخْتَلِفًا اَكْثَرًا وَاَلزُّبُونَ وَاَلرَّمَاتِ مُتَشٰبِهًا وَّغَيْرَ
مُتَشٰبِهٍ كُلًّا مِّنْ ثَمَرٍ وَاِذَا اُتْمِرُوا اُتُوا حَقُّهُ يَوْمَ
حَصَادِهِ وَاَلَا تُشْرَفُوْا اِنَّكُمْ لَئِيْحِبُّ الْمُسْرِفِيْنَ ﴿ ۱۴۱ ﴾
وَمِنَ الْاَنْعَمِ حُمُولَةٌ وَّفَرَسًا كُلًّا مِّمَّا رَزَقَكُمْ
اللَّهُ وَاَلَا تَتَذَكَّرُوْنَ اَللّٰهُ لَئِيْلَكُمْ عٰدُوْ مُيْنٌ ﴿ ۱۴۲ ﴾

و کال و کێلگه یه ﴿ حجر لا يطعمها إلا من نشأ بزعمهم ﴾ قەدەغەو
یاساغن و نابئ هیچ کەسیک - بئ ئیزنی ئیمە - لیبیان بخوات
بە دەروێ ئەوان، واتە: بە دەروێ خۆیان دەیانگوت: خواردونیان
حەرام و قەدەغەیه مەگەر بۆ کەسیک خۆمان بمانەوی ﴿ و أنعام
حرمت ظهورها ﴿ دەشیانگوت: ئەم مالات و وسترانەش نابئ
کەس سواریبیان ببئ، نە بۆ حەج و، نە بۆ هیچ شتیکی تر ﴿ و أنعام
لا یذکرون اسم الله عليها ﴿ هەروا ئەم مالاتەش کە لە هیچ کاتیکی
نابئ ناوی خۆی لەسەر بهێنرێت، چونکە تەنها بۆ بته کانیان
﴿ افتراء عليه ﴿ ئەمەیش درۆ لە سەرخوا دەکەن کە دەلێن خوا
فەرمانی پێ کردوین و، بە دینداری دادەنێن!! ﴿ سيجزيهم بما كانوا
يفترون ﴿ بئگومان بن لەبەر ئەو درۆو دەلەسه یانە خوا تۆلەیان ئەدا
﴿ ۱۳۹ ﴾: وقالوا ما بطون هذه الأنعام خالصة لذكورنا ﴿ جوریکی
تری درۆو کارە نارهوا کانیان ئەمە بوو کە دەیانگوت: هەرشتی لە
سکی ئەم ئازەلەنە دایە هەربۆ نێرینەو پیاو کانیان حەلال و رەوایه

رېنمايىيەكانى ئايەتى (۱۳۶-۱۴۰):

- (۱) داهىئانى ھەر ياسايەكى دژ بە شەرىخا، قەدەغەو ھەرامە.
- (۲) ھەرشىتى نەزر بىرى بۆ دارو بەرد، يان بۆگۆرو گۆرستان، يان بۆ پىرو ئەولياكان، ئەو نەزرە قەدەغەو ھەرامەو دانامەزىت.
- (۳) خەلك كوشتن بە ناھەق و، رېگرتن لە منداڵ بوون (تەحيد النسل) بى ھىچ بەرنامەو ھۆيەكى شەرى كارىكى ناپەسەندو ھەرامە.

ھەرخاىيە گشت باغ و باغات و بەرووبو بەدى دىنى:

﴿ ۱۴۱: وهو الذى أنشأ جنات معروشات وغير معروشات ﴾ پاش باسکردنى ئەو ھەموو ھەلەنەيان، لەم ئايەتەدا دايان ئەچلەكىنى و، ئەيەوى بيان ھىيئەتەو سەر رىي راست و تىيان بگەيەنيت كە نابى ئەوچۆرە كارە نابەجىيانە بگەن، چونكە ھەموشتى ھى خوايە، ئەمانەش و ئەوانەيش، بۆيە ئەفەرموى: خوا ھەرئەو بە دەسلەتەيە كە جۆرەھا باخاتى وەديھيئاو، ھىندىكيان داربەست و كەپرى دەوى، ھەندىكيان كەپرو داربەستى ناوى ﴿ والنخل والزروع مختلفا ﴾ ھەروا جۆرەھا خورماو مەزراو كشتىشى وەدى ھىنا، كە تام و بۆن و رەنگىشيان لىك جياوازە ﴿ والزيتون والرمون متشابها ﴾ وە زەيتون و ھەنارىشى بەديھيئا، كە گشت جۆرەكانى بەروالەت لە يەكتەر دەچن ﴿ وغير متشابها ﴾ و لە تام و رەنگا جياوازن و لە يەك ناچن ﴿ كلوا من ثمره إذا أثمر ﴾ دەسا ھەر كە ميوەكەيان پىگەشت، بۆتان ھەيە لىي بخۆن ﴿ وآتوا حقه يوم حصاده ﴾ وە لەروژى دروینەو ميوە چىنىشدا بەشەكەى خوا جيايەكەنەو (زەكات) سى لىدەن و، ھەزارەكان دلخۆش بگەن ﴿ ولا تسرفوا ﴾ بەلام زىادە رەوى مەكەن و، لەسنوور دەرەچن، بەتايبەتى لە بەخشىدا، واتە: ھىچ شتى بە ناھەق وەرمەگرن و، بەناھەقىش بەم و بەوى مەدەن. ﴿ إنه لا يحب المترفين ﴾ بىگومان بىن خوا زىادە رەوانى خۆشناوى، واتە: باھەميشە دەستان بە دەم ھەزارەكانەو بى و، لەو خىرو بىرە بى بەشيان مەكەن، بەلام دەبى لەسنوورى خۆيدا بى و، بەچەشنى نەبىت كە گشت سەرۋەتەكەتان ببەخشن و، ئەوساش بەدەستى خالى بۆخۆتان دابىشەن ﴿ ۱۴۲: ومن الأنعام حمولة وفرشا ﴾ وەلەناو ئاۋەلەكاندا بىرىكى بۆ باروسوارىو، بىرىكىشى بۆ كۆلەو خورى و خواردن بۆ دروستكردن ﴿ كلوا مما رزقكم الله ﴾ دەسا

﴿ ومحرم على أزواجنا ﴾ بۆ ژنان و مېيەكانمان ناپەواو ھەرامە ﴿ وإن يكن ميتة فهم فيه شركاء ﴾ خۆ ئەگەر مردارەو بووبا، ژن و پياويان تىدا بە شداردەبوون!! بەلى ھەر كە مەروۇف لە ياساى خوا لايدات، ئابەو شىۋەيە خۆى سەرلىشاو دكاو جۆرەھا ياساى ئالۆز بەسەر خۆى و گەلدا دەسەپىنى، بۆيەدەبى مەروۇف ھەميشە تەسلىم و ملەكەچى بىرپارەكانى خۆى گەرەبى و، تالە موويەك لانەدات، بۆيە دەفەرموى: ﴿ سيجزيهم وصفهم ﴾ بىسۆ خوا تۆلەى ئەو درۆو دەلەسەيەيان دەدا ﴿ إنك حكيمة عليم ﴾ بىگومان ھەر خۆيەتى لەكارزان و كار جوان، زۆرىش دانو زانا، ئەزانى چ كارىكى دزىو ناپەسەندىان كردو، دەشزانى چىيان شايستەيە ﴿ ۱۴۰: قد خسر الذين قتلوا أولادهم سفها بغير علم ﴾ بە راستى ئەوانەى -بەگەوجى و نەزانى منالەكانى خۆيانيان كوشت، لەبەر ھەژارى، يان لەبەر دەمارگىرى! ديارە كە لەدونيوا لەقيامەتدا زىيانانكرد ﴿ وحرما ما رزقهم الله ﴾ وە بەدەر لەو ھەش رزقى خويان لى ھەرامكردبوون ﴿ إقتراء على الله ﴾ بەدروودەلەسە لە سەر خوا، گوايا بەفەرمانى خوا بوو! ﴿ قد ضلوا وما كانوا مهتدين ﴾ بىگومان گومرا بوون و رىي راستيان نەدۆزىيەو و، ھەمووشىكىشيان لە دەستدا. خۆى كار جوان لۆمەو سەر كۆنەى ھاوبەشدا نەرهكانى كرد، لەبەر ئەو كە كافرو بى باوەرن بوون و، ھاوبەشكى ھەمە جۆرەيان بۆ دانابوو، لە كاتىكا بە تەنھا ئەو خوايە. (ئىبن عەبباس) دەلى: ئەگەر كىلگەيەك، يان باخى، يان ئاۋەل و مالايتىكان ھەبووبا، بەشكىكان لىدادەنا بۆ خواو، بەشكىشى بۆ بىتەكان و، بۆدواترىش بەشەكەى خويان دەخستە نىوبەشى بىتەكانەو، ھەروا وشترى (بەھىرە، سايبى، وصيله، حام) يان دادەنا بۆ بىتەكان و لە خويان ھەرام دەكرد!! و ھەر ھەيوانىكىشيان بكوشتايەتەو بۆ خوا، تا ناوى بىتەكانيان نەبردبا نىيان دەخوارد!! كەچى ئەو ھەي بۆ بىتەكانيان سەردەپرى قەت نىوى خويان لەسەر نەئەھيئا!! ھەروەھا لەترسى برسىيەتى، يان لەبەر عەيب و عار، منالەكانى خويانيان دەكوشت!! ئەو ھەندەش نەفامبوون ئەگەر مەرو مالايتەكەيان نىرپىنەى بوايە، سەريان دەپرى و بەشى ژنانيان لى نەئەدا.

و ھەر (ئىبن عەبباس) دەلى: ئەگەر دەتەوى نەفامى عەرەبەكان بزانىت، بچۆ ئەلەيەتى (۱۳۰) سى سوورەتى (نەعام) ھەو بەخوينەو: ﴿ قد خسر الذين قتلوا أولادهم سفها بغير علم، وحرما ما رزقهم الله إقتراء على الله قد ضلوا و ما كانوا مهتدين ﴾ ئەوجا دەزانى كە چەندە نەزان و نەفامبوون.

لیشیواویہ کی تری عہرہ بے کان ہو کہ لہ پیش نیسلما ہندی
مہرو مالات و میوہیان لہ خو حہرام دہ کرد، پاشان خواہ گہروہ
بوی روونکردنہوہ کہ بہ توانایی خوہی باخی پر لہ درہختی لاق
بہ رزو، لاق نرمی بو بہ دیہیناوان، نہوہ بوو فہرمووی: (وہوالذی
أنشأ جنات معروشات) نہوہ سایش جوہرہا حہیوانی بو سواری و،

ثُمَّ نَبَا أَرْوَجَ مِنَ الصَّانِ اثْنَيْنِ وَمِنَ الْمَعْرِ اثْنَيْنِ
قُلْ مَا لَكُمْ مِنَ حَرَمِ أَمْرِ الْإِنْسَانِ أَمَا اسْتَمَلْتُمْ عَلَيْهِ
أَرْحَامُ الْإِنْسَانِ نَبُوْنِي يَعْلَمُ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿١٤٦﴾
وَمِنَ الْإِبِلِ اثْنَيْنِ وَمِنَ الْبَقَرِ اثْنَيْنِ قُلْ مَا لَكُمْ مِنَ
حَرَمِ أَمْرِ الْإِنْسَانِ أَمَا اسْتَمَلْتُمْ عَلَيْهِ أَرْحَامُ الْإِنْسَانِ
أَمْ كُنْتُمْ شُهَدَاءَ إِذْ وَصَّيْكُمْ اللَّهُ بِهَذَا فَمَنْ
أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا لِيُضِلَّ النَّاسَ بِغَيْرِ
عِلْمٍ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿١٤٧﴾ قُلْ لَا أَجِدُ
فِي مَا أُوحِيَ إِلَيَّ مَحْرَمًا عَلَى طَاعِمٍ يَطْعُمُهُ إِلَّا أَنْ يَكُونَ
مَيْتَةً أَوْ دَمًا مَسْفُوحًا أَوْ لَحْمَ خنزير فَإِنَّهُ رَجَسٌ أَوْ
فَسَقًا أَهْلَ بَيْتٍ لَعَنَ اللَّهُ يَدِيهِ فَمَنْ أَضَلُّ عَصْرًا وَلَا عَادُونَ
رَبِّكَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٤٨﴾ وَعَلَى الَّذِينَ هَادُوا حَرَمًا عَلَيْهِمْ
شُحُومُهُمْ إِلَّا مَا حَمَلَتْ ظُهُورُهُمْ أَوِ الْحَوَايَا أَوْ مَا
اخْتَلَطَ بِعَظْمٍ ذَلِكَ جَزَيْنَاهُمْ بِحَبِيمٍ وَإِنَّا لَصَدِيقُونَ ﴿١٤٩﴾

بوگوشتہ کہیان دروست کردو فہرمووی: ((ومن الأنعام حمولة
وفرشا..)) ٹینجا لیہدا جوہری ناژہلہ کانی بو باس کردن، فہرمووی:
((ثمانية أزواج.. إن الله لا يهدي القوم الظالمين)) رایشیگہ یاند کہ
ہیچ شتی کہ لہوانہی حہرام نہ کردوہ لییان، جا ٹیتر نہو یاسای
حہرام کردنہیان لہ کوئی ہیناو کردیان بہ دین!؟

رینماہیہ کانی نایہ تی (۱۴۱-۱۴۴):

- (۱) خواردنی خورماو تری و ہنارو زہیتون حہلالہ.
- (۲) دہی خورماو زہیتوون و دانہ ویلہ - بہ مہرجہ کانی
خویان - زہکاتیان لی بدری.
- (۳) خواردنی بہ شی لہ خورماو تری بہ فہریکہیی - بہرلہ
زہکات لی دہر کردنیان - حہلالہ.
- (۴) گوشتی مہرو بزن و وشترو گا - نیرو مییان - حہلالہ.
- (۵) مافی ہلہوہ شانہوہی یاسا جاہیلیہ کان و، (حہرام

لہو گشت بڑیوی و، رزق و رژیہ خوا پی داون بخون ﴿ ولا
تبعوا خطوات الشيطان ﴾ ہرگیزیش دواہ نہخشہو ہنگاوہ کانی
شہیتان مہکون، واتہ: لہ خوٹانہوہ ہیچ شتی حہرام مہکون
و، ہیچ شتیکیش حہلال مہکون ﴿ إنہ لکم عدو مبين ﴾ چونکہ
(شہیتان) بہ ٹاشکرا دوژمنتانہ ﴿ ۱۴۳: ثمانية أزواج ﴾ لہ ناژہل
و مالاتیشدا ہشت جووت (گوشت خوراوی) بو دروست کردن،
وہکودہ فہرمووی: ﴿ من الضأن اثنين ﴾ لہ جوہری مہردا دووان
"مہرو بہران" ﴿ ومن المعز اثنين ﴾ و لہ جوہری بزنیشدا دووان
- نیرو می - نگہو بزن ﴿ قل أالذکرین حرم أم الأنثیین ﴾ بلی: نا
خو خوا نیڑی نہو دووانہی یاساگردوہ، یان میینہ کانیان؟ واتہ:
نہوانہ کہ کشت وکال وناژہل و مہرو مالات لہ خو حہرام نہکون
و، پییان وایہ کہ: خوا لہ سہری قہدہغہ کردوون، پییان بلی:
کاری وا زور جیگہی سہرسورمانہو، زوریش لہ ژیریہوہ دوورہ
﴿ اما استملت علیہ أرحام الأنثیین ﴾ یان نہوی حہرام کردوہ لہ
مندالدانی میینہ کاندایہ؟ جائہگہر نہوانہ قسہی ٹاوا بکہن،
نہوہ ہیچی وانییہ، چونکہ گہلی جار گوشتہ کہیان نہخون و
سواری وشتہ کان نہبن، کہ واپو نہم قہدہغہ کردنہیان لہ کوئیوہ
ہینا؟ نہگہر لہ بہر نیڑنہ کان بیت، دہبی ہموو نیڑنہ کان لییان
حہرامبن، خو نہگہر لہ بہر میینہ کانیش بیت، دیسان دہبی
میینہ کان ہموو حہرامبن لییان، دہسائتر نیوہ نہمہتان لہ کوئی
ہیناکہ: بتوان ہندی حہرامبکہن و، ہندیکیش حہلال!؟
﴿ نبونی یعلم إن کنتم صادقین ﴾ دہسا نہگہر راست نہکون - لہ
داواکہ تاندا - کہ دہلین خوا (بہ حیرہو ساییہو و ہصیلہو حام) ی حہرام
کردوہ، بہ لگہیہ کی راست وروانم نیشان بدن ﴿ ۱۴۴: ومن الإبل
اثنين ومن البقر الإثنين ﴾ لہ جوہری وشتیش دوانی "نیرو می و"
لہ جوہری گایش دوانی نیرومی بوفہراہہ مہینان ﴿ قل أالذکرین
حرم أم الأنثیین أَمَا اسْتَمَلْتُمْ عَلَیْہِ أَرْحَامُ الْإِنْسَانِ ﴾ ہمیسان بلی:
باشہ! نیڑہ کانی حہرام کردوہ، یان میینہ کانیان، یان نہوی
لہ مندالدانی میینہ کاندایہ؟ ﴿ أم کنتم شہداء إِذْ وَصَّيْکُمْ اللَّهُ بِهَذَا ﴾
یان نیوہ لہوی بوون نہوکاتہ کہ خوا نہم مہبہستہی پی راسپاردن؟
واتہ: کاتی نہو جوہر مالیاتانہی لی حہرام کردن نیوہ بو خوٹان
ٹاگادار بوون!؟ ﴿ فمن أظلم ممن افتری علی الله کذباً ﴾ جادہبی
چ کہسی لہوکہسہ ستہ مکارترو سہرکیش تر بیت، کہ دروودہ لہسہ
لہ سہر خوا ہلہ سیت؟ ﴿ لیضل الناس بغير علم ﴾ و بی نہوہ ہیچ
جوہر زانیاریہ کی لہو بارہوہ ہبی، وخہ لکیش گومرا و سہرلیشیواو
بکا ﴿ إن الله لا یهدی القوم الظالمین ﴾ بہ راستی خواہ گہورہ
گہلی ستہ مکار ٹاشناو شارہزای ریگہی راست ناکات. نہمیش سہر

وحه لال) کردن به تهنیا هقی خواجه.

۶ گفتو گو به شیوهی (منازعه) و رو به رو له پیناوی ناساندنی به نامهی هق و به نامه باتله کاندای کاریکی ره وایه.

تهم شتانهن لیټان قه دهغه ن:

﴿ ۱۴۵: قل لا أجد فیما أوحی الی محرما علی طاعم یطعمه به وانه که له خوئیانه وه ئه و ئاژله و مهرو مالاته یاساغ ئه که ن بلئی: له و شتانه دا خوای گه و ره به و حی بوی ناردوم، شتیك نابینمه وه خواردنی له که سیک حرام بی، باشه! ئیوه ئه وه موو شتانه تان چون حرام کرد؟ ﴿ إلا أن یكون میتة أو دما مسفوحا أو لحم خنزیر بیجگه له مرداره وه بوو؛ یان خوینیکی رژیندراو، یان گوشتی بهراز ﴿ فانه رجس که بی گومانه ئه و (به رانه) هه موو گیانی پیس و قیزه ونه ﴿ أو فسقا أهل لغير الله به یان مه گهر ئاژله که به ناوی غهیری خواجه سه رپایی، دیاره ئه و جو ره سه رپینه ش فیسق و له سنور ده چو ونه و، خواردنی یاساغه، ده سا چاک بزنان که هه ر ئه و جو ره شتانه حرامن، نه ک ئه وانه ی و ئیوه به ئا ره زووی خو تان حرامیان ئه که ن ﴿ فمن اضطر غیر باغ ولا عاد ئینجا هه ر که سیک به نا چاری و به بی ئا ره زو و، ئه و حرامانه بخوا و، له ئه ندازه ی پیویست نه چیته دهر، هیچ گونا هیکی ناگا ﴿ فین ربک غفور رحیم چونکه به راستی پهروه دگارت - به تایبته تی له کاتی وادا - زور لیبورده یه، زوریش به رحم و میهره بانه، ئه وه ته له کاتی ئا وادا ریگه تان لی ناگری، به پنی پیویست حرامیش بخو ن ﴿ ۱۴۶: و علی الذین هادوا حرما کل ذی ظفر گوشتی هه موو ئاژله لیکی نیئو کدارو (سمدان) مان وه ک و شتره مراوی و.. له سه ر جو و له که کان حرام کرد ﴿ ومن البقر والغنم حرما علیهم شحومهما پیوو چه وری گا و مانگا و مه ریشمان له سه ر حرام کردن ﴿ إلا ما حملت ظهورهما أو الحوا یا پیوو چه وری سه ریش و ریخو له کانیان نه بی ﴿ أو ما اختلط بعظم یان ئه و پیوه ی تیکه لی ئیسک بووی، واته: چه وری قه برغه و دووگ ﴿ ذلک جزیناهم ببغیهم ئه و توله و قاره شمان، له به سه ر که شی و یاخی بوونیان بوو، چونکه ئه و ان په یامبه ریکی زوریان کوشت، مال و سامانیکی زوری مه ردومیان به تالان برد..! ئه و سا خوا زوری بو هینان و، ئا وابه نی توند کردنه وه، واته: حرام کردنی ئه وانه به هو ی تا وانی خوئیانه وه بوو، نه ک له به ر ئه و به بی که کاتی خو ی (یه عقوب) له سه رخوی حرامی کردی، وه ک ئه وانه ده لیئ، هه ر بویه له شوینیکی تردا فره مووی: (فیظلم من الذین هادوا حرما علیهم طیات..). ﴿ وانا

لصادقون ﴿ بی گومان راستگو و داد په ره ویش بووین، هه ر چیان بی کرا هقی خو یان بوو، پیغه مبه ر ﴿ فره مووی: خوا جو و له که له نا و به ریت! له به رلا ساری خو یان پیوو چه وریان لی قه دهغه کرا، که چی به فیل هه لسان تواند یانه وه و فروشتیان و پاره که بیان خواردا! (متفق علیه). ﴿ ۱۴۷: فان کذبوک فقل ربکم ذو رحمة واسعة ئینجا ئه گهر ئه و ها و به شدانه رو جو و له کانه با وهرپان پی نه کردیت و، به درو یان خستیته وه، تویش بلئی: پهروه دگارتان ئیجگار خا و نه رهم و خا و نه به ز بییه کی فرا وانه، په له ناکات به سزادانتان، ئه گینه هه ریستا جه ز به ی ده دان ﴿ و لا یرد بأسه عن القوم المجرمین ﴿ خو هه ر گیز سزا و قاریشی له هو زی تا و انباران، ره ت نا کریته وه، واته: هه رکاتی قاری له هو زی گرت، ره ت بو ونه وه ی نییه، که و ابو و هوشیار بن.

رینماییه کانی نایه تی (۱۴۵ - ۱۴۷):

- ۱) هه موو جو ره مرداره وه بوویه ک، که له م سووره تی (ته نام) - هه وه سووره تی (مائیده) باس کرا و ن گوشتیان حرامه، وه به فره مو وده ی ره و انیش - جگه له و انیش - ئیسترو که ری مالیش هه روا.
- ۲) هه ر درنده یه کی که لبه دارو، هه موو په له وه ریکی قولاب دار حرام کرا و ن.
- ۳) گونا حکردن، گه لی جار ده بیته مایه ی بی پیتی و بی به ره که تی رزق و، برانی خیرو خوشی لای خوا.

موشریکان ده لیئ: ئه ر خوا ویستبای موشریک نه ده بووین:

﴿ ۱۴۸: سیقول الذین أشركوا ئه و که سانه ی ها و ه لیان بو خوا دانا، بی گومان بوخو رزگار کردنی خو یان ئه لیئ: ﴿ لو شاء الله ما أشركنا ولا آباؤنا ئه گهر خوا ویستبای که خو مان و، باوو بابیرانمان ها و به شی بو دانه نیین، قه ت ها و به شمان بو دانه دهنه ﴿ ولا حرما من شیئ و هیچ شتیکی شمان له خو یاساغ نه ئه کرد کذلک کذب الذین من قبلهم ئه وانه یش له پیشیان هه بوون هه ر ئا و وه کو ئه مانه با وهرپان به پیغه مبه ران نه هیئا و، که و تنه درو و ده له سه هه لبه ستن و، به درو یان خستنه وه ﴿ حتی ذاقوا بأسنا هه تا سزا و قاری ئیمه یان بو هات و چه شتیان ﴿ قل هل عندکم من علم پییان بلئی: ئه گهر به لگه یه کی زانستیان لایه بو راستی بوچو ونه کانیان ﴿ فتخرجوه لنا جابا بومانی دهر بخه ن؟ ﴿ إن تبعون إلا الظن دیاره ئیوه ته نه دا وای گومان و سه ر لی شی وای و

توخنی تاوان وکاره دژیوهکان - ئاشکراو نهیینیان - مهکهون، واته: نزیکی هیچ جوره گوناھی: - گهره و بچووک، ئاشکراو نهیینی - مهکهونهوه ﴿ ولا تقتلوا النفس التي حرم الله إلا بالحق ﴾ پینجهه: کهسیکیش مهکوژن، خوا کوشتنی بههق نهبی یاساغ کردووه، واته ئیوه بههق نهبی مهردوم مهکوژن، په یامبه رمان ﴿ چنده جوان

دهکهون ﴿ وإن أنتم إلا تخرصون ﴾ وههر له خۆتانهوه دهخهملینن و درۆ دهکهن، نهگینه هیچ بهلگهیهکتان لا نییه ﴿ ۱۴۹: قل لله الحجة البالغة ﴾ دهسا تو بلی: بهلگهی زور رهساو بهقووهت و تیرو تهواو، ههرهی خوایهو، ئیوه هیچ بهلگهیهکی شیاوو بهکهلکتان لا نییه ﴿ فلو شاء لهداكم أجمعين ﴾ خو ئهگهر خودا ویستبای بهلگهی رهساتان دهست بخت، هه مووتانی شارهزاو رینما دهکرد. ﴿ ۱۵۰: قل هلم شهداءكم الذين يشهدون أن الله حرم هذا ﴾ بلی: دهسا ئهو شایهتانه بینن شایهتی ددهن که خوی گهره بوخوی ئهم شتانهی حهرام کردووه ﴿ فإن شهدوا فلا تشهد معهم ﴾ جا گریمان ئهگهر ئاماده بوون و شایهتیاندا، تو شایهتیان لهگهل مهده، واته: بروایان پی مهکه، چونکه درۆن وقسه ههلبهسن ﴿ ولا تتبع أهواء الذين كذبوا بآياتنا والذين لا يؤمنون بالآخرة وهم بربهم يعدلون ﴾ نابی پهیرهوی له ههواو ئارهزووی ئهو که سانه بکهیت کهئایهت و نیشانهکانی ئیمه بهدرۆ دادهنن و، بهئارهزووی خویان حهلال و حهرام نهکهن و، به رۆزی دواپیش باوه رناکهن و، هاوتاو هاوبه شیش بۆپهروه دگاریان دادهنن و بت دهپهرستن.

ئهم سفارشانه باش وهرگرن:

جا پاش باسکردنی ئهو شتانه که ئهوان بهئارهزووی خویان حهرامیان کردن له سههر خویان، دیته سهرباسی ئهوشتانه خوی گهره له بهر زیان و ناشیایان حهرامی کردوون، لهگهل ئهمه شدا (۱۰) راسپاردووه وهسیهتنامه باس دهکات که: گشت شهریعه ته ئاسمانیهکانیش تییدا یه کدهنگ بوون، وهک ئهفرموی: ﴿ ۱۵۱: قل تعالوا اتل ما حرم ربکم علیکم ﴾ بهو کافرو بی باوه رانه بلی: وهرن با ئهوشتانه تان بو بخوینمهوه که پهروه دگارتان یاساگی کردوون له سهرتان: ﴿ ألا تشرکوا به شینا ﴾ یه کهم: نابی هیچ شتی که نه شهیرک و هاوبهشی خوا، واته: شهیرک قهدهغه و حهرامه، دهبی ئیوه پی قایل نهبن. ﴿ و بالوالدين احسانا ﴾ دووم: لهگهل باوک و دایکدا هه میشه ئاکار چاک بن. ﴿ ولا تقتلوا اولادکم من إملاق ﴾ سییهه: له ترسی برسیتی و ههزاری، منداله کانتان مهکوژن، بهلی.. کهسی وایان هه بوو - له بهر ههزاری ونه داری بی جیاوازی - نیرومنی ئهکوشت!

هه ندی له زاناکان ئهم ئایه ته ئه که نه بهلگهی حهرامیه تی (عهزل) و ریگرتن له زگیبون، بهلام تاقمی تر درێژه یه کی ددهنی و دهلین له بهر چنده هویه که حهلاله... ﴿ نحن نرزقکم وایاهم ﴾ چونکه هه ئیمه یین رزق و رۆزی به ئیوه، به وانیش ئهدهین. ﴿ ولا تقربوا الفواحش مظهر منها وما بطن ﴾ چوارهه: به ئاشکراو به نهیینی

فَإِنْ كَذَّبُوكَ فَقُلْ رَبُّكُمْ ذُو رَحْمَةٍ وَاسْعَوْا لِأَيْسَرِهِمْ سَبِيلًا ۖ سَبِيلُ الَّذِينَ أَنْشَرَكُم مِّنَ الْمَوْتِ ۚ لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَشْرَكْنَا وَلَا آبَاؤُنَا وَلَا حَرَمْنَا مِن شَيْءٍ ۚ كَذَلِكَ كَذَّبَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ حَتَّىٰ ذَاقُوا بَأْسَنَا ۚ قُلْ هَلْ عِندَكُمْ مِّنْ عِلْمٍ فَتُخْرِجُوهُنَا إِن نَّتَّبِعِ الْإِلَٰهَ إِلَّا الظَّنَّ ۖ وَإِنْ أَنتُمْ إِلَّا تَخْرُصُونَ ﴿١٤٧﴾ قُلْ فَلِلَّهِ الْحُجَّةُ الْبَالِغَةُ ۖ فَلَوْ شَاءَ لَهْدَكُمْ أٰجَمِينَ ﴿١٤٨﴾ قُلْ هَلَمْ شَهِدَآءُكُمْ الَّذِينَ يَشْهَدُونَ أَنَّ اللَّهَ حَرَّمَ هٰذَا إِنْ شَهِدُوا فَلَا تَشْهَدُ مَعَهُمْ ۖ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَالَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ وَهُمْ بِرَبِّهِمْ يَعْدِلُونَ ﴿١٤٩﴾ قُلْ تَعَالَوْا أَتْلُ مَا حَرَّمَ رَبِّي عَلَيْكُمْ ۖ أَلَّا تَشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا ۖ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا ۖ وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ مِّنْ أَمَلِكُمْ ۖ إِنَّ مِثْلَ نَفْسٍ تَقْتُلُ نَفْسًا ۖ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا ۖ وَلَا تَقْرَبُوا الْفَوَاحِشَ مَآظِحَ مِنْهَا وَمَا بَطْنُ ۖ وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ ۖ إِلَّا بِالْحَقِّ ۚ ذٰلِكُمْ وَصَّيْتُكُمْ بِهٖ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿١٥١﴾

رافه ی ئهو ههق و ناههقی کردووه بهم فره مووده یه: ((لا یحل دم امرئ إلا یأحدی ثلاث: الثیب الزانی، والنفس بالنفس، والتارک لدینه المفارق للجماعة)) (بوخاری و موسلیم) ﴿ ذلکم وصاکم به ﴾ خوی گهره بوخوی ئهمانه ی به ئیوه راسپاردووه ﴿ لعلمکم تعقلون ﴾ به شکوم بیر بکه نهوه وریاو ژیر بن، چاک و خراپ، ههق و ناههق له یه که بکه نهوه ﴿ ۱۵۲: ولا تقربوا مال الیتیم إلا بالی هی أحسن ﴾ شه شهه: هه رگیز نزیکی مال و دارایی هه تیوان مه که ونهوه به شیوه یه کی چاک و جوان نه بی ﴿ حتی یبلغ أشده ﴾ تا بوخوی ئه گاته حاله تی پر هیژی و توانایی خوی و، بالغ و کامل ئه بییت، ئه وسای ئیتر ئه گهر له ژیر دهستی ئیوه شدا بوو، بیده نهوه دهستی خوی. ﴿ وأوفوا الکیل والمیزان بالقسط ﴾ حه وتهه: با پیوانه و کیشانه تان دادگه رانه بی، واته: مامه له تان ریک و ویک و، دوور له گزی و خیانهت بییت ﴿ لا نکلف نفسا إلا وسعها ﴾ خو ئیمه شه له توانا به دهه، ته کلیف و داوا له هیچ که سی که ناکه یین

نهم هیله راستهیه بهرنامه و رببازه کی منه، دها نیویش ئی
 ئیمانداران! همیشه شوینی بکهون و هر بهودا بجن. ولا
 تتبعوا السبل فتفرق بکم عن سبيله دهیم می ده سپارده که خوا
 نه فرموی: مهکونه شوینی ریچکه کانی تر، نهوسا له شارپکه کی
 خوا بترازین و پهراگنده بین ذلکم وصاکم به لعلکم تتقون
 نهوانه گشت وهسیهت و راسپارده و ئاموزگاری خوان، دها به لکو
 نیویش بیانپاریزن و سنوور شکینی نهکهن ۱۵۴: ثم آتینا
 موسی الکتاب تماما علی الذی أحسن له پاشان (تهورات) مان
 دا به مووسا، له بهر تهواو کردنی چاکه و نیعمه تی خومان له سر
 نهوه چاکه کار بوو له ئوممه تی مووسا و تفصیلا لکل شی
 وه روونکه ره وهش بو هه مووشتیک، به تاییه تی هر شتی نهوان
 نیازمند بوون پیی و هدی و رحمة به رینمایی و رحمت
 و به زهیی بوټان، تابوتان له ریگه چهوته کان خوټانی پی رزگار
 بکهن لعلهم بقاء ربهم يؤمنون به شکو به دیدارو لبقای
 پهروه دگاریشیان له دواروژدا باوهر بکهن، نهوجا له گوناح
 بگه رینه وه ۱۵۵: وهذا کتاب انزلناه مبارک هم قورئانهش
 ناردمانه خواری کتیبکی پیروز و پر پینه فاتبعوه واتقوا لعلکم
 ترحمون دها گشتان په پیرهوی لی بکهن و، بیکه نه پییشهوی
 خوټان، و له خواش خو پپاریزن، به شکو له هردوولا میهره بانیتان
 له گهل بکاو، سزا نه درین.

قورئان به لگه یه به سه رتانه وه:

۱۵۶: أن تقولوا إنما أنزل الكتاب علی طائفتین من قبلنا
 نهم قورئانه مان نارد بوئوه نیوه نه لین: نامه و کتیب ته نها بو
 دوو کومل و دوو دهستی بهر له خومان (واته: جووله که وگاور)
 دابه زیتراوه، ئیمه بی نامه و کتیبین و ان کنا عن دراستهم
 لغافلین و به راستی ئیمه له خویندنه وهی کتیبه کانینان ئاگادار
 نه بووین ۱۵۷: أو تقولوا لو أننا أنزل علینا الکتاب لکننا أهدی
 منهم ههتا نه شلین: نه گهر ئیمهش وهکو نهوان نامه مان بو هاتبا،
 لهوان باشتر شارهزا نه بووین و ریمان دهرده کرد فقد جاء کم بینة
 من ربکم و هدی و رحمة دهوا ئیستا له لایه ن پهروه دگارتانه وه
 به لگه و نیشانه یه کی روون و، رینمایی و به زه ییه کتان بو هات، ئیتر
 هیچ پروییانوویه کتان نهما فمن أظلم ممن کذب بآیات الله
 جا ده بی چ که سیک لهو که سه سته مکارتر بی، که پاش نهو کتیبه
 بروای به ئایه ته کانی خوا نه بی و به درویان بزانی و صدق
 عنها و روویان لی و هر گیزی؟! سنجزی الذین یصدفون عن
 آیتنا سوء العذاب بما کانوا یصدفون دلنایان به زوویی سزایه کی

بوعه دالت و دادگه ری. وإذا قلتم فاعدلوا ولو کان ذا قربی
 هه شته م: هر که قسه یه کتان کرد، یان برپاریکتاندا، ده بی دادگه
 بن تییدا، نه گهر چی نهو برپاره دژی خزمانی نزیکی خوشتان
 بی. وبعهد الله أوفوا. نویه م: ده بی بهرامبه به په یمان و
 ئاموزگاریه کانی خوا به نه مک و به وهفا بن، واته: هر مامه لهو

وَلَا تَقْرُبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ حَتَّىٰ يَبْلُغَ أَشُدَّهُ
 وَأَوْفُوا بِالْكَيْلِ وَالْعِزَّانَ بِالْقِسْطِ لَا تَكْلِفُ نَفْسًا إِلَّا
 وُسْعَهَا وَإِذَا قُلْتُمْ فَاعْدِلُوا وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَىٰ وَبِعَهْدِ
 اللَّهِ أَوْفُوا ذَلِكُمْ وَصَّيْكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴿١٥٦﴾
 وَأَنَّ هَذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ
 فَتَفْرَقَ بَیْكُمْ عَنْ سَبِيلِهِ ذَلِكُمْ وَصَّيْكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ
 تَتَّقُونَ ﴿١٥٧﴾ ثُمَّ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ تَمَامًا عَلَى الَّذِي
 أَحْسَنَ وَتَفْصِيلًا لِّكُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً لِّعَالَمٍ يَلْقَاءُ
 رَبَّهُمْ يُؤْمِنُونَ ﴿١٥٨﴾ وَهَذَا الْكِتَابُ أَنْزَلْنَاهُ مَبْرُكًا فَاتَّبِعُوهُ
 وَاتَّقُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿١٥٩﴾ أَنْ تَقُولُوا إِنَّمَا أُنْزِلَ الْكِتَابُ
 عَلَى طَائِفَتَيْنِ مِنْ قَبْلِنَا وَإِنْ كُنَّا عَنْ دِرَاسَتِهِمْ لَفَنَافِلِينَ
 ﴿١٦٠﴾ أَوْ تَقُولُوا لَوْ أَنَّا أُنْزِلَ عَلَيْنَا الْكِتَابُ لَكُنَّا أَهْدَىٰ مِنْهُمْ
 فَقَدْ جَاءَكُمْ بَيِّنَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ فَمَنْ
 أَظْلَمُ مِمَّنْ كَذَبَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَصَدَفَ عَنْهَا سَنَجْزِي الَّذِينَ
 يَصْدِفُونَ عَنْ آيَاتِنَا سُوءَ الْعَذَابِ بِمَا كَانُوا يَصْدِفُونَ ﴿١٦١﴾

ریکه و تننامه یه کتان هه بوو، به جوانی جیبه جیبی بکهن و، له بهر
 نهم و نهو، قورئان و فهرمووده کان پشتگو می خه ن ذلکم وصاکم
 به خوا نه مانه یه نیوه راسپاردوه و ئاموزگاری و، وهسیه تی
 پی کردوون، دها ئاگاتان له خوټان بییت لعلکم تذکرون به لکو
 هر له بیرتان بن و ئاموزگاریان پی وهر گرن.

نه نیا له ریازی نیسلام په پیرهوی بکهن:

(ئیبن مه سعود) نه لیت: په یامبه ر ږوژی هیلیکی راستی
 کیشا، پاشان فهرمووی: نهم هیله راسته نمونه ی ریگا و ریازی
 خوا یه، ئینجا چهنه هیلیکی تری به راست و چه پدا کیشاو،
 فهرمووی: نه مانهش نمونه ی لاری و کویره ریگانا، چاکیش
 بزائن له سر هر یه که لهو کویره ریگانه شه یتانیک له ئاده می
 وه ستاوه، خه لکی بو بانگ دهکات، ئینجا کوتی مه به ست نه مه یه
 که خوا نه فهرمووی: ۱۵۳: وَأَنَّ هَذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ

جاء بالسبيّة فلا يجزى إلا مثلها ﴿ ههركه سبيكيش خراپه به بكا،
تهنها به نه نذاهى تهو خراپه به توله وجه زره به نه درى، واته: زياد
له تاوانه كهى خوى توله نادري به سه ريا وهكو ده فرموى: ﴿ وهم لا
يظلمون ﴿ به هيچ شيوه به كيش ستم له هيچ كه سبيكيان ناكريت.

زور خراپى تهو كه سانه ده دهين، روو له نايه ته كانمان وه نه گيرن،
هر له بهر تهو كاره كرديان.

بوجى هر نه مړو سبهينى ده كهن له نيمان و تهوبه دا؟

﴿ ۱۵۸: هل ينظرون إلا أن تأتيهم الملائكة ﴾ ناخو تهوانه كه
تهوبه ناكهن و ناگه رينه وه لاى خوا، تهنيا چاوه روانى هم ناكهن
كتوپر فريشته ي گيانكيشان بيته لايان و گيانيان بكيشي؟ ﴿ او
باتى ربك ﴿ يان پهروه ردگارت له ويستگه ي قيامه تدا بيته
لايان بو داوه رى نيوانيان؟ ﴿ او ياتى بعض آيات ربك ﴿ يان
نيشانه كانى پهروه ردگارت بريكيان - بهرله هاتنى روژى دوايى
وهك خوړ هه لاتن له خوړ تاواوه - بين وسهره لبدن و، دهر گاي
تهوبه يان لى دابخريت ﴿ يوم يأتى بعض آيات ربك ﴿ خو تهو
روژه كه هينديكى نيشانه كانى پهروه ردگارت دين وسهره لده دن
﴿ لا ينفع نفسا إيمانها لم تكن آمنت من قبل ﴿ ثير هر كه سيك
بهرله وه باوه رى نه هينايى و، نهو روژه باوه بهينى، هيچ قازانجيكى
لى ناكات ﴿ او كسبت فى إيمانها خيرا ﴿ يان بيهه وى له ووماوه به دا
چاكه يهك به ده ست بهينى، هه ميسان بى سوود ده بيت، كه وابوو
بهرله و روژه باوه بهين و، كاريكى باشيش وه ده ست بخه ن
بوخوتان ﴿ قل انتظروا ﴿ بلئ: ده سا ثيوه چاوه روان بن هه تا
نهو روژه ديت، جا خوتان ده بيننه وه ﴿ إنا منتظرون ﴿ تهوا
ثيمه ش بو خومان چاوه روانين.

دينه كه تان به روژو بلاو مه كهن وليك مه ترازين:

﴿ ۱۵۹: إن الذين فرقوا دينهم ﴾ بى گومان تهو كه سانه ي دينى
خويانيان په رت و بلاو كرد ﴿ و كانوا شيعة لست منهم فى شيء ﴿
و بوونه چهن ده ستو به سته يه كى جياوازو ليكترازو، تو كاريكت
بهوان نيبه ﴿ إنما أمرهم إلى الله ﴾ به راستى بريارى چاره نووسيان
هر لاي خوايه، تهو خوى چاك ده زانئ جه زره بهو توله يان چو ن
بدات ﴿ ثم ينههم بما كانوا يفعلون ﴿ پاشانيش به ههركارى
كردوويانه ناگاداريان ده كات.

ثم نايه تى: ﴿ إن الذين فرقوا دينهم و كانوا شيعة لست منهم فى شيء... ﴾
ته گهر چى له بنه رته تدا رووى له (په هوودو نه صار) يه، تهوان بوون
ثايينى خويانيان په رت كردو هه لوه شانده وه، به لام ئيست هه موو
موسلمانانى دونيا ده گريته وه، تهوانه يان له قازانجى هم دينى
ئيسلامه كارناكهن و، ده سته ده سته لى وه ستاون ﴿ ۱۶۰: من جاء
بالحسنة فله عشر أمثالها ﴿ ههركه سيك له م دونيا به دا چاكه يهك
بكا، له روژى قيامه تدا ده بهرام بهر چاكه ي له گهل ده كرينه وه ﴿ ومن

هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا أَنْ تَأْتِيَهُمُ الْمَلَائِكَةُ أَوْ يَأْتِيَ رَبُّكَ أَوْ يَأْتِيَ
بَعْضُ أَمْرِ رَبِّكَ يَوْمَ يَأْتِي بَعْضُ أَمْرِ رَبِّكَ لَا يَنْفَعُ نَفْسًا إِيْمَانُهَا
لَمْ تَكُنْ فِيْ يَوْمِ الْقِيَامَةِ مِنْ قَبْلُ أَوْ كَسَبَتْ فِيْ إِيمَانِهَا خَيْرًا قُلْ أَنْظِرُوا
إِنَّا مُنْظِرُونَ ﴿ ۱۵۸ ﴾ إِنْ الَّذِينَ فَرَّقُوا دِيْنَهُمْ وَكَانُوا شِيعًا أَلَسْتَ
مِنْهُمْ فِيْ شَيْءٍ إِنَّمَا أَمْرُهُمْ إِلَى اللَّهِ ثُمَّ يُنَبِّئُهُمْ بِمَا كَانُوا يَفْعَلُونَ
﴿ ۱۵۹ ﴾ مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ
فَلَا يَجْرِيْ لَهُ أَثَرُ لَهَا وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿ ۱۶۰ ﴾ قُلْ إِنِّيْ هَدَيْتُ رَبِّيْ
إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ دِيْنًا قِيَمًا مِّلَّةَ إِبْرَاهِيْمَ حَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ
الْمُشْرِكِيْنَ ﴿ ۱۶۱ ﴾ قُلْ إِنْ صَلَاتِيْ وَنُسُكِيْ وَمَحْيَايْ وَمَمَاتِيْ لِلَّهِ
رَبِّ الْعَالَمِيْنَ ﴿ ۱۶۲ ﴾ لَا شَرِيْكَ لَهُ وَبِذَلِكَ أُمِرْتُ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُسْلِمِيْنَ
﴿ ۱۶۳ ﴾ قُلْ أَغِيْرَ اللَّهِ أَتَعْبُدُ رَبًّا وَهُوَ رَبُّ كُلِّ شَيْءٍ وَلَا تَكْسِبُ كُلُّ
نَفْسٍ إِلَّا عَاقِبَتَهَا وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى ثُمَّ إِلَى رَبِّكُمْ مَرْجِعُكُمْ
فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ فِيْهِ تَخْلِفُونَ ﴿ ۱۶۴ ﴾ وَهُوَ الَّذِيْ جَعَلَ لَكُمُ
خَلْقَ الْأَرْضِ وَرَفَعَ بَعْضَكُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَاتٍ لِّيَبْلُوَكُمْ
فِيْ مَا آتَاكُمْ إِنَّ رَبَّكَ سَرِيْعُ الْعِقَابِ وَإِنَّهُ لَفُورٌ رَّحِيْمٌ ﴿ ۱۶۵ ﴾

هه رنيسلامه راسته ريگه:

﴿ ۱۶۱: قل إننى هدانى ربى إلى صراط مستقيم ﴾ تهى پيغه مبه را
بلئ: به راستى پهروه ردگارم رينمايى كردوم بو ريگه يه كى راست
﴿ دينا قيما ملة إبراهيم حنيفا ﴾ رينمايى كردوم بو دين و ثاينيكى
زور راست و پايه دار، ثاينى پاكى (ثيبراهيم)، كه رووى له
هر لارى و ناروايهك وه چهر خاند بووو، تهنهاو تهنها رووى
له خوا بوو ﴿ وما كان من المشركين ﴾ تهنها ساتيكيش له
هاوبه شدانه ران نه بوو ﴿ ۱۶۲: قل إن صلاتى ونسكى ومحياي ومماتى
وللّٰه رب العالمين ﴾ گشت هر بو خواي پهروه ردگارى
مردم ﴿ ۱۶۳: لا شريك له ﴾ كه هيچ هاوه ليكى بو نيبه
﴿ وبذلك أُمِرْتُ ﴾ هه به وهش فرمانم پى دراوه، ده بى هر بو
خوا بزييم وبمرم ﴿ وأنا أول المسلمين ﴾ دياره كه يه كه م كه سيشم

لەریزی موسلمانانی ئەم ئوممەتەدا.

بەبەزەیی کە: شارەزاو رینمای کردم بۆ نووسینی ئەم کورتە تەفسیرە سوورەتی (ئەنعام).

بەدەر لەخوا کەس بەپەرورین مەزانە:

سوورەتی (ئەعراف)

مەككەییەو (۲۰۶) ئایەتە

بەناوی خۆی بەخشندە میهرەبان

ئەم سوورەتە یەکیکە لە سوورەتە درێژەکانی (مەككە) و، یەكەم سوورەتیش بەو شیوە درێژە هەواڵ وداستانی پەيامبەرەن -علیهیم السلام- باس دەکات، جا ئەوەی لێردا زۆر گرنگ و مەبەست بێت، هەرۆک لە گشت سوورەتەکانی تری مەككەشدا هەرۆایە، بریتییه لە بناغەو بنەما سەرەکییەکانی دینی ئیسلام، وەکو: (یەكخوایەستی، زیندوو بوونەو پاداشت و تۆلە، سەرو و وەحی و پەيامەکی پیغمبەر). باسی گەرەبی و مەزنی قورئان دەکات کە چۆن بۆتە مۆعجیزەیک زۆر گرنگی هەتاهەتایی، چۆن بۆتە بەهەرۆ خەلاتیکی خۆی دلۆقان بەسەر مەرفەکانەو. کەوابوو دەبێ بە توندیش دەستی پێو بگرن و، هەرگیز لێی دوور نەکەونەو. بۆ ئەو لەهەردوولا بەختیار ببن. ئەوەیان بیر ئەخاتەو کەهەموو لە یەكباب (ئادەم) دروستکراون و، وەبیریان دینی چۆن ریزی لێناون و فەرمانی بە فریشتەکان کردووە سوژدەو کړنووشی بۆ بەرن، لە پاشا هوشیاریان ئەکاتەو لە قیل و فەرەجی (شەیتان) کە: چەندە دۆژمنیکی سەرەخستە بۆیان، هەر لە (ئادەم) وە هەتا (خاتم) و، بگرە تا دنیا دنیاش بێت، دەسا دەبێ ئیویش بە دۆژمنی ئاشکرای خۆتانی بزانن. داستانی باوە (ئادەم) و (شەیتان) هەر لە سەرەتایەو هەتا دەرچوونی لە بەهەشت و، هاتنە خوارەو بۆ سەر زەوی باس دەکات کە: هەرەمووی مانای مەملانی هەقە لە گەل ناھەق، چاکە یە لە گەل خراپە، هەتا دنیا کۆتایی دێت. هەر بۆیە خۆیش لەم سوورەتەدا چوار جار بە رستە: (یا بنی آدم، یا بنی آدم)! مەرف هوشیار ئەکاتەو لەسەر دۆژمنایەتی شەیتان، هەتا رۆژی دوا یی. دیمەنی هەرسێ تاقم و دەستەکەو گفتوگۆی نێوانیان: موسلمانەکانی یارانی بەهەشت، بێ بڕواکان و هاوراییانی دۆزەخ، هاوێلان و یارانی ئەعراف، باس دەکات. خۆشحالی بەهەشتییەکان و، بەدبەختی و خەم و پەژاری دۆزەخییەکان و، تۆمارکردنی نفرین و دوور بوونیان لە میهرەبانی و سۆزی خۆی میهرەبان بەرامبەرەیان. ئینجا لە نێوان هەردوکیاندا (شوورە) یەك دادەنری و کۆمەڵی موسلمانانی لە سەر رادەوێستن، هەر دوولایان دەناسن، بەهەشتییەکان بە رووی گەش

﴿ ۱۶۴: قل أغیر الله أبغی ربا ﴾ هەمیسان بلی: ئایا بۆ من دەبێ جگە لە خوا کەسیکی تر بە پەرورەدگاری خۆم بخوازم، واتە: بیکەمە گەرەوێ خۆم؟ دیارە قەت شتی و نابێ ﴿ وھو رب کل شی ﴾ خۆ هەرئەویشە پەرورەدگاری هەموو شتیک ﴿ ولا تکسب کل نفس إلا علیھا ﴾ وھەرکەسیک هەر کاریکی خراپ بکا بەزیانی خۆی ئەواو دەبێ ﴿ ولا تزر وازرة وزر أخرى ﴾ و هیچ کەسیک باری گوناھێ هیچ کەسیکی تر هەلناگرێ. ئەم ئایەتە وەلامە بۆ (وەلید) و وینەئە ئەو کە دەیکوت: وەرن لەمن پەرەوێ بکەن، ئەوسا منیش گوناحتان هەلدەگرم! (ئینبە عەبباس) ئەمە ی گێراوەتەو. هەندیکی دی ئەلین: لەسەر دەمی جاھیلیەتدا باب لەباتی کور، کور لەباتی باب، خەمی نزیك لەباتی خەم سزا دەدرا! ئەوجا ئەو ئایەتە هات بۆ راستکردنەو ئەو هەلە یە، بەلام (قورتوبی) ئەل: ئەمە کە: کەس گوناحی کەس هەلناگرێ تەنھا بۆ رۆژی قیامەت. ﴿ ثم إلى ربکم مرجعکم ﴾ پاشان هەر بۆ لای پەرورەدگارتان دەگەرێنەو ﴿ فینبئکم بما کنتم فیہ تختلفون ﴾ ئینجا لەوشتانە ناکۆک بوون وھەراتان بوو لە سەریان ئاگادارتان دەکاو، لە راستیەکان تێتان دەگە یە نیت ﴿ ۱۶۵: وهو الذی جعلکم خلائف الأرض ﴾ هەر ئەویشە ئیوێ کردە جینشین یە کتری لەسەر رووی ئەم زەویەدا، واتە: دەتانھێنێ بەدوای یە کتردا ﴿ ورفع بعضکم فوق بعض درجات ﴾ هەندیکتانی بەچەند پلە یەك سەر خست بەسەر هەندیکتێردا، لەبوون و لەنەبووندا، بۆیە هە یە پاشا و دارایە، هە یە گەدا و نەدارە ﴿ لیلوکم فیما آتاکم ﴾ تا تاقیتان بکاتەو لەویدا پێی داو، واتە: هەتاخۆتان و خەلکانی تریش بزانن ئاخۆ شوکرانە بژیر دەبن یا نە؟ ﴿ إن ربک سریع العقاب ﴾ بێ گومان بە پەرورەدگارت زوو بە پە لە تۆلە دەستینێ لەباخییان ﴿ وإنه لغفور رحیم ﴾ و لەتاوان و گوناح دەبووری و، زۆریش پۆشەر و دلایە. پیغمبەریشمان "موحەممەد" لەوبارەو دەفەر موی: ئەگەر موسلمان زانیبای خۆی گەرەو چ تۆلە و جەزەبە یەکی هە یە، هەرگیز بەتەمای بەهەشت نەدەبوو، کافریش ئەگەر زانیبای رەحمت و بەزەبی خوا چەندە فراوانە، هەرگیز لەبەهەشت بێ هیوا نەدەبوو، چونکە خۆی دلۆقان رەحم و بەزەبی خۆی کردووە بەسەد بەشەو، تەنھا بەسیکی خستۆتە سەر رووی ئەم زەویە، ئەو میهرەبانی و سۆز و خۆشەویستی بە گشت لەووە هەلقولیو.

لەکۆتاییدا: سۆاسی بیکۆتایی بۆ پەرورەندە خاوەن دەھندە ی

بکیت ﴿لنذر به﴾ بۆت هات هتا خه لکی بی باوه ری پی
بترسینی ﴿وذكری للمؤمنین﴾ و بشیپته ناموزگاری و، یاداوه ری
بۆ کۆمه لی پرواداران، چونکه به تهنه ئه وان وه ک پیویست قازانج
و که لکی لی وهر نه گرن ﴿۳: اتبعوا ما أنزل إليکم من ربکم﴾
خه لکینه! هه رچی له لایه ن پهروه دگارتانه وه دابه زیئراوه بۆتان،

و سپی و پرشنگداریانه وه، دۆزه خبییه کانیش به پرووی رهش و گرزو
ناله باریانه وه. که میك به درێهیش باسی داستانه که ی (نوح)
(و هود) و (سالم) و (لوت) و (شوعیب) و (موسا) - علیهم الصلاه
والسلام - ده کات.. له سه ره تاوه به پیری په یامبه ران (نوح) عليه السلام
دهست پی ده کات.. ئه وه موو ئازارو عه زیه ت و ئه مبه رو ئه و به ره ی
پیان کرد له سه ر به رنامه که ی خواو، ئه ویش چۆن به جوامیرانه
ئارامی گرت و خوی به دهسته وه نه دا. داستانه که ی (موسا)
(و فیرعه ون) و ئه وه موو مملانییه له گه ل موسا عليه السلام کردیی و
ده رنجام ئه وه موو به لا و نه هامه تییه پرووی کرده جووله که کان،
به هوی سه ریچیانه وه له موسا عليه السلام. ئینجا خراپترین نه زیله و
نموونه دینیتیه وه بۆ زانا خراپکاره کانی جووله که "ئه وانه یان وا دوا ی
راستی و هه ق نه که وتن و خویان کرده کۆمه ککاری ئه م و ئه و".
نموونه یان به وینه ی سه گیک ده هیئتیه وه که هه رده م زمانه ملاسی
بکاو، زمانی به قوردا بیئی و، هه رگیز ئیسراحت له خوی نه بیئی..
وه کوده فهرموی: (ولو شئنا لرفعنا بها ولكن اخلد إلى الأرض واتبع
هواه فمثلها كمثل الكلب إن تحمل عليه يلهث أو تتركه يلهث). بۆیه
ئه و نموونه یانه بۆ دینیتیه وه هتا هه موو که سیك بزانیئت که هه ر
زانایه ک زانسته که ی له جیگه ی خویدا به کار نه هیئاو، به لکو
کردییه هۆکاری خۆ زیاندن و هه ر رۆژه ی له ده رگایه کی دا بۆ
پاروویه نان!! ئه وه با حیسابیک بۆ خوی بکات، چونکه خوا
زۆر لئی بیزاره و، به ته واوی ئابرووی خیزان و خانه واده ی زانایانی
بردوه و. سووره ته که له کۆتاییه با به سه لماندن یه کتاپه رستی ی ده رگا
له خوی داده خواو، به توندی دانه به زیته سه ر ئه وانه که جگه له خوا
ئه م و ئه و نه که نه خوی خویان، واته: فه رمانیان پی ده که ن "دارو
به رد، پاشاو سه رۆک، کور، ژن و مال، هه واو ئاره زوو ده په رستن".
له گه وریه ی ئه م سووره ته دایه که پیغه مبه ر ﴿لنویزی شیوانه له
هه ردو رکاته که دا سووره تی (ئه عراف) ی خویند/ وه کونه سای ی
ده گپیتیه وه و ده لیئت: (عن عائشه أن رسول الله ﷺ قرأ فی صلاه
المغرب بسووره (الأعراف)، فرقتها رکعتین) إسناده صحیح. به م
شیویه یه دست ی ده کا و ده فهرموی:

سُورَةُ الْأَعْرَافِ
بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
الْمَص ﴿۱﴾ كَتَبُ أَنْزَلَ إِلَيْكَ فَلَا يَكُنْ فِي صَدْرِكَ حَرَجٌ مِنْهُ
لِنَذِيرٍ بِهِ وَذَكَرَى لِلْمُؤْمِنِينَ ﴿۲﴾ اتَّبِعُوا مَا أَنْزَلَ إِلَيْكُم
مِنْ رَبِّكُمْ وَلَا تَتَّبِعُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ قَلِيلًا مَا تَذْكُرُونَ ﴿۳﴾
وَكَمْ مِنْ قَرْيَةٍ أَهْلَكْنَاهَا فَجَاءَهَا بَأْسُنَا بَيِّنًا أَوْ هُمْ قَائِلُونَ ﴿۴﴾
فَمَا كَانَ دَعْوُهُمْ إِذْ جَاءَهُمْ بِأَسْنًا إِلَّا أَنْ قَالُوا إِنَّا كُنَّا
ظَالِمِينَ ﴿۵﴾ فَلَنَسْتَلِ الْآزِفِينَ أَنْ يَرْسِلَ إِلَيْهِمْ وَلَنَسْتَلِ
الْمُرْسَلِينَ ﴿۶﴾ فَلَنَقْضَنَّ عَلَيْهِمْ بِعَلَمٍ وَمَا كُنَّا غَائِبِينَ ﴿۷﴾
وَالَّذِينَ يَوْمِضُونَ الْحَقُّ فَمَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ فَأُولَئِكَ هُمُ
الْمُفْلِحُونَ ﴿۸﴾ وَمَنْ حَفَّتْ مَوَازِينُهُ فَأُولَئِكَ الَّذِينَ خَسِرُوا
أَنْفُسَهُمْ بِمَا كَانُوا بِآيَاتِنَا يَظْلِمُونَ ﴿۹﴾ وَلَقَدْ مَكَنَكُمْ
فِي الْأَرْضِ وَجَعَلْنَا لَكُمْ فِيهَا مَعْيِشَ قَلِيلًا مَا تَشْكُرُونَ ﴿۱۰﴾
وَلَقَدْ خَلَقْنَاكُمْ ثُمَّ صَوَّرْنَاكُمْ ثُمَّ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا
لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ لَمْ يَكُنْ مِنَ السَّاجِدِينَ ﴿۱۱﴾

په په ره ی بکه ن ﴿ولا تتبعوا من دونه أولياء﴾ بیجگه له و مه که ونه
شوینی سه ر په رستیارو کار به ده ستانی تر ﴿قلیلا ما تذکرون﴾
ئیوه زۆر که م بیر نه که نه وه و ناموزگاری وهر نه گرن!

هه والی شارو گونده قه کر اوه کان:

﴿۴: وکم من قرية اهلکتها﴾ گوندو شارو ئاوییه کی زۆرمان -
له وانه ی سه ریچیان کرد- له ناو برد ﴿فجاءها بأسنا بياتا﴾ به وشیه
که هه ر له ناو جه رگه ی شه ودا سزای ئیمه یان بۆ هات ﴿أو هم
قائلون﴾ یان له کاتی (قه یلوه) وحه وانه وه ی نیوه رۆدا بوون، واته:
له کاتی پشوودان و حه وانه وه رابواردن و خه فله تا، کتوپر گرتمانن
﴿۵: فما کان دعواهم إذ جاءهم بأسنا﴾ که سزاکه مان بۆیان هات،
قه سه و هاواریکیان نه ما ﴿إلا أن قالوا إنا كنا ظالمين﴾ ئه مه نه بیئت
که ددانیان به تاوان و گوناخی خۆیاندا ناو گوتیان: بی گومان ئیمه
خۆمان سته مکار بووین و، فه رمانی خوامان شکاند، بۆیه وا ئیستا

﴿بسم الله الرحمن الرحيم﴾ ۱: المص ﴿ثم پیتانه ش، وه
له پیتشه وه باسمان کرد، هیماو ئاماژن بۆ ئیعجازو ره وان بیژی قورئان،
هه روه ک (ته حه ددی) یه بۆ عه ره به بی باوه رکه کان و بییان ده لی: ئه گه ر
گومانیکتان له م قورئانه دا هیه، ده سا فه رموون ته نیا سووره تیک
وه ک ئه و بیئن ﴿۲: کتاب أنزل إليك﴾ ئه مه کتیب ونامه یه که،
له لایه ن خواوه دابه زیئراوه بۆت ئه ی موحه ممه د! ﴿فلا یکن
فی صدرک حرج منه﴾ نابیی له به ر قسه ی ناپاکان خۆت دلته نگ

﴿ ۱۱ ﴾ : ولقد خلقناكم ﴿﴾ سوّيند به خوا ئیوه مان (باوکه ئادهم) له قور دروست کرد ﴿﴾ ثم صورناکم ﴿﴾ پاشان بهو شکله جوانه یه ویتنه و نیگارتانمان کیشا ﴿﴾ ثم قلنا للملائكة اسجدوا لآدم ﴿﴾ پاشان به فریسته کانمان وت: گشتتان کرنووشی ریژ بو ئادهم بهرن ﴿﴾ فسجدوا الا ابليس لم یکن من الساجدين ﴿﴾ هه موو ئه وانیش

خوای گه وره له جیگاهیه کی تر دا ده فره مووی: (ولقد صدق علیهم ابلیس ظنه...) ۱۸: قال اخرج منها مذءوما مدحورا ﴿۱۸﴾ خوا فره مووی: ده سا له و پله ته له ئاسمان، یان له به هشت به ئابروو چوویی و پهستی و دهرکراوی بچوره دهری ﴿۱۹﴾ لمن تبعك منهم لا ملأن جهنم منكم اجمعين ﴿۲۰﴾ ده لنیابه دوزخ له خوټ و نه وانه ی دوات ده که ون پرته که م، له ټوله ی نه و لاساری و بی گوښه دا ﴿۲۱﴾ و با آدم اسکن انت وزوجک الجنة ﴿۲۲﴾ به ئاده میسمان گوت: نه ی ئاده م! تو خوټ و هاوسه ره که ت دوا ی دهرکردنی شه یتان له به هشتدا ساکن و سه قامگیر بن و بمیننه وه ﴿۲۳﴾ فکلا منها حیث شئتما ﴿۲۴﴾ هه رجیش له وی ئاره زووتانه بخون ﴿۲۵﴾ ولا تقربا هذه الشجرة ﴿۲۶﴾ به س توخنی نه و دره خته یه مه که ون بوم دیاری کردون. ﴿۲۷﴾ فتکونا من الظالمين ﴿۲۸﴾ که لیتان خوارد له سنوور شکینان و سته مکاران ده بن.

شه یتان باوه ئاده م و دایه جهوا ده خه له تینی:

۲۰: فوسوس لهما الشيطان لیبی لهما ما وری عنهما من سوءاتهما ﴿۲۱﴾ شه یتان لیبیان نه گه راو چووه بن کلیشه یانه وه، بوټه وه شه رمینگا و عه وه رتیا ن - که له وان داپوشرا بوو - دهرخا و شه رمه زاربن ﴿۲۲﴾ وقال ما نهاکما ربکما عن هذه الشجرة ﴿۲۳﴾ و پی گو تن: پهروه ردگار تان که نه ی ده هیشت ئیوه له م داره نزیک ببښه وه لیبی بخون ﴿۲۴﴾ الا ان تکونا ملکین ﴿۲۵﴾ هه ر بوټه وه بوو ئیوه نه بښه فریشته و، وه کو نه وان خپرو شه رنه زانن ﴿۲۶﴾ او تکونا من الخالدين ﴿۲۷﴾ یان هه ر گیز نه مرن و به هه تا هه تایی له به هشتدا بمیننه وه، خو نه گه ر بو به یز بوون بیټ له سه ر خوا په رستی، خواردنی نه و دره خته قه ی ناکات ﴿۲۸﴾ ۲۱: وقاسمهما ﴿۲۹﴾ شه یتان زانی به و ئاسانی به بروای پی ناکه ن، بوټه سویندی بو خواردن و وتی: ﴿۳۰﴾ انی لکما لمن الناصحين ﴿۳۱﴾ به راستی من له دل سوژان و خیر خوازانم بوتان و به دل ئاموزگار یتان ده که م، "نامه وی فریوتان بده م بوجی باوه ر ناکه ن!" ﴿۳۲﴾ ۲۲: فدلاهما بغرور ﴿۳۳﴾ ئینجا به فرو فیل و سوینده که ی، فریوی دان و ته ماحی خسته به ریان وله خشته ی بردن ﴿۳۴﴾ فلما ذاقا الشجرة ﴿۳۵﴾ ئینجا هه ر که له به ری دره خته که یان چه شت ﴿۳۶﴾ بدت لهما سوءاتهما ﴿۳۷﴾ خیرا جل و به رگه که یان له به را دامال راو عیب و عه وه رتیا ن دهرکه وت بو یه کتر و طفقا یخصفان علیهما من ورق الجنة ﴿۳۸﴾ به په له به گه لای به هشت ده ستیا ن کرد به داپوشینی عه وه رتیا ن، خو هه رخواش نه زانی نه و گه لایه له چی بوو؟ و ناداها ربهما ﴿۳۹﴾ نه وسا پهروه ردگاریان بانگی کردن: ﴿۴۰﴾ ألم أنهکما عن تلکما الشجرة ﴿۴۱﴾ ئایا ریم لی نه گرتن له و دره خته بخون؟ و اقل لکما ان الشيطان لکما عدو مبين ﴿۴۲﴾ و پییشم نه وتن:

شه یتان بوتان دهر وژمنیکي ئاشکرایه نه تان خه له تینی؟ ﴿۲۳﴾: قالا ربنا ظلمنا انفسنا ﴿۲۴﴾ و تیان: پهروه ردگار مان! تاوانی خو مان بووو، هه ر خو شمان بووین سته ممان له خو مان کردو، فره مانه که تمان شکاند ﴿۲۵﴾ وان لم تغفر لنا وترحمنا ﴿۲۶﴾ و ئیستاش نه گه ر لیمان خوش نه بی و، میهره بانیمان له گه ل نه که یت ﴿۲۷﴾ لنکونن من الخاسرين ﴿۲۸﴾

قَالَ مَا مَنَعَكَ اَلَّا تَسْجُدَ اِذْ اَمَرْتُكَ قَالَ اَنَا خَيْرٌ مِنْهُ خَلَقَنِي مِنْ نَارٍ وَخَلَقْتَهُ مِنْ طِينٍ ﴿۲۹﴾ قَالَ فَاهْبِطْ مِنْهَا فَمَا يَكُونُ لَكَ اَنْ تَتَكَبَّرَ فِيهَا فَاَخْرَجَ اِنَّكَ مِنَ الصَّاغِرِينَ ﴿۳۰﴾ قَالَ اَنْظِرْنِي اِلَى يَوْمٍ يَرْجِعُونَ ﴿۳۱﴾ قَالَ اِنَّكَ مِنَ الْمُنْظَرِينَ ﴿۳۲﴾ قَالَ فَمَا اَغْوَيْتَنِي لَأَقْعُدَنَّ لَهُمْ صِرَاطَكَ الْمُسْتَقِيمَ ﴿۳۳﴾ ثُمَّ لَا تَجِدُنِي مِنْ بَيْنِ اَيْدِيهِمْ وَمِنْ خَلْفِهِمْ وَعَنْ اَيْمَانِهِمْ وَعَنْ شَمَائِلِهِمْ وَلَا تَجِدُ اَكْثَرَهُمْ شَاكِرِينَ ﴿۳۴﴾ قَالَ اَخْرِجْ مِنْهَا مَذْمُومًا مَّدْحُورًا لَمَنْ يَتَّبِعْكَ مِنْهُمْ لَا مَلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنْكُمْ اَجْمَعِينَ ﴿۳۵﴾ وَيَتَذَكَّرُ اَنْتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ فَكُلَا مِنْ حَيْثُ شِئْتُمَا وَلَا تَقْرَبَا هَذِهِ الشَّجَرَةَ فَتَكُونَا مِنَ الظَّالِمِينَ ﴿۳۶﴾ فَوَسَّوَسَ لَهُمَا الشَّيْطَانُ لِيُبْدِيَ لَهُمَا مَا وُورِيَ عَنْهُمَا مِنْ سَوْءَاتِهِمَا وَقَالَ مَا نَهَاكُمَا رَبُّكُمَا عَنْ هَذِهِ الشَّجَرَةِ اِلَّا اَنْ تَكُونَا مَلَكَتَيْنِ اَوْ تَكُونَا مِنَ الْخَالِدِينَ ﴿۳۷﴾ وَقَاسَمَهُمَا اِنِّي لَكُمَا لَمِنَ النَّاصِحِينَ ﴿۳۸﴾ فَذَلَّلَهُمَا بِهَزْرٍ قَلِيلًا ذَاقَا الشَّجَرَةَ فَدَلَّتْ لَهُمَا سَوْءَاتُهُمَا وَطَفِقَا يَخْصِفَانِ عَلَيْهِمَا مِنْ وَرَقِ الْجَنَّةِ وَنَادَاهُمَا رَبُّهُمَا اَلَا اَنْتُمَا كُنَّا عَنْ تِلْكَ الشَّجَرَةِ اَوَّلًا لَكُمَا اَلشَّيْطَانُ لَكُمَا عَدُوٌّ مُبِينٌ ﴿۳۹﴾

ده چینه ریزی زیانمندانده وه.

گشت له به هشت دهر په رینران:

۲۴: قال اهبطوا بعضكم لبعض عدو ﴿۲۵﴾ خوا فره مووی: ده سا هه ر ئیستا هه مووتان داگه رینه خوار ی و، بشبښه دهر وژمنی یه کتر (ئیبین که سیر) نه لی: نه وه ی مه به سته له م داگه رینه خواره وه دا باوه ئاده م و شه یتانه، وه که له سووره تی (طه) دانه فره مووی (اهبطا منها) هه ر چه ند (خاتوو جهوا) یش له وی بوو بی و و لکم فی الارض مستقر ومتاع إلى حين ﴿۲۶﴾ هه تاما وه یه کیش جی و شوینی زیان و مانه وه تان له زویدا بو هه یه ﴿۲۷﴾ ۲۵: قال فيها تحيون ﴿۲۸﴾ خوا فره مووی: له وی دهر یین و ﴿۲۹﴾ وفيها تموتون ﴿۳۰﴾ وله ویش نه مرن ﴿۳۱﴾ و منها تخرجون ﴿۳۲﴾ و له ویش دهر ده هیتر ی ب و وهر گرتنی پاداشت و ټوله ی روژی هه شرتان ﴿۳۳﴾ ۲۶: يا بني آدم قد انزلنا عليك لباسا ﴿۳۴﴾ نه ی رو له کانی ئاده م! بی گومان ئیمه جل و به رگی که مان پی داون ﴿۳۵﴾ یواری

سو آتکم و ریشا عیب و عه ورتان داده پوشتی و، هوی جوانی و خو ئارایشدانیسه و لباس التقوی ذلک خیر به لام جلوه برگی ته قواو پاریزکاری و، شهرم و شکوو کرده وی چاک و دهرنه چوون له سنووره کانی خوا، نه وه له هه موو باشته، ده سائیوه به ته قواوه خو به یوه ست کهن. ﴿ ذلک من آیات الله ﴾ نهو به خششانه ش

و، ئابروو بردن و سوو ککردنی بنیاده مه، بویه نه مروش قوتابیه کانی ده بیینی - لیره له وی - برهرو رهواج ده ده ن به دامالینی جل و بهرگ، وه به هه موو هیژیکانه وه بانگه ییشه ی ژنان ده کهن بو خو روو تکرده وه، خو دهرخستن و تیکه لبوون به پیاوان و، هه له اتن له داب و نه ریته ئیسلامیه کان، به ناوی ژیارو پیشکه و تن و شارستانییه ته وه. ! له پشت نه وه ییشه وه مه به سته که دیاره و ئاشکرایه که: تیک دان و خراپکردنی کومه ل و کومه لگه یه، به وروو ژاندنی ئاره زووه جنسییه کان و، نه هیشتنی نه خلاق و حورمه ت وریزی نامووس و، بی غیره تکردنی مروقه کان له ئاستی شهره فیاندا.. ئاشکرایه که به رزکردنه وه ی ئالای کون و تازه له لایه ن شه ی تان و قوتابیه کانه وه هه ربو نهو مه به سته یه، نه گه رچی ئیستا شیوه رهنگ و ده نگیشی گوراییت، به راو بو چوونی من نهو سوو کایه تیه که نه مرو به ژنان ده کریت له لایه ن عه مانیه کانه وه، له میژووی کون و جاهیلییه تیشدا نه کراوه! من نامه وی له م کورته ته تفسیره دا هیندی لهو سوو کایه تیانه باس بکه م به ژنان ده کرین، نه گینه هیچ پله یه که نه ماوه ته وه بویان مایه ی قه درو ریژ بیست بویان ﴿ انه یراکم هو و قبيله من حیث لا ترونهم ﴾ و شیار بن له شه یاتینه کان! چونکه هه میشه خو یان و، کومه له و ده سته و به سته یان ئیوه ده بیین، به لام ئیوه نه وان نابیین.

هه ندی له زاناکان نه لئین: نه م ئایه ته به لگه ی نه وه یه که (جن) یه کان هه رگیز نابیین! هه ندیکیش نه لئین: نه گه رچی ئاواش بی، به لام هه رهواو دروسته ببیین. چونکه فه رموده یه کی زووه زه به نه هاتوون که هه ره له م دونیایه دا ده بیین، له سووره تی (نه حفاف) و (جن) ییشدا زیاتره لمباریه وه نووسراوه، ده توانی سه یری بکه یت ﴿ إنا جعلنا الشیاطین اولیاء للذین لا یؤمنون ﴾ به راستی ئیمه شه یاتینه کانه مان کردو ته دوست و یارمه تیده ری نهو که سانه بر وایان به خوا نییه، هه تا پترسه رلشیواو بین، واته: کافرو خوانه ناسه کانه هه رده م گو یزایه لی یان ده کهن. ﴿ ۲۸: و إذا فعلوا فاحشة ﴾ نه وه نده ش ساده و نه زان هه رکاتی کاریکی به دفه ره و ئابروو بهر بکه ن، وه که گه ران به ده وری که عبه دا به رووتی و، شه ریک و هاو به شدانان بو خوا ی گه و ره، نهو سا سه رزه نشت بکرین له سه ره نهو کاره ﴿ قالوا وجدنا علیها آباءنا ﴾ نه لئین: باو با پیرانی شمان وادی تووه، بویه ئیستا ئیمه ش به دوایاندا ده چین! ﴿ والله امرنا بها ﴾ خوا یش فه رمانی پی کردو وین و ابکه ین!! ﴿ قل إن الله لا یأمر بالفحشاء ﴾ نه ی پیغه مبه ر! ﴿ بل ی: به راستی هه رگیز خوا فه رمان به کاری دزیو ناشیاوی و نادا ﴿ اتقولون علی الله مالا تعلمون ﴾ چون له سه ره خوا شتیکی نا هه ق ده لئین و شتی نه شیاو

فَاَلَا رَبَّنَا ظَنَّنَا انْفُسًا وَاِنْ لَمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخٰسِرِیْنَ ﴿۲۷﴾ قَالَ اَمِطُوا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوًّا وَلَكُمْ فِي الْاَرْضِ مُسْتَفْرَغٌ مِّنْ اِلٰی حِیْنٍ ﴿۲۸﴾ قَالَ فِیْهَا حٰیوَنٌ وَفِیْهَا مَمُوتُوَنٌ وَمِنْهَا خَرَجُوْنَ ﴿۲۹﴾ بَنٰی ءَادَمَ قَدْرًا لَّنَا عَلٰی كُرْسٰی یُورٰی سَوَءَ نِیْكُمْ وَرِیْشًا وِلٰیاسَ التَّقْوٰی ذٰلِكَ خَبْرٌ ذٰلِكَ مِنْ ءَایٰتِ اللّٰهِ لَعَلَّكُمْ یَذْكُرُوْنَ ﴿۳۰﴾ بَنٰی ءَادَمَ لَا یَفْقِنَنَّكُمْ الشَّیْطٰنُ كَمَا اَخْرَجَ اٰبَآءَیْكُمْ مِنَ الْجَنَّةِ یَنْزِعُ عَنْهُمَا لِبَاسَهُمَا لِیُرِیَهُمَا سَوْءَ نِیْهِمَا اِنَّهُمْ بَرَرْتُمْ هُوًّا وَقَبِیْلُهُ مِنْ حَیْثُ لَا تَرَوْنَهُمْ اِنَّا جَعَلْنَا الشَّیْطٰنَ اَوْلٰیةً لِّلَّذِیْنَ لَا یُؤْمِنُوْنَ ﴿۳۱﴾ وَاِذَا فَعَلُوا فَحِشَةً قَالُوا وَجَدْنَا عَلٰیۤهَا اٰبَآءَنَا وَاَللهُ اَمْرًا نَآیِبًا قُلْ اِنَّ اللّٰهَ لَا یَأْمُرُ بِالْفَحْشَآءِ اَتَقُولُوْنَ عَلٰی اللّٰهِ مَا لَا تَعْلَمُوْنَ ﴿۳۲﴾ قُلْ اَمَرَ رَبِّیْ بِالْقِسْطِ وَاَقِیْمُوا وُجُوْهُكُمْ عِندَ كُلِّ مَسْجِدٍ وَاذْكُرُوْهُ مُخْلِصِیْنَ لَهُ الدِّیْنَ كَمَا بَدَاْكُمْ تَعْمُدُوْنَ ﴿۳۳﴾ فَرِیْقًا هَدٰی وَفَرِیْقًا حَقَّ عَلَیْهِمُ الضَّلٰلَةُ اِنَّهُمْ اَخَذُوا الشَّیْطٰنَ اَوْلٰیةً مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ وَیَحْسَبُوْنَ اَنَّهُمْ مُّهْتَدُوْنَ ﴿۳۴﴾

بریکن له نیشانه کانی ده سلات و توانایی خوا، نه وه له ئاسمانه وه باران ده بارینی و، لۆکه و که تان و خوری و کورک و هه موو شتیکی پی به ره م دینی و، ئیوه یش به ئاره زووی خو تان هه موو جو ره جل و بهرگیکی لی دروست ده کهن ﴿ لعلهم یذکرون ﴾ به شکو په ند بگرن و بیر بکه نه وه و بگه رینه وه لای خواو شوکرانه بژیرن.

نه ی بنیاده م! شه ی تان نه تان خه له تی نی:

﴿ ۲۷: یابنی آدم لا یفتنکم الشیطان ﴾ نه ی نه وه کانی ئاده م! وریا بن شه ی تان فریوتان نه داو، له ئایین وه رتان نه گیری ﴿ کما اخرج ابا یکم من الجنة ﴾ هه ره وک باوک و دایکتانی به فره و فیل له به هه شت به ده رکردندا ﴿ یزع عنهم لباسهما ﴾ و جل و بهرگه که شیانی لی دامالین ﴿ لیریهما سوءاتهما ﴾ بو نه وه عه و ره تی خو یانیا ن نیشان بدو ببیین. به لی دیاره که مه به سستی شه ی تان ته نها و ته نها دهرخستن عه و ره ته

زينة الله التي أخرج لعباده والطيبات من الرزق ﴿٢٩﴾ بلى: كنييه، جل و بهرگی جوان و خشل و رزق و پژوی و پژوی خاوین و پاکزی - که خوا بویه نده کانی رهوا داوه - حرام و یاساغ کردووه؟ واته: هه مووشتیکی چاک و پاکی دروست کردوه بۆ مروقه کان و حه لایشی کردووه بۆیان.

﴿يَبْنِي ۖ أَدَمَ خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ وَكُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ ﴿٣١﴾ قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ اللَّهِ الَّتِي أَخْرَجَ لِعِبَادِهِ وَالطَّيِّبَاتِ مِنَ الرِّزْقِ قُلْ هِيَ لِلَّذِينَ آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا خَالِصَةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ ۚ كَذَلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿٣٢﴾ قُلْ إِنَّمَا حَرَّمَ رَبِّي الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ وَالْإِثْمَ وَالْبَغْيَ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَأَنْ تُشْرِكُوا بِاللَّهِ مَا لَمْ يُنَزِّلْ بِهِ سُلْطَانًا وَأَنْ تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٣٣﴾ وَلِكُلِّ أُمَّةٍ أَجَلٌ فَإِذَا جَاءَ أَجْلُهُمْ لَا يَسْتَحْزِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِرُونَ ﴿٣٤﴾ يَبْنِي ۖ أَدَمَ ۖ إِنَّمَا يُتَيْنَاكُمْ رَسُولٌ مِّنكُمْ يَفْقَهُونَ عَلَيْكُمْ مَائِيقَ فَمَنْ أَتَقَىٰ وَأَصْلَحَ فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٣٥﴾ وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَاسْتَكْبَرُوا عَنْهَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٣٦﴾ فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ بِآيَاتِهِ ۖ أُولَٰئِكَ يَنَالُهُمْ نَصِيبُهُم مِّنَ الْعَذَابِ حَتَّىٰ إِذَا جَاءَهُمْ نُسُوءًا يُقَوِّفُونَهُمْ قَالُوا لَآئِن لَّمَّا كُنَّا نَدْعُونَ مِن دُونِ اللَّهِ قَالُوا ضَلُّوا عَنَّا وَشَهِدُوا عَلَيْنَا أَنفُسِهِمْ أَنَّهُمْ كَانُوا كَافِرِينَ ﴿٣٧﴾

(قورتوبی) نه لی: ثم ثایه ته جوانترینی جل و بهرگ و، خشل و خورازاندنه وهی حه لال کردووه بۆ مروقه کان، به تاییه ته له پژوه کانی ههینی و دووجه ژنه که و، بونه شهرعییه کاند، که و ابوو دونیا له خو حه رامکردن قه دهغه یه ﴿قُلْ هِيَ لِلَّذِينَ آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا﴾ بلی نهو زینه ته و جوانییه بۆ نهو که سانه یه که له ژیا نی دونیا یه دا باوه ریان هیناوه، واته: نهو جوانی و زینه ته له بنه رتدا هه ر شایانی ئیماندارانه، نه گر چی لای مروقی ئیماندار دونیا کهم به هاو بی بایه خه، بویه ده بی نی گه لی جار کافر سهروه تی له موسلمان زورتره ﴿خَالِصَةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ﴾ به لام له پژوی دوا ییدا هه ر تاییه تی موسلمانانه. که واته ثم گشت نازو نیعمه تی دونیا یه له بنه رتدا هه ر بۆ موسلمانان دروست کراوه، ئیتر بۆچی وهک پیویست له دونیا دا نه ژین وهه ولی بۆ نه ده یین و، به ناوی زوه دو ته قواوه دونیا له خو حه رام بکه یین؟! ﴿كَذَلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ﴾ ههروهک حه لال و حه راممان بۆ باس کردن، هه رئاوایش

هه لده به ستن، که ئاگاتان لی نییه و نازانن راسته؟! ﴿٢٩﴾ قُلْ أَمَرَ رَبِّي بِالْقِسْطِ ﴿٣٠﴾ نه ی پیغه مبه ر! ﴿بَلَى﴾ پهروه دگارم هه مووکات فه رمانی به دادگه ری و کاری چاک کردووه، نهک به خراپه کاری و فاحیشه، وهکو نهوانه نه لین ﴿وَأَقِيمُوا وَجوهکم عند کل مسجد﴾ وه له کاتی هه موو کرنووش و "نوژیکیشدا" ته نها پروو له خوا بکه ن "و خوتان هه ر بۆ خوا یه کلا بکه نه وه" ﴿و ادعوه مخلصین له الدین﴾ وه به دلکی پاکه وه به رده وام لهو بانگ بکه ن و، دینداری و ملکه چی بۆ نهو بکه ن و "هه ر نهو به رستن ﴿کما بدأکم تعودون﴾ بزانن ههروهکو له سه ره تاوه ئیوه ی له نه بوون به دی هینا، هه ر ئاواش گشتان زیندوو ده کاته وه نه گه رینه وه لای نهو ﴿٣٠﴾ فریقا هدی دهسته یه کیانی رینمای ی کرد بۆ ریگای راست و دروست و به ری چاکدا چوون ﴿و فریقا حق علیهم الضلالة﴾ و دهسته یه کیشیان - به هوی کارو کرداری خو یانه وه - گو مراهوونیان له سه ر چه سپا ﴿إِنَّهُمْ اتَّخَذُوا الشَّيَاطِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ اللَّهِ﴾ چونکه نهوان له باتی خوا شه یتانیان کرده یاریده رو دوستی خو یان ﴿و یحسبون أَنَّهُمْ مهتدون﴾ و وایشیان نه زانی له سه ر ری هه قن و رینمان.

که ویستان بچه نوژه وه جل و بهرگی جوان له بهر بکه ن:

پیشه و (موسلیم) له (ئیبین عه بباس) هه و ده گه ریته وه نه لی: له سه رده می نه فامی و جاهیلییه تدا، ژنان به رووتی ته وافی که عبه یان ده کردو ده سوورانه وه، ته نها په رۆیه کیان له سه ر شه ر مینگایان داده ناو ده یان گوت: نه گه رچی نه مرو هه مووی یا هه ندیکی به ده ره وه یی، له وه زیاتر به حه لال و ره وای نازانم ده رکه وی!! نه و جا له به رامبه ر نه و کاره دزی وه وه خوی گه وه ره فره مووی: ﴿٣١﴾ یا بنی آدم خذوا زینتکم عند کل مسجد ﴿نه ی رۆله کانی ئاده م! هه رکه ده چنه مزگه وت بۆ نوژه وه هه ر خوا په رستییه کی تر، جل و بهرگی جوان و پاک و خاوین له بهر بکه ن. ﴿و کلاوا و اشربوا ولا تسرفوا﴾ ده ساله حه لال بخون و، بخونه وه، هه رگیز زور خو ری و زیاده ره ی مه که ن ﴿إِنَّهُ لَا یُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ﴾ چونکه خوا خو شی له وانه نایه نه ندازه شکینی ده که ن و، له سنوور ده رده چن. هه ندی له زانایانی (سه له ف) ده لین: خوی گه وه ته وایی بابه ته پزیشکییه کانی له نیوه ی ثم ثایه ته ی: (کلاوا و اشربوا ولا تسرفوا) دا کو کردو ته وه، (ئیبین عه بباس) له ته فسیری ثم ثایه ته دا ده لی: هه رچی ده خو ی بخو، هه رچیش له بهر ده که ییت له به ری بکه، به مه رجی نه گاته زیاده خو ری و، ده عیه و فیز کردن. (بوخاری/ کتاب اللباس ۱۸۲/۷) ﴿٣٢﴾ قُلْ مَنْ حَرَّمَ

ینالهم نصیبهم من الکتاب ﴿﴾ ئەمانە لە دنیادا دەگەن بە بەش و نەسیبی خۆیان لە رزق و کارو کردەیکە خوابۆی نووسیوون، واتە: چۆی لە چارەیاندا نووسرابۆی - لە خوۆشی و لە ناخوۆشی - دیتە رێیان و ئەوقەیان دەبۆی، بۆ دواییش چاکەکانیان بەری دەکرین بۆ بەهەشت و، خراپەکانیشیان بۆ جەهەننەم ﴿﴾ حتی إذا جاءتهم رسلنا یتوفونهم ﴿﴾ هەتا ئەو کە (فریشتە) نێزراوەکانمان دیتە لایان و، بەویەری نارهەتییەو گیانیان ئەکێشن ﴿﴾ قالوا اینما کنتم تدعون من دون الله ﴿﴾ پێیان ئەلێن: باشە! ئەو بێمانە کە لە باتی خوا ئەتان پەرستێن ئەستە لە کوێن، بە ئەمرۆ فریاتیان کەون؟ ﴿﴾ قالوا ضلوا عنا ﴿﴾ ئەلێن: لێمان بزر بوون وازیان لێهێناین و، بە باتل و ناهەق دەرچوون ﴿﴾ وشهدوا علی أنفسهم أنهم كانوا کافرین ﴿﴾ ئەو حەلە بە دژی خویشیان شایەتی ئەدەن و دەلێن: بەلێ.. لە دنیادا کافرو خۆنەناس بووین.

هەر کەس دەچیتە دۆزەخو

نەحەلەت لە هاوڕەوستانی خۆی دەکا:

﴿﴾ ۳۸: قال ادخلوا فی أمم قد خلت من قبلکم من الجن والإنس فی النار ﴿﴾ خوا بە موشریک و کافرەکان ئەفەرموی: دەسا لە گەل ئەوجننی و، ئینسانانە کە پێکەووە هاوپیروون و بەر لە ئیووە لە بەین چوون، بچنە ناو ئاگرەووە ﴿﴾ کلما دخلت أمة لعنت أختها ﴿﴾ ئەوسا هەر ئوممەت و گەلێک دەچنە ناو ئەو ئاگرەووە، نەفرین لەو خەلکە هاوپیروە خۆیان دەکەن ﴿﴾ حتی إذا ادارکوا فیها جمیعاً ﴿﴾ هەتا کە هەموو پێکەووە لەوێ کۆدەبنەووە ﴿﴾ قالت أراهم لأولاهم ﴿﴾ تاقمێ (بەپرەوکاران) یان بە تاقمە سەرۆکەکانیان ئەلێن: رینا هۆلە! آزلونا ﴿﴾ ئەو پەروردگاری ئیمە! ئەمانە بوون ئیمە یان لە دنیادا گومرا کرد ﴿﴾ فاتهم عذاباً ضعفاً من النار ﴿﴾ دەسا تۆیش دوو بەرامبەر لە ئاگری دۆزەخدا سزایان بدە ﴿﴾ قال لكل ضعف ﴿﴾ خواش دەفەرموی: بۆ هەردوولتان سزای دوو بەرامبەر هەیە، سەرۆکەکان لەبەر کوفرەکیان و، گومراکردنی ئیووە، ئیووەش لەبەر بێ پروایی و، شوێنکەوتنی ئەوان ﴿﴾ ولكن لا تعلمون ﴿﴾ بەلام ئیووە نازانن دەستە دۆزەخییەکانی تر، چەندە سزایان سەختە، ئەگینە سەبووریتان بۆ دەهات ﴿﴾ ۳۹: وقالت أولاهم لأراهم ﴿﴾ ئینجا دەستە یەکەمەکیان، واتە: سەرۆک و پێشەواکانیان، بە شوێنکەوتەو و پەرەووەکانیان ئەلێن: ﴿﴾ فما کان لکم علینا من فضل ﴿﴾ حەبۆ ئیووەی شوێنکەوتەو ئیمە، هێچتان لە ئیمە زیاتر نییە، واتە: ئیمە هەرچیمان کرد، ئیووەش کردتان، بۆیە هەموومان بەکسان دەرچووین لە سزادا ﴿﴾ فذوقوا العذاب بما کنتم تکسبون ﴿﴾

بەلگەکانی خۆمان بۆ خەلکی زانا و تێگەیشتە شتێک دەکەین، هەتا بەهەلە رەفتار نەکەن.

پەروردگار هەر ئەمانە بە کاری دزیو ناردەو دەزانێ:

﴿﴾ ۳۳: قل إنما حرم ربی الفواحش ما ظهر منها وما بطن ﴿﴾ بلی: ئەو پێغەمبەر ﷺ! پەروردگارم هەر کاری خراپ و دزیو ناشیرینی حەرام کردووە، ئاشکراو نەهێنی ﴿﴾ والإثم والبیغی بغير الحق ﴿﴾ و هەم تاوان و گوناح و لەسنوور دەرچوون و، دەستدریژی کردن بۆ سەر خەلک بە ناهەق ﴿﴾ وأن تشرکوا بالله ما لم ينزل به سلطاناً ﴿﴾ و بێ هیچ بەلگە یەکی خوایی، شەریک و هاو بەش دانین بۆ خوا ﴿﴾ وأن تقولوا علی الله ما لا تعلمون ﴿﴾ و لە ئاخواوتن و قسەکردن، دەرباری خوا بە بێ زانیان و، بەبێ بەلگە درۆ هەلبەسن، خوای گەورەو دلوفاان هەر ئەمانە حەرام کردووە، نەک جل و بەرگی جوان و، خۆرازان دەووەو خۆ ئارایش دان و، خواردنی پاک و حەلال ﴿﴾ ۲۴: ولکل أمة أجل ﴿﴾ ئەمەیش بزانی کە بۆ هەموو ئوممەت و گەلێک، وادەو ماوە یەک هەیه بۆلە ناو بردن و قەرکردن یان ﴿﴾ فإذا جاء أجلهم ﴿﴾ جا هەر کە کۆتایی ماوەکیان هات ﴿﴾ لا یتأخرون ساعة ﴿﴾ نە سات و کاتیگ دوا دەکەون ﴿﴾ ولا یتقدمون ﴿﴾ و نە پێشیش دەکەون لە وەسات و وەختە ی بۆیان دیاری کراوە، ئەوسایش گشت دەچنەو لەی خوا. ﴿﴾ ۳۵: یا بنی آدم إِمَّا یأتینکم رسل منکم ﴿﴾ ئەو رۆلەکانی ئادەم! هەر کە پەیامبەرائی لە خۆتان دیتە لاتان ﴿﴾ یقضون علیکم آیاتی ﴿﴾ و ئایاتەکانی مەنتان بۆ دەخوێننەو، دەبێ هەموو بە قسەیان بکەن ﴿﴾ فمن اتقی وأصلح ﴿﴾ ئینجا هەر کە سیکتان پارێزکاری و کاروباری چاک بکا ﴿﴾ فلا خوف علیهم ﴿﴾ ئیتر نە ترس و بیمیکیان لە سەردەبێ بۆ قیامەتیان ﴿﴾ ولا هم یحزنون ﴿﴾ و نە دل زویر و خەفەتباریش ئەبن بۆ دنیایان ﴿﴾ ۳۶: والذین کذبوا بآیاتنا ﴿﴾ ئەو کەسانەش کە لەم دنیایەدا بەلگەو نیشانەکانی ئیمەیان بە درۆ دانا ﴿﴾ واستکبروا عنها ﴿﴾ و بەرامبەر یان خۆیان بە گەورە زانی و، پرویان لێ وەرگیران ﴿﴾ أولئک أصحاب النار ﴿﴾ ئەمانە دەبنە هاوپیرو ئاگری دۆزەخ ﴿﴾ هم فیها خالدون ﴿﴾ بەهەتاهەتاییش تیییدا ئەمیننەو.

رەبەرە گومراکان خۆ لە پەرستیاردەکان بزر دەکەن:

﴿﴾ ۳۷: فمن أظلم ممن افتری علی الله کذباً ﴿﴾ دەبێ کێ لەو کەسە ستەمکارتر بێت کە لە سەرخوا درۆ هەلبەسێ و، بێ بەلگە بلی ئەمە حەلالەو، ئەو حەرامە ﴿﴾ أو کذب بآیاتہ ﴿﴾ یان ئایەتەکانی خوا بە درۆ بخاتەووە باوەریان پێ نەکا؟ ﴿﴾ أولئک

جہ جہنہ می پری دنیا پہ شیمان:

﴿ ۴۴ : ونادی أصحاب الجنة أصحاب النار ﴾ جا کہ بہہشتیہ کان
لہ جی خویاندا سہ قامگیر بوون، بانگی جہہنہ میہ کان دہکن
وپیان دلین: ﴿ أن قد وجدنا ما وعدنا ربنا حقا ﴾ تہو بہلینہی

وَنَادَىٰ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ أَصْحَابَ النَّارِ أَن قَدْ وَجَدْنَا مَا وَعَدَنَا رَبُّنَا حَقًّا
فَهَلْ وَجَدْتُمْ مَا وَعَدَ رَبُّكُمْ حَقًّا قَالُوا نَعَمْ فَأَذْنُ مُؤَذِّنٌ يَنْهَاهُمْ أَن
لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ ﴿٤٤﴾ الَّذِينَ يَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَيَبْغُونَهَا
عُوجًا وَهُمْ بِالْآخِرَةِ كَفُورُونَ ﴿٤٥﴾ وَيَنْهَاهُمَا حِجَابٌ وَعَلَى الْأَعْرَافِ
رِجَالٌ يَعْرِفُونَ كُلًّا بِسِيمَتِهِمْ وَنَادَوْا أَصْحَابَ الْجَنَّةِ أَن سَلَامٌ عَلَيْكُمْ
لَمْ يَدْخُلُوهَا وَهُمْ يَطْمَعُونَ ﴿٤٦﴾ وَإِذَا صُرِفَتْ أَبْصَارُهُمْ تِلْقَاءَ
أَصْحَابِ النَّارِ قَالُوا رَبَّنَا اجْعَلْنَا مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٤٧﴾ وَنَادَىٰ أَصْحَابُ
الْأَعْرَافِ رِجَالًا يَعْرِفُونَهُمْ بِسِيمَتِهِمْ قَالُوا مَا أَغْنَىٰ عَنْكُمْ جَمْعُكُمْ
وَمَا كُنْتُمْ تَسْتَكْبِرُونَ ﴿٤٨﴾ أَهَؤُلَاءِ الَّذِينَ أَقْسَمْتُمْ لَا يَنَالُهُمُ
اللَّهُ بِرَحْمَةٍ أَدْخُلُوا الْجَنَّةَ لَا خَوْفٌ عَلَيْكُمْ وَلَا أَنْتُمْ تَحْزَنُونَ ﴿٤٩﴾
وَنَادَىٰ أَصْحَابُ النَّارِ أَصْحَابَ الْجَنَّةِ أَن أَفِضُوا عَلَيْنَا
مِنَ الْمَاءِ أَوْ مَارِزِقْكُمْ اللَّهُ قَالُوا إِنْ أَلَّفَ اللَّهُ حَرَمَهُمَا عَلَى
الْكَافِرِينَ ﴿٥٠﴾ الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَهُمْ لَهْوًا وَلَعِبًا
وَعَزَّوْنَهُمُ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا قَالُوا لِمَ نَنْسِيهِمْ كَمَا نَسُوا
لِقَاءَ يَوْمِهِمْ هَذَا وَمَا كَانُوا يَتَنَبَّهُونَ ﴿٥١﴾

پہرہ وردگارمان پی دابوون لہ دونیادا کہ بمانباتہ بہہشتہوہو،
ریزوحورہ تمان لی بنیت، وایی گہشتین و جیبہ جی بوو ﴿ فہل
وجدتم ما وعد ربکم حقا ﴾ ناخو ئیوہش - تہو سزایہی بہلینی
پی دابوون - بہ راست دہر چووو تہ نجامہ کہ یتان دہست کہوت؟ ﴿ قالوا
نعم ﴾ تہلین: بہ لی پی گہیہشتین و دہسمان کہوت ﴿ فأذن مؤذن
بنہم ﴾ ئینجا لہو ناوہدا جار چیبہک ہاوار دہکاو تہ لی: ﴿ أن
لعنة الله على الظالمين ﴾ دہسا ہرچی ستہ مکارہ، بہرنہ حلہ تی خوا
کہوی ﴿ ۴۵ : الذين يصدون عن سبيل الله ﴾ تہوانہی کہ خہلکی
لہ رپی ثایینی خوا لادہدہن و، ریگری لی دہکن ﴿ و یبغونها عوجا ﴾
ہو لیش دہدہن بہ لاروخچی نیشانی خہلکی بدہن ﴿ و ہم بالآخرة
کافرون ﴾ سہرہ پای تہوانہیش، بروایان بہ دوا روژ نییہ !!.

تہ عراف و یارہکانی تہ عراف:

﴿ ۴۶ : وبينهما حجاب ﴾ و لہ نیوان ہر دوو دہستہ کدا بہہشتی

و دوزہخی پەردہ شوورہ یەك ھەبە، وەكو لە سوورەتی (حەدید)،
ثایەتی (۱۳) دا باسی دہکاو دہفرموی: (فصرب بینہم بسورلہ باب)
﴿ وعلى الأعراف رجال ﴾ وہ بہ سہر شوورہ کہی نیوان بہہشت
و دوزہخہوہ کۆمہ لی (ژن و) پیایو موسلمان ہن.

تییینی: (تہ عراف) بہ شوورہیہکی بہرز دہلین کہ لہ نیوان بہہشت
و دوزہخداہو، تہوژن و پیاوہ موسلمانانہی لہ سہرہ ستاوہو،
سہیری تہو خہلکانہ دہکن کہ چاکہو خراپہیان یہ کسانہو،
راگیر دراوون تا کۆتا بریاری خوایان بو دہردہ چیست. ﴿ يعرفون
کلا بسیمامہ ﴾ ہہ مووشییان بہ سہروسیمادناسن، دوزہخیہ کان
بہ رووی رەش و، بہہشتیہ کانیش بہ رووی گەش و سپیانہوہ.
﴿ ونادوا أصحاب الجنة ﴾ و لہ یارانہی بہہشت بانگ تہکن و
تہلین: ﴿ أن سلام عليكم ﴾ سلای خواتان لہ سہر بیٹ، یاخوا
لہ سزاو تۆلہ پاریزراو بن و ہر لہ خو شیدا بن ﴿ لم يدخلوها ﴾
شیایو باسہ ہیمان ہرلہ (تہ عراف) قہتیس ماون و نہ چوونہ تہ
بہہشتہوہ ﴿ و ہم یطمعون ﴾ و بہ تہمان تیی بچن، چونکہ خوا
تہماحی ناوہ تہ بہریان ﴿ ۴۷ : وإذا صرفت ابصارهم ﴾ و کاتیکیش
چاویان لہ بہہشتیہ کان و ہر دہگیردری ﴿ تلقاء أصحاب النار ﴾
بہرہو رووی دوزہخیہ کان دہروان و بہو حالہ زور خراپہیانہوہ
دہیان بینن ﴿ قالوا ربنا لا تجعلنا مع القوم الظالمين ﴾ دہلین:
پہرہ وردگارمان! تکت لی دہکەین مہمان خہ ریزی تہوانہوہ
ستہ میان کردوہ. ﴿ ونادی أصحاب الأعراف رجالا ﴾ ہەرئہو
(تہ عراف) یانہ لہ پیاو سہر زلہ (دوزہخی) یہکانی قورہیش بانگ
دہکن ﴿ يعرفونہم بسیمامہ ﴾ کہ بہ سہروسیمادیمہ نیان
دہیان ناسن ﴿ قالوا ما أغنى عنكم جمعکم وما کنتم تستکبرون ﴾ و
تہلین: دیارہ تہو حہشامہت و زوریہو، تہو دہعیہو لووت بہرزی
و خو بہزل زانینہ تان لہ بارہی باوہر ہینانہوہ، ہیچ کہلکیکی
پی نەگہیانسدن و بی نیازی نہ کردن لہ سزای تہم روژہ؟ ﴿ ۴۸ :
أهؤلاء الذين أقسمتم لا ينالهم الله برحمة ﴾ ثایا تہمانہ (بیلالو،
سہلمان و...) کہ ئیستا لہ بہہشتدان ہەرئہو باوہر دارانہ نہ بوون
کہ ئیوہ سویندتان خوارد: بہر رەحمەت و بہزہیی خوا ناکہون و
نارونہ بہہشت، دہسا وابوو؟ ﴿ ادخلوا الجنة ﴾ خوا پیان تہ لی:
دہسا لہ پیش چاو تہوانہوہ بچنہ بہہشتہوہ ﴿ لا خوف عليكم ولا
أنتم تحزنون ﴾ نہ ہیچ ترستان لہ سہرہ بو روژہکانی قیامہت، نہ
دلگرانیش تہ بن بو پاشینانتان.

جہ جہنہ می تامی نیعمہ تی بہہشت ناکہن:

﴿ ۵۰ : ونادی أصحاب النار أصحاب الجنة ﴾ ئینجا

دوژه خبیله کانیش له بهه شتییه کان بانگ ئەکەن و پێیان دەلێن:
 ﴿أَنْ أَفِضُوا عَلَيْنَا مِنَ الْمَاءِ أَوْ مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ﴾ تکیه قومی
 لهو ئاوه، یان که مێک لهو رۆژییه خوا پێی داوێن به شمان بدەن
 ﴿قَالُوا إِنَّ اللَّهَ حَرَمَهُمَا عَلَى الْكَافِرِينَ﴾ دەلێن: بێ گومان خوا
 هەردووکیانی بۆ کافران حەرام کردووه ﴿۵۱﴾: الذين اتخذوا دينهم
 لهوا ولعبا ﴿۵۰﴾ ئەو که سانهی که ئایینه که یانیان کردوته گالته جار
 و غرتهم الحیاة الدنيا ﴿۵۱﴾ وژیانی ئەم دونیایه فریوی داوێن ﴿۵۲﴾ فالیوم
 نساھم کما نسوا لقاء يومهم هذا ﴿۵۳﴾ وا ئەمرۆش ئێمه له بیرمان
 کرد، چونکه ئەوان له دونیادا گەیشتنی ئەم رۆژهیان له بیر خۆیان
 بردبووه ﴿۵۴﴾ و ماکانوا بآياتنا یجحدون ﴿۵۵﴾ و ئایهت و نیشانه کانی
 ئێمه شیان ئینکار دەکرد.

برو بیانو له جه حەننه می وه رنا گیردری:

﴿۵۲﴾: ولقد جئناهم بكتاب فصلناه على علم ﴿۵۱﴾ بێ گومان ئێمه
 له گەل پێغه مبه ره کاتماندا نامه یه کی و امان بۆهێتان که به زانست و
 زانیاری، راست و ناراستمان تێیدا له یه کداوه تهوه ﴿۵۲﴾ هدی و رحمة
 لقوم یؤمنون ﴿۵۳﴾ و رێنمایی و میهره بانیش به بۆ گەلێک بیانه وێ
 باوه ر بێن، چونکه هەر ئەو باوه ردارانه ن ئاماده یی باشیان تێدا یه
 سوودی لێ وەگرن ﴿۵۴﴾: هل ينظرون إلا تأويله ﴿۵۵﴾ ئاخۆ جگه
 له چاوه روانی بۆ پیش هاتنی ئەنجامی هەر شه کانی خوا له قورئاندا،
 چاوه ر پێی چی بکەن؟ ﴿۵۶﴾: يوم يأتي تأويله ﴿۵۷﴾ رۆژی که ئاکام و
 ئەنجامیشی دێ و ڕوون دەبێتهوه ﴿۵۸﴾: يقول الذين نسوه من قبل ﴿۵۹﴾
 ئەوسا ئەوانه ی که له پێشدا ئەم رۆژهیان له بیر خۆ بردبووه
 ئەلێن: ﴿۶۰﴾: قد جاءت رسلنا بالحق ﴿۶۱﴾ به راستی په یامبه رانی
 په روه ر دگاران به به رنامه ی راست و ره وانسه وه هاتنه لامان و،
 رێی راستیان بۆ ڕوون کردینه وه، یاخیش بووین لێیان، وا ئەمرۆ
 گیرۆده بووین ﴿۶۲﴾: فهل لنا من شفعاء فيشفعوا لنا ﴿۶۳﴾ بلیی ئەمرۆ
 تەکا کاريک هەبێت، لای په روه ر دگاران تکامان بۆ بکا؟! واته:
 خۆزگه که سێک ده بوو! ﴿۶۴﴾: أو نرد فنعمل غير الذي كنا نعمل ﴿۶۵﴾
 یان کاشکا ده گونجا به ره و دنیا بگێرراینه وه، هەتا کارو کرده وه ی
 باشتەر له جارنمان ده کەرد.؟! واته تهنه ئه م دوو رێگه هه یه
 بۆ چاره سه ر، دياره ئەمانیش هێچیان ده ست ناده ن ﴿۶۶﴾: قد خسروا
 أنفسهم ﴿۶۷﴾ به هه قیقه ت خۆیان دۆران دو، زیانمەند بوون ﴿۶۸﴾: وضل
 عنهم ما كانوا يفترون ﴿۶۹﴾ و ئەودرۆو ده له سه یه ش هه لێان به ست—
 که ده یان گوت: بته کان فریامان ده که ون باتل بوو و له به ین چوو.

ئاسمان وزه مین له شه ش رۆژاندا وه دی هاتووه:

﴿۵۴﴾: إن ربكم الله الذي خلق السموات والأرض في ستة أيام ﴿۵۵﴾
 به راستی هه رخوا ی په روه ر دگاری ئێوه بوو توانی ئاسمانه کان و
 زه و ی له ماوه ی شه ش رۆژدا دروست بکات، خۆنه گەر ویستبای

وَلَقَدْ جِئْتَهُمْ بِكُتُبٍ فَصَلَّتْ عَلَىٰ عَلَيْهِمْ هَدَىٰ وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ
 يُؤْمِنُونَ ﴿۵۴﴾ هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا تَأْوِيلَهُ يَوْمَ يَأْتِي تَأْوِيلَهُ يَقُولُ
 الَّذِينَ سُئِلُوا مِنْ قَبْلِ ذَلِكَ قَدْ جَاءَتْ رُسُلُ رَبِّنَا بِالْحَقِّ فَهَلْ لَنَا
 مِنْ شَفَعَاءَ فَيُشْفَعُوا لَنَا أَوْ نُرْدُ فَنَعْمَلْ غَيْرَ الَّذِي كُنَّا نَعْمَلُ
 قَدْ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ وَصَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْرُتُونَ ﴿۵۵﴾
 إِنَّ رَبَّكُمْ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ
 أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ يُغْشِي اللَّيْلَ النَّهَارَ يَطْلُبُهُ حَبِشًا
 وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ وَالنُّجُومُ مُسَخَّرَاتٌ بِأَمْرِهِ أَلَا لَهُ الْخَلْقُ
 وَالْأَمْرُ تَبَارَكَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ ﴿۵۶﴾ أَذْعَارُ رَبِّكُمْ تَضَرُّعًا
 وَخُفْيَةً إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ ﴿۵۷﴾ وَلَا تَقْسِدُوا فِي
 الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا وَادْعُوهُ خَوْفًا وَطَمَعًا إِنَّ رَحْمَتَ
 اللَّهِ قَرِيبٌ مِّنَ الْمُحْسِنِينَ ﴿۵۸﴾ وَهُوَ الَّذِي يُرْسِلُ
 الرِّيحَ تَشْفِي لِمَن يَشَاءُ فِي بَدَنِهِ رَحْمَةً إِنَّهُ إِذَا فَلَاحَتِ سَحَابًا
 فَقَالَ لِسَفْقَتِهِ لَمَّا دِمَّتْ فَانْزِلْنَا بِهِ الْمَاءَ فَأَخْرَجْنَا بِهِ مِنْ كُلِّ
 الثَّمَرَاتِ كَذَلِكَ تَخْرُجُ الْمَوْتَى لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴿۵۹﴾

به چاو تروکاند ئێک دروستی ئەکردن، (ئێبێن که سێن) دەلی: شه ش
 رۆژه که ئەمانه بوون: یه کشه ممه، دوو شه ممه، سێ شه ممه،
 چوار شه ممه، پێنج شه ممه، هه یه یی، هه ر له رۆژی هه یه یه یه
 بوو که بابە (ئاده م) دروست کرا، هه ندی له زاناکان ده لێن: هه ر
 رۆژه ی له م رۆژانه ئەندازه ی هه زار سال بوو ﴿۵۵﴾: ثم استوى على
 العرش ﴿۵۶﴾: ئەوسا یه به وشێوه یه که شایسته و شیاوی زاتی خۆی
 بێت "جل جلاله" چوو ه سه ر عه رشی فه رمانه ر وایی خۆی، دياره
 ئەوخۆی چۆنی مه به ست بێت له و چوونه سه ر عه رشه، ئێمه ش
 هه ر به و جوړه باوه رمان پێی هه یه، هه روه ک (سه له ف) یه ش ئەلێن:
 (أی استواء یلیق بجلاله من غير تشبيه ولا تمثيل ولا تعطيل ولا
 تحريف کما هو مذهب السلف وکما قال الإمام مالک "رحمه الله":
 إمرار الصفات تمر کما جاءت بلا تشبيه ولا تعطيل فلا يقال: كيف؟
 ولم؟ ونحن نؤمن بأن الله على العرش كيف شاء، وکما شاء بلاحد،
 ولا صفة یبلغها، أو وصف یحدها حاد، نمر الآیه والخبر و نؤمن

ينتهى إليه كما أن للبصر حدا ينتهى إليه). سەیری کتیبی (آداب الشافعی و مناقبه) بکه.

(ئیمامی زهه بی) دهلی: شه یخول ئیسلام - نه بولحه سەنی هەکاری - نه بوو موحه مەدی مه قیدیسی "حافیف له نه بو سەوره وه، له نه بو شوعه بیبه وه، نه وانیش له موحه مەدی کوری ئیدریسی شافعی یه وه (ناصر الحدیث) دهلین: (القول فی السنة التي أنا عليها ورأيت عليها الذين رأيتهم مثل سفیان ومالك وغيرهما: الإقرار بشهادة أن لا إله إلا الله وأن محمد رسول الله، وأن الآله على عرشه فی سمائه یقرب من خلقه كيف شاء وينزل إلى سماء الدنيا كيف شاء.. وذكر سائر الاعتقاد).

وللسلف (رحمهم الله) فی تفسیر الإستواء أربع عبارات:

(۱) العلو (۲) الإرتفاع (۳) الصعود (۴) الإستقرار.

بۆ زیاتر ئاگاداری له بۆ چوون و عه قیده ی زانای پایه بهرزو پێشهوا شافعی، سەبارەت به (ئه سماء) و (صیقات) ی خوا "جل وعلا" سەیری کتیبی (منهج الإمام الشافعی "رحمه الله" فی إثبات العقيدة) بهرگی ۲، ئاماده کردنی (موحه مەدی کوری عه بدورره حمان کوری نه له قل) بکه. ﴿ یغشی الليل النهار ﴾ رۆژ به شه و دائه یۆشی، رۆژیش ﴿ یطلبه حیثا ﴾ به په له ده که ویته شوینی شه و ﴿ والشمس والقمر والنجوم ﴾ په روهردگارتان خۆرو، مانگ و، گشت نه ستیره کانی دروست کرد ﴿ مسخرات بأمره ﴾ هه موویشان له ژێردهستی نه ودا رام کراون و، به پێی یاسای نه ویش دین و ده چن ﴿ ألا له الخلق والأمر ﴾ چاکیش بزانی! که دروستکردن و تهگبیر و فره مانی بۆ بهر یۆه بردنی هه موو بوونه وهر، هه به دهستی نه وه ﴿ تبارک الله رب العالمین ﴾ زۆر به بهر که کت و گه وهر یه خوا یه که په روهردگاری گشت جیهانه ﴿ ۵۵: ادعوا ربکم تضرعوا خفیة ﴾ ده سا به سهر کزی و به په نامه کی، له په روهردگارتان بلا ئینه وه ﴿ إنه لا یحب المعتدین ﴾ به راستی خوا ده سدریژکاران و له سنوور ده رچووانی خوش ناوی، به تایبه تی له پارانه وه لاله دا، به و جوژه که زۆر دهنگ بهرزیکه نه وه، هاوار هاوار دهست پێ بکه، وه یان داوی بی جی و بی سنوور بکه له خوا ی گه وهره. (ئیبین ماجه) له بۆ پشتگیری نه و قسه یه، نه م فره مووده یه دینی: ((سیکون قوم یعتدون فی الدعاء)) صحیح الإسناد. ﴿ ۵۶: ولا تفسدوا فی الأرض بعد إصلاحها ﴾ خه لکینه! دوا ی باشبوونی نه م زه و ییه "به هو ی ناردنی په یامبه رانه وه "علیهم الصلاه والسلام" هه رگیز ئیفساد و خراپه کاری تیا مه که ن ﴿ وادعوه خوفا وطعما ﴾ وهه میشه به ترس و به ئومیده وه له خوا داوا بکه ﴿ إن رحمة الله قریب من المحسنین ﴾ به راستی رهحمه ت و بهزه بی خوا له چاکه کارانه وه نزیکه، جا که وابهو

بما فيها، ونكل الكيفية فی الصفات إلى علم الله عزوجل. صفة التفسير - م ۱/ص ۴۵۰/ نه ویش له (محاسن التأویل ۲۷۰۸/۷).

(ئیبین که سین) یش دهلی: سەبارەت به م ئایه تی: (ثم استوى على العرش..)، قسه و بۆ چوونی زۆر هه یه، به لام نه م جیگایه شوینی نه و درێژه پێدانه نییه، به لکو هه ر نه وه نه ده به سه که ئیمه یش به رپی پێشینه نامندا وه کو: ئیمامی (مالیک، نه وزاعی، سه وری، له یس، شافعی، نه حمه د، ئیسحاق) که به بی چۆنییه تی و، شو به اندن و، له کار خستنی سیفه ته کان به سه ریاندن بچین.

(نوعه یمی کوری حماد) ی "ماموستای بوخاری" دهلی: (من شبه الله بخلقه فقد كفر، و من جحد ما وصف الله به نفسه فقد كفر، وليس فيما وصف به نفسه ولا رسوله تشبیه). له (ئیبین قه ییم) ده پرسن:

نه گه ر دوو که س له په یهروانی شافعی بکه ونه چه له حانی له گه ل یه کتر، نه و جا یه کیکیان بلێ: هه ر که سی پێی وانه بی خوا له ئاسمانه، سه ر لێشیواو سه ر لی تیکچوو، نه وه ی دیکه ش بلێ:

نه خیر! خوا بی جی و مه کانه، ئایا نه م دوو بوو چوونه کامیان له سه ره قیده ی ئیمامی شافعیه؟ له وه لامدا وتی: عه قیده ی شافعی و، عه قیده ی پێشینه کانی ئیسلام، وه ک ئیمامی (مالیک، سه وری، نه وزاعی، ئیبینولوباره ک، نه حمه د ی کوری حه نبه ل و ئیسحاق) هه ر

وه که عه قیده ی زانا به ریزه کانی تره، وه ک (فوزه یلی کوری عیاز، نه بو سوله یمانی دارانی، سه هلی کوری عه بدوللای ته سه تتوری) چونکه له نیوان هیچ لایه که له وه به ریزانه و وینه یاندا، هیچ نا کوکی و جیاوازی له به رامبه ر بنه ماکانی ئاییندا نه بووه. نه وه ته پێشهوا

شافعی له سه ره تای کتیبی (الرساله) دا دهلی: (الحمد لله الذى.. هو كما وصف به نفسه و فوق ما یصفه به خلقه).

(ئیبین که سین) له کتیبی (البدایه والنهايه) دا دهلی: (ره بیعی ماموستای شافعی و پیاوه هه لکه وتوه کانی مه زه به بی شافعی، به بی باسکردنی هیچ چۆنایه تییه که سیفه ته کانی خوا ده سه لینن، یان به کورت ترو پوخت تر رای ئیمامی شافعی له مه ر سیفاتى خوا وه له م سی خاله دا راده گه یه نین:

(۱) ثبت لله جميع الأسماء والصفات التي نطق بها القرآن ودلت عليها السنه الصحيحه إثباتا بلا تشبيه وتنزيها بلا تعطيل على حد قوله تعالى: (ليس كمثله شئ وهو السميع البصير).

(۲) ينزه الله سبحانه وتعالى عن مشابهه خلقه مع إثبات حقيقه هذه الصفات.

(۳) التوقف عن الخوض فيما لا مجال للعقل فيه مع اليأس وقطع الطمع عن إدراك كيفيه هذه الصفات كما روى ابن أبى حاتم بسنده عن أبى إسحاق بن محمد قال: سمعت الشافعى يقول: (إن للعقل حدا

ٹیوہش ہمیشہ و بہ پہلہ چاکہ بکھن، بۆیہ لہ (تہسہ) دا ہاتوہ:
(بہ لئینہ کھی خوا، بہ خوا پەرستی بہرنہ سەر، چونکہ پریاری
خۆبہ تی کہ: رحمت و بہ زہیی ئەو ہمیشہ لہ چاکہ خوازانہ و
نزیکہ. (ئیبین ئەبی حاتم).

ہەر خواہ باران دہبارینی و بہروو بوو شین دہکا:

۵۷: وهو الذي يرسل الرياح بشرى بين يدي رحمته ﴿ هەر
ئەو خواوہن دہسەلاتیہ کہ (باکان) پێش ہاتنی باران - بہ بہ زہیی
و دلوقانی خۆی - بہ مژدہدەر ہلہدہکا ﴿ حتی إذا أقلت سحابا ثقالا ﴿
ہەتا کاتی باکان ہورہ قورسہ پر لہ ئاوہکان ہلہدہگرن بہ حەواوہ
﴿ سقناہ لبلد میت ﴿ ئیمەش بۆ ولاتیکی مردوو، واتہ: تینوو بی
ئاوو وشکی دہخەینہری ﴿ فأنزلنا بہ الماء ﴿ ئینجا ئاوی پێ
دہبارینین ﴿ فأخرجنا بہ من کل الثمرات ﴿ و بہو ئاوہیہ لہ ہموو
جۆرہ بہرو بوویہکی پێ سەوز ئەکەین و دەرۆی ﴿ کذلک نخرج
الموتى ﴿ ہەر بہو شیوہیہش مردووہکان لہ گۆر دینیہ دەرۆ و
زیندووین ئەکەینہوہ ﴿ لعلکم تذكرون ﴿ بہشکو ئیوہ بیر بکەنہوہ
لہ دہسەلاتی خواو، باشتەر بروا پینن بہ زیندوو بوونہوہ.

ئەم چەند ئایەتانہی خواوہوہش ہەرہمان مەبەست و مانامان
بۆدوو پات دہکەنہوہ: (ومن آیاتہ أن يرسل الرياح مبشرات..)، (وہو
الذي ينزل الغيث من بعد ما قنطوا وينشر رحمته)، (فانظر إلى آثار
رحمة الله كيف يحيى الأرض بعد موتها إن ذلك لمحيى الموتى..).

۵۸: والبلد الطيب يخرج نباته بإذن ربه ﴿ ئەو گۆل و زوہیہ چاک
و پاکہیہ، بہ فەرمانی پەرورەدگاری خۆی، سەوزایی و گیای باشی
لی شین دہبێ و دەرۆی، مەرۆفی خواوہن باوہر وەک ئەو زوہیہ چاک
و پاکہیہ، چونکہ ہەرئەوہ بەرێک و پیککی عەقیدەو بیرو باوہر
و بہر دینیو، ہمیشہیش ملکہچی فەرمانی خواہیہ، وەک لہ
جیگایہکی تر دا دہفرموی: (..وأنبتنا نباتا حسنا..) ۳۷/۳. ﴿ والذي
خبت لا يخرج إلا نکدا ﴿ ئەو زوہیہش خراب و کپو بێ کەلک بێت،
ہەر درک و دال و گیای بیکەلکی لی شین دہبێ. "دیارە مەرۆفی لاسارو
بێ باوہریش وەکو ئەو زوہیہ خا وەن درک و دالہیہ، ہەر گیز خیرو
چاکہی لینی ناوہشی تەوہ، ئەگەر چی ہەولێ زۆریشی لہ گەل بدری،
ئەم فەرموودہیہش - کہ ئیمامی بوخاری دەہینی و دہفرموی:
(..و مثل ما بعثني الله به من العلم والهدى..) بەراشکاوی ئەو راستییہ
دوو پات دہکاتەوہ ﴿ کذلک نصرف الآيات لقوم يشكرون ﴿ ئیمہ
ہەر ئا بہو شیوہیہو، بہ پێی پێویست بەلگہی ہمەجۆر دینیہوہ
و ئالوگۆر ئەکەین بۆ کەسانی سوپاسگوزارو شوکرانہ بژیرین.

کورتە باسیکی نووح:

پاش باسی بابہ (ئادەم) مان، دپتہ سەر باسی پیغەمبەرانی تر، وە
لہ (نووح) - و دہدەست پێ دہکا و دہفرموی: ﴿ ۵۹: لقد أرسلنا نوحا
إلى قومه ﴿ سویند بہ خوا بہ پیغەمبەریتی (نووح) مان ناردە لای

وَالْبَلَدُ الطَّيِّبُ يَخْرِجُ نَبَاتَهُ بِإِذْنِ رَبِّهِ ۖ وَالَّذِي خَبَتْ لَا يَخْرُجُ
إِلَّا نَكْدًا ۚ كَذَلِكَ نَصْرَفُ الْأَيَّاتِ لِقَوْمٍ يَشْكُرُونَ ﴿ ۵۸
لَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ فَقَالَ يَتَقَوَّمُوا عِبَادُ اللَّهِ مَا لَكُمْ
مِّنْ إِلَٰهٍ غَيْرُهُ ۖ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿ ۵۹
قَالَ الْمَلَأُ مِن قَوْمِهِ إِنَّا لَنَرُكَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿ ۶۰
يَتَقَوَّمُوا لَيْسَ بِي ضَلَالَةٍ وَلَكِنِّي رَسُولٌ مِّن رَّبِّ الْعَالَمِينَ ﴿ ۶۱
أُبَلِّغُكُمْ رِسَالَاتِ رَبِّي وَأُنصَحُ لَكُمْ وَأَعْلَمُ ۖ مَن اللَّهُ
مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿ ۶۲ أَوْ عَجِبْتَ إِنَّ جَاءُكَ ذِكْرٌ مِّن رَّبِّكَ عَلَىٰ
رَجُلٍ مِّنكُمْ لِيُنذِرَكُمْ وَلِتَتَّقُوا وَلَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿ ۶۳ فَكَذَّبُوهُ
فَأَعْيَيْنُوهُ ۖ وَالَّذِينَ مَعَهُ فِي الْفُلِ ۖ وَأَعْرِضْنَا ۖ وَالَّذِينَ كَذَّبُوا
بِآيَاتِنَا إِنَّا نَجِّنَا لِقَوْمًا عَامِينَ ﴿ ۶۴ وَإِلَىٰ عَادِ أَخَاهُمْ
هُودًا ۖ قَالَ يَتَقَوَّمُوا عِبَادُ اللَّهِ مَا لَكُمْ مِّنْ إِلَٰهٍ غَيْرُهُ ۖ أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿ ۶۵
قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِن قَوْمِهِ إِنَّا لَنَرُكَ فِي
سَفَاهَةٍ ۖ وَإِنَّا لَنَظُنُّكَ مِنَ الْكَاذِبِينَ ﴿ ۶۶ قَالَ يَتَقَوَّمُوا
لَيْسَ بِي سَفَاهَةٍ وَلَكِنِّي رَسُولٌ مِّن رَّبِّ الْعَالَمِينَ ﴿ ۶۷

هۆزو نەتەوہ کھی خۆی ﴿ فقال يا قوم اعبدوا الله ﴿ جا گوتی:
ئەی هۆزی من! ہەر (اللہ) بیەرستن ﴿ ما لکم من إلہ غیرہ ﴿
کەبێ لہو هیچ خواہیہکی تر نییہ شیایو پەرستن بێت، واتہ: نابێ لہ
بەرنامە ی هیچ کەسیکی تر پەرہوی بکەن ﴿ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ
عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿ چونکہ ئەگەر ئیوہ بروا نەهینن، بەراستی من
لہ سزای ئەو رۆژہ گەورہیہ لیتان دہترسم کە پێش دیت ﴿ ۶۰:
قال الملأ من قومه ﴿ کەچی پیاوہ گەورہکانی هۆزە کھی لہوہ لادما
پێیان گوت: ﴿ إنا لنراك في ضلال مبين ﴿ بە راستی ئیمہ توولہ
سەر لیشیواویہیہکی ئاشکراو نمایاندا دہبینین! ﴿ ۶۱: قال يا
قوم ليس بي ضلالة ﴿ نووحیش فەرمووی: ئەی هۆزی من! من
گومرا نیم ولہ هەق لامنہ داوہ، وەک ئیوہ دہلێن ﴿ ولكني رسول من
رب العالمين ﴿ بەلکوم نیراوو پەیمامہری پەرورەدگاری ہموو
جیہانەکانم ﴿ ۶۲: أبلغكم رسالات ربي ﴿ ہاتوومہ راسپاردہو
پەیمامہکانی پەرورەدگارمتان پێ رابگہیہنم ﴿ وأنصح لكم ﴿

و ئامۆزگاری خیریشتان بکهه ﴿وَأَعْلَمَ مِنْ اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ﴾
 وهسه بارت به ذاتی خوا، من شتی و ده زانم، ئیوه نای زانم، نه زانم
 که له سهه ربی باوه ری تۆله ده دریڤ. ﴿٦٣﴾ او عجبتم أن جاءكم
 ذکر من ربکم علی رجل منکم ﴿نوح علیہ السلام﴾ پئی گوتن: ئه ری ئیوه
 له وهسه رتان سورماوه که له لایه نه پهروه دگارتانه وه نامه و ئامۆزگاری
 بۆ پیاویک له خوژتان هاتووه؟ ﴿لینذرکم﴾ بۆ ئه وه له سزای خوا
 بتان ترسیڤنئ ﴿ولتقوا ولعلکم ترحمون﴾ و خوژستان بپاریزن له
 تۆله ی خوا، سا به لکو له نه نجامدا بکهونه بهر روحم و به زهیی ئه وه،
 باشه ئه گهر پیاویک له خوژتان بیئت بۆ کاریکی و بۆچی سهه راسیمه
 ده بن؟ ﴿٦٤﴾ فکذبوه ﴿که چی به درو یان خسته وه و پروایان
 پئی نه کرد! ئه ویش له خوا پارایه وه که خوی و ئیمانداره کان رزگار
 بکات ﴿فأنجیناه والذین معه فی الفلک﴾ ئه وسه ئیمه ش، نوح
 و ئه وانه ی له گه لیا چوو بوونه که شتییه که وه رزگارمان کردن له
 نقوم بوون. ئه م ئایه تی (فأنجیناه و أصحاب السفینة) یش که له
 سووره تیکی دیکه دا هاتووه هه ربۆ چه سپاندنی ئه وه راستیییه.
 ﴿وَأغرقتنا الذین کذبوا بآیاتنا﴾ و ئه وانه ش که ئایه ته کانی ئیمه یان
 به درو داده نا، له ئاودا نو قومان کردن، له جیییه کی تر دا ده فره موئ:
 (..مما خطیبتهم أغرقوا..). ﴿أنهم کانوا قوما عین﴾ چونکه به
 راستی ئه وانه له ئاستی هه ق و راستیییه کان هوزیکی نابینا و کویر بوون،
 ریگه ی هه ق یان ون کرد، ئه و جا خوا ئه وانی له ناو برد و پیغه مبهه
 (نوح علیہ السلام) سهه رخست، وه که له جیییه کی تر دا ده فره موئ: (إنا
 لنصررسلنا..). (ئیین عه بباس) ده لی: له ناو که شتییه که دا (٨٠)
 پیاویک رزگاریان بووو، یه کیکیان ناوی (جرهم) بووو، به عه ره بی
 ئاخافتنی ده کرد.

کورت به باسیکی هوود: ﴿٦٥﴾ و إلى عاد أخاهم هودا ﴿هوودی
 برایشیانمان کرده پیغه مبهه رو نارد له لای گه لی عاد.

عاد: کوری (سامی کوری نوح) بوو له چیای (ئه حقاف) ی
 (یه مهن) ئه زیان، مه به ست له ئایه تی (ألم تر کیف فعل ربکم
 بعد..لم یخلق مثلها فی البلاد) یش هه ر گه له که ی (هوود) له علیهم السلام.
 ههروه کو ئایه تی: (فأما عاد فاستکبروا فی الأرض بغیر الحق
 وقالوا من أشد منا قوة..). ئه وهه قیقه ته دوویات ده کاته وه. ﴿قال
 یا قوم اعبدوا الله﴾ وتی: ئه ی هوزو نه ته وه ی من! ده بی ته نها
 خوا بهه رستن ﴿ما لکم من إله غیره﴾ چونکه جگه له وه، هیچ
 خواو په رستراویکی شیواتان بۆ نییه ﴿أفلا تتقون﴾ ده سا بۆ
 له سزا ناترسن و خو نا پاریزن؟! ﴿٦٦﴾ قال الملائه الذین کفروا
 من قومہ ﴿که چی سهه رۆک و ناوداره کانی گه له که ی، ئه وانه یان
 باوه ریان نه هی نا بوو و تیان: ﴿إنا لنراک فی سفاهة﴾ به راستی

ئیمه تۆ به خه ره فاو و، ری گو مکردو ئه بی نیین و" له گیزاوی بی
 عه قلیدا ده ژیت ﴿وإنا لنظنک من الکاذبین﴾ ئه وه ی راستی بی
 واده زانیین تۆ له دروژنه کانیت و پیغه مبهه ر نیت! ﴿٦٧﴾ قال یا
 قوم لیس بی سفاهة ﴿هوود فره مووی: هوزی من! من خه ره فاوو
 نه فام و بی می شک و سهه رلیشی و اونیم ﴿ولکنی رسول من رب
 العالمین﴾ به لکو پیغه مبهه ریکم له لایه نه پهروه دگاری جیهانه کانه وه
 نیی دراو م بۆ لای ئیوه ﴿٦٨﴾ أبلغکم رسالات ربی ﴿په یامه کانی
 پهروه دگارتان پئی رانه گه یه نم ﴿وأنالکم ناصح أمين﴾ چاکیش
 بزانی من ئامۆزگاریکی دل سوژو هیمن و ئه مینم بۆتان ﴿٦٩﴾
 أو عجبتم أن جاءکم ذکر من ربکم علی رجل منکم ﴿ئه ری له وه
 سهه رتان سورماوه که له لایه نه پهروه دگارتانه وه نامه یه کی ئامۆزگاری
 بۆ که سیکتان هاتووه ﴿لینذرکم﴾ بۆ ئه وه له قاری خوا بتان ترسیڤنئ؟
 ﴿واذکروا إذ جعلکم خلفاء من بعد قوم نوح﴾ ئه وه تان له یادی بی
 که خوا ی گه وهه - له دوا ی هوزی نوح - ئیوه ی جینشین کرد.
 ﴿وزادکم فی الخلق بسطة﴾ له خه لکانی سهه رده می خویشتان
 قه لافه تی باشتی پئی دان "واته: جهسته ی گه وهه به رزو
 به خو و به هیز" ﴿فاذکروا آلاء الله﴾ ده سا به خششه کانی
 خوا بی نه وه بیر و سوپاسی بکهه ﴿لعلکم تفلحون﴾ به شکو
 به ختیاری سهه رفراز بین ﴿٧٠﴾ قالوا أجتنا لنعبد الله وحده ﴿که چی
 یاخی بوون و پئیان گوت: ئه تۆ هاتووی پیمان بلیت که: ئیمه
 ته نها خوا (الله) بهه رستین؟! ﴿ونذرما کان یعد آبائنا﴾ له و
 خویانه وازی نیین که باو بپیرانمان ئه یان په رستن؟! ﴿فأتنا بما
 تعدنا إن کنت من الصادقین﴾ به هه ر به لاو سزایه کیش هه ر شه مان
 لی ده که یت بییه نه بۆمان، ئه گهر راست ئه که یت پیغه مبهه ریت
 ﴿٧١﴾ قال قد وقع علیکم من ربکم رجس و غضب ﴿هوود
 فره مووی: ده بی گو مان بن بهه ی گوناح و تاوانه کانتانه وه سزاو
 قاری پهروه دگارتان که وه سهه رتان و کار له کارتازا ﴿أتجادلوننی
 فی أسماء سمیتوها أتم و آبائکم﴾ ئاخو راسته ئیوه له بهه رچه ند
 بتیک - که خوژتان و باوانتان ناوتان لی ناو - شه ره قسه و ده مباری
 ده که نه له گه لم و، هیچی شیان به ده ست نییه! به لی... ئه وه نه ده ش
 په ست و نزم بوون، چه ند بتیکیان ده په رست و، هه ره که شیان
 ناویکیان لی نا بوون، بۆ نمونه: یه کی ناوی نرابوویه (سودا) یه کی
 (سهه موود) یه کی تر هه با.. هتد ﴿ما نزل الله بها من سلطان﴾
 خو خواش هیچ به لگه یه کی بته وی دانه به زاند بوو بۆ راستیان
 ﴿فانتظروا إنی معکم من المنتظرین﴾ ده سا ئیوه چاوه روان بن
 هه تا سزای خواتان بۆ بی، وانیش له گه ل ئیوه چاوه روانم،
 بزانیین کی دوو چار ئه بی؟! ﴿٧٢﴾ فأنجیناه والذین معه برحمة

منا ۱۱ ٲینجا له چاکه و بهزه بی خوٲمانه وه هوودو ته وانه ی له گه لیا بوون ٲزگارمان کردن له و قارو سزایه بوٲیان هات. ۱۲ و قطعنا دابر الذین کذبوا بآیاتنا ۱۳ ٲه وانه شیایان که به لگه و ثایه ته کانی ٲیمه یان به دروٲ داناو خوانه ناس بوون، بنه ٲرمان کردن، به و شیوه یه ٲم چهند ثایه تانه ده لٲن: (ما تدرمن شیئ آنت علیه إلا جعلته کالریمیم) ۱۴/۵۲، یان: (وَأَمَّا عَادُ فَأَهْلَكُوا بِرِيحٍ صَرْصَرٍ عَاتِيَةٍ) ۱۵/۶۹، یان: (كَأَنَّهُمْ أَعْجَازُ نَخْلٍ خَاوِيَةٍ) ۱۶/۷۶، له گه ل ثایه تی: (أَتَبْنُونَ بِكُلِّ رِيعٍ آيَةً تَعْبَثُونَ وَتَتَّخِذُونَ مَصَانِعَ لَعَلَّكُمْ تَخْلَدُونَ وَإِذَا بَطِشْتُمْ بَطِشْتُمْ جَبَارِينَ) ۱۷/۲۶-۱۲۹. و ما کانوا مؤمنین ۱۸ چونکه بی باوه ٲ بوون.

کورتیه باسیکی گه لی سه موود:

۱۹: و اِلٰی ثَمُودَ اٰحَاھُمْ صَالِحًا ۲۰ بۆلای هؤزی (سه موود) یش برای خوٲیانمان (سالح) نارد له ی سه موود. (سه موود): قه بیله یه ک بوون ته وکاته له ولاتی (حیجر) له نیوان (حیجازو شام) دا داده نیشتن، ٲه یامبه ر ۲۱ که سالی (۹) نویه می کوچی به ویدا تیٲه ٲری بۆ ته بووک، به هاوه لانی فره موو: هه رکه به لای ته و سزادر اوانه دا تی ده ٲرن، با دم به گریان وه بن. (متفق علیه). ۲۲ قال یا قوم اعبدوا الله ما لکم من اِله غیره ۲۳ وتی: ٲه ی هؤزی من! خوا به تاک وته نیایی ٲه رستن، چونکه جگه له و هیچ خواهی کی تر بۆ ٲیوه نییه شیایو ٲه رستن بیٲ. به لی گشت ٲه یامبه ران یه ک داواو، یه ک مه به سستیان هه بووه، ٲه ویش خوا به یه کناسین وخو ته سلیم کردنی ته و بووه: وه ک له سووره تیکی تر دا ٲم ثایه ته ها تووه و دوو ٲاتی ته و راستیه ده کاته وه و ده فره موٲ: (وما اُرسلنا من قبلک من رسول الا نوحی اِلَیْهِ اَنَّهُ لَا اِلهَ اِلاَّ اَنَا فاعبدون). ۲۴ قد جاء تکم بینة من ربکم ۲۵ ٲه و له سه ر داوا ی خوٲتان به لگه یه کی زور ٲاشکرا و روونتان بۆ هات له لایه ن ٲه روه ردار تانه وه، تاببیته به لگه ی راستی من ۲۶ ٲه ده ناقة الله لکم آیه ۲۷ به لگه که ش ٲم وشتره ی خواهی که بۆ ٲیوه ی ناردووه، ٲه ی گه لی سه موود! ۲۸ فذروها تا کُل فی اَرْضِ الله ۲۹ ده سا وازی لی ٲه ٲنن بابو خو ی له م زهوییه ی خوا دا بله وه ٲیٲ ۳۰ ولا تمسوها بسوء ۳۱ و ده خیلتن بم به هیچ شیوه یه ک زیانتان بۆی نه بی و، ده سستی بۆ مه به ن و، ٲازاری مه دهن ۳۲ فیاخذکم عذاب اَليم ۳۳ نه ک تووشی سزایه کی ٲیش ٲینگه یه نه ر ببن. ٲم چهند ثایه تانه ش هه رباس له ومه سه له یه ده که ن وه کو ده فره موٲ: (ونبئهم اَنّ الماء قسمة بینهم کل شرب محتضر) ۳۴/۲۸، یان ده فره موٲ: (هذه ناقة لها شرب ولکم شرب یوم معلوم) ۳۵/۲۶. ۳۶ واذکروا اِذ

جعلکم خلفاء من بعد عاد ۳۷ له بیرتان بیٲ ٲاش له ناوچوونی گه لی عاد، که خوا ی میهره بان ٲیوه ی کرده جیشینی ته وان ۳۸ و بو اکم فی الارض ۳۹ و له م سه ر زهوییه دا سه قامگیری کردن ۴۰ تتخذون من سهولها قصورا ۴۱ بۆخوٲتان له ٲیده شته کانیدا کو شک و خانوو باله خانه ی نایابی لی به رز ده که نه وه ۴۲ وتحتون الجبال بیوتا ۴۳

اٰیٰتُکُمْ رَسَدَتْ رَبِّیْ وَاَنَا لَکُمْ نَاصِحٌ اٰمِنٌ ۴۴ اَوْ عَجِبْتُمْ اَنۡ جَاءَکُمْ ذِکْرٌ مِّنۡ رَبِّکُمْ عَلٰی رَجُلٍ مِّنْکُمْ یُنْذِرْکُمْ ۴۵ وَاذْکُرُوْا اِذۡ جَعَلْکُمْ خُلَفَآءَ مِنْۢ بَعْدِ قَوْمِ نُوْحٍ وَزَادَکُمْ فِی الْخَلْقِ بَصۜطَةً فَاذْکُرُوْا ؕ اَلَا ؕ اَللهُ لَعَلَّکُمْ تَقْلِحُوْنَ ۴۶ قَالُوْا اٰجَعْتَنَا لِنَعْبُدَ اللهَ وَحَدُّهُ وَنَذَرَ مَا کَانَ یَعْبُدُ ؕ اَبَاؤُنَا فَاٰنَا اِیْمًا تَعْدُوْنَ اِنْ کُنْتَ مِنَ الصّٰدِقِیْنَ ۴۷ قَالَ قَدْ وُقِعَ عَلَیْکُمْ مِّنۡ رَبِّکُمْ رِجْسٌ وَّعَصَبٌ اٰتٰجِدُّوْنِیْ فَاَسْمَآءُ سَمَّیْتُمُوهَا اَنْتُمْ وَاَبَاؤُکُمْ مَّا نَزَّلَ اللهُ بِهَا مِنْ سُلْطٰنٍ فَاَنْظِرُوْا اِنِّیْ مَعَّکُمْ مِنَ الْمُنْتَظِرِ ۴۸ فَاَنْجِیْنٰهُ وَاَلَّذِیْنَ مَعَهُ مِنْ حِمَّةٍ مِّنَّا وَطَقَعْنَا دَیْرَ الَّذِیْنَ کَذَبُوْا بِاٰیٰتِنَا وَاَمَّا کَاثِرٌ مِّنْ مُّؤْمِنٍ ۴۹ وَاِلٰی ثَمُوْدَ اٰحَاھُمْ صٰلِحًا قَالِ یَقَوْمِ اعْبُدُوْا اللهَ مَا لَکُمْ مِّنۡ اِلهَ غَیْرِہٖ قَدْ جَاءَکُمْ نَصْرٌ مِّنۡ رَبِّکُمْ ۵۰ هٰذِہٖ نَاقَةُ اللّٰهِ لَکُمْ ؕ اِیَّہٗ فَذَرُوْهَا تَا کُل فِیْ اَرْضِ اللّٰهِ وَلَا تَمْسُوْهَا بِسُوءٍ فَاِخَذَکُمْ عَذَابٌ اَلِیْمٌ ۵۱

و له شاخ وکیوه کانیشدا خانوو ده تاشن و هه لیان ده کوئن و تییدا نیشته جی ده بن ۵۲ فاذکروا آلاء الله ۵۳ جا که واته با هه مووکات نیعمه ته کانی خواتان له بیربی و، شوکرانه بژی ر بن ۵۴ ولا تعثوا فی الارض مفسدین ۵۵ هه رگیزیش ٲی دامه گرن له م زهوییه ی خوا دا له سه ر خراٲه کاری و وٲرانکاری و، فه ساد کاری ۵۶ ۷۵: قال الملأ الذین استکبروا من قومه ۷۶ که چی ناوداران ی هؤزه کی - ته وانه یان خوٲیان به گه و ره و زل داده نا له ٲاستی باوه ردا گوٲیان: ۷۷ للذین اُسْتُعْضِغُوا لِمَنْ اٰمَنَ مِنْهُمْ ۷۸ به و کوٲمه له باوه رداره چه وساو وه بی ده سه لاته یان ۷۹ اَتَعْلَمُونَ اَن صَالِحًا مَّرْسَلٌ مِّن رَّبِّهِ ۸۰ ٲا خوٲ ٲیوه ده زانن و باوه رتان وایه که: سالح له لایه ن ٲه روه ردار یه وه نی رابی؟ دیاره به گالته وه ٲم قسه یه ده که ن ۸۱ قالوا انا بما اُرسل به مؤمنون ۸۲ ته وانیش وتیان: به لی به راستی ٲیمه به وه ی که سالح ٲی نی ردا وه ٲروادارین ۸۳ ۷۶: قال الذین استکبروا انا بالذی اٰمنتم به کافرون ۸۴ ته وانه ی که ده عیه بازو خوٲیان به زل ته زانی وتیان:

پهروه دگرم پئ راگه یاندن ﴿ ونصحت لكم ﴾ و زوړیش به خیرخوازی ناموژگاریم کردن و ترساندن له سزا ﴿ ولكن لا تحبون الناصحين ﴾ به لام من چی بکهم، که ئیوه ناموژگارانان خوش ناوی، هه تا خوټان توو شی ئه وسزایه کردو تیاچوون !!

کوړته باسیکی لووت:

﴿ ۸۰: ولوطا إذ قال لقومه ﴾ (لووت) ی برازی (ئیبراهیم) یشمان نارده لای هوژی خو ی و، پاش بروا هیئانی به ئیبراهیم کوچی کرد بو ولاتی شام، پاشان خوا کردی به په یامبه رو ﴿ ناردی بو ﴾ (سدوم) و گونده کانی دهوړوبه ری، ئه ویش به مهردانه کاری خو ی ئه نجام داو ناموژکاری زوړی کردن که: دهست له و کاره دزیوو زوړ ناپه سنده یه هه لگرن، که ئه وونده خراپ و ناشرین بوو، پیش ئه وان که سیکی دی نه ی کردبوو، ئه وساش پیی گوتن: ﴿ آتاتون الفاحشة ﴾ ئایا ئیوه کاری شووره یی و، فاحیشه ی وا ئه که ن؟ ﴿ ما سبقکم بها من أحد من العالمین ﴾ که بهرله ئیوه هیچ که سیکی له جیهاندا نه ی کردووه، (وه لیدی کوری عه بدوله لیک/ خه لیفه ی ئه مه ویه کان و، دروستکه ری مزگه وتی دیمه شق). دهلی: ئه گهر خوا ی گه وړه ئه و کاره دزیوه ی هوژی (لووت) ی باس نه کردبا، هه رگیز نه مه ده زانی نیړ له گه ل نیژدا جوت ده بن! ﴿ ۸۱: إنکم لتأتون الرجال شهوة من دون النساء ﴾ ئه ری ئیوه بو ئاره زووی جینسی خوټان له باتی ژنان له گه ل پیاوان جوت ده بن؟ واته: ئه وونده زیاده روو سه رکه ش و باغین، کاری واده که ن! ئه وسا وهک له ئایه تیکی تر دا هاتووه لووت ویستی بیان خاته وه سه ری راست و له وکاره دووریان بخاته وه، بویه فه رموی: (هولاء بناتی إن کتتم فاعلین) ۷۹/۱۱. ﴿ بل أنتم قوم مسرفون ﴾ نا، ئیوه خه لیکن سرووشتان تیک چوو و له (فطرت) ده رچوون و زیده رو بیتان کردووه، بویه کاری ده که ن ئاژه لیش نایکات. ﴿ ۸۲: وما کان جواب قومہ ﴾ که چی وه لامی گه له که ی لووت هه ئه ونده بوو ﴿ إلا أن قالوا أخرجوهم من قریتکم ﴾ که وتیان: (لووت) و شوین که وتوووه کانی له شارو گونده کانتان ده ربکه ن ﴿ إنهم أناس یتطهرون ﴾ چونکه ئه وانه که سانیکن ده یانه وی به پاک و خاوپنی بژین! له وکارانه ئیسه ده یان که ین ئه وان خو یان به پاک ده نوینن، دیاره به لا قرتیبیه وه ئه م قسه یه ئه که ن ﴿ ۸۳: فأنجیناه وأهله إلا امرأته ﴾ تئیر ئیسه ش خو ی و بنه ماله که یمان له وسزایه ئه و قه یان بوو رزگار کرد، ته نیا ژنه که ی نه بی. خوا ی گه وړه ده فه رموی (فأخرجنا من کان فیها من المؤمنین فما وجدنا فیها غیر بیت من المسلمین). ﴿ کانت من الغابرین ﴾ چونکه

ده سبازان! ئه و په یامه ی ئیوه برواتان هیئاوه پیی، ئیسه ئینکاری و حاشای لی ده که ین ﴿ ۷۷: ففعلوا الناقة ﴾ ئینجا و شتره که یان په لپه ل کردو کوشتیان ﴿ وعتوا من أمر ربهم ﴾ له فه رمانی په وړه دگاریان ده رچوون و یاخی بوون. (قه تاده) ده لی: ئه وکه سه که و شتره که ی په لپه ل کرد ته نیا یه ک که سیان بوو، به لام له بهر ئه وکه

وَأَذْكُرُوا إِذْ جَعَلَكُمْ خُلَفَاءَ مِنْ بَعْدِ عَادٍ وَبَوَّأَكُمْ فِي الْأَرْضِ تَتَّخِذُونَ مِنْ شَهْلِهِمْ قُصُورًا وَتَنْحِتُونَ الْجِبَالَ بُيُوتًا فَاذْكُرُوا أَلَاءَ اللَّهِ وَلَا تَشْكُرُوا فِي الْأَرْضِ مُمْسِكِينَ ﴿٧٦﴾ قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ آسَتْكُمْ بُرُوءًا مِنْ قَوْمِهِ لِلَّذِينَ اسْتَضَعُّوا لِمَنْ ءَامَنَ مِنْهُمْ أَتَقْلَمُونَ أَلَمْ يَصْلِحْ مَا بَيْنَ رَيْبِهِ قَالُوا إِنَّا بِنَاكُمْ أَرْسَلْنَا بِهِ رَسُولًا إِلَى الْأَعْيُنِ أَلَمْ يَكُنْ مِنْكُمْ نَبِيٌّ قَالُوا بَلَىٰ قَالُوا لَكُنْ أَنْتَ الْكَافِرُ ﴿٧٧﴾ فَعَقَرُوا النَّاقَةَ وَعَتَوْا عَنْ أَمْرِ رَبِّهِمْ وَقَالُوا يُصْلِحْ أَتَيْنَا بِمَا نَعِدُنَا إِنْ كُنْتُمْ مِنَ الْمُرْسَلِينَ ﴿٧٨﴾ فَأَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ فَأَصْبَحُوا فِي دَارِهِمْ جِثِيمِينَ ﴿٧٩﴾ فَتَوَلَّى عَنْهُمْ وَقَالَ يَ قَوْمٍ لَقَدْ أَبْلَغْتُكُمْ رِسَالَةَ رَبِّي وَنَصَحْتُ لَكُمْ وَلَكِنْ لَا تُحِبُّونَ النَّصِيحَ ﴿٨٠﴾ وَلَوْ طَإِذًا قَالَ لِقَوْمِهِ أَتَأْتُونَ الْفَحِشَةَ مَا سَبَقَكُمْ بِهَا مِنْ أَحَدٍ مِنَ الْعَالَمِينَ ﴿٨١﴾ إِنَّكُمْ لَتَأْتُونَ الرِّجَالَ شَهْوَةً مِنْ دُونِ الْنِسَاءِ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ مُّسْرِفُونَ ﴿٨٢﴾

خه لکه کانی تر بېزار ییان له کوشتنه که ی ده رنه بری و، پیی رازی بوون، خوایش کاره که ی دایه پال هه موویان و پیکه وهش گشتیانی سزادان، وهکو له جیگایه کی تر دا ئه فه رموی: (فکذبوه ففقروها فمدمم علیهم ربهم بذنبهم فسواها..) ۱۴/۹۱. یان ده فه رموی: (وأتینا ثمود الناقة مبصرة فظلموا بها..) ۵۹/۱۷. یان ده فه رموی: (ففعلوا الناقة..) ۷۷/۷. ﴿ وقالوا یا صالح اتنا بما تعدنا إن كنت من المرسلین ﴾ ئه وسا وتیان: ئه ی صالح! ده سا ئه گهر راسته تو پیغه مبه ریت، ئه و به لا و سزایه مان بو بیته هه ره شت ده کرد لیمان ﴿ ۷۸: فأخذتهم الرجفة ﴾ ئه وسا کتوپر بوومه له رزو، هه وړه تریشقه یه کی سه خت گرتنی ﴿ فأصبحوا فی دارهم جاثمین ﴾ جا هه موو له ماله وه به ده ما که و تن و مر دن ﴿ ۷۹: فتولى عنهم ﴾ جا دوا ی له ناوچوونیان ودوا ی ئه و هه موو هه و له (سالح) له گه لی دان وکه لکی نه بوو، لییان دوور که ته وه ﴿ وقال یا قوم ﴾ ووتی: ئه ی هوزه که م! ﴿ لقد أبلغتكم رسالة ربی ﴾ به راستی من په یامی

﴿وتصدون عن سبيل الله من آمن به﴾ سهره ریگاکانیان لی مه گرن و، ریگه ی دینی خوا له و که سانه بیهستن باوه ریان به خوا هیئاوه ﴿وتبغونها عوجا﴾ هه ولیش بدهن به لارو چه وتی نیشانی بدهن! داخستنی ریگا و بانه کان له خه لکانی هاتوو چۆکر، به ناوی گومرگ و نازار دانی مهردم، کاریکی زوړناریک وناپه سنده ﴿واذكروا إذ

ثوکه و ته ته که به جیماوان و بهرې و شوینی ثواندا چووو گزیکاری به میوا نه کانی کرد ﴿۸۴﴾ و أمطرنا علیهم مطرا ﴿بۆ له ناو بردونیان بارانیکی نا ئاساییمان بارانده سهریان، واته: بهرده بارانمان کردن و بهردی ژهر او یمان به سهر را رشتن، وهک له جییبه کی تر دا ده فرموی: و أمطرنا علیهم حجارة من سجيل منضود، مسومة عند ربک..﴾ ۸۲/۱۱، پیښه و (ته بوو حه نیغه) له م ثایه ته وه دهلی: مروی نیر باز ده بی له شاخیکه وه بهر بدریته وهو، پاشانیش بهرده باران بکری، پیښه و (شافعی) له وته یه کیدا دهلی: ثو جوړه که سانه ژنیان هیئابی، یا نا، ده بی بهرده باران بکری ﴿فانظر کیف کان عاقبة المجرمین﴾ ده بنواړه بزانه پاشه روژی تاوانباران چوڼ بوو.

کورتته باسیکی شوعه یب:

﴿۸۵﴾ و إلى مدین أھام شعیبا ﴿بۆ (مه دینه) یش (شوعه یب) ی برایانمان نارد.

(مه دینه): هه م به هوزه که ی و، هه م به ښاره که یشی (که له ریی حیجاز وهه نزیکي مه عان) ه دهوتری، وهک ده فرموی: (ولما ورد ماء مدین..) ۲۳/۲۸. وه هه روا (أصحاب الایکه) یشیان پی ده گوتری ﴿قال یاقوم اعبدوا الله مالکم من إله غیره﴾ پی گوتن: نه ی هوزی من! هه ر خوا به تاک وته نیایی بیه رستن، چاکیش بزائن که بیجکه لهو هیچ خواهی کی تر تان نییه که شایسته ی په رستن بیت ﴿قد جاء تکم بینة من ربکم﴾ به راستی به لگه یه کی گه وړه ی روو نیشنان له لایه ن په روه ردگار تانه وه بۆ هاتوو، له سهر راستی په یامه که م و راستکردنه وه ی باری چه وتی کومه لایه تی نیوه ﴿فأوفوا الکیل والمیزان﴾ ده با پیوا نه و کیښانه شتان به رامه ربی، مافی مهردوم به ناهه ق مه خوڼ ﴿ولا تبخسوا الناس أشياءهم﴾ له شتومه کی مهردوم مه دزنه وه، بی به هاو که م ته ماشای مالی خه لکی مه که ن و، فروفیل و حیل یان لی مه که ن، هه ربو نه مه یه که له جییبه کی دیکه دا ته فرموی: (ویل للمطففین الذین..) ﴿ولا تفسدوا فی الأرض بعد إصلاحها﴾ له زه ویشدا دوا ی چاک کردنی ولادانی فساد ده ست مه که نه گیره شیوینی و، خراپه کاری و سته م ﴿ذلکم خیر لکم﴾ هه رثو ئاموژگاریانه بۆ نیوه باشترن له دژ وه ستانیان و به گوی نه کردونیان ﴿إن کنتم مؤمنین﴾ نه گهر پرواتان هه بی و راست بکه ن و، ددان به وته که مدا بنینن ﴿۸۶﴾ ولا تقعدوا بکل صراط توعدون ﴿له سهر ریگاکاندا دامه نیشن و هه ر هه شه له وکه سانه بکه ن دین بۆلای شوعه یب و، ده یانه و ی پروا به خوا بیئن، به لی.. ثو سهر لیښیواونه نه مه یان کردبووه خووی خو یان که: هه رکه سیک هاتا بۆلای "شوعه یب" هه ر هه یان لی ده کرد!

وَمَا كَانَتْ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَنْ قَالُوا أَخْرِجُوهُمْ مِّنْ قَرْيَتِكُمْ إِنَّهُمْ أَنَاسٌ يُّظَاهَرُونَ ﴿۸۵﴾ فَأَجْبَنَهُ وَأَهْلَهُ إِلَّا أَمْرًا أَنَّهُ كَانَتْ مِنَ الْغَيْرِينَ ﴿۸۶﴾ وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ مَطَرًا فَأَنْظَرُوا كَيْفَ كَانَتْ عَاقِبَةُ الْمُجْرِمِينَ ﴿۸۷﴾ وَإِلَى مَدِينٍ أَخَاهُمْ شُعَيْبًا قَالَ يَنْفَرُوا عِبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِّنْ إِلَهِ غَيْرُهُ قَدْ جَاءَتْكُمْ بَيِّنَةٌ مِّنْ رَبِّكُمْ فَاقْرَأُوا الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ أَلْيَسَ أَشْيَاءَ هُمْ وَلَا تَفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿۸۸﴾ وَلَا تَقْعُدُوا بِكُلِّ صِرَاطٍ تُوعِدُونَ وَتَصُدُّونَ عَنِ سَبِيلِ اللَّهِ مَن أَمَرَ بِهِ وَتَسْمَعُونَ هَٰؤُلَاءِ جَاءُوا ذِكْرًا إِذْ كُنْتُمْ قَلِيلًا فَكُتِرْكُمْ وَانْظُرُوا كَيْفَ كَانَتْ عَاقِبَةُ الْمُفْسِدِينَ ﴿۸۹﴾ وَإِنْ كَانَ طَائِفَةٌ مِّنْكُمْ ءَامَنُوا بِالَّذِي أُرْسِلْتُ بِهِ وَطَائِفَةٌ لَّا يُؤْمِنُوا فَاصْبِرُوا حَتَّىٰ يَحْكُمَ اللَّهُ بَيْنَنَا وَهُوَ خَيْرُ الْحَاكِمِينَ ﴿۹۰﴾

کنتم قلیلا فکترکم ﴿ته ی ثو وه تان له بیره که به ژماره که م بوون و خوا زوړی کردن و ده سلا تی پی دان، ده سا وهرن سوپاسی بکه ن﴾ وانظروا کیف کان عاقبة المفسدین ﴿ده سا ته ماشا بکه ن و بزائن خراپکاران کاتی لایاندا بیت پاشه روژیان چوڼ بوو؟﴾ ۸۷: وإن کان طائفة منکم آمنوا بالذی أرسلت به ﴿ثو سا نه گهر ده سته یه کتان باوه ریان بهو په یامه هیئا به منا نیردراوه﴾ و طائفة لم يؤمنوا ﴿و ده سته یه کیشنان پرواتان نه هیئا﴾ فاصبروا حتی یحکم الله بیننا ﴿وهو ده ئارامتان هه بی، هه تا خواخوی له نیوانماندا داوه ری ده کا﴾ وهو خیر الحاکمین ﴿و ثو ویش له گشت داوه رکه کان چاکتره، ئاشکرایشه که پاشه روژی باش هه ر بۆ پرواداران، تیاچوون وفه وتانیش ته نیا بۆ بی باوه رانه.

کوتابی جزمی ۸، (ولله الحمد والمنة)...

﴿۸۸﴾ قال الملأ الذین استکبروا من قومه ﴿پیواوه ناوداره کانی

له رابوردوویه ﴿علی الله توکلنا﴾ پشتمان تهنها هەر به خوا به ستووه، (ئێبن عه بیاس) ئەل: شووعیب پیاویکی زووسالڤ ونوێژخوین بوو، جا که قسه ی زۆری له گه‌ل کردن و، بێ که‌ل و قازانج بوو، لێیان بێ ئومید بووو که‌وته دۆ‌عاو نزا لێیان و وتی: ﴿رینا افتح بیننا و بین قومنا بالحق﴾ په‌روه‌دگارمان! تۆ له‌ نیوان ئێمه‌ و هۆزه‌که‌ماندا به‌هق و دروست داوه‌ری به‌که‌و، هه‌ق وناهه‌ق لێک به‌که‌وه‌و، زالم‌ان بکه‌ به‌سه‌ریاندا ﴿وَأنت خیر الفاتحین﴾ تۆ له‌ هه‌موو داوه‌ریک چاک‌تریت، بریاری تۆ دووره‌ له‌سته‌م، گرێ کویره‌کانی ژیا‌نمان هەر به‌تۆ ته‌که‌رینه‌وه ﴿٩٠﴾ و قال الملائه‌ الذین کفروا من قومه‌ ﴿پیاوه‌ ناو‌دا‌ره‌که‌نی هۆزه‌که‌ی -ته‌وانه‌ی که‌ بر‌وایان نه‌هینابوو- به‌خه‌لکه‌که‌یان وت: ﴿لئن اتبعتم شعيباً﴾ ئەمه‌ سویندی بی‌ت ته‌گه‌ر ئیوه‌ په‌په‌روی له‌ شووعیب به‌کن و وه‌لامی داواکه‌ی بده‌نه‌وه ﴿إنکم إذا لخاسرون﴾ بێ گومان‌بن له‌ زیانه‌ندان ئەبن ﴿٩١﴾: فأخذتهم الرجفة ﴿ئهو سا بوومه‌ له‌رزهو، برووسکه‌یه‌کی سه‌ختی وا گرتنی﴾ فأصبحوا فی دارهم جاثمین ﴿هه‌موو له‌ ناو خانووه‌که‌نی خۆیاندا بێ‌گیان که‌وتن و مردن، شووعیب و موسلمانه‌کانیش ڕزگار‌بوون، وه‌کو له‌ جیگایه‌کی تر‌دا ته‌فه‌رم‌وئ: ﴿ولما جاء أمرنا نجینا شعيباً والذین آمنوا معه برحمة منا وأخذت الذین ظلموا الصیحة﴾. ﴿٩٢﴾: الذین کذبوا شعيباً ﴿جا ته‌وانه‌ی وا شووعیبیان به‌ دۆر خسته‌وه‌و باوه‌ریان پێ نه‌کرد، وا له‌ناو چوون ﴿کأن لم یغفوا فیها﴾ ده‌ت‌گوت هەر گیز له‌وئ نه‌ژی‌اون، که‌ چی به‌ موسلمانه‌کانیشیان ده‌گوت شه‌رت‌بی له‌م ولاته‌دا ده‌رتان که‌ین! جابه‌میس‌ان ده‌فه‌رم‌وئ: ﴿الذین کذبوا شعيباً﴾ ئەو که‌سانه‌ی شووعیبیان به‌ درۆزن دان‌او، بر‌وایان پێ نه‌هینا ﴿کانوا هم الخاسرین﴾ بۆ خۆیان بوونه‌ زیان‌بارو تیا چوو، نه‌ک شووعیب و موسلمانه‌کان ﴿٩٣﴾: فتولی عنهم ﴿ئینجا "پاش ئەو سزایه‌ بۆیان‌هات" شووعیب ڕووی لی‌وه‌رچه‌رخان و، به‌ناو‌یاندا ڕویش‌ت ﴿وقال یا قوم لقد أبلغتکم رسالات ربی﴾ به‌ئیش و داخه‌وه‌ وتی: هۆزه‌که‌م! به‌راستی من په‌یامه‌کانی په‌روه‌ردگارم پێتان‌گه‌یاندا ﴿ونصحت لکم﴾ و به‌ دلسۆزانه‌ش ئامۆژگاریم‌کردن، که‌ چی "له‌باتی باوه‌ر‌هینان" گویتان بۆ نه‌گرت‌م و پشتتان لی‌هه‌ل‌کرد‌م! ﴿فکیف آسی علی قوم کافرین﴾ ده‌سا ئیت‌ر پاش ئەوه‌موو هه‌وله‌م، چۆن بۆ تیا‌چوونی گه‌لیکی بێ‌باوه‌ری وه‌ک ئیوه‌ من خه‌فه‌ت بخۆم.

شارو گونده‌که‌نی پێش تۆش‌مان نه‌زم‌وون‌کرد:

﴿٩٤﴾: وما أرسلنا فی قریه‌ من نبی ﴿هەر په‌یام‌به‌ری‌کمان بۆ

گه‌له‌که‌ی شووعیب -ته‌وانه‌یان که‌ له‌ناو گه‌له‌که‌یاندا ناو‌دارو دیاری بوون و خۆیان به‌گه‌وره‌و مه‌زن ته‌زانی- وتیان: ﴿لنخرجنک یا شعيب والذین آمنوا معک من قریتنا﴾ شووعیب! بێ‌گومان به‌ ئێمه‌ تۆش و ته‌وانه‌ش وا له‌گه‌ل تۆ بر‌وایان هین‌او له‌شارو ولاته‌که‌ماندا ده‌ر ته‌که‌ین ﴿أو لتعودن فی ملتنا﴾ وه‌یان ته‌بێ بگه‌رینه‌وه

﴿قَالَ الْمَلَأُ الَّذِینَ اسْتَكْبَرُوا مِنْ قَوْمِهِ: لَنُخْرِجَنَّكَ بِشُعَيْبٍ وَالَّذِینَ آمَنُوا مَعَكَ مِنْ قَرْيَتِنَا أَوْ لَتَعُولُنَّ فِي مَلَّتِنَا﴾ قَالَ أُولُو كُتُوبِهِمْ ﴿٨٨﴾ قَدْ أَفْرَيْنَا عَلَى اللَّهِ كَذِبًا إِنْ عُدْنَا فِي مِلَّتِكُمْ بَعْدَ إِدْخِلْنَا اللَّهُ مِنْهَا وَ مَا يَكُونُ لَنَا أَنْ نَعُودَ فِيهَا إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّنَا وَسِعَ رَبُّنَا كُلَّ شَيْءٍ عِلْمًا عَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْنَا رَبُّنَا أَفْتَحْ بَيْنَنَا وَبَيْنَ قَوْمِنَا بِالْحَقِّ وَأَنْتَ خَيْرُ الْفَصِيحِينَ ﴿٨٩﴾ وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ لَئِنْ أَتَيْتُمْ شُعَيْبًا أَنِ كُفِّرُوا كَذِبًا لَخَبِيرُونَ ﴿٩٠﴾ فَأَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ فَأَصْبَحُوا فِي دَارِهِمْ جِثْمِينَ ﴿٩١﴾ الَّذِينَ كَذَبُوا شُعَيْبًا كَأَن لَّمْ يَغْفُوا فِيهَا الَّذِينَ كَذَبُوا شُعَيْبًا كَانُوا هُمُ الْخَاسِرِينَ ﴿٩٢﴾ فَتَوَلَّى عَنْهُمْ وَقَالَ يَ قَوْمِ لَقَدْ أَبْلَغْتُكُمْ رَسُولَاتِ رَبِّي وَنَصَحْتُ لَكُمْ بِكَيْفَاءِ أَمْرٍ عَلَى قَوْمٍ كَافِرِينَ ﴿٩٣﴾ وَمَا أَرْسَلْنَا فِي قَرْيَةٍ مِنْ نَبِيٍّ إِلَّا أَخَذْنَا أَهْلَهَا بِالْأَسَاءَةِ وَالضَّرَاءِ لَعَلَّهُمْ يَضُرَّعُونَ ﴿٩٤﴾ ثُمَّ بَدَلْنَا مَكَانَ السَّبْتَةِ الْحَسَنَةَ حَتَّى عَمَوْا وَقَالُوا قَدْ مَسَّ آبَاءَنَا الضَّرَاءُ وَالسَّرَاءُ فَأَخَذْنَاهُمْ بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٩٥﴾

سه‌ردین و ئایینی ئێمه‌، واته‌: ئیوه‌ ته‌نها هەر ئەم دوو ڕیگایه‌تان بۆ هه‌یه‌: یا به‌جئ هیشتنی زیدی خۆتان، یا نه‌گه‌رانه‌وه‌ بۆ نیو دین و ئایینی ئێمه‌ ﴿قال أولو کنا کارهین﴾ شووعیب گوئی: باشه‌! ته‌گه‌ر پێش‌مان ناخۆش‌بێ، ئیوه‌ هەر به‌زۆر له‌دین وه‌رمان ده‌گێرن و، له‌نیش‌تمان ده‌رمان ده‌په‌رینن؟! ﴿قد افترینا علی الله کذبا إن عدنا فی ملتکم﴾ ته‌گه‌ر بگه‌رپێنه‌وه‌ ناو دین و ئایینی ئیوه‌، بێ‌سو درۆمان له‌سه‌ر خوا هه‌له‌به‌ستووه‌، که‌خۆمان به‌ئیمان‌دار داده‌ناو، له‌شیرک که‌نارمان ده‌گرت ﴿بعدا ذنجانا الله منها﴾ به‌تایبه‌تی پاش ئەوه‌ که‌ خوا ڕزگاری کردین لێی ﴿وما یكون لنا أن نعود فیها﴾ و هەرگیز بۆمان ره‌وا نییه‌و شی‌او نییه‌ بگه‌رپێنه‌وه‌ نیو ئەو ئایین و به‌رنامه‌یه‌ ﴿إلا أن یشاء الله ربنا﴾ مه‌گه‌ر خ‌وای په‌روه‌ردگارمان چه‌زب‌کاو، له‌میهره‌بانی خ‌وای بێ‌به‌ش‌مان‌کات، دیاره‌ئه‌و کات ده‌سه‌لاتمان نییه‌ ﴿وسع ربنا کل شئ علما﴾ زانستی په‌روه‌ردگارمان هه‌موو شتیکی گرتۆته‌وه‌، ئاگای له‌ئیست‌او

هەر شاروو گوندیک ناردیبی، و، باوەڕپان پێ نهکردبێ ﴿إلا أخذنا
 أهلها بالبأساء والضراء﴾ ئیهمهش به نهخۆشی و، هژاری و زیان
 گرتوومانن، و تاقییمان کردونه تهوه ﴿لعلهم يضرعون﴾ تا به لکو
 ملکهچ ببن و بپارێنه وه لیمان و، لهو لاسارییهیان بگهڕێنه وه.
 ﴿٩٥: ثم بدلنا مكان السيئة الحسنة﴾ له پاشان ئهو ناخۆشی
 و دهستکورتییهمان گۆڕی به خۆشی و، گوشاردی ﴿حتى عفوا﴾
 ههتا دووباره سهرو مالیان گهشه ی کرده وهو زۆر بوونه وه، به لام
 ههر نه هاتنه سه رههیل، وهکو دهفه رموی: ﴿وقالوا قد مس آباءنا
 الضراء والسراء﴾ وله جياتی سوپاسگوزاری و په شیمان بوونه وه
 وتیان: به راستی باو باپیرانی شمان هه رئاوا ناخۆشی و، زینیان
 دووچار بووهو پاشان دهروویان لی کراوه ته وه، واته: ئهمه شتیکی
 سروشتییهو بوخۆی له بوونه وه ردا روو دهدا و، ئیهمه به قاری خوای
 نازانین! ﴿فأخذناهم بغيته وهم لا يشعرون﴾ ئیتیر له ناکاوو کتوپر
 ”بێ ئه وه ههست بکه ن و په شیمان ببنه وه“ گرتمان و دووچارمان
 کردن، واته: به ههردوو جوړه که به بوونی و، به نه بوونی په فترمان
 له گه له کردن، که چێ ئه وان هه ر ناسوپاس بوون!

چاکی و سه لاحت دہیٔتہ مایہی بڑیوی باش:

۹۶: وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَىٰ آمَنُوا وَاتَّقَوْا ﴿٩٦﴾ ثەگەر خەلکی ئەو گوندو شارانە پروایان هیئابا و، لە خوا ترسیان بووبوا کاریان بەبەرنامە ی ئەوکردبا ﴿٩٧﴾ لفتحننا علیهم برکات من السماء والأرض ﴿٩٨﴾ ئیئەش دەرگای گشت خیزو پیتیکی ئاسمان و زەوییمان بە روویاندا وڵا دەکردو "لە ئاسمان وزەوی رسقمانەدا، دیارە خەلکانی شارنشین زیاتر بەهۆی راپواردن و سەرگەرم بوونیانەوه بەدونیانەوه، هەرکە میکیان پروا دەهیئا و بەرهو هەق دەهاتن، وەکو لەجیگایەکی تردا دەفەرموی: (فلولا قرية آمنت فنفعها إيمانها إلا قوم يونس...) ۹۸/۱۰.. یان دەفەرموی: (فآمنوا فمتعناهم إلى حين) ۹۸/۳۷.. یان دەفەرموی: (وماأرسلنا فی قرية من نذیر...) ﴿٩٩﴾ ولکن کذبوا ﴿١٠٠﴾ بەلام لەباتی ئیمان، ئەوانە هەر ملیان نەداو پروایان بە پەیامبەرەکان نەکردو بە درۆزنیان دانان ﴿١٠١﴾ فآخذناهم بما كانوا يكسبون ﴿١٠٢﴾ ئینجا ئیئەیش بەهۆی کارە خراپەکانیانەوه بەسەختی گرتمان ﴿١٠٣﴾ ۹۷: أفأمن أهل القرى أن يأتيهم بأسنا بياتا وهم نائمون ﴿١٠٤﴾ ئاخۆ ئەو خەلکی گوندو شارانە "کە پروا ناهینن" دلنیا نەوهکە بەشەودا بەلای ئیئەیان تووش نابیو، بۆخۆشیان هەر لەخەوا بن؟ ﴿١٠٥﴾ ۹۸: أو آمن أهل القرى أن يأتيهم بأسنا ضحي ﴿١٠٦﴾ ئاخۆ ئەو خەلکی شارو گوندنشینانە ئەمین بن لەوه کە لە دەمی چیشتهنگاودا سزایان بۆ بئی ﴿١٠٧﴾ وهم

وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَىٰ ءَامَنُوا وَاتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ
مِّنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ وَلَٰكِن كَذَّبُوا فَأَخَذْنَاهُم بِمَا كَانُوا
يَكْسِبُونَ ﴿٦٦﴾ أَفَأَمِنَ أَهْلُ الْقُرَىٰ أَن يَأْتِيَهُم بَأْسُنَا بَيِّنًا
وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٦٧﴾ أَوْ آمِنَ أَهْلُ الْقُرَىٰ أَن يَأْتِيَهُم بَأْسُنَا
ضُحًى وَهُمْ يُلْعَبُونَ ﴿٦٨﴾ أَفَأَمِنُوا مَكْرَ اللَّهِ فَلَا يَأْمَنُ
مَكْرَ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْخَاسِرُونَ ﴿٦٩﴾ أَوَلَمْ يَهْدِ لِلَّذِينَ
يَرْتُوبُونَ أَلَا نَرْضَىٰ مِنْ بَعْدِ أَهْلِكَا أَن لَّنْ نَّفَعَهُمْ
يُدْرِيهِمْ وَنَطْبَعُ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَسْمَعُونَ ﴿٧٠﴾
تِلْكَ الْقُرَىٰ نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ أَنبِيَآئِهَا وَلَقَدْ جَاءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ
بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا بِمَا كَذَّبُوا مِنْ قَبْلُ
كَذَٰلِكَ يَطْبَعُ اللَّهُ عَلَىٰ قُلُوبِ الْكَافِرِينَ ﴿٧١﴾ وَمَا وَجَدْنَا
لِلْأَكْثَرِهِمْ مِنْ عَهْدٍ وَإِنْ وَجَدْنَا أَكْثَرَهُمْ لَفَاسِقِينَ ﴿٧٢﴾
ثُمَّ بَعَثْنَا مِنْ بَعْدِهِم مُّوسَىٰ بِآيَاتِنَا إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ
فَقُلُّوا لَهُمْ بِهَا فَاَنْظُرْ كَيْفَ كَانَتْ عِقَابَةُ الْمُفْسِدِينَ ﴿٧٣﴾
وَقَالَ مُوسَىٰ يَفِرْعَوْنُ إِنِّي رَسُولٌ مِّن رَّبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٧٤﴾

الأرض من بعد أهلها ﴿ ثَاخُوْهُوَ أَنَّهُمْ زَوْبِيَّهَانِ بِهِمِيرَاتِ
بُودِهِمِيْنِيْتَهُوهِ، دَوَايَ لَهِنَاوَبِرْدَنِيْ خَهْلَكَهَكَهِيْ، نَهْيَانِ زَانِيُوهِ ﴾ أَنْ
لَوِ نَشَاءُ أَصْنَاهُمْ بِذَنُوْبِهِمْ ﴿ كَهْ نَهْكَرْ ثَارَهَزَوُومَانِ هَهَبِيْ، لَهَدَوَايَ
لَهِنَاوَبِرْدَنِيْ پِيْشُوُوهِكَانِ، نَهْمَانِيْشِمَانِ بِهَهْوَيَ كُونَاهَهكَانِيَانَهَوَه
لَهِنَاوَدَهَبِرْدَنِ، هَهروَهكَ پِيْشُوُوهِكَانِيْ نَهْوَانَمَانِ بِهَهْوَيَ لَاسَارِيْ وَ
لَادَانِيْ خُوِيَانَهَوَه دُوُوْجَارَكَرْدِ ﴿ وَنَطْبَعِ عَلَيَ قُلُوْبِهِمْ ﴿ وَمُؤْرِشِ
بِهَسَرِ دَلْيَانَدَا دَهَنِيْنِ ﴿ فَهَمْ لَا يَسْمَعُوْنَ ﴿ ثِيْتَرِهِيْجِ پَهْنَدُوْ
ثَامُوْزْكَارِيِيَهْ وَهَرْنَهْكَرْنِ وَنَهَبِيْسَنِ. بِهَلْكَوْ هَهْرَبَهْرَهْ سَهْرَكَهَشِيْ
مَلِ بَنِيْنِ. وَهَكَ خَوَايَ كَهْوَرَهْ لَهچَهْنَدِ جِيْكَايَهَكِيْ تَرْدَا نَهْوِ رَاسْتِيَه
دُوُوِيَاتِ دَهكَاتَهَوَه دَهْفَهْرَمُوِيْ: (أَقْلَمِ يَهْدِ لَهْمِ كَمْ أَهْلَكْنَا مِنْ قَبْلِهِمْ
مِنْ الْقُرُونِ يَمْشُونَ فِيْ مَسَاكِنِهِمْ) ٢٦/٣٢، يَانِ دَهْفَهْرَمُوِيْ: (أَوَلَمْ
تَكُونُوا أَقْسَمْتُمْ مِنْ قَبْلِ مَا لَكُمِنْ زَوَالِ) ٤٤/١٤، يَانِ دَهْفَهْرَمُوِيْ:
(وَكَمْ أَهْلَكْنَا مِنْ قَبْلِهِمْ مِنْ قَرْنٍ هَلْ تَحْسَبُهُمْ مِنْ أَحَدٍ...) ٩٨/١٩،
يَانِ دَهْفَهْرَمُوِيْ: (فَكَأَيُّنَ مِنْ قَرْيَةٍ أَهْلَكْنَاهَا وَهِيَ ظَالِمَةٌ وَهِيَ خَاوِيَةٌ

﴿ قد جئتكم بينة من ربكم ﴾ ده ساوا له پهروه دگارتانه وه به به لگه یه کی زور روون و ناشکراوه هاتوومه ته لاتان ﴿ فأرسل معي بني إسرائيل ﴾ فییرهون! ده بی توش به نی ئیسرا ئیلییه کانم له گه ل بنیری و، له کو یلا یه تی به ره لایان بکه یت، تا بیان بهم بو بیت المقدس ﴿ ١٠٦ ﴾ قال إن كنت جئت بآية فأت بها ﴿ فییرهون وتی: باشه! نه گهر نیشانه و به لگه یه کت له گه ل خوت هی ناوه، وهك خوت ته لییت، ده سا بی هی نه بزاین چییه؟ ﴿ إن كنت من الصادقين ﴾ نه گهر راسته په یامبه ریت ﴿ ١٠٧ ﴾ فألقى عصاه ﴿ جا موسا عه سا که ی خوی فری دایه زه ویی ﴿ فإذا هی ثعبان مبين ﴾ له ناکاو بووبه نه ژدیهایه کی گهره ی ناشکرا.

(ثیبن عه بیاس) ته لییت: ده می در ی بوویوه وه به په له به ره و رووی فییرهون چوو، نه ویش که دیتی وا به ره و رووی دیت، له ترسانا له سر ته خته که ی خوی فری داو، ده سته دامینی موسا بوو- ﴿ السحرة ﴾ که به لکو وازی لیی بینیت، نه و جا مووساش ماره که ی گرت و بوویوه به عه سا که ی جاران!.

زمانه وانه کان ده لی: (ثعبان) به نیره ماریکی گهره ده لی. ﴿ ١٠٨ ﴾ ونزع يده ﴿ جگه له وهش ده سته خویشی له گیرفانی خوی هی نایه دهر ﴿ فإذا هی بیضاء للناظرين ﴾ ده بینن کتوو پر بوته نور یکی سی و بیخه وش بو ته ماشا که ران. (ثیبن عه بیاس) ده لییت: ده سته "وهك تیشکی خور" نیوان ناسمان و زه ویی رووناک کردوه، بی نه وه هیج جوړه نه خوشییه کی هه بی، وهکو نه خوشی به له کی ونه خوشییه کانی تر.

موسا ده که نه جادوو گه را:

﴿ ١٠٩ ﴾ قال المأ من قوم فرعون ﴿ پیاوه ناوداره کانی هوزده کی فییرهون وتیان: ﴿ إن هذا لساحر عليم ﴾ به راستی نه موسایه جا دوو گهر یکی زور زانو به مه هارته و، هه به و جادوو یه ش ﴿ ١١٠ ﴾ يريد أن يخرجكم من أرضكم ﴿ نه یه و گشتتان له م ولاتی خوتانه "میسر" دهر په ری نی ﴿ فماداً تأمرون ﴿ جائیستا فره ماننتان به چییه؟ ﴿ ١١١ ﴾ قالوا أرجه وأخاه ﴿ نه وانیش به فییرهون یان وت: تو خوی و(هاروون) ی برای لای خوت گل بده وه با له لای خوت بن و، هیج شتیکیان به رامبه ر مه که ﴿ وأرسل فی المدائن حاشرين ﴿ وکو که ره کانیش بنیره بو ته وای شاره کانی ژیر ده سه لاتی خوت، با هه رچی جادوو گه ره هه موو کو بکه نه وه و بیان هی نن ﴿ ١١٢ ﴾ يأتونك بكل ساحر عليم ﴿ تا هه رچی جادوو گه ری ده سه لاتدارو زور زانه بینن بولات ﴿ ١١٣ ﴾ وجاء السحرة فرعون ﴿ نار دیان و جادوو گه ره کان هه موو هاتنه لای

على عروشها وبشر معطلة وقصر مشيد ﴿ ٤٥/٢٢ ﴾ ١٠١: تلك القرى نقص عليك من أنبائها ﴿ نيمه برېك له هه وال نه م شارو گوندانه ت "که ویرانمان کردن" بو باس ده که ین هه ره له گونده کانی (نوح) وه هه تا مه دیه نی شوعه یب"، تا ده رکه و ی که نيمه هه می شه یارمه تی په یامبه ره کانمان داوه سته مکارانی شمان له ناو بر دوو وه. ﴿ لقد جاءتهم رسلهم بالبينات ﴾ سویند ده خوم په یامبه رگه لیکیان به چه ندین به لگو نیشانه ی روونه وه بو هاتن بو رینمای ی وشاره زا کردونیان، وهك له شوینی تر دا ده فره مو ی: (وما كنا معذيين حتى نبعث رسولا) ١٥/١٧، یان ده فره مو ی: (ذلك من أنباء القرى نقصه عليك منها قائم وحصيد) بو دووپاتی نه و راستیانه. ﴿ فما كانوا ليؤمنوا بما كذبوا من قبل ﴾ که چی "له گه ل نه و هه موو به لگانه شدا" وهك له پی شدا پروایان نه بوو، هه ره وا- بو دوایی ش- پروایان نه هی نا ﴿ كذلك يطبع الله على قلوب الكافرين ﴾ خوا ثابه و شیوه یه مور ده خاته سر دل گشت بی پرواکان "نیتره یج خیر یك ناچیته دلایانه وه.

سهرگروشته ی (موسا) و فییرهون:

﴿ ١٠٢ ﴾ وما وجدنا لأكثرهم من عهد ﴿ خو زور به ی نه وانه شمان به وه فادارو به نه مهك نه دی، هه تا به لی نه کان یان نه نجام بده ن، واته: په یمان شکی نیان کردو، زوریش بی نه مهك ده رچوون، نه وسه نيمه ی ش له بهر نه وه له ناومان بردن، وهك له شوینی تر دا بو دووپاتی نه و راستیه ده فره مو ی: (ولقد بعثنا في كل أمة رسولا أن اعبدوا الله واجتنبوا الطاغوت) ٣٦/١٦. ﴿ وإن وجدنا أكثرهم لفاسقين ﴾ بی گومان زور به شیانمان "به فاسق" و سنوور به زین دیت و، په یمانی خو یان یان شکاند ﴿ ١٠٣ ﴾ ثم بعثنا من بعدهم موسى بآياتنا إلى فرعون وملأه ﴿ له پاش نه و پیغه مبه رانه وه: -نوح، هوود، سالح، شوعه یب- (مووسا) شمان به چه ند نیشانه یه کی ناشکراوه نارد بو لای (فییرهون) ی "پاشای میسر" و ده سه لاتداره کانی نه و ﴿ فظلموا بها ﴾ که چی "له بهر نیره یی وعینادیان" به به لگه کانمان پروایان نه کردو دژیان وه سستان ﴿ فانظر كيف كان عاقبة المفسدين ﴾ جا ته ماشا بکه، بزانه پاشه روژی نه و خراپکارانه چوون بوو؟ ثایا هه موویانمان له ده ریا که دا نه خنکان؟! ﴿ ١٠٤ ﴾ وقال موسى يا فرعون ﴿ مووساش وتی: نه ی فییرهون! ﴿ إني رسول من رب العالمين ﴾ بی گومان من راسپارده ی پهروه دگاری گشت جیهانه کانم ﴿ ١٠٥ ﴾ حقيق على أن لا أقول على الله إلا الحق ﴿ واشاره وایه بو من که هه شتی راست و دروست بی بوخوا هه ره نه وه بلیم، واته: چوون شایسته ی خوا یه تی خوی بی، زیادو که م نه لیم

فیرعهون ﴿ و قالوا إن لنا لأجرا إن كنا نحن الغالبين ﴾ و وتیان :
باشه ! ته گهر ئیمه زال بووین و سه رکه وتین به سهر مووسادا ،
دهبی تو مزو کرییه کی باشمان بو دابنییت و خه لاتمان بکهیت ؟
﴿ ۱۱۴ : قال نعم ﴾ فیرعهون وتی : به لی باشه ﴿ و انکم لمن
المقربین ﴾ بی گومانیش بن له نزیکان و دهسته ی مه شوهره و
تایبه تمه ندانی خوُم ته بن ﴿ ۱۱۵ : قالوا یا موسی إنا أن تلقی ﴾
ته و جا جادوو گهره کان وتیان : ته ی مووسا ! یا تو " به رله ئیمه "
عه ساکته بهاویره ﴿ و إما أن نکون نحن الملقین ﴾ یان ئیمه
پیش تو ده ی هاویره ؟ له وه ده چوو پییان خوُش بیته ده ست بخه نه
پیش ﴿ ۱۱۶ : قال ألقوا ﴾ مووسا وتی : ده ئیوه بهاویره ﴿ فلما
ألقوا سحروا أعین الناس ﴾ جاکه ئامیری جادوو وه که ی خو یانیان
هاویشته ، خه لکه که یان چه واشه و چاوبه ست کرد و ، پییان و ابو
تهو شتانه " تهوان هه لیان داو " هه موومارن ﴿ واسترهبهم ﴾ بویه
ترسان و ، ترسیکی به تین که وته دلپانه وه ﴿ و جاؤا بسحر عظیم ﴾
له راستیشدا له پیش چاو تهوانه وه جادوو یه کی زور گه وره مه زنیان
نواند ، چونکه هه ر که سیک دیتبای ده هاته له رزهو ته ترسا .

مووسا سه رکه وت و جادوو گهره کان موسلمان بوون :

﴿ ۱۱۷ : وأوحینا إلی موسی ﴾ وه حیمان کرد بو مووسا ﴿ أن ألق
عصاک ﴾ که توُش دارده سته که ت بهاویره ﴿ فإذا هی تلقف ما
بأفکون ﴾ جا تهویش هاویشته و ، هه چی که ره سه ی جادوو ی تهوان
بوو هه لی لووشی ﴿ ۱۱۸ : فوقع الحق و بطل ما كانوا یعملون ﴾ ئینجا
هه ق و راستی ده رکه وت و ، هه چی کاری پروو پووچی تهوان بوو
چرووک بوو ﴿ ۱۱۹ : فغلبوا هنالک ﴾ هه ر لهویشدا فیرعهون و دارو
دهسته که ی ژیر که وتن و تیک شکینران ﴿ و انقلبوا صاغرین ﴾ به
سه رشوری و تیشکاو ی گهرانه وه ﴿ ۱۲۰ : وألقى السحرة ساجدین ﴾
جادوو گهره کانی فیرعهونیش گشت باوه ریان هینا و سوژده یان برد ،
که تهوه یان له مووسا دی ﴿ ۱۲۱ : قالوا أمانا برب العالمین ﴾
وتیان : وا باوه رمان به پهروه ردگاری جیهانه کان هینا ﴿ ۱۲۲ :
رب موسی و هارون ﴾ که پهروه ردگاری (مووسا و هارون) یشه
﴿ ۱۲۳ : قال فرعون أمنت به قبل أن أذن لکم ﴾ فیرعهون وتی :
چون پیش تهوه من مؤله تان بدهم ، ئیوه پرواتان به مووسا هیناوه ؟
﴿ إن هذا لمرکرمتموه فی المدینة ﴾ بی گومان ته م کاره ی ئیوه
پیلانیکه " به رله وه بیته ته م گوهره پانه وه " له شاردان سازاندوتانه
﴿ لتخرجوا منها أهلها ﴾ هه تا هاوالته (قیبیتییه کانی) لی ده رپه رین
و ، له باتی تهوان هوزه که ی خوُتی تیا نیشته جی بکهن ﴿ فسوف
تعلمون ﴾ له مهو پاش چاک ته زانن چیتان پی ته که م .

مووسا به ره ره ده شه ی فیرعهون ده که وه ی :

﴿ ۱۲۳ : لأقطعن أیدیکم وأرجلکم من خلاف ﴾ دلنیابن دهستی
راست و ، پی پی چه پتان ته برم ﴿ ولأصلبکم أجمعین ﴾ هه مووشتان
له دار ته دهم و ته تان که مه عیبره ت .

حَقِيقٌ عَلَيَّ أَنْ لَا أَقُولَ عَلَى اللَّهِ إِلَّا الْحَقَّ قَدْ جِئْتُكُمْ
بِبَيِّنَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ فَأَرْسِلْ مَعِيَ بَنِي إِسْرَءِيلَ ﴿١٢٤﴾ قَالَ إِنْ كُنْتَ
جِئْتَ بِآيَةٍ فَأْتِ بِهَا إِنْ كُنْتَ مِنَ الصّٰدِقِیْنَ ﴿١٢٥﴾ فَأَلْقَى
عَصَاهُ فَإِذَا هِيَ ثَعْبَانٌ مُّبِينٌ ﴿١٢٦﴾ وَنَزَعَ يَدَهُ فَإِذَا هِيَ بِيْضَاءُ
لِّلنَّظَرِیْنَ ﴿١٢٧﴾ قَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْمِ فِرْعَوْنَ إِنَّ هَٰذَا لَسِحْرُ
عَلِيمٍ ﴿١٢٨﴾ يُرِيدُ أَنْ يُخْرِجَكُمْ مِنْ أَرْضِكُمْ فَأَذَانُ مَا تُرِيدُ ﴿١٢٩﴾
قَالُوا أَتَرْجُو أَنَّمَا أَنزَلْنَا فِي الْمَدَآئِنِ خَبِيرٍ ﴿١٣٠﴾ يَأْتُوكَ
بِكُلِّ سِحْرِ عَلِيمٍ ﴿١٣١﴾ وَجَاءَ السَّحَرَةُ فِرْعَوْنَ قَالُوا إِنَّ
لَنَا لَأَجْرًا إِنْ كُنَّا نَحْنُ الْغَٰلِبِیْنَ ﴿١٣٢﴾ قَالَ نَعَمْ وَإِنَّكُمْ
لَمِنَ الْمُفْرِیْنَ ﴿١٣٣﴾ قَالُوا يَمُوسَى إِمَّا أَنْ تُلْقَىٰ وَإِمَّا أَنْ
تَكُونَ نَحْنُ الْمَلْقِیْنَ ﴿١٣٤﴾ قَالَ أَلْقُوا فَلَمَّا أَلْقَوْا سَحَرُوا
أَعْيُنَ النَّاسِ وَاسْتَرْهَبُوهُمْ وَجَاءُوا بِسِحْرٍ عَظِيمٍ ﴿١٣٥﴾
﴿ وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَى أَن أَلْقِ عَصَاكَ فَإِذَا هِيَ تَلْقَفُ مَا
يَأْفِكُونَ ﴿١٣٦﴾ فَوَقَعَ الْحَقُّ وَبَطَلَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٣٧﴾ فَغُلِبُوا
هَٰذَا لَكَ وَانْقَلَبُوا صٰغِرِیْنَ ﴿١٣٨﴾ وَأَلْقَى السَّحَرَةُ سِحْرَیْهِنْ ﴿١٣٩﴾

(ئین عه بیاس) ته لی : ده ست و پی برین و له قه نارهدان ، فیرعهون
دای هینا ﴿ ۱۲۵ : قالوا إنا إلی ربنا منقلبون ﴾ جادوو گهره کانیش
وتیان : گرنگ نییه ، چوون ئیمه هه ر بو لای پهروه ردگارمان
ده چینه وه ، توُش چیت له ده ست دی بیکه و دریغی مه که ﴿ ۱۲۶ :
وما تنقم منا ﴾ دیاره توُش هه ر له بهر ته مه رقت لیمانه و عه زیه تمان
ده که یت ﴿ إلا أن أمانا بآیات ربنا لما جاءتنا ﴾ که کاتی ثایه ت و
به لکه کانی پهروه ردگارمان بو مان هاتن ، باوه رمان پی هینان ﴿ ربنا
أفرغ علینا صبرا ﴾ ده سا ته ی خوای پهروه ردگارمان ! ئارامی و
تابشتمان به سه ردا بریره ﴿ و توفنا مسلمین ﴾ و به موسلمانه تیش
بمان مرینه ، واته : هیزی ئیمان له دلماندا توکم به که ، هه تا به رکه ی
ته شکه نه جو ئازاری فیرعهون بگریسن . (ئین عه بیاس) " خوا لی
رازی بیته " ده لیته : تهوانه که فیرعهون له قه نارهدان پیش
نیوه رکه ی جادوو گهره کافر بوون ، که چی بو ئیواره که ی بوونه
شه هیدی ریگای خواو سه ربلند بوون .

دهسته و به سته که ی فیرعه ون ده که ونه
قه لاچو کردنی نه وه کانی نیسر ائیل:

۱۲۷: وقال الملامن قوم فرعون ﴿١٢٧﴾ بیاوه ناوداره کانی هوزه که ی
فیرعه ون به ویان وت: ﴿١٢٧﴾ انذر موسی قومه ﴿١٢٧﴾ ناخو تو واز له

قَالُوا أَمَّا رَبِّ الْمَلَكِينَ ﴿١٢٧﴾ رَبِّ مُوسَى وَهَارُونَ ﴿١٢٧﴾ قَالَ
فَرَعُونَ أَمْنَهُمْ بِهِ قَبْلَ أَنْ نَأْذَنَ لَكُمْ إِنَّ هَذَا الْمَكْرَ مَكْرٌ مُّكْرَمُهُ
فِي الْمَدِينَةِ لَخُفْرٌ جَوَامِنَا أَهْلُهَا فَسَوْفَ نَعْلَمُونَ ﴿١٢٧﴾ لَأَقْطَعَنَّ
أَيْدِيَكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ مِنْ خِلَافٍ ثُمَّ لَأُصَلِّبَنَّكُمْ أَجْمَعِينَ ﴿١٢٧﴾
قَالُوا إِنَّا إِلَى رَبِّنَا مُقْبِلُونَ ﴿١٢٧﴾ وَمَا نَنْفَعُنَا آلَآءُ آمَنَّا
بِأَيِّتِ رَبِّنَا لَمَّا جَاءَ تَنَارُ رَبِّنَا أَفَرِحْنَا صَبْرًا وَتَوَفَّنَا مُسْلِمِينَ
﴿١٢٧﴾ وَقَالَ الْمَلَكُ مِنْ قَوْمِ فَرْعُونَ أَنْذَرْتُ مُوسَى وَقَوْمَهُ لِيُفْسِدُوا
فِي الْأَرْضِ وَيَذُرْكُمُ فِي الْأَرْضِ قَالَ سَتَقْبَلُونَ أَبْنَاءَهُمْ وَنَسْتَحْيِي
نِسَاءَهُمْ وَإِنَّا فَوْقَهُمْ قَاهِرُونَ ﴿١٢٧﴾ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ
اسْتَعِينُوا بِاللَّهِ وَاصْبِرُوا إِنَّ الْأَرْضَ لِلَّهِ يُورِثُهَا مَنْ
يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ ﴿١٢٨﴾ قَالُوا أَوَدِينَا
مِنْ قَبْلِ أَنْ تَأْتِيَنَا وَمِنْ بَعْدِ مَا جِئْتَنَا قَالَ عَسَى رَبُّكُمْ
أَنْ يُهْلِكَ عَدُوَّكُمْ وَيَسْتَخْلِفَكُمْ فِي الْأَرْضِ
فَيَنْظُرَ كَيْفَ تَعْمَلُونَ ﴿١٢٩﴾ وَلَقَدْ أَخَذْنَا آلَ فَرْعُونَ
بِالْأَسْنِينَ وَنَقَّصْنَا مِنَ الثَّمَرَاتِ لَعَلَّهُمْ يَذْكُرُونَ ﴿١٣٠﴾

مووسا و گه له که ی دینی ﴿١٢٧﴾ لفسدوا فی الارض ﴿١٢٧﴾ هه تا به نازادانه
دهست بکه نه نیفسادو گیره شیوینی و ثم ولاتهت لی تیک بدنه؟
﴿١٢٧﴾ و یذکر و آلهتک ﴿١٢٧﴾ و دهست له پهرستنی خووت و پهرستراوه کانت
هه لگری و نه یان پهرستی؟ ﴿١٢٧﴾ قال سنقتل أبناءهم ﴿١٢٧﴾ فیرعه ونیش وتی:
ناهیلین ده رچن، چونکه به م زووییه نیرینه و کوره کانیان نه کوژین
و بنه بریان نه که یین ﴿١٢٧﴾ و نستحی نساءهم ﴿١٢٧﴾ و ژنه کانیشیان بو راژوه
کاره که ری و خزمه تگوزاری ده هیلینه وه ﴿١٢٧﴾ و انا فوقهم قاهرون ﴿١٢٧﴾ خو
بی گومانیشه ئیمه به سه ریاند زال و سه که وتوو ده بین و له دهستمان
دهرناچن ۱۲۸: قال موسی لقومه ﴿١۲۸﴾ نهوسا مووساش "دوای
نه وه ره شه و گوره شانه" به هوزه که ی خو ی وت: ﴿١۲۸﴾ استعینوا بالله
واصبروا ﴿١۲۸﴾ هه ره له خوا یارمه تی بخوازن و، په نا هه ره به خوا به رن
و به نارام و خورگریش بن ﴿١۲۸﴾ إن الأرض لله ﴿١۲۸﴾ بی گومان ثم گوی
زهوییه مال و مولکی خواهی ﴿١۲۸﴾ یورثها من یشاء من عباده ﴿١۲۸﴾ چه ز به
هه رکه سیك له به نده کانی خو ی بکاو شیاویش بی، میراتییه تی نه و

زهوییه ی ده داتی و، نه یکاته میراتبه ری ﴿١۲۸﴾ والعاقبة للمتقين ﴿١۲۸﴾
و پاشه رژی باش و پروناکیش هه ربو پاریزگارانه ۱۲۹: قالوا
أودینا من قبل أن تأتينا ﴿١۲۹﴾ به نی ئیسرا ئیلییه کان به مووسایان وت:
تو پیش نه وه بییته لامان، ئیمه هه ره شه که نه جو نازار ده دراین
و ئیسراحه تمان به خومانه وه نه دیتوو نه چه واینه وه، چونکه به ره له
دایک بوونت نیرینه کانیان ده کوژان و، میینه کانیشمان ده کرانه
کاره که ره ﴿١۲۹﴾ ومن بعد ما جئنا ﴿١۲۹﴾ دوای هاتنیشته هه ره شه و نازارو
سزایه دراین و چه وساینه وه، ئیتر نازانین که ی رزگار نه بین؟! ﴿١۲۹﴾
قال عسی ربکم أن یهک عدوکم ﴿١۲۹﴾ مووسا وتی: بی گومانه که
په روه ردگارستان دوزمنتان له ناوئه بات. (ته به ری) ده لی: (عسی
من الله واجب) واته: گشت کرداره کانی ((عسی)) له قورئاندا بو
حه تمییه ته ﴿١۲۹﴾ و یستخلفکم فی الارض ﴿١۲۹﴾ و ئیوه ده خاته جیی
نه وان له م ولا ته دا ﴿١۲۹﴾ فینظر کیف تعملون ﴿١۲۹﴾ نه و جا بیینی ئیوه ش
چون رهفتار نه که ن؟.

ئالی فیرعه ون بهر قات و قری ده خه یین:

۱۳۰: ولقد أخذنا آل فرعون بالسنين ونقص من الثمرات ﴿١۳۰﴾
به راستی به گرانی و وشکه سالی و که م بوونی به رو بووم و، میوه جات
و داهات، قارمان له دهسته و به سته ی فیرعه ون گرت ﴿١۳۰﴾ لعلهم
یذکرون ﴿١۳۰﴾ تا به شکو داچله کین و به خه بهر بیننه وه و په ند و هرگرن
﴿١۳۱﴾ فإذا جاءتهم الحسنة ﴿١۳۱﴾ که چی هه ره که هه رزانی و
خوشگوزه رانیان بو هاتبا ﴿١۳۱﴾ قالوا لنا هذه ﴿١۳۱﴾ له باتی شوکرانه بژیری
ده یان گوت: ثمه له بهر شان و حال خومانه! ﴿١۳۱﴾ و إن تصبهم سيئة
یطیروا بموسی ومن معه ﴿١۳۱﴾ خوئه گهر پاش نه و خوشگوزه رانییه هه
گرانی و ناخوشییه کیان تووش هاتبا، له مووسا و له و خه لکه ی له گه لیا
بوون، ره شبین ده بوون ﴿١۳۱﴾ ألا إنما طائرهم عند الله ﴿١۳۱﴾ هوشیار بن!
نه وه ی له قازانج وله زیانیان بیست، هه ره به بریاری خواهی، نه ک
له بهر شوومی مووسا و نه وانه بی له گه لی بوون ﴿١۳۱﴾ ولكن أكثرهم
لا يعلمون ﴿١۳۲﴾ به لام زوره یان ثم راستییه نازانن ﴿١۳۲﴾
وقالوا مهما تأتنا به من آية ﴿١۳۲﴾ پاش هیئانی به لگه و نیشانه یه کی زور
له لاین مووسا وه پبیان گوت: مووسا! هه ره نایهت و به لگه یه کمان
بو بهیئیت ﴿١۳۲﴾ لتسحرنا بها ﴿١۳۲﴾ هه تا جادوومان لی بکه یهت و، چاو
به سمائی بی بکه یهت و، بته وی له و حاله لامان بدهیت ﴿١۳۲﴾ فما نحن
لک بمؤمنين ﴿١۳۲﴾ هه ره باوهرت پی ناکه یین.

خوا قاری له گه له که ی فیرعه ون گرت:

۱۳۳: فارسلنا عليهم الطوفان والجراد ﴿١۳۳﴾ ئینجا ئیمه ییش

وأورثنا القوم الذين كانوا يستضعفون مشارق الأرض ومغاربها التي باركنا فيها ﴿٢٦﴾ ثهوسا ئيمه خوره لات و خورثاواي "ولآتي شام" كه پريپيمان كردبوو، كرده بهش وميراتي تهو گه لهي بي ده سلات و كزو داماو كرابوون، وهكو له شويئيكی تردا شيوهي تهو ميرات پي دانه روون دهكاتسه وهو ده فهرموي: (كم تركوا من جنات وعيون وزروع

بارانيكی به توفان و به ليژه مهو، كوله مان ناره سهریان بو له ناو بردنی خویان و، فه وتانددنی كشتوكال و مه زراكانيان.
له (سونهني ته بووداود/ كتاب الأطحه ۳/۳۵۷) دا هاتووه:
له پيغه مبهريان ﴿٢٧﴾ پرسى سه بارهت به خواردن و نه خواردن كوله، له وه لامدا فهرموي: ((أكثر جنود الله، لا آكله، ولا أحرمه)) كوله فهرتريني سوياكاني خوايه، نه دهی خوم و نه حهراميشی ده كه م.
﴿٢٨﴾ والقمل ﴿٢٩﴾ (سوون) يشمان ناره سهریان، دانه ويژه كه يانی ده خوارد و كه لكی نه ده ما، وه يان گه نهو ته سپيمان تي به رده دان، هه تا خویان و ئازه له كانيان ئازار بدن ﴿٣٠﴾ والضفادع ﴿٣١﴾ (بوق) يشمان ناره سهر كاسه و كه ويليان ﴿٣٢﴾ والدم ﴿٣٣﴾ و خويتمان كرده سزايان، به زوري خويئي لووتيان بهر ته بوو، يان كانی ئاوه كانيان پر ده بوو له خوين "وه يان گه ليكيان خويئي له شيان بهر ته بوو، وه يان خوينيان پيس ته بوو و تووشی فشار ته بوون، وه يان خوينيان فيشقهي ته به ست و تووشی ثيفيلجي ته بوون. ﴿٣٤﴾ آیات مفصلات ﴿٣٥﴾ گشت ته مانه ثايهت و نيشانهی روون و ئاشكراو ليك جيان، بو راستی مووسامان ناردن ﴿٣٦﴾ فاستكبروا و كانوا قوما مجرمين ﴿٣٧﴾ كه چي ده عيهو فيزگرتنی و ئيمانيان نه هيئاو، له بنه رته دا گه ليكي تاوانكارو تاوانبار بوون بويه ته وهنده ياخی ولاسار بوون ﴿٣٨﴾ ۱۳۴: ولما وقع عليهم الرجز ﴿٣٩﴾ هه كه ته وسزايه هاته سهریان و به چاوديتيان ﴿٤٠﴾ قالوا يا موسى ادع لنا ربك ﴿٤١﴾ وتيان تهی مووسا! له پهروه دگارت بخوازه و بپارپروهه ﴿٤٢﴾ بما عهد عندك ﴿٤٣﴾ له بهر په يمانيك كه له گه ل تودا كردويه تي له بهر ته ويلهي په يامبه ريئيه پي داوی ﴿٤٤﴾ لئن كشفت عنا الرجز ﴿٤٥﴾ دلنياه ته گهر تهو سزايهت له سهر لا بردين ﴿٤٦﴾ لنؤمنن لك ﴿٤٧﴾ مهرجي باوه رت پي بينين ﴿٤٨﴾ ولنرسلن معك بني إسرائيل ﴿٤٩﴾ و نه وه كانی يه عقووبيشت له گه ل بنيرين، واته: ئيمه وازيان ليی دينين و ته تسليم ده بين ﴿٥٠﴾ ۱۳۵: فلما كشفنا عنهم الرجز ﴿٥١﴾ كه چي كاتی سزاهه مان له سهر لادان ﴿٥٢﴾ إلى أجل هم بالغوه ﴿٥٣﴾ تا تهو ماوه ديارى كرابوو بو له ناو بردن و نقوم كردونيان، كه ئيتر هه قبوو باوه بينين ﴿٥٤﴾ إذا هم ينكتون ﴿٥٥﴾ بو جاريكي تر خيرا په يمانه كه يان ده شكاند.

فيرعه و نمان خنكان و، بهني ئيسرائيل بوونه جيئشين:

﴿٥٦﴾ ۱۳۶: فانتقمنا منهم ﴿٥٧﴾ جا ئيمه يش توله مان لي سهندن ﴿٥٨﴾ فأغرقناهم في اليم ﴿٥٩﴾ و له دهرياي (نيل) دا نقومان كردن و خنكان ﴿٦٠﴾ بأنهم كذبوا بآياتنا ﴿٦١﴾ چونكه ثايهت و مؤعجيزه كانی ئيمه يان به درودانا ﴿٦٢﴾ وكانوا عنها غافلين ﴿٦٣﴾ خافل و گيل و بي ئاگاشبوون لييان، بويه هه ولي به درو خستنه وه يان ده دا ﴿٦٤﴾ ۱۳۷:

فَإِذَا جَاءَهُمْ الْحَسَنَةُ قَالُوا لَنَا هَذِهِ وَإِنْ تُصِيبْهُمْ سَيِّئَةٌ يَطَّيَّرُوا بِمُوسَى وَمَنْ مَعَهُ ۚ أَلَا إِنَّمَا طَّيَّرَهُمْ عِنْدَ اللَّهِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٢٦﴾ وَقَالُوا آمَهُمَاتُ آبَائِهِمْ مِنْ آيَةٍ لِسَعْرَانَا ۖ فَامَّا خُتُوبُكَ بِمُؤْمِنِينَ ﴿٢٧﴾ فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمُ الطُّوفَانَ وَالْجَرَادَ وَالْقُمَّلَ وَالضَّفَادِعَ وَالْذَّمَ أَيْدِي مُفْصَلَاتٍ فَاسْتَكْبَرُوا وَكَانُوا قَوْمًا مُجْرِمِينَ ﴿٢٨﴾ وَلَمَّا وَقَعَ عَلَيْهِمُ الرِّجْزُ قَالُوا يَا مُوسَى ادْعُ لَنَا رَبَّكَ ۖ بِمَا عَهِدَ عِنْدَكَ لِيُخْرِجَنَا ۚ إِنَّنَا لَمُؤْمِنُونَ ﴿٢٩﴾ وَلَنُرْسِلَنَّ مُعَاذَكَ بَنِي إِسْرَءِيلَ ﴿٣٠﴾ فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُمْ الرِّجْزَ إِلَى أَجَلٍ هُمْ يَلْفُوهُ ۖ إِذَا هُمْ يَنْكُتُونَ ﴿٣١﴾ فَاَنْتَقَمْنَا مِنْهُمْ فَأَغْرَقْنَاهُمْ فِي الْيَمِّ بِآيَةٍ ۖ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَكَانُوا عَنْهَا غَافِلِينَ ﴿٣٢﴾ وَأَوْزَيْنَا الْقَوْمَ الْالَافَ ۖ كَانُوا يُسْتَضْعَفُونَ مَشْرُوفَ الْأَنْبُسِ وَمَعْرِبَهَا ۚ أَلَمْ يَكُنْ مِنْكُمْ رَجُلٌ يَشْفَعُ عِنْدَ رَبِّكَ ۚ فَاصْبِرُوا ۖ وَدَمَرْنَا مَا كَانُوا يَصْنَعُونَ فَرَعُونَ وَقَوْمَهُ ۖ وَمَا كَانُوا يَعْرِشُونَ ﴿٣٣﴾

ومقام كريم.. ۲۵/۴۴-۲۶. ﴿٢٦﴾ وتمت كلمة ربك الحسنى على بني إسرائيل ﴿٢٧﴾ تهوساش به لين و برياره زور پيروزه كه ي پهروه دگارت كه فهرموو بوو (ونريدان نم على استضعفوا في الأرض ونجعلهم أئمه ونجعلهم الوارثين) بو نه وه كانی يه عقووب به راست گه راو بوونه پاشا وميراتگري ولآتي ميسر ﴿٢٨﴾ بما صبروا ﴿٢٩﴾ چونكه به ئارام و به تابشت بوون به رامبه ر به ئازاره كانی فيرعه ون و دام و ده زگا كانی ﴿٣٠﴾ و دمرا ما كان يصنع فرعون وقومه وما كانوا يعرشون ﴿٣١﴾ هه ر بيناو كوشك و خانوو به ره يه كيش فيرعه ون و ده سته و به سته كه ي تهو دروستيان كردبوو، هه موومان ويران كردو كوتمان به سهر يه كا.

له دهريا په رينه وهو به په يكه ري (بتا) گه بين:

﴿٣٤﴾ ۱۳۸: وجاوزنا بني إسرائيل البحر ﴿٣٥﴾ و نه وه كانی يه عقووبمان له دهرياي (قولزم) -كه ئيستا كه نداوی (سويس) ي پي ته لين- په رانده وه ﴿٣٦﴾ فأتوا على قوم يعكفون على أصنام لهم ﴿٣٧﴾ تهو ساهاته

لای کومه ل و قومیک، که هه ردهم خهریکی په رستنی بته کانیان بوون و کرژله یان له به رده میاندا کردبوو ﴿قالوا یا موسی اجعل لنا إلهًا﴾ وتیان: مووسا! ده ساتوش خواجه کمان بو په یداکه "با بی په رستین" ﴿کما لهم آلهة﴾ و هکو نه وانه چهند خواجه کیان بوخویان داناوه ده یان په رستن ﴿قال إنکم قوم تجهلون﴾

وَجَنُوزًا بِسَبِّ إِسْرَءِيلَ الْبَحْرُفَاتُ عَلٰی قَوْمٍ يَعْكُفُونَ عَلٰی
أَصْنَامٍ لَهُمْ قَالُوا يَمْوَسٰى اجْعَلْ لَنَا إِلَهًا كَمَا لَهُمْ آلِهَةٌ
قَالَ إِنَّكُمْ قَوْمٌ يَّجْهَلُونَ ﴿١٣٨﴾ إِنَّ هَؤُلَاءِ مَتَّبِعَاتُكُمْ فِيهِ وَيَطِلُ
مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٣٩﴾ قَالَ أَغَيَّرَ اللَّهُ أَبْغِيكُمْ إِلَهًا
وَهُوَ فَضْلُكُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ ﴿١٤٠﴾ وَإِذْ أَخْبَرْنَاكُمْ
مِّنْ آلِ فِرْعَوْنَ يَسُومُونَكُمْ سُوءَ الْعَذَابِ يَفْقَهُونَ
أَنَاءَكُمْ وَيَسْتَحْيُونَ نِسَاءَكُمْ فِي ذٰلِكُمْ بَلَاءٌ مِّنْ
رَّبِّكُمْ عَظِيمٌ ﴿١٤١﴾ وَوَعَدْنَا مُوسٰى ثَلَاثِينَ لَيْلَةً
وَأَتَمَمْنَاهَا بِعَشْرِ فِتْنَةٍ مِّقَّتِ رَبِّيَّهَ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً وَقَالَ
مُوسٰى لِأَخِيهِ هَارُونَ خَلْفْنِي فِي قَوْمِي وَأَصْلِحْ وَلَا تَتَّبِعْ
سَبِيلَ الْمُفْسِدِينَ ﴿١٤٢﴾ وَلَمَّا جَاءَ مُوسٰى لِمِيقَاتِنَا وَكَلَّمَهُ
رَبُّهُ قَالَ رَبِّ أَرِنِي أَنْظُرْ إِلَيْكَ قَالَ لَنْ نَرٰنِي وَلَكِنْ أَنْظُرْ
إِلَى الْجَبَلِ فَإِنِ اسْتَقَرَّ مَكَانَهُ فَسَوْفَ نَرٰنِي فَلَمَّا بَلَغَ
رَبُّهُ لِلْجَبَلِ جَعَلَهُ دَكًّا وَخَرَّ مُوسٰى صَعْقًا فَلَمَّا أَرَادَ
قَالَ سُبْحٰنَكَ بُنْتَ إِلَيْكَ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٤٣﴾

مووساش وتی: به راستی ئیوه گه لیکی نه قام و نه زانن، بویه به گه ورهیی خوا نازانن و نه جوړه شتانه داوا ده کهن!!

(نه بوو واقیدی له یسی) ده لیت: هاوه لآن له گهل پیغه مبه ر به ره (حونه یی) ده رچوون و، له ریگادا داریکی گه وره ی سه وزیان دیت و، داوایان لی کرد که: و هکو کافره کان داریکی تایبه تی خو یانیان هه یه و، ده چنه بنی و شیعر وهونراوه ده لپن و، ږم و که وانه کانیشیانی لی هه لده واسن و، به وکاره یان پیروزی ده کهن و، له ووی قه تیس ده مینن! ده با ئیمه ییش هم داره پیروژ بکه یین و چه که کانمانی لی هه لواسین و بی په رستین! نه ویش فهرمووی: (الله اکبر)! نه مه هه ره له و قسه یه ده چی که هوزه که ی مووسا داوایان له مووسا کرد و گوتیان: (اجعل لنا إلهًا کما لهم آلهة قال إنکم قوم تجهلون) لثر کین سنن من قبلکم حذو القذة بالقذة حتی لو دخلوا جحر ضب لدخلتموه / ترمزی. ﴿١٣٩﴾: إن هؤلاء متبر ما هم فيه بئى گومان نه و حاله ته ی نه وانی تیدایه "که بته کان ده په رستن، سه رهنجامی

تیاچوون و نابوودی وهیلاکه ته ﴿وباطل ما كانوا يعملون﴾ وهه ر چیش ده کهن بی که لک و باتله، واته: خو یان ویتانیان دوا براون ﴿١٤٠﴾: قال أغیر الله أبغیکم إلهًا ﴿مووسا وتی: باشه ئیوه ده تانه ووی جگه له خوا، خوای ترتان بو بخوازم بویه رستن؟!﴾ و هو فضلکم علی العالمین ﴿که هه ره نه ویشه فزلتانی داوه به سه ر خه کانی سه رده می خوتاندا﴾ ١٤١: ﴿وإذ أنجیناکم من آل فرعون﴾ نه مه شتان له بیر بیت که له دهستی بنه ماله و ده سه لاتدارانی فیرعه ون رزگارمان کردن ﴿یسومونکم سوء العذاب﴾ که سزای زور خراپیان پی ده چه شتن، وزه لیل و ریسوایان نه کردن ﴿یقتلون أبناءکم﴾ نیرینه و کوره کانتانیان نه کوشت و، بنه بریان نه کردن ﴿ویستحبون نساءکم﴾ ومیینه و نه کانتانیان زینده رانه گرت و به یه خسیری ده یان هیشتنه وه بو کاره که ری و خرزه تگوزاری ﴿وفی ذلکم بلاء من ربکم عظیم﴾ دیاره له وده دا تاقیکردنه وه یه کی گه وره و مه زن بوو بوتان له لایه ن په روه ردگار تانه وه ﴿١٤٢﴾: و وعدنا موسی ثلاثین لیلۃ ﴿وهه لپنی (٣٠) شه ومان به مووسا داو گوتمان دوا ی تپیهر بوونی نه و ماوه یه ده بی بیته کیوی (تور) بو پارانه وه و ده رگرتنی ته ورات ﴿وأتمناها بعشر﴾ وه ده شه وی تریشمان خسته سه ری و به وه بوویه چل شه وی ته و او.

به لی.. مووسا به لپنی به هوزه که ی خو ی دا که نه گهر خوا فیرعه ونی دوژمنی بو له ناو ببات، به رنامه یه کی تیروته واوی ژیانیان له لایه ن خواوه بو دینی، جا که فیرعه ون و دام و ده زگا که ی تیاچوو و خنکان، مووساش داوا ی له خوا کرد که: کتیب و نامه یه کی وای بو بنیری، خوایش -جلا جلاله- فهرمانی پی کرد که: ده بی (١٠) روژ له مانگی (زیحه ججه) شی بخاته سه ر، تابیی به چل شه وی ته و او، بویه ده فهرموی: ﴿فتم میقات ربه أربعین لیلۃ﴾ به وه ماوه دیاری کراوه که ی په روه ردگاری بوو به چل شه و، چونکه (٣٠) شه وی مانگی زیقه عده و، ده روژی یه که می مانگی زیحه ججه ییش چلی ته و او ده کات.

(ثیبن عه بباس) ده لی: ناخر روژی به لپنه که یه که م روژی جه ژنی قوربان بوو، هه ره له و روژه شدابوو خوا قسه ی له گهل (مووسا) کرد، هه رته و روژه ییش بوو هم دینی ئیسلامه به پایان گیشته و، ثایه تی: (الیوم اکملت لکم دینکم..) هات. ﴿وقال موسی لأخیه هارون﴾ مووسا به هاروونی برای گوت: ﴿اخلفنی فی قومی﴾ هه تا له ناو نه ته وه و خزماندا دیمه وه تو جی نشینم به ﴿وأصلح﴾ و هه میشه ییش خهریکی چاکسازنی به و، خزمان هه ره و خوا ببه ﴿ولا تتبع سبیل المفسدین﴾ وقته به ربی خراپکاراندا مه چوو ناگادار به! دیاره هم ناراسته یه بو دوویات کردنه وه یه، نه گینه

هاروون پیغه مبه رهو کاری هر چاکسازیه.

موسا ده خوازی په روه ردگاری ببینی:

۱۴۳: ولما جاء موسى لميقاتنا ﴿١﴾ ثوسا كه موسا هات بوشوینی موناجاته كه له گه لان ﴿٢﴾ و كلمه ربه ﴿٣﴾ و په روه ردگاری كه وته قسه و گفت و گو له گه لی و گوپی له دهنگییوه و بوو ﴿٤﴾ قال رب ارنی انظر إلیك ﴿٥﴾ موسا بو پتر دلنیاپی و خو شه ویستی به په روه شه و گوتی: په روه ردگارم! خو تم پی نیشان ده، زور ناره زوومه بت بینم ﴿٦﴾ قال لن ترانی ﴿٧﴾ خوا فره مووی: موسا! هه رگیز له م دنیا په دا تو ناتوانی بم بینی، چونكه بونییه ی ناده میزادی نیستا ثم دنیا په، توانای بینینی خوی نییه ﴿٨﴾ ولكن انظر إلى الجبل فإن استقر مكانه فسوف ترانی ﴿٩﴾ به لام له م کیوه پروانه، من خومی نیشان ددهم، جائه گهر ثو "كه بونییه ی له تو بته وتره" له جپی خوی ماو، نه بزووت، ثو ساش توده توانی بم بینی، نه گینه نام بینی ﴿١٠﴾ فلما تجلی ربه للجبل ﴿١١﴾ جاهه ركه په روه ردگاری بو کیوه كه خوی دهر خست جعله دكا ﴿١٢﴾ هر به جاری کیوه كه ی روونك كرده و هو هه پروون هه پروونی كرد ﴿١٣﴾ وخر موسى صعقا ﴿١٤﴾ و موساش بیهوش كه ووت و بوورایه و هه ﴿١٥﴾ فلما أفاق ﴿١٦﴾ ئینجا كه به هوش هاته و هه ﴿١٧﴾ قال سبحانك تبت إلیك ﴿١٨﴾ وتی خویا! پاك و خاوینی و بی خه ووشی هر بو تویه، هر شتیكیش تو له كه دار بكا، دوور رات ده گرم لپی و، په شیمانیشم له داوا كه م ﴿١٩﴾ وأنا أول المؤمنين ﴿٢٠﴾ ومن ینه كه مین كه سم له ناو به نی ئیسرا ئیلییه پرواداره كاندا ئیمانم به گه وره یی و ده سه لاتی تویه. به لی.. زور به ی راو بوچوونی زاناکان له سه ر ثو وه یه كه: هیچ كه سیك له م جیهانه دا خوی گه وری نه دیته و و نایشی بینی، ته نانه تی دیتنه كه ی په یام به ییش ﴿٢١﴾ ده لین هر به دل بووه، نه ك به چاوی سه ر.

((یسین كه سیر)) ئه لیك: بیژهی ((لن)) له م ئایه ته ی ((لن ترانی)) یه دا لای زورینه ی زاناکان بوته کی شه، چونكه و شه ی ((لن)) بو به ربه ست كردنه له روودانی هه ركاریك به هه تا هه تای، ((نه خو)) زانه كان ده لین ((لن فی التابید)). مو عته زب له كانیش ئه مه بیان كردو ته به لگه ی خویان كه: خوا نه له دنیا دا، نه له پاشه رۇژدا نابینری، به لام ئه مه له هه موو بو چوونه كان لاواز تره، چونكه گه لی فره مووده ی (موت هواتر) هاتووه كه: موسلمانان له قیامه تدا خوا ئه بینن، دیسان ئایه تی (لا تدركه الأبصار) یشیان هر به بینین لیك داوه ته و هه، واته: به لای ئه وانه و هه قهت خوا نابینری، نه له دنیا دا، نه له پاشه رۇژدا، جا بو زانیاری زیاتر له باره ی ئه م مه سه له و هه، سه ری له سووره تی (نه جم) بده، چونكه له و ی

پتر روون كراوه ته و هه ﴿١٤٤﴾: قال یا موسى إني اصطفيتك على الناس برسالاتي وبكلامي ﴿١٤٥﴾ به لی مووسا گه یشته میقاته كه وخوا فره مووی: موسا! بی گومان به من به م په یام و قسانه له گه لم كردیت، هه لیژاردوی و فره زلم دایت به سه ر ئه و خه لكه دا ﴿١٤٦﴾ فخذ ما آتيتك ﴿١٤٧﴾ ده ساتوش هه رچیم پی داوی توند توند بیگړه و کاری پی بكه ﴿١٤٨﴾ وكن

قَالَ يٰمُوسَىٰ إِنِّي اصْطَفَيْتُكَ عَلَى النَّاسِ بِرِسَالَتِي وَبِكَلِمَىٰ فَخُذْ مَاءً أَتَيْتُكَ وَكُن مِّنَ الشَّاكِرِينَ ﴿١٤٤﴾ وَكَتَبْنَا لَهُ فِي الْأَلْوَابِ مِن كُلِّ شَيْءٍ مَّوْعِظَةً وَتَفْصِيلًا لِّكُلِّ شَيْءٍ فَخُذْهَا بِقُوَّةٍ وَأْمُرْ قَوْمَكَ يَأْخُذُوا بِأَحْسَنُهَا سَأُرِيكُمْ دَارَ الْفَاسِقِينَ ﴿١٤٥﴾ سَأَصْرِفُ عَنْ آيَتِيَ الَّذِينَ يَتَكَبَّرُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَإِنْ يَرَوْا كَلَّآءِ يَأْتُوا مِن مَّوْءَا يَهُوَ وَإِنْ يَرَوْا سَيْلًا لَّا يَخْذَوْهُ سَيْلًا وَإِنْ يَرَوْا سَيْلًا آتَيْنَا سَيْلًا لَّا يَخْذَوْهُ سَيْلًا ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَكَانُوا عَنْهَا غَافِلِينَ ﴿١٤٦﴾ وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَلَقَاءَ الْآخِرَةِ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ هَلْ يُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٤٧﴾ وَأَخَذَ قَوْمٌ مِّنْ بَعْدِهِمْ مِنْ حُلِيِّهِمْ عِجْلًا جَسَدًا لَّهُ خُوَارٌ أَلَمْ يَدْرُوا أَنَّهُ لَا يَكْلَمُهُمْ وَلَا يَهْدِيهِمْ سَبِيلًا أَخَذَهُمْ وَكَانُوا ظَالِمِينَ ﴿١٤٨﴾ وَلَمَّا سَفِطَ فِي أَيْدِيهِمْ وَرَأَوْا أَنَّهُمْ قَدْ ضَلُّوا قَالُوا لَئِنْ لَّمْ يَرْحَمْنَا رَبُّنَا وَيَغْفِرْ لَنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿١٤٩﴾

من الشاكرين ﴿١٤٤﴾ وله شوكرانه بژیرانیش به.

به رنامه له جهند (ته ته له) یه كدا به موسا دهری:

۱۴۵: وكتبنا له في الألواح من كل شيء ﴿١﴾ وه له و (له و) و ته ته لانه، به موسا مان دان، حوكمی هه موو شتیكمان بو نووسی، واته: ئه و ی ئه وان پیو یستیان پی بوو بومان نارد. (ئه لواح) كو ی (له و) هه، مه به ست ئه و ته ته لانه یه به رنامه و شه ریعه ته كه ی موسای تییدا نوو سرا بوو ﴿٢﴾ موعظة ﴿٣﴾ تا ببی به په ند و ناموزگاری بو یان ﴿٤﴾ و تفصیلا لکل شی ﴿٥﴾ و شیبه كه ره و ی هه موو حه لال و هه رامیك ﴿٦﴾ فخذها بقوة ﴿٧﴾ جا توش موسا! زور به هیزو به توند ئه و (ئه لواح) انه بگړه ﴿٨﴾ و آمر قومك أن يأخذوا بأحسنها ﴿٩﴾ فره مان به گه له كه شت بده هه ره چاكه كه یان بگرن و ره فتاری پی بكن، مه به ست ئه و یه كه ته ته له كانی ته ورات (حسن) و (أحسن) ی تییدا یه، بو نموونه (قصاص) و توله و هه رگرتنه و هه ری پی دراوه و کاریکی

(حسن) ه، عەفەوو لیووردنیش ھەروا، بەلام کارئیکی (أحسن) ه. دەسا ئیوھ کاربە (أحسن) ھەکیبەکن. ﴿سأوریکم دار الفاسقین﴾ دلیاشبن خانەوانەئە سنوور بە زینەکانتان -لە سەفەرەکانتاندا- نیشان دەدەم، ئەوسادەبیینن چیمان پێکردون.

ئەھلی فیز لەنایەتی خوا کەلک وەرناگری:

﴿١٤٦﴾ : سأصرف عن آياتي الذين يتكبرون في الأرض بغير الحق ﴿بئگوومان ئەو کەسانە کەبە ناھەق لە سەر زەوی تە کە ببوو رو دەست درێژی ئەکەن، لە وەرگرتنی نیشانەکانی خۆمیان لا ئەدەم و، ناھێلم لییان تێبگەن﴾ ﴿وإن يروا كل آية لا يؤمنوا بها﴾ و ئەگەر ھەر ئایەت و بەلگەیکەش ببیین بۆ یەکتاپەرستی، ئەوان ھەر باوەری پێناکەن و بە جادووی دادەنێن! ﴿وإن يروا سبيل الرشدا﴾ یان ئەگەر رێبەختیاری و سەفرازی ببیین ﴿لا يتخذوه سبيلا﴾ وەری ناگرن و پێیدا ناچن. ﴿وإن يروا سبيل الغي يتخذوه سبيلا﴾ خۆ ئەگەر رێبەخراپەکاری و سەر لێشیواوی ببیین، خێرا وەری دەگرن و کاری پێدەکەن! ﴿ذلك بأنهم كذبوا بآياتنا﴾ ئەو ھەش چونکە ئایەتەکانی ئێمەیان بە درۆدانا ﴿وكانوا عنها غافلين﴾ و خافل و بێ ئاگاشبوون لییان و سەرنجیان نەدانی ﴿١٤٧﴾ : والذين كذبوا بآياتنا ولقاء الآخرة ﴿ئەو کەسانەش نیشانەکانی ئێمە و، ھاتنی دوا روژیان بە درۆ دانا﴾ ﴿حبطت أعمالهم﴾ کارەچاکەکانیان پووجەل بوویەووە لەناو چوو، ھێچ سوودیکیان لی وەرنەگرت ﴿هل يجزون إلا ما كانوا يعملون﴾ ئاخۆ بەو نەبیئت کردوویانە، سزا و جەزەبە ئەدرێن؟.

سەرگۆرشتە گۆڕەکە پەرستەکە:

﴿١٤٨﴾ : واتخذ قوم موسى من بعده من حليهم عجلا جسدا له خوار ﴿پاش چوونەکە ی مووسا بۆ کێوی (توور) گەلەکە ی -لەخشل و زێرەکەیان- گۆڕەکە یەکی بە پۆریان بۆخۆیان سازدا و پەرستیان! پیاویکی (سامری) ناویان ھەلسا بە ئەنجامدانی ئەو کارەو سەرپەرشتی کرد، دەرناجم ئەو گۆڕەکە بێ گیانە ی لە شێوێ پەیکەردا لی کەوتەووە پەرستیان! ﴿ألم يروا أنه لا يكلمهم﴾ مەگەر نەیاندى ئەو گۆڕەکە یە قەسیان لەگەل ناکات ﴿ولا يهديهم سبيلا﴾ و بۆ رێبەختیش رێنماییان ناکات ﴿يتخذوه﴾ لەگەل ئەویشدا کردیانە خۆی خۆیان!! ﴿وكانوا ظالمين﴾ و بەرامبەر بە خۆیان ستەمکاربوون و چوونە ریزی موشریکانەووە ﴿١٤٩﴾ : ولما سقط في أبيدهم ﴿کە رێبەراستیان لە دەستکەوت﴾ و رآوا أنهم قد ضلوا ﴿و زانییان کە بە راستی گومراو سەرگەردان بوون

﴿قالوا لئن لم يرحمننا ربنا﴾ پەشیمان بوونەووە وتیان: ئەگەر پەروەردگارمان بەر مێهرەبانی خۆیمان نەخا ﴿و يغفر لنا﴾ و لییمان نەبووړی ﴿لنكونن من الخاسرين﴾ بێگومان لە زیانمەندان دەبین ﴿١٥٠﴾ : ولما رجع موسى إلى قومه غضبان أسفا ﴿کاتی مووسا لە کێوی (توور) بە توورەیی و خەفەتێکی زۆرەو گەراپەووە ناوھۆزەکی ﴿قال بئسما خلفتموني من بعدی﴾ تێی خوړین و وتی: بەراستی لەدوای من جێنشینیکی زۆر خراب بوون! چۆن ئەو کارە زۆر خراب و بەدەتانه کردو، ئایینی منتان گۆڕی؟! ﴿أعجلتم أمر ربكم﴾ ئاخۆ لە بربارەکانی پەروەردگاری خۆتان پەلەتان کرد؟ "نەتان توانی خۆتان بگرن ھەتا من چل روژەکە تەواو ئەکەم و دیمەو؟!" و فرمانی پەروەردگارتان دی ﴿وألقي الألواح﴾ و لە خەفەت و دل پەریشانی خۆیشیدا (لەو ح) و تەلەکانی ھاویش و خستی! ﴿وأخذ برأس أخيه يجره إليه﴾ قری سەری (ھاروون) ی برای گرت و بەرەو لای خۆی کێشای، وەکو ھەر مرقیق لە کەس و کاری خۆی توورە ئەبێ، لەکاتی کردنی ھەر کارئیکی ئاوادا ﴿قال ابن أم﴾ ھاروون وتی: ئە ی دایک براکەم! دیارەکە (مووسا) و (ھاروون) برای باوک و دایکی یەکن، بەلام کەبەو ناووە بانگی ئەکات، بۆسەرنج راکێشانی و، بزواندنی ھەست و نەستی بربایەتی، بۆیە ئەو وشە بەکارھێناو گوتی: دایک براکەم ﴿إن القوم استضعفوني﴾ بێگومان ئەوھۆزە گۆڕەکە پەرستە زۆریان لی سەندم و، بێ دەسلەت و لاوازیان کردم ﴿وكانوا يقتلونني﴾ و ئەو ھەندەیش مەملانیم لەگەل کردن وەختبوو بۆشموکۆژن ﴿فلا تشمت بي الأعداء﴾ دەسا تۆیش کاری مەکە دل دوژمنانم پێخۆشکەیت ﴿ولا تجعلني مع القوم الظالمين﴾ منیش لەگەل خەلکە گۆڕەکە پەرست و ستەمکارەکە مەخە، چونکە من ھێچ دەسلەتێکم نەبوو ﴿١٥١﴾ : قال رب اغفر لي ولأخي ﴿کەبۆ مووسا دەرکەوت" دەسلەتی ھاروونی تیدا نەبوو، وتی: پەروەردگارم! لە خۆم و لە براکەم خۆش ببە ﴿وأدخلنا في رحمتك﴾ و بەر بەزەیی خۆتمان بخە ﴿وأنت أرحم الراحمين﴾ و ھەر ئەتۆش لە ھەموو خەلکانی مێهرەبان، بە مێهرەبان تری ﴿١٥٢﴾ : إن الذين اتخذوا العجل ﴿بە راستی ئەوانە ی کە گۆڕەکەیان کردە خواو بەردەوامبوون لە سەر پەرستنی وەک سامری و شوپێنکەوتوانی﴾ سێناڵەم غضب من ربهم ﴿بە تەئکید لە تۆلە ی ئەو ھەدا بەرقارو غەزەبی پەروەردگاریان دەکەون لە ئاخیرەتدا ﴿وذلة في الحياة الدنيا﴾ و لە ژبانی ئەم دونیایەشدا ریسواو سەر شوژدەبن، ئەو ھەبوو بەربوونە گیانی یەکترو، یەکتریان دەکوشت! ﴿وكذلك نجزي المفترين﴾ ئیتیرھەرکەسیك درۆھەلبەسی ئێمە

”وهكو ئەوانه“ جه زه به و تۆله ی دده دین ﴿ ۱۵۳ 》: والذین عملوا السیئات ﴿ 》 ئەو كه سانهش گوناح و تاوانی كوفریان كرد ﴿ 》 ثم تابوا من بعدها و آمنوا ﴿ 》 له پاشان په شیمان بوونه ووه و پروایان هیناو، ههتا مردنیش له سهری مانه ووه ﴿ 》 إن ربك من بعدها لغفور رحیم ﴿ 》 بئى گومان په روهردگارت پاش ئەو په شیمان بوونه ووهیه، بیوش و لیبووردهیهکی، دلوفان و میهره بانه.

مووسا له نووردهیییه كه ی هیدی ده بیته ووه:

﴿ ۱۵۴ 》: ولما سكت عن موسى الغضب ﴿ 》 جا كه رقه كه ی مووسا هیدی بوویه ووه ”سه بارهت به هاروون و گه له كه ی“ ﴿ 》 أخذ الألواح ﴿ 》 ته خته و ته له كانی هه لگرت هوه ”ئهوانه ی كه ته وراتیان تیا نووسرابوویه ووه ئەو په رتی كردبوون“ ﴿ 》 وفى نسختها هدی ورحمة للذین هم لربهم یرهبون ﴿ 》 كه رینمایى و به زه یی تیدا بوو بۆ ئەوانه ی له ده سه لاتى په روهردگاریان ده ترسن، واته: له گه ل ئەوه یشدا هیدایه تی ئەوانی تیدا مابوو.

حه فتا كه سی به نی ئیسرا ئیل ده چنه مونا جاتی خوا:

﴿ ۱۵۵ 》: واختار موسى قومه سبعین رجلا لميقاتنا ﴿ 》 ئەو سامووسا له گه له كه ی خۆی بۆ مونا جاتی خوا، هه فتا پیاوی هه لكه و ته ی ده سنیشان كرد له وانە ی گوێره كه یان نه په رست بوو، بچنه كیوی (توور) بۆ لیبووردن له وانە ی گوێره كه یان په رستبوو و په شیمان بوونه ووه، جا بۆ ئەوه له خوا كات و ژوانی وه رگرت، كه چی كاتى كه یشتنه ئەو ی گوتیان: ده بی به چاوی خۆمان خوا ببینین! ﴿ 》 فلما أخذتهم الرجفة ﴿ 》 جا له تۆله ی ئەوه دا كه وتیان: ((أرنا الله جهرة/ ده بی خواببینین ئەوسا پروا ده هینین)) بوومه له رزه به کی سه خت گرتنی و مردن و، مووساش خه م و په ژاره دای گرت ﴿ 》 قال رب لو شئت أهلكتهم من قبل و إياى ﴿ 》 ووتى: په روهردگارم! ئه ر ئاره زووت هه با، ئەوا پێش ئاماده بوونمان له كیوی (توور) گشتمانت ده مراند ﴿ 》 أهلكنا بما فعل السفهاء منا ﴿ 》 ئایا به هۆی كار وكرده ووه ی گێله پیاوو جاهيله كانمان، هه موومان له ناو ده به یته؟.

ئیمامی (ته به ریی) ئەلئیت: خوا فه رمانی به مووسا كرد كه: كۆمه لێك له خه لكه كه ی به رى بۆ كیوی توورو داوا ی لیبووردن بكه ن ئەویش بردنی، كه چی به مووسایان وت: هه رگیز پروا ناكه ین ئەوه خوا بى قسه ت له گه ل ئەكا، هه تا به چاوی سه ر ئه ی بینین، ئیتر له تۆله ی ئەوه دا تریشقه یه کی گه و ره لی دان و گشتیان مردن، جاپاش ئەوه مووسا كه و ته پارانه ووه و تى: په روهردگارم! جا من كاتى كه رانه ووه به (به نی ئیسرا ئیل) چ بڵم له به رامبه ر تیا

چوونی ئەو هه فتا كه سه ووه! خۆزگا منیش و ئەوانیشته به ر له مه له ناو بردبا. (سه ددی) ئەلئیت: مووسا گریه و پارانه ووه یه کی زۆری كرد، هه تا خوا هه موویانی زیندوو كرده ووه، وهك له جیگای تردا ئەفه رموی: (ثم بعثناككم من بعد موتكم... ۵۶/۲) ﴿ 》 إن هى إلا فتنتك ﴿ 》 خوا یا! دیاره ئەو رووداوه هه ر ئەزموون و

وَلَمَّا رَجَعَ مُوسَى إِلَى قَوْمِهِ غَضَبَ عَلَيْهِمْ أَشْفَا قَالَ بِئْسَمَا خَلَفْتُمُونِي مِنْ بَعْدِي أَعْمَلْتُمْ أَمْرًا رِيبَكُمْ وَأَلْقَى الْأَلْوَحَ وَأَخَذَ بِرَأْسِ أَخِيهِ يَجُرُّهُ إِلَيْهِ قَالَ ابْنُ أُمِّ الْقَوْمِ اسْتَزْعَمُونِي وَكَادُوا يَقْتُلُونَنِي فَلَا تُشْمِئْ بِكَ الْأَعْدَاءُ وَلَا تَجْعَلْنِي مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿ ۱۵۶ 》 قَالَ رَبِّ اغْفِرْ لِي وَلِأَخِي وَأَدْخِلْنَا فِي رَحْمَتِكَ وَأَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ ﴿ ۱۵۷ 》 إِنَّ الَّذِينَ أَخَذُوا الْعَهْلَ سَيَنَالُهُمْ غَضَبٌ مِنْ رَبِّهِمْ وَذَلَّةٌ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُفْتَرِينَ ﴿ ۱۵۸ 》 وَالَّذِينَ عَمِلُوا السَّيِّئَاتِ ثُمَّ تَابُوا مِنْ بَعْدِهَا وَآمَنُوا إِنَّ رَبَّكَ مِنْ بَعْدِهَا لَغَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿ ۱۵۹ 》 وَلَمَّا سَكَتَ عَنْ مُوسَى الْغَضَبُ أَخَذَ الْأَلْوَحَ وَفِي نُسخَتِهَا هُدًى وَرَحْمَةٌ لِلَّذِينَ هُمْ لربهم یرهبون ﴿ ۱۶۰ 》 وَأَخْبَارَ مُوسَى قَوْمَهُ سَبْعِينَ رَجُلًا لِمِيقَاتِنَا فَلَمَّا أَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ قَالَ رَبِّ لَوْ شِئْتَ أَهْلَكْتَهُمْ مِنْ قَبْلَ وَإِنِّي أَتْلُو كِتَابَكَ فَأفْعَلْ أَلَسْتُ بِرَبٍّ قَاهٍ ﴿ ۱۶۱ 》 إِنَّا فَتْنَاكَ تَضِلُّ بِهَا مَنْ تَشَاءُ وَتَهْدِي مَنْ تَشَاءُ أَنْتَ وَلِيْنَا فَاعْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا وَأَنْتَ خَبِيرُ الْغَافِرِينَ ﴿ ۱۶۲ 》

تاقیبی كرده ووه ی خۆته بۆ هه موومان ﴿ 》 تضل بها من تشاء و تهدی من تشاء ﴿ 》 مه یلی خۆته هه ر كه سیکی پى گومرا به كیت و، هه ر كه سیكیش شاره زاو رینما به كیت ﴿ 》 أنت ولینا ﴿ 》 ته نها هه ر ئەتۆی سه ره رست و گه و ره مان ﴿ 》 فاغفر لنا وارحمنا ﴿ 》 ده ساتۆش لیمان خۆش ببه و، به زه بیته پیماندا بیته ووه ﴿ 》 وأنت خير الغافرين ﴿ 》 باشتیرین به خشینه ر هه ر ئەتۆی ﴿ 》 ۱۵۶: و اكتب لنا فى هذه الدنيا حسنة وفى الآخرة ﴿ 》 له م دونیا به و له و دونیا به ”زینانکی خۆش و چاكام بۆ بنووسه“ ﴿ 》 إنا هدنا إليك ﴿ 》 بئى گومان ئیمه بۆ لای تۆ گه راپانه ووه ﴿ 》 قال عذابی أصيب به من أشاء ﴿ 》 خواش فه رمووی: مه یلم له هه ر كه سى هه بی سزا و جه زه به ی خۆمى ده دم ﴿ 》 ورحمتى وسعت كل شئ ﴿ 》 به زه یی و میهره بانیشم ئەوه نده زۆره هه موو شتیکی داگرتووه و، به شی هه موو كه سیك ده كات ﴿ 》 فسأكتبها للذین یتقون ﴿ 》 بۆ ئەو كه سانه ی ده نووسم كه پارێزكارى له گونا و خراپه ئەكه ن ﴿ 》 ویؤتون الزكاة ﴿ 》 و زه كات ئەده ن ﴿ 》 والذین هم بآياتنا

یؤمنون ﴿ و به ثایهت و کتیبه کانیشمان باوهریان ههیه.

سیفه ته کانی پیغه بهرمان (موحه ممه د):

﴿ ۱۵۷: الذین يتبعون الرسول النبي الأمي ﴿ ثیماندارى کامل
ئهوانه ن دهکونه شوینی ئه و په یامدارو هه والدهرى خوايه، که

﴿ وَكَتَبْنَا فِي هَذِهِ الْقُرْآنِ حَكْمَةً وَفِي الْآخِرَةِ إِنَّا
هَذَا إِلَيْكَ قَالِ عَذَابِي أَصِيبُ بِهِ مَنْ أَشَاءُ وَرَحْمَتِي
وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ فَسَأَكْتُمُهَا لِلَّذِينَ يَنْقُوتُ وَيُؤْتُونَ
الزَّكَاةَ وَالَّذِينَ هُمْ بِآيَاتِنَا يُؤْمِنُونَ ﴿ ١٥٨﴾ الَّذِينَ يَقْبَلُونَ
الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ الَّذِي يَجِدُونَهُ مَكْنُوبًا عِنْدَهُمْ
فِي الْتَوَارِثِ وَلَا يَجِدُ يَأْمُرُهُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ
عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ
الْخَبَائِثَ وَيَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَالْأَغْلَالَ الَّتِي كَانَتْ
عَلَيْهِمْ فَاَلَّذِينَ آمَنُوا بِهِ وَعَزَّرُوهُ وَنَصَرُوهُ وَاتَّبَعُوا
النُّورَ الَّذِي أُنْزِلَ مَعَهُ أُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿ ١٥٩﴾ قُلْ
يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا الَّذِي
لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ يُحْيِي وَيُمِيتُ
فَقَامُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ الَّذِي يُؤْتِي بِاللَّهِ
وَكَلِمَتِهِ وَأَتَّبِعُوهُ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴿ ١٦٠﴾
وَمِنْ قَوْمٍ مُوسَى أُمَّةٌ يَهْدُونَ بِالْحَقِّ وَبِهِ يَعْدِلُونَ ﴿ ١٦١﴾

نه خویندهیه، مه بهست به ئوممی) که سیکه ههچ شتیکی نه خویندی و
نه نووسی بی! که وابوو که سیکی وهک موحه ممه د ﴿ له گه
ئهویشدا نهی خویندوو هه و په پلهی په یامبه رایه تی تیا به دی
ده کری، ئه مه مه بهسته له وشه ی (الأمی)، نهک خوانه خواسته
مانای ئه زانین و جه هل بی، ئیما می (بوخاری) یش ئه مه فهرموودهیه
هیناوه: ((نا أمة أمية لا نكتب ولا نحسب)) واته: ئیمه ئوممه تیکین
نه ده نووسین و، نه حیساب گرین. ﴿ الذی یجدونه مکتوبا عندهم
فی التوراة والإنجیل ﴾ ئه و پیغه مبه ره ی که ناوو سیفه ته کانی
له ته ورات وله ئینجیلدا نووسراوه لای خویان ده ستیان ده که وئ،
واته: زور به چاکى ئه ی ناسن ﴿ یأمرهم بالمعروف ﴾ فهرمانیان
به چاکه پی دهکا ﴿ وینهاهم عن المنکر ﴾ و له شتی خراب و
ناپه سهند رییان لی ده گریت ﴿ ویحل لهم الطبیات ﴾ و هه مووشتیکی
پاک و خاوینیان، بو حه لال دهکا ﴿ ویحرم علیهم الخبائث ﴾ و هه موو
شتیکی پیس و زیانبه خشیان لی یاساغ ئه کات، وهک شراب و

گوشتی بهرازو ریب... هتد ﴿ و یضع عنهم إصرهم والأغلال التي
كانت عليهم ﴾ و بارو ته کلیفی قورس و، کووت و زنجیری
له سهریان شه ته ک درابوو لای دهبا، مه بهست لابر دنی ئه و شتانه یه
که له سهر شانیان قورس و گران بوون: وهک خو کوشتن بو په شیمان
بوونه وه له په رستنی گو یلکه که و، حه رامیه تی ده سته که و تی
جه نگی.. هتد، واته: به هاتنی ئه و په یامبه ره ﴿ ئه و شته
قورسانه گشت هه لگیان، وهکو خو ی ئه فهرمو ی: ((بعثت بالحنيفية
السمة...)) واته: به شهر یه تیکی چاک و پاک و پر سه ماحه ته وه کرامه
پیغه مبه ر، وهه روا به دوو نوینه ره که ی خو ی بو (یه مه ن) - مو عازو
ئه بوو مووسا - ی وت: ((بشروا ولا تنفروا ویسروا ولا تعسروا
وتطوعا ولا تختلفا...)) (بوخاری و موسلیم). واته: که ده چن
مژده و مزگینی دهر بن و، خه لکی تارمه نین و، ئاسانکارین و،
قسه ی یه کتر بیس و، هه راو کی شه مه نینه وه ﴿ فالذین آمنوا به ﴾
ئینجا ئه وانه ی بروایان به و په یامبه ره هینا ﴿ وعزروه ونصروه ﴾
و به ریزو حورمه ته وه رایان گرت و، هاوکاری و پشتگیری لی کرد
به جیهادو تیکوشان ﴿ واتبعوا النور الذی أنزل معه ﴾ و دوا ی ئه و
رووناکی شه که و تن له گه لیا نی دراوه ﴿ أولئک هم المفلحون ﴾ ئه و
خه لکانه ئه مانه سیفه تیان بن، به ختیارو سهر فرازن.

په یامه که ی پیغه مبه ر گشتگیره:

﴿ ۱۵۸: قل يا أيها الناس ﴿ ئه ی پیغه مبه ر! ﴿ بلی: ئه ی
خه لکینه! ﴿ إني رسول الله إليكم جميعا ﴾ چاک بزانی که: من
په یامبه رو نی دراوی خوام بو لای سهر جه م ئیوه، نهک ته نها بو لای
هه ندیکتان، وهک ئه م فهرمووده (پی شوا ئه حمه د ۳۰/۱) پشتگیری
ئه و راستیه دهکا و ده فهرمو ی: ((أعطيت خمسا لم يعطهن نبي قبلي
-ولا أقوله فخرا- بعثت إلى الناس كافة: الأحمر والأسود، ونصرت
بالرعب مسيرة شهر، وأحلت لي الغنائم ولم تحل لأحد من قبلي،
وجعلت لي الأرض مسجدا وطهورا، وأعطيت الشفاعة فأخترتها لأمتي
يوم القيامة، فهي لمن لا يشرك بالله شيئا)) واته: به فخریشه وه
نالیم، پینچ شتم پی دراوه، هه تا ئیستا به هه ی پیغه مبه ریکی به رله
خوم نه دراوه: من نی دراوم بو هه موو خه لک، بو سوورو رهش..
بو گشت ئاده مزاد، به لام پیغه مبه رانی تر هه ریه که بو لای هو زو
گه لیکی تاییه تی ره وانه کران، وه به ترس خستنه ناو دلی دوژمنه وه
مه ودا ی مانگه رییه ک یاری درام، وه ده سته که و ته جه نگییه کانم
بو حه لال کرا، که بو گه لانی تر حه لال نه بووه، وه هه موو زه ویم
بو کرایه نو یژگه و پاکه ره وه، وه شه فاعه تم پی به خشراو، هه شتمه وه
بو قیامه تی ئوممه ته که م، بو ئه وانه یان (شهریک) بو خوا بریار ناده ن.

دهگوت: ﴿لَمْ تَعْظُون قَوْمًا﴾ بۆچی ئیوه ئاموژگاری که سانیکى وا ئەکەن؟ ﴿اللَّهُ مَهْلِكُهُمْ﴾ که خوا دهیهوى له ناویان بهرى ﴿أَوْ مَعْذِبُهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا﴾ یان به توندی سزایان بدایا؟! ﴿قَالُوا مَعْذِرَةً إِلَى رَبِّكُم﴾ وتیان: له بهر پوزشی لای پهروهردگارتان، به لکو به و ئاموژگارییه توانییتمان ئهرکی سهرشانی خویمان جیه جی بکهین. ﴿وَلَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ﴾ شاید ئه وانیش خو بیاریزن له ناههرمانی خوا ﴿۱۶۵﴾: فلما نسوا ما ذكروا به ﴿﴾ جا که ئه و په ند و ئاموژگارییه یان له بیرخو برده وه و هیچ سوودیکی پی نه گه یاندن ﴿أُنَجِّنَا الَّذِينَ يَنْهَوْنَ عَنِ السُّوءِ﴾ ئیمهیش ئه وانه یانمان رزگارکرد که رییان له خراپه دهگرت ﴿وَأَخَذْنَا الَّذِينَ ظَلَمُوا بِعَذَابٍ بَئِيسٍ﴾ بما کانوا یفسقون ﴿﴾ زۆربه توندی سزای ئه وانه شمان دا سته میان له خو کردو، سنووره کانیان به زاند ﴿۱۶۶﴾: فلما عتوا عن ما نهوا عنه ﴿﴾ جا که بیباکانه درێزه یان به و کاره یان دا ریگری کرابوون لینی ﴿قلنا لهم﴾ پیمان وتن: ﴿كونوا قردة خاسئين﴾ ده سا له توله ی ئه وهدا ببه (مهموون) به دووره و خراوی و سووک و ریسوا، واته: وهك مهيموون سووک و بئ ریز و بئ حورمهت بن، به کورتی وهکو ته فسیر که رانی قورئان ده لین: دانیش توانی گونه ده که به هوی تاوانه کانیا نه وه بوونه سی دهسته: دهسته یه کیان سه ریچی یان کردو سزای توند دران. دهسته یه کی تریان دهستیان له خراپه هه لگرت و رزگار بوون. دهسته یه کی تریان له ئاست گشت ناهه قیبه ک بی دهنگ بوون، خوا ی گه و ره خو ی چاک ئه زانی ئه مانه یان چیان به سه ر هات؟.

جه ماوه ری زانیان له سه ر ئه وه ن که: سه روکه کانیان بوونه مهیموون و به راز، به لام دوا ی سی روژ، تیاچوون و مردن، وهك له جیگای تردا خوا ئه فه مو ی: (وجعل منهم القردة والخنازير..). ﴿۱۶۷﴾: واذ تأذن ربك ﴿﴾ ئه مهش وه بیر بی نه که پهروهردگارت پی شه و کانیا نی تی گه یاند ﴿لبيئن عليهم إلى يوم القيامة من يسومهم سوء العذاب﴾ که تا روژی قیامهت که سانیکى وا زال ده که م به سه ریاندا که هه می شه خراپ ترین سزایان پی بجیژی، ئه گه ر باوهر به پیغه مبه ر نه هیئن.

به لی.. وابوو، سه رده میك به (بختنص)، ماوه یه ک به گا و ره کان، ئه و جا به (هیتله ر)، سه ره را ی ئه وانه یش مو سلمانه کان هه موو کاتى دەرس و په ندی قاره مانیه تیان داده دان، خوا یاریت به م زووانه ش چاوهروانی کۆتاجهنگیان له گه ل مو سلمانه کانداه کرى، ههروهکو په یامبه ر ﴿﴾ له و باره یه وه ده فره مو ی: (لا تقوم الساعة حتى يقاتل المسلمون اليهود..). ﴿إن ربك لسريع العقاب﴾ بئ گومانه که پهروهردگارت زور زوو به توله دا دهگا ﴿وإنه لغفور

﴿إذ يعدون في السبت﴾ کاتى که له روژی شه ممه دا ناههرمانی خوایان ده کردو، ماسیه کانیا ن له و روژه قه دهغه کرا وهدا را و ده کرد! ﴿إذ تأتيتهم حيتانهم يوم سببتهم شرعا﴾ چونکه له روژی شه ممه دا ماسیه کان، به زوری له سه ر ئا و ه که ده رده که و تن و، به ئاسانی وهك تاقییکردنه وه بهك "بویان ده گیردران" و یوم لایستون لا

وَإِذ قَالَتْ أُمَّةٌ مِّنْهُمْ لَمَ يَ تَطَّوْن قَوْمًا اللَّهُ مَهْلِكُهُمْ أَوْ مَعْذِبُهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا قَالُوا مَعْذِرَةً إِلَى رَبِّكُم وَلَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ ﴿١٦٥﴾ فَلَمَّا نَسُوا مَا ذُكِّرُوا بِهِ أَنجَيْنَا الَّذِينَ يَنْهَوْنَ عَنِ السُّوءِ وَأَخَذْنَا الَّذِينَ ظَلَمُوا بِعَذَابٍ بَئِيسٍ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ ﴿١٦٦﴾ فَلَمَّا عَتَا عَنْ مَا نُهُوا عَنْهُ قُلْنَا لَهُمْ كُونُوا قردة خاسئين ﴿١٦٧﴾ وَإِذ تَأَذَّنَ رَبُّكَ لِيَبْعَثَ عَلَيْهِمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ مِنْ يَسُومُهُمْ سُوءَ الْعَذَابِ إِنَّ رَبَّكَ لَسَرِيعُ الْعِقَابِ وَإِنَّهُ لَغَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١٦٨﴾ وَقَطَعْنَاهُمْ فِي الْأَرْضِ أُمَمًا مِّنْهُمْ أَصْلَحَ حُوتٌ وَمِنْهُمْ دُونَ ذَلِكَ وَبَلَوْنَاهُمْ بِالْحَسَنَاتِ وَالسَّيِّئَاتِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿١٦٩﴾ فَخَلَفَ مِنْ بَعدِهِمْ خَلْفٌ وَرثُوا الْكِتَابَ يَأْخُذُونَ عَرَضَ هَذَا الْأَدْنَى وَيَقُولُونَ سَيُغْفَرُ لَنَا وَإِنْ يَأْتِهِمْ عَرَضٌ مِّثْلَهُ يَأْخُذُوهُ أَلَمْ يُؤْخَذْ عَلَيْهِمْ مِيثَاقُ الْكِتَابِ أَنْ لَا يَقُولُوا عَلَى اللَّهِ إِلَّا الْحَقَّ وَدَرَسُوا مَا فِيهِ وَالنَّارُ الْآخِرَةُ خَيْرٌ لِّذِينَ يَتَّقُونَ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿١٧٠﴾ وَالَّذِينَ تَسْكُنُونَ بِالْكِتَابِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ إِنَّا لَا نَضِيعُ أَجْرَ الْمُصْلِحِينَ ﴿١٧١﴾

تأيتهم ﴿﴾ به لام ئه و روژه که شه ممه نه ده بوو، ديارنه ده مان و "خوایان دهر نه ته خست، ئه وانیش له شه ممه دا پشوویان بو ده گرت و بو روژی یه کشه مه ئه یان گرتن و به مه سنووریان به زان ویاخی بوون کذلک نبلوهم ﴿﴾ ئاوا تاقییا ن ئه که ی نه وه - له توله ی سه ریچی خو یاندا- ﴿بما کانوا یفسقون﴾ به هوی ئه وه ی ناههرمانیا ن کردو له سنوور دهر چوون.

(أصحاب السبت) له روژه کانی هه ینیدا ده هاتن هه و زکیان دروست ده کردو ماسیه کانیا ن تی ده کردو تی دا ده مانه وه، ئه و سا تا شه ممه بوا به دهستیان بو ئه ئه بردن، به لکو - وهك فیلیك- ده چوون روژی یه کشه مه ده ریا ن ده هیئا ن!!.

هه ندی له جو و له که سه ریچی ده که ن و ده بنه مهیموون:

﴿۱۶۴﴾: واذ قالت أمة منهم ﴿﴾ وه بیرینن که دهسته یه ک له خراپه کاره کانیا ن به پیا و چاکه کانیا ن "کاتى ئاموژگارییا ن ده کردن"

رحیم و زوریش پۆشهرو لیبووردهو، دلۆقان و میهره‌بانه.

جووله‌که بهم لاو بهولادا تهره ده‌بین:

۱۶۸: وقطعناهم فی الأرض أمّا ۱۶۸: یه‌هوودمان له زه‌ویدا به‌رت کردن و بوونه چهند ده‌سته و به‌سته ی لیکترازاو و هر ده‌سته‌یان که‌وته جییه‌که‌وه ۱۶۸: منهم الصالحون ۱۶۸: هه‌یان‌بوو پیاو چاک و سالح ۱۶۸: و منهم دون ذلک ۱۶۸: و هه‌یشیان‌بوو چاک ۱۶۸: و بلونا هم بالحسنات والسيئات ۱۶۸: به خوشی و ناخوشی تاقییمان‌کردنه‌وه ۱۶۸: لعلهم يرجعون ۱۶۸: تابه‌لکو بگه‌رینه‌وه بۆلای خوای‌خویمان و واز له کوفر بی‌نن ۱۶۹: فخلف من بعدهم خلف ۱۶۹: که‌چی له‌پاشیانه‌وه جی‌نشینکی بی‌خیرو ناسالچ و به‌دکار به‌جیماو هاته جیگایان، وه‌ک له‌جیگایه‌کی ترده ده‌فرموی: ۱۶۹: ورثوا الكتاب ۱۶۹: وکتیبی ته‌وراتیان گرت‌ده‌ست، یاخزون عرض هذا الأدنی ۱۶۹: که هر بۆ مال و کالای ئەم دونیا به‌سته تی‌ده‌کۆشان له باتی ئەو رۆژه‌کی تر ۱۶۹: ويقولون سيعفر لنا ۱۶۹: ئەمه کاریانه‌و ده‌شلین: بی‌سو ئیمه هه‌رزوو له لایه‌ن خواوه تاوانه‌کانمان ده‌به‌خشرین ۱۶۹: وإن يأتيهم عرض مثله ۱۶۹: خوئه‌گه‌ر دیسان کالایه‌کی وه‌ک ئەوه‌یان ده‌ست که‌وتبا، ئەگه‌ر هه‌رامیش بووبا ۱۶۹: یاخذوه ۱۶۹: ئەوه‌ند سروشت نزم‌ن وه‌ری ده‌گرن، واته: به‌رده‌وام خه‌ریکی دونیان و، شوینی ئاواتی پرو بووج ده‌که‌ون و، هه‌رگیز له خرابه‌ ناگه‌رینه‌وه ۱۶۹: ألم يؤخذ عليهم ميثاق الكتاب ۱۶۹: ئاخو له‌وته‌ورات‌ده‌ا په‌یمانی پته‌ویان لی وه‌رنه‌گیراوه؟! ۱۶۹: أن لا يقولوا على الله إلا الحق ۱۶۹: که‌به‌رامبه‌ر به‌خودی خوا هه‌ق نه‌بی‌چیت نه‌لین ۱۶۹: ودرسوا ما فيه ۱۶۹: ئەوه‌ی له ته‌وراتیشدا بوو هه‌موویان توژی بوویه‌وه دیراسه‌یان کردبوو، که‌چی هه‌ر گوینان نه‌دا! ۱۶۹: والدار الآخرة خير للذين يتقون ۱۶۹: خو ئەو ماله‌که‌ی تر "رۆژی قیامه‌ت" بۆ ئەو که‌سانه‌ی که له خوا ده‌ترسن، باشتره له لادان و ئەم دونیا‌یه‌یان ۱۶۹: أفلا تعقلون ۱۶۹: ده‌سا تی‌ناگه‌ن و ژیر نابن؟ ۱۶۹: والذين يسكنون بالكتاب وأقاموا الصلاة ۱۶۹: ئەو که‌سانه‌ش که هه‌میشه ده‌ست به‌کتیبه‌که‌ی (ته‌ورات)‌ه‌وه ده‌گرن و، به‌باشیش نوێ ده‌که‌ن، دیاره به‌و کاره‌یان ده‌بنه‌ پیاوی چاک و سالح ۱۶۹: إنا لا نضع أجر المصلحين ۱۶۹: بی‌گومان هه‌رگیز ئیمه‌ش پاداشی چاکسازان زایه‌ ناگه‌ین. دیاره تا ئیژه لاساری جووله‌که‌کانی باس‌کرد، ئیستایش دیته سه‌رباسی قار لی‌گرتنیا، وه‌ک ئە‌فرموی: ۱۶۹: وإذ نتقنا الجبل فوقهم ۱۶۹: ئەری له بیرتانه ئەوکاته کیوه‌که‌ی (توو)‌مان له‌بن هیناو به‌لای سه‌ریانه‌وه راگرت ۱۶۹: كأنه ظلة ۱۶۹: ده‌ت‌گوت پارچه هه‌وریکه به‌هه‌واوه

۱۶۸: وظنوا أنه واقع بهم ۱۶۸: وایان ده‌زانی ئەگه‌ر فه‌رمانی خوا جییه‌جی نه‌که‌ن، به‌سه‌ریاندا ئەکه‌وی ۱۶۸: خذوا ما آتيناكم بقوة ۱۶۸: پیمان وتن: ئەوه‌فرمان و بریارانه‌ی پیمان‌داون، توند بیان‌گرن و کاریان بی‌بکه‌ن ۱۶۸: واذكروا ما فيه لعلكم تتقون ۱۶۸: وه هه‌رچی‌شی تیدایه هه‌ر له‌یادتان بی‌و، ره‌فتاری بی‌بکه‌ن، به‌شکو خو‌بپاریزن

وَإِذْ نَتَقْنَا الْجَبَلَ فَوْقَهُمْ كَأَنَّهُ ظِلَّةٌ وَظَنُوا أَنَّهُ وَاقِعٌ بِهِمْ خُذُوا مَا آتَيْنَاكُمْ بِقُوَّةٍ وَاذْكُرُوا مَا فِيهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿١٦٨﴾ وَإِذْ أَخَذْنَا مِنْ بُنَيِّ آدَمَ مِنْ ظُهُورِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَأَشْهَدَهُمْ عَلَى أَنْفُسِهِمْ أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ قَالُوا بَلَى شَهِدْنَا أَنْ تَقُولُوا يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّا كُنَّا عَنْ هَذَا غَافِلِينَ ﴿١٦٩﴾ أَوْ قُولُوا إِنَّمَا أَشْرَكَ آبَاؤُنَا مِنْ قَبْلُ وَكُنَّا ذُرِّيَّةً مِنْ بَعْدِهِمْ أَفَتُهْلِكُنَا بِمَا فَعَلَ الْمُبْطِلُونَ ﴿١٧٠﴾ وَكَذَلِكَ نَقُصُّ الْأَنْبِيَاءَ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿١٧١﴾ وَأَقْلَعْ عَلَيْهِمْ رَبُّكَ أَزْيَةً آتَيْنَاهُ آيَاتِنَا فَاسْلَخَ مِنْهَا فَاتِبَعَهُ الشَّيْطَانُ فَكَانَ مِنَ الْعَاوِيَةِ ﴿١٧٢﴾ وَلَوْ شِئْنَا لَرَفَعْنَاهُ بِهَا وَلَكِنَّهُ أَخْلَدَ إِلَى الْأَرْضِ وَاتَّبَعَ هَوَاهُ فَتَخِلَّ كَثِلُ الْكَلْبِ إِنْ تَحِيلَ عَلَيْهِ يَلْهَثَ أَوْ تَتَرَكَّهُ يَلْهَثُ ذَٰلِكَ مَثَلُ الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَبُوا بِآيَاتِنَا فَاقْصُصْ الْقَصَصَ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ ﴿١٧٣﴾ سَاءَ مَثَلًا الْقَوْمُ الَّذِينَ كَذَبُوا بِآيَاتِنَا وَأَنْفُسُهُمْ كَانُوا بِآيَاتِنَا لُمُونَ ﴿١٧٤﴾ مَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَهُوَ الْمُهْتَدَىٰ وَمَنْ يُضِلِلْ فَلَا وَلِيَّكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿١٧٥﴾

له ناهه‌رمانی خوا.

خوا په‌ییمان له‌زاروو زیچی ئاده‌م ده‌گری: که بییه‌رستن:

۱۷۲: وَإِذْ أَخَذْنَا مِنْ بُنَيِّ آدَمَ مِنْ ظُهُورِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ ۱۷۲: ئەوکاته وه‌بیر بی‌نه که په‌روه‌ردگارت له‌پشتی نه‌وه‌کانی ئاده‌م وه‌چه نه‌وه‌ی وه‌ده‌ره‌ینا ۱۷۲: وَأَشْهَدَهُمْ عَلَى أَنْفُسِهِمْ ۱۷۲: و په‌یمانی لی‌وه‌رگرتن و، کردنی به‌شایه‌د له‌سه‌رخو‌یان بۆ یه‌کخواپه‌رستی، ئەوجا فه‌رموی: ۱۷۲: أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ ۱۷۲: ئەری من په‌روه‌ردگاری ئیوه نیم؟ ۱۷۲: قَالُوا بَلَى شَهِدْنَا ۱۷۲: گشت وتیان به‌لی، ئیمه‌شایه‌تی ئەده‌ین تو خوای ئیمه‌یت. هه‌ندێ له‌رافه‌که‌رانی قورئان ئەلین: ئەم وتووێژو قسه‌و باسه‌ واقیعییه‌و حه‌قیقه‌تی هه‌یه، به‌لگه‌شیان ئەو ریواپه‌ته‌یه که (ئیبین عه‌بباس) ئەی هینێ و ئەلی: هه‌رچی زاروو نه‌وه‌ی عه‌ولادی ئاده‌م هه‌بوو که‌خوا حه‌زیکا دروستیان بکات تاروژی قیامه‌ت، به‌جاری هه‌موویانی له‌پشتی ئاده‌م هینایه‌ ده‌ری

(عبدالوللای کوری مہسعود) ئەلی: ئەواناھە (بەلعمی کوپی باعورا) یە، کاتی خۆی مووسا ناردی بۆ ئاموژگاری پاشای (مەدیەن) و، پاشاکەش رێژیکی زۆری لێ گرت و، لە ئەنجامی ئەو رێز لیگرتنەوەوە چوو هەر ئایینی ئەوان و، نەگەرپاھەوی لای مووسا! هەندی رپواھتیش لە ئیبنی مەسوودو، غیری ئەویشەو ئەلین: ئەو پیاوھ پیاویکی سالح بوو، پیش ئەو بەنی ئیسرائیلیھەکان بچنە فەلەستین ئەو لەوێ بوو، بەلام چونکە لەو دانیانین کە حەملەکە دەسکاری ئەو، پواھتەیان نەکردبو، ناتوانین متمانە

واحد، من أحصاها دخل الجنة، و هو وتر يحب الوتر)). و ترمزی به تهنیا خوی ئەمە له پیغه مبه‌ره‌وه - زیاد له ریوایه‌تی یه‌که‌م - ده‌گێڕێته‌وه‌و ناوه‌ جوانه‌کان ئەژمار ده‌کات: ((وهو الله الذي لا إله إلا هو الرحمن الرحيم، الملك، القدوس، السلام، المؤمن، المهيمن، العزيز، الجبار، المتكبر، الخالق، الباري، المصور، الغفار، القهار،

ثایه‌ته‌کانی ئیهمه‌یان به‌درۆ دانا و کاریان پێ نه‌کردن "جا جووله‌که‌ بن، یان نا ﴿فاقصص القصص﴾ جا تۆیش ئەم داستانەیان بۆ بگێڕه‌وه ﴿لعلهم يتفكرون﴾ به‌لکو بێر بکه‌نه‌وه‌و ئامۆژگاری وه‌رگرن و، له‌ریی راست کلا نه‌بن ﴿١٧٧: ساء مثلاً القوم الذين كذبوا بآياتنا﴾ چه‌ند خراپه‌ نه‌زیله‌و سه‌رگۆزه‌شته‌ی ئەو کۆمه‌له‌ی که‌ ثایه‌ته‌کانی ئیهمه‌یان به‌ درۆ دانا ﴿وانفسهم كانوا يظلمون﴾ سه‌مه‌شیان هه‌ر له‌ خۆیان کرد، نه‌ک له‌ ئیهمه‌، خۆیان زیانه‌ند بوون و ریگای هه‌قیان بزر کرد ﴿١٧٨: من يهد الله فهو المهتدي﴾ هه‌ر که‌ سێک خوا پێنمایی بکات - بۆ لای هه‌ق - دیاره‌ هه‌ر ئەوه‌ به‌ خه‌یارو سه‌رفرازوشاره‌زای راستیه‌ ﴿ومن يضل فاولئك هم الخاسرون﴾ وه‌ر که‌ سیش - به‌هۆی لاساری خۆیه‌وه‌ - گو‌م‌رای بکا، له‌ ریزی زه‌ره‌مه‌ندان دایه‌.

هه‌رله‌ (ئه‌زه‌ل) دا خه‌لکانی جه‌هنمه‌می دیاری کراون:

﴿١٧٩: ولقد ذرأنا لجهنم كثيرا من الجن والإنس﴾ و بێ سو زۆیکمان له‌ جنۆکه‌ وله‌ ئاده‌می بۆ دۆخ به‌دی هینا، چونکه‌ له‌ نه‌جامدا به‌ ئاره‌زووی خۆیان ریگای به‌ ده‌بختی ده‌گرنه‌ به‌ر، واته‌: به‌ر له‌وه‌ دروستیان بکه‌ین ده‌مان زانی کێ چاکه‌ ده‌کاو، کێش خراپ‌کاره‌، بۆیه‌ ئیهمه‌ش بپاری وامان دا ﴿لهم قلوب لا يفقهون بها﴾ دلێان هه‌یه‌، که‌ چی هه‌قی پێ وه‌رناگرن و تێ ناگهن له‌هه‌ق ﴿ولهم أعین لا يبصرون بها﴾ و چاویان هه‌یه‌، که‌ چی ده‌سه‌لاتی خۆی پێ نابینن ﴿ولهم آذان لا يسمعون بها﴾ وه‌سته‌ی بیستنیان هه‌یه‌، به‌لام پێی نابیسن. واته‌: دل و چاوو گوێ و.. هه‌ند نامی‌ری وه‌رگرتن و وردبوونه‌وه‌ن و، به‌ هه‌ق که‌ یشتن، به‌لام به‌ داخه‌وه‌ ئەوانه‌ نه‌ بێر ئەکه‌نه‌وه‌، نه‌ وردیش ئەبینه‌وه‌، نه‌ راستیش ئەبیسن ﴿أولئك كالأنعام﴾ ئەمانه‌ وه‌ک ئاژه‌ل و مه‌رو بزن و وشتره‌و گان ﴿بل هم أضل﴾ به‌لکو ئەوان له‌ ئاژه‌لێش وێلترن، چونکه‌ ئاژه‌ل ده‌گه‌ری له‌ شوێن سوودو که‌لکی خۆی، وه‌له‌ زیان و زه‌ره‌ری خۆی راده‌کات ﴿أولئك هم الغافلون﴾ ئەوانه‌ن خا‌فل و بێ ئاگا له‌ ثایه‌ته‌کانمان.

ناوه‌ پیرۆزو جوانه‌کان هه‌ر هی خوان:

﴿١٨٠: والله الأسماء الحسنى﴾ ناوه‌کانی خوا هه‌موو جوان و پرشکۆن ﴿فادعوه بها﴾ ده‌سا ئیوه‌یش هه‌ر به‌و ئاوانه‌وه‌ بانگی بکه‌ن، لاله‌و نزاو داوا هه‌ر به‌وانه‌ بکه‌ن. (بوخاری و موس‌لیم و ترمزی و ئیبن ماجه‌) ریوایه‌ت ده‌که‌ن که‌: پیغه‌مبه‌ر ﷺ ده‌فه‌رموی: ((إن لله تسعة وتسعين إسماً مائة إلا

وَلَقَدْ ذَرَأْنَا لِجَهَنَّمَ كَثِيرًا مِّنَ الْجِنِّ وَالْإِنسِ لَهُمْ قُلُوبٌ لَا يَفْقَهُونَ بِهَا وَلَهُمْ أَعْيُنٌ لَا يُبْصِرُونَ بِهَا وَلَهُمْ أَنَافُ لَا يَسْمَعُونَ بِهَا أُولَٰئِكَ كَالْأَنْعَامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ أُولَٰئِكَ هُمُ الْغَافِلُونَ ﴿١٧٩﴾ وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ فَادْعُوهُ بِهَا وَذَرُوا الَّذِينَ يُلْحِدُونَ فِي أَسْمَائِهِ سَيُجْزَوْنَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٨٠﴾ وَمِمَّنْ خَلَقْنَا أُمَّةً يَهْدُونَ بِالْحَقِّ وَبِهِ يَعْدِلُونَ ﴿١٨١﴾ وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا سَنَسْتَدْرِجُهُم مِّنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٨٢﴾ وَأُمْلٍ لَهُمْ آيَاتٌ كِيدَىٰ مَيْنِ ﴿١٨٣﴾ أَلَمْ يَنْفَكُوا مَا يَصَاحِبُهُمْ مِنْ جَنَّاتٍ إِنْ هُوَ إِلَّا نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿١٨٤﴾ أَلَمْ يَنْظُرُوا فِي مَلَكُوتِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا خَلَقَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ وَأَنْ عَسَىٰ أَنْ يَكُونَ قَدِ اقْتَرَبَ إِلَيْهِمْ فَيَأْتِيهِمْ بَعْدَ رُؤُوسِهِمْ مِنْ يَحْتِىٰ ﴿١٨٥﴾ مَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ فَلاَ هَادِيَ لَهُ وَيَذَرُهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ ﴿١٨٦﴾ يَسْأَلُونَكَ عَنِ السَّاعَةِ أَيَّانَ مُرْسَاهَا قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِنْدَ رَبِّي لَا يُحِيطُ بِهَا بَشَرٌ لَّا هُوَ مُفْتَلِكٌ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَّا تَأْتِيكُمُ الْبَغْةُ يَسْأَلُونَكَ كَأَنَّكَ حَفِيٌّ عَنْهَا قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِنْدَ اللَّهِ وَلَكِنَّا أَكْثَرُ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٨٧﴾

الوهاب، الرزاق، الفتاح، العليم، القابض، الباسط، الخافض، الرافع، المعز، المذل، السميع، البصير، الحكم، العدل، اللطيف، الخبير، الحليم، العظيم، الغفور، الشكور، العلي، الكبير، الحفيظ، المقيت، الحسيب، الجليل، الكريم، الرقيب، المجيب، الواسع، الحكيم، الودود، المجيد، الباعث، الشهيد، الحق، الوكيل، القوي، المتين، الولي، الحميد، المحصي، المبدئ، المعيد، المحي، المميت، الحي، القيوم، الواجد، الماجد، الواحد، الصمد، القادر، المقدر، المقدم، المؤخر، الأول، الآخر، الظاهر، الباطن، الوالي، المتعالي، البر، التواب، المنتقم، العفو، الرءوف، مالك الملك، ذو الجلال والإكرام، المقسط، الجامع، الغني، المغني، المانع، الضار، النافع، النور، الهادي، البديع، الباقي، الوارث، الرشيد، الصبور)).

به‌لێ ئەمە ئەو (٩٩) ناوه‌ پیرۆزه‌ یه‌ که‌ له‌ قورئان و فه‌رمووده‌کاندا هاتوون و (ترمزی) یش کۆی کردوونه‌ته‌وه‌و له‌ کتییبه‌که‌ی خۆیدا به‌و شیوه‌ نووسیونی، ده‌بێ ئەوه‌ش بزانێ که‌ ناوه‌ پیرۆزه‌کان ته‌نها

شیتته...! ۱۸۵: أو لم ينظروا فی ملکوت السموات والأرض وما خلق الله من شیء؟ آیا بؤ زانینی دهسه لاتنی گه ورهیی و فراوانیی خوا، له ئاسمانه کان و زهوی و له وه موو شتانهی تره که خوا دورستی کردوون رانه ماون تاملکهچ بن؟ و آن عسی أن یکون قد اقترب أجلهم؟ خو له وهش دهچی ئاکامیان نزیک بوو بیته وه و ده رفه تیان نه مینی بؤ به دهستهینانی کردهوی چاک؟! فبأی حدیث بعده یؤمنون؟ جا نه گهر بهم قورئانه برؤا نه کهن و دانه چله کین، ده بی بهچ قسه یه کی تر برؤا بکهن؟ ۱۸۶: ومن یضل الله فلا هادی له؟ خوا ری له ههرکه سیك بگوری "به هوئی لاساری نه وکه سه خو یه وه" ئیتر هیچ ربهریکی بؤ نییه دهستی بگری؟ و یذرهم فی طغیانهم یعمهون؟ سهره رای نه وهش وازیان لی دیننی باهر له ناو سهرکهشی خو یاندا سهرگهردان بن.

هاتنی رۆزی سه لاو نیشانه کانی:

هاوبه شدانه ره کان و تیان: ئه ی پیغه مبهرا! ۱۸۷: ده که هیت تۆ په یامبهری خوایت، ده سا پیما ن بلنی: رۆزی قیامهت که ی دیت؟ جا خوا ئه م ئایه ته ی دابه زاندو فرمووی: ۱۸۷: بسألونک عن الساعة؟ له بابته رۆزی قیامه ته وه لیته ده پرسن: ۱۸۷: آیا ن مرسیها؟ که ی رووده داو دیته دی؟؟ قل إنما علمها عند ربی؟ پیما ن بلنی: ته نه ا په ره درگهارم ده زانی که ی دیت؟ لا یجلبها لوقتها إلا هو؟ ئه و نه بی هیچ که سیك ناتوانی له کاتی خویدا بیخاته روو دیاری بکا؟ ثقلت فی السموات والأرض؟ هلهینان و زانینی هاتنی کاتی قیامهت بؤگشت نه وانه ی له ئاسمانه کان و زه ویدان قورس و سه خته؟ لا تأتیکم إلا بغتة؟ ههر کتوپر یک بۆتان دی.

(ته بهریسی) ئه م فرموده ی پیغه مبهره دیننی: که رۆزی قیامهت ده رگا به مه رد م ده گری، خه لکیش بی ناگیه لی، یه کی گۆلا وه که ی چاک ده کا، یه کی ئاوی مه رو پاتاله که ی ده دا، یه کی له بازاردا کالاکه ی ده نوینی، ته رازو وه که ی به رزکردوته وه، نزم کردوته وه. یان له فرموده یه کی تر دا هاتووه: هه تا خۆر له خۆرئاووه هه لئه یهت، قیامهت نایهت، جا ههرکه هه له ات و خه لکیش دیتیان، ئه و جا گشت باوه ر دینن، دیاره ئیتر ئه و کاته یه له هیچ که سیك باوه ر وه ر ناگی ری، نه گهر بهر له وه باوه ری نه هینابی. بسألونک کأنک حفی عنها؟ جۆر یک له تۆ نه پرسن - ئه ی موحه ممه د ﷺ! - وهک تۆ له زانینی هاتنه که ی دا پسپور بییت؟ قل إنما علمها عند الله؟ تۆیش بلنی: ته نه ا ههر خوا خو ی ده ی زانی "هیچ که سی تر نای زانی، ئیتر نه وانیش با نه وهنده له سه ری

له و (۹۹) ناوه دا نه بر او نه ته وه، وه کو پی شه و (ئه حمه د) له جینی خویدا له و باره وه فرموده ی هیناوه. و ذروا الذین یلحدون فی أسمائهم؟ له وانه گهر پین ده س و ده رده دن له ناوه کانی خوا و به ده س نه نفه ست ده یان گۆرن، واته: له مانا و مه به ست لایان ده دن، یان ناوی تری بؤ داده نین! بؤنموونه: موشریکه کان له باتی نه وه که ناوی (الله) بینن، ده یان گوت (لات)، یان له باتی ئه وه بلین (عزیز) نه یان وت: (عزی)... هتد. سیجزون ما کانوا یعملون؟ دلنیا به نه وانه به تۆله ی کرده و ی خو یان نه گهن. هاوه لانی په یامبه ر ﷺ جاری و ابو و ده یان گوت "یا الله" جاری وایشبوو ده یان گووت "یاره حمان" (ئه بوجهل) یش گوینی له وه بوو وتی: موحه ممه د له لایه که وه ده لیته یهک خوا هیه، که چی له پارانه وده ا هاوار و هانا بؤ چه ند خوایهک نه با؟! جاله وه لامی نه وده ا ئه م ئایه ته ی (ولله الأسماء الحسنی...) هاته خواری. ته فیسری (نیبن که سیس). ۱۸۱: ومن خلقنا أمة یهدون بالحق؟ له و مرؤفانه دا دروستمان کردون، هه می شه ئومه ت و گه لی واهیه که: به ره و ریگی راست و دروست خه لکی هیدایهت نه کهن؟ وبه یعدلون؟ و به هه قیش بریار نه وده ن و داوه ری نه کهن، نه گهر چی دونیایش پر بی له سته م، واته: له ناو ئومه تی هه موو پیغه مبه ر یکدا پیوا چاک و (داعیه) هه لکه و توه: وه کو له فرموده یه کی (متفق علیه) داها توه و ده فرمو ی: (لا تزال طائفة من أمتی ظاهری علی الحق لا یضرهم من خذلهم ولا من خالفهم حتی تقوم الساعة). واته: له ئومه تی مندا هه تا قیامهت دیت پشتیوانانی هه ق نابرین، سه ریچی ئه م و نه ویش زیانیکیان پی ناگیه نیت؟ ۱۸۲: والذین کذبوا بآیاتنا؟ نه وانه ش بر وایان به ئایهت و نیشانه کانی ئیمه نییه و به درو یان دانان؟ سنستدر جه م من حیث لا یعلمون؟ هیدی هیدی ئه یان گرین بی نه وه به خو شیان بزائن. (ئیسیدراج) نه ویه ههر که گوناخی ده کهن، له باتی نه وه خوا ی گه وره تۆله یان لی بسیننی، گوزهرانیان با شتر ده کا، نه وانیش چه واشه ده بن و زیاتر سه رده که نه ناو تاوان و گوناخ، ئیتر کتوپر خوا قاریان لی ده گریته ۱۸۳: وأملی لهم؟ و ماوه یه کیش مۆله تیان نه دهم و، سزایان دوا نه خه م هه تا پترمه ستی دنیا ده بن؟ (إن کیدی متین؟) دلنیا بن پلانم بۆله ناو بردونیان زور ورد و به هیزه ۱۸۴: أولم یتفکروا ما بصاحبهم من جنة؟ ئاخو بیریان نه کردوته وه، تا بزائن که هاو ریکه یان "موحه ممه د ﷺ" هه رگیز تووشی شیتی نه بووه؟ ئه مه وه لامی ئه و ئایه ته یه که ده فرمو ی: (یا أيها الذی نزل علیه الذکر إنک لمجنون). (إن هو إلا نذیر مبین؟) ئه و ههر په یامبه ر یکی تر سینهری ئاشکرایه بؤ ههر خاوه ن دلک، ئیتر چۆن پیی ئه لین

فەرمودەيەك ھەيە پېشەوا (ئەحمەد) و(تيرمىزى) ھىناويانە ، ئەويش ئىمامى (ئىبنى كەسىپ) لە بارەيەو ئەلئيت : لە سى رىگەو نائەواو (مەعلول) ، بېجگە لەوھش دەلئيت : ئەو فەرمودەيە (مەوقوف) . ئەگەر ھەرشتىكى تر لەو بابەتەو ھەبى بە لاوازى دادەنى . وە ھەرۋەھا بەرپىزى دەلئيت : ئىمام (حەسنى بەسرى) پىنى

نەرۈن ﴿ ولكن أكثر الناس لا يعلمون ﴾ بەلام زۆرەي ئەم مەردمە راستىيەكان نازانن .

پېغەمبەرىش (موحەممەد) بۇ خۇي شتىكى بەدەس نىيە :

﴿ ۱۸۸ : قل لا أملك لنفسي نفعا ولا ضرا إلا ما شاء الله ﴾ بلى : من خاوەنى ھېچ شتىك - چ سوود ، چ زيان - بۇ خۆشم نىم ، مەگەر ئەوئەندە خوا مەيلى ھەبىت ، ئىتر من لە كوى ھاتنى رۆزى قىيامەت ئەزانم ؟ ﴿ ولو كنت أعلم الغيب ﴾ ئەگەر من غەيب و ناديارم زانىيا بى وەحى ﴿ لاستكثر من الخير ﴾ ئەوھەلە خىرو بىرى زۆرم بۇ خۆم گىردەكەوت ﴿ وما مسنى سوء ﴾ وقەتیش خراپەو زيانم تووش نەئەبوو ﴿ إن أنا إلا نذير وبشير ﴾ ھەموو بزائن من تەنھا ترسىنەرەو مۆزەدەرم ﴿ لقوم يؤمنون ﴾ بۇ كەسانى بىروا دەكەن بەپەيامبەرىيەتى من .

ھەموولەيەك كەسەن (ئادەم) :

﴿ ۱۸۹ : هو الذى خلقكم من نفس واحدة ﴾ ھەر ئەو خوايەيە كە ئىوھى لە تەنھا كەسىك (ئادەم) دروست كرد ﴿ وجعل منها زوجها ﴾ لىسكن إليها ﴿ وھەرلەويش (حەووا) ى ھاوسەرى - بۆدل ئارامى ئەو - فەراھەم ھىنا ﴿ فلما تغشاها ﴾ جا كە ئادەم لە گەلپاجووت بووو ﴿ حملت حملا خفيفا ﴾ ئەويش لەسەر خۇ دووگيان بوو ﴿ فمرت به ﴾ جا ماوہەيەكيش بەوسكەو مایەو ، واتە : تا كاتى لەدايكبوونى گوزەراندى و كارى رۆژانەيشى پىوھ دەكرد ﴿ فلما أثقلت ﴾ جا كە چوويە قۇناخى سەختى و قورسىيەو ، واتە : لەدايكبوونى نزيك بوويەوھ ﴿ دعوا الله ربهما ﴾ ھەردو لە خۇي پەوھەر دگارىيان پارانەوھو وتيان : پەروھەر دگارمان : ﴿ لئن آتيتنا صالحا ﴾ شەرتى ئەگەر مندالىكى نىرينەي چاكامان پى بېخىشى ﴿ لنكونن من الشاكرين ﴾ لە خەلكانى شوكرانە بۆيرين ﴿ ۱۹۰ : فلما آتاها صالحا ﴾ جاھەر كە مندالىكى نىرينەي سالىح و راسالى دانى ﴿ جعل له شركاء فيما آتاها ﴾ ئەوھى خوا پىنى دابوون كرديانە شەريك وھاوبەش بوى و ، پەيمانەكەى خۇيانيان شكاند ﴿ فتعالى الله عما يشركون ﴾ جا خوا بەرزو بلئە ، پاك وبى خەوشە لەو ئەوانە دىكەنە ھاوبەشى .

بەلى .. ئەگەر سەيىرىكى ئەم رووداوو داستانەيە بكرى ، وا دەرەكەوى - لە چاوى ئىمەوھ - زۆر ئالۆزە ، چونكە ئەگەر بەوردى سەيىرى دارشتنى قورئانەكە بكرى دەبى بابە (ئادەم) و دايە (حەوا) مندالەكەيان كرديتە ھاوبەشى خوا !! ئىتر چۆن ؟ لە بەر چى ؟ ئىمە شتىكى بەھىزمان بە دەستەو نىيە بۇ چۆنىيەتتەيەكەى ، ئەگەر چى

قُلْ لَا أَمْلِكُ لِنَفْسِي نَفْعًا وَلَا ضَرًّا إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ وَلَوْ كُنْتُ
أَعْلَمُ الْغَيْبَ لَا سَتَكُنَّ رِثَةٌ مِنَ الْخَيْرِ وَمَا مَسْنِيَ السُّوءُ إِنْ
أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ وَبَشِيرٌ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿١٨٨﴾ هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ
مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَجَعَلَ مِنْهَا زَوْجَهَا لِيَسْكُنَ إِلَيْهَا فَلَمَّا
تَغَشَّاهَا حَمَلَتْ حَمْلًا خَفِيفًا فَمَرَّتْ بِهِ فَلَمَّا أَثْقَلَتْ دَعَا
اللَّهَ رَبَّهُمَا لَئِنْ آتَيْتَانِي صَالِحًا لَأَكُونَنَّ مِنَ الشَّاكِرِينَ ﴿١٨٩﴾
فَلَمَّا آتَاهُمَا صَالِحًا جَعَلَ لَهُ شُرَكَاءَ فِيمَا آتَاهُمَا فَتَعَالَى
اللَّهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿١٩٠﴾ أَبَشِرْ كُونَ مَا لَا يُخْلُقُ شَيْئًا وَهُمْ يُخْلِقُونَ
﴿١٩١﴾ وَلَا يَسْتَطِيعُونَ نَصْرًا وَلَا أَنْفُسَهُمْ يَصْصِرُونَ ﴿١٩٢﴾
وَإِنْ تَدْعُوهُمْ إِلَى الْهُدَى لَا يَتَّبِعُوكُمْ سَوَاءٌ عَلَيْكُمْ أَدَعَوْتُهُمْ
أَمْ أَنْتُمْ صَامِتُونَ ﴿١٩٣﴾ إِنْ أَلَّيْنِ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ
عِبَادُ أَمْثَلُكُمْ فَأَدْعُوهُمْ فَلْيَسْتَجِيبُوا لَكُمْ إِنْ
كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿١٩٤﴾ أَلْهَمُ أَنْجَلُ يَمْشُونَ بِهَا أَمْ لَمْ آيِدِ
يَبْطِشُونَ بِهَا أَمْ لَمْ أَغْنِ بِصُرُوتِ بِهَا أَمْ لَمْ أَذَاتْ
يَسْمَعُونَ بِهَا قُلْ أَدْعُوا شُرَكَاءَكُمْ ثُمَّ كِيدُونِ فَلَا تُنْظَرُونَ ﴿١٩٥﴾

وايەكە : مەبەست بەم رووداوو بابە (ئادەم) و دايە (حەوا) نىيە ، پاشان ئىبن كەسىپ دەلئيت من بۇخۆم ئەم رايەم بە دلە ، بەلگەيشم ئايەتى (فتعالى الله عما يشركون) ، منيش وەك خۆم ھەرئەو بۆچوونەم پى چاكە ، چونكە شتىوا بۇ پەيامبەران زۆر نەگونجاو ، ئەي چۆن دەبىت خانەوادەي پېغەمبەران ھەر ئەوئەندە لە بىروباوېرو عەقىدە تىگەيشتېن ؟ چۆن دەبى ئەزانن چ شتىك دەبىتە شىرك بۇ خوا ؟ چۆن دەبىت ئەزانن كە ھەموو شتىك بەدەستى خوايە ؟ چۆن دەبىت خوا بىيەوى مندال بمرىنى و ، شەيتان ئەيەلئيت ؟ تەنانەت ئەمە زۆر سامناك ترە لە خواردنى درەختەكەى بەھەشت ، چونكە يەكەم : ئەو خواردنە نابىتە شىرك . دووھ : پاكانەيشى بۇ كراوھ بە ئايەتى (ولم نجد له عزما) سىيەم : دەگونجىت كە سەرەتاي ئايەتەكە باس لەئادەم و ھەوا بىت و ، ناوھراستەكەى بۇ گۆپانەوھى شتىك بىت كە لە سرووشت و تاييەتمەندى نەوھكانى ئەوان بىت . واتە : وەچەكانمانيان ، چونكە بنىادەمن لە سرووشتيانەوھ نزيكە

داواى شتىوا بكنه و، پاشانىش به پىچەوانهوه رەفتار بكنه.

خواكانتان - بەدەرلە خوا - بىتوانان:

﴿ ۱۹۱: أيشركون ما لا يخلق شيئا ﴾ ئايا دەبى شتىك بكنه هاوبەشى خوا، كه نه توانى هيج شتىك دروست بكات؟ ﴿ وهم يخلقون ﴾ دەبى خۇشيان - هاوبەشەكان - دروست بكرىن، واتە: خۇ ئەوبتانه خۇيان دروست كراون، ئيتىر چۆن ئەپەرستىن؟ ﴿ ۱۹۲: ولا يستطيعون لهم نصرا ﴾ و به هيج شىئو يەكيش ناتوان هيج يارمەتى و كۆمەكى پەرستىارەكان بدن ﴿ ولا أنفسهم ينصرون ﴾ تەنانهتى ناتوان كۆمەك بەخۇشيان بكنه و، خراپەيك له خۇيان بگىرنهوه، ئيتىر چۆن دەيان پەرستىن ﴿ ۱۹۳: وإن تدعوه إلى الهدى ﴾ خۇ ئەگەر بانگىشيان بكنه بۆ ئەوهى رپى راستتان نیشان بدن ﴿ لا يتبعوكم ﴾ هيج نابيسن و به دەنگتانهوه نايەن ﴿ سواء عليكم أَدْعَوْتَهُمْ أَمْ آتَمْتُمْ صَامَتُونَ ﴾ بانگيان بكنه، يا بى دەنگىن و دەنگ نەكەن، يەكبارة بۆتان، واتە: داوايان لى بكرى، يان نەكرى يەكسانه ﴿ ۱۹۴: إن الذين تدعون من دون الله عباد أمثالكم ﴾ بىگومان ئەوانهى كه ئىئو - بىچگه له خوا - بانگيان ئەكەن و ئەيان پەرستىن، هەر بەندەو دروست كراون وەك خۆتان ﴿ فادعوهم فليستجيبوا لكم ﴾ دەسا بانگيان بكنه با وەلامتان بەدەنهوه ﴿ إن كنتم صادقين ﴾ ئەگەر ئىئو راست ئەكەن ئەوانه شتىكيان به دەسته ﴿ ۱۹۵: ألهم أرجل يمشون بها ﴾ ئا خۇ ئەوانه - لانى كه - دەتوانن وەك ئىئو لەسەرپى بچن بۆ پىويستىيەكانيان ﴿ أم لهم أيدى يبطشون بها ﴾ يان دەستيان هەيه هەلمەتى پى بەرن بۆ رەت دانەوهى نەيار وناحەزيان ﴿ أم لهم أعين يبصرون بها ﴾ يان چاويان هەيه پىي ببينن؟ ﴿ أم لهم آذان يسمعون بها ﴾ يان گوڭيان هەيه پىي ببينن؟ "جا ئەگەر ئەوانه - هەر هيج نەبى - به ئەندازەى ئىئو تواناو دەسەلاتيان نىيە، باشه! چۆن هاوايان لى دەكەن و ئەيان پەرستىن؟ ﴿ قل ادعوا شركاءكم ثم كيدون ﴾ بلى: دەسا هاوار له بتهكانتان بكنه، پاشانىش - به هەمووتانهوه - نەخشەو پلانى لەناوبردن داريژن ﴿ فلا تنظرون ﴾ به هيج شىئو يەكيش مۆلەتم مەدەن، واتە: ئىئو هەرچى بكنه، من به خايالدا نايەت و نرخى بۆ دانانيم، چونكه خواى گەوره لەمەكروحيەلى ئىئو دەم پارىزى ﴿ ۱۹۶: إن وليي الله الذي نزل الكتاب ﴾ به راستى گەورهو سەرپەرستىكارى من هەر ئەخوايه كه: ئەم قورئانهى نارىوتە خوارهوه ﴿ وهو يتولى الصالحين ﴾ و هەر بۆخۇيشى چاودىرىو سەرپەرشتى سالحان و چاكان ئەكات ﴿ ۱۹۷: والذين تدعون

من دونه ﴾ خۇ ئەوانهى ئىئو - كه بىچگه له خوا - هاوايان لى دەكەن ﴿ لا يستطيعون نصركم ﴾ نەدەتوانن يارمەتى ئىئو بدن ﴿ ولا أنفسهم ينصرون ﴾ ونە يارمەتى خۇشيان بدن ﴿ ۱۹۸: وإن تدعوهم إلى الهدى لا يسمعون ﴾ ئەگەر داواى هيدايەتيان لى بكنه بۆ ئەوهى خىرتانى تىدايه، نابيسن، ئيتىر چۆن دەتانهوى وەلامتان بەدەنهوهو يارمەتيتان بدن ﴿ وتراهم ينظرون إليك ﴾ وادەبينى - به رەوالەت - بۆت دەروانن ﴿ وهم لا يبصرون ﴾ كه چى هيج نابينن له هەقىقەتدا.

لەهەلەى يەكتر چاوبۆش:

﴿ ۱۹۹: خذ العفو وأمر بالعرف ﴾ هەموو كات بۆ جىيە جىكردى ئيش و كارەكانت رىگەى ئاسان بگره بەر و، عەفوو لىبووردنىش رەوشتت بى و، هەردەم فەرمان به چاكەبدە ﴿ وأعرض عن الجاهلین ﴾ و لەخەلكانى نەفاميش روو وەرگىرەو، سەر مەخەرە سەريان و، لە رىگەى بانگەوازە (دەعوە) وە برۆو هەنگاو بنى، واتە: پاش بەلگە هەنانهوه بۆيان، ئەگەر هەر سوور بوون له سەر كارى نەفامى خۇيان، پشت گوڭيان بخەو به كارى دەعوەوه خەريك به ﴿ ۲۰۰: وإما ينزغنك من الشيطان نزغ ﴾ و هەركاتىكيش له شەيتانهوه وەسوسەيەكت بەدلأ هات و، هەلى نايەت بۆكردى كارىكى ناشەرى و حەرام ﴿ فاستعذ بالله ﴾ تۆش پەنا هەر به خوا بەرەو خۆت بدە لای ئەو ﴿ إنه سميع عليم ﴾ چونكه به راستى ئەو زۆر ژنەواو، زۆر زانايە بەگوتارو رەفتارى مروف ﴿ ۲۰۱: إن الذين اتقوا ﴾ بىگومان ئەوانهى كه له شىرك و كارى ناشەرىي پارىزەكەن ﴿ إذا مسهم طائف من الشيطان ﴾ هەر كه وەسوسەو خەتەر اتيكيان له شەيتانهوه پى دەگا ﴿ تذكروا ﴾ بەخىرايى دادەچلەكىن و بىر ئەكەنهوهو لەسەر رىگەى خوا پى دادەگرن ﴿ فإذا هم مبصرون ﴾ دەبينى - زۆر زوو - چاويان ئەكرىتەوهو لەگوناھان دەگەرپنەوه ﴿ ۲۰۲: وإخوانهم يمدونهم فى الغنى ﴾ برا خراپە ئادەمىيەكانيان - ئەوانهى كه هەردەم بەدواى شەيتاندا ئەروون و لەخوا ناترسن - هاوکارىيان دەكەن و تى دەكۆشن تازياتر سەرلشيووايان بكنه ﴿ ثم لا يقصرون ﴾ ئيتىركۆتا ناكەن و ناگەرپنەوه بۆ رپى هەق ﴿ ۲۰۳: وإذا لم تأتهم بأية ﴾ وە هەر كات داواى مۆعجىزەيەكت لى بكنه و تۆيش بۆت ئەنجام نەدرىت ﴿ قالوا لولا اجتبتها ﴾ ئەلین: باشه! بۆ خۆت - ئەى موحەممەد ﷺ - بۆ رپكى ناخەى؟ ﴿ قل إنما أتبع ما يوحى إلى من ربي ﴾ پىيان بلى: من تەنھا پەرەوى لەوه ئەكەم له لايەن پەرورەدگارمەوه به وەحى و سروش بۆم دى ﴿ هذا بصائر من ربكم ﴾ ئەم قورئانهو ئايەتەكانى كۆمەله مەشخەلىكى

(ئەحمەد) یشەو ھەروا دەلین، بەلام (ئەبووحەنیفە) و ئیمامی (ئەحمەد) دەلین: کە (مەئمووم) ھەرنوێژیک (جەھری، یان سپی) بەکۆمەل بیکات (قیرائە) ی لەسەر نییە. بەلام ئیمامی (بوخاری) دەلی: ھەموو کاتی (قیرائە) ی لەسەرە. (ئیبی جەرین) یش دەلی: مەبەست لەم کڕوو بی دەنگییە لەکاتی خویندنی قورئاندا: کڕوو

پەرەردگارتن، ئایەت و مۆعجیزە ی تری ناوی و بەسە بو ری دەرکردن ﴿ وھدی ورحمة لقوم یؤمنون ﴾ و ری نیشانەدەر و میھرەبانییە بۆ کۆمەلێک باوەر دینن وکاری پی دەکەن.

کە قورئان دەخوینری گویی بۆ رادین:

﴿ ۲۰۴: و إذا قرئ القرآن فاستمعوا له ﴾ و ھەر کە ئەم قورئانە دەخویندري زۆر بەوردی - ئیو ئە ی ئیمانداران! - گوئی بەدەنی ﴿ وأنصتوا لعلکم ترحمون ﴾ و کڕو بی دەنگ بن و ھەراو ھوربا مەکن، سابلکو خوا لە بەر پزیزان و قایل بوون بەگەورەبی و پزیزداری قورئان، بەزەبی پیتانا بیتەو، واتە: بە پیچەوانە ی ھاوبەشدانەرەکانەو، کە ئەوان لەکاتی خویندنی قورئاندا دەیکەن ھەراو ھۆسە دەلین: ﴿ لا تسمعوا لهذا القرآن والغوا فيه... ﴾.

بەیان و ئیوارە بەتەرسەو لەخوا بیاریو:

﴿ ۲۰۵: واذکر ربک فی نفسک تضرعا وخیفۃ ودون الجهر من القول ﴾ بەلارەملی و تەرسەو بەنهیتی و لەسەر خو، ھەمیشە گەورەبی خوای پەرەردگارت یاد بکە، لە فەرموودە ی کی (متفق علیه) شدا ھاتوو: کە (ئەبوو موسای ئەشعەری) دەلی: لە سەفەریکدا ھەندئ لە خەلکەکە لە دوعا کردندا دەنگیان بەرز کردو، پیغەمبەری ﷺ گوئی لەخەلکەکەو ھەبوو بەدەنگی بەرز دوعایان کرد! فەرمووی: ﴿ أیها الناس إربعوا ﴾ (إرفقوا)، علی أنفسکم، فإنکم لا تدعون أصم ولا غائباً، إن الذی تدعونہ سمیع قریب)) واتە: بەھیواش ولەسەر خو دوعابکەن، چونکە ئیو لە کەسیکی کەرو دوور داوا ناکەن، خوای ئیو نزیک و ژنەوایە. ﴿ بالغدو والآصال ﴾ ھەموو بەرەبیان و، دەماو دەمی ئیوارانیک ﴿ ولا تکن من الغافلین ﴾ و ھەرگیز لە بی ئاگیان مەبە، واتە: لەوانە پەند و ھەنارگن.

ناگادارییە: ئیمامی ئەحمەد لە (ئەبوو ھورەیرە) دەلی: پیغەمبەر نوێژیکی بەدەنگی بەرز خویندو، پاشان فەرمووی: ئەری هیچ کەسیکتان لەگەل من سوورەتی (فاتحە) و سوورەتی تری خویند؟ پیاویک گوتی بەلی من خویندم، فەرمووی: باشە! بۆ دەبی لەگەل من قورئان بخوینری؟! واتە: ئیو گوئ بگرن بۆ پیشنوێژەکە، ئەوسا خەلکەکەش وازیان لە خویندنی سوورەتی (فاتحە) و قورئانی تر ھینا لەنوێژانەدا بەدەنگی بەرز دەخوینرن.

(عەبدوللای کوری موبارک) یش دەلی: لە نوێژە (جەھرییە) کاند، نابئ (مەئمووم) هیچ شتی (بخوینئ، ئیمامی (مالک) و، ئیمامی (شافعی) لە قەولی (قەدیم) یدا و، ریوایەتی (ئیمام

إِنَّ وَلِيَ اللَّهِ الَّذِي نَزَلَ الْكِتَابَ وَهُوَ تَوَلَّى الصَّالِحِينَ ﴿٣٦﴾ وَالَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ لَا يَسْتَجِيبُونَ نَصْرَكُمْ وَلَا أَنْفُسَهُمْ يَصْرُونَ ﴿٣٧﴾ وَإِنْ تَدْعُوهُمْ إِلَى الْهُدَى لَا يَسْمَعُوا وَتَرْتَبِعُهُمْ يَنْظُرُونَ إِلَيْكَ وَهُمْ لَا يُبْصِرُونَ ﴿٣٨﴾ خذِ الْعَفْوَ وَأْمُرْ بِالْعُرْفِ وَأَعْرِضْ عَنِ الْجَاهِلِينَ ﴿٣٩﴾ وَإِمَّا يَنْزَغَنَّكَ مِنَ الشَّيْطَانِ نَزْغٌ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ إِنَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٤٠﴾ إِنَّ الَّذِينَ اتَّقَوْا إِذَا مَسَّهُمْ طَائِفٌ مِنَ الشَّيْطَانِ تَذَكَّرُوا فَإِذَا هُمْ مُبْصِرُونَ ﴿٤١﴾ وَإِخْوَانُهُمْ يَمُدُّوهُمْ فِي الْغَى ثُمَّ لَا يَقْصِرُونَ ﴿٤٢﴾ وَإِذَا لَمْ تَأْتِهِمْ بَيِّنَةٌ قَالُوا لَوْلَا آجِبْتَنَاهَا قُلْ إِنَّمَا آتَيْتُ مَا يُوحَى إِلَيَّ مِنْ رَبِّي هَذَا بَصَائِرُ مِنْ رَبِّكُمْ وَهُدًى وَرَحْمَةً لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٤٣﴾ وَإِذَا قُرِئَ الْقُرْآنُ فَاسْتَمِعُوا لَهُ وَأَنْصِتُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿٤٤﴾ وَاذْكُرْنَاكَ فِي نَفْسِكَ تَضَرَّعًا وَخِيفَةً وَدُونَ الْجَهْرِ مِنَ الْقَوْلِ بِالْغُدُوِّ وَالْآصَالِ وَلَا تَكُن مِنَ الْغَافِلِينَ ﴿٤٥﴾ إِنَّ الَّذِينَ عِنْدَ رَبِّكَ لَا يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِهِ وَيُسَبِّحُونَهُ وَلَهُ يَسْجُدُونَ ﴿٤٦﴾

بی دەنگییە لەکاتی نوێژو وتارەکانی جەژنی قوربان و، جەژنی رەمەزان، رۆژی ھەینیدا، چونکە فەرموودە ھەبە فەرمان دەدا کە لە پشت پیشنوێژو، لەکاتی وتارەکاندا بی دەنگ بن. ﴿ ۲۰۶: إن الذين عند ربك ﴾ ئەو فریشتانە ی کە لای پەرەردگارتن و نزیکن لە میھرەبانی ئەو ھەو ﴿ لا یستکبرون عن عبادتہ ﴾ ھەرگیز خو بە گەورە نازان و سەر پیچی لە پەرستنی ئەو ناکەن وەک ھاوبەش دانەرەکان نین کە دەعیە نەھیلی بی پەرستن ﴿ ویسبحونه ﴾ لە ھەر شتی شایستە ی ئەو نەبی بە پاک و خاوین رای ئەگرن و، تەنھا بەگەورەبی ئەو قایل ئەبن ﴿ ولە یسجدون ﴾ ھەر بۆئەویش سوژدەو کړنووش ئەبەن و، تەنھا ئەو دەپەرستن، دەسا ئیویش واین. جەماوەری زانایان ئەلین: ئایەتی (ولە یسجدون) بۆ قورئان خوینەرەن و گوێگران جیی سوژدەبە، وە لە دیاریکردنی جیگای سوژدەکانی قورئان و ژمارەیاندا، زاناکان کیشەیانە، بەلام لای سەرۆکی بۆچوونەکان ئەمەبە کە: سوژدەکان لەقورئاندا یازدەن،

بەكورتى: ئەو رووداۋى (بەدس) گەورە جىڭاي تايىبەتى خۇي ھەيە لەمىژوۋى مۇسلىماناندا، چۈنكى پۈزەى دوژمنانى دىنى خۇاي تىدا شكىنراۋ، بوو بە وانەى سەرکەوتن و عىززەت و سەرفرازى ھەردوۋى دۇنيا بۇ مۇسلىمانان. لە كاتى گىرەنەۋى رووداۋەكەدا شەش جار خۇاي كارچوان -ناۋەناۋ- بە (يا ايها الذين آمنوا..) بانگ دەكاتە مۇسلىمانەكانكە: زىاتر خۇ بگرن و ئاراميان بىي لە بەرامبەر ئەو رووداۋانەۋە بەرەنگاريان دەبنەۋە، چۈنكى پىرۈزىي و عىززەت لە روو بەرۈو بوونەۋە لە خۇ ئامادە كردندايە.. دەبى ئەمەش بزانن ئىۋەكە داۋاي برۈا و ئيمان دەكەن، نابى ھىچ كات خاڧل بن لە دوژمئتان، بۇيە جارى داۋايان لى دەكات كە ھىچ كات لە رووبە رووبوونەۋەدا ھەلنەيەن و پشت ھەلنەكەن، ئەگىنا بە توندترىن شىۋە سزاو تۆلە دەدرىن، جارىكى تر داۋايان لى دەكات گۆي رايەلىي خۋاۋ پەمىامبەر بن ﷺ و، سەرىپچى لەفەرمانەكانيان نەكەن، جارىكى ترىش پىيان دەلئىت ئەو بەرنامەى پەيامبەر ﷺ ئەوانى بۇ بانگدەكات مايەى زىندەگىي و، ژيان و ژىۋارىكى خۇش و بەختىارى ھەردوۋى جىھانە. بانگيان دەكات كە: ھەرگىز نەيىنى يەكانى خۇيان نەخەنە بەردەستى بى برۋايان و، لەملاۋ لەۋلا بىلۋايان نەكەنەۋە ھەتا دوژمن نەزانى خەرىكى چىن، چۈنكى بىلۋكردنەۋەو دركاندنى نەيىنىيەكان دەيىتە خىانەت و گزىكارى لە خۋاۋ لە پەيامبەر ﷺ و لە مۇسلىمانان. پىيان دەلئىت: كە "تەقۋا" مايەى ھەموو سەرکەوتنىكەو، بەرزترىن بەروو بوۋى دەبى، كە ۋابوۋ ھەمىشە دەبى لە خۋا بترسن و، لەھەموو جىمۋولەكانتات بەئاگابن، پىيان دەلئىت: ھەرگىز پەرت و تەفرەقەۋ پەرەگەندە نەبن، ئەگىنا تى دەشكىن و ھىزو پىزتان بە با دەروات، چۈنكى ھەموو سەرکەوتنىك لەپال ۋەھدەت و يەكپىزى دايە. لە كۋايتىدا پىيان دەلئىت كە لەناۋخۇياندا يەكتريان خۇش بوى، دەلى: گشت مۇسلىمانانى دۇنيا، بە يەك گەل و، يەك ئوممەت دەدرىنە قەلەم.. پىشيان دەلى: نابى لە نىۋان مۇسلىمانان و بى باۋەراندە پەيوەندى لەسەرحسابى دىن و ئاقىدە ھەبى، ئەگەرچى خزمىيەتىش لە نىۋاندا ھەبى. ئەمە كورتەى "ئەھداف" و ئامانجەكانى سوورەتى (ئەنفال) بوو. لەخۇاي دۇلۋان دەخۋازم سوود بەخش بىت.

ئەنفال جىيە؟

﴿بسم الله الرحمن الرحيم * ۱ يسألونك عن الأنفال﴾ ھاۋەلان لەبابەت ئەو دەستكەۋتەى جەنگى (بەدس) ۋە لىت دەپرسن: ئاخۇ بۇكى بى و، چۈن دابەش ئەكرى؟ ﴿قل الأنفال لله والرسول﴾ پىيان بلى: حوكمى (ئەنفال) بە دەست خۋاۋ پەيامبەرە، واتە:

لە كۋتايى ئەم سوورەتى (ئەعراف) ۋە دەسپىي دەكەن و لە كۋتايى سوورەتى (عەلق) دا تەۋاۋ دەبن، مالكى و شافىيەكان دەلئىن: لە تەۋاۋى ئەو پازدە شۈپنەدا لە كاتى خۇيىندۇنياندا سوۋدە بىردن سووننەتە.

لە كۋتايى ئەم سوورەتەۋە زۆر سوپاسى بى پايانى خۇاي كارزان دەكەم كە يارى دام بۇ تەۋاۋ كردنى تەفسىرەكەى.

سوورەتى (ئەنفال)

مەدەنىيەو (۷۵) ئايەتە

بەناۋى خۇاي بەخشندەى مېھرەبان

ئەم سوورەتە بايەخ بەبەرنامەۋ لايەنى ياسا دەدا، بە تايىبەتى ياسا بۇ جىھاد، چارەبۇ ھەندى بابەت دادەنئىت كە پاش روودانى جەنگەكان پەيدا دەبن، بۇنموونە: ياساى جەنگ دادەبەزىنئىت-ئەگەر ناچار كران بۇ جەنگ ۋەگەل چەند رىنمايىيەكى تردا بۇ كاتى رووبەروو بوونەۋە لەگەل دوژمنانى دىنى خۋاۋا.. دەستور وياسا بۇ دىل و دەسكەۋتەكانى جەنگ. ئەم سوورەتە پاش رووداۋەكەى (بەدس) ھاۋە خۋارى كە: بەراستىبە رووداۋىكى زۆر پىرۈز لەمىژوۋى مۇسلىماناندا دەژمىردى، چۈنكى دەرگاي ۋالا كەد لەبەردەم گشت غەزاكانى تردا، سوپاس و شوكرانە بىزىرى بوو لە بەرامبەر ئەو سەرکەۋتە پىرۈزەۋە.. تەنەتەى ھەندى لە ھاۋەلان بەم سوورەتەيان دەگوت: سوورەتى (بەدس)، چۈنكى زۆر بەدرىژە باسى رووداۋەكەى رۈزى بەدر ئەكات، شىۋاۋى باسە رووداۋەكە لە مانگى رەمەزانى سالى دوۋەمى كۈچىدا بوو، رووداۋەكەش بە سەرکەۋتەنى ھەق دەژمىردى بەسەر ناھەق و پىروو پوۋچدا، بەر پەرچ دانەۋەيەكىشە بۇ ئەو ھەموو سەركىشى و دەستدرىژىيە دەكرايە سەر مۇسلىمانەكان، ھۇى رىزگار كردنى ئەو پىرەمىردو ژن و مندالانە بوو كە: بى دىفاع مابوونەۋە ھەر رۈزەى برۋىيانۋىەكىان پى ئەگرتن، بەتايىبەتى ئەۋانەى لە مەككەدا لە بەر دەستياندا بوون و دەيانگوت: (ربنا أخرجنا من هذه القرية الظالم أهلها..) ئەو سا خۇاي مېھرەبان ۋەلامى دانەۋە ئەو غەزايەى بۇ رىك خىستىن و، دەرەنجام بوو بەمايەى سەرکەۋتەنى مۇسلىمانەكان بە سەر بىتپەرستەكاندا، لەگەل كەمى ژمارەيان و ناتەۋاۋى چەك و تەقەمەنى ئەۋكاتەيان بەرامبەر بە دوژمنان و، خۇئامادە نەكردونيان بۇ جەنگەكە، چۈنكى مۇسلىمانەكان بۇ ئەۋە ھاۋەبوون مال و سامانە زەۋىتىكراۋەكەيان لە قورەيش بىيىننەۋە.. بۇيە رىگەيان لەكارۋانەكە گرت، بەلام دەرەنجام ئەو جەنگە لابلەيە روۋىدا،

ناشتی نیوانیان.

۳) به یه کخوپه رستی و تاعهت، ئیمان زیاد ئهکا، به سه ریچی و نافهرمانیش ئیمان کهم ئهکا.

۴) باوهرداران هه ندیکیان باوهریان کامله، هه ندیکیشان کهم و کورت و ناتواوه.

شیوهی دابه شکردنه که ی تایبه ته به وانه وه ﴿فاتقوا الله﴾ ده بی ئیوهش له خوا ترستان هه بی و، سه ریچی له برپارهکانی نه کهن ﴿واصلحوا ذات بینکم﴾ و نیوان خوتان بسازین و، ده بی گشتان یه کبن و جیاوازی و کیشه تان نه بییت و، یه کتر ناشت بکه نه وه ﴿و اطیعوا الله ورسوله﴾ و گشت کاتی له فره مانی خواو، له قه سه ی په یامبه ری ئه و، گوپرایه لی بکه ن، به تایبه تی ده رباره ی ده سته که وه ته که ی به در. (عوباده) ئه لییت: ئه م ئایه ته له باره ی ئیمه ی ئه هلی به دره وه هاته خواری، چونکه ئیمه بووین له شیوه ی دابه شکردنی ده سته که وه ته که دا کی شه و نا کو کیمان بوو، ئه و سا خوایش ئه نفاله که ی لی سه ندینه وه و خسته ی به ر ده ست په یامبه ری خوی ﷺ، پیشه و (ئه حمده) ریوایه تی کردوه. ﴿ان کنتم مؤمنین﴾ که برواتان هیناوه، ده بی ملکه چ بن.

موسلماننه راسته کان بناسه:

۲: ﴿انما المؤمنون الذين إذا ذكر الله وجلت قلوبهم﴾ باوهردارانی راسته قینه و دلسوز هه ر ئه وانه که هه ر ناوی خوا هیئرا، دلایان له به ر گه وره یی ئه و ده که ویته له رزه و، ترسی لی ده نیشتیت ﴿وإذا تليت عليهم آياته﴾ هه ر که ئایه ته کانیشی ده خوینرینه وه به سه ریاندا زادتهم ایمانا ﴿باوهریان زیادو به هیئر ئه بی.

ئیمامی (بوخاری) و، گه لی له زاناکانی تر ئه م جو ره ئایه تانه ده که نه به لگه ی زیادبوونی ئیمان و باوه ر، هه روه کو جه ماوه ری ئه م ئومه ته یش هه ر رایان وایه، ته نانه تی پیشه و (شافعی) و، ئیمامی (ئه حمده) و هه ندیکی دی باسی (ئيجماع) ی له سه ر ده که ن.

﴿و علی ربهم يتوکلون﴾ هه ر به په روه ر دگاریشیان پشت ئه به ستن، واته: پشت و په نایان هه ر ئه وه ﴿۳: الذين يقيمون الصلاة﴾ ئه وانه شن که به ریکو پیکی نوێر ئه که ن ﴿ومما رزقناهم ينفقون﴾ و له و بژیوه یش به شمان داوون له ربی خوا دا ده به خشن، به ناوی زه کاته وه بییت، یان به ناوی سه ده قه وه ﴿۴: أولئك هم المؤمنون﴾ حقا ﴿باوهردارانی راسته قینه هه ر ئه وانه ن، چونکه کرده و هیشیان خسته و ته پالی ئیمانه که یان﴾ لهم درجات عند ربهم ومغفرة ورزق كريم ﴿به لای په روه ر دگاریانه وه پله و پایه یه کی زۆرو، لیبووردن و رۆزی به رده وام و چاک و پاکیشیان هه یه،

رێنماییه کانی ئایه تی (۱-۴):

۱) ته قواو خو پاریزی له به زاندنی برپارهکانی خوا.

۲) ریکخستنی نیوان موسلمانان و، پاراستنی ته بایی و

سُورَةُ الْأَنْفَالِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْأَنْفَالِ قُلِ الْأَنْفَالُ لِلَّهِ وَالرَّسُولِ فَأَتَقُوا اللَّهَ
وَأَصْلِحُوا ذَاتَ بَيْنِكُمْ وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ إِنْ كُنْتُمْ
مُؤْمِنِينَ ﴿١﴾ إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَّت
قُلُوبُهُمْ وَإِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ آيَاتُهُ زَادَتْهُمْ إِيمَانًا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ
يَتَوَكَّلُونَ ﴿٢﴾ الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ
يُنْفِقُونَ ﴿٣﴾ أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُؤْمِنُونَ حَقًّا لَهُمْ دَرَجَاتٌ عِنْدَ
رَبِّهِمْ وَمَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ ﴿٤﴾ كَمَا أَخْرَجَكَ رَبُّكَ
مِنَ بَيْتِكَ بِالْحَقِّ وَإِنَّ فَرِيقًا مِّنَ الْمُؤْمِنِينَ لَكَايَهُونَ ﴿٥﴾
يُجَادِلُونَكَ فِي الْحَقِّ بَعْدَ مَا بَيَّنَّ كَأَنَّمَا يُسَاقُونَ إِلَى الْمَوْتِ
وَهُمْ يَنْظُرُونَ ﴿٦﴾ وَإِذْ يَعِدُكُمُ اللَّهُ إِحْدَى الطَّائِفَتَيْنِ أَنَّهَا
لَكُمْ وَتَوَدُّونَ أَنَّ غَيْرَ ذَاتِ الشُّكُوكِ تَكُونُ لَكُمْ
وَرُبِّدَ اللَّهُ أَن يُحَقِّقَ الْحَقَّ بِكَلِمَتِهِ وَيَقْطَعَ دَائِرَ الْكَافِرِينَ
﴿٧﴾ لِيُحَقِّقَ الْحَقَّ وَيَبْطِلَ الْبَاطِلَ وَلَوْ كَرِهَ الْمُجْرِمُونَ ﴿٨﴾

ه) نیشانه ی ئیمان کاملی ئه مه یه که له م ئایه ته نه دا روون کراوه ته وه.

پهیره یی له پیغه مبه ر ﷺ بکه پیشه ی خوت:

ه: ﴿كَمَا أَخْرَجَكَ رَبُّكَ﴾ کما أخرجک ربک من بیتک بالحق وإن فریقا من المؤمنین لکاهون ﴿هه رجوئی ده سته یه ک له موسلماننه کان، ده رجوونی تو زیان له ماله که ت (له مه دینه) پی ناخۆش بوو، ئه گه رچی به فره مانی په روه ر دگارت بووو کاریکی ره واد دروستیش بوو، هه ر ئاواش دابه شکردنی ده سته که وت و (ئه نفال) به که یان به و شیوه یه پی ناخۆش بوو، بو دوا بیش به خیریان ته واد بوو ﴿۶: يجادلونک فی الحق بعد ما تبين﴾ هیمان پاش ده رکه وتنی هه ق وراسته ی ئه وان ده مه قالی و موجه ده لت له گه ل ده که ن سه باره ت به و برپاره راسته یه ”برپاری جه نگ له گه ل کافراندا” ده لین: خو ئیمه بو جه نگ نه ها تووین، به لکو هه ر بو کاروانه که ها تووین، جا له به رئه وه

دهبی بگه ریینه وه" واته: نه گهر چی پیشیان خوش نه بوو تو خوت خاوه نی (نه نغال) هه که بیست و به کیی نه دهیت بیده ی، به لام خیر له وه دابوو ﴿ کأنا يساقون إلى الموت ﴾ واده مه قالی و ململانییت له گهل ده که نه ده لییت بو مردونیان له ده خورن ﴿ وهم ينظرون ﴾ و به ناشکرا مردن ده بینن و له پیش چاویانه وه به، چونکه نه مان هم ژماره وه هم چه کیان له بی باوه ره کان که متر بوو ﴿ ۷: واذ بعدکم الله إحدى الطائفتین أنها لکم ﴾ نه ی له بیرتانه! خوا به لیینی یه کی له دوو تاقمه که ی پی دان - کاروانه که، یان سوپاکه - نه وه بوو کاروانیک به بازرگانییه کی زوره وه له ولاتی شامه وه - به سه روکیایه تی نه بوو سوفیان - ده گه رایه وه، په یامبه ریش ﴿ به وه حی و به سه رووش ناگادار کرابوو که: یه کی له دوو دهسته یه - سوپاکه، یان قافله که - ده سه که وتی نیوه ده بی، نه وسا په یامبه ریش ﴿ مه شوره تی به هاوه لانی کرد، چی بکه ن باشه؟ نه وانیش له به ره نه وه خوینیان ناماده نه کرد بوو بو جهنگ، چه زیان له قافله که ده کرد. ئینجا که له وه دمه دا که هه راوکیشه یان له ناوپه یدا بوو، په یامبه ریش ﴿ تووره و دلگران بوو لییان، پاشان هاوه لان ناماده یی خوینیان دهر بری بوجهنگه که و، ته نانه تی بیشیان خاته دهریاوه هه رناماده ن. پاشان نه ویش موژده ی سه رکه وتنی پی دان (سیره ی ئیین هیشام). ﴿ وتودون أن غیرذات الشوکه تکون لکم ﴾ چه زتان ده کرد نه وقه ی دهسته بی چه که که بن، واته: کاروانه که، نه که له شکرو سوپاکه ﴿ ویرید الله أن یحق الحق بکلماته ﴾ خو خواش ده یه وی به لیینه که ی خو ی بچه سپینی، ده یه وی دینی هق وراست (دینی ئیسلام) زال بکا ﴿ یقطع دابر الکافرین ﴾ و ره گ و ریشه ی بی باوه رانیس ببری ﴿ ۸: لیحق الحق ویبطل الباطل ﴾ نه وه ده کا هه تا هق و راستی سه قامگیر بکاو، نارهاو نا هه قیش، هه لوه شیینی ﴿ ولو کره المجرمون ﴾ با تاوانبارانیس پییان ناخوش بییت.

هانا ده به نه بهر خوا، نه ویش دیت به هانیانه وه:

﴿ ۹: إذ تستغيثون ربکم ﴾ وه بیرینن نه وده مه دا که نار هه ت و دل نیگه ران بوون و، هانانان بویه ره و دگارتان بر دو پیغه مبه ریش - وه که موسلیم هیناویه تی - رووی کرده رووگه و فره مووی: ((اللهم أنجز لی ما وعدتني، اللهم إن تهلك هذه العصابة من أهل الإسلام فلن تعبد فی الأرض أبدا)) خوا یا! به لیینه که ی خوتم بو جیه جی بکه، خوا یا! نه گهر نه دهسته یه له ناو بجیت، ئیتر تو هه رگیز نا په رسترییت، جا له وه دمه دا نه م نایه ته هاتوو فره مووی: ﴿ فاستجاب لکم ﴾ نه وا په ره و دگارتان وه لامی دانه وه ﴿ أنى ممدکم بألف من الملائكة مردفین ﴾ که: دلنیابن به شوینییه کدا هه زار

فریشته بو پشتیوانیتان نه نیرم ﴿ ۱۰: وما جعله الله إلا بشری ﴾ و خوا نه وه ی هه ر بو نه وه کرد که ببیته مژده ی سه رکه و نتانان ﴿ ولتطمئن به قلوبکم ﴾ و دلنیشان ئوقره بگری پیی ﴿ وما النصر إلا من عند الله ﴾ و نه وه ش بزائن که سه رکه و تن و یارمه تیش ته نها لای خوا یه ﴿ إن الله عزیز حکیم ﴾ به راستی خوا زور به تواناو به ده سه لاته، زوریش کار جوان و له کارزانه، نه وه ته جیهاد فره ده کات هه تا نه یارو دوژمنه کانتان سه رکو ت بین.

خوا له به دردا بو ئوقره ی دل هاوه لانی خه واند:

﴿ ۱۱: إذ یغشیکم النعاس أمنة منه ﴾ نه وه شتان له بیر بییت - که به ره ژوی پیش جهنگه که - به خه وه نووچکه له وکاتی نارحه تی و ترسه دا هیمنی و ناسوده یی دای گرتن.

(عه لی) کوری نه بوو تالیب) نه لییت: له و ره ژده هه موو خه ومان لی که وت، په یامبه ر خوا نه بییت ﴿ نه و له بن دهرختیکدا هه ر نو یژی نه کرد و، هه تا به یانی له خزمه ت په ره و دگاریدا پارایه وه و داوی یارمه تی لی کرد ﴿ وینزل علیکم من السماء ماء ﴾ بارانیشی له ناسمانه وه بؤتان نارد ﴿ لیطهرکم به ﴾ تاله چلک و چه په لی ریگه پاک و خاوینتان بکاته وه ﴿ ویذهب عنکم رجز الشیطان ﴾ و به دگومانی و هه موو خه یالات و نیازیکی نه گونجاوی شه ی تانیشتان لی وه دوورخات ﴿ ولیربط علی قلوبکم ﴾ و دلنیا تان کات له سه ر یارمه تی خو ی ﴿ ویثبت به الأقدام ﴾ وله گوه پانی جیهاددا پیتان مه حکم و سه قامگیر کا به لی... موسلمانان کان پیش نه وه بگه نه (به در) چلک و چه په لی ریگه و، تینوویه تی و، هه ر حاله تیکی تری نا هه مواریان تووش ببوو، جا خوی گه و ره - وه که رامه ت و ریژلینان بویان - نه و بارانه ی بو باراندن و، نه وانیش خوینیان پی خاوین کرده وه. ﴿ ۱۲: إذ یوحى ربک إلى الملائكة ﴾ وه بیرتان بییت که په ره و دگارت نیگای بو فریشته کان کرد: ﴿ أنى معکم ﴾ که بجن هاوکاریان بکه ن، به راستی خویشم له گه لتانم ﴿ فثبتوا الذین آمنوا ﴾ و غیره ت وه بهر بر واداره کان بنین و، موژده ی سه رکه و تنیان بده نی و، دل نه سه تووریان بکه ن ﴿ سألنى فی قلوب الذین کفروا الرعب ﴾ بوخویشم زوو ترس و بیم نه خه مه دل کافرو بی باوه ره کانه وه، هه تا هه لیین وجهنگییان پی نه کریت ﴿ فاضربوا فوق الأعناق ﴾ ده سا ئیوه ش - نه ی فریشته کان! - به توندی له ملیان دهن ﴿ واضربوا منهم کل بنان ﴾ وه موو په نجه و سه ر په نجه کانیان بیه ریئن، هه تا له کار نه که ون و، به ناسانی دیل نه کرین، وه یان نه کوژرین واته: سه روو ده ستیان بیه ریئن، هه تاجه نگییان پی نه کریت ﴿ ۱۳: ذلک بأنهم شاقوا الله ورسوله ﴾ نه وه ش چونکه دژایه تی خواو

ئەو دەمە کە گل و زیخە کەت بۆ ھەلەدان، چونکە ئەو ھەندە خۆل و زیخ کە ی شایەنی ئەو ھە سوپایەکی گەورە ی ئاوا سەرگردان و تەفرۆتوونا بکات. (ئێبە عەبباس) دەلێت: پە یامبەر ﷺ لامستیک خۆل ھە لگرت و بەرەو روخساری موشریکەکان ھەلێی دا فەرمووی: (شاهت الوجوہ) واتە: خویا! ئەم دەم و چاوانە گشت کوێر و کافرەکان ئامادە ھە.

پێغەمبەرەکی دەکەن ﴿وَمَنْ يَشَاقِقِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ﴾ ھەر کە سیش لە گەل خواو پێغەمبەری ئەودا دژایەتی و ململانی بکا ﴿فَإِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ﴾ بە راستی خوا تۆلە ی زۆر بە ھیزە، سەختگیرە ﴿۱۴﴾: ذلکم فذوقوه دەسا لە دونیادا ئەو سزایە بیجیژن ﴿وَأَنَّ لِلْكَافِرِينَ عَذَابَ النَّارِ﴾ بێ گومانیشین لە دوا روژدا سزای ئاگر بۆ کافرەکان ئامادە ھە.

لەبەر زۆری دوزمن ھەلە ھەن:

﴿۱۵﴾: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ئە ی گەلی خاون باوەر! ﴿إِذَا لَقِيتُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا زَحَفًا﴾ ھەر کە لە مەیدانی جەنگدا تووشی بێ باوەران بوون و بە زۆری ھێرشیان بۆ ھێنان و کەمکەم لێتان نزیک دەبوونەوہ ﴿فَلَا تُلْهِمُوا الْأَذْيَارَ﴾ نابێ پشیتیان تێ بکەن و، ھەلێن و رابکن، بە لکو دەبێ بەرامبەر یان خۆراگربن ﴿۱۶﴾: وَمَنْ يُولِهِمْ يُؤْمِذْ دَبْرَهُ ھەر کە سیک لە روژی روو بەروو بوونەوہدا پشیتیان تێ بکات و خۆی بدزیتەوہو شوینی خۆی چۆل بکات ﴿إِلَّا مَتَحَرِّفًا لِّقَاتِلٍ﴾ مەگەر بۆ شەرکردن لە شوینی کەوہ بۆ شوینیکی تر، بە مەبەستی ئەو جارێکی تر خۆی ساز بداتەوہ بۆ ھێرش، وە یان بۆ ئەو بیت فیل لەبێ برۆاکان بکات، ئەوسا خێرا بگەریتەوہ سەریان بۆ جەنگ، دیارە لەم حالە تانەدا قەیدی نییە ﴿أَوْ مَتَحِيزًا إِلَى فِتْنَةٍ﴾ یان جێ گۆرکی بکاو خۆی بگە یە نیتە تاقمێکی تری جەنگاوەرەکان، بۆ ئەو ھەموو پیکەوہ باشتر جەنگ بکەن، وە ک دەلی: (الحرب خدعة). ﴿فَقَدْ بَاءَ بِغَضَبِ اللَّهِ﴾ ئەو ھەدەر لەو حالە تانە، خەشم و قینیکی زۆری خۆی دەکەوێتە سەر ﴿وَمَا وَاهُ جَهَنَّمَ﴾ و جێ و رییشی دۆزەخ دەبێ ﴿وَبُسُ الْمَصِيرِ﴾ ئای دۆزەخیش چارە نووسیکی خراپە.

خوا خۆی خوانە ناسانی کوشت لە بەدردا:

﴿۱۷﴾: فَلَمْ تَقْتُلُوهُمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ قَتَلَهُمْ ﴿لَهُ پَاش رَووداوە کە ی (بەدر) خەریک بوو ھاو لەن جوامیری و قارەمانییەتی خۆیان یان باس دەکرد، ئەو جە خوا فەرمووی: لە راستیدا ئێوہ بێ باوەرە کانتان نە کوشت لە بەدرا، چونکە شتی وا لە توانای تۆدا نەبوو، بە لکو خوا بۆ خۆی ھاوکاری کردن و کوشتنی و، لە ناوی بردن و، ئێوہشی سەر خست ﴿وَمَا رَمِيتْ إِذْ رَمِيتْ وَلَكِنَّ اللَّهَ رَمَى﴾ ئەو دەمە کە تیرە کانت ھاویشت ئە ی پێغەمبەر! ﷺ خوانە ناسانتان تێ شکان، لە واقعیدا ھاوێژەرە کە تۆ نەبووی، چونکە تێ شکانی ئەوانە لە توانای تۆدا نەبوو ئەگەر خوات لە گەل نەبووبا، کەوا بووخوای بالادەست بوو تیرەکانی ھاویشت و بەو شیوہ ترسی خستە دلێانەوہ، بە تاییبەتی

إِذْ تَسْتَفِغُونَ رَبَّكُمْ فَاسْتَجَابَ لَكُمْ أَنِّي مُمِدُّكُمْ بِأَلْفٍ مِّنَ الْمَلَائِكَةِ مُرَدِّفِينَ ﴿١٦﴾ وَمَا جَعَلَهُ اللَّهُ إِلَّا بُشْرَىٰ وَلِتَطْمَئِنَّ بِهِ قُلُوبُكُمْ وَمَا النَّصْرُ إِلَّا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿١٧﴾ إِذْ يَغْشِيكُمْ السَّيْلُ الْغَمَّاسُ أَمَنَةً مِنْهُ وَيُنَزِّلُ عَلَيْكُمْ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً لِّيُطَهِّرَ كُمْ بِهِ وَيُذْهِبَ عَنْكُمْ رِجْزَ الشَّيْطَانِ وَلِيَرْبِطَ عَلَى قُلُوبِكُمْ وَيُثَبِّتَ بِهِ الْأَقْدَامَ ﴿١٨﴾ إِذْ يُوحِي رَبُّكَ إِلَى الْمَلَائِكَةِ أَنِّي مَعَكُمْ فَثَبِّتُوا الَّذِينَ آمَنُوا سَأَلْتِي فِي قُلُوبِ الَّذِينَ كَفَرُوا الرُّعْبَ فَأَصْرَبُوا فُورًا الْأَعْنَاقِ وَأَصْرَبُوا مِنْهُمْ كُلَّ بَنَانٍ ﴿١٩﴾ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ شَاقُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَمَنْ يُشَاقِقِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَإِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٢٠﴾ ذَلِكَ فِذْقُوهُ وَأَنَّ لِلْكَافِرِينَ عَذَابَ النَّارِ ﴿٢١﴾ يَأْتِيهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا لَقِيتُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا زَحَفًا فَلَا تُلْهِمُوا الْأَذْيَارَ ﴿٢٢﴾ وَمَنْ يُولِهِمْ يُؤْمِزْ دُبْرَهُ إِلَّا لِمَتَحَرِّفًا لِّقَاتِلٍ أَوْ مُتَحِيزًا إِلَى فِتْنَةٍ فَقَدْ بَاءَ بِغَضَبِ اللَّهِ وَمَا وَاهُ جَهَنَّمَ وَبُسُ الْمَصِيرِ ﴿٢٣﴾

زەرەتال بە کەیت! ئێنجا ھەریە کە لەوانە پارچە خیزو خولیکی بەرکەوت و لە ترسانا پشیتیان ھە لکردو تێ شکان ﴿وَلِيْلِي الْمُؤْمِنِينَ مِنْهُ بَلَاءٌ حَسَنًا﴾ ئەو کارە بۆ ئەو ھەشبوو کە خوا ی لە کارزان برۆادارەکان چاک تاقی بکاتەوہ، واتە بەرەو نیعمەتیکی تری خۆی بە موسلمانان بناسینی، ئەو ھەو ئەو ھەموو دەستکەوتە جەنگییە ی پێدان و، بێ باوەرکانیشی تێ شکان ﴿إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ﴾ بێ گومان خوا زۆر بیسەر و ژنەوایە، بۆ خۆی نزاکە ی پە یامبەر ﷺ بیست ووہ لامیشی دایەوہ، زانایشە بە دلسۆزی و ئیخلاسیان ﴿۱۸﴾: ذلکم وأن الله موهن كيد الكافرين ﴿ئەو کارانە بۆ ئەو ھە ی بزانن کە: بێ گومانە خوا ی گەورە فرت و فیلێ خوانە ناس و کافران ریسواو بێ ئاکام دەکات (زەری) ئەلێت: روژی بەدر (ئەبوو جەھل) وتی: خویا! ھەر کامێکمان ئێمە و تاقمی موحمەد کامان خراپە و مافی خزمایەتی پێشیل کردووە، دەمەوێ ئەمرۆ لە ناوی بێبەیت. خوا ی گەورەش رووی قسە ی دەکاتە بێ باوەرەکان و، بە لاقرتیبەوہ

بیان نه لیت: ﴿ ۱۹: إن تستفتحوا ﴾ نه گهر سه رکه و تنتان دهویت
﴿ فقد جاءكم الفتح ﴾ به لی و یارمه تی خواتان بو هات، به لام
به شی ئیوهی تیدا نه بوو، چونکه ئیوه گوتتان: ﴿ اللهم إن كان هذا
هو الحق فامطر علينا حجارة من السماء... ﴾ و بوتان هات! ﴿ وإن
تنتهوا ﴾ جا نه گهر له جهنگ و دژایه تی په یامبه ریش ﷺ واز

فَلَمْ تَقْتُلُوهُمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ قَتَلَهُمْ وَمَارَمَيْتُمْ إِذْ رَمَيْتُمْ
وَلَكِنَّ اللَّهَ رَمَىٰ وَلِيُبْلِيَ الْمُؤْمِنِينَ مِنْهُ بَلَاءً حَسَنًا
إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿ ۱۷ ﴾ ذَلِكُمْ وَأَنَّ اللَّهَ مُهِينٌ كَذِبُ
الْكَافِرِينَ ﴿ ۱۸ ﴾ إِنْ تَسْتَفِئُوا فَقَدْ جَاءَكُمْ الْفَتْحُ
وَإِنْ تَنْهَوْا فَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ وَإِنْ تَعُدُّوا نَعْدُوْا لَنْ تُغْنِيَ عَنْكُمْ
فَتْحُكُمْ شَيْئًا وَلَا كَثْرَتُ وَأَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿ ۱۹ ﴾ يَأَيُّهَا
الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَا تَوَلَّوْا عَنَّهُ وَاتُّدَّ
تَسْمَعُونَ ﴿ ۲۰ ﴾ وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ قَالُوا أَسْمِعْنَاوَهُمْ
لَا يَسْمَعُونَ ﴿ ۲۱ ﴾ إِنْ شَرَّ الدَّوَابِّ عِنْدَ اللَّهِ الصُّمُّ الْبُكْمُ
الَّذِينَ لَا يَعْقِلُونَ ﴿ ۲۲ ﴾ وَلَوْ عَلِمَ اللَّهُ فِيهِمْ خَيْرًا لَّأَسْمَعَهُمْ
وَلَوْ أَصْنَعَهُمْ لَتَوَلَّوْا وَهُمْ مُعْرِضُونَ ﴿ ۲۳ ﴾ يَأَيُّهَا الَّذِينَ
آمَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ
وَأَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَحُولُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهِ وَأَنَّهُ إِلَهِهُ
تُحْشَرُونَ ﴿ ۲۴ ﴾ وَاتَّقُوا فِتْنَةً لَا تُصِيبَنَّ الَّذِينَ ظَلَمُوا
مِنْكُمْ خَاصَّةً وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿ ۲۵ ﴾

بینن ﴿ فهو خير لكم ﴾ بوونیو قیامه تتان قازانجتانه ﴿ وإن
تعدوا نعد ﴾ نه گهر بشگه رینه وه سه ر جهنگ و، ناژاوه نانه وه بو
موسلمانان، وائیهمیش تی هله دینه وه، وهک پرؤزی به درتان لی
نه کهینه وه ﴿ ولن تغني عنكم فتكم شيئا ولو كثرت ﴾ دهسته و
کومه له کهشتان چهنده زوریت، له هیچ سزایهک بی نیازتان ناکا،
وهکو پرؤزی به در خوتان دیتان چون دهسته و بهسته کهتان ته فرو
توونا بووو هیچ که لکی نه بوو بوتان ﴿ وأن الله مع المؤمنين ﴾
بی گومان خوا له گهل باوه داراندايه و، یارمه تی بیان نه دا.

گویرایه لی خواو پیغه مبه ره بن ﷺ:

﴿ ۲۰: بأیها الذین آمنوا اطیعوا الله ورسوله ﴾ نهی نه وانه ی
باوه رتان هیناوه! گوئی بیستی خواو په یامبه ره که ی بن ﴿ ولا
تولوا عنه وأنتم تسمعون ﴾ وپشت له فرمانه کانی مه کهن که:
ده بیسیس چیتان بو باس ده کات ﴿ ۲۱: ولا تكونوا كالذین قالوا

سمعنا ﴾ وهک نه و موشریک و بی باوه رانه مه بن که: گوتیان
چوو به گویماننا! ﴿ وهم لا یسمعون ﴾ که چی نه چوو به گویماندا و
که لکیان لی وهر نه گرت!.

کومه لیک له هوژی (به نی عه بدودار) گوتیان: ئیهم سه بارهت به و
کتیبه موحه ممد ﷺ هیناویه تی که رولاین و نابیسین، وه له گهل
(نه بووجه هل) یشدا چوونه به ره کانی جهنگ، نه و جا خواو فهرمووی:
﴿ ۲۲: إن شر الدواب عند الله ﴾ بی گومان بی فهرترین ره که رو
جولنده لای خوا ﴿ الصم البکم الذین لا یعقلون ﴾ نه و خه لکه
که رو لاله یه تی ناگات، واته: بیر له نایهت و بوونه وهر ناکاته وه و
خوی گیل دهکا، بی شک نه وانه له هه موو گیانه له بهران په سترن
﴿ ۲۳: ولو علم الله فیهم خیرا ﴾ خو نه که رخا زانیای خیریک
به ناو چاویانه وه یه ﴿ لأسمعهم ﴾ کاریکی ده کردکه: وشه ی هه ق
و ناموزگاریه کانی قورشان بیسیس، به لام بوخوی ده زانی که:
خو ماندو کردن له گهل یان بی که لکه، وهکو ده فهرمووی: ﴿ ولو
أسمعهم ﴾ گریمان پنیشیان بیسیس ﴿ لتولوا وهم معرضون ﴾
روویان وهر ده گپراو ده رویشتن و باوه ریان نه ده هینا، چونکه له
(نه زهل) دا خوا ده زانی هه رگیز باوه ر ناهینن! که وایوو توش
خهریک مه به له گهل یان.

به دهنگ خواو پیغه مبه ره وه بن:

﴿ ۲۴: یا ایها الذین آمنوا استجیبوا لله و للرسول إذا دعاکم لما
یحییکم ﴾ نهی گهل خاوهن باوه ر! هه رکه خواو پیغه مبه ر بانگیان
کردن بو نه نجامدانی نه و کاره ی ئیوه ده ژنیته وه، (واته: گویرایه لی
له قورشان، جیهاد، ره وشتی پاک و بهرز... هتد) خیرا وه لامیان
به نه وه وه فرمانه که یان جیبه جی بکهن ﴿ واعلموا أن الله یحول
بین المرء وقلبه ﴾ چاکیش بزانت که بی گومان خوا ده توانی له نیوان
مروف و دلیدا له مپه ردانی و، نه هیلی تووشی هیچ خیرو چاکه یه ک
بییت، بو یه ده بی مروف هه میشه له خواو بترسی و خوی بداته دهستی
نه و، هه رله بهر نه وهش بوو په یامبه رمان ﷺ به رده وام نه ی فهرموو:
(یا مقلب القلوب ثبت قلبی علی دینک...) خوا یا! که نا لوگو ری
گشت دل کهان به دهستی خو ته، ده سا دلم له سه ر دینی خوت توکه
بکه ﴿ وأنه إلی تحشرون ﴾ نه مهش براوه ته وه که هه مووتان لای
نه و کو نه کرینه وه و پاداشت و تولهش وهر نه گرنه وه.

له به لاو فیتنه ی گشتگیر خو یارین:

﴿ ۲۵: واتقوا فتنه لا تصیبن الذین ظلموا منکم خاصة ﴾
له فیتنه وه به لایهش خو یارین و بترسن، که کاتی دیت، ته نها

هه موو مال و سامان و منالان هوی تاقی کردنه وهن بۆتان، بۆ
 نه وهیه ده رکه وی ئاخو ئیوه چون هه لسوکه وتیان له گه له نه کهن؟
 بلایت له بهر نه وان به رژه وهندی ئیسلام وه لانه نین؟ ﴿وَأَنَّ اللَّهَ
 عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ﴾ ئاشکرایشه پاداشی زۆرو زه به نه و فراوان هه
 لای خوایه. (ئه بوو لوبابه) له نینو (به نی قوره یزه) دا سامان و

ئه وقه ی ئه وانه تان نابیت ناهه قیان کردوو ده ستیان تی دایه،
 به لکو یه خه ی هه موان - گونا حبارو، بی گوناخ، چاک و خراپ -
 ده گریته وه، یان وهک ده لێن (ته رو وشک) پیکه وه ده سووتی، بۆیه
 (بوخاری) له فهرمووده یه کدا هی ناویه تی: ﴿إِنَّ النَّاسَ إِذَا رَأَوْا
 الظَّالِمَ فَلَمْ يَأْخُذُوا عَلَى يَدَيْهِ، أَوْشَكَ أَنْ يَعْمَهُمُ اللَّهُ بِعَذَابٍ مِنْ
 عِنْدِهِ﴾ واته: که خه لکی سته مکاریان دی و، ده ستیان نه گرت
 له خراپه که ی، نزیکه خوی به توانا جه زه به ی هه موان بدات
 ﴿وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ﴾ بشزانن که بی گومان تۆله ی
 خوا توندو سه خته (سه دی) ئه ی: ئه م ئایه ته له کاتی خۆیدا
 به تایبه تی بۆ ئاموزگاری (به در) یه کان هات، به لام له گه له نه وه شدا
 سه د مه خابن له رووداوه که ی (جه مه له) دا تووشی ئه وه هه موو به لاو
 فیتنه یه بوون و له ناو خۆیاند و جه نگ هاتن!

ئه و سا چهن که م و بی ده سه لات بوون؟!

﴿۲۶﴾ واذکروا إذ أنتم قليل مستضعفون في الأرض ﴿٢٦﴾ ئه و کاته
 وه بیر بیننه وه که ئیوه ئه ی موسلمانان! له مه که که دا که م و کز بوون
 و لاواز و ده سه پاچه ش بوون ﴿تخافون أن يتخطفكم الناس﴾ و
 ده ترسان خه لک بتان رفینن و بتان کوژن ﴿فأواكم﴾ له و کاته دا خوی
 میهره بان په نایدان و، شاری (مه دینه) ی کرده په ناگاتان ﴿وأيديكم
 بنصره﴾ و له رژه که ی (به در) دا یارمه تی دان و پشتگیری لی کردن
 و سه ری خستن ﴿ورزقكم من الطيبات﴾ و بۆزی پاک و چاکی
 پی به خشین، کاروانه که ی کرده ده سته که وتان ﴿لعلكم تشكرون﴾
 گشت ئه مانه ی بۆ کردن به شکو شوکرانه بۆیرن.

له دینی خوا ده غه لی مه که ن:

﴿۲۷﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَخُونُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ وَتَخُونُوا
 أَمَانَاتِكُمْ ﴿٢٧﴾ ئه ی ئه وانه ی باوه رتان هی ناوه! گزی و خیانه ت له خواو
 له پیغه مبه رو له سپارده کانتان مه که ن، واته: نه یار و دوژمنی
 نه وان مه که نه یارو دوستی خوستان و، نه یینییه کانیان لایدرکینن
 ﴿وأنتم تعلمون﴾ بۆخویشتان چاک نه زانن که گوناوه تاوانی
 خه یانه ت کردن چه نده گه وره یه و، ده شگه ریته وه سه ر ئه ستوی
 ئیوه. ئه م ئایه ته (وهک شیخی سیووتی) ئه ی سه باره ت به (ئه بوو
 لوبابه) هاته خواری، ئه وده مه که په یامبه ر ﴿لَا يَأْتِيهِمْ نَذِيرٌ﴾ ناردی بۆ لای (به نی
 قوره یزه) له سه ر داوای خو یان سولح و سازشیان له گه لکا، جائه وانیش
 مه شو رته تیان پی کردو گو تیان: به بریاری (سه عد) رازین، که چی
 ئامازه ی به قورگی کرد! واته سازشیان له گه له که ن تیا نه چن!
 ﴿۲۸﴾ واعلموا أنما أموالكم وأولادكم فتنة ﴿٢۸﴾ بشزانن که بی گومان

وَاذْكُرُوا إِذْ أَنْتُمْ قَلِيلٌ مُسْتَضْعَفُونَ فِي الْأَرْضِ تَخَافُونَ
 أَنْ يَخطفكم النَّاسُ فَيَنْتَفِسُوا بِأَيْدِيكُمْ وَأَنْتُمْ مُبْصَرُونَ ﴿٢٦﴾
 مِنَ الطَّيِّبَاتِ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٢٧﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا
 لَا تَخُونُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ وَتَخُونُوا أَمَانَاتِكُمْ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ
 ﴿٢٧﴾ وَاعْلَمُوا أَنَّمَا أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ فَتْنَةٌ وَأَنَّ اللَّهَ
 عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿٢٨﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ تَنْقَرُوا
 اللَّهَ يَجْعَلْ لَكُمْ فُرْقَانًا وَيُكَفِّرْ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَيَغْفِرْ
 لَكُمْ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ﴿٢٩﴾ وَإِذْ يَمْكُرُ بِكَ الَّذِينَ
 كَفَرُوا لِيُثْبِتُوكَ أَوْ يَقْتُلُوكَ أَوْ يُخْرِجُوكَ وَيَمْكُرُونَ وَيَمْكُرُ
 اللَّهُ وَاللَّهُ خَبِيرٌ الْمَكْرِينِ ﴿٣٠﴾ وَإِذْ أَنْشَأَ عَلَيْهِمْ آيَاتِنَا
 فَأَلْوَافًا سَمِعَتْ لَنَاسٍ لِقَلْبِنَا مِثْلَ هَذِهِ آيَاتِ هَذَا إِلَّا
 اسْطِطِرُوا لِلْأُولَى ﴿٣١﴾ وَإِذْ قَالُوا اللَّهُمَّ إِن كُنْتَ هَذَا
 هُوَ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِكَ فَأَمْطِرْ عَلَيْنَا حِجَابًا مِنَ السَّمَاءِ
 أَوْ ائْتِنَا بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ﴿٣٢﴾ وَمَا كُنَّا اللَّهُ لِنُعْذِبَهُمْ
 وَأَنْتَ فِيهِمْ وَمَا كُنَّا اللَّهُ مُعَذِّبَهُمْ وَهُمْ يَسْتَغْفِرُونَ ﴿٣٣﴾

منداله که ی جی ما بوو، له بهر ئه وه بوو ئه وه نهرمییه ی له گه له نواندن
 و ئه وه (ته سهریج) هیدا! ﴿۲۹﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ تَتَّقُوا اللَّهَ
 ئه ی ئه وانه ی باوه رتان هی ناوه! ئه گه ره له خوا بترسن و پاریزگاری
 بریاره کانی بکه ن ﴿یجعل لکم فرقانا﴾ نووریکتان ده داتی بتوانن
 چاک و خراپی پی لیک جیاکه نه وه و ریتان بۆ روون کاته وه
 ﴿ویکفر عنکم سیئاتکم﴾ و له گونا هه کانی پیشو وشتان ببووری
 ﴿ویغفر لکم﴾ و تاوانه کانیشتان بیه خشی ﴿والله ذو الفضل
 العظیم﴾ و خواش بۆخوی خاوه نی به هره ی زۆر گه و ره مه زنه.

له بیرت بی چ پیلانیکیان بۆ دارشتیت!

(ئینب عه بباس) ده لیت: ئه نجوومه نی قوره یش له (دار و ننوده)
 کو بوونه وه، بۆ ئه وه ده رباره ی په یامبه ر ﴿لَا يَأْتِيهِمْ نَذِيرٌ﴾ نه خشه و پلانیکی ورد
 دابریژن! جاپاش وتوو ویزیکی زۆرو، شه ره قسه یه کی نیوانیان،
 بریاریاندا بیکوژن... (جو بریل) یش به فره منی خوا خیرا

يىستىغۇرۇن ﴿ براۋەتەۋە كە : ھەركەسىڭ ، يان ھەر گەلېڭ - دواى كوفرو ھەرتاۋانىڭ - داۋاى لىبۈوردن بىكات ، ناكرى خۋاى دلۇڧان قارى لى بگرىت ، ئەگەرچى خراپىشېن .

دواى كارى خراپ ، خوا چۈن جەزىرەبەيان نەدا ؟

﴿ ۳۴ : وما لهم ألا يعذبهم الله ﴾ جا بۇخوا سزاي ئەۋانەيان نەدا ﴿ وهم يصدون عن المسجد الحرام ﴾ كە رېڭەى مزگەۋتى (ھەرام) لە موسلمانان دەرگن ، بەتايىبەتى سالى رۋوداۋەكەى حودەبىيە ﴿ وما كانوا أولياءه ﴾ خۇ ئەۋانە خاۋەنى مزگەۋتى (ھەرام) نىن ، ھەتا ھەقيان بىت رى بەخەلكى تر نەدەن ﴿ إن أولياءه إلا المتقون ﴾ چونكە ھەر خۇ پارىزان ھەقى خاۋەنىتيان ھەيە ﴿ ولكن أكثرهم لا يعلمون ﴾ بەلام زۆرەيان نازانن ، بۇيە سادەۋ نەزانەكانى قورەيشىش ئەيانوت : ئىمە خاۋەن و سەرپەرشتى مالى خاۋىن !! بە ئارەزوۋى خۇمان ، كى مۇلەت بدەين بۇ زىارەتى كەعبە ، كىش بگىرەنەۋە !

(ئىبن عەبباس) ئەلى : قورەيش بە رۋوت و قوۋتى و چەپلەۋ فېكەۋ ھەراۋ ھۇسە بەدەۋرى كەعبەدا دەسۋورانەۋە تەۋافيان دەرگا ! جا خۋاى گەۋرەش بەۋ ئايەتە ئەۋ نوپۇزىيانى پۈۋچەل كەردەۋەۋ فەرموۋى : ﴿ ۳۵ : وما كان صلاتهم عند البيت إلا مكاء وتصدية ﴾ نوپۇزۋ پارانەۋەۋ لالەشيان لە لاي (كەعبە) دا لەروۋى راستى و گۈى رايەلىيەۋە نىيە ، بەلكو ھەر فېكەۋ چەپلەۋ ھەراۋ ھۇسەيە ﴿ فذوقوا العذاب بما كنتم تكفرون ﴾ سا لەبەر بى باۋەرپتان ئەۋسزاي گرتن و كۈشتەنە لەبەردا بچىژن (المكاء: الصفير، والتصدية: التصفيق).

خاۋەناسان مالى خۇيان خەرچ دەكەن بۇ بەستى رىبازى خوا :

(ئىبن جەررى تەبەرى) دەلىت : ئەۋ دەمە كە قورەيش لە (بەدرا) شكان وتيان : خزمىنە ! خۇ بىننىتان (موحەممەد) چى پى كردين ؟! دەسا ئەمرو رۋى ھىممەت و غىرەتە .. رۋى ھاۋكارى و كۈمەكە ، بەلكو تۇلەى كوزراۋەكانمان بگەينەۋە . ئىتر ئەم ئايەتە ھات و فەرموۋى : ﴿ ۳۶ : إن الذين كفروا ﴾ بى گومان ئەۋانەى بى باۋەرن ﴿ ينفقون أموالهم ليصدوا عن سبيل الله ﴾ مال و سامانى خۇيان بەخت دەكەن بۇ رىگرتن لە رىبازى خوا ﴿ فسيفقونها ﴾ جا بە تەئكىد بەردەۋام بەختى دەكەن بۇ ئەۋ مەبەستە ﴿ ثم تكون عليهم حسرة ﴾ پاشان ئەبىتە مايەى ئىش وداخ بۇيان و ، پەشيمان ئەبنەۋە ﴿ ثم يغلبون ﴾ سامانەكەيان بەخت دەكەن ، بەلام بۇ دواى ھەر ژىر ئەكەۋن وتى دەشكىن

ھەۋالەكەى دابەزاند ، ئىتر پەيامبەر ﷺ ، خۇى بۇ كۈچكردن نامادە كرد ، ئىنجا پاش ئەۋە كەگەيشتە (مەدىنە) بەۋجۇرە كە ژىننامە دەى گىرپتەۋە خوا پىلانەكەى قورەيشى بۇگىرايەۋەۋ فەرموۋى : ﴿ ۳۰ : وإذ يمكر بك الذين كفروا ﴾ ئەۋكاتە ۋەبىر بىنەكە بى باۋەرپكان دەيانويست فىلت لى بگەن ﴿ ليشتوك ﴾ كە : يا بتكرن و بەندت بگەن ﴿ أو يقتلوك ﴾ يان بتكوژن ﴿ أو يخرجوك ﴾ يان - ھەر ھىچ نەبى - لە مەككە دەرت پەرىننن ﴿ ويمكرون ويمكر الله ﴾ بەلى .. فرت و فىلى خۇيان دەكەن ، ديارە خۋايش پلانى خۇى دادەرپۇزى بۇ پۈۋچەل كەردەۋەى پىلانەكەيان ﴿ والله خير الماكرين ﴾ دلنپاشېن خوا لەھەموۋ پلاندانەرىك باشترە بۇ پۈۋچەل كەردەۋەى فرت و فىلى پىلانگىران . سەيرى (ئىبن ھىشام) و (ئەسباب و نزرۋول) سى سىۋوتى بگە .

ۋادەزان دەتۋانن ۋەك قورنن بلىن :

﴿ ۳۱ : وإذا تتلى عليهم آياتنا ﴾ ھەركە ئايەتەكانمان بۇ قورەيش بخۈپۇزىنەۋە ﴿ قالوا قد سمعنا ﴾ ئەۋەندە ياخى و سەرکەشن ئەلېن : گۈيمان لى بۈۋو بىستمان ﴿ لو نشاء لقلنا مثل هذا ﴾ خۇئەر مەيلمان بىت ھەر ۋەكو ئەمە دەلېين ﴿ إن هذا إلا أساطير الأولين ﴾ ئەمە (موحەممەد) دەلېت ھەر ، قسەۋ ئەفسانەى پىشېنانە (نەزرى كورى حارىس) دەچىتە (حىرە) و ھەندى چىرۋك و داستانى (كىسرا) و (قەيسەن) و (كليلە) و (دمنە) دەھىنى ، جا كە پىغەمبەر ﷺ قورننى بۇ ئەخۈپندەۋە دەلېت : (لو نشاء لقلنا مثل هذا..)! ﴿ ۳۲ : وإذ قالوا اللهم إن كان هذا هو الحق من عندك ﴾ ۋە بىر بىنە ئەۋ دەمەكە قورەيش وتيان : خاۋيا ! ئەگەر راستە ئەم قورننە ھى تۈيە ﴿ فأمطر علينا حجارة من السماء ﴾ لە ئاسمانەۋە بەردە بارانمان بگە ۋەكو قارت لەگەلانى ترگرت ﴿ أو إتنا بعذاب أليم ﴾ ۋە يان سزايەكى ئىش پىگەيەنەرمان بۇ بىنە ، ديارە ئەمە گەمەۋ لاقرتى دەكات و ، ئەۋپەر نىشانەى نەفامى و سەرسەختىيانە ، ئەگىنا دەۋو لە باتى ئەۋە داۋاى بەردەباران بگەن ، لەخوا پىارپنەۋە رىنماييان بىكات ، چونكە ۋەك (ئىبن كەسىن) دەلېت : دەۋو بىان وتايە (اللهم إن كان هذا هو الحق من عندك فاهدنا له ووفقنا..). نەك داۋاى بەردە بارانى خۇيان بگەن !! بەلى .. ئەۋ دەمەكە ئەۋۋچەھل وتى : (اللهم إن كان هذا هو الحق..). ئەم ئايەتە ھات و فەرموۋى : ﴿ ۳۳ : وما كان الله ليعذبهم وأنت فيهم ﴾ ھەتا تۇ لە ناۋياندايىت ئەى پىغەمبەر ! ناكرى خوا سزايان بدا ، ئەگەرچى بۇخۇشيان داۋاى بگەن ، چونكە تۇ رەحمەت و مېھرەبانى و ، بەزەيىت بۇ ھەموان ﴿ وما كان الله معذبهم وهم

السبیل ﴿ دهبی یهك له پینجی بوخواو بویه یامبهرو خزمانی و، بو هتییوان و هه ژاران و ریپواران بییت، واته: دهستکه وتی جهنگی نه کری به پینج به شهوه: به شیکی بو نه وانیهو، چوار به شه که ی تریشی بهم شیوه به سهر جهنگاوه ره کاندای به ش ده کریت: به شی به که می بو خواو بو په یامبهرو داده نریت، واته: ثم به شه نه دری

وَمَا لَهُمْ آلَا يَعْلَمُونَ اللَّهُ وَهُمْ يَصُدُّونَ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَمَا كَانُوا أَوْلِيَاءَ ۚ إِنْ أَوْلِيَاؤُهُ إِلَّا الْمُنَافِقُونَ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٣٧﴾ وَمَا كَانَ صَلَاتُهُمْ عِنْدَ الْبَيْتِ إِلَّا مُكَاءً وَتَصَدِيَةً فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ ﴿٣٨﴾ إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا يُنفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ لِيَصُدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ فَسَيُنفِقُونَهَا ثُمَّ تَكُونُ عَلَيْهِمْ حَسْرَةً ثُمَّ يُغْلَبُونَ وَالَّذِينَ كَفَرُوا إِلَىٰ جَهَنَّمَ يُحْشَرُونَ ﴿٣٩﴾ لِيَمِيزَ اللَّهُ الْخَبِيثَ مِنَ الطَّيِّبِ وَيَجْعَلَ الْخَبِيثَ بَعْضُهُ عَلَىٰ بَعْضٍ فَيَرْكَبُ سَاحِلًا مِّنَ الْجَهَنَّمَ فِي جَهَنَّمَ ۚ أُولَٰئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿٤٠﴾ قُلْ لِلَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ يَنْتَهُوا يُغْفَرْ لَهُمْ مَآقَدٌ سَلَفٌ وَإِنْ يَعُودُوا فَقَدْ مَضَتْ سُنَّتُ الْأَوَّلِينَ ﴿٤١﴾ وَقِيلُوا لَهُمْ حَتَّىٰ لَا تَكُونَ فِتْنَةً وَيَكُونَ لِلَّذِينَ كَلَّمَهُ اللَّهُ فَلَانَ أَنْتَهُوَ أَقَاتُ اللَّهُ بِمَا يَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٤٢﴾ وَإِنْ تَوَلَّوْا فَأَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَوْلَكُمْ ۖ يَغْفِرُ لَكُمْ وَيُغْفِرُ لَكُمْ

به وانیه که له ریگای خوادا تی ده کوشن و، له سنووره کانی ولاتی ئیسلامیدا نه میننه وهو، خه ریکی خوئاماده کردن بو جیهادو، چاودییری ولات و نیشتمان ده کهن و، له کافران دهی پاریزن، هه روا بو هه رشتیکی تر که به رژه وهندی و، خزمه تی ئیسلامی تییدا بییت سهر ف ده کریت. دیاری کردنی نه ندازه ی به شه کانی تریش حه والیه ی خه لیفه و نه میری نه وکاته نه کری، نه و چونی به لاهه باش بوو، وا دابه شی ده کات ﴿ إن کنتم آمتم بالله وما أنزلنا علی عبدنا یوم الفرقان ﴾ نه گهر باوه رتان به خواو به و به رنامه یه هیه ناروومانه بو عه بدو به نده ی خوئان (موحه ممه د) له رژی جیا کردنه وهی راست و ناراست دا، واته: له رژه که ی به دردا ﴿ یوم التقی الجمعان ﴾ رژی به یه که یشتنی هه ردو دهسته که، دهسته ی پرواداران و، دهسته ی بی دین و بی باوه ران ﴿ والله علی کل شی قدير ﴾ خوا توانای به سهر هه موو شتی کدا هیه، و یستی له هه رشتیک بوو بیکا، نه یکات، لهو رژه دا ویستی موسلمانان

﴿ والذین کفروا إلى جهنم يحشرون ﴾ دلنیا بن گشت بی باوه ران به رهو دوزه خ نه برین وکو نه کری نه وه ﴿ ۳۷: لیمیز الله الخبیث من الطیب ﴾ بو نه وه خوی کاردروست پیس و پاک لیک هه لاویری، موسلمان و کافور لیک جیا بکاته وه ﴿ و يجعل الخبیث بعضه علی بعض ﴾ و مرقفی پیس و ناپاک، خوانه ناس و بی دین له سهر یه هه لچنی ﴿ فیرکمه جمیعا فیجعله فی جهنم ﴾ جا گشتیان پیکه وه له دوزه خدا خر بکاته وه ﴿ أولئک هم الخاسرون ﴾ بی به خت و زه ره مهنده راسته قینه هه نه وانیه ﴿ ۳۸: قل للذین کفروا ﴾ به بی باوه ره کانیان بلی: ﴿ إن ینتھوا یغفر لهم ما قد سلف ﴾ ئیستاش نه گهر دهست له بی دینی و جهنگ هه لیگرن و موسلمان بین، له هه رچی رابووردویانه چاوی پوخی ده کری (له ده وهی کوفرو خوانه ناسیدا هه رشتیکان کرد بی عه وه) ﴿ وإن یعودوا فقد مضت سنة الأولین ﴾ خو نه گهر جاری کتر تی بچنه وه بو سه نگه رو کوشتار، دیاره که به سهر هاتی پیشو وه کان تی په ریوه چو بووه بو ویران کردنی ولات و له ناو بردنی مال و سامانیان، واته: نه وان چیان به سهر هات، به سه ره نه مانه یش دیت ﴿ ۳۹: وقاتلوهم حتی لا تكون فتنة ويكون الدين كله لله ﴾ هه تا کوفرو شیرک له بن دی و، به هه تا هه تای کوتایی دی و، دینداری هه بو خوا ده بی، نه وهش نه ی موسلمانان! به رده وام به جهنگ بین له گه لیان ﴿ فإن انتھوا ﴾ جا نه گهر له کاری خراب و دزیو شیرک و کوفر ده سه به ردار بوون ﴿ فإن الله بما یعملون بصیر ﴾ نه وسا هه رچی بکه خاوی بییا به ﴿ ۴۰: وإن تولوا فاعلموا أن الله مولاکم ﴾ خو نه گهر پشتیان هه لکردو گوئیان نه گرت، چاک بزائن که خوا بوخوی (مهولا) و پشتیوانتانه ﴿ نعم المولی ونعم النصیر ﴾ خوایش چ گه وره مه ولایه کی چاکه، چ پشتیوان و کومه ککاریکی باشه! له کوتاییدا زور سوپاسی خوا ده که م، که یارمه تی دام بو ته واو کردنی جزمی نویم، له سووره تی نه نفال.

کوتایی جزمی ۹، (والله الحمد والله)...

به شکردنی (غهنیمهت و فیهی):

له سه ره تای سووره ته که دا فره مووی: (یسئلونک عن الأنفال...) له باره ی ده سه که وته که ی (به د) وه لییت ده پرسن: ناخو چو دابهش ده کری و بوکی ده بییت؟ جابو وه لامی نه ویرسیاره خوی له کارزان فره مووی: ﴿ ۴۱: واعلموا أنما غنمتم من شیء ﴾ ده بی بزائن نه ی پرواداران! که هه ر جو ره ده سه که وت و غهنیمه تی کتان ده سه که وت له مال و سامانی بی باوه ران، زور بی، یان که م ﴿ فأن الله خمسہ وللرسول ولذی القربی والیتامی والمساکین وابن

سهرخات "نه گهر چی ژماره و چه کیشیان کهم بوو" سهری خستن،
موسلمانان کان (۳۱۳) کهس بوون، کافره کانیش نزیکه ی (۱۰۰۰)
کهس بوون، به فهرمانی خوا توانیبیان (۷۰) کهسیان لی بکوژن و،
(۷۰) شیان لی دلیل بکن.
روونکردنه وه بهک: ههرشتی به شهرو جهنگ دهست بکه ویت،

أسفل منکم ﴿ کاروانه کهش له خوارتری ئیوهوه بوو به چوار
کیلومتر ونیو به ره و ده ریاو دهستیان بی نه ده گه بی ﴿ ولو تواعدتم
لأختلقتم فی الميعاد ﴿ وه ئه ر ژوان و (مهوعید) تان بوجهنگه که
دانابا، ئهوا ئیوه له سهر کاته که ناکوک ده بوون دوا ئه کهوتن،
واته: وا به ئاسانی ریک نه ده کهوتن و له بهر که می ئیوهوه، زوری
ئهوان جهنگه که تان نه ده کرد، وهک ئیستا نه ده بوو که کتوپر روو
به روو وهستان و سهر کهوتن ﴿ ولكن لیقضى الله أمرا كان مفعولا ﴿
بهلام بی خوتاماده کردن چوونه جهنگه کهوه، بۆ ئه وهی بریار ریک
لای خوا پراوته وه (سهرخستنی ئیسلام و موسلمانان و، تی شکانی
دوژمنان و کافران) بیته دی ﴿ لیهلک من هلك عن بینة ویحی من
حی عن بینة ﴿ و تا ئه وهی ده بی بمری و تیا بجی و، ئه وهش
بریاره بژی و زینده بی باهر دوولا به به لگه ی ئاشکرابی، واته:
کئی موسلمان ده بییت، با له سهر به لگه موسلمان بییت، کیش
کافرو خوانه ناس ده بییت، با ئه ویش پاش به لگه بییت. ﴿ وإن
الله لسمیع علیم ﴿ بی گومان خوا و ته کانتان ئه بیست که: چوون
ده پارینه وه، به کرده وه کانیش تاندا ده زانی شیایو سهرخستنن،
بۆیه له به دردا سهری خستن.

خوا کافرو موسلمانان به کهم ئامار هیئیه به رچاو به ک:

﴿ ۴۳: إذ یریکهم الله فی منامک قلیلا ﴿ ئه وهش وه بیر بینه
که: خوا له خه وونتدا ژماره ی دوژمنانتی به کهم وبی بایه خ
نیشان دایت، هه تاها وه لانتی لی ئاگادار بکه ییت و، ئه وانیش دلقایم
بین به یارمه تی خوا. (موجاهید) ئه لی: خوی گه وره ئه وانی له
خه ودا به کهم نیشانی په یامبه ردا ﴿، جا ئه ویش بۆ هاوه لانی
گیرایه وه، ده ره نجام به سهر کهوتن دلنیا بوون و سهری کهوتن ﴿ ولو
أراکم کثیرا ﴿ ئه رته وانی به زورنیشان دابایت ﴿ لفشتم ﴿ لییان
ئه ترسان و سست ده بوون ﴿ ولتنازعتم فی الأمر ﴿ و له ناو
خوتانیشتدا ناکوک و په رت ده بوون ﴿ ولكن الله سلم ﴿ بهلام
خوا له وه پاراستنی و، نه ی هیشت تووشی ئه وه بین ﴿ إنه علیم
بذات الصدور ﴿ چونکه بی گومانه به وهی له دل و ده روون دایه
زاناو به ئاگایه ﴿ ۴۴: واذ یریکمهم إذا التقیم فی أعینکم قلیلا ﴿
ئه ی له بیر تانه که: له کاتی به یه که گه یشتندا له گۆره پانی جهنگدا
به کهم نیشانی دان له بهر چاوتاندا، هه تا لییان سل نه که نه وه
به دلنیا ییه وه بویان بچنه پیشی ﴿ و یقلکم فی أعینهم ﴿ و
ئیوهشی له بهر چاوی ئه واند به کهم نیشاند ﴿ لیقضى الله أمرا
کان مفعولا ﴿ هه تا ئه وهی بریاری له سهر داوه جیه جیی کا،
وهک سهرخستنی موسلمانان ﴿ و إلى الله ترجع الأمور ﴿ کاره کانیش

﴿ وَاعْلَمُوا أَنَّمَا غَنِمْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَإِنَّ لِلَّهِ خُمُسَهُ وَلِلرَّسُولِ
وَلِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِينِ وَآبِ السَّبِيلِ ﴿ إِنِ
كُنْتُمْ آمَنْتُمْ بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا يَوْمَ الْفُرْقَانِ
يَوْمَ الْفُتَىٰ الْجَمْعَانِ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿ ٤٣
أَنْتُمْ بِالْعُدُوِّ الدِّينِ وَهُمْ بِالْعُدُوِّ الْقُصْوَىٰ وَالرَّكْبِ
أَسْفَلَ مِنْكُمْ وَلَوْ تَوَاعَدْتُمْ لَا خِلْفَ لَكُمْ فِي الْمِيعَادِ
وَلَكِنْ لِيَقْضِيَ اللَّهُ أَمْرًا كَانَ مَفْعُولًا لِيَهْلِكَ مَنْ
هَلَكَ عَنْ بَيْنَةٍ وَبَحِيَ مَنْ حَيَّ عَنْ بَيْنَةٍ وَإِنَّ اللَّهَ
لَسَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿ ٤٤ إِذْ يُرِيكُمُ اللَّهُ فِي مَنَامِكَ قَلِيلًا
لَوْ أَرَأَيْتُمْ كَثِيرًا أَلْفَشْتُمْ وَلَتَنَزَعَنَّ فِي الْأَمْرِ
وَلَكِنَّ اللَّهَ سَلَّمَ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿ ٤٥
يُرِيكُمُوهُمْ إِذِ التَّيَقُّمِ فِي أَعْيُنِكُمْ قَلِيلًا وَيُقَلِّلُكُمْ
فِي أَعْيُنِهِمْ لِيَقْضِيَ اللَّهُ أَمْرًا كَانَ مَفْعُولًا وَإِلَى اللَّهِ
تَرْجِعُ الْأُمُورُ ﴿ ٤٦ يَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا لَقِيتُمْ فِئَةً
فَاتَّبِعُوا وَادْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿ ٤٧

پیی ده لئین (غه نیمهت)، ههرچیش بی جهنگ و ههرا دهسکهوت
وهکو "مالی سهرانهو، خهراج و، مالی بی میراتگرو ههروه ها..
پییده لئین: (فه ی) نه گهرچی ههندی له زاناکان ده لئین: ههردوو
وهک یه کن. (ئیین تهیمیه) ده لی: ئه مانه ههردوو ده ریئه دهستی
ئه میرو پی شهوا، چونی به چاک زانی، وا بهشی دهکا، ته نانه تی
"جیا له بهشی خوی" شتیکی بۆ ههله دبژدری، وهکو له روژی
(بهس) دا شیر (زولفه قار) درایه پیغه مبه ر ﴿.

خوا موسلمانان کان له به دردا سهرخست:

﴿ ۴۲: إذ أنتم بالعدوة الدنيا ﴿ ئه ورژه تان وه بیر بییت ئه ی
برواداره کان! که له گه ل بی باوه ره کاند به یه که یشتن، ئیوه
له داوینیه ی نزیکتر بوون (له خواروی شیوه که دا) و نزیک به
مه دینه ﴿ وهم بالعدوة القصوى ﴿ وئه وانیش "بی باوه ره کان" له
داوینیه ی دوورو، لای سهرووی مه دینه دا دامه زرا بوون ﴿ والركب

هموو هر بۆلای خوای دانا ده برینه وه.

هیندی نه خشمو پلانی جهنگ:

﴿ ۴۵: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا لَقِيتُمْ فِئَةً ﴾ ئهی ئهوانه ی باوه رتان هیناوه! کاتی له گه له دهسته یه که له دوژمنان به یه که ده گه له جهنگدا ﴿ فَاثْبُتُوا ﴾ بهرام بهریان مه حکم و دامه رزاون و هه رگیز هه له نه یه ﴿ وَادْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا ﴾ وه یادی خوا زۆر بکه ن ﴿ لَعَلَّكُمْ تَفْلَحُونَ ﴾ به شکوسه ر فرازبن و سه رکه ون ﴿ ۴۶: وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ ﴾ وه گو ی رایه ی له فه رمانه کانی خواو په یام به ری ئه و بکه ن ﴿ وَلَا تَنَازَعُوا فَعَشَلُوا وَتَذَهَبَ رِيحُكُمْ ﴾ وقره قرو کیش هه له گه له یه کتردا مه که ن، هه تا هیزو تواناتان بجی و، ئه وساش کزو لاوازو سست بین ﴿ وَاصْبِرُوا إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ ﴾ ئارامتان بیت - کاتی به دوژمن گه یشتن - چونکه دنیابن خوا له گه له ئارامگران دایه.

کەش و فشی قورەیش ئەودەمە چوونە بەدر:

﴿ ۴۷: وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ خَرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ بَطَرًا وَرِئَاءَ النَّاسِ ﴾ ئیوه وه کو ئهوانه مه بن که له بهر رووپامای ی بۆخه لک له ماله وه ده رچوون و، فشه وه که شخه یان ده کرد، مه به ست له و یاخییانه کافره کانی قوریه شه، چونکه ئه وده مه که ده رچوون بۆ به در (ئه بو جهل) وتی: سویند به خوا هه تا نه چی نه (به در) و عه ره قی تیا نه خوینده وه، و شتر سه رنه برین و، کیزۆله وه که نیزه گۆرانیمان بۆ نه لێن و، هه موو عه ره ب پێ نه زانن - هه تا لیمان بترسن - ناگه رپینه وه! ﴿ وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ ﴾ ورپی خوایش له خه لک ده به ستن ﴿ وَاللَّهُ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطٌ ﴾ وخو خواش به هه موو کاریکی ئهوان زانو ناگایه و، گه مارۆی داون، ئیتر چی ده که ن وچی ده لێن بۆخو یان ئازادن ﴿ ۴۸: وَإِذْ زَيْنُ لَهْمُ الشَّيْطَانِ أَعْمَالُهُمْ ﴾ شه یان ئاکاری ناپه سه ندی ئه و کاته ی ئهوانی لا جوان کردن، هه تا بچن له گه له په یام به ردا ﴿ بَجَهَنگین ﴾ وقال لا غالب لكم اليوم من الناس ﴿ وفریوی دان و پپی گوتن: ئه مرۆ که سییک نییه له ناو خه لکدا بتوانی به سه ر ئیوه دا زāl ببی ﴾ وانی جار لکم ﴿ و منیش بۆخۆم هاوکارو پشتیوانتانم ﴾ فلما تراءت الفتنان ﴿ جاکه هه ردوو کۆمه له که یه کتریان دیت و روو به روو بوونه وه و، روژی خو ی هات ﴾ نکص علی عقبيه ﴿ شه یان پاشه وپاش دزه ی بۆ کردو هه له ات ﴾ وقال إني بري منكم ﴿ وتی: بیسو من له گه له ئیوه نیم و به ریم لیتان ﴾ إني أري ما لاترون ﴿ چونکه ئه وه ی من ده ی بینم و ده ی زانم، ئیوه نای زانن و نای بینن، من ده بینم به ئاشکرا فریشته

دینه خواری و هاوکاری ئه ولا ده که ن ﴿ إني أخاف الله ﴾ چاک بزائن من له سزای خوا ئه ترسم وله گه له ئیوه نیم ﴿ والله شديد العقاب ﴾ سزاو تۆله ی خواش زۆر سه خته بۆ تاوانباران ﴿ ۴۹: إِذْ يَقُولُ الْمُنَافِقُونَ ﴾ وه بیر بیته که دوو رووه کان ﴿ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ ﴾ و ئهوانه ی له دلیاندا نه خوژی و به دگومانی هه بوو

وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَا تَسْزَعُوا فَعَشَلُوا وَتَذَهَبَ رِيحُكُمْ وَأَصْبِرُوا إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ ﴿ ۵۰: وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ خَرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ بَطَرًا وَرِئَاءَ النَّاسِ وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَاللَّهُ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطٌ ﴿ ۵۱: وَإِذْ زَيْنُ لَهُمُ الشَّيْطَانُ أَعْمَالُهُمْ وَقَالَ لَا غَالِبَ لَكُمْ الْيَوْمَ مِنَ النَّاسِ وَإِنِّي جَارٌ لَكُمْ فَلَمَّا تَرَأَتِ الْفِتْنَانِ نَكَصَ عَلَى عَقِبَيْهِ وَقَالَ إِنِّي بَرِيءٌ مِنْكُمْ إِنِّي أَراي مَا لَا تَرَوْنَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ وَاللَّهُ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿ ۵۲: إِذْ يَكْفُرُ الْمُنَافِقُونَ وَإِلَّا يَكُنْ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ غَرَّهُ هَؤُلَاءِ دِينُهُمْ وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَإِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿ ۵۳: وَلَوْ تَرَىٰ إِذْ يَتَوَفَّى الَّذِينَ كَفَرُوا الْمَلَائِكَةُ يَضْرِبُونَ وُجُوهَهُمْ وَأَدْبَارَهُمْ وَذُوقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ ﴿ ۵۴: ذَٰلِكَ بِمَا قَدَّمْتُمْ أَيْدِيَكُمْ وَأَنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِظَلَمٍ لَّيِّدٍ ﴿ ۵۵: كَذَٰلِكَ أَلْهَىٰ آلَ فِرْعَوْنَ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَفَرُوا بِآيَاتِ اللَّهِ فَأَخَذَهُمُ اللَّهُ بِذُنُوبِهِمْ إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿ ۵۶

ده یان گوت: ﴿ غر هۆلای دینهم ﴾ ئهوانه - واته: موسلمان هه کان به قسه ی ئهوان - به ئایینه که یان خه له تاون وچه واشه بوون، بۆیه خو یان ناوه به م جهنگه وه! ئه گینه به وژماره که مه وه چون جهنگ ده کریست؟ خواش فه رمووی: ﴿ ومن يتوكل على الله ﴾ با ئهوانه هه ر قسه بکه ن، چونکه هه رکه سییک پشت به خوای گه وه به به ستی، خوا یارمه تی ئه دات ﴿ فإن الله عزيز حكيم ﴾ چونکه بی گومانه که ئه و خوا به زۆر ده سته لاتدارو به توانایه، کاردروست و کار جوانه، هه موو شتیکی پر له حیکمه ته ﴿ ۵۰: ولو ترى إذ يتوفى الذين كفروا الملائكة ﴾ ئه ر له سه ره مه رگدا بی باوه ران ببینی که: چون فریشته کان گیانیان ئه کیشن، ئه و شتیکی سه رسو ره یته ر ئه ببینی ﴿ يضربون وجوههم وأدبارهم ﴾ ده ببینی له و حاله ته دا دم و چاوو پشتیان ده کو تن ﴿ وذوقوا عذاب الحريق ﴾ و پیشیان ده لێن: ده سا سزای سووتینه ری دۆزه خ بجیژن ﴿ ۵۱: ذلک بما قدمت أیدیکم ﴾ ئه و سزاو لی دانه ش له به ر ئه و کاره خراپانه یه له پیشه وه ده تان کرد

(هوودو لووت..) چوون ﴿ کذبوا بآیات ربهم ﴾ چونکه باوه‌ریان به نایه‌ته‌کانی په‌روه‌ردگاریان نه‌کرد ﴿ فاهلکناهم بذنوبهم ﴾ ئینجا ئیمه‌یش به هوئی گونا‌هه‌کانیانه‌وه له‌ناومان بردن ﴿ وأغرقنا آل فرعون ﴾ هه‌رچی سه‌ربه‌فیرعه‌ونیش بوون له‌ده‌ریادا خنکانمانن و نقوممان کردن ﴿ وكل كانوا ظالمين ﴾ که هه‌موویان سته‌مکار بوون و باوه‌ریان به‌یه‌کخواپه‌رستی نه‌بوو ﴿ ۵۵ ﴾ : إن شر الدواب عند الله ﴿ بئى‌گومان خراپترین ره‌وکه‌ر وجولنده به لای خواوه ﴾ الذين كفروا فهم لا يؤمنون ﴿ ئەوانه‌ن بئى باوه‌رن ﴾ ﴿ ۵۶ ﴾ : الذين عاهدت منهم ﴿ ئەوانه‌ی په‌یمانته له‌گه‌ل به‌ستن ﴾ ثم ينقضون عهدهم فى كل مرة ﴿ پاشان جارله‌دوای جار په‌یمانته‌کیان هه‌لده‌وه‌شیننه‌وه ﴾ وهم لا يتقون ﴿ وهه‌رگیز له‌شه‌ر و ئاژاوه‌ش خو لا‌ناده‌ن، مه‌به‌ست له‌و په‌یمان شکینانه جووله‌که‌ی (به‌نى قوره‌یزه) به، چونکه ئەوان بوون که په‌یامبه‌ر ﴿ په‌یمانته له‌گه‌ل به‌ستن بو ئەوه هاوکاری موشریکه‌کان نه‌کن، که‌چی په‌یمانته‌کیان شکاندو له‌روژی به‌ردا هاوکاری وهاوبه‌شی قوره‌یشیان کرد! پاشان وتیان په‌یمانته‌که‌مان له‌بیر چووه، به‌لام وانه‌بوو، چونکه چه‌ندجاریک په‌یمانیان داو هه‌رئاوا شکاندیان !!

کافران ته‌مى بکه‌ن:

﴿ ۵۷ ﴾ : فاما تنقضهم فى الحرب ﴿ ئینجا ته‌گه‌ر له‌جه‌نگدا زال‌بوویت به‌سه‌ریاندا ﴿ فشرد بهم من خلفهم ﴾ وایان لی‌که‌ه‌بائه‌وانه‌ی له‌پشتیان‌ه‌وه‌ن په‌رت و بلاوبین و په‌ندو عیبه‌رت وه‌رگرن ﴿ لعلمهم یذكرون ﴾ به‌شکو بیر بکه‌نه‌وه‌و ده‌ست له‌خیانته‌ه‌لگرن، واته‌: به‌لکو ئەوانه‌ه‌بینه‌په‌ند بو خه‌لکانی تریش، تا جاریکی تر نه‌ئەوان و نه‌خه‌لکانی تر، بیر له‌جه‌نگ وئاژاوه‌ نه‌که‌نه‌وه له‌گه‌لتان.

سوین و په‌یمانیان به‌ناشکرا بده‌دواوه‌:

﴿ ۵۸ ﴾ : وإماتخافن من قوم خیانة ﴿ گه‌ر ترست له‌هه‌ره‌وژی (وه‌کو به‌نى نه‌زیرو، به‌نى قوره‌یزه) هه‌بوو: گزیت لی‌بکه‌ن و په‌یمان بشکینن ﴿ فانید إلیهم على سواء ﴾ جا تویش به‌ناشکراسویند و په‌یمانته‌کیان به‌سه‌را بده‌وه، تا به‌رامبه‌ر یه‌ک ده‌بن، واته‌: با هه‌ردوولا بزانه‌که ئیتر په‌یمان له‌نیواندا نه‌ماوه‌هه‌ولی حاله‌تیکى تر بده‌ن ﴿ إن الله لا یحب الخائنین ﴾ به‌راستی خوا گزیکارانی خوش‌ناویت، ئەوانه‌ی مانا و ریزی په‌یمان نازانه‌و، فیل له‌یه‌کدی ده‌کن.

پیشه‌وا (ئه‌حمه‌د/ خوا لیلی رازی بیته‌ ده‌لی: له‌نیوان (روم) به‌کان و (موعاوییه) دا په‌یمانیک مۆر کرابوو، له‌لای ئەوانه‌وه به‌ره‌و

﴿ وأن الله لیس بظلام للعبيد ﴾ وبئى‌گومانیشین هه‌رگیز خوا غه‌در له‌به‌نده‌کانی خوئی نا‌کو، به‌ناه‌ق و نا‌ره‌وا سزای هیچ که‌سیک نادات ﴿ ۵۲ ﴾ : کذاب آل فرعون ﴿ شیوه‌ی تاوانکاری ته‌مانه‌یش ده‌لییت به‌دکاری فیرعه‌ون و نزیکه‌کانی فیرعه‌ونه ﴿ والذين من قبلهم ﴾ و ئەوانه‌ش که له‌پیشه‌یان‌ه‌وه‌بوون، وه‌کو گه‌لی نووح و

ذَٰلِكَ بِأَنَّهُ لَمْ يَكُ مَعَهُ مِثْرًا نِعْمَةً أَنْعَمَهَا عَلَىٰ قَوْمٍ حَتَّىٰ يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ وَأَنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿ ۵۲ ﴾ كَذَابٌ ءَالِ فِرْعَوْنَ ۖ وَالَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ كَذَّبُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ فَأَهْلَكْتَهُمْ بِذُنُوبِهِمْ ۖ وَأَغْرَقْنَا آلَ فِرْعَوْنَ ۖ وَكُلٌّ كَانُوا ظَالِمِينَ ﴿ ۵۱ ﴾ إِنَّ شَرَّ الدَّوَابِّ عِنْدَ اللَّهِ الَّذِينَ كَفَرُوا فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿ ۵۵ ﴾ الَّذِينَ عَاهَدْتَ مِنْهُمْ ثُمَّ يَنْقُضُونَ عَهْدَهُمْ فِي كُلِّ مَرَّةٍ وَهُمْ لَا يَتَّقُونَ ﴿ ۵۶ ﴾ فَمَا تَنْفِقْتُمْ فِي الْحَرْبِ فَشَرِّدْ بِهِمْ مِّنْ خَلْفِهِمْ لَعَلَّهُمْ يَذَّكَّرُونَ ﴿ ۵۷ ﴾ وَإِمَاتَخَافُنِ مِّن قَوْمٍ خِيَانَةٌ ۖ فَانذِرْ لَهُمْ عَلَىٰ سَوَاءٍ ۚ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْخَائِنِينَ ﴿ ۵۸ ﴾ وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا سَبَقُوا ۖ إِنَّهُمْ لَا يُعْجِزُونَ ﴿ ۵۹ ﴾ وَأَعِدُوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهِبُونَ بِهِ ۖ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ ۖ وَءَاخِرِينَ مِّنْ دُونِهِمْ لَا تَعْلَمُونَهُمُ اللَّهُ يَعْلَمُهُمْ ۚ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ يُوَفَّ إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تُظْلَمُونَ ﴿ ۶۰ ﴾ وَإِنْ جَنَحُوا لِلسَّلَامِ فَاجْعَلْ لَهُمُ اتِّوَكَالًا عَلَى اللَّهِ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿ ۶۱ ﴾

هوودو.. هتد ﴿ كفروا بآيات الله ﴾ حاشایان له‌نایه‌ته‌کانی خواکرد ﴿ فأخذهم الله بذنوبهم ﴾ خوایش به‌هوئی گونا‌ح و تاوانه‌کانیانه‌وه قاری لی‌گرتن ﴿ إن الله قوى شديد العقاب ﴾ ناشکرایشه‌که‌خوا زور به‌هیزه، توله‌ی زور سه‌خته ﴿ ۵۳ ﴾ : ذلک بأن الله لم یک مغیرا نعمة أنعمها علی قوم ﴿ ئەو سزایه‌ش له‌به‌ر ئەوه تووشیان بوو، چونکه: خواى گه‌وره هه‌ر به‌هه‌رو به‌خششیکى به‌هه‌رگه‌لیک دابی، لیلی نه‌گۆریوه‌و، لیلی تیک نه‌داوه ﴿ حتی یغیروا ما بأنفسهم ﴾ هه‌تا ئەوان بی‌ری خوینیان نه‌گۆری‌بی، واته‌: مه‌گه‌ر ئەوه‌له‌بی‌پروا و سبیل ده‌رچووبین، ئەوسائه‌ویش قاری لی‌گرتوون، خواى میه‌ره‌بان پیغه‌مبه‌ری بو‌ناردن باوه‌ریان پی‌نه‌کرد، ئەویش جه‌زه‌به‌ی‌دان ﴿ وأن الله سمیع علیم ﴾ به‌راستی خوا زور بیسه‌نده‌یه، زور زانایه، ده‌زانی‌چی ده‌کن و چی ده‌لین، پاشان به‌پیی ئەوه‌سزاو توله‌ده‌دا ﴿ ۵۴ ﴾ : کذاب آل فرعون والذين من قبلهم ﴿ ئەوانه به‌ده‌ردی داروده‌سته‌که‌ی فیرعه‌ون و، ئەوانه‌ی له‌پیشه‌یان‌ه‌وه‌بوون

بەمەرجى بەرژەۋەندى و، سەرۋەرى و سەر بەرزى مۇسلمانانى تېدا بپارىزى، ئەگىنا ھەموو جۆرە ئاشتى و سازشك حەرام و ياساغە، خوا لە جىگايەكى تردا لەو بارەيەۋە ئەفەرموى: (فلا تهنوا وتدعوا إلى المسلم وأنتم الأعلون) ۳۵/۴۰.

(قەتادە) ئەل: ئەم فەرمانى ئاگر بەس و ئاشتییە، پېشى فەرمان بە جىھادو، پېش ئايەتى: (قاتلوا الذين لا يؤمنون بالله ولا باليوم الآخر) ۲۹/۹، واتە ئەو ئاگر بەسە (نەسخ) بۆتەۋە، ھەردەبى جەنگيان لە گەل بکرىت ﴿ وتوكل على الله ﴾ و ھەر بەخوایش پشت بېستە ﴿ إنه هوالسمع العليم ﴾ چونكە تەنھا خۆيەتى بېسندە، زانا، ئاگادار بە ھەموو شتېك، پەيمانەكەى پېغەمبەریش ﷺ لە ھودەبېيەدا لەسەر بەرچاۋگرتنى ئەم بىنەماو خالانەبوو بۇ ئايندەى مۇسلمانان، بۆيە ئاگر بەستەكەى بۇ ماۋەى (۹) سال قەبوول کرد ﴿ ۶۲: وإن يردوا أن يخذعوك ﴾ و ئەگەر

ويستيان بەو ئاگر بەس و سازشە فيلت لى بکەن ﴿ فإن حسبك الله ﴾ جا بى گومان تۆ تەنھا خوات بەسە ﴿ هو الذى أيدك بنصره وبالمؤمنين ﴾ ھەر ئەو خوايەش بوو كە لە رۆزى بەدرا بە كۆمەكى خۆى و، بە دلسۆزى باۋەرداران پشتيوان كرديت ﴿ ۶۳: وألف بين قلوبهم ﴾ و ھۆگرى و تەبابى خستە دل و دەرۋيانەۋە، مەبەست لە مۇسلمانانى ھۆزى (ئەۋس) و (خەزەرەج) - ئەوان بوون پاش ئەو ھەموو كېشەو دۆژمانايەتییە مېژوۋىيەى سەردەمى نەفامىيان - بەفەزلى ئىسلام - ئاشت بوۋنەۋە بوۋنە برا ﴿ لو أنفقت ما فى الأرض جميعا ﴾ ئەگەر ھەرچى لەم زەۋىيەدايە بەختت كرديا لە پېناۋى ئەو ئاشتەۋايەدا ﴿ ماألفت بين قلوبهم ﴾ نەدەتۋانى دۆستى و تەبابى ئاۋا لە دلياندا جىگير بکەيت لە نيوان دلەكانياندا ﴿ ولكن الله ألف بينهم ﴾ بەلام خۋاى دلۋان - بە مېھرەبانىي و توانايى خۆى - ئاشتى كردنەۋە ھۆگرى خستە نيوانيان ﴿ إنه عزيز حكيم ﴾ بى گومان ئەو خۆى دەسەلاتدارى لە كارزان و كارچوانە، بۆيە پېغەمبەر ﷺ گەل جار ئەو نىعمەتەى برايەتییەى وەبىر دەھىنانەۋە، بەتايبەتسى لە (ھونەين) دا فەرموۋى: مەگەر ئېۋە رېتان ون نەكردبوو، خوا بەھۋى منەۋە رېگەى نیشان دان، ھەزارو دەست كورت نەبوون، بەبۇنەى منەۋە خوا ژياندىيەۋە، پەرت و سەرلېشىۋا نەبوون، خوا ھۆگرى خستە نيوانتەۋە، ھەموو جار دەيانگوت: بەللى) و سۈپاسى خوا پېغەمبەريان دەكەرد، مەنتيان ھەلدەگرت (متفق عليه). ﴿ ۶۴: ياأيها النبی حسبك الله ﴾ ئەى پەيامبەر! تۆ ھەر خوات بەسە بۇ چاۋدېزى و پاراستنت ﴿ ومن اتبعك من المؤمنين ﴾ بۇ ئەو پروادارانەش بەپرەۋىت لى ئەكەن ھەر خوا بەسە.

ھەلۋەشانەۋە دەچوو، بۆيە (مۇعاۋىيە) ويستى لەناۋچەكەياندا بىمىنئەۋە ھەتا ماۋەى پەيمانەكەى كۆتايى دى و، بەخۇيان نەزانن پەلاماريان بدا! (عەمرى كورى عەبەسە) ى پىگەيشت و گوتى: (الله اكبر، الله اكبر!) چۆن وادەبى، مەگەر تۆ پەيماننت لە گەلياندا نېيە؟ واتە: دەبى ماۋەى ئەو پەيماننت تەۋابكەيت، چونكە پېغەمبەر ﷺ دەفەرموى: ھەركەسك پەيمانىكى ھەبى، نابى دەسكارى بكا ھەتا ماۋەكەى تەۋاب دەبى، يان ئاگادار دەكرى، پاشان (مۇعاۋىيە) ناۋچەكەى بەجى ھيشت. ﴿ ۵۹: ولا يحسن الذين كفروا سبقوا ﴾ با ئەو بى باۋەرانە - كەلە (بەد) دەرچوون ونەكۆژان - ۋابىر نەكەنەۋە كە: ئيتىرلەمردن رزگار بوون ﴿ إنهم لا يعجزون ﴾ بى گومان بىن لەدەست دەرەنەچوون و، ھەرگىزىش ئېمە دەستەۋ سان ناكەن و، جاريكى تريس ھەر دەشكىنرېن.

ئېۋەش باش خۇتان ئامادەى جەنگ بکەن:

﴿ ۶۰: وأعدوا لهم ما استطعتم من قوة ومن رباط الخيل ﴾ ھەتا بۇتان دەكرى و لە تواناۋ وزەتان دايە چەك و جىبەخانەى جەنگ و، ئەسپى چابوكى سۋارى - دژى دۆژماننى دىنى خوا - ئامادە بکەن ئەى باۋەرداران! واتە: بە پېى ئەۋكات و سەر دەمە تىدان چەك و فرۆكەۋ تانك و رۆكيت و ھەموو جۆرە پېۋىستىيەك رېك بخەن ﴿ ترهبون به عدو الله وعدوكم ﴾ دۆژمنى خوا، دۆژمنى بى خۇتانى پى بترسىنن، چونكە ئەر بزانن تواناى جەنگتان ھەيە ناتوانن شەرتان پى بفرۆشن ﴿ وأخري من دونهم لا تعلمونهم ﴾ بى لەۋانىش ئەۋدۆژمانەش بترسىنن ئېۋە نايان ناسن ﴿ الله يعلمهم ﴾ ھەرخوا چاك ئەيان ناسى ﴿ وما تنفقوا من شئ فى سبيل الله ﴾ ھەرشتىكېش لە رېگەى خۋادا بېخشن ﴿ يوف إليكم ﴾ بەكاملى خوا دەى بژىرى بۇتان و پاداشتى ۋەردەگرن ﴿ وأنتم لا تظلمون ﴾ و بە ھىچ شىۋەيەكېش ستەمتان لى ناكرى.

پېغەمبەر ﷺ لەسەر مېمبەرەكەى خۆيەۋە فەرموۋى: ((وأعدوا لهم ما استطعتم من قوة، ألا إن القوة الرمي، ألا إن القوة الرمي))، واتە: خەلكېنە! چاك بزانن ئەۋ (ھىزە) خۋاى گەۋرە لەئايەتەكەدا داۋا لە مۇسلمانان دەكا ئامادەى بکەن تىر ھاۋىشتە، دەسا ئېۋەش خۇ ئامادە بکەن. (پېشەۋا مۇسلىم).

ئەر ئاگر بەسيان راگەيان، تۆش قەبوۋلى بکە:

﴿ ۶۱: وإن جنحوا للسلم فاجنح لها ﴾ ئەگەر دۆژماننى دىنى خوا مەيلى ئاشتەۋايى و ئاگر بەسيان كردو مليان راكېشابۇى، تۆيش ئەى پېغەمبەر! دەتۋانى قېۋلى بکەيت و، ۋەلاميان بەدەيتەۋە،

هانی موسلمانان بده بچنه جهنگ:

﴿ ٦٥: يا ايها النبي حرض المؤمنين على القتال ﴾ تهی په یامبهرا! هانی باوهر دادره کان بده بابچنه جهنگ، له گهل پيش چاو گرتنی گشت هوکاره کانی جهنگ به پئی توانا بو سهرکه وتن ﴿ ان یکن

که سی خوراگرو به نارامتان هه بی ﴿ یغلبوا ماتین ﴾ دهره قه تی دوو سده که سیان دین ﴿ وان یکن منکم ألف ﴾ خو نه گهر یه که هزار که سی خو راگرتان هه بی ﴿ یغلبوا ألفین بإذن الله ﴾ ثوا به فرمان و برپاری خوا دهره قه تی دوو هزار که سیان دین، بو دواپیش واپریدرا که: نه گهر ژماره ی موسلمانان نیوه ی ژماره ی خوانه ناسان بوو، ده بی بهرامبهریان بجه نگیڼ وخوراگرین، خو نه گه روا نه بوو، ده توانن له وشهره خو لادهن ﴿ والله مع الصابرين ﴾ خوایش له گهل خوراگرانه.

نابی بهر له ده سولات دیل رابگیردری:

نیمامی (مسلم) ته لی: (عومری کوری خه تتاب/خوا لی رازی بی) وتی: کاتی که له به درا قورپه یش خه فتایان لی کوژراو، خه فتاشیان لی دیل کرا، په یامبهرا له باره ی دیله کانه وه پرس و راویژی به هاوه لان کرد: نایا چی بکری باشه! (نه بوو به کر/خوا لی رازی بی) وتی: من یم چاکه فیدیه و بریتیان لی وهر بگیری، تا خومانی پی به هیژ بکهین، له و لایشه وه به لکو له ناینده دا خوا رینمایان بکاو موسلمان بین، په یامبهرا فره مووی: ته ی کوری خه تتاب! تو رات چیه؟ (عومر) یش وتی: من وام پی چاکه فلانی خزم بدهیته ده ست با بیکوژم، (عه قیل) ی ناموزایشته بده ده ستی (عه لی) با بیکوژی، فلانه که سیش بده ده ستی (حه مزه) با بیکوژی، تا هه موو که سی بزانی که: نیمه له گهل کافراندا نهرم و نیان نین، به تاییه تی نه وانه یان سه روک و پیشه وای کوفرن، په یامبهرا یش راو بوچوونه که ی (نه بوو به کس) ی قه بوول کرد!، (عومر) گوتی: جا بو سبه نی چوم دیتم و په یامبهرا و نه بوو به کر هه ردوو- خه فته تبارن و نه گرین، منیش وتم: یم بلین چی قه وماوه؟! فره مووی: بو نه وه ده گریم که هاوه لان فیدیه و بریتیان هه لبارد، نینجا خوا نم نایه تی دابه زاندو فره مووی: ﴿ ٦٧: ماکان لبی أن یكون له أسرى ﴾ به هیچ په یامبهرا ینک ری نه دراوه که دیلی هه بی و، دیل راگری، یان بریتی وهر گری ﴿ حتی یسخرن فی الأرض ﴾ هه تا هیژو ده سولات به ده ست ده گریټ ﴿ تربدون عرض الدنيا ﴾ نیوه ده تانه وی له ززه ت و کالای دونیاتان ده سکه وی له وهر گرتنی بریتیدا ﴿ والله یرید الآخرة ﴾ خوایش پاشه روژی نه وی بوتان، نه یه وی پاداشی گه ورو مه زنتان ده سکه وی و، پاشه روژ هه لپیرن.

تییینییه ک: نم گله یی و عیتابه رووله که سانه ده کات پیغه مبهرا راویژی پی کردن و نه وانیش فیدیه یان هه لبارد ﴿ والله عزیز حکیم ﴾ خوا بوخوی زور به ده سولات وزویش کارجوانه ﴿ ٦٨:

وَأَنْ يُرِيدُوا أَنْ يَخْدَعُوكَ فَإِنَّ حَسْبَكَ اللَّهُ هُوَ الَّذِي أَيْدَكَ بِقَوْمِهِ وَيَا الْمُؤْمِنِينَ ﴿٦٨﴾ وَالَّذِينَ قُلُوبُهُمْ لَوَافِقَتْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مَا أَلْفَتَ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ أَلْفَ بَيْنَهُمْ إِنَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٦٩﴾ يَأَيُّهَا النَّبِيُّ حَسْبَكَ اللَّهُ وَمَنْ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٧٠﴾ يَأَيُّهَا النَّبِيُّ حَرِّضَ الْمُؤْمِنِينَ عَلَى الْقِتَالِ إِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ عَشْرُونَ صَابِرُونَ يَغْلِبُوا مِائَتَيْنِ وَإِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ مِائَةٌ يَغْلِبُوا أَلْفًا مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَفْقَهُونَ ﴿٧١﴾ الْفَن خَفَّ اللَّهُ عَنْكُمْ وَعَلِمَ أَنَّ فِيكُمْ ضَعْفًا إِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ مِائَةٌ صَابِرَةٌ يَغْلِبُوا مِائَتَيْنِ وَإِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ أَلْفٌ يَغْلِبُوا أَلْفَيْنِ بِإِذْنِ اللَّهِ وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ ﴿٧٢﴾ مَا كَأَنَّ لِي أَنْ يَكُونَ لِي أَسْرَى حَتَّى يُسْخَرَ فِي الْأَرْضِ تُرِيدُونَ عَرَصَ الدُّنْيَا وَاللَّهُ يُرِيدُ الْآخِرَةَ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٧٣﴾ لَوْلَا كِتَابٌ مِنَ اللَّهِ سَبَقَ لَمَسَّكُمْ فِيمَا أَغْدُمُكُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿٧٤﴾ فَكُلُوا مِنَّمَا عَزَمْتُ حَلَالًا طَيِّبًا وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٧٥﴾

منکم عشرون صابرون ﴿ نه گهر نیوه بیست که سی خو راگرتان هه بی له قوناغدها ﴿ یغلبوا ماتین ﴾ ده شی به سهر دوو سده که سدا زال بن (یه که بده) واته: ده کری یه که کهستان بهرامبهرا ده کس راهه ستیت ﴿ وان یکن منکم مائه یغلبوا ألفا من الذین کفروا ﴾ هه روا نه گهر سده که سی خوراگرتان هه بی، ثوا به نیژنی خوا زال دهن به سه ره زار که سی کافردا ﴿ ذلک بأنهم قوم لا یفقهون ﴾ چونکه نه وانه خه لکانیکی تی نه گه یشتوون.

به لی.. وهک (نبین عه بباس) ته لی: له سه ره تای هاتنی دینی نیسلامه وه ده بوو یه که کس بهرامبهرا ده کس راهه ستابا، چونکه موسلمانان که م و لاوازو بی ده سولات بوون، دیاره برپاری و له سه رشانیان قورس و سه خت بوو، بویه نه سخ بوویه وه فره مووی: ﴿ ٦٦: الآن خفف الله عنکم ﴾ هه ر نیستا خواکاری بو ناسان کردن ﴿ وعلم أن فیکم ضعفا ﴾ و زانی که وزه ده سولاتتان که مه و، کز ولاوازن ﴿ فان یکن منکم مائه صابرة ﴾ جا نه گهر سده

و لی لانه دا، بویه دهفه رموی: ﴿۷۲﴾: إِنْ الذِّینَ آمَنُوا ﴿۷۲﴾ بِنِ سُوْ
تهوانه ی باوه ریان هیئا ﴿۷۲﴾ وهاجروا ﴿۷۲﴾ وله زیډو ولّات و نیشتمانی
خوْیان - له بهر خوْشه ویستی خواو په یامبه ره که ی- کوْچیان کرد
﴿۷۲﴾ وجاهدوا بأموالهم وأنفسهم فی سبیل الله ﴿۷۲﴾ وله رای خواو
- به سامان و گیانیان - جیهادیان کرد ﴿۷۲﴾ والذین آووا ونصروا ﴿۷۲﴾

يٰۤاَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِمَنْ فِيْ اَيِّدِيْكُمْ مِنَ الْاَسْرٰى اِنْ يَعْلَمِ اللّٰهُ
فِيْ قُلُوْبِكُمْ خَيْرًا يُّؤْتِكُمْ خَيْرًا مِّمَّا اَخَذَ مِنْكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ
وَاللّٰهُ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ ﴿۷۳﴾ وَاِنْ يُرِيْدُوْا خِيٰنَتَكَ فَقَدْ خٰنُوْا
اللّٰهَ مِنْ قَبْلُ فَاَمٰكُنْ مِنْهُمْ وَاللّٰهُ عَلِيْمٌ حَكِيْمٌ ﴿۷۴﴾ اِنَّ الذِّينَ
ءَامَنُوْا وَهَاجَرُوْا وَجَهَدُوْا بِاَمْوَالِهِمْ وَاَنْفُسِهِمْ فِيْ سَبِيْلِ
اللّٰهِ وَالَّذِيْنَ ءَاوَوْا وَنَصَرُوْا اُولٰٓئِكَ بَعْضُهُمْ اَوْلٰٓئُ بَعْضٍ وَالَّذِيْنَ
ءَامَنُوْا وَلَمْ يَهِجِرُوْا مَا لَكُم مِّنْ لِّبَتِهِمْ مِنْ شَيْءٍ حَتّٰى يَهِجِرُوْا
وَاِنْ اَسْتَضَرُّوْكُمْ فِيْ الدِّيْنِ فَعَلَيْكُمْ النُّصْرَةُ اِلَّا عَلٰى قَوْمٍ
بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مِّيثَاقٌ وَاللّٰهُ يَمَّا تَعْمَلُوْنَ بَصِيْرٌ ﴿۷۵﴾ وَالَّذِيْنَ
كَفَرُوْا بَعْضُهُمْ اَوْلٰٓئُ بَعْضٍ اَلَا تَعْمَلُوْنَ تَكُنْ فِتْنَةٌ فِى
الْاَرْضِ وَفَسَادٌ كَبِيْرٌ ﴿۷۶﴾ وَالَّذِيْنَ ءَامَنُوْا وَهَاجَرُوْا
وَجَهَدُوْا فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ وَالَّذِيْنَ ءَاوَوْا وَنَصَرُوْا اُولٰٓئِكَ هُمُ
الْمُؤْمِنُوْنَ حَقًّا هُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيْمٌ ﴿۷۷﴾ وَالَّذِيْنَ ءَامَنُوْا مِنْ
بَعْدِ وَهَاجَرُوْا وَجَهَدُوْا مَعَكُمْ فَاُولٰٓئِكَ مِنْكُمْ اُولُوْا الْاَرْحَامِ
بَعْضُهُمْ اَوْلٰى بِبَعْضٍ فِىْ كِتٰبِ اللّٰهِ اِنَّ اللّٰهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيْمٌ ﴿۷۸﴾

و تهوانه ش که کوچه ره کانیان به خووه گرتووو یارمه تیپان دان
﴿۷۸﴾ اُولٰٓئِكَ بَعْضُهُمْ اَوْلٰٓئُ بَعْضٍ ﴿۷۸﴾ ته مانه گشت ده بنه خزم و کهس
و کاری یه کتر و میراتیش له یه کتر ده بنه ﴿۷۸﴾ والذین آمنوا ﴿۷۸﴾
تهوانه ش که باوه ریان هیئا ﴿۷۸﴾ ولم یهاجروا ﴿۷۸﴾ وهر له مه که شدا
مانه وهو کوچیان نه کرد "بو مه دینه" ﴿۷۸﴾ مالکم من ولايتهم من
شیء ﴿۷۸﴾ ئیوه هیچ هه قیکتان به سه ریانه وه نییه، واته: میرات له
یه که نابهن و، له سهرتان نییه یارمه تیشیان بدن، وه له دهسکه وتی
جه نگیش به ش نابهن ﴿۷۸﴾ حتی یهاجروا ﴿۷۸﴾ هه تا تهوانیش وهکو ئیوه
له ولاتی کوفر هیجرهت ده کهن ﴿۷۸﴾ و ان استصروکم فی الدین
فعلیکم النصر ﴿۷۸﴾ خو ته گهر داوای یارمه تیپان لی کردن بو پاراستنی
نایینه که یان، ده بی ئیوه ش یارمه تیپان بدن و سه ریان خه نه به سه ر
دوژمنانی هه ردوولا تاندا ﴿۷۸﴾ اِلا علی قوم بینکم و بینهم میثاق ﴿۷۸﴾
مه گهر دژی تهوانه له گهل ئیوه هاویه یمانن و ریکه و تننامه یان
مورکردبی ته گهر چی کافریش بن، لهو ده مه دا نابی یارمه تیپان

لولا کتاب من الله سبق ﴿۷۹﴾ ته ریشتله خواوه پر یار دهر نه چووبا که
سزای هه له کار - به ئیجتهاد - نه دات ﴿۷۹﴾ لمسکم فیما اخذتم
عذاب عظیم ﴿۷۹﴾ لهو بریتی ورگه رته تاندا سزایه کی گه وره تان
دووچار ته بووو قاری لی ده گرتن ﴿۷۹﴾ ۶۹: فکلوا مما غنمتم حلالا
طیباً ﴿۷۹﴾ ده سا لهو دهسکه وته گرتووتانه بخون به هه لالی وپاکي
﴿۷۹﴾ واتقوا الله ﴿۷۹﴾ وهله خوا بترسن ﴿۷۹﴾ اِنْ الله غفور رحیم ﴿۷۹﴾ به راستی
خوا زور لی بوورده یه، زور دلوفان و میهره بانه، له هه لای نه زان
ده بووری، کوژی زانایان ده لین: پی شه وای موسلمانان خو ی سه ر
پشکه - سه بارت به دیل - ناخو ده یان کوژی، وهکو یه خسیره کانی
(به نی قوره یزه) یان فیدیه و بریتی وهرده گری وهکو دیله کانی (به در)
وه یان دیل به دیل کا ﴿۷۹﴾ ۷۰: یا ایها النبی قل لمن فی ایدیکم من
الأسرى ﴿۷۹﴾ ته ی په یامبه ر ﴿۷۹﴾ به دیله کانی ژیر ده ستت بلئ: ﴿۷۹﴾ اِنْ
یعلم الله فی قلوبکم خیراً ﴿۷۹﴾ ته گهر خوا بزانی چاکه یه که له دلتانایه،
بروایه کی پاک وچاک ده بی به دینی ئیسلام ﴿۷۹﴾ یوتکم خیرا مما اخذ
منکم ﴿۷۹﴾ لهو ی لی تان وهر گیراوه باشترتان ده داتی ﴿۷۹﴾ و یغفر لکم ﴿۷۹﴾
و گونا هه پی شووه کانیشتان ده بووری.

پی شه وای (موسلیم) ده لی: ته وده مه که له (به حره ین) هوه مال و سامانی که
دهسکه وت و هات، (عه بباس) ی مامی پیغه مبه ر ﴿۷۹﴾ به پیغه مبه ری
گوت: خو ت ده زانی که: من هه م فیدیه ی خو م و، هه م هی
(عه قیل) یشم داوه، ئیستا هه قه لهو مالیه قهره بووی بکه یته وه بوم،
تهو جا تهویش پارچه قوماشیکی راخست و چه نده ی حه ز لی بوو
بردی ﴿۷۹﴾ والله غفور رحیم ﴿۷۹﴾ وخواش زور چاوپوشه له هه له و تاوان،
زوری ش دلوفانه. تهو کاته که په یامبه ر ﴿۷۹﴾ فیدیه که ی لی وهر گرتن
زور به قورسیان زانی، جابو ولامی تهو تهو ئایه ته ی سه ره وه
هات و، تی گه یاندن که: به قازانجیان ته وای ده بی ﴿۷۹﴾ ۷۱: و ان
یریدوا خیانتک ﴿۷۹﴾ خو ته گهر - دیله کان - ده یان وسیت به ئیسلام
بوونه که یان فرت و فیل و خیانه تت له گهل بکه ن و، له دله وه
به راستیان نه بوو ﴿۷۹﴾ فقد خانوا الله من قبل ﴿۷۹﴾ به راستی پش دیل
کردنیشیان له گهل خوا خیانه تیان کردو ناراس بوون ﴿۷۹﴾ فامکن
منهم ﴿۷۹﴾ تهوسا خوایش ئیوه ی زال کرد به سه ریاندا و تی شکاندن،
جا ئیستاش ته گهر شتی واکه نه وه ئیمه ش وایان لی ده کینه وه
﴿۷۹﴾ والله علیم حکیم ﴿۷۹﴾ خوا زانایه، له کارزان و کارجوانه، ته زانی
چی باشه بو مه ردوم.

موهاجرو ته نسا ر بوونه یه کده سته:

ته م سووره تی (ته نفال) - به باسیکی (موالات) کو تایی دیت،
هه تا هه موو که سی که دوست و پشتیوان و (وه لی) خو ی بناسی

بردنە ھەلئەۋەشىيىتەۋە كە بە ھۆى برايتى و ھاۋپەيمانىيەۋە لە
يەكتريان دەگرت، دەى گىرپىتەۋە بۇ سەر بىنەماكى خۆى كەبە
خزمایەتییە. ﴿إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ﴾ بە راستى خوا بە ھەموو
شتىك زانايە، ھەموو شتىك لای ئەو ھىكمەتییكى تىدایە، واتە:
ئەگەر مىراتگىرى پىشتىي نەبوو، خزمە نزیكەكان شایستە ترن لە
بىگانەكان.
سوپاسىيىكى بىي وینە، بۇ خواى تاك وبىي وینە، كە يارمەتى دام بۇ
تەۋاو كردنى تەفسىرى سوورەتى (ئەنفال).
وصلی الله وسلم وبارك علی محمد وآله وصحبه و كل من والاہ.

بدن ﴿والله بما تعملون بصير﴾ خوا بە ھەموو كەردەۋەكانتەن بىناو
بەئاگايە، بەم ئايەتەنە پەيوەندى و دۆستايەتى لەنيوان ئيمانداران
و خوانەناساندا قەدەغە كرا.
خواى بە بەزەيى مۇسلمانەكانى كەردە سى بەشەۋە: كۆچكەرەن،
پىشتىوانان، كۆچ نەكەرەن. كۆچكەرەن پىش دەخا، چونكە ئەوانن
بناغى دىنى ئىسلام، پاشانىش باسى پىشتىوانان دەكات، چونكە
لەو رۆژە تەنگەدا دەستى كۆچ كەرەكانيان گرت و، خوايش مافى
(ۋەلايە) خستە نيوانيانەۋە، ئەو مۇسلمانانەش كۆچيان نەكرد
ھەتا كۆچ نەكەن مافى (ۋەلايە) يان نىيە.

سوورەتى (تەۋبە) ۹

مەدەنىيەۋ (۱۲۹) ئايەتە

بەناۋى خواى بەخشنەدى مېھرەبان

ئەم سوورەتە گرنگىيەكى تايپەتى دەدا بەلايەنى ياسا وبەرنامە
بۇ كارە پىيوستىيەكان، ياسا بۇ پەيوەندى ناوخۆيى و، دەرەۋى
مۇسلمانان لەگەل دەلەتەندا دەنووسى. ئىمامى (بوخارى) لە
(بەرە) كورى (غازەب) ەۋە ئەگىرپىتەۋە كە: سوورەتى (بەرەئە)
لەدۋاى گشت سوورەتەكانى قورئانەۋە ھاتۆتە خوارەۋە.
ئەم سوورەتە دوو ئامانجى سەرەكى ھەيە:
يەكەم: دانانى بەرنامە بۇشۆيەۋى چۆنىيەتى مامەلەۋ
ھەلسوكەوت كەردن لەگەل موشرىك و خاۋەننامەكاندا.
دوۋەم: باسى ئەو كەسانە دەكات كە: پەيامبەر ﷺ كاتى
بانگى كەردن بۇ خۇئامادە كەردن بۇ جەنگى (رۇم) ەكان ھەر ئەمرو
بەيانيان دەكردو نەچوون.

دوۋ روونكردنەۋە:

(۱) ئەگەر بەوردىي سەرنجى دەقەكانى سوورەتى (بەرەئە) بدرى
و، ئەو رىۋايەتەنە دەربارەى ھاتنى سوورەتەكە وتراون لەگەل
رووداۋەكانى ژيانى پەيامبەردا ﷺ بەراوردى بىكرىن، دەرئەكەۋى
كە: تەۋاۋى سوورەتەكە لە سالى نۆيەمى كۆچىدا ھاتوۋە، بەلام
نەك لەسەرىەك، بەلكو بە سى قۇناغدا تىپەرپوۋە.. يەكەمىيان:
لەمانگى (رەجەب) ى ھەمان سالدائو پىش روودانى (تەبووك).
دوۋەمىيان: لەكاتى خۇئامادە كەردندا بۇ ئەۋ غەزايەۋە لە ناۋەراستىدا.
سىيەم: پاش گەرەنەۋە لە تەبووك.. سەرەتەى سوورەتەكە بۇ كۆتايى
ئايەتى (۲۸) لە ئاخرو ئۆخرى سالى نۆيەمدا ھات، كەمىك پىش
ھاتنى كاتى ھەج.

(۲) پاش ئەۋە پەيامبەر ﷺ لە تەبووك گەرپەۋە وىستى

خوانەناسانىش گشت يەكەتاقەن و، نابى بىكرىنە دۆس:

﴿۷۳: وَالَّذِينَ كَفَرُوا بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ﴾ ئەۋانەش خوانەناس
و بى باۋەرەن دۆست وھاۋكارى يەكتەرن، كەۋابوۋ نابى -لەلايەن
مۇسلمانانەۋە- يارمەتى وھاۋكارى بىكرىن ﴿إِلَّا تَفْعَلُوهُ﴾ خۇ
ئەگەر ئىۋە بەۋ شۆۋە نەكەن فەرمانتەن پىكراۋە، واتە: مۇسلمانان
نەكەنە دۆست وھاۋكارو، خوانەناس و كافرانتەن كەردە دۆست و
ھاۋكار ﴿تَكُنْ فِتْنَةٌ فِي الْأَرْضِ فساد كبرى﴾ كارەساتىكى گەرەۋە
فەسادو ئازاۋەيەكى سامناك لەروۋى زەۋى سەرەلەدا، چونكە
مۇسلمانەكان بى ھىزو لاۋاز دەبن و، بى باۋەرەكان بەھىز دەبن.
بەپىي فەرمودەى پىغەمبەر ﷺ خەلكى دوو ئايىنى لىك جىاۋاز
مىرات لەيەك نابەن، ھەرۋەكو مۇسلمان لەكافرو، كافر لە مۇسلمان
مىرات نابەن، پاشان ئايەتى: (والَّذِينَ كَفَرُوا بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ
بَعْضٍ..سى خويندەۋە.

ئيماندارى راستەقىنە بناسە:

﴿۷۴: وَالَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ﴾ ئەۋانەش
بروايان ھىناۋە كۆچيان كەردوۋە تى كۆشاون لە راى خوادا
﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا وَنَصَرُوا﴾ ئەۋانەش "كۆچكەرەكانيان پەناداۋ
يارمەتییان دان ﴿أُولَئِكَ هُمُ الْمُؤْمِنُونَ حَقًا﴾ ئەمانەن باۋەردارى
بەھەق ﴿لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ﴾ لىبووردن و رۆزىيەكى باش و
قەشەنگيان ھەيە ﴿۷۵: وَالَّذِينَ آمَنُوا مِنْ بَعْدِ﴾ ئەۋانەش دواتر
باۋەريان ھىنا ﴿وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا مَعَكُمْ﴾ ھىجرەتەكان كەردو
لە گەل ئىۋەشدا جىھادىيان كەرد ﴿فَأُولَئِكَ مِنْكُمْ﴾ ئەۋانە
لەئىۋەن، ئەگەرچى پاداشى ئىۋەشيان نەبىت، كەۋابوۋ دەبى
ئەمانەيش يارمەتى و ھاۋكارىيى بىكرىن ﴿وَأُولُوا الْأَرْحَامِ بَعْضُهُمْ
أَوْلَىٰ بِبَعْضٍ فِي كِتَابِ اللَّهِ﴾ خزم بۆخزم -بە پىي كىتپى خوا
نزیكتەرن- بۇ مىرات لە يەكتەرتەن. ئەم ئايەتە ئەۋ جۆرە مىرات

له گهل نه ویشدا که ماوهی په یمانه که ی که متر بوو له چوار مانگ،
ماوه که ی بودرئز کرایه وه بو چوار مانگ، نه ویکه شیان له گهل
نه ویشدا که ماوه بو په یمانه که دیاری نه کرا بوو، بو ی کرایه چوار
مانگ، هتا باشر به خو یاندا بچنه وه کو تا بریاری خو یان بدن،
چونکه پاش نه و ماوه یه ئیتر جهنگ ده کړی له گهل یان ۳: واذان

بچیت بو حج، به لام نیازه که ی گوری و فرمووی: ئیستا
هاوبه شدا کاره کانیش به رووت و قووتی دین بو حج و به دهوری
(که عبه) دا نه سوورپننه وه!! جا له بهر نه وه من نه موی نه مسال
حج نه کم، هتا نه وانه بهو شیوه یه نه بینم، جا له بهر نه و
(نه بووبه کړی) کرده نه میرو چاودیرو سه رپه رستی حه جی نه وساله و
ناردی. ئینجا بو دوا یی سه رته تای سوورته ی (تهوبه) هات و(عهلی
کوری نه بو تالیب) یشی به دوا ی نه بووبه کړدا نارد، بو نه وه که
نه چوار برپاره بخوینیتنه وه به سه ر موشریک و خوانه ناسه کاند:

(۱) نابی جاریکی تر هیچ که سیك به دهوری که عبه دا به رووتی
تهواف و چهره بکات.

(۲) دوا ی نه مسال هیچ هاوبه ش په یداکاریك نزیک ی (که عبه)
نه بیتنه وه.

(۳) هر ریکه و تننامه یه که له گهل په یامبه ردا ۴ مۆکراوه، نه وه تا
نه و کاته کاری پی ده کړیت بو ی دیاری کراوه.

(۴) تنه ها موسلمان ده چیتنه به هه شته وه.

سه رته تای نه م سوورته - وه کو سوورته کهانی دیکه ی قورئان - (بسم
الله الرحمن الرحیم) ی تیدا نییه، چونکه له تنوورهبی و رک و قینی
خوا بهرامبه ر به موشریکه کان باس ده کات.

خوا چاره ی موشریکانی ناوی:

۱: براءة من الله ورسوله إلى الذين عاهدتم من المشركين
نه مه بیزار یی و ده ستبه ردانی خواو په یامبه ر که ی له و موشریکه
که ئیوه په یمانتتان له گهل به ستن وراستیان نه کرد له گهل تاندا.

نه و عه ربه انه که له و ده ورو به ردا بوون و په یمانیان مۆ کرد بوو، ورده
ورده ده ستیان دایه هه لوه شانده نه و ی په یمانه که یان، نه و سا خوا یش
فرمانی دا به په یامبه ر ۴ که نه ویش په یمانی خو ی له گهل یان
هه لوشینیتنه وه و چوار مانگیشیان مؤ له ت بدات بو چاره سه ری
خو یان، وه کو ده فرمو ی: ۲: فسیحوا فی الأرض أربعة أشهر
با بو ماوه ی چوار مانگ به ئاسووده یی وه یمنی و بی هیچ ترسیك
بو خو یان به سه ربه سستی بین و بچن و، هیچ که سیکیش به نیازی
خراپه وه سه ریریان نه کات ۴ واعلموا انکم غیر معجزی الله
وینیشیان بلین با بزائن: که ئیوه هه رگیز له ده ست خوا ده نارچن
و، ناتوانن ده سته و سانی بکه ن ۴ و ان الله مخزی الکافرین
وبشزانن که: خوا ئابرو به رو ریسوا که ری گشت دوژمنان و بی
باوه رانه، له دونیادا به دیل کردونیان ده داو، کوشتنیان هه لال
ده کا، (موحه مده ی کوری ئیسحاق) نه لی: نه وانه که خوا ی گه وره
به راته تی لی کردن، دوو کو مه ل بوون له هاوبه شدانه رکان: په کیکیان

سُورَةُ الْبَقَرَةِ

بَرَاءَةٌ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ إِلَى الَّذِينَ عَاهَدْتُمْ مِنَ الْمُشْرِكِينَ
فَسِيحُوا فِي الْأَرْضِ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَاعْلَمُوا أَنَّكُمْ غَيْرُ مُعْجِزِي
اللَّهِ وَأَنَّ اللَّهَ مُخْزِي الْكَافِرِينَ ۲ وَأَذِّنْ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ
إِلَى النَّاسِ يَوْمَ الْحَجِّ الْأَكْبَرِ أَنَّ اللَّهَ بَرِيءٌ مِنَ الْمُشْرِكِينَ
وَرَسُولُهُ فَإِنْ تُبْتُمْ فَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ وَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَأَعْلَمُوا
أَنَّكُمْ غَيْرُ مُعْجِزِي اللَّهِ وَيُنْشِرُ الَّذِينَ كَفَرُوا يَعْلَمُ ۱
إِلَّا الَّذِينَ عَاهَدْتُمْ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ثُمَّ لَمْ يَنْقُصُوكُمْ
شَيْئًا وَلَمْ يُظَاهِرُوا عَلَيْكُمْ أَحْدًا فَأَتِمُوا الْبَيْعَةَ عَاهِدُوا
مُدَّتْهُمْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ ۳ فَإِذَا أَنْسَلَخَ الْأَشْهُرَ الْحُرُمَ
فَأَقْبِلُوا عَلَى الْمُشْرِكِينَ حَيْثُ وَجَدْتُمُوهُمْ وَخُذُوهُمْ وَأَحْضُرُوهُمْ
وَأَقْعُدُوا لَهُمْ كُلَّ مَرْصِدٍ لَنْ تَأْخُذُوا بَأْسَ الصَّلَاةِ
وَأَتُوا الزَّكَاةَ فَخَلُّوا سَبِيلَهُمْ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ۴
وَأِنْ أَحَدُ مِنَ الْمُشْرِكِينَ اسْتَجَارَكَ فَأَجِرْهُ حَتَّى يَسْمَعَ
كَلِمَ اللَّهِ ثُمَّ آتِ بَعْثًا مِمَّنْ ذَكَرَ إِلَهُكُمْ قَوْمٌ لَا يَعْلَمُونَ ۱

من الله ورسوله إلى الناس و نه م ناگاداریه که له لایه ن خواو
په یامبه ر که یه وه ۴ بو هه مووخه لك ۴ یوم الحج الأكبر ۴ که
سه رته تا که ی روژی یه که می مانگی حه جی (نه که به) ه، واته روژی
یه که می جه ژنی قوربان) راده گه یه نریت.

(موجاهید) نه لیت: مه به ست به حه جی گه وره: ئی حرام به حه ج
به ستنه، حه جی بچووکیش ئی حرام به ستنه به عومره، چونکه
نه رک و پایه کانی نه م له حه ج که متره.

هه ندیک له زاناکان ده لین: روژی حه جی نه که به: روژی عه ربه یه،
هه ندیکی دیکه نه لین: روژی جه ژنی قوربان. (ته به ربی) ش نه م ی
هه لبراردوه، چونکه په یامبه ر ۴ کات ی (عهلی) نارد فرمووی:
(إذهب بهذه القصة من سورة براءة وأذن في الناس يوم النحر إذا
اجتمعوا بمني: أنه لا يدخل الجنة كافر، ولا يحج بعد العام مشرك،
ولا يطوف بالبيت عريان، ومن كان له عهد عند رسول الله فهو
له إلى مدته) واته: ده بچو نه م داستانه ی سوورته ی (به راته) یان

به ملاو به ولادا بچن" واقعدوا لهم كل مرصد ﴿ و له هه موو كه مين و ريگه يه كيشدا بويان دانيشن ﴿ فان تابوا ﴾ ئينجا ئەر په شيمان بوونه وه له هاوبه شدانان بوخوا ﴿ واقاموا الصلاة ﴾ و به ريكو پيكي نويزيان نه نجامدا ﴿ واتوا الزكاة ﴾ و زهكاتيان جييه جي کرد ﴿ فخلوا سبيلهم ﴾ ئيوه يش ريگه يان بو چول بکهن و "هه قتان به سه ريانه وه نه بي، با بين و بچنه ناو حهره ميشه وه" ﴿ ان الله غفور رحيم ﴾ به راستي خوا له گوناخ زور ليپوورده يه، زوريش دلوفان و ميه ره بانه به رامهر به تهوبه کاران.

ئهر موشريک داواي په نا بگا، دالده ده دريت:

﴿ ۶: وان أحد من المشركين استجارك فأجره ﴾ ئەر يه كيک له موشریکانه په نای پی هیئایت، په نای بده، دالده ی بده ﴿ حتی یسمع کلام الله ﴾ هتا به باشی فرمايشتی خوا ده بیسی و لیي حالی ده بی، واته: قورئانی بو ده خوینیت و لیي تی ده گات ﴿ ثم أبلغه مأمنه ﴾ پاشان بیگه یه نه وه جییه که هیمن وئاسووده بی و، له هیج نه ترسییت، زانایان رایان وایه: ئه وکه سانه دینه ولاتی ئیسلامیه وه بو هر شتی که هاتبن - به مهر جی به شیوه ی پرس و را هاتبن و مؤله ت درابن - ئه و پاریزراو ده بن. ﴿ ذلک بأنهم قوم لا یعلمون ﴾ چونکه ئه وانه گه لیکن نازانن ئیمان وېروا جییه، سابه لکو به و په نادانه بیړی بکه نه وه له ئیسلام تی بگه ن ﴿ ۷: کیف یكون للمشرکین عهد عند الله وعند رسوله ﴾ چون بو موشریکان په نا هه بییت به لای خواو پیغه مبه ره که یه وه؟ کاتی ئه وان په یمان هه لوه شیننه وه له سر بی باوه ری خو یان بمیننه وه به ئاسووده بین وېچن؟ ﴿ إلا الذین عاهدتم عند المسجد الحرام ﴾ بو ئه و که سانه نه بییت که له لای مزگه وتی (حهرام) دا په یماننان له گه ل بستن و، ئه وانیش په یمانه که یان هه لنه وه شانده وه، وکو هوژی (خوزاعه) ﴿ فما استقاموا لکم ﴾ ئه وانه هتا به ریکو پيکی له سر په یمانه که یان بن و وه فاداربن ﴿ فاستقیموا لهم ﴾ ده بی ئیویش په یمانه که یان به ریکو پيک راگرن و وه فاداربن. پیغه مبه ری خوا په یمانی له گه ل قوره یشدا بو ماوه ی ده سال مؤر کرد، هتا ئه وان خه یانه تیان نه کرد ئه و وه فای به په یمانه که ی خوی کرد ﴿ ان الله یحب المتقین ﴾ به راستی خوا پاریزکارانی خوش ده وی، ئه وانه ی وه فادارن و په یمان شکین نین.

به لی.. پیغه مبه ر ﴿ له مانگی زیقه عه ده ی سالی شه شه می کوچی له (خوده بییه) ناگر به سستی له گه ل قوره یشدا، بو ماوه ی (۱۰) سال مؤر کرد، ئیتر خوی و موسلمانان پابه ند بوون پییه وه، هتا قوره یش په یمانه که یان شکاندو هاوکاری (به نی به کر) یان

بو بخویننه وه، له روژی جه ژنی قوربانیشدا که خه لک له (مینا) کو ده بیته وه، ئه م بریاره یان پی رابگه یه نه که: کافرو خوانه ناس ناچیته به هه شت، سالیکی تر نابی هیج که سیکی (موشریک) حه ج بکاو خه لکی به رووتی ته واف بکا، هه رکه سیکیش په یمانکی له گه ل پیغه مبه ردا ﴿ هه بی، به رده واهه تاکاتی خوی ﴾ ان الله برئ من المشرکین ورسوله ﴿ هه موو ناگاداربن! که بی گومان خواو پیغه مبه ره که ی به رین له موشریکه کان، واته: ئیتر هیج ئیعتباریک به په یمانان نییه ﴿ فان تبتم فهو خیر لکم ﴾ جا ئه گه ر په شیمان ببه وه وېگه ریته وه بو یه کخوا په رستی، باشتره بو تان له مانه وه تان له سر شریک ﴿ وان تولیتهم ﴾ وئه گه ر پشتیشتان له ئیمان و باوه ر هه لکرد ﴿ فاعلموا أنکم غیر معجزی الله ﴾ چاک بزنان که ئیوه هه رگیز له ده ست خوا ده رناچن، ناتوان ده سته وسانی بکه ن ﴿ وبشر الذین کفروا بعذاب أليم ﴾ ئه وکه سانه ش بی باوه رن به سزایه کی ئیش پیگه یه نه ر مزگینان بده!.

له گه ل په یمان شکین مامه له ی تاییه تی ده کری:

﴿ ۴: إلا الذین عاهدتم من المشرکین ﴾ واته: له گه ل هه موویان په یمان هه لوه شیننه وه، مه گه ر ئه و موشریکانه که په یماننان له گه ل به ستوون و هه لیان نه وه شانده وه ﴿ ثم لم ینقصوکم شیئا ﴾ و هیج مه رجیکیشیان لی کم نه کردوه، واته: خیانه تیان له گه ل نه کردوون ﴿ ولم یظاهروا علیکم أحدا ﴾ و دژی ئیوه ش کومه کی هیج که سیکیان نه کردوه بو هیرش هیئانه سه رتان، نه به جه ک و نه به پیاو ﴿ فأتوا إلیهم عهدهم إلی مدتهم ﴾ ئیوه ش په یمانی ئه وانه راگرن هتا کاته که یان ته واه ده بییت، ئه گه ر چی له چوار مانگیش زیاتر بییت ﴿ ان الله یحب المتقین ﴾ بی گومان خوا پاریزکارانی خوش ئه وی، ئه وانه ی ریژی ریکه و تننامه ئه گرن، جا که واته ریژگرتن له په یمان و ریکه و تننامه بنه ماو بناغه یه کی پیروزی دینی ئیسلامه ﴿ ۵: فإذا انسלخ الأشهر الحرم ﴾ ئینجا که مانگه حهرام و خاوه ریزه کان برانه وه، واته: ئه وانه ی که جه نگیان تیا قه ده غه کراوه، که ئه وانیش ئه م چوار مانگه ن: (زیقه عه ده، زیحه ججه، موحه رهم، ره جه ب) وکو له ئایه تی (۳۶) ی ئه م سووره ته شدا هاتووه ده فره مو: ﴿ منها أربعة حرم ذلک الدین القیم فلا تظلموا فیهن أنفسکم.. ﴾ فاقتلوا المشرکین حیث وجدتموهم ﴿ ده سا ئیوه ش له هه رجیگایه کدا موشریکه کانتان ده سته کوت به مهر جی (ژن و مندا ل و گو شه گیر نه بن) "له حهرم و له دهره وه ی حهرم، له چوار مانگه کان و، له غه یری چوار مانگه کانیشدا" بیان کوژن ﴿ وخذوهم ﴾ و بیان گرن و "دیلیان بکه ن" ﴿ واحصوهم ﴾ وگه مارویان بده ن و "مه هیلن

خه لکانیکدا نه جه نگیین که په یمانی خوئیانیان هه لوه شانده وه و، تانه و ته شهریان له نایینه که تان دا ﴿ وهما یاخراج الرسول ﴾ و لی بران بو ده په راندنی په یامبه ر ﴿ له مه که ده؟! ۱۹. له م سووره ته دا نالی که به به مه لیلی له مه که ده ریان کرد، به لام له چه ند جیگایه کی تر دا هاتووو ددانی پیداده نی، بۆمونه: له سووره تی

کرد دژی (خوزاعه) سی هاوپه یمانی پیغه مبه ر ﴿، نه وسا نه میش ناچار بوو له (۸) سی رهمه زاندا له شکر ی برده سه ریان و فه تحی مه که سی کردو نه وانه یان ئیمانیان هیئا - که نزیکه ی (۲) هه زار که س بوون - نازاد بوون. ﴿ ۸: کیف وإن یظهروا علیکم ﴾ چۆن په یمان له گهل نه وانه دا ده به سریت که نه گهر زال بن به سه رتانا ﴿ لا یرقبوا فیکم إلا ولا ذمة ﴾ نه ره چاوی خزمایه تیتان له گهل ده که ن و، نه هاوپه یمانی تی ﴿ یرضونکم بأفواههم ﴾ به زمانی لووسیان رازیتان نه که ن ﴿ وتأبى قلوبهم ﴾ ودلیان ئیبا ده کات ﴿ وأکثرهم فاسقون ﴾ زوره شیان سنور به زین و په یمان شکینن ﴿ ۹: أشتروا بآیات الله ثمنا قليلا ﴾ ثایه ته کانی خویان به نرخ و به هایه کی زور که می دونیا فروشت به (نه بوو سوفیان) ﴿ فصدوا عن سبيله ﴾ به ره له ستی خه لکیشیان کرد له ریگه ی خوا ﴿ إنهم ساء ما کانوا یعملون ﴾ به راستی کاریکی زور خراپیان کرد ﴿ ۱۰: لا یرقبون فی مؤمن إلا ولا ذمة ﴾ له گهل هیچ خاوه ن باوه ریکدا ره چاوی خزمایه تی و هاوپه یمانی ناکه ن، هه ر کات ده سه لاتیان بوو به سه رتانا ده ستی خویان نه وه شیئن ﴿ وأولئک هم المعتدون ﴾ نه مانه ن ده ستدیرژ کاری راسته قینه و په یمانشکین، ده سا ئیوهش زیره ک و هوشیار بن به رامبه ریان ﴿ ۱۱: فإن تابوا وأقاموا الصلاة وآتوا الزکاة ﴾ ئینجا نه گهر له شیرک و بتپه رستی په شیما ن بوونه وه و ملکه چی شه ریه تی خوا بوون و، به ریگو پینکی نوژیان کردو زه کاتیان دا ﴿ فإخوانکم فی الدین ﴾ ده به نه برای دینیتان و تفصل الآیات لقوم یعلمون ﴿ و ئیمه ثایه ته کانمان بۆخه لکی بزانی شی ده که یمه وه.

کَیْفَ یَکُونُ لِلْمُشْرِکِیْنَ عَهْدٌ عِنْدَ اللَّهِ وَعِنْدَ رُسُولِهِ إِلَّا الَّذِیْنَ عٰهَدْتُمْ عِنْدَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ فَمَا اسْتَقْتُمُوا لَکُمْ فَاسْتَقِیْمُوا لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ یُحِبُّ الْمُتَّقِیْنَ ﴿ ۷ ﴾ کَیْفَ وَإِن یَظْهَرُوا عَلَیْکُمْ لَا یَرْقُبُوا فِیکُمْ إِلَّا وَلَا ذِمَّةٌ یُرِضُونُکُمْ بِأَفْوَاهِهِمْ وَتَأْبَى قُلُوبُهُمْ وَأَکْثَرُهُمْ فَاسِقُونَ ﴿ ۸ ﴾ اَشْتَرُوا بِآیَاتِ اللَّهِ ثَمَنًا قَلِیلًا فَصَدَّوْا عَنْ سَبِیلِهِ إِنَّهُمْ سَاءَ مَا کَانُوا یَعْمَلُونَ ﴿ ۹ ﴾ لَا یَرْقُبُونَ فِی مُؤْمِنٍ إِلَّا وَلَا ذِمَّةً وَأُولَئِکَ هُمُ الْمُعْتَدُونَ ﴿ ۱۰ ﴾ فَإِن تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّکَاةَ فَإِخْوَانُکُمْ فِی الدِّیْنِ وَتَفْصِلُ الْآیَاتِ لِقَوْمٍ یَعْلَمُونَ ﴿ ۱۱ ﴾ وَإِن تَکْفُرُوا أَیْمَنُ لَهُمْ مِّنْ بَعْدِ عَهْدِهِمْ وَطَعْنُوا فِی دِیْنِکُمْ فَفَعَلُوا أَسِئَةً الْکُبْرَ إِنَّهُمْ لَا أَیْمَنَ لَهُمْ لَعَلَّهُمْ یَنْتَهُوْنَ ﴿ ۱۲ ﴾ أَلَا تَقْلُبُلُونَ قَوْمًا نَّکَفَرُوا أَیْمَنَ لَهُمْ وَهَمُّوْا بِإِخْرَاجِ الرَّسُولِ وَهُمْ بَدَءُوکُمْ أَزْکَ مَرَّةً أَنْتَخَشْنَاهُمْ فَاللَّهُ أَحَقُّ أَنْ تَخْشَوْهُ إِن کُمْ مِّنْ مُّؤْمِنِیْنَ ﴿ ۱۳ ﴾

(۱۱/۶۰) ده فره موی: (یخرجون الرسول وإیاکم)، یان له سووره تی (۱۳/۴۷) دا ده فره موی: (و کأین من قرية هی أشد قوة من قریتک التی أخرجتک..) یان له سووره تی (۴۰/۹) دا ده فره موی: (إلا تنصروه فقد نصره الله إذ أخرجه الذین کفروا..) یان له سووره تی (۳۰/۸) دا ده فره موی: (وإذ یمر بک الذین کفروا لیشبک أو یقتلک أو یخرجک) یان له سووره تی (۷۶/۱۷) دا ده فره موی: (وإن کادوا لیستفزونک من الأرض لیخرجوک منها...) ﴿ و هم بدؤکم أول مرة ﴾ بؤ یمه که مجاریش هه ر نه وان بوون ده ستیان به جه نگ کرد له گهل ئیوه دا، نه وان بوون له گهل خوزاعه دا - که هاوپه یمانی ئیوه بوون - به جه نگ هاتن، ده بؤ ئیوهش هه قتان نییه جه نگیان له گهل بکه ن ﴿ أتخشونهم ﴾ ئایا لییان ده ترسن و شه ریان له گهل ناکه ن؟ ﴿ فالله أحق أن تخشوه إن کنتم مؤمنین ﴾ خو خوا شایسته تره که لیی بترسن، نه گهر باوه ردارن و، ددان به وه دا ده نین که نه بی ته نها له و بترسن ﴿ ۱۴: قاتلوهم یعذبهم الله

رابه رانی کوفر په یمان نابهنه سه ر:

﴿ ۱۲: وإن نکثوا أیمانهم من بعد عهدهم ﴾ شه ر دوا ئیمزاو مو ر په یمان نامه که یانیان هه لوه شانده وه ﴿ وطعنوا فی دینکم ﴾ و توانج و ته شه ریان له نایینه که تان گرت ﴿ فقاتلوا أئمة الکفر ﴾ ده سا ئیوهش سه رانی کوفرو خوانه ناسیی بکوژن. زاناکان نه لئین: هه ر که سی توانج و ته شه ر له ئاینی پیروزی ئیسلام بدا هه قه بکوژی. ﴿ إنهم لا أیمان لهم ﴾ چونکه به راستی نه وانه مانای هیچ په یمانیکیان لا نییه ﴿ لعلمهم ینتهون ﴾ جه نگیان له گهل بکه ن، هه تا به لکو کوتابی به گیره شیوینی و خراپه کاری و، توانج و ته شه ریان بینن.

له گهل په یمانشکینه کان به نه ننگ:

﴿ ۱۳: ألا تقاتلون قوما نكثوا أیمانهم ﴾ ده بی بؤ له گهل

بایدیکم ﴿ له گه لیان بجهنگن -ئهی پرواداران! -ئوسا خوایش به دهستی ئیوه سزایان دهدا ﴿ ویخزم ﴿ و له به رده ستیشتاندا ریسوایان نه کات ﴿ و بنصر کم علیهم ﴿ و سهرتان نه خات به سهریاندا و یشف صدور قوم مؤمنین ﴿ و کاری دهکا کوئی دلی پروادارانیش -به تاییه تی (خوزاعه) دابمرکی به سهر خستنی ئایینی ئیسلام و

له موشریکان ئاوه دانکردنه وهی مزگهوت ناوه شیته وه:

له سه رده مه دا کاروباری مزگهوتی (حه رام) که وتبووه لای موشریکه کان! خواش فهرموی: ﴿ ۱۷: ماکان للمشرکین أن یعمروا مساجد الله ﴿ بۆ خه لکانی هاویه شدانه ر شیاوو رهوا نییه ئاوه دانکردنه وهی مزگهوته کانی خوا ﴿ شاهدین علی أنفسهم بالکفر ﴿ بۆخو شیان شایه تی بی باوه پیتی خویمان ددهن، کارو رهفتاریان هی بی پروا و بت په رستانه، واته: ﴿ بی پروا لای ناوه شیته وه مزگهوت ئاوه دان بکاته وه، به تاییه تی خویشی هاواربکات و بلی: ﴿ من عملناهم، یان به دهوری که عبه دا بسوورپته وهو بلیت: ﴿ (لیک لا شریک لک، لا شریکا هو لک، تملکه و ما ملک) ﴿ اولنک حطت اعمالهم ﴿ بۆه میسه کارو کرده وهی ئه مانه پووجه ﴿ و فی النار هم خالدون ﴿ و به رده و امیش له ئاگردان ﴿ ۱۸: إنما یعمرون مساجد الله من آمن بالله والیوم الآخر ﴿ به راستی هه ر به وکه سه ده که وهی مزگهوته کانی خوا ئاوه دان بکاته وه که برپوای به خواو به روژی دوابی هیه ﴿ و أقام الصلاة و آتی الزکاة ﴿ و به جوانی و دروست هه لده سی به نه نجام دانی نوپژو زه کات دهدات ﴿ و نم بخش لا الله ﴿ و له خواش نه بییت له هیه که سنی ترسی نییه ﴿ فمسی اولنک أن یکنوا من المهندین ﴿ بی گومان بن ئه وانه -ئهو کرده وه چاکانه ده که ن- له ریزی شاره زا کراوان دان. (ئیبن عه بباس) ده لی: هه موو وشه یه کی (عسی) له قورئاندا، مانای (واجب) ده گه یه نیت، بۆنموونه: ﴿ خوا که به پیغه مبه رمان (موحه مه د) ﴿ ده فهرموی: ﴿ (عسی أن یبعثک ربک مقاما محمودا) مانای وایه بی شک و گومان (مه قامه له حممود) ده داتی. (ئه بوو حه بیان) یش هه روا ده لیت، ئه مه یه که پیغه مبه ر ﴿ ده فهرموی: ﴿ هه رکه پیاویکتان دیت هوگری مزگهوت بوو، ئیوه شایه تی ئیمانی بۆ بدن، چونکه خوا ده فهرموی: ﴿ (إنما یعمرون مساجد الله...) (مسند الإمام أحمد).

ئاو به حاجی به خشین و چاودیری که عبه، وه کو ئیمان و جیهاد نین:

﴿ ۱۹: أجمعتم سقایة الحاج و عمارة المسجد الحرام ﴿ ئایا ئیوه ئاو دان به حاجیه کان و ئاوه دانکردنه وهی مزگهوتی (حه رام) تان گپراوه ﴿ کمن آمن بالله والیوم الآخر و جاهد فی سبیل الله ﴿ وه کاری ئه وهی برپوای به خواو به روژی دوابی هیناوه جیهادی کردوه له

قَتَلُوهُمْ یَعَذِّبُهُمُ اللهُ بِأَیْدِیکُمْ وَ یُخْرِجُهُمْ وَ یَنْصُرُهُمْ وَ یُذْهِبُ عَنْهُمْ وَ یُشْفِ صُدُورَ قَوْمٍ مُّؤْمِنِینَ ﴿ ۱۶ وَ یُذْهِبُ غِیْظَ قُلُوبِهِمْ وَ یَتُوبُ اللهُ عَلَیْ مَنْ یَشَاءُ وَ اللهُ عَلِیمٌ حَکِیمٌ ﴿ ۱۵ أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تُتْرَکُوا وَ لَمْ یَعْلَمْ اللهُ الَّذِینَ جَهِدُوا مِنْكُمْ وَ لَمْ یَتَّخِذُوا مِنْ دُونِ اللهِ وَ لَا رَسُولِهِ وَ لَا الْمُؤْمِنِینَ وَلِیَّةً وَ اللهُ خَیْرٌ لِّمَا تَعْمَلُونَ ﴿ ۱۴ مَا كَانَ لِلْمُشْرِکِینَ أَنْ یَعْمُرُوا مَسْجِدَ اللهِ شَهِدِینَ عَلَیْ أَنْفُسِهِمْ بِالْکُفْرِ أُولَئِکَ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ وَ فِی النَّارِ هُمْ خَالِدُونَ ﴿ ۱۳ إِنَّمَا یَعْمُرُ مَسْجِدَ اللهِ مَنْ آمَنَ بِاللّهِ وَ الْیَوْمِ الْآخِرِ وَ أَقَامَ الصَّلَاةَ وَ آتَى الزَّکَاةَ وَ لَمْ یَخْشَ إِلَّا اللَّهَ فَعَسَىٰ أُولَئِکَ أَنْ یُکُونُوا مِنَ الْمُهْتَدِینَ ﴿ ۱۲ أَجَعَلْتُمْ سِقَايَةَ الْحَاجِّ وَ عِمَارَةَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ کَمَنْ آمَنَ بِاللّهِ وَ الْیَوْمِ الْآخِرِ وَ جَهِدَ فِی سَبِيلِ اللَّهِ لَا یَسْتَوِی عِنْدَ اللَّهِ وَ اللَّهُ لَا یَهْدِی الْقَوْمَ الظَّالِمِینَ ﴿ ۱۱ الَّذِینَ آمَنُوا وَ هَاجَرُوا وَ جَهِدُوا فِی سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ أَكْظَمُ دَرَجَةً عِنْدَ اللَّهِ وَأُولَئِکَ هُمُ الْفَائِزُونَ ﴿ ۱۰

تۆله سه ندنه وه لییان ﴿ ۱۵: و یذهب غبط قلوبهم ﴿ وه رکه و تووره بی دلشیان لا ده بات و دلخوش دهن ﴿ و تتوب الله علی من یشاء ﴿ کییش ته و به بکاو په شیمان بیته وه خواش هه ز له چاره ی بکا، ته و به ی لی و ره ده گریت، بۆنموونه: ﴿ (ئه بوو سو فیان، عی کر مه، سوله یم) و بری تریان برپوایان هینا لییان قه بوول کرا ﴿ و الله علم حکیم ﴿ و خوا زور زانایه، زوریش کارزان و کار جوانه.

موسلمان تاقی ده کریته وه به جیهاد:

﴿ ۱۶: أم حسبتم أن تتركوا ﴿ ئایا پیتان وایه -ئهی پرواداران! - که بی تاقیکردنه وه ده رچن و، راستگوو دروژن ده رنه که وهی؟ ﴿ ولما یعلم الله الذین جاهدوا منکم ﴿ که -هیشتا له پیش چاوخه لکه وه- بۆخوا ده رنه که وتوووه مو جاهد تان ﴿ ولم یتخذوا من دون الله ولا رسوله ولا المؤمنین ولیجة ﴿ و ئه وانه شتان که به ده ر له خواو، له په امبه ره که ی و، له ئیمانداران، که سیان نه گرتوو به جیی رازو

ریگهی خوادا؟!.

وَأَبْنَاؤُكُمْ وَإِخْوَانُكُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ وَعَشِيرَتُكُمْ ﴿١٠﴾ بَيِّنْ بَلَى: ئەى موحەممەد ﷺ: ئەر باوک و کورو براو، ژن و خیزان و کۆمەل و خێل و خزمانتان ﴿١١﴾ وَأَمْوَالٌ اقْتَرَفْتُمُوهَا ﴿١٢﴾ و مال و سامانیك پهیداتان کردووہ ﴿١٣﴾ وَتِجَارَةٌ تَخْشَوْنَ كَسَادَهَا ﴿١٤﴾ و بازرگانیک دەترسن رەواجی نه مینی ﴿١٥﴾ وَمَسَاكِنُ تَرْضَوْنَهَا ﴿١٦﴾ و مەسکەن و

موشریکهکان بەوجۆرە کارانە خۆیانیان هەڵدەکێشاو کەش و فشیان دەکرد بەسەر مۆسڵمانەکاندا! خۆی گەورەیش بەو ئایەتە رەتیی دانەوهو پێی گوتن: هەرگیز ئەو کارانە ناگەنە پەلە ئیمان و جیهادکردنی مۆسڵمانەکان، وەکو دەفەر موی: ﴿١٧﴾ لَا يَسْتَوُونَ عِنْدَ اللَّهِ ﴿١٨﴾ ئەودوانە "بروادارو بێ پروا" لای خوا یە کسان نین، کاری موشریکهکان کاریان بپههوه دیه و، مۆسڵمانەکانیش کاریان پیرۆزو پرپیته ﴿١٩﴾ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿٢٠﴾ و خواش رینمایی خەڵکانی سته مکار ناکات بۆ کاری خێرو چاک، بۆیه ئاودان بە حاجییەکان و ئاوه دان کردنه وهی مزگه وتی حه رام به باشتر داده نین له ئیمان و جیهاد ﴿٢١﴾ الَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا ﴿٢٢﴾ ئەو کەسانە ی باوه ریان هیناو له زیدی خۆیان کۆچیان کرد ﴿٢٣﴾ وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ ﴿٢٤﴾ و له رینگه و ریبازی خوا به مال و سامان و گیانیان- جیهادیان کرد ﴿٢٥﴾ أَكْثَرُ دَرَجَةٍ عِنْدَ اللَّهِ ﴿٢٦﴾ به لای خواوه پایه و پله یان مەزنترو به رزتره، له وانه که به خه یالی خۆیان ئاو ده دەن به دەم حاجییەکانه وهو مزگه وته کان پاک و خاوین ده کەن و موشریکیشن ﴿٢٧﴾ وَأُولَئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ ﴿٢٨﴾ هەر ئەوانەش به ختیارو سهرفرازن ﴿٢٩﴾ بيشهرهم ربه م برحه منه و رضوان ﴿٣٠﴾ پهروه رداگاریشیان مژده ی میهره بانسی و رهزامه ندی مه زنی خۆیانی ده داتی ﴿٣١﴾ وَجَنَاتٌ لَهُمْ فِيهَا نَعِيمٌ مُّقِيمٌ ﴿٣٢﴾ و چه ند باخ و بیستانیک ی واشیان ده داتی، که تییدا گوزهران و نیعمه تی نه براوه یان بۆ ده بی ﴿٣٣﴾ ٢٢: خالدين فيها أبدا ﴿٣٤﴾ به هه تا هه تاییش له وی ده بن ﴿٣٥﴾ إِنْ اللَّهُ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿٣٦﴾ بێ گومان خوا پاداشی زۆر گه وری لایه بۆ برواداران.

موشریکان مه که نه دۆس ئەر خزمی نزیکیش بن:

﴿٣٧﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ﴿٣٨﴾ ئەى ئەوانە ی باوه رتان هیناو! ﴿٣٩﴾ لَا تَتَّخِذُوا آبَاءَكُمْ وَإِخْوَانَكُمْ أَوْلِيَاءَ إِنْ اسْتَحَبُّوا الْكُفْرَ عَلَى الْإِيمَانِ ﴿٤٠﴾ ئەر باوو باپیران و براکانتان کوفریان لا باشترو چاکتر بوو له ئیمان و باوه ر، مه یانکه نه دۆستی خۆتان و خۆشه و یستی و په یوه ندیتان بۆیان نه بی ﴿٤١﴾ وَمَنْ يَتَّخِذْهُمْ أَوْلِيَاءَ مِمَّنْ هُمْ سَيِّئَاتُكُمْ أُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿٤٢﴾ و هه رکه سیکتان ئەوانه ی خۆش بو ی و بیان کاته دۆست و (بگانه) ی خۆی ﴿٤٣﴾ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿٤٤﴾ دیاره ئەو جۆره که سانه سته مکارن (ئیبین عه بباس) ئەلێ: ده بنه موشریک و هاو به شدانه ر بۆ خوا.

به لێ: حوکمی ئەم ئایه ته تا رۆژی قیامه ت به رده وامه و، ده بی ته وای مۆسڵمانان ته نهاو ته نها بۆ خوا خۆشه و یستی و (موالات) یان هه بی و، هه رله گه ل ئەهلی خوادا بن ﴿٤٥﴾ ٢٤: قُلْ إِنْ كَانَ آبَاؤُكُمْ

يُبَشِّرُهُمْ رَبُّهُمْ بِرَحْمَةٍ مِنْهُ وَرِضْوَانٍ وَجَنَّتْ لَكُمْ فِيهَا نَعِيمٌ مُّقِيمٌ ﴿٤٦﴾ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا إِنْ اللَّهُ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿٤٧﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا آبَاءَكُمْ وَإِخْوَانَكُمْ أَوْلِيَاءَ إِنْ اسْتَحَبُّوا الْكُفْرَ عَلَى الْإِيمَانِ ﴿٤٨﴾ وَمَنْ يَتَّخِذْهُمْ أَوْلِيَاءَ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿٤٩﴾ قُلْ إِنْ كَانَ آبَاؤُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ وَإِخْوَانُكُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ وَعَشِيرَتُكُمْ وَأَمْوَالٌ اقْتَرَفْتُمُوهَا وَتِجَارَةٌ تَخْشَوْنَ كَسَادَهَا وَمَسَاكِنُ تَرْضَوْنَهَا أَحَبَّ إِلَيْكُمْ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَجِهَادٍ فِي سَبِيلِهِ فَتَرَبَّصُوا حَتَّى يَأْتِيَ اللَّهُ بِأَمْرٍ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ﴿٥٠﴾ لَقَدْ نَصَرَكُمُ اللَّهُ فِي مَوَاطِنَ كَثِيرٍ وَيَوْمَ حُنَيْنٍ إِذْ أَعْجَبَتْكُمْ كُرُوتُكُمْ فَلَمْ تُقِنِّ عَنْكُمْ شَيْئًا وَصَافَتْ عَلَيْكُمْ الْأَرْضُ بِمَرَّجَاتِهَا فَنُوَّغِيَ كَأْسَ ثَمٍّ وَلَم تَمْلِكْ يَدَايُكُمْ ﴿٥١﴾ ثُمَّ أَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَى رَسُولِهِ وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَأَنْزَلَ جُنُودًا لَمْ تَرَوْهَا وَعَذَّبَ الَّذِينَ كَفَرُوا وَذَلِكَ جَزَاءُ الْكَافِرِينَ ﴿٥٢﴾

خانوو به ریه ک خوشتان دهوین ﴿٥٣﴾ أَحَبَّ إِلَيْكُمْ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَجِهَادٍ فِي سَبِيلِهِ ﴿٥٤﴾ هه ریه ک له مانه تان له خواو له په یامبه ره که ی وله جیهادو تیکوشان له رپی خوادا لا خۆشه و یستتر بی ﴿٥٥﴾ فَتَرَبَّصُوا ﴿٥٦﴾ چاوه روان بن ﴿٥٧﴾ حَتَّى يَأْتِيَ اللَّهُ بِأَمْرِهِ ﴿٥٨﴾ هه تا فه رمان له خواوه به سزاتان دی ﴿٥٩﴾ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ﴿٦٠﴾ خوایش رینمایی له شه ر ده رچوان ناکات بۆ هیچ خێرو چاکه یه ک.

به لێ پیغه مبه ر ﷺ کاتی فه رمانی به هیج رت و بارکردن له مه که وه بۆ مه دینه دا، خه لک که وته مه شو رت به یه کتری، هی وایان هه بوو ژنه که ی، یان کورپه که ی، یان هه رخرم و که س و کاریکی نزیک ی.. ده سته دامینی ده بوو بارنه کاو نه چی ت بۆ مه دینه، ئەوسا ئەو ئایه ته ی سه ره وه هات به وشپوه یه ئاراسته ی کردن. ئیمامی ئەحمه دو ئەبووداوود ئەم فه رسووده ی پیغه مبه ره دینن: ((إِذَا تَبَايَعْتُمْ بِالْعَيْنَةِ وَأَخَذْتُمْ بِأَذْنَابِ الْبَقَرِ وَرَضِيتُمْ بِالزَّرْعِ وَتَرَكْتُمُ الْجِهَادَ سُلْطَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ ذَلًّا لَا تَنْزِعُهُ حَتَّى تَرْجِعُوا إِلَى دِينِكُمْ))

واته: هرکات کرین و فروشتنتان به فیل و فەرچ بووو دهستان گرت به کلکی گاکانهوه (واته: به جووت و کشت وکال و مه زراوهوه سەرقال بوون) و، وازتان له جیهاد هیئا، خواش ریسواتان دهکا، مه گهر بگه رینهوه بۆلای دینه که تان.

سهرکهوتن هه رلای خوایه:

﴿ ۲۵: لقد نصرکم الله فی مواطن کثیرة ﴾ بئی گومان خوا له گه لی جیگادا هاوکاری کردن و یاری دان و سهری خستن، له گه ل کهم و کورتی و ناتاوایتاندا ﴿ و یوم حنین ﴾ به تاییه تی له رۆزی (حونهین) دا. (حونهین: دۆلیکه ده که ویتته نیوان مه که که و تایه ف) سه وه. به هۆی له خۆبایی بوونتانهوه تیک شکان و خوا هات به هانا تانه وه، وه کو ده فهرموئ: ﴿ اذ أعجبتکم کثرتکم ﴾ ئه و ده مه ی که به زۆری خۆتان بایی بوون و نازییتان و، بیرتان له ده سه لاتتی خوا نه کرده وه گو تتان: هه رگیز ئه مپۆ به م ژماره زۆره وه "که ئاماری ده که یشتته دوا زده هه زار که س" ناشکیین! ئه که رچی ئه وان چوارده هه زار که س بوون، وه کو ئیمامی (به یه قی) ریوایه تی ده کات ﴿ فلم تغن عنکم شیئا ﴾ که چی ئه و حه شامه ته هه یج که لکی بئی نیازی نه کردن و هه ر تیک شکان ﴿ وضاعت علیکم الأرض بما رحبت ﴾ زه ویش به و گوشادو فراوانییه له ترساندا ته نگ بوو لی تان ﴿ ثم ولیم مدبرین ﴾ پاشانی ش پاشه کشته تان کردو هه له اتان! واته: سهرکهوتن ته نها له دهستی خوادایه، به زۆری و که می دوژمن نییه، بۆیه ده بی هه موو کات خوامان له بیر بیئت ﴿ ۲۶: ثم أنزل الله سکینته علی رسوله و علی المؤمنین ﴾ دوا یی ئارامی و ئوقره ی نارد هه سهر دل و ده روونی په یام به ره که ی و، بروداره کان، هیژی ده روونیان بۆ گه رایه وه ترسیان نه ما ﴿ وأنزل جنودا لم تروها ﴾ وله شکریکی زۆریشی نارد بۆ هاوکاریتان و، نه شتاندین ﴿ وعذب الذین کفروا ﴾ و بئی باوه ره کانیشی سزادا، کوژران و دیل کران و سامانیان له ده ست دا ﴿ وذلک جزاء الکافرین ﴾ هه رئاوایه سزای کافران و بئی باوه ران ﴿ ۲۷: ثم یتوب الله من بعد ذلک علی من یشاء ﴾ دوا ی ئه و سزایه ش هه زی له چاره ی هه ره که سی که کردو به شیای زانی، ته و به ی لی وهرگرت و لئی بووراو شاره زای دینی ئیسلامی کرد ﴿ والله غفور رحیم ﴾ وچوون خوا بۆخوی زۆر لی بوورده یه، زۆریش دلوقان و میهره بانه. به لی رووداوه که ی (حونهین) رۆزی شه ممه، (۶) سی مانگی شه والی سالی (۸) سی کوچی، به (۱۹) رۆز پاش فه تحی مه که که رووی دا، پیغه مبه ر ﴿ به خوی و (۱۲) هه زار که سه وه له مه که که چوونه ده ری، شیایو باسه (۲) هه زاریان له موسلمان نه نوییه کان بوون و، نه شاره زای جه نگ بوون،

هۆی جه نگه که ش زۆریکی زۆرینه ی عه شیره ت و هۆزه کان روو به روو وه ستان و خۆیان ئاماده ی په لاماری که کردبوو، ده ره نه نجام له سه ره تاوه موسلمان نه کان به شیوه یه کی سه یرو سه مه ره تیک شکان و، له و (۱۲) هه زار که سه یه ته نها (۱۰۰) که سیان له گه ل پیغه مبه ر ﴿ مانه وه، ئه میش هاواری زۆری لی ده کرن بگه رینه وه، به لام کار له کار ترازابوو و ئاوهریان نه دایه وه! ئه و جا پیغه مبه ر ﴿ فهرمووی: خوایه! ده سا یارمه تیمان بۆ بنیره، پاشان فهرمانی دا به (عه بیاس) سی مامی که یه که یه که هه له اتاووه کان به ناوی خۆیان وه بانگ بکاته وه، ئه وانیش که زانیان پیغه مبه ر ﴿ گۆره پانه که ی چۆل نه کرده وه هه رده لیت: (أنا النبی لا کذب * أنا ابن عبدالمطلب) تیپ تیپ و پۆل پۆل گه رانه وه جه نگ گهرم بوو، پاشان پیغه مبه ر ﴿ فهرمووی: ((الآن حمی الوطیس)) وائیستا جه نگ گهرم بوو، ئیتیر لامشتی خۆی هه لگرت و هاویشته نیو کافره کانه وه، هه ریبه که یان به شی خۆی بهرکهوت و لیلابی هات به سه ر چاویا، له نه نجامدا پاش چهند کاتر می ریک خوانه ناسه کان تیک شکان و موسلمان نه کان سهرکهوتن و ئه و چهند ئایه ته ش له سه ره وه خویترانه وه هاته خوارئ. والحمد لله رب العالمین.

رئ به موشریک نادری بجیتته مزگهوتی (هه رام) سه وه:

﴿ ۲۸: یاأيها الذین آمنوا ﴾ ئه ی ئه وانه ی باوه رتان هیئاوه! ﴿ إنما المشرکون نجس ﴾ چاک بزانه هه رچی هاو به شدان هه رو موشریکه ناپاک و پیسن له بیرو باوه رو نییه تیاندان، له باوونه ریتیاندا ﴿ فلا یقربوا المسجد الحرام بعد عامهم هذا ﴾ دوا ی ئه مساله یان (سالی نۆیه می کوچی) نابئ نزیکی (که عبه) بینه وه، ئه مه ئه و ساله بوو که (ئه بوو به ک) ﴿ حه جی پی کردن و سووره تی (به رائه) یش هات ﴿ وإن خفتم عیلة ﴾ خو ئه گه ره له هه زاری ده ترسان، به نه هاتنی ئه وان بۆ کرین و فروشتن بۆ بازاره کانی مه که که ﴿ فسوف یغنیکم الله من فضله إن شاء ﴾ دلنیابن ئه گه رخوا بیه وی له رۆزی خۆی ده ول مه ندتان ده کا، واته: ده رگایه کی ترتان بۆ ده کاته وه وگۆزه رانتان باش ده کات ﴿ إن الله علیم حکیم ﴾ چوون به راستیخوا زانیه، له کارزان و کار جوانه، که وایوو هه رامه موشریکان بجنه مزگهوتی (هه رام). دیاره گومانیش نییه که هه رگیز نابئ خانوو به ره یشی تیا دروست بکه، وه ده بی له نیوه دورگه ی عه ره بییدا وه کو (مه که که، مه دینه، یه مامه، یه مهنه) و ده روو به ریان ده ر بکرین، نه گه ره به رییواری هاتووچو بکه ﴿ ۲۹: قاتلوا الذین لا یؤمنون بالله ولا بالیوم الآخر ﴾ له گه ل ئه وانه شدا بجه نگین "ته ی برواداران" که به خواو، به رۆزی دوا یی

مه نات) خوامانن ودهیان په رستین، نه مانیش (عوزه یی) و (عیسا) به خواده زانن! ﴿ قَاتِلْهُمْ اللَّهُ أَنْی یُفْکُون ﴾ بهر نغزینی خوا بکه ون، چون ناوا له هه ق خو کلا ده کهن؟ ﴿ ۳۱ ﴾: اتخذا أحوارهم و ره بانهم أربابا من دون الله ﴿ له بری خوا مه لاو ره به نه کانی خو یانیا ن کرده خوا! واته: حه رامیان بو حه لال کردن، وه کو نه وه رموده یه

بئی باوه رن ﴿ ولا یحرمون ما حرم الله ورسوله ﴾ وهر شتی کیش خوا و په یام به ره که ی نه و حه رامیان کرد بی، نه مان به حه لال و ره وای داده نین ﴿ ولا یدینون دین الحق ﴾ و ملکه چی نه م دین و نایینه هه قه ش نابن، که ته نه ا نه و دینه ش راست و دروسته. ﴿ من الذین أوتوا الكتاب ﴾ نه وانه ش ده بی نه و جه نگیان له گه ل بکری ت، خاوه ن کتیب نامه کانن، مووسایی و عیسایین ﴿ حتی یعطوا الجزیة عن ید ﴾ جه نگیان له گه ل بکه ن هه تا به ده ستی خو یان سه رانه دده ن ﴿ وهم صاغرون ﴾ و ملکه چ ده بن بو شه رع ی پیروزی نیسلا م، واته: ملکه چی فره مان ی خوا ده بن و له ژیر رکینی نیسلا مدا باجوو سه رانه ی خو یان دده ن و ده ژین، نیمامی شافعی نه ی: باج و سه رانه ته نه ا له نه هلی کتیب و خاوه ن نامه کان و ه رده گیر دی.

سه رنجیک: هه رمووسایی و عیساییه ک باوه ری به موحه ممه د ﴿ نه بی، مانای وایه به سه رجه م پیغه مبه ران باوه ری نییه و، په پره و ی له هه واو نه فس و ئاره زووی خو ی ده کا، نه ک له ته ورات و نینجیل، چونکه له وانداهاتووه: ده بی باوه ری به (موحه ممه د) بینن، هه ر له بهر نه وه ش بوو بریاری جه نگی له گه ل دان. شیایو باسه نه م نایه ته سالی نویه می کوچی و پاش سه قامگیر بوونی نیوه دوورگی عه ره بی هات بو فره مان به جه نگی له گه ل خاوه ن نامه کاند، بویه پیغه مبه ر ﴿ له مه دینه و له ده ورو به ری مه دینه (۳۰) هه زار که سی کو کرده وه بو هیرش بر دنه سه ر (روم) سه کان.

تیبینی: سه رانه بریاریکی خواییه له بهر پاراستنی نه م وئاسایشی نیشتمان و پیشکه شکردنی پروژه خزمه ت گوزاریه کانه وه ده بی نیرینه ی بالغ و ئاقل و فامیده ده ست رویشتوو نه و سه رانه بدا، وه کو مو سلمانه کان زه کات دده ن و ده چنه سه ربازی و، پاره و بولیکیان لی ده سه نریت له بهر امبه ر پروژه خزمه ت گوزاریه کانه وه، خو نه گه ر نه وانیش چوونه ژیر ته کلیدی پروژه خزمه ت گوزاریه کانه وه سه ربازیان کرد، نه وکات سه رانه که یان له کیل ده که و ی.

جووله که (عوزه یی) ده که نه کوری خوا، فه له ش عیسا:

﴿ ۳۰ ﴾: وقالت اليهود عزیر ابن الله ﴿ جووله که و تیان: (عوزه یی) کوری خوایه! ﴿ وقالت النصارى المسيح ابن الله ﴿ فه له کانیش پاش عیسا به سی سه ده- و تیان: مه سیح (واته: عیسا) کوری خوایه! که و ابوو جه نگیان له گه ل بکه ن، چونکه کافرو موشریکن ﴿ ذلک قولهم بأفواههم یضاهون قول الذین کفروا من قبل ﴿ نه و قسه یه شیان که هه ر به زار ده ی که ن له قسه ی کافره کانی پینش خو یان ده چی، موشریکه کان ده یان گوت: (لات، عوززا،

ثُمَّ يَتُوبُ اللَّهُ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ عَلَى مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿ ٣١ ﴾ يَتَّيْنَهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْمُشْرِكُونَ نَجَسٌ فَلَا يَقْرَبُوا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ بَعْدَ عِلْمِهِمْ هَذَا وَإِنْ خِفْتُمْ عَيْلَةً فَسَوْفَ يُغْنِيَكُمْ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ إِنْ شَاءَ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿ ٣٢ ﴾ قِيلُوا الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَا بِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَلَا يُحَرِّمُونَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَلَا يَدِينُونَ دِينَ الْحَقِّ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ حَتَّى يُعْطُوا الْجِزْيَةَ عَنْ يَدٍ وَهُمْ صَاغِرُونَ ﴿ ٣٣ ﴾ وَقَالَتِ الْيَهُودُ عُزَيْرُ ابْنُ اللَّهِ وَقَالَتِ النَّصَارَى الْمَسِيحُ ابْنُ اللَّهِ ذَلِكَ قَوْلُهُمْ بِأَفْوَاهِهِمْ يُضَاهِئُونَ قَوْلَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَبْلُ قَسَلْنَا لَهُمُ اللَّهُ أَنْ يُؤْفَكَوْا ﴿ ٣٤ ﴾ اتَّخَذُوا أَحْبَارَهُمْ وَرُهْبَانَهُمْ أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ وَالْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا إِلَهًا وَاحِدًا لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ سُبْحَانَهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿ ٣٥ ﴾

-ترمزی له عه دیه وه- له سه ر زاری په یام به ر ﴿ ده ی گیر یته وه و ده ی: خاچی کم له ملدا بووو چوومه خزمه تی پیغه مبه ر، که منی دیت نه م نایه ته ی خو یند وه و: (إتخذوا أحوارهم و ره بانهم..) پاشان (عه دی) گوتی خو نه وان: سوژ ده بومه لاو ره به نه کانیان نابن، به لکو ده سکاری حه لال و حه رامیان بو ده که ن ﴿ والمسیح ابن مریم ﴿ و فه له کانیش عیسای کوری مه ری ه میان کرده خوا! ﴿ وما أُمروا إلا لیعبدوا إلها واحدا ﴿ خو و فره مانیشیان پی درابوو که: ده بی هه رخوای تا ک و ته نیا بیه رستن ﴿ لا إله إلا هو ﴿ که جگه له خو ی هیچ په رستراویکی تر به هه ق نییه ﴿ سبحانه عما یشرکون ﴿ خوا له وشتانه، پاک و بیخه وشه، بی باوه ره کان ده ی که نه ها و تا و ها و به شی.

خاوه ن نامه کان گه ره کیانه نووری نیسلا م بکوژننه وه:

﴿ ۳۲ ﴾: یریدون أن یطفئوا نورا لله بأفواههم ﴿ نه یانه و ی به

فووی ده میان نوورو رؤشنایی خوا "ثایینی ئیسلام" بکوژیننه وه به بلاوکردنه وهی پروپاگه ندهو ریگرتنی خه لك لیی ویایی الله إلا أن یتم نوره ﴿خوخوایش ئه یه وی هه ر ئه م نوورو رؤشنایی ثایینی خوویه هه بی و، به پایانی بگه یه نیت و سه ری بخت و لو کره الکافرون﴾ ئه گه رچی بی باوه رکانیش پییان ناخوش

ئه وانه باوه رتان هیئاوه! بی سو به شی زوری فره زانه کانی جووله که و، گۆشه گیرو ره به نی فه له کان ﴿لأکلون أموال الناس بالباطل﴾ به تالان و هه وانته مال و سامانی مه ردوم ئه خوون و یصدون عن سبیل الله ﴿و رپی خوایشیان لی ده گرن و، ناهیلین دینی ئیسلام قه بوول که ن!!﴾ (ئیین که سیر) ده لی: مه به ست له زانا خراپه کان و، خواپه رسته گومراکانیانه، وه کو (سوفیانی کوری عویه یه نه) ش له باره ی هه موو زانیه کی خاپ و سه رگه ردانه وه ئه لیت: (من فسد من علمائنا کان فیه شبه من اليهود، ومن فسد من عبادنا کان فیه شبه من النصارى)، واته: هه ر زانیه کمان -زه ری خوئی تال کردو ره وشتی تیک چوو، دلنیابن لی کچوانیکی به (یه هوود) هه وه هه یه و، به شی له سیفه تی جووله که ی تی دیاه، هه ر که سیش له عابیده کانمان تیک چووو ده ستی دایه خراپه کردن، دیاره ئه ویش به شی له سیفاتی فه له و گاوه رکانی تی دیاه. (عه بدولای کوری موباره ک) یش له م هونراوه یه دا چهند جوان ده لی:

و هل أفسد الدين إلا الملوك

و أبحار سوء و رهبانها؟
واته: باشه! به دهر له پاشاو له مه لا خراپه کان و، له عابیده ره به نه کان، کینی تر (دین) سی تیک دا؟

﴿والذين یکنزون الذهب والفضة﴾ ئه وانه ش زیرو زیو کو ئه که نه وه ﴿ولا ینفقونها فی سبیل الله﴾ و له رپی خوادا به ختی نا که ن ﴿فبشرهم بعذاب أليم﴾ جا توش به سزایه کی ئیش پیگه یه نه ر مژده یان بده ری! ﴿٣٥: یوم یحیی علیها فی نار جهنم﴾ رۆژی که ئه و زیرو زیوه له ناو ناگردا سوور ئه کریته وه و گهرم ئه کرئ ﴿فتکوی بها جباههم و جنوبهم و ظهورهم﴾ ئینجا نیوچاوو که له که و پشتیان ی پی داخ ئه کرئ و ده سوتینری ﴿هذا ما کنزتم لأنفسکم﴾ و پییان ئه وتری: ئه مه ئه و زیرو زیویه خرتان کرده وه بۆ خوتان و، به ختان نه کرد بۆ رپی خوا! ﴿فذوقوا ما کنتم تکنزون﴾ ده سا سزاکه ی بچیزن.

به لی به خشینی مال و سامان له رپی خوادا شتیکی سه ره کی و خالیکی گرنکه له دینی ئیسلامدا، ته نانه تی پیاویکی وه کو (ئه بوو زه) رای وایه که زیاد له نه فه قه ی مال و مندال، کۆکردنه وه دانانی هه ر پاره و پولیک (له بانق وله هه ر جیگایه کی تر دا) قه ده غه و حه رامه، بویه چوو به گژ (موعاویه) و (عوسمان) دا (خوا لییان رازی بی).

سال دوانزه مانگه:

﴿٣٦: إن عدة الشهور عند الله اثنا عشر شهرا فی کتاب الله یوم خلق السماوات والأرض﴾ بی گومان هه ر ئه و رۆژه که خوا دونیای

يُرِيدُونَ أَنْ يُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ وَيَأْبَى اللَّهُ إِلَّا أَنْ يُتِمَّ نُورُهُ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ ﴿٣٣﴾ هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ ﴿٣٤﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ كَثِيرًا مِّنَ الْأَخْبَارِ وَالرَّهْبَانِ لَيَاْكُلُونَ أَمْوَالَ النَّاسِ بِالْبَاطِلِ وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ يَكْنِزُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ وَلَا ينفقونها فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ﴿٣٥﴾ يَوْمَ يُخَمَّى عَلَيْهِمُ فِي نَارِ جَهَنَّمَ فَيُكْوَى بِهَا جِبَاهُهُمْ وَجُنُوبُهُمْ وَظُهُورُهُمْ هَذَا مَا كَنْزْتُمْ لِأَنْفُسِكُمْ فَذُوقُوا مَا كَنْزْتُمْ تَكْنِزُونَ ﴿٣٦﴾ إِنَّ عِدَّةَ الشُّهُورِ عِنْدَ اللَّهِ اثْنَا عَشَرَ شَهْرًا فِي كِتَابِ اللَّهِ يَوْمَ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ مِنْهَا أَرْبَعَةٌ حُرُمٌ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ فَلَا تَغْلِبُوا فِيهِمُ أَنْفُسُكُمْ وَفَاقِلُوا الْمُشْرِكِينَ كَافَّةً كَمَا يُقْبَلُونَكُمْ كَافَّةً وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ ﴿٣٧﴾

بیت ﴿٣٣: هو الذي أرسل رسوله بالهدى ودين الحق﴾ هه ر ئه وخواپه خوویه تی په یامبه ری خوئی نارد به ری نیشاندهری ثایین و ریبازی حه ق و حه قیقه ت ﴿ليظهره على الدين كله﴾ بۆ ئه وه به سه ر گشت ئایینه کانی تر دا زالی کات، وه کو ئه م فه رمووده ره وانه ها تووه و ده فه رموی: (إن الله زوى لى الأرض مشارقها ومغاربها، وسيلغ ملك أمتى مازوى لى منها) واته: خوا خو ره لات و خو رشاوای پرووی زه وی پیچایه وه بۆم -وه کو نه خشه- هیئرایه پیش چاوم و دیتم، پاشان فه رمووی: رۆژی دیته پیش ئومه تی من ته وای ئه و شوینانه -له م نه خشه یه دا بۆم تو مار کراوه- ده گریته ده ست. ﴿ولو کره المشركون﴾ ئه گه ر چی هاویه شدانه ره کانیش حه زنه که ن و پییان خو ش نه بییت.

له زانای خراپ و، عابیدی نه زان دووریکه ره وه:

﴿٣٤: يا أيها الذين آمنوا إن كثيرا من الأحبار والرهبان﴾ ئه ی

الله ﷻ ئەوانەى باوەرتان هێناوه! چیتانە کە پێتان دەگوترێ: بچنە جیهاد لە پێی خوادا ﴿أَتَقَاتِلُمْ إِلَى الْأَرْضِ﴾ لە شەگران و تەمەلن و، بە زۆر خۆ دەنووسێن بە زەویداو، دواى پێغه مبهەر ناکهون بۆخەزای (تەبووک) ﴿أَرْضَيْتُمْ بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا مِنَ الْآخِرَةِ﴾ ئاخۆ لە بەر ئەوه بێ کە ژيانى ئەم دونیایەتان لە قیامەت پێ

داهێناو، ئاسمانەکان و زەوى دروست کرد، ژمارەى مانگەکانیشى لە (لە و حوله حفوون) دا بە دوازدە مانگ دانا، ئیتر بە گۆڕین و پاش و پێشکردنى خۆیانە ناس و موشریکەکان ئەو یاسایانە ناگۆردى ﴿مِنْهَا أَرْبَعَةٌ حَرَمٌ﴾ ئەم چوارەیان: (زێقە عەدە، زێحە جەجە، موحرەم، رەجەب) ریزی تایبەتییان هەیه و جەنگیان تێدا حەرەمە ﴿ذَلِكَ الدِّينُ الْقِيمُ﴾ ئەمە بریارى راستە قینەى خواى، ئال و گۆر ناکرێ و، نابێ لە خۆتانەوه بچن جەنگیان تیا بکەن ﴿فَلَا تَظْلَمُوا فِئْتَنَ أَنْفُسِكُمْ﴾ دەسا ئێوهش لە و مانگانەدا ستم و ناهەقى لە خۆتان مەکەن، شەرف و شایان تێدا مەکەن ﴿وَقَاتِلُوا الْمُشْرِكِينَ كَافَّةً﴾ ئێوهش هەمووتان بە یەک دەست و بە گەلە کۆمەکی لە گەل هەموو موشریکاندا بجەنگن ﴿كَمَا يَقَاتِلُوكُمْ كَافَّةً﴾ هەرچۆنێ ئەوان بەیە کە دەست لێتان دەدەن و جەنگتان لە گەل دەکەن ﴿وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ﴾ چاکیش بزانی خۆ لە گەل پارێزکاران دایە، هەرکە سیش خۆای لە گەل بێت هەمیشە سەرکەوتوو ئەبێ.

نابى بریارى خوا دەسکاری بکړى و بگۆردړى:

﴿٣٧﴾ إِنَّمَا النَّسِيءُ زِيَادَةٌ فِي الْكُفْرِ ﴿بِئِذْ يُدْعَى الْأَكْفَرُ إِلَى الْحَرْبِ﴾ بێ گومان راگۆیزان و دواخستنى حورمەتى مانگێک بۆ مانگێکی تر و، ئال و گۆریان زیاد کردنە لە کوفرو خۆیانە ناسی.

عەرەبەکان لە بەر ئەوهى کە هەر خەریکی جەنگ و ئاژاوه بوون، هەندى جار ئەو چوار مانگە قەدەغە کراوەیان دەگۆردى بۆ ئەو مانگانە جەنگیان تێدا قەدەغە نەبوو، هەتا شەڕە کەیان حەلال بکەن، دیارە ئەم فەرت و فیل و خۆ دزینەوه لە بریارەکانى خوا کوفرو زیاد کردن بوو لە کوفر ﴿يُضِلُّ بِهِ الَّذِينَ كَفَرُوا﴾ ئەو بێ باوەرە ئەو پێ گومرا دەکړى ﴿يَحْلُونَهُ عَامًا﴾ کە سالى شەڕ لە مانگە قەدەغە کراوەکاندا حەلال دەکەن ﴿وَيَحْرَمُونَهُ عَامًا﴾ و سالیکیش یاساى ئەکەن ﴿لِيُؤْاطُوا عِدَّةَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ﴾ هەتا بەو کارەیان ژمارەى ئەو چوار مانگەیه کە خوا شەرى تێدا یاساغ کردوون - لە گەل مانگە رەواکاندا - بەرامبەر بکەنەوه ﴿فِيحْلُوا مَا حَرَّمَ اللَّهُ﴾ ئیتر لەو رێگەوه ئەو مانگانەى کە خوا یاساى کردوون حەلالیان دەکەن ﴿زَيْنَ لَهُمْ سَاءَ أَعْمَالُهُمْ﴾ کردەوهى خراپ و ناشیرینی خۆیانیان لا جوان کرا، بۆیە ئاوا رەفتار دەکەن ﴿وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ﴾ هەرگیز خوا خەڵکانى بێ پروا شارەزا رێنمایی ناکات بۆ رێی هەق و وەرگرتنى.

بۆچی بۆ جیهاد نابزووتن؟:

﴿٣٨﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَا لَكُمْ إِذَا قِيلَ لَكُمْ انْفِرُوا فِي سَبِيلِ

إِنَّمَا النَّسِيءُ زِيَادَةٌ فِي الْكُفْرِ يُضِلُّ بِهِ الَّذِينَ كَفَرُوا ﴿٣٧﴾ يَحْلُونَهُ عَامًا وَيُحْرِمُونَهُ عَامًا لِيُؤْاطُوا عِدَّةَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ ﴿٣٨﴾ فَيَحْلُوا مَا حَرَّمَ اللَّهُ رَبُّنَا لَهُمْ سَاءَ أَعْمَالُهُمْ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ ﴿٣٩﴾ يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَا لَكُمْ إِذَا قِيلَ لَكُمْ انْفِرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَنَا قَاتِلْتُمْ إِلَى الْأَرْضِ أَرْضَيْتُمْ بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا مِنَ الْآخِرَةِ ﴿٤٠﴾ فَمَا مَتَّعَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ إِلَّا قَلِيلٌ ﴿٤١﴾ إِنَّا نَنْفِرُوا بَكُمْ عَذَابًا أَلِيمًا وَيَسْتَبْدِلُ قَوْمًا غَيْرَكُمْ وَلَا تَنْصُرُوهُ شَيْئًا وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٤٢﴾ إِنَّا نَنْصُرُوهُ فَقَدْ نَصَرَهُ اللَّهُ إِذْ أَخْرَجَهُ الَّذِينَ كَفَرُوا ثَانِينَ إِذْ هَمَّافِ الْعَارِ إِذْ يَقُولُ لِصَاحِبِهِ لَا تَخْرُنْ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا فَأَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَيْهِ وَأَيَّدَهُ بِجُنُودٍ لَمْ تَرَوْهَا وَجَعَلَ كَلِمَةَ الَّذِينَ كَفَرُوا السُّفْلَى ﴿٤٣﴾ وَكَلِمَةَ اللَّهِ هِيَ الْعُلْيَا وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٤٤﴾

باشتر بێ؟ ﴿فَمَا مَتَّعَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ إِلَّا قَلِيلٌ﴾ جانهەر لەبەر ئەوه بێت، خۆ ژيانى ئەم دونیایە لە چاوژیان و گوزەرانی دوا رۆژ، شتیکی زۆر کەم و بێ بایه خە، پەيامبەریش ﷺ لەبارەى خۆ ئامادە کردنەوه بۆ جیهاد دەفەرموێ: ((من مات ولم يغز ولم يحدث به نفسه، مات على شعبة من نفاق)) (رواه مسلم). ﴿٣٩﴾: ﴿إِنَّا نَنْفِرُوا بَكُمْ عَذَابًا أَلِيمًا﴾ ئەر گشت بە جارى بەرەو مەیدانى جیهاد لە گەل پەيامبەرەدا ﷺ دەرنەچن، خوا سزایەکی ئێش پێگەیه نەرتان ئەداو، دوژمنیش زال ئەکات بە سەرتانا ﴿وَيَسْتَبْدِلُ قَوْمًا غَيْرَكُمْ﴾ ئێوه لادەباو خەڵکیکی تر دەخاتە جیگاتان، ئەوجا ئەوان وەکو ئێوه نابن و، دیفاع لە پێغه مبهەر دەکەن و، وەلامی دەدەنەوه بۆ جیهاد ﴿وَلَا تَنْصُرُوهُ شَيْئًا﴾ خۆ بە دواکە و تنیشتان لە جیهاد ناتوانن بەرەڵسێ بوو ستن و، هیچ جوړە زیانیکی پێ بگەیه نەن ﴿وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾ وە خواش بە سەر هەموو شتێکدا بە توانایە، دەتوانی لە ناوتان ببات و، خەڵکیکی تر

بەھىيىتە جىگاتان، مەبەست لەم ئايەتە ھەلئانى مۇسلمانەكانە بۇ جەنگى تەبۈك و، ئەم ئايەتەى: (ياأيھاالذین...) ش سەبارەت بە دوا كەتۈۋەكانى جەنگى (تەبۈك) ھاتە خوارى. كەوابوۋ لەكاتى زەرۋرەت و پىۋىستدا دەبى گشتتان دەرچن و راپەرن، چونكە ئامادەبوون بە ئەندازەى پىۋىست، كاریكى نووسراوۋ فەرزە.

خوای بۇ خۇی پیغەمبەر ﷺ سەردەخات:

﴿ ۴۰: إنا نتصروه فقد نصره الله ﴾ ئەر ئىۋە يارمەتى پەيامبەر نەدەن و، لەگەل نەچن بۇ جەنگى (تەبۈك)، دلىيان خوا يارمەتى دەدا، ھەر چۆن يارمەتىدا ﴿ إذ أخرجه الذين كفروا ﴾ ئەۋدەمە كە بى باۋەرەكان - لەمەككە - دەرپان پەراندو، ناچارپان كرد كۆچ بكات بۇ مەدینە ﴿ ثانی اثین ﴾ كە يەكك بوو لە دوو كەسان، واتە: لەۋدەمەدا كە تەنیا دوو كەس بوون، (پەيامبەر ﷺ و ئەبوو بەكر ﷺ) جاخوا لەو كات وساتە تەنگەدا ئەبووبەكرى كردە پالپشت و پىشتىوان بۇى ﴿ إذ هما فى الغار ﴾ كە لە ئەشكەۋتەكەى كىۋى (سەر) دا بوون.

كىۋى سەر: شاخىكە دەكەۋىتە نىك شارى مەككەۋە، پیغەمبەرۋ ھاۋەلەكەى لەۋى سى رۆژ مانەۋە، پاشان (۸) ى مانگى رەبىعى يەكەمى، سالى يەكەمى كۆچى، بەرامبەرە (۲۳ / ۹ / ۶۴۴) ز گەشتە مەدینە، پىشۋازىەكى گەرم وگورپان لىكرا، بەو شىۋەيە لەكتىبەكانى تەفسىرو ژىننامەدا باسكراۋە ﴿ إذ يقول لصاحبه لا تحزن إن الله معنا ﴾ كە لەۋدەمەدا پەيامبەر ﷺ بە ھاۋرىكەى خۇى (ئەبوو بەكر) دەگوت: خەمى منت نەبى و، لەبەر من دل تەنگ مەبە، دلىياپەخۋا لەگەلمانە، ئەمەش ئەو كاتەبوو كە بى باۋەرەكان دوايان كەۋت بوون و ئەۋەندەش نىك بووبوۋنەۋە ئەرتەماشای بەرىنى خۇيانىيان كردبا ئەمانىان دەدیت، بۆيە ئەبووبەكر لە گىانى پیغەمبەر ترساو بى تاقەت بوو، پەيامبەرىش ﷺ فەرموۋى: ترست نەبى، چونكەخۋا لەگەلمانە ﴿ فأنزل الله سكينته عليه ﴾ ئىنجا خۋا ئارامى و ھىمنى و ئۆقرەى خۇى ناردە سەر ئەبووبەكر ﴿ وأيدہ بجنود لم تروها ﴾ وپیغەمبەرىشى بە لەشكرى - كە ئىۋە نەتان دیت - لە فرىشتەكان پىشتگىرى كرد ﴿ وجعل كلمة الذين كفروا السفلى ﴾ ۋە وشەو شىركى موشرىك و بى باۋەرەكانىشى بن خست و تىك شكان ﴿ وكلمة الله هى العليا ﴾ ۋە ھەر وشەى خۋا بەرزو بلندە، واتە: تەۋحیدو يەكخۋاپەرستى، شىاۋى ئاماژە بۇ كردنىشە تەنھا جەنگىك بۇخۋايەۋ پەسەندە لای، كە لەبەر بەرز راگرتنى برپارو ئەھكامەكانى خۋا بىت، ۋەكو پیغەمبەرۋ پىشەۋامان دەفەرموۋى: ((من قاتل لتكون كلمة الله هى العليا فهو

فى سبيل الله)) متفق عليه. ﴿ والله عزيز حكيم ﴾ وخۋاش بۇخۇى زۆر بەدەسەلات و كارزان و كاردروستە.

دەبى گشت بچنە جىھاد:

سالى رووداۋەكەى جەنگى (تەبۈك)، خۋاى مېھرەبان فەرماندەدا بەگشت مۇسلمانەكان كە لەگەل پیغەمبەر ﷺ رى بگرنە بەرو بچنە غەزا دژى (رۆم) بەخاۋەننامە كافرەكان، ئەم فەرمانەشى فەرمانىكى خەتمى بوو و، خۇ لادان نەبوو لى! ۋەك دەفەرموۋى: ﴿ ۴۱: إنفروا خفافا وثقالا وجاهدوا بأموالكم وأنفسكم فى سبيل الله ﴾ دەبى گشتتان (سووكبارو گرانبار، پىرولاولو گەنج، ئازاو بەجەرگ، ترسنۆك و بىۋرە) بەمال و سامان، بە دل و بەگيان لەرىى خۋادا جىھاد بكەن ﴿ ذلکم خير لکم إن كنتم تعلمون ﴾ گەر بشزان ئەۋە قازانجتانەۋ، بۇتان چاكتەرە تا خۇ نوساندن بە زەۋىداۋ، پیغەمبەرىش لەتەبۈك بىت.

بىيانۋى دوو روۋەكان:

ئىنجا خۋاى پاشا خالى دووروو و دواكەۋتۈۋەكانى شەرى (تەبۈك) دەگىرپتەۋەكە: چۆن خۇيان و خەلكيان پەشيمان دەكرەۋە لەجىھاد، بۆيە دەفەرموۋى: ﴿ ۴۲: لو كان عرضا قريبا وسفرا قاصدا ﴾ خۇ ئەگەر ئەۋەى بانگ كران بۇى لە (تەبۈك) دەسكەۋتىكى نىك وسەفەرىكى بىرەنج و بى ماندوۋوۋوون بووبا ﴿ لا تبعوك ﴾ لەبەر ئەۋە بەئاسان دوات ئەكەۋتن و لەگەلت دەرئەچوون ﴿ ولكن بعدت عليهم الشقة ﴾ بەلام ئەۋ مەۋدا دوورو ناپەخت و دژۋارەيان لاگران وسەخت بوو، بۆيە بروو بىانوۋىەكى زۆرىان ھىنايەۋە رىيان بۇ خۇ دزىنەۋە خوشكرد ﴿ وسيلحفون بالله ﴾ بۇ دوايىش دىن بە خۋا سوپىند ئەخۇن ۋەلىن: ﴿ لو استطعنا لخرجنا معكم ﴾ ئەر تۋانىبانان "ۋاتە: ۋلاخ و داراييمان ھەبوۋبا" لەگەلتاندا دەرەچۋوین بۇخەزاكە ﴿ يهلكون أنفسهم ﴾ بە ھۋى ئەۋدروۋدەلەسەۋە خۇ لەناۋ دەبەن ﴿ والله يعلم إنهم لكاذبون ﴾ خۋاش چاك ئەزانى درۋزىن ودرۋئەكەن ﴿ ۴۳: عفا الله عنك لم أذنت لهم ﴾ خۋا لىت خۇش بى، بۆچى - بى تاقىكرەنەۋە - مۇلەتت بەدوۋروۋەكاندا نەيەن بۇ خەزاكەى تەبۈك؟ ﴿ حتى يتبين لك الذين صدقوا ﴾ ئىزنت نەدابان تا ئەۋانەت بۇ دەرەكەۋتن راستيان دەكرد ﴿ وتعلم الكاذبين ومونافق و درۋزەكانىشت دەناسى؟ ﴾ ﴿ ۴۴: لا يستأذنك الذين يؤمنون بالله واليوم الآخر ﴾ دلىياپە ئەۋانەى برۋايان بە خۋاۋ بە رۆزى دوايى ھەيە، ھىچكات نايەن داۋاى مۇلەتت لى بكەن بۇ

—له و سه ركه و تنه— ركيان ده بو وه و پييان ناخوش بوو، به لام خواي گه و ره هر كاري خوئي كرد ﴿ ۴۹ ﴾: ومنهم من يقول ائذن لي ولا تفتني ﴿ ۵۰ ﴾ له نيو دو ورو وه كاندا كه سي و ايان هه يه به پيغه مبه ر ده ليت: مؤله تم بده ئه ي موحه ممه د! بابو خوم دانيشم و نه چمه خه زاو مه كه وه، نه وه ك تووشى ناره حه تى و گونا ح بيم! ئه م ئايه ته —وه ك

انْفِرُوا خِفَافًا وَثِقَالاً وَجَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿ ۵۱ ﴾ لَوْ كَانَ عَرَضًا قَرِيبًا وَسَفَرًا قَاصِدًا لَاتَّبَعُوكَ وَلَكِنْ بَعْدَتْ عَنْهُمْ آلُفٌ شَقَّةٌ وَسَيَحْلِفُونَ بِاللَّهِ لَوِ اسْتَطَعْنَا لَخَرَجْنَا مَعَكُمْ يُهْلِكُونَ أَنْفُسَهُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿ ۵۲ ﴾ عَفَا اللَّهُ عَنْكَ لِمَ أَذِنْتَ لَهُمْ حَتَّى تَسِيرَ لَكَ الَّذِينَ صَدَقُوا وَتَعْلَمَ الْكَذِبِينَ ﴿ ۵۳ ﴾ لَا يَسْتَفْذِكُ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أَنْ يُجَاهِدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالْمُتَّقِينَ ﴿ ۵۴ ﴾ إِنَّمَا يَسْتَفْذِكُ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَآزَايَتِ قُلُوبُهُمْ فَهُمْ فِي رَيْبِهِمْ يَتَرَدَّدُونَ ﴿ ۵۵ ﴾ وَلَوْ أَرَادُوا الْخُرُوجَ لَأَعَدُوا لَهُ عُدَّةً وَلَكِنْ كَرِهَ اللَّهُ لِعِصْيَانِهِمُ فَنَبَطْهُمْ وَبَلَّغَ أَمْرَهُمْ إِلَى الْفِتْنَةِ أَعْدَوْا مَعَ الْفَاجِرِينَ ﴿ ۵۶ ﴾ لَوْ خَرَجُوا فِئَكُم مَّازَادُوكُمْ إِلَّا خَبَالًا وَلَا تُضْعَمُوا إِلَّا لَكُمْ يَبْغُونَكُمْ أَلْفَنَةً وَفِيكُمْ سَمْعُونُ مُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ ﴿ ۵۷ ﴾

سيووتى ئه ئى— ئه و حه له هاته خوارى كه (جهدى كورى قهيس) به مه به ستي خو دزينه وه وتى: من له به رده م جوانى و شوخ و شهنگى كچه روميه كاندا تواناي خو گرتم نيبه و دهرسم تووشى گونا ح بيم، ده سا به لكو ئيزم بدهيت نه يه م بوخه زاكه! ﴿ ۵۱ ﴾ ألا فى الفتنة سقطوا ﴿ ۵۲ ﴾ بيدارين! هه ربه و قسه يه ئه وانه كه و تنه ناوه مان فيتنه و تاقي كردنه وه و گونا ح و تاوان، چونكه هه ربه و قسه يه ئه نجامى دوو روى و، ناپاكيان ئاشكرا بووو دهر كه وت كه مه به ست له و گوته يه خو دزينه وه يه له په يامبه ر ﴿ ۵۳ ﴾ وإن جهنم لمحيطه بالكافرين ﴿ ۵۴ ﴾ و بى گومان دوزخ دهره ي بى باوه ركه انى داوه، قهت رزگاريان نابى لى ﴿ ۵۵ ﴾: إن تصبك حسنة تسؤهم ﴿ ۵۶ ﴾ ئه ر چا كه يه كت ده سكه و يت، واته: له جه نكيكا سه ركه ون —وه كو فه تحى و لاتى روم— گه لى بيتا قهت ده بن و پييان ناخوشه ﴿ ۵۷ ﴾ وإن تصبك مصيبة خؤنه گر به لايه كت تووش بى و تيك بشكين ﴿ ۵۸ ﴾ يقولوا قد أخذنا أمرنا من قبل ﴿ ۵۹ ﴾ ئه لىن: ئيمه هه ر به رله مه ئيحتياتى خومانمان وه رگرت

دانيشتن و نه چوونه جيهاد، به لكو ئه وان هه مو و كات چاوه روانى فرمانى تون ﴿ ۶۰ ﴾ أن يجاهدوا بأموالهم وأنفسهم ﴿ ۶۱ ﴾ فه رمانيان پى بدهيت كه به سامان و گيانيان جيهاد بكن، چونكه ئه زانن خوا چ پاداشتىكى بو موجهيدان ديارى كر دووه ﴿ ۶۲ ﴾ والله عليم بالمتقين ﴿ ۶۳ ﴾ وخوش زور زانايه به حالى خو پاريزان ﴿ ۶۴ ﴾: إنما يستأذنك الذين لا يؤمنون بالله واليوم الآخر ﴿ ۶۵ ﴾ هه ميشه هه ر ئه وانه داواى مؤله تت لى ده كه ن —نه چنه جيهاد— كه به روايان به خوا و به رورزى دوايى نيبه و ازارتابت قلوبهم ﴿ ۶۶ ﴾ و له راستى دينى ئيسلاميشدا دوودلن فهم فى ريبهم يترددون ﴿ ۶۷ ﴾ به رده و اميش له دوودلى خو ياندا سه ركه ردانن و ده تلينه وه.

مروفي دوو رووو دروزن:

﴿ ۴۶ ﴾: ولو أرادوا الخروج لأعدوا له عدة ﴿ ۴۷ ﴾ ئه گه ر بيان ويستايه له گه لت دهرچن بو جيهاد، چه ك و تويشوو هه موو پيوستيبه كيان بو ئاماده ده كرد ﴿ ۴۸ ﴾ ولكن كره الله انبعائهم ﴿ ۴۹ ﴾ به لام چونكه خوا هاتنيانى پى خوش نه بوو ﴿ ۵۰ ﴾ فنبطهم ﴿ ۵۱ ﴾ گريى خسته به رده ميان و، وه ريان نه ماو پاليان لى دايه وه ﴿ ۵۲ ﴾ وقيل اقعدوا مع القعدين ﴿ ۵۳ ﴾ و پيشيان گوترا: ده بچن له گه ل دانيشتوواندا، واته: زن و مندال و نه خوش و په ككه و ته و نابينا كاندا بوخوتان دانيشتن! ﴿ ۴۷ ﴾: لو خرجوا فيكم مازادوكم إلا خبالا ﴿ ۴۸ ﴾ ئه گه ر —ئو دو ورو وانه— دهريش چوويان له گه لتان بو مهيدانى جهنگ، دوو دلى و خراپه و گيره شيو پنى نه بوايه خيرى كيان بو زياد نه ده كردن ﴿ ۴۹ ﴾ و لا وضعا خلاكم ﴿ ۵۰ ﴾ به په له ش به ينتانيان تيك ده دا ﴿ ۵۱ ﴾ ييغونكم الفتنة ﴿ ۵۲ ﴾ چونكه هه ميشه ده يانه وى فيتنه و ئازاوه تان بو پينه وه ﴿ ۵۳ ﴾ وفيكم سماعون لهم ﴿ ۵۴ ﴾ و له نيو ريزه كانى ئيوه شدا كه سانى وا هه يه قسه ي ئه وانى قه بووله و، گوپيان بو ده گرى و، هه وال و دهنگ و باستانيان بو ده بن ﴿ ۵۵ ﴾ والله عليم بالظالمين ﴿ ۵۶ ﴾ خوا بوخوى دو ورو وه سته مكاره كان چاك ده ناسيت، ده زانى دليان چى تيدايه ﴿ ۴۸ ﴾: لقد ابتغوا الفتنة من قبل ﴿ ۴۹ ﴾ پيش ئيستاش (واته: هه رله سه ره تاي هاتنته وه بو مه دينه) هه ر خه ريكي فيتنه نانه وه و ئازاوه ن، له جهنگى (ئو حود) يشدا (عه بدوللاى كورى ئوبه ي) و ده سته و به سته كه ي هه ولى زوريان دا بو په شيما نكر دنه وه ي هاوه لان و، خه لكى كيان لى گيرانه وه! ﴿ ۵۰ ﴾ وقلبا لك الأمور ﴿ ۵۱ ﴾ وه كاروباريان لى هه لگيرايته وه، باتليان كرده هه ق و، هه قيان كرده ناهه ق! ﴿ ۵۲ ﴾ حتى جاء الحق وظهر أمر الله ﴿ ۵۳ ﴾ هه تا رورزى كه هه ق و راستى دهر كه وت و يارمه تى خواهات و، ئاييى ره واي خوئى سه رخست و خه لكى كى زور بوونه موسلمان، به تاييه تى پاش به در ﴿ ۵۴ ﴾ وهم كارهون ﴿ ۵۵ ﴾ وئهو انيش

(ثببن عه عباس) ئەلئ: ئەم ئایەتە لە بارەى (جەددى كور قەيس) -هوه هاته خوارى، چونكه درۆيه كى هه ليه ست و داواى كرد وازى ليه يهين و نه يه نه خه زاوه ﴿٥٤﴾: وما منعهم أن تقبل منهم نفقاتهم ﴿٥٥﴾ له به رته مه يه هيج مال به خشينيكي شيان بۆرئى خوا ليوه رناگيردرئى ﴿٥٦﴾ إلا أنهم كفروا بالله وبرسوله ﴿٥٧﴾ چونكه باوهريان به خواو به په يامبه ركه ي ئه وه نه كرد ﴿٥٨﴾ ولا يأتون الصلاة إلا وهم كسالى ﴿٥٩﴾ و هه رنويزيكي ش بكه ن زۆر به قورس و له ش به بارو و ته مه ليه وه ده ي كهن، چونكه به دل ئاي كهن و، مه به ستيان ته نها روو يامايى و ريباييه.

(ثببن عه عباس) ئەلئ: ئەم سروشتي خه لكى دوو رووه: كه نه گه ر كاتى نويزيى و، نه توانى خوى لى ده ر باز بكات، ئه وه نويز ئه كا، خو ئه ر به ته نها بوو ناچى به لايدا! ﴿٥٤﴾ ولا ينفقون إلا وهم كارهون ﴿٥٥﴾ و هه رشتيكي ش ببه خشن - له ربيى خوا دا - به ناحه زو پئى ناخوش بوون ده يه به خشن ﴿٥٥﴾: فلا تعجبك أموالهم ولا أولادهم ﴿٥٦﴾ نابى زۆرى دارايى و زارو و منالايان سه رسامت بكاو، له سووره تيكي تر دا ده فه رموى: (ولا تمدن عينيك إلى ما متعنا به أزواجاً منهم زهرة الحياة الدنيا) بۆ پشتگيرى و دوو ياتكر دهن وه ي هه مان مه به ست. ﴿٥٧﴾ إنما يريد الله ليعذبهم بها فى الحياة الدنيا ﴿٥٨﴾ چونكه خوا ئه يه وى به مال و سامان و ئه ولاديان هه ر له م زيانى دونيا يه سزايان بدات، چونكه به نيفاق زه كاتى لى ده دهن و، پاشانيش دبته داخ و هه سه رت بويان ﴿٥٩﴾ و ته رق انفسهم وهم كافرون ﴿٦٠﴾ و به سه ختيش بمرن و، كافرو بئى باوه رين ﴿٦١﴾: ويحلفون بالله إنهم لمنكم ﴿٦٢﴾ سويند به خوا ئه خو ن و ده لين: به راستى ئيمه له ئيوه ين ﴿٦٣﴾ وما هم منكم ﴿٦٤﴾ له راستيشدا درو ده كه ن و له ئيوه نين ﴿٦٥﴾ ولكنهم قوم يفرقون ﴿٦٦﴾ به لكو گه ليكي تر سنوكن، بويه ئه وسوينده ش ده خو ن ئيوه وازيان لى به يين و نه يان كوژن ﴿٦٧﴾: لو يجدون ملجأ أو مغارات أو مدخلا ﴿٦٨﴾ ئه وه نده تر سنوكن گه ر په نا گه يه كيان ده سه كه ويئ، يان ئه شه كه وتيئ، يان زير زمينيئ، ئه گه ر چى كونيكى زور بچكوله و ته سه كيش بئى ﴿٦٩﴾ لولوا إليه وهم يجمعون ﴿٧٠﴾ زۆر به په له و به چه سپانى - وه كوئه سپى سه ركيش - خو يانى بۆ لولده دهن و خو بزرده كه ن!! واته: ئه وه نده رقيان ليتانه هه رگيز حه رناكه ن رووتان تيبكه ن وبتانيين!

گله و گارنده ي دوو رووه كان له سه ده فه به خشيندا:

پيشه وا (موسليم) ئەلئ: كاتى په يامبه ر ﴿٧١﴾ ده سته كه وه كه ي جه نكي (حونه ين) ي دابه شكرد، پياويئ له دوو رووه كان هات و گوئى: موحه مه دا! دادگه ربه!! به راستى تو پياويكى دادگه رنيت!

و باش بوو نه چوينه خه زاكه، هه تا ئيمه يش تووشى ئەم تيكشكانه ببين ﴿٧٢﴾ وبتولوا وهم فرحون ﴿٧٣﴾ به دلشادى و خو شحالييه وه پشت له پيغه مبه ر ﴿٧٤﴾ ده كه ن و ده چن به ربيى خو ياندا، ئينجا خوا وه لامى جه رگهريان ئاراسته ي پيغه مبه ر ده كا، بويه ده فه رموى: ﴿٥١﴾: قل لن يصيبنا إلا ما كتب الله لنا ﴿٥٢﴾ بلى: - ئەه ي پيغه مبه ر! -

لَقَدْ آتَيْنَا الْفِتْنَةَ مِنْ قَبْلُ وَكَلَبْنَا لَكَ الْأُمُورَ حَتَّى جَاءَ الْحَقُّ وَظَهَرَ أَمْرُ اللَّهِ وَهُمْ كَرِهُونَ ﴿٥١﴾ وَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ أَشِدَّنْ لِي وَلَا تَقْنِيْ أَلَا فِي الْفِتْنَةِ سَقَطُوا وَإِنَّ جَهَنَّمَ لَمُحِيطَةٌ بِالْكَافِرِينَ ﴿٥٢﴾ إِنْ تُصِيبَكَ حَسَنَةٌ فُسَبِّحْهُنَّ وَإِنْ تُصِيبَكَ مُصِيبَةٌ يَقُولُوا قَدْ أَخَذْنَا أَمْرًا مِنْ قَبْلُ وَيَسْتَغْلِبُوا بِهِمْ فَارْحُونَ ﴿٥٣﴾ قُلْ لَنْ يُصِيبَنَا إِلَّا مَا كَتَبَ اللَّهُ لَنَا هُمْ وَمَوْلَانَا وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴿٥٤﴾ قُلْ هَلْ تَرْتَضُونَ بَنَاءً إِلَّا إِحْدَى الْحُسَيْنَيْنِ وَنَحْنُ نَرْتَضِيْ بِكُمْ أَنْ يُصِيبَكُمُ اللَّهُ بِعَذَابٍ مِنْ عِنْدِهِ أَوْ يَأْتِيَكُمُ الْفِتْنَةُ أَفَرَبِّصُوا إِنَّا مَعَكُمْ مُتَرَبِّصُونَ ﴿٥٥﴾ قُلْ أَنْفِقُوا طَوْعًا أَوْ كَرْهًا لَنْ يُتَقَبَلَ مِنْكُمْ إِنْ كُنْتُمْ قَوْمًا فَاسِقِينَ ﴿٥٦﴾ وَمَا مَنَعَهُمْ أَنْ يَقْبَلُوا نَفَقَتَهُمْ إِلَّا أَنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَلَا يَأْتُونَ الصَّلَاةَ إِلَّا وَهُمْ كُسَالَى وَلَا يُنْفِقُونَ إِلَّا وَهُمْ كَارِهُونَ ﴿٥٧﴾

قه ت شتيكمان تووش نايه، خوا خوى له (له وحو له حقوون) دا بريارى نه دابئى بومان ﴿٥١﴾ هو مولانا ﴿٥٢﴾ هه ر ئه ويش بوخوى گه و ره و سه روهرمانه ﴿٥٣﴾ وعلى الله فليتوكل المؤمنون ﴿٥٤﴾ موسلمانان ده بئى پشت و په نايان هه رخوا بيئ ﴿٥٥﴾: قل هل ترضون بنا إلا إحدى الحسينين ﴿٥٦﴾ بلى: ئاخو ئيوه جگه له يه كى له وه دوو كاره زۆر چاك و پيرو زانه - يان سه ركه و تن به سه ر ئيوه دا، يان شه هيدى -، چيترمان بۆ چاوه روان ده كه ن؟ ﴿٥٧﴾ ونحن نرتبص بكم ﴿٥٨﴾ و ئيمه ش چاوه روانين ﴿٥٩﴾ أن يصيبكم الله بعذاب من عنده أو بأيدينا ﴿٦٠﴾ كه خوا به سزايه كى ئاسمانى خوى، يان به ده ستي ئيمه دوو چارتان بكات ﴿٦١﴾ فتربصوا إنا معكم متربصون ﴿٦٢﴾ ده سا چاوه روان بن، و ئيمه ش بيكه وه چاوه روان ده بين، بزائن كي مان دوو چار ئه بئى؟ ﴿٦٣﴾: قل أنفقوا طوعاً أو كرها لن يتقبل منكم ﴿٦٤﴾ پييان بلى: به خو شى، يان به زۆر ناخوشى ببه خشن، خوا هه ر ليتان وه رناگرئى ﴿٦٥﴾ إنكم كنتم قوماً فاسقين ﴿٦٦﴾ چونكه بئى سوئيوه گه ليكى سنووره زين بوون.

ئەو رېبوارانەش كە لە رېگادا تويشوويان لى دەبرى و ناگەنەو
جىگاي خوڤيان، واتە: زەكات ھەر بۆ ئەم ھەشت سنفەيە، ئيتىر
كەسيكى تر بۆي نيبە دەست بخاتە كارو بارىەو، رەخنە بگرى و
داواي بەش بكات ﴿ فريضة من الله ﴾ بپريارى خوايەو، ئەو خۆي
بپريويەتەو، كەس دەستى تيوەر نەدا ﴿ والله عليم حكيم ﴾ وخوا

پەيامبەريش ﷺ فەرمووي ((ويلك ان لم أعدل فمن يعدل؟))
واتە: تياچيت! باشە! ئەو من دادگەر نەبم، دەبى كى دادگەر
بى؟ پاشانيش ئەم ئايەتە ھات و فەرمووي: ﴿ ٥٨ ﴾: ومنهم من
يلمك في الصدقات ﴿ له دوو پرووھەكاندا ھەيە عەيبدارت دەكا
لەدابەشكردنى سەدەقەدا و بەدلى ئەو نيبە! ﴿ فان أعطوا منها
رضوا ﴿ خوئەگەر بەشى خوڤيانيان لى بدرا دلشادو رازى دەبوون
﴿ وان لم يعطوا منها إذا هم يسخطون ﴿ وئەگەر بەشيان نەدرابا
لئى، دەبىنى بەخياريى تورەو قەلسدەبن و رقت لى ھەلدەگەرن،
و ھەك ئەو كابرايە لەخويەو ھەوقسانەى توردا! ﴿ ٥٩ ﴾: ولوا
أنهم رضوا ما آتاهم الله ورسوله ﴿ خوئەگەر لەباتى ئەو رەخنەو
عەيبدار كەردنەيان، رازى بووبان بەو بەشەى خواو پەيامبەرەكەى
پىدان ﴿ وقالوا حسبنا الله وگوتبايان خوامان بەسە ﴿ سيؤتينا
الله من فضله ورسوله ﴿ و دلناشين لە ئايندەدا خواى ميھربان
لە فەزلى و چاكەى خۆي پيمان دەبەخشى و، پيغەمبەريش پتر
لەو ھەمان دەداتى ﴿ إنا إلى الله راغبون ﴿ وە ئيمە ھەزمان ھەر
لەگوڤرايەلى و بەر فەرمانى خوايە، ئەگەر ئەمەيان گوتبا، قازانج
و خيربوو بۆيان.

زەكات تەنھا بەمانە دەستى:

پاش ئەو موناقيقەكان پيغەمبەريان عەيبدار كرد لەشيۆەى
دابەشكردنى سەدەقەكەدا، خواى كاردروست فەرمووي: ﴿ ٦٠ ﴾:
إنما الصدقات للفقراء والمساكين ﴿ سەدەقەو زەكات ھەر بۆ
ھەژاران و بى نوايان ﴿ والعالمين عليها ﴿ وكرىكارانى كۆكەرەو
زەكات، واتە: ئەو دەزگايە ھەلدەستى بەكۆكردنەو و دابەشكردنى
بەسەر (صنف) بەكاندا ﴿ والمؤلفة قلوبهم ﴿ وە بەوانە ئۆمیدەيە
لەئايەندەدا دلان بە ئيسلامەو ھۆگرېبى، (ئەمىرى موسلمانان
دەتوانى ديارى و زەكات و، ھەرشتىكى ترخۆي بەباشى بزانى
بنيرى بۆئەوجۆرەكەسانە، تابەشكو ھۆگرېبن.

پيشەوا (ئەحمەد و موسليم و ترمزى) دەگيرنەو كە: سەفوانى
كۆرى ئۆمەيە) گوتى: زۆر رقم لە پەيامبەر بوو! بەلام ھەر
ئەوئەندە ديارى و بەخششى بۆ ناردم، ھەتا بوويە خۆشەويستترينى
كەسم ﴿ وفى الرقاب ﴿ وە بۆ ئازاد كردنى بەندەو يەخسیرەكان،
ھەتاخوڤيانى پى ڤزگارېكەن و لەكۆيلايەتى ئازاد بېن ﴿ والغارمين ﴿
و ھە بۆ دانەو و قەرزى قەرزەرەكان، واتە: ئەوانەى لە خزمەتى
ريگەى ئيسلامدا قەرزار بوون ﴿ وفى سبيل الله ﴿ و لە پيناوى رى
خوادا، واتە: بۆ ئەو موچاھيدانەيە ھەميشە ئامادەن بۆياراستنى
سنوورەكانى ئيسلام و دەچنە جيهاد ﴿ وإين السبيل ﴿ وەبۆ

فَلَا تُعْجِبْكَ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ
فِي الْآخِرَةِ وَالَّذِينَ تَرْتَفِقُونَ أَنفُسَهُمْ وَهُمْ كَغُفْرُونَ ﴿ ٥٥ ﴾
وَيُخْلِفُونَ بِاللَّهِ إِنَّهُمْ لَمِنْكُمْ وَمَا هُمْ بِكُمْ وَلَكِنَّهُمْ
قَوْمٌ يَفْقَهُونَ ﴿ ٥٦ ﴾ لَوْ يَخْتِذُونَ مَلَائِكَةً أَوْ مَعْرِبَتٍ
أَوْ مَذَلًّا لَوْلَا إِلَهُهُمْ يَخْجَحُونَ ﴿ ٥٧ ﴾ وَمِنْهُمْ مَنْ يَلْمِزُكَ
فِي الصَّدَقَاتِ فَإِنْ أُعْطُوا مِنْهَا رَضُوا وَإِنْ لَمْ يُعْطُوا مِنْهَا إِذَا
هُمْ يَسْخَطُونَ ﴿ ٥٨ ﴾ وَلَوْ أَنَّهُمْ رَضُوا مَا آتَاهُمُ اللَّهُ
وَرَسُولُهُ وَقَالُوا حَسْبُنَا اللَّهُ سَيُؤْتِينَا اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ
وَرَسُولُهُ إِنَّا إِلَى اللَّهِ رَاغِبُونَ ﴿ ٥٩ ﴾ إِنَّمَا الصَّدَقَاتُ
لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسْكِينِ وَالْعَمِلِينَ عَلَيْهَا وَالْمُؤَلَّفُ قُلُوبُهُمْ
وَفِي الرِّقَابِ وَالْفَرَمِينَ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ وَأَبْنِ السَّبِيلِ
فَرِيضَةً مِنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿ ٦٠ ﴾ وَمِنْهُمْ
الَّذِينَ يُؤْذُونَ النَّبِيَّ وَيَقُولُونَ هُوَ أذنُ قُلْ أَذْنُ خَيْرٍ
لَّكُمْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَيُؤْمِنُ لِلْمُؤْمِنِينَ وَرَحْمَةٌ لِلَّذِينَ
آمَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ يُؤْذُونَ رَسُولَ اللَّهِ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿ ٦١ ﴾

چاك زانايە، دەزانى كى پى شياو، كاربەجى ولەكارزانە، ھەموو
بپريارىكى لەجىي خۆي دايە.

ئاخو پىويست بى ئەم زەكاتە بدرى بەھەر ھەشت سنفەكە...؟
يان ئەگەر بە تەنھا كەسيكىش بدرى ھەرئەبى؟ ئيمامى شافعى
و كۆمەليك لە زانايان راي يەكەميان پەسەندكردوو، ئيمامى
(مالك) و دەستەيەك (لەم بەريزانە وەكو: (عومەر، حوزەيفە،
ئيبن عەبباس، سەعيدى كورى جوہەين) راوېوچوونى دووھەميانى
ھەلبژاردوو، تەنانتى ئەگەر ھەربەيەك كەسيش بدرى دروستە.

سيمو رەوشى دورووھەكان:

﴿ ٦١ ﴾: ومنهم الذين يؤذون النبي ﴿ لەناودوو رووھەكاندا
خەلكى وا ھەيەكە بەقسەى نابەجى پەيامبەر ﷺ ئازار دەدا
(و ھەكو نەبتەلى كورى حارىس) شەيتان ﴿ ويقولون هو أذن ﴿
و ھە پيغەمبەر ئەلەين: خۆش باوەر و گوى لە مشتە، واتە: گوى

خالد! فيها ﴿بی گومان بی ناگری دوزخ به شیه تی و، به هتا هتاییش لهوی ئه بی﴾ ﴿ذلک الخزی العظیم﴾ ﴿ئهویه بهد نیوی و ریسوایی گه وره مهن ۶۴﴾ ﴿یحذر المنافقون أن تنزل علیهم سورة﴾ ﴿دو رووه کان هه میسه ئه ترسن که له باره یانه وه سووره تیک بیته خواری﴾ ﴿تنبئهم بما فی قلوبهم﴾ ﴿نهینیه کانسی دلیانیان به پرواداره کان بلیت﴾ ﴿قل استهزؤا﴾ ﴿بلی: به ئاره زووی خوٚتان گالته بکن» به دین وئیمان؛ به نهینیی و به ئاشکرا!﴾ ﴿إن الله مخرج ما تحذرون﴾ ﴿بی گومان بن له هه رچی ده ترسن خوا ده ریخت، زور به باشی ئاشکرای ده کا بۆ موسلمانان کان. له چهند جیگایه کی ترده ئه و راستیه ده خاته روو، بۆنموونه له سووره تی: (۲۹/۴۷) دا هاتوووه ده فهرموی: (أم حسب الذين فی قلوبهم مرض أن لن يخرج الله أضغانهم) یان له سووره تی (۳۰/۴۷) دا ده فهرموی: (ولتعرفنهم فی لحن القول...) یان له سووره تی (۴/۶۳) دا ده فهرموی: (...یحسبون کل صیحة علیهم...) ﴿۶۵﴾ ﴿ولئن سألتهم﴾ ﴿ئه گهر لییان بپرسیت: سه بارت به گالته کردن به خواو ئایه ته کانسی و پیغه مبهری خوا: ﴿لیقولن إنما كنا نخوض ونلعب﴾

ئه لین: به راستمان نه بووه، به لکو ته نه گالته و گه پمان ده کرد. (قه تاده) ده لیت: له و ده مه دا که پیغه مبهر ﴿سهرقالی خه زای (ته بووک) بوو، چهند سواریک له دوو رووه کان به بهرده میا تیه پرین و گوئیان: زور سهیره! ئه م پیاوه پیی وایه که کۆشک و قه لای رۆمه کان ده گری های های له وه! پاشان ئه م قسه یه به پیغه مبهر گه یشته وه، ئه ویش بانگی کردن و گوئیان: ئه مه سویندی بی به گالته وه گوتومانه، ئه وسه ئه م ئایه ته هاته خوا ره وه و فهرموی: ﴿قل أبالله وآياته ورسوله كنتم تستهزؤن﴾ ﴿پییان بلی: ئایا گالته تان به خواو ئایه ته کانسی و، به پیغه مبهر که ی کردبوو؟ واته: هه ر ته یکی کوفرو ناشیرین و ناقولا له دهم ده رچیت، بی گومانه مروقی پی کافر ده بییت ﴿۶۶﴾ لا تعتذروا قد کفرتم بعد ایمانکم﴾ ﴿بلی: برپیانووی بیجی مه هیننه وه، چونکه پاش ئه وه باوهر تان هیئا، کافر بوونه وه ﴿إن نغف عن طائفة منكم﴾ ﴿ئه رله بریکتان خووش ببین له بهر ئه وه که په شیمان بوونه وه له گوتنه که تان ﴿نعذب طائفة بأنهم كانوا مجرمين﴾ ﴿ئه و جه زه به ی بریکیان ده دهین به هوئی ئه وه ی تاوانکار بوون، واته: بهرده وام بوون له سه ر کوفرو نیفاق.

ژن و پیاوی دوو روو و هکو یه کن:

﴿۶۷﴾ المنافقون والمنافقات بعضهم من بعض ﴿پیاو و ژنی دوو روو هه موو و هکو یه کن، واته: جیاوازی له نیو نیروو مییاندانییه، چونکه

بۆ هه موو قسه یه که ئه گری ﴿قل أذن خير لكم﴾ ﴿بلی: ته نه نا گوی له چاکه یه که ئه گری، قازانجی ئیوه بییت، گوی هه ر بۆ قسه ی راست و خیر ده گری ﴿یؤمن بالله﴾ ﴿باوهری کاملی به خوا هیه، هه رچی به فهرموی پیاده ی ده کات ﴿یؤمن للمؤمنين﴾ ﴿به موسلمانان کانیش باوهر ده کات ﴿ورحمة للذين آمنوا منكم﴾

يَخْلِفُونَ بِاللَّهِ لَكُمْ لِرِضْوَانِكُمْ وَاللَّهُ وَرَسُولُهُ أَحَقُّ أَنْ يُرِضُوهُ إِنْ كَانُوا مُؤْمِنِينَ ﴿٦٨﴾ أَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّهُ مَنِ يُكَادِرُ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَأَنْتَ لَهُ نَارُ جَهَنَّمَ خَالِدًا فِيهَا ذَلِكَ الْخِزْيُ الْعَظِيمُ ﴿٦٩﴾ يَحْذَرُ الْمُنَافِقُونَ أَنْ تُنْزَلَ عَلَيْهِمْ سُورَةٌ تُنَبِّئُهُمْ بِمَا فِي قُلُوبِهِمْ قُلِ اسْتَهْزَؤْا إِنَّ اللَّهَ مُخْرِجٌ مَا تَحْذَرُونَ ﴿٧٠﴾ وَلَكِنْ سَأَلْتَهُمْ لَيَقُولُنَّ إِنَّمَا كُنَّا نَخُوضُ وَنَلْعَبُ قُلْ أَبِاللهِ وَآيَاتِهِ وَرَسُولِهِ كُنْتُمْ تَسْتَهْزِؤُونَ ﴿٧١﴾ لَا تَعْتَذِرُوا قَدْ كَفَرْتُمْ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ إِنْ نَعَفَ عَنْ طَائِفَةٍ مِنْكُمْ نُعَذِّبْ طَائِفَةً بِأَنَّهُمْ كَانُوا مُجْرِمِينَ ﴿٧٢﴾ الْمُنَافِقُونَ وَالْمُنَافِقَاتُ بَعْضُهُمْ مِنْ بَعْضٍ يَأْتِرُونَ بِالْمُنْكَرِ وَيَهْتُونَ عَنِ الْعُرُوفِ وَيَقْبِضُونَ أَيْدِيَهُمْ نَسُوا اللَّهَ فَنَسِيَهُمْ إِنَّ الْمُنَافِقِينَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿٧٣﴾ وَعَدَّ اللَّهُ الْمُنَافِقِينَ وَالْمُنَافِقَاتُ وَالْكُفَّارَ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا هِيَ حَسْبُهُمْ وَلَعْنَهُمُ اللَّهُ وَلَهُمْ عَذَابٌ مُقِيمٌ ﴿٧٤﴾

و به زهیی و میهره بانیشه بۆ ئه انه تان پروایان هیئاوه، چونکه رینمای خیریان ئه کات ﴿والذين يؤذون رسول الله﴾ ﴿ئه انه ش که په یامبهری خوا ﴿تازار ئه دهن (وه کو جولا سی کوری سووه د) ﴿لهم عذاب أليم﴾ ﴿سزایه کی ئیش پیگه یه نه ریان بۆ هیه. له سووره تی (ئه حزب) یشدا ئه م ئایه ته هاتوووه ده فهرموی: (إن الذين يؤذون الله ورسوله لعنهم الله فی الدنيا والآخرة وأعد لهم عذابا مهینا) ﴿۶۲﴾ ﴿یخلفون بالله لکم لیرضوکم﴾ ﴿سویند تان به خوا بۆ ئه خوڻ که هیچ شتیکی خراپیان نه وتوووه— بۆ ئه وه ئیوه رازی بکن ﴿والله ورسوله أحق أن يرضوه﴾ ﴿خو خواو په یامبهری ئه و ﴿شایسته ترن، له خوئیانیان رازی بکن ﴿إن كانوا مؤمنين﴾ ﴿ئه گهر به راستیموسلمان بن و، پروایان به فهرمووده ی خواهه بی ﴿۶۳﴾ ﴿ألم يعلموا أنه من يحادد الله ورسوله﴾ ﴿ئی بۆ نه یان زانیوه که ئه وه ی له گه ل خواو له گه ل په یامبهره که یدا ﴿مملانی بکا و دژیان بووه ستی و، سه نگه ریان لیگریت ﴿فان له نار جهنم

نوح وعاد و ثمود و قوم إبراهيم وأصحاب مدين والمؤتفكات
 شه و گه لانه يش ياخي بوون وله ناومان بردن شه مانه بوون: هوزو گه لی
 (نوح)، عادى (هوود)، سه موودى (سالم)، خه لکى (مه ديه ن) ی
 هوزده کى (شوعه یب) وشارو گونده کانى گه لی (لووت) انتهم
 رسلهم بالبينات په يامبه ره کانيان گه لی نيشانه وبه لگه ی زور

كَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ كَانُوا أَشَدَّ مِنْكُمْ قُوَّةً وَأَكْثَرَ
 أَمْوَالًا وَأُولَادًا فَاسْتَمْتَعُوا بِهَا فَلَمَّا مَسَّ مَوْتَهُمْ بَخِلُوا بِأَمْوَالِهِمْ
 كَمَا اسْتَمْتَعُوا بِهَا مِنَ قَبْلِكُمْ يَخْلَقُهَا وَخُضُّمُ
 كَالَّذِي خَاصُّوا أَوْلِيَّكَ حَبَطَتْ أَغْنَاهُمْ فِي الدُّنْيَا
 وَالْآخِرَةِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿٦٨﴾ أَلَمْ يَأْتِهِمْ
 نَبَأُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ قَوْمِ نُوحٍ وَعَادٍ وَثَمُودَ وَقَوْمِ
 إِبْرَاهِيمَ وَأَصْحَابِ مَدْيَنَ وَالْمُؤْتَفِكَاتِ أَنَّهُمْ
 رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا كَانَ اللَّهُ لِيَظْلِمَهُمْ وَلَكِنْ
 كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿٦٩﴾ وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ
 أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ
 وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَيُطِيعُونَ اللَّهَ
 وَرَسُولَهُ أُولَئِكَ سَيَرْحَمُهُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٧٠﴾
 وَعَدَ اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا
 الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَسَيَكُنْ ظِلَّيْنِ فِي جَنَّاتٍ عَدْنٍ
 وَرِضْوَانٌ مِّنَ اللَّهِ أَكْبَرُ ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿٧١﴾

رؤشنيان بؤهيئان، كه چى ههر بروياي پي نه كردن و، شه وساش
 خوا له بنى هيئان: فما كان الله ليظلمهم: خوا به ناهق وسته م
 له ناوى نه بردن: ولكن كانوا أنفسهم يظلمون: به لكو بو خويان
 سته ميان له خويان كرد، شه وه موو لارى ولاساريه يان كرد،
 ئيمه يش بؤدوايى فه وتانمانن، باشه! دوور ووه كان دلنيان شه
 سزايه يان شه وقه نابي؟ ٧١: والمؤمنون والمؤمنات بعضهم أولياء
 بعض: پياوان و ژنانى باوهر دار هه موو دؤست و خوشه ويست و
 يارمه تيدهرى يه كن: له گشت خؤشى و ناخؤشيه كدا: يأمرون
 بالمعروف وينهون عن المنكر: ههر دم فرمان به چاكه شه دهن
 و، له خراپه ريگرى شه كهن: ويقومون الصلاة: وه لئه سن
 به نوؤو: ويؤتون الزكاة: وزه كات شه دهن: ويطيعون الله
 ورسوله: وئيتاعه و ملكه چن بو فرمانه كاني خواو په يامبه ره كه ي
 شه: أولئك سيرحمهم الله: بي گومان خوا شه وانه ههر ده خاته
 بهر ميهره بانى وبه زه يى خؤى: إن الله عزيز حكيم: چونكه

سروشتي گشتيان يه كه: يأمرون بالمنكر وينهون عن المعروف
 فرمان به خراپه ددهن و ري به چاكه ده گرن: ويقضون أيديهم
 وده ست له مال به ختكردن بو ريى خوا ده قوچينن: نسوا الله
 فرمانى خويان له بير خو برده وه: فنسيهم: خوايش شه واني
 - بو گشت كاريكى چاك- له بير كرد: إن المنافقين هم الفاسقون
 به راستى ههر دوور ووه كانن له سنوور دهر چوو: ٦٨: وعد الله
 المنافقين والمنافقات والكفار نار جهنم خالدين فيها: خوا بريارى
 ناگرى دؤزه خى به پياووژنانى دوور وووو خه لكانى خوانه ناس داوه،
 به هه تا هه تا يى له وى دهن: هي حسبهم: ناگرى دؤزه خيشيان
 به سهو، ره سوايان شه كات بو جه زه به و سزايان: ولعنهم الله: و
 خوا له به زه يى خؤيشى دوورى خستنه وه: ولهم عذاب مقيم
 بي له وهش سزاي هه ميشه يى به شيانه: ٦٩: كالذين من قبلكم
 حالى ئيوه شه مو نافقه كان وهك حالى شه وانه ي پيش خؤتانه
 كاناو اشد منكم قوه و اكثر اموالا واولادا: كه له ئيوه به هيئ
 تربوون و، مال و منداليشيان له ئيوه پتر بوو، كه چى شه وانه گشت
 نه يان توانى سزايان لي وه دوور خه ن: فاستمتعوا بخلافهم: به دينى
 خويان به هره مهنه بوون و، ماوه يه كيان پي برده سهر: فاستمتعتم
 بخلافكم: ئيوه يش هه روا به دينى خؤتان به هره مهنه بوون
 و، ماوه يه ك بوخؤتان به خوشى ژيان: كما استمتع الذين من
 قبلكم بخلافهم: ههر چؤنى شه وانه ي بهر له ئيوه به دينى خويان
 به هره مهنه بوون و، ماوه يه ك بوخويان ژيان.

(ئيبن كه سير) ده لي: مه به ست به وخه لكانه ي پيش خويان،
 جووله كه يه، پيغه مبه ريش لهو باره يه وه ده فره موى: ((والذى نفسى
 بيده لتبعن سنن الذين من قبلكم شبرا بشبر، وذراعا بذراع، وباعا
 يباع حتى لو دخلوا جحر ضب لدخلتموه، قالوا ومن هم يا رسول
 الله؟ أهل الكتاب؟ قال: فمن)) واته: سويندم به وكه سه گياني منى
 به ده سته بست به بست، گه ز به گه ز په يره ويى لهو مووسايى و
 عيسايانه ده كهن بهر له خؤتان بوون، ته نانه تى شه گهر بچه كوئى
 سووسه ماره وه (چه ند ته نگ و بچووكه) ئيوه يش هه ول ددهن
 خؤتانى پيا بكه ن! و خضمت كالذى خاضوا: وه كوئه وان
 سهريان له ناهه قينا، ئيوه ش به خه ستى رؤچوون تى داو، ههر دوولا
 سه رتان له بي دينيه يه وه دهر چوو: أولئك حبطت أعمالهم فى
 الدنيا والآخرة: كاروكرده وى چاكي شه مانه له دونياو له قيامه ت
 بيهره ووه، بي پاداش مايه وه: وأولئك هم الخاسرون: وه هر
 شه وانه شن دؤراو و زيانبار: ٧٠: ألم يأتهم نباء الذين من قبلكم
 ناخؤ - شه دوو رووانه - ده نگ و باسى شه وانه ي بهر له خويانيان
 پي نه گه يشتووه؟ كه چؤن سه ريچييان كردو، له ناومان بردن: قوم

بئی گومان خوا زور دهسه لاتداره، له کارزان و کار به جییه.
بۆزانین: (ئالووسی) دهلیت: هەر کرداریکی خوا: پیتی(س) ی
له سه ربوو، بۆ تهئکیدو جهخت له سهر کردنه وهیه، بۆیه ئیمهیش
ته فیسیری (سیرحمهم الله) مان به پیتی تهوه کرد.

له گهڵ خوانه ناسان توندو تیژییه:

۷۲: وعد الله المؤمنين والمؤمنات جنات تجري من تحتها
الأنهار خوا به لینی به پیاوو ژنه باوهرداره کان داوه به باخگه لیک
له به هه شتدا: له ژیرکۆشک و ته لارو دارو درهخته کانایندا رووبارگه لیک
دیت و ده جیت (خالدین فیها) به هه تا هه تاییش له وی ده میننه وه
(مساکن طیبه فی جنات عدن) و بی له وهش چه نندین خانوو
به رهی پاک و خاوینی له ناو به هه شته هه تا هه تاییه کاندایا بۆ ئاماده
کردون (رضوان من الله اکبر) سه ره رای ته وانه، ره زامه ندی
خوا له هه موو گه وره ترو خوشتره (ذلك هو الفوز العظيم) هه ره وه
به ختیار و سه رفرازی گه وره مه زنه پیغه مبه ره (ده فهرمووی)
ته وکه سه ی باوه ری به خواو به پیغه مبه ری ته وه، به باشی نوێژ
ده کاو، رۆژووی ره مه زان ده گری، ده شی خوا بیخاته به هه شته وه،
هیجهره تی کردی، یان له زیدی خۆیدا مابیته وه، گوئیان: ئایانه م
مژده خوشه به خه لکی تر نه دهین؟ فهرمووی: له به هه شتدا سه د
پله ههیه نیوان ته م پله بۆ ته وپله ته ندازه ی دووری نیوان ئاسمان
و زهوییه، خوا ی به خشنده ئاماده ی کردوه بۆ موجاهیدان، ده سا
هه رکه داوای به هه شتتان کرد داوای (فیردهوس) بکه ن، چونکه
ته و فیردهوسه لای سه رووو ناوه راستی به هه شته، رووباره کانی
به هه شتیش له وی هه لده قولین، عهرشی خوا له سه روویانه وهیه.
(متفق علیه). ۷۳: یا أيها النبي جاهد الكفار والمنافقين ته ی
په یامبه ره! له گه ل بئی برۆیان و دوووه کاندایا به (شین) جهنگ
و جیهاد بکه (واغلظ عليهم) و توندوتیژی به له گه لیان و،
نه رمییان له گه ل نیشان مه ده (وماواهم جهنم) و له پاشه رۆژیشتا
جی ورییان هه ردۆزه خه (وبئس المصير) و دۆزه خیش جی
وشوینکی ئیجگار دژوارو خراپه، له سووره تی (ته حریم) یشتا بۆ
جهخت له سه ر توندو تیژی به رامبه ره به موشریک و کافران
ده فهرمووی: (یا أيها النبي جاهد الكفار والمنافقين واغلظ عليهم
وماواهم جهنم وبئس المصير).

قورتوبی ته ی: (وهذه الآية نسخت كل شيء من العفو والصلح). واته:
ته م ئایه ته هه موو سولح و سازش و لیبووردنیکی هه لوه شانده ته وه.
(جولاسی کوری سووهد) گوئی: ته ره ته وه راست بیته موحه ممه د
ده لیت، ته و ئیمه له گویدریژ نه زانتر و خراپترین! جا بۆ دواپی

ته م قسه یه به پیغه مبه ره گه یشته وه، جولاسیش زانی و هات و
که وته پاکانه بۆخوی، ته و جا ته م ئایه ته هات و فهرمووی: ۷۴:
یحلفون بالله ما قالوا سویند به خوا ته خۆن که: وشه ی کوفرو
بئی باوه ری به زاریاندا نه هاتوه، قسه ی خراپیان به په یامبه ره
نه گوتوه (ولقد قالوا كلمة الكفر) خۆ له واقیعیشتا قسه ی کوفر و
خوانه ناسییان گوتبوو (و كفروا بعد إسلامهم) و دوا ی راگه یانندن
ئیسلامبوونیشیان، دیسان گه را بوونه وه سه رکوفرو، خۆیان کافر
کردبوو یه وه (وهما بما لم ينالوا) و به وه مه به ست و نیازه
په سه شیان نه گه یشتن، لی برابوون که په یامبه ره له (لیلله عقبه) دا له
(ته بووک) بکوژن! به لام خه یالیان خاو بووو بۆیان نه چوو یه سه ر،
بۆ دوا ییش ته وه وه و له دهنگ و باسه یان به پیغه مبه ره گه یاندو،
ته ویش له تۆ له ی ته وجمو جوو له نا په سه نده یان وپستی بیانکوژی،
به لام له به ره دیعه یی خراپ و چا وورای خه لکانی نه یار نه ی کوشتن!
(وما تقموا الا أن أغناهم الله ورسوله من فضله) هه ره له به ره وهش
رکیان له موسلمانه کان بوو که: خوا ی دلۆقان به میهره بان ی خۆی
بئی نیازی کردبوون له وان و، نازو نیعمه تیکی زۆری پئی دا بوون
و، په یامبه ریش له ده سته که وته جهنگیه کان درییی لی نه ده کردن،
له به ره شه وه که بریک له ژیر سیبهری ئیسلامدا ژیا بوونه وه پییان
ناخۆش بوو! له چه ند جیگایه کی تر دا قورئانی پیرۆز ته م راستیه
دوپات ده کاته وه، بۆنموونه: له سووره تی (۸/۸۵) دا ده فهرمووی:
(وما نقموا منهم إلا أن يؤمنوا بالله العزيز الحميد) یان له سووره تی
(۱۲۶/۷) دا ده فهرمووی: (وما تنقم منا إلا أن آتانا آيات ربنا لما
جاءتنا..) یان له سووره تی (۴۰/۲۲) دا ده فهرمووی: (الذين أخرجوا
من ديارهم بغير حق إلا أن يقولوا ربنا الله..) (فإن يتوبوا يك
خيرا لهم) ئینجا ته گه ره به و حاله شه وه په شیمان ببه وه - له کاری
ناپاکیی و دوو رووی خۆیان - خۆرو قازانجیانه (وإن يتولوا
يعذبهم الله عذابا أليما في الدنيا والآخرة) خۆنه ریشته ی له ئیسلام
بکه ن و، له سه ر کاری خراپی خۆیان سوور بن، خوا ی گه وره ش
- له دونیاو له قیامه تدا - سزایه کی ئیش پیگه یه نه ریان ته دا (وما
لهم في الأرض من ولي ولا نصير) دیاره ته وساش له م سه ر
زهویه دا هیچ جو ره دۆست و پشتیوانیکیان بۆ نابیی، رزگاریان
بکات له و سزایه.

(ئیبین که سیر) ده ی: زۆربه ی رافه که رانی قورئان پییان وایه ته و
په یمان شکینه (سه عله به ی حاته ب) سی ته نسارییه، چونکه وه کو
(ته به ریی) ده لیت ته و بوو له پیغه مبه ری خواست: دوعای رزق
و رۆژی و سه روه ت و سامانی بۆبکا، که چی خوا ی به خشنده
خه لاتیکی زۆری کردو نه یشتیوانی په یمان که ی جیبه جی بکا!

به لأم (قورتبی) ده لیت: (و ثعلبة بدری أنصاری وممن شهد الله له ورسوله بالإيمان، حسب ما يأتي بيانه في أول الممتحنة، فما روى عنه غير صحيح. قال أبو عمر: ولعل قول من قال في ثعلبة أنه مانع الزكاة الذي نزلت فيه الآية غير صحيح، والله أعلم. وقال الضحاك: إن الآية نزلت في رجال من المنافقين: نبتل بن الحارث و جدين قيس ومعتب بن قشير). له په راویزی قورتبیدا هاتوو: (قال الإمام ابن عبد البر: ولعل قول من قال في ثعلبة أنه مانع الزكاة الذي نزلت فيه الآية غير صحيح. وقال الحافظ ابن حجر في الفتح (۲۶۶/۳) بعد أن أشار إلى الحديث: لكنه حديث ضعيف لا يحتج به). (ثالووسی) ده لی: (ولیس هو البدری لأنه قد أستشهد بأحد). ۷۵: ومنهم من عاهد الله هیندیک له دوو پرووه کان په یمانیان له گه ل خوا به ست وگوتیان: لئن آتانا من فضله مخرج بیت ته گهر خوا مال وروزییمان بداتی ل نصدق ولنكونن من الصالحین خیرو سه ده قه بکه ین و بیچینه ریزی پیاوچا کانه وه ۷۶: فلما آتاهم من فضله ثینجا که خوا کردیی و له رزق و ناز و نیعمه تی خوی به شی دان بخلوا به به راست دهر نه چوون و، چرووکی و رژییدیان تیا کرد و تولوا و هم معرضون پشیمان له فهرمانه که ی خوا کردو، پروویان له نیسلام و هر گپرا ۷۷: فأعقبهم نفاقا في قلوبهم إلى يوم يلقونه ثینجا خوی کارزان "بی له چرووکی به یشیان نه خوشی دوو پروویشی خسته دلپانه وه، به رده و امیش ده بیت هه تا ته و رژه ده چنه به رده ستی خوی بوحیساب و لیقولینه وه بما اخلفوا الله ما وعدوه چونکه پیچه وانسه ته وه یماننه جوو لانه وه به خویان دابوو و بما کانوا یكذبون و به دروژنیش دهر چوون ۷۸: ألم تعلموا ان الله يعلم سرهم ونجواهم مه گهر نه یان زانی که به راستی خوا به هه موو نه یی و سرته سرته کانیان ده زانی! وان الله علام الغیوب وله هر چی نا دیار شیه به ناگایه و، تولش له نا پاکان و دوو پرووه کان ده سیئیت، که و ابوو "نیوه یش" ته ی موسلمانان! هه ربه لیئی ددهن بییه نه سر، هه تا دوو چار نه بن.

(ته به ری) له (نیین عه بیاس) وه ده گپریته وه که: (عه بدورره حمان سی) (کور ی عه وف) چل هوقه زیری هینایه لای په یامبه ر و کردیه سه ده قه، له ولایشه وه پیاوکی هه ژاری (ته نسان) بی مه نی خورمای هینا، ته وسا دوو پرووه کان کردیانه هه راو هوسه و گوتیان: ته مه سویندی بی (عه بدورره حمان) به روویامایی ته وزیره ی هیناوه، خو خواو په یامبه ریش له و مه نه خورمایه بی نیازن! ته و جائه م ثایه ته هات و فهرمووی: ۷۹: الذين يلمزون المطوعين من المؤمنين في الصدقات ته و دوو پرووه نش ته وس و ره خنه له و موسلمانانه ده گرن که به گیان و به دل خیرو سه ده قه ته که ن، واته: که م

بی یان زور، ته وان ره خنه ی خویان ده گرن و ته لین جائه وه چییه! که ی خوا پیویستی به وه هه یه! والذین لا یجدون إلا جهدهم وه ته وس له وانه نش ده گرن که هه ره ته وه شک ده بن ده ی به خشن فیسخرون منهم به دهر له ته وس و ته شه ره کانیان، هیمان گالته شیان بی ته که ن! سخر الله منهم جاله به رامبه ر

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ جَاهِدِ الْكُفَّارَ وَالْمُنَافِقِينَ وَاغْلُظْ عَلَيْهِمْ
وَمَا لَهُمْ حِمْيَرٌ وَنِيسٌ الْمَصِيرُ ﴿٧٦﴾ يَخْلِفُونَ بِاللَّهِ
مَا قَالُوا وَلَقَدْ قَالُوا كُفِّرُوا كُفْرًا وَبَعْدَ اسْتِئْذَانٍ
وَهُمْ أَيْمَانُ أَنْ لَا يَمُوتُوا وَهُمْ لَا يَأْتِي الْغَوْثَ إِلَّا أَنْ يَأْتِيَهُمُ اللَّهُ
مِنْ فَضْلِهِ فَإِنْ تَوَلَّوْا يَكُ خَيْرًا لَكُمْ وَإِنْ تَوَلَّوْا يَكُ
أَلَلًا عَذَابُ الْإِسْمَاءِ فِي الْأَخْزَرِ وَمَا لَهُمْ فِي الْأَرْضِ
مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ ﴿٧٧﴾ وَمِنْهُمْ مَنْ عَاهَدَ اللَّهَ لَئِنْ
آتَيْنَاهُمْ مِنْ فَضْلِهِ لَنَصَّدَّقَنَّ وَلَنَكُونُ مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿٧٨﴾
فَلَمَّا آتَاهُمْ مِنْ فَضْلِهِ خَلَوْا بِهٍ وَتَوَلَّوْا وَهُمْ مُعْرِضُونَ
﴿٧٩﴾ فَأَعْقَبَهُمْ نِفَاقًا فِي قُلُوبِهِمْ إِلَى يَوْمِ لَبَقُوا بِمَا أَخْلَفُوا
اللَّهِ مَا وَعَدُوهُ وَبِمَا كَانُوا يَكْذِبُونَ ﴿٨٠﴾ أَلَمْ يَعْلَمُوا
أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ سِرَّهُمْ وَنَجْوَاهُمْ وَأَنَّ اللَّهَ عَلَّامُ
الْغُيُوبِ ﴿٨١﴾ الَّذِينَ يَلْمِزُونَ الْمُطَّوِّعِينَ مِنَ
الْمُؤْمِنِينَ فِي الصَّدَقَاتِ وَالَّذِينَ لَا يَجِدُونَ إِلَّا
جُهْدَهُمْ فَيَسْخَرُونَ مِنْهُمْ سَخِرَ اللَّهُ مِنْهُمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٨٢﴾

ته وه وه خوايش مه سخره به وان ده کا و لهم عذاب الیم و سزایه کی به نییشیشان بو هه یه.

هه رگیز داوای لی خوشبوون بو مری دوو پروو مه که:

دوو پرووه کان ته وند درو ده له سه یان کردوو و پروویانویان به درو هیناوه ته وه خوا ته فهرمووی: ۸۰: استغفر لهم أولا تستغفر لهم داوای لی خوشبوونیان بوبکه یت ته ی پیغه مبه را، یان نه ی که یت ان تستغفر لهم سبعین مرة ته نانه تی ته گهر حه فتا جارش داوای لیبورونیان بو بکه یت، واته: زورتر له وه، یان که متر بپاریته وه بویان فلن یغفر الله لهم خوا هه ر لییان خوش نابیت، به لکو هه ر ثابروویان ده باو جه زره به ش ده خون ذلک بأنهم کفروا بالله ورسوله چوون "هه رله بنه رته تا" باوه ریان به خواو به په یامبه ری خوا نییه، بویه ته وه نده لارو لاسارو دروژن و، له سنوور تیده پهرن و الله لایهدی القوم الفاسقین دلنیابن خوا هیدایه ت و رینمایه

خه لکانی سنوور به زین ناکات بۆ باوهر هیئان.

دوو رووه کان خوشحالی به له ماله وه بوون:

﴿ ۸۱: فرح المخلفون بمقعدهم خلاف رسول الله ﴾ دوو رووه چروو ککراوه کان - به تایبه تی ئه وانه یان له جهنگی (ته بووک)

أَسْتَغْفِرُكُمْ أَوْ لَا تَسْتَغْفِرُكُمْ إِنْ تَسْتَغْفِرُكُمْ سَبْعِينَ مَرَّةً فَلَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ كُمْ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ﴿ ۸۱ ﴾ فَرِحَ الْمُخَلَّفُونَ بِمَقْعَدِهِمْ خِلَافَ رَسُولِ اللَّهِ وَكَرِهُوا أَنْ يُجَاهِدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَقَالُوا لَا تَنْفِرُوا فِي الْحَرِّ قُلْ نَارُ جَهَنَّمَ أَشَدُّ حَرًّا لَوْ كَانُوا يَفْقَهُونَ ﴿ ۸۲ ﴾ فَلْيَضْحَكُوا قَلِيلًا وَلْيَبْكُوا كَثِيرًا جَزَاءً لِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿ ۸۳ ﴾ فَإِنْ رَجَعَكَ اللَّهُ إِلَى طَائِفَةٍ مِنْهُمْ فَاسْتَأْذَنُواكَ لِلْخُرُوجِ فَقُلْ لَنْ تَخْرُجُوا مَعِيَ أَبَدًا وَلَنْ تُقَاتِلُوا مَعِيَ عَدُوًّا إِنَّكُمْ رَضِيتُمْ بِالْقُعُودِ أَوَّلَ مَرَّةٍ فَاقْعُدُوا مَعَ الْخَالِفِينَ ﴿ ۸۴ ﴾ وَلَا تَصِلْ عَلَى أَحَدٍ مِنْهُمْ مَاتَ أَبَدًا وَلَا تَقُمْ عَلَى قَرْبِهِ إِنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَمَاتُوا وَهُمْ فَاسِقُونَ ﴿ ۸۵ ﴾ وَلَا تَعْجَبْ أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُعَذِّبَ بِهِمُ بَاقِيَ الدُّنْيَا وَتَزْهَقَ أَنْفُسُهُمْ وَهُمْ كَافِرُونَ ﴿ ۸۶ ﴾ وَإِذَا أَنْزَلْتُ سُورَةً أَنْ أَمِنُوا بِاللَّهِ وَجَاهِدُوا مَعَ رَسُولِهِ اسْتَأْذَنُوا أَؤَلُّوا أَلْطُولَ مِنْهُمْ وَقَالُوا أَذِنَ أَنْتَ أَنْ تَمُوتَ مَعَ الْقَاعِدِينَ ﴿ ۸۷ ﴾

خوێان دزیه وه، خوشحال و دلشادان به چرووک بوون و مانه وه یان له ماله وه، له گه له په یامبهردا دهرنه چوون بۆ ته بووک! چونکه پېشه ی هه موومرو فیک ی بئ هیمه مه ته هه رئاوایه ده بین ی: له کاتی ته نگانه داخوی ده گرێ ته دوا وه، واشده زانی کار یکی باشی کردو وه ﴿ و کرهوا أن يجاهدوا بأموالهم وأنفسهم في سبيل الله ﴾ وه پێشیان خوش نه بوویه سهروه ته وسامان و، به گیانی خوێان له ریگه ی خوادا بچنه خه زاو جیهاد بکه ﴿ وقالوا لا تنفروا في الحر ﴾ به یه کتریان ده گوت: له م کاتی گه رمایه دا دهرمه که ون و مه چن بۆ جهنگ، دیاره که جهنگی ته بووک له کاتیکی زۆر گه رما و ناره ته دا بوو، میوه ی زۆرو خوشمه زه پێ گه یی بوو ﴿ قل نار جهنم أشد حرا ﴾ پێیان بلئ: ئه ی موحه مه ده ﴿! ناگری دۆزه خ گه رمتره له گه رمای هاوین ﴾ ﴿ لو كانوا يفقهون ﴾ ئه ر ژیرو فامیده بوونایه چاک تی ده گه یشتن. جابۆ پستر روون بوونه وه ی ئه وئاگره، خوای گه و ره له چه ند جیگایه کدا باسی ده کات، بۆ نموونه: له

سووره تی (٦/٦٦) دا ده فره موئ: (..نارا وقودها الناس والحجارة)، یان له سووره تی (١٥/٧٠-١٦) دا ده فره موئ: (كلا إنها لظى نزاعة للشوى)، یان له سووره تی (٤/٥٦) دا ده فره موئ: (كلما نضجت جلودهم بدلناهم جلودا غيرها..). یان له سووره تی (١٩/٢٢-٢١) دا ده فره موئ: (يصب من فوق رؤوسهم الحميم يصهر به مافي بطونهم والجلود ولهم مقامع من حديد). یان له سووره تی (٢٩/١٨) دا هاتو وه: (وإن يستغيثوا يغاثوا بماء كالمهل يشوي الوجوه..). یان له سووره تی (١٥/٤٧) دا ده فره موئ: (و سقوا ماء حميما فقطع أمعاءهم). ﴿ ٨٢: فليضحكوا قليلا ﴾ ده با له به رامبه ر ئه و ناگره سه خته وه که م پێ بکه ن ﴿ وليبكوا كثيرا ﴾ و زۆر بگرین، چونکه روژی دوا یی هه رگیز نابێ ته وه لییان، واته: هه قنه بوو زۆر پێکه نینیان بووبا ﴿ جزاء بما كانوا يكسبون ﴾ تاودانی ئه وئاگره به و شیویه، بۆ تۆ له و جه زه به ی ئه وانه، له به رامبه ر ئه و تاوانانه وه ده یان کردن.

ری به مونافق نادریت بجیته خه زاو، که مر دیش نوێزی له سه ر نا کریت!

﴿ ٨٣: فإن رجعك الله إلى طائفة منهم ﴾ جا که خوا بر دیتیه وه مه دینه، بۆلای ده سته یه که له مونافقه کان - له وانه ی نه هاتبوونه ته بووک - دینه لات ﴿ فاستأذنوك للخروج ﴾ داوات لی ده که ن مۆله تیان به دیت له گه ل تۆ دهر چن و بچن بۆ غه زایه کی تر، واته: له نه هاتنه که ی ته بووک په شیمان ﴿ فقل لن تخرجوا معي أبدا ﴾ تۆش له وه لایماندا بلئ: هه رگیز ناشی جار یکی تر له گه ل من بچنه دهر ی و هاو پیه تیم بکه ن" بۆ هیه چ خه زایه کی تر ﴿ ولن تقاتلوا معي عدا ﴾ و ناشرکی جار یکی تر له گه ل مندا بچنه شه ری هیه چ دوزمنیک ﴿ إنكم رضيتم بالقيود أول مرة ﴾ چونکه ئیوه هه ر له هوه ل روژه وه رازی بوون به دانیشتن و، مانه وه ی ماله وه تان هه ل بژارد، بۆیه خۆتان دزیه وه نه هاتن بۆ ته بووک ﴿ فاقعدوا مع الخالفين ﴾ ده ئیستاش بچن خانه نشین بن و له گه ل ژنان و مندا لآندا بۆخۆتان له ماله وه بمیننه وه. له سووره تی (١٠/٤٨) شدا هاتو وه ده فره موئ: (ونقلب أفئدتهم وأبصارهم كما لم يؤمنوا به أول مرة..). مه به ست ئه مه یه که خوای گه و ره "له به ر لاسارییان" دل و بینایی له ریی راست لادان. ﴿ ٨٤: ولا تصل على أحد منهم مات أبدا ﴾ هه رگیز نوێز له سه ر که سی له و دوو رووانه مه که بمری، چونکه نزاو نوێزی تۆ بۆ ئه وانه، ده بیته مایه ی میهره بان ی و بارانی به زه یی خوا، دیاره ئه وانه ی شیاوی ئه و دلۆقانی و میهره بانیه نین ﴿ ولا تقم على قبره ﴾ و له سه ر گۆره که یشی به پێوه مه وه سته

لە مال دانیشین، ھەر ھەروەکو لە چەند جیگایەکی تردا باسی ئەو خووە بەدفعەریان دەکات، بۆنموونە: لە سوورەتی (۴۴-۴۵) دادەفەر موی: (لا یستأذنک الذین یؤمنون باللّٰه والیوم الآخر أن یجاهدوا بأموالهم وأنفسهم واللّٰه علیم بالمتقین) ھەتادەگاتە (..فهم فی ربهم یترددون) یان لە سوورەتی (۱۹/۳۳) دا ھاتوو: (فإذا جاء الخوف سلقوكم بالسنة حداد..).

دووڕوو ھەمان کەیف خۆش بوون کە لە گەڵ بە جیماو ھەکان بوون:

﴿ ۸۷: رضوا بأن یكونوا مع الخوالف ﴾ رازی بوون بە ھەوێ کە لە گەڵ ژن و منداڵ و پیرو پەککەوتەکاندا بن و، نە چەنە جیھاد ﴿ وطبع علی قلوبهم فهم لا یفقهون ﴾ و بە ھۆی نکوولیایان لە جیھاد مۆری بەدبەختی نرا بە سەر دەلیاندا و ھێچ تێ ناگەن و، نازانن جیھاد چ عیززەتییکی دنیا و قیامەتی تێدا یە، بۆیە دانیشتنی مەلەو ھەیان لە جیھاد پێ باشترە! ﴿ ۸۸: لكن الرسول والذین آمنوا معہ ﴾ بەلام پەیمبەر و ئەوانە ی لە گەڵ ئەودان و ھەروایان ھێناو ﴿ جاهدوا بأموالهم وأنفسهم ﴾ بە مال و سامان و گیانیان جیھاد دەکەن بۆ سەر خستنی دینی خوا ﴿ وأولئک لهم الخیرات ﴾ ھەموو خێرو چاکە یەک -لە قیامەتدا- ھەر بۆ ئەوانە یە ﴿ وأولئک هم المفلحون ﴾ و ھەر ئەوانیش سەر بۆندو بەختیارن ﴿ ۸۹: أعد اللّٰه لهم جنات ﴾ بەدەر لەو سەر بەر زییەیان، خۆ ی میھرەبان چەند باخ و بە ھەشتییکی بۆ ئامادە کردوون ﴿ تجری من تحتها الأنھار ﴾ کە لە بن درەخت و کۆشکەکانیان ھەو جۆگە و ڕووبارگە لی دێت و دەچێت ﴿ خالدین فیھا ﴾ بە ھەتا ھەتاییش لەوێ دەبن ﴿ ذلک الفوز العظیم ﴾ ھەر ئەو یە دەسکەوتی مەزن و، سەرکەوتنی گەورە ی بۆینە ﴿ ۹۰: وجاء المعذرون من الأعراب ﴾ و ھەو ھەو دەشتەکییە خاوەن ئیمان و، بیانوودارەکان ھاتنە لات ئە ی پێغەمبەر! ﴿ لیؤذن لهم ﴾ ھەتا مۆلەت بدرێن "و نە چەنە جیھاد" ﴿ وقعد الذین کذبوا اللّٰه ورسولہ ﴾ ئەو درۆژنانەشیان کە لە گەڵ خاوە پەیمبەری ئەو دا درۆیان کرد -لە ئیمان و باوەرەکیاندا-، لێی دانیشتن و، گوێی خۆیانیان کە کردو، نە ھاتن پۆرش و عوزر -بۆ نە ھاتنەکیان- بێننە ھەو، چونکە ئیمانیکی سەر زارەکیان ھەبوو ﴿ سیصیب الذین کفروا منهم عذاب أليم ﴾ سەرئەنجام سزایەکی قورس و ئیش پێگە یەنەر، ھەر دوو چاری بۆ باوەرەکانیان دەبێت.

ئەمانە جیھادیان لە سەر نییە:

﴿ ۹۱: لیس علی الضعفاء ولا علی المرضی ﴾ ئەو کە سانە ی بونییە ی لەش و جەستە یان لاوازو بۆ ھیزە، یان لەش بە بارو

بۆ داوای گوناح پۆشین و لی بووردن ﴿ إنهم کفروا باللّٰه ورسولہ ﴾ چونکە بە راستی ئەوانە "بەر لە ھەو بمرن" حاشایان لە خواو لە پەیمبەر ھەکی ئەو کرد ﴿ وما توا وهم فاسقون ﴾ ھەر بە فاسقی و یاخیانەش مردن، واتە: ئەو خوانە سانە لە ناو کۆمەلگە دا نابێ پلەو ڕیزیان بۆ دا بنری.

بوخاری لە (ئیبس عەبباس) ھەو دەلیت: ئەم ئایەتی (ولا تصل علی أحد..)، سەبارەت بە کۆرەکی (سەلوول) ھاتە خوار ھەو، وەک دەلی: (فصلی علیہ رسول اللّٰه، ثم انصرف فلم یمکث إلا یسیرا، حتی نزلت الآیتان من ((براءة)) ولا تصل علی أحد منهم مات أبدا) واتە: پێغەمبەری خوا نوێزی لە سەر تەر مەکی (سەلوول) کرد، پاشان زۆری نەخایاند، ھەتا ئەو دوو ئایەتە ی (بەرئە) ھاتن و ڕییان لە ھەو گرت کە جاریکی تر ئامادە ی بە ڕیکردنی تەرمی ھەر کە سیک بێ لە دوو ڕوو ھەکان، یان نوێزی لە سەربکات، بە لی پاش ھاتنی ئەو ئایەتانە پێغەمبەر ﷺ ھەر گیز دوا ی تەرمی موشریک و دوو ڕوو نە دەسکەوت، و نە دە چوو یە سەر گۆری نوێزی لە سەر بکا، چونکە دەبی ئەو خەلکە لا سارو دژ بە ئیسلامە تەمێ بکری، مەسەلە ی کراسە کە ییش ئە گەر کردبێتی بە کوفنی سەلوول، لە بەر ئەو ھەبوو کاتی خۆ ی سەلوول کراسیکی خولاتی (عەبباس) ی مامی کردبوو، ئەمیش ویستی پاداشتی پیاو ھەتیەکی بەداتە ھەو، بەلام کە ئەو ئایەتانە ھاتن، ھەموو ئەو شتانە قەدەغە بوون ﴿ ۸۵: ولا تعجبک أموالهم وأولادهم ﴾ نابێ زۆری مال و مندالیان تۆ سەرسام بکا و، بەلاتەو ھەشتییکی گرنگ بێت، چونکە ئەو بەخششە لە بەر خۆشەو یستیان نییە ﴿ إنما یرید اللّٰه أن یعذبهم بها فی الدنیا ﴾ بەلکوخا ھەر ئە ی ھوێ بەو سەر ھەو و سامانە یان لە دنیا دا سزایان بدا ﴿ وتزھق أنفسهم وهم کافرون ﴾ و کاتی گیانیشیان دەکیشتی بە کافری بمرن، واتە: لە دنیا دا زەکات دەخاتە سەریان، ئەوانیش زۆر بە دلگرائی دە ی دەن و خەفەت و ھەسەرەتی پێ دەخۆن، کە مریشن کافرن، چونکە ئیمانی راستیان نەبوو.

ئەمەش چەند خۆ یەکی تری خۆ دواخەرانە لە جیھاد:

﴿ ۸۶: وإذا أنزلت سورۃ ﴾ ھەر کە بە شیک لە قورئان دا بە زبەنری پێیان بلیت: ﴿ أن آمنوا باللّٰه وجاهدوا مع رسولہ ﴾ کە دەبی باوەر بە خوا بھێنن و لە گەڵ پەیمبەر ھەکی یدا ﴿ جیھاد بکەن ﴾ استأذنک أولوا الطول منهم ﴿ بە خێرای دەست ڕویشتوو ھەکانیان دین داوای مۆلەتت لی دەکەن کە نە چەنە خەزاکەو و ڕوویانوو یە ک دەھیننە ھەو، ھە تا خۆ بشارنە ھەو!! ﴿ وقالوا ذرنا نحن مع القاعدین ﴾ دەشلین: وازمان لی بھینە با لە گەڵ ئەو دانیشتوانە دا

فرمیسی کی دهرشت ۛ آلا یجدوا ما ینفقون ۛ که شتیکیان نه بوو له ربی خواو سهرخستنی دینی ئیسلامدا خهرجی بکهن. بهی... له دینی ئیسلامدا داواو ته کلیف به نه ندازه ی تواناوده سلات ده کری، بویه خوا له جیگایه کی تر دا ههر له و باره وه ده فرموی: (لا یكلف الله نفساً إلا وسعها).. یان ده فرموی: (لیس علی الأعمی حرج ولا علی الاعرج حرج).. راسته نه وکه سانه که جهسته و لاشه یان که لکی چوونه سهریازی پیوه نییه، نه وه بی شک هیج داوا یه کیان لی ناکری بچه خهزا، به لکو پاداشیشیان هه به لای خوا، بویه پیغه مبه ر ۛ ده فرموی: (لقد ترکتم بالمدينة اقواما ماسرتم مسیرا... نه بوو داوود / فی الجهاد (۲۵۰۸) باب (۲۰)، والبخاری فی الجهاد: (۲۸۳۹/باب/۳۵). واته: ئیستا ئیوه له گوره پانی جهاددان و، له (مه دینه) ش خه لکیک - به هوی نه خوشی و کهم نه ندانی و نه بوونی که ره سی جهنگه وه جیماون، دلنیا بن هاو به شتان له به هه شتدا، چونکه دلیان له لاتانه و، نه گهر بوشیان کرابا ده هاتن.

کژنایی جزمی ۱۰، (والله الحمد والمثله..)

۹۳: إنما السبیل علی الذین یستأذنونک و هم أعباء ۛ به لکو ری گله یی و گازنده و توله ته نها له سه ر نه وانه یه که داراو ده وه له مه ندن و، دین داوا ی مؤله تت لی ده کهن نه چنه جهاد ۛ رضوا بان یکنوا مع الخوالف ۛ رازی بوون له گهل به جیماوه کان بن و، له ماله وه بنه بخه ن وله گهل تان نه یه ن!! ۛ وطع الله علی قلوبهم ۛ نه وساش له به ر نه وه خوی گه وه موری به دب ختی به سه ر دلیاندا نا ۛ فهم لا یعلمون ۛ ئیتر له پاشه رۆژی خراپی خویشیان نازان و به هوشنایه نه وه ۛ ۹۴: یعتذرون إلیکم إذا رجعت إلیهم ۛ ههر که له غه زای ته بووک گیرینه وه بو لایان، به په له دین و ده ست نه که نه بروو بیانوو هیئانه وه بو تان ۛ قل لا تعذروا ۛ بلی: هیج بروو بیانوو یه که مه هیئانه وه ۛ لن نؤمن لکم ۛ چونکه چاک ده تان ناسین و ههر گیز پرواتان پی ناکه ین ۛ قد نبأ الله من أخبارکم ۛ به هه قیقه ت خوی گه وه ره له ده نگوباس و هه واله نه یییه کانتانی ئاگادار کردین، واته: تیی گه یان دین که چ شتی که له دلتان دایه ۛ وسری الله عملکم ورسوله ۛ بو ئاینده ش به ته ئکید خواو په یامبه ری خوا، گشت کرده وه کانتان ده بینن، واته: خواو پیغه مبه ره که ی ده زانن چ کار یکتان لی ده وه شیته وه له مه به دوا؟ ۛ ثم نردون إلی عالم الغیب والشهادة ۛ له پاشان ده برینه وه لای نه و زانایه که به هه موو نادیارو دیاریک نه زانی و ئاگاداره ۛ فینبیکم بما کنتم تعملون ۛ ئینجا ههر شتیکتان کرده وه ئاگادارتان نه کات لی.

نه خوشن ۛ ولا علی الذین لا یجدون ما ینفقون حرج ۛ وه نه وانه ی هیچیان ده ست ناکه وی به ختی بکهن بوخو ئاماده کردن بوچوونه جیهاد، نه مانه هیج گونا هیکیان له سه ر نییه دانیشن و نه چنه خهزا ۛ إذا نصحو الله ورسوله ۛ به مه رجی راسال و سولحاوو دلسوزبن به خواو به په یامبه ره که ی و، هانی خه لکانی تر بده ن

رَضُوا بِأَن يَكُونُوا مَعَ الْخَوَالِفِ وَطُبِعَ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَفْقَهُونَ ﴿٩٧﴾ لَيْكِنَ الرُّسُولَ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ جَاهِدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ وَأُولَئِكَ هُمُ الْخَائِرَاتُ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٩٨﴾ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿٩٩﴾ وَجَاءَ الْمُعَذِّرُونَ مِنَ الْأَعْرَابِ لِيُؤْذَنَ لَهُمْ وَقَعَدَ الَّذِينَ كَذَبُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ سَيُصِيبُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١٠٠﴾ لَيْسَ عَلَى الضَّعَفَاءِ وَلَا عَلَى الْمَرْضَى وَلَا عَلَى الَّذِينَ لَا يَجِدُونَ مَا يَنْفِقُونَ حَرَجٌ إِذَا نَصَحُوا لِلَّهِ وَرَسُولِهِ مَا عَلَى الْمُحْسِنِينَ مِنْ سَبِيلٍ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٠١﴾ وَلَا عَلَى الَّذِينَ إِذَا مَا أَتَوْكَ لِتَحْمِلَهُمْ قُلْتَ لَا أَحِذْ مَا أَحْمِلُكُمْ عَلَيْهِ تَوَلَّوْا وَأَعْيِبُهُمْ تَفِيضٌ مِنَ الدَّمْعِ حَرَنًا أَلَّا يَجِدُوا مَا يَنْفِقُونَ ﴿١٠٢﴾ إِنَّمَا السَّبِيلُ عَلَى الَّذِينَ يَستَئْذِنُونَكَ وَهُمْ أَغْنَاءُ رَضُوا بِأَن يَكُونُوا مَعَ الْخَوَالِفِ وَطُبِعَ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٠٣﴾

بو جهادو، نه سته م وگری له بهر پیی موسلماناندا دروست نه کهن و، له جهاد په شیمانان نه که نه وه، بویه ده فرموی: ۛ ما علی المحسنین من سبیل ۛ خه لکانی پوزشدارو خیرخواز نه ر نه شچه جهاد، هیج ربیه که نییه بو سزادانیان، واته: نه وانه که به نه ندازه ی ده سه لاتیان هه ول ده دهن بو چاکه و، خوشیان نادز نه وه له خهزا سوو چیکیان نییه ۛ والله غفور رحیم ۛ وخوا گوناخپوش و لیبوورده یه، دلوقان و میهره بانه، به پینی ده سه لات و توانا نه رک داده نییت ۛ ۹۲: ولا علی الذین إذا ما أتوک لتحملهم ۛ وه له سه ر نه وانه ش جهاد نییه و گوناخیان ناگات که نه چنه خهزا: کاتی هاتنه لات و داوایان کرد که له گهل خوت بیا نه ییت بو جهادو، ولاخی سواریان بویه یدا بکه ییت ۛ قلت لا أجد ما أحملکم علیه ۛ تویش گوته: هیج شتی که شک نایه م هه لتان گری و سوازی بین ۛ تولوا وأعینهم تفيض من الدمع حزناً ۛ ئیتر نه وانیش به و حاله وه لای تو گه رانه وه، چاویشیان - له خه م وخه فه تا- به لیشاو

فرت و فیلی دوورووه کان:

زانایه بهوهی دهی کهن ودهیلین ﴿۹۹﴾: ومن الأعراب من يؤمن بالله واليوم الآخر ﴿۹۹﴾ ههیشیان بهباشی باوهری به خواو به رژی دواپی ههیه ﴿۹۹﴾ ویتخذ ما ینفق قربات عند الله وصلوات الرسول ﴿۹۹﴾ و ههرچیش لهو ریبهدا ببهخشنی به نزیکبونهوهی خواو، به مایه دووادواوی لیبووردنی پیغه مبهری داده نییت ﴿۹۹﴾ ألا إنها قرابة لهم ﴿۹۹﴾

﴿۹۵﴾: سیحلفون بالله لكم إذا انقلبتم إليهم ﴿۹۵﴾ هه ره که له ته بووک هاتنه وه لایان، خیرا دین وبه خوا سویندتان بۆ ته خوون که: توانای هاتنمان نه بوو له گه لتاندا بیینه خه زاکه بویه نه هاتین ﴿۹۵﴾ لتعرضوا عنهم ﴿۹۵﴾ هه تا وازیان لی بهینن "وناویان نه بهن" ﴿۹۵﴾ فأعرضوا عنهم ﴿۹۵﴾ ده سا وازیان لی بهینن و ویلیان بکهن و مهیاندوینن و نرخیان بۆ دامه نین ﴿۹۵﴾ إنهم رجس ﴿۹۵﴾ چونکه خویمان و کارو کرده ویان پیس وناپاکه ﴿۹۵﴾ و ماواهم جهنم ﴿۹۵﴾ وجی و شوینیان ناگری دۆزه خه ﴿۹۵﴾ جزاء بما كانوا یکسبون ﴿۹۵﴾ ثم توله یانه له بهر نهوکارو کرده وهیه کردوویانه ﴿۹۶﴾: یحلفون لكم لترضوا عنهم ﴿۹۶﴾ سویندتان بۆ ده خوون هه تا رازی بن لییان ﴿۹۶﴾ فإن ترضوا عنهم ﴿۹۶﴾ خو ئه ر لیشیان رازی بنن ﴿۹۶﴾ فإن الله لا یرضی عن القوم الفاسقین ﴿۹۶﴾ ئه وه بی گومان خوا له خه لکانی سنوور به زین رازی نابیت، کورده کی (سه لول) ههر که پیغه مبه ره گه رایه وه هات سویندی بۆ خوارد که: جاریکی تر دوانا که ویت.

دهشته کی بن ره زاترو کۆلی نرن:

﴿۹۷﴾: الأعراب أشد کفرا ونفاقا ﴿۹۷﴾ عه ره به دهشته کییه کانی دهره وهی مه دینه، له مهر بی باوهری و دوورووییه وه له خه لکانی تر سه ره سه ختتون ﴿۹۷﴾ وأجد أن لا یعلموا حدود ما أنزل الله علی رسولہ ﴿۹۷﴾ شایسته و له بارتیریش به نه زانینی سنووری نه و یاسایانه ی خوا ناردوونی بۆ په یامیه ره کی ﴿۹۷﴾ والله علیم حکیم ﴿۹۷﴾ وه خوا به هه موو ئیش و کاری زانایه، له کارزان و کاردروسته، پیغه مبه ریش فره مووی: ((من سکن البادية جفا، ومن اتبع الصيد غفل، ومن أتى السلطان أفتن)) (پیشه واته حمه د). واته: مروقی دهشته کی دلره قه، پیای راوچی خافل و بی ناگایه، هاتوو چو که ری لای (سولتان)، تووشی نازار ده بییت. (مسند ۳۵۷/۱). هه ره بهر ته مه یشه که: ته نیا له ناو شارنشینه کاند پیغه مبه ره ران ره وانه کراون، وه کو ئایه تی: (وما أرسلنا من قبلک إلا رجالا نوحی إليهم من أهل القرى...) تهو راستییه ده سه لیلی ﴿۹۸﴾: ومن الأعراب من یتخذ ما ینفق مغرما ﴿۹۸﴾ له عه ره به دهشته کییه کان ههیه: که ههرچی له ریگه ی خوا دا بدات، به زیان و (غرامه) ی داده نی، چونکه له دله وه نای کاو بروای پی نییه ﴿۹۸﴾ و یتربص بکم الدوائر ﴿۹۸﴾ و سه ره رای ئه وه یش هه ر چاوه روان به لاو نه هاتیکتان به سه را بی !! ﴿۹۸﴾ عليهم دائرة السوء ﴿۹۸﴾ یاخوا به لا و تیشکان هه ره به سه ر خو یاندا بی ﴿۹۸﴾ والله سمیع علیم ﴿۹۸﴾ خوا ژنه وایه، به قسه نابه جیکانیان،

يَعْتَذِرُونَ إِلَيْكُمْ إِذَا رَجَعْتُمْ إِلَيْهِمْ قُلْ لَآتَعَذِرُوا لَنْ نُوْمِنَ لَكُمْ قَدْ نَبَأْنَا اللَّهَ مِنْ أَخْبَارِكُمْ وَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ ثُمَّ تُرَدُّونَ إِلَىٰ عِلَی الْعَلِیِّ وَالشَّهَادَةِ فَيُنْصَبُ عَلَيْكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿۹۵﴾ سَيَحْلِفُونَ بِاللَّهِ لَكُمْ إِذَا انْقَلَبْتُمْ إِلَيْهِمْ لَتَعْرِضُوا عَنْهُمْ فَأَعْرِضُوا عَنْهُمْ إِنَّهُمْ رَجِسٌ وَمَآ وَهُمْ جَهَنَّمُ جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿۹۶﴾ يَحْلِفُونَ لَكُمْ لَتَرْضُوا عَنْهُمْ فَإِنْ تَرْضَوْا عَنْهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَرْضَىٰ عَنِ الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ ﴿۹۷﴾ الْأَعْرَابُ أَشَدُّ كُفْرًا وَنِفَاقًا وَأَجْدَرُ أَنْ لَا يَعْلَمُوا حُدُودَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَىٰ رَسُولِهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿۹۸﴾ وَمِنَ الْأَعْرَابِ مَنْ يَتَّخِذُ مَا يَنْفِقُ مَغْرَمًا وَيَتَرَبَّصُّ بِكُمُ الدَّوَائِرَ عَلَيْهِمْ دَائِرَةُ السَّوْءِ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿۹۹﴾ وَمِنَ الْأَعْرَابِ مَنْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَيَتَّخِذُ مَا يَنْفِقُ قُرْبَةً عِنْدَ اللَّهِ وَصَلَوَاتِ الرَّسُولِ أَلَا إِنَّهَا قُرْبَةٌ لَهُمْ سَيَجْزِي اللَّهُ فِي رَحْمَتِهِ إِنْ اللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿۱۰۰﴾

به لی.. بزائن! بی گومان نهو به خشینه نزیکبونه وهیه که به خواوه بویان ﴿۱۰۰﴾ سیدخلهم الله فی رحمته ﴿۱۰۰﴾ وخواش هه ر دهیان خاته بهر به زهیی و میهره بانی خویه وه ﴿۱۰۰﴾ إن الله غفور رحیم ﴿۱۰۰﴾ چونکه خوا زور لیبووردهیه، زور دلوفانه.

فه زلی کۆچه ران و پشتیوانان و شوینکه وتوانیان:

ئینجا سه ره ی باسکردنی کومه لی (نه نسا) و کۆچکه رانه بویه ده فره مووی: ﴿۱۰۰﴾: والسابقون الأولون من المهاجرین والأنصار ﴿۱۰۰﴾ له دهسته ی یکه می پیشه نگی کۆچکه ران و پشتیوانان والذین اتبعوهم بإحسان ﴿۱۰۰﴾ و چاک په پیره وانی نه وانیش ﴿۱۰۰﴾ رضی الله عنهم ﴿۱۰۰﴾ خوا رازی بوو لییان ﴿۱۰۰﴾ ورضوا عنه ﴿۱۰۰﴾ و نه وانیش له خوا رازی بوون.

له چه ند جیگایه کی تر دا نه و فزل و ریزو حورمه ته هاتوو، بۆنموونه: له سه ووره تی (۳/۶۳) ده فره مووی: (وآخرین منهم لما یلحقوا

بهم.. یان له سووره تی (۱۰/۵۹) دا دهفه رموی: (والذین جاؤوا من بعدهم يقولون ربنا اغفر لنا ولإخواننا..)، یان له سووره تی (۷۵/۸) دا دهفه رموی: (والذین آمنوا من بعد وهاجروا وجاهدوا معكم فأولئك منكم..) بئ له مهش نه وه مان دهست دهخن كه: (تابيعين) و پاشینانی نه وانه، وهك پشینانیان حیسابیان بؤده کری

دوورووه کانی (مه دینه) و دهسته کییه کان:

﴿ ۱۰۱: ومن حولكم من الأعراب منافقون ﴾ له عه ره به دهسته کییه کانی دهورو به ریشتاندا خه لکیکی دوورو و منافیق ههیه، وهکو هوژی (موزهینه، نه سلهم، غیفار، نه شجهع) ﴿ ومن أهل المدينة مردوا على النفاق ﴾ وه له خه لکانی (مه دینه) شدا ههندیکی دوورو و، لیپراو بو دوورووی هه ﴿ لا تعلمهم نحن نعلمهم ﴾ تو نهی موحه مهه دایان ناسی، هه تا لهم دونیایه دا بریاری خوئیانی له سه ربه دیت، نیمه بوخومان زورباش دهیان ناسین ﴿ سنعذبهم مرتين ﴾ جا له بهر نه وه نیمه له دونیادا دوو جار سزایان نه دهین، جاریکیان به سه رختنتان به سه ر دوژمه کانتاندا كه به وه دلگران دهبن، جاریکیشیان به نابرو بردونیان ونیفاقیان ﴿ ثم يردون إلى عذاب عظيم ﴾ له دواییشدا نه برینه وه بو جه زره به و سزایه کی هه ره گه وه.

موسلماننه به جیمانه کان له جهاده:

﴿ ۱۰۲: وآخرون اعترفوا بذنوبهم ﴾ بری خه لکی تریش ههیه دانیان به گوناوه هه له کانی خویندا نا، كه له خه زای ته بووک "له بهر سستی خوین دواکه وتن" پاشان تهوبه یان کردو په شیمان بوونه وه ﴿ خلطوا عملا صالحا وآخر سيئا ﴾ هه ندی کارو کرده وهی چاکیان نه نجام دا و، بریکی خراپیان تیکه ل کرد ﴿ عسى الله أن يتوب عليهم ﴾ بی گومان خوا لییان خویش ده بی و، تهوبه یان لی وهرده گریست ﴿ إن الله غفور رحيم ﴾ به راستی خوا بو گونه زور لیووردهیه، زوریش میهره بان و دلوفانه. به لی.. گه لی ریوایهت ههیه له سه ره نهوکه سانه ددهوی و، دیارییان دهکن و هه ریه که بوخوی شتیکی لی ده لیت! به لام له گه ل نهویشدا هه موو جوژه موسلمانیک به رده که وی که نهویش کارو کرده وهی بهوچه شنه بیست و، پاشان تهوبه بکات، بویه هه رکه (نه بوو نه وفا) سه دهقه کهی خوئی هینا، پیغه مبه ر ﴿ فہرموی: ((اللهم صل على آل أبي أوفى)) (موسلیم). خوییه له خانه وادهی (نه بوو نه وفا) ببوریت و رهمه تیان به سه را بریژیت.

له سامان و داراییدا زه کات ههیه:

﴿ ۱۰۳: خذ من أموالهم صدقة ﴾ له سامانه که یان زه کات و سه دهقه یه وهرگره ﴿ تطهرهم وتزكهم بها ﴾ دل وده روونیانی پی پاکه وه که، هه تا له گوناوه کانیان پاک ببنه وه و، چاکه کانیان فراوان بی و ده شگه نه پلهی هه ره بهرز ﴿ وصل عليهم إن

وَالسَّابِقُونَ السَّابِقُونَ مِنَ الْمُهِجْرِينَ وَالْأَنْصَارِ وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُمْ بِإِحْسَانٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿۱۰۱﴾ وَمَنْ حَوْلَكَ مِنَ الْأَعْرَابِ مُنَافِقُونَ وَمِنْ أَهْلِ الْمَدِينَةِ مَرَدُوا عَلَى النِّفَاقِ لَا تَعْلَمُهُمْ نَحْنُ نَعْلَمُهُمْ سَنُعَذِّبُهُمْ مَرَّتَيْنِ ثُمَّ يَرَدُّونَ إِلَى عَذَابٍ عَظِيمٍ ﴿۱۰۲﴾ وَآخَرُونَ اعْتَرَفُوا بِذُنُوبِهِمْ خَلَطُوا عَمَلًا صَالِحًا وَآخَرَ سَيِّئًا عَسَى اللَّهُ أَنْ يَتُوبَ عَلَيْهِمْ إِنْ اللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿۱۰۳﴾ خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِمْ بِهَا وَصَلِّ عَلَيْهِمْ إِنَّ صَلَاتَكَ سَكَنٌ لَهُمْ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿۱۰۴﴾ أَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ هُوَ يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ وَيَأْخُذُ الصَّدَقَاتِ وَأَنَّ اللَّهَ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ﴿۱۰۵﴾ وَقُلْ أَعْمَلُوا فَسِرَی اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ وَسُرَدُّونَ إِلَى عِلِّيِّ الْعَلِيِّ وَالشَّهَادَةِ فَيُنْشَرُّكُمْ بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿۱۰۶﴾ وَآخَرُونَ مُرْجُونَ لَأَمْرِ اللَّهِ إِمَّا يُعَذِّبُهُمْ وَإِمَّا يَتُوبُ عَلَيْهِمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿۱۰۷﴾

و، زه زامه ندی خوا به دهست دینن ﴿ وأعدلهم جنات تجري تحتها الأنهار ﴾ به دهر له وهش جهندان باخ و بیستانی بو سازداون كه: به به ردرهخت و کوشکه کانیدا رووبار گه لی ده جیت ﴿ خالدین فیها أبدا ﴾ به هه تاهه تاییش تییدا نه میننه وه ﴿ ذلك الفوز العظيم ﴾ هه ره نهویشه دهسکهوت و سه رفرازی گه وروه به نرخ. (سه عیدی کوری موسه ییه ب) و دهسته یه کی تر له پیناسه ی (سابقین) دا ده لین: (هم الذین صلوا الى القبلتین). نه وانه بوون كه له نویره که دا روویان له هه ردو قیبله که کرد. نیمامی شافعی و یارانیشی ده لین: (هم الذین شهدوا بیعة الرضوان). نه وانه بوون له (به یعه تولریزان) دا ناماده بوون، ده سا واهیلو ژوف بو نه وانه ی رکیان له و که سانه یه که خوا رازییه لییان و نه وانیش له خوا رازین! بی له وهیش هیشتا جنیویان ده ده نی و ته کفریان دهکن!!

صلا تڪ سڪن لهم ﴿ و دوعای چاکیان دهرهق بؤبکه، چونکه دوعا ونزای تو، دلئارامی وئوقره به خشه بؤیان ﴿ والله سمع علم ﴿ وخواش زور بیسندیه، زوریش زانایه. ئەم ئایه ته — ئەگەرچی رووی له خه لکه دواکه و توه که بیئت له (تهبووک) — به لام گشتیه و گشتگیره ته و اوای موسلمانان دهگرتیه ووه، دهبی ههتا روژی قیامهت" به شی له مال و سامانیان ببه خشن بؤ ری خوا ﴿ ۱۰۴: ألم يعلموا أن الله هو يقبل التوبة عن عباده ﴿ ناخو نهیان زانیبی که بی گومان خوا ته و به و په شیمانی له گشت بهنده کانی خو قه بوول دهکا ﴿ و یاخذ الصدقات ﴿ و سه دهقهش له هه موو بر واداران و دلسوزان وهردهگری ﴿ وأن الله هو التواب الرحیم ﴿ بی گومان هه خوا به ته و به قوبوولکارو، میهره بان و دلوفان، دهسا ئیوهیش "ئه ی موسلمانان" ته و به بکه ن و خیر و سه دهقه بدهن بؤ ری خوا، پیغه مبه ری خوا دهفرمووی ﴿إن الله يقبل الصدقة و یاخذها بيمينه فیربها لأحدکم، كما یربى أحدکم مهرة، حتى أن اللقمة لتصیر مثل أحد﴾ (ترمزی). واته: بی گومانه که خوا میهره بان سه دهقه قبول دهکا و به دهستی راستیشی وهری دهگری و، گهره ی دهکا، ههروهکو چو یه کی له ئیوه جوان و ئه سپه کی به خیو دهکا و گهره دهبی، ته نانه تی یه ک پارو لای خوا به قه د (ئوحد) سی لی دی.

هه ره شه له یاخیان:

﴿ ۱۰۵: وقل اعملوا فیسیری الله عملکم ورسوله والمؤمنون ﴿ ئه ی پیغه مبه ر! به هه موو ئه وخه لکه بلی: کاری خو تان بکه ن، بی گومان بن که خوا ی گهره و، پیغه مبه ره کی و، موسلمانان به ره می کرده و کانتان ده بین، واته: هه رشتی بکه ن خوا پیغه مبه ر و ئیماندارانی لی به ئاگا ده کات، هه ر چهن د به دزی و به نه ئیش بیکن ﴿ و ستردون إلى عالم الغیب والشهادة ﴿ و به ته نکید ده برینه وه لای (خوا ی) زانای نادیارو دیار ﴿ فینبئکم بما کتم تعملون ﴿ ئەوسا به هه رکاری کردوتانه ئاگادارتان ئەکات.

کاروباری سنی هاوه له به جیماره وکان له جیهاد:

﴿ ۱۰۶: و آخرون مرجون لأمر الله ﴿ ودهسته یه کی تری جیماره وکان، چاوه ری فهرمانی خوان و چاره نووسیان دواخراوه. رافه که رانی قورشان ئه لین: ئەمانه، ئەو سنی که سه بوون که له خه زای ته بووک خو یان به ئه نه قه ست دواخست و نه چوونه خه زاکه. (ئیب عه بباس) ده لی: ئەو سنی که سه یه: (که عب) و (هیلال) و (موراره) بوون، دهستی دهسته یه کی زوریان به خو یان کرد بؤ چوونه ته بووک، به لام دهره نجام هه ر نه چوون و نه چوون!!

شایه نی باسه هه ر سنی که سه که ش له ئه هلی به در بوون "ئینجا له به ر ئه وه په یام به ر ﴿ ری له هاوه لان گرت له قسه و سلاو لیکردونیان، هه تا فهرمانی خویان بؤ هات و ته و به یان لی وهرگیرا، وهکو له جیه یه کی تری ئەم سوورته دا خوا دهفرمووی: (و علی الثلاثة الذین خلفوا حتی إذا ضاقت علیهم الارض بما رحبت..) ﴿ إما یعذبهم وإما یتوب علیهم ﴿ ئەنجامیان دواخراوه، جا یا خوا سزایان ده دات، یان ته و به یان لی وهردهگری ﴿ والله علیم حکیم ﴿ وه خواش زور زانایه، زوریش کار به جی و له کارزانه، جا بؤ دوا یی خوا ی گهره ته و به ی لی وهرگرتن و فهرمووی: (لقد تاب الله علی النبی والمهاجرین والأنصار..).

مزگه وتی (زار) و به سه رهاتی:

﴿ ۱۰۷: والذین اتخذوا مسجدا ضاررا وکفرا و تفرقا بین المؤمنین ﴿ وه له دوورووه کاند که سانی واهن وهکو (ئه بووعامیری راهیبی عیسا یی) — که له مه دینه دا — دژ به پیغه مبه رو موسلمانان و، بؤ به هیز کردنی کوفرو بی باوه ری خو یان و، بؤ په رت کردنی ریزه کانی کۆمه لی باوه رداران و دوورخستنه و هیان له پیغه مبه ر ﴿ شوینی به ناو مزگه وتی زاریان سازدا ﴿ وإرسادا لمن حارب الله ورسوله من قبل ﴿ و بؤ ئه وه بیکنه (که مین) و روانگه بؤ ئه و که سانه که پیشتر به رله دروسکردنی دژ خوا و په یام به ره که ی ده جهنگان. ده گپ نه وه که (ئه بووعامری) فاسق هه می شه هه ره شه ی له په یام به ری خوا ده کرد که: به هه موو هیزکی دژایه تی بکاو، هه رکه سیکی ش شه ری له گه ل بکات ئەم ئاماده ده بیئت هاوکاری بکات! جا به فهرمانی ئەو دژو نه یاره ی پیغه مبه ره ئەو مزگه وته یه کرایه وه، هه تا بییته جیگای پیلان و فاک وفیک دژ به موسلمانان ﴿ ولیحلفن إن أردنا إلا الحسنى ﴿ که چی به هه موو هیزکیان سویند ئەخو ن که: ته نها چاکه و خیرمان له کردنه وه ی ئەو مزگه وته دا مه به ست بووه ﴿ والله یشهد إنهم لکاذبون ﴿ خو خوا بؤ خو ی چاک به ئاگایه که دروژن و دلشیا یان چی تیدایه و، مه به ستیشیا یان چی بووه؟ ﴿ ۱۰۸ لا تقم فیہ أبدا ﴿ هه رگیز توش — ئه ی پیغه مبه ر! — له مزگه وتی وادا رامه وهسته و نو یژ مه که ﴿ لمسجد أسس علی التقوی من أول يوم ﴿ دلنیا به ئەو مزگه وته یه "مزگه وتی قوباء" که هه ر یه که م روژ له سه ر بناغه ی ته قوا دامه زرا ﴿ أحق أن تقوم فیہ ﴿ به هه قتره تو نو یژی تیا بکه یت، هه تا مزگه وتی (زار) ﴿ فیہ رجال یحبون أن یتطهروا ﴿ له م مزگه وته دا کۆمه له پیاویکی تیدایه — له پشتیوانان — زور حه زیانه له هه موو چلک و چه په لیبه ک و، له هه ر تاوان و گونا هیک پاک بنه وه ﴿ والله یحب المطهرین ﴿ دیاره خواش

بۇخۇي پاكاني خۇش دەۋى ﴿ ۱۰۹ : اَمِنْ اَسَس بِنِيَانِهِ عَلَى تَقْوَى
مَنْ اَللّٰهُ وَرِضْوَانِ خَيْرٍ ﴾ ئاخۇ ئەۋەى بىنەرەتى مەگەۋتەكەى خۇى
لەسەر خواناسىن و تەقۋاۋ رەزامەندى خوا دارشتىبى "ۋەكو مەگەۋتى
قوباً" چاكتەرە ﴿ اَمِنْ اَسَس بِنِيَانِهِ عَلَى شَفَا جَرْفِ هَارٍ ﴾ يان ئەۋ
كەسەى كە بىنەرەتى مەگەۋتەكەى لەسەر لىۋارى ئاۋدېرى فەشەل

وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مَسْجِدًا ضِرَارًا وَكُفْرًا وَتَفَرِّقًا بَيْنَ
الْمُؤْمِنِينَ وَارْصَادًا لِّمَنْ حَارَبَ اَللّٰهُ وَرَسُولَهُ مِنْ قَبْلُ
وَيَكْلِفُنَ اِنْ اَرَادْنَا اِلَّا الْاَحْسَنُ وَاللّٰهُ يَشْهَدُ اَنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ
﴿ ۱۱۰ ﴾ لَا تَقُمْ فِيهِ اَبَدًا الْمَسْجِدُ اَسَسَ عَلَى التَّقْوَى مِنْ اَوَّلِ
يَوْمٍ اَقْحَ اَنْ تَقُومَ فِيهِ فِيهِ رِجَالٌ يُحْيَتُونَ اَنْ يَنْطَهُرُوا
وَاللّٰهُ يُحِبُّ الْمُطَهِّرِينَ ﴿ ۱۱۱ ﴾ اَمِنْ اَسَسَ بِنِيَانِهِ
عَلَى تَقْوَى مِنْ اَللّٰهُ وَرِضْوَانٍ خَيْرًا مَنْ اَسَسَ بِنِيَانِهِ
عَلَى شَفَا جَرْفٍ هَارٍ فَاتَّخَذَ رِجْلَهُ فِي نَارِ جَهَنَّمَ وَاللّٰهُ لَا يَهْدِي
الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿ ۱۱۲ ﴾ لَا يَزَالُ بُنْيَنُهُمُ الَّذِي بَنَوْا رِيبَةً
فِي قُلُوبِهِمْ اِلَّا اَنْ تَقَطَّ قُلُوبُهُمْ وَاللّٰهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿ ۱۱۳ ﴾
اِنْ اَللّٰهُ اَشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اَنْفُسَهُمْ وَاَمْوَالَهُمْ
بِاَنْ لَهُمُ الْجَنَّةُ يُقْبَلُوكَ فِي سَبِيلِ اَللّٰهِ فَيَقْتُلُونَ
وَيُقْتَلُونَ وَعَدَا عَلَيْهِمْ حَقًّا فِي التَّوْرَةِ وَالْاِنْجِيلِ
وَالْفُرْآنِ وَمَنْ اَوْفَى بِعَهْدِهِ مِنَ اَللّٰهِ فَاسْتَشِيرُوا
بِیَعِيَكُمْ الَّذِي بَايَعْتُمْ بِهِ وَذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿ ۱۱۴ ﴾

و روخەك داناو، دیوارىك لەسەر قورې كرابى لافاۋ ھىنايىتى و،
بەرەو رووخان مىلى نابىت، ئەبى چۆن بىنايەكى لەسەر بكرىت؟!
﴿ فانھار بە فى نار جھنم ﴾ ئىنجا لەناكاۋ بەۋ فەشەل و رووخەكەۋە
دەكەۋىتە ناۋ ئاگرى دۈزەخەۋە. واتە: ئايا كەسىك بىناغەى ئايىنى
خۇى لەسەر دىلۋىزى و تەقۋا دارشتىبى، ۋەكو كەسىك دەبى كە
لەسەر پروپالانتەۋ دوۋروۋى دىارشتىبى؟ ﴿ واللّٰه لا يھدى القوم
الظالمين ﴾ ھەرگىز خواش رېنمايى خەلكانى سەتەمكار ناكات،
واتە: ئەۋانەى ئەۋ مەگەۋتى (زىران) يان كەردەۋە، ناھەقىكارو
سەتەمكارن ﴿ ۱۱۰ : لا يزال بنيانهم الذى بنوا ريبية فى قلوبهم ﴾
بىنايەكەيان، واتە: مەگەۋتى (زىران) كە بەۋ نىيازەۋە دروستيان كەرد،
ھەمىشە چاۋگى بىم وترسە لە دىاندا ﴿ اِلَّا اَنْ تَقَطَّ قُلُوبُهُمْ ﴾
لېشيان نابىت مەگەر دىان لەتەت بىنى و بىرن ﴿ واللّٰه علیم
حكيم ﴾ ۋە خواش زۆر زانايە، زۆرىش كارزان و كاربەجىيە.

خوا بە بەھەشت گيان و سامانى مۇسلمانانى كرى:

﴿ ۱۱۱ : اِنْ اَللّٰهُ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اَنْفُسَهُمْ وَاَمْوَالَهُمْ بِاَنْ لَهُمُ الْجَنَّةُ ﴾ بى گومان
خوا گيان و سامانى مۇسلمانانى كرىۋە ﴿ بَاَنْ لَهُمُ الْجَنَّةُ ﴾ كە
لە باتياندا بەھەشتيان بداتى ﴿ يقاتلون فى سبيل الله ﴾ كوشتار
دەكەن لە رېى خوادا ﴿ فيقتلون ويقتلون ﴾ جا ئەكۆزىن و،
دەشكۆزىن ﴿ وعدا عليه حقا ﴾ ئەۋ كرىن و فروشتەن بەلېنىكى
ھەقە خۋاى گەۋرە داۋەتى ﴿ فى التوراة والإنجيل والقرآن ﴾ لە
تەۋرات و ئىنجىل و قورئاندا ﴿ ومن اوفى بعهد من الله ﴾ ئەۋە
كى لە خوا پابەند ترە بە پەيمان ۋەلېنى خۇيەۋە؟ ﴿ فاستشروا
ببيعكم الذى بايعتم به ﴾ دەسا مۆدەۋە مەگىنى بە يەكتەر بەدن
و، گىشتان دىلشادىن - ئەى مۇسلمانان! - بەۋ كرىن و فروشتەنى
كەردوۋتانه ﴿ وذلك هو الفوز العظيم ﴾ ديارەھەر ئەۋ مامەلەيە
دەسكەۋتى مەزىن و سەرفرازىي گەۋرەيە ﴿ ۱۱۲ : التائبون
العابدون الحامدون ﴾ ئەۋ بروادارانە كەخۋاى گەۋرە ئەۋكرىن
و فروشتەنى لەگەل كەردون ئەمانەن ۋەكو خۇى دەفەرمۇى: لە
راۋدوۋى خرابى خۇيان پەشىمان، عابىدو خۋاپەرستىن، شوكرانە
بژىر و سوپاسگوزارن ﴿ السائحون الراكعون الساجدون ﴾ رۆزۋ گرو
جىھادكەرن، روكوع بەرو كرىنۋوش بەرن ﴿ الامر بالمعروف
و النهى عن المنكر ﴾ و رىگرن
لەخراپە ﴿ والحافظون لحدود الله ﴾ پارىزەرن بۇ سەنۋورەكانى
خۋا، ئەمانەن لەگەل خوادا مامەلەى بەھەشتيان كەردوۋە
بەھەشتىن ﴿ وبشر المؤمنين ﴾ دەسا تۆش - ئەى مۇھەممەد! -

ئەۋ مەگىنىيە بەۋ بەۋاۋەدارانە ﴿ ۱۱۳ : ماكان للنبي والذين
آمنوا اَنْ يستغفروا للمشركين ﴾ نە بە پەيامبەر رى دراۋە داۋاى
لېۋوردن بۇ ھاۋبەشدانەران بىكات، نە بەۋاۋەدارانىش ﴿ ولو
كانوا اولى قربى ﴾ ئەگەر چى خىزمى نىزىكىشىيان بن ﴿ من بعد
ماتيين لهم اَنَّهُمْ اَصْحَابُ الْجَحِيمِ ﴾ بەتايبەتى پاش ئەۋە بۇيان
دەركەۋتوۋە كە دۈزەخىن و بۇكوف كاردەكەن.

ئىمامى (بوخارى) دەلى: ئەم ئايەتە سەبارەت بە (ئەبۋ تالىب) ھاتە
خۋارى، ئەۋ دەمە كە لە گيانەلادا بوۋو دەستەيەكىش لە سەرانى
قورەيش لەۋى ئامادە بوۋن، پېغەمبەرىش چۈۋبە لای سەرى
ۋەفەرمۇى: مامە! بلى: ﴿ لا اِلَهَ اِلَّا الله ﴾ ئەۋسا مەنىش لای خوا
ئەى كەمە بەلگە بۆت، (ئەبۋ جەھل) پىردايەۋ گوتى: ئەبۋو
تالىب! خەرىكەۋاز لە ئايىنى (عەبدول مۇتتەلب) دىنى؟!
پەيامبەر ﷺ ۋەفەرمۇى: سۆيىد بە خوا ھەتا رېم ئى گەيرى، ھەر
داۋاى لېۋوردن بۇ ئەكەم. ھەر لەۋبارەۋە بوۋ ئەم ئايەتەيش ھات

هتا فه رمانی خوا دیت!! ﴿وظنوا أن لا ملجأ من الله إلا إليه﴾
 ئیتر زانیان که هیچ په نایه کیان نه ماوه، مه گهر هر په نا به خوا
 بهرن ﴿ثم تاب عليهم ليتوبوا﴾ له پاشان خوا رینمایي ته و به ی
 کردن، بو ته وه ته و به بکه، ئیتر ته و انیش ته و به یان کردو خوا
 به خشینی ﴿إن الله هو التواب الرحيم﴾ به راستی ته نها ته و

پاداشی چوونه جیهاد:

﴿۱۲۰﴾ ما كان لأهل المدينة ومن حولهم من الأعراب ﴿بؤ مه دینه بییه کان و عه ره به بیابانییه کانی ده و رو به ی مه دینه حه لال نییه﴾ أن يتخلفوا عن رسول الله ﴿که خو دواخن له په یامبه ری خواو﴾ له ماله وه لی دانیشن ﴿ولا يرغبوا بأنفسهم عن نفسه﴾ و گیانی خو یان له گیانی په یامبه ر لا گرنگتریست و خو یانی لی هه لا و یرن و، ثم هم موو پاداشی قیامه ته له ده ست بدن ﴿ذلك بأنهم لا يصيبهم ظمأ ولا نصب ولا مخمصة في سبيل الله﴾ چونکه هه ر تینوویه تی و ماندوویه تی و برسییه تییه کیان له ری خوا تووش ده بی ﴿ولا يظنون موطناً﴾ و هه ر هه نگاو یك ده ی هاو یرن ﴿يغيط الكفار﴾ و بی باوه ر هکان توو ره بکات و ینالون من عدو نیلا ﴿وهه ر زیانیك له دوژمنی خوا ده بدن﴾ إلا كتب لهم به عمل صالح ﴿به هه ر یهك له وانه خوای گه و ره کرده و یه کی چاکیان بو ده نووسی﴾ إن الله لا يضيع أجر المحسنين ﴿بی گومان خوا ره نجی کار چاکان به زایه نادات، نه وانه که بوونه به لا گه ردانی پیغه مبه ری خواو، کهم تا زور لی ی کلا نه بوون﴾ ۱۲۱: ولا ينفقون نفقة صغيرة ولا كبيرة ﴿و هه ر چه نده مال به خت ده کهن، کهم، یان زور له ری خوادا﴾ ولا يقطعون وادياً ﴿و هه ر شیوه له و دولیک ده برن بو جیهاد﴾ إلا كتب لهم ﴿نیلا هه موویان بو ده نووسی لیجزیهم الله أحسن ما كانوا يعملون﴾ هه تاخا به چاکتر له وه ی کردوویانه پاداشیان بداته وه، واته: هه ر گیز له ری بازه کی پیغه مبه ر و هاوه لانی کلا مه بن، وه کو (که عبی کوری مالک و، هیلالی کوری ئومه ییه و، موراره ی کوری ره بیع) نه کهن، چونکه وه کو (که عب) خوی ده لی: بیجگه له (به دن) ئاماده ی گشت خه زاکان بووه، به لام له م خه زایه ی ته بووکدا که هه موو ئامیرو کهل و په لیکی جه نگیشی هه بوو، هه ر ته مرؤو سبه یینی کردو نه که و ته ری هتا نه وان گه رانه وه و، نه میشت تووشی ته و گیر و گرفته یه بوون. ﴿۱۲۲﴾ وما كان المؤمنون لينفروا كافة ﴿هه ق نه بوو باوه رداره کان هه موو به جاری بچه جیهاد و شاروگونده کان چول بکهن. به لی پاش هه ره شه کانی خوای گه و ره له وانه ی خو یان له جیهاد ده دزییه وه و دوا ده که و تن له جیهاد، موسلمان هه کان په یمانیان دا که ئیتر له مه و دوا هیچ که سیکیان به جی نه مینی، هه ر بویه کاتی په یامبه ر﴾ چوویه مه دینه هه موو به جاری په لاماریان ده داو ده چوونه خه زاو، په یامبه ریش ﴿به ته نیا خوی ده مایه وه، ئینجا ته و نایه ته هات. ﴿فلو لا نفر من كل فرقة منهم طائفة﴾ با له باتی ته وه هه موو بچه ده ری، له ناو هه ر ده سته یهك چه ند که سیکیان بچه ده ری

وَعَلَى الثَّلَاثَةِ الَّذِينَ خُلِفُوا حَتَّى إِذَا صَافَتْ عَلَيْهِمُ الْأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ وَصَافَتْ عَلَيْهِمْ أَنْفُسُهُمْ وَظَنُّوا أَنْ لَا مَلْجَأَ مِنْ اللَّهِ إِلَّا إِلَيْهِ ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ لِيَتُوبُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ﴿١٢١﴾ يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ ﴿١٢٢﴾ مَا كَانَ لِأَهْلِ الْمَدِينَةِ وَمَنْ حَوْلَهُمْ مِنَ الْأَعْرَابِ أَنْ يَتَخَلَّفُوا عَنْ رَسُولِ اللَّهِ وَلَا يَرْغَبُوا بِأَنْفُسِهِمْ عَنْ نَفْسِهِ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ لَا يُصِيبُهُمْ ظَمَأٌ وَلَا نَصَبٌ وَلَا مَخْمَصَةٌ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا يَطْئُونَ مَوْطِئًا يَغِيظَ الْكُفَّارَ وَلَا يَنَالُونَ مِنْ عَدُوٍّ نِيلاً إِلَّا أَكْتُبَ لَهُمْ بِهِ عَمَلٌ صَالِحٌ إِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ ﴿١٢٣﴾ وَلَا يَنْفِقُونَ نَفَقَةً صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً وَلَا يَقْطَعُونَ وَادِيًا إِلَّا أَكْتُبَ لَهُمْ لِحْزَنُهُمُ اللَّهُ أَحْسَنُ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٢٤﴾ وَمَا كَانِ الْمُؤْمِنُونَ لِيَنْفِرُوا كَافَّةً فَلَوْلَا نَفَرَ مِنْ كُلِّ فِرْقَةٍ مِنْهُمْ طَائِفَةٌ لِيَتَفَقَّهُوا فِي الدِّينِ وَلِيُنذِرُوا قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوا إِلَيْهِمْ لَعَلَّهُمْ يَحْذَرُونَ ﴿١٢٥﴾

خوایه قه بوو لکاری ته و به و، لی بوورده و، زوریش دلوقان و میهره بانه ﴿۱۱۹﴾ یا ایها الذین آمنوا اتقوا الله ﴿ته ی نه وانه ی باوه رتان هیئاوه! له ناهه رمانی خوا پاریز بکهن﴾ و کونوا مع الصادقین ﴿و هه میسه له گه ل ده سته ی راستان بن، نه وانه که له گه ل پیغه مبه ردا چوونه خه زاو، بو ری خوا به مال و به گیان تی کو شان، ته و سی هاوه له ش له به ر ته و به بوو خوا ده رگای خیری لی کردنه وه، چونکه پاش ته وه تووشی ته و تا قیردنه وه یه بوون و هه رکه پیغه مبه ر له ته بووک گه رایه وه، هاتن ته وه ی راستی بوو گو تیان و، هیچ شتیکیان لی نه شارده وه، به لی (عوسمانی کوری عه ففان) بوو توانی ته و به هره و به شه گه وریه بوخوی مسوگر بکاو، له و روزه ته نگه دا سوپاکه ی (ته بووک) بو پیغه مبه ر و هری خوا، له و روزه ناسوره ده ربازی بکاو، ته ویش پی بغه رموی: (ما ضر ابن عفان ما عمل بعد اليوم) المسند ۷۵/۴. واته: ئیتر پاش ته مرؤ عوسمانی کوری عه ففان هه رچی بکا، زیان ناکات.

له قورئان ده نیردرست و نه یئیییه کانی نهوانی تیدایی و، لای پیغه مبه ر بن ﷺ ﴿نظر بعضهم إلى بعض﴾ بویه کتری نهروانن وله خه جاله تی خویندا ده لاین: ﴿هل يراكم من أحد﴾ ئاخو بلئی که سیک له موسلمانان کان بتان بیینی، نه گهر بوی دهرچن و به جی بهیلن ﴿ثم انصرفوا﴾ له پاشان خوین ده کیشایه دواوه

﴿لِتَفْقَهُوا فِي الدِّينِ﴾ بؤ نهوهی -له و جموجوولهی جیهادهدا- له کاروباری ئاییندا شاره زاو ئاگادار بین و، باش تی بگن که: ئیسلام ئایینی جموجووله ﴿وَلِيَذُرُوا قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوا إِلَيْهِمْ﴾ وکله گۆره پانی جیهادیش گهرانه وه ناو خیللی خوین بیان ترسیئن و هوشیاریان بکه نه وه ﴿لَعَلَّهُمْ يَحْذَرُونَ﴾ به لکو له نافهرمانی خوا خو وه دور بگرن.

له گهل کافره هاوسیکانتان به شهر بین:

﴿۱۲۳﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ﴿ئە ی گهل خاوهن باوه!﴾ قاتلوا الذين يلونكم من الكفار ﴿له گهل نهو کافره دا بجه نگیئ لیئانه وه نزیکن، واته: بهر له هه موو شتی ده بی ده وروو بهری خوتان پاک بکه نه وه له شیرک وخوانه ناسی، نه و جا برؤن بؤ جیگه کانی تر، بویه پیغه مبه ریش ﷺ ﴿له بهر له عه ره به کانی ده وروو بهریه وه دهستی پی ده کرد﴾ ولجدا فيكم غلظة ﴿و ده بی توندو تیژی و زه برو زهنگیشتان لی بیئن، واته: باهه ست بکه ن به توندو تیژی و لی برانتان﴾ واعلموا ان الله مع المتقين ﴿وچاکیش بزائن که: خوا له گهل خو پاریزانه.

ئیمان زیادو کهم دهکات:

﴿۱۲۴﴾ وَإِذَا مَا أَنْزَلَتْ سُورَةٌ ﴿وه هه ر که به شیک له قورئان دیته خوارى﴾ فَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ أَيْكُمْ زَادَتْهُ هَذِهِ إِيمَانًا ﴿هه ندی له دوو پرووان به گالته وه بهوی تر ده لی: ئاخو ئه م سووره ته باوه ری کیتان زیاد بکات؟﴾ فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا ﴿جا نهوانه ی باوه ریان هیناوه ﴿فزادته م ایمانا﴾ ئیمان و بیرو باوه ریان زیاد دهکات﴾ وَهُمْ يَسْتَبْشِرُونَ ﴿و به هاتنه که شی دلشادو خو ش حال ده بن﴾ ﴿۱۲۵﴾ وَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ ﴿وه نهوانه ش له دلیاندا نه خو شی و نیفاق هیه﴾ فزادته م رجسا إلى رجسهم ﴿کوفرو ناپاکیان پتر دهکات، واته: له باتی به ره وه هه ق هاتنیان، به دگومان بیان خه ستر ده بیته وه﴾ وَمَاتُوا وَهُمْ كَافِرُونَ ﴿وکه مر دیشن هه ر به کافری مردن و، حاشایان له دینی ئیسلام کرد.

تاقیکردنه وهی دوو پرووه کان:

﴿۱۲۶﴾ أُولَئِكَ يَرْجُونَ أَمْرَ اللَّهِ أَوْ مَرْتَبَ ﴿ئاخو ئابینن که هه ر ساله ی جاری، یان دوو جار تاقی ده کرینه وه "به بی بارانی و، به جیهادو رویشتن بؤ جهنگ"﴾ ﴿ثُمَّ لَا يَتُوبُونَ﴾ که چی هه ر تهویه نا که ن ﴿وهم لا يذكرون﴾ و بیرو نا که نه وه په ند وه ر نا گرن ﴿۱۲۷﴾ وَإِذَا مَا أَنْزَلَتْ سُورَةٌ ﴿هه ر که به شی

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَفَلَا الَّذِينَ يُلُونَكُمْ مِنَ الْكَفَّارِ
وَلِيَجِدُوا فِيكُمْ غِلْظَةً وَأَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ ﴿١٢٣﴾
وَإِذَا مَا أَنْزَلَتْ سُورَةٌ فَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ أَيْكُمْ زَادَتْهُ هَذِهِ
إِيمَانًا فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا فزادتهم إيماناً وهم يستبشرون
﴿١٢٤﴾ وَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ فزادتهم رجساً
إِلَىٰ رَجْسِهِمْ وَمَاتُوا وَهُمْ كَافِرُونَ ﴿١٢٥﴾ أُولَئِكَ يَرْجُونَ
أَمْرَ اللَّهِ فَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ أَيْكُمْ زَادَتْهُ هَذِهِ إِيمَانًا
فَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ أَيْكُمْ زَادَتْهُ هَذِهِ إِيمَانًا
ثُمَّ أَنْصَرَفُوا سَرَفًا قُلُوبُهُمْ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَفْقَهُونَ
﴿١٢٦﴾ لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِنْ أَنْفُسِكُمْ عَزِيزٌ
عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ
رَءُوفٌ رَحِيمٌ ﴿١٢٧﴾ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ لَا إِلَهَ
إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ ﴿١٢٨﴾

سُورَةُ التَّوْبَةِ

ده گه رانه وه وه در ده چوون ﴿صرف الله قلوبهم﴾ یاخوا دلیان له باوه ر وه چه رخی ﴿بأنهم قوم لا يفقهون﴾ چونکه به راستی خه لکیکی تی نه گه یشت و نه فامن.

منه تی خوا بزائن که پیغه مبه ری بؤ ناردن:

﴿۱۲۸﴾ لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِنْ أَنْفُسِكُمْ ﴿سویند به خوا هه ر له خوتان په یامبه ریکی پایه به رزتان بؤ هات و چاک ده ی ناسن له کینی﴾ ﴿عزیز علیه ما عنتم﴾ هه ر نا ره حه تییه کتان توش بیئت زۆر سه خته لای و پیئ سه خله ت ده بی ﴿حریص علیکم﴾ زۆریش سووره له سه ر پروا هینانتان ﴿بالمؤمنين رؤوف رحيم﴾ به رامبه ر به پرواداران زۆر دل سوو به به زه بی و دلوقانه، له سووره تی (۱۶۴/۳) یشدا ده فره موئ: ﴿لقد من الله على المؤمنين إذ بعث فيهم رسولا من أنفسهم...﴾ جهخت له سه ر هه مان مه به ست دهکاته وه ﴿۱۲۹﴾ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ ﴿ئینجا ئه ر به هاتنه که ت به هه ره مه ند

نہ بوون، دل زویر مہ بہو بلی: من ہر خوام بہ سہ ﴿ لا إله إلا هو ﴾ بلی لو خواہیہ ہیچ پەرستراویک نییہ شیای پەرستن بیت ﴿ علیہ توکلت ﴾ ہر بہویش پشت دہ بہ ستم ﴿ وھرب العرش العظیم ﴾ وھر ئەویشہ خاوەن و پەروردگاری عەرشی گەرہ. بەلی تەنھا خوا بہ پشتیوان زانین پیشە ی ھەموو پیغە مہران بوو: وھکو لە سوورەتی (۵۶-۵۴/۱۱) دا دھەرموی: ﴿ قال إني أشهد الله وأشهدوا أني برى مما تشركون من دونه فکیدون جميعا ثم لا تنظرون إني توکلت علی الله ربی وربکم.. ۱۴/۱۲) دا سەبارەت بە (نوح) دھەرموی: ﴿ فعلى الله توکلت فأجمعوا أمركم.. ۱۱/۵۶) وھ پیغە مہرانی تر دەلین: ﴿ وما لنا ألا نتوکل علی الله وقد هدا.. ۱۱/۵۶) ئەبوو (خەیسەمە) ی ئەنساری (خوای لی رازی بیت) پوژی چووہی ناو باخەکە یەو، ژنیکی جوانیشی ھەبوو، لە سیبەریکی خەست و خۆلدا راپەختیکی بۆ راخست و، فەرکە خورماو ناوی خویشی بۆ ھینا، پاشان بیریکی کردەوہو سەیریکی کردو وتی: سیبەریکی خەست و، فەرکە خورمایەکی چاک و، ناویکی ساردو، ژنیکی جوان و..!! پەيامبەریش ﷺ لەبەر خۆرو گەرمادا بیت.. ئای ئەم کارەم چ کاریکی نارەواو نادروستە!! ئیتر دەست بە جی ھەلسا و شترەکە ی ئامادە کردو شیرو رمەکە ی بە دەستەوہ گرت و بە پەلە ریگای گرتەبەر و رویشت، پەيامبەریش ﷺ لەو ی سەیری کرد، دیتی وا لە دوورەوہ سواری بە پەلە ھات، زۆر حەزی دەکرد (ئەبوو خەیسەمە) بیت، بۆیە فەرموی: ﴿ کن أبا خيثة ۱۱/۵۶) واتە: بەش ئەم سواری بە پەلە دیت (ئەبوو خەیسەمە) بلی، بەلی کە گەشت و ھاتە پیئشەوہ بە (ئەبوو خەیسەمە) دەرچوو، ئیتر پیغە مہر ﷺ زۆری حەزی کرد، پاشان لە خوا داوی لیبووردنی بۆ کرد. کۆتایی تەفسیری سوورەتی (تەوبە) والحمد لله رب العالمین. ئیمەش داوی لیبووردن لە گشت ھەلەو پەلە یە کمان دەکەین.

سوورەتی (یونس) سە

مەککەیییەو (۱۰۹) ئایەتە

بە ناوی خوای بەخشندە ی مہرہان

ئەم سوورەتەش لە سوورەتە مەککەیییانە یە کە با یەخ بە بنەماو بناغە ئیسلامییەکان دەدەن وەکو: (بڕوا بە خوا، بە گشت کتیب و نامەکانی و، بە پەيامبەرەکان و، بە زیندوو بوونەوہو، بە پاداش و تۆلە) دەشتوانی بلییت بە مە لە سوورەتەکانی تر جیا دەرکێتەوہ کە: مروفەکان بانگ دەکات بۆ بڕوا ھینان بە گشت کتیبە ئاسمانییەکان، بەتایبەت قورئانی پیرۆز.

بۆ یەکەمجار بە باسیکی پەيامبەرمان (موحەممەد) ﷺ و پەيامەکە ی دەست پێ دەکات، ئەو راستییەش دەسەلینیت کە: ھەر ئومەت و نەتەوہ یەک پەيامبەر یکی بۆ ھاتووە، کە وایو بە ناھەق سەریان لەھاتنی موحەممەد ﷺ سۆر دەمینی، لە کاتی کدا ھەر لە خۆشیانە: بۆیە دھەرموی: ﴿ أكان للناس عجا أن أوحينا إلی رجل منهم.. ۱۱/۵۶) لە پاشان چەند ئایەتیکی بۆ روونکردنەوہ ی "ئولوھییەت" و "عبودییەت" دینی، ئەوساش خەلکی بۆ بە راست خواناسین و ملکەچ بوون بۆ ی پینۆن دەکاو، پینان دەلێت کە: تەنھا خوا دروستکار و رۆزیدەرە، ھەر ئەوہ ژیان و مردنی بە دەستە، کاروباری گیتی و جیھان تەنھا بەوہ.. جگە لە خوا ھیچ کەسیک شتیکی بە دەست نییەو، غەیرەز خویشی ھەموو تیا دەچێ و دەفەوتی.

ئینجا ھەلۆیستی ھاوہلدانەران بەرامبەر بە قورئان و پەيامەکە ی پەيامبەر ﷺ باس دەکاو دەلێت: ئەم قورئانە بە لگەو موعجیزە یەکی نەمرەو، ھەتا دنیا دۆنیابیت ھەر ئەمینیئەوہ. وەھەم پینان دەلێت: فەرموون ئەگەر راست دەکەن لە دەواکەتاندان تەنھا سوورەتی لہ وینە ی ئەم قورئانە بەینن، کە ئیوہ خۆتان بە سەرچاوە ی خوشخوانی و رەوانیژی دەزان!

دەستی ئادەمی دەرگە ی، گەلی سیفاتی خوایان پێ دەناسینی و، پاشان بە بوونەوہردا ئەیان گێرێ و پینان دەلێت: وەرن لەم ئاسمان و زوہییدا سەیری شوینەواری دەسلاتی خوا بکەن و بزانی چ عەجایباتی دەبینن، پاشان داستانێ ھەندی لە پەيامبەرەکان، (نوح) و گەلەکە ی (مووسا) و نەتەوہکە ی، وە ھەر وہا فیرعەونی تاغوت.. ھەر وہک دەست ئەخاتە بان چیرۆکی (یونس) پەيامبەر ﷺ ھەر بۆیە سوورەتەکەش بە سوورەتی (یونس) ناوبراوە.

فەرمان بە پەيامبەر ﷺ ئەدا کە: تەنھا دەست بە شەریعەتەکە ی خواوە بگرێ و، دەبی بەرامبەر بەو ھەموو ئازارو ئەشکەنجە دەرکێن لە لایەن تاوانبارانەو خۆراگرو بە ئارامی.. تا کۆتا بپاری خوای بۆ دی.

پیغە مہر ھەر لە ئادەمزاو رەوانە دەرکێ:

﴿ بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: الرتلک آیات الکتاب الحکیم ۲: ئەمە چەند ئایەتیکی ئەو قورئانە مەحکەم و بە پێزە یە ۳: أكان للناس عجا أن أوحينا إلی رجل منهم ۴: ئاخو بۆ خەلک جیی سەرسۆرمانە کە وەحیمان بۆ پیاویکیان کردووەو کردوومانەتە پیغە مہر و پیمان گوتووە؟! ۵: أن أذکر الناس ۶: کە گشت مەردم بە سزای دواوژوی خوای گەرەو بە دەسلەلات بقرسینە ۷: وبشر الذين آمنوا ۸: و بەو کەسانەش باوہریان ھیناوە مژدەو مژگینی بەد ۹: أن

واته: زور به ئاسانتتر - پاش مردن - زیندوویان دهکاتهوه ﴿ لیجری الذین آمنوا و عملوا الصالحات بالقسط ﴾ ههتا ئهوانه ی پروایان هیناوهو ئاکاریان چاکبووه، خوی گهوره بهدادگاران پاداشیان بداتهوه ﴿ والذین کفروا ﴾ و ئهوانهش وا کافرو بئ باوهر بوون ﴿ لهم شراب من حمیم و عذاب الیم ﴾ خواردنهوهیهکی زور گهرم

لهم قدم صدق عند ربهم ﴿ که بهراستی پایه و پله و پاداشی باش و بهرزیان بۆ ههیه لای پهروهردگاریان، به هوی ئهوهی له دونیادا کارو کردهوی چاکیان پیش خستووہ ﴿ قال الکافرون ان هذا لساحر مبین ﴾ که چی کافرو بئ باوهرکان به پیغه مبه ریکی ئاویان گوت: بئ گومان ئه موحه ممه ده ﴿ جادووگه ریکی ئاشکراو روونه! ﴾

خوا به دیهینه ری گشت بوونه وهره:

﴿ ۳: ان ربکم الله الذی خلق السموات و الارض فی ستة ايام ﴾ بهراستی پهروهردگارتان هه رئه و خوایهیه که: ئاسمانه کان و زهوی له ماوهی شەش رۆژدا دروست کرد، هه ندی ده لئین: مه به ست بهو رۆژانه، هه ر ئه م رۆژانه ی دونیا یه، هه ندیکیش ده لئین: هه ر رۆژه ی به قه ده هه زار رۆژه ی ئیستامانه ﴿ ثم استوی علی العرش ﴾ پاشان بهو شیوهیه که شایسته و شیای زاتی ئهویو، ئه و خوی مه به ستی بئ، چوو به سه ر عه رشی فه رمانه وایی خوی، هه ر بۆیه زاناکانیش له ته فسیریدا ده لئین: (أی استواء یلیق بجلاله من غیر تشبیه ولا تمثیل ولا تعطیل ولا تحریف كما هو مذهب السلف. و كما قال الإمام مالک - رحمه الله -: الإستواء معلوم، والکیف مجهول، والإیمان به واجب، والسؤال عنه بدعة. وقال الإمام أحمد - رحمه الله -: أخبار الصفات تمر كما جاءت، بلا تشبیه ولا تعطیل، فلا یقال: کیف؟ ولم؟ نؤمن بأن الله علی العرش کیف شاء و كما شاء بلا حد ولا صفة یبلغها واصف، أو یحدها حاد، نقرأ الآیه والخبر ونؤمن بما فیهما ونکل الکیفیه فی الصفات إلی علم الله عزوجل). ﴿ یدبر الأمر ﴾ به ته نه ا بۆ خوی کارو باری جیهان به ریوه ده با، بئ ئه وه ی هه یج که سیک بتوانی ربی لی بگری و هه لئوه شیئیه ته وه ﴿ ما من شفیع إلا من بعد اذنه ﴾ خوی به دواوه هه یج تکاکاریک نییه تکایان بۆ بکا، مه گه ر که سیک ئه و بۆخوی مؤله تی بدا ﴿ ذلکم الله ربکم فاعبدوه ﴾ هه رئه وخوایه (الله) یه پهروهردگارتان، ده سا ئیوهش هه ر ئه و بهرستن ﴿ أفلا تذکرون ﴾ ئاخۆ په ندو ئامۆژگاری وه ر ناگرن و، وردنا بنه وه له و هه موو بوونه وهره پرله عه جاییاته؟،

هه موان هه ر بۆلای خوا ده چنه وه:

﴿ ۴: إلیه مرجعکم جمیعاً ﴾ هه موو هه ر بۆلای ئه و ده گه ری نه وه و، پاداش و تۆله وه ر ده گرن ﴿ وعد الله حقاً ﴾ خوا به لئینیکی راست و دروستی داوه، بۆ خوی ده ی باته سه رو، هه رگیز پیچه وانه که ی روونادات ﴿ إنه یبدأ الخلق ثم یعبده ﴾ چونکه بهراستی هه ر ئه و بۆ خوی له سه ره تاوه "بئ بنج و بناغه" گشت دروستکراوه کان به دیدینی، له پاشان هه ر به ته نیا خویشی وه ک خوی لی ده کاته وه،

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الرَّيْلَ ۚ إِنَّكَ أَيْتَ الْكِتَابِ الْحَكِيمِ ﴿١﴾ أَكَانَ لِلنَّاسِ عَجَبًا أَنْ أَوْحَيْنَا إِلَى رَجُلٍ مِنْهُمْ أَنْ أَنْذِرِ النَّاسَ وَبَشِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا أَنْ لَهُمْ قَدَمٌ صَدَقَ عَنْ رَبِّهِمْ ۚ قَالَ الْكَافِرُونَ إِنَّ هَذَا لَسَجْرٌ مُبِينٌ ﴿٢﴾ إِنَّ رَبَّكُمْ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ يُدِيرُ الْأُمُورَ مَا مِنْ شَيْعٍ إِلَّا أَمِنْ بَعْدِ إِذْنِهِ ۚ ذَلِكُمْ اللَّهُ رَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿٣﴾ إِلَيْهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا وَعَدَ اللَّهُ حَقًّا إِنَّهُ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ لِيَجْزِيَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ بِالْقِسْطِ ۚ وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ شَرَابٌ مِنْ حَمِيمٍ وَعَذَابٌ أَلِيمٌ ۖ يَمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ ﴿٤﴾ هُوَ الَّذِي جَعَلَ الشَّمْسُ ضِيَاءً وَالْقَمَرَ نُورًا وَقَدَرَهُ مَنَازِلَ ۚ لَنَعْلَمَنَّ أَعْدَدَ السَّيِّئِينَ وَالْحَسَابَ ۚ مَا خَلَقَ اللَّهُ ذَلِكَ إِلَّا بِالْحَقِّ يُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿٥﴾ إِنَّ فِي اخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَمَا خَلَقَ اللَّهُ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْتَقُونَ ﴿٦﴾

و، سزایه کی ئیش پیگه یه نه ریان بۆ ههیه ﴿ بما كانوا یکفرون ﴾ له بهر کافری و بئ باوه رییان. له چه ند ئایه تیکی دیکه دا نموونه ی ئه و سزاو جه زه به یه به خه ستر ده خاته روو، بۆنموونه: له سووره تی (۴۴/۵۵) دا ده فره موئ: (یطوفون بینها و بین حمیم آن...) یان له سووره تی (۱۵/۴۷) دا ده فره موئ: (وسقوا ماء حمیمًا ققطع أمعاءهم...) یان له سووره تی (۱۹/۲۲-۲۰) دا ده فره موئ: (یصب من وفق رؤسهم الحمیم، یصهر به ما فی بطونهم و الجلود) یان له سووره تی (۲۵/۱۸) دا ده فره موئ: (وإن یتستغیثوا یغاثوا بماء کالمهل یشوی الوجوه) یان له سووره تی (۵۴/۵۶-۵۵) دا ده فره موئ: (فشاربون علیه من الحمیم، فشاربون شرب الهمیم) یان له سووره تی (۱۶/۱۴) دا ده فره موئ: (من ورائه جهنم ویسقی من ماء صدید یتجرعه ولا یکاد یسیغه...).

هه مووستنی سایه تی بوون و تاک و ته نیایی خواجه:

۵: هوالذی جعل الشمس ضیاء ﴿۵﴾ خوا هه ر ئەو زاته یه که: تیشک ورووناکی به خۆر به خشیوه ﴿۶﴾ والقمر نورا ﴿۷﴾ و مانگیشی رووناک کردۆتهوه، له خۆروهه رووناکی دهداتی و، رووی زهوی

جیی بی باوه ران هه ر دۆزه خه:

۷: ۷: إن الذین لا یرجون لقاءنا ﴿۷﴾ بی گومان ئەوانه ی وا له روژی قیامه تدا ئومیدو پروایان به دیدارو لبقای ئیمه نییه ﴿۸﴾ و رضا بالحیة الدنیا ﴿۹﴾ و بوخوشیان به م ژیانی گیتییه - له باتی دوا روژ- رازین ﴿۱۰﴾ واطمنوا بها ﴿۱۱﴾ وپیئ دنیان، واته: واپالیان پیوه داوه، واده زانن هه تا هه تایه تییدا ده میننه وه! ﴿۱۲﴾ والذین هم عن آیاتنا غافلون ﴿۱۳﴾ و ئەوانه ش که له نیشانو ئایه ته کانی ئیمه بی ئاگان ﴿۱۴﴾: ۸: أولئک ماواهم النار ﴿۱۵﴾ جی و شوینی ئەوانه گشت هه ر ئاگری دۆزه خه ﴿۱۶﴾ بما کانوا یکسبون ﴿۱۷﴾ به هوی ئەو کاره خراپانه وه له دونیادا کردویانن.

پاداشی چاک و نه بر اوه بۆ موسلمانن ئاکار چاکه:

۹: ۹: إن الذین آمنوا و عملوا الصالحات ﴿۹﴾ به راستی ئەوانه ش بر وای راسته قینه یان هیناوه و ئاکاری چاکیان ئەنجام دا ﴿۱۰﴾ یه دیهم رهیم بایمانهم ﴿۱۱﴾ به هوی باوه ره راسته که یانه وه خوای په ره ره دگاریان رینوینیان ئەکات بۆئه نه جامدانی هه موو کاریکی خیر و چاک ﴿۱۲﴾ تجری من تحتهم الأنهار فی جنات النعیم ﴿۱۳﴾ و ده شیانباته چه ند به هه شتیکه وه که له بنکی دارو درهخت و له ژیر کۆشکه کانیانه وه گه لی رووبارو چۆم دین و ده چن ﴿۱۴﴾: ۱۰: دعواهم فیها سبحانک اللهم ﴿۱۵﴾ داواو نزایان لهوی ئەمه یه ئەلین: خواجه! تۆ پاک و خاوین و بی خه وشیت، شه ریک وهاوه لت نه بووه نییه ﴿۱۶﴾ وحتیثم فیها سلام ﴿۱۷﴾ وچاک وچۆنیان تییدا درو دو سلاوه، واته: به یه کتری ده لین: سه لاو، له سزای دۆزه خ پارێزراوبیت.

سلاو کردنی خوا له به هه شتییه کانه له یه کترو، فریشته کانیان له وان، له چه ند جیهی کی دیکه ی قورئاندا هاتوه، بۆ نمونه: له سووره تی (۴۴/۳۳) دا ده فره موئ: (حتیثم یوم یلقونه سلام و أعد لهم أجرا کریم) یان له سووره تی (۲۳/۱۳- ۲۴) دا ده فره موئ: (والملائکة یدخلون علیهم من کل باب سلام علیکم...) یان له سووره تی (۶۲/۱۹) دا ده فره موئ: (لا یسمعون فیها لغوا إلا سلاما...) یان له سووره تی (۲۵/۵۶- ۲۶) دا ده فره موئ: (لا یسمعون فیها لغوا ولا تأثیما إلا قیلا سلاما سلاما) یان له سووره تی (۵۸/۳۶) دا ده فره موئ: (سلام قولا من رب رحیم). ﴿۱﴾ و آخر دعواهم أن الحمد لله رب العالمین ﴿۲﴾ کۆتا دوعایان ئەوه یه که هه میشه ئەلین: ته وای سوپاس بۆ خوای په ره ره دگاری گشت جیهانه کانه، پیغه مبه ری پیشه واما ده فره موئ ((إن أهل الجنة یلهمون التسبیح والتحمید کما یلهمون النفس)) (موسلیم) واته: خه لکی به هه شت

إِنَّ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا وَرَضُوا بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَاطْمَأَنَّنُوا ﴿۷﴾ بِهَا وَالَّذِينَ هُمْ عَنْ آيَاتِنَا غَافِلُونَ ﴿۸﴾ أُولَٰئِكَ مَا لَهُمْ مِنَ النَّارِ مَا كَانَ لَهُمْ يَكْسِبُونَ ﴿۹﴾ إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ يَهْدِيهِمْ رَبُّهُمْ بِإِيمَانِهِمْ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهِمُ الْأَنْهَارُ فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ ﴿۱۰﴾ دَعْوُهُمْ فِيهَا سَبْحًا لِلَّهِ أَللَّهُمَّ وَتَحِيَّاتُهُمْ فِيهَا سَلَامٌ وَآخِرُ دَعْوَاهُمْ أَنِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿۱۱﴾ وَلَوْ يَعْلَمُ اللَّهُ لِلنَّاسِ أَسْرَرَهُمْ أَسْتَعْبَجَالَهُمْ بِالْآخِرَةِ لَقَضَىٰ إِلَيْهِمْ أَجْلَهُمْ فَذَرُوا الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ ﴿۱۲﴾ وَإِذَا مَسَّ الْإِنْسَانَ الضُّرُّ دَعَانَا لِجَنبِهِ أَوْ قَاعِدًا أَوْ قَائِمًا فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُ ضُرَّهُ مَرَّ كَأَن لَّمْ يَدْعُنَا إِن ضُرَّهُ مَسَّهُ كَذَلِكَ زُيِّنَ لِلْمُسْرِفِينَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿۱۳﴾ وَلَقَدْ أَهْلَكْنَا الْقُرُونَ مِنْ قَبْلِكَ لَمَّا ظَلَمُوا وَرَءَايَهُمْ رُسُلُهُمْ يَلْعَنُونَ وَمَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا كَذَلِكَ يَجْزَى الْقَوْمَ الْمُجْرِمِينَ ﴿۱۴﴾ ثُمَّ جَعَلْنَاكُمْ خَلَائِفَ فِي الْأَرْضِ مِنْ بَعْدِهِمْ لَنَنْظُرَ كَيْفَ تَعْمَلُونَ ﴿۱۵﴾

بۆ رووناک کردوونه ته وه ﴿۱﴾ و قدره منازل ﴿۲﴾ و چه ند جی و مه نزلگه یه کیشی بۆ دیاری کرووه، واته: به (۲۸) قوناغ و مه نزلدا تی ده په ری، وه کو له سووره تی (یس) یشدا ده فره موئ (والقمر قدرناة منازل حتی عاد کالعرجون القدیم/ ۳۹). ﴿۳﴾ لتعلموا عدد السنین والحساب ﴿۴﴾ هه تا ئیوه ژماره ی ساله کان و حسابی مانگ و روژه کان بزائن ﴿۵﴾ ما خلق الله ذلک إلا بالحق ﴿۶﴾ بی گومانیش خوای کاردروست ئەو خۆر و مانگه ی بیهووده دروست نه کردوه، به لکو به هه ق و دروست به دی هیناوه ﴿۷﴾ یفضل الآيات لقوم یعلمون ﴿۸﴾ خوا به لگه کانی خوئی بۆ گه لیک به ده سه لاتن ئەو بزانیته شی ده کاته وه ﴿۹﴾: ۶: إن فی اختلاف اللیل والنهار ﴿۱۰﴾ بی گومان له هاتوچۆی شه وو روژو، ئال وگۆریاندا ﴿۱۱﴾ وما خلق الله فی السموات والأرض ﴿۱۲﴾ وله و گشت شتانه دا خوا له ئاسمانه کان و زه ویدا دروستی کردوون ﴿۱۳﴾ لا یات لقوم یتقون ﴿۱۴﴾ گه لی نیشانه هه یه بۆ ئەوانه له سزای خوا خو دپاریزن که یارمه تییا بادت بۆ به هیزبوونی ئیمان و باوه ریان.

وهكو دهفهرموئى: (ولئن اذقناه نعماء بعد ضراء... إلا الذين صبروا وعملوا الصالحات أولئك لهم مغفرة وأجر كبير). ﴿كذلك زين للمسرفين ما كانوا يعملون﴾ هه ژا به و جور هيش كاروكرده وى سنوور ده رچوو ه كان لايان ده رازينرئيه وه بويه هه ردهم شوينى هه واو ژاره زوى خويان ده كه ون.

خه لئيكى زور بهر له نيوه له بهين جوو:

﴿۱۳﴾: ولقد أهلكنا القرون من قبلكم لما ظلموا ﴿به راستى چينيكي زورمان بهر له نيوه —كاتى سته ميان كردو بى باوه ر بوون— له ناو برد ﴿وجاءتهم رسلهم بالبينات﴾ خو په يامبه ره كانيشيان به چهن د نيشانه و به لگه ر روونه وه بو هاتبوو، بو نه وهى باوه ر بينن ﴿وما كانوا ليؤمنوا﴾ وهه ر باوه ريان نه هيننا، واته: بو خو شمان ده مان زانى كه هه ر خو به ده سته وه نادهن و، پى له سه ر شيك و كوفرى خويان داده گرگ، نه گه ر پيغه مبه رانيش بيئه لايان، بويه فه وتانمانن ﴿كذلك نجزي القوم المجرمين﴾ نيمه هه رئاوا سزاي تاوانباران ده دهين، پاش به لگه و تيگه ياندونيان ﴿۱۴﴾: ثم جعلناكم خلائف فى الأرض من بعدهم ﴿له جيياندا —پاش نه وان— نيوه شمان له زهويدا جينشين كرد ﴿لننظر كيف تعملون﴾ تا ببينين نيوه ش چون ره قنار نه كه ن؟

سه ردارانى قوره يش نيچگار ياخي بوون:

﴿۱۵﴾: وإذا تتلى عليهم آياتنا بينات ﴿وهه ر كه ثايه ته روونه كانمان بو يان بخويزئيه وه ﴿قال الذين لا يرجون لقاءنا﴾ نه وانهى كه ثوميد يان به ليقاو ديدارى نيمه نيبه نه لين: ﴿إئت بقرآن غير هذا أو بدله﴾ جگه له م قورثانه، نامه يه كى ترمان بو بينه، يان هه ريگوره به شتيكى تر، واته: ده بى گه لى شتى ده سكارى بكه يت بو مان، هه راممانى بو حه لال كه يت، وه يان به پيچه وانه وه ﴿قل ما يكون لى أن أبدله من تلقاء نفسى﴾ پييان بلئى: هه ر كيز من له خومه وه بو م نيبه بيگورم، چونكه نه مه به رنامه و شه ريعه تى خوايه، كارى من نيبه ده سكارى كردنى، واته: ته نانه تى پيغه مبه ر ﴿بؤى نيبه ده سكارى قورثان بكا، به لام به يناو به ين خوا به ويستى خوئى له بهر نه و هيكمه تهى خوئى دهى زانى﴾ نه و كاره ده كا، بو نمونه: له سووره تى (۱۰۱/۱۶) دا ده فهرموئى (وإذا بدلنا آية مكان آية والله يعلم بما ينزل...) يان له سووره تى. (۱۰۶/۲) دا ده فهرموئى (مانسخ من آية أو ننسخها نأت بخير منها أو مثلها...) يان له سووره تى (۷-۶/۷۸) دا ده فهرموئى (سنقرئك فلا تنسى إلا ما شاء الله إنه يعلم الجهر وما يخفى...) ﴿إن أتبع إلا

هه روه كو فيرده كرين هه ناسه بدن، ئاواش فيرده كرين ته سبيحات و سوياسى خوا بكه ن ﴿۱۱﴾: ولو يجعل الله للناس الشراستعجالهم بالخير لقضى إليهم أجلهم ﴿نه گه ر وه كو خه لك بو به ده ست هينانى خيرو چاكه بوخوى په له يه تى، خوايش به هه مان شيوه بو توله يان به په له بوايه، نه وكات به زووبى ئاكاميان ده هات و هه موو تيا ده چوون و به توله ي خويان ده گه يشتن.

(مجاهيد) ده لئى: مه به ست نه وه يه كه مروؤف كاتى رقى هه لده ستى زور زوو نزاى شه رو خراپه له خوئى، يا له مال و مندالى خوئى ده كاو ده لئى: خوايه! به زووبى نه مانه له ناو بيه، خوايه! به ره كه تيان نه هيلئى. (ته به ري) يش ده لئى: جا نه گه ر خوايش به په له وه لاميان بداته وه، وهك چوون وه لامى نزاى خيريان ده داته وهو، دو عايان وه رده گرئيت، نه وا زور به زووبى تيا ده چوون و نه ده مان ﴿فندر الذين لا يرجون لقاءنا﴾ جا نه وانه ي به ته ماي ليقاو ديدارمان نين، وازيان لى ده هينين، واته: په له ي جه زه ره به و سزايان ناكه ين، تا به شكو كه سيكيان لى په يدا ببي ته وه بكا، وه يان له ناو نه وه كانياندا كه سيك هه لكه وئيت باوه ر به ينيئيت ﴿فى طغيانهم يعمهون﴾ با هه ر له نيو سه ركه شى خوياندا سه ر گه ردان بن وبميئنه وه.

گشت مروؤفى له كاتى به گير هانندا خوا به ياد ده كا:

﴿۱۲﴾: وإذا مس الإنسان الضر دعانا ﴿كه مروؤف زيانئيكى قورسى دوو چاره بى، خير ا هاوارمان بو دينئى و لي مان ده پارئيه وه!! ﴿لجنبه أو قاعدا أو قائما﴾ له سه رته نيشت، يان به راكشان، يان به پيوه، واته: به هه موو شيوه يه ك ده پارئيه وه بو لادانى گرفته كه ي فلما كشفنا عنه ضره ﴿ثينجا هه ركه نار هه تيبه كه مان لابر د ﴿مر كأن لم يدعنا إلى ضررته﴾ وا به رده وام ده بى له سه ر تاوانكارى، ده لئيت روؤى نه بو وه داوامان لى بكات بو لابر دنى زيانئيك دوو چارى ببوو!! چونكه سه ر وشتى ئاده مى وايه هه ر كه به لاو نه هاهمه تيبه ك رووى تى بكا، به خه ستى هاوار بو خوا دينئى! جا كه كه وته فه رحانييه وه خير ا خوئى لى ده گورئيت، هه روهك له چهن د جئ يه كى تر دا نموونه ي نه سه ر وشته ناله باره ي ئاده ميزاده له چهن د جئيه كى ترى قورثاندا باس كراوه، بو نمونه: له سووره تى (۸/۳۹) دا ده فهرموئى: (وإذا مس الإنسان ضر دعار ربه منيبا إليه ثم إذا خوله نعمة منه نسي ما كان يدعو إليه من قبل...) يان سووره تى (۴۹/۳۹) ده فهرموئى: (فإذا مس الإنسان ضر دعانا...) هه روا له سووره تى (۵۱/۴۱) دا ده فهرموئى: (وإذا أنعمنا على الإنسان أعرض ونأى بجانبه وإذا مسه الشر فذو دعاء عريض). به لام به نده باوه ر دارو سه ر راسه كان ده دان به خوياندا ده گرگ و، كارى هه له شه يى ناكه ن،

رزگار نابن له دونیاو له قیامه تدا.

موشریکان به ته مای بته کانی شه فاعه تیان بکه ن:

﴿ ۱۸ ﴾: وبعبدون من دون الله ما لا يضرهم ولا ينفعهم ﴿ ۱۹ ﴾: وهله باتی خوایش چهند شتیکی وا ته پهرستن که: نه ده توانن زیانیکیان پی بگه یه نه و، نه سوودیکیان پی ببه خشن ﴿ ۲۰ ﴾: وبقولون هؤلاء شفعاؤنا عند الله ﴿ ۲۱ ﴾: دشلین: نه وانه - دهیان پهرستین - لای خوا تکارمان دهبن، واته: بۆ ته و مه به سته ئیمه نه یان پهرستین ﴿ ۲۲ ﴾: قل أنتیون الله بما لا يعلم فی السموات ولا فی الأرض ﴿ ۲۳ ﴾: بلئی: ناخو خه بهر به خوا ددهن به شهریکیک خوی نه زانی پیی له ئاسمانه کان وله زویدا؟! ﴿ ۲۴ ﴾: سبحانه وتعالی عما یشرکون ﴿ ۲۵ ﴾: خوا پاک و خاوین و بی خه وشه، بهرزو بلنده له ههر شتیکی بی باوه ران دهی که نه شهریک و هاویه شی ﴿ ۲۶ ﴾: وما کان الناس إلا أمة واحدة ﴿ ۲۷ ﴾: له سهرتای ژیا نه وه خه لک هه موویه ک تیره و، یه ک ئوممهت بوون و، یه ک ئایینیان هه بوو، ئایینی یه ک خوا په رستی ﴿ ۲۸ ﴾: فاختلوا که چی له نیوان خو یاندا نا کوک بوون ولیک ترازان! (ئیین عه بباس) نه لی: نیوان (ئادهم) پیغه مبهرو (نوح) پیغه مبهرو - سلاویان له سهر بی - (۱۰) سه ده بوو، خه لکیش هه موو له سهر دین و ئایینی خوای تاک و ته نیا بوون، پاشان نا کوکی که وته نیوانیه نه وه هه ق و ناهه قیان تیکه ل کردو ده ستیان دایه بته رستی، ئینجا خوا په یامبه رانی - یه ک له دوا ی یه ک - بۆ ناردن و له ناو خویشیاندا نا کوک بوون! ﴿ ۲۹ ﴾: ولولا کلمة سبقت من ربک ﴿ ۳۰ ﴾: وه نه گهر له پی شدا بریاریک له پهروه ر دگار ته وه دهر نه چووبا که: هه یج خه لکیک له ناو نه بات، تا ئاگادار نه کریته وه و پیغه مبهری بۆ نه یهت ﴿ ۳۱ ﴾: لقضى بینهم فیما فیهم یختلفون ﴿ ۳۲ ﴾: ئیستا داوه ری ته و نا کوکیه کرابوون کیشه یان بوو تییدا ﴿ ۳۳ ﴾: ۲۰: وبقولون لولا أنزل علیه آیه من ربه ﴿ ۳۴ ﴾: هاویه شدانه ره کان ده لی: باشه! بۆچی له لایه نه پهروه ر دگار یه وه به لگه و نیشانه یه کی بۆ نه هاته خواره وه شایه تی راستی بۆ بدات؟! ﴿ ۳۵ ﴾: فقل إنما الغیب لله ﴿ ۳۶ ﴾: جا تو بلئی: ده ستیوه ردانی گشت کاریکی نادیارو غه یب ههر بۆ خوا یه، واته: ههر ته و غه یب ده زانی و، ده توانی به لگه و موعجیزه بنیری ﴿ ۳۷ ﴾: فانتظروا ﴿ ۳۸ ﴾: جائیوه چاوه روانی بریاری خوابن ﴿ ۳۹ ﴾: إنی معکم من المنتظرین ﴿ ۴۰ ﴾: وا منیش له گه ل ئیوه بی شک چاوه روان ده بم.

هه رکه که وته نه وه فهرحانه، گزی ده که نه وه:

﴿ ۲۱ ﴾: وإذا أذقنا الناس رحمة من بعد ضراء مستهم ﴿ ۲۲ ﴾: هه رکه به و خه لکه خو شی و ره حمه تی ده چیژین، پاش زیان و ناخو شیه ک

مایوحی إلی ﴿ ۱ ﴾: من دوا ی هه یج شتیکی نا که وم مه گهر ته وه ی به سهرش و وه حی بۆم بیی، واته: ههر شتیکی بۆ خویندنه وه، ههر ته وه یه و زیادو که م نا کریت ﴿ ۲ ﴾: إنی أخاف إن عصیت ربي عذاب يوم عظیم ﴿ ۳ ﴾: نه سه رینچی له پهروه ر دگارم بکه م، به راستی له سزای روژیکی گه وه (پوژی قیامهت) ده ترسم ﴿ ۴ ﴾: ۱۶: قل لو شاء الله ماتلوت ه

وَإِذَا تُقَالُ عَلَيْهِمْ: يَا أَيُّهَا بَنِي إِسْرَءِيلَ، قَالُوا: لَئِنْ لَمْ يَرْجُوا لِقَاءَ مَا أُرْسِلُوا بِهِ، لَخَرِجُوا مِنْ دَارِهِمْ وَأَنْتُمْ لَا تُرْجَوْنَ ﴿ ۱ ﴾: أَنَا أَبَدُ لَهُمْ مِنْ بَيْنِ يَدَيْنِ نَسْفَحُ أَنْ أُتِيبَهُمْ إِلَىٰ أَهْلِهِمْ ﴿ ۲ ﴾: إِنْ أَخَافُ إِنْ عَصَيْتَ رَبِّي عَذَابٌ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿ ۳ ﴾: قُلْ لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا تَلَوْتُهُ عَلَيْكُمْ وَلَا أَدْرَاكُمْ بِهِ، فَقَدْ لَبِثْتُ فِيكُمْ عُمُرًا مِنْ قَبْلِهِ، أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿ ۴ ﴾: فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ بِعَآيَاتِهِ، إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الْمُجْرِمُونَ ﴿ ۵ ﴾: وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَبْظُرُهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ، يَقُولُونَ: هَؤُلَاءِ شُفَعَاؤُنَا عِنْدَ اللَّهِ، قُلْ أَتُنَبِّئُونَ اللَّهَ بِمَا لَا يَعْلَمُ فِي السَّمَوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ، سُبْحَنَهُ، وَتَعَالَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿ ۶ ﴾: وَمَا كَانَ لِلنَّاسِ إِلَّا أُمَّةٌ وَاحِدَةٌ، فَاخْتَلَفُوا وَلَوْ لَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ لَفُضِيَ بَيْنَهُمْ فِي مَا فِيهِمْ يَخْتَلِفُونَ ﴿ ۷ ﴾: وَيَقُولُونَ: لَوْلَا أَنْزَلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ رَبِّهِ، فَقُلْ إِنَّمَا الْغَيْبُ لِلَّهِ، فَانْظُرُوا إِلَيَّ مَعَكُمْ مِنَ الْمُنْتَظِرِينَ ﴿ ۸ ﴾

عليكم ﴿ ۱ ﴾: بلئی: نه گهر خوا ویستبای نه م ده توانی ته م قورئانه شتان بۆ بخوینمه وه ﴿ ۲ ﴾: ولا أدراکم به ﴿ ۳ ﴾: خوافیری نه ده کردن ﴿ ۴ ﴾: فقد لبث فیکم عمرا من قبله ﴿ ۵ ﴾: بی گومان من ته مه نیکی زۆرم له ناواتاندا برده سهر - بهرله هاتنی ته م قورئانه - چاکیش ده م ناسن نه رجاری درۆیه کم هه لیه سبتیت، یان توانی بیتم به شی له قورئانتان بۆ بینم، نه وده مه ش که خوا ویستی نه بوو، نه م توانی هه یج له قورئان بلیم و بیزانم، به لام چونکه نه مرو ئیراده مه یلی له سهره، له پاش چل سال بوی ناردم وهاته لای ئیوه ﴿ ۶ ﴾: أفلا تعقلون ﴿ ۷ ﴾: ده سا بۆ ژیری به کار ناخن و ژیر نابن؟ چونکه نه گهر من خو م دام هیئابا، ههر له سهر ده می لاویدا دام ده هیئابا ﴿ ۸ ﴾: ۱۷: فمن أظلم ممن افترى على الله كذبا ﴿ ۹ ﴾: ده بی کئ له وکه سه سه سته مکارتر بیی که: له سه رخوا درۆ هه لیه سستی و بتوانی شتی بکاته قورئان و قورئانی ش نه بیی؟! ﴿ ۱۰ ﴾: أو کذب بآياته ﴿ ۱۱ ﴾: یان ئایه ته کانی ته و به درۆ بزانی؟ ﴿ ۱۲ ﴾: إنه لا یفلح المجرمون ﴿ ۱۳ ﴾: به راستی تاوانباران قهت سه رفرازو

زخرفها ﴿ هه تا ئه و ده مه ی زهوی بۆخوی رهنگاو رهنگ ده بی و، جوانی خو ی دهر ده خا ﴿ وازیت ﴿ و خو ی ئارایش ده دا ﴿ و ظن اهلها انهم قادرون علیها ﴿ و خاوه نه که ی و ده زانی له ژیر ده سه لات ی ئه و دایه و، چونی بو ی ده توانی سوودی لی وهرگری و، هیچ که سی ئک نییه لی تی ک بدات !! ﴿ اتاها امرنا لیل

وَإِذَا أَذَقْنَا النَّاسَ رَحْمَةً مِنْ بَعْدِ ضَرَاءَ مَسْتَهُمْ إِذَا لَهُمْ مَكْرُفٌ
 عَائِلًا قُلِ اللَّهُ أَسْرَعُ مَكْرًا إِنَّ رُسُلَنَا يَكْتُبُونَ مَا تَمْكُرُونَ
 ﴿٢١﴾ هُوَ الَّذِي يُسَوِّرُكَ فِي الْبَرْقِ وَالْبَرْقُ حَتَّى إِذَا كُنْتَ فِي أَلْفَاكٍ
 وَجَرَيْنَ بِهَمِّ رِيحٍ طَيِّبَةٍ وَفَرِحُوا بِهَا جَاءَتْهَا رِيحٌ عَاصِفٌ
 وَجَاءَهُمُ الْمَوْجُ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ وَظَنُوا أَنَّهُمْ أُحِيطَ بِهِمْ دَعَوُا
 اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ لَئِنْ أَجَبْنَاهُمْ مِنْ هَٰذِهِ لَنَكُونَنَّ مِنَ
 الشَّاكِرِينَ ﴿٢٢﴾ فَلَمَّا أَجَسُّهُمْ إِذَا هُمْ يَبْعُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ
 الْحَقِّ يَأْتِيهَا النَّاسُ إِنَّمَا بِغَيْبِكُمْ عَلَى أَنْفُسِكُمْ مَنَعَ الْحَيَاةِ
 الدُّنْيَا ثُمَّ إِلَيْنَا مَرْجِعُكُمْ فَنُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٢٣﴾
 إِنَّمَا مَثَلُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا كَمَاءٍ أَنْزَلْنَاهُ مِنَ السَّمَاءِ فَاخْتَلَطَ بِهِ
 نَبَاتُ الْأَرْضِ مِمَّا يَأْكُلُ النَّاسُ وَالْأَنْعَامُ حَتَّى إِذَا أَخَذَتِ الْأَرْضُ
 زُخْرُفَهَا وَازَّيَّنَتْ وَظَنَّ أَهْلُهَا أَنَّهُمْ قَدِرُوا عَلَىٰهَا
 أَنْهَاهَا بِأَمْرِنَا لَيْلًا أَوْ نَهَارًا فَجَعَلْنَاهَا حَصِيدًا كَأَن لَّمْ تَغْرُبْ
 بِالْأَمْسِ كَذَٰلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿٢٤﴾ وَاللَّهُ
 يَدْعُو إِلَىٰ دَارِ السَّلَامِ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٢٥﴾

اونهارا ﴿ جا له ناكاو به شهو، یان به رۆژ، فه رمانی ئیمه بۆ ویرانکردنی دیت (گرهبا، یان برووسکه لیی ده دا) و ده ی سووتینی ﴿ فجعلناها حصیدا ﴿ وای لی ده که ین ده لیبت دروینه کراوه ﴿ کان لم تغن بالأمس ﴿ واده زانی دوینی نه بووه ﴿ کذلک نفصل الآيات لقوم يتفكرون ﴿ ئیمه ئابه و شیوه یه نیشانه و به لگه کانی خۆمان بۆ خه لکی بیر بکاته وه و عیبره ت وهرگری شی ده که ی نه وه.

به لی.. وینه و نموونه ی رازاوه یی و جوانی ئهم دونیایه و، پاشان ویران بوونی و تیاچوونی له چه ند جیگایه کی تر دا باس کراوه، بۆ نموونه: له سووره تی (٤٥/١٨) دا ده فره مو ی: (واضرب لهم مثل الحياة الدنيا كماء أنزلناه من السماء.. وكان الله على كل شيء مقتدرا) یان ده فره مو ی: (..ثم يهيج فتراه مصفراً ثم يجعله حطاماً إن في ذلك لذكرى لأولی الألباب) زمر: ٢١ یان ده فره مو ی: (..كمثل الغيث أعجب الكفار نباته ثم يهيج فتراه مصفراً ثم يكون حطاماً..) حدید: ٢٠ به لی.. ئه مه مه سه له ی ژیا نی ئهم دونیایه،

تووشیان ده بی ت ﴿ إذا لهم مكر في آياتنا ﴿ که چی خیرا ده بی نی به رامبه ر نیشانه و ئایه ته کا نمان گزی و فرت و فیل و مه کرده که ن! ﴿ قل الله أسرع مكرًا ﴿ بلی: ﴿ خوا له وان به په له تر نه خشه بۆ له نا و بر دونیان دا ده نی ت، ورده ورده له گه لیان ئه روات تا کتوپر ئه یان گریت ﴿ إن رسلنا يکتوبون ما تمکرون ﴿ بی گومان بن هه ر فرت و فی لی بکه ن فره شته کا نمان ئه ی نووسن و تو ماری ئه که ن ﴿ ٢٢: ﴿ هو الذی یسرکم فی البر والبحر ﴿ هه ره ئه و زاته یه که ئیوه له وشکانی و، له ده ریادا - بۆ به ده س هی نانی رزق و رۆزی و سه یران و سه فا- ده گپری ﴿ حتی إذا کنتم فی الفلک ﴿ جا ئه وحه له که له که شتییه کا ن دان ﴿ وجرین بهم بری طیبه ﴿ و بایه کی خو ش و سازگار به ره و مه به ست که شتییه کا ن به وانیشه وه ده بات ﴿ وفرحوا بها ﴿ و پی خو ش حال ده بن ﴿ جاءتها ریح عاصف ﴿ ئا له و ده مه دا با و تو فیکی توندو سه خت بو ی بی ت ﴿ وجاءهم الموج من کل مکان ﴿ وشه پو لیش له گشت لایه که وه بو یان بی ت ﴿ وظنوا أنهم أحيط بهم ﴿ و چاکیش زانیان که و تو نو نه ته نا و گپز او ی ده ریاد و ده ور یان گپرا وه و، تیا چوونیان له به ره ده م دایه ﴿ دعا الله مخلصین له الدین ﴿ زور به دل دلسو زی و ملکه چپییه وه هاوار له خوا ده که ن ولیی ده پارینه وه ده لی ن: ﴿ لئن أنجبتنا من هذه لنكونن من الشاكرين ﴿ خوا یه! سویند بی ئه ر له م به لایه رزگارمان بکه یت، شوکرانه بژیر بین و، جار یکی تر لاساری نه که ین ﴿ ٢٣: ﴿ فلما أنجاهم ﴿ جاکه رزگاری کردن له و گرفته پیشیان هاتبو و ﴿ إذا هم یبعون فی الأرض بغیر الحق ﴿ به په له و به شیوه یه کی نار هوا و نا هه ق، ده سه ده که نه وه به کاری فه ساد و خراپه کاری له زه ویدا ﴿ یا ایها الناس إنما بغيكم علی أنفسکم ﴿ ئه ی خه لکینه! چاک بزانت که: به راستی ئهم خراپه کاری و ده ست در یژییه تان، ئو بال و زیانه که ی هه ر بۆ خو تانه ﴿ متاع الحیاة الدنیا ﴿ له زه ت و خو شییه کی که می ژیا نی ئهم دونیایه ﴿ ثم إلینا مرجعکم ﴿ له پاشان هه ر بۆ لای خو مان دینه وه ﴿ فننبئکم بما کنتم تعملون ﴿ ئینجا له وه ی کردو تانه ئا گادارتان ده که ین، پاشانی ش به پیی ئه وه پاداش و تۆ له ده در ی نه وه.

وریا بن! ژیا نی دنیا له خسته تان نه با:

﴿ ٢٤: ﴿ إنما مثل الحياة الدنيا ﴿ بی گومان نموونه ی ژیا نی ئهم دونیایه ﴿ کما أنزلناه من السماء ﴿ هه ره وه کو ئه و بارانه وایه که: له ئاسمانه وه ده ی بارینین ﴿ فاختلط به نبات الأرض ﴿ رووه کی هه مه ره نگ ی زهوی پی ده رو ی ﴿ مما يأکل الناس والأنعام ﴿ له وه ی مرو ف و مه رو مالات ده ی خو ن ﴿ حتی إذا أخذت الأرض

موشریکیش ددان به تاک و ته نیایی خوادا دهنی:

﴿ ۳۱: قل من يرزقكم من السماء والأرض ﴾ بلی: کئی له م ئاسمان و زهویه دارق و رۆزیتان ده داتی؟ ﴿ امن یملك السمع والأبصار ﴾ کییه دروستکهره خواهنی نهوگوئی و چاوانه تان؟ ﴿ ومن یرج الحی من المیت ﴾ نهی کییه زیندوو له مردوو ده دینی؟ ﴿ و یرج المیت من الحی ﴾ و مردوو له زیندوو ده دهکا؟ ﴿ ومن یدبر الأمر ﴾ وه کییه زور بهوردی بو کاروباری ئهم دونیایه نه خشه ده کیشی؟ ﴿ فسبقولن الله ﴾ به زوویی له وه لامی هه موو نه مانه ده دلین: هه رخوایه هه موو نه وانه ده کات ﴿ قل أفلا تتقون ﴾ بلی: ده سا بو له خوا خو ناپاریزن و ناترسن؟ به لی.. (موشریک) به کانیش ددان به (ربوبییه) خوی گه ورده ده نین، ده زانن به دیهینه ری بوونه وهر به تیکرا هه رخوایه، بو نموو نه: له سووره تی (۹/۴۳) ده ده فرموی: (ولئن سألتهم من خلق السموات والأرض ليقولن خلقهن العزيز العليم) وه له سووره تی (۸۷/۴۳) ده ده فرموی: (ولئن سألتهم من خلقهم ليقولن الله...) وه له سووره تی (۸۵-۸۴/۲۳) ده ده فرموی (قل لمن الأرض ومن فيها إن كنتم تعلمون سيقولن لله قل أفلا تذكرون) که چی له گهل نهویشدا هه شه ریک وه او به شی بۆداده نین و ددان به (ئولووهیه) یدان نین، بو یه ده چن لییره له وی به نامه ی ئهم نهو ده خوازن و پهیره وی ده که نه و! خو یان چه واشه کردوو، له لایه که وه ده لین ئهم بوونه وهره خوی بالاده ست به دی هیناوه، که چی بو زیان و کارو باری سیاست پهیره وی له خه لکی تر ده که نه! ﴿ ۳۲: فذلکم الله ربکم الحق ﴾ نهو خوا ده سه لاتداریه پهروه ردگاری راسته قینه ی ئیوه، نه که نهو بتانه که له باتی نهو ده یان په رستن ﴿ فمادّا بعد الحق إلا الضلال ﴾ جائیتر به دهر له گومرایی - پاش هه ق و راستی، که هه ره له په رستنی خوادایه - چی تر هیه؟ ﴿ فأنی تصرفون ﴾ نهی ئیترچون له ربی راستی یه که خوا په رستی کلاده بن و لاده درین؟ ﴿ ۳۳: کذلک حق کلمه ربک علی الذین فسقوا ﴾ ئابه و جوړه یه بریاری پهروه ردگارت له بهرام بهر نهو له سنوورده رچووانه وه وه راست گه را ﴿ أنهم لا یؤمنون ﴾ که بی گومان نه وانه باوه رناکه ن و ئیمان ناهین ﴿ ۳۴: قل هل من شرکائکم من بیدأ الخلق ﴾ بلی: ئاخو له ناو په رستراوه کانی ئیوه ده که سیک هه بی بتوانی، بی بناغه وه نوئی شتیک به دی بهیننی ﴿ ثم یریدہ ﴾ له پاشان دوی تیاچوونی وه کو خوئی لی بکاته وه وه له نوئی دهستی پی بکاته وه؟ ﴿ قل الله بیدأ الخلق ثم یریدہ ﴾ بلی: هه ر خوا (الله) یه بتوانی له سه ره تاوه - بی به ره ت و بناغه - گشت خه ک به دی بیننی و، پاشانیش سه ره له نوئی دهستی پی بکاته وه و،

گیانی به به را بکاته وه ﴿ فأنی تؤفکون ﴾ ده ساچون له خوا په رستی کلاده بن ولاده درین؟! له م چه نه د ئایه تانه ی تریشدا هه ره و مانا و مه به سه ته زور به روونی به دی ده کری، بو نموو نه: له سووره تی (۴۰/۳۰) دا ده فرموی: (الله الذی خلقکم ثم رزقکم ثم یمیتکم ثم یرحکم هل من شرکائکم من یفعل من ذلکم من شیء سبحانه وتعالی

قل هل من شرکائکم من بیدأ الخلق ثم یریدہ قل الله بیدأ الخلق ثم یریدہ فأنی تؤفکون ﴿ ۳۵: قل هل من شرکائکم من یرید الی الحق قل الله یرید الی الحق فمن یرید الی الحق الحق ان ینبع ان لا یرید الا ان یرید فاکر کیف تحکمون ﴿ ۳۶: وما ینبع اکثرهم الا ظن ان الظن لا یغنی عن الحق شیئاً ان الله علیم بما یفعلون ﴿ ۳۷: وما کان هذا القرءان ان یقرئ من دون الله ولکن تصدیق الذی بین یدیہ وتفصیل الکیس لا رب فیہ من رب العالمین ﴿ ۳۸: أم یقولون افترناه قل فأتوا بسورۃ مثله وادعوا من استعظم من دون الله ان کنتم صدیقین ﴿ ۳۹: بل کذبوا یما لم یحیطوا بعلمه ولما یأتهم تأویلہ کذلک کذب الذین من قبلهم فأنظر کیف کانت عقیبة الظالمین ﴿ ۴۰: ومنهم من یؤمن به ومنهم من لا یؤمن به ربک اعلم بالمفسدین ﴿ ۴۱: وان کذبوک فقل لی عملی ولکم عملکم انتم بریتون مما أعمل وانا بری ﴿ ۴۲: وما تعملون ﴿ ۴۳: ومنهم من یرتضون ان لا یؤمنوا بالحق الا یقولون ﴿ ۴۴: یستعصمون لیک افانت تسعیض الضم ولو کانوا لایعقلون ﴿ ۴۵: ع

عما یشرکون) وه له سووره تی (۳/۲۵) دا ده فرموی (واتخذوا من دونه آلهة لا یخلقون شیئاً وهم یخلقون ولا یملکون لأنفسهم ضراً ولا نفعاً ولا یملکون موتاً ولا حیاتاً ولا حیاتاً ولا نشوراً) وه له سووره تی (۳/۳۵) دا ده فرموی: (یا أیها الناس اذکروا نعمة الله علیکم هل من خالق غیر الله یرزقکم من السماء والأرض...) یان ده فرموی: (أمن یرزقکم من لا یخلق...) سووره تی (۱۷/۱۶) یان ده فرموی: (أم جعلوا لله شرکاء خلقوا کخلقه...) سووره تی (۱۶/۱۳) یان ده فرموی: (قل أفرأیتم ما تدعون من دون الله إن أرادنی الله بضر هل هن کاشفات ضره...) سووره تی (۳۸/۳۹). یان ده فرموی: (أمن هذا الذی یرزقکم من السماء والأرض...) سووره تی/ملک. یان ده فرموی: (أمن هذا الذی یرزقکم ان أمسک رزقه...) سووره تی ۲۱/۶۷. ﴿ ۳۵: قل هل من شرکائکم من یرید الی الحق ﴾ بلی: ئاخو له ناو هاو به ش و په رستراوه کانتاندا که سی و هه بی بتوانی ریبه ری بو هه ق و راستی بکات؟ ﴿ قل الله یرید للحق ﴾ بلی: هه رخوایه که بتوانی

رابهری بۆ ههق و راستی بکات "نهک که سیکی تر" ﴿افمن یهدی إلى الحق﴾ دهسا که سیکی که بتوانی ریبهری ههق و راستی بکات ﴿أحق أن يتبع﴾ شیاو تره په پیرهوی بکریت؟ ﴿أمن لا یهدی إلا أن یهدی﴾ یان ئەو که سهی که بۆ خویشی ری نه زانی، مه گهر ری نیشان بدری؟ واته: ئەو بتانهی ئیوه که ئیره بۆ ئەوی ری دهرناکه، هیژاتر بۆ په پیرهوی کردن، یان ئەو خوایه که ئەو هه موو دهسه لاتهی ههیه؟ ﴿مالکم کیف تحکمون﴾ چیتانه؟ چۆن برپاری وا ددهن و، داوهری وا دهکهن؟! ﴿۳۶﴾ وما يتبع أكثرهم إلا ظنا ﴿زۆرینهی هاو به شدانه ران ههر له گومان په پیرهوی دهکهن" واته: ههچ به لگه یهکی ئەو تۆیان نییه" که ئەوانه شتیکیان به دهس بی، بی له خه یال" ﴿إن الظن لا یغنی من الحق شیئا﴾ خو گومانیش سه بارهت به ههق و راستی ههچ ناهینی و، سزای خوا له کۆل ناکاته وه ﴿إن الله علیم بما یفعلون﴾ به راستی خوا بهوکارهی هاو به شدانه رکان ئەی کهن به ناگا و زانیه.

ئهم قورئانه ناشی هی خوا نه بن:

﴿۳۷﴾ وما كان هذا القرآن أن یفتری من دون الله ﴿به ههچ شیویه که نابی و ناگونجی ئهم قورئانه هی خوانه بی و، به درۆو ئیفتیرا هه لبه سرا بییت، واته: ته نهها خوا بۆ خووی ده توانی قورئانی ئاوا بنیری، ئیتر ههچ که سیکی تر ناتوانی کاری واکات﴾ ولکن تصدیق الذی بین یدیه ﴿به لکو هی خوایه و، ته سدیقی (تهورات) و (ئینجیل) یش دهکات﴾ وتفصیل الکتاب ﴿و روونکه ره وهی هه موو کتیه ئاسمانیه کانی شه ﴿لا ریب فیه من رب العالمین﴾ ههچ گومانیکی تیدا نییه که له لایه ن په روه ردگاری جیهانه کانه وهیه. به لی.. ئەو راستیه له چهند ئایه تیکی دیکه دا هاتوو، بۆنموونه: (لقد کان فی قصصهم عبرة لأولی الأباب، ما کان حدیثا یفتری ولکن تصدیق الذی بین یدیه وتفصیل کل شی وهدی ورحمة لقوم یؤمنون) سووره تی ۱۱۱/۱۲ یان ده فهرمو: (وما تنزلت به الشیاطین، وما ینبغی لهم وما یستطیعون) سووره تی ۲۱۰/۲۶-۲۱۱. یان ده فهرمو: (وبالحق أنزلناه وبالحق نزل) سووره تی ۱۷/۱۰۵. یان ده فهرمو: (أم یقولون افتراه قل فأتوا بسورة من مثله وادعوا من استطعتم من دون الله إن كنتم صادقين) سووره تی ۱۰/۳۸. یان ده فهرمو: (وإن كنتم فی ریب مما نزلنا علی عبدنا فأتوا بسورة من مثله) سووره تی ۲۲/۲. یان ده فهرمو: (أم یقولون افتراه قل فأتوا بعشر سور مثله مفتریات) هوود ۱۳. یان ده فهرمو: (قل لئن اجتمعت الإنس والجن علی أن یاتوا بمثل هذا القرآن لا یأتون بمثله ولو كان بعضهم لبعض ظهیرا) سووره تی ۸۸/۱۷.

﴿۳۸﴾ أم یقولون افتراه ﴿یان ده لین: (موحه ممه د) ﴿خوی هه لی به ستوو له سه رخوا!!﴾ قل فأتوا بسورة مثله ﴿تۆش بلی: دهسا ئەگهر وایه که ئیوه ده لین، فهرموون ته نیا سووره تی که وهک ئەو بیین، که له هه موو روویه که وه لهو بجی وادعوا من استطعتم من دون الله ﴿بیجگه له خوا، هه که سیکی ئەتوان هاواری بۆ بهرن و، داوای یارمه تی لی بکه ن بۆ ئەو کاره ﴿إن كنتم صادقين﴾ ئەگهر راست ئەکه ن ئە لین: تۆ خۆت هه لت به ستوو له سه رخوا ﴿۳۹﴾ بل کذبوا بما لم یحیطوا بعلمه ﴿نه خیر، که باوهرش ناهین هی ناتو هاوای قورئان نییه به لکو به درۆی ده زانن و له مانا مه به سه ته کانی تی نه گه یشتوون ﴿ولما یأتهم تأویلہ﴾ وهیشتا راستیشیان بۆ دهر نه که وتوو، واته: ئەنجامی هه ره شه کانی قورئانیان بۆ پیش نه هاتوو، ههق بوو چاوهر وانبین ویه له نه که ن، وهکو له سووره تی (ئعراف/۵۳) دا ده فهرمو: هل یظنون إلا تأویلہ يوم یأتی تأویلہ یقول الذین نسوه من قبل قد جاءت رسل ربنا بالحق فهل لنا من شفعاء... وده فهرمو: (بل هم فی شک من ذکرى بل لما یذوقوا عذاب) ۸/۳۸. کذلک کذب الذین من قبلهم ﴿هه ر ئاوا ئەوانه ش له پیشیانه وه بوون، باوهریان به هه ره شه کانی خوا نه کردو، پیغه مبه ره کانیان به درۆن دانا ﴿فانظر کیف کان عاقبة الظالمین﴾ سا بروانه وچاک بزانه ئەنجامی سه ته مکارانی گهلانی پیشوو چۆن بوو؟ ﴿۴۰﴾ ومنهم من یؤمن به ﴿لهو خه لکه دا هی واهیه له ئاینده دا باوهری پی دینی ومنهم من لا یؤمن به ﴿وههیشیانه باوهری پی ناهینی و، له سه ر کوفری خووی سوورده بییت ﴿وربک أعلم بالمفسدین﴾ وه په روه ردگارت له هه موو که س باشتر به حال خراپه کاران و بی باوهران ده زانییت.

بیزاری له موشریکان:

﴿۴۱﴾ وإن کذبوک فقل لی عملی ﴿ئه گهر بروایان بی نه کردیت، بییان بلی: پاداشی کارو کرده وهی خووم بۆ خووم ﴿ولکم عملکم﴾ وتۆلهی کارو کرده وهی ئیوه یش بۆ خۆتان ﴿انتم بریئون مما عمل﴾ ئیوه لهوکاره من ئەی که م ته ریک و به رین ﴿وأنابری مما تعملون﴾ و منیش لهوکارهی ئیوه ئەی که ن ته ریک و به ریم. به لی.. ئەو بیزاری و نکوولی دهر برینه له په رستنی غهیری خوا له گه لی ئایه تی تر دا هاتوو، بۆنموونه خوا ده فهرمو: (قل یا ایها الکافرون... لکم دینکم ولی دین) ۶/۱۰۹. ده فهرمو: (إنا برءاء منکم ومما تعبدون من دون الله...) سووره تی ۴/۶۰. ﴿۴۲﴾ ومنهم من یستمعون إلیک ﴿وه لییاندا هه ن به ره واله گویت

نیشانتی بدهین بت مرینین ﴿فَالِینَا مَرْجِعَهُمْ﴾ جاله هردو
حاله که دا هه رلای خو مان دینه وه ﴿ثم الله شهید علی ما یفعلون﴾
له پاشانیش خوا بوخوی شایهت و به ناگایه له وکار وکرده وانه
دهی کهن، پیویست به شایه دی تر ناکا ﴿٤٧﴾: ولکل أمة رسول
وه هه هوزو که لیک په یامبه ریکی هیه و بانگیان دهکات بو

بو دهگری، به لام به دل وهری ناگرن و مه به ستیان نییه و ده لئی
که رن ﴿أفانت تسمع الصم﴾ تو ده ته وی به خه لکی که ر قورثان
بیسینی ﴿ولو كانوا لا یعقلون﴾ ئه ر تیشنه گهن؟ واته: تو قهت
نا توانی هیدایه تی ئه و جو ره که سانه بدهیت ﴿٤٣﴾: ومنهم من
ینظر إلیک و هه یانه بو ت ده روانی و نیشانه ی په یامبه رایه تیت
لی ده بیننی و ئه زانی تو پیغه مبه ریت، به لام پیی هیدایهت نابن
﴿أفانت تهدی العمی﴾ تو ده ته وی خه لکانی کویر شاره زا بکهیت
و، بیان خه یته سه ر پی راست و دروست ﴿ولو كانوا لا
یصرون﴾ ئه گهر نه شبین؟ ﴿٤٤﴾: إن الله لا یظلم الناس شیئا
به راستی خوا هیچ جو ره سته می که له و خه لکه ناکا ﴿ولکن الناس
أنفسهم یظلمون﴾ به لام ئه و خه لکه خو یان سته م له خو یان ده کهن
و، ده ست له رپی راست به رده دهن، بو یه به د به خت ده بن.

له بهر سه ختی قیامهت واده زانن ته دنیا روژی زیاون:

﴿٤٥﴾: و یوم یحشرهم ئه و روژه وه بی ریینه که خوا هه مو و کافران
کو ئه کاته وه بو وهر گرتنی تو له ی کاره کانیان ﴿کأن لم یلبثوا إلا
ساعة من النهار﴾ واده زانن له بهر سه ختی ئه و روژه تنه ا ساتیک
له دونیادا ما ونه ته وه ﴿یتعارفون بینهم﴾ وله نیو خویشیاندا یه کتر
ئهناسن و به رده بنه گله بی و گازنده له یه کتر، ئه م ده لیت تاوانی تو
بوو من وام لی هات، ئه وی دی ده لیت: نا، تاوانی تو بوو وائیستا
من گیروده بووم، به لام ئه م گله بی و گازنده چ که لکیکی هه یه
﴿قد خسر الذین کذبوا بقاء الله﴾ ئه وانه ی که باوه ریان به لبقاو
دیداری خوا نه کرد، دلنیا بن زیانبارو رهنجه روژ ﴿وما كانوا
مهدیین﴾ و رییشیان دهر نه کرد له دونیادا، بو یه ئیستا گیروده
بوون. وه که لم چهن د ئایه تانه شدا ئه و مه به سته دوویات کراوه ته وه،
بونموونه: ده فره مو: (کأنهم یوم یرون ما یوعدون لم یلبثوا إلا
ساعة من نهار) ئه حفاف/ ۳۵. وه ده فره مو: (کأنهم یوم یرونها
لم یلبثوا إلا عشیة أو ضحاه). نازیعات/ ۴۶. وه ده فره مو:
(یوم تقوم الساعة یقسم المجرمون ما لبثوا غیر ساعة..) روم/ ۵۵.
وه ده فره مو: (یتخافتون بینهم إن لیتم إلا عشرا) سووره تی
(۱۰۳/۲۰). وه ده فره مو: (قالوا لبثنا یوما أو بعض یوم فاسأل
العادین) سووره تی ۱۱۳/۲۳.

تاوانباران له دونیاو له قیامهت تو له دهرین:

﴿٤٦﴾: و امانرینک بعض الذی نعدهم و ئه ر به شی له و
هه ره شه یه ت نیشان بدهین ئه ی پیغه مبه ر! به لیئیان پی ده دهن
و، ئیستا به چاو بیبینیت ﴿أو تنفینک﴾ یان پیش ئه وه که

وَمِنْهُمْ مَّنْ یُنْظُرُ إِلَیْكَ أَفَأَنْتَ تَهْدِی الْعَمٰی وَّلَوْ کَانُوا
لَا یُبْصِرُونَ ﴿٤٦﴾ إِنَّ اللَّهَ لَا یُظْلِمُ النَّاسَ شَیْئًا وَلَکِنَّ
النَّاسَ أَنْفُسَهُمْ یُظْلِمُونَ ﴿٤٧﴾ وَیَوْمَ یَحْشُرُهُمْ کَانَ لَمْ یَلْبَثُوا إِلَّا
سَاعَةً مِّنَ النَّهَارِ یتَعَارَفُونَ بَیْنَهُمْ قَدْ خَسِرَ الَّذِینَ کَذَّبُوا بِآیَاتِ اللَّهِ
وَمَا کَانُوا مُهْتَدِیْنَ ﴿٤٨﴾ وَإِمَّا نُرِیکَ بَعْضَ الَّذِی نَعِدُکَ وَتُؤْفِقُکَ
فَإِیْنِیْنَا مَرْجِعَهُمْ ثُمَّ اللَّهُ شَهِیدٌ عَلٰی مَا یَفْعَلُونَ ﴿٤٩﴾ وَلَکُلِّ
أُمَّةٍ رَّسُولٌ فَإِذَا جَاءَ رَسُولُهُمْ قُضِیَ بَیْنَهُمْ بِالْقِسْطِ وَهُمْ
لَا یُظْلَمُونَ ﴿٥٠﴾ وَیَقُولُونَ مَتٰی هَٰذَا الْوَعْدُ إِن کُمْ صَادِقِینَ
﴿٥١﴾ قُلْ لَا أَمْلَکُ لِنَفْسِی ضَرًّا وَلَا نَفْعًا إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ لَکُلِّ أُمَّةٍ
أَجَلٌ إِذَا جَاءَ أَجَلُهُمْ فَلَا یَسْتَعْجِلُونَ سَاعَةً وَلَا یَسْتَفِیضُونَ ﴿٥٢﴾
قُلْ أَرَأَیْتُمْ إِن کُمْ عِدَّاءُ لِّبَیْتِنَا أَوْ نَهَارًا مَاذَا یَسْتَعْجِلُ مِنْهُ
الْمُجْرِمُونَ ﴿٥٣﴾ أَتُمِرُّونَ إِذَا مَا وَقَعَ أَمْنٌ مِّنْهُ أَمْ لَّکُمْ قُلُوبٌ غَافِلَةٌ
تَسْتَعْجِلُونَ ﴿٥٤﴾ ثُمَّ قِیلَ لِلَّذِینَ ظَلَمُوا ذُوقُوا عَذَابَ الْغُلَّادِ
هَلْ یُخْزَوْنَ إِلَّا بِمَا کُنتُمْ تَکْسِبُونَ ﴿٥٥﴾ وَیَسْتَسْئِلُونَکَ
أَحَقُّ هُوَ قُلُوبِی وَرَبِّی إِنَّهُ لَحَقٌّ وَمَا أَنتُمْ بِمُعْجِزِینَ ﴿٥٦﴾

یه که خوا په رست، وه له قیامه تیشدا ده بیته شایه له سه ریان ﴿فإذا
جاء رسولهم﴾ ئینجا هه ر که په یامبه ره که یان "له قیامه تدا" هاته
لایان و، شایه دی له سه ر دان ﴿قضى بینهم بالقسط﴾ ئیتر
به داد گه رانه داوه ری ده کری له نیوانیاندا ﴿وهم لا یظلمون﴾
وهیچ سته میشیان لی نا کری؛ واته: بی تاوان و گوناح سزای هیچ
که سی که نادری.

بی باوه رانی قیامهت به په له ن بو هاتنی:

﴿٤٨﴾: و یقولون متى هذا الوعد إن کنتم صادقین ﴿بی باوه رکان
ده لین: باشه! ئه گه ر ئیوه راست ده کهن قیامهت دیت، ئه م به لیئنی
هه ره شه یه که ی جیبه جی ده بیت؟ ﴿٤٩﴾: قل لا أملك لنفسی
ضرا ولا نفعا ﴿له وه لا مدا بلی: خو من له زیان و له سوودی خویشم
هیچ نازانم و، ده سه لا تیکم نییه﴾ ﴿إلا ما شاء الله﴾ مه گه ر ئه وه ی
خوا خو ی مه یل و ویستی له سه ر بی، ده سا ئیتر من چو ن ده زانم

ئەو رۆژەکی دیت؟ ﴿لکَلِّ أُمّةٍ أَجَلٌ﴾ بۆهەموو ئوممەت و ئەتەوہەک، لای خوا ماوہو کاتیک هەیه بۆ لەناو بردنی ﴿إِذَا جَاءَ أَجْلُهُمْ﴾ جاھەرکە ئاکامیان هات ﴿فَلَا يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً﴾ ئیتر ناتوانن تەنھا دەم و ساتیک دوا بکەون ﴿وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ﴾ و پشیش ناکەون لەو ماوہیە بۆیان دیاری کراوە ﴿۵۰﴾ قل أرايتم

قیامەت راستەو دروست:

﴿۵۳﴾ ويستنبؤنك أحق هو ﴿بئى باوہرەكان دەپرسن: ئایا ئەوێ هەوالت پێ داین لە سزا راستەو دیتە دی؟﴾ قل إى وربى إنه لحق ﴿پێیان بڵی: بەلێ راستەو پەیدا دەبێت سۆپند بە پەروەردگارم ﴿وما أنتم بمعجزين﴾ و ئیوہیش ناتوانن خوا دەستەوسان بکەن و، لە دەستی رابکەن و خو قوتار بکەن ﴿۵۴﴾ ولو أن لكل نفس ظلمت ما فى الأرض ﴿وئەر هەرچی لە زەویدایە هێ تەنھا کەسیکی موشرى و ستەمكار بێت ﴿لافتدت به﴾ لەروژی قیامەتدا بریتی خۆی پێ دەدات بۆ رزگار بوونی لە سزا ﴿وأسروا الندامة لما رأوا العذاب﴾ وە ئەو کاتە کە بەچاو سزاکە دەبینن، ئەوان پەشیمان دەبنەو، بەلام لەبەر خەجالەتى خۆیان دەری نابرن و دەى شارنەوہ ﴿وقضى بينهم بالقسط﴾ و لە نیوانیاندا بە دادگەرانه داوہرى دەکرى ﴿وهم لا يظلمون﴾ و هیچ ستەمیشیان لى ناکرى ﴿۵۵﴾ ألا إن لله مافى السموات والأرض ﴿ئاگادار بن! بەراستى هەرچی لە ئاسمانەکان و زەویدایە هەر بۆ خوايە ﴿ألا إن وعد الله حق﴾ بیداربەن و چاک بزائن! کە بەلێنى خوا -بەهاتنى روژی قیامەت و، پاداش و تۆلە- راست و ڕەوایە ﴿ولكن أكثرهم لا يعلمون﴾ بەلام زۆریە ئێوانە نازانن ئەو رۆژە چ روژیکە، بۆیە وا بێ ئاگان و مەملانى ئەکەن ﴿۵۶﴾ هو يحيى ويميت ﴿تەنھا ئەوہ ژین دەداو، هەرخۆشەیتى دەمرینى و گیان دەباتەوہ ﴿وإله ترجعون﴾ هەر بۆ لای ئەویش دەگەریننەوہ، جا ئەو کاتە بەلێنەکانى خوا بەچاوى خۆتان دەبینن و، پاداشیش وەرئەگرن.

قورئان پەندو شفاو رینمایى و بەزەبى خوايە بۆ مەروڤەکان:

﴿۵۷﴾ يا أيها الناس قد جاءكم موعظة من ربكم ﴿ئەى خەلکینە! بێگومان پەندو ئامۆژگارییەکی گەورەو مەزنتان -واتە: قورئانى پیرۆز- لای پەروەردگارتانەوہ بۆ هات، سزای خواتان وەبیر دەخاتەوہ ﴿وشفاء لما فى الصدور﴾ و شفاو دەرمانیشە بۆ ئەوگومان و نەفامییەى لە سینگدايە ﴿وهدى ورحمة للمؤمنين﴾ و رینمایى و رەحمەت و بەزەبیشە بۆ گشت باوەرداران، لەچەند جییهکی تریشدا ئەم شفاى قورئانە بۆ دل و دەروونی ئیمانداران دوویات کراوہتەوہ، بۆنموونە: لەئایەتى (۸۲/ ئیسرا) دا دەفرموى: (ونزل من القرآن ما هو شفاء ورحمة للمؤمنين...) وە دەفرموى: (قل هو للذين آمنوا هدى وشفاء...) ﴿۵۸﴾ قل بفضل الله وبرحمته ﴿بلى: دەبێ تەنھا بە بەهەرەو میهرەبانى خوا -واتە: بە قورئان و ئیسلامى پیرۆز- ﴿فبذلك فليفرحوا﴾ خوڤحال و دلشاد ببن،

وَلَوْ أَنَّ لِكُلِّ نَفْسٍ ظَلَمَتْ مَا فِى الْأَرْضِ لَافْتَدَتْ بِهِ. وَأَسْرُوا
الْندامة لما رأوا العذاب. وقضى بينهم بالقسط. وهم لا يظلمون ﴿٥٤﴾
أَلَا إِنَّ لِلَّهِ مَا فِى السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ. أَلَا إِنَّ
وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَلَكِنْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٥٥﴾ هُوَ يَحْيِى وَيُمِيتُ
وَالِإِلَهِ تُرْجَعُونَ ﴿٥٦﴾ يَتَأْتِىَ النَّاسَ قَدْ جَاءَ تَكْمُ مَوْعِظَةٌ
مِّن رَّبِّكَ وَشِفَاءٌ لِّمَا فِى الصُّدُورِ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ ﴿٥٧﴾
قُلْ بِفَضْلِ اللَّهِ وَرَحْمَتِهِ فَبِذَلِكَ فَلْيَفْرَحُوا هُوَ خَيْرٌ مِّمَّا
يَجْمَعُونَ ﴿٥٨﴾ قُلْ أَرَأَيْتُمْ مَا أَنزَلَ اللَّهُ لَكُمْ مِّن رِّزْقٍ
فَجَعَلْتُمْ مِنْهُ حَرَامًا وَحَلَالًا قُلْ اللَّهُ أَذِنَ لَكُمْ أَن تَعْلَى اللَّهُ
تَقْرُونَ ﴿٥٩﴾ وَمَا ظَنُّ الَّذِينَ يَقْتُلُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ
يَوْمَ الْقِيَمَةِ إِنَّ اللَّهَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ وَلَكِنْ أَكْثَرُهُمْ
لَا يَشْكُرُونَ ﴿٦٠﴾ وَمَا تَكُونُ فِى شَأْنٍ وَمَا تَتْلُوا مِنْهُ مِنْ قُرْآنٍ
وَلَا تَعْمَلُونَ مِنْ عَمَلٍ إِلَّا كُنَّا عَلَيْكُمْ شُهُودًا إِذْ تُفِيضُونَ
فِيهِ وَمَا يَعْزُبُ عَنْ رَبِّكَ مِن شَيْءٍ وَلَا تَرَوُفَ الْأَرْضِ وَلَا فِى
السَّمَاءِ وَلَا أَصْغَرَ مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْبَرَ إِلَّا فِى كِتَابٍ مُّبِينٍ ﴿٦١﴾

إن اتاكم عذابه ﴿ئەى پیغەمبەر! بلى: ئاخۆ ئەر سزای خواتان بۆبیت ﴿بیاتا أو نهارا﴾ بە شەو، یان بە رۆژ، خو ناتوانن لەخۆتانى دوورخەنەوہ ﴿ماذا يستعجل منه المجرمون﴾ دەسا ئیتر چ پەلەیهکی بۆ دەکەن ئەو تاوانبارانە؟ ﴿۵۱﴾ أثم إذا ما وقع آمنتم به الآن ﴿ئاخۆ پاش ئەو کە سزاکە هات بۆتان باوەرتان هینا بە خوا، دەبێ باوەرى وا چ کەلێکی هەبیت بۆتان، بۆیە دەگوتریت: ئەوہ ئیستا باوەردین؟﴾ وقد كنتم به تستعجلون ﴿لە کاتیک بەر لە هاتنەکەى، ئیوہ -بەگالتهوہ- پەلەتان بۆ دەکردو، باوەرتان پێ نەدەکرد! ﴿۵۲﴾ ثم قبل للذين ظلموا ﴿لە پاشان بەو کەسانە کە ستەمیان کردووە دەگوتریت: ﴿ذوقوا عذاب الخلد﴾ دەسا سزای هەتا هەتایی بجیژن ﴿هل تجزون إلا بما كنتم تكسبون﴾ ئاخۆ بەدەر لەوہ خۆتان کردووتانە، جەزەبەو تۆلە دەدرین؟ دلنیا بن چیتان کردووە، هەر بەوہش تۆلە دەدرین.

چونکه سهره فرازی ههردوو جیهانه کهن ﴿هو خیر مما یجمعون﴾
 نهوهش له وهه موو دهسکه وته نهوان کۆی دهکهنه وه باشتیه.

بئ له خوا مافی حه لال و حه رامکردن بۆ کهس نییه:

﴿۵۹﴾ قل أرأیت ما أنزل الله لکم من رزق ﴿بلی﴾: ناخۆ نه و رزق و رۆزییه که خوا دای به زاندوو بهوتان ﴿فجعلتم منه حراما وحلالا﴾
 نه و جا ئیوهیش به ئاره زووی خوتان به شیکێ قه دهغه و حه رام دهکهن و، به شیکیشی حه لال؟! ﴿قل آ الله أذن لکم﴾ بلی: ناخۆ خوا ئیزنی داوان ئاوا بکهن؟ ﴿أم علی الله فتقرون﴾ نه خیر، بۆخوتان درۆ له سه رخوا هه لده به سن! ﴿۶۰﴾ وماظن الذين یفترون علی الله الکذب یوم القيامة ﴿ودهبی بۆچوونی نهوانه و درۆ له سه رخوا هه لده به سن - له بابته تۆله ی رۆزی قیامه ته وه - چۆن بی؟ تۆ بلیت وایزانن خوا چاوپۆشییان لی دهکات؟ ﴿إن الله لذو فضل علی الناس﴾ بئ گومان خوا به رامبه به هه موو کهسی خاوهنی به هره ی مه زن وگه وره یه، بۆیه زوو سزایان نادات تا شوکری بکهن ﴿ولکن اکثرهم لا یشکرون﴾ به لام زۆره یان له به رامبه نه و گشت نیعمه تانه وه ناسویاس و سوپله ن وپی نازانن!.

وردو درست (گه وره و بچووک) لای خوا چوون یه که:

﴿۶۱﴾ وما تكون فی شأن ﴿وهتۆ له هه یج کاریکدا نابی﴾ وما تتلوا منه من قرآن ﴿و هه یج شتی له قورئانیان به سه را ناخوینیت﴾ ولا تعملون من عمل ﴿و ئیوهش نه ی مروفا! هه یج کارێ نه نجام نادهن﴾ إلا کنا علیکم شهودا ﴿مه گه رئیمه به سه رتانه وه ئاگادارین، واته: هه ر شتی که دهکهن و، به هه ر جوړی ده ی کهن، ئیمه لی به ئاگاین﴾ إذ تفیضون فیه ﴿هه ر نه وکاته دهست به کاره که تان دهکهن و بۆی رۆده چن﴾ وما یعزب عن ربک مثقال ذرة فی الأرض ولا فی السماء ﴿وه به نه ندازه ی تۆز قالیکیش، نه له زهوی، نه له ئاسمان، شتی له په ره و ردگارت ون نابیت﴾ ولا أصغر من ذلك ولا أكبر ﴿هه یج شتی لهوانه له ئیمه نادیارو بزر نییه و، هه موویشی له نامه یه کی ئاشکرا دا وهک (لوح المحفوظ) تۆمار کراوه.

ئه ولیای خوا بناسه!:

﴿۶۲﴾ ألا إن أولیاء الله لا خوف علیهم ﴿چاک بزائن و هۆشیارین! که دۆسته کانی خوا - دوا رۆژ - هه ترس و بیمیکیان له سه ر نییه﴾ ولا هم یحزنون ﴿و دل زویره خه فته باریش نابن

بۆ دونیای پاش خۆیان ﴿۶۳﴾ الذين آمنوا وکانوا یتقون ﴿دۆستی خوا نهوانه ن که: باوه ری کاملیان هه ناوه و، هه میسه ش له خوا ده ترسن و، خۆ ده پارێزن له هه ر شتی: بپۆسته خۆپاریزی لی بکهن، به رده و امیش به پیی فره مانێ خوا و په یامبه ر څه کار ده کهن. ته فسیره کان چه نده به جوانی پیناسه ی پیاوانی

الْآلَاءِ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿۶۳﴾ الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ ﴿۶۴﴾ لَهُمُ الْبُشْرَىٰ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ لَا يَبْدِيلُ لِكَلِمَاتِ اللَّهِ ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿۶۵﴾ وَلَا يَحْزَنُكَ قَوْلُهُمْ إِنَّ آلِ مَرْزَةِ اللَّهِ جَمِيعًا هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿۶۶﴾ أَلَا إِنَّ لِلَّهِ مِنْ فِي السَّمَوَاتِ وَمِنْ فِي الْأَرْضِ وَمَا يَسْمَعُ الَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ شُرَكَاءَ إِنْ يَسْتَعِثُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَإِنْ هُمْ إِلَّا يَخْرُصُونَ ﴿۶۷﴾ هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ اللَّيْلَ لِتَسْكُنُوا فِيهِ وَالنَّهَارَ مُبْصِرًا إِنْ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿۶۸﴾ قَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا سُبْحَنَهُ هُوَ الْغَنِيُّ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ إِنْ عِنْدَكُمْ مِنْ سُلْطَانٍ بِهَذَا أَتَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿۶۹﴾ قُلْ إِنْ الَّذِينَ يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ لَا يُفْلِحُونَ ﴿۷۰﴾ مَتَّعْ فِي الدُّنْيَا ثَمَرًا إِنَّمَا نَجْمِعُهُمْ ثُمَّ نُذِيقُهُمُ الْعَذَابَ الشَّدِيدَ بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ ﴿۷۱﴾

خواو (ئه ولیاء) کان دهکهن و ده لێن: (الولی: هو المومن التقی) واته: وهی: نه و مروقه خاوهن ئیمان و خواتر سه یه که: هه میسه خوی له یاده، له فره مووده یه کیشدا هاتوو: ((إن الله عبادا ماهم بأنبياء، ولا شهداء، يغبطهم الأنبياء والشهداء يوم القيامة لمكانتهم من الله، قالوا أخبرنا من هم. فلعننا نحبهم، قال: هم قوم تحابوا فی الله، علی غیر أرحام بینهم ولا أموال يتعاطونها، فوالله إن وجوههم لنسور، وأنهم لعلى منابر من نور، لا يخافون إذا خاف الناس، ولا يحزنون إذا حزن الناس، ثم قرأ)) ألا إن أولیاء الله.. (سنن أبی داوود). واته: به راستی خوی گه وره تاقمی به نده ی هه ن، نه پیغه مبه رن، نه شهید، که چی نه وه نده پله یان به رزه له رۆزی قیامه تدا پیغه مبه ران وشه هیدان خۆزگه یان لی ده خوازن! گوته یان: بابزانین کین، تا خۆشمان بوین، فره مووی: نه وکه سانه ن که: بئ ته ماح و، بئ خزمایه تی یه کتریان خۆش دهوی! سویند به خوا روخساریان پر له نهووره و، له سه ر میمه بری نووریش چاک

بزانن! ئەو دەم خەلكى دەترسى و خەفەتبارە ئەوان ھېچ ترس و خەفەتېكىيان نىيە، پاشان ئەم ئايەتەي: ﴿أَلَا أَنْ أُولِيَاءَ اللَّهِ﴾ ھى خويندەوھ. ﴿٦٤﴾ لھم البشرى فى الحياة الدنيا وفى الآخرة ﴿ لھم ژيانى دونياو، لەو رۆژەكەي تریشدا موزدەي سەرفرازى و، بەختيارى وەرەدەگرن، لە دونيادا خەونى خوش و باش دەبينن، لە قيامەتیشدا بەھرەكانى بەھەشت و دەست دەخەن ﴿ لا تبديل لكلمات الله ﴾ بەلین و فەرمانى خوا ھەرگىز گۆرانيان بە سەر نايت ﴿ ذلك هو الفوز العظيم ﴾ تەنھا ئەو دەسكەوتەيە رزگارى و سەرفرازى گەورەمەزن.

دەسلەلات ھەر ھى خوايە:

﴿ ٦٥ ﴾ ولا يحزنك قولهم ﴿ نايى بە قسەي نارەواي كافران وموشريكان، خەفەتبارو دل زويرببيت ﴿ إن العزة لله جميعا ﴾ چونكە بەراستى عىززەت و ھىزو دەسلەلاتى كامل ھەر بۇ خوايە، واتە: دەتوانى تۆلە لە ستەمكاران و بى باوەران بىستىنى ﴿ وهو السميع العليم ﴾ و ھەر ئەويشە بېسندەي راستەقىنەو زاناوداناي كامل ﴿ ٦٦ ﴾ ألا إن الله من فى السموات ومن فى الأرض ﴿ بابزانن! كە بى گومان ھەرچى لە ئاسمانەكان و، لە زەوى دايە ھەر بۇ خوايەو ئەو خۆى خواەننەيتى و، چى ويست بۇ خۆى برپارى لەسەر دەدات، ئيتىر ئەو بتانە چۆن دەبنە خوا؟! ﴿ وما يتبع الذين يدعون من دون الله شركاء ﴾ ئەوانەي بەدەر لەخوا دەپەرستن، لە ھەقىقەتدا شوپىنى ھېچ شەريك وھاوبەشيك بۇ خوا ناكەون ﴿ إن يتبعون إلا الظن ﴾ ھەر وەدووى گومان دەكەون ﴿ وإن هم إلا يخرصون ﴾ و ھېچ بەلگەيەكيان نىيە، جگەلە گۆترەكارى و درۆو دەلەسە، كە ئەمەيش بۇخۆى ھېچ كەلك و سودىكى نىيە بۇيان ﴿ ٦٧ ﴾ هو الذى جعل لكم الليل ﴿ خوا ھەر ئەوھيە كە شەوى بۇ بەدى ھىناون ﴿ لتسكنوا فيه ﴾ بۇ ئەوھى ئارامى تىدا بگرن وتيا بحەوينەوھ ﴿ والنهار مبصرا ﴾ و رۆژيش بە رۆشن، ھەتارى بە پىويستىيەكانى خۆتان بىەن ﴿ إن فى ذلك لآيات ﴾ بە راستى لە دروستكردى و ھىنانى شەوو رۆژدا، چەندىن ئايەت و نىشانە ھەيە لەسەر تاقانەيى خوا ﴿ لقوم يسمعون ﴾ بۇ ئەوكەسانە كە بەلگە دەبىسن و تى دەفكرين.

خو ژن و مندال و شەرىكى نىيە:

﴿ ٦٨ ﴾ قالوا اتخذ الله ولدا ﴿ ھاوبەشدانەرەكان وتيان: خوا زاپۆلەو منالى بۇ خۆى داناو، گوايە دەلین: فرىشتە كچانى خوان!! ﴿ سبحانه هو الغنى ﴾ خوا لەو تۆمەتانە پاك و خاوين

و بى خەوشە، بۇخۆيشى زۆر بەرزو بى نيازە لەھەمووشتيك ﴿ لە مافى السموات وما فى الأرض ﴾ ھەرچى لە ئاسمانەكان و زەوى دايە، مولكى ئەوھ، ئيتىر ئەو چ نيازىكى بە منال ھەيە! ﴿ إن عندكم من سلطان بهذا ﴾ ھېچ بەلگەيەكتان نىيە كە: خوا منالى ھەبى ﴿ أ تقولون على الله ما لا تعلمون ﴾ ئايا بەرامبەر بەخوا شتى دەلین ھىچى لى تازانن؟ ﴿ ٦٩ ﴾ قل إن الذين يفترون على الله الكذب ﴿ بلئى: ئەو كەسانەي كە درۆ بۇ خوا ھەلدەبەسن (ئەلین مندالى ھەيە) ﴿ لا يفلحون ﴾ قەت رزگارو بەختيار نابن ﴿ ٧٠ ﴾ متاع فى الدنيا ﴿ لەدونىادا كەمى خۆشى و لەزەت دەبەن ﴿ ثم إلينا مرجعهم ﴾ بۇدوايى تەنھا بۇ لاى خۆمان دەگەرپنەوھ ﴿ ثم نذيقهم العذاب الشديد ﴾ لە پاشا سزى تونديان پى دەچىژين ﴿ بما كانوا يكفرون ﴾ لەبەر كوفرو بى باوەرپبيان.

داستانى نوح و نەتەوھەكەي:

﴿ ٧١ ﴾ واتل عليهم نبأ نوح ﴿ تۆشەي پىغەمبەر! ﴿ ھەوال و بەسەرھاتى نوح (بەيامبەر) يان بۇ بخوينەوھ ﴿ إذ قال لقومه ﴿ ئەوھەلە كە: بە ھۆزو گەلەكەي خۆى گوت: ﴿ يا قوم إن كان كبر عليكم مقامي وتذكيري بآيات الله ﴿ ئەي ھۆزى من! ئەر بەبوونم لەناوتاندا قەلس و نارەحتەن و، ئامۇزگاريشم بە ئايەتەكانى خوا، لاتان گران دەبى و پىتان ناخۆش دەبيت ﴿ فعلى الله توكلت ﴿ دەسا چاك بزانن كە: من ھەر بە خۆى خۆم پشت دەبەستم و، ئىوھيش چى ئەكەن بىكەن گويم لى نىيە ﴿ فأجمعوا أمركم وشركاءكم ﴿ ئەوسا ئىوھو گشت پەرستراوھكانتان قسەتان يەكبخەن و ھاواريان بۆبەرن، با يارمەتيتان بدەن بۇ دژايەتى و بەر بەرەكانىي من ﴿ ثم لا يكن أمركم عليكم غمة ﴿ پاشان با كارو برپارتان، ئاشكرا وروون بى و، دوودلى تىدا نەبى، واتە: بە ئاشكرا سەرجمە دۆژمنايەتيم بكەن! ﴿ ثم اقضوا إلى ولا تنظرون ﴿ پاشان گشت پەلامارم بدەن و، ھىچيش مۆلەتم مەدەن، ديارە ئەمە ئەو پەرمتانەيە بەخۆى گەورە كە پشستيوانىيەتى ﴿ ٧٢ ﴾ فإن توليتم فما سألتكم من أجر ﴿ خۆ ئەگەر لە ئامۇزگارىيەكانيشم روو وەرگيرن، لەبەر ئەوھ نىيە كە من داواي كرىيەكم لى كردبن، بەلكو ھەر لەبەر لاسارى و بەدبەختى خۆتانە ﴿ إن أجرى إلا على الله ﴿ چونكە مزەو پاداشى من ھەر لاى خوايە ﴿ وأمرت أن أكون من المسلمين ﴿ وفەرمانم پى كراوھ كە لە موسلمانان بم ﴿ ٧٣ ﴾ فكذبوه ﴿ كە چى (نوح) يان بەدروژن داناو باوەرپيان پى نەھىنا! ﴿ فنجناه ومن معه فى الفلك ﴿ ئەو جا ئىمەيش خۆى و ئەو خەلكە باوەرپيان ھىنا بووو لە گەلى بوون لەكەشتىيەكەدا، رزگارمان كردن ﴿ وجعلناهم خلائف

﴿أَنْ تَبُوءَ الْقَوْمَ بَمَصْرَ بِيوتَا﴾ که بوقوم و هوزهکی خوتان له (میس) دا چند مالی بکهنه نه نواو پرستگا (ثیین عه بیاس) نهی: زورله فیرعهون و له دام و دهزگای نهو دترسان که: جهزربهو نازاریان بدن، بویه فرمانیان پی کرا که له مالهوه خواپه رستی خویان بکهن و، نه چنه کهنیسه کان ﴿واجعلوا بیوتکم قبله﴾ وه ماله کانتان بکهنه قبیله و رووگه تان ﴿واقیموا الصلاة﴾ و لهوی به تیرو ته سله نویژ بکهن ﴿وبشر المؤمنین﴾ وبه باوهردارانش مژده بده که: خوی گه وره به سه رسته مکاراندا سهریان ده خات.

مووسا دوعا له فیرعهون و پیاوانی دیوه خانی دهکا:

﴿۸۸﴾ وقال موسى ربنا ﴿وهو موسا وتي: نهی پهرهردگارمان!﴾ إنك آتيت فرعون وملأه زينة وأموالا في الحياة الدنيا ﴿بهراستی تو خشل و سامانی زورت له ژبانی دونیادا به فیرعهون و دارو دهسته که ی دا ﴿ربنا لفضلوا عن سبيلك﴾ نهی پهرهردگارمان! وائیستا ریگای راست به خویشیان و به نه ته وه که یشیان چه واشه ده کهن ﴿ربنا اطمس على أموالهم﴾ دهسا نهی پهرهردگارمان! مال و سامان و داراییه که یان ته فروتوونا که و، شوینه واریان مه هیله ﴿واشدد على قلوبهم﴾ دل و دهر وونیان پتر قورس و رهق و رهش که، دلایان موره ﴿فلا يؤمنوا حتى يروا العذاب الیم﴾ چونکه تا سزای ئیش پیگه یه نهر نه بینن و تووشی نه بن، باوهر ناهینن ﴿۸۹﴾ قال قد أجبت دعوتكما ﴿فرمووی: دلنایان واداکه تان وهرگیا ﴿فاستقما﴾ دهسا ئیوه ییش لهو مه یدانه دا سابت و دامه زراو بن و، له سه رکاری خوتان خوراگرن ﴿ولا تتبعان سبيل الذين لا يعلمون﴾ ولهری ئه وانه وه مه چن نازانن که هره شهی من چه نده سه خته! (ته بهری) نه لیت: پاش چل سال ئینجا ئهم دوعایه یان گیرابوو ﴿۹۰﴾ وجاوزنا بنی اسرائیل البحر ﴿وهئیمهش وه چهو نه وهی ئیسرائیلیمان له (دهریای سوپس) هوه په رانده وه ﴿فأتبعهم فرعون وجنوده بغيا وعدوا﴾ ئینجا فیرعهون و سوپاکه ی- بو ستم و دهست دریزی- شوینیان که وتن ﴿حتى إذا أدرک الفرق﴾ تا نهو ساته خهریک بوو بخنکی و نو قم ببی ﴿قال آمنت أنه لا إله إلا الذي آمنت به بنو إسرائيل﴾ نهوسا وتی: واپروام هیئا: که به دهر لهو خواپه نه وه کانی ئیسرائیل پروایان پی هیئاوه هیچ په رستراویکی تر نییه شیایو په رستن بیئت ﴿وأنا من السالمین﴾ وهمن لهو خه لکه موسلمان و ملکه چانم که بو خوا ملکه چن.

که سزایان بدن و لهو ثایینه به زور وهریان گپن ﴿وإن فرعون لعال فی الأرض﴾ بی گومان فیرعهون لهو ولاته دا پیاویکی خو به زلزان و دهسه لاتدارو ﴿وإنه لمن المسرین﴾ ویه کی بوو له سنور دهرچووان و سه رلیشیواوان، بویه داوای خواپه تی ده کردا.

وَقَالَ فِرْعَوْنُ أَتَأْتُونِي بِكُلِّ سِحْرِ عَلِيمٍ ﴿٨٩﴾ فَلَمَّا جَاءَ السَّحَرَةُ قَالَ لَهُمْ مُوسَى أَلْقُوا مَا أَنْتُمْ مُلقُونَ ﴿٩٠﴾ فَلَمَّا أَلْقَوْا قَالَ مُوسَى مَا جِئْتُمْ بِهِ السِّحْرُ إِنَّ اللَّهَ سَيُبْطِلُهُ إِنَّ اللَّهَ لَا يُصْلِحُ عَمَلَ الْمُفْسِدِينَ ﴿٩١﴾ وَيُخَوِّذُ اللَّهُ الْحَقَّ بِكَلِمَتِهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُعْرِضُونَ ﴿٩٢﴾ فَمَاءٌ آمِنٌ لِّمُوسَى إِذْ ذَرَعَهُ مِنْ قَوْمِهِ عَلَى خَوْفٍ مِّنْ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِمْ أَن يَفْتِنَهُمْ وَإِنْ فِرْعَوْنُ لَمَّاعٍ فِي الْأَرْضِ وَإِنَّهُ لَمِنَ الْمُسْرِفِينَ ﴿٩٣﴾ وَقَالَ مُوسَى يَقَوْمِ إِن كُنتُمْ مَأْمَنُ بِاللَّهِ فَعَلَيْهِ تَوَكَّلُوا إِن كُنتُمْ مُسْلِمِينَ ﴿٩٤﴾ فَقَالُوا عَمِلَ اللَّهُ تَوَكَّلْنَا رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا فِتْنَةً لِّلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٩٥﴾ وَنَحْنَا بِرَحْمَتِكَ مِنَ الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ﴿٩٦﴾ وَأَوْحَيْنَا إِلَى مُوسَى وَأَخِيهِ أَنْ تَبُوءَ الْقَوْمَ بَمَصْرَ بِيوتَا وَاجْعَلُوا بِيوتَكُمْ قِبْلَةً وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٩٧﴾ وَقَالَكَ مُوسَى رَبَّنَا إِنَّكَ آتَيْتَ فِرْعَوْنَ وَمَلَئَهُ زِينَةً وَأَمْوَالًا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا رَبَّنَا لِيُضِلُّوا عَنْ سَبِيلِكَ رَبَّنَا اطْمِسْ عَلَى أَمْوَالِهِمْ وَاشْدُدْ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَلَا يُؤْمِنُوا حَتَّى يَرَوْا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ ﴿٩٨﴾

مووسا هانی قه ومه که ی ددها پشت بیهستن به خوا:

﴿۸۴﴾ وقال موسى يا قوم ﴿مووسا وتی: نهی گه له کهم!﴾ إن كنتم آمنتم بالله ﴿نه گهر به راستی ئیوه باوهرتان به خوا هیئاوه ﴿فعليه توكلوا﴾ جا دهبی ته نها پشت بهو بیهستن ﴿إن كنتم مسلمين﴾ نه گهر موسلمان و ملکه چی فرمانی نهو بوون ﴿۸۵﴾ فقالوا على الله توكلنا ﴿جا نه وانیش وتیان: ئیمه ته نه باه خوا پشت نه ستوورین و، کاری خومان دایه لای نهو ﴿ربنا لا تجعلنا فتنة للقوم الظالمين﴾ نهی پهرهردگاری ئیمه! مه مان خهره به رفیتنه و تاقیکردنه وه له بهر دهستی هوزو گه لی سته مکاراندا، تا زال نه بن به سه رمانداو، له دین وهرمان نه گپن ﴿۸۶﴾ ونجنا برحمتك من القوم الكافرين﴾ و به میهره بانی خویشته له دهست هوزی بی پروایان- فیرعهون و تاقمه که ی نهو- رزگارمان بکه ﴿۸۷﴾ وأوحينا إلى موسى وأخيه ﴿و سروشمان به (مووسا) و (هاروون) ی برای کرد

منها واحدة في الجنة، وثنتان و سبعون في النار. قيل من هم يارسل
الله؟ قال: ما أنا عليه وأصحابي) رواه الحاكم. بئى گومان جووله که
بوونه (۷۱) دهسته و بهسته، فهله کانیش بوونه (۷۲) دهسته،
له ناینده شدا ثم ثوممه تی منه ده بیته (۷۳) بهش، ته نها یه کیکیان
به هه شتییه، (۷۲) که ی تری دۆزه خین، لییان پرسی: ده بی ئه و

به نی ئیسر ائیل رزگار ده بی و، فیرعه ون ده خنکی:

﴿ ۹۱: ءآلآن وقد عصیت قبل ﴾ به فیرعه ون وترا: ئیستا که
ملکه چ ده بی و باوهر دینیت، خو بئى گومان تو پیشتر سهر پیچیت
کرد و یاخی بوویت ﴿ و کنت من المفسدین ﴾ و له یری
خه لکانی موفسید و خراپه کاردا بوویت؟! به یه قین ئه و جوړه
باوهر هیئانه - له کات و ساتی وادا- بئى که لکه و قه بوول نابیت
﴿ ۹۲: فالیوم ننجیک بیدنک ﴾ جا واه ئه مرؤ لاشهت له تیاچوون
رزگار ده کین و، ناهیئین له نیو ده ریادا تیا بچیت (ئیین عه بباس)
ده لی: جووله که هیمان له تیاچوونی فیرعه وندا دوول بوون، ئه وسا
خوای کارزان فرمانی دا به ده ریایه که: جهسته ی بئى گیانی
بخاته وه سهر ئاوه که هه تا بیناسنه وه و دلنیا بین له تیاچوونی ویزان
خوا نییه، ئه گهرچی خویشی داوای خوایه تی ده کرد، باشان
ده ریایش فری یدایه جیگاهیه کی دیاریسی و به رزه وه هه تا به چاو
ببینری. دووباره (ئیین عه بباس) ئه لی: ئه و رۆزه فیرعه ون تیاچوو،
به رامبه ری ۱۰/ ی مانگی موهره رم بوو، وه کو پیشه و (بوخاری)
ئهم فرموده ی هیئاوه ده لیئت: (لما قدم النبی ﷺ المدينة،
والیهود تصوم یوم عاشوراء، فقالوا: هذا یوم ظهر فیه موسی
على فرعون، فقال النبی ﷺ لأصحابه: أنتم أحق بموسى منهم،
فصوموه). واته: ئه و رۆزه که پیغه مبه ر ﷺ هاته مه دینه، دیتی و
جووله که له (۱۰) ی موهره رمدا به رۆزوون، له بهر ئه وه که له و
رۆزه دا مووسا سه رکه و توه به سهر فیرعه وندا، ئینجا پیغه مبه ر ﷺ
به هاوه لانی فرموو: ئیوه له وانه به مووسا هیئاترن، ده سا ئیوه یش
له وه رۆزه دا به رۆزوون بن ﴿ لتكون لمن خلفک آیه ﴾ تا بو ئه وانه ی
دوای تو بیته په ندو ئامۆزگاری ﴿ وإن کثیرا من الناس عن آیاتنا
لغافلون ﴾ چونکه بئى گومان زۆربه ی خه لکی له نیشانه کانی ئیمه
بئى ئاگا و خافلن، بۆیه واه ملی خویمان ده شکینن.

خۆشگوزهرانی به نی ئیسر ائیل:

﴿ ۹۳: ولقد بوأنا بنی اسرائیل مبوا صدق ﴾ بئى گومان دوای ئه وه
که فیرعه ونمان له ناو برد، به نی ئیسرائیلیمان له جیگاهیه کی چاک و
شیاو له ولاتی (شام و میسر) دامه زراند ﴿ ورزقناهم من الطیبات ﴾
ورۆزی چاک و پاکمان پئى دان ﴿ فما اختلفوا حتی جاءهم العلم ﴾ جا
هه تا زانیان بۆ نه هات ده باره ی هه موو کی شه کانیان بۆ ناسینی
هه ق وناهق جیاوازیان نه بوو، له فرموده یه کدا هاتوه: (إن
الیهود اختلفوا على إحدى وسبعین فرقة، وإن النصارى اختلفوا على
إثنتین وسبعین فرقة، وستفرق هذه الأمة على ثلاث وسبعین فرقة،

قَالَ قَدْ أُجِيبَتْ دَعْوَتُكُمْ فَأَسْقِيْمَا وَلَا تَتَّبِعَانِ سَبِيلَ
الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ ﴿ ۹۴ ﴾ وَجَوَزْنَا بِبَنِي إِسْرَءِيلَ الْبَحْرَ
فَاتَّبَعَهُمْ فِرْعَوْنُ وَجُنُودُهُ بَغْيًا وَعَدًّا وَحَاقَّ إِذَا أَدْرَكَهُ
الْعُرْفُ قَالَ آمَنْتُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا الَّذِي آمَنْتُ بِهِ بَنُو إِسْرَءِيلَ
وَأَنَا مِنَ الْمُسْلِمِينَ ﴿ ۹۵ ﴾ أَلَمْ تَرَ أَنَّا قَدْ عَصَيْنَا قَبْلَ وَكُنْتَ
مِنَ الْمُفْسِدِينَ ﴿ ۹۶ ﴾ فَالْيَوْمَ نُنَجِّكَ بِبَدَنِكَ لَتَكُونَ لِمَنْ
خَلَقْنَاكَ آيَةً وَإِنْ كَثُرُوا مِنْ النَّاسِ عَنْ آيَاتِنَا لَنُفْلِتَنَّ ﴿ ۹۷ ﴾
وَلَقَدْ بَوَأْنَا بِبَنِي إِسْرَءِيلَ مَبْوَاعِدِي وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ
فَمَا اخْتَلَفُوا حَتَّى جَاءَهُمُ الْعِلْمُ إِنَّ رَبِّي يَقْضِي بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ
فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿ ۹۸ ﴾ فَإِنْ كُنْتَ فِي شَكٍّ مِمَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ
فَسْأَلِ الَّذِينَ يَفْرءُونَ الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكَ لَقَدْ جَاءَكَ
الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَلَا تَكُونَ مِنَ الْمُضْمَرِينَ ﴿ ۹۹ ﴾ وَلَا تَكُونَنَّ
مِنَ الَّذِينَ كَذَبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ فَتَكُونُوا مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿ ۱۰۰ ﴾
إِنَّ الَّذِينَ حَقَّتْ عَلَيْهِمْ كَلِمَتُ رَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ
﴿ ۱۰۱ ﴾ وَلَوْ جَاءَتْهُمْ كُلُّ آيَةٍ حَتَّى يَرَوْا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ ﴿ ۱۰۲ ﴾

یه که به هه شتییه کامانه بن؟ فرمووی: ئه وانه ئه و ریباره ده گرن
من و هاوه لانی له سه ره ﴿ إن ربک یقضى بینهم یوم القیامة ﴾
به راستی په روه ردگاری تو له رۆزی قیامه تدا له نیوانیاندا بریار ده دا
﴿ فیما کانوا فیه یختلفون ﴾ سه بارهت به وه ی له دونیادا تییدا
ناکۆک بوون، واته: له باره ی په یامبه ره وه ﷺ داوه ری خو ی ده کاو
تۆله ش ده سینى.

کتیبه پیشووه کانیش ئه ری بۆ قورئان ده که ن:

﴿ ۹۴: فَإِنْ كُنْتَ فِي شَكٍّ مِمَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ ﴾ جا ئه گهر گومانیکت
هه بئى له وه دا بۆمان دابه زاندوویت ئه ی پیغه مبه ر ﷺ ﴿ فاسأل
الذین یقرأون الکتاب من قبلک ﴾ ده بچو له و پیاوچاکانه له پیش
تووه کتیب و نامه ی (تهورات و ئینجیل) یان ئه خویند پرسیار
بکه، دیاره خو به دینی خویمان موسلمان بوونه، وه که عه بدوللای
کورى سه لام ﴿ لقد جاءک الحق من ربک ﴾ بئى گومان له لایه ن

سزاکه باوهریان نه هیئاو، بۆ دواییش سوودیان لی نه بینی ﴿۹۸﴾
 قورم یونس ﴿۹۹﴾ به لام هۆزو نه ته وه که یونس ﴿۱۰۰﴾ لما آمنوا ﴿۱۰۱﴾ کاتی
 باوهریان هیئا بهر له هاتنی سزاکه ﴿۱۰۲﴾ کشفنا عنهم عذاب الخزی فی
 الحیاة الدنیا ﴿۱۰۳﴾ ئیمهش سزای ئابروویه رو ریسواکه رمان لی لادان له
 ژیانی دونیادا، واته: له نیو گوندو شاره پیشووه کانداه خه لکی نه بوو
 بهر له کاتی دیتنی سزا باوهریین به په یامبه ره که یان و سوودی
 بووبی بۆیان، هۆزو نه ته وه که یونس نه بی ﴿۱۰۴﴾، ئەوان بهر له
 دیتنی سزاکه دهست به جی ته و به یان کردو گه رانه وه بۆلای خوا،
 خواش ته و به ی لی وهرگرتن و به هر مه ندیوون ﴿۱۰۵﴾ و متعاهم إلی حین
 وه تا ماوه به کیش -پاش نه وه- ژیا نمان و گوزره نمان پی دان.

مهردم به زور باوهر ناهینن:

﴿۹۹﴾: ولو شاء ربك لآمن من في الأرض كلهم جميعا ﴿۱۰۰﴾
 په روهردگارت و یستبای به زور باوهر به خه لک بینی، ئەوا هه رچی
 له م زه و یه دا یه (ئینس) و (جن) تیکرا، به زور باوهریان ده هیئا
 ﴿۱۰۱﴾ أفأنت تكره الناس ﴿۱۰۲﴾ ئاخو تو ئه ی پیغه مبه ر! له خه لک زور
 ده که یست ﴿۱۰۳﴾ حتی یکنوا مؤمنین ﴿۱۰۴﴾ تا به ناچار ی باوهریین و
 ببنه بر وادار؟! دیاره کاری واره و نییه ﴿۱۰۵﴾: وما كان لنفس
 أن تؤمن إلا بإذن الله ﴿۱۰۶﴾ وه بۆ هیچ که سی نه بووه -به ئاره زووی
 خو- باوهر بینی، ئەگه ر خوا نه ی و یستبی، که و ابوو دلگران
 مه به بۆیان ﴿۱۰۷﴾ و يجعل الرجس على الذين لا یعقلون ﴿۱۰۸﴾ و خوا سزا
 بۆ ئەوانه ده بریته وه که: له نیشانه کانی ئەو تی نافکرین، هه تا
 سوودیان لی وهرگرن.

له ئاسمان وزه ی بروانی چی ده بینن؟

﴿۱۰۱﴾: قل أنظروا ماذا فی السموات والأرض ﴿۱۰۲﴾
 -به کافران- به وردی سهیریکی ئاسمانه کان و زه و ی بکه ن، بزانی
 چی ده بینن؟ بۆ به لگه ی وه حدانییه ت و تاک و ته نیایی خوا، له
 خو رو مانگ و شه وو پۆزو باران و هه روو شاخ و پروو بارو به رزی
 و نزمی و.. هتد ﴿۱۰۳﴾ وما تغنی الآيات والنذر عن قوم لا یؤمنون ﴿۱۰۴﴾
 ئه رچی ئەو هه موو به لگه و نیشانه و ترسینه ر و پیغه مبه رانه کار
 ناکاته سه ر گه لیک -له ئەزه لدا به هۆی لاساری خو یا نه وه بۆیان
 براییته وه- باوهر ناهینن ﴿۱۰۵﴾: فهل ینتظرون إلا مثل أيام الذين
 خلوا من قبلهم ﴿۱۰۶﴾ مه گه ر هه ر چاوه ر وانی پۆزانی نین وه کو پۆزانی
 ئەوانه ی بهر له وان بوون و نه مان؟ وه کو رۆژه کانی گه لی نوح و
 عادو سه موود.. ﴿۱۰۷﴾ قل فانتظروا إنی معکم من المنتظرین ﴿۱۰۸﴾ به
 هه ره شه وه پێیان بلی: ده سا ئیوه چاوه ر وان بن بۆ سزا، به راستی

په روه ردگارت هه وه هه قه ت بۆ هاتووه و گومانی تیدا نییه ﴿۹۸﴾ فلا تكونن
 من الممترین ﴿۹۹﴾ جا که واته له وه خه لکه دوودل و به گومانه مه به.
 (قه تاده) ئەلێت: په یامبه ر ﴿۱۰۰﴾ فره مووی: ((لا أشک ولا أسأل))
 واته: نه شک و گومانم هه یه، وه نه له که سیکیش ده پرسم. ﴿۹۵﴾
 ولا تكونن من الذين کذبوا بآیات الله ﴿۹۶﴾ هه رگیز ناشی له وانه بیت

فَلَوْلَا كَانَتْ قَرْيَةٌ آمَنَتْ فَنَفَعَهَا إِيمَانُهَا إِلَّا قَوْمٌ يَمُوتُ لَمَّا
 ءَامَنُوا كَشَفْنَا عَنْهُمْ عَذَابَ الْخِزْيِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَمَتَّعْنَاهُمْ
 إِلَىٰ حِينٍ ﴿٩٨﴾ وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَآمَنَ مِنْ فِي الْأَرْضِ كُلُّهُمْ
 جَمِيعًا أَفَأَنْتَ تُكْرِهُ النَّاسَ حَتَّىٰ يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ ﴿٩٩﴾ وَمَا
 كَانَتْ لِنَفْسٍ أَنْ تُؤْمِنَ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَيَجْعَلُ الرِّجْسَ
 عَلَىٰ الَّذِينَ لَا يَعْقِلُونَ ﴿١٠٠﴾ قُلْ أَنْظَرُوا مَاذَا فِي السَّمَوَاتِ
 وَالْأَرْضِ وَمَا تُغْنِي الْآيَاتُ وَالنَّذْرُ عَنْ قَوْمٍ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿١٠١﴾
 فَهَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا مِثْلَ آيَاتِ الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلِهِمْ
 قُلْ فَانظُرُوا إِلَىٰ مَعَكُمْ مِنْ الْمُنْتَظِرِينَ ﴿١٠٢﴾ ثُمَّ نُنْجِي
 رُسُلَنَا وَالَّذِينَ ءَامَنُوا كَذَلِكَ حَقًّا عَلَيْنَا نَحْنُ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٠٣﴾
 قُلْ يَأَيُّهَا النَّاسُ إِن كُنْتُمْ فِي شَكٍّ مِنْ دِينِي فَلَا أَعْبُدُ الَّذِينَ
 تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلَكِنْ أَعْبُدُ اللَّهَ الَّذِي يَتَوَفَّكُم وَأُمِرْتُ
 أَنْ أَكُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٠٤﴾ وَأَنْ أَعِزَّ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا
 وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿١٠٥﴾ وَلَا تَدْعُ مِنْ دُونِ اللَّهِ
 مَا لَا يَنْفَعُكَ وَلَا يَضُرُّكَ فَإِنْ فَعَلْتَ فَإِنَّكَ إِذَا مِنْ الظَّالِمِينَ ﴿١٠٦﴾

که بروایان به ثایه ت و نیشانه کانی خوا نییه و به دروایان داناون
 ﴿۹۸﴾ فتكون من الخاسرين ﴿۹۹﴾ ئەوسا توئ له زیانباران ده بیت
 ان الذين حقت عليهم كلمة ربك ﴿۱۰۰﴾ بی گومان ئەوانه ی فره مان و
 گفتی ئەزه لی په روه ردگاری تو یان لی هاته دی، بۆ سزادانیان له بهر
 به در و دانان (وه ک فیرعه ون) ﴿۱۰۱﴾ لا یؤمنون ﴿۱۰۲﴾ باوهر ناهینن ﴿۹۷﴾
 ولوجاءتهم کل آية حتی یروا العذاب الالیم ﴿۱۰۳﴾ ئەگه رچی هه مو
 به لگه و نیشانه یه کیشیان بۆ بییت، تا سزای ئیش پیگه یه نه ر به چاوی
 خو یان ده بینن، دیاره ئەو کاته ش هیچ که لکی نابی بۆیان.

مه ر قه و مه که ی (یونس) بهر له دیتنی سزا ئیما نیان هیئا بی:

﴿۹۸﴾: فَلَوْلَا كَانَتْ قَرْيَةٌ آمَنَتْ فَنَفَعَهَا إِيمَانُهَا ﴿۹۹﴾ ده با خه لکی شاری
 - له و شارانه ی هه ره شه یان لی کرا به سزا، ئەگه ر باوهر نه هیئن -
 بهر له هاتنی سزا باوهریان هیئا با، تا باوهره که یان سوودی هه بووبا
 بۆیان و له سزاکه لاداریان، که چی هیچ کامیکیان بهر له دیتنی

منیش له گەل ئیوه دا له چاوه پوانانم بو تیاچوونتان ﴿ ۱۰۳ 〉: ثم ننحی رسولنا والذین آمنوا ﴿ پاشان له نیو ئواندا په یامبه ره کانمان و ئهوانه ی باوه پریان هیناوه لهو سزایه رزگار ده کین ﴾ کذلک حقاً علینا ننحی المؤمنین ﴿ ئاواش مافیکی نه گۆراوه له سهر ئیمه: که ده بی برواداران له و جوړه به لایانه رزگار بکه یین.

خوا به ته نیا بپه رستن و پالی پیوه بدنه:

﴿ ۱۰۴ 〉: قل یا ایها الناس إن کنتم فی شک من دینی ﴿ بلئی ئه ی خه لکینه! ئه گهر ئیوه له راستی و دروستی ئه م ئایینه م به گومان و دوو دلن ﴿ فلا أعبد الذین تعبدون من دون الله ﴿ دلنایان - جگه له خوی گه وره - ئهوانه ی و ئیوه ئه یان په رستن، من نایان په رستم ﴿ ولكن أعبد الله الذی یتوفاکم ﴿ و به لکو من ههر ئه و خوا به ئه په رستم که ئیوه ئه مرینئ ﴿ وأمرت أن أكون من المؤمنین ﴿ و فره مانیشم پی کراوه که: له برواداران بم ﴿ ۱۰۵ 〉: وأن أقم وجهک للذین حنیفا ﴿ و پییشم و تراوه که: ده بی به راست و رهوانی، ههر له ئایینی ئیسلام روو بکه م ﴿ ولا تكونن من المشرکین ﴿ و ده ستووریشم پی دراوه که ههر گیز له موشریکان نه بم ﴿ ۱۰۶ 〉: ولا تدع من دون الله ما لا ینفعک ولا یضرک ﴿ و نابئ جگه له خوا، شتی و بپه رستی که: نه سوودت پی بگه یه نیت نه زیانت لی بدا ﴿ فإن فعلت فإنک إذا من الظالمین ﴿ جا ئه گهر کاری وات کرد، واته: هاوارت بو غه یری خوا برد، بی گومان تو له سته مکارانی و، چاوه پوانی سزاشبه ﴿ ۱۰۷ 〉: وإن یمسک الله بضر فلا کاشف له إلا هو ﴿ ئه رخواش تووشی زیناییکی کردیت، جگه له خوی هیچ لاده ریکی نییه ﴿ وإن یردک بخیر فلا راد لفضله ﴿ و ئه گهر نیازی چاکه یه کی پی کردیت، دیسان هیچ ره تکه ره وه یه کی نییه، مه به ست ئه وه یه که ته نها خوا به ده توانئ چاکه و خراپه، که لک و زیان به یئی، یان لای بدات لیئت، که و ابوو ده بی ته نها ئه ویش بپه رستی و ههر له ویش هاوار بکه یت. (ثیبین که سیر) له (ئه نه س) هوه فره مووده یه ده گپ پیته وه ده لیئت: (اطلبوا الخیر دهر کم کله، و تفرّضوا لنفحات رحمة الله، فإن لله نفحات من رحمته، یصیب بها من یشاء من عباده، و أسألوه أن یستر عوراتکم، و یؤمن روعاتکم). واته: هه میشه خیرو چاکه بخوازن و، به رده و امیش خو پخه نه بهر سوژو نه سیمی خوا، چونکه میهره بانئ خوا گه لی ژوره، به ههر که سیکیش هه ز بکا له به نده کانی ده ی داتی.. ده سا داوا بکه ن با که م و کورتیه کانتان داپوشئ و، له ترسیش ئه مینتان بکاته وه ﴿ یصیب به من یشاء من عباده ﴿ و هه ز به چاره ی ههر که سیک بکات له به نده کانی خوی، میهره بانیه ی

پی ده به خشی و، تووشی چاکه ی ده کات ﴿ وهو الغفور الرحیم ﴾ ته نها ههر خوی ته ی ژور پو شه رو لیو ورده و، میهره بان و ره حیم و دلوفان ﴿ ۱۰۸ 〉: قل یا ایها الناس قد جاءکم الحق من ربکم ﴿ بلئی: ئه ی خه لکینه! و له لایه ن پهروه ر دگارتانه وه قورئان و پیغه مبه رتان بو هات ﴿ فمن اهتدی ﴿ ئینجا ههر که سیک ریئ راست به دی بکا ﴿ فإنما یتهدی لنفسه ﴿ دیاره ههر بو خوی رینوینه و، که لکی ههر بو خوی ئه بیئت ﴿ ومن ضل فإنما یضل علیها ﴿ ههر که سیکیش گومراو سه لی شیواو بوو، ههر خوی زینانی لی ده که و بیئت ﴿ وما أنا علیکم بوحیل ﴿ خو منیش بریکاری ئیوه نیم، هه تا کارو کرده و هاتان بپاریزم و راستتان بکه مه وه ﴿ ۱۰۹ 〉: و اتبع ما یوحی إلیک ﴿ ههر له و فره مانه په پره ی بکه به وه حی بوئت دی ﴿ و اصبر حتی یحکم الله ﴿ و ئارامت ببئ - له ژیر ئازارو ئه شکه نجه دا، تا ئه و روژه دیئت که خوا بوخوی داوه ری ده کا ﴿ وهو خیر الحاکمین ﴿ و که ههر ئه ویشه له گشت دادوه ره کان بو به نده کانی خوی به عه دالته ترو باشتره، چونکه به هه ق و عه دالته داوه ری ده کا.

هه ندئ ئه لئین: ئه م ئایه ته ی (واصبر) به ئایه تی (قیثال) نه سخ کراوه ته وه. (ثیبین عه بباس) یش ئه لی: ههر که ئه م ئایه ته هات، پیغه مبه ر ﷺ خیرا ئه نسارییه کانی کو کرده وه فره مووی: (إنکم سترون بعدی أثره، فاصبروا حتی تلقونی) بوخاری/ کتاب الفتن ۹۲/ بابی ۲. واته: پاش من ده بینن که خه لکی له بهر دونیا ئیش و کاریان پی ده سپی ردی (واته: له سهر ده می مندا روونادات) ده سا تاده گه نه من به ئارام وخو را گرین و مه ی که نه هه راو کی شه. کو تایی ته فسیری (یونس) ژور سوپاس بوخوا ی کار جوان.

سوورده ی (هوود) ه

مه که بییه و (۱۲۳) ئایه ته.

به ناوی خوی به خشنده ی میهره بان

ئهم سوورده ته خاوه نشکویه، وه کو سوورده ته کانی تری مه کهه باس ده کا له بیرو باوه رو یه خوا په رستی و، په یام و، پاداش و تو له، که میکیش درێژه ده دا به داستانی هه ندئ له په یام به ران ﷺ بو دلدا نه وه ی سه رداری په یام به ران موحه مه د ﷺ تابه ئارام وخو را گرین له سهر ئازارو ئه شکه نجه ی دل په قه کانی قوره یش، به تاییه ت پاش مردنی (ئه بوو تالیبی) مامی و، (خه دیجه) خاتوونی هاوسه ری: ئایه ته کان په یتا په یتا ده هاتن، نه هه مه تی و به لای په یام به رانیان بو باس ده کرد، بو دلقایم بوونی و، ماندوو نه بوونی.

له بهر گرنگی و سامناکی ئەم سوورەتە یە لە (مەسنەدی) ئەبوو (یەعلا) دا - کە ترمزی هیناویەتی: - (ئەبووبەکر) خوا رازی بێ لییان وتی: لە پیغەمبەرم پرسی ﷺ: بۆچی وا زوو پیری بویت؟! ((قال: شییەتی سورە هود، والواقعة، وعم یساء لون، وإذا الشمس کورت)، وفی روایة (هود وأخواتها)) فەرمووی: سوورەتەکانی (هوود، واقیعه، نەبەو، تەکوین) لە رێوایەتیکدا دەلی: (هوود) و هاوینیەکانی ئەو بوو پیریان کردم!.

قورئان بە لگەی تاک و تەنیا یی خوا یە:

﴿بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: الر﴾ ئەم جوهر پیتانەش هەر لەو پیتانە کە ئەم قورئانە یان لی پیک هاتوو، دەسا ئەگەر دەتوان ئیوێش وینە ی بهینن ﴿کتاب أحکمت آیاته﴾ ئەم نامە یە - کە لە لایەن خواوە نێردراوە - کتیبیکە گشت ئایەتەکانی ریکو پیکن دەستکاری ناکرین. ﴿ثم فصلت من لدن حکیم خبیر﴾ لە پاشان هەر لە لایەن خوا یە کی کاردروستی ئاگادارەوه" نەک لە لایەن ئەو بە یامبەرەوه - وەک ئەوان دەلین - بە جوانی حەلال و حەرەمەکانی شی کرانە تەوه ﴿۲: ألا تعبدوا إلا الله﴾ نێردراوە کە بە ئیوێ بلی: بیجگە لە خۆی بالادەست نابێ کە سی دی بپەرستن ﴿إني لکم منه نذیر وبشیر﴾ چاکیش بزانن کە: من لە لایەن ئەو (خوا) لە کارزانەوه ترسینەر و موژدە دەرم بۆ گشت خەلکانی راسال و لاسار ﴿۳: وأن استغفروا ربکم ثم توبوا إلیه﴾ کە دەبی لە پەرەردگاری خۆتان داوی لیپووردن بکەن، پاشان تەوبە لە شیرک بکەن و بگەرێنەوه بۆ لای ئەو ﴿یمتعکم متاعا حسنا إلی أجل مسمى﴾ ئەوسا ئەویش هەتا ماوە یە کی دیاریکراو بۆتان بەهرەمەندان دەکات و بە خۆشی راتە بویرن و بوخۆتان دەژین ﴿ویؤت کل ذی فضل فضله﴾ وە فەزڵ و چاکە ی خۆی دەدا بە هەموو خاوەن فەزڵ و چاکە یە ک ﴿وإن تولوا فإني أخاف علیکم عذاب یوم کبیر﴾ خۆ ئەر لە باوەر هینان روویان وەرچەر خاند، ئەوا بێ گومان من لە سزای روژیکێ گەورەتان دەترسم، واتە: روژی قیامەت ﴿۴: إلی الله مرجعکم﴾ بە ئاگاشین کە: تەنها بەرهو لای خوا دەگەرێنەوه ﴿وهو علی کل شیء قدير﴾ ئەویش بە سەر هەموو شتیکدا بە دەسلەلات و بە توانایەو، پاداش و تۆلە ی گشت کاریکتان دەدا تەوه.

خوا لە هەموو شتێ بە ئاگایە:

(ئیبین عەبباس) دەلی: (ئەخنەسی کوری شورە یق) کاتێ سەردانی بە یامبەری کرد، سویندی بۆ خوارد کە: من تۆم زۆر خۆش دەوی،

بۆ یە کە مجار (قورئان) دەر خینی کە: چەندە راست و دروستەو، هیچ کات ناتەواوی و نەگونجای تیدا نییە، چونکە لە لایەن خوا یە کی زاناو داناو نێردراوە، ئینجا هەندێ بە لگە ی بوونەوه وەر دەخاتە پیش چاویان، بە لکو لە سەر کیشی خۆیان بسلە مینەوهو، بە تەنیا روو لە خوا بکەن، گەلی نموونە شیان بۆ دینیتەوه و، پاشان

وإن یمسک الله بضر فلا کاشف لَهُ إِلَّا هُوَ وَإِیرْ ذَکْ یُخیرُ فَلَا رَادَّ لِفَضْلِهِ یُصِیْبُ بِهِ مَن یشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَهُوَ الْغَفُورُ الرَّحِیمُ ﴿۷۷﴾ قُلْ یَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَ کُمْ الْحَقُّ مِنْ رَبِّکُمْ فَمَن أَهْتَدَىٰ فَإِنَّمَا یشاءُ لِنَفْسِهِ وَمَن ضَلَّ فَإِنَّمَا یضِلُّ عَلَیْهَا وَمَا أَنَا عَلَیْکُمْ بِوکیل ﴿۷۸﴾ وَأَتَّبِعْ مَا یُوحِی إِلَیْکَ وَأَصِرْ حَتَّىٰ یُحْکَمَ اللَّهُ وَهُوَ خَیرُ الْحَاکِمِینَ ﴿۷۹﴾

سُورَةُ هُودٍ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الرَّکِیْبُ أَحْکَمْتُ أَمِیْنُهُ ثُمَّ فَصَّلْتُ مِنْ لَدُنْ حَکِیمٍ خَبِیرٍ ﴿۱﴾ أَلَا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ إِنِّی لَکُمْ مِنْهُ نَذِیرٌ وَبَشِیرٌ ﴿۲﴾ وَإِنِ اسْتَغْفَرُوا رَبَّکُمْ ثُمَّ تَوْبُوا إِلَیْهِ یُعْطِیْکُمْ مَتَاعًا حَسَنًا إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى وَیُؤْتِ کُلَّ ذِی فَضْلٍ فَضْلَهُ وَإِن تَوَلَّوْا فَإِنِّی أَخَافُ عَلَیْکُمْ عَذَابَ یَوْمٍ کَبِیرٍ ﴿۳﴾ إلی اللَّهِ مَرْجِعُکُمْ وَهُوَ عَلَی کُلِّ شَیْءٍ قَدِیرٌ ﴿۴﴾ أَلَا أَنْتُمْ یَتَوَنَّصُرُوهُم لَیْسَتْ خَفَاؤُهُمْ إِلَّا حِینٌ یَسْتَغْشَوْنَ بَیْأَنَهُمْ یَعْلَمُ مَا یُسِرُّوْنَ وَمَا یُعْلِنُونَ إِنَّهُمْ عَلَیْهِمْ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿۵﴾

دەلی: کەر و کویر و بینا و ژنەوا وەکو یە ک نین، پاشان دیتە سەرباسی بە یامبەرەکان، بۆ یە کە مجار لە (نووچ) - وە دەست پێ دەکات، چونکە "لە پاش تۆفانە کەوه" بە باوکی دووهمی ئادەمزاد دادەنری. وە لە هەموو شیان تەمەندرێتر و، بە ئارامتریش بوو، پاش ئەویش باسی (هوود) دیت - کە ئەم سوورەتە ی بەر دەستمان، لە بەر قارەمانیتی و جوامیری خۆی بە ناوی ئەوهو ناوئراوه، بە یامبەری گەلیکی سەرسەختی کە لله رەقی بێ وێژدانی لە خشتە چووی بە لاشەو قەبارە بوون!، بۆ یە خوا (با) یە کی زۆر توندو ساردو سەختی بۆ ناردن و لە ریشە هینانی. بۆ دواتر باسی (سالح) بە یامبەر دیت، لە پاشان (لووت) یش، ئینجا (شوعەیب و مووسا) هاروون) سەلامی خوا لە سەر هەموویان بیئت.

لە کۆتاییدا بە سەر هاتی چەند نەتەوهو گەلی باس دەکات بۆ پەندو ئامۆزگاری قورەیش و هاویرەکانیان، بە شکو دا بچلەکی و، دەست لەو ئازارو ئەشکەنجە بەرامبەر بە یامبەر ﷺ هەلبگر.

و عرشه که یشی - پیش دروستبوونیان - هر له سه رثاوبوو، له باره به وه ثم فهرموودانه ش هاتوون:
(۱) له (مه سنده دی پیشه وا ته حمده) دا هاتوو: (عوقه یلی) ده لی: له پیغه مبهرم ﷺ پرسى: (أین کان ربنا قبل أن یخلق خلقه؟) ناخو بهر له دروستکردنی به دیهینراوه کان، پهروهردگارمان له کوئی

که چی دلی پرپوو له پیلان و نیفاق، جا ثم ثایه ته هات وفهرمووی:
﴿ ۵: أَلَا إِنَّهُمْ يَشْنُونَ صُدُورَهُمْ ﴾ چاک بیدارین! که: ته وکافرو موشریکانه سهرو سینگیان خوار ده که نه وه سرت سرت ده که ن دژی موسلماننه کان ﴿ لیستخفوا منه ﴾ تابه خه یالی خویان بهو سرت سرت هیان گزی و پیلانه کانیان له خوا بشارنه وهو دهرنه که وئ! ﴿ أَلَا حِينَ يَسْتَغْشُونَ ثِيَابَهُمْ ﴾ چاک هوشیارین! ته وکاته که به جل و بهرگه کانیان سهرو سینگیان دداده پووشن، -تاپیلانه کانیان دهرنه که ون- خوی بالاده ست به هه موو شتیکیان به ناگایه.
﴿ یعلم ما یسرون وما یعلنون ﴾ به هه موو نهوشتانه یان ده زانی که: دهیشارنه وه، یان دهی خه نه روو به ناشکرا دهی که ن ودهی لین ﴿ إنه علیم بذات الصدور ﴾ چونکه بو خوی زانیه، به ههرشتی له سینگ وله نیو دله کاندایه، چ جای پیلان و سرت سرتیان.
زور سوپاس بو خوی کار جوان که له جزمی (۱۱) یه بوومه وه له (۲۷) ی شه عبانی (۱۴۱۵) ک، به رامبه به کانوونی دووه می (۱۹۹۵) ی ز، به رده و امیش چاوه روانی فزل و میهره بانسی و دلوقانیتی تهوم.

کوتایی جزمی ۱۱، (والله الحمد والمه) ..

﴿ وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللَّهِ رِزْقُهَا وَيَعْلَمُ مُسْتَقَرَّهَا وَمُسْتَوْدَعَهَا كُلٌّ فِي كِتَابٍ مُبِينٍ ﴾ ﴿ ۱ ﴾ وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ وَكَانَ عَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا وَلَئِنْ قُلْتُمْ إِنَّكُمْ مُعْجُزُونَ مِنْ بَعْدِ الْمَوْتِ لَيَقُولَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُبِينٌ ﴿ ۲ ﴾ وَلَئِنْ أَخَّرْنَا عَنْهُمُ الْعَذَابَ إِلَى أُمَّةٍ مَعْدُودَةٍ لَيَقُولُنَّ مَا يَحْبِسُهُ أَلَا يَوْمَ يَأْتِيهِمْ لَيْسَ مَصْرُوفًا عَنْهُمْ وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ﴿ ۳ ﴾ وَلَئِنْ أَذَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنَّا رَحْمَةً ثُمَّ نَزَعْنَاهَا مِنْهُ إِنَّهُ لَيَكُونَنَّ مِنْ كَفُورٍ ﴿ ۴ ﴾ وَلَئِنْ أَذَقْنَاهُ نِعْمَةً بَعْدَ ضَرْاءٍ مَسَتْهُ لَيَقُولَنَّ ذَهَبَ السَّيِّئَاتُ عَنِّي إِنَّهُ لَفَرِحٌ فَخُورٌ ﴿ ۵ ﴾ إِلَّا الَّذِينَ صَبَرُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَٰئِكَ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ ﴿ ۶ ﴾ فَلَمَّا كُنْتُ بَعْضَ مَا يُوحَىٰ إِلَيْكَ وَصَاقِبُكَ يَصْذُرْكَ أَنْ يَقُولُوا أَلَا نَزَّلْنَاهُ عَلَيْكَ كِتَابًا أَوْ جَاءَ مَعَهُ مَلَكٌ إِنَّمَا أَنْتَ نَذِيرٌ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ ﴿ ۷ ﴾

بووبی؟! ((قال: کان فی عماء)) ائی فوق سحاب عالیا علیه ما تحته هواء وما فوقه هواء) فهرمووی: بهرزو بلنذبوو له سه ر ههوریک، نه له ژیری هوه (هوا) هه بوو، نه له بانیه وه ((ثم خلق العرش بعد ذلک)) پاش ته وه عرشه که یشی دروست کرد.

(۲) سئل ابن عباس عن قول الله: (وكان عرشه على الماء) على أى شئ كان الماء؟ قال: على متن الريح / إسنادة صحيح. له (ثبین عه بیاس) ده پرسن: ثیری باشه که ته ختی فرمانه وایی خوا له سه ر ثاو بووبیت، دهبی ثاوه که له سه رچی بووبیت؟ گوتی: له سه ر پشتی ((با)) بوو!

(۳) وفي صحيح ((مسلم)) عن عبدالله بن عمرو قال: قال رسول الله ﷺ: ((إن الله قدر مقادير الخلائق قبل أن يخلق السموات والأرض بخمسين ألف سنة، كان عرشه على الماء))، واته: بهر له دروستکردنی ناسمانه کان و زهویی (به په نجا هه زار سال) خوی گه وره نه ندازه گیری گشت شتیکی کردو، تهو دهمه ش عرشه که ی

﴿ ۶: وما من دابة في الأرض إلا على الله رزقها ﴾ هه موو رهوکه رو گیان له بهریکی ثم زهویه (مروؤف و ناژل و زینده وهرانی تر) ژیان وگوزهرانیان هه موو له سه ر خوایهو، بوخویشی بریاری داوه که: دهبی بیان ژیهی نی و یعلم مستقرها ومستودعها ﴿ بی له وهیش، به شوین و بنکه ی سه ر هکی و، جیی ته مانه ت و کاتیشیان ناگاداره و ده زانی، یان بلین: چاک ده زانی له کوئی ده ژین و، له کویش دهرن ﴿ کل فی کتاب مبین ﴾ سه رله بهری هه موو ته وانه له نامه یه کی روون واته له (لوح المحفوظ) دا پیش ته وه ی که بوونه وهر دروست بکری لای خوا نووسراوه، ثایه تی: (۳۸) له سووره تی (ته نعام) که ده فهرمووی: (وما من دابة في الأرض ولا طائر يطير بجناحيه..) له گهل (وعنده مفاتيح الغيب لا يعلمها إلا هو..) ۵۹/۶ هه ر جهخت له سه ر تهو راستیه ده که نه وه.

ناسمان و زهویی وه دی هیئاو ته ختی

فرمانه واییشی له سه ر ثاوبوو:

﴿ ۷: وهو الذى خلق السموات والأرض فى ستة أيام ﴾ هه ر تهو خوایه یه ناسمانه کان و زهوی له ماوه ی شهش روژدا دروست کرد، جا ثیتر خوایه کی به ده سه لاتی ثاوا، چو ن ناتوانی زیندووتان بکاته وه؟ ﴿ وکان عرشه على الماء ﴾ وهیمان تهخت

موشرىكان پېغەمبەر تەنگەتاو دەكەن:

﴿ ۱۲: فَلَعلِكَ تَارِكٌ بَعْضُ مَا يُوْحٰى اِلَيْكَ ﴾ ئەى پېغەمبەر! ﴿ ۱۲: فَلَعلِكَ تَارِكٌ بَعْضُ مَا يُوْحٰى اِلَيْكَ ﴾ ئەى پېغەمبەر! لەبەر سوور بوونىيان لەسەر كوفرو بى باوەرى، خەرىكە لەهەندى لەو قورئانەى بە وحى و بەسروش بۆت دى خۆت ھەلاوېرى ﴿ و ضَاقَ بِهِ صَدْرُكَ ﴾ و لەوانەشە سىنگ و دلت تەنگ ببى ﴿ اَنْ يَقُولَا لَوْلَا اَنْزَلَ عَلَيَّ كُتُبًا ﴾ كە دەلېن: ئەو ھە بۆ گەنجىنەى و سامانىكى بۆدانە بەزىنرا لەزىروو لە زىو. ھتد بائاوا ھەزارو بى ئەوا نەبووبا! ﴿ اَوْ جَاءَ مَعَهُ مَلِكٌ ﴾ يان ئەى بۆ فرىشتەىەكى لەگەل نەھات؟ شايەتى بۆدات ﴿ اِنَّمَا اَنْتَ نَذِيرٌ ﴾ جا تۆ لەبەر قەسى ئەوانە خەفەت مەخۆ - ئەى پېغەمبەر! ﴿ ۱۳: جَاءَ مَعَهُ مَلِكٌ ﴾ - چونكە تۆ تەنھا ھەر ترسىنەر و گەيە نەرىت، جا ئىتر لە باتى دىگراى و نەرەھەتى، دىخۆش و سىنگ گۆشادەو، لەو قسانەيان نىگەران مەبە بەلکو وەكو ئەو ھەموو پېغەمبەرەنەبە بەرلەخۆت بوون، چونكە ھەموو تانەو تەشەرىكىيان لى دان و بەئارامىشبوون ﴿ وَاللّٰهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ ﴾ وە خوا خۆيشى بەسەر ھەموو شتىكا ئاگادار و برىكار و چاودېرە ﴿ ۱۳: اَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ ﴾ يان دەلېن: موخەمەد ﴿ ۱۴: اَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ ﴾ خۆى ئەم قورئانەى ھەلبەستوو و داو بەتە پالى خوا! ﴿ ۱۵: اَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ ﴾ فأتوا بعشر سور مثله مفتریات ﴿ پېيان بلى: جا ئەگەر ئىو ئەو قورئانە بەدروو ھەلبەسراو دەزانن، دەسا فەرموون ئىو ئەو دەسوورەتى ھەلبەستە - وەك خۆتان دەلېن - وەكو ئەو بەھىنن كە: لەھەموو روو بەكەو وەكو ئەو وابن. بەلى. پاش بەرامبەر وەستانيان و "تەھەدا" كرونيان بە ھىنانى دە سوورەت وەكو ئەو، ئەو ساش دەسووسان وەستانيان و، پەكەوتىيان؛ فەرمووى: دە ئەگەر ئەو ھەشتان پى ناكرى، دە فەرموون تەنھا يەك سوورەت بەھىنن. ﴿ وادعوا من استطعتم من دون الله ﴾ ھەركەش دەتوانن - بى لەخوا - بانگى بەكەن بۆ ھاوكارىتان ﴿ اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴾ ئەگەر راست ئەكەن دەلېن ئەم قورئانە درو ھەلبەستراو ﴿ ۱۶: اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴾ لىم يستجبوا لكم ﴿ جا ئەگەر خوا نەناسان وەلامتانيان نەدايەو وە نەيان توانى ئەو كارە بەكەن - كەھەركىز ناشتوان - ﴿ فاعلموا انما انزل بعلم الله ﴾ ئەو ئەتر چاك بزانن و يەقىنتان ھەبى كە بەراستى ئەو قورئانە ھەر بە ئاگادارى و زانىنى خوا ناردراو تە خوارەو، دەست ھەلبەسراوى ھىچ كەسك نىيە ﴿ وَاَنْ لَا اِلَهَ اِلَّا هُوَ ﴾ و دىنباشەن كە لە: خۆى پەرورەدگار بەدەر، ھىچ شتىك نىيە شىاوى پەرستن بىت بە ھەق ﴿ فەل ائتم مسلمون ﴾ دە ئايا ئىتر ئىو تەسلىم و ملەكچ دەبن و خۆ بەدەستەو دەدەن؟

لەسەر ئاو بوو ﴿ لِيَلْوَكمَ اَيُّكُمْ اَحْسَنُ عَمَلًا ﴾ ئەم بوونەو ھەرى دروست كەرد بۆئەو تاقىبتان بکاتەو: ئايا كامتان كەردەو تان چاکترە ﴿ وَلَنْ قُلْتَ اِنَّكُمْ مَبْعُوثُونَ مِنْ بَعْدِ الْمَوْتِ ﴾ سویند ئەخۆم ئەگەر بەشلىت: بى شك ئىو پاش مردن زىندوو ئەكرىنەو و تۆلە دەدرىن ﴿ لَيَقُولُنَّ الَّذِيْنَ كَفَرُوا ﴾ بە تەئكىد ئەوانەى كە كافرو بى باوەرن ئەلېن: ﴿ اِنْ هَذَا اِلَّا سِحْرٌ مِّمِّينَ ﴾ ئەم قەسەو باسە تۆ دەيكەيت و دەى لىت جادوویەكى ئاشكرا بەولاه شتىكى تر نىيە ﴿ ۸: وَلَنْ اُخْرَا عَنْهُمْ الْعَذَابَ اِلَى اُمَّةٍ مَّعْدُودَةٍ ﴾ خۆ ئەر بۆ ماو و ساتىكى ژمىراو و كەمىش بىت سزايان لى دوور بخەينەو ﴿ لَيَقُولُنَّ مَا يَحْبِسُهُ ﴾ خىرا بەگالتەو ئەلېن: باشە ئەبى ئەو سزايە چى دواى خستىت، بۆ نەھات؟! ﴿ اَلَا يَوْمَ يَأْتِيهِمْ لَيْسَ مَصْرُوفًا عَنْهُمْ ﴾ بىدارىن! كە ئەو رۆزەى سزايان بۆدى، قەت لىيان لاندرى و، خۆ دەرباز ناكەن و، كەسىكىش ناتوانى قوتاريان بكا لىي ﴿ وَحَاقَ بِهِمْ مَّا كَانُوا بِتَستَهْزِئُونَ ﴾ و ئەو سزايەش ئەوان گالتەيان پى دەكرد دوو چاريان ئەبى و داوینيان ئەكرىت.

مرو زور سېلەو بى بارە:

﴿ ۹: وَلَنْ اَذِقْنَا الْاِنْسَانَ مَنَ رَحْمَةٍ ﴾ بى سو ئەگەر لەفەزل و مېھرەبانى خۆمانەو خۆشى و ئاسوودەيىمان بەئادەمزاد چىشتبا، واتە: رزق و رۆزى فراوانمان پى دابا ﴿ ثُمَّ نَزَعْنَاهَا مِنْهُ ﴾ پاشان - ھەربۆتاقىكرەو - لىمان سەندبايەتەو ﴿ اِنَّهٗ لَبِئْسَ كَفُورٌ ﴾ بى گومان زور بى ئومىدو سېلەو ناسوپاس دەبى ﴿ ۱۰: وَلَنْ اَذِقْنَاهُ نِعْمًا بَعْدَ ضِرَاءٍ مُّسْتَهْ ﴾ خۆ ئەگەر دواى ئەو تەنگانەيەش خۆشى و لەشى ساغ و رزق و رۆزىمان پى چىشتبا ﴿ لَيَقُولُنَّ ذَهَبَ السَّيِّئَاتِ عَنِّي ﴾ بە فیزیكەو ئەلى: تازە ئىتر ھەرجى مایەى بەدى و ناخۆشى بوو لىمانەو دوور كەوتەو، كاتى بەسەر چوو و، جارىكى تر ھەزارى و ناخۆشى دوو چارم نابىتەو! ﴿ اِنَّهٗ لَفَرِحَ فَخُورٌ ﴾ دەبىنى كە ھەمىشە لەخۆشى و خۆ فەكردن و بايى بوون و چەواشە گەرى دایەو، رى راست ناكرىت، مروقى لارولاسارو بى دىن ھەردەم ئاوايە ﴿ ۱۱: اِلَّا الَّذِيْنَ صَبَرُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ ﴾ جگە ئەوانەى و ئاراميان ھەيەو، لەكاتى نەرەھەتیدا خۆيان دەگرن و، ئاكارە چاكەكانىش ئەنجام دەدەن، لەكاتى فراوانى رزق و رۆزى و خۆشحايدا ﴿ اُولَئِكَ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَّ اُجْرٌ كَبِيرٌ ﴾ بەشى ئەوانە لىبووردن و پاداش و مزەى زور فراوان و گەورەيە لای خوا.

ئەووی دونیا ویست بئی، قیامەتی نابئی:

۱۵: من کان یرید الحیاة الدنیا وزینتها ۞ هەرکەسیک تەنھا ژیاڤی ئەم دونیایە و جوانی و زەرق و بەرقی ئەوی بوئی، پاشەرۆژ پشەتگۆی بخا ۞ نۆف إلیهم أعمالهم فیها ۞ ئەوا ئیئمەش هەر لەم دونیایەدا بەتێرۆتەسەلی پاداشی گشت هەول و کردەوه چاکەکانیان -وەک سەردانی خەزان و.. هتد- دەدەینەوه: بەتەندروستی و ئاسوودەیی و رۆزی و ناوو شۆرەتی دونیا ۞ وەم فیها لا ییخسون ۞ هیچیشیان لێ کەم ناکرێتەوه ۞ ۱۶: أولئک الذین لیس لهم فی الآخرة إلا النار ۞ ئەوانە لە دواڕۆژدا -جگە لەناگر- هیچ بەش و بەهرەیکیان نییە ۞ و حبط ما صنعوا فیها ۞ وەهرەهول و چاکەیکیشیان لە دونیادا کردبئی، گشتی بەفیرۆو بێهوودە دەچیت ۞ و باطل ما کانوا یعملون ۞ و باتل و ناحەق و ناپەروایە ئەوێ کردیان. لەجیگایەکی تردا خوا ئەفەرموی: (من کان یرید العاجلة عجلنا له فیها ما نشاء لمن نرید ثم جعلنا له جهم یصلیها مذموما مدحورا ومن أراد الآخرة وسعی لها سعیها وهو مؤمن فأولئک کان سعیهم مشکورا.. وللآخرة أكبر درجات وأکبر تفضیلا) ۲۱-۱۸/۱۷.

مروقی بەرچاو روون باوەری بەقورئان هەییە:

۱۷: أفمن کان علی بینة من ربہ ۞ ئاخۆ کەسیک لەلایەن پەروەردگاریەوه بەلگەیکەیی ئاشکراو روونی هەبئی ۞ ویتلوه شاهد منه ۞ وەرلەلایەن ئەویشەوه شایەدیک، واتە: جبریل هەبئی وقورئانی بۆ بخوینێتەوه؟! ۞ ومن قبله کتاب موسی إماما ورحمة ۞ وەر لەقورئانیش نامەو تەوراتەکە ی موسا (عليه السلام) -کە بۆگەلی بەنی ئیسرائیل- پێشەواو رەحمەت بوو، شایەدی لە سەر راستی بدات، ئاخۆ ئەم جوړە کەسە واتە پێغەمبەر و هەرئیمانداریک وەکو ئەو خەلکە بئی بەلگە و دونیا ویست و بئی باوەرە وایە؟ ۞ أولئک یؤمنون به ۞ ئەوانە گەلیکی راستیخوازن و، باوەر بەم قورئانە دەکەن ۞ ومن یکفر به من الأحزاب ۞ و هەرکەسیش لە کۆمەڵەکانی تری دونیا، حاشای لێ بکا باوەری پئی نەهینی ۞ فالنار موعده ۞ بئی گومانە کە ئاگری دۆزەخ جییهتی ۞ فلا تک فی مریة منه ۞ جا کەوابوو تۆ هیچ جوړە گومانیکت لە راستی ودرستی ئەم قورئانە نەبئی ۞ إنه الحق من ربک ۞ چونکە هەر ئەو هەق و راست و دروست و، لەلایەن پەروەردگارتەوه بۆت هاتوو ۞ ولكن أكثر الناس لا یؤمنون ۞ بەلام زۆربە ی ئەوخەلکە بە کوێرانەو، بئی ئەوێ هیچ جوړە بەلگەو زانستیکیان

لایب، باوەرناهیەن بەم راستیە! (ئەنەس) ئەم فەموودەیه هیناوه دەلێت فەرمووی: ((والذی نفس محمدییدە لا یسمع بئ أحد من هذه الآمة، یهودی ولا نصرانی ثم یموت ولم یؤمن بالذی أرسلت به إلاکان من أصحاب النار)) (موسلیم) کتاب الإیمان (۱۵۳) بابی (۷). واتە: سویندم بەخوا، هەر کەسێ ناوی من ببیسی -لەم

أَمْ یَقُولُ ۞ أَفَتَرَنَّهُ قُلْ فَأَتُوا عِشْرَ سُوْرٍ مِّثْلِهِ ۞ مُقَرَّبَتْ وَأَدْعُوا ۞ مَنْ أَسْطَعَتْهُ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ كَثُرَ صَدَقِینَ ۞ ۱۲ ۞ فَلَا تَزِیغِیْوُا لَکُمْ فَأَعْلَمُوا ۞ إِنَّمَا أَنْزَلَ یَعْلَمُ اللَّهُ وَأَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ ۞ قُلْ أَنتُمْ مُسْلِمُونَ ۞ ۱۳ ۞ مَنْ كَانَ یُرِیدُ الْحَیْوةَ الدُّنْیَا وَزِیْنَتَهَا ۞ نُوْفِ إِلَیْهِمْ أَعْمَالُهُمْ ۞ فَبِهَا وَهْمُهَا لَا یَبْخُسُونَ ۞ ۱۴ ۞ أولئک الذین لیس لهم فی الآخرة إلا النار ۞ وحبط ما صنعوا فیها ۞ و حبط ماصنعوا فیها ۞ و یطَّل ما کانوا یعملون ۞ ۱۵ ۞ أفمن کان علی بینة من ربہ ۞ ویتلوه شاهیة منه ۞ ومن قبله کتُب موسی إماما ورحمة ۞ أولئک یؤمنون به ۞ ومن یکفر به ۞ من الأحزاب ۞ فالنار موعده ۞ فلا تک فی مریة منه ۞ إنه الحق من ربک ۞ ولکن أكثر الناس لا یؤمنون ۞ ۱۶ ۞ أظلم ممن افتری علی الله کذبا ۞ أولئک یعرضون علی ربهم ۞ ویقولون ۞ لآشھدھتولاء الذین کذبوا علی ربهم ۞ ألا لعنة الله علی الظالمین ۞ ۱۷ ۞ الذین یصدون عن سبیل الله ویبغونها عوجا ۞ وھم بالآخرة هم کفرون ۞ ۱۸

ئومەتەو لە مووسایی و لە عیسایی- و باوەریشم پئی نەکا، دلنابان جیگای دۆزەخە.

درۆ بەناوی خواوە دەکەن و، رێگا کەبشی لەمەردم دەبەستن:

۱۸: ومن أظلم ممن افتری علی الله کذبا ۞ دەبئی کئی لەو کەسە ستەمکارتر بێت کە: لە سەر خوا درۆ هەلبەسێ و هاوبەشی بۆ بریار بدات؟ ۞ أولئک یعرضون علی ربهم ۞ گشت ئەوانە لە رۆژی دوایدا لە خەمەتی پەروەردگاریاندا رادەنۆینرێن بۆ پرسیار و هەلام ۞ ویقولون ۞ لآشھدھتولاء الذین کذبوا علی ربهم ۞ ئەمانە بوون فریشتەو پەیمەنەران) لە رۆژی قیامەتدا دین و شایەتیان لەسەر دەدەن وئەلین: ۞ هؤلاء الذین کذبوا علی ربهم ۞ ئەمانە بوون -لە دونیادا- لە سەر پەروەردگاریان درۆیان کردو، هاویری و هاوەلیان بۆ دانا ۞ ألا لعنة الله علی الظالمین ۞ دەبا نەحەت و نفرینی خوا لە خەلکانی ناھەقکارو ستەمکار بێت ۞ ۱۹: الذین

له دواروژدا له هه مووکس دواروترو زیانمندترن، چونکه بی له تاوانی خوشیان، تاوانی خه لکیشیان به کۆله ویهو، قیامه تیشیان به دونیا فروشتوو. خوی گه وره له دوا روژدا دنکه دنکه گوناحان به مروقه ئیمانداره کان ده ناسینن و پینی ل ده نین و، ده سزانن تیا ده چن، ئه وسه له گه له شه وهدا خوا تاوانه کانیا ن داده پوشتی، به لام مروی کافرو دووروو: هه موو شایه ته کان نه حله تیان ل ده کهن (فیقول الأشهاد هؤلاء الذین کذبوا علی ربهم ألا لعنة الله علی الظالمین) (موسلیم).

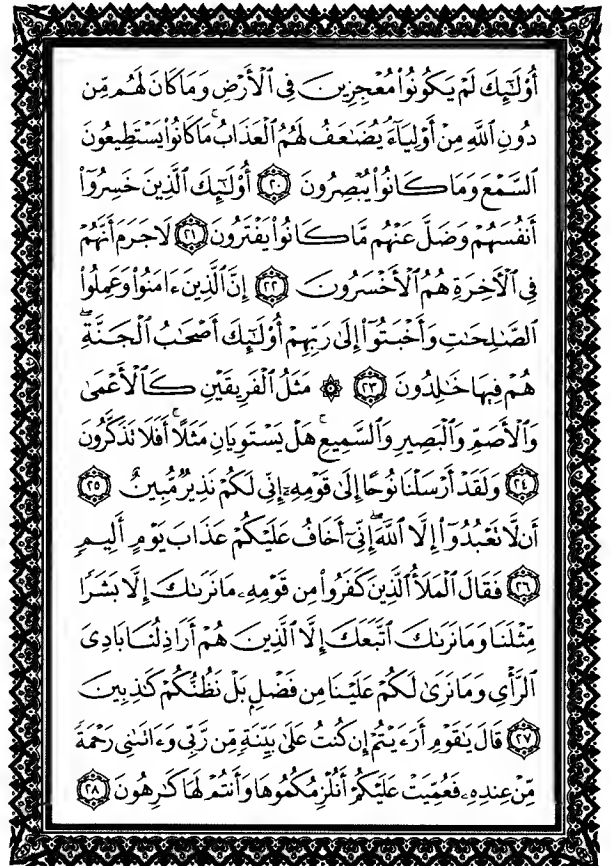
پاداشی ئیمانداران لای خوا:

﴿ ۲۳: إن الذین آمنوا وعملوا الصالحات ﴾ بی گومان ئه وانه ش که باوه ریان هیناو، ئاکاری چاکیان ئه نجام دا ﴿ وَاخْتَبُوا إِلَىٰ رَبِّهِمْ ﴾ وله راست په روه ردگاریان دلایان داساکاو خویمان به کزو که مدانا ﴿ أولئک اصحاب الجنة ﴾ ئه وانه ده بنه خاوه نی به ههشت و تییدا نیشته جی ده بنه ﴿ هم فیها خالدون ﴾ به ههتا هه تاییش له وی ده بن ﴿ ۲۴: مثل الفریقین کالأعمی والأصم والبصیر والسمع ﴾ مه سه ل و نموونه ی ئه و دوو ده سته یه - مروقی باوه ردارو بی باوه ر- هه ره که مه سه لی کوپرو که روچاوساغ و بیسه ره، واته: بی باوه ران هه موو نابیناو که رن، باوه ردارانیش چاوساغ و ژنه وان ﴿ هل یتوبان مثلاً ﴾ ده ناخو ئه و دوو ده سته یه وه یک وابه ن؟ ﴿ أفلا تذکرون ﴾ ده سا بوچی ئیوه بی ری ناکه نه وه و په ند وهرناگرن و لیکی ناده نه وه، هه تا قازانج به خو تان بگه یه نن؟.

سه رگروشته ی نووح ونه ته وه که ی:

﴿ ۲۵: ولقد أرسلنا نوحا إلی قومه ﴾ به راستی (نوح) مان نارده لای قوم و هۆزه که ی خو ی، دوا ی ئه وه که دونیا یان پرکرده ئاژاوو خراپه کاری ﴿ إنی لکم نذیر مبین ﴾ چوو له لایان و پینی گو تن: بی گومان که من ترسینه ریکی ئاشکرام بو تان ﴿ ۲۶: ألا تعبدوا إلا الله ﴾ هاتووم پیتان بلیم که: بیجگه له خوا هیچ که س و شتیکی تر مه په رستن ﴿ إنی أخاف علیکم عذاب یوم الیم ﴾ چونکه "ئه ر به گویم نه که ن" ده ترسم سزای روژیکی ئیش پیگه یه نه رتان تووش بیی ﴿ ۲۷: فقال الملا الذین کفروا من قومه ﴾ که چی گه وره گه وره ناودارانی هۆزو گه له که ی نوح - ئه وانه یان خاوه ناس و بی باوه ربوون له وه لامی نووحدا- وتیان ﴿ مانراک إلا بشرا مثلاً ﴾ ئیبه تو وه کو مروقیکی ئاسایی ناوخومان ده بینن، واته: وانا زانین شایسته ی په یامبری تی بیت، هه تا قسه کانت بیسین، چونکه هیچ شتیکت له ئیبه زیاتر نییه! ﴿ وما نراک اتباعک إلا الذین هم أرادنا

یصدون عن سبیل الله ﴾ ئه وانه ی که ریگای خوا له خه لکی ده به ستن ﴿ ویغونها عوجا ﴾ وهه میسه له هه ولیشدان لاری بکه نه وه، به لارونه شیاوی بی بو به رنامه ی ژبان نیشانی مه رد می بدن ﴿ وهم بالآخرة هم کافرون ﴾ و باوه ریشیان به دوا روژ نییه، کافرو بی باوه رن، بو یه کاری واده که ن ﴿ ۲۰: أولئک لم یکنوا

معجزین فی الأرض ﴾ خو ئه وانه کومه لیکی وهه مان هه رگیز ناتوانن لهم زهویه دا له ده سته ی ده رچن ﴿ وما کان لهم من دون الله من أولیاء ﴾ و بیجگه له خوایش هیچ دۆست و یارمه تیده ریکیان ده س ناکه وی له سزا رزگاریان بکا ﴿ یضاعف لهم العذاب ﴾ سه ره رای ئه وه ش، به پینی شیوازی کوفره که یان سزایان چه ند به رامبه ر بو ئه کری ﴿ ماکانوا یستطیعون السمع وما کانوا یبصرون ﴾ چونکه له دونیا دا ئه وه نده کینه و رقیان له حه ق بوو، نه یان ئه توانی وشه ی حه ق بیسین و، نه شیان ئه توانی ببینن و ری ده رکه ن، تا ئه مرو خو ده رباز بکه ن ﴿ ۲۱: أولئک الذین خسروا أنفسهم ﴾ دیاره به رله هه مووشتیک، ئه وانه خو یانیا ن دو راندو زیانمهن د بوون ﴿ وضل عنهم ما کانوا یفترون ﴾ ئه و په رسرا وانه ش که به دروو پرویا لانتسه و، ناهه ق ده یان په رستن، لیان بزر بوون و به فیرو چوون، واته: هیچ که لک و سوو دیکیان نه بوو بو یان ﴿ ۲۲: لاجرهم أنهم فی الآخرة هم الأخسرون ﴾ جا هیچ گومان نیکیش نییه که

نالیم گهنجینه و خه زینه ی خوا لای منه و، گهنجینه داری خوام،
تا شهوی شوینم دهکوی دوله مهنی بکم ﴿ ولا أعلم الغیب ﴾
ناشلیم من ناگام له نادیارو شتی غه بیبیه ﴿ ولا أقول إني ملك ﴾
و ناشلیم من فریشته یه کم، نیردراوم بولاتان تا به دروژنم بزائن
﴿ ولا أقول للذين تردى أعینکم ﴾ و ناشلیم بهو ئیماندارانه ی که

بادی الرأی ﴿ وداوکه و توهو کانیشست هه رروته و پووته و (سه فیه)
و بی بیروئاو وزن ده بینین ﴿ وما نرى لكم علينا من فضل ﴾
ناشبینین هیچ پله و پایه یه کی زیاده تان به سه رثیمه دا هه بیت، تا
شیاوی شه و بن ئیمه دواتان بکهوین ﴿ بل نظنکم کاذبین ﴾ به لکو
گومان ده بین دروژن، چ خوت و چ هاوه لانت!

ده سه لاتداران و سه رانی چه واشه، غهیره ز خویان به رروته و پووته
داده نین و بییان ده لین: ﴿ هم أرادنا بادی الرأی...! ﴾ چونکه نافامن
که هه ق و راستی بو هه رکه سی ده رکهوت و به یه روی لی کرد،
شه و که سه راست و هه قدوسته، نه گیل و گهوج و نه زانه کانی لای
شهوان ﴿ ۲۸ ﴾: قال یا قوم أرأیتم إن كنت علی بینه من ربی ﴿ نوح
وتی: ئه ی قهوم و هوزم! شه گهر بینیتان من به لگه و نیشانه یه کی
ناشکراو به هیزم له لایه ن پهروه ردگار مه وه هیه ﴿ و آتانی رحمة من
عنده ﴾ و هه له لای خو شیه وه ره حمت و به زه یه کی پی دابم، واته:
پله ی پیغه مبه ریتی پی به خشیم ﴿ فعمیت علیکم ﴾ و شاردر ابیتته وه
له ئیوه و لی پی نه گهن، چونکه ئیوه شیایو شه و نیعمه ته نین
﴿ أنلزمکموها ﴾ ده کری ئیمه به زور بیده ی به سه رتانا و، برواتان
پی بینین ﴿ وأنتم لها کارهون ﴾ و ئیوه یش هه زی لی نه که ن و
نه تانه وی، بی گومان هه رگیز ئیمه به زور باوه به که س ناهیین
﴿ ۲۹ ﴾: و یا قوم لا أسألكم علیه مالا ﴿ ئه ی قهوم و هوزی من!

بزانن که من به به رامبه ر گه یاندنی شه ناموژگاری و به رنامه یه م، هیچ
مزه و پاداشیکم له ئیوه ناوی، هه تا لاتان قورس بی و بوتان نه دریت
﴿ إن أجرى إلا علی الله ﴾ چونکه پاداش و مزه ی من هه له سه ر
خوایه و هه له و مده وی ﴿ وما أنا بطارد الذين آمنوا ﴾ هه رگیز یش
شه وانه باوه ریان هیئاوه له به ر قسه ی ئیوه تاربان نانیم و دورریان
ناخه مه وه، دیاره شهوان داوایان کردبوو که: برواداره کان له کوپو
دانشینه کانیدا و ده رنی، شه و سا دینه لای، ههروه کو قوره یش
هه مان داخواییان له پیغه مبه ر هه بوو! ﴿ إنهم ملاقوا ربهم ﴾
چونکه بی گومان شهوان له قیامه تدا له گهل پهروه ردگاری خویان
دیدن ده که ن و شکایه تی من ده که ن له لای شه ﴿ ولکنی أراکم
قوما تجهلون ﴾ به لام - راستیه که ی من ئیوه به هوزو گه لیکی
نه قام و نه زائن ده بینم، شه گینه چو داوی ده کردنی شه و ئیمانداره
هه ژارانته ن ده کرد و، به گیله پیاوو نه زانتان ده زانین! ﴿ ۳۰ ﴾:

و یا قوم من بنصرنی من الله إن طردتهم ﴿ ئه ی قهوم و هوزی من!
چ که سی ده توانی یارمه تیم بداو له سزای خوا رزگارم بکا شه گهر
شه و ئیماندارانه م دور خسته وه و ده رم کردن؟ ﴿ أفلا تذکرون ﴾
ناخو هیچ بیر ناکه نه وه "که چه نده تاوانه ده رکردنیان" ﴿ ۳۱ ﴾:
ولا أقول لكم عندی خزائن الله ﴿ من هه له بهر شه و پیغه مبه ر

و یَقُولُ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مَا لَا إِنْ أُخْرِیَ إِلَّا عَلَى اللَّهِ وَمَا
أَنَا بِطَارِدِ الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّهُمْ مُلْكُوا رَبِّهِمْ وَلِنُكْفِيَ زَكَاةَ
قَوْمًا جَاهِلُونَ ﴿ ۳۰ ﴾ و یَقُولُ مَنْ يَنْصُرُنِي مِنَ اللَّهِ إِنْ طَرَدْتُهُمْ
أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿ ۳۱ ﴾ وَلَا أَقُولُ لَكُمْ عِنْدِي خَزَائِنُ اللَّهِ وَلَا
أَعْلَمُ الْغَيْبِ وَلَا أَقُولُ إِنِّي مَلَكٌ وَلَا أَقُولُ لِلَّذِينَ تَزْدَرِي
أَعْيُنُكُمْ لَنْ يُؤْتِيَهُمُ اللَّهُ خَيْرًا اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا فِي أَنْفُسِهِمْ إِنْ إِذَا
لِمَنِ الظَّالِمِينَ ﴿ ۳۲ ﴾ قَالُوا يَنْصُوحٌ قَدْ جَدَلْنَا فَاكْتَرَتْ
جَدَلْنَا فَأَنَّا يَمَّا تَعِدُنَا إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿ ۳۳ ﴾ قَالَ
إِنَّمَا يَأْتِيَكُمْ بِهَ اللَّهِ إِنْ شَاءَ وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ ﴿ ۳۴ ﴾ وَلَا يَنْفَعُكُمْ
نُصْحِي إِنْ أَرَدْتُ أَنْ أُنْصَحَ لَكُمْ إِنْ كَانَ اللَّهُ يُرِيدُ أَنْ يُغْوِيَكُمْ
هُوَ رَبُّكُمْ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿ ۳۵ ﴾ أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ
قُلْ إِنْ افْتَرَيْتُهُ فَقَدْ عَلِمْتُمْ أَنِّي كَاذِبٌ وَمَا نَجْحَرُمُونَ ﴿ ۳۶ ﴾
وَأَوْحَىٰ إِلَيْ نُوْحٍ أَنَّهُ لَنْ يُؤْمِنَ مِنْ قَوْمِكَ إِلَّا مَنْ قَدْ آمَنَ
فَلَا تَبْتَئِسْ بِمَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ﴿ ۳۷ ﴾ وَأَصْنَعِ الْفُلَكَ بِأَعْيُنِنَا
وَوَحِّينَا وَلَا تَخْطِبْ فِي الَّذِينَ ظَلَمُوا إِنَّهُمْ مُغْرَقُونَ ﴿ ۳۸ ﴾

له به رچاوی ئیوه سووک و بی نرخن ﴿ لن يؤتيم الله خيرا ﴾ که
خوا هه رگیز خيرو چاکه یان له گهل ناکاو له سه ر رنی راست نین،
وهک ئیوه پیتان وایه ﴿ الله أعلم بما فی أنفسهم ﴾ خوا خوی
چاک ده زانی چی له دل و دهرونیان دایه و، پاداش و توله شیان هه
به پیی شهوی دلیان ده داته وه ﴿ إني إذا لمن الظالمين ﴾ شه گهر
من شه و بکم که ئیوه ده لین، به راستی بی گومان ده چه ریزی
سته مکارانه وه.

قهومه که ی نوح سزا ده خوازن:

﴿ ۳۲ ﴾: قالوا یا نوح ﴿ وتیان ئه ی نوح! ﴿ قد جادلنا فاکثرت
جدالنا ﴾ به راستی شه ره قسه و ده مه قالیی زورت له گهل کردین و
زوریش له سه ری رویشتی، ده سا له گهل شه و شه دا زور به چاکی
بزانه که: ئیمه هه رگیز دوا ی خوت و به رنامه ت ناکه وین ﴿ فأتانا
بما تعدنا إن كنت من الصادقين ﴾ ده سا شه ر ته ده توانیی و له

راستگزیانیت، نهو سزایه مان بو بهینه به لیمان پی دهدهیت ﴿۳۳﴾: قال إنما بأتیکم به الله إن شاء ﴿﴾ نوح وتی: به راستی هینانی نهو سزایه هر به دهستی خوابه و، هره ویش ده توانیت بیهینی بۆتان نهر ویستی ﴿﴾ وما أنتم بمعجزین ﴿﴾ که هینایشی ئیتیرئیوه ناتوانن به ره لستی بکه و، دهسته وسان بیوه ستینن ﴿۳۴﴾: ولا ینفعکم نصیٰ إن أردت أن أنصح لکم إن کان الله یرید أن یغویکم ﴿﴾ خو ئه گهر خوا بیوهی گومراشتان بکاو ریتان لی تیک بدا، ئیتیر من ههر چه ند ناموزگاریتان بکه م بو سوودو که لکی ئیوه، سوودو که لکی نابی بۆتان، چونکه خوا خوئی دهیه وی گومرابن، دیاره که ئیتیر ههر گیز ناتوانن له ئیرادهی نهو دهرچن ﴿﴾ هو ربکم ﴿﴾ ههر ئه ویشه پهروه ردگارتان ﴿﴾ وإلیه ترجعون ﴿﴾ و ههر بۆلای خویشی ده چنه وه، حیساب ولیکۆلینه وه تان له گهل دهکات ﴿۳۵﴾: أم یقولون افتراء ﴿﴾ یان ده لین: موحه ممه ﴿﴾ خوئی نه م چیرۆکهی هه لبه ستووه ئه یداته پالی خوا! نه و ساش باوه به داستانی که له کهی (نوح) ناکهن ﴿﴾ قل إن افتريتہ ﴿﴾ نهی موحه ممه! بلی: نه گهر وایی که ئیوه نهی لین ومن خو م هه لم به ستبی ﴿﴾ فعلی إجماعی ﴿﴾ دیاره گوناح و تاوانه کهی ههر ده که ویته سه رخوم، ئیوه بهر پرس نین، وه نه گهر راستگۆم، نه وه ئیوه تاوانبارن ﴿﴾ وأنا برئ مما تجرمون ﴿﴾ ومنیش له ههر تاوانی ئیوه دهی که ن بهری و بیزارم، واته: کهس تۆلهی کهس نادری به سه ریا.

پاش نه وه که نوح بو دی ده رکوت نه وانه ئیمان ناهینن، تووره بوو لییان ودوعای لی کردن وفه رمووی: (رب لاتذر علی الأرض من الکافرین دیارا) (نوح/۲۶) خوایش فه رمووی: نه م نایه تی (۳۵) هه رسته یه کی تییه لکیشه له نیوان داستانه کهی نووحدا (ع) تا پیغه مبه ر ﴿﴾ یه کسه ره ئازارو بیزاره کهی قوره یش وه بیریتنی و، بزانی له به ره ئه که پیغه مبه رانی به ره خویشی ههر له و سزایه دا بوون، ده بی نه میش به ئارامتر بی له وان ﴿۳۶﴾: وأوحی إلی نوح ﴿﴾ به نوح وه حی و سرووش کرا پاش نه وه گوتی: (..إنی مغلوب فانتصر) ۱۰/۵۴ ﴿﴾ أنه لن یؤمن من قومک إلا من قد آمن ﴿﴾ ده بی چاک بزانی که جگه له وانه له مه و بهر پروایان هیناوه، ئیتیر که سیکی دی له هۆزه که ت باوه ر ناهیننی ﴿﴾ فلا تبتس بما کانوا یفعلون ﴿﴾ که واپوو له و کارانه دهی که ن خه فه تبارمه به، چونکه دهره نجام تۆ رزگار نه بی و، نه وان تیا ده چن.

نوح له چاره نووسی قه ومه کهی حالی بوو:

﴿۳۷﴾: واصنع الفلک بأعیننا ووحینا ﴿﴾ ده بی له بهر چاو خو مانه وهو به پنی سرووش و فرمانی خو مان که شتییه که دروست بکه یت

وخه لکه موسلمانه کهی سوار بکه یت ﴿﴾ ولا تخاطبنی فی الذین ظلموا ﴿﴾ و ئیتیر له مه ر نه وانه وه سته میان کردوه لیم مه پارپوه "بو رزگار بوون وله ناو نه چوونیان" ﴿﴾ إنهم مغرورون ﴿﴾ چونکه به راستی بریار دراوه که ده بی نه وانه نقوم بین وبخنکین، واته: کار له کار ترازاو وه قسه ی پی ناوی ﴿۳۸﴾: ویصنع الفلک ﴿﴾ نوو حیش دهستی دایه دروستکردنی که شتییه که به پنی نه خشه و فه رمانه کهی خوا، ئیتیر چۆن له چی و نه ندازه کهی چه ندبوو؟ بو وه لای نه مه ریوایه ت زۆره، به لām گهل له و وه لām نه بئاغه و بنه مایه کیان نییه، نه وه نه بی ت که خوا ی کار جوان له سووره تی (قه مه) دا باسیان ده کا ﴿﴾ و کلما مر علیه ملا من قومه ﴿﴾ ههر که کۆمه لی له سه ردارانی هۆزه کهی به لایدا ده روشتن ﴿﴾ سخروا منه ﴿﴾ گالته یان پی ده کرد و ده یان گوت: "های! های! دوینی په یامبه ر بوویت و، نه مرۆ بوویت دارتاش!" ﴿﴾ قال إن تسخروا منا ﴿﴾ نوح وتی: نه گهر ئیوه نه مرۆ گالته به ئیمه بکه ن ﴿﴾ فإنا نسخر منکم کما تسخرون ﴿﴾ نه و ئیمه یش له کاتی نقومبوونه که دا "که سه ره نجامی ئیوه یه" گالته به ئیوه ده که ن، ههر وه کو ئیوه نه مرۆ گالته و لاقرتی به ئیمه ده که ن ﴿۳۹﴾: فسوف تعلمون ﴿﴾ له مه و دواش چاک ده زانن "پاشه رۆژ چۆن نه بی و بو کی ده بی" ﴿﴾ من بأتیه عذاب یخزیه ﴿﴾ وکیش سزایه کی بو ده بی ئاپرووی به ری ﴿﴾ ویحل علیه عذاب مقیم ﴿﴾ و له قیامه تیشدا سزایه کی هه تا هه تایی وله بن نه هاتووی خوا ده که ویته سه ری وله کۆلی نابیته وه ﴿۴۰﴾: حتی إذا جاء أمرنا وفار التنور ﴿﴾ نه و حاله تیه یان ههر به رده وام بوو هه تا نه واکاته که بریاری پیاده کرنی سزاکه مان گهی، نیشانه یشی نه وه بوو که: ئاویش له رووی زهوی له هه موو لایه که وه هه لقوئی، ته نانه تی له (ته نووره) کانیشیانه وه که جیگه ی ئاگری نه وانه، به لām (ئیب عه بباس) نه لیت: (التنور: وجه الأرض، وقال الطبری: والعرب تسمى وجه الأرض تنور الأرض) واته: به رووی گشت زهوی ده لین: ته نوور، مه به ست نه وه یه که ههر کات دیتتان له گشت لایه که وه ئاوه له قوئی و که وته سه ر زهوی، نه وه ئیتیر کاتی سزاکه هاتوو ﴿﴾ قلنا احمل فیها من کل زوجین اثنین ﴿﴾ نه و سا به (نوح) مان گوت: له ههر نیرو مییه کی گیانه به ران، دوان له که شتییه که دا هه لگره ﴿﴾ وأهلك إلا من سقى علیه القول ﴿﴾ هه روا خانه واده که ت سوار بکه، مه گهر که سیک که ههر له زووه وه - به هوی لاساری خو یه وه - بریاری تیاچوونی بو درابی، وه کو (که نعان) ی کو رت و، (واعیله) ی خیزانت، نه مانه به هوی بی باوه ری خو یانه وه، ده بی له گهل نه واند تیاچن ﴿﴾ ومن آمن ﴿﴾ وه ههر که سیکی دیکه ش باوه ری هینابی هه لی گره ﴿﴾ وما آمن معه إلا قليل ﴿﴾ خو ژماره یه کی که میش نه بی ت له گهل یا پروایان

أَمِّم مِّن مَّعَكَ ﴿٤٩﴾ ثَبِّتْ مِیْهْرَه بَانِی خَوای به به زه بی فریای که و ت
وپی گوترا: ئە ی نوح! به سه لامه تی و به ئاسووده بی و، به پیروزی
له ئیمه وه بوخوت و بو ئه و ئوممه تانه ی له گه لتن له چپای جوودی
وه ره خواری بو ده شتایی ﴿٥٠﴾ و أمم سمتمهم ﴿٥١﴾ ئە و ئوممه ت
وخه لکانه یش دواپی دین، تاماوه یه ک ده یان ژینین ﴿٥٢﴾ ثم یمهم منا
عذاب الیم ﴿٥٣﴾ پاشان له ئیمه وه تووشی سزایه کی ئیش پیگه یه نه ر
ده بن، نه گه ر لارولاسار دهر بچن.

ئهم داستان به ئه گه ی راستی قورئانه:

﴿٤٩﴾: تلک من انباء الغیب ﴿٥٠﴾ ئهم هه وال وده نگ وباسه بوم
باس کردیت، به شیکه له وه هه وال نادیارانه ﴿٥١﴾ نوحیا ایلک ﴿٥٢﴾
خومان به وه حی بیئت راده گه یه نین - ئە ی پیغه مبه ر! ﴿٥٣﴾ ما
کنت تعلمها أنت ولا قومک من قبل هذا ﴿٥٤﴾ نه تو دهر زانی
به ره هاتنی ئهم قورئانه توفان بووه، نه نه ته وه که یشته ده ی زانی
﴿٥٥﴾ فاصبر إن العاقبة للمتقين ﴿٥٦﴾ جا تووش (ئە ی پیغه مبه ر! ﴿٥٧﴾)
به رامبه ربه هه موو پیشه اته کان خوارگرو به ئارام به، وه کو
نوح ﴿٥٨﴾ به ئارام و خوارگروو، چونکه به راستی پاشه روژی
رووناک و، سه ر فرازی بو خوار یزارانه له شیرک و تاوان.

هوودو عاد ی قهومی:

﴿٥٠﴾: وإلی عاد أخاهم هودا ﴿٥١﴾ بولای قهومی (عاد) یش (هودو)
برایمان نارد، واته: هه ر له خو یان بوو، وه کو (نوح) مان نارد له ی
قهومه که ی خو ی ﴿٥٢﴾ قال یا قوم اعبدوا الله ما لکم من إله غیره ﴿٥٣﴾
پنی گوتن: ئە ی هوزو گه لم! ده بی هه ر ئە و خوا تاک و ته نیایه
بیه رستن، چونکه جگه له وه هیچ په رستراویکی تری راسته قینه
شکنا به م بو تان ﴿٥٤﴾ إن أنتم إلا مفترون ﴿٥٥﴾ ئیوه هه ردرو هه لده به ستن
له ئیددی عاکردنتان که خوا شه ریکی هه بی له په رستندا، نه گینه
خوا هه ر ئە و تاکه خوا یه یه و هاو به شی نییه له په رستندا ﴿٥٦﴾: ٥١
یا قوم لا أسألكم علیه أجرا ﴿٥٧﴾ ئە ی هوزی من! خو له به رامبه ر
گه یاندنی به رنامه که ی خوادا، من هیچ پاداش و کریه کم
لیتان ناوی، هه تا له سه رشانتان سه خت بیئت ﴿٥٨﴾ إن أجری إلا
على الذی فطرنی ﴿٥٩﴾ کری و پاداشی من هه ره له سه ر ئە و زاته یه
به دی هیئناوم ﴿٦٠﴾ أفلا تعقلون ﴿٦١﴾ ئاخو هوش و بیر ناکه نه وه، ژیر
نابن ﴿٦٢﴾: ٥٢: ویا قوم استغفروا ربکم ﴿٦٣﴾ - ئە ی خزم و گه له که م! -
له پهروه ر دگارتان داوا ی لیبووردن و پووشینی گوناخ بکه ن ﴿٦٤﴾ ثم
توبوا إلیه ﴿٦٥﴾ پاشانیش تهو به بکه ن و بیئنه وه بولای ﴿٦٦﴾ يرسل السماء
علیکم مدرارا ﴿٦٧﴾ ئە ویش له ئاسمانه وه به لیزمه و خوهره م، بارانتان

تییدا مانه وه، توفانه که گشتگیر بوو بی یان نا؟ نه مانه و چه ندین
قسه ی تر له و باره وه هه ن، هه موو ده ده یه نه ده سستی خواو، لی ی
بی ده نگ ده بین، نه گه ر چی پی شه وا (نه حمه د) خوی لی ی رازی
بیئت - ئهم فه رمووده یه دینی و ده لیت: ((عن أبی هريرة ؓ قال:
مر النبی ﷺ بأناس من اليهود، وقد صاموا يوم عاشوراء، فقال: ما

قَالَ يَسْنُوخُ إِنَّهُ لَيْسَ مِنْ أَهْلِكَ إِنَّهُ عَمَلٌ غَيْرُ صَالِحٍ فَلَا تَسْتَلَنْ
مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنْ أَعْطَاكَ أَنْ تَكُونَ مِنَ الْجَاهِلِينَ ﴿٤٩﴾
قَالَ رَبِّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أَشْهَكَ مَا لَيْسَ لِي بِهِ عِلْمٌ وَإِلَّا
تَغْفِرْ لِي وَتَرْحَمْنِي أَكُنْ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٥٠﴾ قِيلَ يَسْنُوخُ
أَهْطِ بِسَلَامٍ مِنَّا وَبَرَكَاتٍ عَلَيْكَ وَعَلَى أُمَمٍ مِّمَّنْ مَعَكَ
وَأَمِّم سَمْتَهُمْ ثُمَّ بَمَسْهُمْ مِنَّا عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٥١﴾ تِلْكَ
مِنْ أَنْبَاءِ الْغَيْبِ نُوحِيهَا إِلَيْكَ مَا كُنْتَ تَعْلَمُهَا أَنْتَ وَلَا قَوْمُكَ
مِنْ قَبْلِ هَذَا فَأَصْبِرْ إِنَّ الْعَاقِبَةَ لِلْمُتَّقِينَ ﴿٥٢﴾ وَإِلَى عَادٍ
أَخَاهُمْ هُودٌ قَالَ يَقَوْمِ أَعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُم مِّنْ إِلَهِ
غَيْرُهُ إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا مُفْتَرُونَ ﴿٥٣﴾ يَقَوْمِ لَا أَتْلُو عَلَيْكُمْ
أَجْرًا إِنْ أَجْرِي إِلَّا عَلَى الَّذِي فَطَرَنِي أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٥٤﴾
وَيَقَوْمِ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ يُرْسِلِ السَّمَاءَ
عَلَيْكُمْ مِدْرَارًا وَيَرْزُقْكُمْ قُوَّةً إِلَى قُوَّتِكُمْ وَلَا تَتَنَزَّلُوا
فِي جُحُورِهِمْ ﴿٥٥﴾ قَالُوا يَا هُودُ مَا جِئْتَنَا بِبَيِّنَةٍ وَمَا نَحْنُ
بِتَارِكِي آلِ هَارُونَ أَعَنْ قَوْلَكَ وَمَا نَحْنُ لَكَ بِمُؤْمِنِينَ ﴿٥٦﴾

هذا من الصوم؟ قالوا: هذا اليوم الذي نجى الله موسى وبنى إسرائيل
من الغرق وغرق فيه فرعون، وهذا يوم استوت فيه السفينة على
الجودي، فصامه نوح وموسى ﷺ شكرا لله (عز وجل) فقال النبي ﷺ:
أنا أحق بموسى، وأحق بصوم هذا اليوم. فصام، وقال لأصحابه: من
كان منكم أصبح صائما فليتم صومه، ومن كان أصاب من غداء
أهله فليتم بقية يومه)) (مسند الإمام أحمد ٢/٣٥٩-٣٦٠). جا
به پی ئهم فه رمووده یه و ده رته که و ی دابه زینیان له که شتییه که،
روژی (١٠) ی مانگی موچه ره م بوو بی. ﴿٤٧﴾: قال ربی أعوذ بک
أن أسألك ما ليس لی به علم ﴿٤٨﴾ ثینجا نوح په شیما ن بووه وه و
به په له گه رایه وه له ی خواو وتی: ئە ی پهروه ر دگارا! په نات
پی ده گرم که: جار یکی تر داوا ی هه ر شتیکت لی بکه م که زانیاریم
پنی نه بی ﴿٤٩﴾ وإلا تغفر لی وترحمنی أکن من الخاسرین ﴿٥٠﴾ ئیستاش
ئه رتو لیم خو ش نه بی و به زه بییت پیما نه یه ته وه، له زیانمه ندان
ده م ﴿٤٨﴾: قیل یا نوح اهبط بسلام منا وبرکات علیک وعلی

راسته رښه، واته: نه خشه و پلانه کانی گشت پر له دادن، ستم له کهس ناکاو، چه زده کا هه موو به ره و هه ق بین.

گهلی (عاد) تیاچوو به دهر له نیماند اره کانیان:

﴿ ۵۷: فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقَدْ أَبْلَغْتُكُمْ مَا أُرْسِلْتُ بِهِ إِلَيْكُمْ ﴾ جائر

إِنْ نَقُولُ إِلَّا اعْتَرَاكَ بَعْضُ آلِهَتِنَا بِسُوءٍ قَالَ إِنِّي أُشْهِدُ اللَّهَ
وَأَشْهِدُوا أَيَّيَّ بَرٍّ مِمَّا تَشْرِكُونَ ﴿٥٨﴾ مِنْ دُونِهِ فَكِدُونِي
جَمِيعًا ثُمَّ لَا تُنْظَرُونَ ﴿٥٩﴾ إِنِّي تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ رَبِّي وَرَبِّكُمْ مَا
مِنْ دَابَّةٍ إِلَّا هُوَ آخِذٌ بِنَاصِيَتِهَا إِنَّ رَبِّي عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ
﴿٦٠﴾ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقَدْ أَبْلَغْتُكُمْ مَا أُرْسِلْتُ بِهِ إِلَيْكُمْ وَنَسْتَخْلِفُ
رَبِّي قَوْمًا غَيْرَكُمْ وَلَا تَضُرُّهُمْ شَيْئًا إِنَّ رَبِّي عَلَى كُلِّ شَيْءٍ حَفِيزٌ
﴿٦١﴾ وَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا نَجَّيْنَا هُودًا وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ بِرَحْمَةٍ
مِنَّا وَنَجَّيْنَاهُمْ مِنْ عَذَابٍ غَلِيظٍ ﴿٦٢﴾ وَتِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ
الَّتِي كُنَّا نَقُولُ لِقَوْمِكَ وَأَنْتُمْ لَا تُفْقَهُونَ ﴿٦٣﴾ وَأَنْتُمْ لَا تُفْقَهُونَ
فِي هَذِهِ الدُّنْيَا لَعْنَةُ الْكَافِرِينَ وَالْآيَاتُ الْكَلِيمَةُ الْآلَاءُ كَذَرُوا رُسُلَهُمْ
بَعْدَ الْإِعَادِ قَوْمٌ هُودٌ ﴿٦٤﴾ وَإِلَى مُؤَدِّ أَخَاهُمْ صَالِحًا قَالَ
يَنْقُورُ آعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ هُوَ أَنْشَأَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ
وَأَسْتَعْمَرَكُمْ فِيهَا فَاسْتَغْفِرُوهُ ثُمَّ تَوَلَّوْا إِلَيْهِ وَإِنَّ رَبِّي لَغَفُورٌ
﴿٦٥﴾ قَالُوا لَنْصَلِّحَ نَذَكْتُ فِينَا مَرْجُومًا قَبْلَ هَذَا أَتَنْهَانَا أَنْ
نَعْبُدَ مَا يَعْبُدُ آبَاؤُنَا وَإِنَّا لَفِي شَكٍّ مِمَّا تَدْعُونَا إِلَيْهِ مُرِيبٌ ﴿٦٦﴾

ښو له داخواز بیه کهم روو وهرده چه رځین و، گوئ ناگرن بوم،
وامن راسپاردهی خوم پي راگه یاندن و، نه نجامی لاری بوو نیشم
بو روون کردنه وه ﴿ وېستخلف ربی قوما غیر کم ﴾ ویه روهر دگاریم
له ناوتان ده باو له جیاتی ښو خه لکیکي تر داده نسی که نه وان
به راستی و ښخلاسوه نه ی پرستن ﴿ ولا تضرونه شیئا ﴾
ناشتوان هیچ زیانیکی پي بگه یه نن ﴿ إن ربی علی کل شیئ
حفیظ ﴾ به راستی په روهر دگارم پاریزه رو چاودیری هه موو شتیکه،
کارو کرده وه کانتان ده پاریزی وچی لی شاره و نییه ﴿ ۵۸: ولما جاء
أمرنا ﴾ وه کاتی فرمانمان بو له ناو بردنی هوزه که ی عاد دهرچوو
﴿ نجینا هودا والذین آمنوا معه برحمة منا ﴾ به میهره بانایی به زهی
خومان (هوود) و نه وانه ی له گه لیا باوهر یان هینابوو، رزگار کرد
﴿ ونجیناهم من عذاب غلیظ ﴾ و له وسزا هره سهخت و توندهش
لامان دان، نه و بوو (با) یه کی زور قورس و نه زوکمان نارده سهر یان
و له بنی هینان. ﴿ ۵۹: وتلك عاد جحدوا بآیات ربهم ﴾ نه مهش

بو ده باریننی ﴿ ویزدکم قوه إلى قوتکم ﴾ وهیزیکی تر ددها به هیزو
تواناتان زیاد له هیزی خوتان که پیی بایو بیوون ﴿ ولا تتولوا
مجرمین ﴾ وه ښو به تاوان روو وهر مه چه رځین له وهی بانگناتان
ده کهن بو، واته: به شکو له گوناج وه گهرین و ته و به بکهن، وه کو
په یامبر ﷺ له فهرمووده یه کدا- نه بوود اوود، ښین ماحه ریوایه تی
ده کهن- نه فهرمو: ﴿ (من لزم الاستغفار جعل الله له من كل هم
فرجا، ومن كل ضيق مخرجا، ورزقه من حيث لا يحتسب) ١١٠ ١١١ ١١٢ ١١٣ ١١٤ ١١٥ ١١٦ ١١٧ ١١٨ ١١٩ ١٢٠ ١٢١ ١٢٢ ١٢٣ ١٢٤ ١٢٥ ١٢٦ ١٢٧ ١٢٨ ١٢٩ ١٣٠ ١٣١ ١٣٢ ١٣٣ ١٣٤ ١٣٥ ١٣٦ ١٣٧ ١٣٨ ١٣٩ ١٤٠ ١٤١ ١٤٢ ١٤٣ ١٤٤ ١٤٥ ١٤٦ ١٤٧ ١٤٨ ١٤٩ ١٥٠ ١٥١ ١٥٢ ١٥٣ ١٥٤ ١٥٥ ١٥٦ ١٥٧ ١٥٨ ١٥٩ ١٦٠ ١٦١ ١٦٢ ١٦٣ ١٦٤ ١٦٥ ١٦٦ ١٦٧ ١٦٨ ١٦٩ ١٧٠ ١٧١ ١٧٢ ١٧٣ ١٧٤ ١٧٥ ١٧٦ ١٧٧ ١٧٨ ١٧٩ ١٨٠ ١٨١ ١٨٢ ١٨٣ ١٨٤ ١٨٥ ١٨٦ ١٨٧ ١٨٨ ١٨٩ ١٩٠ ١٩١ ١٩٢ ١٩٣ ١٩٤ ١٩٥ ١٩٦ ١٩٧ ١٩٨ ١٩٩ ٢٠٠ ٢٠١ ٢٠٢ ٢٠٣ ٢٠٤ ٢٠٥ ٢٠٦ ٢٠٧ ٢٠٨ ٢٠٩ ٢١٠ ٢١١ ٢١٢ ٢١٣ ٢١٤ ٢١٥ ٢١٦ ٢١٧ ٢١٨ ٢١٩ ٢٢٠ ٢٢١ ٢٢٢ ٢٢٣ ٢٢٤ ٢٢٥ ٢٢٦ ٢٢٧ ٢٢٨ ٢٢٩ ٢٣٠ ٢٣١ ٢٣٢ ٢٣٣ ٢٣٤ ٢٣٥ ٢٣٦ ٢٣٧ ٢٣٨ ٢٣٩ ٢٤٠ ٢٤١ ٢٤٢ ٢٤٣ ٢٤٤ ٢٤٥ ٢٤٦ ٢٤٧ ٢٤٨ ٢٤٩ ٢٥٠ ٢٥١ ٢٥٢ ٢٥٣ ٢٥٤ ٢٥٥ ٢٥٦ ٢٥٧ ٢٥٨ ٢٥٩ ٢٦٠ ٢٦١ ٢٦٢ ٢٦٣ ٢٦٤ ٢٦٥ ٢٦٦ ٢٦٧ ٢٦٨ ٢٦٩ ٢٧٠ ٢٧١ ٢٧٢ ٢٧٣ ٢٧٤ ٢٧٥ ٢٧٦ ٢٧٧ ٢٧٨ ٢٧٩ ٢٨٠ ٢٨١ ٢٨٢ ٢٨٣ ٢٨٤ ٢٨٥ ٢٨٦ ٢٨٧ ٢٨٨ ٢٨٩ ٢٩٠ ٢٩١ ٢٩٢ ٢٩٣ ٢٩٤ ٢٩٥ ٢٩٦ ٢٩٧ ٢٩٨ ٢٩٩ ٣٠٠ ٣٠١ ٣٠٢ ٣٠٣ ٣٠٤ ٣٠٥ ٣٠٦ ٣٠٧ ٣٠٨ ٣٠٩ ٣١٠ ٣١١ ٣١٢ ٣١٣ ٣١٤ ٣١٥ ٣١٦ ٣١٧ ٣١٨ ٣١٩ ٣٢٠ ٣٢١ ٣٢٢ ٣٢٣ ٣٢٤ ٣٢٥ ٣٢٦ ٣٢٧ ٣٢٨ ٣٢٩ ٣٣٠ ٣٣١ ٣٣٢ ٣٣٣ ٣٣٤ ٣٣٥ ٣٣٦ ٣٣٧ ٣٣٨ ٣٣٩ ٣٤٠ ٣٤١ ٣٤٢ ٣٤٣ ٣٤٤ ٣٤٥ ٣٤٦ ٣٤٧ ٣٤٨ ٣٤٩ ٣٥٠ ٣٥١ ٣٥٢ ٣٥٣ ٣٥٤ ٣٥٥ ٣٥٦ ٣٥٧ ٣٥٨ ٣٥٩ ٣٦٠ ٣٦١ ٣٦٢ ٣٦٣ ٣٦٤ ٣٦٥ ٣٦٦ ٣٦٧ ٣٦٨ ٣٦٩ ٣٧٠ ٣٧١ ٣٧٢ ٣٧٣ ٣٧٤ ٣٧٥ ٣٧٦ ٣٧٧ ٣٧٨ ٣٧٩ ٣٨٠ ٣٨١ ٣٨٢ ٣٨٣ ٣٨٤ ٣٨٥ ٣٨٦ ٣٨٧ ٣٨٨ ٣٨٩ ٣٩٠ ٣٩١ ٣٩٢ ٣٩٣ ٣٩٤ ٣٩٥ ٣٩٦ ٣٩٧ ٣٩٨ ٣٩٩ ٤٠٠ ٤٠١ ٤٠٢ ٤٠٣ ٤٠٤ ٤٠٥ ٤٠٦ ٤٠٧ ٤٠٨ ٤٠٩ ٤١٠ ٤١١ ٤١٢ ٤١٣ ٤١٤ ٤١٥ ٤١٦ ٤١٧ ٤١٨ ٤١٩ ٤٢٠ ٤٢١ ٤٢٢ ٤٢٣ ٤٢٤ ٤٢٥ ٤٢٦ ٤٢٧ ٤٢٨ ٤٢٩ ٤٣٠ ٤٣١ ٤٣٢ ٤٣٣ ٤٣٤ ٤٣٥ ٤٣٦ ٤٣٧ ٤٣٨ ٤٣٩ ٤٤٠ ٤٤١ ٤٤٢ ٤٤٣ ٤٤٤ ٤٤٥ ٤٤٦ ٤٤٧ ٤٤٨ ٤٤٩ ٤٥٠ ٤٥١ ٤٥٢ ٤٥٣ ٤٥٤ ٤٥٥ ٤٥٦ ٤٥٧ ٤٥٨ ٤٥٩ ٤٦٠ ٤٦١ ٤٦٢ ٤٦٣ ٤٦٤ ٤٦٥ ٤٦٦ ٤٦٧ ٤٦٨ ٤٦٩ ٤٧٠ ٤٧١ ٤٧٢ ٤٧٣ ٤٧٤ ٤٧٥ ٤٧٦ ٤٧٧ ٤٧٨ ٤٧٩ ٤٨٠ ٤٨١ ٤٨٢ ٤٨٣ ٤٨٤ ٤٨٥ ٤٨٦ ٤٨٧ ٤٨٨ ٤٨٩ ٤٩٠ ٤٩١ ٤٩٢ ٤٩٣ ٤٩٤ ٤٩٥ ٤٩٦ ٤٩٧ ٤٩٨ ٤٩٩ ٥٠٠ ٥٠١ ٥٠٢ ٥٠٣ ٥٠٤ ٥٠٥ ٥٠٦ ٥٠٧ ٥٠٨ ٥٠٩ ٥١٠ ٥١١ ٥١٢ ٥١٣ ٥١٤ ٥١٥ ٥١٦ ٥١٧ ٥١٨ ٥١٩ ٥٢٠ ٥٢١ ٥٢٢ ٥٢٣ ٥٢٤ ٥٢٥ ٥٢٦ ٥٢٧ ٥٢٨ ٥٢٩ ٥٣٠ ٥٣١ ٥٣٢ ٥٣٣ ٥٣٤ ٥٣٥ ٥٣٦ ٥٣٧ ٥٣٨ ٥٣٩ ٥٤٠ ٥٤١ ٥٤٢ ٥٤٣ ٥٤٤ ٥٤٥ ٥٤٦ ٥٤٧ ٥٤٨ ٥٤٩ ٥٥٠ ٥٥١ ٥٥٢ ٥٥٣ ٥٥٤ ٥٥٥ ٥٥٦ ٥٥٧ ٥٥٨ ٥٥٩ ٥٦٠ ٥٦١ ٥٦٢ ٥٦٣ ٥٦٤ ٥٦٥ ٥٦٦ ٥٦٧ ٥٦٨ ٥٦٩ ٥٧٠ ٥٧١ ٥٧٢ ٥٧٣ ٥٧٤ ٥٧٥ ٥٧٦ ٥٧٧ ٥٧٨ ٥٧٩ ٥٨٠ ٥٨١ ٥٨٢ ٥٨٣ ٥٨٤ ٥٨٥ ٥٨٦ ٥٨٧ ٥٨٨ ٥٨٩ ٥٩٠ ٥٩١ ٥٩٢ ٥٩٣ ٥٩٤ ٥٩٥ ٥٩٦ ٥٩٧ ٥٩٨ ٥٩٩ ٦٠٠ ٦٠١ ٦٠٢ ٦٠٣ ٦٠٤ ٦٠٥ ٦٠٦ ٦٠٧ ٦٠٨ ٦٠٩ ٦١٠ ٦١١ ٦١٢ ٦١٣ ٦١٤ ٦١٥ ٦١٦ ٦١٧ ٦١٨ ٦١٩ ٦٢٠ ٦٢١ ٦٢٢ ٦٢٣ ٦٢٤ ٦٢٥ ٦٢٦ ٦٢٧ ٦٢٨ ٦٢٩ ٦٣٠ ٦٣١ ٦٣٢ ٦٣٣ ٦٣٤ ٦٣٥ ٦٣٦ ٦٣٧ ٦٣٨ ٦٣٩ ٦٤٠ ٦٤١ ٦٤٢ ٦٤٣ ٦٤٤ ٦٤٥ ٦٤٦ ٦٤٧ ٦٤٨ ٦٤٩ ٦٥٠ ٦٥١ ٦٥٢ ٦٥٣ ٦٥٤ ٦٥٥ ٦٥٦ ٦٥٧ ٦٥٨ ٦٥٩ ٦٦٠ ٦٦١ ٦٦٢ ٦٦٣ ٦٦٤ ٦٦٥ ٦٦٦ ٦٦٧ ٦٦٨ ٦٦٩ ٦٧٠ ٦٧١ ٦٧٢ ٦٧٣ ٦٧٤ ٦٧٥ ٦٧٦ ٦٧٧ ٦٧٨ ٦٧٩ ٦٨٠ ٦٨١ ٦٨٢ ٦٨٣ ٦٨٤ ٦٨٥ ٦٨٦ ٦٨٧ ٦٨٨ ٦٨٩ ٦٩٠ ٦٩١ ٦٩٢ ٦٩٣ ٦٩٤ ٦٩٥ ٦٩٦ ٦٩٧ ٦٩٨ ٦٩٩ ٧٠٠ ٧٠١ ٧٠٢ ٧٠٣ ٧٠٤ ٧٠٥ ٧٠٦ ٧٠٧ ٧٠٨ ٧٠٩ ٧١٠ ٧١١ ٧١٢ ٧١٣ ٧١٤ ٧١٥ ٧١٦ ٧١٧ ٧١٨ ٧١٩ ٧٢٠ ٧٢١ ٧٢٢ ٧٢٣ ٧٢٤ ٧٢٥ ٧٢٦ ٧٢٧ ٧٢٨ ٧٢٩ ٧٣٠ ٧٣١ ٧٣٢ ٧٣٣ ٧٣٤ ٧٣٥ ٧٣٦ ٧٣٧ ٧٣٨ ٧٣٩ ٧٤٠ ٧٤١ ٧٤٢ ٧٤٣ ٧٤٤ ٧٤٥ ٧٤٦ ٧٤٧ ٧٤٨ ٧٤٩ ٧٥٠ ٧٥١ ٧٥٢ ٧٥٣ ٧٥٤ ٧٥٥ ٧٥٦ ٧٥٧ ٧٥٨ ٧٥٩ ٧٦٠ ٧٦١ ٧٦٢ ٧٦٣ ٧٦٤ ٧٦٥ ٧٦٦ ٧٦٧ ٧٦٨ ٧٦٩ ٧٧٠ ٧٧١ ٧٧٢ ٧٧٣ ٧٧٤ ٧٧٥ ٧٧٦ ٧٧٧ ٧٧٨ ٧٧٩ ٧٨٠ ٧٨١ ٧٨٢ ٧٨٣ ٧٨٤ ٧٨٥ ٧٨٦ ٧٨٧ ٧٨٨ ٧٨٩ ٧٩٠ ٧٩١ ٧٩٢ ٧٩٣ ٧٩٤ ٧٩٥ ٧٩٦ ٧٩٧ ٧٩٨ ٧٩٩ ٨٠٠ ٨٠١ ٨٠٢ ٨٠٣ ٨٠٤ ٨٠٥ ٨٠٦ ٨٠٧ ٨٠٨ ٨٠٩ ٨١٠ ٨١١ ٨١٢ ٨١٣ ٨١٤ ٨١٥ ٨١٦ ٨١٧ ٨١٨ ٨١٩ ٨٢٠ ٨٢١ ٨٢٢ ٨٢٣ ٨٢٤ ٨٢٥ ٨٢٦ ٨٢٧ ٨٢٨ ٨٢٩ ٨٣٠ ٨٣١ ٨٣٢ ٨٣٣ ٨٣٤ ٨٣٥ ٨٣٦ ٨٣٧ ٨٣٨ ٨٣٩ ٨٤٠ ٨٤١ ٨٤٢ ٨٤٣ ٨٤٤ ٨٤٥ ٨٤٦ ٨٤٧ ٨٤٨ ٨٤٩ ٨٥٠ ٨٥١ ٨٥٢ ٨٥٣ ٨٥٤ ٨٥٥ ٨٥٦ ٨٥٧ ٨٥٨ ٨٥٩ ٨٦٠ ٨٦١ ٨٦٢ ٨٦٣ ٨٦٤ ٨٦٥ ٨٦٦ ٨٦٧ ٨٦٨ ٨٦٩ ٨٧٠ ٨٧١ ٨٧٢ ٨٧٣ ٨٧٤ ٨٧٥ ٨٧٦ ٨٧٧ ٨٧٨ ٨٧٩ ٨٨٠ ٨٨١ ٨٨٢ ٨٨٣ ٨٨٤ ٨٨٥ ٨٨٦ ٨٨٧ ٨٨٨ ٨٨٩ ٨٩٠ ٨٩١ ٨٩٢ ٨٩٣ ٨٩٤ ٨٩٥ ٨٩٦ ٨٩٧ ٨٩٨ ٨٩٩ ٩٠٠ ٩٠١ ٩٠٢ ٩٠٣ ٩٠٤ ٩٠٥ ٩٠٦ ٩٠٧ ٩٠٨ ٩٠٩ ٩١٠ ٩١١ ٩١٢ ٩١٣ ٩١٤ ٩١٥ ٩١٦ ٩١٧ ٩١٨ ٩١٩ ٩٢٠ ٩٢١ ٩٢٢ ٩٢٣ ٩٢٤ ٩٢٥ ٩٢٦ ٩٢٧ ٩٢٨ ٩٢٩ ٩٣٠ ٩٣١ ٩٣٢ ٩٣٣ ٩٣٤ ٩٣٥ ٩٣٦ ٩٣٧ ٩٣٨ ٩٣٩ ٩٤٠ ٩٤١ ٩٤٢ ٩٤٣ ٩٤٤ ٩٤٥ ٩٤٦ ٩٤٧ ٩٤٨ ٩٤٩ ٩٥٠ ٩٥١ ٩٥٢ ٩٥٣ ٩٥٤ ٩٥٥ ٩٥٦ ٩٥٧ ٩٥٨ ٩٥٩ ٩٦٠ ٩٦١ ٩٦٢ ٩٦٣ ٩٦٤ ٩٦٥ ٩٦٦ ٩٦٧ ٩٦٨ ٩٦٩ ٩٧٠ ٩٧١ ٩٧٢ ٩٧٣ ٩٧٤ ٩٧٥ ٩٧٦ ٩٧٧ ٩٧٨ ٩٧٩ ٩٨٠ ٩٨١ ٩٨٢ ٩٨٣ ٩٨٤ ٩٨٥ ٩٨٦ ٩٨٧ ٩٨٨ ٩٨٩ ٩٩٠ ٩٩١ ٩٩٢ ٩٩٣ ٩٩٤ ٩٩٥ ٩٩٦ ٩٩٧ ٩٩٨ ٩٩٩ ١٠٠٠ ١٠٠١ ١٠٠٢ ١٠٠٣ ١٠٠٤ ١٠٠٥ ١٠٠٦ ١٠٠٧ ١٠٠٨ ١٠٠٩ ١٠١٠ ١٠١١ ١٠١٢ ١٠١٣ ١٠١٤ ١٠١٥ ١٠١٦ ١٠١٧ ١٠١٨ ١٠١٩ ١٠٢٠ ١٠٢١ ١٠٢٢ ١٠٢٣ ١٠٢٤ ١٠٢٥ ١٠٢٦ ١٠٢٧ ١٠٢٨ ١٠٢٩ ١٠٣٠ ١٠٣١ ١٠٣٢ ١٠٣٣ ١٠٣٤ ١٠٣٥ ١٠٣٦ ١٠٣٧ ١٠٣٨ ١٠٣٩ ١٠٤٠ ١٠٤١ ١٠٤٢ ١٠٤٣ ١٠٤٤ ١٠٤٥ ١٠٤٦ ١٠٤٧ ١٠٤٨ ١٠٤٩ ١٠٥٠ ١٠٥١ ١٠٥٢ ١٠٥٣ ١٠٥٤ ١٠٥٥ ١٠٥٦ ١٠٥٧ ١٠٥٨ ١٠٥٩ ١٠٦٠ ١٠٦١ ١٠٦٢ ١٠٦٣ ١٠٦٤ ١٠٦٥ ١٠٦٦ ١٠٦٧ ١٠٦٨ ١٠٦٩ ١٠٧٠ ١٠٧١ ١٠٧٢ ١٠٧٣ ١٠٧٤ ١٠٧٥ ١٠٧٦ ١٠٧٧ ١٠٧٨ ١٠٧٩ ١٠٨٠ ١٠٨١ ١٠٨٢ ١٠٨٣ ١٠٨٤ ١٠٨٥ ١٠٨٦ ١٠٨٧ ١٠٨٨ ١٠٨٩ ١٠٩٠ ١٠٩١ ١٠٩٢ ١٠٩٣ ١٠٩٤ ١٠٩٥ ١٠٩٦ ١٠٩٧ ١٠٩٨ ١٠٩٩ ١١٠٠ ١١٠١ ١١٠٢ ١١٠٣ ١١٠٤ ١١٠٥ ١١٠٦ ١١٠٧ ١١٠٨ ١١٠٩ ١١١٠ ١١١١ ١١١٢ ١١١٣ ١١١٤ ١١١٥ ١١١٦ ١١١٧ ١١١٨ ١١١٩ ١١٢٠ ١١٢١ ١١٢٢ ١١٢٣ ١١٢٤ ١١٢٥ ١١٢٦ ١١٢٧ ١١٢٨ ١١٢٩ ١١٣٠ ١١٣١ ١١٣٢ ١١٣٣ ١١٣٤ ١١٣٥ ١١٣٦ ١١٣٧ ١١٣٨ ١١٣٩ ١١٤٠ ١١٤١ ١١٤٢ ١١٤٣ ١١٤٤ ١١٤٥ ١١٤٦ ١١٤٧ ١١٤٨ ١١٤٩ ١١٥٠ ١١٥١ ١١٥٢ ١١٥٣ ١١٥٤ ١١٥٥ ١١٥٦ ١١٥٧ ١١٥٨ ١١٥٩ ١١٦٠ ١١٦١ ١١٦٢ ١١٦٣ ١١٦٤ ١١٦٥ ١١٦٦ ١١٦٧ ١١٦٨ ١١٦٩ ١١٧٠ ١١٧١ ١١٧٢ ١١٧٣ ١١٧٤ ١١٧٥ ١١٧٦ ١١٧٧ ١١٧٨ ١١٧٩ ١١٨٠ ١١٨١ ١١٨٢ ١١٨٣ ١١٨٤ ١١٨٥ ١١٨٦ ١١٨٧ ١١٨٨ ١١٨٩ ١١٩٠ ١١٩١ ١١٩٢ ١١٩٣ ١١٩٤ ١١٩٥ ١١٩٦ ١١٩٧ ١١٩٨ ١١٩٩ ١٢٠٠ ١٢٠١ ١٢٠٢ ١٢٠٣ ١٢٠٤ ١٢٠٥ ١٢٠٦ ١٢٠٧ ١٢٠٨ ١٢٠٩ ١٢١٠ ١٢١١ ١٢١٢ ١٢١٣ ١٢١٤ ١٢١٥ ١٢١٦ ١٢١٧ ١٢١٨ ١٢١٩ ١٢٢٠ ١٢٢١ ١٢٢٢ ١٢٢٣ ١٢٢٤ ١٢٢٥ ١٢٢٦ ١٢٢٧ ١٢٢٨ ١٢٢٩ ١٢٣٠ ١٢٣١ ١٢٣٢ ١٢٣٣ ١٢٣٤ ١٢٣٥ ١٢٣٦ ١٢٣٧ ١٢٣٨ ١٢٣٩ ١٢٤٠ ١٢٤١ ١٢٤٢ ١٢٤٣ ١٢٤٤ ١٢٤٥ ١٢٤٦ ١٢٤٧ ١٢٤٨ ١٢٤٩ ١٢٥٠ ١٢٥١ ١٢٥٢ ١٢٥٣ ١٢٥٤ ١٢٥٥ ١٢٥٦ ١٢٥٧ ١٢٥٨ ١٢٥٩ ١٢٦٠ ١٢٦١ ١٢٦٢ ١٢٦٣ ١٢٦٤ ١٢٦٥ ١٢٦٦ ١٢٦٧ ١٢٦٨ ١٢٦٩ ١٢٧٠ ١٢٧١ ١٢٧٢ ١٢٧٣ ١٢٧٤ ١٢٧٥ ١٢٧٦ ١٢٧٧ ١٢٧٨ ١٢٧٩ ١٢٨٠ ١٢٨١ ١٢٨٢ ١٢٨٣ ١٢٨٤ ١٢٨٥ ١٢٨٦ ١٢٨٧ ١٢٨٨ ١٢٨٩ ١٢٩٠ ١٢٩١ ١٢٩٢ ١٢٩٣ ١٢٩٤ ١٢٩٥ ١٢٩٦ ١٢٩٧ ١٢٩٨ ١٢٩٩ ١٣٠٠ ١٣٠١ ١٣٠٢ ١٣٠٣ ١٣٠٤ ١٣٠٥ ١٣٠٦ ١٣٠٧ ١٣٠٨ ١٣٠٩ ١٣١٠ ١٣١١ ١٣١٢ ١٣١٣ ١٣١٤ ١٣١٥ ١٣١٦ ١٣١٧ ١٣١٨ ١٣١٩ ١٣٢٠ ١٣٢١ ١٣٢٢ ١٣٢٣ ١٣٢٤ ١٣٢٥ ١٣٢٦ ١٣٢٧ ١٣٢٨ ١٣٢٩ ١٣٣٠ ١٣٣١ ١٣٣٢ ١٣٣٣ ١٣٣٤ ١٣٣٥ ١٣٣٦ ١٣٣٧ ١٣٣٨ ١٣٣٩ ١٣٤٠ ١٣٤١ ١٣٤٢ ١٣٤٣ ١٣٤٤ ١٣٤٥ ١٣٤٦ ١٣٤٧ ١٣٤٨ ١٣٤٩ ١٣٥٠ ١٣٥١ ١٣٥٢ ١٣٥٣ ١٣٥٤ ١٣٥٥ ١٣٥٦ ١٣٥٧ ١٣٥٨ ١٣٥٩ ١٣٦٠ ١٣٦١ ١٣٦٢ ١٣٦٣ ١٣٦٤ ١٣٦٥ ١٣٦٦ ١٣٦٧ ١٣٦٨ ١٣٦٩ ١٣٧٠ ١٣٧١ ١٣٧٢ ١٣٧٣ ١٣٧٤ ١٣٧٥ ١٣٧٦ ١٣٧٧ ١٣٧٨ ١٣٧٩ ١٣٨٠ ١٣٨١ ١٣٨٢ ١٣٨٣ ١٣٨٤ ١٣٨٥ ١٣٨٦ ١٣٨٧ ١٣٨٨ ١٣٨٩ ١٣٩٠ ١٣٩١ ١٣٩٢ ١٣٩٣ ١٣٩٤ ١٣٩٥ ١٣٩٦ ١٣٩٧ ١٣٩٨ ١٣٩٩ ١٤٠٠ ١٤٠١ ١٤٠٢ ١٤٠٣ ١٤٠٤ ١٤٠٥ ١٤٠٦ ١٤٠٧ ١٤٠٨ ١٤٠٩ ١٤١٠ ١٤١١ ١٤١٢ ١٤١٣ ١٤١٤ ١٤١٥ ١٤١٦ ١٤١٧ ١٤١٨ ١٤١٩ ١٤٢٠ ١٤٢١ ١٤٢٢ ١٤٢٣ ١٤٢٤ ١٤٢٥ ١٤٢٦ ١٤٢٧ ١٤٢٨ ١٤٢٩ ١٤٣٠ ١٤٣١ ١٤٣٢ ١٤٣٣ ١٤٣٤ ١٤٣٥ ١٤٣٦ ١٤٣٧ ١٤٣٨ ١٤٣٩ ١٤٤٠ ١٤٤١ ١٤٤٢ ١٤٤٣ ١٤٤٤ ١٤٤٥ ١٤٤٦ ١٤٤٧ ١٤٤٨ ١٤٤٩ ١٤٥٠ ١٤٥١ ١٤٥٢ ١٤٥٣ ١٤٥٤ ١٤٥٥ ١٤٥٦ ١٤٥٧ ١٤٥٨ ١٤٥٩ ١٤٦٠ ١٤٦١ ١٤٦٢ ١٤٦٣ ١٤٦٤ ١٤٦٥ ١٤٦٦ ١٤٦٧ ١٤٦٨ ١٤٦٩ ١٤٧٠ ١٤٧١ ١٤٧٢ ١٤٧٣ ١٤٧٤ ١٤٧٥ ١٤٧٦ ١٤٧٧ ١٤٧٨ ١٤٧٩ ١٤٨٠ ١٤٨١ ١٤٨٢ ١٤٨٣ ١٤٨٤ ١٤٨٥ ١٤٨٦ ١٤٨٧ ١٤٨٨ ١٤٨٩ ١٤٩٠ ١٤٩١ ١٤٩٢ ١٤٩٣ ١٤٩٤ ١٤٩٥ ١٤٩٦ ١٤٩٧

به سهرهاتی هۆزه که ی عاد بوو باسکرا که به لگه و نیشانه کانی
پهروه دگاری خویان نکوولییان کردو باوهریان نه هینا ﴿ و عصوا
رسله ﴾ و سه ریچی و نافه رمانیان له پیغه مبه رانی خوا کرد،
واته: سه ریچیان له هوود وهک سه ریچیان له هه موو په یامبه ران
کردبێ ﴿ واتبعوا امر کل جبار عنید ﴾ وه شوینی فه رمان و بریاری
هه موو که سیکی زۆردارو سته مکارو یاخی که وتن، واته: له باتی
گوپرایه لییان بۆ پیغه مبه ران، په پیره وییان له سه رکاره تاغووته کانیان
کرد! ﴿ ۶۰: واتبعوا فی هذه الدنيا لعنة و يوم القيامة ﴾ وهه له م
دونیایه دا، نه حلهت و نفرینان به دوا داچوو، وهه له رۆژی قیامه تیش
هه روا، ده سا بنوارن و بزائن چیمان به سه ره هینان؟ ﴿ ألا إن
عادا كفروا ربهم ﴾ هۆشیار بن و بزائن! که گه لی عاد به رامبه ر
به پهروه دگاریان بێ وه فاو بێ باوه رو کافر بوون، بۆیه وایان به سه ره
هینراو دووچار بوون ﴿ ألا بعدا لعاد قوم هود ﴾ ده سا بیدار بن!
وه با هۆزی عاد له رحمهت و به زهیی خوا هه ر دوور بن.

سالح و سه موودی قهومی:

﴿ ۶۱: وإلى ثمود أخاهم صالحا ﴾ بۆلای هۆزی (سه موود) یش
(صالح) ی برایانمان نارد، که له نیوان (مه دینه) و (ته بووک) دا
ده ژیان ﴿ قال يا قوم اعبدوا الله مالکم من إله غيره ﴾ نه ویش
وتی: ئە ی هۆزی من! ده بێ ئیوه هه ر خوی تاک و ته نیا بپه رستن،
چونکه جگه له خۆی هیچ په رستراویکی تر به هه ق وشایسته ی
په رستن نییه ﴿ هو أنشأكم من الأرض ﴾ چونکه هه ر ئه وه له م
زهویه ئیوه ی به ریا کرد و به دی هینان ﴿ واستعمرکم فيها ﴾
وکردنیشی به ئاوه دانکه ره وه ی زهوی، واته: ده بێ زهوی به داروو
درهخت و کشتوکال و.. هتد ئاوه دان بکه نه وه. ﴿ فاستغفروه ﴾
ده سا داوای لیپووردنی تاوان و گوناچه کانتانی لی بکه ن، به تایبه تی
بۆ سه ره ده می بته په رستیتان ﴿ ثم توبوا إليه ﴾ و پاشانیش ته وه به
بکه ن و، به ره وه ئه و بینه وه و، واز له گشت کاریکی خراپ و،
بته په رستی بینن ﴿ إن ربی قریب مجیب ﴾ بێ گومان پهروه دگارم
له بهنده کانییه وه زۆر نزیک و به وه لآمه، که واته سالحبوون ده بیته
هۆی ئه وه که خوی دلۆقان، زوو وه لآمی داخوازییه کانتان
بداته وه، له جیگایه کی تر دا بۆ جهخت له سه ره ئه و راستییه خوا
ده فه رموی: ﴿ وإذا سألك عبادی عنی فإنی قریب أجیب دعوة الداع
إذا دعان ﴾ (۱۸۶/۲).

وتوو ویزیک له نیو سالح و نه ته وه که یدا:

﴿ ۶۲: قالوا يا صالح قد كنت فينا مرجوا قبل هذا ﴾ هۆزه که ی

له وه لآمدا وتیان: ئە ی صالح! به راستی تو به ره وه ئه م قسانه
بکه یست جیی هیواو ئومیدی ئیمه بوویست، چاوه روان بووین ببیته
سالارو گه وره مان، که چی به و قسانه بی هیوات کردین! ﴿ أتنهانا
أن نعبد ما یعبد آبائنا ﴾ ئایا له له په رستنی په رستراوه کانی
باو بپیرانمان ریمان لی ده گریته؟ ﴿ وإننا لفی شک مما تدعونا إلیه
مریب ﴾ وه به راستی ئیمه به رامبه ر ئه وخوا به بانگمان ده که یست
بپه رستین به گومان و دوو دلین ﴿ ۶۳: قال یا قوم أرأیتم إن
کنت علی بینه من ربی ﴾ سالح په یامبه ر وتی: ئە ی گه لی من!
ئه ریینیتان به لگه یه کی پروون و ئاشکرام هینا و له لای پهروه دگاره وه
﴿ وآتانی منه رحمة ﴾ وه رحمهت و پیغه مبریتی پێ به خشییم، ئایا
پاش ئه وه ده توانم سه ریچی له فه رمانی بکه م؟ ﴿ فمن یصرنی
من الله إن عصيته ﴾ ئه گه ر نافه رمانیم کرد، کێ هیه -بتوانی
له به رامبه ر سزای خواوه- هاوکاری و کۆمه کیم بکاو له سزای لام
بدات؟ ﴿ فما تریدوننی غیر تخسیر ﴾ دلنیا بن (به م هه لۆیسته تانه وه)
جگه له زیان، هیچ شتی بۆ من زیاد ناکه ن ﴿ ۶۴: و یا قوم ﴾ ئە ی
خزم و هۆزی من! ﴿ هذه ناقة الله لکم آیه ﴾ ئه مه ئه و وشتره یه
خۆتان داواتان کرد، خوی گه وه ره به فه رمانی خۆی له به رده ره ق
و ته قه که به دی هینا و کردییه به لگه یه کی گه وه ره مه زن بۆتان، له
سه ر راستی پیغه مبریتی من ﴿ فذروها تأکل فی أرض الله ﴾
ده سا لێی گه رین با له و ئه رزه ی خوا بۆ خۆی بخوا و به وه ری
﴿ ولا تمسوها بسوء ﴾ و به نیازی خراپه وه دهستی بۆمه به ن
و ئازاری مه ده ن ﴿ فیاخذکم عذاب قریب ﴾ ئه گینا سزایه کی نزیک
ئه تان گری و دووچار ده بن ﴿ ۶۵: ففعلوها ﴾ که چی- سالحیان
به درۆزن زانی و، هه ر چوار په لی وشتره که یان شکاندو له ت و
په تیان کرد و گوشته که یان دابه ش کرد! ﴿ فقال تمتعوا فی دارکم
ثلاثة أيام ﴾ ئینجا سالح پێی گوتن: ته مه نی درێژتان ته نها سی
رۆژیکه، جا له و خانوو به ره ی خۆتان ده ئه و ماویه به بوخۆتان بژین
و رابوین، تا زهنگی خه ته ری سزا که تان بۆدی ﴿ ذلک وعد غیر
مکذوب ﴾ ئه وه ره شه و به لێنی خوا به، راسته و درۆ نییه، واته:
که سیکی نییه بتوانی به درۆی بخته وه ﴿ ۶۶: فلما جاء أمرنا ﴾
ئینجا که له کاتی دیار یکراوی خۆیدا فه رمانه که مان بۆ سزایان هات
﴿ نجینا صالحا والذین آمنوا معه برحمة منا ﴾ سالح و ئه وانه ی
باوه ریان هینا بوو پێی، به میهره بان و به زه بییه کی تایبه تی خۆمان
رزگارمان کردن له تیاچوون ﴿ ومن خزی یومئذ ﴾ وه له پهستی
ئه و رۆژه په نامان دان ﴿ إن ربک هو القوی العزیز ﴾ به راستی
پهروه دگارت ته نها بۆخۆی زۆر به هیزو زال و به توانایه ﴿ ۶۷:
وأخذ الذین ظلموا الصیحة ﴾ وه بۆ رۆژی چواره م- ئه وانه یان

رحمة الله وبركاته عليكم أهل البيت ﴿١﴾ رحمة و بهر که تى خواتان له سهر بیئت ئه ی خانه واده ی مالى ئیبراهیم! ﴿٢﴾ انه حمید مجید ﴿٣﴾ به راستی ئه و خوابه هه میشه سوپاسگوزاری شکۆداره، چونکه نازو نیعمه ته کانی ئه وهنده زۆرن له ئه ژمار نایه. له (بوخاری) و (موسلیم) دا هاتوو هه که: باوهرداره کان به

سته میان کردبوو- نه عه ره ته و دهنگیکى به هه بیته (بومه له رزه، شریخه و بروسکه) گرتنى، له ئه نجامى ئه وده دا شاره که یان ژیره و ژور بوو ﴿٤﴾ فاصبحوا فى دیارهم جائمین ﴿٥﴾ ئیتره هه موو له خانوو و شوینه کانی خۆیاندان ده مه وروو که و تن و مردن ﴿٦﴾ ٦٨: کان لم یغنا فیها ﴿٧﴾ ده تگوت له و ولاته دا روژی نه ژیاو و نه بوون ﴿٨﴾ ألا إن شئود کفروا ربهم ﴿٩﴾ بزنان که بئ گومان هۆزه که ی (سه موود) بئ باوهرو بئ وه فاو سپله بوون به په ره و دگاریان، بویه ئه ویش وای به سه ره ییان ﴿١٠﴾ ألا بعدا لئود ﴿١١﴾ بیدارین! بریاری دووری بۆگه لی سه موود له به زه یی خوا درا.

فریشته مژده ی ئیسحاق و یه عقووب ده دهنه ئیبراهیم:

٦٩: ولقد جاءت رسلنا إبراهيم بالبشرى ﴿١﴾ بئ سؤ فریشته راسپاردو ره وانه کراوه کانمان به مژده وه هاتنه لای ئیبراهیم و، مزگینیان به (ئیسحاق) ی کور ی دایه ﴿٢﴾ قالوا سلاما ﴿٣﴾ وتیان سلاوى بو ئیبراهیم ﴿٤﴾ قال سلام ﴿٥﴾ ئه ویش وتی: ئیوهیش به هه میشه سلاوتان لی بئ ﴿٦﴾ فما لبث أن جاء بعجل حنيد ﴿٧﴾ جا دواى به خیره اتیان زووچوو گوشتى گویلکى برزاوى بو هینان "و له به رده میان دای ناو فره مووی لی کردن" ﴿٨﴾ ٧٠: فلما رأى أيدهم لا تصل إليه ﴿٩﴾ ئینجا که دیتی ده ستی بۆنا به ن و لئى ناخۆن ﴿١٠﴾ نکره م پئى ناخۆش بوو و به نادۆس و ناحه ز که و تنه به رچاوى ﴿١١﴾ وأوجس منهم خيفة ﴿١٢﴾ ولئیان ترسا وگومانى خرابى لی کردن ﴿١٣﴾ قالوا لا تخف ﴿١٤﴾ فریشته کانیش هه ستیان پئ کردو پئیان وت: مه ترسه ﴿١٥﴾ إنا أرسلنا إلى قوم لوط ﴿١٦﴾ بئ گومان ئیمه فریشته یین و نیردراوین بۆلای هۆزى (لووت) له ناویان به رین ﴿١٧﴾ ٧١: وامراته قائمة فضحكت ﴿١٨﴾ وژنه که ی (ئیبراهیم) - که له پششى په رده وه وه ستابووو گوپی له مزگینییه که وه بوو- له خو شیا پیکه نى، وه کو ده فره مووی: ﴿١٩﴾ فبشرناها بإسحاق ﴿٢٠﴾ ئینجا ئیمه ش - له سهر زمانى فریشته کان- مژده مان پئى دا به کوریک به ناوى ئیسحاق، شیاوى باسیشه زۆر پیرو به ته مه ن بوو، مندالیشى نه ده بوو ﴿٢١﴾ ومن وراء إسحاق يعقوب ﴿٢٢﴾ وله پاش (ئیسحاق) یش، مزگینیمان به (یه عقووب) ی کوره زای دایه، واته: ئیسحاقیش کوریکى ئه بئ و ناوى یه عقووب ده بئ ﴿٢٣﴾ ٧٢: قالت يا ويلتى أألد وأنا عجوز ﴿٢٤﴾ خیزانى ئیبراهیم به سه رسورمانیکه وه وتی: ئه ی رۆ! من مندالم ئه بیت وه من پیره ئنیکم؟ ﴿٢٥﴾ وهذا بعلى شيخا ﴿٢٦﴾ و ئه مه یش میرده که مه، پیره میردیکه و، زۆریش به سالا چوو ﴿٢٧﴾ إن هذا لشيء عجيب ﴿٢٨﴾ به راستى ئه مه بۆ من رووداویکی سه یروو سه مه ره یه! ﴿٢٩﴾ ٧٣: قالوا أتعجبين من أمر الله ﴿٣٠﴾ فریشته کان وتیان: ئه وه له کارى خوا سه رسام ده بیئت؟

قَالَ يَقَوْمُ أَرَأَيْتُمْ إِن كُنتُ عَلَىٰ بَنَاتِكُمْ مِن رَّبِّي وَءَاتَيْتُ مِنْهُ رَحْمَةً فَمَنْ يَنْصُرُنِي مِنَ اللَّهِ إِنْ عَصَيْتُهُ فَمَا تَزِيدُونَنِي غَيْرَ تَخْسِيرٍ ﴿١٢﴾ وَيَقَوْمِ هَذِهِ نَافَةٌ لَّكُمْ ءَايَةٌ قَدْ رُهَا تَأْكُلُ فِي أَرضِ اللَّهِ وَلَا تَمْسُوها سَوْءًا فَاخْذُكُمُ عَذَابٌ قَرِيبٌ ﴿١٣﴾ فَعَقَرُوهَا فَقَالَ تَمَتَّعُوا فِي دَارِكُمْ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ ذَٰلِكَ وَعَذَابُكُمْ كَذُوبٌ ﴿١٤﴾ فَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا بَنَاتِنَا صَالِحًا وَالَّذِينَ ءَامَنُوا مَعَهُ رَحْمَةً مِنَّا وَمِنْ خِزْيِ يَوْمِئِذٍ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ الْقَوِيُّ الْعَزِيزُ ﴿١٥﴾ وَأَخَذَ الَّذِينَ ظَلَمُوا الصَّيْحَةَ فَأَصْبَحُوا فِي دِيَارِهِمْ جُثُمٍ ﴿١٦﴾ ٧٧: كَان لَمْ يَغْتَرِافُهَا إِلَّا إِن شَعُودًا كَفَرُوا وَارْتَبَهُمُ الْاُتْدَا لئمود ﴿١٧﴾ وَلَقَدْ جَاءَتْ رُسُلُنَا إِبْرَاهِيمَ بِالْبُشْرَى قَالُوا سَلَامًا قَالَ سَلَامٌ فَمَا لَبِثَ أَن جَاءَ بِعِجْلٍ حَنِيذٍ ﴿١٨﴾ فَلَمَّا رَأَىٰ أَيْدِيَهُمْ لَا تُصِلُ إِلَيْهِ فَنَكَّرَهُمْ وَأَوْجَسَ مِنْهُمْ خِيفَةً قَالُوا لَا تَحْزَنْ إِنَّا أَرْسَلْنَا إِلَىٰ قَوْمِ لُوطٍ ﴿١٩﴾ وَأَمْرُهُمْ قَائِمَةٌ فَضَحَكْتُ فَأَبَشَرْنَا بِإِسْحَاقَ وَمَنْ وَرَاءَهُ إِسْحَاقَ يَعْقُوبَ ﴿٢٠﴾

په مه به ریان ﴿١﴾ گوت: (وقد علمنا السلام عليك، فكيف الصلاة عليك يا رسول الله؟ قال: ((قو لوا: اللهم صل على محمد، وعلى آل محمد، كما صليت على إبراهيم و آل إبراهيم، وبارك على محمد وعلى آل محمد، كما باركت على إبراهيم، إنك حميد مجيد)) واته: ده زانین چۆن دروودو سلاوت بو بنیزین، به لام نازانین چۆن سه له واتت لی بدهین؟ ئه ویش فره مووی: بلین: (اللهم صل...). تاد... / فتح الباری: ٦/٦٩٤ و مسلم: ١/٣٠٥.

ئیبراهیم سکا لا بو هۆزه که ی لووت ده کا:

٧٤: فلما ذهب عن إبراهيم الروح ﴿١﴾ جا که ئه و ترس و بیمه له دئ (ئیبراهیم) ده رچووو هینور بوویه وه ﴿٢﴾ وجاءته البشرى ﴿٣﴾ و مزگینییه که ی بو هات، واته: مزگینی به ئیسحاق و یه عقووب ﴿٤﴾ یجادلان فی قوم لوط ﴿٥﴾ که وته موجداه له و سکا لا سه باره ت به له ناو بردنى هۆزى (لووت) به مه به ستى دواخستنى

بهوجوره بهروانی له میوانه کانی دهکاو، خهفه تباره بۆیان، وتیان: ئه ی لووت! به راستی ئیمه فریشته ی خواوهندی تۆین ونیردراوینه لای تو ﴿لن یصلوا الیک﴾ دلنیا به هر گیز ئه و به دکارانه ناتوان دهستی ناپاکیان بگه یه ننه تو به دهستدریژی بۆ میوانه کانت ﴿فأسر بأهلك بقطع من الليل﴾ جا تو له گهل خانه واده کهت به شیکی زوری شه و بمینی ده رچن ﴿ولا یلتفت منکم أحد إلا امرأته﴾ و ژنه کهت نه بی هیچ کهستان بهر هودوا لانه کاته وه ﴿انه مصیباها ما أصابهم﴾ چونکه هرچی تووشی ئه و خه لکه لاساره ده بی، دلنیا به تووشی ئه ویش ده بی، له وه ده چیت لووت که می په له ی بووبیت، بۆیه خوای گه و ره فره مووی: ﴿ان موعدهم الصبح﴾ بی گومان کاتی سزاکه یان ده می به یانه ﴿أليس الصبح بقرب﴾ مه گهر ده می به یان نزیک نییه؟.

گونه ده کانی قهومی لووت سهروه ونخوون بوون:

﴿۸۲﴾ فلما جاء أمرنا جعلنا عليها سافلها ﴿جا که له کاتی خۆیدا فره مانه که مان گه یشت بۆ تیا چوونیان، شارو گونه دکانیانمان ژیرو ژور کرد، واته: له بنمان هینان و، سهرو خواری بوون و آمطرنا علیهم حجارة من سجيل منضود﴾ و به قوری سووره وه کراوی رهق - ی چین له سه چین - وهک بهرده گل بهرده بارانمان کردن و ده رنه نجم خانوو بهر که یان بوویه ده ریا به کی تالو تفتو، ئاوه که شی که لکی هیچ شتیکی نه ما، پاشان به ده ریا ی مردوو (البحر المیت) و به ده ریا چه ی لووت (بحیره لوط) ناو بانگی ده رکرد ﴿۸۳﴾ مسومة عند ربک ﴿بهرده کانی ش هر یه که لای پهروه دکارت ناوونیشانی ئه و که سه ی بۆ دیاری کراو بوو، لی بدات ﴿وما هی من الظالمین ببعد﴾ خو ئه و ناوچه و ولاته و یرانکراوه له سته مکارانی قوره ی شه وه دوور نییه، بوعیره ت وهر گرتن، به لکو زور جارانش به لایا تی ده پهرن، وا چاکه بۆیان عیبه رتی لی وهر گرن. یان ده لیین: به لاه و به سه رهاتی ئاوا سه بارت به سته مکاران هیچ دوور نییه، واته: گشت سته مکاریکی له و چه شنه به لای ئاوا ی پر به بالا یه.

﴿نه بووداوود و ترمزی و ئیبن ماجه﴾ له (ئیبن عه بباس) ئه م فره مودییه ده هینن: ((من وجدتموه یعمل عمل قوم لوط فاقتلوا الفاعل والمفعول به)). واته: ههر که سیکتان دیت کاری گه لی لووتی ده کرد، ههردووکیان - بکه رو کار له گهل کراو - بکوژن. بۆیه پیشه و شافعی له فره مووده یه کیاو ده سته یه که له زانیانیش ئه لیین: بکه ره که (ههر که سی بی ده کوژی، واته: ژندار بییت، یان نا. (ئه بوو حه نیفه) یش ده لی: ده بی (فاعل) به که له شاخیکی

به رزه وه بخریته خواره وه و پاشانیش بهرده باران بکری، وه که گه له که ی لووت بهرده باران کرا.

شوعه یب نیردرا بۆ مه دیه ن:

﴿۸۴﴾ وإلى مدین آخاهم شعيبا ﴿بۆ لای خه لکی (مه دیه ن) یش

فَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا جَعَلْنَا عَلَىٰهَا سَافِلَهَا وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهَا
حِجَارَةً مِّن سِجِيلٍ مَّنْضُودٍ ﴿٨٢﴾ مَسُومَةً عِنْدَ رَبِّكَ
وَمَا هِيَ مِنَ الظَّالِمِينَ بِبَعِيدٍ ﴿٨٣﴾ وَإِلَىٰ مَدْيَنَ أَخَاهُ
شُعَيْبًا قَالَ يَقَوْمُ أَعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُم مِّنْ إِلَٰهٍ غَيْرُهُ
وَلَا تَتَّبِعُوا الْاِمِّكَيَالَ وَالْمِيزَانَ إِنِّي أَرَبُّكُمْ بِخَيْرٍ
وَإِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ مُحِيطٍ ﴿٨٤﴾ وَيَقَوْمُ
أَوْفُوا بِالْمِكَيَالَ وَالْمِيزَانَ بِالْقِسْطِ وَلَا تَبْخَسُوا
النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ وَلَا تَتَّبِعُوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ ﴿٨٥﴾
يَقِيَّتُ اللَّهُ خَيْرَ لَكُم إِن كُنتُمْ مُؤْمِنِينَ وَمَا أَنَا عَلَيْكُمْ
بِحَفِيطٍ ﴿٨٦﴾ قَالُوا يَشْعُوبُ أَصْلُكَ تَأْمُرُكَ أَنْ
تَتْرَكَ مَا يَعْبُدُ آبَاؤُنَا وَأَنْ تَفْعَلَ فِي أَمْرِنَا مَا نَشْتَوُ
إِنَّكَ لَأَنْتَ الْحَلِيمُ الرَّشِيدُ ﴿٨٧﴾ قَالَ يَقَوْمُ أَرَأَيْتُمْ إِن
كُنْتُ عَلَىٰ يَدَيْكُمْ مِنْ رَّبٍّ وَرَفَعَنِي مِنْهُ رِزْقًا حَسَنًا وَمَا أُرِيدُ أَنْ
أُخَالِفَكُمُ إِلَىٰ مَا أَنْهَكُمُ عَنْهُ إِن أُرِيدُ إِلَّا الْإِصْلَاحَ
مَا اسْتَطَعْتُ وَمَا تَوْفِيقِي إِلَّا بِاللَّهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ ﴿٨٨﴾

براوکه سی خۆیان (شوعه یب) مان به پیغه مبه ریتی نارد. (مه دیه ن) ده که ویته سنووری حیجاز، له ولای شه وه هاو سنووری شامه ﴿قال یا قوم اعبدوا الله ما لکم من الهه غیره﴾ و تی: ئه ی گه لی من! ههر به گوپی خوا بکه ن و، به ته نیا هه رنه ویش به رستن، غه یری ئه و خوا به کی تر شیایو په رستن بییت نییه، جا له گهل ئه وه شدا ئه و قه ومه کافرو خاوه ناس بوون، بۆیه فره مووی: ﴿ولا تنقصوا المکیال والمیزان﴾ وریابن! له کیشانه و پیوانه دا که م و کور تی مه که ن، واته: له مامه له دا خه لکی مه خه له تینن ﴿انی اراکم بخیر﴾ چونکه ده تا نبینم له خوشگوزه رانی و، ده سلات و مال و سامانیکی زۆردان، چ پیویستان به خه له تاندنی مه رد نییه؟ ﴿وانی اخاف علیکم عذاب یوم محیط﴾ وه به راستی من له سه رتان ده ترسم سزای رۆژیکی گشتگیرتان ئه و قه ببییت، ئه ر له فره مانم ده رچن ﴿۸۵﴾ ویا قوم اوفوا المکیال والمیزان بالقسط ﴿ئه ی هۆزو نه ته وه ی من! با پیوانه و کیشانه تان تیرو ته و اوو دادگه رانه بی﴾ ولا

دژایه تیتان به رامبهر به من هه لئان نه نیت بو سوور بوونقان له سر
بئی پروایی ﴿ أن يصيكم مثل ما أصاب قوم نوح أو قوم هود أو قوم
صالح ﴾ که به و هویه وه دوچاری ئه و به لایه ببن که: دووچاری
گه لی نوح و گه لی هود و گه لی صالح بوو ﴿ وما قوم لوط منكم
بعید ﴾ خو به سه رهاتی هۆزه که ی (لووت) یش له ئیوه وه دوو ریکی وا
نییه و، ده شران چیمان به سر هینان، ده سا ئیتر هه قه ئاموزگاری
وه رگرن، بو ئه وه ی دووچاری ئه و به لایه ی ئه وان نه بن ﴿ ۹۰: ﴾
واستغفروا ربکم ثم توبوا إلیه ﴿ وه له پهروه ردگارتان بخوازن
لیتان ببوریت، پاشانیش تهوبه ی لابکه و بچنه وه بۆلای ﴿ إن
ربی رحیم ودود ﴾ به راستی پهروه ردگارم به رامبهر تهوبه کاران زور
دلآوا میهره بان و به به زه بییه، زوریش پیی خو شه.

بۆپاراستنی هه ق هیزو ده سەلات پیو یسته:

﴿ ۹۱: ﴾ قالوا یا شعيب ما نفقه كثيرا مما تقول ﴿ ئه و ناله بارانه
له وه لامدا وتیان: شوعه یب! ئیمه له زور یکی قسه کانت
تئی ناگه ین! دیاره به گالته و به لاقرتی ئه وقسه ده که ن، چونکه
ناگونجی (شوعه یب) یکی پیغه مبه نه زانی چۆن وتاریان بو بداو
تییان بگه یه نی، که له (ئه سه ر) دا هاتوو ده لیت: (شعيب خطيب
الأنبياء) واته: (شوعه یب) دوانده رو خه تیبی پیغه مبه ره کانه،
ههروه ک ئیمامی (سه وری) یش هه مان قسه ده کا ﴿ و إنا لئراک فینا
ضعیفاً ﴾ وه بئی گومان له ناو خو شماندا به مرو فیکی لاوازو، که م
وزه که م سیاسه تت ده زانین ﴿ ولولا رهطک لرجمناک ﴾ ئه ر
له بهر ده سته و به سته که شت نه با، ئیستا به رده بارانمان ئه کردیت
و ئه مان کوشتیت ﴿ وما أنت علینا بعزیز ﴾ خو لای ئیمه یش تو
خاوه ن توانا و به ده سەلات نیت ﴿ ۹۲: ﴾ قال یا قوم أرهطی أعز
علیکم من الله ﴿ شوعه یب وتی: ئه ی هوزو گه لی من! ناخو
ده سته و کۆمه ل و عه شیره ته که متان لا له خوا به توانا و به ده سەلات
تره، و له خوا شه رم ناکه ن و، له عه شیره ته که م شه رم ده که ن
و ده ترسن ﴿ واتخذتموه وراءکم ظهیراً ﴾ و خواتان پشتگوئی
خستوو وه به فه رمانی ئه و کار ناکه ن؟! ﴿ إن ربی بما تعملون
محیط ﴾ به راستی پهروه ردگارم به و کوفرو تاوانه ئیوه ده یکه ن
به ناگا و زانایه و، هیچ شتیکی لی گوم نابیت.

شوعه یب هه ره شه له قه ومه که ی ده کا:

﴿ ۹۳: ﴾ و یا قوم اعملوا علی مکانتکم إنی عامل ﴿ ئه ی خزم
و گه لی من! هه ر به وشیه و کارتان ده کرد، بیکه ن و درینی مه که ن،
به راستی و منیش سوورم له سر ئه نجامدانی کاری خو م ﴿ سوف

تبخسوا الناس أشياءهم ﴿ شتوو مه کی خه لکی که م نرخ دامه نی
و مه یان خه له تینن ﴿ ولا تعثوا فی الأرض مفسدین ﴿ له ولاتیشدا
فه سادو خراپه کاری بلاومه که نه وه، واته: ته رازوو بازویش به شیکه
له فه سادو کاری که نه دی له ولاتیدا ﴿ ۸۶: ﴾ بقیه الله خیر لکم إن
کنتم مؤمنین ﴿ رزق و رۆزی و قازانجیک که خوا بئی ته رازوو
بازوو بۆتان دیلته وه چاکتره، له و سامانه ی که به خیانه ت و
ته رازوو بازوو وه ری ده گرن، ئه ر پرواتان هه بئی ﴿ وما أنا علیکم
بحفیظ ﴾ و خو منیش به رامبهر به و کیشانه و پیوانه ئیوه ده ی که ن،
پارێزه رو به رپرس نیم، چونکه من ته نها ئاموزگارم و حه ق و راستی
را ده گه یه نم، ئیتر تاوان و گوناچه که ی بو خو تانه.

وه لامی مه دیه ن بو شوعه یب ناشیسته بوو:

﴿ ۸۷: ﴾ قالوا یا شعيب ﴿ خه لکه که وتیان: ئه ری شوعه یب!
﴿ أصلاتک تأمرک أن تترک ما یعبد آبائنا ﴾ ئایا نوێه که ت
فه رمانت پی ده کا که: ئیمه له په رستنی ئه و په رستراوانه باوو
با پیرانمان ئه یان په رستن ده ست هه لگرین! ﴿

(شوعه یب) ﴿ پیاو یکی زور نوێه خوین و عابید بوو، بویه
ئه وانیش گو تیان: مه ر نوێه که ت هانی ئه و کاره ت ده دا؟. ﴿ أو
أن نفعل فی أموالنا ما نشاء ﴾ یان ریمان لی گریه که به ئاره زووی
خۆمان چیمان بویت له مالو سامانه که ماندا ئه نجامی بده ی؟ واته:
ئه ته وئی له ته رازوو بازی ریمان لی بگریه؟ ﴿ إنک لأنت الحلیم
الرشد ﴾ ئه و جا به گالته وه پێیان وت: خو تو - به لای خو ته وه -
پیاو یکی هیمن و له سه ر خو و فامیده و سه لاریت! ﴿ چۆن فه رمانمانی
پی ده که یه ت؟! ﴿ ۸۸: ﴾ قال یا قوم أرأیتم إن کنت علی بینه من
ربی ﴿ شوعه یب وتی: ئه ی قه وم و گه له که م! باشه ئه گه ر من
به لگه یه کی ئاشکرا و روونم له لای پهروه ردگارمه وه بۆهینابن
﴿ ورزقنی منه رزقا حسناً ﴾ ورزق و رۆزیه کی چاک و حه لالی
پیدا ب، یان په یامبه ری پی به خشیم، چ عه یبه یه کی تیدایه،
که من داوای ئیسلأ و چاکسازی له ناو ئیوه دا بکه م، نه هیلم
یه کتری بخه له تینن؟ ﴿ وما أرید أن أخالفکم إلی ما أنهاکم عنه ﴿
ناشه وئی شتی له ئیوه قه ده غه بکه م، بو خو م بیکه م. ﴿ إن أرید إلا
الإصلاح ما استطعت ﴿ هه تا بشتوانم هه ر چاکسازی و، ریکو پیک
کردنی حالئ یوه م ده ویت، ئه مه وئی ئیوه ده سپاک و دادگه رب ن.
﴿ وما توفیقنی إلا بالله ﴿ خو ته و فیک و دۆزینه وه ری راست
و هیدایه تیشم ته نها به خوا یه ﴿ علیه تو کلت و إلیه أنیب ﴿ پشتم
به و به ستوو وه هه ر بۆلای ئه ویش ده گه ر نه وه ﴿ ۸۹: ﴾ و یا قوم لا
یجرمنکم شقاقی ﴿ ئه ی خزم و گه لی من! ده خیلتانم نا کوکی و

تعلمون من بآتیه عذاب بخزیه ﴿ له مه ولاش نه زانن کئ سزایه کی بؤ دیت و ریسوای دهکات ﴾ و من هو کاذب ﴿ و کیش دروژن دهرده چی ئیوه یان ئیمه ؟ ﴾ و ارتقبوا انی معکم رقیب ﴿ ده ئیوه چاوه پروانی سزاو جه زربه بن ، به راستی و امنیش له گهل ئیوه چاوه پروانی سه رکه وتن دهیم ﴾ ۹۴ : ﴿ ولما جاء امرنا ﴾ و کاتی که فرمانی ئیمه هات بؤ سزادانیان ﴿ نجنا شعبا والذین آمنوا معه برحمة منا ﴾ به به زهیی و دلوقانی خویمان ، شوعه یب و نهوانه ی بروایان پی هینابوو رزگارمان کردن ﴿ و اخذت الذین ظلموا الصیحة ﴾ و تاوانبارو سته مکاره کانیشمان به دهنک و شریخه به مه زن گرت ﴿ فاصبحوا فی ديارهم جائمین ﴾ و ئینجا له شوینه کانی خویناندا هه موو ده مه وروو که وتن و مردن ﴿ ۹۵ : کان لم یغنوا فیها ﴾ به شیویه ک ، دهن گوت هه رگیز له وی نیشته چی نه بوون و نه ژیاون ﴿ الا بعد لمدین ﴾ بیدار بن ! یا خواخه لکی (مه دیه ن) له به زهیی خواوه دووربن ﴿ کما بعدت تمود ﴾ هه روو که گه لی (سه موود) تیاچوون و دوورکه وتننه وه له به زهیی و سوژی خوا .

سهرگروشته ی مووسا و فیرعه ون :

﴿ ۹۶ : ولقد ارسلنا موسی باياتنا و سلطان مبین ﴾ و بی گومان مووسا پیغه مبه ریشمان به چه ندین نیشانه ی روون و به لگه ی ئاشکراوه نارده ﴿ ۹۷ : الی فرعون وملأه ﴾ لای فیرعه ون و پیاهه گه وره کانی ﴿ فاتبعوا امر فرعون ﴾ (کبار رجاله) فیرعه ون فرمانی کرد په ییره وی بکه ن ، نهوانیش له فرمان و قسه ی فیرعه ون په ییره وییان کرد ﴿ وما امر فرعون برشید ﴾ خو فرمانی فیرعه ونیش راست و دروست و رهوا نه بوو ، به لکو چه واشه گه ری و گومرایی بوو ﴿ ۹۸ : یقدم قومه یوم القیامة ﴾ له روژی قیامه تیشدا فیرعه ون له به رته وه پاشاو گه وره یان بوو پیشیان ده که وی بؤ نیو دۆزه خ ﴿ فأوردهم النار ﴾ جا ده یان باته ناو ئاگری دۆزه خه وه ﴿ وبئس الورد المورود ﴾ و چه ند خراب و ناله باره ئاگر جیی ئاوخواردنه وه ، هه وانه وه ی گه لیک ی تینووی خه سته بی ﴿ ۹۹ : و اتبعوا فی هذه لعنة و یوم القیامة ﴾ له روژی قیامه تیشدا له ره حمه تی خوا دوورنو ، نه حله ت و نفرینی ئه ویان به دواوه یه ﴿ بئس الرفد المرفود ﴾ چه ند خراب و ناله باره ، نه فره ت له دوا ی نه فره ت !

له گونده ویرانه کان عبیره ت وهر گرن :

﴿ ۱۰۰ : ذلک من انباء القری نقصه علیک ﴾ ئه و چیرۆک و داستانانه بۆت ده گپینه وه گشت به شیکن له دهنک و باسی خه لکی

ئه وشارو دی ویرانکراوانه ﴿ منها قائم و حصید ﴾ ته نانه تی ئیشتاش هه ندیکیان به پیوه ن و شوینه واریان دیاره ئه گه رچی خه لکه که یشی تیاچوو بی هه ندیکیشی وه ک دانه ویله دروینه کراون و ، به سه ریه کا خران له به یین چوون ﴿ ۱۰۱ : وما ظلمناهم ﴾ خو سته میشمان لینه کردن له و تیاچوونه دا ﴿ ولکن ظلموا انفسهم ﴾ به لکو ئه وان

وَنَقُورَ لَابِئْرٍ مِّنْكُمْ شِقَاقِ اَنْ يُصِيبَكُمْ مِثْلُ مَا اَصَابَ قَوْمَ نُوحٍ اَوْ قَوْمَ هُودٍ اَوْ قَوْمَ صَالِحٍ وَمَا قَوْمٌ لُّوطٍ مِّنْكُمْ يَبْعِدُ ﴿ ۹۸ ﴾ وَاسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا اِلَيْهِ اِنَّ رَبَّ رَحِيْمٌ وَدُوْدٌ ﴿ ۹۹ ﴾ قَالُوا اَيْشَعِبُ مَا نَفَقَهُ كَثِيْرًا مِّمَّا تَقُوْلُ وَاِنَّا لَنَرِيْكَ فَيْنَا ضَعِيْفًا وَّلَوْلَا رَهْطُكَ لَرَجَمْتَاكَ وَمَا اَنْتَ عَلَيْنَا بِعَزِيْزٍ ﴿ ۱۰۰ ﴾ قَالَ يَنْقُورُ اَرْمَطِيْ اَعَزُّ عَلَيَّكُمْ مِّنْ اَللّٰهِ وَاتَّخَذْتُمُوْهُ وِرَآءَكُمْ ظَهْرًا اِنَّ رَبِّيْ بِمَا تَعْمَلُوْنَ مُحِيطٌ ﴿ ۱۰۱ ﴾ وَنَقُورُ اَعْمَلُوا عَلٰى مَكَانَتِكُمْ اِنِّيْ عَمِلٌ سَوْفَ تَعْلَمُوْنَ مِّنْ بَآئِيَةِ عَذَابٍ يُّخْزِيْهِ وَمَنْ هُوَ كَذِبٌ وَّارْتَقِبُوا اِنِّيْ مَعَكُمْ رَقِيْبٌ ﴿ ۱۰۲ ﴾ وَلَمَّا جَاءَ اَمْرُنَا نَحْنُ شُعْبًا وَّالَّذِيْنَ ءَامَنُوْا مَعَهُ بِرَحْمَتِنَا وَاَلْخَذْتُ اِلَّذِيْنَ ظَلَمُوْا الصّٰحِيْحَةَ فَاَصْحٰوْا فَيَذَرِيْهِمْ خِيْمَتٌ ﴿ ۱۰۳ ﴾ كَانَتْ لَرِغْوَانٍ اُخْرٰى اَلَا بُدَّ اِلَيْهِمْ كَمَا بُدَّتْ لَشُعُوْدٍ ﴿ ۱۰۴ ﴾ وَلَقَدْ اَرْسَلْنَا مُوسٰى بِآيَاتِنَا وَسُلْطٰنٍ مُّبِيْنٍ ﴿ ۱۰۵ ﴾ اِلٰى فِرْعَوْنَ وَوَلٰئِيْهِ فَاَتَّبَعُوْا اَمْرَ فِرْعَوْنَ وَمَا اَمْرُ فِرْعَوْنَ بِرَشِيْدٍ ﴿ ۱۰۶ ﴾

خو یان سته میان له خو یان کرد ، به کوفرو نافه رمانی کردن ﴿ فما أغنت عنهم آلهتهم التي يدعون من دون الله من شيء لما جاء أمر ربك ﴾ ئینجا که بریارو فره رمانی په روهر دگارت بؤ تیاچونیان هات ، ئیتر ئه وگشت بتانه که له جیاتی خوا ده یان په رستن فریایان نه که وتن و ، نه یان توانی هیچیک له سزا بی نیازیان که ن ﴿ وما زادوهم غیر تنبیب ﴾ و تیاچوون و مال ویرانی نه بی ، شتیکیان بؤ زیاد نه کردن ﴿ ۱۰۲ : و كذلك أخذ ربك ﴾ سزاو قاری په روهر دگارت ئاوا یه ﴿ إذا أخذ القرى وهي ظالمة ﴾ کاتی ویستی خه لکانی سته مکاری شارو گوندنشینه کان له ناو به ریت ﴿ إن أخذه أليم شديد ﴾ که به راستی سزاو قاریکی سهخت و ئیش پیگه یه نه ر بوو ﴿ ۱۰۳ : إن فی ذلک لآیة لمن خاف عذاب الآخرة ﴾ بی گومان له و به لاو سزایه دا نیشانه و به لگه یه کی گه وره مه زن هیه ، بؤ هه رکه سیک له سزای دوا روژ بترسیت و ، بیه وی پاریزراو بیت لی ﴿ ذلک یوم مجموع له الناس ﴾ ئه وه روژیکی

کاروکردهوی خۆتان بن و، هەرچیتان له دهستان دی بیکه،
بئی گومان ئیمهش له سهر په پیره و پروگرامی خۆمان ههولدهدین و
کار ته کهین ﴿ ۱۲۲: وانظروا إنا منتظرون ﴾ و ئیوه چاوه پروانی
سه رهنجامی ئیمه بکه، ئیمهش چاوه پروانی سه رهنجامی ئیوه
ده کهین ﴿ ۱۲۳: والله غیب السماوات والأرض ﴾ وه زانینی
هه موو شتیکی غهیب و نادیارى ئاسمانه کان و زهوی هه ر بۆ
خوایه، ده زانی چیتان به سهر دی و چیش بۆ ئیمه شه بی ﴿ وإلیه
یرجع الأمر کله ﴾ و ته وای کارو هه موو پرپاریکیش هه ربۆلای
ئه و دیته وه ﴿ فاعبده ﴾ سا تۆش هه ر ئه و په رسته و سابیت و
نه گۆراو به ﴿ وتوکل علیه ﴾ و هه ر به ویش پشت ببه سته و ئارامت
هه بی ﴿ وما ربک بغافل عما تعملون ﴾ و هه رگیز په روه ردگاریشت
بئی ئاگا و خافل نییه له هه رکارو کردهوی هه ردوولتان دهی که،
واته: ئیوه ئه وان هه رچی بکه خوا ئاگای لییه.

له (۲۲) ی شه وای (۱۴۱۵) ک به رامبه ر به (۱۹۹۵/۳/۲۱) ز له م
سوورته بوومه وه.
الحمد لله أولا وآخرا.

سوورتهی (یوسۆف) سه

مه که بییه و، (۱۱۱) ئایه ت

به ناوی خواى به خشندهی میهره بان

سوورتهی (یوسۆف) چیرۆک و داستانی (یوسۆف) ده گێڕێته وه،
به تایبته که ئه و هه موو به لا و نه هه مایه یی له لایه ن براکانی و،
خه لکانی تره وه له مالی گه وهی میسرو، له زیندان وله نه خشه و
پیلانی ژنه کاندانه سه ریا هات.. تا ده رهنجام خواى میهره بان و
دلۆقان پزگاری کردو بوویه نموونه ی دلپاکى و، داوین پاکى بۆ
ته وای جیهان، به تایبته بۆ لاوانى سه رده می خۆی.

زۆر به ئوسلووب و شیوازیکی وێژدان بزوین ده ست پێ ده کات،
شه و بێژه و شیوه ی گه یاندنی و، تام و چێژی گێرانه وهی
چیرۆکه که، به جۆریکی وایه ده چێته ناو دلوه، هه رچۆنی خوین
به شاده ماره کاندانه ده چی و ده گاته نیو دل، هه ر وه کو رۆج ده چێته
ناوجه سته و لاشه وه.. ئه م سوورته هه رچه نده ش مه که بییه، به لام
شیوازیکی ناسک و نه رمی هه یه، میهره بانى و، ره حم و سۆز
ده نوینی.. بۆیه زانایه ک ده لیت: سوورتهی (یوسۆف) و سوورتهی
(مه ریه م) له دووباره و سێ باره کردنه وه یاندا به هه شتییه کان تام و
له زه تیانه ی لوه رده گرن، (عه تا) یش ده لیت: هه ر مروه یی که خه فه تبارو
دلزویر سوورتهی (یوسۆف) بییسی ئه حه ویته وه.

خه لکیکی دل سوژی ئاوا هه بی و، رێ له خراپه کاری بگری،
وه له جیگایه کی ترده ده فره مو: ﴿ ولتكن منكم أمة يدعون إلى
الخير ويأمرون بالمعروف وينهون عن المنكر.. ﴾، پیغه مبه ریشمان
موحه ممه د ﴿ ده فره مو: ﴿ إنا الناس إذا رأوا المنكر فلم
یغیره، أوشك أن یعمهم الله بعقاب ﴾ (ئیبین ماچه: ۱۳۲۷/۲).
﴿ واتبع الذین ظلموا ما أترفوا فیه ﴾ و ئه وانه ی سته مکار بوون،
شوینی ئه و خوشگوزه رانییه که وتن و تییدا مه ست بیوون ﴿ وکانوا
مجرمین ﴾ و چوو بوونه ریزی تاوانبارو گونا هه کارانه وه بۆیه خوا
له ناوی بردن ﴿ ۱۱۷: وما کان ربک لیهلک القرى بظلم ﴾
په روه ردگارت نه ی کردو وه به باو که به سته م شارو گونده کان له ناو
به ریت ﴿ وأهلها مصلحون ﴾ و خه لکه که یشیان چاک ساز بوو بن.

خوا نه یو یست گشت خه لکی دنیا ئیمانه دارین:

﴿ ۱۱۸: ولو شاء ربک لجعل الناس أمة واحدة ﴾ ئه ر په روه ردگارت
ویستبای هه موو خه لکی دونه ی ده کرده یه ک ئوومه ت و یه ککۆمه ل
و هه موو دیندارو مو سلمان ده بوون به لام له به ر هه ر حیکمه تیک که
خۆی ده ی زانی، ئه و کاره ی به وشیه وه نه کرد، له ولایشه وه ئه گه ر
وای کردبا (جه بن) و زۆر رووی ده دا، ئیتیر ئه و کاته ش پاداشت
و تۆله نه ده بوو ﴿ ولا یزالون مختلفین ﴾ ۱۱۹: إنا من رحم
ربک ﴿ به لام به در یزایی پزۆرگار، هه ر ناته باو ناکۆک و لیکترازو
ده بن و، له سه ر یه ک به رنامه و ئایین کۆ نابنه وه، مه گه ر که سی ک
په روه ردگارت به زه یی پیا بیته وه و، بیخاته سه ر رینگه ی راست و،
له و ناکۆکی و هه راو کێشه یه دوور رای گریت، دیاره ئه و که سانه
هه رگیز کێشه دروست ناکه ن و له ناویه کدا ناکۆک نابن ﴿ ولذلک
خلقهم ﴾ و له بنه رته دا بۆ ئه وه دروستی کردوون بکه ونه به ر سوۆز
میهره بانى خۆی و له و ده سته و کۆمه له بن که خوا میهره بانى له گه ل
کردوون و ناته باو په رته وازه نه بوون ﴿ وتمت کلمه ربک ﴾ برپاری
په روه ردگاریشت ده رچو وه و فره مو یه تی: ﴿ لاملأن جهنم من الجنة
والناس أجمعین ﴾ که ده بی دۆزه خ پر بکه م له جندۆکه و بنیاده مه
لارو لاساره کان، ئه وانه یان که شیواى ئاگرن ﴿ وکلا نقص
علیک من أنباء الرسل ما نثبت به فؤادک ﴾ و هه وای ئه وه موو
پیغه مبه رو گه لانه یانته بۆ ده گێرینه وه، هه تا دلته ی پێ به هیز بکه ین
و دلنیا شته کین له راستی کاره که ت ﴿ وجاءک فی هذه الحق ﴾
دلنیا شبه هه رچی بۆت هاتو وه له م سوورته دا هه ق و راسته ﴿ و
موعظة و ذکرى للمؤمنین ﴾ و په ندو ئامۆزگاری و بیر خسته وه شه
بۆ بر واداران ﴿ ۱۲۱: وقل للذین لا يؤمنون ﴾ و به وکه سانه بر و
ناهینن بلن: ﴿ اعملوا علی مکانتکم إنا عاملون ﴾ ئیوه له سه ر

ریم پی ددهدی بۆتی بخوینمه وه؟ پیغه مبه ر ښه رنگ و روخساری پیروزی گؤرا. عه بدوللا دهلی: به عومهرم گوت: نابینی روخساری پیغه مبه ر ښه له تورپه بییدا چؤن گؤرا! عومهر وتی: (رضینا بالله ربا، وبالإسلام دینا، وبمحمد رسولا) پاشان پیغه مبه ر ښه فرموی: سویند به و زاته ی که گیانی موحه ممه دی به ددهسته، نه گهر نیستا

ثم سورته له پاش سورته ی (هوود) وه هاتووه، هر له وساله دا که هر دوو پالېشته که ی په یامبه ر ښه (نه بو تالیب و، خاتوو خه دیجه) له دونیا دهرچوون، وه له بهر سه ختی و نه هامة تپی و رووداوه کان تییدا ناو نرا به (عام الحزن). جا ئا له و ماوه تال و پر له میحنه و نه شکه نجه یه دا ثم سورته دیت بو دلدانه وه ی په یامبه ر ښه. وهك پی پیغه رموی: له برو نه هینان و نازاری قوم و گه له که ت بی تاقت مبه، چونکه پاش هه موو نار هه تیه ک خوشییه، وه له دوا ی هه موو ته نگانه یه ک فهره حانه یه. سه یری یووسوفی برات بکه. که چؤن نه وه هه موو به لا جوراو جور ی به سه ردا هات: هر له کی شه ی براکانی و زیندان و، تاقیکردنه وه ی ژنه که ی عه زیزو، نه وین بازی بوی و، نه و فرت و فیل و حیل یه ی بوی دارشت. به لام چونکه نه وه له پی ناوی بیرو باوه رکه یدا راست بوو و نارامی گرت. خوا ی گه وره یش له زیندانه وه بردی بو کوشکی پاشیه تی و، کردیشی به گه وره پی او ی ولاتی میسر. جا هه رکه سیل بیه وی ری مه ردان بگریت، ده بی سه برو نارامی نه وانیشی هه بی، نه گینا ناگاته نه وه سه روه ری و ریزو حورمه ته. بویه په یتا په یتابه پیغه مبه ر ښه ده فرموی: (فا صبر کما صبر أولوا العزم من الرسل) ۳۵/۴۶. یان ده فرموی: (وا صبر وما صبرک إلا بالله، ولا تحزن علیهم ولا تک فی ضیق مما یمکرون) ۱۲۷/۱۶. به ی: به کورتیی: که ش وه وای ثم سورته دلدانه وه یه بو په یامبه ر ښه، و هه روا بو کاروانی موجه ایدان و، راسالان و، راستگو یان و، چاکان و، پاکان تا رۆزی قیامه ت.

وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَجَعَلَ النَّاسَ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَا يَرَاؤُنَ مَحْفِلِينَ ﴿١٥٨﴾ إِلَّا مَنْ رَحِمَ رَبُّكَ وَلِذَلِكَ خَلَفَهُمُ وَتَمَّتْ كَلِمَةُ رَبِّكَ لَا مَلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ ﴿١٥٩﴾ وَكُلًّا نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَاءِ الرُّسُلِ مَا نَشِئْتُ بِهِ فُؤَادَكَ وَجَاءَكَ فِي هَذِهِ الْحَقُّ وَمَوْعِظَةٌ وَذِكْرَى لِلْمُؤْمِنِينَ ﴿١٦٠﴾ وَقُلْ لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ أَعْمَلُوا عَلَىٰ مَكَاتِبِكُمْ إِنَّا عَمِلُونَ ﴿١٦١﴾ وَانظُرُوا إِنَّا مُنظِرُونَ ﴿١٦٢﴾ وَلِلَّهِ غَيْبُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَإِلَيْهِ يُرْجَعُ الْأَمْرُ كُلُّهُ فَاعْبُدْهُ وَتَوَكَّلْ عَلَيْهِ وَمَا رَبُّكَ بِغَفِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿١٦٣﴾

سورته ی یوسف

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الرَّ تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْمُبِينِ ﴿١﴾ إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿٢﴾ نَحْنُ نَقُصُّ عَلَيْكَ أَحْسَنَ الْقَصَصِ بِمَا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ هَذَا الْقُرْآنَ وَإِنْ كُنْتَ مِنْ قَبْلِهِ لَمِنَ الْغَافِلِينَ ﴿٣﴾ إِذْ قَالَ يُوسُفُ لِأَبِيهِ يَا أَبَتِ إِنِّي رَأَيْتُ أَحَدَ عَشَرَ كُوكَبًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ رَأَيْتُهُمْ لِي سَاجِدِينَ ﴿٤﴾

(مووسا) یش بیته وه ناوتان و، په یره ی لی بکه ن و، پشت له من بکه ن، گومراو لاری دهن. نیوه له ناو نوممه ته کانداهه شی منن، منیش له ناو پیغه مبه رانا به شی نیوهم. (رواه أحمد) و ان کنت من قبله لمن الغافلين ښه که به راستی تو نه ی پیغه مبه ر ښه بهر له وقورثانه له خه لکانی بی ناگا بوویت، هیچ شتیکت له وقورثان و داستانه نه دده زانی.

رینه مبه رکانی نایه تی (۱-۲):

(۱) دهرکه وتنی نیعجازی قورثان و دسه وسان بوونی نه وان، چونکه قورثان هر له پیتانه: (ألم، طس، ق...) پیک هاتووه، که چی هه موو عه ربه ی خوشخوان و ره وان بیژ، نه یان توانی نمونه ی ته نیا سووره تیکی بچوکیشی بهینن. (۲) ثم قورثانه بویه به زمانی (عه ربه ی) هات،

ثم قورثانه به زمانی عه ربه یه:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ * ۱: الر ښه پته کانی قورثانیش هر له پیتانه پیک هاتووه، جا نه گهر نیو هه ده تونان، وینه ی نه وه (قورثان) به بهینن، دسه فرموی! ښه تلک آیات الکتاب المبين ښه سورته که بو تو هاتووه نایه تگه لی کتیبکی روون و ناشکراو به یانکه ری حه لال و حرامه بو هه رکه سیل تی بفکری ښه: ۲: إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا ښه قورثانیکه که نیمه به زمانی عه ربه ی نار دومانه ښه لعلکم تعقلون ښه تا به لکو نیوه ژیری به کار بخن و تی بگن ښه: ۳: نَحْنُ نَقُصُّ عَلَيْكَ أَحْسَنَ الْقَصَصِ بِمَا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ هَذَا الْقُرْآنَ ښه ی پیغه مبه ر ښه نیمه له گه ل ښه قورثانه دا که بومان وهی و سروس کردیت هه والی گه لانی پی شو به جوانترین شیوه ی داستان بۆت باس ده که ین. (عه بدوللا ی کوری سابت) ده لی: (عومهر) هاته لای پیغه مبه ر ښه وتی: برادره ریکی هوزی به نی قوره زهم کورته و پوخته یه کی (ته ورات) ی بو نووسیوم، نایا

که عه ره به کان به تاییه تی له و ده مه دا لیی تی بگن و به جیهانیانی بگه یه نن.

۳) قورئان جوانترین و باشتترین داستانی تیدایه، که وابوو شیاو نییه گوی بۆ شتی دیکه بگیردری، وهکو ئیمامی (ئه حمه د/خوای لیی رازی بیئت) له (عومهری کوری خه تتاب) وه ده گپریته وه که: نامه یه کی له خاوه ننامه کانه وه چنگ که وتبووو، ویستی بۆ پیغه مبهری بخوینیت وه ﷺ، ئه ویش تووره بوو و فره مووی: ئه ی کوری خه تتاب! چۆن تا ئیستایش سه رگه ردان؟! سویند به و زاته ی که گیانی منی به ده سته، په یامیکی خاوی ویاک و ئاشکرام بۆ هینان، که وابوو ئیوه هیچ شتی له و خاوه ننامه مه پرسن، چونکه هه ر خوا ده زانی به راست وه لامتان ئه ده نه وه، یا نا؟ ((والذی نفسی بیده لو أن موسی کان حیا ما وسعه إلا أن یتعنی)) دیسان سویندم به وه ی گیانی منی به ده سته، ئه گه ر موو ساش ﷺ زیندوو بوایه، هه ر ده بوو په پیره ی له دین و به رنامه ی من بکا.

خه ونه که ی یوسف:

﴿ ۴: إذ قال یوسف لأبیه ﴾ ئه وکاته وه بیر بینه که یوسف گوتی به باوکی: ﴿ یا أبت إنی رأیت أحد عشر کوبا ﴾ ئه ی بابه! به راستی من خه ویکی سه یرم دیتوه، دیتم: یازده ئه ستیره ﴿ الشمس والقمر ﴾ و خۆرو مانگ ﴿ رأیتهم لی ساجدین ﴾ سوژدهم بۆ ده بن. پێشه و (بوخاری/ خوا لیی رازی بیئت) ئه م فره مووده یه ی هیناوه: (سئل رسول الله ﷺ أی الناس أکرم؟) ((قال: أکرمهم عند الله أقوام))، قالوا: لیس عن هذا نسألك. ((قال: فأکرم الناس یوسف، نبی الله، ابن نبی الله، ابن نبی الله ابن خلیل الله))، قالوا لیس عن هذا نسألك. ((قال: فعن معادن العرب تسألونی؟))، قالوا: نعم. ((قال: فخیارکم فی الجاهلیه، خیارکم فی الإسلام إذا قهوا)) واته: له پیغه مبهریان ﷺ پرسی: چ که سی به ریزتره؟ فره مووی: به ریزترین خه لک لای خوا، خۆ پاریزتریانه، وتیان: ئیبه له وه ناپرسین! فره مووی: جا پایه به ریزتری هه موو مروقه کان (یوسف) پیغه مبهری، کوری پیغه مبهری، کوری پیغه مبهری، کوری خۆشه ویستی خوایه. وتیان: له وه یش ناپرسین! فره مووی: ئه ی له بنه رت و رسته ی عه رب ده پرسن؟ وتیان: به ئی. فره مووی: کیان له سه رده می نه فامیدا باش بووه، ئیستایش له نیو ئیسلامدا هه رته و که سه باشه، به ومه رجه له م ئایینی ئیسلامه تی بگا.

بابی ئامۆزگاری یوسف ده کا له باره ی خه ونه که یه وه:

﴿ ۵: قال یا بنی لا تقصص رؤیاک علی إختک ﴾ یه عقووبی باوکی وتی: کوره چکۆله که م ئه م خه وه ت بۆ براکانت مه گپره وه ﴿ فیکیدوالک کیدا ﴾ نه وه کو فیلیکت لی بکه ن و داویکت بۆ بنینه وه، چونکه خه وه که ت ئاینده یه کی باشی لیوه دیاره ﴿ إن الشیطان للإنسان عدو مبین ﴾ چونکه شه یتان بۆ بنیادهم دوژمنیکی ئاشکرایه، ده تۆش زۆر وریابه، نه وه ک براکانت لی هان بدات.

یوسف فیری لیدانه وه ی مانای خه ون بوو:

﴿ ۶: وكذلک یجتیبک ربک ﴾ هه روه ک په روه ردگارت ئه و خه وه ی نیشان دایت، هه ر ئاوایش هه لت ئه بژیری بۆ په یامبه ریتی ﴿ ویعلمک من تأویل الأحادیث ﴾ و ماناو مه به سته ی خه ونه کانیشیت فیزده کات چۆن لیکیان به دیته وه وه چاره سه ریان بۆ دابنیت ﴿ ویتم نعمته علیک وعلی آل یعقوب ﴾ و ده رباره ی تۆ هه موو به نه ماله که ی (یه عقووب) یش نازونیمه ت و به خشی خۆی (پله ی پیغه مبه ریتیتان) بۆ ته واوده کا ﴿ کما أتمها علی أبوبک من قبل إبراهیم وإسحاق ﴾ هه روه کو ئه و پله و پایه یه ی به سه ر باپیرانت (ئیه راهیم) و (ئیه سحاق) له پیش باوکتدا ته واوکرد ﴿ إن ربک علیم حکیم ﴾ بی گومان به په روه ردگارت زۆر زانایه، زۆریش له کارزان و کارجوانه، چاک ده زانی چی ده کات، له به رچی ده یکا.

سه رگروشته ی یوسف نیشانه گه لیک تیدایه:

﴿ ۷: لقد کان فی یوسف وإخوته آیات للسانین ﴾ بی گومان له به سه رها تی یوسف و براکانیدا گه لیک به لگه وه ندی گرنگ هه یه بۆته وانه ی له ورووداوه ده پرسن ﴿ ۸: إذ قالوا لیوسف وأخوه ﴾ کاتی براکانی یوسف به بۆچوونی خۆیان وتیان: ئه مه سویندی بیئت (یوسف) و (بنیامین) سی برای ﴿ أحب إلی أبینا منا ﴾ لای بابمان له ئیبه خۆشه ویستره! چونکه خه ونه که یان بیستبووو، ده بیان زانی ده بیته مایه ی زنده ریزو حورمه ت بۆ لای بابی ﴿ ونحن عصبة ﴾ خۆ ئیبه ده سته و کۆمه له پیاویکی هه ق وایه دل به ئیبه بدات، هه تائه وان ﴿ إن أبانا لفی ضلال مبین ﴾ بی گومان له مه دا باوکمان که وتۆته ناوه له یه کی روون و ئاشکراوه، (ئیه بن کسین) ده ئی: به لگه یه کی قسه برو یه کلاکه روه نییه که: براکانی (یوسف) پیغه مبه ر بووبن. ﴿ ۹: اقتلوا یوسف ﴾ له نیو خۆیاندا بریاریانداو گوتیان: چار هه رته وه یه بیکوژن!! ﴿ أو أطرحوه أرضا ﴾ یان فره ی ده نه شوینیکی چۆل و بیابانه وه ﴿ یخل لکم

که له گهڼ خوږاندا بیهه ن.

یووسوف خراپه بن بیره که وه:

﴿ ۱۵: فلما ذهبوا به ﴾ جاکاتی له گهڼ خوږان بر دیان، نه وه موو قسه و ټاگر به سه یان شکاندو، خه یالی خراپان کرد به رامبه ری،

قَالَ يَبْنَى لَا تَنْصَصْ رَأْيَا عَلَى اخوتِكَ فَيَكِيدُوا لَكَ كَيْدًا
إِنَّ الشَّيْطَانَ لِلْإِنْسَانِ عَدُوٌّ مُّبِينٌ ﴿٥﴾ وَكَذَلِكَ يَجْنِبُكَ
رَبُّكَ وَيُعَلِّمُكَ مِنْ تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ وَيُتِمُّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكَ
وَعَلَىٰ آلِ يَعْقُوبَ كَمَا أَتَمَّهَا عَلَىٰ أَبَوَيْكَ مِنْ قَبْلُ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْحَاقَ
إِنَّ رَبَّكَ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٦﴾ لَقَدْ كَانَ فِي يُوسُفَ وَإِخْوَتِهِ
آيَاتٍ لِّلْءَاثِلِينَ ﴿٧﴾ إِذْ قَالُوا لِيُوسُفَ وَأَخُوهُ أَحَبُّ إِلَيْنَا
أَيُّنَا مِمَّا نَحْنُ غَضَبَةٌ إِنَّ آبَاءَنَا فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٨﴾ أَقْتُلُوا
يُوسُفَ أَوْ اطْرَحُوهُ أَرْضًا يَخْلُ لَكُمْ وَجْهُ أَيْكُمُ وَتَكُونُوا مِنْ
بَعْدِهِ قَوْمًا صَالِحِينَ ﴿٩﴾ قَالَ قَائِلٌ مِنْهُمْ لَا تَقْتُلُوا يُوسُفَ
وَأَلْقُوهُ فِي غَيَابَتِ الْحَبِّ بَلْنَقُطُهُ بَعْضُ السَّيَّارَةِ إِن كُنتُمْ
فَاعِلِينَ ﴿١٠﴾ قَالُوا يَا أَبَانَا مَا لَكَ لَا تَأْمُرُنَا بِتَقَاتِ يَوسُفَ وَإِنَّا لَنَنْصَحُونَ
أَرْسِلْهُ مَعَنَا غَدًا يَرْتَعْ وَيَلْعَبَ وَإِنَّا لَهُ لَنَحْفَظُونَهُ ﴿١١﴾ قَالَ إِنِّي لَخَشِئْتُ أَن تَذْهَبُوا بِهِ وَأَخَافُ
أَن يَأْكُلَهُ الذِّئْبُ وَأَنْتُمْ عَنْهُ غَافِلُونَ ﴿١٢﴾ قَالُوا لَئِنْ
أَكَلَهُ الذِّئْبُ وَنَحْنُ عُصْبَةٌ إِنَّا إِذًا لَّخَسِرُونَ ﴿١٣﴾

بویه ده فرموی: ﴿ وأجمعوا أن يجعلوه في غيابت الحب ﴾
وټیتر هه موو لی بران و، به یه کده نگ رایان هاته سر نه وه که:
به گه له کومه کی بیخه نه بن بیره که وه، (سه دی) ده لیت: به ستیان
به په ټیکه وه، دایان کیشایه خواره وه، جاهه رکه ده ستی راده کیشا
بولای یه کیکیان - به لکه رهمی پی بکات به زلله پیا یا ده هات،
کاتی له لیواری بیره که یشدا ده ستی ده لالان به به روکی هه
کامیکاندا، خیرا ده یاندا به ده ستیا، پاشان له نیوه ی بیره که دا
په ته که یان بری و، که وه بنی بیره که وه، ټاو دای پو شتی و نه و جا
هه لسا یه وه و په لامارید او چوویه سر به ردیک که له ناوه راستی
بیره که دا بوو، له سه ری وه خوی گرت وه! ټاله و حاله بی حاله دا خوا
فرموی: ﴿ وأوحينا إليه ﴾ نه وسا ټیمه ش وه حی و سروشان بو
یووسوف کرد و ټیمان گه یاند ﴿ لتبينهم بأمرهم هذا ﴾ که به راستی
روژی دیت تو زگارت ده بی و، نه وان به م کاره ناروا یه یان - که
به رامبه ر تو کردیان - ټاگادار ده که یته وه ﴿ وهم لا يشعرون ﴾

وجه أیکم ﴿ نه وکاته سه رنج و رووی باوکتان یه کلا ده بیته وه
بو تان و، روو هه ر به ټیوه نه دات ﴾ و تکرنا من بعده قوما
صالحین ﴿ وه دوی یووسوف ته وه به ده که ن و، ده بنه پیا وچاک و،
گیرو گرتیشتان نامینیت ﴾ ۱۰: قال قائل منهم ﴿ قسه که ریکیان
وتی: ﴿ لا تقتلوا يوسف ﴾ له دژایه تی (یووسوف) دا، مه گه نه
نه وسنوره بیکوژن ﴿ وألقوه في غيابت الحب ﴾ وه بیهاوینه ناو
بیخی بیریکی قووله وه، دیاره خوی گه وره کاریکی زور گرنگی
پنیه تی، بویه نه و که سه یان له وی راست ده بیته وه، نه و رایه
پنشیناز ده کاو لیشی قبول ده که ن ﴿ بلنقطه بعض السيارة ﴾
نه وسا بو دوی هه ندی کاروانچی ده چنه سر بیره که وه ده ری
دینن و هه لی ده گرن، ټیوه رزگار ده بن و نه ویش نا کوژریت ﴿ إن
کنتم فاعلین ﴾ نه هه ر نه تانه وی نه و کاره بکه ن. (ټینن ټیسحاق)
ده لیت: کاریکی زور دلره قانه یان کرد به رامبه ر به یووسوف، چونکه
گوپیان به برایه تی و، خو شه ویستی نه و لاوه شوخ و شه نگه نه داو،
بیریکیان له ونازارو بیزاره نه کرده و ده چیته دلی نه و (یه عقوب) به
پیره ساله ی بابیان وه!.

به ناوی سه یرو سه فاوه یووسوف له گهڼ خوږان ده به ن:

﴿ ۱۱: قالوا يا أبانا ﴾ نه و جا بو نه نجامدانی پیلانه که یان،
هاته نه لای بابیان و وتیان: بابیه! ﴿ مالک لا تأمنا على يوسف ﴾
بوچی به ده ستیاک و نه مینمان دانانیت سه باره ت به یووسوف؟
﴿ وإنا له لناصحون ﴾ بی گومان به ټیمه دل سو زو خیرخوازین بوی
﴿ ۱۲: أرسله معنا غدا ﴾ ده سا سه به ینی له گه لمان بینیره بو
ده شت ﴿ یرتع ويلعب ﴾ با بو خوی چی پی خو شه بیخوات
و، گه مه و یاریش بکات ﴿ وإنا له لحافظون ﴾ دلنیا یشه ټیمه
پاریزگاری نه وین و ده ی پاریزین، که و ابو زو ته سلیممانی بکه و،
له هیچ شتی که مه ترسه ﴿ ۱۳: قال إني لخشئتي أن تذهبوا به ﴾
یه عقوب وتی: بیسو زورخه فته بار ده م به برده نه کی، واته:
تواناو وزه ی فیراقیم نییه! ﴿ وأخاف أن يأكله الذئب ﴾ ده شترسم
گورگ بیخوا ﴿ وأنتم عنه غافلون ﴾ و ټیوه ویش گوپی نه ده نی و
ټاگاتان لی نه بی، نه و جا کوره کانیش نه و قسه یان له ده م بابیان
قورته وه، بو دوی کردیانه ده سپیکی خو یان بو فو تانی یووسوف
﴿ ۱۴: قالوا لن أكله الذئب ﴾ و تیان: جائه گه ر گورگ خواردی
﴿ ونحن عصبة ﴾ و ټیمه ویش کومه له پیاوکی به هیزی واین ﴿ إنا
إذا لخاسرون ﴾ دیاره ټیمه زیان دیده و زیانبارین، که واته: هه رگیز
شتی و روونادات و نابیت، به لی پاش نه و هه موو ټاگر به سه بو
ټیشه کانیا ن، بابیان به ناچار ی قه ناعت ده کاو قایه له ده بیت

ولقد همت به ﴿١٢﴾ ثمه سویندی بیټ شازن به ته‌واوی نیازی خرابی به (یوسوف) کردو، به ته‌واوی لی‌پراو پرپاری دا که: ئەو کاره‌ی له‌گه‌ل بکات، بۆیه په‌لاماری دایه! ﴿١٣﴾ وهم بها لولا أن رأى برهان ربه ﴿١٤﴾ (یوسوف) یش گیری خوارد به‌ده‌ستیه‌وه و ئامۆزگارییه‌کی زۆری کرد، به‌لام هر وازی لی‌نه‌هینا، خو ئەر به‌لگه‌و نیشانه‌یه‌کی

(عه‌زین) میسرکه به‌ژنه‌که‌ی گوت: ریزی یوسوف بگره! بی‌ئه‌وه‌ش بزانی پایه‌و پله‌ی چیه. دووه: ئەو کیژۆله که به بابی گوت: (یاأبت إستجره...). سییه: (ئه‌بووبه‌کر) که پاش خو‌ی (عومه‌ن) ی هه‌لبژاردو کردیه خه‌لیفه‌ی موسلمانان.

﴿١٥﴾ وكذلك مكنا ليوسف فى الأرض ﴿١٦﴾ وه‌ ئاوا ئەم پایه‌و مه‌كانه‌ته‌مان پی‌دا ئاوا یش قورسایى وده‌سه‌لاتمان بۆ یوسوف له‌ میسر جیگیر کرد ﴿١٧﴾ ولنعلمه من تأويل الأحاديث ﴿١٨﴾ وه‌ بۆ ئەوه‌ی فیریشی بکه‌ین چۆن مانای خه‌ون و پروداوه‌كان لیك بداته‌وه‌و، شاره‌زای چاره‌سه‌ری گرفته‌کانی بکه‌ین ﴿١٩﴾ والله غالب على أمره ﴿٢٠﴾ خ‌وا‌ی گه‌وره‌یش به‌سه‌رگشت کاره‌کانی خویدا زال و به‌ده‌سه‌لاته‌ ﴿٢١﴾ ولكن أكثر الناس لا يعلمون ﴿٢٢﴾ به‌لام زۆریه‌ی خه‌لکی ئەمه‌ نازانن و، له‌حیکمه‌تی کاره‌کانی تی‌ناگه‌ن ﴿٢٣﴾ ولما بلغ أشده ﴿٢٤﴾ جا که بپه‌یشت و، به‌ته‌واوی عه‌قل و ه‌یزی په‌یدا کردو، به‌ده‌سه‌لات و توانای لاویتی خو‌ی گه‌یی ﴿٢٥﴾ آتینه‌ حکما و علما ﴿٢٦﴾ پله‌ی پیغه‌مبه‌ریتی وزانست و زانیاری تیرو ته‌سه‌لمان دایه ﴿٢٧﴾ وكذلك نجى المحسنين ﴿٢٨﴾ وه‌ ئیمه‌ هه‌موو کاتى ئاوا پاداشتی چاکه‌ کاران ئەده‌ینه‌وه‌.

ژنه‌که‌ی عه‌زیزی میسر ته‌ماح ده‌کاته یوسوف!

﴿٢٩﴾ و راودته التى هو فى بيتها عن نفسه ﴿٣٠﴾ جائه‌و ئافره‌ته‌ی که یوسوف له‌مالیا بسو هه‌ولیکى زۆری له‌گه‌لدا هه‌تا رامی بکاو له‌گه‌لیا جووت ببی! له‌وه‌ ده‌چیت -وه‌ك ئەلین- ته‌مه‌نی عه‌زیز له‌وه‌رده‌مه‌دا له‌چل سال که متر نه‌بوویت و، ژنه‌که‌یشی نزیکه‌ی سى سالیك بوویت، وه‌یان ته‌مه‌نی ژنه‌که‌ی له‌چل سالی‌دا بوویت و ته‌مه‌نی (یوسوف) یش ده‌ورووبه‌ری بیست و پینج سال بوویت و غلقت الأبواب ﴿٣١﴾ وه‌ به‌و نیازوه‌ ته‌واوی ده‌رگا‌کانی له‌یوسوف به‌ست و، تۆکه‌و مه‌حه‌که‌می کردن ﴿٣٢﴾ وقالت هیت لك ﴿٣٣﴾ ووتی: من خوم بؤ تو ئاماده‌ کردوه‌و، تۆش زۆر به‌په‌له‌ وه‌ره‌ پێش‌ی و ئاماده‌ به‌ ﴿٣٤﴾ قال معاذ الله ﴿٣٥﴾ یوسوف‌یش داواکه‌ی ر‌ه‌ت‌کرده‌وه‌و وتی: په‌نا به‌خوا ئەگرم، هه‌رگیز کارى ئاوا ناکه‌م ﴿٣٦﴾ إنه‌ ربه‌ی أحسن مئواى ﴿٣٧﴾ چونکه‌ به‌راستی می‌زده‌که‌ی تۆ گه‌وره‌و ئاغای منه‌و جوان ریزی لی‌گرتوو و، پیاوه‌تی زۆره‌ به‌سه‌رمه‌وه‌، ده‌بی جوامیرانه‌ سه‌یری مال و خانه‌واده‌ی بکه‌م، نه‌ك خیانه‌ت و گزی لی‌که‌م، له‌ولایشه‌وه‌ به‌زاندنی سنووری خوايه‌و، کارى سته‌مکارانه ﴿٣٨﴾ إنه‌ لا یفلح الظالمون ﴿٣٩﴾ خو‌به‌راستی خه‌لکانی سته‌مکار و له‌سنوور ده‌رچوو، هه‌رگیز سه‌ره‌که‌وتوو به‌ختیار نابن ﴿٤٠﴾ ٢٤:

وَرَوَدَتْهُ الَّتِي هُوَ فِي بَيْتِهَا عَنْ نَفْسِهِ وَغَلَقَتِ الْأَبْوَابَ وَقَالَتْ هَيْت لَكَ قَالَ مَعَاذَ اللَّهِ إِنَّهُ رَبِّي أَحْسَنَ مَثْوَايَ إِنَّهُ لَا يَفْلِحُ الظَّالِمُونَ ﴿٢٩﴾ وَلَقَدْ هَمَّتْ بِهٖ وَهَمَّ بِهَا لَوْلَا أَنَّ رَأٰى بُرْهٰنَ رَبِّهٖ كَذٰلِكَ لَنُصْرَفَ عَنْهُ السُّوءَ وَالْفَحْشَاءَ إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُخْلَصِينَ ﴿٣٠﴾ وَأَسْبَقَ الْأَبَابَ وَقَدَّتْ قَمِيصَهُ مِنْ دُبُرٍ وَأَلْفَيَا سَيِّدَهَا لَدَا الْأَبَابِ قَالَتْ مَا جَزَاءُ مَنْ أَرَادَ بِأَهْلِكَ سُوءًا إِلَّا أَنْ يُسْجَنَ أَوْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٣١﴾ قَالَ هِيَ رَوَدْتَنِي عَنْ نَفْسِي وَشَهِدَ شَاهِدٌ مِنْ أَهْلِهَا إِنْ كَانَتْ قَمِيصُهُ قُدِّمَ مِنْ قَبْلِ فَصَدَّقَتْ وَهُوَ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿٣٢﴾ وَإِنْ كَانَتْ قَمِيصُهُ قُدِّمَ مِنْ دُبُرٍ فَكَذَبَتْ وَهُوَ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿٣٣﴾ فَلَمَّا رَأٰى قَمِيصَهُ قُدِّمَ مِنْ دُبُرٍ قَالَ إِنَّهُ مِنْ كَذِبِكُنْ إِنَّ كَذِبَكُنْ عَظِيمٌ ﴿٣٤﴾ يُوسُفُ أَعْرِضْ عَنْ هٰذَا وَاسْتَغْفِرِي لِذَنبِكِ إِنَّكِ كُنْتِ مِنَ الْخَاطِئِينَ ﴿٣٥﴾ وَقَالَ نِسْوَةٌ فِي الْمَدِينَةِ امْرَأَتُ الْعَزِيزِ تُرَوِّدُ فَتَاهَا عَنْ نَفْسِهِ قَدْ شَغَفَهَا حُبًّا إِنَّا لَنَرَاهَا فِي ضَلٰلٍ مُّبِينٍ ﴿٣٦﴾

په‌ره‌ردگاری نه‌هاتبایه‌ پێش چاوی، دووچار ده‌بوو، به‌لام خوا په‌نا‌ی‌دا له‌و کاره‌ نه‌شیاوه، دیاره‌ سروشتی هه‌موو ئاده‌م‌زاده‌ بر‌واداره‌كان هه‌ر وایه، کاتى که ئاره‌زوی نه‌فسی زۆریان بۆ ده‌هینى، له‌وکاته‌ ته‌نگانه‌و ناسکه‌یه‌دا نووری خوا‌یی بۆ هه‌له‌که‌ری و، دوور ئەکه‌و‌یت‌ه‌وه‌ لی‌ی. له‌م جیگایه‌دا گه‌لی له‌رافه‌کرانی قورئان -به‌دلپاکى خو‌یان- به‌هه‌له‌دا چوون! چونکه‌گه‌لی بۆچوونی نه‌گونجاوو ناره‌وا‌یان له‌ته‌فسیره‌کانیاندا له‌به‌رامبه‌ر (وه‌م بها) ی‌یوسوف‌ه‌وه‌ نووسیوه‌، که هه‌یج ئەسل وبنه‌مایه‌کی متمانه‌ پێکراو وپشتگیریکیان نییه‌ له‌ (کتاب) و(سنة) دا، وه‌ ئەو بۆچوونانه‌ دژو ناکۆکن له‌ گه‌ل ده‌قه‌کاندا. به‌لام هه‌ندیکیان وه‌ك (ئه‌بوومه‌سه‌عود، سه‌یید قوتب...) ره‌دیان ئەده‌نه‌وه‌و ده‌لین: هه‌ر له‌قورئاندا ده‌ به‌لگه‌ هه‌یه‌ له‌سه‌ر پاکى یوسوف (عليه‌ السلام)، له‌وانه‌: ئایه‌تی: (قال معاذالله، إنه‌ ربه‌ی أحسن مئواى...) هه‌تائایه‌تی (قالت امرأة‌ العزیز الآن حصحص الحق، أنا روادته‌ عن نفسه وإنه‌ لمن

الصادقین). (ثین که سیر) یش له (به غه ویی) یه وه ده لی: (ئه وه) هم بهای یووسوفه تنها خه تهره و خورپه یه کی (نه فس) بووو، خیرا سرکوتی کردو زال بوو به سهریا. هه ندیکش ده لین: (هم بها) واته: ویستی لی بدات، یان سیماو نیگاری (یه عقوب) ی بابی دیت، یان فریشته یه کی دیت ورا چله کاو دورتر که وتوه له شازن، به لام له گه له تم گشت بۆ چوونانه شدا چاک وایه ئه و (برهان ربه) دیاری نه کریت: کذلک لنصرف عنه السوء والفحشاء: ئا به و شیویه به هوی ئیمانی دامه زراویه وه له به رده م ئه و کاره زورخرابه دا خوی راگرت بۆ ئه وه ی له ئاینده شدا له هه موو خراپه و کاریکی ناشیاوو دزیو لای بدهین: (ینه من عبادنا المخلصین) چونکه ئه و (یووسوف) به نده یه ک بوو له به نده پاک وه لیزیراوه کانی خۆمان: ۲۵: واستبقا الباب: سهره نجام هه ردوو به راکردن گه یشتنه لای دهرگا که، یووسوف بۆ هه له اتن و خوقوتارکردن، شازنیش به دوا ی ئاره زووی خۆیدا: و قدت قمیصه من دبر: و جا له وه له اتنه دا شازن توانی له دوا وه دهستی گیر بکا له کراسه که ی یووسوف و درانی: و ألفیا سیدها لدی الباب: جا هه ردوو کت و مت له دهم دهرگا که دا تووشی سه روه ره (میره) که ی هاتن: قالت ما جزاء من أراد بأهلك سوء: جا بۆ ئه وه ی راستیه که دهرنه که وی، شازن به په له وتی: ئاخو تۆله ی ئه وکه سه چی بی که نیازی پیاو خراپی له گه له مال و خیزانی تۆدا بکا؟! (إلا أن یسجن أو عذاب أليم) غهیره ز ئه مه یه کی له م دووشته ی له گه له بکری: یا بخیرته به ندیخانه وه، یا به سزایه کی ئیش پیگه یه نه ر سزا بدری؟! ۲۶: قال هی راودتنی عن نفسی: (یووسوف) یش ده که ویتنه پاکانه بۆخوی و، درکاندنی راستیه که، بۆیه وتی: نه خیر وایه یه، ئه و هه ولیکی زوری دا بۆ رام کردن و له خشته بردنی من بۆ ئه و کاره ناپه سه نده و، هه ر به زوریش بۆلای خوی بانگی کردم و، منیش ره زم کردو هه له اتم، ئه ویش به دوامدا رای کرد، هه تا له م دهرگایه دا به تۆ گه یشتین و کراسه که یشی دراندم! و شهد شاهد من أهلها: وه شایه تی که له خزمانی شازن هه لی دایه و شایه تی داو وتی: (إن کان قمیصه قد من قبل) ئه گه ر کراسه که ی یووسوف له پشه وه درابی: (فصدقت) ئه و شازن راست ده کات: وه و من الکاذبین: یووسوف له دروژنانه، واته: یووسوف په لاماری ئه وی داوه و ئه ویش هه له اتوه و رای کردوه له دهستی و ئه میش له پشه وه دهستی له کراسه که ی گیر کردوه و دراندوویه تی. ۲۷: وإن کان قمیصه قد من دبر: خۆنه ر کراسه که شی له پشته وه دا درابوو، (فکذبت) ئه و شازن دروژنه کات: وه و من الصادقین: و (یووسوف) راست ده کات، واته: ئه که په لاماری

یووسوفی داوه و یووسوف هه له اتوه و رای کردوه له دهستی و ئه ویش له پشته وه دهستی له کراسه که ی گیر کردوه و دراندوویه تی. ۲۸: فلما رءا قمیصه قد من دبر: جا کاتی که شای (میردی زلیخا) دیتی کراسه که ی (یووسوف) له پشته وه دا دراوه: قال إنه من کیدکن: وتی: به راستی ئه و کاره هه رله پیلان و فرت و فیلی ئیوه ی ژنان ده کات: (إن کیدکن عظیم) چونکه نه خشه و پیلان و فرت و فیلی ئیوه گه لیک گه وره یه: ۲۹: یوسف أعرض عن هذا: ئه و جا رووی کرده یووسوف و وتی: یووسوف! ساتۆش له مه واز بینه و، لی بیده نگه، با ئابروومان نه چیت: واستغفری لذنبک: ئافره ت! تۆیش داوای لیووردن بۆ هه له و گونا هه که ت بکه، چونکه له لایه که وه پێچاته ئه و لاوه غه ربه، له لایه کی تریشه وه بوختانت بۆ کرد! (إنک کنت من الخاطئين) به راستی تۆ له خه تاکارانی.

به لی.. ئابهم شیویه ئه و تاوانه گه وره یه له لای ئه و مال و خیزانه روخواوه زۆر به بچووکی و ئسانی کپکرایه وه. (ثین جه ریس) له (ثین عه بیاس) وه ده لی: هه ر به بچووکی و ناوه خت چوار مندال هاتوونه قسه و گوتار: کوره که ی (ماشیه) ی کچی فیره ون، شایه ته که ی یووسوف، هاوڕیکه ی (جوره یج)، عیسی کوری مه ربه م.

ژنانی شار دهنگ و باسه که ده بیسن:

به لی ئه و کاره ساته له دهره وه ی کۆشکی پاشاوه دهنگی دایه وه، بۆیه: ۳۰: وقال نسوة فی المدینة: کۆمه لیک له ژنه ناو داره کانی میسر قاویان داخست و وتیان: امرأة العزیز تراود فتاها عن نفسه: سهیره! ژنه که ی (عزیز) خه ریکی دلاری و رامکردنی غولامه که ی خۆیه تی و حه زی لی ده کا! (قد شغفها حبا) به شیویه که ئه وین و خۆشه ویستی چووه ته ناو به رده ی دلایه وه و ئوقره ی لی پرپوه: (إننا لنراها فی ضلال مبین) به راستی ئیمه له سه رگه ردانییه کی ئاشکرادا ده ی بینین، چونکه نه ده بوو ئه و له گه له خزمه تکاریکی خۆیدا کاری وابکات: ۳۱: فلما سمعت بمکرهن: ئینجا که ژنه که ی عزیز تیروتانه ی ئه و ژنانه ی بیست (أرسلت إلیهن) بۆ گێرانه وه ی ئابرووی خوی و، دهرپازکردنی خوی و، بۆ ئه وه به وانیشی به سلینی که له و کاره دا ناهه قی نه بووه، ئه رئه وانیش وه کوئه و ببیین، خراپتر دوو چاری ئه وینی ده بن، بۆیه ناردی به دوا یاندا: (وأعتدت لهن متکا) و بۆ هه ربه که شیان رایه خنی جوان و پاله پشته و خواردمه نی بۆ ئاماده کردن، وه کو باوی ده سه لاتدارانی سه رده م: (وأتت کل واحدة منهن سکینا)

بئی گومان ئەمە ئەویەری جوامیری و شەهامەتە کە: لاویکی شوخ و شەنگی وەکو یووسوف، خانمیکی وەکو شازن لەو جیگا رازاوە ئامادەیدا، جگە لەخوا رێگریک نەبییت، کەچی خۆی نەدا بەدەستەووە، لەهەرەشە ی زیندان و بەندیخانەش نەترسی ﴿۳۴﴾: فاستجاب لە ربە ﴿۳۵﴾ پەرورەدگاری وەلامی دایەووە نزاکی گێرا

وہبۆ ھەریەکەیشیان چەقویەکی میوہ خواردنی پێ سپاردن، دیارە شارستانیہی (میسر) لەوسەر دەمدا لەپەلەویایەکی پێشکەوتوو دابووہ ﴿۳۶﴾ و قالت اخرج علیہن ﴿۳۷﴾ ئەوجا لەوکاتەدا ئەوان سەرگەرمی خواردن بوون، ئەمیش ناردی یووسوف ھات و پێی گوت: ئادەیی ھەر ئیستا وەرە دەرەوہ بۆ ناویان ﴿۳۸﴾ فلما رأینہ أکبرنہ ﴿۳۹﴾ ئینجا ھەر کە یووسوف ھات و دیتیان، بەشتیکی گەورەو بئی وینەو دلرفینیان دانا، ئیتر چەپەسانو مەست و ھەیران بوون ﴿۴۰﴾ وقطن أیدیہن ﴿۴۱﴾ و چاویان تێ بڕی و ئاگیان لەخۆیان نەماو، دەستی خۆیانیان بڕی ﴿۴۲﴾ و قطن حاش لله ﴿۴۳﴾ و وتیان: پاک و خاوینی ھەر بۆ خوا، (بە ئی ئەو رستە) (حاش لله) یە لەکاتی شتی سەرسورھینەردا لەناو ھەرەباندنا (ئەوتری). ﴿۴۴﴾ ما هذا بشرًا ﴿۴۵﴾ بئی گومان ئەم لاوہ ئادەمی نییە، کە ئەوئەندە جوانە ﴿۴۶﴾ إن هذا إلا ملک کریم ﴿۴۷﴾ ببی و نەبئی، ئەمە ھەرفریشتەکی قەشەنگ و خاوەن ریزە.

پیشەوا (موسلم/خوا لئی رازی بییت- لەباسی شەوڕەویبەکە ی پەیمەردا ﴿۴۸﴾ ئەم فەرموودەییە ھیناوەو دەلیت: ((أن رسول الله ﷺ مر بیوسف العلیک فی السماء الثالثة، قال: فإذا هو قد أعطی شطر الحسن)) واتە: پیغەمبەر ﷺ لەئاسمانی سێیەمدا بەیووسوف گەیی، دیتی نیوہی جوانی گشتی دونیای پێ بەخشاوہ!

﴿۳۲﴾ قالت فذا الکن الذی لمتنی فیہ ﴿۳۳﴾ کە ژنەکە دیتی وا ئەوانیش ھەموو گیرۆدە ی دەردی ئەوین بوون، ئیتر خۆی بە سەرکەوتوو داناو وتی: ئەمە ئەو جوانە یە کە ئیوہ لۆمەو سەرزنشی مەنتان ئەکرد لەسەر ئەوینی، خۆ بیینیتان ﴿۳۴﴾ ولقد راودته عن نفسه فاستعصم ﴿۳۵﴾ ئەمەیش راستی رووداوہکە یە: من ھەولێکی زۆرمدا بۆ رامکردنی و لەخشتەبردنی بۆ ئەنجامدانی ئەو کارە، بەلام ئەو ھەر خۆی گرت و رووی نیشان نەداو خۆی پاراست ﴿۳۶﴾ ولئن لم یفعل ما أمرہ ﴿۳۷﴾ ئیستاش ئەگەر بەقسەم ئەکات بۆ ئەو کارە کە فەرمانی پێ دەکەم ﴿۳۸﴾ لیسجنن ولیکونا من الصاغرین ﴿۳۹﴾ دەبی بخریتە ناو بەندیخانەووە، زەلیل و ریسوایش بکریت؛ دیارە ئەمانیش وەکو شازن گیرۆدە ی ئەو ئەوینە ببوون، بۆیە بئی پەرە مەبەستەکی خۆی درکان لایان! ﴿۴۰﴾ ۳۳: قال: رب السجن أحب إلی مما یعدوننی إلیہ ﴿۴۱﴾ جا لەوہلامی ئەو ھەرەشەو گۆرەشەیدا یووسوف وتی: ئەی پەرورەدگاری من! بەندیخانەکەم زۆر لاخۆشترە لەوکارە دزیوہ وا ئەو ژنانە منی بۆ بانگ دەکەن و داوای لەمن دەکەن ﴿۴۲﴾ وإلا تصرف عنی کیدھن ﴿۴۳﴾ خۆ ئەگەر تۆ فیل و حیلە ی ئەوانەم لێ لانی دەیت بەمپەرہانی خۆت ﴿۴۴﴾ أصب إلیھن ﴿۴۵﴾ لەوانە یە دلم مەیل وئارەزوویان بکات ﴿۴۶﴾ وأکن من الجاهلین ﴿۴۷﴾ و بچمە ریزی نەزان و نەفامەکانەوہ،

فَلَمَّا سَمِعَتْ بِمَكْرِهِنَّ أَرْسَلَتْ إِلَيْهِنَّ وَأَعْتَدَتْ لَهُنَّ مُتَكَاوِءًا أَتَتْ كُلَّ وَاحِدَةٍ مِّنْهُنَّ سِكِّينًا وَقَالَتْ أَخْرِجْ عَلَيْنَّ فَلَمَّا رَأَيْنَهُ أَكْبَرْنَهُ وَقَطَّعْنَ أَيْدِيَهُنَّ وَقُلْنَ حَاشَ لِلَّهِ مَا هَذَا بَشَرًا إِنْ هَذَا إِلَّا مَلَكٌ كَرِيمٌ ﴿۳۲﴾ قَالَتْ فَذَلِكُنَّ الَّذِي لُمْتُنَّنِي فِيهِ وَلَقَدْ رُودَتْهُ عَن نَّفْسِهِ فاسْتَعَصِمَ وَلَئِنْ لَّمْ يَفْعَلْ مَا أَمَرُهُ لَيَسْجُنَّ وَلَيَكُونَا مِنَ الصَّاغِرِينَ ﴿۳۳﴾ قَالَ رَبِّ السِّجْنُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِمَّا يَدْعُونَنِي إِلَيْهِ وَإِلَّا تَصْرِفْ عَنِّي كَيْدَهُنَّ أَصْبُ إِلَيْهِنَّ وَأَكُن مِّنَ الْجَاهِلِينَ ﴿۳۴﴾ فَاسْتَجَابَ لَهُ رَبُّهُ فَصَرَفَ عَنْهُ كَيْدَهُنَّ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿۳۵﴾ ثُمَّ بَدَأَ لَهُمْ مِنْ بَعْدِ مَا رَأَوُا الْأَبْتِ لَيْسَ جُثَّةً، حَتَّى جِئَ ﴿۳۶﴾ وَدَخَلَ مَعَهُ السِّجْنَ فَتَيَانٍ قَالَ أَحَدُهُمَا إِنِّي أَرَانِي أَعْصِرُ خَمْرًا وَقَالَ الْآخَرُ إِنِّي أَرَانِي أُحْمَلُ فَوْقَ رَأْسِ خَيْرَاتٍ أَكُلُ الطَّيْرِ مِنْهُ نَبْتَاتٍ وَإِلَيْهِ إِنَّا نَرْجِعُ مِنَ الْمُحْسِنِينَ ﴿۳۷﴾ قَالَ لَا يَأْتِيكُمَا طَعَامٌ تُرْزَقَانِهِ إِلَّا نَبَاتُكُمَا يَأْتِيهِ بِإِلَهِ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَكُمَا ذَلِكَمَا مَعَ عَلَمَيْنِ رَافِعَيْنِ إِنِّي تَرَكْتُ مِلَّةَ قَوْمٍ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ كَافِرُونَ ﴿۳۸﴾

کرد ﴿۳۲﴾ فصرف عنه کیدھن ﴿۳۳﴾ و حیلە و فیلکە یانی لادا لئی ﴿۳۴﴾ إنه هو السميع العليم ﴿۳۵﴾ چونکە بەراستی ھەر خۆیەتی بیسەر و زانی، ھاناو ھاواری خەلکانی لێقەوماو دەبیسی و وەلامیان دەداتەوہ. لەفەرموودەییەکی (متفق علیہ) یدا ھاتووہ دەفرموی: ((سبعة يظلهم الله في ظله يوم لا ظل إلا ظله: إمام عادل، وشاب نشأ في عبادة الله، ورجل قلبه معلق بالمسجد، إذا خرج منه حتى يعود إليه، ورجلان تحابا في الله اجتماعا عليه وافتراقا عليه، ورجل تصدق فأخفاها حتى لا تعلم شماله ما أنفقت يمينه، ورجل ذكر الله خاليا ففاضت عيناه، ورجل دعت امرأه ذات جمال ومنصب فقال: إنسى أخاف الله)). واتە: لەروژی ھەستانەوہدا خوا حەت تاقم لەبن سێبەری خۆیدا رادەگری و، ناھیلی تووشی ئەو نارەحەتیبە ببن، یەکیکیان لاویکە ژنیکی شوخ و شەنگ و پیایەدار خۆی بۆئامادە بکاو، ئەم لەبەرخوا-وہکو یووسوف-خواریزی و تەسلیم نەبییت.

برپاردرایووسۆف زیندان بکری:

﴿ ۳۵: ثم بدالهم من بعدمارأوا الآيات ﴾ پاشان دوی بینینی ئەو ھەموو بەلگەو نیشانەو لەسەر پاکی یووسۆف، بۆ خۆیان وایان بەچاک زانی بۆ بزرکردنی دەنگۆکە ﴿ لیسجننه حتی حین ﴾ تا ماوەیەک بێخەنە بەندیخانەو، بەلکو وردەوردە دەنگ و باسەکە نەمینی و، لەبیر بچیتەو، دیارە ئەو بنەمالە دونیا پەرست و بەزیوانە ئەمە خوویانە کە لەباتی ئەو سزای تاوانبارە کە بدەن و تۆلە بدریت، تاوانبار ئازادەو، بێتاوانیکی وەکو(یووسۆف) زیندان ئەکری!!

دوو غولام ئەگەل یووسۆف زیندان دەکری:

﴿ ۳۶: ودخل معه السجن فتيان ﴾ ھاوکات دوولاییش، بەتۆمەتیک – لەگەڵیا زیندان کران، وە ھەردووکیشیان لەدەست و پێی (پاشا) بوون ﴿ قال أحدهما: إني أراني أعصر خمرا ﴾ جا پاش ئەو چوونە گرتوو خانەکەو، ھەریەکەیان خەویک دەبینی و، دەی گیریتەو بۆ یووسۆف، ھەتا ماناکە بۆ لێک بداتەو، بۆیە یەکیکیان گوتی: لەخەومدا دیتم بۆشەراب تری ئەگوشم و، دەی دەمە پاشا ﴿ وقال الآخر: إني أراني أحمل فوق رأسي خبزا تأكل الطير منه ﴾ و ئەوی دیکەیشیان وتی: منیش لە خەودا دیتم نان لەسەر سەرمەو بەلندە لێی دەخوات ﴿ نبثا بتأويله إنا نراك من المحسنين ﴾ بەلکە مانای ئەم خەونەمان بۆ لێک بدەیتەو، چونکە بەراستی ئێمە وادەزانین تۆ مەردیکی ڕەوشت بەرزو چاکەخوازیت.

یووسۆف بانگی دوو زیندانییە کە دەکات بۆ موسلمان بوون:

﴿ ۳۷: قال: لا بأتیکما طعام ترزقانه ﴾ یووسۆف وتی: سبەینێ ھەرژمە نانیکتان بۆییت ﴿ إلا نبأتکما بتأويله قبل أن بأتیکما ﴾ پێش ئەو بگاتە دەستتان من دەزانم چییەو، پێشتان دەلیم، واتە: مانای خەونەکانیشتان ھەروا بەئاسانی بۆلێک دەدەمەو ﴿ ذلکما مما علمنی ربی ﴾ دیارە ئەو لە بەھری پەروردگارمەو ئەو فیڕی کردووم، جا یووسۆف دەیەو لێ ڕبێ داخوازیەکانیانەو دەرگایان لێکاتەو، بچیتە ناو بانگەوازەکیەو، بۆلای خۆی تاک و تەنیایان بانگکات، بۆیە ئەیەوێ متمانە ی تەواویان بداتی کە: ھەرکە سێک پشت لە شیرک بکاو، واز لە بت و بتپەرستی بێنی، خۆی گەورەش دەرگای خیری بۆدەکاتەو، زۆر شتی شێشی فیڕ دەکات، بۆیە گوتی: ﴿ إني ترکت ملة قوم لا يؤمنون بالله وهم بالآخرة هم کافرون ﴾ چاک بزانی کە من ئایینی ئەو کەسانم

واز لێ ھیناوە کە نە برۆیان بەخوا ھەییە. نە بەرۆزی دواي ﴿ ۳۸: واتبع ملة آبائي إبراهيم وإسحاق ويعقوب ﴾ وەبۆخۆم کە وتوومەتە شوینی ئایینی باوو باپیرانم: (ئێبراهیم) و (ئیسحاق) و (یەعقوب)، ھەرکە سێکی دیکەش ئاوا بکات، ھەر ئاوا سەرکەوتوو دەبی و خوا دەرگای زانستی بۆ واز دەکات ﴿ ما کان لنا أن نشکر بالله من شئ ﴾ ھەرگیز نابێ بۆ ئێمە (خانەوادە ی پیغمبەران و شوینکەوتوانیان) ھیچ شتێک بکەینە ھاوێش و ھاوێلی خوا ﴿ ذلک من فضل الله علينا وعلى الناس ﴾ ئەو یش بەش و بارە ی خوا یە سەر ئێمە (بنەمالە ی پیغمبەران) ەو، کە پلە ی پەیا مەربیتی پێ بەخشین و، بەسەر خەلکان و مەردمیشو ە کە: پیغمبەران ی بۆناردن ﴿ ولكن أكثر الناس لا يشکرون ﴾ بەلام زۆربە ی خەلکی سوپاسگوزاری ناکەن، وەکو لە جیگایەکی تردا دەفەرموی: ﴿ بدلوا نعمة الله كفرا وأحلوا قومهم دارالبوار ﴾ (۲۸/ ۱۴). جا یووسۆف وردە وردە دەیەوێ بانگەوازەکی رابگەینێ. بۆیە دەلێت: ﴿ ۳۹: يا صاحبي السجن: أرباب متفرقون خير ﴾ ئە ی ھەر دوو ھاوڕبێ بەندیخانە کەم! ئاخۆ چەند خوا یەکی جیا جیا بپەرستریں باشتەر ﴿ أم الله الواحد القهار ﴾ یان ھەر یەک خۆی تاک و تەنیاو زال و بە دەسلەت بەسەر ھەموو شتیکدا؟ ﴿ ۴۰: ما تعبدون من دونه إلا أسماء ﴾ ئەو یش بزانی ئەوانە ی ئێو "بەدەر لە خوا" دەیان پەرستن چەند (ناو) یکی بێ ناوەرۆکن ﴿ سمیتموھا أنتم و آبائکم ﴾ و ئێو و باوو باپیرانتان بە ئارەزووی خۆتان ناوتان ناو و کردووتان بە خوا! ﴿ ما أنزل الله بها من سلطان ﴾ خوا ھیچ بەلگە یەکی بۆ راستی پەرستنی ئەوانە نەناردو ە.

جا یووسۆف ئەیەوێ ڕۆشنتر بۆیان باس بکات، بۆیە دەلێت: ﴿ إن الحکم إلا لله ﴾ گشت حوکم و برپاریک تەنھاوتەنھا ی خوا یە، دەبی تەنھا ئەو حاکم و برپار بە دەست بیئت ﴿ أمر ألا تعبدوا إلا إياه ﴾ فەرمانی داو ە کە: ئێو دەبی تەنھا ئەو بپەرستن و گوێرایە لی ھەر لەو بکەن، ئەک لە سەرۆک ە شیرەت، ئەک لە گەل و نەتەو، ئەک لە ولات و نیشتمان، ئەک لە حیزب و گرووپ و خێل... ھتد ﴿ ذلک الدین القيم ﴾ ھەر ئەو ئایین و دینە راست و ڕەواو پایەدارە، کە بانگتانم کردبۆی، دەسا وریا بە ئاگابن و شوینی بتان مەکەون ﴿ ولكن أكثر الناس لا یعلمون ﴾ بەلام زۆربە ی ئەو مەردمە نازانی ئایینی یە کخوایەرستی راست و ریکە، خۆی بالادەست لە جیگایەکی تردا دەفەرموی: ﴿ وما أكثر الناس ولو حرصت بمؤمنين ﴾ یوسف (۱۳/ ۱) جائیستا دەست دەکات بەمانا و لیکدانەو ی خەو ەکانیان، بۆیە دەفەرموی: ﴿ ۴۱: يا صاحبي السجن ﴾ ئە ی ھەردوو ھاوڕبێانی بەندیخانەم! ﴿ أما أحدکما فسقی ربه خمرًا ﴾

شای میسر خه ونیک ده بینی:

۴۳: وقال الملك إني أرى سبع بقرات سمان * ثینجا خوی کار جوان ده یووی به سهر به رزی و سهره ری یووسوف له به ندیخانه رزگار بکاو بیته ده ری، رزگاریک پاشا خه ونیک ده بینیت و ده بینته مه راقی

وَأَتَّبَعْتُ مَلَّةَ آبَائِي إِبْرَاهِيمَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ مَا كَانَتْ لَنَا أَنْ تُشْرِكَ بِاللَّهِ مِنْ شَيْءٍ ذَلِكَ مِنْ فَضْلِ اللَّهِ عَلَيْنَا وَعَلَى النَّاسِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَشْكُرُونَ ﴿٣٨﴾ يَصْجِي السَّجْنَ وَأَرْبَابٌ مُتَفَرِّقُونَ خَيْرٌ أَمِ اللَّهِ الْوَحْدُ الْقَهَّارُ ﴿٣٩﴾ مَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِهِ إِلَّا أَسْمَاءُ سَمَّيْتُمُوهَا أَنْتُمْ وَءَابَاؤُكُمْ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ إِنْ الْحُكْمُ إِلَّا لِلَّهِ أَمَرَ الْأَعْيَادُ وَالْآيَاتُ ذَلِكَ الَّذِينَ الْقَيْمُ وَلَكِنْ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٤٠﴾ يَصْجِي السَّجْنَ أَمَّا أَحَدُكُمْ فَسَقَى رَبَّهُ خَمْرًا وَأَمَّا الْآخَرُ فَضَلْبُ فَنَأْكُلُ الطَّيْرَ مِنْ رَأْسِهِ فَضَى الْأَمْرُ الَّذِي فِيهِ تَسْتَفْتِيَانِ ﴿٤١﴾ وَقَالَ لِلَّذِي ظَنَّ أَنَّهُ نَاجٍ مِّنْهُمَا أَذْكُرْنِي عِنْدَ رَبِّكَ فَأَنْسَاهُ الشَّيْطَانُ ذِكْرَ رَبِّهِ فَلَبِثَ فِي السَّجْنِ بِضْعَ سِنِينَ ﴿٤٢﴾ وَقَالَ الْمَلِكُ إِنِّي أَرَى سَبْعَ بَقَرَاتٍ سِمَانٍ يَأْكُلُهُنَّ سَبْعٌ عِجَافٌ وَسَبْعَ سُنبُلَاتٍ خُضْرٍ وَأُخَرَ يَابِسَاتٍ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُ أَفْتُونِي فِي رَأْيِي إِنْ كُنْتُمْ لِلرَّءْيِ يَاقَعْبُرُونَ ﴿٤٣﴾

شهوو رزوی و، له ترسی شوومی خه وه که یدا ته وای جادوو گه ورو ته ستیره ناسه کانی ولاته که ی کو ده کاته وه بوماناکردنی خه وه که ی، که چی هیچیان سهری لی دهرناکه ن! خه وه که یشی به م شیوه بووو گوتی: له خه ومدا حهوت مانگای گه وری قه له وم دیت * یا کلهن سبع عجاف * حهوت مانگای له رو لاوازو ده یان خواردن! * سبع سنبلات خضر و آخر یابسات * حهوت گوله گهنمی سهوزو ته و، حهوت گوله گهنمی وشکه له اتوو زهر دم دیت که: له حهوت گوله سهوزه که نالا بوون وفه وتانیان * یا ایها الملا افترنی فی رؤیای ان کنتم للرؤیا تعبرون * ته ی دهسته ی پیوا ماقولان و دنیا دیدان! مانای ته وه خه وم بو لیك بده نه وه، نه گهر له مانای خه و لیکدانه وه ده زانن * ۴۴: قالوا أضغاث أحلام * ته وانیش وتیان: ته و جوړه خه وانه، هه رخه ونه دروزنه و تیکه ولیکن و هه قیقه تیان نییه، جا یا هه دهرکیان نه کرد، یا له بهر پاشا نه یان ویرا به راستی لیکی بده نه وه * وما نحن بتأویل الأحلام بعالمین * خوئیتمهش له مانای

به لام ته وه یکه تان که له خه ویدا ترینی ده کرده شهراب، نازاد ته بی و، شهراب دهرخوارد پاشای ده دات، واته: رزگاری ته بیته و ده چیته وه سهر کاری خوی * واما الآخر فیصلب * ته وی دیکهش له سیداره ته دری و، هه لده واسری و به داره که وه ته هیلرته وه * فتأکل الطیر من رأسه * ته وسا په له وهر له سهری ته خون. ریوایه تیک ده لیت که به و جوړه مانای خه ونه که ی بوکردن، به دلیان نه بووو گوتیان: نه خیر هیچ خه ونیکمان نه دیتوو، (یووسوف) یش گوتی: * قضی الامر الذی فیه تستفتیان * ته وه ی پرسیارتان لی کرد، لای خوا براوته وه و ناگوردی، چونکه خه ون بو یکه که مجار چون مانا لیدرایه وه، له ناینده شدا هه روا ده بی و، گورین و به شیمان بوونه وه له و بریاره (ته زه ل) ییه ته و زاله یه که ناگوری، ته مه یه که پیغه مبه ریش ده فهرمووی: ((الرؤیا علی رجل طائر مالم تعبر، فإذا عبرت وقعت)) (مه سنه دی پیشه واته حمه د/ ۱۰/ ۴).

یووسوف به یه که له و دوانه ده لی لای ثاغات باسم بکه:

۴۲: وقال للذي ظن أنه ناج منهما * ته و جا که یووسوف زانی شهرابگیره که له به ندیخانه قوتار ده بیته پیی گوت: * اذکرنی عند ربک * که ده چیته وه لای پاشاو گه وره که ت (عه زیزی میسر) باسی ثم داستان و به سهر هاته ی منی لایکه، ده یه وی روو به روو خوی راستیه که ی تی بکه یه نی، سه باره ت به و بوختانه گه وریه بووی کرا * فأنساه الشيطان ذکر ربه * ثینجا کاتئ له زیندان دهرچووو گه رایه وه کو شک ی پاشا، شه یقان له بیبری برده وه لای گه ورو پاشاکه ی باسی بکا!.

هه ندی له زاناکان راناوی (فأنساه الشيطان..). ده به نه وه بو یووسوف، واته: شه یقان یادی خوی له بیر برده وه، بویه په نای برده بهر خزمه تگوزارو شتی و، ته و جا خوایش له توله ی ته وده ا چهند سالی لی نه پرسی، بویه ده فهرمووی: * فلبث فی السجن بضع سنين * ثیتر یووسوف به ویستی خوا تا چهند سالی که له گرتوو خانه که دا مایه وه، بو ته وه ی دهستی له هه موو شتیک ببری و، هانا په نا هه بو خوا به ریته.

به لی.. به پیی مانای وشه ی (بضع/ که له سی ساله وه بو نو ده کات) له وه ده چیته حهوت سالی که له گرتوو خانه که دا مایته وه، له بهر ههر حیکمه تیک خوی له کارزان خوی ده ی زانی.

(ثیسن عه بباس) ده لی: پیغه مبه ر * فهرمووی: ته گهر یووسوف نه ی گوتبا به لکو، لای پاشاکه ت و به بیرم بی نیست، ته وه نه وه له و گرتوو خانه دا نه ده مایه وه! (ته فسیری ته به ری).

لیکویه و، له لایه ن شه یثانه وهیه، نه وی دیکه یشی هه ق و راسته و، له لایه ن خوی به خشه ره وهیه.
 (۲) شت له بیرکردن خووو ره وشتی هه موو ناده میبه که.
 (۳) باسکردنی سیفته و په سنی هه رمرو فیک، بی زیادو که م، شتیکی دروست وره وایه.

﴿ ۴۷: قال تزرعون سبع سنين دأبا ﴾ (یووسوف) یش بی هیچ گله یی وگازنده یکه له کابرای شه را بگپر، بی نه وه بلای باشه! شه وکات تو له به ندیخانه نازاد بوویت وگه رایت هه بولای پاشا من چیم پی گویت؟ وه لای ساقی دایه وه وتی: نیوه هه وت سال له سه ریبه ک کشتوکال" به ریکو پیکی ده که ن ودانه ویله ده چین ﴿ فما حصدتم فذروه في سنبله الا قليلا مما تأكلون ﴾ نه وی دوور یثانه وه - نه وه نه بی لیی ده خون - هه ره له گوله که ی خویدا بیه یلنه وه له عه نباردا دای نی، چونکه ناوا له سوون وجانه وهران ده پاریز ریت، واته: هه ره به گوله که یه وه بیکه نه عه مبارو، که مکم لیی بخون و ده ست پیوه بگرن ﴿ ۴۸: ثم يأتي من بعد ذلك سبع شداد ﴾ جاله پاش نه وه هه وت ساله "خوش و پریتته" هه وت سالی گرانی و، قاتی و قری و، وشکه سالی پیش دیت ﴿ یا کلن ما قدمتم لهن ﴾ هه رزق و روزیه کتان نه وه هه وت ساله دانابی هه مووی ده خون ﴿ الا قليلا مما تحصنون ﴾ که میکی نه بیت که بو تووی هه لده گرن و، نازوو خه ی ده که ن ﴿ ۴۹: ثم يأتي من بعد ذلك عام ﴾ له پاش نه وه هه وت ساله گرانییه، نه مجار سالیکی خوش پیش دیت ﴿ فيه يغاث الناس ﴾ بو هه موو خه لکی بارانیکی زور ده باری و، رزق ورزی پیدا ده بیت هه ﴿ وفيه يعصرون ﴾ هه ره له و ساله دا میوه جات و تری زور ده بی و ده یگوشن" و شه ربه ت و پیخوری لی پیدا ده که ن بو خوین نه ی هاوریکم! نه میه مانای خه وه که ی پاشا، مانگا له رو لاوازه کان و، گوله وشک هه لاتوه کان، هه وت ساله گرانییه که یه، ده ساتوش به ریکو پیکی بو پاشای بگپر وه.

رینماییه کانی نایه تی (۴۷-۴۹):

- (۱) ولاتی (میسر) هه ره له سه ره تاوه جیگه ی کشت و کال بووه و، ولاتیکی به فهر بووه.
- (۲) هه لگرتن و ده ست پیوه گرتن و پاراستنی به روو بووی تازه ونوی بو روزی ته ننگانه، بنه مایه کی نابووری زور گرنگه.
- (۳) زانایان ده لین: نه م نایه ته به لگه یه کی به هیزه بو ره چاوکردنی بنه مای به رزه وه ندیبه ره ها کان (المصالح المرسله).

نه م جو ره خه وانه نازانین و سه ره ده رناکه یین ﴿ ۴۵: وقال الذي نجنا منهما وادكر بعد امة ﴾ ئینجا نه وه که له دوو زیندانییه که رزگاری ببوو "و دوی ماوه یه کی زور یووسوفی بیر که وه وه وتی: ﴿ انا انبئكم بتاويله ﴾ من له مانای نه وه خه ونه ناگادارتان ده که م "لای که سیکی زاناو شاره زا" ﴿ فارس لون ﴾ ده سا بمنیرن،

قَالُوا أَضَعَتْ أَحْلَمَ وَمَا نَحْنُ بِتَأْوِيلِ الْأَحْلَمِ بِعَالَمِينَ ﴿ ٤٥ ﴾
 وَقَالَ الَّذِي نَجَّاهُ مِنْهُمَا وَادَّكَرَ بَعْدَ أُمَّةٍ أَنَا أُنَبِّئُكُمْ بِتَأْوِيلِهِ
 فَأَرْسِلُونِ ﴿ ٤٦ ﴾ يُوسُفُ أَيُّهَا الصِّدِّيقُ أَفْتِنَا فِي سَبْعِ بَقَرَاتٍ
 سِمَانٍ يَأْكُلُهُنَّ سَبْعُ عِجَافٍ وَسَبْعِ سُنبُلَاتٍ خُضْرٍ
 وَأُخْرٍ يُاسِئٍ لَعَلِّي أَرْجِعَ إِلَى النَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿ ٤٧ ﴾ قَالَ
 تَزْرَعُونَ سَبْعَ سِنِينَ دَأْبًا فَمَا حَصَدْتُمْ فَذَرُوهُ فِي سُنْبُلِهِ إِلَّا
 قَلِيلًا مِمَّا تَكُونُونَ ﴿ ٤٨ ﴾ ثُمَّ يَأْتِي مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ سَبْعٌ شِدَادٍ كُنَّ
 مَافَذَمَّتْ لَكُمْ إِلَّا قَلِيلًا مِمَّا تَحْتَصِنُونَ ﴿ ٤٩ ﴾ ثُمَّ يَأْتِي مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ
 عَامٌ فِيهِ يَغَاثُ النَّاسُ فِيهِ يَعْصِرُونَ ﴿ ٥٠ ﴾ وَقَالَ الْمَلِكُ أَتُؤْتِنِي
 بِهِ؟ فَلَمَّا جَاءَهُ الرَّسُولُ قَالَ أَرْجِعْ إِلَى رَبِّكَ فَسْأَلْهُ مَا بَالُ
 النِّسْوَةِ الَّتِي قَطَّعْنَ أَيْدِيَهُنَّ إِنَّ رَبِّي بِكَيْدِهِنَّ عَلِيمٌ ﴿ ٥١ ﴾ قَالَ
 مَا خَطْبُكُمْ إِذْ رَوَدُّنَّ يُوسُفَ عَنْ نَفْسِهِ قُلْنَ حَاشَ لِلَّهِ
 مَا عَلِمْنَا عَلَيْهِ مِنْ سُوءٍ قَالَتْ أُمُّ آدَمَ الْعَرَبِ إِنَّ الْفَنَ حَصَصَ
 الْحَقُّ أَنَا رَوَدُّنَهُ عَنْ نَفْسِهِ وَإِنَّهُ لَمِنَ الصِّدِّيقِينَ ﴿ ٥٢ ﴾ ذَلِكَ
 لِيَعْلَمَ أَنِّي لَمْ أَخُنْهُ بِالْغَيْبِ وَأَنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي كَيْدَ الْخَائِبِينَ ﴿ ٥٣ ﴾

با بجم بو لای نه وواوه که ئیستا له زینداندایه و، پیکه وه بووین ﴿ ۴۶: يوسف أيها الصديق ﴾ جا(ساقی) به زووی چووو گه یشته لای یووسوف وگوتی: یووسوف! نه ی پایوی راست بیژ! ﴿ افتنا فی سبع بقرات سمان ﴾ رای خوت بده سه باره ت به هه وت مانگای قه له و زله ﴿ یا کلهن سبع عجاف ﴾ که هه وت مانگای له روو لاواز ده یان خون ﴿ وسبع سنبلات خضر ﴾ و هه وت گوله گه نمی سه وزو ته ر ﴿ وآخر یابسات ﴾ و هه وتی تری وشکه لاتوویش ﴿ لعلی أرجع إلى الناس ﴾ به شکوم بجمه وه لای پاشا و خه لکه که "بو یانی بگپر مه وه" ﴿ لعلمهم يعلمون ﴾ به شکو نه وانیش له شان و شه وکه تی تو تی بگن و بتناسن.

رینماییه کانی نایه تی (۴۲-۴۶):

- (۱) ده گونجی خه لکی کافرو له سنوورده رچوویش، خه ونی چاک و راست ببینن، خه و دووبه شه: به شیکی تیکه و

۴) كارامەيى وليۋەشاۋەيى (يوسف-عليه السلام) بۇ لىكدانەۋەي ماناى خەۋنەكان.

۵) پەلە ۋەزلى يوسۇف بەسەر (ميسر) يەكانەۋە، چونكە زىياد لە پرسىيارەكە بە دەميانەۋە چوو و لەو گرانىيەيش فريايانكەوت.

لىكۆلىنەۋە لە رووداۋەكەي نىۋان يوسۇف و سازن و ژفانى شار:

۵۰: وقال الملك ائتوني به ﴿ نوپنەرى پاشا گەرايەۋەۋە ماناى خەۋەكەي بۇ گىرپايەۋەۋە چووۋە دليەۋەۋە، بۇيشيدەركەوت پياۋى ئاۋا حەيفە لەزىنداندا بىت، بۇيە وتى: ئادەي ھەرنىستا بچن بېيەنن "با خۆم وتووڭزى لەگەل بكم" ﴿ فلما جاءه الرسول ﴿ جاكە راسپاردەكە ھاتە لاى يوسۇف و قسەۋ باسەكەي پاشاى بۇگىرپايەۋەۋە، برپارى ئازاد بوۋنەكەشى پىگوت، يوسۇف بىرى كەردەۋە باشە! چ سەر بەرزىيەكى تىدايە "پاش حەوت سال بەندىخانە، ئىستا بەھەمان تۆمەتەۋە بچىتە دەرى؟ ﴿ قال ارجع إلی ربك ﴿ بۇيە بەراسپاردەكەي گوت: بگەرپەۋە بۇ لاى پاشاۋ گەۋرەكەت ﴿ فاسألہ ما بال النسوة اللاتي قطعن أביهين ﴿ و لىي پىرسە: ھۇي چى بوۋ ئەۋ ژنانە دەستى خۇيانيان برى "ئەۋدەمە كە سازن كۆي كەردنەۋە؟ واتە: بپرسى بزانى من لەسەرچى گىراوم، ۋەئايان من گوناھبارم يان ئەۋانە.. ئەۋسا لەزىندانەكە دىمەدەرى ۋدەچمەلاى ئەۋ ﴿ إن ربى بكيدهن عليم ﴿ بىگومان پەرەردگارم بە فەرت ۋفېلى ئەۋان چاك بەئاكايە و، زور باش دەزانى كى راست ئەكا، بەلام بۇ ئەۋەي خەلكى بزانى كە من دوورم لەو جۆرە بوختانانە. پىشەۋە ئەحمەد -خوالى رازى بىت- ئەم فەرمودەيە ئەھىتى: ((فقال رسول الله ﷺ لو كنت أنا لأسرعن الإجابة وما ابتغي العذر)) واتە: ئەگەر من لە جىي (يوسۇف) دا دەبووم بەزۋوبى ۋەلام ئەدايەۋەۋە بە دۋاى پۆزش ۋ بيانۋودا نەدەگەرەم. ديارە مەبەستى باسى جوامىرى و ليھاتۋوبى و ليبراۋەيى (يوسۇف) بە

﴿فقال رسول الله ﷺ لو كنت أنا لأسرعن الإجابة وما ابتغي العذر)) واتە: ئەگەر من لە جىي (يوسۇف) دا دەبووم بەزۋوبى ۋەلام ئەدايەۋەۋە بە دۋاى پۆزش ۋ بيانۋودا نەدەگەرەم. ديارە مەبەستى باسى جوامىرى و ليھاتۋوبى و ليبراۋەيى (يوسۇف) بە ئەھىتى، چونكە ئەۋ ماۋە زۆرە لە زىنداندا مايەۋە، كەچى تەنھا تۆزقالەيەكەش دەستى لە خۇي بەرنەدا و، تەسليم نەبوو. ۵۱: قال ما خطبك إذ راودتن يوسف عن نفسه ﴿ نوپنەركە گەرايەۋە لاى پاشاۋ، ھەرچى چوۋبوۋ بە بەينياندا بۇي گىرپايەۋەۋە، پاشايش ژنەكانى ھەموو كۆكردەۋەۋە وتى: حالتان چى بوۋ كاتى ويستتان يوسۇف لە خستەبەرن و، دەستەمۇي بكن؟ ئايا ئەۋ ھىچ تاۋانىكى ھەبوۋ؟ ﴿ قلن حاش لله ﴿ وتيان: خوا بەۋ رۆژە ئەكا، ئىمە بوختانى بۇ بكن ﴿ ما علمنا عليه من سوء ﴿ ئىمە قەت ھىچ جۆرە ھەلەۋ خراپەيەكمان لە يوسۇف نەدیتۋە ﴿ قالت

امراة العزيز ﴿ لەۋلايشەۋە ژنەكەي عەزىزى (پاشاى ميسر) ھاتە پىشى ۋ بەئاشكرا وتى: ﴿ الآن حصص الحق ﴿ و ئىستا بى پەردە ھەق و راستى ئاشكرا بوۋ ﴿ أنا راودته عن نفسه ﴿ من بووم تەماحم لەيوسۇف كەرد، ددان بە راستىدا دەنم ﴿ وإنه لمن الصادقين ﴿ چونكە يوسۇف لاۋىكى بى تاۋانەۋ، لە راستگويانە ﴿ ۵۲: ذلك ليعلم أنى لم أخنه بالغيب ﴿ ئىنجا يوسۇف وتى: ئەمەش بۇيە من داوام لە عەزىزى ميسر كەرد لەۋ دەنگ و باسە بگۆلپتەۋە، تا چاك بزانى دلنپايىت كە من "تەنانەتى لە پاش ملەيشەۋە" خيانەتم لى نەكردوۋە، بەلكو ھەر رىزم بۇ خانەۋادەي ئەۋ دانائە، دەشكرى ئەمە قسەي سازن بىت، ھەتا قەناعەت بە شا بكات كە بۇيە ددانى بەھەلەي خۇيدا نا كە دلنپايىت ھىچ كات گزى ۋخەيانەتى لى نەكردوۋە ﴿ وأن الله لا يهدي كيد الخائنين ﴿ ۋە چونكە خوا خيانەت و فېل و تەلەكەي گزىكاران سەرناخاۋ بە ئەنجامى ناگەيەنيت.

رېنمايىيەكانى ئايەتى (۵۲-۵۰):

۱) فەزىلەت و شەرەفى زانىبارى و زانست، چونكە ھەر بە ھۇي زانىباريەۋە بوۋكە (يوسۇف) بەرز بوۋيەۋە گەيىيە لاى پاشاۋ، بۇدۋايش جەۋى كارو بارى ميسرى گرتە دەست.

۲) گەۋرەيى (حيلم) و تاقەت و لەسەر خۇي و پەلە نەكردن لە ئىش و كاردا.

۳) فەزلى راست بىزى و، قسەي ھەق كەردن، ئەگەر چى بە زىيانى خۇشت تەۋاۋ بىي.

۴) (زلىخا)يش بە ھۇي ددان نان بەتاۋانى خۇيدا بەۋ پەلەۋايە بەرزە گەيى و، بۇ دۋايش بوۋيە ژنى (يوسۇف) ي پىغەمبەر ﷺ.

كۆتابى جزمى ۱۲، (ولله الحمد والمنة)...

۵۳: وما أبرئ نفسي ﴿ خۆ ھەرگىزىش پاكانە بۇخۇم ناكەم ﴿ إن النفس لأماراة بالسوء ﴿ چونكە نەفس و دەروون ھەمىشە فەرمان بە خراپە دەدا ﴿ إلا ما رحم ربى ﴿ مەگەر كەسى خۋاى پەرۋەردگارم خۇي رەحمى پى بكاۋ لەپىلان ۋفەرت و فېلى بپارپىزى ﴿ إن ربى غفور رحيم ﴿ بەراستى پەرۋەردگارم زور ليۋوردەيە بۇھەلەۋ تاۋانەكان، زۇرىش دلۇقان و ميھربانە، بەرامبەر بە تەۋبەكاران.

ریزو و پله‌ی یووسوف لای پاشا:

﴿ ۵۴: وقال الملك اتوني به ﴾ جا دوی دهرکه وتنی شه‌هامه‌ت و پیاوه‌تی و جوامیری یووسوف، پاشا وتی: (یووسوف) م بۆ بهینن ﴿ استخلصه لنفسی ﴾ با بیکه‌مه یارو هاوریی تایبه‌تی و، جیگه‌ی

ریزو حورمه‌تی یووسوف له‌سه‌ر زه‌وی:

﴿ ۵۶: وكذلك مكنا ليوسف في الأرض ﴾ و ئاوا دوی ئه‌و ته‌نگانه‌و دهره‌به‌ریه، ئیمه له‌خاکی میسر دا پله‌و پایه‌و ده‌سه‌لاتمان به‌یووسوف دا ﴿ يتبوء منها حيث يشاء ﴾ له‌هر جیگایه‌ک خوی بیه‌وی دانه‌نیشی ﴿ نصيب برحمتنا من نشاء ﴾ کیمان بوی ده‌ی خه‌ینه به‌ر به‌زه‌یی و میهره‌بانی خومان ﴿ ولا نضع أجر المحسنين ﴾ و هه‌رگیزیش پاداشی چا‌که‌خوازن نافه‌وتینین و گوم ناکه‌ین، له‌کاتیکدا یووسوف ئه‌وه‌موو جوامیرییه‌ی نواندو، ئه‌وگشت سه‌برو ئارامه‌ی بوو، ئیمه‌یش ئاوا به‌ر زمان کرده‌و و، خه‌زینه‌ی میسرمان خسته ژیر ده‌ستی ﴿ ۵۷: ولا أجر الآخرة خير للذين آمنوا وكانوا يتقون ﴾ ئه‌وه پاداشی دونیا‌بوو، خو دیاره پاداشی دواروژیش بۆ‌ئه‌وانه‌ی که‌پروایان هیناوه‌و، له‌شیرک و کاری خراب خو پاریزبوون باشتره، به‌ئێ چونکه یووسوف پله‌وپایه‌ی خو‌ی و، خانه‌واده‌که‌ی له‌کاری به‌دره‌وشتی پاراست، خوایش ئاوا پله‌ی به‌رز کرده‌وو، له‌قیامه‌تیشدا باشتری بۆ ئاماده کردوو، وه‌کو به‌(سوله‌یمان) ده‌فه‌رموی: (هذا عطاؤنا فامنن أو أمسك بغير حساب، وإن له عندنا لزلفى وحسن مثاب).

له‌رینه‌ما‌یییه‌کانی ئایه‌تی (۵۷-۵۶):

- (۱) فه‌زله‌تی نه‌فس شکاندن و تۆمه‌تبارکردنی به‌ناته‌واوی و که‌م و کووری.
- (۲) دهرخستنی زانست و زانیاری له‌کاتی پێویستدا، وه‌ک ئه‌لین: (المرء مخبوء تحت لسانه).
- (۳) به‌خۆ هه‌لدانو، خو‌کاندید کردن بۆ هه‌رکاری که‌ ئه‌گه‌ر ئه‌وه‌که‌سه به‌وجۆره نه‌کا که‌سیتی و ده‌ستپاکی دهرنه‌که‌وی و، پێی نه‌زانن ره‌وايه.
- (۴) فه‌زله‌تی ئیخلاص له‌کاروکرده‌وو قسه‌و بیروباوه‌ردا.
- (۵) گه‌وره‌یی و کاریگه‌ری ئیمان و ته‌قوا له‌هه‌ست و نه‌ستی مروڤدا.

﴿ وَمَا بَرئُ نَفْسِي إِنْ النَّفْسُ لَأَمَارَةٌ بِالسُّوءِ إِلَّا مَرَجَعُ رَبِّي إِنَّ رَبِّيَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴾ ﴿ ۵۷: وَقَالَ الْمَلِكُ أَتُؤْتُونِي بِهِ ﴾ ﴿ ۵۸: وَلَمَّا جَهَّزَهُمْ بِجَهَازِهِمْ قَالَ أَتُؤْتُونِي بِأَجْرٍ لَكُمْ مِنْ أَيْكُمُ الْآتَرُونَ ﴾ ﴿ ۵۹: أَيْنَ أُوفِي الْكَيْلُ وَأَنَا خَيْرُ الْمُنْزِلِينَ ﴾ ﴿ ۶۰: فَإِنْ لَمْ تَأْتُونِي بِهِ فَلَا كَيْلَ لَكُمْ عِنْدِي وَلَا تَقْرَبُونِ ﴾ ﴿ ۶۱: قَالُوا سَرُدُّ عَنْهُ آيَاهُ وَإِنَّا لَفَاعِلُونَ ﴾ ﴿ ۶۲: وَقَالَ لِفَتْيَانِهِ أَجْعَلُوا بِضْعَتَهُمْ فِي رِحَالِهِمْ لَعَلَّهُمْ يَعْرِفُونَ إِذَا أَنْفَلُوا إِلَيْنَا أَهْلِيهِمْ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴾ ﴿ ۶۳: فَلَمَّا رَجَعُوا إِلَيْنَا أَنفَلُوا إِلَيْنَا مَا بَيْنَا أَمْعَ الْكَيْلِ فَأَرْسِلْ مَعَنَا آخَنَانَ نَقُتَلَ وَإِنَّا لَهُ لَحَفِظُونَ ﴾ ﴿ ۶۴: وَمَا بَرئُ نَفْسِي إِنْ النَّفْسُ لَأَمَارَةٌ بِالسُّوءِ إِلَّا مَرَجَعُ رَبِّي إِنَّ رَبِّيَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴾ ﴿ ۶۵: وَقَالَ الْمَلِكُ أَتُؤْتُونِي بِهِ ﴾ ﴿ ۶۶: وَلَمَّا جَهَّزَهُمْ بِجَهَازِهِمْ قَالَ أَتُؤْتُونِي بِأَجْرٍ لَكُمْ مِنْ أَيْكُمُ الْآتَرُونَ ﴾ ﴿ ۶۷: أَيْنَ أُوفِي الْكَيْلُ وَأَنَا خَيْرُ الْمُنْزِلِينَ ﴾ ﴿ ۶۸: فَإِنْ لَمْ تَأْتُونِي بِهِ فَلَا كَيْلَ لَكُمْ عِنْدِي وَلَا تَقْرَبُونِ ﴾ ﴿ ۶۹: قَالُوا سَرُدُّ عَنْهُ آيَاهُ وَإِنَّا لَفَاعِلُونَ ﴾ ﴿ ۷۰: وَقَالَ لِفَتْيَانِهِ أَجْعَلُوا بِضْعَتَهُمْ فِي رِحَالِهِمْ لَعَلَّهُمْ يَعْرِفُونَ إِذَا أَنْفَلُوا إِلَيْنَا أَهْلِيهِمْ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴾ ﴿ ۷۱: فَلَمَّا رَجَعُوا إِلَيْنَا أَنفَلُوا إِلَيْنَا مَا بَيْنَا أَمْعَ الْكَيْلِ فَأَرْسِلْ مَعَنَا آخَنَانَ نَقُتَلَ وَإِنَّا لَهُ لَحَفِظُونَ ﴾ ﴿ ۷۲: وَمَا بَرئُ نَفْسِي إِنْ النَّفْسُ لَأَمَارَةٌ بِالسُّوءِ إِلَّا مَرَجَعُ رَبِّي إِنَّ رَبِّيَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴾

پرس و رای خۆم، بۆ راگرتنی ده‌وله‌ته‌که‌م ﴿ فلما كلمه ﴾ جاکاتی که یووسوف هاته‌لای و، دواندی و وتووژی له‌گه‌ل کردو، به‌ته‌واوی که‌سیتی دهرکه‌وت ﴿ قال إنک الیوم لدینا مکین آمین ﴾ پاشا وتی: به‌راستی تۆ ئه‌م‌رو لای ئیمه‌ پیاویکی به‌ریزو قورس و پاک و جیگای باوه‌ریت و، ئه‌و قسه‌و قسه‌لو‌کانه‌یش، هیچ له‌که‌سیتی تۆ که‌م ناکاته‌وه ﴿ ۵۵: قال اجعلنی علی خزائن الأرض ﴾ یووسوف وتی: جا که‌وايه بمکه به‌سر کاری خه‌زینه‌و واریداتی میسر هه‌تا بتوانم له‌م گرانی و قات و قریه‌دا خه‌مه‌تی به‌م خه‌لکه‌هه‌ژاره‌بکه‌م ﴿ إنی حفیظ علیم ﴾ چونکه من بۆ ئه‌وه‌کاره‌چاودی‌ریکی باش و، پاریزه‌ریکی زاناو به‌ئاگام. (ته‌به‌ری) ده‌لیت: ئه‌م داوی (یووسوف) هه‌ وه‌ک ئه‌وه‌ نییه که‌ بلێیت پا‌کانه‌ی بۆ خوی کردو، نه‌ده‌بوو به‌وجۆره‌ خوی هه‌لکیشی، چونکه یووسوف ده‌یه‌وی به‌و قسانه‌ی پیاوانی ده‌وله‌ت له‌خوی تی‌بگه‌یه‌نیت که: ئه‌و بۆ به‌ریوه‌بردنی کاروباری ئابووری و، دارایی پیاویکی زۆر لیزانه‌و

ناچار بوونى براكانى بە ھاتن بۇ مىسرو... ھتد.

۲) نەخشە دارشتنى يوسوف بۇ ھىنانى براو خىزانەكەيان.

۳) ئاسەۋارى پرواۋ تەقۋا لە مروۋدا.

دەيانەۋى (بنىامىن) يىش لەگەل خۆبەرن:

﴿ ۶۳: فلما رجعا إلى أبيهم ﴾ جاكاتى كە گەرەنەۋە لای باوكيان ﴿ قالوا يا أبانا منع منا الكيل ﴾ وتيان: بابە! پىوانەى رزق و رۆزىمان لىگىراۋە ئەگەر ئەمجارە بىنەمىن لەگەل خۇمان نەبەين ﴿ فأرسل معنا أخانا نكتل ﴾ دەسا تۆش مەگەر براكەمان لەگەل بنىريت، تا پىكەۋە ئازوۋقەۋ رۆزى ۋەرگىرن ﴿ وإنا له لحاظون ﴾ بىگومانىشەبە ئىمە پارىزگارى لىدەكەين، دىارە ئەۋ دەمەش كە فروۋىلەكەيان بەرامبەر يوسوف كىرگوتيان: ﴿ أرسله معنا غدا يرتع و يلعب وإنا له لحاظون ﴾ كەچى راستىشىيان نەكرد! بۆيە ﴿ ۶۴: قال هل آمنكم عليه ﴾ وتى: جا دەكرىت (بنىامىن) يىشتان پى بسپىرم و پرواتان پى بگەم و دلىنام لىتان ﴿ إلا كما أمتكم على أخيه من قبل ﴾ ھەرەكو جارى پىشۋو براكەيم پىتان سپارد، واتە: كاتى خۇى (يوسوف) يىشتان بردو، ئاۋاشتان بەسەرھىنا؟! ﴿ فالله خير حافظا ﴾ من پروام بەپاراستنى ئىۋە نىيە، بەلكو چاكتىر پارىزەر ھەرخوايە ئەۋ دەمە دەستى ئەۋ ﴿ وهو أرحم الراحمين ﴾ ئەۋىش لەھەموو خاۋەن بەزەبىيەك، بەبەزەبى تەر، واتە: بەتەماي رەحم و بەزەبى خوام.

دراۋەكەيان دەسكەۋتەۋە:

﴿ ۶۵: ولما فتحوا متاعهم ﴾ جا كە بارەكەيان دۋاى ھەۋانەۋە وقسەۋ باس و ئىسراحت كىردەۋە ﴿ وجدوا بضاعتهم ردت إليهم ﴾ دەبىن شت و مەك و پارەۋ پوۋل و دەست مايەكەشىيان بۇ گىردراۋەتەۋە ﴿ قالوا يا أبانا مانبغى هذه بضاعتنا ردت إلينا ﴾ گوتيان: بابە! چىمان دەۋى، ئەمەش پارەۋ پوۋل و كەل و پەلە كەمانە نىردراۋەتەۋە بۇمان و، دانەۋىلەى باشىشمان ھىناۋە؟ ﴿ ونمير أهلنا ﴾ ئەگەر براكەشمان لەگەل بنىريت، ئەمجارەش بۆيۈى و خواردن و خۇراك بۇ خاۋو خىزانمان دەھىنن ﴿ ونحفظ أخانا ﴾ و براكەشمان بنىامىن ئەپارىزىن لە ھەر شتىكى خراپ ﴿ ونزداد كيل بعير ﴾ بەھۋى ئەۋىشەۋە پىۋانەى بارى و شتىكىش زىاد دىننن ﴿ ذلك كيل يسير ﴾ ئەۋەش بۇ پاشا پىۋانەيەكى كەمە، چۈنكە خاۋەن بەخشە ﴿ ۶۶: قال لن أرسله معكم حتى توتون موثقا من الله ﴾ يەعقوب وتى: ھەرگىز لەگەلتانى ناننم

براكانى يوسوف دىنە مىسرو بەبارەۋە دەگەرپنەۋە:

﴿ ۵۸: وجاء إخوة يوسف ﴾ گرانى و قات و قى لە ناۋچەكانى (كەنعان) دا سەرى ھەلدا ئەۋسا براكانى (يوسوف) يىش ھاتن بۇ مىسرو بۇ زەخىرە كرىن ﴿ فدخلوا عليه فرفهم ﴾ جا چۈنەۋە ژوور لای يوسوف، ئەم ئەۋانى ناسىيەۋە ﴿ وهم له منكرون ﴾ بەلام ئەۋان ئەمىيان نەناسىيەۋە چۈنكە ماۋەيەكى ژور بوۋ نەيان دىتېۋو، لەۋلايشەۋە پىيان ۋانەبۋو ئەۋ مابى و، ئاۋا لە جىگەى پاشادا بىت ﴿ ۵۹: ولما جهزهم بجهازهم ﴾ و كاتى كە يوسوف بارە خۇراكەكەى بۇ رىك خىستىن لەدۋاى رىزىكى ژور و پرسىارو ۋەلام لىيان ﴿ قال اتوني بأخ لك من أبكم ﴾ وتى: برايەكى باوكىتان ھەيە دەبى بىھىنن بۇم دىارە پرسىارى لە نەژادو بەسەرھاتيان كىردۋو ۋەتۋيانە برايەكى باوكىشمان ھەيە لای باوكمانە ﴿ ألا ترون أنى أوفى الكيل ﴾ ئايا نابىنن كە من بە تىرۋتەسەلى پىۋانەۋ بارتان ئەدەمى، مىۋاندارىشم كىردن ﴿ وأنا خير المنزلين ﴾ و من چاكتىر خانە خۇى بوۋم بۇتان، باشترىن مىۋاندارىم كىردن، مەبەستى ھەلئاننەۋ، تەماح خىستىن بەردەمىيان ﴿ ۶۰: فإن لم تأتوني به ﴾ جانەگەر ئەمجارە ھاتنەۋە ئەۋتان بۇ نەھىنام ﴿ فلا كيل لكم عندي ﴾ جىرەۋ پىۋانەتان لای من نىيەۋ ھىچتان نادەمى دەيەۋى كەمىكىش ترس بخاتە بەريان ﴿ ولا تقربون ﴾ و نىزىكىشم مەكەۋنەۋە بىئەۋ ﴿ ۶۱: قالوا سنراود عنه أباه ﴾ ئەۋانىش دەيان زانى كاتى خۇيشى چ درۋىەكەيان لەگەل (يەعقوب) سى بابىاندا كىردۋو سەبارەت بەخۇى، بۆيە ئىستاش وتيان: دلىبابە ھەموو فىل و ھەۋلىك لەگەل باوكيا دەدەين بۇھىنانى ﴿ وإنا لفاعلون ﴾ و بىگومان بە كەئىمە ھەلئەسەين بەۋكارە ﴿ ۶۲: وقال لفتيانہ اجعلوا بضاعتهم فى رحالهم ﴾ و يوسوف بەۋكۈرە لاۋانەى گوت لەبەردەستىا بوۋن: ئەۋ دراۋەش بۇ شت كرىنيان ھىنابو، بىدەنگىك بىخەنەۋە ئاۋبارەكانيان ﴿ لعلهم يعرفونها إذا انقلبوا إلى أهلهم ﴾ بەشكو كاتى گەرەنەۋە لای مال و مندالى خۇيان بىناسنەۋە، پى بزانن. ﴿ لعلهم يرجعون ﴾ بەلكو - پاش ئەۋە گەرەنەۋە بىننىيان - بگەرپنەۋە لامان .

رىنەمايىيەكانى نايەتى (۵۸-۶۲):

۱) خوا بىھۋى كارى بكا، ھۈكانىشى بۇ رىك دەخا: خەۋدېتنى پاشا، دەست نەكەۋتنى كەسى بۇ ماناكردى خەۋنەكەى، پسپۇرى يوسوف بۇ لىكدانەۋەى خەۋنەكان، سەرھەلدانى گرانى و قات و قى لەۋلاتى (كەنعان)

دهکرد، خو ئاشکرایه له م قورئانه دا تهنه هه ره ئه ونده هاتوو که
 فهرمووی: (إلا حاجة في نفس يعقوب قضاها) واته: تهنه نیازو
 سۆزیکێ دهروونی بوو له دلی (یه عقوب) دا، بهرامبهریان درکانی
 و هیچی تر، که وابوو دهبی رافه که رانی قورئانیش له وسنوو ده
 بووه ستن و په نجه نه خه نه سه ره هیچ شتی و راسپارده کهش وه
 خوی به ره هاو به رفراوانی بهیلنه وه، دیاره هه ره ئه مهش شیاهه بو
 راگرتنی ئه ده ب و ویل له گه ل قورئاندا.

هه مووشمان چاک ده زانی که یه عقوب (عليه السلام) بهرامبه ره کوره کانی
 مه ترسی شتیکی هه بوو بۆیان ئه گه ره له یه ک ده رگاوه بچه ناو
 شاری میسه ره وه هه رچه نده راسپارده کهش هیچ بریاریکێ خوی
 پی به ره به رچ نه دریاوه.. که وابوو بو ئیمهش هه روا چاکه که ئه
 وه سیه ت و راسپارده یه به ره ها بهیلنه وه دیاری نه که یه و،
 هه رته نه ها له گه ل ده قی قورئانه که دا به رۆین وادخلوا من ابواب
 متفرقة و له ده روازه ی جیا جیاوه بچه ژوو ره وه و ما أغنی
 عنکم من الله من شیئ هه رچه نده من به م ته گبیره راویژانه ش
 ناتوانم هیچ قه زاو بریاریکێ خوا له ئیوه دوور به خه مه وه خوی چۆنی
 بریار دابیست، هه رگیز ناگۆردی و هه رواش ده بیست إن الحكم
 إلا الله چونکه بریارو فرمان تهنه بو خوا یه وه به س علیه
 توکلت پشتم به وه به ستوو و علیه فلیتوکل المتوکلون و جا
 که سانیکیش که هه ره ئه وه به شیاهه به کار ساز ده زانی، ده با تهنه
 پال به وه وه بدهن و پشت به وه به ستن.

رینماییه کانی نایه تی (۶۲-۶۷):

- ۱) ته وه ککولی ته وای یه عقوب (عليه السلام) بهرامبه ره خوی
 خوی و، ناسینی ئه سماو سیفه ته کانی وه ک شیاهیه تی،
 هه قیش وایی، چونکه یه کیکه له پینه مه به رانی خوا (عليه السلام).
- ۲) وه رگرتنی په یمان و مورو ئیمزا بو کاره گرنگه کان،
 هه رچه ند له به رامبه ره خزمانی نزیکیشه وه بی.
- ۳) خو پاراستن له (چاوی پیس هیچ زیانیکی نییه، به لام
 له گه ل ئه وه شدا هه ره ده بی پروات وایی که ئه وه بیش له حوکم
 و بریاره کانی خوا هیچ شتی ناگۆری.
- ۴) پشت تهنه به خوا به سته و، ئیتر به دلناییه وه
 کاره کانت راپه رینه

﴿ ۶۸: ولما دخلوا من حيث أمرهم أبوهم ﴾ جا که له و جیه وه
 باوکیان بۆی دیاری کردن به جیا جیا چوونه ژووری ﴿ ما
 كان يغني عنهم من الله من شيء ﴾ و ئه و کاره یان هیچ بریاریکێ

تا په یمانیکێ پته وم به ناوی خوا وه نه ده نی ﴿ لتأتني به ﴾ که
 هه رده بی بیوه ی بومی به یینه وه ﴿ إلا أن يحاط بكم ﴾ مه گه ره
 له گش لایه که وه داگیر بکری و ده سه لاتتان نه مینی مردن یا هه ره
 شتی تر بیته ریتان ﴿ فلما آتوه موثقهم ﴾ جا که په یمانیکێ
 پته و یان دایه ﴿ قال الله على ما نقول وکیل ﴾ یه عقوب وتی:

قَالَ هَلْ آمَنُكُمْ عَلَيْهِ إِلَّا كَمَا أَمَنُكُمْ عَلَى أَخِيهِ مِنْ
 قَبْلُ قَالَ خَيْرٌ حِفْظًا وَهُوَ أَزْجَمُ الرَّحِمِينَ ﴿٦٦﴾ وَلَمَّا فَتَحُوا
 مَتْنَهُمْ وَجَدُوا بِضْعَتَهُمْ رُدَّتْ إِلَيْهِمْ قَالُوا بَلْ أَنَا
 مَا نَبْغِي هَذِهِ بِضْعَتُنَا رُدَّتْ إِلَيْنَا وَنَمِيرُ أَهْلَنَا وَنَحْفَظُ
 أَخَانًا وَنَزِدُكَ بِعِزِّ ذَلِكَ كَيْلٍ سِيرٌ ﴿٦٧﴾ قَالَ لَنْ
 أَرْسِلَهُ مَعَكُمْ حَتَّى تُؤْتُونِ مَوْثِقًا مِنْ اللَّهِ لَتَأْتُنِي بِهِ إِلَّا
 أَنْ يُحَاطَ بِكُمْ فَلَمَّا آتَوْهُ مَوْثِقَهُمْ قَالَ اللَّهُ عَلَى مَا نَقُولُ وَكِيلٌ
 ﴿٦٨﴾ وَقَالَ بَنِيُّ لَا تَدْخُلُوا مِنْ بَابٍ وَاحِدٍ وَادْخُلُوا مِنْ أَبْوَابٍ
 مُتَفَرِّقَةٍ وَمَا أَغْنَى عَنْكُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ إِنَّ الْحُكْمَ إِلَّا
 لِلَّهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَعَلَيْهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُتَوَكِّلُونَ ﴿٦٩﴾ وَلَمَّا
 دَخَلُوا مِنْ حَيْثُ أَمَرَهُمْ أَبُوهُمْ مَا كَانَ يُغْنِي عَنْهُمْ
 مِنَ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا حَاجَةٌ فِي نَفْسِ يَعْقُوبَ قَضَاهَا وَإِنَّهُ
 لُدُوْا عَلِيمٌ لِمَا عَلَّمْنَاهُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ
 ﴿٧٠﴾ وَلَمَّا دَخَلُوا عَلَى يُسُفَ أَوْى إِلَيْهِ أَخَاهُ قَالَ
 إِنِّي أَنَا أَخُوكَ فَلَا تَبْتَئِسْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٧١﴾

له م قسه و باسه مان خوی گه و ره ئاگادارو چاودیره، ئه میش ده ده مه
 ده ستی خوا، ده سا بچن خوا بتان باریزی.

یه عقوب ده نی: له یه ک ده رگاوه مه چنه ناو:

﴿ ۶۷: وقال يا بني لا تدخلوا من باب واحد ﴾ باوکیان وتی:
 کوره کانم! که نزیکێ شار ده بنه وه، هه موو پیکه وه له یه ک ده رگاوه
 مه چنه ناو شار وه به ی.. له به ره هه ره هۆیه ک بوو (یه عقوب)
 وه کوسۆزی باوکیه تی - ئه وه وه سیه ته ی بۆ کوره کانی کرد؟
 هه رچه نده گه لی ته فسیرو ریوا یه ت هه یه بۆ دیاری کردنی هۆیه که ی،
 وه هه ره به که شیان شتی ک ده لیت، بی ئه وه ی هیچ به لگه یه کیان
 به ده سته وه هه بی و، له گه ل ده قی قورئانه که دا بگو نجیت! خو
 گومانیش له وه دا نییه که ئه گه ره ئه وه شته ی وا یه عقوب کوره کانی
 خوی لی ده پاریزی (چاوی پیس بوا یه، وه ک ئه وانه ده لین)، وه
 یان هه ره شتیکی تری دیاری، ئه و ئه و کاته قورئانه که خوی دیاری

رینماییه کانی ثایه تی (۶۸-۷۲):

- (۱) فه زلی زانست و زانیاران.
- (۲) زوربه ی خه لکی هه میشه به کاره چاکه کان نه زانن.
- (۳) کارامه یی و لیها تووی یوسوف له راویژو ته گبیر بو

فَلَمَّا جَهَّزَهُمْ بِجَهَّازِهِمْ جَعَلَ السَّقَايَةَ فِي رَحْلِ أَخِيهِ ثُمَّ أَذَّنَ مُؤَذِّنٌ أَتَيْهَا الْعَبْرَانِكُمَا لَسَرْقُونَ ﴿٧١﴾ قَالُوا وَأَقْبَلُوا عَلَيْهِمْ مَاذَا تَفْقَدُونَ ﴿٧٢﴾ قَالُوا نَفَقَدْ صَوَّغَ الْمَلِكُ وَلِمَن جَاءَ بِهِ حِمْلَ بَعِيرٍ وَأَنَا بِهِ زَعِيمٌ ﴿٧٣﴾ قَالُوا تَاللَّهِ لَقَدْ عَلِمْتُمْ مَا جِئْتُمَا لِتُنْفِسُوا فِي الْأَرْضِ وَمَا كُنَّا سَارقِينَ ﴿٧٤﴾ قَالُوا فَمَا جَزَاؤُهُ إِنْ كُنْتُمْ كَاذِبِينَ ﴿٧٥﴾ قَالُوا جَزَاؤُهُ مَن يُجِدْ فِي رَحْلِهِ فَهُوَ جَزَاؤُهُ كَذَلِكَ نَجْزِي الظَّالِمِينَ ﴿٧٦﴾ قَالُوا يَا أُورُشَلِيمُ قَبْلِ وَعَاءِ أَخِيهِمْ أَسْتَخْرِجُهَا مِن وَعَاءِ أَخِيهِ كَذَلِكَ كَذَّبَ النَّاسُ يَوْمَ يَأْتِي السَّارِقُونَ فِي دِينِ الْمَلِكِ إِلَّا أَن يَشَاءَ اللَّهُ تَرْفَعُ دَرَجَاتٍ مَّنْ تَشَاءُ وَفَوْقَ كُلِّ ذِي عِلْمٍ عَلِيمٌ ﴿٧٧﴾ قَالُوا إِنْ يَسْرِقْ فَقَدْ سَرَفَ أَخٌ لَهُ مِن قَبْلُ فَاسْرَحْهُ يُوسُفُ فِي نَفْسِهِ وَلَمْ يُبْدِهَا لَهُمْ قَالَ أَنْتُمْ شَرٌّ مَّكَانًا وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا تَصِفُونَ ﴿٧٨﴾ قَالُوا يَا أَيُّهَا الْعَزِيزُ إِنَّ لَهُ أَبَاسِيَّ خَافِيَةً فَخُذْ أَحَدَنَا مَكَانَهُ إِنَّا نَرَاكَ مِنَ الْمُحْسِنِينَ ﴿٧٩﴾

هیشته وهی (بنیامین) لای خوی.

(۴) ریزانه و (موکافئه) بو هه رکه سی کاریکی تاییه تی بدریتی و، به چاکی پنی هه لسی، که ئه مه له فیه هیشدا پنی ده لین: (جه عاله).

(۵) ده سه به ربی و، ده سه به ر بوون (که فاله) و (که فیل) بو هه ندی ئیش و کار سه لینه روه

﴿۷۳﴾ قَالُوا تَاللَّهِ لَقَدْ عَلِمْتُمْ مَا جِئْتُمَا بِهِمْ وَانْظُرْ إِلَى إِلَيْكَ يَا أَيُّهَا الْمَلِكُ ﴿۷۴﴾ قَالُوا نَفَقَدْ صَوَّغَ الْمَلِكُ وَلِمَن جَاءَ بِهِ حِمْلَ بَعِيرٍ وَأَنَا بِهِ زَعِيمٌ ﴿۷۵﴾ قَالُوا تَاللَّهِ لَقَدْ عَلِمْتُمْ مَا جِئْتُمَا لِتُنْفِسُوا فِي الْأَرْضِ وَمَا كُنَّا سَارقِينَ ﴿۷۶﴾ قَالُوا فَمَا جَزَاؤُهُ إِنْ كُنْتُمْ كَاذِبِينَ ﴿۷۷﴾ قَالُوا جَزَاؤُهُ مَن يُجِدْ فِي رَحْلِهِ فَهُوَ جَزَاؤُهُ كَذَلِكَ نَجْزِي الظَّالِمِينَ ﴿۷۸﴾ قَالُوا يَا أُورُشَلِيمُ قَبْلِ وَعَاءِ أَخِيهِمْ أَسْتَخْرِجُهَا مِن وَعَاءِ أَخِيهِ كَذَلِكَ كَذَّبَ النَّاسُ يَوْمَ يَأْتِي السَّارِقُونَ فِي دِينِ الْمَلِكِ إِلَّا أَن يَشَاءَ اللَّهُ تَرْفَعُ دَرَجَاتٍ مَّنْ تَشَاءُ وَفَوْقَ كُلِّ ذِي عِلْمٍ عَلِيمٌ ﴿۷۹﴾ قَالُوا إِنْ يَسْرِقْ فَقَدْ سَرَفَ أَخٌ لَهُ مِن قَبْلُ فَاسْرَحْهُ يُوسُفُ فِي نَفْسِهِ وَلَمْ يُبْدِهَا لَهُمْ قَالَ أَنْتُمْ شَرٌّ مَّكَانًا وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا تَصِفُونَ ﴿۸۰﴾ قَالُوا يَا أَيُّهَا الْعَزِيزُ إِنَّ لَهُ أَبَاسِيَّ خَافِيَةً فَخُذْ أَحَدَنَا مَكَانَهُ إِنَّا نَرَاكَ مِنَ الْمُحْسِنِينَ ﴿۸۱﴾

خوایی لی دور نه خسته وهو بی نیازی نه کردن، به لکو برپاری خوی له (نه زه) دا چون بوو هه رته وه بی، وه کو ده فهرمو: ﴿إِلَّا حَاجَةً فِي نَفْسِ يَعْقُوبَ قَضَاهَا﴾ ته گبیرو رینمایه که بی که لک بوو و، جیگی هیچی بو نه گرتن، نه مه نه بییت که له دل و دهروونی یه عقوبدا نیازو پیوستیه کی باو کایه تی هه بوو بیلیت ویستی لهومه ترسییه خوی بیری لی کرد بوویه وه ناموزگارییان بکاو خویانی لی لایدهن راسپارده وه سیه تیشی بو کردن، به لام قه زاو برپاری خوی رهت نه کرده وه ﴿وَإِنَّ لَذُو عِلْمٍ لِّمَا عَلَّمْنَاهُ﴾ و چونکه نهو خاوهن زانیارییه کی فراوان بوو، له وهی فیرمان کرد بوو ﴿وَلَكِنْ أَكْثَرُ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ﴾ به لام زوربه ی خه لکی نه وهی نهو دهی زانی نای زانن.

یوسوف دلی بنیامین ده داته وه:

﴿۶۹﴾ وَلَمَّا دَخَلُوا عَلَى يُوسُفَ ﴿۷۰﴾ کاتی کوره کانی یه عقوب له مالی یوسوف چوونه زوروه وه ﴿أَوَى إِلَيْهِ أَخَاهُ﴾ (بنیامین) سی برای برده لای خوی و له زوروه که ی خوی دای ناو حه وانیه وه له رابردو و ناگاداری کردو ﴿قَالَ إِنِّي أَنَا أَخُوكَ﴾ گوتی: بی گومان به من برپیه که ی تو (یوسوف) ﴿فَلَا تَبْتَئِسْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ جاله وهی نه وان پنیان کردیت ساله کانی رابردو دل زورویو غه مگین مه به، تییشیگه یاند که لای خوی دهی هیلیته وهو نابی نه نه نییه لای که س بدرکینی.

یوسوف ناو خوری پاشا ده خاته ناوباری برا که ی و گلی ده داته وه:

﴿۷۰﴾ فَلَمَّا جَهَّزَهُم بِجَهَّازِهِمْ ثَلَاثَ يَوْمٍ جَاءَ بِهِمْ بِبُحْبُوحَةٍ ثَمَّ أَذَّنَ مُؤَذِّنٌ أَتَيْهَا الْعَبْرَانِكُمَا لَسَرْقُونَ ﴿۷۱﴾ قَالُوا وَأَقْبَلُوا عَلَيْهِمْ مَاذَا تَفْقَدُونَ ﴿۷۲﴾ قَالُوا نَفَقَدْ صَوَّغَ الْمَلِكُ وَلِمَن جَاءَ بِهِ حِمْلَ بَعِيرٍ وَأَنَا بِهِ زَعِيمٌ ﴿۷۳﴾ قَالُوا تَاللَّهِ لَقَدْ عَلِمْتُمْ مَا جِئْتُمَا لِتُنْفِسُوا فِي الْأَرْضِ وَمَا كُنَّا سَارقِينَ ﴿۷۴﴾ قَالُوا فَمَا جَزَاؤُهُ إِنْ كُنْتُمْ كَاذِبِينَ ﴿۷۵﴾ قَالُوا جَزَاؤُهُ مَن يُجِدْ فِي رَحْلِهِ فَهُوَ جَزَاؤُهُ كَذَلِكَ نَجْزِي الظَّالِمِينَ ﴿۷۶﴾ قَالُوا يَا أُورُشَلِيمُ قَبْلِ وَعَاءِ أَخِيهِمْ أَسْتَخْرِجُهَا مِن وَعَاءِ أَخِيهِ كَذَلِكَ كَذَّبَ النَّاسُ يَوْمَ يَأْتِي السَّارِقُونَ فِي دِينِ الْمَلِكِ إِلَّا أَن يَشَاءَ اللَّهُ تَرْفَعُ دَرَجَاتٍ مَّنْ تَشَاءُ وَفَوْقَ كُلِّ ذِي عِلْمٍ عَلِيمٌ ﴿۷۷﴾ قَالُوا إِنْ يَسْرِقْ فَقَدْ سَرَفَ أَخٌ لَهُ مِن قَبْلُ فَاسْرَحْهُ يُوسُفُ فِي نَفْسِهِ وَلَمْ يُبْدِهَا لَهُمْ قَالَ أَنْتُمْ شَرٌّ مَّكَانًا وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا تَصِفُونَ ﴿۷۸﴾ قَالُوا يَا أَيُّهَا الْعَزِيزُ إِنَّ لَهُ أَبَاسِيَّ خَافِيَةً فَخُذْ أَحَدَنَا مَكَانَهُ إِنَّا نَرَاكَ مِنَ الْمُحْسِنِينَ ﴿۷۹﴾

داوا دهكەن لەباتی بنیامین، یهكن تریان گل بداتهوه:

﴿ ۷۸: قالوا یاأیها العزیز إن له أبا شیخا کبیرا ﴾ که زانیان یووسۆف سووره بۆ گلدانهوهی (بنیامین) لای خۆی گوتیان: ئەو عەزیز! بێ گومان ئەو کۆرەیه باوکێکی پیری خاوەن ریزو بە حورمەتی هەیه، هۆگری بووهو، هەرگیز بێ ئەو توانای ژانی نییه ﴿ فخذ أحدنا مکانه ﴾ لەبەر ئەوه یهکنی لە ئێمه لهجیی ئەودا گل بدەرەوه ﴿ إنا نراک من المحسنین ﴾ بەراستی ئێمه تۆ لەریزی خێرەومەندان دەبینین ﴿ ۷۹: قال معاذ الله أن نأخذ إلا من وجدنا متاعنا عنده ﴾ یووسۆف گوتی: ئەو پەنا بەخوا، ئەو ئێمه بەدەر لەو کەسە کالاکەمانی لایوو، کەسیکی تر لەباتی ئەو گل بدەینهوه ﴿ إنا إذا لظالمون ﴾ گەر ئەو بەکەین ئیوه دەیلێن، بێ گومان دەبینە خەلکی ناھەقکارو ستمکار.

رێنمایییەکانی نایەتی (۷۷-۷۹):

- (۱) پۆرش هیئانەوهو داواي لیبوووردن لەگشت کاریکی هەلە.
- (۲) پیاوی بەحیل و هێمنیش، هەندێ جار ناچار دەرکرت جوهرە قسەیه بکات.
- (۳) داواکردنی عەفو و، داخوازی رەحم و بەزەیی بۆکەسیک پێویست بێت، لە جوارچێوهی شەریعەتی خوادا کاریکی رهوایه.
- (۴) وازهێنان لەکەسیکی تاوانکار و ئازادکردنی ئەو و، گرتنی کەسیکی تر لەباتیدا لەشەریعەتی ئیسلامدا حەرەمه.

دەکەونە مەشۆرەت لەگەڵ گەورەکەیاندا:

﴿ ۸۰: فلما استئسوا منه خلصوا نجيا ﴾ چاکە بێ هیوا بوون یووسۆف بنیامین ئازادکا ئەوجا لە خەلکە کە دوورکەوتنەوهو کەوتنە چپەو سرتە سرت و دۆزینەوهی چارەسەرێک ﴿ قال کبیرم أَلَمْ تَعْلَمُوا أَن أَبَاکُم ﴾ برا گەورەکەیان هەل دایەو گوتی: مەگەر ئێشە نازانن و لەبیرتان نەماوه کە باوکتان ﴿ قد أخذ علیکم ميثقا من الله ﴾ پەیمانێکی بتهوی بەناوی خوا لێ وەرگرتن (بنیامین) بپاریزن و ببیەنەوه بۆی ﴿ ومن قبل ما فرطتم فی يوسف ﴾ و خو بەر لەوهش لەرادەبەدەر دەربارە یووسۆف خرابەتانکرد! ﴿ فلن أبرح الأرض حتی یأذن لی أبی ﴾ جا لەبەر ئەوه دلتیابن کە هەرگیز من لەم ولاتی (میسر) نەچمە دەری، هەتا بابم ئیزن دەدا بەگەرانهوهم، چونکە شەرمەزارییە بۆم بەو هەوالهوه بچمەوه

﴿ من وجد فی رحله فهو جزاؤه ﴾ ئەو پێوانە لەباری هەر کەسیکا دەرکەوت، هەر ئەو کەسە بۆ خۆی تۆلە ی بێت، وانە دەرکرتە کۆیلەو بەندە ﴿ کذلک نجزی الظالمین ﴾ بەم شیوهیه تۆلە لەگشت و ستمکاران وەر دەگیرن، دەبێ ببێنە بەندە. بەلێ.. لەشەریعەتی (یەعقوب) دا هەرکەسیک دزی کردبا، دەبوو لەباتی دەست بپینی، کرابایە بەندە ﴿ ۷۶: فبدأ بأوعیتهم قبل وعاء أخيه ﴾ ئینجا ئەوهی کاری پشکنینی پێ سپیررابوو، (یان هەر بلێین یووسۆف خۆی) پێش پشکنینی بارەکە (بنیامین) ی برای، دەستی دایە پشکنینی باری براکانی تری، هەتا گومان نەبەن بەکارەکە یووسۆف ﴿ ثم استخرجها من وعاء أخيه ﴾ پاشان لەناو کەل و پەل (بنیامین) ی برابردا ئاو خۆرەکەیان هێنایە دەر و دۆزییەوه ﴿ کذلک کدنا لیوسف ﴾ ئاو ئێمه نەخشەو پلانمان ئەنجام دا بۆ یووسۆف، هەتا (بنیامین) ی برای لای خۆی بهێلێتەوه، کەوابوو بەپێی نایەتی (.. کدنا لیوسف..) مڕۆف دەتوانی بۆ گەیشتن بەهەندی مەبەستی شەری، هەر رێگەیهکی شیاوو گونجاو بگرێتە بەر، بەمەرجی لەگەڵ شەریعەتدا دژ نەهەستی. ﴿ ماکان لیأخذ أخاه فی دین الملک ﴾ لە بەرنامە ی پاشای میسردا نەدەبوو یووسۆف براکە ی خۆی بگری و گلی بداتهوه لای خۆی لەباتی دزییە کە بەلکو تەنها ئەوهندە ی بۆ هەبوو کە بپێکی لێ داو، دوو قاتیش پێی بپێری، بەلام لەشەریعەتی (یەعقوب) ی بابیدا ئەو کارەیه هەبوو، بۆیه کردی ﴿ إلا أن یشاء الله ﴾ مەگەر خوا واحەز بکا، بۆیه براکانیشی ملیان بۆ راکیشاو تەسلیم بوون ﴿ نرفع درجات من نشاء ﴾ دیارە بمانەوی هەرکەسیک سەر خەین، پله بە پله بەرزی دەکەینهوهو دەیهێنێنە جیگای شیایوی خۆی ﴿ وفوق کل ذی علم علم ﴾ خو لە بان هەموو زانیە کەوه زانتر هەیه، هەتا دەگاتە لای خوا، ئیتر لەخوا زانتر نییه.

یووسۆف تاوانبار دەکەن بە دزی:

﴿ ۷۷: قالوا إن یسرق ﴾ براکانی (یووسۆف) یان گوت: ئەگەر ئەو ئێستا دزی بکا، جێی سەرسۆرمان نییه ﴿ فقد سرق أخ له من قبل ﴾ بەر لەمیش برابەکی هەبوو، ئەویش دزی کرد، مەبەستیان لە یووسۆف خۆیهتی ﴿ فأسرھا یوسف فی نفسه ولم یبدها لهم ﴾ یووسۆفیش ئەو وشەیهی لە دڵ گرت و لێی شارندنەوهو بێدەنگ بوو، لێرەدا یووسۆف لە دڵی خۆیدا ﴿ قال أنتم شر مکانا ﴾ گوتی: ئێوه زۆر خراپترن لەوان ﴿ والله أعلم بما تصفون ﴾ ئەو قسەیهش ئیوه وەسپی ئەوی پێ دەکەن، خوا لەهەموو کەسی چاکتر بەراستیەکی دەزانێ.

بِنِیْمَایِیْیَه کانی نایه تی (۸۰-۸۴):

- (۱) کۆکردنه وهه بانگکردنی خه لکانی به فام و ژیر بۆ مهشۆرته و توێژینه وهی هه ندی رووداوو کاری گرنگ.
(۲) وه بیرهینانه وهی په یمان و ریکه و تننامه بۆ پاراستنی.

قَالَ مَعَاذَ اللَّهِ أَنْ نَأْخُذَ إِلَّا مَنْ وَجَدْنَا مَتَّعَيْنًا عِنْدَهُ إِذَا الظَّالِمُوتُ ﴿٧٨﴾ فَلَمَّا اسْتَيْسَسُوا مِنْهُ حَلَصُوا نَجِيًّا قَالَ كَبِيرُهُمْ أَلَمْ تَعْلَمُوا أَنَّ أَبَاكُمْ قَدْ أَخَذَ عَلَيْكُمْ مَوْثِقًا مِنَ اللَّهِ وَمِنْ قَبْلُ مَا فَرَّطْتُمْ فِي يُوسُفَ فَلَنْ أَنْجِ الْأَرْضَ حَتَّى يَأْذَنَ لِي أَبِي أَوْ يَحْكُمَ اللَّهُ لِي وَهُوَ خَيْرُ الْحَاكِمِينَ ﴿٧٩﴾ أَرْجِعُوا إِلَى آبَائِكُمْ فَقُولُوا إِنَّا بَأْنَا إِنَّكَ سَرَقَ وَمَا شَهِدْنَا إِلَّا بِمَا عَلَّمْنَا وَمَا كُنَّا لِلْغَيْبِ حَافِظِينَ ﴿٨٠﴾ وَسَلِّ الْقَرْيَةَ الَّتِي كُنَّا فِيهَا وَالْعِيرَ الَّتِي أَقْبَلْنَا فِيهَا وَإِنَّا لَصَادِقُونَ ﴿٨١﴾ وَإِنَّا لَصَادِقُونَ ﴿٨٢﴾ قَالَ بَلْ سَوَّلَتْ لَكُمْ أَنْفُسُكُمْ أَمْرًا فَصَبْرٌ جَمِيلٌ عَسَى اللَّهُ أَنْ يَأْتِيَنِي بِهِمْ جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ ﴿٨٣﴾ وَتَوَلَّى عَنْهُمْ وَقَالَ يَا سَفَى عَلَى يُوسُفَ وَأَبِضَتْ عَيْنَاهُ مِنَ الْحُزْنِ فَهُوَ كَظِيمٌ ﴿٨٤﴾ قَالُوا تَاللَّهِ تَفْتُنُوا أَذْكَرُ يُوسُفَ حَتَّى تَكُونَ حَرَضًا أَوْ تَكُونَ مِنَ الْهَالِكِينَ ﴿٨٥﴾ قَالَ إِنَّمَا أَشْكُو بَثِّي وَحُزْنِي إِلَى اللَّهِ وَأَعْلَمُ مِنَ اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٨٦﴾

- (۳) گهلی جار هه یاو شهرم زالی دهیی به سهه موسلمانداو، لههه ندی شتی باش و چاک بیبهشی دهکا.
(۴) تۆمهتبار کردنی مروقی بی تاوان، له بهر گومان و هه ندی شت که: پیشتەر له لای بییرووه.
(۵) بردنی سکالو و خهه و خههت ته نهها بۆ لای خوا دهبری.

﴿ ۸۵: ﴾ قالوا تالله تفتنوا تذاکر یوسف ﴿ کوردهکان وتیان: ئەمه چی بوو باسی (یوسوف) ت هه نه بریه وه سوین به خوا تو قهت یوسوف له بیرناکهیت ﴾ حتی تکهون حرصا اوتکهون من الهلکین ﴿ نهخوش دهکهویت، یان ئەت کوژیئت ﴾ ﴿ ۸۶: ﴾ قال إنما أشکو بشی وحزنی إلى الله ﴿ یه عقوب و تی: من خهه و پهژاره ی خۆم ته نهها لای خوا ده بهه ﴿ وأعلم من الله ما لا تعلمون ﴾ و ئەوهی من لهخواوه دهی زانم ئیوه نای زانم، بۆیه هیوام زۆرهه چاکیش ده زانم

بۆ لای ﴿ أو يحكم الله لي وهو خير الحاكمين ﴾ یان خوا بریاریکی نویم بۆ دهه، واته: به بنیامینه وه دهگه ریمه وه، خۆ خوایش له هه موو بریاره ریک چاکتره ﴿ ۸۱: ﴾ إرجعوا إلى آبائكم ﴿ ده سا ئیوه بچه وه بۆ لای باوکتان ﴿ فقولوا بأبائنا إن ابنك سرق ﴾ بلین: بابه! به راستی (بنیامین) سی کورت دزی کرد! ﴿ وما شهدنا إلا بما علمنا ﴾ خۆ تا ئیستایش شایه تیمان بۆ هیچ شتی نه داوه، مه گه ر به چاو بیییبیبتان، واته: به چاوی خۆمان دیتان که ناوخۆره که ی پاشا له ناو باره که ی ئەودا بوو، ئەو جابه بریاری هه موومان کردیان به بارمه تی ئەو ﴿ وما كنا للغيب حافظين ﴾ خۆ ئییه ناگاشمان له شتی نادیار و غیب نه بوو، کاتی که په یمانمان به تۆ دا نه مان زانی دزی دهکا هه تا نه ییه ی و، ئیستاش روو زه ردی لای تۆ نه یین ﴿ ۸۲: ﴾ وأسأل القرية التي كنا فيها ﴿ بۆ دلنیا یی خۆیشت بپرسه له خه لکی ئەوشاره که ئییه ی لی بووین ﴿ والعير التي أقبلنا فيها ﴾ ولهو کاروانه ش پیکه وه هاتینه وه ﴿ وإنا لصادقون ﴾ و بی گومانیش به سه بهرته به هه واله که ی بنیامین راست ده که یین.

یه عقوب ده بیسی بنیامین گلدراوه ته وه:

﴿ ۸۳: ﴾ قال بل سولت لكم أنفسكم أمرا ﴿ یه عقوب گو تی: نه خیر، وانیه، کوری من دزی نه کردوه، به لکو نه فستان ئەم قسه یه ی لاشیرین کردوون و، ئیوه یشت ده تانه وهی منی پی بخه له تینن! ﴿ فصر جميل ﴾ دیسانه وه منیش ته نهها ئارام گرتیکی بی ناشکوری و جوانم بۆخۆم هه لبراردوه له بهرام به ر ئەم تاقیکردنه وه یه شدا ﴿ عسى الله أن يأتيهني بهم جميعا ﴾ هیوادارم، ئەوخوا یه هه موویام (یوسوف، بنیامین، رۆبیل/ براگه وره که یان) بۆ به یینیته وه گشت پیکه وه کۆبیینه وه ﴿ إنه هو العليم الحكيم ﴾ چونکه به راستی ئیستا ته نهها ئەو چاک ده زانی به حالی من، ئەویش کار جوان و له کار زانه و بریار ده دات ﴿ ۸۴: ﴾ وتولى عنهم ﴿ ئیتر یه عقوب له تاو خهه تدا له کوردهکان رووی وهه چهرخان ﴿ وقال يا أسفى على يوسف ﴾ وتی: ئای، ئۆف و، ئەسهف غهه و خههت، ئەی داخه بۆ یوسوف! ئەوا زامه که ی ئەویشم کولایه وه. (سه عید) سی کوری (جوبه ی) ده لیئت: زیکری (إنا لله وإنا إليه راجعون) ته نهها خه لاتی ئەم ئۆمه ته یه، نابینی (یه عقوب) چی گوت! ﴿ وابيضت عيناه من الحزن ﴾ جا له سووخهه و خهه تدا (تانه) ئاوی سپی په ریه سهه هه ردوو چاوی ﴿ فهو كظيم ﴾ و ئیتر بیدهنگ بۆخوی دانیشته و، چاوه روانی خوا بوو ده رووی خیری لی بکاته وه.

که خه وه که یووسف راسته و، ده بی منیش و ئیوهش، هه موو کړنووشی بو بهرین.

یه عقوبت فهران ددها به سوراخی یووسف و بنیامین:

۸۷: یا بنی اذهبوا فتحسسوا من یوسف وأخیه ۱۰ یه عقوبت

يَبْنِي أَذْهَبُوا فَتَحَسَّسُوا مِنْ يُوسُفَ وَأَخِيهِ وَلَا تَأْتِسُوا
مِنْ رُوحِ اللَّهِ إِنَّهُ لَا يَأْتِسُ مِنْ رُوحِ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمَ الْكَافِرُونَ
﴿٨٧﴾ فَلَمَّا دَخَلُوا عَلَيْهِ قَالُوا يَا أَيُّهَا الْعَزِيزُ مَسْنَا وَأَهْلَنَا الضُّرُّ
وَجُنَّتْ بِضَاعُهُ مَرْجَلَهُ فَأَوْفَ لَنَا الْكَيْلَ وَتَصَدَّقْ عَلَيْنَا
إِنَّ اللَّهَ يَجْزِي الْمُتَصَدِّقِينَ ﴿٨٨﴾ قَالَ هَلْ عَلِمْتُمْ مَا فَعَلْتُمْ
بِیُوسُفَ وَأَخِيهِ إِذْ أَنْتُمْ جَاهِلُونَ ﴿٨٩﴾ قَالُوا أَإِنَّكَ لَأَنْتَ
لَا تُؤْسَفُ قَالَ أَنَا يُوسُفُ وَهَذَا أَخِي قَدْ مَنَّ اللَّهُ
عَلَيْنَا إِنَّهُ مَنْ يَتَّقِ وَيَصْبِرْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ
الْمُحْسِنِينَ ﴿٩٠﴾ قَالُوا تَاللَّهِ لَقَدْ أَشْرَكَ اللَّهُ عَلَيْنَا
وَإِنْ كُنَّا لَخَطِئِينَ ﴿٩١﴾ قَالَ لَا تَثْرِبَ عَلَيْكُمْ
أَيُّومٌ يَغْفِرَ اللَّهُ لَكُمْ وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ ﴿٩٢﴾
أَذْهَبُوا بِقَمِيصِي هَذَا فَأَلْقُوهُ عَلَى وَجْهِ أَبِي يَأْتِ بَصِيرًا
وَأَتُونَ بِأَهْلِكُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٩٣﴾ وَلَمَّا فَصَلَتِ
الْعِيرُ قَالَ أَبُوهُمْ إِنِّي لَأَجِدُ رِيحَ يُوسُفَ لَوْلَا أَنْ
تُقِنْدُونِ ﴿٩٤﴾ قَالُوا تَاللَّهِ إِنَّكَ لَفِي ضَلَالِكَ الْقَدِيرِ ﴿٩٥﴾

وتی: کوره کانم! پرؤن بو میسر، له وی هه وی زور بدن بو جی
پی هه لگرتی (یووسف) و براکی، به لکو سوراخیکیان بکه
ولا تیاسوا من روح الله ۱۰ هه رگیز ناو میدیش مه بن له رحم و
به زهیی ۱۰ انه لا یائس من روح الله الا القوم الکافرون ۱۰ چونکه
مه گهر هه روانه ناس و بی باوه ران له رحم و میهره بانی خوا
بی هیواو ناو مید بن ۸۸: فلما دخلوا علیه ۱۰ جا که گه یشتنه
(میسر) و چوونه لای یووسف ۱۰ قالوا یا ایها العزیز ۱۰ وتیان:
ئی عه زیزو پاشای میسر! ۱۰ مسنا واهلنا الضر ۱۰ هم خومان
و، هم بنه ماله که مان تووشی گرانی و برسیتی بووین ۱۰ وجنا
ببضاعه مزجاة ۱۰ و بهاو دراویکی که میشمان له گه ل خو هیناوه
بو باره گاکه ۱۰ فأوف لنا الکیل و تصدق علینا ۱۰ جا تویش وهک
جاران مه و پیوانه که مان بو پرپکهو، له خیری خوت زیاده شمان
بو بکه سر ۱۰ إن الله یجزی المتصدقین ۱۰ به راستی خوا پاداشی
خیرومه ندان نه داته وه.

رینماییه کانی نایه تی (۸۵-۸۸):

- (۱) خه م و خه فته تی زور، مروث به ره و نه خوشی و، مردن دهبا.
- (۲) سکالا ده بی ته نها لای خوا ببری.
- (۳) بی هیواو بی ئومیدی له دهرووی خیر له کاتی ته نگانه دا حه رانه.
- (۴) سکالا به مه بهستی درخستنی نه خوشی، وه یا هه ر پیوستییه که له بهر چاره سر وهک نه وه لای دکتور بگوتری دروست و ره وایه.
- (۵) فزل و گه وره بی سده قه و، پاداشی نه هلی سده قه.

یووسف خوی دهناسینی به براکانی:

- ۸۹: قال هل علمتم ما فعلتم بیوسف و أخیه ۱۰ یووسف وتی:
زانیتان کاتی خوی چیتان به سر یووسف و براکی هینا؟
۱۰ إذ أنتم جاهلون ۱۰ نه وده مه ی ئیوه به راستیه کان نه زان بوون؟
۱۰ نه وانیش به سر سورمانیکه وه! ۱۰ قالوا انک لانت یوسف ۱۰
گوتیان: مه گه رتو (یووسف) یت؟! ۱۰ قال أنا یوسف وهذا
أخی ۱۰ وتی: به لی.. من (یووسف) م و، نه مه ییش (بنیامین) ی
برامه ۱۰ قد من الله علینا ۱۰ خوا منه تی نایه سه رمان و، وائیستا
لیزه کوی کردینه وه ۱۰ انه من يتق و يصبر ۱۰ چونکه هه رکه س
له خوا بترسی و خوراگری له به رده م تاقیردنه وه کانیدا، وه نه وهش
پاداشتی خوی به بومن له بهر چاکه کاریم ۱۰ فإن الله لا یضیع أجر
المحسنین ۱۰ به راستی خوایش پاداشی چاککاران نافه وتینی و
بزی ناکاو، به شیای خویان پاداشیان نه داته وه ۹۱: قالوا
تالله لقد آثرك الله علینا ۱۰ براکانی وتیان: سویند به خوا، خوا
فزل و ریزی دایت به سر ئیمه دا، به هوی ته قواو کرداری شیرین و
نارام و زانیاری و هیمنی خوته وه ۱۰ وإن كنا لخطائين ۱۰ نه مهش
راستی بی ئیمه هه لکار و تاوانبار بووین به رام بهر به تو ۹۲:
قال لا تثریب علیکم الیوم ۱۰ یووسف وتی: تازه نه مرو ئیوه هیچ
جوره گله بییه کتان له سر نییه و، رابوردو پیچرایه وه ۱۰ یغفر الله
لکم ۱۰ خوا له خه تاتان خوش بیث ۱۰ وهو أرحم الراحمین ۱۰ نه وه
نه بوخویشی له هه موو میهره بانان به به زه بیتره میهره بانتره.

یه عقوبت بونی یووسف ده بیسی:

- ۹۳: اذهبوا بقمیصی هذا ۱۰ جا هم کراسه ی منه به رنه وه بو
باوکم ۱۰ فألقوه علی وجه أبی ۱۰ و بیخه نه سر دم و چاوی

هاتا هاتنی (عیسا) کاتی که بچووک سلاوی له گه وره کردبا، بوی رهوا بووه سوژدهی ریژی بوی بیات، به لام لهم شه ریعته تی دوا بییه دا، نهوکار سرپایه وهو، برپار درا که تهنه بؤخوا کرنووش بریست و قال یا بآبت هذا تاویل رویای من قبل و یووسوف وتی: بابا! نه مه مانای نهو خوهم بوو له پیشه وه دیتم. مه بهستی

فَلَمَّا آتَاكَ الْبَشِيرُ أَلْقَهُ عَلَى وَجْهِهِ فَارْتَدَّ بَصِيرًا قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكُمْ إِنِّي أَعْلَمُ مِنَ اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٩٥﴾ قَالُوا يَتَّبِعُنَا أَنْسَافٌ لَنَا ذُنُوبًا إِنَّا كُنَّا خَاطِئِينَ ﴿٩٦﴾ قَالَ سَوْفَ أَسْتَغْفِرُ لَكُمْ رَبِّي إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ﴿٩٧﴾ فَلَمَّا دَخَلُوا عَلَى يُسُفَءَ وَكَانَ إِلَيْهِ أَبُو بَرٍّ وَقَالَ ادْخُلُوا مَعِيَ إِنَّ شَاءَ اللَّهُ آمِينَ ﴿٩٨﴾ وَرَفَعَ أَبُو بَرٍّ عَلَى الْعَرْشِ وَخَرُّوا لَهُ سُجَّدًا وَقَالَ يَتَابَتِ هَذَا تَأْوِيلُ رُبِّي مِنْ قَبْلُ قَدْ جَعَلَهَا رَبِّي حَقًّا وَقَدْ أَحْسَنَ بِي إِذْ أَخْرَجَنِي مِنَ السِّجْنِ وَجَاءَ بِكُمْ مِنَ الْبَدْوِ مِنْ بَعْدِ أَنْ نَزَغَ الشَّيْطَانُ بَيْنِي وَبَيْنَ إِخْوَتِي إِنَّ رَبِّي لَطِيفٌ لِمَا يَشَاءُ إِنَّهُ هُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ ﴿٩٩﴾ رَبِّ قَدْ آتَيْتَنِي مِنَ الْمُلْكِ وَعَلَّمْتَنِي مِنْ تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ فَاطِرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ أَنْتَ وَلِيِّ الْدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ تُوفِّني مُسْلِمًا وَالْحَقِّقْ بِالصِّلَاحِينَ ﴿١٠٠﴾ ذَلِكَ مِنْ أَنْبَاءِ الْغَيْبِ نُوحِيهِ إِلَيْكَ وَمَا كُنْتَ لَدَيْهِمْ إِذْ أَجْمَعُوا أَمْرَهُمْ وَهُمْ يَمْكُرُونَ ﴿١٠١﴾ وَمَا أَكْثَرُ النَّاسِ وَلَوْ حَرَصْتَ بِمُؤْمِنِينَ ﴿١٠٢﴾

نهو خه ونه به تی که دیتی یازده نه سستیره مانگ و خور کرنووشیان بؤ دهر د و قد جعلها ربی حقا و انیستا پهروه دگارم ناکامه که ی هیئایه دی و به راستی گیرا، واته: گه یشتمه نهو پله و پایه دیت و قد احسن بی إذ اخرجنی من السجن و چونکه نهو دهمه ی له زیندان دهری هیئام، چاکه ی دهر باره کردم. لیژده یووسوف قونای نیس و تازاری ناو بیرکه وه بیر ناهینیت، بؤ نهو براکانی شهر مزار نه بن و جاء بکم من البدو و نیوه یشی لهو ساراو بیابانه ی ولاتی (که نعان) وه هیئایه میسر بؤ لای من و من بعد ان نزغ الشیطان بینی و بین اخوتی و پاش نهو ی (شهیتان) نیوانی من و براکانی تیکدا و ان ربی لطیف لما یشاء و به راستی پهروه دگارم بهرامبر به هرکه سیك خوی حزبکا، نرم و خاوهن لوتفه هرچه نده مهردم دهرک نه کات و انه هو العلیم الحکیم به راستی تهنه خوی زانیاره، خویشی هه میسه کار جوانه.

باوکم و بات بصیرا و نهو حله بینایی چاوه کانی دیته وه، دیاره یووسوف هرچی بکات، به فهران و وهی خوا بووه و اترنی باهلمک اجمعین و پاشانیش هه موو خرم و خیزان و بنه ماله که تانم بؤ بیننه میسر و ۹۴: ولما فصلت العیر و جا که کاروانه که له میسر دهر چوو به رهو شام و قال ابوهم انی لاجد ریح یوسف و باوکیان یه عقوب به وانه ی له دوروو به ریابوون وتی: به راستی من بونی (یووسوف) م هه ست ده کم و لو لا ان تفندون و نه گهر وهک جاران به نه زان و کم عه قلم دهر نه که ن؟ و نه لین هاتهران و پاته رانه و ۹۵: قالوا تالله انک لفی ضلالک القديم که چی وتیان سویند به خوا! نیستاش هه ره له سهر هه له کونه که ی خوتی، ریژی (یووسوف) ت له نیمه لا پترتره! نه گینا نه م (یووسوف) ه بؤ نه برپایه وه! و ۹۶: فلما ان جاء البشیر و نیجا کاتی کاروان نزیک بوویه وهو موژده دهر که هات و آلقاه علی وجهه و کراسه که ی خسته سهر روومه تی یه عقوب و فارتد بصیرا و له ناکاو رووناکی چاوه کانی بؤ هاته وهو، چاوی روشن بوویه وه و قال ألم اقل لکم یه عقوب به کوره کانی گوت: نه ی من پیم نه وتن و انی اعلم من الله ما لا تعلمون و که من له لایه خاوه هه ندی شتی و نه زانم نیوه نای زانن و ۹۷: قالوا یا ابانا استغفر لنا ذنوبنا و کوره کان وتیان: بابا! که و ابوو له پهروه ریئت بخوازه که: هه لهو گونا هه کانمان بیوشیت و انا کنا خاطین و به راستی نیمه لارو گونا هه کار بووین و ۹۸: قال سوف استغفر لکم ربی یه عقوب وتی: له کاتیکی له باردا لای پهروه دگارم داوای لیبور دنتان بؤ ده کم، هه ندی له زاناکان ده لین: بارپانه وه که ی خسته به ره به یان، چونکه کاتی گیرابوونی پارو له لایه و انه هو الغفور الرحیم و چونکه هه خویه تی لیبور دهر میهره بان و دلوا.

یووسوف پیشوازی له باوک و دایکی دهکا له میسر:

و ۹۹: فلما دخلوا علی یوسف و نیجا له میسر کاتی چوونه لای یووسوف و آوی الیه ابویه و باوک و دایکی له باوه شگرت و، له کاروانه که جیای کردنه وهو بردنییه لای خوی، شیایو ثماژه بؤ کردنه کاتی یووسوف چوویه پیشوازییه که، پاشاو ته وای ده ست و پیانیان ناماده ی نهو پیشوازییه بوون و قال ادخلوا مصر ان شاء الله آمین و تی: ده سا فرموون: وهر نه (میس) وهه ان شاء الله له تاسایش و تاسووددا دهن و ۱۰۰: ورفع ابویه علی العرش و باوک و دایکی له سهر ته ختی حوکمرانییه که ی دانا و خروا له سجدا و نهوانیش هه موو (دایک و بابی و، یازده براکه ی) کرنووشی ریژو حورمه تیان بؤ یووسوف برد، به لی.. هه ره له (تاده م) وه،

پىنمايىيە كانى ئايەتى (۹۵-۱۰۰):

(۱) ھاتنى بۆنى خۇشى يوسۇف لەمەودايەكى زۆر دورەوہ ئايەت و نیشانەيەكى گەرەيە بۇ راستى و پاکی ئەوينەمالە بەرئزە.

(۲) گەرەنەوہى نوور و بينايى چاوى يەعقوب، پاش نابىناپوونى ئايەتتىكى ترە.

(۳) كەرەم و بەخششى يەعقوب و داواى لىپووردن بۇ كورەكانى پاش ئەوہەموو ئازارو خەفەتە پىيان چىزا، ئەوپەرى جوامىرى و شەھامەتە.

(۴) پىشوازی میوان ھەر لەدەروازەى شارو گوندەوہ پىشەى ئەھلى كەمالە.

(۵) بەراست دەرچوونى خەوہكەى يوسۇف، چۆنى دىتبوو دىتەدى.

(۶) دەرکەوتنى لوتف و رەحمەتى فراوانى خوا لەم داستانەدا.

اللهم فى الرفيق الأعلى) متفق عليه. ﴿ ۱۰۲: ذلك من أنباء الغيب
نوحه إليك ﴾ داستانى يوسۇف لىزەدا پىچرايەوہو دوايى ھات،
بۆيە دەفەرموى: ئەوداستان و بەسەرھات و ھەوالانە لەم سوورەدا
بۆت باسكرا ئەى موھەممەد! ﷺ ھەموو لە باس و ھەوالە غەيب
و ناديارەكانە، بە وەھى و بە سروس ئاگادارت دەكەين، واتە: تۆ
لەمەو پىش ھىچت لى ئەدەزانى.

پىنمايىيە كانى ئايەتى (۱۰۱):

(۱) دۇعاو پارانەوہ بە ئەسماو ناوہ جوانەكانى خواو سىقاتە
بەرزەكانى.

(۲) گەرەيى و فەزلى شەوق و سۆز بۇ لاى خواو ھاورپىيەتى
سالھان و چاكان.

(۳) داواى مردن و مەرگ، ئەگەر لەبەر ئىش و ئازار و
مەينەتەكى دۇنيا نەبى رەوايە، وەكو پىغەمبەر ﷺ
ئەفەرموى: ((لا يتمين أحدكم الموت لضر نزل به، فإن
كان لابد متمنيا فليقل: اللهم أحيني ما كانت الحياة خيرا لي،
و توفي إذا كانت الوفاة خيرا لي)) (رواه مسلم).

﴿ وما كنت لديهم إذ أجمعوا أمرهم وهم يمكرون ﴾ و ئەگىنا كە
براكانى يوسۇف كۆ بوونەوہ بۇ ئەوہى فىلى لەباوكيان بكن و،
يوسۇف لەگەل خۇيان بەرن و بىخەنە بىرەكەوہ، تۆ لەوى ئامادە
نەبويت، بەلكو خۇمان بە وەھى پىمان گەيانديت ﴿ ۱۰۳:
وما أكثر الناس ولو حرصت بمؤمنين ﴾ شياوى ئامازە بۇ كردنە
زۆرەي ئەو مەردمە، ھەر چەندە تۆ زۆرىش سوور بى و، تىبكوشى
بۇ باوەر ھىنانيان، ئەوان ھەر باوەر ناھيىن ﴿ ۱۰۴: وما تسألهم
عليه من أجر ﴾ و تۆيش ئەى موھەممەد لەبەرامبەر ھەولەكانتەوہ
داواى ھىچ پاداشىكيان لى ناكەيت، ھەتا پىيان قورس و نارەحەت
بى و، لەبەرئەوہ برپا نەھيىن ﴿ إن هو إلا ذكر للعالمين ﴾
ئەم قورئانەيش تەنھا پەندو ئامۇزگارى و، بىرختسەنەوہيەكە بۇ
سەرچەم ئادەمى و پەرى.

مەردم لەو نىشانە زۆرانە تى نەفكرين!

﴿ ۱۰۵: وكأين من آية فى السموات والأرض ﴾ زۆر ئايەت
و نىشانە ھەيە لەئاسمانەكان و زەويدا لەسەر بوون و دەسلەلاتى
پەرورەدگار، ئىمانى پى بھيىن، كەچى ئەوان ﴿ يمرون عليها ﴾
بەسەرياندا تى دەپەرن و ﴿ وهم عنها معرضون ﴾ روويان لى
وہرەچەرخيىن و لىيان رانامىن! ﴿ ۱۰۶: وما يؤمن أكثرهم

يوسۇف دۇعا دەكا لەسەر ئىسلام بمرى:

رافەكارانى قورئان ئەلەين: يەعقوب بىست و چوار سال
لەگەل يوسۇف لە مىسردا ژيانى برەسەر، ئەوجا پىش ئەوہ
بمرى وەسيەتى كرد كە لە (شام)دا لە لاى (ئىسحاق)ى بابىدا
بىنيزن، ئەوسا (يوسۇف)ىش پاش مردنى، بردى بۇ شام ولەوى
ئەسپەردەى كرد، لەپاشا (يوسۇف)ىش لە ولاتى مىسردا (۲۳)
سال تەمەنى كرد، جا پىش مردنى بەدل و بەزمان روو دەكاتە
خوای گەرەوہ دەلەيت: ﴿ ۱۰۱: رب قد آتيتنى من الملك ﴾
پەرورەدگارم! بەراستى تۆ لەم ولاتەدا دەسلەلات و عىززەت و
دۇنيات پى دام، باوك و دايك و براوكەس و كارمت بۇ كۆكردمەوہ
﴿ وعلمتنى من تأويل الأحاديث ﴾ و لىكدانەوہى خەونەكانىشت
فىركردم ﴿ فاطر السموات والأرض ﴾ بەدپەينەرى ئاسمانەكان و
زەمىن ﴿ أنت ولى فى الدنيا والآخرة ﴾ لەدۇنياو، لە قىامەتدا ھەر
ئەتۆى گەرەوہ سەرورەم ﴿ توفنى مسلما وألحقنى بالصالحين ﴾
دەسابە موسلمانى راستەقىنە بمرىنەو، بىگەيەنەوہ بەپياوچاكان،
واتە: بە پىغەمبەرەن. بەلى.. ئا بەو شىيەيە كۆتايى ژيان و
دەسلەلات و دۇنيائى ھەموويان ھات و گەرەنەوہ بۇلاى خوای
خۇيان. (يوسۇف) ﷺ لەسەرەمرگىدا ئەم دۇعايەى دەكرد:
(ربى قد آتيتنى..) و پەيامبەریشمان ﷺ لەسەرەمرگى خۇيدا
دەى فەرموو: (اللهم فى الرفيق الأعلى، اللهم فى الرفيق الأعلى،

و، تنها شوینی بهرنامه‌که‌ی خوا ده‌که‌ون، چاکتره له‌م دونیای
ئیسته‌یان ﴿۱۰۹﴾ أفلا تعقلون ﴿۱۱۰﴾ ده‌سا بوجی ناوه‌ز ناگرن؟.

پاش ناومی‌دی، یارمه‌تی دیت بۆ پیغه‌مبه‌ران:

﴿۱۱۰﴾: حتی إذا استئس الرسل ﴿۱۱۱﴾ هیچ نه‌توهو و ئومه‌تیکمان

وَمَا تَسْأَلُهُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ ﴿۱۱۲﴾
وَكَايْنٍ مِّنْ آيَةٍ فِي السَّمُوتِ وَالْأَرْضِ يَمُرُّونَ عَلَيْهَا
وَهُمْ عَنْهَا مُعْرِضُونَ ﴿۱۱۳﴾ وَمَا يُؤْمِنُ أَكْثَرُهُمْ بِاللَّهِ إِلَّا
وَهُمْ مُشْرِكُونَ ﴿۱۱۴﴾ أَفَأَمِنُوا أَنْ تَأْتِيَهُمْ غَشِيَةٌ مِّنْ عَذَابِ اللَّهِ
أَوْ تَأْتِيَهُمُ السَّاعَةُ بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿۱۱۵﴾ قُلْ هَذِهِ
سَبِيلِي أَدْعُو إِلَى اللَّهِ عَلَى بَصِيرَةٍ أَنَا وَمَنِ اتَّبَعَنِي وَسُبْحَانَ
اللَّهِ وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿۱۱۶﴾ وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ
إِلَّا رِجَالًا نُّوحِي إِلَيْهِمْ مِنْ أَهْلِ الْقُرَىٰ أَفَلَا يَسِيرُونَ ﴿۱۱۷﴾
الْأَرْضَ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ
وَلَدَارُ الْآخِرَةِ خَيْرٌ لِلَّذِينَ اتَّقَوْا أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿۱۱۸﴾ حَتَّىٰ
إِذَا اسْتَيْسَسَ الرُّسُلُ وَظَنُوا أَنَّهُمْ قَدْ كُذِّبُوا جَاءَهُمْ
نَصْرٌ مِّنَّا فَتُحْيِي مَنْ نَّشَاءُ وَلَا يَرْدُ بَأْسُنَا عَنِ الْقَوْمِ الْمُجْرِمِينَ
﴿۱۱۹﴾ لَقَدْ كُنَّا فِي قَصَصِهِمْ عَذْرَ لِّأُولَىٰ الْأَلْبَبِ مَا كَانَ
حَدِيثًا يَنْفَرَتِ وَلَكِنْ تَصْدِيقَ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ
وَتَفْصِيلَ كُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿۱۲۰﴾

سزا نه‌داوه، هه‌تا نه‌وده‌مه که په‌یامبه‌ره‌کانیان له‌ئیمان هینانیا
مه‌ئوس و بی هیوا بووبن ﴿۱۱۲﴾ وظنوا أنهم قد كذبوا ﴿۱۱۳﴾ و یه‌قینیشیان
بووبی که له‌لایه‌ن نه‌توه‌که‌یانه‌وه به‌درو ده‌خړینه‌وهو باوه‌ریان
پی‌ناکری ﴿۱۱۴﴾ جاءهم نصرنا ﴿۱۱۵﴾ له‌و کاته‌دا یارمه‌تی ئیمه‌یان بۆ‌هاتووه
﴿۱۱۶﴾ فنجی من نشاء ﴿۱۱۷﴾ جا کیشمان بو‌یستبا سزای نه‌ده‌ین، رزگاری
ده‌بوو ﴿۱۱۸﴾ ولا یرد بأسنا عن القوم المجرمین ﴿۱۱۹﴾ بی‌گومان سزاو
جه‌زبه‌ی ئیمه‌ له‌گه‌لی تاوانبار قه‌ت ره‌ت نا‌کریته‌وه.

خاوه‌ن ناوه‌ز له‌م داستانه‌په‌ند وهرده‌گری:

﴿۱۱۱﴾: لقد كان في قصصهم عبرة لأولى الألباب ﴿۱۱۲﴾ سو‌یند
به‌خوا له‌داستان و سه‌رگوزه‌شته‌ی یوسوف و براکانیدا، گه‌لی
عیبره‌ت و ئاموژگاری مه‌زن هه‌یه، بۆ‌خه‌لکانی هۆشمه‌ندو ژیر
که: بیکه‌نه ری نیشاندهری خو‌یان، بۆ‌دو‌زینه‌وه‌ی هه‌ق و راستی
﴿۱۱۳﴾ ما‌کان حدیثا یفت‌ری ﴿۱۱۴﴾ دیاره‌ کتیب‌یکی وه‌کو ئه‌م قورئانه‌ش،

بالله إلا وهم مشركون ﴿۱۱۵﴾ وخۆ به‌شی زوری ئه‌و خه‌ل‌که‌ش که باوه‌ر
دینیت، هه‌رموش‌ریک و بته‌رسته! چاک ده‌زانن که‌خوا دروست‌که‌ری
بوونه‌وه‌ره، که‌چی له‌گه‌ل ئه‌وه‌شدا بته‌کانیش ده‌په‌رستن! (ئیین
عه‌بباس) ده‌لی: له‌کاتی سو‌ورانه‌وه‌ی ده‌وری که‌عه‌با دروست‌که‌کان
ئیه‌یان وت: (البیک لا شریک لک، إلا شریکا هو لک، تملکه‌ و ما
ملک). ﴿۱۱۶﴾: أفأمنوا أن تأتيهم غاشية من عذاب الله ﴿۱۱۷﴾ ئایا ئه‌و
موش‌ریکانه ئه‌مین له‌لایه‌ن خواوه‌ جه‌زبه‌و سزایه‌کی داگیر‌که‌ریان
بۆ‌نایه، هه‌موویان بگریته‌وه‌و به‌جاری گشت قریبن؟ ﴿۱۱۸﴾ أو تأتيهم
الساعة بغتة ﴿۱۱۹﴾ یان ناترسن کتوپر قیامه‌تیان بۆ‌ییت و هه‌م لا
بشعرون ﴿۱۲۰﴾ و هه‌ربه‌خو‌یشیان نه‌زانن؟ جا ئه‌وکاته‌ چی ده‌که‌ن؟

ریگه‌ی پیغه‌مبه‌ر بناسه:

﴿۱۰۸﴾: قل هذه سبيلي ﴿۱۰۹﴾ ئه‌ی موحه‌مه‌د! ﴿۱۱۰﴾ به‌و خه‌ل‌که
بلی: ئه‌مه‌یه ریگه‌ی من ﴿۱۱۱﴾ ادعوا إلى الله على بصره‌ أنا ومن
اتبعني ﴿۱۱۲﴾ خو‌م و ئه‌وه‌ی شوینم که‌وتوون خه‌ل‌کی بانگ ده‌که‌ین
بۆ‌یه‌کتاپه‌رستی له‌سه‌ر بنجینه‌ی چاوساغی و به‌ل‌گه‌ی شه‌ری و
عه‌ق‌لی ﴿۱۱۳﴾ وسبحان الله وما أنا من المشركين ﴿۱۱۴﴾ هه‌میشه‌یش خوا
له‌هه‌رکه‌م وکورتی و نات‌ه‌واوییه‌ک بدریته‌ پالی، بی‌خه‌وش راده‌گرم
و، من له‌وانه‌یش نیم شه‌ریک و هاوه‌لی بۆ‌ بریار ده‌ده‌ن!

هه‌ر له‌شاره‌کان پیاوان بوونه‌ته پیغه‌مبه‌ر:

﴿۱۰۹﴾: وما أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ إِلَّا رِجَالًا ﴿۱۱۰﴾ ئیمه‌ له‌پیش
هه‌ل‌بژاردنی تو ئه‌ی موحه‌مه‌د! ﴿۱۱۱﴾ هه‌ر له‌پیاوان پیغه‌مبه‌ر‌انمان
ناردووه، واته: هه‌رگیز نه‌ له‌فریشته، نه‌ له‌ئافره‌ت، نه‌ له‌جینی
پیغه‌مبه‌ر‌مان نه‌ ناردووه، (ئه‌بوو مووسای ئه‌شه‌ری) ده‌ل‌یت:
له‌ریزی ژناندا پیغه‌مبه‌ر نه‌بووه، به‌ل‌کو به‌رزترین پله‌و پایه‌یان
نازانای (سد‌دیقه‌)ه‌یه، وه‌کو خ‌وای گه‌وره له‌باسی خاتوو (مه‌ریه‌م)‌دا
ده‌فه‌رموی: (..وَأَمَّهُ صَدِيقَةٌ كَانَا يَأْكُلَانِ الطَّعَامَ..). ﴿۱۱۲﴾ نوحی
إلهم ﴿۱۱۳﴾ جائه‌و پیاوانه‌ش وه‌حیی و سه‌روشان بۆ‌ ناردوون ﴿۱۱۴﴾ من
أهل القرى ﴿۱۱۵﴾ له‌خه‌ل‌کی شاره‌کان بوون، نه‌ک له‌خه‌ل‌کانی ده‌شته‌کی
و نه‌زان و دل‌ره‌ق و، دوور له‌ ئاوه‌دانی و شارستانیه‌ت، وه‌کو (ئیین
که‌سی) و (قورتوبی) له‌ته‌فسیره‌که‌یاندا ده‌ل‌ین ﴿۱۱۶﴾ أفله‌م سیردافی
الأرض فینظروا ﴿۱۱۷﴾ ئه‌وه‌بۆ ئه‌و موش‌ریکانه نه‌چوون به‌رووی زه‌ویدا
گه‌شتی بکه‌ن، تا ببینن؟ ﴿۱۱۸﴾ كيف كان عقبه‌ الذين من قبلهم ﴿۱۱۹﴾
پاشه‌روژو ئه‌نجامی ئه‌و که‌سانه له‌پیشیان‌ه‌وه بوون و، وه‌کو ئه‌مان
بروایان نه‌هینا چۆن بوو؟ ﴿۱۲۰﴾ ولدار الآخرة خير للذين اتقوا ﴿۱۲۱﴾ و
بی‌گومان بن مالی دوا روژی به‌هه‌شت، بۆ‌ئه‌وانه‌ی وا پارێزده‌که‌ن

قورئان فەرمودەى خوايە:

﴿ بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: المر * ۱: ثم پیتانە ئاماژەو هیمان بۆ پیکھاتەى ئەم قورئانە لەوجۆرە پیتانە، کەچى کەشیش ناتوانى تەنها سوورەتیک وەك ئەو بئینى! ﴿ تلک آیات الکتاب ﴾ ئەمانە ھەر ئایەتەکانى ئەو قورئانەن کە بۆمان ئاردووی، ﴿ و الذى أنزل إلیک من ربک الحق ﴾ و ئەوہى کە لەلایەن پەرورەدگار تەوہ بۆت نیردراوہ ئەى موھەممەد! ﴿ ھەرئەوہ راست و رەوايە و لکن اکثر الناس لا یؤمنون ﴾ بەلام زۆرەى خەلکى برۆا ناھینن، لەجیگایەکی ترەدا دەفەرمۆی: (وما أكثر الناس ولو حرصت بمؤمنين).

توانایی بى وینەى خواو چوونە سەر عەرشی:

﴿ ۲: الله الذى رفع السموات بغير عمد ترونها ﴾ ھەر ئەو خوايە ئەو کتیبەى بۆ تو ئاردووہ کە ناوی (اللہ) یەو خاوەن توانایەکی وایە ئاسمانەکانى بەرز راگرتووہ، بى ئەوہ ھېچ کۆلەکەو پایەيەکی بۆ دانابیت، ئیوہ بییینن ﴿ تم استوى على العرش ﴾ پاشانیش بەو شێوہیە خۆى دەیەو چووہ سەر عەرشی پاشایەتى خۆى، وەك زاناكان لەتەفسیرەکەیدا دەلین: (أى علا فوق العرش علوا يليق بجلاله من غير تجسيم ولا تكييف ولا تعطيل). (بەندەش) پیم چاکە بى ھېچ لیکدانەوہو لیکۆلینەوہیەك لەبەرەمبەر (ئەسماء سىقاتى) خواوہ ملکەچ بین و، لەوہ بەولاوہ سنوور نەشکینین (وقد فسر أمة السنة أمثال أبى العالیة ومجاهد وغيرهم أن المقصود ب (استوى) هنا هو العلو والإرتفاع، ولا يذكر عن سواهم غير ذلك. وقد سئل الإمام مالک عن الإستواء فقال: الإستواء معلوم، والكيف محوّل، والإيمان به واجب، والسؤال عنه بدعة. فالله عزوجل فوق عرشه مستو عليه بالكيفية التى لا يعلمها إلا هو سبحانه وتعالى. وقد أخبرنا الله ﷻ عن استوائه على عرشه، ولم يخبرنا عن كيفية وكنه ذلك إلاستواء، فالكيفية هنا لايعلمها إلا الله وحده، أما الإستواء فمعلوم عنه أنه العلو والإرتفاع فوق العرش فنحن نؤمن باستوائه إستواء يليق بجلاله وعظمته من غير أن نمثل إستواءه -سبحانه وتعالى- كاستواء أحد من خلقه، تعالى الله عن ذلك علوا كبيرا. والآيات القرآنية والأحاديث النبوية جاءت صريحة بإثبات صفة الإستواء لله ﷻ ولا يجوز صرفها أو تحريفها إلى غير ظاهرها بل نجريها على ظاهرها، فظاهرها مراد، ولا نعطلها أو نمثلها بصفات أحد من خلقه. فأهل السنة بين التعطيل والتمثيل. فهم لا ينفون صفات الله التى وصف بها نفسه ولا يمثلون صفاته بصفات خلقه، فالله

ھەرگیز ناشى قسەو باسیکی ھەلبەستراو بێت، وەکو ئەوخوا نەناسانە وابیردەکەنەوہ! ﴿ و لکن تصدیق الذی بین یدیہ ﴾ بەلکو تەصدیقە بۆکتیبە پێشووەکانى بەرلەخۆى ﴿ وتفصیل کل شیء ﴾ و شیکەرەوہى ھەموو شتیکیشە، بەتەواوی بەیانى ھەلال و ھەرامى تێدایە ﴿ و ھدی ورحمة لقوم یؤمنون ﴾ و رى نیشاندان و، رەحمەت و مېھرەبانى خوايە بۆخەلکى بیەوئى باوہر بھینى. بى ئەژمار سوپاس بۆ خواى کارزان و کاربەجى، لەبەرەمبەر ئەو یارمەتییەى پێى بەخشیم بۆ تەواوکردنى تەفسیری سوورەتى (یووسوف)، سلاوى خواى لەسەر بى.

سوورەتى (الرعد)

مەككەییەو (۴۳) ئایەتە

بەناوى خواى بەبەزەبى و مېھرەبان

ئەم سوورەتە مەسەلەکانى یەكخوایەرسىتى و، پەيامەكەى پێغەمبەر و، زیندوو بوونەوہو، پاداشت و تۆلە دەچەسپینى، وە چەندین بەلگەى زیندوو دینیتەوہ بۆ سەلماندنى بوونى خواو، تاك و تەنیايى ئەو لە: ئاسمان، زەوى، خۆر، مانگ، شەو، رۆژ، دانەوێلەو بەروبووم.. ھتد. ئینجا بۆ چەسپاندنى زیندوو بوونەوہ.. دیسانەوہ نموونەيەك بۆھەق وناھەق باس دەكات بەوشێوہ قورئانییە كەتەنها لە دەستى ئەو دیت بەو ھەموو رەوانبێژییەوہ راستیەكان بەیان بكات. لەكۆتایییدا وەسفى بەختیاران و بەدبەختان دەكات و، وینەى كۆپرو بینایان بۆ دینیتەوہ.. كۆتاییشى بەگەواھیدانى خواى گەورە بۆ پەيامبەریتى پەيامبەر دیت شایەدى بۆ دەدا، كە یەكێكە لە پەيامبەرانی خواى گەورە: (يقول الذين كفروا لست مرسلان كفى بالله شهيدا بيني وبينكم ومن عنده علم الكتاب). و تەيەكى ناسك: ھەندى لە زانایانى تەفسیر، ئایەتى (ننقصه من أطرافها) كە لەم سوورەتەدايە بە مردنى زاناو فەقیھەكانیان تەفسیر كردۆتەوہ، واتە: بە مردنى چاكان و سالحان وزانایان مەوداى زەوى كەم دەكاو تەسك دەبێتەوہ.. شاعیرانیش بۆئەمەچەند جوانیان وتووہ؟:

الأرض تحيا إذا ما عاش عالمها

مى یمت عالم منة یمت طرف

كالأرض تحيا إذا ما الغيث حل بها

وإن أبى عاد فى أكنافها التلف

قازانجی خوتان به کاریان بینن ﴿ ومن كل الثمرات جعل فيها زوجین اثنين ﴾ وه له هه موو جووری میوه کانددا دوو جووتی تیا دروست کردووه، ترش و شیرین، رهش و سپی، گه وره و بچوو، وهیان بلیین: نیرو مئی به دیهیناوه بو متوربه کردنی یه کتر بوئیوه یغشی الليل النهار ﴿ و به تاریکی شه و روژ داده پویشی ﴾ إن

نفی عن نفسه المثل وأثبت الصفة. نقلنا هذا عن كتاب: صفات الله ﷻ للأستاذ صالح على المسند. (حافیزی حه که میی) ش (هه زار ره حمت له گوری) لهه هونراوانه دا چهنده جوان ده لیت:

وكل ماله من الصفات

أثبتها في محكم الآيات

***

أوضح فيما قاله الرسول

فحقه التسليم والقبول

***

نمرها صريحة كما أتت

مع اعتقادنا لماله اقتضت

***

من غير تشبيه ولا تعطيل

و غير تكييف و لاتمثيل

***

بل قولنا قول أئمة الهدى

طوبى لمن بهديه قد اهتدى

ههروهه نهم باسه له سوورتهی (ئه عراف) یشدا به دریتزر لیړه باسکراوه، ده توانی بگه ریته وه نهوی ﴿ وسخر الشمس والقمر ﴾ و خوړو (هه یث) یشی رام کرد ﴿ كل یجری لأجل مسمى ﴾ و ههردوو کیشیان تا نه و کاته ی بویان دیاری کراوه که کاتی تیا چوونی نهم دونیا یه له خولگه ی خویناندا هه ر دین و ده چن و خزمه تی مرؤف ده کهن، وه کو له سوورتهی (یس) یشدا ده فهرموئ: (والشمس تجری لمستقر لها..). یدبر الامر ﴿ زور به وردی کاروباری نهم بوونه وهره، هه لده سوورینئ و به ریوه دهبا ﴿ یفصل الآيات ﴾ نایه ت و نیشانه کانی گه وره یی و ده سه لاتی خوئی لهه بوونه وهره دا شیتهل و شی ده کاته وه، هه تا ئیوه بیانکه نه به لگه ی بوون و گه وره یی نهو ﴿ لعلمکم بقاء ربکم توقون ﴾ و به شکو به گه یشتنی دیداری په روه ردگار یشتان بگه نه یه قین.

نیشانه کانی توانایی خوا له سه زه ویدا:

﴿ ۳: وهو الذي مد الأرض ﴾ خوا هه ر نهو زاته یه که زهوی به هه موو باریکا راکیشاوه فراوان رایخستوه بوتان، به شیوه یه که به که لکی ژیان بیت ﴿ وجعل فيها رواسی وأنهارا ﴾ و چهنه شاخ و کیویکی تیا دامه زراندوه تا زهوی پی دامرکیت و، به ئیوه یش له ره له ر نه کات و بتوان به سه ریوه به یزین وهه روه ها چهنه رووباریکی رهوانیشی تیدا به دیهیناوه، هه تا بو سوود و

سُورَةُ الرَّعْدِ
بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
الْمَرْءُ تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ وَالَّذِي أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ الْحَقُّ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿١﴾ اللَّهُ الَّذِي رَفَعَ السَّمَوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا ثُمَّ أَسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِي لِأَجَلٍ مُّسَمًّى يُدَبِّرُ الْأَمْرَ يُفَصِّلُ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ بِلِقَاءِ رَبِّكُمْ تُوقِنُونَ ﴿٢﴾ وَهُوَ الَّذِي مَدَّ الْأَرْضَ وَجَعَلَ فِيهَا رِوَاسٍ وَأَنْهَارًا وَمِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ جَعَلَ فِيهَا زَوْجَيْنِ اثْنَيْنِ يُغْشَى اللَّيْلُ أَلْتَّهَارُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يُفَكِّرُونَ ﴿٣﴾ وَفِي الْأَرْضِ قِطْعٌ مُّتَبَجَّرَاتٍ وَجَنَّاتٌ مِنْ أَعْنَابٍ وَزُرُوعٌ وَخَيْلٌ صَنُوفٌ وَغَيْرُ صَنُوفٍ يُسْقَى بِمَاءٍ وَجِدٍ وَنُفُصَّلُ بَعْضًا عَلَى بَعْضٍ فِي الْأَكْثَلِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ﴿٤﴾ وَإِنْ تَعْجَبْ فَعَجَبٌ قَوْلُهُمْ أَذْكَاتُ رَبِّاءٍ نَأْتِي خَلْقَ جَدِيدٍ أُولَئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ وَأُولَئِكَ الْأَغْلُلُ فِي أَعْنَاقِهِمْ وَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٥﴾

فی ذلك آیات لقوم یفکرون ﴿ بی گومان لهو گش ئال و گورانده چهنه دین نایه ت و نیشانه ی گه وره مه زن هه یه له سه ر بوون و تاك و ته نیایی، ده سه لاتی بی سنووری خوا بو گه لیک راده مین و بیرده که نه وه کویرانه به سه ر نهم بوونه وهره ناچن ﴿ ۴: و فی الأرض قطع متجاورات ﴾ وه له زه ویشدا چهنه دین پارچه زهوی له پال یه کدا هه ن و، جیان و لیکیش ناچن نهم پارچه ی دهشت و نه رمانه و، نهو پارچه شی ره قانه، نه گه رچی گله که شی یه که جوړ بی، که چی بریکی به که لکی کشت و مه زرا دیت، بریکیشی بی سوودو خیره ﴿ وجنات من أعناب ﴾ وه هه روه ها چهنه دین باخات له جوړاو جوړی رزه تری هه ن که هه ر کام تام و ره نگیکیان هه یه، به دیهینا بوتان ﴿ وزرع ونخل صنوان و غیر صنوان ﴾ و چهنه دین کشت و زارو، دارخورمای لفدارو بی لف و لیک جودا هه ن یسقی بماء واحد ﴿ نه وانه هه موو به یه که جوړ ئاو دهر دین و، له ناو یه که جوړ گلدان ﴾ و نفضل بعضها علی بعض فی الأكل ﴾ و

زهوی دهرناچی، وهکو لهم ئایه ته دا دهفرموئ: (ولو یواخذ الناس بما کسبوا ماترک علی ظهرا من دابة...) و این ربک لشدید العقاب و خو بی گومان پهروه دگاری تو تولهی توندو سهخته، بوئه وانهی تهوبه ناکه و ناگه رینه وه و، پی له سهر کوفری خوین و به دبه ختی خوین داده گرن.

موشریکان داوای به لگهی تر ده کهن:

۷: و یقول الذین کفروا خوانه ناس و بی باوه ره کانیش به عینادو ئیره بی خوین ده لئین: لولا أنزل علیه آیه من ربه نه وه بوچی له لایه ن پهروه دگاری وه به لگه یه کی پته وو به هیز نه نیردرایه سهر موحه ممد، تا مانای راستی نهو بگه یه نی، ههروه کو پیش نهو گه لی به لگه و موعجیزه بو مووساو، عیسا هات؟! به لی.. نهو موشریکانه به رده وام ره خنه ی بی جینیان له پیغه مبه ر ده گرت، جارئ ده یانگوت: ئه ر پیغه مبه ره با (صفا) بکاته زهر، بائه و چپیایه له بن بیئی و، بیکاته میگر وروبار بومان! إنما أنت منذر خوا له وه لامیاند ده فرمووی: تو هه رته نها ترسینه ریکی، ئیتر ده سه لاتی نه و جو ره شتانه ت پی نه سپیرو وه، نه وانیش هه ر نه یانه وئ برویانو بگرن و، لاساریت له گه ل بکه ن! و لکل قوم هاد و بو هه ر گه لیک له گه لانی دونیا ری نیشاند هریک هه بو وه، بانگیان ده کات بو ری خوا، ههروه کو تو بانگی هوزه کت ده کهیت بو لای خوا، ئیتر له تیگه یاندنو ته بلیغات به و لا وه هیچ پیغه مبه ریک شتیکی دی به ده ست نه بو وه ۸: الله یعلم ما تحمل کل انشی له پزدانی هه موو میینه یه کدا (ذن، ناذة لا) هه رچی تیدابی پیش دیاریدانی نیرومی خوا ده یزانی و، ته نها هه رته ویش ناگاداره پیی ناخو: نیرینه یه، یامیینه، جهسته ی ته واه وه، یان نات ه واه وه؟، جوانه، یان نا؟ وه کو له سووره تیکی تر دا ده فرموئ (و یعلم ما فی الارحام) و ما تغیب الارحام و هه رته ویش ده زانی که مندال دانه کان چییان لی کم ده بیته وه، واته: له بار یان ده چی و ما تزداد و ه یان پتر له ما وهی ئاسایی خوین ده زین، ژنی واهه یه پاش ده مانگ، یان زیاتر نه و جا (حه مل) هه کی داده نییت، ده نه مانه گشت لای خوا زانرا وه، وه کو پیغه مبه ر ده فرموئ: ((مفاتیح الغیب خمس، لا یعلمهن الا الله...)) و کل شی عنده بمقدار شیایو باسه هه موو شتیکیش به لای خوا وه نه ندازه یه کی دیار ییکراوی هه یه، ما وهی له دایکبوونی به ئاسایی، یان به نا ئاسایی، رزق و رۆزی، ئاکام و مه رگی، به ختیار و به دبه ختی.

فهزل و ریزی هه ندیکیان به سهر هه ندیکی تر یاندا له خواردن و تام و چیژدا ده ده بن، وه کو مروث هه موو له نه وهی (ئاده م) بن، که چی لیک جیان، نه وه یان ئاکاری باش و چاکه، نه وه یان لاسار و خراپه! و ه یان رهنگ و روخساریان هه مه رهنکه ۹: ان فی ذلک لآیات لقوم یعقلون به راستی ئا له و شتانه دا باس کران گه لی به لگه و نیشانه هه یه بوئه وانه ی که به وردی بیر ده که نه وه له ده سه لات و توانایی خوای گه و ره و، ئا وه زی خوین ده خه نه گه ر.

نکوولی زیانه وه (دوای مردن) سهیره!

۵: و ان تعجب فعجب قولهم خوئه گه ر تو له وه که نه و بته ر ستانه بپروات پی ناکه ن و، رۆزی دواییش به درو ده زانن سهر سام ده بییت، چاک یزانه و ته که ی نه وانه سهیره که ده لئین: اذا کنا ترابا ناخو که ئیمه مردین و بووینه گل انا لفی خلق جدید سهر له نوئ ساز ده کرینه وه؟ له جیگایه کی تر دا خوای گه و ره بو بیر کر دن وه له دروستبوونی ئاسمانه کان و زهوی و، پاشان باوه ر کردن به زیندوو بوونه وه و ناساندنی توانایی خوئی ده فرموئ: (اولم یروا ان الله الذی خلق السموات والارض ولم یعی بخلقهن بقادر علی ان یحیی الموتی بلی انه علی کل شیء قدير) سووره تی ۳۳/۴۶ اولئک الذین کفروا بر بهم ئا نه مانه ن کافر بوون به پهروه دگاری خوین، بوئه و نکوولی زیندوو بوونه وه یان ده کرد و اولئک الاغلال فی أعناقهم و هه ر نه مانه شن له رۆزی قیامه تدا کو ت و زنجیر له گه ر دونیا ندایه و اولئک اصحاب النار و نه مانه ن هاوړی و یاری ناگری دۆزه خ هم فیها خالدون بو هه میشه ش له وئ نه میینه وه و، قه تیس ده بن و، رۆزی لئی کلا نابن.

خوانه ناس هه میشه به هه لیه و به په لیه:

۶: و یستعجلونک بالسیئة قبل الحسنة و هه ر له به ر سه ختگی ر یان بو به درو خسته نه وهی تو، پیش چاکه (بیوه یی و عافیته)، په لته لی ده که ن به دابه زینی سزا بو سهر یان و قد خلت من قبلهم المثلات خو به ر له وانیش خه لکیکی زور تووشی سزاو توله ی په نده ینه ر بوون له گه لانی سهر که شی رابوردو که هه ق بوو په ندو عیبه رت و هه رگرن لیانه وه و این ربک لذو مغفرة للناس علی ظلمهم و خو له راستیدا پهروه دگارت خاوه ن لیبووردنیکی ئیجگار گه و ره یه بوخه لکی، نه گه رچی نه وان سته مکاریش بن، نه وه تا له گه ل خرابکاریاندا له دونیا توله یان نادات، چونکه نه گه ر خوا به تاوان خه لک بگری، هیچ ده عبا یه که له سه ریشتی

هەر خوا ئاگای له دیار و نادیاره:

۹: عالم الغیب والشهادة ﴿٩﴾ ئەو زاتەیه بەگشت نادیارو دیاریک زاناو ئاگاداره ﴿١٠﴾ الکبیر المتعال ﴿١١﴾ و ئەویشە گەورە، له هەموو شتێک، هەر ئەویشە بەرزو بلند بەسەر گشت شتێکدا ﴿١٢﴾: سواء منکم من أسر القول ومن جهر به ﴿١٣﴾ لەزانینی خوادا یەکسانە ئەو کەسەتان بەپەنامەکی و نهیننی قسە بکات، ئەوەشتان ئاشکرا بیکاو دەنگ هەلبریت، واتە: هەرکاریکی خێریان شەربکات، له هەر حاله تیکدا بییت، لای خوا چوون یەکەو پێی دەزانیت، هەر ئەمەیشە خاتوو (عائیشە) دەلیت: ئەو دەمە کە خاتوو (خەولە) هات لەو زعی خۆی سکالا بکات، من له تەنیشتی ئەو ماله دا بووم، کەچی ئاگاشم له گەلی ئەو قسەو باسانە نه بوو، کەچی خوا فرموی: (قد سمع الله قول التي تجادلک فی زوجها و تشتکی إلى الله والله یسمع تحاورکما والله سمیع علیم) (سوورەتی موحادەله). ﴿١٤﴾ ومن هو مستخف باللیل ﴿١٥﴾ و ئەو کەسەش کە بەشەودا خۆی دەشاریتەو و سارب بالنهار ﴿١٦﴾ و ئەو کەسەش کە بەڕۆژی نیوهرۆدا دیت و دەچیت، واتە: هەرکەسێک له نێو چ بە ڕووناکی و، چ بە تاریکی کارەکانی خۆی ئەنجام بدا، خوا هەر ئاگادارهو پێی دەزانێ ﴿١٧﴾: له معقبات من بین یدیە من خلفه یحفظونه من أمر الله ﴿١٨﴾ ئەو (خوا) یە کۆمەلێک فریشتە یەهیه کە یەک له دوا یەک دین، له پێشیهوهو له پشتیهوه ئامادەن و پارێزگاری دەکەن بەفرمانی خوا. (موجاهید) ئەلی: هەموو کەسێک فریشتە یەکی بوو دیاری کرارهو بوو پاراستنی بەفرمانی خوا له هەر شتێک کە بیهوی ئازارو ئەزەیتی پێ بگەیهنێ، چ خەوتبێ، چ بەخەبەر بێ، له مەیشدا جننی و ئادەمی یەکسانە. (بوخاری) و (موسلم) ییش ئەم فرمودەیان لەم باره یهوه هیئاوه کە دەرەمووی: ((یتعاقبون فیکم ملائکة باللیل وملائکة بالنهار، فیجتمعون فی صلاة الفجر و فی صلاة العصر))، مەبەست ئەو یە کە فریشتە بەشەوو بەرۆژ یەک بەدوا یە کدا بەردەوام دادەبەزن بوو پاراستنی مەرووف و، بوو نووسینی کارو کردەوی و، بوو ئەویش له کاتی نوێژی بهیانی و، عەراند کۆدەبنەوهو بهیه کە دەگەن و، بەردەوام هەرله چاودێری دان ﴿١٩﴾ إن الله لا یغیر ما بقوم ﴿٢٠﴾ بێگومان خوا چارەنووس و نازو نیعمەتی خۆی له هەر هۆزو نەتەوه یەک ناگۆرێ و، لییان تێک نادات ﴿٢١﴾ حتی یغیروا ما بأنفسهم ﴿٢٢﴾ تاکو ئەوان دل و دەررونی خۆیان نەگۆرن بە رهو باری لارو خراپ، جا ئەو کاتە خواش ژانیان لی تێک دەدات، بۆنمونه: ڕوواداران له جەنگی (ئوحوود) دا سەرپێچیان له فرمانی پێغەمبەر ﷺ کرد، جا بوو دوا یی ئەوانیش ئەو یان

ئەو قەبەسو کە ئەو قەیانبوو! ئەگەرچی هەمووشیان سەرپێچیان نەکرد، له فرمودەدا هاتوو: ((وقد سئل أنهلک وفینا الصالحون؟)) (قال: نعم إذا کثر الخبث)) (بوخاری). واتە: پرسیاریان کرد ئایا ئێمە له ناو دەرپێن پیاوچاکیانیشمان له ناودا هەبیت؟ پێغەمبەریش فرموی: بەلی.. هەرکە گوناح و تاوان زۆربوو تەرپوو وشک پێکەوه

وَسَتَعْلَمُونَكَ بِالسَّيِّئَةِ قَبْلَ الْحَسَنَةِ وَقَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِمُ الْمَثَلَتُ وَإِنَّ رَبَّكَ لَذُو مَقْفَرٍ لِّلنَّاسِ عَلَى ظُلُمِهِمْ وَإِنَّ رَبَّكَ لَشَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٦﴾ وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ رَبِّهِ إِنَّمَا أَنْتَ مُنْذِرٌ وَلِكُلِّ قَوْمٍ هَادٍ ﴿٧﴾ اللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَحْمِلُ كُلُّ أُنْثَى وَمَا تَغِيضُ الْأَرْحَامُ وَمَا تَزَادُ وَكُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ بِمِقْدَارٍ ﴿٨﴾ عَلَيْهِ الْغَيْبُ وَالشَّهَادَةُ الْكَبِيرُ الْمُتَعَالِ ﴿٩﴾ سَوَاءٌ مِنْكُمْ مَنْ أَسْرَ الْقَوْلِ وَمَنْ جَهَرَ بِهِ وَمَنْ هُوَ مُسْتَخْفٍ بِاللَّيْلِ وَسَارِبٌ بِالنَّهَارِ ﴿١٠﴾ لَهُ مُعَقَّبَاتٌ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ يَحْفَظُونَهُ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّى يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ وَإِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِقَوْمٍ سُوءًا فَلَا مَرَدَّ لَهُ وَمَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ آلٍ ﴿١١﴾ هُوَ الَّذِي يُرِيكُمْ أَلْبَرَكُمْ خَوْفًا وَطَمَعًا وَيُنْشِئُ السَّحَابَ الثِّقَالَ ﴿١٢﴾ وَيُسَبِّحُ الرَّعْدُ بِحَمْدِهِ وَالْمَلَكُ مِنْ خِيفَتِهِ وَيُرْسِلُ الصَّوَاعِقَ فَيُصِيبُ بِهَا مَنْ يَشَاءُ وَهُمْ يُجَادِلُونَ فِي اللَّهِ وَهُوَ شَدِيدُ الْحَالِ ﴿١٣﴾

دەسووتی و تیا دەچیت ﴿١٤﴾ و إذا أراد الله بقوم سوءاً فلا مرد له ﴿١٥﴾ خۆ هەرکات خوا ویستی زیان و نارهه تیبیه کە بەسەر هۆزێکدا بهینێ، هەرگیز گەرانهوی بوو نییه ﴿١٦﴾ وما لهم من دونه من وال ﴿١٧﴾ بیجگه له خۆیشی هیچ پشتیوان و سهریه رشتی کاریکیان بوو نییه، تابوتانی ئەوسزاو نارهه تیبیه یان لی دوور بخاتهوه.

ههروه برووسکه نیشانهی دهسهلاتی خوان:

﴿١٢﴾ هو الذي يريكم البرق ﴿١٣﴾ هەر ئەو زاتە یە کە: بهرق و برووسکه تان له نێو ههروه کاندای نیشان دەدات ﴿١٤﴾ خوف وطعما ﴿١٥﴾ له لایه کەوه ده بێته مایه ترس، له لایه کی دیکهوه ده بێته هوێ هیواو ئومیدی باران. په یامبهر ﷺ هەرکە گرمه گرمی هه وری ده بیست، ده یه فرموو: ((اللهم لا تقتلنا بغضبك، ولا تهلكنا بعذابك، وعافنا قبل ذلك)) (رواه الترمذی، والنسائی، والحاكم، وأحمد، والبخاری فی الأدب). واتە: خوایه! به تووریهی و غهزه بهی

هانای بۆده بن ﴿ لا یتستیجون لهم بشئ ﴾ وهلامی هیچ شتیکیان ناده نه وهو، به ده نگیانه وه نایه ﴿ إلا کبسط کفیه إلی الماء ﴾ وهکو که سیک که له که ناری بیریکدا ههردوو دهستی دریزکا بوناو بیره که ﴿ لیبلغ فاه ﴾ تا به لکو ناو بگاته ده می ﴿ وما هو ببالغه ﴾ خو دیاره بهو شیویه هه رگیز ناو ناگاته ده می و، سوودمه ند نابیت، چونکه وا له وی دهستی نایگاتی، ده سا ئیتر ده می چۆن دهیگاتی و تینوویه تی ده شکیت؟ واته: چهنده نهو که سه که لک لهو ناوه وهرده گری و تینوویه تی ده شک، بته پرسته کانیش نه وهنده له بته کانیان به هه رمه ند دهن ﴿ وما دعاء الکافرن إلا فی ضلال ﴾ بی گومان دوعاو په رستنی کافران و بی باوه رانیش هه ر گومرای و سر لی شیواوییه وقته سوود له په رستراوه کانیان وهر ناگرن!

بوونه وهر سه رجه م سوژده بو خوا دهبا:

﴿ ۱۵ ﴾ والله یسجد من فی السموات والأرض وکرها وظلالهم بالغدو والآصال ﴿ وهه موو نه وانه ی که له ئاسمانه کان و زه ویدان، ته نانه تی سیبه ره کانیشیان، بیان وهی و نه یانه وهی به به بیانان و ئیواران، سه رجه م نه مانه گشتیان سوژده بوخوا ده بن، واته: خوی گه وره رژیم و یاسایه کی بو دانان، هه رگیز ناتوان لیی لایه دن و لاساری بکه ن، له جیگایه کی ترده ده فره مو: ﴿ أولم یروا إلی ما خلق الله من شیء یتفیوا ظلاله عن الیمین و الشمال سجداً لله وهم داخرون ﴾ ۴۸/۱۶.

به لگهی تاک و ته نیایی خوا:

﴿ ۱۶ ﴾ قل من رب السموات والأرض ﴿ نه ی موحه ممه د بلی پینان: کییه به دیهینه رو خاوه نی ئاسمانه کان و زه وی؟ ﴿ قل الله دیاره نه وان هیچ وه لامیکیان نییه و ناتوان نه لین خوایه، هه ر خویشت بلی: خوایه به دیهینه رو خاوه نیان، چونکه که سیک تر نییه بیجگه لهو شیای نه وه بی و، بتوانی نه وکاره نه نجام بدات ﴿ قل أفأتخذتم من دونه أولیاء ﴾ بلی: ئایا! زیاتر لهو خوایه ره وایه چهنده پشتیوان و په رستراویکتان هه لباردوووه کردووتان به خوی خوتان ﴿ لا یملکون لأنفسهم نفعا ولا ضرا ﴾ که ته نانه تی بوخویشییان ده سه لاتی هیچ سوودو زیانیکیان نییه ﴿ قل هل یتسوی الأعمی والبصیر ﴾ بلی ئاخو بینا و نابینا یه کسان؟ واته: مرؤفی خاوه ن باوه رو، بی باوه ر چوون یه کن؟ ﴿ أم هل تستوی الظلمات والنور ﴾ یاخو تاریکییه کان و رووناکی وه کی یه کن؟ واته: کوفرو شرک ونه زانی و ئیمان و باوه ر وه کی یه کن؟ ﴿ أم جعلوا لله شرکاء ﴾ یا نه وانه چهنده هاو به شیکیان بو خوا داناهه ﴿ خلقوا

خوت نه مانکوویت و به سزای خوت قرمان نه که یت و، به ره له وانه چاو پو شیمان لی بکه ﴿ وینشی السحاب النقال ﴾ هه رته ویشه هه وره قورس و پر بارانه کان به دی دینی ﴿ ۱۳ ﴾: و یسبح الرعد بحمده ﴿ و هه رته ویشه که هه وره گرمه به ستایشکردنی، ته سبحات و یادی دهکا ﴿ و الملائكة من خیفته ﴾ و فریشته کانیش له به رترس

لَهُ دَعْوَةُ الْحَقِّ وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ لَا يَسْتَجِيبُونَ لَهُمْ بِشَيْءٍ إِلَّا كَبْسِطٍ كَفِّهِ إِلَى الْمَاءِ لِيَبْلُغَ فَاهُ وَمَا هُوَ بِبَالِغِهِ وَمَا دَعَا الْكَاثِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَالٍ ﴿ ۱۴ ﴾ وَلِلَّهِ يَسْجُدُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ طَوْعًا وَكَرْهًا وَظِلَالُهُمْ بِالْغُدُوِّ وَالْآصَالِ ﴿ ۱۵ ﴾ قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلْ اللَّهُ قُلْ أَفَتُخَذُ مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءُ لَا يَمْلِكُونَ لِأَنْفُسِهِمْ نَفْعًا وَلَا ضَرًّا قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الْأَعْمَى وَالْبَصِيرُ أَمْ هَلْ تَسْتَوِي الظُّلُمَاتُ وَالنُّورُ أَمْ جَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ خَلَقُوا كَخَلْقِهِ فَتَشَبَّهُ الْخَلْقُ عَلَيْهِمْ قُلْ اللَّهُ خَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ وَهُوَ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ ﴿ ۱۶ ﴾ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَسَالَتْ أَوْدِيَةٌ بِقَدَرِهَا فَاحْتَمَلَ السَّيْلُ زَبَدًا رَابِيًا وَمِمَّا يُوقِدُونَ عَلَيْهِ فِي النَّارِ ابْتِغَاءَ جَلْبَةٍ أَوْ مِتْعٍ زَبَدٌ مِثْلُ لُحْمٍ كَذَلِكَ يَضْرِبُ اللَّهُ الْحَقَّ وَالْبَاطِلَ فَأَمَّا الزَّبَدُ فَيَذْهَبُ جُفَاءً وَأَمَّا مَا يَنْفَعُ النَّاسَ فَيَمْكُثُ فِي الْأَرْضِ كَذَلِكَ يَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ ﴿ ۱۷ ﴾ لِلَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمْ الْحُسْنَى وَالَّذِينَ لَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُ لَوْ أَنَّ لَهُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مِثْلَ مَعْنَى لَافْتَدَوْا بِهِ أُولَئِكَ هُمْ سُوءُ الْحِسَابِ وَمَأْوَهُمْ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمِهَادُ ﴿ ۱۸ ﴾

و بی می ده سه لاتی بی سنووری نهو، به به رده وامی یادی نه که ن ویرسل الصواعق ﴿ و هه رته ویشه که هه وره تریشه کان نه نیزی بۆسه ر زه وی ﴿ فیصیب بها من بشاء ﴾ ئینجا ویستی له هه رکه سیک بداو له ناوی به ریت، نهوا زور به ئاسانی پیی دووچار ده کاو دهیغه و تینی ﴿ وهم یجادلون فی الله ﴾ له گه ل نه وهه موو به لگه و نیشانانه یشدا، هیشتای نه وانه هه ر خه ریکی ده مه قالی و موجد له ن له باره ی خواوه وه! ﴿ وهو شدید المحال ﴾ و نهو زاته بوخوی توندگیره.

بنه کان به دهنگ که سه وه نایه ن:

﴿ ۱۴ ﴾ له دعوة الحق ﴿ بانگه وازی هه ق و راسته قینه ته نها می نه وه، واته: وشه ی خودا به یه ک زانین هه ر بو نه وه، ده سا ئیوه ش هه ر نهو به رستن و، به ته نها هاوار لهو بکه ن ﴿ والذین یدعون من دونه ﴾ نموونه ی نه وانه ی که به دهر له خوا ده په رستن و، هاوارو

وهكو مهوادی فلزی وکانزایی ﴿فيمكث في الأرض﴾ لهزهویدا دهمینیتیهوهو بهرقه رار دهبی ﴿كذلك يضرب الله الأمثال﴾ خوا بهوشیویه نموونه دینیتیهوه بوئیمان وباوه، بؤکوفر و بی پروایی، بؤ هیادیته و، بؤ گومرایی، جا مه بهست لهو نمونانه ئاشکراکردنی جیاوازییه له نیوان ههق وناههق و، ئیمان وکوفردا.

پاداش و تۆلهی بهختیارو بهدبهخت:

﴿١٨﴾ للذين استجابوا لربهم الحسنى ﴿بؤ نهوانه ی وا وهلامی بانگیشته که ی پهرهردگاریان دایهوه، لهروژی قیامهتدا پاداشی چاکترو، بههشتیان بؤ هیهه ﴿والذين لم يستجيبوا له﴾ و نهوانهیش که وهلامی بانگیشته که یان نه دایهوه و پروایان نه هینا ﴿لو أن لهم مافی الأرض جمعا﴾ نهگهر تهواوی نهوهی لهزهویدا یه هی نهوان بیته ﴿ومثله معه﴾ و نهوهندهی تریشی لهگهل بی ﴿لافتدوا به﴾ هه موو بدهن بؤ رزگار بوونی خویان له سزاو بیانه ویته خویان بکرنهوه، دهیدن و هیمای لییان وهرناگیری و رزگارنابن ﴿أولئك لهم سوء الحساب﴾ نهوانه لهروژی دوایدا حسابیکی سهختیان بؤ هیهه، واته: کاری وردو درشتیان بؤ دههینرته پیش چاو، نهوسا چاکهکانیان لی وهرناگیری، چونکه بؤخوایان نهکردوه له خراپهکانیشیان نابووردی ﴿وماؤاهم هنم﴾ و جیگایشیان دۆزهخه ﴿وبئس المهاد﴾ ئای چ جیگایهکی خراپه دۆزهخ.

ههق ناس و حاشاکهر لهههق یهک نین:

﴿١٩﴾ أفمن يعلم أنما أنزل إليك من ربك الحق ﴿ناخو کهسیک بروای وابی که نهو قورئانه له لایه پهرهردگارتیهوه بۆت دابه زینراوه، هه موویشی بههق و راست ده زانیت ﴿کمن هو أعمى﴾ وهکو نهوکه سه وایه که له بارهی قورئانهوه کوت و کوپرو نابینایه و راستیهکان نابینی و باوهریان پی ناکات؟ ﴿إنما يتذكر أولوا الألباب﴾ بی گومان ته نههاخواهن بیر و ژیرهکانن تی دهگهن و دهزانن که نهو قورئانه راستهوه له لایه خاواوه هاتۆته خوارهوه، نهگینه لارو لاسارهکان گوپیان لیی نییهو باوه ریشی پی ناکهن.

پهسنی بهختیاران:

﴿٢٠﴾ الذين يوفون بعهد الله ﴿نهو ژیرانه، نهوانه که پهیمانی خوا جیهه جی نهکهن و، دهیه به سهرو وهفای پی دهکهن ﴿ولا ينقضون الميثاق﴾ و نهو پهیمانهیش له (نه زهل) به نهستۆبانه هه لایناوه شیینهوهو سه ریچی و فهران شکینی تیدا ناکهن ﴿٢١﴾ والذين يصلون ما أمر الله به أن يوصل ﴿و نهوانه ههرشتی

کخلقه ﴿که وهکو دروستکراوی نهو (خوا)یه یان دروست کردی ﴿فتشابه الخلق عليهم﴾ نهو جا نهو دروستکردنه لهوانی شیواندیی و، چه واشه بووبن و، ئیتر دوا ی نهوه په رستبنیان؟! ﴿قل الله خالق كل شيء﴾ بلی: نهی موحه مهده ﴿تتهها ههر خوایه دروستکهری هه موو شتیك، نهک نهو بتانه نهوان ده یان په رستن ﴿وهو الواحد القهار﴾ وه نهویش تاک وته نیای دهسه لاتداره، به سهر هه موو شتیکدا.

دوو نموونه بؤ مانهوهی ههق و نیاچوونی ناههق:

﴿١٧﴾ أنزل من السماء ماء ﴿نهو (خوایه)یه له ئاسمانهوه ئاوو بارانیکی باراند ﴿فسالت أودية بقدرها﴾ ئنجا ههر شیو دو لیک ی پراوپرو بارستایی خوی باران کردو لافاوی له ییدا بوو ﴿فاحتمل السيل زبدا رابيا﴾ نهو جا نهو سیلاو و لافاوه، پووش و په لاش و که فیک ی زوری لهگهل خویدا هه لگرت ولنی جیا بووهوهو، ئاوه کهش بهروونی ده رکهوت، نه مه وینهو نموونه ی رهوا (ههق) و نارهوا (باطل) به، ئاوه که نموونه ی ههق و راستیه که به پاک ی پاش کهف و کهفه لۆکه که نه مینیتیهوه، کهفه کهیش نموونه ی دین و بهرنامه ی باتل و نارهوا و ناههقه، بؤیه پاش ماوهیه که دهبینی بؤ خوی فش و پووچهل ده بیتهوه. ﴿ومما يوقدون عليه في النار﴾ وه ههروا نموونه مه سه لیک ی دیکه دینیتیهوه بهو کانزانه ی (وهکو زپرو زیوو ئاسن و مس) که له سهر ئاگر ده توپرنینهوه ﴿ابتغاء حلية أو متاع زبد مثله﴾ به مه بهستی پالاوتن و وه دهست هینانی که رهسته ی جوان و خشلیک، یان به مه بهستی دروست کردنی ههرشتیکی تر که ده بیته هوی ژبان و ژبووار، دیاره نه میس ههر وهکو ئاوه که کهف و کهفه لۆکه ده که ویته سه ری و، زور به بی به هاو بی نرخی ته ماشا ده کریت ﴿كذلك يضرب الله الحق والباطل﴾ بهوشیویه خوا مه سهل و نموونه بؤههق و باتل، دینیتیهوه و لیکیان جیا ده کاتهوه، دیاره ههق و رهوا که، که دینی ئیسلامی پیروزه، وهکو نهو ئاوه ساف و پاک و بیگهرده، له سه ر زهویدا به ساف و پاک ی نه مینیتیهوه، خه لک سوودی لی وهرده گری، یان بلین دینی ئیسلام وهکو نهو زپره پالاوته کراوه وایه، بهرنامه ی ناههق و باتلیش، وهکو که فی سهر ئاو و، چلک و چه په لی سهر زپره وایه، دهبینی زور بهزوویی ده نیشیتیهوه گوم ده بی و ده روا، نه گهرچی ماوهیه کیش تیکهل بهیه که بب، وهک نه فهرمو ی: ﴿فأما الزبد فذهب جفاء﴾ جا کهفه لۆکه که له ناو ده چی و ده رواو فری ده دریت، چونکه هیچ قازانج و خیریکی تیا نابیت ﴿وأما ما ينفع الناس﴾ به لام نهوهی که به هرهو که لک به خه لک ده گه یه نیت، وهکو ئاوه که، یان

خوا بریاری دایی که بگه یه نری و جیبه جی بکری، ده یگه یه نن و جیبه جی ده کهن ﴿و یخشون ربهم﴾ و له په روه ردگاریشیان ده ترسن ﴿و یخافون سوء الحساب﴾ و له لیکو لینه وهو حیسابی دژواری دوا رژی ش هه ده ترسن ﴿۲۲﴾ و الذین صبروا ابتغاء وجه ربهم ﴿و نه وانه شن که بو به ده ست هیثانی ره زایهت و خوشنودی

فریشته کان دینه لایان سه لامیان لی ده کهن و ده لئین: سه لامتان له سه ربیت ﴿بما صبرتم﴾ به هو ی سه برو خوگر تنقانه وه له سه ر ثایینی خواو.. ﴿فنعم عقبی الدار﴾ ثای چهن د چاک و باشه! سه ره نجامی چاکی نه ودونیا به وشو یوه یه.

نیشانه ی به دبه ختان:

﴿۲۵﴾ و الذین ینقضون عهد الله من بعد میثاقه ﴿به لام نه وانه ی که په یمانی خو یان له گه ل خوا دا، دوا ی گریدان و به ستنی هه لده وه شیننه وه﴾ و یقطعون ما امر الله به أن یوصل ﴿و نه وه ی که خوا فره مان ی داوه جیبه جی بکری وه ک سیله ی خزمایه تی، نه وان ده یبرن و نه نجامی نادهن﴾ و یفسدون فی الأرض ﴿هیمن له زه ویشدا فه سادو خراپه کاری ده کهن﴾ أولئک لهم اللعنة و لهم سوء الدار ﴿نه وانه نفرین و نه علیه تیان بو پراوه ته وه، له دوا رژی شدا پاشه روژی خراپیان هه یه﴾ ﴿۲۶﴾ الله یسبط الرزق لمن یشاء و یقدر ﴿بزانن خودا رزق و روژی زور ددها به هه رکه سیئ خوی بیهوی، وه ده یگریته وه له وه یش خوی بیهوی﴾ و فرحوا بالحیة الدنیا ﴿و کافرو بته پرسته کان زیاد له نه ندازه به ژیان ی نه م دونیا یه یان دلخوشن و بایی بوون!﴾ و ما الحیة الدنیا فی الآخرة إلا متاع ﴿خو ژیان ی نه م دونیا یه له چاو ژیان ی دوا رژو دا، له زهت و خو شیه ی کی زور کورت و که م ده واهه﴾ ﴿۲۷﴾ و یقول الذین کفروا ﴿و کافرو بی باوه رکهانی سه رده م ده لئین﴾: لولا أنزل علیه آیه من ربه ﴿نه وه بو له لایه ن خوا وه ثایهت و مو عجزیه یه ک بو موحه مده نه هاته خوار ی، تابییته به لکه بو راستی خوی و ده واکه ی، هه روه کو بو مووسا و عیسا هات؟﴾ قل إن الله یشل من یشاء ﴿بییان بل ی: به راستی خوا ثاره زوی له هه رکه سیئ ببیت که نه گه ریته وه بو لای گومراو لاری ی ده کا، نه گه ر دوا ی ناردنی مو عجزیه ش بووبیت، چونکه به زور ثیمان به که س ناهی نیت﴾ و یهدی إلیه من أناب ﴿و هه ر که سیکی ش به ره و نه وبگه ریته وه له کاری نه شیاوو ناپه سه ندی په شیمان ببیته وه، رینمای ی ده کا.

یادی خوا نوقره و نارامی دلانه:

﴿۲۸﴾ الذین آمنوا وطمئن قلوبهم بذكر الله ﴿نه مانه یش ده گه رینه وه بو لای خوا نه وکه سانه ن که بر وای چاک و بوختیان هیثا وه، هه ره ثیتاعه و یادی خوا یش دلایان داده م زری و ثاسوده ده بیت﴾ ﴿ألا یذكر الله تطمئن القلوب﴾ جا چاک بزانن! به یادی خوا دلکه کان نوقره ده گرن و ثاسوده ده بن، بو یه باوه ردارانی ش دلکه کان یان هه رده م ثاسوده و دامه زراوه ﴿۲۹﴾ الذین آمنوا و عملوا

﴿أَمَنَ يَعْلَمُ أَنَّمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ الْحَقُّ كَمْ هُوَ أَمِينٌ﴾ إِنَّمَا يُدْرِكُ الْوَلُؤُا الْأَلْتَبِ ﴿الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِعَهْدِ اللَّهِ الَّذِي لَمْ يَنْقُضُوا إِلَيْهِمْ﴾ ﴿وَالَّذِينَ يَصِلُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَيَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ وَيَخَافُونَ سُوءَ الْحِسَابِ﴾ ﴿وَالَّذِينَ صَبَرُوا ابْتِغَاءَ وَجْهِ رَبِّهِمْ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَانْفَقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً وَيَدْرُءُونَ بِالْحَسَنَةِ السَّيِّئَةِ﴾ أُولَئِكَ لَهُمْ عَقْدُ الدَّارِ ﴿جَنَّاتُ عَدْنٍ يَدْخُلُونَهَا وَمَنْ صَلَحَ مِنْ آبَائِهِمْ وَأَزْوَاجِهِمْ وَذُرِّيَّاتِهِمْ وَالْمَلَائِكَةُ يَدْخُلُونَ عَلَيْهِمْ مِنْ كُلِّ بَابٍ﴾ ﴿سَلَامٌ عَلَيْهِمْ بِمَا صَبَرْتُمْ فَنِعْمَ عُقْبَى الدَّارِ﴾ ﴿وَالَّذِينَ يَنْقُضُونَ عَهْدَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مِيثَاقِهِ وَيَقْطَعُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَيُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ أُولَئِكَ لَهُمُ اللَّعْنَةُ وَلَهُمْ سُوءُ الدَّارِ﴾ ﴿اللَّهُ يَسْطُرُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ وَفَرَحُوا بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ إِلَّا مَتَاعٌ﴾ ﴿وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ رَبِّهِ قُلْ إِنَّ اللَّهَ يَصْلُحُ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي إِلَيْهِ مَنْ أُنَابَ﴾ ﴿الَّذِينَ آمَنُوا وَتَطْمَئِنُّ قُلُوبُهُمْ بِذِكْرِ اللَّهِ أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ﴾

په روه ردگاریان له به رام بهر هه موو ئیش و ثازاره کانه وه نارام ده گرن و ورس نابن ﴿و أقاموا الصلاة﴾ و به ریکو بیکی نو یژه کان یان نه نجام ده دن ﴿وانفقوا مما رزقناهم سرا وعلانية﴾ و لهو رزق و روژی ی پیمان داون، به نه یی و به ثاشکرا لئ ی ده به خشن ﴿و یدرو ن بالحسنة السيئة﴾ وه هه میشه به کاری چاکه، پال به خراپه که یانه وه ده نین، له به رام بهر خراپه و ناله باری خه لکه وه هه میشه پیاوه تی و چاکه ده کهن ﴿اولئک لهم عقبی الدار﴾ پاشه روژی پیر و زو چاکی نه و دونیا، هه ر بو نه مانه ﴿۲۳﴾ جنات عدن یدخلونها ﴿نه ویش چهن د باخ و به هشتیکه و، به ثاسوده یی ده چنه ناویه وه به هه میشه یش هه ر لهوی ده بن﴾ ﴿ومن صلح من آبائهم وأزواجهم وذرياتهم﴾ و هه روا باوو باپیران و ژنان و مندالانی شیان، نه وانه یان کاری چاک و په سه ندیان کردوه، له به ر ریزنان له مانه به قه درو به حورمه ته وه پیکه وه نه چنه نه و به هه شتانه وه ﴿والملائكة یدخلون علیهم من کل باب﴾ ﴿۲۴﴾ سلام علیکم ﴿وه له هه ر ده رگایه کی شه وه

الصالحات ﴿٣٠﴾ ثهوانه ی وا پروایان هیئاوه کاره چاکه کانیان نه نجام داوه ﴿٣١﴾ طوبی لهم و حسن مآب ﴿٣٢﴾ له پاشه رۆژدا خوشتین ژیان و، باشتین سهره نجامیان بو ههیه.

هاتی پیغه مبهراڤ له بهرچی؟

﴿٣٠﴾ کذلک أرسلناک فی أمة قد خلت من قبلها أمة ﴿٣١﴾ هه و هه کو به یامبهراڤی پیشوومان ناردە لای قهوم و نه ته وهی خویمان، تویشمان ناردە لای ئەو ئوممه ته که بهر له وان چه نیدن هۆزو ئوممه تی تر بوون و تی بهرین ﴿٣٢﴾ لتلوا علیهم الذی اوحینا الیک ﴿٣٣﴾ تا ئه قورئانه ی که به وه حی بویمان ناردویت بوایانی بخوینیته وه و، له سه رلیشیواوی بییانگێڕیته وه ﴿٣٤﴾ وه م یکفرون بالرحمن ﴿٣٥﴾ که چی ئەوان به هۆی تاوان و بتپه رستنه وه، نکوولی په رستنی خوا ی به به زه یی ده که ن! (ئیبین عه بباس) ئەل: ئه م ئایه ته له باره ی قوره یشیبه کانه وه هاته خواری، ئەوکاته که پیغه مبه ر ﴿٣٦﴾ پیی فره موون: ((أسجدوا للرحمن)) سوژده و کورنوش به رنه بهر خوا ی ره حمان و به به زه یی، که چی وتیان: (وما الرحمن؟) ئیبه نازانین ره حمان چییه؟ ﴿٣٧﴾ قل هو ربی لا إله إلا هو ﴿٣٨﴾ بلنی: هه ره وخوا به به زه یی و میهره بانه یه، خوا و په ره ردگاری من، جگه له ویش هیچ په رستراویکی تر به هه ق نییه ﴿٣٩﴾ علیه توکلت و ایه متاب ﴿٤٠﴾ من هه ر پشت به و ده به ستم و، هه ر بۆلای ئەویش ده که ریمه وه.

گه وه یی قورئان و حاشای خوانه ناس لینی:

﴿٣١﴾ ولو أن قرأنا سیرت به الجبال ﴿٣٢﴾ بی گومانه که ئەگه ر قورئانی و اشمان ناردبا کیوه کانی به جوله خرابا له جیگا کانیان ﴿٣٣﴾ أو قطعت به الأرض ﴿٣٤﴾ یان زهوی پی پاره پاره کرابا ﴿٣٥﴾ أو کلم به الموتی ﴿٣٦﴾ وه یان مردووی به یینابایه قسه و، له پیش چاویانه وه زیندووی کردبانه وه، خو ده کرا وابه کین، به لām هیشتای ئیوه ئەی قهومی قوره یش و هاو بیرو باوه ریان! هه ر پرواتان به قورئانیکی وایش نه ده کرد! جا ئیتر بو ده لاین: (لولا أنزل علیه آیه من ربه..)، له ولایشه وه ئه م قورئانه بو ئەو جوړه کارانه نه هاتووه که به شیوه ی نااسایی خۆی بنوینی، هه تا خه لکی ناچار بکات به باوه رهیئان، به لکو ده بی ئەو خه لکه به ژیرانه باوه ر به یینیت ﴿٣٧﴾ بل لله الأمر جمیعاً ﴿٣٨﴾ به لām هه موو کاروباریک ته نها بو خوا خو به تی له مؤعجیزات و پاداشتی حاشاکه راندا ﴿٣٩﴾ أفلم یأس الذین آمنوا ﴿٤٠﴾ ده ئایا ئەوانه ی باوه ریان هیئاوه، تا ئیستایش بی هیوا نه بوون له بروا هیئانی ئەو کافرو بی باوه رانه؟ باچاک بزائن ﴿٤١﴾ أن لو یشاء الله لهدی الناس جمیعاً ﴿٤٢﴾ که ئەگه ر خوا ویستبای به زور مه ردم

موسلمان بکا، بی گومان تهواوی ئاده میزادی ته خسته سه ر ریی راست و، سه رجه م رینماییی ده کردن بو راسته ری، به لām ویستی به و جوړه نییه که به زور باوه ر به خه لکی به یینی ﴿٤٣﴾ و لا یزال الذین کفروا تصیبه م بما صنعوا قارعة ﴿٤٤﴾ و ئەوانه ش کافرو بی باوه ر بوون، هه روا له سه رکوفرو بی باوه ریه که یان ده میننه وه و ئیمان

الذین آمنوا وعملوا الصالحات طوبی لهم وحسن مآب ﴿٣١﴾ کذلک أرسلناک فی أمة قد خلت من قبلها أمة ﴿٣٢﴾ لتلوا علیهم الذی اوحینا الیک ﴿٣٣﴾ قل هو ربی لا إله إلا هو علیه توکلت و ایه متاب ﴿٣٤﴾ ولو أن قرأنا سیرت به الجبال أن قطعت به الأرض أو کلم به الموتی بل لله الأمر جمیعاً أفلم یأیس الذین آمنوا أن لو یشاء الله لهدی الناس جمیعاً و لا یزال الذین کفروا تصیبه م بما صنعوا قارعة ﴿٣٥﴾ أو تحل قریبا من دارهم حتی یأتی وعد الله ﴿٣٦﴾ إن الله لا یخلف العیاد ﴿٣٧﴾ ولقد استهزی برس ل من قبلک فأملیت للذین کفروا ثم أخذتهم فکیف کان عقاب ﴿٣٨﴾ أفمن هو قایم علی کل نفس بما کسبت وجعلوا لله شریکاء قل سمؤهم أم یتنبؤنه بما لا یعلم ف الأرض أم یظنه ر من القول بل زین للذین کفروا مکرهم و صدأ عن السبیل و من یضلل الله فما له من هاد ﴿٣٩﴾ ثم عذاب فی العیوة الدنیا و لعذاب الآخرة أشق و ما لهم من الله من وافی ﴿٤٠﴾

ناهینن، هه تا به هۆی کارو کرداره خراب و ناریکه کانیا نه وه، به لا و نه هاتیکی سه ختیان دووچار ده بییت ﴿٤٣﴾ أو تحل قریبا من دارهم ﴿٤٤﴾ یان هه ر له په نای مال و خانووه کانیا نه وه و نزیک به خویمان، ئەو به لایه روویان تی ده کاو دیته سه ریان ﴿٤٥﴾ حتی یأتی وعد الله ﴿٤٦﴾ جا ئەمانه به و حاله وه هه ر ده میننه وه هه تا به لینی خوا دی به فه تحی (مه کهه) و، (که عبه) یش له بت و بتپه رستان پاک ده کریته وه و، دینی ئیسلام سه ر ده که و ی و زāl ده بییت ﴿٤٧﴾ إن الله لا یخلف المیعاد ﴿٤٨﴾ به راستی خوا له ئەنجامدانی به لینی خۆی دوا ناکه ویت.

دلدا نه وه ی پیغه مبه ر ﴿٤٩﴾:

﴿٣٢﴾ ولقد استهزی برس ل من قبلک ﴿٣٣﴾ و به راستی بهرله تویش ئەی پیغه مبه ر گالتو مه سه خه ره به په یامبه ران کراوه، هه ره وک هۆزه که ی تو گالتو مه سه خه ره به تو ئەکه ن، به لām ئەو پیغه مبه رانه له به رامبه ر ئەوه وه زور مه حکم خویمان راگرت و به سه بر بوون،

سه هندی همو کاتیو، دواپی نایی و نابریتهوه ﴿تلك عقی الذین اتقوا﴾ تا نم به هشتهیه سهره نجام و پاشه رژی ئیماندارانی خو پاریزو له خوا ترسه ﴿وعقی الکافرین النار﴾ و سهره نجام و پاشه رژی خوانه ناس و بی باوه پانیش ناگری دوزه خه.

ئه هلی کتیی راست دلیان به قورئان خۆشه:

﴿۳۶﴾ والذین آتیناهم الکتاب ﴿و ئهوانه یش کتیب و نامه ی (تهورات) و (ئینجیل) مان پی داو ﴿یفرحون بما أنزل إلیک﴾ بریکیان به وقورئانه ی که بۆتو نیردراوه دلشادو خوشحال ده بن، به تاییه تی که ده بینن ددان ده نیت به کتیبه راسته کانی ئه واندا، وه ئه وان هه ش باوه رداره کانی جووله که وه له کان بوون ﴿ومن الأحزاب من ينکر بعضه﴾ و به لام هه ندیک له وه ده سته وه به سته ی خاوه ننامه و، موشریکانه هیه نکولی بازیککی قورئان ئه که ن، چونکه ئه وه بازه دان به راستی هاتنی پیغه مبهردا ده نی ﴿قل إنما أمرت أن أعبد الله﴾ ئه ی پیغه مبهردا بلی: من فرمانم پی دراوه که ته نها خوا بپه رستم ﴿ولا أشرك به﴾ که سی لی نه که م به شریک و، هاو به ش و هاو له ی بۆ دانه نیم ﴿إله أدعوا﴾ من هه ر ئه وه ده پهرستم و هاواریش ته نها بۆ ئه وه به م ﴿واله مآب﴾ و سهره نجام و گه رانه وه یشم هه ر بۆلای ئه وه ﴿۳۷﴾ و کذلک أنزلناه حکما عربیا ﴿وهکو چون کتیبه پیشووه کانم ناردۆته خواره وه و، هه ریه که شیان به زمانی نه ته وه گه له که ی خوی بووه، هه ر ئاوا یش به ده ستووری خۆمان ئه م قورئانه مان به زمانی عه ره بی که زمانی قه ومه که ته ناردۆته خواره وه، هه تا گشت حوکم و برپاریکت به وه بی و، خه لک و گه لانیش په ره ی لی بکه ن ﴿ولئن اتبعت أهواءهم﴾ و ئه گه ر تۆ ئه ی پیغه مبهردا بکه ویته شوین هه واو ئاره زووی ئه وخوا وه کتیب و بته رستانه ﴿بعدما جاءک من العلم﴾ پاش ئه وه ی که زانست و زانیاریت سه باره ت به یه که خوا په رستی بۆهات ﴿مالک من الله من ولی ولا واق﴾ ئه وه له سزا و جه زه به ی خوا، هه یج یارمه تیدهرو پاریزه ریکت ده ست ناکه ویت بته پاریزیت، جا که واته هه رگیز دوا ی ئاره زووی جو له که و دیان و موشریکان مه که وه.

پیغه مبهردان ئاده مزاد بوون:

﴿۳۸﴾ ولقد أرسلنا رسلا من قبلک ﴿و به راستی پيش توش په یامبه رانمان ناردوون ﴿وجعلنا لهم أزواجا وذرية﴾ هه ر وه کو تۆ ریگه مان پی دان که ژن و مندالیشیان هه بی، جا که وایه که ی جیگای ره خنه یه تۆ خاوه نی ژن و مندال بی، وه کو ئه وان ره خنه ده گرن و کردوویانه به هه را! ﴿وما کان لرسول أن یأتی بآیه

که وابه و تۆیش ده بی ئارامت هه بی ﴿فأمليت للذین کفروا﴾ ئینجا منیش بۆ ماوه یه که وازم هینا له وه که سانه ی کافرو بی باوه رن و، لینیان گه رام ﴿ثم أخذتهم﴾ له پاشا قارم لی گرتن وفه وتانمن ﴿فکیف کان عقاب﴾ جا دیتت چون بوو سزاو تۆله ی من؟ ﴿۳۳﴾ أفمن هو قائم علی کل نفس بما کسبت ﴿ثایا ئه وزاته ی، چاودیری کاروکرده وه ی هه موانه، وه که ئه و بتانه وایه که له گش شتی بی ئاگا و غافلن؟ ﴿وجعلوا لله شرکاء﴾ له باتی برواهینان، چه ند هاو به شیکیان بۆ خوا داناو، کردونیانه شریکی و هاواریان بۆ ده بردن! ﴿قل سموهم﴾ بلی: ده سا سیغه ته کانیان باس بکه ن، تا ده رکه وه ی ئاخۆ به که لکی خوا به تی دین؟ وه که ئه وان پییان وایه خوان و هه ریه که ناویکیان لی ناو ن: (لات، عوززا، مه نات، هوبه ل) واته: که بی گیان و بی هه ستن، چون ده یانکه نه هاوتای ئه وخوا به که ده بینن و ده بیسی و ئاگای له هه مووشتیکی؟! ﴿أم تنبؤنه بما لا یعلم فی الأرض﴾ یاخۆ ئیه وه له زه ویدا هه والی شتیکی پی ده دن واده زانن نایزانی و ئاگادار نییه پی؟! ﴿أم یظاهر من القول﴾ یان له راستیدا چاک ئه زانن که ئه وان هه شتیکی هه یج و پووچ و بی ناوه رۆکن، به لام هه ر به قسه ی پروو پووچ و بی ناوه رۆک کردووتانه خوا؟ ﴿بل زین للذین کفروا مکرهم﴾ نه خیز، بی گومانه که خوا هاو به شی نییه، به لکو له لایه ن شه یتانه وه ئه وکاری بته رستییه بۆ ئه و بی بروا کافرا نه رازا وه ته وه و، ویل و سه رگه ردان بوون ﴿و صدوا عن السبیل﴾ و ریگه ی راستیان لی گیرا و گومرا بوون ﴿ومن یضل الله فما له من هاد﴾ و هه رکه سیك خوا گومرای بکا، به وه ی که لله ره قی خۆیه وه، ئیتیر هه یج ری نیشاندهریکی بۆ نابی، که سیکی تر ناتوانی ئیمانی لاشیرین بکا و، باوه ری پی به ینیت ﴿۳۴﴾ لهم عذاب فی الحیاة الدنیا ﴿ئینجا ئه و جو ره که سانه، هه ر له م ژیا نی دونه یاه دا سزایه کی سه خت و قورسیان بۆ هه یه ﴿ولعذاب الآخرة أشق﴾ و دیاره سزای دوا رۆیش قورسترو نار هه ت تره ﴿ومالهم من الله من واق﴾ وه له به رامبه ر سزای خوا یشه وه هه یج پاریزه ریك نییه، تا له وه جه زه به و سزای خوا به بیانپاریزی.

تۆله ی کافران و پاداشی چاکان:

﴿۳۵﴾ مثل الجنة التي وعد المتقون ﴿وه سف و وینه ی ئه و به هه شته ی له لایه ن خوا ی میه ره بانه وه به خه لکی ئیماندار ی پاریزکار به لاین دراوه ﴿تجری من تحتها الأنهار﴾ به م شیویه که: له بن دره خته کانییه وه چه ندین پروبارو چۆمه ئاوی جوان و خاوین و پاک ده روا ﴿أکلها دائم وظلها﴾ میوه جاتی و سیبه رو

پرسینه وهی خه لکدا رانه گات ﴿ ۴۲ ﴾ : وقد مکر الذين من قبلهم و به راستی کافرانی بهر له مان، پیلان و نه خشه ی زوریان کیشاو، فرو فیلیکی ئیجگار فره یان کرد دژی پیغه مبه ره کانیان، هه ره کو قوره یش ئیستا بهر مبه ره به تو دریغی ناکاو، بهر ده وام فرت و فیل ده کهن بو فه وتان دنت ﴿ فله المکر جمیعا ﴾ به لام هه موو نه خشه و

إلا بإذن الله و هیچ په یام بهر یکی بهر له تویش، بوی نه بووه له خو یه وه مؤعجیزه یه ک بینئ له سه ر داوای هوزه که ی، مه گهر به فره مانئ خوا بوو بیت ﴿ لكل أجل کتاب ﴾ بو هه موو سه رده م و، بو هه موو کار یکی گرنگ و پیو یست، بریارو نامه یه کی تاییه تی هه یه و له خوا وه نوو سرا وه تو مار کرا وه، به لام به هاتنی دینی ئیسلام هه موو بهر نامه کان کو تاییان هاتوو وه، ئیتر جاریکی دی کتیب و بهر نامه یه کی تر پیو یست نییه و نایه ت.

له ناودان و هیلانه وه به ده س خوا یه :

﴿ ۳۹ ﴾ : يحمر الله ما يشاء هه رچی له و بریاره کاتیا نه یه که خوا پیشت بر بویغه مبه رانی نار دو وه، هه رکام یکیانی ویستیی لای بدا، ئەوا لای دا وه سر پیو یه ته وه ﴿ و ثبت ﴾ و هه رشتی کی شی ویستیی بی هیلی ته وه، ئەوا بو کاتی دیار یکرا وی خو ی هیش توو یه ته وه و نه یگوری وه (ئیین عه بباس) و (موجاهید) ده لین : بیجگه له ژیان و مردن، خو ش به ختی و به ده به ختی ئیتر هه ر شتیکی تر که خو ی حه زبکا ده یسر یته وه، به لام ئەو جو ره شتانه قه له می ئەزه لی به سه ریاندا تی په ریو وه ناسر ینه وه ﴿ و عنده أم الكتاب ﴾ وه دایک و سه ر چا وهی هه موو کتیبه ئاسمانییه کان و (لوح المحفوظ) لای خوی گه وره یه، که و ابوو هیچ که سییک بوی نییه ده سکاری هیچ بریارو حو کمییکی خوا بکا و شتیکی تر بخاته شوینی.

پیغه مبه ر را گه یانی له سه ره، حسابیش له عۆده ی خوا یه :

﴿ ۴۰ ﴾ : وإما نرينك بعض الذي نعدهم ئەهی پیغه مبه ر! یان هه ندی له و سزادانه ی که به لیتمان دا وه هه ر له دونیادا کافرانی پی سزا به دین، نیشان تی ده دین و ده بیینیت ﴿ أو توفینک ﴾ و یان پیش ئەوه پیشان تی به دین و به چا وی خو ت بیینی ده تمرینین ﴿ فإنا علیک البلاغ ﴾ به راستی تو ته نها گه یان دنی بهر نامه و بریاره کانی خوات له سه ره ﴿ وعلینا الحساب ﴾ ئیتر حیساب و پاداش و تۆ له یان له سه ر ئیمه یه، که و ابوو تو در یژه به کاری خو ت بده و مه وه سته ﴿ ۴۱ ﴾ : أولم یروا أنا نأتی الأرض ننقصها من أطرافها ئایا ئەو بی با و هرو بته ر ستانه نه یان دی که چۆن هه موو کات و رۆژی مو سلمانه کان زال ده که ین به سه ریاندا و، ده سه لات و هیزی ئەوان له زه ویدا کم ده که ینه وه؟ واته : ئایا نه یان دی که هه ر رۆژی پارچه یه زه و بیان فه تح ئەکری و، مه و دای ده سه لاتیان نامینیت؟ ﴿ والله یحکم لا معقب لحکمته ﴾ و هه ر حو کم و بریار ی خوا ده یدا هیچ که سییک ده سه لات و توانای نییه ریگری بکا و ره تی بکاته وه ﴿ وهو سریع الحساب ﴾ زوری ش به په له به حیساب و

﴿ ۴۲ ﴾ : مَثَلُ الْجَنَّةِ الَّتِي وَعَدَ الْمُتَّقُونَ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ أُكُفَّهَا دَائِمٌ وَظُلُّهَا تِلْكَ عُقْبَى الَّذِينَ اتَّقَوْا وَعُقْبَى الْكَافِرِينَ النَّارُ ﴿ ۴۳ ﴾ : وَالَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ بِظُلْمٍ أُولَٰئِكَ لَهُمُ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ ﴿ ۴۴ ﴾ : وَمَنْ يُؤْكَلْ أَجْرُهُ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَهُ يَوْمَ الْحِسَابِ فَإِنَّمَا يَأْتِيهِ بِأَفْئُتٍ يَأْكُلُ الْفُتُورَ ﴿ ۴۵ ﴾ : وَمَنْ يُؤْكَلْ أَجْرُهُ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَهُ يَوْمَ الْحِسَابِ فَإِنَّمَا يَأْتِيهِ بِأَفْئُتٍ يَأْكُلُ الْفُتُورَ ﴿ ۴۶ ﴾ : وَمَنْ يُؤْكَلْ أَجْرُهُ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَهُ يَوْمَ الْحِسَابِ فَإِنَّمَا يَأْتِيهِ بِأَفْئُتٍ يَأْكُلُ الْفُتُورَ ﴿ ۴۷ ﴾ : وَمَنْ يُؤْكَلْ أَجْرُهُ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَهُ يَوْمَ الْحِسَابِ فَإِنَّمَا يَأْتِيهِ بِأَفْئُتٍ يَأْكُلُ الْفُتُورَ ﴿ ۴۸ ﴾ : وَمَنْ يُؤْكَلْ أَجْرُهُ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَهُ يَوْمَ الْحِسَابِ فَإِنَّمَا يَأْتِيهِ بِأَفْئُتٍ يَأْكُلُ الْفُتُورَ ﴿ ۴۹ ﴾ : وَمَنْ يُؤْكَلْ أَجْرُهُ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَهُ يَوْمَ الْحِسَابِ فَإِنَّمَا يَأْتِيهِ بِأَفْئُتٍ يَأْكُلُ الْفُتُورَ ﴿ ۵۰ ﴾ : وَمَنْ يُؤْكَلْ أَجْرُهُ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَهُ يَوْمَ الْحِسَابِ فَإِنَّمَا يَأْتِيهِ بِأَفْئُتٍ يَأْكُلُ الْفُتُورَ ﴿ ۵۱ ﴾ : وَمَنْ يُؤْكَلْ أَجْرُهُ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَهُ يَوْمَ الْحِسَابِ فَإِنَّمَا يَأْتِيهِ بِأَفْئُتٍ يَأْكُلُ الْفُتُورَ ﴿ ۵۲ ﴾ : وَمَنْ يُؤْكَلْ أَجْرُهُ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَهُ يَوْمَ الْحِسَابِ فَإِنَّمَا يَأْتِيهِ بِأَفْئُتٍ يَأْكُلُ الْفُتُورَ ﴿ ۵۳ ﴾ : وَمَنْ يُؤْكَلْ أَجْرُهُ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَهُ يَوْمَ الْحِسَابِ فَإِنَّمَا يَأْتِيهِ بِأَفْئُتٍ يَأْكُلُ الْفُتُورَ ﴿ ۵۴ ﴾ : وَمَنْ يُؤْكَلْ أَجْرُهُ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَهُ يَوْمَ الْحِسَابِ فَإِنَّمَا يَأْتِيهِ بِأَفْئُتٍ يَأْكُلُ الْفُتُورَ ﴿ ۵۵ ﴾ : وَمَنْ يُؤْكَلْ أَجْرُهُ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَهُ يَوْمَ الْحِسَابِ فَإِنَّمَا يَأْتِيهِ بِأَفْئُتٍ يَأْكُلُ الْفُتُورَ ﴿ ۵۶ ﴾ : وَمَنْ يُؤْكَلْ أَجْرُهُ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَهُ يَوْمَ الْحِسَابِ فَإِنَّمَا يَأْتِيهِ بِأَفْئُتٍ يَأْكُلُ الْفُتُورَ ﴿ ۵۷ ﴾ : وَمَنْ يُؤْكَلْ أَجْرُهُ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَهُ يَوْمَ الْحِسَابِ فَإِنَّمَا يَأْتِيهِ بِأَفْئُتٍ يَأْكُلُ الْفُتُورَ ﴿ ۵۸ ﴾ : وَمَنْ يُؤْكَلْ أَجْرُهُ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَهُ يَوْمَ الْحِسَابِ فَإِنَّمَا يَأْتِيهِ بِأَفْئُتٍ يَأْكُلُ الْفُتُورَ ﴿ ۵۹ ﴾ : وَمَنْ يُؤْكَلْ أَجْرُهُ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَهُ يَوْمَ الْحِسَابِ فَإِنَّمَا يَأْتِيهِ بِأَفْئُتٍ يَأْكُلُ الْفُتُورَ ﴿ ۶۰ ﴾ : وَمَنْ يُؤْكَلْ أَجْرُهُ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَهُ يَوْمَ الْحِسَابِ فَإِنَّمَا يَأْتِيهِ بِأَفْئُتٍ يَأْكُلُ الْفُتُورَ ﴿ ۶۱ ﴾ : وَمَنْ يُؤْكَلْ أَجْرُهُ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَهُ يَوْمَ الْحِسَابِ فَإِنَّمَا يَأْتِيهِ بِأَفْئُتٍ يَأْكُلُ الْفُتُورَ ﴿ ۶۲ ﴾ : وَمَنْ يُؤْكَلْ أَجْرُهُ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَهُ يَوْمَ الْحِسَابِ فَإِنَّمَا يَأْتِيهِ بِأَفْئُتٍ يَأْكُلُ الْفُتُورَ ﴿ ۶۳ ﴾ : وَمَنْ يُؤْكَلْ أَجْرُهُ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَهُ يَوْمَ الْحِسَابِ فَإِنَّمَا يَأْتِيهِ بِأَفْئُتٍ يَأْكُلُ الْفُتُورَ ﴿ ۶۴ ﴾ : وَمَنْ يُؤْكَلْ أَجْرُهُ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَهُ يَوْمَ الْحِسَابِ فَإِنَّمَا يَأْتِيهِ بِأَفْئُتٍ يَأْكُلُ الْفُتُورَ ﴿ ۶۵ ﴾ : وَمَنْ يُؤْكَلْ أَجْرُهُ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَهُ يَوْمَ الْحِسَابِ فَإِنَّمَا يَأْتِيهِ بِأَفْئُتٍ يَأْكُلُ الْفُتُورَ ﴿ ۶۶ ﴾ : وَمَنْ يُؤْكَلْ أَجْرُهُ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَهُ يَوْمَ الْحِسَابِ فَإِنَّمَا يَأْتِيهِ بِأَفْئُتٍ يَأْكُلُ الْفُتُورَ ﴿ ۶۷ ﴾ : وَمَنْ يُؤْكَلْ أَجْرُهُ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَهُ يَوْمَ الْحِسَابِ فَإِنَّمَا يَأْتِيهِ بِأَفْئُتٍ يَأْكُلُ الْفُتُورَ ﴿ ۶۸ ﴾ : وَمَنْ يُؤْكَلْ أَجْرُهُ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَهُ يَوْمَ الْحِسَابِ فَإِنَّمَا يَأْتِيهِ بِأَفْئُتٍ يَأْكُلُ الْفُتُورَ ﴿ ۶۹ ﴾ : وَمَنْ يُؤْكَلْ أَجْرُهُ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَهُ يَوْمَ الْحِسَابِ فَإِنَّمَا يَأْتِيهِ بِأَفْئُتٍ يَأْكُلُ الْفُتُورَ ﴿ ۷۰ ﴾ : وَمَنْ يُؤْكَلْ أَجْرُهُ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَهُ يَوْمَ الْحِسَابِ فَإِنَّمَا يَأْتِيهِ بِأَفْئُتٍ يَأْكُلُ الْفُتُورَ ﴿ ۷۱ ﴾ : وَمَنْ يُؤْكَلْ أَجْرُهُ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَهُ يَوْمَ الْحِسَابِ فَإِنَّمَا يَأْتِيهِ بِأَفْئُتٍ يَأْكُلُ الْفُتُورَ ﴿ ۷۲ ﴾ : وَمَنْ يُؤْكَلْ أَجْرُهُ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَهُ يَوْمَ الْحِسَابِ فَإِنَّمَا يَأْتِيهِ بِأَفْئُتٍ يَأْكُلُ الْفُتُورَ ﴿ ۷۳ ﴾ : وَمَنْ يُؤْكَلْ أَجْرُهُ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَهُ يَوْمَ الْحِسَابِ فَإِنَّمَا يَأْتِيهِ بِأَفْئُتٍ يَأْكُلُ الْفُتُورَ ﴿ ۷۴ ﴾ : وَمَنْ يُؤْكَلْ أَجْرُهُ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَهُ يَوْمَ الْحِسَابِ فَإِنَّمَا يَأْتِيهِ بِأَفْئُتٍ يَأْكُلُ الْفُتُورَ ﴿ ۷۵ ﴾ : وَمَنْ يُؤْكَلْ أَجْرُهُ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَهُ يَوْمَ الْحِسَابِ فَإِنَّمَا يَأْتِيهِ بِأَفْئُتٍ يَأْكُلُ الْفُتُورَ ﴿ ۷۶ ﴾ : وَمَنْ يُؤْكَلْ أَجْرُهُ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَهُ يَوْمَ الْحِسَابِ فَإِنَّمَا يَأْتِيهِ بِأَفْئُتٍ يَأْكُلُ الْفُتُورَ ﴿ ۷۷ ﴾ : وَمَنْ يُؤْكَلْ أَجْرُهُ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَهُ يَوْمَ الْحِسَابِ فَإِنَّمَا يَأْتِيهِ بِأَفْئُتٍ يَأْكُلُ الْفُتُورَ ﴿ ۷۸ ﴾ : وَمَنْ يُؤْكَلْ أَجْرُهُ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَهُ يَوْمَ الْحِسَابِ فَإِنَّمَا يَأْتِيهِ بِأَفْئُتٍ يَأْكُلُ الْفُتُورَ ﴿ ۷۹ ﴾ : وَمَنْ يُؤْكَلْ أَجْرُهُ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَهُ يَوْمَ الْحِسَابِ فَإِنَّمَا يَأْتِيهِ بِأَفْئُتٍ يَأْكُلُ الْفُتُورَ ﴿ ۸۰ ﴾ : وَمَنْ يُؤْكَلْ أَجْرُهُ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَهُ يَوْمَ الْحِسَابِ فَإِنَّمَا يَأْتِيهِ بِأَفْئُتٍ يَأْكُلُ الْفُتُورَ ﴿ ۸۱ ﴾ : وَمَنْ يُؤْكَلْ أَجْرُهُ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَهُ يَوْمَ الْحِسَابِ فَإِنَّمَا يَأْتِيهِ بِأَفْئُتٍ يَأْكُلُ الْفُتُورَ ﴿ ۸۲ ﴾ : وَمَنْ يُؤْكَلْ أَجْرُهُ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَهُ يَوْمَ الْحِسَابِ فَإِنَّمَا يَأْتِيهِ بِأَفْئُتٍ يَأْكُلُ الْفُتُورَ ﴿ ۸۳ ﴾ : وَمَنْ يُؤْكَلْ أَجْرُهُ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَهُ يَوْمَ الْحِسَابِ فَإِنَّمَا يَأْتِيهِ بِأَفْئُتٍ يَأْكُلُ الْفُتُورَ ﴿ ۸۴ ﴾ : وَمَنْ يُؤْكَلْ أَجْرُهُ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَهُ يَوْمَ الْحِسَابِ فَإِنَّمَا يَأْتِيهِ بِأَفْئُتٍ يَأْكُلُ الْفُتُورَ ﴿ ۸۵ ﴾ : وَمَنْ يُؤْكَلْ أَجْرُهُ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَهُ يَوْمَ الْحِسَابِ فَإِنَّمَا يَأْتِيهِ بِأَفْئُتٍ يَأْكُلُ الْفُتُورَ ﴿ ۸۶ ﴾ : وَمَنْ يُؤْكَلْ أَجْرُهُ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَهُ يَوْمَ الْحِسَابِ فَإِنَّمَا يَأْتِيهِ بِأَفْئُتٍ يَأْكُلُ الْفُتُورَ ﴿ ۸۷ ﴾ : وَمَنْ يُؤْكَلْ أَجْرُهُ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَهُ يَوْمَ الْحِسَابِ فَإِنَّمَا يَأْتِيهِ بِأَفْئُتٍ يَأْكُلُ الْفُتُورَ ﴿ ۸۸ ﴾ : وَمَنْ يُؤْكَلْ أَجْرُهُ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَهُ يَوْمَ الْحِسَابِ فَإِنَّمَا يَأْتِيهِ بِأَفْئُتٍ يَأْكُلُ الْفُتُورَ ﴿ ۸۹ ﴾ : وَمَنْ يُؤْكَلْ أَجْرُهُ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَهُ يَوْمَ الْحِسَابِ فَإِنَّمَا يَأْتِيهِ بِأَفْئُتٍ يَأْكُلُ الْفُتُورَ ﴿ ۹۰ ﴾ : وَمَنْ يُؤْكَلْ أَجْرُهُ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَهُ يَوْمَ الْحِسَابِ فَإِنَّمَا يَأْتِيهِ بِأَفْئُتٍ يَأْكُلُ الْفُتُورَ ﴿ ۹۱ ﴾ : وَمَنْ يُؤْكَلْ أَجْرُهُ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَهُ يَوْمَ الْحِسَابِ فَإِنَّمَا يَأْتِيهِ بِأَفْئُتٍ يَأْكُلُ الْفُتُورَ ﴿ ۹۲ ﴾ : وَمَنْ يُؤْكَلْ أَجْرُهُ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَهُ يَوْمَ الْحِسَابِ فَإِنَّمَا يَأْتِيهِ بِأَفْئُتٍ يَأْكُلُ الْفُتُورَ ﴿ ۹۳ ﴾ : وَمَنْ يُؤْكَلْ أَجْرُهُ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَهُ يَوْمَ الْحِسَابِ فَإِنَّمَا يَأْتِيهِ بِأَفْئُتٍ يَأْكُلُ الْفُتُورَ ﴿ ۹۴ ﴾ : وَمَنْ يُؤْكَلْ أَجْرُهُ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَهُ يَوْمَ الْحِسَابِ فَإِنَّمَا يَأْتِيهِ بِأَفْئُتٍ يَأْكُلُ الْفُتُورَ ﴿ ۹۵ ﴾ : وَمَنْ يُؤْكَلْ أَجْرُهُ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَهُ يَوْمَ الْحِسَابِ فَإِنَّمَا يَأْتِيهِ بِأَفْئُتٍ يَأْكُلُ الْفُتُورَ ﴿ ۹۶ ﴾ : وَمَنْ يُؤْكَلْ أَجْرُهُ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَهُ يَوْمَ الْحِسَابِ فَإِنَّمَا يَأْتِيهِ بِأَفْئُتٍ يَأْكُلُ الْفُتُورَ ﴿ ۹۷ ﴾ : وَمَنْ يُؤْكَلْ أَجْرُهُ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَهُ يَوْمَ الْحِسَابِ فَإِنَّمَا يَأْتِيهِ بِأَفْئُتٍ يَأْكُلُ الْفُتُورَ ﴿ ۹۸ ﴾ : وَمَنْ يُؤْكَلْ أَجْرُهُ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَهُ يَوْمَ الْحِسَابِ فَإِنَّمَا يَأْتِيهِ بِأَفْئُتٍ يَأْكُلُ الْفُتُورَ ﴿ ۹۹ ﴾ : وَمَنْ يُؤْكَلْ أَجْرُهُ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَهُ يَوْمَ الْحِسَابِ فَإِنَّمَا يَأْتِيهِ بِأَفْئُتٍ يَأْكُلُ الْفُتُورَ ﴿ ۱۰۰ ﴾ : وَمَنْ يُؤْكَلْ أَجْرُهُ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَهُ يَوْمَ الْحِسَابِ فَإِنَّمَا يَأْتِيهِ بِأَفْئُتٍ يَأْكُلُ الْفُتُورَ

پلانیکی سه ره که وتوو هه ر بو خوا یه ﴿ يعلم ما تکسب کل نفس ﴾ به کار و کرده وهی هه موو که سییک ئەزانئ ﴿ وسيعلم الکفار لمن عقبی الدار ﴾ و ئەو بی با و هره انه یش بو دوا یی ئەزان که پاشه رۆژی باش بو کی ده بی؟.

خوا وه ننامه ده زانن قورئان هی خوا یه :

﴿ ۴۳ ﴾ : ويقول الذين كفروا لست مرسلًا و ئەو کافرو بی با و هره انه ده لین : تو پیغه مبه رو نیژ درا وی خوا نیت! ﴿ قل کفی بالله شهيدا بیني وبينکم ومن عنده علم الکتاب ﴾ تویش پییان بلی : به سه خوا و ئەو که سانه ی که زانیاری و زانستی کتیبی (ته ورات) و (ئینجیل) یان لایه، شایهت بن له نیوان من وئیه ودا، که په یام بهر م. هه می شه سو پاسی بی پایان بو خوا ی ده هنده و دلوفان که : یار مه تی دام بو ته و او کردنی کور ته ته فسریکی سووره تی (ره عد).

پىسەوہ.. کۆتاييشى دېت بەباسىكى ئەنجامى ستەمكاران لەرۋى دواييدا.

ئەم سوورەتە بەسوورەتى (ئىبراهيم) ناسراو، لەبەر ئەو كە هەتا دونيا دونيا بېت، ھەوأل و سەر گوزەشتەكانى ئىبراهيم و ﷺ كارە جوامىرو قەشەنگەكانى ئەو ھەر شكۆمەند بن.

قورئان خەلكى لەتارىكيبەوہ بۆ رووناكى دەبا:

﴿بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: الر﴾ ئەم قورئانە مۆعجىزەيە ھەر لەجۆرى ئەم پىتانەى: (ئەلىف، لام، را) پىك ھاتوو، جا ئەگەر ئىوہش لىتاندى و دەتوانن، دەفەرموون بەلاى كەمىيەوہ و پىنەى تەنھا سوورەتېكى بىنن ﴿كتاب أنزلناه إليك﴾ ئەم قورئانە كىتېپكە ناردمانە خواروہ بو، واتە: دەست ھەلبەستى تۆننې، وەكو موشرىكەكانى قورەيش ﴿لخرج الناس من الظلمات إلى النور بإذن ربهم﴾ تاخەلكى بەفەرمانى پەرورەدگاربان لەتارىكيبەكانى كوفرو نەزانى و نەقامى بىنيتە دەر بۆ رووناكى و ئيمان و زانست ﴿إلى صراط العزيز الحميد﴾ بۆ رېگا و بەرنامەى ئەوخو بەدەسلەت و بەتوانا، ھەمىشە سوپاس كراو لەھەردوو جىھانەكەدا ﴿۲: الله الذى له ما فى السموات وما فى الأرض﴾ ئەو خوايەى چى لەئاسمانەكان و زەویداى ھى ئەو، وەكو لەجىيەكى تردا فەرمان دەدا بەپىغەمبەر كە بەگشت خەلكى جىھان بلىت: ﴿قل يا أيها الناس: إني رسول الله إليكم جميعا الذى له ملك السموات والأرض﴾ ۱۵۸/۷. ديارە ھەر لەم ئايەتەدا دەسلەلاتى بى سنوورى خواى گەورە لەئاسمانەكان و زەویدا رادەگەيەنيت ﴿وويل للكافرين من عذاب شديد﴾ و اوھىلا بۆخوانەناس و بى پروايان لەسزايەكى زۆر سەخت ﴿۳: الذين يستحبون الحياة الدنيا على الآخرة﴾ ئەوانەى كە فەزل و رىزى ژيانى ئەم دونيايە دەدەن بەسەر ژيان و نىعمەتى پاشەپۇژداو، لەويان خۆشتر ئەوى و ھەر بۆ ئەوكار دەكەن ﴿ويصدون عن سبيل الله﴾ و خەلكىش لەرېنى خوا دەگىرنەوہ، ناھىلن بەئازادى و سەربەستانە دىندارى خۇيان بکەن ﴿ويغونها عوجا﴾ و دەشيانەوى ئەو رېگا راستەى خوايە، لاروخېچ و كەم و كورت پىشان بەدن، ھەتا لەگەل ھەواو ئارەزووى ئەواندا بگونجىت ﴿أولئك فى ضلال بعيد﴾ ئەوانە لەگومپايى و سەرلېشىواوى دان و، لەھەقەوہ ترازو و دوورن.

ھەموو پىغەمبەرىك بەرلە (موحەممەد) بە زمانى گەلەكەى ھاتووہ:

﴿۴: وما أرسلنا من رسول إلا بلسان قومه﴾ ھەموو پەيامبەرىكمان

سوورەى (ئىبراهيم)

مەككەيىيەو (۵۲) ئايەتە

بەناوى خواى بەخشەرى دلۇئان

ئەم سوورەتەيش ھەرباسى بىروباوہرو بناغە سەرەكيبەكانى دىنى ئىسلام دەكات، وەكو: باوہر بەخواى گەورە، بە پەيامەكەى پىغەمبەر، ئيمان بەرۋى دوايى و، پاداشت و تۆلەو، حىساب و لىكۆلنەوہ، دەشتوانى بلىت: تەوہرەى سوورەتەكە بەگشتى، باسى پەيامبەرو پەيامەكەيەتى، چونكە لەم سوورەتەدا زياتر لەگشت جىگايەك باسى بانگىشەو بانگبەران كراوہو، كارى سەرەكى پەيامبەرىش پتر ديارى دەكات، رافەى يەكبوونى تەواوى پەيامە ئاسمانىيەكان دەكات، رايدەگەيەنيت كە پەيامبەران ھەموو بۆ مەحكەم كردنى قەلاو كۆشكى باوہر ھاتوون، بۆ ناساندنى يەك خواى تاك و تەنيا بە مەردم ھاتوون، بۆ جياكردنەوہى راست و ناراست نىزدراون، ھاتوون بۆ دەرھىنانى ئادەمزاو لەناو ئەوہەموو پەردە تارىكانەداو، بەرەو نوورو رووناكى دىنى راستەقىنەى خواى مېھربان.

كەوابسو ھەموو پەيامبەران يەك ئامانج و يەك مەبەستيان بووہ، ئەگەرچى لەلق و پىوہكاندا جياوازييەك بووييت. ھەرۋەھا باسىكى (مووسا) ﷺ دەكات كە: چەندە سوور بوو بۆ بانگكردنى نەتەوہكەى بەرەو يەك خواپەرسىتى و، چۆنىش پىي دەگوتن كە دەبى ھەردەم سوپاسگوزارى خوا بکەن، لەگەل باسكردنى چەند نمونەيەك لەو گەلانەى بروايان بە پەيامبەرەكانيان نەكرد، وەك نەتەوہكەى (نوح و عادو سەموود...) پاشانىش ئەو گەفتوگۆو دەمەقالى و مل ملانىيە كە لەنىوان گەلانەى پىشوو و پەيامبەرەكانياندا روويدا، دەرەنجام لەناوبردنى قومو ھۆزەكانيان: ﴿وقال الذين كفروا لرسلم لنخرجنكم من أرضنا أو لتعودن فى ملتنا..﴾. ديمەنىكى سەختى رۋى دوايىش دىنيت كە: چۆن سەرۋك و پىشەوا تاوانبارەكان و شوپىكەوتووہ كزۆلەكانيان دەكەونە مەنع و لۆمەى يەكتر، ئەو دەلىت: تۆ وات لى كردم، ئەم دەلىت: نا، تۆ بۆخۆت ئارەزووت ھەبوو، بۆيە بەدوامدا ھاتيت، ئەگىنا من ھىچ زۆرىكم نەبوو بەسەرتا، پاشانىش ھەمووخر دەكرىنەوہ بۆ ناو ئاگرى دۈزەخ، ئەوساش چۆن دەس دەكەنە تف و نفرين كردن لەيەكتر، كە ھىچ كەلكىشى نابى بۆيان. ئەم سوورەتە چەند ئايەتەك دىنيت بۆ نمونەى باوہر و گومرايى، ئيمان: تەشبيە دەكات بەدرەختىكى جوان و چاك و پاكەوہ، گومرايىش دەشوبھىنى بەدارىكى نالەبارو

﴿ إِذْ أَنْجَاكَ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ ﴾ ئەودەمە کە ئیووی لە ژێر زەرەو زۆرو دەسەلاتی بنەمالە فیرعون و، دەستەو بەستەکی پزگار کرد ﴿ یَسْأَلُونَكَ عَنِ الْعَذَابِ ﴾ ئەوێبوو کە بە خراپترین شیوە سزای پێ دەچێشتن ﴿ یَذْبَحُونَ أَبْنَاءَ كُمْ ﴾ زۆر بەبێ بەزەبیبانە کورانتانیان سەر دەبرین ﴿ ویستحیون نساءکم ﴾ کچانیشتانیان

بەزمانی هۆزو نەتەوێکی خۆی ناردوو ﴿ لیبین لهم ﴾ بۆئەوێ شەریعت و بەرنامەکی خویان بۆ روشن بکاتەو، بەناسانی تێیان بگەیەنێ. پێشەوا (ئەحمەد) ئەم فەرموودەیە هیناوە دەلیت: ((الم یبعث الله عز وجل نبیا إلا بلغة قومہ)). هەرگیز خوای گەورە پێغەمبەرێکی نەناردوو بەزمانی نەتەوێکی نەبووی ﴿ فیضل الله من یشاء ﴾ ئینجا هەر کەسێک خۆی حەز بکات لەگوماری و سەرلێشیواوی و هەولێ بۆ بدات، ئەوا خوای گەورەیش بەهۆی ئەو لاسارییە ئەوێ، گومار و سەرلێشیواوی دەکات ﴿ ویهدی من یشاء ﴾ و هەر کەسێک خۆی بیەوی بەرەو رێنمایی و هیدایەت بێت، ئەوا خوایش بەناسانی رێنمایی بۆ لای دینی ئیسلام دەکاو، سەر فرازی دونیاو قیامەت دەبێت ﴿ وهو العزیز الحکیم ﴾ چونکە بە تەنها خوا بەدەسەلات و بەتوانایە بەسەر هەموو شتێکدا، هەر ئەوێشە کار جوانو، چاک دەزانێ چی دەکات.

کورتە باسیکی موسا و نەتەوێکی:

﴿ ٥ 》 ولقد أرسلنا موسى بآياتنا ﴿ بەراستی (موسا) شمان بەچەند بەلگەو نیشانەیکێ گرنگەو ناردو فرمانمان پێ دا ﴿ أن أخرج قومك من الظلمات إلى النور ﴾ کە بچۆ هۆزو نەتەوێکی لە تاریکییەکانی کوفرو نەزانی و نەفانی دەربێنە بۆ نوورو رووناکی ئیمان و زانست ﴿ وذكروهم بأيام الله ﴾ و پۆژەکانی خواشیان وەبیربێنەو، واتە: ئەو پۆژە سەخت و دژوارانەی خودا بەسەر ئومەتانی پیشوویدا هینا ﴿ إن في ذلك لآيات لكل صبار شكور ﴾ چونکە لە وەبیرهینانەوێ ئەو پۆژانەدا گەلی ئایەت و نیشانەکی گەورە هەیە بۆ هەر بەندەیکێ زۆر خۆراگرو، زۆر سوپاس گوزارو شوکرانە بژێر، پێغەمبەریش ﷺ دەفەرموی: ((إن أمر المؤمن كله عجب، لا يقضى الله له قضاء إلا كان له خيرا، إن أصابته ضراء صبر فكان خيرا له، وإن أصابته سراء شكر فكان خيرا له))، (مسلم فی کتاب الزهد ٤/٢٢٩٥). واتە: بێگومان کاروباری مەوێ خواوەنباوەر، گشتی جێی خۆشحالییە، چونکە هەموو بێرەکانی خوای گەورە بە قازانجی ئەو تەواو دەبێت، ئەگەر نەخۆشی و نەهامەتی تووش بوو، ئەو سەبرو ئازامی لەسەر دەگرێ، دیارە دەبێتە قازانج و خێر بۆی، خۆ ئەگەر فەرەح و خۆشییەکی ئەو قەبوو، شوکرانە بژێر دەبێ، هەمیسان هەر قازانجیەتی ﴿ ٦ 》 وإذ قال موسى لقومه ﴿ ئەوکاتەش وەبیر بێنە کە (موسا) بە هۆزو نەتەوێکی خۆی وت: ﴿ اذكروا نعمة الله عليكم ﴾ ئەو نەعمەت و بەخشەکی خوا بە سەرتانەو وەبیربێنەو

وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَسْتَ مُرْسَلًا قُلْ كَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ وَمَنْ عِنْدَهُ عِلْمُ الْكِتَابِ ﴿٦٧﴾

سُورَةُ الْأَنْعَامِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الرَّكْعَتَيْنِ أَرْسَلْنَا إِلَيْكَ لُطْغَمًا مِنَ الْأَنْعَامِ ﴿٦٨﴾ إِلَى النَّوْرِ بِإِذْنِ رَبِّهِمْ إِلَى صِرَاطٍ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ ﴿٦٩﴾ اللَّهُ الَّذِي لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَوَيْلٌ لِلْكَافِرِينَ مِنْ عَذَابٍ شَدِيدٍ ﴿٧٠﴾ الَّذِينَ يَسْتَحْبِبُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا عَلَى الْآخِرَةِ وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَيَعْتَوْنَ عِوَجًا أُولَٰئِكَ فِي صُلْحٍ بَعِيدٍ ﴿٧١﴾ وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَسُولٍ إِلَّا بِلِسَانٍ قَوْمِهِ لِيُبَيِّنَ لَهُمْ فَيُضِلَّ اللَّهُ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِيَ مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٧٢﴾ وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ بِآيَاتِنَا أَنْ أَخْرِجْ قَوْمَكَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَذَكِّرْهُمْ بِآيَاتِنَا اللَّهُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ ﴿٧٣﴾

بۆ خەزەمتکاری و کارەکاری خویان بەزیندووێی رادەگرت و دەهێشتەو ﴿ وفي ذلكم بلاء من ربكم عظيم ﴾ و لەوێ هەموو بەلاو نەهامەتیەدا تووشتان بوو، تاقیکردنەوێکی گەورە تیادابوو لەلایەن پەرەردگار تانەو، لەجیگایەکی تردا ئەفەرموی: (وبلونا هم بالحسنات والسيئات لعلهم يرجعون) ١٦/٧: ﴿ وَإِذْ تَأَذَّنَ رَبُّكُمْ ﴾ و ئەو دەمە کە پەرەردگارتان پیتانی رایگەیاندا ﴿ لئن شكرتم لأزيدنكم ﴾ کە: ئەگەر لە بەرامبەر نەعمەتەکانەو سوپاسگوزاری بکەن، ئەوا منیش نەعمەت و بەخششی خۆمتان بۆ زیاد دەکەم ﴿ ولئن كفرتم ﴾ خۆ ئەگەر بێباوەرو سەپلە و پێ نەزان بن ﴿ إن عذابي لشديد ﴾ ئەوا بە راستی جەزەبەو سزام زۆر توندو سەختە، لەوانە بە ئەو هەموو نەعمەتەکانەو وەرگرمەو و، تۆلەتی تریشتان بەدەم، ئەمە بە پێغەمبەر دەفەرموی: ((إن العبد ليحرم الرزق بالذنوب يصيبه)) (پێشەوا ئەحمەد). واتە: مەوێ بە هۆی گوناح و تاوانیکەو دەیکا، رزقی کەم دەکاو دەپەردی

و ثمود ﴿ نه ته وهی (نوح) و، (هوود) پیغه مبهری عاد و، (سالح) ی هوژی سه موود ﴿ والذین من بعدهم ﴿ و نه وانهش که له دواى نه وانه وه پیدا بوون و هاتن و تی پهرین ﴿ لا یعلمهم إلا الله ﴿ که خوا نه بی کهس به ژماره ورشته یان نازانی و به ناگا نییه لییان، ده ناخو نه وانه گشت چییان به سه را هات؟ ﴿ جاءتهم رسلهم بالبینات ﴿ په یامبه ره کانیان به چه ندین نیشانه و مؤعجیزه ی زور روونه وه هاتنه لایان ﴿ فردوا أیدیهم فی أفواههم ﴿ که چی له بهر خو به زلزانی و، وه له بهر کینه و رکه به رایه تی، ده ستیان به دهما گرتن و قسه کانیان پی برین و، به شیوه یه کی نامه ردانه چوون به گزیاندا ﴿ وقالوا إنا کفرنا بما أرسلتم به ﴿ و گوتیان: ئیمه حاشا له وه ده که یی ئیوه ی پی نیر دراوه و هیئاوتانه ﴿ ونا لفی شک مما تدعوننا إلیه مریب ﴿ وه به راستی شه وه ی ئیمه ی بو بانگ ده کهن بر وای پی بکه یی، زور لیی به گومان و دوودلین.

موجاده له ی نیوان پیغه مبه ران و هوژه کانیان:

﴿ ۱۰: قالت رسلهم أفی الله شک فاطر السموات والأرض ﴿ په یامبه ره کانیان له وه لامی نه و قسه ناپه سه ند و نابه جییانه یان وتیان: باشه! ئیوه له خواهیه که به گومانن که داهینه رو دروستکه ری ئاسمانه کان و زه وپییه؟ ﴿ یدعوکم لیغفر لکم من ذنوبکم ﴿ بانگی شه تان ده کا هه تا له گوناچه کانتان ببوریت و بوخرکم إلی أجل مسمى ﴿ له دونیاشدا تا ئاکامیکی دیارییکراو بو تان بتانه یلته وه و، به هوژی یاخی بوونتانه وه به په له له ناوتان نه با و، سزاتان نه دات ﴿ قالوا إن أنتم إلا بشر مثلنا ﴿ نه وانیش وتیان: ئم قسه و باسه تان چیییه، خو مه گهر ئیوه ش ههروه ک ئیمه بنیاده م نین؟ ﴿ تریدون أن تصدونا عما کان بعد آبائنا ﴿ ده تانه وی له و خویانه ی که باوو باپیرانمان ده یانپه رستن وهرمان گیرن ولامان بدهن؟ ﴿ فأتونا بسلطان مبین ﴿ جا نه گهر راست نه کهن ئیوه پیغه مبه رن ده سا فرموون به لگه یه کی ئاشکرمان بو بیئن له سه ر چه سپاندن و سه ر خستنی داواکه تان ﴿ ۱۱: قالت لهم رسلهم ﴿ جا په یامبه ره کانیان له وه لامدا پییان وتن: ﴿ إن نحن إلا بشر مثکم ﴿ به لی ئیمه یش وه ک خو تان و تان بنیاده میکی و هکو ئیوه ﴿ ولكن الله یمن علی من یشاء من عباده ﴿ به لام نه وه نده هه یه خوای گه وره چه ز به هه ر به نده یه کی خو ی بکا، که په ی په یامبه ریتی پی بیه خشی، نه و ده بداتی و نه و خه لاتیه ده کات ﴿ وما کان لنا أن نأتیکم بسلطان إلا بأذن الله ﴿ و ئیمه ش بومان نییه و ناتوانین هیچ نیشانه و به لگه یه کتان بو به یینن له وانه ی داوامان لی ده کهن، به فهران و مؤله تی خوا نه بی ﴿ وعلی الله فلیتوکل المؤمنون ﴿ و

﴿ ۸: وقال موسى إن تکفروا أنتم ومن فی الأرض جمیعاً ﴿ جا مووسایش به گه له که ی خو ی گوت: نه گهر ئیوه وه موو خه لکانی رووی زه وی، گشت به جاری کافرو بی باوه رن به خوای گه وره، هیچ زیانیکی پی ناگات ﴿ فإن الله لغنی حمید ﴿ چونکه به راستی خوا بوخو ی زور پی نیازه له ئیوه وه له هه موو بوونه وهر، زوریش

وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ أَذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ أَنجَيْنَاكُمْ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ يَسُومُونَكُمْ سُوءَ الْعَذَابِ وَيَدْعُونَ أَبْنَاءَكُمْ وَيَسْتَحْيُونَ نِسَاءَكُمْ فِي ذَلِكُمْ بَلَاءٌ مِنْ رَبِّكُمْ عَظِيمٌ ﴿ وَإِذْ تَأَذَّنَ رَبُّكُمْ لَئِنْ شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ وَلَئِنْ كَفَرْتُمْ إِنَّ عَذَابِي لَشَدِيدٌ ﴿ وَقَالَ مُوسَى إِنْ تَكْفُرُوا أَنْتُمْ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا فَإِنَّ اللَّهَ لَغَنِيٌ حَمِيدٌ ﴿ أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَبَأُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ قَوْمِ نُوحٍ وَعَادٍ وَثَمُودَ وَالَّذِينَ مِنْ بَعْدِهِمْ لَا يَعْلَمُهُمْ إِلَّا اللَّهُ جَاءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَرَدُّوا أَيْدِيَهُمْ فِي أَفْوَاهِهِمْ وَقَالُوا إِنَّا كَفَرْنَا بِمَا أُرْسِلْتُمْ بِهِ، وَإِنَّا لَفِي شَكٍّ مِمَّا تَدْعُونَنَا إلیهِ مَرِيبٌ ﴿ قَالَتْ رُسُلُهُمْ أَفِی اللَّهِ شَكٌّ فَاطِرِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يَدْعُوكُمْ لِيَغْفِرَ لَكُمْ مِنْ ذُنُوبِكُمْ وَيُؤَخِّرَكُمْ إِلَى أَجَلٍ مُّسَمًّى قَالُوا إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُنَا تُرِيدُونَ أَنْ تَصْذُونَا عَمَّا كُنْتُمْ يَعْبُدُونَ آبَاءَكُمْ فَأَتُونَا بِسُلْطَانٍ مُبِينٍ ﴿

شیاوی تاریفو سوپاس کردنه و، بوونه وهریش هه موو ملکه چی شه وه، بویه له سه ووره یتیکی ترده ده فهرمو ی: (إن تکفروا فإن الله غنی عنکم...)، له فهرمووده به کی (قودس) یشدا هاتوو: خه لکینه! نه گهر ئیوه به بنیاده م و جنوکه یشه وه سه رجهم راسال و باشرن، چاک بزائن به وه مولکی خوا هیچ زیاد ناکا، خو نه گهر هه مووشتان به جاری لاری و لاسار بن، هه میسان مولکی خوا به وه هیچ کهم ناگات، نه گهر هه مووشتان به یه کجار داخوازیتان هه بیبت، خوای گه وره ده توانی وه لامی هه مووشتان بداته وه، له گه ل نه مانه هه مووشدا به نه ندازه ی نووکه ده رزییه که زیان به ده سه لاتم ناگا و، مولکم کهم ناگات.

هوژه کانی به رله محمدیش چوون به گز پیغه مبه ره کانیاندا:

﴿ ۹: أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَبَأُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ ﴿ مه گهر ئیوه هه ووال و به سه رهاتی نه وانه ی به رله خو تانتان نه بیستوو ﴿ قوم نوح و عاد

داوایان له خوا کرد که به سهر هوزه کانیاندا سهریان بخت کاتی ناویمید بوون له ئیمان هیئانیان و خاب کل جبار عنید ئیتیر خوایش سهری خستن و قازانجیان کردو هه موو خه لکیکی ملهورو سته مکارو نکوولی که ری هه ق و راستیه کان، ناویمید و زیانمەند بوون ۱۶: من وراثه جهنم له بهرده میشیوه ناگری دۆزه خه

دهساباگشت برودارانیشت وهکو ئیمه تهنها به خوا پشت ببهستن ۱۲: وما لنا ان لاتوکل علی الله و باشه! دهبی بوچی ئیمه پشت بهو خواجه نه بهستین؟ و قد هدا سبلنا که ئیمه ی ههریه که مانی خستوته سهر ریگه که مان، واته: شهو ریگه یه ی که خوا رینمایی بو کردوین و لنصبرن علی ما آذیمونا و ده دنیاستان ده کهین که ئیمه له بهرامبه ر شهوگشت نازارو عه زیه ته ی ئیوه وه به ئارام ده بین و هه رگیز ده ست له کاره که شمان هه لئاگرین و علی الله فلیتوکل المتکلون و ده دوویاتی ته کهینه وه که ده بی پشت به ستووکان به خوا (ته وه ککول) تهنها پشت به خوا ببهستن چونکه خوا له گهل ته هلی ته وه ککول و دۆستانی خو یه تی.. جا که واته تویش ته ی موحه ممد پیره وی لهو پیغه مبه رانه بکه و به ئارام به پشت تهنها به خوا ببهسته.

خاونه ناسه کان هه ره شه له پیغه مبه ره کانیان ده کهن:

۱۳: وقال الذين كفروا لرسلم و ده وانه ی که کافرو بی باوه ربوون به په یامبه ره کانی خو یانیان گوت: لنخرجنکم من أرضنا ته مه سویندی بیئت له م ولات و سهر زه و بییه ماندا ده رتان ده کهین و لتعودن فی ملتنا یان ده بی وازله و دینه بینن و، بگه رینه وه بو دین و بیرو باوه ری ئیمه، دیاره شه هه ره شه و گوشاره، دابی هه موو خوا نه ناس و کافر یکه، بو یه هوزه که ی (شوعه یب) یش الشیخ به شوعه بییان گوت: لنخرجنک یاشعوب والذین آمنوا معک من قریتنا. ۸۸/۷. و ه بیان هوزه که ی لووت گوتیان: (أخرجوا آل لوط من قریتم). فآوحی إلیهم ربهم ئینجا پاش شه په ره وردگاریان وه حی بو کردن و تی یه گه یاندن لنهلکن الظالمین که به راستی ده ستو به ستی ناهه قیکاران و سته مکاران له ناو ده بین ۱۴: و لنسکننکم الأرض من بعدهم و بی گومانیش له پاش له ناو بردنی شه وانه، ئیوه سهر ده خهین و له شوینه کانیاندا نیشته جیئان ده کهین، له جیگایه کی ترده شه راستیه دوویات ده کاته وه ده فرموی: (وان جندنا لهم الغالبون) ۱۷۲/۲۷. ذلک لمن خاف مقامی و خاف و عید دیاره یارمه تی ناواو، له ناو بردنی شه و سته مکارانه، بو که سیک ده کهین که له ده سلات و پایه به رزی و مه قامی من و، له هه ره شه کانم ده ترسی، واته: هه رکه سیکی تریش نا بهو شیوه یه له مه قام و ده سلاتم شهرم بکاو بترسی، شه و انیش یارمه تی شه دم و سهری ده خه به سهر دوژمنیدا، پیچه وانه که یشی مایه ی سهر شو ری و دۆزه خه، وه کو ده فرموی: (فأما من طغی و آثر الحیاة الدنیا فان الجحیم هی المأوی) ۲۹/۲۷/۷۹. ۱۵: واستفتحوا جا په یامبه ره کان

قَالَتْ لَهُمْ رُسُلُهُمْ إِن نَحْنُ إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَمُنُّ عَلَىٰ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَمَا كَانَ لَنَا أَنْ نَأْتِيَكُمْ بِسُلْطَانٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَعَلَىٰ اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴿١١﴾ وَمَا لَنَا أَلَّا نَتَوَكَّلَ عَلَى اللَّهِ وَقَدْ هَدَانَا سُبُلًا وَلَنُصَبِّرَنَّ عَلَىٰ مَا آذَيْتُمُونَا وَعَلَىٰ اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُتَوَكِّلُونَ ﴿١٢﴾ وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِرُسُلِهِمْ لَنُخْرِجَنَّكُمْ مِنْ أَرْضِنَا أَوْ لَتَعُولُنَّ فِي مِلَّتِنَا فَأَوْحَىٰ إِلَيْهِمْ رَبُّهُمْ لَنُهْلِكَنَّ الظَّالِمِينَ ﴿١٣﴾ وَلَنُسَكِّنَنَّكُمْ الْأَرْضَ مِنْ بَعْدِهِمْ ذَٰلِكَ لِمَنْ خَافَ مَقَامِي وَخَافَ وَعِيدِ ﴿١٤﴾ وَاسْتَفْتَحُوا وَخَابَ كُلُّ جَبَّارٍ عَنِيدٍ ﴿١٥﴾ مِنْ وَرَائِهِ جَهَنَّمُ وَرُسُقَىٰ مِنْ مَاءٍ صَدِيدٍ ﴿١٦﴾ يَتَجَرَّعُهُ وَلَا يَكَادُ يُسِيغُهُ وَيَأْتِيهِ الْمَوْتُ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ وَمَا هُوَ بِمَيِّتٍ وَمِنْ وَرَائِهِ عَذَابٌ غَلِيظٌ ﴿١٧﴾ مَثَلُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ أَعْمَالُهُمْ كَرَمَادٍ اشْتَدَّتْ بِهِ الرِّيحُ فِي يَوْمٍ عَاصِفٍ لَا يَقْدِرُونَ مِمَّا كَسَبُوا عَلَىٰ شَيْءٍ ذَٰلِكَ هُوَ الصَّلَٰلُ الْبَعِيدُ ﴿١٨﴾

و بسقی من ماء صدید و ده بی له زرینچکاوو زووخواوی دۆزه خیهی کانیشت بخواته وه ۱۷: يتجرعه له بهر تالی و ناخوشیهی که ی، زور به قیزوو بیزه وه قوم قوم دهی خواته وه و لا یکاد یسیغه و به ئاسانیشت بو قووت ناچی و یاتیه الموت من کل مکان له هه موو لایه کی شه وه مه رگی بو دیت و ما هه ر بیت که چی ناشمری تا له وسزایه رزگاری بی و من وراثه عذاب غلیظ و پاش شه هه موو تالی و تفتیهش، سزاو جه زه به یه کی زور به ژانیشت به دوا یه وه دیت.

نموونه ی کاری کافر انیش، له نموونه ی (خۆ له میشت) ده جیت:

۱۸: مثل الذين كفروا بربههم أعمالهم كرماد و نموونه ی کارو کرده و ی شه وانه ی که به په ره وردگاریان کافرو بی باوه رن، هه ره وه کو خۆ له میشت یکه اشتدت به الریح فی يوم عاصف که له رژیکی گه رده لوولدا له بهرامبه ر بایه کی توندا بیئت و بییات به

ئاسماندا ﴿ لا یقدرون ما کسبوا علی شئ ﴾ ئەوانیش ناتوان
له ههوله کانیان و لهوهی کردوو یانه هیچ شتیک به دهست بخه نه وه،
ههروهک له روژیکی ئاوادا خاوهنی خو له می شه که ناتوانی که میک
له و بوول و خو له می شه که کو بکاته وه ﴿ ذلک هو الضلال البعید ﴾
ئهو جو ره زیانه گه وره یه ش لاری و گومرایییه کی زور دووره له رینمایی

خه ئکه کهم دهسته که به باغره کانیان ده لئین:

﴿ ۲۱: وبرزوا لله جميعا ﴾ وه هه موویان له روژی قیامه تدا
له گوره کانیان ده رده که ون له به رده م ده سه لاتی خوادا بو لیپر سینه وه
﴿ فقال الضعفاء ﴾ ئینجا کزو لاوازو شوینکه وتوو ده کانیان ده لئین:
﴿ للذين اسکتبروا ﴾ به وانه ی که خو یان به زل ده زانی ﴿ اناکنا
لکم تبعا ﴾ به راستی ئیمه له دونیادا شوینکه وتوو و په پیره وانی ئیوه
بووین و، هه رچیتان بگوتبایه به گویمان ده کاردن ﴿ فهل أنتم
مغنون عنا من عذاب الله من شئ ﴾ ده ئاخو ئیوه ئه مرۆ ده توان
له به شئ له سزای خوا به مانپاریزن؟ ﴿ قالوا لو هدانا الله ﴾ ئەوانیش
ده لئین: ئەگەر خوا له دونیادا ئیمه ی بو خو رزگارکردن رینما کردبا
﴿ لهدیناکم ﴾ ئەوا ئیوه شمان له گه ل خو مان شاره زاو رینما ده کرد
بو خو ده رباز کردن له م سزایه ئه مرۆ دووچارمان بووه ﴿ سواء علینا
أجزعنا أم صبرنا ﴾ جا ئیستاش نارهحه تی و، بی تاقه تی بکه ی
و بیکه ی نه دادو هاوار، یان به ئارام و له سه رخوو بی ده نگ بین، بو
هه ردوولا مان یه کسانه و رزگار نابین ﴿ ما لنا من محيص ﴾ و هیچ
ده رده تان و په نایه کمان نییه بو رزگار بوون له سزا.

وتاره که ی (ئیبلیس) و پوزش هیئانه وه ی بو په پیره وانی:

﴿ ۲۲: وقال الشيطان لما قضي الأمر ﴾ جا که کار له کار ترازو
هه موو شتیک برایه وه، واته: به هه شتی بو به هه شت نیردراو،
دوزه خیش بو دوزه خ، ئیتر دۆسته مه زن و گه وره که یان (شه ی تان)
سه رزه نشتیان ده کاو ده لئیت: ﴿ إن الله وعدکم وعد الحق ﴾
بئی گومان خوا له دونیادا له سه ر زمانی پیغه مبه ران به لئینیکی
راست و دروستی پی دان به زیندوو بوونه وه و جه زاو پادا شت،
وا هیئایه دی ﴿ و وعدتکم ﴾ و منیش به لئینی ناراست و دروو
ده له سه م پی دان ﴿ فأخلفتکم ﴾ به لām من به لئینه که ی خو م نه برده
سه رو به پیچه وانه وه فریوم دان و ناتوان یارمه یتان بده م ﴿ وما
کان لی علیکم من سلطان ﴾ خو له و کاته ی شدا هیچ هیزو ده سه لات
و به لگه و نیشانه یه کم به ده سه ته وه نه بوو، هه تابه زور گو یاریه لتان
بکه م ﴿ إلا أن دعوتکم ﴾ ئه مه نه بیست که گومان و دوو دلیم بو
په یدا کردن و، بانگم کردن بو گومرایی ﴿ فاستجبت لی ﴾ خیرا
ئیوه ی ش وه لām تان دامه وه به گو ی تان کردم و به ده نگمه وه هاتن ﴿ فلا
تلموننی ﴾ جا که و ابو ئه مرۆ که ئیوه دووچار بوون، سه رکۆنه و
سه رزه نشتی من مه کهن ﴿ ولوموا أنفسکم ﴾ به لکو لومه و
سه رزه نشتی خو تان بکه ن ﴿ وما أنا بمصرخکم ﴾ و من ناتوان
فریاتانکه وم، هه تا له سزا رزگار تان که م ﴿ وما أنتم بمصرخی ﴾

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ إِنَّ يَئُوسَ
يُذْهِبْكُمْ وَيَأْتِ بِخَلْقٍ جَدِيدٍ ﴿١٩﴾ وَمَا ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ بِعَزِيزٍ
﴿٢٠﴾ وَبَرَزُوا لِلَّهِ جَمِيعًا فَقَالَ الضُّعَفَاءُ لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا
إِنَّا كُنَّا لَكُمْ تَبَعًا فَهَلْ أَنْتُمْ مُغْنُونَ عَنْنَا مِنَ عَذَابِ اللَّهِ
مِنْ شَيْءٍ قَالُوا أَلَوْ هَدَّيْنَا اللَّهُ لَهْدً يَنْتَكُمُ سَوَاءٌ عَلَيْنَا
أَجْزَعْنَا أَمْ صَبَرْنَا مَا لَنَا مِنْ مَّحِصٍ ﴿٢١﴾ وَقَالَ الشَّيْطَانُ
لَمَّا قُضِيَ الْأَمْرُ إِنَّ اللَّهَ وَعَدَكُمْ وَعْدَ الْحَقِّ وَوَعَدُكُمْ
فَأَخْلَفْتُكُمْ وَمَا كَانَ لِي عَلَيْكُمْ مِنْ سُلْطَانٍ إِلَّا أَنْ دَعَوْتُكُمْ
فَأَسْتَجِبْتُمْ لِي فَلَا تَلُمُونِي وَلُومُوا أَنْفُسَكُمْ مَا أَنَا
بِمُصْرِخِكُمْ وَمَا أَنْتُمْ بِمُصْرِخِي إِنْ كَفَرْتُ بِمَا
أَشْرَكْتُمُونِ مِنْ قَبْلُ إِنَّ الظَّالِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ
﴿٢٢﴾ وَأَدْخِلِ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ
تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ تَحِيَّتُهُمْ
فِيهَا سَلَامٌ ﴿٢٣﴾ أَلَمْ تَرَ كَيْفَ ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا كَلِمَةً طَيِّبَةً
كَشَجَرَةٍ طَيِّبَةٍ أَصْلُهَا ثَابِتٌ وَفَرْعُهَا فِي السَّمَاءِ ﴿٢٤﴾

خوا. له گه لی ئایه تی تر دا ئەو مانا و مه به سه ته دوویات کراوه ته وه، بو
نموونه له جیگایه کدا ده فره موئ: (وقدما إلى ما عملوا فجعلناه هباء
منثورا) وه له جیگایه کی تری شدا ده فره موئ: (مثل ما ينفقون في هذه
الحياة الدنيا كمثل ریح فيها صر أصابت حرث قوم ظلموا أنفسهم
فأهلكته..).

ئه زموونی ئاسمان و زه مین به لگه ی زیندوو بوونه وه یه:

﴿ ۱۹: أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ ﴾ ئایا
نه تدیت ئه ی ئاده مزاد! که بئی گومان خوا ﴿ ۲۰﴾ ئەو گشت ئاسمان
و زه وییه ی به هه ق و به راست دروست کردوو ه؟ ﴿ ۱۹﴾ ان یشا یذه بکم
ئه گهر بیه وئ له ناوتان ببات له ناوتان ده با ﴿ ۲۱﴾ و یأت بخلق جدید
و خه لکیکی تازهو نوئ دینیتته شوینه که تان ﴿ ۲۰﴾ وما ذلک علی
الله بعزیز ﴿ ۲۱﴾ و ئه وکاره ش بو خوا زه حمه ت و قورس نییه، ده باشه
خوایه کی به توانای ئاوا ناتوانی ئیوه زیندوو بکاته وه پاش مردن؟.

پیس‌یه ده‌چی که به‌پیشکوهه هه‌لکیشراوه و فری دراو‌ته سه‌رزه‌ویی و ناجیگیره، چونکه هیچ نه‌سل و بنه‌مایه‌کی نییه که به‌لگه‌ی ژیری و زانستی پشتگیری لی‌بکا ۲۷: یثبت الله الذین آمنوا بالقول الثابت ۲۸: جا نه‌وانسه که باوه‌ریان به‌خواو به‌گشت بریاره‌کانی خوا هیناوه، به‌هوی ثم وشه جیگرو نه‌گوراوهی (لا اله الا الله) وه

و ئیوه‌یش ناتوانن فریای من بکه‌ون، هه‌تا له‌سزا رزگارم بکه‌ن ۲۹: انی کفرت بما اشركتمونی من قبل ۳۰: دلیناشبن که من بیزارم له‌وه که له‌به‌را (واته: له‌دونیا) منتان کرده شهریک و هاوه‌لی خوا و به‌گویتان کردم ۳۱: ان الظالمین لهم عذاب الیم ۳۲: نه‌وجا خوی گه‌وره ده‌فرموی: به‌راستی سته‌مکاران، نه‌وانه‌ی پشتیان له‌هق کرد، سزای ئیش پیگه‌یه‌نه‌روو نار‌ه‌حه‌تکه‌ریان بۆه‌یه ۳۳: وأدخل الذین آمنوا و عملوا الصالحات جنات ۳۴: نه‌وانه‌ش که بریوان به‌خوا هیناو کاره چاکه‌کانیان نه‌نجام‌دا، ده‌برینه ناوه‌ندی چه‌ند باختیکی به‌هه‌شته‌وه ۳۵: تجری من تحتها الأنهار ۳۶: که چومه‌ ناوو رووبار به‌ژیر دره‌خته‌کانیاندا ده‌جیت ۳۷: خالذین فیها یاذن ربهم ۳۸: به‌بریاری په‌روه‌ردگاریشان هه‌تاه‌تایه له‌وی ده‌میننه‌وه ۳۹: تحببهم فیها سلام ۴۰: ریزو ئی‌حترامیان تییدا بۆیه‌کتر هه‌رس‌لاوو درووده، له‌جیگایه‌کی تر‌دا ده‌فرموی: (.. وقال لهم خزنتها سلام علیکم..) نه‌مه‌و نایه‌ت گه‌لیکی تر‌ه‌یه له‌مه‌ر‌لاوو دروودی به‌هه‌شتیه‌کان بۆیه‌کتر، س‌لاوی خواو س‌لاوی فریشته‌کانی بویان، پیویست به‌هینانیا ناکات.

یه‌کخواپه‌رستی له‌شه‌نگه‌ داری ده‌چی:

۲۴: ألم ترکف ضرب الله مثلا ۲۵: ئه‌ری تو‌ نازانی که خوا چۆن مه‌سه‌ل و نموونه دینیته‌وه ۲۶: کلمه طيبة کشفرة طيبة ۲۷: بۆ وشه‌یه‌کی پاک و خیردارو سوودبه‌خش ۲۸: أصلها ثابت ۲۹: که ریشه‌و ره‌گی له‌نیو زه‌ویدا جیگیر بووبی ۳۰: وفرعها فی السماء ۳۱: و لق و بۆیه‌که‌شی چووبی به‌ئاسماندا ۳۲: ۲۵: توتی أكلها کل حین یاذن ربها ۳۳: هه‌موو کاتی که کاتی خوی هات به‌رو میوه‌جاته‌کی به‌فرمانی په‌روه‌ردگاری خوی ده‌دا ۳۴: ویضرب الله الأمثال للناس ۳۵: وه خوا ۳۶: وینه‌و نموونه‌ی وردو سوودبه‌خش دینیته‌وه بۆخه‌لکی ۳۷: لعلهم یذکرون ۳۸: تابه‌شکو بیربکه‌نه‌وه‌و عیبه‌ره‌ت و په‌ندبگرن. به‌لی وشه‌ی یه‌کخواپه‌رستی له‌دلی ئیمانداراندا وه‌ک نه‌و دره‌خته‌وایه.

شیرکیش هه‌موو له‌داریکی ناجسن ده‌چی:

۲۶: ومثل کلمه خبیثه ۲۷: نه‌وجا نموونه‌ی وشه‌ی پیس و ناپاک و بی‌خیزو به‌ره‌که‌ت (شیرک) ۲۸: کشفرة خبیثه ۲۹: وه‌کو دره‌ختیکی پیس و ناپاک و بی‌سووده ۳۰: اجثت من فوق الأرض ۳۱: به‌ریشه‌کوهه هه‌لکیشرابی و له‌سه‌ر زه‌وی فری درابی ۳۲: ما لها من قرار ۳۳: مانه‌وه‌و قه‌راری نه‌بی، جا شیرک و بی‌باوه‌پیش هه‌رچه‌نده کینو ده‌شت و ده‌ریاکان پرپاکو بی‌کاته هه‌راو هۆسه، به‌و دره‌خته

توتی أكلها کل حین یاذن ربها ویضرب الله الأمثال للناس لعلهم یتذکرون ۲۷: ومثل کلمه خبیثه کشفرة خبیثه ۲۸: اجثت من فوق الأرض ما لها من قرار ۲۹: یثبت الله الذین آمنوا بالقول الثابت فی الحیوة الدنیا و فی الآخرة ویضل الله الظالمین ۳۰: ویفعل الله ما یشاء ۳۱: ألم تر إلی الذین بدلوأ نعمة الله کفرا وأحلوا قومهم دار البوار ۳۲: جهنم یصلونها وینس القرار ۳۳: وجعلوا لله أندادا لیضلوا عن سبيله قل تمنعوا فإن مصیرکم إلی النار ۳۴: قل لعیبادی الذین ءامنوا یقیموا الصلوة وینفقوا مما رزقنهم سراً و علانية من قبل أن یأتی یوم لا ینفع فیهِ ولا یخلد ۳۵: الله الذی خلق السموات والأرض وأنزل من السماء ماءً فأخرج به من الثمرات رزقا لکم وسخر لکم الفلک لتجری فی البحیر بأمره وسخر لکم الأنهار ۳۶: وسخر لکم الشمس والقمر دابین وسخر لکم النیل والنهار ۳۷

خوا پیگه‌یان قایم و سابت نه‌کا ۳۸: فی الحیة الدنیا و فی الآخرة ۳۹: له‌ژیانی ثم دونیاو، له‌ژیانی نه‌ودونیا ۴۰: ویضل الله الظالمین ۴۱: و سته‌مکارانیش گومراو سه‌رلیشیواو ده‌کات ۴۲: ویفعل الله ما یشاء ۴۳: خوا بیه‌وی هه‌رشتی بکات، زۆر به‌ئاسانی ده‌یکات، چه‌ز بکا کی رینموونی بکاو، کییش گومراو سه‌رلیشیواو بکا، نه‌مانه هه‌موو له‌ده‌سه‌لاتی نه‌ودان. پینشه‌وا (بوخاری) ثم فهرمووده‌یه دینی و ده‌لیت: موسلمان هه‌ر که خرایه‌گۆره‌وه و پرسیری لی‌کرا، خیرا به‌هوی راستی دونیاپه‌وه شایه‌تمانیکی راست و به‌هق دینی، مه‌به‌ستیش به‌م نایه‌ته که خوا ده‌فرموی: (یثبت الله الذین آمنوا بالقول الثابت..) هه‌ر نه‌مه‌یه، بۆیه له‌و کاته ناسک و ته‌نگه‌دا وه‌لامی پرسیاره‌کانی گۆری بۆ ئاسان ده‌کاو، له‌گشت گرفته‌کان ده‌پیاریزی. به‌لام مروفی لارو لاسارو خوانه‌ناس که خرایه‌گۆره‌وه و پرسیاره‌کانی لی‌کرا، ده‌حه‌په‌سی و وه‌کو شیئی لی‌دی و هیچ نازانی و سه‌رگه‌ردانه ۴۸: ألم تر إلی الذین بدلوا نعمة الله کفرا ۴۹: ناخو

ئەوانەت نەبىنى نىعمەت و بەخششەكانى خوا (ئيمان و بىروا)يان
گۆرى بە كوفرو بىۋاھەرى و سېلەيى؟ واتە: لەباتى شوكرانە
بۆيرى نىعمەتى خوا، بىۋاھەرى كافىر بوون ﴿ و أحلوا قومهم دار
البار ﴾ ھۆزەكەى خۇيانىيان بىردە ناو خانووى تياچوون ﴿ ۲۹ :
جهنم يصلونها ﴾ ئەۋىش دۆزەخە دەچنە نىۋى ﴿ و بس القرار ﴾
ئاي دۆزەخىش چ جىگايەكى خراپە بۆ دۆزەخىيان ﴿ ۳۰ : و جعلوا
للہ أندادا ﴾ ھەر ئەو خوانەناسانە چەندىن شەرىك و ھاۋبەشىيان بۆ
خوا دانا ﴿ ليضلوا عن سبيله ﴾ ھەتا خەلكى لەرىگەى ئەو لادەن
و گومراۋ چەۋاشەى كەن ﴿ قل تمتعوا ﴾ ئەى موحەممەد ﷺ
پىيان بلى: دەسا چەند رۆژى بە ئارەزوۋى خۇتان لەژيانى دونيا
بەھرمەند بن و رابویرن ﴿ فإن مصيركم إلى النار ﴾ ئەۋە بزائىن و
دلىيا بن كە سەرەنجامى كارتان بۆ ئاگرى دۆزەخ دەبى.

نوٲر يكه ن وسامانيش بيه خشن:

﴿ ۳۱ ﴾: قل لعبادی الذین آمنوا ﴿﴾ توبه و به ندانهم که پروایان
هیناوه بلی: ﴿﴾ یتقوا الصلاة ﴿﴾ به ریک و پیکی نویژه کانیان بکن
﴿﴾ وینقوا مما رزقناهم سرا و علانیة ﴿﴾ و لهو رزق و روزهی
پیماں داون ببه خشن به نهیئی و به ناشکرا ﴿﴾ من قبل أن یأتی يوم
لا یبع فیہ و لا خلال ﴿﴾ پیش نهوه که رۆژی بیئت (رۆژی دواپی) که
نه فرۆشتن و نه دوستایه تی تیدایه، هه تا شتی بکن بو خویان.

بەخشى خوارۇر زۆرە:

﴿ ۳۲ ﴾ : الله الذى خلق السماوات والأرض ﴿ خولاؤه دوسه لاتداریه
 ئاسمانه کان و زهوی دروست کردووه ﴿ و أنزل من السماء ماء ﴿ و
 له ئاسمان (هه ور) هه و ئاویکی باراندووه ﴿ فأخرج به من الثمرات
 رزقا لكم ﴿ ئینجا بهو ئاوهیه گه لی میوهی جیاجیایو مهزه خووشی
 له زهویدا رواندووه و دهرهیناوه، تا بیی به رزق و رۆزی بۆتان
 ﴿ و سخر لكم الفلك ﴿ و گهمی و که شتییه کانیشی بۆ رام کردوون
 ﴿ لتجرى فى البحر بأمره ﴿ که به ددهسه لات و فه رمانی خووی له
 دهریادا به خوۆتان و کهل و په لئانه وه بییتو بجی ﴿ و سخر لكم
 الأنهار ﴿ و چۆم و رووباره کانیشی بۆ رام کردوون ﴿ ۳۳ : و سخر
 لكم الشمس والقمر دائيين ﴿ خوۆرو مانگیشی به دائیمی بۆتان ژیر
 دهسته کردووه، واته : هه موو کات دین و ئه رۆن له به رخاتری
 ژیانى ئاسووده ی ئیوه ﴿ و سخر لكم الليل والنهار ﴿ و شهوو
 رۆژیشی بۆ رام کردوون، به شهودا بهه وینه وه، به رۆژیشدا هه ولی
 ژیان بدهن ﴿ ۳۴ : و آتاكم من كل ما سألتموه ﴿ وه له ههر شتیك
 داواتان کردبی و پیویستی ژیا نئان بوو بی پیی داون ﴿ و إن تعدوا

نعمۃ الله لا تحسوها ﴿١﴾ ئەوانەیش وا باسماڻ کردن بۆتان، ھەندى بوون لە نعیمەتە بى ژمارەکانى خوا، خو ئەگەر ئیوھە بتانەوى نعیمەتەکانى خوا بژمێرن، ھەرگیز لە ئەژمار نایەن بۆتان ﴿٢﴾ ین الإنسان لظلم کفار ﴿٣﴾ بەراستى مروڤى لارى ژور سته مکارو کوفرکەر و سپلەیه! بۆیه لەبەر امبەر ئەوھەموو بەخششانەوھ ئەوئندە بەدنامەکو و پى نازانیت! پیغەمبەرى خوا سپاسى خواى دەکردو دەیفەرموو: ((اللهم لك الحمد غير مكفی، ولا مودّع، ولا مستغنى عنه رینا)) (فتح الباری: ٤٩٣/٩).

دۆعاكه‌ي ئىبراهيم، ئەو دەمە

که ئیسماعیلی لهیه نای که عهده دا نا:

﴿ ۳۵ ﴾ : وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ ﴿ وَهَبِيرْبَيْنَهُ وَبِقَوْمِهِ كَتَى بَاسْ
بَكِهْ كَاتَى كَهْ ثَيْبِرَاهِيمْ وَتَى ﴾ رَّبِّ اجْعَلْ هَذَا الْبَلَدَ آمِنًا ﴿ ثَى
پەرورەدگارم ! ئەم شارەى (مەككە) يە كە كەعبەى پېرۇزى تىدايە
بكه به جيئى ئەمن و ئاسايش وحەوانەوہ بۆخەلك و گيان لە بەران ،
خواى گەورەيش وەلامى دۇعاكەى داىەوہ ، وەك لە جىگايەكى تردا
فەرمووئى : (أولم يروا أنا جعلنا حرما آمناً..) يان دەفرمووئى : (إن
أول بيت وضع للناس للذى ببكة مباركا وهدى للعالمين فيه آيات
بينات مقام إبراهيم ومن دخله كان آمناً..) واجتنبي وبني أن نعبد
الأصنام ﴿ خوايه ! خۆم و كۆرەكانم لە بتپەرستى وەدوورخە ، بەللى
پىيوستە دۇعاو پارانەوہ بو سالح بوونى مال و منال و كۆروكال
بكړيت ، ھەرەك ئىبراھيم لەخوا سەلاحەتى مندالەكاني خواست
﴿ ۳۶ ﴾ : رَبِّ إِنِّهِن أَضِلُّن كَثِيْرًا مِّنَ النَّاسِ ﴿ ثَى پەرورەدگارم !
بەراستى ئەو بتانە خەلكىكى زۆريان سەرىشيواوو گوڤرا كردووه
و فَمَنْ تَعْنَى فَإِنَّهُ مِنِّى ﴿ جا ھەركەسيك پەيرەوى لەمن كرد
وشوونى ئاييئەكەى من كەوت ، بئى گومان ئەوہ لە شوئيئكە وتوانى
منه ﴿ وَمِنْ عَصَانِي فَإِنَّكَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿ و ھەركەسىيكيش
سەريچى و نافەرمىانى كردم ، ديارە تو بو خۆت چاك دەزانى چى
ئەكەيت ، چونكە بەراستى تو زۆر لىبووردەيت ، زۆريش دلوايت
بەرامبەر بە بەندەكانت ﴿ ۳۷ ﴾ : رَبَّنَا إِنِّي أَسْكَنْتُ مِنْ ذُرِّيَّتِي ﴿ ثَى
پەرورەدگارمان ! بئى گومان من يەكئى لەمنالەكانم (ئيسماعيل)ى
كوڤم داناو جيئم هيشت ﴿ بواد غير زرع عند بيتك المحرم ﴿
لەشيوو دۆليكى وشك و بئى دەرامەت ، لاى مالە پېرۇزو بەريزەكەى
خۆت لە مەككەدا ﴿ رَبَّنَا لَيَقِمُوا الصَّلَاةَ ﴿ ثَى پەرورەدگارى ئيمە !
بوئەوہى لەوئى بەريك ويكي نوؤزەكانيان بكەن و بىتاقەت نەبن
﴿ فَاجْعَلْ أَفْتِدَةً مِنَ النَّاسِ تَهْوَى إِلَيْهِمْ ﴿ دەسا تۆش دلى خەلكيك
راكبيشه بولايان ، تا بەدل خو شيان بوين ﴿ وارزقهم من الثمرات

پیلوی چاوشیان وهستاوه نایه ته خواره وه، واته: له بهر قورس و گرانسی ئه و روژه چاویان ئه بهلق بووه و نایتر و کینن و افتدتهم هواء و دلشیان له هه موو هه ست و نه ستیک به تال و حه تاله.

و له و دۆل و شیوه دا میوه جات و رزق و روزیان بدهری ﴿لعلهم یشکرون﴾ تابه لکو به باشی خواپه رستی و سوپاسگوزاری تو بکه ن. ۳۸: ربنا انک تعلم ما نخفی و ما نعلن ﴿ئهی پهروه ردگاری ئیمه! به راستی تو به هه مووشتی ده زانی و ئاگاداریت، ئه وهی بیشارینه وه و، ئه وهی دهری بخهین و ئاشکرای بکهین﴾ و ما یخفی علی الله من شیء فی الأرض و لا فی السماء ﴿خو نه له زهوی، نه له ئاسمان، هیچ شتیک له خوا په نهان و شاراهه نییه، واته: ئاگای له و دؤعاو پارانه وهی منه و ههیه و، ده زانی به چ مه به ستیک ته و داوایه م کرد ﴿۳۹: الحمد لله الذی وهب لی علی الکبر اسماعیل و اسحاق﴾ سوپاس هه رب بو ئه و خواپه یه که به پیری (ئیسماعیل) و (ئیسحاق) ی پی به خشیم، به ی... ئه و ده مه که خوا ئیسماعیلی کرده خه لاتی ئیبراهیم، ته مه نی ئیبراهیم (۹۹) سال بوو، ههروه ها کاتیکش (ئیسحاق) ی پی به خشی ته مه نی (۱۱۲) سال بوو ﴿ان ربی لسمیع الدعاء﴾ بی گومان پهروه ردگارم هه میسه نزاو هاوارو پارانه وهی نزاکاران ده بیسی و قه بوول ده کات ﴿۴۰: رب اجعلنی مقیم الصلوة و من ذریتی﴾ ئهی پهروه ردگارم کهم! خو م و مناله کانم له نوێر خوینان دابنی ﴿ربنا و تقبل دعاء﴾ ئهی پهروه ردگارم! هاوارو دؤعا کهم قبول بکه ﴿۴۱: ربنا اغفر لی ولوالدی و للمؤمنین﴾ ئهی پهروه ردگارمان! هه م له خو م و، هه م له دایکم و بایم و، له گشت باوه رداریش خو ش ببه ﴿یوم یقوم الحساب﴾ له و روژدها حیساب و لیکو لینه وه به ریا ده بی.

ئاگاداری: نزای لیخو شبوون له تاوان و گوناخی باوکی، پیش ئه وه بو ی دهر که و ی که باوکی ناحه زو دؤمنی خواپه، بووه چونکه هه رب که بو ی دهر که و ت نه یارو دژی دینی خواپه، خیرا به راته تی لی کرد.

خوا نه کرده وهی زالمان بی ئاگا نییه:

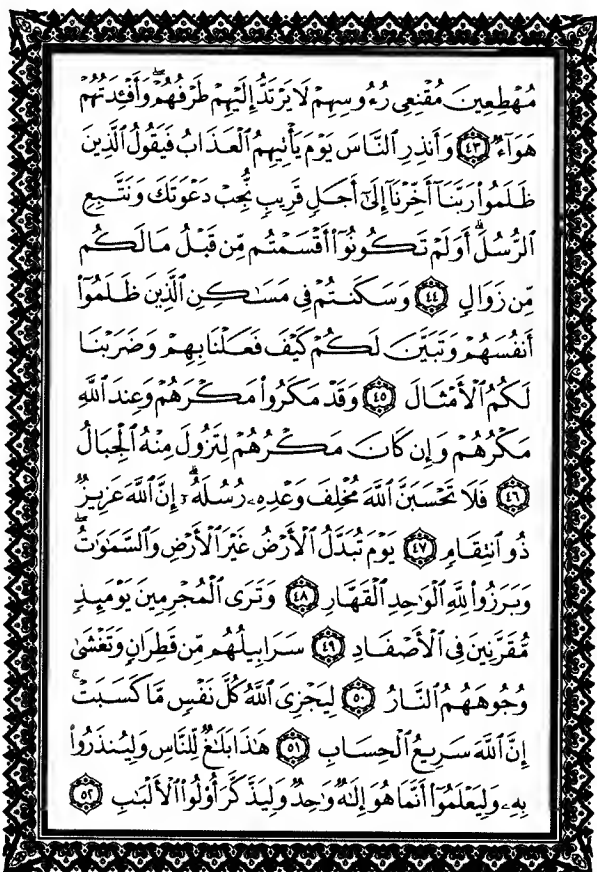
﴿۴۲: ولا تحسبن الله غافلا عما یعمل الظالمون﴾ هه رگیز تو وایر مه که ره وه که خوا له کار و کرده وهی سته مکاران خافل و بی ئاگاییت، نه خیر، به لکو به هه موو کار یکیان زانا و ئاگاداره، به لام بو ماوهیه که مۆله تیان ده دات، پاشان ده یانگری و تۆله یان لی ده سینیتی، وه کو ده فهرمو ی: ﴿انما یؤخرهم لیوم تشخیص فیہ الأبصار﴾ هه رب بو ئه و روژه دوا یان ده خوا ده یانیه یلته وه که ئه وه نده سه خته گشت چاویک له ترسانا ئه بهلق ده بن و، له بزوتن ده که ون ﴿۴۳: مهطعین مقنعی رؤسهم﴾ وه ترسانا به په له به ره و جارچی خوا ده چن و، به سه ر به ره و ئاسمان هه لبرای، ههروه کو که سیلک سه رو ملی ره ق بووبی و نه توانی بیسوورپینی ﴿لا یرتد الیهم طرفهم﴾

وَأَتَّخِذُ مِنْكُمْ مِّنْ كُلِّ مَآسٍ لِّمُؤْمِنَةٍ وَإِنْ تَعَدُّوا نِعْمَتَ اللَّهِ لَا تَحْصُوهَا إِنَّ الْإِنْسَانَ لَظَلُومٌ كَفَّارٌ ﴿۳۶﴾ وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ اجْعَلْ هَذَا الْبَلَدَ آمِنًا وَاجْنُبْنِي وَبَنِيَّ أَنْ نَعْبُدَ الْأَصْنَامَ ﴿۳۷﴾ رَبِّ إِنِّي أَضَلَّكَ كَثِيرًا مِنْ النَّاسِ فَمَنْ تَبِعَنِي فَإِنَّهُ مِنِّي وَمَنْ عَصَانِي فَإِنَّكَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿۳۸﴾ رَبَّنَا إِنِّي أَتَّخِذْتُ مِنْ دُورَتِي يُودِيعُ زُرْعَ عِنْدَ بَيْتِكَ الْمُحَرَّمِ رَبَّنَا لِيُقِيمُوا الصَّلَاةَ فَاجْعَلْ أَفْئِدَةً مِنَ النَّاسِ تَهْوِي إِلَيْهِمْ وَارْزُقْهُمْ مِنَ الثَّمَرَاتِ لَعَلَّهُمْ يَشْكُرُونَ ﴿۳۹﴾ رَبَّنَا إِنَّكَ تَعْلَمُ مَا نَخْفِي وَمَا نُعْلِنُ وَمَا نَخْفِي عَلَى اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ ﴿۴۰﴾ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي وَهَبَ لِي عَلَى الْكِبَرِ إِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ إِنَّ رَبِّي لَسَمِيعُ الدُّعَاءِ ﴿۴۱﴾ رَبِّ اجْعَلْ لِي مَقِيمَ الصَّلَاةِ وَمِنْ دُورَتِي رَبَّنَا وَتَقَبَّلْ دُعَاءَ ﴿۴۲﴾ رَبَّنَا اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ يَقُومُ الْحِسَابُ ﴿۴۳﴾ وَلَا تَحْزَنْ إِنَّ اللَّهَ عَفِيفٌ عَمَّا يَعْمَلُ الظَّالِمُونَ إِنَّمَا يُؤَخِّرُهُمْ لِيَوْمٍ تَشْخَصُ فِيهِ الْأَبْصَارُ ﴿۴۴﴾

سزا هات مۆله ت نامینی:

﴿۴۴: وَأَنْذِرِ النَّاسَ يَوْمَ يَأْتِيهِمُ الْعَذَابُ﴾ ئهی موحه ممه د ﴿ئهو خه لکه له سه ختی و ناره حه تی روژیک بترسینه که سزاو جه زره به ی خوا یان بو دیت﴾ فیقول الذین ظلموا ﴿جا ئه وانه ی سته میان کردوه، کاتی سزا که ده بینن ده لین: ﴿ربنا أخرنا إلى أجل قريب﴾ ئهی پهروه ردگاری ئیمه! بو ماوهیه کی که میس بیت مۆله تمان بده و ئاکامان دوا بخه ﴿نحب دعوتک﴾ تا وه لای بانگه وازه که ت بدهینه وه ﴿ونتبع الرسل﴾ و شوینی په یامبه ران که وین، وه کو له ئایه تیکی تر دا ده فهرمو ی: ﴿.. حتی إذا جاء أحدهم الموت قال رب ارجعوا لی عملی صالحا..﴾ ﴿أولم تکنوا أقسمتم من قبل﴾ ئه و جا پییان ئه وتری: ئهی بو ئیوه نه بوون له پیشه وه سویندتان خوار د؟ ﴿مالکم من زوال﴾ که هه رگیز فه نا و نه مانتان بو نییه و، قیامه تیش نایه ت، ده سا وابوو! وه یان ده فهرمو ی: ﴿و أقسموا﴾

بِالله جَهِدْ أَيْمَانَهُمْ لَا يَبِيعُثُ اللَّهُ مِنْ يَمُوتُ.. ﴿٤٥﴾ وَ سَكَنْتُمْ فِي مَسَاكِنَ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ ﴿٤٦﴾ وَ ثَمَى ثِيْوَهُ جِيئَ ثَهْوَانَهُ تَانْ گرتَه وه سته میان له خویان کرد؟ ﴿٤٧﴾ وَ تَبِينَ لَكُمْ كَيْفَ فَعَلْنَا بِهِمْ ﴿٤٨﴾ وَ بَوَاتَان رَوون بوویه وه که چیمان پی کردن ﴿٤٩﴾ وَ ضَرْبْنَا لَكُمْ الْأَمْثَالَ ﴿٥٠﴾ وَ نَهْزِلَهُ وَ نَمُوءُهُ زُورِشْمان له باره ی گهلانی پِشوو بُو هیئانه وه،

به لَام ثیوه هیچ به ندیکتان لی وه نه گرتن! وه کو ده فهرموئ: (حکمه بالغه فما تغن النذر..) ﴿٤٦﴾ وَ قَدْ مَكْرُوا مَكْرَهُمْ ﴿٤٧﴾ بِيْ گومان بهرامبر به موسلمانان دریغیان نه کرد و نه وهستان له نه نجام دانی فروقیلی خویان ﴿٤٨﴾ وَ عِنْدَ اللَّهِ مَكْرَهُمْ ﴿٤٩﴾ به لَام نه نجامی فروقیلیان لای خوابوو ﴿٥٠﴾ وَ إِنْ كَانَ مَكْرَهُمْ لَتَرْوُلَ مِنْهُ الْجِبَالُ ﴿٥١﴾ وَ نه گهریش فیلیان نه وهنده سه خت بوو کیوه کانیشیان پی هله ده ته کاندن، به لَام له گهل نه وه شدا خوی گه وره هر ثیوه ی پاراست له ده ستیان و، ثیوه ی سه رخست و نه وانی تی شکاند.

خو له به لیئنه کانی خوی پاشگه ز نابیته وه:

﴿٤٧﴾: فَلَا تَحْسَبَنَّ اللَّهَ مُخْلَفًا وَعْدَهُ رُسُلُهُ ﴿٤٨﴾ جَا له بهر نه وه هه رگیز گومانی وا نه به بیت که خوا بهرامبر به لیئنی خوی که به په یامبه رانی داوه، له یارمه تیدانیان و له ناو بردنی دوژمنانیان پیچه وانه و نادرست بجولیته وه ﴿٤٩﴾ إِنْ اللَّهُ عَزِيزٌ ذُو انتقام ﴿٥٠﴾ بِيْ گومان

خو زور به تواناو ده سه لاتداره، خاوه ن توله یه، هیچ بالاده ستیکی نییه ﴿٤٨﴾: يَوْمَ تَبْدِلُ الْأَرْضَ غَيْرَ الْأَرْضِ وَ السَّمَوَاتِ ﴿٤٩﴾ توله یان لی ده سینئ له روژی قیامه تدا که ثم زهوییه ی نیستایه نه گوردرئ به زهوییه کی تر، ئاسمانه کانیش هه روا! له فهرمووده یه کی (متفق علیه) دا هاتوو: خه لکی سه رجهم له روژی قیامه تدا له زهوییه کی مه یله و سوری کاکي به کاکیدا کو ده کړینه وه بُو حه شرکردن! فهرمووده یه کی تریش هه یه که دایکمان عائیشه (خ) له پیغه مبه ر ده پرسئ: نه و روژه که ثم زهوییه نامینئ، ده بی مه ردم گشت له کوئ بن؟ نه ویش فهرمووی: له سه ر پردی (صراط) ن، پی شه و (نه حمده) ریوایه تی ده کات. فهرمووده یه کی تر ده لئ: ژنانی وه سف و سه ناکه رانی مردوان، نه گهر ته وبه نه که ن له و کاره یان، نه و له نیوان به هه شت و دوزه خدا راده گیردرئ و، جل و بهرگه کانیان (قه تیران) هه و، ئاگریش دهم وچاوو روخساری داگرتون، (موسلم: ۶۴۴/۲) ﴿٥٠﴾ وَ بَرَزُوا لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ ﴿٥١﴾ نه و جا هه موان له گوره کانیان ده هیئرینه دهر، ده برین بُو به ردم خوی تاک و ته نیای ده سه لاتدار، وه له ده ستیکی کاکي به کاکیدا ده نو پیرین بی نه وه ی پرده یه ک له نیواندا بیت.

تاو نباران به زنجیر جه له ده کړین:

﴿٤٩﴾: وَ تَرَى الْمُجْرِمِينَ يَوْمَئِذٍ مُّقْرَنِينَ فِي الْأَصْفَادِ ﴿٥٠﴾ ئیتر له و روژه دا تاو نباران ده بینی له گهل هاوکاره کانی خویاندا کو ت و زنجیرکراو ﴿٥١﴾: سَرَابِلُهُمْ مِّنْ قَطْرَانٍ ﴿٥٢﴾ وَ جَلَّ وَ كَرَّاسِيْ به ریان قه ترانی ره شه. قه تران: جهوییه کی چه ورو بوگه نه و له داری عه رعر دیته دهر، نه وهنده ش ماده یه کی به گر وگهرمه به ساده ترین شیوه ئاگر نه گری، هر بویه ش له نیو عه ره باندا و شتری گهری پی چه ورو ده کړئ و به کاری ده هیئن بُو چاره سه ری گهرولی و تغسی و جههم النار ﴿٥٣﴾ دهم وچاوشیان ئاگری دوزه خ دایده گریئ و ده بیئرژنیئ ﴿٥٤﴾: لِيَجْزِيَ اللَّهُ كُلَّ نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ ﴿٥٥﴾ بُو نه وه که خوی گه وره پاداش و توله ی هه موو که سیئک به پی نه و کارو کرده وه کردوویه تی بداته وه ﴿٥٦﴾ إِنْ اللَّهُ سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿٥٧﴾ به راستی خوا حساب کی شیکی چه سپانه، دهره قه تی هه موان دیت.

قورئان جاریکی جیهانییه بُو گشت مه ردم:

﴿٥٢﴾: هَذَا بَلَاغٌ لِلنَّاسِ ﴿٥٣﴾ ثم قورئانه راگه یاندنیکی گه ورو مه زنه بوته وای خه لکانی جیهان له هه رجیگایه کدا بن، له جیگایه کی تری قورئاندا ده فهرموئ: (..لاتذکرک به و من بلغ..) ﴿٥٤﴾ و لیئدروا به ﴿٥٥﴾ و هه تا هه مووخه لکیکی له سزای خوا پی بترسینرئ و لیعلموا انما

هو إله واحد ﴿ تا چاکیش بزائن که نهو خواجه، خواجهکی تاکو
تهنیاو بی شهريک و بی هاوهله ﴿ و لی ذکر أولوا الألباب ﴿ وه تا
خه لکانی به ئاوه زوو و هوشیار په ندو ئاموژگاری وه رگرن، و پیی
سهر فرازو به اختیار بین له ههردوو جیهاندا.
زور سیاسی خوی کار جوان ده کم که: یارمه تی دام بۆ ته و او کردنی
تهفسیری سووره تی (ئبراهیم/علیه السلام).

کۆتایی جزمی ۱۳، (والله الحمد والمآل) ..

سووره تی (حیجر) ه

مه ککه بییهو (۹۹) ئایه ته.

به ناوی خوی به خشندهی میهره بان

* مه بهستی سه ره کی له م سووره ته دا رافه کردنی بناغه
سه ره کییه کانی دینی ئیسلامه و سه لماندونیانه، وه ک:
یه کخوایه رستی، په یامبه ری تی، زیندوو بوونه وه پاداش و تۆله..
ته وه ره که ی به ده وری دیاری کردنی پاشه رۆژو چاره نووسی زۆرداران
و تاغووتاندا ده سوور پته وه، به تایبته ئه وانه ی که رووبه پرووی
په یامبه ره کانیان ده وه ستان ور ئیان لی ده گرتن.

بۆیه به جۆره داچله کاندنی و هوشیار کردنه وه یه ک ده ست پی
ده کات: (ربما يود الذين كفروا لو كانوا مسلمين * ذرهم يأكلوا
ويتمتعوا ويلهم الأمل فسوف يعلمون).

* بانگی شه ی په یامبه ره ان ده کا، له گه له هه لویستی به ده به ختان
و گوهر اکاندا له ته کیاندا، هه ره له (نوح) ه وه الله تا دواترین
په یامبه ره مان (موحه ممد) د لخواشی په یامبه ره ده کاو پی ده لیت
که: وه نه بیته ئه و ئازارو چه ره مه سه رییه ته نه ا له گه له تۆدا کرابیته..
نه خیر، چونکه وه کو ده فره رموی: (ولقد أرسلنا من قبلك فی شیع
الأولین، وما یأتیهم من رسول إلا کانوا به یستهزئون). پیغه مبه رانی
زۆر هاتوون و گالته یان پی کراوه، هه ره در یژه یشیان به تی کۆشانیان
داوه، کۆلیان نه داوه.

* چه ند به لگه یه ک بۆ گه ورییه و ده سه لاتی خوی کارزان
له بوونه وه را- دینیته وه: دیمه نی ئاسمان، زه وی، "بای" قورس
و متور به کهر، ژیان و مردن، زیندوو بوونه وه کۆبوونه وه.. (ولقد
جعلنا فی السماء بروجا وزیناها للنظرین).

* داستان مه زنه که ی مرقایه تی.. که له دروست کردنی بابیه
(ئاده م) ه وه ده ست پی ئه کات.. دوژمنایه تی کردنی (ئیبلیس)..
کرنووشی فریشته کان بۆ ئاده م، لووت به رزی و ئیبای شه یتان.. (وإذ
قال ربک للملائکه إنی خالق بشرا من صلصال من حمأ مسنون).

* پاشان باسی به سه رهاتی هه ندی له په یامبه ره ان- علیهم الصلاه
والسلام- ده کا، وه ک (لوط، شعیب، صالح) به مه بهستی خۆرا گرتن
و ئارامی په یامبه ره.

* کۆتاییشی دیت به وه بیر هیئانه وه ی ئه و به هره گه ورییه
ی قورئانه که: خوا به پیغه مبه ری به خشیوه و چۆنیش داوی
دل ئه ستووری و خۆرا گرتنی لی ئه کات له کاتی ته نگانه دا؛ (ولقد
آتیناک سبعا من المثانی والقرآن العظیم).

ناویش نه راوه سووره تی (حیجر) چونکه خوی گه ورییه باسی
(سه مود) ی نه ته وه که ی (سالح) پیغه مبه ره ده کات که له (حیجر)
ده ژیان. حیجر: شوینی که له نیوان مه دینه و شامداو، ئیسته ش
ئاسه واری هه رماوه، گه لیکی زۆر ئازاو لی هاتوو و هه لکه وته و
به توانا بوون، له شاخه کان و خانوو به ره یان بۆ خۆیان ده تاشی،
ده تگوت قهت نامرن، جا له و حاله خۆشه یاندا قاری خوی گه ورییه
هات و ئیبادی کردن: (فأخذتهم الصیحة مصبحین، فما أغنی عنهم
ماکانوا یکسبون).

رۆژی دی خوانه ناس ئاوات ده خوازی موسلمان بووبا:

﴿ بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: الر ﴾ ئه م کتیه که پره له چه ندین
شتی زۆر گرنگ، هه ره له م جۆره پیتانه پیک هاتوو، جا ئه گه ره ئیوه
نکوولی ده کهن، ده سا فره موون شتیکی و به یین ﴿ تلک آیات
الکتاب وقرآن مبین ﴾ ئه مانه ئایه تی کتیب و قورئانیکی ئاشکریه،
که له ره وانییژی و خۆشخوانیدا وینه ی هه ر نییه و، گشت ریگا
راست و چه وته کانیش رۆشن ئه کاته وه ﴿ ۲: ربما يود الذين كفروا
لو كانوا مسلمين ﴾ ئه و که سانه ی که له دونیادا خوانه ناس بوون،
کاتی له رۆژی قیامه تدا سزا ده بیین، گه لی جار ئاوات ئه خوازن
که: خۆزگا موسلمان بووبان، به تایبته تی ئه و رۆژه که موسلمان ه کان
ده بیین له دۆزه خ دینه ده ری ورزگاریان ده بی ﴿ ۳: ذرهم يأكلوا
ويتمتعوا ﴾ توش ئه ی پیغه مبه ره! ﴿ وازیان لی بینه با هه ره و ک
ئازه له بۆ ماوه یه کی که م بخۆن و رابویرن! ﴿ ويلهم الأمل ﴾ و
هیواو ئاواته کانیشیان سه رگه رم و سه رقاییان بکاو، بیان خافینی و
ته وبه نه کهن ﴿ فسوف يعلمون ﴾ ئه و جا بۆ دواپی ده زانن چییان
پی ده که ی، له جیگایه کی تر دا ته ئکید له سه ره ئه وه ده فره رموی:
(قل تمتعوا فإن مصیرکم إلی النار..) یان ده فره رموی: (کلوا وتمتعوا
قلیلا إنکم مجرمون).

هه موو شاری ماوه نا کامیکی بۆ دانراوه:

﴿ ۴: وما أهلكنا من قریة ﴾ وه ئیمه خه لکی هیچ شارو گوندیکمان

من ذهب أو جاء معه الملائكة مقترنين) بیان دهفرموی: (وقال الذين لا يرجون لقاءنا لولا أنزل علينا الملائكة أو نرى ربنا...) ﴿٨﴾ ما نزل الملائكة إلا بالحق ﴿٩﴾ له وهلا میاندا دهفرموی: ئیمهش بههق نه بیئت هرگیز فریشته نانیرین، واته: یا بؤ په یامهینان بؤ پیغمبهران دهیان نییرین، یان بؤ سزادانی خوا نه ناس و موشریکان و... هتد ﴿١٠﴾ وما كانوا إذا منظرین ﴿١١﴾ که هاتیشن ئیتر ئهوانه مؤلهت نادرین و، گورج له ناو ده برین.

خومان ئهم قورئانه دهپاریزین:

﴿٩﴾: إنا نحن نزلنا الذكر وإنا له لحافظون ﴿١٠﴾ به راستی ئیمه خومان ئهم قورئانه مان ناردوته خواری و، هر خویشمانین ئاگادارو پاریزه روی، له دوژمنان ئه پاریزین و ناهیلین زیدوکه می تیدا بکه، بویه ئه وه چه نندین سه ده هات و چوو، له گهل ئه وه هموو دژو نه یارانه دا، که سیك نه یوانیوه ته نها پیتیکی بگوری، یان لئی لابیات.

هه موو پیغه مبهری ئانه و ته شهری لی دراوه:

﴿١٠﴾: ولقد أرسلنا من قبلك في شيع الأولين ﴿١١﴾ بئی گومان له ناو کۆمه له و گهلانی پيش تويشدا په يامبهر گه ليکمان نارد ﴿١١﴾: وما يأتيهم من رسول ﴿١٢﴾ ئهوانه ههر په يامبهريکیان بؤ ده هات ﴿١٣﴾ إلا كانوا يستهزئون ﴿١٤﴾ ئیلا گالته یان پی ده کرد، جا که وایه تويش دلت بؤ خووت دانه میننی که قوره ییش گالته ت پی ده کهن ﴿١٢﴾: كذلك نسلک فی قلوب المجرمين ﴿١٣﴾ ههر چوئی سهر سه ختی و عینادمان خسته دلی پیشینانه وه، بر وایان به پیغه مبهره کانیان نه هیئا، ههر ئاویش نکوولی و بیزاری وشیرک ده خهینه دلی تاوانباره کانی سهر ده می تويشه وه ﴿١٣﴾: لا يؤمنون به ﴿١٤﴾ وبروا ناهینن به قورئان ﴿١٥﴾ وقد خلت سنة الأولين ﴿١٦﴾ به راستی باوو عاده تی خوا له گهلانی سهر سه ختی پیشوودا رابورد به له ناو بردنی ئه وه ی باوه ری به نیشانه و موعجیزه کان نه هیئا، واته: چوون فهوتان وله ناو چوون.

چه نده موعجیزه بیینی بؤ خوانه ناسان، ههر باوه ناکه ن:

﴿١٤﴾: ولو فتحنا عليهم بابا من السماء ﴿١٥﴾ ئه و موشریکانه ئه وه نده ئه هلی عینادن که: ئه گهر له ئاسمانیش ده رگایه کیان بؤ بکه ینه وه ﴿١٦﴾ فظلوا فيه يعرجون ﴿١٧﴾ ئینجا له و یوه سهر که ون و، پاشان به چاوی خوین فریشته کان ببینن و شایه تیت بؤ بدن ﴿١٥﴾: قالوا إنما سكرت أبصارنا ﴿١٦﴾ بئی شك ههر ده لین: چاومان

له ناو نه بردووه، له وانه باوه ریان به په يامبهره کانیان نه هیئا، ئه گهر داوای دابه زینی سزاشیان کردبی ﴿١٧﴾ إلا ولها كتاب معلوم ﴿١٨﴾ مه گهر پيش له ناو بردونیان نامه و ئاکامیکی دیاری کراویان هه بووه ﴿١٥﴾: ما تسبق من أمة أجلها ﴿١٩﴾ بیشزانن که هیچ هوزو گه لیک پيش ئاکامی خوین ناکه ون ﴿٢٠﴾ وما يستأخرون ﴿٢١﴾ و لییشی دوا ناکه ون، که واته

ئیه وهش هوشیار بن! ههر کات ئاکامتان هات ده پیچرینه وه.

پیغه مبهر ده که نه شیت و لیوه:

﴿٦﴾: وقالوا يا أيها الذي نزل عليه الذكر ﴿٧﴾ بئی باوه ره کان - به گالته وه - به په يامبهریان ﴿٨﴾ گوت: ئه ی ئه وه که سه ی - وه ک خووت ده لیبیت - قورئانت بؤ هاتووه ﴿٩﴾: إنک لمجنون ﴿١٠﴾ دلنیا به تو دیوانه و شیتی! دیاره ئه وه نه فام و شیتانه ده یانه وی به و ته ناقلو بؤ ویلانیه یان پیغه مبهر ﴿١١﴾ دل تنگ و ناره حهت بکه، نه گینه بؤ خویشیان ده یانسان که شیت نییه، به لکو له و په ری ژیری وئاوه زدايه ﴿١٢﴾: لو ما تأتينا بالملائكة إن كنت من الصادقين ﴿١٣﴾ باشه! ئه گهر تو له راستگو یانیت - که ده لیبیت من په يامبهرم - ده بؤ فریشته کان ناهییته لامان با شایه دیت بؤ بدن که: تو پیغه مبه ریت، له گه لی جیگای تر دا قورئانی پیرو ز ئه و قسه لۆکانه یان ده گپ ریته وه، بؤ نموونه: (فلو لا ألقى عليه أسورة

هه وریك به ئاسمانه وه دهركهوت، نه و جا پیغه مبهړ ﷺ فهرمووی :
 ((أتدرون ماذا قال ربكم الليلة؟)) واته : ئه رى ده زانن په روه ریتان
 نه مشه و چی گوت؟ گوتیان : مه گهر هر خواو پیغه مبهړه کی
 بزائن، فهرمووی : ((أصبح من عبادى مؤمن بى و كافر)) بهنده كان
 بوونه دوو بهر وه : هه ندی بوونه خاوه نیاوهر، هه ندیک بوونه کافرو

وَلَقَدْ جَعَلْنَا فِي السَّمَاءِ بُرُوجًا وَزَيَّنَّاهَا لِلنَّظَرِ ﴿١٦﴾
 وَحَفِظْنَاهَا مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ رَجِيمٍ ﴿١٧﴾ إِنْ مِنْكُمْ أَسْرَفٌ أَتَسْمَعُ
 فَأَبْعَ شَهَابٍ مُبِينٍ ﴿١٨﴾ وَالْأَرْضَ مَدَدْنَاهَا وَأَلْقَيْنَا فِيهَا
 رُوسِيَ وَأَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ شَيْءٍ مَوْزُونٍ ﴿١٩﴾ وَجَعَلْنَا لَكُمْ فِيهَا
 مَعِيشَ وَمَنْ لَكُمْ لَهُ بَرَقِينَ ﴿٢٠﴾ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا عِنْدَنَا
 خَزَائِنُهُ وَمَا نُنْزِلُهُ إِلَّا بِقَدَرٍ مَعْلُومٍ ﴿٢١﴾ وَأَرْسَلْنَا الرِّيحَ
 لَوَاقِحَ فَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَسْقَيْنَا كُومَهُ وَمَا أَنْزَلْنَاهُ
 بِخَزَائِنٍ ﴿٢٢﴾ وَإِنَّا لَنَحْنُ نُحْيِيهِ وَنُمِيتُهُ وَنَحْنُ الْوَارِثُونَ ﴿٢٣﴾
 وَلَقَدْ عَلِمْنَا الْمُسْتَقْدِمِينَ مِنْكُمْ وَلَقَدْ عَلِمْنَا الْمُسْتَأْخِرِينَ ﴿٢٤﴾
 وَإِنَّ رَبَّكَ هُوَ يَحْشُرُهُمْ إِنَّهُ حَكِيمٌ عَلِيمٌ ﴿٢٥﴾ وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ
 مِنْ صَلْصَلٍ مِنْ حَمَلٍ مُسْتَوْسِنٍ ﴿٢٦﴾ وَالْجَانَّ خَلَقْنَاهُ مِنْ قَبْلُ مِنْ نَارِ
 السُّمُورِ ﴿٢٧﴾ وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي خَلَقْتُ بَشَرًا مِنْ
 صَلْصَلٍ مِنْ حَمَلٍ مُسْتَوْسِنٍ ﴿٢٨﴾ فَاذْأَسْوِئْهُ وَفَخَّخْ فِيهِ مِنْ
 رُوحِي فَقَعُوا لَهُ سَاجِدِينَ ﴿٢٩﴾ فَسَجَدَ الْمَلَائِكَةُ كُلُّهُمْ
 أَجْمَعُونَ ﴿٣٠﴾ إِلَّا إِبْلِيسَ ابْنُ أَنْ يَكُونَ مَعَ السَّاجِدِينَ ﴿٣١﴾

خوانه ناس ((فأما من قال: مُطِرْنَا بفضل الله ورحمته، فذلك مؤمن
 بى، كافر بالكوكب)) واته : نه و كه سهى ده لیت : هه به فزل
 ومیهره بانی خوا بارانمان بو دبارى، قسه كه ی راسته و، باوهریشی
 به خوا هه یه و هه قهو، نكوولی وحاشای له نه ستیرانه. ((و أما من
 قال: مُطِرْنَا بِنُوء كذا و كذا، فذلك كافر بى، مؤمن بالكوكب))
 (بوخارى/ ۸۴۶، موسليم/ ۷۱). نه و كه سهش بلئى : به هوى نه و
 نه ستیره وه بارانمان بو دبارى، دياره كه نه وه باوهرى به خوا
 نیه و، نه ستیره كان به هه ق ده ناسیت !.

جواړه : پیغه مبهړ ﷺ ده فهرمووی : ((أربع فى أمتى من أمر الجاهلية،
 لا يتركونها؛ الفخر بالأحساب، والطعن فى الأنساب، والإستسقاء
 بالأنواء، والنياحة)) (موسليم/ ۹۳۴). واته : چوار شت هه ن له
 كاره خراپه كانى سه رده مى جاهیلیه تن و، له ناو نوممه تی منیشتا
 هه رده مین و وازیان لی ناهینن :

(۱) خو هه لكیشان به بنه ماله و عه شیرته وه !.

تیک دراوه ؛ هه قیقه ته كان وهك خو یان نابینین ﴿بل نحن قوم
 مسحورون﴾ نه خیر، نه وانه ئیمه دیتمان فریشته نه بوون،
 به لكو ئیمه گه لیكى جادوو لی كراوین !! واته : جادوو مان لی كراوه
 بویه حه قیقه ته كان به پیچه وانه وه ده بینین، كه و ابو نه وانه ته نها
 به عینادی باوهر ناهینن، توش چه نده هه ول بدهیت بو نه هیشتنی
 بیانوه كانیان بى سووده ﴿۱۶﴾ ولقد جعلنا فى السماء بروجاً
 وه به راستی نه ستیره گه لیكى رووناكمان خستوته ئاسمانه وه، یان
 چه ند (بورج) و جیگه یه كان بو هاتوو چوى نه ستیره و خورو مانگ
 له ئاسماندا داناوه.

عه ره به كان بو زانین و ناسینی كاتو ساتی ئیش و كاره كانیان نه و
 شوین و (بورج) انه یان به دوازده هه ژمارد، هه ره یه كه شیان به پیی
 نه قلی نه وسه رده میان ناویکیان بو داناوو، وهك : بورجی (به رخ،
 كا، جهوزا، قرزال، شیر، طول، ته رازوو، دوویشك، كه وان،
 جه دی، سه تلاء، ماسی).

خوینه رى هیژا ! له كاتی نووسینی نه م كورته ته فسیره دا دیتم
 (عه لمانی) یه كان كه باوهریان به (میتافیزیقی) و (ماوراء الطبیعة)
 نییه و، هه مووشتیک به لای نه وانه وه هه رنه وه یه كه چاو ده بینین
 زوریکیان به بورجه كاندا هه لده دا، بو نمونه ده یانگوت : هه ركه سیك
 له مانگی نه ونده دا له دایكبووی، ئاینده و چاره نووسی و (به خت
 و ناوچاوی باش ده بی، یان بى به خت و چاره رهش ده بی !)
 جامنیش به واجبیكى ئیسلامیم زانی كه له دیدی ئیسلامه وه
 روونكر دنده وه یه كه له سه رنه و راو بو چونیه بنووسم، به هیواى
 ده ركه وتنی هه ق و راستیه كان و، گه رانه وه ی نه وانیش بو سه ر
 رای راسته قینه :

یه كه م : پیغه مبهړ ﷺ ده فهرمووی : ((مَنْ أَتَى عَرَافًا فَسَأَلَهُ عَنْ شَيْ
 لَمْ تُقْبَلِ الصَّلَاةَ أُرْبَعِينَ لَيْلَةً)) (موسليم/ ۲۲۳۰)، واته : هه ركه سیك
 شتیک له نه ستیره ناسیک بپرسیت، نه و نو یزی چل دانه روژی
 وهر ناگیردری (نه گهر پنی كافر نه بیئت).

دوووم : له پیغه مبهړیان پرسى، ده رباره ی (كاهین = نقلانه) چى :
 نه ویش فهرمووی : ((لَيْسُوا بِشَيْءٍ)) له سه ر هیچ بنه مایه ك نین
 و فریان به راستیه وه نییه، گوتیان : خو ئاخر بری جار راست
 ده لین : نه ویش فهرمووی : ((تِلْكَ الْكَلِمَةُ مِنَ الْحَقِّ يَخْطُفُهَا الْجِنُّ
 فَيَقْرُأُهَا فِي أُذُنِ وَلِيِّهِ، فَيَخْطِطُونَ مَعَهَا (أَكْثَرُ مِنْ) مِائَةِ كَذْبَةٍ)) (مسلم،
 ۱۵۶۸/۴۱)، به لی ده كرى كه : (جن) یه كان یه ك بیژو وشه بفرینن
 و، بیخه نه گوپی دوسته كانیانه وه، پاشان نه وانیش سه د دروی
 پیوه بنین.

سییه م : (زهیدی كوری خالیډ) ده لی : كاتی له حوده بییه دا بووین، په له

۲) تانہ و تہ شہر لہ نہ سب و بنہ رتہ یہ کتر!.

۳) خواستنی باران لہ نہ ستیرہ کان!.

۴) شین و وہ پرو بہ شوین مردواندا!.

بہ لی.. ہر خیرو شہرک لہ نہ ستیرہ کانہ وہ بناسری و بخوازری،
 تہ وہ حہرام و قدہ غہیہ، و ہکو لہ فہرمودہ کانداسکراوہ، بؤ
 نمونہ دہگوتری: تہ گہر لہ فلانہ مانگدا لہ دایک بووبیت، تہ وہ
 ژیانست خوش دہبی، سہرکہ وتوو دہبی، پروانامہ و ہردہگری،
 ہیچ کوسپ و لہ مہرک نایہ تہ ریگای،.. ہتد. کردنی تہم جوہ
 گوتانہو، باوہ پروون پینان، تہ گہر مروقی پی کافر نہ بیئت،
 بی گومان بن دہبیئتہ موشریک و ہاوبہ شدانہر بؤ خوا، ناشکرایہ
 کہ بیرو بؤ چوونی ٹاوا بہ تابیہ تی لہم سہدہی بیست و یہ کہدا
 زور جیگہی سہیرو سہمہرہیہ! چونکہ خہلکانی ہلگری
 عہلانیہت، پروای بہ ہیچ شتیکی نادیارو(ماوراء الطبیعة) نیہی،
 کہ چی لہ ولایشہوہ پروا بہوشتہ تورہات و تہفسانانہ دہکن،
 پینان وایہ شہنس و نگینان بہ فلانہ نہ ستیرہوہیہ، خوینہری
 ہرین! تہم جوہ مہسلانہ، تہو نہ ستیرہ باران دہبارینی و تہ گہر
 لہ فلانہ مانگدا لہ دایک بووبیت سہرکہ وتوو دہبیئت، تہ مانہ و چہندین
 بیرو و بؤ چوونی تری ٹاوا، لہ دینی نیسلامی پیروژدا قبول نین وبہ
 کاریکی تہفسانہیان دادہنی، من وادہ زانم تہو کہسانہی تہو بیرو
 باوہریان ہیہ، بؤخویان روو خاون و، لہ بہردہم گیروگرفت و
 کوسپہکانی ژیاندا ہرہسیان ہیٹاوہ، دہیانہوی (بہخہیالی خوین)
 بہو شتانہ تین وگوریک بہ خوین بدہنہوہ، لہ ولایشہوہ تہوانہ
 کہ ہرچہمی بی دینی و(عہلانیہت) یان بہرز کردوتہوہ، نابی
 بگہرینہوہ بؤ لای شتہ (غہیب) و نادیارہکان، تہ گینہ بہرنامہ کہیان
 ہلڈوہ شیتہوہو، دہکری باوہریان بہ (غہیب) بی و، باوہریان
 بہ ہہندیکیچی نہ بیئت! دلنیش بن کہ دیاریکردنی چارہنوس
 و بہخت خویندہوہ، تہنیاو تہنیا ہرخوای بالادہست دہیزانی
 و، تہنجامی تہمانہش کہ تہوان دلی خوینانی پی خوشدہکن
 بہسراوہ بہہو و تیکوشان و جیہادو خؤماندوو کردنہوہ، نہک
 بہوہ کہ لہ فلانہ (بورج) دا لہ دایک بیئت ﴿وزیناھا للناظرین﴾
 و ہپینانمان رازاندوتہوہ بؤ تہماشاکہران، لہ جیگاہیکی دیکہدا
 دہفرموی: ﴿تبارک الذی جعل فی السماء بروجاً﴾ ﴿۱۷﴾ و حفظناھا
 من کل شیطان رجیم ﴿ٹاسمانیشمان پاراستووہ لہ ہر شہیتانیکی
 نفرین لی کرو، واتہ: ہر کاتی شہیاتینہکان دہیانہوی بہ (اللا
 الاعلی) وہ بؤ دینی نہینیہکانیان نزیک ببہوہ، تہوا نیستارینان
 لیگرا، چونکہ شہیتان تہنہا بؤ تہم سہر زہویہ دروستکراوہ
 کارہکانیشی ہر لیرہن ﴿۱۸﴾: ﴿إلا من استرق السمع﴾ بہلام تہوہ

یان کہ بیہوی گوی بگری و شتیگ لہہوالی ٹاسمان بدزی بؤ
 سہرگہردان کردنی خہلکی ﴿فاتبعہ شہاب مبین﴾ شولہ ٹاگریکی
 رووناک دوا تہکہوی، تہ گہر بہری بکہوی تہیسوتینی ﴿۱۹﴾:
 و الأرض مددناھا ﴿وہ یہکی تر لہ نیعمہ تہکانمان بہسہر مروقہوہ
 تہوہیہ کہ زہویمان بہپان و بہرین لہ پینش چاویدا بؤ ہاتوجو
 ژیانسی کردہ رایہخ، وک لہ جیگاہیکی تردا تہفرموی: (والأرض
 فرشناھا فنعم الماہدون) ﴿۴۸/۵۱﴾. ﴿وألقينا فیھا رواسی﴾ وہ بؤ
 تہوہ کہ زہوی سہرنشینہکانی ہلڈہدی، چہند کیویکی بہرزو
 سابتمان تی ہاویشت ﴿وأتبتا فیھا من کل شی موزون﴾ وہ زور
 بہوردی و پر لہ حکمت و مہزہندہکاری، ہموو جوہ شتیگمان
 بہدی ہیٹاو، گشت رووہ کیگمان تیا رواند. ﴿۲۰﴾: ﴿وجعلنا لکم
 فیھا معیش﴾ وہ ہوکاری گوزہران و ژیانسی نیوہشمان تی دانا
 ﴿ومن لستم لہ برازقین﴾ ہاوری لہ گہل ژیانسی تہوانہش کہ
 نیوہ رۆزی دہریان نین، وک مندال و کوپلو ٹاژہلکان، چونکہ
 خویشتان و تہوانیش رۆزیتان ہر لہسہر خواہی، جا بہ تابیہت
 لاوازو بی دہسلات.

کلیلی ہہموو گہنجینہیہک ہہر لای خواہی:

﴿۲۱﴾: ﴿إن من شی إلا عندنا خزائنه﴾ وہ گہنجینہکانی ہہموو
 شتیگ ہہر لای نیہیہ، نیہم دہزانین لہ کوپیہو چؤن پیکہاتوہو،
 بؤ نمونہ: لہ چہند گہردیلہیہکی ہایدروجن و ٹوکسیجن (H_2O)
 ٹاومان پیک ہیٹاوہو ہر خویشمان چاک دہزانین حہقیقہ تہکہی
 چییہ؟ ﴿وما ننزله إلا بقدر معلوم﴾ جا لہ گہل تہوہیشدا ہر
 بہ تہندازہیہکی دیاریکراو پیویست تہینیرینہ خوار،.

(ثیب جہرین) لہ (عہدوللای کوری مہسعود) تہوہ تہلیت:
 بارانی ہیچ سالیک لہ سالیکی تر، پتر نیہی، بہلام خوا سالیک لیرہ
 دہیارینی، سالیک لہ شوینیکی تر، پاشان تہم تہیہتہی خویندہوہ:
 (وما من شیئی إلا عندنا خزائنه). ﴿۲۲﴾: ﴿وَأرسلنا الریح لواقح﴾
 باکانیشمان ناردن بؤ متورہ کہردنی ہہورہکان، واتہ: (با)
 ہہورہکان بہسہریہکا تہکوتی و تہوجا ٹاویان لی پیدا تہبیئت،
 ہہورہک وشتری می بہنیرہکی متورہ دہکری، ہہورہکانیش بہ
 باکان (متورہ) تہکری، لہ جیگاہیکی تردا دہفرموی: ﴿أفرأیتم
 الماء الذی تشربون أنتم أنزلتموه من المزن أم نحن المنزلون﴾
 ﴿فأنزلنا من السماء ماء﴾ ٹینجا لہو ٹاسمانہوہ ٹاویگمان ناردہ
 خوارہوہ ﴿فأسقیناکموہ﴾ و کردمانہ ٹاوی خواردنہوہ تان و
 پیٹانی دہنوشین، واتہ: چ خؤتان و، چ مہرو مالاتتانی پی تیرٹاو
 دہکین ﴿وما أنتم لہ بخازنین﴾ خو نیوہ ناشتوانن لہ لای خؤتان

فریشته سوژده دوبا بۆ ئادهم، ئیبلیس ئیبا دهکات:

رایگرن له ناو ده‌ریاو رووبارو کانیاوو شیوو دۆله‌کاندا، به‌لکو ئیمه رایده‌گیرن و کۆی ده‌که‌ینه‌وه له‌ناو کانیاوو گۆم و گۆلاوه‌کان و.. هتد ﴿۲۳﴾: وَاِنَا لَنَحْنُ نَحِي وَنَمِيت ﴿بئى گومان هەر خوشمانین که ژيان ئه‌به‌خشین و مردوووه‌کان زیندوو ئه‌که‌ینه‌وه، زیندوووه‌کانیش ئه‌مرئین، واته‌ مردن و ژيان هەر به‌ده‌ستى خۆمانه﴾ و نحن الوارثون ﴿هەر ئیمه‌شین میراتگری هه‌موو بوونه‌وه‌رو، پاش ئه‌وان به‌ به‌رده‌وامى ئه‌میینه‌وه، ئیتر هه‌مووشتیك تیا ئه‌چیت؛ وه‌ك له‌تایه‌تى تردا ئه‌فه‌رمووی:﴾ (إنا نحن نرث الأرض ومن عليها وإلينا يرجعون) ۴۰/۱۵. ﴿۲۴﴾: وَلَقَدْ عَلِمْنَا الْمُسْتَقْدِمِينَ مِنْكُمْ ﴿وه ئیوه چاك بزائن كه ئیمه به‌پیشینانی ئیوه: زیندوووان و مردوووانتان ده‌زانین﴾ و لقد علمنا المستأخرين ﴿و هه‌روا ده‌زانین به‌پاشینان، ئه‌وانه‌ش له‌پاش ئیوه‌وه دینه‌ دۆنیاوه، واته: خوا زانیاه و ئاگاداری ته‌واوی بوونه‌وه‌ره، به‌ ئیوه‌یشه‌وه، چ ئه‌وانه‌ی له‌پیشه‌وه‌بون، چ ئه‌وانه له‌ئاینده‌دا ده‌بن و دین﴾ ﴿۲۵﴾: وَإِنْ رِبْكَ هُوَ يَحْشُرْهُمْ ﴿وه به‌راستی په‌روه‌ردگارت ئه‌ی موحه‌مه‌د ﷺ گش ئه‌وانه کۆ ئه‌کاته‌وه بو‌حیساب و پاداشت و تۆله﴾ ﴿إنه حكيم عليم﴾ چونکه به‌راستی ئه‌و زۆر کاربه‌جییه، زۆریش زانیاه.

ئینسان له‌ قوره‌ره‌شه‌ی وشکه‌لاتو ئافه‌رینراوه:

﴿۲۶﴾: وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ صَلْصَالٍ مِنْ حَمِإٍ مَسْنُونٍ ﴿بئى گومان ئیمه ئینسانی به‌که‌م (ئادهم) مان له‌ قورپکی ترشاوو وشکه‌لاتووی و دروستکرد که: هه‌رکات په‌نجه‌ی لی درابا ئه‌زنگایه‌وه، پاشان خوا به‌توانایی خۆی گیانی به‌به‌را کردو بوو به‌ ئادهم، وه‌کو له‌ جیگایه‌کی تردا بۆ دووپاتی ئه‌و راستیه‌ ده‌فه‌رمووی:﴾ (خلق الإنسان من صلصال كالفخار وخلق الجان من مارج من نار) ﴿۲۷﴾: والجنان خلقناه من قبل من نار السموم ﴿له‌پیش دروست کردنی ئاده‌میشه‌وه باوک و سه‌روکی جینیشم (ئیبلیس) له‌ئاگریکی بلێسه‌دارو به‌هالاو دروستکرد.

په‌غه‌مبه‌ر ﷺ ئه‌فه‌رمووی: ((الم‌صور الله تعالى آدم ﷺ في الجنة، تركه الله ماشاء أن يتركه، فجعل إبليس يطيف به ينظر ما هو فلما رآه أجوف عرف أنه خلق خلقا لا يتمالك)) (موسليم). في البر والصله (۲۶۱۱) باب (۳۱). واته: هەر که خۆای جوانکار وینه‌و نه‌خشه‌ی ئاده‌مى په‌غه‌مبه‌رى ﷺ کیشاو چه‌نده مه‌یلی بوو له‌ به‌هه‌شتدا هیشتی‌هوه، شه‌یتانیش به‌ ده‌وریدا هەر ده‌هات و ده‌چوو، ئه‌وسا سه‌یری کرد ناوه‌وه‌ی بۆش و خالییه، ئیتر زانی ئه‌وه دروستکراویکه توانای به‌سه‌ر ئاره‌زووی خۆیدا نابێو، ئه‌و ده‌توانی به‌ ئاسانی هه‌لیخه‌له‌تینی.

﴿۲۸﴾: وَإِذْ قَالَ رَبِّكَ لِلْمَلَأِكَةِ ﴿وه بیر بیینه ئه‌و کاته په‌روه‌ردگارت به‌فریشته‌کانی گوت:﴾ ﴿إني خالق بشرًا من صلصال من حمإ مسنون﴾ ﴿که من مروفی دروست ئه‌که‌م له‌ قورپکی ره‌شی گۆراوی وشکه‌لاتووی واکه هه‌رکات په‌نجه‌ی لی درابا ده‌نگی ده‌دایه‌وه﴾ ﴿۲۹﴾: فَإِذَا سَوَّيْتَهُ ﴿ئینجا هه‌رکه به‌ته‌واوی ریکم‌خست﴾ و نفخت فيه من روحي ﴿وله‌گیانی خۆم رۆحم به‌به‌را کردوو، بوو به‌ مروفیکی ته‌واو خاوه‌نگیان﴾ ﴿فقعا له‌ ساجدين﴾ ﴿ئیوه‌ش (فریشته‌کان!) داوه‌رنه‌وه‌و ده‌مه‌و روو سوژده‌ی بۆ به‌رن هه‌موواتان﴾ ﴿۳۰﴾: فَسَجَدَ الْمَلَأِكَةُ كُلُّهُمْ أَجْمَعُونَ ﴿ئینجا فریشته ده‌ست به‌جی هه‌مویان به‌تیکرا فه‌رمانه‌که‌ی خۆایان به‌جی هیناو کړنووشی رپزو حورمه‌تیا بۆ ئادهم برد﴾ ﴿۳۱﴾: إِلَّا إِبْلِيسَ أَبَى أَنْ يَكُونَ مَعَ السَّاجِدِينَ ﴿شه‌یتانی گه‌وره (ئیبلیس) نه‌بی، ئه‌و ملی نه‌داو، ئیبا‌ی کرد له‌گه‌ل کړنووش به‌ران بیئت!! چونکه شه‌یتان وه‌ك خۆی ده‌لی له‌ئاگره، فریشته‌یش له‌نووره، ئه‌و هه‌میشه سه‌رپنجی ئه‌کات، ئه‌مانیش به‌هیچ شیوه‌یه‌ك ناهه‌رمانی ناکه‌ن، وه‌ به‌یه‌قین وه‌ك زانیان ئه‌لین شه‌یتان له‌رشته‌ی فریشته نییه، به‌لکو له‌به‌ر ئه‌وه که له‌ هه‌موو شوین و جیگایه‌کدا له‌گه‌ل‌اندا بوو، ئه‌ویش به‌ر فه‌رمانه‌که‌ی خوا که‌وت بۆ سوژده‌ بردن بۆئادهم (شیخ‌حه‌سه‌نی به‌سری/خوا لیلی رازی بیئت) ئه‌لی:﴾ (والله ما كان إبليس من الملائكة طرفة عين) سویند به‌خوا (ئیبلیس) هیچ کات به‌ئنده‌زه‌ی چاوترووکانیکیش فریشته نه‌بووه﴾ ﴿۳۲﴾: قَالَ يَا إِبْلِيسَ مَا لَكَ أَلَّا تَكُونَ مَعَ السَّاجِدِينَ ﴿خوا فه‌رمووی: ئه‌ری ئیبلیس! بۆچ تۆ له‌گه‌ل کړنووش‌به‌ران نه‌بوویت، چی رپی لی گرتیت له‌ گه‌لیان بیئت!﴾ ﴿۳۳﴾: قَالَ لِمَ أَكُنْ لَأَسْجِدَ لِبَشَرٍ ﴿شه‌یتان وتی: هه‌رگیز بۆ من شایسته نییه کورنوش بۆ مرویه‌ك به‌رم﴾ ﴿خلقته من صلصال من حمإ مسنون﴾ ﴿تۆ له‌قورپکی ترشاوی وشکه‌لاتوو دروستکردوو، له‌ جیگایه‌کی تردا خوا وته‌که‌ی شه‌یتان ده‌گی‌رپته که گوتی:﴾ (أنا خير منه خلقتني من نار وخلقته من طين) یان گوتی:﴾ (أرأيتك هذا الذي كرمتم علي).

ئیبلیس له‌به‌هه‌شت ده‌رده‌په‌ریئری

و‌نا رۆژی سه‌لاش مله‌لانی ده‌کا:

﴿۳۴﴾: قَالَ فَاخْرُجْ مِنْهَا فَإِنَّكَ رَجِيمٌ ﴿خوا فه‌رمووی سا له‌ نیو‌فریشته‌دا ده‌رچۆ، چونکه تۆ لای من ده‌رکراویت﴾ ﴿۳۵﴾: وَإِنْ عَلَيْكَ اللَّعْنَةُ إِلَى يَوْمِ الدِّينِ ﴿وه‌تا رۆژی تۆله‌و پاداشتیش

نه و ریبازه‌ی خواوه ده‌فرموی: (و علی الله قصد السبیل) ﴿ ۴۲ 》: إن عبادی لیس لک علیهم سلطان ﴿ بی‌گومانیشبه تو هیچ جورده ده‌سه‌لا تیکت به‌سهر دلی به‌نده راساله‌کانی مندا نییه، چونکه هر له ژیر رکینی خوم‌دان و له (ئه‌زه‌ل) دا برپومه‌ته‌وه به‌دوای تودا نایه ﴿ إلا من اتبعک من الغاوین ﴾ مه‌گهر ئه‌و گومراو لاریبانه‌ی به‌یره‌وی له تو ده‌کن و، به‌دوای تودا ده‌جن ﴿ ۴۳ 》: وإن جهنم لموعدهم أجمعین ﴿ و به‌راستی دوزه‌خیش جیگای ئه‌وانه هه‌مووه (واته: شه‌یتان و شوینکه‌وتووه‌کانی) له ئایه‌تیککی دیکه‌دا جه‌خت له سهر ئه‌وه ده‌کاته‌وه ده‌فرموی: (ومن یکفر به من الأحزاب فالنار موعده).

جه‌حه‌نهم جه‌وت ده‌رگای هه‌یه:

﴿ ۴۴ 》: لها سبعة أبواب ﴿ دوزه‌خیش جه‌وت ده‌رگای هه‌یه ﴿ لكل باب منهم جزء مقسوم ﴾ بۆ هر ده‌رگایه‌کیش ده‌سته‌یه‌ک له په‌یره‌وانی شه‌یتانی بۆ دیاری کراوه، گومراکانیش به‌پئی تاوانه‌کانیان جوراوجورن، بۆیه هر به‌شه‌ی له ده‌رگایه‌که‌وه ده‌نیردریته ناوی!.

ئینجا خوای میهره‌بان پاشه‌ رۆژی پارێزکاران باس ئه‌کاوه‌ فرموی: ﴿ ۴۹ 》: إن المتقين فی جنات وعیون ﴿ به‌راستی له ئاخیره‌دا پارێزکاران له‌ناو چه‌ندین باخات و له‌لای چه‌ندین کانیاوی (شه‌راب، شیر، هه‌نگوین...) دان ﴿ ۴۶ 》: ادخلوها بسلام آمین ﴿ پێیان ئه‌وتری: ده‌سا دوور له هه‌موو به‌لاو نه‌هات و ناخو‌شیه‌ک، به‌ دلنایای یه‌وه بچه‌ ناویانه‌وه ﴿ ۴۷ 》: ونزعنا ما فی صدورهم من غل ﴿ وه هر قین و قارو دژایه‌تییه‌ک هه‌بیته‌ که به‌هۆی ژیان و ژبواری دونیاوه په‌یدا بووبی له‌وی له سنجیانی لا ده‌بین، واته: به‌سنجیکی پاک و سافه‌وه، به‌دلنکی خاوینه‌وه ﴿ إخوانا علی سرر متقابلین ﴾ له‌به‌رامبه‌ر یه‌کتر به‌ برایانه له‌سهر ته‌خت داده‌نیشان، که شیوه‌ی دانیشتنی ئاوا باشتترین ریزو حورمه‌ته بۆ یه‌کتر.

پێشه‌وا (بوخاری) ئهم فرموده‌یه ده‌هینیت و ده‌لیت: ((یخلص المؤمنون من النار، فیحبسون علی قطرة بین الجنة والنار، فیکتص لبعضهم من بعض مظالم كانت بینهم فی الدنيا، حتی إذا هذبوا ونقوا، أذن لهم فی دخول الجنة)) واته: موسلمانه‌کان له ناگر رزگاریان ده‌بی، ئینجا له نیوان به‌هه‌شت و دوزه‌خدا راده‌گیردین، هر هه‌قیکیان به‌سهر یه‌کتره‌وه هه‌بیته‌ بۆیان جیه‌جی ده‌کریت، ئه‌وسا به‌ پاک و خاوینی و بی‌رک و کینه گشت ده‌جانه به‌هه‌شته‌وه دوا‌ی ئیزندان پێیان ﴿ ۴۸ 》: لا یمسهم فیها نصب ﴿ وه له‌وی هیچ ره‌نج

نفرینت له‌سهره ﴿ ۳۶ 》: قال رب فأنظرنی إلى یوم یبعثون ﴿ ئیبلیس وتی: ئه‌ی په‌روه‌ردگاری من! مه‌ودام بده تا رۆژی خه‌لکی زیندوو ئه‌که‌رینه‌وه، بۆ ئه‌وه تۆله له‌ئاده‌م و نه‌وه‌کانی بکاته‌وه ﴿ ۳۷ 》: قال فإنک من المنظرین ﴿ خوایش فرموی: ده‌تو له مۆله‌تدراوانیت ﴿ ۳۸ 》: إلى یوم الوقت المعلوم ﴿ تا رۆژی دیاریکراو بۆ له‌ناو چوونی

قَالَ يٰٓإِبْلِيسُ مَا لَكَ اَلَّا تَكُونَ مَعَ السَّاجِدِينَ ﴿٣٦﴾ قَالَ لَمْ اَكُنْ لَاسْجُدًا لِّشَيْءٍ خَلَقْتَهُ مِنْ صَلَاسِلٍ مِّنْ حَمَإٍ مَّسْنُونٍ ﴿٣٧﴾ قَالَ فَاخْرِجْ مِنْهَا فَاِنَّكَ رَجِيمٌ ﴿٣٨﴾ وَاِنْ عَلَيَّكَ اللَّعْنَةُ اِلٰى يَوْمِ الْاٰلِآءِ ﴿٣٩﴾ قَالَ رَبِّ فَاَنْظِرْنِي اِلٰى يَوْمِ يُّبْعَثُونَ ﴿٤٠﴾ قَالَ فَاِنَّكَ مِنَ الْمُنْظَرِينَ ﴿٤١﴾ اِلٰى يَوْمِ الْوَقْتِ الْمَعْلُومِ ﴿٤٢﴾ قَالَ رَبِّ بِمَا اَغْوَيْتَنِي لَآ اَرِيَنَّ لَهُمْ فِى الْاَرْضِ وَلَا اُغْوِيَنَّهُمْ اَجْمَعِينَ ﴿٤٣﴾ اِلَّا اَعْبَادَكَ مِنْهُمْ الْمُخْلِصِينَ ﴿٤٤﴾ قَالَ هٰذَا صِرَاطٌ عَلٰى مُسْتَقِيمٍ ﴿٤٥﴾ اِنَّ عِبَادِى لَئِنَّ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطٰنٌ اِلَّا مَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْغٰوِينَ ﴿٤٦﴾ وَاِنْ جَهَنَّمَ لَمَوْعِدُهُمْ اَجْمَعِينَ ﴿٤٧﴾ لَهَا سَبْعَةُ اَبْوَابٍ لِّكُلِّ بَابٍ مِنْهُمْ جُزْءٌ مَّقْسُومٌ ﴿٤٨﴾ اَلْمُتَّقِينَ فِى جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ ﴿٤٩﴾ اَدْخُلُوْهَا سَلٰمًا اٰمِنِينَ ﴿٥٠﴾ وَنَزَعْنَا مَا فِى صُدُوْرِهِمْ مِّنْ غِلٍّ اِخْوَانًا عَلٰى سُرُرٍ مُّتَقَابِلِينَ ﴿٥١﴾ لَا يَمَسُّهُمْ فِيْهَا نَصَبٌ وَمَا هُمْ مِنْهَا بِمُخْرِجِينَ ﴿٥٢﴾ نَجَّىٰ عِبَادِىَ اِيَّى اَنَا الْغٰفِرُ الرَّحِيْمُ ﴿٥٣﴾ وَاَنْ عَذَابِىْ هُوَ الْعَذَابُ الْاَلِيمُ ﴿٥٤﴾ وَيَنْفِثُهُمْ عَنْ صُفُوفِ اَنْرِهِمْ ﴿٥٥﴾

هه‌موو گیانه‌به‌ران، واته: رۆژی (نه‌فخه‌ی یه‌که‌م) ﴿ ۳۹ 》: قال رب بما اغويتنى ﴿ شه‌یتان وتی: ئه‌ی په‌روه‌ردگاری من! به‌هۆی ئه‌وه‌وه که تو گومرات کردم واته: له‌سهر سوژده نه‌بردن بۆ ئاده‌م ﴿ لأزینن لهم فی الأرض ﴾ مه‌رج بیته‌ منیش گوناح و لاساری بۆ وه‌چه‌وه نه‌وه‌کانی ئاده‌م له‌زه‌ویدا شیرین که‌م ﴿ ولاغوینهم أجمعین ﴾ وگشتیشیان له‌رنی راست گومراو سهر لیشیواو بکه‌م ﴿ ۴۰ 》: إلا عبادک منهم المخلصین ﴿ مه‌گین عه‌بده دل و ده‌روون پاکه‌کانت، ئه‌وانه‌یان له به‌ر هر حیکمه‌تی خۆت ده‌یزانیت بریارت داوه له سهر هیدایه‌ت بن، له شوینکی دیکه‌دا هاتوو: (أرايتک هذا الذی کرمت علی لآن آخرتنی إلى یوم القیامة لا حتکن ذریته إلا قلیلا) ﴿ ۴۱ 》: قال هذا صراط علی مستقیم ﴿ خوایش فرموی: ئه‌مه ریکه‌ی راست و ریکی به‌ره‌و منه، ده‌ره‌نجامیش هه‌موو بۆلای خوم دینه‌وه‌وه، هر که‌سه‌یش به‌ پئی کارو کرده‌وی خۆی پاداش و تۆله وه‌رده‌گریت، وه له جیگایه‌کی ترده‌هر له مه‌ر

فریشتەکان دەبنە میوانی لووت:

چاوشۆرم مەكەن، جا لەباتی ئەو ھۆزەكەى بەگوێى بكەن ﴿ ۷۰: قالوا أو لم تنهك عن العالمين ﴾ وتیان: ئایا پێمان نەگوتیت نابى كەس تخونت كەوى و میواندرى خەلكان بكەیت؟ واتە: بە گوێمان ناكەیت و ریگریشمان دەكەیت لە ئەنجامدانى كارەكەمان؟ ﴿ ۷۱: قال هؤلاء بناتى إن كنتم فاعلين ﴾ لووتیش لەناچارىا وتى: كورە غیرەتتان بێت، ئەمانە كچەكانم، لیتان مارە ئەكەم، ئەگەر ھەر نیازى ئەو كارەتان كردوو، تكایە بگەرێنەو ھۆز قەومەكەیتى، خاوین، وە لەو بەد ئەخلاقییە لادەن. رافەكرانى قورئان دەلێن: مەبەست لە وشەى (بناتى) كیژۆلەو كچانى ھۆز قەومەكەیتى، چونكە ھەموو پەيامبەرىك باوكى میللەتەكەى خۆیەتى ﴿ ۷۲: لعمرک إنهم لفي سكرتهم يعمهون ﴾ خوا ئەفەرموى: دەبەگیانى تۆ قەسەم ئەى موحەممەد ﷺ! ئەوانە لەگێژاوى مەستى و بى ھۆشى و سەرلێشیواوى خۆیاندا یاریان دەکردو بەیەكدا دەھاتن، چونكە ئاگیان لى نەبوو بەیانی چییان لى دى...!!

(عەبدوللای كورى عەبباس) دەلێت: خوا ھىچ ریزدارىكى ترى وەك موحەممەد ﷺ دروست نەكردوو، نەشم بیستوو كە سویند بەگیان و ژيانى ھىچ كەسێك بخوات، جگە لەپەيامبەر ﷺ. رافەكەرانى قورئانىش بەكۆى دەنگ دەلێن: خوا لەو ئایەتەدا سویندى بەگیان و ژيانى پێغەمبەر خوارد!! دیارە ئەمە بەلگەى لە سەر گەورەیی و مەزناى پێغەمبەر، وە شتىكى تر جگە لەمە ناگەى نیت، وەك شەرعیەت دان بە سویند خواردن بە غەیرەز خوا! چونكە خوا سوین بە گەلى لە دروستكراوەكانى دەخوا، بەلام بۆ ئێمە رەوا نییە سویندیان پى بخوین.

لەگەڵ گزنگى ھەتاودا خوا گرتنى:

﴿ ۷۳: فأخذتهم الصيحة مشرقين ﴾ ئنجا لەگەڵ گزنگى خۆردا شریخەو دەنگى فریشتە، یان ھەر شریخەى كى تر گرتنى و، لاپەرەى ژيانىان پێچرایەو ﴿ ۷۴: فجعلنا عاليها سافلها ﴾ بەو شیوہ كە خانووہ كانیانمان ژێروژوور كرد ﴿ وأمطرنا عليهم حجارة من سجيل ﴾ وە بە (گلبەرد) بەردە بارانمانكردن ﴿ ۷۵: إن في ذلك لآيات للمتوسمين ﴾ بەراستى لەو سزاو تۆلەدا زۆر بەلگەو نیشانە ھەيە بۆ ئەوانەى پەندوئامۆزگارى وەرگرن و، یان ورد دەبنەو، جا ھەر بۆ دووپاتى ئەو مانایە و دەرك و زێرەكى مړوى ئیماندارە، پێغەمبەر ﷺ دەفەرموى: ((إتقوا فراسة المؤمن فإنه ينظر بنور الله)) پاشانىش ئایەتى: (إن في ذلك لآيات للمتوسمين) خویندەو. الترمزى. (فى تفسیر القرآن (۳۱۳۷) باب (۱۶) من سورة الحجر. وفى سنده عطية العوفى وهو ضعيف جدا، وقد أخرجه

﴿ ۶۱: فلما جاء آل لوط المرسلون ﴾ ئینجا كە فریشتە راسپاردەكان لەسەر وسیمایەكى جوان و شیریندا ھاتنە لای بنەمالەى لووت ﴿ ۶۲: قال إنكم قوم منكرون ﴾ لووت گوتى: ئیوہ كەسانێكن، من ناتاننام ﴿ ۶۳: قالوا بل جنناك بما كانوا فيه يمترون ﴾ فریشتەكان وتیان: ئیوہ پیاو خراپ نین، دلنیا بە ئیوہ فریشتەین و ھاتووین بەوہى ئەوان گومانیان تیدیە، واتە: ھاتووین سزایە كمان ھیناوە كە ھۆزەكەت گومانیان لە ھاتنیدا ھەيە ﴿ ۶۴: وأتيناك بالحق ﴾ ھاتووین بۆ لات بە ھەوالێكى ھەق و راست، وەكو دەفەرموى: (مانزل الملائكة إلا بالحق...) ﴿ وإنا لصادقون ﴾ وەبى گومان بەراسمانەو راست بێژین لە قەسەكەماندا.

لووت! شەو رەوى بەخاووخیزانت بكە:

﴿ ۶۵: فأسر بأهلك بقطع من الليل ﴾ جا كەوايە ئەى لووت! لە دواى تێپەربوونى بەشێك لە شەو و ھاووخیزانت وەدەرنى و لەشارپرو ﴿ واتبع أديارهم ﴾ خۆیشت شوینیان بكەوہ ﴿ ولا يلتفت منكم أحد ﴾ وە نابى ھىچ كەسێكىشتان بەرەو دوا لابكاتەوہ تا ئەو ناپەرەتى و سزایە نەبىنى كاتى دەبارێتە سەریان ﴿ وامضوا حيث تؤمرون ﴾ وە بۆ ئەو شوینە كە فەرمانتان پى كراوہ لە ولاتى (شام) كەبۆى بچن، رى بگرنەبەر ﴿ ۶۶: وقضينا إليه ذلك الأمر ﴾ وە ئەو بپارە گرنگ و گەوہرەيەمان سروس بۆ كرد ﴿ أن دابر هؤلاء مقطوع مصبحين ﴾ كە بەراستى لە دەمى بەرەبەیاندا رەگ و رېشەى ھەموو ئەمانە لەبن دەردى و، ئەبى ھىچ كەسێكىان لى دەر نەچیت، وەك لەئایەتى تردا دەفەرموى: (إن موعدهم الصبح أليس الصبح بقريب). یان ئەفەرموى: (قطع دابر القوم الذين ظلموا والحمد لله رب العالمين).

خەلكى شار بەھەلەھە سەریان ھەلدا:

﴿ ۶۷: وجاء أهل المدينة يستبشرون ﴾ وەھركە خەلكى شارەكەى (سدوم) بیستیان وا لووت میوانى ھاتوو، كەوتنە ھەلەھە كێشان و، لەخۆشیا مژدەیان بەیەكدى دەدا بۆ ئەنجامدانى ئەو كارە زۆر دزیووقیزەون و ناشیاوہیان!! ﴿ ۶۸: قال إن هؤلاء ضيفي فلا تفضحون ﴾ جا لەبەر ئەو كە لووت نەیزانیوو ئەوانە فریشتەن، ترسى ھەبوو بى حورمەتیان بكەن، بۆیە وتى: بەراستى ئەوانە میوانى منن، تكتاتان لى دەكەم روو زەردم مەكەن و ئاپرووم مەبەن لایان ﴿ ۶۹: واتقوا الله ولا تخزون ﴾ لەخوا بترسن و، شەرمەندەو

بئی دینی خویندا، له بهر به یانیکه زوودا سزاو دهنکی ویرانکه ر یان هاته سهر وگرتنی و تیاچوون، له فهرمووده هاتوو: ههر که پیغه مبه ریی که وتبا ئه شوینانه به هاوه له کانی دهگوت: له م جوړه شوینانه به زوړیش بوو بیت ده بی بگرین، نه وه کو سزاکی ئه وائتان ئه ووقه ببیت. (پیشه واهمه د) ﴿۸۴﴾: فما أغنى عنهم

الشوکانی فی الفوائد المجموعة فی الأحادیث الموضوعة.. ئه مه وه ندى ليكولينه وهى ترى له سهره، ده توانى تهماشاي تفسيري (قورتبى/ بهرگى/ ۵) په راويزه كى بكهيت. ﴿۷۶﴾: وانها لبسيل مقيم وبه راستى ئيستاش گوندو شاره ويرانكراوه كان له سهر ريگه كاروا نه كاندايه له ولاتى (شام)، ههر به پيوه ماونه ته وهو ده بپيرن و، بوونه ته دهر پاچه يه كى بؤگنه و پيس، وه كو ده فرموى: (وانكم لتمررون عليهم مصحين، وبالي ل افلا تعقلون) ﴿۷۷﴾: ان فى ذلك لآية للمؤمنين به راستى لهو ده ست وه شانه دا نيشانه يه كى كه ورهى ده سولاتى خوا هه يه بؤ پرواداران.

يارانى بي شهيش (اصحاب الايكة) له ناو چوون:

﴿۷۸﴾: وان كان اصحاب الايكة لظالمين وبه راستى (اصحاب الايكة) خاوه نبي شهه كان، واته: كه له كهى (شوعه يې) پرويان به شوعه يې نه هيناو سته مكارو له سهرنا هق بوون. (ئيكه/ به جياگايه كى پر له دار و دره خت ده لين) ﴿۷۹﴾: فانتقنا منهم ئيمه يش له بهرامبه ر ئه وه وه توله مان لى سه ندن، هه وره تري شقه و بوومه له رزه گرتنى و، بوونه قوربانى لاسارى خويان و انهما نيامام ميبين كه به راستى هه ردووكيان شارو گونده ويراو كراوه كانى نه ته وه كهى (لووت) و، هوزه كهى (شوعه يې) له سهره ريگايه كى ئاشكرادان و ده بپيرن، ريبواران هه موو كات به لاياندا تپهر ده كهن و ئاسه واريان دپاره و ده بپيرن ئه وهى خاوه ن ئيمان و خاوه ن هوش بى پهنديان لى وهر ده گرئ، ئه ي ئيوه بؤ په ندى لى وهر ناگرن ئه ي قوره يش؟.

خه لكى حيجريش (سه موود) تياچوون:

﴿۸۰﴾: ولقد كذب اصحاب الحجر المرسلين وبه راستى خه لكى شارى (حيجر) يش - نه ته وه كهى سالح كه له نيوان (مه دينه) و (شام) دايه - په يامبه رانيان به دروژن دانا، واته: باوه ريان به سالح پيغه مبه ر نه كرد، ئه مه ش وه كو ئه وه وايه باوه ريان به هه موو پيغه مبه ران نه كړدبى. ﴿۸۱﴾: وآتيناهم آياتنا جا له گهل ئه وه يشدا چه ندين به لگه و نيشانه ي ده سولاتى خو شمان نيشان دان، وه كو وشتره كه و، بپره كه، به لكو باوه ر به ينن فكانوا عنها معرضين كه چى ههر بيزاريان دهر برى و پرويان لهو گشت مؤعجيزه و ئايه تانه وهر گيږا! ﴿۸۲﴾: وكانوا ينحتون من الجبال بيوتا آمين و هه وان هويكى و ابوون له چياكاندا، خانوويان بؤ ئاره زووو خو شى ده تاشى و، تياياندا به ئاسووده ده ژيان ﴿۸۲﴾: فأخذتهم الصيحة مصحين هه تا له ئه نجامى

قَالَ هَؤُلَاءِ بَنَاتِي إِن كُنتُمْ فَاعِلِينَ ﴿٧٦﴾ لَعَنَكَ إِنَّهُمْ لَفِي سَكْرَتِهِمْ يَعْمَهُونَ ﴿٧٧﴾ فَأَخَذَتْهُمُ الصَّيْحَةُ مُشْرِقِينَ ﴿٧٨﴾ فَجَعَلْنَا عَلَيْهِمَا سَافِلْهُمَا وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ حِجَارَةً مِنْ سِجِّيلٍ ﴿٧٩﴾ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّلْمُتَوَسِّينَ ﴿٨٠﴾ وَإِنَّا لَبَسِيلٌ مُّقْبِرِينَ ﴿٨١﴾ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّلْمُؤْمِنِينَ ﴿٨٢﴾ وَإِنْ كَانَ أَصْحَابُ الْأَيْكَةِ لَظَالِمِينَ ﴿٨٣﴾ فَانْتَقْنَا مِنْهُمْ وَإِنَّهُمَا لَبِإِثْمٍ مُّبِينٍ ﴿٨٤﴾ وَلَقَدْ كَذَّبَ أَصْحَابُ الْحِجْرِ الْمُرْسِلِينَ ﴿٨٥﴾ وَإِذْ نَادَيْنَاهُمْ أَنْ إِنَّا نَاكَرُوا عَنْهُمْ مَعْزِفِينَ ﴿٨٦﴾ وَكَانُوا يَنْحِتُونَ مِنَ الْجِبَالِ بُيُوتًا آمِنِينَ ﴿٨٧﴾ فَأَخَذَتْهُمُ الصَّيْحَةُ مُصْحِينَ ﴿٨٨﴾ فَمَا أَغْنَى عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿٨٩﴾ وَمَا خَلَقْنَا السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ وَإِنَّ السَّاعَةَ لَآيَةٌ فَاصْفَحِ الصَّفْحَ الْجَمِيلَ ﴿٩٠﴾ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ الْخَلَّاقُ الْعَلِيمُ ﴿٩١﴾ لَقَدْ آتَيْنَاكَ سَبْعًا مِنَ الْمَثَاقِ وَالْقُرْآنَ الْعَظِيمَ ﴿٩٢﴾ لَا تَتَدَنَّ عَيْنُكَ إِلَى مَا مَتَّعْنَاهُ أَزْوَاجًا مِنْهُمْ وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ وَخَفَضْ حَنَّاكَ لِّلْمُؤْمِنِينَ ﴿٩٣﴾ وَقُلْ إِنِّي أَنَا النَّذِيرُ الْمُبِينُ ﴿٩٤﴾ كَمَا أُنْزِلْنَا عَلَى الْمُقْتَسِمِينَ ﴿٩٥﴾

ماكانوا يكسبون هه رچيشيان كرد بهر له هاتنى سزاكه، بى نيازى نه كردن و رزگاريان نه بوو، جا كه واته ئه ي ملهوړه كان! ئيوه يش بپري بكه نه وه و فرىاى خو تان بكه ون!

قيامه ت بهر پوهيه و هه ر ديت:

﴿۸۵﴾: وما خلقنا السموات والأرض وما بينهما إلا بالحق ئاسمانه كان و زهوى و هه رچيش له نيوانياندايه، به دادگه رانه و راستى دروستمان كړدوون ﴿۸۶﴾: وإن الساعة لآتية وه بى گومان رؤزو ساتى قيامه تيش له هاتندايه و، هه ر پيش ديت، له سووره تى (مؤمنون) دا ده فرموى: (أفحسبتم أنما خلقناكم عبثا وأنكم إلينا لا ترجعون) ﴿۸۷﴾: فاصفح الصفع الجميل جا توش ئه ي پيغه مبه ر! به شيويه كى چاك وجوان چاو پو شى له هوزه كه ت بكه، واته: تا كاتى خو ي ديت و مؤله ت به جه نك و كوشتار ده درئ له گه ليان ﴿۸۶﴾: إن ربك هو الخلاق العليم چونكه هه ر په روه ردگارى توبه هه ميشه

دروستکه رو به دیهینه ره، به ناگاو زانیه به هه موو کارو کرده وه یه ک، وه هرکات بییه وی زور به ئاسانی قیامت دینیت.

فهرمان به پیداکری له سهر بانگه وازه که ی:

﴿ ۸۷: ولقد آتيناك سبعا من المثاني والقرآن العظيم ﴾
وبی گومان ئیمه حهوت ئایه ته که ی سووره تی فاتحه - که چهند جار ی له نویژدا ده خویندریتته وه دوو پات ئه کریتته وه - وه هه روا ئهم قورئانه گه وره یه شمان پی دایت، که ته واکه ری گشت کتیبه ئاسمانییه کانه و، هه موو هه وال و بریار پیکی گرنکی تیدایه، له فهرمووده یه کیشدا بو دوو پاتی ئه وه هاتوو وه ده فهرمو ی: ((الحمد لله رب العالمین هی السبع المثانی والقرآن العظيم)) ﴿ ۸۸: لا تمدن عینک إلى ما متعنا به أزواجا منهم ﴾ ئه ی پیغه مبه ر! چاو مه بره له وه له زهت و خوشیه ی هندی له و بی پروایانه مان پی به هره مهند کردوو، چونکه ئه و قورئانه ی به تو مان داوه زور گه وره و به ریزتره، له وه ی به و انمان داوه ﴿ ولا تحزن علیهم ﴾ وخه فه تیشیان بو مه خو که پروا ناهینن ﴿ واخفض جناحک للمؤمنین ﴾ ئه وان ویل بکه و بالی به زویی ومیهره بانیت بو برواداران دابخه، واته: له گه لیاندا به سو ز به و له خویشت نزیکیان بکه وه، له سووره تیکی دیکه دا هاتوو وه ده فهرمو ی: ﴿ واخفض جناحک لمن اتبعک من المؤمنین ﴾.

کاری پیغه مبه ر ترساندنه:

﴿ ۸۹: وقل إني أنا النذير المبين ﴾ بلی: من ته نه ترسینه ری ئاشکرام، له وه به و لا وه هیچم به ده ست نییه و، هه رکه سیك باوه ر نه کات، ئه و هه کو گه لانی پیشوو گیروده ده بیت ﴿ ۹۰: کما أنزلنا علی المقتسمین ﴾ (ئه بوو مه سهوود) له ته فسیری ئهم ئایه ته دا ده لی: هه ر چوئی قورئانمان دابه زانده خواره وه بو تو ئه ی پیغه مبه ر!، هه ر ئاواش له سه رده می رابوردوو داکتیبمان ناردوو بو سه ر ئه و جووله که و گاورانه ش سویندیان خواردوو پیکر دزایه تی پیغه مبه ره کانیان بکه ن ﴿ ۹۱: الذین جعلوا القرآن عضین ﴾ ئه وانه یان قورئانیان به شبه ش کرد، واته: باوه ریان به هه ندیکی کردو، به هه ندیکی باوه ریان نه کرد، هه ر وه کو کتیبه کانی سه رده می خویندیان به شبه ش کردو، باوه ریان به هه ندیکی کردو، هیندیکیان خسته ئه و لاوه. پیشه و (بوخاری) له (ئیبین عه بباس) هه وه ده لی: ئه وانه ی قورئانیان به شبه ش کرد خاوه ننامه کان بوون، ئه وان بوون باوه ریان به هه ندیکی هینا و، باوه ریان به هه ندیکی نه هینا! ﴿ ۹۲: فوریک لنسئلنهم أجمعین ﴾ سویند به په روه ردگارت ئه ی موحه ممه د! ﷺ له هه مووان ده پرسین

﴿ ۹۳: عما كانوا يعملون ﴾ له و کارو کرده وه یه ده یان کردو، چویش وه لای پیغه مبه رکانیان ده دایه وه؟.

سیاره ده که ت به ئاشکرا رابگه یه نه:

﴿ ۹۴: فاصدع بما تؤمر ﴾ جا تویش ئه ی پیغه مبه ر! هه رچیت پی سپیژدراوه بی په رده و به ئاشکرا و نمایان ده ری بره و، واته: روو به روو به مه رده می را بگه یه نه و، ئایینه که ت ئاشکرا بکه ﴿ وأعرض عن المشرکین ﴾ و له هاو به شدانه ران روو وه رگیره و گوینان مه ده ری و.
ئیبین عه بباس ئه لی: ئهم ئایه ته ی ئیره به ئایه تی: (فاقتلوا المشرکین) ه ی (ته و به) نه سراو ته وه، به لکو ئه میش بوکات وساتی خو ی کاری پی ده کری ﴿ ۹۵: إنا کفیناک المستهزئین ﴾ چونکه به راستی ئیمه له به رابه ر گالته که راندا بو تو به سین و ناهیلین کاره که ت راگرن، خوی گه وره له جیگایه کی تر دا به رامبه ریان ده فهرمو ی: (ودوا لودهن فیدهنون) ۹/۶۸. یان ده فهرمو ی: (..والله یعصمک من الناس..) ﴿ ۹۶: الذین یجعلون مع الله إلهًا آخر ﴾ ئه وانه ی که له گه ل خوادا په رستراویکی تر داده نیین ﴿ فسوف یعلمون ﴾ له دوا ییدا چاک ئه زانن چییان پی ده که ی، ئه وه بوو هه ر له روژی (به دن) دا خوا ریسوای کردن و ئابرووی بردن و، پوزه ی لووتبه رزه کانی شکاند، ئیستایش هه ر که سیك شه ریک بوخوا دابنی و، گالته و مه سخره به دینی خوا بکات، خوی گه وره خو ی خه می ده خوات و به رووا دهیدا به زه ویدا.

تا هه ق سه رنه که وی کۆل نه دهیت:

﴿ ۹۷: ولقد نعلم أنك يضيق صدرك بما یقولون ﴾ وه به راستی ئیمه ده زانین که تو له قسه ی ناپه سندی ئه وانه دلته ته نگ ده بی، خه ریکه نه توانی کاره که ت بکه یت ﴿ ۹۸: فسبح بحمد ربک ﴾ جا تویش بو لا بردنی ئه و ناره حه تی و دلته نگیه هه ر شوکری په روه ردگاری خو ت بکه، به پاک و خاوین رای بگه روو روو له نویژ بنی ﴿ وکن من الساجدین ﴾ و هه رده م له کر نوو شبه ران به.
پیشه و (ئه حمده) ئهم فهرمووده (قودس) یه ی هینا وه که خوا ده فهرمو ی: ((یا ابن آدم! لاتعجز عن أربع رکعات أول النهار أكفک آخره)) واته: ئه ی نه وه ی ئاده م! تو له سه رته ی روژه وه چوار رکات نویژ بکه، بوکو تایی روژیشت خو مت به سه ﴿ ۹۹: واعبد ربک حتی یأتیک البقین ﴾ و هه میشه په روه ردگاری خو ت به رسته، تا ئه وکاته یه قین (مه رگ) ت بو دی.
(مواجهید) و (قه تاده..) ده لین: پیشه و (بوخاری) ش وشه ی

باوه‌ریان سه‌بارته به نعیمه‌ته‌کانی خوی گه‌وره، ده‌شیانترسینئ
له پاشه‌رؤژیکی ره‌شو نه‌گریس، نه‌گهر دریزه به‌و بیرو بوجونه
هه‌له‌یه‌یان به‌دن.

✽ له کۆتاییدا فه‌رمان به په‌یامبه‌ر ﷺ ده‌کات که زۆر به حیکمه‌ت
و وردیبنانه خه‌لکی بانگ بکات بۆ لای دینی خوا، وه له‌گه‌لیاندان

(یه‌قین) ی هه‌ر به مه‌رگ ته‌فسیرو مانا کردۆته‌وه. واته: هه‌تا نه‌و
رؤژه ده‌مریت، هه‌ر له سه‌ر دین به‌و کلا مه‌به.

تییینی: تا قسّی له‌وانه که به‌باشی له‌ثایینی خوا حالّ نه‌بوونه و
خویان له‌راستییه‌کان لاده‌دن ده‌لین: مروّف تا نه‌وکاته خوا
په‌رستی له‌سه‌ره که به‌ته‌واوی خوی به‌به‌زه‌یی ده‌ناسی، جا پاش
نه‌وه، ئیدی نه‌نوژی له‌سه‌ر ده‌میئی و، نه‌هیچ فه‌رزو واجیباتیکی
تر! ده‌سا تۆش دلنیا به‌ئهی خوینه‌ری هیژا! که ته‌فسیری پر به
پری ئهم ئایه‌ته هه‌ر نه‌وه‌یه ئیمه بۆمان کرد.

له (۱۴۱۶/۱/۱) کۆچی به‌رامبه‌ر به (۱۹۹۵/۵/۳۱) زایینی له
ته‌فسیری ئهم سووره‌ته بوومه‌وه. (الحمد لله رب العالمین).

سوورته‌ی (نه‌حل) به

مه‌که‌ییبه‌و (۱۲۸) ئایه‌ته

به‌ناوی خوی به‌خشنده‌ی میه‌ره‌بان

ئهم سووره‌ته بناغه‌و بنه‌ما سه‌ره‌کیه‌کانی ئیسلام باس ده‌کات،
وه‌کو خوا به‌تی خوی تا‌ک وته‌نیا، وه‌حی و نیگا، زیندوو بوونه‌وه‌و
یاداشت و تۆله.

له‌پال ئه‌مانه‌یشدا گه‌ئێ به‌لگه‌ی جو‌راو جو‌ر دینیته‌وه له‌ ئاسمان و
زه‌وی، له‌ ده‌ریاو، له‌ کێوه‌کان، له‌ ده‌شت و شیوودۆله‌کان، لیزه‌مه‌ی
باران و، شینبوونی رووه‌ک و گژوگیاو. گه‌می و که‌شتیه‌کان و،
ئه‌ستێره‌کان، که له‌ تاریکیه‌کانی شه‌ودا، رېڤواران به‌تایبه‌تی
سوودیان لێی وه‌رده‌گرن و، رېڤیان پێی دهرده‌که‌ن، ئه‌مانه‌و
چه‌ندین دیمه‌نی‌تر که مروّف به‌ چاوی سه‌ر ئه‌یانینی و به‌گوێ
ئه‌یانینیست.. باس له‌مانه‌ ده‌کات بۆ دۆزینه‌وی خواو به‌یه‌ک
زانینی نه‌و.

✽ له سه‌رتاوه‌ باسیکی سه‌روش و نیگا ده‌کات، که جیگای
لاقرتی بی باوه‌ران بوو و به‌روایان پێی نه‌کردو، هاتنی قیامه‌تیشیان
به‌ شتیکی زۆر دوور له‌ قه‌له‌م ده‌دا.. ته‌نانه‌تی ئه‌وه‌نده‌یش نه‌فام
بوون ئه‌یانوت: جا نه‌گه‌ر راسته‌ قیامه‌ت دیت ده‌ فه‌رموو بۆمان
بێنه!! تا دواتر بکه‌وتایه زیاتر گالته‌یان ده‌کرد..!

✽ سووره‌ته‌که زیاتر تیشک ئه‌خاته سه‌ربه‌نه‌مای یه‌کتا په‌رستی.. بۆیه
روو ده‌کاته مروّفه‌کان و پێیان ده‌لێت: هه‌ر که‌سه به‌پێی ده‌سه‌لاتی
خۆی با ژیری خۆی بخاته گه‌ر بۆ دۆزینه‌وی خوا، به‌تایبه‌ت
سه‌رێک به‌رزه‌وه که‌ن و دروستکراوه‌ رهنگاو رهنگ و نه‌خشینه‌کانی
ئه‌و ببینن له‌م بوونه‌وه‌ره فراوانه‌دا.

✽ مروّفه‌کان به‌گشتی داده‌چله‌کینی له‌ ده‌ره‌نجامی سه‌له‌یی و بی

الَّذِينَ جَعَلُوا الْقُرْآنَ عِضِينَ ﴿١٦﴾ قَوْلِكَ لَسْتَ لَهُمْ
أَجْمَعِينَ ﴿١٧﴾ عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٨﴾ فَأَصْحَابُ مَا تَأْمُرُوا أَعْرَضَ
عَنِ الْمُرْكِينَ ﴿١٩﴾ إِنَّا كَفَيْنَاكَ الْمُسْتَهْزِئِينَ ﴿٢٠﴾ الَّذِينَ
يَجْعَلُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ سَوْفَ يَعْلَمُونَ ﴿٢١﴾ وَلَقَدْ نَعْلَمُ
أَنَّكَ يُضِيقُ صَدْرُكَ بِمَا يَقُولُونَ ﴿٢٢﴾ فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَكُنْ
مِنَ السَّاجِدِينَ ﴿٢٣﴾ وَاعْبُدْ رَبَّكَ حَتَّى يَأْتِيَكَ الْيَقِينُ ﴿٢٤﴾

سُورَةُ الْحَجَّال

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

أَنَّى أَمَرَ اللَّهُ فَلَا تَسْتَعْجِلُوهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿١﴾
يُنَزِّلُ الْمَلَائِكَةَ بِالرُّوحِ مِنْ أَمْرِهِ عَلَى مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ
أَنْ أَنْذِرُوا أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاتَّقُونِ ﴿٢﴾ خَلَقَ السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ تَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٣﴾ خَلَقَ
الْإِنْسَانَ مِنْ نُطْفَةٍ فَإِذَا هُوَ خَصِيمٌ مُبِينٌ ﴿٤﴾ وَالْأَنفَعُ
خَلْقَهَا لَكُمْ فِيهَا دِفْءٌ وَمَنْفَعٌ مِنْهَا تَأْكُلُونَ ﴿٥﴾ وَلَكُمْ فِيهَا جَمَالٌ حِينَ تُرْجَوْنَ وَحِينَ تَسْرَحُونَ ﴿٦﴾

هه‌میشه وشه‌ی جوان و شیرین به‌کار بێنی.. له هه‌مان کاتیشدا
ده‌بی زۆر لێبوورده‌و به‌ ئارامو خوگر بێت له‌سه‌ر نه‌و ته‌زیه‌ت
و ته‌شکه‌نجه‌یه له‌ پیناوی بیرو باوه‌ره‌که‌یدا ده‌دری: (أدع إلى
سبيل ربك بالحكمة والموعظة الحسنة.. هه‌تا (واصبر وما صبرك
إلا بالله).

هاتنی قیامه‌ت نزیکه:

﴿ بسم الله الرحمن الرحيم ﴾ ۱: أتى أمر الله ﴿ ته‌وا فه‌رمانی خوا
بۆ سه‌زای بی باوه‌ران هات و گه‌ششت و قیامه‌ت به‌ریا بوو، به‌لێ
چونکه قیامه‌ت هه‌ر له‌ هاتندا یه‌و سه‌ر ته‌نجامیش (هه‌ر پێش‌دیت)
خوی گه‌وره به‌ کرداری رابووردوو (ماضی) وشه‌ی (أتی) ی هیئا،
هه‌ر وه‌ک له‌ جییتردا هه‌ر له‌و باره‌یه‌وه ده‌فه‌رموی: (إقتررب للناس
حسابهم وهم في غفلة معرضون) ۱/۲۱. یان ده‌فه‌رموی: (إقتررب
الساعة وانشق القمر). ﴿ فلا تستعجلوه ﴾ جا که‌وا یه‌له‌ی نه‌و

ئەوان ئەيانكەنە ھاوبەشى و، دەسلەتلى ھېچ شتېكىشىان نېيە.

ئاسمان و زەوى و مەروھەر خوا داھېئانوان:

﴿ ۴: خلق الإنسان من نطفة ﴾ ئەو مەروھەي لە تەنۇكە ئاو (تۆم) يېكى كەم و لاواز دروست کرد ﴿ فاذا هو خصيم مبين ﴾ كەچى لەباتى باوەرھېئان، بوويە دوژمنىكى ئاشكراو مەملەنىكەر لەگەل دروستكەرەكەي خۆيەداو كەوتە ئىنكارى كردنى و جودودى!! لەسوورەتلىكى تردا ھەر لەو بارەيەو دەفەرموى: (وھوالذى خلق من الماء بشرا فجعله نسبا وصهرا وكان ربك قديرا). پېغەمبەر شىمان (موھەممەد) لە فەرمودەيەكى قودسيدا دەفەرموى: ((ابن آدم! انى تعجزنى وقد خلقتك من مثل هذه؟! حتى إذا سويتك فعدلتك مشيت بين برديك وللأرض منك وئيد (الوئيد: شدة الوطء على الأرض يسمع كالدوى من بعد) فجمعت ومنعت، حتى إذا بلغت الحلقوم قلت: أتصدق وأنى أوان الصدقة)) (رواه الإمام أحمد ۴/۲۱۰). پېغەمبەر ﷺ كەمى (تف) دەكاتە ناو(لەپى) دەستى و پاشان ئەفەرموى: خواي بالا دەست دەفەرموى: ئەي بنیادەم! تۆ دەتەوى لە دەستم دەرچى، خو من تۆم لە چەشنە ئاويكى ئاوا بەدېھىئاو؟ كەچى بەدەعيەو بەسەر زەويدا دەچيت! مالت كۆكردەو نەتەبخشى، ھەتا گيان گەيشتە گەرووت، تازە دەلييت: مال دەبەخشم! جاكەي كاتى بەخشين ماو؟.

مەروھەلەتلىشى لەبەر ئىو دەروست کرد:

﴿ ۵: والأنعام خلقها ﴾ مەرو بزن و گاو و شترىشى بۆ دروست كردن، لەسوورەتى (ئەنعام) دا زياتر لە سەرئەم نېعمەتانە چوو، لێرە ھەر وەكو وەبېر ھېئانەو ھەيك خستىيە روو ﴿ لكم فيها دفء ﴾ ھۆي گەرمىيان تىدایە بۆتان، واتە: لەوانە جلك و بەرگ كەمايەي خو گەرم كردنەو تانە دروست دەكەن و، خو لە سەرما دەپاريزن ﴿ ومنافع ﴾ وبى لە وەش گەل سوودو كەلكى تريان تىدایە بۆتان (شېرو دوو روون و پەنير...) ﴿ ومنها تأكلون ﴾ و لە گوشتەكەيشيان دەخوون ﴿ ۶: ولكم فيها جمال ﴾ وە جەمال و جوانىشن بۆتان ﴿ حين تريحون ﴾ كاتى ئىواران دەيانھېئەنەو ﴿ وحين تسرحون ﴾ وە كاتى بەريان دەدەن بۆ لەوەرگاكانيان بەيانيان، ئاي چەندە مايەي دلخۆشى و جوانىيە بۆتان و، خەلكىش بە چاوى ريزەو سەيران دەكەن، چونكە سەرەت و سامان بۆدونياش مايەي قەدرو ئىعتىبارە لای خەلكى خۆي ﴿ ۷: وتحمل أثقالكم إلى بلد ﴾ وە كەل و پەلە قورسەكانىشتان بۆ ئەوشارانە رادەگويزن و ھەلدەگرن، كە ئەگەر ئەو ئازەلەنە نەبووبان ﴿ لم تكونوا بالغية إلا بشق

رؤه مەكەن، بىگومان بىن ھەر ديت، پېغەمبەر شى دەفەرموى: بەر لە ھاتنى كات وساتى قىامەت لەلای خوژئاو ھەر پەلە ھەورېكى رەش وەكو (مەتالە) پەيدا دەييت، بەردەوام بەرەو ئاسمان بەرز دەييتەو ھەلدەكشيت، ئەوسا جارچىيەك لەناو ھەورە رەشە كەدا دەلييت: ئەي خەلكىنە! ئەوجا خەلكەكە بەرەو يەكدى دین، ئەويش دەلييت: ئەرئى گوپتان لێو بوو؟ ھەيانە دەل: بەل، ھەيشيانە دوودلە، بۆجاری دووھم ھاوار دەكاتەو: ئەرئى بېستان؟ خەلكەكەش دەلین، بەل، جا بۆ جارى سېيەم دەل: خەلكىنە! ھوشيار بىن! وا بېريارى خوا ھات بۆھاتنى قىامەت، پەلەمەكەن و بەرپۆيە، ئەوجا پېغەمبەر فەرموى: سوپندم بەو زاتەي گيانى منى بەدەستە! ئەوئەندە بەپەلە ديت، ئەو دوو كەسە كە پارچە قوماشىكيان راخستىيت، فرياي كۆ كردنەو ھەي ناكەون، ئەو پياوھى (ھەوز) و قومى چاك كردووە بۆ ئاوە خوړەي ئازەلەكەي، مۆلەتى نابيت ئاويانى تيا بدات، ئەو پياوھى و شترەكەي دۆشيوە بېخواتەو، فرياي خواردنەو ھەي ناكەويٹ، ئىترخەلكى بەگشتى سەر قالن، ھەر يەكە بەدەردى خۆيەو. ﴿ سبحانه وتعالى عما يشركون ﴾ پاك و خاوينى و، بەرزى و بلىندى ھەميشە بۆ خوا لەو شتانەي وا ئەوانە دەيكەنە ھاوبەشى و ھاوھل و، زىاد لەوھش كە ئەلین ناتوانى قىامەت بىنى!

فريشتە تاك و تەنبايى خوا دەچەسپين:

﴿ ۲: ينزل الملائكة بالروح من أمره على من يشاء من عباده ﴾ خوا بەفەرمانى خوئى فريشتەي وھى (جوبريل) بەسروش و وھىيەو، بە فەرمانى پەيامبەر يەتى دەنيړى بۆ سەر ھەركەسيك لە بەندەكانى كە خوئى بىيەو و بەشياوى بزانيت. ئەم ئايەتە رەتى قەسەي ئەوانەيە كە خوا لەسەر زاريانەو دەفەرموى: (لولا نزل هذا القرآن على رجل من القريتين عظيم) ۳/۳۱. يان لە جيگەيەكى تردا دەفەرموى: (اللهم يصطفى من الملائكة رسلا ومن الناس...) يان دەفەرموى: (..اللهم أعلم حيث يجعل رسالته..) ﴿ أن أنذروا أنه لا إله إلا أنا ﴾ وھىيان بۆ دەكاو پېيان دەل: كە خەلك لەسزا بترسيين و، ئاگاداريان بكەن كە جگە لە من ھېچ پەرستراوئىك بەھەق نېيە ﴿ فاتقون ﴾ جا كەواتە لەسنوورەكانم پاريز بكەن و، قەسم مەشكىنن ﴿ ۳: خلق السموات والأرض بالحق ﴾ خوا دەسلەتدارىكى وايە كە ئاسمانەكان و زەوىي بەراست و بەھەق بەدېھىئاو، نەك بېھوودەو ھەوانتە، لەجيگايەكى تردا دەفەرموى: (ليجزى الذين أساءوا بما عملوا ويجزى الذين أحسنوا بالحسنى) ئيدى چۆن ھاوبەشى بۆ دابنيين؟! ﴿ تعالى عما يشركون ﴾ بەرزو بلىندە لەو بتانەي كە

تا ئیستا ئیوه پیتان نه زانیوون، ریتان پی نه بردوون، وه کوچه ندین جوړی تری گیانله بهران و ئاژه ل و ههرشتیکی تر ۹: و علی الله قصد السبیل و هله سهر خوایه روونکردنه وهی ریگه ی راست و بانگکردن بوی به به لگه و سه لماندن.

(سوددی) ئه ل: مه به ست بهو ریبه، ریگاو ریبازه که ی دینی

وَتَحْمِلْ أَنْفَالَكُمْ إِلَىٰ بَلَدٍ لَّتَكُونُوا لِي فِيهِ إِلَّا بِشِقِّ
الْأَنْفُسِ إِنَّ رَبَّكُمْ لَرَّوْفٌ رَّحِيمٌ ﴿٧﴾ وَالْخَيْلَ وَالْإِبَالَ
وَالْحَمِيرَ لَتَرْكَبُوهَا وَزِينَةً وَيَخْلُقْ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٨﴾
وَعَلَى اللَّهِ قَصْدُ السَّبِيلِ وَمِنْهَا جَائِرٌ وَلَوْ شَاءَ لَهْدَكُمْ
أَجْمَعِينَ ﴿٩﴾ هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً لَكُمْ مِنْهُ
شَرَابٌ وَمِنْهُ شَجَرٌ فِيهِ تُسِيمُونَ ﴿١٠﴾ يُثْبِتُ لَكُمْ
بِهِ الزَّرْعَ وَالزَّيْتُونَ وَالنَّخِيلَ وَالْأَعْنَابَ وَمِنْ كُلِّ
الشَّجَرِ أَنْ فِي ذَلِكَ لَا يَفْقَهُونَ ﴿١١﴾ وَسَخَّرَ لَكُمْ
مِنْهُ لَيْلَ وَالنَّهَارَ وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ وَالنُّجُومَ
مُسَخَّرَاتٍ بِأَمْرِ رَبِّهِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ
﴿١٢﴾ وَمَا ذَرَأْنَاكُمْ فِي الْأَرْضِ مُخْلِيفًا إِلَّا نَوَافِلَ
فِي ذَلِكَ لَا يَفْقَهُونَ ﴿١٣﴾ وَهُوَ الَّذِي
سَخَّرَ الْبَحْرَ لِنَاكُلُوا مِنْهُ لَحْمًا طَرِيًّا وَنَسَخَّرُهَا
مِنْهُ حَلِيقَةً تَلْبَسُونَهَا وَنَرَى الْفُلْكَ مَوَاجِرَ فِيهِ
وَلَنَسْتَعْوِزَ مِنْ فَضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿١٤﴾

ئیسلامه. و منها جائر و ههشیانیه لارو چهوته، مروف ناگهیه نیته ئامانج، وهکو ئایین و بهرنامه کانی تر ۹: ولو شاء لهداكم أجمعين خوئه گهر خوا و یستبای رینموونیتان بکات بو ری ههقو راست که، ئهوا پیکرا هه موواتی رینوینی دهکردن، بهلام هه لیزاردنی ریگاکان دهخاته بهر دس مروف خوی و، ئازادیشی دهکا بۆدیاریکردن و هه لیزاردنی، بو ئهوهی نه بیته زوروزورکاری، وهکو له ئایه تیکی تردا ئهوه هقیقه ته دوویات دهکاته وهو دهفرموی: (ولو شاء ربك لآمن من في الأرض كلهم جميعا). یان دهفرموی: (ولو شاء ربك لجعل الناس أمة واحدة ولا يزالون مختلفين..).

باران نیشانه ی دهسه لاتی خوایه:

۱۰: هو الذي أنزل من السماء ماء و خوا ههر ئه و زاته دهسه لاتداریه که له حهواوه ئاو ده نیریته خواره وه له شیوهی باراندا لکم منه شراب و ئیوه لینی دهخونه وه، ئاویکی خوش

الأنفس و ئیوه به ئه زیته و ئازاری گیانی و دهروونی نه بووبا پییان نه ده گهیه شستن، واته: له کاتی حهج و عومره و بازرگانی و ههرجم وجوولیکی تردا به ئاسانی بی ئه وانه، بۆتان ئه نجام نه ده دران، ههر لهو باره وه له جیگایه کی تردا دهفرموی: (وإن لكم في الأنعام لعبرة نسقيكم مما في بطونها ولكم فيها منافع كثيرة ومنها تأكلون، وعليها وعلى الفلک تحملون) و ئه مانه و چه ندین ئایه تی تر ههر له باره ی ئه و نعمته گرنگانه ی خواوه هاتوون و ههن، پیویست ناکات به هینانیان و ان ربکم لرؤف رحیم و به راستی پهروه ردگارتان به رامبه ر به ئیوه زور به به زهیی و، زوریش میهره بان و، دهلاویه ۸: والخیل والبغال والحمير ههروه ها ئه سپ و ماین و هیسترو گویدریژی دروست کرد لتركبوها وزينة و بو ئه وهی کاتی ئیوه دهچن بو جیهک سواریان بن، بی له وهیش ببه زینه ت و جوانی و جه مالی دونیاتان. جا باشه خوایه کی دهسه لاتدارو، خاوه ن نیعمه تیکی ئاوا شیایو په رستن نییه و، ناتوانی مردووان زیندوو بکاته وه؟ (ئه بوو حه نیفه) (خوارازی بیت لی)، پیی وایه که گوشتی ئه سپ و ماین قه ده غه یه و ناخوری، چونکه له ئایه ته که دا خوا دهفرموی: (والخیل والبغال والحمير لتركبوها وزينة) واته: بو سواری وزینه تی دروست کردوون، نهک بو خواردن، وهکو ئه وه ده لیت. به لام جه ماوه ری زاناکان وهکو ئیمامی (مالیک و، شافعی و، نه حمه د) و هاوه لانیان و زوربه ی زاناکانی (سه له ف و خه له ف) یش ده لین: گوشتی ئه سپ و ماین حه لاله و، دهخوری، بهم به لگانه:

۱) له بوخاری و موسلیمدا هاتووه: (نهی رسول الله ﷺ عن لحم الحمر الأهلية، وأذن في لحم الخيل) که پیغه مبه ر ﷺ له خواردنی گوشتی (که ی مالی ریگری کرد و، موله تی به خواردنی گوشتی ئه سپ و ماین دا.

۲) ئیمامی موسلیم له خاتوو (ئه سما) وه (خوای لی رازی بیت) ده گپ ریته وه ده لیت: (نحرنا علی عهد رسول الله ﷺ فرسا فاکلناه ونحن بالمدينة) (رواه مسلم، کتاب الصيد/ ۱۵۴۱). واته: ئیمه له سه رده می پیغه مبه ردا ﷺ له مه دینه دا ماینیکمان سه رپری و خواردمان.

۳) (دوحیه) ده ل: به پیغه مبه رم ﷺ گوت: (ألا أحمل لك حمارا علی فرس، فیتج لك بغلا فتركبها؟ قال: إنما يفعل ذلك الذين لا يعلمون) (مسند الإمام أحمد ۴/ ۳۱۱). واته: ریگم ده ده یت گویدریژیک له ماینیک به زینم، به شکو هیستریکی ببی بۆئه ملاو ئه ولا سواری ببیت؟ فهرموی: ئه وه کاری ئه و که سانه یه نازانن. و یخلق ما لا تعلمون و بی له وانه یش شتی وا دروست دهکات که

و شیرین بؤخواره نه و هتان دهشی ﴿ و منه شجر فيه تسيمون ﴾ هەر له وئاوه دارودرهخت و گيا شين دهبی و، مهرو مالاتیشی لی دهله وهرینن، به تاییه تی و شتره کانتان ﴿ ۱۱: بنبت لکم به الزرع والزيتون والنخيل والأعناب ومن کل الثمرات ﴾ هەر بهو ئاوو بارانه وه کشت وکال و گهنم و جوو و داری زهیتوون و، داری خورماو رهزتان بؤ دهریوینی و سه وزده کاو غهیرهز نه و انیش له هه موو جوړیکی میوه جات ﴿ ان فی ذلک لآیه ﴾ به راستی له وانه دا به لگه یه کی ناشکرای مهزن هه یه بؤدوزینه وهی خواو ددان نان به دهسه لاتنی خوادا ﴿ لقوم يتفكرون ﴾ بؤ هەر گه لی به وردی بیریکاته وه له دهسه لاتنی نهو، پاشان بییه وی ددان بنین به یه کتای خوادا، نه گینه خه لکی لارو لاسار چ که لکیک وهرده گریت له وجوره شتانه؟.

شهوو رۆزو هه یف و خۆرو گژوو گیای بؤ رام کردن:

﴿ ۱۲: وسخر لکم الیل والنهار والشمس والقمر ﴾ هه رهئو زاته یه شهوو رۆزو خۆرو مانگی بؤ رام کردن ﴿ والنجوم مسخرات بأمره ﴾ گشت نه ستیره کانی تریش هەر به فه رمانی نهو رام کراون، زور به ئاسانی به ئاسماندا دین و دهچن ﴿ ان فی ذلک لآیات لقوم یعقلون ﴾ به راستی لهو شتانه دا کومه لی به لگه ی مهزن هه یه بؤ گه لی تی بگا. له سووره تی (ئه عراف) یشدا ته نکیدی نه وه ده کاته وه ده فه رموی: ﴿ ان ربکم الله الذی خلق السموات والأرض فی ستة أيام ثم استوی علی العرش یغشی الیل النهار یطلبه حیثا والشمس والقمر مسخرات بأمره ألا له الخلق والأمر تبارک الله رب العالمین ﴾ ۵/ ۱۳: ﴿ وما ذرأ لکم فی الأرض مختلفا ألوانه ﴾ وه له م زه ییه شدا چه ندین شتی جوړاو جوړو، رنګ و تام لیکجیاوازی بؤ دروست کردوون، نه گهرچی له یه ک ریشه یش بن ﴿ ان فی ذلک لآیه لقوم یذکرون ﴾ بی گومان له وه شدا به لگه ی گه و ره مهزن هه یه بؤ کومه ل و خه لکیک بیر بکاته وهو ئاموژگاری وهرگری بؤ به یه ک دانانی خوا ی کار جوان.

زه ریا و کیوو چۆم و نه ستیره به لگه ی بوونی خوان:

﴿ ۱۴: وهو الذی سخر البحر ﴾ هەر نهو زاته دهسه لاتداریه که دهریای رام کرد ﴿ لتأکلوا منه لحما طریا ﴾ هه تا نیوه گوشتیکی ناسکی تازه ی لی دهره یینن و لیی بخون، له ماسیه کانی سوود وهر بگرن و، به دهر نه و انیش چه ندین که لکی تری لی وهرگرن ﴿ وتستخرجوا منه حلیة تلبسونها ﴾ هه تا مرواری و مهرجان و هه ر شتیکی تری جوانی لی دهر به یینن و، بیکه نه خشل و

به کار بینن، وه ک نه م نایه ته ش نه فه رموی: ﴿ یرج منها اللؤلؤ والمرجان ﴾ ۲۲/۵۵ ﴿ وترى الفلک مواخر فيه ﴾ وه که شتییه کان به چاوی خوت دهریینی که دین و دهچن و به سنگیان ئاوی دهریا له ت ده کهن له رۆیشتندا ﴿ ولتبتغوا من فضله ﴾ و تا به هویانه وه له نیعمه ت و رۆزی خوا بگه رین و که لک وهر گرن و بازر گانی بکهن ﴿ ولعلکم تشکرون ﴾ و به شکو سوپاسی خوا بکهن، له سه ر نهو هه موو نیعمه ت و به هرا نه پیی به خشیون ﴿ ۱۵: وألقى فی الأرض رواسبی ﴾ وه له زه ویدا کیوه زور به رزو بلنده کانی دانا وکردنییه له نگه رو میخ وزه وی پیی به ستنه وه ﴿ أن تمید بکم ﴾ تا نیوه نه له رزینی و، به ئاسانی بتوانن له سه ری بژین و بگه نه مه به سته کانی خوتان و رینوین بن ﴿ وأنهارا وسبلا ﴾ وچه ندین چۆم و روبرار و ریبازیشی نیشان دان ﴿ لعلکم تهتدون ﴾ به شکو ریی ژیانتان بدوزنه وهو به خووشی بژین ﴿ ۱۶: وعلامات ﴾ وه چه ندین نیشانه ی تریشی بؤ دنان، وه کو کیوو گردولکه و ئاوو هاوشیه وی نه وانه به رۆژدا، بؤ نه وه ی ریبواران له وشکانی و دهریادا ریبان پیی دهر کهن بؤ گه یشتن به ئامانج و مه به سته کانیان ﴿ وبالنجم هم یهتدون ﴾ نه وان به نه ستیره کانیش ریبان دهرده کرد له تاریکایی شه ودا.

﴿ ۱۷: أفمن یخلق کمن لا یخلق ﴾ دیاره نه وانه هه موو کاری خوان؛ ده ئاخو که سیک بتوانی به دی به یینی و، مه یلی له هه ر شتیکی بیی به ئاسانی دروستی بکات، وه کو نه وه وایه که توانای دروستکردنی هیچ شتیکی نه بی و، نه توانی ته نانه تی شتیکی ساده یش دروست بکات؟ ﴿ أفلا تذکرون ﴾ ئایا ئیتیر نیوه بیر ناکه نه وه، په ندو ئاموژگاری وهرناگرن؟ ﴿ ۱۸: وإن تعدوا نعمة الله لا تحصوها ﴾ نه وانه که میک بوون له نیعمه ت و به خششه کانی خوا ی گه و ره، خو نه گهر بتانه وی گشت نیعمه ت و چاکه کانی خوا بژمیین، بؤتان ناژمیردرین ﴿ ان الله لغفور رحیم ﴾ خوا ی له کارزان زور لیبوورده یه به رامبه ر به در یغیه کانتان، زوریش دلوقان و میهره بانه ﴿ ۱۹: والله یعلم ماتسرون وما تعلنون ﴾ هه رشتی نیوه بیشارنه وه، به په نامه کی و به نه یینی بیکه ن و، هه رشتیکیش دهر بخه ن و به ئاشکرا نه نجامی بدن، خوا هه ر ده یزانی ﴿ ۲۰: والذین یدعون من دون الله لا یخلقون شیئا ﴾ نهو بتانه ش که نه وانه له باتی خوا داوای هیبانی خیرو، لادانی شهرو خراپه یان لی ده کهن و ده یانپه رستن، قهت لییان نایه ت هیچ شتی دروست بکهن ﴿ وهم یخلقون ﴾ و خویشیان دروست ده کرین، که و ابوو چۆن ده بنه خواو بپه رستیرین!! ﴿ ۲۱: أموات غیر أحياء ﴾ خو مردوون و زیندوونیین ﴿ وما یشعرون أبان یبعثون ﴾ هه ر هه ستیش

ریگری بکن و، ئیسلام به شتیکی ئەفسانە و بی ناوەرۆک نیشانی کۆمه لگه بدن!! ﴿ ۲۵ 〉: لیحملوا أو زارهم كاملة يوم القيامة ﴿ ئەوقسەیه دەکەن هەتا رۆژی قیامەت باری گوناھەکانی خۆیان بە تەواوی هەلگرن ﴿ ومن أوزار الذين يضلونهم بغير علم ﴿ وه له گوناھی ئەو کەسانەش هەلگرن کە بە نەزانی و گیلانە و بی

ناکەن کە ی پەرستیارەکانیان زیندوو دەکێنەوه، جا ئیتر چۆن داوای خێرو قازانجیان لێ دەکێت؟ لەجیگایەکی تردا دەفەرموی: (أتعبدون ماتنحتون، واللّه خلقکم وما تعملون/ ۹۵، ۹۶).

بەدەر لە (الله) کەسی دی نییە:

﴿ ۲۲ 〉: إلهکم إله واحد ﴿ پەرستراوی بە هەقی ئیوه، تەنها پەرستراویکی تاک و تەنیا، بێ شەریک و بێ هاوێڵە و هەر خۆیەتی، ئەگەر چی کافرەکانیش پێیان سەیرە! وەکو لە جیبیەکی تردا لە سەر زاری ئەوان دەفەرموی: (أجعل الآلهة إلهًا واحدًا إن هذا لشيء عجاب) یان دەفەرموی: (وإذا ذکر الله وحده اشمازت قلوب الذين لا يؤمنون بالآخرة، وإذا ذکر الذين من دونه إذا هم يستبشرون) ﴿ فالذين لا يؤمنون بالآخرة ﴿ جا ئەوانە ی کە بەرۆژی دوا یی باوەر ناهێنن ﴿ قلوبهم منكرو ﴿ دلایان نکوولی تەنیا ی و وەحدانییەتی خوا دەکا ﴿ وهم مستكبرون ﴿ ولەگەڵ ئەوێشدا خۆ بەزڵ دەزانن لە شوێنکەوتنی هەق! ﴿ ۲۳ 〉: لا جرم أن الله يعلم ما يسرون وما يعلنون ﴿ راستە و هەقە، کە خوا دەزانی و بە ئاگایە بە گشت ئەو شتە ئەوان لە خەڵک دەشارنەوه، یان دەری دەبرن و بە ئاشکرا دەیکەن.

سەرئێجیک: بۆ ماناو مەبەست لە وشە (لاجرم): (خەلیل) و (سببیه) ی نەحوی دەلێن: بە واتا مانای (حق) هاتوو، وەدەلێن: (ف) ((لا)) و ((جرم)) کلمە واحده، وعن الخليل أيضا أن معناها: لا بد، ولا محالة. وقال الزجاج: (لا) هاهنا نفی، ورد لقولهم: إن الأصنام تغنيهم.. شیای ئاماژە بۆکردنە وشە (لاجرم) لە قورئاندا - لەم ئایە تانەدا - چوار جار هاتوو: (۲۳) ی و (۱۰۹) ی (نەحل). (۴۳) ی (غاف). (۲۲) ی (هود).

﴿ إنه لا يحب المستكبرين ﴿ خۆ بە راستی خوا خۆشی نایە لە پیشیلکەرانی هەق و راستی و، خەڵکانی خۆبەزەزان، لە سوورەتیکی تردا دەفەرموی (إن الذين يستكبرون عن عبادتي سيدخلون جهنم داخرين).

لای خوانەناسان قورئان چیرۆکی پیشیانە:

﴿ ۲۴ 〉: وإذا قيل لهم ماذا أنزل ربكم ﴿ وه هەر کاتێ بەو هاوێشدا نەرانی گوترا: ئەری پەروردگارتان چی دابەزاندۆتە خوارەوه؟ ﴿ قالوا أساطير الأولين ﴿ له وەلامە راستە کە خۆ دەبۆین و دەلێن: چی ناردوو؟ هەر ئەفسانە و ئۆستورە پرو پالانتە ی پیشیانانی ناردوو، دیارە بۆیە ئەو قسانەش دەکەن، هەتا بە خەیاڵی خاوی خۆیان بتوانن خەڵک لە دینی ئیسلام و راستییەکان

وَالْقَى فِي الْأَرْضِ رَدًّا أَنْ نَسْخِبَ بِكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تَشْعُرُونَ ﴿ ۱۷ 〉 وَأَعْلَمَتْ بِآلَتِجَمِمْ هُمْ يَسْتَدُونَ ﴿ ۱۸ 〉 أَمِنْ خَلْقِكُمْ أَنْ لَا يَخْلُقُ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿ ۱۹ 〉 وَإِنْ نَعْدُوا نِعْمَةَ اللَّهِ الَّتِي لَا تَحْصُوهَا إِنَّ اللَّهَ لَغَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿ ۲۰ 〉 وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تُسْرُونَ وَمَا تَعْلِنُونَ ﴿ ۲۱ 〉 وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَا يَخْلُقُونَ شَيْئًا وَهُمْ يُخْلَقُونَ ﴿ ۲۲ 〉 أَمْ هُمْ مُشْتَكِرُونَ ﴿ ۲۳ 〉 أَمْ يَشْعُرُونَ أَنَّ اللَّهَ يَنْصُرُهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّ اللَّهَ لَهُ وَحْدٌ فَالَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ قُلُوبُهُمْ مُنْكَرَةٌ وَهُمْ مُسْتَكْبِرُونَ ﴿ ۲۴ 〉 لَا جَرَمَ أَنْ اللَّهُ يَعْلَمَ مَا تُسْرُونَ وَمَا تَعْلِنُونَ إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْتَكْبِرِينَ ﴿ ۲۵ 〉 وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ مَاذَا أُنْزِلَ رَبُّكُمْ قَالُوا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ﴿ ۲۶ 〉 لِيَحْمِلُوا أَوْزَارَهُمْ كَامِلَةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَمِنْ أَوْزَارِ الَّذِينَ يُضِلُّونَهُمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ أَلَا سَاءَ مَا يَزُرُونَ ﴿ ۲۷ 〉 قَدْ مَكَرَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَآتَى اللَّهُ بُيُوتَهُمُ مِنَ الْقَوَاعِدِ فَخَرَّ عَلَيْهِمُ السَّقْفُ مِنْ فَوْقِهِمْ وَأَتَنَّهُمُ الْعَذَابُ مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَ ﴿ ۲۸ 〉

بەلگە، ئەوان گومرايان دەکەن، چونکە ئەوان سەرۆک و فەرماندەن و، ئەمانیش شوێنکەوتوو خەڵەتاو ﴿ ألا ساء ما يزررون ﴿ هۆشیار بن! چ باریکی نالەبارو خراب هەلەگرن؟.

پیشیانیشیان هەر دەهۆ باز بوون:

﴿ ۲۶ 〉: قد مكر الذين من قبلهم ﴿ بە راستی ئەوانەش لە پیشیانەوه بوون، هەر وەکو ئەمانە فرۆفیلیان لەگەڵ پەيامبەرەکانیاندا کرد بۆ لەناو بردونیان! ﴿ فأتى الله بنيانهم من القواعد ﴿ ئینجا خوا خانوو بەرهانی لە بن هینا ﴿ فخر عليهم السقف من فوقهم ﴿ بەو شیوه کە سەر و مێچی خانووکانیان بەسەردا کەوت و گشت مردن، وەکو لە جیگایەکی تردا دەفەرموی: (كلما أوقدوا نارا للحرب أطفأها الله.. یان دەفەرموی: (فأتاهم الله من حيث لم يحتسبوا وقذف في قلوبهم الرعب.. ﴿ وأتاهم العذاب من حيث لا يشعرون ﴿ وه لە شوێنیکەوه سزایان بۆ هات کە ئەوان هەستیان پێ نەدەکردو بە

إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿۲۷﴾ بهائی، بئی گومان خوا خوی چاک ده زانئ به وهی کردووتانه ﴿۲۸﴾ فادخلوا أبواب جهنم ﴿۲۹﴾ ده مووتان له ده رگا کانی دوزه خه وه بچنه جه هندهم، هه ریه که به پینی تاوان و گوناحی خوی وله ده رگای خویه وه ﴿۳۰﴾ خالین فیها به هه تاهه تاییش له وی بمیننه وه ﴿۳۱﴾ فلیس مشوی المتکبرین جاجیگه ی خه لکانی لووتبه رز و خویه زلزان - له ئاستی خوا په رستیدا - زور خراپ و ناهه مواره، له م ئایه ته شدا هه رجه خت له سهر ئه وه ده کاته وه که ده فهرموی: (لا یقضى علیهم فیموتوا ولا یخفف عنهم من عذابها...) یان ده فهرموی: (النار یعرضون علیها غدوا وعشیا و یوم تقوم الساعة أدخلوا آل فرعون أشد العذاب).

هه رچی باشی ته و اووه خوا نه وه ده فیری:

﴿۳۰﴾ وقیل للذین اتقوا ﴿۳۱﴾ وه به خه لکانی خو پاریز ده گوتری: ﴿۳۲﴾ ماذا أنزل ربکم ﴿۳۳﴾ په روه ردگار تان چی به خه لات بو پیغه مبه ر... ناره خوارئ ﴿۳۴﴾ قالوا خیرا ﴿۳۵﴾ ده لئین: هه رچی باشه ئه وه ی ناردووه ﴿۳۶﴾ للذین أحسنوا فی هذه الدنيا حسنة ﴿۳۷﴾ جا بو ئه وانه ی له م ژبانی دونیا یه دا ئکاری چاکیان کردووه، پاداشتی باش و چاکیان بو هیه ﴿۳۸﴾ ولدار الآخرة خیر ﴿۳۹﴾ خو به راستی خانه و مالی دوا روژ زور باشتره بویان ﴿۴۰﴾ ولنعم دار المتقین ﴿۴۱﴾ و بئی گومان خانه ی پاریز گاران چاک خانه یه که ﴿۴۲﴾ جنات عدن ﴿۴۳﴾ که چه ند باخ و به هه شتیکی مانه وه یه ﴿۴۴﴾ یدخلونها ﴿۴۵﴾ و به دلی خو ش و شادی یه وه ده چنه ناویه وه ﴿۴۶﴾ تجری من تحتها الأنهار ﴿۴۷﴾ چه ند چوم و پروباریش به ژیرداره کانیدا ده روا ﴿۴۸﴾ لهم فیها ما یشاؤون ﴿۴۹﴾ هه ر شتیک ئاره زو بکن، بئی عه زیه ت و ناره حه تی، له وی ده ستیان ئه که وی، وه کو ده فهرموی: (و فیها ما تشتهیه الأنفس و تلذ الأعین و أتمم فیها خالدون) ﴿۵۰﴾ کذلک یجزی الله المتقین ﴿۵۱﴾ ئاوا خوا پاداشت ددات به پاریز کاران، ده سا ئیوه ییش ئاکار چاک بن ﴿۵۲﴾ ۳۲: الذین تتوفاهم الملائكة طیبین ﴿۵۳﴾ ئه وانه ی که فریشته گیانیان ئه کیشن و دلشادو خوشحالنو له دونیا پاکو چاک کاریان کردووه، ﴿۵۴﴾ بقولون سلام علیکم ﴿۵۵﴾ پنیان ئه لئین: سلاوتان له سه ربیت ﴿۵۶﴾ أدخلوا الجنة بما کنتم تعملون ﴿۵۷﴾ ده فهرموون به هوی ئه و کرده وه چا کانه وه کردتانن بچنه به هه شته وه ﴿۵۸﴾ ۳۳: هل ينظرون إلا أن تأتيهم الملائكة أو يأتي أمر ربك ﴿۵۹﴾ ئاخو ئه وانه که هه ر خه ریکی بئی دینی و لاسارین، بیجگه له وه که فریشته کان بینه لایان و، گیانیان بکیشن، وه یان فره مانی سزای په روه ردگاریان بو بیت، چاوه روانی چی بن؟ ﴿۶۰﴾ کذلک فعل الذین من قبلهم ﴿۶۱﴾ ئه وانه ش که له پیش ئه مانه وه بوون هه ر وه کو ئه مان هه ر ئه و کاره ناپه سه ندانه یان کرد،

خه یالیاندا نه ده هات ﴿۶۲﴾ ۲۷: ثم يوم القيامة یخزيهم ﴿۶۳﴾ له پاشان له روژی قیامه تیشدا ریسوایان ده کاو، نه ینیبیه کانیان دهر ده خات، وه کو ده فهرموی: (یوم تبلی السرائر...) ﴿۶۴﴾ وبقول ابن شرکائی ﴿۶۵﴾ وه خوا ئه فهرموی: ئه و هاویه شانیه که داتاننان بوم له کوین؟ ﴿۶۶﴾ الذین کنتم تشاقون فیهم ﴿۶۷﴾ ئه وانه ی که ئیوه له بهر ئه وان

ثُمَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يُخْزِيهِمْ وَيَقُولُ أَيْنَ شُرَكَاءِ الَّذِينَ كُنْتُمْ تُشْفَعُونَ فِيهِمْ قَالَ الَّذِينَ أُوتُوا الْآلِهَةَ إِنَّا لَنَحْنُ الَّذِينَ نَتُفَعِّلُهُمْ الْيَوْمَ وَالسَّوءُ عَلَى الْكَافِرِينَ ﴿۶۷﴾ الَّذِينَ تَوَفَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ ظَالِمِي أَنْفُسِهِمْ فَأَلْقَوْا السَّلَامَ مَا كُنَّا نَعْمَلُ مِنْ سُوءٍ بَلَىٰ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿۶۸﴾ فَأَدْخُلُوا أَبْوَابَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا فَلَيْسَ مَنُورٌ مِّنْهُمُ الْمُتَكَبِّرُونَ ﴿۶۹﴾ وَقِيلَ لِلَّذِينَ اتَّقَوْا مَاذَا أَنْزَلَ رَبُّكُمْ قَالُوا خَيْرٌ لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةٌ وَلَدَارُ الْآخِرَةِ خَيْرٌ وَلَنِعْمَ دَارُ الْمُتَّقِينَ ﴿۷۰﴾ جَنَّاتُ عَدْنٍ يَدْخُلُونَهَا يُجْرَىٰ مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ فِيهَا مِنْ ثَمَرَاتٍ كُلَّ شَيْءٍ كَذَلِكَ يُجْزَى اللَّهُ الْمُتَّقِينَ ﴿۷۱﴾ الَّذِينَ تَوَفَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ طَيِّبِينَ يَقُولُوكَ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ أَدْخَلُوا الْجَنَّةَ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿۷۲﴾ هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا أَنْ تَأْتِيَهُمُ الْمَلَائِكَةُ أَوْ يَأْتِيَ أَمْرٌ رَبِّكَ كَذَلِكَ فَعَلَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَمَا ظَلَمَهُمُ اللَّهُ وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿۷۳﴾ فَأَصَابَهُمْ سَيِّئَاتُ مَا عَمِلُوا وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا يَهِيمُونَ ﴿۷۴﴾

ململانی و دهمه قالی و دزایه تیتان له گهل په یامبه راندا ده کرد ﴿۷۵﴾ قال الذین أوتوا العلم ﴿۷۶﴾ ئه وانه ی که زانستی دونیاو قیامه تیان لایه و، ده زانن ئه نجام چون ده بیت و ده لئین: ﴿۷۷﴾ إن الخزی الیوم والسوء علی الکافرین ﴿۷۸﴾ ئه مو ریسوایی و سزای ئابروو به رو، هه یاجوون ته نابو کافرو بئی باوه رانه. ﴿۷۹﴾ ۲۸: الذین تتوفاهم الملائكة ﴿۸۰﴾ ئه وانه ی که فریشته کان گیانیان ده کیشن ﴿۸۱﴾ ظالمی أنفسهم ﴿۸۲﴾ و سته مکاری گیانی خو یانن، واته: موشریکن و هاویه شیان بو خوا داده نا ﴿۸۳﴾ فَأَلْقُوا السَّلَامَ ﴿۸۴﴾ ئینجا له و کاته دا به ناچاری ملکه چ و ته سلیم ده بن و ده لئین: ﴿۸۵﴾ ما کنا نعمل من سوء ﴿۸۶﴾ ئیمه هه رگیز کاری ناپه سه ندو خراپمان نه کردووه له دونیادا! له قیامه تیشدا بو خو دزینه وه له تاوانی شیرک ده لئین: (والله ربنا ما کنا مشرکین) یان به سویند جه خت ده که نه وه له سه ر رازی کردنی خوا ی بالاده ست، وه ک خوی له سه ر زاری ئه وان ده فهرموی: (یوم یبعثهم الله جمیعا فیحلفون له کما یحلفون لکم) جا خوا ی کارزان ده فهرموی: ﴿۸۷﴾ بلی

﴿إن تحرص على هداهم﴾ هر چه نده توئی پیغمبر! ﴿وهول بدهيت و سووربيت بؤ بروا هينان و رينمايان، كه لكی نابی بؤيان، چونكه نهوانه لاری و گومران﴾ ﴿فإن الله لا يهدي من يضل﴾ به راستی خوایش رینوینی كه سیک ناكات كه خوی رینگه گومرایی هه لیزیری بؤ گومرابوونی خوی و، چه واشه كردنی

وَقَالَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا عَبَدْنَا مِنْ دُونِهِ مِنْ شَيْءٍ نَحْنُ وَلَا آبَاؤُنَا وَلَا حَرَمْنَا مِنْ شَيْءٍ كَذَلِكَ فَعَلَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَهَلْ عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ ﴿٣٥﴾ وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ فَمِنْهُمْ مَنْ هَدَى اللَّهُ وَمِنْهُمْ مَنْ حَقَّتْ عَلَيْهِ الضَّلَالَةُ فسيروا في الأرض فانظروا كيف كان عاقبة المكذِبين ﴿٣٦﴾ إِنَّ تَحْرِيصَ عَلَى هُدَاهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ يُضِلُّ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ ﴿٣٧﴾ وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ لَا يَبْعَثُ اللَّهُ مِنْ بَعْدِي بَشَرًا وَعَدًّا عَلَيْهِ حَقًّا وَلَكِنْ أَكْثَرُ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٣٨﴾ لِيَبَيِّنَ لَهُمُ الَّذِي يُخْتَلَفُونَ فِيهِ وَلِيَعْلَمَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّهُمْ كَانُوا كَاذِبِينَ ﴿٣٩﴾ إِنَّمَا قَوْلُنَا لِشَيْءٍ إِذَا أَرَدْنَاهُ أَنْ نَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴿٤٠﴾ وَالَّذِينَ هَاجَرُوا فِي اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مَا ظَلَمُوا لَنَبْوَنَّهُمْ فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَلَا جَزَاءَ الْآخِرَةِ أَكْبَرُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ﴿٤١﴾

خه لكی، وهكو دهفرموی: ﴿ومن يرد الله فتنة فلن تملك له من الله شيئا﴾ ﴿ومالهم من ناصرين﴾ وه هيج يارو پشتيو انيكيشيان بؤ نابی و، دهسه لاتى تهواو هی خوا دهبی، له شوینیکی تردا بؤ دووپاتكردنه وهی دهفرموی: ﴿ألا له الخلق والأمر تبارك الله رب العالمين﴾ ﴿٣٨﴾ وأقسموا بالله جهد أيمانهم ﴿وه به هه رچی توانيان بوو سوینديان خوارد﴾ ﴿لا يبعث الله من موت﴾ كه نه وهی دهمری قهت خوا زيندوو ناكاته وه، دياره به لای عه قل و ژیری نهوانه وه زيندوو بوونه وه كاريکی نه گونجاوه! ﴿بلى وعدا عليه حقا﴾ نا.. وانبيه، به لكو خوا مردوان زيندوو نه كاته وه، چونكه به لینی له سه ر داوه و براوه ته وه ﴿ولكن اكثر الناس لا يعلمون﴾ به لام زوری به شو خه لكه جاحيلن و نازانن به لینی خوا به زيندوو بوونه وه ههق وراسته ﴿٣٩﴾ لیبين لهم الذى يختلفون فيه ﴿مردوان زيندوو ده كاته وه تا نه وهی نهوان جياوازی و، ناكوکيان تيیدا هه بوو، بؤيان روون بكاته وه، واته: بؤ نه وهی دهري بخا

بویه دهره نجام دوو چاری سزای شیواو به خویان بوون ﴿وما ظلمهم الله﴾ خوخواش سته مو ناحهقی لی نه كردن كه سزای دان ﴿ولكن كانوا أنفسهم يظلمون﴾ به لكو خویان سته میان له خویان كردو، له پیغمبره كان یاخی بوون و، هاوبهش و هاوه لیان بؤ خوا دانا! ﴿٣٤﴾ فأصابهم سيئات ما عملوا ﴿نهوجا تولهی كارو كرده وه خرابه كانی خویانیا توش بوو﴾ وحق بهم ما كانوا به يستهزئون ﴿وه نهو سزایه ی گالته یان پی ده كرده تابلوقه ی دان له توله دا، له قیامه تیشدا پییان ده گوتريت: ﴿هذه النار التي كنتم بها تكذبون﴾ ٣٥﴾ وقال الذين أشركوا ﴿وه نهوانه ی هاوبه شیان بؤخوا دانا، بؤخو قوتار كردن لهو سزایه ده لین: ﴿لو شاء الله ما عبدنا من دونه من شيء نحن ولا آبأؤنا ولا حرمانا من دونه من شيء﴾ نه گهر خوا ويستبای كه هه نهو بپهرستين و، كه سیکی تر نه پهرستين، ئيتر نه ئيمه وه باوو باپيرانمان غهیری نهومان نه ده پهرست، وه نه مان ده توانی بی فه رمان و موله تی خویشی، هيج شتيك حهرام و ياساغ بكه ين! ﴿كذلك فعل الذين من قبلهم﴾ به لی نهو كه سانهش كه له پيش نه مانه وه بوون هه نه وه یان ده گوتوو، هه ر ئاواشیان ده كرده ﴿فهل على الرسل إلا البلاغ المبين﴾ ئايا پیغمبره ران جگه له راگه یان دنيکی ئاشكراو روون، شتيکی تريان له سه ره؟ واته: پیغمبره ران غهیره ز راگه یان دنيکی ئاشكريان له سه ر نبيه، وهك پرسينه وهو سزادان ﴿٣٦﴾ ولقد بعثنا في كل امة رسولا ﴿به راستی بؤ ئاوه موو ئوممهت و نه ته وهیه ك له هه موو سه ر ده ميكد ا پایه مبريكم ان ناردوه ﴿أن اعبدوا الله واجتنبوا الطاغوت﴾ بؤ نه وه پییان بلی: ته نها خوا بپهرستن و، له تاغووت﴾ و ياسا پوجه له كان دوورين.

به لی نهو دووخاله: ﴿خوا پهرستن و، وه لانانی تاغووت﴾ كه هه ر پیغمبره ی داویه تی به گوپی ئوممه ته كه ی خویدا نه ساس و بناغه ی گشت ئايينه كان و دینی ئيسلاميشه، له جيگايه کی تردا دهفرموی: ﴿وما أرسلنا من قبلك من رسول إلا نوحى إليه أنة لا إله إلا أنا فاعبدون﴾ فمنهم من هدى الله ﴿بازنيكيان خواي دلؤقان خوی ریی نشان دان، چونكه ئاماده و شیواو بوون﴾ ومنهم من حققت عليه الضلالة ﴿هی وایشیان هه بوو به هو ی لا ساری خویانه وه لاری و گومرایی بؤ برايه وه﴾ فسيروا في الأرض ﴿جا ئاده ی به سه ر زهويدا بچن و بگه رين﴾ فانظروا كيف كان عاقبة المكذِبين ﴿وببين و بنوان چاره نووسی نهوانه ی كه پروایان نه هینا و، په يامبره كانيان به درؤزن دانا چؤن بوو؟ له جيگايه کی ديكه دا دهفرموی: ﴿دمر الله عليهم وللكافرين أمثالها﴾ يان دهفرموی: ﴿ولقد كذب الذين من قبلهم فكيف كان نكير﴾ ٣٧:

آن اوحینا الی رجل منهم.. له م سووره ته شدا ده فهرموئ: ﴿ ۴۳ : وما أرسلنا من قبلك إلا رجالا نوحی إلیهم ﴾ وه له پیش تویشدا نهی پیغه مبهرا! ﴿ هه پیاومان کردو ته پیغه مبهرو سروشمان بو کردوو، واته: پیغه مبهرا له فریشته و له هیج دروستکراویکی تر نه نیردراون، به لکو هه له ئاده مزاد وجنسی ئینسان بوون، له جیگایه کی تر دا جهخت له سه ره ئوه ده فهرموئ: (وما أرسلنا من قبلك إلا رجالا نوحی إلیهم من أهل القرى..) ﴿ فاسألوا أهل الذکر إن کنتم لا تعلمون ﴾ * ۴۴: بالینات والزبر ﴿ جائه گهر ئیوه ئوه راستیه تان نه زانیوه و نکوولی ده کهن، ده سا فهرموون له و جووله که و فله نهی زاناو به ئاگان له به لگو و کتیبه کان بپرسن، چونکه ئه وان به ئاگان و چاک نه زانن که ئیمه له پیاوان نه بی پیغه مبهرا نمان نه ناردوون؟ ﴿ وأنزلنا إلیک الذکر ﴾ و ا بو توش ئهم قورئانه مان دابه زانده خواری ﴿ لتبین للناس ما نزل إلیهم ﴾ بو ئه وهی بو ئه و خه لکه روون بکه یته وه ئه وهی بو یان دابه زینراوه له یه کخوابه رستی و شه رع و حه لال و حه رام.. هتد ﴿ ولعلمهم یتفکرون ﴾ وه به شکو بیریکه نه وه ورینما بین.

ئاخو فیلبازان له قاری خوا نه مینن؟

﴿ ۴۵ : أفأمن الذين مکروا السیئات أن یخسف الله بهم الأرض ﴾ ئایا ئه وانهی که پیلانه کانیان ریگ خستبوو به نیازی له ناو بردن و کوشتنی په یامبه ر! ﴿ ئاخو دلنایان له وهی که خوا نوقمی زهویان ناکات، وه کو قاروونی نقوم کرد؟ ﴿ أو یأتیهم العذاب من حیث لا یشعرون ﴾ یان له لایه که وه سزایان بو بیت که ئه وان هه ره هستی پی نه که نه؟ واته: ئه و لاری بوونی ئه وانه، هه ره ئه وهی شایه نه، ئه گهر حیل و حه وه سه لهی خوا نه بوایه، بویه له سووره تیکی تر دا ده فهرموئ: ﴿ أأمنتم من فی السماء أن یخسف بکم الأرض فإذا هی تمور ﴾ ﴿ ۴۶ : أو یأخذهم فی تقلبهم ﴾ یان له ربی جم و جوول و گه شت و گه ریاند ا بو بازگانسی و رزق و روژی قاریان لی بگری؟ ﴿ فما هم بمعجزین ﴾ نه شتوانن خوا دهسته وسان بکه و، خو یان ده رباز بکه و، وه کو له سووره تیکی تر دا ده فهرموئ: ﴿ أو أمن أهل القرى أن یأتیهم بأسنا بیاتا وهم نائمون، أو أمن أهل القرى أن یأتیهم بأسنا ضحی وهم یلعبون ﴾ ﴿ ۴۷ : أو یأخذهم علی تخوف ﴾ یان له کاتی ترس و چاوهروانی کردنی قاردا بیانگری؟ ﴿ فإن ربکم لرؤف رحیم ﴾ جا بی گومان په روه ردگارتان له گه له ئه و هه موو ده سه لاته دا زور به سوژو میهره بانه، بویه په له ناکاو سزاتان دوا نه خات بو روژی خوئی، پیغه مبه ریش ده فهرموئ: ﴿ إن الله لیملی للظالم حتی إذا أخذ له یقلته ﴾ (متفق علیه).

زیندو بوونه وه هه رچی تر ئه وان جیاوازیان تییدا هه بوو به راست ده رجوو ﴿ ولیعلم الذین کفروا ﴾ و با ئه وانهی که کافرو بی باوه رن چاک بزائن ﴿ أنهم کانوا کاذبین ﴾ که بی گومان دروژن بوون که ئه یانگوت مردوو زیندوو نابیته وه، ئه نجا پاش ئه وه فریشته کان پییان ده لین: ﴿ هذه النار الی الی کنتم بها تکذبون، أفسح هذا أم أنتم لا تبصرون، إصلوها فاصبروا أو لا تبصروا سواء علیکم إنما تجزون ما کنتم تعملون ﴾ ﴿ ۴۰ : إنما قولنا لشیء إذا أردناه ﴾ مردوو چون زیندوو نابیته وه، خو ئیمه کاتی بمانه وئی هه ر شتی بکهین، قسه مان هه ره ئه مه یه ﴿ أن نقول له کن فیکون ﴾ که پپی بلین: ببه، ده ست به جی ئه ویش ده بی و دیته دی، ئیتر هیج نار هحتیه کی تییدا نییه بو مان، دیاره قیامه تیش یه کیکه له وشتانه که زور به ئاسان ده بن، له سووره تیکی تر دا ده فهرموئ: ﴿ وما أمرنا إلا واحدة کلمح بالبصر ﴾ یان ده فهرموئ: ﴿ ما خلقکم ولا بعثکم إلا کنفس واحدة.. ﴾.

کوچه رانی ربی خوا:

﴿ ۴۱ : والذین هاجروا فی الله من بعد ما ظلموا ﴾ وه ئه و که سانه یش که له بهر خوا ولات و نیشتمانی خو یانیان به جی هیشت، پاش ئه وه که ناهه قی و سته میان لی کراو ئازار دران، واته: ئه وانهی کوچیان کرد بو (حه به شه) ﴿ لنبؤئنهم فی الدنیا حسنة ﴾ به ته نکید ئیمه یش هه ره له دونیادا له جیگایه کی چاکدا نیشته جییان ده کهین، ئه وه بوو بو دوا بی هاتنه (مه دینه) و، خه لکه که ی پیشوازیه کی گهرم و گوریان لی کردن و حه وانیانه وه ﴿ ولأجر الآخرة أكبر لو کانوا یعلمون ﴾ دلنایان پاداش و مزه ی ئه و دونیا زور باشترو گه وره تر ئه بی له پاداشی دونیا، ئه گهر دوا که وتوو ان له هیجهرت زانیایان ﴿ ۴۲ : الذین صبروا ﴾ کوچه ران ئه وانه بوون که له سه ره جیهیشتنی زیدو شارو هه موو شتیک له بهر خوا ئارامیان گرت ﴿ وعلی ربهم یتوکلون ﴾ و ته نها هه ره به په روه ردگاریان پشت ده به ستن، بویه توانیان ولات و نیشتمان و سامان و خرم و که س و کاریان جیهیلن.

پیغه مبه ران هه موو له پیاوان بوون:

(ئیبس عه بیاس) ئه لی: خوای جوانکار هه ره که پیغه مبه رمان (موحه مه د) ی! ﴿ نارد، عه ره به کان نکوولی و ئینکاریان کردو گوتیان: چون ده بی له نیوبه ره ی ئینساندا پیغه مبه ر بنیردری! چونکه به لای ئه وانه وه پیغه مبه ر هه رده بی فریشته بی، جا ئه وه بوو خوا له سووره تی (یونس) دا فهرموئ: ﴿ أکان للناس عجا

شهریک و هاوئل بو پهروه دگاریان دانه نین و! هه موو شتیکیان له بیر ده چیتوه ﴿ ۵۵ 〉 لیکفروا بما آتیانهم ﴿ هه له بهر نه وه که ناشکوری نه و گشت نازو نیعمه تانه بکه ن پیمان داوون ﴿ فتمتعوا فسوف تعلمون ﴿ دهسا رابویرن بو خوتان، جا دواپی زور ناخابه نی ده زانن چیتان نه وه نه بیئت.

هه موو شتی سوژده بو خوا ده با:

﴿ ۴۸ 〉 أو لم یروا إلى ما خلق الله من شیء ﴿ ناخو نه وانه ته ماشای هه شتی له دروست کراوه کانی خویان نه کردوه (دارو درخت و کیوو.. هتد) ﴿ یتفیوا ظلاله عن الیمین والشمال ﴾ چون سیبه ره که ی له راسته وه بو چه پ ده گهری، جاری زور ده بی و، جاری کیش که م ده بیته وه ﴿ سجدا لله ﴿ کر نووش و سوژدهش بو خوا ده به ن؟ ﴿ وهم داخرون ﴿ له حالیکدا ملکه چ وته سلیم به ده سه لاتی خوا، واته: هه موو بوونه وهر له بهر دهستی ده سه لاتی خوی گه وrehان و، بیانه وی، یان نه یانه وی وجوده که یان شایه تی بوون و ده سه لاتی بی سنووری نه وه ده دن ﴿ ۴۹ 〉 والله یسجد ما فی السموات وما فی الأرض من دابة والملائكة ﴿ هه موو نه و خزوک و ره وrehاندانی که له ئاسمانه کان و زهیدان و، فرشته کانیش به هه میشه بی سوژده بو خوا ده به ن ﴿ وهم لا یتکبرون ﴿ و عه یبیشیان لی نایه و، خو به زلیش نازانن، له نایه تیکی تردا ده فره موی: (الله یسجد من فی السموات والأرض طوعا وکرها وظلالهم بالغدو والآصال) ﴿ ۵۰ 〉 یتخافون ربهم من فوقهم ﴿ هه ردهم له ده سه لات وقاری نه و پهروه دگاریان ده ترسن له سه روویانه وه سزایان بو بنیر، و یفعلون ما یأمرون ﴿ و هه رشتیکیشیان پی بسپردری بی مله جه ری جیه جی ده که ن.

ده بی خوا به تاک و ته نیا بیه رستری:

﴿ ۵۱ 〉 وقال الله لا تتخذوا إلهین اثنین ﴿ خوا ده فره موی: هه رگیز دوو خوا مه گرن و مه په رستن ﴿ إنما هو إله واحد ﴿ چونکه بی گومان په رستراوی ئیه هه ره یه که په رستراوی تاک و ته نیایه ﴿ فایای فارهبون ﴿ جا که واته هه ره له منیش شهرم بکه ن و بترسن ﴿ ۵۲ 〉 وله ما فی السموات والأرض ﴿ هه رشتی له ئاسمانه کان و زه ویدا هه ن هه ره مولکی نه ون ﴿ وله الدین واصبا ﴿ فره مان به ریتی به پوختی هه رشایه نی نه وه ﴿ أفعیر الله تتقون ﴿ جا نایا ئیتر ئیه له غهیری خوا نه ترسن؟ له سووره تیکی دیکه دا ده فره موی: (أفعیر دین الله یبغون وله أسلم من فی السموات والأرض طوعا وکرها وإلیه یرجعون) ﴿ ۵۳ 〉 وما بکم من نعمة فمن الله ﴿ هه ره رزق و روژی و نیعمه تیکتان هه بی، هه ره له لایه ن خوا وه یه ﴿ ثم إذا مسکم الضر فإلیه تجثرون ﴿ دوا بییش نه گهر تووشی هه ره زیانیکیش ببن، هه ره بو لای نه و هاوارو په نا ده به ن و ده پارینه وه ﴿ ۵۴ 〉 ثم إذا کشف الضر عنکم ﴿ پاشان هه ره که نه و زیانه شتان لی لا ببا ﴿ إذا فریق منکم ﴿ خیرا ده سه ته یه کتان ﴿ بر بهم یشرکون ﴿

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ إِلَّا رَجُلًا نُوْحِي إِلَيْهِمْ فَتَسْلُوا أَهْلَ الدِّرِّ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿ ۵۵ 〉 بِالْبَيِّنَاتِ وَالزُّبُرِ وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ ﴿ ۵۶ 〉 أَفَأَمِنَ الَّذِينَ مَكَرُوا السَّيِّئَاتِ أَنْ يَخْسِفَ اللَّهُ بِهِمُ الْأَرْضَ أَوْ يَأْتِيَهُمُ الْعَذَابُ مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَ ﴿ ۵۷ 〉 أَوْ يَأْخُذَهُمْ فِي تَقْلِبِهِمْ فَمَا هُمْ بِمُعْجِزِينَ ﴿ ۵۸ 〉 أَوْ يَأْخُذَهُمْ عَلَى تَخَوُّفٍ فَإِنْ رَبَّكُمْ لَرَءُوفٌ رَحِيمٌ ﴿ ۵۹ 〉 أَوَلَمْ يَرْوُوا إِلَى مَا خَلَقَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ يَنْفَعِيهِمْ أَظَلُّوا عَنْ الْيَمِينِ وَالشَّمَائِلِ سُجَّدًا لِلَّهِ وَهُمْ دَاخِرُونَ ﴿ ۶۰ 〉 وَلِلَّهِ يَسْجُدُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مِنْ دَابَّةٍ وَالْمَلَائِكَةِ وَهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُونَ ﴿ ۶۱ 〉 يَخَافُونَ رَبَّهُمْ مِنْ فَوْقِهِمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ ﴿ ۶۲ 〉 وَقَالَ اللَّهُ لَا تَتَذَخَّرُوا مِنَ الْيَمِينِ اثْنَيْنِ إِنَّمَا هُوَ اللَّهُ وَجِدْقَاتِي فَازْهَبُونِ ﴿ ۶۳ 〉 وَلَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَهُ الدِّينُ وَاصِبًا أَفَغَيْرَ اللَّهِ تَتَّقُونَ ﴿ ۶۴ 〉 وَمَا يَكُمُ مِنْ نِعْمَةٍ فَمِنَ اللَّهِ ثُمَّ إِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ فَإِلَيْهِ تَجْثَرُونَ ﴿ ۶۵ 〉 ثُمَّ إِذَا كُشِفَ الضُّرُّ عَنْكُمْ إِذَا فَرِيقٌ مِنْكُمْ بِرَبِّهِمْ يُشْرِكُونَ ﴿ ۶۶ 〉

به شیکی بژیویان ده ده نه به ته کان:

﴿ ۵۶ 〉 و یجعلون لما لا یعلمون نصیبا مما رزقناهم ﴿ وله و رزق و بژیویه پیمان دابوون به شیکیان داده نا بو نه و بتانه ی که هیچ نازانن و، قازانجو سوو دیکشی نییه! ﴿ تالله لتسالن عما کنتم تنفرون ﴿ و هه سویند به خوا به رام بهر نه و درو هه لیه ستنه تان پرسیار تان لی ده کریت ﴿ ۵۷ 〉 و یجعلون لله البنات ﴿ و بو خوا که چانیان داده نا، واته: وایان ده زانی فرشته کان که چانی خوان! ﴿ سبحانه ﴿ پاک و خاوینی و بیخه وشی له وشتانه نه وان ده یلین هه ره بو خوا یه ﴿ ولهم ما یشتهون ﴿ بو خویشیان نه وه ی حه زیان لی هه بوو دایان ده ده نا، واته: کور، له سووره تیکی تردا بو سه رزه نشتر دنیان ده فره موی: (ألکم الذکر وله الأنثی، تلک إذا قسمة ضیزی) یان ده فره موی: (ألا إنهم من إفکهم ليقولون ولد الله وإنهم لکاذبون، أصطفی البنات علی البنین، مالکم کیف تحکمون) ﴿ ۵۸ 〉 و إذا بشر

لہ نیو ٲوانہ یشدا کہ خویان بہ پیئشکہ وتوو خاودن شارستانیہت
دہ زانن، حالی ژنان لہ لایان کہ مٲتر نییہ لہ وانہی سہ ردہ می نہ فامی
کون، بویہ دہ لیین ہر ئیسلام بوو پلہ و پایہ و کہ سیٲتی ژنانی بہرز
کردہ وو، گہ یاندیہ ٲو جیگایہ کہ پیغہ مہر ۞ بفرموی: ((انما
النساء شقائق الرجال))، وہ بہ سہ دان وشہی جوان و پرشنگداری
تر، پلہ و پایہی ٲافرت دہ نرخینئ دہ بخاتہ پال پیاو، ئیسلام ہر
کہات رایگہ یاندو فہرموی: (ولہن مثل الذی علیہن بالمعروف)
بہم وتہی پیروزہی خواہیہ مافی ژنانی دیاری کردو نرخاندی، ٲہمہ
بہو شیوہیہ، لہ ولایشوہ لہ پیئش چاوی عہر بہ کانہوہ پیغہ مہر
۞ دہستی خاتوو (فاتیمہ) ی کچی دہ گرت و ماچی دہ کرد،
لہ کاتیکا کہ ٲوان کچانیان زیندہ بہ چال دہ کرد، وہ ہر وہا کاتی
خاتوو (فاتیمہ) بہاتبا بولای پیغہ مہر ۞ لہ بہری ہلہدہ سایہوہ،
وہ کاتیکیش لہ سہ فہر دہ گہ پایہوہ سہردانی ٲہ کرد.. بہ لام بہ داخوہ
تا ئیستایش ژن وہ کو پیوہست نہ گہ یشتوٲہ جیگہی شیایو خوی
و، ٲو یاسایانہش ئیستا باسی مافی ژنان دہ کھن ہر لہ سہر
کاغہز ماونہ تہوہ و، موسلمانانیش جوره بوجوون و تہ سہ وریکی
تایبہ تیان ہہیہ، خو ٲہ وروپاو ولاتانی تریش لہ پیئش چاودہن
کہ چون ٲافرتیان کردوہ بہ بووکہ شووشہ لہ چیشتخانہ و جیگا
بازرگانی و، گہ شست و گہ رانہ کاندانہ بہ وینہ و نیگار دہیرا زیننہوہ،
وہ چون لہ مہلہ وانگہ کاندانہ لہ زہتی لی وہر ٲہ گیردی، وہ لہ ہوتیل
و موتیلہ کاندانہ چون پرو پالانتہ بلاو ٲہ کر ٲتہوہ بہ وینہی ٲافرتہوہ
بو پیئشکہ شکردنی خزمہ تی میوانہ کانیان؟! دہ خوازم دہستہیہ کی
پسپورو خاودن ویژدان دابنرین بوٲویژینہوہ لی کوٲلینہوہ لہ مافی
ژنان و مہ سہلہ گرنگہ کانی ژنان لہ ئیسلامدا، ہتا بہ کوٲرانہ،
وہیان بہ نہ زانین، وہیان بہ دوژمنایہ تی موسلمانان لیروہ لہ وی
ئیسلام تاوانبار نہ کری.

بہ زووی خواگیر نابن:

﴿ ٲٲ: لو یأخذ الله الناس بظلمهم ﴾ ٲہ گہر بہ ہوی سستم و
لہ سنوور دہر چوونہوہ خوی کار جوان خہ لکان بگری ﴿ ماترک
علیہا من دابہ ﴾ ٲہوا ہیچ رہوہندوہ گیانلہ بہریکی بہ سہر زہویہوہ
نہدہ ہیشت، چونکہ بہرامبہر فہرمان و نیعمہ تہ کانی خوا، مروٲ
بہ سروش لارو لاسارہ ﴿ ولکن یؤخرهم إلى أجل مسمى ﴾ بہ لام
ہتا ٲاکامیکی دیاریکراو بویان، دواہان دہخاو دہیان ہیٲتہوہ
﴿ فإذا جاء أجلهم لا يستأخرون ساعة ولا يستقدمون ﴾ ٲینجا کہ
ٲاکامیشیان ہات، تہنہا ساتیک ٲاش و پیئش ناکھن لینی ﴿ ٲٳ:
ویجعلون لله ما یکرہون ﴾ وہ ہر شتی خویان پییان ناخوشوہ

أحدھم بالآثی ﴾ ہر کاتیکیش مژدہو ہہوالی کچی بہیہ کیکیان
بدری ﴿ ظل وجهه مسودا ﴾ دہبینی دہم و چاوی رہش ہل
دہ گہری ﴿ وهو کظیم ﴾ دہروونیشی بہرامبہر بہ خوا پرہ لہ قارو
رک و، پیئش دہخواتوہ خہریکہ دہتہ قیٲتہوہ، ہر لہ بہر ٲہوہ
کچی داوہ تی! ﴿ ٥٩: یتواری من القوم من سوء ما بشر به ﴾

لِکْفَرُوا بِمَا آتَيْنَاهُمْ فَتَمَتَّعُوا أَفْسُوفَ تَعْلَمُونَ ﴿٥٩﴾ وَیَجْعَلُونَ
لِیَا لَا یَعْلَمُونَ نَصِیْبًا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ تَاللَّهِ لَشَتَلَنَ عَمَّا کُتِبَ
تَقَرُّونَ ﴿٦٠﴾ وَیَجْعَلُونَ لِلَّهِ الْبَنَاتِ سُبْحَنَهُ وَلَهُمْ مَا یَشْتَبُونَ
﴿٦١﴾ وَإِذَا بُشِّرَ أَحَدُهُم بِالْأُنثَىٰ ظَلَّ وَجْهُهُ مُسْوَدًّا وَهُوَ کَظِیمٌ
﴿٦٢﴾ یتُورِی مِنَ الْقَوْمِ مِنْ سُوءِ مَا بُشِّرَبِهِ أَلَمْ یَسْکُھْ عَلٰی هُبٍ
أَرِیدَ سَهْ فِی التَّرَابِ أَلَا سَاءَ مَا یَحْكُمُونَ ﴿٦٣﴾ لِلَّذِیْنَ لَا یُؤْمِنُونَ
بِالْآخِرَةِ مِثْلُ النُّسُوءِ وَلِلَّهِ الْمِثْلُ الْأَعْلٰی وَهُوَ الْعَزِیزُ الْحَکِیمُ
﴿٦٤﴾ وَلَوْ یَأْخُذُ اللَّهُ النَّاسَ بِظُلْمِهِمْ مَا تَرَکَ عَلَیْہَا مِنْ دَابَّةٍ وَلٰکِنْ
یُؤَخِّرُهُمْ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّی فَاِذَا جَاءَ أَجْلُهُمْ لَا یَسْتَفْخِرُونَ
سَاعَةً وَلَا یَسْتَقْدِمُونَ ﴿٦٥﴾ وَیَجْعَلُونَ لِلَّهِ مَا یَکْرَهُونَ
وَنَصِیْفَ الْیَسْتَنْہُمْ الْکَذِبَ اَنْ لَّهُمُ الْفَسْخُ لَاجِرَمَ اَنْ
لَّهُمُ النَّارُ وَآتَمُّ مُتْرَطُونَ ﴿٦٦﴾ تَاللَّهِ لَقَدْ اَرْسَلْنَا اِلٰی اَمْرِیْنَ
مَبْلَکَ فَرِیْنِ لَّهُمُ الشَّیْطٰنُ اَعْمَلَهُمْ فَعُوْا وَلِیْہُمْ الْیَوْمَ وَلَمْ یُکُ
عَذَابُ الْیَوْمِ ﴿٦٧﴾ وَمَا اَنْزَلْنَا عَلَیْکَ الْکِتٰبَ اِلَّا لِتُبَیِّنَ لَّهُمْ
اَلَّذِی اَخْتَلَفُوْا فِیْہِ وَهَدٰی وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ یُّؤْمِنُوْنَ ﴿٦٨﴾

لہ ناخوشی وخرابی ٲہو مژدہیہی پیی دراوہ، لہ خہ لک خوی
دہشار ٲتہوہ، حہز ناكات بیبینن ﴿ ایمسکہ علی ہون ﴾ نازانی
ناخو لہ سہر سووکی وشہرمہ زاری رای گری و بہ خویو بکا؟
﴿ اُم یدسہ فی التراب ﴾ یان بیخاتہ ژیر خوٲہوہوہ زیندہ بہ چالی
بکات؟ ﴿ اَلَا ساء ما یحکمون ﴾ چاک بزائن! برپاریکی زور
خراب دہدہن کاتی کیژ دہدہن بہ خواو، بو خویانیش کورا! ﴿ ٲٳ:
للذین لا یؤمنون بالآخرة مثل السوء ﴾ بو کہ سانہی کہ برپایان
بہرؤژی دواہی نییہ، وینہو سیفہ تیکی خراپیان ہہیہ، واتہ:
حہز کردن لہ کوران و رکبوون لہ کچان ﴿ واللہ المثل الاعلی ﴾ خو
مہ سہل و وہسفی بہرزو بلندیئ بو خواہی: (بی نیازی لہ منال
ولہہموو شتیک) ﴿ وهو العزیز الحکیم ﴾ ہر ٲہویشہ بالادہست
و دہسہ لاتدارو کاربہ جی و ہموو کاریکی دروست و رہوایہ.
بہ لی.. سووک وچرووک تہ ماشا کردنی ژنان، وہ نہ بی تہنہا
ہر لہ ناو عہر بہ کانی سہردہمی نہ فامییدا بابووبوی، بہ لکو

مما فی بطونه من بین فرث و دم لبنا خالصا ﴿۱۶﴾ له نیوان سپروانی
ناوسکیان و، له نیوان خویندا شیریکی پاک و خاوینتان پی ده نوشین
﴿سانغا للشاربین﴾ خوشمه زهو خوشقووته بؤ نوشینه ران، واته:
زور به ئاسانی و ساده ده خوریته وه ده چیته خواری ﴿۶۷﴾: ومن
ثمرات النخيل والأعناب تتخذون منه سکرا و رزقا حسنا ﴿۱۷﴾ وه له

وَاللّٰهُ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْبَا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا إِنَّ فِي ذَلِكَ
لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَسْمَعُونَ ﴿۱۶﴾ وَإِنْ لَكُمْ فِي الْأَنْعَامِ لَعِبْرَةٌ لِّتُفَكَّرُوا
فِي بُطُونِهِمْ مِنْ بَيْنِ قَرْنٍ وَدَمٍ لَبَنًا خَالِصًا سَائِغًا وَلِلشَّارِبِينَ ﴿۱۷﴾
وَمِنْ ثَمَرَاتِ النَّخِيلِ وَالْأَعْنَابِ تَتَّخِذُونَ مِنْهُ سَكَرًا وَرِزْقًا
حَسَنًا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ﴿۱۷﴾ وَأَوْحَىٰ رَبُّكَ إِلَى النَّحْلِ
أَنِ اتَّخِذِي مِنَ الْجِبَالِ بُيُوتًا وَمِنَ الشَّجَرِ وَمِمَّا يَعْرِشُونَ ﴿۱۸﴾ ثُمَّ كُلِي
مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ فَاسْلُكِي سُبُلَ رَبِّكِ ذُلُلًا يَخْرُجُ مِنْ بُطُونِهَا
شَرَابٌ مُخْتَلِفٌ أَلْوَنُهُ فِيهِ شِفَاءٌ لِّلنَّاسِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ
يَنْفَكِّرُونَ ﴿۱۹﴾ وَاللّٰهُ خَلَقَكُمْ ثُمَّ يُفَوِّضُكُمْ وَإِلَىٰ أَزْوَاجِكُمْ
الْعُمُرَ لَكُمْ لَا يَعْزِمُكُمْ عَلَيْهِمْ إِنَّا لِلّٰهِ عَلَيْكُمْ قَدِيرٌ ﴿۲۰﴾ وَاللّٰهُ
فَضَّلَ بَعْضَكُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ فِي الرِّزْقِ فَمَا الَّذِي تَفْضِلُوا بَرَادَى
رِزْقِهِمْ عَلَىٰ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ فَهُمُ فِيهِ سَوَاءٌ أَفَبِنِعْمَةِ
اللّٰهِ يَجْحَدُونَ ﴿۲۱﴾ وَاللّٰهُ جَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا
وَجَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَنْزَلِكُمْ بَيْنَ وَحَفْدَةٍ وَرَزَقَكُمْ مِنْ
الطَّيِّبَاتِ أَفَبِالْبَاطِلِ يُؤْمِنُونَ وَبِنِعْمَتِ اللّٰهِ هُمْ يَكْفُرُونَ ﴿۲۲﴾

بهرو میوهی داری خورماو تریدا عهرق و، رزق و روزه کی چاک و
پاک وهر دهگرن و، واته: نه وهی حه لاله لییان وهکو سرکهو میوژو..
هتد شه رابیشی لی دروست نه کهن، باشه! پاش نهو نیعمه تانه
ئیدی شهرم ناکه ن لاری دهگرن؟.

(ئیبین عه بباس) نه لی: دیاره نه مه پینش یاساغبوونی شه رابه ﴿۱۶﴾
فی ذلک لآیه لقوم یعقلون ﴿۱۷﴾ بی گومان له وهدا به لگه و نیشانه یه کی
گه وره هیه بؤ هر خه لکی تی بگاو، دهرکی هه بی بؤدوزینه وهی
خوای تاک وته نیا.

تیبینی: نه م ئایه ته یه کهم ئایه ت بوو دابه زی که زه می عهرق
بکات.

میشه نگ و ههنگوین بؤ راده مینان نیشانن:

﴿۶۸﴾: وَأَوْحَىٰ رَبُّكَ إِلَى النَّحْلِ ﴿۶۸﴾ په روه ردگاری تۆ به ئیلهام،
رینمای می شه نگوینی کرد ﴿۱۸﴾ أَنْ اتَّخِذِي مِنَ الْجِبَالِ بُيُوتًا وَمِنْ

هه زی لی ناکه ن دایده نهین بؤخوا ودهیکه نه هاوبه شی، نه وه تا
برپاری کچ ده ده ن بؤخوا، که چی خوشیان لیسی رانه که ن!
نه وه ته شه ریکی بؤ داده نهین، که چی خویمان له شه ریک راده که ن!
﴿وتصف أَلْسِنَتَهُمُ الْكُذْب﴾ له گهل نه وه یشدا زمانیان گؤ به درؤ
دهکا وده لیئت: ﴿أَنْ لَّهُمُ الْحَسَنَى﴾ که پاشه رؤزی چاک و باش
به بؤ چوونی خویمان- هه ر بؤ نه وانه! ﴿لَا جَرَمَ أَنْ لَّهُمُ النَّار﴾
بی گومان نهو قسه یانه وانییه، بؤ نه وان هه ر ئاگری دوزه خ هه یه،
نه ک پاشه رؤزی چاک وه ک خویمان ده لین ﴿وَأَنَّهُمْ مَفْرُطُونَ﴾
سه ره رای نه وه یش پینشی خه لکانی تر ده خرین و به په له ره وانه ی
دوزه خ ده کرین و، له وی بی سه رو شوین ده بن و له بیر ده کرین
﴿۶۳﴾: تالله لقد أرسلنا إلى أمم من قبلك ﴿سويئد به خوا به رله
تویش گه لی پیغه مبه رمان نارده لای چه ند هؤزو نه ته وه یه ک، بؤ
رینمای و شاره زاکردونیان له ربی راست ﴿فزين لهم الشيطان
أعمالهم﴾ جا شه یتان کارو کرده وه خراپه کانیانی لا شیرین
کردن، به ره نه لستی په یامبه رکان وه ستان ﴿فهو وليهم اليوم﴾
جا نه مرؤش، واته: له دونیادا هه ر نه وه دوست و یارمه تیده ریان،
دیاره که شه ی تانیس چ یارمه تیده ریکی ناله بارو خراپه ﴿ولهم عذاب
أليم﴾ وله رؤزی قیامه تیشدا سزایه کی ئیش پینگه یه نه ریشیان بؤ
هه یه و، رزگاریان نابیت لی ﴿۶۴﴾: وما أنزلنا عليك الكتاب إلا
لتبين لهم الذي اختلفوا فيه ﴿وه ئیبه نه م قورئانه شمان هه ر بؤ نه وه
نارد بوئ نه ی پیغه مبه ر! ﴿بؤ نه وه ی جیاوازی وئیختیلافیان
تییدا هه یه بؤیانی رؤشن بکه یته وه ﴿وه دی ورحمة لقوم يؤمنون﴾
وبیته ری نیشاندان و، ره حمه ت و میهره بانی بؤ گهل وهؤزی
بییه وی ئیمان بهینن ﴿۶۵﴾: واللّٰهُ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً ﴿وخوا له
ئاسمانه وه به ده سه لاتی خؤی ئاوی بارانده خواری ﴿فأخبا به
الأرض بعد موتها﴾ ئینجا زه وی، دوا ی مردنی و وشک بوونی پی
زیندوو کرده وه بووژانده وه، واته: هه ر وه کو به باران زه وی ده بزوی
و وه بر دیت، هه ر ئاواش دلکه ان به قورئان ده بزوین و وه به ردین
﴿إِنْ فِي ذَلِكَ لَآيَةٌ﴾ بی گومان له وهدا به لگه یه کی گه وره و
مه زن هه یه له سه ر بوون و یه کخواپه رستی ﴿لِقَوْمٍ يَسْمَعُونَ﴾ بؤ
نه وخه لکانه که گوئ بؤ وته ی راست و دروست بگرن، له ماناو
مه به ستی قسه تی بگه ن.

له م وئسانانه په ند بگرن:

﴿۶۶﴾: وَإِنْ لَكُمْ فِي الْأَنْعَامِ لَعِبْرَةٌ ﴿۶۶﴾ به راستی له دروستکردنی
مه رو بز و وشتر و گادا په ندو ئاموژگاری گه وره هه یه بؤتان،
ده توان زور به ئاسانی خوای کارزانی پی بدوزنه وه ﴿نَسْقِيكُمْ

فہرزی ہندیکتانی داوہ بہ سہر ہندیکتانا، لہ رزق و رزقیدا، لہ بہر ہر حیکمت و بہرژوہندیہک خوی دہیزانی، ثوہ ہہ ژاروہ، ثوہ دہولہ مہندو پاشایہ! ﴿فما الذین فضلوا برادی رزقہم علی ماملکت ایمانہم فہم فیہ سواء﴾ کہچی ثوانہی سہرخراون و، رزق و رزوی باش و فرہیان پی دراوہ، واتہ: ناغاکان، نامادہنین بہشی بہندہکانیانسی لی بدہن و ئیدی ہہموو و ہکو یک شہریک و بہشدار بن، واتہ: گہورہو سہرداران لہو سامانہدا کہ خوا پی داون نامادہنین بہندہکانیان بکہنہ ہاوبہشی خویان، جا ئیتر چوون دہبی ثوان بتہکان و ہندی لہ دروستکراوہکان بکہنہ شہریک و ہاوبہشی خوا لہ پەرستندا؟! لہ ثایہ تیکی تردا ہر لہو بارہیہوہ دہفرمووی: (ضرب لکم مثلا من أنفسکم هل لکم من ما ملک ایمانکم من شرکاء فی ما رزقناکم فأنتم فیہ سواء تخافونہم کخفتکم أنفسکم...) ﴿أبنعمة الله یجدون﴾ جا ثایا نکوولی نیعمت و بہخششی خوا دہکن و، ہاوہلی بو دادہنی؟! واتہ: ثایا نیوہ چوون بہ شتی قایل دہن بوخوا، کہچی بو خوتان قایل نین پی؟! رازی نابن بہندہکانتان ببنہ ہاوبہشتان، ثہی باشہ! چوون ثہوبتانہ دہکنہ ہاوبہش بوخوا!.

لہ بہ لگہو بہخششہکانی خواہی زن و پیاوو کورہو نہوہ:

﴿۷۲: والله جعل لکم من أنفسکم أزواجا﴾ وہخوا ہر لہ جنسی خوتان ہاؤلف و ہاوسہری دان، خو ثر لہ خوتان نہبووا، و ہکو ئیستا ثولفت و پھیوہندی باشتان نہدہبووو ژیاقتان سہری نہدہگرت ﴿وجعل لکم من أزواجکم بنین وحفدة﴾ وہ لہو ہاؤلف و ہاوسہرانہدا کورہزاو نہوہی پی بہخشین ﴿ورزقکم من الطیبات﴾ و لہ رزق و رزوی پاک و حہلالیشی پی دان ﴿أفبالباطل یؤمنون﴾ جا ثایا بتپہرستہکان - دوا ی ثہو ہہموو نیعمت و بہہرانہ - بہ پرو پووج و باتل پروا دہکن؟! ﴿وبنعمۃ الله ہم یکفرون﴾ وہو گشت بہہرہو بہخششی خوا باوہر ناکہن و ناسوپاسی دہکن؟!.

لہ قیامہتدا خوا لہ بہرامبہر ثہو نیعمتہتانہوہ بہ مروثہکان دہفرمووی: ﴿ألم أزوجکم؟ ألم أکرکم؟ ألم أسخر لکم الخیل والإبل، وأذکر ترأس و تربیع؟﴾ (موسلم: ۲۷۹/۴). واتہ: ثہری ہاوسہرم نہدایتی؟ ثہری ثہسپ و ماین ووشترم بو رام نہکردیت؟ ثہری نازادم نہکردیت سہرداری خووت و خانہو لانہی خووت بکہیت؟. ﴿۷۳: ویعبدون من دون الله مالا یملک لہم رزقا من السموات والأرض شیئا﴾ و ثہوانہ لہ باتی خوا ی کارزان شتیک ثہپرستن کہ لہ ناسمانہکان و زویدا دہسلاتی ہیچ جورہ رزق و

الشجر وما یعرشون﴾ کہ بچو لہ نیو تلہ بہردی شاخہکانداو، ولہ ناو داراندا ولہو ہہرزال و خانوانہشدا خہ لک بووت دروست دہکن، جینی ژین و ژیواری خووت سازیدہ ﴿۶۹: ثم کلی من کل الثمرات﴾ پاشان بچو لہ ہر گوول و میوہیہک بژیویت بخو (بمژہ) ﴿فاسلکی سبل ربک ذللا﴾ جا بہناسانی بہو ریگانہدا برؤ کہ پەرورہدگارت بو دہست نیشان کردوی بو مژینی شیلہی گولہکان ﴿یخرج من بطونہا شراب مختلف ألوانہ﴾ لہ نیو سکی میشہہنگہکاندا خواردہوہیہ (ہہنگوین) یکی نایاب و ہہمہرہنگ دیتہدہری ﴿فیہ شفاء للناس﴾ شفای گہلی نہخوشی تیدایہ بوہردم ﴿إن فی ذلک لآیۃ لقوم یتفکرون﴾ بہ راستی لہوہشدا بہلگہو نیشانہیہکی ئیجگار گہورہ ہہیہ بو گہلی رابمیئی و بیر بکاتہوہ لہ دہسلاتی خوا ی گہورہ؛ بیر بکاتہوہو بلی باشہ! ثہو میشہہنگوینہ چوون دہزانی و کی فیری کرد ثہو شہش پالوہو بہو شیوہیہ ریگ بخت کہ تا ئیستاش ثہندازیاران سہریان لی سوور ثہمیئی. (ثہوو سہعیدی خودری) دہلئت: پیاووک ہاتہ لای پیغہمبہر ﴿گوتی: براکم زکی دہچیت؟ فہرمووی: دہبچو ہہنگوینی بدہری، ثہویش چوو ہہنگوینی دایہو چاک نہبوو! دووبارہو سیبارہ پیاوہکہ چوو و ہاتہوہ لای پیغہمبہر ہر گوتی: ناخر پیم داو چاک نہبوو! ثہویش ﴿فہرمووی: ((صدق الله وکذب بطن أخیک)) بی سو خوا راست دہکاو زکی براکہی تو درؤ دہکات، دہبچو ہہنگوینی بدہری، ثہویش چوو و دیسان ہہنگوینی دایہو چاکہوہ بوو (فتح الباری: کتاب الطب: ۱۶۸/۱۰، مسلم، کتاب الإسلام: ۱۷۳۶-۱۷۳۷). ﴿۷۰: والله خلقکم ثم یتوفاکم﴾ وخوا نیوہی دروستکرد، پاشانیش ہہرکہ ناکامتان ہات ثہتامرینی، لہ جییہکی تردا دہفرمووی: ﴿الله الذی خلقکم من ضعف ثم جعل من بعد ضعف قوۃ..﴾ ﴿ومنکم من یرد إلی أرذل العمر﴾ ہہیشتانہ ثہیباتہوہ بو تہمہنیکی زور کەنہفتو پەککەوتہو، ہیچ بیرو ہوشیکی لا نامینی و، گہلی جار قسہی بی جیش لہ زاری دہرثہچی و، دہکەویتہ ورنہ ﴿لکی لا یعلم بعد علم شیئا﴾ تا درہنجام پاش بہ ناگایی و زانین، ہہموو شتیکی لہ بیر دہچیتہوہو، ہیچ شتیک نازانی و: و ہک مندالی لی دیتہوہ، پیغہمبہری خوا زورجار دہیفہرموو: ﴿اللهم! إنی أعوذ بک من البخل والکسل والہرم، وأرذل العمر وعذاب القبر، وفتنة الدجال وفتنة المحيا والممات..﴾ (بوخاری). ﴿إن الله علیم قدير﴾ بہراستی خوا زور زانایہ بہ ہل سووراندنی کارو باری بہندہکانی، زوریش دہسلاتدارو بہتوانایہ، مہیلی لہ کردنی ہہرشتیک ببیت بہناسانی دہیکات ﴿۷۱: والله فضل بعضکم علی بعض فی الرزق﴾ وخوا

روزیه کیان نبیه بویان ﴿ ولا يستطيعون ﴾ وناشتوانن باران ببارینن ویاں دارو دره ختیان بۆ سه وزبکهن، که چی ههر دهیانپه رستن! ﴿ ۷۴: فلا تضربوا لله الأمثال ﴾ جا ئیتر ئیوه نمونه و شه ریک بۆ خوا مه هیئنه ئاراو، چونکه ئه و بئی شه ریک و بئی وینه یه ﴿ إن الله يعلم وأنتم لا تعلمون ﴾ به راستی خوا پووچه لی ئه و دی دهیکه نه دهیزانی، وه ئیوه بئی ئاگان و نازانن.

نمونه ی موسلمان و کافر، یان بت و خوا:

لیژده خاوی کار جوان نمونه ی مروفی موسلمان و بئی باوه ر دینیته وه ده فهرموئ: ﴿ ۷۵: ضرب الله مثلا عبدا مملوكا لا يقدر على شيء ﴾ خوا مه سه ل و نمونه - بۆ خوی و بۆ ئه و بتانه دینیته وه ئه یانکه نه هاوبه ش بۆی- به به نده یه ک که توانای هیچ شتیکی نه بیئت ﴿ ومن رزقناه منا رزقا حسنا ﴾ و به که سیکی خاوه ن باوه ری وایش که رزق و روزیه کی چاک و پاکی داوه تی ﴿ فهو ينفق منه سرا وجهرا ﴾ جائه و ده سه لاتداریان به نهینی و به ئاشکرا لئی ده به خشیت و دهستی ههر له خیردایه، ئه ویدیکه ش، واته: هیچ لی نه ها تو وه که بئی خیر و بیژ لئی وه ستاوه و هیچی لی ناوه شیتته وه ﴿ هل يستون ﴾ ناخۆ ئه و دوو که سه وه کو یه ک بن؟ ﴿ الحمد لله ﴾ سو یاس بۆ خوا که هه ق و راستی ده رکه وت ﴿ بل أكثرهم لا يعلمون ﴾ به لام زۆربه یان ئه م حه قیقه ت و راستیانه نازانن، بۆیه دروستکراو دروستکه ر وه کو یه ک ته ماشا ده که ن! ﴿ ۷۶: وضرب الله مثلا رجلین ﴾ وخوا به دوو پیاو ده رباره ی هه ق و ناهه ق مه سه ل و نمونه یه ک ده هیئته وه ﴿ أحدهما أبکم لا يقدر على شيء ﴾ یه کیکیان لاله و، توانای هیچ شتیکی نبیه، تاکاریکی خیری لی بوه شیتته وه ﴿ وهو کل علی مولاه ﴾ و به که که وته و سه ر باری ئاغاکه یه تی ﴿ اینما یوجهه لا یأت بخیر ﴾ به هه ر لایه کا بینیری، خیری که به ده ست ناهینیت ﴿ هل یستوی هو ومن یأمر بالعدل وهو علی صراط مستقیم ﴾ ناخۆ که سیکی لالی هیچ لی نه ها تووی ئاواو، که سیکیش به رده وام فهرمان به دادگه ری بداو له سه ر راسته رییش بئی، وه کو یه ک و ابن؟! دیاره هه رگیز وه کو یه ک نین، جا باشه ئه ی چۆن ئیوه بتان ده که نه شه ریک و هاوبه شی خوا؟!.

زانینی هه مونا دیاریک و هاتنی روژی په سلان بۆ خوا یه:

﴿ ۷۷: والله غیب السموات والأرض ﴾ زانینی کارو باری هه موو نادیاریک له ئاسمانه کان و زه ویدا، هه ر بۆ خوا یه، هه ر ئه و ده زانی چۆنه و، که ی ده بیئت ﴿ وما أمر الساعة إلا کلمح البصر أو هو

أقرب ﴾ و هاتنی روژی قیامه تی ش هینده ئاسانه و خیرایه هه ر به قه د چاوتر و کانیکه، یان له خیرییدا له وه ی ش نزیکتره، چونکه ته نها هه ر ئه و نده یه که خوا پئی به فهرموئ ببه، ئه و جا ده ست به جی ده بیئت.. جا ئه و کاته ئه و روژه هات، ئیتر هه ق و ناهه ق رووتتر ده ر ئه که وه، له ئایه تیکی تر دا ده فهرموئ: ﴿ وما أمرنا إلا واحدة

وَعَبْدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَیَمْلِکَ لَهُمْ رِزْقًا مِنْ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ شَيْئًا وَلَا یَسْتَطِيعُونَ ﴿ ۷۳ ﴾ فَلَا تَضْرِبُوا لِلَّهِ الْأَمْثَالَ إِنَّ اللَّهَ یَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿ ۷۴ ﴾ ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا عَبْدًا مَمْلُوكًا لَا یَقْدِرُ عَلَى شَیْءٍ وَمَنْ رَزَقْنَاهُ مِنْ أَمْرٍ رِزْقًا حَسَنًا فَهُوَ یَنْفِقُ مِنْهُ سِرًّا وَجَهْرًا هَلْ یَسْتَوِی الْحَمْدُ لِلَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا یَعْلَمُونَ ﴿ ۷۵ ﴾ وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا رَجُلَیْنِ أَحَدُهُمَا أَبْکَمٌ لَا یَقْدِرُ عَلَى شَیْءٍ وَهُوَ کُلُّ عَلَى مَوْلَاهُ أَيْنَمَا یُوجِهُهُ لَا یَأْتِ بِخَیْرٍ هَلْ یَسْتَوِی هُوَ وَمَنْ یَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَهُوَ عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِیمٍ ﴿ ۷۶ ﴾ وَلِلَّهِ غِیْبُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا أَمْرُ السَّاعَةِ إِلَّا کَلَمَحٍ الْبَصَرِ أَوْ هُوَ أَقْرَبُ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَیْءٍ قَدِیرٌ ﴿ ۷۷ ﴾ وَاللَّهُ أَخْرَجَكُمْ مِنْ بَطْنٍ یَطْوُونَ أَمْهَاتِکُمْ لَا تَعْلَمُونَ شَیْئًا وَجَعَلَ لَکُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ لَعَلَّکُمْ تَشْکُرُونَ ﴿ ۷۸ ﴾ أَلَمْ یَرْوِا إِلَى الطَّیْرِ مُسَخَّرَاتٍ فِی جَوْ السَّمَاءِ مَا یُمْسِکُهُنَّ إِلَّا اللَّهُ إِنَّ فِی ذَٰلِكَ لَآیَاتٍ لِّقَوْمٍ یُؤْمِنُونَ ﴿ ۷۹ ﴾

کلمح بالبصر ﴿ إن الله على كل شيء قدير ﴾ به راستی خوا به سه ر هه موو شتیکا به قیامه تی شه وه هیژو ده سه لاتی هه به وه هیچ شتیکی ناتوانی به ر هه لستی بکات، یان ئه م ئایه ته ده فهرموئ: ﴿ ما خلقکم ولا بعثکم إلا کنفس واحدة ﴾ ﴿ ۷۸: والله أخرجکم من بطون أمهاتکم لا تعلمون شیئا ﴾ خوا ئیوه ی له یزدانی دایکتانا وه ده رهینا، که چی ئه و کاته هیچ شتیکتان نه ده زانی ﴿ وجعل لکم السمع والأبصار والأفئدة ﴾ و گوئ و چاوو دلی پیدان، هه تا به ژیرانه بیریکه نه وه ﴿ لعلکم تشکرون ﴾ به شکو شوکرانه بژی ری بن و، به باشی خوا بناسن، ئه م ئایه ته ی: ﴿ قل هو الذي أنشأکم وجعل لکم السمع والأبصار والأفئدة قليلا ما تشکرون ﴾ هه ر بۆ سه لاندنی ئه و راستیه یه ﴿ ۷۹: ألم یروا إلى الطیر مسخرات فی جو السماء ﴾ ناخۆ سه ی ری بالچنده یان نه کرد بیئت، که چۆن له که ش و هه وای ئاسماندا رام کراون بۆ فرین و گه ران ﴿ ما یمسکهن إلا الله ﴾ دیاره که خوا نه بئی کی ده توانی ئه وانه رابگری، به تاییه ت کاتی

باله کانیان بلاو ده که نه وهو، کاتیکیش به خوږیانیانه وه دهنووسین
﴿ ان فی ذلک لآیات لقوم یؤمنون ﴾ که بی گومان لهوستانه دا
چهن دین به لگه و نیشانه هیه به گه لی باوهر بینئ.

ده سا بؤ شوکری خوا ناکه نه؟ ﴿ ۸۱ ﴾: الله جعل لکم مما خلق
ظلالا ﴿ ولهوستانه دا خوا بؤی دروست کردون، سیبه رگه لیکی
بؤ به دیهینان تا له گهرما خۇتانی پی بیاریزن ﴿ وجعل لکم من
الجبال اکنانا ﴿ وله کیوه کانیسه دا گه لی په ناگاو جینگای په سیوی
وهک که ورگ و نه شکوهت و... هتد بؤ داناون ﴿ وجعل لکم سرائیل
تقیکم الحر ﴿ و جلک و پؤشاکیکی بؤ داهینان که له کاتی گهرماو
سهرمادا ده تانپاریزی ﴿ وسراییل تقیکم بأسکم ﴿ وه جلک لکم
- زری جهنکی - که له زهری جهنک له گه لی په کتردا ده تانپاریزی
﴿ کذلک یتم نعمته علیکم ﴿ ثا بهو شیوه به خوا به خشش و
نیعمه تی خوی ته و او ده کا بؤتان ﴿ لعلکم تسلمون ﴿ به شکو باشر
ملکه چی فرمانه کانی بین و په کلا بینه وه بؤی ﴿ ۸۲ ﴾: فان تولوا
فإنما علیک البلاغ المبین ﴿ یتینجا نه گهر پاش نه وه موو ههول
و روونکرده وهیه، ههر روویان له باوهر هیئان ورگیږا، نیگه ران
مه به، چونکه تۆ ته نه گه یاندنیکي ناشکراو نمایانت له سهره
﴿ ۸۳ ﴾: یعرفون نعمة الله ثم ینکرونها ﴿ نیعمه ت و به خششی خوا
ده ناسن و، پاشانیش نکولی ده که نه ﴿ وأکثرهم الکافرون ﴿ و
زۆربه شیان کافرو بی باوهرن!.

حالی موشریکان له رۆزی حه شهره دا:

﴿ ۸۴ ﴾: و یوم نبعث من کل أمة شهيدا ﴿ نهی پیغه مبه را! هه موو
کافریک وریا بکه ره وه له رۆزی که له هه موو نوممه ت و نه ته وه به ک
ناگادارو شایه تیک (په یامبه ریک) دینین، هه تا شایه تی له سهر
شیوه ی وه لامدانه وه یان بدا ﴿ ثم لا یؤذن للذین کفروا ﴿ له پاشان
مؤله تی قسه و پارانه وه به کافرو بی پروایان نادریت ﴿ ولا هم
یستعتبون ﴿ و داوی ره زایه ت خوازیشیان لی ناکری بؤ پرو بیانوو
هیئانه وه خوا له خورازی کردن، چونکه دیاره که درؤ ده که نه،
له جینگایه کی ترده ده فرموی: (هزا یوم لا ینطقون، ولا یؤذن لهم
فیعتذرون) ﴿ ۸۵ ﴾: وإذا رأى الذین ظلموا العذاب ﴿ کاتی که
سته مکاره کان جه زه به و سزای دوزخ ده بینن ﴿ فلا یخفف عنهم
ولا هم ینظرون ﴿ یتیر نه سزایان لی که نه کریته وه، نه مؤله تیش
ده درین بؤ کاتیکی تر، به لکو به په له ده یانفرین بؤناو ناگر، چونکه
ناکامیان ناشکرایه ﴿ ۸۶ ﴾: وإذا رأى الذین أشركوا شرکاءهم ﴿ جا
که هاو به شانده ران چاویان به په رسراو هاو به شه کانیان ده که ویت
﴿ قالوا ربنا هؤلاء شرکاءنا الذین کننا ندعوا من دونک ﴿ ده لین:
نهی په روه دگاری ئیمه!! نه مانه هاو به شه کانمان - که له دونیادا -
له باتی تۆ هاوارمان بؤ ده بردن و ده مانپه رستن، دیاره نه مه پی
لینانه به تاوانه کانی خویان و داوی سوککردنی سزایشه بؤ خویان

وَاللّٰهُ جَعَلَ لَكُم مِّنْ بُيُوتِكُمْ سَكَنًا وَجَعَلَ لَكُم مِّنْ جُلُودِ
الْأَنْعَامِ بُيُوتًا تَسْتَخِفُّونَهَا يَوْمَ ظَعْنِكُمْ وَيَوْمَ إِقَامَتِكُمْ
وَمِنْ أَصْوَافِهَا وَأَوْبَارِهَا وَأَشْعَارِهَا أَثْنَا وَثْنًا إِلَىٰ حِينِ
﴿ ۸۰ ﴾ وَاللّٰهُ جَعَلَ لَكُم مِّمَّا خَلَقَ ظِلَالًا وَجَعَلَ لَكُم
مِّنَ الْجِبَالِ أَكْنَانًا وَجَعَلَ لَكُم سُرُرًا تَقِيلُونَ
الْحَرَّ وَسُرُرًا تَقِيلُونَ بِأَسْكَكُمْ كَذَلِكَ يُتِمُّ نِعْمَتَهُ
عَلَيْكُمْ لَعَلَّكُمْ تُسْلِمُونَ ﴿ ۸۱ ﴾ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا عَلَيْكَ
الْبَلَاءُ الْمُبِينُ ﴿ ۸۲ ﴾ يَعْرِفُونَ نِعْمَتَ اللَّهِ ثُمَّ يُنْكِرُونَهَا
وَأَكْثَرُهُمُ الْكَافِرُونَ ﴿ ۸۳ ﴾ وَيَوْمَ نَبْعَثُ مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ
شَهِيدًا ثُمَّ لَا يُؤْذَنُ لِلَّذِينَ كَفَرُوا وَلَا هُمْ يُسْتَعْتَبُونَ
﴿ ۸۴ ﴾ وَإِذَا رَأَوْا الَّذِينَ ظَلَمُوا الْعَذَابَ فَلَا يَخَفُّ عَنْهُمْ وَلَا هُمْ
يُنْظَرُونَ ﴿ ۸۵ ﴾ وَإِذَا رَأَوْا الَّذِينَ أَشْرَكُوا شَرَّكَاءَ هُمْ
قَالُوا رَبَّنَا هَؤُلَاءِ شَرَّكَاءُنَا الَّذِينَ كُنَّا نَدْعُوا مِنْ دُونِكَ
فَأَلْقُوا إِلَيْهِمُ الْقَوْلَ إِنَّكُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿ ۸۶ ﴾ وَالْقَوْلُ
إِلَى اللَّهِ يَوْمَئِذٍ السَّامِعُ وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴿ ۸۷ ﴾

خانوو و کال و کهل و په ل هه موو نیعمه تی خوان:

﴿ ۸۰ ﴾: الله جعل لکم من بیوتکم سکنه ﴿ خوا له مال و
خانوو کانتاندا حه وانه وهو سوکناگه ی بؤ داناون، به تاییه ت
نه وانه تان گه شستیارو کوچه ری نین ﴿ وجعل لکم من جلود الأنعام
بیوتا ﴿ وه له پیستی ئازهل (مهرو بزن و وشتر و گا) یش خانووی
بؤ فراهه م هیئان، واته: له موو و کورک و خوری و به رگن،
چادرو جوهره نیشگای تری لی دروست ده که نه بؤ حه وانه وه تان
﴿ تستخفونها یوم ظعنکم و یوم إقامتکم ﴿ که له رۆزی بارکردن
و له کاتی مانه وه شتاند، سووک و ئاسان هه لده سن و نه لا بؤ
نه ولا ده گویند وه ﴿ ومن اصوافها وأوبارها وأشعارها أثنا
وه له خوری مه رکه کان و، کورکی وشتره کان و، مووی بزنه کان،
رایه خ و جل و به رگ و... کالو ناومال ده ست ده خه ن ﴿ ومتاعا
إلی حین ﴿ وه تا کاتیکی دیاریکراو، که لکی تریان لی وهرده گرن،

خیر للصابرین ﴿وایتاء ذی القربی﴾ و فرمان به به خشش و پیاویتی و چاکه له گهل خزم و نزیکانیشدا دها، له ثایه تیکی تردا ده فهرموئ: ﴿وآت ذالقربی حقہ والمسکین وابن السبیل ولا تبذر تبذیرا﴾ وینهی عن الفحشاء والمنکر والبغی ﴿وه له هه موو کاریکی دزیو خراپه و ستم و له سنوور دهرچوون ری ده گری،

الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ زِدْنَاهُمْ عَذَابًا فَوْقَ الْعَذَابِ بِمَا كَانُوا يُفْسِدُونَ ﴿٨٧﴾ وَيَوْمَ نَبْعَثُ فِي كُلِّ أُمَّةٍ شَهِيدًا عَلَيْهِمْ مِنْ أَنْفُسِهِمْ وَجِئْنَا بِكَ شَهِيدًا عَلَى هَؤُلَاءِ وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ تِبْيَانًا لِكُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً وَبُشْرَى لِلْمُسْلِمِينَ ﴿٨٨﴾ إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَاءِ ذِي الْقُرْبَى وَيَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴿٨٩﴾ وَأَوْفُوا بِعَهْدِ اللَّهِ إِذَا عَاهَدْتُمْ وَلَا تَنْقُضُوا الْأَيْدِينَ بَعْدَ تَوْكِيدِهَا وَقَدْ جَعَلَهُ اللَّهُ عَلَيْكُمْ كَيْدًا إِنْ أَلَّ اللَّهُ يَعْلَمَ مَا تَفْعَلُونَ ﴿٩٠﴾ وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِي نَقَضَتْ غَزْلَهَا مِنْ بَعْدِ قُوَّةٍ أَنْكَا تَتَّخِذُونَ أَيْمَانَكُمْ دَخَلًا بَيْنَكُمْ أَنْ تَكُونَ أُمَّةٌ هِيَ أَرْقَى مِنْ أُمَّةٍ إِنَّمَا يَبْلُوكُمْ اللَّهُ بِهِمْ وَلِيَبْلُوَكُمْ فِي الْيَمِينِ مَا كُنْتُمْ فِيهِ تَحْلِفُونَ ﴿٩١﴾ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَكِنْ يُضِلُّ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَلَتُسْأَلُنَّ عَنْ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٩٢﴾

سه رتا ئهم ثایه ته هه موو خیرو چاکه یه کی له خو گرتووه و فرمانیشی پی کردوه، هه روه کو به شیکی تری ری له هه موو خراپه و خراپه کاریه که ده گری ﴿يعظكم لعلمكم تذكرون﴾ خوا به وشویه ناموزگاریتان ده کات، تا به شکو بیر بکه نه وه و پند بگرن. (حاکیم) له (عبداللای کوری مه سعود) هه ده گریته وه نه لی: (هذه أجمع آية في القرآن لخير يمثل، ولشر يجتنب)، واته: ئهم ثایه ته پتر له ثایه ته کانی تر هه موو خیرو بیریکی له نامیز گرتووه، هه روه کو گشت خراپه یه کی له خو گرتووه بو خولادان لئی.

که به ایمانتان به ست به جیی بینن:

﴿٩١﴾ وَأَوْفُوا بِعَهْدِ اللَّهِ إِذَا عَاهَدْتُمْ ﴿و کاتی په ایمانتان به خوا دا بۆکردنی هه کاریک، به ریک و پیکی جیه جیی بکهن﴾ ولا تنقضوا الأیمان بعد توكيدها ﴿و سویندو په ایمانه کانتان مه شکینن و به تالیان مه که نه وه، پاش نه وهی لیبران جیه جییان بکهن،

﴿فألقوا إليهم القول﴾ ئینجا خوا له وکاته دا په رسراوه کان دینیته وه لام و قسه که یان رت ده که نه وه ده لئین: ﴿إنکم لکاذبون﴾ به راستی ئیوه دروژن، چونکه ئیمه هاو به ش و شه ریکی خوا نه بووین، ئهم ثایه ته یش حاله تی درایه تی وده مه ده می په رسیارو په رسراوه کان له قیامه تدا باس ده کاو ده فهرموئ: (ومن أضل ممن يدعو من دون الله من لا يستجيب له إلى يوم القيامة وهم عن دعائهم غافلون، وإذا حشر الناس كانوا لهم أعداء وكانوا بعبادتهم كافرين) ﴿٨٧﴾ وألقوا إلى الله يومئذ السلم ﴿وله و روه دا - روهی قیامه ت - هه موو له به رده ست خوی په روه رداردا مل راده کیشن و هیچ ده سه لاتیکیان نامینی﴾ و ضل عنهم ما كانوا يفترون ﴿و ئهو دروو ده له سه یه ش که جارن هه لیان ده به ست گوايه خواکانیان تکیان بو ده کهن - هه موو بزر ده بی و، به فیروده چی﴾ ﴿٨٨﴾ الذين كفروا وصدوا عن سبيل الله ﴿ئه وانه ی که کافرو بی باوهر بوون و خه لکیشیان له ری خوا ده گریپه وه﴾ زناهم عذابا فوق العذاب بما كانوا يفسدون ﴿له جه زای ئهو فه سادو ناپاکیه یاندا سزا له سهر سزا جه زه به یان ده دین، سزای بی باوهر بوونیان و، سزای ریگری کردنه که یشیان له خه لک.

هه موو پیغه مبه ری ده بیته شایه ت له سهر نه ته وه که ی خوی:

﴿٨٩﴾: وَيَوْمَ نَبْعَثُ فِي كُلِّ أُمَّةٍ شَهِيدًا عَلَيْهِمْ مِنْ أَنْفُسِهِمْ ﴿ئهی پیغه مبه ر! کافرانی هوزه که ت وریا بکه ره وه له روهی که له نیو هه ر ئوممه ت و گه لیکدا شایه تیک (واته: په یامبه ریک) راست ده که یه وه تا گه واهییان له سهر بدات﴾ و جئنا بک شهیدا علی هؤلاء ﴿و تویش به شایه دی دینین له سهر ئه مانه ی خوت، له سووره تی (نیسه) شدا هاتووه ده فهرموئ: (فكيف إذا جئنا من كل أمة بشهيد وجئنا بک علی هؤلاء شهيدا)﴾ و نزلنا علیک الکتاب تبیان لکل شی ﴿و ئهم قورئانه شمان بو ناردیت ئهی پیغه مبه ر!﴾ تاهه موو شتیک روون بکاته وه ﴿وه دی ورحمة و بشری للمسلمین﴾ و بیته رینمایی و رحمه ت و مژده بو موسلمانان، واته: ئهم قورئانه هه موو پیوستییه کی ئاده مزادی تی دایه، ئه ر به وردی په پره وی بکهن، قت تووشی هه له و په له نابن.

فهرمان به عه داله ت:

﴿٩٠﴾: إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ ﴿بی گومان خوا فرمان به دادگری و چاکه کردن له گهل ته وای دروستکارووه کانیدا دها، ته نانه تی له کاتی توله سه ندنیشدا، بویه له کوتابی ئهم سووره ته دا ده فهرموئ: (وإن عاقبتهم فاعقبوا بمثل ما عوقبتهم ولئن صبرتم لهو

شاء ربك لجعل الناس أمة واحدة ولا يزالون مختلفين إلا من رحم ربك ولذلك خلقهم ﴿١﴾ ولتسألن عما كنتم تعملون ﴿٢﴾ سوِّدْبِيْ لهُو هه موو كارو كرده و هيه ئيُوو كردتان ده پر سريته وه.

سهرنجيک: (قورتوبی) دهلی: (اللام فی ولیبین)... (ولتسألن) مع النون المشددة يدلان على قسم مضمرا. واته: ئەو پیتی (لام)انه که له کرداریکا هه و، کۆتاییشی به (نون)ی (تهوکید) دیت، بۆ سوینده، وهکو (لیبینن) و.. هتد. ﴿ ٩٤ ﴾: ولا تتخذوا أيمانكم دخلا بينكم ﴿ وه به سویندو پهیمانەکانتان دهغەلی و فرو فیل و گزی لهگەل یه کتر مه کهن، واته: وادهبی سویند بۆ یه کتر دهخۆن و پهیمان به یه کتر ددهن، که چی دلتان شتیکی تری تیدایه ﴿ فترل قدم بعد ثبوتها ﴿ نهکا به وکاره پی بخلیسی و له سهر ریبازی باوهر بترازیت، پاش دامه زانندن و سابت بوونی له سهر ئەو ریبازه، واته: به کار هینانی سویندو پهیمان به نیازی دهخەلی و فرت وفیلهوه، مروؤف له ربی راست دهترازینتی ﴿ وتذوقوا السوء بما صددتم عن سبيل الله ﴿ وه نهوهک به هوی ریکریتانهوه له رینگه ی خوا سزای سهخت بچیزن ﴿ ولکم عذاب عظیم ﴿ وه له دوارپۆژیشدا سزایه کی گه ورده تان بۆ هیهه ﴿ ٩٥ ﴾: ولا تشتروا بعهد الله ثمنا قليلا ﴿ و به لێ و پهیمانسی به خواتان داوه، به یه عتی به په یامبه رتان داوه، به نرخ و به هایه کی که مە فروشن و مه گۆرنهوه ﴿ إنما عند الله هو خیر لکم ﴿ بی گومان بن هه ره و خیرو پاداشه ی لای خوا ئاماده کراوه، له هه موو شتی بۆ ئیوه چاکتره ﴿ إن كنتم تعلمون ﴿ ئەگەر بزائن ﴿ ٩٦ ﴾: ما عندكم ينقد ﴿ هه رچی لای ئیویه تیا دهچی و نابوووت ده بیست ﴿ وما عند الله باق ﴿ وه ئەو خیرو پاداشه لای خوایه، هه رده مینیته وه کۆتایی نایهت ﴿ ولنجزين الذين صبروا أجرهم بأحسن ما كانوا يعملون ﴿ وه ئەمهش سویندی بیست ئەوانه ی وا له به رامبهه فرمانه کانی خواوه به ئارام بوون و نه پسان، ئیبه به چاکتر له وه ی کردوو یانه پاداشیان ددهینهوه.

واته : ئه‌و سویندو په‌یمانه‌ی له‌گه‌ل‌خه‌ل‌کیکدا گریځی دده‌ن، زوړ
 گرنګی بده‌نئ و، به‌که‌م سه‌یری مه‌که‌ن و، بئ هوی شه‌رعی
 هه‌لیمه‌وه‌شیننه‌وه ﴿وقد جعلتم الله علیکم کفیلاً﴾ وه به‌تایبه‌تی
 که‌خواتان به‌سه‌ر خوټانه‌وه‌کرده‌وه به‌(که‌فیل) و ده‌سه‌به‌ر ﴿ان
 الله یعلم ما تفعلون﴾ به‌راستی خوا ده‌زانی هه‌ر کارئ ئیوه‌ده‌یکه‌ن
 ﴿٩٢: ولا تکنوا کالتي نقضت غزلها من بعد قوة أنكاثا﴾ ئیوه
 وه‌کو ئه‌و ئافره‌ته‌مه‌بن که‌هه‌موو کات ریسه‌که‌ی خوئی دواى ریسان
 وبه‌هیزبوونی، خاوده‌کرده‌وه‌کوکتکوت ده‌بوو، واته : په‌یمان‌دان
 به‌توندی و، ئینجا هه‌لوه‌شاندنه‌وی به‌ئاسانی، وه‌کو کاری
 ئه‌و ئافره‌ته‌وايه‌که‌ریسه‌که‌ی خوئی پاش ریسانی خاوبکاته‌وه‌و
 بیکاته‌وه‌به‌خوری، جا ئیوه‌خواه‌نی قسه‌و ئیمزاو په‌یمانی خوټان
 بن، به‌تووړه‌بوونیکی ساده‌په‌یمان شکینئ مه‌که‌ن ﴿تتخذون
 ایمانکم دخلا بینکم﴾ سویندو په‌یمانه‌کانتان به‌نیازی ئه‌وه‌وه‌بیټ
 فرو فیل له‌یه‌ک بکه‌ن و، یه‌کتر بخه‌له‌تینن ﴿أن تكون أمة‌ هی
 أریبی من أمة﴾ به‌وه‌هانه‌ی فلانه‌ئوممه‌ت و گه‌ل، له‌گه‌ل‌یکئ
 تر زوړترو به‌هیزترو.

لهو سهرده مه دا که له گه ل لایه کدا په یمانیان ده بست، پاشان که ده یان دی لایه کی تر به هیژ تره، نه ویان هه لده وه شانده وه، ده هاتن له گه ل ثم لایه نه که ی تردا په یمانیان ده بست! جا قورثانی پپرؤژ هات کاری وای به دزیو ناپه سه ند وه سف کرد ﴿إِنَّمَا يَبْلُوكُمُ اللَّهُ بِهِ﴾ دیاره خوا هر ده یه وی به و په یمانه تاقیبتان بکاته وه؛ به راوردتان بکات ئاخو کی په یمان ده شکینی و، کیش نایشکینی ﴿وَلَيَبْيِنَنَّ لَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَا كُنتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ﴾ دلنیا شبن نه و شتانه ی که ئیه جیاوازی و ئیختیلافتان تبیدا هه بوو خوا له روژی قیامه تدا بو تان دهرده خا؛ هه ق و ناهه قتان بو روشن ده کاته وه، هه موو که سیکیش به یی ئه وه یاداش و توله وهره گریت.

نهرخوا ويستبای گشتان هاوئاین دهبوون:

﴿ ۹۳ ﴾ : ولو شاء الله لجعلكم أمة واحدة ﴿ ٩٤ ﴾ ته گهر خوا ويستبای
هه مووتانی ده کرده گه لیکی هاو ئایین، واته : گشتتانی ده خسته
سه ریه ک شارپنگه، ئیتر ئه و ده مه جیاوازی و، په راگه نده بی
دروست نه ده بوو ﴿ ٩٥ ﴾ ولكن یضل من یشاء ویهدی من یشاء ﴿ ٩٦ ﴾ به لام
دیاره حیکه مهت و خواستی جوړیکی تره، مه یلی له گو مپا کردنی
هه رکه سیك بیټ، ئه و لاری و گو مپای ده کات، حه زیشی له
رینماییی هه رکه سیك بیټ، ئه و شاره زاو رینمای ده کات.
له ئایه ټیکی تردا جه خت له سه ر ئه وه ده کاته وه و ده فهرموئ : (ولو
شاء ربک لآمن من فی الأرض کلهم جمیعا) یان ده فهرموئ : (ولو

کرداری باشهو پاداشته‌کهی:

﴿ ۹۷: من عمل صالحا من ذكر أو أنثى وهو مؤمن ﴾ ههركه سيك له نيريان له مي- ههركاريكي چاك نه نجام بداو، به ئيمان بوياوه رداريش بيټ ﴿ فلنجينه حياة طيبة ﴾ به لين بيټ بيرئين به به ئيانيكي پاك، واته: به ئيانيكي به قه ناعته وبه سه عادهت، له م فهرموده يه شدا -كه پيشه وا نه حمده ريوايه تي كر دوه- بو دووياتي شه وه هاتووه ده فره موي: ((قد أفلح من أسلم، ورزق كافا، وقنعه لله بما آتاه)) واته: شه وي موسلمان بووي رزق ورزي خود كه فافي درايه و، خواش به وي يني داوه قه ناعته تي يي كر د، بي شك شه

کەئەوانە پیت دەلین: ﴿إِنَّمَا يَعْلَمُهُ بَشَرٌ﴾ هەر ئادەمییە کە ئەم قورئانی فیژ دەکات، مەبەستیان لە کابرایەکی رۆمی بوو! ﴿وَلِسَانُ الَّذِي يُلْحِدُونَ إِلَيْهِ أَعْجَمِي﴾ خۆ زمانی ئەو کەسە ی ئەوان نیازیانە ئەم قورئانە بدەنە پالی ئەو، عەجەمییە و لە عەرەبیش نەزان و کۆلە ﴿وَهَذَا لِسَانٌ عَرَبِيٌّ مُبِينٌ﴾ ئەم قورئانەش بە زمانیکی

کەسە بر دوو یەتیە. ﴿وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ و بە چاکترین لەوەی کردوو یانە پاداشیان بدەینەو.

بەر لە قورئان خویندن (أعوذ بالله.. ی بکەن:

﴿٩٨﴾ فَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ ﴿بەر لەوە (أعوذ بالله من الشيطان الرجيم) بکەو هەر بەخوا پەنا بەرە لە پیلان و دەسووەسی شەیتانی دوور دەخوا، هەتا نەتوانی لە وردبوونەو لە ماناو مەبەستی قورئان ریت لی بگری، بۆیە جەماوەری زاناکان دەلین: بەر لە دەست کردن بە قورئان خویندن سوننەتە (أعوذ بالله..) بکری ﴿٩٩﴾ إِنَّهُ لَيْسَ لَهُ سُلْطَانٌ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا ﴿چونکە بێ گومانە کە (شەیتان) هیچ زۆر دەسەلاتیکی بەسەر ئەوانەدا نییە کە بر وایان هیناوە ﴿وَعَلَىٰ رِبِّهِمْ تَوَكَّلُونَ﴾ تەنھا بە پروردگاریشیان پشت دەبەستن ﴿١٠٠﴾ إِنَّمَا سُلْطَانُ عَلَى الَّذِينَ يَتُولُونَهُ ﴿بەرستی هەر تەنھا بەسەر ئەوانەدا دەستەلاتی هەیە کە ئەو دەکەنە پشتیوان و دوستی خۆیان و گوێرایەلی دەبن ﴿وَالَّذِينَ هُمْ بِهِ مُشْرِكُونَ﴾ وە هەر وەها بەسەر ئەوانەیشدا کە هاوبەش بۆ خوا دادەنن، هەمیشە ئەوانە مجرۆ دەکا و تەو بەشیان بە بێردا نایەت ﴿١٠١﴾ وَإِذَا بَدُلْنَا آيَةً مَّكَانَ آيَةٍ هُم كَاتِبُ ثَمَرِهَا يَخْتَفُونَ ﴿هەر کات ئێمە ئایەتێک بە ئایەتێکی تر بگۆڕین و لا بەرین، وەیان ئایەتێکی تر لە جێی ئەو دابننن ﴿وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يَنْزِلُ﴾ وخوا بۆ خۆی زانترە بەوەی داڕدە بە زنجی، واتە: ئەو چاک دەزانیت چ شتی چاکە بۆ ئێستای بۆ ئایندە و کامەش هەلگری و بێسڕیتەو ﴿قَالُوا إِنَّمَا أَنْتَ مُفْتَرٍ﴾ کە چی ئەوەندە کە و دەن و نەفامن لەوە لایە دەیانوت: ئەو موحەممەد! تۆ هەر درۆ هەل دەبەسیت، بۆیە بەو شیوەیەو بە ئارەزووی خۆت هەر رۆژە ی ئال و گۆری دەکەیت، ئەمڕۆ شتێک دەلییت و، سبەینی شتێکی دیکە ﴿بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ﴾ نا، تۆ درۆ هەلبەس نیت، بە لکە ئەوانە زۆر بەیان بۆ خۆیان نەزانی و، لە حیکمەتی خوا تێ ناگەن، بۆیە وا رەخنە ی بێجی دەگرن و تەسلیم نابن ﴿١٠٢﴾ قُلْ نَزَّلَهُ رُوحُ الْقُدُسِ مِنْ رَبِّكَ بِالْحَقِّ تَوْ لِهٖ وَهُوَ لَمِيَانِدَا بَلٰی: (روح القدس) (جو بریل) کە لە لای پروردگارتەو بە حەق و دادگەرانیە داڕدە زاندوو ﴿لِيُثَبِّتَ الَّذِينَ آمَنُوا﴾ تا ئەوانە ی بر وایان هیناوە دامەزراو دنیای بکا ﴿وَهُدًى وَبُشْرَىٰ لِلْمُسْلِمِينَ﴾ وە هیدایەت و رێنمایی، مژدە بێ بۆ موسلمانان.

وَلَا تَنْصَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا دَخَلَا بَيْنَكُمْ فَتَرَلْ قَدَمٌ مَّعْدُوبَتَا وَتَذُوقُوا أَلْسُوَ بِمَا صَدَدْتُمْ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَلَكُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١٠٣﴾ وَلَا تَنْصَرُوا بِعَهْدِ اللَّهِ ثَمَنًا قَلِيلًا إِنَّمَا عِنْدَ اللَّهِ هُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿١٠٤﴾ مَا عِنْدَكُمْ يَنْفَدُ وَمَا عِنْدَ اللَّهِ بَاقٍ وَلَنَجْزِيَنَ الَّذِينَ صَبَرُوا أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٠٥﴾ مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِّن ذَكَرٍ أَوْ أَنَّىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهُ حَيَوةً طَيِّبَةً وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٠٦﴾ فَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ ﴿١٠٧﴾ إِنَّهُ لَيْسَ لَهُ سُلْطَانٌ عَلَى الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ﴿١٠٨﴾ إِنَّمَا سُلْطَانُهُ عَلَى الَّذِينَ يَتُولُونَهُ الَّذِينَ هُمْ بِهِ مُشْرِكُونَ ﴿١٠٩﴾ وَإِذَا بَدَّلْنَا آيَةً مَّكَانَ آيَةٍ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يُزِيلُ قَالُوا إِنَّمَا أَنْتَ مُفْتَرٍ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١١٠﴾ قُلْ نَزَّلَهُ رُوحُ الْقُدُسِ مِنْ رَبِّكَ بِالْحَقِّ لِيُثَبِّتَ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَهُدًى وَبُشْرَىٰ لِلْمُسْلِمِينَ ﴿١١١﴾

عەرەبی خۆشخوێ و رەوانبێژی ئاشکرایە، باشە! ئەرکە سێک عەرەبی چاک نەزانی چۆن دەتوانی شتی وا بەو هەموو رەوانبێژی و بە لاغەتەو بلی! ﴿١٠٤﴾ إِنْ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ لَا يَهْدِيَهُمُ اللَّهُ ﴿بەرستی ئەوانە ی و بۆ خۆیان ئامادە نین بر وایان بە قورئان و بە ئایەتەکانی خوا، خواش هەر گێژ شارەزاو رێنمایان ناکات بۆ لای خۆی ﴿وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾ و سزایەکی بە ئیشیانیان بۆ هەیه ﴿١٠٥﴾ إِنَّمَا يَفْتَرِي الْكَذِبَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ ﴿بەرستی هەر ئەوانە درۆ هەل دەبەسن کە بر وایان بە ئایەتەکانی خوا نییە. ﴿أُولَٰئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ﴾ لە راستیدا تەنھا ئەوانە درۆزن، ئیتر چۆن بە تۆ دەلین ئەو موحەممەد! درۆزنی و درۆ بۆ خوا هەل دەبەسیت!؟

توورەیی خوا لە مورتەد، بەدەر لە ناچار ی:

دەلین بنیادەمی قورئانی فیژ کرد:

﴿١٠٦﴾ مَنْ كَفَرَ بِاللَّهِ مِن بَعْدِ إِيْمَانِهِ هَرَكە سێک پاش بر وایان

﴿١٠٣﴾ وَلَقَدْ نَعْلَمُ أَنَّهُمْ يَقُولُونَ ﴿سویندیی ئەمەش چاک ئەزانین

هەركەسێك زۆری لی بکری بۆ کوفرو بێ باوەری، ئەگینە دەیکوژن، پاشان ئەویش کوشتنەکی هەلبژارد و وشە کوفر بە زاریدا نەهات و کوشتیان، بێ گومانە کە پاداشی ئەم کەسە زۆر مەزنتەرە لەوکەسە کە مۆلەتە کە بۆخۆی هەلبژیری و بە زمان خۆی کافر دەکاو قوتار دەبێت، بەلام ئەگەر زۆرکردنە کە بۆ کردنی کاریکی تری حەرام بوو، غەیری (قەتل)، بۆ ئەمە پێشەوا (مالیک) دەلی: هەلبژاردنی توندووتیژیە کەو خۆ بە کوشت دانە کە باشترە.

زاناکان بۆ ئەمە یە کەدەنگن کە: هەركەسێ زۆری لی بکری بۆ کوشتنی کابرایەك ئەگەرنا خۆی دەکوژری، بۆی نییە کاری وابکات، وە هەروا کاتی ئافەرەتێک بە زۆر زینای لەگەڵ کرا (حەددی) لەسەر نابێت. ﴿لکن من شرح بالكفر صدرا﴾ بەلام کەسێک بە پێخۆشبوونی خۆی سینگی بۆ کوفر فراوان و گۆشاد بکاو کوفرە کەشی پێخۆش بێت ﴿فعلیهم غضب من الله﴾ ئەو قارو تورەیی خوایان لەسەر دەبێ ﴿ولهم عذاب عظیم﴾ و سزایەکی گەورەشیان لەدوای ژۆدا بۆ هەیه ﴿۱۰۷﴾: ذلک بأنهم استحوا الحياة الدنيا علی الآخرة﴾ چونکە ئەوان ژیان و گۆزەرانێ ئەم دونیایەیان هەلبژارد بە سەرپاشە ژۆدا، وە هەلبژاردنی دنیا بەسەردوا ژۆدا کافر بوونە ﴿وأن الله لا یهدی القوم الکافرین﴾ بێ گومان خواش خەلکانی بێ باوەرو کافر شارەزاو پێنوین ناکات بۆسەر رێی راست ﴿۱۰۸﴾: أولئک الذین طبع الله علی قلوبهم وسمعهم وأبصارهم﴾ ئەمانە ئەو کەسانەن کە خوا مۆری بەدبەختی بەسەر دل و گووی و چاویاندا ناو، ئیتر هەق و ناھەق لەیە کە جیا ناکەنەو ﴿وأولئک هم الغافلون﴾ وە ئەوانە خافل و بێ ئاگایشن، گوئی بە هیچ شتێک نادەن ﴿۱۰۹﴾: لا جرم أنهم فی الآخرة هم الخاسرون﴾ بێ گومان لە پاشە ژۆدا زینامەندو دۆراو ئەوانن ﴿۱۱۰﴾: ثم إن ربک للذین هاجروا من بعد ما فتنوا﴾ جا بە راستی پەرورەدگارت سەبارەت بەوانە کەوا دوا ئەو گشت ئازارو ئەشکەنجە لەمە کەو کۆچیان کرد بۆ مەدینە ﴿ثم جاهدوا وصبروا﴾ پاشان دەستیان دایە جیهادو، لەسەر پێشەواتەکانی جیهاد بە ئارام بوون ﴿إن ربک من بعدھا لغفور رحیم﴾ بە راستی پەرورەدگارت -پاش ئەنجامدانی ئەو کارانە- زۆر لێپور دەیه بەرامبەر یان، زۆریش مێهرەبانە ﴿۱۱۱﴾: يوم تأتي کل نفس تجادل عن نفسها﴾ زۆری دی کە هەركەس لەبیری خۆیدا یەو دەمەقالی و بەرگری لە خۆی دەکات، بۆ رزگارکردنی خۆی، واتە: لەبەر سەختی ئەو رۆژیە کەسی لەبیر نامینی و، بەدەر لە خۆیشی کەسێک نییە پشتیوانی لی بکات ﴿وتوفی کل نفس ما عملت﴾ هەموو کەسیکیش چی کردبێت بەرێک و پێکی پاداش و تۆلەکی پێ دەدرێتەو ﴿وهم

هینانی بەخوا، کافرو بێ باوەر بێتەو، بێ گومان سزای توند دەدری و، دەرکەوێتە بەر قارو تورەیی خواوہ ﴿إلا من أکره وقلبه مطمئن بالإیمان﴾ مەگەر کەسێک زۆری لی کرابی و، لەوکاتەیشدا دلنایایی بە ئیمان، وەکو (عەماری کوری یاسر) خوا لێیان خۆش بێت. (ئیبین عەبباس) دەلیت: موشریکەکان ئازارو ئەشکەنجە ی

وَلَقَدْ نَعْلَمُ أَنَّهُمْ يَقُولُونَ إِنَّمَا يُعَلِّمُهُ بَشَرٌ لِّسَانُ الَّذِي يُلْحِدُونَ إِلَيْهِ أَعْجَمٌ وَهَذَا لِسَانٌ عَرَبِيٌّ مُبِينٌ ﴿١٠٦﴾ إِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ لَا يَهْدِيهِمُ اللَّهُ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١٠٧﴾ إِنَّمَا يَفْتَرِي الْكَذِبَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْكَاذِبُونَ ﴿١٠٨﴾ مَنْ كَفَرَ بِاللَّهِ مِنْ بَعْدِ إِيمَانِهِ إِلَّا مِنْ أَكْثَرَةٍ وَقَلْبُهُ مُطْمَئِنٌّ بِالْإِيمَانِ وَلَكِنْ مَنْ شَرَحَ بِالْكُفْرِ صَدْرًا فَعَلَيْهِمْ غَضَبٌ مِنَ اللَّهِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١٠٩﴾ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ اسْتَحْبَوْا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا عَلَى الْآخِرَةِ وَأَنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ ﴿١١٠﴾ أُولَئِكَ الَّذِينَ طَبَعَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ وَسَمِعَتِهِمْ وَأَبْصَرَتِهِمْ وَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿١١١﴾ لَا جَرَمَ أَنَّهُمْ فِي الْآخِرَةِ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿١١٢﴾ ثُمَّ إِنَّ رَبَّكَ لِلَّذِينَ هَاجَرُوا مِنْ بَعْدِ مَا فُتِنُوا أَنَّهُمْ جَاهِدُوا وَصَبَرُوا إِنَّ رَبَّكَ مِنْ بَعْدِهَا لَغَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١١٣﴾

(عەممان) یان زۆردا، بەرادەیه کە یشتە حالەتێک لە ژێر سزادا تیا بچیت، ئەوسا لەبەرناچاری و بەدلیکی پر لە ئیمانەو ئەوانی رازی کرد، جا بۆ دوا یی هاتە لای پیغەمبەری خوا، و کارەساتەکی بۆ گێڕایەو، ئەویش فەرمووی: لەوکاتەدا دلێت چۆن بوو؟ (عەممان) گوئی: دلنیا بووم بە ئیمان: فەرمووی: دەسا ئەگەر ئەم جارەش ئەو حالەتە دووبارە بوویەو، تۆیش جارێ چیت گوتبوو بێلێرەو. (قورتوبی) دەلیت: (أجمع العلماء علی أن من أکره علی الکفر فاختار القتل أنه أعظم أجرا عند الله، ممن أختار الرخصة. واختلفوا فیمن أکره علی غیر القتل من فعل مالا یحل له، فقال أصحاب مالک: الأخذ بالشدة فی ذلک واختیار القتل والضرب أفضل عند الله من الأخذ بالرخصة. وأجمعوا أيضا علی أن من أکره علی قتل غیره أنه لا یجوز له الإقدام علی قتله ولا إنتهاک حرمة.. ویصبر علی البلاء الذی نزل به. وإذا استکرت المرأة علی الزنی فلا حد علیها، لقوله تعالى: (إلا من أکره). واتە: زاناکان یە کەدەنگن کە:

لا يظلمون ﴿١١٢﴾ و هیچ ستم‌نیکیشان لی ناکری.

نه زیله‌ی شاری مه‌ککه:

گرانی و نه بوونیدا ریگه‌ی داوه به‌خواردنی شه‌شته حهرامانه بی‌زیاده‌ره‌وی. ﴿١١٦﴾ ولا تقولوا لما تصف ألسنتكم الكذب هذا حلال وهذا حرام ﴿١١٦﴾ وه به‌زمان و سهر زاره‌کی و، بی‌به‌لگه‌ی شه‌رعی، له‌خورتانه‌وه هه‌ندئ شت حه‌لال، یان حهرام مه‌کهن، مه‌لین: شه‌مه حه‌لاله‌وه شه‌وه حهرامه، ئیوه وه‌کو شه‌موشریکانه

﴿١١٢﴾ وضرب الله مثلا قرية ﴿١١٢﴾ خوا مه‌سه‌ل و نموونه‌ی خوش‌گوزهرانی و ناوه‌دانی شاری (مه‌ککه) دینیتته‌وه ﴿١١٢﴾ کانت آمنة مطمئنة ﴿١١٢﴾ که ژیانیان پرپوو له‌ئاسووده‌یی و ئارامش، که‌چی له‌ملاو له‌ولای شه‌وانیشه‌وه خه‌لک تالان‌ده‌کراو ده‌رفینزان، پاشان که‌په‌یامبه‌ریان ﴿١١٢﴾ بو‌هات و، له‌باتی شوکرانه‌ بژی‌ری، پشتیان تی‌کردو دلیان ئیشان، ئینجا خوی بالاده‌ست جؤراو جؤر جه‌زبه‌ی دان و لئی تیک‌دان ﴿١١٢﴾ بآتیه‌ا رزقه‌ا رغدا من کل مکان ﴿١١٢﴾ له‌هه‌موولایه‌که‌وه رزق و رۆزی و نیعمه‌تی زۆریان بو‌ده‌هات ﴿١١٢﴾ فکفرت بأنعم الله ﴿١١٢﴾ که‌چی له‌باتی شوکرانه‌ بژی‌ری له‌به‌رامبه‌ر شه‌وه‌موو چاکه‌وه ناسویاسی نیعمه‌ته‌کانی خویانکردو، باوه‌ریان به‌پیغه‌مبه‌ره‌کی نه‌کردو چوون به‌گژیا ﴿١١٢﴾ فأذاقها الله لباس الجوع والخوف بما كانوا يصنعون ﴿١١٢﴾ جا خوایش جل و به‌رگی برسیه‌تی و ترسی له‌به‌رکردن و تالای پی‌چه‌ژین، پاش شه‌وه که‌پیغه‌مبه‌ر ﴿١١٢﴾ دوعای لی‌کردن وفه‌رمووی: خواجه! داوات لی‌ده‌که‌م: ساله‌قات و قه‌ه‌کانی سه‌رده‌می (یوسف) یان به‌سه‌ریینه، ئینجا گرانییه‌کی وایان تی‌که‌وت، به‌ناچاری کورکی وشتریان تیکه‌لی خوین ده‌کردو له‌سه‌ر ئاگریان ده‌ناو ده‌یانخوارد! ﴿١١٣﴾ ولقد جاءهم رسول منهم فكدبوه ﴿١١٣﴾ بی‌گومان هه‌ر له‌خویان په‌یامبه‌ریک وه‌کو موحه‌مه‌د ﴿١١٣﴾ هاته‌لایان، که‌چی بڕوایان پی‌نه‌کردو به‌درویان خسته‌وه‌و روو به‌پروی وه‌ستان ﴿١١٣﴾ فأخذهم العذاب وهم ظالمون ﴿١١٣﴾ ئینجا هینده‌ ستم‌کار بوون سزا گشتیانی گرتته‌وه.

حه‌لال بخۆن و شوکر بکه‌ن:

﴿١١٤﴾ فكلوا مما رزقكم الله حلالا طيبا ﴿١١٤﴾ ده‌سا ئیوه‌ شه‌ی باوه‌رداران! له‌و رزق و نیعمه‌ته‌ حه‌لال و پاکیه‌ بخۆن، خوا پی‌ی به‌خشیوون ﴿١١٤﴾ واشکروا نعمة الله إن كنتم إياه تعبدون ﴿١١٤﴾ و شوکرو سوپاسی نیعمه‌تی خوا بکه‌ن، شه‌گه‌ر راسته‌ ئیوه هه‌ر شه‌وه‌په‌رستن ﴿١١٥﴾ إنما حرم الله عليكم الميتة والدم ولحم الخنزير وما أهل لغير الله به ﴿١١٥﴾ به‌راستی خوا هه‌ر گوشتی مردار بوو و خوینی ره‌وان و گوشتی به‌رازو شه‌وه‌سهرپراوه‌ی که‌به‌ ناوی غه‌یری خواوه‌ سه‌ر ده‌ب‌یت لئی حهرام‌کردوون ﴿١١٥﴾ فمن أضطر غیر باغ ولا عاد فإن الله غفور رحيم ﴿١١٥﴾ جا هه‌ر که‌سیک ناچار بوو بو‌خواردنی شه‌مانه، ده‌با —بی‌زیاده‌ره‌وی وله‌شه‌ندازه به‌ده‌ر— لییان بخواو، چونکه بی‌گومان خوا زۆر لیبوورده، زۆریش میه‌ره‌بانه، شه‌وه‌ته له‌کاتی

﴿١١٦﴾ يَوْمَ تَأْتِي كُلُّ نَفْسٍ تُجَدِّلُ عَنْ نَفْسِهَا وَتُوْفَىٰ كُلُّ نَفْسٍ بِمَا عَمِلَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿١١٦﴾ وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا قَرْيَةً كَانَتْ آمِنَةً مُّطْمَئِنَّةً يَأْتِيهَا رِزْقُهَا رَغَدًا مِنْ كُلِّ مَكَانٍ فَكَفَرَتْ بِأَنْعُمِ اللَّهِ فَأَذَاقَهَا اللَّهُ لِبَاسَ الْجُوعِ وَالْخَوْفِ بِمَا كَانُوا يَصْنَعُونَ ﴿١١٦﴾ وَجَاءَهُمْ رَسُولٌ مِنْهُمْ فَكَاذَبُوهُ فَأَخَذَهُمُ الْعَذَابُ وَهُمْ ظَالِمُونَ ﴿١١٦﴾ فَكَلُوا مِمَّا رَزَقَكُمْ اللَّهُ حَلَالًا طَيِّبًا وَاشْكُرُوا أَنْعَمَ اللَّهُ إِنَّ كُنْتُمْ تَعْبُدُونَ ﴿١١٦﴾ إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالدَّمَ وَلَحْمَ الْخَنزِيرِ وَمَا أُهِلَ لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١١٦﴾ وَلَا تَقُولُوا لِمَا تَصِفُ أَلْسِنَتُكُمُ الْكُذْبَ هَذَا حَلَالٌ وَهَذَا حَرَامٌ لِنَفْتَرُ عَلَى اللَّهِ الْكُذْبَ إِنَّ الَّذِينَ يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكُذْبَ لَا يُفْلِحُونَ ﴿١١٦﴾ مَتَّعَ قَلِيلٌ وَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١١٦﴾ وَعَلَى الَّذِينَ هَادُوا حَرَمًا مَا قَصَصْنَا عَلَيْكَ مِنْ قَبْلُ وَمَا ظَلَمْنَاهُمْ وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿١١٦﴾

مه‌کهن که به‌ئاره‌زوی خویان (به‌حیره) و (ساییه) و (وه‌صیله) و (حام) یان له‌خو حهرام‌کرد! ﴿١١٦﴾ لتفتروا على الله الكذب ﴿١١٦﴾ هه‌ر بو شه‌وه له‌سه‌رخوا درۆ هه‌له‌به‌سن، چونکه حه‌لال و حهرام به‌ده‌ستی ئیوه نییه‌و، بۆتان نییه‌ سنوور شکینی بکه‌ن ﴿١١٦﴾ إن الذين يفترون على الله الكذب لا يفلحون ﴿١١٦﴾ بی‌گومان شه‌وانه‌ی که درۆ بو‌خواو ئایینی خوا هه‌لده‌به‌ستن، سه‌رفرازو پزگارو به‌خته‌وه‌ر نابن ﴿١١٧﴾ متاع قليل ﴿١١٧﴾ له‌م ژیانسی دونیادا که‌میک بو‌خو راده‌بوین و به‌هه‌ریه‌کی که‌میان بو‌ده‌بی ﴿١١٧﴾ ولهم عذاب أليم ﴿١١٧﴾ و له‌قیامه‌تیشدا سزایه‌کی به‌ژان و ئیش پیگه‌یه‌نه‌ریان هه‌یه، له‌جیگایه‌کی ترده‌ده‌فرمووی: (نمتعم قلیلا ثم نضطرهم إلى عذاب غلیظ) ﴿١١٨﴾ : وعلى الذين هادوا حرمنا ما قصصنا عليك من قبل ﴿١١٨﴾ بو‌شه‌وانه‌ش جووله‌که‌ن چه‌ند شتی‌کمان حهرام‌کرد که له‌وه‌و پی‌ش له‌سووره‌تی (شه‌نعام) دا به‌م ئایه‌ته بۆمان گیرایته‌وه که‌ده‌فرمووی: (وعلى الذين هادوا حرمنا کل ذی ظفر ومن البقر والغنم حرمنا عليهم شحومهما إلا ما حملت

رینمونیشی کرد بو ریگهی راست و یه کخوپه رستی، له سووره تی (ئه نبیاء) شدا ده فرموی: (ولقد آتینا ابراهیم رשده من قبل وکنا به عالین) ﴿۱۲۲﴾ و آتیناه فی الدنیا حسنة ﴿۱﴾ نئمه ش هه ره له دونیادا ناوو شوهرتی باشمان دایه ﴿۲﴾ وانه فی الآخرة لمن الصالحین ﴿۳﴾ و له پاشه روژیشدا بی گومان له ریزی سالحان و چاکاندایه ﴿۱۲۳﴾: ثم أوحینا إلیک أن اتبع ملة ابراهیم حنیفا ﴿۴﴾ له پاشا وه حی و سروشمان بو تو کرد ئه ی پیغه مبهرا! ﴿۵﴾ که ده بی پی ره وی له نایینی پاک و راستی ئیبراهیم بکهیت به ربک و راستی ﴿۶﴾ و ماکان من المشرکین ﴿۷﴾ و هه رگیز له هاویه شدانه ران نه بووه، وه کو له سووره تی (ئه نعام) دا هاتوو ده فرموی: (قل إننی هدانی ربی إلی صراط مستقیم دینا قیما ملة ابراهیم حنیفا و ماکان من المشرکین).

ریزان له شه ممه بو جووله کانه:

﴿۱۲۴﴾: إنما جعل السبت علی الذین اختلفوا فیه ﴿۱﴾ ریزگرتن له روژی (شه ممه) و ئیش و کار نه کردن تییدا له نایینی (ئیبراهیم) دا نه بووه، به لکو هه ره بو ئه وانه بریار دراو کرایه روژی خوا په رستی که ئیختلاف و نا کوکیان بوو له دیاری کردنی ئه و روژه دا، له سه ره تاوه خوا روژی ههینی بو دیاری کردن، که چی گواستیانه وه بو روژی شه ممه، ئینجا خوایش له سه ری گران کردن که: نابی له و روژه دا هیچ جمو جول و کاریک بکه، که چی له ویشدا هه ره که وتنه وه فرت و قیل ﴿۲﴾ و إن ربک لیحکم بینهم یوم القیامة فیما کانوا فیه یختلفون ﴿۳﴾ بی گومان په ره وردگاری تو روژی قیامهت سه بارهت به وهی ئه وان نا کوکیان تییدا هه بوو به دادگه رانه داوه ربیان ده کاو، هه ره که شیان به پیی کارو کرده وهی خوی توله و پاداشی ده دا.

به ژیرانه نامه که ی خوا بگه یه نه:

﴿۱۲۵﴾: أدع إلی سبیل ربک بالحکمة والموعظة الحسنه ﴿۱﴾ ئه ی پیغه مبهرا! ﴿۲﴾ ئه ی ئیماندار! هه ره به ژیرانه و نه رم و قسه ی خو ش و حیکمهت و، ئاموژگاری شیرین و جوان خه لک بو ریگای په ره وردگارت بانگ بکه، سروشتی ئاده مزاد وایه خوی به شت ده زانی و به ئاسانی ته سلیم ناییت، جا له به ره ئه وه ده بی زور به ژیرانه بو ی بجیته پیش، نه وه کو ده عیه و خو به زلانی زالبییت به سه ریوا، گو ی نه گری بو ت ﴿۳﴾ و جادلهم بالئی هی أحسن ﴿۴﴾ وه به چاکتر و باشترین شیوه قسه و گفت و گویان له گه ل بکه، به لگه ی جوان و به هیزیان بو به ئینه وه، هه تا وه زع ئاساییه، خو نه گه ر قوناغی جهنگ و پیکدادان بوو، دیاره تویش به یاسای جهنگ کار ده کهیت له گه لیاندا، هه تا دینه کهت ریسوا نه بییت، چونکه

ظهورهما.. ۱۴۶/۶. ﴿۱﴾ وما ظلمناهم ولكن كانوا أنفسهم يظلمون ﴿۲﴾ نئمه به و هه رامکردنه سته ممان لی نه کردن، به لام ئه وان سته میان له خو یان کرد به هوی لادان و سنوور به زاندنه وه، وه کو له جییه کی تر دا ده فرموی: (فبظلم من الذین هادوا حرمانا علیهم طیبات أحلت لهم..) ﴿۱۱۹﴾: ثم إن ربک للذین عملوا السوء بجهالة ﴿۱﴾ نه وسا

ثُمَّ إِنَّ رَبَّكَ لِلَّذِينَ عَمِلُوا السُّوءَ بِجَهْلَةٍ ثُمَّ تَابُوا مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَأَصْلَحُوا إِنَّ رَبَّكَ مِنْ بَعْدِهَا لَغَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿۱۱۹﴾ إِنَّ إِبْرَاهِيمَ كَانَ أُمَّةً قَانِتًا لِلَّهِ حَنِيفًا وَلَمْ يَكُ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿۱۲۰﴾ شَاكِرًا لِأَنْعَمِهِ اجْتَبَاهُ وَهَدَيْنَاهُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿۱۲۱﴾ وَمَا آتَيْنَاهُ فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَإِنَّا فِي الْآخِرَةِ لَمِنَ الصَّالِحِينَ ﴿۱۲۲﴾ ثُمَّ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ أَنْ اتَّبِعِ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿۱۲۳﴾ إِنَّمَا جَعَلَ السَّبْتُ عَلَى الَّذِينَ ائْتَلَفُوا فِيهِ وَإِنَّ رَبَّكَ لَيَحْكُمُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿۱۲۴﴾ ادْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ وَجَدَلْهُمْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ ﴿۱۲۵﴾ وَإِنْ عَاقَبْتُمْ فَعَاقِبُوا بِمِثْلِ مَا عُوقِبْتُمْ بِهِ وَإِنْ صَبَرْتُمْ لَهُوَ خَيْرٌ لِلصَّابِرِينَ ﴿۱۲۶﴾ وَأَصْبِرْ وَمَا صَبْرُكَ إِلَّا بِاللَّهِ وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ وَلَا تَكُ فِي ضَلٰىلٍ مِمَّا يَمْكُرُونَ ﴿۱۲۷﴾ إِنَّ اللَّهَ مَعَ الَّذِينَ اتَّقَوْا وَالَّذِينَ هُمْ مُحْسِنُونَ ﴿۱۲۸﴾

بی گومان سه بارهت به وانه ش وا به نه قامی و نه زانی کاری خراب و ناجوریان کرد ﴿۱﴾ ثم تابوا من بعد ذلك وأصلحوا ﴿۲﴾ له پاشان دوا ی ئه و کاره ناهه موارهیان په شیمان بوونه وه، خو یان چاکسازی کرد ﴿۳﴾ إن ربک من بعدها لغفور رحیم ﴿۴﴾ دلنیا به که په ره وردگارت پاش ئه وه زور لیبووردهیه به رامبه ریان، زوریش میهره بان و دلوقانه.

ئیبراهیم رابه ریکی هه قه ره بوو:

﴿۱۲۰﴾: إن ابراهیم کان أمة قانتا لله ﴿۱﴾ به راستی (ئیبراهیم) ی په یامبه ر! ﴿۲﴾ هوگری هه موو کاریکی خیر و ملکه چی فرمانه کانی خوا بوو ﴿۳﴾ حنیفا ﴿۴﴾ له هه موو ئاینیکی پروو پوچ لای داو به ره وه ق و به نامه ی پاک و راستی خوا هات ﴿۵﴾ ولم یک من المشرکین ﴿۶﴾ و هه رگیز له هاویه شدانه رانیش نه بووه ﴿۱۲۱﴾: شاکرا لأنعمه ﴿۷﴾ سوپاسگوزاری به خششه کانی خوا بوو ﴿۸﴾ اجتبه و هداه إلی صراط مستقیم ﴿۹﴾ خواش بو خوی هه لیبارد بو په یامبه ریتی و

دهفهرموئى: (إذ يوحى ربك إلى الملائكة أنى معكم فتبتوا الذين آمنوا..).

بؤ خواى تاك و تهنيا، بئى حيساب وئهمار، شوكرانه بژيرم كه: پشتيوانى لى كردم بؤ تهواو كردنى نووسينى كورته ته فسيروى سوورتهى (نه حل).

كوتايى جزمى ۱۴، (ولله الحمد والمثله..)

سوورتمى (نيسرا) يه

مهككيبهيو (۱۱۱) ثايهته.

به ناوى خواى به خشندهى ميهره بان

ئهم سوورته وهك سوورته كانى تر گرنگى به بيو باوه رده دات، وهكو يه كخواپهرستى، په يامه كه ي پيغه مبه، زيندوو بوونه وه.. به لام خالى سهره كى لهم سوورته پيروزه دا خستنه پيش چاوى كه سايه تى په يامبه ره ښه له گهل ټه وه موو مؤعجيزه گرنگانه دا هيئاويه تى بؤ راستى خوئى، هه زاران هه زار سلاوى له سهر بئيت.

* جا له سهره تا وه شه وړه ويه پيروزه كه كه مؤعجيزه به به ره خو لا تيكي گه وړه مه زن بوو خواى گه وړه به خشى به په يامه ره ښه باس دهكات، له لايه كي شه وه ده سلا تى بالا ده ستيى خوا نيشان ده دات كه چؤن به وه نه دازه ماوه زؤر كه ميه، توانى ټه وه موو ريگه دريژه به ي بېرى و، سهران وه سفاى ئاسمانى پى بكاو، هه ره له ماوه به شدا بيگيرته وه جيگاي خوئى.

* باسى ياخيبيوونى هه ردوو جاره كه ي جووله كه وه سهر گهر دان بوونيان دهكا، له ټوله لار پى و لاسار پياندنا: (وقضينا إلى بنى إسرائيل فى الكتاب لتفسدن فى الأرض مرتين..).

* هه ندى به لگه له سهر گه وړه يى و تاك و ته نيابى خوا - وهك شه وو رؤزو ئالو گوړيان - ديئى: (وجعلنا الليل والنهار آيتين، فمحونا آية الليل..).

* برى له ياساى كؤمه لايه تى و، رهوشته به رزه كان ده خاته رووو هانى مروفه كانى بؤ ده دات، هه تا كؤمه ل و كؤمه لگه يه كى خاوه روهوشى به رزه پيدا ببئيت.

* به چنده به لگه يه ك باسى سهر گهر دانى هاوه لدانه ره كان دهكات، هه روهك باسيكى قورئان دهكات كه گه وړه ترين مؤعجيزه وه، هه تا هه تايه به رقه رار ده بئيت.. له گهل دابه زيننه سهر هاوه لدانه ره كان، له كاتيكا كه داواى مؤعجيزه يه كى تر "جگه له قورئان" دهكهن.

پاك و خاوينى خوا له شهريك و هاوه لدانه باس دهكا: (وقل الحمد لله الذى لم يتخذ ولدا.. وكبره تكبيرا). له گه وړه يى ئهم سوورته ي شدا

مهردم دينى سووك و ريسوا وه رناگريئ ﴿إن ربك هو أعلم بمن ضل عن سبيله﴾ ټو ئاوا موجوده له يان له گهل بكه، به راستى په وړه دگار يشت باشت به حالى ټه وه ده زانئيت كه له ريئى ټه لايداوه ﴿وهو أعلم بالمهتدين﴾ وزان تريشه به حالى ټه وه كه سانه ريئوينن و له سهر ريئى راستن.

قورتوبى ده لئيت: (هذه الآية: نزلت بمكة فى وقت الأمر بمهادنة قريش، وأمره أن يدعو إلى دين الله وشرعه بتلطف و لين دون مخاشنة وتعنيف، و هكذا ينبغي أن يوعظ المسلمون إلى يوم القيامة. فهي محكمة فى جهة العصاة من الموحدين، و منسوخة بالقتال من جهة الكفار).

دهبى ټوله به را مبه ر بئيت:

﴿۱۲۶﴾: وإن عاقبتم فعاقبوا بمثل ما عوقبتم به ﴿وهه گهر ټوله تان كرده وه، بادار به دار بئى و، سهر روئى وزيا دهره وى تيئا نه بئى.

رافه كهرانى قورئان ده لئين: ئهم ثايه ته (مه ده نى) يه وه سهاره ت به (حه مزه) (سيد الشهداء) ها ټو ته خوار وه، ټه وكاته كه له (ئو حود) - پاش شه هيد بوونى موشر يكه كان لاشه كه يان تيكد او سكيان دريى، ټه و جا په يامبه ريش ښه زؤر دلگران وبئى تا قهت بوو، بؤيه فهرمووى: سوئند به خوا بئى: ټه گهر ټه مجاره خواى گه وړه زالم بكا به سهر يانا، ټه وه ي به (حه مزه) كراوه، به حه فتا كه سيانى دهكهن. ﴿ولئن صبرتم﴾ دلنياشبن ټه گر ئيوه خو رابگرن و ټوله نه كه نه وه، ټه گهر چى هه قيشتان بئيت ټوله بكه نه وه ﴿لهو خير

للصابرين﴾ دياره كارى وا بؤ خو راگران و ئارامگران باشتره تا ټوله وه رگرتنه وه، به مهر جئى بتوان شه رو خراپه له خؤتان دوور بخه نه وه، بيشزانن ده بئته سهر كه وتن بؤتان ﴿۱۲۷﴾: واصبر وما صبرك إلا بالله﴾ ئينجا به راشكاوى داواى ئارامگرتن دهكات، بؤيه ټه فهرموئى: خوړاگر به و ئارامت هه بئى له ټوله وه رگرتنه وه، كه دياره به ئارام بوونيش، هه ره به كؤمه ك و فهرمانى خوا ده بئيت، هه ره ټه وه دتوانى يارمه تيت بدا بؤ خوړاگرتن، ټه گينه كئى ده توانى نه فسى رام بكاو دايمركيئيت؟ ﴿ولا تحزن عليهم﴾ وه له بهر ټه وانه ش كه بر او ناهيئن خه م وخه فته مه خو ﴿ولا تك فى ضيق مما يمكرون﴾ وه فرؤفيليان دلته نگو سه خله ت مه به، چونكه ټو ته نها راگه يان دنت له سهره، ئيتر باوه ر بهيئن يانا، ټو به رپرس نابيت ﴿۱۲۸﴾: إن الله مع الذين اتقوا﴾ به راستى خواش له گهل ټه وانه دايه كه خو پاريزو به ته قوان ﴿والذين هم محسنون﴾ ټه وانه ش چاكه كارو، چاكه خوازن، ئهم له گهل بوونه ش ته نها خوا خوئى باش ده زانئيت چؤن ده بئيت. له سوورته ي (ټه نفال) يشدا

هاتوو - وهك پښهوا نه حمهه له (تههسو لوبابه) دهگپرتهوه - دهلی: خاتوو (عائیشه) وتی: تهوئنده په یامبهه ښه پرژوو دهوو ته مان گوت، نایه وی هیچ رژی له سال بهر ژو نه بی، تهوئندهش به پرژوو نه دهوو، ته مان گوت یتتر هر بهر ژوو نابی، وه هه مو شهو یکیش سوورتهی (به نی ئیسرائیل) و (زومه) ی ده خویند..

شهو رمویه که ی پیغه مبهه

﴿بسم الله الرحمن الرحيم﴾ * ۱: سبحان الذي أصرى عبده ليلا ۱ پاکو خاوینه له هر شتیکی ناپه سهندو خراپ، تهو خویه ی که شه وره ی به به نده ی خوی (موحه مبهه) ښه کرد له به شتیکی زور که می شه ویکدا ﴿من المسجد الحرام إلى المسجد الأقصى﴾ له مزگه وتی (حرام) هوه له مه ککه دا بو مزگه وته که ی ته ولاتر (بیت المقدس) له فه له ستیندا، که تهو رژه کاروانی به چه ندین رژو ته و جا ده یگه یشتی!! ﴿الذي باركنا حوله لنربه من آياتنا﴾ تهو مزگه وته ی ئیمه دهو ربه ریمان پیر ژوو پیتدار کرد به جوړه ها نیعمه ت و میوه و میوه جات و، کردیشمانه باره گای په یامبهه ران، تا هه ندی له نیشانه کانی ده سلات و توانایی خو منای پی نیشان بدهین لهو شه وره ویه دا ﴿انه هو السميع البصير﴾ چونکه هه رته وه زور بیسنده بوقسه و گو فتاری مه ردم، زور بیناو به ناگا، به ته حوالی گشت مروقه کان، ده زانی له دونیاو له قیامه تدا شایسته ی چین.

(ئیسرا) و (میراج) له قوناغیکی زور ناسک و مه تر سیدار له زانی پیغه مبهه ردا ښه بو، تهو ده مه که زور ماندو و خهسته بو، به لام بهم رو داوه گرنگه میژو و پییه ئاسوی ئاسمانی لیدره وشایه وه، هیواو ئومید یکی به خوی وبه یارانی به خشی، (نه وه ی) و (قورتوبی) ده لښ: تهو رو داوه یه پیچ سال پاش پیغه مبهه ریتی بوو. خاوه نی کتبی (الرحیق المختوم) ده لی: له (۲۷/ ی (ره جه ب) ی سالی (۱۰) ی پیغه مبهه ریتیدا بوو، له گه له هندی راو بزوونی بری له زاناکانی تر. (ئیننولقه ییم) یش ده لی: قسه ی راست ته وه یه که تهو شه وره ویه به (جهسته) ی پیر ژوی بوو، وه له مزگه وتی (حرام) هوه بو مزگه وتی (قدس) به سواری (بوراق) و هاوړیتی (جوبریل) ښه، جا له قدس دابه زی و پیش نویژی بو پیغه مبهه رکان (عليهم الصلاة والسلام) کرد و هر له ویش (بوراق) ی به ته لقه یه کی ده رگای مزگه وته که وه به سته وه. پاشان هر تهو شه وه له (بیت المقدس) هوه به رز کرایه وه بو ئاسمانی دنیا و، ده رگای بو کرایه وه وه هر له وی (بابه گه وړه) ی گشتمانی (نادهم) دیت، سلاوی له سر بیت، بابه یشمان خوشحالی خوی به دیتنی ده ربری و ددانی نا به پیغه مبهه ریتیدا، هر له ویش خوی خاوه ن توانا رو حی گشت

شه هیده کانی ئاماده کردو له لای راستیه وه نیشان دان، له چه پیشیه وه رو حیانه تی سه رجه م به دبه ختانی نیشان دا. تهو سا سه ر خرا بو ئاسمانی دووه و له وی (یه حیا) و (عیسا) ی دیتن (سلاویان له سر بیت) تهو انیش پیغه مبهه ریتی پان سه لماندو، پاشان بو ئاسمانی سییه م به ریکه وت و له ویش (یوسف) ی دیت (سلاوی له سر بیت) تهو یش به خیری هیناو ددانی به پیغه مبهه ریتیدا نا، بو دواپی به رهو ژور تر سه ر خرا بو ئاسمانی چوارم، له ویش (ئیدریس) پیغه مبهه ری دیت و خوشحال بوو پیغه مبهه ریتی سه لماند، له پاشا سه ر خرا بو ئاسمانی (پنجهم) و له ویش (هاروون) ی کوری (عیمران) ی دیت، تهو یش پاش به خیر هینای پیخو شبوونی خوی ده ربری و ئیقراری به پیغه مبهه ریتی کرد، له ئاسمانی (شه شم) یشدا به (موسا) گه یشت و، تهو یش هه روه کو پیغه مبهه رکانی تر پیشوازی لی کرد، جاکاتی له وی تیپه ری موسا گریا! گوتیان بو چی ده گریت؟ گوتی: چونکه له به هشتا ئومه تی تهو پیغه مبهه ر، له ئومه تی من زیاتره، وه له ئاسمانی (هه وته م) یشدا به (ئیدریس) شاد بوو، پاش به خیر هینان و خوشحالی و ددانان به پیغه مبهه ریتیدا له لاینه تهو یش وه (سه لویان له سر بیت) چوویه (سدره المنتهی)، پاش تهو (بیت المعمور)، تهو جا به رز تر چوو تا به دیداری خوی گه وړه شاد ده بی ولییه وه نزیک ده بیته وه، هر به قه د دوو (که وانی) ما، یان نزیکتر، له وی هه رچی پیویست بوو بو تهو قوناغه وه حی بو کړدو تی گه یاند، له وانه (۵۰) رکات نویژی له سر ئومه ته که ی فه رز کرد، پاشان به ته گبیرو راویژی موسا (عليه السلام) تکای له خوی میهره بان کرد هه تا بو ی که م کرده وه کردی بهم (۵) نویژه ی ئیستا.

جا له م سو نگه یه وه (ئینن ته یمییه) ده لی: هیچ هاوه لیک پیغه مبهه ښه یگوتو وه پیغه مبهه ښه خوی گه وړه ی دیتو وه، (ئینن عه بباس) نه بی تهو یش (خاتوو عائیشه) به ره له سستی ده وه سستی. (ئیننولقه ییم) ده لی: تهو نزیک بوونه وه یه که له سووره تی (نه جم) دا باس کراوه، مه به ست پی نزیک بوونه وه ی (جبریل) ه (عليه السلام) وه کو خاتوو (عائیشه) و (ئینن مه سهوود) ده لښ. تهو باسه یه له سووره تی (نه جم) دا به روونتر روشن کراوه ته وه.

خوینه ری هیژا! باسی (ئیسرا) له یه ک نایه تداو، پاشان باسی تاوانه کانی (به نی ئیسرائیل) به دوا ی تهو داو، دواتر که ده لی: تهو قورئانه باشرین ری باز ده ست نیشان ده کا.. تهو مانه هه مو هیماو ئامازن که (یه هوود) له سه ر کردایه تی ده رده کړین و، ده درپته ده سستی تهو پیغه مبهه ر تازه یه و قورئانیش به رنامه ی ده بیت، چونکه (یه هوود) تهوئنده تاوانی کرد، که لکی رابه ریه تیپان نه ماو، خوی گه وړه یش لی سهندنه وه ته سلیمی (موحه مبهه) ی ښه کرد، که واپوو

جاری دووهمیشیان (یه حیا) پیغه مبهریان کوشت، خوایش دیسانه وه دوژمنی خوینی به سهریاندا زال کردو دووباره کوشتاریکی زوری لی کردن و، هفته هه زاریشیان لی دیل کران، چونکه بی باوه ربوون و سهرینچییان لی کرد ﴿ولتعلن علوا کبیرا﴾ وه به راستی به سهر خه لکی ئەو کاته دا یاخیی دهبن و سهرده که ون،

پیویسته رابه رایه تی کردنی هر ئوممه تیک پر بیت له دادگه ری و دادپهروه ری و، ئە خلاق و قییم و داوین پاکو و دهسپاکی و، هه ول و تیکۆشان و جیهادو لیبران و، لیبووردن و جورئت و نازایه تی و، بی خیانه ت و گزی و فرت و فیل له گه ل گه له کهیدا. ئە گینه خوای گه و ره قبولی ناکاو دیزه و گۆزه ی سهرنخون دهکا، ئە گه رچی زوری شی پی بجیت. هیوادارم ئەم ئوممه تی ئیسلامه به هوی ئەم سیفه ته پرشکو دارانه وه بتوانی قیاده ی دنیا بکات. بۆ نووسینی ئەم کورته یه سوووم له کتیبی (الرحیق المختوم) ی (صفی الرحمن المیار کفوری) وه رگرت.

مووسا و ته وراته که ی:

﴿ ۲: و آتینا موسی الکتاب ﴾ وه کتیبی (ته ورات) یشمان به مووسا دا ﴿وجعلناه هدی لبنی اسرائیل﴾ و کردمانه رینمای پی بۆ (به نی ئیسرائیل) ﴿ألا تتخذوا من دونی وکیلا﴾ پیمان وتن: نابی بیجگه له من (خوا) هیچ کهس بکه نه بریکاری خۆتان ﴿ ۳: ذریه من حملنا مع نوح ﴾ ئە ی نه وه زاروی ئەوانه ی که له گه ل (نوح) دا کاتی خوی سواری که شتیمان کردن و له توفانه که رزگارمان کردن، ئیوهیش وهکو (نوح) سوپاسی خوا بکه ن ﴿إنه کان عبدا شکورا﴾ چونکه به راستی ئەو بهنده یه کی شوکرانه بژیر بوو، دهسا ئیوهش باسی چاکه ی من بکه ن به سهرخۆتانه وه به ناردنی (موحه ممه د) بۆتان، وه ههر ئەو پیغه مبه ره له باره ی شوکرانه بژیری خوا وه ده فره موئی: ﴿إن الله لیرضی عن العبد أن یأکل الأکله، أو یسرب الشریة فیحمد الله علیها﴾ (پیشه و ئەحمه د). له فره مووده یه کدا هاتوه که له قیامه تا ئەم خه لکه گشت ده چن بۆلای نوح تکاو شه فاعه تیان بۆ بکاو، ده لێن: ﴿یانوح إنک أول الرسل إلى أهل الأرض، وقد سماک الله عبدا شکورا، فاشفع لنا إلى ربک﴾ (فتح الباری: ۶/۴۲۸).

جوه له که دوو جار یاخی ده بن:

﴿ ۴: وقضینا إلى بنی اسرائیل فی الکتاب ﴾ جا ههر له و کتیبه ی ته وراته دا، یان له (لوح المحفوظ) دا ناگاییمان به نه وه ی ئیسرائیل دا ﴿لتفسدن فی الأرض مرتین﴾ که به راستی ئیمه له (ئه زه ل) دا ده زانین: ئیوه له ولاتی (میس) دا دوو جار فسادو گیره شیوینی ده که ن وناهه قی به رامبه ر مه رد ده که ن، به لی وابوو، ئە وه بوو جار یه که میان هه ستان (زه که ریا) پیغه مبه ریان کوشت، ئینجا له تۆله ی ئە وه دا خوای گه و ره (به خته نه سر) ی به سهریاندا زال کردو، کوشتاریکی زوری لی کردن و (بیت المقدس) یشی ویران کرد.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سُبْحَنَ الَّذِي أَسْرَى بِعَبْدِهِ لَيْلًا مِنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ إِلَى الْمَسْجِدِ الْأَقْصَا الَّذِي بَنَيْنَا لَهُ لَنَا بَيِّنَاتٍ مِنْ أَنْبِيَائِهِ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ ﴿۱﴾ وَأَتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ وَجَعَلْنَاهُ هُدًى لِبَنِي إِسْرَءِيلَ أَلَّا تَتَّخِذُوا مِنْ دُونِي وَكِيلاً ﴿۲﴾ ذُرِّيَّةً مِنْ حَمَلِنَا مَعَ نُوحٍ إِنَّهُ كَانَ عَبْدًا شَكُورًا ﴿۳﴾ وَقَضَيْنَا إِلَى بَنِي إِسْرَءِيلَ فِي الْكِتَابِ لَتُفْسِدُنَّ فِي الْأَرْضِ مَرَّتَيْنِ وَلَتَعْلُنَّ عُلُوًّا كَبِيرًا ﴿۴﴾ فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ أُولَاهُمَا بَعَثْنَا عَلَيْكُمْ عِبَادًا لَنَا أُولَى بَأْسٍ شَدِيدٍ فَجَاسُوا خِلَالَ الدِّيَارِ وَكَانَ وَعْدًا مَفْعُولًا ﴿۵﴾ ثُمَّ رَدَدْنَا لَكُمُ الْكُرَّةَ عَلَيْهِمْ وَأَمْدَدْنَاكُمْ بِأَمْوَالٍ وَبَنِينَ وَجَعَلْنَاكُمْ أَكْثَرَ نَفِيرًا ﴿۶﴾ إِنْ أَحْسَنْتُمْ أَحْسَنْتُمْ أَنْفُسَكُمْ وَإِنْ أَسَأْتُمْ فَلَهَا فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ الْآخِرَةِ لِيَسْتَوْفُوا وَجُوهَكُمْ وَلِيَدْخُلُوا الْمَسْجِدَ كَمَا دَخَلُوهُ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَلِيُتَبِّرُوا مَا عَلَوْا تَتْبِيرًا ﴿۷﴾

به سهرکه و تنیکی زور گه و ره و، گه شه ده که ن و ده سه لات به ده ست ده گرن، ئە و جا بادی هه واده بن و خه لکی ده چه و سیننه وه و خوایش تووره ده بی لیتان ﴿ ۵: فإذا جاء وعد أولاهما ﴾ ئینجا هه ر که کاتی تۆله ی یه کیک له دووانه که هاته پیش، بۆ ئە وه ی بیانگیرین و سزایان بده بن ﴿بعثنا علیکم عبادا لنا﴾ بهنده زور نازاو تاییه تیبه کانی خۆمان (جالووت) ناره سهرتان ﴿أولی بأس شدید﴾ که به راستی له جه نگدا خاوه ن هه له تی توندو تیژو به وزه بوون ﴿فجاسوا خلال الدیار﴾ ئە وانیش به ناو گشت ولاتا، ته نانه تی به ناو ماله کانیشتاندا —مال به مال— گه ران بۆ گرتنی تاوانباره کانتان ﴿وکان وعدا مفعولا﴾ وه ئەم بریاری له ناو بردن و تۆله یه تان، بریاریکه له لایه ن خواوه دراو جیبه جیش بوو ﴿ ۶: ثم رددا لکم الكرة علیهم﴾ له پاشان کار ی ومانکرد که ئیوه ئە ی جووه کان! به سهریاندا زال ببه وه ﴿وأمددناکم بأموال وبنین﴾ پاش ئە وه شه که ئە وان تالانیان کردن و کوپه کانیشستانیان کوشت،

بۆدەنیریت ﴿ وجعلنا جهنم للكافرين حصيرا ﴾ و دۆزە خیشمان
کرده زیندان و بەندیخانه بۆ بئی باوەرەکان.

گەورەیی و مەزنی قورئان:

﴿ ۹: إن هذا القرآن يهدي للتي هي أقوم ﴾ بئی گومان ئەم قورئانە
بۆمان ناردون، ڕیگا و بەرنامە یەکی و نیشانی خەلکی دەدا، که
راستترین بەرنامە و ڕیگایە.

بەلێ.. لە هەموو کات و ساتیکدا، وەبۆ هەرکەسێک ئامادەیی تێدا بێت
ئەم قورئانە ڕی نیشانەدر بوو، دەرەنجامیش بۆتە سەرکردە
دوینا ﴿ ويبشر المؤمنين الذين يعملون الصالحات ﴾ و مژدەیش دەدا
بەو برۆادارانە ی که کارو کردووی چاک ئەنجام دەدن: ﴿ أن
لهم أجرا كبيرا ﴾ که بەراستی پاداشییکی زۆر گەورەیان بۆ هەیه
لەبەهەشتدا ﴿ ۱۰: وأن الذين لا يؤمنون بالآخرة ﴾ و بەراستی
ئەو کەسانەش کە بەدوا ڕۆژ برۆا ناکەن ﴿ أعتدنا لهم عذابا أليما ﴾
سزایەکی زۆر ئێش پێگە یەنەرمان بۆ ئامادە کردوون ﴿ ۱۱: ويدع
الإنسان بالشر دعاء بالخير ﴾ و مڕۆف چۆن قینی هەل دەسی و
تەنگەتاو دەبێ و نزای شەرەکا لەمال و مندالی خۆی دەلێت: خوا
بتکوژی، خوا لەناوتبەرێ، هەر ئاواش لەکاتی ئاساییدا دوعا بۆ
چاکە دەکا، جا ئەگەرخوای گەورە وەلامی نزا شەرەکی بداتەو
دوعاکە ی گیرا بکات، ئەوا زۆر زوو خۆی و مال و مندالی لەناو
دەچێ و گیرۆدە دەبن، لە فەرموودە یە کدا هاتوووە دەرەموی:
(لاتدعوا على أنفسكم، ولا على أموالكم، أن توافقوا من الله ساعة
إجابة يستجيب فيها) (موسليم). واتە: هەرگیز دوعا لەخۆتان و
مال و مندالتان مەکەن، نەوێک بەر ئەوکاتە بکەوێت دوعای
تیا گیرا دەبێت و وەلام بدێنەو. ﴿ وكان الإنسان عجولا ﴾ و
مڕۆف هەمیشە و بەردەوام هەر بەپەلە و هەلەشە بوو، نەیزانیو
بەرژەوندی لە چیدا یە.

شەوو ڕۆژ نیشانە ی دەسەلاتی خوان:

﴿ ۱۲: وجعلنا الليل والنهار آيتين ﴾ وە ئیمە دیاردە ی شەوو
ڕۆژمان بەدوو بەلگەو نیشانە لەسەر تاك و تەنبا یی و دەسەلاتی
خۆمان نیشان دان ﴿ فمحونا آية الليل ﴾ ئینجا دیاردە ی تاریکیمان
بەسەر شەودا هینا، واتە: ڕووناکی ڕۆژمان پێ لا برد، تاریکی
سەری دەرھینا، هەتا ئیو تێیدا بحەوینەو ﴿ وجعلنا آية النهار
مبصرة ﴾ و دیاردەو نیشانە ی ڕۆژیشمان (خۆر) بە ئاشکراو بینراو
سازاند ﴿ لتبتغوا فضلا من ربكم ﴾ بۆ ئەو ئیو بگەرێن بە دوا
ئەو رزق و رۆژیدا پەرورەدگارتان بەرەو هەرتان دەکاو دەیدا پێتان

ئیمە مال و کورانتانمان زیاد کردووە ﴿ وجعلناكم أكثر نفيرا ﴾
و ژمارە ی پیاوان و، دەسەلاتیشتان لەدوژمنە کانتان زیاتر بوو،
ئەو بوو پاش ئەو توانیتان (بابلی) یەکان دەرکەن و دیلەکانیشتان
نازاد بکە و دەسەلاتیان لێ وەرگرنەو ﴿ ۷: إن أحسنتم ﴾ جا ئەگەر
لەکاتی دەسەلاتدا ئیو چاکە بکەن و فەرمانی خوا بەجێ بهێنن
﴿ أحسنتم لأنفسكم ﴾ دیارە هەر بۆ خۆتان چاکەتان کردووەو
خۆتان کەلکی لێ وەر ئەگرن ﴿ وإن أسأتم فلها ﴾ و خۆ ئەگەر
خرابەیش بکەن، ئەو تۆلەکە ی هەر بۆ خۆتان دەبێت، ئەو بوو
هەر کە خرابەتان کرد، دۆژمن زāl بوو بەسەرتانا، کە گەراشەو
بۆ لای خوا زāl بوو ئەو بەسەریاندا ﴿ فإذا جاء وعد الآخرة ﴾
ئینجا کاتی سەرە ی ئەنجامدانی بەلێنی دوا یی هاتە جێ بۆ
تۆلەتان، ئەو دەمە ی کە (یەحیا) تان کوشت ﴿ ليسوا وجوهكم ﴾
جا لەتۆلەدا بەندەکانمان دەنێرینە سەرتان کاریکتان پێ بکەن کە
نیشانە ی خەمۆکی لە ڕوخسارو ناو چاوتاندا دیار بێت، بە بەدیل
کردن و کوشتنتان، واتە: نیشانە ی ریسوایی بەنیو چاوتانەو
دەرکەوی ﴿ وليدخلوا المسجد ﴾ و ئەو دۆژمنانەش بچنە مژگەوتی
(قدس) هەووە لەپێش چاوتانەو و دەسەلاتیشتان نەبێ
هیچ بکەن ﴿ كما دخلوه أول مرة ﴾ هەر وەکو جاری یە کەمیش
چوونە ناویەو، کاتی دەستتان کرد بەخرابەکاری و (زەکەر یا) تان
شەهید کرد ﴿ وليتبروا ما علوا تتيبرا ﴾ و تا دەستیان بەسەر هەر
جێیە کیشیان گرت وێرانی بکەن و بەتەواوی بەسەرتانا زāl ببین.
مێژوو ئەلێت: بۆ یە کەم جار (بەختە نەسر) هێرش ی بۆ بردن
(وبیت المقدس) یشی وێران کرد، بۆ جاری دوو هەمیش (اسبیانوس) ی
پاشای رۆمەکان بوو، وەماوێ هەردوو هێرشە کە نزیکە ی (۵۰۰)
سال بوو ﴿ ۸: عسى ربكم أن يرحمكم ﴾ بئی گومان لەکاتی ئاوادا
پەرورەدگارتان دەتانخاتە بەر رەحمەتی خۆی، ئەگەر پەشیمان
بینەو. رافە کە رانی قورئان دەلێن: (وعسى: من الله واجبة) واتە:
هەر کرداریکی ((عسی)) بکارە کە ی خوا بێت، حەتمییەت دەگە یە نیت
﴿ وإن عدتم عدنا ﴾ و خۆ ئەگەر تێ هەلچنەو بۆ سەر پێچی و
پیاوکۆشتن، ئەوا ئیمەیش تێ هەلچنەو بۆ کاری خۆمان و،
دووبارە دۆژمن زāl دەکە ی نەو بەسەرتاندا، بەلێ.. لەسەدەکانی
دوا ییشدا جاری موسلمانەکانی زāl کرد بەسەر یاندا، ئەو بوو
لە نیو دورگە ی عەرەبی دەریان پەراندن، لەم دواترە یشدا (هتلی)
دەستی گرت بەسەریاندا، ئیستایش کە دویا بەگیر هاتوو بە
دەستیانەو، بئی گومان خوا کۆمەلە خەلکیکی باش و شیوا بەر
دەداتە گیان و ملیان با دەدن، چونکە بەلێنی خوا خۆیەتی
کە هە رکات روویان کردووە فەساد، هێزیکی وریا و زنگیان

ولتعلّموا عدد السنين والحساب ﴿١٣﴾ و تابشتوان به ئاسانى ژمارەى سالەكان و، حيسابى شەو و رۆژ چاك بزانن، دەسا لە بەرامبەر ئەو بەخشەنەو شەوكرانە بژير بن ﴿١٤﴾ و كل شى فصلناه تفصيلا ﴿١٥﴾ وە بەراستى ھەشتەك كە ئىوھ نيازتان پىي ھەبى لەدونيائو لەقيامەتدا ئىمە بە وردى شيمان كەردۆتەو ھە بۆتان، واتە: ھىچ شەككە لەم بۆونەو ھەدا بى بەرنامەو حيساب نەماوەتەو، لە ئايەتەككى تردا ھەر لەو بارەيەو ھەدەرموى: (ھوالدى جعل الشمس ضياء والقمر نورا وقدره منازل لتعلموا عدد السنين والحساب ما خلق الله ذلك إلا بالحق..).

ھەموو مەرفۇقەك لە رۆژى سەئادەت بە كارنامەى خۆيەو ھەدەت:

﴿١٣﴾ و كل إنسان أزمانه طائرته فى عنقه ﴿١٤﴾ ئىتر ھەموو مەرفۇقەك كەردەو ھەيما -خەرو شەك لە شەو و رۆژدا كەردى- ئاويزانى ملى كەرد، واتە: لە قىامەتدا نامەى ھەموو كارو كەردەو ھەي مەو ھەك (تەو) و ملوانكە دەكەرتە ملى و، ھەر بە پىي ئەو ھەي لە قىامەتدا پاداش و تۆلە و ھەردەگەرتەو، لە سوورەتەككى دىكەدا ھەر لەو بارەو ھەدەرموى: (فمن يعمل مثقال ذرة خيرا يره ومن يعمل مثقال ذرة شرا يره) ﴿١٥﴾ و نەخەرج لە يوم القىامە كەتابا ﴿١٦﴾ وە لە رۆژى قىامەتدا نامەيەكى -كە كەردەو ھەكەنى تىئانوسراو- بۆ دەردىنن ﴿١٧﴾ يلقاه منشورا ﴿١٨﴾ و ئەو ھەي بە كەرو ھەي دەگا بەو نامەيە و لىي تى دەگات ﴿١٩﴾ إقرأ كتابك كنى بنفسك اليوم عليك حسيبا ﴿٢٠﴾ پىي دەگەرتى: دەسا بۆ خۆت نامەى كەردەو ھەكەنى بخۆنەو، ئەمەو ئىتر ھەر تۆ خۆت حيساب لەگەل خۆت بکەشەو پىويست بەكەسى تر ناکا، ئەو ھەي ئەو ھەي خۆنەو ھەي بى، يا نە، بۆ خۆى كارنامەكەى دەخۆنەتەو، باش لە ئەنجام و جى و شۆنىنى خۆى تى دەگات، لە سوورەتەى (قىامە)دا دەفەرموى: (ينبأ الإنسان يومئذ بما قدم وأخر بل الإنسان على نفسه بصيرة ولو ألقى معاذيره).

كەس تاوانى كەس ھەلناگەرى:

﴿١٥﴾ من اهتدى فإنما يهتدى لنفسه ﴿١٦﴾ ئەو ھەي رىگەى ھەق و پراستى بگەرى، ئەو ھەي خۆى شارەزا بوو، واتە: قازانچ و پاداشەكەى ھەر بۆ خۆى دەبى و، لەو رۆژەيشدا سەر فراز دەبەت ﴿١٧﴾ و من ضل فإنما يضل عليها ﴿١٨﴾ ھەر كەس رىگەى گوم بكاو لارى بى، ئەو ھەي تەنھا سەر لەخۆى دەكو و، زىان و تۆلەكەى لەسەر خۆيەتى و ھەر خۆى گەرو دەبەت ﴿١٩﴾ ولا تزر وازرة وزر أخرى ﴿٢٠﴾ و كەس شى تاوان و گوناھى كەسى تر ھەلناگەرى، ئەگەر جى (و ھەل) ئاسايەكى خۆنەناسىش بەلەنى پى دابن كە: گوناھەكانىان ھەلگەرى، مەگەر

دەستى ھەبەت لەو تاوانانەدا، لە ئايەتەككى تردا دەفەرموى: (وإن تدع مثقلة إلى حملها لا يحمل منه شيئا) ﴿٢١﴾ و ما كنا معذبين حتى نبعث رسولا ﴿٢٢﴾ و ئىمە تۆلە و سزای ھىچ خەلەكەمەن نەداو، ھەتا پەيامبەر رىگەى بۆ نەنارد بن رىيان بۆ رۆشن بکاتەو، قورئان بۆ خۆى پرە لەو بابەتە، بۆ نموونە: (كلما ألقى فيها فوج سألهم

عَنِ رَبِّكَ أَمِنْ رَحْمَتِكَ وَإِنْ عُدْتُمْ عَدَاً جَعَلْنَا لَهُمُ لَكَفِيرِينَ ﴿٢٣﴾ حَصِيرًا ﴿٢٤﴾ إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَهْدِي لِلَّذِي هُوَ أَقْوَمُ وَيُبَشِّرُ الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ أَجْرًا كَبِيرًا ﴿٢٥﴾ وَأَنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ أَتَعْدَنَّا لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿٢٦﴾ وَبَدِيعُ الْإِنْسَانِ بِالشَّرِّ دُعَاهُ بِالْغَيْرِ وَكَانَ الْإِنْسَانُ عَجُولًا ﴿٢٧﴾ وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ آيَاتٍ فَمَنْ حَسِبَ آيَةَ اللَّيْلِ وَجَعَلْنَا آيَةَ النَّهَارِ مُبْصِرَةً لِّتَبْتَغُوا فَضْلًا مِنْ رَبِّكُمْ وَلِتَعْلَمُوا عَدَدَ السِّنِينَ وَالْحِسَابِ وَكُلُّ شَيْءٍ فَضْلُنَا نَقْصِيلًا ﴿٢٨﴾ وَكُلَّ إِنْسَانٍ أَلْزَمْنَاهُ طَلْفَةً فِي عُنُقِهِ وَنُخْرِجُ لَهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ كِتَابًا يَلْقَاهُ مِنْشُورًا ﴿٢٩﴾ أَفَرَأَى كِتَابَكَ كَفَى بِنَفْسِكَ الْيَوْمَ عَلَيْكَ حَسِيبًا ﴿٣٠﴾ مَنِ اهْتَدَى فَإِنَّمَا يَهْتَدِي لِنَفْسِهِ وَمَنْ ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتَّى نَبْعَثَ رَسُولًا ﴿٣١﴾ وَإِذَا أَرَدْنَا أَنْ نُهْلِكَ قَرْيَةً أَمَرْنَا مُتْرَفِيهَا فَفَسَقُوا فِيهَا فَحَقَّ عَلَيْهَا الْقَوْلُ فَدَمَّرْنَاهَا تَدْمِيرًا ﴿٣٢﴾ وَكَمْ أَهْلَكْنَا مِنْ الْقُرُونِ مِنْ بَعْدِ نُوحٍ وَكَفَى بِرَبِّكَ بِذُنُوبِ عِبَادِهِ خَبِيرًا بَصِيرًا ﴿٣٣﴾

خزنتها ألم يأتكم نذير قالوا بلى قد جاءنا نذير فكذبنا.. لىرەدا ئەم پرسىارە دەكەرت: ئاخۆ ئەو مندالانەى بە مندالى دەمرن و باوك و دايكيان كافرو خوانەناسە، يان شەيت و كەرو كاس و پىرى خەرهفاو، يان خەلەكى (فەترەت) ھە و ھىچى نەبىستوو، دەبى لە قىامەتدا چ بەكەن؟ ھەندى زانا دەلەين: دەو ھەستەين و لەو بارەو ھىچ نالەين. ھەندىكەش دەلەين: بى شەك بە ھەشتەين. ھى واشيان ھەيە دەلەيت: جە ھەنەمەين، ديارە بۆ ھەيەكەشيان بەلگە ھەيە، بەلام بە پىي (ەدل)ى خوايى دەبى بە ھەشتى بن، ئەگەر جى خۆ نەدان لەم شەتەنە باشترە. ﴿١٦﴾ وإذ أردنا أن نهلك قرية أمرنا مترفيها وكتاتيكيش ويستيتيمان شارو ئاوييەك لەناو بەرىن، ئەو ھەي بەفەرمانيكى (ئەزەل)ى فەرمانداو -بەتايەتى بە سەر كەردە ياخى و خۆشگوزەرانەكانيان- كە فەرمانى پەيامبەرەن جىبە جى بەكەن و گويەرايە لىان بن ﴿١٧﴾ ففسقوا فيها ﴿١٨﴾ جا ئەوانىش لەباتى گويەرايە لى، نافەرمانى و سەرپىچيان تيا كەردوو و لىي دەرجوون ﴿١٩﴾ فحق عليها

القول ۞ بهو سزايان به سەرا سپاوه ۞ فەرمناھا تەمبیرا ۞ ئەوجا ئیئمەیش بە سەختی کاومان کردوو، چونکە خۆیان بەلگەیان بەدەستەو داین، لە جیگایەکی تردا هەر لەو بارەیهو دەفەرموی: (وکذلک جعلنا فی کل قریة اُکابر مجرمیها..).

خاتوو (زەینەب) گوتی: ئەو پیغمبەری خوا! ۞ (أهلک وفینا الصالحون؟ قال: نعم، إذا کثر الخبث) (متفق علیه). واتە: ئاخۆ ئیئمە "لەو حالەتانەدا" ئەر خەلکی باشیشمان تێدابی هەر تێدەچین؟! فەرموی: کەکاری خراپەو بەدرەوشتانە سەری هەڵدا بەل ئیوێش لەگەڵ ئەواندا تێدەچن، ئەگەرچی دەستیشتان لەو شتانەدا نەبێ ۞ ۱۷: وکم أهلكنا من القرون من بعد نوح ۞ وه زۆر لە خەلکی سەدەکانمان بە هۆی لاساریانەو لەناو برد ئەو هۆزی قورەیش! دواي گەلەکە (نوح)، وەکو گەلانی (عاد) و (سەموود) و (فیرعون) کە ئەوانیش هەرەوێ ئیوێ لاسار بوون و برۆیان نەهێنا، دەخۆ ئیوێ لەوان نازارتە نین ۞ وکفی بریک بذنوب عباده خبیرا بصیرا ۞ هەر ئەمەش بەسە کە پەرەردگارت ئەو موحەممەد! ۞ لەتاوان و گوناھی بەندەکانی خۆی ئاگادارو بینایەو، هیچ شتیکی لێ بزر نابێت.

کۆی دۆنیای دەوی و کێش رۆژی پەسلان؟

۱۸: من کان یرید العاجلة عجلنا له فیها ما نشاء لمن نرید ۞ هەرکەسێک لەکاروکرەیدا تەنیا دۆنیا ویستی بکات، کە دۆنیاش بە پەلە تێدەپەڕی، ئەوا ئیئمەیش حەزمان لە هەر کەسێک هەبێ، بە زوویی ئاوات و ویستەکە ی پێک دێنین و دۆنیای دەدەینێ ۞ ئێمە جەنن لە جەنن بـصـلاها مـذمـوما مـدحـورا ۞ لەپاشان لەقیامەتدا بەسەر زەنشت کراوی و دوور خراوەیی لەمبەرەبانی خوا، دۆزەخمان بۆداناوو دەیبەرژێنی، جا ئیتر ئیستا کە لە دۆنیادایە ئارەزووی خۆیەتی کار بۆ دۆنیای دەکات، یان بۆ قیامەتی ۞ ۱۹: ومن أراد الآخرة وسعی لها سعيها وهو مؤمن ۞ وه هەرکەسێش پاشەرۆژی لا مەبەست بێ و هەولێشی بۆ بدات، لەهەمان کاتیشدا برۆدار بیت بەخواو بە بەرنامەکە ی خوا ۞ فاولک کان سعبهم مشکورا ۞ هەول و کۆششی ئەمانە جیگە ی سوپاسەو، بەچەند بەرامبەریش پاداشی لە سەر وەرەگرن ۞ ۲۰: کلا نمد هؤلاء وهؤلاء من عطاء ربك ۞ هەرێک لەو دوو تاقمە چ دۆنیا ویستەکان و، چ قیامەت خوازەکان، لەبەخششی پەرەردگارت، لە دۆنیادا گشت بەهرەرە دەکەین و، بەمال و سامان و خوشگۆزەرائی هاوکارییان دەکەین، واتە: بەکافرو برۆدار وەکو یەک رزق و رۆژی دەدەین، پاشانیش هەرکەسە لە قیامەتدا کوێ هەلبگرێت دەیدەینێ

۞ وما کان عطاء ربك محظورا ۞ خۆ لەم دۆنیایەشدا بەخششی پەرەردگارت لەهیچ کەسێ قەدەغە کراو نییە ۞ ۲۱: انظر کیف فضلنا بعضهم علی بعض ۞ دەسا برۆانەو سەرنج بدە ئەو پیغمبەر! ۞ چۆن هەندیکیانمان -لەدۆنیادا- بەرز کردۆتەو بەسەر هەندیکیاندا، وادەبێ موسلمان و کافر هەردوو رزق و رۆزی باشیان دەدەینێ، وادەبێ هەردوو یان نەبوون و نایاندەینێ، وایش دەبێ موسلمانیشەو بژێوی کەمە، یان هەر نییەتی، چونکە رزق و رۆزی بەدەست ئەوان نییە ۞ وللآخرة أكبر درجات وأکبر تفضیلا ۞ بێگومان پلەو پایەکانی پاشەرۆژ بۆ برۆاداران گەرەترو زێدەترە، ئەگەر چی لەدۆنیادا بژێوییان باش نەبێت، لەم بارەو ئێمە فەرموودەیه هاتووو دەلێت: ((إن أهل الدرجات العلی لیرون أهل علین، کما ترون الکوکب الغابر فی أفق السماء)) (فتح الباری: ۳۸۶/۶). ۲۲: لا تجعل مع الله إلها آخر ۞ هەرگیز نەکەیت ئەو مرؤف! هاوتاوهاوبەش بۆ خوا دابنێت، چونکە ئەو تاک و تەنیاو بێ هاوتاو بێ هاوبەشە ۞ فتفعد مذموما مخدولا ۞ دەنا ئەو کاتە بەسەر زەنشت کراوی و، بێ یارو یاور بەرامبەر بە (شیرک) هەکەت دادەنیشیت، واتە: خۆی گەرە لێت ناپرسیتەووە دەرووت لێ ناکاتەو.

یەكخواپەرستی و چاکە کردن له گەل باوک ودایکدا:

۲۳: وقضى ربك ألا تعبدوا إلا آياه ۞ پەرەردگارت برپاری داووە وەسیەتی کرد کە: دەبێ هەر خۆی بپەرستن ۞ وبالوالدين إحسانا ۞ وه فەرمانی دا کە: دەبێ لەگەڵ دایک و بابا چاکە بکەن، وەکو دەفەرموی: (أن اشکر لی ولوالدیک إلى المصیر) ۞ إما یبلغن عندک الکبر أحدهما أو کلاهما ۞ جا هەر کات یەکیکیان یان هەردووکیان -کە لە لای تۆن- تووشی پیری و لاوازی بوون ۞ فلا تقل لهما أف ۞ هەرگیز نەکەیت وشەیهکی بێزارییان بێ بلیت، تەنانەتی بەرامبەریان ئۆفیکیش مەکە ۞ ولا تنهرهما ۞ وهەرگیز پیاوانا هەلەشاخی و بەسەریاندا مەنەرێنە ۞ وقل لهما قولا کریم ۞ وهەمیشەیش بەوشە ی ئەدەب و وێلی جوان و پیاوانە قسەیان لەگەڵ بکە ۞ ۲۴: واخلض لهما جناح الذل من الرحمة ۞ وبالی رحمتە و میهرەبانان بۆ بیئە خواری و، بەرامبەریان هەمیشە خۆت کەم و بچووک بگرە ۞ وقل رب ارحمهما کما ربیانی صغیرا ۞ و نزا بکەو بلی: پەرەردگاری من! هەرەکو ئەوان بە شلکی و بەچووکێ لەلەداری منیان کردو رحمیان بێکردم، دەسا تۆیش لەم پیری و کەنەفت بوونەیاندا رحمیان بێ بکە و؛ میهرەبان بە لە گەلیان، پیغمبەریش دەفەرموی:

دەرچوو، ئەو ھەموو چەلەحانسی و ململانێیە لەگەڵ پەرورەدگاریا کرد ٢٨: واما تعرض عنهم ابتغاء رحمة من ربك ترجوها ٢٨: وه ئەگەر رووت لەو خزمانە وەرچەرخاندو هیچ نەبوو بەشیان بەدەیت و، چاوەنواری رەحمەت و میهرەبانی پەرورەدگارت بوویت تا بەلکو لەئایندەدا شتێ بدا ٢٩: فقل لهم قولا ميسورا ٢٩: ئەو دەکرێ

مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْمَعَاشَةَ عَمَلًا لَهُ فِيهَا مَأْنَاءٌ لِمَنْ يُرِيدُ ثُمَّ جَعَلْنَا لَهُ جَهَنَّمَ يَصْلِيهَا مَذْمُومًا مَذْهُورًا ٢٨ وَمَنْ أَرَادَ الْآخِرَةَ وَسَعَىٰ لَهَا سَعْيَهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَٰئِكَ كَانَ سَعْيُهُمْ مَشْكُورًا ٢٩ كَلَّا تُدَّ هَتُولَاءُ وَهَتُولَاءُ مِنْ عَطَا رَبِّكَ وَمَا كَانَ عَطَاؤُكَ مَحْظُورًا ٣٠ أَنْظِرْ كَيْفَ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ وَلِلْآخِرَةِ أَكْبَرُ دَرَجَاتٍ وَأَكْبَرُ تَفْضِيلًا ٣١ لَا يَجْعَلُ اللَّهُ لِلْهَاءِ آخِرَ فَتَقْعُدَ مَذْمُومًا مَذْهُورًا ٣٢ وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا إِمَّا يَبْلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا أُنْزِلُوا فَلَا تُنْهَرُهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا ٣٣ وَأَخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذَّلِيلِ مِنَ الرَّحْمَةِ وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَانِي صَغِيرًا ٣٤ رَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَا فِي نُفُوسِكُمْ إِنْ تَكُونُوا صَادِقِينَ فَإِنَّهُ كَانَ لِلْأُولَٰئِكَ غَفُورًا ٣٥ وَأَمَّا ذَا الْقُرْبَىٰ فَحَقُّهُ وَالْيَسِيرِينَ وَالْبَيْنَ السَّيْلِ وَلَا تُبْذِرْ رِبًّا ٣٦ إِنْ أَلْمَدِينَ كَانُوا إِخْوَانَ الشَّيَاطِينِ وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِرَبِّهِ كَفُورًا ٣٧

بەو تەیهکی ئاسان و خۆش لەگەڵیان بدویتی و بلی: ئیشە لای ھەر خوا گەیاندا بێ بەشت ناکەم ٢٩: وَلَا تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُولَةً إِلَىٰ عُنُقِكَ ٢٩: وه دەستەكانت لە گەردنت گری مەدە؛ واتە: لەبەر رەزایی و چرووکی خۆت وەك بال بەسراو مەكە، مەبەست ئەوێ ھەر وەكو زنجیر دەستی مەوێ دەبەستی؛ چرووکی ھەر وە دەستی مەوێ دەبەستی لەبەخشش و ھاوکاری لێقە و ماوان ٣٠: وَلَا تَبْسُطْهَا كُلَّ الْبَسْطِ ٣٠: تەواویش دەستەكانت پان مەكەو تە ھەرچیت ھەبە بیربیری بۆخۆت و بۆ خەلك ٣١: فَتَقْعُدَ مَلُومًا مَحْسُورًا ٣١: ئەوسا ئیتەر بە لۆمەكراوی و عەزەتەو بۆ خۆت دانیشی، چونكە هیچت لا نەماو، بەلێ دەبێ مەوێ بزانێ لەگەڵ مالا و ساماندا چۆن دەجووڵیتەو، نابێ ھەرچی ھەبە ملقی بکاتەو، ناشی چرووک و پیسکەبێت، دەبێ میانەرەوانە بجوولیتەو ٣٢: إِنْ رِبْكَ يَبِيسَ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ ٣٢: بێگومان پەرورەدگارت گەر بیهوێ رزق و رۆزی فراوان دەكاو دەبەخشیت بۆ ھەر كەسێ خۆی بیهوێ، یان

خوایە! ھەر كەسێك دایك و بابی نەبێ نە بەھەشتەو (واتە: كارو رەفتاری باش نەبێت لەگەڵیاندا) سەر فراز نەبێت ٣٣: رَبِّكُمْ أَعْلَمُ بِمَا فِي نُفُوسِكُمْ ٣٣: پەرورەدگاری ئێو لەخۆتان چاكتر دەزانێ چی لەدلتانایە بەرامبەریان، ئاخۆ دەتەنەوێ چاكەیان لەگەڵ بكەن، یان ئەزەیتیان بەدەن ٣٤: أَنْ تَكُونُوا صَالِحِينَ ٣٤: خۆنەگەر ئێو و یەستتان باش و سالح بن لەگەڵیاندا، كەچی بە (لا ئیرادی) زەللە یەكتان كرد بەرامبەریان ٣٥: فَإِنَّهُ كَانَ لِلْأُولَٰئِينَ غَفُورًا ٣٥: بەراستی خوا بۆ تەو بەكاران و پەشیمانان زۆر لێبووردەبە. بەلێ.. لەقورئانی پیرۆزدا "بەدەر لە فەرموودەكان" زۆر جەخت كراوەتەو لەسەر چاكە كردن لەگەڵ باوك و دایكدا، چونكە:

(١) باوك و دایك زۆر نرخینراون لەئێسلامدا، بەجۆرێك پاش باسكردنی یەكتا پەرسەتی داوا دەكات لەگەڵ ئەواندا چاكە بكەن.

(٢) گرنگی دان و وەسیەت بەكاری چاك كردن لەگەڵیاندا گەشتۆتە پلە یەكە ئەگەر باوك و دایك بێ باوەڕیش بن ھەر دەبێ ریزیان لێبگیردیت.

(٣) سوپاسی باوك و دایك و ریزی حورمەت گرتنێان لەگەڵ جیگای قورئاندا فەرمانی پێكراوە، ھەر وەكە چۆن فەرمان بە سوپاسی خوا لە بەرامبەر نیعمەتەكانییەو كراوە.

(٤) جیھاد ئەگەر لەپلە یەكە فەرزێ (عەین) دا نەبێ، خەزمتی دایك و باوك گرنگترە لەو، وە ئەگەر لەو دەمەدا رازی نەبوون و پێی نەرەھەت بن نابێ بجیت.

٣٦: وَأَمَّا ذَا الْقُرْبَىٰ فَحَقُّهُ ٣٦: ولە چوار چۆیە شەرعدا مافی ھەموو خەزم و خوێشان بەدە، چاكەیان لەگەڵ بكەو، سەریان لێ بەدە، لە فەرموودەكەیشدا پاش دایك و باوك باسی خەزما دەكا و دەفەر موی: ((أَتَمُّ الْأَقْرَبِ فَلَا اقْرَب)) ٣٦: والمسكين وابن السبيل ٣٦: و بێنەواو رێبواریش بێ بەش مەكەو چاوت لێیانەو بێت، چونكە ئەوانیش لێقە و ماوان و خواوەن مافن ٣٧: وَلَا تَبْذِرْ رِبًّا ٣٧: وه نابێ زیادەرەو ھەلەخەرج بیت، بەلکو دەبێ میانە رەوانە خەرج بكەیت، وەكو لەئایەتیکی تردا دەفەر موی: (وَالَّذِينَ إِذَا أَنْفَقُوا لَمْ يَسْرِفُوا وَلَمْ يَقْتُرُوا وَكَانَ بَيْنَ ذَلِكَ قَوَامًا) ٣٧: أَنْ الْمُبْذِرِينَ كَانُوا إِخْوَانَ الشَّاطِطِينَ ٣٧: بەراستی زیادەرەوان بوون بە براو ھاوکاری شەیتان، لەویدا كە سامان لەجیبی خۆیدا بەخت ناكەن، دیارە ئەوێش گەندەلێیەو كاری شەیتانە، مالا و سامان یاسای خەرجكردنێان ھەبە، لەو یاسایە لادرا دەبێت ھەلە خەرجی و نەزانکاری و، پێویستە دەستی بگێردی ٣٨: وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِرَبِّهِ كَفُورًا ٣٨: شەیتانیشت بۆ پەرورەدگاری خۆی زۆر سێلەو ناسو یاسگوزار

كەمى دەكا بۇ ھەر كەسىڭ مەيلى لى بىت ۋە ئىنە كان بعبادە خبىرا
بصرا ۋە چونكە بەپاستى ئەو (خو)ا يە سەبارەت بەبەندەكانى
خوى بەئاگاۋ بىنايە، ئەزانى كى بەسامان حالى چاك دەپى و،
كىش حالى پى تىك دەچى و، روو لە فەسادو خراپەكارى دەكات،
دەست بلاۋى و ھەلە خەرجى كارىكى زۇر ناپەسەندە، ھەروھكو

وَأَمَّا تَرَضُّعُهُمْ أَيْتَعَاءَ رَحْمَتِي مِنْ رَبِّكَ تَرَجُّعَهَا فَقُلْ لَهُمْ قَوْلًا مَيْسُورًا ﴿٢٨﴾ وَلَا تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُولَةً إِلَىٰ عُنُقِكَ وَلَا تَبْسُطْهَا كُلَّ الْبَسْطِ فَتَقْعُدَ مَلُومًا مَحْسُورًا ﴿٢٩﴾ إِنْ رَبُّكَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ إِنَّهُ كَانَ بِعِبَادِهِ خَبِيرًا بَصِيرًا ﴿٣٠﴾ وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ خَشْيَةً أَلَّا تُقْبَلُوا تَحَنَّنْ رَبُّكُمْ وَإِنَّا كُنَّا مِنْ قُلُوبِهِمْ كَانِ خَطَا كَبِيرًا ﴿٣١﴾ وَلَا تَقْرَبُوا الرِّزْقَ إِنَّهُ كَانَ فَجْشَةً وَسَاءَ سَبِيلًا ﴿٣٢﴾ وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَمَنْ قُتِلَ مَظْلُومًا فَقَدْ جَعَلْنَا لَوْلِيهِ سُلْطَانًا فَلَا يَسْرِفُ فِي الْقَتْلِ إِنَّهُ كَانَ مَنْصُورًا ﴿٣٣﴾ وَلَا تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ حَتَّىٰ يَبْلُغَ أَشُدَّهُ وَأَوْفُوا بِالْعَهْدِ إِنَّ الْعَهْدَ كَانَ مَسْئُولًا ﴿٣٤﴾ وَأَوْفُوا الْكَيْلَ إِذَا كِلْتُمْ وَزِنُوا بِالْقِسْطَاسِ الْمُسْتَقِيمِ ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا ﴿٣٥﴾ وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَٰئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا ﴿٣٦﴾ وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا إِنَّكَ لَنْ تَخْرِقَ الْأَرْضَ وَلَنْ تَبْلُغَ الْجِبَالَ طُولًا ﴿٣٧﴾ كُلُّ ذَلِكَ كَانَ سَيِّئُهُ عِنْدَ رَبِّكَ مَكْرُوهًا ﴿٣٨﴾

چرووكى و دەست نوقاندىنىش كارى چنۆك و پياوه پيسكه كانه،
جا له نىوان هەردووكيان بارىكى ناوەنجى شياوو پەسەندە، خاتوو
(ئەسما) دەلى: پىغەمبەر ﷺ فرموى: ئەوئەندەو ئەوئەندە بىبەخشە،
واتە: ھەمىشە بەخشەربە و قەت لەبەخشىن دەست نەگرىتەو،
با خواى دلۇقانىش دەست لە ئىو نەگرىتەو، ئەژمارى مەكە،
باخوايش لەسەرت ئەژمارى نەكا. ئەم فرمودەبەش ھەيە:
خوايه! ھەركەس دەبەخشى تۆش پىيى بىبەخشە، ھەركەسىچىش
دەست دەگوشى، مالهەكى بىفەوتىنە (متفق عليه).

مند الان مه کورن:

عمره به کان هر که منالیان ده‌بوو، خیرا له ترسی نه‌داری و هه‌ژاری ده‌یان‌کوش، به‌بیانوی هه‌ژاری! جاخواش به‌زه‌یی به‌مندالاندا هاته‌وه و فرمووی: ﴿ ۳۱: وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ خَشِیةَ إِمْلَاقٍ ﴾ زارۆ‌له و منالی خۆتان له ترسی هه‌ژاری مه‌کوژن.

﴿ نحن نرزقهم وإياكم ﴾ چونکه ئیمهین رزق و روزی ئه وان و ئیوهیش دهدهین.

پشووېهك: ښه گهر سه رنجيكي ورد له روانييزي قورئان و ورده كاريه كاني بدهيت، باستر برواي پي ديئي، چونكه هر يو نمونه له سووره تي (ئيسراء) دا ده فرموي: (نحن نرزقهم وياهم) روزي مندا له كان پيش ده خا به سه رزقي باوكاندا، كه چي له سووره تي (نه نعام) دا رزقي باوكان پيش ده خا: (نحن نرزقهم وياهم) رافه كه راني قورئان ده ليين: حيكمت له مه دا خوايش چاكثر ده زاني ښه ويه كه له سووره تي دا كوشتني مندا له كان له بهر ه ژاري و لي نه ها توويانه بونان پيدا كردن، به لام له سووره تي (نه نعام) دا كوشتنه كه يان به بوني ه ژاري باوكانه ويه.

﴿إِنْ قَتَلْتُمْ كَانْ خَطَا كَبِيرَا﴾ به راستی کوشتنی ئەومندالانە
تساوان و هەلە کاریه کی زۆر گه وره یه لای خوا، کاتێ پێغه مبه ر
ئەو کاره دزیو ی دیت که به رامبه ر مندالان ده کرێت فه رموو ی :
پاش شه ریک دانان بو خوا، تاوانی کوشتنی مندالان دیت ((.. أن
تقتل ولدک خشية أن يطعم معک..)) (فتح الباری: ۱۳/۸).

لہ زیناوشہروالیسی دور بن:

﴿ ۳۲: ولا تقربوا الزنى ﴾ وه بهیچ شیوهیهك توخنى زیناو شهروال پیسی و، ئەوانەیش پێشەکی ن بۆی، وهك ماچ و مۆچ و قسهو.. مهكهون ﴿ إنه كان فاحشة وساء سبيلا ﴾ چونكه بهراستی زیناو داوین پیسی تاوان و کردهوهیهکی زۆر خراپ و، ڕینگایهکی زۆر ناپهسهنده، لایکی تازه پێگه یشتوو له پێغه مبه ر ﷺ دهخوایێ مۆلهتی زینای بدات! ئینجا خه لکه که ی دهو ر به ر ی پێیان ناخۆش بوو و یستیان دهمکوتی بکه ن، پێغه مبه ر ه یو ر ی کرده وه وه فهرمووی به لاهه که: ئاوه ره پێش، هاته پێش و لای خو ی داینا و فهرمووی: ئه ر ی چه ز ده که ی خه لکی له گه ل دایک و خو شک و پورتا زینا بکات؟ لاهه که گوته ی: نه خێر، باب و داکم له ده ورت گه رێن، فهرمووی، ده سا خه لکیش چه ز نا کا تۆ له گه ل که س و کار یا زینا بکه ی ت، پاشان ده ستی پیرۆزی خسته سه رشانی و فهرمووی: خوا یه! له م لاهیه خو ش ببه، دلی له گونا چ پا که وه بکه، عه و ره تی له کار ی چه رام به یار یزه، ئیتر لاهه که به را و ب پیری له و شستانه نه که ده وه.

خەلکی بە ناھەق مەکوژن:

﴿۳۳﴾: وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ ﴿۱﴾ وَهَذَا كَقَوْلِهِ

شتی نه زانی چۆنهو چییبه، به دوا یا مه چۆ:

﴿ ۳۶: ولا تقف ما ليس لك به علم ﴾ به دوا ی شتی کدا مه چۆو نه زانی چییبه و چۆنهو، زانیاریت دهر باره ی نییه، واته: تا به ته واوی زانینت به شتی نه بیت، ههنگای جیددی بۆ نه نییت و، قسه ی لئه کهیت و، به دووی گومان مکهوه، ئەم ئایه تهیش که ده فهرمو ی: (.. اجتنبوا كثيرا من الظن إن بعض الظن إثم..) دوو پاتی ئه و بنه مایه ده کاته وه، یان ئەم فهرمووده یه: (.. إياکم والظن فإن الظن أكذب الحديث..) ﴿ إن السمع والبصر والفؤاد كل أولئك كان عنه مسئولا ﴾ چونکه به راستی هه موو ئەمانه: (گو ی و چاو و دل) ههریه که یان له روژی قیامه تدا بهر پرسیارن لئی.

به فیزه وه ههنگاو به سه ر زه ویدا مه نی:

﴿ ۳۷: ولا تمش فی الأرض مرحا ﴾ وه به فیزو خو به زلزانین وکش و فشیکیه وه وهك لووت به رزه سته مکاره کان به سه ر زه ویدا مه چۆ ﴿ إنک لن تخرق الأرض ﴾ چونکه به راستی تۆ هه رگیز ناتوانی ئەم زهویه له ت بکهیت و بقلشینیت، چونکه تۆ وهکو جهسته مرو فیککی لاوازو بی دهسلاتی، جا ئیتیر ئه و خو به زلزانین و کesh و فشهیه ت چییبه؟ ﴿ ولن تبلغ الجبال طولا ﴾ قه تیش قه دو بالات له درێژیدا ناگاته درێژی و به رزی کیوه کان که به شیکن له م زهوییه، جا ئیتیر ئه و که شهیه بوچییه و، بوچی سه ر دانانینیت بو پهروه ردگاری ئەم بوونه وه ره که تۆش به شیکی زۆر بچووکت لی پیک هی ناوه؟ له فهرمووده یه کدا هاتووه: ((من تواضع لله رفعه فهو فی نفسه حقیر وعند الناس کبیر، ومن استکبر وضعه الله، فهو فی نفسه کبیر وعند الناس حقیر، حتی لهُو أبغض إلیهم من الکلب والخنزیر)) (ئیبن که سیر). ﴿ ۳۸: کل ذلک کان سئنه عند ربک مکروها ﴾ گشت ئەوانه باس کران، ئه و (بیست و پینج) فهران و (نه هییه) به لای پهروه ردگاری تۆوه هه موو ناپه سه ندن و، خوا چه زیان پی ناکات ﴿ ۳۹: ذلک مسا أوجی إلیک ربک من الحکمة ﴾ ئه و رینمایی و ئەخلاق و ویل و رهو شته به رزانه که بۆمان باس کردیت، هه موو به شیکن له و ویل و یاساو حیکمه ته قه شه نگانه ی که پهروه ردگارت به وه حی بو ی نیگا کردیت ﴿ ولا تجعل مع الله إلها آخر ﴾ وه هه رگیز په رستراویکی تر له گهل خوا دامه نی ﴿ فتلقى فی جهنم ملوما مدحورا ﴾ ئەوسا به لومه کراوه یی و دهرکراوه یی له رحمه تی خوا، بی یارو یاوه ر سوور بدریته ناو دۆزه خه وه، بی ئه وه هیچ که سیک هه بییت لیت بهر سیته وه.

به هه ق بوو ئەوکاته قهیدی نییه، بۆنموونه: که سیک له ئیسلام پاشگه ز ده بیته وه، یان به ده ست ئەنقه ست که سی به ناهه ق ده کوژی، وه یان که سیکی (موحصه ن) و خاوه ن خیزان زینا ده کات.. له م سی حاله ته دا کوشتن بۆ ده ولت رهوایه، وه کو له فهرمووده ی رهواندا هاتووه. ﴿ ومن قتل ظلوما فقد جعلنا لولیه سلطانا ﴾ به هه قیقه ت ئیمه ده سه لاتمان به میراتگره که ی داوه که داوا له قازی بکات بیکوژیته وه، یان خوینی لی وهرگر ی بۆی، یان ده توانی بیبه خشی و عه فووی بکا ﴿ فلا یسرف فی القتل ﴾ جا ئه و (وهلی) یه ش نابی له کوشتن و تۆ له سه ندنه ودا هه له رو یی و زیاده روی بکات، واته: بۆی نییه کو رو براو ئاموزای یان که سیکی تری بکوژه که بکوژیته وه له باتی بکوژ، وه یان جهسته ی کوژرا وه که بشیوینی وگو ی و لووتی ببری ﴿ إنه کان منصورا ﴾ چونکه به راستی ئه و (وهلی) یه سه رکه وتوو وه کۆمه کی پی کراوه له لایه ن خوا وه، ئه وه ته مافی (قیصاص) و تۆ له وهرگرته وه ی پی داوه.

له مالی هه نیودا باش ره قنار بکه ن:

﴿ ۳۴: ولا تقربوا مال الیتیم إلا بالتی هی أحسن ﴾ وه له مال و سامانی هه تیو نرک مه بنه وه، مه گه ر به باشتین شیوه، وهك بۆ پاراستنی و، هه ولدان بۆ زیاد کردنی له رپی باز رگانیه وه ﴿ حتی یبلغ أشده ﴾ تا پی ده گاو بالغ و عاقل ده بی و ده گاته هه ره تی لاوی و، ده شزانی چۆن سامانی خو ی بپاریزی، له ئایه تی کدا هاتووه و ده فهرمو ی: (ولا تأکلوها إسرافا وبدارا أن یکبروا..).

ئیمامی (موسلیم) ده گپیته وه که: پیغه مبه ریش به (ئه بو وه ری) فهرموو: تۆ پیاویکی ئیداره ت لاوازه، جا له بهر ئه وه هه رگیز سه ره رستی کاروباری هه تیو نه گریته ده ست: ((.. ولا تولین مال الیتیم)) ﴿ ۳۵: وأوفوا بالعهد إن العهد کان مسئولا ﴾ و په یمانیشتان - له گهل خوا، له گهل مه رد - به رنه سه ری، چونکه به راستی خاوه نه یمان له دوا روژدا په رسینه وه ی هیه ﴿ وأوفوا الکیل إذا کلتم ﴾ هه رکه پیوانه ش بۆ خه لک ده که ن، به تیرو ته سه لی ئەنجامی بدن، خه یانه تیان لی مه که ن ﴿ وزنوا بالقسطاس المستقیم ﴾ کی شان هشتان ده بی به ته رازووی دادگه رانه و به رانه ر بی ﴿ ذلک خیر وأحسن تأویلا ﴾ کی شان ه و پیوانه به و شیوه یه چاکترو باشتره له پاشه روژدا لای پهروه ردگارتان. هه موو جاریش (ئیبن عه بباس) به خه لکه که ی ده گوت: (یامعشر الموالی إنکم ولیتم أمرین بهما هلك الناس قبلکم، هذا المکیال، وهذا المیزان).

دهلین خوا فریشتهی کردووه به کچی خوی!

۴۰: افاصمکم ربکم بالنین ۞ ناخو کاری وارهوایه که به قسهی ئیوه خوای پهروه دگارتان، کورانی هه لباردبی بۆئیوه ۞ واتخذ من الملائكة ابناء ۞ و فریشته کانیشی به میینه بۆ خوی هه لباردبی! ۱

ذَٰلِكَ مِمَّا أَوْحَىٰ إِلَيْكَ رَبُّكَ مِنَ الْحِكْمَةِ وَلَا تَجْعَلْ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا
آخَرَ فَتُلْقَىٰ فِي جَهَنَّمَ مَلُومًا مَّدْحُورًا ﴿٣٩﴾ أَفَأَصْفَكَ رَبُّكَ
بِالْبَيْنِ وَأَتَّخِذُ مِنَ الْمَلَائِكَةِ إِنْتًا أَكْثَرُ لِقَوْلِهِمْ قَوْلًا عَظِيمًا ﴿٤٠﴾
وَلَقَدْ صَرَّفْنَا فِي هَٰذَا الْقُرْآنِ لِيَذَكَّرُوا وَمَا يَزِيدُهُمْ إِلَّا نُفُورًا ﴿٤١﴾
قُلْ لَوْ كَانَ مَعَهُ آلِهَةٌ كَمَا يَقُولُونَ إِذَا أَتَى الْقُرْآنُ سَبِيلًا
﴿٤٢﴾ سَبَّحْنَهُ وَتَعَلَّىٰ عَمَّا يَقُولُونَ عَلُّوا كِبِيرًا ﴿٤٣﴾ تَسْبِيحُ لِمَا سَنَوْتُ
السَّيِّعَ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهَا وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يَسْبِيحُ بِحَمْدِهِ وَلَكِنْ
لَّا تَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ إِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا ﴿٤٤﴾ وَإِذَا قَرَأْتَ
الْقُرْآنَ جَعَلْنَا بَيْنَكَ وَبَيْنَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ جِبَالًا
مَّسْتُورًا ﴿٤٥﴾ وَجَعَلْنَا عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ أَكِنَّةً أَنْ يَفْقَهُوهُ وَفِي آذَانِهِمْ
قُرْأَةً وَإِذَا ذُكِرْتُ بِرَبِّكَ فِي الْقُرْآنِ وَحْدَهُمُوعُوا عَلَىٰ أَذُنِهِمْ فَسُورًا
﴿٤٦﴾ تَحْنُ أَعْمَامًا يَسْتُمِعُونَ يَذِيسْتُمِعُونَ إِلَيْكَ وَإِذْ هُمْ يُخَوِّى
إِذْ يَقُولُ الظَّالِمُونَ إِنَّا تَعْبُدُونَ إِلَّا رَجُلًا مُسْتَحُورًا ﴿٤٧﴾ أَنْظِرْ
كَيْفَ ضَرَبُوا لَكَ الْأَمْثَالَ فَضَلُّوا فَلَا يَسْتَطِيعُونَ سَبِيلًا ﴿٤٨﴾
وَقَالُوا إِذْ أَكُنَّا عِظَمًا وَرَفْنَاءَ تَالَمْ يَكْمُوتُونَ خَلْقًا جَدِيدًا ﴿٤٩﴾

۞ إنکم لئقولون قولاً عظيماً ۞ به راستی ئیوه قسهیه کی زور زلو گه ووه نا قولاً ده که نه بهرامبر به خوا، دیاره شه مه ره تی نه وانیه که دهیانگوت: فریشته کچی خوان! ۱ له ئایه تیکی تردا ده فرموی: (وقالوا اتخذ الرحمن ولدا لقد جئتم شيئا إذا تكاد السموات يتفطرن منه وتنشق الأرض وتخر الجبال هدا أن دعوا للرحمن ولدا...) ۴۱: ۞ ولقد صرفنا في هذا القرآن ليدذكروا ۞ بئ گومان ئیمه له م قورئانه دا هه موو جوړه پهنو ئاموزگاری و پیداو یستیه کمان شی کردوته وه بۆ مروف، تا پهن وه رگرن و بیر بکه نه وه بپروا بهینن به یه کتایی خوا ۞ وما یزیدهم إلا نفورا ۞ که چی خوانه ناسان تابییت هه دوور ده که ونه وه دووره پریز ده بن ۴۲: ۞ قل لو كان معه آلهة كما يقولون ۞ ئه ی پیغه مبهرا! به وان به بلی که شهریک بۆ خوا داده نیین: گریمان ئه له گهل خوا دا چه ند خوایه که هه بوبا وه کو ئه وان ده لئین ۞ إذا لا تبغوا إلى ذی العرش سبیلا ۞ ئه وسا هه ریه که له و خوایه انه هه ولی ددها که ریگه یه که بۆلای خوای خاوه ن عرش بگریته بهر،

هه تا زال بین به سهریا، هه ووه کو ده سه لاتدارانی دونیا که ده بینی دوو پاشا پیکه وه نایانکری و، هه ولی له ناو بردنی یه کتر ددهن، ئیستا که شه وه نییه، مانای وایه ته نه نا خوایه کی تاک و ته نیا هه یه ۴۳: ۞ سبحانه وتعالى عما يقولون علوا کبیرا ۞ پاک و خاوینی و، به رزو بلندی بۆ خوا، سه باره ت به و قسانه شه و نه فامانه ده یانلئین بهرامبر به، شه و خوای تاک و ته نیایه و، بئ هاوهل و بئ شهریکه، بئ زن و بئ مندال و بئ هاوسه ره.

هه موو بوونه وهر پاکانه بۆ خوا ده کا:

۴۴: ۞ تسبیح له السموات السبع والأرض ومن فیهن ۞ هه رحه وت ئاسمانه کان و زه وی و، هه موو شه وان هه که تیپانندان، هه موو گه وریه ی و بئ خه وش ی شه و (خوا) یه ده لئین، گه واهی بۆ یه کتایی شه و ددهن، وه کو شاعیریک ده لئیت:

ففى كل شئ له آیه

تدل على أنه واحد ۞ وإن من شئ إلا يسبح بحمده ۞ هه موو شتیك هه رهاواری تاک و ته نیایی شه و شه که ن، پارانه وه ته سبیحات و حه مدی شه و ده لئین، واته: هه موو نیازمه ندی شه و، شه و بئ نیازه له هه موو ۞ ولكن لا تفقهون تسبیحهم ۞ به لام ئیوه له پاکانه و ته سبیحاتیان تی ناگه ن چونکه عه قل و ژیریتان ناخه نه کار بۆ تیگه یشتن. (ئنه س) ده لئیت: پیغه مبهر چوه ناو هۆزیکه وه، دیتی له سه ر پشتی و لاخه کانه وه و سواربوون و رازی قسه یان دامه زراندوه، شه ویش هه رموی: ((ارکبوها سالمة ودعوها سالمة، ولا تتخذوها کراسی لأحاديثکم فی الطرق والأسواق، فرب مرکوبة خیر من راکبها، وأکثر ذکرا لله منه)) (پیشه و شه حه د). ۞ إنه کان حلیمًا غفورا ۞ به راستی شه و (خوا) یه هه میشه به حه وسه له و له سه ر خویه، بۆیه له گهل شه وه موو گوناج و تاوانه دا مؤله تی ئیوه ددها و ناتانگری، زوریش لیپوورده یه، بۆیه هه رکه سیك داوای لیپوورنی لی بکات، لیی ده بووری.

په رده ده خه یینه سه ر دئی موشریکان با قورئان وهر نه گرن:

(ئیین هیشام) ده لی: پاش هاتنی سووره تی (تبت یدا...) خیزانه که ی (ئه بوله هه ب) زور به تووړه یی و ئالوزیه که وه به ره و پیغه مبهر هات، (ئه بوو به کر) یش ترسی لی نیشت که پیغه مبهر ۞ ببینی و، ئازاری بدات، پیغه مبه ریش هه رموی: شه و قه ت من نابینی هه تا بتوانی ئازارم بدات، شه و جا هه ندی قورئانی به ده ور خویدا خویند، پاشان شه م ئایه ته هات و هه رموی: ۴۵: ۞ وإذا قرأت

فی الحافرة. اِذَا كُنَّا عِظَامًا نَخْرَةً. قالوا تلك إذا كرة خاسرة ﴿٥٠﴾
 فل كونوا حجارة أو حديدًا ﴿٥١﴾ يبينان بلى: حمز دهكەن ببنه بهرد،
 يان ئاسن -كه هەردوو بەره‌والت لەژانیانەوه دوورن- ئەو کاتەش
 هەرخا زیندووتان دەکاتەوه، چونکه خواى گەوره ههچى له‌دهست
 دەرناچيئت ﴿٥١﴾: أو خلقا مسا بکبر فى صدورکم ﴿٥٢﴾ يان ببنه

القرآن جعلنا بينك وبين الذين لا يؤمنون بالآخرة حجابا مستورا ﴿٥٣﴾
 هەركە تۆ قورئانیان بەسەرا دەخوینى -له بەرلاسارى و نه‌گريسى
 خوڤان- ئيمه له‌نيوان تۆو ئەوانەدا كه باوه‌ريان بەپاشه رۆژ نيهه،
 په‌رده‌یه‌كى ناديارو داپۆشراو دادەنيین ﴿٥٦﴾: وجعلنا على قلوبهم
 أكنة أن يفقهوه ﴿٥٧﴾ وچەند سەريۆشيك له‌بان دليان دادەنيین تا لى
 تێنەگەن. ﴿٥٨﴾ وفى آذانهم وقرا ﴿٥٩﴾ و قورسى و گرانى ده‌خه‌ينه
 گوڤيانەوه، تا هەق نه‌ببسن، چونکه خوڤان نايانەوى بببسن،
 خواش به زۆر پينان ناببسى.

﴿٦٠﴾ وإذا ذكرت ربك في القرآن وحده ﴿٦١﴾ وه هەركات لەم قورئانەدا
 به‌ته‌نها ناوى په‌روه‌رگارت دينيت. واتە: كه باسى (لات) و
 (هوبەل..). ناكه‌يت و، هەر به‌ته‌نها دەلييت (لا إله إلا الله) ﴿٦٢﴾ ولوا
 على أديارهم نفورا ﴿٦٣﴾ هاوبه‌شدانه‌رەكان به‌قينەوه پشت هەلده‌كەن
 و، هەلدين و بيزارى خوڤان دەرده‌بەن تا نه‌بببسن!

ئاگامان له‌ سرتە سرتى قورەيشه:

﴿٤٧﴾: نحن أعلم بما يستمعون به ﴿٤٨﴾ ئيمه له‌ هەموو كەس چاكتەر
 دەزانين كه خوا نه‌ناسەكان به‌ چ نيازى گوى بۆ قورئان دەگرن
 ﴿٤٩﴾ إذ يستمعون إليك وإذ هم نجوى ﴿٥٠﴾ كاتى گوييت بۆ دەگرن و،
 ئەو کاتەش كه ده‌كه‌ونه چريه‌ چرپ و سرتە سرت، واتە: ئاگامان
 لىيانە كه‌چۆن لاقرتى و گالته‌ ده‌كەن و دەليين: جادووبازه، يان
 دەليين جادووى لى‌كراوه! وه‌كو ده‌فەرموى: ﴿٥١﴾ إذ يقول الظالمون
 إن تنصون إلا رجلا مسحورا ﴿٥٢﴾ ئەو دەمەى كه‌ سته‌مكارەكان له‌ناو
 يەكتردا دەليين: ئيۆه هەر له‌پياويكى جادوو لى‌كراو په‌يره‌وى ده‌كەن،
 دياره‌ سەرزەنشتى يەكتەر ده‌كەن بۆ ئەوه‌ خەلكە‌كه‌ى لى‌ هەلبنيين
 و، قورسايى كەم بكە‌نەوه‌ ناوى بنين جادوو لى‌كراو ﴿٥٣﴾: أنظر
 كيف ضربوا لك الأمثال فضلوا ﴿٥٤﴾ دەسا بپروانه‌ چۆن نموونه‌ى
 جۆراوجۆرت بۆ ده‌هيئنەوه‌ به‌وه‌ش سەريان له‌ خوڤان تىك‌دا،
 بۆيه‌ جارى دەليين شىتە، جاريكى تر دەليين جادووى لى‌كراوه..
 گومرايه، ساحيره، شاعيره!! ﴿٥٥﴾ فلا يستطيعون سبيلا ﴿٥٦﴾ ئينجا
 ناتوانن ريگه‌يه‌ك بۆ هيدايت بدۆزنەوه.

دەليين كه‌ بووينه‌ ئيسك و پروسك چۆن زیندوو دەبينه‌وه؟

﴿٤٩﴾: وقالوا إذا كنا عظاما ورفاتا ﴿٥٠﴾ ئەوانەى باوه‌ريان به‌زیندوو
 بوونه‌وه‌ نه‌بوو به‌سەر سورمانىكه‌وه‌ گوتيان: ئايا كاتى ئيمه‌ بووينه
 ئيسكه‌رزيو پارچه‌پارچه‌ بووين و پواين له‌گۆردا ﴿٥١﴾ إنا لمبعوثون
 خلقا جديدا ﴿٥٢﴾ ئاخۆ سەر له‌نوى زیندوو ده‌كرينەوه‌وه‌ دروست
 دەبينه‌وه‌؟ له‌جىگايه‌كى تردا ده‌فەرموى: (يقولون إنا لمردودون

﴿٥٣﴾ قُلْ كُونُوا حِجَارَةً أَوْ حَدِيدًا ﴿٥٤﴾ أَوْ خَلْقًا مِمَّا يَكْبُرُ فِي
 صُدُورِكُمْ فَسَيَقُولُونَ مَن يُعِيدُ أَقْلَ الَّذِي فَطَرَكُم أَوَّلَ مَرَّةٍ
 فَسَيُقْضَىٰ عَلَيْكَ رُؤُسُهُمْ وَيَقُولُونَ مَتَىٰ هُوَ قَوْلُ عَسَىٰ أَن
 يَكُونَ قَرِيبًا ﴿٥٥﴾ يَوْمَ يَدْعُوكُمْ فَتَسْتَجِيبُونَ بِحَمْدِهِ
 وَتَنْتَوْنُ إِن لَّمْ تَكُنْ إِلَّا قَلِيلًا ﴿٥٦﴾ وَقُلْ لِّعِبَادِي يَقُولُوا لِلَّهِ
 أَحْسَنُ إِن الشَّيْطَانَ يَنزِعُ بَيْنَهُمْ إِن الشَّيْطَانُ كَانَ لِلْإِنسَنِ
 عَدُوًّا مُّبِينًا ﴿٥٧﴾ وَكُفِّرُوا عَنْكُمْ إِن يَشَاءُ يَرْحَمَكُم أَوْ إِن يَشَأْ
 يُعَذِّبْكُمْ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ وَكِيلًا ﴿٥٨﴾ وَرَبُّكَ أَعْلَمُ
 بِمَن فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَقَدْ فَضَّلْنَا بَعْضَ النَّاسِ عَلَىٰ بَعْضٍ
 وَمَا آتَيْنَاكَ دَاوُدَ وَزُورًا ﴿٥٩﴾ قُلْ أَدْعُوا الَّذِينَ زَعَمْتُمْ مِن دُونِهِ فَلَا
 يَمْلِكُونَ كَشْفَ الضُّرَرِ عَنْكُمْ وَلَا تَحْوِيلًا ﴿٦٠﴾ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ
 يَدْعُونَ يَبْتَغُونَ إِلَٰهَ رَبِّهِمُ الْوَسِيلَةَ إِلَيْهِمْ أَقْرَبَ وَيَرْمُونَ
 رَحْمَتَهُ وَيَحْفَوتُكَ عَذَابُهُ إِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ كَانَ مَحْذُورًا ﴿٦١﴾
 وَإِن مِّن قَرِيبٍ إِلَّا نَحْنُ مُهْلِكُوهُمَا قَبْلَ يَوْمِ الْفِتْنَةِ
 أَوْ مُعَذِّبُوهُمَا عَذَابًا شَدِيدًا كَانَ ذَٰلِكَ فِي الْكِتَابِ مَسْطُورًا ﴿٦٢﴾

شتيك و دورستكراويكى تر كه له‌خه‌يالى ئيۆه‌دا زۆر سه‌خت و
 زۆر گه‌وره‌بييت، وه‌ك ئاسمان و زه‌وى.. واتە: ببنه‌ هەرشتى
 خوا هەر دەتانمريئى و زیندووتان دەکاتەوه‌ تۆلە‌تان لى‌ده‌سينيت
 ﴿٥٣﴾ فسيقولون من يعيدنا ﴿٥٤﴾ به‌سەرساميبه‌وه‌ ده‌ليين: دەباشه‌!
 كه‌ئيمه‌ بووينه‌ به‌ردو ئاسن، كى‌دەتوانى جاريكى تر بمان گي‌رپه‌ته‌وه‌
 بۆ ژيان و زیندوومان کاتەوه‌؟ ﴿٥٥﴾ قل الذى فطركم أول مرة ﴿٥٦﴾
 بلى: هەر ئەو زاتەى كه‌ يەكه‌مجار ئيۆه‌ى به‌ديه‌ينا بى‌ بناغه،
 هەر ئەوه‌ش زیندووتان دەکاتەوه‌. وه‌ له‌جىگايه‌كى ديکه‌دا هەر
 له‌و باره‌وه‌ ده‌فەرموى: (وه‌والذى يبدأ الخلق ثم يعيده وه‌و أهون
 عليه..). ﴿٥٧﴾ فسيفضون إليك رؤسهم ويقولون متى هو ﴿٥٨﴾ ئەوسا
 له‌رووى ئينكارىبه‌وه‌ ده‌ست ده‌كەن سەرله‌قى و ده‌ليين: باشه‌ ئەو
 زیندوو بوونه‌وه‌يه‌ كه‌ى ده‌بييت؟ يان ده‌ليين: (متى هذا الوعد إن
 كنتم صادقين) ﴿٥٩﴾ قل عسى أن يكون قريبا ﴿٦٠﴾ پينان بلى: له‌وانه‌يه‌
 هاتنى نزيك بييت، دياره‌ هەر شتيكيش له‌هاتندا بييت، نزيكه‌و

زەبۇر پەشمان بە (داۋود) دا، كەۋاتە بۇچى نكۈلى قورئان دەكەن ئەى بەنى ئىسرائىل!

پەرستراۋەكان بەجىي خوا ئاتەۋانان:

﴿ ۵۶ : قل ادعوا الذين زعمتم من دونه ﴾ ئەى پېغەمبەر! ﴿ بەبى باۋەرەن بلى: ئادەى ھانا بەرنە بەر ئەۋانەى وا لەباتى خوا دەتان پەرستەن، ئايا زيان وبەلایەكتان لە سەرلادەبن؟ ﴿ فلا بملكون كشف الضر عنكم ولا تحولا ﴾ دلتايان كە نەدەسەلاتى لابرەنى خۇشى و زيانيان ھەيە لیتان، ۋە نەدەسەلاتى ئال وگۈرى بارودۇخيان ھەيە، واتە: تەنھا خوايە ئەۋكارانەى لىدیت ﴿ ۵۷ : أولئك الذين يدعون يبتغون إلى ربهم الوسيلة أيهم أقرب ﴾ ئەۋانەى ئەۋان دەپان پەرستەن و ھاناۋ ھاۋاریان بۇ دەبەن، بۇنمۈنە: (جوولەكە بۇ عوزەیر، گاور بۇ عیسا، موشرىكەكان بۇ فریشتە) خۇشیان ھەتا بەخواۋە نزىكتەرن، ھىشتا ھەر لە ھۆيەك دەگەرین كە خۇيانى زياتر لە پەرۋەردگار پى نىك بكنەنەۋە، ئىتر ئیۋە چۆن ئەۋانە دەپەرستەن؟! ﴿ ويرجون رحمته ﴾ بەئومىدى رەحمەت و مېھرەبانى ئەۋ (پەرۋەردگار)ن ﴿ ويخافون عذابه ﴾ و لە تۆلەۋ سزایشى دەترسەن، بەلى خواپەرستى دەبى لەنئوان ھىۋاۋ ترسدا بىت ﴿ إن عذاب ربك كان محذورا ﴾ بەراستى سزای پەرۋەردگارى تۆ ۋەھا سەختە، دەبى ھەموو كەسىك خۇى لى بپارىزى.

بەر لە ھاتنى قىامەت ئاۋەدانى نامىنى:

﴿ ۵۸ : وإن من قرية إلا نحن مهلكوها قبل يوم القيامة ﴾ بەراستى پېش ھاتنى رۇزى قىامەت ھەرچى شارو گوندىك ھەبىت ئىمە تىكى دەدەبن و وىرانى دەكەين، ئەگەر چاك بى بەمردنى دانىشتۈۋەكانى ﴿ أو معذبوها عذابا شديدا ﴾ يان لەدونىادا پېش ھاتنى قىامەت سزايەكى سەختيان دەدەبن، بەجەنگ ئەگەر پىۋاۋ خراب و لاسار بن، لەئايەتىكدا دەفەرمۈى: (وما ظلمناهم ولكن أنفسهم يظلمون) يان دەفەرمۈى: (وكأين من قرية عتت عن أمر ربها ورسله..) ﴿ كان ذلك فى الكتاب مسطورا ﴾ بپارى و لەدۇسىەى (لوح المحفوظ) دا نوسراۋە پراۋەتەۋەۋ ناگۇرى.

ھۆى نەناردنى نىشانەكان؟

﴿ ۵۹ : وما منعنا أن نرسل بالآيات إلا أن كذب بها الأولون ﴾ ھىچ شتىك رىي لە ئىمە نەگرتۈۋە كە مۇعجىزەۋ نىشانەى گرنى بنىرىن و نىشانى قورەيشى بدەبن لەسەر داۋاى خۇيان، ئەۋە

ھەرىش دىت ﴿ ۵۲ : يوم يدعوكم فتستجيون بحمده ﴾ رۇزى كە خۋاى گەۋرە بانگتان لىدەكات بۇ زىندۈۋ بوۋنەۋە؛ ئىۋەيش بەدەم سۈپاسەۋە دەست بەجى ۋەلامى ئەدەنەۋەۋ زىندۈۋ دەبنەۋەۋ ناتۋان دۋابكەۋن ﴿ وتظنون إن لبثتم إلا قليلا ﴾ و واگومان دەبن كە لەدونىادا تەنھا كاتىكى زۆر كەم ماۋنەتەۋەۋ زىۋان.

چ وشەيە جوانترو باشتەر بەۋە گۆبكنە:

﴿ ۵۳ : وقل لعبادى يقولوا التى هى أحسن ﴾ ئەى پېغەمبەر! ﴿ بە بەندەكانم بلى: بە وشەيەك گۆ بكن باشترو جوانترى بۇ راگرتنى سۇزى خۇشەۋىستى نىۋانيان، واتە: ھەۋل بدەن چ قسەۋكارو كردارى باشتەر، ئەۋە بكنەۋ ئەۋە بلىن، ھەر شتىك دەبىتە ھۆى پچرانى خۇشەۋىستى، دۋورى لىبگرن، بۇيە پېغەمبەر ﴿ بسم فمرموودهيه رىدەگريت لەۋە كە لوۋلەى تەفنگ ئەگەر خالیش بىت بكرىتە ھەرمۇسلمانىك: ﴾ ((لايشيرن أحدكم إلى أخيه بالسلاح، فإنه لا يدري أحدكم لعل الشيطان أن ينزع فى يده فيقع فى حفرة من النار)) (پېشەۋا ئەحمەد). ﴿ إن الشيطان ينزع بينهم ﴾ چونكە شەيتان ھەمىشە دەيەۋى فېتنەۋ ئازاۋە لەنئوانياندا ساز بكا، جا ئەگەر ئىۋەش زىرەك ۋەۋشيارنەبن، ئەۋا دەتۋانیت بە شتىكى بچكۆلەش بىت نىۋاننان تىك بدات! ﴿ إن الشيطان كان للإنسان عدوا مبينا ﴾ بىگومان شەيتان بۇ مۇۋف ھەمىشە دۋزمنىكى ئاشكرايەۋ، ھەر لەمەلاسدايە بۇيان ﴿ ۵۴ : ربكم أعلم بكم ﴾ پەرۋەردگارتان لەخۇتان چاكتەر دەتان ناسىۋ، چاكتەر دەزانى شىۋاى چ شتىك بن ﴿ إن يشأ يرحمكم ﴾ بۇيە ئەگەر بىھۋى رەھمتان پىدەكاۋ، بەرەۋ رىبازى ھىدايەت دەتان بات ﴿ أو إن يشأ يعذبكم ﴾ خۇ ئەگەر ھەزىش بكات سزاتان بدات، كاتى رىبازى خراب بگرنەبەر، ئەۋا سزاتان دەدات، كەۋابوۋ ئەۋ خۇى باشتەر دەتان ناسىت ﴿ وما أرسلناك عليهم وكىلا ﴾ و تۇشمان بەۋەكىل و بەرپرسيار لەكارى ئەۋان نەناردۋەۋ، تا ناچارىان بكەيت باۋەر بىنن، بەلكو تۇترسىنەرو مژدەبەخشىت، كى بەگۈبى كرديت، دەچىتە بەھەشتەۋە، كىش سەر پىچى كرد، جىگای دۇزەخە ﴿ ۵۵ : وربك أعلم بمن فى السموات والأرض ﴾ ۋ ھەر پەرۋەردگارت لەحالى ھەموۋ ئەۋانەى لەئاسمانەكان و زەۋىدان زاناترو بەئاگاترە كە خەرىكى چىن ۋچ ھەلدەگرن ﴿ ولقد فضلنا بعض النبيين على بعض ﴾ بىگومان لەناۋ پېغەمبەرەكانىشدا ھەندىكىانمان لەھەندىكى تريان بەرزتر گرت، ۋەكو لەئايەتىكى تردا دەفەرمۈى: (تلك الرسل فضلنا بعضهم على بعض منهم من كلم الله ورفع بعضهم درجات) ﴿ وآتينا داود زبوراً ﴾ ۋە كىتبى

نفرینیان لی کرا.

رووداوی (شه وره وی) و دیتنی شه و هه موو عه جاییاته له ته نها ساتیکداو، سهوز بوونی شه و دره خسته له نیو ناگری دوزه خ دا هه ردو و تاقیکردنه وهن بو خه لک! جاخوای گه وره سه بارهت به و دره خسته دهفه رموی: (إنها شجرة تخرج فی أصل الجحیم)

نه بی که بهر له مان موعجیزه یه کی زورمان نیشانی پیشینانیان دا که چی بروایان نه هیئا و به دروایان خستنه وهو، شه و جا بهر قارو سزامان که و تن و، له ناومان بردن، ئیستاش که قورهش داوای موعجیزه ده کهن و نایان دهینی، هه ره له بهر شه وهیه نه وهک شه مانیش بره نه هیئن، شه و جا ئیمهش به پیی یاسای خویمان له ناویان بهرین ﴿ و آتینا تمود الناقة مبصرة فظلموا بها ﴾ ئیمه و شتره که مان به ناشکراو به روونی له سه ره داوای خویمان به هوزه کی (سه موود) دا، که چی سه ته میان لی کردو په لیان کردو کوشتیان، شه و جا ئیمهش سزامان دان و له ناو چوون ﴿ و ما نرسل بالایات إلا تخوفا ﴾ وه ئیمه هه ره بو ترس وه بهر نانه که: جورا و جور ثایهت و موعجیزه ده نیرین، وهک زه مین له رزه و خورگیان و مانگیان، بو شه وهیه بیرئ بکه نه وهو دابچه کی، له سه ره ده می (عه بدو للای) (ئیین مه سه موود) دا (کووفه) بوومه له رزه یه کی لی دا، گوتی: خه لکینه! خوا گله بیستان لی ده کات، بویه شه م بوومه له رزه یه ناوچه کی گرته وه، ده سا گله بییه کانی خوا مه هیلن و رووبکه نه وه لی، جا کاتیکیش خور گیرا ((پیغه مبه ره)) به خه لکه کی گوت: شه مانگ و خو ره دووبه لکهن له سه ره بوونی خوای گه وره، بو له دایکبوون و مردنی هیچ که سیلک ناوا نابن، به لکو خوای بالاده ست دهیه وی به و ناو ابوونه یه به بنده کانی خوئی بترسینی، جا هه ره کاتی ئیوه دیتان گیران و ناو ابوون، خیرا په لامار بدنه زیکرو دوعاو، داوای لیبووردن له خوا بکه ن..)) (فتح الباری: ۶۱۵/۲).

په روهردگار ده وری له مه رد م داوه:

﴿ ۶۰: واذ قلنا لک ان ربک احاط بالناس ﴾ شه وده مه وه بیرینه که پیمان گوتی: به راستی په روهردگاری تو شه ی پیغه مبه ره! ﴿ ده وری له مه رد م داوه ده سه لاتی ته واوی به سه ریاندا هه یه و ده تپاریزی لیان ﴾ و ما جعلنا الرؤا التي اریناک الا فتنة للناس و شه و شتانهش له شه و رهویه که دا نیشانمان دایت و به جاودیتن، هه ره بو تاقیکردنه وهی خه لکی بوو: ناخو کئ بروا دینئ و ده ترسئ، کیش بروا ناهینئ و ناترسی؟ پیشه وا (بوخاری) له (ئیین عه بیاس) شه و ده لیت: (هی رؤیا عین آریها رسول الله ﷺ لیله أسری به). واته: شه م (خه وه) یه لی ره دا مانای دیتنی چاوه، نهک دیتن له خه ودا ﴿ والشجرة الملعونة فی القرآن ﴾ ودره خسته نفرین لیکراوه کهش که له قورئاندا به (شجرة الزقوم) هاتووه بوته گالته جاری کافران، شه ویش هه ره بو تاقیکردنه وهی خه لکه، شه و بوو کاتی باست کرد بویان، ده ستیان کرده گالته و گه پ و وتیان: ناگر درهخت ده سه ووتینی، چون چوئی له ناو ناگردا ده روی؟ ده ره نجام

وَمَا مَنَعَنَا أَنْ نُرْسِلَ بِالْآيَاتِ إِلَّا أَنْ كَذَّبَ بِهَا الْأَوَّلُونَ ﴿٦٠﴾ وَآلَيْنَا مُوَدَّ النَّاقَةِ فَظَلَمُوا بِهَا وَمَا تُرْسِلُ بِالْآيَاتِ إِلَّا تَخْوِيفًا ﴿٦١﴾ وَإِذْ قُلْنَا لَكَ إِنَّ رَبَّكَ أَحَاطَ بِالنَّاسِ وَمَا جَعَلْنَا الرَّؤْيَا الْآلِيَّ أَرْسَنَ إِلَّا فِتْنَةً لِلنَّاسِ وَالشَّجَرَةُ الْمَلْعُونَةُ فِي الْقُرْآنِ وَخَوْفُهُمْ فَمَا يَزِيدُهُمْ إِلَّا طُغْيَانًا كَبِيرًا ﴿٦٢﴾ وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ قَالَ أَأَسْجُدُ لِمَنْ خَلَقْتَ طِينًا ﴿٦٣﴾ قَالَ أَرَأَيْتَ هَذَا الَّذِي كَرَّمْتَ عَلَيَّ لَئِنْ أَخَّرْتَنِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ لَأَحْتَنِكَنَّ ذُرِّيَّتَهُ إِلَّا قَلِيلًا ﴿٦٤﴾ قَالَ أَأَذْهَبُ مَن يَمَعُ مِنْهُمْ فَإِنَّ جَهَنَّمَ جَزَاءُ كُلِّ جَزَاءٍ مُّوَفَّرًا ﴿٦٥﴾ وَاسْتَفْزَزَ مِنَّا الْأَنْفُسَ وَمِنْهُمْ يَصُوتُكَ وَأَجَلَبَ عَلَيْهِمْ يَحْيَىٰ وَرَجُلًا وَشَارَكَهُمْ فِي الْأَمْوَالِ وَالْأَوْلَادِ وَعَذَّاهُمْ وَمَا يَعِدُهُمُ الشَّيْطَانُ إِلَّا غُرُورًا ﴿٦٦﴾ إِنَّ عِبَادِي لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَانٌ وَكَفَىٰ بِرَبِّكَ وَكِيلًا ﴿٦٧﴾ رَبُّكُمْ الَّذِي يُزَيِّجُ لَكُمْ الْفَلَاحَ فِي الْبَحْرِ لِيَتَّبِعُوا مِنْ فَضْلِهِ إِنَّهٗ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا ﴿٦٨﴾

یان دهفه رموی: (أذلك خير نزل أم شجرة الزقوم إنا جعلناها فتنة للظالمين). ﴿ و خوفهم فما يزيدهم إلا طعبانا كبيرا ﴾ ئیمه شه و کافران به جورها ثایهت و نیشانه ده ترسینین، که چی پتر خه ریکی سه ره کهشی خویمان ده بن!!

سه رگورشته ی نادهم و ئیبلیس:

﴿ ۶۱: واذ قلنا للملائكة اسجدوا لآدم ﴾ شه و وکاته یان وه بیرینه وه شه ی په یامبه ره! ﴿ که به فریشته کانمان گوت: کرنووش بو نادهم بهرن، کرنووشی ریزو حورمهت ﴾ فسجدوا إلا إبلیس ﴿ جائه و انیش ده ست به جئ گشت کرنووشیان برد، ئیبلیس نه بی ﴿ قال أأسجد لمن خلقت طينا ﴾ له بهر ئیره یی و هه سوودی خوئی وتی: من چون کرنووش ده به مه بهر که سیلک که له قور دروستت کردووه؟ من به رزو به ریزم، شه و خوارو په سته! ﴿ ۶۲: قال أرايت هذا الذي كرمتم علي ﴾ هه میسان وتی: ناخر پیم نالیت: شه مه چییه توریزت

به سهر مندا داوه؟ ئاخوچ جه وهه ريكى به سهرمدا زياده ۱۹؟ لئن آخرتنى الى يوم القيامة ﴿ ثەر تا رۆژى قيامهت به زيندوويى بمهيايت ﴿ لا حتنكن ذرته الا قليلا ﴿ مه رچ بئت زاروو نه وهه كانى -كه ميكيان نه بئ- هه موو گوپراو لارى بكم ﴿ ۶۳ ﴿ قال اذهب فمن تبعك منهم ﴿ خوا فهرمووى: ده سا بچو مولهتت بئت، هه رچى ده توانى به كارى بيته، نه و جا هه كه سىكيان په پرهوى له تو بكا ﴿ فلان جهنم جزاؤكم جزاء موفورا ﴿ جا نه وه به راستى سزاي هه مووتان پر به پر دۆزه ده بئت ﴿ ۶۴ ﴿ واستفز من استطعت منهم بصوتك ﴿ وهه كه سىكيان تو پئى ده وپريت بانگى بكهو، به دهنگ و سه داي ناهه قى خوت بيخروشينه وله هه قى وه دوورخه، هه تا ده يخه له تينى و فريوى ده دهيت.

(شه نقيگى) له (أضواء البيان) دا له ته فسيري (بصوتك) دا ده لى: (مجاهد بو ته فسيري: (بصوتك) ده لى: (أى باللهم والغناء والمزامير، وقيل: أى بوسوستك) واته: به گوراني وگالته وگهپ وبه هه موو ئاوازو دهنگيكي موسيقا مرقه كان بخروشينه و بيانخه له تينه، يان به وه سه وه ده غده غه. (ثيبن عه بباس) يش ده لى: (صوته يشمل كل داع دعا الى معصية) واته: دهنگ و ئاوازي شه يتان هه موو كارو كرده وه به كى تاوان و حهرام ده گريته وه. ﴿ واجلب عليهم بخيلك ورجلك ﴿ وه به گشت له شكرو هيژى سواره و پيادهى خوته وه دنه يان بدهو هيژيان بو به ره ﴿ وشاركهم فى الأموال والأولاد ﴿ وبه هاوبهش له مالو منال ياندا. واته: له ريگه ي حهرام و ياسا غه وه ماليان پئى پهيدا بكهو هه ره له ورپيه شدا پييان دابنى ﴿ وعدهم ﴿ و نه وه ندهش به ليئيان بدهرى و سره گرميان بكه به دروكانى خوته وه وه كو نه وه: قيامهت به رپا نابى، حيساب و كيتاب نابى..... ۱. ﴿ وما يعدم الشيطان إلا غرورا ﴿ هه رچى به ليئنى شه يتانه، ته نها چه واشه گه رى و فريودانه، به كورتى: خواى گه و ره ده فهرمووى: به هه ر شيوه به كه ده توانى بچو هه ليان خه له تينه. پيشه وا (موسليم) هم فهرمووده به هيئاوه: ((يقول الله عزوجل: إني خلقت عبادى حنفاء، فجاءتهم الشياطين فاجتالهم عن دينهم، وحرمت عليهم ما أحللت لهم)) ﴿ ۶۵ ﴿ إن عبادى ليس لك عليهم سلطان ﴿ بئى گومان به تو هيچ ده سه لات و توانايه كت به سهر به نده راسته اكانى مندا نابيت، واته: هه رگيز ناتوانى فريويان به دهيت چونكه خويان له پشته. (ثيبن عه بباس) ده لى: مه به سست به وه به ندهانه كه شه يتان پييان ناويړى، خه لكه ئيمان داره كانن. ﴿ وكفى بربك وكيلاً ﴿ توش په روه رديگارت پاريزه رو چاوديرو پشتيوانت بئت، به سته.

گه مى ناو ده ريان كان نيشانه ي دلخواه ي خوايه:

﴿ ۶۶ ﴿ ربكم لندى يرجى لكم الفلك فى البحر لتبغوا من فضله ﴿ په روه رديگارى ئيوه ئه ي خه لكينه ۱ هه ره وه زاته ده سه لات داره به كه شتيه كانتان به ناو ده رپادا به هوى (با) وه ها تو وچو پئى ده كات، يان به هوى كاره باو به نرينه وه، بو نه وه ي رزق و رۆژى بيشومارى خوا به ده سست بيئن و ژيوار پهيدا بكن ﴿ إنه كان بكم رحماً ﴿ چونكه نه وه (خوا) به له گه ل ئيوه دا هه ميشه به به زه يى و به ره حمه، بويه هوى ژيانتان بو ئاسان ده كات، جا ئيتر ئيوه پاش نه وه هه موو نازو نيعمه تانه چو ن هاوبه شى بو دانه نيئ ۱؟

كافريش له ته ننگانه دا هاوار بو خوا ده با:

﴿ ۶۷ ﴿ وإذا مسكتم الفلك فى البحر منى من تدعون إلا إيادى ﴿ وهه ركاتيش ئيوه له ناو ده رپادا تووشى ناخوشى و زه ره رو كو سپنك ببين، وهك تقوم بوون و به ره وه له ديژر چوون، هه رخوا تان له بېر ده ميئى و، هه رچى په رستراوئك هه به له بېرتان ده چى و، باوه رتان به هيچ شتيكى تر ناميئى ﴿ فلما نجاكم الى البر أعرضتم ﴿ كه چى هه ر رديگارى كردن و به ره وه وشكانى چوون، خيرارو وهر ده چه رخيئن له په رستنى خوا به تاك و ته نيا و، كوفرى نيعمهت ده كهن ۱ ﴿ وكان الانسان كفراً ﴿ ومروء به رامبه ر به خوا هه رئاو ناشكورو سپله بووه ﴿ ۶۸ ﴿ أفأنتم أن يخسف بكم جانب البحر ﴿ نه وه ساته له ده رپا رزگارتان بوو، ئاخو له وه دلنيان كه له به شيك له وشكانيدا نه عرو تان بكاو به زه ويذا روچن؟ ﴿ أو أن يرسل عليكم حاصبا ﴿ يان به رده بارانتان نه كات، وه كو به رده بارانى گه لى (لووت) ي كرد؟ ﴿ ثم لا تجدوا لكم وكيلاً ﴿ له پاشانيش هيچ يارو سهر په رشتيكيه ريكتان ده ست نه كه ويئ، له وه سزايه رزگارتان بكات، له ثايه تيكي تر دا ده فهرمووى: (إنا أرسلنا عليهم حاصبا إلا آل لوط نجيناهم بسحر. نعمة من عندنا) يان ده فهرمووى: (أفأنتم من فى السماء أن يخسف بكم الأرض فإذا هي تمور. أم أأنتم من فى السماء أن يرسل عليكم حاصبا فستعلمون كيف نذير) ﴿ ۶۹ ﴿ أم أأنتم أن يعيدكم فيه تارة أخرى ﴿ يا دواى نه وه كه له ده رپا رديگارى كردن، له وه دلنيان كه بو جاريكى تر ناتانگريته وه ناو ده رپا كه ﴿ فيرسل عليكم فاصفا من الريح ﴿ جا بايه كى تيكشكيئنه رو توند بنيريته سهرتان ﴿ فيغرقكم بما كفرتم ﴿ نه و جا به هوى كافريئى و بئى باوه رپتانه وه نقومتان بكا له ده رپا كه ﴿ ثم لا تجدوا لكم علينا به تبيعا ﴿ نه وسا هيچ پشتيوان و يارمه تيده ريكتان ده ست نه كه ويى داواى خوئنه كاتان بكات ليئان،

که واته بۆ ئەوەندە لارو لاسارن؟!

ئادەمزاد ریزدارە:

۷۰: ولفد کرمنا بى آدم * وى سۆ ئىمه ریزىكى زۆرمان لەتۆرەمو ئەوەى ئادەم گرت: زانیاری و، ژیری و، قەدو قامەتی رىك و جوانمان پى بەخشى، که ئەوەمان بۆ گيانلەبەرانی تر نەکردوو، وەکو خوا لەجىیهكى تردا دەفەرموی: (لقد خلقنا الإنسان فى أحسن تقويم) التین/ ۴. یان دەفەرموی: (و صوركم فأحسن صوركم) غافر/ ۶۴. * وحسنهم فى البر والبحر * و لەوشکانى و، لەدەریادا هەمان گرتن بەو شیوە که کەشتی و جوړەها هۆی ترمان بۆ گواستەنەو یان پى دان، ئەوەتا ئىستایش سەرەپای ئەوانە، خەریکە تەواوی زەوی و بۆشاییهکانى ئاسمانیش دەپشکینی * و رزفناهم من انطبات * و رزق و رۆزی پاکىشمان پى دان * و فسنهم عى کىر من خلقنا نحصلا * نەک هەر ئەوەندە، بەلکو (وەکو ئیبن کەسین) دەلی: لەچاو زۆرىک لەدروستکراوەکانى خۆمان بەفریشتەکانیشەو پتر قەدرو ریزمان گرتوون، بۆیە زاناكان دەلین: جنسى ئادەمزاد لە جنسى فریشتە بەریزترن ۷۱: یوم ندعوا كل انس بامامهم * ئەو رۆژەیشیان وەبیربێنە که هەموو کۆمەلە خەلکیك بۆ لىپرسینەو، بە نامەى کرداریان بانگ دەکەین * فسن اوتى کتابد بىسە * جا هەرکەسى نامەو دۆسیەى کردارى بدزیتە دەستى راستى؛ که ئەو شیوەیهش نیشانەى بەختیاری و سەرفرازییە * فاولتک یقرەون کتابهم * جا ئەوانە بەشادی و بەخۆشییەو نامەى کردەوێهەکانى خۆیان دەخویننەو، چونکە نامەکیان دراو بەدەستى راستیانەو که نیشانەى بەختیارییە * ولا یظلمون قبیلا * و بەئەندازەى تالی ناو ناوکه خورمایهك (واتە: که مەترین شت) ناحەقى و ستمیان لى ناکرێ. ۷۲: ومن كان فى هذه اعمى * هەر کەسیش لەم دونیایەدا، کوێر بوو بێت لە ئاستى هەق، واتە: دل و دەروونی هەقى وەر نەگرتبێ و لەرێى راستى دینى ئىسلام لای دابێ * فهو فى الآخرة اعمى و اضل سیلا * ئەو لەپاشەرۆژیشدا چاوی کوێرەو، سەرلێشیاوتریش دەبێ. واتە: هیچ رێیهى هیدایەتیان وەچنگ نایە.

دەیانەوێ بەرنامەکەى خویان بۆ بگۆریت:

(سیووتى) دەلی: پەيامبەر ﷺ لەتەواف و چەرخەکانى مالى خوادا هەمووجار دەستى لەبەردە رەشەکه دەدا، قورەیشیش و یستیان تا هێما بۆ خواکانى ئەوانیش ئەکا نەهێلن تەوافەکەى بکات، ئەویش لەبەر بى دەسەلاتى و، خۆشەویستى کەعبەى مالى خوا، هێندەى

نەمابوو نەرم بێ و بە گۆیان بکات، گەرچى لەدلیشەو زۆرى پى ناخۆش بوو، جا ئەم ئایەتە هات و فەرمووی: ۷۳: وإن کادوا لیقتولنک عن الدى ارحما رسک * بى گومان ئەوەندەى نەمابوو موشرىک و بى باوەرەکان سەبارەت بەو قورئانەى ئىمه بەوێهەسى بۆمان ناردووی کلات بکەن و لەخشتەت بەرن و

وَإِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ فِي الْبَحْرِ ضَلَّ مَنْ تَدْعُونَ إِلَّا إِلَهًُا فَلَمَّا بَلَغَكُمُ إِلَى الْبَرِّ أَعْرَضْتُمْ وَكَانَ الْإِنْسَانُ كَفُورًا ﴿٧٣﴾ أَفَأَمْسَرْتُمْ أَنْ يَخْسِفَ بِكُمْ جَانِبُ الْبَرِّ أَوْ يُرْسِلَ عَلَيْكُمْ حَاصِبًا ثُمَّ لَا تَجِدُوا لَكُمْ وَكِيلًا ﴿٧٤﴾ أَمْ أَمْسَرْتُمْ أَنْ يُعِيدَ كُمْ فِيهِ تَارَةً أُخْرَى فَيُرْسِلَ عَلَيْكُمْ قَاصِفًا مِنَ الرِّيحِ فَيَغْرِقَكُمْ بِمَا كَفَرْتُمْ ثُمَّ لَا تَجِدُوا لَكُمْ عَلَيْكُمْ نَصِيرًا ﴿٧٥﴾ وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ وَحَمَلْنَاهُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى كَثِيرٍ مِمَّنْ خَلَقْنَا تَفْضِيلًا ﴿٧٦﴾ يَوْمَ نَدْعُوا كُلَّ أُنَاسٍ بِإِمْئِهِمْ فَمَنْ أُوْفِيَ كِتَابُهُ بِسَيِّئِهِ فَوُلِّ كُنَّا لِكَ يَفِرُّ وَنَ كِتَابُهُمْ وَلَا يَظْلَمُونَ قَبِيلًا ﴿٧٧﴾ وَمَنْ كَانَتْ فِي هَذِهِ أَعْمَى فَهُوَ فِي الْآخِرَةِ أَعْمَى وَأَضَلُّ سَبِيلًا ﴿٧٨﴾ وَإِنْ كَادُوا لَيَفْتِنُوكَ عَنِ الَّذِي أَرْحَمْنَا إِلَيْكَ لَلَّذِي عَلَيْنَا غَيْرُهُ وَإِذَا تَأَخَّدُوكَ خَلِيلًا ﴿٧٩﴾ وَلَوْلَا أَنْ تَبْتَئَكَ لَقَدْ كِدْتَ تَرْكَنُ إِلَهُهُمْ شَيْئًا قَلِيلًا ﴿٨٠﴾ إِذَا لَأَذَقْنَاكَ ضِعْفَ الْحَيَاةِ وَضِعْفَ الْمَمَاتِ ثُمَّ لَا تَجِدُكَ عَلَيْنَا نَصِيرًا ﴿٨١﴾

لەهەندى فەرمانمان بترازییت * لىنترى علینا غیرە * تا شىوازی بانگەوازەکەت بگۆرێ و غەیری قورئانیان بۆ بخوینیتەو، درۆ لەسەر ئىمه هەلبەسیت. * وادا نەخەوێ خەللا * ئیتر کردبایتیا بە دۆست و خۆشەویستیان و، دەبووێتە پیاوی چاک ۷۴: ولولا أن تبئنك لقد كدت تركن إليهم شيئا قليلا * ديارە ئەگەر خۆمان توند رانمان نەگرتبایت و دەستمان پێتەو نەبایە، خەرىک بوو لەخشتەت بەرن و، کەمى بەلای ئەواندا برۆیت و بەگۆیان بکەیت ۷۵: إذا لاذقناك ضعف الحياة ضعف السمات * چاک بزانه ئەو کاتەیش هەر لەم ژيانى دونیایەدا دوو بەرامبەر سزیمان دەدايت، لە مەرگیشدا هەر دوو بەرانبەرى ئەوان سزیمان پى دەچەشتیت، چونکە گوناھى پێغەمبەر و زانیان لەتاوانى خەلکانى تر گەورەترە، بۆیە سزایشان دوو بەرامبەرە * ثم لا تجدلك علینا نصیرا * ئەوسا کە سیشت دەس نەدەکەوت پێتە هانائەو ۷۶: وإن کادوا لیستفزونک من الارض لتخرجوک

منها و به راستی نه و نه دهنی نه مابوو موشریکه کانی قورهش
لهوسر زهوی و خاکه (مهککه) دا زورت بۆ بینن و سه خله تت
بکه بۆ نه وهی شاربه دهرت بکه و وادا لا یلبئون حلافک
الا قلیلا نه گهر واش با، به دواى توشدا خویشیان نه و نه دهنه
نه ده مانه وهو زوو به زوو له ناومان دهردن، چونکه یاسای خوايه

وَإِنْ كَادُوا لَيَسْتَفْرِزُونَكَ مِنَ الْأَرْضِ لِيُخْرِجُوكَ مِنْهَا
وَإِذَا لَا يَلْبَثُونَ خِلْفَكَ إِلَّا قَلِيلًا ﴿٧٦﴾ سَنَةِ مَنْ قَدْ
أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ مِنْ رُسُلِنَا وَلَا يَجِدُ لِسُنَّتِنَا تَحْوِيلًا ﴿٧٧﴾ أَفَرَأَى
الضَّلَوةَ لِدُلُوكِ الشَّمْسِ إِلَى غَسَقِ اللَّيْلِ وَقُرْآنَ الْفَجْرِ إِنْ
قُرْآنَ الْفَجْرِ كَانَ مَشْهُودًا ﴿٧٨﴾ وَمِنْ آيَاتِ فَهْجِهِ
نَافِلَةٌ لَكَ عَمَّا يُبْعَثُ رَبُّكَ مَقَامًا مَحْمُودًا ﴿٧٩﴾ وَقُلْ رَبِّ
أَدْخِلْنِيْ مُدْخَلَ صِدْقٍ وَأَخْرِجْنِيْ مَخْرَجَ صِدْقٍ وَاجْعَلْ لِيْ مِنْ
لَّدُنْكَ سُلْطَانًا نَّصِيرًا ﴿٨٠﴾ وَقُلْ جَاءَ الْحَقُّ وَزَهَقَ الْبَاطِلُ
إِنَّ الْبَاطِلَ كَانَ زَهُوقًا ﴿٨١﴾ وَنَزَّلْنَا مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ
وَرَحْمَةٌ لِلْمُؤْمِنِينَ وَلَا يَزِيدُ الظَّالِمِينَ إِلَّا خَسَارًا ﴿٨٢﴾ وَإِذَا
أَنعَمْنَا عَلَى الْإِنْسَانِ أَعْرَضَ وَنَأْبَاهُ يَمْشِيْ إِذَا سَأَهُ الشُّرَكَاءُ يَتُوسَا
﴿٨٣﴾ قُلْ يَفْعَلُ عَلَى شَآئِكُمْ فَرَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَنْ هُوَ أَهْدَى
سَبِيلًا ﴿٨٤﴾ وَنَسْأَلُكَ عَنِ الرُّوحِ قُلِ الرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّيْ
وَمَا أُوتِيتُمْ مِنَ الْعِلْمِ إِلَّا قَلِيلًا ﴿٨٥﴾ وَلَئِنْ سَأَلْتُمْ لَنَنبِّئَنَّ
بِالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ ثُمَّ لَا تَجِدُ لِكُلِّ شَيْءٍ وَكِيلًا ﴿٨٦﴾

که هه رگه لیک په یامبه ره که یان دهر بکه، خوا به زووی توله یان
لی ده سین، به لام نه و یان پی نه کرا، به لکو خوا فرماني دا کۆچ
بکات بۆ مه دینه ۷۷: سنة من قد ارسلنا قبلک من رسلنا
باوو سوننه تی خو مانه که: هه ره یامبه ره که یان له پیش توشه وه
نارد بی و، نه زیهت و نازار درابی، نهوا له و خه لکه مان تیک داوه
و توله مان لی کرد و نه ته وه ۷۸: ولا تجد لسننتنا تحویلا هه رگیز
نابینیت سوننهت و باوی نیمه گۆرانی به سهر دا بی و بگۆردیت،
بۆیه پاش سال و نبوی له هاتنی نیم نایه ته، له نا کاوجه نگه (به دن)
په یدابوو جه زه به ی دان.

ده بی نویر له کانی خویدا بکریت:

۷۸: أقم الصلاة لدنوک الشمس إلى غسق الليل نویره فهرزه کان
نه و کاته ی خور کلا ده بی و له ناوه راستی ئاسمان لاده دا نویره که ی
(نیوه روو عه س) ت بکه، کاتیکیش تاریکی شه و دا هات، نویره که ی

(شیوان و خه و تنان) ت نه نجام بده و قرآن الفجر و نه نویره که ی
به یانیشیت به چاکی نه نجام بده و قورثانی زویرشی تیدا بخوینه،
هه ره له بهر نه مه یشه نه و نویره به (قورثان) لیک در اوه ته وه ۷۹: إن
قرآن الفجر کان مشهودا چونکه بی گومانه که قورثان خویندی
نویره سپیده ی به یانیا فریشته کانی شه و روژی تیدا جه
ده بیت، و ده کو (نه بوو هه ریه) له پیغه مبه ره وه ده گپ رته وه،
ئیمامی (بوخاری) یش نیم فهرمووده یه دینیت: ((فضل صلاة الجمع
على صلاة الواحد، خمس وعشرون درجة، وتجتمع ملائكة الیل
وملائكة النهار فی صلاة الفجر)) ۷۹: ومن الیل فتهجد به نافله
لک وه له به شیکی شه و یشدا خوت ماندوو بکه به شه و نویره وه
و قورثانی زوری تیا بخوینه، نه مهش به هه ریه کی تایبه ته وه، در اوه
به توو زیاده له فهرزه کانیش، له پیغه مبه ره ده پرسن: پاش
نویره فهرزه کان چ نویره باشتره؟ فهرمووی: شه نویره. (موسلم)
کتاب الصیام ۸۲۱/۲ عسی أن یبعثک ربک مقاما محمودا
به ئومید به پهروه دگارت بتنیرته شوین و جیگایه کی په سنده
به زه وه (مه قامه له حمود)، پشینیان و پاشینیانیش سوپاست
بکه، نه و جیگایهش پنی ده لین: (الشفاة العظمی) لهوی تکا بۆ
هه موو موسلمانان به گشتی ده کریت، له پیغه مبه ره ده پرسن:
پاش نویره فهرزه کان چ نویره گه وه تره؟ فهرمووی: ((صلاة
الیل)) (موسلم). پیغه مبه ره ده فهرمووی: هه ره که سیک وه لامی
بانگ بداته وهو پاشان نیم دوعایه ی: ((اللهم رب هذه الدعوة التامة
والصلاة القائمة آت محمدا الوسيلة والفضيلة، وابعثه مقاما محمودا
الذی وعدته)) بخوینی، نهوا له روژی قیامه تدا بهر شه فاعه تی من

ده که وی. (فتح الباری: ۳۹۹/۸) ۸۰: وقل رب ادخلنی مدخل
صدق نهی موحه مبه ده! بلی: پهروه دگاری من! له هه ره
جیگایه هه و، هه ره کاریک به ده سته وه بی، هاوکاری و یارمه تیم
بده بۆ نه نجامدانی، چ له دونیاو چ له پاشه روژدا، تابه راست و
راستانه بتوانم نه نجامی بدهم، واته: با هه ردهم جیگه ی ره زامه ندی
تو بیت، پیغه مبه ره هه تا له مه دینه دا بوو له ژیر نازارو بیزاریک
زوژدا ده ژیا، نه و سا که خوا موله تی هیه رته تی دا بۆ مه ککه، نیم
نایه ته ی: (وقل رب ادخلنی مدخل صدق وأخرجنی مخرج صدق
واجعل لی من لدنک سلطانا نصیرا) هاته خواری. و آخر جی مخرج
صدق به راست و راستانه و سهر فرا زانهش له و جیگایه دا به ریم
بکه، به کورتی: چوونم بۆ هه ره جیگایه که هه ره له بهر ره زامه ندی و
خوشنوودی تو بیت، دهرچوونیشم بۆ هه ره جیگایه که: بۆ مه دینه،
بۆ فه تحه مه ککه، چوونه گۆره وه، له گۆر بۆ زیندوو بوونه وه، با
نه مانه گش به پنی مه یل و خواستی تو بی و، بتوانم به باشی

لییان بجمه ده‌ری ﴿ واجعل لی من لدنک سلطانا نصیرا ﴾ هیژیکی پشتیانو یارمه‌تی ده‌ریشم بو دیاری بکه ﴿ ۸۱ ﴾: وقل جاء الحق وزهق الباطل ﴿ وه له لای خوتوه به‌برده‌وامی بلی: تازه واهق و راستی — که ثایینی پیروزی ئیسلامه — هاتو ده‌رکوت و به‌تالو چرووک و ناهق و شیرک و بی باوهری هه‌لوه‌شاو نه‌ما ﴿ ان الباطل کان زهوقا ﴾ دیاره که باتل وکاری ناره‌وا، به‌شی هه‌ر تیاچوونو ته‌فرو توونابوو و نه‌مانه، چونکه پایه‌دارو ریشه‌دار نییه، ئه‌م ئایه‌ته‌یش هه‌ر دوویاتی ئه‌و راستیه ده‌کاته‌وه که ده‌فه‌رموی (بل نقذف بالحق علی الباطل فیدمغه فاذا هو زاهق). ئیمامی (بوخاری) له (عه‌بدو لای کوری (مه‌سعوود) ده‌لیت: که پیغه‌مبه‌ر ﷺ چوووه (مه‌ککه) وه، دیتی له‌ده‌ورو به‌ری (که‌عه‌به) دا (۳۶۰) بت دانراوه، ئه‌وسا به‌داره‌که‌ی ده‌ستی لیی ده‌دان و ده‌یفه‌رموو (جاء الحق وزهق الباطل ان الباطل کان زهوقا. جاء الحق وما یدیه الباطل وما ینعید) فتح الباری: ۲۵۲/۸.

قورئان شفایه بو ئیمانداران:

﴿ ۸۲ ﴾: ونزل من القرآن ما هو شفاء ورحمة للمؤمنین ﴿ ئیمه له‌م قورئانه‌دا بو تۆمان نارووه ئه‌ی موحه‌مه‌د! ﷺ گه‌لی ئایه‌ت و سوورته‌ دابه‌زینین که مایه‌ی شیفاو چاک‌بوونه‌وه‌یه له‌نه‌خۆشی نه‌قامی و گوهرایی و سه‌رلێشیواوی ده‌کان، رحمه‌ت و به‌زه‌یی و میهره‌بانیشه بو خه‌لکانی بروادار ﴿ ولا یزید الظالمین الا خسارا ﴾ له‌گه‌ل ئه‌مه‌شدا بو سته‌مکاران و خوانه‌ناسان جگه له‌مه که ده‌بیته مایه‌ی زیان بۆیان و، پتر یاخیبوونیان شتی‌تر زیاد ناکات بۆیان، چونکه خۆیان ئاماده نین هیچ سوودیکی لی‌وه‌رگرن! ﴿ ۸۳ ﴾: واذنا ناعنا علی الإنسان أعرض ونای بجانبه ﴿ وه هه‌ر کات نازو نیعه‌ته‌ی وه‌ک سه‌روه‌ت و سامان، ته‌ندروستی و ئه‌من و ئاسایش به‌مرؤف ده‌به‌خشین، ئه‌و خیرا له‌خۆبایی ده‌بی و، له‌فه‌رمانی خوا روو وه‌ر ئه‌گی‌رتی و دوور ئه‌که‌ویته‌وه له‌هه‌ق ﴿ واذنا مسه‌ الشر کان یئوسا ﴾ هه‌رکاتیش تووشی به‌لاو عه‌زیه‌ت و ته‌نگانه‌یه‌ک ده‌بیته به‌ته‌واوی مه‌یووس و ناویمید ده‌بی له‌ میهره‌بانی خوا!، وه‌کو ئه‌م ئایه‌ته‌یش ده‌فه‌رموی: (ولئن أذقنا الإنسان منا رحمة ثم نزعها منه إنه لیؤس کفور ولئن أذقناه نعماء بعد ضراء مسته لیقولن ذهب السیات عنی إنه لفرح فخور. إلا الذین صبروا..) ﴿ ۸۴ ﴾: قل کل عمل علی شاکلته ﴿ بلی: با هه‌ر دوولا (کافرو بروادار) له‌سه‌ر بیرو بوچوونی خۆی چۆنی بو ده‌کری کار بکات؛ ئه‌گه‌ر دل و ده‌روون پاک بیته، ئه‌وا کارو کرداری پاکي لی‌ده‌وه‌شیته‌وه، ئه‌گینا به‌پیچه‌وانه‌وه ﴿ فربکم أعلم بمن هو أهدی

سبلا ﴿ دلنایش به‌ په‌روه‌ر دگارت له‌هه‌موو که‌س چاکتر ده‌زانی به‌حالی ئه‌و که‌سه له‌ ئیوه‌ شاره‌زاتره، وه‌یا سه‌رلێشیواوتره‌و ریگه‌ی هه‌له‌ کردووه، واته: خۆای گه‌وره هه‌موو ده‌ناسی و ده‌زانی چی ده‌که‌ن، بو خۆیشی حیسابیان له‌ گه‌ل ده‌کات، ئیتر ئیستا چۆن ره‌فتار ده‌که‌ن با بیکه‌ن.

روح (گیان) چییه؟

(ئیین جه‌ریس) ده‌لیت: خاوه‌ننامه‌کان له‌پیغه‌مبه‌ریان پرسی: ده‌بی (روح) چی بیته؟ ئه‌وسا ئه‌م ئایه‌ته‌هات و فه‌رموی: ﴿ ۸۵ ﴾: ویسألونک عن الروح ﴿ وه له‌بابه‌ت (روح) وه لیته ده‌پرسن و ده‌لین: باشه ئه‌و روحه‌ی که هۆی ژین و زیندویتی ئاده‌میزاده چییه، ئایا شتیکی کوته، تازه‌یه، هه‌قیقه‌تی هه‌یه؟! ﴿ قل الروح من أمر ربی ﴾ پییان بلی: روح، منیش هیچی لی نازانم، چونکه له‌فه‌رمانه نه‌ینییه‌کانی په‌روه‌ر دگاره‌، به‌ده‌سه‌لاتی خۆی به‌دییه‌ناوه و، مرؤف و گیانله‌به‌رانی پی ده‌جولی و ده‌ژی، ئه‌و هه‌ر خۆی لیی به‌ئاگایه ﴿ وما أوتیتم من العلم الا قلیلا ﴿ وه ئیوه به‌تایبه‌تی له‌بابه‌ت روحه‌وه به‌شیکی که‌م زانیاریتان پی‌دراوه، که‌وابوو ده‌مه‌له‌ هه‌موو شتیکی مه‌کوتن و بی چه‌ندو چۆن خۆ به‌ده‌سه‌وه به‌دن زۆر باشتره، ئه‌مه‌یش ئه‌وه ناگه‌یه‌نیته که مرؤف ده‌بی ده‌رگای هه‌موو هه‌ول و تیکۆشانیک له‌ خۆی دابخات، به‌لکو ته‌نها ئه‌وه ده‌گه‌یه‌نیته که: بو عه‌قل و ژیری مرؤف سنووریک دانراوه، له‌وه به‌و لاوه ری ده‌رناکات، که‌وابوو بی‌ده‌نگ بوون له‌ (روح) خیرو قازانجه بوی.

گه‌ر به‌مانه‌وی قورئانیش ده‌به‌ینه‌وه:

﴿ ۸۶ ﴾: ولئن شئنا لنذهبن بالذی أوحینا إلیک ﴿ و بی سۆیش ئه‌و قورئانه بۆمان سروش کردوویت، ئه‌گه‌ر به‌مانه‌وی له‌ناو به‌رین و لیته وه‌رگرینه‌وه له‌سنگتا بیسپینه‌وه ئه‌وا زۆر به‌ئاسانی ده‌یسپینه‌وه، ئه‌مه‌یش ناھیلین، (عه‌بدو لای کوری (مه‌سعوود) ده‌لیت: له‌ روژه‌کانی ئاخ‌زه‌ماندا له‌لای (شام) وه (با) یه‌که هه‌له‌که‌او هه‌موو خه‌لکی ده‌گریته‌وه، پاشان هه‌رچی قورئان له‌ سینگ و، له‌ (موسحه‌ف) دایه هه‌موو ده‌سپینه‌وه له‌بیر ده‌چیته‌وه و گوته‌شی ئه‌مه‌یه که خوا ده‌فه‌رموی: (ولئن شئنا لنذهبن بالذی أوحینا إلیک..) ﴿ ثم لا تجد لک به‌ علینا وکیلا ﴿ ئه‌وجا هیچ که‌سیشت ده‌ست ناکه‌وی به‌رگریته لی بکا و نه‌هیلنیت کاره‌که‌مان ئه‌نجام به‌دین، واته: چۆنمان وه‌حی بو کردوویت، هه‌ر ئاواش به‌ئاسانی ده‌توانین لیته وه‌رگرینه‌وه ﴿ ۸۷ ﴾: إلا رحمة من ربک ﴿ به‌لام

بروييانووي قورهيش:

۹۰: وَقَالُوا لَنْ يُؤْمِنَ لَكَ حَتَّى تَجْرَ لَنَا مِنَ الْأَرْضِ نَبِيًّا ۖ لَهُ
 گهڻ ٿيو هه موو به لگاندا موشريڪه خُو به زلزانه ڪاني مه ڪه
 ٿيو هي ڪه له به ربه ربه ڪاني ڪردن له گهڻ قورٿاندا بي ٿوميد بوون
 و په ڪيان ڪهوت گوتيان: هه رگيز ٿيمه بسرواٽ پي ٿا ڪهين ٿي
 موحه ممهه! ۱۰۰ تا له و زهوييه وشڪي مه ڪهيه ڪاني ٿاويڪمان بو
 هه لئه قولينيت و ٿاوه ڪهيشي هه ميشه و به ردهوام بيت ۹۱: أَوْ
 تَكُونَ لَكَ حِجَّةٌ مِّنْ نَّحِيلٍ وَعَنْ يَّأ خُودِ بَاغِيكِي پره خورماو
 تريٽ هه بي ۱۰۰ تَمَحَّرَ الْأَنْهَارُ خَلَا لَهَا تَجْعِرًا ۖ وَ جُوڳو چومه ٿاوو
 پروباري زورو فراوان له ناويا هه لقوليني و به بنداره ڪانيدا به خورهم
 پرواٽ ۹۲: أَوْ تَسْقُطُ السَّمَاوَاتُ كَمَا زَعَمَتْ عَلَيْكَ كَسْفًا ۖ يَخُودُ
 پارچه پارچه ٿي ٿم ٿاسمانه مان به سهردا بخهيت، هه وهكو خوت
 خه يالت ده ڪردو ده تترسانين و، هه ره شهت لي ده ڪردين و بيت
 ده گوتين: ٿه گهر پروا نه هيئن خوا سزاتان ٿه دات ۱۰۰ أَوْ تَأْتِي السَّمَاءُ
 وَ الْمَلَائِكَةُ كَسْفًا ۖ يَخُودُ خَوَاي گه وره و فرشته ڪاني هه ردوو بينه
 پيش چاومان و پرويه پرومان بڪهيت و بيان بينين ۹۳: أَوْ يَكُونُ
 لَكَ بَيْتٌ مِّنْ خَرَفٍ ۖ يَأْمَلُو كُوشِكِيكِي گه ورهت له زير هه بي و
 نه خشينراييت، ۱۰۰ أَوْ تَرْقَى فِي السَّمَاءِ ۖ وَ هِيَان له پيش چاوماندا
 به ره و ٿاسمان سه ركه ويت ۱۰۰ وَلَنْ تُؤْمِنَ لِقَبْكَ حَتَّى تَنْزِلَ عَلَيْنَا
 ڪتابا تقرر وه ۱۰۰ هيمان به وهش هه رباوه رت پي ٿا ڪهين، هه تا له
 گهڻ خوتدا نامهيه ڪمان به زماني خومان بو ديني و بيخوينينه وهو
 ددان به پيغه مبهريتي تودابني!! هه ر بو ڪه الله رهقي ٿه وانه وهيه ڪه
 خواي گه وره له هه ندي جيگاي ترده ده فهرموي: (إِنَّ الَّذِينَ حَقَّتْ
 عَلَيْهِمْ كَلِمَةُ رَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ. وَلَوْ جَاءَتْهُمْ كُلُّ آيَةٍ حَتَّى يَرَوُا الْعَذَابَ
 الْأَلِيمَ). ۱۰۰ قُلْ سَيَحْنُ رَبِّي ۖ بَلَى: پاك و خاويني و بيگهردي هه
 بو په ربه ربه دگار ڪه مه، له وهي ڪه ٿيوه پيشنباري له سه ر ده ڪه،
 بوچي من چيم تا ٿه وانه داواي شتم لي بڪه؟ ۱۰۰ هَلْ كُنْتُ إِلَّا بَشَرًا
 رَسُولًا ۖ مه گهر من ته نها پيغه مبهريڪ نيم له گروي ٿاده ميزاد؟ جا
 ٿيتر ٿه وهه موو ٿيقتراح و پيشنبارانه تان له چييهه ۹۴: وَمَا
 مَنَعَ النَّاسَ أَنْ يُؤْمِنُوا إِذْ جَاءَهُمُ الْهُدَى ۖ هِيَج شَتِي نه بوويه ڪوسپ و
 ري له خه لڪي بگريٽ بو باوه هيٺانين ٿه ودهمه ڪه ري نيشاندهرو
 پيغه مبهريان بو هات ۱۰۰ إِلَّا أَنْ قَالُوا أَبَعَثَ اللَّهُ شُرَارَ رَسُولًا ۖ ٿمه
 نه بيت ڪه به سه رساميه وه دهيان گوت: جا چوڻ ده بيت خوا له
 خودي ٿاده مزاد پيغه مبهريڪ بنيري؟ ٿي بوچي فرشته برابوو؟
 جا له بهر ٿه وه ٿيمه پروا ناهينين، له سه ر هتاي (يونس) يشدا هه مان
 بروييانوويان هاتوووه ده فهرموي: (أَكُنَّا لِلنَّاسِ عَجَبًا أَنْ أَوْحَيْنَا

ٿيمه ٿه و ڪاره ناڪهين؛ چونڪه رهحه ته پي ربه ربه دگار ت فراوانه،
 واته: ٿيمه به ميه ربه باني خومان هه ر ده پي ٿينه وه، جا ڪه واته
 توش دلخوش به به ڪاره ڪهت ومه وهسته ۱۰۰ إِنْ فَضَّلَهُ كَانَ عَلَيْكَ
 ڪيرا ۱۰۰ به راس تي فزل و ميه ربه باني خوا زوره به سه ر ته وه، ٿه وه ته
 ڪردوبيتي به په يامبهرو به رنامه ي پي داوي و رهوانه ي ڪردوبيت بو

إِلَّا رَحْمَةً مِن رَّبِّكَ إِنَّ فَضْلَهُ كَانَ عَلَيْكَ كَبِيرًا ﴿٨٧﴾ قُلْ
 لِّئِنْ أَجْتَمَعَتِ الْإِنسُ وَالْجِنُّ عَلَى أَنْ يَأْتُوا بِمِثْلِ هَذَا الْقُرْآنِ
 لَا يَأْتُوا بِمِثْلِهِ وَلَوْ كَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيرًا ﴿٨٨﴾ وَلَقَدْ
 صَرَّفْنَا لِلنَّاسِ فِي هَذَا الْقُرْآنِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ فَأَبَى أَكْثَرُ النَّاسِ
 إِلَّا كُفُورًا ﴿٨٩﴾ وَقَالُوا لَنْ تُؤْمِنَ لَكَ حَتَّى تَفْجُرَ لَنَا مِنَ
 الْأَرْضِ يَنْبُوعًا ﴿٩٠﴾ أَوْ تَكُونَ لَكَ جَنَّةٌ مِّنْ نَّحِيلٍ وَعَنْ يَّ
 فَتَفْجُرَ الْأَنْهَارُ خَلَا لَهَا تَجْعِرًا ﴿٩١﴾ أَوْ تَسْقُطُ السَّمَاوَاتُ
 كَمَا زَعَمَتْ عَلَيْكَ كَسْفًا أَوْ تَأْتِي السَّمَاءُ بِسُحَابٍ مِّمَّا
 أَوْ يَكُونُ لَكَ بَيْتٌ مِّنْ رَّخْفٍ أَوْ تَرْقَى فِي السَّمَاءِ وَلَنْ تُؤْمِنَ
 لِرُؤْفِكَ حَتَّى تَنْزِلَ عَلَيْنَا كِتَابًا نَقْرُؤُهُ قُلْ سُبْحَانَ رَبِّيَ هَلْ
 كُنْتُ إِلَّا بَشَرًا رَسُولًا ﴿٩٢﴾ وَمَا مَنَعَ النَّاسَ أَنْ يُؤْمِنُوا إِذْ جَاءَهُمْ
 الْهُدَى إِلَّا أَنْ قَالُوا أَبَعَثَ اللَّهُ بَشَرًا رَسُولًا ﴿٩٣﴾ قُلْ لَوْ كُنَّا
 فِي الْأَرْضِ مَلَائِكَةً مُّسْتَمِعِينَ لَنَرْنَا عَلَيْهِمْ
 مِنَ السَّمَاءِ مَلَكَاتٍ رَسُولًا ﴿٩٤﴾ قُلْ كَفَىٰ بِاللَّهِ
 شَهِيدًا بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ إِنَّهُ كَانَ بِعَادِهِ خَبِيرًا بَصِيرًا ﴿٩٥﴾

گشتي جيها نين ۸۸: قُلْ لِّئِنْ أَجْتَمَعَتِ الْإِنسُ وَالْجِنُّ ۖ بَلَى:
 ٿه گهر هه موو مروئ و جينييه رهوانبيزو بيرتيزو ورياو زيره ڪه ڪان
 ڪو بينه وه ۱۰۰ عَلَى أَنْ يَأْتُوا بِمِثْلِ هَذَا الْقُرْآنِ ۖ بو ٿه وهي وينه ٿي ٿم
 قورٿانه بهينن ۱۰۰ لَا يَأْتُوا بِمِثْلِهِ وَلَوْ كَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيرًا ۱۰۰
 هه رگيز ناتوانن وينه ٿي ٿه بهينن، ٿه گهر جي هه نديڪيان پالپشت
 وهاوڪاري هه نديڪيان بن بو ٿه نجامداني ٿه و ڪاره! ڪافران وتيان:
 ٿه گهر بمان ويسستا وه ٿم قورٿانه بليين ده مان گوت، ٿه و جا ٿم
 ٿا به ته ي (قُلْ لِّئِنْ أَجْتَمَعَتِ الْإِنسُ وَالْجِنُّ) هاته خوار ي ۸۹:
 وَلَقَدْ صَرَّفْنَا لِلنَّاسِ فِي هَذَا الْقُرْآنِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ ۖ بي گومان ٿيمه
 له قورٿانه دا چه ندين نه زيله و ٿا بهت و به لگهي جو روا جو رمان
 بو خه لڪي هيٺا وهيه ٿا په ندو ٿاموزگاري لي ورده گرن و ٿيمان پي
 بينن ۱۰۰ فَأَبَى أَكْثَرُ النَّاسِ إِلَّا كُفُورًا ۖ ڪه چي له گهڻ ٿه وهه موو
 به لگه رو شانه دا هيشتاي زوره ي خه لڪي هه ر مله جي ري و
 سپه ي و نڪوولي هه ڪه نه.

بایاتنا * بائو سزاو تۆلەیه جهزایان بیت، چونکه پروایان به
ثایهت و به لگه کانی ئییه نه بوو * وقالوا اذا کنا عظاما ورفاتا *
دهیان گوت: باشه! نه گهر ئییه بووینه ئیسکه رزیوو پارچه پارچه و
به راگه نده بووین و رزاین؟ * انا لمبعوثون خلقا جدیدا * نهری
ده کری جاریکی تر سه ره نوئی زیندوو بکریینه وه؟ * ۹۹: اولم یروا

إلى رجل منهم... ۹۵: فل لو كان في الأرض ملأانكـه بمشـون
مطمئنـين * پییان بلئی: نه گهر له زه ویدا له باتی ئاده مزادی ئیستا،
فریشته هه بوو باو به دلناییی رۆشتبان * لنزلنا علیهم من السماء
ملکا رسولاً * دیاره ئییه ش ئه وکاته له ئاسمانه وه په یامبه ریکی
فریشته مان بۆ دهناردن، چونکه پیغه مبه ر ده بی ههر له جووری
خویان بیت، تا له یه کتر تی بگهن و، ساوو نهریتی به کتری
بزانن، به لام خو ئیستا ئاده مزاد پیغه مبه ره، که وابوو پیغه مبه ریش
ده بی له ئاده مزاد بیت، له سه ره تای سووره تی (ئه نعم) یشدا ئه و
داواکاری و ره خنه یه هیناوه ده فره موئ: (وقالوا لولا أنزل علیه
ملك ولو أنزلنا ملکا لقضى الأمر ثم لا ينظرون. ولو جعلناه ملكا
لجعلناه رجلا وللبسنا علیهم ما یلبسون) * ۹۶: قل کفی بالله شهیدا
بینی و بینکم * بلئی: ههر خوا به سه شایه د بیت له نیوان ئییه و
ئیوه دا بۆ راست و درویی من و، لاری و سه رلیشیواوی ئیوه * انه
کان بعاده خیرا بصرا * چونکه به راستی ئه و (خوا) یه سه باره ت
به به نده کانی خوئی زور به ناگا و بینایه؛ ده زانی کئی له دین لاده دا و
سه رگه ردان ده بیت، کییش به ره وه هق دی و به ختیار بیت، ده سا
ئیتتر چی ده لئین، باهر بیلین.

رینمایی و گومرایی به دهستی خوایه:

۹۷: ومن یرید الله فهو المتهتد * هه رکه سیك خوا رینمایی
بکاو، شایسته شبیت بۆ پرواهیان و رینمایی، دیاره ئه و که سه یه
شاره زاو، له سه ر پنگه ی راست و دروست * ومن یضل * ههر
که سیکیش گومراو سه رگه ردان بکات به هوئی لاساری خو یه وه
* فلن تجد لهم أولاء من دونه * ئیتتر بیجگه له ربی ئه و (خوا)
بالاده سته وه، ناتوانی پشتیوانیان بۆ ده ست بخه یت و، رزگاریان
بکه یت له سزا، له ئایه تیکی دیکه دا ده فره موئ: (من یرید الله فهو
المتهتد ومن یضل فلن تجد له ولایا مرشدا) * ونحشرهم يوم القيامة
على وحوهم عبا وکما وصما * له رۆزی قیامه تیشدا به ده مه و
روویی و کویری و لائی و که ری هه موو کۆ ده که یه وه وه شه ریان
ده که ین، چوون له دونیادا هه قیان نه بیستوه، هه قیان نه دیتوه
له ویش ههر نابینا و که رو لال ده بن. له پیغه مبه ریان ﷺ پرسى:
چۆن خه لکی به روودا هه شه ر ده کریت؟ فره موئ: (الذی أمشاهم
على أرجلهم، قادر على أن یمشیهم على وحوهم). * ما واهم
جهنم * جی و پییان دۆزه خه * کلما خبت زدنهم سعیرا * ههر
جاریکیش بلیسی ئاگره که که و کز بوو، دووباره نیلی ده دین
و هه لی ده گیر سینییه وه و زیاتری ده که ین بۆیان، وه کو ده فره موئ:
(فذوقوا فلن نریکم إلا عذابا) * ۹۸: ذلک جزاؤهم بأنهم کفروا

وَمَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِ وَمَنْ يُضِلِّ فَلَنْ تَجِدَ لَهُمْ أَوْلِيَاءَ
مِنْ دُونِهِ. وَنَحْشُرُهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ عَلَى وَجْهِهِمْ عَمِياً وَبُكْماً
وَصُمًّا. مَا وَنَهُمْ جَهَنَّمَ كَمَا خَبَتْ زِدْنَهُمْ سَعِيراً ﴿٩٧﴾
ذَلِكَ جزاؤهم بأنهم كفروا بإيائنا وقالوا: ذاكنا عظمنا
ورفئنا! أوالمبعوثون خلقا جدیدا ﴿٩٨﴾ أولم يروا أن الله
الذي خلق السموات والأرض قادر على أن يخلق مثلهم
وَجَعَلَ لَهُمْ أَجْلاً لَا رَيْبَ فِيهِ. فَأَبَى الظَّالِمُونَ إِلَّا كُفُوراً ﴿٩٩﴾
قُلْ لَوْ أَنْتُمْ تَمْلِكُونَ خَزَائِنَ رَحْمَةِ رَبِّي إِذًا لَأَمْسَكْتُمْ خَشْيَةَ
الْإِنْفَاقِ. وَكَانَ الْإِنْسَنُ كَفُوراً ﴿١٠٠﴾ وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى
بِآيَاتِنَا بَيِّنَاتٍ فَسَلَّىٰ بِرَبِّهِ إِسْرَءِيلَ إِذْ جَاءَهُمْ فَقَالَ لَهُ فِرْعَوْنُ
إِنِّي لَأَظُنُّكَ يَمُوسَىٰ مَسْحُوراً ﴿١٠١﴾ قَالَ لَقَدْ عَلِمْتَ مَا أَنْزَلَ
هَؤُلَاءِ إِلَّا رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ بِصَإِرٍ وَإِنِّي لَأَظُنُّكَ
بِفِرْعَوْنَ مَشْهُوراً ﴿١٠٢﴾ فَأَرَادَ أَنْ يَنْتَقِزَهُمْ مِنَ الْأَرْضِ
فَأَغْرَقْنَاهُ وَمَنْ مَعَهُ جَمِيعاً ﴿١٠٣﴾ وَقُلْنَا مِنْ بَعْدِهِ لِبَنِي إِسْرَءِيلَ
أَسْكِنُوا الْأَرْضَ فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ الْآخِرَةِ جِئْنَا بِكُمْ لَفِيفاً ﴿١٠٤﴾

ان الله الذي خلق السموات والأرض قادر على أن يخلق مثلهم *
ناخو نابین و تئ نافیکرین که ههر ئه و خوایه ی ئاسمانه کان
و زهوی دروست کردوه. هه ر ئه ویش به توانایه وه سه لاتی هه یه
بۆ جاریکی تر دروستیان بکاته وه، خو بۆ یه که مجار بیباغه و
بی بنه مایه که به دیه نیان، دلنایان ئیستا زور به ئاسانتر ده توانی
دروستیان بکاته وه، له جیگایه کی تر دا ههر بۆ سه لمانی ده سه لات و
توانایی خوی گه وره ده فره موئ: (لخلق السموات والأرض أكبر من
خلق الناس..). * وجعل لهم أجلاً لا ريب فيه * دیاره که بۆ زیندوو
بوونه وه و گه رانه و هیان بۆلای خو مان، رۆژو ماوه یه کی تاییه تیمان
بۆ دیاری کردوون و، هه یج گومانیکیش له هانتی ئه و رۆژده دانییه و،
به ریک و پیکی هه موویشیان له وکاته دا زیندوو ده کرینه وه، وه کو
له ئایه تیکی دیکه دا ده فره موئ: (وما نؤخره إلا لأجل معدود).
* فابی الظالمون إلا كفورا * که چی له گه ل ئه و گشت به لگانه دا،
هیمان سته مکارو بی پروایان، ههر نکولی و ململانی ده که ن!

مىرۇ پىزىدۇ چۈنكە:

﴿ ۱۰۰ ﴾ قىل لو اَنتُم تَمْلِكُون خَزَائِنَ رَحْمَةِ رَبِّى ﴿ پىيان بلى: ئەگەر ئىۋە خاۋەنى گەنجىنەكانى ئەۋگىشت پىزى و رۇزى و مىھىرەبانىيە پەرۋەردىگارم بوۋنايە ﴿ إِذَا لَأَمْسَكْتُمْ خَشْيَةَ الْإِنْفَاقِ ﴾ ئەۋكاتە لەبەرچاۋچىۋىكى و ترسى ھەژارى خۇتان، رۇدىتان دەکردى ئەتان دەبەخشى و بەشى كەستان نەدەدا؛ جا ئىتر داۋاى چى لە پەيامبەر دەكەن ﴿ ۱؟ ﴾ و كان الْإِنْسَانُ قَتُورًا ﴿ ئەۋەش جىگەى سەر سورمان نىيە، چۈنكە ئادەمىزاد ھەر بەسروشت چىرووك و بەخىل و بەرچاۋ تەنگە، بۇيە لەئايەتتىكى تردا دەفەرمۇى (أَمْ لَهُمْ نَصِيبٌ مِنَ الْمَلِكِ فَإِذَا لَا يَأْتُونَ النَّاسَ تَقِيرًا). سەخاۋەت و بەخشى خاۋا بى سىنورۇ بىۋىنەيە، وەكو لەم فەرمۇدە(متفق عليه) دا ھاتوۋە: ((يَدَ اللَّهِ مَلَأَى لَا يَغِيظُهَا نَفَقَةٌ سَحَاءَ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ، أَرَأَيْتُمْ مَا أَنْفَقَ مِنْذُ خَلَقَ السَّمَاءَ وَالْأَرْضَ، فَإِنَّهُ لَمْ يَغْضُ مَا فِي يَمِينِهِ)) واتە: ھەمىشە دەستى بەخشى خاۋا پرە، قەت بە بەخشىن كەم ناك، بە شەۋو بە رۇۋ ھەر دەبەخشى، ئاخۇ نابىنن كە ھەر لەو شەۋو رۇۋوۋە ئاسمانەكان و زەۋى دروست كرەۋون ھەر دەبەخشى و دەستىشى خالى نابىتەۋە؟ (متفق عليه).

نۆ بەلگەكەى مووسا ﷺ:

﴿ ۱۰۱ ﴾ وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى تِسْعَ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ ﴿ بى سو ھەر كە (مووسا) مان ئارە لای فیرەۋون (۹) ئايەت و بەلگەى ئاشكراۋ زۆر پروۋنمان دايە: (عەساكەى دەستى، دەستە نوورانىيەكەى خۇى، تۇفان، كۆللە، سوون، بۇق، خۇيىن، لەت بوۋونى دەريا، گرانىۋات و قىرى، ھەر يەك لەمانە لەسوورەى (ئەعرف) دا باسكراۋن. ﴿ فَأَسْأَلُ بَنِي إِسْرَائِيلَ إِذْ جَاءَهُمْ ﴾ ھەز دەكەيت (لەبەنى ئىسرائىل) سەردەمى خۇت بېرسە: ئەۋدەمە كە مووسا ھاتە لايان، چىيان دەۋت؟ لە ئايەتتىكى تردا ھاتوۋە: (فاستكبروا و كانوا قوما مجرمين). يان دەفەرمۇى: (وجحدوا بها واستيقنتها أنفسهم ظلماً وعلوا). ﴿ فَقَالَ لَهُ فِرْعَوْنُ إِنِّي لَأَظُنُّكَ يَا مُوسَى مَسْحُورًا ﴾ كەچى كاتى و مووسا بەۋ ھەموو بەلگەنەۋە گەيشت، فیرەۋون پىي گوت: ئەى مووسا! من پىم وايە كە بەراستى تۆ سىحر لىكراۋو شىتت، بۇيە ئەۋ قسانە دەكەيت ﴿ ۱۰۲ ﴾ قَالَ لَقَدْ عَلِمْتُ مَا أُنْزِلُ هَؤُلَاءِ ﴿ مووسا وتى: ئەى فیرەۋون! بەراستى تۆ چاك دەزانى كە ئەۋ (۹) بەلگەۋ ئايەتانە لەخۇيانەۋە نەھاتوۋن ﴿ إِلَّا رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ﴾ بەلگو ھەر پەرۋەردىگارى ئاسمانەكان و زەۋى ئارەۋونى ﴿ بَصَائِر ﴾ تا بىنە بەرچاۋ روۋنكەرۋە بۆ

راستى و دروستى پەيامبەرىيەتيم ﴿ وَإِنِّي لَأَظُنُّكَ يَا فِرْعَوْنُ مَثْبُورًا ﴿ فیرەۋون! من دلىام كە تۆ لە خەلكە نەفام و تياچوۋو نەحەتتەيەكانى؛ ئەگەر ھەر ئەۋە عەقلىت بىت ﴿ ۱۰۳ ﴾ فَأَرَادَ أَنْ يَسْتَفْزَهُمْ مِنَ الْأَرْضِ ﴿ ئىنجا فیرەۋون بەتەۋاۋى لى براۋ وىستى لەۋسەر زەۋىيەى (مىس)ە مووساۋ ھۆزەكەى دەربەدەر بكا، لە ئايەتتىكى تردا دەفەرمۇى: (وَإِنْ كَادُوا لَيَسْتَفْزُونَكَ مِنَ الْأَرْضِ لِيُخْرِجُوكَ مِنْهَا). ﴿ فَأَغْرَقْنَاهُ وَمِنْ مَعَهُ جَمِيعًا ﴾ ئىنجا ئىمەش دەستى خۇمانمان پىش خست و نوقمى دەريامان كىرد، بە خۇى و، بە ئەۋانەۋە لەگەلىا بوۋن ﴿ ۱۰۴ ﴾ وَقُلْنَا مِنْ بَعْدِهِ لِبَنِي إِسْرَائِيلَ اسْكُنُوا الْأَرْضَ ﴿ ۱۰۵ ﴾ وەلەپاش لەناۋ بردنى فیرەۋون خۇى و دام و دەزگاكەى، بە(بەنى ئىسرائىل)مان گوت: ئىۋە لەم سەرزەۋىيەى (شام) و (مىس)دا نىشتەجى بىن لەجىي ئەۋاندا ﴿ فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ الْآخِرَةِ جِئْنَا بِكُمْ لَفِيفًا ﴾ ئىنجاكە كاتى رۇزى قىيامەت ھات، ئەۋسا دەستە دەستەۋ كۆمەل كۆمەل چاك و خراپتان كۆ دەكەينەۋە بەرەۋە دادگای خۇاى گەۋرە دىن ﴿ ۱۰۵ ﴾ وَبِالْحَقِّ أَنْزَلْنَاهُ وَبِالْحَقِّ نَزَلَ ﴿ ئىمە ئەم (قورئان)ە مان لەسەر بىنچىنەى راستى و دروستى ئارەۋوۋە، ھەر بۆ چەسپاندنى ھەق و راستىش ھاتوۋە خوارى، واتە: وەكو خۇى ھەق، بۆ سەر خستنى ھەقىش ھاتوۋە، كەۋابوۋ توند باۋەشى پيا بكنە و، ھەرگىز بەرى مەدەن ﴿ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا مُبَشِّرًا وَنَذِيرًا ﴾ خۇتشىمان ئەى موھەممەد! ﴿ تەنھا بەمژدەدەرو ترسىنەر رەۋانە كرەۋوۋە، واتە: ھەر كسىك گوى رايەلت بىت مزگىنى بەھەشتى بدەرى، ھەر كەسش لاسارو لار بىت بەدۇزەخ بىترسىنە.

قورئانمان بەش بەش ئارە:

﴿ ۱۰۶ ﴾ وَقرآنًا فرقناه لتقرأه على الناس على مكث ﴿ ئەۋ قورئانەشمان بەشەش بۆ ئارەۋى، ھەتا بەرە بەرەۋە بەشەيى و لەسەرخۇ بۆ خەلگى بخۇيىتەۋە. بەلى.. قورئان بەتېكراۋ بەيەكجار لە(لوح المحفوظ)ۋە ئىدرايە(بيت العزە) لەم ئاسمانەى خۇمانەدا، ئەۋجا لەشەۋى قەدردا دەستى پىي كىردو ھاتەخوارى، بەلام بۆ ماۋەى (۲۳) سال ئەۋجا كۆتايى ھات، وەكو دەفەرمۇى: ﴿ ونزلناه تنزيلاً ﴿ بەشەش و بىرگە بىرگەۋ بەپنى پىۋىست وردە وردە دامان بەزاند، چۈنكە ئەگەر بىرپارو فەرمانە فەرەكان ھەموو پىكەۋە بوۋنايە، لەۋانەۋو بەئاسانى قەبۇل نەكرابا.

گەلانى بەر لەئۆش باۋەريان بە قورئان ھەبۋو:

﴿ ۱۰۷ ﴾ قُلْ آمَنَّا بِهِ أَوْلَا تُؤْمِنُوا ﴿ بەۋ بى بىروايانەى پىشنىيازى

دهکری بگه ریته وه بوئایه تی/ ۱۸۰ ی سووره تی (تعارف)، چونکه لهوئی ئەم باسه زیاتر قسه ی لی کراوه و لا تجهر بصلاتک و لا تخافت بها * له کاتی خویندنی قورئاندا به تایبەت له نوێژه کانتدا دهنگ بهرز مه که وه وه مه قیریته تا قووره ییش نه بیستقن و جنیو نه دن به دینه که ت؛ زوړیش هیواش و نرمی مه که، به لکو له سه ر خو به و

مؤعجیزه یان لی ده کردی بلی: بروا به و قورئانه بهینن، یان بروای بی نه هینن، بایه خ و بهای کهم ناکاو وه خوی دهمینیه وه : ان الذین اوتوا العلم من قبله * به راستی ئەوانه ی له پیش ئەم (قورئان) وه زانست و زانیارییان پی دراوه، واته: خاوه ننامه کان، بیا وه سالج و چاکه کانیان چاک ده زانن که ئەم قورئانه له هه مان سه رچاوه وه هاتوو ه کتیبه کانی ئەوانی لیوه هاتوو * اذا یتلى عليهم یحزرون للاذقان سجدا * بویه هه ر کات بزیان ده خوینریته وه، به چه ناکه و به روودا ده که ونه زهوی بو کړنووش بردن و سوپاسی خوا، چونکه ته منی دانی و گه یه شتته سه رده می ئەو پیغه مبه ره و به دیداری شادبوون، که وایوو ئیتر ئیوه ئەی قوره ییش و ده ورو به را کړنووش به رن یان نه، گرنگ نییه : ۱۰۸: و یقولون سبحان ربنا ان کون و عذر ربنا لسنعولا * بویه ده لین: پاکیی و خاوینی هه ر شایسته ی په ره و ردگاری ئیمه یه و، بی سویش به لیننی په ره و ردگارمان هه می شه له کاتی خویدا هاتوته دی، له و کتیبانه دا بو ئیمه هاتن، ئەو مژده یه دابوو، وای ئەمرؤ جیبه جی بوو : ۱۰۹: و یحزرون للاذقان یحزرون * وه بو سوپاسی خوا به چه ناکه و دهمه و روو ده که ون و کړنووش ده بن، وه له ترسی خوا دا به کول ده گرین و فرمی سک له چاویان دی * و یریدعهم خسوعا * وه تا دی، جار له دوا ی جار ییش ئەو قورئانه ملکه چییان زیاد ده کاو، پتر ته سلیمی ئەمری خوا ده بن.

ناوه پیروژه کانی خوا:

۱۱۰: قل ادعوا الله أو ادعوا الرحمن * پییان بلی: له نزاو دوعا کانتاندا ئه ر ناوی پیروزی (الله) به رن، وه یان هاوار به هه ر یه کێ له سیفه ته پیروژه کانی ئەو بکه ن، بو نموونه: وه کو (الرحمن) هه ر یه که و قه بووله * آیا ماتدعوا فله الأسماء الحسنی * جا ئیوه ش به هه ر ناوو سیفه تی که وه، له و ناوو سیفه تانه بوخوی دیاری کردون ده توانن داوا ی لی بکه ن و هاواری بو به رن، چونکه ناوی پیروزی خوا زوړن؛ ئەم دوانه ییش (الله، الرحمن) هه ر له وائن، وه کو له ئایه تی کی تر دا ده فرمو ی: (هو الله الذی لا إله إلا هو عالم الغیب والشهادة هو الرحمن الرحیم.. له الأسماء الحسنی یسبح له مافی السموات والأرض وهو العزيز الحکیم). جار یکیان کافرو بی بروا کان گو ییان له په یامبه ره وه بوو * که له نزاو دوعا کانی دا ئه یفه رموو: (یا الله! یا رحمن!)، که چی گو تیان: سه یه ره! موحه ممه د له و لا وه بو یه کتا په رستی بانگمان ده کات، له م لای شه وه له دوو خوا هاوار ده کات، جا خوا ییش ئەم ئایه ته ی: (قل ادعوا الله.. ی نارد ه خواری، سه باره ت به ناوه جوانه کانی خوا.

وَالْحَقُّ أَنزَلْنَاهُ بِالْحَقِّ تَرْل وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا مُبَشِّرًا وَنَذِيرًا ﴿١٥﴾
وَقُرْءَا نَا فَرَقْنَاهُ لِتَقْرَأَهُ عَلَى النَّاسِ عَلَى مُكَبٍّ وَنَزَّلْنَاهُ نَزِيلًا ﴿١٦﴾
قُلْ ءَأَمِنُوا بِهِ ءَ وَلَا يُؤْمِنُوْنَ إِلَّا الَّذِينَ ءُوتُوا الْعِلْمَ مِنْ قَبْلِهِ ءَ إِذَا يُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ يَخِرُّونَ لِلْأَذْقَانِ سُجَّدًا ﴿١٧﴾ وَيَقُولُونَ سُبْحَانَ رَبِّنَا إِنْ كَانَ وَعْدُ رَبِّنَا لَمَفْعُولًا ﴿١٨﴾ وَيَخِرُّونَ لِلْأَذْقَانِ يَسْكُوتُونَ وَيَرْبِدُونَ خُشْعًا ﴿١٩﴾ قُلْ أَدْعُوا اللَّهَ أَوْ ادْعُوا الرَّحْمَنَ أَيًّا مَا تَدْعُوا فَلَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ وَلَا تَجْهَرُ بِصَلَاتِكَ وَلَا تُخَافِتُ بِهَا وَابْتَغِ بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلًا ﴿٢٠﴾ وَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُن لَّهُ شَرِيكٌ فِي الْمَلِكِ وَلَمْ يَكُن لَّهُ وَهْنٌ مِنَ الدَّلِ وَكِبَرٌ تَكْبِيرًا ﴿٢١﴾

سُورَةُ الْكَافِرَاتِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَنزَلَ عَلَى عَبْدِهِ الْكِتَابَ وَلَمْ يَجْعَلْ لَهُ عِوَجًا ﴿١﴾ قِيمًا لِّنُذِرَ بَأْسًا شَدِيدًا لِّمَن لَّدُنْهُ وَيُبَشِّرَ الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ أَجْرًا حَسَنًا ﴿٢﴾ مَن كُنَّ فِيهِ أَبَدًا ﴿٣﴾ وَنَذِرَ الَّذِينَ قَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا ﴿٤﴾

به شیوه یه ک بیخوینه که ئەوانه له پشته وهن گو ییان لی بی ت * و ابتغ بین ذلک سبیلا * له نیوان ئەو دوو حاله ته دا ریگایه کی مام ناوه ندی و له بار بو خوت ره چاو بکه؛ قوره ییش کاتی گو ییان له په یامبه ره وه ده بوو قورئانی ده خویند؛ ئەوه ند ه که لله ره ق و سه ر سه خت بوون، جنیویان هه م به خوی و، هه م به خوا که شی دها، جا بو ئەوه ئەو کاره نه گری سه یه نه کن، ئەو ئایه ته ی (ولا تجهر بصلاتک..) وه ک ئیمامی (بوخاری) و (موسلیم) ده لین هاته خواری. : ۱۱۱: و قل الحمد لله الذی لم یخخذ ولدا * بلی: سوپاس و ستایش هه ر بو ئەو خوا به که که سی نه کردوو به کوری خوی و، مندال و کوریشی هه ر نییه * ولم یکن له شریک فی الملک * وه له ده سه لات و مۆلکیدا هیچ هاوبه ش و هاوتایه کیشی نه بووه و نییه * ولم یکن له ولی من الذل * یارو یاوه ریشی بو خوی نه گرتوو، له به ر بی ده سه لات و بی توانا ییشی، داوا ی هاوکاریشی له که س نه کردوو * و کبره تکبیرا * تویش هه می شه (الله اکبر) بلی و، خوا زوړ به گه وه ره گران

خوځه لکښ و فريو خواردوو به سامانه کې. ټينجا هه ژاري کې
سه به رزو شانازيکه به ټيمان و باوه په کې يوه، پاشان دهره نجاميان.
دووهم: ژيانې هم دونيا يوه نه نجامه کې. سيپه: نمونه ی مروفي
خوځه زلزان و (متکبر).. وهکو (ټيپليس)، نهوه بوو چوڼ ټيپاي کرد
سوږده بو ټادهم ﷺ بهرې، دهره نجام له رحمت و ميه رباني
خوا بيېه شکرا.

له فزل و گوره يې سووره تي (کهف) - دا هم فرمودانه
هاتون:

۱ = پيشهوا (نه حمه) له (نه بوو د رواه) ﷺ دهلي: پيغه مېهر ﷺ
فرموي: ((من حفظ عشر آيات من أول سورة الكهف عصم من
الدجال)) واته: هر که سي (۱۰) ټايه ته کې سهره تاي سووره تي
(کهف) له بهر بکا، له ده جال د پاريزري.

۲ = هر له نه بوو د رواه پيغه مېهر ﷺ ده فرموي: ((من قرأ
العشر الأواخر من سورة الكهف عصم من فتنة الدجال)) واته:
له بهر کردني (۱۰) ټايه تي کوټايي هم سووره تي (کهف) له ده بيته
مايه پاراستن له ده جال.

۳ = ټيبن عومر (رضي الله عنهما) له پيغه مېهر وه ﷺ دهلي: ((من
قرأ سورة الكهف في يوم الجمعة سطع له نور من تحت قدمه إلى
عنان السماء، يضي له يوم القيامة، وغفر له ما بين الجمعتين)).
واته: هر که سيک له روژي هينيدي سووره تي (کهف) سي خوځند،
نور يک له ژير پييه وه دهره چي بو ټاسمان و، له روژي قيامه تيشدا
ريي پي دهره کاو، ده شيته که فاره تي گونا هي نيواني هم جومعه
بوئو جومعه کې تر.

قورنن به لگهي راستي پيغه مېهره:

ته فسيري (ته بهري) و (سيهري ټيبن هيشام) ده لين: قوره يش
دووکس دهنيرنه لاي جووله که کان له راستي و ناراستي پيغه مېهر
ﷺ بپرسن، چونکه نه وان (ته ورات) يان هيه وه دزانن که نه گهر
موحه ممد ﷺ راست بيت، نه وانيش پيان ده لين: بچن هم سي
پرسياړه لي بکهن، جا نه گهر وه لامه کې راست بوو، دياره که
پيغه مېهرې خوايه.

يه کهم: ياراني (غارو ره قيم) کي بوون؟

دووهم: نهو پياوه کي بوو تواني خوځه لات و خوځاوا بگهري؟
سيپه: (روح) چيپه و چي له دهنانيت؟ نه ميس بې (ان شاء الله)
فرموي: سبه يني وه لامتان دده موه! به لام له بهر نه وه که (ان
شاء الله) نه کرد، حیکمه تي خوا و ابوو يازده روژ وه حي دواکهوت
و، قوره يش لپيان کرده هراو هو سه، خوځي سي بو دواکهوتني

بزانه، وه هه موو ناوو سيفه تيکي به رزو بله ندو به شکوي بو لي.
زور زور پي دهنانم که خوي گه وره پشتيواني لي کردم بو نووسين و
ته و او کردني ته فسيري سووره تي (ټيسراء)، بويه هردم، به ردهوام
ده ليم: الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على رسوله محمد
الذي أسرى به من المسجد الحرام إلى المسجد الأقصى، وعلى آله
وأصحابه وكل من والا.

سووره تي (کهف) ه

مه که يپيه و (۱۱۰) ټايه ته

به ناوي خوي به خشنده ي ميه ربان

هم سووره ته يه کي که لهو پينج سووره تانه که سهره تاکه يان به
(الحمد لله) ده ست پي ده کن، وهکو: سووره تي (فاتحه)، نه نعم،
که هف، سه به، فاتر).. هه مووشيان ستايشي خوي دلوان
پيشکه ش نه کن و ددان به بيخه وشي و پاک و خاويني نه ودا
ده نين.

* هم سووره ته بو چه سپاندني بيرو باوه رو پروا به گه وره يي خوا،
سي داستان و سهر گوزه شته ده گير پته وه.

يه که ميان: داستاني (اصحاب الكهف).. که وانه وهرسي فيداکاري و
له خو بوور دنه له پيناوي بيرو باوه ردا.. هي جهره و به جيپيشتني نهو
کو مه له لاه باوه نه ستوروو قايمه، ولات به جي دي لن و له ده ولت
و ده سه لاتي نهو سهر دمه خو قاچاغ ده کن و ژياني شاخ و داخ
و نه شکوت هه لده پيژن.. به راستي کاري و نهوپهري قاره مانيتي
و، جوامي ريه. دووهم: داستاني (خدر) و (موسا) يه (عليهما السلام)
به وشيوه که موسا ريگه خوي کهم زانين و (تواضع) ي گرته بهر
له پيناوي فيرووني زانست و زانياريدا.. پاشان موسا هر لهو
نيوانه ده به سهر نهو شته غيب و ناديارانه ده که (خدر) ده زانين
ټاگادار بوو. سيپه: داستانه کې (زيلقهر نهين) ه، که به راستي
هيماو نيشانه ي سهر کهوتني سه لاحهت و دادگهري و راستي و
تهقوايه، هر له بهر نهوش بوو به شيکي گه وره ي خوځه لات و
خوځاواي ټازاد کردو، پاشان ناوچه کاني تر خويان ټاماده ده کردبو
پيشوازي کردن له سويا زرگار که ره کې.

هم سووره ته له گهل نهوه شدا نهو سي داستان ده گير پته وه،
سي نمونه ي تري زيندوو وراست و واقعي ش به يان دهکات، تا
هه موو که سيک بزانيت هق و راستي په يوه ست به ده سه لات و
ساماني زوره نيه، به لکو تنها به بيرو باوهري پته و به خوايه،
سي نمونه که ش نه مانن: يه کهم: دهوله مهنديکي بافيشکارو

کارو کرده‌وی جوانترو باشترده‌کات؟ واته: ثم دونیایه جیگای تاقیکردنه‌وی مروّقه، له‌م فہرموودہ‌یہ‌شدا هاتووہ دہ‌فرموی: ((إن الدنيا حلوة خضرة، وإن الله مستخلفكم فيها، فتنظروا ماذا تعملون، فاتقوا الدنيا، واتقوا النساء، فإن أول فتنة بني إسرائيل كانت من النساء)) (پیشہوا ئەحمەد). ﴿۸﴾ وانا لجاعلون ما عليها صعيدا جرزا ﴿۹﴾

مَا لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ وَلَا لِآبَائِهِمْ كَبُرَتْ كَلِمَةً تَخْرُجُ مِنْ أَفْوَاهِهِمْ إِنَّ يَقُولُونَ إِلَّا كَذِبًا ﴿۱۰﴾ فَلَمَّا كَذَبَ الْفُلُكُنَا نَفْسَكَ عَلَى آثَرِهِمْ إِنَّ لَمْ يُؤْمَرُوا بِهَذَا الْحَدِيثِ أَذْنًا ۖ إِنَّا جَعَلْنَا مَا عَلَى الْأَرْضِ زِينَةً لِّمَن لَّيْسَ لَهُمْ آثَرُهُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا ﴿۱۱﴾ وَإِنَّا لَجَاعِلُونَ مَا عَلَيْهَا صَعِيدًا جُرُزًا ﴿۱۲﴾ أَمْ حَسِبْتَ أَنَّ أَصْحَابَ الْكَهْفِ وَالرَّقِيمِ كَانُوا مِنْ آيَاتِنَا عَجَبًا ﴿۱۳﴾ إِذْ أَوَى الْفِتْيَةُ إِلَى الْكَهْفِ فَقَالُوا رَبَّنَا إِنَّا مِن لَّدُنكَ رَحْمَةً وَهَيِّئْ لَنَا مِنْ أَمْرِنَا رَشَدًا ﴿۱۴﴾ فَضَرَبْنَا عَلَى آذَانِهِمْ فِي الْكَهْفِ سِنِينَ عَدَدًا ﴿۱۵﴾ ثُمَّ بَعَثْنَاهُمْ لِنَعْلَمَ أَيُّ الْحِزْبَيْنِ أَحْصَى لِمَا لَبِثُوا أَمَدًا ﴿۱۶﴾ نَحْنُ نَقُصُّ عَلَيْكَ نَبَأَهُم بِالْحَقِّ إِنَّهُمْ فِتْيَةٌ آمَنُوا بِرَبِّهِمْ وَزِدْنَاهُمْ هُدًى ﴿۱۷﴾ وَرَبَطْنَا عَلَى قُلُوبِهِمْ إِذْ قَامُوا فَقَالُوا رَبُّنَا رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَن نَدْعُو مِنْ دُونِهِ إِلَهًا لَقَدْ قُلْنَا إِذًا شَطَطًا ﴿۱۸﴾ هَؤُلَاءِ قَوْمُنَا اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ إِلَهًا لَّوْلَا يَأْتُواكَ عَلَيْهِم بِسُلْطَانٍ بَيِّنٍ فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ أَقَرَّرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا ﴿۱۹﴾

بئی‌گومان ئی‌مه‌ئه‌وی له‌سه‌ر ئهم زه‌وییه‌دایه ته‌ختی ده‌که‌ین و ده‌یکه‌ینه خاک و خۆلێکی وشک و بئی‌گژو گیاو، هیچ سه‌ه‌وزایی و، خیروبیرێکی تیا ناهێلین، که‌واته تۆیش ئه‌ی پێغه‌مبه‌ر! ﴿۱۰﴾ هیچ خه‌م و سه‌ره‌تیا ن بۆ مه‌خۆ، چونکه هه‌موویان ده‌گه‌ڕێنه‌وه لای خۆمان. ئه‌وانه دونیا چه‌واشه‌ی کردبوون، نکوولی زیندوو بوونه‌ویان ده‌کرد! که‌چی گه‌لی ڕووداوی وا هه‌یه هه‌رله‌دونیا دا ئه‌گه‌ر ژیرانه ته‌ماشای بکړین، ده‌رده‌که‌وێت که: ژینیکی تر راده‌گه‌یه‌نیست، ئه‌گه‌رچی پاش ماوه‌یه‌کی زۆریش بێت، وه‌کو داستانه‌که‌ی یارانێ ئه‌شکه‌وت (أصحاب الکهف). ڕاڤه‌که‌رانی قورئان ده‌گێڕنه‌وه که له‌ دوا‌ی سه‌رده‌می (عیسا) دا ﷺ له‌ ولاتی (ڕۆم) دا پاشایه‌کی سه‌ته‌مکار به‌ ناوی (ده‌قیانووس) هه‌یه هه‌بووه و خه‌لکی بۆ بته‌په‌رستی بانگ ده‌کرد، جا هه‌ر موس‌لمانێک سوژده‌ی بۆ نه‌بردا ده‌یکوشت!! تاوا‌ی لی‌هات ئه‌و کاره به‌لای موس‌لمانانه‌وه زۆر گه‌وره‌و سه‌خت و گران بوو، به‌تایبه‌تی لای کۆمه‌لی لاوان

وه‌حیه‌که زۆر بێ‌تاقه‌ت بوو، پاشان (جوبریل) ئهم سووره‌تی (که‌هف) ه‌ی بۆ هێناو به‌تێرو ته‌سه‌لی وه‌لامی دانه‌وه‌وه‌ فرموی: ﴿بسم الله الرحمن الرحيم﴾ * ۱: الحمد لله الذي أنزل على عبده الكتاب ﴿۱﴾ هه‌موو سوپاس و ستایش و سوپاسگوزارییه‌کی شیاو هه‌ر بۆ ئه‌و خوایه که: ئهم قورئانه‌ی بۆ سه‌ر به‌نده‌ی خۆی موحه‌مه‌د ﷺ نارده‌خواری ﴿۲﴾ ولم يجعل له عوجا ﴿۳﴾ وهیچ جوژه‌که‌م و کوری و خواری و ناتوه‌واوییه‌کیشی تی‌نه‌خستوو، نه‌ له‌ بێ‌ژه‌و وشه‌کانیدا، وه‌نه‌له‌ مانا و مه‌به‌سته‌کانیدا ﴿۲﴾: قیما ﴿۳﴾ کتیییکی زۆر راست و پایه‌ دارو به‌نرخه، وه‌له‌ هیچ روویه‌که‌وه که‌چی تێدا نییه ﴿۴﴾ لێ‌نذر بأسا شديدا من لدنه ﴿۵﴾ تا به‌دکاران و کافران له‌سزای توندی خۆی بیدار بکاته‌وه‌و بترسینی ﴿۶﴾ و بيشر المؤمنين الذين يعملون الصلحان ﴿۷﴾ به‌و ڕووداوانه‌ش کارو کرده‌وی چاک ئه‌نجام ئه‌ده‌ن مژده‌و مژگینی بدا ﴿۸﴾ أن لهم أجرا حسنا ﴿۹﴾ که‌ بئی‌گومان مژه‌و پاداشتیکی زۆر چاکیان بۆ هه‌یه، به‌هه‌شت و په‌زنامه‌ندی و خۆشنوودی خوای گه‌وره ﴿۳﴾: ما کتب فیه أبدا ﴿۱۰﴾ به‌هه‌تاهه‌تایی و هه‌میشه‌ش له‌و پاداشه‌دانو، هه‌ر ده‌می‌ننه‌وه‌وه هه‌رگیز کۆتایی نایه‌ت و نابڕیته‌وه ﴿۴﴾: وينذر الذين قالوا اتخذ الله ولدا ﴿۵﴾ به‌تایبه‌تی ئه‌وانه بترسینی که‌ ده‌لێن: خوا کوری بۆ خۆی داناوه! ﴿۵﴾: ما لهم به من علم ولا لآبائهم ﴿۶﴾ که‌ ئه‌و قسه‌ش ده‌که‌ن، نه‌خۆیان شتیکیان لی‌زانیه‌وه، نه‌باوو باپیرانی‌شیان، هیچ کامیان زانیارییه‌کیان له‌وباره‌وه هه‌یه ﴿۷﴾ کبرت کلمه‌ تخرج من أفواههم ﴿۸﴾ ئای چ قسه‌و وشه‌یه‌کی گه‌وره‌و ناخۆلایان له‌ دهم ده‌رچوو ﴿۹﴾ إن يقولون إلا كذبا ﴿۱۰﴾ درۆ و ده‌له‌سه‌ نه‌بئی هیچ شتیکی تر نالین و نازانن! ئه‌گینه خوا کورو مندالی له‌ کوێ بوو؟

بۆ موشریکان خه‌م مه‌خۆ:

﴿۶﴾: فلعلک باخع نفسك على آثارهم إن لم يؤمنوا بهذا الحديث أسفا ﴿۷﴾ له‌وانه‌یه تۆیش ئه‌ی پێغه‌مبه‌ر! ﴿۷﴾ له‌خه‌م و خه‌فه‌تی ئه‌وانه‌دا باوه‌ر به‌م قورئانه‌ ناکه‌ن، خۆت له‌ ناو ببه‌یت و تیا‌بجیت، واته: نابئی وابکه‌یت، چونکه تۆ ته‌نها راگه‌یاندنت له‌ سه‌ره، ئیتتر کئی باوه‌ر دینییت، کیش ناهێنیت، حیسابی له‌ سه‌ر تۆ نییه، وه‌کو له‌ چه‌ند سووره‌تیکی تر دا ئه‌وه‌ی دووپات کردۆته‌وه‌وه‌ ده‌فرموی: (فلا تذهب نفس عليهم حسرات..) یان ده‌فرموی: (لعلک باخع نفسك ألا یكونوا مؤمنين). ﴿۸﴾ إنا جعلنا ما على الأرض زينة لها ﴿۹﴾ هه‌رچی له‌ ڕووی ئهم زه‌ویدا‌یه ئی‌مه‌ کردومانه‌ مایه‌ی جوانی و رازاندنه‌وه‌ بۆی و ده‌ره‌نجام هه‌موویشی تیا ده‌چیت ﴿۱۰﴾ لنبلوهم أیهم أحسن عملا ﴿۱۱﴾ بۆ ئه‌وه‌ تاقیبیان بکه‌ینه‌وه‌وه‌ ده‌رکه‌وی کامیان

(فیتىيە) شىتېكى زۆر خراپ و كارىكى زۆر ناپەسەند بوو، پاشايش ناردى بەدواياندو ئەوانىش ھاتن، پاشان ھەرەشەى كوشتنى لىكردن ئەگەر كرنووشى بۇ نەبەن!! ئەوسا ئەمانىش رووبەرۈوى وەستان و بۇ دوايى ھەلھاتن.

سەرگۈرشتەى يارانى ئەشكەوت:

۹: أم حسبت أن أصحاب الكهف وأرقم كانوا من آياتنا عجا
ئاخۇ تۆش پىت وايە كە: يارانى ئەشكەوت (أصحاب الكهف) و (رەقىم) لەناو بەلگەكانى ئىمە دا شىتېكى سەيرو سەمەرەيە وەكو ئەوان پىيان وابوو.؟! نەخىر.. ئەو بۇ دەسلەت وتوانايى ئىمە شتى نىيە جىگەى سەر سورمان بىت، چونكە لە بوونەوهردا گەورەترو سەرسووپرەنترمان -وەك ئاسمان وزەوى- ھەيە.
(رەقىم): وەكو (ئىبن عەبباس) دەلى: ئەو تەتەلەو پارچە بەردەيە كە ئىوى يارانى ئەشكەوتەكەى لەسەر نووسراپوويەو پاش مردونيان ۱۰: إذ أوى الفتية إلى الكهف كاتى كە لاوەكان (حەوت كورە گەنجەكە) پەنايان بۇ ئەشكەوتەكە برد و، لە دەست ئەو ستمەكارانەى سەردەمە لەبەر فەرمانى خوا ھەلھاتن و كرنووشيان بۇ بتمەكانيان نەبرد و سەريان بۇ پاشا دانەنواند فقالوا ربنا آتنا من لدنك رحمة وتيان: پەرۋەردگارى ئىمە! لە لاين خوتەو ھەزىز بەر رەحمەت و مېھرەبانييەكى فراوان و گەورەمان بخە، ھىزو توانامان بدە لەسەر ھەق راوەستين وھى لئنا من أمرنا رشدا رىى سەرفرازىي و رزگاريمان بۇ ساز بدە لەم ئەشكەوتەدا، چاوى ئەو ياخيپوانە لە ئاستمان كوپر بكة، بەرەو كارىك بمان بە كە جىگەى رەزامەندى خۇت و، مايەى لىبورردنت بىت، لە فەرمودەيەكدا ھاتووەو دەرەموى: ((وما قضيت لنا من قضاء فاجعل عاقبتة رشدا)) پىشەوا ئەحمەد. ۱۱: فضرنا على أذانهم فى الكهف سنين عددا بەلى ھەلھاتن و رۇيشتن ئەشكەوتەكەو، ئىنجا ئىمەيش نزايمانمان گىرا كرد و، بۇ چەند سال وزەمانىك پەردەى(خەو) مان بەسەر گوينايدا كىشا و، لە خەو راجوونو ئەو ماوہ زۆرەيە خەويان لىكەوت و، ھىچ دەنگ و سەدایەكىش خەبەرى نەكردنەو ۱۲: ثم بعثناهم پاشان دواى ماوہيەكى دوورو درىژ ھەلمان ساندن و خەبەرمان كردنەو، ھەتا يەككىيان بچىت شىتېكان بۇپەيدا بكات بەو پارەيە لايان بووو بىخۇن، وەكو دوايى بەدرىژە باسيان دىت نلعم أى الحزين أحصى لما لبثوا أمدا تا بزائين و دەرەكوى كام يەك لەو دوو دەستەو گروپەيان -كە قسەيان جىاوازە لە بارەى ديارىيكردى ماوہى مانەوہيان- ھەر بە ھەژمار سالەكانى مانەوہيان لەبىرماوہ، كام لە دوولا دەزانن

كەچەند سالە خەويان لىكەوتووە، ئەگەر چى ئىمە خۇشمان چاك دەيزانين، بەلام دەمانەوى زانايى وتوانايى خۇمانيان نیشان بدەين تا زياتر سوورين لەسەر باوہرەكەيان.

لىرەوہ داستانەكەيان بەدرىژە باس دەكاو دەرەموى: ۱۳: نحن نقص عليك نبأهم بالحق ئىمە بەراستى سەرگۈرشتەو ھەوالى ئەوانەت -بى زىادو كەم- بۇ دەگىرپنەوہ: إنهم فتية آمنوا بربهم بىگومان ئەوانە كۆمەلە جحيل و لاويك بوون كە بەراستى پروايان بە پەرۋەردگارى خۇيان ھىنابوو و زىدانەم ھدى و ئىمەيش زياتر لە نوورى ئيمان رىنموونيمان كردن و، لەسەر رىگە راستەكە سەقامگىرمان كردن، دەرەنجام ئازاميان گرت و كۆچيان كردو، بۇ پاراستنى دىنەكەيان چوونە ناو ئەو شاخ و كىوہ، كەوابوو ئەى لاوہكانى قورەيش! ئىوہيش وەكو ئەوانبن وچاو لە خەلكە پىرە دلرەقانتان مەكەن، دەسا راپەرن و بەرەو رىى ھەق و راستى وەرن.

تېيىنى: ئىمامى (بوخارى) و زۆرىك لەزانكان ئەم ئايەتەى(وزدانام ھدى..) يە دەكەنە بەلگەى ئەوہكە (ئيمان) زىاد دەكات ۱۴: وربطنا على قلوبهم و دلىشيانمان پىكەوہ بەست و، لەسەر ھەق توندو قايم و پتەومان كرد و، ئاراميمان پى بەخشين: إذ قاموا ئەوكلاتەى وا راپەرينو، لەبەر دەستى پاشا ستمەكارەكەدا وەستان فقالوا ربنا رب السموات والأرض: ئەوجا گوتيان: پەرۋەردگارى ئىمە، ھەر پەرۋەردگارى ئاسمانەكان و زەوييە، تۆ ھىچ شىتېكت بەدەست نىيە: لن ندعو من دونه إلها دلىياشە ھەرگىز بى لەو ناپەرستين وھاناو ھاوار بۇ ھىچ پەرسراويكى تر نابەين: لقد قلنا إذا شططا خۇ ئەگەر كەسىكى تر بپەرستين و ھاوارى بۇبەرين؛ ديارەكە بىگومان وشەيەكى ستمە و درۆو ناحەقى بەدەمماندا ھاتووە، لە راستيەكان تىپەرمان كردووە و لامان داوہ ۱۵: هؤلاء قومنا اتخذوا من دونه آلها ئەمانەكە لە ھۆزو خەلكانى ئىمەن، بى لە خوا چەندىن خواو پەرستراويان بۇ خۇيان گرتووو ھەلېژارد، كە بەراستى كارىكى زۆر خراپ وناھەقىيان كردووە! لولاياتون عليهم سلطان بين دەسا بۇچى بەلگەيەكى ئاشكرا لەسەر راستيان ناھىن، ئەگەر راست دەكەن ئەوانە خوان: فمن أظلم ممن افترى على الله كذبا جا دەبى كى لەو كەسە ستمەكارتر بىت كە: لە سەر خوا درۆ ھەلەبەسى و بلى خوا شەرىكى ھەيە؟ ديارە -بى لەو- ھىچ كەسىك نىيە، مەگەر ھەر ئەوہ كە ھاوبەشى بۇ دانابى.

یارانی نه شکوت له خه لک هه لبران و جوونه غاره کهوه:

۱۶: وَاذْأَعَزَّلْتُمُوهُمْ وَمَا عَزَّوْا إِلَّا اللَّهُ ۖ اللَّهُ هُوَ الَّذِي لَهُ يَارَانِي ۖ نَهْشَكُوت بَهْوَانی تریانیان گوت: که برپاره ئیوه که نار بگرن و دور و په ریز بن لهو خه لکوه له په رستراوه کانیان که له جیاتی خوا دهیان په رستن ۖ فَوَا إِلَى الْكَهْفِ ۖ دَهْسا بهم نه شکوته په نابهرن و بچنه نیویو، له ناو گه لی ناوای بی دیندا دامه نیشن ۖ بَشِّرْكُمْ رَبِّكُمْ مِنْ رَحْمَتِهِ ۖ په روه ردگار یشتان ره حمهت و میهره بانی خویتان بو په خش ده کاو ده رووی خیرتان لی ده کاته وه ۖ وَبَشِّرْكُمْ مِنْ أَمْرِكُمْ مَرْفَقًا ۖ و کاروباری کۆچه که تان و، رینگای رزگار بووتان بو ئاسان ده کا و ده وه وینه وه، نه و جا خه لکه که بیان جیهیشت و بوی ده رچوون و بییان نه زانین، هه وه کو پیغه مبه ر ۖ لَهْ گه ل (نه بو بوه کی) دا کۆچیان کردو دواشیان که وتن و پییشیان نه زانین.

یاران له شوی نیکی ته ختی نه شکوته که دهان:

۱۷: تَرَى النَّفْسَ إِذَا ظَلَعَتْ نَزَاوَرٍ عَنْ كَهْفِهِمْ ذَاتَ الْيَمِينِ ۖ به لی رۆشته نه شکوته که وه.. جا کاتی له لای راستیانه وه خۆر هه لده هات، ده تیینی له نه شکوته که یاندا تیشکی خۆره که کلا ده بوو لییان و ده که یشته ناو غاره که وه ئه وانیش سوودیانی لی و ده رده گرت ۖ وَادْأَعَزَّلْتُمْ عَنْهُمْ ذَاتَ الشِّمَالِ ۖ کاتیکیش ئاوا ده بوو له لای چه پیا نه وه، تیپه ری ده کرد لییان و تیشکه که ی نه ده چووه نه شکوته که یانه وه، واته: گه رما ئازاری نه ئه دان و شنه ی بایان بو ده هات ۖ وَتَمَّ نَبِيُّ فَجْوَةٍ مَهْ ۖ ئه وانیش له ناو بۆشایه کی ته خت و راستی نه شکوته که دا راکشابوون و، هه وایه کی ساف و پاکیان بو ده هات و، تیشکی خۆریان بهر نه ده که وت، مه گه ر ئه وه که تیشکیکی نه رم و کریان بهر ده که وت تا جهسته یان تیک نه چی. به لی.. له دیار کردنی جیی و شوی نه که یاندا کیش هه یه، هه ندی ده لئین: نزیککی (بیت المقدس) بوون، بریکی تر ده لئین: نزیککی (نه یه وای) لای (موسل) بوون، هه ندیکی تر ده لئین: له ولاتی (رۆم) بوون، خو نه گه ر دیار کردنی جیگا که یان پیویست بووبا و، شتیکی له مه سه له که گۆرپا، نه وای خوای کارزان بوومانی دیاری ده کرد، چونکه هه یج شتیکی پیویست نه ماوه ته وه که خوای گه وره وه کو پیویست روونی نه کاته وه، پیغه مبه ریش ۖ دَهْهَرْمُو: ((ماترکت شیئا یقربکم إلى الجنة و یباعدکم إلى النار، إلا وقد أعلمتکم به)) (ئیبین که سیر). ۖ ذَلِكْ مِنْ آیَاتِ اللَّهِ ۖ نه و کاره یه کی که له نیشانه کانی ده سه لاتی خوا! ۖ من یهد

الله فهو المهتد ۖ هه رکه سی خوا رینمایی و شاره زای بکات، وه کو چۆن یارانی نه شکوتی خسته سه ر ریی هیدایهت، نه وه ریی دۆزیوه ته وه و رینوین بووه ۖ وَمَنْ يَضِلْ فَلَنْ نجد له و نیا مرشد ۖ هه ر که سیکیش به هوی کاری ناپه سه ندی خۆیه وه خوا سه ری لی تیک بدات، هه رگیز تو ناتوانی هه یج دوستیکی رابه ری

وَاذْأَعَزَّلْتُمُوهُمْ وَمَا عَزَّوْا إِلَّا اللَّهُ ۖ فَوَا إِلَى الْكَهْفِ يَنْشُرْ لَكُمْ رَبُّكُمْ مِنْ رَحْمَتِهِ وَيَهْدِي لَكُمْ مِنْ أَمْرِكُمْ مَرْفَقًا ۖ وَتَرَى النَّفْسَ إِذَا ظَلَعَتْ نَزَاوَرٍ عَنْ كَهْفِهِمْ ذَاتَ الْيَمِينِ ۖ وَإِذَا عَزَّوْا تَقْرَضُ عَنْهُمْ ذَاتَ الشِّمَالِ ۖ وَهُمْ فِي فَجْوَةٍ مِّنْهُ ۚ ذَلِكْ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ ۖ مِنْ هَدَى اللَّهُ هُوَ الْمُهْتَدِ ۖ وَمَنْ يَضِلْ فَلَنْ نجد له ۖ وَلِيَا مَرْشِدًا ۖ وَنَحْسَبُهُمْ آتِفَاظًا ۖ وَهُمْ رُقُودٌ وَنُقِلْتُمْ ذَاتَ الْيَمِينِ ۖ وَذَاتَ الشِّمَالِ ۖ وَكَلْبُهُمْ بَاسِطٌ ذِرَاعِيهِ بِالْوَصِيدِ ۖ لَوِ اطَّلَعْتَ عَلَيْهِمْ لَوَلَّيْتَ مِنْهُمْ فِرَارًا ۖ وَلَمَلَمْتَ مِنْهُمْ رُعبًا ۖ وَكَذَلِكَ بَعَثْنَاهُمْ لَيِسَاءً ۖ لَوْ يَبِينُهُمْ ۖ قَالَ قَائِلٌ مِّنْهُمْ كَمْ لَبِئْتُمْ ۖ قَالُوا لَبِئْنَا يَوْمًا ۖ أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ ۖ قَالُوا رَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَا لَبِئْتُمْ ۖ فَابْعَثُوا أَحَدَكُمْ بِوَرِقِكُمْ هَذِهِ إِلَى الْمَدِينَةِ ۖ فَلْيَنْظُرُوا لَهَا أَزْكَى طَعَامًا ۖ فَلْيَأْتِكُمْ بِرِزْقٍ مِّنْهُ وَلْيَتَلَطَّفْ ۖ وَلَا يُشْعِرَنَّ بِكُمْ أَحَدًا ۖ إِنَّهُمْ إِنْ يَظْهَرُوا عَلَيْكُمْ يَرْجُمُوكُمْ أَوْ يُعِيدُوكُمْ فِي مِلَّتِهِمْ ۖ وَلَنْ تُفْلِحُوا ۖ إِذْ أَبْكَا ۖ

بو پهیدا بکهیت، تا بیخاته وه سه ر شارپی، وه کو نه وپاشاو قه وه چه واشه کراوه یه.

له غاره که ده خه وتوون:

۱۸: وَنَحْسَبُهُمْ آتِفَاظًا ۖ وَهُمْ رُقُودٌ ۖ نه گه ر سه یرتان کردبان، نه و دهمه نووستبوون که چۆن چاویان کرابوویه وه، نه م دیوو نه و دیویان ده کرد، وات ده زانی بیدارن و به خه بهرن، که چی له وایه دا خه وتوون ۖ وَنُقِلْتُمْ عَنْ الْيَمِينِ وَذَاتَ الشِّمَالِ ۖ وه ئیمه به لای راست و چه پدا هه لگیرو وهرگیرو نه م شانه و شانیان پی ده که ی، بو نه وه ی نه رزین و زهوی جهسته یان نه خواو، وه کو خویان بمیننه وه ۖ وَكَلْبُهُمْ بَاسِطٌ ذِرَاعِيهِ بِالْوَصِيدِ ۖ سه گه که شیان که دوايان که وتبوو له بهر دهم نه شکوته که ده هه ر دوو زنده وه دهستی خوی راخستبوو، ده تگوت پاسه وانییان ده کات، به لی.. هاورییه تی چاکان و نه مران هه میشه مایه ی نه مری بووه، بویه هه تا دنیا

دوینا بیت، ناوو شورەتی ئەو سەگە یە لە گەل نەمراندا هەر دەمینیتهوه ﴿لو اطلعت علیهم لولیت منهم فرارا﴾ بەشیوەیەکی وا کە ئەگەر تۆ چووای بت دیبان لەسەر ئەو حالەتەیان کە: چون خەوتوون و ئەم دیوو ئەو دیو و شانەو شان دەکەن، بەراکردن بەرەو دوا دەگەراییتهوهو هەڵدەهاتیت ﴿ولمئلت منهم رعبا﴾ دل و و دەروونیشت پەر دەبوو لەترس، چونکە ئەو حالەتەیان، حالەتیکی دژوارو ترساناکە، هەتا کەسیک نەتوانی لێیان نزیک ببیتهوهو دەسکاری جەستەیان بکات.

وێ خەبەرمان هینان و چوونە نیو شار بۆ بزێوی:

﴿۱۹﴾ وکذلک بعثناهم ﴿بەئێ... هەرچۆنیک خەواندمان، هەر ئاواش پاش (۳۰۹) سالی لە خەو هەلمان ساندن و وەخەبەرمان هینان ﴿لیتسألوا بینهم﴾ تا لە نیوان خۆیاندا یە کتر بپرسن: ئاخۆ چەند لەو ئەشکەوتە کەدا مابنەوه؟ ﴿قال قاتل منهم کم لبثم﴾ بۆیە قسە کەریکیان گوتی: باشە! دەبی چەند مابنەوهو، نوستووین لەم ئەشکەوتەدا؟ ﴿قالوا لیتنا یوما أو بعض یوم﴾ زۆر بە ئاسایییە کەوه گوتیان: رۆژیک، یان بەشیکی ماوینەتەوه، بۆیە بۆچوونیان وابوو، چوونکە کاتی چوونە ئەشکەوتە کەوه، سەرلە بەیانێ بوو، کاتیکیش وە خەبەر هاتن ئاخیری رۆژ بوو ﴿قالوا ربکم أعلم بما لبثم﴾ دیارە قسەو بۆچوونیان لێک جیاوازیبوو، بۆیە بە ئەنجام نەگەیشتن و، گوتیان: لەراستیدا تەنها مەر هەر پەرەردگارتان بزانی چەندە نوستوون و چەند ماونەتەوه، بۆیە باش وایە حەوالە بەزانیاری خۆی زانا بکریت ﴿فابعثوا أحدکم بورقکم هذه إلى المدينه﴾ دەسا هەر ئیستایەکیکتان بەم (دراوو نوقرەو زیووه) بنێرنە نیو شار ﴿فلینظر أیها أزکی طعاما﴾ با تەماشای بکات کام خواردن و خۆراکی زۆر چاک و پاکە ﴿فلیاتکم برزق منه﴾ با بە ئەندازە ی پنیوێست بۆتانی بهیئنی ﴿ولیتلف﴾ ویا زۆر بە سەرنج و زیتی ببزویتهوه، زۆر بەنهیئنی بپرواته ناوشارەوهو خواردنە کە بکری ﴿ولا یشرعن بکم أحدا﴾ و هیچ کەسیکیشتان لێ بە ئاگە نەکات، واتە: بەشیوەیە کەس پیمان نەزانی ﴿۲۰﴾: ﴿إنهم إن یظہروا علیکم یرجموکم﴾ چونکە بەراستی ئەگەر ئاگادارتان بن و پیتان بزانی یا ئەوتە بەر دەبارانتان دەکەن ﴿أو یعدوکم فی ملتہم﴾ وە یان دەتان گێرنەوه بۆ ناو ئایینی بپەرستی خۆیان ﴿ولن تفلحوا إذا أبدا﴾ ئەوکاتە ئیتر لەدنیوا لە قیامەتدا هەرگیز بەختەوهرو رزگار نابن. بەئێ... ئا بەو شیوەیە بۆ سەرخستنی کارەکیان ئەو هەموو ئەسباب و هۆیانەیان بەکار هیناو، هۆشیارییان بە یەکتر دا.

خەلک یی زانیان و (بۆ بیرەوهری) خانوویەکیان لەسەر کردن:

﴿۲۱﴾ وکذلک أعثرنا علیہم ﴿هەر وەکو لە خەو هەلمان ساندن -دوای ئەو گشت ماوەیە- هەر ئاواش خەلکیکیان لێ بە ئاگا کردن ﴿لیعلموا أن وعد الله حق﴾ تا ببینن و بزانیان کە: بێ گومان بەئینی خوا بۆ زیندوو بوونەوه راست و دروستە ﴿وأن الساعة لا ریب فیها﴾ و بە یەقینیش بەدەر لە دوودی قیامەت هەر پەیدا دەبێت ﴿إذ یتنازعون بینہم أمرہم﴾ جا ئەو دەمە ی کە خەلکە کە بە دیداریان شادبوو، سەریان لە راویژنا سەبارەت بەوە چێ بکەن بەرامبەریان ﴿فقالوا ابنوا علیہم بنیانا﴾ ئەوانەیان لێیان بە ئاگا کرابوونەوه، بوونە دوو بەشەوه: هەندیکیان وتیان: چاک وایە مالۆچکە و گومەزیکیان لەسەر دروس بکەن، بۆ ئەوێ ئەوشوینە یە وەکو شتیکی میژوویی هەر بمینیتهوه، پاشان دەرگای ئەشکەوتەکیان لێ داخەنەوهو وازیان لێ بهیئن ﴿ربہم أعلم بہم﴾ پەرەردگاریان لە ئیوہ چاکتر دەیان ناسی ﴿قال الذین غلبوا علی امرہم﴾ بەلام ئەوانە ی کە زۆرینە بوون و قسەیان باشتەر دەرپیی گوتیان: ﴿لنتخذن علیہم مسجدا﴾ نا... سویند بەخوا، دەبی پەرستگەو مزگەوتیکیان لەسەر دروست بکەین ئەوہش لەو سەردەمدا باو بوو، واتە: لە دەم دەرگای ئەشکەوتە کەدا، سەرەنجام قسە ی ئەم دەستە ی دووہە سەری گرت.

مەسەلە ی مزگەوت کردنە گۆرستان و ناشتنی مردوان تییدا، نوێژ تییدا کردنی:

زانا شارەزاکانی دینی ئیسلام، کاری وایان بەکاریکی ناپەسەندو نەرەوا داناهو، بەتوندی رییان لێ گرتووه، تەنانەتی شیخی (ئیبن حەجە) لە کتیی (زەواج) دا بە گوناھ ی گەورە ی داناهو. (پیشەوا ئەحمەد، ئەبوو داوود، ترمزی، ئیبن ماجە) لە (عەبدوللای کوری عەبباس) -هەو دەگێرنەوه کە: پەيامبەر ﷺ فرمویەتی: ((لئن الله تعالی زائر القبر والمتخذین علیہا المساجد والسر)) واتە: نەحەتی خوا لەو ژنانە کە دەچنە سەر گۆر، ولەوانەش کە مزگەوت دروست دەکەن لەسەر گۆرچراو کارەبایان لەسەر هەلەکەن. پیشەوا (موسلیم) ییش ئەمە ی بۆ زیاد کردووه: ((ألا وإن من کان قبلکم یتخذون قبور أنبیائہم مساجد وإنی أنہاکم عن ذلک)) واتە: بزانی! ئەگەر ئەوانە ی بەر لە ئیوہ گۆری پیغەمبەرەکانیان کردبێتە مزگەوت، ئەوا من ریم لێ گرتن. وەهەرەوا (موسلیم و نەسائی) لە خاتوو (عائیشە) وە ئەم فرمودە یە دەگێرنەوه: ((إن أولئک إذا کان فیہم الرجل الصالح فمات، بناو

تستفت فیهم منهم أحدا ﴿۱۸﴾ وه له بارهی ژمارهشیانوه له کهسیک له وخواههنامانه مهپرسه، چونکه هه وهی بهسه بوؤو. (ئیین کهسیر) دهلیت: جاریک دهنگ و باسی (أصحاب الکهف) یان له په یامبهه ۱۸ پرسى: تهویش فرهمووی: بهیانی وهلامتان دهدهمهوه، کهچی وهیی و سروش بو وهلامهکهی، بازده روژ

على قبره مسجدا وصوروا فيه تلك الصور، أولئك شرار الخلق يوم القيامة)) واته: تهوانی بهر له ئیوه هه کهه پیاویکی سالحیان لی دهمرد، مزگهوتیکیان لهسه دهکردو وینه وهخش و نیگاری مردووه کهشیان ساز دهه، دهسا چاک بزائن که تهوانه له روژی قیامهتدا له هه مووکسیک خراپترن.

ئیمامی (قورتوبی) دهلی: (قال علماؤنا: وهذا يحرم على المسلمين أن يتخذوا قبور الأنبياء والعلماء مساجد)، واته: زاناکانی دینی ئیسلام دهلین: ئەمه وا دهگهیه ئیت که لهسه موسلمانان هه رانه گوری پیغه مبهه رکان و زاناکان بکه نه مزگهوت. فرهمووده یه کیش ههیه که ئیمامی موسلیم دهیگیریتهوه: ((لا تصلوا إلى القبور، ولا تجلسوا عليها)). پاشان قورتوبی دهلی: (أى لا تتخذوها قبلة، فتصلوا عليها أو إليها كما فعل اليهود والنصارى).

ژماره یان چهنده؟

﴿۲۲﴾: سيقولون ثلاثة رابعهم كلبهم ﴿۲۲﴾ تهو جووله کانهی له چه رخی په یامبهه ردا ۱۸ ده زیان له بارهی ژماره یانه وه دهلین: سین و بهسه کهه یانه وه چوارن ﴿۲۳﴾ و يقولون خمسة سادسهم كلبهم ﴿۲۴﴾ هه ندیکی تریان دهلین: پینچ کهسن و بهسه کهه یانه وه شهشن ﴿۲۵﴾ رجما بالغیب ﴿۲۶﴾ تهو دوودهسته یه هه ره له خو یانه وه بی بهلکه قسه ده کهن و، دواى خه یالات کهه وتوون و، دهست له کاری نادیار ده دهن، واته: لهو قسه و باسه یاندا یه قینیان نییهو، به خه یال دهیکه ن ﴿۲۷﴾ و يقولون سبعة وثامنهم كلبهم ﴿۲۸﴾ دهسته یه تریان دهلین: ههوت کهسن و هه شته مینیان سهگه کهه یانه. جا بو دوو را پیشووه که فرهمووی: (رجما بالغیب) بهلام بو رای سییه ههچی نهگوت و بی دهنگ بوو، وهکو تهسیدی ئهه راو بوچوونهی دواپییهی کردبی وایه، واته: بهسه کهه کهه دهبنه ههشت ﴿۲۹﴾ قل ربی أعلم بعدتهم ﴿۳۰﴾ تهی پیغه مبهه ر! ۱۸ پییان بللی: له راستیدا هه رهروه دگام به ژماره یان زاناته، کهواته خو دان لهو قسه و باسه بی قازانج و بی کهلکه ﴿۳۱﴾ ما يعلمهم إلا قليل ﴿۳۲﴾ دهسته یه کی که میان نه بی بوی نهچوون و ژماره یان نازان. (ئیین عه بباس) دهلیت: من یه کیکم لهوانه که ده زانم چه نه کهسن، تهوانه ههوت بوون، ئەمه تهگه رچی ههچ فرهمووده یه کیش بو دیار یکردنی ژماره یان نه هاتوو، بهلام (ئیین عه بباس) به زیره کی و تیگه یشتنی خو ی دهیزانی که ههوت کهسن ﴿۳۳﴾ فلا تمار فیهم إلا مرآة لظاہرا ﴿۳۴﴾ جا کهواته تۆیش له بارهی ژماره یانه وه زور به ئاسانی باس بکهو، تهوه ند له سه ری مهچو، واته: چۆنمان بو باس کردیت، هه ره ئاواش قسه یان لهگه له بکه، قسه کردن له ژماره یان کهلکیکی تهوتو نابه خشیت ﴿۳۵﴾ ولا

وَكَذَلِكَ أَتَتْهُمْ أَعْرَابٌ لَعَلَّهُمْ يَعْلَمُونَ أَنَّ وَعَدَ اللَّهِ حَقٌّ وَأَنَّ السَّاعَةَ لَا رَيْبَ فِيهَا إِذْ يَتَنَزَّعُونَ مِنْهُمْ أَمْرٌ فَقَالُوا اكْبُتُوا عَلَيْهِمْ بِمَا نَزَّلْنَاهُمْ عَلَيْهِمْ فَقَالَ الَّذِينَ غَلَبُوا عَلَى أَمْرِهِمْ لَنَتَّخِذَنَّ عَلَيْهِمْ مَسْجِدًا ﴿۳۶﴾ سَيَقُولُونَ لَوْلَا رَبُّنَا إِلَهُنَّ كَلْبُهُمْ وَيَقُولُونَ خَمْسَةٌ سَادُسُهُمْ كَلْبُهُمْ رَجْمًا بِالْغَيْبِ وَيَقُولُونَ سَبْعَةٌ وَثَامِنُهُمْ كَلْبُهُمْ قُلْ رَبِّي أَعْلَمُ بِعَدَّتِهِمْ مَا يَعْلَمُهُمْ إِلَّا قَلِيلٌ فَلَا تُمَارِ فِيهِمْ إِلَّا مِرًّا ظَهَرًا وَلَا تَسْتَفْتِ فِيهِمْ مِنْهُمْ أَحَدًا ﴿۳۷﴾ وَلَا تَقُولَنَّ لِيْ أَرَأَيْتَ إِنْ فَعَلْتُ ذَلِكَ غَدًا ﴿۳۸﴾ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ وَاذْكُرْ رَبَّكَ إِذَا نَسِيتَ وَقُلْ عَسَى أَنْ يَهْدِيَنِّي رَبِّيَ لِأَقْرَبَ مِنْ هَذَا رَشَدًا ﴿۳۹﴾ وَلِئِنْ أَقْبَلُ مِنْكُمْ ثَلَاثٌ مِّائَةٍ سَيَرَانٌ وَأَزْدًا مُّؤْتَسِعًا ﴿۴۰﴾ قُلِ اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا لِيْثُوْا لَهُ غَيْبُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ أَبْصِرْ بِهِ وَأَسْمِعْ مَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا يُشْرِكُ فِي حُكْمِهِ أَحَدًا ﴿۴۱﴾ وَأَنْتَ مَا أُرْسِيْ إِلَيْكَ مِنْ كِتَابٍ رَبِّكَ لَا مُبْدِلَ لِكَلِمَاتِهِ وَلَنْ تَجِدَ مِنْ دُونِهِ مُلْتَحَدًا ﴿۴۲﴾

دواکهوت، پاشان تهو ئایه ته هات و فرهمووی: ﴿۲۳﴾: ولا تقولن لشيئ إني فاعل ذلك غدا ﴿۲۴﴾ هه رگیز له بارهی ههچ شتیکه وه به دلنیاپییه وه مهلی: من بهیانی تهوکاره دهکهه، به وشه ی (إن شاء الله) وه نه بییت، واته: کاتی تهتهوی هه رشتی بکهیت، هه رده بی بلییت: إن شاء الله.

﴿۲۴﴾: إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ وَاذْكُرْ رَبَّكَ إِذَا نَسِيتَ ﴿۲۵﴾ وهه ره که له بیرت چوو (إن شاء الله) بکهیت و تهو جا وه بیرت هاته وه، هه ره ده بی (إن شاء الله) بکهیت، وهه میشه یادی پهروه دگارت فرهموش نه کهیت ﴿۲۶﴾ وَقُلْ عَسَى أَنْ يَهْدِيَنِّي رَبِّيَ لِأَقْرَبَ مِنْ هَذَا رَشَدًا ﴿۲۷﴾ وه له وهلامی هه ره پرسیار یکدا بللی: هیوادارم پهروه دگام له مه باشت و نزیکتر به ههقه وه شاره زاو رینماییم بکات.

چه نه مانه وه له غاره کهده؟

﴿۲۵﴾: وَلَبِثُوا فِي كَهْفِهِمْ ثَلَاثَ مِائَةٍ سِنِينَ ﴿۲۶﴾ لاهو کانیش

دەبى (بىلال وعەممارو سۇھەيب و خەبىباب و...) لەدانىشتەكاندا
 وەدەرنىيىت ﴿ ولا تعد عنك عنهم ﴾ ھەرگىز چاويشت لىيان
 كل نەكەيت و پشتگوڭيان نەخەيت، پەيامبەر ﷺ گەلى سور بوو
 لەسەر بىروا ھىئانى ناودارەكانى قورەيش، بەشپۆھىەك خەرىك بوو
 لە ھەژارەكان واز بىنى و، خۆى بى نياز بكات لىيان، ئەوسا
 ئىتر قورئان ھات و فەرمووى: ھەر لەگەل ئەماندا بەو، گووى
 بەوانە مەدە لەسەر رېئى ئىسلام نىن ﴿ لا تدركه الحياة الدنيا ﴾
 بەمەبستى ئەو ھەر روو لە جوانى و زەرقو بەرقى ئەم دونىايە بكەيت
 ﴿ ولا تطع من اغفلنا قلبه عن ذكرنا ﴾ و بەگوڭى ئەو مەكە -كە
 لەبەر لاسارى خۆى- دلمان بى ئاگا كرد لە يادى خۇمان، بۆيە
 ھەمىشە سەرى كردۆتە دونىا ﴿ واتع هاد ﴾ و شوڭىنى ھەواو
 ئارەزووى خۆى كەوتوو و وازى لە فەرمانى خواى گەورە ھىناوە
 ﴿ كان أمراً قبيحاً ﴾ و ھەموو كارو فەرمانىكى لەرادەو لەسنوور
 دەرچوو، لە جىگايەكى تردا ھەر لەو بارەيەو دەفەرموئى: ﴿ ولا
 تمدن عينيك إلى مامتنا به أزواجاً منهم زهرة الحياة الدنيا لفتنهم
 فيه ورزق ربك خير وأبقى ﴾.

ھەق و راستى ھەر لای خوايە، كى بىروا دەكاو كىش نايكا،:

﴿ ٢٩ ﴾: ﴿ فوالحق من ربكم ﴾ پىيان بلى: ئەى پىغەمبەر! ﷺ
 ھەق و راستى تەنھا ھەر ئەوھىە كە لە لای پەرورەگارتانەو ھاتوو
 بۆتان، كەواتە دواى ئەو بى دىنە غافلانە مەكەون ﴿ فمن نسب
 فلو من ومن شاء فليكفر ﴾ ئىنجا پاش دەرکەوتنى ھەق و راستى،
 ھەمووشتان سەرەستەن، كى باوەردىنى و موسلمان دەبى، با بىروا
 بىنى، كىش دەيەوى كافرو بى بىروا بىت، با ھەر كافرىيت، ديارە
 ئەمە ھەرەشەيە، چونكە ھەرگىز خواى گەورە رازى نىيە بە كوفرو
 داوا لەخەلك ناكات كە: بچن رىبازى كوفر ھەلئىرن، لەولاشەو
 ھەق و ناھەق بەبوون و نەبوونى مال و سامانى ئەم دونىا نىيە،
 ھەتا وابزانن ھەموو دۆلەمەندىك راست و چاك وپاكە، ھەموو
 ھەژارىكىش نەگريس و نەگبەتە. ﴿ يا أعدائنا لظالمين ﴾
 بىگومان ئىمە ئاگرىكى گەرمان بۆ ناھەقكاران و ستمەكارانى
 كافران ئامادە كردوو ﴿ احاط بهم سرادقها ﴾ كە گروو بلىسەكەى،
 يان درژىيەكەى وەك پەردەى خىوشت ھەموو لايەكى گرتوون،
 پىغەمبەر ﷺ لە تۆكەمىي و مەحكەمى دىوارەكانى ئاگرى دۆزەخدا
 دەفەرموئى: چوار دىواری وای بە دەورا كراو كە ئەستورى
 ھەريەكەيان ماوہى چل سالى رىيە. (پىشەوا ئەحمەد) ﴿ وان
 يستغيثوا ﴾ خۆ ئەگەر زۆريان بۆھات و ھاواريان لى بەرز بوويەو
 داواى ئاويان كرد ﴿ يغاثوا بماء كالمهل يشوي الوجوه ﴾ ئاويكيان

لەئەشكەوتەكەياندا سى سەد سالى ھەتاوى بەخەوتوويى مانەو
 ﴿ وازدادوا تسعا ﴾ و نو سالىشيان بۆ زياد كرد، واتە: ئەگەر
 بەسالى ھەتاوى حسيب بكرىت (٣٠٠) سالى رەبەق مانەو، خۆئەگەر
 بەسالى مانگى (ھىلال) يش لىك بدريتەو (٣٠٩) سالى مانەو.
 لە پىشەو ھەرمووى: (سینین عددا) جا گومان لەو ھەدا نىيە كە
 ئەمە گەورەترین بەلگەو نىشانەى راستى پەيامبەر ﷺ، لە كاتىكدا
 كە ئەو نە لە كۆلىژى بىركارى و ماتماتيك، وە نە لە دانشگای
 گەردوونناسیدا فير بوو، ئەى ئەگەر ئەو موعجيزە نەبىت؟! باشە
 ئەو چۆن دەزانى كە ھەر سەد سالى ھەتاوى، سى سالى مانگى زياد
 دەكاو پىش دەكەوى، وە ھەر سالىكى ھەتاوى (١١) روژ زياد دەكا
 و دەرواتە پىشەو؟ ﴿ ٢٦ ﴾: ﴿ قل الله أعلم بما لبثوا ﴾ پىيان بلى:
 ھەر خوا خۆى باشتەر دەزانى لەئەشكەوتەدا چەند مانەو، واتە:
 زانىنى ھەوالەى زانست و زانىارى خواى گەورەى بكە ﴿ له غيب
 السموات والأرض ﴾ ھەرچى ناديارو داپۆشراوى ئاسمانەكانو
 زەوى ھەيە -بەدەنگو باسى يارانى ئەشكەوتىشەو- بۆ خوايە،
 وە ئەو لای ئەو ديارو ئاشكرايەو چاك دەيزانى. ﴿ اصبر به ﴾ ئاى
 خوا چ بينايە بۆ ھەموو شتى ﴿ وأسمع ﴾ وچ ژنەوايشە، واتە:
 بينين و بىستنى خوا بى سنوورە، وەكو بينين و بىستنى ھىچ كەسى
 نىيە ﴿ ماله من دونك ﴾ بۆيارانى ئەشكەوت -جگە
 لەو زاتى اللەيە- ھىچ پشت و پەناو دۆسيكيان دەس ناكەوى ھەتا
 بىيان پارىژى ﴿ ولا يشرك فى حكمه أحدا ﴾ وخوايش لە كارو
 برىارى خويدا ھىچ كەسى نەكردوو بە ھاوتاو ھاوبەشى خۆى، بى
 شەرىك و بى وەزىرو بى ھاوتايە، رازىش نابىت قسەى ناحەزو
 نەيارانى بخرىتە پال قسەيەو.

قورئان بخوينەو ئەگەل ئيمانداران بە:

﴿ ٢٧ ﴾: ﴿ قل ما أوحى اليك من كتاب ربك ﴾ ئەى
 پىغەمبەر! ھەرچى لە قورئان و كتيبەكەى پەرورەگارتدا بەوھى
 بۆت ھاتوو، بىخوينەو ھەكارى پى بكەو، تەنھا تۆزقالبە لىي
 لانەدەيت ﴿ لا تبدل لكلماته ﴾ نابى كەسك برىارو وشەكانى
 خوا بگورئى ﴿ ولن تجد من دونه متحدا ﴾ لە غەيرەز ئەو ھىچ
 دۆست و پەناگايەكت دەست ناكەويت، كەوابوو نابى پەنا بەھىچ
 كەسكيش بەرىت ﴿ ٢٨ ﴾: ﴿ اصبر نفسك مع الذين يدعون ربهم
 بالغداة والعشي يريدون وجهه ﴾ دان بە خۆتا بگرە لە گەل ئەوانەى
 كە بەيانيان و ئىواران لە پەرورەدگاريان دەپارپنەو و دەھيەرستن و،
 تەنيا رەزامەندى ئەويشيان دەوى، ئىتر داران، يان نەدار، بەھيژن،
 يان بىھيژ، نابى گوئى لە سەرانى قورەيش بگريت كە: دەلێن

هات، و دوای مردنیش زیندوو کرامه‌وه - وه‌کو تو ده‌لئیت - دلنیم
که له‌ویش جیگایه‌کی چاکترو باخ و باخاتیکی رازاوه‌ترم ده‌ست
ده‌که‌وی، چونکه شان و شه‌وکه‌تی خوُم نه‌وه هه‌لده‌گریت.

هرچی بدات ده‌یدات، باوه‌ریشم وایه هیچ هیزیک بۆمن نییه له
فهرامه‌مه‌ینانی، به هیزو پشتیوانی خوا نه‌بی، نه‌وه ده‌سته‌به‌ر بوو
بۆ به‌رده‌وامی نه‌و نیعمه‌ته‌ت.

(سه‌له‌ف) ده‌لئیت: هه‌ر که‌سیک شتیکی دیت و سه‌ری سوور ما
لئی، ب‌لئیت: (ماشاء الله لا‌قوة إلا بالله) پیغه‌مه‌ریش ۴۰: فرمووی:
(ألا أدلك على كنز من كنوز الجنة؟ لا حول ولا قوة إلا بالله))
(فتح الباری: ۲۱۷/۱۱). «إن ترن أنا أقل منك مالا وولدا»
به‌تایبه‌تی ئیستا که تو من به‌که‌متر به‌مال و زارۆله‌ ده‌بینی و،
فیزم به‌سه‌ردا ده‌که‌یت، ده‌بوو وات‌کردبا ۴۰: «فعسی ربی أن
یؤتینی خیرا من جنتک» دوور نییه په‌روه‌ردگارم له‌باخه‌که‌ی تو
چاکترم پی بیه‌خشیت، من ده‌وله‌مند بکا و تو هه‌زار ۴۰: ویرسل
علها حسابنا من السماء ۴۰: وه سزاو به‌لایه‌کیش له‌ئاسمانه‌وه بۆ
باخه‌که‌ت بنیژیت ۴۰: فتصبح صعدا زلقا ۴۰: و بییته زه‌وییه‌کی
رووت و خلیسک و بیروون و قاقر ۴۱: «أو یصبح ماؤها غورا»
یا ئاوه‌که‌ی به‌ناخی زه‌ویدا رۆبچی و ته‌واوی به‌رو بووم و دارو
دره‌خته‌که‌یشی تیا بچی، وه‌کو له‌کۆتایی سووره‌تی (ملک) دا هه‌ر
له‌و باره‌یه‌وه ده‌فرمو: (قل أرأیتم إن أصبح ماؤکم غورا فمن
یأتیکم بماء معین). «فلن تستطیع له طلبا» ئیتیر هه‌رگیز نه‌توانی
به‌ده‌ستی بیی، جاریکی تر سوودی لۆه‌رگری.

ئه‌نجامی شیرک هه‌ر به‌دبه‌ختیه:

۴۲: «وأحط بثمره» سه‌ره‌نجام قسه‌ی هاوه‌لی خواناسی هاته
دی و له‌هه‌موو لایه‌که‌وه به‌لۆ ئافه‌ت رووی تی‌کردو فه‌وتانندی
«فأصبح بقلب کفه علی ما أنفق فیها» جا که هاته ناوی و نه‌وه‌ی
دیت هاتبوو به‌سه‌ر باخه‌که‌یدا، هه‌ردوو ده‌ستی ده‌دا به‌یه‌کدا،
له‌داخی نه‌و سامانه‌ی تییدا به‌خت کردبوو بۆ ئاوه‌دان کردنه‌وه‌ی
«وهی خاویه علی عروشها» و ئیستایش باخ و دارکه‌پری
باخه‌که‌ی گشت به‌سه‌ر یه‌کا که‌وتوون و ویرانه ۴۰: «وقول لایتنی
لم أشرك بری أحد» هه‌ر ده‌لی: خۆزگه‌ هیچ که‌سیکم نه‌ده‌کرده
هاوبه‌ش بۆ په‌روه‌ردگارم و باوه‌ری دامه‌زراوم هه‌ر به‌و ده‌بوو تا ئوام
لی نه‌قه‌ومایه ۴۳: «ولم تکن له فئه یصورنه من دون الله» خۆ
له‌خوایش به‌ولاهه هیچ ده‌سته‌یه‌کی وانه‌بوو (نه‌هۆزو عه‌شیره‌تی،
نه‌کوړو مندالی) کۆمه‌کی پی بکاو به‌ده‌میه‌وه بی ۴۰: «وماکان منتصرا»
به‌بی یاریده‌ده‌ر مایه‌وه‌و، خۆیشی هه‌چی پی نه‌کرا، که‌چی له‌به‌را
به‌دارایی و خزم و عه‌شره‌تیه‌وه خۆی هه‌لده‌کیشاو شانازی ده‌کرد،
و ئیستایش که‌سیک نییه یارمه‌تییه‌کی بدات ۴۴: «هنا لک
الولاية لله الحق» ئا له‌ویدا یارمه‌تی وکۆمه‌ک هه‌ربۆ خۆی حه‌ق

وَدَخَلَ جَنَّتَهُ، وَهُوَ ظَالِمٌ لِّنَفْسِهِ، قَالَ مَا أَظُنُّ أَنْ تَبِيدَ هَذِهِ
أَبَدًا ﴿٣٥﴾ وَمَا أَظُنُّ السَّاعَةَ قَائِمَةً وَلَئِنْ رُودْتُ إِلَىٰ رَبِّي
لَأَجِدَنَّ خَيْرًا مِنْهَا مُنْقَلَبًا ﴿٣٦﴾ قَالَ لَهُ، صَاحِبُهُ، وَهُوَ حَاضِرُهُ
أَكْفَرْتَ بِالَّذِي خَلَقَكَ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ نَظَّفُوْهُ ثُمَّ سَوَّكَ رَجُلًا
﴿٣٧﴾ لَكِنَّا هُوَ اللَّهُ رَبِّي وَلَا أُشْرِكُ بِرَبِّي أَحَدًا ﴿٣٨﴾ وَلَوْلَا إِذْ
دَخَلْتَ جَنَّتَكَ قُلْتَ مَا شَاءَ اللَّهُ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ إِنْ تَرَيْنَا
أَقْلَ مِنْكَ مَا لَا وُلْدًا ﴿٣٩﴾ فَعَسَىٰ رَبِّي أَنْ يُؤْتِيَنِي خَيْرًا مِنْ
جَنَّتِكَ وَيُرْسِلَ عَلَيْهَا حُسْبَانًا مِنَ السَّمَاءِ فَيُصْبِحَ صَعِيدًا
زَلَقًا ﴿٤٠﴾ أَوْ يُصْبِحَ مَاؤُهَا غَوْرًا فَلَنْ تَسْتَطِيعَ لَهُ طَلَبًا ﴿٤١﴾
وَأُحِيطَ بِشَرِّهِ، فَأَصْبَحَ بَقْلًا كَفَيْهِ عَلَىٰ مَا أَنْفَقَ فِيهَا وَهِيَ خَاوِيَةٌ
عَلَىٰ عُرُوشِهَا وَيَقُولُ الْيَتِيمَ لِمَ أَشْرِكُ بِرَبِّي أَحَدًا ﴿٤٢﴾ وَلَمْ تَكُنْ لَهُ
فِتْنَةً يَبْصُرُونَهُ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَمَا كَانَ مُنتَصِرًا ﴿٤٣﴾ هُنَالِكَ الْوَلَايَةُ
لِلَّهِ الْحَقُّ هُوَ خَيْرٌ ثَوَابًا وَخَيْرٌ عُقْبًا ﴿٤٤﴾ وَأَضْرِبْ لَهُم مِّثْلَ الْحَيَوةِ
الدُّنْيَا كَمَا أَنْزَلْنَاهُ مِنَ السَّمَاءِ فَاخْتَلَطَ بِهِ نَبَاتُ الْأَرْضِ
فَأَصْبَحَ حَشِيمًا اذْكُرُوا الْيَتِيمَ وَكَانَ اللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ مُّقْتَدِرًا ﴿٤٥﴾

ئیمانداره نه‌داره‌که به‌ئاخفتن هات:

۳۷: «قال له صاحبه وهو يحاوره» هاوه‌له
ئیمانداره‌که‌یشی بی‌گوت: «أكفرت بالذي خلقك من تراب»
ئه‌ری کافرو بی باوه‌ر بووی به‌و خوایه که له‌بنه‌چه‌ی تو ی له‌گل
دروست کرد؟ «ثم من نطفة» پاشان له‌توکه ئاویکی قیزه‌ون ۴۰: «ثم
سواک رجلا» نه‌وجا قوناغ به‌قوناغ کردیتی به‌پیاویکی ته‌واوو،
ئیستایش یاخی بوویت؟! ۳۸: «لکن هو الله ربی» به‌لام -چاک
بزانه - که من پی لی ده‌نیم و ده‌لیم: که هه‌رئه‌و (الله) یه په‌روه‌ردگارو
به‌دییه‌نرمه ۴۰: «ولا أشرك بری أحد» و هیچ که‌سیش ناکه‌مه
هاوتاو هاوبه‌شی په‌روه‌ردگارم ۳۹: «ولولا إذ دخلت جنتک»
ده‌بوو نه‌و کاته چوویت نه‌و ناو باخه‌که‌ته‌وه‌و نه‌و گشت به‌روبوومه‌ت
دیت ۴۰: «قلت ما شاء الله لا‌قوة إلا بالله» گوت بات: (ماشاء الله)
له‌م هه‌موو به‌هه‌رو نیعمه‌ته‌یه خوا به‌مه‌یلی خۆی پی‌داوم، دیاره

و تڪون الجبال كالعهن المنفوش). ﴿وترى الأرض بارزة﴾ و زهویش به رووتل دهبینی که: هیچ شتیکی به سهروهه نه ماوه، نه کیو، نه دار، نه درخت، هه مووی تهخت بووه ﴿وحشرناهم﴾ نهو خه لکیش هه موو (چاک و خراپیان) کو ده کهینه وه بو پرسیارو وه لام و لیبرسینه وه له کارو کرده وه کانی دونیایان ﴿فلم تغادر منهم﴾

و راسته به ته نیا ﴿هو خیر ثوبا و خیر عقبا﴾ وه نهو خوی بو بهندهی ئیماندارو به باوه ری، باشتین که سیکه پاداشتی بداته وه، وه باشتین که سیشه پاشه روژی بو چاک بکات.

نه زیلهی زینی نه دونیایه:

﴿٤٥﴾ واضرب لهم مثل الحياة الدنيا ﴿ثی پیغه مبهرا﴾ تۆ نه زیلهی زینی نه دونیایه یان بو بهینه وه له جوانی و رازاوه پیدا، وه له فه ناو تیاچوونیدا ﴿کماء انزلناه من السماء﴾ به وهی که وه کو نهو ناوه وایه که له ئاسمانه وه ده بیارینه سهر زهوی ﴿فاختلط به نبات الأرض﴾ نهو جا تیکه له به رووه ک و تووی ناو زهوی ده بی و، هه موو ته رزه گزو گیایه کی جوان و هه مه جوړه پی سهوز ده بی، هه ندیکسی پی ناوینه به هه ندیکسی تری ده بی و سهر لیک ددهن و زهوی ده رازینه وه ﴿فصبح هشیما تدرود الرياح﴾ که چی له دوی ماوه یه ک ده بیته پووش و په لاش و (با) پرزو بلاوی ده کاته وه ﴿وكان الله على كل شیء مقتدرا﴾ وه هه میشه خوی گوره به سهر هه موو شتیکا به توانا به ده سه لاته، وه له که له جیگای ترده به چهند شیوازی تر نهو مه سهل و نمونه یه دینیته وه، بو نمونه: له نایه ته ده ده فهرمووی: ﴿اعلموا انما الحياة الدنیا لعب ولهو وزينة و تفاخر بینکم و تکاثر فی الاموال و الاولاد کمثل غیث أعجب الکفار نباته..﴾ وه له فهرمووده یه کیشدا هاتوه: ((الدنیا حلوة خضرة..))

﴿٤٦﴾ المال و البنون زينة الحياة الدنيا ﴿مال و منال زینته و جوانی زینانی دونیان، که و ابو وه ق نییه که سیکسی پی بخله تی، له نایه تیکسی ترده بو ته کیدی نه وه ده فهرمووی: (زین للناس حب الشهوات من النساء و البنین و القناطیر المقنطرة من الذهب و الفضة..) و الباقيات الصالحات خیر عند ربک ثوبا و خیر املا ﴿وه کارو کرده وه چاکه هه رماوه کان، وه کو خزمهت به دین و به خه لک و ناوه اندر دهنه وهی شارو گوندو هه کاریکسی تر لهو شیوه، باشترو به باشتین هیوایه بو مروث.

(نبین که سین) ده لیت: زوربهی ریوایه ته کان ده لین: (الباقیات الصالحات) زیکری (سبحان الله، و الحمد لله، ولا إله إلا الله، والله أكبر، ولا حول ولا قوة إلا بالله) یه.

قوناغه سهخته کانی هاتنی قیامهت:

﴿٤٧﴾ و يوم نسیر الجبال ﴿و ناگاری خه لک بکه وه به روژی که کیوه کان (به ره له هاتنی قیامهت) ده خه یه گهر وه کو هه ور به هه وادا ده رن، وه ک له جیگایه کی ترده جهخت له سهر نه وه ده کاته وه ده فهرمووی: ((وهی تمرمر السحاب..)) یان ده فهرمووی:

الْمَالُ وَ الْبَنُونَ زِينَةُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَالْغَيْثُ الْغَالِي حَشْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ ثَوَابًا وَ خَيْرٌ أَمَلًا ﴿٤٥﴾ وَ يَوْمَ نُسِرُ الْجِبَالَ وَ تَرَى الْأَرْضَ بَارِزَةً وَ حَشَرْنَاهُمْ فَلَمْ نُغَادِرْ مِنْهُمْ أَحَدًا ﴿٤٦﴾ وَ عَرَضُوا عَلَى رَبِّكَ صَفًّا لَقَدْ جِئْتُمُونَا كَمَا خَلَقْتُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ بَلْ رَعِمْتُمْ أَلَّنْ نَجْعَلَ لَكُم مَّوْعِدًا ﴿٤٧﴾ وَ وَضِعَ الْكِتَابُ فَتَرَى الْمُجْرِمِينَ مُشْفِقِينَ مِمَّا فِيهِ وَيَقُولُونَ يَا وَيْلَتَنَا مَالِ هَذَا الْكِتَابِ لَا يُغَادِرُ صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً إِلَّا أَحْصَاهَا وَ جَدُّو مَا عَمِلُوا حَاضِرًا وَلَا يَظُنُّ رَبُّكَ أَحَدًا ﴿٤٨﴾ وَ إِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ كَانَ مِنَ الْجِنِّ فَفَسَقَ عَنْ أَمْرِ رَبِّهِ أَفَلَتَتَّخِذُونَهُ وَ ذُرِّيَّتَهُ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِي وَهُمْ لَكُمْ عَدُوٌّ بِئْسَ لِلظَّالِمِينَ بَدَلًا ﴿٤٩﴾ مَا أَشْهَدُهُمْ خَلْقَ السَّمَوَاتِ وَ الْأَرْضِ وَ لَا خَلْقَ أَنْفُسِهِمْ وَ مَا كُنْتَ مَخَذَ الْمُضِلِّينَ عَصَدًا ﴿٥٠﴾ وَ يَوْمَ يَقُولُ نَادُوا شُرَكَاءِيَ الَّذِينَ زَعَمْتُمْ فَدَعَوْهُمْ فَلَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُمْ وَ جَعَلْنَا بَيْنَهُمْ مَوْبِقًا ﴿٥١﴾ وَ رَأَى الْمُجْرِمُونَ النَّارَ فَظَنُّوا أَنَّهُمْ مُوَاقِعُهَا وَلَمْ يَجِدُوا عَنْهَا مَصْرِفًا ﴿٥٢﴾

﴿٤٨﴾ وه هیچ که سیکیان ناهیلینه وه بی لیبرسینه وه: ﴿٤٩﴾ و عرضوا علی ربک صفا ﴿گشت ریز ده کرین و نه خرینه به ردهستی په روه دگارت بو پرسینه وه﴾ لقه جتمونا کما خلقناکم اول مرة ﴿خوا به کافرو بی باوه ره کان ده فهرمووی: به راستی وائیستا هه موو به رووت و قووتی و دهستی خالی هاتونه لامان، هه وه کو چون له سه ره تاوه دروستمان کردن ﴿بل زعمتم ان لن نجعل لكم موعدا﴾ به لکو پیشتان و ابو که هه رگیز واده یه کتان بو دانانیین بو لیبرسینه وه پاداشت و توله! ﴿٤٩﴾: وضع الكتاب فترى المجرمين مشفقين مما فيه ﴿وه نامه ی کارو کرده وهی هه موو کهس ده هیتر و داده نری، نه وسا دهبینی گشت ئیمانداره کان دلخوشن به نامه که یان، تاوانباره کانیش هه موو دله له رزی و دله فریانه و له کارنامه که یان ده ترسن ﴿و يقولون يا ويلتنا﴾ و ده لین: نهی تیاچوونی خو مان! ﴿ما لهذا الكتاب لا يغادر صغيرة ولا كبيرة إلا أحصاها﴾ نه مه چ نامه یه که؟ هه موو شتیکی گوره و

دهبردن له کاتی خوشی و ناخوشیدا، دهفرمومون، نه مرؤ هاواریان
بؤ بهرن با بیننه فریاتان و پرزگارتان بکهن، له جیگایه کی تردا
دهفرموی: (ولقد جئتمونا فرادی کما خلقناکم أول مرة وترکتکم
ماخلوناکم وراء ظهورکم وما نری معکم شفعاء کم الذین زعمتم
أنهم فیکم شرکاؤا..). فدعوهم فیم یستجبوا لہم. نهوانیش
که بانگیان دهکهن و هاواریان بؤ دهبن و لهامیان بدهنهوه. جعنا
بینهم موبقا. وه ئیمهش که ندالیکي دادراوی بهربلاومان خسته
نیوان خویمان و خواکانیانوه که پییان نهگهن، بی لهووش خویمان
و شوین که وتووہکانیشیان دهخینه ناو ناگرهوه.

بتپه رسته کان هیچ وه لامی ناده نهوه:

۵۳: (ورأی المجرمون النار) جا له ورؤزه دا تاوانباران
به چاوی خو ناگری دؤزهخ دهبینن. فظنوا أنهم سمعوا
دنیا دهبنو تی دهگهن که هر دهخرینه ناویهوه. نه بیدوا
حنہ مصرعا. وئیدی په ناگاو خو لادانیکیشیان دهست ناکهوی،
تا خویمان لی بشارنهوه. ۵۴: (ولقد صرنا فی عذاب النار
من کل قبل) بی گومان ئیمه له م قورئانه دا هه موو جؤره مهسل و
نهزله یه کمان بؤ مهردم هیناوه تهوه، هه تا به باشی له هق تی بگهن
و، لیرو لهوی چهواشه نه کرین. (وکان الإنسان أشرف بی
که چی ئینسان له هه مووشتیک ده مباتره، واته: له سر قسه زور
دهچی و هه میشه به پروو بیانوه.

(علی کوری نه بو تالیب) ده لیت: شه ویکیان پیغه مبه ر. هاته
مالان و له من و خاتوونه (فاتمه) ی کچی، پرسى: نهوه چۆن
شه ونویژ ناکهن؟ ((ألا تصلیان؟)) گوتم: ئیمه گیانمان به دهستی
خوایه، نه گهر بییهوی هه مان ده سیئیت، جا که پیغه مبه ر.
نهوهی بیست لییان، دای به رانی خویداو چووو فرموی: (وکان
الإنسان أکثر شیء جدلا) (متفق علیه). ۵۵: (وما منع الناس ان
یؤمنوا إذا جاءهم الهی) ته نیا شتی که بوویه کؤسپ له بهردهم
نهوه خه لکه دا که پروا بهینن کاتی نهو قورئانه یان بؤهات له لایه ن
خواوه. (وأسعفوا ربه) و له پهره وردگاریان داوا ی لیبووردن
بکهن. (إله) (سبحه الأزل) هه رنهوه بوو که: چاوه نوآر
بوون تووشی چاره نووسی پیشووه کان بین، که نهوان -پاش مملانی
له گهل پیغه مبه ر که نیاندا- تیچوون. (وأسعف العذاب فیلا
یان رو به پروو سزایان بؤ بییتو به چاوی سه ر بیبینن، نه گینا
نهوان که نهوه هه موو به لگه و نیشانانیهان نیشان دهدری، بؤچی
باوه ر ناهینن؟ نهوه بوو هیندیکیان به پیغه مبه ر که یانیا ن دهگوت:
(فأسقط علينا کسفا من السماء إن کنت من الصادقین). ۵۶:

بچوک، وردو درشتی له خویدا جی کردوته وهو نه ژماردوو یه تی؟!
ووجدوا ما عملوا حاضرا. نهوسا پاداشتی کارو کرده وهکانی
خویمان به حازری ده بینن و وهری دهگرن. ولا یظلم ربک أحدا
پهروه ردگاریشت ناههقی و ستم له هیچ که سیک ناکات، به ناههق
سزای که س نادات، پاداشتی چاککارانیش که م ناکاته وه، وهکو
له سووره تیکی تردا نه م راستیه دوویات کراوته وهو دهفرموی:
(إن الله لا یظلم مثقال ذرة وإن تک حسنة یضاعفها..). پیغه مبه ر.
دهفرموی: ((إن الجمء لتقتص من القرآن يوم القيامة..)).

سه رگورشته ی ئاده م و ئیبلیس:

۵۰: (وإذ قلنا للملائكة اسجدوا لآدم) نهو رۆزگار و بهیر بیننه
که به فریشته کانمان گوت: سوژده بو ئاده م بهرن، دیاره که
مه بهست لهو سوژده یه، سوژده و کړنووشی ریژه، نهک سوژده ی
په رستن. (فسجدوا إلا إبلیس) نهوانیش هه موو دهست به جی
فرمانه که یان پیاده کردو کړنووشیان برد، (ئیبلیس) نه بی. کان
من الجن ففسق عن أمر ربه، نهو له (جن) بوو له فرمانی
پهروه ردگاری خو ی ده رچوو.

تیبینی: له سووره تی (به قهره) دا شتی کمان له باره ی (شهیطان) ه
وه باس کرد، ده توانی بؤ زیاده شاره زا بوون بگه ریته وه نهوی.
(أفتتخذونه وذریته أولیاء من دونی) ئایا ئیتر ئیوه شه ی تان و
زارو نه وهکانی له باتی من (خوا) دهکهنه دؤست و پشتیوانی
خوتان...؟ که سیک نهوه هه موو کاره نا په سه ندانه ی لی و شابیته وه،
ئیستا چۆن دهکری به پشتیوان. (وهم لکم عدو) له حالیکا که
نهوان (خوی و نهوهی) دوزمنی ئیوه و، هه میشه دزایه تیتان دهکهن
(بنس للظالمین بدلا) ئای چ گۆرینه وه یه کی خراپه گۆرایه لی
کردنی ناهه قیکاران بؤ شه تیان له باتی خوا! ۵۱: (ما أسعدتهم
خلق السموات والأرض) ئیمه له دروستکردنی ئاسمانه کان و
زهویدا نه مان کردن به شایهت و هیچ پرسیکمان پی نه کردن. ولا
خلق أنفسهم. وه بؤ دروستکردنی خودی خوشیان هه روا، واته:
نهوانهش (شه یاتینه کان) هه ر وهک ئیوه بی دهسه لاتن، دهسا ئیتر
چۆن ئیوه به گوییان دهکهن. (وما کذب المضلین عقدا)
وه من هه رگیز گومرا که ران و سه رلیشیوا وانم نه کردوه به دؤست و
یاریده دهری خوم، هه تا لهوکاره ی شدا بیانکه مه یاریده ری خوم،
که وا بوو نابی ئیوه ییش بیانکه نه دؤست و پشتیوانی خوتان. ۵۲:
ویرم بقول نادوا شرکان الذین زعمتم. نهو رۆزه و بهیر بیبننه وه
که خوا به هاوه لدانه ره کان دهفرموی و ده پرسى: بانگ له وانه بکهن
ئیوه له دونیادا پیتان و ابوو شه ریک و هاو به شی من و، هاو ارتان بؤ

دانان، ئاخو تۆ بلیت پهندی لی وهریگرن؟

داستانه کهی موسا و خدر (سلاویان له سهر بیت):

به لی خوی بالادهست موسا ئاگادار دهکات که له (مجمه عولبه حرهین داواته) - وهك قهتاده ده لی - ده ریای فارس و، ده ریای رۆم

و ترسل الم سبلن إلا مبشرین و منذرین * وه په یامبه رانمان نهاردوو به بۆ خه لکی به مژدهدر (به به هشت بۆ ئیمانداران و) به ترسینهر (به دۆزهخ بۆ بی باوه ران) نه بی * ه ج نازل الدین کذروا بالباطل * که چی له گهل ئاشکریایی هق و راستیدا کافرو بی باوه ران، هه میشه دهمه دم ده کهن له گهل موسلمانه کاندایه لبدحوا به الحق * بۆ نه وهی به گومانی خویان هق و راستی پی له ناو بهرن و زال بین به سه ریا، خو قهت نه وه یان بۆ مه یسه ر نابیت * واتخذوا الناس و ما اندروا هزوا * وه له باتی باوه ر هینان ئایه ته کانی ئیمه و نه و سزایه و نه وانی پی ترسینهر، به گالته جاریان وهرگرت و که و تنه مه سخره پیاان!

ده بی کی له هه موو که سیك سته مکارتر بیت؟

۵۷: ومن اظلم ممن ذكر بآيات ربه * ده بی کی له وکه سه سته مکارتر بیت که به ئایه ته کانی په ره ردگاری (واته: به قورئان) ئاموزگاری بکری * فاعرض عنها * که چی روویان لی وهر چه رخی نی * ونسی ما قدمت لده * و ئاکامی نه وکاره خراپانه یش که به دهستی خوی پیشی خستوو له بیر کرد بی! * انا جعلنا علی قلوبهم اكنه ان يفقهوه * به راستی به هوی کوفرو لاساریبانه وه، په رده مان به سه ر دلپاندا هینا، هه تا له مانا و مه به سستی باوه ر تی نه کهن و که لکی لی وهر نه گرن * وفی آذانهم وقرأ * وه گویشیانمان نه وهنده قورس و گران کرد که نه توانن هق ببیسن، چونکه خویان نایانه وی ببیسن، ئیمه ش زۆریان لی ناکه ین * وان ندعهم الی الهدی * خو نه گهر هه ولی زۆریان له گهل بدیهیت و بانگیان بکه ییت بۆ هیدایهت و رینوین بوونی ریی راست * لمن یهدوا اذا ابدا * ئیتر هه رگیز رینوین نابن و وه لام ناده نه وه، چونکه خو تی ناگه یه نن و نابیسن!! * ۵۸: وربك الغفور ذو الرحمة * په ره ردگار یشت ئه ی پیغه مبه ر! * زور لی بوورده ی، خاوه ن میه ره بانی و ره حمه ته له گهل سه رپنجیکه رانیشتا، نه وه ته له توله ی گوناچه کانیاندا زوو نایان گریت * لو یؤاخذهم بما کسبوا * و خو نه گهر بیان گریت به هوی کارو کرده وه خراپه کانیانه وه * لعجل لهم العذاب * ده بوو گورج سزای دابان * بل لهم موعد * به لام و ناکات، چونکه دهم و ساتی جه زه به یانی دیاری کردوو * لن یجدوا من دونه موتلا * کاتی نه وه ش هات ئیدی هیچ په ناگا و ری هه لپاتنیکیان ده ست ناکه وی، هه تا خویانی لی بشارنه وه * ۵۹: وتلك القرى اهلكناهم لما ظلموا * وه خه لکی ئهم شارو گوندانه شمان: (هه زه که ی هوودو، سالح و، شوعه یب.. هتد) له ناو بردن کاتی سته میان کرد * وجعلنا لمهلكهم موعدا * وه بۆ له ناو بردنیشیان سات و کاتی کمان بۆ

وَلَقَدْ صَرَفْنَا فِي هَذِهِ الْقُرْآنِ لِلنَّاسِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ وَكَانَ الْإِنْسَانُ أَكْثَرُ شِرًّا جَدًّا ﴿٥٧﴾ وَمَا مَنَعَ النَّاسَ أَنْ يُؤْمِنُوا إِذْ جَاءَهُمُ الْهُدَىٰ وَيَسْتَغْفِرُوا رَبَّهُمْ إِلَّا أَنْ تَأْتِيَهُمْ سُنَّةٌ أَلَّا يُؤْمِنُوا أَوْ يَأْتِيَهُمُ الْعَذَابُ قُبُلًا ﴿٥٨﴾ وَمَا تُرْسِلُ الْمُرْسَلِينَ إِلَّا مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ وَمُجِدِّلَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِالْبَاطِلِ لِيُدْحِضُوا بِهِ الْحَقَّ وَاتَّخَذُوا آيَاتِنَا وَمَا نُذِرُوا هُزُوًا ﴿٥٩﴾ وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ ذُكِّرَ بِآيَاتِ رَبِّهِ فَاَعْرَضَ عَنْهَا وَنَسِيَ مَا قَدَّمَتْ يَدَاهُ إِنَّا جَعَلْنَا عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ أَكِنَّةً أَنْ يَفْقَهُوهُ وَفِي آذَانِهِمْ وَقْرًا وَإِنْ تَدْعُهُمْ إِلَى الْهُدَىٰ فَلَنْ يَهْتَدُوا إِذًا أَبَدًا ﴿٦٠﴾ وَرَبُّكَ الْغَفُورُ ذُو الرَّحْمَةِ لَوْ يُؤَاخِذُهم بِمَا كَسَبُوا الْعَجَلُ لَهُمُ الْعَذَابُ بَلْ لَهُمْ مَوْعِدٌ لَّنْ يَجِدُوا مِنْ دُونِهِ مَوْيلًا ﴿٦١﴾ وَتِلْكَ الْقُرَىٰ أَهْلَكْنَاهُمْ لَمَّا ظَلَمُوا وَجَعَلْنَا لِمَهْلِكِهِم مَّوْعِدًا ﴿٦٢﴾ وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِفَتْنِهِ لَا آتِبُحَ حَقِّي أَبْلُغْ مَجْمَعَ الْبَحْرَيْنِ أَوْ أَمْضِ حُقُبًا ﴿٦٣﴾ فَلَمَّا بَلَغَا مَجْمَعَ بَيْنَهُمَا شَبَّحُوا ثَمَّ فَاتَّخَذَ سَبِيلَهُ فِي الْبَحْرِ سَرَبًا ﴿٦٤﴾

به ندهیه کم هه یه گه لی زانست و زانیاری لایه، ئنجا موسا یش له بهر پتر فیروونی زانست، وای به چاک زانی پروا بۆلای و، جیگه که شی بۆ دیاری کراو (ماسی) به کی بی گیانییشان له گهل خویان برد و پیاان وترا: له هه ر جیگایه ک ئه و ماسیه بزووت و زیندوو بوویه وه، زاناکه له و جیگه یه دایه، (موسا) ش به (یوشع) ی غولام و هاوه لی خوی گوت: که گه یشتینه نه و جیگا دیاری کراوه بۆمان، ده بی زوو ئاگادارم بکه ییت، به لام شه یتان له بیرى ده باته وه!! (فهتا) له بنه ر هتا به لاو ده لی، عه ره بیش به خزمه تکار ده لی (فهتا)، چونکه به پیی باوی گشت ناوچه یه ک، هه ول ده درئ که سیك بکری به خزمه تگوزار که له سه له کانی لاویه تیدا بیت، شیایو باسه (یوشع) یش موسای زور خو ش ده بیست و، زۆریش هه ولی سه ره رزی و سه رفرازی بۆ ده دا، هه ر بۆیه موسا یش نه وی کرده هاوه ل و هاوړنی خوی و، پاش خۆیشی بووه سه ر کرده ی (به نی ئیسرا ئیل) و (بیت المقدس) ی له دهستی تاقمه زۆرداره کانی

فی البحر عجا ۛ وه له لای بهرده که ماسیه که به شیوه کی زور
سهر و سه مەر هه لیه زییه وه ریگهی دهریاکی گرتیه بهر و رویشته
ناویه ۛ ۶۴: قال ذلک ما کنا نبع ۛ مووساش وتی: ئیمهش
ههر شتیکی وامان دهویست ۛ فارتدا علی آثارهما قصصا ۛ
ئینجا به چاوگیران به ریی خویان دا گهرانه وه بو ئه شوینه به
جییان هیشتبوو ۛ ۶۵: فوجدا عبدا من عبادنا ۛ هوجا له نزیك
بهرده که وه به بندهیه که له بندهکانی ئیمه ئاشنا بوون. جه ماوه ری
زانایان دهلین: ئه وه بندهیه (خدر) بووه، (نه بی)ش بووه، به لام
ئایا ئیستا که زیندوو به سهر زهوییه وه ئه زی وه که دهلین خدری
زینده؟ ئه وه کۆمه لیککی زوریان بهم چه ند به لگه یه پییان وایه که
ئیستا زیندوو نییه وه نه ماوه، یه که م: له باره ی (خدر) و (ئیلیاس) وه
له ئیمامی (بوخاری) پرسیار کرا: ئایا ئیستا ههردوو زیندوو وه کو
دهلین؟! ئه ویش گوتی: چون زیندوو، له کاتیکا پیغه مبه ر ۛ که می
به ره له مردنی خوی فرموویه تی: ((لایقی علی رأس المائتة ممن
هو اليوم علی ظهر الارض أحد)). دووه م: ئه م فرمووده که ئیمامی
(موسلیم) هیناویه تی و ده لیت: ((ما من نفس منقوسة یأتی علیها
مائة سنة وهی یومئذ حیه)). ههر بویه (ئیسین تهیمییه)ش ده لی:
(ئه گهر خدر زیندو بووبا، ده بوو بهاتیایه لای پیغه مبه رو جیهادی
له ته که کردبا، درێژی ئه م باسه له تهفسیری (روح المعانی) دایه.
ۛ آتیه ره رحمة من عندنا ۛ که له بهزه یی و میهره بانی خۆمان
به هره وه ره مان کرد بوو ۛ و علمناه من لدنا علما ۛ و زانست و
زانباری تاییه تیشمان له خۆمان وه که پیی دهلین (عیلمی له دونی)
فی کرده بوو.

جا له باره ی (علم الدنئی) یه وه، (شیخ عبدالوهابی شه عرانی)
ده لی: (وأما زبدة علم التصوف الذی وضع القوم فیه رسائلهم فهو
نتیجة العمل بالکتاب والسنة، فمن عمل بما علم تکلم بما تکلموا،
وصار جمیع ما قالوه بعض ماعنده، لأنه کلما ترقی العبد فی باب
الأدب مع الله تعالی دق کلامه علی الإفهام). واته: کاکله و پوخته ی
(ته سه وف) کارکردنه به (قورئان) و (سوننه ت) ی پیغه مبه ر ۛ،
ئه وان هه که ئه وه قسانه یان لیده گیرنه وه، دیاره کاریان به و
قورئان و فرمووده یه کردوو که فیژی بوون، وه ئه وه ی گوتویه نه
هیشتا ههر هه ندیککی بووه، چونکه ههر به بندهیه که به په یژه ی
ئه ده ب و ویلدا قسه له گه ل خوادا بکاو سه ره کو ی، بی گومان وته و
گفتوگویشی زور ورد ده بی و، هه مووکسیکیش لی ی تی ناگات.
سهر یکی تهفسیری (ئالوسی) بکه.

ۛ ۶۶: قال له موسی هل أتبعک ۛ مووسا ۛ پیی گوت:
ئاخو موله تم ده دهیت شوینت بکه وم؟ واته: روخسه تم ئه دهیت

سهردهمدا سه نده وه، ئه مه به شیک بوو له و اتا ومانای فره مووده یه که
که ئیمامی (بوخاری) هیناویه تی له کتیه راسته که یدا. وه هه روا
ئیمامی (موسلیم) یش هیناویه تی و ده لیت: خوای گه وه به مووسای
فرموو: بو ئه مه به سته ده بی ماسیه که له گه ل خوت به بیت،
جا له کو ی لیت گۆم بوو، ئه وه (خدر) له وییه، به لی ئه ویش
فرمانه که ی خوای جیه جی کردو رویشتن تا گه یشتنه لای
به ردیک، ئه و جا مووسا دهستی کرد به گهران به دوای (خدر) داو
پی و ابوو له و ده وروو به ره دایه، لاوه که ش ماسیه که ی له سهر
بهرده که دانا و جوو له جولیکی ده ست پی کردو له پریکا چوو ه ناو
دهریا که وه، لاوه که وتی: ههر که مووسا هاته وه پیی ده لیم، که چی
کاتی مووسا گه راپیه وه، شه یتان له بی ری برده وه روو داوه که ی بو
باس بکا! ئه مه یه که خوا ده فره مو ی: ۛ ۶۰: وإذ قال موسی
لفتاه ۛ وه ئه و کاته وه بیر بیئه ئه ی پیغه مبه ر ۛ! که (مووسای
کوری عیمران) به هاوړی و لاوه که ی خوی (یوشه عی کوری نون
ی کوری یوسف) ی گوت: ۛ لا أبرح حتی أبلغ مجمع البحرين ۛ
من لی براوم سه فره ی بکه م و نه گه ری مه وه هه تا ئه گه مه جه مسه ری
به یه که گه یشتنی ههر دوو دهریا که که له (محیتی هیندی) و له
دهریای (سوور) له (باب المندب) دا یه که ده گره وه ۛ أو أمضی
حقبا ۛ یاخود هیمان ههر ماوه یه کی زور تریش بجم، هه تا ده گه مه
مه به ست ۛ ۶۱: فلما بلغا مجمع بینهما ۛ ئینجا که گه یشتنه
جه مسه ری ههر دوو دهریا که — که چی گه ی مه به سته که یان بوو—
ۛ نسیا حوتهما ۛ هه ردوو کیان ماسیه که یان له بیر چوو! ۛ فاتخذ
سبیله فی البحر سربا ۛ ئه ویش — ماسی یه که — به هه لبلوقاوی و
هه لیه زینه وه خوی گه یانده دهریا که ۛ ۶۲: فلما جاوزا ۛ ئینجا
که مووسا و هاوړیکه ی له جی تیکه لپوونی دوو ئاوه که دهر باز
بوون و تی به رین وله جیه کی تر لایاندا ۛ قال آتنا غداءنا ۛ مووسا
به لاوه که ی خوی گوت: ئاده ی خواردنه که مان بیئه، دیاره ده میک
بوو به ریوه بوون برسیان ببوو ۛ لقد لقینا من سفرنا هذا نصبا ۛ به
راستی له م سه فره دا ماندووی زورمان دیت، دیاره ئه مه یش ههر
نه خشه ی خوایه که له و جیگایه دا ماندوو بین و برسیان ببیت و
ماسیه که شیان بیر بکه و یته وه!! ۛ ۶۳: قال أرأیت إذ أوینا إلی
الصخرة ۛ لاوه که به مووسای گوت: ئه ری ده زانی چی روویدا؟!
ههر ئه و کاته که چوویه نه یان به رده گه وه ره که وه ئه و پشوویه مان
دا ۛ فانی نسیت الحوت ۛ به راستی من ماسیه که م له بیر چوو،
بو تی باس بکه م که: ههر له و ی زیندوو بوویه وه و خوی کوتایه ناو
دهریا که و رویشته،! ۛ وما أنسانیه إلا الشیطان أن أذکره ۛ دیاره
ههر شه یتانیش له بی ری برده وه بو تی بگیری مه وه ۛ واتخذ سبیله

تا له ریگه‌دا به کورپیکی تازه‌لاو که یشتن و خدر کوشتی!! قال
أَقْلَتَ نَفْسًا زَكِيَّةً بِغَيْرِ نَفْسٍ ﴿٦٥﴾ مُوسَا وَتِي: سهره! ثایا که سیکی
پاکی بی گوناخت کوشت، بی نه‌وی که سیکی کوشتیبت؟! لقد
جئتُ شینا نکرا ﴿٦٦﴾ به راستی کاریکی زور گه‌وره‌ی ناپه‌سهندت
نه‌جام‌دا، چونکه هیما کونکردنی که شتیبه‌که سووکت‌بوو، تا

که به‌رده‌وام له‌گه‌لت بم؟ ﴿٦٧﴾ علی أن تعلمن مما علمت رشدا ﴿٦٨﴾ و کیف تصر علی
له‌و زانسته‌ی -له‌لایه‌ن په‌روه‌ردگارته‌وه- فی‌رکراویت، منیش فی‌ر
بکه‌یت و نیشانمی بده‌ی، به‌لکو که‌لکی لی وه‌رگرم له‌ کاروبارمدا
﴿٦٧﴾ قال إنک لن تستطيع معی صبرا ﴿٦٨﴾ خدر وتی: به‌راستی تو
هرگیز له‌گه‌ل من هه‌لناکه‌یت، ناتوانی خو راگریبت له‌به‌رامبه‌ر
نیشه‌کانی منه‌وه، چونکه هه‌ندی شت ده‌بینی له‌منه‌وه، به‌رواله‌ت
له‌گه‌ل شه‌ریعه‌ته‌که‌ی تودا ناگونجی ﴿٦٨﴾ و کیف تصر علی
مالم تحط به‌ خبرا ﴿٦٩﴾ وه‌ چون له‌ناست شتی‌کدا ناگات له‌ بنج و
بناوانی نه‌بی و، له‌رواله‌تیشدا به‌ کاریکی ناپه‌سهند دیاریت،
چون دهرده‌به‌ی ده‌نگ نه‌گه‌یت، نه‌گه‌رچی له‌ (غهب)یشدا
حیکمه‌تی زوری تیابی ﴿٦٩﴾ قال ستجدنی إن شاء الله صابرا ﴿٧٠﴾
مووسا به‌ خدری گوت: نه‌گه‌ر خوا حه‌زبکا به‌خو‌راگر دهم‌بینیت
هه‌تا له‌گه‌لتابم ﴿٧٠﴾ ولا أعصى لك أمرا ﴿٧١﴾ و له‌هیچ فره‌مانیکی
تو سه‌ریچی ناکم ﴿٧٠﴾ قال فإن اتبعتنی ﴿٧١﴾ خدر وتی: جا
نه‌گه‌ر قبولته‌وه به‌دوامدا دیبت ﴿٧١﴾ فلا تسألنی عن شیء ﴿٧٢﴾ له
حیکمه‌تی هیچ شتی‌ک پرسیارم لی مه‌که ﴿٧٢﴾ حتی أحدث لك منه
ذکرا ﴿٧٣﴾ تا خو‌م له‌کاتی خویدا قسه‌ت بو ده‌کم و له‌نه‌ینیه‌که‌ی
ناگادارت ده‌کم.

کونکردنی گه‌میبه‌که!

﴿٧١﴾ فانطلقا حتی إذا ركبنا فی السفینة خرقها ﴿٧٢﴾ ئینجا هه‌ردوو
پی‌که‌وه رویشتن تا کاتی سواری که شتیبه‌که بوون و، خدر کونی
تی‌کردو عه‌بیداری کرد ﴿٧٢﴾ قال: أخرجتها لتغرق أهلكها ﴿٧٣﴾ مووسا خو‌ی
پی‌ نه‌گیراو به‌سه‌ر سوورمانیکه‌وه وتی: ناخو تو هم که شتیبه‌کون
ده‌که‌یت، هه‌تا هه‌موو سه‌رنشینه‌کانی نقوم که‌یت؟! لقد جئت
شینا امرا ﴿٧٣﴾ به‌راستی کاریکی به‌دفعه‌روو ناشایسته‌ت کرد ﴿٧٣﴾:
قال ألم أقل إنک لن تستطيع معی صبرا ﴿٧٤﴾ خدر گوتی: مه‌گه‌ر
پیشتر پی‌نه‌گوتی تو هه‌رگیز ناتوانی له‌گه‌ل من خو راگریت؟
﴿٧٣﴾ قال لا تأخذنی بما نسیت ﴿٧٤﴾ مووسا گوتی: له‌مه‌ له
بیرم‌چوو لی‌مه‌گره ﴿٧٤﴾ ولا ترهقنی من أمری عسرا ﴿٧٥﴾ وه‌ له‌فی‌ربوونی
نه‌و زانیارییه‌دا که ده‌مه‌وی له‌تووه فی‌رم، سه‌ختگیریم له‌گه‌ل
مه‌که، له‌فه‌رمووده‌یه‌کیشدا هاتووه: ((کانت الأولى من موسی
نسیانا)) (فتح الباری: ۲۲۸/۸).

کوشتنی کوره‌لاوه‌که!

﴿٧٤﴾ فانطلقا حتی إذا لقیا غلاما فقتله ﴿٧٥﴾ به‌لی نه‌مجاره‌ش
پوزشه‌که‌ی لی وه‌رگرت و پاشان له‌که‌شتیبه‌که دابه‌زین و رویشتن

فَلَمَّا جَاوَزَا قَالَ لِفَتَاهُ إِنَّا غَدَاءٌ نَأْخُذُ لَقِينَا مِنْ سَفَرِنَا
هَذَا نَصَبًا ﴿٦٥﴾ قَالَ أَرَأَيْتَ إِذْ أَوَيْنَا إِلَى الصَّخْرَةِ فَإِنِّي نَسِيتُ
الْحَوْتَ وَمَا أُنْسِيهِ إِلَّا الشَّيْطَانُ أَنْ أَذْكُرَهُ، وَاتَّخَذَ سَبِيلَهُ
فِي الْبَحْرِ عَجَبًا ﴿٦٦﴾ قَالَ ذَلِكَ مَا كُنَّا نَبْغِ فَارْتَدَّ عَلَى آثَارِهَا
فَصَبَا ﴿٦٧﴾ فَوَجَدَا عَبْدًا مِنْ عِبَادِنَا إِتَيْنَاهُ رَحْمَةً مِنْ
عِنْدِنَا وَعَلَّمْنَاهُ مِنْ لَدُنَّا عِلْمًا ﴿٦٨﴾ قَالَ لَهُ مُوسَى هَلْ أَتَيْتَكَ
عَلَى أَنْ تَعْلِمَ مَعًا عِلْمْتُ رُشْدًا ﴿٦٩﴾ قَالَ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ
مَعِيَ صَبْرًا ﴿٧٠﴾ وَكَيْفَ تَصْبِرُ عَلَى مَا لَمْ تُحِطْ بِهِ عَسْرًا ﴿٧١﴾ قَالَ
سَتَجِدُنِي إِنْ شَاءَ اللَّهُ صَابِرًا وَلَا أَعْصِي لَكَ أَمْرًا ﴿٧٢﴾ قَالَ
فَإِنِ اتَّبَعْتَنِي فَلَا تَسْأَلْنِي عَنْ شَيْءٍ وَحَتَّى أَحْدِثَ لَكَ مِنْهُ ذِكْرًا
﴿٧٣﴾ فَانْطَلَقَا حَتَّى إِذَا رَكِبَا فِي السَّفِينَةِ خَرَقَهَا قَالَ أَخَرَقْتُهَا
لِتُغْرِقَ أَهْلَهَا لَقَدْ جِئْتَ شَيْئًا إِمْرًا ﴿٧٤﴾ قَالَ أَلَمْ أَقُلْ إِنَّكَ
لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا ﴿٧٥﴾ قَالَ لَا تُؤْخَذْنِي بِمَا نَسِيتُ وَلَا
تُرْهِقْنِي مِنْ أَمْرِي عَسْرًا ﴿٧٦﴾ فَانْطَلَقَا حَتَّى إِذَا لَقِيَا غُلَامًا فَقَتَلَهُ
قَالَ أَقْلَتَ نَفْسًا زَكِيَّةً بِغَيْرِ نَفْسٍ لَقَدْ جِئْتَ شَيْئًا نُكْرًا ﴿٧٧﴾

کوشتنی نه‌و لاوه بی تاوانه.

کوتایی جزمی ۱۵، (والله الحمد والمنة) ..

﴿٧٥﴾ قال ألم أقل لك إنک لن تستطيع معی صبرا ﴿٧٦﴾ خدر
وتی: نه‌ی پی‌م نه‌گوتی هه‌رگیز تو ناتوانی له‌گه‌ل من نارام‌بگری
و هه‌لبکه‌یت؟ چونکه من هه‌ندی شت نه‌کم، به‌رواله‌ت له‌کاری
ناپه‌سهندو نابه‌جی ده‌جن، به‌لام له‌ واقیعه‌دا شتیکی نه‌ینی گرنگی
له‌بندایه ﴿٧٦﴾ قال إن سألتک عن شیء بعدها فلا تصاحبنی ﴿٧٧﴾
مووسا وتی: ده‌سا نه‌گه‌ر دوا‌ی نه‌مه‌ جاریکی تر پرسیار
هه‌رشتیکم لی‌کردی و ره‌خنه‌م لی‌گرتیت، ئیتر هاورپی‌ه‌تیم مه‌که
قد بلغت من لدنی عذرا ﴿٧٨﴾ ئیتر به‌راستی مافی خو‌ته، و له‌لایه‌ن
منیشه‌وه بیانووی جیابوونه‌وه‌ت ده‌ست که‌وتووه، منیش گله‌یی و
بیانووم نامینی.

سه‌گروشته‌ی راست‌گردنه‌وه‌ی دیواره‌که:

۷۷ : ههردوو پیکهوه رۆیشتن
تا گهیشتنه خەڵکی شارێک، دیاره بۆ دیاری کردنی ئەوشاره لەناو
میژوو نووسەکاندا کیشە هەیە، ئەگەرچی هەندى ئەلین : شارى

٧٦ قَالَ أَرَأَيْتَ لَكَ إِنْكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا ۖ قَالَ إِنْ
 سَأَلْتُكَ عَنْ شَيْءٍ بَعْدَ هَٰذَا فَلَا تُصِجْنِي ۖ قَدْ بَلَغْتَ مِنْ لَدُنِّي عُذْرًا
 ٧٧ فَأَنْطَلَقَا ۖ حَتَّىٰ إِذَا أَنَا أَهْلَ قَرْيَةٍ اسْتَطَعْنَا أَهْلَهَا فَأَبْوَأُ
 أَنْ يُضَيِّقُوهُمَا فَوَجَدَ فِيهَا جِدَارًا يُرِيدُ أَنْ يَنْقَضَ فَأَقَامَهُ
 قَالَ لَوْ شِئْتُ لَخَذْتُ عَلَيْهِ أَجْرًا ۖ قَالَ هَٰذَا فِرَاقُ بَيْنِي
 وَبَيْنَكَ ۖ سَأُنَبِّئُكَ بِمَا أَوْيَلَ مَا لَمْ تَسْتَطِيعَ عَلَيْهِ صَبْرًا ۖ ٧٨ أَمَّا
 السَّفِينَةُ ۖ فَكَانَتْ لِمَسْكِينٍ يَعْمَلُونَ فِي الْبَحْرِ فَأَرَدْتُ أَنْ أَعِيبَهَا
 وَكَانَ وَرَاءَهُمْ مَلِكٌ يَأْخُذُ كُلَّ سَفِينَةٍ غَصْبًا ۖ ٧٩ وَأَمَّا الْفُلَانُ
 فَكَانَ أَبُوهُمَا مُؤْمِنِينَ فَأَخْبَسْنَاهُ أَنْ يَرَهُمَا طَائِفِينَ أَوْ كَفَرًا
 ٨٠ فَأَرَادْنَا أَنْ يُدِرِلَهُمَا رَبُّهُمَا خَيْرًا مِنْهُ زَكَاةً وَأَقْرَبَ رَحْمًا
 ٨١ وَأَمَّا الْجِدَارُ فَكَانَ لِغُلَامَيْنِ يَتِيمَيْنِ فِي الْمَدِينَةِ وَكَانَ
 تَحْتَهُ كَنْزٌ لَهُمَا وَكَانَ أَبُوهُمَا صَالِحًا فَأَرَادَ رَبُّكَ أَنْ يَبْلُغَا
 أَشْدَهُمَا وَيَسْخَرَا كُزَّيْهُمَا رَحْمَةً مِنْ رَبِّكَ ۖ وَمَا فَعَلْتُهُ
 عَنْ أَمْرِئِ ذَٰلِكَ ۖ فَأَوْيَلَ مَا لَمْ تَسْتَطِيعَ عَلَيْهِ صَبْرًا ۖ ٨٢ وَرَبَّنَا نَوَدُّكَ
 عَنِ الْقَرْيَتَيْنِ قُلْ سَأَتْلُو عَلَيْكُمْ مِنْهُ ذِكْرًا ۖ ٨٣

به سه راهاتی گه میه که:

۷۹: اما سسئيه فکرت مساندن بعلوم نى البحر ۽ هوئى
کونکر دنى که شتیه که، ئەمەبوو که هی چەند که سێکى هه ژارو
بێنهوا بوو، له دهريادا ئيشيان پێ ده کرد بو ژيوييان ۽ نازت
ان اعيبا ۽ بويه ويستم به کونکر دنى عه پيدارى بکەم ۽ نازت
ورائى دهکات ۽ سسئيه فکرتا چونکه له پيشيانه وه
پاشايه کى ستهکار هه بوو، هه موو که شتیه کى چاک و بئى عه يى
زهوت ده کرد.

کوشتنی خولامه که:

۸۰: رُبَا الْعِلَامِ فَكُنْ أَبَوَاهُ مَوْسَى ۖ تَازَهُ لَا وَهَكَش (که کوشتم)! ده‌م‌زانی که سروشتی له‌سەر بئی پروایی و خوانه‌ناسی ئه‌پروا، باوک و دایکیشی ئییماندارو موسلمان بوون ۖ فُخْسَمَا آن یه‌رته‌ها طبعاناً و کفر ۖ جا ئیژه‌ش ترساین به‌سه‌رکه‌شی خۆی هه‌ردوو له‌خشته به‌ری و ناچاریان بکات و هه‌لیان بنی به‌ره‌و سه‌رکه‌شی و بئی پروایی ۸۱: فَأَرَدَا أَنْ يَحْدِلْهُمَا إِلَيْهَا مِنْ رُكَّةٍ ۖ فَأَقْرَبَ رُكْبَةً وَيَسْتَمَانُ بِهِوَ كَارِهِيه په‌روه‌ر دگاریان بۆیان بگۆڕی به‌مندالێکی چاکترو باکترو به‌میه‌ره‌بان تر.

روخواندنی دیواره که و جا ککر نه وهی:

۸۲: وَاَمَّا الرَّجُلَانِ الْفُلَامِيَّيْنِ فَمِنْ قَبْلِ الْمَدِينَةِ ﴿١﴾ دِيوَارَه كَه شِشْ كَه خَه رِيكْ بُوو ئه كهوت و ئيمهش به خۇزرايى چاكامان كردهوه مالى دوو كوپره بچكۆلهى هه تىو بوو له شاره كهدا ﴿٢﴾ و كان حته كتىر ئهت ﴿٣﴾ له ژىريا گه نجينه يه كه هه بوو كه هى ئه و دوومنداله هه تيوه بوو، باوكيان بوى دانابوون ﴿٤﴾ و كان ابو حسا حاتىدا و باوكيشيان خواناس و پياوچاك بوو، جا له بهر خاترى باببيان، خوا پارىزگارى بۆ كر دبوون، بۆيه ئيمهش ئه و كارهمان كرد، وتمان نه وهك لافاوى دهري بخواو بغه وتى. رافه كه رانى قورئان ئه لىن: چاكيى و راستى باوك، سوود به نه وه كانى دهگه يه نيت، ئه گهر موسلمان بن. فار د ريك آن بينغا آسدهسا ﴿٥﴾ پهروه ر دگارت ويستى ئه و دووانه كاتى گه نجينه كه يان دهستكه ويته وه بگه نه ته مه نى بلوغ و به هيزبوون ر سحر جاكترهسا ﴿٦﴾ و ئه وسا خه زى ئه ي خۇيان له ژىر ديوار كه دا دهري ئىنن ﴿٧﴾ رحمة من ريك ئه مه يش به زىيى و ميهره بانىيىه كه بوو له لايه ن پهروه ر دگارت وه به رامبه ر به و دوو كوپره چكۆله يه كردى له بهر چاكيى باوكيان ﴿٨﴾ و ما فعلته عن امرى دلنياش به له خۆمه وه نه م كردهوه، به لكو گشتت به فهرمانى خوا بووه ﴿٩﴾ ذاك ناويل

[illegible]

مالم تسطع عليه صبرا ۋ ئوھ روونکردنەوھى ئوشتانە بوو كەتۇ
 نەتوانى بەرامبەريان خۇراگر بېت. (تەبەرىي) ئەلئیت: گېرپانەوھى
 ئەم چىرۆكەو، چىرۆكەكەى (مووسا) و (يوشەع) ۋى ھاورپېشى،
 ھەر بۇ ئوھىيە پەيامبەرىش ﷺ بۇ سزادانى ھاوبەشەدانەران
 وگالتەكەران بەخۇى و بەقورئانەكەى پەلە نەكات. داستانى
 مووسا و خدر وەك لە (بوخارى) و (موسليم) دا ھاتووھ بەم شىوھىيە
 بووھ: (ئوبەى) ئەلئیت: پەيامبەر ﷺ فەرمووى: جارېكيان مووسا
 لەناو بەنى ئىسرائىلدا وتارى ئەدا، جا لەودەمدا لىيان پرسى:
 كى لہ ھەموو كەس زانائەرە؟ وتى: من، ئىنجا لەبەر ئوھ كە
 نەيوت خوا ئەزانى، خواش لىي بەگلەيى ھات و، نىگاي بۇ كرد
 كە لە (مجمع البحرين) دا بەندەيەكى سالىھ و راسالم ھەيە، ئو
 بەندەيەم لە تۇ زانائەرە، مووسا وتى: خويا! من چۆن پىيى بگەم؟
 جا ھەر، بەو شىوھىيە كەقورئان باسى لىوھ كرد، پەيامبەرىش ﷺ
 روونى كەردەوھ، بەلام ئاخۇ خدر كى بېت؟ لە چ سەردەمىكا ژىابى؟
 پىنغەمبەر بووبى؟ ياخود پىاوپكى سالىھ؟ ئاخۇ ئىستا زىندوووبى؟
 يان مردوو؟ جابۇ ھەر يەكە لەو پرسىيارانە جىاوازي و كىشەيەكى
 زۆرھەيە، ھەرچەندە جەماوھرى زانايان دەلئىن: پىنغەمبەر نەبووھ،
 ئەگەر چى (شەققىتى) بەلايەوھ پىنغەمبەر بووھ، قسەى راستىش
 ھەرئەوھىيە كەئىستا لەژياندا نەماوھ ھەرلەكاتى خۇيدا مردووھ،
 (ئىبىنى كەسىر) دەلئى: ھەرفەرموودەبەك لەبارەى ژىن وزىندوووبىتى
 (خدر) ۋەوھەتەبى لاوازە، ھەروھە (ئىبىنى جەجەر) ىش زۆرىك
 لەو فەرموودانەى لاواز كەردووھ. (أضواء البيان) ىش دەلئى: ئو
 رەحمەت و (عيلمە لەدونى) يە خوا بەويدا، بەپىي ئايەتى (وما
 فعلتہ عن أمرى) لەرىي وەحىيەوھ بوو، چونكە ھىچ رېيەكى تر
 جگە لەوھى حوكم و برىارى لىوھەرناگىرى و، بىناى حوكمى ھىچ
 شتىكى لەسەرناكرى، بەتايبەتى كوشتنى خەلكىكى بى تاوان، جا
 كەوابوو خدر پىنغەمبەر بووھ، بەلئى منىش ھەرئەمەى (شەققىتى) م
 بەلاوھ لەھەقەوھ نەزىكتەرە، خوايش باشتەر دەزانى.

لەم داستانەدا:

(۱) دەبى ھەمىشە ھەول بەردى رابەرىكى زىرەك وھوشمەند دابىرئىت،
 سوودىش لە ژىرى و زانستەكەى وەرىگىرى ھەر وەكو مووسا ﷺ
 ھەول داو كەوتە شوين ئو زانا بەرپزە، ديارە ئەمە سەرمەشقە بۇ
 ھەموو كەسك لە ھەر پاىەوپلەيەكى زانيارىدا ھەبىت، وە لە ھەر
 تەمەن و سالىكدا بىتن دەبى بەدواى زاناو كەلەپياواندا بگەرى
 ولىيان بەھەرمەند بىي.

(۲) كاكلىەى زانستى راستەقىنەى خوايى ھەر لەبەندايەتى
 وخواپەرستەنەوھ سەرچاوە دەگرى.

(۳) فېربوونى زانيارى دەبى بۇ كارپېكردن بىت، چونكە مووسا
 ﷺ بەمامۇستاكەى خۇى وت: ((مما علمت رشدًا)) واتە:
 زانيارىيەكم فېربكە بىگەيەنئە ئاوات و مەبەستى خۇم.

(۴) نابى پەلە لەئىش و كارى رۇزانەدا بىرئىت، چونكە گەل
 لەوکارانە ھەيە كاتى گونجاو و شىاوپان دەوى.

(۵) زۆربەى رووداوھەكان دوو دىمەنيان ھەيە، دىمەنىكى ئاشكرا
 لە ئىمە، دىمەنىكى دىكەى ناديار، جا ھەر شتىك لەژيانماندا
 رووبدا، نابى بەپەلە برىار بەدەين، چونكە گەل لەو كارانە كە
 روودەدەن و حىكمەتەكەيان لە ئىمەوھ ناديارە، بۇدوايى دەردەكەوى
 كەحىكمەتىكى وردى خوايى لەبندايە.

(۶) دىن و ئىمانى باوك كەلك دەبەخشى بەرۆلەى برودادريان،
 چونكە (خدر) لەبەر باوكىكى سالىھ و چاككارىوو بەرگرى
 لەگەنجىنەى مندالەكان كرد.

(۷) زۆر جارمۇۋ دەبىتە ناحەزونەيارى ھەرشتىك نەيزانى،
 دەشى كەسك ئامۇزگارى كەسئىتر بكاو لىيشى وەرنەگرى و،
 گلەبىش لەباباى ئامۇزگار بكا!.

(۸) دەبى قوتابى و شاگرد بەرامبەر بەمامۇستاكەيان، زۆر بەئەدەب
 ولەسەرخۇ بن و لە ئاست يەكتەردا زۆرىش خۇبەكەمزان بن.

سەرگروشتەى زولقەرنەين:

۸۳: و يسألونك عن ذى القرنين ﴿لەبارەى (زولقەرنەين) ىشەوھ
 پرسىيارت لى دەكەن؟﴾ ﴿قل سألتوا عليكم منه ذكرا﴾ پىيان بلى:
 ئەى موھەممەد ﷺ و ھاھەندى لە بەسەرھاتى ئەويشتان بۇباس
 ئەكەم ۸۴: إنا مكننا له فى الأرض ﴿بەرأستى ئىمە ھىزو
 دەسەلاتمان لە زەويدا بى دا﴾ و آتيناہ من كل شئ سببا ﴿وہ لە
 ھەموو شتىك كە پىويست بوو ھۆكارو ئامرازەكەيمان بۇ رەخساند
 ۸۵: فاتبع سببا ﴿ئەوسا ئەويش ھۆيەكانى بەكار ھىناو بەدواى
 مەبەستىدا چو تا گەيشتە مەبەستى خۇى.

رافەكەرانى قورئان ئەلئىن: ئەم (زولقەرنەين) ە ھەر ئەسكەندەرى
 يۇنانىيە، تاونىويەتى خۇرھەلات و خۇرئاوا بخاتە ژىردەسەلاتى
 خۇيەوھ، ھەربۇيە ناويشيان ناوھ (زولقەرنەين)، چونكە پاشايەكى
 برودادرو چاك و داداگەر بووھ، وە لەنىوان سەردەمى عىساو
 موھەممەددا سەلامى خوايان لەسەر بىت ژىاواھ. ھەرچەندە
 لەديارىكردنى ئەم (زولقەرنەين) ەدا لەناو مېزوو نووساندا كىشە
 ھەيە: بۇنموونە ھەندىكيان ئەلئىن: ئەسكەندەرى مەقدوونى
 يۇنانىيەو بەئەسكەندەرى رۇمىش بەناوبانگەو، شاگردى
 (ئەرسەتووى حەكىم) بووھ، (۳۰۰) سالىش پىش لەدايكبوونى

ثانیی خواو چاکه یان له گهل بکهیت ﴿۸۷﴾: قال أما من ظلم
وتی: بهی واهکهم، بهلام ههکه سئی ستهم وهاوبه شی بو خوا
دابئی و له سه ربی پروایی خویشی بمینتهوه ﴿فسوف نعذبه﴾
نیمهش له دوا پیدا سزای نه دین و نه یکوژین ﴿ثم یرد الی ربه﴾
پاشانیش ده برتهوه لای په روه رد گاری ﴿فیعذبه عذابا نکرا﴾
نهوسا نهویش سزایه کی زور سخت و گه وری دها له دوزه خدا
﴿۸۸﴾: وأما من آمن وعمل صالحا ههکه سهش بروای هیناو
له کوفر دور که و تهوه کاری په سهندو چاکی کرد ﴿فله جزاء
الحسنی﴾ پاداشتی زور باشی بو نه بی ﴿وستقول له من امرنا
یسرا﴾ و کاروباری نه د دنیا به شی بو ناسان ده که ین.

زولقهرنه ین گه یشته خوره لات:

﴿۸۹﴾: ثم أتبع سببا پاش نهوه که ولاتی خورثاوی گرت
دیسانیش سوودی لهو هویانه وهرگرت له بهر ده ستیا بوون و، ریگه ی
گرته بهر بو خوره لاتیش ﴿۹۰﴾: حتی إذا بلغ مطلع الشمس
تا گه یشته ناوچه کانی خوره لات، ﴿وجدها تطلع علی قوم لم
نعمل لهم من دنهبا ستر﴾ دیتی خور له پیش چاویدا به سه ر
هوزیکه هلدیت که هیچ په ناگاو داپوشه ریکمان لهو نه داونه تی،
واته: هیچ جل و بهرگ و فشر و رایه خیکیان نه بوو، وه له ده شتیکی
کاکای به کاکیدا ده ژیان و، نه دارو نه درهخت و، نه شاخ و کیوی تیدا
نه بوو، ته نانهت به که لکی بیناو ساختمانش نه دهات ﴿۹۱﴾:
کذلک وقد أحطنا بما لدیه خبرا ﴿نهوسا رهفتارو هه لسوکه وتی
(زولقهرنه ین) له گهل گهل خوره لاتیشدا هه روه کو رهفتارو
هه لسوکه وتی و ابوو له گهل گهل خور نشیندا، وه بی گومان نیمه
به ته وای نه مان زانی به وهی نهو بیبری بوی ده چوو، ده مان زانی
سوپاو له شکرو راویز کارو دارایی بو نهو جهنگه چهنده.

زولقهرنه ین گه یشته ده قهری لای ناجووج و باجووج:

﴿۹۲﴾: ثم أتبع سببا دیسانه وه پاش رامکردنی ولاتی خوره لات
رینگه یه کی ترو هویه کی تری گرته بهر به رهو باکوور ﴿۹۳﴾: حتی إذا
بلغ بین السدین تا گه یشته نیوان دوو کیوی گه وره که له باکووری
ولاتی چین دان و بوته جیا که ره وهی ولاتی (چین له منغولیا) وه
له ده ور و بهری (نهرمینیا) و (نازه ربایجان) دا، ﴿وجد من دنهبا
قوما﴾ له خوارووی دوو کیوه که دا خه لکانیکی دیت بیجگه له دوو
دهسته که ی تر ﴿لا یکادون یفقهون قولا﴾ له وانه بوو له هیچ
قهیه که تی نه گن، واته: خه لکیکی زمانه زان و که ودهن و دوور
له شارستانیهت بوون، چونکه له ناوچه یه کی شاخاوی و دوور له

عیسادا بووه، له خورثاواوه ولاتی (ئیتالیا) نه مروو (فه رهنسه و
ئیسپانیای) داگیر کردووه، لهو لایشه وه نهو بهری ده ریای
سپی باکووری نه فه ریقای داگیر کردو شاری نه سکه نده ریای
دروست کرد، له لایشه وه هیندستان و چین و نه وانه ی داگیر کرد..
جا له گه رانه ویدا له (خورمال) سی سه ر به هه له بهجه ی سوله یمانی

إِنَّا مَكَّنَّا لَهُ فِي الْأَرْضِ وَءَاتَيْنَاهُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ سَبَبًا ﴿٨٥﴾ فَأَتْبَعَ سَبَبًا ﴿٨٥﴾ حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ مَغْرِبَ الشَّمْسِ وَجَدَهَا تَرْجُبُ فِي عَيْنٍ حَمِئَةٍ وَوَجَدَ عِنْدَهَا قَوْمًا قُلْنَا يَا الْقَارِئِينَ إِنَّمَا أَنْتَ تُعَذِّبُ وَإِنَّمَا أَنْتَ تُنْجِذُ فِيهِمْ حُسْنًا ﴿٨٦﴾ قَالَ أَأَمَّا مَنْ ظَلَمَ فَسَوْفَ نَعَذِّبُهُ ثُمَّ يُرَدُّ إِلَىٰ رَبِّهِ فَيُعَذِّبُهُ عَذَابًا نَّكَرًا ﴿٨٧﴾ وَأَمَّا مَنْ ءَامَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَهُ جَزَاءُ الْحَسَنَىٰ وَنَسْقُولُ لَهُ مِنْ أَمْرِنَا يُسْرًا ﴿٨٨﴾ ثُمَّ أَتْبَعَ سَبَبًا ﴿٨٩﴾ حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ مَطْلِعَ الشَّمْسِ وَجَدَهَا تَطْلُعُ عَلَىٰ قَوْمٍ لَمْ يَجْعَلْ لَهُمْ مِنْ دُونِهَا سَبِيلًا ﴿٩٠﴾ كَذَٰلِكَ وَقَدْ أَحَطْنَا بِمَا لَدَيْ خَزَائِنِهَا ﴿٩١﴾ ثُمَّ أَتْبَعَ سَبَبًا ﴿٩٢﴾ حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ بَيْنَ السَّدَّيْنِ وَجَدَ مِنْ دُونِهِمَا قَوْمًا لَا يَكَادُونَ يَفْقَهُونَ قَوْلًا ﴿٩٣﴾ قَالُوا يَا الْقَارِئِينَ إِنَّا يَأْجُوجُ وَمَاجُوجُ مُّقْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ فَهَلْ نَجْعَلُ لَكَ خَرْجًا عَلَىٰ أَنْ تَجْعَلَ بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمْ سَدًّا ﴿٩٤﴾ قَالَ مَا مَكَّنِّي فِيهِ رَبِّي خَيْرٌ فَأَعِينُونِي بِقُوَّةٍ أَجْعَلْ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ رَدْمًا ﴿٩٥﴾ إِنِّي زَبْرٌ مُّجِيدٌ حَتَّىٰ إِذَا سَاوَىٰ بَيْنَ الصَّدَفَيْنِ قَالَ انْفُخُوا حَتَّىٰ إِذَا جَعَلَهُ نَارًا قَالَ ءَاتُونِي أُفْرِغَ عَلَيْهِ قِطْرًا ﴿٩٦﴾ فَمَّا اسْتَطَعُوا أَنْ يَظْهَرُوهُ وَمَا اسْتَطَعُوا لَهُ نَقِبًا ﴿٩٧﴾

نه خوش ده که ویت و دهریت، هه ندی زانی میژووناسیش نه لاین:
تهرمه که یان هیناوه ته وه بوشار و چکه ی نه سکه نده رییه ی لای شاری
به غداو، لهوی به خاک سپیراوه. نه مان زانیارییه له ته فسیری نامی
به ده سکارییه وه وهرگرتووه.

زولقهرنه ین چوو هه تا گه یشته خور نشین:

﴿۸۶﴾: حتی إذا بلغ مغرب الشمس ﴿خوی وله شکره که ی که وته
ری تا گه یشته ناوچه کانی خورثاوا﴾ و جدها تغرب فی عین
حمئة ﴿وا هاته بهر چاوی خور له گووم وکانیاویکی رهش ولیدلا
ثاوا نه بیت﴾ ووجد عندها قوما ﴿هه رله ویشیدا گه لیکی دلره قه
وبته رست و خاوه ناسی دی ﴿قلنا یاذا القرنین﴾ وتمان: نه ی
زولقهرنه ین! ﴿إما أن تعذب﴾ ده توانی سزایان بدهی، نه گه ر
به رده و امین له سه ر کوفری خویمان ﴿وإما أن تتخذ فيهم حسنا﴾
ده شتوانی رینگه یه کی چاکیان بو هه لپیریت، بانگیان که یت بولای

ئاۋەدانىدا بۈۈن، ۋە ئۇ خەلگە بەدەست دوۋمىنىكى سەر سەخت بەناۋى ياجوج ۋە ماجوجە ۋە گىرۋەدە بۈۈن، بۇيە كاتى دەسلەتتەكى زولقەرنەين يان دىت، خىرا پەنايان پى برد ﴿ ۹۴: قالوا يا ذا القرنين ﴾ وتيان: ئەي زولقەرنەين! ﴿ ۹۵: إن ياجوج و ما جوج مفسدون في الأرض ﴾ بەراستى ياجوج ۋە ماجوج لەم ۋەلاتەدا بەدەفەر ۋە خراپەكارن. بەللى... ئەمانە لەنەژاددا ھەرتادەمزان، بەلام سىمايان تىكەۋ لىكەيە، ھى وايان ھەيە كورته بالايە، ھەيانە بالابەرزە، گەلىكى تالانكەرو دزوو پىاۋكوژن، ھەرچىيان بەرپەلەكەۋى ئەيخۇن: ﴿ ۹۶: عن زينب بنت جحش -رضى الله عنها- قالت: ((استيقظ النبي ﷺ من نومه وهو محمر وجهه، وهو يقول لا إله إلا الله، ويل للعرب من شر قد اقترب! فتح اليوم من ردم يأجوج ومأجوج مثل هذا وحلق قلت: يا رسول الله ﷺ: أنهلك وفينا الصالحون؟ قال نعم إذا كثر الخبث)) خاتۋونە زەينەب خوا لىي رازى بىت دەللىت: پىغەمبەر ﷺ لەخەو بەخەبەر ھات، كەرەنگو روخسارى سوور ھەلگەرابو! دەيگوت: ھاوارو ۋاۋەيلا بۇ (عەرب!) لەۋشەرو خراپى ۋە بەد فەرىيە لىيانەۋە نىك بۇتەۋە، ۋائەمرو دەرگاي بەربەستەكە لە (ياجوج ۋە ماجوج) دەكرىتەۋە، ۋەك ئەم دوو پەنجەيە (پەنجە گەرۋە، پەنجە شايەتومان)، ۋاتە: ۋەكو ژمارە (۹۰) كەلەلای عەرب بابوۋە بەو جۇرەيە يەكتريان لەژمارە ئاگادار كىردوۋە. خاتسو زەينەب گوتى: ئاخۇ ئىمەش تىياپچىن كەخەلكانى سالحو باشمان لەنيۋاندا بىت؟! فەرموۋى بەللى ھەركات زىناۋ فەسادو خراپەكارى زۇربو. (پىشەۋائەحمەد). ﴿ ۹۷: فهل نجعل لك خرجا ﴾ ئاخۇ ئەگونجى ئىمە باج ۋە خەرجى ودىارپىيەكت بۇ كۆبكەينەۋە ﴿ ۹۸: على أن تجعل بيننا وبينهم سدا ﴾ كە لە نيۋان ئىمەۋئەۋاندا بەربەستىك دروست بىكەيت، تا ئەۋان نەتوانن شالاۋمان بۇ بىنن ﴿ ۹۹: قال ما مكنى فيه ربي خير ﴾ زولقەرنەين وتى: ئەۋ زانىبارى مال ۋە سامان ودارايى ۋەدەسلەتەي كەپەرۋەردگارم پىي داۋم چاكتەرە لەۋەي ئىۋە ئەمدەنى ﴿ ۱۰۰: فأعينوني بقوة ﴾ سامان پىيۋىست نىيە، بەلكو ئىۋە بەھىزى بازوۋى خۇتان يارمەتىم بەدن ﴿ ۱۰۱: أجعل بينكم وبينهم ردا ﴾ ئەۋسا لەنيۋان ئىۋە ئەۋاندا بەربەستىكى ئەستور دروست دەكەم ﴿ ۱۰۲: أتوني زبر الحديد ﴾ دەسا لەتە ئاسنى گەرۋەم بۇ بىنن ۋە كەلەكەي بىكەن ﴿ ۱۰۳: حتى إذا سارى بين الصدين ﴾ ئەۋانىش ئاسنىان لەسەريەك كەلەكە كىرد تا دىۋارپىكى دروست كىرد ئەم بەرۋەۋەرى كىۋەكەي پىركىرد ﴿ ۱۰۴: قال انفخوا ﴾ ئەۋجا وتى: بەدەۋرىدا ئاگر ھەلگەن ۋەخۇشكەن ۋەبىدەمىنن ﴿ ۱۰۵: حتى إذا جعله نارا ﴾ ئەۋانىش كارەكەيان ئەنجامدا تا پارچە ئاسنەكان ھەموو بوۋە ئاگرو سووربوۋەۋە ﴿ ۱۰۶: قال

أتوني أفرغ عليه قطرا ﴾ ئىنجا وتى: ئىستا مىسى قال ۋە تۋاۋەم بۇ بىنن بالەسەرىا بىرپىژم، ئەۋانىش داۋاكەيان جىبەجىكردو، ئەمىش ئاسنەكەي گۈشى ۋە بوۋ بەيەك پارچەۋ سەدىكى قايمى دروست كىرد ﴿ ۱۰۷: فما استطاعوا أن يظهروه ﴾ ئىتر گىرەشۋىنە (مفسد)ەكان نەيانتۋانى سەركەۋنە سەرى لەبەر ئەستوروى ۋە بەرزى ﴿ ۱۰۸: وما استطاعوا له نقبا ﴾ ئەشپانتۋانى لەخۋارەۋە كۈنى كەن لەبەر قايمى ۋە مەككە مىسى ﴿ ۱۰۹: قال هذا رحمة من ربى ﴾ ئىنجا زولقەرنەين وتى: ئەم دەسلەت ۋە بەربەستە رەحمەت ۋە مېرەبانىيەك بوۋ لەلايەن پەرۋەردگارمەۋە پىي بەخشىۋم، ئەگىنا ئەۋكارە لەتۋاناي مندانييە ﴿ ۱۱۰: فإذا جاء وعد ربى جعله دكا ﴾ ئىنجا ھەركاتى بەللىنى بەرەللاۋوۋنىان لەلايەن پەرۋەردگارمەۋە بەجى گەيشت كەكاتى نىكبوۋەۋەي رۇژى قىامەتە ئەۋ بەربەستە ۋەيران ئەكات ۋەئىكوتى بەسەريەكاۋ وردوخاشى دەكا ﴿ ۱۱۱: وكان وعد ربى حقا ﴾ خۇ بى گومانىشە بەللىنى پەرۋەردگارى من راست ودرۋستە ۋ، ھەر ۋەدى دى.

لەم داستانە مىژۋىيەدا:

(۱) ھىچ كارىك بى پەيدا كىردى ھۇۋ ئەسبابى شىۋى خۇي ئەنجام بەخش نابى، ۋەك زولقەرنەين پىي ھەلسا: ﴿ ۱۱۲: ثم أتبع سبأ ﴾ سى جار قورئان دوۋپاتى دەكاتەۋە.

(۲) ھىچ دەۋلەت ۋەدەسلەتدارىك سەركەۋتوۋ نابىت تاچاكان ۋەخزمەتگوزاران دلخۇش نەكات ۋ، لاسارو خراپكارانىش سزا نەدات، ۋاتە: نابى بەيەك چاۋ سەيرى ھەردوۋلا بىكات.

(۳) داۋاي گىران ۋ قورس لەمىللەت شىۋى دەۋلەتى ئىسلامى نىيە.

(۴) نابى ھىچ دەۋلەتتىكى دىلسۆز لەداۋاكارىيەكانى گەل بى ۋەلام بىت.

(۵) زولقەرنەين تەنەتەي لەگەل ئەۋانەدا كە لەقسە تى نەئەگەيشتن خەرىك بوۋ ۋ داخۋازىيەكانى ۋەلام دانەۋە بەربەستەكەي بۇ دروست كىردن لەگەل ئەۋەموۋ ئەزىتەدا.

(۶) دروست كىردى ئەمىيەت ۋ پاراستنى ۋلات، يەكەم مەرچە بۇ ژيانى ئاسۋودەيى، بۇيە زولقەرنەين ئەۋەموۋ ھەۋلەي دا بۇبەند كىردى ياجوج ۋە ماجوج تا ھىرش نەھىننە سەر ئەۋگەلە.

(۷) ھەرۋەزى ۋ ھارىكارى لەئەنجامدانى كارە گىشتىيەكاندا لەناۋ جەماۋەردا خالىكى زۇر گىرنگە بۇ پىرۋى بە دەستەيىنان ۋ پاشان بەرگى لى كىردى.

(۸) رابەرى راستەقىنە دەبى ئەۋەندە سامان ۋ ماددەي لا گىرنگ

أَعْنَهُمْ فِي غَطَاءٍ عَنْ ذِكْرِي * ثَوَانَهُ يَ جَاوِيَان لَه نَاو پهردهی
لِئَلَى وَتَارِكِيْدَا قُووچاوبوو له یادی قورثانه که م و، نه یان دهویست
یادی بکه ن * وکانوا لَا یَسْتَطِيعُونَ سَمْعًا * نه شیانده توانی بیسن
وخیوان کردبووه که رولال و حه زیان له قورثان نه ده کرد * أَفَحَسِبَ
الَّذِينَ كَفَرُوا أَنْ يَتَّخِذُوا عِبَادِي مِنْ دُونِي أَوْلِيَاءَ * ثَاخُو کافرو
بی باوه ران لایان وایه و بیوان ده چیه ته سر نه گهر - له باتی من -
هه ندی له به نده کانم بکه نه پشتیوان و دوستی خیوان و که لکیان
پی ده گه یه نن وله سزای من رزگاریان ده که ن؟! * إِنْ أَعْتَدْنَا جَهَنَّمَ
لِلْكَافِرِينَ نَزْلًا * با ثوانه چاک بزنان که بی گومان نیمه دوزه خمان
کردوته په زیرایی و مه نزلگی بی پروایان وله وی نیشته جی ده بن.

کی زورتر زیانی پی ده گا له کرده و کانیدا:

۱۰۳: * قُلْ هَلْ نُنَبِّئُكُمْ بِالْأَخْسَرِينَ أَعْمَالًا * بَلَىٰ نَهَى
موحه ممه د *! : ثایا پی تان بلیم: زیانبارترین که س لای خوا
کییه؟ * ۱۰۴: * الَّذِينَ ضَلَّ سَعِيَهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا * ثوانه ن
که هه ول و تیکوشانه کانیان له م ژیا نی دونیادا به هه و انتته و بی
ناوهرؤک ده رچوو، چونکه بی پروا بوون و هه رچی شیان کرد بی لییان
وهر نه گیاروه. (ته به ری) ده لیت: * ثم هه ره شهیه ته وای خه لکانی
بیدعه چی و، خاوه ن بیرو و باوهره گه نده ل و چه و اشه کاریه کان
ده گریته وه. * وهم يحسبون أنهم يحسنون صنعا * له گه ل
نه ویشدا لایان وایه کاریکی شیوو شایسته یان نه نجام داوه،
خیوان نه زان کرد که: * ثا کارچاکی له گه ل کوفرو بی پروا بیدا که لکی
نابی * ۱۰۵: * أولئك الذين كفروا بآيات ربهم ولقاءه * ثوانه
که سانیکن که به ثایه ته کانی پهره و دگاریان و به گه یشتنی دیداری
نه و له دوارؤژدا کافرو بی باوهر بوون * فحبطت أعمالهم * ئینجا
له بهر نه وه کرده و کانیان نابووو و پووجه ل بووه * فلا نقيم لهم
يوم القيامة وزنا * ئینجا ئیمه ش له رؤزی قیامه تدا هیچ ته رازوو
میزانیکی سه نگینیان بو دانانیین. (واته: هیچ نرخ و بایه خیکیان
نابی). (عن أبي هريره * قال: قال رسول الله * ((إنه ليأتي
الرجل العظيم السمين يوم القيامة، لا يزن عند الله جناح بعوضة، وقال:
اقرأ إن شئتم: ((فلا نقيم لهم يوم القيامة وزنا)). (متفق عليه!!)
* ۱۰۶: * ذلك جزاؤهم جهنم * ثا گری دوزه خ نه وه توله یان بی
* بما كفروا واتخذوا آياتي ورسلي هزوا * له بهر بی پروایی
و گالته کردونیان به ثایه ت و به په یامبه رانی من.

نهی، هه وه کو په یامبه رانیش نه و ره شه یان هه بوو: (لا أسألكم
عليه من أجر).

(۹) مروث هه رچه نده ده سلات و هیزی زور له به رده ستیا بیت نابی
له خو بایی و یاخی بی.

(۱۰) هه مووشتیک ته و او ده بی وده روات، نه گهر چی زوریش قایم

قَالَ هَذَا رَحْمَةً مِنْ رَبِّي فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ رَبِّي جَمْعًا. دَكَاءُ وَكَانَ وَعْدُ رَبِّي
حَقًّا * وَتَرَكَنا بَعْضُهُمْ يَوْمَئِذٍ يَمُوجُ فِي بَعْضٍ وَنُفِخَ فِي الصُّورِ
فَجَمَعْنَاهُمْ جَمْعًا * وَعَرْضْنَا جَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ لِلْكَافِرِينَ عَرْضًا *
الَّذِينَ كَانَتْ أَعْيُنُهُمْ فِي غِطَاءٍ عَنْ ذِكْرِي وَكَانُوا لَا يَسْتَطِيعُونَ
سَمْعًا * فَحَسِبَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنْ يَتَّخِذُوا عِبَادِي مِنْ دُونِي
أَوْلِيَاءَ إِنْ أَعْتَدْنَا جَهَنَّمَ لِلْكَافِرِينَ نَزْلًا * قُلْ هَلْ نُنَبِّئُكُمْ بِالْأَخْسَرِينَ
أَعْمَالًا * الَّذِينَ ضَلَّ سَعِيَهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَهُمْ يَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ
يُحْسِنُونَ صُنْعًا * أُولَئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ وَلِقَائِهِ
فَحَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فَلَا نُقِيمُ لَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَزَنًا * ذَلِكَ جَزَاؤُهُمْ
جَهَنَّمَ بِمَا كَفَرُوا وَاتَّخَذُوا آيَاتِي وَرُسُلِي هُزُوًا * إِنْ الَّذِينَ آمَنُوا
وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ كَانَتْ لَهُمْ جَنَّاتُ الْفِرْدَوْسِ نُزْلًا * خَالِدِينَ
فِيهَا لَا يَبْغُونَ عَنْهَا حَوْلًا * قُلْ لَوْ كَانَ الْبَحْرُ مِدَادًا لَكُنْتُ رَبِّي
لَنُفِّدَ الْبَحْرَ قَبْلَ أَنْ نُنْفِذَ كَلِمَتِي رَبِّي وَلَوْ جِئْنَا بِمِثْلِهِ مَدَدًا * قُلْ
إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ يُوحَىٰ إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَهُكُمُ اللَّهُ وَحْدٌ فَنَكانَ رِجْوا
لِقَاءَ رَبِّهِ. فليعمل عملاً صالحاً ولا يشرك بعبادة ربِّه أحدًا * ۱۰۷

ومه حکم بیت، که و ابو له پیکه وه نانی سامان و دارایی و ده سلاتدا
دهی هوشیار بین.

۹۹: * وَتَرَكَنا بَعْضُهُمْ يَوْمَئِذٍ يَمُوجُ فِي بَعْضٍ * وه له و رؤه
به دواوه و ازمان لی هینان تاوه کو شه پؤل نه دهن و به یه کدا دین وه
شه پؤل ده ریا، یاخود و ازمان لی هینان و بؤته و رؤهی که به ربه سته که
ده شکیت، نه و انیش به په له و به کومل دینه ده ری، که نه وه یش
یه کیکه له نیشانه کانی رؤزی قیامه ت. * وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَجَمَعْنَاهُمْ
جَمْعًا * له وه دوا له نه فحه ی دووه دفا فوو به شه پیووردا نه کری
وه موو کو نه که یه وه بو حیساب و کیتاب.

دور مخ له به رده م خوانه ناساندا راده نری:

۱۰۰: * وَعَرْضْنَا جَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ لِلْكَافِرِينَ عَرْضًا * وه له ورؤژده
دوزه به شیوه یه کی زور قورس و ناره حه ت بو کافرو بی پروایان
ده خینه روو وه موو شیا نی تی ده خین * ۱۰۱: * الَّذِينَ كَانَتْ

پداشتی موسلماننه سالحه کان:

۱۰۷: * إِنْ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ * بی گومان نه وانه ی

سووره‌ی (مه‌ریه‌م) هـ

مه‌ککه‌بییه (۹۸) ئایه‌ته

به‌ناوی خوای به‌خشنده‌ی میهره‌بان

ئهم سووره‌ته‌ش هه‌ربو چه‌سپاندنی یه‌کتاپه‌رستی وزیندوووونوه‌وه‌و پاداشت وتۆله‌یه، ده‌شتوانین کورتتر بلیین که: هه‌موو ته‌وره‌که‌ی ته‌و‌حیدو بروا بوونه به‌بوون وتاک وته‌نیایی خوای گه‌وره.. په‌په‌روهو پرۆگرامی ریگاو ریبارزی راستان و گومرایان.

✽ داستانی هه‌ندئ له په‌یامبه‌ران وه‌کو (زه‌که‌ریا) و (یه‌حیا) ی کوری و (مووسا).. (عليهم الصلاة والسلام) دینئ وه‌رله‌ویشه‌وه ده‌ست پئ ده‌کات.

✽ پروداوه میژووپییه‌که‌ی خاتوو (مه‌ریه‌م) و عیسی‌ای کوری ده‌گپه‌یته‌وه، چونکه ویستی خوا وابوو که ئه‌و موعجیزه گه‌وره‌یه روویدات به له دایکبوونی عیسا (عليه السلام) بی هیچ جوړه په‌یوه‌ندییه‌کی نیرو مییی! بی ئه‌وه‌ی مه‌ریه‌م میرد بکات، بویه پئی ده‌لین: (مریم العذراء).

✽ له‌پاشان باسی (ئیی‌راهم) له‌گه‌ل باوکیدا دیت، ئینجا نرخاندن و ریژدانان بو ئهم په‌یامبه‌ره به‌ریزانه: (ئیسحاق، یه‌عقوب، مووسا، هاروون، ئیسماعیل، ئیدریس، نوح) -سه‌لامی خویان له‌سه‌ربیت- ده‌شتوانین بلیین: دووله‌سه‌رسی سووره‌ته‌که باسی ئه‌مانه‌یه، ئه‌لبه‌ته مه‌به‌ستیش له‌وه راگه‌یاندنی ئه‌وراستیه‌یه که هه‌موو په‌یامبه‌ران هه‌ر یه‌ک کاری سه‌ره‌کیان بووه، ئه‌ویش یه‌کتاپه‌رستی و دوورکه‌وتنه‌وه‌یه له‌هه‌ر هاوبه‌ش و بریاردانیک، به‌ده‌ر له شه‌ریعه‌ته‌که‌ی خوا.

✽ چه‌ند دیمه‌نیکی روژی قیامه‌ت دینیت، که چۆن تاوانباره بی باوه‌ره‌کان به‌ده‌وری جه‌هنمه‌مدا له‌سه‌ر ئه‌ژنۆ که‌وتوون و چاوه‌روان فری بدرینه ناویه‌وه.

✽ کۆتاییشی دیت به‌دوور راگرتنی خوای گه‌وره له هه‌رجۆره هاوبه‌شیک: مندال.. هتد. وه به توندترین شیوه به‌گژ هاوبه‌شدانه‌راند ده‌روا به‌هیزترین به‌لگه‌یان بو دینیته‌وه، له‌سه‌ر بی‌شه‌ریکی خوا.

✽ ناویشی سووره‌ی (مه‌ریه‌م) ه، له‌به‌ره‌وه تا دنیا‌دوینا بی‌ت ئه‌وداستانه سه‌رسوهرینه‌ره هه‌ر شکۆمه‌ند بی‌ت و بو‌تریته‌وه، مندالیک له‌دایکبوو به بی‌باوک!! پاشان بو پاکانه‌ی دایکه‌که‌ی له‌لانک و بی‌شکه‌دا بی‌ته‌گفتوگۆ قسه‌وباس که ئه‌میش دیسانه‌وه رووداوێکی سه‌یرتره مروقه‌کان گشت واقیان ورده‌مینئ له‌به‌رامبه‌ریه‌وه، ئه‌گه‌ر

ئیمان و باوه‌ریان هیناو، کردوه‌ی چاکیان ئه‌نجام دا ۞ کانت لهم جنات الفردوس نزلا ۞ هه‌ر له‌زووه‌وه باخه‌کانی فیرده‌وسمان کردۆته جیی په‌زیریایان. (عن عباده بن الصامت ۞) آن رسول الله ۞ قال: ((الجنة مائة درجة، ما بين كل درجتين كما بين السماء والأرض، أعلاها الفردوس، ومنها تفجر أنهار الجنة الأربعة، فإذا سألتهم الله فاسألوا الفردوس)). ونحوه عن أبي هريره ومعاذ بن جبل وغيرهم من الصحابه. (متفق عليه). به‌هشت سه‌د په‌له‌یه، دووری هه‌ر یه‌کیکیان له‌یه‌کدی به‌قه‌د دووری ئاسمان و زه‌مین له‌یه‌کتر، مه‌زن و بلندترین باخاتی (فیرده‌وس) ه، هه‌رچوار جو‌باره‌کانی به‌هشتیش هه‌رله‌وی هه‌لده‌قولین، ئه‌وسا هه‌رکات ئیوه داواتان له‌خوا کرد، فیرده‌وسی لی‌بخوازن.

۱۰۸: خالد بن فهال ۞ به‌ه‌ته‌ه‌تاییش له‌ویدا ئه‌میننه‌وه و ژانیان تییدا نه‌براه‌ویه ۞ لا یبغون عنها حولا ۞ هه‌رگیز بیزار نابن و بو خوشیان داوی جی گۆرکی ناکه‌ن و، قه‌تیش پییان خوش نییه لینی ده‌رجن.

وشه‌کانی خوا ته‌واو نابن، ئه‌ر ده‌ریا‌کانیش بینه مه‌ره‌که‌ف:

۱۰۹: قل لو كان البحر مدادا لکلمات ربی ۞ پییان بلی: ئه‌گه‌ر بو نووسینی وشه‌کانی په‌روه‌ر‌دگارم ده‌ریا گشت مه‌ره‌که‌ف بی تا حیکمه‌ت و نه‌ه‌نییه‌کانی ئه‌ویان پی‌بنووسری ۞ لفسد البحر قبل أن تنفد کلمات ربی ۞ پیش له‌کۆتایی هینانی وته‌و بریاره‌کانی په‌روه‌ر‌دگارم ده‌ریا هه‌موو هه‌لده‌چوړی ۞ ولو جنتا بمثل مداد ۞ ئه‌گه‌رچی ئه‌وه‌نده‌ی تریشیان فریاخه‌ین بۆکۆمه‌کیان، هیشتا هه‌رکۆتاییان نایه‌ت.

موحه‌مه‌د ئاده‌مزاده‌و، خواش هه‌ریه‌که‌:

۱۱۰: قل إنما أنا بشر مثلكم یوحی الی ۞ پییان بلی ئه‌ی پیغه‌مبه‌ر! ۞ منیش ته‌نها هه‌رمروقیکم وه‌ک ئیوه، وه‌حیم بو ده‌کردی که: ۞ إنما إلهکم إله واحد ۞ بلیم به‌راستی ته‌نیا یه‌ک‌خواو په‌رستراو هه‌یه، ته‌نها خواو په‌رستراویکی یه‌کتایه ۞ فمن كان رجوا لقاء ربه ۞ ئینجا هه‌رکه‌سیک له‌ئیوه ئومیدی به‌گه‌یشتنی دیداری په‌روه‌ر‌دگاری خوی هه‌بی له‌دواوژدا ۞ فلیعمل عملا صالحا ۞ با کاری چاک و کردوه‌ی دروست ئه‌نجام بدات ۞ ولا یشرک بعبادة ربه‌ أحد ۞ وه له په‌رستنی په‌روه‌ر‌دگاری خۆیدا هیچ که‌سیک نه‌کاته هاوتاو هاوبه‌شی و رووپامایی نه‌کات، چونکه خوا ته‌نها دلسۆزی و ئیخلاص وه‌رته‌گرئ، نه‌رییاو رووپامایی وشیرک و هاوبه‌شدانان.

خو نه‌دهن به‌دهسته‌وه.

ده‌سا سلاو له مهریه‌م و‌کوره‌که‌ی (واته: عیسا) ﷺ تا روژی دواپی دی، ده‌با هه‌ر به‌رزو شکۆمه‌ند بیت پله‌ی ژنانی داوینپاک و سه‌ریلند وه‌ک به‌رزپی و بلندی کیوه‌کانی کوردستان.

به‌م شیوه‌یه ده‌ست پێ‌ده‌کات: ﴿بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾ * ۱:

تروسکه‌ی دی ﴿وَلَمْ أَكُنْ بِدَعَائِكَ رَبِّي شَقِيًّا﴾ په‌روه‌دگارم! تا بو مه‌به‌سته‌کانم لیت پارامه‌وه، هه‌رگیز دلشکاوو بی‌هیا نه‌بووم، واته: ئیستایش لوتفت ببی له‌گه‌لم ﴿ه: وَاِنِّي خِفْتُ الْمَوَالِيَّ مِنْ وَرَائِي﴾ و به‌راستی من له دوا‌ی‌خۆم له‌هۆزو عه‌شیره‌ت و خزمانم نیگه‌رانم، که وه‌ک پێویست نه‌زانن ریز له‌په‌یامبه‌ریتی و زانست بگرن ﴿وَكَانَتْ امْرَأَتِي عَاقِرًا﴾ و خۆشت ئاگاداری و چاک ده‌زانیت که هاوسه‌ره‌که‌یشم نه‌زۆکه ﴿فَهَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ وَلِيًّا﴾ ده‌سا تو له‌گه‌ل ئه‌وه‌یشدا له‌میه‌ره‌بانی خۆت، نه‌ک به‌پێی باوونه‌ریت مندالکی چاکم پێ‌به‌خشه، تا ببی به‌جیگه‌دارم و ریز له‌و خانه‌واده‌و مه‌قامه‌ بگری ﴿٦: يَرْثُنِي وَيَرْثَ امْرَأَتِي مِنْ وَرَائِي﴾ و خانه‌دانی یه‌عقوب و هه‌رگری و بیته‌ جینشیمان و، ئیش و کاره‌کانیش بگریته ده‌ست. جا قسه‌ی راست له‌م جیگایه‌دا ئه‌وه‌یه‌که: مه‌به‌ست به‌و میراته‌ له‌زه‌که‌ریای بگری، میراتی پێغه‌مبه‌رایه‌تییه، نه‌ک میراتی مال و دارایی، چونکه پێغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رموویه‌تی: ((إِنَّا مَعَشَرُ الْأَنْبِيَاءِ لَا نُوْرَثُ، مَا تَرَكَاهُ صَدَقَةٌ)) واته: هه‌رگیز میرات له‌ ئیمه‌ی ده‌سته‌ی پێغه‌مبه‌ران ناگیردری و، هه‌رجیمان پاش خۆمان به‌جی‌هیشته ده‌بیته‌ خێرو سه‌ده‌قه‌و ده‌دریته (بیت المال) ی موسلمانان/ (بوخاری: فی الفرائض (٦٢٢٧)). و ده‌فه‌رموی: ((إِنَّ الْعُلَمَاءَ وَرَثَةُ الْأَنْبِيَاءِ لَمْ يُورَثُوا دِينَارًا وَلَا دِرْهَمًا وَرَّثُوا الْعِلْمَ)) واته: بێ‌گومانه‌ که‌گشت زانایان میراتگرو جینشینی پێغه‌مبه‌ران، دیاره‌ که پێغه‌مبه‌رانیش دینارو دره‌میان وه‌پاش نه‌که‌وتوو، به‌لکو زانست و زانیاریان وه‌پاش خستوو. (ئه‌بو داوود (٣٦٤١)). وه‌ هه‌روه‌ها له‌ته‌فسیری ئایه‌تی: (و وَرَثَ سُلَيْمَانَ دَاوُدَ)، زاناکان به‌ده‌رله‌ زانایانی شیعه‌ هه‌مان رایان هه‌یه ﴿وَاجْعَلْهُ رَبِّ رَضِيًّا﴾ ئه‌ی په‌روه‌دگاری من! هیوامه‌ خۆتو به‌نده‌ چاکه‌کانت له‌کردارو هه‌لسۆکه‌وتی رازی بن.

خوا دوعاکه‌ی زه‌که‌ریای قه‌بول‌کردو یه‌حیای پێ‌به‌خشی:

له‌م چه‌ند ئایه‌ته‌دا خوا‌ی دلۆقان، وه‌لامی زه‌که‌ریا ده‌داته‌وه‌و ده‌فه‌رموی: ﴿٧: يَا زَكَرِيَّا إِنَّا نُبَشِّرُكَ بِغُلَامٍ﴾ ئه‌ی زه‌که‌ریا! به‌راستی ئیمه‌ مژده‌ی کوریکت ده‌ده‌ینێ ﴿اسْمُهُ يَحْيَى﴾ ناوی یه‌حیایه ﴿لَمْ نَجْعَلْ لَهُ مِنْ قَبْلُ سَمِيًّا﴾ که به‌رله‌و، ناوی وانه‌بووه‌و که‌سمان هاوناوی ئه‌و نه‌کردوو ﴿٨: قَالَ رَبِّ إِنِّي بَعَثْتُ لِي غُلَامًا﴾ زه‌که‌ریا له‌خۆشیا گوتی: په‌روه‌دگارم! جا کوا له‌م ته‌مه‌نه‌دا من کورم ده‌بی ﴿وَكَانَتْ امْرَأَتِي عَاقِرًا﴾ و ئه‌که‌شم نه‌زۆکه ﴿وَقَدْ بَلَغْتَ مِنَ الْكِبَرِ عِتِيًّا﴾ و خۆیشم له‌به‌ر پیری که‌له‌لام و جو‌مگه‌کانی له‌شم ته‌واو لاوازن و ئوتفاده‌ بووم. ته‌فسیره‌کان ده‌لێن: ته‌مه‌نی

سُورَةُ زَكَرِيَّا

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كَهيعَصَ ١ ذَكَرْ رَحْمَتَ رَبِّكَ عَبْدَهُ زَكَرِيَّا ٢ إِذْ نَادَى رَبَّهُ يَدَّاءَ خَفِيًّا ٣ قَالَ رَبِّ إِنِّي وَهَنَ الْعَظْمُ مِنِّي وَاسْتَعَلَ الرَّأْسُ شَيْبًا وَلَمْ أَكُنْ بِدُعَائِكَ رَبِّ شَقِيًّا ٤ وَإِنِّي خِفْتُ الْمَوَالِيَّ مِنْ وَرَائِي وَكَانَتِ امْرَأَتِي عَاقِرًا فَهَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ وَلِيًّا ٥ يَرْثُنِي وَيَرْثَ امْرَأَتِي مِنَ الْيَعْقُوبَ وَاجْعَلْهُ رَبِّ رَضِيًّا ٦ إِنَّا نُبَشِّرُكَ بِغُلَامٍ اسْمُهُ يَحْيَى لَمْ نَجْعَلْ لَهُ مِنْ قَبْلُ سَمِيًّا ٧ قَالَ رَبِّ أَنَّى يَكُونُ لِي غُلَامٌ وَكَانَتِ امْرَأَتِي عَاقِرًا وَقَدْ بَلَغْتُ مِنَ الْكِبَرِ عِتِيًّا ٨ قَالَ كَذَلِكَ قَالَ رَبُّكَ هُوَ عَلَى هَيْنٍ وَقَدْ خَلَقْنَاكَ مِنْ قَبْلُ وَلَمْ تَكُ شَيْئًا ٩ قَالَ رَبِّ اجْعَلْ لِي آيَةً قَالَ آيَتُكَ أَلَّا تُكَلِّمَ النَّاسَ ثَلَاثَ لَيَالٍ سَوِيًّا ١٠ فَفَجَّحَ عَلَى قَوْمِهِ مِنَ الْحَرَابِ فَأَوْحَى إِلَيْهِمْ أَنْ سَبِّحُوا بُكْرَةً وَعَشِيًّا ١١

كه‌يعص ﴿١﴾ ئه‌م پێنج پیته: (کاف، ها، یا، عه‌ین، صاد) هیما‌ی ئی‌عجازی قورئان، هه‌روه‌ک له‌چه‌ند جییه‌کدا باس‌کرا.

زه‌که‌ریا هانا ده‌باته‌ به‌ر په‌روه‌ری:

٢: ذَكَرْ رَحْمَةً رَبِّكَ عَبْدَهُ زَكَرِيَّا ﴿٢﴾ ئه‌م باسه‌ یادی ره‌حمه‌ت و میه‌ره‌بانی په‌روه‌دگاری تویه ئه‌ی موحه‌مه‌د! ده‌باره‌ی (زه‌که‌ریا) به‌نده‌ی خوی ﴿٣: إِذْ نَادَى رَبَّهُ يَدَّاءَ خَفِيًّا﴾ ئه‌و ده‌مه‌که‌ زۆر به‌هیاش و له‌سه‌رخۆو زۆر به‌وێل و به‌ئه‌ده‌به‌وه‌ له‌میحرابه‌که‌ی خۆیدا هانا‌وها‌واری له‌په‌روه‌دگاری خوی‌کرد به‌ده‌نگی‌کی نزم و نه‌وی، تاخزم و که‌س و کاری نه‌زانێ و، پێش هه‌موو شتی‌کی‌خ خوا‌ه‌زی له‌ئارامی و له‌سه‌رخۆیه ﴿٤: قَالَ رَبِّ إِنِّي وَهَنَ الْعَظْمُ مِنِّي﴾ گوتی: ئه‌ی په‌روه‌دگارم! به‌راستی خۆت چاک ده‌زانێ که من پێشه‌وئیسکه‌کانم سیس و لا‌وا‌ز‌بوون و هی‌ز‌وی‌یزم نه‌ما‌وه ﴿وَاسْتَعَلَ الرَّأْسَ شَيْبًا﴾ و هه‌موو سه‌ریشم له‌به‌ر پیری شو‌له‌و

که له دایک بووه و یوم یموت و روژی ده‌مری و یوم بیعت حیا و روژیکیش زیندوو ئه‌کریته‌وهو هه‌له‌ستێ.

مه‌ریه و له دایکبوونی عیسا:

۱۶: واذکر فی الکتاب مریم له‌م قورئانه‌دا باس و یادی

زه‌که‌ریا ئه‌وحه‌له (۱۲۰) سال بوو و، ته‌مه‌نی خیزانه‌که‌یشی (۹۸) سال! ۹: قال کذلک په‌یامه‌ینه‌که‌ی خوا گوتی، بریار ئاوايه پیم گوتی قال ربک هو علی هین په‌روه‌ردگاریشت ده‌فه‌رموی: سه‌ری سورنه‌مینێ، چونکه ئه‌م کاره‌ لای من زور ئاسانه و قد خلقتک من قبل ولم‌ تک شیئا خو له‌پیش یه‌حیاشدا خوتم هه‌ر له‌نه‌بوون دروست‌کردو هیچ شتی نه‌بوویت، واته: هه‌ر وه‌کو تۆم له‌نه‌بوونه‌وه به‌دی هینا، هه‌ر ئاواش ده‌توانم (یه‌حیا)ت بو به‌دی بینم ۱۰: قال رب اجعل لی آیه زه‌که‌ریا بو‌دنیا یی خوی گوتی: ئه‌ی په‌روه‌ردگارم! بو زک پرپوونی هاوسه‌ره‌که‌م نیشانه‌یه‌که‌م بو به‌دی بینم قال آیتک ألا تکلم الناس ثلاث لیلای سوا خوا فه‌رموی: نیشانه‌و به‌لگه‌ی هاته‌ندی ئه‌و موژده‌یه ئه‌وه‌یه تا سێ شه‌وان و سێ روژان بێ ئه‌وه هیچ وه‌یه‌کت هه‌بی ناتوانی قسه‌ له‌گه‌ل خه‌لکدا بکه‌یت ۱۱: فخرج علی قومہ من المحراب جا دواي ئه‌و کاره‌ساته به‌ دنیا ییبه‌که‌وه له‌میحرابی نوێه‌که‌یه‌وه چوو ده‌روه‌و رووی کرده هۆزو په‌یره‌وکه‌رانی خوی (میحراب) هه‌ندی ئه‌لین: له (حرب)ه‌وه وه‌رگیراوه، وه‌ک بلیتی: پیاوی (میحراب) هه‌میشه له‌گه‌ل شه‌یتان و هه‌واو ئارزوودا له جه‌نگایه هه‌ندی دیکه ئه‌لین: له (حه‌ره‌ب)ه‌وه هاتوو: وه‌ک بلیت: پیاوی میحراب هه‌میشه خه‌سته‌و ماندوو! فآوحي إلیهم أن سبحوا بكرة وعشيا به‌هیما و ئاماژه پنی گوتن له‌به‌رامبه‌ر به‌خشه‌کانی خواوه به‌یانیان و ئیواران هه‌ر ته‌سیحاتی خوا بلین و، خه‌ریکی ویردو ئه‌وراد بن.

يٰۤيَحْيٰۤى خُذِ الْكِتٰبَ بِقُوَّةٍ وَاٰتَيْنٰهُ الْحِكْمَ صَبِيًا ۝۹۸ وَحَنَانًا مِّنْ لَّدُنَّا وَزَكٰوةً وَّكَانَ تَقِيًّا ۝۹۹ وَبَرًّا بِوَالِدَيْهِ وَلَمْ يَكُنْ جَبَّارًا عَصِيًّا ۝۱۰۰ وَسَلٰمٌ عَلَيْهِ يَوْمَ وُلِدَ وَيَوْمَ يَمُوتُ وَيَوْمَ يُبْعَثُ حَيًّا ۝۱۰۱ وَاذْكُرْ فِی الْكِتٰبِ مَرْيَمَ اِذْ اَنْتَبَذَتْ مِنْ اَهْلِهَا مَكَانًا شَرِيًّا ۝۱۰۲ فَاتَّخَذَتْ مِنْ دُونِهِمْ حِجَابًا فَأَرْسَلْنَا اِلَيْهَا رُوْحَنَا فَتَمَثَّلَ لَهَا بَشَرًا سَوِيًّا ۝۱۰۳ اَعُوْذُ بِالرَّحْمٰنِ مِنْكَ اِنْ كُنْتَ تَقِيًّا ۝۱۰۴ قَالَ اِنَّمَا اَنَا رَسُوْلُ رَبِّكَ لَا هَبْ لَكَ عِلْمًا اَرَكِيًّا ۝۱۰۵ قَالَتْ اَنْۢىْ يَكُوْنُ لِيْ عِلْمٌ وَلَمْ يَمَسِّنْ بَشَرًا وَلَمْ اَكُ بَغِيًّا ۝۱۰۶ قَالَ كَذٰلِكَ قَالَ رَبُّكَ هُوَ عَلٰى هٰٓئِيْنٍ وَلِنَجْعَلَآءَ آيَةً لِّلنَّاسِ وَرَحْمَةً مِّنَّا وَكَانَ اَمْرًا مَّقْضِيًّا ۝۱۰۷ فَحَمَلَتْهُ فَانْتَبَذَتْ بِهٖءَ مَكَانًا قَصِيًّا ۝۱۰۸ فَاجَاءَهَا الْمَخَاضُ اِلٰى جَنْعِ النَّخْلَةِ قَالَتْ يَلِيْتَنِيْ مِمَّنْ قَبْلَ هٰذَا كُنْتُ نَسِيًّا مِّنْسِيًّا ۝۱۰۹ فَادْبَحْنٰهَا مِنْ حَنِيٍّ اَلَّا تَحْزَنِيْ قَدْ جَعَلَ رَبُّكِ تَحْتَكِ سَرِيًّا ۝۱۱۰ وَهَرٰى اِلَيْكَ جِنْعُ النَّخْلَةِ سَقُوْطَ عَلٰيكَ رُطْبًا جَيًّا ۝۱۱۱

په‌سنی یه‌حیاو له‌دایکبوونی:

(مه‌ریه)یش بکه، له‌م باسه‌دا داستانیکی سه‌رسوهرینه‌ر ده‌بیسیت! ۱: اذ انتبذت من أهلها مكانا شرقيا کاتی دوور له‌کس وکاری که‌ناری گرت وجیگایه‌کی خۆره‌لاتی بو خوی هه‌لبژارد بو خواپه‌رستی، واته: له‌به‌شی خۆره‌لاتی قودسدا ۱۷: فاتخذت من دونهم حجابا له‌نیوان خوی وئه‌واندا په‌رده‌یه‌کی دانا تا چاکتر بتوانی خواپه‌رستی بکات فارسلنا إلیها روحنا ئیمه‌یش روحي خومان (جوهره‌ئیل) نارد له‌ی خو له‌شیوه‌ی فتمثل لها بشرا سويا ئه‌وسا له‌سیمای پیاویکدا نه‌ک له‌شیوه‌ی فریشته‌دا خوی نیشاندادو هاته به‌رچاوی تا نه‌ترسی وکاره‌کی لا‌قورس نه‌بییت ۱۸: قالت إني أعوذ بالرحمن منك کاتی که‌ چاوی پنی که‌وت ترسا خراپه‌کار بییت بو‌یه گوتی: به‌راستی من په‌نا ده‌به‌مه به‌ر خوای به‌به‌زه‌یی له‌زه‌ره‌رو زیانی تو ۱: ان كنت تقيا ده‌سا ئه‌گه‌ر تو که‌سیکی خو‌پاریزو له‌خوا ترسیبت لی‌مه‌وه نزیک مه‌به ۱۹: قال إنما أنا رسول ربك جوهره‌ئیل وتی:

هه‌ر که یه‌حیا له‌دایک‌بوو و، پاشان گه‌وره بوو گه‌یشته ئه‌و ته‌مه‌نه‌ی که‌ فه‌رمانی پیغه‌مبه‌ریتی پی‌بدری، پیمان گوت: ۱۲: یا يحيى خذ الكتاب بقوة ئه‌ی یه‌حیا! به‌هه‌رچی تواناته ئه‌و نامه‌ی ته‌وراته بگه‌ره کاروهره‌فتاری پی‌بکه و آتینه‌ا الحکم صيا و هیشتا هه‌ر زاروو مندال بوو، بیر تیژی و زرنگی وکارزانیمان پی‌به‌خشی بو تیگه‌شتنی ئایین ۱۳: وحنا من لدنا وزكاة له‌گه‌ل دلسۆزی و پاکژی له‌لایه‌ن خۆمانه‌وه وله‌ کرداری ناپه‌سه‌ندیش پاکمان کرده‌وه دوورمان خسته‌وه و کان تقيا وه‌که‌سیکی له‌خواترس وپاریزگاریش بوو، هه‌رگیز بو‌کاری خراپه‌ییری نه‌ئه‌کرده‌وه ۱۴: ویرا بو‌الديه وه له‌گه‌ل باوک و دایکیشیا چاک ره‌فتارو جوان گو‌فتار بوو ولم یکن جبّارا عصيا هه‌رگیز ده‌عیه‌بازو یاخی و سه‌ریچی که‌ر نه‌بوو به‌رامبه‌ر فه‌رمانه‌کانی خوا ۱۵: وسلام علیه يوم ولد دروودوسلاوی لی‌بی روژی

۲۶: فکلی واشربی وقری عبا ۞ لهو فهریکه خورمایه بخوو لهو ټاوهیش بخورهوه، دهر وونت ټاسووده بی ۞ فاما ترین من البشر احدا ۞ ټینجا هر که سیکیش دوی پرسیاری ټم منداله ی لی کردی ۞ فقولی اینی نذرت للرحمن صوما ۞ به هیماو ټاماژه بیژه پیی: به راستی من بو خواوی به بهزه بی پریاری بی دهنگیم داوه نه زرم کردوه ۞ فلن اکلیم الیوم انسبا ۞ که ټه مرؤ له گهل هیچ که سیکدا قسه نه کم، ټه و کورهش خوی گفتوگوتان له گهل ده کاو وه لامتان ددهاته وه.

مندالی بوو و هیئایه وه لای خزمان و کهوتنه جهوت و چیره:

۲۷: فأتیت به قومها تحمله ۞ ټینجا مهریه م ملی راکیشا بو فهرمانی خواو هاته وه بو لای خزم و کهس وکارو دؤستانی و، مندالیکیش به باوه شیوه بوو! ۞ قالوا یا مریم لقد جئت شینا فریا ۞ که ټه و هیان دیت هه موو به سهرسورمانه وه گوتیان: مهریه م! به راستی کاریکی سهریر و سه مه ره و ټا پرو به رت ټه نجام داوه ۲۸: یا أخت هارون ماکان أبوک امرأ سوء ۞ ټی خوشکی هاروون! ټی ټه وه ی له سه لاهه تدا له هاروون ده چیت! خو تو، نه باوکت پیایوکی خراپکار بوو ۞ و ما کانت أمک بغیا ۞ و نه دایکیش به دکارو و داوین پیس بوو، ټی ټیتر ټم منداله ت له کوئ هیئا؟ ۲۹: فأشارت إلیه ۞ مهریه میش هیچی نه گوت: به لکو ټاماژه ی بو عیسا کرد، واته: له گهل ټه ودا قسه بکه ن و ټه وه لامتان بداته وه ۞ قالوا کیف نکلم من کان فی المهد صبا ۞ ټه و انیش به سهرسورمانیکه وه ټیان: جا چوون ټیمه له گهل مندالیکي ساوای نیولانک و سهریشکه دا قسه بکه ی؟ ټم لاقرتی وگالته یه چییه؟ ۳۰: قال اینی عبدالله ۞ له نا کاو عیسا هاته گفتو وتی: به لی من به نده ی خواو، به ده سه لاتی خوی بی باوک دروستی کردووم ۞ آتانی الکتاب وجعلنی نبیا ۞ نامه پی ټه داو ده شمکاته په یامبه ر ۳۱: وجعلنی مبارکا انما کنت ۞ له هه رجیگایه کیشدا بېم پیروزم ده کا ۞ و أوصانی بالصلاة والزكاة ما دمت حیا ۞ رایشی سپاردووم هه تا ماوم نویتز بکه م و زه کات بدم ۳۲: ویرا بوالدتی ۞ و چاکه کار وگوئ له مستی دایکیشم بم ۞ ولم يجعلنی جبارا شقبا ۞ نه شی کردووم به زورداریکي ملهور ۳۳: والسلام علی یوم ولدت و یوم أموت و یوم أبعث حیا ۞ وه سلاوو درودی خواو له سه ربی، روژی له دایک بووم و، روژی که ټه مرم و، روژیکیش زیندوو ټه کریمه وه.

مه ترسه به راستی من ته نها هه ره وانه کراوی په ره ودرگاری تو م ټه و که سه نیم لی ټه ترسیت ۞ لأهب لک غلاما زکيا ۞ هاتووم به فهرمانی خوا کوریکي چاک و پاکت پی به خشم ۲۰: قالت انسی بکون لی غلام ۞ مهریه م وتی: جا من چوون کورم ټه بی؟! ۞ ولم یمسسنی بشر ۞ که تا ټیستا شوم نه کردوه وهیچ که سیک دهستی لی نه داوم ۞ ولم اک بغیا ۞ و هه رگیز که سیکی داوین پیسیش نه بووم ۞ قال کذلک ۞ جو بریل وتی: بریار به م شیوه یه ۲۱: قال ربک هو علی هین ۞ و په ره ودرگاری تو فهرموویه: ټم کاره به خشینی مندال بی شوو کردن بو من ټاسانه ۞ ولنجعلہ آية للناس ۞ بو ټه وه ی بیکینه ټایه ت و نیشانه یه ک بو مه ردوم له سه ر ده سه لاتی خو م ۞ ورحمة منا ۞ چاکه و میهره بانیه کیش بیټ له ټیمه وه، چوکه ټه و منداله ده که مه په یامبه رو ری نیشاندهر وکان امرأ مقضیا ۞ ټم مه سه له یه ش بریاریکي براوه یه و هه ر پیس دی، به هیچ شیوه یه ک ناگوړی و قسه ی ناوی.

مندال له ټولی مهریه مدا دروست بوو:

۲۲: فحملته فانتبذت به مکانا قصبا ۞ به لی دوا ی و توویژه که ی جو بریل، مهریه م خوی دایه دهستی قه زای خوا و، جو بریلش به فهرمانی خوا فووی پیاکردو ده ست به جی سکی پر بوو به و کوړبه پاک وچاکه یه، ټینجا له (بیټ المقدس) که هیشتا منداله که له سکيا بوو به غه م و په ژاره یه کی زوره وه خوی گه یانده شوینیکي دوور، نه وه ک تانه و ته شه ری لی بدن و ټو مه تباری بکه ن ۲۳: فأجاءها المخاض إلى جذع النخلة ۞ ټینجا ژانی مندال بوون د گرتی و بریدی به لای بنه دارخورمایه ک، تا له کاتی مندال بوون د لی بخواو، پالیشی پیوه بدات ۞ قالت یا لیتنی مت قبل هذا ۞ ټه و سا له به ر په ری شانی وحه یاو شه رمی خوی گوتی: خو زگایه پیس ټم رووداوه مردبام ۞ و کنت نسبا منسیا ۞ و به یه کجاری له بیر بجوومایه وه و، هه رگیز باس نه کرابام ۲۴: فناداها من تحتها ۞ جا ټه و منداله که له داوینی به رو بوو بانگی له مهریه م کردو و وتی: دایه گیان! ۞ ألا تحزنی ۞ دل زویر مه به و خه فته مه خو به م رووداوه ۞ قد جعل ربک تحتک سربیا ۞ بی گومان په ره ودرگارت لوتفی له گهل کردوویت و له خوار پیته وه جوگه ټاوکی باشی پیک هیئا ۲۵: وهزی إلیک بجزع النخلة ۞ وه نیشانه یه کی تری پایه به رزیت لای خوا ټه وه یه: لقی ټه و کو تره ر دارخوما وشکه یه بهه ژینه ۞ تساقط علیک رطباً جفياً ۞ فهریکه خورمای ته رو تازه پیگه یشتووت به سه ردا ده وریتی، چه نده ټاره زوو ټه که یه ت بخو، که واته هه ر ټه و که سه که ټم کارانه ت بو ټه کا ټه شتوانی به نا ټاسایی مندالت پی بدات

قسهی راست: عیسا بهندهی خوایه:

عیسا کوری مهریه مهو خوی کارزان پیی به خشیوه ۶ فویل للذین
کفروا من مشهد یوم عظیم ۶ دسا ئاهو ناله وسزا بو ئه و که سانه یه
که به حیساب و کیتابی رژه گه وره و سه خته که ی قیامت کافرو
بی پروان. (عوبادهی کوری سامیت) ده لیت پیغه مبه ر فهرمووی:
(مَنْ شَهِدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، وَأَنَّ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ نَبِيُّ اللَّهِ الْحَقُّ، الَّذِي فَبِهِ يَمْتَرُونَ، قَسَى رَاسُ الْوَدَّاعِ الْكَلْبِ الْيَهُودِيُّ، وَأَنَّهُ يَنْفِرُ الْيَهُودِيَّةَ وَيَقْتُلُ الْبَنِيَّ الْمَسْحُورَ، فَذَلِكَ قَوْلُكَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ: «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ» وَتَقُولُ: «وَلَمْ يَكُنْ لَكَ شَرِيكٌ» فَتَكُونُ مِنَ الْغَالِبِينَ ۶ ۳۴: ذَلِكْ عِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ ۶ ئه و هه سفکراوه به م سیفه تانه

عیسای کوری مهریه م بوو ۶ قَوْلِ الْحَقِّ الَّذِي فِيهِ يَمْتَرُونَ ۶ قسهی
راستیش دهربارهی ئه و هه رئه مه یه، که چی ئه وان تیایدا به دگومان
و دوودلن، ئه و هه ته (نه سارا) به نه فامی و بی به لگه ده لین: کوری
خوایه! جووله که کانیش ده لین: له داوین پیسی په یدا بووه ۶ ۳۵:
ماکان لله أن يتخذ من ولد ۶ خو هه رگیز بو خوا ناوه شیته و هه مندالی
هه بی، چونکه مندال له گه ل خوایه تییدا ناگونجیت ۶ سحانه ۶
خوا پاکه و بیخه وشه له وهی ئه وانه ده لین ۶ إذا قضی أمرنا ۶
ده سه لاتداریکی وایه، هه رکه ویستی بریاری کاری بدا ۶ فانما
يقول له كن فيكون ۶ ته نها هه رئه و هه ندهی ده وی پی پی بلی: بهه!
ئویش ده ست به چی ده بی و، پیویست به به کاره ینانی هوو
سه به ب نییه، هه تا سه ر له شیوهی له دایکبوونی عیسا بکریته وه،
وهکو خویشی له سووره تیکی ترده ده فهرمووی: (إن مثل عيسى عند الله
كمثل آدم خلقه من تراب ثم قال له كن فيكون) ۵۹/۳ ۶ ۳۶: وإن
الله ربي وربكم فاعبدوه ۶ بی گومان بن هه ر خوایه په وهردگاری من
و، په وهردگاری ئیوهش، که و بوو هه ر به ته نیا ئه و به رستن و
هاوتا و هاوه لی بو دامه نین ۶ هذا صراط مستقیم ۶ هه رئه مه یشه
ریگا و ریبازی راست و دروست که من وه سیه تم بو کردن، دسا
ئیوهش به رده وام له سه ری بچن ۶ ۳۷: فاختلف الأحزاب من
بينهم ۶ که چی له گه ل ئه و هه یشدا هه ردوای عیسا هیندی له و گروپ
وده ستانه له نیوان خویاندا سه باره ت به عیسا ناوکی و دووده نگی
و راو بوچوونی جیاوازیان بوو. هه یان بوو پیی و ابوو عیسا کوری
خوایه! هه یشبوو ئه یوت: له داوین پیسی په یدا بووه!

فَكُلِّي وَاشْرَبِي وَفَرِّي عَيْنًا فَإِمَّا تَرَيْنَ مِنَ الْبَشَرِ أَحَدًا فَقُولِي
إِنِّي نَذَرْتُ لِلرَّحْمَنِ صَوْمًا فَلَنْ أُكَلِّمَ الْيَوْمَ إِنْسِيًّا ۶
فَأَتَتْ بِهِ قَوْمَهَا تَحْمِلُهُ، قَالَُوا يَمْرِئُهُ لَقَدْ جِئْتَ شَيْئًا
فَرِيًّا ۶ ۳۷: رَتَّخَتْ هَرُونَ مَا كَانَ أُولَئِكَ أَمْرًا سَوْعًا وَمَا كَانَتْ
أُمُّكَ بِنْتًا ۶ ۳۸: فَأَشَارَتْ إِلَيْهِ قَالُوا كَيْفَ نَكَلِّمُ مَنْ كَانَ فِي
الْمَهْدِ صَبِيًّا ۶ ۳۹: قَالَ إِنِّي عَبْدُ اللَّهِ آتَانِيَ الْكِتَابَ وَجَعَلَنِي
نَبِيًّا ۶ ۴۰: وَجَعَلَنِي مُبَارَكًا أَيْنَ مَا كُنْتُ وَأَوْصَانِي بِالصَّلَاةِ
وَالزَّكَاةِ مَا دُمْتُ حَيًّا ۶ ۴۱: وَبَرَّأ إِلَافِي وَلَمْ يَجْعَلْنِي
جَبَّارًا شَقِيًّا ۶ ۴۲: وَالسَّلَامُ عَلَيَّ يَوْمَ وُلِدْتُ وَيَوْمَ أَمُوتُ
وَيَوْمَ أُبْعَثُ حَيًّا ۶ ۴۳: ذَلِكَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ قَوْلَ الْحَقِّ
الَّذِي فِيهِ يَمْتَرُونَ ۶ ۴۴: مَا كَانَ لِلَّهِ أَنْ يَتَّخِذَ مِنْ وَلَدٍ سُبْحَنَهُ
إِذَا قُضِيَ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ۶ ۴۵: وَلِلَّهِ رَبِّكُمْ
فَاعْبُدُوهُ هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ ۶ ۴۶: فَاخْتَلَفَ الْأَحْزَابُ مِنْ
بَيْنِهِمْ قَوْلًا لِلَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ مَشْهَدٍ يَوْمٍ عَظِيمٍ ۶ ۴۷: أَسْمِعْ بِهِمْ
وَأَبْصِرْ يَوْمَ يَأْتُونَنَا لَكِنِ الْفَالِقُونَ الْيَوْمَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ۶ ۴۸

رسوله، وأن عيسى عبد الله ورسوله وكلمته ألقاها إلى مريم وروح
منه، وأن الجنة حق، والنار حق، أدخله الله الجنة على ما كان من
العمل ۶ (بوخاری ۵۷/۶)، واته: هه رکه سی شایه دی بدا که: خوا
تاك وته نیایه و، موحه ممه د به نده و پیغه مبه ری خوایه و، (عیسا) ش
هه ر به نده و پیغه مبه ری خوایه و، به وشه و فهرمانی ئه و بووه و،
هاویش توویه بو مهریه م و، روهی خوایه و به فهرمانی ئه و بووه و،
بشلیت به هه شت راسته و، ناگری دوزه خ راسته، ئه و خوا ده بیاته
به هه شته وه، ئیتر کار وکرده وی هه رجور بووی ۶ ۳۸: أسمع
بهم وأبصر يوم يأتوننا ۶ ئه گه ر چی ئه وانه ئه مره له دونیادا هه ق
وراستیه کان نابین، به لام ئه و رژه که دینه لامان، زور چاک
ده بیسن و زور چاک ده بین! واته: ناتوان به هیچ جورک خویان
له راستیه کان لاده ن، بویه به راشکاوی ده لین: (ربنا أبصرنا و
سمعنا فارجعنا.. ۱۲/۳۲ ۶ لكن الظالمون اليوم في ضلال مبين ۶
به لام ئه مره که هیشتا له دونیادان سته مکاره کان له سه رلیشیواوی دان

هه ر بویه ئیمپراتوری روم، (قوسته نتین) ناو، کورپیکی بو (۲۱۷۰)
قه شه به ست سه باره ت به شیوهی له دایکبوونی عیسا، دهرنجام
که و تنه ناو مشت و مریکی ئیجگار ئالوژوه.. هه ندیکیان وتیان:
عیسا خوایه و هاتوته سه ر زه وی، کی بژی نهی ده یژیه نی و، ویستی
له هه رکه سیس بی، ده یمرینی، له پاشان سه رکه و توتوه بو
ئاسمان! هه ندیکی تر وتیان: یه کیکه له و سی شته ی (الافانیم
الثلاثة) که خویان لی پیک هاتوه: (الأب والابن والروح القدس!)
بریکی تریان وتیان: یه کیکه له سی خواکه: (الله، عیسا، دایکی
عیسا)! ده سته یه کی تر گوتیان: نه خیر، به نده و په یامبه رو فرمان و
وشه ی خوایه.. وه هه روه ها هه ریه که بوچوونی خووی دهربری و،
به ئه نجام نه گه یشتن و، وته کانیا ن به دلی ئیمپراتور نه بوون و
بلاوه ی پی کردن، به دهر له کومه لیکی که میان، ئه وانه یان گوتیان:

و راستی نابین و، هق نابیسن و دوی هق ناکهون ﴿۳۹﴾
 و آنذرهم يوم الحسرة ﴿﴾ وه له رؤی ئاهو ناله و خه م و خه فته
 و په شیمانی (يوم الحسرة) ئاگاداریان بکهو بیانترسیته ﴿﴾ اذ قضی
 الامر ﴿﴾ ئهو حله له لایه ن خوی په روه رینه وه بریار دهری که:
 دهسته یه که بو به هشت و، دهسته یه کیش بو دوزخ رهوانه بکړین

ئیسنا دوزخ جیگای ئیوهش ده بوو! (ته به ری: ۸۸/۱۷) ﴿۴۰﴾
 إنا نحن نرث الأرض ومن عليها ﴿﴾ بی تاقهت مه به لییان، چونکه
 بی گومانه که سه رته نجام ئه م زهویییه وه رچیش وابه سه ریه وه بو
 دواچار هر بو ئیمه ده مییت ﴿﴾ واینا یرجون ﴿﴾ و گشتیشتان
 ده گیردینه وه بولای ئیمه، جا ئیتر ئه و کاته هه رکه سه به پیی
 شیوی کرده وه کانی خوی پاداشت وتوله وه رته گری.

باسیکی ئیبراهیم و پهندي بو بابی:

﴿۴۱﴾: واذکر فی الکتاب ابراهیم ﴿﴾ له م قورئانه دا گوشه یه که له
 یادو باسی ئیبراهیمیش بو هوره که ت بگیروه ﴿﴾ انه کان صدیقا
 نبیا ﴿﴾ که به راستی ئه و که سایه تییه که بووه هه رده م له کارو وتاریدا
 زور راستگو و په یامبه ری خوایش بوو هه رگیز دروی نه ده کرد، بتی
 نه ده په رست، جا که وایه با به تاییه ت عه ره به کان - که خویان
 به نه وه ی ئه و ده زانن - چای لی که ن و، ئیتر بتیش نه په رستن
 ﴿۴۲﴾: اذ قال لایه یا آبت ﴿﴾ ئه و ده می به باوکی خوی (ئازهن)
 وت: بابه! ﴿﴾ لم تعبد ما لایسمع ولا یبصر ﴿﴾ تۆ بوچی شتیکی
 واهه په رستی که نه ئه بیسی و، نه ئه بییی؟! ﴿﴾ ولا یغنی عنک
 شئاً ﴿﴾ ونه ئه یشتوانی له کاتی ته نگانده هیچ زبانیکت لیوه
 دوورخا و بی نیازت کا ﴿۴۳﴾: یا آبت إني قد جاءنی من العلم
 مالم یأتک ﴿﴾ بابه! بی گومان به من هندی شت ده زانم له باره ی
 زیندوو بوونه وه سزای بته رستان - که له لایه ن خواوه بوم هاتووه -
 بو تۆ نه هاتووه، ﴿﴾ فاتبعنی أهدیک صراطا سویا ﴿﴾ جا داوات لی
 ئه که م له من پهیره ی بکه، شاره زای ریگه یه کی راستت ده که م
 ﴿۴۴﴾: یا آبت لا تعبد الشیطان ﴿﴾ بابه! شهیتان مه په رسته،
 گویریایه له مه که، بتانیش مه په رسته ﴿﴾ إن الشیطان کان للرحمن
 عصیا ﴿﴾ چونکه شهیتان له فرمانی خوی به خشنده یاخی بووه،
 ﴿۴۵﴾: یا آبت إني أخاف أن یمسک عذاب من الرحمن ﴿﴾ بابه!
 به راستی من له وه ئه ترسم ئه که ر تۆ به و حاله وه بمری له خوی
 میهره بانه وه تووشی سزایه کی گه وه بهی ﴿﴾ فتکون للشیطان
 ولیا ﴿﴾ ئه و کاته ببییه دؤستی شهیتان له دوزخه خدا ﴿۴۶﴾: قال
 أرأغب أنت عن آلهتی یا ابراهیم ﴿﴾ باوکی به سه ختییه که وه وتی:
 ئاخو ئه ی ئیبراهیم! تۆ ئه وه نده بیزاری له خواکانم؟ ﴿﴾ لئن لم تنته
 لأرجمنک ﴿﴾ بی گومان ئه که ر تۆ دهس هه لئه گریت له باسکردنی
 خواکانی من به خراپه، لیث قبول ناکه م و به رده بارانت ئه که م
 واهجرنی ملیا ﴿﴾ ده بو ماوه یه کی دوورو دریش لیم وه دوور به و
 نه تبینم، به لی بابی ئیبراهیم ئا به و شیوه توندو تیژه یه رووبه رووی
 ئیبراهیم ده بیته وه که چی ئه م هیشتا له وه لا مدا ﴿۴۷﴾: قال سلام

وَأَذِیْزُهُمْ یَوْمَ الْحَسْرَةِ إِذْ قُضِيَ الْأَمْرُ وَهُمْ فِی غَفْلَةٍ وَهُمْ لَا یُؤْمِنُونَ
 ﴿۳۹﴾ إنا نحن نرث الأرض ومن علیها وَإِلَینَا یرْجَعُونَ ﴿۴۰﴾ وَآذْکُرْ
 فِی الْکِتَابِ إِبْرَاهِیمَ إِذْ قَالَ لَإِیْهِ یَتَابِعْ
 لِمَ تَعْبُدُ مَا لَا یَسْمَعُ وَلَا یُبْصِرُ وَلَا یُغْنِیْ عَنْکَ شَیْئاً ﴿۴۱﴾ یَتَابِعْ
 إِنِیْ قَدْ جَاءَنِی مِنَ الْعِلْمِ مَا لَمْ یَأْتِکَ فَاتَّبِعْنِیْ أَهْدِکَ صِرَاطًا
 سَوِیًّا ﴿۴۲﴾ یَتَابِعْ لَا تَعْبُدِ الشَّیْطَانَ إِنَّ الشَّیْطَانَ کَانَ لِلرَّحْمَنِ
 عَصِیًّا ﴿۴۳﴾ یَتَابِعْ إِنِیْ أَخَافُ أَنْ یمْسَکَ عَذَابٌ مِنَ الرَّحْمَنِ
 فَتُکُونَ لِلشَّیْطَانِ وَلِیًّا ﴿۴۴﴾ قَالَ أَرَأَیْتَ أَنْتَ عَنْ آلِهَتِی
 یَتَّبِعُهُمْ لَئِنْ لَمْ تَنْتَهِ لَأَرْجُمَنَّکَ وَاهْجُرْنِیْ مَلِیًّا ﴿۴۵﴾ قَالَ
 سَلَامٌ عَلَیْکَ سَأَسْتَغْفِرُ لَکَ رَبِّیْ إِنَّهُ کَانَ فِی حَفِیِّ
 وَأَعْتَزِّلُکُمْ وَمَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَأَدْعُوا رَبِّیْ عَسَیْ
 أَلَّا أَکُونَ بِدُعَاءِ رَبِّیْ شَقِیًّا ﴿۴۶﴾ فَلَمَّا أَعْتَزَّلْتُمْ وَمَا یَعْبُدُونَ
 مِنْ دُونِ اللَّهِ وَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَیَعْقُوبَ وَكُلَّجَعْنَا نَبِیًّا ﴿۴۷﴾
 وَوَهَبْنَا لَهُمْ مِنْ رَحْمَتِنَا وَجَعَلْنَا لَهُمْ لِسَانَ صِدْقٍ عَلِیًّا ﴿۴۸﴾
 وَآذْکُرْ فِی الْکِتَابِ مُوسَى إِذْ کَانَ مُخْلِصًا وَکَانَ رَسُولًا نَبِیًّا ﴿۴۹﴾

﴿﴾ وهم فی غفلة ﴿﴾ که چی ئه وانه هیمان له غه فله ت دان و، به خویان
 نه زانیوه ﴿﴾ وهم لا یؤمنون ﴿﴾ و خوشیان له بر و بوار دووه و، ددان
 به زیندوو بوونه وه پاداشت و توله شدا نانین. ئیمامی (ته به ری)
 بویشنگیری ئه و راستیه ئه م فره مووده یه دینی و ده فره موی: ((فلیس
 نفسٌ إلا وهی تنظر الی بیت فی الجنة وبت فی النار، وهو یومُ
 الحسرة، فیرى أهل النار البیت الذی فی الجنة، فیقال لهم: لو عملتم،
 فتأخذهم الحسرة، قال: ویری أهل الجنة البیت الذی فی النار فیقال:
 لولا أن من الله علیکم..)) واته: هه موو که سی که ته ماشای مالی که
 له به هه شتداو، مالی له ئاگردا ده کا دیاره ئه و روه یه، روه ی داخ و
 که سه ر ئه و سا که دوزخه یه کان ئه و مال له رازوه له به هه شتدا ده بینن،
 پییان ده گوتریست: خوژ که! له دونیادا کارتان بو ده کردو ئیسنا
 ده بوویه مالی ئیوه ئه و سا خه م و خه فته دایان ده گریت! له ولا شه وه
 که به هه شتییه کان ئه و مال و جیگایه له دوزخه خدا ئاماده کراوه ده بینن،
 پییان ده گوتریست: ئه که ر خوا فه زل و منه تی نه کردبا به رامبه رتان

عليك و تي: سەلامت لەسەر بێ و، ھەرگیز تووشی ناخۆشی نەبیت لەلایەن منەو، جەماوەری زانایان ئەلێن: مەبەست بەم (سلاو)ە، سلاوی لێک پەچران و جیابوونەوێه. ھەربۆیەش ئەلێن: نابێ لە سلاوکردندا دەست پێش خەری بۆکافر بکەیت، وەك دەفەرموی: (لا یبدأ الکافر بالسلام). ھەندیکیش ئەلێن: نەخیر، ئەوسلاو، سلاوی ھەقیقی و واز لەیەکتر ھێنانە، کەوا بوو -وەك (ئێبێن عویەینە) ئەلێ- کافر بەرلەو سلاوت لێبکات، تۆدەتوانی سلاوی لێ بکەیت. چونکە خوا ئەفەرمویت: (لا ینھاکم اللہ عن الذین لم یقاتلوکم فی الدین ولم یخرجوکم من ديارکم أن تبروھم وتقسطوا إلیھم...) ۸/۶۰ (قورتوبی) یش ئەم رایە (ئێبێن عویەینە) ھەلئەبۆی و، فەرموودەھەکیشی ھێناو، کە ئیمامی بوخاری بە ژمارە (۶۲۵۴) لە (باب الإستذان) دا ریوایەتی کردوو ۱ ساستغفرلک ربی ۱ لە پەرورەدگارم داوای لیبووردنت بۆ ئەکەم تا لە گوناحەکانت خۆش ببی، بەلێ.. ئەدەب و وێلی کور لەگەڵ باوکدا ھەر دەبێ بەم جورەھە بێت ۱ ئە کان بی حفا ۱ چونکە بە راستی ئەو ھەمیشە بەرامبەر من زۆر بە لوتف و میھرەبانە ۱ ۴۸: و اعترلکم وما تدعون من دون اللہ ۱ وە من لە ئێو ۱ لەو بتانەش کە لەجیاتیی خوا ھاواریان بۆ ئەبەن و دەیان پەرستن، کەنارو دوور ئەگرم و، لێتان جیا ئەبمەو. ۱ و ادعو ربی ۱ وە من تەنھا پەرورەدگارم ئەپەرستم و ھاناو ھاوار ھەر بۆ ئەو ئەبەم ۱ عسی أن لا أكون بدعاء ربی شقی ۱ بەو ھیواو ئومێدە لە ھاوارو بانگم لای پەرورەدگارم بێ وەلام نەبم و دوعاو نزام لێوەرگیریت.

ئیسحاق و یەعقوب خەلاتی ئیبراھیم کران:

۴۹: فلما اعترلھم وما یعبدون من دون اللہ ۱ ئینجا کە ئیبراھیم وازی لەخۆیان و بتەکانیان ھینا کە ئەوان لەباتی خوا ئەیان پەرستن و لێیان دوورکەوتەو ۱ و ھینا لە إسحاق و یعقوب ۱ لەباتی دوور کەتەو ۱ لە باب وکەس وکاری ئیمەش، ئیسحاق و یەعقوب و یمان پێ بەخشی کە زنجیرە ی ھەموو پەیا مەرەکانی تریش ھەر لەمانەو دەست پێ ئەکات ۱ و کلا جەلنا نبیا ۱ و ھەردووکیشمان کردنە پەیا مەر و نەو کانیشیان بوونە سەرچاوە و بنەمالە ی پەیا مەرەن ۱ ۵۰: و ھینا لھم من رحمتنا ۱ وە لەرحمەت و میھرەبانیی خۆیشمان ھەموو خێروو چاکە یە کمان پێ بەخشین، مال و سامان و زایناری و دەسەلات ۱ و جەلنا لھم لسان صدق علما ۱ وە زمانی راستگۆیی و چاکبێژی مان بپاردا بۆیان و سیفاتیی بەرزیانمان خستە سەر زاری مەردوم کە ھەتا دنیایا دنیایایی ھەر بەخێرو باشە باسیان بکەن.

مووسا و ھاروونی برای:

۵۱: و اذکر فی الکتاب موسی ۱ وە ھەر لەم کتیبیی قورئانەدا باسیکی سیفەتە بەرزەکانی مووساش بکە بۆ ھۆزەکەت، کە ئەویش ھەر لە نەو ی ئیبراھیمە ۱ ئە کان مخلصا ۱ کە بەراستی کەسیکی ھەلئێراو و دلسۆزی پەرورەدگاری بوو ۱ و کان رسولاً نبیا ۱ راسپاردەو پەیا مەرەکی گەرورەو خواوەنامەش بوو ۱ ۵۲: و نادینا من جانب الطور الأیمن ۱ لەلای راستی کیوی (تور) ۱ وە بانگمان کردو، بەبێ ھوو واسیتەش و تووێژمان لەگەڵ کرد، ئیمامی (تەبەری) ئەلێ: ئەو ھەلە کە مووسا لە (مەدیەن) ۱ وە گەراییەو ۱ بۆ (میسر) کیو کە ئەکەوتە لای راستیەو. ۱ و قربنا نبیا ۱ وە لەخۆشمان نزیکمان کردەو تەبەنھینی قسە و گفتوگۆی لەگەڵ بکەین. ۱ ۵۳: و ھینا لە من رحمتنا آخا ھارون نبیا ۱ ھەر بە رحمەت و میھرەبانیی خۆشمان ھاروونی برایمان -کە ئەویش ھەر پێغەمبەر بوو- پێ بەخشی لەسەر داواکە ی خۆی و، کردمانە یاریدەری، چونکە داوای کردبوو لە خوا بە فەرمایشتی، وەك دەفەرموی: (واجعل لی وزیرا من أهلی ھارون أخی) ۲۰/۳۰.

ئیسماعیل علیہ السلام یاد بکە:

۵۴: و اذکر فی الکتاب إسماعیل ۱ وە لەم کتیبیی قورئانەدا یادو باسیکی ئیسماعیلیش کە باوکی عەرەبەکانە بۆ ھۆزەکەت بکە ۱ ئە کان صادق الوعد ۱ چونکە ئەو پیاویکی راستگۆ بوو لەبەلئینیدا، ئەو بوو قسە ی خۆیشی بردە سەر و خۆراگریش بوو لەکاتی بەلئینی ئامادە بوونیدا بۆ سەرپرینەکە، ھەر لەبەر ئەو ھیشە کە بەتەنھا لێردا بە (صادق الوعد) ناو دەبری ئایەتی: (ستجدنی إن شاء اللہ من الصابرين / ۱۰۲/۳۷) بۆ بەلئینەکە ی ئەو ھات و، قسە ی خۆیشی راستگۆیانە بردەسەر، جا خوا ی گەرەش نازناوی (صادق الوعد) ی دایە. بۆیە -بەتایبەتی- مرووفی موسلمان دەبێ خواوەنی بەلئینی خۆی بێ، وە ئایەتی: (یا أيها الذین آمنوا لم تقولون مالا تفعلون) ۲/۶۱ ھەرەشە ی پێچەوانە کە یەتی، پێغەمبەریش ۱ دەفەرموی: ((آية المنافق ثلاث: إذا حدث كذب و إذا وعد أخلف، وإذا أؤتمن خان)) (متفق علیه). نیشانە ی پیاوی دووروو سێ شتە: ھەركاتی قسە بکا درۆدەکا، کاتی بەلئین بدا نایباتە سەر، وە کاتی سپاردە یەکی درایە دەست گزی لێ دەکات. ۱ و کان رسولاً نبیا ۱ پەیا مەرەکی خواوەنامەش بوو، خوا ناردی بۆلای ھۆزی جورھەم و نامە کە ی باوکی پێ راگەیاندن ۱ ۵۵: و کان بأمر أهله بالصلاة والزكاة ۱ سەرەرای خۆیشی، بە ھەمیشە و بەردەوام فەرمانیشی

ئەدا بە ئومەت و خاووخیزان و بنەمالەکی بە نوێژو زەکات که دووپایە گرنگن و کان عندرە مرضا و هەمیشەیش لای بەروردگاری خۆی جێی خوشنوودی ورەزامەندی بوو.

بوو لە ناوخە لکدا ئەومان کردە پەيامبەر ﷺ ئیمامی (موسلیم) فرمودە یەکی هیناوه: که پیغمبەر ﷺ لە شەوی (میعراج) هەکیدایا له ئاسمانی چوارەمدا گەیشت بە ئیدریس ﷺ وەک دەرەموی: (لما عرج بی إلى السماء أتيت علی إدریس فی السماء الرابعة). ٥٨: أولئك الذين أنعم الله عليهم من النبین و ئەوانە کە لە سەرەتای سوورەتە کەو، هەندیکیان باس کران - لە زەکەریاو تا ئیدریس که (١٠) پەيامبەر - خۆی گەورە نازو بەهرەری خۆی بە سەرا رشتن و من ذریة آدم و ممن حملنا مع نوح و من ذریة ابراهيم و اسرائيل و ممن هدينا واجتبتنا و له نه وهکانی ئادەم و نهوێ ئەوانەش بوون که لە گەل نوح له کەشتییه کەدا هەمان گرتن و هە لە نهوێ ئیبراهیم بوون وەک ئیسماعیل و ئیسمحاق و هە لە نهوێ یەعقوب بوون وەک پیغمبەرانی بەنی ئیسرائیل و هە لەوانەش بوون رێنماییمان کردبوون و هەمان بژاردبوون بۆ پەيامه کانیان. و اذا تتلى عليهم آيات الرحمن و ئەمانە هەركات ئایەتە کانی خۆی بە خشنەدیان بە سەرا دەخوێنرایه وە و خروا سجدا و بکا و بە پەلە دەمە و روو دێکە و تنە سەرخاک و سوژەدیان ئەبردو دەم بە کۆلی گریان ئەبوون، چونکە پیغمبەرانی سلاویان لێ بێ پتر لە خە لکانی دی له خۆی خۆیان دەر سنو دەیان.

کەسانی بوونە جێنشینی پیغمبەرانی بە لای نوێژدا نه چوون:

٥٩: فخلف من بعدهم خلف و جا له دواي ئەوان کەسانی لاساری ناشیاو بوونە جیگریان. بە ئی پەیدا بوونی ئەو خە لکە لارولاسارە لە پاش ئەو پیغمبەرە نه جیم و خانەدان و بەرێزانە و هە جیگە سەر سۆرمان نییه، چونکە دەگونجێت ئادەمی هەموو جووڕە توخمێکی لێ بکە و ئیتە و ه: خراب و چاک، راسال و لاسار، گێرە شیوین و چاکساز و أضاعوا الصلاة و ئەوسا نوێژە کانیان زایە کردو بە لایا نه چوون، و هەیان زۆر خاوو سست بوون تییدا، بۆیه دەستە یە ک لە پێشینان و پاشینان و پێشەوا ئاودارە کانیان وەک پێشەوا ئەحمەد و ئیمامی شافعی لە و تە یە کیدا (تاریکە صە لا) کافر دێکەن بە بە لگە ی ئەو فرمودە یە پێشەوا موسلیم هینا و یە تی و و انبعوا الشهوات و هە شوین ئارەزووی نه فسی خۆیان کە و تن و فسوف بلقون غبا و ئەوانە تووشی ئازارو زیان دەبن و دێگەن بە تۆلە ی سەر لێشی و یایان له دونیاو له ئاخیرە تدا.

بە هەشتی تەو بە کاران و ئاکار چاکان:

٦٠: إلمن تاب و أمن و عمل صالحا و مەگەر ئەوانە تەو بە دێکەن و پەشیمان دەبن و هەو بپروای دامە زراو بە هەق دەهینن و

وَنَدَيْنَهُ مِنْ جَانِبِ الطُّورِ الْأَيْمَنِ وَرَفَعْنَاهُ نَبِيًّا ٥٦ وَ هَبْنَاهُ مِنْ رَحْمِنَا أَخَاهُ هَارُونَ نَبِيًّا ٥٧ وَ أَذْكَرُ فِي الْكِتَابِ إِسْمَاعِيلَ إِنَّهُ كَانَ صَادِقَ الْوَعْدِ وَكَانَ رَسُولًا نَبِيًّا ٥٨ وَ كَانَ أَمْرًا هَلْ بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ وَكَانَ عِنْدَ رَبِّهِ مَرْضِيًّا ٥٩ وَ أَذْكَرُ فِي الْكِتَابِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّهُ كَانَ صَدِيقًا نَبِيًّا ٦٠ وَ رَفَعْنَاهُ مَكَانًا عَلِيًّا ٦١ أُولَئِكَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ مِنْ ذُرِّيَةِ آدَمَ وَمِمَّنْ حَمَلْنَا مَعَ نُوحٍ وَمِنْ ذُرِّيَةِ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْرَءِيلَ وَمِمَّنْ هَدَيْنَا وَاجْتَبَيْنَا إِنَّ تِلْكَ لَفِي عِلْمِي مَا يَتْلُو الرَّحْمَنُ خُرُوجًا سَجْدًا وَبِكَيْفَا ٦٢ فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ أَضَاعُوا الصَّلَاةَ وَاتَّبَعُوا الشَّهْوَاتِ فَسُوفَ يَلْقَوْنَ عَذَابًا ٦٣ إِلَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَأُولَئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ وَلَا يُظْلَمُونَ شَيْئًا ٦٤ جَنَّاتُ عَدْنٍ الَّتِي وَعَدَ الرَّحْمَنُ عِبَادَهُ بِالْغَيْبِ إِنَّهُ كَانَ وَعْدُهُ مَأْتِيًّا ٦٥ لَا تَسْمَعُونَ فِيهَا لَقْوًا إِلَّا سَلَامًا وَلَهُمْ رِزْقُهُمْ فِيهَا بُكْرَةً وَعَشِيًّا ٦٦ تِلْكَ الْجَنَّةُ الَّتِي نُورِثُ مِنْ عِبَادِنَا مَنْ كَانَ تَقِيًّا ٦٧ وَ مَا نَنْزِلُ إِلَّا بِأَمْرِ رَبِّكَ لَهُ مَا بَيْنَ أَيْدِينَا وَ مَا خَلْفَنَا وَ مَا بَيْنَ يَدَيْكَ ذَلِكَ وَ مَا كَانَ رَبُّكَ نَسِيًّا ٦٨

کورتە باسیکی ئیدریس ﷺ:

٥٦: واذکر فی کتاب ادريس و لەم قورئانەدا باسی (ئیدریس) ییش بۆ قەوم و نه تەو هە کەت بکە و ئە کان صدقا نیا و چونکە ئەویش پەيامبەرێکی زۆر راستکارو راستگو بوو، باپیرە ی نوو حیشە، لە دوا ی ئادەم پیغمبەر ﷺ ئەم کراو تە پەيامبەر، و هە لە (٣٠) لاپەرەدا نامە ی پێ دراو، لە هەندێ تەفسیردا ئەلین: یە کەم کە سیکە بە خامە نووسیویە تی، یە کەم کە سیکە جل و بەرگی دوو راوی لە بەر کردوو، لە حالیکە خە لکی دی گشت چەرمیان لە بەر دە کرد، شیاوی باسە ئیمە ئەم ریا و یە تە تەنها هەر بۆ زانیاری دەهینن، ئەگینا نازانین تاجەندە راستە بە لام زیاتر لە هە لێ سەرا و دەچێ، لە راستیدا جگە لەوێ کە لە قورئان و فرمودەدا هاتوو، ئیمە ناتوانین هیچ جووڕە شتیکی لە باره وە بلین و ٥٧: ورفعنا مکانا علیا و هە بیهو مەقامیکی زۆر بەرزیشمان گە یاند، ئەو

زیندوو بوونه وه به سهیرو سه مه ره ده زانی:

۶۶: و یقول الانسان اذا مات * ثینسانی بی باوه رو سه رکه ش به سه رسورمانیکه وه نه لیست: ثایا کاتی مردم * لسوف اخرج حیا * ته نکیده له ثاینده دا به زیندوو بی له گور ده هیتریمه ده ری؟! *

رَبِّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا فَاعْبُدْهُ وَاصْطَبِرْ لِعِبَادَتِهِ هَلْ تَعْلَمُ لَهُ سَمِيًّا ﴿٦٦﴾ وَيَقُولُ الْإِنْسَانُ أَإِذَا مَاتَ لَسَوْفَ أُخْرَجُ حَيًّا ﴿٦٧﴾ أَوَلَا يَذْكُرُ الْإِنْسَانُ أَنَّا خَلَقْنَاهُ مِن قَبْلُ وَلَمْ يَكْ شَيْئًا ﴿٦٨﴾ فَوَرَبِّكَ لَنَحْشُرَنَّهُمْ وَالشَّيَاطِينَ ثُمَّ لَنُحْضِرَنَّهُمْ حَوْلَ جَهَنَّمَ جِثَا ﴿٦٩﴾ ثُمَّ لَنَنْزِعَنَّ مِنَ كُلِّ شِيعَةٍ أَئِمْمَةً أَشَدَّ عَلَى الرَّحْمَنِ عِتِيًّا ﴿٧٠﴾ ثُمَّ لَنَحْنُ أَعْلَمُ بِالَّذِينَ هُمْ أَوْلَىٰ بِهَا صِلَاً ﴿٧١﴾ وَإِن مِّنكُمْ إِلَّا وَارِدُهَا كَانَ عَلَىٰ رَبِّكَ حَتْمًا مَّقْضِيًّا ﴿٧٢﴾ ثُمَّ نَتَجَّى الَّذِينَ اتَّقَوْا وَنَذَرُ الظَّالِمِينَ فِيهَا جِثَا ﴿٧٣﴾ وَإِذَا نُفِخَ فِيهِنَّ أَتَيْنَاهُنَّ بِسَبِّ قَالِ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا أَيُّ الْفَرِيقَيْنِ خَيْرٌ مَّقَامًا وَأَحْسَنُ نَدِيًّا ﴿٧٤﴾ وَكَرَّمْنَا قَبْلَهُم مِّن قَبْلِهِمْ مِّن قَرْنٍ هُمْ أَحْسَنُ أَتْنَاهُمْ دَرِيًّا ﴿٧٥﴾ قُلْ مَنْ كَانَ فِي الضَّلَالَةِ فَلْيَمْدُدْ لَهُ الرَّحْمَنُ مَدَدًا حَتَّىٰ إِذَا رَأَوْا مَأْوَعِدُونَ إِنَّا لَآلِئِدَابُ وَإِنَّا لَلسَّاعَةِ فَسَيَعْلَمُونَ مَن هُوَ خَيْرٌ مَّقَامًا وَأَضْعَفُ جُنْدًا ﴿٧٦﴾ وَيَزِيدُ اللَّهُ الَّذِينَ اهْتَدَوْا هُدًى وَالْبَيْتُ الَّذِي صَلَّيْتَ عَلَيْهِ عَبْدُكَ ثَوَابًا وَخَيْرٌ مَّرَدًا ﴿٧٧﴾

۶۷: أولا یذکر الإنسان * باشه ئاخو نه و ئینسانه بیر ناکاته وه؟ * انا خلقناه من قبل * که ئیمه سه ره تا نهومان دروست کرد * ولم یک شیئا * هیچیش نه بوو، له نه بوونه وه هیئامان * ۶۸: فوریک لنحشرنهم والشیاطین * سویند به پهروه ردگار که ته هی موحه مه د * هه موو نه وانه له گه له نه و شعیاتیانده نه مانیان فریودا کو ده کهینه وه، واته: پیکه وه حه شیران ده کهین * ثم لنحضرنهم حول جهنم جثا * له پاشا ده وران ده ور هه موو له دوزه خدا به چوکدا دینین و دهیان خهینه ناوی * ۶۹: ثم لنزغن من کل شیعة * له پاشا له ناوهر کو مه له و تاقمیک که سانی ده ره کهیشین * ایهم اشد علی الرحمن عتیا * که له هه مووان دژی خوی به خشر سه رکه شترو سه رسه ختتر بوون، واته: به پیی سه ریچی و سه رسه ختتیا، یه که له دوا یه که نه بیان خهینه ناودوزه خه وه. ئای له ور دوزه، چ روژیکی سه خت و ناره حه ته! * ۷۰: ثم لنحن اعلم بالذین هم اولی بها صلیا * له پاشا هه

ثاکاری چاک و باش نه نجام ده ده ن * فأولئك يدخلون الجنة * نه مانه ده چنه به هه شته وه * ولا یظلمون شیئا * و هیچ جو ره ناهه قی و سه تمیکیان لی ناکری * ۶۱: جنات عدن * به هه شتی پرله باخ و باخاته به هه میسه بی تییدا نیشه ته جی نه بن * الی وعد الرحمن عبادہ بالغیب * نه وهی که خوی به خشنده به لینی به به بنده کانی خوی داوه، نه گهرچی به چاویش نه بیان دیتوه، به لام نه وان هه بر وایان پی هیئاوه و کاریان بو کردوه، و نه مروش به خوشتی ده چنه ناویه وه * انه کان وعدہ ماتیا * بی گومان به لینی نه و پهروه ردگار به به هه شت مسوگه وه هه به ریویه وه، دیته دی * ۶۲: لا یسمعون فیها لغوا الا سلاما * نه وسا له ویدا سه لام نه بیث هیچ چه لته و ته یه کی نابه جی نابیسن * ولهم رزقهم فیها بکرة وعشیا * له سه رجهم به یانیا و ئیواراندا رزق وروزی فراوانیا هه یه، خوراک و خواردن و خواردنه وه، بی بروانه وه و کوتایی، بی ماندوو بوون و نه رکی، دیته به ره ده سستیان * ۶۳: تلك الجنة التي نورث من عبادنا من کان تقیا * نا نه مه یه نه و به هه شت و شوینه خوشتی به به بنده کانی خو مانی ده به خشین و دهیان کهینه میرات بو پاریز گاران، نه وانه ی سنووره کانی خوی گه وه بیان پاراستوه.

فریشته به فه رمانی خوا نه بی نایه نه خوار:

ئیمامی (ترمزی) له (ئیبین عه بباس) سه وه نه لی: پیغه مه بر * فرموی: نه ی جبریل! نه وه بوچی زور زور ناییت بولا مان؟! جا بو وه لامی نه وه نه م نایه ته هات: * ۶۴: وما ننزل الا بأمر ربک * به فه رمانی پهروه ردگارت نه بی هه رگیز ئیمه دانابه زین * له مابین آدینا و ما خلقنا و ما بین ذلک و ما کان ربک نسا * ده سه لاتی ته واه هه بو خوایه، چونکه هه رچی ئیستا له پیشمانه (واته: روژی دواپی)، هه رچیش له دوامانه وه رابووردوه واته: کاروباری دنیا، وه نه وهش که له ونیوانه دایه هه ربو خوایه، وه پهروه ردگاریشت له بیری نه کردوویت * ۶۵: رب السموات والارض و ما بینهما * واته: راهینه رو پهروه ردگاری ئاسمانه کان و زهوی و هه رچی له نیوانیا نده هه یه، ئاگاداری ته وای بوونه وه وه هه رته ویشه نه بیان با به ریوه * فاعبده * که واته توش به ره ده وام هه نه و به پرسته * واصطبر لعبادته * وه به رامبه ر به نه رکه کانی په رستنی نه و زور خوراکر به. * هل تعلم له سمیا * ئاخو ئاگات لییه هاوناویکی هه بی؟ دیاره چاک ده زانی، که بی وینه و بی هاویه شه.

گه له که ی (نوو) یش له باره ی به که م ته ماشا کردنی موسلماننه شوینکه وتوووه کانی نووچ ئه یان وت: (أَنْتُمْ لَكُمْ وَاتَّبَعُوا الْأَرْذَلُونَ / ۱۱۱/۲۶). وه له جیهه کی دیکه دا- سه باره ت به تا قیکردنه وه ی مروؤف به یه کتر - خوا ده فهرموؤ: (وکذلک فتنا بعضهم ببعض ليقولوا أهؤلاء من الله عليهم من بیننا.. / ۵۳/۶).

مروؤفی گو مړا، خوا په تی بو شل ده کا:

۷۵: قل من كان في الضلالة ﴿٧٥﴾ ئه ی پیغه مبه ر! ﴿٧٥﴾ به وانه ی پییان وایه ئیوه گو مړان وخو یان راستن، بلئ: که سیك كه له گو مړاییدا بڑی ﴿٧٦﴾ فلیمد له الرحمن مدا ﴿٧٦﴾ با خوی به خشنده ته مه نی دریژ و مال و سامانی پی به خشی ﴿٧٧﴾ حتی إذا رأوا ما یوعدون ﴿٧٨﴾ تا ئه وکاته ئه وه ره شهانه ده بینن به لئینان پی دراوه ﴿٧٩﴾ إما العذاب وإما الساعة ﴿٨٠﴾ ئه وسایان هره له دونیادا سزا ونازار ده بینن، یان قیامت به ریاده پی و به توله ی خو یان ده گن ﴿٨١﴾ فسیعلمون من هو شر مکانا وأضعف جندا ﴿٨٢﴾ جائیوه ش ئه وکاته - که راستیه کان ده رکه وتن - چاک ئه زانن چ که سی جی و شوینی خراب ناخو شتره و، چ که سی ش سویاو له شکری بی ده سه لآتر ولواوتره: (ئیه، یان ئه وان)؟ ﴿٨٣﴾ و یزید الله الذین اهتدوا هدی ﴿٨٤﴾ ئه وه که سانه ش خوا رینمای ی کردوون بو ریگی سه رفرازی و به ختیار ی، زیاتر رینوینیان ئه کا ﴿٨٥﴾ والباقيات الصالحات خیر عند ربک ثوابا ﴿٨٦﴾ خوی په روه ر دگار یشته، له دوا رۇژدا پاداشی چاکترو باشتری لایه، بو ئه و گوتارو رهفتاره چاکانه ی هر ده میئنه وه، وه ده شیانکاته زه خیره بو خاوه نه کانیان ﴿٨٧﴾ وخیر مردا ﴿٨٨﴾ وه سه ر نه جامیشی چاکترو باشتره، چونکه دنیا هه موو تیا ده چی و پاشه رۇژیش هه ر ئه میئنه وه، موشریکان پییان وابوو که ئه وان له شوینکه وتوووانی موحه ممه د ﴿٨٩﴾ چاکترن، چونکه خاوه ن سامان و خاوه ن ده سه لآتن!، پی شه و (بوخاری و، پی شه و موسلیم) ده گپ نه وه: (خه بابی کوری ئه رت) ده لآیت: کاری ئاسنگه ریم ده کرد، له ئه نجامدا پاره یه کم که وه ته لای (عاسی کوری وائیل) و داوام لی کردو وتی: تا له موحه ممه د ﴿٩٠﴾ واز نه هیئی ناتده مه وه! منیش وتم: سویند به خوا قه ت وازی لی ناهینم، تا تو ئه مری و پاشان زیندوو ئه کر بیته وه، (عاس) وتی: جائه گه ر زیندوو کرامه وه، توش هاتی بولام، له ویش من هه ر مال و سامانم هه یه و ته تده مه وه! ئینجا خوا فهرمووی: ﴿٩١﴾ أفرايت الذی کفر باياتنا ﴿٩٢﴾ ئایا ئه وه که سانه ت دیت که ئینکاری ئایه ته کانی ئیمه یان ده کرد ﴿٩٣﴾ وقال: لأرتین مالا ولدا ﴿٩٤﴾ گوتیشی: بی گومانم که له دوا رۇژیشدا من مال و سامان و مندالیکی زورم ئه دریتی؟! ﴿٩٥﴾ ۷۸: أطلع الغیب أم

خومان زور چاک ئاگادارترو زانترین به وه که سانه ی که بو سووتان و سزا چیشتن له ناو دوزه خدا شیاو ترن.

ده بی هه موو بچنه جه هه ننه م:

﴿٧١﴾ وإن منکم إلا واردها ﴿٧٢﴾ ئه ی خه لکینه! ئیلا ده بی هه موو نزیک ی ناگری دوزه خه بینه وه به سه ر پرده که ی (سیرات) دا تیپه رن، وه به ته فیسیریکی تر: ده بی هه موو به سه ر دوزه خدا تیپه رن. (سه له ف) له مانای (ورد) دا کی شه و جیا وازیان هه یه: (ئیین عه بیاس) ئه لی: به مانای چوونه ناو دوزه خه وه یه، واته: هه ر ده بی هه موو بچنه ناو دوزه خه وه، پاشان هه ر که س بو جینی شیاو به خوی ده نی در ی، هه ندی تر ده لآین: به مانای نزیک بوونه وه و تیپه ر بوونه به سه ر ئه و پرده دا له سه ر پشتی دوزه خدا ئاماده کراوه، (ته به ری) ئه مه ی دووه می هه لآزار دووه. ﴿٧٣﴾ کان علی ربک حتما مقضیا ﴿٧٤﴾ ئه مه ش بریاریکه له لایه ن په روه ر دگار ته وه بو ئه وه دراوه براره ته وه و شتیکی حه تمیه ﴿٧٥﴾ ۷۲: ثم نجی الذین اتقوا ﴿٧٦﴾ پاش تیپه ر بوونی هه موان به سه ر ناگری دوزه خدا، ئه و جا ئه وانه ی و پاریز گار و خواناس بوون، له ناگره که رزگاریان ئه که یین ﴿٧٧﴾ ونذر الظالمین فیها جثیا ﴿٧٨﴾ و سته مکارانیش له ناو دوزه خدا ده سته ئه ژنو دیلینه وه. ته فیسیری (به یزای) ئه لآیت: مه به ست له (ورد) ئه وه یه که مه ردم له دوزه خدا هه موو به چوکدا دین، له پاشان باوه ر داران رزگار ئه بن و، کافرانی ش له وئ ده میئنه وه. ﴿٧٩﴾ وإذا تتلی علیهم آیاتنا بیاتنا ﴿٨٠﴾ هه ر کاتی نیشانه و ئایه ته ئاشکراکانی ئیمه به سه ر بی باوه راندا بخوینرینه وه، ﴿٨١﴾ قال الذین کفروا للذین آمنوا ﴿٨٢﴾ خوانه ناس و بی باوه ران به خاوه ن پرواکان ده لآین: ﴿٨٣﴾ أی الفرقین خیر مقاما وأحسن ندیا ﴿٨٤﴾ باشه ئیستا له دونیادا کام له و دوو گرووپه (ئیمه، یان ئیه) مال و جی و شوینی خو شتر و باشترو وعیش ونوش بو لواوتره؟ هه ر به و شیوه یه ش له ناخیره تدا که ئیه ده لآین هه یه به شی ئیمه له ئیه باشترو ده بی، واته: ئیه به و لاتی و بی ده سه لآتییه وه، خو تان به هه ق و راست ئه زانن و، ئیمه ش به و سه روه ت و سامانه وه به ناهق و هیچ وپوچ!! دیاره بریاری واره وایه ﴿٨٥﴾ ۷۴: وکم اهلکنا قبلهم من قرن ﴿٨٦﴾ زوریشمان له گه لانی ناله باری پیش ئه وان له ناو بردن ﴿٨٧﴾ هم أحسن أئانا ورنیا ﴿٨٨﴾ که له وانه که ل و په لی ناو مال و داراییان زور ترو ریکترو، به سیما ورنه گ و دیمه ن و رووخسار له مان جوانتر بوون، که چی هیچ که لکیکی نه بوو بزیان، خوی گه وره هه ر له باره ی ره خه گرتنیانه وه له ئیمانداره کان، له جیگاهه کی تر دا ئه فهرمووی: (وقال الذین کفروا للذین آمنوا لو کان خیرا ما سبقونا الیه.. / ۱۱/۴۶)، وه هه روه ها

ثایه تانهش لهو باره وه ده فهرموون: (فمهل الکافرین أمهلهم رويدا).
(إنما نملی لهم لیزدادوا إنما) یان (نمتعهم قلیلا ثم نضرهم الی
عذاب غلیظ)، یان (قل تمتعوا فإن مصیرکم النار).

اتخذ عند الرحمن عهدا ﴿٧٩﴾ ثاخو ټو بهنده لاساره یه له کاره نادیارو
نه یینییه کانی خوا به ټاگاو زانایه، یان له لای خوی به خشنده وه
به لاین و په یمانیکی وه گرتووه، وا به خوړایی ټو قسانه ده کاو
به ته مای خیرو خوژی ټه ولایه !!؟ ٧٩: کلا سنکتب ما یقول ﴿٨٠﴾
نه خیر، قهت وانییه ټو ټه یزانیت، ده با واز له و قسانه بیئی،
چونکه بی گومان ټو هه رچی بلئی، ټیمه به زوویی ټه یینوو سین.
تیبینی: (قورتوبی) ټه لی: به شی یه که می نیوهی قورئانی پیروز،
بیژهی (کلا) ی تیدا نییه. (ټالووسی) ټه لی: له به شی نیوهی کوئایی
قورئاندا (٣٣) بیژهی (کلا) هاتووه ﴿٨١﴾ ونمد له من العذاب مدا ﴿٨٢﴾ وه
به هوئی دروکه یشیه وه ماوهی جه زه به و سزاکه شی بو دریر ټه که یینه وه
﴿٨٣﴾: ونرته ما یقول ﴿٨٤﴾ وهه رچیش بلئی، ټیمه ده بیینه خاوه نی و
لای خویمان ده مینیته وه ﴿٨٥﴾ و یاتینا فردا ﴿٨٦﴾ و ټه ویش بو خوی به ټاک
وته نیاو دهستی خالی، دیته لامان بو لپرسینه وه.

په رستر او هکان حاشا له په رستیاره کانیان ده که ن:

﴿٨١﴾: واتخذوا من دون الله آلهة ﴿٨٢﴾ ټو بی باوه رانه له باتی خوی
به ده سه لات چه ند شتیکی تریان بوخویان هه لپاردو به خوایان
دانان! ﴿٨٣﴾ لیکنوا لهم عزا ﴿٨٤﴾ تا به خه یالی خویمان بینه تکاکارو
دوست و پشٹیوان بویمان ﴿٨٥﴾: کلا سیکفرون بعبادتهم ﴿٨٦﴾ قهت وانییه
وه که ټه وان ټه یزان، چونکه له روژی خویدا گشت په رستراوه کانیان
ټینکاری په رستنیان ټه که ن و په خه یان لی هه لته ته کیئن و پروایان
به په رستنیان نییه ﴿٨٧﴾ و یکنون علیهم ضدا ﴿٨٨﴾ و به سه ختیش ټه بینه
دژیان، واته: په رستن و شوینکه و تنی مروف و په ری و ټاده می،
هیچ که لکیک به په رستیاره که نابه خشی، جگه له وه ویش که
له پاشه روژدا هه ردو وکیان ده بینه دژی یه کترو سووته مه نی دوزه خ،
وه که له جیگایه کی ترده هه سه بارهت به وه ټه فهرموئی: (وإذا حشر
الناس كانوا لهم أعداء وكانوا بعبادتهم کافرین). ﴿٨٩﴾: ألم تر
أنا أرسلنا الشیاطین علی الکافرین ﴿٩٠﴾ ټایا ټو نه ترانیوه که ټیمه
شه یاتینه کانمان ناردو ته سه رکافرو بی پروایان ﴿٩١﴾ توزهم أزا ﴿٩٢﴾
هانیان ټه دهن بوگوناه و ټاوان، واته: ټاوات وریگه ی پووجه لیان
ده خه نه بهر، وه که ټم ټایه ته ش ده فهرموئی: (ومن یعش عن ذکر
الرحمن نقیض له شیطانا فهو له قرین) که ټه میش هه ټو ماناو
مه به سه ته ده که یه نی. ﴿٩٣﴾: فلا تعجل علیهم ﴿٩٤﴾ جاتویش ټه ی
موحه ممد ﴿٩٥﴾ هیچ په له یه کیان لی مه که بو له ناوچوونیان و، خویش
بی تاقهت مه که ﴿٩٦﴾ إنما نعد لهم عدا ﴿٩٧﴾ چونکه ټیمه کرده وه
گوناهه کانیان ټه ژمیرین به ټه ژماردن، واته: له روژی قیامه تدا
حیسا بیان له که ل ده که یان، جا ټیستا چی ده که ن بابیکه ن، ټم

أَفَرَأَيْتَ الَّذِي كَفَرَ بِآيَاتِنَا وَقَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا الَّذِي آتَىٰ
﴿٧٩﴾ أَطْلَعَ الْغَيْبَ أَمْ أَخَذَ عِنْدَ الرَّحْمَنِ عَهْدًا ﴿٨٠﴾ كَلَّا
سَنَكْتُبُ مَا يَقُولُ وَنَمُدُّ لَهُ مِنَ الْعَذَابِ مَدًّا ﴿٨١﴾ وَرَبُّهُ
مَا يَقُولُ وَيَأْتِينَا فَرْدًا ﴿٨٢﴾ وَأَخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ
لِيَكُونُوا لَهُمْ عِزًّا ﴿٨٣﴾ كَلَّا سَيَكْفُرُونَ بِعِبَادَتِهِمْ وَيَكُونُونَ
عَلَيْهِمْ ضِدًّا ﴿٨٤﴾ أَلَمْ تَرَ أَنَا أَرْسَلْنَا الشَّيَاطِينَ عَلَى الْكَافِرِينَ
تُوزُّهُمْ أَزًّا ﴿٨٥﴾ فَلَا تَعْجَلْ عَلَيْهِمْ إِنَّمَا نَعْدُ لَهُمْ عَذَابًا
يَوْمَ نَحْشُرُ الْمُتَّقِينَ إِلَى الرَّحْمَنِ وَفْدًا ﴿٨٦﴾ وَنَسُوقُ الْمُجْرِمِينَ
إِلَىٰ جَهَنَّمَ وَرِثَةً ﴿٨٧﴾ لَا يَمْلِكُونَ الشَّفَاعَةَ إِلَّا مَنِ اتَّخَذَ عِنْدَ
الرَّحْمَنِ عَهْدًا ﴿٨٨﴾ وَقَالُوا اتَّخَذَ الرَّحْمَنُ وَلَدًا ﴿٨٩﴾ لَقَدْ
جِئْتُمْ شَيْئًا إِذَا ﴿٩٠﴾ تَكَادَ السَّمَوَاتُ يَفْطَرْنَ مِنْهُ
وَتَشَقُّ الْأَرْضُ وَنَحْزِلُ لِمِثَالِ هَذَا ﴿٩١﴾ أَنْ دَعَوْا الرَّحْمَنَ وَلَدًا
﴿٩٢﴾ وَمَا يَنْبَغِي لِلرَّحْمَنِ أَنْ يَتَّخِذَ وَلَدًا ﴿٩٣﴾ إِنْ كُلُّ مَنْ فِي
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ إِلَّا آتَى الرَّحْمَنَ عَبْدًا ﴿٩٤﴾ لَقَدْ أَحْصَاهُمْ
وَعَدَّهُمْ عَدًّا ﴿٩٥﴾ وَكُلُّهُمْ إِلَيْهِ يَوْمَ الْفِتْنَةِ فَرْدًا ﴿٩٦﴾

پاریز کاران و ټاوانباران:

﴿٨٥﴾: یوم نحشر المتقین إلى الرحمن وفدا ﴿٨٦﴾ ټه ی پیغه مبهز! باسی
ټه روژ به که که ټیمه ده سه ته ده سه خوی پاریزه کان به ریزو حورمه ته وه
ده به یه دیداری خوی به خشنده بو پاداش، به ریزو به سواریی،
هه روکه کو چوین پشسوازی له وه فدیی ده کری، (جه وهه ربی) ټه لی:
(وفد فلان علی الأمير، أی ورد رسولا فهو وفد، والجمع وفد مثل
صاحب و صاحب). ﴿٨٦﴾: ونسوق المجرمین إلى جهنم وردا ﴿٨٧﴾
گوناهه کاران و ټاوانبارانیش به پی و به تینوو یه تی به ره دوزه خ راو
ده نی و لی ټه خوړین وه که گا که ل بو ټاوه خوړه مل ده نی و ﴿٨٧﴾:
لا یملکون الشفاعة ﴿٨٨﴾ ده سه لاتی تکا کردونیان نییه و تکاو لاله شیان
لی وه رناگیری ﴿٨٩﴾ إلا من اتخذ عند الرحمن عهدا ﴿٩٠﴾ مه که ر که سیک
لای خوی گه وره به لاین و په یمانی ساندبی، واته: کرده و ی چاکی
بوخوی کرد بیئت، ټه و سا ده سه لاتی شه فاعه تی ده بی.

دەلىن خوا فەرزەندى ھەيە:

۸۸: وقالوا اتخذ الرحمن ولدا ﴿ جوولەكەو گاۋرو بىپەرستەكان گوتوشىانە: خوا بۇخۇى مندالى ھەيە!! ۸۹: لقد جئتم سينا إدا ئاى بە راستى قسەيەكى زۆر رەق و گەرەو دزىو خراپتان بەدەمدا ھاتوۋە! (جەوھەرى) ئەلى: (الإد والإدۃ: الداهية والأمر الفظيع). ۹۰: تكاد السموات يتفطرن منه ﴿ لەبەر ئەو قسە ناقولايە نزىكە ئاسمانەكان لەيەك بىترازىن ولەت وپەت بىن ﴿ وتنشق الأرض زەوېش قازقاز ببى ﴿ وتخر الجبال هدا ﴿ وكيوھكانىش بەھارەھار بروخىن وبەيەكا بچن وبكەون (جەوھەرى) ئەلى: (هد البناء يهد هدا، كسرہ وضعفہ) وە لەفەر موودەيشدا ھاتوۋ: (اللهم إني أعوذ بك من الهد والهدۃ) خوايا! لەقسەو كىردەھەى خراپو دزىو لاواز، پەنا ھەر بەتۇ دەبەم، ئەبووداۋود. ۹۱: أن دعا للرحمن ولدا ﴿ لەبەرئەو ھەگوتىان خواى بەخشەر مندالى ھەيە ۹۲: وما ينبغى للرحمن أن يتخذ ولدا ﴿ خۇ ھەرگىز لەخواى مېھرەبانىش ناوەشىئەو مندال بۇخۇى دابنى، چونكە ئەر واپى ئەو كاتە ئەوېش دەبى ھەك مەۋكان بىو تازە پەيدا بوۋى! بەلى.. زەنگ و دەنگى ئەم وشانە بەوشوۋە زۆر رەق وتوندە، خەشم وقىنى خواى گەرە نىشان ئەدات بەرامبەر بەوكەسانە شەرىك ۋاوبەشى بۇ بىرار ئەدەن. ۹۳: إن كل من فى السموات والأرض ﴿ بەراستى ھەرچى لەناو ئاسمانەكان وزەویداىە ﴿ إلا آتى الرحمن عبدا ﴿ سەرجم ھەموو بە بەندىتى ۋ خولامەتى دېنە لای پەرەردىگارى بەخشەر و ملکہ چى دەبن ۹۴: لقد أحصاهم وعدهم عدا ﴿ بەراستى زۆر بەوردى سەرھىسابى ھەموویانەو ھەر بەھەژمار سەرژمىرى کردوون وھەرچىشيان کردوۋە چاك ئەیزانى ۹۵: وكلهم آتیه يوم القيامة فردا ﴿ و ھەر ھەموۋىشيان رۆزى قىامەت بە تاك و تەنباىى و دوور لە ھەموو دەسلەتیک دېنەلای خوا.

باوہرداران خۇشەويست:

۹۶: إن الذين آمنوا وعملوا الصالحات ﴿ بە راستى ئەوانەى باوہریان ھىناو كىردەو چاكەكانيان ئەنجامدا ﴿ سيجل لهم الرحمن ودا ﴿ بى سو خواى مېھرەبان دەيانكاتە خۇشەويست و، خۇشەويستىيان دەخاتە دلى بەندەكانى خۇيەو تا گشت خۇشيان بوین. پېشەوا (بوخارى) و، پېشەوا (ئەحمەد) لە (ئەبوو ھورەيرە) وە دەگېرنەو ھەكە پەيامبەر ﷺ دەفەرموى: ھەر كە خوا بەندەيەكى خۇشويست (جبرىل) تى دەگەيەنىت: وا من فلانم خۇش ئەويت، تۇش خۇشت بویت، ئەو جا جوېرەئىلىش خۇشى

دەويست. پاشان ئەويش بەناو دانىشتوانى ئاسماندا چار دەدات كە: خواى مېھرەبان فلانە كەسى خۇش دەوى، ئىوېش خۇشتان بویت، ئەوسا گشت ئەوانىش خۇشيان دەوى. پاشان بەويونەو لە زەوېشدا پلەى بەرزو خۇشەويستى وەرەگىرى وريزى بۇدادەنرى. خۇ ھەركاتىكىش خوا بەندەيەكى خۇش نەويست ورقى لىبوۋىو ھە بەجوېرىل دەفەرموى: من فلانم خۇش ناوى، دەبى تۇيش خۇشت نەوى، ئيتىر ئەويش رقى لى ھەلدەگىرى.. لەپاشان خەلكى ئاسمانەكان ئاگادار ئەكرىن كەخوا رقى لە فلانە كەسە، دەبى ئىوېش رقى لى ھەلگىرن، ئىنجا ئەوانىش رقى لى ھەلدەگىرن. پاشان لەزەوېشدا پلەى بى ريزى وبى حورمەتى بۇدادەنرى ۹۷: فإنما يسرناه بلسانك ﴿ بۇيە ئىمە خوېندى ئەم قورئانەمان لەسەر زامانى تۇ ئاسان كىرد، كە بەناسانى دەيخوېنىتەو ۹۸: لتبشر به المتقين ﴿ تا بەقورئانە موژدە بەخواناس وپارىزكاران بەدى بەرەزامەندى و خۇشنوۋدى خوا ﴿ وتندر بە قوما لدا ﴿ وگەلى دوژمن وسەر سەخت و دلرەقىشى پى بىترسىنى لەئەنجامى كارە شوۋەكانيان (اللذ: جمع اللذ، وهو الشديد الخصومة). ۹۸: وكم أهلكتا قبلهم من قرن ﴿ وەخەلكى زۇرمان لەپىش ئەمانىشەو —بەھوى سەرىچىيانەو— تيا برىدو قرتى خست ﴿ هل تحس منهم من أحد ﴿ ئاخۇ ئىستا ھەست بەھىچ كەسىكىان ئەكەيت؟! ﴿ أو تسمع لهم ركزا ﴿ وەيان سىرتەو نووزەيان لى دەبىسى؟! واتە: كەئەوانە سەرىچىيان كىرد، ئىمەيش بەشىۋەيەك لە رىشەمان ھىنان، دەلىيت ھەرنەبوون وروژىك نەزىاون.

ھەم ھەول و، ھەم ئاخىر گەلى سوپاسى خواى پەرەرىنم دەكەم كە يارمەتى دام بۇ تەواو كىردى سوورەتى (مەريەم).

سوورەتى (تاها)

مەككەيىيە (۱۳۵) ئايەتە

بەناۋى خواى بەبەزەبى و مېھرەبان

ئەم سوورەتە ھەك سوورەتە مەككەيىيەكانى تر، باسى بناغە سەرەككەكانى ئايىن دەكات: يەكخوۋاپەرستى، پەيامبەرئىتى، زىندوۋبوۋنەو، لەم سوورەتەدا كەسىتى پەيامبەر ﷺ دەردەكەوى كە: چەندە خۇراگرو، دل ئەستور بوو.. ھەرۋەھا داستانى ھەندى پەيامبەرئانى تىرش باس دەكات.. ئەوسا بەسەرىپىنى و بەپەلەيەكەو دىمەنىكى سەختى رۆزى قىامەت دەردەخات، لەگەل باسكىردى داستان و چىرۋكى (ئادەم) پەيامبەردا ﷺ.. (تاها) یش لەپىتە پىچىرچەكانە كە لەسەرەتاي ھەندى سوورەتەو، ھاتوون بۇ

دهسه وسانکردنی عه ره به کان، له هیئانی ته نها به شیک وه کورئان،
ته گهرچی زورکه میش بیټ.

قورئان په ندهو لای خواوه هاتوو:

بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: طه * ۲: ما أنزلنا عليك القرآن لتتلقى * ثی پیغه مبهرا! ثم قورئانه مان بۆ نه ناردویت ته وه نده خوت ماندوو و شه کت بکهیت، به لی.. کاتی ثم قورئانه هاته خوار، په یامبهرا * هم خوی و، هم هاوه لانی دریژه یان به نویژو شه ونویژ دهادو زوریش ماندوو ده بوون، هه تا خوی دلوفان ته و نایه ته ی ناروو فهرمووی: ۳: إلا تذكرة لمن يخشى * هر بۆته وه ناروو مانه بیته ناموژگاری و بیرخه وهی روژی په سنان بۆ ته و که سه ی له خوا دهرسی: ۴: تنزيلا ممن خلق الأرض و السموات العلى * له لایه نه و خواوه نیرواوه که زهوی و ئاسمانه به رزه کانی دروست کردوه: ۵: الرحمن على العرش استوى * ته و خوا به خشنده به چوو به سهر عهرشی خوی، به لی.. مه به ست به م چوون و سهر که وتنه به بۆسهر عهرش، سهر که وتنی که شیاوی زاتی بلندی ته و بی و، به وشیویه که (سه له ف) و پیشینانمان ته فیسیر یان کردوو، بی هیچ شوبه اندن و لیکنده وه چوونه ناو قولاییه وه، جا بۆ زیاتر به ناگابوون له م چوونه سهر عهرشه، سهیری سووره ته کانی: (ثعراف) و (یونس) و (رعد) بکه. ۶: له مافی السموات وما فی الأرض و ما بینهما و ما تحت الثرى * ههرچی له ئاسمانه کان و، ههر چی له زه ویدیوه، ههر شتیکی له نیوانیاندیه و، ته وه ش له نیو خاکدایه و په نهانه، ههر هه موو مولکی ته وه، وه که له سووره تی (فوران) یشدا ته فهرمووی: (قل أنزله الذى يعلم السر فى السموات و الأرض إنه كان غفورا رحیما). ۷: و إن تجهر بالقول فإنه يعلم السر و أخفى * وه ته گهر تۆ به ئاشکرا قسه بکهیت و دنگ هه لبرى، وه بیان به هیواش و هیدی تریش، لای خوا به کسانه، چونکه ته و ئاگی له نهینى نیوان خه لک و ته وهیش مرؤ له دلی خویدا په نهانی دهکا هه یه: ۸: الله لا إله إلا هو * ذاتیکه بیجکه له خوی هیچ په رستراویک نییه شیاوی په رستن بیټ * له الأسماء الحسنی * گشت ناوه جوانه کان، ههر هی ته ون، پیغه مبهرا * ده فهرمووی: ((إن لله تسعة و تسعين إسماً من أحصاها دخل الجنة)) * تر می. واته: خوا نه وهت و نۆ ناوی هه یه، ههر که سی بیان خوینی و له بهریانکاو کاریشیان پی بکا، ته و ده چیته به هه شته وه، به لی ثم باسه ی ناوه جوانه کانی خوایه، له نایه تی: (۱۸۰) سووره تی (ثعراف) و سووره تی (حش) دا پتر روون کراوه ته وه، بۆ زیاتر به ناگابوون بکه ریوه ته و.

چیرۆکی په یامه که ی مووسا علیه السلام:

ئینجا داستان هه که ی مووسا سهره تای ده ست پی کردنی سروش و وتوویژى ته و له گه ل په ره و دگاری خویدا ده ست پی ده کاو ده فهرمووی: ۹: و هل أتاک حديث موسى * ئاخو ته ی

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَيَجْعَلُ اللَّهُ
الرَّحْنُ وَدًّا * ۱۱ فَإِنَّمَا يَسَّرْنَاهُ بِلِسَانِكَ لِتُبَشِّرَ بِهِ
الْمُتَّقِينَ وَتُنذِرَ بِهِ قَوْمًا لَّدُنَّا * ۱۲ وَكَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُم
مِّن قَرْنٍ هَلْ يُحِشُّ مِنْهُمْ مِنْ أَحَدٍ أَوْ تَسْمَعُ لَهُمْ رِكْرًا * ۱۳

سورة طه

بسم الله الرحمن الرحيم
طه * ۱ مَا أَنزَلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لِتَشْقَى * ۲ إِلَّا تَذَكُّرٌ
لِّمَن يَخْشَى * ۳ تَنزِيلًا مِّنْ خَلْقِ الْأَرْضِ وَالسَّمَوَاتِ الْعُلَى * ۴
الرَّحْنُ عَلَى الْعَرْشِ أَسْتَوَى * ۵ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي
الْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَمَا تَحْتَ الثَّرَى * ۶ وَإِن تَجْهَر بِالْقَوْلِ
فَإِنَّهُ يَعْلَمُ السِّرَّ وَأَخْفَى * ۷ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لَهُ الْأَسْمَاءُ
الْحُسْنَى * ۸ وَهَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ مُوسَى * ۹ إِذْ رَأَى نَارًا
فَقَالَ لِأَهْلِهِ امْكُثُوا إِنِّي آنَسْتُ نَارًا لَّعَلِّي آتِيكُم مِّنْهَا بِقَبَسٍ
أَوْ أَجْدُ عَلَى النَّارِ هُدًى * ۱۰ فَلَمَّا أَنهَا تُدِى بِمُوسَى
إِنِّي أَنَارُكَ فَاخْلَعْ نَعْلَيْكَ إِنَّكَ بِالْوَادِ الْمُقَدَّسِ طُوًى * ۱۱

پیغه مبهرا! * هه و ال و به سهره تای مووسات بۆهاتوو؟ ۱۰: إذ رأى نارا فقال لأهله امكثوا * کاتی لهو سه فهریدا هه له دووره له چو لی (سینا) دا ئاگر (نور) یکی چاو کردو ته و سا به ژن و ماله که ی خوی وت: ئیوه لیژ به بن و مه بزوون * إني آنست نارا * به راستی من ئاگریم چاو کردوو * لعلی آنیکم منها قبس * به شکوم لهوی چلو سک و سه لکه بزوتیکتان بۆینم خوتانی پی گهرم بکه نه وه، خوا له جییه کی تر دا به زمانی مووسا وه ده فهرمووی: (أو جذوة من النار..). ۲۸/۲۹. * أو أجد على النار هدی * و یان چاوساغیم بۆ شاره زایی ده ستکه و ی و به هوی ته وه وه ریگا دهرکه ین، رافه که رانی قورئان ده لین: گه رانه وه ی مووسا بۆ ولاتی میسر پاش ته و او کردنی (۱۰) ساله که ی لای (شوعه یب) بوو، جا ده بی پاش ته و نه منییه ت و ئاسایشه له لای شوعه یب ده ستی که وتبوو، بۆچی ئیستا جاریکی تر بکه ریته وه بۆ ولاتی، که کاتی خوی لی له له اتییت؟! دیاره به دهر له کاره نه نییه کانی

خوا، سۆزى ولات و نىشتمان له گهلى شت به هيزتره، ههركيزيش له بېرناچى، نه گهرچى ريگاكهيشى پرېيت له دهيان هه ديرو مه ترسى، جا له ريگه گه پانه وهيدا خوا مندا ليكيان پى ددها، كاته كهيشى زور سه رما ده بى، هه رچه نده له چه خماخ ددها، ناگر ناكريت! به لام له دووره وه نهو ناگره ي چاوكرد، بو زياتر ناگادارى سه يريكي ته فسيري (ئيبن كه سين) بكه.

سه ره ناي وه حى بو موسا عليه السلام:

﴿ ۱۱: فلما أتاها نودى يا موسى ﴾ ئينجا كه نزيكبووه واته لاي نووره كه، ديتى وا له ناو دره ختيكي زور جوان و ته ردا ناگريك دده ره وشيسته وه، نه و جا له ويذا بانگى لي كرا نه ي موسا! ﴿ ۱۲: إني أنا ربك فأخضع نفسك ﴾ بى گومان من پهروه ردارى توم، جا تويش له بهر نه دهب و ويلى جيگاكه پيلاوو شه كاله كهت له پى داكه نه ﴿ إنك بالواد المقدس طوى ﴾ چونكه به راستى تو واي له دولى پيروزى (تو) دا، له ثايه تى تردا ده فهرموى: (فلما أتاها نودى من شاطئ الواد الأيمن فى البقعة المباركة من الشجرة أن يا موسى إني أنا الله.. ۳۰/۲۸. وه يان ده فهرموى: (إذ ناداه ربه بالوادى المقدس طوى) ۱۶/۸۹. ﴿ ۱۳: وأنا اخترتك فاستمع لما يوحى ﴾ من بو خوم توم له نيو هوزه كهت دا به په يامبه رى ده ست نيشان كردو هه ليزارد، جا كه وايه چاك گويدى رى نهو فهرمايشتانه به له ريگاي وه حيه وه بو ت ديت ﴿ ۱۴: إني أنا الله ﴾ بى گومان هه ر منم خوا (الله) ﴿ لا إله إلا أنا ﴾ من نه بى هيچ په رستراويكى هه ق نيبه ﴿ فاعبدنى ﴾ ده سا توش به شيويه كه ي جوان بم په رسته ﴿ وأقم الصلاة لذكرى ﴾ وه بوئه وه كه منت هه ر له يادبى و له بېرم نه كه يت، به تيروته سه لي نويز بكهو، روويشت هه ر له من بكه ﴿ ۱۵: إن الساعة آتية ﴾ دياره كه به يه قين روژى قيامهت وابه ريوه وه رديت ﴿ أكاد أخفيها ﴾ (قه تاده) نه لي: واته: من ده مه وى ته نانه تى له خوشمى بشارمه وه، چ جاى له فريشته وه له پيغه مبه رانيش، واته: جارى بو هيچ كه سيك ئاشكرا نه ببيت. (ئيبن عه بباس) نه لي: بيچكه له خوم كه سيكي لي به ناگا ناكم. (سدى) ده لي: له ئاسمان و له زه ويذا هيچ كه سى نيبه كه خوا كاتى هاتنى قيامه تى لي نه شارديته وه. ﴿ لتجزي كل نفس بما تسعى ﴾ نهو روژه دى، هه تا هه مووكه سى له به رامبه ر هه ول و تيكووشانى خوويه وه پاداش و تو له ي ده سكه وى ﴿ ۱۶: فلا يصدنك عنها من لا يؤمن بها واتبع هواه فتردى ﴾ جا نه ي موسا! نهو كه سه ي بېرواي به هاتنى نيبه و شويني هه واو ئاره زووى خوى كه وتووه، وريابه با ريگريت نه كا له بېروا پى بوونى، نه وسا تيا بچيت.

عه ساكه ي موسا عليه السلام ده بيتنه نه زده ها:

﴿ ۱۷: وما تلك بيمينك يا موسى ﴾ جا خوا فهرمووى موسا! نه ي نه مه چيبه كه به ده ستى راسته وه يه؟ ﴿ ۱۸: قال هي عصاى أتوكأ عليها ﴾ موسا وتى: نه وه گوچانه كه مه، له كاتى روشتندا ده يگرم به ده سه ته وه، وه به رپشتى خوشمى ددهم ﴿ وأهش بها على غمى ﴾ و گه لاي دارانى پى نه وه رينم بو په زو مه ركه انم ﴿ ولى فيها مارب أخرى ﴾ و چهند كارى تريشى پى نه نعام ددهم، نان و تفاقى پى هه لده گرم، درنده ي پى نه كوژم.. هه تده لي.. كه لى (عه سا) گرتن به ده سه ته وه زوره له شه ريعه تيشدا بنه رتيكى هه يه، پيغه مبه ريش ﴿ وهك ئيمامى بوخارى نه لي: له ده شت و چوله وانيدا نه يكرده نيشانه ي رووكه ي نويزو له به رده مى خويذا دايد هه چه قان، وه له روژى جه زنيشدا له نويزگاكه يدا دايد هه چه قان، كاتيكيش گه يشتبا لاي به رده ره شه كه نه گه ر ده رفه ت نه بووبا ماچى بكا به عه ساكه ي ئامازه ي بو ده كرد. زانايان يه كده ننگن كه عه سا به ده سه ته وه گرتن له كاتى وتارى هه ينيذا سوننه ته، ده شتوانى بوئه م مه به سه ته سه يريكي ته فسيري قورتوبى بكه يت تا زياتر به ئاگابى ﴿ ۱۹: قال ألقها يا موسى ﴾ خوا فهرموى: موسا! ده نهو عه سا يه بهاويژه! ﴿ ۲۰: فآلقها فإذا هى حية تسعى ﴾ هه ركه فرييدا كتوپر ديتى وا ماريكى گه وره يه وه ده جوليت و ده شه لى ژى، موساش هه ركه نه وه ي ديت كه وته شه لى ژان و ترسان ﴿ ۲۱: قال خذها ولا تخف ﴾ خوا فهرموى: بېگه ر ترست نه بى ﴿ ستعيدها سيرتها الأولى ﴾ هه ر ئيستاكه وهك نه وساي خوى لي نه كه ينه وه وه ده بيتنه وه عه ساكه ي جارانت.

ده ستى موسا وهك چورى شير سبى بوو:

﴿ ۲۲: واضم يدك إلى جناحك ﴾ وه ده ستت بخه باخه لته وه، له جينى تردا نه فهرموى: (واضم اليك جناحك من الرهب فذانك برهانان من ربك الى فرعون وملئه... ۳۲/۲۸) ﴿ تخرج بيضاء من غير سوء ﴾ نه وسا به بى ئازار ديت هه رى، سبى و بى عه ييب و نه خوشى، وهك كافورى لي ها تووه، واته: نه تووشى به له كى بووه، نه هيچ شتيكى تر، به لكو هه روهك چرايهك بو ت هه لگيرسابى وايه ﴿ آية أخرى ﴾ نهو ويش بيچكه له عه ساكه ت مؤعجيزه يه كه تره ﴿ ۲۳: لنريك من آياتنا الكبرى ﴾ تا ئيمه هه ندى له نيشانه گرنگو گه وره كانى خو ماننت نيشان بده ين و چاك بزانيت كه توانامان به سه ر هه مووشتيكدا هه يه. دواى نيشاندانى نهو كشت نيشانه وه ده سه لاتانه و ئاماده كردنى موسا، ئينجا

فهرموی: ۲۴: اذهب إلى فرعون إنه طغى * دههر نیستا برؤ بؤلای فیرعهونی پاشای میسر، چونکه بئی گومان به یه کجاری توولی له هه لکیشاوه له فهرمانم یاخی بووه.

مووسا که چووێه لای فیرعهون له خوا پارایهوه:

۲۵: قال رب اشرح لی صدري * مووسا داوای پشتیوانی له خوا شهكاو دهفهرموی: ئه ی پهروهردگارم! سینگم گوشادکه ۲۶: و یسرلی امری * نیش و کاریشم بۆئاسان که بۆگه یاندنی په یامه که ی تو ۲۷: واحلل عقدة من لساني * گریه که له زمانم دایه بۆمی بکهوه، تا زمانم نه گیرێ و ره هابی و بتوانم وهک پیویست په یامه که ت رابگه یه نم ۲۸: یفقهوا قولي * تاله ناخافتن و قسه کانمدا تێ بگه و حالی ببن لیم ۲۹: واجعل لی وزیرا من اهلی * وه له بنه ماله و کهس و کارم وه زیرو یارمه تیده ریکم بۆ دابنێ ۳۰: هارون اخي * نهویش هاروونی برام بئی ۳۱: اشدد به ازری * پشتمی پێ به هیزکه ۳۲: واشترکه فی امری * وه له کارمدا که په یامه بریه یه بیسه که به یاریده رو هاو به شم ۳۳: کی نسبحک كثيرا * تا ئیمه زیاتر پاک و خاوپنی تو راگرین، سوپاس و ته سیباحتات زۆر بکه یین ۳۴: ونذکرک كثيرا * وه زۆریش یادت بکه یین، ناوت زۆر به رین به لی که لکی براو برایه تی ده بئی بۆ به هیزکردنی به رنامه که ی خوابی ۳۵: انک کنت بنا بصیرا * به راستی هه میسه تو بیناو زانای به شه حوالی ئیمه. به لی.. هه رکاریک شه نجام شه درێ، پیویسته هه موو پێداویستییه کی بۆئاماده بکری، خو شه گهر که سیکی شیواتریش بۆ شه وکاره هه بی، شه بی داوای که ییت و فه زلی بده ییت به سه ر خۆتدا ۳۶: قال قد اوتیت سؤلک یاموسی * خواش فهرموی: مووسا! به راستی هه رچی تو ویستت جییه جی کراو پێت درا، وه شه مه ش منه تی که به سه رته وه ۳۷: ولقد مننا علیک مره اخرى * وه بئی گومان پێش شه وه ش ئیمه جاریکی تر منه تمان نایه سه رت، بئی شه وه خۆت داوا بکه ییت ۳۸: اذ اوحینا الی امک ما یوحی * شه وکاته ی که تو له دایکبووی، دایکت له ترسی فیرعه وندا گیرێ خوارد به ده ستته وه شه وه که بتکوژی نه ی شه زانی چی بکات، جا ئیمه ییش شه وه ی پیویست و شایسته بوو بۆ شه وکاره خستمانه دلپه وه و پێمان گه یاند ۳۹: ان اقدفیه فی التابوت * و پێمان وت: که بیخه ناو دار به سته و سندوقیکه وه * فاقدفیه فی الیم * و بیهاویژه ناو ده ریاهه * فلیلقه الیم بالساحل * ده با ده ریاش بیخاته که نار * یاخذه عدو لی وعدو له * تا دوزمنیکی من و دوزمنیکی خوی (فیرعه ون)، بیگریته وه، به لی.. یه کی له قیبتیه کهان سندوقه که ی وه لاناو بریده

لای فیرعهون * و ألقیت علیک محبة منی * فیان و خو شه ویستی خۆم به تۆدا، به شیوه یه که که هه رکه سی تو ی دیتبا خو شتی شه ویست * ولتصنع علی عینی * وه تا له پێش چاو خو شمدا که و ره بیت و پهروه ده بکرییت ۴۰: اذ تمشی أحتک فتقول له بیرته شه وکاته تو به سندوقه که وه که وتیته به رده سته فیرعهون

وَأَنَا أَنْتَرْتُكَ فَاسْتَمِعْ لِمَا يُوحَىٰ ﴿٢٥﴾ إِنِّي أَنَا اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدْنِي وَأَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي ﴿٢٦﴾ إِنَّ السَّاعَةَ آتِيَةٌ أَكَادُ أُخْفِيهَا لِتُجْزَىٰ كُلُّ نَفْسٍ بِمَا تَسْعَىٰ ﴿٢٧﴾ فَلَا يَصُدُّكَ عَنْهَا مَنْ لَا يُؤْمِنُ بِهَا وَاتَّبَعَ هَوَاهُ فَتَرْدَىٰ ﴿٢٨﴾ وَمَا تَلَكَ بِسَمِيِّكَ يَمْوَسَىٰ ﴿٢٩﴾ قَالَ هِيَ عَصَايَ أَتَوَكَّؤُا عَلَيْهَا وَأَهْمُشَ بِهَا عَلَىٰ غَنَمِي وَلِيَ فِيهَا مَآرِبُ أُخْرَىٰ ﴿٣٠﴾ قَالَ أَلْقَاهَا يَمْوَسَىٰ ﴿٣١﴾ فَأَلْقَاهَا فَإِذَا هِيَ حَبِيبَةٌ تُسَمَّىٰ ﴿٣٢﴾ قَالَ خُذْهَا وَلَا تَخَفْ سَتُعِيدُهَا سِيرَتَهَا الْأُولَىٰ ﴿٣٣﴾ وَأَضْمَمْ يَدَكَ إِلَىٰ جَنَاحِكَ تَخْشَىٰ بَيْضَةً مِنَ الْغَيْرِ سَوَاءٌ آيَةُ أُخْرَىٰ ﴿٣٤﴾ لَنُرِيكَ مِنْ آيَاتِنَا الْكُبْرَىٰ ﴿٣٥﴾ أَذْهَبَ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَىٰ ﴿٣٦﴾ قَالَ رَبِّ اشْرَحْ لِي صَدْرِي ﴿٣٧﴾ وَبَسِّرْ لِي أَمْرِي ﴿٣٨﴾ وَاحْلُلْ عُقْدَةً مِنْ لِسَانِي ﴿٣٩﴾ يَفْقَهُوا قَوْلِي ﴿٤٠﴾ وَاجْعَل لِي وَزِيرًا مِنْ أَهْلِي ﴿٤١﴾ هَٰزُونٌ أَخِي ﴿٤٢﴾ أَشَدُّ دَرَبَهُ أَزْرَىٰ ﴿٤٣﴾ وَأَشْرِكُهُ فِي أَمْرِي ﴿٤٤﴾ كَيْ تَسْمَعَكَ كَثِيرًا ﴿٤٥﴾ وَتَذَكَّرَ كَثِيرًا ﴿٤٦﴾ إِنَّكَ كُنْتَ بَصِيرًا ﴿٤٧﴾ قَالَ قَدْ أُوتِيتَ سُؤْلَكَ يَمْوَسَىٰ ﴿٤٨﴾ وَلَقَدْ مَنَّا عَلَيْكَ مَرَّةً أُخْرَىٰ ﴿٤٩﴾

و، شه وانیش زۆر گه ران به دوا ی دایه ندا تا شیرت بداتی، به لام ئیمه ویستمان وابوو که تو شیر ی کهس نه خۆیت! له وکاته یشدا خوشه که ت چاودی ری تو ی شه کرد له نزیک ی کۆشکی فیرعه ونه وه دیتی گیر یان خواردوو به ده ستیه وه گو تی: * هل أدلکم علی من یکنفه * شه تانه وی که سیکی خانه دانتان نیشان بدهم تا به خوی بکات بۆتان؟ * فرجعناک الی امک * جا ئیتر به وشیه یه گیرایتمان وه لای دایکت وه که به ئیمان پێ دابوو * کی تقر عینها و لا تحزن * که چاوی پێت روون بپته وه و زیرو خه فه تبار نه بی * و قتل نفسا * نه ی مووسا! نه ری شه مه ش چاک ده زانی، که گه وره ش بوویت یه کیکت له قیبتیه کهان به هه له کوشت و ناچار هه له اتی بۆ مه دیه ن * فنجناک من الغم * پاشان له و خه م و په ژاره یه ش رزگارمان کردیت * وفتناک فتونا * و به رووداو دوا ی رووداو تاقیمان کردیته وه، به لا دوا ی به لا، بۆ شه وه ی بیته پیای ته نگانه و، بۆ پاشه رۆژ به رگه ی نه هه مته یه کهانی رۆژگار بگریت

فلبت سین فی أهل مدین ﴿۴۰﴾ جا هر له وده مه دا به ره و مه دینه
رویشتی و، چهند سالیك له ناوخه لکی شه ویدا مایته وه به شوانکاری
ژیانی خۆتت ده برده سهر ﴿۴۱﴾ ثم جئت علی قدر یا موسی ﴿۴۲﴾ پاش
ته وه (مه دینه) گه رایتته وه له و کاته دا دیاریمان کرد بوو، بو ره وانه
کردنت به پیغه مبه ری، هاتیت ته ی موسا ﴿۴۱﴾ واصطنعتک

موسا ده ترسن فیرعه ون تووره ببی:

﴿۴۰﴾: قال ربنا اننا نخاف ان یفرط علینا ﴿۴۱﴾ موسا و هاروون
وتیان: ته ی پهروه ردگاری ئیمه! ته ترسن که فیرعه ون لیمان پیش
بکه و ی و هه لکووتیه سهرمان، وه پیش ته وه ی راستی بو ده ربخه ی
سزیمان بدا ﴿۴۲﴾ او ان یطعی ﴿۴۳﴾ یان یاخی ببی ﴿۴۴﴾: قال لا
تخاف ﴿۴۵﴾ خوا دلنای کردن و فره مووی: مه ترسن ﴿۴۶﴾ انی معکما ﴿۴۷﴾
به راستی من له گه ل ئیوم ﴿۴۸﴾ اسمع واری ﴿۴۹﴾ هه موو شتیک ته بیسم
و هه موو شتیکش ته بینم ﴿۵۰﴾: ﴿۵۱﴾ فاتیاه فقولا ﴿۵۲﴾ ده سا بچه لای
و پی بلین: ﴿۵۳﴾ انا رسولا ربک ﴿۵۴﴾ به راستی ئیمه هه ردو کمان
راسپارده و ره وانه کراوی پهروه ردگاری توین ﴿۵۵﴾ فارسل معنا بنی
اسرائیل ﴿۵۶﴾ جا تویش توهم و نه وه کانی یه عقوویمان له گه ل بنیره
ولا تعذبهم ﴿۵۷﴾ و چیتر نه شکه نجه و سزایان مه دوه به کارو بیگار
ماندوویمان مه که ﴿۵۸﴾ قد جنناک بایه من ربک ﴿۵۹﴾ وا بو راست بیژی
خویشمان به به لگه و نیشانه یه کی روونه وه له لایه ی پهروه ردگارتته وه
هاتووین بولات (عه ساو، ده سته که) ﴿۶۰﴾ والسلام علی من اتبع
الهدی ﴿۶۱﴾ وه سلاو دروود له سهر ته وکه سه بی که په یه وه ی له
ریگای هیدایه ت ده کاو له راسته ری لانا که و ی، بو یه پیغه مبه ریش
کاتی نامه ی بو (هیره قل) سی گه وره ی رومه کان نووسی، سلاوی
هر به م رسته یه کرد: (سلام علی من اتبع الهدی)، ته مهش ده قی
نامه که یه تی هه بو پیروزی ده ی نووسم: (بسم الله الرحمن الرحیم، من
محمد رسول الله إلى هرقل عظیم الروم، سلام علی من اتبع الهدی،
أما بعد فإني ادعوك بدعاية الإسلام، أسلم تسلم، یؤتک الله أجرک
مرتین) (متفق علیه). هه به ناوی خوی به خشنده ی میهره بانه وه،
له موحه مه دی پیغه مبه ری خواوه، بو هیره قه لی گه وره ی روم، دروود
بو که سیك له راسته ری لانه که و ی، پاشانیش: من به بانگه یشتی
ئیسلا م داوه تت ده که م: موسلمان بیه، سه لامه ت ده بی و، خوی
گه وره ش دوو جار پساداش و مزه ت ده داتی... ﴿۶۲﴾: انا قد أوحی
إلینا أن العذاب علی من کذب و تولی ﴿۶۳﴾ بی گومان ئیمه له لایه ی
خواوه وه حی و سروشمان بو هاتوو که سزای خوا بو که سیکه
بانگه که مان به درو ده خاته وه و پشته تی ده کات ﴿۶۴﴾: ﴿۶۵﴾ قال فمن
ربکما یا موسی ﴿۶۶﴾ وتی: جا پهروه ردگاری ئیوه کییه ته ی موسا؟!
﴿۶۷﴾: ﴿۶۸﴾ قال ربنا الذی اعطى کل شی خلقه ثم هدی ﴿۶۹﴾ موسا وتی:
پهروه ردگاری ئیمه ته و زاته یه که هه موو شتیکه دروست کردوو،
پاشانیش رینمایه ی هه موو پیداویستییه کیشی کردوون ﴿۷۰﴾: ﴿۷۱﴾ قال:
فما بال القرون الأولى ﴿۷۲﴾ فیرعه ون وتی: ته ی حال ته وه هه موو
به ره و گه لانه ی پیشوو، چو بووه؟! خو ته وان خویان به راستی

إِذْ أَرْحَمْنَا إِلَيْنَا إِلَيْنَا مَا أَوْحَى ﴿۴۰﴾ أَنْ أَقْدِفِيهِ فِي الشَّابُوتِ فَأَقْدِفِيهِ
فِي الْبَرِّ فَلْيَقْهَ إِلَيْنَا بِالسَّاحِلِ بِأَخْذِهِ عَدُوِّي وَعَدُوْلُهُ، وَالْقَيْتُ
عَلَيْكَ حَجَّةٌ مِنِّي وَلِصْنَعِ عَلَى عَيْتِي ﴿۴۱﴾ إِنْ تَمْشِي أَهْلَكَ
فَنَقُولُ هَلْ أَذْكَرُ عَلَى مِنْ يَكْفُلُهُ، فَرَجَعْنَاكَ إِلَيْنَا إِلَيْنَا كِي نَقَرَّ
عَيْنًا وَلَا تَحْزَنَ وَفَلَّاتِ نَفْسًا فَجَعَلْنَاكَ مِنَ الْغَيْرِ وَفَنَّاكَ فُتُونًا
فَلَبِثْتَ سِنِينَ فِي أَهْلِ مَدْيَنَ ثُمَّ جِئْتَ عَلَى قَدَرٍ يَمْشِي ﴿۴۲﴾
وَاصْطَنَعْتُكَ لِنَفْسِي ﴿۴۳﴾ أَهْذَبَ أَنْتَ وَأَخْلُوكَ بِآيَاتِي وَلَا نَبِيًّا
فِي ذِكْرِي ﴿۴۴﴾ أَهْذَبَا إِلَى فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَى ﴿۴۵﴾ فَقُولَا لَهُ قَوْلًا لَيًّا
لَعَلَّهُ يَتَذَكَّرُ أَوْ يَخْشَى ﴿۴۶﴾ قَالَ رَبَّنَا إِنَّا نَخَافُ أَنْ يُفْرَطَ عَلَيْنَا
أَوْ أَنْ يَطْغَى ﴿۴۷﴾ قَالَ لَا تَخَافَا إِنِّي مَعَكُمَا أَسْمَعُ وَأَرَى ﴿۴۸﴾
فَأَنبَأَهُمَا فَقُولَا إِنَّا رَسُولَا رَبِّكَ فَأَرْسِلْ مَعَنَا بَنِي إِسْرَءِيلَ
وَلَا تَعَذِّبْهُمْ قَدْ جَعَلْنَاكَ بِآيَةٍ مِنْ رَبِّكَ وَالسَّلَامُ عَلَيْنَا مِنْ أَتْبَعِ
الْمَلَكَةِ ﴿۴۹﴾ إِنَّا قَدْ أُوحِيَ إِلَيْنَا أَنَّ الْعَذَابَ عَلَى مَنْ كَذَّبَ
وَتَوَكَّلَ ﴿۵۰﴾ قَالَ فَمَنْ رَبُّكُمَا يَمْشِي ﴿۵۱﴾ قَالَ رَبُّنَا الَّذِي أَعْطَى
كُلَّ شَيْءٍ خَلْقَهُ ثُمَّ هَدَى ﴿۵۲﴾ قَالَ فَمَا بَالُ الْقُرُونِ الْأُولَى ﴿۵۳﴾

لنفسی ﴿۴۰﴾ و هه لیباردی و کردیتم به په یامبه ری خوم ﴿۴۱﴾: اذهب
أنت وأخوك بآياتي ﴿۴۲﴾ ته و جا توو هاروونی برات هاروی به (۹) نو
نیشانه ی منه وهك دار عه ساو، ده سته که... برؤن بولای فیرعه ون
بو ته نجامدانی کاره کانی من ﴿۴۳﴾ و لا تنبا فی ذکری ﴿۴۴﴾ و له یادی
مندا هه رگیز کو تابی و سستی مه کن، ته وه باشتیرین چهك و هو ی
سهر که و تنفانه.

له گه ل فیرعه ون نه رم و نیان بدون:

﴿۴۳﴾: اذهبوا إلى فرعون إنه طغى ﴿۴۴﴾ هه ردو وکتان بچه لای
فیرعه ون، چونکه به راستی ته و یاخی و له خو بایی بووه ﴿۴۵﴾: ﴿۴۶﴾
فقولا له قولا لينا ﴿۴۷﴾ جا به نه رمی و له سه رخو قسه ی له گه ل بکه ن
و بیدوینن، چونکه باره گای پاشایه تی وا هه لئه گری ﴿۴۸﴾ لعله يتذكر
أو يخشى ﴿۴۹﴾ به لکو بیرکاته وه و قسه که تان ل وه رگری، وه یان
بترسی له خوا.

نه پهرستوو؟ ۵۲: قال: علمها عند ربی فی کتاب ۵۳: مووسا فرموی: زانینی حالی ئەوانه لای پەرورەدگارمە لەکتیپیکدا، واتە: لە (لوح المحفوظ) دا تۆمار کراوە ۵۴: لا یضل ربی ولا ینسی ۵۵: پەرورەدگاری من نەهیچ شتی لی بزر دەبی و، نە هیچیشی لەبیر دەچی ۵۶: الذی جعل لکم الأرض مهذا ۵۷: ئەو خواپەیی کە زەوی بارهیناوەو کردووێ بەلانی و بێشکە بۆ ئێوەو، زۆر بەناسانی تاییا ئەژین ۵۸: وسلک لکم فیها سیلا ۵۹: وه چەند رینگاو رینگایکی بۆتان تێیدا دروست کرد تا لەناو شاخ و چیاو دەشتی دا بەناسانی هاتوچۆ بکەن، لەجیبەکی دیکەشدا دەفرموی: (وجعلنا فیها فجاجا سیلا لعلهم یهتدون) ۳۱/۲۱. ۶۰: و أنزل من السماء ماء ۶۱: وه له ئاسمانیشەو ئەوێکی ناردووێتە خوارووە ۶۲: فأخرجنا به أزواجا من نبات شتى ۶۳: ئەوجا چەندین جۆر گزۆگیای هاولقمان پی دەرھیناوەو رواند ۶۴: ۵۴: کلوا وارعوا أنعامکم ۶۵: ئێوە خۆتان لە هەندیکێ بخۆن و، لەهەندیکیشی ئازە لەکانتان بلەوهرینن ۶۶: إن فی ذلک لآیات لآولی النہی ۶۷: بەراستی لەو شتانەدا باسماں کردن گەلی بەلگەو نیشانەیی روون هەیه لەسەر یەکتایی خوا بۆ خاوەن ناوەزان و فامیدەکان ۶۸: ۵۵: منها خلقناکم ۶۹: لەسەرەتاوە ئێوەمان هەرلەو زەویێ دروست کرد ۷۰: وفيها نعیدکم ۷۱: وه لەودا دوای مردن ئەتان گێڕینەووە بۆ گل ۷۲: ومنها نخرجکم تارہ أخرى ۷۳: وه جارێکی تر لەودا ئەتان هینینەووە دەرو زیندووتان ئەکەینەووە. ۷۴: خوا لەجیبەکی تردا دەفرموی: (یوم یدعوکم فتستجبون بحمدہ وتظنون إن لبثتم إلا قليلا) ۵۲/۱۷ یان دەفرموی: (قال فیها تحيون وفيها تموتون ومنها تخرجون) ۲۵/۷.

گشت نیشانەکان، نیشانی فیرعەن دران، باوەرپیشی نەهینا:

۵۶: ولقد آرینا آیاتنا کلها ۵۷: بی گومان ئێمە هەموو ئایەت و بەلگەکانمان نیشانداو خستمانە پیش چاوی، تا بەشکو پروا بێنی ۵۸: فکذب وأبی ۵۹: کەچی ئەو هەرەهەمووی بەدرۆ داناو گوێپرایەلی نەکرد ۶۰: قال أجئنا لتخرجنا من أرضنا بسحرک یا موسی ۶۱: فیرعەون وتی: ئەی مووسا! ئاخۆ تۆ هاتیە لامان تا لەخاک و ولاتماندا بەو جادوووەت دەرمانکە؟ ۶۲: ۵۸: فلنأتینک بسحر مثله ۶۳: جا بەدلتیایی ئێمەیش لەوینەیی ئەوێ تۆ، جادووێکەت بۆدینین ۶۴: فجعل بنینا وبنینک موعدا ۶۵: جا ئیستا بۆ ئێمەو بۆخۆت جیو کاتیەک دیاری بکە ۶۶: لا نخلفہ نحن ولا أنت مکانا سوی ۶۷: کە نە ئێمە سەرپێچی لێکەین، نەتۆش، تا لەیەک جیگایەکی تەختانییدا ئامادەبین بۆ ئەنجامدانی ئەو کارەمان ۶۸: ۵۹: قال موعدکم یوم الزینة ۶۹: مووسا بەدلتیایییە کەووە وتی: باشە وادە دیاریکراومان

روژی جەژنی گشتی بی، روژی جەژنی نەروژ، روژی کەیف و سەفاو سەرووربی کە جەژنی ئێوەیەو لەو روژەدا ئێوە هەموو کۆ ئەبنەو ۷۰: وأن یحشر الناس ضحی ۷۱: وه له کاتی چیشتهنگادا کە لەوکاتەدا هەوا میانەیهو، هیمان زۆریشی ئەمینێ بۆ خۆرناو بوون خەلکی کۆ بکریئەو تا کارەکەمان بەناشکرا بی ۷۲: ۶۰: فتولی

قال علمها عند ربی فی کتاب ۵۳: الذی جعل لکم الأرض مهذا ۵۴: کلوا وارعوا أنعامکم ۵۵: فی ذلک لآیات لآولی النہی ۵۶: منها خلقناکم ۵۷: وفيها نعیدکم ۵۸: ومنها نخرجکم تارہ أخرى ۵۹: ولقد آرینا کلها فکذب وأبی ۶۰: قال أجئنا لتخرجنا من أرضنا بسحرک یا موسی ۶۱: فلنأتینک بسحر مثله ۶۲: فجعل بنینا وبنینک موعدا لا نخلفہ نحن ولا أنت مکانا سوی ۶۳: قال موعدکم یوم الزینة ۶۴: وأن یحشر الناس ضحی ۶۵: فتولی فرعون فجمع کیدہ ۶۶: ثم أتى ۶۷: ثینجا فیرعەون ئەوێ جی هیشت و هەموو فروپیلی خۆی کۆکردەووەو خستەکار، لەپاشا هەموویانی بۆ وادە کۆبوونەووە کە هیئا ۶۸: ۶۱: قال لهم موسی ۶۹: مووسا ئەیهوی پیش ئەو دەست پی بکەن ئامۆزگارییەکیان بکات، بەشکو واز لەو یاخی بوونەیان بێنن، بۆیە پی و تن: ۷۰: ولکم لا تفتروا علی الله کذبا ۷۱: هاوارو وەیی بۆ ئێوە! درۆ لە سەرخوا هەل مەبەستن، واتە: بەوێ کە بلین مۆعجیزەکی منیش جادووێ وەک جادووێکە خۆتان ۷۲: فسحکم بعذاب ۷۳: جا خوا ی گەرە گشتتان بەبەلاو سزا تەفرو تونا بکاو لەناوتان بەریت ۷۴: وقد خاب من افتری ۷۵: وه بی گومان کێ درۆ لەسەرخوا بکا زەرەرمەندو بی هیوایە ۷۶: ۶۲: فتنازعوا أمرهم بینهم ۷۷: ثینجا ئامۆزگارییەکی مووسا کاری تێکردن، هەندیکیان دلیان گۆرا بەرەو خیر، بۆیە ناکۆکی و جیاوازی کەوتە نیوانیانەو، هەندیکیان مووسایان بەراست زانی و وتیان: ئەم قسەیه لە قسەیی پیغەمبەرانه ۷۸: وأسروا النجوى ۷۹:

فرعون فجمع کیدہ ثم أتى ۶۱: ثینجا فیرعەون ئەوێ جی هیشت و هەموو فروپیلی خۆی کۆکردەووەو خستەکار، لەپاشا هەموویانی بۆ وادە کۆبوونەووە کە هیئا ۶۲: ۶۱: قال لهم موسی ۶۳: مووسا ئەیهوی پیش ئەو دەست پی بکەن ئامۆزگارییەکیان بکات، بەشکو واز لەو یاخی بوونەیان بێنن، بۆیە پی و تن: ۶۴: ولکم لا تفتروا علی الله کذبا ۶۵: هاوارو وەیی بۆ ئێوە! درۆ لە سەرخوا هەل مەبەستن، واتە: بەوێ کە بلین مۆعجیزەکی منیش جادووێ وەک جادووێکە خۆتان ۶۶: فسحکم بعذاب ۶۷: جا خوا ی گەرە گشتتان بەبەلاو سزا تەفرو تونا بکاو لەناوتان بەریت ۶۸: وقد خاب من افتری ۶۹: وه بی گومان کێ درۆ لەسەرخوا بکا زەرەرمەندو بی هیوایە ۷۰: ۶۲: فتنازعوا أمرهم بینهم ۷۱: ثینجا ئامۆزگارییەکی مووسا کاری تێکردن، هەندیکیان دلیان گۆرا بەرەو خیر، بۆیە ناکۆکی و جیاوازی کەوتە نیوانیانەو، هەندیکیان مووسایان بەراست زانی و وتیان: ئەم قسەیه لە قسەیی پیغەمبەرانه ۷۲: وأسروا النجوى ۷۳:

وه ملیان له سرته سرت و چپه چپ نا ﴿۶۳﴾ قالوا ان هذان
لساحران ﴿۶۴﴾ وتیان: دیاره هم دووانه موساو هاروون جادووگهرن
﴿۶۵﴾ یریدان آن یخر جاکم من أرضکم بسحرهما ﴿۶۶﴾ نه یانه وی به هو
جادوویانه وه له ولاتی (میسر) دا بتانکه نه دهره وه، تا دهسه لات
به دهست بگرن ﴿۶۷﴾ ویدها بطریقکم المثلی ﴿۶۸﴾ و بهرنامه و نه ریته
سهر سور هینه ر بوو موسا و گومانی برد له جادووکه یان ﴿۶۹﴾ آنها
تسعی ﴿۷۰﴾ په ته کان و عه ساکانیان نه جوو لینه وه و دین و دهچن وه
(مان) یکی گه وره. (نیین که سیر) نه لی: به و هویه وه که له (جیوه) یان
هه لکیشابوون گشت ده جو لانه وه، دۆل و شیوه که یان پر کرد له
مارو هه له ت هه له ت به سهریه کا ده که و تن ﴿۷۱﴾ ۶۷: فآوجس
فی نفسه خيفة موسى ﴿۷۲﴾ جا له بهر نه وه موسا که نه وهی دیت
له دلی خویدا که میک ترسا که خه لکه که پاش نه وکاریه شوینی
نه که ون و، به کاره که ی نه ویش بلین جادوو ﴿۷۳﴾ ۶۸: قلنا لا تخف
إنک انت الاعلی ﴿۷۴﴾ نییمش له وکاته ناسکه دا وه حیمان بؤ کردو
وتمان: هیچ مه ترسه! به راستی هر تو له سهر تری ﴿۷۵﴾ ۶۹:
والق ما فی یمینک ﴿۷۶﴾ نه وهی له دهستی راستدایه (عه ساکت)
بیهاویژه ﴿۷۷﴾ تلقف ما صنعوا ﴿۷۸﴾ جا هه رچی نه وانه کردوویانه
هه مووی قوت نه دا و نه پیچپیتته وه ﴿۷۹﴾ إنما صنعوا کد ساحر ﴿۸۰﴾
بی گومان هه رچی نه وانه کردیان هه موو فرت و فیل جادووگهر
بوو ﴿۸۱﴾ ولا یفلح الساحر حیث أتى ﴿۸۲﴾ و جادوو بازیش هه رچی
بکاو له هه رکوی بی سهرکه وتوو نابی، که وایه زور به دنیاییه وه
کاری خو ت بکه نه ی موسا. (جوندوب) نه لی: پیغه مبه ر ﴿۸۳﴾
فهرمووی: ((إذا أخذتم - یعنی الساحر - فاقتلوه ثم قرأ: ((ولا یفلح
الساحر حیث أتى)، قال: لا یؤمن حیث وجد) نیین نه بی حاته م.
هه رکه جادوو بازتان دهسکه وت بیکوژن، پاشان نایه تی (ولا
یفلح الساحر.. ی) خوینده وه و فهرمووی: جادووگهر له هه رکوی
بیت بر وای نییه. ﴿۸۴﴾ ۷۰: فآلقى السحرة سجدا ﴿۸۵﴾ هه رکه موسا
عه ساکه ی خو ی هه لدا و ته وای په ت و عه ساکانی نه وانی قوتدا،
به خیرایی جادووگهره کان هه موو که وتنه سوژده و کر نووشیان برد
بو په روه ردگارو، زانیان که هم کاره له دهسه لات ی ناده مزاددا نییه
﴿۸۶﴾ قالوا: آمنا برب هارون وموسى ﴿۸۷﴾ له رووی فیرعه ون و نه و هه موو
خه لکه دا وتیان: برومان هیئا به په روه ردگاری هاروون و موسا!

فیرعه ون هه ره شه ی له جادووگهره کان کرد:

﴿۷۱﴾: قال آمتم له قبل أن آذن لکم ﴿۷۲﴾ جا که فیرعه ون نه وهی
دیت، گو تی: پیش نه وهی من مؤله تتان بدهم پرواتان پی هیئا؟!
﴿۷۳﴾ إنه لکیرکم الذی علمکم السحر ﴿۷۴﴾ به راستی ده رکه وت که هه ر
موسایه گه وره و سهر وکتان و نه ویش فیری جادوو کردوون
﴿۷۵﴾ فلاقطعن أیدیکم وأرجلکم من خلاف ﴿۷۶﴾ نه مه یش سویندی بیت
هه موو دهست و پایه کانتان راست و چه پ ده برم ﴿۷۷﴾ ولاصلینکم فی
جذوع النخل ﴿۷۸﴾ وه به دارخورماکاندا هه لتان ده واسم، تا خه لکی تر
عیرته وهرگرن ﴿۷۹﴾ ولتعلمن أننا أشد عذابا وأبقى ﴿۸۰﴾ ودهه شزان

قَالُوا يَمْوَسَّىٰ إِمَّا أَنْ تُتْلَىٰ وَإِمَّا أَنْ نَكُونَ أَوَّلَ مَنْ أَلْقَى ﴿٦٥﴾ قَالَ
بَلْ أَتَوْا بِإِجَابَةٍ لَّهُمْ وَعَصِيَّتُهُمْ بِخَلِّ إِلَيْهِ مِنْ سِحْرِهِمْ أَنَّهُ تَتْلَىٰ
﴿٦٦﴾ فَأَوْجَسَ فِي نَفْسِهِ خِيفَةُ مُوسَى ﴿٦٧﴾ قُلْنَا لَا تَخَفْ إِنَّكَ
أَنْتَ الْأَعْلَى ﴿٦٨﴾ وَأَلْقِ مَا فِي يَمِينِكَ تَلْقَفْ مَا صَنَعُوا إِنَّمَا صَنَعُوا
كَيْدٌ سِحْرٍ وَلَا يَفْلَحُ السَّاحِرُ حَيْثُ أَتَى ﴿٦٩﴾ فَأَلْقَى السَّحْرَ سُجَّدًا
قَالُوا آمَنَّا بِرَبِّ هَارُونَ وَمُوسَى ﴿٧٠﴾ قَالَ آمَنْتُمْ لَهُ قَبْلَ أَنْ أَاذَنَ
لَكُمْ إِنَّهُ لَكَبِيرُكُمُ الَّذِي عَلَّمَكُمُ السِّحْرَ فَلَا قِطْعَنَ أَيْدِيكُمْ
وَأَرْجُلَكُمْ مِنْ خِلَافٍ وَلَا صَلْبَيْنَكُمُ فِي جُذُوعِ النَّخْلِ وَلَتَعْلَمُنَّ
أَنَّا أَشَدُّ عَذَابًا وَأَبْقَى ﴿٧١﴾ قَالُوا لَنْ نُؤْثِرَكَ عَلَىٰ مَا جَاءَنَا مِنَ
الْبَلَاءِ الَّذِي فُطِرْنَا فَأَفْضَ مَا أَنْتَ قَاضٍ إِنَّمَا تَقْضِي هَذِهِ
الْحَيَاةَ الدُّنْيَا ﴿٧٢﴾ إِنَّمَا آمَنَّا بِرَبِّنَا لِنُغْفِرَ لَنَا خَطِيئَتَنَا وَمَا أَكْرَهْتَنَا
عَلَيْهِ مِنَ السِّحْرِ وَاللَّهِ خَيْرٌ وَأَبْقَى ﴿٧٣﴾ إِنَّهُ مَنْ يَأْتِ رَبَّهُ مُجْرِمًا
فَإِنَّ لَهُ جَهَنَّمَ لَا يَمُوتُ فِيهَا وَلَا يَحْيَىٰ ﴿٧٤﴾ وَمَنْ يَأْتِهِ مُؤْمِنًا قَدْ
عَمِلَ الصَّالِحَاتِ فَأُولَٰئِكَ لَهُمُ الدَّرَجَاتُ الْأَعْلَى ﴿٧٥﴾ جَنَّاتُ عَدْنٍ
تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَذَلِكَ جَزَاءُ مَنْ تَزَكَّى ﴿٧٦﴾

هه ره به نرخه که ی نه وه پووچه ل بکه نه وه ﴿۶۴﴾ فأجمعوا
کیدکم ﴿۶۵﴾ جا که واته فرو فیلتان یه کخه ن ﴿۶۶﴾ ثم اتوا صفا ﴿۶۷﴾ له پاشا
هه موو به ریزیک وهرن ﴿۶۸﴾ وقد أفلح اليوم من استعلى ﴿۶۹﴾ وه بی گومان
نه مروش هه رکه سی سهرکه وی سهر فرازو به ختیاره.

موسا سهرکه وت و جادووگهره کانیش موسلمان بوون:

﴿۶۵﴾ قالوا: یا موسى إِمَّا أَنْ تُلْقَىٰ ﴿۶۶﴾ نه وسا جادووگهره کان
به ده عیه و به فیزه وه وتیان: نه ی موسا! یا تو یه که مجار
دهسبه کاربه، عه ساکه ت هه لده و جادوو خو ت بکه ﴿۶۷﴾ وإما أن
نكون أول من ألقى ﴿۶۸﴾ وه یان نییمه پیش تو ده هاویژین و یه که م که س
نه بیین ۹۹؟ ﴿۶۶﴾ قال بل ألقوا ﴿۶۷﴾ موسا وتی: نا، یه که مجار نه وه
دهست پی بکه ن و بیهاویژن ﴿۶۸﴾ فإذا حبالهم وعصيهم یخيل إليه
من سحرهم ﴿۶۹﴾ به لی.. نه وان دهست پیشخه ربیان کرد، جا په ت و
گوریس و گوچانه کانیان هه لدا یه گوره پانی جادووکه وه نه وه نده

مووسا بهنی ئیسرا ئیل له میسر دهرچوون:

لیڤه دا ئه وه دیمه نه ته واو ئه بی و، به شیکی تری داستان هکی
مووسا دهست پی دهکات وهک دهفرموی: ﴿ ۷۷: ولقد أوحینا
إلی موسیٰ ﴿ بی گومان ئیمه سروشمان بو مووسا کرد: ﴿ أن

وَلَقَدْ أَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ أَنْ أَسْرِ بِعِبَادِي فَاصْرَبْ لَهُمْ طَرِيقًا
فِي الْبَحْرِ يَبَسًا لَا تَخَافُ دَرْكًا وَلَا نَخْسًا ﴿ ۷۷ ۝ فَاتَّبَعَهُمْ وَرَعَوْنُ
يَجْنُودُهُ فَغْشَاهُم مِّنَ الْيَمِّ مَا غَشِيَهُمْ ﴿ ۷۸ ۝ وَأَضَلَّ فِرْعَوْنُ قَوْمَهُ
وَمَا هَدَىٰ ﴿ ۷۹ ۝ يَتَّبِعُ إِسْرَهُ بِلَ قَدْ أَجْنَحْتَ مِّنَ غَدْرٍ وَوَعَدْنَاكَ
جَانِبَ الطُّورِ الْأَيْمَنِ وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْمَنَ وَالسَّلَٰوَىٰ ﴿ ۸۰ ۝ كُلُوا
مِن طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَلَا تَطْغَوْا فِيهِ فَيَحِلَّ عَلَيْكُمْ غَضَبِي
وَمَنْ يَحِلَّ عَلَيْهِ غَضَبِي فَقَدْ هَوَىٰ ﴿ ۸۱ ۝ وَإِنِّي لَعَلَّامٌ لِّمَا تَابَ
وَمَنْ وَعَدْتُمْ صَلَاحًا ثُمَّ أَهْتَدَىٰ ﴿ ۸۲ ۝ وَمَا أَعْجَلَكُمُ عَنْ
قَوْمِكُمْ يَمُوسَىٰ ﴿ ۸۳ ۝ قَالَ هُمْ أَوْلَاءُ عَلَيَّ أَرَىٰ وَعَجِلْتُ إِلَيْكَ
رَبِّ لِرَبِّ رَضِيَ ﴿ ۸۴ ۝ قَالَ فَإِنَّا قَدْ فَتَنَّا قَوْمَكَ مِنْ بَعْدِكَ وَأَضَلَّهُمُ
السَّامِرِيُّ ﴿ ۸۵ ۝ فَرَجَعَ مُوسَىٰ إِلَىٰ قَوْمِهِ غَضْبَنَ أَسَفًا قَالَ
يَتَقَوَّمُ أَلَمْ يَعِدْكُمْ رَبُّكُمْ وَعَدَّا حَسَنًا أَفَطَالَ عَلَيْكُمْ
الْعَهْدُ أَمْ أَرَدْتُمْ أَنْ يَحِلَّ عَلَيْكُمْ غَضَبٌ مِّن رَّبِّكُمْ فَأَخْلَفْتُمُ
مَّوْعِدِي ﴿ ۸۶ ۝ قَالُوا مَا أَخْلَفْنَا مَوْعِدَكَ بِمَلِكِنَا وَلَوْ كَانُوا لَأَمْلَأُوا
أُوزَارًا مِّن زِينَةِ الْقَوْمِ فَقَدْ تَفَنَّا فَكَذَّٰكَكَ أَلْفَى السَّامِرِيُّ ﴿ ۸۷ ۝

أسر بعبادی ﴿ که شهو له تهك بهنده کانم له ریگی دهریاوه که
میسر دهرچو ﴿ فاضرب لهم طریقا فی البحر یبسا ﴿ ریگایه کی
وشکانییان له دهریای نیلدا بو بکهرهوه ﴿ لاتخاف درکا ولا
تخشی ﴿ نه بترسه که له شکره کی فیرعهون پیت بگا، نه خه می
نقوم بوونشیت هه بیئت، چونکه ئیمه چاودیرتانیین ﴿ ۷۸: فأتبعهم
فرعون بجنوده ﴿ مووسا بهفرمانی خوا کاره کی خوی ئه نجام دا،
جاکاتی فیرعهون پی زانیین ئه وسه به خوی و سوپاکه یه وه و دهوویان
که وت به ناو نیلدا، چونکه له پیش چاو ئه وه وه دهریاکه وشک و
برنگبوو ﴿ فغشاهم من الیم ما غشاهم ﴿ کتوپر شه پۆلی دهریا
هاته سهریان و دایبوشین و هه موویانی نقوم کرد ﴿ ۷۹: وأضل
فرعون قومه وما هدی ﴿ سه ره ئه نجام فیرعهون ری راسته کی له
گه له کی هه له کردو، نه ییتوانی رینوینییان بکا.

سزای کامان سزای ئیمه، یان سزای خواکه ی مووسا توندترو
به ماوه تره؟ ﴿ ۷۲: قالوا لن نؤثرک علی ما جاءنا من البینات ﴿
ئهوانیش گوتیان: تازه ئیتر ئیمه هه رگیز دوی ئه و نیشانانه دیومان
له بهرتو دس له وه له ناگرین. ﴿ والذی فطرنا ﴿ وه ریزی توندهین
به سه ره وه زاته دا ئیمه ی دروست کردوه، سویندمان پیی ﴿ فاقض
ما أنت قاض ﴿ سا تو هه برپاری دده دیت به رامبه رمان بیده،
یا هه رچیت له دهست دی دریغی مه که ﴿ إنما تقضى هذه الحياة
الدنيا ﴿ به راستی تو هه ر ته نها له م ژیا نی دونه یاه دا دهستت دهر واو
دهسه لاتت هه یه و کاریکت پی ئه کری ﴿ ۷۳: إنا آما برنا لیغفر
لنا خطایانا ﴿ بی گومان ئیمه بروامان به پهروه ردگاری خومان هیئا
تاله گونا هه کانمان خوش بیی. ﴿ وما أکرهتنا علیه من السحر ﴿
وه له و جادو و گهریه ش تو سه پاندت به سه رماندا بیوری ﴿ والله خبر
وأبقى ﴿ وه خوا له هه موو که سی چاکترو به به قاتره، به لام تو خوت
و دهوله ته که ت دوا بییتان دیت. ﴿ ۷۴: إنه من بات ربه مجرما ﴿
به راستی هه ر که سیک به تاوانباری له روژی قیامه تدا بجیته وه لای
پهروه ردگاری ﴿ فإن له جهنم لا يموت فیها ولا یحی ﴿ بی گومان
به شی دوزه خه و ئیتر نه ئه مرئ تییدا، تا له سزا رزگاری بییئت،
وه نه دهژی به ئاسووده یی، وهک خوی گه وه ئه هه فرموی: ﴿ لا یقضى
عليهم فیموتوا ولا یخفف عنهم من عذابها کذلک نجزی کل کفورا
۳۶/ ۳۵: ۷۵: ومن یأته مؤمنا ﴿ وه ئه و که سه ش بروی هیئا بی و
به باوه ره وه بجیته لای پهروه ردگاری خوی ﴿ قد عمل الصالحات ﴿
ئاکارو کرده وه چاکه کانی ئه نجام داییت ﴿ فأولئک لهم الدرجات
العلی ﴿ جا ئه وانه له دواروژدا چه ندان پله ی به رزیان هه یه:
﴿ ۷۶: جنات عدن تجری من تحتها الأنهار خالدين فیها ﴿ چه ند
باخ و باخاتیکی چروپرن و به هه تا هه تاییش تیاندان ده میننه وه،
له به رده میانه وه چه ند چوم و پروبار تی ده پهری که جوانترین سیماو
وینه ی هه یه ﴿ وذلک جزاء من تزکی ﴿ وه ئه و پاداشت و خوشی
و ئیسراحه ته یه پاداشتی که سانی دل و دهر و ن پاکه، واته: ﴿ ئه وانه ی
خویان پاک راگرتبی له بت په رستی، خه لک په رستی، فیرعهون
په رستی. ﴿ ئه بووسه عید دهئ: پیغه مبه ر ﴿ فهرمووی: ﴿ (إن أهل
الدرجات العلی لیراهم من تحتهم کما ترون الکوکب الدری فی أفق
السماء، وإن أباکر و عمر منهم وأنعماء) ﴿ أخرجه أحمد وأبو داود
والترمذی. ﴿ بی سو خه لکانی خاوه ن پله به رزه کان (له به هه شتدا)،
خه لکانی خوارووی لای خویان ده یان بینن و بو یان دهنوارن ههروه کو
بو ئه ستهیره ی پرشنگدار له ئاسوی ئاسماندا بنوارن، ئه بووبه کرو
عومه ریش هه ر له وانه و خه ریکی نازو نیعمه ت و خوشین.

بهنی نیسر ائیل! ئەم بەخشانه تان له یاد بێ:

دوای سەرکەوتن ڕووئەکاتە ئەو بهنی ئیسرائیلیانە ی رزگاریان ببوو، نیعمەتەکانی خۆی وەبیریان دینیئەو تاهەرگیز لەبیریان نەچیتەو و هەرسو پاسی بکەن، وەک ئەفەر موی: ﴿ ۸۰: یا بنی اسرائیل قد أنجیناکم من عدوکم ﴾ ئەو نەوێکانی یەعقوب! بێ گومان ئیوێمان لە چنگی دوژمنی خۆتان رزگار کرد ﴿ وواعدناکم جانب الطور الايمن ﴾ بەلێنیشمان دانێ لە لای راستی کێوی (توور) دا بە پێ دانێ تەوورات ﴿ ونزلنا علیکم المن والسلوی ﴾ لە ڕۆژە سەختەکانیشدا فریاتان کەوتین، ئەو وەبوو لەودەشتە چۆلەدا گەزۆو مەلێ شیلایە (هەوێردە) مان بۆناردنە خوار، ئیوێش بەناسانی ڕاوتان دەکردن ﴿ ۸۱: کلوا من طیبات ما رزقناکم ﴾ پێمان وتن: لەو رزق و ڕۆزاییە چاک و پاکانە ی پێمان داوون بخۆن ﴿ ولا تطغوا فیہ ﴾ و لەو ژیاڵە خۆشەدا سەتەم و سەرکەشی مەکەن ﴿ فیحل علیکم غضبی ﴾ تا توورەبوونم بێتە سەرتان ﴿ ومن یحلل علیہ غضبی فقد هوی ﴾ هەرکەسێ ڕق و توورە بوونی من بێتە سەری، ئەو بەهەقیقەت تیا ئەچێ ﴿ ۸۲: وإنسی لغفار لمن تاب وآمن وعمل صالحا ثم اهتدی ﴾ وە بێ گومان من بەرامبەر بەو کەسە ی تەو بەکار و پەشیمان و، بڕوادار و ئاکارچاک بێ، پاشان ڕینگای راستی گرتبێ، زۆر لێبووردەو بەخشەرم. لێرە دیمەنی سەرکەوتن و بەختیاری تەواو ئەبێ.

تا مووسا لە توور گەراییەو قەومە کە ی بوونە گۆیرە کە پەرست:

ئەوجا لەدیمەنی پارانەو وە لالەدا (مووسا) لەلای کێوی (توور) دا دەبینین، خوا فەر موی: ﴿ ۸۳: وما أعجلک عن قومک یا موسی ﴾ ئەو مووسا! چی پەلە ی لێ نایتەو، و لەگەڵە کەت پێشکەوتی هەتا زووتر بگەیتە کێوی توور؟! بەلێ پێشتر خوا بەلێنی بە مووسا دا بوو کە دوای چل ڕۆژ پیاوماقوولانی گەلە کە ی لەتە ک خۆی بێنێ بۆ خزمەت پەروردگاری. جا ئەویش لەگەڵ حەفتا کەسدا هاتن و ئەوانی لە خوار کێوێدا بەجێ هێشت ﴿ ۸۴: قال هم أولاء علی أتری ﴾ مووسا گوتی: ئەوانیش وان لەدوامەو و ﴿ وعجلت إلیک رب لترضی ﴾ من پەلەم کرد بۆلای تۆ، تا خۆشنوودو رازی بێ ﴿ ۸۵: قال فإنا قد فتناکم من بعدک ﴾ خوا فەر موی: بێ گومان دوای هاتنی تۆ ئێمە گەلە کە تمان تاقی کردەو و ﴿ وأضلهم السامری ﴾ وە سامری گومرای کردن بە گۆیرە کە پەرستن، چونکە کاتی خۆی ئەوێندە لەناو کۆیلە گەریدا مابوونەو و سەرووشتیان بەزببوو. بۆیە خێرا چوونە سەر قەسە ی سامری ﴿ ۸۶: فرجع موسی إلی قومه

غضبان أسفا ﴾ ئینجا مووسا کاتی ئەوێ بیست دوای جێبەجێ کردنێ کارە کە ی بەپەلە و زۆر دل بە مەراق و بەخەفەت و خەشمەو و گەراییەو و بۆلای گەلە کە ی ﴿ قال: یا قوم أستم بعدکم ربکم وعدا حسنا ﴾ وتی: هۆزی من! ئاخۆ پەروردگارتان بەلێنی باشی پێ نەدان بەخێرو خۆشی دونیا و ئاخیرەت ﴿ أفتال علیکم العهد ﴾ یاخۆ کە من بەجێم هێشتن زۆرم پێ چوو؟ تا ئیوێ ئەو هەموو چاکە یە تان لەبیر بچیتەو؟! ﴿ أم أردتم أن یحل علیکم غضب من ربکم ﴾ یا هەر ویستتان بەرسزای پەروردگارتان بکەون، چونکە ئەو کارە ی ئیوێ کە ی کە سێکە کە بەدەست ئەنقەست بییەوێ دوو چاری سزای خوا بێت ﴿ فأخلفتم موعدی ﴾ واپەیمانی منتان شکاند و لەدژی بەلێنە کە ی من جوولانەو، ئەو بریار وانەبوو لەسەر یە ک خۆپەرستی بێننەو؟! ﴿ ۸۷: قالوا ما أخلفنا موعدک بملکنا ﴾ ئەوانیش ئەیانەوێ داوای لێبووردن بکەن و پاسا بێننەو، بۆیە وتیان: ئێمە بەدەسلەت و ویستی خۆمان سەر بچیمان لەفەرمانە کە ی تۆ نەکرد ﴿ ولکننا حملنا أوزارا من زینة القوم ﴾ بەلکو کاتی کە دەرچووین زیرو زیوکی ژنە میسر یە کان - کە گیریان خواردبوو بە دەستیەو - لە کۆل نابوون ﴿ ففدناھا ﴾ جا بەناچاری فریمان دایە ناو بۆتە کەو و پڕبوو لە ئاگر ﴿ فکذلک ألقى السامری ﴾ سامریش هەروا بەو جۆرە فەرت و فێلی خۆی گێراو فرییدایە سەر جێ پێی ئەسپە کە ی جویرە ئیل و ئەنجامە کە ی ئەمە دەرچوو ﴿ ۸۸: فأخرج لهم عجلا جسدا له خوار ﴾ ئیتر - لەخشلە کە - پەیکەری گۆیلکێکی بۆ سازدان، کە دەنگ و بۆرە ی دەهات! ئەلێن: سامری تەواو ی زیو کە ی لێوەرگرتن و فری دایە ناو بۆتە کەو و توانییەو وە قالیکی گۆیرە کە ی بۆ دارشتن، ئەو جا زیو زیو کە ی رژاند بەسەریا و جار جارێک بۆرە یە ک ی لێو دەهات ﴿ فقالوا هذا إلهکم وإله موسی ﴾ ئەوسا سامری وگەلە بێ دینە کە ی وتیان: ئەمە خۆی ئیوێ، خۆی مووساشە ﴿ ففسی ﴾ جا ئەو لەبیری چوو کە خوا لێرە ی، ئەگینا نەدەچوو بۆ کێوی (توور) ﴿ ۸۹: أفلا یرون ألا یرجع إلیهم قولا ولا بملک لهم ضرا ولا نفعا ﴾ ئاخۆ ئەوانە کە ئەو گۆیلە ئەپەرستن نابینن کە ئەو گۆیلە یە نە وەلامیکیان دەداتەو ئەگەر داوایە ک ی لێکەن وە نە دەسلەلاتی زیانیکی بۆیان هە ی، واتە: هەر هیچ نەبێ وەکو گۆیرە کە ی خوا کردیش نییە، جۆرە کە لکێکی لێوەر بگیری، ئەو ئیتر ئەوانە بۆچی ئەوێندە کەودەن؟! (ئێبێن کەسیر) دەلێت: پوختە ی ئەو شتە ی کە ئەو نەفامانە کردیانە بیانوو بۆ خۆیان بەم جۆرە بوو کە: خشل و زیو کە یان بە حەرام دەزانی، لەبەر ئەو فریانیان دا، کەچی لەو لاوێ گۆیرە کە دەپەرستن!! واتە: لە

پیم بلیت: تو جیاوازیت خسته ناو به نی ئیسرائیل و چاوه پروانی قسه ی منت نه کرد بهی... راسته مووسا هاروونی کرده جینشینی خو، به لام نه میش له ترسی دروستبوونی دوو بهرکی نه یویرا به خیرایی هه واله که ی پی بگه یه نیت.

گوناهی بچووک سل ده که نه وه، که چی گونا هه گوره کان ده که نه، نه مه وه که نه وه وایه که له ریوایه تیکی راستدا هاتوو: (عن ابن عمر أنه سأله رجل من أهل العراق عن دم البعوض إذا أصابت الثوب - یعنی هل یصلی فیہ أم لا؟ - فقال ابن عمر: انظروا إلى أهل العراق قتلوا ابن بنت رسول الله ﷺ - یعنی الحسین - وهم یسألون عن دم البعوض) (فتح الباری، مسند الإمام أحمد). واته عه بدوللای کوری عومهر - خوالییان رازی بی - پیاویکی عیراقی پرسیری خوینی میشووله ی ل ده کات، ثایا نوژییه یان نا؟ له وه لامدا وتی: ته ماشای سه لیه ی عیراقیه کان بکه! له لایه که وه (حوسه یین) سی کچه زای پیغه مبه ر ﷺ ده کوژن! له م لایشه وه له خوینی میشووله ده پرسن!

هاروون له گویره که بهرستن ری لی گرتن:

۹۰: ولقد قال لهم هارون من قبل ﷺ بی گومان له پیش گه رانه وه ی مووسادا هاروونیش پی گوتن: ﷺ یا قوم انما فتنتم به ﷺ نه ی هوژی من! وریا بن! ئیوه به و گویره که زیرینه یه تاقیکراونه ته وه، ده سا فریو مه خوون و مه بیهرستن ﷺ وان ربکم الرحمن فاتبعونی ﷺ و به راستی پهروه دگارتان خوا به خشنده که یه، ده شوینی من که ون واضعوا امری ﷺ و فرهانی من جیبه جی بکه نه؛ گویره که مه په رستن ﷺ ۹۱: قالوا لن نبرح علیه عاکفن ﷺ که چی دوی نه م هه مووقسه و ئاموژگاریه وتیان: هه رگیزای هه رگیز ئیمه له و گوینکه ده ست هه لئاگرین و، هه ر بهرده وام له لای ده مینینه وه و نه بیهرستین ﷺ حتی يرجع إلنا موسی ﷺ تا مووسا نه گهریته وه لامان بابزانین نه و چی نه لیت؟.

فَأَخْرَجَ لَهُمْ عَمَلًا جَسَدًا لَهُ خُورٌ فَقَالُوا هَذَا إِلَهُكُمْ
وَأَلَهُ مُوسَى فَقَسَى ﴿٨٨﴾ أَفَلَا يَرَوْنَ أَلَّا يَرْجِعَ إِلَيْهِمْ قَوْلًا وَلَا
يَمْلِكُ لَهُمْ صَرًّا وَلَا نَفْعًا ﴿٨٩﴾ وَلَقَدْ قَالَ لَهُمْ هَارُونُ مِنْ قَبْلُ
يَقَوْمِ إِنَّمَا فُتِنْتُمْ بِهِ وَإِنَّ رَبَّكُمُ الرَّحْمَنُ فَاتَّبِعُونِي وَأَطِيعُوا
أَمْرِي ﴿٩٠﴾ قَالُوا لَنْ نَبْرَحَ عَلَيْهِ عَنكِمَ حَتَّى يَرْجِعَ إِلَيْنَا مُوسَى
﴿٩١﴾ قَالَ يَهْرُونَ مَانَعَكَ إِذْ رَأَيْتَهُمْ ضَلُّوا ﴿٩٢﴾ أَلَا تَتَّبِعُنِي
أَفَعَصَيْتَ أَمْرِي ﴿٩٣﴾ قَالَ يَبْنَؤُمْ لَا تَأْخُذْ بِلِحْفِي وَلَا بِرَأْسِي
إِنِّي خَشِيتُ أَنْ تَقُولَ فَرَّقْتَ بَيْنَ بَنِي إِسْرَءِيلَ وَلَمْ تَرْقُبْ
قَوْلِي ﴿٩٤﴾ قَالَ فَمَا خَطْبُكَ يُسْمِرُ ﴿٩٥﴾ قَالَ بَصُرْتُ
بِمَا لَمْ يَبْصُرُوا بِهِ فَقَبَضْتُ قَبْضَةً مِنْ أَثَرِ الرَّسُولِ
فَنَبَذْتُهَا وَكَذَلِكَ سَوَّلَتْ لِي نَفْسِي ﴿٩٦﴾ قَالَ
فَإِذْ هَبْ فَاثْبَاتْ لَكَ فِي الْحَيَوةِ أَنْ تَقُولَ لَا مِسَاسَ وَإِنَّ لَكَ
مَوْعِدًا لَنْ تُخْلَفَهُ وَانْظُرْ إِلَى إِلَهِكَ الَّذِي ظَلْتَ عَلَيْهِ
عَاكِفًا لَنْ نَحْمِلَهُ فَنُحْمَلَ نَسْفَتْنَاهُ فِي أَلَمٍ نَسْفًا ﴿٩٧﴾ إِنَّكُمْ
إِلَهُكُمْ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَسِعَ كُلُّ شَيْءٍ عِلْمًا ﴿٩٨﴾

سامری و نه نجامدانی گوینکه که:

۹۵: قال فما خطبك يا سامري ﷺ ئینجا مووسا پرووئه کاته سامری و، پی ئی نه لیت: نه ی سامری! نه م کاره خه ته رناکه چبوو نه نجامت دا؟. (سه بیید) نه لی: بویه له سه رتاوه پرووی کرده سامری، چونکه به پله ی یه که م خه لکه که خوین بهرپرسیارن و نابی دوی هه موو زایه له و ئاپورایه ک بکه ون. له (ئیبین عه بباس) هه وه نه گیر نه وه: سامری له بنه رتا خه لکی گوندی (باجرما) ی (جه زیره) یه و، گاپه رس بوونه، نه میش زور وه که نه وان هه زی ل ده کرد، نه گهرچی له گهل (به نی ئیسرائیل) ییه کاندای موسلمان ببوو! له ریوایه تیکی تر دا نه لین: خه لکی (کرمان) هه، (قه تاده) ش نه لی: خه لکی (سامه را) ی عیراقه. ﷺ ۹۶: قال بصرت بما لم یبصروا به ﷺ سامیری وتی: من شتیکم دیت و ئاگاداریووم لی، نه وانسی دی نه یان دی و لی به ئاگا نه بوون ﷺ فقبضت قبضة من

مووسا پاش گه رانه وه ی له گهل هاروون:

۹۲: قال يا هارون مامنك إذ رأيتهم ضلوا ﷺ مووسا که به و هه موو ر قو خه شمه وه گه رایه وه وتی: هارون! که دیت نه وانه گومرا بوون چی وای لی کردیت ﷺ ۹۳: ألا تتبع ﷺ که به زوویی نه یه ییت به دوامداو به سه رهاته که م بو باس بکه ییت؟! ﷺ أفعصيت أمري ﷺ ئاخو توش سه ریچی فره مانه که مت کردو قسه که مت شکاند، نه ی پیم نه گوتی تو جیگری منی؟ جا به توندی مووی سه رو ریشی راکیشا ﷺ ۹۴: قاي ايا اين ام لا تأخذ بلحيتي ولا برأسي ﷺ هاروون نه یوت به وشه ی (یا ابن ام) سه رنجی مووسا راکیشیت - نه گهر چی برای باوک و دایکییه تی - بویه وتی: نه ی کوری دایکم! ریش و قزم مه گره، ﷺ اني خشيت أن تقول فرقت بين بني إسرائيل ولم ترقب قولي ﷺ من بویه به زوویی ئاگادارم نه کردیت له وه ترسام

گوښی نه داتئ ﴿ فانه يحمل يوم القيامة وزرا ﴾ نه وه به راستی له روژی قیامه تدا کولئ گوناح هه لئه گری ﴿ ۱۰۱ ﴾ : خالدين فيه ﴿ و به هه تاییش به کولیه وه نه بی ﴾ و ساء لهم يوم القيامة حملا ﴿ وه له روژی قیامه تدا بو نه وانه، کول وباریکي بی فیه و خراب هه به.

روژیک که فوو به شه پیووردا ده کری:

﴿ ۱۰۲ ﴾ : يوم ينفخ في الصور ﴿ باسی نه روژه بکه فوو به (شه پیوور) دا نه کری ﴿ ونحشر المجرمين يومئذ زرقا ﴿ و لهو روژه دا تاوانباران کو ده کهینه وه، به چاو شینی و کویری. (ته به ربی) نه ئی: له تینوئیتیدا روویان رهش ده بی و چاویان شین وهر نه گه ری ﴿ ۱۰۳ ﴾ : يتخافتون بينهم إن لبثتم إلا عشرا ﴿ له ناوخواياندا به سرتو و چیه به یه کتر نه ئین: ئیوه هه ده روژیک له دونیادا ماونه ته وه ﴿ ۱۰۴ ﴾ : نحن أعلم بما يقولون ﴿ ئیمه زانانترین به وشته ی نه وان لئی ده دوین ﴿ إذ يقول أمثلهم طريقة ﴿ کاتئ له گشتیان ژیرتر و زیره کتریان نه ئی: ﴿ إن لبثتم إلا يوما ﴿ ئیوه ته نه هه روژیک ماونه ته وه، واته: ئیش وئازاره که یان نه وهنده زوره، مانه وهی دونیایان به ته نیا روژیک لیک نه ده نه وه.

چیاکان ده هاردرین و، زه ویش ده بیته ده شتیکی کاکي به کاکي:

﴿ ۱۰۵ ﴾ : ويسألونك عن الجبال ﴿ له باره ی کیوه کانه وه لیت ده پرسن: ئاخو له روژی قیامه تدا چیاان لی دیت؟ ﴿ فقل ينسفها ربي نسفا ﴿ له وه لامدا بلئ: په روه ردگارم له جیگه ی خواياندا هه لیان نه که نه ی، به لام چو نه هه لکه ندنی! وردوخاشاکیان نه کا و به بایان ده کا ﴿ ۱۰۶ ﴾ : فيذرها قاعا صفصفا ﴿ شوینه که شیان ده کاته ده شتیکی ساف و پان وکاکي به کاکي، وه ک هه رهیچی تیا نه بووی ﴿ ۱۰۷ ﴾ : لا ترى فيها عرجا ولا أمتا ﴿ هیچ خواری و ناریکی و به رزی و نزمی تیا نابینی، هه مووی یه ک پارچه نه بیته وه ﴿ ۱۰۸ ﴾ : يومئذ يتبعون الداعي لا عرج له ﴿ جاله و روژه دا هه موو خه لکی دوا ی دهنگی جارچی (ئیسرافیل) نه که ون، که هیچ وهرچه رخان و لادانیك نییه لئی ﴿ و خشعت الأصوات للرحمن ﴿ و هه موو خه لکی له بهر خوا ی به خشنده دهنگیان نه وی ده بی ﴿ فلا تسمع إلا همسا ﴿ دهنگی ژیر لئوو چیه چپ و نه سپایی نه بی، هیچ شتی تر نابییسی.

شه فاعهت و پاداش و توله:

﴿ ۱۰۹ ﴾ : يومئذ لا تنفع الشفاعة إلا من أذن له الرحمن ﴿ لهو روژه دا تکاو لاله وه لای خوا هیچ سوود نابه خشی، مه گه ره له که سیك

أثر الرسول فبذتها ﴿ له جئ پیی نه سپه که ی جو بریل کاتئ هات بو له ناو بر دنی فیرعه ون لاویچه خو لیکم هه لگرت و نه ویشم هاویشته ناوی. رافه که رانی قورئان ده ئین: جو بریل سواری نه سپیک ببوو، پیی به هه رشتیکا بنابا جیگه پیکه ی سه وز نه بوو، نه میس مشتئ لهو خو له ی هیئاو کردیه ناو زی ره که وه، ئیتیرچونکه بریاری خوا ی له سه ربوو، جار جاریك دهنگیکی لئوه ده هات و ده پیوړاند، ئیتیر له وه وه خه لکه که ش په رستیان. سه یید -خوا پله ی به رزبکاته وه- پاش له بیژنگدانئ هه موو نه و ریوا یه تانه له و باره یه وه هاتوون ده لیت: نه وه ی من پیم باش بیت نه مه یه که: سامری هه ر خو ی نه و شته ی هه لبه ست و ویستی له و کاره خو ی قوتار بکات، چونکه له وه ده جیت نه و به زی ره کی خو ی نه و گو ی ره که یه ی له زی ری میس ریبه کان دروست کرد بی و له پاشان با هات بی و چووی به ناو په یکه ره که داو بو ره ی لئوه هات بی ﴿ و کذلک سولت لی نفسی ﴿ ئاوه ها نه فسم نه وه ی لا شیرین کردم، دیاره نه مه داوای پووزش و لیبوور دنه، نه ک په شیمان بوونه وه له گونا هه که ی ﴿ ۹۷ ﴾ : قال فاذهب فإن لك في الحياة أن تقول لا مساس ﴿ بو یه مووسا له و کومه لگه یه ده ری نه کاو پیی وت: ده سا برؤ گوم به! ده شی تاماوی له ژیا نی دونیادا هه رکه سیکت لی نزیک بکه ویتته وه بلئیت: نزیک مه که وه، ده ستم لی مه ده. له ئایینی مووسادا سزای هه ندئ گوناح ده رکردن بووه له کومه لگه و، نه ده بوو نه نه و نزیکي نه و خه لکه بکه ویتته وه، نه خه لکیش نزیکي نه و بینه وه، وه ک گولی دوور له ئاوا یی لی بیت ﴿ وإن لك موعدا لن تخلفه ﴿ دلنیا شبه چاره نووسو کاتیکت بؤ دیاری کراوه، هه ردیت و هه رگیز ناشتوانی لئی ده ربا زبیت ﴿ وانظر الى إلهك الذي ظلت عليه عاكفا ﴿ وه ئیستاش بنوا ره نه وخوا یه (گو ی لکه که) ت که هه میسه به لایه وه که وتبوت و نه تپه رست ﴿ لنحرقنه ﴿ به ته کید ئاگری ده ده بین و ده یسو تینین ﴿ ثم لننصفنه في الیم نسفا ﴿ له پاشا خو له که شی له و ده ریا یه پرزو بلا و ده که ین و شوینه واری ناهیلین ﴿ ۹۸ ﴾ : إنما إلهکم الله الذی لا إله إلا هو ﴿ دلنیا بن که نه وه خوا نه بوو، په رستراوتان هه ر ته نه ها نه و زاته یه، که جگه له و هیچ په رستراویکی تر به هه ق نییه ﴿ وسع کل شی علما ﴿ و زانیاری وزانستی نه و، هه موو شتیکی داگرتو وه ئاگای له هه موو شتیکه ﴿ ۹۹ ﴾ : کذلک نقص علیک من أنباء ما قد سبق ﴿ ئابه و شیوه یه هه وال و داستانی مووسات بو باس ده که ین، هه وال و داستانی گه لانی پیشینت -یه ک له دوا ی یه ک- بو باس ده که ین ﴿ وقد آتیناک من لدنا ذکرا ﴿ بی گومان له لایه ن خو مانه وه بی رخه ره وه یه کمان (واته: قورئان) به تو به خشی. ﴿ ۱۰۰ ﴾ : من أعرض عنه ﴿ هه ر که سیك پشتی تی بکاو

الله الملك الحق ﴿﴾ بلندۀ خوی پاشا و دهسه لانداری به هق و راست ﴿﴾ ولا تعجل بالقرآن من قبل أن یقضی الیک وحیه ﴿﴾ توش له خویندنه وهی قورئاندا ئه ی موحه ممه د ﴿﴾ پیش ئه وهی به ته واوی وهی و سروش بکریته لات په له و تالوکته نه بی، په یامبه ر ﴿﴾ ترسی هه بوو که قورئانی له بیر بجیته وه، جا له بهر ئه وه په له ی

كَذَلِكَ نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَاءِ مَا قَدْ سَبَقَ وَقَدْ آتَيْنَاكَ مِنْ لَدُنَّا ذِكْرًا ﴿١١﴾ مَنْ أَعْرَضَ عَنْهُ فَإِنَّهُ يَحْمِلُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وِزْرًا ﴿١٢﴾ خَلِيدٍ فِيهِ وَوَسَاءٌ لِمَنْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ ﴿١٣﴾ يَوْمَ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ وَنَحْشُرُ الْمُجْرِمِينَ يَوْمَئِذٍ زُرْقًا ﴿١٤﴾ يَخْفَتُونَ مِنْهُمْ إِنِ لَئِنَّهُمْ إِنْ لَاشْتَرُوا بِأَمْثَلِهِمْ لَإِشْتَرَا ﴿١٥﴾ نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَقُولُونَ إِذْ يَقُولُ أَمْثَلُهُمْ طَرِيقَةً إِنْ لَاشْتَرُوا إِلَّا يَوْمًا ﴿١٦﴾ وَتَسْأَلُونَكَ عَنِ الْغُبَالِ فَقُلْ نَبَشْرُهُمْ رِيقٌ سَفَا ﴿١٧﴾ فَيَذَرُهَا قَاعًا صَفْصَفًا ﴿١٨﴾ لَا تَبْقَى فِيهَا غُصَاوَاتٌ آثَمًا ﴿١٩﴾ يَوْمَئِذٍ يَبْعَثُ الرَّابُّونَ لِيُحْمِلُوا وِزْرَهُمْ وَلَا يَخَفُ مِنْهُمْ جِزَاءٌ ﴿٢٠﴾ وَعَنْتِ الْوُجُوهُ لِلْحَيِّ الْقَيُّومِ وَقَدْ خَابَ مَنْ حَمَلَ ظُلْمًا ﴿٢١﴾ وَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَا يَخَافُ ظُلْمًا وَلَا هَضْمًا ﴿٢٢﴾ وَكَذَلِكَ أَنْزَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا وَصَرَّفْنَا فِيهِ مِنَ الْوَعِيدِ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ أَوْ يُحْدِثُ لَهُمْ ذِكْرًا ﴿٢٣﴾

ده کرد بو وەرگرتنی، وهك له فهرموده یه کی (متفق علیه) دا هاتوو. ﴿﴾ وقل رب زدنی علما ﴿﴾ بلئی: ئه ی په روه ردگارم! زانست و زانیاریم زیاد بکه، واته: به قورئان و واتاکانی، بویه (ئه ویش ﴿﴾) تا کوچی دواپی کرد هه وهلی زیاد بوونی زانستی بوو.

داستانی بابۀ ئادهم و ئیبلیس:

ئینجا داستان و به سه رهاتی ئاده میس ﷺ ده ست پی ده کاو، ئه فرموی: ﴿﴾ ۱۱۵: ولقد عهدنا إلى آدم من قبل ﴿﴾ به هه قیقه ت هه له پیشه وه په یمانمان له ئادهم وەرگرت که له و دره خته یه نه خوا ﴿﴾ فَنَسِيَ وَلَمْ نَجِدْ لَهُ عِزْمًا ﴿﴾ که چی له بیر چووو، به لام لیبران و پلانیکی به هیزمان لی نه دی بوشکاندنی فرمانه که مان ﴿﴾ ۱۱۶: وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ ﴿﴾ بیر ی ئه وکاته ش بکه وه به فریشته کانمان وت: کر نووش بوئادهم بهرن. (سه عید حه وا) له تهفسیره که یدا ئه لیت: هه لده گری ئه م کر نووشه، هه ر کر نووشی

خوای به خشنده خوی مؤله تی پی دابی شه فاعه ت بکا ﴿﴾ ورضی له قولا ﴿﴾ وتارو قسه که کشی په سه ند بکا. له فهرموده یه کی (متفق علیه) دا هاتوو: ﴿﴾ (آتى تحت العرش فأخذه الله ساجداً، ويفتح على محامد لا أحصياها الآن، فيدعنى ما يشاء الله أن يدعنى، ثم يقول: يا محمد! إرفع رأسك، وقل يسمع، واشفع تشفع. قال: فيحد لي حداً، فأدخلهم الجنة، ثم أعود)). فذكر أربع مرات. واته: دیمه بن عه ر، ئه وسا له وی سوژده ده به م بو خوا، پاشان ده رگای گشت حه مدو سوپاسیکم لی ئه کریته وه، که بوم نازمیردی، بو دواپیش خوا خوی چه نده ی ئاره زوی بوو ئه وه نده ئه مه یلیته وه، ئه و جا ئه لی: موحه ممه د! سه رت به رزه وه که، ده بلئی گویت بو ئه گیردی، شه فاعه ت بکه، لیت قبول ده کری، فهرمووی: ئه وسا سنووړیکم بو داده نری، جا ئه و (چاکانه) ده به مه به ه شته وه، دیسانه وه هه ر دیمه وه بو تکاو شه فاعه ت. پیغه مبه ر ﴿﴾ چوار جار ئه و وته یی دووباره کرده وه. ﴿﴾ ۱۱۰: يعلم ما بين أيديهم وما خلفهم ﴿﴾ خوا به هه موو ئه وشتانه ده زانیته که ئه وان پیشیان خستووو کردویانه له دونیادا، وه هه روه ها به وشتانه ش چاک ده زانیته که له رژی دواپیدا چاوه ریانه، واته: ئاگای له هه مووشتیکیا نه ﴿﴾ ولا يحطون به علما ﴿﴾ ئه وان به زانین و عیلم ناتوانن ده وه بدن به به رپوه بردن و حکمه تی خوا ﴿﴾ ۱۱۱: وعنت الوجوه للحي القيوم ﴿﴾ وه هه موو ده موچاوو روخساره کان له و رژه دا له ئاستی ئه و خوا به ی که هه میسه زیندوو و هه رگیز نامری و راگیرکری هه موو بوونه وه ره لاره ملو سه رنه وی و ملکه چن ﴿﴾ وقد خاب من حمل ظلماً ﴿﴾ وه بی گومان کی سته می کردو هه لی گرت زیانه مندو ناهومیده ﴿﴾ ۱۱۲: ومن يعمل من الصالحات وهو مؤمن ﴿﴾ هه ر که سیس ئاکارو کرده وهی چاک ئه نجام بدا له هه مان کاتیشدا برواداریش بیست ﴿﴾ فلا يخاف ظلماً ولا هضماً ﴿﴾ جا نه له وه ده ترسیت، گونا هه کانی له سه ر زیاد بکرین، وه نه له وه چاکه کانی که م بکرینه وه.

قورئان هات تا مه رد م له گوناچ دووره وه که ون:

﴿﴾ ۱۱۳: وَكَذَلِكَ أَنْزَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا ﴿﴾ وه هه ر وه کو ئه و دابه زاندنه ی ئایه ته کانی پیشی، هه موو قورئانمان دابه زاند به زمانی عه ره بی ﴿﴾ وصرفنا فيه من الوعد ﴿﴾ و چه ندان جار هه ره شه مان تیا دووباره کردو ته وه ﴿﴾ لعلمهم يتقون ﴿﴾ به شکو پاریز بکه ن وخویان دوور بگرن له گونا هه و تانکاری و کاری ناپه سه ند ﴿﴾ أو يحدث لهم ذكراً ﴿﴾ وه یان بیرداری و ئاموژگاری به کیان بو بیئی، یان بو ئه وه که قورئان په ندو شه ره ف و ئیعتیباریان بو نوی بکاته وه ﴿﴾ ۱۱۴: فتعالی

هر بویهش گه لی جار زوربه ی سهرۆك و قیادهكان لهو سۆنگهیهوه
لییان دهقهومی و سهریان لی تیک دهچی ۱۲۱: فاکلا منها
شهیتان هر کۆلی لی نهان تا دهره نجام ئادهم و حهوا - ههردوو-
له بهری درهخته کهیان خوارد که قهدهغه بوو لییان ۱۲۲: فبت لهما
سواتهما ۱۲۳: ئیتر جل و بهرگی بههشتیان له بهرا نهماو ررووت و
قوت مانهوهو شهرمی خویان بۆ دهرکهوت ۱۲۴: و طفا بخصفان علیهما
من ورق الجنة ۱۲۵: به پهله خهریک بوون و ههولیان دا که بهگه لای
درهختهکانی بههشت عه وره تیان داپوشن پاش نهوه که ههستیان
به شهرمه زاری کرد. وادیاره ئه ودرهخته مادهیهکی تیا بووی که
ئاره زووی ژن و میردی بوروژینی، هر بویهش له سهره تاوه ریگری
لی کردن، خواش باشر ئه زانی ۱۲۶: وعصى آدم ربه فغوى ۱۲۷: ثابهم
شیوهیه ئادهم سه ریچی له پهروهردگاری خوی کردو له درهخته که ی
خواردو له ری دهرچوو، جا له تۆله ی ئه ودا خرایه ئهم دونیای پر
له خهفت و ئیش و ئازاره یه ۱۲۸: ثم اجتباه ربه فتاب علیه ۱۲۹: پاشان
پهروهردگاری هه لیبارد بۆ پیغه مبه ریتی و له خوی نزیک
خسته وهو تهوبه شی لی وه رگرت ۱۳۰: وهدی ۱۳۱: و شارهزا و رینمای
کرد، بۆپارانه وهو داوا کردنی لیخوشبوون.

ئادهم له بههشته وه بۆ سه ره زهوی:

۱۲۳: قال اهبطا منها جمعا ۱۲۴: خوا ی گه وره فهرمووی:
ههردووکتان (ئادهم و حهوا) له بههشته سهر به رهو ژیر دابه زنه
خواری ۱۲۵: بعضکم لبعض عدو ۱۲۶: سهره نجامیش هه ندیکتان
دوژمنی هه ندیکتان بن، ئیوه نه یارو دوژمنی شهیتان ده بن،
ئه ویش نه یارو دوژمنی ئیوه ده بی ۱۲۷: فاما باتنکم منی هدی ۱۲۸:
جا ئه گهر له من هه رینمایه کتان بۆ هات ۱۲۹: فمن تبع هدا ی فلا
یضل ولا یسفی ۱۳۰: ئه و سا ئه وه ی په ی رهوی له رینمای منی کرد،
ئیتر نه له دونیادا گومرا ئه بی و، نه له قیامه تیشدا به ده بخت ئه بی
به سزا. باشرین راو بوو چوون سه بارهت به و حاله ته ی به سه ر ئاده م
هات ئه مه یه که ده لیئ: ئه و به سه رهاته ی (ئادهم) پیش بوونی
به پیغه مبه ر بووه، به پی ئایه تی: (ثم اجتباه ربه فتاب علیه
وهدی). ۱۳۱: ومن اعرض عن ذکرى ۱۳۲: وهه رکه سیکیش
له و قورئانه یه م روو درگیزی ۱۳۳: فان له معیسه ضکا ۱۳۴: ئه وه
بی گومان ژیانیکى سه ختی ده بی، هه رچه ند خاوه نی دونیایش
بی. به لی مرۆ هه رکه په یوه ندی له خوا پچرا دلی ته نگه، بچووه،
بی ئارامه، هه رگیز تیرنابی ۱۳۵: ونحشره یوم النیامة اعمی ۱۳۶: وه
له رۆژی قیامه تیشدا به کویری هه شو دادگایی ئه که ی ۱۳۷: ۱۳۸:
قال رب لم احشرتنی اعمی ۱۳۹: ئه ویش له و هه لۆیسته دا ئه لی: ئه ی

سه رخستنه سه ره زهوی بیئ، چونکه له و سه ره ده مه دا ئادهم وه
رووکه وابوو ه بویان ۱۴۰: فسجدوا إلا ابليس أبی ۱۴۱: ئه وانیش هه موو
به په له سوژده یان بۆ برد، ئیبلیس (شهیتان) نه بیئ، ئه و فیزی
نه یهیناو سوژده ی نه برد ۱۴۲: فقلنا یا آدم إن هذا عدو لک
ولزو جک ۱۴۳: ئینجا وتمان: ئه ی ئادهم! هوشیار به! به راستی ئه مه

فَعَلَى اللَّهِ الْمَلِكُ الْحَقُّ وَلَا تَعْجَلْ بِالْقُرْآنِ مِنْ قَبْلِ أَنْ
يُفْصَلَ إِلَيْكَ وَحْيُهُ، وَقُلْ رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا ۝ وَلَقَدْ عَهِدْنَا
إِلَىٰ آدَمَ مِنْ قَبْلِ فَتْنَىٰ إِبْلِيسَ وَلَمْ يُخْلِ لَهُ عِزْمًا ۝ وَإِذْ قُلْنَا
لِلْمَلَأِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ أَبَىٰ
۝ فَقُلْنَا يَا آدَمُ إِنَّ هَذَا عَدُوٌّ لَكَ وَلِزَوْجِكَ فَلَا تَخْرُجَنَّكَ
مِنَ الْجَنَّةِ فَتَشْقَى ۝ إِنَّ لَكَ أَلَّا تَجُوعَ فِيهَا وَلَا تَعْرَىٰ ۝
وَأَنَّكَ لَا تَظْمَأُ فِيهَا وَلَا تَصْحَىٰ ۝ فَوَسَّوَسَ إِلَيْهِ
الشَّيْطَانُ قَالَ يَتَّكِدُ مِنْ هَلْ أَدُلُّكَ عَلَىٰ شَجَرَةِ الْخُلْدِ وَمُلْكٍ
لَا يَبُلَىٰ ۝ فَأَكَلَا مِنْهَا فَبَدَتْ لَهُمَا سَوْءُهُمَا وَطَفِقَا
يَخِصِمَانِ عَلَيْهِمَا مِنْ رُوقِ الْجَنَّةِ وَعَصَىٰ آدَمُ رَبَّهُ فَغَوَىٰ ۝
ثُمَّ اجْنَبْنِي رَبُّهُ، فَتَابَ عَلَيْهِ وَهَدَىٰ ۝ قَالَ اهْبِطَا مِنْهَا
جَمِيعًا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ فَإِمَّا يَأْتِيَنَّكُمْ مِنِّي هُدًى
فَمَنِ اتَّبَعَ هُدَايَ فَلَا يَضِلُّ وَلَا يَشْقَى ۝ وَمَنْ أَعْرَضَ عَنِّي
ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنْكًا وَنَحْشُرُهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ
أَعْمَىٰ ۝ قَالَ رَبِّ لِمَ حَشَرْتَنِي أَعْمَىٰ وَقَدْ كُنْتُ بَصِيرًا ۝

هه م نه یارو دوژمنی توو، هه م نه یارو دووژمنی ژنه که ته، جا هه رگیز
به گوپی نه که ی ۱۴۰: فلا یخرجنکما من الجنة فتشقی ۱۴۱: وریان له م
بهه شته تان دهر نه کا، تووشی چه ره سه ری و نا ره حه تی ژیان ببی
۱۴۲: إن لک أن لا تجوع فیہ ولا تعری ۱۴۳: بی گومان به هه تا
له بهه شته دبیت نه برسی ده بی، نه رووت ده بی ۱۴۴: و انک
لا تطما فیها ولا تصحی ۱۴۵: وهه تینوو ده بی تییدا، نه خۆران گاز
۱۴۶: فوسوس الیه الشیطان ۱۴۷: جا شهیتان دنه ی داو به دگومانی
خسته دلیه وه ۱۴۸: قال یا آدم هل ادلک علی شجرة الخلد ۱۴۹: پی
وت: ئادهم! ئایا ده ته ویت داری نه مریت ناشیان بدهم؟ واته:
داریک ئه گهر لی بی بخوی هه رگیز نه مریت؟ ۱۵۰: و ملک لا یلی
وده سه لات و سامانیکی بی براوت شارهزا بکه م، که هه رگیز
تیا نه چی؟ دیاره ئاره زووی مانه وه ی دنیا و ده سه لات و سامان،
ئه مانه دوو سیفه تی زگماکین و به هه میشه له ئاده مزاددا هه ن، جا
ئه گهر ئاده می فریای خوی نه که و ی، ئه و به زووی فریو نه در ی..

واته: (نویژی شیوان وعیسا) نه نجام بده * و اطراف النهار * وه له هردوو تهره فیه کانی پوژی شدا هه روا * لعلک ترضی * به شکو به ثاواتت بگهیت و خوشنودوو رازیش بیست به برپاره کانی خواو دلت نارام بگری له سهرکاره کت.

پهروهردگارم! بۆچی منت به کویری چه شرکرد؟ * وقد کنت بصیرا * خوّم له دونیادا چاوم ساغ بوو و بینا بووم * ۱۲۶: قال کذلک * خوا له وه لامدا ده فهرمووی: کارهه روایه * آنک آیاتنا فنسیته * تۆ به لگه و نایه ته روّشنه کانی ئیمهت بۆهات له بیرت کرد * و کذلک الیوم تنسی * ئاوا نه مروّش توش له بیر ده چیت، پشت گویت نه خهین و فهراموشت نه کهین * ۱۲۷: و کذلک نجزی من أسرف ولم یؤمن بآیات ربّه * هه ر ثابه و جوّره یه تۆله نه کهینه وه له وه کهسه ی سه ریچی و زیاده ره ی کردبی و پروای به نایه ته کانی پهروهردگاری نه هینابی * و لعذاب الآخرة أشد و ابقی * وه بی گومان سزاو جه زه ره ی نه وه روژه که یتریش توندترو بهرده و امتره. وهک پیغه مبه ر * به نفرینکاری فهرموو: ((إن عذاب الدنيا أهون من عذاب الآخرة)) (موسلیم). واته: بی گومان سزای ته م دونیایه، گه لی له سزای دوا روژ سوو کتره.

له قریبونی گه لانی زوو عیبرهت گرن:

* ۱۲۸: أفلم یهد لهم کم أهلکنا قبلهم من القرون * ئینجا پیش هاتنی سزای دوا روژ، نه نجامی یاخیبوونه که یان نیشان نه داو نه فهرمووی: ئاخو بۆیان پروو نه بوته وه خه لکانیکی زورمان پیش ته مان له ناو برد؟ * یمشون فی مساکنهم * که ئیستا ته مان له جیگا ویرانه کانی نه وانداتو و چۆ نه که و وشوینه واری سزاشمان ده بینن؟ * إن فی ذلک لآیات لأولی النہی * به راستی ئاله و له ناو بردنه دا گه لیک به لگه و نیشانه هه یه بو ته وانه ی ژیرن و خاوه ن ئاوه زن * ۱۲۹: ولولا کلمه سبقت من ربک لکان لزاما وأجل مسمى * وه نه گهر به لینیکی پیش نه که وتبا له لایه ن پهروهردگارت وه تاکاتیکی دیاریکراو بۆ سزانه دانیان، هه ر ئیستا له ناو بردونیان پیو بیست و مسوگه رده بوو * ۱۳۰: فاصبر علی ما یقولون * جاکه واته له سه ره وه ی ته وان نه یلین خوراکه به * و سبح بحمد ربک قبل طلوع الشمس * پیش خوره لاتن هه ر پاک و خاوینی و ته سبیحاتی پهروهردگارت رابگره سوپاسگوزاری ته وه به * و قبل غروبها * وه له پیش ئاوابوونی شدا. واته: نویژه کانی نیوه رو و عه سرو شیوان بکه، له فهرمووده یه کی (متفق علیه) دا هاتوو: که (جه ریری عه بدوللای به جه لی) ده لی: روژی لای پیغه مبه ر * دانیشتبووین، نه و جا سه رینیکی مانگه چوارده شه وه که ی کردو فهرمووی: ((إنکم سترون ربکم كما ترون هذا القمر، لا تضامون فی رؤیته، فإن استطعتم ألا تغلبوا علی صلاة قبل طلوع الشمس وقبل غروبها، فأفعلوا)) پاشان ته م نایه ته ی (وسبح بحمد ربک...) ی خوینده وه * و من آناء اللیل فسیح * وه له ساته کانی شه ویشدا هه ر ته سبیحات ویدی خوابکه،

قَالَ كَذَلِكَ أَنْتَ أَهْلُ النَّاسِ وَأَيْنَا فَسَيَبْهَأُ وَكَذَلِكَ الْيَوْمَ تُنْصَبُ وَكَذَلِكَ نَجْزِي مَنْ أَسْرَفَ وَلَمْ يُؤْمِنْ بِآيَاتِ رَبِّهِ وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَشَدُّ وَأَبْقَى * ۱۲۷: أفلم یهد لهم کم أهلکنا قبلهم من القرون یمشون فی مساکنهم * إن فی ذلک لآیات لأولی النہی * ولولا کلمه سبقت من ربک لکان لزاما وأجل مسمى * فاصبر علی ما یقولون * وسبح بحمد ربک قبل طلوع الشمس وقبل غروبها * ومن آناء اللیل فسیح * واطراف النهار لعلمک ترضی * ولا تمدن عینک إلی ما متعنا به * أزواجنا منهم زهرة الحیوة الدنیا لنفتنهم فیہ ورزق ربک خیر وأبقى * ۱۲۸: وأمر أهلك بالصلاة واصطبر علیها لا نسئلك رزقا نحن نرزقک والعقبة للفقوی * ۱۲۹: وقالوا لولا یأینسا عیة من ربّه * أولم تأتهم بینة ما فی الصحف الأولى * ۱۳۰: ولو أنّا أهلکنهم بعذاب من قبله * لقالوا ربنا لولا أرسلت إلینا رسولا فنتبع آیتک من قبل أن نذلل ونخرى * ۱۳۱: قل کل متریض فتریضاً فستعلمون من أصحاب الصراط السوی ومن اهتدی * ۱۳۲

چاوه وه مه ده داومانه به خوانه ناسان:

* ۱۳۱: ولا تمدن عینک إلی ما متعنا به أزواجنا منهم زهرة الحیاة الدنیا * تۆ چاوه وه مال و سامانه مه بره نه ی پیغه مبه ر * ئیمه به تاقمیک له بی باوه رده کانمان داوه، ته وه هه ر شکوفه و خوشی ژبانی ته م دونیایه و که م ده وانه * لنفتنهم فیہ * چونکه هه رویستومانه به وه مال و سامان و شکوفه و جوانی دونیایه، تاقییان بکه ینه وه، پیغه مبه ری خوا * فهرمووی: له رزق و روژی ته م دونیایه له هه مووشت پتر ده ترسم که چه واشه تان بکاوه له خشته تان به ری. ئیسن ته بی حاتهم * ورزق ربک خیر و ابقی * بی گومان رزق و روژی پهروهردگاری تۆ له به هه شتدا باشتره و پایه دار تره له وه ی ته وان ته مرو له به ر ده سیاندا به * ۱۳۲: وامر أهلك بالصلاة * نه ی پیغه مبه ر! * نه ی ئیماندار! به خاوو خیزان و که سوکارت فهرمان به نویژ بده * واصطبر علیها * و خویشته له سه ر

(ئىمەو ئىۋە) چاۋەرۋانين: پاشە رۇۋى چاك بۇ كام لامان بىت؟
 ﴿فستعلمون من أصحاب الصراط السوى﴾ بى گومان كە لىتقان
 حالى بوو، چاك ئەزانن چ كە سانىك خاۋەنى رىگەى راستن ﴿ومن
 اهتدى﴾ وچ كە سىكىش رىتۋىن بوو؟ جا كەوايە تۇش ھەر سوور بە
 لەسەر گە ياندنى پەيامەكەى خۇت و، ۋەك مووساش ئارامت ببى،
 پاشە رۇۋىش ھەربۇ تۇ ئەبى. ۋەك لە جىگايەكى تۇدا ئەفەرمۇى:
 (وسوف يعلمون حين يرون العذاب من أضل سيلا) ۴۲/۲۵، يان
 دةفەرمۇى: (سيعلمون غدا من الكذاب الأشر) ۲۶/۵۴.

كۇتايى جىزمى ۱۶، (ۋەك الحمد والمنة)...

سورەتى (ئەنبىيە) ھە

مەككە يىيەو (۱۱۲) ئايەتە

بەناۋى خۋاى بەخشندەى مېھرەبان

ئەم سورەتە ۋەك ھاۋۋىنەكانى خۇى باسى خالە بنەرەتتېيەكان:
 بىرو باۋەر، پەيام، پەيامبەرئىتى، زىندوۋبوۋنەو، پاداشت و تۆلە
 دەكا.. ھەرىك لەوانەش بەچەند دياردەبەكى ئەم بوۋنەو ھەرىە
 دەسەلىننى و بەھىز دەكات، بەئاسمان و زەۋى و، شاخ و كىۋەكان
 و، بەرزايى و نزمىياند ئەتگىرى.. پاشان پۇۋو خۇرو مانگ.. جا
 بۇ چەسپاندنى يەكتاپەرستى ئايەتى: (لوكان فيهما آلهة إلا الله
 لفسدتا) دىنى، سەرچاۋەى ھەموو بوۋنەو ھەرىش بەئايەتى: (وجعلنا
 من الماء كل شئ حى) يەك دەخات، دەرەنجام و كۇتايى بوۋنەو ھەرو،
 ھەموو زىندە ھەرىكانىش بەئايەتى: (كل نفس ذائقة الموت) دىت،
 جا بۇ كوى دەگەرئىنەو: (والينا يرجعون)، پاشان كارى گشت
 پەيامبەرەن و يەكجۇرى كارەكانيان، ئەگەرچى ماۋەى نىۋانىشىيان
 زۇر بوۋىت: (وما أرسلنا من قبلك من رسول إلا نوحى إليه أنه
 لا إله إلا أنا فاعبدون) ھاۋكات لەگەل باسكردى نەخشەى خۋاى
 گەرە كە پەيامبەرەن ھەموو لە پياۋان دەبن: (وما أرسلنا قبلك
 إلا رجالا نوحى إليهم). زنجىرەى پەيامبەرەنىش ھەرىكەيان
 كارى ئەۋى تەر تەۋاۋ دەكات. بۇيە ئەم سورەتەيش بەپەلەو
 بەكورتە ھەندىكىان دىنى ۋەك: (نوح، مووسا، هارون، لوط،
 ئىسماعيل، ئىدريس، زىكىفل، زەنۋون، زەكەرياء و يحياء عيسا،
 سەلامى خۋايان لەسەربى، ھەندىكى دىكەشيان بەدرىۋى، ۋەك
 داستانى (ئىبراھىم و داۋود و سولەيمان)، سەلامى خۋايان لىبى.
 كۇتايىشى بەۋە دى كە پاشە رۇۋ – ھەرچەندە ئەمرو دۋنىاي
 راستى و راستگۇيان تارىك بىت – ھەر بۇراستىو راستانە، ۋەكو
 دەفەرمۇى: (بل نقذف بالحق على الباطل فيدغمه فإذا هو زاقي)

ئەنجام دانى رابەينەو، ھەرگىز ۋازى لى مەھىنەو دەۋامت ھەبى، بەلى
 پىۋىستە مۇۋى موسلمان ھەردەم ھەول بەدات كە: نىۋ مالاكەى
 بكاتە مالى موسلمان و، تەۋاۋى تاكە تاكەى خانەۋادەكەى ھەرلەخا
 رۋوبكات، بۇيە خوا لەجىيەكى تۇدا دەفەرمۇى: (ياأيهاالذين
 آمنوا قوا أنفسكم وأهليكم نارا). ﴿لا نسالك رزقا﴾ داۋاى رزق
 و رۇۋى لەتۋ ناكەين ﴿نحن نرزقك﴾ بەلكو ئىمە خۇمان رزق و
 رۇۋى و بۇۋى بەتۋ ئەدەين، جا كەوايە ئەۋەندەش بەكارۋبارى رزق
 و رۇۋىيە ۋە خۇت سەرگەرم مەكە ﴿و العاقبة للتقوى﴾ سەرەنجام
 پاشە رۇۋى چاك و پىرۋىش، تەنھا ھەربۇخەلكانى پارىزكارو بە
 تەقۋايە، ئەۋانەى سنوۋرەكانى خوا دەپارېزن، پىغەمبەرى ئازىزو
 رىزدارمان دەفەرمۇى: ((يقول الله تعالى: يا بن آدم تفرغ لعبادتي،
 أملأ صدرك غنى، وأسد فقرك، وإن لم تفعل، ملأت صدرك شغلاً،
 ولم أسد فقرك)) (ترمى).

موشرىكان - وىراى قورئان - نىشانەيان دەۋى:

﴿۱۳۳﴾ وقالوا لولا يأتينا بآية من ربه ﴿بى باۋەرۋانى مەككەش
 گوتىيان: بۇچى موخەممەد ﷺ لەلايەن پەرۋەردگار يەۋە ئايەت و
 بەلگەيەكمان بۇ ناھىنى لەسەر پەيامبەرئىتى خۇى، ديارە قورئان
 بەبەلگە دانانى! ﴿أو لم تأتهم بيته ما فى الصحف الأولى﴾ ئايا
 ئەۋان بەلگەى ئاشكرىيان بۇ نەھات، كەلە پەرۋاۋە پىشۋوۋەكاندا
 ھەبوۋو پرواشيان نەھىنا، ۋاتە: ئەمانىش ھەر شتىكىان بۇبىت،
 ئەنجامەكەى ۋەك ئەنجامى ئەۋ پىشۋانە دەبى، دەسا ئىتر داۋاى
 بەلگەى چى دەكەن؟ ئىمامى (بوخارى و موسلىم) رىۋايەت دەكەن
 كە: پىغەمبەر ﷺ فەرموۋىتەتى: ((ما من نبى إلا وقد أوتى من
 الآيات ما آمن على مثله البشر، وإنما كان الذى أوتيته وحياً أوحاه
 الله الى، فأرجو أن أكون أكثرهم تابعاً يوم القيامة)). ۋاتە: ھەموو
 پىغەمبەرئىك ئەۋەندە مۇعجىزەى پى دراۋە كەخەلگەكەى پرواى پى
 بكەن، بەلام ئەۋەى بەمن دراۋە، ھەرئەۋەيە خوا بە ۋەحى بۇمى
 دەنيرى ئومىدەۋارم كەپەرەۋانى من لەرۇۋى قىامەتدا لەھى ھەموان
 زىاتر بى. ﴿۱۳۴﴾ ولو أنا أهلكناهم بعذاب من قبله ﴿خۇ ئەگەر
 ئىمە پىش ھاتنى ئەم قورئانە ۋەپەيامبەرەيە، ئەۋانمان بەسزايەك
 لەناۋەردبا ﴿لقالوا ربنا لولا أرسلت إلينا رسولا﴾ لە دۋارۋۇدا
 بۇيان ھەبوۋ بلىن دەشيان گوت: ئەى پەرۋەردگارى ئىمە! بۇچى
 لە دۋنىادا پەيامبەرئىكت بۇ نەناردىن ﴿فتبع آياتك من قبل أن
 نذل ونخزى﴾ تا پەپرەۋى بەرنامەۋ ئايەتەكانى تۈبەكىن پىش
 ئەۋەى ئەمرو ئاۋا رىسۋاۋ سەرشۋرېبىن ﴿۱۳۵﴾ قل كل متربص
 فتربصوا ﴿ئەى موخەممەد!﴾ بەخۋانەناسان بلى: ھەموومان

لهه موو قسه و ته یهك چ لهئاسماندا، چ لهزه ویدا بكری بهئاگایه و
ته زانی ﴿وهو السميع العليم﴾ هه ره ئه ویشه بیسنده و زانا؛ هه رجی
ئهوتری چ به نهینی و، چ به ئاشکرا، ئه و هه ره ئه یزانی و ته بیسی
﴿بل قالوا أضغاث أحلام﴾ نه هه ره ئه وهنده بهرامبه ره قورئان
بلین، به لکو گوئیان: ئه م قورئانه هه ره تیکه و لیکه ی خه و ی پروو

یان دهه فرموی: (ولقد كتبنا فی الزبور من بعد الذکر أن الأرض
یرثها عبادی الصالحون). له گه وهی و مه زنی ئه م سووره تی (ئه
نبیاء) یه دا ئه م فرموده هاتوه که دهه فرموی: ((عن عبد الله قال:
بنو إسرائيل، والكهف، ومريم، وطه، والأنبياء، هُنَّ من العتاق الأول،
وهن من تلادی، أی: مما حفظ قديما)) (بوخاری). (ومراد ابن
مسعود: أنهن من أول ما تعلم من القرآن، وأن لهن فضلا لما فيهن
من القصص وأخبار الأنبياء). واته: عه بدوللا ده تی: سووره تی به نی
ئیسرائیل (ئیسراء)، که هف، تاها، ئه نبیا، ئه مانه له و سووره تانه
که هه ره له سه ره تاوه و هر گیار و پاریزراون و فه زلی تابه تی
خوئیانیان هه یه.

قیامهت به راسه ری خه لکه وهیه:

﴿بسم الله الرحمن الرحيم﴾ ۱ اقرب للناس حسابهم ﴿کاتی
حساب و لیپر سینه وهی مه رد له کار و کرده و یان نزیک بۆته وه
﴿وهم فی غفلة معرضون﴾ و ته و انیش له خه فله تان له و رۆژه، روو
ده سوورینن و گوئیان لی نبیه و، له وه داناجله کین که خوا بییان
ئه کات!، له ئایه تیکی تر دا هاتوه: (أتی أمر الله فلا تستعجلوه..)
یان دهه فرموی: (اقتربت الساعة وانشق القمر. وإن يروا آية
يعرضوا..) ۲: ما يأتيهم من ذکر من ربهم محدث إلا استمعوه ﴿
هه ره ش و په ندیکی تازهی قورئانیان له لایه نه په ره و دگار یانه وه
بۆبیست، گوپی بۆ رانه گرن، هه تابزانن چییه؟ ﴿وهم يلعبون﴾
که چی له گه له ئه وه شدا گورج ده که وه نه گالته و گه پ پنی ۳:
لاهیه قلوبهم ﴿ودليان خافل و بئى ئاگایه، تا بیریکی لی بکه نه وه و
به خوئیاندا بچنه وه. به لی.. ده مردوه کان له کاتی پیوستدا ئاگایان
له خو نبیه و، هه ره سهر که ره من به گالته و گه مه وه ﴿وأسروا النجوى
الذين ظلموا﴾ ئه وانه ش سته میان کرد و له سنوور ده رجوون،
له نیو خوئیاندا به سه رته سرت ده لین: ﴿هل هذا إلا بشر مثلكم﴾ ئایا
ئه م (موحه ممه ده) ﴿که داوای په یامبه ریتی ده کات، ئه ویش هه ره
وه کو ئیوه مروف نبیه، و ئیستا داوای په یامبه ریتی ده کات؟!
﴿أفتأتون السحر وأنتم تبصرون﴾ ده ئایا ئیوه دینه لای جادوو و
ده سه ره رۆی جادوو ده بن و، له حالیکه چاوتان هه یه و ده بینن! واته:
ئه ره په یه وه ی لی بکه نه، وه که ئه وه یه په یه وه بیتان له سیحر کردبی،
به لی ئه وانه بییان وابوو که په یامبه ره هه ره ده بی فریشته بیت، ئیتر
پاش ئه وه ئه ره که سیلک داوای په یامبه ریتی بکات و مؤعجیزه ی
خویشی بینی ئه وان هه ره به جادووی دانه نین، جا که وایه — وه که
خوئیان ئه لین— چۆن ئه بی ناماده ی جادوو بین؟ ﴿۴: قال ربی یعلم
القول فی السماء والأرض﴾ په یامبه ره فرموی: په ره و دگاری من

سورة الانبياء

بسم الله الرحمن الرحيم

﴿اقترَبَ لِلنَّاسِ حِسَابُهُمْ وَهُمْ فِي غَفْلَةٍ مُّعْرِضُونَ﴾ ۱
﴿مَا يَأْتِيهِمْ مِنْ ذِكْرٍ مِنْ رَبِّهِمْ مُحْدَثٍ إِلَّا اسْتَمَعُوهُ وَهُمْ
يَلْعَبُونَ﴾ ۲ ﴿لَاهِيَةً قُلُوبُهُمْ وَأَسْرَأَ النَّجْوَى الَّذِينَ ظَلَمُوا
هَلْ هَذَا إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ أَفَتَأْتُونَ السَّحَرَ وَأَنْتُمْ
تُبْصِرُونَ﴾ ۳ ﴿قَالَ رَبِّي يَعْلَمُ الْقَوْلَ فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ
وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ﴾ ۴ ﴿بَلْ قَالُوا أَضْغَاثُ أَحْلَامٍ بَلْ
أَفْتَرَاهُ بَلْ هُوَ شَاعِرٌ فَلْيَأْتِنَا بآيَةٍ كَمَا أُرْسِلَ الْأُولُونَ﴾
۵ ﴿مَا آمَنَتْ قَبْلَهُمْ مِنْ قَرِيَةٍ أَهْلَكْنَاهَا أَفَهُمْ يُؤْمِنُونَ﴾
۶ ﴿وَمَا أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ إِلَّا رِجَالًا نُوْحِي إِلَيْهِمْ فَتُسلِّمُ أَاهْلُ
الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ﴾ ۷ ﴿وَمَا جَعَلْنَاهُمْ جَسَداً
لَا يَأْكُلُونَ الطَّعَامَ وَمَا كَانُوا خَالِدِينَ﴾ ۸ ﴿ثُمَّ صَدَقْنَاهُمُ
الْوَعْدَ فَأَنْجَيْنَاهُمْ وَمِنْ نَسَاءِ أَهْلِكُنَا الْمُسْرِفِينَ﴾ ۹
﴿لَقَدْ أَرْسَلْنَا إِلَيْكُمْ كِتَابًا فِيهِ ذِكْرُكُمْ أَفَلَا تَعْقِلُونَ﴾ ۱۰

پووچ و خه وه درۆز نه یه ﴿بل افتراه﴾ نه خیر، به لکو موحه ممه ده
﴿خوی هه لی به ستوه!﴾ ﴿بل هو شاعر﴾ به لکو ده شبی شاعیر و
هونیاریک بی و، خوی ئه م قورئانه ی هونییته وه ﴿فلیأتنا بآیه کما
أرسل الأولون﴾ جا ئه گه ره راست ئه کاو پیغه مبه ره، ده با به لکه و
نیشانه یه کمان غه ره ز قورئان بۆ بینی، له چه شنی مؤعجیزه ی
پیغه مبه رانی پیشوو، ئه وان به به لکه و نیشانه وه نیردران ﴿۶: ما
آمنت قبلهم من قرية أهلكناها﴾ پیش ئه مانیش ئه و شارو گوندانه
(به نمونه هۆزی سالح..)) "که داوای به لکه یان ده کرد، به لکه یان
بۆ هات و باوه ریان نه هیئا! ئیغه ش قرمان کردن ﴿أفهم يؤمنون﴾
ئاخو ئه مان "که داوای هیئانی به لکه ئه که نه" بروا ده که نه به ئایه ت
و مؤعجیزه کانمان ئه گه ره به چاو دیتنیان، دیاره ئه مانیش هه ره وه که
ئه وان بروا نه بینن، جا ئیتر ناترسن له ناو ببرین؟.

به‌دەر له ئاده‌میزاد پیغه‌مبەر نه‌بووه:

۷: وما أرسلنا قبلك إلا رجالا نوحى إليهم ﴿ بۆچ ئەوانه له‌وه سه‌ریان سوڤه‌مینی که تۆ په‌یامبه‌ری و ئاده‌میزادیش بیت؟! خۆ ئیمه ئه‌وپه‌غه‌مبه‌رانه‌ش له پیش تۆوه سه‌روشان بۆ ناردن، هه‌موو له‌میزان وده‌سته‌ی پیاوان بوون، وه‌ک ئه‌فه‌رموی: (وما أرسلنا من قبلك إلا رجالا نوحى إليهم من أهل القرى) ۱۲/۱۰۹، یا ده‌فه‌رموی: (قل ما كنت بدعا من الرسل) ۹/۴۶. ﴿ فاسألوا أهل الذکر إن كنتم لا تعلمون ﴾ ده‌سا ئه‌گه‌ر ئیوه نازان و بڕوایش ناکه‌ن، ده‌بۆن له‌زاناکانی ته‌ورات و ئینجیل پیرسن ﴿ ۸: وما جعلناهم جسدا لا يأكلون الطعام ﴾ ئیمه په‌یامبه‌رانه‌مان به‌له‌ش و په‌یکه‌ریک دروست نه‌کرد، تا وه‌ک فریشته خۆراک نه‌خۆن، وه‌ک ئه‌م ئایه‌ته‌ش ئه‌فه‌رموی: (وما أرسلنا قبلك من المرسلین إلا أنهم لیأكلون الطعام ويمشون فی الأسواق) ۲۵/۲۰. یان: (ماله‌ذا الرسول یأکل الطعام ويمشی فی الأسواق لولا أنزل إلیه ملک فیکون معه نذیرا) ۷/۲۵. ﴿ وما کانوا خالدين ﴾ نه‌میش نه‌بوون له‌دونیادا، به‌لکو ماوه‌یه‌کی دیاریکراو ژیان، پاشان ئه‌وانیش مردن ﴿ ۹: ثم صدقناهم الوعد ﴾ له‌پاشان راستمان له‌گه‌ل کردن و به‌لینی خۆمانمان بۆ هینانه‌جی، به‌له‌ناویردنی سته‌مکاران ﴿ فأنجیناهم ومن نشاء ﴾ ئینجا بڕواداران و هه‌رکه‌سیکی دیکه‌ش خۆمان و یستمان رزگار بین، رزگارمان کردن ﴿ وأهلکنا المفسرین ﴾ وه له‌سنوور ده‌رچووانیشمان —ئه‌وانه‌ی وا بڕوایان به‌ په‌یامبه‌ره‌کانمان نه‌بوو— فه‌وت و فه‌نا کرد.

مه‌زنایه‌تی قورئان:

۱۰: لقد أنزلنا إلیکم کتابا فیه ذکرکم ﴿ وا ئیمه کتییکی به‌رێزو گه‌وره‌مان بۆ ئیوه نارد، باسی شه‌ره‌ف و پێزی ئیوه‌شی تیادیه، به‌تایبه‌ت ئه‌و که‌سه‌ی په‌یره‌ی لی بکا و کاری پێ بکات ئه‌بیته سالارو سه‌روه‌ری هه‌ردوو جیهان، وه‌ک ئه‌فه‌رموی: (وانه لذكر لک ولقومک وسوف تسئلون). ﴿ أفلا تعقلون ﴾ ده‌ ئایا تێناگه‌ن، تێنافکرین له‌ ئایه‌ته‌کانمان، تا به‌توندی وه‌ری بگرن و کاری پێ بکه‌ن؟ که‌چی له‌باتی ئه‌وه‌ی بیپاریزن و بینه‌ به‌لگه‌ردانی، له‌گه‌لیا ئه‌جه‌نگین!! ﴿ ۱۱: وکم قصصنا من قرية کانت ظالمة ﴾ چه‌ند گوندو شاریشمان تێک‌شکاند له‌به‌ر ئه‌وه‌ی که‌خه‌لکه‌که‌ی سته‌م کارو بته‌پرست بوون ﴿ وأنشأنا بعدها قوما آخريں ﴾ به‌دوای ئه‌وانیشدا گه‌لانی ترمان لی‌دامه‌زراند ﴿ ۱۳: فلما أحسوا بأسنا إذا هم منها یرکضون ﴾ ئینجا هه‌ر که‌ هه‌سته‌ییان کرد ویه‌قینیان په‌یدا

کردوو، به‌ چاوی سه‌ریش دیتیان که‌سزaman هاته سه‌ریان، ئیتر به‌ په‌له له‌ ئاوی هه‌له‌هاتن و رایان ده‌کرد ﴿ لا ترکضوا وارجعوا إلی ما أترفتم فیہ ﴾ ئه‌وسا به‌ گه‌له‌وه پێیان وترا: رانه‌که‌ن، بگه‌رێنه‌وه سه‌رئو خۆشگوزه‌رانییه‌ی سه‌رگه‌رم ببوون تییدا ﴿ ولساکنکم لعلکم تسألون ﴾ بۆ جیگاوشوین وکۆشک و خانوو به‌ره‌کانی خۆتان، به‌شکو پرسیارتان لی‌بکریت، ئایا شوکرانه بژیربوونه له‌به‌رامبه‌ر نیعه‌ته‌کانی منه‌وه؟ دیاره ئیتر کاتی پرسیارو وه‌لام نه‌ماوه بڕیاری تیاچوونیان دراوه، ئه‌م قسه‌و باسه‌یشیان (وه‌ک قه‌تاده ئه‌لی) له‌ رووی گه‌له‌ولا قرتیه‌وه پێیان ده‌گوتریت ﴿ ۱۴: قالوا: یا ویلنا إنا كنا ظالمین ﴾ ئه‌وجا که‌زانیا کار له‌کار ترازاه وتیان: ئه‌ی تیا چووی خۆمان! بێ‌گومان ئیمه سته‌مکار بووین "ئمه تۆله‌ی کاره‌کانی دونیامانه، به‌لام تازه له‌ده‌سته‌یان ده‌رچووه و، ئه‌م پێ لێناشه‌شیان هیچ که‌لکیان پێ نابه‌خشێ" ﴿ ۱۵: فما زالت تلك دعواهم ﴾ ئیتر هه‌ر ئمه دوعایان بوو ده‌یان‌وت: (یا ویلنا إنا كنا ظالمین) ﴿ حتی جعلناهم حصیدا خامدين ﴾ تا هه‌موویانمان دروینه‌کرد و بێ‌ ده‌نگ و بێ‌ ورته‌مانه‌وه.

بوونه‌وه‌رمان بۆ گه‌مه دروست نه‌کردوو:

۱۶: وما خلقنا السماء والأرض وما بینهما لاعین ﴿ خۆ ئیمه ئاسمان و زه‌وی و هه‌رچی له‌ نیوانیاندا به‌گه‌مه دروست نه‌کردوو، به‌لکو بۆئه‌وه‌یه که‌ ئه‌وان گه‌وره‌بی و عه‌داله‌تی خۆی پێ بدۆزنه‌وه، جا ئیتر ئه‌وان چۆن ده‌وێن لا قرتی که‌ن؟! ﴿ ۱۷: لو أردنا أن نتخذ لهمو لاتخذناه من لدنا ﴾ گریمان ئه‌گه‌ر ئیمه ویستبامان له‌ هوو (ژن) بۆ خۆمان دا بنیین که‌ شیوامان بوايه لای خۆمان بڕیارمان ئه‌دا. واته هه‌ر له‌ ئه‌زه‌لدا بڕیارمان ئه‌داو ئه‌مان کرد و په‌یوه‌ندی به‌ دروستکراوه‌کانه‌وه نه‌ئبوو "قه‌تاده ئه‌لی وشه‌ی (له‌و) له‌ زمانی (یه‌مه‌نی) یه‌کاندا به‌واتای ژنه ﴿ إن کنا فاعلین ﴾ ئه‌گه‌ر بڕیاربوو با ئه‌وکاره ئه‌نجام بده‌ین، هه‌رده‌مان کرد، به‌لام وامان نه‌کرد که‌وابوو کاری هه‌وانته‌وه‌(له‌هوو) هه‌رگیز لای ئیمه نه‌بووه نییه،" چو‌نکه ئیمه هه‌موو شتی‌کمان به‌هه‌ق و راسته، (موقاتل، قه‌تاده، ئیبنی جو‌ره‌یج) هه‌موویان ئه‌لین: (إن کنا فاعلین) به‌ واتای (ما کنا فاعلین) ه، وه‌ک (إن أنت إلا نذیر). ﴿ ۱۸: بل نغذف بالحق علی الباطل فیدمغه ﴾ نا، ئه‌وه ده‌ستووری ئیمه نییه: به‌لکو ئیمه ده‌مانه‌وی به‌هه‌ق باتل بکو‌تین و داغانی بکه‌ین و له‌ریشه‌ی بی‌نین ﴿ فإذا هو زاهق ﴾ کتوپر نابوود بێ‌و و تیا بچیت و راستی جیگه‌ی بگریته‌وه ﴿ ولکم الویل مما تصفون ﴾ هاوارو واوه‌یلا و تیاچوون ئه‌ی بێ‌ بڕوایان بۆ ئه‌و

وما أرسلنا من قبلك من رسول ﴿﴾ له پیښ توشه وه ئی پیغه مبه ر
 هـر په یامبه ریکمان نارودوه ﴿﴾ إلا نوحی الیه أنه لا إله إلا أنا
 فاعبدون ﴿﴾ وهـی و سروشمان بؤکردوه که: هیچ په رستراویک بـی
 له من نییه جا که وایه هر به ته نها من بپه رستن.

جـوره دروو بوختانانـه تان به خـوای نهـکهـن ﴿﴾ ۱۹: وله من فی
 السموات والأرض ﴿﴾ هرچی له ناسمانه کان و زهوی دایه هر
 بؤ خـوایه، هر نه ویش دروستی کردوون و، هر نه ویش نه توانی
 ئالو گوریان تیډا بکات ﴿﴾ ومن عنده لا یستکبرون عن عبادته ﴿﴾
 نه وانهش که لای نهون (واته: فریشته کان) له په رستنی نه ودا خو
 به زلزان نین ﴿﴾ ولا یستحسرون ﴿﴾ و هر گیزیش ماندوو نابن و،
 هـمـووکات و ژیانیان هر بؤ خواپه رستییه ﴿﴾ ۲۰: یسبحون اللیل
 والنهار لا یفترون ﴿﴾ به رده وام به شهو و به رزو هر ته سببـحات
 وپاکانه نه کهن و هیچ کات دهست هـه لـناگـرن و، به لکو هـر دهم
 ته سببـحـی ده کهن.

خوا نارسـته کانیان:

﴿﴾ ۲۱: أم اتخذوا آلهة من الأرض هم یبشرون ﴿﴾ ناخو نه و
 خوانه ناسانه چـند خـوایه کیان له سه رزه ویدا بؤخویان په یدا
 کردوه، نه وان مردوو ان زیندو ده که نه وه نا، به لکو چـند
 خوایه کی بـی گـیانی بـی ده سه لاتیان هـه لـبـزاردوه !! ﴿﴾ ۲۲: لو کان
 فیهما آلهة إلا الله لفسدتا ﴿﴾ گریمان نه رله ناسمان و زهوی چـند
 خواو په رستراویکی هـق -غـه یـره زخـوا- به هـق هـه بـوبا وک نه وان
 پـیـان وایه بـی شک ناسمان و زهوی تیک نه چوو چونکه سه رنه جام
 سه ری نه کیشا بؤ ئازاوه کیشمانکیش ﴿﴾ فسبحان الله رب العرش
 عما یصفون ﴿﴾ جا پاک وخواوینی و، به رزو بلندی هر بؤخوای
 په روه ردگاری عه رشه، له و باس وخواسانه نه وان وه سفی خـوای
 پـی ده کهن: هاوبهش و هاوهی بؤ دانه نین ﴿﴾ ۲۳: لا یسأل عما
 یفعل وهم یسألون ﴿﴾ چی نه و زاته بیکا نابی لبی بپرسریته وه
 چونکه خـوایه، به لـام له کارو کرده وای نه وانه پرسیار نه کری
 چونکه به ندهن، که وابوو نه بی هر گوپرایه لی نه وبن و نه و بپه رستن
 ﴿﴾ ۲۴: أم اتخذوا من دونه آلهة ﴿﴾ ناخو نه وان بیجکه له خوا
 چـند خـوایه کیان بؤخویان هـه لـبـزاردوه؟ ﴿﴾ قل هاتوا برهانکم ﴿﴾
 پـیـان بلی: نهی موحه ممهـدا! ﴿﴾ به لگه ی خوتان بینن بؤ راستی
 نه وهی نه یلین ﴿﴾ هذا ذکر من معی و ذکر من قبلی ﴿﴾ نه می له م
 قورئانه دایه په ندو یادخه روه یه بؤخوم و بؤنه وانه ی هاوهی منن
 و له گه لم دان، وه به سه رها تی پیغه مبه ران وگه لانسـی پـیش منیش
 باس ده کات، ده ثایا له کتیبـی هیچ کامی کیاندا هاوهی و هاوبهش
 بؤ خوا ره وابوو، نهی نیوه نه وه تان له کوئی هیـنا؟ ﴿﴾ بل اکثرهم
 لا یعلمون الحق ﴿﴾ به لکو نه وان زوربه ی زوریان هاوهی بؤ خوا
 داده نین و حق و راستی نازانن ﴿﴾ فهم معرضون ﴿﴾ بـی له وهش روو
 وهره گیزن له یه کخواپه رستی و شوینکه وتنی پیغه مبه ر ﴿﴾ ۲۵:

وَكَمْ قَصَمْنَا مِنْ قَرْيَةٍ كَانَتْ ظَالِمَةً وَأَنْشَأْنَا بَعْدَهَا قَوْمًا
 آخَرِينَ ﴿١٦﴾ فَلَمَّا أَحْسَوْا بِأَسَاسِنَا إِذَا هُمْ مِنْهَا يَرْكُضُونَ ﴿١٧﴾
 لَا تَرْكُضُوا وَارْجِعُوا إِلَى مَا أُتْرِفْتُمْ فِيهِ وَمَسْكَنِكُمْ لَعَلَّكُمْ
 تَشْكُرُونَ ﴿١٨﴾ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ أَكْثَرُ غَلَمِينَ ﴿١٩﴾ فَما زَالَتْ تِلْكَ
 دَعْوَتُهُمْ حَتَّى جَعَلْنَاهُمْ حَصِيدًا خَدِیدِينَ ﴿٢٠﴾ وَما خَلَقْنَا
 السَّمَاءَ وَالأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا لَعَمْرِي ﴿٢١﴾ لَوْ أَردْنَا أَنْ نَبْخِذَ لَهْمَا
 لَا نَخْذَنَهُ مِنْ لَدُنَّا إِنَّ كُنتُمْ لَفَاعِلِينَ ﴿٢٢﴾ بَلْ نَقْذِفُ بِالْحَقِّ
 عَلَى الْبَاطِلِ فَيَدْمَغُهُ فَإِذَا هُوَ زَاهِقٌ وَلَكُمُ الْوَيْلُ مِمَّا تَصِفُونَ ﴿٢٣﴾
 وَلَكُمُ فِي السَّمُوتِ وَالأَرْضِ مَنْ عِنْدَهُ لَا يَسْتَكْبِرُونَ
 عَنْ عِبَادَتِهِ وَلَا يَسْتَحْسِرُونَ ﴿٢٤﴾ يُسَبِّحُونَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ
 لَا يَفْتُرُونَ ﴿٢٥﴾ أَمْ اتَّخَذُوا آلِهَةً مِنَ الأَرْضِ هُمْ يُبْشِرُونَ ﴿٢٦﴾
 لَوْ كَانُ فِيهِمَ آلهَةٌ إِلا اللَّهُ لَفَسَدَتِ أَفْسَاحُ عَرْشِ رَبِّ العَرْشِ
 عَمَّا يَصِفُونَ ﴿٢٧﴾ لَا يَسْتَلْ عَمَّا يَفْعَلُ وَهُمْ يُسْتَلُونَ ﴿٢٨﴾ أَمْ
 اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ آلِهَةً قُلْ هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ هَذَا ذِكْرُ مَنْ مَعِيَ
 وَذِكْرُ مَنْ قَبْلِي بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ الْحَقَّ فَهُمْ مُعْرِضُونَ ﴿٢٩﴾

خوانه ناسان ده لیـن خوا مندالی هه یه:

﴿﴾ ۲۶: وقالوا اتخذ الرحمن ولدا ﴿﴾ بـی پروایان وتیشیان: خـوای
 به خشنده فریشته کانی کردوه به منال وکچی خوئی !! ﴿﴾ سبحانه
 بل عباد مکرمون ﴿﴾ نه خیر، نه وانه منالی خوا نین، به لکو کؤمه له
 به نده یه کی ریزداری نهون و، خوا خوئی هـه لی بـزاردوون و، زوریش
 پاک و بی خه وشن ﴿﴾ ۲۷: لا یسئوونه بالقول ﴿﴾ هر گیز نه و فریشتانه
 قسه ی خویان پـیشی قسه ی نه و ناخن، واته: شتیک نالین له گه ل
 فه رمایشتی خوا دا دژبی و نه گونجیت ﴿﴾ وهم بأمره یعملون ﴿﴾ وهـر
 به پـیـی فه رمانی نه و کار نه کهن. ﴿﴾ ۲۸: یعلم ما بین أیدیهم وما
 خلفهم ﴿﴾ خوا به هـمـوو نه حـوال و نه عمالیان ده زانی، چ نه حوال
 و نه عمالی پـیشیان، چ نه حوال و نه عمالی پاشیان. واته: خوا ده زانی
 به به روودوایان ﴿﴾ ولا یشفعون إلا لمن ارتضى ﴿﴾ له دوا روژیشدا
 تـکاو شـه فاعهت ناکن، مه گهر بؤ که سیک خوا خوئی خو شونودو

رازی بی لئی و، خاوهن برِواو موسلمان بی، وهك خوی ئه فهرموی: (من ذا الذي يشفع عنده إلا بأذنه) ۲/۲۵۵، یان ده فهرموی: (ولا تنفع الشفاعة عنده إلا لمن أذن له) ۲۳/۳۴. ﴿ و هم من خشية مشفقون ﴾ له زور ترسی خواو گه ورهیی، هه ردهم دهله رزن و ناویرن سه ریچی لی بکهن ﴿ ۲۹: ومن يقل منهم إني إله من دونه ﴾

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا نُوحِيَ إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ ﴿۳۰﴾ وَقَالُوا اتَّخَذَ الرَّحْمَنُ وَلَدًا سُبْحَانَهُ بَلْ عِبَادٌ مُكْرَمُونَ ﴿۳۱﴾ لَا يَسْبِقُونَهُ بِالْقَوْلِ وَهُمْ بِأَمْرِهِ يَعْمَلُونَ ﴿۳۲﴾ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يَشْفَعُونَ إِلَّا لِمَنْ ارْتَضَىٰ وَهُمْ مِنْ خَشْيَتِهِ مُشْفِقُونَ ﴿۳۳﴾ وَمَنْ يَقُلْ مِنْهُمْ إِنِّي إِلَهٌ مِنْ دُونِهِ فَقَدْ لَكَ نَجْرِيهِ جَهَنَّمَ كَذَلِكَ نَجْزِي الظَّالِمِينَ ﴿۳۴﴾ أُولَئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنْ كَسَبُوا وَالْأَرْضَ كَانَتْ رَقًا فَفُتِنَتْهُمَا وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ أَفَلَا يُؤْمِنُونَ ﴿۳۵﴾ وَجَعَلْنَا فِي الْأَرْضِ رَوَاسِيَ أَنْ تَمِيدَ بِهِمْ وَجَعَلْنَا فِيهَا فِجَاجًا سُبُلًا لَعَلَّهُمْ يَهْتَدُونَ ﴿۳۶﴾ وَجَعَلْنَا السَّمَاءَ سَقْفًا مَحْفُوظًا وَهُمْ عَنْ آيَاتِهَا مُعْرَضُونَ ﴿۳۷﴾ وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ ﴿۳۸﴾ وَمَا جَعَلْنَا لِلشَّرِّ مِنْ قَبْلِكَ الْخُلْدَ أَفَإِنْ مِتَّ فَهُمْ لَخُلَدُونَ ﴿۳۹﴾ كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ وَنَبْلُوكُم بِالشَّرِّ وَالْخَيْرِ فِتْنَةً وَإِلَيْنَا تُرْجَعُونَ ﴿۴۰﴾

هه ركه سیک له وان غه رابی و بلی: منیش خوایه کم جگه له و، ﴿ فذلک نجزیه جهنم ﴾ ئه وه پاداشتی به دۆزهخ ئه دهینه وه ﴿ کذلک نجزی الظالمین ﴾ هه راوایش تۆله و پاداشتی یاخییان و سته مکاران ئه دهینه وه.

ناسمان و زه مین یه ک پارچه بوون:

﴿ ۳۰: أُولَئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا ﴾ ئاخو خاوه ناسان و بی باوه ران نه یان بینیوه، واته: به چاوی دل سهیریان نه کرد تا بزائن ﴿ أن السموات والأرض كانتا رتقا ﴾ که بی گومان ئاسمانه کان و زهویی یه کپارچه بوون و، هه ردوویکه وه نووسابوون، نه ئه م بارانی ده باراند، نه ئه ویش رووه کی سهوز ده کرد، وهك (ثیبین عه بیاس) ئه لی ﴿ ففتقناهما ﴾ جا له وه دودا ئیمه له یه کمان کردنه وه، به لی ئه مه یه دیدو بوچوونی ئیمه له مه ر سه ره تایی دروست بوونی هه ردوویکیانه وه، ئیتر ئه مرؤ بیردۆزه کان هه رچی ئه لین با بلین،

ئینجا ئه وهی له گه ل قورئاندا شیاوو گونجاو بوو، ئیمهش وهی ئه گرین، ئه گینا ره تی ئه که یه نه وه.

بیردۆزه کان ئه لین: کۆمه لهی ئه سستیرو کۆمه لهی خۆر - که پیک هاتوو له خۆرومانگ و زهوی.. - له سه ره تاوه یه کپارچه و، یه ک سه دیم بوون، له پاشا له یه ک جیا بوونه ته وه و شکلیکی هیلکه بییان به خۆپانه وه گرتوو، زه ویش پارچه یه ک بسو له خۆرو لی پچرا و ورده ورده سارد بوویه وه، ئه و بیردۆزانه وا ده لین، به لام ئیمهش له وه زیاتر ناتوانین برۆین که قورئان دیاری ده کات بو مان؛ جا ئه گه ر بوچوونی بیردۆزه کانیش له گه ل ئه وهی قورئاندا گونجا، ئه و ئیمهش وهی ده گرین به لام خۆ ده بی ئه وهش بزاین که مه به سستی ئه وان له بوچوونه کانیندا ئه وه یه که ئه م بوونه وه ره گه وره یه هه ر له خۆیه وه ئه و ئالوگۆره ده کات، نه ک خوایه کی بی وینه کردی تی!! ﴿ وجعلنا من الماء كل شيء حي ﴾ له ئاویش هه موو شتیکی زیندوومان دروست کرد "واته: ئاومان گپرا به بناغه ی هه موو شتیکی زیندوو وه وکار بو ژیان.. (عن أبی هريرة أنه قال: يا نبي الله! إذا رأيتك قرت عيني وطابت نفسي، فأخبرني عن - كل شيء - قال: كل شيء خلق من ماء)) أخرجه الحاكم وصححه؛ نه بووه وره یه وتی: ئه ی پیغه مه به ری خوا! کاتی که ئه تبینم چاوم رووناک ده بیته وه! دل خۆش ئه بی، حه ز ئه که م ئیستا حه قیقه تی هه موو شتیکم پی بلییت، ئه ویش فه مووی: هه موو شتی له سه ره تاوه، له ئا و دروست کراوه. ﴿ أفلا يؤمنون ﴾ ئاخو هیشتا هه ر برِوا ناکه ن "به ده سه لات ی خوا؟" ﴿ ۳۱: وجعلنا فی الأرض رواسی أن تمید بهم ﴾ له زه ویشدا چه ند که ژو شاخیکی سابت و مه که ممان وه دیه یئاو دامان چه قانده وکرمانه میخ، تاجووله و له رزه تان پی نه کاو، ژیان تان لی تیگ نه چی ﴿ وجعلنا فیها فجاجا سبلا ﴾ وه چه ندین ریگه ی پان و ریگه ی کراوه مان خسته ناویه وه ﴿ لعلهم یه تدون ﴾ تا ئه وخه لکه ری ده رکه ن و بتوانن به ئاسانی ئه م شارو ئه و شار بکه ن، ئایه تی: (والسما بیناها باید وانا لموسعون) ۴۷/۵۱، یاخود ئایه تی (افل ینظروا الی السماء فوقهم کیف بیناها و زیناها و ما لها من فروج) ۶/۴۵. هه ر ئه و راستیه دوویات ئه کاته وه ﴿ ۳۲: وجعلنا السماء سقفا محفوظا ﴾ ئاسمانیشمان کرده سه قف و میچیکی پاریزراو و پته وو مه که م بو زهوی ﴿ وهم عن آیاتها معرضون ﴾ که چی ئه وان هیمان روو وه رگیرن له هه موو نیشانه کانی له کاتیگا گشتی ئه وانه به لگه ن بو بوونی به دیه ینه ریک ﴿ ۳۳: وهو الذی خلق اللیل والنهار والشمس والقمر ﴾ هه رئه ویش سه شه و روژو خۆرو مانگی دروست کردوو ﴿ کل فی فلک یسبحون ﴾ هه ریه که شیان له دائیره خولگه ی

خوؤى وهك مه له وان ده خوليئته وه، وهك ئەفه رموى: (فالىق الإصباح
و جعل الليل سكنا والشمس والقمر حسيبانا ذلك تقدير العزيز العليم)
٩٦/٦ هه ربو ئەو مه به سته به.

هیچ که سیک نہ مر نییہ:

﴿ ٣٤ ﴾ : وما جعلنا لبشر من قبلك الخلد ﴿ ثيمه پيش له تو وامان نه كرد مرويه كه نه مرمي ﴾ ﴿ افا ن مت فهم الخالدون ﴾ ثايا نه گهر تو بمری ، نه وانه ژيانی هه تا هه تا ييان ده بی ؟ ! نه ، هه رگيز شتی وانیه ، وه كه دهفه رموی : (كل من عليها فان و يبقى وجه ربك ذو الجلال والإكرام) ٢٦/٥٥-٢٧ ﴿ ٣٥ ﴾ : كل نفس ذائقة الموت ﴿ هه موو گيانيك تامی مردن هه رده چيژي و ده مرمي ﴾ ﴿ ونبلوكم بالشر والخير فتنة ﴾ واته : به ناخوشي ، خوשי ، هه ژاری ، ده وه مه ندی له ش ساغی و ، نه خوשי ، تا سابيرو ناشوكر ده ركه وي وه ئيللا خوا بو خوی ده زانی وه به مهش ئيقامه ی حوججه يان له سه ر ده كات تا كه س بيانوي نه ميني . ﴿ وalina ترجعون ﴾ سه ره نجام هه ر بولای خو مان ده گيرد ري نه وه نه وسا به پيشی ره فتارو ده رچوونتان له تاقی كرد نه وه كه دا پاداش و توله وه ره گرن .

خوانه‌ناسان گالته‌یان به پیغه‌مبهر ﷺ ده‌کرد:

﴿ ۳۶ 〉: وَإِذَا رَأَى الَّذِينَ كَفَرُوا ﴿ ۱ 〉 كَاتِبٌ بِئِىَ بَاوَدٍ كَانَ تُؤْهِبِينَ
ئِهْىَ مَوْحِمْ مَسَدَ ۖ ﴿ ۲ 〉 إِنْ يَتَخَذُونَكَ إِلَّا هُزُوًا ﴿ ۳ 〉 هَـٰٓهٗنَا كَاتِبَتُ
بِئِىَ دَهْكَهٖنَ وَ، ئِهْلَيْنِ: ﴿ ۴ 〉 أَهْذَا الَّذِى يَذْكُرُ آلِهَتَكُمْ ﴿ ۵ 〉 ثَا ئِهْمَ يَهْ نَاوِى
خَوَاكِنْتَانِ بَهْ خَرَابَهْ دَهْبَا؟! وَهْ لَهْ جِيْگَهْ يَهْ كِى تَرْدَا دَهْفَهْرَمُوْىَ:
(وَإِذَا رَأَوْكَ أَنْ يَتَخَذُونَكَ إِلَّا هُزُوًا أَهْذَا الَّذِى بَعَثَ اللَّهُ رَسُولًا)
۴۱/۲۵ ﴿ ۱ 〉 وَهَمْ بِذِكْرِ الرَّحْمَنِ هُمْ كَافِرُونَ ﴿ ۲ 〉 كَهْ چِى بُوْ خَوْشِيَانِ
بَهْ نَاوِى زِيْكْرِى خَوَاى بَهْ بَهْ زَهْ يِى بَاوَهْ رَدَارِ نَيْنِ ﴿ ۳ 〉 ۳۷: خَلَقَ الْإِنْسَانَ
مِنْ عَجَلٍ ﴿ ۴ 〉 ثَا دَهْمِ لَهْ پَهْ لَهْ وَ تَا لَوْكَهْ دُرُوسْتِ بُووَهْ، وَاتَهْ: ئِهْ وَهْ دَهْ
لَهْ سَهْرَ شَتِ بِئِى تَا قَهْتِ وَ بِئِى ثَارَا مَهْ وَ پَهْ لَهْ دَهْ كَاتِ، دَهْلِيْيَتِ هَهْرَ
لَهْ پَهْ لَهْ دُرُوسْتِ كِرَاوَهْ، هَهْرَ بُوْ يَهْ شَ لَهْ دُونِيَا دَا پَهْ لَهْ سَزَادَانِ
ئِهْ كَاتِ، وَهْ لَهْ جِيْگَهْ يَهْ كِى تَرْدَا ئِهْ فَهْرَمُوْىَ: (وَكَانَ الْإِنْسَانُ عَجُولًا)
۱۱/۱۷ ﴿ ۱ 〉 سَأُورِيْكُمْ آيَاتِىْ فَلَا تَسْتَعْجِلُوْنَ ﴿ ۲ 〉 ئِيْوَهْ پَهْ لَهْمُ لِّ مَهْ كَهْنِ،
بَهْ زَوِوِىى بَهْ لَگَهْ وَ نِيْشَا نَهْ كَانِى خَوْمَتَانِ نِيْشَانِ ئِهْ دَهْمِ، جَا ئِهْ وَ كَا نَهْ
ئِهْ زَانِنِ چُوْنِ تَوَلَّهْ تَانِ لِّ ئِهْ سَيْنِمِ وَ هِيْچِيْشَتَانِ لَهْ دَهْ سَتَمِ دَهْرَا نَچِنِ
﴿ ۳۸ 〉: وَ يَقُولُونَ مَتَىٰ هَٰذَا الْوَعْدُ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿ ۱ 〉 خَوَا نَهْ نَاسَانِ
ئِهْلَيْنِ: بَاشَهْ ئِهْ گَهْرَ بَهْ رَا سَتَا نَهْ ئِهْمَ بَهْ لَيْنَهْ تَانِ (بَهْ هَاتَنِى سَزَا)، كَهْ
دِيْتَهْ دِى هَهْرَ بُوْ يَهْ شَ ئِهْ وَهْ دَهْ نَهْ فَا مَنِ وَ پَهْ لَهْى بُوْ ئِهْ كَهْنِ! ﴿ ۳۹ 〉
لَوْ يَعْلَمُ الَّذِينَ كَفَرُوا ﴿ ۱ 〉 ئِهْ گَهْرَ ئِهْ وَ بِئِى بَاوَهْ رَا نَهْ حَالِى خَوْيَانِ زَانِيْبَا

﴿ حِينَ لَا يَكْفُونَ عَنْ وَجْهِهِ النَّارَ وَلَا عَنْ ظُهُورِهِ ﴾ ﴿ كَاتِي
نَاتَوَانِ بَلِيْسَى ئِئَو نَاگَرِه لِه دَهَم وَ چَاوَو پَشْتِيَان دَوور بَخَه نَه نوَه
﴿ وَاِهْم بِنَصْرُون ﴾ وَ يَارْمَه تِيَش نَادِرِيْن ئِيْتَر هَر گِيْز پَه لِي
سَزَاي ئِئَو رَوْزَه يَان نَه ئِئَه كَرْد ﴿ ٤٠ ﴾ بِل تَأْتِيْهَمْ بَغْتَه ﴿ ئِئَوَانَه پَه لِه
ئِئَه كَهَن ، حُوْ بَه پَه لِه ئِئَوَانَه نَابِيْت ، بَه لُكُو كَتُوْر قِيَامَه تِيَان دِيْت

وَأَذَرْنَا لَهُمُ اللَّذِينَ كَفَرُوا إِبْرَئِيلَ يَخْذُوكَ مِنَ الْإِصْرِ
أَهَذَا الَّذِي يَذْكُرُ إِلَهُكُمْ هُمْ يَذْكُرُونَ الرَّحْمَنَ
هُمُ كَفَرُوا ﴿٣٦﴾ خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَجٍ فَأَنْتَ أَنْتَ
عَائِلَتِي فَلَا تَسْتَعْجِلْهُ ﴿٣٧﴾ وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْوَعْدُ
إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٣٨﴾ لَوْ يَعْلَمُ الَّذِينَ كَفَرُوا حِينَ
لَا يَكْفُرُونَ عَنْ وُجُوهِهِمُ النَّارَ وَلَا عَنْ ظُهُورِهِمْ وَلَا
هُمْ يُبْصِرُونَ ﴿٣٩﴾ بَلْ تَأْتِيهِمْ بَغْثَةٌ فَتَبْهَتُهُمْ فَلَا
يَسْتَطِيعُونَ رَدَّهَا وَلَا هُمْ يُنْظَرُونَ ﴿٤٠﴾ وَلَقَدْ أَسْتَشِرْتُ
رُسُلِي مِنْ قَبْلِكَ فَحَاقَ بِالَّذِينَ سَخِرُوا مِنْهُمْ مَا كَانُوا بِهِ
يَسْتَشِيرُونَ ﴿٤١﴾ قُلْ مَنْ يَكْفُرْكُمْ بِالْأَيْلِ وَالنَّهَارِينَ
الرَّحْمَنُ بَلْ هُمْ عَنْ ذِكْرِ رَبِّهِمْ مُعْرِضُونَ ﴿٤٢﴾ أَمْ
لَهُمْ آلِهَةٌ تَمْنَعُهُمْ مِنْ دُونِنَا لَا يَسْتَطِيعُونَ نَصْرَ
أَنْفُسِهِمْ وَلَا هُمْ يَتَضَعَفُونَ ﴿٤٣﴾ بَلْ مَتَعْنَاهُمْ لَوْلَا
وَعْدَ آبَائِهِمْ حَتَّى طَالَ عَلَيْهِمُ الْعُمُرُ أَفَلَا يَرَوْنَ أَنَا أَنَا فِي
الْأَرْضِ نَفْضُهَا مِنْ أَطْرَافِهَا أَفَهُمُ الْغَالِبُونَ ﴿٤٤﴾

﴿فَبَتَّهِمُ﴾ جا وافيان ورده ميئي ومات وسه رگه رديانان ئەکا ﴿فَلَا يَسْتَطِيعُونَ رَدَّهَا وَلَا هُمْ يُنْظَرُونَ﴾ ئيتير ئەوکاته نه ئەتوانن لەخوياني لادەن، وه نه مۆلە تيش ئەدرين بۆ تۆبه و پەشيماني.

به یغہ مہرانی تریش گالته کراوہ:

﴿ ٤١ ﴾ : ولقد استهزئ برسل من قبلک ﴿﴾ له گالتہ و لا قرتی ئہ وان دل زویر مہ بہ ، چونکہ گالتہ بہ پیغہ مبہرانی بہر لہ توش (ئہی موحہ ممد ﷺ) کراوہ ﴿﴾ فحاق بالذین سخروا منهم ماکانوا بہ یستہزون ﴿﴾ جا دہرہ نجام ئہ و سزایہ ئہ وان بہ گالتہ و گہ پ گرتبوویان دوری گرتن ﴿﴾ ٤٢ : قل من یکلؤکم باللیل والنہار من الرحمن ﴿﴾ پئیان بلی: کییہ کاتی ئیوہ لہ جہرگہ ی شہوو روژدان بتوانی لہ سزاو تولہ ی خوا ی بہ خشنده بتانپاریزی؟ ﴿﴾ بل ہم عن ذکر ربہم معرضون ﴿﴾ نا ، بہ لکو ئہ وانہ لہ یادی بہرودہ دگاریان روو و ہر دہ گھیرن و بیرناکہ نہوہ لہ دہ سہ لات ی خواو

ته فهرموئ: (إن الله لا يظلم مثقال ذرة) ۴/۴۰. یاخود ته فهرموئ:
(یا بنی إنها إن تک مثقال حبة من خردل فتکن فی صخرة أو فی
السموات أو فی الأرض یأت بها الله...) ۱۶/۳۱.

کتییمان به مووسا و هاروون دا:

۴۸: ولقد آتینا موسی و هارون الفرقان و ضیاء و ذکرنا للمتقین
بئى گومان ئیمة کتیبی جیا که ره وه (ته ورات) مان به مووسا و هاروون
دا، که جیا که ره وهی حق و ناحقه، وه روون که ره وه و بیر خه ره وه
ناموز گاریشه بو پاریزکاران ۴۹: الذین یخشون ربهم بالغیب
ئهوانه کی که له په نامه کی و په نهانیدا له په ره ورد گاریان ته ترسن،
هر چه ندهیش په ره ورد گاری خویمان نه دیتوو ۵۰: وهم من الساعة
مشفقون ۵۰: وهذا ذکر مبارک أنزلناه ۵۰: ثم قورئانهش ناموز گاریه کی
پیروزو به پیتسه و به زمانی خوتان نار دوو مانه خواری ۵۱: أفأنتم له
منکرون ۵۱: ناخو ئیوه هیمان نکولی ئه که و دانی پیا نانین؟

سهر گروشته ی ئیبراهیم و قه و مه که ی:

۵۱: ولقد آتینا إبراهیم رشد من قبل ۵۱: له مه و به ریش بیر تیژی
و پرنوینیمان بو دوزینه وهی خوی گه وره به ئیبراهیم به خشی،
وه که ته فهرموئ: (ولتک حجتنا آتیناها إبراهیم علی قومه) ۵۲: وکنا
به عالمین ۵۲: ئیمة به ته حوالی ئه و زانو ئاگادار بووین ۵۳: إذ
قال لأبيه وقومه ۵۳: ئه و کاته که به باوکی و نه ته وه که ی خزی وت:
ما هذه التماثيل التي أنتم لها عاكفون ۵۴: ئه م بت و په یکه ره
بئى گیانانه چین ئیوه هه رده م له به ریان که وتوو؟ ۵۴: قالوا
وجدنا آباءنا لها عابدين ۵۴: له وه لامدا و تیان: باوو باپیرانی ئیمه ش
هر ته مانه یان ده پرست، بویه ئیمه ش لاسایی و په پرده ی له وان
ئه که ی ۵۵: قال لقد کنتم أنتم و آبائکم فی ضلال مبين ۵۵:
ئیبراهیم وتی: ئه گهر راستتان ده وى باوو باپیرانی شتان هه ره وه کو
خوتان له گومرایى و سه رلیشیوا و ییه کی ئاشکرادا بوون ۵۶: قالوا
أجنتنا بالحق ۵۶: ئه وانیش و تیان: ناخو تو راستی و هه قیکت
بو هیناوین ۵۶: أم أنت من اللعین ۵۶: یاخو له گالته چیانی؟ واته:
ئه و قسانه ت به راسته، یان گالته مان پی ده که ی؟ ۵۷: قال بل
ربکم رب السموات والأرض ۵۷: ئیبراهیم وتی: من گالته چی نیم و
به راستیمه، چونکه ئه وان هه چیان خوا نین.. به لکو په ره ورد گاری
ئیوه، په ره ورد گاری ئاسمانه کان و زهویه ۵۸: الذى فطرهن ۵۸: ئه وه ی
دروستی کردوون هه ره ئه ویش شایسته ی پرستنه ۵۹: وأنا على
ذکرکم من الشاهدين ۵۹: منیش خوم له سه ره ئه و راستیه که یه که

به خه یالیانا نایه ۴۳: أم لهم آلهة تمنعهم من دوننا ۴۳: یاخو
ئه وان - جگه له ئیمة - چه ند خوییه کیان هه یه ده توانن له سزای
ئیمة بیانپاریزی؟! لا يستطيعون نصر انفسهم ۴۴: نا، ئه و خوا
ناهقانه ناتوانن یارمه تی خویشان بدهن و له سزا خویمان بیاریزن،
ئیتر له کوئ ته توانن په رستیاره کان بیاریزن ۴۵: ولا هم منا یحبون
وه له لایه ن ئیمة شه وه هه یج یارمه تی و په نایه نادرین.

به ته مه ن زوریان چه و اشه بوون:

۴۴: بل متعنا هؤلاء و آباءهم حتى طال علیهم العمر ۴۴: ئیمة
به په له تو له له وان هه ناسین، به لکو ئه وان هه باو باپیرانی ئه وان هه شمان
به گوزهرانی خوئی دونیا به هه ره مند کرد هه تا ته مه نیان دریو بوو،
وایان ده زانی ئیتر ئه و خوئی و رابواردنه یه هه ر بویان ته مینیتته وه
۴۵: أفلا یرون أنا تأتي الأرض ننقصها من أطرافها ۴۵: ئایا ئه وان هه
نابینن که ئیمة روزانه دیین و له گشت لایه کی ولات و ناوچه که یان
که م ئه که یینه وه و، ئه وان بئى ده سه لات ده که ون، به م جو ره سال
له دواى سال فه تحى شوینه کانیان ئه که ین بو په یامبه ر ۴۶: وهك
خوا ته فهرموئ: (ولقد أهلكنا ما حولکم من القرى و صرفنا الآيات
لعلهم یرجعون) ۴۶/۲۷ ۴۶: أفهم الغالبون ۴۶: جا ئایا ئه وان هه زالن؟
یان ئیمة؟ ۴۷: قل إنما أنذركم بالوحي ۴۷: تو پییان بلی:
ئه ی موحه ممه د ۴۸: من ته نها هه ره به وه حی هوشیار تان ئه که مه وه و
ده تان ترسینم ۴۹: ولا یسمع الصم الدعاء إذا ما ینذرون ۴۹: ئه وان
له به ر دریو کیشانی پشت کردونیان له ده نگى هه ق خوا موړی
ناوه به سه ر گویناندا هه تا وه که ریان له ها تووه، وه که ریش بانگ
نابیسی کاتی بترسینن به سزا. ۵۰: ۴۶: ولئن مستهم نفحة من
عذاب ربک ۵۰: ئه وه حالیه، خو ئه گهر سه زه یه که له ها لاوی
سزای په ره ورد گارت لییان بدات ۵۱: لیقولن یا ولینا إنا کنا ظالمین ۵۱:
خیرا خوانه ناسان ئه لین: ئه ی تیاچووی خویمان!! بئى گومان ئیمة
هه رکه سانیکى سته مکار بووین بویه ومان به سه ره ات ۵۲: ۴۷: و
نضع الموازين القسط لیوم القيامة ۵۲: بئى گومان روژی قیامه ت ئیمة
ترازووی دادپه ره وه ی دائه نیین و کرده وه کانیا نی پی ئه کیشین ۵۳: فلا
تظلم نفس شیئا ۵۳: ئه و سا هه یج که سیل که مترین سته می لی نا کرئ
چ له چاک کاران و، چ له خراپکاران ۵۴: وإن کان مثقال حبة من
خردل ۵۴: ته نانه ت ئه گهر کرده وه کانیا ن به ته ندازه ی سه نگى ده نکه
خه ر ته له یه کیش بیست که له بچووکیدا کراوه به نموونه ۵۵: آتینا بها
و کفی بنا حاسبین ۵۵: ئیمة ئه یه نیین و ئاماده ی ئه که ین، وه ئه وه نده
به سه بو ئیمة که به وردی ژمیریاری کرده وه کانیا ن بین، وه له
جیگه یه کی تر دا ته فهرموئ: (ولا یظلم ربک أحدا) ۵۶/۴۹. یاخود

خواهیم و ناوی (الله) یه، گشت خواکانی ئیوهش پروو پووچن له ریزی شایه دانم.

ئیبیراهیم بتهکانی تیکه تیکه کرد:

۵۷: و تالله لا کیدن أصنامکم بعد أن تولوا مدبرین ﴿۵۷﴾ سویند به خوا پاش شه که پشت هه لکن نه خشه یه که ده کیشم بۆ تیکشکاندن بته کانتان، ئیبراهیم شه مه له بهر خویه وه گوت کاتیک که نه یان ویست برۆنه دهروه بۆ جهژن و سه فاوسه یران چونکه له سالیکا جاریک خر شه بوونه وه شه چون بۆ جهژنگیران، جا بۆ ئاماده بوونی شه رۆژه ئیبراهیمیشیان ده عوت کرد، شه ویش به بیانوی نه خوشی نه رۆشت، وه هه له دوا شه هوان ویستی نه رواو له ریگه زوو بگه ریتته وه کارو نه خشه ی خوی شه نجام بدا، بۆیه وتی: (إنی سقیم) ﴿۵۸﴾ فجعلهم جذاذا إلا کبیرا لهم ﴿۵۸﴾ بهر بووه بته کان و هه موویانی وردو خاش کردن، بته گه و ره که یان نه بی، شه و ی هیشته وه ته و ره که ی له سه ر دانا، وه که شه فره مو: (فراغ علیهم ضربا بالیمین). ﴿۵۹﴾ لعلهم إلیه یرجعون ﴿۵۹﴾ به لکو بیته وه پرساری شه کاره ساته له و بکه و یه خه ی شه و بگرن و، بۆشیان ده ره که و ی که ناتوانی هیچ قسه ییش بکا وه لام بداته وه! ئیتر چۆن شه بی بکریت به خوا؟! ﴿۵۹﴾ قالوا من فعل هذا بالهتنا ﴿۵۹﴾ به لی، گه رانه وه کاره ساته که یان چاو پیکه وت و وتیان: ئاخو کی ناوی به خواکانمان کردوه؟ ﴿۶۰﴾ إنه لمن الظالمین ﴿۶۰﴾ دیاره که سیکه له سته مکارانه و، شه بی تۆله ی خوی وه ریگری ﴿۶۰﴾ قالوا سمعنا فنی یدکرهم یقال له ابراهیم ﴿۶۱﴾ کاتی خوی گوپیان له ئیبراهیمه وه ببوو بیزاری له بته کانیان ده ره بری (وتالله لا کیدن أصنامکم) بۆیه وتیان: ئیمه بیستو مانه له لاویک جاره به جار خواکانی ئیمه ی به خراپه باس شه کرد، وه شه ویش پیان ده گوت ئیبراهیم. جا شه مکاره، ببی و نه بی هه ر کاری شه وه ﴿۶۱﴾ قالوا فأتوا به علی أعین الناس ﴿۶۲﴾ وتیان: ده بیه یین به بهر چاوی خه لکیه وه لیی بکۆلنه وه ﴿۶۲﴾ لعلهم یشهدون ﴿۶۲﴾ شاید شه وانیش به ئاگابن به وه ی شه نجامی داوه. ﴿۶۲﴾ قالوا: أنت فعلت هذا بالهتنا یا ابراهیم ﴿۶۲﴾ شه و سا کۆبوونه وه ئیبراهیمیان هی ناو وتیان: ئاخو تۆ شه کاره ت به خواکانمان کردوه شه ی ئیبراهیم؟ دیاره شه وانه هیشتا ژیر نه بوون، بۆیه هیمان هه ر به خوا ناویان شه نه! ﴿۶۳﴾ قال بل فعله کبیرهم هذا ﴿۶۳﴾ ئیبراهیم وتی: به لکو بته گه و ره که یان شه مه ی کردوه! ئیبراهیم ده یه و ی به خۆیاندایه و یو یان روون بیته وه شه وانه خوا نین و به که لکی خوا یه تی ناین. (شه بوو داوود، ترمزی، ئیبنولونزیر، ئیبن شه بی حاتم) له (شه بوو هوره یره وه) هی ناویانه و

ته لاین: پیغه مبه ر ﴿۶۴﴾ فره مووی: (لم یكذب ابراهیم فی شی قط إلا فی ثلاث کلهن فی الله: قوله: (إنی سقیم) ولم یکن سقیما، وقوله لسارة: أختی، وقوله "(بل فعله کبیرهم هذا)". ثم روایه ته به دریژتر له بوخاری و موسلیمیشدا هاتوه. واته: هه رگیز ئیبراهیم دروی نه کردوه، مه گه ر له سی حاله تدا، شه ویش له بهر خوا بوو:

قُلْ إِنَّمَا أُنذِرُكُمْ بِالْوَحْيِ وَلَا يَسْمَعُ الصَّمْرُ الدُّعَاءَ إِذَا مَا يُنذَرُونَ ﴿۶۴﴾ وَلَکِنْ مَسْتَهْمِرَةٌ فَخُذْ مِنْ عَذَابِ رَبِّكَ لَقَوْلُکَ یٰنُوحُ إِنَّا کُنَّا ظَالِمِینَ ﴿۶۵﴾ وَنَضَعُ الْمَوَزِینَ الْقِسْطَ لَیَوْمِ الْقِیَمَةِ فَلَا تُظْلَمُ نَفْسٌ شَیْئًا وَإِنْ کَانَ مِنْکَ حَکْمٌ مِنْ خِزْدِیْ أَنْتَ أَبَیْهَا وَکَفَىٰ بِنَاحِصِینَ ﴿۶۶﴾ وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَىٰ وَهَارُونَ الْفُرْقَانَ وَضِیَاءَ وَذِکْرًا لِلْمُنْفِیِّینَ ﴿۶۷﴾ الَّذِینَ یَخْشَوْنَ رَبَّهُم بِالْغِیْبِ وَهُمْ مِنْ السَّاعَةِ مُشْفِقُونَ ﴿۶۸﴾ وَهَذَا ذِکْرُ مُبَارَکٍ أَنْزَلْنَاهُ أَفَأَنْتُمْ لَهُ مُنْکِرُونَ ﴿۶۹﴾ وَلَقَدْ آتَيْنَا إِبْرَاهِیمَ رُشْدَهُ مِنْ قَبْلُ وَکُنَّا بِهٖ عَلِیمِینَ ﴿۷۰﴾ إِذْ قَالَ لِأَبِیْهِ وَقَوْمِهِ مَا هَذِهِ التَّمَاثِیلُ الَّتِیَ أَنْتُمْ لَهَا عَاكِفُونَ ﴿۷۱﴾ قَالُوا وِجْدْنَا مَا أَبَاءَ نَا لَهَا عَیْدِینَ ﴿۷۲﴾ قَالَ لَقَدْ کُنْتُمْ أَشْرَکًا مَعَنَا وَآبَاءُؤُکُمْ فِی ضَلَالٍ مُّبِینٍ ﴿۷۳﴾ قَالُوا أَجِئْنَا بِالْحَقِّ أَمْ آتَیْتُمُنَا بِالْبَیِّنِ ﴿۷۴﴾ قَالَ بَلْ زُکْرٌ رَبِّیَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ الَّذِی فَطَرَهُنَّ وَأَنَا عَلَىٰ ذَٰلِکُمْ مِنَ الشَّاهِدِینَ ﴿۷۵﴾ وَتَاللَّهِ لَآکِیدَنَّ أَصْنَعُکُمْ بَعْدَ أَنْ تُولُوا مُدْرِینَ ﴿۷۶﴾

وتی: من نه خوشم، نه خوشیش نه بوو، وتی: ساره خوشکه، خوشکیشی نه بوو، وتی: شه بته گه و ره یه شه و کاره ی کردوه و، بته گه و ره که ییش نه ی کردبوو. وتی: ﴿۶۴﴾ فاسألوهم إن کانوا ینطقون ﴿۶۴﴾ ده شه وانه ئی لایان بپرسن شه گه ر قسه شه که نه.

قهومه که ی ئیبراهیم به خۆدا چوونه وه:

﴿۶۴﴾ فرجعوا إلی أنفسهم ﴿۶۴﴾ جا ئیتر که میک داچله کان و چوونه وه به خۆیاندایه. ﴿۶۵﴾ فقالوا إنکم أنتم الظالمون ﴿۶۵﴾ ده ره نجام وتیان به خۆیان: ئیوه هه ر خۆتانن سته مکار، نه که ئیبراهیم، شه گینا شتی قسه نه کاو، ده سه لاتی نه بی به رگری له خوی بکا، شه وشته چۆن شه بی به خوا؟! ﴿۶۵﴾ ثم نکسوا علی رؤسهم ﴿۶۶﴾ "هه ر دوا ی شه وه که گه رانه وه لای بیرو ژیری خۆیان" زۆری نه خایاند دیسانه وه سه ره و خوار بوونه وه "له راکه ی خۆیان لایان داو که و تنه وه ده مه قالی و وتیان: ﴿۶۷﴾ لقد علمت ما هؤلاء ینطقون ﴿۶۷﴾ شه ی

ئەى ھاوار وئۆف بۆئە خوايانە كە نەتوانن بەرگرى لەخۆشيان
بكەن ﴿۶۶﴾ ۱ن كتنم فاعلین ﴿۶۶﴾ ئەگەر ئیوھ شتیكتان لەدەست دى،
جا ئەوانیش ئاگرىكى زۆرگەرەیان كردهو، پاش ئەوھ كە نزیكەى
مانگیك دارو چیلەكەیان بۆ كۆكردهو" پاشان ئیبراهیمی حەقدۆستی
تى فرى درا!! ﴿۶۹﴾ قلنا یا نار كونی بردا و سلما علی إبراهیم ﴿۶۹﴾
خوای گەرە دەفەرموی: ئیمەش وتمان: ئەى ئاگر! ساردو بى
زیان بە لەبۆ ئیبراهیم، جا ئیتەر دەست بەجى ئاگرەكە سارد
بوویهو بوو بەخۆشى و، سەلام بوى، بەلام چۆن سارد بوویهو؟
ئەم پرسیارە بۆدەبى بكرى، چونكە ھەر ئەوكەسە كە ئەفەرموی:
(كن فیکون) ھەر ئەویش ئەفەرموی: (یا نار كونی..). ﴿۷۰﴾
وآرادوا به كیدا ﴿۷۰﴾ ویستیان بهو كارە فیلى لە ئیبراهیم بكەن و
لەناوى بیەن ﴿۷۰﴾ فجعلناهم الأخرین ﴿۷۰﴾ بەلام ئیمە ئەوانمان زۆر
زەرەرمەندتر كرد. ئیمامى (ئەحمەد، ئیبن ماجە، ئیبن حبان..
تەبەرى) لەخاتوو عائیشەوھ دەلین: پیغەمبەر ﷺ فەرموی: ((إن
إبراهيم حين ألقى في النار لم تكن دابة إلا تطفئ منه النار غير
الوزغ فإنه كان ينفخ على إبراهيم)) كاتى كە ئیبراهیم ھەلدرایە ناو
ئاگرەكەو، ھیچ دەعبایەك نەما ھەولێ كۆزاننەوھى نەدا (وہزغ)
نەبى، بۆیە كوشتنى رەوايوھ رىبى پى دراوھ.

قسەيەك بۆ مێژوو:

تەفسیری (فتح القدیر) شەوكانى دەلى: (وقيل: هذا القائد هو
نمرود، وقيل: رجل من الأكراد). (قورتوبى) ش دەلى: (روى أن
قائل هذه المقالة هو رجل من الأكراد من أعراب فارس (أى من
باديتها) قاله ابن عمر و مجاهد وابن جريج، ويقال إسمه (ههيزه)).
ئىبن كەسیر -لە تەبەریەو- دەلى: (بإشارة رجل من أعراب فارس
من الأكراد..). (روح المعانى) دەلى: (أخرج ابن جرير عن مجاهد
قال: تلوت هذه الآية على عبد الله بن عمر فقال: أتدرى يا مجاهد!
من الذى أشار بحرق إبراهيم بالنار؟ قلت: لا. قال: رجل من أعراب
فارس يعنى الأكراد، ونص -على أنه من الأكراد ابن عطية، وذكر
أن الله تعالى خسف به الأرض فهو يتجلجل فيها إلى يوم القيامة)
پاشان لىكۆلەرەوھەكەى: (محمد حسين العرب) ئەلى: (هذا ظاهر
فى أن الأكراد من الفرس، وقد ذهب كثير إلى أنهم من العرب، وذكر
أن منهم أبا ميمون بن جابان من الصحابة ﷺ).

مەبەست لە ھینانى ئەم راویوچووانە چەن خاڵیکە، لەوانە:

(۱) خوای گەرە خوێ چاکتر دەزانیت؛ ئەوكەسە كى بوو؛ لە چ
نەژادو گەل و نەتەوھو ھۆزك بوو؟

ئىبراهیم! بى گومان بۆ خۆت ئەزانیت كە ئەوانە گۆياو قسەكەر
نەین، ئیتەرچۆن ئەلى لەوان پەرسن؟ ﴿۶۶﴾ قال: أفتعبدون من
دون الله ما لا ينفعكم شيئا ولا يضركم ﴿۶۶﴾ ئىبراهیم ئەو پى لىنانەى
ئەوانى بەھەل زانى، بۆیە وتى: باشە، ئاخۆ -غەیرەزخا- شتى
ئەپەرستن كە نەھىچى كەلكتان پى دەگەيەنى و نەھىچى زیانیشتان

فَجَعَلَهُمْ جُودًا إِلَّا كِبْرًا لَهُمْ لَعَلَّهُمْ إِلَيْهِ يَرْجِعُونَ ﴿۶۸﴾
﴿۶۸﴾ قَالُوا مَنْ فَعَلَ هَذَا إِلَهِنَا إِنَّهُ لَمِنَ الظَّالِمِينَ ﴿۶۸﴾
قَالُوا سَمِعْنَا فَى ذِكْرِهِمْ يَقَالُ لَهُ وَإِبْرَاهِيمُ ﴿۶۹﴾ قَالُوا فَأَتُوا بِهِ
عَلَى آعِينَ النَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَشْهَدُونَ ﴿۷۰﴾ قَالُوا أَنْتَ فَعَلْتَ
هَذَا إِلَهِنَا يَا إِبْرَاهِيمُ ﴿۷۱﴾ قَالَ بَلْ فَعَلَهُ كَبِيرُهُمْ
هَذَا فَاسْتَلَوْهُمْ إِنْ كَانُوا يَنْطِقُونَ ﴿۷۲﴾ فَرَجَعُوا إِلَى
أَنْفُسِهِمْ فَقَالُوا إِنَّكُمْ أَنْتُمُ الظَّالِمُونَ ﴿۷۳﴾ ثُمَّ نَكَسُوا عَلَى
رُءُوسِهِمْ لَقَدْ عَلِمْتُمْ مَا هَؤُلَاءِ يَنْطِقُونَ ﴿۷۴﴾ قَالَ
أَفْتَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُكُمْ شَيْئًا وَلَا
يَضُرُّكُمْ ﴿۷۵﴾ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿۷۶﴾ قَالُوا حَرِّقُوهُ وَانصُرُوا آلِهَتَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ
فَاعِلِينَ ﴿۷۷﴾ قُلْنَا يَا نَارُ كُونِي بَرْدًا وَسَلَامًا عَلَى إِبْرَاهِيمَ ﴿۷۸﴾
وَأَرَادُوا بِهِ كَيْدًا فَجَعَلْنَاهُمُ الْأَخْسَرِينَ ﴿۷۹﴾ وَنَجَّيْنَاهُ
وَلُوطًا إِلَى الْأَرْضِ الَّتِي بَارَكْنَا فِيهَا لِلْعَالَمِينَ ﴿۸۰﴾ وَوَهَبْنَا
لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ نَافِلَةً وَكُلًّا جَعَلْنَا صَالِحِينَ ﴿۸۱﴾

لەدەدا؟! ﴿۶۷﴾ أف لكم ولما تعبدون من دون الله ﴿۶۷﴾ بىزارى و
ئۆف لە ئیوھو لەوشتانەش كە لەجى خوا ئەى پەرستەن ﴿۶۸﴾ أفلا
تعقلون ﴿۶۸﴾ ئایا ئاوەز ناخەنە كار؟.

ئىبراهیمیان خستە مەنجه نىقەوھ:

﴿۶۸﴾ قالوا: حرقوه ﴿۶۸﴾ ديارە خواكانيان ھىچ دىفاع و بەرگرىيان
بۆخۆيانیش لى نەھات، بۆیە ئەمان بەرگرىيان لى كردن و وتیان:
ئىبراهیم بسوتین. ئیمامى (بوخارى) لە ئىبنى عەبباسەوھ دەلى: كاتى
ئىبراهیم توور درایە نىو ئاگرەكەوھ وتى: (حسبنا الله ونعم الوكيل)،
ھەم پیغەمبەریش موھەمەد ﷺ كاتى پىيان وت: خەلكىكى
زۆرتان بۆ خر بووھتەوھ، حەقە لىيان بترسن و چارەيەكى خۆتان
بكەن، كەچى لەباتى ترس و حىساب بۆ كردونيان ئىمانيان زياتر
بوو بە بەلین و بریارەكانى خوای خوێان و فەرموویان: (حسبى الله
ونعم الوكيل). ﴿۸۱﴾ وانصروا آلہكم ﴿۸۱﴾ یارمەتى خواكانتان بدەن!!

راستی خه لکی شهوی زور خراب و له ری لادر بوون ﴿ ۷۵ ﴾ :
و ادخلناه فی رحمتنا إنه من الصالحین ﴿ ۷۶ ﴾ و بردمانه ناو به زهیی و
میهره بانی خو مانه وه، چونکه پیایوکی صالح و چاک رهفتار بوو.

۲) گپرا نه وهی شه و شتانه - بو میژوو - نابنه به لگه و سه رچاوه بو
راستییه کان، چونکه میژوو سه رچاوه یه کی رهوان و دیاری و باوه
پیکراوی نییه، بویه ئیمه ی موسلمان: گش رووداوه کانی رابوردو،
هموو شتیکی ئیستاو ئاینده شمان له گه ل (قورئان) و (فهرمووده)
راسته کان هه لده سه نگیئن، وه به ناشکراش هه ردوویان - قورئان و
فهرمووده - ده ست نیشانی که سیکی تاییه تیان نه کردوو.

۳) نابی به وتی؛ وتی، قه ومیک، هوزیک، نه ته وه یه که کم ئیعتبار
بکری و نرخه که کم بکریته وه له میژوو پرشنگذاری ئیمانداراندا،
له حالیکه که شه قومه سه دان و هه زاران میری مه ردی، جوامیری
پیشکش به ئیسلام کردبیت.

۴) شه وقسه و قسه لوکانه - زورجاران - کراونه ته به لگه ی لاری و
خرابی گه لی کورد، ته نانه ت (ته فسیری روح البیان) ی (ئیسماعیل
حه ق) ی له و ده رگایه وه، زور شتان ده لی به گه لی کورد!!

ئمبراهیم به هاوڕێیهتی لووت له عیراق باری کرد بۆ شام:

﴿ ۷۱ ﴾: ونجیناه و لوطا إلى الأرض التي باركنا فيها للعالمین
ئیمه (ئمبراهیم) و (لووت) ی برازایشمان له ده ستیان پرگار کرد و
له ولاتی (عیراق) به وه رۆشتن بۆ ده قهری (شام) و به ره وه شه ولاته ی
که بو هه موو خه لکان، پیرۆزو پر به ره که تمان کرد، وه پیغه مبه رانی
زوریشمان بۆنارد. ﴿ ۷۲ ﴾: ووهنا له إسحاق و یعقوب نافله ﴿ ۷۳ ﴾
ئیسحاقیشمان به ئمبراهیم - داوی شه وه ی داوی لی کردین -
به خشی، پاشان (به عقوب) یشمان به زیاده به ش پی به خشی،
واته: زیاد له داواکه ی خوی ﴿ ۷۴ ﴾ وکلا جعلنا صالحین ﴿ ۷۵ ﴾ و هه ریه که
له وانه شمان کرده شه هلی خیر و چاکه ﴿ ۷۶ ﴾: وجعلناهم أئمة
یهدون بأمرنا ﴿ ۷۷ ﴾ و کردیشمان به سه رۆک و پیشه و، که هه ر
به فهرمانی ئیمه مه رد رینوین و شاره زا بکه ن بۆلای ئایینی خوا
﴿ ۷۸ ﴾: وأوحینا إلیهم فعل الخیرات ﴿ ۷۹ ﴾ به هه موو شیانمان نیگا کرد که
به رده وام گشت کاره چاکه کان شه نجام بدن ﴿ ۸۰ ﴾: وإقام الصلاة وإیتاء
الزکاة ﴿ ۸۱ ﴾ و هه لسن به نویژو، زه کات له مال و سامانیان بدن
﴿ ۸۲ ﴾: وکانوا لنا عابدين ﴿ ۸۳ ﴾ و هه میشه ش هه موو شه به ریزانه ئیمه یان
ده په رست و گوپرایه لی بریاره فهرمانی ئیمه بوون ﴿ ۷۴ ﴾: ولوطا
آتیاه حکما وعلما ﴿ ۷۵ ﴾ وردبینی و فهرمانی پیغه مبه ریتی و زانستمان
به (لووت) یش به خشی، واته: کردمانه په یامبه ره ناردمان بو
گونه ده کانی ده قهری (سه دوم) ﴿ ۷۶ ﴾: ونجیناه من القرية التي كانت تعمل
الخبث ﴿ ۷۷ ﴾ وله و شاره ی (سه دوم) به که خه لکیکی زور خراب و
یاخی بوون و له فهرمانی خوا ده رچوو بوون و کاری دزیویان تیدا
ده کرد، رزگار کرد ﴿ ۷۸ ﴾: إنهم کانوا قوم سوء فاسقین ﴿ ۷۹ ﴾ چونکه به

وَجَعَلْنَاهُمْ أئمةً يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا وَأَوْحَيْنَا إِلَيْهِمْ فَعَلِ
الْخَيْرَاتِ وَإِقَامَ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءَ الزَّكَاةِ وَكَانُوا لَنَا
عَبِيدِينَ ﴿ ۷۱ ﴾ وَلُوطًا ءَاتَيْنَاهُ حُكْمًا وَعِلْمًا وَنَجَّيْنَاهُ مِنَ
الْقَرْيَةِ الَّتِي كَانَتْ تَعْمَلُ الْفَبْسِثِ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمَ سَوْءٍ
فَاسِقِينَ ﴿ ۷۲ ﴾ وَأَدْخَلْنَاهُ فِي رَحْمَتِنَا إِنَّهُ مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿ ۷۳ ﴾
وَنُوحًا إِذْ نَادَىٰ مِنْ قَبْلُ فَاسْتَجَبْنَا لَهُ فَنَجَّيْنَاهُ
وَأَهْلَهُ مِنَ الْكَرْبِ الْعَظِيمِ ﴿ ۷۴ ﴾ وَنَصَرْنَاهُ مِنَ الْقَوْمِ
الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمَ سَوْءٍ فَأَغْرَقْنَاهُمْ
أَجْمَعِينَ ﴿ ۷۵ ﴾ وَدَاوُدَ وَسُلَيْمَانَ إِذْ يَحْكُمَانِ فِي الْحَرْثِ إِذْ
نَفَسَتْ فِيهِ غَمَمٌ الْقَوْمِ وَكُنَّا لِحُكْمِهِمْ شَاهِدِينَ ﴿ ۷۶ ﴾
فَفَهَّمْنَاهَا سُلَيْمَانَ وَكُلًّا ءَاتَيْنَاهُ حُكْمًا وَعِلْمًا وَسَخَّرْنَا
مَعَ دَاوُدَ الْجِبَالَ يُسَبِّحْنَ وَالطَّيْرَ وَكُنَّا فَاعِلِينَ ﴿ ۷۷ ﴾
وَعَلَّمْنَاهُ صَنْعَةَ لَبُوسٍ لَكُمْ لِنُحْصِنَكُمْ مِنْ بَأْسِكُمْ
فَهَلْ أَنْتُمْ شَاكِرُونَ ﴿ ۷۸ ﴾ وَسُلَيْمَانَ الرِّيحَ عَاصِفَةً تَجْرِي بِأَمْرِهِ
إِلَى الْأَرْضِ الَّتِي بَرَكَنا فِيهَا وَكُنَّا بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمِينَ ﴿ ۷۹ ﴾

نوح و قهومه که ی:

﴿ ۷۶ ﴾: ونوحا إذ نادى من قبل ﴿ ۷۷ ﴾ و باسی داستانی (نوح) یش
بکه، که بهر له و پیغه مبه رانه وه رقی له گه له که ی هه ستاو داوی
له خوا کرد که له ناویان ببأ ﴿ ۷۸ ﴾: فاستجبنا له ﴿ ۷۹ ﴾ ئیمه یش نزاکه یمان
گیرا کرد و له لمان دایه وه ﴿ ۸۰ ﴾: فنجیناه وأهله من الكرب العظيم ﴿ ۸۱ ﴾
و خوی و خه لکه موسلمان هه که یمان له به لا گه وره و سه خته که رزگار
کرد، واته: شه وه ی بروای هینا واته ناو که شتییه که وه رزگاری
بوو، شه وه یش بروای نه هینا نقوم بوو ﴿ ۷۷ ﴾: ونصرناه من القوم
الذين كذبوا بآياتنا ﴿ ۷۸ ﴾ وه له به رامبه ره شه قه وم و هوزیه وه که
نیشانه کانی ئیمه یان به درو خسته وه یارمه تیمان داو سه رمان خست
﴿ ۷۹ ﴾: إنهم کانوا قوم سوء ﴿ ۸۰ ﴾ چونکه به راستی شه وان گه لیکی ئیجگار
ناله بارو خراپه کار بوون ﴿ ۸۱ ﴾: فأغرقناهم أجمعين ﴿ ۸۲ ﴾ هه موویانمان له ناو
نقوم کردو که سیان لی ده ره نه چوو.

داستانی داوود و سولهیمان (علیهما السلام):

۷۸: و داود و سلیمان إذ یحکمان فی الحرث * له داوود و سولهیمانیش باسیک بکه ئەو کاته که سەبارەت بە کێلگە یەك داهەرییان کرد * إذ نشئت فیہ غنم القوم * ئەوسا که مەرۆمالاتی ھۆزیک بێ شوان بە شەو تێی کەوتبوون و تییدا لەوەرپاویون * و کنا لھکھم شادین * و ئیمە شایەدو ئاگاداری داوهریبەکە ی ھەردووک بووین * ۷۹: ففھماھا سلیمان * چارەسەری کێشەکەمان فیزی سولهیمان کردو تیمان گەیانەد که چۆن بریار بدا * و کلا آتینا حکما و علما * بە ھەردووک - داوود و سولهیمان - داوهری و زانیاریمان پێ بەخشین، رافەکەرانی قورئان ئەلین: دوو پیاو سکالۆ کێشە یەکیان ھەبوو: که رانەمەرێک چوو بوو ناو کێلگە و کشتوکالی کابرایەک و زیانیکی گەورە ی ل دابوو، بردیانە لای (داوود) و ئەویش بریاریدا: لەباتی زیانەکە رانەمەرەکە بدری بەخاوەن دەغل و دانەکە، دیارە ئەویش بەدلی خاوەن مەرەکە نەبوو، بۆیە ھەردووکیان چوونە لای سولهیمان و بەسەرھاتەکیان بۆ گێڕایەو، پاشان ئەویش چوو بۆلای داوودی باوکی و سەلامی ل کردو و تی: بەرای من ئەگەر زەویەکە بەخاوەنی مەرەکان بدرایەو، بیکردایە بەدەغل و دان، تاوەک خۆی ل ئەھاتەو، مەرەکانیش بدرایە لای خاوەن زەویەکە کەلکی لەشیرو خوری و بەرەکە ی وەرگرتایە، جا ھەر کاتی کشتوکالەکە وەک خۆی ل ھاتەو بەدیرتەو بە خاوەنەکە ی. (داوود) وتی: رۆلەکەم: بریارەکەت باش و پەسەندە، شیاوی باسە داوەر ھەرکات دەقیکی دەست نەکەوت بۆ پشتگیری بریارەکە ی، دەتوانی پەنا بباتە بەر (ئیجتیھاد) ھەر بۆیە ئەو دوو پیغەمبەرە بەرێزەیش بریارەکانیان لیک جیاواز بوو، پیغەمبەریش موحمەد ﷺ ھەر لەو بارە یەو دەفەرموی: ((إذا اجتهد الحاكم فأصاب فله أجران، وإذا اجتهد فأخطأ فله أجر واحد)) (بوخاری). واتە: ھەرگا داوەر ئیجتیھاد بکاو، پرەپر مەبەستەکە ی پیکا، ئەوە لای خوا دوو جار پاداشی بۆ ھە یە، خۆ ئەگەر نە ی پیکاو بەھەلەدا چوو، ئەوە یەك پاداشی بۆ ھە یە. * و سخرنا مع داود الجبال بسبحن والظر * کیوھکان و پەلەوەرەکانیشمان ملکەچ و رام کرد، که ھەموان لەتەک داوودا پیکەو تەسبیحاتی خوا بکەن. داوود بە ئاوازو دەنگە خۆشەکە ی خۆی تەسبیحاتی ئەخویندو، گشت بوونەوەریش لەگەلیا ئە ی وتەو، جا ئیتر چۆن و بەج شێوہ یەك؟ ئیمە ھەموو ملکەچی ئەو شتانە ین که لەقورئاندا ھاتوون * و کنا فاعلین * زۆر بەتواناو بەکاریش بووین بۆ ئەنجامدانی ئەو کارە * ۸۰: و علمناہ صنعة

لبوس لکم * فی ریشمان کرد کہ چەندین جوړ پۆشاک ی جەنگی دروست بکا بۆتان، خوا جوړەھا قەلغان و زربی نیشاندا کہ دروستی بکات بۆ خوێراستن لەکاتی جەنگدا. بەلێ پێشەسازی و تەکنەلۆجیا ھەر لە پە یامبەرانەو و وەردە ھەنگاوی ھاویشتوو، ئەگەرچی بەیناو بەینیش پشووہ یەکی داویت، بەلام ئەک وەک ئیستا موسلمانان بەتەواوی دەستیان ل شۆری بێ! * لتحصنکم من بأسکم * تا لە زەبری یەکتر لە کاتی جەنگەکاندا بتان پارێزی * فهل أتم شاکرون * دە ئاخۆ ئیو لەبەرەمبەر ئەو نیعمەتانەو سوپاسگوزار ئەین؟ واتە: دەسپاسی خوا بکەن. داستانی داوود ﷺ بەو شێوہ یە بەکورتی باسکرا، ئینجا چیرۆکی سولهیمانیش بەم شێوہ یە دەست پێ ئەکا: * ۸۱: ولسلمان الريح عاصفة * بۆ سولهیمانیش با یەکی سەختی بەھیزمان رەخساندو رام کرد * تجری بأمره إلى الأرض التي بارکنا فیھا * بەفەرمانی ئەو دەرۆشت بۆ ناوچەو ولاتی شام، کہ پرپیست و پیرۆزمان کرد بە خیرات و بەرووبوم و نیردرانی زۆرە ی پیغەمبەرەن لەوی * و کنا بکل شی عالمین * وە ئیمە بە ھەموو شتی زاناو ئاگادار بووین، خۆمان چاک ئەمان زانی سولهیمان ئەو پلە یە ی شایستە یە لەم باسە ی سولهیمانەدا و توێژیک ی زۆر ھە یە، زۆرەشیان دەست ھەلەستی جوولەکە یەو، بۆیە ئیمەش بیجگە لە دەقە قورئانییەکە نارۆینە ناو کێشەکەو * ۸۲: ومن الشياطين من يغصون له * وە ھەروا لە شە یاتینەکانیش کەسانیکمان رام کردبوو بۆی ئەرویشتنە ناو بنی دەریاکانەو مەرۆاری و مەرچانیان بۆ دەردەھینا * و یعملون عملا دون ذلک * و بیجگە لەویش کاری تریشیان بۆ ئەنجام ئەدا، کہ مڕۆیەکان بۆیان ئەنجام نەئەدرا * و کنا لهم حافظین * خویشمان چاودیرو پارێزەریان بووین، نەمان دەھیشت لەفەرمانی ئەو لا بدەن. لەم باسی جینیانەدا گەل چیرۆک و داستانی جوولەکە ی تیکەل کراو، بۆیە ئیمەش لەم ئەندازەدا ئەوەستین.

یادیکی ئە ییووب پیغەمبەر ﷺ:

۸۳: وأیوب إذ نادى ربه * باسیکی بەسەرھات و چیرۆکی (ئە ییووب) ییش بکە کاتی کہ پارایەو ھەواواری لە پەرورەدگاری خۆی کردو و تی: * أنى مسنى الضر * بێ گومان دووچار ی بەلاو نەخۆشییەك بووم * وأنت أرحم الراحمین * ئەتۆیش لەھەموو خاوەن بەزەییەکان بەبەزەیی تری. ئە ییووب ﷺ پە یامبەرێک بوو خوا ی دلۆقان مندال و سامانیکی زۆری پێ دابوو، بەلام دواتر بە ئیرادەو بریار ی خۆی ھەموو تیاچوو، ئەویش ھیچ گوێی نەداو پێی تێک نەچوو، پاشان نەخۆشیش درا بەسەریاو، زۆریش

إلی حین) ۹۸/۱۰. هر واتای رزگار کردنی هۆزه که ی (یونس) ه. پاشان په شیمان بوونه و هیان.

زەکه‌ریاو یەحیا سلاویان لی بئ:

﴿ ۸۹: وزکریا إذ نادى ربه ﴾ هه‌روه‌ها زه‌که‌ریاش وه‌بیر بینه که له‌ناخی دلیه‌وه‌هاوارو بانگی له‌په‌روه‌ردگاری خۆی کردو وتی: ﴿ رب لا تذرنى فردا ﴾ ئەه‌ی په‌روه‌ردگارا! هه‌ر به‌ته‌نها ییم مه‌هینلوه‌ه بئ منداڵ و واریس، ئەلین ئەه‌و ده‌مه‌ته‌مه‌نی زه‌که‌ریا که‌یشتبوه‌ه سه‌د سال و، ته‌مه‌نی ژنه‌که‌شی نه‌وه‌دو نو سال بوو، هیمان هه‌چ منداڵیان نه‌بوو بوو ﴿ وأنت خير الوارثين ﴾ وه‌توش چاکترینی واریسانی بۆ من، واته: هه‌ر ئەتۆم به‌سه‌ئەگه‌ر واریسیشم بئ نه‌به‌خشی. ﴿ ۹۰: فاستجبنا له ﴾ دوعامان لی گه‌یرا کردو وه‌لامان دایه‌وه‌ه ﴿ وهه‌نا له‌یحی ﴾ و یه‌حیا یاشمان پئ به‌خشی ﴿ وأصلحنا له‌زوجه ﴾ و ژنه‌که‌یشمان بۆ هه‌ینایه‌ه باری منداڵ بوون له‌حالیکه‌ پێشتر منداڵی نه‌ئەبوو ﴿ إنهم كانوا یسارعون فی الخیرات ﴾ چونکه‌ ئەوان هه‌موویان له‌کاری خێرو چاکه‌دا به‌رده‌وام په‌له‌و تالوکه‌یان ده‌کرد ﴿ ویدعوننا رغبا وره‌با ﴾ هه‌میشه‌ له‌به‌ر هیوای میه‌ره‌بان‌ی و ره‌حمه‌تی ئیمه‌دا نزیان ده‌کرد، وه‌له‌ترسی دۆزه‌خ هه‌واریان ده‌کرد ﴿ وکانوا لنا خاشعین ﴾ له‌ئاست ئیمه‌هه‌مووکات خۆبه‌که‌مزان و ملکه‌چی کارو فه‌رمانی ئیمه‌بوون.

باسی مه‌ریه‌م و عیسا (دروودیان لی بئ):

﴿ ۹۱: والتي أحصنت فرجها ﴾ هه‌روه‌ها وه‌بیر بینه (خاتوو مه‌ریه‌م) ئەه‌و ژنه‌ی که‌ شه‌رم و داوینی خۆی پاک و خاوین راگرت و پاراستی له‌حه‌رام، بۆیه، ناوی مه‌ریه‌می نه‌هینا، به‌لکو فه‌رمووی: (والتي...) چونکه‌ لێره‌دا مه‌به‌ست باسی پێغه‌مبه‌رانه‌و، ته‌نها کۆره‌که‌شی (عیسا) له‌زنجیره‌ی په‌یامبه‌رانه‌، نه‌که‌خۆی. ﴿ فنفخنا فیها من روحنا ﴾ ئینجا ئیمه‌ش به‌هۆی فره‌شته‌ی خۆمانه‌وه‌ "جوهره‌ئیل" فوومان پێدا کرد و بوو به‌هۆی سک پرپوونی و؛ عیسا لی بوو!! (شیخی سابوونی) له‌په‌راویزی (ئیین که‌سیر) دا ده‌لی: (یراد من الفرج: فرج القیص، أی لم یعلق بشوبها ربه‌، أی أنها طاهرة‌ الأثواب؛ قال السهيلي: فلا یذهبن وه‌مک إلی غیر هذا من لطیف الکناية...). واته: مه‌به‌ست به‌پێژیه‌ (فه‌رج) یه‌خه‌ی کراسه‌که‌ی خاتوو (مه‌ریه‌م) ه؛ واته: ئەه‌و قه‌ت جیی به‌دگومانی نه‌بووه‌و، هه‌میشه‌ داوینپاک بووه‌و، بۆیه‌ وه‌که‌ ته‌فسیری (سوهه‌یلی) ده‌لێت: نابئ بیر له‌هه‌چ شتیکی دیکه‌ بکریته‌وه‌، به‌تایبه‌تی که‌ (روح القدس = جوهریل) به‌فه‌رمانی خۆای (قُدووس) ئەه‌وکاره‌ی

ئه‌نجام داوه‌، چۆن ده‌بی بیر له‌شتی تر بکریته‌وه‌. ﴿ وجعلناها وابنها آية للعالمين ﴾ مه‌ریه‌م و کۆره‌که‌یشمان کرده‌ مۆعجیزه‌و نیشانه‌یه‌کی گه‌وره‌و بئ وینه‌ بۆ هه‌موو خه‌لکانی جیهان، چونکه‌ تائه‌و سه‌رده‌مه‌ شتی وا نه‌بوو بوو وه‌ ئاینده‌شا هه‌رگیز نایشبیت. ﴿ ۹۲: إن هذه أمتکم أمة واحدة ﴾ به‌راستی ئەم په‌یامبه‌رو ئوممه‌تانه‌ن هه‌واییرو هه‌واییازی ئیوه‌ن که‌ یه‌که‌ گه‌ل و یه‌که‌ ئوممه‌تن، عه‌قیده‌یان یه‌که‌و، یه‌که‌ شیوه‌ ئه‌رۆن و هه‌ر هه‌مووشیان بۆ خوا کار ئەکه‌ن، به‌لام موشریکه‌کان که‌ناریان لی گرتوو لێیان جیا بوونه‌وه‌! ﴿ وأنا ربکم فاعبدون ﴾ منیش په‌روه‌ردگاری ئیوه‌م، ده‌شی ته‌نها منیش به‌پرستن ﴿ ۹۳: وتقطعوا أئمرهم بینهم ﴾ له‌گه‌ل ئەه‌وه‌شدا که‌ هه‌موو په‌یامبه‌ران و ئوممه‌تانیان ئیش و کارو ئەرکیان یه‌که‌ بووه‌و عه‌قیده‌شیان یه‌که‌ بووه‌، به‌لام زۆربه‌ی ئەوانه‌ له‌ئاینی یه‌که‌تبه‌پرستی لایانداو کاروباری ئایینه‌که‌یان له‌ناو خۆیاندا پچر پچر کردو بوونه‌ چه‌ند گروپ و چه‌ند ده‌سته‌وه‌ ﴿ کل إلینا راجعون ﴾ هه‌ریه‌کی له‌وانیش -له‌دواپۆژدا- بۆلای ئیمه‌ ئەه‌گه‌ر پێنه‌وه‌ بۆحیساب و لێپرسینه‌وه‌ ﴿ ۹۴: فمن یعمل من الصالحات وهو مؤمن ﴾ جا هه‌رکه‌سێک له‌کارو کرده‌وه‌ی چاک خه‌ریک بئ، له‌هه‌مان کاتدا به‌رواداریش بێت ﴿ فلا کفران لعه‌ ﴾ بئ گومان ته‌قالاو هه‌ول و تیکۆشانه‌کانی به‌زایه‌ ناچن و ون نابن ﴿ وإنال کاتبون ﴾ بئ گومان ئیمه‌ کۆششه‌که‌ی بۆده‌نووسین وه‌یچ شتیکی لی گوم نابیت ﴿ ۹۵: وحرام علی قریه‌ أه‌لکناها أنهم لا یرجعون ﴾ خه‌لکانی هه‌ر شارو گوندیکیان له‌ناومان به‌ردبن هه‌رگیز جارێکی تر ناتوانن به‌ره‌و دوا به‌گه‌ر پێنه‌وه‌ بۆ دونیاو، ته‌وبه‌یان لی وه‌رناگیردرئ.

یاجوج و ماجوج:

﴿ ۹۶: حتی إذا فتحت یاجوج و ماجوج ﴾ دونیاش به‌رده‌وام ده‌بیت تا ئەه‌و کاته‌ی ده‌رگا -به‌ریه‌سته‌که‌ی (ذوالقرنین)- له‌تیره‌ی (یاجوج و ماجوج) ئەه‌کریته‌وه‌و بلاو ئەبنه‌وه‌، که‌ ئەه‌وش نیشانه‌ی نزیکبوونه‌وه‌ی کۆتایی دونیایه‌، جا ئەوانیش ﴿ وهم من کل حذب ینسلون ﴾ له‌هه‌موو به‌رزایی و کون و که‌لینیکه‌وه‌ به‌پرتاو داده‌پرن و ده‌ر ده‌چن، واته: یاجوج و ماجوج له‌هه‌موو ده‌رگا و ڕیگایه‌که‌وه‌ دینه‌ ده‌ره‌وه‌ بۆ فه‌سادو گێره‌ شیوینی. به‌لام ئاخۆ یاجوج و ماجوج کین؟ و ئیستا له‌کۆین؟ چیان لی هات؟ یاخود سه‌رئه‌نجام چیان لی دیت؟ ئەمانه‌ کۆمه‌لی پرسیارن و وه‌لامه‌که‌یان زۆر گرانه‌، وه‌ ئیمه‌ بێجگه‌ له‌وه‌ی له‌قورئاندا هاتوو هه‌چ شتی نازانین، ئەه‌گه‌رچی له‌وانه‌یشه‌ هه‌ر شه‌پۆله‌که‌ی "ته‌تار" بووبئ،

و کیتابیان نییه ﴿ و تلتفاهم الملائكة ﴾ وه به لکو فریشته کانیش به پرووی خو شه وه له ده رگای به هه شندا پی شوازیان لی ئەهه کن ﴿ هذا يومكم الذي كنتم توعدون ﴾ و پێیان ئەوین: ئەوا ئەمرۆ هه ر ئەو رۆژهیه که "له دنیادا" به لێنتان پێ درابوو.

وَالَّتِي أَحْصَيْتُ فَزَعَهَا فَتَعَفَّفْ عَنْهَا فِيهَا مِنْ رُوحِنَا
وَجَعَلْنَاهَا وَابْنَهَا آيَةً لِلْعَالَمِينَ ﴿١١﴾ إِنَّ هَذِهِ
أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَأَنَا رَبُّكُمْ فَاعْبُدُونِ ﴿١٢﴾
وَتَقَطَّعُوا أَسْرَهُمْ بَيْنَهُمْ كُذِّبَ الْإِنْسَانُ رَجُوعَتِ
فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْرَ الْفَصْلِ يَلِذْ لَهُ ۖ هُوَ مِنْ فَلَاحِ كُفْرَانٍ
لِسَعِيدِهِ ۖ وَإِنَّا لَهُ كَنُيُوتٌ ﴿١٣﴾ وَحَرَّمْنَا عَلَى قَرِينِهِ
أَهْلَ كُنْهَاهُ أَنَّهُمْ لَا يَرْجِعُونَ ﴿١٤﴾ حَتَّىٰ إِذَا فُزِحَتْ
يَأْجُوجُ وَمَأْجُوجُ وَهُمْ مِنْ كُلِّ حَدَبٍ يَنْسِلُونَ ﴿١٥﴾
وَاقْتَرَبَ الْوَعْدُ الْحَقُّ فَإِذَا هِيَ شَخِصَةٌ أَبْصَرُ الَّذِينَ
كَفَرُوا بَيْنَهُمَا فَدَعَوْا عَلَىٰ غَفِلَةٍ ۖ فَمِنْ هَذَا بَلْ كُنَّا
ظَالِمِينَ ﴿١٦﴾ إِنَّكُمْ وَمَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ
اللَّهِ حَصْبُ جَهَنَّمَ أَنْتُمْ لَهَا وَرَدُونَ ﴿١٧﴾ لَوْ كَانَتْ
هَذُلًا ۖ أَلَا إِلَهَةٌ مَارَدُوهَا وَكُلٌّ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿١٨﴾
لَهُمْ فِيهَا زَفِيرٌ وَهُمْ فِيهَا لَا يَسْمَعُونَ ﴿١٩﴾ إِنَّ الَّذِينَ
سَبَقَتْ لَهُمْ مِنَّا الْحُسْنَىٰ أُولَٰئِكَ عَنْهَا مُبْعَدُونَ ﴿٢٠﴾

ئاسمان ۋەك قاقەزى تۆمار ھەلدەيچرى:

﴿ ۱۰۴ ﴾ : یوم نظوی السماء کطی السجل للکتاب ﴿ باسی نهو رؤه بکه ئاسمان، وهکو هه لپیچانی تۆمارى قاقهز بۆ نووسین هه لده پیچین، چۆن نووسهر نهو په ره ی بهرده ستی لولل نه کاو نه پیچیته وه، نه مه ش ههر نه وهیه که خوی گه وره ده ربه ره ی نه فهرموئ: (وما قدروا الله حق قدره والارض جميعا قبضته يوم القيامة والسموات مطويات بيمينه..) ۶۷/۳۹. ئیمامی بوخاریش نه م فهرمووده یه ده هیئى: ((إن الله يقبض يوم القيامة الأرضين، وتكون السموات بيمينه)). واته: به راستی له رۆزى قیامه تدا خوا گشت زه یه کان ده گری و، ئاسمانه کانیش هه موو به ده سستییه وهن، نه م باسه زیاتر له سووره تی (زومه) دا روون کراوه ته وه. ﴿ کما یذنا أول خلق نعيده ﴾ ههر وهک چۆن له سه ره تاوه دروستمان کرد، دیسان ههر ئاوايش وهک خوی لی نه که ینه وه ﴿ وعدا علینا ﴾

چونکه له نزيك شارى ترمزدا سهديدك دوزراوه ته وه ناوبانگي به "باب الحديد" دهر كړدووه، وه زاناى ئه لمانى (سيل برد) له سهره تاى سهدى پازده دا سهرىكى له وى داو له نووسينه كهى دا تومارى كرد، له وه ئه چى ئه و جيگايه، ههر جيگا كهى يا جوج و ماجوج بڼت ﴿٩٧﴾ واقترَب الوعد الحق ﴿٩٨﴾ ئه وسا ئيتر به ئينه راست و دروسته كهش "بو هاتنى قيامت" نزيك ده بڼته وه، واته: ههر يا جوج و ماجوج له و جيگايى خوږانه هاتنه دهرى، ئه وه ئيتر قيامه تيش نزيكه ﴿٩٩﴾ فاذا هى شاخصه ابصار الذين كفروا ﴿١٠٠﴾ ئه وسا ئيتر چاوى ئه وه كه سانهى خوانه ناس و بى پروان ئه بلهق ئه بى و، له جىيى خوږى ناجوول، واته: له بهر نار هه تنى ئه و روژه چاويان بو ناتروكي ﴿١٠١﴾ يا ويلنا قد كنا فى غفلة من هذا ﴿١٠٢﴾ هاواريان لى بهرز ئه بڼته وه وه لىن: ئه تياچوو خو مان! به راستى ئيمه له غه فلهت و بى ئاگاييدا بووين له م روژه ﴿١٠٣﴾ بل كنا ظالمين ﴿١٠٤﴾ نهك ههر غافل بووين، به لكو سته مكاريش بووين له خو مان.

خۆتان و بته کانتان سووته مه نهی دۆزه خن:

﴿ ۹۸ ﴾ : إِنْكُمْ وَمَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ حَصْبُ جَهَنَّمَ ﴿ ثَيْنِجَا نَهَمَ ﴾
 بېراره دهر ته چسې و پېښان ته ورتې: بې گومان ئيووه نهوشتانه ش
 له جېي خوا ته تان په رستن؛ گشت ده بڼه دارو دوه ون و سوو ته مه نه
 دوزخ ﴿ اَتَمَ لَهَا وَارْدُونَ ﴾ ههر ده بې "له گډل بته كاندا" بچنه
 نيوپوهه ﴿ ۹۹ ﴾ : لَوْ كَانَ هَؤُلَاءِ آلَهِ مَا وَرَدُوهَا ﴿ بَهْمُوشَرِيكَانَ ﴾
 دوه ورتېت: خو ته گهر نهو بټانه وهك ئيووه پټتان وايه- خوا بوونايه
 ئاوا نه ته چوونه ناو دوزخ هوه ﴿ وَكُلْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴾ ههر
 هه مووشيان - په رستيارو په رستراو- له دوزخ دان به هه تاهه تايي
 نه مي ننه وه ﴿ ۱۰۰ ﴾ : لَهْمُ فِيهَا زَفِيرٌ ﴿ لَهْوً هَهْنَسَةً دَانِيَكِي زُورٌ ﴾
 تونديان بو هه يه. ﴿ وَهَمُ فِيهَا لَا يَسْمَعُونَ ﴾ وه له بهر ئيش وټازارو
 نار هه ته له دوزخ خدا هيچ قسه يه كي خو ش نابيستن، كلپه كلپي
 جه هه ننهم نه بې ﴿ ۱۰۱ ﴾ : إِنْ الَّذِينَ سَبَقَتْ لَهُمْ مِنَ الْحَسَنَى ﴿
 بې گومان كه سانېك له پيشدا له لايه ن ئيمه وه به هو ي كارو كرده وه
 چا كه كانايانه وه، به ئيني پاشه روژي چا كتر يان پي درابوو. ﴿ أُولَئِكَ ﴾
 عنها مبعدون ﴿ ثَهْوَانَهُ لَهْوُ ثَاغِرَهُ دَوْرُ رَادَهُ كَيَّرْدَرَيْنَ وَكِهْرَمَاوْ ﴾
 نار هه تيش ناچيژن ﴿ ۱۰۲ ﴾ : لَا يَسْمَعُونَ حَسِيسَهَا ﴿ دَهْنَكِي ﴾
 قرچه و بليسه ي دوزخ نابيستن ﴿ وَهَمُ فِي مَا اشْتَهَتْ أَنْفُسُهُمْ ﴾
 خال دون ﴿ بَهْلُكُو ثَهْوَانَهُ لَهْوُ نَاوْ نَاوْ نِيْعَمَه تِيكْ دَانْ كَه نَهْفَسِيَانْ ﴾
 حهزي پي دهكات، وه به هه تا هه تاييش له وې نه مي ننه وه ﴿ ۱۰۳ ﴾ :
 لَا يَحْزَنُهُمُ الْفَرْعُ الْاَكْبَرُ ﴿ تَهْنُكَانَهْ يَ بِي سَنُوْرُ ﴾ ترسه گه وره كه ي
 نهو روژه نه وان زويز و غه مگين ناكات ترسي ليپر سينه وه و حيساب

خوای گه وره ئەم زهویە بۆ برۆاداران دروست کردوو، بۆیه پێویستە لەسەریان بەبرۆای دروست و هەول و تێکۆشان و مەزراو کشتوکال، ئاوەدانی بکەنەوه ﴿ ۱۰۶ 》: *إِنْ فِي هَذَا لَبَلَاغًا لِّقَوْمٍ* عابدین ﴿ ۱۰۷ 》 بێ گومان ئا لەم قورئانەدا باسمان کرد راگەیانندنیکی ئاشکراو روون هەیه بۆ کەسانی خواپەرست، یاسای بوونەوهرو پاشەرۆژو ژیان وگەشتن بە خوشنودی خوا، بۆ هەرگەلێکی پەرستیار وخواناسە، ئەوانە ی سەر لەخۆیان تێک نادن و، تەنها تەنها ئەم قورئانە دەکەنە بەرنامەی ژینیان.

پێغه مبه‌ر ره‌حمه‌ت و چا‌كه‌ بوو بۆ گشت خه‌ڵكانی جیهان:

﴿ ۱۰۷ 》: *وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ* ﴿ ۱۰۸ 》: *يٰٓأَيُّهَا مَوْمِنُوْا* ئێمه هەر بۆیه تۆمان نارد کەرەحمەت و بەزەیی و میهره‌بانیه‌ک بێت بۆ هەموو جیهانیان تاده‌ستی ته‌واوی مه‌ردوم به‌ره‌و هیدایه‌ت و رێگه‌ی به‌ختیار ی بگری، دیاره هەر تەنها ئەوانەش بەهره‌مند ئەبن پێت کە خوشیان ئاماده‌ بن بۆ بیستنی بانگه‌وازه‌کت، ئیمامی (موسلیم) ئەم فەرموده‌یه‌ی هیناوه: ((إِنِّي لَمْ أُبْعَثْ لَعَالًا، وَإِنَّمَا بُعِثْتُ رَحْمَةً)) واته: بێ گومان کە من بۆ ئەوه نه‌نێراوم هەردەم نفیرنکارو نزاکاری شه‌رو خراپه‌ بۆ خەڵکان، بەشکوم هەر به‌ره‌حمەت و میهره‌بانی و، دل‌اوایی ره‌وانه‌ کراوم. یان ده‌فه‌رموی: ((إِنَّمَا أَنَا رَحْمَةٌ مُّهِدَاةٌ)) من هەر ره‌حمەت و شاره‌زا کراویکی ده‌ستی خوام و نێردراوم بۆلای ئێوه، واته: خراپه‌کاری و، ئەزیه‌ت و ئازاردان، ئەمانه‌ هیچیان کاری من نین (ئێبن عەساکیر).

کاکلی وه‌حی یه‌ که‌خواپه‌رسته‌یه‌:

﴿ ۱۰۸ 》: *قُلْ إِنَّمَا يُوحِي إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَهُ الْوَاحِدُ* ﴿ ۱۰۹ 》: *يٰٓأَيُّهَا مَوْمِنُوْا* پێیان بلێ: به‌راستی من هەر بۆیه وه‌حی و نیگام بۆ کراوه‌ که‌ بلێم په‌روه‌ردگارو په‌رستراوی ئێوه، هەر خوایه‌کی تاک و ته‌نیا یه‌ ﴿ ۱۱۰ 》: *فَهَلْ أُنْتُمْ أَشْدُّ مَسْلُومًا* ئاخۆ ئێوه ته‌سلیم و ملکه‌چ ده‌بن؟ واته: ملکه‌چ بن بۆ په‌رستنی خوا به‌ تاک و ته‌نیاو، فه‌رمان و بریاره‌کانی بێ دووو سێ ئەنجام ده‌ن ﴿ ۱۱۱ 》: *فَإِنْ تَوَلَّوْا فَعَلَّ اللَّهُ مَا تَبْغُونَ* خۆ ئەگەر ملکه‌چ نه‌بوون و پشتیان هه‌لکرد، پێیان بلێ: وا من به‌ یه‌کسانی په‌یامی خوام به‌هه‌مووتان راگه‌یانده‌، پاش ئەوه‌و پاش ته‌سلیم نه‌بووتان، ئێتر له‌ نیوان ئێمه‌و ئێوه‌دا تەنها جه‌نگ ماوه. ﴿ ۱۱۲ 》: *وَإِنْ أَدْرَىٰ أَقْرَبُ أَمْ بَعِيدُ مَا تُوعِدُونَ* من نایشرانم هاتنی ئەو سزایه‌ی به‌لێنتان پێ دراوه‌ بزیکه‌ و زوو دێته‌ جێ، یان دووره‌ و ماوه‌یه‌ک ده‌خایه‌نێ. له‌ دونیادا ئەبێ، یان له‌ دوا‌رۆژدا؟ ﴿ ۱۱۳ 》: *إِنَّهُ يَعْلَمُ الْجَهْرَ مِنَ الْقَوْلِ وَيَعْلَمُ مَا تَكْتُمُونَ* بێ گومان ئەو زاته‌ به‌

به‌لێنیکه‌ ئەنجامدانی له‌سه‌ر ئێمه‌یه‌ ﴿ ۱۱۴ 》: *إِنَّا كُنَّا فَاعِلِينَ* و بێ گومانیش ئێمه هەر ئەنجامی ئەده‌ین. پێغه‌مبه‌ر ﴿ ۱۱۵ 》: *فَهَرَمَوِي: ((إِنَّمَا تَحْشَرُونَ إِلَى اللَّهِ - عَزَّ وَجَلَّ - حَفَا عَرَا غَرَلًا، كَمَا بَدَأْنَا أَوَّلَ خَلْقٍ نُّعِيدُهُ، وَعَدَّا عَلَيْهَا إِنَّا كُنَّا فَاعِلِينَ))* (پێشه‌وا ئەحمەد). بێ گومان ئێوه گشتتان به‌پێی په‌تی و، سه‌رو لاشه‌ی رووت و

قووت و، خه‌ته‌نه‌ نه‌کراوه‌یی وه‌ک رۆژی له‌دایک بوونتان گشت کو‌ده‌کرینه‌وه‌ و ده‌برین بۆلای خوا، هەر وه‌کو چۆن یه‌که‌م جار دروستمان کردوون، هەر ئاواش ئەتان گێڕینه‌وه‌، ئەمه‌ به‌لێنیکه‌ ئەنجام دانه‌که‌ی له‌سه‌ر ئێمه‌یه‌، خۆ ئێمه‌ش هه‌میشه‌ به‌کارو لێهاتوو بووین.

ئەم زه‌مینه‌ هەر بۆ به‌نده‌ سال‌حه‌کان ده‌بێ:

﴿ ۱۰۵ 》: *وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزُّبُورِ مِنْ بَعْدِ الذِّكْرِ* ﴿ ۱۰۶ 》: *يٰٓأَيُّهَا مَوْمِنُوْا* له‌کتیبه‌ی (زه‌بوور) ی (داوود) دا له‌پاش تۆمار کردنی له‌ (لوح المحفوظ) دا نووسیمان و بریارمان دا ﴿ ۱۰۷ 》: *أَنَّ الْأَرْضَ يَرِثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ* که‌ به‌نده‌ سال‌حه‌کانم ده‌سه‌لات و حکومه‌تی ئەم زه‌ویه‌ به‌ده‌ست ئەگرن. به‌لێ خوای گه‌وره‌ ئاده‌میزادی خسته‌ سه‌ر زه‌وی بۆ ئاوه‌دان کردنه‌وه‌ی و، به‌ده‌ست هینانی خێرو به‌روو بوومی، به‌رنامه‌و پرۆگرامیشی پێ‌دان، جا که‌واته‌ هەر له‌بناغه‌دا

هەموو كەسنىڭ دادەچلەكلىكىنى سەر سام دەمىنىڭ، تەنەت داكى
بەسۈزى شىردەرىش چاۋەكانى مۆلەق و زەق دەبى و، خۇشەويستى
كۆرپەلەكى خۇى لەبىر دەچىتەۋە، ھەرۈك ئۇنى دووگىيانىش
مندالى لەبار دەچى و، مەۋقەكان ھەموو عەقلى و ژىرىيان تىڭ
دەچى و، ۋەك مەست و سەرخۇشيان لى دى و، تەنەت خزم و
كەس و كارى نىكىش لەتاۋ قورسى و نەرحەتى ئەۋ رۆزە لەيەكتەر
ھەلدەن و رادەكەن

﴿كۆمەلى بەلگەى بەھىز دىننەتەۋە بۇ راستى ئەۋ رووداۋە گەۋرەيە:
رۆزى قىامەت، بەگشت بوونەۋەرىش دەلىت: باشە! دەسلەتتىڭ
بتوانى ئەم ھەموو قۇناغانە بەسەر مەۋقە بىننى و تىپەرىننى: (يا ايها
الناس ان كنتم فى ريب من البعث) پاشانىش پاداش، يان تۆلە
ۋەردەگىتەۋە، ئەى چۈن ناتوانى مردوۋان زىندوۋ بىكەتەۋە؟!

﴿چەند دىمەنىكى دلتەزىنى رۆزى قىامەت باس دەكات،
دەرەنجام چاكان لە بەھەشتداۋ، خراپان لە دۈزەخدا ھەموو خۇيان
دەبىنەۋە.

﴿ۋىنەى چەند شارو ۋەلتىكى كاۋل و ۋىرانكراۋ، بەھۋى
سەرىپچى و ياخىبوونىانەۋە دىننەتەۋە، لە لايەكەۋە بۇ ئەۋەى
بانگەرانى ئىسلام دىنباىن كە خوا لە پىشتىانەۋ، لەلايەكى
تريشەۋە با ستەمكاران چاك بزەن كە خوا ھەر بۇ ماۋەيەكى كەم
چاۋپۇشيان لى ئەكات.

لەكۋتايىشدا نمونەيەك بۇ بىتپەرسەتەكان دىننەتەۋە پىيان دەلى:
پەرسەتراۋەكانىان زۆر پەستىرو لاۋازترن لەۋەش كەھىچ نەبىت
بتوانن تاكە مىشىكىش دروست بىكەن، جا پاش ئەۋە داۋا ئەكات
كەتەنە پەپرەۋى لەدىن و ئايىنى ئىبراھىم بىكى. ۋە بۇيە بەناۋى
سوۋرەتى (حەج) ەۋە ناۋرەۋە، بۇئەۋەى تا دۇنيا دۇنيابىت باسى
ئىبراھىم و كارو كەردەۋەكانى ھەر پىشنگداربى، چونكە ئىبراھىم
بوو، مەۋقەكانى بانگىر بۇ جىيەجى كەردى فەرزەى حەج، جا
ھەموو خەلڭ، ئەۋ بانگەى ئەۋيان بىست، تەنەت ئەۋانەش
كە ھىشتا ھەر لەپىشتى بابىاندا بوون بە: (لىك اللھم لىك)
ۋەلاميان داۋىەۋە.

رۆزە سەختەكانى قىامەت:

خوا لەم سوۋرەتەدا مەۋقە لەكات وساتەسەختەكانى رۆزى سەلا
ھوشيار دەكاتەۋە دەفەرمۇ: ﴿بسم الله الرحمن الرحيم﴾ ۱ يا
ايها الناس اتقوا ربكم ﴿ئەى خەلگىنە! بەردەۋام لەپەرۋەردگارتان
بىترسن و خۇپپارزىن لە خەشم و ركى ئەۋ، فەرمانەكانى بەچاكى
جىيەجى بىكەن، بەۋ جۈرە كە لەپىناسەى (تەقۋا) دا لەلايەن يەكى

گوفتارى ئاشكراتان ئەزانى و، بەۋەش ھەر دەزانى ئىۋە ئەيشارنەۋە
﴿۱۱۱: وان أدري لعله فتنة لكم ﴿ۋە من نايشزانم لەۋانەيە
دواختىنى ئەۋ سزايە ھەر بۇ تاقىكرەنەۋەيەك بىت بۇتان و متاع
إلى جن ﴿رابواردنىڭ بى تا ماۋەيەكى دىارىكراۋ، ئەۋجا سزاكەتان
بۇ بىت ﴿۱۱۲: قال رب احكم بالحق ﴿جا دۋاى گەياندىنى
پەيامەكەى و گۈى نەدانى خوانەناسان پىنى، پەيامبەر روۋ ئەكاتە
پەرۋەردگارى خۇى و ئەلى: ئەى پەرۋەردگارم! لەنىۋان من و
ئەۋانەدا بىرارى راستەقىنەى خۇت بدە، چونكە من زۆر ھەۋەلمداۋ
ھۇشيارم كەردەۋە، لە سزاي تۇ ئاگادارم كەردەۋە، بەلام باۋەريان
نەھىنا، جا ئىتر تۈش چۈن باشە؛ بىرارى خۇت بدە ﴿وربنا
الرحمن المستعان على ما تصفون ﴿پەرۋەردگارم—كە خۋايەكى
بەخشەرە—كۆمەك لىخۋازراۋە بۇ تۆلەۋ جەزەبەدان لەسەر ئەۋقسە
ناقۇلاۋ ناشىاۋانەتان، ھەر ئەۋىشە يارمەتىم ئەداۋ سەرم ئەخا بە
سەر ئىۋەدا، ئەر ئىۋە لارو لاسار بن، چونكە من ھەۋلىكى زۆرم
لەگەل دان، بەلام ئىۋە ھەر نەتان بىست!.

فرەچاۋ لەبەرۋە مەمنوۋم كە خۋاى دەھندەۋ پەرۋەرىنم، پىشتىۋانى
كەردم بۇ نوۋسىنى تەفسىرى سوۋرەتى (ئەنبىاء).

كۆتايى جزى ۱۷، (ۋە الحمد والمنة)...

سوۋرەتى (حەج) ە

مەدەنىيەۋ (۷۸) ئايەتە

بەناۋى خۋاى بەخشندەى مېھرەبان

ئەم سوۋرەتە ۋەك سوۋرەتە مەدەنىيەكانى تر، گىرنگىيەكى زۆر
دەدا بە نەخشەۋ ياسادانان، ھەرچەند كەش و ھەۋاى سوۋرەتە
مەككەيىيەكانىشى بەسەرا زالە، چونكە ئەمىش ھەرباسى ئىمان
و باۋەر و يەكتاپەرسىتى و، ئاگادار كەردەۋەۋە ترساندن و زىندوۋ
بوونەۋەۋە پاداش و تۆلەۋ نىشاندانى دىمەنەكانى رۆزى قىامەت
دەكات، خۇ ئەمانەش ھەر ھەموو باسى سەرەكى سوۋرەتە
مەككەيىيەكانن، لەلايەكىشەۋە مۆلەت دان بە (قىتال) و جەنگ و
كۈشتارو، ياسادانان بۇ حەج و، دىارى و قوربانى بۇ (كەعبە) ى
شەرىفەۋ، فەرمان دان بە جىھاد لەرىى خۋادا.. ئەمانە ھەر ھەموو
باسى سوۋرەتە مەدەنىيەكانن، بۇيە ھەندى لە زانايان دەلىن: ئەم
سوۋرەتە ھەۋەشە لە نىۋان مەككەيى و مەدىنەيى دا.

﴿لەسەرەتاۋە بەباسىكى سامناك و ترسىنەر: (يا ايها الناس اتقوا
ربكم ان زلزلة الساعة شئ عظيم) دەست پى دەكات، كە بەراستى

له خوا ناسانه وه هاتوووه ده لیت: نه چیته جیگایه که وه، خوا ریگری لی کرد بیت، له جیگایه کیشدا ده بی بی، ببه و نادیار نه بیت ﴿إن زلزلة الساعة شئ عظیم﴾ چونکه به راستی بوومه له رزه و شوکه ی هانتی روژی قیامت و کاولوونی دنیا، کاریکی زور سامناک و گه ورهیه، وهک خوا خو ی له سووره تیکی ترده نه فهرموی:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّعُوذُ بِكُمْ مِنْ رَبِّكَ زَلْزَلَةَ السَّاعَةِ شَيْءٌ عَظِيمٌ ﴿١﴾ يَوْمَ تَرَوُنَّهَا نَخَعًا وَهُمْ هَلَكُومٌ ﴿٢﴾ كُلُّ مُرْضِعَةٍ عَمَّا أَرْضَعَتْ وَتَضَعُ كُلُّ ذَاتِ حَمْلٍ حَمْلَهَا وَتَرَى النَّاسَ سُكَارَىٰ وَمَا هُمْ بِسُكَارَىٰ وَلَٰكِنَّ عَذَابَ اللَّهِ شَدِيدٌ ﴿٣﴾ وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يُجَادِلُ فِي اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَيَتَّبِعُ كُلَّ شَيْطَانٍ مُّرِيدٍ ﴿٤﴾ كَتَبَ عَلَيْهِ أَنَّهُ مَنْ تَوَلَّاهُ فَأَنَّهُ يُضِلُّهُ وَيَهْدِيهِ إِلَىٰ عَذَابِ السَّعِيرِ ﴿٥﴾ يَأْتِيهَا النَّاسُ إِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِنَ الْبَعْثِ فَإِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ مِنْ عَلَقَةٍ ثُمَّ مِنْ مُضْغَةٍ مُخَلَّقَةٍ وَغَيْرِ مُخَلَّقَةٍ لِّنَبِّئَنَّكُمْ وَنُنَفِّسَنَّكُمْ فَإِنَّا أَهْلًا بِمَا نَشَاءُ إِنَّ أَحْلِلَ شَيْئًا فَمَا أَتَىٰكُمْ وَلَمَّا تَرَوْهَا كَانَتْ أَشْدَّ مِنْكُمْ وَمِنْكُمْ مَنْ يُؤْفِقُ وَمِنْكُمْ مَنْ يُضِلُّ وَمِنْكُمْ مَنْ يُبْذَرُ إِلَىٰ أَرْضٍ لَّعُورٍ لَّا يَعْلَمُ مِنْ بَعْدِ عَلِيمٍ شَيْئًا وَتَرَى الْأَرْضَ هَامِدَةً فَإِنَّا أَنزَلْنَاهَا عَلَيْهَا وَالْمَاءُ أَهْلَتْ وَرَبَّتْ وَأَنْبَتَتْ مِنْ كُلِّ رَوْحٍ يَهْبِجُ ﴿٦﴾

روژه پیش هات، نه بینن هر ژنیکی شیردهر منداله شیره خوره که ی خو ی له کاتی شیر پی دانیدا فهراموش ده کاو لیسی غافل نه بی و له باوهشی بهرده بیته وه ﴿وتضع كل ذات حمل حملها﴾ وهه رچی میینه ی دووگیان و زکپ ریشه، له ترس و له هه بیبه تا زکه که ی داده نی و له باری ده چیت ﴿وترى الناس سكارى﴾ وهه مووخه لکیش وهک مهست و سه رخوش ده بینن ﴿وما هم بسكارى﴾ خو له راستیدا مهست و سه رخوش نین ﴿ولكن عذاب الله شديد﴾ به لکوسزای خوا زور توندوسه خته، بویه ناوا بیرو هویشیان نه ماوه، وهک سه رخوشیان لی هاتوووه.

بهیره وانى شهیتان:

خوا ی میهره بان له وکه سانه تووره یه که باوهر به روژی په سلان ناکهن، بویه ده فهرموی: ﴿٣﴾ ومن الناس من يجادل في الله بغير علم ﴿١﴾ له گهل نه وهشدا که روژیکی سهختی ناوا له پیشیه تی، که چی ده بینن هه ندی خهک بی هیج به لگه وتیگه یشتن و زانیارییه که له باری ده سه لاتی خواوه ململانی و ده مبارزی ده کهن ﴿٢﴾ وبتبع كل شيطان مرید ﴿٣﴾ وده که ویته شوینی هه موو شهیتانیکی یاخی و، سه رکیش ﴿٤﴾ کتب علیه أنه من تولاه ﴿١﴾ له سه ره شهیتان بریار دراوه بو نوو سراوه: هه که سیك نهو بکا به دؤست و سه روهری خو ی ﴿٢﴾ فانه يضلّه ويهديه الى عذاب السعير ﴿٣﴾ بی گومان گومرای ده کاو، بو سزایه کی سووتینه رو هه لگیر ساویش رینموونی ده کات، واته: نه نجامی به دوا د اچوونی شهیتان، هه راگری دۆزه خه.

قوناغه کانی دروستکردنی مروف:

نه مهش نیشانه گه لیکه بو توانایی وده سه لاتی خوا، له سه ره زیندو کردنه وه، خوا ده فهرموی: ﴿٥﴾ يا أَيُّهَا النَّاسُ إِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِنَ الْبَعْثِ ﴿١﴾ نه ی خه لکینه! نه ر ئیوه له زیندوو بوونه وه دوودل و به گومانن ﴿٢﴾ فَإِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ تُرَابٍ ﴿٣﴾ وهه ر ته ماشایه کی سه ره تاو بنه رته ی دروست بوونی خوتان بکهن و، چاکیش بزائن: ئیمه نه سلتان (ئاده م) مان، له گل دروست کردوه ﴿٤﴾ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ ﴿٥﴾ له پاشا (نه وه کانی) له تنوکه ئاو یك، که له پشتی باوک هه لده قو لی ﴿٦﴾ ثُمَّ مِنْ عَلَقَةٍ ﴿٧﴾ ئینجا له خوینپاره یه که وهک زهروو ﴿٨﴾ ثُمَّ مِنْ مُضْغَةٍ ﴿٩﴾ پاشان له گوشتپاره یه که ﴿١٠﴾ مُخَلَّقَةٍ وَغَيْرِ مُخَلَّقَةٍ ﴿١١﴾ ته واوو سه رو سیما پی دراو، یا ناته واوو، پیش ته واو بوون له بار ده چی ﴿١٢﴾ لَنَبِّئَنَّكُمْ ﴿١٣﴾ تا ده سه لاتی خو مانتان بو ده رخه ین و، تی بگه ن که ده سه لاتیك بتوانیت نه وئاوه -نوتفه- یه بکا به پارچه خوینیک، پاشان به پارچه گوشتیک، له وییشه وه بو ئاده مزاد، دیسان هه ره و

(إذا زلزلت الأرض زلزالها وأخرجت الأرض أثقالها.. ۱۷/۹۹-۲۰). یان ده فهرموی: (وحملت الأرض والجبال فدكتا دكة واحدة فيومئذ وقعت الواقعة.. ۱۴/۶۹-۱۵) ئیمامی (بوخاری) له ته فیسیری نه مه ئایه ته دا له (نه بی سه عید) وه ده لی: پیغه مه بهر ده فهرموی: ((يقول الله تعالى يوم القيامة: يا آدم! فيقول: ربنا ليبيك وسعديك، فنادی بصوت: إن الله يأمرک أن تخرج من ذریک بعثاً إلى النار، قال: يارب! وما بعث النار؟ قال: من كل ألف -أراه قال- تسعة وتسعة وتسعون، فحينئذ تضع الحامل حملها ويشب الولد وترى الناس سكارى وما هم بسكارى ولكن عذاب الله شديد)). به کورتی: له نیو یه که هه زار کهس دا (۹۹۹) که سیان بو نیو ئاگر ره وانه ده کرین، له هه زار کهس ته نیا یه کهس ره وانه ی به هه شت ده کری، بویه ئیتر له ترسانا دووگیان بهر نه خوا، دایکی (شیردهر) بییری به لای منداله که یه وه نامینی و خافل ده بی.. وهکو ده فهرموی: ﴿٢﴾ يَوْمَ تَرَوُنَّهَا تَذَلُّ كُلُّ مُرْضِعَةٍ عَمَّا أَرْضَعَتْ ﴿١﴾ هه که کاره ساتی نه و

دەسەلاتەيە دەتوانیبت زیندووتان بکاتەو، بە لکو زۆر بە ئاسانتر
﴿ ونقر فی الأرحام ما نشاء ﴾ ئینجا چیمان بوئی دەی خەینە
مندالدانەو هەر لەویش بپاری لەسەر دەدەین و دەیهیلێنەو
تا دیمەن و نیگاری تەواو ئەبێت ﴿ إلى أجل مسمى ﴾ تاکاتی
دیاریکراو بۆ لە دایکبوونی لەوێ رای دەگرین ﴿ ثم نخرجکم طفلاً ﴾
لە پاشان بە ساوایی و زۆر لاوازو بئی دەسەلات لەو مندالدانەدا دەتان
هینیئە دەری! ﴿ ثم لتبلغوا أشدکم ﴾ لە پاشان پەرور دەتان
دەکەین تا وردە وردە دەگەنە هیژو پیژی تەواوتان و، بیرو هۆشتان
کامل دەبێ ﴿ ومنکم من یتوفى ﴾ و هەتانه هەر لەسەر تەوای
ژیانەو دەمرن و ئەوەندە نامیننەو ﴿ ومنکم من یرد إلى أزدل
العمر ﴾ و هی وایشان هەیه دەمین و تەمەنی درێژ دەبێ تا
دەگاتە کە لە لای سەختترین پلە ی ژیا نی، بە تەواوی کە نەفت
و ئوقتادەو پیر دەبێ ﴿ لکی لا یعلم من بعد علم شیئاً ﴾ تا وای لی
دیت پاش ئەو کاتی خۆی شتیکی دەزانی، ئیستا هەموو شتیکی
لەبیر دەچیتەو. بە ئی مەتەلی چۆنییەتی دروستبوونی ئادەمی بۆکی
هەلدیت؟ کێ یە؟ لە کوێو هات؟ چۆن پەیدا بوو؟ چەن قوناغی
بری؟ قورئان بە کورتە یەك وەلامی ئەو گشتە مەتەلە بەم شیوێه
ئەداتەو:

(۱) لەسەر تەواو لە خاک و خۆل ئافەرینرا، کە وابوو ئینسان رۆلە ی
زەوییەو، لە زەوی لە دایک بوو، لەسەر یشتی ئەویگە یشتوو و
ژیاو، هەموو توخمەکانی لە گەل زەویدا چوون یەکن، مەگەر تەنیا
(رۆح) جیا یان بکاتەو، بە لام ئە ی ئەو گەل لە کوێ بوو؟ ئەو هەموو
گەردیلانە چۆن کۆکرانەو؟ چ زاتیک کۆی کردنەو؟

(۲) هەر لە وەلۆپ ئەو (نوتفە) یە.. بە ئی هەر لە وەلۆپ ئەو و پیاو،
کە تەنھا دۆلۆپیکەو، بە سەدانیش ملیۆن حەیانسی مەنەوی
هەلگرتوو.. تەنھا (خەلیە) یە کە لە ملیۆنە ها خەلیە، لە گەل ئاوی
ژندا مۆتور بە دەبێ و، لە مندالدانداو لە جیگایەکی قایم و ئەستووردا
قەرار دەگری.. پاشان هەر لە وەلۆپ بچووکە ئاویە، رەنگی،
جوانی و ناشیرینی، قەدو بالای، قەلەوی و لاوازی، ئازایەتی و
جوامیری، بئی ورەیی و ترسنۆکی، زیرەکی و بلیمەتی، تەمەلی و
کەودەنی هەلدەگری.. هتد.

(۳) خوینپارە.

(۴) گۆشتپارە.

پاشان پەیکەری ئیسکی (الهیکل العظمی) .. دواتر قوناغەکانی
مندالی و، ئینجا پیریوون و گەرانەو بۆ قوناغی مندالی، بە شیوێهە ک
کە هیچ شتیکی نەزانی، لەرابووردووی خۆی، جا باشە ئەبێ ک
بێت ئەم هەموو قوناغانە بەسەر مەوفا بێنی؟ دەبێ بۆچی مەوفا

خۆی لەبیر باتەو، تا بە ئاسانی خۆی بدۆزیتەو؟
﴿ وترى الأرض هامدة ﴾ بە لگە یەکی تری دەسەلاتمان بۆ زیندوو
کردنەو تان: لەوەرزى زستاندا ئەم زەویە وشک و مردوو یە، دەبینی
کە هیچ گۆز و گیایەکی تیا نییە و خامۆش و بئی هەست و خوست
﴿ فإذا أنزلنا علیها الماء ﴾ کە چی هەركە ئاوی بارانی بەسەر دا
دەبارینین ﴿ اهتزت وربت ﴾ رادەچەنی و دەبزوئی و بە جوولە
دەکەوی و ئەژیە تەو و بە خۆدا دی و گەشە دەکا ﴿ وأنبئت من
کل زوج بهیج ﴾ و لە هەموو جوړە گۆز و گیایەکی جوان دەروێ ﴿ ٦ :
ذلک بأن الله هو الحق ﴾ دروستکردنی ئادەمیزاد بەو جوړەو،
زیندووکردنەو زەویش بەو شیوێه، هەر هەموو بۆ ئەو یە
ئێو بێر بکەنەو و چاک بزائن کە بەراستی تەنھا خوا زاتیکی
راست و هەقە ﴿ وأنه یحی الموتى ﴾ و بئی گومان هەر ئەو یە
مردووان زیندوو ئەکاتەو ﴿ وأنه علی کل شیئ قدير ﴾ و هەر ئەو
بەسەر هەموو شتیکی بەتوانایە ﴿ ٧ : وأن الساعة آتیة لا ریب
فیها ﴾ دلنایان قیامەتیش بەریا دەبێت، کە هیچ گومانێ تیدا
نییە. ﴿ وأن الله یبعث من فی القبور ﴾ و بەراستی خوا هەموو
ئەوانە ی لە گەل کوو گۆردان زیندوو ئەکاتەو، تا پاداشت و تۆلەیان
وەرگرنەو، لە سوورەتی (یاسین) یشدا دەفرموی: ﴿ قل یحییها الذی
أنشأها أول مرة ﴾ ٧٩/٣٦. کە چی لە گەل ئەو هەموو بە لگە نا:
﴿ ٨ : ومن الناس من یجادل فی الله ﴾ لە نیو خەلکید مەوفا
وا هەیه - دەبارە ی زاتی خواو، دەسەلاتی فراوانی - موجدەلەو
شەرە قسە دەکات!! ﴿ بغير علم ولا هدی ولا کتاب منیر ﴾ بئی
ئەو هیچ جوړە زانست و زانیاری و رینمونی و نامە یەکی روون
و ئاشکرای بێت، کە واتە زۆر جیگە ی سەر سورمانە لە گەل ئەو
هەموو نیشانەو بە لگە نا هەر ملەملی و چەلەحانی لە گەل خوادا
بکات!.

رابەرانی کوفر بە فیزەو مل بە لاو دەنن:

حاشاکەرانی دین و دینداری، هەمیشە ئەمە باوو نەریتیانە
کە ئەم ئایەتە باسی دەکاو دەفرموی: ﴿ ٩ : ثانی عطفه ﴾
هەر یەکە لەو جوړە کەسانە بە فیزەو مل بە لاو دەنی و لە ئاستی
هەق روو وەردەگێرێ، واتە: لە هەق و راستی لا دەداو بەردەوام
بەرەو بئی برۆایی مل دەنیت، وەک لە ئایەتی تردا هاتوو: ﴿ وفی
موسی إذا أرسلناه إلى فرعون بسلطان مبین فتولی برکنه ﴾ ٣٩/٥١.
یاخود وەک دەفرموی: ﴿ رأیت المنافقین یصدون عنک صدوداً ﴾.
یان دەفرموی: ﴿ وإذا قیل لهم تعالوا یتستغفر لکم رسول الله لووا
رؤسهم ورأیتهم یصدون وهم مستکبرون ﴾. ﴿ لیضل عن سبیل

الله تاخوی و خه لکیش له ری و ری بازی خوا چه واشه و لاری بکات له فی الدنيا خزی له دونیادا به شی ئه وه، هه ریسوایی و سه ر شو رییه و نذیقسه یوم القیامة عذاب الحریق و له روژی قیامه تیشدا له ئیوه سزای سووتینه ری پی ئه چیژین ۱۰: ذلک بما قدمت یداک پیی ئه وتری: ئه و توله یه له ئه نجامی ئه و

ذَٰلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْمُتَّقِ وَأَنَّهُ يَتَّبِعُ الْمُتَّقِينَ ۖ إِنَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٦﴾ وَأَنَّ السَّاعَةَ آتِيَةٌ أَزِيدُ فِيهَا وَأَنْتَ اللَّهُ يَبْعَثُ مَنْ فِي الْقُبُورِ ﴿٧﴾ وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يُجَادِلُ فِي اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَلَا هُدًى وَلَا كِتَابٍ مُّبِينٍ ﴿٨﴾ ثَانِي عَطِفُهُ لِيُضِلَّ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ لَهُ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ وَنَذِيقُهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ عَذَابَ الْحَرِيقِ ﴿٩﴾ ذَٰلِكَ بِمَا قَدَّمْتَ يَدَاكَ وَأَنَّ اللَّهَ لَيْسَ يَضِلَّ الْعَبِيدُ ﴿١٠﴾ وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَعْبُدُ اللَّهَ عَلَىٰ حَرْفٍ فَإِنْ أَصَابَهُ خَيْرٌ اطْمَأَنَّ بِهِ وَإِنْ أَصَابَهُ فِتْنَةٌ أُنْقَلَبَ عَلَىٰ وَجْهِهِ خَسِرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةَ ذَٰلِكَ هُوَ الْخُسْرَانُ الْمُبِينُ ﴿١١﴾ يَدْعُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُ وَمَا لَا نَفْعَ لَهُ ذَٰلِكَ هُوَ الضَّلَالُ الْبَعِيدُ ﴿١٢﴾ يَدْعُوا لِمَنْ ضَرُّهُ أَقْرَبُ مِنْ نَفْعِهِ لَيْسَ الْمُؤْمِنُ وَلَيْسَ الْمُشْرِكُ ﴿١٣﴾ إِنْ اللَّهُ يَدْخُلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ إِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ ﴿١٤﴾ مَنْ كَانَ يَظُنُّ أَن لَّنْ يَنْصُرَهُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ فَلْيَمْدُدْ بِسَبَبٍ إِلَى السَّمَاءِ ثُمَّ لْيَقْطَعْ فَلْيَنْظُرْ هَلْ يُذْهِبَنَّ كَيْدَهُ مَا يَغِيطُ ﴿١٥﴾

کاره دایه که به هه ردو ده ستنت پی شی خوتت خستوه و کردو ته له دونیادا و آن الله لیس بظلام للعبید به راستی خواش هه رگیز ستم ناکا له به نده کانی خوی.

هه به دوودلی خوا ده په رستی:

گه لی له مه رد به شیوه به کی سادو نه به دل خوا ده په رستی: وه کو دفرموئ: ۱۱: ومن الناس من يعبد الله على حرف هه ندی خه لک هه به دوودله و، هه به شیوه به کی زاره کی خوا به رستی نه کات و متمانه و بروای ته واری به خوی گه و ره نبیه ۱۱: فان أصابه خبر اطمأن به جا گه هاتوو خیرو چاکه به کی تووش هات، واته: ئه و ساله مه رو مالات و ده غل و دانه و یله که به ئاره زووی ئه و بوو، ئه و به خوا پشتت ئه ستوو و دلنیا ده بی و ئه لی: ثانیینی ئیسلام ثانیینی زور به پیت و پیروژه ۱۱: وإن أصابته فتنة و خو ئه گه گرفتار بوو به لایه کی ئه و قه بوو ۱۱: انقلب على وجهه ئه و

سواری سه ری خوی ده بی و؛ وه رته گه ریته وه و ئه و راته وه سه ری خرابی پی شووی خوی و، سه نگه ری خه بات ده گو یز یته وه! ۱۱: خسر الدنيا والآخرة ۱۱: ثابه و جو ره دونیا و پاشه روژی شی له ده ست خوی دا، له دونیادا ده ستو و تاقمه که ی خوی بروایان پیی نه ما و دو رانی، له دو ار وژی شدا ئه و راته ناو دو زه خه وه ۱۱: ذلک هو الخسران المبین ۱۱: هه ر ئه و یسه دوو سه ره زه ره و زیانی زه ق و روون و ئاشکا!! به لی.. پی ش چاو گرتنی زیان و قازانج بو مال و سامان و باز رگانی ده ست ئه دات، به لام بو عه قیده و ئایدیالوژی و خوا به رستی هه رگیز ده ست ناداو ناگو نجیت، نابی له سه ر حسابی قازانج و زیان عه قیده وه بگیردری و خوا به رستی بکری ۱۲: يدعو من دون الله مالا يضره وما لا ينفعه ۱۱: له باتی خوا هانا و هاوار له شتیک ئه کات که نه ئه توانی زیانیکی لی بدات، نه ئه شتوانی قازانج و که لکیکی پی بگه یه نی، سه ر گه ردان و به ده بختو نه نازانی بو کو ی بروات... سه ر لی شی واره، چونکه یا بتیک ئه په رستی، وه یان گروو و لایه نی، یا که سیك، یا به رزه وه ندی به که، هه روک ئیستا په یرو ده کریت!! ۱۱: ذلک هو الضلال البعيد ۱۱: ئه و حاله ته یه لاری پی و گو مرایی به کی دوور له رنما یی به ۱۳: يدعو لمن ضره أقرب من نفعه ۱۱: شتی ئه په رستی و هاواری لی ده کا، هه می شه زه ره و زیانه که ی نزیک تره له قازانجی ئه وه بو دونیا که ی، وه له قیامه تیشدا زه ره و زیانی حه تمی مسو گه ره ۱۱: لبس المولى و لبس العشير ۱۱: ئای چ یار مه تیده ریکی خرا به و، چ هاو دهم و هاو ری به کی به د فه ره ئه وشه ی تانه، یان ئه و که سه، یان ئه و گروو به که کاتی خوی ئه می له خشته بر دووه. ئینجا پاش باسکردنی به ختی بی به ختان، باسی به ختی به ختداران ئه کا، ئه فه رموی: ۱۴: إن الله يدخل الذين آمنوا وعملوا الصالحات جنات تجري من تحتها الأنهار ۱۱: بی گومان ئه و که سانه ی بروایان هی ناوه و کارو کرده وه چاکه کانیا ن ئه نجام داوه خوا ده یان باته ناو باخ و باخاتی به به شته وه که جو گه و روو بارو چوم له به ر دره خته کانی دا دیت و ده روا ۱۱: إن الله يفعل ما يريد ۱۱: به راستی خوا هه ر چو ئنیک ی بو ی ئه ی کات.

خوستان بخنکینن، خوا پیغه مبه ر هه ر سه ر ده خات:

۱۵: من كان يظن أن لن ينصره الله في الدنيا والآخرة ۱۱: هه ر که سیك وهك (ئیبین عه بباس) ئه لی: پیی وایه که خوا هه رگیز له دونیا و له قیامه ت، یار مه تی پیغه مبه ره که ی خوی (موحه ممه د) ۱۱: ناداو سه ری ناخات ۱۱: فليمدد بسبب إلى السماء ثم ليقطع ۱۱: ده با گوری سیك بی نی و به میچی خانوو ه که ی خویه وه خوی پی هه لواسی، له پاشا خوی پی بخنکینن ۱۱: فلينظر هل يذهب كيد ما يغيط ۱۱:

إِرجعی مِنْ حَيْثُ شِئْتَ)). دهروا له بن (عهرش) دا سوژده دها بؤ خوا، پاشان له خوا داواى مؤله تى گه پانه وه دهکات، نزیکه پیى بگوترى: بگه ریوه بؤ هر جیگایه که ده ته وى. (عهرى کورى عاس) ئه لى: پیغه مبه ر ۷۷ باسى پازده سوژدهى قورئانى بؤ کردم، سیانیان له (حزب المفصل) دان که له سووره تى (ق) وه دهست

وَكَذَلِكَ أَنْزَلْنَاهُ آيَاتٍ يَبَيِّنَاتٍ وَأَنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يُرِيدُ
 (۱۶) إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالصَّالِحِينَ وَالنَّصَارَى
 وَالْمَجُوسَ وَالَّذِينَ أَشْرَكُوا إِنَّ اللَّهَ يَفْصِلُ بَيْنَهُمْ
 يَوْمَ الْقِيَمَةِ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ (۱۷) أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ
 يَسْجُدُ لَهُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ
 وَالْجِبَالُ وَالشَّجَرُ وَالْدَّوَابُّ وَكَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ
 وَكَثِيرٌ حَقَّ عَلَيْهِ الْعَذَابُ وَمَنْ يُهِنِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ مُكْرِمٍ
 إِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ (۱۸) هَذَانِ حَصَمَانِ اخْتَصَمُوا
 فِي رَبِّهِمْ فَالَّذِينَ كَفَرُوا قُطِعَتْ لَهُمْ نِيَابٌ مِنْ نَارٍ يُصَبُّ
 مِنْ فَوْقِ رُءُوسِهِمُ الْحَمِيمُ (۱۹) يُصْهَرُ بِهِ مَا فِي بُطُونِهِمْ
 وَالْجُلُودُ (۲۰) وَلَهُمْ مَقْعٌ مِنْ حَدِيدٍ (۲۱) كُلَّمَا أَرَادُوا
 أَنْ يَخْرُجُوا مِنْهَا مِنْ غَمٍّ أُعِيدُوا فِيهَا وَذُوقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ
 (۲۲) إِنَّ اللَّهَ يَدْخُلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
 جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ يُحَلَّوْنَ فِيهَا مِنْ
 أَسَاوِرَ مِنْ ذَهَبٍ وَلُؤْلُؤًا وَلِبَاسُهُمْ فِيهَا حَرِيرٌ (۲۳)

پى دهکا، بؤ کوئایى قورئان، دوانیشیان له سوورهى (حه ج) دان.
 (ئه بوو داوود، ئیبن ماجه) ریوايه تیان کردوه. ۷۷ و کثیر من الناس
 وه زوریکیش له مەردوم! به ئاره زووی خووی و به پیخووشبوونی خووی
 سوژده هه ربوخوا دها ۷۷ و کثیر حق علیه العذاب ۷۷ زوریکیشیان
 لاری دهگرن و، سزای خویان له سه ر شایسته و پیویست بووه
 ۷۷ و من یهن الله فما له من مکرم ۷۷ خوا هه رکه سیك بى ریزو
 سووکی بکات (به هوى لاسارى خویه وه)، واته: هه ر له نه زه لدا
 لای خوا بى بروا و شه قی بیئت ئیتر هیه که سیك ناتوانی ریزی لى
 بنیئت و به ره و به ختیارى بییه نیته وه ۷۷ إن الله یفعل ما یشاء ۷۷
 به راستی خوا هه رشتیکی ئاره زووبى ئه یکات، سزای کى بدات..
 میهره بانى له گهل کى بکات.

ئیماندارو خوانه ناس:

ئینجا دیمه نیکی سه ختی رۆژی قیامت نیشان ئه دات، تا

ئینجا با بزانیئت ئه وه موو رق و تووره یی و ئاره هه تى دلی دهروات؟
 چونکه خوا یارمه تى له پیغه مبه رى خووی ۷۷ ناپری، دها ئه ویش
 له رقا خووی بتاسینیئت ۷۷ ۱۶: و کذلک أنزلناه آیات بینات ۷۷ وهک
 ئه و دابه زاندنه ئا به و شیوه پر له حیکمه ت و ره وانییه یی، ئه م
 قورئانه مان ئارده خوار، که ئایه ته کانی رۆشن و ئاشکران ۷۷ و أن
 الله یمهدی من یرید ۷۷ و بى گومان هه رکه سیك که خوا خووی
 بیه وى و شایسته ش بیئت، ئه و به م قورئانه به ره و خووی رینوینی
 دهکات، چونکه خووی چاک ئه زانی ئه و که سه چی هه لئه گری،
 وهک خووی ئه فه رمووی: (لا یسأل عما یفعل وهم یسألون). ۱۷:
 إن الذین آمنوا ۷۷ بى گومان ئه و که سانه ی که بروایان هیئاوه
 ۷۷ والذین هادوا ۷۷ ئه وانه ش بوونه جووله که و شوینکه وته ی مووسا
 ۷۷ والنصابتین ۷۷ و ئه وانه ش (سووبی) ن و لایان داوه و ئه ستیره، یا
 فریشته په رستن ۷۷ والنصارى ۷۷ و ئه وانه ش شوینکه وته ی عیسان
 و مه سیحین ۷۷ والمجوس ۷۷ و ئه وانه ش زه رده شتى و ئاگر په رستن
 ۷۷ والذین اشركوا ۷۷ و ئه وانه ش که هاوبه شیان بؤ خوا دانا ۷۷ إن
 الله یفضل بینهم یوم القیامة ۷۷ بى گومان خوی هه ق له رۆژی دواپی
 و سه لادا، به کاری هه مووان راده گاو داوه رییان دهکا برواداره کانیان
 ئه نیرى بؤ به هه شت و، ئه وانی تریش ئه نیرى بؤ دوزه خ. (قه تاده)
 ئه لیئت: ئایینه کان شه ش، پینجیان بؤ شه یتان کارو کوشت شه که ن
 و باتلن، ئه وى دیکه ش - که بروا بوونه ته نها به م ئیسلامه - بؤ
 خوا به و حقه ۷۷ إن الله علی کل شیء شهید ۷۷ به راستی خوا به سه ر
 هه موو شتیکا شایه دو ئاگاداره و ئه زانی چی ئه که ن، که واته ئه وانه
 هه رچی ئه که ن، با بیکه ن له خوا شاره و نابی.

بوونه وهر سه رجه م سوژده بؤ خوا ده بات:

۱۸: أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَسْجُدُ لَهُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ
 ثَاخُوْهُ تَزَانِيْوُهُ كُهُ هُهُ رُجِيْ لُهُ ئاسْمَانُهُ كَانُ وُ، لُهُ زُوِيْدَايُهُ،
 سه رجه م هه موو بوخوا سوژده ده بن؟ ۷۷ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ وَالنَّجْمُ
 وَالْجِبَالُ وَالشَّجَرُ وَالْدَّوَابُّ ۷۷ خورو هه يف و ئه ستیره و کیوه کان
 و دره خت و جفوک و خزوکیش، دیاره هه ندیک له و خه لکه خور
 په رست بوون، بویه له سووره تى (۳۷/۴۱) ئه فه رمووی: (لا تسجدوا
 للشمس ولا للقمر واسجدوا لله الذى خلقهن إن كنتم إياه تعبدون).
 له فه رموده یه کی (متفق علیه) یشدا هاتووه که: (ئه بوو زه ی) ئه لى:
 پیغه مبه ر ۷۷ فه رمووی: ((أَتَدْرِيْ أَيْنَ تَذْهَبُ هَذِهِ الشَّمْسُ؟)) ئایا
 ده زانی ئه م خوره پاش ئاوا بوونی چی لى دى و بؤکووی ده چیئت؟
 ده لى: گوتم: نه خیر، به لکو خوا باشت ده زانی، ئه ویش فه رمووی:
 ((فَإِنَّهَا تَذْهَبُ لِمَنْ سَجَدَ تَحْتَ الْعَرْشِ، ثُمَّ تَسْتَأْذِنُ يَوْشِكُ أَنْ يُقَالَ لَهَا:

جه زره به دهین ﴿الذی جعلناه للناس سواء العاکف فیہ والباد﴾
 نه مزگه وتیه که کردو مانه به زیاره تگه و پرستگه بو ته وای
 خه لکی، چ نه وانه ی نیشته جینی مه ککه و، چ نه وانه ش
 له شوینانی دوروه بو دین ﴿ومن یرید فیہ بالحاد بظلم﴾
 وه هرکه سیگ له مزگه وتی (حرام) له پئی راست لا بداو کاری
 ناپه سهند بکا، هاوبهش بو خوا په یدا بکا ﴿نذقه من عذاب الیم﴾
 سزایه کی زور نیش پیگه یه نه ری پی ده چیژین.

دروستکردنی که عبه و بانگه وازی حج:

﴿۲۶﴾: واذ بوأنا لإبراهیم مکان البیت ﴿ثیه پیغه مبر﴾
 بیته وه ببر نه وکاته که (ئیبراهیم) مان له جیگای (که عبه) دا
 نه نواداو تیمان گه یاند که له کویدا دروستی بکات، واته: نه
 (به یته) که ئیستا نه وان بتی تیا نه په رستن، هر نه وکاته جیگای
 یه کتاپه رستی بووه و، خومان دیاریمان کردوه ﴿أن لا تشرک
 بی شیئا﴾ وتیشمان به ئیبراهیم: هیچ شتیک مه که به هاوهل و
 هاوبه شی من ﴿وطهر بیتی للطائفین والقائمین والركع السجود﴾
 وه ماله کم بو ته و افکاران و نویژکاران و رکوع به ران و سوژده
 به ران پاک بکه وه، واته: له (که عبه) دا ته نه جیگای نه وانه
 ده بیته وه، نه که نه وانه ی بتی تیا نه په رستن، ﴿۲۷﴾: وأذن فی
 الناس بالحج ﴿ثیه ئیبراهیم﴾ جاری حج بده به ناو خه لکدا،
 واته: جاریده بابین بو زیاره تی که عبه به نیازی حجه وه، جا بو
 دلنیایی ئیبراهیم و گیشتنی بانگه کی به مه ردوم نه فهرمووی:
 ﴿یأتوک رجالا﴾ به پیا ده یی دین بولات ﴿وعلى کل ضامر یأتین
 من کل فج عمیق﴾ وه له سر پشتی هه موو و شتریکی لاواز، له بهر
 نه وه که له ریگا دور و دریژه کانه وه دین بو حج.

به هره و قازانجه کانی حج:

﴿۲۸﴾: لیشهدوا منافع لهم ﴿تا نه وان ناماده ی گه لی که لکه کانی
 دونیاو دواروژیان ببین. واته: ناماده بوون له و جیگه دا که لکی ئایینی
 ودونیایی تیا به. هه موو که لکیکی بازرگانی و کومه لایه تی و نابووری
 تیا به ﴿ویدکرو اسم الله فی أيام معلومات﴾ وه له رۆژانیکی
 زانراودا واته: له رۆژه کانی قوربانی کردندا با یادی خوا بکه و
 بلین (لبیک اللهم لبیک). ﴿على ما رزقهم من بهیمة الأنعام﴾
 له سر سه ربړینی نه و شترو مه رومالاتانه خوا پیانی داوه واته: با
 له کاتی سه ربړینی حه یوانی قوربانیدا ته نیا ناوی خوا بینن ﴿فکلوا
 منها﴾ خوتان له گوشتی نه و ئازله قوربانییه بخون ﴿وأطعموا
 الباس الفقیر﴾ و به شی نه وانه شی لی بدنه که برسییه تیانی پیوه

له وی ریژدارو بی ریژ ده رکه وی، وه کو ده فهرمووی: ﴿۱۹﴾:
 هذان خصمان ﴿نه مانه ی که باس کران دوو ده سته ی ناحه زو
 دژ به یه کن، پروادارو بی پروا﴾ اختصموا فی ربهم ﴿له سر
 په روه رنده ی خوین کیشمه کیشم وقره قریانه، پرواداره کان دیفاع و
 بهرگریبان له ئایینی خوا ده کردو، بی پروایانیش ویستیان ئایینی
 خوا به فووی ده میان بکوژیننه وه!! ﴿فالذین کفروا قطع لهم ثیاب
 من نار﴾ جا نه وانه ی کافرو بی پروابوون، جل و بهرگ و پو شاک
 ئاگریان بو بپراوه، به نه ندازه ی قده بالای خوین ﴿یصب من
 فوق رؤسهم الحمیم﴾ ئاوی کو له کویشیان له سه روه وه به سه را
 ده کری ﴿۲۰﴾: یصهر به ما فی بطونهم والجلود ﴿هر به وئاوه
 ناوسکیان و پیستیان نه توئیریته وه ده بیته ئاو و دیته خواره وه،
 پیسته که شیان هه موو له تاو گه رمای نه وئاوه دا ده بلوخی. ﴿۲۱﴾:
 ولهم مقامع من حدید ﴿بهرگورزی ئاسنیش ده رین ﴿کلمه
 ارادوا أن یخرجوا منها من غم﴾ هر کاتیکش گه رکیان بی که
 لیی ده رچن له خه م و خه فته تاندا ﴿أعیدوا فیها﴾ نه گه ریژینه وه
 بو ناوی و قه تیش رزگاریان نابی ﴿وذوقوا عذاب الحریق﴾ بو
 نه وی زیاتریش ئیشیان پی بگات، پیان نه وتری: ده ی سزای
 سووتینه ر چیژن، نه مه پاداشت و توله ی بی پروایان بوو،
 نه مه یش پاداشتی پرواداران که ده فهرمووی: ﴿۲۳﴾: إن الله یدخل
 الذین آمنوا وعملوا الصالحات جنات تجری من تحتها الأنهار ﴿
 به راستی نه وانه ی پروایان هیئاوه کاره چاکه کانیان کردوه، خوا
 نه یان با ته ناو چهند باخ و باخاتیکی به هه شته وه که به بنکی دارو
 دره خته کانیدا چهن دین روو بارو چوماو دیت وده روا ﴿یحلون فیها
 من أساور من ذهب و لؤلؤا﴾ خشلدار ده کرین له ویدا به بازنی
 زیرو مرواری ﴿ولباسهم فیها حریر﴾ و جل و بهرگی نه ویشیان
 هه وریشمه، ئینجا به هو ی ده رکه وتنی سر نه نجامی هه ردوو
 لایانه وه - پرواداران بو به هه شت و، بی پروایانیش بو دوزه خ-
 نه مانه یه ش پیشکه ش ده کریت: ﴿وهذوا إلى الطیب من القول﴾
 به ره و قسه ی جوان و ته ی شیرین ریئوینی کراون که وشه ی (لا إله
 إلا الله) یه ﴿۲۴﴾: وهذوا إلى صراط الحمید ﴿هه روه ها ریئوینی
 کراون بو ریگه ی په سندی خوا.

نه وانه ری له مالی خوا ده گرن:

﴿۲۵﴾: إن الذین کفروا ویصدون عن سبیل الله والمسجد الحرام ﴿
 به راستی نه و که سانه ش خوا نه ناس و بی باوه رن و، هیمان
 پروادارانیش له ریگا و ریبازی خوا ده گرنه وه وه، ده بنه له مپه ر
 له مزگه وتی (حرام) و نا هیلن زیاره تی نه و مزگه وته بکه ن، تووشی

ناحە قى و درۆينه هاو كيشه له گەل شەريك و هاوبەش دانان بۆ خۆى گەوره. ﴿ ۳۱: حنفاء لله غير مشركين به ﴾ هەميشە هەول بەدن دلپاك و راست بن و، هەر بۆ خوا خۆ يەكلا بکەنەوه، وهله هەموو جۆره شيركك خۆ لا بدەن و، هاوێ بۆ دامە نين ﴿ ومن يشرك بالله ﴾ و هەركەسك هاوێ و هاوبەش بۆ خوا دابنيت

دياره و تامە زروڤ، ئەوانەش كە پيوەيانەوه ديار نيبه، (هەژاران و نەداران) هەموويان لى بخۆن ﴿ ۲۹: ثم ليقضوا تفثهم ﴾ له پاشا با ئيحرامەكەيان لەخۆيان بکەنەوه و سەريان بتاشن و، نينۆك بکەن و چلک و چەپەلش لەخۆيان بکەنەوه، ديارە ماوهى ئيحرام تۆزو چلک و چەپەلپيان لى دەنيشيت جا دواى شکاندن ئيحرامەكەيان پاك و خاوينى خۆيان ئەکەن ﴿ وليوفوا نذورهم ﴾ هەروەها نەزەرەکانيان جيبەجى بکەن "نەزرى حەج و ديارى" ﴿ وليطوفوا بالبيت العتيق ﴾ و با تەوافى مالى ديارين و پاريزراوى خوا بکەن: (طواف الإفاضة). ئيمامى (ترمزى) ئەم فەرموودهيهى هيناهو دەلى: ((إنما سمي البيت: العتيق، لأنه لم يظهر عليه جبار)) بەلى هەر لەو کاتەوه ئەو بانگە دراوه تا ئىستا مەردوم دوور و نزىك بەهەزاران کيلۆمەتر بەرهو کەعبە ئەروڤ و ئامادهى ئەو هەموو کەلک و قازانجە ئەبن.. حەج عيبادهتيكى جەماوەرى سالانەيه، وه گەلى سودو قازانجى مەعنهوى وماددى تىدايه بۆ ئەوانەى ئاماده دەبن بۆ ئەنجامدانى ئەو فەيزە گەورهيه.

ريزگرتن لەو شىعارانە خوا داينان:

﴿ ۳۰: ذلك ومن يعظم حرمات الله ﴾ بەرنامەى حەج ئاوايه (كە باس كرا)، جا تۆيش بەتوندى ئەو بەرنامەيه بگرو كارى پى بکە، شياوى باسيشە هەركەسك ريز له فەرمانەكانى خوا بگرى و بەگەورهيان دانى و لەگۆناه خۆى بپاريزى ﴿ فهو خير له عند ربه ﴾ ئەوه لای پەروەردگارى بۆى چاكتەرە. موشريکهكان هەندى شتيان لەسەر خۆيان حەرام و ياساغ كردبوو، وهك (بەحيرهو، سائيبهو، وهصيله، حامى..) كە خوا حەلالى كردبوون وهك ئەفەرموى: ﴿ وأحلّت لكم الأنعام إلا ما يتلى عليكم ﴾ گۆشتى وشترى گاو مەرو بزنیشان بەهەموو جۆره كانيبهوه بۆ حەلال كراوه، ئەوه نەبييت "لەقورئاندا" ياساى حەراميبهتسى بۆتان ئەخوينريتهوه، وهك لەئايهتسى: (حرمت عليكم الميتة والدم..) دا حەرامكراوهكان باس كراون، ئىستر ئيوه بۆتان نيبه بەئارەزووى خۆتان حەلال و حەرام بکەن و، ياساى ژيان دابنين ﴿ فاجتنبوا الرجس من الأوثان ﴾ بت پەرستى شتيكى زۆر بى نرخ و پيسه، سەرپرپنى ئاژەل بۆيان پيسه، جا كەوايه ئيوهش لە بتان خۆ دوور بگرن، چونكە پيسن ﴿ واجتنبوا قول الزور ﴾ هەروەها هاوێ دانان بۆ خوا درۆيهكى گەورهيه، كەوايه لە هەموو گوتارو وتەيهكى درۆو نابەجى و هەلبەستراویش دوور بگرن، شايتيدانى درۆينهش كەمتر نيبه له شيرك، وهك لەم فەرمووده هاتوو: ((عدلت شهادة الزور الإشراف بالله "عز وجل") (رواه أحمد). واتە: شايتى

وَهُدُوا إِلَى الصَّيْبِ مِنَ الْقَوْلِ وَهُدُوا إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿ ٣١ ﴾ إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَالْمَسْجِدِ الْحَرَامِ الَّذِي جَعَلْنَاهُ لِلنَّاسِ سَوَاءً الْعَدُوِّ فِيهِ وَالْآبَاءِ وَمَنْ يُرِدْ فِيهِ بِالْحُكْمِ يُظَلَمْ تُذَقُّهُ مِنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ ﴿ ٣٢ ﴾ وَإِذْ بَوَّأْنَا لِإِبْرَاهِيمَ مَكَانَ الْبَيْتِ أَنْ لَا تُشْرِكْ فِي شَيْءٍ وَطَهِّرْ بَيْتِيَ لِلطَّائِفِينَ وَالْقَائِمِينَ وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ ﴿ ٣٣ ﴾ وَأَذِّنْ فِي النَّاسِ بِالْحَجِّ يَأْتُوكَ رِجَالًا لَا عَلَى كُلٍّ صِغِيرٍ يَأْتِيكَ مِنْ كُلِّ فَجٍّ عَمِيقٍ ﴿ ٣٤ ﴾ لِيَشْهَدُوا مَنَافِعَ لَهُمْ وَيَذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ فِي أَيَّامٍ مَعْلُومَاتٍ عَلَى مَا رَزَقَهُمْ مِنْ بَهِيمَةِ الْأَنْعَامِ فَاكُونُوا مِنْهَا وَاطْعَمُوا أَسْوَأَ الْفَقِيرِ ﴿ ٣٥ ﴾ ثُمَّ لَيَقْضُوا تَفَثَهُمْ وَلْيُوفُوا نُذُورَهُمْ وَلْيَطَّوَّفُوا بِالْبَيْتِ الْعَتِيقِ ﴿ ٣٦ ﴾ ذَلِكَ وَمَنْ يُعْظَمْ حُرْمَتِ اللَّهِ فَهُوَ حُرْلٌ لَهُ عِنْدَ رَبِّهِ وَأَحَلَّتْ لَكُمْ الْأَنْعَامَ إِلَّا مَا بَيَّنَّا عَلَيْكُمْ فَأَجْتَنِبُوا الرِّجْسَ مِنَ الْأَوْثَانِ وَاجْتَنِبُوا قَوْلَ الزُّورِ ﴿ ٣٧ ﴾

﴿ فكأنما خر من السماء فتخطفه الطير ﴾ وهكو ئەوهيه له ئاسمانهوه بەرپيتهوه "بۆ قولایى زهوى" كتوپر هەر لههواوه مهل و پهلهوه لهسەرى ئاماده بىت و بيفرپنى و پارچه پارچهى بکات ﴿ أو تهوى به الريح فى مكان سحيق ﴾ ياخود بايهكى بههيز و قورس بيبا بۆ جيگايهكى دوورو چهپەك و ملی بشکينى، ئەوه نموونهى كەسيكه هاوێ بۆ خوا دابنى، چونكە لهئاسوى بەرزى باوهرهوه ئەكەويتە چالى هەرە خوارى تيا چوونهوه، جيگەى قايمى خۆى لەدەست داوه و پهلهوه سەرى تى ئەکەن ﴿ ۳۲: ذلك ومن يعظم شعائر الله ﴾ كاروبارى حەج ئا بهو شيوهيه بۆتان روڤن كرايهوه دهبى ئاوا ئەنجامى بدەن، جا هەركەسك بهو پيوەدانەى ريزى قوربانى و فەرمان و دروشمەكانى ترى خوا رابگرى، واتە: كاروبارى حەج و قوربانى و ديارى (كەعبه) قەلەو بكا بۆ رۆژى سەر برين ﴿ فإنها من تقوى القلوب ﴾ چونكە به گەوره دانانى ئەو دروشمانە له تەقواو خۆپاراستنى دلەكانە، ئەوهى مەبەست بى

لہ حج و دروشمہ کانی خوادا، تہ نہا تہ قواہیہ. (تہ بوو رافیع) تہ لی: پیغہ مہر ۴۴ دوو بہرانی گہورہی قہلہوی شاخداری خہ سینراوی کردہ قوربانی. پیغہوا (تہ حمہد)، ہرودہا (عہ لی تہ بی تالیب) تہ لی: پیغہ مہر ۴۵ فرمانی دا تہ ماشای چاوو گوئی حہیوانی قوربانی بکہین (تا دہ کر ی بی عیب و ناتہواو نہن) (پیغہوا

حَفَاءَ لِلَّهِ غَيْرَ مُتَرَكِّبِينَ وَمَنْ يَشْرِكْ بِاللَّهِ فَكَانَ حَرْمًا مِمَّا
السَّمَاءِ فَتَخَفَّتْهُ الطُّيُورُ أَوْتَهَوِيَ بِهِ الرِّيحُ فِي مَكَانٍ سَحِيحٍ
۳۲ ذَٰلِكَ وَمَنْ يُعْظِمِ شَعْبَكَ اللَّهُ فَإِنَّهَا مِنْ تَقْوَى الْقُلُوبِ
۳۳ لَكُمْ فِيهَا مَنَافِعُ إِلَى أَجَلٍ مُّسَمًّى ثُمَّ مَحْمِلُهَا إِلَى الْبَيْتِ
الْعَتِيقِ ۳۴ وَلِكُلِّ أُمَّةٍ جَعَلْنَا مَنْسَكًا لَّذِكْرُوا اسْمَ
اللَّهِ عَلَى مَا رَزَقَهُمْ مِنْ بَهِيمَةٍ الْأَنْعَامِ فَالْيَهُمْ إِلَهُ وَحْدٌ
فَلَهُ اسْلُمُوا بِشِرِ الْمُحْسِنِينَ ۳۵ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَتْ
قُلُوبُهُمْ وَالصَّادِقِينَ عَلَى مَا أَصَابَهُمْ وَالْمُقِيمِي الصَّلَاةِ وَمَا
رَزَقْنَهُمْ يُنفِقُونَ ۳۶ وَالْبَدَنَ جَعَلْنَاهَا لَكُمْ مِنْ شَعْبِكُمْ
اللَّهُ لَكُمْ فِيهَا خَيْرٌ فَادْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهَا صَوَافٍ فَإِذَا وَجَبَتْ
جُنُوبُهَا فَكُلُوا مِنْهَا وَأَطْعَمُوا الْقَانِعَ وَالْمُعْتَرَّ كَذَٰلِكَ سَخَّرْنَاهَا
لَكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ۳۷ لَنْ يَنَالَ اللَّهُ لُحْمُهَا وَلَا دِمَاؤُهَا
وَلَكِنْ يَنَالُهُ الْقُلُوبُ يَنْكُرُ كَذَٰلِكَ سَخَّرَهَا لَكُمْ لِشُكْرٍ
اللَّهُ عَلَى مَا هَدَيْكُمْ وَبَشِّرِ الْمُحْسِنِينَ ۳۸ إِنَّ اللَّهَ
يُدْفِعُ عَنِ الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ خَوَّانٍ كَفُورٍ ۳۹

تہ حمہد). بہ کورتی: ہر عہ بیٹک گوشت کہم بکاو حہیوانہ کہ
لہ رولاواز بکا، تہ وہ بو قوربانی ناشی. ۳۳: لکم فیہا منافع
إلى أجل مسمى ۴۰ دہتوانن تا کاتی دیاریکراو بو سہر برینی
حہیوانہ کانی دیاری کہ عہہ جورہا کہک و سوودیان لی وەرگرن
وہک بہ کارہینانیان بو سواری و شیرو دوو کہرہو ماست و... ثم
محلها إلى البيت العتيق ۴۱ لہ پاشان جیگہی بہ قوربانیکردونیان لای
مالی دیرینہ بہر پزہ کہی خواہی، لہ حہرہم، یان لہ مینادا سہر
تہ بردری، وہک خوی تہ فہرموی: (ہدیا بالغ الکعبہ) ۹۵/۵، یا
وہک: تہ فہرموی: (والہدی معکوفاً أن يبلغ محله) ۲۵/۴۸.

لہ ہہ موو ناییینکدا قوربانی ہہ بووہ:

۳۴: وَلِكُلِّ أُمَّةٍ جَعَلْنَا مَنْسَكًا ۴۲ ثم دیاری و قوربانینیہ وہ نہبی
تہ نہا بو ئیوہ بیبت، بہ لکو بو ہہ موو ٹومہ تیک (لہ ٹومہ تانی
پیشوو) دروشمی قوربانی و خوین رشتنمان دانابوو ۴۳ لیدکرو اسم

اللہ علی ما رزقہم من بہیمۃ الأنعام ۴۴ تا لہ سہر سہر برینی تہو مہرو
مالاتہ کہ خوا پینیانی بہ خشیبوو، نیوی خوا بیبن و سوپاسی بکہن
۴۵ فالہکم إلہ واحد ۴۶ خو خواو پەرستراوی ئیوہ پەرستراویکی
تاک و تہ نہایہ ۴۷ فلہ أسلموا ۴۸ جا کہواتہ ئیوہ ہہ مووتان تہ نہا
ملکہچی بو تہو بکہن و، تہ سلیمی بریارہ کانی تہو بین ۴۹ وبشر
المُحْسِنِينَ ۵۰ موژدہش بدہ بہو بہندہ خو بہکہ مزان و ملکہچکہرانہ
۵۱ ۳۵: الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ ۵۲ تہوانہی کاتی ناوی
خوا برا، دلیان - دائہ چلہ کی و پر تہبی لہ ترس و ہہ بیبت
۵۳ والصابرین علی ما أصابهم ۵۴ خوراکرانییش لہ بہرامبہر ہر
نارہحتی و بہلایہک دوو چاریان تہبی ملکہچ دہن و رہخنہ یان
نیبہ ۵۵ والمقیمي الصلاة ۵۶ تہوانہش نوژدہ کانیان بہ باشی تہ نجام
دہدن ۵۷ ومما رزقناهم ينفقون ۵۸ لہو مال و سامانہی پیمان
بہ خشبون دہبہ خشن، ثابہم شیوہیہ خوی گہورہ گشت عہ قیدہو
دروشمہ کانی خوی پہیوہست تہ کات بہیہ کہوہ ۵۹ ۳۶: والبدن
جعلناها لكم من شعائر الله ۶۰ سہر برینی وشتری قہلہوی زلہ بو
کردنی بہ قوربانیمان کردہ ہیما نیشانہی جیہہ جی کردنی
دروشمہ کانی خوا بۆتان، دہشی لہ کات و لہ شوینی خویدا
تہ نجام بدریت ۶۱ لکم فیہا خیر ۶۲ بی گومان کہ لکی زوری دونیاو
قیامہ تیان تیاہ بۆتان؛ لہ دونیادا خیری زوریان لی تہ بین و،
لہ قیامہ تیشدا پاداشتیان پی وەر تہ گرن ۶۳ فادکرو اسم الله عليها
صواف ۶۴ تہو دہمہی وشتہرہکان بہ پیوہ وستان و بو سہر برین
نامادہن، ناوی خوایان لہ سہر بین و، بلین: (بسم الله.. الله أكبر).
مہبہست لہ وشہی (صواف) تہوہیہ: وشتری قوربانی لہ کاتی
وہستاندا، ہر دوو دہستی تائہ ژنوی پیکہوہ دہبہ سترین، ہتا
لہ کاتی سہر برینیدا تہ کانی زور نہدا و ہلنہیہت ۶۵ فإذا وجبت
جنوبها ۶۶ جاکاتیک - دوا سہر برین - لہ سہر تہ نیشت کہوتن و
گیانیان تیا نہماو لہ جوولہ کہوتن ۶۷ فكلوا منها ۶۸ لییان بخون
۶۹ وأطعموا القانع والمعتّر ۷۰ ودر خواردی تہو مروّقہ شہرمنہ
(داوا ناکا) تہومروّقہیش پارسہکہ (داوا دہکات) بدہن ۷۱ کذلک
سخرناها لكم ۷۲ وہک رام کردنی شتہ کانی دیکہ وشتریشمان بہو
گہورہیی و زلہ بیبہ بو رام کردون، بہ ئاسانی سہری دہبرن و،
لہ کاتی پیویشتیشدا سواری دہن ۷۳ لعلکم تشکرون ۷۴ بہشکو
سوپاسگوزاریم بکہن.

بہ پاکی قوربانی بکہن:

جا کہ فہرمانیش بہ سہر برینی وشتہرہکان تہدری، وہ نہبی لہ بہر
پیویشتی خوا بی پینیان، چونکہ ۳۷: لَنْ يَنَالَ اللَّهُ لُحْمُهَا وَلَا

دماؤھا ۛ نه گۆشتیان و، نه خوینیان ناگاته خوا! ۛ ولکن یناله التقوی منکم ۛ به لکو تنهها پاکسی و پاریزگاری ئیوهی پی دهگا، که یه کلا بوونه وه تانه بو ئه، نهک وهک قوره یه شیبه کان ناژه لیان سه ر نه بری و خوینه که یان به که عبه دا هه لئه سوی، بته کانیشیان پی رهنه گ نه کرد! ۛ کذلک سخرها لکم ۛ تا بهوشیوه که ده بینن خوا چوار پیانی بو ئیوه که وی و رام کرد ۛ لتکبروا الله علی ما هداکم ۛ هه تاخوا - له بهرامبر نه وه وه ریگه راستی نشان داو- به گه وه رای بگرن ۛ وبشر المحسنین ۛ موژدهش به خیر خوازان و چاکه کاران بده ئه وان هه بیران چاکه، بو چوونیان چاکه، خوا په رستیان چاکه، چاکیش ئه زانن که چوئن په یوه ندی به خواوه بکه ن.

خوا له سه ر باوه رداران ده کاته وه:

ۛ ۳۸: إن الله يدافع عن الذين آمنوا ۛ به راستی خوا به رگری و به رهوانسی له وان هه کات ئیمان و باوه ریان هی ناوه. واته: خراپه و خراپه کاری بی برویان رهت نه کاته وه لییان، وهک خوئی ده فره موی: (أليس الله بكاف عبدة) ۳۶/۳۹. یا وهک نه فره موی: (ومن يتوكل على الله فهو حسبه) ۳/۶۵. ۛ إن الله لا يحب كل خوان كفور ۛ به راستی خوا هه موو جوړه که سیکی گزیکاری بی پروا و سپله ی خوښ ناوی.

فه رمان به جیهاد و تۆله کردنه وه:

ۛ ۳۹: أذن للذين يقاتلون بأنهم ظلموا ۛ بریارو مؤله تی تۆله کردنه وه دراوه به رامبر به و ئیماندارانه ی شه ریان به سه ردا سه پیئراوه جه نگیان له گه ل کراوه - له لایه ن بی پروا کانه وه - چونکه نا هقی و سته میان لی کراوه. (ثین عه بباس) ئه لیت: ئه م ئایه ته ی (أذن...) یه که م ئایه تیگ بوو که رپی دان به جیهاد، گه لی جار یاران و هاوه لان به سه ر شکاوی و ده ست شکاوی ئه هاتنه لای پیغه مبه ر... ۛ ئه ویش ئه یغه ره موو: خو تان رابگرن، تا ئیستاش فه رمان به جیهاد نه هاتووه، ئه وسه له ناچاریدا کوچیان کرد، پاشان ئه م ئایه ته هاته خواره وه مؤله تی جه نگیان پی دراو دلنپاشی کردن که هه می شه له ژیر حیمایه ت و پاریزگاری خوا دا ده بن ۛ وإن الله علی نصرهم لقدير ۛ به راستی خواش بو کومه ک و یارمه تیدانیان زور به توانا و به هیزه، چونکه ئه و پروا دارانه سه ره رای ئه وه ی سته می عه قیده یان لی کراوه، له ولات و ناوچه و خاک و نیشتمانیشیان ده رکران، بویه ئه فره موی: ۛ ۴۰: الذين أخرجوا من ديارهم بغیر حق ۛ ئه وان هه هر به نا هه قی له زید و مال و شاری

خویان ده ر کران!! ۛ إلا أن يقولوا ربنا الله ۛ هیچ گونا هیکیان نه بوو، مه گه ر هه ر ئه مه که ئه یان وت: پهروه ردگاری ئیمه (الله) خوایه کی تاک و ته نیایه! دیاره ئه مان وهک ئه وان هیچ که سیکیان نه ئه کرده هاو به ش و هاوه لی خوا، بی گومانه هه موو کاتی ملهوران له و یه کلا بوونه وه یه ترساو و ئه یشترسن ۛ ولولا دفع الله الناس

أُذِنَ لِلَّذِينَ يُقَاتِلُونَ بِأَنَّهُمْ ظَلَمُوا وَإِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ نَصْرِهِمْ لَقَدِيرٌ ﴿٣٩﴾ الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ بِغَيْرِ حَقٍّ إِلَّا أَنْ يَقُولُوا رَبُّنَا اللَّهُ وَلَوْلَا دَفْعُ اللَّهِ النَّاسَ بَعْضَهُم بِبَعْضٍ لَفُتَّ سَوَاعِجُ وَبِيعَ صَلَوَاتٌ وَمَنَاجِدٌ كُفْرُهَا أَسْمُ اللَّهِ كَثِيرٌ وَلَيْنَصَرْتَهُ اللَّهُ مِنْ نَصْرِهِ إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ ﴿٤٠﴾ الَّذِينَ إِنْ مَكَّنَّاهُمْ فِي الْأَرْضِ أَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ وَآمَنُوا بِالمَعْرُوفِ وَنَهَوْا عَنِ المُنْكَرِ ۗ وَاللَّهُ عَاقِبَةُ الْأُمُورِ ﴿٤١﴾ وَإِنْ يُكَذِّبُوكَ فَقَدْ كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ وَعَادٌ وَثَمُودٌ ﴿٤٢﴾ وَقَوْمُ إِبْرَاهِيمَ وَقَوْمُ لُوطٍ ﴿٤٣﴾ وَأَصْحَابُ مَدْيَنَ وَكَذَّبَ مُوسَىٰ فَأَمَلَيْتُ لِلْكَافِرِينَ ثُمَّ أَخَذْتَهُمْ فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ ﴿٤٤﴾ فَكَانَ مِنْ قَرَابَةِ أهلكنَّها وهی ظالمة فهی حاربه علی عروشهها ویرمه عطله و قصر میشد ﴿٤٥﴾ أفلم یسیروا فی الأرض فتکون لهم قلوب یعقلون بها أوه اذان یسمعون بها فاتها لاتعی الأبصار ولکن نعی القلوب التي فی الصدور ﴿٤٦﴾

بعضهم ببعض ۛ سونه تی خوا وایه که: ئه گه ر خوا خوئی هه ندی خه لکی به هه ندیکی دی پال پیوه نه نابا و فره مانی جیهادی نه دا با ۛ لهدمت صوامع و بیع و صلوات ۛ هه رچی دیرو په رستگای گۆشه گیران (ره بان) و که نشته ی جووله کان ۛ و مساجد یذکر فهی اسم الله کثیرا ۛ و مزگه وتی موسلمانان - که ناوی خویان زور تیا ده بری - ویران ده کران، واته: بی برویان زاله ده بوون به سه ر ته واوی ئایینه ئاسمانیه کاندو گشت په رستگا کانیشیان ویران ده کرد ۛ ولینصرن الله من ینصره ۛ بی گومانه خوا یارمه تی ئه و که سه ده دات، که یارمه تی ئایینه که ی ئه و بداو، مه لبه نده کانی خوا په رستی بیاریزیو، له پیئا وایاندا جیهاد بکات، خو حکیمه تی خوی گه وره ش وایه هه رگیز یارمه تی ته مه ل و خو لاوازه ره سسته کان نادات، به لکو تنه ها یارمه تی ئه هلی گۆره پان و کۆشه ران ئه دات ۛ إن الله لقوی عزیز ۛ به راستی خوا زور به هیزو ده سته لات، هیچ که سیگ ده ره قه تی نایه. به لی... ئیسلام

تهنها به نوپژ و قورشان خویندن و.. هتد سه رناکه وی، به لکو
"سه ره پای شهوانه ش" ههول و کوشان و جیهادو هیجرت و لی
برانیشی دهوی.

ئهو دهمه موسلمان حوکمی ده که ویته دهست:

﴿ ۴۱: الذين إن مكناهم فی الأرض أقاموا الصلاة وآتوا الزكاة ﴾
شهوانی و شایسته ی شهوانه که خوا یارمه تبیان بدات و بهرگریان
لی بکات، که سانیکن که شه گهر خوا له م زهویه دا پایه دارو به هیزیان
بکاو دهسه لاتیان پی بدا، نوپژ به ریک و پیکی شه کهن و، ملکه چی
فرمانی خوا شه بن و، به شیکی سامانیشیان له زهکاتا شه دهن،
واته: مافی دارایی خویمان جیه جی شه کهن ﴿ وأمرنا بالمعروف ﴾
و فرمان به چاکه شه دهن و، مهردوم به رهو خیرو سه لاحت شه بن
﴿ ونهوا عن المنکر ﴾ و بهر له کاری خراپه ده گرن و رووبه پرووی
فه سادو هیزی شهر شه وهستن ﴿ والله عاقبة الأمور ﴾ کوتایی و
سهره نجامی هه موو کاره کانیش هه بۆ خواجه.

دواروژی به درو خه رهوان:

به لی.. سه رخستن و یارمه تیدانی موسلمانان گه لی مهرجی تایبه تی
خوی هه یه، زهحمهت و ماندوو بوونیکی زوری دهوی پیویسته شه
مه رجان ه گشت بینه جی، شهوجا یارمه تیش ده بی. خوی گه وه
به م ثایه ته دلخوشتی په یامبه ر ﴿ شه داته وه شه فره موئ: ﴿ ۴۲:
وإن یکذبوک فقد کذبت قبلهم قوم نوح وعاد وثمود ﴾ خو شه گهر
شهوانه تو به دروژن ده زانن و بروات پی ناکه ن، دل زویر مه به،
چونکه له پیش شه مانه یشه وه گه لی نووح وعاد و سه موود په یامبه رانی
خوینیان به دروژن زانیوه پروایان پی نه هیناون و چوون به گزیاندا،
وه گه لی نووح و عادو سه موود، چوون به گز په یامبه ره کانیندا و
به دروژنیان دانان و پروایان پی نه هینان ﴿ ۴۳: وقوم إبراهیم وقوم
لوط ﴾ ۴۴: وأصحاب مدین ﴿ وه گه له که ی شیراهیم و لوت و
هوژی شوعه یب (نیشته جیکانی مه دیه ن) یش ﴿ وکذب موسی ﴿
ومووسایش له لایه ن فیرعه ون و دارو دهسته که یه وه به دروژن دانرا
﴿ فأمليت للكافرين ثم أخذتهم ﴾ ئینجا منیش بۆ ماوه یه که موله تم
به و بی پروایانه دا، ههروه که ده بینی مولهت به قوره یش درا،
پاشانیش قارو غه زه به م لی گرتن ﴿ فکیف کان نکیر ﴾ جا ئینکاری
و بی زاری من له وانه چوون بوو؟ وه شه فره موئ: (ثم أخذتهم فکیف
کان نکیر)؟ خه لکیکی زور له سه له ف ده لین: ماوه ی نیوان وته که ی
فیرعه ون (أنا ربکم الأعلى) و تیا چوونه که ی چل سالی خایاندا!
بۆیه (بوخاری و موسلیم) شه م فرموده یان هیناوه: ((إن الله لیملی

للالظالم حتی إذا أخذہ لم یفلته)) واته: له سه ره تاوه خوا مولهت به
مرو ی ناهه فکارو سته مکار ددها -واته: جلهوی بۆ شل دهکا- تا
کاتسی کتوپر که گرتی، ئیتر هه رگیز بهری ندادو رزگاری نابیی.
پاشان پیغه مبه ر ﴿ شه م ثایه ته ی خوینده وه: (وکذلک أخذ ربک
إذا أخذ القرى وهی ظالمة إن أخذہ الیم شدید). به لی.. به هه قیقهت
گرتنه که ی زور سهخت و قورس و بی وینه بوو، توفان، نقوم
کردن و خنکاندن، ویران کردن و بوومه له رزه و باو بۆران ﴿ ۴۵:
فکأین من قرية أهلكناها ﴾ ئینجا فهوتاندنی گه لانی بی باوه ری
پیشووی بۆ باس شه کات، و شه فره موئ: ئای چ خه لکیکی زوری
شارو گونده کانمان له ناو برد (پاش ماوه پیدانیان) ﴿ وهی ظالمة ﴾
چونکه ناهه ق و سته مکارو بی برپا بوون ﴿ فهی خاویة علی
عروشها ﴾ دیواری خانوو به ره یان به سه ر سه قف و میچ و لای
سه رویدا کهوت، واته: رپوداوه که شه وهنده توندو قورس بوو، له
پیشه وه به شی سه ره وه ی کهوت، ئینجا دیواره کانی، یا بلین:
کورد واته نی داریان به سه ر به ردا درا ﴿ ویر معطلة ﴾ و دهوری
زور چالوو بیرری پر ئاویان بی خاوه ن کهوت و چول کراو که سیک
نه بوو سوودی لی وهرگری ﴿ وقصر مشید ﴾ وه زور کوشکی بته وو
به رزو سه ر به ئاسمان کشاوو رازاوه یان ویران کران و، خاوه نه کانین
تیا چوون، ده نایا شه کارانه په ندو ئاموزگاری ناگه یه نن!! وهک
شه فره موئ: (أینما تکنوا یدرکم الموت ولو کنتم فی بروج
مشیده) ۷۸/۴. ﴿ ۴۶: أفلم یسیروا فی الأرض ﴾ ئاخو هیشتا
شهوانه به زه ویدا نه گه راون؟ ﴿ فتکون لهم قلوب یعقلون بها ﴾ تا
بینه خاوه ن دلان و راستیه کانی پی ده رک بکه ن؟ ﴿ أو آذان یسمعون
بها ﴾ وه یا گوپچه که لیکی ژنه وا که بانگی راستی پی بییستن؟
واته: شهوانه هه ره وهک دل و گوپیان نه بی وایه، بۆیه به ژیرانه
نابینن و نابیین و بیر ناکه نه وه؟ ﴿ فاینها لا تعمی الأبصار ﴾
له راستیدا چاو کویر نابن ﴿ ولكن تعمی القلوب التی فی الصدور ﴾
به لکو شه دلانه کویر ده بن و هیزی ده رک کردونیان نامینی و
بینایی خویمان له دهست شه دهن.. که جییان له ناو سینه کانه، بۆیه
چاوه کانیش به دوا ی شهواندا شه روژ و زهینیان نامینی.

خاوه ناسان په له ی سزایانه:

﴿ ۴۷: ویستعجلونک بالعذاب ولن یخلف الله وعده ﴾ و له باتی
شه وه که وردبینه وه له شوینه واری تیا چووه کان! که چی به گالته وه
به په له داوا ی سزات لی شه کهن! خو هه ر پیش دیت، به لام هه موو
شتیک به لای خواوه کاتیکی بۆ براوه ته وه، خواش هه رگیز له به لینی
خوی پیچه وانه کار ناکات ﴿ وإن یوما عند ربک کألف سنة ما

تعدون ﴿خو زور له سهر خو کار نه کار. چونکه تاکه روژی له لای پره وردگارت، به قهد هزار ساله که نیوه نه میژمیرن، ﴿۴۸﴾: و کاین من قریه املیت لها وهی ظالمة ﴿شارو گوندیکی زور - که سته مکار بوون - مؤله تم دان﴾ ثم أخذتها وإلی المصیر ﴿له پاشان غه زهیم لی گرتن و له ناوم بردن و، هه مووشیان تنهها بولای من نه گه ریڼه وه، ثم ثایه ته پش نه و په ری نه فامییان دهر ده خا کاتی که په له نه که ن بؤ سزا وه که نه فهرمووی: ﴿وإذ قالوا اللهم إن كان هذا هو الحق من عندك فأمطر علينا حجارة من السماء أو أئتنا بعذاب أليم﴾. ۳۲/۸. یاخود ﴿قالوا ربنا عجل لنا قطنًا قبل يوم الحساب﴾ ۱۶/۳۸. نیمامی (ترمزی و نه سائی) ثم فهرمووده یان هیناوه (بؤ پشنگیری کردنی نه وه که تنهها روژیکی قیامت له لای خوا به قهد هزار سالی نیمه یه: ((یدخل فقراء المسلمين الجنة قبل الأغنياء - بنصف يوم - خمسامة عام))، واته: موسلمان هه ژاره کان به نیو روژی پش دهوله مه نده کان ده چنه به هه شت، پرسیار له نه ندازه ی نهو نیو روژه یه کرا، فهرمووی: پینج سهد ساله.

جهازو توله ی چاکان و خر اپان:

ثینجا داوا له په یامبه ر ﴿نه کات که به پاشه روژیکی ناوولا و رهش بیان ترسیڼی: ﴿۴۹﴾: قل یا أيها الناس إنما أنا لكم نذير مبين ﴿بلئىٰ: نه ی خه لکینه! به راستی من بؤ نیوه تنهها هه ترسیڼه ریکی ناشکرام، ئیتر له وه به ولاره ده سه لاتیکم نییه بؤ پیشخستنی سزا، وهیا بؤ دواخستنی، ثینجا پاشه روژی پرواداران دیاری نه کات: ﴿۵۰﴾: فالذين آمنوا وعملوا الصالحات لهم مغفرة ورزق كريم ﴿جا نهوانه ی و پروایان هیناوه و کاره چاکه کانیان نه نجام داوه لیوووردن و روژی به کی پاک و پیروزیان له به هه شتدا بؤ دهبیٰ ﴿۵۱﴾: والذين سعوا فی آیاتنا معاجزين ﴿و نهوانه ش بؤ له کارخستن و پووچل کردنه وهی ثایه ته کانی نیمه کوشان و ویستیان په کیان بخهن و زال ببن ﴿اولئک اصحاب الجحیم﴾ نهوانه هاوړیڼی دوزه خن و لئی دوورناکه ونه وه.

شهیتان میملی هه موو پیغه مبه ریک بووه:

دیاره هه چوڼی خوی گه وره بانگه وازه که ی له بی پروایان نه پاریزی، هه روایش له فیلی شهیتان نه پیاریزی و ناهیلی دهغه لی نهوی تیکه ل بیی، وه که نه فهرمووی: ﴿۵۲﴾: وما أرسلنا من قبلك من رسول ولا نبیٰ ﴿له پیش توشدا نیمه هه پیغه مبه ریکی خاوه ننامه و بی نامه مان ناریدیټ، که نیشانه کانمان به خه لک راگه ینیت ﴿إلا إذا تمنى ألقى الشيطان فی أمنيته﴾

نیلا شهیتان گورانکاری و دهغه دهی خوی له پال ناخنیوه. (فتح القدیر) ثلی: (قال البغوی: إن أكثر المفسرين قالوا معنى (تمنى) تلا وقرأ کتاب الله، ومعنى (ألقى الشيطان فی أمنيته) أى فی تلاوته وقراءته. قال ابن جریر: هذا القول أشبه بتأويل الكلام. قال القاضي عیاض: واعلم أن الأمة مجمعة على عصمة النبى ﷺ

وَيَسْتَعِزُّونَكَ بِالْعَذَابِ وَلَنْ يُخْلِفَ اللَّهُ وَعْدَهُ وَلَئِنْ يَوْمًا
عِنْدَ رَبِّكَ كَأَلْفِ سَنَةٍ مِّمَّا تَعُدُّونَ ﴿٧﴾ وَكَانَ مِنْ
قَرِيبَةٍ أَمَلَيْتُ لَهَا وَهِيَ ظَالِمَةٌ ثُمَّ أَخَذْنَا إِلَى الْمَصِيرِ
﴿٨﴾ قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّمَا أَنَا لَكُمْ نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿٩﴾ فَالَّذِينَ
آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ ﴿١٠﴾
وَالَّذِينَ سَعَوْا فِي آيَاتِنَا مُعْجِزِينَ أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ
﴿١١﴾ وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ وَلَا نَبِيٍّ إِلَّا إِذَا تَمَنَّى
أَلْقَى الشَّيْطَانُ فِي أُمْنِيَّتِهِ فَيَنسَخُ اللَّهُ مَا يُلْقِي الشَّيْطَانُ
ثُمَّ يُخَوِّمُ اللَّهُ إِلَهِيَّتَهُ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿١٢﴾ لِيَجْعَلَ
مَا يُلْقِي الشَّيْطَانُ فَتْنَةً لِّلَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَالْقَاسِيَةِ
قُلُوبُهُمْ وَلَئِنَّ الْفَاطِمِينَ لَفِي شِقَاقٍ بَعِيدٍ ﴿١٣﴾ وَلِيَعْلَمَ
الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَيُؤْمِنُوا بِهِ
فَتُخَيِّتَ لَهُ قُلُوبُهُمْ وَإِنَّ اللَّهَ لَهَادِ الَّذِينَ آمَنُوا إِلَى صِرَاطٍ
مُسْتَقِيمٍ ﴿١٤﴾ وَلَا يَزَالُ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي مِرْيَةٍ مِنْهُ حَتَّى
تَأْتِيَهُمُ السَّاعَةُ بَغْتَةً أَوْ يَأْتِيَهُمْ عَذَابٌ يَوْمٍ عَقِيمٍ ﴿١٥﴾

من الشيطان فی جسمه و خاطره و لسانه...) که و ابو پیغه مبه ر هېج کات هه له و ناهه قی به زمانیدا نه هاتووه، نه گه رچی موشریکانیش شتیکیان لی کردبی به هه را، نه وه هه به ناماژهی شهیتان بووه، وه نه وهش تنهها بؤ پیغه مبه ر ﷺ نه بووه، به لکو پیغه مبه رانی پیش نه ویش تووشی نهو دیعایه و چاووړایه بوون، به لی: گه لی رپوایه ت هاتووه دم له هو ی هاتنه خواروهی ثم ثایه تانه نه دهن، به لام (تیین که سیر) ثلی: نهو رپوایه تانه گشتیان (مورسل) ن و، له ریگه یه کی رهوانه وه پشنگیری کم دهست نه که وتووه بویان. به لی... په یامبه ران زوربان پی خوش بووه مه ردوم لئیان کو بینه وه و پروایان پی بینن، بویه گه لی جار له و پیناوهدا ثاوتیان نه خواست که خه لکه که بانگه وازه که یان لی وهرگرن، وه له و ریگه یه شدا جاری و نه بوو له بهر خاتری بانگه وازه که یان - نهرم و نیانیشیان نه کرد، جا شهیتانیش نه وهی به هه لده زانی و لئی نه کردنه هه راو، ئیتر فرت و فیلی خوی نه هاویشته دلی موشریکانه وه، وه که داستانه که ی

تەسلىمى ئەو بىيى و، بەملاو بەولادا جموجولۇ نەمىنى ۋە. ۋان الله لهاد الذين آمنوا ۋ بىي گومان خوا شارەزايى و رېنوينى ئەوكەسانە دەكا پروايان ھىناوہ ۋ الى صراط مستقيم ۋ بۆ رېگەو رېبازى راست، وە لەگومرايى و سەر لېشيواوى رزگاريان ئەكات.

خوانەناس ھەتا قىامەت لە قورئان دوودلە:

۵۵: ۋ لا يزال الذين كفروا فى مريّة منه ۋ ئەوانەيش خوا نەناس و بىي باوەرن ھىشتا ھەر دوودل و بەدگومانن سەبارەت بەقورئان ۋ حتى تأتيهم الساعة بغتة ۋ تا رۆژى كتوپر قىامەتيان دەگاتى ۋ أو يأتيهم عذاب يوم عقيم ۋ ياخود تا سزاي رۆژىكى بىي پيت و نەزۇكيان وەك (رۆژى بەدر)، يا وەك رۆژى (قىامەت) دەگاتى، ئەوان تا ئەو رۆژەيە ھەر ژەھرى خويان ئەرژن و، بەم لاوبەولادا ھەول ئەدەن! ۵۶: الملك يومئذ لله ۋ جا ئيتەر لەو رۆژەدا دەسەلات و فەرمانرەوايى تەنھا بۆ خوايەو ھىچ كەسيك ناتوانى ھىچ شتيك بكات، وەك خويشى ئەفەرمووى: (مالك يوم الدين) ۴/۱. يا دەفەرمووى: (الملك يومئذ الحق للرحمن وكان يوما على الكافرين عسيرا). ۋ يحكم بينهم ۋ لەنيوانياندا داوھرى دەكا ۋ فالذين آمنوا وعملوا الصالحات فى جنات النعيم ۋ ئەوسا ئەو كەسانەى پروايان ھىناوہ لەگەل برەواكەياندا كارە چاكەكانيان ئەنجام داوہ لەناو بەھەشتە خووش و پر لە نازونىعمەت و نەبراوہكاندا نىشتەجى ئەبن ۵۷: والذين كفروا وكذبوا بآياتنا ۋ ئەوكەسانەش بىي برەواوون و ئايەتەكانى ئىمەيان بە درۆ دەدايە قەلەم ۋ فأولئك لهم عذاب مھين ۋ سزايەكى ريسواكەرو ئابروو بەريان -لەدۆزەخدا- بۆ ھەيە. كۆچ (ھجرەت) لەپيش ئازاد كردنى شارى مەككەو دامەزراندنى دەولەتى ئىسلاميدا ھەر دەبوو بكرايە بۆ مەدينە، بەلام دواى ئەو ئازادكردنەيە ئيتەر كارو تىكۆشان و جىھادە. ئينجا باسى ئەو ھىجرەت و كۆچكەرانە ئەكات، دواى ئەوہى لە پىناوې پاراستنى عەقيدەكەياندا مۆلەتى جەنگ دران، بۆيە ئەفەرمووى: ۵۸: والذين هاجروا فى سبيل الله ۋ ئەوكەسانەش لەبەر خوا لە مەككەوہ بۆ مەدينە كۆچيان كوردو ولات و نىشتەمانيان بەجى ھىشت و ئاوارە بوون ۋ ثم قتلوا أو ماتوا ۋ پاشان كوژراون و شەھيد كراون، وەيان بەھەر ھۆيەكى تر بووہ مردون، ئەگەرچى لەسەر رايەخ و جىي خويشيدا مردبىست، ئەوہ ھەر ئەو پاداش و مزەيەيان بۆ ھەيە، وەك خواى گەورە ئەفەرمووى: (ومن يخرج من بيته مهاجرا إلى الله ورسوله ثم يدرکه الموت فقد وقع أجره على الله) ۱۰۰/۴. (شەرەحبيل) دەلى: لەكاتى گرتنى قەلایەكى رۆمەكانا زۆر دواكەوتين و ماتل

(ئىبن ئوم مەكتوم) و (زەينەبى كچى جەحش) و.. ھتد، بەلام خوا مەسەلەكەى لە بېژنگ داو ھەق و ناھەقى لىك كەردوہ. "سەيىد" پاش ھىنانى ھەموو رېوايەتەكان دەلالت: ئەوانەى لەم جىگايەدا داستانى (غەرائىق) دەگېرەنەوہ ھەندى پالېشتيشى بۆ دىنن، ھەموو لەبەرەتدا لاوازن، وە لە رووى (سەنەد) ھەوہ پشتيان پىي ئابەستى. وە زانايانى ئەھلى ھەدىس دەلالت: ھەر كەسى قسەى لى وەرگىرايى ئەو رېوايەتەى نەھىناوہ، چونكە سەنەدىكى متمانە پىكراوى نەبووہ. "تەبووبە كرى بەززار" ئەلالت: قەناعەتم نىيە كە لەپەيامبەرەوہ ۋ بەسەنەدىكى پەيوەستەوہ ئەو قسەيە گىرەدرايىتەوہ، لەولايەشەوہ لەگەل بناغەيەكى بەرزى بىرو باوہردا كە برىتييە لەوہ پەيامبەر ۋ دەبى شەيتان نەتوانى پەيامەكەى لى تىك بدات و خەلتەو پەلتەى تىكەل بكات بەيەكا ھەل ئەتەقن، ئيتەر چۆن دەبيت (أفرايتم اللات والعزى ومناة الثالثة الأخرى ألكم الذكر وله الأنثى؟) بخوينى و شەيتان بەزمانى ئەوہو ئەم وشانە: (وإنهن لهن الغرائق العلى، وإن شفاعتهن لهى التى ترتجى..) بلاو بكاتەوہ بىگەيەنيت بە ھەموو موشرىكان و ئەوانيش برەوا بكەن.. كاتى پەيامبەر ۋ لى بىيئەوہ لە سوورەتى (نەجم) سوژدە ببات و ئەوانيش وا بزانن كە بۆ بتهكان سوژدەى برەوہو؟! ۋ فینسخ الله ما يلقى الشيطان ۋ ئەوسا خوا فەندو فيلەكەى شەيتانى بووچ كەردوہو سىرپىيەوہ ۋ ثم يحكم الله آياته ۋ لەپاشان ئايەتەكانى خوى جىگىرو پتەو پايدار كەردۆتەوہ و بەچاكى ھىشتوويەتەوہ ۋ والله عليم حكيم ۋ خوا زانست و زانيارى زۆرە، كار جوان و لەكارزانە، گشت كارىكى پر لە ھىكەمەت ۵۳: ليجعل ما يلقى الشيطان فتنه للذين فى قلوبهم مرض ۋ ھەتا وا بكا ئەوہى شەيتان ھاويشتوويەتييە ناو خويندەكەى پىغەمبەرەوہ، ببىيە فیتنەو مېمل بۆ ئەوانەى دليان دەغزدارو نەخۆشە ۋ والقاسية قلوبهم ۋ وە بۆ ئەوانەش كە ھەردەم دلرەق و دلرەشن، دەبى خەلك لەبېژنگ بدرى، تا دەرەكووى كى بەدواى چاوو رادا ئەگەرى و، كيش راستى و ھەقىقەتى ئەوى و، برەواى دامەزراوہو، بەفرت و فېلى شەيتانەكان دوو دلى رووى تى ناكات ۋ وإن الظالمين لفى شقاق بعيد ۋ بىي گومان سەمكاران سەبارەت بەئايىنى خوا بەردەوام لەدرايەتييەكى زۆر قول و دوور لەراستى دان؛ بۆيە ئاوا چاوو راي تىكەل ئەكەن ۵۴: وليعلم الذين أتوا العلم أنه الحق من ربك ۋ دەبا ئەوكەسانەش وا زانيارىيەكى كەلك بەخشان پى دراوہ چاك بزانن كە بەراستى تەنھا ئەو قورئانەيە راست و دروست و لەلايەن پەرورەدگار تەوہيەو، ھەق و ناھەق لىك جيا ئەكاتەوہ ۋ فيؤمنوا به ۋ ئينجا باوہرى پىي بھينن ۋ فتخت له قلوبهم ۋ دلەكانيشيان

نه مانهش به لگه و نیشانهی خوان:

۶۳: ألم تر أن الله أنزل من السماء ماء ۞ هدر له سهر به لگه
هینانهوه دهروات بو دهسه لاتی خوئی، بویه نه فهرمووی: نهی
نه تدیوه خوا بارانی لهئاسمانهوه باراند ۞ فتصبح الأرض مخضرة ۞

الْمَلِكُ يَوْمَ يَمِيزُ اللَّهُ بَيْنَكُمْ يَنْتَهُمُ فَالَّذِينَ آمَنُوا
وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فِي جَنَّاتِ الْإِيمِ ۞ وَالَّذِينَ كَفَرُوا
وَكَذَّبُوا آيَاتِنَا فَأُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مُهِيتٌ ۞
وَالَّذِينَ هَاجَرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ قُتِلُوا أَوْ مَاتُوا
لَيَرْزُقَنَّهُمُ اللَّهُ رِزْقًا حَسَنًا وَإِنَّ اللَّهَ لَهُمْ خَزَائِرُ
الرِّزْقِ ۞ لَيَدْخُلْنَهُمْ مِنْ خَلَا يُرْضَوْنَ ۞ وَإِنَّ
اللَّهَ لَعَلِيمٌ حَلِيمٌ ۞ ذَٰلِكَ وَمَنْ عَاقَبَ بِمِثْلِ
مَا عُوقِبَ بِهِ، ثُمَّ بُغِيَ عَلَيْهِ لَيَنْصُرَنَّهُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ
لَعَفُوفٌ غَفُورٌ ۞ ذَٰلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ يُولِجُ اللَّيْلَ فِي
النَّهَارِ وَيُولِجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ وَأَنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ
۞ ذَٰلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ وَأَنَّ مَا يَدْعُونَ مِنْ
دُونِهِ هُوَ الْبَاطِلُ وَأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ ۞
أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَتُصْبِحُ الْأَرْضُ
مُخْضَرَّةً إِنَّ اللَّهَ لَطِيفٌ خَبِيرٌ ۞ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ
وَمَا فِي الْأَرْضِ وَإِنَّ اللَّهَ لَهُ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ ۞

زهوی دواى وشك بوون پی کهسک و سهوزو جوان هه لگیرو، نهوسا
زیندوو نه بیتهوه و هه مووجوره دانه ویله و گیایه که نه روینی ۞ ان
الله لطیف خیر ۞ بهراستی خوا زور به لوتفه بو بهندهکانی خوئی
زوریش به ئاگیه بهوهی له دلیان دایه ۞ ۶۴: له ما فی السموات
وما فی الأرض ۞ هه رچی لهئاسمانهکان و لهزهوی دایه مولکی
ئهوهو تهنها هه رهویش نه توانی دهست کاریان بکات ۞ وان
الله لهو الغنی الحمید ۞ و بی گومان نهوخوا بوخوئی دهوله مه ندو
بی نیازه له هه موو بهندهکانی، هه بو خویشی شیایو سوپاس
و ستایشه له سهر نیعمه تهکانی ۞ ۶۵: ألم تر أن الله سخر لكم
ما فی الأرض ۞ دیسانهوه هه له سهر به لگه هینانهوه نهروات
و نه فهرمووی: نهی نه تزانیهوه که بهراستی هه رچی له زهوی دایه
کانگاو گل و ههواو توخمهکان و ئاویتته کراوهکان، زیندهوه ران،
بی گیاههکان، گژو گیا خوا بو ئیویه دهسته موو رام کردوه؟
۞ والفلک تجرى فی البحر بأمره ۞ نه هه نه وهنده به لکو

بووین! جا (سهلمان) دای بهلاماناو وتی: له پیغه مبهرم ۞ بیستوه
فهرموویه تی: ((من مات مرابطا أجرى الله علیه مثل ذلك الأجر،
وأجرى علیه الرزق وأمن من الفتانين)) واته: هه رکه سیکیش هه
لهکاتی خوئاماده کردندا بو جیهاد بمری دیسان خوای بالادهست
هه ره نهو کپی و پاداشتهی پی ده به خشی و، رزق و روزیشی
پی ده داو، له هه ردوو سزاده رکهش هیور ده کریتهوه. نه گه ره حه زیش
نه که نه ثایه تی: (والذين هاجروا ثم قتلوا أو ماتوا...) بخویننهوه.
(نیمامی موسلیم). ۞ لهرزقنهم الله رزقا حسنا ۞ بی گومان خوا
رۆزی و نیعمه تیکی فره چاکی نه پراوه یان پی نه به خشی ۞ وان الله
لهو خیر الرازقین ۞ وه بهراستی هه ره خوایه چاکترین رزق و رۆزی
دهدات ۞ ۵۹: لیدخلنهم مدخلا یرضونه ۞ و خوای گه وره هه
خوئی ده یان خاته نهو جیگایه که پی رازی و خوئشوودن ۞ وان
الله لعلم حلیم ۞ و بهراستی خوا زور زانایه، زور خوگرو له سهر
خویه نه زانی پاداشتی کی بداتهوه، توله یش له کی وه رگری
۞ ۶۰: ذلک ومن عاقب بمثل ما عوقب به ۞ بریار ئاوایه.. ئنیجا
هه رکه سیکی توله ی لی سه نرایه وه به پی نهو سته مه کردوویه تی که
نه مه یش له ئیسلامدا مافیکی رهوایه ۞ ثم بغی علیه لیسرنه الله ۞
دیسان بو جاریکی تر ده ستریزی و ناهقی لی کرا هه ره له لایه
نهو که سه ی پی شهوه، بهراستی نهو که سه خوا کومه کی و یارمه تی
ئه دا، توله له دهست درزیکار وه رگری ۞ ان الله لغفور ۞
بی گومان خوا زور چاویوشی کارو، زوریش لی بووردهیه.

هه ره خوایه دهسه لاتداری بی وینه:

۶۱: ذلک بأن الله یولج اللیل فی النهار ویولج النهار فی اللیل ۞
شهوهش چونکه خوای گه وره زاتیکی ئاوایه شهوه به ناو رۆژدا
ده باو، رۆزیش ده خاته ناو شهوه. نه مه له چوار وه رزهکاندا زور
بهروونی نه بیبری به لام له بهر زور هوگری له گه لیاندا به شتیکی
زور سادهو ئاسان سهیر نه کرین، جا باشه زاتیک کاری ئاوا بکا،
بی گومانیشه دهشتوانی یارمه تی بهندهی خوئی بدا ۞ وان الله سمیع
بصیر ۞ چونکه خوا ژنهواو بینایه ۞ ذلک بأن الله هو الحق ۞ نهو
دهسه بهر بوونهی خوا بو یارمه تیدانی ستهم لی کراوان له بهر نه وهیه
چونکه تهنها هه ره خوئی راست و ههقه، هه ره ئایین و په رستنی
نهو ههقه ۞ وان ما یعدون من دونه هو الباطل ۞ وهه رشتی که
بی پروایان له باتی نهو هاواری بو نه بهن و نه ی په رستن، بهتهکان و
هه رشتیکی تر نهوه باتله و پووچه له و له ناهقه بهدەر نییه ۞ وان
الله هو العلی الکبیر ۞ و هه ره نهو خوایه یه بالادهستی گه وره، نه
لهو بلندتر هه یه وه نه لهو یش گه وره تر.

یاسای دهریاکانی و دامه زرانووه که: گهمی و، که شتییه کان
هر به فرمانی نهو، به وهه موو بارو بارخانه وه به نیواندا دهوون
﴿ویمسک السماء أن تقع علی الأرض إلا بذنه﴾ ثم ناسمانهش
را دهگری تابه سر زهویدا نه که وی، مه گهر به فرمانی خوی، بویه
به نیانویه یمن مؤلث نه دات هندی (نیازک) دینه خواروی بو زهوی

الَّذِينَ آمَنُوا سَخَّرَ اللَّهُ لَكُمْ مَافِي الْأَرْضِ وَالْفَلَاقِ فِي الْبَحْرِ
بِأَمْرِ اللَّهِ. وَبِمَسْكِ السَّمَاءِ أَنْ تَقَعَ عَلَى الْأَرْضِ إِلَّا بِإِذْنِهِ إِنَّ
اللَّهَ بِالنَّاسِ لَرءُوفٌ رَحِيمٌ ﴿٦٥﴾ وَهُوَ الَّذِي أَحْيَاكُمْ
ثُمَّ يَمِيتُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ إِنَّ الْإِنْسَانَ لَكَفُورٌ ﴿٦٦﴾
لِكُلِّ أُمَّةٍ جَعَلْنَا مَنَسَكًا هُمْ نَاسِكُوهُ فَلَا تَنُرِعَنَّ عَنْكَ
فِي الْأَمْرِ وَادْعًا إِلَى رَبِّكَ إِنَّكَ لَعَلَى هُدًى مُسْتَقِيمٍ ﴿٦٧﴾
وَإِنْ جَدَلُواكَ فَقُلْ اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿٦٨﴾ اللَّهُ يَحْكُمُ
بَيْنَكُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ فَمَا كُتِبَ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ ﴿٦٩﴾
أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِنَّ ذَلِكَ
فِي كِتَابٍ إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ﴿٧٠﴾ وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ
اللَّهِ مَا لَمْ يَنْزِلْ بِهِ سُلْطَانٌ وَمَا لَيْسَ لَهُمْ بِهِ عِلْمٌ وَمَا لِلظَّالِمِينَ
مِنْ نَصِيرٍ ﴿٧١﴾ وَإِذَا نَسِيتَ تَعْرِفُ فِي
وُجُوهٍ الَّذِينَ كَفَرُوا أَلَمْ تَكُنْ يَكادُوبَ يَسْطُوتُ
بِالَّذِينَ يَتْلُونَ عَلَيْهِمْ آيَاتِنَا قُلْ أَفَأُنَبِّتُكُمْ بِشَرِّ مَنْ
ذَلِكُمُ النَّارُ وَعَدَهَا اللَّهُ الَّذِينَ كَفَرُوا وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ﴿٧٢﴾

﴿إن الله بالناس لرؤف رحيم﴾ به راستی خوا به رامهر بهم
خه لکه، زور میهره بان و دلاویه، نه وهتا هه موو یاسای بوونه وهری
بو رام کردوه: نایشه یلی ناسمان به ربیبته وه به سه ریاندا، له پاشا
له نه فس و دهروونی ناده مزادیشدا هندی به لکه ده هیئته وه، بویه
نه فهرمووی: ﴿٦٦﴾ وهو الذي أحياكم هه رته ویشه بو یه کهم
جار گیان و ژیا نی پی دان ﴿ثم يميتكم﴾ له پاشا نه تان مرینی،
به راستی مردن نه یینییه کی گه وره یه، کهس نازانی چییه ﴿ثم
يحکم﴾ ئینجا گیانتان پی نه به خشیته وه، زیندووتان نه کاته وه
﴿إن الإنسان لکفور﴾ له گهل نه وه موو شتانه دا بی گومان
ناده میزاد زور سپله و، ناسوپاسه.

هه کومه لیک پیودان وده ستوریکی هه بووه:

﴿٦٧﴾ لكل أمة جعلنا منسكا ئینجا روو نه کاته به یامهر
که گوی به لاسارییه کانی قوره یش نه دات، چونکه بو هه رتومه تیگ

به رنامه و جوړه خوا به رستییه کی تاییه تمان داناوه ﴿هم ناسکوه﴾
که نه وان هه رئاوا نه نجامی بدن و به یه روی بکه ن ﴿فلا
ینازعنک فی الأمر﴾ جاکه واته نه وانه حقیان نییه سه بارهت
به و فهرمانه ی تو هیئاوته کی شه کیشت له گهل بکه ن، چونکه
هه موو گهل و چهرخیک سیستمیکی تاییه تی خوی هه بووه، تویش
نه ی پیغه مبه را سیستمی ثم نومهت و چهرخت هیئاوه، ئیتر
نه وانه بویان رهوا نییه کی شه و ناوکوی بنینه وه وهک ده فهرمووی:
(ولا یصدنک عن آیات الله بعد إذ أنزلت إلیک). ﴿وادع إلی
ربک﴾ تو به رده وام بانگه واز بکه بولای ئایینی په روو ردگارت و
بو به رستنی نه و ﴿إنک لعلی هدی مستقیم﴾ چونکه تو له سه ر
رپازو ریگه یه کی هق و راستی، جا که وایه دلنیاو، پشت نه ستور
به ﴿٦٨﴾: وإن جادلوك فقل: الله أعلم بما تعملون ﴿خو نه گهر
که وتنه موجداله و دمه ده می له گهل، تو موجداله مه که و بلی:
خوا خوی چاک ناگاداره به وهی ئیوه نه یکه نه و خوی نه زانی
که ئیوه شایسته ی چین هه ر وه کو نه فهرمووی: (هو أعلم بما
تفیضون فیہ کفی به شهیدا بینی و بینکم) ٨/٤٨. ﴿٦٩﴾: الله یحکم
بینکم یوم القیامة فیما کنتم فیہ تختلفون ﴿هه ر خوا خوی له روژی
قیامه تا داوه ری ده کا له نیوانتاند له و شتانه ی که ئیوه کی شه تان
تییدا هه بوو. له جیگه یه کی تر دا ده فهرمووی: (فلذلک فادع واستقم
کما أمرت ولا تتبع أهواءهم وقل آمنت بما أنزل الله من کتاب..)
١٥/٤٢. ﴿٧٠﴾: ألم تعلم أن الله يعلم ما فی السماء و الأرض ﴿
مه ر تو نه تزانیه نه ی مروفی ژیر! که هه رچی له ناسمان و زهویدا یه
که خوا ناگای لییه تی و ده زانی؟ جاکه واته هه ر نه ویش به ته نها
خوی به ناگایه له و شتانه دا ئیوه ئیختیلافتان تییدا هه یه. ﴿إن
ذلک فی کتاب﴾ چونکه به راستی هه موو نه و شتانه له نامه ی
(لوح المحفوظ) دا توام کراوه و هیچی لی زا یه نابیت ﴿إن ذلک
علی الله یسر﴾ بی گومان نه وکارهش بو خوا زور ناسانه، هه ر وه کو
ثم فهرمووده یه ش ده سه لاتی فراوانی خوا راده گه یه نی: (إن الله
قدر مقادیر الخلائق قبل خلق السموات والأرض بخمسين ألف سنة
وکان عرشه علی الماء) (موسلیم. کتاب القدر ٤/٢٠٤٤). بی گومان
خوا پیش دروستکردنی ناسمانه کان و زهوی به په نجا هه زار
سال و، هه ر نه و دمه ی که هیمان عهرشیشی به سه رئاوه وه بوو
نه ندازه گیری و برپاری هه موو رو داوو کاروباری دروستکراوه کانی
خوی دا. ﴿٧١﴾: ویعبدون من دون الله ما لم ينزل به سلطانا ﴿و
پیویسته به رنامه و سه رچاوه ی ژیان هه ر له به رنامه ی نه و خواوه
وه ریگری دی، نه ک وهک بی پرواکان له باتی به رنامه که ی خوا، دوی
به رنامه و شتی و نه که ون و، شتیکی دی نه په رستن، له کاتی که دا

تاکه می‌شیکیان بۆ دروست نه‌کری، دیاره چاکتر فیلیکیان بۆ دروست نابیی به‌لی ژیان شتیکی سهر سور هینه‌ره، بۆیه ئاده‌میزادی کافرو بی‌بروا ههر مملانی ده‌کا له‌ئاستی به‌رنامه‌ی خاوه‌نی ئهم ژیان‌هه و هه‌ولیان داوه بۆ دروستکردنی به‌رنامه‌یه‌کی تر و، ئاخۆ له‌رووی کیمیاوییه‌وه ده‌توانن ژیان به‌دی بینن؟! ولاتی (رووس)

خواش بۆیه‌رستنی ئه‌وانه هیچ جوهره پشتگیریه‌کی نه‌ناردۆته خوارێ، وه‌ك ئه‌فه‌رموی: (ومن يدع مع الله ألهها آخر لا برهان له به، فإنما حسابه عند ربه إنه لا يفلح الكافرون) ۱۱۷/۲۳. به‌هه‌ره‌شه‌یه له‌و كه‌سانه به‌ نه‌فامی و گیلی خۆیان، دارو به‌رد ده‌به‌رستن! ﴿وما لیس لهم به علم﴾ خۆیشیان هیچ جوهره زانیاریه‌کی شیاواییان نییه نه‌ له‌رووی ژیری و مه‌نتیقه‌وه، وه نه‌ له‌رووی دین و شه‌ره‌وه ﴿وما للظالمین من نصیر﴾ دیاره ئه‌و جوهره كه‌سانه سته‌مكارن، وه سته‌مكارانیش هیچ كوهمه‌ك كارو پشتیوانیکیان نییه ۷۲: ﴿وإذا تتلى عليهم آياتنا بینات﴾ كاتی ئایه‌ته‌ روون و ئاشكراكانی ئیمه‌شیان به‌سه‌را بخوینری ﴿تعرف فی وجوه الذین كفروا المنكر﴾ له‌ده‌م و چاوو دیمه‌نی بی‌برواکاندا گرژی و تالی و ئینکاری ده‌بینی ﴿يكادون یسطون بالذین یتلون علیهم آیاتنا﴾ به‌جوړیکی وا نزیکه به‌مشته‌كوئه هیرش و هه‌له‌ت به‌رنه سهر ئه‌وانه‌ی كه ئایه‌ته‌كانی ئیمه‌شیان به‌سه‌ردا ئه‌خویننه‌وه ﴿قل أفأنبئكم بشر من ذلكم النار وعدھا الله الذین كفروا﴾ پێیان بلی: ئایا هه‌والتان بده‌می چی له‌وه خراپ‌تره، مه‌گه‌ر ههر ئه‌و ئاگره‌ی كه خوا به‌لینی داوه به‌ بی‌بروایان ﴿وبئس المصیر﴾ كه ئه‌و ئاكامه سامناکترین و خراپ‌ترینی ئاکام و جیگه‌یه.

بت وبتپه‌رست چه‌ن زه‌بوون:

۷۳: ﴿يا أيها الناس ضرب مثل فاستمعوا له﴾ ئینجا ئیستا ده‌دا به‌گوینی هه‌موو بتپه‌رسته‌كاندا كه ئه‌و په‌رستراو بتانه كزۆله‌و لاوازن و، هیچ ده‌سه‌لاتیکیان نییه، وه‌ك ئه‌فه‌رموی: ئه‌ی خه‌لكینه! نموونه‌یه‌ك هینراوه‌ته‌وه ده‌سا ئیوه‌یش چاك گوینی بده‌نی ﴿إن الذین تدعون من دون الله﴾ به‌راستی له‌ خوا به‌ده‌ر ئه‌وانه‌ی ئیوه ئه‌یان په‌رستن و هاواریان بۆ ده‌بن ﴿لن یخلقوا ذبأبا ولو اجتمعوا له﴾ هه‌رگیز ناتوانن ته‌نها می‌شیکیش به‌دی بینن، ئه‌گه‌رچی هه‌موویشیان كۆببنه‌وه، وه‌كو ئهم فه‌رمووده (قودسی) به‌ش ده‌فه‌رموی: (قال الله - عز وجل - ومن أظلم ممن ذهب یخلق کخلقی؟ فلیخلقوا ذرة، فلیخلقوا شعيرة) واته: چ كه‌سی سته‌مكارتره له‌و كه‌سه‌ی بیه‌وی وه‌كو دروستكراوه‌كانی من (واته: خوا) دروست بكا، ده‌سا ئه‌گه‌ر ده‌توانی با بچی تاكه می‌زووله‌یه‌ك، یا خود دنكه جوپه‌ك به‌دی بینن! (متفق علیه). كه‌واته كه‌ی حه‌ق و په‌وایه ئه‌وانه بكرین به‌خواو به‌رستری؟! خو دروستکردنی می‌ش و فیل و وشتریش بۆ خوای گه‌وره یه‌كسانه، چونكه له‌می‌شیشدا چه‌ندین نه‌ینی سهر سور هینه‌ری ژیان به‌دی نه‌کری، هه‌روه‌ك له‌وانی ترده به‌دی نه‌کری، به‌لام می‌ش له‌ هه‌موویان لاوازتره، جا كه ئه‌وان

يَا أَيُّهَا النَّاسُ ضَرْبٌ مِّثْلٌ فَاسْتَمِعُوا لَهُ إِنَّكَ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَنْ يَخْلُقُوا ذُبَابًا وَلَوْ اجْتَمَعُوا لَهُ. وَإِنْ يَسْلُبْهُمُ الذُّبَابُ شَيْئًا لَا يَسْتَفِيدُوا مِنْهُ ضَعُفَ الطَّالِبِ وَالْمَطْلُوبِ ﴿٧٣﴾ مَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ ﴿٧٤﴾ اللَّهُ يَصْطَلِي فِي مَكَلِّكَ رُسُلًا وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يُدْعِي اللَّهَ سَمْعًا بَصِيرًا ﴿٧٥﴾ يَعْلَمُ مَا يَكْتُمُ آبَاؤُهُمْ وَمَا كُنْتُمْ وَآلِيَ اللَّهِ الَّذِينَ آمَنُوا يَتْلُو آيَاتِهَا الَّذِينَ يَأْمُرُونَ أَزْوَاجَهُمْ أَنْ سَجُدُوا لِلْإِنسَانِ أَفَعْبُدُوا وَنَحْنُ نَعْبُدُ اللَّهَ وَنَحْنُ نَعْبُدُ اللَّهَ عَالِمُ الْغُيُوبِ ﴿٧٦﴾ وَجَاهِدُوا فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ هُوَ اجْتَبَاكُمْ وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ مَثَلًا لِّزَيْهِمْ هُوَ سَمْعُكُمْ الْمُسْلِمِينَ مِنْ قَبْلُ وَفِي هَذَا لِيَكُونَ الرَّسُولُ شَهِيدًا عَلَيْكُمْ وَتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ فَأَقِمْوَا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَاعْتَصِمُوا بِاللَّهِ هُوَ مَوْلَاكُمْ فَنِعْمَ الْمَوْلَى وَنِعْمَ النَّصِيرُ ﴿٧٨﴾

سُورَةُ الْمَائِدَةِ

زانایه‌کی به‌ناوی (ئوبارین) هه‌وه ته‌کلیف کرد كه هه‌ول بدات: ئایا تا چ ئه‌ندازه‌یه‌ك فه‌راهم هینانی ژیان (ایجاد الحیاة) ده‌ست ئه‌دات له‌ ریگه‌ی ئاوپته‌ کردنی مادده کیمیاوییه‌كانه‌وه (التفاعل الکیمیای)؟ ئه‌ویش هه‌روا نزیکه‌ی بیست سالیك خوی بۆ یه‌کلا کرده‌وه کاری بۆکرد، سه‌ره‌نجام له‌ ده‌روبه‌ری سالی (۱۹۶۲) دا رایگه‌یاند كه: زانیاری کیمیای ده‌سته‌وسانه‌و هیچی بی‌ناکری له‌ تاقیگه‌کاندا بۆ دروستکردنی ژیان، چونكه زانیاری ته‌نها ههر له‌ بنه‌ما هه‌ست پیکراوه‌کاندا ده‌ستی هه‌یه. بۆ ئه‌مه سه‌یری کتییی (الله جل جلاله) سه‌عید هه‌وا، ل ۵۶) بکه ﴿وإن یسلبهم الذباب شیئا﴾ نه‌ك ههر ئه‌وه‌نده ناتوانن وه ئه‌گه‌ر ئه‌و می‌شه لاوازه‌ش شتیك له‌ خۆیان و له‌ خواکانیان بت، گروپ، مرؤ بفپینن لا یستفیدوه منه ﴿ناتوانن پینی بزائن و لینی بسیننه‌وه له‌گه‌ل ئه‌و لاوازی و بی ده‌سه‌لاتیییدا، خو ئه‌مه‌ش ئاشکرایه كه زوورشتی مه‌ردم ئه‌فپینن و ناتوانن لینی وه‌رگیتیه‌وه، له‌ به‌ر ئه‌مه‌ش له‌ناو

﴿قَرَأُهَا﴾ ده پیر پته وه. ﴿واعبدوا ربکم﴾ وه تهنه پهر وهر دگارتان بپهرستن و، که سیکي تر مه که نه سه روه رتان ﴿وافعلوا الخير﴾ وه تا دهشتوانن هر کاری خیر و چاکه بکن، با له خوا نزيك ببنه وه ﴿لعلکم تفلحون﴾ وبه شکو له دونیاو له قیامه تدا رزگارو سهر فرازو به ختیار بن.

ئینجا ده چپته سهر باسی ئه و کاره گرنگه یه که هه موو کاره چاکه کانی تر به هوی ئه وه وه ئه میننه وه، ئه ویش جیهاده، بویه ئه فهرمووی: ﴿۷۸: وجاهدوا فی الله حق جهاده﴾ به بهرده وام و، به دل و داو وه ک پیویسته له ریگه ی خوادا جیهادی تیر و ته سل بکن و مافی جیهاد جیبه جی بکن و، ههرچی له توانا تاندایه به ختی بکن بۆ ئه و ریبه، چونکه به تایبته ئه و ههر خوی هه لیباردوون بۆ ئه و کاره گهره یه، وه ک ده فهرمووی: ﴿هو اجتباکم﴾ له ناو گه لانی تر دا ئه و خوی هه لیباردوون بۆ ئه و شه ره فه به ریزو گهره یه ﴿وما جعل علیکم فی الدین من حرج﴾ وشیایو باسه له م دینه شدا، هیچ جو ره شتیکی نار هواو قورسی نه خستوته سهر شانتان، تائیوه نه توانن ئه نجامی بدنه، واته: بریاری هیچ شتیکی به سهرتانا نه داوه که له توانای خوتاندا نه بیته، نه ههر ئه وه نده به لکو وه کو پیغه مبه ر ﴿ده فهرمووی:﴾ ((بُعِثْتُ بِالْحَنِفِيَةِ السَّمْحَةِ)) به رنامه ی ئه و ئایینه هه موو کار ئاسانییه کی تیدایه (ئیمام ئه حمده). ﴿ملة أبیکم إبراهیم﴾ جا ئیوه ش ههر له ئایینی (ئیبراهیم) ی باو کتان په ی ره وی بکن، جو ری یه کتا په رستی ئایینه که تان ههر له ئایینه که ی ئیبراهیمی باو کتانه و ههر له ویشه وه سهر چاوه ی گرتوه، جا که واته ههر گیز ئیوه لئی جیامه بنه وه ﴿هو سماکم المسلمین من قبل وفی هذا﴾ له پشداو له م قورئانه شدا ههر خوا ئیوه ی ناوانه و موسلمان و خویه ده سه وه دهر. هه م له نامه ی په یامبه رانی پیش تو و هه م له م قورئانه ی شدا ناو نراون موسلمان به لئی.. گه لی موسلمان به دریزایی میژوو له عه قیده دا یه که په ی ره وو پروگرامی هه بووه، هه تا دراوه ته دهستی ئه م گه له یه ﴿لیکون الرسول شهیدا علیکم﴾ تا په یامبه ر (موحه ممه د ﴿شایه ت بی به سهرتانه وه، نه خشی ژیا تان بۆ بکیشی و چاک و خراپتان بۆ ده ستنیشان بکات﴾ و تکنونا شهداء علی الناس﴾ و ئیوه ش به گه یاندنی ئه و په یامه یه شایه ت بن و ماموستاو ری نیشاندهر بن بۆ خه لکی، به تایبته دوا ی مردنی ئه و په یامبه ر، واته: چاک و خراپ ههر لای ئیوه وه دیاری ئه کری، به رنامه ی ژیا ن ههر لای ئیوه داده ریژری، وه ک ده فهرمووی: (وکذلک جعلناکم أمة وسطا..) ۱۴۳/۲. دیاره کاری جیهاد و خو ناماده کردن و کاری به کومه لی ده وی، بویه ئه فهرمووی: ﴿فأقيموا الصلاة وآتوا الزكاة﴾

هه موو گیانه به ره کاند، خوا به میش نمونه ده هیئتیه وه، چونکه میش زور لاوازی بی هیزه، له هه مانکاتیشدا سامناکترین نه خۆشی به خویه وه هه لئه گری و، به نرختترین ئه ندای ئاده مزاد له ده ست ئه دات، ئه وه تا مروف گه لی جار به هوی میکروبی میشه وه، چاوو هه ندی له ئه ندایه کانی تری له ده ست ئه دات.. نه ههر ئه وه نده، به لکو ژیا ن و رو حیش له ده ست ئه دا.. چونکه ده توانی میکروبی (سیل) و (تیفوئید) و (دوسنتاریا) و.. هتد هه لبگری.. باشه به دهر له خوا کئی ئه توانی مروف له و میکروبه یه رزگار بکات؟! ﴿ضعف الطالب والمطلوب﴾ له راستیدا هه م داواکار و، هه م داوا لیکراو، په رستیارو، په رستراو، (بته کان و وینه کانیان) زور لاوازی بی توانان ﴿۷۴: وما قدروا الله حق قدره﴾ ئای بی پروایان چه نده سبلن، چونکه به و جو ره یه که ده بی خوا بناسن، وریزی لی بگرن نه یان ناسیوه و ریزمان لی نگر توه، ئه وه تا دارو به ردو مروف و ماده ده که نه خوا!! ﴿إن الله لقوی عزیز﴾ به راستی خوا زور به هیزه و زاله، زوریش به ده سه لات و ده سه لاتداره، بته کانیش زور لاوازی بی ده سه لات. خوا له فریشته و له مروف په یامبه ری هه یه:

﴿۷۵: الله یصطفى من الملائكة رسلا ومن الناس﴾ خوانه ناسان پبیان وابوو: که ههر له ناو ئاده مزادا په یامبه ره یه! بویه فهرمووی: خوا له فریشته (وه کو جو به ئیل) و، له مروف هه لئه دبژی و ده یکاته نویتنه ر. ﴿إن الله سمیع بصیر﴾ به راستی خوا زور بیسنده ی بینایه، ئه زانی ئه وانه چی ئه لین و، چی ئه که ن ﴿۷۶: یعلم ما بین أیدیهم وما خلفهم﴾ ههر ئه و خوا یه کاری ئیستاو، پاشه روژیان ئه زانی، ئاگاداره چی له پیشیا نه وه یه و، چیش له پشت سه ریانه وه یه ﴿والی الله ترجع الأمور﴾ و دهره نجامی هه موو کاروباری به نده کان، ته نه با لای خوا ئه گه رینریته وه.

باش خوا بپهرستن و، جیهاد بکن:

دوا ی دهر که وتنسی بی هیزی و لاوازی په رستراوی بی پرواکان.. ئینجا بۆ ئه وه ی گه لی برواداران به چاکسی ئه رکه کانی خویان جیبه جی بکن، پروویان تی ده کاو ئه فهرمووی: ﴿۷۷: یا أيها الذین آمنوا اركعوا واسجدوا﴾ ئه ی ئه وانه ی برواتان هیناوه به خوا! بچه میننه وه و کړنووش و سوژده ی بۆ بهرن، واته: به تیرو ته سه لی هه رده م نوژه کانتان بکن، به لئی.. دهر باره ی سوژده ی دووه می سووره تی هه ج له ناو زانایاندا ده نگه ده نگیک هه یه که ئاخو سوننه ته، یا نا؟ به لام ئه م فهرمووده یه که پیشه و ئه حمده هیناویه تی: ((فُضِّلَتْ سورة الحج بسجدين، فمن لم یسجدهما فلا

جا که واتسه بهر یکی و پیکی له کاته کانی خو یاندا نویژه کانتان بکه ن و به شیکی سامانیشتان به زه کات بدن ﴿ واعصموا بالله هو مولاکم ﴾ ودهست به ثایینی خوی هه قهوه بگرن و هه به و نه خشه یی تهویش کاربکه ن، چونکه تنهها هه رنه و زاته خو یه تی سهردارو سهروهرتان ﴿ فنعم المولى ونعم النصير ﴾ ئای که چاک دۆست و چاک کۆمه ککاره. به ئای ئابه و زه خیره وه گه لی موسولمان هه موو کات ده توانی هه لسی به جیبه جی کردنی ئه رکه کانی سه رسانی خوی، ده توانی له نه نییبه کانی بوونه وهر سوو دمه ند ببی و، له جیی کاری خراب و فسادا، ئیسلح و چاکسازی بکا، هه موو دونیاش به ره و خیر بگۆری.

دیسان زۆر شوکرانه بژیری خوا ده که م، که یارمه تی دام بۆ ته و او کردنی ته فسیری سوورته تی (حه ج).

کۆتایی جزمی ۱۷، ﴿ والله الحمد والمنة ﴾.

سوورته تی (مؤمنون) ه

مه که ییبه و (۱۱۸) ئایه ته

به ناوی خوی به خشنده ی میهره بان

ئهم سوورته تی (مؤمنون) ه، یه کیکه له سوورته مه که ییبه کان که هه مووکات ئهم خالانه ی خواره وه له خو ده گرن: یه کتایی خوا، په یام، زیندوو بوونه وه، بۆیه به ناو نراوه سوورته تی (مؤمنون)، که هه تا دنیا دنیایی، ناوی پرشنگداری ئیمانداران هه له سه ر زمان بی و، هه رده م سیفته کانیشیان له بیر نه چی و، هه ر به و پییه ش کارو رفتار بکه ن و، بجوولینه وه. ئهم سوورته تی بۆ چه سپاندنی ده سه لات و توانایی خوی بالاده ست، هه لده سی به نمایشی بوونه وهر له (مروف، ئاژهل، رووه ک و گزوگیا)، پاشان ئاسمانه رازینراوه کان دینی، دیسانه وه دینه وه سه ر زهویی و، هه ندی شتی نایاب ده خاته پیش چاو: خورما، تری، زهیتوون، هه نار، میوه ی جوړا و جوړو رهنگاو رهنگ، پاشان ئه و که شتیانه ی به قولایی ده ریاکاندا دین وده چن.. هتد. داستانی هه ندی له په یامبه ران: (نوح، هوود، مووسا، مه ریه م و عیسی کوری مه ریه م) - سه لامی خویان له سه ربیت - بۆ پیغه مبه ر ﴿ باس ده کا، تابه رامبه ر به ژان و ئازاره کانی قوره یش خوگر بی، ئینجا لاساری ولارییی قوره یش سه بارت به راستییبه کان - له کاتی که ده وک خو ری نیوه رۆ ئاشکرا و روون - ده خاته روو، به لگه ی زیندوو بوونه وه، هه لوه شانه وه ی به لگه کانی "ناهق" بیژان. ئه و بارودوخ و حاله تانه ی که بی باوه ران له کاتی سه ره مه رگدا ده ریان ده برن، به شیوه یه ک که ئاواتی گه رانه وه ده خوازن بۆ دنیاو بۆ پرکردنه وه ی

که م و کوریه کانیا ن.. به لام هه ی هه ی !! به کورته به باسیکی رۆزی قیامت ده رگا له خو داده خات که چۆن له ورژه دا مروقه کان ده بنه دوو دهسته، به ختیارو پیروژ، به دبه خست و ره نه ره و، له کاتی که رسته و بنه ماله ش له ورژه دا هیج رۆلیکی نامیتی، تنهها ئیمان و کارو کرده وه ی چاک و سوو دبه خست ئه بی، له گه ل تۆمار کردنی گفتوگۆیه ک له نیوان خوی گه وره و سه ته مکاراندا، که چۆن په ره و ده رگا هوارو بانگ و پارانه و هیان تۆمار ئه کات (ربنا آخر جنا منها فان عدنا فانا ظالمون...) جا له گه وریه ی ئهم سوورته تی (عومهری کوری خه تتاب) ده ل: کاتی وه چی بۆ پیغه مبه ر ﴿ به اتبا ده نگیکی لی ده بیسترا وه ک ده نگی هه نگ، جاپاش ماوه یه ک هه موومان روو له قیبه له ده بووین و پیغه مبه ر ﴿ هه ردوو دهستی به ره و ئاسمان ده کردو ده یفه موو: ((اللهم زدنا ولا تنقصنا، وأکرمنا ولا تهننا، وأعطنا ولا تحرمنا، وآثرنا ولا تؤثر علينا، وارض عنا و أرضنا، ثم قال: لقد أنزل على عشر آيات من أقامهن دخل الجنة ثم قرأ (قد أفلح المؤمنون) حتى ختم العشر)) (پیشه واه حمه د، ترمزی، نه سای).

ئهم برواداران هه ن سه ره راز:

﴿ بسم الله الرحمن الرحيم ﴾ ۱: قد أفلح المؤمنون ﴿ به راستی خه لکانی خاوه ن ئیمان و بروادار سه رکه و توو پرگرن، چونکه خاوه نی ئهم سیفته به رزان هه ن که خوا له باره یانه وه ده فره مو: ﴿ ۲: الذين هم في صلاتهم خاشعون ﴾ ئه وانه که له نویژه کانیا ندا خو شکی و ملکه چن و، هه رده م به ترسه وه نویژه ئه که ن و به رامبه ر به خوا ئه هلی شه رمن، ئه وه ی که پیغه مبه ر ﴿ له باره ی نویژه وه به (بیلال) فره موو: ((يا بلال أرخنا بالصلاة)) واته: ئاده ی بیلال به نویژه که بمان هه وینه وه، پر به بالایانه (رواه الإمام أحمد). ﴿ ۳: والذين هم عن اللغو معرضون ﴾ ئه وانه شن که له به رامبه ر کارو کرداری پروو پووچ و، شتی بی مانا و بی سوو د، رووه لده سوو رین و پشت هه لده که ن، وه ک خوا له جیبه کی تر دا له باره یانه وه فره مو: (وإذا مروا باللغو مروا كراما) ۳۲/۲۵. ﴿ ۴: والذين هم للزكاة فاعلون ﴾ ئه وانه شن و به هه ژارو بی نه وایان زه کات ده دن ﴿ ۵: والذين هم لفروجهم حافظون ﴾ ئه وانه شن پاریزه ری داوینیا ن، خو یان له هه موو ریگه یه کی یاساغ و ناشه ری ده پاریزن، وه له جیبه جی کردنی ئاره زووه کانیا ن خو راگرن ﴿ ۶: إلا على أزواجهم أو ما ملكت أيمانهم ﴾ مه گه ر له گه ل هاوسه ری خو یان، یان له گه ل که نیزانیا ن (ئه وانه ی مولکی خو یان) ﴿ فإنهم غير ملومين ﴾ جا بی گومان له و ریبه وه لومه

کردنه له کاتی خویدا، له پاشان لیبی پرسییوه و گوئی: ئه ی پاش
 نهوه؟ فره مووی: ((بِرُّ الْوَالِدَيْنِ)) چاکه کردن له گهل باوک و دایک.
 دیسانه وه لیبی پرسییوه: ئه ی پاش نهوه؟ فره مووی: ((الْجِهَادُ فِي
 سَبِيلِ اللَّهِ)) جیهاد کردن له بهر ئایینی خوا. ئیمامی (بوخاری و
 موسلیم). ۱۰: اولک هم الوارثون هه ره ئه وانان میرانگران و
 خاوه نی به ههشت ۱۱: الذین یرثون الفردوس هه ره ئه وانانی ده بنه
 خاوه نی (فیرده ووسی) به ههشتی بلند و به میرات ئه ییبه، چونکه
 رهنج و ئازاریکی زوریان بو کیشاوه، بویه جگه له وان که سیکی تر
 شیاوی ئه وه نییه هه ره فیها خالدون هه ره تا هه تاییش تیا
 ئه میننه وه، به لی، ئه و سیفه تانه که سایه تی و تاییبه تمه ندیبه کانی
 موسلمانان دهست نیشان ئه کهن، نیشانه ی کۆمه ل و کۆمه لگی
 برواداران دیاری ده کهن. هه ره به و سیفه تانهش له بی بروایان جیا
 ئه بنه وه، هیما ی به کاملبوونی ئاده مین و، هه ره به واندهش ده بنه
 مروقی راسته قینه، نه ک ئه وانیه ی که وه ک ئاژه ل هه ره ئه خو
 و ئه خه ون، بی ئه وه ی هیچ ته کلیف و بیویستییه ک جیبه جی
 بکه ن، ئه م ئایه ته: (تلك الجنة التي نورث من عبادنا من كان
 تقيا) ۶۳/۱۹. یان ئه م ئایه ته ش: (وتلك الجنة أورتوها بما كنتم
 تعملون) ۷۲/۴۳، هه ردو و ئه و مانایه دوویات ده که نه وه.

به دیه یانی مروف، نیشانه ی ده سه لانی خوا به:

۱۲: ولقد خلقنا الإنسان من سلالة من طين هه ره گومان ئییه
 مروقی یه که ممان له پالاته و پوخته یه که له قور، به دی هیئا ۱۳:
 ثم جعلناه نطفة في قرار مكين هه ره پاشان نه وه که یمان کرده تنوکه
 ئاو یك (نوتفه) و له بنکه و قه رارگایه کی زور مه که ممان دامان
 مه زرانده له نگه رمان پی گرت، واته: خستمانه جیگایه کی زور
 ئارام و زور قایمه وه که مندالانده ۱۴: ثم خلقنا النطفةعلقة
 له پاشان (مه نی) یه که مان کرده خوینپاره یه که وخوی به دیواری
 مندالانده هه لواسی هه ره فخلقا العلقه مضغة هه ره خوینپاره که شمان
 کرده گوشتپاره یه که هه ره فخلقا المضغة عظما هه ره جا ئه و پارچه
 گوشته ی شمان کرده کروک و ئیسک، خانه کانی ئیسکمان تیا
 دروست کرد هه ره فکسونا العظام لحما هه ره ئینجا گوشتمان کرد
 به بهر ئیسکه کاندا. به لی.. چه ندین ساله قورئان ئه م راستیه ی
 تۆمار کردو وه که: خانه کانی ئیسک بهر له خانه کانی گوشت پیک
 دین، ئه مه ش تازه زانیاری ده رکی پی کردو وه! (عبدوللای کوری
 مه سهوود) ئه لی: پیغه مبه ری هه مه شه راست بیژمان فره مووی:
 ((إِنَّ أَحَدَكُمْ لَيَجْمَعُ خَلْقَهُ فِي بطن أمه في أربعين يوما، ثم يكون
 علقةً مثل ذلك، ثم يكون مضغةً مثل ذلك، ثم يرسل الله إليه الملك

کراو نابن و لییان ناگیرى ۷: فمن ابتغى وراء ذلك هه ره ئینجا
 هه ره که سی له غه یری ئه و ریگایه وه هه ول بدا بو جیبه جی کردنی
 ئاره زووی خو ی، وه ک زیناو نیربازی و.. هه ره فاولک هم العادون
 ئه و جو ره که سانه ئه وه ره فتاریان بیته، دهست درێژکه رو سنوور
 به زینیکی له ئه ندازه به ده رن. ئیمامی (شافعی) و، دهسته یه کی تر

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ ۱ الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ ۲
 وَالَّذِينَ هُمْ عَنِ اللَّغْوِ مُعْرِضُونَ ۳ وَالَّذِينَ هُمْ لِلزَّكَاةِ
 فَاعِلُونَ ۴ وَالَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَافِظُونَ ۵ إِلَّا عَلَى
 أَزْوَاجِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ ۶
 فَمَنْ ابْتغى وراء ذلك فأُولَئِكَ هُمُ الْعَادُونَ ۷ وَالَّذِينَ هُمْ
 لِأَمْنَتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَاعُونَ ۸ وَالَّذِينَ هُمْ عَلَى صَلَوَاتِهِمْ
 يُحَافِظُونَ ۹ أُولَئِكَ هُمُ الْوَارِثُونَ ۱۰ الَّذِينَ يَكُونُونَ
 الْفِرْدَوْسَ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ۱۱ وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ
 سُلَالَةٍ مِنْ طِينٍ ۱۲ ثُمَّ جَعَلْنَاهُ نَظْفَةً فِي قرارٍ مَكِينٍ ۱۳
 خَلَقْنَا النُّطْفَةَ عَلَقَةً فَخَلَقْنَا الْعَلَقَةَ مُضْغَةً فَخَلَقْنَا
 الْمُضْغَةَ عِظْمًا فَكَسْنَا الْعِظْمَ لَحْمًا ثُمَّ أَنْشَأْنَاهُ خَلْقًا
 آخَرَ فَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ ۱۴ ثُمَّ إِنَّكُمْ بَعْدَ ذَلِكَ
 لَمَسْنُونَ ۱۵ ثُمَّ إِنَّكُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ تُبْعَثُونَ ۱۶ وَلَقَدْ
 خَلَقْنَا فَوْقَكُمْ سَبْعَ طَرَائِقٍ وَمَا كُنَّا عَنِ الْخَلْقِ غَافِلِينَ ۱۷

له زانایان، ئه م ئایه ته ی: (فمن ابتغى وراء ذلك...) ده که نه به لگه بو
 هه رامیه ته ی (ئیسیمنا) واته: ئاوه یناوه به دهست. ۸: والذين
 هم لأماناتهم وعهدهم راعون هه ره ئه واندهشن که چاودیر و راگری
 سپارده و به لی و په یمانی خو یان، بو هه ره سپارده و، ئیمزاو مورو
 نووسین و به لی و قسه یه کی خو یان بایه خ داده نین ۹: والذين
 هم على صلواتهم يحافظون هه ره ئه واندهشن که له سه ره نوێژه کانیان
 ده وامکارن و ده یان پارێزن و، ته ممه لییان تیدا نا که ن و، نایان
 فه وتین، وه له کاتی خو یاندا به ته وای پایه و مه رجه کانیانه وه
 جیبه جییان ده کهن.

جا له پی شه وه باسی ئه وانیه ی کرد که له نوێژه کانیاندا هه مه شه
 بو خوا کزو ملکه چن، ئینجا باسی ئه واندهشی کرد که بایه خ
 ئه ده نی و ئه یارێزن، بویه پیغه مبه ره هه ره که (عبدوللای
 کوری مه سهوود) لیبی ده پرسى: چ کارى لای خوا له هه مووشتی
 خو شه و یستتره؟ ئه ویش ده فره مووی: ((الصلاة على قتيها)) نوێژ

زهوی و، گزوغیا وشك ببی و نه روی ﴿ فأسكناه فی الأرض ﴾
 ئینجا له زهویدا له جیگایه کی تایبه تدا جیمان پی دا و رمان گرت
 و، کردمانه پاشه کهوت. به دهریاچه، یان بهکانی و سه رچاوه
 ﴿ ونا علی ذهاب به لقادرون ﴾ وه له همان کاتیشدا ئیمه ده توانین
 له ناوی بهرین و له ناو سکی زهویدا، یان له ناو بهرده خره کاند

فَتَفْتَحُ فِيهِ الرُّوحَ، وَيُؤَمَّرُ بِأَرْبَعِ كَلِمَاتٍ: رِزْقِهِ، وَأَجَلِهِ، وَعَمَلِهِ، وَهَلْ
 هُوَ شَقِيٌّ أَوْ سَعِيدٌ...)) واته: بی گومان، هه ریه که له ئیوه چل رۆژ
 به نوتفه بی له مندالدانی دایکیدا ده مینیتته وه، دیسان چل رۆژی تر
 به خوینپاره بی، نهوسا که بووه گۆشتپارهش هه روا، واته: تا نه
 سی قوناغه (۱۲۰) رۆژ ده بری، یاده لین: چوار مانگ ده چی،
 نهوجا خوی بالادهست فریشته ده نیری و، فوی پیاده کاو، (رۆج)
 ده کری به بهریا! ئیتر هه ره کاته وه چوار شتی بو دیاری ده کری:
 رزق و رۆزی، ته مه وئا کامی، کاروکرده وی، چاره نووسی (به د
 بهختی، یان بهختیاری).. (بوخاری، کتاب الانبیاء ۳۶۳/۶،
 موسلیم. کتاب القدر، ۲۰۳۶/۴). ﴿ ثم أنشأناه خلقا آخر ﴾ پاشان
 کردمانه شیوهی دروستکراویکی تر، واته: گیانمان کرد به بهردا.
 به لی.. ئاده مزاد نا بهو شیوه دروستکران قورشان باس ئەکات
 بومان.. ههروه که گیانله بهرانی تر، به لام خوی گهوره هندی
 شتی تایبه تی بهم به خشیوه، له ئاژهل جیای کرده وه، ئاژهل هه
 له جیگه خویدا مایه وه. وه که نه فهرمووی: ﴿ فتبارک الله أحسن
 الخالقین ﴾ زور گه ورو پر بهرکه ته نه وخوایه ی که باشترینی
 دروستکهرانه و، هه ره ئه ویشه دس رهنگین، چونکه غهیری نه و
 ته نها وینه و نیگار ئەکیشن، به لام نه وخوا گه وریه بهو تنۆکه ئاوه
 نه وه موو قوناغانه نه بری، پاشان نه بیته نه و مروه و گیان ئەکات
 به بهریا! ﴿ ۱۵: ثم إنکم بعد ذلک لمیّتون ﴾ پاشان به راستی
 دوی نه وه موو ژیان و برینی قوناغانه ئیوه گشت نه مرن ﴿ ۱۶:
 ثم إنکم یوم القیامة تبعثون ﴾ دوی بی بوجاریکی تر هه ره ئیوه له رۆژی
 قیامه تدا زیندوو ده کری نه وه گیان ده کری ته وه به بهرتانا.

وَأَنزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً بِقَدَرٍ فَأَسْكَنَتْهُ فِي الْأَرْضِ مَنَازِلًا عَلَىٰ ذَهَابٍ
 بِهِ لِقَادِرُونَ ﴿ ۱۸ ﴾ فَأَنشَأْنَا لَكُمْ بِهِ جَنَّاتٍ مِّنْ نَّخِيلٍ وَأَعْنَابٍ
 لَّكُمْ فِيهَا فَاوَاكِهِ كَثِيرَةٌ وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ ﴿ ۱۹ ﴾ وَشَجَرَةً تَخْرُجُ مِنْ
 طُورِ سَيْنَاءَ تَنبِتُ بِالذَّهْنِ وَصِصِغَ اللَّالِئِينَ ﴿ ۲۰ ﴾ وَإِنَّ لَكُمْ فِي
 الْأَنْعَامِ لَعِبْرَةً لِّتُنْقِضُوا عَنْهَا وَأَلَّكُمْ فِيهَا فَتَرْفَعُ كَثِيرَةٌ
 مِنْهَا تَأْكُلُونَ ﴿ ۲۱ ﴾ وَعَلَيْهَا وَعَلَى الْفَالِكِ تَحْمِلُونَ ﴿ ۲۲ ﴾ وَلَقَدْ
 أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ فَقَالَ لِّقَوْمِهِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُم مِّنْ إِلَهِ
 غَيْرُهُ أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿ ۲۳ ﴾ فَقَالَ الْمَلَأُوا الَّذِينَ كَفَرُوا مِن قَوْمِهِ مَا هَذَا
 إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُرِيدُ أَنْ يَفْضَلَ عَلَيْكُمْ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَأَنزَلَ
 مَلَائِكَةً مَّا سَعَيْنَا فِيهِ بِآيَاتٍ أُولَىٰ وَلَئِن مِّنْهُ لَآيَةً إِلَّا
 رَجُلٌ بِهِ جِنَّةٌ فَرَضَوْنَاهُ حَقًّا حِينَ ﴿ ۲۴ ﴾ قَالَ رَبِّ انصُرْنِي
 بِمَا كُنتُ بَرًّا ﴿ ۲۵ ﴾ فَأَوْحَيْنَا إِلَيْهِ أَنْ اصْنَعْ الْفَالِكَ يَا عِيسَىٰ
 وَحِينَا فَإِذَا جَاءَ أَمْرُنَا وَفَارَ التَّنْزِيلُ فَاسْلُكْ فِيهَا مِمَّن
 كُلِّ زَوْجٍ مِّنْ أَثْنَيْنِ وَأَهْلِكَ إِلَّا مَن سَبَقَ عَلَيْهِ الْقَوْلُ
 مِنْهُمْ وَلَا تَحْطَبُنَّ فِي الَّذِينَ ظَلَمُوا أَنَّهُمْ مُّغْرَقُونَ ﴿ ۲۷ ﴾

گومی بکهین. به لی ئا و سه رچاوهی ژین و ژیان، بویه نه فهرمووی:
 ﴿ ۱۹: فَأَنشَأْنَا لَكُمْ بِهِ جَنَّاتٍ مِّنْ نَّخِيلٍ وَأَعْنَابٍ ﴾ سا هه ره به هو
 نه و ئاوه وه گه لی باخه خورما و باخه تریمان بۆتان به دی هیئا
 ﴿ لکم فیها فواکه کثیره ﴾ له و باخانه دا میوه هاتی جۆرا و جۆری
 زورمان بو به دیهینان ﴿ و منها تأکلون ﴾ که له بهرهمه کانیشیان
 نه خون، له هاوین و زستان و وه رزهکانی تر ﴿ ۲۰: وَشَجَرَةً
 تخرج من طور سیناء ﴾ وه هه روه ها جۆره دره ختیکیش، واته:
 زهیتوون که له کیوی تووری سینادا دیته دهر ﴿ تنبت بالذهن و صیغ
 للالئین ﴾ شین ده بی به هه لگرتنی رۆن و چه وری و پیخوره وه بو
 بخوران، واته: هه ره ئا به و جۆره له و جیگایه دا داریکی قه شه نگمان
 سه وز کردوه، که هه ره زهیتی هه یه و، هه ره رۆنی لی نه گیری بو
 خواردن، پیغه مبه ر ﴿ ۲۳: فَاسْلُكْ فِيهَا مِمَّن سَبَقَ عَلَيْهِ الْقَوْلُ ﴾
 من شجرة مبارکه))، واته: له رۆنی زهیت بخون و، سه ریشی
 پیچه و و ئارایش بدن، چونکه له دره ختیکی پیروژه. (أخرجه

به دیهینانی ئاسمان و باران و شین بوونی رووه ک:

﴿ ۱۷: وَلَقَدْ خَلَقْنَا فَوْقَكُمْ سَبْعَ طَرَائِقَ ﴾ به راستی ئیمه به لای
 سه رووتانه وه چهوت نهووم ئاسمانمان دروست کرد. (طرائق): به
 چند پارچه یه که ده لین، که هه ندیکی له بان هه ندیکی بیته،
 بان هه ندیکی به لای سه رووی نه وی تریه وه بیته، خو له وانه یسه
 مه بهست به وه، چهوت خولگه بیته، یان چهوت کۆمه له نه ستیره
 بیته، وه کو کۆمه له ی خور.. یان.. یان.. هتد، نه گهرچی خوی
 گه ورهش باشتر ده زانی به مه بهستی خوی. ﴿ وما کنا عن الخلق
 غافلین ﴾ و ئیمه به ته گبیرو حیکمهت دروستمان کردوون و،
 هه رگیز له دروستکراوه کانیشمان غافل و بی ئاگا نین ﴿ ۱۸:
 وَأَنزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً بِقَدَرٍ ﴾ وه له و ئاسمانه وه به نه ندازه یه کی
 دیاریکراو، ئاومان بۆتان بارانده خواری، به جۆری که نه نه و نه ده
 زور بیته مه رد م به ختیکی، وه نه نه و نه دیش که م بیته که: تو مه ی

بئیری، فریشتهی ئەنارد، ئەك ئادەمی، جا كه وایه با ئەو هەر
 بۆ خۆی بلی، ئیووش به گۆیی مەكەن ۛ ما سەمنا بەذا فی آبانا
 الأولین ۛ ئەم قسەو باسە كه نوح ئەیکا (داوای پیغەمبەریتی
 و، یەكخواپەرستی) تا ئیستا ئیمە لەباوو باپیرانمانەو ئەمان
 بیستوو، كه وایه باهەر بۆ خۆی بلی ۛ ۲۵: إن هو إلا رجل
 به جنه ۛ دیارە ئەو هیچ بەلگەیکە بە دەستەو نییه، سەرەرای
 ئەووش، بەبۆچوونی ئیمە، هەر پیاویكە تووشی ئەخۆشی شیتی
 بوو و عەقڵی تێك چوو ۛ فتربصا به حتی حین ۛ وا باشە تا
 ماوێهك خۆتان بگرن و چاوەروان بن، هەتا شیتیهكە نامینی یا لە
 ناو ئەچی، یان بەشكو بگەریتەو سەر بەرنامەو ئایینهكە ئیو،
 دیارە ئەم بۆچوونەیان، بۆچوونیکە پووجەل و بی ناوەرۆكە، بۆیه
 خوا ئەو ئەلامانی دایەو، ئە بایه خسی پی دان، ئینجا (نوح) ییش
 بۆی دەرکەوت كه قەومەكە گومرایی و سەر لێشیواوی چەتری
 رەشی بەسەردا هەلداون و چاك نابن، بۆیه ۛ قال رب انصرني
 بما كذبون ۛ وتی: پەرورەدگارم! دەسا یارمەتیم بدەو سەرمخە،
 چونكە ئەوان منیان بەدرۆزن داناو باوەریان پی نەكردم. ئینجا
 خوا ئەلامی دایەو و فەرمووی: ۛ ۲۷: فأوحينا إليه أن اصنع
 الفلك بأعبنا ووحينا ۛ ئیمە سروشمان بۆ نوح كرد: لە ژیر
 چاودێری و فەرمانی ئیمە دا، كه شتیهك دروست بكە ۛ فإذا جاء
 أمرنا ۛ ئینجا هەر كە وادە ی بریارمان بۆ لەناو بردونیان هات
 ۛ وفار النور ۛ وئاو لە تەنوو و جیگا نانكرنەكەیاندا هەلقۆلی
 و فەوارە ی كرد - ئەمەش نیشانی لەناو بردونیانە - ۛ فاسلك فيها
 من كل زوجين اثنين ۛ لەهەموو جۆرە گیانلەبەر و كائیناتیکی
 زیندوو، جووتە نیرو مێیهكی بخە ناو ۛ وأهلك إلا من سبق
 عليه القول منهم ۛ هەر وەها خیزان و كەس و كارو بنەمالەكە ی
 خۆیشت، ئەوانەیان نەبیت - ژنەكەت و كۆرەكەت - كه پێشتر
 بریاری غەرقبوون و تیاچوونیان بۆ دراو ۛ ولا تخاطبني في الذين
 ظلموا ۛ سەبارەت بەوانە ی كه سەمكار بوون و باوەریان نەهینا،
 قسەم لەگەڵ مەكە بۆ رزگار بوونیان ۛ إنهم مغرقون ۛ چونكە
 بەراستی ئەوانە لە نقوم كراوان و تیاچووان لە زەریانەكەدا ۛ ۲۸:
 فإذا استويت أنت ومن معك في الفلك ۛ جا كاتی خۆت و
 ئەوانە ی لەگەڵتان لەسەر كەشتیهكە سوار بوون و جیگیر بوون
 ۛ فقل الحمد لله الذي نجانا من القوم الظالمين ۛ بلی: سوپاسی
 تەواوو و شیواو هەر بۆ ئەو خوایه یە وا لە دەست هۆزی سەمكار
 رزگاری كردين، لەسورە تێكی تردا نموونە ی ئەو هاتوو و ئە
 فەرموی: (وجعل لكم من الفلك والأنعام ما تركبون لتستووا على
 ظهوره ثم تذكروا نعمة ربكم إذا استويت على وتقولوا سبحان الذي

الإمام أحمد ۳/ ۴۹۷). ۲۱: وإن لكم في الأنعام لعبرة ۛ بەراستی
 لە بەدییهنانی مەر و بز و گاو و شتردا پەندی فراوان و زۆرتان
 بۆ هەیه، كه حەق وایه بیانكەن بەبەلگە لەسەر بوونی خوا...
 ۛ نسقكم مما في بطونها ۛ وه لهوى كه له سكياندايه پيتاني
 دەنۆشین، واتە: بە شیرەكەیان - كه لەنیوان خۆین و سەر و اندا
 پەیدا ئەبی - سوودمەند ئەبن و ئەیخۆنەو ۛ ولكم فيها منافع
 كثيرة ۛ بەهره و كهلكی تری زۆریان بۆتان هەیه: خوری و موو
 كۆرەكەیان بەكار دین بۆ پێویستییهكانتان ۛ ومنها تأكلون ۛ
 لیشیان ئەخۆن ۛ ۲۲: وعليها وعلى الفلك تحملون ۛ وه لهسەر
 پشتی هەندى لە وئاژەلەنو، لەسەر كەشتیهكە هەلەگێرین
 و ئەگۆیزرینەو. لە چەند سوورەتێكی دیکەشدا هەندى لەو
 نعیمة تانە بەگەلانی پێشوویدا باس دەكا، لەگەڵ ئەو هەدا كه بەهیچ
 شیوێهك بیریان لەو هەموو بەهرانی خوا نەكردەو سوودیان
 لی وەر نەگرتن، وهك ئەفەرموی: (وتحمل أثقالكم إلى بلد لم تكونوا
 بالغيه إلا بشق الأنفس إن ربكم لرؤف رحيم) ۷/ ۱۶، یان (وذلكناها
 لهم فمنا ركبهم ومنها يأكلون ولهم فيها منافع ومشارب أفلا
 يشكرون) ۷۲/ ۳۶-۷۳. خوا - بۆنموونە - چوار شتی گرنگی بۆ
 نیشانی دەسەلات و توانایی خۆی باس كرد، تا ببینە هۆی پروا
 هینان: شیوێ دروستكردنی ئادەمیزاد، كه ئەو هەموو ئالو گۆرە ی
 بەسەردا دیت: ئاسمانەكان، باراندنی باران، دارو درەخت، ئاژەل
 و جۆرەها هۆی دیکە بۆ كەلك لی وەرگرتن.

نوح عليه السلام دەجێتە لای هۆزەكە ی:

دوای باسكردنی ئەو هەموو نازو نعیمة تە بۆ ئادەمیزاد، ئیستاش
 باسیکی (نوح) دەكاو دەفەرموی: ۲۳: ولقد أرسلنا نوحا إلى
 قومه ۛ بی گومان ئیمە (نوح) ی پەيامبەرمان عليه السلام ناردە لای
 هۆزەكە ی خۆی، تاهۆشیاریان بكاتەو ۛ فقال يا قوم اعبدوا الله
 ما لكم من إله غيره ۛ ئەوسا پێی گوتن: ئە ی هۆزەكەم! تەنها
 خوا بپەرستن، چونكە جگە لەو هیچ پەرستراویكی تری راستە قینه
 بۆ ئیو نییه ۛ أفلا تتقون ۛ دە ئایا هیشتا ناترسن و پارێز ناكەن
 لە پەرستنی غیری ئەو، كۆتایی ناھینن؟ ۲۴: فقال الملاء
 الذين كفروا من قومه ۛ جا گەورە گەورەكانی هۆزەكە ی، - كه
 خوانەناس و بی وەر بوون - وتیان: ۛ ما هذا إلا بشر مثلكم يريد
 أن ينفضل عليكم ۛ ئەم (نوح) هیش هەر مروڤیکە وەكو ئیو، هیچ
 پلەو پایەیکە لە ئیو زیاتر نییه! ئەیهوی خۆی بەسەر ئیو هەدا
 زال بكا، جا كه وایو وریابن! ئەخەلەتین ۛ ولو شاء الله لا تزل
 ملاتكة ۛ سەرباری ئەووش ئەگەر خوا ویستبای پەيامبەرێك

﴿ فجعلناهم غناء ﴾ وگردمانه وهك پووش و په لاشى سهر تاو. رافه كه رانسی قورئان ئه لاین: جبریل یهك نارته ی به هیژو توندی به سه را كردن، زهوی له ژیریانه وه كه وته له رزه له رزو هه موویان به ده ما كه وتن و مردن ﴿ فبعدا للقوم الظالمین ﴾ ده با دووری له ره حمه تی خوا بۆگه لی سته مكاربی.

چهند گهل و هۆزیکى تر:

﴿ ۴۲: ثم أنشأنا من بعدهم قرونا آخرين ﴾ له دواى ئەوان چهند به ره وه گه لیكى ترمان - وهكو هۆزی سالح و، لووت و، شوعه یب و.. هتد- هینایه کایه وه، سه ره نجام ئەوانیش سه ریچییان کردو، وهك ئەوان له ناومان بردن ﴿ ۴۳: ما تسبق من أمة أجلها وما يستأخرون ﴾ چونكه ههر نه ته وه وه گه لیک کاتى بریاری له ناو بردنی ده دریت، ئیتر له ئاکامی حه تمی خۆی نه پیش نه كه وى و، نه دوايش نه كه وى، واته: بۆ له ناو بردنی هه موو کۆمه ل و گه لیک کاتیکى دیاری هه یه، ئیتر له وه کاته ی خۆیه هه یچ پاش و پیشیک ناکات ﴿ ۴۴: ثم أرسلنا رسلنا تترا ﴾ پاشان بۆ ههر گه لى له وانه، په یامبه رانسی خۆمانمان - یهك له دواى یهك - ناردوه، وهك ئەم ئایه ته ش ده فره موئى: (ولقد بعثنا فى كل أمة رسولا أن اعبدوا الله واجتنبوا الطاغوت فمنهم من هدى الله ومنهم من حقت عليه الضلالة..) ۳۶/۱۶. ﴿ كلما جاء أمة رسولها كذبوه ﴾ هه رجارى ئوممه ت و گه لیکیان پیغه مبه رى - له خۆی بۆ هاتبا - زۆربه یان بره یان پى نه کردون و به درۆزنیان دانان، وهك ئە فره موئى: (يا حسرة على العباد ما يأتيهم من رسول إلا كانوا به يستهزون) ۳۰/۳۶. ﴿ فأتبعنا بعضهم بعضا ﴾ ئیمه ش ئە وانه مان به دواى یهكدا له ناو بردن به هۆی لاساریانه وه ﴿ وجعلناهم أحاديث ﴾ وگردیشماننه باس وخواسى سه رزاری خه لکی، هه رده م به داستان بۆ یه کتریان ئە گێرایه وه، وهك ئە فره موئى: (فجعلناهم أحاديث ومزقناهم كل ممزق) ۱۹/۳۴. ﴿ فبعدا لقوم لا يؤمنون ﴾ ده با ئە وانه ی باوه ر ناهین هه ر دوورین له ره حمه ت ومیهره بانى خواى دلۆقان.

کورتە باسیکی مووسا و فیرعه ون:

﴿ ۴۵: ثم أرسلنا موسى وأخاه هارون بآياتنا وسلطان مبين ﴾ له پاشان مووسا و هاروونى برایمان ره وانه کرد هاورپی به نیشانه کانمان و به لگه یه کی ئاشکرا و روونه وه ﴿ ۴۶: إلى فرعون وملأه ﴾ بۆلای فیرعه ون وپیاه سه رزل گه وره کانی هۆزه کی ﴿ فاستكبروا ﴾ كه چی نکوولی و ته كه ببوریان کرد "له بره واهینان" ﴿ وکانوا قوما عالین ﴾ چونكه کۆمه ل و گه لیکی لووت به رزو

خۆبه زلزان بوون ﴿ ۴۷: فقالوا أنؤمن لبشرين مثلنا ﴾ جافیرعه ون و داروده سته که ی گوتیان: جا ئایا ده بی ئیمه به دوو که سی وهك خۆمان بره یان بینین "که هه چیان له ئیمه زیاتر نییه !!" ﴿ وقومهما لنا عابدون ﴾ له کاتیکه هۆزو نه ته وه که شیان به گشتی ملکه چ و خزمه تگوزارو کۆیله ی خۆمانن؟ ﴿ ۴۸: فکذبوهما فکانوا من المهلکین ﴾ ئینجا له دواى ئە وه هه موو کۆشش و هه وه له هه ر باوه ریان پى نه کردن و به درۆزنیان دانان و ده ره نجامیش یاخی بوون، چوونه ریزى تیاچووانه وه ﴿ ۴۹: ولقد آتينا موسى الكتاب ﴾ بى گومان له دواى فه وتاندنی (فیرعه ون) نامه ی ته ورات - که پر بوو له حوکم و بریار - به مووسا مان به خشی ﴿ لعلمهم بهتدون ﴾ به لکو قه ومه که ی رى ده رکهن و به رپی راستدا برۆن ﴿ ۵۰: وجعلنا ابن مريم وأمه آية ﴾ هه روه ها کوره که ی مه ریه م "عیسا" و دایکی مان کردنه نیشانه و به لگه یه کی گه وره له سه ر ده سه لاتى خۆمان، چونكه عیسا بى باوک له دایک بوو، دایکیشى بى ئە وه ی میرد بکات عیسا ی بۆو!! ﴿ وآواناهما إلى ربوة ذات قرار ومعين ﴾ و هه ردوو کمان له گردو جیگایه کی به رزی (بیت المقدس) حه وانه وه نیشه تجى کردن، که شوینی قه رارگرتن و حه وانه وه، ئاوی له به ر رویشتووی تیدا بوو.

پاک خۆر بن و ئاکار چاک بن:

﴿ ۵۱: يا أيها الرسل كلوا من الطيبات واعملوا صالحا ﴾ وتمان: ئە ی په یامبه ران! هه ر له خوراکی پاک و حه لال بخۆن و، به رده وام کارى چاک ئە نجام بدەن، واته: په یامبه رانمان گشت به و جوژه رینمایى کردوون، که واته ئوممه ت و گه له که شیان ده بی هه روا ره فتار بکه ن ﴿ إني بما تعملون عليم ﴾ بى گومان من زانا ئاگادارم به وکارو کردوه یه ئیوه ده یکه ن، دیاره ئە مه هه ره شه یه کی گه وره یشه له ئوممه ت وگه لانى هه موو په یامبه ران (عليهم الصلاة والسلام) بۆیه هه ریه که یان هه ول زۆرى داوه که هه ر له ره نجه شانى خۆى نان بخوات، وهك ئە فره موئى: ((ما من نبي إلا رعى الغنم، قالوا: وأنت يارسول الله؟ قال: نعم، كنت أُرعاها على قراريط لأهل مكة)) هه موو پیغه مبه رىك شوانى مه رپه زى کردوه، وتیان: مه گه ر تۆش ئە ی پیغه مبه رى خوا! فره مووی: به لى منیش، له به رامبه ر شه ش یه کی دره میکه وه (مه رم به خپۆده کرد) بۆخه لکانى مه ککه. (أخرجہ البخاری فی کتاب الاجاره ۱۴/۴). وه هه روا فره موویه تی: ((إن داود علیه السلام کان يأكل من كسب يده)) (أخرجہ البخاری کتاب البیوع ۳۰۳/۴)، واته: بى گومانه داوود پیغه مبه ر هه میشه له کرد و کۆششى ده ستی

تالووکهن و په‌له‌ئه‌که‌ن ﴿ و هم لها سابقون ﴾ و هبؤ نه‌نجامدانی کاره‌چاکه‌کان، له‌خه‌لکی‌تر له‌بیشترن.

دادوه‌ری خواو ابن‌باری موسریکان:

﴿ ۶۲: ولا نکلف نفسا إلا وسعها ﴾ ئه‌رکی به‌پیی توانا نه‌بی

مَا نَسِیْ مِنْ أُمَّةٍ أَجْلَهَا وَمَا يَسْتَخِرُونَ ﴿۶۲﴾ ثُمَّ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا تَتْرًا
كُلَّ مَاجَاءٍ أُمَّةٍ رَّسُولًا كَذَّبُوهُ فَأَتَيْنَاهُ بِبَعْضِهِمْ بَعْضًا وَجَعَلْنَاهُمْ
أَحَادِيثَ فَبِعَدِّ الْقَوْمِ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿۶۳﴾ ثُمَّ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ وَأَخَاهُ
هَارُونَ بِآيَاتِنَا وَسُلْطٰنٍ مِّنَ الْإِلٰهِ فِرْعٰوْنَ وَمَلَئِهِ
فَاسْتَكْبَرُوا وَكَانُوا قَوْمًا عٰلِينَ ﴿۶۴﴾ فَقَالُوا أَأَنزَلُنَا لِبَشَرَيْنِ مِثْلِكَ
وَقَوْمَهُمَا لَنَا عٰبِدُونَ ﴿۶۵﴾ فَكَذَّبُوهُمَا فَكَانُوا مِنْ أَكْثَرِ الْمُهْلَكِينَ
﴿۶۶﴾ وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَىٰ الْكِتَابَ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿۶۷﴾ وَجَعَلْنَا
ابْنَ مَرْيَمَ وَأُمَّهُ آيَةً وَآوَيْنَاهُمَا إِلَىٰ رَبْوَةٍ ذَاتِ قَرَارٍ وَمَعِينٍ
﴿۶۸﴾ يٰٓأَيُّهَا الرُّسُلُ كُفُّوا عَنِ الطَّيِّبَاتِ وَاعْمَلُوا صٰلِحًا إِنِّي بِمَا
تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ ﴿۶۹﴾ وَإِنْ هَدَيْتُمْ أَكْثَرَهُمْ أَتَمُّ مَذْهَبٌ وَأَنَا رَبُّكُمْ
فَاتَّقُونِ ﴿۷۰﴾ فَتَقَطَّ عُرْهُمُ بَيْنَهُمْ زُبُرًا كُلٌّ حِزْبٌ بِمَا لَدَيْهِمْ
فِرْعَوْنٌ ﴿۷۱﴾ فَذَرُّهُمْ فِي عَمْرَتِهِمْ حَتَّىٰ حِينٍ ﴿۷۲﴾ أَيْحَسِبُونَ أَنَّمَا
نُعَذِّبُهُمْ بِمِثْلِ مَا لَمْ يَكُنْ لَكُمْ فِي الْخَيْرَاتِ بَلْ لَا يَشْعُرُونَ
﴿۷۳﴾ إِنَّ الَّذِينَ هُمْ مِنْ خَشْيَةِ رَبِّهِمْ مُشْفِقُونَ ﴿۷۴﴾ وَالَّذِينَ هُمْ
يُثَابِتِ رَبِّهِمْ يُؤْمِنُونَ ﴿۷۵﴾ وَالَّذِينَ هُمْ بِرَبِّهِمْ لَا يُشْرِكُونَ ﴿۷۶﴾

خوی نانی ده‌خوارد! ﴿ ۵۲: وَإِنْ هَذِهِ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً ﴾ وه به‌راستی هر ئه‌مه‌شه ئایین و به‌رنامه‌ی تاک و ته‌نهای ئیوه ئه‌ی په‌یامبه‌ران که هه‌ریه‌ک ئایین و یه‌ک به‌رنامه‌یه بۆ بانگ کردنی خه‌لکی بۆ په‌رستنی یه‌ک تاکه‌خوا، هه‌رچه‌ند له‌هه‌ندی ئه‌حکامی فەرعیدا جوړه جیاوازییه‌ک هه‌بیت، به‌لام له‌عه‌قیده‌و ئایدوئوژیدا هه‌موویان یه‌کن ﴿ وَأَنَا رَبُّكُمْ فَاتَّقُون ﴾ ومن په‌روه‌ردگاری ئیوه‌م، جا که‌وایه‌ هۆشیار بن، له‌سه‌ریچی و، نافه‌رمانی من خو‌ بپاریزن ﴿ ۵۳: فَتَقَطُّعُوا أَمْرَهُمْ بَيْنَهُمْ زُبُرًا ﴾ که‌چی له‌باتی یه‌کگرتن و یه‌کپریزبوون له‌ناوخویاندا، کارو فەرمانی ئایینه‌که‌یان پچ‌ر پچ‌ر کرد و بوونه‌ چهند گرووپ و ده‌سته‌یه‌که‌وه، هه‌ر گروپه‌ش ریگاو ریباریکی بۆ خوی هه‌لبژارد! ﴿ کل حزب بما لدهم فرحون ﴾ هه‌مووده‌سته‌و گروپی‌ک به‌و به‌رنامه‌یه‌ی لایانه خو‌ش‌حال و دلخۆشن، بۆیه‌ به‌هه‌ره‌شه‌وه ئه‌فرموی: ﴿ ۵۴: فذرهم فی غمرتهم حتی حین ﴾ ئه‌ی پیغه‌مبه‌ر! وازیان لی بیینه‌ با تاماوه‌یه‌ک له‌زه‌لکاو‌ی نه‌قامی و غه‌فله‌تی خو‌یاندا قه‌تیس بمینن، ئه‌وجا ئه‌وکاته‌ چاک ئه‌زانن چییان پی‌ده‌که‌م ﴿ ۵۵: أیحبسون أنما نمدهم به من مال وبنین ﴾ ئاخو‌ ئه‌وان پییان وایه‌ که‌ به‌و مال و منداله‌ پییان ده‌به‌خشین ﴿ نساوع لهم فی الخیرات ﴾ ده‌مانه‌وی به‌په‌له‌ له‌و نیعمه‌تانه‌ به‌هه‌روه‌ریان بکه‌ین؟ ﴿ بل لا یشعرون ﴾ نه‌خیر، ئه‌وانه‌ تی‌ناگه‌ن، ئه‌گینا مال و مندال نیشه‌انه‌ی چاکی ریز لی‌نان نییه‌، به‌لکو بۆ تاقیکردنه‌وه‌یه.

خیر خوازان بناسه:

نای خه‌ینه‌ سه‌ر که‌س ﴿ ولدینا کتاب ینطق بالحق ﴾ دۆسیه‌و نامه‌ی هه‌مووکه‌سی‌که‌مان بۆ تۆمارکردنی کرده‌وه‌کانیان لایه‌ که‌ به‌ راست و هه‌فگۆیا نه‌ قسه‌ ئه‌کات، هه‌ر به‌ پیی ئه‌وه‌ش تۆله‌و پاداش ئه‌درینه‌وه‌ ﴿ وهم لا یظلمون ﴾ وه‌ هیج جوړه‌ سته‌می‌کیشیان لی‌ناکری ﴿ ۶۳: بل قلوبهم فی غمره من هذا ﴾ به‌لکو بی باوه‌رانی قوره‌یش له‌مه‌ دلایان خاف‌ل و بی‌ ناگایه‌ و سه‌ریان ده‌رناچی و تی‌ناگه‌ن ﴿ ولهم أعمال من دون ذلک ﴾ وه‌ بی‌جگه‌ له‌وه‌ش چهند کارو کرده‌وه‌یه‌کی‌ناپه‌سه‌ندو نابه‌جییان هه‌یه‌ ﴿ هم لها عاملون ﴾ که‌ هه‌میشه‌ ئه‌نجامی ئه‌ده‌ن ﴿ ۶۴: حتی إذا أخذنا مترفهم بالعذاب ﴾ تا ئه‌وکاته‌ی که‌ خه‌لکه‌ خو‌شگوزه‌رانه‌کانیان دووچارو گرفتار ئه‌که‌ین به‌ سزای دوا روژی قیامه‌ت، له‌ دونیاشدا گه‌لی‌جار دووچار ده‌بن ﴿ إذا هم یجأرون ﴾ ئیتیر ئه‌وکاته‌ له‌په‌ر نه‌عرو هاواریان لی‌ به‌رز ئه‌بیته‌وه‌، وه‌ک هاواری وه‌حشی بیابانه‌کان، وه‌ک خوا له‌جییه‌کی‌تردا هه‌ر شه‌ ده‌کا و ئه‌فرموی: ﴿ وذرني والمکذبین

جا دوا‌ی ریسوا کردنی ئه‌وانه‌ی بوونه‌ته‌ چهند ده‌سته‌و تاقمی‌ک، دیته‌ سه‌ر وه‌سفی ئه‌وانه‌ی که‌ به‌راستی شیایو مال و مندال پی‌دانن و یه‌کپریزشن، وه‌ک ئه‌فرموی: ﴿ ۵۷: إن الذين هم من خشية ربهم مشفقون ﴾ بی‌گومان ئه‌وکه‌سانه‌ی که‌ هه‌میشه‌ له‌ به‌ریه‌روه‌ردگاریان دلایان ده‌ترسی ﴿ ۵۸: والذين هم بآيات ربهم يؤمنون ﴾ ئه‌وانه‌ش که‌ به‌گشت به‌لگه‌کانی په‌روه‌ردگاریان باوه‌ر ده‌که‌ن ﴿ ۵۹: والذين هم بربهم لا يشركون ﴾ ئه‌وانه‌ش که‌ هه‌رگیز هاویشه‌ بۆ په‌روه‌ردگاریان داناین ﴿ ۶۰: والذين يؤتون ما آتوا وئله‌وانه‌ش وا هه‌قه‌ ببه‌خشن له‌وماله‌ی خوا پی‌داون، ده‌به‌خشن و قلوبهم و جلة ﴾ که‌چی هی‌مان دلایان ده‌له‌رزنی ﴿ أنهم إلى ربهم راجعون ﴾ له‌گه‌رانه‌وه‌یان بۆلای په‌روه‌ردگاریان، واته‌: ئه‌ترسن له‌و روژه‌دا کاره‌کانیان باتل و بووچه‌ل بیت ﴿ ۶۱: أولئك یسارعون فی الخیرات ﴾ ئه‌وانه‌ی ئه‌و وه‌سفانه‌یان تی‌دایه‌، که‌سانیکن له‌ ئه‌نجامدانی کاره‌ چاکه‌کاندا -له‌به‌ر ره‌زامه‌ندی خوا- هه‌میشه‌ به‌

چەشنی بانگەوازی پیغمبەرانی پیشووه، که به‌باپیرانیان نامۆ نه‌بووه ﴿ ۶۹: أم لم يعرفوا رسولهم فهم له منكرون ﴾ یاخود ئەوێه‌که به‌یامبەرەکی خۆیان نه‌ناسی‌بوو که چەنده به‌ره‌وشت و راستگۆ کردار شیرین بووه، بۆیه ئاوا دژی ده‌وستن و نکولی ئەکەن؟ خۆ ئەو‌هش وانیه، چونکه چاک ئە‌ی‌ناسن، که چ ره‌وشت به‌رزیکه ﴿ ۷۰: أم يقولون به جنة ﴾ یاخود ئە‌لین شیت‌ه و جن ده‌ستی لی‌وه‌شاندوووه؟! ﴿ بل جاءهم بالحق ﴾ نا، هەرگیز وا نییه، به‌لکو ئەو به‌ثایینیکی هه‌ق و راستی بۆ‌لای ئەوان هاتوووه ﴿ وأكثرهم للحق كارهون ﴾ به‌لام زۆربه‌یان هه‌قیان پێ‌ناخۆشه‌و، سه‌خ‌له‌تن پێی ﴿ ۷۱: ولو اتبع الحق أهواءهم ﴾ ئەگەر هه‌ق و راستی خوا دوا‌ی هه‌واو ئاره‌زووی ئەوان که‌وتبا، چۆنیان پێ‌خۆشبا، هه‌ق ئاوا بووبا ﴿ ففسدت السموات والأرض ومن فيهن ﴾ بێ‌گومان ئیستا سیسته‌می ئاسمانه‌کان و زه‌وی و هەر دروستکراویکی‌تریش تیا‌یاندا‌یه، ده‌شی‌واو تیک‌ده‌چوو، چونکه بوونه‌ور له‌سه‌ر بناغه‌ی دادپه‌روه‌ری و دادگه‌ری دامه‌زراوه، نه‌ک به‌ئاره‌زووی ئەوان بێت، چونکه هه‌ندێ شت هه‌رچه‌ند نا‌هه‌قی و سه‌تمه‌یش بێت هه‌ر به‌لای ئەوانه‌وه حه‌قه! وه‌ک خوا ئە‌فه‌رموی: (لو‌کان فیه‌ما آلهة إلا الله لفسدتا) ۲۲/۲۱. ﴿ بل أتیناهم بذکرهم ﴾ له‌حالی‌کدا ئیمه‌ قورئانی‌کمان پێ‌دان که به‌هه‌ق ئامۆژگاریان ده‌کا ﴿ فهم عن ذکرهم معرضون ﴾ که‌چی ئەوان له‌وه‌ روو وه‌رده‌گێرن ﴿ ۷۲: أم تسألهم خراجا ﴾ یان له‌ به‌رامبەر ئە‌وه‌وه که تۆ ئیسلامیان بۆ باس‌ده‌که‌یت، داوا‌ی م‌زه‌وه‌ هه‌زینه‌یه‌کیان لی‌ده‌که‌یت، تائه‌وانیش به‌روا نه‌هینن؟! ﴿ فخراج ربک خیر ﴾ خۆ ئە‌وه‌ش نه‌بووه، چونکه کرێ و م‌زه‌ی په‌روه‌ردگارت له‌ هه‌مووشتی‌ک چاکتره، وه‌کو خوا خۆ‌ی له‌سووره‌تیکی تردا ئە‌فه‌رموی: (قل ما سألتکم من أجر فہر لکم إن أجری إلا علی الله) ۴۷/۳۴. یان وه‌ک ئە‌فه‌رموی: (قل ما أسألتکم علیہ من أجر وما أنا من المتکلفین) ۸۶/۳۸. ﴿ وهو خیر الرازقین ﴾ وه‌ئەو‌یش باشت‌ترینی رۆزیده‌رانه ﴿ ۷۳: وإنک لتدعوهم إلى صراط مستقیم ﴾ وه‌ بێ‌گومان تۆ بانگیان هه‌ربۆ رینگاو ریبازی راست و دروست ده‌که‌یت، که‌ ثایینی پیرۆزی ئیسلامه، که‌واته ئە‌وپه‌یامبەرە زۆر شایسته‌یه که ئیوه‌ دوا‌ی بکه‌ون ﴿ ۷۴: وإن الذین لا یؤمنون بالآخرة ﴾ ئە‌وانه‌ش که با‌وه‌ر به‌ رۆژه‌که‌ی‌تر (ئاخیره‌ت) نا‌هینن ﴿ عن الصراط لناکون ﴾ ئە‌وه له‌رینگاو ریبازی راست لاده‌دن، ئە‌گینا چۆن ئا به‌و شی‌وه‌یه ئە‌توانن مله‌ ملی‌بکه‌ن؟ ﴿ ۷۵: ولو رحمناهم وکشفنا ما بهم من ضر ﴾ خۆ ئە‌گەر له‌گه‌ل مللانی‌کردونیاندا ره‌حمان پێ‌کردبان و ئە‌و نا‌په‌حه‌تی وه‌لایه‌شمان له‌سه‌ر لا‌بردبان، واته: گرانی و بێ

أولی النعمة و مهلهم قليلا) ۱۱/۷۳. یان ده‌فه‌رموی: (کم أهلکنا من قبلهم من قرن فنادوا ولات حين مناص) ۳/۳۸. ﴿ ۶۵: لا تجأروا اليوم ﴾ له‌قیامه‌تدا پێ‌یان ئە‌لین: ئە‌م‌رو ئیتر ئیوه‌ به‌هیج جو‌ری هاوار مه‌که‌ن ﴿ إنکم منا لاتتصرون ﴾ چونکه بێ‌گومان ئیوه له‌لایه‌ن ئیمه‌وه‌ کۆمه‌کی نا‌کرین ﴿ ۶۶: قد کانت آباتی تتلی

وَالَّذِينَ يَقُولُونَ آمَنَّا وَلَمْ يَلْمُوهَا فَمَا سَمِیْهُمْ رَجْعُونَ ﴿٦٦﴾ أُولَٰئِكَ يَرْجِعُونَ فِي الْغُرُوبِ وَهُمْ لَا يَسْقُونَ ﴿٦٧﴾ وَلَا تَكْفُفْ نَفْسًا لَا أَوْسَعُهَا وَلَدَيْنَا كَنْتٌ يَبْعُثُ بِالْحَقِّ وَهُمْ لَا يَظْلُمُونَ ﴿٦٨﴾ بَلْ قُلُوبُهُمْ فِي غُرُوبٍ مِنْ هَذَا وَلَهُمْ أَعْمَلُ مِنْ دُونِ ذَٰلِكَ هُمْ لَهَا عَمِلُونَ ﴿٦٩﴾ حَتَّىٰ إِذَا أَخَذْنَا مُتْرَفِيهِم بِالْعَذَابِ إِذَا هُمْ يَجْعَلُونَ ﴿٧٠﴾ لَا تَجْعَلُوا الْيَوْمَ لَنَا بِمَنَّا لَا تَصْرُونَ ﴿٧١﴾ فَذَٰكَاتِ أَيْنِی نُنْتَلِیٰ عَلَیْكُمْ فَكُنْتُمْ عَلَیٰ أَعْقَابِكُمْ تَنْكِبُونَ ﴿٧٢﴾ مُسْتَكْبِرِينَ بِهِ سَامِرًا تَهْتَجِرُونَ ﴿٧٣﴾ أَفَلَمْ يَذَرُوا الْقَوْلَ أَمْ جَاءَهُمْ مَّا لَیَّا تِ أَبَاءَهُمُ الْأَوَّلِينَ ﴿٧٤﴾ أَمْ لَمْ يَعْرِفُوا رَسُولَهُمْ فَهُمْ لَهُ مُنْكَرُونَ ﴿٧٥﴾ أَمْ يَقُولُونَ بِهِ جِنَّةٌ بَلْ جَاءَهُمُ بِالْحَقِّ وَأَكْثَرُهُمُ لِلْحَقِّ كَارِهُونَ ﴿٧٦﴾ وَلَوْ اتَّبَعَ الْحَقُّ أَهْوَاءَهُمْ لَفَسَدَتِ السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ بَلْ أَتَيْنَهُمْ بِذِكْرِهِمْ فَهُمْ عَنْ ذِكْرِهِمْ مُعْرِضُونَ ﴿٧٧﴾ أَمْ قَسَمُهُمْ خَرَجًا فَخَرَجَ رَبُّكَ خَبْرٌ وَهُوَ خَيْرُ الْآخِرِينَ ﴿٧٨﴾ إِنَّكَ لَتَدْعُوهُمْ إِلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٧٩﴾ وَإِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ عَنْ الصِّرَاطِ لَنُكَيِّبُونَ ﴿٨٠﴾

علیکم ﴿ چونکه به‌راستی ئە‌وکاته‌ی ئایه‌ته‌کانی ئیمه‌تان به‌سه‌ردا ئە‌خوین‌رانه‌وه ﴿ فکنتم علی أعقابکم تنکصون ﴾ ئیوه هه‌مووتان پاشه‌و پاش ئە‌کشانه‌وه، وه‌ک خوا‌خۆ‌ی له‌جییه‌کی تردا ئە‌فه‌رموی: (ذلکم بانه إذا دعی الله وحده کفرتم و إن یشرک به تؤمنوا فالحکم لله العلی الکبیر). ﴿ ۶۷: مستکبرین به ﴾ له‌ به‌رامبەر‌یاندا خۆتان زۆر به‌ زل ئە‌زانی ﴿ سامرا ته‌جرون ﴾ بێ‌جگه‌ له‌وه‌ش به‌ درێژی‌ی شه‌وو شه‌وگاریش له‌ده‌وری که‌عه‌دا داده‌نیشتن و سه‌باره‌ت به‌ قورئان و به‌په‌یامبەر ﷺ هه‌رقسه‌ی خراپ و نا‌به‌جێتان ئە‌کرد ﴿ ۶۸: أفلم یذبروا القول ﴾ ئاخۆ ئە‌وان تێ‌نه‌فکران له‌م گو‌فتاره، واته: له‌قورئان، تا به‌و هۆیه‌وه‌ بزائن کتیییکی مۆع‌جیزه‌و له‌لای خوا‌ه‌ندیانه‌وه‌یه؟ ﴿ أم جاءهم مالم یأت آباءهم الأولین ﴾ یان ئە‌و بانگه‌وازه‌ی پیغمبەرە‌ی هاتوووه‌ بۆ‌لایان، نامۆیه به‌ بانگه‌وازه‌کانی پیغمبەرانی پیشووه، که‌ باپیرانیان پێ‌یان که‌یشتوون؟ واته: ئە‌و بانگه‌وازه‌ش مو‌حه‌مه‌د (پیغمبەر) هاتوووه‌ پێ‌ی، هەر له‌ جو‌رو

متنا و کنا ترابا و عظاما ﴿گوتیان: باشه! هه رکه مردین و بووینه گل و ئیسکه رزیو﴾ ﴿أنا لمبعوثون﴾ ناخو بوجاریکی تر زیندوو ده کریینه وه؟! دیاره ئه وان شتی وا زور به نه گونجاوو دور ده زانن ﴿۸۳: لقد وعدنا نحن وآباؤنا هذا من قبل﴾ خو بی سو ئه م به لینی زیندوو بوونه وه، هه م به خو مان و، هه م به بابیرانی شمان - پیش

بارانیمان له سه ر لادابان ﴿لجوا فی طغیانهم یعمهون﴾ هه ربه سه رگه ردانی له سه رکه شی خو یان ملیان ده ناو ده مانه وه ﴿۷۶: ولقد أخذناهم بالعذاب﴾ به راستی به سزای جو راو جو ریش قارمان لی گرتن، واته: ﴿به لاو گرانی و قات و قرییمان به سه ریان دا﴾ ﴿فما استکانوا الربهم﴾ که چی له گه ل ئه وه شدا به رامبه ر به په ره وردگاریان نه ملکه چ بوون و ﴿وما یضرعون﴾ نه کرووزانه وه، بو لا بردنی سزاکه، به لکو هه ر درێه یان به خراپه و خراپه کاری خو یان دا، نه گینه خوا وه لا می ئه دانه وه ﴿۷۷: حتی إذا فتحنا علیهم بابا﴾ دا عذاب شدید ﴿تا کاتی که ده رگای سزایه کی توندو قورسیان لی ده که پنه وه﴾ ﴿إذا هم فیہ مبلسون﴾ ئیتر هه موو تییدا نا ئومید ده بن، واته: به چه ند جو ره سزایه ک تاقیمان کردنه وه، که چی هه ر که لکی نه بوو، تاسه ره نجام دوو چاری سزای سه ختی قیامه ت ده بن، ئیتر له هه موو ده رگایه کی خیرو چاکه بی هیواو نا هومید ده بن. له (بوخاری) و (موسلیم) دا هاتوه: کاتی که قوره یش نافه رمانی و، سه ریچی یان له پیغه مه رکرد ﷺ، نزای شه ری لی کردن و فره مووی: ﴿اللهم أعنی علیهم یسّیع کسّیع یوسف﴾ خوایه! به حهوت سالی وشکه سال (واته: حهوت سالی بی بارانی وگرانی) وه ک حهوت ساله که ی (یوسف) یارمه تیم بده وه سه رم خه به سه ریاندا، جاپاش دوو چار بوونیان له خوا پارانه وه، به لام چونکه راستبیز نه بوون، خوا وه لا می نه دانه وه نه هات به هانایانه وه. ﴿۷۸: وهو الذى أنشأ لكم السمع والأبصار والأفئدة﴾ هه ر ئه و زاته یه که هیزی بیستن و بینین و نامیری ئاوه زو دلی پی دان، تا به هه ر یه که له وانه له بوونه وه، باشتر تی بگن و ورد بینه وه دلیان بده نی و، سه ر ئه نجام گو پرایه لی خوا بن ﴿قلیلا ما تشکرون﴾ که چی ئیوه له چاو ئه و گش نیعه تانه دا زور که م سو یاس وشو کرانه بژی ری ده که ن! ﴿۷۹: وهو الذى ذرأکم فی الأرض﴾ هه ر ئه و یشه ئیوه ی وه ک تۆو له م زهویه دا بلا وه پی کرد ﴿وإلیه تحشرون﴾ وهه ر لای ئه و یش کو ده کرینه وه، بو حیساب و پاداش و تۆله، پاش په راگه نده بیستان ﴿۸۰: وهو الذى یحیی ویمیت﴾ هه ر ئه و یشه ژین ده به خشی و، مردوان زیندوو ده کاته وه، زیندوانیش نه مرینی ﴿وله اختلاف اللیل والنهار﴾ جیاوازی شه وو روژ، ئال و گورو، زیاد و که مکردونیان و به دوا یه که هاتنیان، هه ر بو ئه وه، نه ک که سیکی تر ﴿أفلا تعقلون﴾ ده ی هه ر تی ناگن و ژیریتان ناخه نه گه ر؟ نالین زاتیک خاوه نی ئه و هه موو ده سه لات ه بی، ئه ی چۆن لینی نایه ت سه ر له نو ی مردوان زیندوو بکاته وه؟! ﴿بل قالوا مثل ما قال الأولون﴾ نه خیر، ژیرنا بن و تی ناگن، به لکو ئه مانیش هه ر ئه وه ده لین که پیشینان یان گوتیان ﴿۸۲: قالوا: إذا

﴿وَلَوْ رَحِمْنَاهُمْ وَكَشَفْنَا مَا بِهِمْ مِنْ ضُرٍّ لَلْجُورِ فِي طَغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ﴾ ﴿۷۵﴾ وَلَقَدْ أَخَذْنَاهُمْ بِالْعَذَابِ فَمَا اسْتَكَانُوا لِرَبِّهِمْ وَمَا يَضُرُّعُونَ ﴿۷۶﴾ حَتَّىٰ إِذَا فَتَحْنَا عَلَيْهِمْ بَابًا ذَا عَذَابٍ شَدِيدٍ إِذْ هُمْ فِيهِ مُبْتَلسُونَ ﴿۷۷﴾ وَهُوَ الَّذِي أَنْشَأَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ ﴿۷۸﴾ وَهُوَ الَّذِي ذَرَأَكُمْ فِي الْأَرْضِ وَإِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴿۷۹﴾ وَهُوَ الَّذِي يُحْيِي وَيُمِيتُ وَلَهُ اخْتِلَافُ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿۸۰﴾ بَلْ قَالُوا مِثْلَ مَا قَالَ الْأَوَّلُونَ ﴿۸۱﴾ قَالُوا: إِنْ هَٰذَا إِلَّا مِثْلُ مَا عَلَّمْنَا نَا لَمُبْعُوثُونَ ﴿۸۲﴾ لَقَدْ وَعَدْنَا نَحْنُ وَآبَاؤُنَا هَٰذَا مِنْ قَبْلُ إِن هَٰذَا إِلَّا سُلْبٌ الْأَوَّلِينَ ﴿۸۳﴾ قُلْ لِمَنِ الْأَرْضُ وَمَنْ فِيهَا إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿۸۴﴾ سَيَقُولُونَ لِلَّهِ قُلْ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿۸۵﴾ قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَكِ الْبَحْرِ وَالسَّمَاءِ وَالْأَرْضِ وَالْعَرْشِ الْعَظِيمِ ﴿۸۶﴾ سَيَقُولُونَ لِلَّهِ قُلْ أَفَلَا نَعْقُبُكُمْ ﴿۸۷﴾ قُلْ مَنْ يَدْعُو مَلَكَتُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ يُجِيرُ وَلَا يُجَارُ عَلَيْهِ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿۸۸﴾ سَيَقُولُونَ لِلَّهِ قُلْ فَأَنِّي تُسْحَرُونَ ﴿۸۹﴾

هاتنی موحه ممه د - پی درا ﴿إن هذا إلا أساطير الأولين﴾ ئیعه دلنایان که ئه م قسانه گش پرویالانتته وه له به سترای پیشینانه، له وه به ولا وه شتیکی تر نییه، خواش له سه ر زمانی ئه وان، له چه ند سووره تیکی تر دا ئه فره مووی: ﴿أإذا كنا عظاما نخرة قالوا تلك إذا كرة خاسرة﴾ ۱۱/۷۹-۱۲. یان ده فره مووی: (و ضرب لنا مثلا ونسی خلقه...) ۷۸/۳۶.

موشریکیش ددان به (ربووبیه ت) دا ده نی:

﴿۸۴: قل لمن الأرض ومن فيها﴾ پێیان بلی: ئه ی موحه ممه د! باشه! زهوی و گشت ئه وان ه ی له زه ویدان و ده ژین ه ی کییه؟ "کی دروستی کردوون و، له نه بوونه وه هیئاوونی خانه ی بووه کانه وه؟ ﴿إن کنتم تعلمون﴾ ئه گه ر ئیوه ئه زانن، ئاده ی پیم بلین، دیاره چاریان نییه هه ر ده بی راستییه کان به سلینن، بویه له وه لا مده ﴿۸۵: سيقولون لله﴾ ده لین: ئه وان ه هه موو مولک

فهرماندان به پیغمبر، به پارانیه به ره هاتنی سزا:

خوای کاردرست فرمان به پیغمبر دها که له کاتی به لاو نارحه تیدا بپارپته وه دو عا بکات: وه کو دفرموی: ﴿ ۹۳: قل رب إما ترینی ما یوعدون ﴾ بلی: ئه ی پروهردگاری من! ئه هر ده بی بری له و سزایم نیشان به دیت که هره شه ی پی ده که دیت له و خوانه ناسانه، واته: ئه رسزات دان و، منیش له ژیندا بووم ﴿ ۹۴: رب فلا تجعلی فی القوم الظالمین ﴾ پروهردگار کهم! مه خهره ریزی خه لکانی سته مکاروه، له فهرموودیه کدا هاتووه ده فهرموی: ((وإذا أردت بقوم فتنة، فتوقنی إلیک غیر مَقُون)) پیشه و (ئه حمده، ترمزی). ﴿ ۹۵: وإنا علی أن نریک ما نعدهم لقادرون ﴾ وخو به راستی ئیمه ده توانین ئه و سزاو توله یه ی ئه وانه نیشان به دین که به لیمان پی داو، به لام له بهر هر بریارو حیکمه تیک بیت که خو مان ئه یزانی ئه نجامی ئه و هره شه یه دوا ئه خه ی بۆ روژی به ری، هتا به لکو مثاله کانیاں باش ببن.

ئینجا بۆ تیکه لیکردنی مه رد به شیوازیکی خوابه سهندانه خوای کارپه وان ده فهرموی: ﴿ ۹۶: اذفع بالی هی احسن السبئه ﴾ هه میشه ئه ی پیغمبر! هه ول به له گه لیاندا به جوانترین و چاکترین شیوه پال به خراپه وه بنی. واته: هه رده م به کرداری جوان و شیرین له گه ل بتپه رسته کانی هۆزه که تدا، رهفتار بکه و چاوپوشیاں لی بکه، له سووره تیکی تردا هاتووه ده فهرموی: ((اذفع بالی هی احسن فإذا الذی بینک وینه عداوة کأنه ولی حمیم. وما یلقیها إلا الذین صبروا...)) ﴿ نحن أعلم بما یصفون ﴾ ئیمه باشت ئه زانی به وه ی ئه وان ده یلین و وه سفی تو ی پی ده که ن، ده رنجامیش پاداشتیانی له سه ر ده ده یه وه، جا که وایه تو بی تاقه ت مه به لیان، به لی چاکه کردن له گه ل خراپکاراندا به لای نه فسه وه شتیکی زور قورسه و، شه یقان سه د گرفت ی بۆ دروست ده کات، بۆیه خوا به پیغمبر ئه فهرموی: ﴿ ۹۷: وقل رب أعوذ بک من همزات الشیاطین ﴾ بلی پروهردگاری من! په نا به تو ئه گرم له تی کوتاندن و دنه دنه و وه سه وه ی شه ی تانه کان، که به ره و کاری خراپ به بن و نه هیلن له به رامبه ری خراپه وه چاکه بکه ﴿ ۹۸: وأعوذ بک رب أن یحضرن ﴾ وخوشم هه ر به تو ئه سپیرم ئه ی پروهردگارم! که ئه وان بیله لامه وه بۆ تیکدانی کاره کانم. (وه لیدی کوری وه لید) وتی: ئه ی پیغمبره ری خوا! گه لی جار هه ست به ته نیایی و بی تاقه تی ئه کم، ئه ویش فهرموی: ((إذا أخذت مضجعک قُل: أعوذ بکلمات الله التامة من غصیه وعقابه وشر عباده، ومن همزات الشیاطین وأن یحضرن)) کاتی چوو یته

وتایبه تمه ندی خوان ﴿ قل أفلا تذكرون ﴾ بییان بلی: جا که ئاوا یه، ئه ی بۆ بیر ناکه نه وه، تا بزائن زاتیک ده سه لات ی ئاوا یه بی، هه ر هه مان ده سه لاتیشی ده بی بۆ زیندوو کردنه وه ﴿ ۸۶: قل من رب السوات السبع ورب العرش العظيم ﴾ بییان بلی: ئه ی کئی پروهردگاری هه وت ئاسمانه کانه؟ ئه ی کئی پروهردگاری (عرش) ی مه زن و گه وره یه؟ له کو تایی سووره ته که دا ده فهرموی: ((رب العرش الکرم)) ﴿ ۸۷: سیقولون لله دیسان گش ده لین: هه ر خوایه پروهردگارو به دیه یته ریان ﴾ ﴿ قل أفلا تتقون ﴾ بییان بلی: باشه! ئیتیر بۆ له خوا ناترسن، تا هاوبه ش و هاوه لی بۆ دانه نیین؟ ﴿ ۸۸: قل من یبده ملکوت کل شیء ﴾ بییان بلی: ئه ی ده سه لات ی گش بوونه وه به ده ست کئی هه ر یجیر ولا یجار علیه ﴿ وکه ئه و په نای په ناخواز دها و، دژی ئه و په نا نادریت ﴾ ﴿ إن کنتم تعلمون ﴾ ئه گه ر ئه زانن کئی هه ر ی پی ده یلین. ﴿ ۸۹: سیقولون لله دیسان ده لین: هه ر بۆ خوایه ﴾ ﴿ قل فأنی تسحرون ﴾ بییان بلی: ده سا ئه ی چۆن فریو ده خو و چاوتان له ئاستی راستیه کان به ستراوه؟! ﴿ ۹۰: بل آتیناهم بالحق ﴾ به لکو ئیمه راستی و هه قمان بۆیان هینا، ﴿ وإنهم لکاذبون ﴾ ئه وان دروژنن که ده لین: خوا مندال و هاوبه شی هه یه.

خوا شیریکی نییه:

خوای گه وره له م نایه تانه دا حاشاده کا له دانانی شه ریک و هاوبه ش بۆی، وه کو ده فهرموی: ﴿ ۹۱: ما اتخذ الله من ولد ﴾ خوا هه رگیز مندالی بۆ خو ی هه لئه بژاردوه، جا ئه و که ی پیو یستی به مندال هه یه، تامندال بۆخو ی بگریت؟ ﴿ وما کان معه من إله ﴾ و هیچ په رستراویکیشی نه کردوه به شه ریک بۆخو ی، هه ر خو یه و تاک و ته نیایه ﴿ إذا لذهب کل إله بما خلق ﴾ خو ئه گه ر هاوبه شی بووبا - وه ک ئه وان بییان وایه - ئه وده مه هه ریه ک له و خوا یانه ده چووبه لای دروستکراوی خو یه وه، بۆ خو ی سه ره رشتی ده کردو ئه و سا یاسای بوونه وه ر تیک ده چوو، وه کو ئیستا نه ده ما ﴿ ولعلا بعضهم علی بعض ﴾ وه نه دیککی زال ده بوو به سه ر هه ندیکدا، وه ک پاشاکانی دنیا، جا که ئیستا هیچ شتیکی و نابینری، مانای وایه هه ر خوایه کی تاک و ته نیا هه یه ﴿ سبحان الله عما یصفون ﴾ خواتاک و ته نیایه، بیخه وشه بیگه رده، له ئه و شتانه ی ئه وان وه سفی خوای پی ده که ن و، ده لین هاوه ل و مندالی هه یه ﴿ ۹۲: عالم الغیب والشهادة ﴾ له گش نه یینی و نادیار، ئاشکرا و دیار، زانا و به ناگایه ﴿ فتعالی عما یشرکون ﴾ جا که واپوو خوا به رزه و، له سه رووی ئه و شتانه وه یه موشریکان ده یان که نه شه ریک و هاوبه ش و هاوتای.

سهر فرازو رزگار دهبین ﴿ ۱۰۳ 〉: ومن خفت موازینه ﴿ هره که سیکیش ترازووی چاکه‌ی سووک بی، واته خرابه‌کانی له‌چاکه‌کانی زیاتر بیت. ﴿ فأولئك الذين خسروا أنفسهم ﴾ ئەمانه ئەو که‌سانه‌ن زیانیان به‌خویشان گه‌یاندوو و گومراو به‌دبخت‌بوون و خوینیان له‌کیس چوو ﴿ فی جهنم خالدون ﴾ به‌ه‌تا هه‌تاییش له‌دۆزه‌خدا

حالی کافران له سهره‌مه‌رگدا:

حالی به‌دحالی حاشاکه‌رانی دینی ئیسلام له‌گیانه‌للادا، له‌م چه‌ن ئایه‌تانه‌دا راده‌گه‌یه‌نی و، ده‌فهرموی: ﴿ ۹۹ 〉: حتی إذا جاء أحدهم الموت ﴿ خوانه‌ناسان ههر درێژه به‌کاری خراب و بی‌بروایی خویشان ئەده‌ن تا کاتی مردن یه‌خه‌ی یه‌که‌به‌یه‌که‌یان ده‌گریت و ئەحوالی ئاخیره‌تی بو ئاشکرا ده‌بی ﴿ قال رب ارجعون ﴾ ئەوسا ئەلی: په‌روه‌ردگارم! بم‌گێڕه‌وه‌ بو دنیا ﴿ ۱۰۰ 〉: لعلی أعمل صالحا فيما تركت ﴿ به‌شکو ئەو‌کاره‌چاکه‌ی کاتی خۆی له‌ده‌ستم چوو به‌یکه‌م ﴿ کلا إنها كلمة هو قائلها ﴿ نه‌خیر! ههرگیز ئەو داخوازیه جێبه‌جێ نابیت، ئەوه‌یش ههر قسه‌یه‌و - ئەو به‌ناچاری - ده‌ی‌کات ﴿ ومن ورائهم برزخ إلى يوم یبعثون ﴿ وه‌تا رۆژی زیندوو ده‌کرینه‌وه له‌مبه‌ریکی زۆر گه‌وره‌یان له‌پێشدایه‌و ناتوانن بگه‌رێنه‌وه‌ بو دنیا، واته: ههرگیز ناگه‌رێنه‌وه‌ ههر له‌سزاشدا ده‌بن. (ته‌فسیری ئیبن که‌سین ده‌لی: ﴿ قال مجاهد: البرزخ: الحاجز ما بین الدنيا والآخرة. وقال محمد بن كعب: البرزخ: ما بین الدنيا والآخرة، ليسوا مع أهل الدنيا يأكلون ويشربون، ولا مع أهل الآخرة يجازون بأعمالهم. وقال أبو صخر: البرزخ: المقابر، لا هم فی الدنيا ولا هم فی الآخرة، فهم مقيمون إلى يوم یبعثون. واته: پاش مردن حاله‌تی (به‌رزخ) یان دی، ئەو‌یش نه‌وه‌ک حاله‌تی قیامه‌ته، تا پاداش و تۆله‌ وه‌رگرن، نه‌وه‌ک باری دونیاشه، تا خۆراک و ئیسراحه‌تی هه‌بی.

کاروکرده‌وه‌ی موقوف کیشانه‌ ده‌کری:

﴿ ۱۰۱ 〉: فإذا نفخ في الصور ﴿ ئینجا کاتی له‌ جاری دووه‌مدا، فوو کرا به‌شه‌یه‌پوردا، بو زیندوو بوونه‌وه ﴿ فلا أنساب بينهم يومئذ ﴿ ئیتیر له‌به‌ر قورسی و ناره‌حه‌تی ئەو رۆژه‌یه، هه‌یج نه‌سه‌ب و خزمایه‌تییه‌ک له‌نیوانیاندا ناخوینرێته‌وه، چونکه ههر که‌سه‌ی سه‌رقال و سه‌رگه‌رمه‌ به‌کاری خۆیه‌وه‌وه، په‌رده‌ژی نییه، تا ئاوڕ به‌لای خزمه‌که‌یه‌وه‌ بداته‌وه، ته‌نها کرده‌وه‌ی چاک و بروای چاک که‌لکی ده‌بی بو ﴿ ولا یتساءلون ﴿ و له‌یه‌کتیریش نا‌پرسن، چونکه ههریه‌که‌ کاری خۆی هه‌یه، به‌و شیوه‌یه که‌ خوا ده‌فهرموی: ﴿ يوم یفر المرء من أخيه، وأمه وأبيه ﴾ ۳۵/۳۴/۸۰. ﴿ ۱۰۲ 〉: فمن ثقلت موازینه ﴿ ئینجا ئەو‌که‌سه‌ی تای ته‌رازووی کیشانه‌ی کرده‌وه‌کانی قورس و سه‌نگین بی ﴿ فأولئك هم المفلحون ﴿ ئەوه ئەوانه‌ن

بَلْ أَتَيْنَهُم بِالْحَقِّ وَإِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿ مَا أَخَذَ اللَّهُ مِنْ وَلِيٍّ وَمَا كُنَّا عَنْهُمْ مِنَ اللَّهِ إِذَا لَدَّهَبَ كُلِّ إِلَهٍ بِمَا خَلَقَ وَلَمَّا لَمْ يَنْفَعِهِمْ عَلَى بَعْضِ سُبْحَنَ اللَّهِ عَمَّا يُصِفُونَ ﴿ عَلِيمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَعَلَّ عَلَى عَمَائِشِرْ كُوت ﴿ قُلْ رَبِّ إِنَّمَا زَيَّنِّي بِمَا بُوْعِدْتُ ﴿ رَبِّ فَلَا تَجْعَلْنِي فِي الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿ وَإِنَّا عَلَيَّ أَنْ تُرِيكَ مَا نَعِدُهُمْ لَقَدْ رَوْن ﴿ أَدْفَعْ بِلَايِي أَحْسَنَ السَّيِّئَةِ نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يُصِفُونَ ﴿ وَقُلْ رَبِّ أَعُوذُ بِكَ مِنْ هَمَزَاتِ الشَّيْطَانِ ﴿ وَأَعُوذُ بِكَ رَبِّ أَنْ يَحْضُرُونِ ﴿ حَتَّى إِذَا جَاءَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ رَبِّ ارْجِعُونِ ﴿ لَعَلِّي أَعْمَلُ صَالِحًا فِيمَا تَرَكْتُ كَلَّا إِنَّهَا كَلِمَةٌ هُوَ قَائِلُهَا وَمِنْ وَرَائِهِم بَرْزَخٌ إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ ﴿ فَاذْأَبْحْ فِي الصُّورِ فَلَا أَنسَابَ بَيْنَهُمْ يَوْمَئِذٍ وَلَا يَتَسَاءَلُونَ ﴿ فَمَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ، فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿ وَمَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ، فَأُولَئِكَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ فِي جَهَنَّمَ خَالِدُونَ ﴿ تَلْفَحُ وُجُوهُهُمُ النَّارُ وَهُمْ فِيهَا كَالِحُونَ ﴿

ئەمیننه‌وه‌وه ههرگیز رزگاریان نابیت ﴿ ۱۰۴ 〉: تلفح وجوههم النار ﴿ شۆله‌و بلیسه‌ی ئاگر چروچاویان ده‌برژینی و ﴿ وهم فيها كالون ﴿ و لیه‌و کانیشیان هه‌لده‌چرچی. له‌فهرموده‌یه‌کیشدا هاتوو: ((تَشْوِيهِ النَّارُ فَتَقْلُصُ شَفَتُهُ الْعُلْيَا حَتَّى تَبْلُغَ رَأْسَهُ، وَتَسْتَرْخِي شَفَتُهُ السُّفْلَى حَتَّى تَضْرِبَ سُرَّتَهُ)) (رواه أحمد والترمذی وقال: حسن غريب). واته: ئاگر روومه‌تیان ده‌برژینی و، لیه‌و‌کانی سه‌روویان هه‌لده‌چرچی و، ئەره‌یه‌ته‌وه‌ بو ته‌وقه‌سه‌ریان و، لیه‌و‌ خواره‌ویشیان به‌رده‌بیته‌وه‌ تا ده‌گاته‌ ناوکیان !.

دۆزه‌خیه‌کان ددان به‌ به‌دبختی خویناندا ده‌نین:

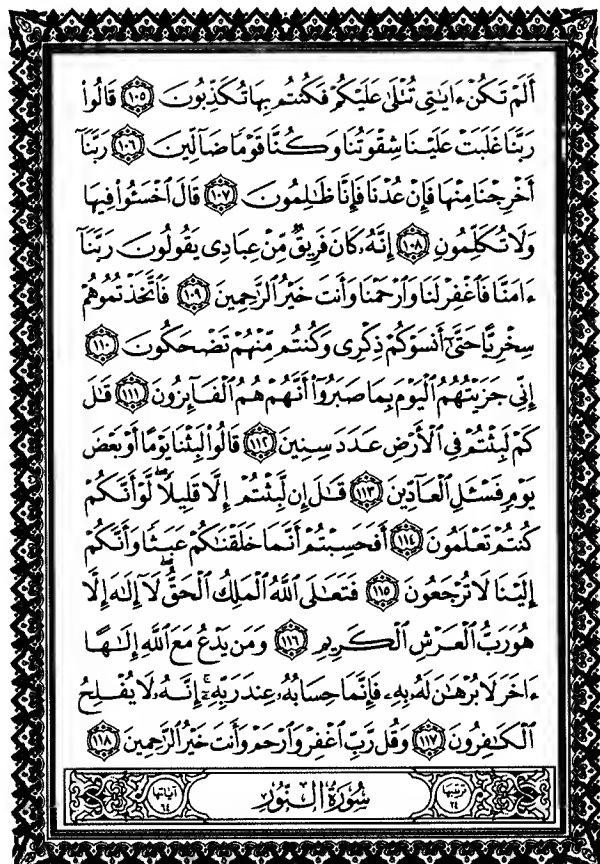
خوا له‌دوای ئەو سزا قورس و سه‌خته‌ی رۆژی قیامه‌ته‌یان، سه‌رکۆنه‌و سه‌رزنه‌شتیان ده‌کاو ده‌فهرموی: ﴿ ۱۰۵ 〉: ألم تكن آياتي تتلى عليكم ﴿ ئایا کاتی خۆی له‌دونیا‌دا ئایه‌ته‌کانی ئیهمه‌تان به‌ سه‌ردا نه‌ده‌خوینرایه‌وه‌؟ ﴿ فكنتم بها تكذبون ﴿ که‌چی له‌گه‌ل ئاشکراو

روونیشیاندا ئیوه هر پرواتان پی نه کردن؟ نهوجا وانه زانن نه گهر پی لی بنین بهو کاره یان پرگار دهبن و بههره مند نه بن، بویه: ﴿۱۰۶﴾ قالوا ربنا غلبت علينا شقوتنا ﴿﴾ به که ساسیه که وه ده لاین: پهروه دگارمان! نه گه به تی و به دبه ختی به سه رماندا زال بوو ﴿﴾ وکنا قوما ضالین ﴿﴾ وگه لیکي گومړاو سه رلیشیواو بووین ﴿﴾ ۱۰۷: ربنا

فاتخذتموهم سخريا ﴿﴾ ئیوه کردتانه بهمه سخره ی خوټان حتی انسوکم ذکرى ﴿﴾ هتا خه ریکبوونتان به گالته پیکردونیا نه وه، ناوی منیان له بیر بردنه وه ﴿﴾ وکنتم منهم تضحکون ﴿﴾ و بهرده وام بهوان پی ده که نین ﴿﴾ ۱۱۱: إني جزيتهم اليوم بما صبروا ﴿﴾ جا با بزانه ئه مړو منیش - له مړوژه سه خته دا - پاداشتم دانه وه به هو ی ئارام و خوگر تیانسه وه ﴿﴾ انهم هم الفائزون ﴿﴾ که ته نها ئه وانن سه به رزو به ختیار. جا له دواى ئه و ریسواپی و سه ر شوپی به یان هه ندی پرسیارى تریان لی ئه کړی: ﴿﴾ ۱۱۲: قال کم لبتم فی الأرض عدد سنين ﴿﴾ ئه وسا خواى گه وړه ئه فهرموى: ئه رى چه ند سال له زه ویدا مانه وه، و توووشی ئه و خه جاله تیبه بوون وئیسشاش داواى گه پانه وه ئه که ن؟ ﴿﴾ ۱۱۳: قالوا لبنا یوما أو بعض يوم ﴿﴾ جا له بهر سه ختی روژه که ده لاین: ئیبه هه ر روژیک، یا که متر له روژیک ماینه وه ﴿﴾ فسئل العادین ﴿﴾ جا له حیسابگران بېرسه، چونکه ئیبه له بهر سزای خوټان هیچمان له بیر نه ماوه ﴿﴾ ۱۱۴: قال إن لبتم إلا قليلا ﴿﴾ خوا ئه فهرموى: له راستیدا ئیوه زور که ممانه ته وه له چاو روژه کانی قیامه تدا، هه رچه نده بوو بیت ﴿﴾ لو أنکم کنتم تعلمون ﴿﴾ خو ئه گهر ئیوه سه ره نجامی کوفرو تاوان و ئه ندازه ی ماوه ی مانه وه تان له دونیادا زانیبا، باوه رتان ده هیناو گوپرایه لیتان ده کرد، هه تا ئه مړو ئاوا گیروده ببن. ئینجا بو سه رزه نشست و سه رداختنیان ئه فهرموى: ﴿﴾ ۱۱۵: أفحسبتم أنما خلقناکم عبثا ﴿﴾ ئایا پیټان وابوو به گه مه و بی هوده دروستمان کردوون ﴿﴾ وأنکم إلینا لا ترجعون ﴿﴾ وقه تیش بولاى ئیبه ناهیرینه وه بو توله و پاداش؟! ﴿﴾ ۱۱۶: فتعالی الله الملك الحق ﴿﴾ مه زنا به تی و به رزی و بلندی هه ر بو خواى پاشاو فرمانه رهاى هه قه، زور له وهش به رزتره که ئه وان گالته ی پی بکه ن، هه ر ئه وه پاشا، هه ر ئه وه راست و دروستبیز، هه رچی شته به ده سستی ئه وه ﴿﴾ لا إله إلا هو ﴿﴾ هیچ په رستراویکی هه ق جگه له و زاته نیبه ﴿﴾ رب العرش الکریم ﴿﴾ هه ر خو ی خواوه نی عه رشی به دیکوره.

خوانه ناس رزگاری نابی:

خوا هه ره شه له و که سانه ده کا، شهریک وهاوتای بو داده نین، بویه ده فهرموى: ﴿﴾ ۱۱۷: ومن یدع مع الله إلها آخر ﴿﴾ ئه وه ی له گه ل خوادا هانا بو خوایه کی تر ده بات و، ده پیه رستی ﴿﴾ لا برهان له به ﴿﴾ هیچ به لگه یه کیش نیبه له سه ر شیاوی بو په رستنا به تی ﴿﴾ فإنما حسابہ عند ربہ ﴿﴾ ئه وه هه ر پرسینه وه ی کارو کرده وه کانی لای پهروه دگار به تی، وه نایگه یه نیبت به به ختیارى، چونکه کافرو بی باوه ره ﴿﴾ إنه لا یفلح الکافرون ﴿﴾ ده ی خو بی باوه ره کان هه رگیز

أخرجنا منها ﴿﴾ پهروه دگارمان! له و ناگره دهرمان که وه بو دونیامان وه گپړه ﴿﴾ فإن عدنا فإننا ظالمون ﴿﴾ نه نجا ئه گهر نه مجاره ش گه پراینه وه بو بی پروایی، به راستی ئیبه که سانیکى سته مکارین، له وه ئه چی پرسیاره که ی سه ره وه هه ر بو خه م و خه فته خواردن بیت، نه ک بو وه لām و وتويز، بویه ﴿﴾ ۱۰۸: قال اخسأوا فيها ولا تكلمون ﴿﴾ خوا ده فهرموى: دوور که ونه وه و قسه م له گه ل مه که ن ﴿﴾ ۱۰۹: إنه کان فريق من عبادى يقولون ﴿﴾ کاتى ده سته یه ک له به نده کانم نه یان وت: ﴿﴾ ربنا آمنا فاغفر لنا ﴿﴾ پهروه دگارمان! ئیبه بپروای دامه زراومان به تو هینا، جا تویش لیمان خوش ببه ﴿﴾ وارحمنا وأنت خير الراحمين ﴿﴾ وه به زیبت پیامانا بیته وه، چونکه تو چاکترین زاتیکى که له هه موو میهره بانیک میهره بانتری، ده لاین: ئه و تاقمه ئه وه داوا یانه (بیلال و سوه یب و خه بباب و.. بوون، که (نه بووجهل) گالته ی پی ده کردن. به لām تا روژی قیامه تیش هه ر موسلمانیک گالته ی پی بکړى هه ر وایه ﴿﴾ ۱۱۰:

بەختیارو رزگار نابن، بە لکو تەنھا پرۆاداران پیروزو بەختیار ئەبن،
 وهك لهسەرەتای سوورەتەكەدا فەرمووی: ﴿قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ...﴾
 لیڕەشدا فەرمووی: ﴿إِنَّهُ لَا يَفْلَحُ الْكَافِرُونَ﴾. ﴿۱۱۸﴾: وقل رب اغفر
 وارحم ﴿ دەسا ئەی موحەممەد! ﴾ رۆوبكەرە خواو بلی: ئەی
 پەرۆردگاری من! بمرەخشە و، بەزەبیت پێیدا بپێتەوه ﴿ وأنت
 خير الراحمين ﴾ چونكە هەرئەتۆی چاكتیرینی بەبەزەبیین.
 ئیمەش لەكۆتاییدا ئەلێین: ﴿اللهم اغفر لنا وارحمنا برحمتك التي
 وسعت كل شيء يا أرحم الراحمين، اللهم آمين﴾.
 زۆریش شوكرانە بۆیەم بۆ خوا، لەبەرامبەر تەواو كردنی تەفسیری
 ئەم سوورەتە (مۆمنین) ۴.

سوورەتی (نور) ۴

مەدەنییەو (۶۴) ئایەتە

بەناوی خواى بەخشندەى میهرەبان

ئەم سوورەتەش گرنگییەکی تەواو دەدات بەلایەنی بریارو ئەحکام،
 ئاراستە، رەوش، هەندى کاروباری تری گشتی، تاییبەتی، بۆ
 ئەوەی موسلمانان بە (تاک و کۆمەل) ەوه لەسەری پەرۆردە بکری،
 جگە لەوەیش چەندین ئاراستەى تاییبەت بەخیزانەوهی تێدايە.
 ئەم سوورەتە ئاداب و نەرتی کۆمەلایەتی روۆشن دەکاتەوه، چ بۆ
 کاروباری تاکی کەسیتی، چ بۆ گشتی، وهك مۆلەت وەرگرتن بۆ
 هاتوچوو روۆشتنە مالى یەکتەر، چاو گرتنەوه لە ئاستی نامەحرەم،
 پاراستنی عەرەت لە جیى حەرەم.. یاساغ کردنی تیکەل نیوان
 ژن و پیاوی نامەحرەم، ئینجا ئەو بنەمایانەش کە دەبێ بونیادی
 خیزانی موسلمان و، مالى موسلمانى لەسەر بینا بکری، وهك
 راگرتنی دەست پاکى و داوین پاکى، پاک و خاوینى و؛ خو
 داپۆشین و کپ کردنەوهی هیزی رابواردن و، پێ هەلخلیسکندن و
 قایم و مەحکەم پێ داگرتن لەسەر شەریعەتی خوا، دوور کەوتنەوه
 لەو شتانە کۆمەل و کۆمەلگە دەروخین. لەم سوورەتەدا: هەندى
 لە تۆلەى شکاندنی سنوورە شەریعیەکان باس دەکری؛ وهك: زیناو
 شەروال پیسی، بوختان کردن (قذف). نفرین کردنی ژن و پیاو
 لە یەکتەر (ملاعنة).. دیارە گشت ئەم یاسایانە بۆ پاراستنی
 کۆمەلگە دەبێ لە فەسادو خراپەو پشیووی و تیکەلپوونی رشتەو
 نەژادو دابەزینی رەوشتی پیروز. لەم سوورەتەدا: گەورەترین
 لایەنى کۆمەلگە (خیزان) لە هەر مەترسییەك رووی تی بکات و
 بەرەو رووخان بیبات دەپاریزى، ئیتر لەو لایشەوه هەلنانى مرۆ بۆ
 رەوشتی بەرزو قەشەنگ با بوەستى.

بەگۆرتی: ئەم سوورەتی (نور) بەتەنیا خۆی بەسە بۆ هەر خیزانیك
 بیەوى بە سەر بەرزى بڑى و، ژيانى سەر بلندانه بەسەر ببا، بۆیە
 پێشەوا عومەر خوا لێی رازی بێ بۆخەلکی کوفەى نووسی: (علموا
 نساءكم سورة النور)، ژنەكانتان ئەى ئیمانداران فیری سوورەتی
 (نور) بکەن. بەم شیوەیەش دەست پێ ئەکات: ﴿ بسم الله
 الرحمن الرحيم * ۱: سورة أنزلناها ﴾ ئەمە سوورەتێکی زۆرگرنگی
 قورئانە و، "پەرە لەچەندین یاسای قەشەنگ، ئیمە بۆ تۆمان نار
 دۆتە خواریوە ئەى پێغەمبەر ﷺ" ﴿ وفرضناها ﴾ وه گەل فەرمان
 و یاسامان تێیدا بریار داوه ﴿ وأنزلنا فيها آيات بينات ﴾ وه چەندان
 ئایەتی ئاشکراو روونی "تەشریع" یمان تێیدا نار دوووتە خواریوە
 جا کەواتە ئەم سوورەتە هەر بۆ خویندەنەوه نییە، بە لکو بۆ یاساو
 بەرنامە و کارپیکردنیشە ﴿ لعلکم تذکرون ﴾ تا بە لکو بیربکەنەوهو
 ئامۆژگاری پێ وەرگرن و، بە پێی ئایەتەکانی هەریەکەى ئەم
 سوورەتە رەفتار بکەن، بە لێ پاش ئەوه؛ ئەم سوورەتە بەوشیوەیە
 دەرگای لە خۆی کردەوه.

زیناکەرانی (نیرو مئ) هەریەك سەد تازیانهیان لی دەن:

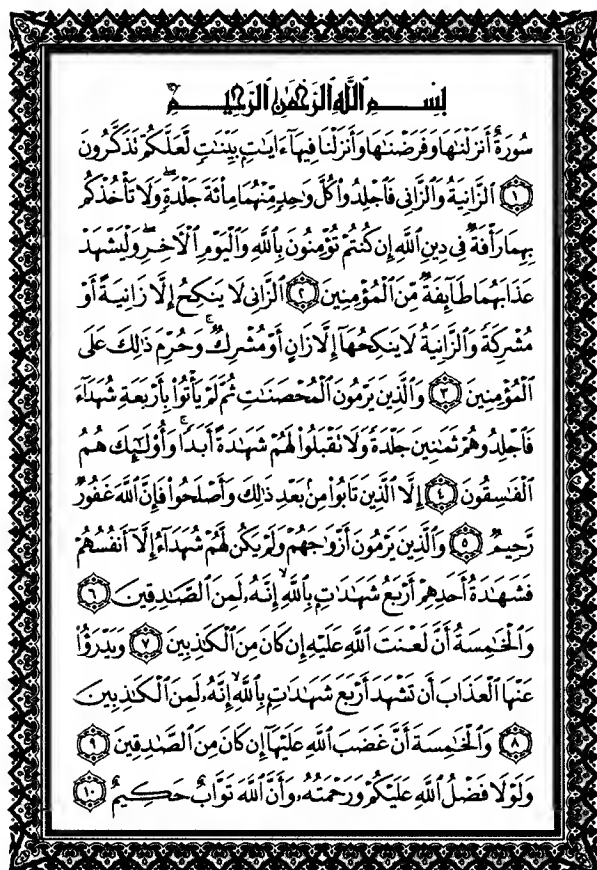
ئینجا دێتە سەر باسی تاکەتاکەى یاساکان، وهله سنوورو حوکمی
 زیناکەرانهوه دەست پێ ئەکات: ﴿ ۲: الزانية والزانی فاجلدوا
 کل واحد منهما مائة جلدة ﴾ ئەو کچ و کۆرەى زیناو شەروال
 پیسی ئەکەن، دەبێ لە هەریەکەیان سەد جەلدە "شەلاق" ی
 لی بدەن. ئەمە تۆلەى هەر کەسیکە (نیرو، یان مئ) پێشتر بە
 شیوەى شەری جیوت نەبووبی (واتە: کچ وکۆر) بن، بەلام
 ئەو کەسانەى کە بەیەك گەیشتبێ "لە نیکاحیکی سەحیحدا" وه
 ئازادو، ژیرین، پێگەیشتبێ (بالبغ) بن، موسولمان بن، ئینجا زینا
 بکەن، ئەوه دەبیت بەردەباران بکرین ﴿ ولا تأخذکم بهما رافة فی
 دین الله ﴾ نابێ بەزەیی و نەرم و نینایی و سۆز بتان گری لەبەرامبەر
 هەریەك لەو دوانەوه لە راپەراندنی حوکمی خوادا، واتە: لەکاتی
 جێبە جێ کردنی بریاری خوادا، توندوتیژین و بەزەبیبتان بە
 زیناکەراندا نەیتەوه، بەوشیوەیە ژمارەى شەلاقەکان، یا بەردە
 بارانەکە، وهکو خۆی جێبەجێ نەکەن ﴿ إن کنتم تؤمنون بالله
 واليوم الآخر ﴾ ئەگەر ئیو بەو پەتەن بە خواو بە روژی دواى
 هیە ﴿ ولشهد عذابهما طائفة من المؤمنین ﴾ جا بۆ ئەوهی ئەو
 دوانە پتر ئیشیان پێ بگات و، خەلکیش پەند وەرگرن، باکۆمەل
 لە برۆاداران ئامادەى سزاکەیان ببن و ببیین "دیارە ئەوخەلکە
 ئامادەبوو تازۆرتەر بێت چاکترە، هەرچەندە بە ئامادەبوونی چوار
 کەسیش جێبەجێ ئەبێ، ئینجا بۆ پتر قیزەون کردنی زیناو،

سووک کردنی زیناکاران ته فهرموئ: ﴿۳﴾ الزانی لا ینکح إلا زانیة
أو مشرکة ﴿﴾ پیاوی زیناکهرو شهروال پیس ههرده بی ژنی زیناکهرو
داوین ته، وه یان موشریک و بتپه رست ماره بکات بوخوی،
چونکه ثافره تی شهریفه و داوین پاک ههرگیز هاوشانی نه و نییه،
که واته زیناکه ران له کوری بروداران نه چنه دهره وه ﴿﴾ والزانیة لا

بکا، نه گینه ماره ی نایه ت، وه ههروه ها ژنی داوینپاکیش نابیی
شوو به پیاوی داوین پیس بکا، تا تهویش تهوبه یه کی رهوان و
دروست نهکا، جا نه مه یه مانای (وحریم ذلک علی المؤمنین). وهله
(سوننه ی نه بو داوود/کتاب النکاح) ۲/۲۲۱ له (ته بی هوره یه) وه
هاتوو: پیغه مبه ر ﴿﴾ فهرموویه تی: ((لا ینکح الزانی المجلود الا
مثله)) پیاوی زیناکه ری شهلاق لی دراو، ههرده بی ژنیکی قامچ
لی دراوی وهکو خوی ماره بکات، نابیی ژنیکی تر بی نییت. به لام
(ته بوو عه بدول قاسم) له کتیبی (الناسخ والمنسوخ) دا نه لی: نه و
ثایه ته ی: (وحریم ذلک علی المؤمنین) به ثایه تی (وأنکحوا الأیامی
منکم) نه سخ بوته وه، وه ههر ئیمامی (شافعی) یش دانی به وه دا
ناوه و ده شلیت: نه و ثایه ته سراوه ته وه.

بوختان کردن بو ژنانی داوینپاک:

ئینجا بۆ زیاتر پاراستنی نامووس و شهره فی موسلمانان به گشتی؛
خوای گه وه ته فهرموئ: ﴿۴﴾ والذین یرمون المحصنات ﴿﴾ نه و
که سانه ش که ژنانی داوینپاک (یا پیاوانی داوینپاک) تۆمه ت بار
نه که ن به زیناوه ﴿﴾ ثم لم یأتوا بأربعة شهداء ﴿﴾ پاشانیش چوار
شایه ت ناهین بۆ چه سپاندنی داواکه یان ﴿﴾ فاجلدوهم ثمانین
جلدة ﴿﴾ ده بی نه وانه هه شتا شهلاقیان لی بدهن تاجاریکی تر به
ناهق و نارپه و نامووسی خه ک له که دارو بریندار نه که ن ﴿﴾ ولا
تقبلوا لهم شهادة أبدا ﴿﴾ هه تا هه تاشه نابیی شایه تیشیان بۆ شتی تر
لی وهرگرن ﴿﴾ وأولئک هم الفاسقون ﴿﴾ ئا نه وانه ن له سنوور دهر
چووان و "لا ی خوا به فاسق نه درینه قه له م" ﴿۵﴾ إلا الذین تابوا
من بعد ذلک وأصلحوا ﴿﴾ مه گهر نه وانه ی دوا ی نه و کاره دزیوو
ناشیرینه په شیمان دهنه وه کرده و کانیشیان چاک ده که نه وه،
جاریکی تریش ناگه رینه وه بۆ نه و کاره ﴿﴾ فإن الله غفور رحیم ﴿﴾
نه وه بی گومانه خوا بۆ نه و جوړه که سانه زور لیوورده یه، زوری
میهره بانه. "زانایان کی شه یان له وه دا هه یه: ئایا نه و ئیستیسنایه ی
—إلا الذین تابوا..— کوئی برپاره کان نه گرتنه وه؟ جا هه ریه که
یان له وباره وه قسه یه ک شه کات، هه ندیکیان نه لین: هه ر سئ
برپاره که ی له کۆل ناکه وی: (شهلاق)، وه هه میشه ش هه ر فاسقه و
نابیی به شایه ت، مه گهر په شیمان ببیته وه له ناو خه لکیشا بلئ:
به راستی فلان —که من بوختانم بۆ کرد— که سیکی پاکه، بۆ
نه وه ی به ته وای شوینه واری نه و بوختانه نه مینی له ناو مه ردودا،
له ولا شه وه ئاپرووی نه و خیزانه بگه رینه وه. به لی تا ئیستا باسی
پاراستنی شهره فی موسلمانان بوو به گشتی. ئیستاش باسی
نه وکه سانه شه کات هاوسه رو ژنی خویان به زینا و شهروال پیسی

ینکحه إلا زان أو مشرک ﴿﴾ ژنی زیناکار و داوین ته ریش، وه پیاوی
زیناکارو، موشریکیش هه روا نه بی ﴿﴾ وحریم ذلک علی المؤمنین ﴿﴾
بی گومانه نه و جوړه شوو کردنه و؛ "ماره کردنه ی ژنانی زیناکاران"
له سه ر بروداران ی داوین پاک حهرام کراوه. چونکه زینانی گه وری
تی دایه، قورئانیش نه یه وی له نیوان موسلمانان و نه و تاقمه دا گشت
په یوه نده که بیچرینی.

روونکردنه وه یه ک: ئیمامی (ئیبین که سیر) نه لی: نه م ثایه ته ی:
(الزانی لا ینکح إلا زانیة او مشرکة..) یه وهکو ثایه تی (۴/۲۵):
(محصنات غیر مسافحات ولا متخذات اخدان) هه روا وهکو ثایه تی:
(۵/۵): (محصنین غیر مسافحین ولا متخذی اخدان..) وایه. واته:
تابکری پیاو؛ ژنی داوین پاک ماره بکات، ژنیش تا بۆی ده ست بدا
شوو به پیاوی داوین پاک بکاو، دووریش بیته له دۆست گرتن و داوین
پیسی، به لام ئیمامی نه حمده —خوا لی خۆش بیته— له و ثایه ته وه
نه لیته: ژنی زیناکار تا تهوبه نه کا، پیاوی داوینپاک نابیی ماره ی

زۆریه ی کاروبارتان لا قورس ده بوو. (ئیین که سیر) ئه لیت: ئه م ده ئایه ته ی خواره وه: (إن الذین جاؤا بالافک..) سه بارت به دایکی موسلمانان (خاتوو عائیشه رضی الله عنها) هاتوونه ته خواره وه، ئه و کاته دوورووه کان نه خشه ی بۆهتانیکی گه وره یان بۆ کیشا: جا خوی گه وره ییش جل جلاله ئه وکاره ی به لاهه شتیکی زۆر قورس و ناره حهت بوو.

بوختان بۆ خاتوو عائیشه (خوای لیلی رازی بی):

ئه و جا بۆ دیفاع و بهرگری له ناموس و شهرفی په یامبه ر ﷺ له سه ریه ک ده ئایهت نه ئیری و نه فهرمو ی: ﴿ ۱۱: إن الذین جاؤا بالافک عصبة منکم ﴾ بی گومان ئه وانیه که ئه و درۆو بوختانه گه وره یان هه لبه ست، کۆمه لیک بوون له خۆتان ﴿ لا تحسبه شرا لکم ﴾ و مه زانن ئه و رووداوه بۆ ئیوه شه رو خراپه ﴿ بل هو خیر لکم ﴾ به لکو چاک و خیره بۆتان ئیوه "به ویاسایه له ئاینده دا نامووسی ملیونه ها موسلمان ئه پاریزری و؛ بهرگری لی ئه کری... که وابوو زۆر چاکه بۆتان، چونکه له لایه که وه دوژمنایه تی بی پرواکانتان بۆ ده رکه وت؛ که تا چ ئه ندازه یه که ئه یانه وی ئابرووی ئه و بنه ماله و خیزانه پاکانه بهرن، شهرفی ئه و بنه مالانه بشکینن.. چاکه بۆتان، چونکه خوی گه وره به دوا ی یه کدا (۱۰) ئایهت ده ئیری بۆ دیفاع له نامووسی داوینپاکان ﴿ لكل امرئ منهم ما اكتسب من الإثم ﴾ بی گومان هه ریه که ش له وانه چه ند له و گوناوه تاوانه به شداره؛ به شیک تاوانی تاییه تی له ئه ستوی خوی دایه "واته: هه رکه سه چه نده کۆشی بۆ کردبی به ئه ندازه ی ئه وهش تۆله وهرئه گری" ﴿ والذی تولى کبره منهم ﴾ ئه و که سه ش که سه روکایه تی به شیکی زۆری ئه و تاوانه یه ی کرد (کۆره که ی سه لوول) ﴿ له عذاب عظیم ﴾ سزایه کی سه خت و گه وره ی بۆ هه یه چونکه هه ر ئه وکاته (سه فوان) وشتره که ی لی ئه خوړی و، خاتوو عائیشه ش له ناو که ژاوه که دا بوو، کۆره که ی سه لوول له ناو خه لکیکی زۆردا وه ستابوو و پرسى ئه مه کییه؟! وتیان: عائیشه ی خیزانی په یامبه ره ﷺ، وتی: ئه مه سویندی بیّت به پاکى نه گه ژاوه ته وه!! ﴿ ۱۲: لولا إذ سمعتموه ﴾ بۆچ کاتی ئیوه ئه و ده نگۆو تۆمه ته تان بیست ﴿ ظن المؤمنون والمؤمنات بأنفسهم خیرا ﴾ پیان و ژنانی پروادار گومانی چاکیان به یه کتر نه برد ﴿ وقالوا هذا إفک مبین ﴾ ونه یان گوت: ئاشکرایه ئه مه بوختان و درۆیه کی زل و روونه، هه ر وه (ئه بوو ئه ییووب) و خیزانه که ی وتیان. به لی ئه وانه (کۆره که ی سه لوول) ونموونه یان له زووه وه له مه لاسدا بوون بۆ شکاندنی بنه ماله ی په یامبه ر ﷺ

تاوانبار ئه که ن: ﴿ ۶: والذین یرمون أزواجهم ﴾ ئه و که سانه ش که تۆمه تی زینا و شه روا ل پیسی ده دهنه پال هاوسه رانیان ﴿ ولم یکن لهم شهداء إلا أنفسهم ﴾ له هه مان کاتدا بیجگه له خۆیان شایه تی تریان نییه شایه تییان بۆ بدهن که ئه و ژنه زینای کردووه "چونکه چوار شایهت پنیسته بۆ ئیسه پاتی زینا ﴿ فشهادة أحدهم أربع شهادات بالله ﴾ جا بۆ ئه وه ی ئه و هه شتا شه لاقه ی له کۆل بکه وی -ئه گه ر شایه د نه بوو- ئه بی هه ریه ک له و جوړه پیانوه چوار جار به ناوی خوا وه شایه تی بدات و سویند بخوات به خوا ﴿ إنه لمن الصادقین ﴾ بلیت: به راستی من له راستگۆیانم "که ئه لیم ئه م ژنه م زینای کردووه" وه به چاوی خۆم تاوانه که یه بینیه ﴿ ۷: والخامسة أن لعنة الله علیه إن کان من الکاذبین ﴾ پینجه م جاریش بلیت: نفرینی خوام له سه ر بیّت ئه گه ر له درۆزنانیش به "به کورتی: هه ر کات کابرایه ک له ژنه که ی خوی خانه گومان که وت و تۆمه تباری کرد به زینا، ئه بی بیبات بۆ لای دادوهری ئیسلام، ئه و جا دادوهریش چوار ئه شه ده و بیلای پی بکیشی که له و قسانه دا راست ئه کات، جا بۆ جاری پینجه م نفرین له خوی بکات، ئه گه ر بوختان بکاو درۆ بکات، جا ئه گه ر ژنه که بی ده نگبوو به رده باران ده کریّت. ئینجا ئه وکاته به لای ئیمامی شافعی و زۆریکی تر له زانایانه وه ئه و ژنه ی به هه تا هه تای لی حه رام ئه بیّت و، ده بی ماره بییه که شی به ته واوی بداتی، له پاشان ژنه که به رده باران ئه کری و، پیانوه که ش رزگاری ئه بی" به لام له گه ل ئه ویشدا خوی دلۆقان ده رفه تیشی بۆ ژنه که هیشتووته وه، که پاش سویندی ئه و پیانوه ده توانی دیفاع له خوی بکات، وه که ئه فهرمو ی: ﴿ ۸: ویدرأ عنها العذاب ﴾ سزا له سه ر ئافره ته "قه زف کراوه که ش" لانه بریّت و "سزانداری" ﴿ أن تشهد أربع شهادات بالله ﴾ که ئه ویش چوار جار شایه تی بداو؛ سویند به خوا بخوات و ئه شه ده و بیلای بکیشی ﴿ إنه لمن الکاذبین ﴾ که میرده که ی له درۆزنانه وه، "درۆش ئه کات زینای داوه ته پالم" ﴿ ۹: والخامسة أن غضب الله علیها ﴾ و بۆ جاری پینجه مین ژنه که بلیت: خه شم و قینی خوام له سه ر بیّت ﴿ إن کان من الصادقین ﴾ ئه گه ر ئه و میرده له راستگۆیان بیّت و منیش زینام کردیّت وه له دوا ی ئه مه دادوهری ئیسلام لیکیان جیا ده کاته وه و بۆ هه تاهه تای لی لیک حه رام ده بن له وته ی ئیمامی شافعی و زۆرتینی زانایاندا وه ژنه که هه موو ماره یه که شی ده که وی. ﴿ ۱۰: ولو لا فضل الله علیکم ورحمته وأن الله تراب حکیم ﴾ خو ئه گه ر فه زل و میهره بانی و ره حمی خوا نه بووبا له سه رتان، و ئه وهش نه بوایه که خوا زۆر ته و به وهرگه وله کارزان و کار جوانیشه ئیوه تووشی ناره حه تی ئه بوون و،

ہاوسہری پہ یامبہر ﷺ "کراوہ" ﴿۱۷﴾: يعظكم الله أن تعودوا لمثله أبدا ﴿۱۸﴾ خوا ناموژگاريتان ئەکات کہ هەرگیز کاری ئاوا دووبارہ نہکەنەوہ ﴿۱۹﴾ إن كنتم مؤمنين ﴿۲۰﴾ ئەگەر ئیوہ بروادار بن ﴿۲۱﴾: ویسن الله لکم الآيات ﴿۲۲﴾ وہ خوا بەلگہ و نایہ تەکانی خویتان بو روون ئەکاتەوہ "کہ دہلالەت لە سەر روونکردنەوہی ئەحکامی تایبەت بە بوہتان کردن دہکات ہاوری لہ گەل رینمایی و وەعز و ہتد... ﴿۲۳﴾ والله عليم حکيم ﴿۲۴﴾ وخوا خوئی زور زانیو، ہیچی لی بزر نابی و بہ ہموو شت دہزانی، کار جوانیشہ لہ دانانی ہموو حوکمیک لہ جینی خویدا.

دەنگۆ قای زینا بو برواداران:

﴿۱۹﴾: إن الذين يحبون أن تشيع الفاحشة في الذين آمنوا ﴿۲۰﴾ بی گومان ئەو کہ سانە ی پینان خو شەو ئەیانەوی کاری ناشیرین و نادروست لەناو خەلکانی برواداردا بلاو ببیتەوہ و ببیتە قاو ﴿۲۱﴾ لهم عذاب أليم في الدنيا والآخرة ﴿۲۲﴾ ئەوہ لەدونیو لەئاخیرەتدا سزای پر بە ئیشیان بو ئامادە کراوہ؛ لەدونیادا داری حەددیان لی ئەدری و؛ لەدوا روژیشدا دوزەخ جیگەیان دەبیت ﴿۲۳﴾ والله يعلم وائتم لا تعلمون ﴿۲۴﴾ وہ خوا ہموو شتی ئەزانی لہ سەر ئیوہ، وہ ئیوہ نازانن ئەوہی ئەو دەی زانی ﴿۲۵﴾: ولولا فضل الله عليكم ورحمته ﴿۲۶﴾ خو ئەگەر فەزل و میہرەبانی خوا نہبوا یہ لەسەرتان ﴿۲۷﴾ وأن الله رؤوف رحيم ﴿۲۸﴾ و خواش بە سۆز و دلاو نہبووبا، ئەوا بەھوی ئەو بوختانەوہ ہمووتانی بە پەلە سزا دەدا بەلام لەو تاوان و گوناحہ -پاش تۆلہ لی سەندن- پاکێ کردنەوہ، پیشەوا (نەوایی) دەلیت: (فيها براءة عائشة ؓ براءة قطعية بنص القرآن العزيز، فلو شك فيها إنسان -والعياذ بالله- صار كافرا مرتدا بإجماع المسلمين. قال ابن عباس ؓ: لم تزن امرأة نبي من أنبياء الله -صلوات الله وسلامه عليهم- وهذا إكرام من الله تعالى لهم). (مسلم ب ۱۷، ل ۱۱۷). واتە ئەم نایەتە: (إن الذين جاؤا بالإفك..) بەرائەت و پاکانە یەکی حەتیمیہ بو خاتوو (عائشە) بەدەقی قورئانی پیرۆز، جا ئەگەر کہ سیک بە گومان بوو تییدا پەنا بەخوا، ئەوہ بەکۆی دەنگی زانیان بە کافرو ہلگەراوہ دادەنری. (ابن عباس) ئەلی: ہەرگیز ژنی ہیچ پیغەمبەریک زیناکار نہبووہ. وہ ئەمەش ریز گرتن بووہ لہ خوا ی بالاوہ بۆیان (قورتوبی) یش ئەلی: (هیشامی کوری عەممار) وتی: لەپیشەوا (مالیک) بیست دەوت: ہەرکەس جوین بە (ئەبووبەکر)، یاخود بە (عائشە) بدا، ئەوہ خوینی حەلالەو دہکوژیت، چونکہ خوا ئەفەرمویت: (يعظكم الله أن تعودوا لمثله أبدا ان كنتم مؤمنين) خواوہنی تەفسیری (کاشف) ئەلیت: (إن

﴿۱۳﴾: لولا جاؤا عليه بأربعة شهداء ﴿۱۴﴾ ئەی بۆج بوختانچییەکان چوار شایەدیان نہهینا بو سەلماندنی داواکەیان ﴿۱۵﴾ فإذ لم يأتوا بالشهداء ﴿۱۶﴾ ئەوسا کہ ہەر شایەتیان نہهینان ﴿۱۷﴾ فأولئك عند الله هم الكاذبون ﴿۱۸﴾ ئیتەردیارہ کہ ئەوانہ بەلای خواوہ درۆزن، ديارہ ئەمە ہەر شە یە کہ بۆہموو بوہتانچییەك، بەتایبەت بو ئەھلی

إِنَّ الَّذِينَ جَاءُوا بِالْإِفْكِ عُصْبَةٌ مِّنْكُمْ لَا تَحْسَبُوهُ شَرًّا لَّكُم بَلْ هُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ لِكُلِّ امْرِئٍ مِّنْهُمْ مَا أَكْسَبَ مِنَ الْإِثْمِ وَالَّذِي تَوَلَّى كِبْرَهُ مِنْهُمْ لَهُ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١٣﴾ لَوْلَا إِذْ سَمِعْتُمُوهُ ظَنَّ الْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بِأَنفُسِهِمْ خَيْرًا وَقَالُوا هَذَا إِفْكٌ مُّبِينٌ ﴿١٤﴾ لَوْلَا جَاءُوا عَلَيْهِ بِأَرْبَعَةِ شُهَدَاءَ فَإِذْ لَمْ يَأْتُوا بِالشُّهَدَاءِ فَقُلْتُ لِيَكُ عِنْدَ اللَّهِ هُمُ الْكَادِبُونَ ﴿١٥﴾ وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ لَمَسَّكُمْ فِي مَا أَفَضْتُمْ فِيهِ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١٦﴾ إِذْ تَلَقَّوْنَهُ بِأَلْسِنَتِكُمْ وَتَقُولُونَ بِأَفْوَاهِكُمْ مَا لَيْسَ لَكُم بِهِ عِلْمٌ وَتَحْسَبُونَهُ هَيِّنًا وَهُوَ عِنْدَ اللَّهِ عَظِيمٌ ﴿١٧﴾ وَلَوْلَا إِذْ سَمِعْتُمُوهُ قُلْتُمْ مَا يَكُونُ لَنَا أَنْ نَتَكَلَّمَ بِهَذَا سُبْحَنَكَ هَذَا مَبْهُتُنْ عَظِيمٌ ﴿١٨﴾ يَعِظُكُمُ اللَّهُ أَنْ تَعُودُوا لِمِثْلِهِ أَبَدًا إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿١٩﴾ وَبَيِّنَ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٢٠﴾ إِنَّ الَّذِينَ يُحِبُّونَ أَنْ تَشِيعَ الْفَاحِشَةُ فِي الَّذِينَ آمَنُوا لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٢١﴾ وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ وَأَنَّ اللَّهَ رَءُوفٌ رَّحِيمٌ ﴿٢٢﴾

ئيفك ﴿۱۳﴾: ولولا فضل الله عليكم ورحمته في الدنيا والآخرة ﴿۱۴﴾ خو ئەگەر فەزل و میہرەبانی خوا نہبوا یہ لەسەرتان لەدونیو لە قیامەتدا ﴿۱۵﴾ لمسکم فیما أفضتم فیہ عذاب عظیم ﴿۱۶﴾ توشی سزایەکی گەورە ی سەخت دەبوون لە سەر ئەو درۆیە لہ سەری چوون ﴿۱۷﴾: إذ تلقونه باللسنتكم ﴿۱۸﴾ کاتی دەمادەم ئەو درۆیەتان لە زمانی یەکتەر وەرئەگرت و لە یەکتەرتان ئەپرسی ﴿۱۹﴾ وتقولون بأفواهكم ما ليس لكم به علم ﴿۲۰﴾ و بە دەمتان دەهات و ہیچ زانیار ییەکیشتان پیی نہبوو ﴿۲۱﴾ وتحسبونہ هینا ﴿۲۲﴾ پښتان وابوو هەروا شتیکی بچوو و ئاسانە! ﴿۲۳﴾ وهو عند الله عظیم ﴿۲۴﴾ بەلام ئەو بوہتانە بەلای خواوہ زور ناقلو و گەورە بوو ﴿۲۵﴾: ولولا إذ سمعتموه قلتم ما يكون لنا أن نتكلم بهذا ﴿۲۶﴾ بۆچی کاتی گویتان لە و بوختانەوہبوو نہتان گوت: ئیمە بۆمان نبیہ ئەم قەسە بەکەین ﴿۲۷﴾ سبحانه هذا بهتان عظیم ﴿۲۸﴾ ئەبوا یە (سبحان الله) تان بکردایەو، سەرتان سوڕ بمایە لەو درۆو بوختانەو بتان وتایە: ئەمە تۆمەت و بوہتانیکێ زور ناقلو و گەورە یە!! بو

خاتو عائیشہ وہ، (مستہج) ی پورزای پیشہوا (تہ بووبہ کر) بوو،
تہو پیایوکی زورلات و بی دہسہ لات و ہزار بوو، تہ بووبہ کر
دہستگیروی تہ کرد، کہ چکی کاتی تہو بوختانہ پیش ہات،
تہویش بہشی خوی تی خست!! جا تہ بووبہ کر سویندی لی خوارد
تیتر ہیچی نہ داتی... تہوسا خوایش تہم ثایہ تہی دابہ زاند

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا خُطُوبَ الشَّيْطَانِ وَمَنْ يَتَّبِعْ
خُطُوبَ الشَّيْطَانِ فَإِنَّهُ يَأْمُرُ بِالْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَلَوْلَا فَضْلُ
اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ مَا زَكَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ أَبَدًا وَلَكِنَّ اللَّهَ يُزَكِّي
مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٦١﴾ وَلَا يَأْتِلُ أُولُوا الْفَضْلِ مِنْكُمْ
وَالسَّعَةِ أَنْ يُوتُوا أُولَى الْقُرْبَى وَالْمَسْكِينِ وَالْمُهَاجِرِينَ فِي
سَبِيلِ اللَّهِ وَلْيَعْلَمُوا وَلِيَصْفَحُوا أَلَا تُحِبُّونَ أَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَكُمْ
وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٦٢﴾ إِنَّ الَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ الْفَاضِلَاتِ
الْمُؤْمِنَاتِ لَعُنُوا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿٦٣﴾
يَوْمَ تَشْهَدُ عَلَيْهِمْ أَلْسِنُهُمْ وَأَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلُهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ
﴿٦٤﴾ يَوْمَ يُنْفَخُ الْيَوْمُؤُفُفُ اللَّهُ وَبَيْنَهُمُ الْحَقُّ وَيَعْلَمُونَ أَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ
الْمُبِينُ ﴿٦٥﴾ الْحَيِّثُ لِلْحَيِّثِينَ وَالْحَيِّثُورُ لِلْحَيِّثَاتِ
وَالطَّيِّبَاتُ لِلطَّيِّبِينَ وَالطَّيِّبُونَ لِلطَّيِّبَاتِ أُولَئِكَ مُبَرَّءُونَ
مِمَّا يَقُولُونَ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ ﴿٦٦﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ
آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ بُيُوتِكُمْ حَتَّى تَسْتَأْذِنُوا
وَتُسَلِّمُوا عَلَى أَهْلِهَا ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴿٦٧﴾

ونہی کرد لہ پیوانی مہردو جوامیرو دہہندہ کہ سویند بخون
دہست بگرنہوہ لہ دہستگروپی خزمان و ہزاران و کوچکہ رانی
ریگہی خوا. ﴿وَلْيَعْلَمُوا وَلِيَصْفَحُوا﴾ دہا تہو جورہ مہردانہ
عہفویان بکن وچاویان لی بیوشن؛ لہوی بہسہ ریاندا دیت
ببورن و پشتگویی بخن و برؤنہوہ سہر پیاوہ تیہہ کہی جارانی
خویان ﴿أَلَا تُحِبُّونَ أَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَكُمْ﴾ مہ گہر نیوہ - خاوہن
بہخششان - خوا لیتان ببوریت!! جا کاتی ٹیمامی (تہ بووبہ کر)
تہو ثایہ تہی بیست، وتی: (بلی أحب أن يغفر الله لي) بہ لی... بہ لی
پیم خوشہ، خوا لیم خوش بی، تیتر پاش تہوہ جیرہ کہی مستہ حی
ناردہوہ بوی و، لی خوش بوو، جا دوی تہوہش (حسان و،
حیمنہو، میستہج) شہ لاقی تہو بوختانہ یان لی درا، دیارہ تہم
ثایہ تہ ریزوبلہو جیگاہی کی ٹیجگار مہزنی تہ بووبہ کر ﴿وَلْيَعْلَمُوا
ثَدَات. (تہ فیسیری ٹیبین کہ سیں) ﴿والله غفور رحيم﴾ چونکہ
خوا زور لیبور دہیہ، زوریش بہسوزو مہرہ بانہ.

الشيعة الإمامية يعتقدون أن نساء الأنبياء جميعهن عفيفات طاهرات،
وأن النبي -أي نبي- لا يضع ماءه إلا في أرحام مطهرة، وأن زوجته
قد تكون كافرة ولن تكون بغيا، لأن الرسول أكرم على ربه وأعز
من أن يجعل تحته بغيا. واته: هه موو شيعه ی ٹیمامی ٹیٹیفایان
وایہ کہ: ژنانی هه موو پیغہ مہران خاوین و داوینپاکن، وہ ہیچ
پیغہ مہرک (ٹاوی خوی نہ کردوتہ جی حہرامہوہ، بہ لی... دہشی
ژنہ پیغہ مہری کافر بووی، بہ لام ہرگیز نہ بووہ داوین پیس
بووی. تہ فیسیری (مجمع البيان) یش تہ لیت: (إن نساء الأنبياء
يجب أن ينزهن عن مثل هذه الحال لأنها تشين، وقد نزه الله أنبياءه
عما هو دون ذلك توقيرا لهم وتعظيما عما ينفر من قبول قولهم
والعمل بدعوتهم).

لہ دووی شہیتان مہرؤن:

دوی تہوہ خوی گہورہ ٹیماندان بہ گشتی ہوشیار تہ کاتہوہو
تہ فہر مووی: ﴿٢١﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا خُطُوبَ الشَّيْطَانِ
تہی تہوانہی برواتان ہیناوہ! بہدوی نہخشہو ہہنگاوہ کانی
شہیتاندا مہرؤن؛ واته: گوی مہگرن بہ درؤو بوہتانکردن بہ
برواداران؛ چونکہ تہوہش لہ ہہنگاوہ کانی شہیتانہ ﴿وَمَنْ يَتَّبِعْ
خُطُوبَ الشَّيْطَانِ﴾ ہہرکہ سیل شوینی ہہنگاوو پیلانہ کانی شہیتان
بکہوی؛ دیارہ تہوہ دووچاری کاری ناہسہندو ناشیاو تہ بیت
﴿فَإِنَّهُ يَأْمُرُ بِالْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ﴾ چونکہ بی گومان شہیتان ہہمیشہ
فہرمان بہ کاری ناہسہندو قیزہون تہ کات ﴿وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ
وَرَحْمَتُهُ﴾ خو تہ گہر فہزل و مہرہبانی خوا نہ بوایہ لہسہرتان
﴿مَا زَكَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ أَبَدًا﴾ یہ کہستان ہہرگیز لہگوناح
پاک و پوختہ نہ تہ بووبہوہ، واته: تہ گہر تہو رینمونی نہ کردناہ
بو پہشیمان بوونہوہ قہت ریتان دہر نہ تہ کرد ﴿وَلَكِنَّ اللَّهَ يُزَكِّي
مَنْ يَشَاءُ﴾ بہ لام خوا مہرہبانی زورہ، بویہ بو ہہرکہ سی خوی
حہزیکاو بیہوی و شایستہش بیت؛ لہگوناحہ کانی پاکی تہ کاتہوہ
﴿وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ﴾ چونکہ خوا زور ژنہوایہ بہ وتہ کردارتان،
زور زانایشہ بہ ہہموو نیازو نیہہ تیگتان، جا کہواتہ پلہ بکن
و پہشیمان ببہوہو دہست لہبوختان کردن ہہلبرگن ﴿٢٢﴾ وَلَا
يَأْتِلُ أُولُوا الْفَضْلِ مِنْكُمْ وَالسَّعَةِ تہی خہلکینہ! بائہوانہ تان
دہولہ مہندن و؛ خاوہنی فہزل و سامان و مالن سویند نہ خون
﴿أَنْ يُوتُوا أُولَى الْقُرْبَى وَالْمَسَاكِينِ وَالْمُهَاجِرِينَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ﴾
کہ بہخشش و کہرمی خویان لہ نزیکان و خزم و بیئہوایان و
کوچکہ رانی ریگہی خوا بگرنہوہ لہبہر تہو بوختانہی بہرامہریان
کرا، تہلہتہ یہ کی لہوانہ دہستی خستبوو ناو مہسہلہ کہی

بوختان كردن بۇ ژنانى خاۋەن باۋەرى بى ئاگا:

جا دواى باس كردنى رووداۋەكەى (ثيفك) دیتە سەر باسى ئەوانەى وا بوختان بۇ ژنانى موسلمان وداۋىنپاك ئەكەن بەگشتىى و، خاتوو (عائيشه) بەتايبەتى، بۆيە ئەفەرموى: ﴿ ۲۳: إن الذين يرمون المحصنات الغافلات المؤمنات ﴾ بى گومان ئەوانەى بوختان بە ژنانى داۋىنپاك و بى خەبەرى بىروادار دەكەن ﴿ لعنوا فى الدنيا والآخرة ﴾ لەدواۋۇيشدا نىرىنيان لىكراۋە ﴿ ولهم عذاب عظيم ﴾ لەگەل ئەۋەشدا سزايەكى گەۋرەشيان بۇ ئامادەكراۋە؛ ﴿ ۲۴: يوم تشهد عليهم ألسنتهم وأيديهم وأرجلهم بما كانوا يعملون ﴾ لەو رۇژدا زمان و دەست و پىيان دەپتە شايدە لەبەرەمبەر ئەۋەكارانەۋە دەيان كرد، جا يا ھەر بەۋاقيى ئەوانە دىنە قسە و گىتوگو و، ھەريەكەيان قسەى خۇى ئەكات و، يەكە يەكە ئەۋە شتانه ئەلئيت كروويانە، يان ھەر شتىكيان كىرديت لەسەريان تۇمار كراۋە لىي ئاشكرا دەپت، ۋەك ئىمزاۋ مۇرو — طبع الأصابع — ى پەنجەكان، كە ئىمرو گەلى تاۋانيان پى ئاشكرا دەكرى ﴿ ۲۵: يومئذ يوفيههم الله دينهم الحق ﴾ لەو رۇژدا خۋاى گەۋرە تۆلەۋ جەزاي بە جىيان دەدا. ﴿ ويعلمون أن الله هو الحق المبين ﴾ ئەۋەسا چاك ئەزانن كە بەراستى خۋايە زاتى ھەقى ئاشكراكەرى ھەموو شتىك. تەفسىرى (كەششاف) ئەلئيت: لە تەۋاۋى قورئاندا تاۋانىك نىيە كە خۋاى گەۋرە بەۋ توندو تىژيە ھەپەشەى لى كىرديت ۋەك ئەۋە ھەپەشە لەبوختان كەرانى خاتوو عائشە دەكات خۋا لىي رازى بىت.

پاكان بۇ پاكان، ناپاكانىش بۇ ناپاكان:

﴿ ۲۶: الخبيثات للخبيثين ﴾ ژنانى پىس و ناپاك بۇ پياۋانى پىس و ناپاكان ﴿ والخبيثون للخبيثات ﴾ ۋە پياۋانى پىس و ناپوختىش بۇ ژنانى پىس و ناپاكان، چونكە ھاۋ تەرازۋى يەكن ﴿ والطيبات للطيبين ﴾ و ژنانى پاكىش بۇ پياۋانى پاك ﴿ والطيبون للطيبات ﴾ و پياۋانى پاكىش بۇ ژنانى پاك، چونكە ھىچ لايەكيان بەدناۋ نەبۋون، ئەم ئايەتەش بەلگەيە بۇ پاك و خاۋىنى خاتو عائشە — خۋا لىي رازى بىت — چونكە ئەگەر پاك نەبۋبا بۇ پىغەمبەر ﷺ نەدەبۋو ﴿ أولئك مبرؤن مما يقولون ﴾ ئەمانە (عائشە سەفۋان) دوورو بەرىن لەو تۆمەتانەى ناپاكان ئەللىن و رەۋاجى پى ئەدەن ﴿ لهم مغفرة ورزق كريم ﴾ لەپاداشتى ئەۋ بوختانەدا بۇيان كراۋە و رۇزىيەكى نەپراۋەيان لەبەھەشتدا بۇ ھەيە.

بى ئىزن سەر بەمالى ھىچ كەسىكدا مەكەن:

ئىنجا بۇ ئەۋەى كۆمەل و كۆمەلگە، بەپاكى بىمىنئەۋەۋە نەتوانن بوختان بۇ يەكتىرى بىكەن، بەرنامەى زيارەت و سەردانى يەكتىرى دادەنئىت، بۆيە دەفەرموى: ﴿ ۲۷: يا أيها الذين آمنوا لا تدخلوا بيوتا غير بيوتكم ﴾ ئەى ئەۋانەى باۋەرتان ھىئاۋە! بى لەمالى خۇتان مەچنە ھىچ مالئىكى تر ﴿ حتى تسأسوا وتسلموا على أهلها ﴾ تا مۇلەت دەخۋازن و سلاۋ لە دانىشتۋوان و خاۋەن مالەكان دەكەن ﴿ ذلكم خير لكم ﴾ ئا ئەۋە بۇ ئىۋە چاكتەرە، تا بەبى مۇلەت خۇتان بىكەن بە ژۋورا ﴿ لعلكم تذكرون ﴾ بەشكو لەۋ شىۋەيە پەندو ئامۇژگارى ۋەر بگرن و كارى پى بىكەن. پىلۋىك وتى: ئەى پەيامبەرى خۋا ﷺ! ئايا دەبى لەدايكشم مۇلەت ۋەرىگرم؟ ئەۋىش فەرموى: بەلى، كاپرا وتى: ئاخىر جگە لەمەن كەسىكى دىكەى نىيە خزمەتى بكا؟ پەيامبەرىش فەرموى: باشە پىت خۇشە دايكت بەرووتى بىيىنى؟ كاپرا وتى: نا، ئەۋىش فەرموى كەۋاتە ھەركاتى دەتەۋى بچىتە ژۋورەكەيەۋە ئاگادارى بىكە، ئەۋجا بچۇ ژۋورەۋە. ئىمامى (بەيھەقى و تەبەرى) رىۋايەتيان كىروۋە ﴿ ۲۸: فإن لم تجدوا فيها أحدا ﴾ ئىنجا ئەگەر كەسىكتان لەۋ مالانەدا دەست نەكەۋت مۇلەتتان بدا، ۋە يا زانىتان كەس لەمال نىيە ﴿ فلا تدخلوها حتى يؤذن لكم ﴾ مەچنە ژۋورەۋە تا مۇلەتتان ئەدرى لەلايەن كەسىكەۋە ئىزنى بەدەست بى، چونكە خانۋوبەرە رىزو حورمەتىكى تايبەتى خۇى ھەيە، ھىچ كەسىك بۇى نىيە حورمەتى بشكىنى ﴿ وإن قيل لكم إرجعوا ﴾ خۇ ئەگەر پىشتان وترا بگەرپنەۋە (لەبەر ھەر ھۆيەك بىت) ﴿ فارجعوا ﴾ ئىۋەش بەبى دلگىرانى و نارەحەتى بگەرپنەۋە ﴿ هو أذكى لكم ﴾ ئەۋەش بۆيۋە باشترو چاكتەرە ﴿ والله بما تعملون عليم ﴾ خۋاش ئاگادارو زانايە بە ھەرچى ئىۋە ئەيكەن. كەۋاتە پىۋىستە رىزو حورمەتى خانەۋ مەنزلى ھەموو كەسىك بپاريزرى، ۋەنابى ھەركەس بە ئارەزوۋ خۇى بىكات بە ژۋورى ھىچ كەسىكى تردا.

تېيىنى: ئىمامى ئەحمەد — خۋا رەحمى پى بكا — ئەلى: ئىنسان ھەركات گەرايەۋە بۇ مالى خۇى، چاك وايە لەدەم دەرگادا بىكۋى، يا پى بىكۋى بە ئەرزدا، ھەر بۆيە پىغەمبەر ﷺ رى نادا بەۋانەى — لەسەفەرىكى دوور دەگەرپنەۋە — بى ئاگادار كىرەنەۋەى مال و منال بەشەۋ خۇيان بىكەن بەمالا! لە فەرمۋودەيەكى دىكەدا ھاتۋە: كاتى پىغەمبەر ﷺ لەسەفەر دەگەرپنەۋە، لەنزىك شارى مەدىنەدا بارخانەيان دەخست تاكو نىكى ئىۋارە، ئەۋسا ئەى فەموو: با ئەۋ ژنانە ئامادە نىن بۇ پىشۋازى مېردەكانيان، خۇ

و چاوو ههردوو دهست تهنها بۆ کاتى ئه نجامدانى نوێژه کانه، نهک له دهروهوى نوێژهکان، چونکه هه موو جهسته و لاشه ی ژنان عه ورتنه و، رهوانییه ده رخستنی و ته ماشا کردنی، بۆ میزدو مه حهرم نه بییت، وههروهها یاساغه بۆ نامه حهرم ته ماشای هه ر جینگایه کی ژنان بکات، مه گه ر کاتى ناچارى، وهک سه یر کردنی پزیشکی

ئاماده بکه ن و، پاک و ته میزی خۆیان بکه ن و، پرچه کانیان شان بهکن. (متفق علیه). خیزانی (عه بدوللای کورى مه سعود) ته لى: هه ر کات عه بدوللا ته گه راپه وه بۆ مال له ده م ده رگا که دا ته کۆکی و، توفى ده کړده و، تا بى ئاگادارى ئیمه نه ییته ژوره وه و شتى ببینی، چه زى پى نه کا. ۲۹: لیس علیکم جناح ﴿هه چ جوړه سه رکۆنه و گونا هیکتان له سه رنییه بى مؤله ت وه رگرتن﴾ ان تدخلوا بیوتا غیر مسکونه ﴿که بچه مالیکه وه چۆل بى و که سی تیا نیشه جى نه بى، وهک میوانخانه و دام و ده زگا حکومییه کان و مزگه وت و شوپنه گشتییه کان...﴾ فیها متاع لکم ﴿که ل و په لى ئیوه ی تیدا بییت﴾ والله یعلم ما تبدون وما تکمنون ﴿ئیوه هه رچی ده ر بخن و، هه رچیش بشارنه وه خوا ده ی زانی و ئاگاداره لى، ده زانی به چ مه به ستیکه وه ته چنه نه و مالانه وه.

له ژنانى نامه حهرم چاو داخه ن:

ئینجا له م چه ند ئایه ته شدا خوا رینما یی موسلمانان ده کات، بۆ وه زه ن نه کړدن له ژنان و، چاو نووقاندن هه میشه له ئاستیان: ﴿۳۰: قل للمؤمنین بغضوا من أبصارهم﴾ ته ی موحه ممه د به پیاوانى برودار بلئ: چاو بنووقین له ئاستى ژنانى نامه حهرمدا "واته له ئاستى ته وانه ی وا ته توان مارهیان بکه ن" چونکه له چاو داخستندا ده رگای هه موو خراپه یه ک دائه خریت. (ئه حمد شه وقی) چه نده جوان ته لیت:

نظرة فابتسامه فسلام فکلام فموعد فلقاء

فان لم تجدوا فيها أحدا فلا تَدْخُلُوا حَتَّى يُوْذَنَ لَكُمْ ﴿۳۱﴾ قِيلَ لَكُمْ أَنْ جِعُوا فَأَنْجِعُوا هَؤُلَاءِ لَكُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ ﴿۳۲﴾ لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ مَسْكُونَةٍ فِيهَا مَتَاعٌ لَكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ وَمَا تَكْتُمُونَ ﴿۳۳﴾ قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ بَعْضُوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَحَفَظُوا أَرْوَاحَهُمْ ذَٰلِكَ أَرْكَىٰ لَكُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ ﴿۳۴﴾ وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ بَعْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَحَفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلَا يَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَىٰ جُيُوبِهِنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ آبَاءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ أَبْنَاءِهِنَّ أَوْ أَبْنَاءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنَاتِ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنَاتِ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوِ التَّابِعِينَ غَيْرَ أُولِي الْإِرْبَةِ مِنَ الرِّجَالِ أَوِ الطِّفْلِ الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلَىٰ عَوْرَتِ النِّسَاءِ وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَ الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿۳۵﴾

پیاو، کاتى پزیشکی ژن نه بییت، یا کاتى بۆ هه لگرتنى شایه تی بییت. به شیکی زۆر له زانیان ته لئین: نابى ئافره تیش سه یری هه چ شوپنیکى پیاوان بکا، نه به ئاره زوو وه، نه به ناچارى، به لگه ی ئه م فه رموده یه (ئیمامى ترمزى) ته ی گپړیته وه له (ئوم سه له مه) وه که نه وو (خاتوو مه یموونه) لای پیغه مبه ر ﴿بوون، جا له و کاته دا (ئیب ن ئومى مه کتومى) نابینا هات، پیغه مبه ر فه رموى: چاوی خۆتان بگرن له نه زهرو، خو داپۆشن! ئوم سه له مه ته لى: وتم: باشه! ته ی نه و نابینا نی یه؟ فه رموى ته ی بۆ ئیوه ش نه و نابین؟. هه ندیکى دى پیاوان وایه نوارینى ژنان بۆ پیاو نامه حهرم به بى ئاره زوو و نه نه سست ره وایه، وهک له فه رموده یه کی (متفق علیه) دا هاتوه: (چه به شه) یییه کان رۆژى جه ژن شه ره نیزه یان نه کړد له مزگه وتدا پیغه مبه ر ﴿خویشی سه یری ده کړدن و خاتوو عانیشه یشى له پشت خو یه وه دانابوو سه یری ده کړدن.﴾ و لیضربن بخمرهن علی جیوبهن ﴿با گۆشه ی سه رپۆش و له چه که کانیان بدن

﴿و یحفظوا فروجهم﴾ وه داوین و عه ورتى خۆیان بپاریزن ﴿ذلک ازکی لهم﴾ بى گومان ته وه باشتره بۆیان ﴿إن الله خیر بما یصنعون﴾ بى گومان خوا به و هه موو ئاکارانه یان به ئاگایه "دیاره ته مه هه ره شه یه کی سه خته له وانه ی سنوورى خوا ته شکینن.

جل و به رگی بالا پۆش (حیجاب):

﴿۳۱: وقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ بَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَیَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ﴾ به ژنانى باوه ردار بلئ: باچاویان دا بخن له ته ماشای نامه حهرم و، عه ورتیشیان بپاریزن له گونا هه ﴿ولا یبدین زینتهن﴾ لا ما ظه ر منها ﴿زینته ت و جوانى و خشلى خۆیان ده رنه خه ن له ئاستى نامه حهرم، بیجگه له وه ی لى ده رده که وى، واته: نه و نه دامانه نه بییت له کاتى ئیش و کارى ناو مالدا ده رنه که ون وهک ده م و چاوو هه ردوو ده ست - وهک ئیب ن عه بباس ده لى-، نه وه قه ی نا کات. (شیخی به یزاوی) یش ته لیت: قسه ی راست ته وه یه: مؤله ت دان بۆ ده رکه وتنى ده م

سہریچی دورور بکھ ونه وه.

ژنانی بی میرد به شوو بدن:

جا دوی باس کردنی چاو داخستن و پاراستنی عورته،
 نه فہرموی: ﴿ ۳۲: وَأَنْكحُوا الْأَيَامَى مِنْكُمْ ﴾. ئی موسلمانان!
 ژنه بی میرد کانتان به شوو بدن، بو پیاوه بی هاوسره کانشتان،
 هاوسر پیدا بکن، واته: هاوکاری و، یارمته تی نیرینه کانتان بدن
 با ژن بین، ئاسانکاری و ریگهش بو ژنان خوش بکن با میرد
 بکن ﴿ وَالصَّالِحِينَ مِنْ عِبَادِكُمْ ﴾. بو بندهو کهنیزه چاک
 و صالحه کانشتان هروا بکن، واته: بو بندهکان ژن بهین و،
 کهنیزه کانش به شوو بدن، به کورتی: خوی گه وره فرمان
 به سهرپرستی کارانیان ئه دا که بندهی بی ژن، یان کهنیزه کی
 بی میرد نه هیله وه، تا فساد و خراپه روو نه دات ﴿ إِنْ يَكُونُوا
 فَقَرَاءَ يَغْنَمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ ﴾. ئه گهر لات و دهسته نگیش بن، دل
 سارد مهن لین، چونکه خوا له فزل و میهره بانی و بههری
 خوی بی نیازو دهوله مندیان ئه کات ﴿ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴾. وه خوا
 خوی پهرده رو به خشرو، زور زانایه به بهرزه وندهی بنده کانی.
 واته: هه ژاری مه که نه له میهر له بهر دم خواستنی خوارواوه کتان،
 چونکه خوا به خشش و بههری زوره.

ئینجا روو ئه کات ئه وانهی دهسه لاتی ژن هینانیان نییه و نه فہرموی:
 ﴿ ۳۳: وَلِيَسْتَعْفِفَ الَّذِينَ لَا يَجِدُونَ نِكَاحًا ﴾. با ئه وانهش دهسه لاتی
 زه ماوه ندو ژن هینانیان نییه، بهر دهوام به (عیففت) خو رابگرن و،
 به پاکي رهفتار بکن ﴿ حَتَّى يَغْنِمَ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ ﴾. هه تا خوا
 له فزل و بههری خوی دهر ویکیان لی دهکاته وه و دهوله مهنده
 بی نیازیان ئه کا ﴿ وَالَّذِينَ يَبْتَغُونَ الْكِتَابَ مِمَّا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ ﴾
 ئه و به ندانه شتان، ئه یانه وی خو رزگار بکن و له کویلاهی تی ئازاد
 بین ﴿ فَكَاتِبُوهُمْ إِنْ عَلِمْتُمْ فِيهِمْ خَيْرًا ﴾. پسوولہ یان بو بنووسن و
 بیکه مانگانه به سهر یانه وه، ئه گهر خیرو چاکه و توانایی کارکردن
 و خو ئازاد کردنتان لی دیتن، واته: ئه تان زانی ئه مانهت و فامیان
 تیایه و، ناوهر وکی پسوولہ تان بوجیبه جی ئه کهن ﴿ وَأَتَوْهُمْ مِنْ
 مَالِ اللَّهِ الَّذِي آتَاكُمْ ﴾. له مال و سامانهش خوا پی به خشیون،
 بهشیان بدن، زه کات بی، یان سه دهقه، بو ئه وه بتوانن خو
 ئازاد بکن پی، ئه مه یه که پیغه مبر ﴿ ۳۴: فَهَرْمَوْهُ ﴾ (ثلاثه
 حق علی الله عونهم: التناكح یزید العفاف، والمکاتب یرید الأداء،
 والغازی فی سبیل الله)) (رواه الامام احمد، والترمذی، والنسائی،
 وابن ماجه). سی کهس ههن، ههقه که خوا یارمه تی بیان بدات:
 ژن هینر به مه بهستی خو لادان له گوناح، هاوکاری خواهنه نامه

به سهر سینگیشیاندا تا گهردن و سینگ و بهر وکیان دهر نه که وی ﴿ وَلَا
 یَبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبَعُولَتِهِنَّ ﴾. وخشل و جوانی و زینه تیان "سهر و
 مل و گووی و سینگ و قول و بال و لاقیان" دهر نه خهن بو مرده کانیان
 نه بیست ﴿ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ آبَاءَ بَعُولَتِهِنَّ ﴾. یان بو باوکیان، یان بو
 باوکی شوو کانیان "خه زوریان" ﴿ أَوْ أَبْنَائِهِنَّ ﴾. یان بو کوری
 خویان ﴿ أَوْ أَبْنَاءَ بَعُولَتِهِنَّ ﴾. یان بو کورانی میرد کانیان ﴿ أَوْ
 إِخْوَانِهِنَّ ﴾. یان بو براکانی خویان ﴿ أَوْ بَنِي إِخْوَانِهِنَّ ﴾. یان بو
 کوری براکانیان ﴿ أَوْ بَنِي أَخَوَاتِهِنَّ ﴾. یان بو کوری خوشکه کانیان
 چونکه ژیان له گهل ئه و جوړه که سانه دا که متر چاوه روانی فیتنه و
 کاری خراپیان لیوه ده کری. جا له بهر ئه وه بو ژنان رهوایه
 دهست و پی و لاق و سهر و مل و سینگ له لای ئه وانه دا دهر
 بخهن، ئه لبه ته بو میرد کانیان زیاتریش له وانه دروسته ﴿ أَوْ
 نَسَائِهِنَّ ﴾. یا بو ژنانی هاو پروایان، وهك خویان، به لام نابی
 له لای ژنیکی پاشگه ز بووه، یان له لای ژنانی جووله که و گاورد
 خویان دهر بخهن ﴿ أَوْ مَمْلُوكَاتِ أَيْمَانِهِنَّ ﴾. یان ژنه به ند کانیان
 -که نیزان-، به لام زانیان له نیری خولامیاندا قسهی جیاوازیان
 هیه ﴿ أَوْ التَّابِعِينَ غَيْرِ أُولَى الْإِرْبَةِ مِنَ الرِّجَالِ ﴾. یان پیوانی
 شوینکه و توانی ژنان بی ئاره زوو بی نیاز، (له خزمه تکارو گیله
 پیوا) که ههستی ژن و میردیان نییه، جا له بهر پیری، یان
 له بهر په تهر پیان، یان له بهر ئه وه که لکی ژن و میردیان پیوه
 نه بی، مه به ستیشیان له شوینکه و تنیان ته نها تیتر کردنی ئاره زووی
 زکیانه ﴿ أَوْ الطِّفْلَ الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلَى عَوْرَاتِ النِّسَاءِ ﴾. یان
 ئه و مندالنه ی ئاگیان له به بدن و جی شهرمی ژنان نییه و، هیشتا
 بالغ نه بوون و کاروباری ژن و میردی نازان، دیاره ئه وهش گونا
 نییه ژنان دهست و پی و مل و سنگیان له لایاندا و ده درخن ﴿ وَلَا
 یَضْرِبْنَ بَأَرْجُلِهِنَّ لِعِلْمٍ مَا یَخْفَى مِنْ زِينَتِهِنَّ ﴾. وه ههروه ها ژنان
 -له کاتی رویشتندا- نابی پنیان به زه ویدا بدن که بزانی تی چ
 خشل و زینه تیکیان داشاردوه. له سهرده می نه فامیدا ژنان به لای
 خه لکدا ئه رویشتن و توند قاچیان به زه ویدا ده داو خره ی خرخال و
 پاوانه و باز نه کانیان ئه هات تا مهردوم سهر یان بکات، جا خوی
 گه وره فہرموی نابی ئه و کاره بکن، ئیستایش گهل له ژنان
 جوړه پیلاوی له پی ئه کهن و له کاتی رویشتندا توند به زه وی
 ده بدن و ته قهی دیت!! ﴿ وَتَبَوَّأُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَیْهَا الْمُؤْمِنُونَ ﴾
 که و ابو ئی باوهر داران! هه مووتان به ره و لای خوا بگه رپنه وه و
 په شیمان ببنه وه و چاوتان له ئاستی نامه حره م دا بخهن و عوره تتان
 بیاریزن.. ﴿ لَعَلَّكُمْ تَفْلَحُونَ ﴾. به شکو گشتیان هه مه له دونیاو، هه مه
 له قیامهت، رزگارو به اختیار بین و، بو هه تا هه تاییش له گوناوه

رابردوی پیش ئیوهش، به تابیبت یوسف و مهربم که نه شو بهی
به سه رها ته که ی خاتو عائیشه وه دل دانه وهیه هم بو پیغه مبه ر،
هم بو خاتوو عائیشه.

و پسووله داره کان، نه وانه یان ده یانه وی حه قه که جیبه جی بکه ن،
مواجهید له پیناوی سه ر خستنی ئایینی خودا. پی شه وا (موسلیم
و نه بو داوود) نه لئین: (عه بدوللای کوری ئوبه ی) مونافیق، دوو
که نیزه کی هه بوو، گه لی جار بو زینا و شهروال پیسی زوری
لی نه کردن!! ئینجا هه ر نه وه که نیزانه سکا لایان برده لای
پیغه مبه ر ﷺ، (سه دی) نه لی: بو قیزه ونکردنی نه وه جو ره خو وه
نا په سه ندانه خوا فه رموی: ﴿ولا تکرهوا فیتاکم علی البغاء﴾
هه رگیز که نیزه کانتان ناچار مه کهن بو داوین پیسی، واته:
له بهر به ده ست هیئانی ده سته و تیکی دونیایی ناچار یان مه کهن
به زینا و له شفرۆشی خو یان. ﴿ان اردن تحصنا﴾ نه گه ر ویستیان
داوینپاک بن، واته: زور کاریکی نا په سه ندو نا به جیبه فه رمان دان
به له شفرۆشی و شهروال پیسی، به تابیبت که خو شیان له وکاره
ناشیرینه بیزار بن. به لی ئافره تان به سروشت - وه که ده لئین -
هیژی ئاره زووی جنسییان زیاتره، جا که و ابو زور عاره له سه ر
خا وه نه کان یان نه وه ژنه داوینپاکانه له کاتی خویدا به شوو نه دهن و
ناچار یان بکه ن بو له شفرۆشی. روونکردنه وه یه ک: به پیی زانیاری
(علم الأصول) نه م ئامیرو نه داتی شه رته: (ان)، بو به یانی واقعیه،
که واته هیج مه فه مو یکی موخاله فه ی نی یه. (ئیین که سی) نه لی:
(هذا - الشرط - خرج الغالب فلا مفهوم له). ﴿لتبتغوا عرض
الحياة الدنيا﴾ بو نه وه هه تا مال و سامانی ژیا نی نه م دونیایه تان
ده سکه وی، وه ک ماره یی و، به کریدانیان و، مندا له کان یان ﴿ومن
یکرهن﴾ جا هه ر که سی که به زور ناچار یان بکات بو زینا و
شهروال پیسی و، پاشانیش په شیما ن ببیته وه ﴿فان الله من بعد
اکراهن غفور رحیم﴾ بی گومان خوا له پاش زور لیکردونیان - بو
نه وه کاره نا په سه ندنه - زور لی بوورده یه کی میهره بانه. ﴿۳۴:

وَأَنكحُوا الْأَيَّامَ مِنكُمْ وَالصَّالِحِينَ مِنْ عِبَادِكُمْ وَإِمَائِكُمْ إِن
يَكُونُوا فُقَرَاءَ يُغْنِهِمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴿٣٥﴾
وَلَيْسَ غَفِيفَ الَّذِينَ لَا يُجِدُونَ نِكَاحًا حَتَّى يُغْنِيَهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ
وَالَّذِينَ يَبْتَغُونَ الْكِتَابَ مِمَّا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ فَكَاتِبُوهُمْ إِنْ
عَلِمْتُمْ فِيهِمْ خَيْرًا وَأَنُوتُمْ مِنْ مَالِ اللَّهِ الَّذِي آتَاكُمْ وَلَا
تُكْرِهُوا فَتِيَّتَكُمْ عَلَى الْبَغَاءِ إِنْ أَرَدْنَ تَحَصُّنًا لِبُتُغُوا عَرْضَ الْحَيَاةِ
الدُّنْيَا وَمَنْ يَكْرِهِنَّ فَإِنَّ اللَّهَ مِنْ بَعْدِ كُرْهِيهِمْ غَفُورٌ رَحِيمٌ
﴿٣٦﴾ وَلَقَدْ أَنزَلْنَا إِلَيْكُمْ آيَاتٍ مُبِينَاتٍ وَمَثَلًا مِنَ الَّذِينَ خَلَوْا
مِنْ قَبْلِكُمْ وَمَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِينَ ﴿٣٧﴾ وَاللَّهُ نُورُ السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضِ مِثْلُ نُورِهِ كَيْشْكُوفٍ فِيهَا مِصْبَاحٌ الْيَمِينُ فِي نُجَابَةٍ
الزَّجَاجَةِ كَأَنهَا كَوْكَبٌ دُرِّيٌّ يُوقَدُ مِنْ شَجَرَةٍ مُبَارَكَةٍ زَيْتُونَةٍ
لَّا شَرْقِيَّةٍ وَلَا غَرْبِيَّةٍ يَكَادُ زَيْتُهَا يُضِيءُ وَلَوْ لَمْ تَمْسَسْهُ نَارٌ
نُّورٌ عَلَى نُورٍ يَهْدِي اللَّهُ لِنُورِهِ مَنْ يَشَاءُ وَيَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَلَ
لِلنَّاسِ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٣٨﴾ فِي يُثُوبُ أَذِنَ اللَّهُ أَن تَرْفَعَ
وَيَذْكُرَ فِيهَا أَسْمَاءُ رُسُلِهِ فِيهَا يَعْلَمُونَ وَالْأَصْحَابُ ﴿٣٩﴾

نه زله ی نوورو رووناکی خوا:

به لی کاتی خوا له م سووره ته دا گه لی حوکی روون کرده وه. ئیستا
دیته سه ر نه و با سه یه که خوا هه ر خو ی خا وه نی هه موو نوورو
رووناکییه که له دونیا و له قیامه تدا، نه فه رموی: ﴿۳۵: الله نور
السموات والأرض﴾ هه ر خوا یه نوورو رووناکی ئاسمانه کان
و زه ی.

نه وه یه که له ئاسماندا نه وه هه موو نه ستیره و به لگانه ی دروست کردوه،
له زه ویشدا په یامبه ری ناردوه به و هه موو به لگه و نه حکامه وه،
خه لکی پی شه رازو رینموونی بکات بو رپیازی راستی، خوا
هه ر خو یه تی داهینه ری نه م بوونه وه ره، هه ر خو یه تی هو ی
دهر که وتن له م بوونه وه ردا، رینموونکارو، راویژکاری ئاسمانه کان
و زه ویه، دروستکارو هه کان هه موو به نووری نه و ری دهر نه کهن،
هه ر به فه رمان و بریاری نه و نه سوورین ﴿مثل نوره کشکاة

ولقد أنزلنا إليكم آيات مبينات ومثلا من الذين خلوا من قبلكم
وموعظة للمتقين﴾ بی گومان ئیمه چه ندین ئایه تی روونکهره وه ی
نه حکامان بو دابه زانندن، وپرای چه ندین نموونه و به سه رها ت
وداستانی نه وه گه لانه ی بهر له خو تان بوون، هه روه ها له گه ل په ندو
ئاموزگارییه ک بو خه لکانی له خواترس، نه وانه ی که ئاماده بییان
تیایه بو ترس له خوا؛ هه ندی له پیاوه ورده کاره کان نه لئین: کاتی
(یووسف) بوختانه که ی بوکرا، خوا ی گه وره له سه ر زمانی مندالی که
- که هیشای له لانه کدا بوو - پاکانه ی بو کرد، کاتیکیش خاتوو
(مهربم) تووشی نه و بوختانه بوو، نه ویش هه ر له سه ر زمانی
مندالی (عیسا) ی کو ری دا پاکانه ی بو کرا، به لام کاتی خاتوو
عائیشه تووشی نه و بوختانه گه وریه کرا، خوا خو ی له قورئاندا
پاکانه ی بو کرد. هه روه ها باسکردنی هه وال و داستانی گه لانی

فيها مصباح ﴿ نموونه ی نوورو رووناکى نهوخوايه، وهک تاقیکه کهچرايه کی گه وړه ی پرشنگذاری پر نووری تیدا هه لکراییت ﴿ المصباح فی زجاجة ﴾ چراکesh له ناو چوار چیوه به کی پاکى دره وشاوه ی شووشه به کدا بیت ﴿ الزجاجه کأنها کوب درى ﴾ شووشه کهش وهک نه ستیره به کی پرشنگذاری گهش بیت ﴿ یوقد من شجرة مباركة زيتونة ﴾ چراکesh له دار (زهیتوون) یکى به فپرو به بهرکهت، رۆن وسووته مه نییه که ی وهربگیرى ﴿ لا شرقية ولا غربية ﴾ داره کهشى نه هه میسه له بهر خورگه یه، تابه دریزایى رۆژ، خور لیى بدا، نه هه میسهش له نزارو سیبه ردايه، تاقهت خور لیى نه دات، به لکو له شوینیکدا روابیت خورانگه ز نه بی و به هه میسهش سهوزو جوان بیت ﴿ یکاد زيتها یضئ ﴾ رونه کهشى نه و نه ده پاک و پاکز بیت، نزيك بیت هه ر له خوویه گربگرى ﴿ ولو لم تمسسه نار ﴾ به بی نه وه ناگریشى بهر کهوى، چونکه زهیتى ره س، نه و نه ده جوانه کاتى سهیرى نه که ی، ده لییت بی نه وه ناگرى تخون کهوى خو ی داگیرسى، کاتى ناگریشى نه گاتى شو له و رووناکیه که ی زیاتر نه بیت، دلی باوه دارانیش ناوایه، به نوورو رووناکى خوا دانه گیرسى، پیش نه وه رینوینى و شاره زاکرى، جا هه ر کاتیکش باسى ئیسلامى بۆ کرا ورینما بوو، نه واه زوویى به ره و ریگه ی راست نه واه و هیدايهت نه بی ﴿ نور علی نور ﴾ رووناکى له سه ر رووناکى، تاقه که، چراکesh، شووشه که، زهیته پاکه که، نه مانه هه ره موو نه بنه هو ی زیده رووناکى و بریقه ی چراکesh ﴿ یهدى الله لنوره من یشاء ﴾ بی گومان خوا ویستى له هه ر که سیك ببی، نه واه رینموونى نه کات بۆ نوورو رووناکى خو ی ﴿ ویضرب الله الأمثال للناس ﴾ و خوا هه میسه بۆ خه لکی نموونه دینیته وه، بۆ نه وه ی باشترو چاکتر تى بگن ﴿ والله بکل شیء علیم ﴾ وه خوا به هه موو شتیک زاناو ناگاداره، نه زانئى کى شایسته ی هیدايهت.

ریزی مزگه وته کان و یادی خوا:

ئینجا خوا باسى شوین وجیگا خوا به رستیبه کانیان بۆ نه کاو ده فهرمو ی: ﴿ ۳۶: فی بیوت اذن الله أن ترفع ﴾ له ناو چه ند مال و مزگه وتیکدا خوا مۆله تى داوه که ده ستى ریزیان له بان بی، نه و مزگه وتانهش ده بی تنه ا له سه ر ناوی نه و بینابکرین، تا بینه مه ناره ی هیدايهت و تیشکی رۆحی ﴿ ویذكر فيها اسمه ﴾ وه ده بی تنه ا ناوی نه و یان تیا ببریت ﴿ یسبح له فيها بالغدو والآصال ﴾ به به یانى و ئیواراندا، نو یژو ستایش و ته سبیحاتى پاکى نه و ده کهن: ﴿ ۳۷: رجال لا تلهيهم تجارة ولا بيع عن ذكر الله وإقام

الصلاة وإيتاء الزكاة ﴾ پیاوانیک بازگانى و کرین و فروش، له یادی خوا و له بهر یاکردنى نو یژو به خشینی زهکات غافلان ناکا، واته: له لایه که وه هه رده م خه ریکى په یدا کردنى زیان و ژیوارن و، له لایه کی تریشه وه یادی خوا ده کهن و، هه ر کات بانگ گوترا، نه واه به په له نه رۆن به دهم نو یژو کانیا نه وه، وه هه ر کاتیکش زهکاتیان که وته سه ر، به خیرایى جیبه جیى نه کهن ﴿ یخافون یوما تتقلب فيه القلوب والأبصار ﴾ له رۆژیک نه ترسن که دل و چاو تییدا گش نه گه رین و وه رده چه رخین، واته: له رۆژى نه ترسن ناخو له چ لایه که وه فریشته ی سزا بیان گرن و، نامه یان چۆن بدریتى؟ ﴿ ۳۸: لیجزیهم الله أحسن ما عملوا ﴾ به رده واه نا به و شیوه یه سه رگه رمى خوا به رستین، تا خوا له بهر امبه ر کرده وه کانیا نه وه به چاکترین شیوه پاداشیان بداته وه ﴿ ویزیدهم من فضله ﴾ وه له فه زلی خو ی بۆیان زیاد کا، واته: له ونیعمه تانه ی که نه مان نایزان و تنه ا خوا خو ی نه ی زانئى به هه ره مه ندیان بکا ﴿ والله یرزق من یشاء بغير حساب ﴾ وه خوا به هه رکه سیك خو ی بیه وى و چه زیکا، رۆزى بی ژماره ی نه داتى.. چونکه نه واه له دونیادا زورخویان ماندوو ده کرد بۆ نه و، بۆیه نه میس نه مپو بی نه ندازه پاداشیان نه داته وه.

له فه زل و گه و ره یى مزگه وتدا، ئیمامى (بوخارى) و، ئیمامى (موسلیم) ریوايه تیان کرده که پیشه واه (عوسمان) گوتویه تى: گویم له پیغه مبه ر بوو ﴿ ده فهرموو: ((من بنى لله مسجدا یتغى به وجه الله بنى الله له مثله فى الجنة)) واته: هه ر که سیك له بهر خوا مزگه وتیک بکاته وه، مه به ستیشى هه ر ره زامه ندی و خوشنودى نه و بیت، بی گومانه که خوا ی دلۆقانیس نموونه ی نه و مزگه وته - له گه و ره یى و بچوکیدا - کۆشکیکی ده داتى له نیو به هه شتدا.

ئیمامى (موسلیم) یش له (نه بوو بورد) وه نه لی: پیاوانیک له مزگه وتدا هاوارى بۆ شتیکى گوم بووی خو ی نه کرد، پیغه مبه ر ﴿ فهرموو: ((لا وجدت، إنما بنيت المساجد لما بنيت له)) واته: یاخوا نه که ویته وه ده ستت، نه ی مه گه ر نازانى مزگه وته کان تنه ا بۆ خوا به رستى بیناکراون! وه له فهرمووده یه کی (متفق علیه) دا هاتووه: ((إذا مر أحد بسهام ان یقبض علی نصالها، لئلا یؤذى الناس)) واته: هه رگا که سیك بیه وى به ناو مزگه وتدا تیه رى "بایمینیته وه" تفهنگ و چه کیشى پی بوو، ده با باشباشى تیره که ی مه حکم بکاو، (مه ترسى ده رچونى نه هیلیت) تاخه لکی نازار نه دات.

دوو مه سه ل بۆ حاشاکه ران له دین:

﴿ ۳۹: والذین کفروا أعمالهم کسراب بقیعة ﴾ کاتى خوا ی گه و ره باسى حالى پروادارانى کرد، ئیستا دیته سه ر باسیکی

السموات والأرض)، دل بی پروا کانیسی وه سف کرد به جیگه تاریکی و زولمت.

توانایی خواو بالا دهستی:

جا ئیتر دواى ئەوه چەند بە لگەیهك بۆ كافران دینیتهوه، تا

يَجَالُ لَا تُلْهِمُهُمْ حَيْرَةً وَلَا يَبْعَ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَإِذَا
الْكَذِبُ يَخْفُونَ يَوْمًا تَتَغَلَّبُ فِيهِ الْقُلُوبُ وَالْأَبْصَارُ ﴿٣٧﴾
لِيَجْزِيَ اللَّهُ أَحْسَنَ مَا عَمِلُوا وَيَزِيدَهُمْ مِنْ فَضْلِهِ وَاللَّهُ يَرْزُقُ
مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿٣٨﴾ وَالَّذِينَ كَفَرُوا أَعْمَالُهُمْ كَسَرَابٍ
بِقِيعَةٍ يَحْسَبُهُ الظَّمْآنُ مَاءً حَتَّى إِذَا جَاءَهُ لَمْ يَجِدْهُ شَيْئًا
وَوَجَدَ اللَّهَ عِنْدَهُ فُوقَهُ حِسَابَهُ وَاللَّهُ سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿٣٩﴾
أَوْ كَظُلُمَاتٍ فِي بَحْرٍ لُجِّيٍّ يَغْشَاهُ مَوْجٌ مِنْ فَوْقِهِ مَوْجٌ مِنْ
فَوْقِهِ سَحَابٌ ظُلُمَاتٌ بَعْضُهَا فَوْقَ بَعْضٍ إِذَا أَخْرَجَ يَكْدُورُ
يَكْدُرْهُمْ أَنْ يُبْجَلَ اللَّهُ لَهُ نُورًا قَالَهُ مِنْ نُورٍ ﴿٤٠﴾ أَلَمْ تَرَ أَنَّ
اللَّهَ يُسَبِّحُ لَهُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالطَّيْرِ صَنَعْتَ كُلَّ قَدَرٍ
عِلْمَ صَلَاتِهِ وَسُبْحَانَ اللَّهِ عِلْمُ مَا يَفْعَلُونَ ﴿٤١﴾ وَاللَّهُ مُلْكُ
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَإِلَى اللَّهِ الْمَصِيرُ ﴿٤٢﴾ أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يُخْرِجُ
سَحَابًا ثُمَّ يُؤَلِّفُ بَيْنَهُ ثُمَّ يَجْعَلُهُ رُكَامًا فَتَرَى الْوَدْقَ يَخْرُجُ مِنْ
خِلَالِهِ وَيَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ مِنْ جِبَالٍ فِيهَا مِنْ بَرَدٍ فَيُصِيبُ بِهِ مَنْ يَشَاءُ
وَيَصْرِفُهُ عَنِ مَنْ يَشَاءُ يَكَادُ سَنَازِرُهُ يَذْهَبَ بِالْأَبْصَارِ ﴿٤٣﴾

به شکو پروا بینن: ﴿٤١﴾ أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يُسَبِّحُ لَهُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضِ ﴿٤٢﴾ ثابا نهت زانیوه ئەى موحه مەد ﷻ! هەرچی و
هەرکەس لە ئاسمانەکان و لە زەوی دان، (فریشتە، جن، ئینسان)
لە هەموو عەیب و نەنگێک خوا پاک ڕائەگرن؟ هەندیکى بە زمانى
وتارو، هەندیکى بە زمان حال ﴿٤٣﴾ وَالطَّيْرِ صَافَاتٍ ﴿٤٤﴾ وه ئەو مەل
و پەلە وەرانهش، کە پۆل پۆل بە ئاسماندا دەفرن و بالیان دەکەنەوه
﴿٤٥﴾ کَلَّ قَدَ عِلْمَ صَلَاتِهِ وَتَسْبِيحِهِ ﴿٤٦﴾ هەر یەكەشیان نوێژو تەسبیحی
خۆی دەزانى، بەلێ هەموو پەلە وەرەن و گیانلە بەران، وجود و
بوونیان بەو شێۆهیه کە هەیه، نیشانە و بەلگەن لەسەر بوونی
خواو تاک و تەنیاىی ئەو! ﴿٤٧﴾ وَاللَّهُ عِلْمُ مَا يَفْعَلُونَ ﴿٤٨﴾ و خوا
لەتەواوى ئەو کردەوانەى ئەوان ئەنجامی ئەدەن زاناو ئاگادارە
﴿٤٩﴾ ٤٢: وَاللَّهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ﴿٥٠﴾ وه خواوەنیتی ئاسمانەکان
و زەوى هەر هەموو بوخوایه ﴿٥١﴾ وَإِلَى اللَّهِ الْمَصِيرُ ﴿٥٢﴾ سەرەنجام
گەرانهوى هەمووانیش، هەر بۆلای خوایهو، پاداشت و تۆلەى

بى پروا يانیش، وهك ئەفەرموى: ئەوانەى خوانەناس و بى پروا
بوون، کردەوه کانیان -کە لە دونیادا دەیان کردن- وهك سەراب و
تراویلکەیهك وایه لە دوورەوه لە دەشتیکى کاکى بە کاکى و بیاباندا لە
گەرمای نیوهرۆدا بریسکە بداتەوه ﴿٥٣﴾ یحسبه الظمآن ماء ﴿٥٤﴾ مروڤى
نینوو لە دوورەوه وادەزانیت ئاوه ﴿٥٥﴾ حتى إذا جاءه ﴿٥٦﴾ هەتا کاتى
دەگاتە لای ﴿٥٧﴾ لم یجدہ شیئا ﴿٥٨﴾ هیچ شتیکی دەست ناکەوى،
نە ئاوو، نە تەرى ئاو ﴿٥٩﴾ ووجد الله عنده فوفاه حسابہ ﴿٦٠﴾ وه
ئەو نەندە دەزانى خوا لە لای ئامادەیه و، بە پێى کارو کردەوه کانى،
حسابی بە تیرو تەسەل بۆ دەکات، واتە: کە لە قیامەت بە خوا
دەگات، ئاو خوا دەبینى حیسابى بۆ تەواو کردووہ ﴿٦١﴾ واللہ سریع
الحساب ﴿٦٢﴾ خواش حیسابیکیشى بە چەسپانە. لە فەرموودەیه کى
(متفق عليه) دا هاتووہ: لە ڕۆژى قیامەتدا بە جوولە کەکان ئەوترى:
ئێوه لە دونیادا چیتان دەپەرست؟ ئەوانیش ئەلین: (عوزەیر) مان
دەپەرست! پێیان ئەوترى: درۆ ئەکەن، چونکە خوا مندالی بۆ
خۆی نەگرتووہ. دیسان پێیان ئەوترى: ئەى ئیستا داواى چى
ئەکەن؟ ئەلین: ئەى پەرورەدگارى ئێمە! زۆر تینوو مانە، تیز و مان
بکە، لە پاشا پێیان ئەوترى: سەیر بکەن ئایا نابینن؟ ئینجا ئاگرێک
وہک تراویلکە ئەهینریتە بەردەمیان و لەتوورە پیددا خۆی دەخواتەوه،
ئەوانیش بە ناچارى بەرەو ڕووی دەچن و دەکەونە نیوہەوه. ﴿٦٣﴾ ٤٠:
أو كظلمات فى بحر لجى ﴿٦٤﴾ یا خود کارو کردەوه یان وهك چەند
تاریکیه کە لە ناو دەریایه کى قوول و بى پەیدا ﴿٦٥﴾ یغشاه موج
من فوقه موج ﴿٦٦﴾ شەپۆل لە سەر شەپۆل دای پۆشى ﴿٦٧﴾ من فوقه
سحاب ﴿٦٨﴾ لە ژووری ئەویشەوه هەوریکى رەشى بارانزاوى چروپ بى
ظلمات بعضها فوق بعض ﴿٦٩﴾ ئیتر چەند تاریکیه کە هەندیکى لە
سەر ووی هەندیکه وه.

﴿٧٠﴾ إذا أخرج يده لم يكد يراه ﴿٧١﴾ هەرکە بیهوى دەستی خۆی بپینیتە
دەرى، لەوانەیه دەستی خۆی نەبینى! لەبەر ئەو هەموو تاریکییانە،
تاریکی دەریاکە، تاریکی شەپۆلەکان، تاریکی هەورەکە، ئەمانە
هەموو ﴿٧٢﴾ ومن لم يجعل الله له نورا ﴿٧٣﴾ وه هەر کەسێ کە خوا خۆی
رێنموونى نەکاو نوورو رووناکی پى نەدات ﴿٧٤﴾ فما له من نور ﴿٧٥﴾
هیچ نوورو رووناکیه کى نییه رێى پى دەریکات، ئەو هەش نموونهى
دلى هەموو کافرێکە، کە نەزانى بۆچى بەدیھینراوهو، ئەنجامى
بۆ کوپیه؟! (ئێبىن عەبباس) ئەلئ: مەبەست بەم ئایەتە: (یغشاه
موج من فوقه موج من فوقه سحاب) ئەو پەردەیه کە بەسەر دلى
وگوپى و چاوه کانیاندا هاتووہ، وهك ئەفەرموى: (ختم الله على
قلوبهم وعلى سمعهم وعلى أبصارهم غشاوة.. ٧/٢). جاکاتى خوا
دلى پروادارە کانى وهسف کرد بە جیگەى نوورو هیدایەت: (الله نور

هموو که سیش نه داته وه.

دیسانه وه خوا به لگه یه کی تر دینیته وه بۆ دهسلات و توانایی خوی، و نه فهرموئ: ﴿۴۳: الم تر أن الله یزجی سحابا﴾ ثایا تو نه ت زانیوه که: خوا به شیئیه یی و له سهر خو په له هه وره کان، ده ئازوکی و ده بات بۆ هه رجیگایه ک خوی مه به سستی بیئت ﴿ثم

يُقَلِّبُ اللَّهُ الْأَيَّلَ وَاللَّهُ هَارٍ فِي ذَلِكَ لَعِبَةٍ لِّأُولِي الْأَبْصَارِ ﴿٤٣﴾
وَاللَّهُ خَلَقَ كُلَّ دَابَّةٍ مِنْ مَّاءٍ فَمِنْهُمْ مَنْ يَمْشِي عَلَى بَطْنِهِ وَمِنْهُمْ مَنْ يَمْشِي عَلَى رِجْلَيْنِ وَمِنْهُمْ مَنْ يَمْشِي عَلَى أَرْبَعٍ يَخْلُقُ اللَّهُ مَا يَشَاءُ
إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٤٤﴾ لَقَدْ أَنْزَلْنَا آيَاتٍ مُبِينَاتٍ
وَاللَّهُ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٤٥﴾ وَيَقُولُونَ
أَمَّا بِاللَّهِ وَبِالرَّسُولِ وَأَطَعْنَا ثُمَّ تَوَلَّوْا فَرِيقٌ مِنْهُمْ مِنْ بَعْدِ
ذَلِكَ وَمَا أُولَئِكَ بِالْمُؤْمِنِينَ ﴿٤٦﴾ وَإِذَا دُعُوا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ
لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ إِذَا فَرِيقٌ مِنْهُمْ مُعْرِضُونَ ﴿٤٧﴾ وَإِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ
يَأْتُوا إِلَيْهِ مُدْعِينَ ﴿٤٨﴾ أُولَئِكَ قُلُوبُهُمْ مَرْضٌ أَرَأَيْتُمْ أَتُمْ بِخَافُونَ
أَنْ يَحْجِفَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَرَسُولُهُ أَلَمْ يَكُنْ لَهُمُ الْفُطُورُ ﴿٤٩﴾
إِنَّمَا كَانَ قَوْلَ الْمُؤْمِنِينَ إِذَا دُعُوا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ
أَنْ يَقُولُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٥٠﴾ وَمَنْ
يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيُخَشِ اللَّهَ وَيَتَّقْهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ ﴿٥١﴾
وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ لَنْ تُعْرَضُوا وَلَنْ يُخْرِجَنَّكُمْ
لَا تُفْسِدُوا طَاعَةً مَعْرُوفَةً إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿٥٢﴾

یؤلف بیته ﴿پاشان په یوه ستیان ده کاو مو توره ده بن﴾ ثم یجعله رکاما ﴿نه وسا چین چین له سهریه ک که له که یان ئەکا﴾ فتری الودق یخرج من خلاله ﴿ئینجا ده بیننی دلۆپه دلۆپه باران له توئ هه وره کانه وه دیته خواری﴾ وینزل من السماء من جبال فیها من برد ﴿وه خوا له وه ورانه وه که به کیو ده چن – هندی جار تهرزه ده بارینئ.

(ثبین که سیر) دهئ: (قال بعض النحاة: (من) الأولى لإبتداء الغاية، والثانی للتبعیض، فالثالثة لیبان الجنس، ومعناه: أن فی السماء جبال برد ینزل الله منها البرد. وأما من جعل الجبال هنا کنایة عن السحاب فإن (من) الثانية عنده لإبتداء الغاية، لكنها بدل من الأولى) والله أعلم. ﴿فیصیب به من یشاء﴾ ئینجا هه رکه سی ئه وه مه یلی لی، تهرزه که لئی ده دات ﴿ویصرفه عن من یشاء﴾ هه رکه سیش خوی بیهوی لئی نه دا، لئی لاده دا ﴿یکاد سنا برقه یذهب بالأبصار﴾ نزیکه تیشکی بریسکه که ی سومای چاویان ببا ﴿۴۴: یقلب الله

اللیل والنهار﴾ بی گومان هه ر خوایه شه وو روژ تاوتوئ و؛ ئالو گوژ نه کات، جاری دریز، جاریکیش کورت، ده می سارد، ده می گهرم ﴿إن فی ذلك لعبرة لأولی الأبصار﴾ بی گومان له و ئالو گوژره شدا په ندو ئاموژگارییه کی زور هه یه بۆ خوا وه بینایی و ئاقلان، بۆ نه وانه ی وا به وردی سه یر نه که ن و، به وردیش بیر نه که نه وه. یه کیکی تر له نیشانه کانه ی دهسلاتی فراوانی زاتی خوا نه مه یه که ده فهرموئ: ﴿۴۵: والله خلق کل دابة من ماء﴾ گشت زینده وه ره هه موو جوو لنده یه کی له ئاو دروست کردوه، (فرشته) و (جننی) نه بی، نه وان له نوورو ئاگرن. ئینجا نه فهرموئ: ﴿فمنهم من یمشی علی بطنه﴾ هه یانه له سهرزگ ده روا (وهک مارو هه موو گیانداریکی خشوک) ﴿ومنهم من یمشی علی رجليں﴾ هه شیانه له سهر دووی ئه روژ (وهک ئاده مزادو مه ل و په له وه ره کان) ﴿ومنهم من یمشی علی أربع﴾ و لیئانه له سهر چوار په لان ئه روژ (وهک بز و مه رو و شترو...) ﴿یخلق الله ما یشاء﴾ خوا نه هه ر نه وانه ی دروست کردی، به لکو هه ر شتی هه ز لی بکا، به مه یلی خوی دروستی نه کات ﴿إن الله علی کل شئ قدير﴾ چونکه خوا به سهر هه موو شتیکدا دهسلاتی هه یه، به کورتی، نه وه هه موو جوژه ئازهل و گیانله به رانه، که له م بوونه وه ره دان، هه موو ده ستمان رانه کیشن بۆ باوه ر هینان به خوایه کی به دهسلاتی کار جوان ﴿۴۶: لقد أنزلنا آیات مبينات﴾ بی گومان ئیمه چه ند به لگه و ئایه تیکی ئاشکرا و روونکه ره وه مان ناره خواری بۆ هه دایه تکردن ﴿والله یهدی من یشاء إلی صراط مستقیم﴾ خوا رینوینی هه رکه سی نه کات بۆ ریی راست، خوی بیهوی و شیاویش بیئت.

باوه رداران و دوورازییه کان:

﴿۴۷: ويقولون آمنا بالله وبالرسل وأطعنا﴾ مو نافقه کانیش به سهر زاری ئه لئین: ئیمه ش بروامان به خوا و به په یامبه ر هیناوه و گویرایه لیشیمان کردوه ﴿ثم يتولى فريق منهم من بعد ذلك﴾ که چی هه ر دوا ئه وه دهسته یه کیان، له برپاره کانی خوا روو وه ر نه چه رخنن و رازی نابن! ﴿وما أولئك بالمؤمنين﴾ نه وانه له بنه رته دا برودار نین، به لکو ته نها به ده م بروایان هیناوه ئه لئین گویرایه لئین ﴿۴۸: وإذا دعوا إلى الله ورسوله ليحكم بينهم﴾ کاتیکیش بانگ بکریں بۆلای برپاره کانی خوا و په یامبه رکه ی نه و، تا له نیوانیاندا داوه ری بکه ن ﴿إذا فريق منهم معرضون﴾ که چی دهسته یه کیان، کت و پر روو وه ر نه گهرن و ئاماده نابن ﴿۴۹: وإن يكن لهم الحق يأتوا إليه مذعنين﴾ وه نه گهر سوور بزائن، نه و سوود وقازانجه بۆ نه وان ده بی و، به وان ده درئ، به په له دینه لای

تهدوا ﴿ خو نه گهر فرمانبردارو گویرایه لی نه و بن نه و رینوین و به اختیار نه بن ﴿ وما علی الرسول إلا البلاغ المبین ﴿ دلنیا شبن که پیغمبر ﷺ ته نه را که یاندنی ناشکرا و روونی له سر شانه، ئیتر نه گهر ئیوه سر پیچی له و بکن، نه و نه و هرکاری خو ی دهکات، گونا و تاوان به ته نه له سر ئیوه یه.

قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ فَإِن تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا عَلَيْهِ مَا حُلَّ
وَعَلَيْكُمْ مَا حُمِّلْتُمْ وَإِنْ تُطِيعُوهُ تَهْتَدُوا وَمَا عَلَى الرَّسُولِ
إِلَّا الْبَلَّغُ الْمُبِينُ ﴿٥٠﴾ وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا
الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ
الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَى لَهُمْ
وَلَيَكْبِدَنَّ لَهُمْ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي
شَيْئًا وَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿٥١﴾
وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ لَعَلَّكُمْ
تُرحَمُونَ ﴿٥٢﴾ لَا تَحْزَنْ الَّذِينَ كَفَرُوا وَمُعْجِزَاتُ اللَّهِ فِي الْأَرْضِ
وَمَا وَدَّعَهُمُ النَّارُ وَلَيْسَ الْمَصِيرُ ﴿٥٣﴾ يٰٓأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا
لَيَسْتَخْلِفَنَكُمْ الَّذِينَ لَمْ يَكُنْ أَيْمَنُكُمْ وَالَّذِينَ لَمْ يَلْبِغُوا الْحِلْمَ مِنْكُمْ
ثَلَاثَ مَرَّاتٍ مِنْ قَبْلِ صَلَاةِ الْفَجْرِ وَحِينَ تَضَعُونَ ثِيَابَكُمْ مِنَ الظَّهِيرَةِ
وَمِنْ بَعْدِ صَلَاةِ الْعِشَاءِ ثَلَاثُ عَوْرَاتٍ لَّكُمْ لَيْسَ عَلَيْكُمْ
وَلَا عَلَيْهِمْ جُنَاحٌ بَعْدُ مِنْ طَوَفَاتٍ عَلَيْكُمْ بَعْضُكُمْ عَلَى
بَعْضٍ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ الْآيَاتِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٥٤﴾

باوهرداران ده بنه جینشین:

خوا ی میهره بان جوړی کی تر له پاداشی موسلمانان ملکه چه کان باس
نه کات و نه فهرمو ی: ﴿ ۵۰: وعد الله الذين آمنوا منكم وعملوا
الصالحات ﴿ بی گومان خوا به و که سانه تان که برویان هیناوه و کاره
چاک و جوانه کانیا ن نه نجام داوه، به ئینی دا: ﴿ لیستخلفنهم فی
الأرض ﴿ لهم زهمینه دا بیانکا به جینشین و، کللی ده سه لاتداری
دونیا یان ته سلیم بکا، واته: بیان کات به خه لیفه ی رووی زهوی
﴿ کما استخلف الذين من قبلهم ﴿ هروهک چون موسلمانانی پیش
نه وانی کرده جینشین. کاتی هاوه لانی په یامبر ﷺ هاتنه مه دینه،
عه ره به کان لییان زیت بوونه وه، نه مانیش له بهر نه وه نه یان توانی
ته نه ساتیکیش چه که کانیا ن دابنن، له ناو خو یاندا وتیان: باشه!
خو ئیمه بو نه و باوهرمان هیناو کوچمان کرد، ئیتر ته نه له
خوا بترسین، که چی وائیس تا وه زعمان نه وه یه ده ی بینین، نه و

و ملکه چی نه بن و، رازی ده بن به برپاری په یامبر ﷺ ﴿ ۵۰: أفی
قلوبهم مرض أم ارتابوا ﴿ مه گهر نه خوشی نیفاق و دوو رووی له
دل یاندا هیه، یا خود دوو دل و به گومانن، سه بارت به په یامبر یتي
موحه ممد ﷺ ﴿ أم يخافون أن يحيف الله عليهم ورسوله ﴿ یا خود
نه ترسن - له کاتی برپاره کاند - خواو په یامبره که ی ﷺ ستم
ونا هه قییه کیان لی بکن؟ بویه ناو گویرایه لی نابن؟ !! ﴿ بل أولئك
هم الظالمون ﴿ نا.. به لکو نه و ان له بنه رتا خو یان ستمه کارن،
دل یان نه خوشه، نه گینا چاک نه زانن که په یامبر زور داد په روه روو
داد گهره ﴿ ۵۱: إنما كان قول المؤمنين إذا دعوا إلى الله ورسوله
ليحكم بينهم ﴿ نه وه حالی دوو روه وکان بوو، به لام و ته و گو فتاری
بر واداره کانیش کاتی بانگ ده کرین بولای خواو پیغمبره که ی ﷺ
بو نه وه ی له نیوانیا نندا داوه ری بکا ﴿ أن يقولوا سمعنا وأطعنا ﴿
هر نه مه یه که نه لین: نه و بیستمان و گویرایه لیشین. واته:
نه گهر نه وانیش بر وادار بوونایه، ده بوو هر ناو یان بووتایه
﴿ وأولئك هم المفلحون ﴿ نا نه وانه - که بو زه زامه ندی خوا په له
نه کن - سه رفرازی راسته قینه ی دونیا و قیامه تن ﴿ ۵۲: ومن
طاع الله ورسوله ﴿ هره که سی گویرایه لی خواو په یامبره که ی بکا
﴿ و يخش الله وبتقه ﴿ و له خوا بترسیت، له بهر نه و دریغیا نه ی
که کردوویه تی، وه له سر پیچی خوی بیاریزی، ﴿ فأولئك هم
الفائزون ﴿ نا نه وانه ن سه رکه و ت و بره و ن. بو جاریکی تر دیته وه
سهر باسی دوو رووه وکان و ده فهرمو ی: ﴿ ۵۳: وأقسموا بالله جهد
أيمانهم ﴿ وه به وپه ری هیز سویندیا ن به خوا ده خوارد ﴿ لئن أمرتهم
ليخرجن ﴿ نه گهر تو فرمانیا ن پی بکه یت به ده رچوون بو جیهاد،
نه و زو له گه لت ده ر نه چن ﴿ قل لا تقسموا طاعة معروفة ﴿ پییان
بلی: سویند مه خو ن، چونکه سوینده کانتان درویه، گویرایه لی و
ملکه چی ئیوه ش، شتیکی دیاره و زانراوه، ناشکرایه که نه وه ی
ئیوه ده لین ته نه به زمانه، نه ک به دل ﴿ إن الله خير بما تعملون ﴿
به راستی خوا به نا گایه به هه موو کارو کرده وه کانتان، چ نه ینی و،
چ ناشکرای ی ﴿ ۵۴: قل أطيعوا الله وأطيعوا الرسول ﴿ پییان بلی:
گویرایه لی راسته قینه ی خواو گویرایه لی په یامبر ﷺ بکن، نه ک وه ک
خوتان نه لین، که چی واش نییه ﴿ فإن تولوا فإنما عليه ما حمل ﴿
خو نه گهر روویان وهر گیرا و راستیا ن نه و ت، نه وه به راستی زیانتان
هر به خوتان گه یاندووه، چونکه نه و په یامبره ﷺ ته نه نه رکی
را که یاندنی په یامی خوا ی له سه ره ﴿ وعليكم ما حملتم ﴿ ئیوه ش
به برسی نه رکی سه رشانی خوتان ده بن و، توله ی یاخی بوونتان
و. سهر پیچیتان له گویرایه لی و فرمانبردار ی پیغمبره - وه ک
(ئیب عه بباس) نه لی - له سهر خوتان ده که و ی ﴿ وإن تطيعوه

خولام و كه نيزه و مندالى نابلق سى كات ئيزن ده خوازن:

له نايه ته كانى پيشه وه هه ندى له شيوه و ئادابى هاتوو چوى بو
 لاي يه كتر باس كرد، ئيستاييش باسى سهردانى خزم و خويشان
 ئەكات بۆلای يه كتر، وه كه فه رموى: ﴿ ۵۸: يا ايها الذين
 آمنوا ليستأذنكم الذين ملكت أيمانكم والذين لم يبلغوا الحلم
 منكم ثلاث مرات ﴾ ئەى ئەوانەى باوەرتان هيناهه! باخولام
 و به نده و كه نيزه كانتان و، ئەوانەش كه هيمان بى نه گه يشتوون
 و (بالغ نه بوون) به لام مه يلى جينسييان هه يه، له سى كاتدا
 مۆلەت وەرگرن! بۆ هاتنه ناو ژوورى تايبه تى نووستنى ژن و ميڤد
 ﴿ من قبل صلاة الفجر ﴾ له پيش نويزى به يانى دا" دياره له و
 كاته دا مروف خوى كردووه ته وه بۆ حه وانسه وه ﴿ وحين تضعون
 ثيابكم من الظهيرة ﴾ دووه: نيوهرۆيان، كاتى جل و بهرگتان
 دانه نين بۆ ئيسراحت ﴿ ومن بعد صلاة العشاء ﴾ له پاش نويزى
 خه وتنان "كه له و كاته شدا خوتانتان ئاماده كردووه بۆ خه و دياره
 ئەم سى كاته، كاتى دانانى جل و بهرگى ئيشه و، كاتى حه وانسه وه
 و پشوو دانه، بۆيه به تايبه ت ناويان ئەبات ﴿ ثلاث عورات
 لكم ﴾ كه ئەم سى كاته، كاتى ته نيايى ئيوه يه، وه عه وهره تى
 ئيوه تيا دهر كه وى، كه واته ده بى به نده و كه نيزه و منداله كانىشتان
 ئاگادار بكه ن تا له و سى كاته دا بى مۆلەت نه يه نه ژووره وه ﴿ ليس
 عليكم ولا عليهم جناح بعدهن ﴾ دواى ئەو سى كاته! ئيتير هيج
 قه ي ناكاه و گله بى له ئيوهش و ئەوانيش ناكريت ﴿ طوافون عليكم
 بعضكم على بعض ﴾ به يانيان و ئيواران بگه رين به سهرتانا، چونكه
 زۆر قورسه بۆ ههردوولاتان گش كات ئەوانه ههرداواى مۆلەت
 بكه ن" ﴿ كذلك يبين الله لكم الآيات ﴾ هه ر ئا به و شيوه يه خوا
 نايه ته كانى قورئان بۆ ئيوه روون ئەكات وه ﴿ والله عليم حكيم ﴾ ئەو
 خوايهش زۆر زاناو، به ئاگايه، به كارى به نده كانى دروستكاره.

ئينجا حوكمى ئەو مندالانهش باس ئەكات بالغ ده بن، ئەفه رموى:
 ﴿ ۵۹: وإذا بلغ الأطفال منكم الحلم ﴾ وهه ر كاتى منداله كانتان
 گه وره بوون و پيگه يشتن، ئەگه ر چى بۆ سالى بالغ بوونيش "زانايان
 قسه ي جياوازيان هه يه: ئايا نيشانه ي بالغ بوون چيه وه، سالى
 بالغ بوون چه نده؟ ﴿ فليستأذنوا ﴾ بائه وانيش له هه موو كاتدا
 مۆلەت بخوازن ﴿ كما استأذن الذين من قبلهم ﴾ وه ك چۆن ئەو
 بالغ و پيگه يشتوانه ي پيش ئەمان، مۆلەتيان ده خواست ﴿ كذلك
 يبين الله لكم آياته ﴾ هه ر ئا به و شيوه يه خوا حوكمه كانى خوى بۆ
 ئيوه روون ئەكات وه، ده ئيوهش به باشى وهريان بگرن ﴿ والله عليم
 حكيم ﴾ و خوا زۆر زاناو ئاگايه زۆريش كار جوانه. ئينجا خوا باسى

جار خواي گه ورهش به و شيوه يه دلخوشي كردن، موزده يشى پى دان
 به فه تحى خۆره لآت و خۆرئاواى روو زه وى، له هه مان كاتدا
 ئەوه يشى بۆ كردن، چونكه بى وچان پيغه مبه ر ﴿ خوى و،
 خه ليفه كانى - دواى خوى - هه ر له جيهادو له جم و جوولدا بوون،
 وه پيغه مبه ر ﴿ له بهر روشنايى به لئنه كانى خوا دا فه رمويه تى:
 ﴿ إن الله زوى لى الأرض فرأيت مشارقها ومغاربها، وسيلغ ملك
 أمتى ما زوى لى منها ﴾ (موسليم). واته: خواى ده سه لاتدار زه وى
 بۆ پيچامه وه بۆ تۆمار كردم، ئەمنيش ته ماشاى گش خوره لآتى
 و خۆرئاوايم كرد، جامزگينى بيت كه ده سه لات وه يزى ئومه ته كه م
 ده گاته گشت ئەوشوينا نه. وه له فه رموده يه كى ديكه دا - پيشه و
 موسليم هيناهيه تى له (جابين) وه - ئەلى: له پيغه مبه ر ﴿
 بيست، فه رموى: ﴿ لا يزال أمر الناس ما ضيا ما وليهم اثنا عشر
 رجلا ﴾ له فه رموده يه كى تر دا هاتووه: ﴿ (الخلافة ثلاثون سنة، ثم
 تكون ملكا عضوا) ﴾ (پيشه و ئەحمه د). واته: هه تا ئەو دوانزه
 پياوه - مه به ستى دوازه خه ليفه كه يه - سه ربه ره شتى كارو فه رمانى
 خه لكى بكه ن، ئەوا ئيش وكارى مه ردوم به چاكى ده روا. ﴿ وليمكن
 لهم دينهم الذى ارتضى لهم ﴾ ئەودين و ئايينهش خوا خوى بۆى
 په سه ند كردوون، ريشه دارو سه قامگير و ساب ت و دامه زراو ده كا
 بۆيان ﴿ وليبدلهم من بعد خوفهم أمنا ﴾ وه ترس و بيمه كه شيان بۆ
 ده گورى به ئارامى و ئاسووده يى ﴿ يعبدوننى لا يشركون بى شيئا ﴾
 ئيتير ئەو كاته ته نها من بپه رستن و هيج شتيكش نه كه نه هاو به شم
 ﴿ ومن كفر بعد ذلك ﴾ ئەوسا هه ركه سيكيش - پاش ئەوه - كافر
 بوو، واته: پاش هاتنه دى به لئنه كه ﴿ فأولئك هم الفاسقون ﴾
 ئا ئەوانه فاسيق و ده رچوو له سنوورى شه ر ﴿ ۵۶: وأقيموا
 الصلاة وآتوا الزكاة ﴾ (ئەى ئيمانداران!) نويزى كامل بكه ن و،
 به شيك له داراييتان به ناوى زه كاته وه بدن ﴿ وأطيعوا الرسول ﴾
 وه له په يامبه ريش ﴿ فه رمانبه ردارى و گوياريه لى بكه ن ﴿ لعلمكم
 ترحمون ﴾ تا به شكوو بهر ره حمه ت و بهر سووزى خوا بكه ون.
 ئينجا ئەنجامى بى برويان ئەبريته وه ئەفه رموى: ﴿ ۵۷: لا
 تحسبن الذين كفروا معجزين فى الأرض ﴾ بيت وانه بى ئەوانه ي
 خوانه ناس و بى بروان، ده توانن كه له سزاي خوا رابكه ن و ده سه و
 سانمان بكه ن له زويداو، نه توانين تۆلەيان لى وەرگرين، نه،
 شتى وانابى و، هه رگيزيش له ده ستمان ده رناچن ﴿ وماؤاهم النار
 ولبئس المصير ﴾ له دواوژيشدا جيگه ي ئەوانه ئاگرى دۆزه خه و،
 واى چ جيگايه كى خراپه دۆزه خ.

چونکہ خوا زۆر لیبووردهیه، زۆریش میهره بان و دلۆقانه.

وہک خۆتان بانگ له بیغه مه‌ر مه‌که‌ن:

جا پاش ئەو ھەر يېزىو شەرفى پەيامبەر ﷺ لەو سوورەتەدا ھەرکەوت ،
بۆ جارێكى تر ئەو قەدر زانینە باس ئەکاتەو ھو ئەفەر مووی :
﴿ ٦٣ : لا تجعلوا دعاء الرسول بينكم كدعاء بعضكم بعضا ﴾ ئەى
موسلمانەکان ! بانگ کردن لە پەيامبەر ﷺ وەك بانگکردن لە خۆتان
دامەنن یا خود بەناوى خۆیەو بانگى لى مەكەن ، وەك ئێو ھە
لە یەكتر بانگ ئەكەن ، بەلكو بەو بلیئ : یا (رسول الله، یابى الله...) .
﴿ قد يعلم الله الذين يتسللون منكم لواذا ﴾ بىگومان خوا ئاگای
لەو كەسانە ھەيە كە لە پشت یەكتر خۆ ئەشارنەو ھو خۆ ئەدەنە
پال یەكتر ھو دەدزنەو لێتان ، وە لە مزگەوت یەكە یەكە خۆیان
دەكێشایە دەرەو ، بى مۆلەت ﴿ فليحذر الذين يخالفون عن
أمره ﴾ دەبا ئەوانەى سەر یېچى لە فەرمانى پەيامبەر ﷺ ئەكەن ،
بترسن ﴿ أن تصيبهم فتنه ﴾ كە سەرەنجام تووشى بەلاو نەھاتێك
بین ﴿ أو يصيبهم عذاب أليم ﴾ یا تووشى سزایەكى بەئیش بین
﴿ ٦٤ : ألا إن الله مافى السموات والأرض ﴾ وشیارە ! بەراستى
ھەرچى لە ئاسمانەكان و زەویدا یە ھەر بۆ خوا یە ﴿ قد يعلم ما أنتم
عليه ﴾ بىگومان ئەو خوا یە ئەزانى بەو ی ئیستا ئێو وان لە سەرى
لە نیفاق و سەر یېچى ﴿ ويوم يرجعون إليه فينبههم بما عملوا ﴾
ھەم ئەو پۆژەش كە ئەگەر پێنرێنەو لاى ئەو ، ئاگادارى ئەو ھەموو
كار و كردەو ھەیانە دەكات ئەنجامیان داو ، گەر وەرە بچووك ، جا ھەر
بە یېئى ئەو ھەش تۆلە و پاداشتیان ئەداتەو ﴿ والله بكل شئ عليم ﴾
چونكە خوا بە ھەموو شتێك زاناو ئاگایە .
زۆر شوكرانە بژێرم بۆ خواى دەھندەى دلآوا كە شەرفمەندى كردم
بە نووسینی تەفسیری ئەم سوورەتى (نوور) . وصل الله على النبى
الأم محمد وعل آله وصحه .

سود متی (فوق قان) به

474.16(VV) 24.11.1554.

به ناهای، خوای به خشندهی، مبه هان

ئەم سوورەتە لەپاش سوورەتی (ياسين) ەو ەتۆتە خواری ،
ئەمیش ەروەك باوی سوورەتە مەككەییەکانی تر ، کاروباری
ئیمان و بیروباوەڕ چارەسەر دەکات ، لەگەڵ بەرپەرچاندنەوی
هەندێ لە رەخنەیی موشریکان ، سەبارەت بە پەیامەکەیی
پەیامبەر ﷺ . بەکورتیی : تەوڕەیی سوورەتەکە لەم خاڵاندا

له مالى دوست و برادر تانا، به لام به و مەرجه بزانن پيى خو شه،
 شه گەرچى له ماله وهش نه بى ﴿ ليس عليكم جناح أن تأكلوا جميعا
 أو أشتاتا ﴾ هيج گونا هيشتان ناگات هه موو پيکه وه له سهر يه ک
 سفره نان بخون؛ ياخود هه رکهس به ته نيا بخوا. کاتى خو
 هه ندى له خيله کان له بهر سه لارى خو يان، پييان ناخوش بوو به
 ته نها نان بخون، شه و جا خوا فهرموى: شه وه قعيدى نيه.
 نيينجا دواى مؤله تدان بو هاتوو چو، فهرموى: ﴿ فإذا دخلتم
 بيوتا فسلموا على أنفسكم ﴾ هه رکاتيش چوونه مالا نيکه وه سلاو
 له خو تان و يه کترى بکهن، چونکه مايهى خو شه ويسيتيه ﴿ تحية
 من عند الله مباركة طيبة ﴾ شه مه دروود يکى پيروز و پا که له لای
 خوا ﴿ كذلك يبين الله لكم الآيات ﴾ ئا به و شيوه يه خوا ئايهت و
 ئا دابه کانى خو ي روون شه کاته وه بو تان ﴿ لعلمکم تعقلون ﴾ به شکو
 ت، بگه و شه و ئايه تانه بکه نه به، نامه ي ژيان تان..

له کارې به کومه لږدا نه، ئېن لا مه که ون:

لەپېشەو ە باسى مۆلەت وەرگرتن لەكاتى ھاتوو چۆى مالاندا
 كرا، ئىستاش باسى مۆلەت وەرگرتن ئەكا لەكاتى گەرەنەو
 ھەلسان، بەتايىبەت لەلاى پىغەمبەر ﷺ ئەفەرموى: ﴿ ۶۲: إِنَّمَا
 الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ﴾ بڕوادارانى راستەقىنە ھەر
 ئەو كەسانەن كە بڕوايان ھىناو بەخووا بەپەيامبەرەكەى ﴿ وَإِذَا
 كَانُوا مَعَهُ عَلَىٰ أَمْرٍ جَامِعٍ ﴾ وەكاتى بۆكارىكى بەكۆمەل لەگەل
 پىغەمبەردا بوون، وەك مەشۆرەت بۆجەنگ و، يا بۆ ھەر شتىكى
 ترى گرنگ و پىويست ﴿ لَمْ يَذْهَبُوا حَتَّىٰ يَسْتَأْذِنُوهُ ﴾ بى مۆلەت
 لى وەرگرتنى بەھىچ جىگايەكدا ئەنەرۆيشتن، ديارە ئەمە ئەوپەرى
 ھىماى ئەدەب و وىلەو رېز دانانە لەگەل سەركرەدا، مۆلەت
 وەرگرتن، ھىماى بڕواى تەواو، بۆيە ئەفەرموى: ﴿ إِنَ الَّذِينَ
 يَسْتَأْذِنُوكَ ﴾ بىگومان ئەو كەسانە مۆلەتت لى دەخوازن كاتى
 ئەرۆن ﴿ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ﴾ ھەر ئەوانەن كە
 بەراستى بڕوايان بەخووا بەپەيامبەرى ئەو ھەيە ﴿ فَإِذَا اسْتَأْذَنُوكَ
 لِبَعْضِ شَأْنِهِمْ ﴾ ھەر كاتىكىش ھاتن بۆ ھەندى كارى تايىبەتى
 خۆيان مۆلەتت لى بخوازن ئەى پەيامبەر ﷺ ﴿ فَأَذِنَ لِمَن شِئْتِ
 مِنْهُمْ ﴾ تۆيش ھەركەسىكيانت ويست لىان مۆلەتى بدە با بڕوا بۆ
 ئەنجامدانى ئىشەكەى لە (تەبووك) دا (عومەر) كارىكى تايىبەتى
 خۆى بۆ پيش ھات، ھەر ئەبوايە بگەرپايەتەو، جا ئەو ەبوو داواى
 مۆلەتى لى كەردو، ئەويش فەرموى: بڕۆ خۆتۆ لەدوورپرويان نيت
 ﴿ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ اللَّهُ ﴾ لەخووش داواى لىخۆش بوونيان بۆ كە
 سەبارەت بەو شتانە كە رووى داو ە لىيان ﴿ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴾

خوانه ناسان گیل و نه زانن:

نهر سهیری راو بوچوونی کافران له باره ی قورثانه وه بکری، دهر دهکهوئی که چهنده گیل و گهوجن، بویه خوی گه وره له وباره وه دهه فرموی: ﴿۴﴾ وقال الذين كفروا ﴿۴﴾ نهو کافرو بی باوه رانه

مه زانیه تی خوا:

خوی له کارزان باسی مه زنی وبلوندی خوی دهکا که: نه م قورثانه ی ناردوته خوارئ، بویه دهه فرموی:

﴿بسم الله الرحمن الرحيم﴾ ۱: تبارک الذي نزل الفرقان على عبده ﴿۱﴾ بلونددو گه وره یه، فهر و پیتی فراوانه، نهو خوی یه که فورقان وجیا که ره وه ی راست له ناراسته (واته: قورثان) ی نارده سهر بهنده ی خوی موحه ممه د ﴿۲﴾ ليكون للعالمين نذيرا ﴿۲﴾ تابییته هوی بیدار که ره وه ترسینه ر بویه مووخه لکانی جیهان و، له سزای خوا وه خه به ریان کا، ئینجا خوا -جل جلاله- چوار سیفه تی تابیه تمه ندی خوی باس دهکات بویان ودهه فرموی: ﴿۲﴾ الذي له ملك السموات والأرض ﴿۲﴾ یه که م: زاتیکه مولکایه تی ودهسه لاتی گشت ناسمانه کان و زهوی ههر هی نهوه ﴿۳﴾ ولم يتخذ ولدا ﴿۳﴾ دووهم: هیچ مندالکی بوخوی رانه گرتووه؛ وهک جووله که وگاواران پییان وایه که: گویا تورم و مندالی هیه! ﴿۴﴾ ولم يكن له شريك في الملك ﴿۴﴾ سییه م: له مه ودا ی دهسه لاتیدا، هیچ شهریک و هاوبه شیکی نییه، وهک بتپهرسته کان پییان وایه که: شهریک وهاوبه شی هیه! ﴿۵﴾ وخلق كل شيء فقدره تقديرا ﴿۵﴾ چواره م: هه موو شتیکی له نه بوون و(عهده م) هه دروس کردو به دی هیئاو، نهک ههر نه وه ندهش به لکو ته گبیرو نه ندازه گیری ته واییشی بو کرد چوئی بو پیویست بی و، له چ کاتیکا، له چ جیگایه کا. هه مووی بو بوونه وهر تومار کرد ﴿۳﴾ واتخذوا من دونه آلهة ﴿۳﴾ که چی هاوبه شدانه رکان له باتی نهوه که ته نهها نهو تاکه خوی به رستن، ههستان چهنده شتیکیان بوخویان هه لبژاردو کردیانه خوا! ﴿۶﴾ لا يخلقون شيئا ﴿۶﴾ که توانای دروستکردنی هیچ شتیکیشیان نییه ﴿۷﴾ وهم يخلقون ﴿۷﴾ و بوخویشیان - نهوبتانه - تاشراو دروستکراون، وینه یان بوکیشراره، ئیتر نه وانه چوئ نه بنه خوا! ﴿۸﴾ ولا يملكون لأنفسهم ضرا ولا نفعا ﴿۸﴾ ته نانه تی دهسه لاتی نه وه شیان نییه هیچ زیان و سوودی که به خویشیان بگه یه نن ﴿۹﴾ ولا يملكون موتا ولا حياتا ولا نشورا ﴿۹﴾ ودهسه لاتی مردن و زیان و زیندوو بوونه وه شیان نییه، جا شتیکی ناواییت، چوئ نه بیته خوا؟! چوئ ئیوه ملیان بو که چ دهکه ن؟!

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَإِذَا كَانُوا مَعَهُ عَلَى أَمْرٍ جَامِعٍ لَمْ يَذْهَبُوا حَتَّى يَسْتَأْذِنُوا إِنْ الَّذِينَ يَسْتَأْذِنُكَ أُولَئِكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ فَإِذَا أَسْتَأْذِنُكَ لِيَعِضَ شَأْنِهِمْ فَإِنْ لَمْ يَشْفَعْ مِنْهُمْ وَأَسْتَغْفِرْ لَهُمْ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿۱۲﴾ لَا تَجْعَلُوا دُعَاءَ الرَّسُولِ بَيْنَكُمْ كَدُعَاءِ بَعْضِكُمْ بَعْضًا قَدْ يَعْلَمُ اللَّهُ الَّذِينَ يَسْتَلُوتُ مِنْكُمْ لَوْ أَدْلَى حَذَرَ الَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ أَنْ تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿۱۳﴾ أَلَا إِنَّ اللَّهَ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ قَدْ يَعْلَمُ مَا أَنْتُمْ عَلَيْهِ وَبِهِ يَرْجِعُونَ إِلَيْهِ فَيُنَبِّئُهُمْ بِمَا عَمِلُوا وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿۱۴﴾

سُورَةُ الْفُرْقَانِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تَبَارَكَ الَّذِي نَزَّلَ الْفُرْقَانَ عَلَى عَبْدِهِ لِيَكُونَ لِلْعَالَمِينَ نَذِيرًا ﴿۱﴾ الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ فَقْدَرَهُ تَقْدِيرًا ﴿۲﴾

دهه باره ی قورثان گوئیان: ﴿۱﴾ إن هذا إلا فاك افتراه ﴿۱﴾ نه م قورثانه ههر درو یه و، (موحه ممه د) ﴿۲﴾ خوی هه لی به ستووه ﴿۳﴾ وأعانه عليه قوم آخرون ﴿۳﴾ وکهسانی تریش - وهک خاوه نامه کان - بو هونینه وهو ری که خستنی یارمه تی بیان داوه؛ ئینجا خوا ره دیان نه داته وهو نهه فرموی: ﴿۴﴾ فقد جاء وظلما وزورا ﴿۴﴾ به راستی ههر چییه کیان گوت، بوختانه وسته میکی گه ورهش دهکه ن، چوئ نه ودروو پروپالانتیه به رامبه ر به په یامبه ر ﴿۵﴾ نه که ن، خو نهو رووبه پرویان وه ستاو وتی: دهه گهر ده توانان ته نهها سووره تیکی بچو وکیش بییت بیهینن، نه وانیش ته وای ره وانیبژوخو شخوانه کانیان بوئنه و مه به سته کو بوونه وهو، په کیان کهوت، دهسا نه گهر بیان توانایه نه یان ده کرد؟.

ده لئین قورثان چیروکی پیشینانه:

﴿۵﴾ وقالوا أساطير الأولين ﴿۵﴾ گوئیان نه م قورثانه هه موو

ته فسانه و تهى باتل و پروو پووجى پيشينانه و ﴿اكتبها﴾
تهوان بوى رينوس دهكەن وهك داستانى: رۇستەم، ئيسفەنديار..
﴿فهى تملى عليه بكرة وأصيلا﴾ هه موو بهيانى وئوارانك بوى
ته خوئيننه وهه تهوئش له بهرى تهكات ﴿٦﴾ قل أنزل الذى يعلم
السر فى السموات والأرض ﴿خوا فهرانى پى تهكات كه رەديان

وَأَنزَلْنَا مِنَ الْمُعْصِرِ مَاءً ثَمَرًا لَهُ لَبَاقٌ ۚ فَلَا يَصِلُ إِلَى الْبَارِئِ وَلَا يَسْقِئُ إِلَّا الْيَاقُونَ ۚ
وَالْحَبَّ ذُقْ ۚ إِنَّكَ أَنتَ الْحَكِيمُ ۚ ﴿١﴾ وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنَّ هَذَا إِلَّا إِفْكُ
أَقْرَبِهِ وَأَعَانَهُ عَلَيْهِ قَوْمٌ ۖ آخَرُونَ ۚ فَقَدْ جَاءَ ظِلْمًا وَزُورًا
﴿٢﴾ وَقَالُوا أَلَمْ نَسْطِرْ الْأَوَّلِينَ ۖ أَكُنْتُمْ أَفْهَى تَعْلَمَ
عَلَيْهِ بُكْرَةً وَأَصِيلًا ﴿٣﴾ قُلْ أَنزَلَهُ الَّذِى يَعْلَمُ السِّرَّ
فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ۚ إِنَّهُ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿٤﴾ وَقَالُوا
مَا لَهُ هَذَا الرَّسُولُ يَأْكُلُ الطَّعَامَ وَيَمْشِي فِي الْأَسْوَاقِ
لَوْلَا أَنزَلْنَا إِلَيْهِ مَلَكٌ فَيَكُونُ مَعَهُ ۖ نَذِيرًا ﴿٥﴾ أَوْ يُنْفِثُ
إِلَيْهِ كِتَابًا ۖ أَوْ تَكُونَ لَهُ جَنَّةٌ يَأْكُلُ مِنْهَا ۖ وَقَالَ
الظَّالِمُونَ إِن تَتَّبِعُونَ إِلَّا مَثَلًا فَضْلًا ۖ فَلَا يَسْتَطِيعُونَ
سَبِيلًا ﴿٦﴾ تَبَارَكَ الَّذِى إِن شَاءَ جَعَلَ لَكَ خَيْرًا مِّنْ ذَلِكَ
جَنَّتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ۖ وَيَجْعَلُ لَكَ فُصُورًا ﴿٧﴾ بَلْ
كَذَّبُوا بِالسَّاعَةِ ۖ وَأَعْتَدْنَا لِمَنْ كَذَّبَ بِالسَّاعَةِ سَعِيرًا ﴿٨﴾

بداته وهه؛ بۆيه تهفه رموى: (تهى موحه ممه د) بلى: و نيبه ئيوه
تهيلين! بهلكو هه ره تهو زاته ناردويه تهى كه به هه موو نهينيبه كانى
ناسمان و زهوى تهزانى و ناگاداره؛ هه ربۆيه ئيوهش چه ند هه ولتان
دا نه تان توانى وهك ته نهها سووره تىكى بچكوله شى بپنن ﴿٦﴾ انه كان
غفور ارحيما ﴿٧﴾ بى گومان هه ره تهوئش (خوا) له گوناه زور ليبيووردهيه،
هه رچه نده ئيوه فرو فيلتان زوره، زور دلوايه بۆيه ئيستا له دونيادا
سزاتان نادات.

رهخنه له پيغه مبه ره كان ده گرن:

بهلى تا ئيستا خوانه ناسه كان رهخنه يان هه ره قورئان ده گرت،
كه چى و رهخنه له پيامبه ر ﴿خويشى ته گرن: ﴿٧﴾ وقالوا
ما لهذا الرسول يأكل الطعام﴾ خوانه ناس و كافران گوتووشيانه:
بوئه وچى له ئيمه زياتره، و داواى پيامبه ريتى تهكات؟ واى
تهمه چ پيامبه ريكه، خوراك ده خواو ﴿ويمشى فى الأسواق﴾

به بازاريشدا ده گه رى؟ كه وايه فريشته نيبه، چوون فريشته خوراك
ناخوات، دياره پاشايش نيبه، چونكه پاشا به بازاردا ناگه رى،
پييان وابوو پيغه مبه ره ده بى حال و وه زعى له وان جياواز بيت!
﴿لولا أنزل إليه ملك فيكون معه نذيرا﴾ تهى بۇچى فريشته يه كى
له گه له نه هات له لايه ن خواوه تا به هاو رپيه تهى تهوخه لك بترسينن
و، گه واهى راستيشى بۇ بدات؟ ﴿٨﴾ أو يلقى إليه كثر يان
گه نجينه يه كى له ئاسمانه وه بۇ فرى بدرپيه خوارى، تاخوى پى
ژيانده باو، و پيوستيشى به كردوكوشش نه بوو با؟ ﴿أو تكون
له جنة يأكل منها﴾ يان باخيكي هه بوايه تا له ده رماه تهكه ي
بخواردايه؟ وهك ده وله مهنده ان!! ﴿وقال الظالمون إن تتبعون
إلا رجلا مسحورا﴾ سته مكارانيش گوتيان (به موسلمانه كان!)
تهوه ئيوه شوينى چى كه وتوون؟ مه گه ره رشوين پياويكى جادوو
ليكراو سهر لى تيكچوو نه كه وتوون؟ ئينجا خواى گه وره دلخوشى
په يامبه ر ﴿٩﴾ ته داته وه، بۆيه تهفه رموى: ﴿٩﴾ انظر كيف ضربوا
لك الأمثال فطوا ۖ ده بنوارو سهرنج بده له وگيله پياوانه چوون
نه زيله ومه سه ليان بۇ هيئايتته وه، هه رجاره ي بيانوى شتى ته گرن،
جا بهو هوپيه وه گومراو سهر ليشيووو لارى بوون ﴿فلا يستطيعون
سبيلا﴾ ئيتر هه رچى دهكەن بۇ دوزينه وهى راستيه كان رى دهرناكەن
﴿١٠﴾ تبارك الذى إن شاء جعل لك خيرا من ذلك ﴿پيروزى و
گه ورايه تهى، هه ر بۇ خوايه ك، كه ته وه نده به ده سه لاته ته گه ره زىكا
له وهى تهوان وتيان: چاكترت ته داتى ﴿جنات تجرى من تحتها
الأنهار﴾ باخ و باخاتيكت پى ده به خشيت رووبارى به به ردا ده روا
﴿ويجعل لك قصورا﴾ وچه ندكوشكيكت بو داهه نى باشتى له
هى پاشاكان.. به لام تهو زاته ته يه وى له قيامه تدا تهو به هره انه
به تۆ ببه خشى؛ نهك لي ره ﴿١١﴾ بل كذبوا بالساعة ﴿نا،
تهوانه هيچ هوپيه ك نيبه بوئكوئى ومللانييان، تهوه نه بيت كه هه ر
روؤى قيامه تيان به درو دانا ﴿وأعتدنا لمن كذب بالساعة سعيرا﴾
﴿١٢﴾ نيمه ش ناگريكى سووتينه رى بليسه دارمان ئاماده كردوو به هه ر
كه سى قيامه ت به درو داهه نى ﴿١٢﴾ إذا رأتهم من مكان بعيد
كه له شوينيكى دووره وه تهو ناگريه خوا نه ناسان ده بينى ﴿سمعوا
لها تغظا و زفيرا﴾ دهنگى پر له رق و خه شم و تووره يى ناگريان
ديته گوى؛ دهنگيكى و ده ليت پر مهى ولاخه. (ئيبين عه بباس)
تهلى: تهو كه سهى و بۇ جهه ننه م راده كيشرى جهه ننه م بوى
ده پر مينى هه ره وه كو ئيستر بو دانى جو ده پر مينى، ﴿١٣﴾ وإذا ألقوا
منها مكانا ضيقا مقرنين ﴿هه ركاتيكيش به ده ست و پى كوت
و زنجير كراوه وه ده خرينه ناو جيگايه كى ته سك و تهنگه به ر له
دوزه خدا، واته: ده ستيان به زنجير به گه ر دونيانه وه ده به سترى

خواه! نهوان و باو باپیرانیانت نهونده بههره ورو و تهمن درېژ کرد، هه موو جوړی نازو نیعمهت و روژیت پی دان، نیتیر یادی تویان فراموش کردووله بیرچوو و کانوا قوما بورا و سهره نجام تیا چوون و بوونه قومیکي وای خیر ۱۹: فقد کذبوکم بما تقولون و نینجا به پهرسه کان نهوتری: به راستی پهرستراوه کان

دعوا هنالك ثبورا و نهوسا به پهله هاواری تیا چوون و مال ویرانی و داوای مهرگ دهکن و بهر دهبنه بانگ و سه لای هه سرهت و هه ناسه ساردی ۱۴: لا تدعوا اليوم ثبورا واحدا و نهوسا پییان نهوتری: نه موو نیتیر هه ریه ک جار داوای مهرگی خوتان مهکن: وادعوا ثبورا کثیرا و به لکو زوړو بی شمار هاوارو و او هیلا و داوای مردن بکهن.

به هه شت چاکه، یان دوزمخ؟

۱۵: قل اذلك خير أم جنة الخلد التي وعد المتقون و جا بو نهوی زیاتر نیشیان پی بگا خوا نه فهرموو: پییان بلای: ناخو نهو حاله ی کافرانه چاکتره، یا نه به هه شته بهر دهوام و ههتا هه تاییه که به لینی به خواناسان و پاریزگارانی سنووره کانی خوا دراوه؟ و کانت لهم جزاء ومصيرا و که له دواروژدا هه پاداشتی کاره کانیا نهو، هه جی و پی هه وانه و هه شیان ۱۶: لهم فيها ما يشاءون خالدين و جی داوا بکهن لهوی دهستیان نه که ویت و بویان ناماده یه، وه به ههتا هه تاییش تپیدا نه میننه وه و کان علی ربک وعدا مسئولا و نه وهش به لینی که له لایه ن پهره درگار ته وه هه ده بی بیتهدی و؛ خواش خو ی کردووه بهر پرسیار لئی.

قیامهت هات، بتان له بتیه رستان حاشا دهکن:

۱۷: و يوم يحشرهم وما يعبدون من دون الله و روژیک دیت له و روژدها هه خو یان و، هه پهرستراوه کانیا ن - بیجگه له خوا (الله) نه یان پهرستن -، خوا له جیی که کو یان نه کاته وه، (موجاهید) نه لی: مه به ست له و پهرستراوه نه عیساو عوزه یرو فریشته کانه و فیقول: انتم اخللتم عبادي هؤلاء و جا نه لیت: ناخو نیهو بوون نه به ندانه ی متان گومرا کردو، بانگتان کردن بو پهرستنی خوتان؟ و ام هم ضلوا السبيل و یاخود نهوان خو یان رپیان گوم کردو گومرا بوون و نیهو شیان پهرست؟ و ۱۸: قالوا سبحانك و نه وانیش - به سهر سورمانیکه وه - نه لین: خواهی! له هه موو شهریک و هاوه لیک تو بی نیازو پاکیت؛ خویشت چاک نه زانیت هه رگیز نیه شتی و امان نه کردووه. وه که له (۴۰/۳۴) - (۴۱) دا نه فهرموو: (و يوم نحشرهم جميعا ثم نقول للملائكة اهؤلاء اياكم كانوا يعبدون قالوا سبحانك انت ولينا من دونهم بل كانوا يعبدون الجن اكثرهم به مؤمنون). و ماکان یبغی لنا أن نتخذ من دونك من اولياء و هه رگیز شیاوو رهوا نییه بو نیه له باتی تو دوستیکي تر بگرین و، بیپهرستین و خه لکیشیان بولا بانگ بکهین و لکن متعتهم و آباءهم حتی نسوا الذکر و به لام توخوت نهی

إِذَا رَأَوْهُمْ مِنْ مَكَانٍ بَعِيدٍ سَمِعُوا لَهُمْ تَغِيْطًا وَ زَفِيرًا ۖ وَإِذَا أَلْفَوْا مِنْهَا مَكَانًا ضَعِيفًا مُقَرَّبِينَ دَعَوْا هُنَالِكَ ثُبُورًا ۖ لَا تَدْعُوا الْيَوْمَ ثُبُورًا وَاحِدًا وَادْعُوا ثُبُورًا كَثِيرًا ۖ قُلْ أَذَلِكَ خَيْرٌ أَمْ جَنَّةُ الْخُلْدِ الَّتِي وُعِدَ الْمُتَّقُونَ ۚ كَانَتْ لَهُمْ جَزَاءٌ وَاصِبًا ۖ هَلْمْ فِيهَا مَا يَشَاءُونَ خَالِدِينَ ۚ كَانَتْ عَلَى رَبِّكَ وَعْدًا مَسْئُورًا ۖ وَ يَوْمَ يَحْشُرُهُمْ وَمَا يَسْتُدْرِكُ مِنْ دُونِ اللَّهِ فَيَقُولُ ۖ أَأَنْتُمْ أَضَلَلْتُمْ عِبَادِي هَؤُلَاءِ أَمْ هُمْ ضَلُّوا السَّبِيلَ ۚ قَالُوا سُبْحَانَكَ مَا كَانَ يَنْبَغِي لَنَا أَنْ نَتَّخِذَ مِنْ دُونِكَ مِنْ أَوْلِيَاءَ وَلَكِنْ مَتَّعْتَهُمْ وَءَابَاءَهُمْ حَتَّى نَسُوا الذِّكْرَ وَكَانُوا قَوْمًا بُورًا ۚ فَقَدْ كَذَّبْتُمْ بِمَا أَنْفَعْتُمْ ۖ فَمَا تَسْتَطِيعُونَ صَرْفًا وَلَا نَصْرًا وَمَنْ يَظْلِمُ مِنْكُمْ نَذْفُهُ عَذَابًا كَبِيرًا ۚ وَمَا أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ مِنَ الْمُرْسَلِينَ إِلَّا إِنَّهُمْ لَيَأْكُلُونَ الطَّعَامَ وَيَسْتَشِيرُونَ فِي الْأَسْوَاقِ وَجَعَلْنَا بَعْضَكُمْ لِبَعْضٍ فِتْنَةً أَنْتُمْ بِرَبِّكُمْ أَصْبَرُونَ ۚ وَكَانَ رَبُّكَ بَصِيرًا ۚ

قسه کانی نیهو یان به درو خسته نه وه که گویا نهوان نیهو یان گومرا کرد بی، خو نیتستا واهر نه چوو. و فما تستطیعون صرفا ولا نصرا و نینجا چی نه کهن؟ خو و نیتستا هیچ دهسه لاتیکتان نییه و ناتوان نه سزا له خوتان لا بدنه و، نه یارمه تی له که سیک وهرگرن و من یظلم منکم نذفه عذابا کبیرا و هه رکه سیشستان "نه ی بی پروایان!" ستهم بکا و خه لکی بانگ بکات بو دواکه و تنی غه یری خواو بو بهرنامه و پروگرامی نه و نهو، نه وه له دواروژدا نیه سزایه کی سهخت و که وهری پی نه چیژین.

گشت پیغه مبه ریک ناده مزاد بووه:

۲۰: وما أرسلنا قبلك من المرسلين و نیه بهرله تو ش نهی موحه ممد و هه ریه یامبه ریکمان نار دووه و إلا إنهم لیاکلون الطعام و یشون فی الأسواق و خواردونیان خواردووه، تا پیی بژین و، به بازار پشدا رویشتون بو په یدا کردنی روژی، باشه نه گهر که سی

هەول بىدات و بەرەنچەشانى خۇي نان بە دەست بېنى ئەو نەنگە؟
﴿وجعلنا بعضكم لبعض فتنة﴾ لەھەمان كاتدا ھەندىكىشتانمان
كردۆتە ھۇي تاقىكردنە ھەندىكى تىرتان، بېرى پەيامبەر، بېرى
دەولە مەندە، بازى پاشايە ﴿أتصبرون﴾ ئاخۇ ئۆيە خۇ رادەگرن
و سوپاسگوزار دەبن، يا سېلەو ناسوپاسگوزار ئەبن؟ ﴿وكان ربك
بصيرا﴾ بى گومان پەرورەدگار ت ھەمىشە بىنايە، و ئەزانى كى
خۇي ئەگرى و، سوپاسى ئەكات، كىش خۇي راناگرى وسېلە
ئەبىت. پىشەوا (موسلىم) ئەم فەرمودە ئەھىنى: ((انظر إلى من
أسفل منكم، ولا تنظروا إلى من هو فوقكم، فإنه أجدر ألا تزدروا
نعمة الله عليكم)). ھەمىشە ئۆيە تەماشاي لای خوارووی خۇتان
بەن، قەت سەيرى لای سەرووی خۇتان مەكەن، ھەر ئاواش
دەبىتە ھۇي ئەو كە ئۆيە بەكەم نەرواننە نازو نىعمەتەكانى خوا.
كۆتايى جزى ۱۸، (والله الحمد والمنة)..

سەرسەختى خوانەناسان:

﴿۲۱﴾ وقال الذين لا يرجون لقاءنا ﴿ثوانه﴾ ئەوانەى ئومىدىيان
بەرور بەروربوونە ھەو گەبىشتن بەدىدارى ئىمە نىيە و، نكوول
زىندووبوونە ئەكەن، گوتيان: ﴿لولا أنزل علينا الملائكة﴾ بۆچى
فرىشتە دانەبەزىنرايە لامان و پىمان بلىن: موحەممەد وقورئانەكەى
ھەردو راستن؟ ﴿أو نرى ربنا﴾ يان بۆ پەرورەدگارى خۇمانمان
بەچاوەدى؟ تاراستى پەيامبەرمان پى بلىت ﴿لقد استكبروا فى
أنفسهم﴾ بى گومان ئەوانە گرفتارى دەردى لەخۇبايى بوون و،
خۇيان زۆر بەگەورە زانى ﴿وعتوا عتوا كبيرا﴾ و ئىجگارىش
نافەرمانىيان کردو سەرکەشپىيەكى گەورەيان کرد ﴿۲۲﴾ يوم يرون
الملائكة لا بشرى يومئذ للمجرمين ﴿ثەو رۆزەش فرىشتەكان،
دىن بۆگيان كىشانيان، بەچاوى خۇيان دەيان بىنن كە ھىچ جۆرە
موزدەو مەزگىنپىيەكيان پى نىيە بۇيان ﴿ويقولون حجرا محجورا﴾
و پىيان ئەلن: چوونە بەھەشت وموزدەى لىخۇشبوون، بۆ ئۆيە
قەدەغەيەو؛ ھەرگىز شتىوا ناي بىسن ﴿۲۳﴾ وقدمنا إلى ما
عملوا من عمل ﴿هاتىن ھەركارىكيان کردبوو (وەك سەردانى
خزم و كەس وکارو ھەرچاكەيەكى تر) ﴿فجعلناه هباء منثورا﴾
ھەموويمان ھەك تۆزو گەردى بلاوہ پىكراوى بەربا پى کرد، واتە:
ھىچ سوودىكى نەبوو بۇيان ﴿۲۴﴾ أصحاب الجنة يومئذ خير
مستقرا ﴿جىگەى بەھەشتىيەكانىش زۆر باشە ﴿وأحسن مقيلا﴾
و جىگای ھەوانە ھەى نۆوہ رۆزىشتان زۆر باشتەر، چونكە ئەوكاتە،
كاتى پشودانە ﴿۲۵﴾ ويوم تشقق السماء بالغمام ﴿ئاسمان
بەھۇي دەرکەوتنى ھەورىك دەقەلەشى و شەقار شەقار دەبى.

(ئىبن كەسىر) ئەل: (وهو - الغمام - ظل النور العظيم الذى يبهر
الابصار). واتە: مەبەست بە (غەمام)، ئەو ھەورەيە: سىبەرى
ئەو نوورىكى گەورەيەو چاوەكان ئەبەزىنن، ھەك ئەفەرموى: (هل
ينظرون إلا أن يأتيهم الله فى ظلل من الغمام والملائكة وقضى الأمر
وإلى الله ترجع الأمور) ۲۱۰/۲.

مەبەست پى ھاتنى زاتى خوايە-جل جلاله- سىبەرەكەش،
سىبەرى زاتى خۇيەتى، (خوایش بۇخۇي باشتەر ئەزانى). جاكە
ئەو رۆزە ھات، ئىتر تەواوى خۇرەكان وئەستىرە گەرۆكەكان،
ھەك تۆزىكى پىرژو بلاويان لى دى و، دلەكانىش ھەموو لە ھەيەتە
تروسكاييان تيا نامىنى ﴿ونزل الملائكة تنزيلا﴾ فرىشتەكانىش
-بەنامەى كارو کردە ھەى ئەوانەو- پۆل پۆل و دەستە دەستە،
دادەبەزىنرەن بۆ سەر زەوى بۇحىساب ولىپرسىنەوہ ﴿۲۶﴾
الملك يومئذ الحق للرحمن ﴿لەو رۆزەدا فەرمانرەوايى و
دەسەلاتى تەواوو راستەقىنە، ھەر بۆ خۇاي دەھندەى بەبەزەيىيە،
كەسىكى تر ھىچ دەسەلاتىكى نىيە ﴿وكان يوما على الكافرين
عسيرا﴾ بى گومان بۆكافرانىش ئەو رۆزە، رۆزىكى پىر تەنگانەو
سەخت و دژوارە، چونكە رۆزى دەرکەوتنى كارو کردە ھەى راست و
ناراستە. بەلام بۆموسلمانان لە ئەنجامدانى نوپىزىكى فەرز ئاسانتەرە،
ھەك (سەعيدى خدرى) ئەل: بە پىغەمبەريان ﷺ وت: (يوم كان
مقداره خمسين الف سنة) دەبى ئەو رۆزە چەندە سەخت و درىژ
بى؟ فەرموى: ((والذى نفس محمد بيده يخفف على المؤمن حتى
يكون أخف عليه من صلاة مكتوبة يصلها فى الدنيا)) (مسند الامام
أحمد ۷۵/۳).

ستەمكار رۆزى سەلادەستى خۇي دەگەزى:

﴿۲۷﴾ ويوم يعرض الظالم على يديه ﴿لەو رۆزەدا ناھەقكارو
ستەمكار -لە ھەسرەت وپەشىمانى ئەوہ كە لەدونيادا گۆپرايەلى
پەيامبەر نەبوو- بە ھەردو دەستى خۇيدا دەنووسى ﴿يقول يا
ليتنى اتخذت مع الرسول سبيلا﴾ و ئەل: ئەى خۇزگە! منىش
لەگەل پەيامبەردا رىگەى ئىمانم دەگرتەبەر ﴿۲۸﴾ يا ويلتى ليتنى
لم أأخذ فلانا خيلا ﴿ئەى تياچوونى خۇم، خۇزگە! فلانەكەسى
گومراكەرم نەكردبا بە دۆستى خۇم ﴿۲۹﴾ لقد أضلنى عن الذكر
بعد إذْءانى﴾ چونكە بەراستى لە ئاستى ئەم قورئانە منى گومراو
و پى کردو سەرى لى تىكدام، پاش ئەوہى رىبازى راستىم بۆ ھات
﴿وكان الشيطان للإنسان خذولا﴾ بى گومان شەيتان ھەمىشە
و بەردەوام بۆ مەزگىل شەرمەزاركەرو ناپىشتىگىر بوو، لەرىگەى
راست لای داوہو، بەرەو ھەلدیر بردوويەتى.

پیغه مبهر سکاالی قهوه مه که ی ده کات:

بئی پروایان و خوانه ناسان هه ردهم تانه و ته شه ریکی زوریان له قورئان ئەداو گوئیان بۆ نه ده گرت، په یامبه ریش زۆر به وه ناره حهت ده بوو، بۆیه سکاالا ده باته لای په روه دگاری و، قورئانیش ئەفه رموی: ﴿۳۰﴾ وقال الرسول یارب ان قومی اتخذوا هذا القرآن مهجورا ﴿۳۱﴾ پیغه مبه رگوتی: ئە ی په روه دگاری من! بئی گومان - وهك خۆت ئاگاداری - قهوم و هۆزه كه م وازیان له م قورئانه هیناو پشتگوئیان خست و به دوا یا نه چوون و لئی دوور كهوتنه وه!! خوایش دلی په یامبه ر ﴿۳۲﴾ ئە داته وه، ئەفه رموی: ﴿۳۱﴾ وكذلك جعلنا لكل نبي عدوا من المجرمين ﴿۳۲﴾ هه رئا به و شیویه ته تۆ دوژمنایه تی ده کرییت؛ بۆ هه ریغه مبه ریکیش دوژمن و ملۆزمیکمان - له تاوانباران - داناوه راستکردۆته وه، له کاتی خۆیدا ئە زیه تی کردوه، ریگه ی پئی گرتوه ﴿۳۳﴾ و کفی بر بک هادیا و نصیرا ﴿۳۴﴾ وه به سه په روه دگارت رینۆین و یاریده دهرت بییت، وه له داهاتووشدا به سه ردوژمناندا سه رت ده خاو ده تگه یه نیته مه به ستی به رزی خۆت.

بۆچی ئەم قورئانه پیکرا نه نیردرا؟

خوای بالاده ست برۆبیانوویه کی تریان بۆ پیغه مبه ر باس ئە کاو ئەفه رموی: ﴿۳۲﴾ وقال الذين كفروا لولا نزل عليه القرآن جملة واحدة ﴿۳۳﴾ خوانه ناس و بئی باوه ران گوئیان: بۆچی قورئانی به یه کجار بۆنایهت! "هه روهك ته ورات و ئینجیل، پیکرا بۆ مووسا و عیسا هاتن؟ دیاره ئە مه یشیان هه ر درۆیه، چونکه ته ورات له ماوه ی (۱۸) سالدا ئە وجا به ته واوی هاتووه، لاریه کی دیکه شیانه له قورئان، جاخوا بۆچوونه که یان رهت ئە کاته وه ئەفه رموی: ﴿۳۴﴾ كذلك لنثبت به فؤادك ﴿۳۵﴾ هه رئا به و جوړه یه - به یناو به ی و که م که م، وه له ماوه ی (۲۳) سالدا ئەم قورئانه مان دابه زاند بۆت - تادلی تۆی زیاتر پئی به هیز و قايم بکه ین ﴿۳۶﴾ ورتلناه ترتیلا ﴿۳۷﴾ وبه ریک و پیک و هیدی هیدی، بۆتمان خوینده وه له سه ر زمانی جبریل.

خوایه یه ویت پتر په یامبه ر دل ئە ستوور بکات، بۆیه ئەفه رموی: ﴿۳۳﴾ ولا یأتونک بمثل إلا جئناک بالحق وأحسن تفسیرا ﴿۳۴﴾ ئە و کافرو موشریکانه هه رمه سه ل و نه زیله یه کت بۆ دیننه وه، بۆ وه ستانی کاره کت و ناشیرین کردنی ئەم قورئانه، ئیغه مبه ر به رده وام به وه لامی هه ق و به جی و جوانترین ته فسیریکه وه هاتوین به هاناته وه. ئینجا حاالی بئی پرواکان باس ئە کاو ئەفه رموی: ﴿۳۴﴾ الذين يحشرون على وجوههم إلى جهنم ﴿۳۵﴾ ئە و تاوانبارانه ی له

سه ر روخساریان ده برین بۆ دۆزه خ وه وی کۆ ده کرینه وه ﴿۳۶﴾ أولئك شرمکنا وأضل سیلا ﴿۳۷﴾ ئا ئە وانه خراپترین خه لکن به جیگه، وه له هه موو که سی گومبووترین خه لکیشن به ریگه، واته: له رووی جیگا و شوینه وه، خراپترین خه لکن له جه حه نه مدا، وه له رووی ریگا و ریبازیشه وه، گومراترینی خه لکن (ئه نه س) ئە لی: پیاوینک

﴿۳۸﴾ وَقَالَ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا أُولَٰئِكَ نَوَّلْنَا عَلَيْهِمُ الْغَمَّ يَصْحَبُ ﴿۳۹﴾ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي أَنْفُسِهِمْ وَعَتَوْا عُتُوًّا كَبِيرًا ﴿۴۰﴾ يَوْمَ يَرَوْنَ الْمَلَائِكَةَ لَا بُشْرَىٰ لهُمْ وَلَهُمْ فِي يَوْمٍ ذَلِكَ هَبَاطٌ فِي الْحَبَابِ ﴿۴۱﴾ وَفَعَلْنَا إِنَّا مَأْمُورُونَ ﴿۴۲﴾ هَٰكَذَا مَثُورًا ﴿۴۳﴾ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ يَوْمَ ذَلِكَ خَيْرٌ مُّسْتَقَرًّا وَأَحْسَنُ مَقِيلًا ﴿۴۴﴾ وَيَوْمَ نَشْفِقُ السَّمَاءَ بِأَلْفَمٍ وَنَزَّلْنَا الْمَلَائِكَةَ تَنْزِيلًا ﴿۴۵﴾ الْمَلَكُ يَوْمَ ذَلِكَ الْهَاقُّ لِلرَّحْمَنِ وَكَانَ يَوْمًا عَلَىٰ الْكَافِرِينَ عَسِيرًا ﴿۴۶﴾ وَيَوْمَ يَعْصُ الظَّالِمُ عَلَىٰ بَدَنِهِ يَكْفُورُ يَلْتَمِسُنِي أَخَذْتُ مَعَ الرَّسُولِ سَيْلًا ﴿۴۷﴾ يَوْمَ لَقِيَ لِقَاءَ لِقَائِهِ فَلَا تَأْخِيْلًا ﴿۴۸﴾ لَقَدْ أَصْلَىٰ عَنِ الذِّكْرِ بَعْدَ إِذْ جَاءَ فِي وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِلْإِنْسَانِ خَدُولًا ﴿۴۹﴾ وَقَالَ الرَّسُولُ يَرْبِّ إِنِّي فَرَمِي أَخَذُوا هَٰذَا الْقُرْآنَ مِنْهُمْ جُورًا ﴿۵۰﴾ وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا مِنَ الْمُجْرِمِينَ وَكَفَىٰ بِرَبِّكَ هَادِيًا وَنَصِيرًا ﴿۵۱﴾ وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ الْقُرْآنُ جُمْلَةً وَاحِدَةً ﴿۵۲﴾ كَذَٰلِكَ لِنُثَبِّتَ بِهِ فُؤَادَكَ وَرَتَّلْنَاهُ تَرْتِيلًا ﴿۵۳﴾

به پیغه مبه ری ﴿۳۸﴾ وت: کافر چۆن به سه رو روو وده م وچاودا حه شر ئە کری؟! فره رموی: ((إِنَّ الَّذِي أُمِّشَاهُ عَلَىٰ رَجُلِهِ قَادِرٌ أَنْ يَمْشِيَهُ عَلَىٰ وَجْهِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ)) متفق عليه. به راستی ئە وکه سه ی که ده توانی به سه ر هه ردوو پێدا به ریوه ی ببا، هه ر ئە و زاته ش ده توانی له روژی قیامه تدا به سه ر روخساریا به ریوه ی ببا.

خوایه یه ریش هوشیار ده کاته وه:

جا بۆ دلدا نه وه ی پیغه مبه ر ﴿۳۸﴾ داستانی هه ندی له په یامبه ران باس ئە کاو ئەفه رموی: ﴿۳۵﴾ ولقد آتينا موسى الكتاب ﴿۳۶﴾ بئی گومان ئیغه ته وراتیشمان به مووسادا ﴿۳۷﴾ وجعلنا معه أخاه هارون وزيرا ﴿۳۸﴾ هاروونی برایشیمان کرده وه زیری له کارو باریدا ﴿۳۹﴾ فقلنا اذهبا إلى القوم الذين كذبوا بآياتنا ﴿۴۰﴾ ئینجا پیمان وتن: بچن بۆلای ئە وه وۆز گه له که به لگه و نیشانه کانی ئیغه یان به درۆ داده نا ﴿۴۱﴾ فذرناهم تدميرا ﴿۴۲﴾ ئینجا ئیغه مبه ر - له تۆله ی ئە وه دا -

سەرپېچيان كرد". ئاخۇ (قەرن) چەند سال بېت؟ ھەندى ئەلەين: (۱۲۰) سالە، ھەندى دى دەلى: (۱۰۰) سالە، ھى وايش ھەيە دەلى: (۴۰) سالە، ۋەھروەھا. بەلام قەسى رۇشن ئەوہيە بە ئوممەتېكى ھاوچەرخ دەوترى (قەرن)، جا کہ ئەوانە رۇيشتن، ئيتىر دەستەى پاش ئەوان دەبېتە (قەرن)ى دووم. ۋە لەفەر موودەيەكى (متفق عليه) داھاتوۋە: ((خير القرون قرنى، ثم الذين يلونهم، ثم الذين يلونهم)). ۳۹: ۋكلا ضربنا له الأمثال ۋ بۇ ھەريەكەيان چەند بەلگە ۋ نموونەمان ھېناو ۋ بۇمان رۇشن كردنەو ۋ بۈرو بىيانوومان نەھيشتن ۋ ۋكلا تېرنا تېبىرا ۋ ئىنجا پاش ئەو بەلگە كەلكى نەبوو ۋ ھەر پىي ژىر نەبوون، ھەموانىانمان ونجر بەونجر كردو تەفرو تونامان كردن، خانوۋەكانيانمان كاول كرد بەكاول كردن. جاخوا بەيناوہين بەسەرھاتى گەلانى پېشوو ۋەبىرى قورەيش دىيئەتو، بۇيە ئەفەر موى ۴۰: ۋلقد أتوا على القرية التي أمطرت مطر السوء ۋ ۋەبى گومان بى باوہرانى قورەيش - لەگەشتەكانى ھاوئىياندا - بە سەرئەشارەدا (سەدووم) رابووردن، كەبارانى شەرو بەلامان بۇ باراندن. سەدووم: گەورەترين شارى ھۆزى لووت بوو. أفلم يكونوا يرونها ۋ ئايا بەچاوى خۇيان ئاسەوارى ئەوشارەيان نەدى، تا ژىر بېن ۋ ئامۇزگارى پى ۋەرگرن؟ ۋ بل كانوا لا يرجون نشررا ۋ بەلكو بەتەماى زىندوو بوونەو ۋ نەبوون! ئەگينا بىنيويان.

قورەيش پېغەمبەر دەكەنە گەبجارى خۇيان:

۴۱: ۋإذا رأوك إن يتخذوك إلهزوا ۋ ئەوانە كە تۆ دەبىنن، ھىچ رېزو پاىەيەكت بۇ قايلەلنابن، بەلكو دەتكەنە گالئەجارو بەيەكتەر دەلەين: ۋأهذا الذى بعث الله رسولا ۋ ئا ئەمەيە خوا كروويە بە پەيامبەر ۋ رەوانەى كروو؟ ۴۲: إن كاد ليضلنا عن آلهتنا لولا أن صبرنا عليها ۋ خو نزيك بوو لەپەرستنى خواكانمان گومرمان بكاو سەرمان لى تىك بدا ئەگەر ئىمە خۇراگر نەبوويىنايە لەسەر پەرستنيان ۋ وسوف يعلمون حين يرون العذاب من أضل سبيلا ۋ ئىستا وادەلەين، ۋە لە ئايندەدا كاتى كە سزاكە دەبىنن، چاك ئەزانن كى گومراترو سەرلېشىواوترە؟ ۴۳: أرأيت من اتخذ إلهه هوا ۋ ئايا تۆ ئەو كەسەت دىتوۋە كە ئارەزووى خوى دەكاتەخوای خوى؟ ئەمرو ئەم ئەپەرستى، سبەينى پىشتىگىرى، لە يەككى تر ئەكات؟ ھەر رۇزەى لە جىگايەك ئەبىنرى!! (ئىبن عەبباس) ئەلى پياوى ۋا ھەبو ئەمرو بەردىكى سىي ئەپەرست، كاتى بەردىكى جوانتر لەوى دىتبا، ئەمى دەپەرست ۋ، پىشتى لەودەكرد! ۋأفأنت تكون عليه وكىلا ۋ ئاخۇ تۆ دەتەوى

زور بەتوندى تىكمان شكاندن ۋلەناومان بردن، كەواتە توش ئەى پەيامبەر ﷺ! لە قورەيش بى تاقەت مەبە، چونكە ئەم جۆرە كارانە دوژمانيان زۆرە، ۋئەنجامىشيان ھەر ئاوايە ۳۷: ۋقوم نوح لما كذبوا الرسل ۋ ۋەھوزو گەلى (نوح) یش كاتى پەيامبەرەكانيان بەدروخستەو ۋ (بەدروخستەو) تەنھا پېغەمبەر يەكيش، ۋەكو

وَلَا يَأْتُونَكَ بِمَثَلٍ إِلَّا جِئْنَاكَ بِالْحَقِّ وَأَحْسَنَ قَبِيلًا ﴿٣٧﴾
الَّذِينَ يُحْشَرُونَ عَلَىٰ وُجُوهِهِمْ إِلَىٰ جَهَنَّمَ أُولَٰئِكَ سَرُّ
مَكَانًا وَأَضَلُّ سَبِيلًا ﴿٣٨﴾ وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَىٰ الْكِتَابَ
وَجَعَلْنَا مَعَهُ أَخَاهُ هَارُونَ وَزِيرًا ﴿٣٩﴾ فَقُلْنَا أَذْهَبَا إِلَى
الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَبُوا رُسُلَنَا فَدَعُرْنَاهُمْ نَذِيرًا ﴿٤٠﴾ وَقَوْمُ
نُوحٍ لِّمَا كَذَّبُوا رُسُلًا أَغْرَقْنَاهُمْ وَجَعَلْنَاهُمْ لِلنَّاسِ
آيَةً ۖ وَأَعْتَدْنَا لِلظَّالِمِينَ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿٤١﴾ وَعَادًا وَثَمُودًا
وَأَصْحَابَ الرَّسِّ وَقُرُونًا بَيْنَ ذَلِكَ كِبِيرًا ﴿٤٢﴾ وَكُلًّا ضَرَبْنَا
لَهُ الْأَمَثَلُ ۖ وَكُلًّا تَبَّرْنَا تَتْبِيرًا ﴿٤٣﴾ وَلَقَدْ أَتَوْا عَلَىٰ الْقَرْيَةِ
الَّتِي أَمْطَرْنَا مَطَرًا سَوِيًّا أَفَلَمْ يَكُونُوا يَرَوْنَهَا بَلْ
كَانُوا لَا يَرَءُونَ شُرَكَاءَهُمْ ۖ وَإِذَا رَأَوْا إِلَهُكُمَا إِذَا هُزُوا
أَهْزُوا ۖ أَلَمْ يَكُنْ أُولَٰئِكَ لِيُضِلَّ عَنْ إِلَٰهِنَا ۖ لَوْلَا أَن صَبَرْنَا عَلَيْهِمَا ۖ وَسَوْفَ
يَعْلَمُونَ حَيْثُ يَرْوُونَ الْعَذَابَ ۖ مَنْ أَضَلُّ سَبِيلًا ﴿٤٤﴾ أَرَأَيْتَ
مَنْ اتَّخَذَ إِلَهُهُ هَوَاهُ ۖ وَأَفَأَنْتَ تَكُونُ عَلَيْهِ وَكِيلًا ﴿٤٥﴾

بەدروخستەو ۋ ھەموو پېغەمبەرە، بۇيە بە كۆ فەر مووى (الرسول) ۋ أغرقناهم وجعلناهم للناس آية ۋ لەناو تۆفانەكەدا نەقومان كردن ۋ كرديشمان بەپەندو عېبەرەت بۇخەلكى ۋ وأعدنا للظالمين عذابا ۋ ھە سزايەكى دەرداويشمان ئامادە كروو ۋ بۆستە مكارەكان لەقورەيش ۋ لە خەلكانى تر ۳۸: وعادا وثمود وأصحاب الرس ۋ ۋەگەلى عاد ۋ سەموودى (گەلى سالىح) ۋ، خاوەنى چال ۋ بېرەكانىشمان ھەريەكەيان بەجۆرە سزايەكى شياو بەتاوانەكەى لەناو برد. (أصحاب الرس) لە (يەمامە) دائەنېشتن. (ئىبن عەبباس) دەلى: (رەس) گوندىك بوو لە گوندەكانى (سەموود). (عېكرەمە) ش دەلى: (أصحاب الرس) لە (فەلەج) بوون ۋ، ھاو ۋ ئوممەتى (ياسين) بوون، (قەتادە) دەلى: يەكك بوو لە گوندەكانى (يەمامە) ھەندىكيش دەلەين: (رەس) بېرىكە كە پېغەمبەرەكانيان تيا نەداشت. ۋ قرونا بىن ذلک كثيرا ۋ ۋە خەلكانى زورى خوانەناسى تريشمان لەو نېوانەدا لەناو برد "كاتى لەفەرمانەكانمان

بریکارو رینوینکاری ئەو کەسە بێ و، نەهیڵی دواى ئاره‌زوى
خۆى بکەوێ؟ ٤٤: أم تحسب أن أكثرهم يسمعون أو يعقلون
يا پیٔ وایە کە زۆربەیان "وتەکانت" بە دڵ ئەبیس، و بێر لەمانا
مەبەستە کە ئەکەنەوێ تێ دەگەن؟ ٤٥: إن هم إلا كالأنعام بل هم
اضل سبيلا ٤٦: خو ئەوانە هەر هەك مالاتن (بزن، مەر، و شتر،
گا) خاوەنى بێرکردنەو نین، بە لكو له‌وانەشە گیل و ویلترو
نەزانترین، چونکە گەلى جار ئاژەل بە گویى خاوەنە کەى ئەکا،
هەرکە سیکیش چاکەى لەگەل بکات لەبیری ناچیت.

بە لگەى بوونی خوا، دەسەلات و توانایی:

جادواى ئەو کە خوا باسی نەفامی و سەرلێشواوى بێ بڕوايانى
کرد، ئیستاش پێنج بە لگەیان بۆ دینیتەو لە سەر قودرەت و توانایی
خۆى و دەفەرموى: ٤٥: أم تر إلى ربك كيف مد الظل
یە کەم: ئاخو نەت دیوێ ئەى موحەممەد ﷺ! پەرورەدگارت
—بە دەسەلاتى خۆى و لەبەر بەرژەوێندى مروڤەکان— چۆن
سیبەرى درێژ کردۆتەو؟ هەر لەهەڵاتنى خۆرەو تا ئاوابوونى؟ تا
لە گەرمای خۆردا سوودى لى وەرگیرن؟ ٤٦: ولو شاء لجعله ساكنا
خو ئەگەر خۆى بپوستان، وای دەکرد لەجیبى خۆى نەبزو، ئنجا بۆ
هەمیشە روژ هەر سیبەر دەبوو، بەلام ئالو گۆرۆ ئەم لاوئەولاو پاش
وپیشت وراست و چەپى پێ ئەکات، تا ئیوێ چۆن حەزى لى بکەن
سوودى لى وەرگیرن ٤٧: ثم جعلنا الشمس عليه دليلا ٤٨: له‌پاشان
خۆریشمان کرد بە بە لگە لەسەرى، بەهۆى ئەوێ ئەوێ گۆرانکاری
لەسیبەردا دەبێ و سیبەر پەیدا دەبێت، ئەى نابینی بەهەڵاتنى
خۆر سیبەر دەرئەکەوێ؟ خو ئەگەر خۆر نەبوو با سیبەرىش
نەدەزانرا ٤٩: ثم قبضاه إلینا قبضا یسیرا ٥٠: له‌پاشا کەمە
کەمە و لەسەر خو بۆلای خۆمانی دەبەینەو واتە: بەیەک کەرەت
لای نابەین، وەلە وەشدا سوودو کەلکى ئیوێ تێدا یە. راقە کەرانى
قورئان ئەلین: سیبەر حالەتیکى مام ناوەندییە لەنیوان روڤشایی و
تاریکیدا، لەکاتى دەرکەوتنى بەیاندا دەست پێ ئەکات تا خۆر
هەلدیست ٥١: وهو الذى جعل لكم الليل لباسا ٥٢: دووهم: هەر
ئەو خوا یە بە میهرەبانى خۆى شەوى گێراوە بە جل و بەرگ و
پۆشاک بۆتان، واتە: بە تاریکییە کەى وەك پۆشاک داتان ئەپۆشێ
والنوم سباتا ٥٣: وەخەویشمان گێراوە بەمایەى ئیسراحت و ماتى و
ئارامش "ئەوێتە لەش و دەروونتان بەهۆى ئەوێ ئەوێتەو
٥٤: وجعل النهار نشورا ٥٥: و روژیشى کردوو بەهۆى هەستانەو
جموجول و کارو کۆشش بۆتان ٥٦: وهو الذى أرسل الرياح
بشرا بین یدی رحمتە ٥٧: سیبیه: هەر ئەو خوا یە (با) یەکانى

هەلکردوو، ناردوو بەمژدەدان، لەپیش باراندا ٥٨: وأنزلنا من
السماء ماء طهورا ٥٩: وه‌ئاسمانەو ئەوێکى پاك و خاویكەرمەن
ناردەخوار ٦٠: لنحيى به‌ بلدة ميتا ٦١: تا شارو ناوچە مردوو
كشتوكالییەكانى پێ بپوژیننەو بەكرینه مەزراو باخ و باخات
٦٢: ونسقيه مما خلقنا أنعاما وأناسي كثيرا ٦٣: وه‌مالات و مەردمىكى

أَمْ تَحْسَبُ أَنَّ أَكْثَرَهُمْ يَسْمَعُونَ أَوْ يَعْقِلُونَ إِنْ هُمْ إِلَّا
كَالْأَنْعَامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ سَبِيلًا ٤٤: أَلَمْ تَرَ إِلَى رَبِّكَ كَيْفَ مَدَّ
الظِّلَّ وَلَوْ شَاءَ لَجَعَلَهُ سَاكِنًا ثُمَّ جَعَلْنَا الشَّمْسُ عَلَيْهِ دَلِيلًا
٤٥: ثُمَّ قَبَضْنَاهُ إِلَيْنَا قَبْضًا يَسِيرًا ٤٦: وَهُوَ الَّذِي جَعَلَ
لَكُمْ اللَّيْلَ لِبَاسًا وَالنَّوْمَ سُبَاتًا وَجَعَلَ النَّهَارَ نُشُورًا ٤٧
وَهُوَ الَّذِي أَرْسَلَ الرِّيحَ بُشْرًا بَيْنَ يَدَيْ رَحْمَتِهِ وَأَنْزَلْنَا
مِنَ السَّمَاءِ مَاءً طَهُورًا ٤٨: لَنُحْيِي بِهِ بَلَدًا مَيِّتًا وَنُسْقِيَهُ
مِمَّا خَلَقْنَا أَنْعَامًا وَأَنْاسٍ كَثِيرًا ٤٩: وَلَقَدْ صَرَّفْنَاهُ بَيْنَهُمْ
لِيَذَكَّرُوا فَأَبَى أَكْثَرُ النَّاسِ إِلَّا كُفُورًا ٥٠: وَلَوْ شِئْنَا
لَبَعَثْنَا فِي كُلِّ قَرْيَةٍ نَذِيرًا ٥١: فَلَا تَطِعِ الْكَافِرِينَ
وَيَحْنَدْهُمْ بِهِ جَهَادًا كَبِيرًا ٥٢: وَهُوَ الَّذِي مَجَّ
الْبَحْرَيْنِ هَذَا عَذْبٌ فُرَاتٌ وَهَذَا مِلْحٌ أُجَاجٌ وَجَعَلَ بَيْنَهُمَا بَرْزَخًا
وَحِجْرًا مَحْجُورًا ٥٣: وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ مِنَ الْمَاءِ بَشَرًا فَجَعَلَهُ
سَبَآ وَصِهْرًا وَكَانَ رَبُّكَ قَدِيرًا ٥٤: وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ
مَا لَا يَنْفَعُهُمْ وَلَا يَضُرُّهُمْ وَكَانَ الْكَافِرُ عَلَى رَبِّهِ ظَهِيرًا ٥٥

زۆر، لەوانەى خۆمان دروستمان کردوون" تێراو بکەین، بەو جۆرە
لە شیوو دۆلەکاندا ئاوەکە ئەوێستێتەو، سوودى لى وەر ئەگیرى،
یان ئاوى دەریاکان و کانییەکان زۆر ئەبن ٥٠: ولقد صرفناه
بينهم لئذكروا ٥١: بێ گومان ئەم قورئانەمان روون کردەو لەنیوانیاندا،
بۆ ئەوێ ئەوان بپریکەنەو سوپاسى خواى لە سەر بکەن ٥٢: فابى
أكثر الناس إلا كفورا ٥٣: کە چى زۆربەى ئەوێ ئەوێ نكوولیان کردو
ناسپاسگوزار بوون!.

موحه‌ممەد ﷺ پێغه‌مبەرى هەموانە:

٥١: ولو شئنا لبعثنا في كل قرية نذيرا ٥٢: وه‌ئەگەر وێستبامان بۆ
هەر شارو گوندیک پێغه‌مبەرێكى ترسێنەرمان رەوانە دەکرد، جا ئەو
كاتە کارى تۆ ئاسانتر ئەبوو، بەلام واما نەکرد، لەبەر رێژلێنانى
تۆ، جا کەواتە تۆیش زۆر بەئارامەو کاربکە بۆ گشتگیرکردنى
بەرنامە کەى خوا، وه‌ك خوا خۆى دەفەرموى: (لأذركم به‌ ومن

بلغ (۱۹/۶) يادەفەرمۇي: (قل يا أيها الناس إني رسول الله إليكم جميعا..). له فەرمۇدەشدا ھاتتوۋە: ((بعثت إلى الأحمر والأسود)) (متفق عليه) من رەوانە كراوم بۆلای سوور پېس و رەش پېس، واتە: بۆلای ھەمموان، ۋە ھەرۋەھا فەرمۇيەتتى: ((كان النبي يبعث إلى قومه خاصة، وبعثت إلى الناس عامة..)) (بوخارى و موسليم). ھەر پېغەمبەرىڭ بۆلای ھۈزەكەى خۇى بەتايىبەتتى دەنئىردرا، بەلام من بۆلای ھەممۇ خەلكانى سەر زەوى نئىردراوم و ئاينەكەم گشتگىرە. ﴿ ۵۲: فلا تطع الكافرين وجاهد هم به جهادا كبيرا ﴾ جا كەواتە تۆئەى پېغەمبەر ﷺ! بەردەوام بە لەسەر گەياندىنى پەيامى خۆت و ھەرگىز گۆپرايەلى بىپروايان مەكە، ۋە بەم قورئانە (ۋەك ئىبىن عەبباس دەلى) بە ھەممۇ ھىزو توانايەكت جىھاد و مللمانەيەكى گەورە زۆريان لەگەل بكة. ۋە فەرمائىشتى خوا: (يا أيها النبي جاهد الكفار والمنافقين..). پشستگىرى ئەو مانايە دەكات. ﴿ ۵۳: وهو الذي مرج البحرين ﴾ چوارەم: خوا ھەرئەو زاتەيە -بەمپەرەبانى خۇى- ئاوى دوو دەريا، يا دوو رووبارى لەپال يەكدا بەرداۋەتەۋە ﴿ هذا عذب فرات ﴾ ئەمەيان خۇش و سازگارە بۆ خواردەنەۋە دەشئىت ﴿ وهذا ملح أجاج ﴾ ئەمەشيان خۇيىيەكى سوپرو تالە، بۆئەۋە دەرياکان بۆگەن نەكەن، چونكە ئەگەر ئاۋە سوپرەكان نەبن، ۋەك دەرياي (فارس) دەرياي (چىن).. گشت دەرياكانى تىڭ دەجن. ﴿ وجعل بينهما برزخا وحجرا محجورا ﴾ ۋە لە ئىۋانئاندا بەرەبەست و لەمپەرىكى دانائە كەتتەكەل بەيەك نەبن و ئاوى ئەم نەچى بەسەر ئەۋىترئاندا، بۆيە ھىچ كاتىش يەكتر نافەۋتئىن.. ھەرۋەك دەفەرمۇي: (مرج البحرين يلتقيان بينهما برزخ لا يبغيان) (۱۹/۵۵-۲۰). ﴿ ۵۴: وهو الذي خلق من الماء بشرا ﴾ پېنچەم: خوا ھەر ئەو زاتەيە كە لەتتۆكە ئاوى (مەنى) مړۋيەكى ژىرو بېسندەو گۆياۋ بىناى دروست كرد ﴿ فجعله نسبا وصهرا ﴾ جا كىردىيە ماكى تۆرەمەو خزمەيتى لەرېگەى پياۋەۋە كۆمەلېك خزم دروست دەبئىت، ھەرۋەھا بەھۋى ژنېشەۋە، واتە: توخمى بەشەر دوۋبەشە: بەشېكىيان بە رشتەيەو نئىرئەكانى ئەدرئە پالئان، چونكە رشتە بەباۋكەۋە پال ئەدرئى، ئەۋى ترئىشان ژن و ژن خواستەنە بەھۋى ژن بەيەك دان ھۆگرى و خۇشەۋىستى پەيدا ئەبئى؛ ديارە ئەمانەش ھەممۇ ھەر لەو تئۆكە ئاۋە لاۋازەن ﴿ وكان ربك قديرا ﴾ ۋە پەرۋەردگارت ھەمىشە بە توانايەۋ دەسەلاتى بئى سنوۋرە.

نەزانى و نەفامى مۇشرىكەكان:

﴿ ۵۵: ويعبدون من دون الله ما لا ينفعهم ولا يضرهم ﴾ ۋە لەگەل

ئەۋەھەمۇ بەلگەندە لەسەر يەكخاۋەرستى ئەۋ خوا نەناسانە -لەباتى خوا- شتئى ئەپەرستەن نەكەلئىيان پئى دەگەيەنئىت، نە زىيان ﴿ وكان الكافر على ربه ظهيرا ﴾ بئى باۋەر ھەمىشە دژ بەپەرۋەردگارى خۇى بەدوۋمنايەتتى و بئىپەرستى پشستىۋانى لەشەپتان دەكات، بەلام سەرەنجام ھەر بەرنامەى خوا زال ئەبئى ﴿ ۵۶: وما أرسلناك إلا مبشرا ونذيرا ﴾ ۋە ئېمە تۆمان ھەر بۆئەۋە ناردوۋە مۆژدەدەرو ترسئىنەر بى ﴿ ۵۷: قل ما أسئلكم عليه من أجر ﴾ بەۋ خەلگە بئى: من لەبەرامبەر راگەياندىنى پەيامەكەۋە ھىچ كرى و پاداشئىكم لەئىۋە ناۋى تا بئىن بۆ دونيا ۋا دەكات ﴿ إلا من شاء أن يتخذ إلى ربه سبيلا ﴾ جگە لەۋە كئى حەز بكا بەرەۋ پەرۋەردگارى خۇى رى بگرىتە بەر، واتە: من ھەر ئەۋەم ئەۋى لەئىۋە بەرەۋ خوا بئىن، ئىتر نە پارەۋ پۆل نە دونيا ﴿ ۵۸: وتوكل على الحى الذى لا يموت ﴾ ۋە لەكارەكانتدا تەنھا پشست بەۋ خوايە بېسەتە كە ھەمىشە زىندوۋە و، ھەيەۋ ھەرگىز نامرى ئىتر گۆيت لە ئەزىتە و ئازارى ئەۋانەۋە نەبئىت ﴿ وسبح بحمده ﴾ بەردەوامىش پاكەنى خواۋەندت بكة بە شوكرانە بژىرى كردنى، ۋە لەھەر ناۋوسىفەتئىكى نەشپاۋو نەگونجاۋىش دوور راى بگىرە ﴿ وكفى به بذنوب عباده خبيرا ﴾ ۋە بەسە بۆخوا كە بەگونناھەكانى بەندەكانى بە ئاگايە، ۋە بەپئى ئەۋانەش تۆلەۋ پاداشتئان ئەداتەۋە ﴿ ۵۹: الذى خلق السموات والأرض وما بينهما فى ستة أيام ﴾ ئەۋ خوايەى ئاسمانەكان و زەۋى و ھەرچى لەئىۋانئاندايە لەماۋى شەش رۆژدا بەدى ھئىئا ﴿ ثم استوى على العرش ﴾ پاشان چوۋە سەرئەخت و عەرشى فەرمانرەۋايى خۇى -جل جلاله- بەۋ شىۋەيە كە ھەر شايستەى زاتى خۇى بئىت، ۋە بەبئى ھىچ شوبھاندن ۋەدەست تئوۋەردانئىك، ئېمەيش پىروامان بەۋ (استۋا) يەى ھەيە بەۋ جۆرە لەقورئان ۋە فەرمۇدەكاندا ھاتوۋە (سەلەف) پىش ۋەريان گرتوۋە و مانايان بۆ كردوۋە ﴿ الرحمن ﴾ ھەرئەۋە بە بەزەيى ﴿ فاسأل به خبيرا ﴾ ساتۋ داۋاۋ ھاۋار ھەر لەۋ زاتە بكة، چونكە ھەرئەۋ بە ھەممۇ شتئىك چاك ئاگادارە. دۋاى باسكردنى ئەۋەھەمۇ بەھرانەى خوايە ھىشتا ئەۋان لەباتى ئەۋە سوپاسگوزارى ئەۋ بكەن، كەچى بەردەوام ناسوپاسى ئەكەن، ئەفەرمۇي: ﴿ ۶۰: وإذا قيل لهم اسجدوا للرحمن ﴾ ۋە ئەگەر بە بئىپەرستەكان گوتراپا: كە كىرئوۋش بېنە بۆ خواى بەخشندە و بە بەزەيى و ملگەچى ئەۋبىن ﴿ قالوا وما الرحمن ﴾ ياخى دەبۋون و دەيانگوت: (رەھمان) كىيە؟! ئېمە ناىناسىن! بۆيە لە (خودەيىيە) شدا (الرحمن الرحيم) يان پئى كۆزاندەۋەۋ، كىرديانە (باسمك اللهم)...! جاخۋايش فەرمۇي: (قل ادعوا الله أو ادعوا

چوارهم: نهوانه ن كه نهلین: نهی پهروه دگاری هه موومان! سزای ناگری دوزه خمان لی لابهده ﴿إن عذابها كان غراما﴾ چونكه سزای دوزه سزایه کی جیا نه بووه له كۆل نهكه وتووه ﴿٦٦﴾: إنها ساءت مستقرا ومقاما ﴿بهراستی نهو دوزه خه جی و شوینیکی ناسازو خراپه. ﴿٦٧﴾ والذین إذا أنفقوا لم یسرفوا ولم یقتروا ﴿

الرحمن آیا ما تدعوا فله الأسماء الحسنى) (۱۷/۱۱۰). ﴿أنسجد لما تأمرنا﴾ تایا كړنووش ببهین بو نهوهی فره مانمان پی دهدهیت؟ له كاتیكدای نیمه نای ناسین ﴿و زادهم نفورا﴾ وه فره مان دان به كړنووش بردن بو (په حمان) دوور كه وتنه وهو سل كړدنه وهیانی زیاد كړد، واته: بهوه زیادتر دوور كه وتنه وه.

بالا دهستی و توانایی خوا:

﴿٦١﴾ تبارك الذی جعل فی السماء بروجا ﴿بهرز و بلندنه نهو خواویه چهندان قوناغی نه ستیره ی گه وړه گه وړه شو له داری له ناسماندا دامه زړاندووه ﴿و جعل فیها سراجا و قمرا منیرا﴾ وه چرایه کی پر شنگدار (خوړ) و مانگیکی رووناکیشی تیدا داناوه بو رووناکی پوړو شو له زه ویدا، وهك ده فرموو: (وهو الذی جعل الشمس ضیاء والقمر نورا) (۱۰/۴) یان ده فرموو: (وجعل القمر فیهن نورا وجعل الشمس سراجا) (۷۱/۱۶) بو كه مالی ده سلا تی نهو خوا كار جوانه. ﴿٦٢﴾ وهو الذی جعل اللیل والنهار خلفه ﴿وه نهو خواویه به شوو پوړی جینشینی یهك كړدووه، به نوره له دوی یهك دین، نه مه یان ره شوو تاریك، نه وه شیان رووناك و سپی ﴿لمن أراد أن یدكر أو أراد شکورا﴾ بو كه سیك بیهوی له نیعمه ته كانی خوا ببر بكا ته وهو، یان بیهوی سوپاسگوزار بیت،

په سن و جهزای عهده د كانی خوی به به زه یی:

نهو جا پاش نهوه بهم شیویه باسی یازده سیفته ی بهرزی گرنگی (عباد الرحمن) نهكات: ﴿٦٣﴾ وعباد الرحمن الذین یمشون علی الأرض هونا ﴿یه كه م: بهنده راسته كانی خوی به به زه یی نهوانه كه زور به سه لاری و نهرمی و له سه رخو و بی ده عیه و فیز به سه ر زه ویدا ده پونه پړوه. وهك نه فرموو: (ولا تمش فی الأرض مرحا) (۳۱/۱۸). یان نه فرمووده یه: ((إذا أتیتم الصلاة فلا تأتوها وأنتم تسعون...)) ههركات ویستتان وهرنه نویژ، به تالووكه و له ز مه یه ن (بهلكو زور له سه رخو چنه پړوه). دوویاتی نهو مانایه ن.

﴿وإذا خاطبهم الجاهلون قالوا سلاما﴾ دووهم: كاتیکیش نه زانه كان له پرویان دهو هستن به قسه ی ناشیرین و نه فامانه نهوان قسه و وتهی چاك و بی وهی دهلین، واته: بهوته ی ناشیرین له پرویان ناوه ستنه وه، وهك نه فرموو: (وإذا سمعوا اللغو أعرضوا عنه) (۲۸/۵۵). ﴿٦٤﴾ والذین یبتون لربهم سجدا وقیاما ﴿سییه م: نهوانه كه شهوگار به نویژ كړدن و سوژده بردن و به پیوه وهستان ده به نه سه ر، وهك نه فرموو: (كانوا قلیلا من اللیل ما یهجعون) (۵۱/۱۷). ﴿٦۵﴾ والذین یقولون ربنا اصرف عنا عذاب جهنم ﴿

وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا مُبَشِّرًا وَنَذِيرًا ﴿٦٥﴾ قُلْ مَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِلَّا مِنْ شَاءِ أَنْ يَتَّخِذَ إِلَهَهُ سُبُلًا ﴿٦٦﴾ وَتَوَكَّلْ عَلَى الْيَحْيَى الَّذِي لَا يَمُوتُ وَسَيَحْيِي مَحْمَدًا وَكَفَى بِهِ يَذُنُوبَ عِبَادِهِ خَبِيرًا ﴿٦٧﴾ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ الرَّحْمَنُ فَسَلِّ بِهِ خَبِيرًا ﴿٦٨﴾ وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ اسْجُدُوا لِلرَّحْمَنِ قَالُوا وَمَا الرَّحْمَنُ أَنَسْجُدُ لِمَا تَأْمُرُنَا وَزَادَهُمْ نُفُورًا ﴿٦٩﴾ نَبَارَكُ الَّذِي جَعَلَ فِي السَّمَاءِ بُرُوجًا وَجَعَلَ فِيهَا سِرَاجًا وَقَمَرًا مُنِيرًا ﴿٧٠﴾ وَهُوَ الَّذِي جَعَلَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ خِلْفَةً لِمَنْ أَرَادَ أَنْ يَذْكُرَ وَأَرَادَ شُكُورًا ﴿٧١﴾ وَعِبَادُ الرَّحْمَنِ الَّذِينَ يَمْشُونَ عَلَى الْأَرْضِ هَوْنًا وَإِذَا خَاطَبَهُمُ الْجَاهِلُونَ قَالُوا سَلَامًا ﴿٧٢﴾ وَالَّذِينَ يَبِيتُونَ لِرَبِّهِمْ سُجَّدًا وَقِيَامًا ﴿٧٣﴾ وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا اصْرِفْ عَنَّا عَذَابَ جَهَنَّمَ إِنَّ عَذَابَهَا كَانَ غَرَامًا ﴿٧٤﴾ إِنَّهَا سَاءَتْ مُسْتَقَرًّا وَمُقَامًا ﴿٧٥﴾ وَالَّذِينَ إِذَا أَنْفَقُوا لَمْ يُسْرِفُوا وَلَمْ يَقْتُرُوا وَكَانَ بَيْنَ ذَلِكَ قَوَامًا ﴿٧٦﴾

پینجه م: نهوانه كاتی مال و سامان نه به خشن نه زیاده روی تیا نهكه ن و، نه چرووكی، به شی خهلكی لی نهدهن و له شتی ره وادا سهرفی نهكه ن و خویشیانی لی بی بهش ناكه ن ﴿وكان بین ذلك قواما﴾ بهلكو له نیوان نهو دوو باره دا مام ناوه ندین، وهك ده فرموو: (ولا تجعل یدك مغلولة إلى عنقك ولا تبسطها كل البسط) (۵/۶۴). (نه بوو دهر داء) له پیغه مبهروه ﴿نه گپړیته وه: ((من ققه الرجل رفقہ فی معیشتہ)) (مسند أحمد ۵/۱۹۴). واته: له تیگه یشتنی مرویه هه لېژاردنی باریکی مامناوه ندی بو ژبانی خو ی. وه فرمووده ی: ((ما عال من اقتصد)) (پیشه واهه حمه د). واته: ههركه سی باریکی مامناوه ندی بو خو ی هه لېژیری له ژباند، هه ژار نابی. ﴿٦٨﴾ والذین لا یدعون مع الله إلها آخر ﴿شه شم: نهوانه و پرای خوا هیچ په ستر اوویکی تر ناپه رستن ﴿ولا یقتلون النفس التي حرم الله إلا بالحق﴾ كه سیكیش ناكوژن كه خوا كوشتنی یاساغ كړدبی، مه گهر به هق و رهوا، وهكو پاشگه ز

﴿۷۰﴾: إِنْ مِنْ تَابٍ وَآمَنَ وَعَمِلَ عَمَلًا صَالِحًا ﴿﴾ مه گەر که سئیک په شیمان ده بیته وهو بروا بیئی و کاری چاک نه نجام بدا ﴿﴾ فاولئک بیدل الله سیئاتهم حسنات ﴿﴾ ئا نه وکه سانه خوا گوناوه خراپه کانیان بو ده گوریت به چاکه.

پیشهوا (موسلم) یش لهم باره یه وه ئهم فرمودانه ی هیناوه: ((إِنْ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ)).. وه ((...أَتَبِعَ السَّيِّئَةَ الْحَسَنَةَ تَمْحَاهَا...)) بهردهوام له جیگی خراپه دا، چاکه بکه، تا خراپه کان بسریتته وه. ئیمامی (ته به ربی) سه باره ت به گورینی تاوان و خراپه به چاکه دهئی: ئه مه هه له دونیادا جیبه جی نه بیست. هه ندیکی تریش نه لئین: نا، له پاشه رۆژدا تاوتوی ده کریت، (ئیبی عه بباس و، هه سه ن و، موجهید) یش پشتگیری رای یه که من. وه (ئیبی که سیر) دهئی: (ئیبی عه بباس و تویه تی: (هم المؤمنون كانوا من قبل إيمانهم على السيئات فرغب الله بهم عن السيئات فحولهم إلى الحسنات، فأبدلهم مكان السيئات الحسنات). وقال سعيد بن جبیر: (أبدلهم بعبادة الأوثان عبادة الرحمن، وأبدلهم بقتال المسلمين قتال المشركين...) وقال الحسن البصري: (أبدلهم الله بالعمل السيئ العمل الصالح، وأبدلهم بالشرك إخلاصا...) وقال بعض: (أن تلك السيئات الماضية تنقلب بنفس التوبة النصوح حسنات، كما ثبت بذلك السنة الصحيحة، وصحت به الآثار المروية عن السلف - رضی الله عنهم-). ﴿﴾ و كان الله غفورا رحیما ﴿﴾ وه هه میشه خوا گوناوه پووش و میهره بانه ﴿﴾ ۷۱: ﴿﴾ ومن تاب وعمل صالحا ﴿﴾ وه ئه وه ی له گوناوه کانی تهوبه ی کردو، کرده وه ی چاک کرد ﴿﴾ فانه یتوب إلى الله متابا ﴿﴾ ئه وه به راستی زور به مه زنی ده گه پیتته وه بولای خوا. ﴿﴾ ۷۲: ﴿﴾ والذين لا يشهدون الزور ﴿﴾ هه وته م: ئه واننه که ئاماده ی شایه تی دانی درو نابن، شایه تییه که ناده ن مافی خه لکی تیا پیشیل بکری ﴿﴾ وإذا مروا باللغو مروا كراما ﴿﴾ وه کاتیک به لای گوتارو کرداری ناپه سهندو پرو پووچدا راده بوورن، -وه ک سینه ماو قومارخانه و... هتد- به ریزه وه راده بوورن. تییبینی: هه رکه س شایه دی دروی دابا، پیشهوا (عومه) چل شه لاقی ئه داو رووی رهش نه کردو، سه ری ته تاشی و، به بازاردا نه ی گیرا. ﴿﴾ ۷۳: ﴿﴾ والذين إذا ذكروا بآيات ربهم ﴿﴾ هه شته م: ئه واننه کاتسی ئایه ته کانی پهروه ردگاریان وه بیر هیئرایه وه، ئاموزگاری وهره گرن و ﴿﴾ لم یخروا علیها صما وعميانا ﴿﴾ نارۆن به سه ریاندا وه ک که رو کویر، به لکو گوئی هه لده خه ن و چاو نه که نه وه. ﴿﴾ ۷۴: ﴿﴾ والذين يقولون ربنا هب لنا من أزواجنا وذرياتنا قرة أعین ﴿﴾ نۆیه م: ئه واننه که ئه لئین: ئه ی پهروه ردگارمان! له هاوسه رانمان و نه وه کانماندا مایه ی رووناکی دیده و، خو شیمان پی به خشه، تا هاوکاریمان

بوونه وه له ئیسلام، زینا کردن، کوشتنی خه لکی بی تاوان ﴿﴾ ولا یزنون ﴿﴾ زینا و شهروال پیسیش ناکه ن باسکردنی ئهم دوو سیفه ته پیاو نه که وشتن و زینا نه کردن هه ر بو ئه وه یه که قوره یش هوشیار بکاته وه، چونکه ئه وان هه ردوو سیفه ته که یان تیدابوو ﴿﴾ ومن یفعل ذلک یلق أثاما ﴿﴾ وه هه رکه سی ئه و کارو کرده وه ناپه سنده انه

وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ وَلَا يَقْتُلُونَ النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَا يَزْنُونَ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ يَلْقَ أَثَامًا ﴿٦٨﴾ يُضَاعَفْ لَهُ الْعَذَابُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَيَخْلُدْ فِيهِ مُهَانًا ﴿٦٩﴾ إِلَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ عَمَلًا صَالِحًا فَأُولَٰئِكَ يُبَدِّلُ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿٧٠﴾ وَمَنْ تَابَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَإِنَّهُ يَتُوبُ إِلَى اللَّهِ مَتَابًا ﴿٧١﴾ وَالَّذِينَ لَا يَشْهَدُونَ الزُّورَ وَإِذَا مَرُّوا بِاللَّغْوِ مَرُّوا كِرَامًا ﴿٧٢﴾ وَالَّذِينَ إِذَا ذُكِّرُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ لَمْ يُخِرُّوا عَلَيْهَا صُمًّا وَعُمْيَانًا ﴿٧٣﴾ وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ أَزْوَاجِنَا ذُرِّيَّتًا قَرَةً أَعْيُنٌ وَاجْعَلْ لَنَا لِلْمُؤْمِنِينَ إِمَامًا ﴿٧٤﴾ أُولَٰئِكَ يُجْزَوْنَ الْغُرْفَةَ بِمَا صَبَرُوا وَلِلْقَوْمِ فِيهَا صَفِيَّةٌ وَسُلَٰمٌ ﴿٧٥﴾ خَالِدِينَ فِيهَا حَسُنَتْ مُسْتَقَرًّا وَمُقَامًا ﴿٧٦﴾ قُلْ مَا عَبَدُوا بِكُمْ مِنْ شَيْءٍ لَّا دَعَاؤُكُمْ فَقَدْ كَذَّبْتُمْ فَسَوْفَ يَكُونُ لِزَامًا ﴿٧٧﴾

سُورَةُ النِّجْمِ آيَاتُ

بکات، ئه وه له دوارۆژدا ده گات به سزای تاوانه که ی خوی ﴿﴾ ۶۹: ﴿﴾ يضاعف له العذاب يوم القيامة ﴿﴾ له رۆژی قیامه تیشدا دوو به رامبه ر ئازار ده دری، چونکه له لایه که وه هاوه لی بو خوا بریار داوه، له لایه کی تریشه وه ئه و گوناوه ناشیریانه ی کردوه ﴿﴾ و یخلد فیه مهانا ﴿﴾ و به سووکی و زه لیلی و ریسوایییه وه به هه تا هه تایی هه ر له ویدا ئه مینیته وه. (عه بدوللا) له پیغه مبه ری ﴿﴾ پرسی: کام گوناخ له هه موان گه وهره تره؟ فره مووی: ((أَنْ تَدْعُو اللَّهَ نَدَا وَهُوَ خَلْقُكَ)) ئه وه که تو هاوبه ش و دژ بوخوا دابنییت، له حالیکدا هه ر ئه و تو ی دروست کردوه. دیسانه وه وتی: ئه ی دوا ی ئه وه؟ فره مووی: ((أَنْ تَقْتُلَ وَلَدَكَ كَرَاهِيَةً أَنْ يَطْعَمَ مَعَكَ)) کوشتنی منالی خوت له به رته وه خواردنت له گه ل بخوات له پاشان پرسیا ری ئی کرده وه؟ ئه ویش فره مووی: ((أَنْ تَزَانِيَ حَلِيلَةَ جَارِكَ)) له گه ل ژنی دراوسی که تدا زینا و ناپاکی بکه یت! پاشان ئایه تی (والذين لا يدعون مع الله...) تا کوتایییه که ی خوینده وه. (تفسیر الطبری ۱۹/۴۲).

بکه ن له خوا په رستیداو، گهل و کومه لیکي وامان ببی، که خواناس بیت، واجعلنا للمتقين إماما ۱۰ وه خویشمان بکیره به پیشه ننگ بو له خوا ترسان. هه رویه پیغه مبهه ۱۱ ته فهرمو: ((إذا مات ابن آدم انقطع عمله إلا من ثلاث: ولد صالح يدعو له، أو علم ينتفع به من بعده، أو صدقة جاریة)) (مسلم، کتاب الوصیه/ ۲۵۵)، کاتی ئاده مزاد دهریت ئیتر هه موو کارو کرده کانیسی کو تاییان دی، مه گهر له ریگه سی شته وه: مندالیکي صالح و چاکي ببی دوعای خیری بو بکا، زانستیکی به جی هیشتی "پاش خوی" که لکی لی وهر بگيردری، سییهم: خیر و صدهقه یه کی به رده وای به جی هیشتی. ۷۵: أولئك يجزون الغرفة بما صبروا ۱۲ دهیهم: ئا ئه وه به نده به ریزانه، که ئه وه هه موو سیفه ته قه شه ننگانه یان هه یه له پاداشی خوراگرتیان ژووره رازاوه کانی به هشتیان پی دهری، هه ره لویش پایه ویله ی به رزولندیان دهریتی له سه ره خوا په رستی وبلقون فیها تحية وسلاما ۱۳ وه له لایه ن فریشته کانیسه وه به سلاوو دروود پیشوازیان لی ده کری ۷۶: خالدين فیها حست مستقرا ومقاما ۱۴ به هه تا هه تاییش هه ره له وای ته مینه وه، وه به راستی به هشت بنکه و جیگایه کی خۆشه. ۷۷: قل ما یعبأ بکم ربی لولا دعاؤکم ۱۵ یازدههم: ئه ی موحه ممه د پییان بلی: (خه لکینه) په روه ردارم هیچ بایه خیکتان پی نادات، ئه گهر له بهری نه پارینه وه نه ی پرستن، واته: ئه و ریز لینانه تان به هوی چاکي و راسالی و ملدانتانه به فهرمانه کانی ئه و ۱۶ فقد کذبتم فسوف یكون لزاما ۱۷ به راستی ئیوه ش (ئه ی بی باوه ران) ئه و په یامبه رو قورئانه تان به درو خسته وه و پرواتان پی نه هینان، ئه گهر هه رابن ئه وه له دوارژدا سزایه کی خوایی به خه تان پی ده گری و هه رگیز له کوئتان ناپیته وه.

ژورو فراوان شوکرانه ی خوای کار جوان ده کهم که شه رهی ته واکردنی نووسی نی سووره تی (فورقان) سی پی دام له مرگه وتی (فورقان) سی هه ولیزی خواناس.

سوورته ی (شوعه راء) به

مه که بییه و (۲۲۷) ئایه ته

به ناوی خوای به خشنده ی مبه ره بان

ئهم سووره ته بوچه سپاندنی بناغه سه ره کییه کانی ئایین هاتووه: یه کتا په رستی، په یامه که ی په یامبه ره ۱۸، زیندوو بوونه وه. جا له سه ره تا وه باسیکی کورتی قورئان ئه کات، که چون به وشیه قه شه ننگه خوا ناروو یه تی بو هیدا یه ت و رینمونی خه لک و

ده رمان کردنی نه خۆشیه کانی مرؤف، هاوکات له گهل هه لویستی چه وتی هاوبه ش په یدا که راندا به رامبه ری، له گهل هینانی ئه وه هه موو به لگه و نیشانه ئا شکرا و رووانه دا تی دایه!! باسی دهسته یه که له په یامبه رانیس دهکات که خوا ناروونی بو ری نیشاندانی گهلان، ئه مه یس له مووسا وه ۱۹ دهست پی دهکات که چون به وشیه ناوازه یه له گهل ئه و سه ره سه خت و، که لله ره قده - فیرعه ون - رووبه روو بوویه وه، به لام ئهم هه ره کوئی نه داو، کوئی نه دا تا به فهرمانی خوا ئهم سه ره که وت و پیرۆز بوو، ئه ویش له ناوچوو، ئینجا دیته سه ره داستانه که ی ئیبراهیم و هه لویستی له گهل هوزو نه ته وه که ی و باوکیدا، به رامبه ره به تپه رستنیان، ئه وه بوویه لگه ی زوره به یزو، به ئه قل و ژیری که م وینه ی خوی توانی پرووچی خواکانیان روون بکاته وه بویان، هاوری له گهل دیاری کردنی چاره نووسی هه ردوولایان (خوی و قه ومه که ی) وه داستانی په یامبه ران: (نوح، هوود، صالح، لوط، شوعه یب/ علیهم الصلاه والسلام) باس دهکات، وه به رنامه و سونه تی خوایی له به رامبه ره ئه وانه ی به درو یان خستنه وه، به دیار ده خات (وانه لتنزیل رب العالمین * نزل به الروح الامین علی قلبک لتکون من المنذرين بلسان عربی مبین) ۲۶/۱۹۲-۱۹۵. کو تاییشی دیت به ره واندنه وه ی به دگومانی ئه وانه ی که ده یان وت قورئان جنیه کان ده یه یین بوی!! وه له گه وره یی و مه زنی سووره ته کانی (طسم) دا پیغه مبه ره ته فهرمو: ((إن الله أعطانی السبع الطوال مکان الإنجیل، وأعطانی الطواسین مکان الزبور، فضلنی بالحوامیم و المفصل، ما قرأهن نبی قبلی)). (السیوطی فی جمع الجوامع (۴۷۰۰) و الهندی فی کنز العمال (۲۵۸۱)).

۱: بسم الله الرحمن الرحيم * طسم ۲۰ ئهم پیتانه هه رچه ند له گهل شویندا لییان دواوین، به لام کورته ی هه ره هه موویان ئه وه یه که: ئه و قورئانه واه وانه دانی پیانانین، هه ره له وچوره پیتانه پیک هاتووه، جا ئه گهر بیزاری و، نکولی دهر ئه برن، ده فهرموون وینه ی بین! ۲: تلک آیات الکتاب المبین ۲۱ ئهم ئایه تانه - که له م سووره ته دا هه ن - ئایه تی کتیبیکی زور پروون وئا شکرا که به جو ری که ئه گهر که سیل که میل تیفکری لییان، چاک ئه زانی له خوا وه هاتوون ۳: لعلک باخع نفسک ألا یکنوا مؤمنین ۲۲ له وانه یه له داخ و خه فته دا خوت له ناو به بیت، له به ره ئه وه که ئه وانه باوه ر ناهین، واته: تو ئاوا مه به، چونکه تۆته نها ئاگاداریان بکه و بیان ترسینه، ئیتر باوه ر به یین، یان نا، تو به رپرس ناپیت لییان. دیاره ئه مه بو دلدانه وه ی په یامبه ره ۲۳، هه مان مه به ستیش له سووره تی (۶/۱۸): (فلعلک باخع نفسک...) وه له ئایه تی

(۱۵/۸۸۹۰) یشدا روون کراوتهوه.

گیاو گول و سهوزه لانییه دا به لگه ههیه بو زیندوو یوونه وه ﴿ و ماکان اکثرهم مؤمنین ﴾ که چی له گهل شه وه یشدا هه ره زوریان پروا ناهینن، واته: هیمان شه وه موو نیشانه سه رسور هینه رانه تینیان تی ناکات! ﴿ ۹: ۱۰ ﴾ و ان ربک لهو العزیز الرحیم ﴿ جا شه وانه با هه روابن، و هه رگیزیش له دهست دهرناچن، چونکه به راستی پهروه ردگاری تو دهسه لاتدارو زاله به سه ره هه مووشتیکدا، دلوفان ومیهره بانیسه، شه گهر په شیمان ببه وه لییان خوش شه بی.

له نیوان مووسا و فیرعه وندا:

خوا دلخوشی په یامبه ر ﴿ شه داته وه که: تهنه شه وه عه زیهت و ئازار نه دراوهو، به تهنه هه ره گه له که ی شه ویش نییه سه ریچی کرد بیست، بویه ده فره مو: ﴿ ۱۰: ۱۰ ﴾ و اذ نادى ربک موسى ﴿ شه وکاته وه بیر بیته که پهروه ردگارت له لای کیوی توردا مووسای بانگ کرد: ﴿ ان اتت القوم الظالمین ﴾ که بجو بولای شه گه له سته مکاره، شه وانه ی سته میان هه ره له خو یان و، هه ره له گه لی به نی ئیسرائیل کردووه، کردوویان به کو یله ﴿ ۱۱: ۱۱ ﴾ قوم فرعون ﴿ هوزوگه لی فیرعه ون ﴿ ألا یتقون ﴾ پییان بلی: ئایا له سه ره نه جامی نافه رمانی خوا ناترسن و پاریز ناکه ن؟ ﴿ ۱۲: ۱۲ ﴾ قال رب انی أخاف أن یکذبون ﴿ مووسا وتی: نه ی پهروه ردگار! من شه ترسم به دروم بخه نه وه پروام بی نه که ن په یامبه ری تو بم ﴿ ۱۳: ۱۳ ﴾ وضیق صدری ﴿ سینه ته نگ بم ﴿ ولا یطلق لسانی ﴿ و زمانم باش هه لئه سوروی بو راگه یاندنی په یامه که م ﴿ فأرسل إلى هارون ﴿ جا په یام بو - براهه شم - هارون بنیره، تا یارمه تیم بدات، چونکه زمانی رهوانتره، جا جگه له وه دیسان هو یه کی تر باس شه کات: ﴿ ۱۴: ۱۴ ﴾ ولهم على ذنب ﴿ بی گومان شه وان توله ی گونا هیکیان به سه ره موه هه یه، واته: یه کیکیانم لی کوشتوون ﴿ فأخاف أن یقتلون ﴿ شه ترسم بهو بو نه وه بمکوژنه وه په یامه که م بو نه گات. له سووره تی (۳۳/۲۸): دا شه فره مو: ﴿ قال رب انی قتلت منهم نفسا فأخاف أن یقتلون ﴾ دهر شه که وی که گونا هه کی به لای شه وانه وه کوشتنی (قبطی) یه که یه، هه ره وک شیوه ی کوشتنه که ش له سووره تی (۱۵/۲۸) ئاشکرا کردووه ﴿ ۱۵: ۱۵ ﴾ قال کلا ﴿ خوا فره مووی: نه خیر، گومان و نه بی و دلنیا به هه رگیز شه وانه ناتوان کاری واکه ن ﴿ فاذهباً بآياتنا ﴿ جاخو توو هارون، هاوری به ئایهت وبه لگه کانسی ئیمه وه برؤن بو لای فیرعه ون وگه له که ی ﴿ انا معکم مستمعون ﴿ به راستی خو مان له گه لتانین به پاریزکاری و، گوئی بیستی قسه کانتانین، واته: له گوفتارو وته کانسی ئیوه و، له وه لامی شه وان به ئاگاین. له سووره تی: ﴿ ۴۶/۲۰ ﴾ وه (۳۵/۲۸) خوا

نامانه وی به زور نیمان به سه ریاند ا بسه یینین:

﴿ ۴: ۴ ﴾ ان نشأ نزل علیهم من السماء آیه ﴿ شه گهر بمانه وی شه وانه ناچار بکه ین پروا به یینن، شه و له ئاسمانه وه مؤعجیزه و

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

طس ﴿ ۱ ﴾ تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْمُبِينِ ﴿ ۲ ﴾ لَمَّا كُنْتُمْ فِي قُلُوبِكُمْ كُفُورًا تَلَوْتُمْهُ لَهَا خَاضِعِينَ ﴿ ۳ ﴾ وَمَا يَأْتِيهِمْ مِنْ ذِكْرِ الْمَنْ مَحْدُثٍ إِلَّا كَانُوا عَنْهُمْ مُعْرِضِينَ ﴿ ۴ ﴾ فَقَدْ كَذَّبُوا قَسِيئَتَهُمْ أَتَبْتُوا مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ﴿ ۵ ﴾ أَوَلَمْ يَرَوْا إِلَى الْأَرْضِ كَرَاهِيَتِهَا مِنْ كُلِّ رِجٍّ كَرِيمٍ ﴿ ۶ ﴾ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿ ۷ ﴾ وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴿ ۸ ﴾ وَإِذْ نَادَى رَبُّكَ مُوسَى أَنْ اتَّبِعْ الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿ ۹ ﴾ قَوْمُ فِرْعَوْنَ لَا يَسْمَعُونَ ﴿ ۱۰ ﴾ قَالَ رَبِّ إِنِّي أَخَافُ أَنْ يُكَذِّبُونِ ﴿ ۱۱ ﴾ وَيَضِيقُ صَدْرِي وَلَا يَنْطَلِقُ لِسَانِي فَأَرْسِلْ إِلَى هَرُونَ ﴿ ۱۲ ﴾ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ دُؤْلٌ فَأَخَافُ أَنْ يَقْتُلُونِ ﴿ ۱۳ ﴾ قَالَ كَلَّا فَادْخُلْهَا بِآيَاتِنَا أَنَا مُسْتَمِعُونَ ﴿ ۱۴ ﴾ فَأَتَا فِرْعَوْنَ فَقُولَا إِنَّا رَسُولُ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿ ۱۵ ﴾ أَنْ أَرْسِلَ مَعَنَا بَنِي إِسْرَءِيلَ ﴿ ۱۶ ﴾ قَالَ أَلَمْ تُرَبِّكُنِي فَمَا وَلِيَدٌ أَوَلَيْسَتْ فِتْنَانِ مِنْ عَمَلِكُ سَيْنِ ﴿ ۱۷ ﴾ وَقَعَلْتَ فَعَلْتَنِي فَعَلْتَ وَأَنْتَ مِنَ الْكَافِرِينَ ﴿ ۱۸ ﴾

نیشانه یه کیان بو داته به زینین ﴿ فظلت أعناقهم لها خاضعين ﴾ شه و سا له به رامبه ری وه به رده وام گه ردونیان که چ ده بی بوی و، به ناچاریش پروا دینن، به لام سونه تمان و نییه ﴿ ۵: ۵ ﴾ وما یأتیهم من ذکر من الرحمن محدث ﴿ شه وانه هه ره شیکی نوی وتازه ی قورئانیان له لایه ن خوی به خشنده وه بویست ﴿ إلا كانوا عنها معرضین ﴾ له به رامبه ری وه پرو وهر شه گپرن وپشتی لی ده که ن، واته: پیشه یان هه میسه هه رثینکاری کردنی قورئان بووه ﴿ ۶: ۶ ﴾ فقد کذبوا قسیئتیه م انباء ما کانوا به یسته زون ﴿ شه وانه بهو وه حیه تازه یی ئیمه پروایان نه هینا و به درویان زانی! جا له ئاینده یه کی نزدیکدا هه و اله کانسی شه وسزایه یان پی ده گا که شه وان گالته یان پی شه کرد ﴿ ۷: ۷ ﴾ أولم یروا إلى الأرض کم أنبتنا فیها من کل زوج کریم ﴿ ئایا شه هاویه شدانه رانه سه یری زوویان نه کردووه ورد نه بوونه ته وه که چ گزو گیایه کی زور و، جوړاو جوړی جووت و به بایه خ و جوانمان تیا رواندووه ﴿ ۸: ۸ ﴾ ان فی ذلک لآیه ﴿ به راستی ئا له و

پەيامبەرى پەرورەدگارى جىھانەكانى؟! باشە ئەو پەرورەدگارى جىھانىيانە كىيە؟! ئايەتەكانى سوورەتى (۴۹/۲۰) و (۲۹/۲۶) و (۱۰۲/۱۷) و (۱۴/۲۷) بۇ روشن كرنەوۋى ئەم مەبەستەيەن. ﴿ ۲۴: قال رب السموات والأرض وما بينهما ﴾ موسا وتى: ھەرگىز تۆخوانىت، خۋاى جىھانەكان، پەرورەدگارو بەدىيەنەرى

ئەو(لەگەل بوونە) يان بۇدوويات ئەكاتەوہ ﴿ ۱۶: فأتيا فرعون ﴾ بچن بۇ لاى فيرەعون ﴿ فقولاً إنا رسول رب العالمين ﴾ و بلىن: بىگومان ئىيە ھەردوگمان پىغەمبەر و نىزراوى پەرورەدگارى جىھانەكانىن. لە سوورەتى (۴۷/۲۰) دا: ﴿ فقولاً إنا رسولا ربك ﴾ ھاتوہ. ﴿ ۱۷: أن أرسل معنا بنى إسرائيل ﴾ داوات لى ئەكەين كە بەنى ئىسرائىلمان لە گەل بنىزەو رىيان لى مەگرە، بچن بۇ شام جا فيرەعون - ھەك مەنتان بەسەر موسادا. بەلى ھەردووكيان رويشتنە لاى فيرەعون و پەيامەكەيان پىگەيانە ﴿ ۱۸: قال ألم نريك فينا ولدا ﴾ فيرەعون بە موساى گوت: ئەرى ئەمەيە پاداشتى پىاوەتت؟! ئەى تۆ مندالىكى بچووك نەبوويت، لەناو خوماندا پەرورەدەمان كرديت؟ ئيتىر ئىستا ئەم داوايەت لەچىيە؟! لە سوورەتى (۲۸/۹ و ۲۹/۳۹) ئەو شىۋەى بەخىۋوكرن و پەرورەدەيە روون دەكاتەوہ ﴿ ولبت فينا من عمرك سنين ﴾ ۋە سەرەراى ئەوەيش ئايا تۆ چەند سالىكى زۆر تەمەنت لەناوماندا نەبردە سەر؟ خۆ تۆ ئەو ماوہيە ئەو قسەوباسەت ھەر نەدەكرد، كەچى ۋا ئىستا لە باتى ئەوہكە مەنووتمان بيت داواى كويخاييمان لى ئەكەيت؟! ﴿ ۱۹: وفعلت فعلتك التى فعلت ﴾ ۋە تۆ ئەو كارە گورەيەشت كرد كەكردت، قىبتييە خزمە نزيكەكەى منت كوشت. لە سوورەتى (۲۸/۱۵ و ۲۸/۱۹) دا ئەو كارەى كە موسا كر دوويەتى باسى دەكات ﴿ وأنت من الكافرين ﴾ كەچى تۆ لە پاداشى پىاوەتيماندا لە ريزى ناسوپاسانىت ﴿ ۲۰: قال فعلتها إذا وأنا من الضالين ﴾ موسا وتى: بەلى راستە، ئەوہم لەدەس قەوما، بەلام من كاتى ئەوكارەم كرد، لە ھەلەكاران و بىخەبەران بووم، ۋە پيش پەيامبەرايەتيم بوو، ۋە من بەنيازى سەرزەنش كردينشەوہ مشتەكۆلەيەكم ليدا، ئەك بەنيازى كوشتنەوہ ﴿ ۲۱: ففررت منك لما خفتك ﴾ ئىنجا چون لە ئىۋە دە ترسام، بىكۆژنەوہ ھەلھاتم بۇ ولاتى مەديەن. لە سوورەتى (۲۸/۲۰-۲۱) ۋە (۲۸/۱۸) دا ئەندازەو جوۆرى ترسەكە باسكراوہ. ﴿ فوهب لى ربي حكما ﴾ جا ئيتىر پەرورەدگارم - جل جلاله - دانايى و كارزانى و، زانىارى پى بەخشيم ﴿ وجعلنى من المرسلين ﴾ و كرديشمى بە يەكئى لە پەيامبەرەن و ناردىمى بۇ لاى ئىۋە ﴿ ۲۲: وتلك نعمة تمنها على ﴾ موسا ئەيەوئى كارەكەى فيرەعون كەم نرخ و بى مەنت بىكات، بۇيە ئەلئيت: تۆ مەنتى ئەو بەخىۋوكرنەيشم دەخەيتە سەر، بىگومان من ئەوہ بە نىعمەت و پىاوەتى دانانيم ﴿ أن عبدت بنى إسرائيل ﴾ چونكە تۆ نەوہكانى يەعقوبىت ھەموو كر دۆتە كۆيلەو خزمەتكارى خۆت؟! ﴿ ۲۳: قال فرعون وما رب العالمين ﴾ ئىنجا فيرەعون بە موساى وت: كە تۆ پىت وايە

﴿ ۱: قَالَ فَعَلْنَاهَا إِذْ أَتَانَا مِنَ الصَّالِينَ ﴾ ﴿ ۲: فَوَهَّبَ لِي رَبِّي حُكْمًا وَجَعَلَنِي مِنَ الْمُرْسَلِينَ ﴾ ﴿ ۳: عَلَى أَنْ عِبَدْتُ بَنِي إِسْرَءِيلَ ﴾ ﴿ ۴: قَالَ فِرْعَوْنُ وَمَا رَبُّ الْعَالَمِينَ ﴾ ﴿ ۵: قَالَ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا إِنْ كُنْتُمْ مُوقِنِينَ ﴾ ﴿ ۶: قَالَ لِمَنْ حَوْلَهُ أَلَا تَسْتَمِعُونَ ﴾ ﴿ ۷: قَالَ رَبُّكُمْ وَرَبُّ آبَائِكُمُ الْأَوَّلِينَ ﴾ ﴿ ۸: قَالَ إِنَّ رَسُولَكُمْ الَّذِي أُرْسِلَ إِلَيْكُمْ لَمَجْنُونٌ ﴾ ﴿ ۹: قَالَ رَبُّ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَمَا بَيْنَهُمَا إِنْ كُنْتُمْ تَقُولُونَ ﴾ ﴿ ۱۰: لَيْنِ اتَّخَذَتِ الْهَاطِرِي لِأَجْعَلَكَ مِنَ الْمُسْخَرِينَ ﴾ ﴿ ۱۱: قَالَ أَوَلَوْ جِئْتُكَ بِبَنِي إِسْرَءِيلَ ﴾ ﴿ ۱۲: قَالَ فَأَتِ بِبَنِي إِسْرَءِيلَ ﴾ ﴿ ۱۳: فَالْقَى عَصَاهُ فَإِذَا هِيَ ثُعْبَانٌ مُبِينٌ ﴾ ﴿ ۱۴: وَنَزَعَ بَدَنَهُ ﴾ ﴿ ۱۵: فَإِذَا هِيَ بَيْضَةٌ لِلنَّظِيرِينَ ﴾ ﴿ ۱۶: قَالَ لِلْمَلَأِ حَوْلَهُ إِنْ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ عَلِيمٌ ﴾ ﴿ ۱۷: يُرِيدُ أَنْ يُخْرِجَكُمْ مِنْ أَرْضِكُمْ بِسِحْرِهِ فَمَاذَا تَأْمُرُونَ ﴾ ﴿ ۱۸: قَالُوا أَرْجِهْ وَأَخَاهُ وَأَبْعَثْ فِي الدِّانِ خَشِيرِينَ ﴾ ﴿ ۱۹: يَا تُؤفِكُ بِكُلِّ سَحَابٍ عَلِيمٍ ﴾ ﴿ ۲۰: فَجَمَعَ السَّحَرَةُ لِمِيقَاتِ يَوْمٍ مَعْلُومٍ ﴾ ﴿ ۲۱: وَقِيلَ لِلنَّاسِ هَلْ أَنْتُمْ مُجْتَمِعُونَ ﴾ ﴿ ۲۲: نَاسِئَانَهُكَانَ وَزَهَوِي وَئَهَوِي لَه نِيۋانندانايە، ئەى تۆ چيت بە دەستە؟ ﴿ إِنْ كُنْتُمْ مُوقِنِينَ ﴾ ئەگەر دلئىكى ورياو چاويكى كراوہتان ھەبىت و لە يەقين داران بن بەو ۋەلامە. جا فيرەعون لە قسەكەى موسا زۆر سەرى سوپما، بۇيە بەفيزيەكەوہ بەوانەى دەوروبەريدا بوون گوتى: ﴿ ۲۵: قال لمن حوله ألا تستمعون ﴾ ئايا نابيسن ئەم پىاوە چى ئەلى؟ سەيرە! ئەو پىنى وايە كە بيجگە لە من خوايەكى تر ھەيە! ﴿ ۲۶: قال ربكم ورب آبائكم الاولين ﴾ موسا ئەيەوئى پتر سيفەتى خويان بۇ روشن بىكاتەوہ، بۇيە وتى: خەلئىنە! ھەر ئەو خوايە، پەرورەدگارى ئىۋەش و پەرورەدگارى باووباپيرانە پيشينەكانىشتانە، لەنەبوون ئىۋەى دروست كر دووہ، ئيتىر فيرەعون كەى خوايە؟! فيرەعون كە پەكسى ئەكەوئى لە رەتدانەوہى موسادا، ئيتىر ئەيەوئى سووكايەتى بە كەسايەتى ئەو بكاو لەپيش چاوى خەلئەكەدا بيشكىنئى بۇيە بەگالئەوہ ﴿ ۲۷: قال إن رسولكم الذى أرسل إليكم لمجنون ﴾ وتى: خەلئىنە! ۋا

دياره ۋە پىغەمبەرەي كە بۇ ئۆيۈ نىزدراوھ دىوانو شىتە !! ئەگىنا
چۇن قسەي وا ئەكات؟ ﴿ ۲۸ ﴾ قال رب المشرق و المغرب و
ماينهما إن كنتم تعقلون ﴿ موسى زياترو زياتر وەسفى خويان بۇ
ئەكات، بۇيە وتى: ئەو خوايە، راھىتەرۈپەرۈەردگارى خۇرھەلات
و خۇرئاواو گشت ئەوشتانەشە لە نىوانيان دايە، ئەگەر ئارەزوو
فامتان ھەبى و، بىروئەقتان بخەنە كار، خوا ئەوھيە كە دەتوانى
ئەستىرەكان لە خۇرھەلات ھەلپىنى و، لە خۇرئاواو، ئاوايان بكا
﴿ ۲۹ ﴾ قال لئن إتخذت إلها غبرى ﴿ كاتى فيرعەون پەكى
كەوت وھىچى بۇنەمايەو پەناي برە بەر ھەرەشەكردن و وتى:
بى گومان ئەگەر جگە لە من كەسىكى تر بىرستى و بىكەيتە خواى
خۆت ﴿ لاجعلنك من المسجونين ﴿ دلىابە ئەتخەمە رىزى
زىندانكراوھەكانەو، خويشت چاك ئەزانى ھەر كەسى من زىندانى
بكەم ھەرگىز رزگارى نابى ﴿ ﴿ ۳۰ ﴾ قال أولو جئتكم بشئ مبین ﴿
موسا زور لەسەر خۇ وتى: باشە ئەگەر بەلگەيەكى زور روون و
ئاشكرائىم بۇھىناي لەسەر راستى خۇم؟ تۇ ھەر زىندانىم ئەكەيت
و باوەر ناھىنى؟ ﴿ ﴿ ۳۱ ﴾ قال فائت به إن كنت من الصادقين ﴿
فيرعەون وتى: ئادەي ئەگەر لە راستگۇيانىت فەرموو بەلگەكانت
بىنە، فيرعەون واى ئەزانى ئەگەر بېھىنىت ئەو ئەتوانى بەرھەلستى
بوھستى !! ﴿ ﴿ ۳۲ ﴾ فألقى عصاه فإذا هی ثعبان مبین ﴿ موساش
دەست بە جى دارەدەستەكەي خۇى فرىدا و بوو بە ئەژدىھايەكى
گەرە ﴿ ﴿ ۳۳ ﴾ و نزع يده فإذا هی بیضاء للنظرین ﴿ لەو ئەجى
فيرعەون داواى نىشانەيەكى ترى كرىبىت، بۇيە موساش "دەستى
خستە بن ھەنگلى خۇى و ھىنايە دەرەو، كتوپر لە پىش چاوى
بىنەرانداسى و رووناك دەرچوو، ئەو دەرۈرۈپەرەي رووناك كرىدەو،
ھەر وەك مانگ ھەلپىت ﴿ ﴿ ۳۴ ﴾ قال للملا حوله إن هذا لساحر
علیم ﴿ فيرعەون كە ئەمەي بىنى بەگەرەگەرەكانى دەرۈرۈ بەرى
خۇى گوت: بى گومان ئەمە جادوو بازىكى زور زاناو بەتوانايە،
مەبەستى ئەوھيە بلى: بەمە فريو مەخۇن، چونكە ئەوھى بىنيتان
لە كارى جادووبازانە. ﴿ ﴿ ۳۵ ﴾ يريد أن يخرجكم من أرضكم
بسحره ﴿ ئەيەو بە جادووى خۇى لەجى وزىدو ولاتى خۇتان
دەرستان بكات. ﴿ ﴿ فماذا تأمرون ﴿ جا ئۆو لەو بارەوھە فەرمانتان
بەچىيە؟ چى بكەين باشە بۇ بەرھەلستى ئەم بەلایە ﴿ ﴿ ۳۶ ﴾ قالوا
أرجه وأخاه ﴿ ئەوانىش وتیان: خۇى وبراكەي مۇلەت بدە، واتە:
پەلە مەكە ﴿ وابعث فى المدائن حاشرين ﴿ وە سەربازان بىنیرەبۇ
تەواوى شارەكانى ژىر دەسەلاتت، جادوو بازانت بۇ كۆ بكەنەو
﴿ ﴿ ۳۷ ﴾ يأتوك بكل سحر عليم ﴿ ئەوسا ھەرچى جادوبازىكى
كارامو زورزانە بۇت دىتن.

لەنىوان موسا جادووبازەكاندا:

﴿ ۳۸ ﴾ فجمع السحرة لمقات يوم معلوم ﴿ ئىنجا جادووبازەكان
لەسەر فرمانەكەي ئەو لەرۇزىكى دىارى كراودا كۆكرانەو، ديارە
فيرعەون ئەيەو خەلكىكى زور كۆبىتەوھە لە پىش چاوى
ھەموانەوھە ئابرووى موسا بەرى !! ﴿ ﴿ ۳۹ ﴾ وقيل للناس هل أنتم
مجتمعون ﴿ بەخەلكەكەش وترا: ئاخۇئۆوھە كۆدەبنەو؟ "لەو دەجى
فيرعەون زور دلىابى لەسەر كەوتندا، بۇيە ئاوا پەلە دەكات ﴿ ﴿ ۴۰ ﴾:
لعلنا نتبع السحرة إن كانوا هم الغالبين ﴿ ئەگەر ئەم جادووبازانە
سەر كەوتوو پىرۇز بوون وىردىانەو، لەوانەيە ئىمەش پىشتىگىرى
و پەيرەويان لىكەين ﴿ ﴿ ۴۱ ﴾: فلما جاء السحرة قالوا الفرعون ﴿ ئىنجا
جادووبازەكان كەھاتنە بەرەو بە فيرعەونيان وت: ﴿ إن لنا لأجرا
إن كنا نحن الغالبين ﴿ ئايا ئەگەر ئىمە پىرۇزو سەر كەوتوو بووين
و برمانەوھە ھىچ كرى وپاداشىكەمان بۇدەبىت؟ ﴿ ﴿ ۴۲ ﴾: قال نعم
وإنكم إذا لمن المقربين ﴿ فيرعەون وتى: بەلى، بى گومان ئەوسا
ئۆوھە لەرىزى پىاوە نىكە تايبەتەندەكانى خۇم دەبن ﴿ ﴿ ۴۳ ﴾:
قال لهم موسى ألقوا ما أنتم ملقون ﴿ جا رۇزى دىارىكراو ھاتوو،
موسا بە جادووگەرانى گوت: ئۆوھە دەست پىكەن وچىتان پىيە
بۇھاويشتن بىھاويژن، من ھىچ ترسىكم نىيە، چونكە خوام لە
گەلە ﴿ ﴿ ۴۴ ﴾: فألقوا حبالهم و عصيهم ﴿ جا ئەوانىش ھەرچى
پەت ودارەدەستەكانيان بوو، توورپان ھەلداو ھاويشتيان ﴿ وقالوا
بعزة فرعون إننا لنحن الغالبون ﴿ وتیان: بەيارمەتى و دەسەلات
وتوانايى فيرعەون: ئىمە بەسەر موسادا زال ئەبىن و دەي بەينەو،
ديارە - وەك (شىخى ئالووسى) دەلى - سوپىند خواردن بە نىعمەت
و، گەرەيى و دەسەلاتى (پاشا) كان و دەسەلاتدارانى رۇزگار،
و ھەرۈا بەسەرۈرپىش و، گۇرۇگلى سەرگۇرى پىاواچاكان، داب
ونەرىتى سەردەمى جاھىلىيەت ونەفامىيە. زاناكان دەلین: گوناحى
سوپىند بە درۇ خواردن بە زاتى خوا بچووكترە، لە گوناحى سوپىند
خواردن بە راستى بەوجۇرە شتانە. ﴿ ﴿ ۴۵ ﴾: فألقى موسى عصاه
فإذا هی تلقف ما يأفكون ﴿ ئەوسا موسايش دارەدەستەكەي خۇى
توور ھەلداو، كتوپر بووبە ماریكى گەرە و ھەموو داروگورىسى
ئەوانى چىيىيەوھە ھەل لووشىن ﴿ ﴿ ۴۶ ﴾: فألقى السحرة ساجدين ﴿
ئىتر جادووبازەكان ھەر ھەموويان، كاتى ئەوھيان بىنى خۇيان بۇ
نەگىراو سوژدو كرىنووشيان برد بۇخوا، چونكە بۇيان دەر كەوت
كە ئەو كارەي موسا ﴿ موعجيزەيە، نەك جادوو" ﴿ ﴿ ۴۷ ﴾:
قالوا أمانا برب العالمين ﴿ بە راشكاوى وتیان: ئىمە باوەرمان بە
پەرۈەردگارى جىھانەكان ھىنا ﴿ ﴿ ۴۸ ﴾: رب موسى وهارون ﴿

و چه په‌کان. سئ یه‌م: ﴿ ۹۲: و قبل لهم ﴿ له و روزه‌دا به‌وخه‌لکه
سه‌سه‌خت و که‌له‌ره‌قانه‌ه‌وتری: ﴿ این ماکنتم تعبدون * من
دون الله ﴿ کوان‌ه‌و بتانه‌ی ئیوه‌ له‌باتی خوا‌ه‌تان‌په‌رستن؟
﴿ هل ينصرونكم أو ينتصرون ﴿ ثایا‌ه‌م‌رو د‌ه‌توانن‌ ک‌ومه‌کتان‌ پی
بکه‌ن تا‌له‌سزای خوا‌ر‌زگارتان‌ بکه‌ن، یان‌ یارمه‌تی ده‌رنک‌ ب‌و

و أمتنا مسلمين، وألحقنا بالصالحين غير خزايا ولا مبدين)) (ثیمامی
ث‌ه‌حمه‌د ۳/۲۴۴). ﴿ ۸۴: واجعل لي لسان صدق في الآخرين ﴿
ناوی چاک و ش‌وره‌تیکی چاکم‌ بخه‌ سه‌ر زاری‌ه‌وانه‌ی له‌دوای
خ‌ومه‌وه‌ دین‌ تا‌ه‌مووکات‌ به‌ خیر‌ ناوم‌ بیه‌ن و، په‌یره‌ویم‌ لی‌بکه‌ن..
به‌لی‌ خ‌وای‌ گ‌ه‌وره‌ نزاکه‌ی لی‌ وه‌رگرت و، ئیستا‌ته‌واوی‌ گ‌ه‌لان
به‌ خیر‌ ناوی‌ه‌ه‌ن، ته‌نانه‌ت‌ له‌ نوپ‌زه‌کانیشدا‌ ه‌ر ناو‌ ده‌بری
﴿ ۸۵: واجعلنی من ورثة جنة النعيم ﴿ بمگ‌یره‌ له‌ میراتگران‌ی
به‌ه‌شتی‌ خ‌وش و، پر‌له‌نازو‌ نیعمه‌ت ﴿ ۸۶: واغفر لابی‌ إنه‌ کان
من الضالین ﴿ له‌ گ‌ونا‌هی‌ باوکیشم‌ خ‌وش‌ بیه‌، چونکه‌‌ه‌و له‌سه‌ر
لی‌شی‌واوان‌ بوو، ئیبراهیم‌ علی‌ه‌ السلام کاتی‌ به‌لینی‌ به‌بابی‌ داب‌وو
دا‌وای‌ لی‌بو‌وردنی‌ ب‌و بکات‌ ه‌گ‌ه‌ر موسلمان‌ ب‌بی، ه‌ر ب‌ویه‌ ب‌وی
پارایه‌وه‌، به‌لام‌ کاتیکیش‌ ب‌وی‌ ده‌رک‌وت‌ دوژمن‌ی‌ خ‌وایه‌، یه‌خ‌ه‌ی
خ‌وی‌ لی‌ه‌له‌ته‌کان و خ‌وایش‌ دو‌عاک‌ه‌ی لی‌وه‌رنه‌گرت ﴿ ۸۷: ولا
تخرنی يوم یبعثون ﴿ ر‌وژی‌ ه‌وخه‌لکه‌ زیند‌وو ده‌کرینه‌وه‌ ریس‌واو
شه‌رمه‌زارم‌ مه‌که‌، دیاره‌ ه‌مه‌ ه‌ویره‌ی‌ (ت‌واضع‌) و خ‌وبه‌که‌م‌ زاینه‌
له‌لایه‌ن‌ ه‌و پیغه‌مبه‌ره‌ به‌ریزه‌وه‌، ه‌گ‌ینا‌ خ‌و‌ خوا‌ریزی‌ لی‌نا‌وه‌و
پرا‌وه‌ته‌وه‌، ئیمام‌ی‌ (بوخاری‌) له‌ (ه‌بو‌وه‌ره‌یره‌) وه‌ ده‌لی: پیغه‌مبه‌ر
ﷺ فه‌رم‌ویه‌تی: ((یلقی‌ إبراهیم‌ أباه، فیقول: یارب! إنک‌ وعدت‌نی
أن لا تخرنی يوم یبعثون. فیقول الله: إنی حرمت‌ الجنة‌ علی‌ الکاف‌رین))
ئیبراهیم‌ علی‌ه‌ السلام له‌ر‌وژی‌ قیامه‌تا‌ به‌بابی‌ خ‌وی‌ ده‌گا‌و ده‌بین‌ی‌ تو‌زو
گ‌ه‌ردیکی‌ ز‌وری‌ لی‌نیش‌ت‌وووه‌، رووی‌ ره‌ش‌ داگیرسا‌وه‌، ه‌ه‌وا‌ ه‌ه‌لی
په‌روه‌ردگاری‌ من! خ‌و‌ ت‌و به‌لینت‌ دام‌ی‌ که‌ ریس‌وام‌ نه‌که‌یت؟
خ‌وایش‌ ه‌ه‌رم‌وی: به‌راستی‌ من‌ به‌ه‌ه‌شتم‌ له‌سه‌ر‌ کاف‌ران‌ یاساغ‌
کرد‌وو. ﴿ ۸۸: يوم لا ینفع‌ مال ولا بنون ﴿ ه‌و ر‌وژه‌ که‌ نه‌مال‌ سو‌ود
ده‌داو، نه‌مندال‌ و کو‌ران‌ به‌ که‌لک‌ دین‌ ﴿ ۸۹: إلا من أتى الله بقلب
سلیم ﴿ مه‌گ‌ه‌ر‌ که‌س‌ی‌ که‌ به‌ دل‌یکی‌ ساغه‌وه‌ بیته‌ ح‌زووری‌ خوا،
س‌اغ‌ بوو‌ بیته‌ له‌ نه‌خ‌وش‌ی‌ شیرک‌ و نیفاق‌ و دو‌ورووی‌ و سیقات‌ی
درنده‌یی‌ و نا‌زه‌لی، خ‌ویش‌ی‌ ته‌نها‌ به‌خوا‌وه‌ په‌یوه‌ست‌ کرد‌بی‌ و ه‌ر
له‌گ‌ه‌ل‌ به‌رنامه‌ی‌ ه‌ودا‌ کاری‌ کرد‌بیته‌، وه‌ له‌ مانای‌ (لا‌ إله‌ إلا الله)
نه‌ترا‌زیته‌، زاناکان‌ پی‌نا‌سه‌ی‌ (قه‌لب‌ی‌ سه‌لیم‌) ه‌که‌ن: (هو القلب
الخالی من البدعة، المطمئن علی السنة) بیده‌چی‌ نه‌بی‌ و، دامه‌ زرا‌وو
مه‌حک‌م‌ بیته‌ له‌سه‌ر‌ سو‌ننه‌ت‌ و ره‌وشته‌کان‌ی‌ پیغه‌مبه‌ر ﷺ، ئینجا
ده‌ست‌ ده‌کات‌ به‌باس‌ کرد‌نی‌ رو‌ودا‌وه‌کان‌ی‌ ه‌و ر‌وژه‌ سه‌خته‌ به‌م‌
شی‌وه‌یه‌: یه‌که‌م‌: ﴿ ۹۰: وأزلفت‌ الجنة‌ للمتقین ﴿ ه‌و ر‌وژه‌
به‌ه‌شت‌ ب‌و پار‌زگاران‌ نزیک‌ ه‌ه‌خ‌ریته‌وه‌. دو‌وه‌م‌: ﴿ ۹۱: وبرزت
الجحیم‌ للغا‌وین ﴿ د‌وزه‌خیش‌ ده‌خ‌ریته‌ رو‌و ب‌و لا‌سار‌و گو‌م‌رایان‌،
واته‌: به‌ه‌ه‌شت‌ ده‌در‌ی‌ به‌خ‌واناسان‌ و، د‌وزه‌خیش‌ به‌ چه‌وت

وَأَجْعَلْ لِي لِسَانَ صِدْقٍ فِي الْآخِرِينَ ﴿۸۴﴾ وَاجْعَلْنِي مِنْ وَرَثَةِ جَنَّةِ النَّعِيمِ ﴿۸۵﴾ وَأَغْفِرْ لِيَ إِنِّي كَانُ مِنَ الضَّالِّينَ ﴿۸۶﴾ وَلَا تَخْرَنِي يَوْمَ يُبْعَثُونَ ﴿۸۷﴾ وَلَا تَنْفَعُ مَالٌ وَلَا بَنُونَ ﴿۸۸﴾ إِلَّا مَنْ أَتَى اللَّهَ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ ﴿۸۹﴾ وَأَزْلَفْتُ الْجَنَّةَ لِلْمُتَّقِينَ ﴿۹۰﴾ وَبَرَزْتُ الْجَحِيمَ لِلْغَاوِينَ ﴿۹۱﴾ وَقِيلَ لَهُمْ إِنَّمَا أَنتُمْ مُعْتَبَدُونَ ﴿۹۲﴾ مِنْ دُونِ اللَّهِ هَلْ يَنْصَرُونَكُمْ أَوْ يَنْصِرونَ ﴿۹۳﴾ فَكَبَّوْا فِيهَا هُمْ وَالْغَاوُونَ ﴿۹۴﴾ وَجُنُودُ إِبْلِيسَ أَجْمَعُونَ ﴿۹۵﴾ قَالُوا وَهُمْ فِيهَا يَخْتَصِمُونَ ﴿۹۶﴾ تَاللَّهِ إِنْ كُنَّا لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ﴿۹۷﴾ إِذْ نَسُوبُكُمْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿۹۸﴾ وَمَا أَصْلَنَا إِلَّا الْمَجْرُمُونَ ﴿۹۹﴾ فَمَا لَنَا مِنْ شَافِعِينَ ﴿۱۰۰﴾ وَلَا صِدِّيقٍ حَمِيمٍ ﴿۱۰۱﴾ فَلَوْلَئَا كَرِهَ لَنَا كُفْرًا مِمَّنْ الْمُتُؤَمِّنِينَ ﴿۱۰۲﴾ إِنْ فِي ذَلِكَ لَآيَةٌ وَمَا كُنَّا أَكْثَرَهُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿۱۰۳﴾ وَإِنْ رَبُّكَ لَهُوَ الْمُزِيرُ الرَّحِيمُ ﴿۱۰۴﴾ كَذَبْتَ قَوْمٌ نُوْحُ الْمُرْسَلِينَ ﴿۱۰۵﴾ إِذْ قَالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ نُوحُ أَلَا تَتَّقُونَ ﴿۱۰۶﴾ إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ ﴿۱۰۷﴾ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا أَمْرًا ﴿۱۰۸﴾ وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿۱۰۹﴾ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا أَمْرًا ﴿۱۱۰﴾ قَالُوا أَتُؤْمِنُ لَكَ وَتَتَّبَعُكَ أَلَا تَرَى أَنَّا لَكُنَّا

خ‌ویان‌ په‌یدا بکه‌ن؟ دیاره‌ هیچیان‌ پی‌ناک‌ری، ه‌وسا‌ ه‌موو‌ ده‌بنه‌
سو‌وته‌مه‌نی‌ د‌وزه‌خ‌. چ‌واره‌م‌: ﴿ ۹۴: فَكَبَّوْا فِيهَا هُمْ وَالْغَاوُونَ ﴿
ئینجا‌ ه‌موو‌ ه‌وان‌ و گو‌م‌راکان‌ی‌ تر - په‌رست‌را‌وو په‌رستیاره‌کان‌-
ده‌مه‌وروو‌ فر‌ی‌ ه‌درینه‌ ناو‌ د‌وزه‌خ‌ه‌وه‌ ﴿ ۹۵: وَجُنُودُ إِبْلِيسَ
أَجْمَعُونَ ﴿ ها‌وری‌ له‌گ‌ه‌ل‌ ه‌موو‌ سو‌پ‌وا له‌ش‌کره‌کان‌ی‌ ئیبل‌یس‌ "دا.
له‌ سو‌وره‌تی‌ (۱۷/۶۳)، (۱۵/۴۳-۴۴)، وه‌ه‌ند‌ی‌ جی‌گای‌ دیک‌ه‌ش‌
له‌ق‌ورثاندا‌ ه‌وه‌پتر‌ رو‌ون‌ ک‌را‌وه‌ته‌وه‌. پی‌نج‌ه‌م‌: ﴿ ۹۶: قَالُوا وَهُمْ قَالُوا
یختصمون ﴿ ب‌ت‌په‌رسته‌کان‌ له‌ناو‌ د‌وزه‌خ‌دا‌ ده‌ست‌ به‌ ده‌مه‌ قالی‌ و
شه‌ره‌ قسه‌ ه‌که‌ن‌ وه‌رق‌ و کینه‌وه‌، ه‌ه‌لین‌: ﴿ ۹۷: تَاللَّهِ إِنْ كُنَّا لَفِي
ضلالٍ مبین ﴿ سو‌یند‌ به‌خوا‌! ئی‌مه‌ له‌دون‌یادا‌ له‌سه‌ر‌ لی‌شی‌واوییه‌کی‌
ناش‌ک‌رادا‌ بو‌وین‌، ب‌ویه‌ وا‌ ئیستا‌یش‌ نا‌وامان‌ به‌سه‌ر‌هات‌ ﴿ ۹۸:
إِذْ نَسُوبُكُمْ بِرَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿ که‌ئیه‌وه‌مان‌ (ه‌ی‌ ب‌ته‌کان‌!) له‌گ‌ه‌ل‌
په‌روه‌ردگاری‌ جیهانه‌کاندا‌، یه‌کسان‌ وه‌کویه‌ک‌ ده‌په‌رست‌، جا‌ و
ه‌م‌رویش‌ ئیه‌و‌ ناتوان‌ هیچ‌ ش‌تی‌ک‌مان‌ ب‌و بکه‌ن! وه‌ک‌ ده‌فه‌رم‌وی:

(إنا كنا لكم تبعاً فهل أنتم مغنون عنا من عذاب الله من شيء) (۲۱/۱۴). ﴿ ۹۹: وما أضلنا إلا المجرمون ﴾ وه ته‌نھا سەرکرده تاوانبارەکان بوون سەریان لی شیواندین. واتە کاتی کە سەرکردهو بته‌کان به‌بی دەسلەلات ئەبینن، ئەوجا ئەکەونه شەرەدهم و پتر به‌دەختی خوێان دەرئەپر و ئەلین: ﴿ ۱۰۰: فما لنا من شافعين ﴾ وائێستاش هێچ تەکاکی تەکاکی نیه، تا تەکاکی بۆ بکا و لەو تەنگەژەیه رزگارمان ببی ﴿ ۱۰۱: ولا صديق حميم ﴾ وه هێچ دۆستیکی نزیك و دلگەرم و به‌سۆزیشمان نییه، بۆتوانی یارمه‌تیه‌کمان بدات ﴿ ۱۰۲: فلو أن لنا كرة فنكون من المؤمنين ﴾ خو ئەگەر تەنھا جاری، گەرانه‌وه‌مان بۆ دنیا ده‌بوو، ئەوسا له‌بروادران ده‌بووین، بۆئەوه‌ دووچار ی ئه‌م سزایه‌ نه‌بین، وه‌ك ئەفەرموی: (إن ذلك لحق تخاصم أهل النار) ۶۴/۳۸. ﴿ ۱۰۳: إن في ذلك لآية ﴾ به‌راستی له‌وداستانه‌ی ئیبراهیم له‌گه‌ڵ گه‌له‌که‌یدا، سەبارەت به‌ دەسلەلات و بوونی خوا.. به‌لگه‌یه‌کی زۆر گه‌وره‌ هه‌یه‌ له‌سەر بوون و یه‌کتایی خوا و هاتنی دوا رۆژ ﴿ وماکان اکثرهم مؤمنين ﴾ کەچی له‌گه‌ڵ ئەوه‌یشدا زۆریه‌ی هۆزه‌کی باوه‌رناکه‌ن و له‌سەر بی باوه‌ری خوێان سوورن! ﴿ ۱۰۴: وإن ربك لهم العزيز الرحيم ﴾ بی‌گومان هەر په‌روه‌ردگارت به‌توانایه‌ له‌سەر تۆ له‌کردنه‌وه‌ له‌تاوانباران، زۆریش میهره‌بان و دلاویه‌ به‌رامبه‌ر به‌ باوه‌رداران، جا که‌واته‌ تۆش ئەی موحه‌مه‌د ﷺ غه‌مگین و دل‌زویر مه‌به‌ له‌گه‌له‌که‌ی خۆت، چونکه‌ ئەمه‌ سوننه‌تی خوایه‌.

داستانی نوح و گه‌له‌که‌ی:

ئینجا دوا‌ی داستانی ئیبراهیم، دێته‌ سه‌ر داستانی باوکی دووه‌می ئاده‌میزاد، پیری پیغه‌مبه‌ران (نوح) ﷺ: بۆیه‌ ده‌فەرموی: ﴿ ۱۰۵: كذبت قوم نوح المرسلين ﴾ هۆزی (نوح) یه‌یامبه‌رانیان به‌درۆ خسته‌وه‌و، بروایان پی نه‌هێنان. به‌ی.. هەرچه‌نده‌ تەنھا له‌گه‌ڵ نوح دا روه‌به‌روو بوونه‌وه‌و به‌درۆیان خسته‌وه‌، به‌لام وه‌ك له‌گه‌ڵ گشت په‌یامبه‌راندان جه‌نگابن وایه‌، بۆیه‌ فەرمووی: (كذبت قوم نوح المرسلين). ﴿ ۱۰۶: إذ قال لهم أخوهم نوح ألا تتقون ﴾ ئەو دهم‌ی نووحی بۆ بانه‌چه‌ییان پی‌گوتن: ئایا ئێوه‌ له‌خوا ناترسن، له‌په‌رستنی بتان پارێز ناکه‌ن؟! ﴿ ۱۰۷: إني لكم رسول أمين ﴾ ئەوسا نووح دووشتیان پی ئەلی، یه‌که‌م: بی‌گومان من نێراویکی ئەمینم بۆتان، واته‌: له‌لایه‌ن خواوه‌ هەرچیم پی سپێراوه‌ بی‌زادو که‌م پێتان رائه‌گه‌یه‌نم" ﴿ ۱۰۸: فاتقوا الله وأطيعون ﴾ جا که‌واته‌ له‌خوا بترسن و، گوێزایه‌ لی منیش بکه‌ن له‌وه‌ی فەرمانتان پی‌ده‌ده‌م. دووه‌م: ﴿ ۱۰۹: وما أسألكم عليه من

أجر ﴾ له‌جی به‌جی کردنی ئەو ئه‌رکه‌شمدا داوا‌ی هێچ کرۆی مزه‌کتان لی ناکه‌م ﴿ إن أجرى إلا على رب العالمين ﴾ پاداش و کرۆی من هەر له‌ سەر په‌روه‌ردگاری جیهانه‌کانه‌ ﴿ ۱۱۰: فاتقوا الله وأطيعون ﴾ ده‌سا به‌رده‌وام له‌خوا بترسن، گوێزایه‌ لی منیش بکه‌ن. ﴿ ۱۱۱: قالوا أنؤمن لك ﴾ جا که‌ هێچیان پی نه‌ما به‌نووحیان وت: ئایا ئێمه‌ بروا به‌تو بێنین؟! ﴿ واتبع الأزدلون ﴾ له‌حالیکدا خه‌لکانیکی په‌ست و قسه‌ نه‌زان و هه‌زار به‌ دواوه‌ته‌ن؟. له‌سووره‌تی (۲۷/۱۱) دا: (وما تراك اتبعك إلا الذين هم أراذلنا..) هاتوو، که‌بی باوه‌رانی (قوره‌یش) یه‌ش هەر هه‌مان په‌خته‌یان له‌موحه‌مه‌د ﷺ گرت. ﴿ ۱۱۲: قال وما علمي بما كانوا يعملون ﴾ نوح وتی: خو من عیلم وئاگام نییه‌ ئەوان چ کاریکیان کردوو؟ واته‌: من نازانم پی‌شه‌و ئیشیان چی بووه‌؟ چونکه‌ من بروام ویست لییان، ئەوانیش وه‌لامیان دامه‌وه‌ و بروایان هێنا. ﴿ ۱۱۳: إن حسابهم إلا على ربی لو تشعرون ﴾ لی‌کۆلینه‌وه‌ -له‌کارو ئیشه‌کانیان- هەر بۆ په‌روه‌ردگاره‌.. ئەگەر هه‌ست ده‌که‌ن ﴿ ۱۱۴: وما أنا بطارد المؤمنين ﴾ وه‌هه‌رگیز من دوور خه‌ره‌وه‌ی برواداران نیم وه‌ك ئێوه‌ داوا ئەکه‌ن، ئیدی حالیان هەر چۆن بی له‌هه‌ژاری و دۆله‌مه‌ندی. ئایه‌تی (وما أنا بطارد الذين آمنوا) (۲۰/۱۱)، وه‌ (۵۲/۶) وه‌ (۲۸/۱۸) هەر بۆ پشتگیری هه‌مان مه‌به‌سته‌. ﴿ ۱۱۵: إن أنا إلا نذير مبين ﴾ وه‌ من هەر ترسینه‌ریکی ئاشکرام بۆئێوه‌، بی‌جیاوازی له‌ نیوان ده‌وله‌مه‌ندو هه‌ژاردا ﴿ ۱۱۶: قالوا لئن لم تنته‌ یا نوح ﴾ کاتی بی هیوا بوون، که‌ نووح له‌کاره‌که‌ی خو‌ی ده‌س هه‌لبگرئ.. وتیان: ئەی نوح! ئەگەر واز له‌م جو‌ره‌ قسانه‌ نه‌هێنی ﴿ لتکونن من المرحومين ﴾ بی‌گومان له‌ به‌ردبارانکراوان ده‌بیست، واته‌: به‌ردبارانت ئەکه‌ن: نووحیش که‌ ئەوه‌ی بیست، ئیتر ته‌ماح بر بوو لییان، بۆیه‌: ﴿ ۱۷: قال ربی إن قومی کذبون ﴾ وتی: په‌روه‌ردگارم! خو‌ت ئاگاداری، هۆزه‌که‌م بروایان پی نه‌کردم و به‌درۆیان خسته‌وه‌! له‌سووره‌تی (۵/۷۱-۷) وه‌ (۱۰/۵۴) دا هه‌مان ماناومه‌به‌ست هه‌یه‌. ﴿ ۱۱۸: فافتح بینی و بینهم فتحا ﴾ جا تۆ له‌نیوان من و ئەواندا، بریاریکی ته‌واو بده‌و، له‌یه‌که‌مان جیا بکه‌ره‌وه‌ ﴿ ونجني ومن معي من المؤمنين ﴾ وه‌خۆم وئوه‌ برواداران‌ه‌ی له‌گه‌لم‌دان، رزگار بکه‌ ﴿ فأنجناه ومن معه فی الفلک المشحون ﴾ ئینجا نووح و ئەوانه‌ی له‌گه‌ڵی بوون له‌که‌شتیه‌ی په‌که‌دا رزگارمان کردن. له‌ سووره‌تی (۱۵/۲۹): (فأنجناه وأصحاب السفینة..) هه‌رچه‌خت له‌سەر ئەو مانایه‌ ده‌کاته‌وه‌. ﴿ ۱۲۰: ثم أغرقنا بعد الباقين ﴾ له‌پاشان ئەوانه‌ش واما نه‌وه‌ نقومان کردن. له‌سووره‌تی (۱۴/۲۹) وه‌ (۳۷/۱۱) یشدا ئەو

مانایه روون کراوه ته وه. ۱۲۱: ان فی ذلک لآیه * به راستی له وه شدا به لگهی زور گه وره هیه، له سهر راستی پیغه مبه ران وتوانایی خوا * و ما کان اکثرهم مؤمنین * به لام له گهل نه وه شدا، زور بهی هوره کهت هه بر و ناهین ۱۲۲: و ان ربک لہو العزیز الرحیم * بی گومان په روه ردگارت هه ره زال و به توانایه - ناوا نه کات به سته مکاران که کردی - زور میهره بان و به به زه بیشه له گهل خوانا ساند. ینجا بو دل قایم کردنی په یامبه ر * له سهر ئیشه کهی باسی هوزی (هوود) یش - سلاوی له سهر بی - نه کا: ۱۲۳: کذبت عاد المرسلین * هوزی (عاد) یش هه موو په یامبه ران و (هوود) یشیان به دروزن دانا، واته به دروزن زانینی هوود، بروا نه کردند به هه موان. ۱۲۴: اذ قال لهم اخوهم هود ألا تتقون * نه وه دمه ی که هوودی برایان - له بنه چه دا - پی گوئن: ثایا نه وه ئیوه له خوا شهرم ناکه و، لبی ناترسن؟! ۱۲۵: انی لکم رسول امین * به راستی من نیرواویکی راست و نه مینم بوتان ۱۲۶: فاتقوا الله و اطیعون * جا که وایه له خوا بترسن و، به گوینی منیش بکه ۱۲۷: وما أسألكم علیه من أجر * و من هیچ کری و پاداشیکم له سهر که یاندنی په یامه که مدا، له ئیوه ناوی * ان أجری إلا علی ربی العالمین * به لکو مزو پاداشتم هه ره له سهر په روه ردگاری جیهانه کانه. به ئی.. نه م پیغه مبه ره به ریزانه (نوح، هوود، صالح، لوط، شوعه یب) * نه م هه قیقه ته بیان - مزو کریمان له ئیوه ناوی - هه موو وه که یه راگه یاند. نه م ش به لگه یه بو نه وه که پیغه مبه ران هه ره هه موو یه که به رنامه یان هه بووه ۱۲۸: آتبنون بکل ریح آیه تعبون * هوود پاش نه وه له مبه سته که ی بوویه وه.. پییان نه لیت: ثایا ئیوه له هه موو جیگایه کی به رزو بلند - به بی پیویست - به لکو له پرووی هه واو ناره زوو و خو نواندن و یاری و لاقرتی و نیشاندانی ده سلات به سهر خه لکیدا، ساختمانی گه وره گه وره دروس ده که ن؟ ۱۲۹: و تتخذون مصانع لعلکم تخلدون * وه کو شک و قه لای زور مه حکم و هوزی گه وره گه وره ساز نه دن؟ و ده زانن که هه میشه ده مینه وه ده ژین. (الریع: ما ارتفع من الأرض، جمع ریع، یقال: کم ریع ارضک؟ أی: کم إرتفاعها، قال قتادة: الریح: الطریق. ۱۳۰: و إذا بطشتم * هه رکا ت په لامارو هه له تیش به رن بو توله وه رگرته وه * بطشتم جبارین * به شیوه به کی زور دارانه و بی به زه بیبانه، هیژش و هه له ت ده بن! ۱۳۱: فاتقوا الله و اطیعون * جا له خوا بترسن و شهرم بکه و گویرایه لی منیش بکه ۱۳۲: و اتقوا الذی امدکم بما تعلمون * وه له و خوا به بترسن که خو تان نه زانن چی پی داو.

هوودو عادی قهومی:

له م چند ثایه ته شدا خوا میهره بان گهل له و نیعمه تانه ی دای به نه ته وه که ی هوود ده خاته پروو: ۱۳۳: امدکم بأنعام و بنین * ۱۳۴: و جنات و عیون * مالات و کوران و باخات و، کانیاوو

قَالَ وَمَا عَلَيَّ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٣٣﴾ إِنَّ حِسَابَهُمْ إِلَّا عَلَى رَبِّي لَوْ تَشْعُرُونَ ﴿١٣٤﴾ وَمَا أَنَا بِطَارِدِ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٣٥﴾ إِنْ أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿١٣٦﴾ قَالُوا لَنْ نَرْضَاكَ أَنْ تَكُونَ مِنَّا وَلَا نَسْمَعُ بِكَ رِبِّ إِنْ قَوْمِي كَذَّبُونَ ﴿١٣٧﴾ فَأَفْتَحَ بَيْنِي وَبَيْنَهُمْ فَتْحًا وَبَحَنِي وَمَنِّعِي مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٣٨﴾ فَأَنجَيْنَاهُ وَمَنْ مَعَهُ مِنَ الْفُلْكِ الْمَشْحُونِ ﴿١٣٩﴾ ثُمَّ أَغْرَقْنَا بَعْدَ الْبَاقِينَ ﴿١٤٠﴾ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُّؤْمِنِينَ ﴿١٤١﴾ وَإِنْ رَبُّكَ لَهْوَ الْعَزِيزِ الرَّحِيمِ ﴿١٤٢﴾ كَذَبَتْ عَادُ الْفَاسِقِينَ ﴿١٤٣﴾ إِذْ قَالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ هُودُ أَلَا تَتَّقُونَ ﴿١٤٤﴾ إِنْ لِيَ لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ ﴿١٤٥﴾ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا أَمْرًا أَنَسْتَأْذِنُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجَرِيَ إِلَّا عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٤٦﴾ أَتَبْنُونَ بِكُلِّ رِيعٍ مَّأْيَةً تَعْبَثُونَ ﴿١٤٧﴾ وَتَتَّخِذُونَ مَصَانِعَ لَعَلَّكُمْ تَخْلَدُونَ ﴿١٤٨﴾ وَإِذَا طَشْتُمْ يُطَشَّتْكُمْ جِبَارِينَ ﴿١٤٩﴾ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا أَمْرًا الَّذِي أَمَدَّكُمْ بِمَا تَعْلَمُونَ ﴿١٥٠﴾ أَمَدَّكُمْ بِأَنْعَامٍ وَبَنِينَ وَجَنَّاتٍ وَعُيُونٍ ﴿١٥١﴾ إِنْ أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿١٥٢﴾ قَالُوا سَوَاءٌ عَلَيْنَا أَوَعَزَّتْ أَمْ لَمْ تَكُنْ مِنَ الْوَارِثِينَ ﴿١٥٣﴾

رووبارو جوگهی زوری پی به خشین (نه ی هوزی هوودا)، ده حق نییه که له وخوا به شهرم بکه ن؟ ۱۳۵: اِنی آخاف علیکم عذاب یوم عظیم * به راستی من نه ترسم ئیوه دوو چاری سزای روژیکی گه وره ببین، نه گهر به رده وام بن له سهر بی بروایتان، دیاره هوود به رده وام هه ر ناموزگاریانی کرد، نه وانیش له وه لا ما: ۱۳۶: قالوا سواء علینا أوعظت أم لم تکن من الواعظین * وتیان: لای ئیبه یه کسانه ناموزگاری بکه یت، یا نه یکه ی؟! "ئیبه گرنگی نادهینی و مبه ستمان نییه و لیت وهر ناگرین" ۱۳۷: ان هذا إلا خلق الأولین * چونکه نه م ثایینه ی که تو هیناوته، جگه له درووده له سه ی پیشیان نه بی، شتیکی تر نییه ۱۳۸: وما نحن بمعذبین * و ئیبه هه رگیز سزا دراو نابین وه که تو نه لئی. ۱۳۹: فکذبوا فأهلکناهم * جا به دروویان خسته وه و (برویان پی نه هیئا) ئیبه یش له ناومان بردن، نه وه بوو (با) یه کی زور ساردی کوشنده مان بو هه لکردن و له ریشه ی هیئان * ان فی ذلک لآیه * به راستی

له و دهست وه شانده دا به لگه ی زور گه و ره هه به بو دهسه لاتمان ﴿وما كان أكثرهم مؤمنين﴾ كه چى هه زور به ی هوزكه كه (ئەى پيغه مبهرا) باوه ناھينن ﴿۱۴۰﴾ وان ريك لهو العزيز الرحيم به راستى پهروه دگارت زور به دهسه لاتە، ئاوا ئەكات به دوژمنان كه كردى، ميه ره بانيشه بو دوستانى خوى.

له سه بهروه دگارى جيهانه كانه.

ئينجا به چهند شتيك ئەيان ترسيئي كه ئەگەر لاسار بن، دهره نجام خوا قاريان لى دهگريئ، يه كه م: ﴿۱۴۶﴾: أتركون فيما ههنا آمينين * ۱۴۷: فى جنات وعيون ثايا ئيوه پيتان وايه هه ئاوا له دونيايه دا به خوشى و بى ترس له سزا، وه له ناو ئەم باخ و باخات و كانياوه دا ده ميننه وه و "را ده بو پيرن" ﴿۱۴۸﴾: وزروع ونخل طلعه ا هضم و كشتوكال و باخه خورماى خاوه ن بهر شيرين و، شكوفه نهرم و ناسك و به تامدا؟! دياره ولاتى سه موود، ولاتيكي پر له كانياو و باخ و جوړه ها ميوه درهخت بووه. دووهم: ﴿۱۴۹﴾: وتحتون من الجبال بيوتا فارهين و به خوشى وشاده مانى، له كى وه كان خانوو شو يني خوش ده تاشن. گه لى صالح عليه السلام زور حه زيان له مال و خانووى جوان و، خوړاكى خوش و رابواردن بووه، وه ته مە نيشيان زور دريژ بووه. ته فسيري (ساوى) ئەليت: هى وايان هه بووه، سى سه د سال، تا هه زار سال ژباوه ﴿۱۵۰﴾: فاتقوا الله وأطيعون ﴿۱۵۱﴾: جا له خوا بترسن و گوپرايه لى منيش بكن، چاكيش بزانن كه من هه ر خيبرى ئيوه ئەوى، ده مووى خوا قارتان لى نه گرى. سينيهم: ﴿۱۵۱﴾: ولا تطيعوا أمر المسرفين و به فه رمانى هه له روو له سنوور ده رچووه كان مه كهن ﴿۱۵۲﴾: الذين يفسدون فى الأرض ولا يصلحون و به مانه، ئەو نو ده سته به كه خوا ئەفه رموى: (وكان فى المدينة تسعة رهط يفسدون فى الأرض ولا يصلحون) ۴۸/۲۷... ﴿۱۵۳﴾: قالوا إنما أنت من السحرة و به مانه، كه وتنه گومان دروست كردن له دلى خه لكه كه داو وتيان: به راستى تو - ئەى صالح! - ببى و نه بى ده ستت جادووت لى كراوه، ئەقل و ژيريت له ده ست داوه، جا له بهر ئەوه قسه ي تو، لاي ئيمه بى نرخه و رواجى نيه ﴿۱۵۴﴾: ما أنت إلا بشر مثنا و به مانه، هه ر مرويە كى وه كو ئيمه، له وه به ولاوه شتيكى تر نيت، ئيتير چوون بروات بى بكهين وه حيت بو هاتووه؟! ﴿۱۵۵﴾: فات بآية إن كنت من الصادقين و به مانه، ده ئەگەر شيت نيت و، له راستيژانى به لگه يه كمان بو بينه كه راستى تو بسه ليني ﴿۱۵۵﴾: قال هذه ناقة و تى: ئەمه وشريكه و، مؤعجيزه ي منه بو تان.

(ئيبين كه سيري) ئەلى: داوايان له صالح كرد عليه السلام له به رديكى رهق و تهق وشترى بيته ده رى و، هه ر خيژاش به چكه يه كى ببى، ئەوسا (سالح) يش عليه السلام په يمانى لى وه رگرتن كه: پاش ئەوه ده بى بسروا بينن، ئەوانيش قبوليان كرد، ئيتير (سالح) يش عليه السلام له خوا پارايه وه بو جيبه جى بوونى داواكه يان، پاشان ئەو به رده ي

إِنْ هَذَا إِلَّا خُلُقُ الْأَوَّلِينَ ﴿١٣٩﴾ وَمَا نَحْنُ بِمُعَذِّبِينَ ﴿١٤٠﴾ فَكَذَّبُوهُ فَأَهْلَكْنَاهُمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿١٤١﴾ وَإِنَّ رَبَّكَ لَهوَ الْعَزِيزِ الرَّحِيمِ ﴿١٤٢﴾ كَذَّبَتْ ثَمُودُ الْمُرْسَلِينَ ﴿١٤٣﴾ إِذْ قَالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ صَالِحٌ أَالْتَقُونَ ﴿١٤٤﴾ إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ ﴿١٤٥﴾ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا أَمْرَ اللَّهِ وَأَطِيعُوا أَمْرَ الْمُرْسَلِينَ ﴿١٤٦﴾ وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٤٧﴾ أَتُرْكَونَ فِي مَا هُمْ نَاءَ آمِينَ ﴿١٤٨﴾ فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ ﴿١٤٩﴾ وَزُرُوعٍ وَنَخْلٍ طَلْعُهَا هَضْبٌ ﴿١٥٠﴾ وَنَجْنُونَ مِنْ أَجْالٍ يَوْمَ تُنْفَخُ هَذِهِ ﴿١٥١﴾ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا أَمْرَ الْمُرْسَلِينَ ﴿١٥٢﴾ الَّذِينَ يَفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ وَلَا يَصْلِحُونَ ﴿١٥٣﴾ قَالُوا إِنَّمَا أَنْتَ مِنَ الْمُسَحَّرِينَ ﴿١٥٤﴾ مَا أَنْتَ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُنَا فَأْتِ بآيَةٍ إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿١٥٥﴾ قَالَ هَذِهِ نَاقَةٌ لَهَا شِرْبٌ وَلَكُمْ شِرْبُ يَوْمٍ مَعْلُومٍ ﴿١٥٦﴾ وَلَا تَسْهَوْا بِسُوءِ قِيَاخِذِكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿١٥٧﴾ فَمَقَرُّوْهَا فَأَصْبَحُوا نَادِمِينَ ﴿١٥٨﴾ فَأَخَذَهُمُ الْعَذَابُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿١٥٩﴾ وَإِنَّ رَبَّكَ لَهوَ الْعَزِيزِ الرَّحِيمِ ﴿١٦٠﴾

سالح و سه موودى قه وى:

دواى چيرؤكى (عاد وهوود)، باسى داستانى گه لى (سه موود) يش دهكا و، ئەفه رموى: ﴿۱۴۱﴾: كذبت ثمود المرسلين هوزى سه موود (سالح) يان به دروزن داناو بروايان پى نه هينا، به دروزن زانينى پيغه مبهريك، وهك به دروزن زانينى هه موو په يامبه رانيان وايه ﴿۱۴۲﴾: إذ قال لهم أخوهم صالح ألا تتقون و به مانه، كه صالحى برايان - له بنه چه دا - پى گوتن: ئەرى ئيوه له خوا ناترسن؟! ﴿۱۴۳﴾: إني لكم رسول أمين و به مانه، بى گومان من په يامبه ريكي ئەمين و ده ست پاكم بو تان ﴿۱۴۴﴾: فاتقوا الله وأطيعون و به مانه، كه وا ته له خوا بترسن و، گوپرايه لى منيش بكن، چونكه من نيرراوى ئەوم بو لاي ئيوه و هه ر له خو يشتاتم ﴿۱۴۵﴾: وما أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ و به مانه، له سه ر راگه ياندى په يامه كه م هيج كرى و مزه يه كتان لى داوا ناكم ﴿۱۴۶﴾: إن أجرى إلا على رب العالمين كرى و پاداشم ته نها

ئەوان دەست نیشانان کردبوو لەت بوو و، ئەو وسترەى لىھاتە دەرى، کەچى زۆربەيان باوەرپان ھەرنەھىناو، ئەوھش قسەيان بوو! ﴿لھا شرب ولکم شرب يوم معلوم﴾ بۆخۆى بەشەئاوى خۆى ھەيە، بۆ ئیوھيش بەشە ئاوى رۆژىكى ديارى کراوتان ھەيە، بەلى ئەو رۆژە کە وسترەکە نۆرە ئاوى ئەو بوايە بە تەنھا خۆى ئاوەکەى ئەخواردووە، ئیتەر لەسەرە ئاوى خەلکەکەدا نزیك نە دەبووبووە ﴿١٥٦﴾ ولا تمسوها بسؤ ﴿دەستیشى بۆ مەبەن و ھىچ جۆرە زیانیکی پى مەگەيەنن، نە پەیکردنى و نە لیڊانى ﴿فأخذکم عذاب يوم عظیم﴾ دەنا سزای رۆژىكى گەورە یەخەتان ئەگریت ﴿١٥٧﴾ فمقروھا ﴿کەچى قسەکەى صالحیان شکاندو، وسترەکەيان پەى کردو کوشتیان ﴿فأصبحوا نادمین﴾ دواییش لەکارەکەيان پەشیمان بوونووە ﴿١٥٨﴾ فأخذهم العذاب﴾ بەلام پەشیمانى لەو کاتەدا بى کەلکە، ئینجا خیرا سزای خوا دەرگای پىگرتن، ئەوھبوو لە ژىر پىیانەو زەویى لەرزە گرتنى و، لەسەررووشیانەو بەردەباران کران و قریان تى کەوت ﴿إن فی ذلک لآیة﴾ بى گومان لەو دەست وەشانەدا بەلگەيەکی گەورە ھەيە بۆ دەسلەت و قارى خوا ﴿وما کان اکثرهم مؤمنین﴾ کەچى ھىشتای زۆربەى ھۆزەکەت (ئەى پیغەمبەر!) باوەر ناھینن! ﴿١٥٩﴾ وإن ربک لھو العزیز الرحیم﴾ وە بەراستی پەرورەدگارى تۆ زال و بەتوانايە، ھەرچى ئەکات ئەیکات و، دلاواو میھرەبانیشە بەرامبەر بەصالحان و راسلان.

كَذَّبَتْ قَوْمُ لُوطٍ الْمُرْسَلِينَ ﴿١٦٦﴾ إِذْ قَالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ لُوطُ أَلَا تَتَّقُونَ ﴿١٦٧﴾
إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ ﴿١٦٨﴾ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا أَمْرًا ﴿١٦٩﴾ وَاسْتَلْكُمْ عَلَيْهِمْ مِنْ بَيْنِ أَنْ أَحْبِرَ بِكُمْ إِلَى الْعَالِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٧٠﴾
أَتَأْتُونَ الذِّكْرَانَ مِنَ الْعَالَمِينَ ﴿١٧١﴾ وَتَذَرُونَ مَا خَلَقَ لَكُمْ مِنْكُمْ ﴿١٧٢﴾
مِنْ أَنْفُسِكُمْ بَلِ أَنْتُمْ قَوْمٌ عَادُونَ ﴿١٧٣﴾ قَالُوا لَئِنْ لَمْ تَنْتَهِ يَلُوطُ
لَتَكُونَنَّ مِنَ الْمُخْرَجِينَ ﴿١٧٤﴾ قَالَ إِنِّي لِعَمَلِكُمْ مِنَ الْقَالِينَ ﴿١٧٥﴾
رَبِّ نَجِّنِي وَأَهْلِي مِمَّا يَعْمَلُونَ ﴿١٧٦﴾ فَجَعَلْنَاهُ وَأَهْلَهُ أَجْمَعِينَ ﴿١٧٧﴾
إِلَّا عَجُوزًا فِي الْغَدِيرِ ﴿١٧٨﴾ ثُمَّ دَمَرْنَا الْأَخْرِينَ ﴿١٧٩﴾ وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ
مَطَرًا فَسَاءَ مَطَرُ الْمُنْذِرِينَ ﴿١٨٠﴾ إِنِّي فِي ذَلِكَ لَآيَةٌ وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ
مُؤْمِنِينَ ﴿١٨١﴾ وَإِنْ رَيْتَ لُوطَ الْعَزِيزَ الرَّجِيمَ ﴿١٨٢﴾ كَذَّبَ أَصْحَابُ
لَيْكَةِ الْمُرْسَلِينَ ﴿١٨٣﴾ إِذْ قَالَ لَهُمْ شُعَيْبٌ أَلَا تَتَّقُونَ ﴿١٨٤﴾ إِنِّي لَكُمْ
رَسُولٌ أَمِينٌ ﴿١٨٥﴾ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا أَمْرًا ﴿١٨٦﴾ وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ
مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجَرْتُكُمْ إِلَى الْعَالَمِينَ ﴿١٨٧﴾ أَوْفُوا الْكَيْلَ وَلَا
تَكُونُوا مِنَ الْمُخْسِرِينَ ﴿١٨٨﴾ وَزِنُوا بِالْقِسْطِ أَسْطِ الْمُسْتَقِيمِ ﴿١٨٩﴾
وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ وَلَا تَعْتُوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ ﴿١٩٠﴾

ئەمە لەخوارەوه دیت ھەوأل و بەسەرھاتی ھۆزەکەى (لووتى کورى ھازانى کورى ئازەرى) برازای ئیبراھیمی خەلیلە ، ھەر لەسەر دەمى ئیبراھیمدا خوا (لووت) ى کردە پیغەمبەر و ناردی بۆ ئەو ھۆزە گەورەیه کە لە (سەدووم) و شارەکانى دەور و بەریدا ئێژیان و ، دەرەنجامیش خوا لەناو بردن و ، جیگاگەیانى کردە دەرپاچەیه کى بۆگەنى فاسیدو خراپ و نیو بانگى بە (شارە و یران بووھەکان) دەرکرد ، ئەو شۆینەش لە نزیکى (بیت المقدس) و دەور و بەرى (عومان) و شارەکانى (کەرەك) ى شام دا یە . ﴿ ١٦٠ : کذب قوم لوط المرسلین ﴾ ھۆزى (لووت) ھەموو پەيامبەرانیان بە درۆژن داناو ، بڕوایان پى نەھێنان واتە : بڕوا نەھێنانیان بە لووت و ھەموو پیغەمبەرەکان بە درۆ خرابنەوہ وایە ﴿ ١٦١ : إذ قال لهم أخوهم لوط ألا تتقون ﴾ کاتى کە لووتى برايان لە بنەچەدا پى وتن : ئەرى ئیوہ لە خوا ناترسن و ، تەقیەى ناکەن ﴿ ١٦٢ : إني لكم رسول أمين ﴾ بى گومان من بە پامبەر یکم دەست باک و دلسۆزو ئەمینم بۆتان ﴿ ١٦٣ : فاتقوا الله

که له (تەورات و ئینجیل) دا باسی قورئان هاتوو. ئەوان لێیان
ئەپرسی، ئەمانیش ئەیان وت کاتی هاتنیان هاتوو ﴿ ١٩٨ : و لو
نزلناه علی بعض الأعجمین ﴾ خوێنگەر ئەم قورئانەمان بەوه موو
رهوانبێژیهوه بۆ هەندی (ئەعەجەمی) ناردبا، لەباتی ئەوەی که
ئێستا بۆ پیغه مەریکی عەرەبی زمانپاراو هاتوو ﴿ ١٩٩ : فقراء

ۋان رېك لھو العزیز الرحیم ﷺ بى گومان پەرۋەردگارى تۆ زۆر
بەتوانا و زالە بەسەر ھەموو شتېڭدا، مېھرەبانىشە، بەرامبەر
ھەكەسېڭ بەراستى رووى تى بکات.

لیره‌ده‌هر (۷) داستانه‌که - که خوا بۆ په‌یامبه‌ری ﷺ گپړانه‌وه- کۆتاییان دیت، حیکمه‌تیش له‌گپړانه‌وه‌یاندا، ئه‌وه‌بوو که پیغه‌مبه‌ر، ئه‌وه‌ند بئی‌تاقه‌ت و سوور نه‌بیت له‌سه‌ر باوه‌ره‌ینانی هۆزو نه‌ته‌وه‌که‌ی، چونکه ئه‌و په‌یامبه‌رانه‌یش (علیهم الصلاة والسلام) به‌ر له‌و هاتوون، له‌گه‌ل ئه‌و هه‌موو هه‌وله‌یاندا، له‌گه‌ل نه‌ته‌وه‌که‌یاندا، هه‌ر به‌گوپیان نه‌کردن و باوه‌ریان نه‌هینا، هه‌تا خوای کارجووان قاری لی‌گرتن هه‌روه‌ک له‌سی سووره‌تا شیوه‌ی قارو له‌ناویرده‌که‌ی باس‌کردووه، شیایو باسه هه‌ر شوپنه‌ی به‌پئی گونجاوو شیایو خوی، بۆ نموونه: له. (ئه‌عراف) دا، به‌زه‌مین له‌رزو (ره‌جفه) گرتنی، پاش ئه‌وه‌ی ئه‌وان پیغه‌مبه‌ره‌که‌یان هینایه له‌رزو پییان‌گوت: (لنخرجنک یا شعيب والذين آمنوا معک من قريتنا أو لتعودن فی ملتنا). له (هوود) یشدا ئه‌وان گالته‌ولاقرتییان ئه‌کرد: (أصلا تک تأمرک أن ترک ما یعبد آبائنا أو أن نفعل فی أموالنا ما نشاء إنک لأنت الحليم الرشید) که‌وابوو شیایو (صه‌یحه) وشریخه‌یه‌ک بوون بۆ ده‌مکوت‌کردونیان، بۆیه (وأخذت الذین ظلموا الصیحه). لیره‌شدا عینادی و ئینکاری زۆریان ده‌کرد، بۆیه به‌و‌گه‌ر به‌ایه زوو له‌ناوبران، وه‌ک فه‌رموی: (فأخذهم عذاب یوم الظلة..). جا دوا‌ی باس‌کردنی داستانی ئه‌و په‌یامبه‌رانه‌و‌گه‌له‌کانیان، وا بۆ جارێکی‌تر دپته‌وه سه‌رباسی قورئان، ئه‌و قورئانه‌ی واباسی ئه‌و داستانه ئه‌کات، وه‌ک ده‌فه‌رموی: ﴿ ۱۹۲: وإِنَّ لَتَنزِيلَ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴾ بئی‌گومان ئه‌و قورئانه نی‌رراوی په‌روه‌ردگاری جیهانه‌کانه ﴿ ۱۹۳: نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الْأَمِينُ ﴾ جویره‌ئیلی ده‌ستپاک و ئه‌مین هینایه خوارێ ﴿ ۱۹۴: عَلَى قَلْبِكَ لَتَكُونَ مِنَ الْمُنذِرِينَ ﴾ * ۱۹۵: بلسان عربی مبین ﴿ بۆ سه‌ر دلی تو، تا ببیته یه‌کێ له‌ترسینه‌ران و خه‌لکی پئی بترسینی، ئه‌مه‌یش به‌زمانی‌کی عه‌ره‌بی روون و ئاشکرا دابه‌زێنراوه، واته: به‌زمانی‌قوره‌یشه، تا هیچ برۆبیانوویه‌کیان نه‌مینی.﴾

قورئان له کتیبه کانی ییشوودا ناوی ههیه:

﴿ ١٩٦ ﴾ : وانه لقی زبر الأولین ﴿ به راستی ناوو باسی ئەم قورئانه
لەنامەی پەيامبەرائی پېشوو شدا هاتووہ ﴾ ١٩٧ : أولم یکن لهم
آیة ﴿ ئایا ئەم نیشانه بۆ ئەوان بەس نییە ، لەسەر راستی قورئان
﴿ أن یعلمہ علماء بنی اسرائیل ﴾ کہ زانیانی بەنی ئیسرائیل
(وہك عہدوللای کوری سہلام و ، سہمان) ئەی زانن و ئاگادارن

وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالْجِلَّةَ الْأُولَى ﴿١٨٥﴾ قَالُوا إِنَّمَا أَنْتَ مِنَ الْمُسَحَّرِينَ ﴿١٨٥﴾ وَمَا أَنْتَ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُنَا وَإِنْ نُنْظَنُّ لَكَ مِنْكَ لَكَاذِينَ ﴿١٨٦﴾ فَأَسْقِطْ عَلَيْنَا كِسْفًا مِنَ السَّمَاءِ إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿١٨٧﴾ قَالَ رَبِّ اجْعَلْ يَوْمَ الظَّلَاةِ إِتْنَةً كَانَ عَذَابٌ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿١٨٨﴾ فَآخَذَهُمْ عَذَابٌ يَوْمِ الظَّلَاةِ إِنَّهُمْ لَكَافِرُونَ ﴿١٨٩﴾ إِنْ فِي ذَلِكَ لَآيَةٌ لِقَوْمٍ مُؤْمِنِينَ ﴿١٩٠﴾ وَإِنْ رَبُّكَ لَمَوْعِزٌ الرَّحِيمُ ﴿١٩١﴾ وَإِنَّهُ لَنَزِيلُ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٩٢﴾ نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الْأَمِينُ ﴿١٩٣﴾ عَلَى قَلْبِكَ لِتَكُونَ مِنَ الْمُنْذِرِينَ ﴿١٩٤﴾ بِلسَانٍ عَرَبِيٍّ مُبِينٍ ﴿١٩٥﴾ وَإِنَّهُ لَفِي زُبُرِ الْأُولَى ﴿١٩٦﴾ أُولَئِكَ نَكُ لَمْ يَأْتِهِ أَنْ يَعْلَمَهُ عُلَمُوا بَيْنِ بَنِي إِسْرَءِيلَ ﴿١٩٧﴾ وَلَوْ نَزَّلْنَاهُ عَلَى بَعْضِ الْأَعْجَمِينَ ﴿١٩٨﴾ فَقَرَأَهُ عَلَيْهِمْ مَا كَانُوا بِآيَاتِهِ مُؤْمِنِينَ ﴿١٩٩﴾ كَذَلِكَ سَلَكْنَاهُ فِي قُلُوبِ الْمُجْرِمِينَ ﴿٢٠٠﴾ لَا يُؤْمِنُونَ بِهِ حَتَّى يَرَوُا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ ﴿٢٠١﴾ فَيَأْتِيَهُمْ بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٢٠٢﴾ فَيَقُولُوا هَلْ نَحْنُ مُنْظَرُونَ ﴿٢٠٣﴾ أَوَعِدْنَا بَنِي إِسْرَءِيلَ ﴿٢٠٤﴾ أَفَرِيحَتِ إِنْ مَتَّعْنَاهُمْ سِنِينَ ﴿٢٠٥﴾ ثُمَّ جَاءَهُمْ مَا كَانُوا يُوعَدُونَ ﴿٢٠٦﴾

عليهم ماكانوا به مؤمنين ﴿٢٠٠﴾ بۇيانى خويۇندبايه تەو، لە عينايدا
 ھەر برۋايان پى ئى ھەر دەکرد. ﴿٢٠١﴾ كذلك سلكتاه فى قلوب
 المجرمين ﴿٢٠٢﴾ ھەر چۆنىك كە ئەگەر ئەم قورئانە بۇ پياۋىكى
 ئەعجەمى ھاتبا برۋايان نە دەكردو ئەنجامە كەى ھەرئەو دەبوو،
 ھەرئاۋايش خستمانە دلى تاوانبارانەو، ھەرچەندە بەزمانى خۇبشان
 بىت ﴿٢٠٣﴾ لا يؤمنون به ﴿٢٠٤﴾ كە لەبەر عيناى خۇيان برۋاى پى
 ناھيئەن ﴿٢٠٥﴾ حتى يروا العذاب الأليم ﴿٢٠٦﴾ تا بەچاۋى سەر سزا ئىشەكە
 دەبينن ﴿٢٠٧﴾ فىآتيهم بغتة وهم لا يشعرون ﴿٢٠٨﴾ جا كتوپرىش
 بىتە لايان و ھەستىش نەكەن بەھاتنى ﴿٢٠٩﴾ فيقولوا هل نحن
 منظرون ﴿٢١٠﴾ ئەوجا لەپەشيمانيدا: بلىن: ئاخۇ ئىتر بۇ ماوئەك
 مۇلەتمان پى دەدرى؟ تا برۋا بىنين، خۇ ئەيشزانن كە جارېكى تر
 مۇلەت و گەرانەو نىيە، بەلام چى بكنە لەناچاريدا دەبى ھەر
 ئەو بلىن. (موقاتل) دەلى: ھاوئە شدانەرەكان بەپيغەمبەريان
 دەوت: ئىتر تاكەى تۆ ھەر بەلىنى سزامان پى ئەدەيت و

بەخۋاي زۆر زال و بەدەسەلات و زۆر مېھرىبان پشت بېستە،
چۈنكى ھەرگىز ئەو دەس لە دۇستانى خۇي بەرنادا ﴿ ۲۱۸ :
الذى يراك حين تقوم ﴾ ئەو خۋايەي كە تۆ دەبىنى كاتى بەئىۋارە
ئەۋەستى بۇ نويۇز بە كۆمەل "ۋەيان بەتەنھا لە شەۋگارد ﴿ ۲۱۹ :
وتقلبك في الساجدين ﴾ ھەلسۈكەۋتت لەناۋ رىزى سۆزدە بەرانا
دەبىنى، واتە: ئەگەر ھەر خۇت بېت، يان لەگەل كۆمەللىكا
بېت، ئەو ھەر ئەتېنى، چاۋى لىتەۋەيە ﴿ ۲۲۰ : ئەھو
السمع العليم ﴾ بەراستى ھەر ئەۋىشە زۆر ژنەۋا، ھەموو چەپەيەك
ئەبىستى، زۆرىش بە ئاگاۋ زانا، بەھەموو جىمۇجوللىكان.

شيانىن لاي كى دىن؟

لەپىشەۋە وتيان: قورئان شەياتىن ھىناۋىيەتى بۇ موھەممەد ﴿ ۲۲۱ :
جا وا ئىستا رەتى ئەداتەۋە ئەفەرەمۇ: ﴿ ۲۲۱ : هل أنبئكم على
من تنزل الشياطين ﴾ ئايا پىتەن بلىم شەيتانەكان بۇلای كى دىن؟
﴿ ۲۲۲ : تنزل على كل آفاك أئيم ﴾ ئەۋان بۇلای پىۋايكى زۆر
دروژن و بوختانچى و گوناھكار دادەبەزن "ۋەك خۇتەن ئەيان ناسن،
نەك بۇلای موھەممەد ﴿ ۲۲۳ : كەچەندە راستگۇۋ دەستپاكە ﴿ ۲۲۳ :
يلقون السمع وأكثروهم كاذبون ﴾ گوئى لەفرىشتە رادەگرن و،
پاشان ھەرچى ئەبىسەن ئەى دەن بەگوئى فالىچى و دۇستەكانى
خۇياندا، بەلام لەھەمان كاتدا زۆر بەشيان درۋژن و بۇخۇشيان
شتىكەي تىكەلدەكەن، كەۋاتە: ئىۋە برۋايان پى مەكەن. لە
فەرمودەيەكىشدا ھاتوۋە: ﴿ تلك الكلمة من الحق يحفظها الجنى
فيقررها - أى يرددوها - فى أذن وليه كقرقرة الدجاج فيخلطون معها
أكثر من مائة كذبة ﴾ (رواه البخارى). كە خاتوۋ غائىشە ئەلى:
خەللىك پىرسىارى (كاھن، فالىچى) يان لەپىغەمبەر ﴿ دەكرى،
ئەۋىش فەرەمۇ: ﴿ ((إنهم ليسوا بشيء)) بەراستى ئەۋانە شتىكى
ئەۋتۈنەن، وتيان: ئاخىر گەلى جار قسەئەكەن و بەراستىش
دەرئەجى... ئەۋىش فەرەمۇ: ﴿ تلك الكلمة.. ئەۋەي كە بەراست
دەرئەجى، ھەر ئەۋەيە كە جىننىيەكان ئەى فرېنن و ئەى خەنە گوئى
دۇستانى خۇيانەۋە، ۋەك قەرە قىرى مرىشك، جا دەبىنى سەد درۋ
تىكەل بەۋوشە راستەيە ئەكەن و خەللىك پى گومرا ئەكەن).
﴿ ۲۲۴ : والشعراء يتبعهم الغاؤون ﴾ بى باۋەرەكان پىيان وابوۋ
كە موھەممەد ﴿ شاعىرە، خۋاش فەرەمۇ: پىغەمبەر شاعىر
نىيە، چۈنكى شاعىران كەسانىكەن كە گومراكان و لادەرانى رىي
ھەق پەرەپىيان لى ئەكەن، ئەۋانەي ۋا لە شەرى خۋا لايان داۋە،
بەلام خۇ موھەممەد ﴿ كۆمەللىكى دىپاك و دەستپاك و داۋىتپاك
شۈينى كەۋتوون.

شيعرو ھۇنراۋەش ھەندىكى ناپەسەندو (مەكرۋە)، ھەندىكى
ترى ھەرام و ياساغە، برىكىشى دروست و رەۋايە، ئىمامى
(موسليم) لە (عەم) ۋە دەلى: رۆزى لە پاشكۆي پىغەمبەرە ﴿
بەسۋارى ۋلاخ ئەرۋىشتىن، فەرەمۇ: ﴿ ((هل معك من شعر أمية
بن الصلت بشيء)) لە شىعەرەكانى (ئومەيەيە) شتىكت لەبەرە؟
ۋە: بەلى، فەرەمۇ: ﴿ ((هية))! ئەۋسا مىنىش تانزىكەي (۱۰۰)
سەد بەيتىكەم بۇگوت، كەۋابوۋ لە بەركردنى شىعەرى چاك وپاك
ۋېرمانا ھىكەمەت و گرنگى پىدائىشى شتىكى زۆر باشە. ﴿ ۲۲۵ :
ألم تر أنهم في كل واد يهيمون ﴾ ئايا نابىنى ئەۋانە (شاعىران)
لەھەموو دۆل و شىۋىكدا سەرھەلدەدەن و لەھەموو شتىك دەدوئى
ئەمرو مەدح و ستايشى كەسىك ئەكەن، سبەينى داي ئەپلۋسن!!
دىارە ئەۋە بەلگەي ئەۋەيە كە ئەۋان شۈينى ھەق ناكەۋن، بۇيە
ئاۋا ئەمبەرۋ ئەۋبەرئەكەن ﴿ ۲۲۶ : وأنهم يقولون ما لا يفعلون ﴾
ۋە بەراستى ئەۋانە شتى ئەلەن، كەچى خۇشيان كارى پى
ناكەن، خەللىك ھەلئەنن بۇ بەخشش و فېداكارى، كەچى خۇيان
نايەكەن!! ﴿ ۲۲۷ : إلا الذين آمنوا وعملوا الصالحات ﴾ ئەۋە
پىشەي شاعىرە بەد فەرەكان بوۋ، بەلام ئەۋانەيان كەبرۋايان
ھىناۋەۋ كارە چاكەكان ئەنجام دەدەن ﴿ وذكروا الله كثيرا ﴾
ۋە يادى خۋا زۆردەكەن باسى يەكتاپەرستى ئەكەن، باسى پاىەي
پەيامبەرئەتى ۋە بانگەۋازەكەي ئەۋ ئەكەن ﴿ وانتصروا من بعدما
ظلموا ﴾ ۋە بەۋتوانا پىيەي ھەيانە پىشتىۋانى لەبرۋاداران دەكەن و،
كاتىكىش سستەميان لى بىكرىت تۆلە دەسەنن، سەيرى (عەبدوللاي
كورى رەۋاھە) ۋە (حەسسان) ۋە (كەبى كورى مالىك) ۋە (كەبى كورى
زۋەيى) بىكە چۆن موشرىكەكان دائەكوتن، كاتى رى ئەئىسلام و
موسلمانان دەگرن، ۋە لەسۋورەتى (۴۲-۴۱) ۋە (۱۶-۱۷) دا
ھەر ئەۋ مەبەستە ھاتوۋە. ﴿ وسيعلم الذين ظلموا ﴾ ۋە ئەۋانەي
ۋاستەميان كىدوۋەۋ پىشتيان لە ئىسلام كىدوۋە بەم زۋانە ئەزانن
﴿ أى منقلب ينقلبون ﴾ كە بۇج جىگايەك دەگەرئەۋە. بەلى..
شيعرو ھۇنراۋە بەشە چاكەكەي چاكەۋ، خراپەكەشى خراپە،
ۋاتە: ئەۋەي بەيانى راستىۋ ئەخلاق و قىيەم ئەكات، ديارە ئەۋە
چاكەۋ لەئىسلامدا پەسەندە، ئەۋەيشى شتى ھەرام و ياساغ لەپىش
چاۋى مەۋفدا جوان دەكات، ھەرام و ياساغە. بۇيە بەۋشۋەيەش
قورئان باسى ئەكات، چۈنكى گەلى جار لەلايەن شاعىرانەۋە باۋى
مەۋفى ترسەنۇك ئەدرى بەسەر مەۋفى ئازاۋ بلىمەتدا! ۋە ناپەرۋا
دەكرى بە رەۋا! بۇيە پەيامبەرى خۇشەۋىستمان ﴿ ئەفەرەمۇ:
﴿ لأن يمتلئ جوف رجل قبحا ودماء يريه ﴾ (أى: يأكله ويفسده،
وأصاب رثته بالافساد، خير له من أن يمتلئ شعرا)) (متفق عليه)

رېنمايى و، مژديه بۇ باوەداران، بەرەو راستى زياتر دەستيان
 ئەگرى ﴿ ۳: الذين يقيمون الصلاة ويؤتون الزكاة ﴾ ئەوانەى وا
 بە تىرو تەسەل نوڭەكانيان دەكەن و، لەمال و سامانيان زەكات
 ئەدەن ﴿ و هم بالآخرة هم يوقنون ﴾ ولەهەمان كاتيشدا يەقينيان بە
 رۆزى دوايىش هەيه.

ئىنجا دىتە سەرباسى ئەوانەى پروايان بە دوارۆز نىيە و، هاتنىشى
 بەدوور دەزانن، وەك دەفەرموى: ﴿ إن الذين لا يؤمنون بالآخرة ﴾
 بىشك ئەو كەسانەى باوەريان بەقيامت نىيە ﴿ زينا لهم أعمالهم ﴾
 كەدەوكانيانمان بۆ شيرين كردوون بە دروستكردنى ئارەزوو
 تىياندا. ئەزانن هەرئەو كارەى ئەوان چاكە، واتە: چونكە خۇيان
 بۇخۇيان حەزيان لە فەسادو گىرەشيوڭنىيە، ئىمەيش ئەهەمان
 لاخۇشەويستكردن و، ئازادو سەربەستيشمان كردن بۇ هەلبۇاردنى
 هەرىگەيەك دەيانەوى ﴿ فهم يعمهون ﴾ لە گومرايياندا وىلن،
 چاك و خراپ لە يەك ناكەنەو، بۆيە ئاوا رىبازى گومراييان
 گرتووەو تىيدا دەسوورپنەو ﴿ ۵: أولئك الذين لهم سوء العذاب ﴾
 ئا ئەوانە كەسانىكەن هەر لەدونىادا ناسۆرتين سزايان بۇ هەيه،
 بە كوژران و دىل كردن، هەروەك لە (بەد)دا بىيران ﴿ و هم فى
 الآخرة هم الأخسرون ﴾ لە دوارۆزىشدا ئەوانن لە هەمووكەسيك
 زيانمەندترن، واتە: كەسى تر وەك ئەوان تووشى زيانى ئاوا نابى.
 دواى باسكردنى گەورەيى و پلەى قورئان، ئىنجا باسى گەورەيى
 پەيامبەر ﷺ دەكات، بۆيە ئەفەرموى: ﴿ ۶: وإنك لتلقى القرآن
 من لدن حكيم عليم ﴾ بى گومان تۆ ئەى موخەممەد! ﷺ هەر لەلايەن
 خوايەكى كار بەجى و داناو زاناو ئەم قورئانەت پى دەگا.

مووسا و فیرعەون و دوا رۆزى:

لەم چەن ئايەتەدا خوا سەر گروشتەى (مووسا) بۆ پىغەمبەر
 دەگىزىتەو، هەتا چاوى لىبكاو ئەمىش وەكو ئەو نەفس درىژبى
 و، كۆل ئەدا لەكارەكەيدا، بۆيە دەفەرموى: ﴿ ۷: إذ قال موسى
 لأهله إني آنست نارا ﴾ ياديان بىنە كە: مووسا لە گەرانهويدا بۆ
 (ميسر) بەخيزان وهاوسەرەكەى خۆى گوت: بەراستى من ئاگر
 (نوور)ىكەم لە دوورەو چاوكرد. (تەبەرىي) دەليت: ئەم بەسەرھاتە
 ئەو كاتە بوو كەلە (مەديەن)ەو گەرەپەو بۆ ميسر، جا لەو
 سەفەرەيدا رىگەيان گومكردو شەويان بەسەرھات، زۆرشەو كەشى
 تاريك و سارد بوو، خىزانەكەيشى خەريك بوو مندالى دەبوو.
 ﴿ سأتىكم منها بخبر ﴾ دەروم بە زوويى هەوالىكتان بۆدينم
 ﴿ أوأتىكم منها بشهاب قبس ﴾ يان چلۆسكىكى ئاگرتان بۆدينم
 ﴿ لعلكم تصطلون ﴾ بەشكوم خۆتانى پى گەرم بكەنەو ﴿ ۸: فلما

(فتح البارى: ۱۰/۵۴۸، مسلم: ۴/۱۷۷۰). واتە: ئەگەر پياو
 گەدەو رىخۆلەى خۆى پرىكا لە كىماوو خوڭناوى دوژەهيان،
 تا رىخۆلەكانى خراپ دەبن، زۆر لەوە بۆى باشتەرە كە دل و
 دەروونى خۆى پرىكا لە شىعر! حەسسان كاتى دىفاع و بەرگرى
 لە پەيامبەر ﷺ دەكات بە ئەبووسوفيان ئەلى:

هَجَوْتُ مُحَمَّدًا فَأَجَبْتُ عَنْهُ وَعِنْدَ اللَّهِ فِي ذَاكَ الْجَزَاءِ
 وَإِنْ أَبِي وَوَالِدَتِي وَعِزُّنِي لِعَرْضِ مُحَمَّدٍ مِنْكُمْ وَقَاءِ
 أَتَشْتَمُهُ وَلَسْتُ لَهُ بِكَفُوٍ فَشَرُّكُمْ لِخَيْرِكُمَا الْفِدَاءِ
 لِسَانِي صَارُمْ لَا عَيْبَ فِيهِ وَبَحْرِي لَا تَكْدرُهُ الدَّلَاءِ

لە (۱۵/۱۶/۱۱/۱۴۱۶) ك بەرامبەر بە (۱۴/۱۵/۴/۱۹۹۶) ز لەم
 سوورەتە بوومەو لە هەلەبجە/ لە راگەياندن.

سوورەتى (نەمل)

مەككەيىيەو (۹۳) ئايەتە

بەناوى خواى بەخشندەى مېهرەبان

ئەم سوورەتە لە پاش سوورەتى (شوعەرا) وە هاتۆتە خوارەو،
 ئەمىش هەروەك سوورەتە مەككەيىيەكانى تر باسى بىروباوەرو
 عەقيدەو يەكتاپەرستى و، پەيامەكەى پەيامبەر، زىندوو بوونەو
 ئەكات، يەكێكە لەو سى سوورەتانەى بەدواى يەكدا هاتوونەتە
 خوارەو، هەر وەك لە قورئانىشدا لەدواى يەك دانراون: (شوعە
 راء، نەمل، قەسەس). ئەم سوورەتە باسى گەورەيى قورئان ئەكات
 كەچەند مۆعجىزەيەكى زۆر مەزن و گەورەيه!! پاشان داستانى
 پەيامبەرەكان، هەندىكيان بە كورتى و، هەندىكيان بە درىژى،
 بە تايبەت (سولەيمان) پىغەمبەر ﷺ كە چۆن ئەو هەموو دەسلەلات
 و دارايىيە هەى بوو بەختى كرد بۆ بانگەوازەكەى خوا، قەسى لەگەل
 گەلى لەحاكم و دەسلەلاتدارەكانى چەرخى سەردەمى خۆى كرد و،
 بانگى كردن بۆ لاى خوا، (بەلقيس)يش يەكێك بوو لەوانە.

قورئان رىنماو ترسىنەرە:

﴿ بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: طس ﴾ ئەم جۆرە پىتانە لە
 چەند جىگايەكى تردا تەفسىر كراون ﴿ تلك آيات القرآن وكتاب
 ميسن ﴾ ئەم ئايەتانە دەيان نىزىنە لاى تۆ ئەى موخەممەد! ﷺ
 ئايەتى قورئان وكتىب ونامەيەكى زۆر ئاشكراو روونەلاى ئەوانەى
 كە بەوردى بىرى لى بكەنەو ﴿ ۲: هدى وبشرى للمؤمنين ﴾

چونکه تو پیغمبر منی ﴿۱۱﴾: إلا من ظلم ثم بدل حسنا بعد سوء ﴿۱۲﴾ وه كه سئ كه له نیو مرددا ستهم بكا، دیاره نه وه ده بی له خوئی بترسی، من دوو چاری سزایان بکهم، مه گهر نه وهی سته می کرد بی په شیمان بیتته وه خراپه کی به چاکه گور بیتته وه ﴿فانی غفور رحیم﴾ نه وه به راستی من بو نه جوړه که سانه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

طسَ تِلْكَ آيَاتُ الْفُرْقَانِ وَكِتَابٍ مُبِينٍ ﴿١﴾ هُدًى وَبُشْرَى لِلْمُؤْمِنِينَ ﴿٢﴾ الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ ﴿٣﴾ إِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ رَبَّنَا لَهُمْ أَعْصَابُهُمْ قَهْمٌ يَعْمَهُونَ ﴿٤﴾ أُولَئِكَ الَّذِينَ لَهُمْ سُوءُ الْعَذَابِ وَهُمْ فِي الْآخِرَةِ هُمْ الْآخَسُونَ ﴿٥﴾ وَلَئِكَ لِنَلْقَى الْفُرْقَانِ مِنْ لَدُنْ حَكِيمٍ عَلِيمٍ ﴿٦﴾ إِذْ قَالَ مُوسَى لَأَهْلِيَّائِي إِنِّي إِذًا رَسُولٌ قَدْ جَاءَ هَانُورٍ أَوْ أَمْسِكُمْ بِشَافٍ فَبِئْسَ لَكُمْ تَعْطَلُونَ ﴿٧﴾ فَلَمَّا جَاءَهُمْ هَانُورٌ أَنْ يُورِكَ مَنْ فِي النَّارِ وَمَنْ حَوْلَهَا وَسُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٨﴾ يَمْشُونَ فِيهِ أَنَا اللَّهُ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٩﴾ وَأَلْقَى عَصَاهُ فَلَمَّا رَآهَا تَهْتَزُّ كَأَنَّهَا جَانٌّ وَلَّى مُدْبِرًا وَلَّى مُعْتَبٍ يَمْشُونَ لَا تَخَفْ إِنْ يَأْتِيَنَّكَ لَدَى الْمَرْسَلُونَ ﴿١٠﴾ إِلَّا مَنْ ظَلَمَ ثُمَّ بَدَلْ حَسَنًا بَعْدَ سُوءٍ فَإِنِّي غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١١﴾ وَأَدْخَلَ يَدَكَ فِي جَيْبِكَ تَخْرُجُ بَيْضَاءَ مِنْ غَيْرِ سُوءٍ فِي تِسْعِ آيَاتٍ إِلَى فِرْعَوْنَ وَقَوْمِهِ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا فَاسِقِينَ ﴿١٢﴾ فَلَمَّا جَاءَهُمْ قَائِلُنَا مُبْصِرَةٌ قَالُوا هَذَا سِحْرٌ مُبِينٌ ﴿١٣﴾

خواهه کی زور لیږورده میهره بانم، (ثبین که سیر) دهلی: (هذا إستثناء منقطع). (روح المعانی) یش دهلی: (الإستثناء فيه منقطع عند كثير، إلا أنه روى عن الفراء والزجاج وغيرهما: أن المراد بمن ظلم من أذنب عن غير الأنبياء عليهم السلام والمعنى عليه: لكن من ظلم من سائر العباد ثم تاب فإني أغفر له. وقال جماعة: إن المراد به من فرطت منه صغيرة ما وجد فيه خلاف الأولى بالنسبة إلى من شأنه من المرسلين عليهم السلام). ﴿۱۲﴾: وأدخل يدك في جيبك تخرج بيضاء من غير سوء ﴿وه دستیش بخه باخه لته وه، پاشان دهری خه وه ده بینی وه کو چوړی شیر سپی و پاک و بی عیب دیته دهری و، رووناکي ددهاته وه﴾ فی تسع آیات إلى فرعون و قومه ﴿نه دوو موعجیزه و به لگانه "دهست و، داردهسته کهت" دوو ثایه تن له و نو ثایه تانه ی پښت دبه خشین و نه بنه به لگهت، کاتی ده چیت بولای فیرعون و که له کی﴾ ﴿إنهم كانوا قوما فاسقين﴾ چونکه به راستی نه وانه که لیکي یاخی له سنوور دهر چوون ﴿۱۳﴾: فلما جاءتهم

جاءها ﴿جا که نزیکی ناگره که بوویه وه هاته لای، رووداو یکی سهیروسه مهری دیت: دیتی له ناو دره ختیکی تهردا شوله و نووریک دهره وشیتته وه! ﴿نودی آن بورک من فی النار ومن حولها﴾ و له (غیب) وه بانگ کراو پی گوترا: که پیروز کرا نه وهی له لای نه و ناگره دایه و له دور و بهری نه و دایه، واته: مووسا و فرشته کان، گوتراوه: ناگر نه بووه ههر نور بووه، ثم فرموده یه ش پتر نه و مانا و مه به سته روشن ده کاته وه که ده فرموی: ((إن الله لا ينال ولا ينبغي له أن ينال، يَخْفُضُ الْقِسْطَ وَيَرْفَعُهُ، يَرْفَعُ إِلَيْهِ عَمَلُ اللَّيْلِ قَبْلَ النَّهَارِ، وَعَمَلُ النَّهَارِ قَبْلَ اللَّيْلِ)) (مه سمعو دی) دهلی: (حجابه النور؛ ولو كشفه لأحرقت سبحات وجهه كل شيء أدركه بصره). پاشان (نه بوو عوبه یده) ثم ثایه ته ی: (آن بورک من فی النار ومن حولها) خوینده وه. (ثبین ابی حاتم). (و أصل الحديث فی صحيح مسلم). (تفسیری ثبین که سیر). واته: هه رگیز دهست نادا خوای گه و ره بخه وی، خوا هندی جار ته رازووی دادی خو ی به ره و خوار نه وی دهکا (به رزق و روزی بو زه وی) هندی جار یش هلی ده بری بهر و لای خو ی (به بهر زکړنه وهی کرده وهی مرویه کان) وه کار و کرده وهی شهو، پیش کار و کرده وهی روژ بلند دهری و سر دهری، هی روژ یش پیش کرده وهی شهو، وه ته نیا په رده وه له مپه ریک هه بی بودیتنی خوا، هه نه ویه که نه گهر نه ویه رده یه لابر دی بو بینینی خوا، نه و نووری روخساری خوای گه و ره ده ی سوو تینی (شهری موسلیم). ﴿وسبحان الله رب العالمين﴾ زور بهر زو پاکه نه و خوا یه که په رده رگاری جیهانه کانه ﴿۹﴾: یا موسی إنه أنا الله العزيز الحكيم ﴿نه ی مووسا! به راستی (نه وهی قسه ت له گه ل دهکا) نه منم، خوای به دهسه لات وداناو کار جوان، هه موو کاریکم به حکمه ت و بهرنامه یه ﴿۱۰﴾: وألقى عصاك﴾ وه داردهسته کهت هه لده، هه تا به چاوی خو ت بینینی چی رووده دا و، بشزانی دهسه لات و توانای نیمه ش چنده؟ ﴿فلما رآها تهتز كأنها جان﴾ جا که (داردهسته کی) هاویشست و دیتی، و زور به په له وه کو تیره ماریک دهری و ده جولیتته وه. (ثبین که سیر) نه لی: (والجان: ضرب من الحيات، أسرعه حركة وأكثره اضطرابا) له فرموده یه کی (متفق عليه) دا هاتووه: ((نَهَى عَنْ قَتْلِ جَنَانِ الْبَيْتِ)) واته: ری له کوشتنی ماره چکوله کانی ناو مال گیراوه ﴿ولی مدبرا ولم يعقب﴾ مووسا به په له هه لات و، لای نه کرده وه ﴿یا موسی لا تخف﴾ بویه له لایه ن خوا وه بانگی لی کرا: نه ی مووسا! مه ترسه، و ره بولای خو م، له په نای مندا به ﴿إني لا يخاف لدى المرسلون﴾ چونکه به راستی په مایه بهر ان لای من نابی بترسن و دوو چاری نه زیه ت بین، واته: ترست نه بی،

سلیمان داود ﴿ سوله‌یمان - له‌ناو کوره‌کانی تری داووددا - بوو به‌جینشینی داوودی باوکی، په‌یامبه‌ریتی و ده‌سه‌لاتی به‌ده‌ست گرت، ئەوسا (با)کان و جینییه‌کانی بۆ رام کرا. (ئینب که‌سیر) ئەلی: مه‌به‌ست به‌و میراته، میراتی ده‌سه‌لات و پیغه‌مبه‌رایه‌تییه، نه‌که‌ میراتی مال و سامان، چونکه‌ پیغه‌مبه‌ران میراتی مالیان لی نه‌براه، وه‌ک پیغه‌مبه‌ر ﷺ ئەفهرموی: ((نحن معاشر الأنبياء لا نورث، ما تركناه فهو صدقة)) متفق علیه. واته: ئیمه‌ی کۆمه‌لی پیغه‌مبه‌ران میراتمان لی نابری، به‌لکوه‌رشتیکمان پاش خۆمان به‌جی هیشت، ده‌بیته‌ خیرۆسه‌ده‌قه‌ بۆ (بیت المال) ی گشتی. ﴿ و‌قال یا أيها الناس علمنا منطق الطير ﴿ سوله‌یمان له‌رووی ددان نان به‌نیعمه‌ته‌کانی خوا وتی: خه‌لکینه! ئیمه‌ فی‌ری زمان و‌ده‌نگ و‌ئاوازی بالنده‌ کراوین تیگه‌یه‌نراوین و ئەزانین چی ئەلین. به‌لی.. زۆریکی زۆرینه‌ له‌م چه‌رخه‌دا هه‌ولیان داوه‌ بۆ تیگه‌یشتن له‌سه‌داو ئاوازی په‌له‌وه‌ره‌کان، ئەوه‌تا زۆربه‌یان خه‌ریکه‌ لییان تی‌ده‌گه‌ن. هاوارو ده‌نگی برسییه‌تی، تینوویه‌تی، سه‌رما، گه‌رما، دوژمن بیته‌ سه‌ری.. هتد. له‌و سه‌رده‌مه‌ی‌شدا خوا سوله‌یمانی فی‌ری زمانی په‌له‌وه‌ر کرد، وه‌ک به‌فهرموی: ئیستا ئیوه‌ هیچی لی نازانن، به‌لام رۆژیک دیت خه‌لکی لییان تی‌ده‌گاوه‌ ئه‌ی‌زانن. ﴿ وأوتینا من کل شیء ﴿ له‌هه‌موو شتیك - له‌وانه‌ی پی‌ویستمان پی‌یان هه‌یه‌ - به‌شی‌کمان پی‌‌دراوه‌ بۆ به‌ری‌وه‌بردنی حکومه‌ت و ده‌سه‌لاته‌که‌مان ﴿ إن هذا لهو الفضل المبين ﴿ به‌راستی ئەمه‌ فه‌زل و به‌هره‌یه‌کی روون و ئاشکرایه، که‌ خوا له‌گه‌ل ئیمه‌ی کردووه ﴿ ۱۷: وحشر لسليمان جنوده من الجن والإنس والطير ﴿ یه‌کی له‌و به‌هرانه‌ش ئەمه‌یه‌ که: هه‌رچی سه‌ربازوله‌شکری سوله‌یمان هه‌بوو، ده‌سته‌ ده‌سته‌ تیکه‌لاو له‌جینی و، له‌ ئاده‌می و، بالنده، بۆ‌ئوه‌ی ده‌سه‌لاتی پاشایه‌تی ده‌رکه‌وی له‌ شزنی‌کدا کۆکرانه‌وه، به‌لی پی‌ویسته‌ ده‌سه‌لاتداری موسلمان هیزو وزه‌ی بی، به‌تایبه‌ت له‌م چه‌رخه‌دا ﴿ فهم یوزعون ﴿ جا ئەوان ده‌سته‌ ده‌سته‌ نمایش کران و پێک و پێک راگیران و ده‌رپۆشتن وه‌ک یاسای سوپا، سه‌ره‌تاو کۆتایی بۆ دیاری کرا، تا له‌رپۆشتندا زۆر به‌پێک و پێک بچن و پی‌شی یه‌ک نه‌که‌ون.

سوله‌یمان و بوه‌لی می‌روولان:

له‌م ئایه‌تانه‌شدا یه‌کی‌تر له‌و به‌هرانه‌ به‌ سوله‌یمان درابوو - تیگه‌یشتن له‌ وتوێژی می‌رووله‌ - ده‌خاته‌ روو: ﴿ ۱۸: حتی إذا أتوا علی واد النمل ﴿ تا‌گه‌یشتنه‌ دۆلی می‌روولان له‌شامدا وه‌ک قه‌تاده‌ ده‌لی. ﴿ قالت نملة یا أيها النمل ادخلوا مساکنکم ﴿ می‌رووله‌یه‌کی می‌چکه

آیاتنا مبصرة ﴿ ئینجا کاتی‌کیش به‌لگه‌ ئاشکراو رۆشنه‌که‌ره‌وه‌کانی ئیمه‌یان بۆهات ﴿ قالوا هذا سحر مبين ﴿ ۱۴: وجحدوا بها ﴿ وتیان: بی و نه‌بی ئەمه‌ هه‌ر جادوویه‌کی ئاشکرایه‌ و نکوولییان کردن ﴿ واستیقنتها أنفسهم ﴿ وه‌ له‌ناخی ده‌روونیاندا متمانه‌و یه‌قینیان هه‌بوو به‌راستییان ﴿ ظلما وعلوا ﴿ نکوولییان کردن

وَجَحَدُوا بِهَا وَاسْتَيْقَنَتْهَا أَنْفُسُهُمْ ظُلْمًا وَعُلُوًّا فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُفْسِدِينَ ﴿ ۱۴ ۝ وَلَقَدْ آتَيْنَا دَاوُدَ وَسُلَيْمَانَ عِلْمًا وَقَالَا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي فَضَّلَنَا عَلَى كَثِيرٍ مِّنْ عِبَادِهِ الْمُؤْمِنِينَ ﴿ ۱۵ ۝ وَوَرِثَ سُلَيْمَانُ دَاوُدَ وَقَالَ يَبْنَئُهَا النَّاسُ عُلْمًا مِّنْطِقِ الطَّيْرِ وَأُوتِينَا مِنْ كُلِّ شَيْءٍ إِنَّ هَذَا لَهُوَ الْفَضْلُ الْمُبِينُ ﴿ ۱۶ ۝ وَحُشِرَ لِسُلَيْمَانَ جُنُودُهُ مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنسِ وَالطَّيْرِ فَهُمْ يُوزَعُونَ ﴿ ۱۷ ۝ حَتَّىٰ إِذَا اتَوْا عَلَىٰ وَادِ النَّمْلِ قَالَتْ نَمْلَةٌ يَأْتِيهَا النَّمْلُ ادْخُلُوا مَسَاكِنَكُمْ لَا يَحْطِمَنَّكُمْ سُلَيْمَانُ وَجُنُودُهُ وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿ ۱۸ ۝ فَمِنْهُمْ ضَالِحًا مِّنْ قَوْلِهَا وَقَالَ رَبِّ أَوْزِعْنِي أَن أَشْكُرَ نِعْمَتَكَ الَّتِي أَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَعَلَىٰ وَالِدَيَّ وَأَنْ أَعْمَلَ صَالِحًا تَرْضَاهُ وَأَدْخِلْنِي بِرَحْمَتِكَ فِي عِبَادِكَ الصَّالِحِينَ ﴿ ۱۹ ۝ وَتَقَعْدَ الطَّيْرُ يُقَالُ مَالٌ لَاَ أَرَىٰ آلَهُ هَذَا مُدَامَ كَانَ بَيْنَ الْفَكَائِبِينَ ﴿ ۲۰ ۝ لَا عُدْبَةَ عَدَايَا شَكِيدًا أَوْ لَا أَذْجَحْنَهُ أُولَئِئِنِّي بِسَاطِرٍ مُّبِينٍ ﴿ ۲۱ ۝ فَمَكَتْ غَيْرَ بَعِيدٍ فَقَالَ أَحَطْتُ بِمَا لَمْ حُطَّ بِهِ وَحِشْتُكَ مِنْ سَيِّئَاتِي لَقِينِ ﴿ ۲۲ ۝

له‌رووی سته‌مکاری و خو‌به‌زلزانی‌نه‌وه‌ نه‌ک له‌رووی هه‌ق و راستی‌یه‌وه ﴿ فانظر كيف كان عاقبة المفسدين ﴿ جا تۆیش سه‌یر بکه‌ پاشه‌رۆزی خراپ‌کاره‌کان چۆن بوو، دیاره‌ پاشه‌رۆزیان هه‌ر ئەوه‌ بوو که‌ فی‌رعه‌ون و قه‌وم و گه‌له‌که‌ی خنکێنران. که‌وابوو ئەی نکولی کاران به‌ پیغه‌مبه‌ر ﷺ ده‌ ئیوه‌ش وشیارو ئاگادار بن! ئەگینه‌ ئەوه‌ی دوو‌چاری ئەوان بوو، دوو‌چاری ئیوه‌یش ئەبی.

جا دیته‌ سه‌ر چی‌رۆکی دووه‌م: داستانی (داوود) و (سوله‌یمان) سلّوی خویان لی بی‌ت: ﴿ ۱۵: ولقد آتينا داود وسليمان علما ﴿ ئیمه‌یش بووین زانست و زانیاری‌یه‌کی فراوانمان به‌ داوودو سوله‌یمان به‌خشی ﴿ وقال الحمد لله الذي فضلنا على كثير من عباده المؤمنين ﴿ جا هه‌ردووکیان له‌به‌رامبه‌ر ئەو به‌خششه‌وه‌ وتیان: سوپاس و ستایش هه‌ر بۆ‌خوابی که‌ میه‌ره‌بانی له‌گه‌ل کردین و ریزی ئیمه‌ی دا به‌سه‌ر زۆریک له‌ به‌نده‌ بر‌وا‌داره‌کانی خۆیدا، له‌وانه‌ که‌ وه‌ک ئیمه‌ میه‌ره‌بانی له‌گه‌ل نه‌کردوون ﴿ ۱۶: وورث

ۋە من لەشارى (سەبا) ى يەمەنە ۋە ھاتووم بۆلات بە ھەۋالىكى ۋاۋە
ھېچ شەكت لە راستى نەبى!! ﴿ ۲۳ ﴾: ىنى ۋجدت أمراً تملكهم
ھەۋالەكەيش ئەمەيە لە ۋەگەشتەمدا، ئافرەتەيىم دىت لەۋى پاشايەتى
دەكرەن، ۋەك (قور توبى) دەلى بەناۋى بەلقىس فەرمان رەۋابى
ۋ سەردارى مەملەكەتەكەى دەكرەن، ئەۋانەيش ملەكەچى بوون

ھاۋارى كىردو وتى: ئەى مېروولەكان! بچنەۋە ناوماى ۋ كون و
جىگاكاتانەۋە ﴿ لا يحطمنكم سليمان وجنوده وهم لا يشعرون ﴾
با سولەيمان ۋ سۈپاكەى بى ئاگايانە پېشېلتان نەكەن، ۋاتە: ئەگەر
پېتان بزانن لەشكرىكى بەبەزەيىن ۋ شتى ۋا ناكەن ﴿ ۱۹ ﴾: فتبسم
ضاحكا من قولها ﴿ ثينجا سولەيمان لە بېستنى وتەى مېروولەكە
(نەۋەك پېتان نەزانن) كەيف خۆش بوو ۋ زەردەخەنەيەكى
كىردو پىكەنى ۋاتە: لەشكرىكى بەسۆزو مېهرەبانن، خۆئەگەر
بزانن پى بەمېروولەشدا نانېن ﴿ وقال رب أوزعنى أن أشكر
نعمتك التى أنعمت على وعلى والدى ﴾ سولەيمان وتى: ئەى
پەرۋەردگارى من! ۋا رام بېنە تابىتوانم ھەموكات سۈپاسى ئەۋ
نېعمەتانەت بىكەم كە رشتووتن بەسەر من ۋدايك ۋ باۋكەمدا ﴿ وأن
أعمل صالحا ترضاه ﴾ ۋكۆمەكىم بىكە تاهەمېشە كارىكى چاك
ۋباشى ۋائەنجام بىدەم، تۆ پى رازى ۋخۆشۋود بېت ﴿ وأدخلنى
برحمتك فى عبادك الصالحين ﴾ ۋ بە لوتف ۋ مېهرەبانى خۆشت
بەخەرە رېزى بەندە چاككارەكانتەۋە. بەلى.. ھەركەسىك كەمىك
لەژيان ۋ سېاسەتى مېروولە بىكۆلىتەۋە، زياتەر ملەكەچى بېيارو
فەرمانەكانى خوا ئەبېت، بۆيەش لېرەدا بەۋ شېۋەيە باسى مېروولە
ئەكات، كە بزانى مېروولەش - ۋەكو ئادەمىزاد - خاۋەنى عەقل
ۋ تەگبېرو رايۋىز سېاسەتېكى تايبەتى خۇيەتى، دەفامن خۇيان
لەتياچوون ۋ بەزېرې بونەۋە لا بىدەن.

سولەيمان لە پەپوۋ سېمانە دەگەرئى:

پاشاى زېرەك ۋ دلسۆز ھەمېشە لە حالى لەشكرەكەى دەپېچىتەۋە ۋ
دەپرسىت: ﴿ ۲۰ ﴾: وتفقد الطير ﴿ سولەيمان ﴾ ۋەك باۋى
پاشاكان كەۋتە پەيجوورى بالندەۋە ﴿ فقال مالى لا أرى الهدد ﴾
ۋتى: چىمە پەپوۋسېمانە نابېنم؟ ﴿ أم كان من الغابيين ﴾ يان
لېرە نېيە ۋ لەناديارانە؟ ﴿ ۲۱ ﴾: لأعذبه عذابا شديدا ﴿ سولەيمان
ھەرەشەى لى دەكات ۋ ئەلېت: مەرچ بى لەسەر ئەمە سزايەكى
زۆرتوندى بىدەم ﴿ أو لأذبحنه ﴾ يا سەرى بىرم بۆئەۋەى ئەۋانى تر
پەندى لى ۋەر بىگرن ﴿ أليأتنى سلطان مبن ﴾ يان بەلگەيەكى
روونم بۆ دىنى، بابزانم ھۆى ناديارەكەى چىيە؟.

پەپوۋ سېمانە ۋ دەنگ ۋ باسەكەى (سەبا):

پەپوۋسېمانە چەندەى پى دەچىت، پاشان دەگەرېتەۋە، ۋەكو
دەفەرمۇى: ﴿ ۲۲ ﴾: فمكت غير بعيد فقال أحطت بما لم تحط به ﴿
زۆرى نەخا پاند ھاتەۋە ۋتى: من ئاگادارى شتىك بووم كە تۆ تا
ئېستا ئاگات لى نەبوۋە ۋ پىت نەزانىۋە ﴿ وجئتكم من سبأ بنى يقين ﴾

إِنِّي وَجَدْتُ أَمْرًا تَمْلِكُهُمْ وَأُوتِيتُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ وَلَمَّا
عَرَّشَ عَظِيمٌ ﴿ ۲۳ ﴾ وَجَدْتُهَا وَقَوْمَهَا يَسْجُدُونَ لِلشَّيْءِ مِنْ
دُونِ اللَّهِ وَزَيْنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ أَعْمَلَهُمْ فَصَدَّهُمْ عَنِ السَّبِيلِ
فَهُمْ لَا يَهْتَدُونَ ﴿ ۲۴ ﴾ أَلَا يَسْجُدُونَ لِلَّهِ الَّذِي يَخْرِجُ الْخَبْءَ
فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَيَعْلَمُ مَا تُخْفُونَ وَمَا تُعْلِنُونَ ﴿ ۲۵ ﴾ اللَّهُ
لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ ﴿ ۲۶ ﴾ قَالَ سَنْظُرُ
أَصَدَقْتَ أَمْ كُنتَ مِنَ الْكَاذِبِينَ ﴿ ۲۷ ﴾ أَذْهَبَ بِكُنُوزِي هَذَا
فَأَلْفَيْهَ الْيَتِيمَ ثُمَّ نَوْلَ عَنْهُمْ فَأَنْظُرْ مَاذَا يَرْجِعُونَ ﴿ ۲۸ ﴾ قَالَتْ يَا أَيُّهَا
الْمَلَأُ إِنِّي أُلْقِيَ إِلَيْكِ كِتَابٌ كَرِيمٌ ﴿ ۲۹ ﴾ إِنَّهُ مِنْ سُلَيْمَانَ وَإِنَّهُ بِسْمِ
اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ﴿ ۳۰ ﴾ أَلَا تَعْلَمُونَ عَلَىٰ وَأُتُوْا مُسْلِمِينَ ﴿ ۳۱ ﴾
قَالَتْ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُ أَفْتُونِي فِي أَمْرِي مَا كُنتُ قَاطِعَةً أَمْرًا حَتَّىٰ
تَشْهَدُونِ ﴿ ۳۲ ﴾ قَالُوا لَنْ نَمْنُ بِأُولَٰئِكَ قُلُوبُهُمْ أَتَوَلَّوْا أَنْ يَشْهَدُوا أَمْرًا إِلَيْكِ
فَأَنْظُرِي مَاذَا يَأْمُرْنَ ﴿ ۳۳ ﴾ قَالَتْ إِنَّ الْمُلُوكَ إِذَا دَخَلُوا قَرْيَةً
أَفْسَدُوهَا وَجَعَلُوا أَعْرَءَ أَهْلِهَا آذِلَّةً وَكَذَلِكَ يَفْعَلُونَ ﴿ ۳۴ ﴾
وَإِنِّي مُرْسِلَةٌ إِلَيْهِمْ بِهَدِيَّةٍ فَنَاظِرَةٌ بِمَ يَرْجِعُ الْمُرْسَلُونَ ﴿ ۳۵ ﴾

﴿ وَأُوتِيتُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ ﴾ ۋە لەھەموو شىئىكى پى دراۋە: سامان ۋ
دارايى ۋ لەشكرو سۈپاۋ ھېزو دەسلەتى زۆر ﴿ ولها عرش عظيم ﴾
تەختىكى پاشايەتى گەرەشى ھەيە رازىنراۋەتەۋە بەزېرو گەۋەرۋ
مىروارى ۋ، لە كۆشكىكى سەرسۈرھىنەردايە ﴿ ۲۴ ﴾: ۋجدتھا
ۋ قومھا بسجدون للشىئس من دون الله ﴿ لەروۋى بېروباۋەرېشەۋە
دىتم كە خۆى ۋ گەلەكەى لەباتى خوا كېرئووش بۆخۆر دەبەن
﴿ وزين لهم الشيطان أعمالهم ﴾ ۋ شەيتان كارەكانى لەپېش چاۋ
شېرىن كىردوون ﴿ فصدهم عن السبيل ﴾ بەۋەش رېگاي راستى
لى گىرتوون ﴿ فهم لا يهتدون ﴾ ئىتېرىيەق دەرنەكەن ﴿ ۲۵ ﴾:
ألا بسجدوا لله الذى يخرج الخبأ فى السموات والأرض ﴿ دەبوۋ
كېرئووش نابەن بۆ ئەۋخاۋە كەشتى شاراۋە - لە ئاسمانەكان ۋ
زەۋىدا - بە ديار دەخا ﴿ ويعلم ما تخفون وما تعلنون ﴾ دەشزانېت
چى دەشارنەۋە، چىش ئاشكرا دەكەن لەرازو نياز، لە تۆمە ۋ
دانەۋىلە ﴿ ۲۶ ﴾: الله لا إله إلا هو رب العرش العظيم ﴿ ئەۋ

بكریت ﴿ ۳۱ 》: أَلَا تَعْلَمُوا عَلَىٰ وَاتُونِي مُسْلِمِينَ ﴿ ۳۱ 》 وَخُوتَانٌ بِهِ رَزَا
مەگرن و دەغیە و فیز بە سەرمدا مەكەن - وەك باوی پاشاكان - وەرن
موسلمان ببن و، واز لەخۆرپەرستی بپنن. بەلێ ئەگەرچی نامەیهکی
زۆر كورت بوو، بەلام گەلێ كاروباری ئایین و دونیایانی تیدا بوو.

بەلقیس مەشورەت دەكا بە پیاو ماقولان:

﴿ ۳۲ 》: قَالَتْ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُ أَفْتُونِي فِي أَمْرِي ﴿ ۳۲ 》 ئینجا بەلقیس وتی:
ئەى كۆمەلێ بالای مەملەكەت! رای خۆتان دەرپر، سەبارەت
بەو نامەیه هاتووە بۆم چى بكەم باشە؟ ﴿ ۳۲ 》 ماكن قاطعة امرا حتى
تشهدون ﴿ ۳۲ 》 من قەت بى ئامادەبوون و راوەرگرتن و رەزامەندى
ئێو برپارم لەسەر هېچ شتێك نەداوە، ديارە لەم راوەرگرتنەدا
ژیری و هۆشیاریی ئەو ئافەرەتە شایە دەرئەكەوێ.. خۆئەمیش
- مەشورەت وراوێژ - بنەمایەكى زۆر گەورەو گرنگە لە ئیسلامدا
﴿ ۳۳ 》: قَالُوا نَحْنُ أَوْلُوا قُوَّةً وَأُولُوا بَأْسٍ شَدِيدٍ ﴿ ۳۳ 》 ئەنجوومەنەكەى
وتیان: ئێمە خاوەن هیزو دەسەلاتێكى سەختى تەواوى جەنگین
﴿ ۳۳ 》 والأمر إليك فانظري ماذا تأمرين ﴿ ۳۳ 》 فەرمانیش بۆتۆیە، تەماش
بكەو، تێفكرە بەچى فەرمانمان پێ ئەدەیت ﴿ ۳۴ 》: قَالَتْ إِنْ
الملوك إذا دخلوا قرية أفسدوها ﴿ ۳۴ 》 بەلقیس كاتى هەستى كرد كە
ئەنجوومەنەكەى حەزبان لەجەنگە، وىستى رینگای راستیان بۆ
روون بكاتەو، بۆیە وتی: بێگومان پاشایان هەر كاتى بەجەنگ
بچنە هەر شارو ئاوەدانیهكەو، خراپ و ویران و كاولی دەكەن
﴿ ۳۴ 》 وجعلوا أعزة أهلها أذلة ﴿ ۳۴ 》 و بەرێزان و پیاوماقولاتى ئەو شوێنەش
بە كوشتن و دیل كردن و تارانندن و زەلیل و بێرێدەكەن ﴿ ۳۴ 》 وكذلك
يفعلون ﴿ ۳۴ 》 هەر ئاوا بوون و، هەر بەو جۆرەدەكەن، بەلقیس حەزى
بەناشتیهو، دەشیەوێ سولەیمان تاقى بكاتەو بزانى پێغەمبەرە،
یان پاشایە بۆیە دەلێ ﴿ ۳۵ 》: وَإِنِّي مَرْسَلَةٌ إِلَيْهِم بِهَدْيَةٍ ﴿ ۳۵ 》 وامن
دیارییهكى بەنرخیان بۆدەنێم، بزانم پاشایە، یان پەيامبەرە؟
چونكە ئەگەر وەرى نەگرت و، گوێی لە مال و سامان نەبوو، ديارە
بێگومان ئەو پەيامبەرەو، هەر ئەبێ ئێمەش پەیرهوى لى بكەین
و، بچینە سەر ئایینهكەى ﴿ ۳۵ 》 فناظرة بم يرجع المرسلون ﴿ ۳۵ 》 ئەوسا
چاوەروان دەبم بزانم نىراوەكان بەچیهو ئەگەر ئێنەو؟ ﴿ ۳۶ 》: فَلَمَّا جَاءَ سُلَيْمَانُ قَالَ أَتُمَدُونَنِي بِمَالٍ ﴿ ۳۶ 》 جا كاتى نوێنەرەكەى بەلقیس
هاتە لای سولەیمان "بەودياریهو بۆى ناردبوو، ئیتىرسولەیمان زۆر
توورە بوو و رقى هەلساوتى: ئایا ئەتانەوێ بەسامان و دارایی
دونیا هاوکاریم بكەن؟ ﴿ ۳۶ 》 فما آتاني الله خير مما آتاكم ﴿ ۳۶ 》 شتى و،
هەرگیز نەگونجاو، چونكە ئەوسامان و دەسەلاتەى خوا پێى داوم
زۆر لەوێ كەبەئێو داوە چاكترە ﴿ ۳۶ 》 بل أتمم بهديتكم تفرحون ﴿ ۳۶ 》

زاتەى كە جگە لەخۆى، هېچ پەرسراوێكى تر نیهى، پەروەردگار و
خاوەنى عەرشى گەورەیه، تەنها ئەو كاروبارى بوونەوهرى
بەدەستە. (تا ئێرە و تەى پەپووەكە بوو). بەلێ.. بانگبەرانى خێرو
چاكە، هەردەم دەبێ رێزبان لى بگيردرى، بۆیە پێغەمبەرىش
ﷺ وەك ئەبووهورەیره ئەلێ: ((نهی رسول الله ﷺ عن قتل أربع
من الدواب: النملة والنحلة والهدد والصدرد)) (رواه الإمام أحمد
و أبوداود وابن ماجه). لە كوشتنى چوار جۆر لەجووڵندە رییگرت:
میروولە، میشە هەنگ، پەپووسلیمانە، ئەو جۆرە چۆلەكانەیش كە
سەرودەنووكیان گەورەیهو (حشرات) و جانەوهر دەخۆن. ﴿ ۲۷ 》:
قال سننظر أصدقت أم كنت من الكاذبين ﴿ ۲۷ 》 سولەیمان ﷺ وتی
بە پەپو: ئێمە لەم گوفتارەى تۆ دەكوێنەو، تا بزانین راستت
وت و لەراستگۆیانى، یان لەرێزى درۆزانى؟

سولەیمان نامە دەنیرى بۆ بەلقیسى شا:

پاشان سولەیمان نامەیهكى نووسى و، مۆرى كردو دایەدەستى
بەپوو وتی: ﴿ ۲۸ 》: إِذْهَبْ بَكْتَابِي هَذَا فَأَلْقَهُ إِلَيْهِمْ ﴿ ۲۸ 》 برۆ ئەم
نامەیهم ببە و لەشوێنێكى بەرچاودا بۆیان فرێ بدە ﴿ ۲۸ 》 ثم تول
عنهم ﴿ ۲۸ 》 پاشان بگەرێ دواووە لەشوێنێكا خۆت حەشار بدە
لێیان با نەتبینن ﴿ ۲۸ 》 فانظر ماذا يرجعون ﴿ ۲۸ 》 ئینجا سەرنج بدە
و لەلایان چیهو لەناو خۆیاندا چ رەدێك ئەدەنەو، جا پاش ئەو
پەپوسلیمانە نامەكە لەسولەیمان وەرئەگرێ و، دەىبات بۆ بەلقیس
و، ئەى خاتە كۆشیهو ﴿ ۲۹ 》: قَالَتْ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُ إِنِّي أُلْقِيَ إِلَىٰ
كتابِ كَرِيمٍ ﴿ ۲۹ 》 دواى ئەو كە پەپوسلیمانەكە نامەكەى گەياندو
بەلقیس خوێندیهو، ئیتىر دەست بەجێ پیاوانى پلەدارى سوپاو
مەملەكەتەكەى كۆكردەو و وتی: ئەى گەورە پیاوانى مەملەكەت
ویلەدارانى سوپا! بەراستى من نامەیهكى رێزدارو گرنگ و پیرۆزبان
بۆهاوێشتووم. (مەراغى) ئەلێت: ديارە پەپوسلیمانەكە زۆر بەپەلە
نامەكەى گەياندو، زۆرىش وریا هۆشیار بوو، توانیویهتى لێیان
تێبگات، شازن بەلقیس پێ ئەچێ دەستەیهك لە وەرگێرانى لا
بووبى.. بۆیە خێرا نامەكەیان بۆ وەرگێراو تێیان گەياند، بەلێ
هەموو نوێنەر و وفدێك ئەبێ بۆماوێهێك كۆرەكە چۆل بكات
و دەرئەتێك بدەن بەوانەى كە نامەیان بۆ بردوون، تا لەناو خۆیاندا
مەشورەتێ بكەن و، بكۆلنەووە ئەنجامێك بەدەست بپنن. ﴿ ۳۰ 》: إِنَّ
مَنْ سُلِيْمَانَ ﴿ ۳۰ 》 كە بەراستى نامەكە لە سولەیمانەو هاتوو ﴿ ۳۰ 》:
وَإِنَّهُ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ﴿ ۳۰ 》 لەپاشا نامەكەى خوێندەو بۆیان و
وتى ئەم نامەیه تیانوسراو (بسم الله الرحمن الرحيم) واتە: دەبێ
هەموو كارو بارێك تەنها بەناوى خواى بەخشندەى مېهرەبانەو

نا.. من به دیاری وسامانی نیوه دلخوش نیم، به لکونه وه هریئوه
که به دیاری خوټان دلشاد نه بن ﴿۳۷﴾ إرجع إلیهم ۱۱ نهی
نویسنه ری به لقیس! بگه ریروه لایان ﴿فلنأتینهم بجنود لا قبل لهم
بها﴾ پییان بلئی: ده بی له شکرکیان بؤ بیئم که نه یان دیبیت و
هرگیز نه توانن روو به رووی بووه ستن له کاتی جه نگدا ﴿ولنخرجنهم
منها أذلة وهم صاغرون﴾ وه ده بی له (سه با) به زلیلی ده ریان
بکه ین سر شورین، نه گهر ملکه چ نه که ن.

هینانی نه خته که ی به لقیس:

جا که نویته ره کانی به لقیس لای سوله یمان گه رانه وه،
هه واله که یان بؤ گیزایه وه ﴿۳۸﴾ قال یا أيها الملأ أیکم یأتینی
عرشها قبل أن یأتونی مسلمین ۱۱ وتی: سویند به خوا من هه ر
نم زانی (سوله یمان) پاشا نییه و، ناتوانین زال ببین به سه ریا، بویه
بؤ جاریکی تر به لقیس نارویه وه بؤ لای سوله یمان که ده مه وی خوُم
ویا وه گه وره کانی مه مله که تم سه رتان لی بده ین و، مه شوره تی بکه ین
و، بزانی چؤن نه بی و، چیت نه وی.

هیندی ته فسیر نه لین: (به لقیس) دوازه هه زار فره مانده و پیاو
هه لکه وته ی مه مله که ته ی له گه ل خوی برد، سوله یمانیش که
دلنیاوو نه وان دین، چاودی ری بؤ دانان، بؤ نه وه ی که هه رکه نزیک
بووه وه، هه والی بده نی، بویه نه میش گشت ناودارانی سوپاکه ی
کؤکرده وه وتی: گه وره و ماقولان! کامتان نه توانی هه ریستا ته ختی
پاشایه تییه که ی به لقیسم بؤ بینی، پیش نه وه ی بگه نه لام؟ سوله یمان
نه یه وی هه ندی له ده سه لاتی خوی نشان بدات که پیی به خشیه وه،
هه تا باشرکار بکاته سه ر به لقیس بؤ پروا هینان ﴿۳۹﴾ قال عفریت
من الجن ﴿دیو یکی زه به لاح و زور به هیزو به توانا له جنو که کان
وتی: ﴿أنا آتیک به قبل أن تقوم من مقامک﴾ نه من پیش
نه وه ی له جیچگه ی خوټ هه لسییت وده وام ته واوبیت بؤ تی دینم.
(سوودی) ده لی: هه موو رؤزی هه رله به یانی تا نیوره و له سه ر ته ختی
دادگا داده نیشت، واته: من له و ماویه دا فریات نه خه م ﴿وإنی
علیه لقوی آمین﴾ وه من بؤ نه وکاره به هیزوده ست پاکم، ناماده م
هه روه کو خوی بیه نیئم به رده ستنت ﴿۴۰﴾ قال الذی عنده علم من
الکتاب ﴿به لام یه کی له وانه ی که شاره زایی له کتیبی ئاسمانی
هه بوو - ئیتر سوله یمان خوی بووی، یا خود پیاویکی تری صالح
بووی، یان زانایه ک بووی له جنیه کان- وتی: ﴿أنا آتیک
به قبل أن یرتد إلیک طرفک﴾ من پیش نه وه ی چاو بنییت به
یه کا بؤ تی دینم، به لی له ماوه ی چاوتروکانیکا عه رشه که ی به لقیسی
هینایه به رده ستی، ئیتر ئایا چؤنی هینا؟ چی به کارهینا؟ چی

نه زانی؟ هیچ جو ره شتیک له وانه له قورئانه که دا دیاری نه کراوه،
دلنیا شیه، نه گهر پیویست بویه، خوی گه وره روونی ده کرده وه
﴿فلما رآه مستقرا عنده﴾ جا کاتی سوله یمان دیتی واته خته که ی
به لقیس له لای ناماده و حازره ﴿قال هذا من فضل ربی﴾ وتی:
نه مه ش هه رله به ش و به ره کانی په روه ردگاری منه ﴿لیلونی

فَلَمَّا جَاءَ سُلَيْمَنُ قَالَ أُمِدُّوْنِي بِمَالٍ فَمَاءَ اتْنَيْنِ ۚ اللَّهُ خَيْرٌ مِّمَّا
مَاتَكُمْ بَلْ أَنْتُمْ بِرَبِّكُمْ تَقْرَحُونَ ﴿٣٧﴾ أَرْجِعْ إِلَيْهِمْ فَلَنَأْتِيَنَّهُمْ
بِجُنُودٍ لَا قِبَلَ لَهُمْ بِهَا وَلَنُخْرِجَنَّهُمْ مِنْهَا أَذِلَّةً وَهُمْ صَاغِرُونَ ﴿٣٨﴾ قَالَ
يَأَيُّهَا الْمَلَأُ أَيُّكُمْ يَأْتِينِي بِعَرْشِهَا قَبْلَ أَنْ يَأْتُونِي مُسْلِمِينَ ﴿٣٩﴾
قَالَ عِفْرِيتٌ مِّنَ الْجِنِّ أَنَا آتِئْتُكَ بِهَا ۚ قَبْلَ أَنْ تَقُومَ مِن مَّقَامِكَ وَإِنِّي
عَلَيْهِ لَقَوِيٌّ أَمِينٌ ﴿٤٠﴾ قَالَ الَّذِي عِنْدَهُ عِلْمٌ مِّنَ الْكِتَابِ أَنَا آتِئُكَ
بِهَا ۚ قَبْلَ أَنْ يَرْتَدَّ إِلَيْكَ طَرْفُكَ فَلَمَّا رَآهُ مُسْتَقِرًّا عِنْدَهُ قَالَ هَذَا
مِنْ فَضْلِ رَبِّي لِيَبْلُوَ أَشْكُرَ أَمْ أَكْفُرُ ۚ وَمَن شَكَرَ فَآمَنَّا ۚ وَتِلْكَ
أَنفُسٌ ۖ وَمَن كَفَرَ فَإِنَّ رُبِّي غَنِيٌّ كَرِيمٌ ﴿٤١﴾ قَالَ نَكُرُوا لَهَا عَرْشَهَا
نَنْظُرْ أَتَهْتَدِي ۚ أَمْ تَكُونُ مِنَ الَّذِينَ لَا يَهْتَدُونَ ﴿٤٢﴾ فَلَمَّا جَاءَتْ قِيلَ
أَهَٰكَذَا عَرْشُكَ ۖ قَالَتْ كَأَنَّهُ هُوَ ۚ وَأَوَيْتُنَا أَلَعَلَّ مِن قَبْلِهَا مِثْلُ مِثْلَيْنِ
﴿٤٣﴾ وَصَدَّهَا مَا كَانَتْ تَعْبُدُ مِن دُونِ اللَّهِ إِنَّهَا كَانَتْ مِن قَوْمٍ كَافِرِينَ
﴿٤٤﴾ قِيلَ لَهَا ادْخُلِي الصَّرْحَ فَلَمَّا رَأَتْهُ حَسِبَتْهُ لُجَّةً وَكَشَفَتْ عَنْ
سَاقِهَا ۚ قَالَ إِنَّهُ صَرْحٌ مَُّرْدٍ مِّن قَوَارِيرٍ ۖ قَالَتْ رَبِّ إِنِّي
ظَلَمْتُ نَفْسِي ۖ وَأَسْلَمْتُ مَعَ سُلَيْمَانَ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٤٥﴾

ء أشكر أم أكفر ۱۱ بوئه وه ی تا قیم بکاته وه: ئایا سوپاسگوزاری
نه که م، یا سپله و به دنمه ک و نه زان نه بم ﴿ومن شكر فإنما
يشكر لنفسه﴾ خوهر که سیک سوپاسگوزار بوو، بوخوی ده کاو،
که لکه که ی بوخوی نه گه ریته وه ﴿ومن كفر فإن ربی لغنی کریم﴾
کیش سپله و نا شوکریوو، نه وه بی گومان په روه ردگاری من، خوییه کی
بی نیازه و به به خششه. ئیما می (موسلیم) یش نه م فره مووده یی
هینا وه که: خوی گه وره له فره مووده ی (قودسی) دا فره موویه تی:
(یا عبادی! لو أن أولکم وآخرکم وإنسکم و جنکم، کانوا علی
أتقی قلب رجل منکم، ما نقص ذلک من ملکي شیئا، یا عبادی!
لو أن أولکم وآخرکم، وإنسکم و جنکم، کانوا علی أفجر قلب رجل
منکم، ما نقص ذلک من ملکي شیئا، یا عبادی! إنما هی أعمالکم
أحسبها لکم، فمن وجد خیرا فلیحمد الله، ومن وجد غیر ذلک فلا
یلومن إلا نفسه)).

سولەيمان زىرى بەلقىس دە ئەزمۇنى:

۴۱: قال نكروا لها عرشها ﴿بەلى، تەختەكەى بەلقىس ھىنرايە بەردەستى سولەيمان و، بەلقىسىش ھەر بەرپۇيە، جا بۇئەۋە زىرى ۋەمەزنىنەى بىرۋەھۇشى بەلقىس بۇسلىمان دەرکەۋى وتى: رەنگ و رووى تەختى پاشايەتتەكەى بۇ بگۇرن، (موجاھىد) دەلى: رەنگى سوورى گۇرا بەزەرد، زەرد بە سوور، سەوز بە سوور، ۋە ھەرۋەھا. (عىكرەمە) دەلى: دەسكارىيەكى باش كرا. ﴿نظر أتهدى أم تكون من الذين لا يهتدون ﴿سەرنج دەدەين ئايا رىي پىدەبات و ئەى ناسىتەۋە ۋەئەزانى تەختەكەى خۇيەتى" يان رىي پى نابات و ناي ناسىتەۋە ۴۲: فلما جاءت قيل أهكذا عرشك ﴿كاتى شاژن ھات و گەشىت، پىي وترا: ئايا تەختى پاشايەتى تۇ وابوو؟ ﴿قالت كأنه هو ﴿ئەۋىش زۇر بە ژىرانە ۋەلامى دايەۋە وتى: ھەردەلىي خۇيەتى، بە تەۋاۋى ددانى پىادا نەنا، ھەرچەندە زۇر لەۋئەچوو" ﴿وأوتينا العلم من قبلها وكننا مسلمين ﴿ئىمە پىش ئەمەش ئاگادار كرابووين دەربارەى دەسەلاتى سولەيمان، ۋەھر گوى بەفەرمان وتەسلىم بووين ۴۳: وصدها ما كانت تعبد من دون الله ﴿ۋەئەۋەش، (ۋاتە: خۇن) بوو كە (بەلقىس) لەباتى خوا دەى پەرست، ئەۋى گىرايەۋە لە باۋەرھىنان بەخوا ﴿إنها كانت من قوم كافرين ﴿چونكە بە راستى كاتى خۇى ئەۋ لەگەل و كۇمەلىكى بى باۋەرۋو، ۋاتە: تا نەھاتە لای سولەيمان مۇسلمان نەبوو ۴۴: قيل لها ادخلي الصرح ﴿جايىش ئەۋەى بەلقىس بگاتە لای سولەيمان كۆشكىكى سەىرى بۇئامادە كرىد شوۋشە پۇشى كرىد، لە ژىرىشىيەۋە ئاۋو رۋوبار ئەھات ۋدەرۋىشت، ماسى وشتى دەرپايى بەنىۋيا ھاتووچۇيان دەكرىد، بۇئەۋەى دەسەلاتى خۇى پى نىشان بدات! جا ئەۋەبوو كەمولك ۋدەسەلاتەكەى سولەيمانى دىت، ئەۋسا ملەكچ بوو بەفەرمانى خوا، بۇيىشى دەرکەوت سولەيمان پىغەمبەرى خوايە. ئىمامى (ئىبىن كەسىر) ئەلى: ئەۋ رىۋايەتەنەى بەجۇرى تر ھىنراۋن لەبارەى ھۇى لاق ھەلكرىنى بەلقىس: (منكر وغريب جدا) پاشانىش ئەلى: ئەشگۇنجى لە گومان و ۋەھمى (عەتاي كورى سائىب) بى، بەرامبەر بە (ئىبىن عەبباس). بەلى كاتى ھاتەپىشەۋە، پىي وترا: ۋەرە نىۋكۆشكەۋە ﴿فلما رأته حسبه لجة ﴿جا كە مەلىكە لىي رۋانى پىي وابوو ئاۋىكى زۇرۋەبەندە، كە ئەگەر بەسەرىا بروا لاقى تەرئەبىت ﴿وكشفت عن ساقبها ﴿بۇيە ھەردوۋلاقى خۇى ھەلكرىد (ۋابوو پوۋزى دەرکەوت) تا لە ئاۋەكە بپەرئەۋەۋە لاقى تەرئەبى ﴿قال إنه صرح ممرد من قوارير ﴿سولەيمان بەبەلقىسى

وت: بەراستى ئەۋپانتايى كۆشكە تۇدەى بىنىت شوۋشە بەندەۋ ئاۋ نىيە، ۋاتە: پىۋىست ناكات لاقى ھەلەكەيت ﴿قالت ربي إنى ظلمت نفسي ﴿بەلقىسىش كە ئەۋكۆشك وتەلارو دەسەلاتەى چاۋپىكەۋوت وتى: ئەى بەرۋەردگارى من! بى گومان من تائىستا ستەم لەخۇم كرىدوۋە "كە خۇرم پەرستوۋە" ﴿وأسلمت مع سليمان لله رب العالمين ﴿ۋەلە ئىستاۋە لەگەل سولەيماندا ملەكچ و تەسلىمى خواى پەرۋەردگارى جىھانەكان بووم. دەسائىۋەش ئەى سەرزەلەكانى قورەيش! دەعيە نەتان گرى كە باۋەر بىن بەئايىنى ئىسلام وموحەممەد بكنە پىغەمبەرى خۇتان، ۋە ھەردوۋ پىكەۋە ملەكچى خۋابىن، ئەھا بەلقىس سولەيمانى قىۋول كرىد بەپىغەمبەرۋ، ھەردوۋش پىكەۋە ملەكچى خۋابوون.

نىۋان سالىح و (سەموود):

جا دىتە سەرباسى داستانى سىيەمى سوۋرەتەكە (صالح) پىغەمبەر ﴿﴿ بە كورتەيەك ئەفەرمۇ: ﴿۴۵: ولقد أرسلنا إلى ثمود أخاهم صالحا أن اعبدوا الله ﴿بى گومان ئىمە براكەيانمان (صالح) ناردەلای ھۇزى سەموود وپىي وتن: تەنھا خوا بپەرستن ﴿فإذا هم فريقان يختصمون ﴿كەچى ئەۋان لەبەرەمبەر ئەۋقەسەۋە بوۋنە دوۋدەستەى دژبەيەك: مۇسلمان وپى باۋەر، جا لەنىۋانىئاندا بوۋيە قرەقرو دەمەقالى سەبارەت بەۋ بەرنامەيە بۇى ھىنابوون: ﴿قال الملأ الذين استكبروا من قومه للذين استكبروا إنا بالذى آمتم به كافرين (۷۶-۷۵/۷) ۴۶: قال يا قوم لم تستعجلون بالسبنة قبل الحسنه ﴿صالحىش ﴿﴿ وتى: ئەى قەۋم ۋەۋزى من! بۇچى تالوۋكە دەكەن بەسزا، پىش چاكەۋ رەحمەت؟ ۋاتە: لەباتى داۋاى سزا ۋەبەلا، داۋاى فەزىل و رەحمەتى خوا بكنە؟ ﴿لولا تستغفرون الله لعلكم ترحمون ﴿بۇچى داۋاى لىبوۋردن لەخوا ناكەن بۇخۇشبوون لەگۇناھەكانتان، بەلشكو رەحمەتان پى بكرى ولتاتن خۇشى بىي ۴۷: قالوا اطيرنا بك وبمن معك ﴿كەچى داۋاى ئەۋ ھەموو ئامۇزگارەيان وتيان: ئىمەش تۇۋ ۋەۋكەسەش كەلەگەل تۇن، بەمايەى شوم و بەدكارى دەزانىن، ۋاتە: ئەم گرانىي ۋقات وقرىۋ نەگبەتتە ھەرلەنىۋ چاۋانى ئىۋەى ئەناسىن ﴿قال طائرکم عند الله ﴿ئەۋىش وتى: نەخىر.. سالى نەھاتتان و، شووم ونەگبەتتە لای خوايە ﴿بل أنتم قوم تقنون ﴿بەلكو ئىۋە قەۋم ۋەۋزىكن تاقى ئەكرىنەۋەۋ لەژىر چاۋدىرىدان وتاقى دەرئەۋە، ئايا كارى چاكە ئەكەن، يان كارى خراپە.

فرت و قیلّی سه موودو چاره نووسیان:

۴۸: و كان في المدينة تسعة رهط له وشاره صالحد (حیج) نو دهسته دهسه لاتدارو سه روکی نه گونجاو هه بوون یفسدون فی الارض گوناح و خرابه کاریان ده کرد له زه ویدا ولا یصلحون به لای چاکه دا نه ته چوون، فه ساد ببویه پیشه یان، هه به فهرمانی نهوانیش بوو و شتره که یان کوشت! ۴۹: قالوا تقاسموا بالله جا وهک (ثیب عه بباس) ده لی: دوی کوشتنی و شتره که مه شوره تیان به یه کتر کردو سویندیان به خوا بو یه کتر خوارد لبیسته و اهله که نه مشه و صالح و ژن و منالی له ناویان ده به یں ثم لنقولن لولیه له پاشان نه گهر گومانیکیان لی کردین به خاوهن خوینه که ی نه لیبین: ما شهدنا مهلک اهله نه وخیزانه که کوژراون، ناگامان لی نه بوو و انا لصادقون دلنیا شبه راستیش نه که یں، به لی هه لسان و رویشتن و گه ماروی مالی سالحیان دا الله، به لام پیش نه نجامدانی کاره که یان، به فهرمانی خوا فریشته نه وانیان به رده باران کرد و تیاچوون، وهک نه فهرموئ: ۵۰: و مکروا مکرا نه و تاوانبارانه فرت و قیلّیکیان نه نجام دا بو کوشتنی صالح و مکرنا مکرا نیمه ش پلانیکیان سازاند، واته: نیمه ش نه خشه یه کی گرنگمان دارشت بوله ناو بردونیان و هم لا یسرعون که نه وان ناگایان لی نه بوو ۵۱: فانظر کیف کان عاقبه مکرم سا بنوره و بیربکه وه، بزانه سه رهنجامی پیلان و که تن و قیلّله که یان چون بوو؟ انا دمرناهم و قومهم اجمعین که بی گومان نیمه به وانیشه وه هوزه که یانمان پیکرا له ناو برد به هوئ زه مین له رزه وه ۵۲: فتلک بیوتهم حاویه بما ظلموا دوی قه لاچو کردونیان خوا نه فهرموئ: نه وه ش خانووه کانیان ده یان بینسی کاول وچولن له بهر سسته م وناهه قییان ان فی ذلک لایه لقوم یعلمون به راستی له ودا به لکه هه یه - له سه ر دهسه لاتی خوا- بو گه لیک بزانی و په ند وهر بگری ۵۳: و انجینا الذین آمنوا وکانوا یقون نه وه نه نجامی بی باوهران بوو، نه وانه ش که بروایان هینا بوو و پاریز کاربوون، رزگارمان کردن، واته: نه ی موحه ممد هه هر ناواش نه توانین بی برواکانی سه رده می توش له ناو ببه یں و، خوت و پرواداره کان رزگار بکه یں. نجا داستانی چوارم: که باسی پیغه مبه ر لووته الله دیت، وهک نه فهرموئ: ۵۴: ولوطا اذ قال لقومه باسی (لووت) یش بکه، کاتی که به گه له که ی خوئ و ت، بو نه وه ی بیدارو هوشار ببنه وه، له سزای خوا بترسن اتاتون الفاحشه ثایا نیوه کاری زور دزیوو نیربازی نه نجام ده دن؟ که تانیستا نیوه نه بی،

هیچ که سیک نه وکاره ی نه کردوه و انتم تبصرون وده خویشان نه بینن و نه زانن نه و جوهره کارانه چ کاریکی به دو ناشیرین ۵۵: انکم لتاتون الرجال شهوة من دون النساء ثایا ره وایه نیوه ناره زووی سیکسی خوتان لای پیواون نه نجام ده دن ووازتان له ژنان هیناوه؟! خو بو نه نجامدانی نه وکاره خوا ژنانی داناوه، نه ویش

وَلَقَدْ اَرْسَلْنَا اِلٰی شُعُوْبٍ مِّنْ قَبْلِكَ اِذَا هُمْ مُّٰسِكُوْنَ ۝۵۱ فَقَالَ يٰۤاٰخَاهُمْ صٰلِحًا اِنِّیْ اَعْبُدُ اللّٰهَ فَاِذَا هُمْ فَرِیقَانِ یَخْتَصِمُوْنَ ۝۵۲ قَالَ یَقَوْمِ لِمَ تَسْتَعْجِلُوْنَ بِالسَّيِّئَةِ قَبْلَ الْحَسَنَةِ لَوْلَا تَسْتَغْفِرُوْنَ لِلّٰهِ لَمَلَكُمْ تُرْحَبُوْنَ ۝۵۳ قَالُوا اَطِیْرْنَا بِكَ وَیَمِنْ مَعَكَ قَالَ طَیْرُكُمْ عِنْدَ اللّٰهِ بَلْ اَنْتُمْ قَوْمٌ مُّتَعَمِدُوْنَ ۝۵۴ وَكَانَ فِي الْمَدِیْنَةِ تِسْعَةٌ رَهْطٌ یَفْسِدُوْنَ فِی الْاَرْضِ وَلَا یُصْلِحُوْنَ ۝۵۵ قَالُوا تَقَاسَمُوا بِاللّٰهِ لَنُبَیِّتَنَّهٗ وَاَهْلَهٗ ثُمَّ لَنَقُوْلَنَّ لَوْ لَیْهٖ مَا شَهِدْنَا مَهْلَکَ اَهْلِهٖ وَاِنَّا لَصٰدِقُوْنَ ۝۵۶ وَمَكْرًا مَّكْرًا وَمَكْرًا مَّكْرًا وَهُمْ لَا یَشْعُرُوْنَ ۝۵۷ فَانْظُرْ کَیْفَ کَانَ عٰقِبَةُ مَكْرِهِمْ اَنَّا دَمَرْنَاهُمْ وَقَوْمَهُمْ اَجْمَعِیْنَ ۝۵۸ فَتِلْكَ بُیُوْتُهُمْ خَاوِیَةً یُمَاظَلُمُوْنَ اِنَّ فِیْ ذٰلِكَ لَاٰیَةً لِّقَوْمٍ یَعْلَمُوْنَ ۝۵۹ وَانْجِیْنَا الَّذِیْنَ اٰمَنُوْا وَكَانُوْا یَتَّقُوْنَ ۝۶۰ وَلَوْ طَا اِذْ قَالَ لِقَوْمِهٖ اَنَّا اَتَوْتُ الْفٰحِشَةَ وَاَنْتُمْ تُبْصِرُوْنَ ۝۶۱ اٰیْنَكُمْ لَتَاْتُوْنَ الرِّجَالَ شَهْوَةً مِّنْ دُوْنِ النِّسَاءِ بَلْ اَنْتُمْ قَوْمٌ مُّجْهَلُوْنَ ۝۶۲

پاش نه وه به شیوه ی شهرعی ماره بکریں بل انتم قوم تجهلون به لکو نیوه هوزو کوومه له خه لکیکن خوتان نه زان نه که ن، که پیتان وایه پیواون جیی نه نجامدانی ناره زووی سیکسین!

کوتابی جزئی ۱۹، (والله الحمد والمثله...)

۵۶: فما كان حوَاب قومسه إلا أن قالوا اخرجوا آل لوط من قريتك ولامی هوزه که ی تنها نه وه نده بوو که به یه کتریان و ت: لووت و شوینکه و توانی نه و، له شارو و لاته که تان (سه دووم) دهر که ن انهم اناس یبظهرون چونکه نه وانه خه لکانیکن خویان به پاکسی راده گرن و، له وکاره نیمه بیزارن! واته: گوايه لافی پاکسی لی ده دن و، نه وکاره نیمه ده ی که یں نه وان به تاوانی داده نین! ۵۷: فانجیناه واهله الا امراته قدرناها من الغابرين نینجا نیمه لووت و خانه واده که یمان رزگار کرد، جگه له نه که ی، چونکه برپارمان دا نه وله ریزی باقی بی باوهره کاند

به یامه که ی خوی، (سه دی و، سه وری و، ثبین عه بباس) ده لئین: مه به ست به و هه لئیراوانه هاوه لانی پیغه مبه ره (صلی الله علیه وعلی آله و صحبه أجمعین).

به لئ زاناکان ئه لئین: الحمد لله و سه لاوات له پئیش هه موو کاریکی چاکه وه، شتیکی زورجوانه! هه بویه ئیستاش وتارخوینه کان به وانه ده ست پی ئه که ن. ﴿الله خیر اما یشر کون﴾ ئایا ئه و خوای تاک وته نیایه چاکتره.. بیه رستریت، یا ئه و بتانه که ئه یان که نه شهریک و هاو به شی ئه و؟!.

هه ندی به لگه بو تاک وته نیایی خوا:

له م ئایه تانه شدا خوای دلوفان به لگه گه لی له سه ر تاک وته نیایی خوی دینیته وه: ﴿۶۰: أمن خلق السموات والأرض﴾ یاخو کئییه ئاسمانه کان وزه وی به دی هیناوه؟ (ثبین که سیین) ئه لی: (أمن) فی هذه الآيات كلها تقديره: أمن يفعل هذه الأشياء کمن لا یقدر علی شیء منها؟. ﴿وأنزل لكم من السماء﴾ له لای سه روستانه وه ئاو یکی بو ئیوه باراندو وه؟ ﴿فأنبتنا به حدائق ذات بهجة﴾ ئنجا به و ئاوه چه ندان باخ و باخچه ی جوانمان رواند ﴿ماکان لكم أن تنبتوا شجرتها﴾ ئیوه نه تان ده توانی - ته نانه ت - دره خته که یشی بروینن، چ جای ئه وه بتوانن به ره مه که ی وه به ر بینن ﴿إله مع الله﴾ ده ئایا په رستراویکی تر له گه ل خوادا هه یه، شایسته ی په رستن بی و، بتوانی ئه و کارانه بکا، تا ئیوه چه واشه ببن و بیکه نه شهریک و هاوه لی خوا؟! ﴿بل هم قوم یعدلون﴾ نه خیر نییه، به لکو له گه ل ئه وه موو به لگانه دا ئه وانه خه لکیکن له یه کخو په رستی لاده دن، و هاوتا بو خوا دانه نیو ئه یکه نه شهریک و هاو به شی ﴿۶۱: أمن جعل الأرض قرارا﴾ یا خو کئییه زه وی کرد به جینگایه کی ئارام، بو مژو ف و ئاژهل و په له وه ره کان؟ ﴿وجعل خلالها أنهارا﴾ و له نیوان شیوو دۆله کانیشدا چه ندان جوگه و رووباری دانا بۆتان ﴿وجعل لها رواسی﴾ و چه ندان شاخ و چیای بته ویشی بو زه وی دامه زراند، تا له له رزه و جموجولی نائاسایی خوی بکه ویت ﴿وجعل بین البحرین حاجزا﴾ و له نیوان ئه و دوو دریا، (سویره شیرین) هدا به رزه ک و به ره له ستیکی دانا تا تیکه ل به یه کتر نه بن ﴿إله مع الله﴾ ئایا په رستراویکی تر له گه ل خوادا هه یه، به شداری بکات له و کارانه یدا؟ دیاره که هه ر گیز شتی و ناگونجییت، که و ابوو بو بتان ئه په رستن؟! ﴿بل اکثرهم لا یعلمون﴾ نه خیر نییه، که چی له گه ل ئه و هه موو به لگانه دا هیشتای زۆربه یان گه و ره بی خواو، یه ک تاکی ئه و نازانن و راستیه کان ده رک ناکه ن "بویه شهریک و هاوه لی بو دانه نیی!!" ﴿۶۲: أمن

بمیئیت تانه ویش له ته کیاندا تیابچییت" به لی.. به هوی سه ریچی ئافره ته که خویه وه، رازی بوو نیشی به و کارانه که ئه و خه لکه ناپاکانه، ئه یان کردو، درکاندنی نه یینی هاتنی میوانه کانی لووت له لای خزه مه کانی، خوا له ناوی برد ﴿۵۸: وأمطرنا عليهم مطرا﴾ و بارانی کمان به سه ریاندا باراند، به لام چ بارانی ک، واته:

﴿مَا كَانَتْ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَنْ فَكَّلُوا أَعْرَاجَهُمْ أَلْوَطٍ مِنْ قَرَابَتِكُمْ إِنَّهُمْ أَنْاسٌ يَنْطَهُرُونَ﴾ ﴿۵۹﴾ فَأَنْجَيْنَاهُ وَأَهْلَهُ إِلَّا أُمَّرَأَةً قَدَّرْنَا مِنَ الْغَابِرِينَ ﴿۶۰﴾ وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ مَطَرًا فَسَاءَ مَطَرُ الْمُنْذِرِينَ ﴿۶۱﴾ قُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَسَلَامٌ عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَىٰ ۚ إِنَّ اللَّهَ خَيْرٌ أَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿۶۲﴾ أَمَنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَأَنْزَلَ لَكُمْ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَنْبَتْنَا بِهِ حَدَائِقَ ذَاتَ بَهْجَةٍ مَا كَانَتْ لَكُمْ أَنْ تُنْبِتُوا شَجَرَهَا ۚ أَوَلَمْ يَكُنْ مَعَ اللَّهِ بَلْ هُمْ قَوْمٌ يَعْدِلُونَ ﴿۶۳﴾ أَمِنْ جَعَلَ الْأَرْضَ قَرَارًا وَجَعَلَ خِلَالَهَا أَنْهَارًا وَجَعَلَ لَهَا رَوَاسٍ وَجَعَلَ بَيْنَ الْبَحْرَيْنِ حَاجِزًا ۚ أَوَلَمْ يَكُنْ مَعَ اللَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿۶۴﴾ أَمِنْ يُحِبُّ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ وَيَكْشِفُ السُّوءَ وَيَجْعَلُ لَكُمْ خُلَفَاءَ ۚ أَوَلَمْ يَكُنْ مَعَ اللَّهِ قَلِيلًا ۚ مَا نَذَرَ كُتُوبَ ﴿۶۵﴾ أَمِنْ يَهْدِيكُمْ فِي ظُلُمَاتِ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَمَنْ يُرْسِلِ الرِّيحَ بُشْرًا لَكُمْ بَدَىٰ رَحْمَتِهِ ۚ أَوَلَمْ يَكُنْ مَعَ اللَّهِ تَعَالَى اللَّهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿۶۶﴾

به رده بارانمان کردن، چ به رده بارانی ک، وه ک ئه فه رموی: (حجاره من سجیل متضود مسومه عند ربک وماهی من الظالمین ببعید) ۸۳/۱۱ و ۸۲/۱۱. ﴿فساء مطر المنذرین﴾ ئای چ سه خت و گران و دژواربوو به رده بارانی ترسینراوه کان، به لام چ سوودیکیان لی و ه رگرت! له سووره ی (ئه عراف) و (هوود) یشدا ئه و رووداوه، پتر لی ره روون کراوه ته وه.

شوکرانه ی خواو، دروود بو عه بده هه لئیراوه کان:

له پاش باسکردنی داستانی ده ستیه ک له په یامبه ران - علیهم الصلاه والسلام - ئه و جا هه ندی له توانایی و ده سه لاتی خوی باس ئه کات: ﴿۵۹: قل الحمد لله وسلام على عباده الذين اصطفى﴾ "ئه ی موحه ممه د ﴿بلی: سوپاس و ستایشی ته و او هه ر بو خوای میهره بان، له به رامبه ر له ناو بردنی بی بر وایاندا، سه لاو و دروودیش له سه ر ئه و به ندانه ی خوی هه لئیراودون، بۆه لگرتن و گه یاندنی

خوی ده زانی قیامت که ی دی؟. ئیمامی (موسلیم) له خاتوو
(عائیشه) وه نه لی: (من زعم أن محمدا يعلم ما فی غد فقد أعظم على
الله الفرية، والله تعالى يقول: قل لا يعلم من فی السموات والارض
الغیب إلا الله). واته: ههه که سی پنی وایی که موحه ممد ۶۳ ده زانی
سبه پنی چ ده بی، نه وه به هه قیقهه درو یه کی زورگه وره ی له سه

یجیب المضطر إذا دعاه ۶۰ یاخو کییه وه لامی هاوارو نزای لقیقه و ماوو
داماوو ناچارو هه ژار ده داته وه، کاتی که داوای به هانا هاتنی لی
بکا و، هانای پی ببات ۶۱ ویکشف سوء ۶۲ نه وه لاو ناخوشییه
لاده با که له سه رشانیه ۶۳ و یجعلکم خلفاء الأرض ۶۴ ده تان کاته
جیشینی پیشینان له زه ویدا، کللی ئاوه دان کردنه وه ی زه ویتان
ده داتی؟ ۶۵ االه مع الله ۶۶ ئایا له گهل نه وخوا یه دا په رستراویکی تر
هیه به توانی نه و کارانه بکا؟ ۶۷ قلیلا ما تذکرون ۶۸ نییه، به لام
ئیوه کهم په ند وه نه گرن و بیر نه که نه وه!! "بویه ئا به و شیویه
شهریک و هاوبه شی بو دانه نین" ۶۹: ۶۳: أمن یهدیکم فی ظلمات
البر والبحر ۷۰ به کانی ئیوه به تواناو چاکترن، یاخو نه و زاته ی
که له تاریکیه کانی و شکانی و، ده ریادا ئیوه ریتوین ده کا؟
۷۱ ومن یرسل الریاح بشرا بین یدی رحمته ۷۲ نه ی کی له پیش
بارانی ره حمه تدا بای مزگینی ده نیری؟ ۷۳ االه مع الله ۷۴ ئایا له گهل
خوا یه کی ئاودا خوا ی تر هیه به توانی نه و کارانه بکا؟ ۷۵ تعالی الله
عما بشرکون ۷۶ نه وخوا یه زور بلندتر و به رزتره له و شتانه ی که
نه فامان ده ی که نه هاوبه شی ۷۷: ۶۴: أمن یبدؤوا الخلق ثم یعیده
به کانی ئیوه به تواناو چاکترن، یان نه و زاته ی که له سه ره تاوه - بی
بنه ماو بناغه - دروستکراوه کان به دی دینیت، له پاشان دوا ی مردن
و فه وتان و تیاچوونی، سه ره له نوی ده یان گیریته وه وه ک خو یانیه
لی نه کاته وه؟ ۷۸ ومن یرزقکم من السماء والأرض ۷۹ نه ی کییه
له ئاسمان و زه ویه وه و روزیتان نه داتی؟ واته: له ئاسمانه وه به هو ی
تیشکی خو رو هه ورو بارانه وه، له زه ویشدا به هو ی خاکه وه گه نم
ودانه ویله سه وز ده کا ۸۰ االه مع الله ۸۱ ئایا له گهل خوا یه کی ئاودا
خوا ی تر هیه به توانی نه و کاره بکات؟ ۸۲ قل هاتوا برهانکم إن کنتم
صادقین ۸۳ نه وانه باسکران پینج به لگه بوون بو ده سلات و تواناو
ته نهایی زاتی خوا، ئینجا نه ی موحه ممد ۸۴ پییان بلی: "باشه
نه گه ر ئیوه له راست بیژان، ده به لگه تان بینن بؤ راستی خوا کانتان
و بو دروستی نه وه که پیتان وایه خوا شهریک و هاوبه شی هیه.

هه رخوا غه یب ده زانی:

موشریکه کان بؤ هاتنی روژی قیامت زور ده پرسن، خوا یش
ده فه رموی: ۸۵: قل لا یعلم من فی السموات والأرض الغیب
إلا الله ۸۶ نه ی موحه ممد ۸۷ پییان بلی: هیچ که سیک له وانه ی که
له ئاسمانه کان و زه و یان - بیجگه له خوا - ئاگیان له غه یب نییه
وما یشعرون أیسان یبعثون ۸۸ و نازانن "و هه ست ناکه ن که ی
زیندوو ده کرینه وه، که یش پاداشت وتوله ده درین؟ جا که واته
هه رخوا - به ته نیا - شایسته ی په رستن و گوپرا یه لیه، هه ره ویش

أَمَّنْ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَمَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ
أَوَّلَهُ مَعَ اللَّهِ قُلْ هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٦٤﴾
قُلْ لَا يَعْلَمُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ الْغَيْبَ إِلَّا اللَّهُ وَمَا يَشْعُرُونَ
أَيَّانَ يَبْعَثُونَ ﴿٦٥﴾ بَلْ أَدْرَكَ عَلَيْهِمْ فِي الْآخِرَةِ بَلْ هُمْ
فِي شَكٍّ مِّنْهَا بَلْ هُمْ مِنْهَا عَمُونَ ﴿٦٦﴾ وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا
أَيُّ ذَا كُنَّا نُرِيدُ أَبَاؤُنَا أَمْ أَبْنَاؤُنَا أَمْ الْمَخْرُجُونَ ﴿٦٧﴾ لَقَدْ وَعَدْنَا
هَذَا نَحْنُ وَآبَاؤُنَا مِن قَبْلُ إِنْ هَذَا إِلَّا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ﴿٦٨﴾
قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُجْرِمِينَ ﴿٦٩﴾
وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ وَلَا تَكُفِ فِي صَبِّحِ وَمَا يَمْكُرُونَ ﴿٧٠﴾
وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْوَعْدُ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٧١﴾ قُلْ عَسَى
أَنْ يَكُونَ رَدْفٌ لَّكُمْ بَعْضُ الَّذِي تَسْتَعْجِلُونَ ﴿٧٢﴾ وَإِنَّ رَبَّكَ
لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَشْكُرُونَ ﴿٧٣﴾ وَإِنَّ
رَبَّكَ لَيَعْلَمُ مَا تُكِنُّ صُدُورُهُمْ وَمَا يُعْلِنُونَ ﴿٧٤﴾ وَمَا مِنْ غَائِبَةٍ
فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُّبِينٍ ﴿٧٥﴾ إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ
يَقُصُّ عَلَى بَنِي إِسْرَءِيلَ أَكْثَرَ الَّذِي هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿٧٦﴾

خوا هه لبه ستووه، چونکه خوا نه فه رموی: بیجگه له خودی (الله)
که س غه یب نازانی. ۶۴: ۶۳: قل لا یعلم من فی السموات والأرض الغیب إلا الله، نا،
به لکو زانیاری و زانستیان سه باره ت به هاتنی روژی دوا یی کو تاو
کورت و نایگاتی تا نه وان په رسن که ی دیت؟ ۶۵: بل هم فی شک
منها ۶۶ به لکو نه وان هه ره له گومان دان لی، برویان پنی نییه بویه
مملانی نه که ن ۶۷ بل هم منها عمون ۶۸ به لکو له حاستی نایبانو
کوین، بویه واکولی و ئینکاری نه که ن! ۶۹: ۶۷: وقال الذين
كفروا أإذا كنا ترابا وأبائنا أئله كه سانه ی خوانه ناس و بی پروان
وتیان: ئایا کاتی ئیوه باوو باپیرانمان "مردین" و بووینه گل
۷۰: أنسا لمخرجون ۷۱ ئایا دووباره زیندوو نه کریینه وه و بو ژانیکی تر
ده ده چینه وه؟! به لایانه وه شتیکی زور دوروه بویه وتیان: ۷۲: ۶۸:
لقد وعدنا هذا نحن وآباؤنا من قبل ۷۳ بی گومان نه و جو ره به لینه،
پیشتر به خو مان و باوو باپیرانیشمان درا ۷۴: إن هذا إلا أساطير
الأولين ۷۵: ثم به لینه هه ره فسانه ی پیشینه کانه و، هیچ هه قیقه تیکی

نییه ﴿ ٦٩: قل سيروا في الأرض ﴾ بهو بئ باوه پانه بلی: به سەر زهویدا پرۆن و بگه رین ﴿ فانظروا كيف كان عاقبة المجرمين ﴾ ئنجا سهرنج بدەن و پروانن، پاشه روژی تاوانکارو تاوانباران چۆن بوو؟ مه گهر خوا شارو ولاتیانی کاول و ویران نه کردوو هه ریه که یانی به شیوه یه ک قار لی نه گرتن؟ ﴿ ٧٠: ولا تحزن علیهم ولا تکن فی ضیق مما یمکرون ﴾ هه رگیز تو له و پیلان و فرت و فیله یان و له ره تکر دهنه وه ی قسه کانتدا خه فته مه خو و دلته نگیش مه به، چونکه تو خوات له گه له ﴿ ٧١: ویقولون متى هذا الوعد ان کنتم صادقین ﴾ ئەو بئ باوه پانه به گالته وه ئەلین: ئەگه ر ئیوه راست ئەکەن "زیندوو بوونه وه هه یه و قیامه ت دیت" ده باشه، ئەم به ئینه که ی پیش دیت؟ ﴿ ٧٢: قل عسی أن یکون ردف لکم بعض الذی تستعجلون ﴾ پینان بلی "رهنگه هه ندی له و ژان و سزایه ی که ئیوه به په له ن بوی نزیکتان بئ "به لئ.. وه ک (قورتوبی) ئەلئ: ئەوه بوو له به دردا خو یان دیته وه، که چییان به سه رهات" ﴿ ٧٣: وإن ربک لذو فضل علی الناس ﴾ وه بئ گومان په ره وردگاری تو سه باره ت به خه لک خاوه ن فه زل و به هره یه "ئوه تا گه لی جار وازیان لی ئەهینئ و، سزایان دوا ئەخا بو دوا روژ ﴿ ولکن اکثرهم لا یشکرون ﴾ به لام زۆربه یان سوپاسگوزاری خوا ناکه ن و، به و فه زل و به هره یه ی نازانن ﴿ ٧٤: وإن ربک لیعلم ماتکن صدورهم وما یعلنون ﴾ بئ گومان په ره وردگاری تو چاک ده زانی به وه ی که له دل و ده روونیاندا ده یشار نه وه و، ئەوه یش ئاشکرای ده که ن ﴿ ٧٥: وما من غائبه فی السماء والأرض إلا فی کتاب مبین ﴾ هه موو شتیکی په نهان و نادیار له ئاسمان و زهویدا له نامه یه کی روون و ئاشکرا "لوح المحفوظ" دا تو مار کراوه، وه ک ئەفه رموی: (ألم تعلم أن الله یعلم ما فی السموات والأرض إن ذلک فی کتاب إن ذلک علی الله یسریر). له پیشه وه باسی بنه رته و سه ره تایی دروست بوونی ئاده میزادی کرد، پاشانیش زیندوو بوونه وه و راستی و دروستی په یامی په یامبه ر ﴿

قورئان کیشی به نی ئیسرا ئیل ده خاته روو:

ئیسستاش له وه باس ده کات که قورئان چاکترین به لگه یه بو راستی په یامبه ر ﴿، ئەفه رموی: ﴿ ٧٦: إن هذا القرآن یقص علی بنی اسرائیل أكثر الذی هم فیه یختلفون ﴾ بئ گومان ئەم قورئانه "که بۆمان ناردوویت" زۆربه ی ئەو شتانه ی که جووله که ناکوکی و کیشه یانه له سه ری، باسی ده کا بۆیان، جا که وایه هه قبوو ئەوانه دوا ی بکه و تنایه تاهه ق وناهه قیان بو ده که وتایه " ﴿ ٧٧: وإنه لهدی ورحمة للمؤمنین ﴾ و به راستی ئەو قورئانه رینموونی و

رهحمه ت و میهره بانیه به بو برواداران، ئەیان گه یه نیته ئاسوی سه ره وری و به ختیار ی ﴿ ٧٨: إن ربک یقضی بینهم بحکمه ﴾ به راستی په ره وردگارت داوه ری ده کات له نیوان ئەوانه دا - له روژی قیامه تدا - به فه رمان و برپاری خو ی ﴿ وهو العزیز العلیم ﴾ هه ر ئەو یشه ده سه لاتدارو زانا به هه موو کارو کرده وه ی به نده کانی خو ی ﴿ ٧٩: فتوکل علی الله ﴾ جا که واته له ته وای کاروبارتدا ته وه کولت به خوا بئ ﴿ إنک علی الحق المبین ﴾ چونکه به راستی تو له سه ره هه قه ئاشکرا که یت "هه رچه نده ئەوانه سه ریچییت لی بکه ن، ئینجا له برواهینانی ئەوانه پیغه مبه ر ﴿ بئ ئومید ده کات، وه ک ئەفه رموی: ﴿ ٨٠: إنک لا تسمع الموتی ﴾ به راستی تو ناتوانی به مردوو ان - به بئ بروایان - که وه ک مردوو وانه ببیسینی، چونکه خو یان که رو کویر و لال کردوو.

خاوه نی (أضواء البیان) له م جیگایه دا ئەلئیت: قسه ی په سه نه د لای زانایان ئەوه یه که: مردوو له گوژدا قسه ده بیسی، چونکه یه که م: له و باره وه فه رموو ده یه کی زۆرو زه به نده هاتوو وه (طعن) یش نه کراون، له ولایشه وه نه وتراوه که ئەو بیستنه ی مردوو انه تایه ته به که سیکه وه، یان به کاتی که وه. پیشه و (بوخاری) ئەلئیت: ((إن نبی الله ﴿ أمر یوم بدر بأربعة وعشرین رجلا من صنادید قریش، فقتلوا فی طوی من أطواء بدر خبیث مخبث، وکان إذا ظهر علی قوم أقام العرصة ثلاث لیل، فلما کان ببدر الیوم الثالث أمر براحلته فشد علیها رحلها، ثم مشی وتبعه أصحابه، قالوا: ما نری ینطلق إلا لبعض حاجته، حتی قام علی کفة الرکی فجعل ینادیهم بأسمائهم وأسماء آبائهم: یا فلان ابن فلان! ویا فلان ابن فلان! أیسرکم أنکم أطعتم الله ورسوله، فإننا قد وجدنا رینا حقا، فهل وجدتم ما وعدکم ربکم حقا؟ قال: فقال عمر: یا رسول الله ﴿! ماتکم من أجساد لا أرواح لها!! فقال رسول الله ﴿: ((والذی نفسی بیده ما أنتم بأسمع لما أقول منهم)) به لئ په یامبه ر ﴿ سویندی خوارد که هه رگیز زیندوو هه کان له مردوو هه کان باشتر نابیسن، که وایوو ئەم فه رموو ده یه به راشکاوی دان به بیستنی مردوو له گوژدا ئەنئ. دیاره نه یشی فه رموو هه که ئەم بیستنه ته نها بو کوژراوه کانی به دره، ئەوه یش (قه تاده) ئەلئیت: که گویا خوی گه وره ئەوانه ی زیندوو کردوو هه وه، ئەو جا پیغه مبه ر ﴿ بانگی لی کردوون، هه ر له خو یه وه بئ به لگه ئەلئیت!! (عه بدوللای کوری عومه) خویان لی رازی بئ ئەلئیت: په یامبه ر ﴿ چوه لای بییری (قوله یب) و فه رموی: ((هل وجدتم ما وعد ربکم حقا؟)) پاشان فه رموی: ((إنهم الآن یسمعون ما أقول))، دلنایان که ئیستا ئەوانه گو ییان لییه من چیان بئ ئەلئیم. دوا یی ئەم قسه و باسه یان بو خاتوو عائشه

وہک پنی وشتەر.. هتد، به داخوہ زۆرہی (موفہ سسیرین) بی سی و دوو ئەو جۆرە شتانەیان هیناوە، بەلام ئیمە ناتوانین جی پێیان هە لگرن و پێیان قایل ببین، چونکە هیچ دەقیکی برۆا پێکراو نییە کە ئەو قسانە بەسەلمینی، تەنھا ئەوەند هەیه کە (دابە الأرض) یەکیکە لە نیشانە گەورەکانی رۆژی قیامت، وەک پێغەمبەر ئەفەر موی: ((لا تقوم الساعة حتى تروا عשר آيات: طلوع الشمس من مغربها، والدخان، والدابة، وخروج يأجوج ومأجوج، وخروج عيسى ابن مريم، والدجال، و ثلاثة خسوف: خسف بالمغرب، وخسف بالمشرق، وخسف بجزيرة العرب، ونار تخرج من قعر عدن تسوق -أو: تحشر- الناس، تبيت معهم حيث باتوا، وتقبل معهم حيث قالوا)) (موسلم وپیشەوا ئەحمەد). واتە: رۆژی قیامت بەرپا ناییت تا دە بەلگە و نیشانە نەبین.. هەلەاتنی خۆر لە خۆرئاواوە، هاتنی (دابە الأرض) یشی لەودە بەلگە ئامار (ئیبنی کەسین) دەلی: ئەم (دابە الأرض) هە لە ئاخرو ئۆخری دۆنیاوە پەیدا دەبی، کاتی کە خەڵک دەبێتە فەسادکارو ئایینی راستی خوا دەگۆرنەو بەرپچکەو بیردۆزی مۆف کردەکان، هەندئ دەلین: لە نزیک شاری مەککەو، سەرھەل ئەدا، هەندیک دیکە دەلین: لە نزیک شاری مەککەو، (ئیبنی عەبباس) دەلی: لە دەورووبەری دۆلەکانی (توھامە) دا دەبی. (تەبەری) دەلی: ئەو دابەیه پەیدا دەبی و قسەلەگەل خەڵک دەکاودەلی: (إن الناس كانوا بآياتنا لا يوقنون).

جەشری ستەمکاران لە رۆژی سەلادا:

ئینجا دیمەنیکی دواوژ باس ئەکا و ئەفەر موی: ۸۳: و يوم نحشر من كل أمة فوجا ﴿ باسی ئەو رۆژە بکە کە ئیمە لە هەموو ئومەتیک خەڵکیکی زۆر کۆ ئەکەینەو بۆ حیساب و کیتاب ﴿ ممن يكذب بآياتنا فهم يوزعون * ۸۴: حتی إذا جاءوا ﴿ لەوانە کە لە ئایەتەکانمان نكولییان ئەکرد، بەدرۆیان دەزانین، ئینجا رادەگیردین تاکاتی هەموو دین، ریز دەبن و خڕ دەبنەو و ئامادە حیساب و لیکۆلینەو دەبن ﴿ قال أكذبتم بآياتي ﴿ ئەوجا خوا ئەفەر موی: ئایا ئیو نكولی ئایەتەکانی ئیمەتان کرد کە بەپێغەمبەرانیان دابوون؟ ﴿ ولم تحيطوا بها علما ﴿ بی ئەوێ کە زانستیکتان پێیان بووین ﴿ أماذا كنتم تعملون ﴿ یاخو ئیو لەدنیادا چیتان دەکرد؟! ئی ئەو دەبوو لەم رۆژە گەورەیه بترسن، تا بیرئ بکەنەو خۆتان دووچار نەکن ﴿ ۸۵: ووقع القول عليهم بما ظلموا ﴿ سەرەنجام بەهوی شیرکیانەو بەرپاروفەرمانی سزایان بۆهات و ئەوقەیان بوو ﴿ فهم لا ينطقون ﴿ ئیتر هیچ قسەیهکیان بۆناکرئ، واتە: چونکە هیچ برۆوبیانوویەکیان نەماو، دەمیان

یا فلان بن فلانة.. اذكر ما خرجت عليه من الدنيا شهادة أن لا إله إلا الله، وأن محمدا رسول الله، وأنك رضيت بالله ربا وبالإسلام ديناً، وبمحمد نبياً ورسولاً، وبالقرآن إماماً))، پاشان (ابن القيم) دەلێت: ئەم فەرموودەیه هەرچەند سابت نەبوو، بەلام موسلمانان لە شارو گوندەکاندا بەردەوام کاریان پێکردوو بە بی مەملانی یەکی ئەوتو، وە هەرەها کۆبوونەو موسلمانان خۆرەلات و خۆرئاوا بەو هەموو زانا بەرێزانە و ئاگادار بە فەرموودەو فیکە و، بە کاریکردنی.. ئەوانە هەموو ئەو دەگەیه نیت کە مردوو قسە دەبیستئ، گومانی نییە (تەلقین) یش بەشیکی لەو. ئەمە راو بۆ چوونی (شەنقیتی) بوو. ﴿ ولا تسمع الصم الدعاء ﴾ هەرەها ناتوانی بەبی گۆییان بانگەواژە کەت ببیسن، چونکە هەق نابین و خۆیان کەر کردوو ﴿ إذا ولوا مدبرين ﴾ کاتی کە پشت لە تۆ بکەن و لە هەق دوور بکەنەو. دووبارە خوا ئەو دوو پات ئەکاتەو کە ئەو جۆرە کسانە توانای هیدایەتیان نییە، وەک ئەفەر موی: ﴿ ۸۱: وما أنت بهادى العمى عن ضلالتهم ﴾ هەرگیز تۆ ناتوانی نابینا کوێرەکان (واتە بی باوهرەکان) لە گومراوییان بگێریتەو، رینمایییان بکەیت بۆ رێی راست و دروست ﴿ إن تسمع إلا من يؤمن بآياتنا ﴾ بەلکو تۆ تەنھا دەتوانی هەق و راستیەکان هەر بەو کەسە، ببیسن کە ئامادەیی تیاپیت بۆ برۆا هینان بە ئایەتەکانی ئیمە ﴿ فهم مسلمون ﴾ جا ئەوان ملکەچی فەرمانەکانی ئیمەش ئەبن.

هاتنی دەعباکە (دابە الأرض):

﴿ ۸۲: وإذا وقع القول عليهم ﴾ کاتی کە فەرمانی سزای ئەوانە دراو، برپاریش درا کە قیامت بێت ﴿ أخرجنا لهم دابة من الأرض ﴾ ئەوا لە سکی زەویدا (دابە الأرض) یان بۆ دەردەهینین ﴿ تكلمهم أن الناس كانوا بآياتنا لا يوقنون ﴾ قسەیان لەگەل ئەکاو ئەلی: بەراستی زۆرە ی ئەم خەڵکە باوهریان بە ئایەتەکانی ئیمە نەهینا و یەقینیان پێیان نەبوو.

هاتنی (دابە الأرض)، یەکیکە لە نیشانە گەورەکانی رۆژی قیامت. (سەبید قوتب) -خوا لێی خۆش بێت- ئەلێت: لەگەل فەرموودەدا باسی (دابە الأرض)، هاتوو، ئەگەرچی هەندیکیشیان رەوان و پەسەندن، بەلام هیچ شیوەیهکی ئەو (دابە) یە باس ناکەن، جا لەبەر ئەو پشت بەو فەرموودانە دیکەش نابەسری کە: دەلین: درێژی ئەو (دابە الأرض) (۶۰) گەزە، پەرپال و سمی هەیه! ریشی هەیه! سەری وەک سەری گایە، چاوی وەک چاوی بەرازە، شاخی وەک شاخی بزە کێوییه، مل وکلکی وەک بەران وایە، پنی

—أى عبد الله بن عمرو— سمعتها من رسول الله ﷺ قال: فيبقى شرار الناس في خفة الطير وأحلام السباع، لا يعرفون معروفًا، ولا ينكرون منكرا، فيتمثل لهم الشيطان فيقول: ألا تستجيبن؟ فيقولون: فما تأمرنا؟ فيأمرهم بعبادة الأوثان وهم في ذلك دار رزقهم، حسن عيشهم، ثم ينفخ في الصور فلا يسمعه أحد إلا أصغى ليتها ورفع ليتها —والليست: صفحة العنق وهي جانبه—. قال: وأول من يسمعه رجل يلوط حوض إبله —أى يطينه ويصلحه— قال فيصعق، ويصعق الناس ثم يرسل الله —أوقال ينزل الله— مطرا كأنه الظل أوقال الظل. أطل: المطر الخفيف، —نعمان الشاك— فتبنت منه أجساد الناس، ثم ينفخ فيه أخرى فإذا هم قيام ينظرون، ثم يقال: يا أيها الناس! هلموا إلى ربكم، وقفوهم إنهم مسئولون. ثم يقال: أخرجوا بعث النار، فيقال: من كم؟ فيقال: من كل ألف تسعمائة وتسعة وتسعين، قال: فذلك يوم يجعل الولدان شيبا، وذلك يوم يكشف عن ساق)). ﴿ ۸۸: وترى الجبال تحسبها جامدة ﴾ له كاتى نه فخه يه كه مدا تو كيوه كان نه بينى وا ده زانيت وه ستاون و ناجولين و ته كان نادهن و "وهك جاران سابتن" ﴿ وهى تمر مرالسحاب ﴾ كه چى وهك هور به توندى دين و نه پرون وله جوولنه دان و له جيى خويان ترازاون وهك ده فهرموى: (وتسير الجبال سيرا) واته: نه وهنده به په له نه پرون تو واته زانى سابتن ﴿ صنع الله الذى أتقن كل شئ ﴾ نه وهش كارى نه وخوايه يه كه هه موو شتيكى زور به ريكيويكى دروست كردووه ﴿ انه خير بما تفعلون ﴾ به راستى نه وزاته زورناگايه به هه ركارى نيوه بيكه ن چاك و خراپ ﴿ ۸۹: من جاء بالحسنة فله خير منها ﴾ جا نه وهى كارى چاك بكاو به وهه شوه بى بولامان، نه وه پاداشى له وه چاكترو به رزترينان، بو هه يه ﴿ وهم من فرع يومئذ آمنون ﴾ وله ناره حه تى و ترسى نه ورژه نه مين و پاريزراوو بى باك نه بن وهك ده فهرموى: (لا يحزنهم الفزع الأكبر) ۳۳/۲۱. ﴿ ۹۰: ومن جاء بالسيئة فكبت وجوههم في النار ﴾ به لام نه وكه سهى به تاوان و كارى خراپ و به ده وه ديئت، نه وه به سه ررودا ده خرينه نيوناگر ﴿ هل تجزون إلا ما كنتم تعملون ﴾ پييان نه وترى: نايا پاداشتان هه ر به پيى كاروكرده وه كاتنان نادريته وه!.

فهرمان به به رستنى خواو بانگه واز به قورئان:

له م نايه تانه شدا فهران ده دات كه ته نها په روه ردگارى كه عبه به رستنى: ﴿ ۹۱: إنما أمرت أن أعبد رب هذه البلدة الذى حرمها ﴾ واته: پييان بلى: به راستى من ته نها فهرمانى نه وم پى كراوه كه هه ريه روه ردگارى نه م شاره يه (مه ككه) به رستم، كه خوا ريى ليئاوهو، كوشتنى مروث و گياندارانى تيا ياساغ كردووه، وهك

مورده كرى و، ناتوانن هيج قسه يه ك بكه ن ﴿ ۸۶: ألم يروا أنا جعلنا الليل ليسكنوا فيه والنهار مبصرا ﴾ نايا نه وانه نا بينن كه نيمه شه ومان بو ثارامى نه وان داهيناو تاريك كرد، تا له هه ول و كوششه كانى رورزيان بجه وينه وه، وه رورزيشان به ررووناك داناوه، تا ژيان و ژيواريانى تيا په يدا بكه ن؟! ﴿ إن في ذلك لآيات لقوم يؤمنون ﴾ به راستى له ودياردانه دا چه ندين به لگه ونيشانه هه يه بو كه ليك كه ناماده بى ئيمان و پروا بينى، چونكه هه ركه سيك توزيك له كوراني شه وورورژ به وردى بيريكاته وه ده بى پروا بينى به توانايى وده سه لاتي خوا.

رورژه ناله باره كانى قيامهت و پاداش و توله:

﴿ ۸۷: ويوم ينفخ في الصور ﴾ نه ورورژه وه بيريينه نهى موحه ممه د ﴿ كه فوو نه كرى به شه يپوردا بومراندنى هه موان. (قورتوبى) نه لى: (والصحيح فى الصور: انه قرن من نور ينفخ فيه إسرافيل) قال مجاهد: كه يته البوق، وقيل: هو البوق بلغه أهل اليمن. (ثيب بن جريس) نه لى: (والصواب من القول فى ذلك عندنا ما تظاهرت به الأخبار عن رسول الله ﷺ أنه قال: ((ان إسرافيل قد التقم الصور وحنى جبهته، ينتظر متى يؤمر ينفخ)) (ثيمامى نه حمه د ۷۳/۳). ﴿ ففزع من فى السموات ومن فى الأرض إلا من شاء الله ﴾ جا هه ركه س له ناسمانه كان و له زه ويدا هه يه ترس و بيميكى زور داى ده گرى و هه موو نه مرن، جگه له وانه كه ويستى خوا وا يه نه ترسن و بيمين "له نيو فريشته وه پيامبه ران وشه هيدان" ﴿ و كل أتوه داخرين ﴿ ئيتير دواى زيندوو كردنه وه هه موو به ملكه چى و به زه ليلى دينه لاي نهو. به لى (ثيسرافيل) به فهرمانى خوا له ناخرو ئوخرى دونيادا، بو ترساندى خه لك فوو به شه يپوردا نه كاو، نه وسا ئيتير قيامهت له سه رخرپاكاران هه لئه سى، ئيتير نه وكاته پيغه مبه ران و فريشته كانى نه بى، ته واوى خه لكانى ناسمان وزه وى گشت ده مرن، نه وديارده سامناكه يه پيى نه لين: (نفخة الفزع)، پاشان بو جاريكى تر فووده كريتته وه به (صور) دا بو مردن (نفخة الصعق)، ديسانه وه بو جارى سيه م بو ناماده بوون له بهر دهم په روه ردگارا (نفخة النشور). ثيمامى (موسليم) نه م فهرمووده يه دينى: ((يخرج الدجال فى أمتي فيمكث أربعين، لا أدرى أربعين يوما، أو أربعين شهرا، أو أربعين عاما— فيبعث الله عيسى ابن مريم— كأنه عروة بن مسعود فيطلبه فيهلكه. ثم يمكث الناس سبع سنين، ليس بين اثنين عداوة، ثم يرسل الله ريحا باردة من قبل الشام، فلا يبقى على وجه الأرض أحد فى قلبه مثقال ذرة من خير، أو إيمان إلا قبضته، حتى لو أن أحدهم دخل فى كبد جبل لدخلته عليه حتى تقبضه. قال:

ده‌فرموی: (فلیعبدوا رب هذا البيت الذي أطعمهم... ۳/۱۰۶. وله كل شئ) هەرچی له بوونه‌وه‌ردا هه‌یه هه‌ر هی خوایه، واته: هه‌رچی شته په‌یوه‌ندی به‌وه‌وه هه‌یه‌و، هه‌رئه‌ویش دروستی کردووه‌و، هه‌ر ئه‌ویش خاوه‌نییه‌تی، بئی شه‌ریک و بئی هاوه‌له و آمرت أن آکون من المسلمین ﴿۱۱﴾. فه‌رمانم پئی‌کراوه که

الأرض آیات للموقنین وفي أنفسكم أفلا تبصرون ﴿۲۰﴾ ۲۱-۲۰. وماریک بغافل عما تعملون ﴿۲۱﴾ بئی‌گومان په‌روه‌ردگاری توغافل و بئی‌ئاگا نییه وله‌و کاروکرده‌وه‌یه ئیوه ئه‌نجامی ده‌دن "ئه‌گه‌رچی تۆلەش دوا‌بخات بۆ ئه‌وکاته که‌خۆی بۆی دیاری کردوون". هه‌زار ره‌حمه‌ت له پێشه‌وا (ئه‌حمه‌د) که‌سه‌باره‌ت به‌ئاگایی خوا له‌م دوو هۆنراوه‌یه‌دا ده‌لی:

إذا ما خلوت الدهر يوماً فلا تقل

خلوت ولكن قل على رقيب

ولا تحسبن الله يغفل ساعة

ولا أن ما نخفى عليه يغيب

له (۱۴۱۶/۱۲/۱) ک به‌رامبه‌ر (۱۹۹۹/۴/۱۷) له‌م سووره‌ته بوومه‌وه له هه‌له‌بجه، له‌راگه‌یاندن.

سووره‌تی (قه‌سه‌س) ۱۸

مه‌که‌ییه‌و (۸۸) ئایه‌ته

به‌ناوی خوای به‌خشه‌رو دلۆقان

سووره‌تی (قه‌سه‌س) یش وه‌ک هاو‌وینه‌کانی خۆی، بایه‌خ و گرنگی به‌لایه‌نی: بیرو باوه‌رو، په‌یام و، زیندوو بوونه‌وه ده‌دا. ئه‌م سووره‌ته وه‌ک راهیه‌ک بئی وایه بۆ سووره‌تی (شوعه‌راو، نه‌مل)، وه ته‌وه‌ره‌که‌ی به‌ده‌وری بیروباوه‌ری هه‌ق و ناهه‌ق دایه، ملکه‌ج بوون بۆ سونه‌تی خوای گه‌وره، ململانی له‌ نیوان سوپای خواو، له‌شکری شه‌یتاندا، داستانی فیرعه‌ونی سته‌مکارو مله‌وهر و ریسواکردنی گه‌له‌که‌ی، مووسا وه‌له‌کانی له‌پیناوی ززگار کردنی گه‌ل و نه‌ته‌وه‌که‌یدا، ئه‌وسا هه‌وال و چیرۆکی قاروونیش دیت.

سه‌رگروشته‌ی مووسا قه‌ومه‌که‌ی له‌گه‌ل فیرعه‌ون:

بسم الله الرحمن الرحيم ﴿۱﴾ طسم ﴿۲﴾ ئه‌م جوهره‌ پیتانه‌ گه‌لی جار باسما‌ن لیوه‌کردوون، لیژه‌ش واتا که‌ی هه‌ر ئه‌وه‌یه که: قورئان موعجیزه‌یه‌و، هه‌رله‌م جوهره‌ پیتانه‌ پیک‌ها‌تووه، ده‌فرم‌وون ئیوه‌ش وینه‌ی بین ﴿۲﴾: تلک آیات الکتاب المبین ﴿۳﴾ ئه‌م ئایه‌تانه، گشت ئایه‌تی قورئانیکی روون و ئاشکرایه، یان روون که‌ره‌وه‌ی رێبازو رێگایه ﴿۳﴾: نتلوا علیک من ن‌بأ موسی و فرعون بالحق ﴿۴﴾ ئیمه له‌وقورئانه‌دا به‌شیک له‌ داستان وه‌والی مووسا و فیرعه‌ونت به‌راست و ره‌وا بۆ ئه‌خویننه‌وه ﴿۵﴾ لقوم یؤمنون ﴿۶﴾ ئه‌م هه‌واله‌یش که‌لک به‌خش ئه‌بئی بۆ گه‌لێک که‌ ئیمان و بر‌وا بینن و ئاماده‌ بن سوودی لی‌وه‌رگیرن، وه‌ک ئه‌فرموی: (نحن نقص

مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ خَيْرٌ مِنْهَا وَهُمْ مِنْ فَرَجٍ يَوْمَئِذٍ مُمْسِقُونَ ﴿۸﴾ وَمَنْ جَاءَ بِالْسَيِّئَةِ فَوَيْلٌ لَهُمْ مِنْ النَّارِ هَلْ يُخْرَجُونَ إِلَّا مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿۹﴾ إِنَّمَا أَمْرُهُ أَنْ أُعْبَدَ رَبُّكَ هَذِهِ الْبَلَدَةُ الَّتِي حَرَّمَهَا وَلَهُ كُلُّ شَيْءٍ وَأَمْرُهُ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْمُسْلِمِينَ ﴿۱۰﴾ وَأَنْ أَتْلُو الْقُرْآنَ فَنُمَهِتُوا هَتَفْتُمْ لِنَفْسِهِ وَمَنْ ضَلَّ فَقُلْ إِنَّمَا أَنَا مِنَ الْمُنْذِرِينَ ﴿۱۱﴾ وَقُلْ الْحَمْدُ لِلَّهِ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ فَتَعَرَّفُونَهَا وَمَا رَبُّكَ بِغَفِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿۱۲﴾

سُورَةُ الْقَصَصِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ﴿۱﴾ تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْمُبِينِ ﴿۲﴾ نَتْلُوا عَلَيْكَ مِنْ نَبَأِ مَوْسَى وَفِرْعَوْنَ بِالْحَقِّ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿۳﴾ إِنَّ فِرْعَوْنَ عَلَا فِي الْأَرْضِ وَجَعَلَ أَهْلَهَا شِيَعًا يَسْتَضَعِفُ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ يُذَبِّحُونَ أَبْنَاءَهُمْ وَيَسْتَحْيِي نِسَاءَهُمْ إِنَّهُ كَانَ مِنَ الْمُفْسِدِينَ ﴿۴﴾ وَنُرِيدُ أَنْ نَمُنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا فِي الْأَرْضِ وَنَجْعَلَهُمْ أَئِمَّةً وَنَجْعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ ﴿۵﴾

له‌موسلمانان بم و ته‌نها بۆ ئه‌و مله‌که‌ج بکه‌م ﴿۹۲﴾: وَأَنْ أَتْلُوا الْقُرْآنَ ﴿۹۳﴾ فه‌رمانیشم پئی‌کراوه که قورئان بخوینم به‌سه‌رخه‌لکداو پێیان رابگه‌یه‌نم ﴿۹۴﴾ فم‌ن اه‌تدی فان‌ما به‌تدی نفسه ﴿۹۵﴾ ئیجنا ئه‌وه‌ی به‌ قورئان رینوین بئی، ئه‌وه هه‌ر بۆ خۆی رینوین ئه‌بئی و "که‌لک و سووده‌که‌ی بۆ خۆی ئه‌گه‌ر ئیته‌وه" ﴿۹۶﴾ و من ضل فقل إنما أنا من المنذرين ﴿۹۷﴾ ئه‌وه‌ش گو‌م‌رابوو، پێی بلئی: من ته‌نها له‌ ترسینه‌رانم "کارم وه‌ک کاری پیغه‌مبه‌رانی تره، ئیت‌رکی به‌گویم ئه‌کات و، کییش سه‌رپیچیم لی ئه‌کات، ئاره‌زووی خۆیه‌تی، وه‌ک ده‌فرموی: (فان‌ما علیک البلاغ... ۹۳: ﴿۹۳﴾: وَقُلْ الْحَمْدُ لِلَّهِ ﴿۹۴﴾ - ئه‌ی موحه‌مه‌د ﴿۹۵﴾ - بلئی: ته‌واوی سوپاس و ستایش له‌سه‌ر نیعمه‌تی پیغه‌مبه‌ریتی و هیدایه‌ت ﴿۹۶﴾ سیریکم آیاته ﴿۹۷﴾ له‌ئاینده‌یه‌کی نزیکدا به‌لگه‌و ده‌سه‌لاتی خوێتان نیشان ئه‌دات له‌ بوونه‌وه‌ردا، وه‌ک ده‌فرموی: (سنریهم آیاتنا فی الآفاق... ۵۳/۴۱) ﴿۵۳﴾ فتعرفونها ﴿۵۴﴾ جا شاره‌زایان ئه‌بن و ده‌یان ناسنه‌وه و دانیان پێدا ئه‌نین وه‌ک ده‌فرموی: (وفی

خاوهنی ولات وهك نه فهرموی: (وتمت كلمة ربك الحسنی علی بنی اسرائیل) ۱۳۷/۷. ﴿۶﴾ ونسكن لهم فی الارض ﴿۷﴾ ده مانه وی نه وانه له ووسه رزه وپیبه ده سلات و حكومه تیان بوساز بكهین، تا ده سلاتی ولاتی میسر بگرنه ده ست و به بهرنامه ی خوا حوكم بكهین و نری فرعون و هامان و جنودهما منهم ما كانوا یحذرون ﴿۸﴾ وه

وَنُكِّنَ لَهُمْ فِي الْأَرْضِ وَنَرَىٰ فِرْعَوْنَ وَهَمَانَ وَجُنُودَهُمَا مِنْهُمْ مَّكَانًا يَحْذَرُونَ ﴿۶﴾ وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ أُمِّ مُوسَىٰ أَنْ أَرْضِعِيْهِ فَإِذَا خِفَتْ عَلَيْهِ فَالْتَبِسِي فِي الْيَدِ وَلَا تَحْزَنِي إِنَّا رَادُّوهُ إِلَيْكِ وَجَاعِلُوهُ مِنَ الْمُرْسَلِينَ ﴿۷﴾ فَالْتَفَطَهُ الْفِرْعَوْنُ لِيَكُونَ لَهُمْ عَدُوًّا وَحَزَنًا إِنَّ فِرْعَوْنَ وَهَمَانَ وَجُنُودَهُمَا كَانُوا خَاطِبِينَ ﴿۸﴾ وَقَالَتِ امْرَأَتُ فِرْعَوْنَ قُرْتُ عَيْنِي لِي وَلَكَّ لَا تَقْتُلُوهُ عَسَىٰ أَنْ يَنْفَعَنَا أَوْ يَتَّخِذَهُ وَلَدًا وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿۹﴾ وَأَصْبَحَ فُؤَادُ أُمِّ مُوسَىٰ فَتَرَىٰ أَنَّ كَادَتْ لِلْبَيْتِ بِهِ لَوْلَا أَنَّ رَبَّنَا عَلَّ قَلْبَهَا لَتَكُونُ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿۱۰﴾ وَقَالَتِ لِأَخْتِيْهِ قُصِيْهِ فَبَصُرَتْ بِهِ عَنْ جُنْبٍ وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿۱۱﴾ وَحَرَمْنَا عَلَيْهِ الْمَرَاضِعَ مِنْ قَبْلُ فَقَالَتْ هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَىٰ أَهْلِ بَيْتٍ يَكْفُلُونَهُ لَكُمْ وَهُمْ لَهُ نَصْحُوكَ ﴿۱۲﴾ فَرَدَدْنَاهُ إِلَىٰ أُمِّهِ كَيْ تَقَرَّ عَيْنُهَا وَلَا تَحْزَنَ وَلَوْ عَلِمَ أَنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَلَكِنَّ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿۱۳﴾

نه وهی كه فیرعهون و هامان و له شكره كه یان لیلی نه ترسان نیشانیان بدهین، به لی.. سه رنجام هر وایش بوو، وه ثم ثال و گوره یش كه توهی بیینی نه مرو نه وه پاشایه، سبهینی گه دایه هر سونه تیکی نه گورای خوایه، وهك ده فهرموی: (وتلك الايام نداولها بین الناس) ۱۴۰/۳. فارس و روم چ ده سلات و توانایه کیان هه بوو؟! سه یربکه چون توزیان به ثاسمانا رویش، مولک و سامانیان به (با) چوو، به هو ی سته می گه له که یانه وه، دوی نه وانیش ده وه تیکی نیسلامی هاته جیگایان، نه وانیش ژیان هر چنده ژیان، پاشان، عوسمانلییه کان، دواتر کاتی له نیسلامه که یان خاوبوونه وه نه وروپا به سه ریاندا زال بوو.

خوادایکی مووسای تیگه یاند چون مووسا لایبات:

ئینجا خوا باسی به شیک له به هره کانی خوی به سه ر مووساوه ده کات: ﴿۷﴾ وأوحینا إلى أم موسى أن أرضعيه ﴿۸﴾ ئیمه خستمانه

علیک احسن القصص) ۳/۱۲ ﴿۴﴾: إن فرعون علا فی الأرض ﴿۵﴾ بنی گومان فیرعهون یاخی بوو وده عیه ی به سه ر ولات وخه لکی سه رزه مینی میسر دا کرد ﴿۶﴾ وجعل أهلها شیعا ﴿۷﴾ وه خه لکه که شی له حق ترازان و کردیه ده سته ده سته و جودایی دروست کرد له نیوانیاندا، ده رنجام بوونه چنده گروپ و، هه ریه که شیان له هه ولی پووچه لکرده وهی فرت و فیلی نه وی تردا بوو، پاشان فیرعهونیش نه وه تفره قهیه ی قوزته وهو کردنییه خزمه تکاری خوی! ﴿۸﴾ يستضعف طائفة منهم ﴿۹﴾ هه ندیکیانی (به نی ئیسرائیل) لاوازو بی هیزو ریسواو زلیل نه کرد شه وو پوز خزمه تی خوی و قبیته کانی پی ده کردن ﴿۱۰﴾ یذبح أبناءهم ويستحي نساءهم ﴿۱۱﴾ جگه له وهش نیرینه و کورانیانی سه ر نه بری کاتی که له دایک نه بوون، نه وهك قاره مانیکیان لی هه لکه وهی و ده سله لکه وهی لی بسینی بویه خه لکیکی زوری کرده چاودیرو هر ژنی نیرینه ی ده بوو سه ری ده بری و، ژنانیشی به زیندوویی راده گرت بوخزمه تگوزاری و کاره که ری ﴿۱۲﴾ إنه کان من المفسدين ﴿۱۳﴾ به راستی نه وه له تیکده ران و موفسیدان بوو پیشه ی هه رتوقاندن و پیاوکوشتن وله سیداره دان بوو. پاش نه وهی خوی گه وره باسی به هره کانی خوی به سه ر به نی ئیسرائیلیه وه نه کاو، نه فهرموی: ﴿۱۴﴾: ونريد أن نمن على الذين استضعفوا فی الأرض ﴿۱۵﴾ ئیمه نه مانه وی به سه ر کزو لاوازانی رووی زه ویی (به نی ئسرائیل) منه ت بنیین زرگار یان بکهین له شالوی فیرعهونی داگیرکر نه گهرچی نه وه هر هه ولی بنه بر کردنی ده دان، هه رنه مهش مه به سته که له سووره تی (۱۳۷/۷) دا ده فهرموی: (وتمت كلمة ربك الحسنی علی بنی اسرائیل) جا لیله دا باسی نه وه ناکات هو ی چی بوو سه ر نه نجام گه لیک که سی له به نی ئیسرائیل کرده پیشه واه؟ هه روهك باسی جووری میراته که ناکات، به لام له سووره تی (۲۴/۳۲) دا: (وجعلنا منهم أئمة یهدون بأمرنا لما صبروا وکانوا بآياتنا یوقنون) ده ست نیشان کراوه که: ته نها خوگرتن و متمانه به خو و (سه بر) و (یه قین) سی ته واه بوو بوونه پیشه واه، ده سته که وه و میراته که ش له سووره تی (۱۳۷/۷) دا: (و أورتنا القوم الذين کانوا يستضعفون مشارق الأرض ومغاربها..) وه له (۵۷-۵۹) دا: (کم ترکوا من جنات وعیون وزروع ومقام کریم ونعمة کانوا فیها فاکهین کذلک وأورتناها قوما آخرین) وه له سووره تی (۲۵-۲۸) دا: (فأخرجناهم من جنات وعیون وکنوز ومقام کریم کذلک وأورتناها بنی اسرائیل) روون کراوه ته وه. ﴿۱۶﴾ ونجعلهم أئمة ﴿۱۷﴾ ده مانه ویت بیان که یینه پیشه واه دین و دونیا، وهك نه فهرموی: (وجعلهم ملوکا) ۲۰/۵ ﴿۱۸﴾ ونجعلهم الوارثین ﴿۱۹﴾ وه بیان که یینه میراتگرانی فیرعهون، نه وه له ناو به رین و، نه مان بینه

وه ژنه‌که‌یشی مندالی نه‌ئبوو ﴿وهم لا يشعرون﴾ نه‌وان هیچ ناگاشیان لینه‌بوو چی ده‌کهن ده‌ستی قه‌در چونه‌و سه‌ره‌نجامیان چی لی‌دیت به‌ده‌ست مووساوه.

مووسا که‌وته‌وه ده‌ستی فیرعه‌ون:

﴿۱۰﴾: وأصبح فؤاد أم موسى فارغا ﴿ثوسا دل‌دایکی مووسا ده‌ستی به‌بی‌تاقه‌تی کردو له‌هه‌مووشتی خالی بوو جگه‌له‌مووسا بیرری هیچ شتیکی لا نه‌مابوو وهك﴾ (موجاهیدوئیب‌ن عه‌بباس) ده‌لین. ﴿إن کادت لتبدي به﴾ به‌راستی له‌وانه‌بوو بیدرکی‌نی وبه‌ناشکرا بل‌ی نه‌مه‌کورری منه، به‌تایبته‌ئوکاته‌ی که‌که‌وته‌وه ده‌ستی فیرعه‌ون ﴿لولا أن ربطنا علی قلبها﴾ نه‌گه‌ر ئیمه‌ دلیمان سابت و قایم نه‌کردایه ﴿لنكون من المؤمنین﴾ تا له‌وانه‌بی‌ت که‌ بروایان به‌به‌لین‌ی خواهیه، نه‌وه‌ی کاتی خوی (اناراده‌الیک‌ی) فرموو ﴿۱۱﴾: وقالت لأخته قصبه ﴿به‌خوشکه‌که‌ی مووسای وت: سوراحی بکه‌و به‌دوایدا برؤ، ده‌نگوباس و هه‌والی بزانه‌بووم فبصرت به‌عن جنب وهم لا يشعرون﴾ جا نه‌ویش چوو بو هه‌وال زانینی، ئینجا زور به‌ژیرانه‌ئویش و له‌که‌ناریکه‌وه بین‌ی و نه‌وان هه‌ستیان نه‌کرد ﴿۱۲﴾: و حرمانا علیه المراضع من قبل ﴿وه له‌پیش ره‌تکردنه‌وه‌ی بۆلای دایکی، گشت ژنیکمان له‌سه‌ر یاساغ کرد، نه‌وانیش که‌وته‌نه‌هه‌لدان بو‌ی، نه‌وجا خوشکه‌که‌ی که‌زانی بو‌ ژنی ده‌گه‌رین مه‌مکی بمژی﴾ فقلت هل أدلکم علی أهل بیت یفکون له‌کم ﴿زور به‌حه‌کیمانه‌وتی: ئایا ده‌تانه‌وی خانه‌واده‌یه‌کتان پی بناسینم که‌ئو مناله‌تان بو به‌خیو بکات و ده‌سه‌به‌ری بی‌ت؟﴾ وهم له‌ناصره‌ون ﴿و خیرخوازو دلسوزیش بن بو‌ی به‌لی خوشکه‌که‌ی چوو بۆلای دایکی مووسا و، هه‌ردوو پیکه‌وه‌هاتن بو مالی فیرعه‌ون، دیتی وامووسا نه‌گری، نه‌ویش دای به‌ده‌ستی دایکیه‌وه‌و، مه‌مکی خسته‌ده‌میه‌وه‌و گرتی و، نه‌وانیش دیارییه‌کی زوریان دایه‌و به‌مووساوه‌گه‌رایه‌وه‌ بو مال، وهك نه‌فهرموی: ﴿۱۳﴾: فردنناه إلی أمه‌کی تقرعینها و لاتحزن ﴿به‌و شیویه‌مووسامان گپ‌رایه‌وه‌لای دایکی - دوی نه‌و هه‌مووژان سزاواره‌ی دیتی - تا چاوی روشن و دل‌ی فینک بیته‌وه‌و خه‌م نه‌خوا﴾ ولتعلم أن وعد الله حق ﴿بشزانی که‌به‌لینی خوا هه‌ق و راسته﴾ ولكن أكثر هم لا یعلمون ﴿به‌لام زورترینی خه‌لک نه‌یان ده‌زانی مووسا ده‌گپ‌رینه‌وه‌ بۆلای دایکی.

به‌ده‌ستی مووسا پیاویکی (قیبتی) کوژرا:

به‌لی.. مووسا ورده‌ورده‌پله‌کانی مندالی و، لاویه‌تی خوی نه‌بری

دل‌ی دایکی مووساوه‌که‌شیری بدا ﴿فإذا خفت علیه فألقیه فی الیم﴾ جا که‌له‌ (مووسا) ترست بوو - فیرعه‌ون و سیخوره‌کانی پی بزانه‌ن - بیخه‌ناوسندوقیکه‌وه‌و و بیهاویژه‌ناو ده‌ریای (نیل) - هه‌و. (ئیب‌ن عه‌بباس) نه‌لی: مالی دایکی مووسا له‌سه‌ر ده‌ریای (نیل) بوو. ﴿ولاتخافی ولا تحزنی﴾ وه‌نه‌بترسه‌و، نه‌غه‌میشت بو‌ی بی‌ی ﴿إناراده‌ایلیک﴾ چونکه‌به‌راستی ئیمه‌ئه‌یگپ‌رینه‌وه‌لات و هه‌رخوت نه‌بیته‌دایه‌نی ﴿وجاعلوه من المرسلین﴾ له‌ئایینه‌شدا ده‌ی که‌ین به‌یه‌کی له‌په‌غه‌مبه‌ران نه‌ی نیرین بۆلای نه‌و سه‌رکه‌شه.. به‌لی نه‌ویش سندوقیکی هی‌ناو مووسای خسته‌نیو لانکیکی بجوکه‌وه، جابه‌مووساوه‌هه‌لیدایه‌ناوده‌ریاکه‌وه!! ﴿۸﴾: فالتقطه آل فرعون لیكون لهم عدوا وحزنا ﴿ئینجا داروده‌سته‌و بنه‌ماله‌وخیزانی فیرعه‌ون هه‌لیان گرتیه‌وه، تاسه‌ره‌نجام بیته‌دوژمن ومایه‌ی دل‌نیگه‌رانیی وخه‌فت و تیاچوونیان، (أضواء البیان) نه‌لیت: پاش هه‌ولیکی زور بووم ده‌رکه‌وت که‌ (ل‌ی) (لیکون)، (ل‌ی) (کی) یه، واته: بو ته‌علیله، وه‌ئایه‌تی: (وما تشاؤون إلا أن یشاء الله) هه‌رته‌وه‌ده‌گه‌یه‌نیت، چونکه‌به‌راشکاوی ده‌یگه‌یه‌نیت که‌ویست وئیراده‌ی خوی بالاده‌سته‌به‌سه‌ر ویست وئیراده‌ی به‌نده‌دا، نه‌وه‌تافیرعه‌ون و بنه‌ماله‌که‌ی نه‌یان‌ه‌وی مووسا بکه‌نه‌کورری خو‌یان و سوودیان پی‌بگه‌یه‌نیت (عسی أن ینفعنا..) که‌چی خوی گه‌وره‌ویستیکی تری هه‌یه‌و، ده‌یه‌وی ره‌گ و ریشه‌ی نه‌و دام و ده‌زگایه‌ی پی ده‌ری‌نی!! تی‌بینی: شه‌نقیگی خاوه‌نی (أضواء البیان) یه‌کیکه‌له‌وانه‌ی که‌نکوولی بوونی (مه‌جان) نه‌کات له‌قورئاندا ﴿إن فرعون وهامان وجنودهما کانوا خاطئین﴾ بی‌گومان فیرعه‌ون و هامان و له‌شکره‌که‌یان تاوانبارو خه‌تاکاربوون، خه‌لکیکی زوریان به‌کوشته‌دا بو‌ئوه‌ی ده‌سه‌لاته‌که‌یان نه‌روا، که‌چی مووسایان له‌مالی خو‌یاندا گه‌وره‌کردو، ده‌ره‌نجامیش هه‌ر نه‌و ریشه‌ی ده‌ره‌ئاندا. وهك له‌سووره‌تی (۲۵/۷۱) دا: ﴿مما خطیثاتهم أغرقوا فادخلوا ناراً﴾. هاتوه، وه‌له‌سووره‌تی (۳۶/۶۹-۳۷) دا: ﴿ولا طعام إلا من غسلین لا یأکلوه إلا الخاطئون﴾ هاتوه، وه‌له‌سووره‌تی (العلق) دا هاتوه: ﴿ناصیه کاذبه‌خاطئه﴾ وه‌له‌سووره‌تی (یوسف) دا هاتوه: ﴿إنک کنت من الخطئین﴾ ﴿۹﴾: و قالت امرأة فرعون قرة عین لی ولک ﴿به‌لی مووسا هینرایه‌به‌رده‌ستی فیرعه‌ون، نه‌ویش ویستی بی‌کوژی، به‌لام خیزانه‌که‌ی فیرعه‌ون (خاتوو ناسیه) نه‌یه‌یشت و وتی: نه‌م کوره‌مایه‌ی روونکی چاوی من و تویه‌چاو روونیه‌که‌بو‌هه‌ردو کمان﴾ لا تقتلوه ﴿مه‌ی‌کوژن﴾ عسی أن ینفعنا أو نتخذہ ولدا ﴿به‌لکو له‌ئاینده‌دا سوودی بو‌مان هه‌بی، وه‌یان بی‌که‌ینه‌کورری خو‌مان به‌باوی خانه‌واده‌ی پاشایه‌تی نه‌وسه‌رده‌مه،

چاوکرد، به ده‌نگیکی به‌رز هاواری لی‌کرد فریای بکه‌ویت ﴿ قال له موسیٰ إنک لغوی مبین ﴾ مووسا چوو به‌هاواریه‌وه وپی‌وت: به‌راستی تو به‌ناشکرا پی‌او‌یکی شه‌ره‌نگیزو خراپ ولا‌ریت ﴿ ۱۹ ﴾: فلما أن أراد أن يبطش بالذي هو عدو لهما ﴿ ثینجا کاتی که مووسا ناچاربوو ویستی هی‌رش به‌ری بؤنه‌وه‌ی که‌دوژمنی هر

و پی‌ده‌گا، وه‌ک نه‌فه‌رموی: ﴿ ۱۴ ﴾: ولما بلغ أشده واستوى ﴿ کاتی دوا‌ی چه‌ندسا‌لیک پی‌گه‌یشت وته‌ن و ژیری ته‌واو به‌هی‌زبوو و به‌خودا‌هات ﴿ آینه‌ا حکما و علما ﴿ ژیری وتی‌گه‌یشتن و زانیاریمان پیش په‌یام‌به‌رایه‌تی پی‌به‌خشی ﴿ وکذلک نجزی المحسنين ﴿ هر‌ثابه‌و شی‌وه‌یه‌ی پاداشی‌چاککاران نه‌ده‌ینه‌وه ﴿ ۱۵ ﴾: ودخل المدينة على حين غفلة من أهلها ﴿ مووسا له‌کاتی خه‌فله‌تی خه‌لکی شارد‌ا خوی‌کرد به‌نیو شارد‌ا. ﴿ ثین عه‌بباس ﴿ نه‌ل: نه‌وده‌مه‌ کاتی نیوهرؤ‌بوو، خه‌لکی هه‌مووی چوو بوو بؤ ئیس‌راحت و حه‌وانه‌وه ﴿ فوجد فيها رجلين يقتتلان ﴿ دیتی دوو پی‌او جه‌نگیانه‌و له‌یه‌ک نه‌ده‌ن جووله‌که و قبتییه‌ک ﴿ هذا من شيعته وهذا من عدوه ﴿ نه‌مه‌یان له‌تایه‌فه‌و هؤ‌زی په‌یره‌وانی خوی‌بوو (بنی‌إسرائيل)، نه‌ویتریشیان له‌ده‌سته‌ی دوژمنانی بوو، له‌پی‌اوانی فیرعه‌ون (قیبتی)‌یه‌ک بوو ﴿ فاستغاثه الذي من شيعته على الذي من عدوه ﴿ نه‌وه‌ی که‌له‌هؤ‌زو کؤ‌مه‌لی خوی‌بوو هانای بؤ‌مووسا بر‌دوو داوای یارمه‌تی لی‌کرد که له‌ده‌سته‌ی دوژمنه‌که‌ی رزگاری‌بکات ﴿ فو‌کره‌ موسیٰ ﴿ مووسا به‌په‌له‌ چوو به‌هاواریه‌وه‌و، به‌توندی مشته‌کؤ‌له‌یه‌کی لی‌دا به‌لکو لی‌ک‌بنه‌وه ﴿ فقضی علیه ﴿ که‌چی که‌وته زه‌ویی وکوشتی ﴿ قال هذا من عمل الشيطان ﴿ مووسا په‌شیمان بووه‌وه‌و له‌به‌ر خؤ‌یه‌وه‌وتی: نه‌مه‌کاری شه‌یتانه، واته: نه‌و رقی‌هه‌لسانم، نه‌گه‌رنا وام لی نه‌ئدا ﴿ إنه عدو مضل مبين ﴿ به‌راستی نه‌و دوژمنیکی گوم‌راکه‌ری ناشکرایه ﴿ ۱۶ ﴾: قال رب إنی ظلمت نفسی فاغفر لی ﴿ مووسا په‌شیمان بوویه‌وه‌وتی: په‌روه‌ردگاری من! به‌راستی من سته‌م له‌خؤ‌م‌کرد، ساتویش لیم‌ببوره‌ویم‌به‌خشه ﴿ فغفر له ﴿ جاخوایش لی‌ی خو‌شبوو، چونکه ده‌ست نه‌نقه‌ست لی‌ی نه‌دابوو ﴿ إنه هو الغفور الرحيم ﴿ به‌راستی نه‌وخوایه‌زاتیکی زؤ‌رلی‌یوورده‌ی میهره‌بان ودلاوایه ﴿ ۱۷ ﴾: قال رب بما أنعمت علی ﴿ مووسا وتی: نه‌ی په‌روه‌ردگارم! به‌حه‌قی چاکه‌ت له‌سه‌رم موه‌فه‌قم بکه ﴿ فلن أكون ظهيرا للمجرمين ﴿ نه‌وسا هه‌رگیز نابمه‌پشتیوانی کافرو تاوانکاران.

مووسا له‌به‌ر قه‌تله‌که‌ترسی لی‌نیشت:

﴿ ۱۸ ﴾: فأصبح فی المدينة خائفا يترقب ﴿ نه‌وسا ترس و بیم مووسای داگرت له‌وشاره‌دا ﴿ که‌پی‌اوه‌که‌ی تیا کوشتبوو ﴿ ده‌سوورایه‌وه‌و چاوه‌روانی‌ده‌کرد ﴿ فإذا الذي استنصره بالأمس ﴿ کتوپر هر‌نه‌و پی‌اوه‌ی که‌دوینی داوای کؤ‌مه‌کی لی‌کرد و مووسا فریای که‌وت یستصرخه ﴿ دووباره‌هاواری بؤ‌هی‌ناو داوای یارمه‌تی لی‌کرد! له‌گه‌ل قیبتییه‌کی تردا به‌شه‌ره‌اتبوو، جا کاتی که‌مووسای

وَلَمَّا بَلَغَ أَشُدَّهُ، وَأَسْوَى، آيَنَتَهُ حُكْمًا وَعِلْمًا، وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿١٤﴾ وَدَخَلَ الْمَدِينَةَ عَلَى حِينٍ غَفْلَةٍ مِنْ أَهْلِهَا فَوَجَدَ فِيهَا رَجُلَيْنِ يَقْتُلَانِ هَذَا مِنْ شِيعَةِ وَهَذَا مِنْ عَدُوِّهِ فَاسْتَعَاذَ الَّذِي مِنْ شِيعَتِهِ عَلَى الَّذِي مِنْ عَدُوِّهِ، فَوَكَرَهُ مُوسَى فَقَضَى عَلَيْهِ، قَالَ هَذَا مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ عَدُوٌّ مُضِلٌ مُبِينٌ ﴿١٥﴾ قَالَ رَبِّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي فَاغْفِرْ لِي، فَغَفَرَ لَهُ إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ﴿١٦﴾ قَالَ رَبِّ بِمَا أَنْعَمْتَ عَلَيَّ فَلَنْ أَكُونَ ظَهيرًا لِلْمُجْرِمِينَ ﴿١٧﴾ فَأَصْبَحَ فِي الْمَدِينَةِ خَائِفًا يَتَرَقَّبُ، فَإِذَا الَّذِي اسْتَنْصَرَهُ، بِالْأَمْسِ يَسْتَصْرِخُهُ، قَالَ لَهُ مُوسَى إِنَّكَ لَغَوِيٌّ مُبِينٌ ﴿١٨﴾ فَلَمَّا أَنْ أَرَادَ أَنْ يَبْطِشَ بِالَّذِي هُوَ عَدُوٌّ لَهُمَا، قَالَ يَمْوَسَّى أَرِيدُ أَنْ تُقَاتِلَنِي كَمَا فُتِنْتَ نَفْسًا بِالْأَمْسِ إِنَّ تُرِيدُ إِلَّا أَنْ تَكُونَ جَبَّارًا فِي الْأَرْضِ وَمَا تُرِيدُ أَنْ تَكُونَ مِنَ الْمُصْلِحِينَ ﴿١٩﴾ وَجَاءَ رَجُلٌ مِنْ أَقْصَا الْمَدِينَةِ يَسْعَى، قَالَ يَمْوَسَّى إِنَّكَ أَلَمَلَأَ بِأَتَمِرُونَ بِكَ لِيُقَتْلُوكَ، فَاخْرُجْ إِنِّي لَكَ مِنَ النَّاصِحِينَ ﴿٢٠﴾ فَخَرَجَ مِنْهَا خَائِفًا يَتَرَقَّبُ، قَالَ رَبِّ نَجِّنِي مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٢١﴾

دوکیانه‌و به‌ری لی‌بگری ﴿ قال یاموسىٰ أترید أن تقتلنی کما قتلت نفسا بالأمس ﴿ که‌چی (به‌نی ئیس‌رائیل)‌یه‌که وایزانی ده‌یه‌وی نه‌و بکوژی، بؤیه وتی نه‌ی مووسا! ثایا نه‌ته‌وی منیش بکوژیت هه‌روه‌ک دوینی پی‌او‌یکت کوشت ﴿ إن ترید إلا أن تكون جبارا فی الأرض ﴿ دیاره‌هه‌رته‌ته‌وی ببیته‌ده‌سه‌لاتدارو زؤ‌ردارو سته‌مکار له‌رووی زه‌ویدا، کاتی کابرای قیبتی بیستی قوزتییه‌وه‌و، هه‌واله‌که‌ی گه‌یاند‌ه‌کؤ‌شکی فیرعه‌ون ﴿ وما ترید أن تكون من المصلحين ﴿ وه‌تو‌ناته‌وی له‌چاک‌سازان بیت ﴿ له‌وانه‌ی هه‌رده‌م ئیس‌لاح نه‌که‌ن ﴿ ۲۰ ﴾: وجاء رجل من أقصى المدينة يسعى ﴿ دوا‌ی ماوه‌یه‌ک پی‌او‌یک له‌په‌رگه‌ی شاره‌وه‌به‌هه‌له‌ده‌وان هات وخوی گه‌یاند‌ه‌مووسا ﴿ قال یا موسیٰ إن الملاء یأترونک لیقتلوک و وتی: مووسا! وشیاربه‌! به‌راستی پی‌اوه‌ناودارو ده‌سه‌لاتداره‌کانی "فیرعه‌ون" دانیشتون و قسه‌ده‌که‌ن بؤ‌کوشتنی تو ﴿ فخرج انی لک من الناصحين ﴿ ده‌سا له‌شار ده‌رچؤ، چوون من له‌دلسؤ‌زانم بؤ‌تؤ،

بەگویم بکە.

مووسا دەگاتە مەدیهن و پەزی دوو کێزە کە ئاو دەدات:

﴿ ۲۱: فخرج منها خائفا يترقب ﴾ ئەوجا مووسا دەست بەجێ بەترسەوه لە شار دەرچوو، چاوەروانیی بوو کە شتی رووبدات

وَلَمَّا تَوَجَّهَ تَلْقَاءَ مَدْيَنَ قَالَ عَسَى رَبِّي أَن يَهْدِيَنِي سَوَاءَ السَّبِيلِ ﴿٢٢﴾ وَلَمَّا وَرَدَ مَاءَ مَدْيَنَ وَجَدَ عَلَيْهِ أُمَّةً مِنَ النَّاسِ يَسْقُونَ وَوَجَدَ مِنْ دُونِهِمْ امْرَأَتَيْنِ تَذُودَانِ قَالَ مَا خَطْبُكُمَا قَالَتَا لَا شَيْءَ إِلَّا نَسْقِي حَتَّى يُصْدِرَ الرِّعَاءَ وَأُتُوْنَا شَيْخَ كَبِيرٌ ﴿٢٣﴾ فَسَقَى لَهُمَا ثُمَّ تَوَلَّى إِلَى الظِّلِّ فَقَالَ رَبِّ إِنِّي لَمَّا أَنزَلْتَ إِلَيَّ مِنْ خَيْرٍ فَقِيرٌ ﴿٢٤﴾ فَجَاءَهُ إِحْدَاهُمَا تَمْشِي عَلَى اسْتِحْيَاءٍ قَالَتْ إِنَّ أَبِي يَدْعُوكَ لِيَجْزِيَكَ أَجْرَ مَا سَقَيْتَ لَنَا فَلَمَّا جَاءَهُ وَقَصَّ عَلَيْهِ الْقَصَصَ قَالَ لَا تَخَفْ نَجَوْتَ مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٢٥﴾ قَالَتْ إِحْدَاهُمَا يَأْتِيَّ اسْتَشْجَرَةً إِنَّ خَيْرَ مَنِ اسْتَجَرْتَ الْقَوَى الْأَمِينُ ﴿٢٦﴾ قَالَ إِنِّي أُرِيدُ أَنْ نَمْلِكَ مِنْكَ الْكَلِمَاتُ فَإِنْ آمَمْتَ عَشْرًا فَمِنْ عِنْدِكَ وَمَا أُرِيدُ أَنْ أَشُقَّ عَلَيْكَ سَتَجِدُنِي إِِنْ شَاءَ اللَّهُ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿٢٧﴾ قَالَ ذَلِكَ بَيْنِي وَبَيْنَكَ أَيَّمَا الْأَجَلَيْنِ قَضَيْتُ فَلَا عُدْوَانَ عَلَيَّ وَاللَّهُ عَلَى مَا نَقُولُ وَكِيلٌ ﴿٢٨﴾

بۆیه بەنیگەرانی هەر بەولای و بەولای خۆیدا دەپروانی ﴿ قال رب نجني من القوم الظالمين ﴾ وتی: پەرورەدگاری من! لەوخەلکە ستەمکارانە رزگارم کە ﴿ ۲۲: ولما توجه تلقاء مدين ﴾ جا کاتی مووسا شارەکە بەجێ هێشت و، بەرەو شاری مەدیهن رووی نا، خوشحال بوو ﴿ قال عسى رب أن يهديني سواء السبيل ﴾ زۆر بە سۆزەوه وتی: ئومێدەوارم کە پەرورەدگارم رێنموونیم بکات بۆ راستە رێ. شیاوی باسە نیوان (میس) و (مەدیهن) هەشت رۆژە رێ بوو و، خواش باشتترین چاودێری کرد ﴿ ۲۳: ولما ورد ماء مدين وجد عليه أمة من الناس يسقون ﴾ هەر کە مووسا گەیشته شاری (مەدیهن) و چوو سەرئاوێکی، "ئەواناوەی کە مەرئامالە ئاوی لێ ئەخواردەوه" خە لکێکی دی و ئازەلەکانیان ئاودەدەن ﴿ ووجد من دونهم امرأتين تذودان ﴾ لەنزیکیانەوه دووئافەرەتی دی کە پەزەکانیان دوور دەخەنەوه ﴿ قال ما خطبكما ﴾ پێی وتن: ئیشتان چییە، بۆ پەزەکانتان ئاو نادەن؟ ﴿ قالتا لا نسقي حتى يصدر

الرعاء ﴾ وتیان: ئێمە مەرەکانی خۆمان ئاو نادەین تا شوانەکان مەرەکانی خۆیان ئاو نەدەن و نەرۆنە دواوێ ئەوجا ئێمەش دێین، چونکە نامانەوی عەزەتی خەلکی بدەن و تیکەلێ پیاوان ببین ﴿ وأبونا شيخ كبير ﴾ باوکیشمان پیرە مەردێکی بەسالاچوو، تەمەنی گەورەیهو، "توانای نییه بۆخۆی مەرەکان ئاوبدا، بۆیه ئێمە خۆمان بەناچارایی هاتووینەتە ئەم مەیدانەوه" ئەوه دەنگوباس وەهوالی ئێمەیه ﴿ ۲۴: فسقالهما ثم تولى إلى الظل ﴾ ئینجا مووسا مەردانە ئاوی بۆهەلێنجان و مەرەکانی بۆئاودان، پاشان دوور کەوتەوه و چوو بن سێبەری دارێ بەسێتەوه، وه زۆریشی برسی بوو ﴿ فقال رب إني لما أنزلت إلي من خير فقير ﴾ جا وتی: ئەی پەرورەدگاری من! بەراستی من ئاتاجی هەر خێرۆ چاکەیهکم (مال و سامان و خواردن) کەبۆم بنێری، (هەتا) ئەلێ: ژنەکان بیستییان چی وت! ﴿ ۲۵: فجاءته إحدهما تمشي على استحياء ﴾ جادوای تاوێک یەکێ لەو دووانە هات بۆلای مووسا کەبە ئەوپەری حەیاوشەرمەوه دەرۆشت بەرێدا، پاش گەرانیوەیان بۆلای باوکیان و، گێرانیوەی بەسەرھاتەکیان بۆی، ئەویش بەیەکیکیان وت: برۆ بانگی بکە ئینجا ئەوەیان هات بەدوای مووسادا، زۆر بەشەرم ئەروشت، واتە سیفەتی ئەخلاق و داوێن پاک و نەفس بەرز و پێوە دیاربوو ﴿ قالت إن أبي يدعوك ليجزيك أجر ما سقيت لنا ﴾ کەگەیشتهلای پێی گوت: بێ گومان باوکم بانگت ئەکات و بۆئەوهی پاداش و کرێی ئاودانی مەرەکان - کە بۆئێمەت ئاودان - بداتەوه ﴿ فلما جاءه وقص عليه القصص ﴾ ئینجا کاتی مووسا هاتە لای باوکیان و هەموو بەسەرھاتەکی خۆی بۆگێڕایەوه ﴿ قال لا تخف نجوت من القوم الظالمين ﴾ وتی: مەترسە ئیتر تۆ وای لەشارێکی هێمندا و لەگەڵ ستەمکاران فیرەن و تاقمەکی رزگارت بوو ﴿ ۲۶: قالت إحدهما يا أبت استأجره ﴾ یەکێ لەکچەکان وتی: بابە! بە کرێی بگرە بۆ خزمەت و لەوەراندنی مەرەکان ﴿ إن خير من استأجرت القوي الأمين ﴾ بەراستی چاکترین رەنجبەر کە تۆ بەکرێی بگری، دەبێ دووسیفەتی تیا بێت:

یەکەم: بەهێزو بەتوانا بێت بۆپاراستنی ئازەلەکان. دووهم: ئەمین و دەس پاك و جێی باوەرپێت "خیانەت لە ئەنجامدانی ئێشەکانیدا نەکا. (ئێین کەسێن) ئەلێ: باوکیان وتی: چۆن ئەزانی ئەوپیاوێ ئەودووسیفەتی تیا بێ؟ کچەکی وتی: چاوم لێبوو کە بەتەنها خۆی بەردی سەربیرەکی لا برد، لەکاتیکی بە دەپیاو لانی ئەچوو، کاتیکیش چووم بە دواوا بۆ شارەزاکردنی، لەکاتی گەرانیوەدا پێشی کەوتم بۆشارەزایی، کەچی وتی: لە پشت سەرمەوه وەرە، هەر کاتیکیش رینگەکم هەلەکرد ئاگادارم بکەوه، سەرنجم دا

دیاریکرای خوی راپه راندو ته وای کرد، ئیبن عه بیاس دهلی: له باتی هه شت ساله که ده ساله که ی بو ته واکرد، هه ناوبراو نهلی: پیغه مبهه ۳۳ فرموی: ((سالت جبریل: ای الأجلین قضی موسی؟ قال: أُنْهَمَا وَاکْمَلَهَا)) واته: له جبریل پرسى: ئاخو مووسا کامیانی له و دوو ماوهیه برده سه ری؟ وتی: ته واکرد

فَلَمَّا قَضَىٰ مُوسَى الْأَجَلَ وَسَارَ بِأَهْلِهِ آنَسَ مِنْ جَانِبِ الطُّورِ نَارًا قَالَ لِأَهْلِهِ امْكُثُوا إِنِّي آنَسْتُ نَارًا لَعَلِّي آتِيكُمْ مِنْهَا بِخَبَرٍ أَوْ جَذْوَةٍ مِنَ النَّارِ لَعَلَّكُمْ تَصْطَلُونَ ﴿٢٨﴾ فَلَمَّا أَتَاهَا نُودِيَ مِنْ شَاطِئِ الْوَادِ الْأَيْمَنِ فِي الْبُقْعَةِ الْمُبَارَكَةِ مِنَ الشَّجَرَةِ أَنْ يَمْسُكِيَ الْوَادِ أَنَا اللَّهُ رَبُّكَ الْعَلِيمُ ﴿٢٩﴾ وَأَنْ أَلْقِ عَصَاكَ فَلَمَّا رَآهَا تُتَلَوَّى كَآفًا جَاءَ وَلَّى مُدْبِرًا وَلَمَّ يُعَقِّبْ يَمْسُكْ أَقْبَلَ وَلَا تَخَفْ إِنَّكَ مِنَ الْآمِنِينَ ﴿٣٠﴾ أَسْأَلُكَ بِكَ فِي جَيْبِكَ تَخْرُجُ بَصَائِدُ مِنْ غَيْرِ سَوْءٍ وَأَضْمَمُ إِلَيْكَ جَانِحًا مِنَ الرَّهْبِ فَلَذَلِكَ بُرْهَنَانِ مِنْ رَبِّكَ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا فَاسِقِينَ ﴿٣١﴾ قَالَ رَبِّ إِنِّي قُلْتُ مِنْهُمْ نَفْسًا فَأَخَافُ أَنْ يَقْتُلُونِ ﴿٣٢﴾ وَأَخِي هَارُونُ هُوَ أَفْصَحُ مِنِّي لِسَانًا فَأَرْسَلْهُ مَعِيَ رِدْءًا يُضَدُّ لِيَئِيَّ آخَافُ أَنْ يَكْذِبُونِ ﴿٣٣﴾ قَالَ سَشْدُدْ عُصْدَكَ بِأَخِيكَ وَتَجْعَلْ لَكُمَا سُلْطَانًا فَلَا يَصِلُونَ إِلَيْكُمَا بِآيَاتِنَا أَنْتُمْ وَمَنِ اتَّبَعَكُمَا الْغَالِبُونَ ﴿٣٤﴾

باشه که یان! واته: ده ساله که. (ته به ری). و سار باهله ۳۳ ئیتر له گهل ژنه کهیدا مه دیه نیان به جی هیشت وریگه یان گرت هه و رویی، وشه ویکى زورتاریک و باراناویان نه وقه بوو، دهره نجام وهک (ئیب عه بیاس) نهلی ریگه که یان هه له کرد ۳۳ آنس من جانب الطور نارا، له لای کیوی تووردا ئاگر (نور) یکى چا وکرد ۳۳ نارا: لا هله امکثوا انی آنست نارا ۳۳ به ژنه که ی خوی گو: ئیوه لیتره بمیننه وه من ترووسکایى ئاگریکی شوله دار ده بینم ۳۳ لعلی آنیک منها بخیر او جذوة من النار ۳۳ به شکو له لای نهو ئاگره وه هه وائیک له باره ی ریگه که وه یان سه ره بزوتیکى ئاگرتان بوبینم ۳۳ لعلکم تصطلون ۳۳ به لکو خوتانی پی گهرم بکه نه وه ۳۳ ۳۰: فلما آتاها نودی من شاطئ الواد الأيمن فی البقعة المباركة من الشجرة ۳۳ جا کاتی مووسا هاته نزیک ئاگره که وه، سهیر نه کات ئاگر نییه، به لکو (نور) یکه، نه و جا له لای راستی گه لییه که وه له شوینه پیروزه که دا له داره که وه، له لایه ن پهروه ردگار وه بانگی لی کرا: ۳۳ آن یاموسی

چاوی بهرز نه کرده وه وته ماشای نه کردم ۳۳ ۲۷: قال انی أريد أن أنکحک إحدى ابنتي هاتين ۳۳ کاتی که که نه و دوو سیفه ته ی لی گیرایه وه، که وته دلی باوکییه وه که که یک یانی لی ماره بکات، بویه وتی: مووسا! من ده مه وی یه کی له م دوو کچانه مت لی ماره بکه م ۳۳ علی آن تاجرني ثمانی حجج ۳۳ بهو شهرته ی هه شت سال کارم بوبکه ییت و مه ره کانم بو به خبو بکه ییت ۳۳ فان آنست عسرا فمن عندک ۳۳ خو نه گهر ده ئیش و کارم بو بکه ییت نه وه چاکه و پیاهوتی خوته، نه گینا تو تنه ها هه شت سالت له سه ره و ما ارید آن أشق علیک ۳۳ وه من نامه ویت زورت بو بینم و بارت له سه رگران بکه م وبتخه مه ناوزه حمهت ۳۳ ستجدنی إن شاء الله من الصالحين ۳۳ نه گهر خوا بیه وی زوو ده زانی من قسه ی خوم به جی دینم و تویش له چاکانم ده بینیت وه، چه نده جوانه .. باوک پیای باش دیاری بکات بو کچی خوی، وهک (شوعه یب و عومهری کوری خه تتاب)، وه یان ئافره تی داناو ژیر، خوی بکاته هاوسهری پیای موسلمان و پاک، (عوتبه) نهلی: ئیمه له لای پیغه مبهردا بووین ۳۳ ۳۴: ثم (طسم) سی خوینده وه تاگه یشته داستانه که ی مووسا و فرموی: (به راستی مووسا هه شت سال - یان ده سال - رهنج بهری کرد له بهر پاراستنی عوره تی له (زینا) و، تیرکردنی زکی! ۳۳ ۲۸: قال ذلک بینی ببنک ۳۳ بویه وتی: ده باشه، نه وه بریاریک بیست له نیوان من و تودا هه شت سال شوانی من و، ماره کردنی که که ش له تووه ۳۳ أما الأجلین قضیت فلا عدوان علی ۳۳ نه و کاته ییش ئاره زووی خو مه هه ر کامیک له و دووانه - هه شت ساله که، یان ده سال - راپه راندو جیبیه جیم کرد، نابی هیچ سه ته میکم لی بکریست ۳۳ والله علی ما نقول وکل ۳۳ خوی گه وه وه کیل و به ئاگیه به رامبه ره وه ی که نه لیین. رافه که رانی قورئان سه بارهت به دیاریکردنی نهو پیره گه وره یه قسه یان جیاوازه: ئایا شوعه یب په یامبه ره؟ یان که سیکی دیکه یه؟ بو ده ست نشان کردنه که ی زوربه یان ده لیین: شوعه یب په یامبه ره، هه ندیکی دیکه یان ده لیین: برزای شوعه یب بووه، رایه کی تر ده لییت: هیچ په یوه ندییه کی به وه وه نه بووه. سهیری ته فسیری (ئیب که سیر) بکه. (عبدالوهاب النجان) ییش نه لییت: گهل جار ویستوومه بلیم: نهو پیره گه وره یه شوعه یب په یامبه ره به لام ده ترسام له قیامه تدا یه خه م بگری و بمبا بو دادگیای لای خوی کار جوان و بلی: پهروه ردگاری من! له مه پیرسه بوچی منی کرده نه و که سه که مووسای کرده ره نجبه ره و به کری گرت! دیاره خو من نه نوم، وه نه له کاتی نه ویشدا بووم. (قصص الأنبياء/ ۲۰۴). ۳۹: فلما قضی موسی الأجل ۳۳ جاکاتی مووسا ماوه ی

بئی بسه لمینتی * اینی آخاب آن یکذبون * چونکه ته ترسم بروام پی نه کهن و به درۆم بخه نه وه * ۳۵: قال ششد عضدک باخک و نجعل لکما سلطانا * خوایش وه لآمی دایه وه فهرمووی: پشت و بازووی تو به هاروونی برات به هیژ نه کهین و دهسه لآتیکتان نه دهینتی * فلا صلون البکما * نیتر به هیچ شیوه یه که دستیان نه تان گاتی * بآاتنا آتسا ومن اتبعکما العالبن * به نایه ته کانمانه وه برۆن ئیوه وه نه وهی شوینتان ده کهوئی زال دهبن * ۳۶: فلما جاءهم موسی بآاتنا بنات * جا کاتی مووسا به نایه ت و به لکه روونه کانمانه وه هاته لای فیرعه ون و تاقمه کهی * قالوا ما هذا إلا سحر مفتری * له باتی نه وهی ملکه چ بن.. وتیان: نه مکاره هه رجادوویه کی هه لیه سستراوه و، هیچ شتیکی تر نییه * وما سمعنا بهذا فی آباتنا الاولن * له باووباپیره پیشیننه کانیشمان شتی و امان نه بیستوه، واته: یه که خواپهرستی، ئیستا و مووسا داوای نه کات * ۳۷: وقال موسی ربی اعلم من جاء بالهدی من عنده ومن نکون له عابد النار * مووسا وتی: په رورددگارم له هه مووکه س چاکتر به حالئ نه وکه سه ده زانیت که له لای نه وه وه به رینماییه وه هاتوه وه کی پاشه رۆژی چاکی بو ده بیئت * انه لا یفلح الظالمون * به راستی سته مکاران هه رگیز به ختیار نابن.

فیرعه ون ته که ببووری کردو دووچار بوو:

۳۸: وقال فرعون یا ایها الملا ما علمت لکم من إله عبری * فیرعه ون سه رکه شانه وتی: نهی نه نجومه نی مه مله که ت، مووسا داوای یه که خواپهرستی نه کات، من بو ئیوه که سی تر شک نابم خواتان بیئت بیجکه له خۆم، (ئیبین عه بیاس) نه لیت: نیوان ئه م و ته شه ی تانه یی و، و ته شه ی تانییه که ی تری: (أنا ربکم الأعلى) ماوهی چل دانه سال بوو * فأورد لی با هامن علی الطین فاجعل لی صرحا * سا هامن! تو خستم بو سووره وه که و کوشکیکی به رزو بلندم بو دروست بکه * لعلی اطلع الی إله موسی * تا به شکو سه رکه وم و خواکه ی مووسا ببینم؟! * وإنی لأظنه من الکاذبین * وه من بروام وایه که له درۆزانه * ۳۹: واستکبر هو وجنوده فی الأرض بغیر الحق * فیرعه ون خوی وله شکرو ده ست ویوه ندی هه به ناره و له سه رزه وی (میس) دا خویان به که و ره ده زانی و، نکوولی هه قیان ده کرد * وظنوا انهم إلینا لا یرجعون * وگو مانیشیان وابوو که هه رگیز ناگیردینه وه بۆلای ئیمه! * ۴۰: فأخذناه وجنوده فبذناهم فی الیم * جا ئیمه ش له تۆله ی نه وه دا قارمان له خوی و، له سوپا که ی گرت و پیچامانه وه فریمان دانه ناو ده ریاه وه هه موومان خنکاندن * فانظر کیف کان عاقبه

إنی أنا الله رب العالمین * نهی مووسا! به راستی من هه ر خودی خۆم (الله) م، په روه ردگاری هه موو جیهانه کانم، له سووره ی (نه مل) یشدا ئه م نوورو بانگ لی کردنه که می باس کراوه خوا نه یه وی مووسا ئاماده و ته یار بکات و بینیری بۆلای فیرعه ون * ۳۱: وأن أنق عصاک * ده دارده سته که شت فری ده * فلما رآها نهر کانها جان ولی مدبرا ولم یعقب * هه رکه مووسا فری دا دیتی که زور به خیرایی و به په له و تیژ وه که تیره ماریک ده بزوی و ده جوولی، نیتر ترساو پشتی لی هه لکردو لای نه کرد به لایه وه، (سه بیید قوتب) نه لیت: مووسا که به فهرمانی خوا دارده سته که ی فری دا.. کتوپر نه بیته نه و نه ژدیها سه رسوریه نه ره دارو به رد قوت نه دات، دیاره نه مه رووداویکی سه مه ریه و مووسا ش پیشت هر هیچ ئاماده بوونیکی بوی نییه، بویه نا به و شیوه یه وه که سروشتی گشت ئاده میزادیک هه ر شتیکی ئاوها ببینی ده ترسی. * یا موسی أقبل ولا تخف إناک من الأمنین * خوا هیووری نه کاته وه بانگی نه کات: نهی مووسا به ره و رووی من وه ره و مه ترسه، چونکه تو له وانه یه که بی باکن و هه رده م له ئه مان دان و له هیچ شتی ترسیان نییه * ۳۲: أسک بدک فی جیبک تخرج بیضاء من غبرسوء * ده ستیشت بخه ره بن باخه لته وه و بییه نه دهره وه، نه و سا ده ببینی به سپیه تی و جوان و بی هیچ عه بییک دیته دهر * واضم إلیک جناحک من الرهب * خوی گه و ره نه یه وی ترسه که ی بنیشیته وه، بویه نه فهرموئی: ده ستت بخه ره سه رسنگ و سه ردلت، بوته وهی ترسه که ت نه مینی و ا دهره کهوئی ده ست خستنه سه ردل له کاتی ترسا نه بیته مایه ی هیور بوونه وه و نه مانی ترس و له رز وه که ئیبین عه بباس نه لی. * فذانک یرهانان من ربک * جا نه و "عه ساو ده سته یه" دوو مؤعجیزه ن له لایه ن په روه ردگارت ه وه * إلی فرعون * ولایه * تا ببینه به لکه ی راستیت، کاتی نه رۆیت بۆلای فیرعه ون و کۆمه لانی ده ورو به ری * إنهم کانوا قوما فاسقین * چونکه نه وانه گه لیکی له سنور دهرچوو و یاخی بوون.

هاروونیش بوویه پیقه مبه ر و له گه ل مووسا چوونه لای فیرعه ون:

۳۳: قال رب إنی قتلت منهم نفسا فأخاف أن یقتلن * مووسا وتی: په روه ردگاری من! تو نه فهرموی برۆ بۆلایان و له هه مان کاتدا خویشت چاک نه زانیت که من پیاویکم لی کوشتون بئی گومان نه و رقه یان هه ر له دلایه نه ترسم بم کوژن، نیتر نه توانم په یامه که م رایگه یه نم، واته: با به ته نیا نه رۆم * ۳۴: وأخی هارون هو أفصح منی لسانا * هاروونی برام له من زمان پاراوتره * فارسله معی رده ا یصدقنی * له گه لم بنیره تا ببی به کۆمه کم و ته کانی منیان

الظالمین ده سهیرکهو بیینه ناکام و سه رهنجامی سته مکاران چون بوو؟ ۴۱: وجعلناهم ائمة يدعون إلى النار * له بهر لارییان کردیشمانن به پیشه وایانی خه لکیان بانگ ده کرد بو ناگر * و يوم القيامة لا ينصرون * و له روژی قیامه تیشدا یارمه تی نادرین بو زرگار بوونیان له سزا ۴۲: و اتبعناهم فی هذه الدنیا لعنة * هه له دونیا به شدا نفرینمان به دودا ناردن * و يوم القيامة هم من الملقوحین * و له روژی قیامه تدا زور نیسک تال و ناشیرینن "دورن له میهره بانی خواوه". له سوورته تی (۹۹/۱۱) دا نه فهرموی: (و اتبعوا فی هذه لعنة و يوم القيامة بس الرشد المرفود).

خوا نیعمهت گه لیکی به خشی به موسا:

۴۳: ولقد آتينا موسى الكتاب من بعد ما اهلكنا القرون الاولى * بی گومان پاش نه وهی گه لانی روژگاری پیشوومان فهوتاند گه لانی (نوح، عاد، سه موود، لوط، هتد) کتیبی تهوراتمان به موسا دا * بصائر للناس * تا بو مردم بیته نورو رووناکي دل هکان * وهدی ورحمة نعلهم تذکرون * وه بیته ری نیشاندروو میهره بان به شکو ناموژگاری پی وه رگرن * وما کنت بجانب الغربی * نه ی پیغه مبهه * تو له به شخی خورثاوی کیوی تووردا نه بووی * إذ قضا الی موسى الامر * کاتی که فرمانی په یامبه ره تیمان به موسا دا ۴۴: وما کنت من الشاهدين * وه تو له ناماده بووانیش نه بوویت تا روودا وه کیان بو بگریته وه ۴۵: ولکن انشانا قرونا فتطول عليهم العمر * وه به لام نیغه خه لکانیکی زورمان دروست کردن ثینجا ته مه نی زوریان رابوارد جا په یمانی خویان له بیر کرد نیغه ش وه حی و سروشمان بو کردیت که بیدارو هوشیاریان بکپیته وه * وما کنت ثابوا فی اهل مدین تسوا عليهم اياتنا * وه تو هیچ کات له ناوخه لکی شاری مه دیه نه نه بوویت ثایه ته کانی نیغه یان به سه را نه خوینیته وه تا بلین: له وانه وه هوالی موسا وهرده گری و بوامنی ده گپیته وه * ولکن کنا مرسلین * وه به لام نیغه مبهه رانمان ناردوه، تو شمان بو ناوخه لکی مه ککه ناردو، نه وه دنگ و باس و هه والانه مان پیدایت بویمان ده گپیته وه ۴۶: وما کنت بجانب الظور إذ نادیت * وه تو نه ی پیغه مبهه * له ته نیشستی کیوی تووریشدا نه بوویت کاتی که موسا مان بانگ کرد و قسه مان له گه ل کرد * ولکن رحمة من ربک * به لام نه مه ش هه میهره بانی و به زه بییه ک بوو له لایه ن په روه ردا گرت وه که تو مان لی ناگادار کردی * لتذر قوما ما اتاهم من نذیر من قبلک * تا گه لیک واته: هوزی قوره ش بیدار بکپیته وه بیان ترسیینیت که له پیش تووه هیچ ترسینه ریکیان بو نه هات بوو * نعلهم تذکرون *

فَلَمَّا جَاءَهُمْ مُوسَى بِآيَاتِنَا يَنْتَبِهَاتٍ قَالُوا مَا هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُفْتَرٍ وَمَا سَمِعْنَا بِهَذَا فِي آبَائِنَا الْأَوَّلِينَ ﴿٣٦﴾ وَقَالَ مُوسَى رَبِّي أَعْلَمُ بِمَا لَهْدَيْ مِنَ عِنْدِهِ وَمَنْ تَكُونُ لَهُ عَرْقَبَةُ الدَّارِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ ﴿٣٧﴾ وَقَالَ فِرْعَوْنُ يَتْلُو آيَاهَا الَّتِي لَمْ آخُذْ بِهَا لَكُمْ مِنْ آيَاتِهِ غَيْرَ فَأَوْفِدَ لِي بِهِنَّ مَنْ عَلَى الطَّيْنِ فَاجْعَلْ لِي صَرْحًا لَعَلِّي أَطْلُعُ إِلَى إِلَهِ مُوسَى وَإِنِّي لأظنُّهُ مِنَ الْكَذِبِينَ ﴿٣٨﴾ وَاسْتَكْبَرَ هُوَ وَجُوعُهُ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَظَنُّوا أَنَّهُمْ إِلَانَا لَا يُرْجَعُونَ ﴿٣٩﴾ فَأَخَذْنَاهُ وَجُوعَهُ، فَنَبَذْنَاهُمْ فِي الْيَمِّ فَأَنْظَرْتِمْ كَيْفَ كَانَتْ عَرْقَبَةُ الظَّالِمِينَ ﴿٤٠﴾ وَجَعَلْنَاهُمْ أَيْمَةً يَكْعُوثُ إِلَى الْكَارِ وَيَوْمَ الْقِيَمَةِ لَا يَنْصُرُونَ ﴿٤١﴾ وَاتَّبَعْنَاهُمْ فِي هَذِهِ الدُّنْيَا لَعْنَةً وَيَوْمَ الْقِيَمَةِ هُمْ مِنَ الْمَقْبُوحِينَ ﴿٤٢﴾ وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ مِنْ بَعْدِ مَا أَهْلَكْنَا الْقُرُونَ الْأُولَى بَصَائِرَ لِلنَّاسِ وَهُدًى وَرَحْمَةً لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٤٣﴾

أرسلت إلنا رسولا * نه و جا بلین په روه ردا گاری نیغه! بوجی پیش نه سزایه په یامبه ریکت بو نه نار دین * فنتبع آیاتک و نکون من المؤمنین * تا په پیره وی له ثایه ته کانت بکه یان و له ریزی بروادارانی شدا بووینایه، واته: تو مان نارد له لایان تا بیانوو و هیچ قسه یه کیان نه مینی.

عینادی خوانه ناسان:

۴۸: فلما جاءهم الحق من عندنا * جا کاتیک که نه مهق و راستیه یان بو هات له لایه ن نیغه وه، واته: کاتی پیغه مبهه * موحه مبهه دیان بو هات به قورثانه وه * قالوا لولا أوتی مثل ما أوتی موسى * وتیان: بوجی نه درا به نه و چه شنی نه وهی درا به مووسا له مؤعجیزات * أولم یکفروا بما أوتی موسى من قبل * ثایا نه وانه له پیش تووه بی بروا نه بوون به وهی که به مووسا و (عیسا) درا! * قالوا سحران تظاهرا * وتیشیان: نه دوانه - قورثان و

تهورات - دوو جادوون په یدابوون وهردوو پشتگیری یه کتر نه کهن
قورثان ددان نه نیت به ته وراتدا، نه میش ددان نه نیت به ودا، نیت
له راستیه وه ژوردوون ﴿وقالوا انا نکل کافرون﴾ و تیشیان نیمه
باوه رمان به هیچ کامیان (تهورات) و (قورثان) نییه ﴿۴۹﴾: نل شاتوا
بکتاب من عند الله ﴿له وه لامیاندا پیمان بلل: نيوه نامه یه کی تر

خواه نامه کان لیان موسلمان ده بی:

﴿۵۲﴾: الذين اتيناهم الكتاب من قبله ﴿ثو كه سانه ی كه له پیش
قورثاندا نامه ی (تهورات و ئینجیل) مان پی به خشین ﴿هم به
نومنون ﴿هه یانه باوه به موحه ممد ﴿ده ینیت، چونکه
له نامه کانیدا باسی خوی و هم ئایینه تازه یه ی هاتووه ﴿۵۳﴾: وإذا
بتلى عليهم قالوا انا ناكلهم هه کاتیکیش قورثانیان بو بخوینریته وه
خیرا نه لین: پرومان پی هیئا ﴿له الحق من ربنا﴾ به راستی
ثو هه قیه له لایه ن په روهر دگارمانه وه پیمان راگه یه نراوه ﴿انا
کنا من قبله مسلمین﴾ که نیمه پیش نه ویش که بیته خواری هه
ملکه چ و موسلمان بووین ﴿۵۴﴾: اولئك يؤتون اجرهم مرتین
سا صبروا ﴿نا نه وانه به هو ی نارامی و خوگر بیانه وه دوو جار
پاداشت دهرینه وه ﴿ویدعون بالحسنة الستة﴾ وه به چاکه ش
به ره لستی کاری خراپه ده کهن ﴿ومما رزقناهم ینتقم﴾ و
له وه یش پیمان به خشین، ده به خشن ﴿۵۵﴾: وإذا سعوا
للغیر أغرخوا عند هه که قسه ی بیهووده ده بیسن، و رووی
لی وهر ده گنیرن ﴿وقالوا انا اعمالنا وکم اعمالکم﴾ به نه فامان
ده لین: کاروکرده ی خو مان بو خو مان و، کاروکرده ی نیوه یش
بوخوتان ﴿سلام علیکم لا یبعی الجاهلین﴾ سلاوتان له سه ربیت،
نیمه نامانه وی به گز نه زانانا برؤین و، راو بوچوونی نه وانمان
نییه دیاره مه به ست بهم سلاوه، سلاوی دوور که وتنه وه یه لیان،
نه ک سلاوی خو شه ویستی و نزیکیوونه وه. نزیکی (۲۰) که سی له
گاوره کانی (حه به شه) هاتنه لای پیغه مبهرو ﴿پیکه وه له مزگه وندا
دانیشن، چ قسه و پرسیارکیان هه بووکر دیان، پاشان بانگی کردن
بولا ی نیسلام و هندی قورثانی بوخویندنه وه نه و جا زور گریان،
پاشان موسلمان بوون، جاکاتی که هه ستان (نه بووجه هل) یان
بی گه بی و، هندی قسه ی هه له و بی جی له گه ل کردن له خهم و
خه فته ی نه وه که بروایان هیئاوه، نه وانیش وتیان: ((سلام علیکم
لانجاهلکم، لنا مانحن علیه ولکم ما اتمم علیه)) ئینجا ئایه تی:
(الذين آتیناهم الكتاب... لا یتغی الجاهلین) هاته خواری. ته فسیری
(ئیین که سیر).

پیغه مبه ریش ٱٱ بن ئیزنی خوا رینمایه که سی پی ناکریت:

﴿۵۶﴾: انک لا یهدی من اُحبت ﴿بی گومان توناتوانی نه ی
پیغه مبه ر ٱٱ که سی بخه یته سه ر رنی راست و بروا هیئا که
بوخوت خوشت بو ی هه رچه نده هه و و ته قالای له گه ل بده یت
﴿ولکن الله یهدی من یشاء﴾ به لام خوا رینمایه هه که سی خوی

وَمَا كُنْتَ بِجَانِبِ الْفَرْقِ إِذْ قَضَيْتَ إِلَىٰ مُوسَىٰ الْأَمْرَ وَمَا كُنْتَ
مِنَ الشَّاهِدِينَ ﴿٥٦﴾ وَلَكِنَّا أَنشَأْنَا قُرُونًا فَطَوَّلَ عَلَيْهِمُ
الْعَمْرُ وَمَا كُنْتَ تَأْوِيهِمْ أَهْلَ مَدْيَنَ تَتْلُوا عَلَيْهِمْ
آيَاتِنَا وَلَكِنَّا كُنَّا مُرْسِلِينَ ﴿٥٧﴾ وَمَا كُنْتَ بِجَانِبِ
الطُّورِ إِذْ نَادَيْنَا وَلَكِنْ رَحِمْنَا مَن رَّيكَ لِنَشْذَرَ قَوْمًا
مَّا آتَيْنَاهُمْ مِنْ نَّذِيرٍ مِّن قَبْلِكَ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٥٨﴾
وَلَوْلَا أَن نُّصِيبَهُمْ مُّصِيبَةً يَوْمَ الْقَدَمَتِ آتَدِيهِمْ فَيَقُولُوا
رَبَّنَا لَوْلَا أَرْسَلْتَ إِلَيْنَا رَسُولًا فَنُتَّبِعَ آيَاتِكَ وَنَكُونَ
مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٥٩﴾ فَلَمَّا جَاءَهُمُ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِنَا قَالُوا
لَوْلَا أَوْفَىٰ مِثْلَ مَا أُوفَىٰ مُوسَىٰ أَوْ لَمْ يَكْفُرُوا بِمَا أُوفَىٰ
مُوسَىٰ مِن قَبْلُ قَالُوا سِحْرَانِ تَظَاهَرَا وَقَالُوا إِنَّا بِكُلِّ كَفْرٍ
﴿٦٠﴾ قُلْ فَأْتُوا بِكِتَابٍ مِّنْ عِنْدِ اللَّهِ هُوَ أَهْدَىٰ مِنْهُمَا أَتَبِعُهُ
إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٦١﴾ فَإِن لَّمْ يَسْتَجِيبُوا لَكَ فَاعْلَمْ
أَنَّمَا يَتَّبِعُونَ أَهْوَاءَهُمْ وَمَن أَضَلُّ مِمَّنْ اتَّبَعَ هَوَاهُ بَغْوَ
هُدًى مِّنْ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿٦٢﴾

بیجگه له تهورات و قورثان له لایه ن خواوه بیئن ﴿هر اهدی منما
أتبعه ان کتم صادقین﴾ که له ههردوکیان باشر ریگه نیشان بدا،
نه و جا منیش په یهرو ی لی ده که م نه گهر راست نه کهن نه و دووانه
جادوون ﴿۵۰﴾: فان لم يستجيبوا لك فاعلم انما يتبعون اهواءهم
خو نه گهر وه لامیان نه دایته وه نه یان توانی نامه یه کی تر بیئن نه وه
بزانه که نه وانه هه په یهرو ی له ثاره زووی خو یان نه کهن ﴿من
أضل ممن اتبع هواه بغر هدی من الله﴾ چ که سی گومراره له و
که سه ی په یهرو ی هه و او ثاره زووی خوی کردووه، بی نه ووی هیچ
رینوینیکی له خواوه هه بی...؟ ﴿ان الله لا یهدی القوم الظالمین﴾
به راستی خواش رینوینی گلی سته مکاران ناکات ﴿۵۱﴾: ولقد
وصلنا لهم القول ﴿به راستی په یامی قورثانمان یه که له دوا ی یه که
پی گه یاندوون هه ندیکی له شوین هه ندیکی ﴿لعلهم یذکرون﴾
به شکو بیر بکه نه وه و ناموزگاری وهر یگرن.

دنیا ویستان و دوستانی قیامت:

۶۰: وما أوتيتكم من شيء فمتاع الحياة الدنيا وزينتها * وه هر شتیکتان پی به خشراره له مال و زن و مندا و کلا و خویشی و جوانی ژبانی ثم دونیایه یه و دهر و ما عند الله خیر و ابی *

وَلَقَدْ وَصَّلْنَا لَهُمُ الْقَوْلَ لَمَّا هُمْ يَنْدَكُرُونَ ﴿٥٦﴾ الَّذِينَ ءَاتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِهِ هُمْ بِهِ يُؤْمِنُونَ ﴿٥٧﴾ وَإِذَا نُنَادِيهِمْ قَالُوا ءَآمَنَّا بِهِ ؕ إِنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّنَا ؕ إِنَّا كُنَّا مِنْ قَبْلِهِ مُسْلِمِينَ ﴿٥٨﴾ أُولَٰئِكَ يُؤْتُونَ أَجْرَهُمْ مَرَّتَيْنِ بِمَا صَدَقُوا وَبَدَّوْنَ بِالْحَسَنَةِ السَّيِّئَةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ ﴿٥٩﴾ وَإِذَا سَمِعُوا اللَّغْوَ أَعْرَضُوا عَنْهُ وَقَالُوا لَنَا أَعْمَلُنَا وَلَكُمْ أَعْمَلُكُمْ سَلَمٌ عَلَيْكُمْ لَا نَبَغِي الْجَاهِلِينَ ﴿٦٠﴾ إِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ وَلَٰكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ ﴿٦١﴾ وَقَالُوا لَإِن نَّبَعِ الْمُدَيِّنَ مَعَكَ نَخْطِفُ مِنْ أَرْضِنَا أَوْ لَمْ نُمَكِّنْ لَهُمْ حَرَمًا ؕ إِنَّمَا نَجْحُ إِلَيْهِ نَمَرْتُ كُلِّ شَيْءٍ وَرَزَقْنَا مِنْ لَدُنَّا وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٦٢﴾ وَكَمْ أَهْلَكْنَا مِنْ قَبْلِكَ بِطُغْرَتٍ مَعِيشَتَهَا فَيَٰلَكَ مَسْكَنُهُمْ لَمَّا تَشْكُرُ مِنْ بَعْدِهَا ؕ إِلَّا قَلِيلًا لَّوْكَ تَأَخَّرُ الْوَرِثَةُ ﴿٦٣﴾ وَمَا كَانَ رَبُّكَ مُهْلِكَ الْقُرَىٰ حَتَّىٰ يَبْعَثَ فِي أُمْنَاهَا رَسُولًا يُخَالِفُكُمْ ؕ إِنَّا إِنَّمَا نَمُوتُ إِلَيْكَ الْقُرَىٰ ؕ لَا وَأَهْلُهَا ظَالِمُونَ ﴿٦٤﴾

وه نهوهی لای خواجه چاکترو ماوه دارتره بۆتان * أفلا تعقلون ده ثایا له وهش تی ناگه و ژیرنابن!؟ ۶۱: أفمن وعدناه وعدا حساسه لانه ثایا نهوکه سهی به ییئیکی چاکمان پی داوه، نهو که سه پییشی دهگات، وه که به ههشت و رۆزی نه براوه * کس متعده متاع الحیاة الدنيا و زینتها * وه کو که سیکه که به کالای ژبانی دونیا به هر مه ندمان کردوه * ثم ما یوم القیامة من النحسین * له پاشا نهوکه سه له رۆزی قیامتدا له ناماده کراوان ده بیت بۆ سزاو تولهو نه شکه نهجه ۶۲: و یوم یضاهیه نقول أن سرکاء الدین کنتم یزعمون * باسی حالی هاوبهش دانه ره کانیش بکه، نهو رۆژه خوا بانگیان لی نه کات و نه فهرموی: له کوین نهو بت و خویانه تان که پیتان وابوو شهریک و هاوبه شی منن؟ ۶۳: قال الذین حق علیهم الدین جا له و لاما نه وانهی که بریارو فهرمانی سزا له باره یانه وه دهر جووه، واته: (سه رۆکه کان) به خه جاله تییه که وه نه لین: ربنا عذاب الذین اذیننا * نهی پهروه دگاری ئیمه! نه مانه هر نهو

بیه وئی دهکا * و هو اعلم بالمهتدين * خویشی زاناره به وانه که ریباری هیدایهت دهگرن، نهو خوئی نه زانی کی شایسته ی هیدایه ته و ناماده یی تیدایه. ثم راستییه له گه لی ثایه تدا روون کراوه ته وه، له وانه: فهرمایشتی (ان تحرص علی هداهم فإن الله لا یهدی من یضل...) وه فهرمایشتی: (ومن یرد الله فتنته فلن تملک له من الله شیئا أولئک الذین لم یرد الله أن یطهر قلوبهم...) ئیمامی (بوخاری) و (موسلیم) یش نه لین: ثم ثایه ته سه بارهت به (نه بو تالیب) هاتووه، نهو وه بو په یامبه ر زور داوای لی کرد پروا بینی و، هه ولیکی زوری شی له گه لدا، به لام بی که لک بو و هر پروای نه هینا! جا خوای گه وره یش نهو ثایه ته ی به گوئی په یامبه رادا ۵۷: و قالوا ان نبع الهدی معک نتخطف من أرضنا * بتپه رسته کانی مه کهه و تیان: نه گهر په پیره وی له دینه که ی تو بکه ین نهوا له سه رثم زه ویی و ناوچه ی خو مانده دهر فینرین * لم نمکن لهم حرما * نه دی ئیمه نه وانمان له حهره میکی هیمن و ثارمدا جی نه کردو ته وه له م کاتی بی پروا یییه یاندا ئیدی نه گهر شوین ثانی موحه مده * بکه ون چون دهر فینرین * حبر اینه سران کل شی رزقا من السماء * جوړه ها به روو بوومی بو کو نه کریته وه بوئی نه هیتر، نهو هه موویشی رزق و رۆزییه له لایه ن ئیمه وه له و جیگا بی دهرامه ته د بۆیان دیت * و لک ترجمه د یعمر: به لام زور به یان ثم راستییه نازان.

پاش هاتنی پیغه مبه رانیش گوند گه لیک به قر جوون:

۵۸: و کم اهلک من قبلک من عتسها * نه مانه په ند وهر ناگرن له چاره نووسی گه لانی تر، نه گهر نا شارو ناوایییه کی زورمان له ناو برد، که له بهر زوری رزق و رۆزی مه ست و سه رخوش ببوون * فلنک مساکنکم لم سکن من بعدکم الا قلنا * نه مهش خانوو به ره کانیانه به ویرانی ماوه ته وه له دوا ی تیا چوونیشیان کاتیکی که م نه بی که سی له وی نیشته جی نه بووه * و لک ترجمه د الوار لیس: هه ر ئیمه خو مان بووینه میراتگریان چونکه که سیان نه ما ۵۹: و ما کان ربک مهلک القرى * پهروه دگاری تو به ناهق شارو گونده کانی ویران نه کردوون * حتی یبعث فی امینا رسولا یتلو علیهم احسانا * هه تا له گه وره دپییه که یاندا په یامبه ریکی دهنارد، ثایه ته کانی ئیمه یان به سه را بخوینیته وه * و لک ترجمه د القرى الا واهلیها ظالمون * هه رگیز ئیمه به ناهق ناوایییه کانمان کاو له نه کردوون، مه گهر خه لکه که ی دهستیان دایته سته مکاری، واته: مه گهر کاتی په یامبه رانمان بۆناردین و به گوئیان نه کردین.

بحسب الفرحین چونکه خوا پیاوایی دهییه بازی خویش ناوی
۷۷: و ابغ فماتاک الله الدار الآخرة له خوا بترسه.. ههول
بده له و مال و دارایییهی که خوا پئی به خشییویت نه و دونیای
خوت رژی دواپی پی به دهست بیته و لا تس نصیبک من
الدنیا بهش و بارهی حاللی خویششت له و دونیایه له بیرمه که

إله غير الله تأتیکم بلبل تسکون فیه بیجگه له خوا، خوییه کی تر
هیه، بتوانی شه و گارتان بۆ پیش بیئی!
تا به وینه وه و ئاسوده ببین تیا یا؟" افلا حصرده ده نایا
هه لهی خوتان نابین له به رهستنی غیری خودا؟! ۷۳: و من
رحمته جعل لکم اللیل والنهار بی گومان هه رکامیکیان نه پریتته وه
و درژه بکیشتی، ئیوه توووشی زیان نه بین، به لام له ره حمهت و
میهره بانی خوییه که شه و رژی بۆ دانان و، یه که له دوا یه که دین
و ده رۆن لستکرافیه تا له شه ودا به وینه وه و به ئاسوده
دانیشتن و، له و ژان و نازاره رزگار بین که به رۆژا تووشتان ده بییت
و لتبتغوا من فضله بۆته وهی که له رۆژدا بژیوی و، رزق و رژی
و ده دهست بیئن، بۆیه شهوی به تاریک دروست کردوه، رژی به
رووناک و لتعلکم شکرون به شکوشو کرانه شم بکه ۷۴:
و یوم سادیم فیقول ان شرکم الذین کنتم تسمون بییری نه و
رژه بکه وه که خوا بانگیان نه کات و پیان نه فهرموئ: نه وه کوان
نه و خویانهی که گومان تان و ابو هاویه شی من بن؟! دیاره هیچ
و ده لامیان نابیت، ئینجا خوی گه وه نه فهرموئ: ۷۵: و بعد
من کل امة شهید: ئیمه له ورژه دا له هر ئومه تیک شایه تیک
"به یامبه ریگ" دینین "شایه تییان له سه ره دات" و تنبها حوا
برحانکم دوا شایه تییه که.. پیان نه لین: ئادهی به لگی خوتان
بیئن له سه ره نه وه "که نه تانوت: خوا هاوه لی هیه" و تنعموا ان
الحق الله ئینجا نه و رژه به چاکی نه زان که هه ق به خودایه و،
هیچ شه ریکه نییه و سمر عیم سادو شتون و نه وه درو کاره
ناره وانه که هه لیان ده به دهست بۆ خوا، لیان بزر ده بییت.

قُلْ اَرَأَيْتُمْ اِنْ جَعَلَ اللَّهُ عَلَيْكُمُ الْاَيْلَ سَرْمَدًا اِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ
مِنْ اِلَهٍ غَيْرِ اللَّهِ يَأْتِيَكُمُ بَصِيْرًا اَفَلَا تَسْمَعُوْنَ ﴿٧٦﴾
قُلْ اَرَأَيْتُمْ اِنْ جَعَلَ اللَّهُ عَلَيْكُمُ النَّهَارَ سَرْمَدًا اِلَى
يَوْمِ الْقِيَمَةِ مِنْ اِلَهٍ غَيْرِ اللَّهِ يَأْتِيَكُمُ بَلْبِلٌ تَسْكُنُوْنَ
فِيْهِ اَفَلَا تَبْصُرُوْنَ ﴿٧٧﴾ وَمِنْ رَحْمَتِهِ جَعَلَ لَكُمُ الْاَيْلَ
وَالنَّهَارَ لِتَسْكُنُوْا فِيْهِ وَلِتَبْتَغُوْا مِنْ فَضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُوْنَ
﴿٧٨﴾ وَيَوْمَ يَنَادِيْهِمْ فَيَقُوْلُ اَيْنَ شُرَكَاءِى الَّذِيْنَ كُنْتُمْ
تَزْعُمُوْنَ ﴿٧٩﴾ وَتَزْعُمُوْنَ مِنْ كُلِّ اُمَّةٍ شَهِيدًا فَقُلْنَا
هَاتُوا بُرْهٰنَكُمْ فَعَلِمُوْا اَنَّ الْحَقَّ لِلَّهِ وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوْا
يَفْعَلُوْنَ ﴿٨٠﴾ اِنْ قُرْءُوْنَ كَانَتْ مِنْ قَوْمٍ مُّوسَى فَبَعَثَ
عَلَيْهِمْ وَاٰلَيْنَهُ مِنَ الْكُتُوْبِ مَا اِنْ مَفَاتِحُهَا لَتَنُوْا بِالْعَصْبَةِ
اُولَى الْقُوَّةِ اِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ لَا تَقْرَحُوْا اِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْفَرِحِيْنَ
﴿٨١﴾ وَابْتَغِ فِيمَا اٰتٰكَ اللَّهُ الدَّارَ الْاٰخِرَةَ وَلَا تَنْسَ
نَصِيْبَكَ مِنَ الدُّنْيَا وَاَحْسِنْ كَمَا اَحْسَنَ اللَّهُ اِلَيْكَ
وَلَا تَبْتَغِ الْفَسَادَ فِى الْاَرْضِ اِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُفْسِدِيْنَ ﴿٨٢﴾

"واته: به شی خوت له حال و زه لال رابویره" (عه بدولای کوری
عومه) چه ند جوان نه لی: نه وهنده ههول بۆ دونیا بده، و ابزانه
هه ره ده مینیت و نامریت، وایش تی بکۆشه بۆ نه و دونیات و ابزانه
سبه بیئی ده مریت و احسن کما احسن الله ایلک خوی گه وه
چاکه ی له گه ل تۆ کردوه، ده سا تۆش له گه ل خه لکدا چاکه خواز
به، واته: له و سامان و دارایییه که خوی گه وه پئی داویت چاکه
بکه و لا تبغ الفساد فی الارض وه له م سه ره زو بییه دا مه که وه
شوینی فسادو کاری به ده فیری: ان الله لا یحب المفسدین
چونکه خوا خراپکارانی خویش ناویت ۷۸: قال انما اولیته
علی عیم عندی که چی دوا نه و ئاموژگارییه، قاروون وتی:
نه و مال و سامانه که من هه مه، هه مووی به هوئی زانیاری و زانستی
خومه وه پیم دراوه، واته: من هه رخوم شایسته ی نه و هم و او لم
علم ان الله قد اهلك من قبله من القرون باشه و نه و قسانه
نه کات مه گه ره نه یزانیوه که خوا پیش نه و خه لکیکی زوری له ناو

قاروون یاخی بوو و دۆراندی:

ئینجا خوا داستانی قاروون دینیت بۆته وانه ی که به هوئی مال
و سامان و دارایییه وه له سنوور ده ره چن و، نه فهرموئ: ۷۶: ان
قاروون کد من قوم موسی به راستی قاروون له گه ل و خویشانی
مووسا بوو زو ریک له زانیان ده لین: ئاموژای بووه و فیه علیه
جا شو لی له لکیشان به هوئی مال و سامان و دارایییه که وه پئی
دراوو خوی گیف کرده وه خوی لی گۆرا به رامبهریان و نه وه
من الکفور ما ان مفا تحه لتنوا بالعصبه اولی القوه و نه وهنده
که نه جینه و سامانمان پی دابو که هه لگرتنی کلله کانی قاسه که ی
کومه لکیکی زو ره هیزی شه که ت ده کرد و اذ قال له قومه لا تفرح
نه وه بوو خوی ده رخست و به شتیکی سه مه ره ش خوی هاته پیش
چاو، کاتی هه ندی له خزمانی خوی پیان وت: نه م خویشی و
شادییه تیکه لی ده عیه و فیز مه که وه هه ق پیشیل مه که ان الله لا

بردووه ﷺ من هو أشد منه قوة وأكثر جمعا ﷻ كه له وزور به هيزترو زاناترو سامان زورتربوون؟ دياره پاشه رۆزى ئه وېش هه رده بى وهك ئه وان بى ﷻ ولا يسأل عن ذنوبهم الجرمون ﷻ له رۆزى قيامه تدا خوا پرسىيار له گوناهاه كانى تاوانباره كان ناكا بو زانىنى خوى، چونكه خوا زانست و عىلمى به گوناهاه كانيان ههيه وه دهست

قَالَ إِنَّمَا أُوتِيتُهُ عَلَىٰ عِلْمٍ عِنْدِي ۖ أَوَلَمْ يَعْلَم أَنَّ اللَّهَ قَدْ أَهْلَكَ
مِنْ قَبْلِهِ مِنْ الْقُرُونِ مَنْ هُوَ أَشَدُّ مِنْهُ قُوَّةً وَأَكْثَرُ جَمْعًا
وَلَا يُسْئَلُ عَنْ دُونِهِمُ الْمُجْرِمُونَ ﴿٧٨﴾ فَخَرَجَ عَلَىٰ قَوْمِهِ
فِي زِينَتِهِ ۖ قَالَ الَّذِينَ يُرِيدُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا بَلِّغْنَا
مِثْلَ مَا أُوتِيَ قُرُونُ إِنَّهُ لَذُو حَظٍّ عَظِيمٍ ﴿٧٩﴾ وَقَالَ
الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ وَيَلَكُمْ ثَوَابُ اللَّهِ خَيْرٌ لِمَنْ ءَامَنَ
وَعَمِلَ صَالِحًا وَلَا يُفْلِحُهَا إِلَّا الصَّابِرُونَ ﴿٨٠﴾ فَخَسَفْنَا
بِهِ وَبَدَارِهِ الْأَرْضَ فَمَا كَانَ لَهُ مِنْ فِئَةٍ يَنْصُرُوهُ مِنْ دُونِ
اللَّهِ وَمَا كَانَ مِنَ الْمُنتَصِرِينَ ﴿٨١﴾ وَأَصْبَحَ الَّذِينَ تَمَنَّوْا
مَكَانَهُ بِالْأَمْسِ يَقُولُونَ وَيَكَاثُرُ اللَّهُ يَسْطُرُ الرِّزْقَ لِمَنْ
يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَيَقْدِرُ لَوْ لَا أَنَّ مِنَ اللَّهِ عَلَيْنَا لَخَسَفَ بَنَاءُ
وَيَكَانَهُ لَا يُفْلِحُ الْكَافِرُونَ ﴿٨٢﴾ تِلْكَ الْأَذَىٰ الْأُخْرَىٰ يُجْعَلُهَا
لِلَّذِينَ لَا يُرِيدُونَ عُلُوًّا فِي الْأَرْضِ وَلَا فَسَادًا ۖ وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ
﴿٨٣﴾ مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ خَيْرٌ مِنْهَا وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَلَا
يُجْزَىٰ الَّذِينَ عَمِلُوا السَّيِّئَاتِ إِلَّا مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٨٤﴾

به جی دهیان خاته ناگرموه ﴿ ۷۹ ﴾ : فخرج علی قومه فی الدنیا
 ئینجا رۆژیکێ قاروون خۆی سازداو لهو پەڕی تهنه نه و جوانی و
 رازاویدیدا دەرچوو بۆ ناو هۆزه که ی ﴿ قسالت الذین یسعون فی الدنیا ﴾
 الدنیا ﴿ ئەوانه ی که تهنه ژانی دنیایان دهوێست وتیان : ﴿ ۸۰ ﴾ :
 لیت لنا مثل ما اوتی قارون ﴿ ئە ی خۆزگه ! ئیمه ش ئەوهنده ی
 قاروون سامان وده سه لاتمان پێ درا با ﴿ ایله لده حیض عظیم ﴾
 به راستی ئەو به ختیکی گه وری ههیه له ساماندا ﴿ ۸۰ ﴾ : قال
 الذین اوتوا العلم ﴿ ئەوه قسه ی نه فامه کان بوو ! به لām ئەوانه یان
 که زانستیان له لایه ن خواوه پێ درا بوو ، واته : ﴿ زاناکانیان ﴾ وتیان :
 وبلکم ثواب الله خبر لمن آمن و عمل صالحا ﴿ واز له و قسانه
 بێنن .. هاوارو وای بۆ ئیوه ئەوه چی ئەلێن ؟ پاداشتی خوا زۆر
 چاکتره بۆ ئەو که سه ی که برۆای دامه زراوی هیناوه کاری چاکی
 ئەنجام داوه تا ئەو وه زعه ی قاروونه ﴿ ولا یلقاها الا الضال سون ﴾
 به لām ئارامگران نه بن ، ئەو یاداشه دهستی که سه تر ناکه و ی .

قاروون سەرو مائى چوو بەناخى زەويدا:

[illegible]

خوا به ههق بناسه و کاری خۆت بکه:

۸۵: ان السعي فرض عليك ان تراكب إلى معاد : ئىنجى
بۇ دىخۇشى پەيامبەر ﷺ ۋاھۇلانى ئەفەر موۋى : بە راستى ئەو
زاتەى خوئىندىن ۋەگە ياندن ۋە كار پىكردىنى قورئانى لەسەر واجب
كرديت، ھەر ئەو زاتەش دەتگىرپتە ۋە بۇ جىيى لەدايك بوونت
(شارى مەككە) .. ديارە ئەمە موژدەى فەتھى مەككەيە، ۋە ئەم
تەفسىرە راى (ئىبن عەبباس) ە، كە پىشە ۋا بوخاريش دەبھىنى،
جا بۇ زىادە زانىارى تۆش دەتوانى سەيرى تەفسىرى (ئىبن
كەسىن) بكەى. ئەوانە بەيغەمبەريان ئەوت تۆ گومرايت، بۇيە

خواه فرمودی: «قل ربی أعلم من جاء بالهدی» بلی: هر
پروهر دگاری من له همو وکس زانتره که کی هاتوو به رینمای
و هیدایهت: «ومن هو فی ضلال مبین» وه کیش له گومرای و
سهر لیثیواوییه کی ناشکرا دایه: «۸۶: وما كنت ترجوا أن تأتي
إلیک الکتاب إلا رحمة من ربک» تویش نهی موحه ممد
هرگیز به ته مای نه م قورثانه نه بوویست بؤت بنیژی، به لام
ره حمته می پروهر دگاری تو وای خواست، بی پرواکان پییان خوش
بوو که په یامهر نه رمیه کیان نیشان بدات له گهل خواکانیاندا،
جاخواس فرمودی: «فلا تكون ظهرا للکافرين» ساتوش
هرگیز پشتیوانی له کافرو بی پروایان مه که: «۸۷: وما صدک
عن آیات الله بعد إذ أنزلت إلیک» باکافره کان ریگری نه که
له گه یاندنی ثایه ته کانی خوا، دوی نه وهی دابه زیتران بؤت
ادع إلی ربک: «بانگه واز بکه بؤلای ثایینی پروهر دگارت
تكون من الشریکین» هرگیز تو له موشریکانه مه به: «۸۸: لا تدع
مع الله إلها آخر» له گهل خوادا هانا بوهیج پرستراویکی
ترمه به: «لا اله إلا هو» چونکه جگه له وهیج پرستراویک
به هق نییه: «کل شیء هالک إلا وجهه» همو شتیکی تیا
ده چیته جگه له پروخساری پیروزی نه وهی ثایه تی: (کل من
علیها فان و یقی وجه ربک ذو الجلال و الإکرام) ۲۶/۵۵-۲۷. وه
فرمایشتی: (ولا تطرد الذين يدعون ربهم بالغداة والعشی یریدون
وجهه) ۵۲/۶. وه فرمایشتی: (واصبر نفسك مع الذين يدعون
ربهم بالغداة والعشی یریدون وجهه) ۲۸/۱۸. وه فرمایشتی:
(لذين یریدون وجه الله) ۳۸/۳۰. وه فرمایشتی: (إنما نطعمکم
لوجه الله) ۹/۷۶. وه فرمایشتی: (إلا ابتغاء وجه ربه الأعلى)
۲۰/۹۲. هر یشتگیری له ومانایه ده که.

تبیینی: (وجه) یه کیکه لهو سیفه تانهی زانایانی (سه له ف) دهیده نه
پال زاتی خوی پاک وبی خهوش وکار جوان، هر وهک نه ویش خوی
له چه ندین ثایه تدا دهیکاته سیفهت بوخوی، به لام به بی هیج
لیچوو و دهستکاری و، لیکنده وهیه که له گهل زاتی بلندی
نه ودا نه گونجیت، نیمهش هر وهک (سه له ف) نه لینی: (فتثبت له
وجها كما أثبت له نفسه، وأثبت له نفسه من غير تعطيل ولا تمثيل،
و کذا فی سائر صفاته تثبتا له ولا تمثلها بصفات خلقه، فهو -جل
وعلا- لیس کمثله شی لا فی ذاته ولا فی صفاته، ونمر جمیع آیات
وآحادیث الصفات علی ظاهرها ولا نحر فها أو نظن أن لها معنی
یخالف ما دلت علیه ظاهرها، فظاهرها مراد)، فرموده یش زور زوره
بو سه لماندنی سیفه تی (وجه) بو خوی گه وره، وهک: ((أسألك
لذة النظر إلی وجهک والشوق إلی لقاءک...))، ((لا ینغی أن یسأل

بوجه الله إلا الجنة)) السنن. عن جابر بن عبد الله قال: ((لما نزلت
هذه الآية: (قل هو القادر علی أن یبعث علیکم عذابا من فوقکم) قال
النبی ﷺ: ((أعوذ بوجهک)) فقال: (أو من تحت أرجلکم) ۶/۶۵،
فقال النبی ﷺ: ((أعوذ بوجهک)) فقال: (أو یلبسکم شیعا) فقال
النبی ﷺ: ((هذا ایسر)) رواه البخاری فی صحیحه. وه ((جنتان من
فضة آتیهما وما فیهما، وجنتان من ذهب آتیهما وما فیهما، وما بین
القوم و بین أن ینظروا إلی ربهم إلا رداء الکبر علی وجهه فی جنة
عدن)) متفق علیه. وه ((إن الله عزوجل لا ینام ولا ینغی له أن ینام
یخفض القسط ویرفعه، یرفع إلیه عمل اللیل قبل عمل النهار، وعمل
النهار قبل عمل اللیل حجابہ النور -وفی رواية أبی بکر: ((النار))
لو کشفه لأحرقت سبحات وجهه ما انتهى إلیه بصره من خلقه)) رواه
مسلم. ومعنی سبحات وجهه: (أی: نوره و جلاله و بهاؤه) مانای نه م
فرموده یه له سوورته تی (نه مل) دا نووسراوه. جا بو زیتر روون
کردنه وه ده توانی سه یری (الأسماء والصفات) ی ثیامی (به یه قی)
و (کتاب صفات الله عزوجل -صالح علی المسند) یش بکه یت.
دکتور (نه حمده الغامیدی) ماموستای وانهی عه قیده له زانکوی (أم
القری) له پروایزی (شرح إعتقاد أهل السنة والجماعة...) (لاله
کائی) بهرگی (۲) روویری (۴۵۷) دا به سه نه و دهسته وایه دا،
دهلی: (سیاق ما دل من کتاب الله عزوجل وسنة رسوله ﷺ علی أن
من صفات الله عزوجل الوجه والعین والیدین)، وه هر وهها دهلی:
(هذا المبحث من الصفات یسمیه أهل الکلام -الصفات السمعیه-
أی أنها تثبت بالسمع فقط، بخلاف الصفات السابقة، فإنها تثبت
بالسمع والعقل، وفی هذه الصفات -کباقی الصفات المتقدمة ثلاثة
مذاهب: الأول/ مذهب أهل السنة والجماعة وهو إثباتها لله عز
وجل من غیر تمثیل ولا تشبیه، الثانی/ مذهب الجهمیه والمعتزله
والأشاعرة: أولوها، فقالوا المراد بالوجه، الذات، وبالعین: العلم،
وبالید: النعمة.. الخ). الثالث/ مذهب المشبهه الذين شبهوا صفاته
-عزوجل- بصفات خلقه، وكلا المذهبین الأخيرین خاطی، فقد
أتی أصحابهما من قبل ظنهما للمشابهة بین صفات الله و صفات
خلقه، فأما المؤولون فأدای بهم ذلك الظن إلی التأویل لثلاقیع
التشابه بین الله و خلقه. وأما المشبهه فقد ظنوا أن إتفاق الصفات فی
الأسماء یستلزم إتفاقهما فی المسمیات وهذا ظن ضال. والمؤولون
فقد أثبت کل منهم لله عزوجل صفة أو إسما یشتک فی بعضها
المخلوقون مع الله عزوجل، فالمعتزله أثبتت لله أسماء منها: العالم،
والقادر ونحوها. والأشاعرة أثبتوا لله عزوجل سبع صفات هی:
العلم، والحیة، والقدرة.. الخ. والجمیع -بما فیهم الجهمیه- یثبتون
لله عزوجل (ذاتا) وهذه جمیعها توجد فی المخلوقین، فکیف یوهم

(ولقد أرسلنا نوحا إلى قومه فلبث فيهم ألف سنة إلا خمسين عاما فأخذهم الطوفان وهم ظالمون) پاش ئه ویش ئیبراهیم، و هه موو هه وه کانیشی لای ئه وان، هه ر ئه وه بوو که: گوتیان یان بیکوژن، یان بیسووتینن: (قالوا اقتلوه أوحرقوه فأجابه الله من النار...) له داستانی لووتیشدا ئه وه پری بی شرمی و یاخیببون له که له که یدا به دی ده کریت: (ولو طأ إذ قال لقومه إنکم لتأتون الفاحشة ما سبقکم بها من أحد من العالمین) پاش ئه داستانهش به په له ده رواته سه ر په یامه که ی موحه مه د ﷺ، باسی راستی و دروستی ئه و ده کات، که له گه ل ئه وه یشدا نه خوینده وار بووه (وما کنتم تتلوا من قبله من کتاب ولا تخطه بيمينک إذا الارتاب المیطلون) ئه و جا به ده ست نیشان کردنی چه ندین به لگه و نیشانه بو ده س لآت و توانای خوای گه و ره کو تایی دی.

سوننه تی خودایه ده شی ئیماندار نا قی بکریته وه:

بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: الم . واته: ئه م قورئانه هه ر له م پیتانه ریک خراوه، جا ئه گه ر ئیوه ئه ی خوانه ناس و موشریکان! نکوولی ده که ن، ده سا فه رموون وینه ی بینن: ۲: احسب الناس ان یترکوا ان یقولوا امنا وهم لا یفتنون * ئاخو موسلمانان - به تاییه تی - موسلمانانی مه که که، گومان واده به ن که ئه گه ر هه ر ئه وه نده بلین: بروامان هیئاوه، ئیتر وازیان لی ده هیئری و، نا قی نا کریته وه؟! نه خیر... شتی و نابیی و نه بووه به لکو پیویسته خه لکی موسلمان نا قی بکریته وه، له به رامبه ریشیه وه، ئارامیان ببی. ئیمامی (بوخاری) له (خه بیاب) وه ده گپریته وه ده لی: پیغه مبه ر ﷺ له سییبه ری که عبه دا عه بایه که ی خوی له ژیر سه ر نا بوو، ئیمه ش سکا لمان برده لای و گوتمان: بو داوای یارمه تی و پشتیوانیمان بو نا که ی ئه ی پیغه مبه ر؟! بو هاوارمان نابه یته لای خوا؟ پیغه مبه ر ﷺ فه رموده یه کی بویان فه رموو، ئه مه بریکیه تی: ((لقد کان من قبلکم...)) واته: بی شک به رله ئیوه هی و ا هه بوو ده هیئراو چالیکی بو هه لده کنراو توور ئه درایه نیوی، پاشان به شه قه مشار هه ر له سه رییه وه بو خوار وه ده کرا به دوو له ته وه، به شان ی ئاسن جه سته و لاشه ی داده هیئراو هه رچی گوشت و ئیسیکی هه بوو لیی ده کرایه وه، که چی هه ر له ئایینه که ی وهر نه ده گه را! سویند به خوا، ئه م ئایینه و ا سه رده که ویت که سوار له (سه نعا) وه بو (حه زره مه وت) بروا له خوا نه بی له که س نه ترسیت، یان مه گه ر ترسی گورگی هه بی که له مه رپه کانی بدات، به لام ئیوه په له ده که ن! وه هه روه ها ئه و مانایه ش که لیږده ا مه به سته له چه ند ئایه تیکی تر دا روون کراوه ته وه، وه ک:

بعض الوارد فی الخبر التشبيه، ولا یوهم البعض الآخر ذلک؟ ولو أنهم قالوا: كما أن الله ذاتا لا تشبه الذوات فذلک الله صفات لا تشبه الصفات لانتهت المشكلة وسلموا من الشذوذ والإختلاف مع سلف الأمة. له الحكم و الله تر حعون: بریار و دادوه ری هه ر شایسته ی ئه وه، هه ر بولای ئه ویش ده گپریته وه. له ئایه تی: (ولا یشرک فی حکمة أحدا) الکهف/۲۶ دا زیاتر تیشک خراوته سه ر ئه م مه سه له ی حوکم و بریاری خوایه. زور سوپاس بو خوا له (۱۰) ی زی الحجه (۱۴۱۶) ک به رامبه ر به (۱۹۹۶/۴/۲۸) له (مه ریوان) له م سووره ته بوومه وه، یارمه تی بو ته واکردنی سووره ته کانی تر هه ر له خوا ئه خوازین.

سوورته ی (عه نکه بووت) ه

مه که بییه و (۶۹) ئایه ته.

به ناوی خوای به خشنده ی میهره بان

ئه م سووره ته وه ک سووره ته مه که بییه کانی تر باسی: به کتا په رستی، په یام، زیندوو بوونه وه، پاداش و توله ده کات. ده شتوانین بلین ته وه ره که ی باسی (ئیبلا) و تا قی کردنه وه ی مروقه کانه، وه ک هه ر سوننه تیکی خوایی له م ژیا نه دا.. به تاییه تی موسلمانانه کانی مه که که که له وه پری ئه شه که نه جه و ئازاردا ده ژیان، هه ر بویه ش خه ریکه ئه و (ئیبلا) یه بیی به سه رباسی سه ره کی سووره ته که.. له ولایشه وه باسکردنی داستانی په یامبه ران هه ر بو ئه و مه به سته یه: (۱) الم * ۲: احسب الناس ان یترکوا ان یقولوا امنا وهم لا یفتنون؟ سه ر زه نشتی خه لکانی ده کات که پییان وایه ئیمان ویاوه چه ند وشه یه کی سه ر زا ره کییه، نایه وی له پیئاویا تووشی هیچ جو ره ئه زیه تیک بین، هه ر بویه به به لایه کی بچو کیش خیرا پاشگه ز دهنه وه!! : (ومن الناس من یقول امنا بالله فإذا أودى فی الله جعل فتنه الناس کعذاب الله..). سووره ته که به لا و فیتنه ی په یامبه ران له پیئاوی ئایینه که یاندا ده گپریته وه، که چو نیش خو یان راگرت و نه پسان، له (نوح) وه، ئینجا (ئیبراهیم)، پاشان (لووت، شوعه یب) ﷺ هه روه ک به سه ره اتی گه لی که لله ره ق و سه ر سه خت باس ده کات وه ک: (عاد، سه موود، قاروون، هامان. هتد).. له گه ل دیار یکردنی پاشه روژو ده ره نجامیان: (فکلا أخذنا بذنبه فمنهم من أرسلنا علیه حاصبا..). داستانی په یامبه ران وانه ی مه ردایه تی و خو راگری و، کو ل نه دان نیشان ئه دات.. نوح ۹۵۰ (ﷺ) سال بی وچان گه له که ی خوی بولای خوای گه و ره بانگ ده کا، که چی که میکی زور که مینه یان بر وایان هیئا! :

ولآت ونیشتمانی نه گه ریته وه ۷: وانشین امنواو عملوا الصالحات
نه وکه سانهش که بروایان هیئاوه کارو کرده وی چاک نه نجم
دهدن ۸: لکن رز عظیم سننهم ۹: نه وه بی گومان چاویوشی ده که یین
له گوناج و تاوانه کانیان ۱۰: ولجزینهم احسن الذی کانوا یعملون ۱۱
وه چاکتر له وهی کردوویانه، پاداشیان نه دینه وه.

إِنَّ الَّذِي فَرَضَ عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لَرَادُّكَ إِلَىٰ مَعَادٍ قُلْ رَبِّي
أَعْلَمُ مَنْ جَاءَ بِالْهُدَىٰ وَمَنْ هُوَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٥٥﴾ وَمَا كُنْتُ
تَرْجُو أَنْ يُلْقَىٰ إِلَيْكَ الْكِتَابُ إِلَّا رَحْمَةً مِنْ رَبِّكَ
فَلَا تَكُونَنَّ ظَهِيرًا لِلْكَافِرِينَ ﴿٥٦﴾ وَلَا يَصُدُّكَ عَنْ آيَاتِ
اللَّهِ بَعْدَ إِذْ أَنْزَلْتَ إِلَيْكَ الْوَحْيَ إِلَىٰ رَبِّكَ وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ
الشُّرَكَاةِ ﴿٥٧﴾ وَلَا تَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ لَا إِلَهَ إِلَّا
هُوَ كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ لَهُ الْحُكْمُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٥٨﴾

سُورَةُ الْجِنِّ كُتِبَتْ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الَّذِينَ أَحْسَبَ النَّاسُ أَنْ يُتْرَكُوا أَنْ يَقُولُوا آمَنَّا وَهُمْ لَا
يُفْقَهُونَ ﴿١﴾ وَلَقَدْ فَتَنَّا الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَلَيَعْلَمَنَّ اللَّهُ الَّذِينَ
صَدَقُوا وَلَيَعْلَمَنَّ الْكَاذِبِينَ ﴿٢﴾ أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ
السَّيِّئَاتِ أَنْ سَبِقُوا أَسَاءًا مَا يَحْكُمُونَ ﴿٣﴾ مَنْ كَانَ يَرْجُوا
لِقَاءَ اللَّهِ فَإِنْ أَجَلَ اللَّهُ لَكَ لَاقٍ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٤﴾ وَمَنْ
جَاهَدَ فَإِنَّمَا يُجَاهِدُ لِنَفْسِهِ إِنَّ اللَّهَ لَغَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ ﴿٥﴾

أم حسبتم أن تدخلوا الجنة ولما يأتكم مثل الذين خلوا من قبلكم
مستهم البأساء والضراء وزلزلوا حتى يقول الرسول والذين آمنوا
معه متى نصر الله ألا إن نصر الله قريب ۲/۲۱۴. وه له سووره تی
۳/۱۴۳. وه له سووره تی ۳۱/۴۷، وه ۳/۱۷۹، وه سووره تی ۳/۱۵۴،
وه سووره تی ۹/۱۶، له هه ندی جیگای تریشدا، هه مان مه به ست
روون کراوه ته وه. ۳: وَلَقَدْ فَتَنَّا الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِ ۚ بِهِ هه قیقه ت
نیمه نه وانه ی پش نه و انمان - وه ک نیبراهیم ی خه لیل و، چه ند
گه لیکسی دی - تاقی کردنه وه به جورها مه ینت وه لا، که چی
کولیشیان نه دا، له فهرمووده یه کی راست و دروستدا هاتوو که:
(أَشِدُّوا النَّاسَ بِلَاءِ، الْأَنْبِيَاءِ، ثُمَّ الصَّالِحُونَ، ثُمَّ الْأَمْثَلُ فَالْأَمْثَلُ، يُبْتَلَى
الرَّجُلُ عَلَىٰ حَسَبِ دِينِهِ، فَإِنْ كَانَ فِي دِينِهِ صِلَابَةٌ زِيدَ لَهُ فِي الْبَلَاءِ)).
(پشهو ته حمده). ده که وابوو هه رده بی نه زموون و تاقی کردنه وه
بی، هه رچه نه وکه سه پله ی به ریشی هه بی له نایینداریدا،
بگره تاپله ی به رزتری، نه زموونه که شی سه خت رده بی. ۴: نَعَسِرُ
اللَّهُ الَّذِينَ صَدَقُوا ۚ بِيْ گومان خوا به واقعی که سانی که راستیان
وتوو و بروایان هیئاوه دیاری ده کا، واته: تا به خه لکیان بنا سینی
و، بوخویشیان بزنان که چ پیاویکن؟ ۵: وَلَيَعْلَمَنَّ الْكَافِرِينَ ۚ
وه دروژنانیش دیاری ده کا، تابناسرین و ده رکه ون. واته: تابرواداری
راسته قینه له برواداری ناراست، بوخه لکی لیک بگریته وه ۶:
أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ أَنْ يَسْبِقُونَا ۚ يَا ثه وانه ی که
کاری خراپ و نادرست نه نجم نه دهن پییان وایه که له ده ستمان
دهر نه چن و پیشمان نه که ون و ده ربارزده بن؟ ۷: سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ
نه وانه چ داوه ری و برپاریکی خراپ نه دهن نه گهر پییان وایی.

ره نجی تیکوشه ران لای خوا زایه نابی:

۵: مَنْ كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ اللَّهِ فَإِنْ أَجَلَ اللَّهُ لَكَ لَاقٍ ۚ ته وه ی ئومیدی به
گهیشتنی دیداری خوا هه بی، با دلنابییت که کاتی دیاری کراوی
خوا هه ردیت و، ته ویش به دیداری شاد ده بییت ۶: وَمَنْ جَاهَدَ فَاسْجُدْ
اعلم ۷: وه هه رته و خوایشه زور نه و او بیسه ره "بووته ی به نه ده کانی"
زوریش زانایه "به بیروباوه رو کرداریان ۶: وَمَنْ جَاهَدَ فَاسْجُدْ جَاهِد
نفسه ۸: ته وه که خوی ماندوو بکاو "جیهاد و تیکوشان بکات
له پیناوی ثایینی خوا دا" ته وه ته نیا بو خوی جیهاد ته کات سوودو
"که لکه که ی بوخوی نه گه ریته وه"، وه که ته فهرموی: (من عمل
صالحا فلنفسه...) (۱۵/۴۵). ۹: إِنَّ اللَّهَ نَعَىٰ عَنِ الْعَالَمِينَ ۚ چونکه
به راستی خوا له ته و او ی جیهانه کان بی نیازه "پیوستی به جیهادی
هیچ که سیک نییه، به لام هه و لدان بو لابرندی درک و دل له به رده م
کومه ل و کومه لگه دا خزمه تیکی پیوسته و، که لکه که شی بو خوی و

له گه ل دایک و بابو کدا چاکه بکه:

۸: وَمَنْ جَاهَدَ فَإِنَّمَا يُجَاهِدُ لِنَفْسِهِ إِنَّ اللَّهَ لَغَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ ۚ
کرد که له گه ل دایک و بابو کدا چاکه بکا، واته: هه میسه کار چاک
بییت له گه لیاند او، خوی ماندوو بکات بو یان ۹: وَإِنْ جَاهَدَاكَ
لِتُشْرِكَ بِيْ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ ۚ ته گهر نه وان - دایک و بابو ک -
زوریان لی کردیت که تو شتی بکه یته هاوه ل و هاو به ش بوخودا،
که هیچ زانست و زانیاریه کیشیت پی نییه ۱۰: فَلَا تَطْعِمَا ۚ
ملکه چیان مه به و به گو ییان مه که ۱۱: إِلَىٰ مَرْجِعِكُمْ ۚ دلنابیان که
گه رانه وه ی هه مووتان هه ر بولای منه له روژی قیامه تدا ۱۲: فَأَنْبِتْكُمْ
بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ۚ ئینجا له ورژده دا له و کرده وانه ی نه نجمتان داوه
ئاگادارتان ته کم، هه ری که به گو یری کرده وه ی خوی پاداشت
وه ره گریته وه. (موسعه ب) ده لی: چه ند ثایه تیکی قورئان له باره ی
منه وه هاتن. جاریکیان دایکم سویندی لی خواردم که نه ئاو

۷۲/۴-۷۳. راقیه بو ئو مانایه. **۱۱:** و سلسن الله الذین آمنوا و عملوا الصالحات. به راستی خودا زور به چاکی ئه وانه دیاری ده کاو دناسی که بروایان هیناوه، دوو پرووه کانیش هه روا ئه ناسی و ئه زانی کین، واته: ئه وهی که به راستی باوه ری هینا بییت، ئه وکه سه ش که به شک و گومانه، هه ر لای خوا ناشکران.

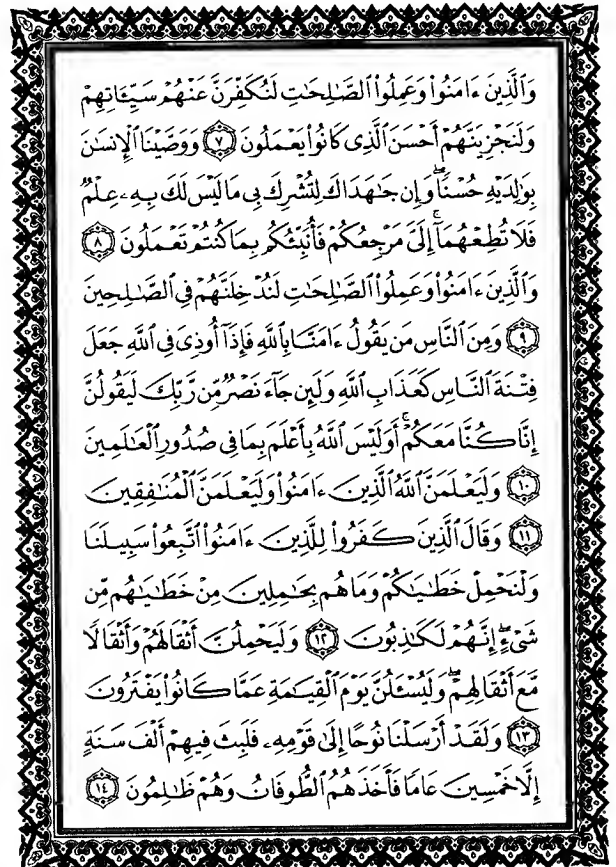
دوو پروو درۆزنه:

۱۲: و قل الذین کفروا للذین آمنوا اتبعوا سبیلنا. کافرو بی بروایانی قوره ش به بروادارانیان وت: په پره ی له ریبازی ئیمه بکه ن، واته: شوینی ئایینی ئیمه بکه ون. و نلحمل خطایاکم. ئیمه ش گونا هه کانتان بو هه لده گرین. و ما هم حاملین من خطایهم من سبیلنا. خو ناشتوان له قیامه تدا به شیکی زور که میش له گونا حیان بو هه لگرن. **۱۳:** و لیحملن الله هم و الثقالا مع الثقاله. دلنایان که گونا هی سه نگینی خویان و، هه ندی باری تریش له گه ل باری گرانی خویان هه لده گرین و ده بیته سه رباریان، واته: گونا حی ئه وانه ش دینه ملیان، چه واشه و سه رلیشیواویان کردوون. و لیسکن هم القامه عما کرا فکرون. و به راستی له رۆزی قیامه تیشدا بهر پرسیارن له و درۆده له سانه ی هه لیان به ست. نایه تی (لیحملوا أوزارهم..). **۱۶/۲۵.** پشتگیری ئه م مه به سته ئه کات.

نووچ و نه ته وه که ی:

جا بو دلدانه وه ی په یامه ر **۱۴:** و لقد أرسلنا نوحا إلی قومه. به راستی ئیمه (نوح) مان **۱۵:** و لقد أرسلنا هؤزروه له که ی خوی، بو ئه وه ی یه کتانا سینیان پی رابگه یه نیت. **۱۶:** فلبث فیهم ألف سنة إلا خمسون عاما. جا ئه ویش ئه وه بوو بی وچان قو لی هه لالی، هه زار سال - په نجا کم - له ناویاندا مایه وه و ژیا، به شه وو به رۆژ، به ناشکرا و به نه یی، تی ده کوشاو بانگی ئه کردن بو لای خوا، که چی ئه وان رۆژ له دوی رۆژ بو په رستنی بته کانیان سوورتر ده بوون. **۱۷:** فآخذهم الطوفان وهم ظالمون.

ده خۆمه وه و، نه نان ده خۆم و نه قسه شت له گه ل ده کم، ئه گه ر له ئیسلام وهر نه گه ریمه وه، جا ماوه ی سی رۆژیک به و شیوه یه مایه وه، سه ره نجام په کی که وت و بوورایه وه، پاشان (عه ماره) ی کوری ئاوی بو برد، ئه ویش هه ر خه ریک بوو نزی لی ده کردم، جا خوی گه وره نایه تی: (ووصینا الإنسان..) ی نارد خوار. (ئیمامی

موسلیم) هیناویه تی. **۹:** والذین آمنوا و عملوا الصالحات. ئه و که سانه ی وا بروایان هیناوه، چا که کانیشیان کردووه. **۱۰:** و من الناس من یقول آمنا بالله. له نیو مه ردومدا هیندی خه لک هیه ده لییت: باوه رمان به خوا هیه. **۱۱:** فآذا وادی فی الله. که چی کاتیکیش له سه رخوا ئازردا. **۱۲:** جعل فتنه الناس کعداب الله. سزا و نازاری خه لکی، گپرا وه کوسزای خوا، بو یه دوا ییش خوی بو رانا گیر ی و پاشگه ز ده بیته وه. مه به ست ومانای ئه م نایه ته وه کومه به ست ومانای: (ومن الناس من یعبدا الله علی حرف) **۱۱/۳۳**، وایه. **۱۲:** ولئن جاء نصر من ربک. ئه گه ر سه ره که وتن و پیروزییه ک له لایه ن په روه ردگارت وه هاتبا. **۱۳:** لیقولن إنا کننا معکم ده یان گوت: بی گومان ئیمه ش له گه ل ئیوه دا بووین "مه به ستیشیان هه ر ئه وه یه که له ده سته که وته جه نگیه کاندا شتیکیان ده ست که و ی. (الذین یتربصون بکم..). **۱۴/۱۶.** و نایه تی (وإن منکم لمن لیبطن..)

گوناھی خوتان له سهر خوتانه.

به لگه کانی زیانه وهی پاش مردن:

خوا ئه یه وی مه سه له ی زیندوو بوونه و یان پی بسه لینی، بویه
ئه فهرمو: ۱۹: أولم یروا کیف یدئ الله الخلق ثم یعبده

فَأَخْبَنَهُ وَأَصْحَابَ السَّفِينَةِ وَجَعَلْنَاهَا آيَةً لِلْعَالَمِينَ
﴿١٥﴾ وَإِبْرَاهِيمَ إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاتَّقُوهُ ذَلِكُمْ
خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿١٦﴾ إِنَّمَا تَعْبُدُونَ مِن
دُونِ اللَّهِ أَشْثًا وَتَخْلُقُونَ إِفْكًا إِنَّ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ مِن
دُونِ اللَّهِ لَا يَمْلِكُونَ لَكُمْ رِزْقًا فَابْتَغُوا عِندَ اللَّهِ الرِّزْقَ
وَاعْبُدُوهُ وَاشْكُرُوا لَهُ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿١٧﴾ وَإِنْ تَكْذِبُوا
فَعَدَابُكُمْ أَمْرٌ مِّن قَبْلِكُمْ وَمَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ
الْمُبِينُ ﴿١٨﴾ أَوَلَمْ يَرَوْا كَيْفَ یدئ الله الخلق ثم
یعبده ۖ إِنَّ ذَٰلِكَ عَلَى اللَّهِ یَسِيرٌ ﴿١٩﴾ قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ
فَانظُرُوا كَيْفَ بَدَأَ الْخَلْقَ ثُمَّ اللَّهُ یُنشِئُ النَّشْأَةَ الْآخِرَةَ
إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٢٠﴾ یُعَذِّبُ مَن یَشَاءُ وَیرحمُ
مَن یَشَاءُ وَإِلَیْهِ تُقْلَبُونَ ﴿٢١﴾ وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزَیْنِ فِی
الْأَرْضِ وَلَا فِی السَّمَاءِ وَمَا لَكُم مِّن دُونِ اللَّهِ مِن وَلِیٍّ
وَلَا نَصِيرٍ ﴿٢٢﴾ وَالَّذِیْنَ كَفَرُوا بِآیَاتِ اللَّهِ وَلِقَائِهِ
أُولَٰئِکَ یَسُوءُ سَوَاءُ مَن رَّحِمَی وَأُولَٰئِکَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٢٣﴾

ئه ری نه یان بیانی هه زه که ت چون خوا دروستکراوی خوی
له نه بوونه وه ده ست پی ده کات و ئه هیئته خانه ی بووه کانه وه
له پاشا دوا ی مردن نه یگپرته وه و وه خوی لی نه کاته وه ۖ ان
ذلک علی الله سیر ۖ به راستی بو خوا زور ئاسانه به پیی باوی
ئیمه سه خت و گرانه، نه گینا بو خوا هه ردوو باره که یه کسانه
۲۰: قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ بَدَأَ الْخَلْقَ ۖ ثُمَّ اللَّهُ يُنْشِئُ النَّشْأَةَ
الْآخِرَةَ ۖ إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۖ بَیْیَان بلی: بگه رین گه شتی زه وی بکه ن و، بنوارن
خوا چون خه لقی جیهانی ده سپی کرد؟ ۖ ثم الله ينشئ النشأة
الآخرة ۖ له پاشا هه ئه و خوا به ده وه سهر له نوی، ئه و جیهانه که یه
دینی ۖ ان الله علی کل شیء قدير ۖ به راستی خوا به سهر هه موو
شتیکا به توانایه ۲۱: یُعَذِّبُ مَن یَشَاءُ وَیرحمُ مَن یَشَاءُ ۖ هه رله
دونیا دا به مه یلی خوی بیه وی سزای کی بدا ئه ی دات، بی شی ه وی
ره م به کی بکا - شیاویش بیئت - ئه ی کا، هیج که سیک ناتوانی ت
ری لی بگری و نه هیلی ۖ ۖ و الیه تقلبون ۖ سهر نه جامیش هه ر بو

جا ده نه جام توفان و سیلا و هه مویانی گرت، چوون ئه و ان
سته مکار بوون ۱۵: فَأَنْجَيْنَاهُ وَأَصْحَابَ السَّفِينَةِ ۖ فَيُنجَا نوح
و ئه وانه ی که له که شتییه که دا بوون، له زریان و توفانه که رزگارمان
کردن ۖ وجعلناها آية للعالمين ۖ و ئه و به سهرهاتوو رووداو هه شمان
کرده په ندوئا موزگار به ک بویه موو خه لکی دونیا، ئه وه بوو تا
له سهرهتای هاتنی ئیسلامیش، شوینه واری که شتییه که له سهر
(کیوی جودی - هه لگورد) مابوو به وه، خه لکانیش له م لاوله و لاوله
ئه هاتن سه یریان نه کرد، جا که واته توش ئه ی په یامبه ر ۖ له
ئازار و نه زیه تی قوره یه ش، قه ت بی تاقه ت مه به، چونکه پاشه رۆزی
باش هه ر بو تۆ ئه ی و، سهر نه جام ئه وانیش تیا نه چن. سووره تی
(۴۲-۴۱/۳۶) ۖ و چند سووره تیکی تری قورئان، ئه و هه قیقه ت
وراستییه روشن نه کاته وه.

ئیسرا هیم و قه و مه که ی:

ئینجا دیته سه رباسی داستانه که ی ئیسرا هیم ۖ و ئه فهرمو ی:
۱۶: وإبراهيم إذ قال لقومه ۖ ئه ی پیغه مبه ر! باسی ئیسرا هیم
بکه، کاتی به هه زو و گه له که ی خوی گوت: ۖ اعبدوا الله واتقوه ۖ
ته نه اخوا بیه رستن و، هه ر له ویش بترسن و خو بیارین ۖ ذلکم
خیر لکم ان کنتم تعلمون ۖ ئه وه ی من فهرمانتان پی ئه که م
له په ره ستنی خودا به ته نیا و ته قوا چاکتره بوئان، نه گه ر بزائن
۱۷: إنما تعبدون من دون الله آوثاناً ۖ ئیوه له باتی خودا، هه ر
چند بتیک ده په رستن ۖ وتخلقون ۖ افکا ۖ و دروی زور گه وره ش
هه لئه به ستن، که پییان ده لین خوا و، ده یان په رستن ۖ ان الذين
تعبدون من دون الله لا یملکون لکم رزقا ۖ خو ئه وانه ی ئیوه
ئه یان په رستن له باتی خوا، هیج رزقیکی ئیوه یان به ده ست نییه
ۖ فابتغوا عند الله الرزق ۖ جا که واته ته نه ا لای خوا داوا ی رزق
و رۆزی بکه ن ۖ واعبدوه واشکروا له ۖ و هه ر ئه ویش بیه رستن
و، سوپاسی بکه ن. سووره تی (۷۳/۱۶): (ويعبدون من دون الله..)
جه خت له سهر یه که خوا په رستی ئه کات ۖ الیه ترجعون ۖ هه مووتان
هه ربؤلای ئه و نه گه ر پیترینه وه بو پاداش و تۆله. ئینجا هه ره شه یان
لی ئه کا و ئه فهرمو ی: ۱۸: وإن تکذبوا فقد کذب أمم من
قبلکم ۖ نه گه ر ئیوه به درۆزم بکه ن، هیج زیانیکم پی ناگه یه ن،
چونکه پی ش ئیوه ش خه لکانیکی زور پروایان به په یامبه ره کانیا ن
نه کردو به درۆزنیان کردن، خوایش سزای توندی دان، جا نه گه ر
ئیوه ش وه که ئه وانه ده بن، ئه و چاره نووستان هه روا ئه ی و ۖ وما
علی الرسول إلا البلاغ المبین ۖ ئیتر بیجگه له راگه یاندنیک ی
روون و ئاشکرا، شتیکی دیکه له سهر شانی پیغه مبه ر نییه و،

لای خوی ده تان هیئنه وه له پاشه روژدا ۲۲: وما انتم بمعجزين في الارض ولا في السماء . وه ثيوه ناتوانن له ژیر دهسه لاتی خوا هه لیبن ودهرچن وله ئیشه کانیدا ناته وانسی بکه نه له زه ویدا و، نه له ئاسماندا . وما لکم من دون الله من ولي ولا نصير . هیچ سه په رشتیکه ریک و یارمه تی دهریکیش بیجکه له خوا نییه فریاتان

رزگاری کرد و به فه رمانی خوی نه سووتا . ان لم دلك لانت برهان . به راستی ئا له ودها چه ندین به لگه ی پروون هه یه بۆ ئه و که سانه ی باوه ریان هیئاوه ده یهینن چونکه کاتی ئاگر هیزی سوتاندنی نه مینئ، پیویسته وانه ی عیبه رتی لی وهر بگیردری ۲۵: فقال الله سبحانه من دون الله اولياء . کاتی ئیبراهیم له ئاگره که رزگاری بوو پیی وتن: به راستی ئیوه بۆیه له باتی خوا بتان دپه رستن . عود: سلم على الحبه النبا . که له م ژینی دونه یایه دا یه کترتان خوش دهوی، واته: خوشه ویستی و دوستی و پرزدارانتان له نیوان یه کتردایه واده کا، تا به و هویه وهش ببه حیزب و کومه لیک! . عود: القامة خلف عیسم یعصر . پاشان له روژی قیامه تا - هه ر یه که له په رسترا و په رستیار - ته به ررا له وی دیکه ده که ن و، په رستراوه کان به عیباده تی په رستیاره کان کافرن وده بنه دوژمن بویان، وه که خودا ده فره می: (وإذا حشر الناس كانوا لهم أعداء وكانوا بعبادتهم کافرين). . لعن عضمک بعضا . وله یه کتر نفرین ته که ن . وسامک انما وسامک من ناسرین . و شوین و جیکه یشتان ئاگری دوزه خ ئه بی و، هیچ یاریده دهریکیشتان بۆ نابی تا له و سزایه رزگارتان بکات.

لووت باوه ری به ئیبراهیم هیئاو، پیکه وه هیج ره تیان کرد:

۲۶: فاصح من لوط . (لووت) ی برازی ئیبراهیم، پاش رزگار بوونی ئیبراهیم له ئاگره که باوه ری هیئا پیی . وقال انی مهاج ائی ربی . (ئیبراهیم) یش دوی ئه وه ناو مید بوو له قه ومه که ی پیی وتن: بی گومان من بۆلای پهروه ردارم کۆچ ته که م و (سه وادولعیراق) جی دیلم و، به ره و فه له ستین و شام ئه رووم . انما هو انعم ان حکم . چونکه ته نها ئه وه ده سه لانداری کار جوان ۲۷: ووهنا له اسحاق يعقوب . وه (ئیسحاق) مان پی به خشی، (یه عقوب) یشمان به (ئیسحاق) به خشی . وبعنا عی ذی القدره والحدیب . په یامبه رایه تی و، نامه مان کرده کالای بالای نه وه کانی: واته دوی ئیبراهیم هه رکتیب و نامه یه هاتی هه ر به نه وه کانی ئه و دراوه . واسته اجره فی الدی . هه ر له دونه یاشدا پادشمان دایه وه، به ناوو شو ره تی چاک . واته عی الاحد نس لصاحبن . وه له پاشه روژیشدا له ریزی سالحاندایه .

لووت په ندی قه ومه که ی داده دات:

۲۸: ولوحب اذ قال لقومه . لووت یشمان کرده پیغه مبه رو به گه له که ی خوی وت: ۲۹: انکم لتاتون الفاحشة . به راستی ئیوه ئه وه نده تاوانی خراب و ناشرین ته نجام ئه دهن "له وه پهری

فَمَا كَانَتْ جَوَابَ قَوْمِهِ: إِلَّا أَنْ قَالُوا اقْتُلُوهُ أَوْ حَرِّقُوهُ فَأَنجَاهُ اللَّهُ مِنَ النَّارِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٢٦﴾ وَقَالَ إِنَّمَا اتَّخَذْتُم مِّن دُونِ اللَّهِ أَوْثَانًا مَّوَدَّةَ بَيْنِكُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ثُمَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكْفُرُ بَعْضُكُم مِّبَعْضٍ وَبَلَغَ بَعْضُكُم بَعْضًا وَمَأْوَاكُمُ النَّارُ وَمَا لَكُم مِّن نَّاصِرِينَ ﴿٢٧﴾ فَمَنْ لَّهُ لُوطُ وَقَالَ إِنِّي مُهَاجِرٌ إِلَىٰ رَبِّي إِنَّهُ هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٢٨﴾ وَلَمَّا إِسْحَقُ وَيَعْقُوبُ وَبَعَلْنَا فِي ذُرِّيَّتِهِ النُّسُوءَ وَالْكَتَبَ وَأَنبَأَتْهُ آجَرَهُ فِي الدُّنْيَا وَلَهُ فِي الْآخِرَةِ لِمَن الصَّلَاحِينَ ﴿٢٩﴾ وَلُوطًا إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ إِنَّكُم لَأَتُونَ الْفَاحِشَةَ مَا سَبَقَكُمْ بِهَا مِنْ أَحَدٍ مِّنَ الْعَالَمِينَ ﴿٣٠﴾ أَتَيْتُكُم لَأَتُونَ الرِّجَالَ وَتَقَاطِعُونَ السَّبِيلَ وَأَتُونَ فِي نَادِيكُمُ الْمُنْكَرَ فَمَا كَانَتْ جَوَابَ قَوْمِهِ: إِلَّا أَنْ قَالُوا أَتَيْنَا بِعَذَابِ اللَّهِ إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿٣١﴾ قَالَ رَبِّ انصُرْنِي عَلَى الْقَوْمِ الْمُفْسِدِينَ ﴿٣٢﴾

بکه وی و یارمه تیتان بدات ۲۳: والذين كفروا بآيات الله ولقائه . ته وکه سانه ی بریایان نه کرد به ثایه ت و به لگه کانی خواو، به دیدارو خزمه ت گه یشتنی بۆ لیپرسینه وه . اولک بنسوا من رحسی . دیاره ئه وانه مه یووس و بی هیوان له به زه بی و دلوفانی من، بۆیه ئاوا حاشا له ثایه ت و له دیدارم ده که ن . اولک لهم عذاب الله . و ئه وانه سزایه کی زور به ژان و به ئیش ئاماده یه بویان.

گوئیان: ئیبراهیم بکوژن، یان بیسووتینن:

پاش ئه وه ی ئیبراهیم پیغه مبه ر ئه و هه موو به لگانه ی بۆ هیئاوه ئیتر ئه وان په کیان ته که وی و، په نا دبه نه به ره یزو به کار هیئانی ده سه لات، وه که ئه فره می: ۲۴: فما كان جواب قومه الا ان قالوا اقتلوه او حرقوه . وه لامی قه وم و گه له که ی ئیبراهیم هه ر ئه وه بوو وتیان: بیکوژن یان بیسووتینن بۆیه ئاگریان بۆ سازداو فرییان دایه ناوی . فأنجاه الله من النار . ، ئینجا خوا له و ئاگره

شهرمه زارییدایه!! ... سبخته به من احد من العسیر و یهک
له خه لکانی جیهانییش پینش ئیوه کاری ناشیاوی وای نه کردوه
"ئه وهنده کاریکی نامو و قانه یه ...
ئهری ئیوه ده چنه لای پیاوان و نییرینه "که به راستی ئه وه پیری
نامه راندانه یه" ... و نفعون العسیر ... ری له دهوامی به ره ی مرو
ئه برن، یان ری له خه لکی ئه برن و ئه ییشیکوژن و شتومه که کانی
لی وهر ئه گرن و ده ست در یژی شی بو ئه که ن! ...
نسکر وه له یانه ی کو بوونه وه ی خوتاندا کاری زور خراپ و
دزیوو ناحه ز ئه که ن؟! ... فسا تا جوت برمه ... که چی پاش ئه و
هه موو نامو زگارییه، وه لامی گه له که ی هه ر ئه وه بوو ...
... به گالتوه" به لووتیان
وت: ئه گه ر له راست بیژانی ئاده ی سزای خوامان بو بیته "که
توه موو جار هه ره شه ی پی ئه که یه" ...
عنی التوه العسیر ... لووت کاتی ناو می د بوو لییان وتی: ئه ی
په ره درگام! به سه ر ئه و گه له خراپکاردا - که هه رچی گیانیانه بی
ئه خلاقیه - سه رم خه ۳۱: و حجاجه و رسلا ابرهیم فیسیری ...
داوی داوی (لووت) بو له ناو بر دونیان، خوا کومه لی فریشته ئه نیری
بو ئه نجامدانی ئه و کاره، جاپیش ئه وه بچن بو کاره که یان، ده رونه
لای (ئیبراهیم) وه که ئه فهرموی: کاتی که نیرواوه کانمان هاتنه لای
ئیبراهیم به موژده وه، واته: به موژده ی هاتنه دونیای ئیسحاق ...
... اهل هذه القرية ... به ئیبراهیمیان وت: به راستی ئیمه
خه لکی ئه م شارو دییه سه دووم - دینی گه لی لووت - له ناو به رین
... ان اهل کانوا ظانسن ... چونکه خه لکه که ی زور ناهه قکارو
بی ره وشت وله سنوور ده رچوون.

فریشته دینه لای ئیبراهیم و لووت:

۳۲: قال ان سبنا لووت ئیبراهیم که ئه وه ی لی بیستن وتی:
ده ی خو لووتیشی تیدایه؟! ...
فریشته کان وتیان: ئیمه زانترین به وه ی تیدایه؟! ...
... امراته کانت من الغبرین ... بی گومان لووت و خانه واده که ی
- دوو که که ی - رزگارد که ی، ژنه که ی نا، چوون بریاره ئه و
له ناو گونا هباراندا ده میینه وه تیا ده چی ت "چونکه کاتی خو ی
به و کاره ی ئه وانه رازی بووه" ۳۳: و لسا ان جاءت رسلا ...
... بی به و صاف بهم درع ... پاشان نیرواوه کانمان لای ئیبراهیم
هه لسان و به ره و لووت چوون، کاتی چوونه لای، به دیتیان ترسا و
دلته نگ بوو له ترسی هوزه که ی، نه وه که بین ده رگیان پی بگرن،
جا ئه وانیش لووتیان تی گه یاند ... وقالوا لا تخف ولا تحزن ...

ووتیان: مه ترسه و دل ته نگ مه به "به وه ی ئیمه وه" ...
... امراته کانت من الغبرین ... چونکه بی گومان
ئیمه خو توو خانه واده که ت - ژنه که ت نه بی - رزگارد که ی که ئه و
له ریزی به جیمه وانا یه. ۳۴: اما منزلون علی اهل هذه القرية
... ئیمه له ئاسمانه وه به لا و سزایه کی سه خت

وَلَمَّا جَاءَتْ رُسُلًا اِبْرٰهٖمَ بِالْبَشْرِىْ قَالُوْا اِنَّا مُهْلِكُوْا
اَهْلَ هٰذِهِ الْقَرْيَةِ اِنْ اَنتَ اِلَّا ظٰلِمٍ ۝۳۱
قَالَ اِنَّكَ فِیْهَا لَوَطَّاءٌ تُخَنُّوْنَ اَعْلٰمَیْنِ فِیْهَا لَنَنْجِیْنَهُ
وَاَهْلَهُ اِلَّا اَمْرًا نَّهْ ۝۳۲ کَانَتْ مِنْ الْغَبْرِیْنَ ۝۳۳
اَنْ جَاَتْ رُسُلًا لُّوطًا مِنْ اَیْمٰنٍ وَصَافَ بِهِمْ ذُرْعًا
وَقَالُوْا لَا تَخَفْ وَلَا تَحْزَنْ اِنَّا مُنْجُوْکَ وَاَهْلَکَ اِلَّا اَمْرًا نَّکَ
کَانَتْ مِنْ الْغَبْرِیْنَ ۝۳۴ اِنَّا مُنْزِلُوْنَ عَلٰی اَهْلِ
هٰذِهِ الْقَرْيَةِ رِجْزًا مِّنَ السَّمَآءِ بِمَا کَانُوْا یَفْسُقُوْنَ
۝۳۵ وَلَقَدْ تَرٰکُنَا مِنْهَا اَیَةً یَّتَذَنُّ لَقَوْمٍ یَّعْقِلُوْنَ
۝۳۶ وَاِلٰی مَدَیْنٍ اَخَاهُمْ شُعَبًا فَقَالَ یَقَوْمُ اَعْبُدُوْا
اِلٰهَی وَاَرْجُوْا الْیَوْمَ الْاٰخِرَ وَلَا تَتَّبِعُوْا فِی الْاَرْضِ مُفْسِدِیْنَ
۝۳۷ فَکَذَّبُوْهُ فَاَخَذْنٰهُمْ بِالْخُفَّةِ فَاَصْبَحُوْا فِی
دَارِهِمْ جٰثِمِیْنَ ۝۳۸ وَعَادَا وَکُمُوْا وَقَدْ تَبٰیْرَکَ
لَکُمْ مِّنْ مَّسْکِنِهِمْ وَزَیْرَکَ لَهُمُ السَّطَنُ
اَعْمَلُوْهُمْ فَصَدَّھُمْ عَنِ السَّبِیْلِ وَکَانُوْا مُسْتَبْصِرِیْنَ ۝۳۹

ئه نییرینه سه ر خه لکی ئه م شاره دییه ... بماناوا بفسقون ... به وه ی
گوناوه تاوان و له سنوور ده رچوونیا نه وه ئیین که سیر ئه لی: خوا
جو به ر ئیلی ناردو گونده که ی به رز کرده وه له ئاستی سه ریاندا رای
گرت، پاشان کوتای به سه ریاندا و به رده بارانی کردن و جیگه که یان
بووه به ده ریایه کی (بیس و بوگه ن) زو به ی را له سه ر ئه وه یه
که ئه و ده ریایه، (بحرالمیت) ی ئیستایه ۳۵: و لسا ...
... به هه قیقه ت له و شاره دییه ویرانه دا
نیشانه یه کی رۆشمنان به جی هیش ت بو که سانیک له ونیشانه
را ده مین و تی ده گه ن.

کورته باسیکی شوعه بی:

دیته سه رباسی چیرۆکی شوعه بیی په یام به ر ... بو به ئه فهرموی:
۳۶: و الی مدین اخاهم شعبا ... هه روا شوعه بیی بریانی شمان
- برای بنه چه بییان - به پیغه مبه ری ره وانه کرد بو مه دیه ن ... فقال

آنسهم یظلمون * به لکو خویان سته میان له خویان کرد، نه وه بوو
سه ریچیپیان کردو، سه رهنجام سزا هاته سه ریان.

دوستگرتن (غیره ز خوا) له کاری کاکله مووشان ده چی:

ئینجا خوی گه وړه وینه و مه سول بؤ هاو به شدانره کان دینیته وه
سه بارت به وهی که له باتی خوا بت نه په رستن، نه فهرموی: ۴۱:
مثل الدين اخذوا من دون الله اولياء كمثل العنكبوت اتخذت بيتا
مه سول و نمونه ی نه و که سانه ی بیچکه له خوا چهنه دوستیکیان
بؤ خویان گرتووه، هه روه که مه سول (کاکله مووشان) جالجالوکه یان
به سه رها تووه که خانوویه کی بؤ خوی ته نیوه * وان اومن البوت لست
العنكبوت لم كانوا علمون * ناشکرایشه که خانووی کاکله مووشان
نا بوودترین و سستترین خانووه نه گهر نه و راستیه بزائن وتی بگهن
ان الله يعلم ما يدعون من دونه من شيء * به راستی خوا ده زانی
چین نه وانه ی نه وان هاوارو هانایان بؤ ده بن * وهو العزيز الحكيم
هه رخیشی ده سه لاتداری له کارزانه ۴۲: * و تلك الامثال نضربها
للناس * نه و مه سه لانه ش - که ناو به ناو - بؤ خه لکیان ده هینینه وه
هه ر بؤ تی گه یشتنه * وما عقلها الا العالمون * تیپان ناگهن، ته نه
زاناو و ردینه کان نه بی، واته: هه ر نه وان تیپان ده گهن.

قورئان بخویننه و په یامه که ت بگه یه نه:

۴۴: خلق الله السموات والأرض بالحق * خوا ئاسمانه کان
وزه وی به ره واه هق به دی هی ناوه * ان فی ذلك لآية للمؤمنين
به راستی له و به دی هی ناوه به لگه یه کی گه وړه هیه بؤ پرواداران
۴۵: اتل ما اوحى اليك من الكتاب * نه ی موحه ممه د
نه وه ی له م قورئانه دا بؤت وه حی کراوه بیخویننه وه * واقم الصلاة
و به به رده وای و ریک و پیک نویژیش نه نجام بده * ان الصلاة تنهى
عن الفحشاء والمنكر * به راستی نویژی "تیروته سه ل" به ره له سستی
مرو له کاری خراپ و ناپه سه ند و گوناوه تاوان ده کات * ولذكر
الله اكبر * وبی گومان یادی خوا - له دونیادا - له هه موو شتیك
هیژاترو گه وړه تره، چونکه بیرکردنه وه یه له گه وړه یی وده سه لاتی
خوا * والله يعلم ما تصنعون * خواش به وکارو کرده وانه ی نیوه
نه نجامیان ده دهن، ئاگاداره، بؤ خویشی پاداشتتانه داته وه.

کژتابی جزمی ۲۰، (والله الحمد والمه)...

به جوانترین شیوه له گه ل خوا و نه نامه کاند ا موحده له بکه ن:

دوای گفت و گو و وتویژیکسی زور له گه ل هاو به شدانره کاندا،
دیته سه ر باسی نه وانه که پروایان به خوا هیه و خواهن کتیبین،

یا قوم اعبدا الله وارحوا البرم الآخر * رویشته لایان و فهرمووی:
نه ی قوم و هوژم! ته نه خوا به رستن، وه به روژی دوایی ئومیدتان
بی و "له سزایشی بترسن" * ولا تعثوا فی الارض مفسدين
کاری به دکارانه و گیره شیوینی مه که ن له م زه ویه دا، واته: هه ول
بلاوکردنه وه ی فساد و تاوان مه دهن و، گیره شیوین مه بن.

۳۷: فکذبوه فاخذتهم الرجفة * که چی خه لکه که به دروژنیان
کرد، ئینجا بوومه له رزه یه کی گه وړه ی وا گرتنی و ولاته که یانی
به یه کجاری و یران کرد * فأصبحوا فی دارهم جاثمین
جاهه ره موویان له ماله کانیا نندا به چوکدا که و تن و مردن.

نه م قه ومانه ش قریبون:

۳۸: وعادا وثمود وقد تبين لكم من مساكنهم * وه (عاد -
گه لی هوود - سه موود - گه لی صالح) یشمان له ناو بردن، ئیستاش
شوینه واره کانیا ن ببین - نه ی دانیش توانی مه که که! - جاده زان
چیمان پی کردوون، ده بؤ ئیوه ش ژیر نابن؟ * وزین لهم الشيطان
اعمالهم * شه ی تان کارو کرده و کانیا ن بؤ رازانده نه، نه وه بوو
نه وکاره نامه ردانه یان لا چاک بوو * فصدھم عن السبيل * جا
له ریگه و ریپازی راستیش ریگری کردن * و كانوا مستبصرين
له کاتیکدا خه لکیکی و ردبین بوون و، عه قلیان به چاک و خراپ نه شکا
۳۹: وقارون وفرعون وهامان * هه روه ها قاروونی سه رمایه دارو،
فیرعه ونی پاشای میسرو، هامانی وه زیری فیرعه و نمان له ناو بردن
* ولقد جاءهم موسى بالبينات * به هه قیقه ت موسا به گه لی
موعجیزه و به لگه ی ئاشکرا و روونه وه هاته لایان * فاستكبروا فی
الأرض * که چی له سه ر زه ویدا خویان به زل زانی و، له خویان
گوژان و، ده ستیان کرده ده عیه و فیز * وما كانوا سابقين * و
نه شیان توانی پیشمان لی بگرن و ده رچن له ده ستمان ۴۰: فکلا
أخذنا بذنبه * جا ئیمه هه ریه که له و انمان به هوی گوناھی خویانه وه
قار لی گرت * فممنهم من أرسلنا علیه حاصبا * جا هی وایان هه بوو
خیزو لمان به سه ریاند ا رشت له گه ل پای زورتوندو سه خت و
کوشنده دا وه که گه لی عاد * ومنهم من أخذته الصبحة * هه یان
بوو ده نگ و ناره ته و هاواریکی گه وړه ی ئاسمانی (هه وړه بروسکه و
بوومه له زه) گرتی و له ناو چوون وه که گه لی سه موود * ومنهم من
خسفنا به الأرض * هه شیان بوو به خوی و سامان و دارایییه وه وه که
قاروون به ناخی زه ویدا رو برد * ومنهم من أغرقنا * هه یشیان
بوو وه که گه لی نوح و فیرعه ون و هامانی وه زیری و له شکره که ی
له ئاودا نو قیمان کردن * وماکان الله لیظلمهم * وه نه بییت خوا
سته می لی کردبن، نا؛ خوا سته می لی نه کردن * ولکن كانوا

آیات بینات فی صدور الذین آوتوا العلم به لکو نه و قورئانه چهن
ثایه تیکی روون وناشکراو پاریزراوه له سینگ ودلی نه وکه سانه دا
زانیاریان پی دراوه وهرگرتنی و ما یجد بآیاتنا إلا الظالمون و
سته مکاران نه بیت، که سیکی تر نکولی له ثایه ته کانی نیمه نییه.

وَقُرُوتٌ وَفِرْعَوْنٌ وَهَمَلٌ وَلَقَدْ جَاءَهُمْ مُوسَى
بِالْبَيِّنَاتِ فَأَسْتَكْبَرُوا فِي الْأَرْضِ وَمَا كَانُوا سَابِقِينَ
(۲۱) فَكَلَّا أَخَذْنَا بِنَبِيِّهِمْ مِنْهُمْ مَنْ أَرْسَلْنَا عَلَيْهِ حَاصِبًا
وَمِنْهُمْ مَنْ أَخَذَتْهُ الصَّيْحَةُ وَمِنْهُمْ مَنْ خَسَفْنَا بِهِ
الْأَرْضَ وَمِنْهُمْ مَنْ أَغْرَقْنَا وَمَا كَانُوا لِيُظْلَمَهُمْ
وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ (۲۲) مِثْلَ الَّذِينَ
أَخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ أُولَئِكَ كَجَمَلِ الْعَنْكَبُوتِ
أَخَذَتْ يَتِيمًا وَإِنْ أَوْهَرَ الْعُيُوتُ لَبَيْتَ الْعَنْكَبُوتِ
لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ (۲۳) إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا يُدْعُونَ مِنْ
دُونِهِ مِنْ شَيْءٍ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ (۲۴) وَلَقَدْ
أَلْأَمْنَا لِنَصْرِهُمْ هَذَا لِلنَّاسِ وَمَا يَعْقِلُهَا إِلَّا الْعَاكِفُونَ
(۲۵) خَلَقَ اللَّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ إِنَّ فِي ذَلِكَ
لَآيَةً لِّلْمُؤْمِنِينَ (۲۶) أَنْتَ مَا أَوْحَى إِلَيْكَ مِنَ الْكِتَابِ
وَأَقْرَأَ الصَّلَاةَ إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ
وَالْمُنْكَرِ وَلَذِكْرُ اللَّهِ أَكْبَرُ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَصْنَعُونَ (۲۷)

موشریکان بی له قورئان، به لگهی تریان دهوی:

دیاره مله ووره کانی قورهش قورئانی پیروژ به به لگه دانانین بو
راستی پیغه مبه ر، بویه: ۵۰: وقالوا لولا انزل علیه آيات من
ربنا ویتیان: جا بو راستی خوی. بو له لایه نه پوره دگاریه وه
چهند به لگه به کی بو دانه به زینرا وه کو وشته که ی (سالح)،
دارده سته که ی (مووسا)؟ قل إنما الآيات عند الله توش
پیان بلی: هه موو به لگه و نیشانه کان هه رلای خوان و به دهستی
نهون، من هیچ شتی کم به دهست نییه و إنما أنا نذیر مبین
ومن هه بیدار که ره وه ترسینه ریکی ناشکرام اولم یکنهم أنا
انزلنا علیک الکتاب ینلی علیهم مه گهر نه وانه داوای به لگه
نه کهن، نه وه یان بهس نییه که نیمه قورئانمان بو ناردویت و
به سه ریاندا نه خوینریته وه؟ تا بیکه نه به لگه بو راستی تو؟ إن
فی ذلک لرحمة و ذکر ی لقوم یؤمنون به راستی له و قورئانه دا

به لام گومانیان له په یامبه ریستی موحه مبه دالله هیه، بویه
نه فهرمو: ۴۶: ولا تجادلوا أهل الكتاب إلا بالنی هی احسن
نیوه له گهل خاوه نامه کاند - جووله که و گاور - دهه قالی و مشت
ومر مه کهن، به تاییه تی نه وانه یان دلایان پیوه به باوهر بیئن، مه گهر
به جوانترین شیوه و شیواز، واته: زور به نه رمی وله سه ر خو
به لگه و ده لیلیان بو بیئنه وه إلا الذین ظلموا منهم نه وانه یان
نه بی سته میان کرد به سه رکیشی و عینادی، نه وه نیوهش ده توان
به توندو تیژی و سه ختگی رانه رهفتاریان له گهل بکهن و قولوا
أما بالذی انزل إلینا و انزل إلکم و هه رکاتیکیش باسی نامه ی
ناسمانیان کرد، نیوه پیان بلین: بروامان هیه به و قورئانه ی که
بو مان نیر دراوه، وه به و (ته ورات) و (تینجیل)ش بو نیوه نیر دراوه،
واته: نه به درویان بخه نه وه، نه ته سدیقیشیان بکهن، و آلینا
و آلکم واحد و نحن له مسلمون خوی نیمه و، خوی نیوه
ته نها هه ره کیکه و، نیمه ش به ته نیا فه رمانبه ردارو ملکه چی نه و
زاته یین، هه نه مش بوو کاتی که (ته ورات) یان ده خوندنه وه به
زمانی موسلماننه کان ته فیسیریان ده کرد، پیغه مبه ر دهی فهرمو:
(لا تصدقوا أهل الكتاب ولا تکذبوهم، و قولوا أمانا بالله و ما انزل
إلینا و ما انزل إلکم، و آلکم و آلینا واحد، و نحن له مسلمون)
(بوخاری). ۴۷: و كذلك انزلنا الک کتاب - جاهر چونی
له پیش تووه - کتیب و نامه مان دابه زاند، هه ر ئاویش نه م
کتیبه مان بو تو دابه زاند، واته: ناردنی قورئان بو تو شتیکی نامو
نییه فاذن اتناهم الکتاب فمنون به جا هه ندیک له وانه
که بهر له م قورئانه نامه ی ناسمانیان پی داون وهک (عه بدوللای
کور ی سه للام) بروای پی دین و موسلمان دهین و موسلمانان
یؤمن به و له وانه پیش (مه که بییه کان) هیه انه بروای پی دینی
و موسولمان ده بی و ما یجد بآیاتنا إلا الکافرون و هه جگه له
کافران، که سی تر نییه نکولی ثایه ته کانمان بکات

به رله هاتنی قورئان، تو نه دهت خویندو نه دهت نووسی:

۴۸: ما کنت تنلوا من قبله من کتاب هه رگیز له پیش
ناردنی نه م قورئانه دا تو هیچ کتیبیکت نه خویندو ته وه و لا خطه
بمنک و به دهستی خویشت هیچ نامه و کتیبیکت نه نووسیوه
اذا لارتاب المظلمون نه گهر خوینده وار بوویتیاه نه ودهمه
ناهق بیژنه کان ده که و ته گومانه وه له خو و له قورئان واته:
نه گهر خوینده وار بوویتیاه جیگه ی قسه یان هه بوو، به لام نیستا
جیگه ی هیچ قسه یه کیان نییه، چونکه چاک چاک نه تناسن که
تو خوینده وار نیت و نازانی بخوینی و بنووسیت. ۴۹: بل هر

زەوی دروست کردووه و، خۆرو مانگی رام کردوو "ئابەو شیوهیه به ئاسانی بین و بچن ﴿لِیَقُولَنَّ اللَّهُ﴾ بئی سئی و دوو دەلین: هەر خوایه ئەوکارانە ی کردووہ ﴿فَأَنی یُفکون﴾ دەسا ئیتر چۆن لە یە کخوایەرستی لادەدرین و بەرەو بێتەرستی ئەبرین! ﴿۶۲﴾: الله یسبط الرزق لمن یشاء من عباده و یقدر له ﴿هەر خوایه رزق و پۆزی فرە دەبەخشئی بۆ هەر کەسیک کە خۆی ببیەوئی لەبەندەکانی، وە یان کەمی دەکاتەوہ بۆی ﴿إِنَّ الله بکل شیء علیہ﴾ بەراستی خوا بەهەموو شتی زانیە ﴿۶۳﴾: ولن سألتم من نزل من السماء ماء ﴿ئەگەر لێیشت پرسیبان: کئی لە ئاسمانەوہ بارانی باراند ﴿فأحیا به الأرض من بعد موتها﴾ و زەوی لەپاش مردنی بئی بووژاندووہ ﴿لِیَقُولَنَّ اللَّهُ﴾ دیسان هەر بئی سئی و دوو لە وەلامدا ئەلین: هەرخوایه ئەو کارە دەکا! ﴿قل الحمد لله بل أكثرهم لا یعقلون﴾ دەسا تۆش بلی: سۆپاس هەر بۆ ئەو خوایه، کەئیسوہ دان بەتواناییدا دەنین، بەلام زۆربەیان تێناگەن و، دەکەونە چ (تناقج)یکەوہ، ژیریان ناخەنەکار ﴿۶۴﴾: وما هذه الحیاة الدنیا إلا لھو ولعب ﴿بئی گومان ژیانسی ئەم دونیایە جگە لەسەر گەرمی و گالنتەوگەپ شتیکی تر نییە، بۆیە دەبئی ئەوەندە هەوڵی بۆ نەدریت! ﴿وإن الدار الآخرة لھى الحيوان﴾ چونکە بئی گومانە هەرمالی قیامەت و ژیانسی ئەوێ زیندەگی و ژیانە ﴿لوکانوا یعلمون﴾ ئەگەر ئەو خەلکە بیان زانیبا ئاوا، ژیانسی دونیایان هەل نەدەبژارد بەسەر ئاخیرەتدا ﴿۶۵﴾: فإذا ركبوا فی الفلک دعوا الله مخلصین له الدین فلما نجاهم إلی البر إذاهم یشرکون ﴿لەکاتی خوئی و ئاساییدا دەبینی ئەو خەلکە یە بئی باوەر و نکوولی قیامەت دەکەن، کەچی کاتی سواری کەشتی ئەبن و ترسی تقوم بوونیان لی دەنیشیت زۆر بەکۆل سەر دانهنین و ملکەچی و یەکلایوونەوہی خۆیان بۆ خوا دەرئەبرن و تەنھا لەو داوا ئەکەن و، باسی بتهکان نامین، بەلام کاتی رزگاریان دەکاو دەگەنە وشکانی، دووبارە دەچنەوہ سەر بیرە پووچەلەکی خۆیان و بەهەمان جۆر شەریک و هاوێ بۆ خوا دادەنین. لە سوورەتی (۶۷/۱۷-۶۹)، وە لە هەندى سوورەتی تریشدا هەر ئەو مانا و مەبەستە یە هاوێ. ﴿۶۶﴾: لکفروا بما آتیانهم ولیمتعوا ﴿دەبا ئەوانە هەر نکوولی ئەو نیعمەتانەمان بکەن پێمان بەخشیون، دەبا چەند رۆژیکی کەم لەم ژیانە لەزەت و خوئی ببەن ﴿فسوف یعلمون﴾ جا لە ئایندەدا ئەزانن ئەنجامی بئی باوەرپی و هاوێشدانان بۆ خوا بەکۆی ئەگات؟.

دەبئی لە هیمنی مەککە یەنە بگرن:

﴿۶۷﴾: أولم یروا أنا جعلنا حرماً آمناً ﴿ئاخو ئەوانە نابینن ئیمە مەککەمان کردۆتە قەدەغەو جیگایەکی ئارام و ئاسایش؟ نابینن پیاوکۆشتن و دزی و درۆزنی تیدا یاساغە ﴿ویتخطف الناس من

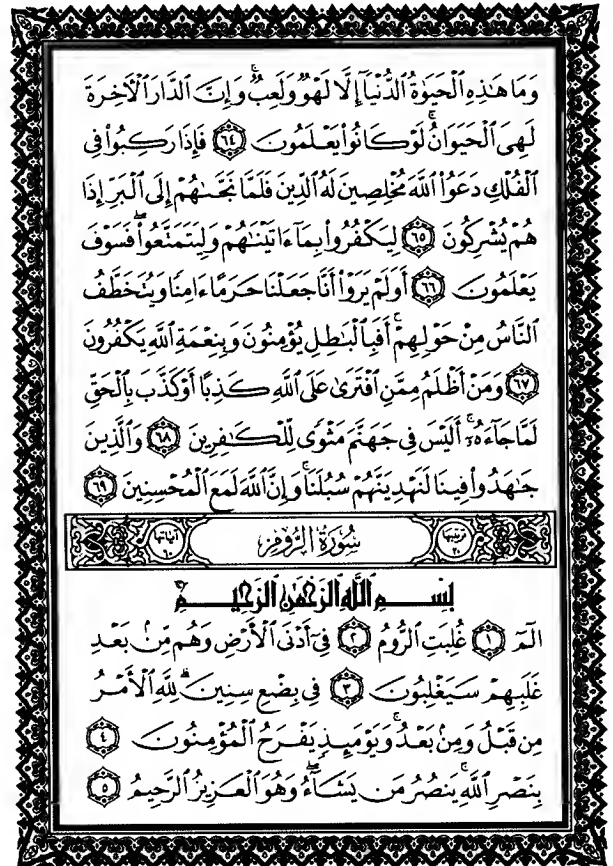
وَسَتَعْلُونَکَ بِالْعَذَابِ وَلَوْلَا أَجَلٌ مُّسَمًّى لِّجَاءِ هَؤُلَاءِ الْعَذَابِ وَلَیَأْنِسَنَّهُمْ بَغْتَةً وَهُمْ لَا یَشْعُرُونَ ﴿۵۷﴾ یَسْتَعْلُونَکَ بِالْعَذَابِ وَإِنَّ جَهَنَّمَ لَمُحِيطَةٌ بِالْکَافِرِینَ ﴿۵۸﴾ یَوْمَ یَغْشَاهُمُ الْعَذَابُ مِنْ فَوْقِهِمْ وَمِنْ تَحْتِ أَرْجُلِهِمْ ویقول ذو قوا ما کنتم تعملون ﴿۵۹﴾ یَعْبَادِیَ الذِّینَ ءَامَنُوا إِنِّ ارِضِی رِسْعَةً فِائِتِی فاعْبُدُونِ ﴿۶۰﴾ کُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ ثُمَّ إِلَینَا ترجعون ﴿۶۱﴾ وَالذِّینَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُبَوِّئَنَّهُمْ مِنَ الْجَنَّةِ غُرَافًا یَجْرِی مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِینَ فِہَا نِعَمٌ أَجْرٌ الْعَمِلِینَ ﴿۶۲﴾ الذِّینَ صَبَرُوا وَعَلَى رَبِّهِمْ یَتَوَكَّلُونَ ﴿۶۳﴾ وَكَأَینَ مِنْ دَائِبَةٍ لَّا تَحْمِلُ رِزْقَهَا اللَّهُ یرزقها وإنا کم هو السَّمِیعُ الْعَلِیمُ ﴿۶۴﴾ وَلَیَنْ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ لَیَقُولَنَّ اللَّهُ فَأَنی یُفکون ﴿۶۵﴾ اللَّهُ یسبط الرزق لمن یشاء من عباده ویقدر لہم إنا الله بکل شیء علیہ ﴿۶۶﴾ وَلَیَنْ سَأَلْتَهُمْ مَنْ نَزَّلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَحْیَا بِهِ الْأَرْضَ مِنْ بَعْدِ مَوْتِهَا لَیَقُولَنَّ اللَّهُ فِی الْحَمْدِ لِلَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا یعقلون ﴿۶۷﴾

حولهم ﴿وہ لە دەوری ئەواندا، واتە: لەدەرەوہی (حەرەم) دا خەلک ئەفپێندری و تالان دەکری؟. بۆئەم مانایە سەیری سوورەتی (۵۷/۲۸)، سوورەتی (۹۷/۳) و سوورەتی (۶۷/۵)، سوورەتی (۴/۳/۱۰۶) بکە. ﴿أفبالباطل یؤمنون و نیعمە الله یکفرون﴾ ئایا بە شتی پوچ، واتە: بتهکان باوەر دەکەن و، بە نیعمەت و بەخششی کافر دەبن؟! ﴿۶۸﴾: ومن اظلم ممن افتری علی الله کذباً ﴿کئی لەوکەسە ستەمکارترە کە لە سەر خوا درۆ هەلبەسئی وهاوبەش و هاوێ بۆ دادەنی؟ ﴿أو کذب بالحق لما جاء﴾ یان باوەری بەو قورئانە هەقە نەبیت کاتی بۆی هات؟ ﴿ألیس فی جهنم مثنی للکافرین﴾ ئاخو بۆ بئی پروایان لە دۆزەخدا جئی نییە؟! واتە: جئی هەیه لە دۆزەخدا بۆیان ﴿۶۹﴾: والذین جاهدوا فینا لنهیدنهم سبلنا ﴿وہ ئەوانەش لەپێناوی رەزامەندی ئیمەدا هەول و کۆشش و جیهادیان کرد، ئەوہ بئی گومان ئیمەش ئەوان رێنمایی دەکەین بۆ رێگاکانی بەهەشت و گەشتنیان بە ئیمە، بە ئی هەر ئەم مەبەستە

له چەند ئایەتیکی تردا روون کراوەتەو، وەك سوورەتی (۱۷/۴۷) و سوورەتی (۱۲۴/۹). ﴿وَإِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ﴾ بە راستی خوا بەردەوام لە گەڵ چاکەکاراندا یە، واتە: لە گەڵ ئەوانەدا یە کە بە راستی جیهاد دەکەن، بە یاریدەدان و سەرخستن. لە سوورەتی (۱۲۶/۱۶) دا پتر ئەم راستیە روون کراوەتەو.

رۆمیەکان، پاش سکان، سەردە کەوئەو:

﴿بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ * ۱: أَلَمْ يَجْعَلْ لَكُمْ دِينًا وَهَدَىٰ إِلَىٰ دِينٍ مُّسْتَقِيمٍ﴾ ئەم پیتانە هێماو ئاماژەن بۆ (تەحەددی) و دەستەوسانی عەرەبەکان بەرامبەر بە قورئان و دەرەنجامیش پەکیکەوتنیان و هێچ ئێهاتنیان ﴿۲: غُلِبَتِ الرُّومُ * ۳: فِي أَدْنَى الْأَرْضِ﴾ رۆمەکان بە دەستی فارسیکان تێک شکان، لە بەشیکی زۆرنزیک بە ولاتی عەرەبەکانەو کە دەکەوێتە نێوان (ئوردن و فەلەستین)، ئەوێش لە سالی (۶۱۳-۶۱۴) ز، لە سەردەمی (یەزدگرد)، -ئاخراپاشای فارسیکان- بوو، هەرئەو یەزدگردەشیبوو نامەکی پیغەمبەری دراند ﷺ، کاتی کە بانگی کردبو ئیسلامبوون، پاشان پیغەمبەریش نزای شەری لی کرد، تا لە سەردەمی ئیمامی عوسماندا کوژرا ﴿وَمِنْ بَعْدِ غَلِبِهِمْ سِغْلَبُون﴾ و ئەوانیش (رۆمەکان) پاش زالبوونی فارسیکان بە سەریاندا زāl ئەبنەو. رافە کە رانی قورئان ئەلین: لە نێوان فارس و رۆمەکاندا جەنگیک هەلگیرسا، ئینجا فارسیکان بە سەر رۆمەکاندا زالبوون، پەیا مەبەر ﷺ خۆی و هاو ئەلانی گەلی پێیان سەخەت و قورس بوو! لەو لایشەو موشریکەکان زور خۆشحال و دلشاد بوون، چونکە موشریکەکان بە موسلمانەکانیان گوت: ئێوێش وەك رۆمەکان تێک دەشکێن و ئێمە زāl ئەبین بە سەرتانا. پێشەوا (ئەبووبەکی) فەرمووی: دەك ئەبینن ﴿۴: فِي بَضْعِ سَنِينَ﴾ لە چەند سالی کدا، واتە: لە نێوان (۳-۹) سالد، رۆمەکان بە سەر فارسیکاندا زāl ئەبنەو، بە لی و ابوو دواي حەوت سال ئەنجامە کە وادەرچووو فارسیکان تێک شکان. ئەمەیش گەورەترین بەلگە یە بۆ راستی پەیا مەبەر قورئان، دەتوانی سەیریکی تەفسیری (ئێبن کەسیر) بکەیت. ﴿اللَّهُ الْأَمْرُ مِنْ قَبْلُ وَمِنْ بَعْدِ﴾ هەمووکارو بپارو دەسەلاتیک پێش زالبوون و پاش زالبوون هەربۆ خوا یە. ﴿وَيَوْمَذِ بَرْحِ الْمُؤْمِنِينَ﴾ ۵: بنصر الله ﴿ثُمَّ لَمْ يَكُنْ لَهُمْ لُجُومٌ﴾ کە رۆم بە سەر فارسدا زāl ئەبێتەو، باوەردارەکان خۆشحال ئەبن بەو سەر خستن و یارمەتی خوا یەو بە تێکشکانی فارسیکانیش زور خۆشحال دەبن، چونکە ئەوانیش وەك موشریکەکان بی کتیب و بی نامەن ﴿وَيَنْصُرُ مِنْ يَشَاءُ﴾ دیارە هەرکەسیک خوا خۆی بییەو یارمەتی ئەداو سەری دەخات ﴿وَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ﴾ هەر ئەوێشە خاوەن دەسەلاتداری دلوفان ﴿۶: وَعَدَ اللَّهُ لَا يَخْلِفُ اللَّهُ وَعْدَهُ﴾ زالبوونی رۆمەکان بە سەر فارسیکاندا بە لیینی خوا یە، هەرگیزیش خوا پێچەوانە ی بە لیینی خۆی ناکا ﴿وَلَكِنْ أَكْثَرُ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ﴾ بە لام زۆر بە ی خەلکی ئەوێ نازانن ﴿۷: يَعْلَمُونَ ظَاهِرًا مِنَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا﴾ رۆو کە شیک لە ژیا نی ئەم دونیا ئەزانن: پێشەسازی و تەکنەلۆژیای دروستکردنی گەلیک ﴿وَمِنْ عَنِ الْأُخْرَةِ﴾

کۆتایی تەفسیری سوورەتی (عەنکەبووت) هات لە گەڵ سوپاسی بی شایستەدا بۆ خوای کار جوان و کارزان.

سوورەتی (رووم)

مەکیکیبوو (۶۰) ئایەتە

بە ناوی خوای بەخشندە ی میهرەبان

سەرەتای ئەم سوورەتە هەوالی سەرکەوتنی رۆمەکان بە زەمانیک پێش روودانی بە سەر فارسیکاندا رادەگەینێ، جا پاش ماوە یەك قورئان چۆنی رایگە یاندبوو ئاوا رووی دا، دیارە ئەمەیش گەورەترین بەلگە یە بۆ راستی پەیا مەبەر ﷺ، پاشان ئەم بنەمایە ئەخاتەر وو کە: تا کۆتایی دونیا لە نێوان شەیتاندا بەردەوام دەبێت، ئینجا کورتە باسیکی قیامەت ئەکات، کۆتاییشی بەو دەیت کە: هێچ ئایەت و ترسینەرێک سوود بە قورەیش نابەخشیت.

هم غافلون ﴿ که چى له ئاخیرهت بى ئاگا و غافلن !

له رووى ئهم شتانهوه خوا بناسه:

﴿ ۸: اولم يتفكروا فى انفسهم ﴾ ئەوانەكە نكولێ زیندوو بوونەوه دەكەن! ئاخۆ بیریان لەخۆیان نەکردۆتەوه، چۆن دروست کراون؟ دیارە هەرئەودروستەكەرە دروستى کردوون، دەتوانی زیندوو شیان بکاتەوه ﴿ ماخلق الله السموات والأرض وما بينهما إلا بالحق وأجل مسمى ﴾ خوا ئاسمانەكان وزهوى وئەوهى لەنیونیان دایە دروست نەکردوو بەهەق و عەدل و ماوێهەكى دیاریکراو نەبێ، واتە: هەر بە عەدل و لە ماوێهەكى دیاریکراویشدا کۆتایییان دى و قیامەت بەرپا ئەبێ ﴿ وإن كثيرا من الناس بقاء ربهم لكافرون ﴾ که چى زۆرێك لەم خەلکە بەگەیشتنى دیدارى پەرورە دگاریان وزیندوو بوونەوه بێ باوەرن ﴿ ۹: اولم يسيرا فى الأرض فينظروا كيف كان عاقبة الذين من قبلهم ﴾ ئایاگوزەریان بەسەرئەم زەوییهدا نەکردوو؟ ببینن و بزانی ئەنجامى ئەوانەى لە پێشیانەوه بوونە چۆن بوو؟ ئەوه بوو هەر کەسەرێچییان کرد، خواش لەناوى بردن ﴿ كانوا أشد منهم قوة ﴾ خۆ لەمانەش بەهێزتر بوون و توانانتر بوون ﴿ وأثاروا الأرض وعمروها أكثر مما عمروها ﴾ زەوییان ژێرەوژوور کردو هەلگیرا بهوه بۆکشتوكال و شتى تر، و ئەوانەدانیان دەکردەوه، زیاتر لەوهى ئەمان ئاوه دانیان کردەوه ﴿ وجاءتهم رسلهم بالبينات ﴾ پەيامبەرەکانیشیان بەگەلێ بەلگەو نیشانەى ئاشکراوه بۆ هاتن، که چى هەر باوەریان پێ نەکردن ﴿ فما كان الله ليظلمهم ﴾ جا کاتى خوا لەناوى بردن، وەنەبێ ستمەى لێکردن، نا، هەرگیز خوا ستمەى لێ نەکردن، ﴿ ولكن كانوا أنفسهم يظلمون ﴾ بەلکو خۆیان ستمیان لەخۆیان کردو پروایان نەهیناو پەيامبەرەکانیان بەدرۆزن دانا ﴿ ۱۰: ثم كان عاقبة الذين أساءوا السوأى ﴾ پاشان ئەنجامى ئەوانەى گوناو تەوانیان کرد، خراپترین پاشەپۆژ بوو، چونکە لەدونیادا گەیشتنە پلەیهك: ﴿ أن كذبوا بآيات الله وكانوا بها يستهزئون ﴾ کە ئایەتەکانى خویان بەدرۆ زانی و گالتهیان پێ ئەکردن ﴿ ۱۱: الله يبدؤا الخلق ثم يعيده ﴾ خوا خۆى ئەو خەلکە دروس دەکاو، دوا جار بەش دەیهێنێتەوه گۆڕى و بەتەنیاو بێ هاوێ و یارمەتیدەر ﴿ ثم إليه ترجعون ﴾ دیسان هەربۆلای ئەویش دەگێردرێتەوه ﴿ ۱۲: ويوم تقوم الساعة يبلس المجرمون ﴾ کە روژى قیامەت هەلدهستى، تاونکاران بێ هیوادەبن و، فزەیان لێوه نایە و کڕۆکپ دەکەون. ﴿ ۱۳: ولم يكن لهم من شركائهم شفعاء ﴾ کە سیشیان دەست ناکەوێت لەوانەى بە شەرىك و هاوێهەشیان دادەنان بۆخوا تکیان بۆبکەن ﴿ وكانوا بشركائهم كافرين ﴾ نكولێ لەو

بتانەشیان ئەکەن کردبوونیانە هاوێهەشى خوا! ﴿ ۱۴: ويوم تقوم الساعة يومئذ يتفرقون ﴾ روژى نیکیش کە قیامەت بەرپا دەبێت، ئەو روژە خەلک لەیهك جیا ئەبنەوه و دەبنە دوو دەسته: موسلمان و بێ باوەر ﴿ ۱۵: فأما الذين آمنوا و عملوا الصالحات ﴾ جائەوانەى پروایان هیناوه و کارە چاکەکانیان کردوو ﴿ فهم فى روضة

وَعَدَ اللَّهُ لَا يَجْفَى اللَّهُ وَعَدَهُ. وَلَكِنْ أَكْثَرُ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿ ١٤ ﴾ يَعْلَمُونَ ظَهَرَ أَمِنْ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَهُمْ عَنِ الْآخِرَةِ هُمْ غَفْلُونَ ﴿ ١٥ ﴾ أُولَئِكَ يَتَفَكَّرُونَ فِي أَنْفُسِهِمْ مَا خَلَقَ اللَّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ وَأَجَلٍ مُّسَمًّى وَإِنَّ كَثِيرًا مِنَ النَّاسِ بِلِقَائِ رَبِّهِمْ لَكَافِرُونَ ﴿ ١٦ ﴾ أُولَئِكَ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَانُوا أَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَأَثَارُوا الْأَرْضَ وَعَمَرُوهَا أَكْثَرَ مِمَّا عَمَرُوهَا وَجَاءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا كَانُوا اللَّهُ لِيُظِلَّهُمْ وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿ ١٧ ﴾ ثُمَّ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ اسْتَفْزَأُوا أَن كَذَّبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ وَكَانُوا بِهَا يَسْتَهْزِئُونَ ﴿ ١٨ ﴾ اللَّهُ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿ ١٩ ﴾ وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ يُبْلِسُ الْمُجْرِمُونَ ﴿ ٢٠ ﴾ وَلَمْ يَكُنْ لَهُمْ مِنْ شُرَكَائِهِمْ شُفَعَاءُ وَكَانُوا بِشُرَكَائِهِمْ كَافِرِينَ ﴿ ٢١ ﴾ وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ يُنْفَخُونَ أَصْوَابُهُمْ فَبُذِلُوا ﴿ ٢٢ ﴾ فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَهُمْ فِي رَوْضَةٍ يُحْبَرُونَ ﴿ ٢٣ ﴾

یحیرون ﴿ لە ناو باخچه و گولزارى بەهشتدا ریز دەگیرین ﴿ ۱۶: وأما الذين كفروا وكذبوا بآياتنا ولقاء الآخرة ﴾ ئەوانەش کافرو بێ پروا بوون، ئایەتەکانمان و گەیشتن بەروژى قیامەت بەدرۆیان دەزانی ﴿ فأولئك فى العذاب محضرون ﴾ ئەوانە لەناو ئازار و سزادا ئامادە کراون و بزنان، بەهەتاهەتاییش لەوى ئەمێننەوه.

پینج فەرە نوێز بکەن:

﴿ ۱۷: فسبحان الله حين تمسون وحين تصبحون ﴾ کاتى ئەو تەنان زانى، سا خوا بەپاک و بلند رابگرن کاتى ئیسواری دەکەنەوه، وە کاتى بەیانى دەکەنەوه، واتە: نوێزەکانى مەغریب و عیشاو بەیانیتان بکەن ﴿ ۱۸: و له الحمد فى السموات والأرض وعشيا وحين تظهرون ﴾ و سوپاس و ستایش هەر بۆ خوایه لەتەواوى ئاسمانەکان و زەویدا، سا خوا بەخاوی رابگرن ﴿ ۱۹: يخرج الحى من الميت ويخرج الميت من الحى ﴾ ئەو خوایه یە زیندوو

خو له لهش وجهستهی هردووکیاندا شهوندهی دورست کردوه که هردوو بهیه کتر رازی بن و، وه لاسی داخواییه کانی به کتر بدنه وه بهوپه ری سۆزو میهره بانیه وه ۲۲: ومن آیاته خلق السموات والأرض واختلاف السننكم والوانكم له نیشانه کانی بوون و دهسه لاتی خوا: دروستکردنی ئاسمانه کان و زهوی و لیکنه چوونی زمانی قسه کردن و رهنگه کانتانه ۲۳: ومن آیاته منامکم باللیل والنهار وابتغواکم من فضله ۲۴: وه ره له نیشانه کانی بوون و توانایی شه وه خهوی شه وانه و رؤانه تان و ههول و تیکۆشانتان بۆ رزق و رۆزی له کاتی بیداریدا ۲۵: ومن آیاته لآیات لقوم یسمعون ۲۶: بئی گومان له وه دا چهند نیشانهی گه وه و گرنگ هیه بۆگه لی بیبسن و ئامۆزگاری وهرگرن ۲۷: ومن آیاته یریکم البرق خوفا وطمعا ۲۸: یه کی تر له نیشانه کانی: بریسکه و چه خماخه تان نیشان ئهدات، که هه م هوی ترسه له مردن، هه م هوی ئومید و هیوایه بۆباران ۲۹: وینزل من السماء ماء فبحی به الأرض بعد موتها ۳۰: و له ئاسمانی شه وه ئاو یکتان بۆ دهبارینی زهوی پاش مردنی و، وشک بوونی و، نه مانی هیزی رواندن بپوژینی شه وه ۳۱: ان فی ذلک لآیات لقوم یعقلون ۳۲: به راستی له وه دا به لگه و نیشانه زۆرن بۆ که سانی شه قلی خوین ده خه نه کار ۳۳: ومن آیاته ان تقوم السماء والأرض بأمره ۳۴: هه ره له نیشانه کانی بوون و دهسه لاتی شه وه که شه ئاسمان و زهوی به به فرمانی شه وه ستاون ۳۵: ثم إذا دعاکم دعوة من الأرض إذا أنتم تخرجون ۳۶: پاشان له رۆژی قیامه تا هه ره که جار هه رایه کتان لی بکا ئیوه له ناکاو زیندو شه نه وه و له گۆر دینه ده ری ۳۷: وله من فی السموات والأرض ۳۸: وه بۆ شه و خوایه به شه وه و له ئاسمانه کان و زهوی دایه، واته: به دروستکردن و به مولک هه ره بۆ خوایه شه وه و اتیاندا ۳۹: کل له قانتون ۴۰: هه مووشیان بۆ شه و ملکچه چ و خۆبه که مزان و فرمان به دردن ۴۱: و هو الذی بید الخلق ثم یعیده ۴۲: شه و خوایه شه له سه ره تا وه گشت شه و خه لکه به دیدینی، له پاشان دوی مردن و تیاجوون وه ک خوی لی ده کاته وه و زیندو شه ده کاته وه ۴۳: و هو أهون علیه ۴۴: وه شه وه شه بۆ شه و ئاسانتیرشه له جاری یه که م، چونکه جاری دووم له سه ره به رهت و بناغه یه که دروستی شه کاته وه، دیاره شه ئاسانی و نا ئاسانی به پیی توانا و ژیری مروقه، شه گه رنا هه مووشتی که بۆ خوا وه که یه که بۆ به شه فرمانی: ۴۵: وله المثل الأعلى فی السموات والأرض ۴۶: مه سه ل و وه سفی هه ره به رز

له مردوو بالنده له هیلکه ده ردینی، مردووش له زیندوو هیلکه له بالنده ده رده خات ۴۷: و بحی الأرض بعد موتها ۴۸: زهوی شه دوی مردنی و وشک بوونی گیانی تی ده خاته وه، به ده ره یانی گیاو رووه کی ۴۹: و کذلک تخرجون ۵۰: ئیوه شه هه رئاو زیندوو شه کرینه وه له گۆر ده رده هینرین.

وَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَلِقَاءِ الْآخِرَةِ فَأُولَٰئِكَ فِي الْعَذَابِ مُحْضَرُونَ ﴿٦٦﴾ فَسُبْحَنَ اللَّهِ حِينَ تُمْسُونَ وَحِينَ تُصْبِحُونَ ﴿٦٧﴾ وَلَهُ الْحُكْمُ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَعَشِيًا وَحِينَ يُظَاهِرُونَ ﴿٦٨﴾ يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَيُخْرِجُ الْأَرْضَ بِعَدَمِ مَوْتِهَا وَكَذَٰلِكَ تَخْرُجُونَ ﴿٦٩﴾ وَمِنَ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ إِذَا أَنْتُمْ بَشَرٌ تَنْتَشِرُونَ ﴿٧٠﴾ وَمِنَ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٧١﴾ وَمِنَ آيَاتِهِ خَلْقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَخَلْقَ الْإِنسَانِ مِنْ طِينٍ ﴿٧٢﴾ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِلْعَالَمِينَ ﴿٧٣﴾ وَمِنَ آيَاتِهِ مَنَامُكُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَابْتِغَاؤُكُمْ مِنْ فَضْلِهِ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَسْمَعُونَ ﴿٧٤﴾ وَمِنَ آيَاتِهِ يُرِيكُمُ الْبَرْقَ خَوْفًا وَطَمَعًا وَيُنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَيُخْرِجُ بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ﴿٧٥﴾

نیشانه گه لیک خوا:

۲۰: ومن آیاته ان خلقکم من تراب ۲۱: له نیشانه کانی بوون و دهسه لاتی شه وه به که ئیوه (باوکه گه وه رمان ئاده م) له گل دروست کرد ۲۲: ثم إذا أنتم بشر تنتشرون ۲۳: پاشان ئیوه په به په له دهن به مروو له سه ره وهیدا بلاو ده بنه وه ۲۴: و من آیاته ان خلق لکم من أنفسکم أزواجا ۲۵: له نیشانه کانی بوون و دهسه لاتی شه وه به که: له جنسی خۆتان، واته: له ره گه زی ئاده مزاد هاوسه ری بۆ دروست کردن ۲۶: لتسكنوا إليها ۲۷: تاله پالیاندا به سه ینه وه ۲۸: وجعل بینکم مودة ورحمة ۲۹: وخۆشه و بستی و میهره بانیشی خستۆته نیوانتان بۆ شه وه و بتوانن پیکه وه باری گرانی ژبان هه لگرن و درپژه به ژبان بدنه ۳۰: ان فی ذلک لآیات لقوم یفکرون ۳۱: بئی گومان ئاله وه دا گه لی به لگه و نیشانه هیه بۆ که سانی به وردی تیفرین و، به جوانی بیر لی بکه نه وه چونکه

بینهوه وهه ره لویش بترسن و، نویره کانیشتان بهرینک و بیگ ته نجام
بدن * ولا تکنونوا من المشرکین * وله موشریکانیش مه بن
۳۲: من الذین فرقوا دینهم وکانوا شیعا * له وانه ی که نایینی
خوین پچر پچر کردو بوونه چه ندین گروپ ودهسته و بهسته، هر
یه که به لای خوینا ته یتاشی و خوی به ههق نه زانی * کل حزب

له تاسمانه کان و زه ویدا هه رشایانی نه وه * وهو العزیز الحکیم *
تهویشه دهسه لاتداری کار جوان.

نهم مهسه لهش وهرگره بوتاک و ته نیایی خوا:

۲۸: ضرب لکم مثلاً من انفسکم * خوا هه ره له خوتان مهسه له
و نموونه یه کی بوهینانه وه، بۆگونجای و نه گونجای شهریک
برپاردان، وه بۆنه وهی چاک بزانی که ئیوه چه نده هه له ن برپاری
هاوه له دده ن بۆ خوا! وهک خوی ته فهرمووی: * هل لکم مما
ملکت ایمانکم من شرکاء فیما رزقناکم فانتهم فیہ سواء تخافونهم
کخفیتکم انفسکم * نایا له و مال و سامانه دا به ئیوه مان داوه
رازی ده بن به نده کانتان بکه نه هاو به شی خوتان نه و سا هه ردوولا
وه کو یه ک بن؟ هه ره وه کو ئیوهی نازاد له مالیکی هاو به شدا بی یه کتر
دهستی بۆ نایه ن وله یه کتر دهرسن ناواش ترستان له مان هه بی
و نه توانن بی نه وان ته نها شتیکی لی خهرج بکه ن، جائه گهر
ته وه بۆ خوتان رازی نه بن، نه ی چۆن هاو به شانیک بۆ خوا
داده نیی؟! * کذ لک نفصل الابات لقوم یعقلون * نا به وجۆره
به لگه و نیشانه کانی خومان روون ده که یه نه وه بۆ نه و که سانه ژیری
ده خه نه کارو تی ده گه ن * ۲۹: بل اتبع الذین ظلموا احواء هم بغیر
علم * نه و هاوه له ی نه وان برپاری ته دهن بۆ خوا، وه نه بی به لگه و
نیشانه یه کیان به دهسته وه بی، نه خیر به لکو سته مکارانی موشریک
هه ر بی زانست و زانیاری و هه ره کو پیرانه له هه و او ناره و زوی خوین
به یه روی نه که ن * فمن یهدی من اضل الله * هه ر که سیکیش
گو مرای بکا ئیتر چ که سیک ته توانی رینمای بکات؟! * و مالهم
من ناحسین * هیچ یارو یاوه ریده ریکیان به هانا نایه یاریده یان بدا
له سزای خوا رزگاریان بکات.

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ تَقُومَ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ بِأَمْرِهِ ثُمَّ إِذَا دَعَاكُمْ
دَعْوَةً مِّنَ الْأَرْضِ إِذَا أَنتَرْتُمْ مُخْرَجُونَ ﴿۳۵﴾ وَلَهُ مَن فِي السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضِ كُلُّ لَهٗ قَنِينٌ ﴿۳۶﴾ وَهُوَ الَّذِي يَبْدَأُ الْخَلْقَ
ثُمَّ يُعِيدُهُ وَهُوَ أَهْوَتْ عَلَيْهِ وَلَهُ الْمَثَلُ الْأَعْلَىٰ فِي السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿۳۷﴾ ضَرَبَ لَكُم مَّثَلًا مِّنْ
أَنفُسِكُمْ هَلْ لَّكُم مِّن مَّالِكُمْ أَيْمَنُكُمْ مِّنْ شُرَكَاءَ فِي
مَا رَزَقْتُمُكُمْ فَأَن تَرْفِيهِ سَوَاءٌ تَخَافُونَهُمْ كَخِيفَتِكُمْ
أَنفُسَكُمْ كَذَلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ﴿۳۸﴾
بَلِ اتَّبَعَ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَهْوَاءَ هُم بِغَيْرِ عِلْمٍ مِّنْ هُدًى مِّنْ
أَضَلَّ اللَّهُ وَمَا لَهُمْ مِّن نَّاصِرِينَ ﴿۳۹﴾ فَأَقْرَعُوا وَجْهَكَ لِلدِّينِ
حَنِيفًا فِطْرَتَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ
اللَّهِ ذَٰلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿۴۰﴾
مُذِيبِينَ إِلَيْهِ وَاتَّقُوهُ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ
وَلَا تَكُونُوا مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿۴۱﴾ مِنَ الَّذِينَ فَرَّقُوا
دِينَهُمْ وَكَانُوا شِيعًا كُلُّ حِزْبٍ بِمَا لَدَيْهِمْ فَرِحُونَ ﴿۴۲﴾

بما لیدیهم فرحون * هه ر پارت وگروپیک به بهرنامه و بیروباوه ری
خوین دلخوئن.

مرؤف له سه رباریک نویره ناگری:

۳۳: وإذا مس الناس ضر دعوا ربهم * کاتی خه لکی به لاو
زیانیکیان به سه ردی هاناو هاوار بۆ په ره وردگاری خوین ته به ن
بۆنه وهی رزگاریان بکات * منین الیه * واز له هه موو شتیکی
دینن و به ره نه وه ده گهرینه وه * تم إذا آذاقهم منه رحمة * له پاشا
ته گهر خوا ده رووی خیری لی کردنه وه ره حمه تی خوی به وان
دا * إذا فریق منهم بریهم بشرکون * له ناکاو دهسته یه کیان
شهریک و هاو بهش بۆ په ره وردگاریان دانه نین و به یمانه که یان له بیر
ته چیته وه، ده چنه وه سه رباره لاره که ی خوین!! * ۳۴:
لیکفروا بما آتیناهم * بۆنه وهی سه ره نجام کافرو بی باوه ر بن به و
نیعمه تانه ی پیمان داوون * فتمتعوا فسون تعلمون * ده سا رابویرن

هه ر روو له دینی ئیسلام بکه:

۳۰: فاقم وجهک للدين حنیفا * جاکه واته (ته ی ئینسان) زۆر
به پاک و دروستی روو هه ره له م نایینه پاک و بیگه رده ی ئیسلامه
بکه * فطرة الله التي فطر الناس عليها * له سه ر نه و خیلقه ته
بن خوا خه لکانی له سه ر دروست کردووه، واته: په یه روی نایینی
یه که خوا به رستی بکه ن * لا تبدیل لخلق الله * نابی هیچ جۆره
گۆرانکارییه که له دروستکرای خوادا بکری که خه لکی له سه ر
دروست کردووه * ذلک الدین القیم * هه ر ته ویشه دینی ریک
و راست * ولكن أكثر الناس لا یعلمون * به لام زۆره ی ئاپۆره ی
مه ردوم نازانن هه قیقه تی نه وه * ۳۱: منین الیه واتقوه و أقیموا
الصلاة * خه لکینه! تۆبه کارانه بگه رینه وه لای خواو به شیمان

به ناره زووی خویمان وله زهت بیهن، نهوسا له رۆژی خۆیدا چاک
نه زانن چییان پئی نه کهین ﴿۳۵﴾ أم أنزلنا علیهم سلطانا ﴿۳۵﴾ یا خو
مه گهر به لگه یه کمان بۆ ناردون نیشانه ی دروستیی پهرستنی بته کان
بئی؟ ﴿۳۶﴾ فهو یتکلم بما کانوا به یشرکون ﴿۳۶﴾ که نهوبه لگه یه ده باره ی
هاوبهش وشه ریک بۆن قسه و پشتگیری بکا؟ ﴿۳۶﴾ واذ أذقنا

فهرماندان به پارازتنی مافی خزمایه تیو،
نه هی کردن له سوود خوئی:

﴿۳۸﴾ فات ذا القربی حقه والمسکین وابن السبیل ﴿۳۸﴾ که واته نه ی
نه وکه سه! خوامال و سامانی پئی داویت، مافی خزمان وهه ژاران و
ریبواران (له رۆ جیماوان) بده، واته: له ودارایییه هه ته، هه میسه
چاوت لیبانه وه بیست ﴿۳۹﴾ ذلک خیر للذین یربدون وجه الله ﴿۳۹﴾
نه و ما فیدانه چاکترو باشتره بۆنه وانه ی ره زامه ندی خویان نه وی
﴿۴۰﴾ وأولئک هم المفلحون ﴿۴۰﴾ بئی گومان نا نه و که سانه - نه و نا کاره
چاکانه نه کهن - رزگارو سه رفرازن ﴿۴۱﴾ وما آتیتم من ربا
لیبرو فی أموال الناس ﴿۴۱﴾ نه ی دهوله مه نده کان! نه وه ی به ناوی
سوو (ریبواوه) داوتانه، هه تا له ناو سامان و دارایی خه لکدا زیاد
ببئی ﴿۴۲﴾ فلا یبرو عند الله ﴿۴۲﴾ لای خوا هیچ زیاد ناکاو به ره که تی
تی ناکه وی، که واته هه رده م مال به قهرز - به بئی سوو - بدهن
باشتره ﴿۴۳﴾ وما آتیتم من زکاة تریدون وجه الله ﴿۴۳﴾ نه و ماله ی به ناوی
زه کاته وه، یان به ناوی خیر و خیراته وه ده ی به خشن و ره زامه ندی
خواتان ده ویت نه که له به ره وه له دونیادا سوو دیکتان ده ست
بکه وی ﴿۴۴﴾ فأولئک هم المضعفون ﴿۴۴﴾ نا نه وانه که دارایی و مالی
خویان بۆخوا ده به خشن، پاداشی چه ند به رام به ریان پئی ده گات
﴿۴۵﴾ ۴۵: الله الذی خلقکم ثم رزقکم ﴿۴۵﴾ نه و خوا به یه دروستی کردوون،
پاشانیش رزق و رۆزی پئی به خشیین ﴿۴۶﴾ ثم یمیتکم ثم یحییکم ﴿۴۶﴾
ئینجا نه تان مرینی، دیسان ده تان ژینیته وه بۆ وه رگرتنه وه ی پاداش
و تۆله ﴿۴۷﴾ هل من شرکائکم من یفعل من ذلکم من شیء ﴿۴۷﴾ ده نایا هیچ
یه که له وهاوبه شانه ئیوه بۆخواتان داناوه، توانای شتیکی وایان
هه یه بیکه ن؟ وه که به دیهینان، مراندن، زیندو و کردنه وه، رۆزیدان
﴿۴۸﴾ سبحانه و تعالی عما یشرکون ﴿۴۸﴾ پاک ی و بلندی هه ربۆ نه و زاته یه،
له وه ی که ده یکه نه هاوبه شی، له بت و خوانا هه قه کانیان.

گه نده کاری له په ژوو ده ریا سه ری هه ئدا:

﴿۴۱﴾ ۴۱: ظهر الفساد فی البر والبحر بما کسبت أیدی الناس ﴿۴۱﴾
پشیوی، واته: برسییه تی وقات وقری وگرانی، نانه منی وخنکان
و نه خویشی و بومه له رزه له به ژوو ده ریا دا به دیار که وت، به هو ی
تاوان و گونا ه ی خه لکه وه ﴿۴۲﴾ لیدیقهم بعض الذی عملوا ﴿۴۲﴾ ده با
هه ندی تالوی کرده وه کانیان پئی بچیژی ﴿۴۳﴾ لعلهم یرجعون ﴿۴۳﴾ به لکو
هو شی بکه نه وه وه په شیمان ببه وه وه بگه رینه وه لای خوا ﴿۴۴﴾ ۴۴: قل
سیروا فی الأرض فانظروا کیف کان عاقبة الذین من قبل ﴿۴۴﴾ پئیان
بلی: به رووی زویدا بگه رین وگه شت بکه ن، ببینن، بگه رین

وَإِذَا مَسَّ النَّاسَ ضُرٌّ عَوَّزُوا بِهِمْ مُبْدِينَ إِلَيْهِ ثُمَّ إِذَا أَذَقَهُمْ
مِنْهُ رَحْمَةً إِذَا فَرِقَ مِنْهُمْ رَبِّهِمْ يَشْكُرُونَ ﴿۳۷﴾ لِيَكْفُرُوا بِمَا
آلَيْنَهُمْ فَتَمْتَعُوا بِسُوءِ تَقْلُوبِهِمْ ﴿۳۸﴾ أَمْ أَنْزَلْنَاهُ عَلَيْهِمْ
سُلْطَانًا فَهُوَ يَتَكَلَّمُ بِمَا كَانُوا بِهِ يَشْكُرُونَ ﴿۳۹﴾ وَإِذَا أَذَقْنَا
النَّاسَ رَحْمَةً فَرِحُوا بِهَا وَإِنْ تُصِيبَهُمْ سَيِّئَةٌ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ
إِذَا هُمْ يَقْنَطُونَ ﴿۴۰﴾ أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ
وَيَقْدِرُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿۴۱﴾ فَاتَّذَا الْقُرْآنُ
حَقَّهُ وَالْمُسْكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ ذَلِكَ خَيْرٌ لِلَّذِينَ يُرِيدُونَ
وَجْهَ اللَّهِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿۴۲﴾ وَمَا آتَيْتُم مِّن رَّبِّا
لِّرَبِّوَا فِي أَمْوَالِ النَّاسِ فَلَا يَرَبُّوْا عِنْدَ اللَّهِ وَمَا آتَيْتُم مِّن زَكَاةٍ
تُرِيدُونَ وَجْهَ اللَّهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُضْغِفُونَ ﴿۴۳﴾ اللَّهُ الَّذِي
خَلَقَكُمْ ثُمَّ رَزَقَكُمْ ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ هَلْ مِنْ
شُرَكَائِكُمْ مَّنْ يَفْعَلُ مِنْ ذَلِكُمْ مِّن شَيْءٍ سُبْحَنَهُ وَتَعَالَى
عَمَّا يَشْرِكُونَ ﴿۴۴﴾ ظَهَرَ الْفَسَادُ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ بِمَا كَسَبَتْ
أَيْدِي النَّاسِ لِيُذِيقَهُمْ بَعْضَ الَّذِي عَمِلُوا لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿۴۵﴾

الناس رحمة فرحوا بها ﴿۳۷﴾ هه ركات ئیمه به و خه لکه نیعه تیکمان
چه شت، خیرا پئی خوشحال نه بن و پئی فریو نه خون ﴿۳۸﴾ و ان
تصیبه سیه بما قدمت ایدیهم ﴿۳۹﴾ خو نه گهر به هو ی کار و کرداری
خرابی خو یانه وه به لا و نازاریکیان تووش بوو ﴿۴۰﴾ إذا هم یقنطون ﴿۴۰﴾
خیرا بئی هیواو بئی ئومید نه بن و دونیایان لی دیته یه که! وه که
باوونه ریتی هه موو مروقیکی موشریک و کافر ﴿۴۱﴾ ۳۷: أولم یروا أن
الله یبسط الرزق لمن یشاء و یقدر ﴿۴۲﴾ بۆچی سروشتیان ئاوایه؟ نه ی
مه گهر نازانن که: گشت رزق و رۆزی و سامان به ده ست خوایه،
بۆکه سی خوی بیه وی، زور ده به خشییت، بۆکه سیکیش که م، ئیتیر
بۆنه وه نده دانه مه زراون؟ ﴿۴۳﴾ إن فی ذلک لآیات لِقَوْمٍ یُؤْمِنُونَ ﴿۴۳﴾
به راستی له وده دا چه ندین به لگه هه یه بۆ نه وکه سانه ی ئاماده یییان
تیدیاه و ده یانه وی باوهر بیئن.

وينوارن ويزانتن ئەوانەى لەبەرا بوون پاشەرۇڭيان چۆن بوو كاتى سەرپىچىيان كردو، لەفەرمانى خوا دەرچوون ﴿﴾ كان اكثرهم مشركين ﴿﴾ زۆربەيان موشريك بوون و، سەرەنجاميش تياچوون.

بەرله رۆژی قیامت، باش روو لهم دینه بکه:

[illegible]

(با) کان له نیشانه کانی توانایی و مهزنی خوان:

﴿ ٤٦ 〉 : و من آیاتہ اَن ی رسل الریاح مبشرات ﴿ ۱ ﴾ یهکئی لہ بہ لگہو و نیشانہ کانی گہ ورہیی خوا ئو و ہیکہ کہ بایانی موژدہدەر دهنیری بۆہر رشوین و جیگایہک خوی و یستی لہ سہر بیّت ﴿ ۲ ﴾ و لیدیقمک من رحمته ﴿ ۳ ﴾ بۆئہوہی لہ رەحمەت و میہرہبانی خۇیتان بیی بچیژی، واتە : بہ بہ زہیی خوی بارانتان بۆ ببارینی، ئەوجا خۇتان و مالانتان پیی بژین ﴿ ۴ ﴾ و لتجرى الفلک بامرہ ﴿ ۵ ﴾ وە کہشتییہکانیش بہ فہرمانی ئەو بہدەریاکاندا بین و بچن ﴿ ۶ ﴾ و لتبتغوا من فضلہ ﴿ ۷ ﴾ و لہ فەزل و دہەندہیی ولوتفی ئەو بہ ہرہ وەرگرن و رۆزی پەیدابکەن بہ ھۆی بازرگانی وشتی واوہ ﴿ ۸ ﴾ و لعلکم تشکرون ﴿ ۹ ﴾ بہ شکو سوپاسگوزاربن ﴿ ۱۰ ﴾ : ٤٧ : و لقد ارسلنا من قبلک رسلا الی قومہم ﴿ ۱ ﴾ بہ راستی پیش لہ تۆیش ئەی پیغەمبەر ﷺ پەیمامبەرائی زۆرمان رەوانەکردن بۆلای ھۆزو گەلیان ﴿ ۲ ﴾ فجاؤہم بالبینات ﴿ ۳ ﴾ ئەوجا ھەموویان بہ بە لگہو نیشانہ یەکی زۆری ئاشکراوہ ھاتنە لایان، بە لام ئەوان ھەرباوہریان نەھینا ﴿ ۴ ﴾ فانتقمنا من الذین أجرموا ﴿ ۵ ﴾ جا ئیمەش تۆلەمان سەند لہوانە ی تاوانیان کردو کافر بوون ﴿ ۶ ﴾ و کان حقاً علینا نصر المؤمنین ﴿ ۷ ﴾ خۆسەر خستەن و یارمەتیدانی بروادارانیش مافیکە لہ سەر خۆمان واجیمان کردوہ بۆیان . دیسانوہ باسی چەسپاندنی

یہ کخوابہ رستی دھکات ﴿٤٨﴾ : اللہ الذی یسرل الریح ﴿٥٠﴾ تھو خوا
دھسہ لاتدار یہ تھو بایانہ تھنیرئ ﴿٥١﴾ فتثیر سحابا ﴿٥٢﴾ تھوانیش
ھورہ کہ دھزویئن ﴿٥٣﴾ فیسطہ فی السماء کیف یشاء ﴿٥٤﴾ ئینجا ھر
جورئکی بیھوی تھو ھورہ لھئاسمانا پڑو بلاؤ دھکاتھوہ ﴿٥٥﴾ ویجعلہ
کسفاً ﴿٥٦﴾ ہش ہش و بارچہ بارچہ شے دھا، ئینجا کھلہ کہی

قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلُ
كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُشْرِكِينَ ﴿٤٤﴾ فَأَقْرَعُوا وَجْهَكُمُ لِلَّذِينَ الْأَقْبَمِ مِنْ
قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ يَوْمٌ لَا مَرَدَ لَهُ مِنْ اللَّهِ يَوْمَ يُمِذُّ بِصَدْعٍ ﴿٤٥﴾ مَنْ
كَفَرَ فَعَلَيْهِ كُفْرُهُ، وَمَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلَا نَفْسَ لَهُ بِهِ هَدُونَ ﴿٤٦﴾
لِيَجْزِيَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنْ فَضْلِهِ إِنَّهُ لَا يُحِبُّ
الْكَافِرِينَ ﴿٤٧﴾ وَمَنْ يَأْتِهِ أَنْ يُرْسِلَ الرِّيحَ مُبَشِّرَاتٍ وَلِيَذِّقَكُمْ
مِنْ رَحْمَتِهِ وَلِيَجْزِيَ الْفَالِكِ بِأَمْرِهِ وَلِيَتَّبِعُوا مِنْ فَضْلِهِ، وَلَعَلَّكُمْ
تَشْكُرُونَ ﴿٤٨﴾ وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ رُسُلًا إِلَى قَوْمِهِمْ فَآمَوْا وَهُمْ
بِالْبَيِّنَاتِ فَانْقَمْنَا مِنْ الَّذِينَ أَجْرَمُوا وَكَانَ حَقًّا عَلَيْنَا نَصْرُ
الْمُؤْمِنِينَ ﴿٤٩﴾ اللَّهُ الَّذِي يُرْسِلُ الرِّيحَ فَتُثِيرُ سَحَابًا فَيَبْسُطُهُ
فِي السَّمَاءِ كَيْفَ يَشَاءُ وَيَجْعَلُهُ كِسْفًا فَنَرَى الْوَدْقَ يَخْرُجُ مِنْ
خِلَالِهِ فَإِذَا أَصَابَ بِهِ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ إِذَا هُمْ يَسْتَبْشِرُونَ
﴿٥٠﴾ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلِ أَنْ يُنْزَلَ عَلَيْهِمْ مِنْ قَبْلِهِ لَمُبْسِلِينَ
﴿٥١﴾ فَانْظُرْ إِلَى آثَارِ رَحْمَتِ اللَّهِ كَيْفَ يُخَيِّ الْأَرْضَ بَعْدَ
مَوْتِهَا إِنَّ ذَلِكَ لَمُحْيٍ الْمَوْتَى وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٥٢﴾

دەكا ﴿ فترى الودق يخرج من خلاله ﴾ ئىنجا دەبىنى لەناو ئەو
 ھەورەو ھە نەم باران دېتە خوارى ﴿ فاذا اصاب به من يشاء من
 عباده ﴾ بۇ ھەركەسىڭ لەبەندەكانى خۇى مەيلى بوو بىنئىرى
 ﴿ اذا هم يستبشرون ﴾ لەناكاو ھەموو خۇشحال و كەيف خۇش
 ئەبن ﴿ ٤٩ : وإن كانوا من قبل أن ينزل عليهم من قبله لمبلسين ﴾
 بىگومان پېش ئەو ھە بارانىان بۇ بىبارئىرىت بى ھىواو بى ئومىد
 بوو بوون، پىيان وابوو ھەركىز دلۇبى نابارى ﴿ ٥٠ : فانظر إلى
 آثار رحمت الله كيف يحيى الأرض بعد موتها ﴾ دەسائى مروفى
 ژىروھۇشيار! تەماشاي ئاسەوارى بەزەبى خوا (باران) بكە، پاش
 مردنى زەوى و نەمانى ھىزى رواندن و سەوزكردى چۆنى زىندوو
 دەكاتەو ﴿ إن ذلك لمحى الموتى ﴾ بەراستى ئەو ھە ئەو دەكات
 مردووانىش زىندوو دەكاتەو ﴿ و هو على كل شئ قدير ﴾ ھە
 ئەو ھە بەسەر ھەموو شتىكدا بەتوانا دەسەلاتدارە ﴿ ٥١ : ولئن
 أرسلنا ريحا فإراه مصفرا ﴾ خۇئەگەر بايەكى بە زيان و وشك

گوپرایه ل و ملکه چ دهن.

قوناغه کانی دروستکردنی مروّف:

۵۴: الله الذی خلقکم من ضعف * خوا هرئو دهسه لاتداریه که ئیوهی له بنه مایه کی لاوازو بی هیژ به دی هینا، لهو ئاوو (نطفه) یه * ثم جعل من بعد ضعف قوه * له پاشا دواى بی هیزی و لاوازی، هیزیکى پی دان، واته: دواى برینی قوناغی مندالی گوری پی دان و کردنییه لاو * ثم جعل من بعد قوه ضعفا و شیه * ئه وسا دواى هیزو لاویه تی، گوری لی سهندن و پیری کردن * یخلق ما یشاء * به مەیلی خوی به دی دینی هه رچی بیهوی * وهو العليم القدير * ئه ویشه زانای به توانا، واته: زانی به هه موو شتیك، وه به توانایه له سه ر هه موو شتیك.

که قیامهت هات تاوانباران ده لئین: هه ر ساتی زیاوین:

۵۵: و یوم تقوم الساعة یقسم المجرمون * روژی که قیامهت به ریا ده بیئت تاوانباران (کافران) سویند ئه خوون * مالبشوا غیر ساعه * به ده ره له ساتیک نه ماونه ته وه له دونیادا * کذلک کانوا یؤفکون * هه رئاواش بوو له دونیادا لا دهران له هه ق، بۆ ناهه ق و باتل * ۵۶: وقال الذین أوتوا العلم والإیمان * ئه وکه سانه ش زانست و ئیمانیان پی درابوو، واته: زانا و ئیمانداره کان پییان ئه لئین: * لقد لبثتم فی کتاب الله إلى یوم البعث * به راستی ئیوه له نووسین و عیلمی خوادا ماونه ته وه تاروژی زیندوو بوونه وه * فهذا یوم البعث * خوئه مه ش روژی زیندوو بوو نه وه یه، که ئیوه له دونیادا ئینکاریتان لی ده کرد * و لکنکم کنتم لا تعلمون * به لام ئیوه له دونیادا نه تان ده زانی ئه مه هه ق و راسته * ۵۷: فیمئذ لا ینفع الذین ظلموا معذرتهم * ئیتیر لهو روژه دا سه مکاران بیانوو هیئانه وه بیان سوودیان پی نابه خشی * ولا هم ینستعینون * وه داواشیان لی ناکری پوزش به ییننه وه له بهر سووکییان له لای خوا.

نمونه گه لیک دینییه وهو خه لکان قازانجی لی نابینان:

۵۸: و لقد ضربنا للناس فی هذا القرآن من کل مثل * بی گومان ئیمه لهم قورئانه دا هه موو جوړه مه سه لیکمان بو هیدایه تی ئه و خه لکه هیئایه وه * ولئن جنتهم بایه * له گه ل ئه وه یشدا ئه گه ر تۆهه ر نیشانه یه کی ده مکو تریان بو بیئی، له وانه ی خویان پیشنیازی ئه که ن * ليقول الذین کفروا * له باتی خو به ده سه ته وه دان بی گومان بی برواکان ئه لئین: * إن أنتم إلا مبطلون * ئیوه هه ر پروپالانته چین * ۵۹: کذلک یطع الله علی قلوب الذین لا یعلمون * ئا به و

بنیرینه سه ر کشتوکال و مه زریان، ئینجا ببین به زهرد هه لگه راوی * لظلوا من بعده یکفرون * به دوایدا ده سه ت ده که نه ناشوکی و ناسو پاسی، واته: خیرا ده گه رینه وه سه ر به دکاری خویان، چونکه زور لاسارو بی بارن، له کاتی خو شیدا خو شحال ئه بن، له کاتی به لاشدا زوو تیک ده چن و لا ری دهن، وه ک ئه فهرمووی: (أفرأیتم

وَلِئِنْ أَرْسَلْنَا رِيحًا فَرَأَوْهُ مُصْفَرًّا لَّظَلُّوا مِنْ بَعْدِهِ يَكْفُرُونَ ﴿٥١﴾ فَإِنَّكَ لَا تَسْمَعُ الْكُفْرَانَ وَلَا تَسْمَعُ اللَّعْنَ إِذَا وَلَّوْا مُدْبِرِينَ ﴿٥٢﴾ وَمَا أَنْتَ بِهَادٍ الْعَمَىٰ عَنْ ضَلَالَتِهِمْ إِنْ تَسْمَعُ إِلَّا مَنْ يُؤْمِنُ بِآيَاتِنَا فَهُمْ مُسْلِمُونَ ﴿٥٣﴾ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ ضَعْفٍ ثُمَّ جَعَلَ مِنْ بَعْدِ ضَعْفٍ قُوَّةً ثُمَّ جَعَلَ مِنْ بَعْدِ قُوَّةٍ ضَعْفًا وَشِبْهَ مَا يَشَاءُ ۚ وَهُوَ الْعَلِيمُ الْقَدِيرُ ﴿٥٤﴾ وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ يُقْسِمُ الْمُجْرِمُونَ مَا لَبِثُوا غَيْرَ سَاعَةٍ كَذَلِكَ كَانُوا يُؤْفَكُونَ ﴿٥٥﴾ وَقَالَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ وَالْإِيمَانَ لَقَدْ لَبِثْتُمْ فِي كِتَابِ اللَّهِ إِلَى يَوْمِ الْبَعْثِ فَهَذَا يَوْمُ الْبَعْثِ وَلَكُمْ كِتَابٌ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٥٦﴾ فَيَوْمَئِذٍ لَا يُنْفَعُ الَّذِينَ ظَلَمُوا مُعْذِرَتُهُمْ وَلَا هُمْ يُسْتَعْتَبُونَ ﴿٥٧﴾ وَلَقَدْ ضَرَبْنَا لِلنَّاسِ فِي هَٰذَا الْقُرْآنِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ وَلَئِنْ جِئْتَهُمْ بِآيَةٍ لَيَقُولُنَّ الذِّينَ كَفَرُوا إِنَّهُمْ إِلَّا مُبْطِلُونَ ﴿٥٨﴾ كَذَلِكَ يَطْبَعُ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٥٩﴾ فَاصْبِرْ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَلَا يَسْتَخِفَّنَّكَ الَّذِينَ لَا يُوقِنُونَ ﴿٦٠﴾

ما تحرثون... بل نحن محرومون) ۶۷-۶۳/۵۶.

مروّفی کافر: مردوو و کهرو کویره:

خوای گه وره دلی به یامبه ر * ئه داته وه و ئه فهرمووی: ۵۲: فَإِنَّكَ لَا تَسْمَعُ الْكُفْرَانَ وَلَا تَسْمَعُ اللَّعْنَ إِذَا وَلَّوْا مُدْبِرِينَ * ئینجا بی گومان تۆ ئه ی موحه مه د * ناتوانی به مردوو و و که ران دهنگ و بانگ کردن ببیسینی، واته: بی برواکان وه ک مردوو که ر وانه، هیچ شتیك نابیس و هیچ شتیك وه رناگرن * إذا ولوا مدبرین * هه رکات رووت لی وه رسوورین و پشتت لی هه لکه ن * ۵۳: وما أنت بهادی العمى عن ضلالتهم * وه تۆ ناتوانی رینمای بی نابینان بکهیت و، له گومرای پی رزگاریان بکهیت و بیان هیئته وه سه ر ریگه ی راست * إن تسمع إلا من يؤمن بآياتنا * به لکو ده توانیت هه رته نها به وانه باوه ر ده که ن، قه سه ی خو ت ببیسینی و گووی بده نه ئایه ته کانی ئیمه * فهم مسلمون * جا ئه وانه چییان پی بلییت

﴿وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ﴾ وله مال وسامانیش زهکات ددهن ﴿وهم بالآخرة هم يوقنون﴾ بهر وژی سه لاو دوايیش خاوهن یه قین و دلنیاں ﴿۵﴾ أولئک علی هدی من ربهم ﴿ثا﴾ ئەوانن له سەر رینموونی و ریگهی راستی پهروه دگاریانن ﴿و أولئک هم المفلحون﴾ وههر ئەمانهشن سهرکه وتوو رزگار و بهختیار.

ته رزهش خوا مۆر ده نیت به سهر دئی ئەوانه دا که نه زان و نه فامان و دواى ئاره زووی خوڤان ئەکه ون له باتی ئامۆزگارییه کانی تۆ ﴿۶۰﴾ فاصبر إن وعد الله حق ﴿سا﴾ تۆ ئەی موحه مه ده! ﴿ثا﴾ ئارامت هه بیئت له سهر ئازاریان، به راستی به لینی خوا حه قه و دیتته دی، به سهر خستنت به سهر دوژمنه کانتدا و پایه داری ئایینه که ت ﴿ولا يستخفك الذین لا یوقنون﴾ ئەوانه ی بر و او یه قینیان بهر وژی قیامهت و زیندوو بوونه وه نییه قه لئس و قه له قه نه که نه، له راگه یان دنی ئایینه که ت و له خستته بهرن و له ریی بترانینن. (ئیبین جهریس) ده ئی: (عهلی کوری ئەبی تالیب) نوێژی به یانی ده کرد، پیاویکی (خه واریج) پیی گوت: (لئن أشركت لیحبطن عملک و لتکونن من الخاسرین) واته: ئەگەر که سئ تر له باتی خوا بپهرستی، بئ گومان کاره کانت پووچه ل ده بی و ده چیه ریژی زبانباران (عهلی) یش ههر له نوێژه که دا وه لامی دایه وه گوئی: (فا صبر إن وعد الله حق ولا يستخفك الذین لا یوقنون). کۆتایی سووره تی (رووم) له ته که سوپاسی بئی پایاندا بۆ خوا ی له کارزان و دلوقان.

سووره تی (لوقمان)

مه که بییه و (۳۴) ئایه ته

به ناوی خوا ی به خشنده ی میهره بان

ئهم سووره ته یش وه که سووره ته مه که بییه کانی تر چاره سهری مه سه له ی: یه که خوا به رستی، په یام به ریتی، زیندوو بوونه وه. ئەکات. سهره تا به باسیکی قورئان ده ست پی ده کات، ئینجا هه ندی به لگه له ئاسمان و زه ویدا دینیته وه بویه که تا به رستی و، بۆ ترسان دنی مه ردومیش به باسیکی قیامهت کۆتایی دی. پییشی ده لئین سووره تی (لوقمان) چونکه وه سه یه تنامه گرنگه که ی لوقمانی حه کیمی تیدایه بۆ کوره که ی، که پرله و تووو وێژو گفتوگوو ئامۆزگارییه کانی بۆ خواناسین و بیروباوه ری دامه زراوو بته و به پاداشت وتۆله له گه ل کوره که یدا. ئابهم شیوه یه ش ده ست پی ئەکات:

﴿بسم الله الرحمن الرحيم ۱﴾ ألم ﴿دیاره که قورئان پێک هاتوو هه لم جوړه پیتانه، ده سا فه رموون ئیوه ش ویتنه ی بینن ئەگهر ئەتوانن ﴿۲﴾ تلك آیات الكتاب الحكيم﴾ ئەمانه ئایه تی قورئانیکی تۆ که و، پر له حیکمهت و ورده کاری و یاسای قه شه نگه ﴿۳﴾ هدی ورحمة للمحسنين ﴿ری﴾ نیشاندهر و به زه ییشه بۆ چاککاران، چونکه ئەوانن ئاماده ی بیان تیدایه بۆ سوود لی وهرگرتنی ﴿۴﴾ الذین یقیمون الصلاة﴾ ئەوانه ی که نوێژه کانیان به تیر و ته سه لی ئەنجام ده دن

سُورَةُ الرَّحْمٰنِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْم ۱ تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْحَكِيمِ ۲ هُدًى وَرَحْمَةً لِّلْمُحْسِنِينَ ۳ الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ ۴ أُولَٰئِكَ عَلَىٰ هُدًى مِّن رَّبِّهِمْ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ۵ وَمِنَ النَّاسِ مَن يُشْتَرِي لَهْوَ الْحَدِيثِ لِيُضِلَّ عَن سَبِيلِ اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَيَتَّخِذَهَا هُزُوًا أُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ ۶ وَإِذْ أَنشَأَ عَلَيْهِ آبَاؤُنَا وَلَّىٰ مُسْتَكْبِرًا كَانُوا لَا يَسْمَعُهَا كَانُوا فِي ذُنُوبٍ وَّكَرَّاءٍ فَبَشِّرْهُ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ۷ إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ جَنَّاتٌ أَلْوَمٌ ۸ خَالِدِينَ فِيهَا وَعْدَ اللَّهِ حَقًّا وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۹ خَلَقَ السَّمَوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا وَآلْفَنَ فِي الْأَرْضِ رَوْسًا أَن تَمِيدَ بِكُمْ وَبَثَّ فِيهَا مِن كُلِّ دَابَّةٍ وَأَنزَلْنَا مِن السَّمَاءِ مَاءً فَأَنبَأْنَا فِيهَا مِن كُلِّ زَوْجٍ كَرِيمٍ ۱۰ هَذَا خَلْقُ اللَّهِ فَأَرُونِي مَاذَا خَلَقَ الَّذِينَ مِّن دُونِهِ ۱۱ بَلِ الظَّالِمُونَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ۱۲

حالی هه ندی له مروف گومرا که ره کان:

﴿۶﴾ ومن الناس من يشتري لهو الحديث ﴿له﴾ نيو خه لکدا هه یه، و ته ی به یوده: شانامه ی عه جهم، یان ههر فیکره یه کی رووخینه ر، له تۆی کتیبیکدا، یان له ناو (سیدی) یه کدا ده کړی، یان بۆ خو ی ده ی نووسی و، بۆ چه واشه کردنی خه لک بلاوی ده کاته وه. (لهو الحديث): مانایه کی بهر بلاو فراوانی هه یه، چونکه هه موو جوړه و ته یه که، ئاده می سهر قال بکاو به ره و گومرا پی رای کیشیت، ئیستر گورانی و ئاوازی ئاره زوو بزوین بیت، یا ههر و ته یه کی بیهووده، ئەمانه هه موو ده گریتته وه. گوتراوه ئەم ئایه ته ش سه باره ت به (نه زری کوری حارس) دابه زی، چونکه ده چوو ئافره تی گورانی بیژی ده هیئا و، کاتی بیستبای فلانیک ده یه ویت موسلمان بییت، خیرا ده چوو ده ستی ده گرت و ده ی برد بۆلای ژنه گورانی بیژه که وپی ده گوت: ده سا هه ر ئیستا پیکی شه را بی

القينات ولا تشتروهن ولا تعلموهن ولا خير في تجارة فيهن، وثمانين حرام، في مثل هذا أنزلت هذه الآية). له پەر او پز که یسیدا هاتووه: (إسناده واه) أخرجه الترمذی فی التفسیر (۳۱۹۵) باب (۳۲) ومن سورة لقمان، وذكره الحافظ فی الفتح (۹۱/۱۱) وضعفه. وحلف علی ذلك ابن مسعود بالله الذی لا إله إلا هو (ثلاث مرات) إنه الغناء. وعن ابن عمر إنه الغناء؛ وكذلك قال عكرمه وميمون بن مهران ومكحول. ﴿۷﴾ وإذا تتلى علیه آیاتنا ﴿۸﴾ هەر کاتیکیش ثایه ته کانی ئیمه به سهردا ده خو پزیته وه ﴿۹﴾ ولی مستکبرا کأن لم یسمعها ﴿۱۰﴾ به فیزوده عیه وه پرووی وهرده گپزی، ههروهک نهی بیستین ﴿۱۱﴾ کأن فی أذنيه وقرا ﴿۱۲﴾ ده لیی ههردوو گوپی قورس وگران بووین ﴿۱۳﴾ فبشره بعذاب أليم ﴿۱۴﴾ سا تۆش موژدهی پی بده به سزایه کی به ئیش.

ئایندهی موسلماننه چاکه کان:

﴿۸﴾ إن الذین آمنوا وعملوا الصالحات ﴿۹﴾ بئى گومان نه وانهی باوهریان هیناو کاروکرده وه چاکه کانیان نه نجام دا ﴿۱۰﴾ لهم جنات النعیم ﴿۱۱﴾ باخاتی پر نازونیمه تی به ههشتی نه پراوه یان بو ههیه ﴿۱۲﴾ خالدین فیها ﴿۱۳﴾ به ههتا ههتابیش تییدا نه میننه وه ههچکات لیی ناچنه ده ری ﴿۱۴﴾ وعد الله حقاً ﴿۱۵﴾ به لیی خوایش راست ودرسته و دیتهدی ﴿۱۶﴾ وهو العزیز الحکیم ﴿۱۷﴾ هه ره ئویشه بالادهستی، کارجوان و، نه شزانی کئی شایستهی چیه؟

به لگه ی تاک و ته نیایی خوا:

﴿۱۰﴾ خلق السموات بغير عمد ترونها ﴿۱۱﴾ ئاسمانه کانی له و به رزه وه دروست کردوه بی نه وه ههچ سستون وکۆله که یهک ببینن ﴿۱۲﴾ وألقى فی الأرض رواسی ﴿۱۳﴾ وچه ند کیوکیکیشی خسته زه مین ودا ی چه قاند وهک میخ بو چادر ﴿۱۴﴾ أن تمید بکم ﴿۱۵﴾ نه وهک له رزه وجم وجوول به ئیوه بکا ﴿۱۶﴾ وبث فیها من کل دابة ﴿۱۷﴾ وه هه موو جوړه گیانله به ریکی تییدا بلاوکرده وه، که مه گهر هه رخوا خوی به نه ندازه و ژماره یان بزانی ﴿۱۸﴾ وأنزلنا من السماء ماء ﴿۱۹﴾ له ئاسمانیش هه بارانی کمان بۆدابه زاندن، بو سوودی ئیوه ئاژه له کانتان ﴿۲۰﴾ فأنبتنا فیها من کل زوج کریم ﴿۲۱﴾ ئینجا له ویدا له هه موو جوړه رووهک وگیایه کی هاو ل فوجووتی جوانی به که لکمان رواند ﴿۲۲﴾ ۱۱: هذا خلق الله ﴿۲۳﴾ نه مه دروستکراوی خوا به ته نه ها و بی هاو له و یارمه تیدهر وهدی هینا و ﴿۲۴﴾ فأرونی ماذا خلق الذین من دونه ﴿۲۵﴾ جا ئیوه نهی خه لکینه! نیشانم بدهن چیان دروست کردوه؟ نه وانهی جگه له خوا ئیوه نه یان په رستن ﴿۲۶﴾ بل الظالمون فی ضلال مبین ﴿۲۷﴾ هه چیان دروست نه کردوه، به لکو موشریکه کان له ناوگومرایه کی ناشکرادان، که

بۆ تیکه وه به ئاژه زووی خویشی گورانی بۆلئ، پاشان پی ده گوت: نه مه له و نوژی و ژوو وه موحه ممه د بۆئیوهی هینا وه باشتره! هه ره ئه و بوو ده چوو شانامه و نه و جوړه کتیبانهی ده کری به مه به سستی گومرا کردنی خه لکی و دهی وت: نه گهر (موحه ممه د) داستانی (عاد) و (سه موود) بۆ ئیوه باس ده کا، منیش داستانی (روسته م) و (نه سفه ند یان) و پاشاکانی ئیرانتان بۆ باس ده که م. (مختصر تفسیر الطبری)، و (أسباب النزول للسيوطی). ﴿۱﴾ لیضل عن سبیل الله ﴿۲﴾ تاخه لکی له ریگه ی خوا چه واشه و گومرا بکات، مه به سستی نه وه یه که مه رد م سه رگهرم بکات به گورانی رابوارد نه وه. به لی.. هه ره گورانییه ک ئاژه زو و بوروژی ئی و به ره وه فسادو بی ره وشتی مروف هه لنیت، وهک گورانی به به ژن و بالای ئا فره تاندا و جوان کردنی عاره ق و.. هتد نه وه یه که دهنگی زانایان هه یه له سه ر قه ده غه و حه رامیتی.. ده شلین موسیقایه کیش له گه ل نه وانه دابی حوکی هه روایه. ﴿۳﴾ بغير علم ﴿۴﴾ نه وکارهش له پرووی نه قامی و، نه زانینه وه ده کا. واته: بی نه وه گو ی بدا و بزانی به مه ترسی کاره که ی ﴿۵﴾ ویتخذا هزوا ﴿۶﴾ وه ثایه ته کانی قورثانیش ده کاته گالته جار ی خوی ﴿۷﴾ أولئک لهم عذاب مهین ﴿۸﴾ نه وانه نه وکارانه ده که ن سزایه کی ئابرو و به ریان بۆ هه یه. پرسیار کراهه (ئیبین مه سهوود) له ته فسیری ئه م ثایه ته: (ومن الناس من یشتري لهو الحدیث) گوتی: (الغناء، والله الذی لا إله إلا هو (یردها ثلاثا). (حسن البصری) گوتویه تی: (نزلت فی الغناء و المزامیر، قال الضحاک: (لهو الحدیث) یعنی: الشرک. وه زه یدی (ئیبین نه سه لم) یش وای گوتوه. وه (ئیبین جه رین) گوتویه: أنه کل کلام یصد عن آیات الله واتباع سبيله. (ئیبین که سیر) یش ده لی: (قوله: ((لیضل عن سبیل الله)) أى انما یصنع هذا للتحالف للإسلام وأهله. (موجاهد) گوتویه تی: (قول الله (ویتخذا هزوا) أى ویتخذ سبیل الله هزوا یستهزا بها. وه وه (شیخ سه عدی) له ته فسیره که یدا ده لی: (دخل فی ((لهو الحدیث)) کل کلام محرم، وکل لغو، وباطل، وهذیان من الأقوال المرغبه فی الکفر والفسوق والعصیان، ومن أقوال الرادین علی الحق، المجادلین بالباطل لیدحضوا به الحق، ومن غیبه ونمیمة، وکذب، وشتیم، وسب، ومن غنا و مزامیر شیطان..)). (ئیمامی قورتوبی) یش ده لی: (لهو الحدیث): الغناو، فی قول ابن مسعود و ابن عباس و غیرهما، التحاس: وه ممنوع بالکتاب والسنة پاشان ده لی: (قلت: هذه إحدى الآيات الثلاث التي استدلت بها العلماء علی کراهة الغناء والمنع منه. والآية الثانية قوله تعالى: (وأنتم سامدون) ۶۱/۵۳ قال ابن عباس: هو الغناء بالحميرية. والآية الثالثة: (واستغفر من استطعت منهم بصوتک) ۶۴/۱۷ قال مجاهد: الغناء والمزامیر. وروی الترمذی عن أبی أمامة عن رسول الله ﷺ قال: (لا تتبعوا

بتان ده پهرستن ۱۲: ولقد آتينا لقمان الحكمة به راستی حيكمت و ورده كاری و بيريتی و رای قبول و راستمان به لوقمان دا. (سه عیدی كوری موسه یه) دهلی: (لوقمان) قوله ره شهیه کی میسری بوو، خوی گه وره شه و گشت حيكمت و زیری و وریاییه ی پی به خشی، و خواهنی چندان گوتارو و تهی هره به رزه، و هپاویکی سالح و چاك بوو، به لام پلهی پیغه مبه ریتی نه بووه. **﴿ أن اشكر الله ﴾** پیمان گوت: هه میشه سوپاسی خوابكه له سر شه و فزل و به هره یه پنی دایت **﴿ ومن يشكر فإنما يشكر لنفسه ﴾** خو هه كه سیك سوپاسی خوا بكات، بی گومان خیر و به ره كه ته كه ی ته نها بوخوی شه بیت **﴿ ومن كفر فإن الله غني حميد ﴾** هه كه سیكیش سپله و ناسوپاس بی، شه و تاره زووی خو یه تی و خو ی زیانی كردووه، جابه راستی خوا بی نیازی هه میشه سوپاسكراوه.

لوقمان راسپاردهی كوره كه ی ده كات:

۱۳: واذ قال لقمان لابنه وهو يعظه به یاد بكه كاتی لوقمان به كوره كه ی خوی گوت و شه و ناموزگاری شه كرد: **﴿ يا بني لا تشرك بالله ﴾** كوره چكوله كه! هه شتيك، ياكه سیك مه كه به شهريك و هاو به شسی خوا **﴿ إن الشرك لظلم عظيم ﴾** به راستی شهريك و هاو به شدانان بوخوا، سته میکی گه وره یه له هه موو تاوانیک گه وره ترو، هه رگیز بی ته و به قابیلی عه فوو لیبووردن نییه. شه میایه ته شه و ده گه یه نیت كه (شیرك) سته میکی ئیجگار مه زن و گه وره یه، هه روه كو له سووره تی: ۱۰۶/۱۰. (فإنك إذا من الظالمين) وه له سووره تی (۲/۲۵۴) دا و له فهرمووده یه كیشدا هاتووه كه: وشه ی (ظلم) له میایه تی (۸۲/۶) دا، به مانا (شرك) هه. ۱۴: ووصينا الإنسان بالديه **﴿ ثيمه دهر باره ی باوك و دایك به مروقمان راگه یاند و ناموزگاریمان كردكه: هه میشه رهفتاری چاكه یان له گهل بكه ن حملته آمه و هنا علی و هن به تاییه تی له گهل دایكیدا.. دایکی به پیستی سك هه لیگرتووه به لاوازی له سر لاوازی، تاله داوینی به روتوه، هاتوته شه جیهانه وه و فصاله فی عامین شیر پرینه وه شی دووسالی خایاند، واته: گه رمندال پیوستی به شیر هه بوو هتا دوسال شه دریتی و سوودی لی و شه گری ﴾** آن اشكر لی و لوالدیک **﴿ كه وایه (شه مروف!) به ردهوام سوپاسی من بكه له سر نیعمه ته كانم و، سوپاسی باوك و دایكیش بكه له سر شه و هه موو شه زیهت و شازاره له پیناوی تودا چیشستوو یانه ﴾** إلى المصير **﴿ گپرانه وه شتان هه بولای منه، دوی زیندوو بوونه وه ﴾** ۱۵: وإن جاهدك علی أن تشرك بی ماليس لك به علم **﴿ هه میشه گوپرایه لیان به و، له سنووری ره زامه ندی خوا دا، خو شه گه ر**

هه و لیشیاند او پینان داگرت له سر شه وه كه شتيك بكه ی به شهريك و هاو به شم، كه هچ به لگه و زانیاریه كه تی نییه **﴿ فلا تطعهما ﴾** شه و سا گوپرایه لیان مه كه **﴿ وصاحبهما فی الدنيا معروفا ﴾** وه له دونیادا له گهل هه ر دوو کیاندا، به شیوه یه کی چاك و په سهند هاو هلی بكه، هاوری و هاوکاریکی چاك به بویان به جل و به رگ و خوراك

وَلَقَدْ آتَيْنَا لُقْمَانَ الْحِكْمَةَ أَنْ اشْكُرْ لِلَّهِ وَمَنْ يَشْكُرْ فَإِنَّمَا يَشْكُرُ لِنَفْسِهِ وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌ حَمِيدٌ ﴿١٢﴾ وَاذْقَالَ لُقْمَانَ لِابْنِهِ وَهُوَ يُعْطِيهِ يَبْنِي لَكَ الشَّرَكَ أَشْرَكَ لَظَلَمٌ عَظِيمٌ ﴿١٣﴾ وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حَمَلَتْهُ أُمُّهُ وَهَذَا عَلَىٰ وَهْنٍ وَفَصَّلْهُ فِي عَمَلَيْنِ أَنْ اشْكُرْ لِي وَلِوَالِدَيْكَ إِلَى الْمَصِيرِ ﴿١٤﴾ وَإِنْ جَاهَدَاكَ عَلَىٰ أَنْ تُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا وَصَاحِبْهُمَا فِي الدُّنْيَا مَعْرُوفًا وَاتَّبِعْ سَبِيلَ مَنْ أَنَابَ إِلَىٰ شُرَكَّائِكَ مَرْجِعُكُمْ فَأُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿١٥﴾ يَبْنِي لَهَا إِنْ تَكَ شِقَالَ حَبْرٍ مِنْ خَرْدَلٍ فَتَكُنْ فِي صَخْرَةٍ أَوْ فِي السَّمَوَاتِ أَوْ فِي الْأَرْضِ يَأْتِيهَا اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ لَطِيفٌ خَبِيرٌ ﴿١٦﴾ يَبْنِي أَقْمِ الصَّلَاةَ وَامْرُ بِالْمَعْرُوفِ وَأَنْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأَصْبِرْ عَلَىٰ مَا أَصَابَكَ إِنَّ ذَلِكَ مِنْ عَزَمِ الْأُمُورِ ﴿١٧﴾ وَلَا تَصْعَقْ خَدَّكَ لِلنَّاسِ وَلَا تَمَسَّ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخَالٍ فَخُورٍ ﴿١٨﴾ وَأَقْصِدْ فِي مَشْيِكَ وَأَغْضُضْ مِنْ صَوْتِكَ إِنَّ أَنْكَرَ الْأَصْوَاتِ لَصَوْتُ الْحَمِيرِ ﴿١٩﴾

وهه لسوكه وتی چاك دلخوشیان بكه.. هتد **﴿ واتبع سبیل من أناب إلى ﴾** وه به ردهوام هه ریگه ی شه و به ركه كه به ره و من ریگه ی گرتوته به رو گه راوته وه بولام **﴿ ثم إلى مرجعكم فأنبئكم بما كنتم تعملون ﴾** له پاشا هه مووتان هه رلای من ده گه ریته وه، ئیجگا له و كار و كرده وه یه شه له دونیادا كردوتانه ئاگادارتان ده كه م ۱۶: یا بنی انھا إن تك مثقال حبة من خردل **﴿ دووباره شه گه ریته وه سر وه سیه ته كه ی لوقمان: شه ی كوره چكوله و شیرینه كه م! شه گه ر به شه ندازه ی سهنگی دهنكه خه رته له یك چاكه، یاخراپه ته هه بی ﴾** فتكن في صخرة أو في السموات أو في الأرض **﴿ له ناو دلی به ردیکی كه ردا، یان له گوشه یه كه له ئاسمانه كان، یان له زه ویدا بیت ﴾** يأت بها الله **﴿ له روژی قیامه تدا خوا شه هیئیته پروو ﴾** إن الله لطيف خبير **﴿ به راستی خوا زور و رد بیته، هچ شتيکی وردی لی بز نابیته، زوریش به ئاگایه، هه قیقه تی شته كان هه مووده زانی ﴾** ۱۷: یا بنی أقم الصلاة **﴿ شه ی كوره بچكوله و شیرینه كه م!**

﴿ ۲۲: ومن یسلم وجهه الی الله ﴾ هه‌رکه سیڤ که به‌ته‌واوی و به‌دلئیکی پاکه‌وه رووبکاته خوا ﴿ و هو محسن ﴾ و چاکه کاریش بیټ ﴿ فقد استمسک بالعروة الوثقی ﴾ بئی‌گومان ده‌ستی به قولی هه‌ره‌پته‌وه‌وه گرت‌وووه که ده‌ی‌گه‌یه‌نی به‌خوا، هه‌رچون که سیڤ به‌شاخیڤدا سه‌رکه‌وئ، یان دابه‌زئ، ده‌ست به‌ثالقه‌یه‌کی زور قایمه‌وه ده‌گرئ، دیاره‌یه‌میش به‌هیزترین ریڤاوی بؤخوی هه‌لټ‌اردوووه ﴿ و الی الله عاقبة الأمور ﴾ وه‌ئه‌نجامی هه‌مووکاریکی هه‌ربؤلای خوایه ﴿ ۲۳: ومن کفر فلا یحزنک کفره ﴾ وه‌ئه‌وکه‌سه‌ش کافروبی‌پروا ده‌بی، باکوفره‌که‌یان تۆ دلته‌نگ نه‌کا وگوئی مه‌ده‌ری ﴿ الینا مرجعهم فننبهم بما عملوا ﴾ چونکه‌گه‌رانه‌وی هه‌موویان هه‌ربؤلای ئیمه‌یه، ئه‌وکاته له‌هه‌مووکاروکرده‌وه‌کانیان ئاگاداریان ئه‌که‌ین و به‌پئی ئه‌وه‌یش "پاداش وتۆله‌یان ئه‌ده‌ین ﴿ إن الله علیم بذات الصدور ﴾ چونکه‌به‌راستی خوا به‌رازونیا‌زی سینگه‌کان زاناو به‌ئاگایه ﴿ ۲۴: نمتعهم قلیلا ﴾ که‌میک له‌ژیانی ئه‌م دونیا، ماوه‌یان ده‌ده‌ین رابووین ﴿ ثم نضطرهم الی عذاب غلیظ ﴾ له‌پاشان ناچاریان ده‌که‌ین بؤ ناو سزایه‌کی دژوار وه‌سخت.

بیلتانی موشریکه‌کان به‌خالقییه‌تی خوا:

﴿ ۲۵: ولئن سألنهم من خلق السموات والأرض ليقولن الله ﴾ ئه‌گه‌ر لییان بپرسی: کئ ئاسمانه‌کان و زه‌ویی دروست‌کرد؟ به‌ته‌کید ئه‌لین: خوا ﴿ قل الحمد لله ﴾ تۆش (ئهی موحه‌مه‌د ﷺ) بلئ: سوپاس وستاییش بؤ خوا که ئه‌وه‌نده به‌لگه‌ی وه‌حدانییه‌تی خوی به‌دی‌هیناوه، ددان ده‌نین به‌خالقییه‌تیدا ﴿ بل أكثرهم لا یعلمون ﴾ به‌لام زۆره‌یان نازان به‌و بیلتانیان، چون به‌لگه‌یان له‌سه‌ر شیوانی بیروباوه‌ری خویان راست کردۆته‌وه ﴿ ۲۶: لله مافی السموات والأرض ﴾ هه‌رچی له‌ئاسمان و زه‌ویدا، هه‌ربؤ خوایه به‌دروست‌کردن و مولک و مشور خۆری، ئیدی چۆن واز له‌عیباده‌تی ئه‌و دین؟! ﴿ إن الله هو الغنی الحمید ﴾ به‌راستی ئه‌وخوایه له‌عیباده‌تی به‌نده‌کانی بئی‌نیازه، له‌زاتی خۆیشیداو له‌لای به‌نده‌کانی و دروستکراوه‌کانی سوپاس کراوه.

فرمان و په‌یقینی خوا هه‌رگیز کۆتایی نایه‌ت:

دیشان ده‌چیته‌وه سه‌ره‌لگه‌هینانه‌وه بؤ بوون و ده‌سه‌لاتی خۆی و.. ئه‌فه‌رمووی: ﴿ ۲۷: ولو أن مافی الأرض من شجرة أقلام ﴾ ئه‌گه‌ر هه‌رچی دارودره‌ختی ئه‌م زه‌وییه هیه‌یه پینووس و قه‌له‌م بن ﴿ و البحر یمده من بعده سبعة أبحر ﴾ ده‌ریاش چه‌نده‌یه و بیته‌حه‌وت ئه‌وه‌نده‌ی تریش، مه‌ره‌که‌فی ئه‌و قه‌له‌مانه‌ بن، ته‌واوی

هه‌میشه‌ نویژه‌کانست به‌ته‌واوی و به‌چاکسی به‌جئ‌به‌ینه ﴿ وأمر بالمعروف ﴾ فه‌رمان به‌چاکه‌ بده‌و ﴿ وأنه عن المنکر ﴾ و ری له‌گوناه‌و خراپه‌ بگه‌ه ﴿ واصبر علی ما أصابک ﴾ له‌سه‌ر هه‌رئه‌و به‌لونه‌هامه‌تییه‌ی تووشت ده‌بی خۆراگه‌یه ﴿ إن ذلک من عزم الأمور ﴾ بئی‌گومان ئه‌و کارانه -بؤم باس‌کردیت- له‌وکاره‌په‌سه‌ندوگرنگانه‌یه خوا ده‌یه‌وین ﴿ ۱۸: ولا تصعر خدک للناس ﴾ کورم! به‌فیزه‌وه‌ رووت وه‌رمه‌گه‌یه له‌خه‌لکی و رووت‌گرژ مه‌که، به‌لکو هه‌رده‌م رووخۆش‌به، وه‌ک ئه‌م فه‌رمووده‌یه گشت مروفی هه‌لده‌نی بؤ رووخۆشی: ﴿ ولو أن تلقی أخاک ووجهک الیه منبسٹ ﴾ (ئه‌بووداوود). ﴿ ولا تمش فی الأرض مرحاً ﴾ به‌ده‌عیه و فیز مه‌رؤ ریوه‌له‌زه‌ویدا، وه‌ک ئه‌م ئایه‌ته‌ش ده‌فه‌رمووی: ﴿ ولا تمش فی الأرض مرحاً أنک لن تخرق الأرض ولن تبلغ الجبال طولا ﴾ (۳۸/۱۷)، ﴿ إن الله لا یحب کل مختال فخور ﴾ به‌راستی خوا هیچ ده‌عیه بازو شانازیکه‌ریکی به‌خۆ خۆش‌ناویت ﴿ ۱۹: واقصد فی مشیک ﴾ وه‌رۆشیتندا، نه‌شینه‌یی و، نه‌توند برؤ، واته: باریکی مامناوه‌ندی پیش بگه‌ه ﴿ واغضض من صوتک ﴾ وه‌ده‌نگیشت نزم به‌که‌وه له‌قه‌سه‌وگفتوگۆدا ﴿ إن أنکر الأصوات لصوت الحمیر ﴾ چونکه‌ده‌نگی هه‌ره‌ناخۆش، ئه‌وه‌یه زیاد له‌پنویست به‌رز بکریته‌وه، سه‌ره‌وده‌نگی که‌رانه.

یادخستنه‌وه‌ی به‌خشه‌کان:

﴿ ۲۰: ألم ترا أن الله سخر لکم مافی السموات وما فی الأرض ﴾ ئهی خه‌لکینه! ئاخۆ نه‌تان دیوه که‌خوا ئه‌وه‌ی له‌ئاسمانه‌کان و زه‌وی‌دا، هه‌مووی بۆئیه‌وام‌کردوووه ﴿ وأسبغ علیکم نعمه‌ ظاهرة وباطنه ﴾ وه‌نیعمه‌ته‌کانی به‌ئاشکراو به‌نه‌ینی بؤ ته‌واو کردوون: چاو، ته‌ندروستی، دل، ژیری.. هتد. ﴿ ومن الناس من یجادل فی الله بغیر علم ولا هدی ولا کتاب منیر ﴾ که‌چی له‌گه‌ل ئه‌وه‌وه‌موو به‌لگانه‌شدا بؤ بوونی خوا.. هه‌ندئ که‌س هه‌ن -بئی‌هیچ زانیاری و به‌لگه‌و نامه‌یه‌ک بۆیان روون بکاته‌وه، له‌بابه‌ت خواوه- کیشه‌و هه‌را ئه‌که‌ن! له‌سووره‌تی حه‌جدا: له‌ته‌فسیری (ومن الناس) ئه‌مه زیاتر روون کراوه‌ته‌وه. ﴿ ۲۱: وإذا قیل لهم اتبعوا ما أنزل الله ﴾ خۆکاتئ به‌وانه‌ بگوترئ: ئیوه‌ په‌یره‌وی ئه‌وه بکه‌ن خوا ناروویه‌تی له‌قورئاندا ﴿ قالوا بل نتبع ما وجدنا علیہ آباءنا ﴾ له‌وه‌لاما ده‌لین: نا، به‌لکو ئیمه‌هه‌ر په‌یره‌وی له‌وه ئه‌که‌ین که‌باوو‌بایرانمانی له‌سه‌ر بوون، له‌بتپه‌رستی و ئایینی شیرک ﴿ أو لو کان الشیطان یدعوهم الی عذاب السعیر ﴾ باشه‌یتانیش بانگیان بکات بؤسزای دۆزه‌خ، ئه‌وان هه‌ر سوور ئه‌بن له‌سه‌ریه‌ی زوی ئایینی شیرک و بایرانیان!!

موشريك وهاوبه‌شدانه‌ره‌كان هه‌ركاتى شه‌پۆلىكى گه‌وره‌ى ده‌ريا وه‌ك هه‌ورى پر بته‌پرسته‌كان داپۆشى ﴿دعوا الله مخلصين له الدين﴾ ئەوسا له‌خاوينى له‌شيرك و ملكه‌چى بۆى داوا له‌خوا ده‌كه‌ن و لى‌ده‌پارینه‌وه‌ رزگاريان بكا ﴿فلما نجاهم إلى البر﴾ جا كاتى رزگارى كردن و گه‌ياندينيه‌ وشكاني له‌سه‌ر ئەو باره‌يان

خه‌لكيش بینه‌ نووسه‌رو كه‌ليماتى خواى پى بنووسن قه‌له‌مه‌كان كول‌ده‌بن و، مه‌ره‌كه‌فه‌كه‌ش ته‌واو ده‌بیت ﴿مانذرت كلمات الله﴾ قسه‌وه‌كه‌ليماته‌كاني خوا هه‌رته‌واو نابیت ﴿إن الله عزيز حكيم﴾ به‌راستی خوا زۆر ده‌سه‌لاتداره‌، زۆریش وته‌ دروست و كارجوانه‌، ديسانه‌وه‌ هه‌رئهم مه‌به‌ست و مانايه‌ له‌ سووره‌تى (۱۹/۱۸): ﴿قل لو كان البحر ممدادا...﴾ هاتوو. ﴿۲۸: ما خلقكم ولا بعثكم إلا كنفس واحدة﴾ خه‌لكينه‌! دروستكردن وزيندوكردنه‌وى هه‌مووتان دواى مردن وه‌كو دروستكردن وزيندوكردنه‌وى تاكه‌كه‌سيكه‌، به‌لاى خواوه‌ شه‌ه‌نده‌ ئاسانه‌ ﴿إن الله سمع بصير﴾ به‌راستی خوا زۆر بيسه‌رو ژنه‌وايه‌، زۆریش بينايه‌ ئاگاداره‌و، هه‌موو شتيكيش به‌وردى ده‌بينى.

توانايى و بالاده‌ستى خوا:

﴿۲۹: ألم تر أن الله يولج الليل فى النهار ويولج النهار فى الليل﴾ ئاخۆ به‌چاوى خۆت نه‌ت‌ديوه‌ كه‌چۆن خوا له‌شه‌وه‌ كه‌م ده‌كات و نه‌ى خاته‌ سه‌ررۆژ و، له‌رۆزیش كه‌م ئەكات ده‌ى خاته‌ سه‌ر شه‌وه‌ و سخر الشمس والقمر و خۆر و هه‌يه‌يشى رام كردوو ﴿كل يجرى إلى أجل مسمى﴾ هه‌ريه‌كه‌يان هه‌تا ئەوكاته‌ى لاى خوا بۆى ديارى كراوه‌ له‌سوورانه‌وه‌ گه‌ران ده‌رواو دىت، واته‌: تا رۆژى قيامه‌ت ده‌رۆن و دىن ﴿وإن الله بما تعملون خبير﴾ بى‌گومان خوا به‌كاروكردنه‌وى ئىوه‌ به‌ئاگايه‌ ﴿۳۰: ذلك بأن الله هو الحق﴾ نيشاندانى ئەو ئالوگۆرو ده‌سه‌لاته‌ هه‌ر بۆ شه‌ويه‌ ئىوه‌ دنيابن كه‌هه‌رئهو خوايه‌ راسته‌ ﴿وأن ما يدعون من دونه الباطل﴾ بى‌گومان شه‌وه‌ى ده‌ى په‌رستن جگه‌ له‌ خوا ناپه‌واو پووچه‌له‌. مه‌به‌ستى خواكانيشيان جگه‌ له‌ خوا ﴿وأن الله هو العلى الكبير﴾ و بى‌گومان شه‌و خوايه‌ بلندو گه‌وره‌يه‌، واته‌: بلنده‌، له‌و بلندتر نيه‌، گه‌وره‌يه‌ له‌ هه‌موو گه‌وره‌يه‌ ﴿۳۱: ألم تر أن الفلك تجرى فى البحر بنعمة الله﴾ ئايا نه‌ت‌ديوه‌ چۆن به‌فه‌زى خوا كه‌شتيه‌كان له‌جه‌رگه‌ى ده‌رياكندا به‌توانايى و رامكردنى خوا دىن و ده‌چن و ده‌گه‌رين، دياره‌ شه‌گه‌رخوا هه‌زو وه‌ به‌ئاو نه‌دات هه‌رگيز شه‌و گه‌ميه‌انه‌ى بۆ هه‌لناگيرى ﴿ليرىكم من آياته﴾ تا هه‌ندى به‌لگه‌و ده‌سه‌لاتى خۆيتان نيشان بدات ﴿إن فى ذلك لآيات لكل صبار شكور﴾ به‌راستی له‌وه‌ى باس‌كرا گه‌لى به‌لگه‌و نيشانه‌ى گه‌وره‌ هه‌يه‌ بۆ هه‌ر خۆراگريكى سوپاسگوزار، واته‌: بۆ هه‌ر باوه‌ردارىك خۆراگرو سپاسگوزار بىت، چونكه‌ خۆراگري و سپاسگوزارى دوو سيفه‌تى باباى ئيمانداره‌ ﴿۳۲: وإذا غشيهم موج كالظلل﴾ برودار زۆر به‌ئارام و زۆریش سوپاسگوزاره‌، كه‌چى

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ سَخَّرَ لَكُمْ مَافِ السَّمَوَاتِ وَمَافِ الْأَرْضِ وَأَسْعَى عَلَيْكُمْ نِعْمَةً ظَاهِرَةً وَبَاطِنَةً وَمِنَ النَّاسِ مَن يُجَادِلُ فِي اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَلَا هُدًى وَلَا كِتَابٍ مُّنِيرٍ ﴿٢٩﴾ وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّبِعُوا مَا أَنْزَلَ اللَّهُ قَالُوا بَلْ نَتَّبِعُ مَا وَجَدْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا أَوْ لَوْ كَانَ الشَّيْطَانُ يَدْعُوهُمْ إِلَى عَذَابِ السَّعِيرِ ﴿٣٠﴾ وَمَنْ يُسَلِّمْ وَجْهَهُ إِلَى اللَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ فَقَدْ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَىٰ وَإِلَى اللَّهِ عَاقِبَةُ الْأُمُورِ ﴿٣١﴾ وَمَنْ كَفَرَ فَلَا يَحْزَنُكَ كُفْرُهُ ۖ إِلَيْنَا مَرْجِعُهُمْ فَنُنَبِّئُهُم بِمَا عَمِلُوا ۚ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿٣٢﴾ نُنَبِّئُهُمْ قَلِيلًا ثُمَّ نَضْطَرُّهُمْ إِلَىٰ عَذَابِ غَلِيظٍ ﴿٣٣﴾ وَلَئِن سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ قُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٣٤﴾ اللَّهُ مَافِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ۖ إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ ﴿٣٥﴾ وَلَوْ أَنَّ مَافِ الْأَرْضِ مِن شَجَرَةٍ أَقْلَدُ وَالْبَحْرِ يَمْدُ ۖ مِن بَعْدِهِ سَبْعَةُ أَبْحُرٍ مَّا نَفِدَتْ كَلِمَتُ اللَّهِ ۚ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٣٦﴾ مَا خَلَقَكُمْ وَلَا يَبْعَثُكُمْ إِلَّا كُنُفٌ وَاحِدَةٌ ۚ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ ﴿٣٧﴾

ناوه‌ستن. سووره‌تى (۶۷/۱۷): ﴿وإذا مسكم الضر...﴾ وه‌ سووره‌تى (۴۰/۶-۴۱): ﴿قل أرأيتم إن أتاكم عذاب الله﴾ هه‌رئهم ماناومه‌به‌سته ده‌گه‌يه‌نيت: ﴿فمنهم مقتصد﴾ هه‌يانه‌ مامناوه‌ندييه‌ له‌نيوان شيرك و يه‌كه‌خوايه‌رستى‌دان، هه‌شيانه‌ له‌سه‌ر شيرك ده‌ميينته‌وه‌ ﴿وما يجحد بآياتنا إلا كل ختار كفور﴾ له‌ئايه‌ته‌كانمان نكووى ناكات مه‌گين خه‌لكيكى فريوباز و بى‌نه‌زان ﴿۳۳: يا أيها الناس اتقوا ربكم﴾ ئەى خه‌لكينه‌! خۆتان له‌سه‌ريچى په‌روه‌ردگار بپاريژن و فه‌رمانه‌كاني جيبه‌جى بکه‌ن و لى‌ بترسن ﴿واخشوا يوما لا يحزى والد عن ولده﴾ و له‌و رۆژه‌ش بترسن كه‌هه‌چ باوكى هه‌چى له‌ده‌س نايه‌ بۆ كورى خۆى ﴿ولا مولود هو جاز عن والده شيئا﴾ و هه‌چ منداليكيش هه‌چى پى‌ناكرى بۆ باوكى خۆى. واته‌: تكاو لاله‌و پارانه‌وه‌ له‌و رۆژه‌دا به‌كرده‌وى چاك نه‌بیت كه‌لكيكى نيه‌، بۆيه‌ ته‌نانه‌تى منداليش فرياي باوكى خۆى ناكه‌ويت ﴿إن وعد الله حق﴾ بى‌گومان به‌لینى خوا به‌هاتنى رۆژى قيامه‌ت راسته‌ ﴿فلا

تغرنكم الحياة الدنيا ﴿۱﴾ وربا بن! زبانی ئەم دونیایە فریوتان ئەدات
﴿۲﴾ ولا یغرنكم بالله الغرور ﴿۳﴾ نەفس و شەیتانیشت بە مۆلەتدانی خوا
چەواشە و سەرگەردانتان نەکا و فریوتان ئەدا، وەك ئەم ئایەتەیش
دەفەرموی: (یعدهم و یمنیهم وما یعدهم الشیطان إلا غرورا).

﴿۴﴾ وما تدری نفس ماذا تكتسب غدا ﴿۵﴾ هیچ كەسیك -نە
چاكەكار و نە خراپەكار- سەد لەسەد نازانیشت سبەینێ چی دەكا
لە چاك و لە خراپ.
﴿۵﴾ وما تدری نفس بأی أرض تموت ﴿۶﴾ هیچ كەسیشت نازانی
لە كام سەرزهوی ئەمری، واتە: كام جیگا دەبێتە گۆرو ئارامگای،
هەرچەند لەوانە یە هەولێش درایی بۆ زانیشت ئەمە! ﴿۷﴾ إن الله عليم
خبير ﴿۸﴾ چونكە هەر خوا یە زانا و بە ئاگایە بەتەواوی رووداوەكان و
گشت نەینێ و ئاشكرا یە كیشی لا یەكسانە. (وعنده مفاتيح الغيب لا
یعلمها إلا هو...)، (۵۹/۶) هەربۆ دووباتی ئەم مانا و مەبەستە یە.
كۆتایی تەفسیری سوورەتی لقمان، لە گەڵ سوپاسی زۆرەدا.

سوورەتی (سەجدە) یە

مەككەییو (۳۰) ئایەتە

بەناوی خۆی بەخشنەدی مێهرەبان

ئەم سوورەتەیش وەك سوورەتە هاوینەکانی خۆی چارەسەری
بەناو بەناغە یە قەیدە ی ئیسلامی دەكات، وەك: بڕوا بەخوا و،
بە پەیمانی پەیمەرەیان و، بە زیندوو بوونەو و پاداش و تۆلە... لەدوای
سوورەتی (مۆئینون) -هەو هاتوو، گەلی بەلگەش بۆ یەكتاپەرستی
دینیئەو، راو بۆچوونی هاو بەشدانەرەكان سەبارەت بە نكولی
کردونیان بۆ زیندوو بوونەو و رەت دەكاتەو؛ كۆتاییە كەیشی
بەباسیكی رۆژی حیساب و كیتاب و لێكۆلینەو دیت.

بئى شك قورئان خوا ناردوو یەتی:

﴿بسم الله الرحمن الرحيم ۱: ألم﴾ واتە: ئەم قورئانە هەر لەم پیتانە
پێك هاتوو، كەچی ئاوايش پەکی ئیوێ خستوو، پیتان دەلێت:
دەسا ئەگەر دەتوانن نموونە ی بینن، فەرموون وینە و نموونە ی
بینن! ﴿۲﴾ تنزیل الكتاب لا ريب فيه من رب العالمين ﴿۳﴾ هیچ
گومانی تێدا نییە كە لەلایەن پەرورەدگاری جیهانەكانەو، بەشەش
دابه زینراو تە خوارەو، واتە: ئەر كەسێ لەمەدا بەگومان و
دوودل بێت، كاریكی زۆر نابەجێ و نارهوا ی کردوو ﴿۳﴾ أم
يقولون افتراء ﴿۴﴾ یا كافرو خوانە ناسەكان دەلێن: موخەمەد خۆی
هەلەبەستوو؟ بۆیان نییە ئەو بەلێن ﴿۵﴾ بل هو الحق من ربك ﴿۶﴾
بەلكو ئەو هەقە یە لەلایەن پەرورەدگارتەو رەوانە كراو ﴿۷﴾ لتنذر
قوما ما أتيتهم من نذير من قبلك ﴿۸﴾ هەتا تۆ ئەو قومە یە بترسینی، كە
پیش تۆ هیچ بیدار كەرەو یە كیان بۆ نەهاتوو، دیارەكە خوا سزای
هیچ كەسێ نادات بئى بەلگەو بیدار كەرەو، هەر وەك بەراشكاوی

هەر خوا زانای گشت باو بارانیكە:

ئینجا خوا باسی پێنج شت ئەكات كە تەنها هەر خۆی
ئەیان زانی:

﴿۳۴﴾ إن الله عنده علم الساعة ﴿۱﴾ بەراستی زانیاری هاتنی
رۆژی قیامەت هەرلای خوا یە، جگە لەو كەسیكی تر نازانی
قیامەت كە ی دیت، وەك لە جیگای تردا دەفەرموی: (لا یجلیها
لوقتها إلا هو) ۱۸۷/۷.

﴿۲﴾ وينزل الغيث ﴿۱﴾ تەنها ئەویش باران ئەبارینێ لەكاتی
دیاریكراوی خۆیدا، كەسیكی تر ناتوانی باران ببارینێ.

﴿۳﴾ و يعلم ما فی الأرحام ﴿۱﴾ ئەویش ئەزانێ چی لە منداڵانەكاندا یە،
واتە: هەر لەو كاتەو كە هێمان ئاو، خوا خۆی دەزانێ چییە:
كۆرە یان كچ، بەختیار و سەرفرازە، یان لاسارو بەدبەختە، بەژن و
بالای كۆرە، یا.. هتد.

هه زار پوژده کیش پوژری قیامه ته، هه ندیکش ئه لاین: مه به ست له هه رسی هه زاره ی سووره ته کان هه ر پوژری قیامه ته. ئه و جیاوازییه ش به پیی پله ی ئیمان و باوه ره، وه ئه فهرموئ: (فذلک یوم عسیر، علی الکفرین غیر یسیر) (۹/۷۵-۱۰)، یان ده فهرموئ: (ویقول الکافرون هذا یوم عسر) (۸/۵۴). ۶: ذلک عالم الغیب

له سووره تی (۱۷/۱۵) دا ئه مه راده گه یه نی و ده فهرموئ: (وما کنا معذین حتی نبعث رسولا). لعلهم یهتدون هه تابه شکو ئه وانه شاره زاو پینما بن و ریگه ی حق و راست دهرک بکه ن و سه ر لیشیواو نه بن.

ناسمان و زهوی و نیوانیان، به شهش روژان خوئقینران:

۴: الله الذی خلق السموات والأرض وما بینهما فی ستة أيام
ئو خوایه ناسمانه کان وزهویی و هه رچیش له نیوانیاندایه له ماوه ی شهش پوژ (دهوران) دا به دی هینا ۵: ثم استوی علی العرش
له پاشان چوویه سه ر عه رش، ئیمانمان به (ئیسیتوا) هه یه، به لام ئیسیتوا یه ک لایقی شکومه ندی خوئی بیت، واته: بی هیچ جوړه بیرکرده وه شو به اندن و ده ستکاری به ک له شیوازی ئه وچوونه سه ر عه ر شه ی.

جا مه به ست به م (استواء) یه له جیگاکانی ترده به ئه ندازه ی تواناو لیزانی نی خویمان قسه ی له سه ر کراوه، (سه له ف) ویشینانی شمان له ته فیسیر و مانای ((استوی علی العرش)) دا ده لاین: (أی علا علی الأرض، علوا یلیق بجلاله من غیر تجسیم ولا تکیف ولا تشبیه ولا تعطیل..) شیوازی ئاماژه بوکرده له سووره تی (ئه عراف) و جیگانی ترده سه باره ت به م مه سه له یه زیاتر قسه مان کردووه، ده توانی بچیته وه ئه وئ. ۶: مالکم من دونه من ولی ولا شفیع ۷: ئه ی کافران! بۆتان نبیه هیچ دۆست وتکا کاریک - جگه له خوئی - له سزا رزگارتان بکات ۸: أفلا تتذكرون ۹: ده نایا ئاموژگاری و هه رناگرن و له سه ر کوفرو شیرکی خوۆتان به رده وام ده بن؟! ۱۰: یدبر الأمر من السماء إلی الأرض ۱۱: ئه وخوایه یه که له سه رووی ناسمانه وه بو زهویی، کارو باری خه لک ریک ده خات، وه کو ده فهرموئ: (الله الذی خلق سبع سموات ومن الأرض مثلهن یتنزل الأمر بینهن..)

۱۲: ثم یرج إلیه ۱۳: له پاشان به رز ئه بنه وه بۆلای خوئی ۱۴: فی یوم کان مقداره ألف سنة مما تعدون ۱۵: له پوژیکدا که به پیی ژماردن ئیوه یه که هه زار ساله، واته: له بهر قورسی سه ختی، ماوه که ی ئه وهنده ی یه که هه زار سال درێژه. وه ئه م روژه روژیکه له روژه کانی قیامه ت. سووره تی (۶۵/۱۲): (الله الذی خلق سبع سموات.. بۆه مان مانایه، وه (۲۲/۴۷): (وإن یوما عند ربک کألف سنة). (ئیبین عه بباس) ئه لیت: ئه و هه زار روژه ش که له سووره تی (حه ج) دا باس کراوه، ته نها پوژیکه له و شهش پوژیه، که خوا ناسمانه کان وزهویی له شهش روژاندا دروست کرد، ئه م هه زار روژه ش له سووره تی (سه جده) دا، ماوه ی سه رکه وتن ورویشتنی رووداوو فرمان وکارو باره کانه بۆلای خوا - جل جلاله -، په نجا

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۱: نَزَّلَ الْكِتَابَ لَأُنذِرَ بِهِ مَنِ رَبِّ الْمَلِئِينَ
۲: أَمْرُ قُلُوبِكُمْ أَفْتَرَهُ بَلْ هُوَ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ لِتُنْذِرَ قَوْمًا مَّا أَتَتْهُمْ مِنْ نَذِيرٍ مِّنْ قَبْلِكَ لَعَلَّهُمْ يَهْتَدُونَ ۳: اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ مَا لَكُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا شَفِيعٍ أَفَلَا تَتَذَكَّرُونَ ۴: یدبر الأمر من السماء إلی الأرض ثم یرج إلیه فی یوم کان مقداره ألف سنة مما تعدون ۵: ذلک علیم الغیب والشهاده العزیز الرحیم ۶: الَّذِي أَحْسَنَ كُلَّ شَيْءٍ خَلَقَهُ وَبَدَأَ خَلْقَ الْإِنْسَانِ مِنْ طِينٍ ۷: ثُمَّ جَعَلَ نَسْلَهُ مِنْ سُلَالَةٍ مِنْ مَّاءٍ مَّهِينٍ ۸: ثُمَّ سَوَّاهُ وَنَفَخَ فِيهِ مِنْ رُوحِهِ وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ ۹: وَقَالُوا أَلَمْ نَأْتِ الْآرْضَ أَمْ نَأْتِ الْخَلْقَ جَدِيدًا بَلْ هُمْ بِلِقَاءِ رَبِّهِمْ كَافِرُونَ ۱۰: قُلْ يَتُوقَنكُمْ مَلَكُ الْمَوْتِ الَّذِي وُكِّلَ بِكُمْ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُمْ تُرْجَعُونَ ۱۱

والشهادة العزیز الرحیم ۱۲: ئه وخواهه نی په سنانه، زانای نادیارو دیاره، ده سه لاتندارو میهره بانه. زانایه به هه موو شتیکی نادیارو دیار، ده سه لاتندارو به توانایه، زور میهره بان و دلاواو به به زه یبیه.

قوناغه کانی نافه راندنی مروؤف:

۷: الذي أحسن كل شيء خلقه ۸: ئه وخوایه هه موو شتیکی دروستکراوی خوئی، به چاکی وریک وپیکی دروست کردووه، واته: هه موو شتیکی له جیگه ی شیوازی خویدا فه راهمی هیناوه ۹: وبدأ خلق الانسان من طين ۱۰: وه دروستکردنی مروؤف (ئاده م) ی له قوره وه ده ست پی کرد، واته: بۆ هه وه لجار باوکی مروؤفی له قوریک دروست کرد، به و شیوه یه که له گه لی جیگای ترده باس کراوه ۱۱: ۸: ثم جعل نسله من سلالة من ماء مهين ۱۲: له پاشا نه وه که شی له پالاوته یه ک، له ئاوکی بی هیژ دروست کرد، واته: له پالاوته ی ئاوی ژن وپیاو-وه کو له هیندی سووره تی ترده تیبه ری- به دی هینان

﴿ ۹: ثم سواه ونفخ فيه من روحه ﴾ له پاشا به‌ژن و بالای رڼك وینك‌كرد و هەر له سكي دايكيا، له رۆحي خۆي گياني كرد به‌به‌ريا ﴿ وجعل لكم السمع والأبصار والأفئدة ﴾ وه گوڤ و چاوو دل، واته: ده‌زگای هیزی بیستن و بینین و ئامیری دلی بۆدانان ﴿ قلیلا ماتشکرون ﴾ که چی زۆر که‌متان سوپاسگوزاری ده‌کهن.

قیامهت به‌ دوور مه‌زانن:

﴿ ۱۰: وقالوا إذا ضللتنا فی الأرض ﴾ له‌گه‌ل ئه‌و هه‌موو به‌لگانه‌دا هیمان ئه‌و بی‌باوه‌رانه‌ و تیان: ئایا ئه‌گه‌ر ئی‌مه‌ مردین و له‌ناخی زه‌ویدا بزر بووین و تیا چووین و بووینه‌وه‌ گل ﴿ أنا لفی خلق جدید ﴾ ئایا جارێکی تر سه‌ر له‌نوێ دروست‌ده‌کړینه‌وه‌، واته: زیندوو ده‌بی‌نه‌وه‌؟ ﴿ بل هم بقاء ربهم کافرون ﴾ ئه‌وان هەر ته‌نیا ئینکاری ژیا‌نه‌وه‌ ناکه‌ن، به‌لکو باوه‌ریان به‌ دیدارو خزمه‌تگه‌یشتنی په‌روه‌ر‌دگاریان نییه، بۆیه پێیان وایه که هەرگیز زیندوو ناکړینه‌وه‌و بئ حیساب و کیتاب ده‌بن! ﴿ ۱۱: قل یتوفاکم ملک الموت الذی وکل بکم ﴾ به‌و بی‌باوه‌رانه‌ بلئ: ئه‌و فریشته‌یه‌ی گیان کیشانتانی پئ سپێراوه‌، گیانتان ده‌کیشی و ده‌مرن. ئه‌م ئایه‌ته‌ وای ئه‌گه‌یه‌نیت که فریشته‌ی گیانکیشان یه‌ک فریشته‌بی‌ت، زانیانی (سه‌له‌ف) یش ده‌لین! ئه‌و فریشته‌یه‌ش ناوی (عیزرائیل)ه‌، که‌چی له‌ سووره‌تی (۹۷/۴)، (۲۷/۴۷)، (۶۱/۶) وانیشان ده‌دریت که فریشته‌ی گیانکیشان زۆر بن! جا بۆ ئه‌مه‌ زانیان ده‌لین له‌ بنه‌ره‌تا ئه‌و فریشته‌ که ئه‌وکاره‌ی پئ سپێراوه‌ تاکه‌ فریشته‌یه‌که‌، به‌لام چه‌ند فریشته‌یه‌کی تر له‌به‌ر ده‌ستیدان. ﴿ ثم إلى ربکم ترجعون ﴾ له‌ پاشان هەر بۆ لای په‌روه‌ر‌دگارتان ده‌گه‌رینه‌وه‌و پاداش و تۆله‌ وهرده‌گرن.

حالی به‌دحالی موشریکان:

﴿ ۱۲: ولو ترى إذ المجرمون ناکسوا رؤوسهم عند ربهم ﴾ له‌ رۆژی قیامه‌تا، ئه‌ر بی‌ینی کاتی تاوانباره‌کان له‌ لای په‌روه‌ر‌دگاری خۆیان، سه‌ریان شو‌ر‌ک‌ردوو له‌ خه‌جاله‌تی‌دا ﴿ ربنا أبصرنا وسمعنا ﴾ به‌زه‌لیلی ئه‌لین: په‌روه‌ر‌دگارمان! ئه‌وه‌ی به‌لینت پێدا بووین وای ئیستا به‌ چاوی خۆمان بینیمان و به‌گوڤی خۆمان بیستمان ﴿ فارجعنا نعمل صالحا ﴾ په‌شیمانین، ده‌ بمان‌گه‌یره‌وه‌ بۆ دونیا، مه‌رج بی‌ت هه‌رکاری چاک ئه‌نجام‌ده‌ین ﴿ أنا موقنون ﴾ به‌راستی ئی‌مه‌ یه‌قینمان هه‌یه‌، "و ئه‌زانین که به‌لینه‌که‌ت راسته‌. جا هەر ئه‌م مانا و به‌سه‌سته‌یه‌ له‌ سووره‌تی (ئ‌عراف/۵۳) وه‌ له‌ سووره‌تی (مه‌ریه‌م/۳۸) دا روون کراوه‌ته‌وه‌.

ئه‌وانه‌ که‌ سزای قیامه‌ت ده‌بینن، له‌خوا داوای گه‌رانه‌وه‌ی دونیا ئه‌کهن، هه‌تا ئه‌مجاره‌ کارو کرده‌وه‌ی چاک بکه‌ن، خواش ده‌فه‌رموئ: ﴿ ۱۳: ولوشتنا لآئینا کل نفس هداها ﴾ ئه‌ر ویستبامان به‌ زۆر هه‌موو که‌سێک بی‌ینیه‌ سه‌ر پئی هیدایه‌ت، ئه‌وا هه‌موو که‌سێکمان به‌ زۆر ده‌هینایه‌ سه‌ر پئی راست و، هیدایه‌تمان ده‌دا، دیاره‌ ئه‌وه‌ش پێچه‌وانه‌ی ئازادی و، سه‌ربه‌سته‌یه‌که‌ خوا به‌ مرو‌فی داوه‌ ﴿ ولكن حق القول منی لآملأن جهنم من الجنة والناس أجمعین ﴾ ئه‌گه‌ر بمان ویستبا ئاوامان ده‌کرد، به‌لام گفته‌که‌ له‌منه‌وه‌ سابت بووه‌ که: ده‌بی‌ دۆزه‌خ پربکه‌م له‌ جننی و له‌ ئاده‌می، هه‌موو له‌به‌ر زانیتمان به‌وه‌ی که‌ رینگه‌ی چه‌وت و گو‌م‌رایه‌ هه‌له‌به‌ژن و، هیچ به‌لگه‌و نیشانه‌و ئامۆزگارییه‌ک کاریان تی‌ ناکات. سووره‌تی (یونس/۹۹) ئه‌و راستییه‌ دوویات ده‌کاته‌وه‌ و ده‌سه‌لمینیت. ﴿ ۱۴: فذوقوا بما نسیتم لقاء یومکم هذا ﴾ (ج‌پێیان ده‌لین): ئه‌مه‌رو ئی‌وه‌ ئه‌م سزایه‌ بجێژن له‌به‌ر ئه‌وه‌ی که‌ گه‌یشتن ولیقای ئه‌مه‌رو که‌تان له‌بیر کرد ﴿ أنا نسیناکم ﴾ دلنیا‌بن که‌ ئی‌مه‌ش ئی‌وه‌مان له‌بیر کرد له‌ناو سزادا ﴿ وذوقوا عذاب الخلد بما کنتم تعلمون ﴾ وه‌ ئیدی سزای هه‌تا هه‌تایی و نه‌پراوه‌ بجێژن به‌ هو‌ی کارو کرده‌وه‌ کانتانه‌وه‌.

مرو‌فی به‌ ب‌روا هه‌رکه‌ ئایه‌تی خوایان وه‌بیر هینایه‌وه‌، به‌سه‌جده‌ ده‌که‌وینته‌ عه‌رزئ:

﴿ ۱۵: إنما یؤمن بآیاتنا الذین إذا ذکروا بها خروا سجدا ﴾ به‌راستی هەر ئه‌وانه‌ ب‌روا به‌ئایه‌ته‌کانمان ده‌کهن که‌ کاتی ئامۆزگارییان پئ ده‌کړین، شو‌ر‌ده‌بنه‌وه‌ سه‌ر زه‌وی به‌ کړنووش بردن، واته: خۆیان ئاماده‌یییه‌کی باشیان تیدا‌یه‌و، هه‌ولیش ده‌ده‌ن لی‌یان تی‌ بگه‌ن ﴿ وسبحوا بحمد ربهم ﴾ ته‌سبیحی ده‌کهن له‌ هه‌رشتێک که‌ لایقی نه‌بی، هاو‌رئ له‌ گه‌ل سوپاسکردنی په‌روه‌ر‌دگاریاندا ﴿ وهم لا یستکبرون ﴾ وه‌ هیچ شی‌وه‌یه‌کیش فیزو ته‌که‌ببور ناکه‌ن و، خۆیان به‌زل دانانین، له‌ عیباده‌ت بۆ، به‌ پێچه‌وانه‌ی ئه‌وانه‌ی ته‌که‌ببور ده‌کهن، له‌جیگایه‌کی تر‌دا خوا ده‌فه‌رموئ: ﴿ إن الذین یستکبرون عن عبادتی سیدخلون جهنم داخرین ﴾ (۶۰/۴۰). ﴿ ۱۶: تتجافی جنوبهم عن المضاجع ﴾ که‌له‌که‌و ته‌نیشتیان، به‌جئ و نوین ه‌کانیا‌نه‌وه‌ دووره‌، واته: له‌به‌ر عیباده‌ت وشه‌ونو‌ژ، سه‌رله‌سه‌رین نانین و خه‌ویان نییه‌ ﴿ یدعون ربهم خوفا وطمعا ﴾ به‌ترس و به‌ ئومید‌ه‌وه‌ په‌روه‌ر‌دگاری خۆیان ده‌پرستن، واته: نو‌ژئ ش‌ه‌وده‌کهن، به‌ترس له‌ سزای خوا، به‌ ئومید‌به‌ ره‌حه‌تی و به‌زه‌یی. (مه‌عاز) ده‌لئ: گو‌تم به‌پێغه‌مبه‌ر ﷺ کاریکم فی‌رکه‌ بمباته‌ به‌هه‌شته‌وه‌!

فهرموی: به تـا ك و تـنـیا خـوا بـپـهـر سـتـه و، هاوـلـی بـۆ دـانـه نـیـیت، نوـیـژ بـكـه و زهـكـات بـدهـو، رۆژو بـگـرهـو حـهـجـی كـه عـبـه بـكـه، پـاشـان هـهـولـبـده لـهـم رـیـگـانـه شـهـوه بـهـر دـهـوام كـاری چـاكـه بـكـه: رۆژو و بـگـره، چـوونـكـه رۆژو قـهـلـغـانـه، خـیـرو سـهـدـهـقـه گـونـاح و تـاوـان دـهـسـپـێـتهـوه، شـهـو نوـیـژ لـه ناو جـهـرگـهـی شـهـودا، پـاشـان ئـایـه تـی: (تـتـجـافـی جـنـوبـهـم عـن المـضـاج) هـهـتا (جـزـاء بـما كـانـوا یـعـمـلـون) ی خـوـیـندـهـوه. ﴿ و مـا رـزقـنـاهـم یـنـفـقـون ﴾ و لـهـو رـزق و رۆژـیـیهـی پـیـمان بـهـخـشـیـون، لـه رـیـگـای خـوادا (لـه جـیـهـادـا) دـهـبـهـخـشـن ﴿ ۱۷: فـلا تـعـلم نـفـس مـأخـذی لـهـم مـن قـرۃ أـعـین ﴾ ئـیـتـر هـیـچ كـه سـیـك نـازـانـی چ پـادـاشـتـیـكـی گـرـنـگـیـان بـۆ دـا شـا رـا و هـهـو یـهـكـانـی خـۆش و شـادـی چـاوـان و دـلـئـارامـی ﴿ جـزـاء بـما كـانـوا یـعـمـلـون ﴾ لـه پـادـاشـی ئـهـو كـارـانـهـدا ئـهـنـجـامـیـان دـاوـن و، خـۆـیـانـیـان بـۆ مـانـدـو و كـردـو هـهـو.

بروادارو لادرو وک یه ک نین:

﴿ ۱۸ ﴾ : اٰمَنَ كَانْ مُؤْمِنًا كَمَنْ كَانَ فَاسِقًا ﴿ ثَايَا ۙ تَهْوِكُ سَهًى بِرَوَاى ۙ
هَيِّنَاوَهْ وَهَكَ تَهْوِكُ سَهًى وَايَهْ كَهْ لَهْ تُيْمَانْ دَهْرُ چَوَهْ! ﴿ لَا يَسْتَوُونَ ﴿
بَيِّگُومَانْ هَهْرَگِيزْ تَهْوَ دَوَوَانَهْ چَوُونْ يَهْ كَ نَيْنْ ﴿ اَمَّا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا
وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ ﴿ تَهْوَانَهْ يَ بَهْ بَاوَهْرُ پَوُونْ وَكَارَهْ چَاكَهْ كَانِيَانْ كَرْدْ
﴿ فَلَهُمْ جَنَّاتُ الْمَاوِى ۙ تَهْوَ اَوْ شَوِيْنِيَانْ چَهْ نَدْ بَاخِيْكِيْ بَهْ هَشْتِيْ
هَهْ مِيْشَهْ يِيِيَهْ ﴿ نَزَلَا بِمَا كَانُوْا يَعْمَلُوْنَ ﴿ لَهْوَ بَهْ هَشْتَهْدَا دَادَهْ بَهْ زَنْ
وَ دَهْ بَنَهْ مِيْوَانْ لَهْ بَهْرَامْبَهْرْ تَهْوَ كَارَانَهْ وَهْ كَرْدُوِيَانَهْ ﴿ ۲۰ : وَاَمَّا
الَّذِيْنَ فَسَقُوْا فَمَا وَاٰهُمْ النَّارُ ﴿ تَهْوَ اَنَهْشْ لَهْ تُيْمَانْ دَهْرُ چَوُونْ، جِيْ
وَمَا وَاِيَانْ نَاگِرَهْ ﴿ كَلِمَا اَرَادُوْا اَنْ يَخْرُجُوْا مِنْهَا ﴿ هَهْرْ كَاتْ بَخَوَازَنْ
لَهْ وَنَاگِرَهْ دَهْرُ چَنْ وَ پَرُوْنَهْ دَهْرَهْ وَهْ هَهْرْ شِيْوَهْ يَهْ كَ كَهْ عَهْ قَلِيَانْ بِيْبِرِيْ
﴿ اَعْبَدُوْا فِيْهَا ﴿ تَهْ يَانْ گِيْرَنَهْ وَهْ نَاوَنَاگِرَهْ كَهْ ﴿ وَقِيلَ ذُقُوْا عَذَابَ
النَّارِ الَّذِى كُنْتُمْ بِهٖ تَكْذِبُوْنَ ﴿ وَبَيِّانْ تَهْوَ تَرِيْ : دَهْ بِيْچِيْژَنْ سَزَاى
نَاگِرِيْ كَ كَهْ تِيْوَهْ نَكُوْلِيْتَانْ تَهْ كَرْدُوْ تَانْ پِيْئِيْ نَهْ بُوُوْ ﴿ ۲۱ :
وَلَنَذِيْقَنَّهُمْ مِنَ الْعَذَابِ الْاَدْنٰى دَوْنِ الْعَذَابِ الْاَكْبَرِ ﴿ وَهْ دَهْ بِيْ لَهْ دُوْنِيَا
سَزَايَانْ پِيْ بِيْچِيْژِيْنْ (بَهْ قَاتْ وَ قَرِيْ وَ بَهْ لَا)، پِيْشْ سَزَا گَهْ وَرَهْ كَهْ يَ
رُوْزِيْ قِيَامَهْ ﴿ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُوْنَ ﴿ بَهْ شَكُوْمْ بَغَهْرِيْنَهْ وَهْ لَهْ لَادَانْ
لَهْ كُوْفَرُوْ بَيِّ بَاوَهْرِيْ ﴿ ۲۲ : وَمَنْ اَظْلَمُ مِمَّنْ ذَكَرَ اٰيَاتِ رَبِّهٖ ﴿ كِيْ
لَهْ وَكَهْ سَهْ سَهْ تَهْ مَكَارْ تَرَهْ كَهْ بَهْ نَايَهْ تَهْ كَانِيْ پَهْ رَوَهْ رَدْگَارِيْ نَامُوْزْگَارِيْ
دَهْ كَرِيْ ت ﴿ ثُمَّ اَعْرَضْ عَنْهَا ﴿ كَهْ چِيْ رُوِيَاَنْ لِيْ وَهْرْ چَهْ رَخِيْنِيْتِ؟
﴿ اِنَّا مِنَ الْمُجْرِمِيْنَ مُنْتَقِمُوْنَ ﴿ تَهْوَ اَنَهْ تَاوَانْبَارَنْ، بَهْرَاسْتِيْ تِيْمَهْشْ
تَوَلَّهْ لَهْ تَاوَانْبَارَانْ تَهْ سِيْنِيْنْ، نَايَهْ تِيْ ۵۷/ سُوْرَهْ تِيْ (الْكَهْفْ) هَهْرْ بُوْ
بَشْتِكِيْ رِيْ تَهْ مَهْ سَهْ تَهْ يَهْ.

کتبى موساو رييهري بهنى ئيسرائيل:

﴿ ٢٣ ﴾ : ولقد آتينا موسى الكتاب ﴿ به إرستى ئيمه كتيبى ته وراتمان به مووسا دا ﴾ فلا تكن فى مريه من لقائه ﴿ جا توش ئه ى موحه ممه د ﴾ هيج گومانته نه يى و دوودل مه به له ديدارى مووسا و، له ووش

وَلَوْ تَرَىٰ إِذِ الْمُجْرِمُونَ نَاكِسَ رُءُوسِهِمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ
رَبَّنَا أَبْصَرْنَا وَسَمِعْنَا فَانْجِعْنَا نَعْمَلْ صَالِحًا إِنَّا مُوقِنُونَ
(١٢) وَلَوْ شِئْنَا لَآتَيْنَا كُلَّ نَفْسٍ هُدًى وَلَكِنْ حَقَّ الْقَوْلُ
مِنِّي لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ ﴿١٣﴾
فَذُقُوا بِمَا نَسِيتُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَٰذَا إِنَّا نَسِينَاكُمْ
وَذُقُوا عَذَابَ الْخُلْدِ بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿١٤﴾ إِنَّمَا يُؤْمِنُ
بِبَآئِنَاتِنَا الَّذِينَ إِذَا ذُكِّرُوا بِهَا خَرُوا سُجَّدًا وَسَبَّحُوا بِحَمْدِ
رَبِّهِمْ وَهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُونَ ﴿١٥﴾ تَسْبِيحًا فِي جُنُوبِهِمْ
عَنِ الْمَضَاجِعِ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ خَوْفًا وَطَمَعًا وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ
يُسِفُونَ ﴿١٦﴾ فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّا أُخْفِيَ لَهُمْ مِنْ قُرَّةِ أَعْيُنٍ جَزَاءً
بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٧﴾ أَفَمَنْ كَانَ مُؤْمِنًا كَمَنْ كَانَ فَاسِقًا
لَّا يَسْتَوُونَ ﴿١٨﴾ أَمَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَلَهُمْ
جَنَّاتُ الْأَوْثَىٰ تَزُولُ فِيهَا أَبْهَامُهُمْ وَلَهُمْ فِيهَا فَاكِهَةٌ
وَالَهُمْ فِيهَا زُجْجٌ وَلَهُمْ فِيهَا مَعْشَرَاتٌ وَلَهُمْ فِيهَا مَنَازِلُ مُتَتَابِعَةٌ
لَهُمْ فِيهَا زَوْجَاتٌ مُّطَهَّرَاتٌ يُدْخِلُهُنَّ الْمَلَائِكَةُ
وَهُنَّ بَرَاتِينٌ جُثَّتْنَ فِيهَا فَمِثْلُ نَسَمٍ لِّفَصِيلٍ لِّمَا بُنِيَ
فِيهَا فَهِنَّ كَأَلْفِ نَسَمٍ لِّفَصِيلٍ لِّمَا بُنِيَ فِيهَا فَهِنَّ
لَهُمْ فِيهَا مَنَازِلُ مُتَتَابِعَةٌ يُدْخِلُهُنَّ الْمَلَائِكَةُ
وَهُنَّ بَرَاتِينٌ جُثَّتْنَ فِيهَا فَمِثْلُ نَسَمٍ لِّفَصِيلٍ لِّمَا
بُنِيَ فِيهَا فَهِنَّ كَأَلْفِ نَسَمٍ لِّفَصِيلٍ لِّمَا بُنِيَ فِيهَا
فَهُنَّ كَأَلْفِ نَسَمٍ لِّفَصِيلٍ لِّمَا بُنِيَ فِيهَا فَهِنَّ

که تەمورات لە لایەن ئیمەوه بە خسراوه بەو ﴿ و جعلناه هدى لبني
إسرائيل ﴾ کردیشمانه رێنیشاندهر بو ئەوه کانی یه عقوب ﴿ ٢٤ :
و جعلنا منهم أئمة يهدون بأمرنا لما صبروا ﴾ وچەند کە سێکمان
لێ کردنە سەر کردەو پێشەوا، چونکە لە ئایندهدا —بە فرمانی خۆمان—
رێنموونی خەڵکیان دەکردو، سەبرو ئارامیان گرت و شانیان دایە
بەرئەو ئەزەیت و ئازارە هاتە رێگەیان ﴿ و كانوا باياتنا يوقنون ﴾
و هە یەقینیشیان بە ئایەتەکانی ئیمە هەبوو ﴿ ٢٥ : إن ربك هو
يقضل بينهم يوم القيامة فيما كانوا فيه يختلفون ﴾ و پەرورەدگاری تۆ
لەرۆزی قیامەتدا بۆخۆی، لە یەکیان دەکاتەو و لەوێ مشت و مەریان
تێیدا هەبوو، لە کارو باری ئایین، بە حوکم و پەڕیاردان لە نێوانیاندا،
ئەو کات چاک و خراپ، راست و نارااست روون ئەبێتەو.

چند به لگه یه ک لهسه رده سه لاتی خوا:

﴿ ٢٦ ﴾ : أولم يهد لهم كم أهلكنا من قبلهم من القرون ﴿ ٢٧ ﴾ ثانيا

دهبن. ﴿وَلَا هُمْ يَنْظُرُونَ﴾ مۆلەتیش نادیرین به په شیمان بوونه وه و بیانوو هیئانه وه ﴿۳۰﴾: فَأَعْرَضَ عَنْهُمْ ﴿جَاكِهًا﴾ وایه تۆ روویان لی وەرگپه وه وازیان لی بینه ﴿وَانْتَظَرُوا﴾ انهم منتظرون ﴿وَجَاوَهُرَ﴾ وانی سهرکه وتن به بزانه چپیان به سهردیت، دیاره ئه وانیس چاوه پروانن چی توووشی تۆ ببیت؛ تاده رکه وی کی ئه بیاته وه؟ به لی.. له چهند شوینیکی تردا ئه م ماناو مه به ستهیه هاتوو، وهك سوورتهی (۳۰/۵۲-۳۱) وه سوورتهی (۱۵۸/۶) و.. هتد.

کۆتایی تهفسیری سوورتهی (سهجده) هات، له تهك سوپاسی زۆریشمان بوخوای دلوفان وله کارزان.

سوورتهی (نه حزب) ه

مه ده نییه و (۳۷) ئایه ته

به ناوی خوی به خشندهی میهره بان

ئهم سوورتهش وهك سوورته مه ده نییه کانی تر، چه مکیکی یاسای کۆمه ل و کۆمه لگهی ئیسلامی ده رده خات، ژیا نی تاک و، ژیا نی کۆمه ل و تیگرای موسلمانان، به تایبه تی کاروباری خیزان و ئوسره ده خاته روو.. تا ببیته ده سه به ری ژیا نیکی سهر فرازی و، سهر بلوندی کۆمه لگه که، هاوکات له گه ل هه لوه شانده وه ی هه ندی باو نه ریتی جاهیلییه ت و نه فامی پیش ئیسلام، وه کو باوی به کور کردن (ته به ننی)، ئینجا باسی (ظیهار) و قایه لبوونیان به دوودل بوته نها مرؤفیک! وه هه روها له خووه پیس ونه گریسه کانی تری کۆمه لگه ی نه فامی پاکژوخواپنی ده کاته وه، ده یشتوانین باسه گرنگه کانی ئهم سوورته له م سئ خاله دا کورت بکه ینه وه:

یه که م: ئاراسته و به کار هیئانی ئه ده ب و وێلی ئیسلامی له ته واوی کارو باردا بوئمونه: . له به شیکی ئاراسته و ئه ده ب و وێلی ئیسلامیه: ئه ده ب و وێلی شادی و زه ماوه ند گپران وه لیمه، خو داپۆشین وجل و به رگی ئیسلامی و، خو ده رنه خستن به روو تی و بی حیجابی. شیوه ی مامه له کردن له گه ل په یامبه ردا ﴿هه مانه و چه ندین ئه حکامی تری کۆمه لایه تی، وه کو حوکمی (ظیهار) و، هه لوه شانده وه ی یاسای به کور کردن و میراتی و، ری پی دان بۆماره کردنی ژنی به کور کراو، حیکمه ت له فره ژنی په یامبه ردا و، دروود سه لاوات ناردن بۆ سه رگیانی پاک، باسیکی شه ره کانی خه ندق و گروپه کان له گه ل باسکردنی شیوه ی کۆبوونه وه و په لاماری درنده یان بۆ سه ر موسلمانان و ده رخستنی نیاز و مه به ستهی گلاوی دووروه کان و، په شیمان کردنه وه ی خه لکیکی زۆر له سه نگه ری جیهاد و تیگۆشان.. مافی خو به تی که ئه گه ر سوورته که له سه ره تاو

بو یان روو نه بو ته وه، که چه ند خه لکمان له پێشیا نه وه له ناو بر دووه؟ ئه بوو په ندیان لی وەرگرتایه ﴿يَمْشُونَ فِي مَسَاكِنِهِمْ﴾ له کاتیکدا ئه مان (قوره یش) به ناو خانوو و ویرانه کانیاندا ده روشتن و ده گه ران؟! ﴿إِنْ فِي ذَلِكَ لآيَاتٌ﴾ به راستی ئا له و دیاردانه دا گه لی به لگه ی زۆر به هیز هیه بو ده سه لاتی ئیمه ﴿أَفَلَا يَسْمَعُونَ﴾ ده ئایا

وَلَنَذِقَنَّهُمْ مِنَ الْعَذَابِ الْأَذَىٰ ذُنُوبَهُمْ الْأَكْبَرُ
لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿٢٧﴾ وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ ذَكَرَ آيَاتِ رَبِّهِ ثُمَّ
أَعْرَضَ عَنْهَا إِنَّا مِنَ الْمُجْرِمِينَ مُنْقِمُونَ ﴿٢٨﴾ وَلَقَدْ آتَيْنَا
مُوسَى الْكِتَابَ فَلَا تَكُنْ فِي مِرْيَةٍ مِنْ لِقَائِهِ وَجَعَلْنَاهُ
هُدًى لِّبَنِي إِسْرَءِيلَ ﴿٢٩﴾ وَجَعَلْنَا مِنْهُمْ إِمَّةً يَهْدُونَ
بِأَمْرِهَا لَمَّا صَبَرُوا وَكَانُوا بِآيَاتِنَا يُوقِنُونَ ﴿٣٠﴾ إِنَّ رَبَّكَ
هُوَ فَصْلُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ
﴿٣١﴾ أَوَلَمْ يَهْدِ لَهُمْ كَمْ أَهْلَكْنَا مِنْ قَبْلِهِمْ مِنَ الْقُرُونِ
يَمْشُونَ فِي مَسْجِدِهِمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ أَفَلَا يَسْمَعُونَ
﴿٣٢﴾ أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا سَوَّيْنَا الْمَاءَ إِلَى الْأَرْضِ الْخَرُوجُ فَخُجَّ
بِهِ زُرْعَاتُهَا كُلٌّ مِنْهُمْ أَفْتَمَهُمْ وَأَنْفُسُهُمْ أَفَلَا يُبْصِرُونَ ﴿٣٣﴾
وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْفَتْحُ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٣٤﴾
قُلْ يَوْمَ الْفَتْحِ لَا يَنْفَعُ الَّذِينَ كَفَرُوا إِيمَانُهُمْ وَلَا هُمْ يُنْظَرُونَ
﴿٣٥﴾ فَأَعْرَضَ عَنْهُمْ وَانْتَظَرُوا إِلَهُهُمْ مُنْظَرُونَ ﴿٣٦﴾

سُورَةُ الْأَنْعَامِ

نابیسن؟ ﴿۲۷﴾: أُولَئِكَ يَرَوْنَ أَنَّا نَسُوقُ الْمَاءَ إِلَى الْأَرْضِ الْخَرُوجِ
ئایا نه یان بینوه که ئیمه بۆ زه ویی کرا ل و وشک و مردووو بی گیان،
ئاو ده نییرین؟ ﴿فَخَرَجَ بِهِ زُرْعَاتُهَا كُلٌّ مِنْهُمْ أَفْتَمَهُمْ وَأَنْفُسُهُمْ أَفَلَا يُبْصِرُونَ﴾
ئینجا ئیمه ش به وئاوه جوړا و جوړی رووه و گژوگیا و مه زراو
به رو بوو ده روینین، مه رو مالاته کانیان و، خو یانیش لی ده خون
﴿أَفَلَا يَبْصُرُونَ﴾ ده ئایا نابینن؟. په له کردنی کافران بۆ سزاو
وه له مه که یان:

﴿۲۸﴾: وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْفَتْحُ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿بَيِّبَا﴾ و په کور
به لاقرتی و گالته وه ده یان وت: ئه گه ر ئیوه راست ئه که ن، ئهم
داوهری و بریار دانه له نیوانماندا که ی ده بیت؟! ﴿۲۹﴾: قُلْ يَوْمَ
الْفَتْحِ لَا يَنْفَعُ الَّذِينَ كَفَرُوا إِيمَانُهُمْ ﴿بَيِّبَا﴾ بلی: رۆژی داوهری
و بریار دان، باوهریش پینان سوود نابه خشی به کافرو بی باوهران،
دیاره ئه و رۆژه رۆژی قیامه ته، مه به سته برانه وه ی کی شه کان
و داوهری نیوانیانه، جائه و رۆژه موسلمانان یارمه تی ده درین و زال

وايته له حهراميدا) نابنه دايكتان، به لكو ټوه هره قسه يه كهو، خوتان هه لتان به ستووه، به ئی... له سرده می نه فامیدا هره كه سيك به ژنه كهی خوی گوتبا: توهك دايكم وايته، به وقسه يه ليی حهرام دهوو! ئيسلام هات و ټوهی هه لوه شاندهوو ټه حكامی بو ټوه و ته يه دانا، ټايه تي: (ماهن أمهاتهم إن أمهاتهم إلا اللاتي ولدنهم...)

كوټاييدا به دريژه له كاری گنده لي دووړووه كان بدوی، هه تا به ردهی خيانه ته كانيان بو هه موو كه سيك لادا... له تهك باسيكي جهنگي (به ني قوره يزه) و هه لوه شاندهوو په يماننامه كه له لايه نه جووله كه كانه وه.

دووهم: بريارو فره مانه كانی خوا.

سييه م: (به ني قوره يزه) و گروپ وحيزه كان.

بو دينی خوا كوټنه دهر به:

بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: يا ايها النبي اتق الله * ټه ی په يامبه ر *! به رده و ام به له سر ترسی خودا،. پياوچاكيك له پينا سهی ته قوادا ده لي: ته قوا ټوه يه هه تاده گه يته نووری خوا گوپړايه ل و به رفهرمان بي و، هيوات به پاداشتي فراوانی خواهه بي، وه هه رله بهر رووناکي (نووری) خودا له تاوان و تاوانکاری دووړووه كه وی و، به رده و اميش ترسی سزاو ټولهی خوات بيی * ولا تطع الكافرين والمنافقين * وهه رگيز له بي باوهرو دووړووه كان گوپړايه لي مه كه * ان الله كان عليما حكيما * چونكه خوا هه ميشه زانايه كي دانايه، واته: زانايه به هه موو شت و زانيني ټوه دهووری هه موو شتيكي داوه، دانايه له و تارو كرداريداو هه موو و تارو كرداری له جيی خوی داده ني، دهی كه وايه هه ر گوپړايه لي خوا بكه * ۲: واتبع ما يوحى إليك من ربك * و شوي ني ټوه بريارو فره مانه بكه وه له لايه نه په روهر دگار ته وه و ه حيت بو ده كړی * ان الله كان بما تعملون خبيرا * چونكه به راستی خوا به رده و ام به و كاروكرده وه ئيوه ټه نجامی دده نه به ټاگايه و، هه ر به پيی ټوه و يش پاداش و ټوله تان دده * ۳: واتوكل على الله * و له ته وای ئيش و كاره كانيش تدا ته نها پشت به خوا به به سته * وكفى بالله وكيلا * ودياره خواش بو چاو ديرو بريكارو پشتيواني به سه.

(ئيبن جهرين) و (ترمزي) ټه لي ن: دووړووه كان گوتيان: پيغه مبه ر دوو دلي هه يه! جابو و هلامی ټوه بو چوونه يه خوا فره مووی: * ماجعل الله لرجل من قلوبن في جوفه * خوا له ناوه ناوو دهر وونی هيچ مروقيكدا دوو دلي دانه ناوه، كه وايه نابي دوو بيرو باوه ريش له تاكه دلي كدا جيی بكر ټه وه.

هه لوه شاندهوو ی باوی به كور كردن (ته به نني):

* ۴: وما جعل أزواجكم اللائي تظاهرون منهن أمهاتكم * ټناني هاوسه ريش تان كه ئيوه ده يان كه نه دايكي خوتان و، پييان ده لي ن: پشتی ئيوه وهك پشتی دايكم وايه و له جيی دايكمانن، هه رگيز به و قسانه نابنه دايكتان، واته: ته نيا به وتني رسته ی (وهك دايكم

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ اتَّقِ اللَّهَ وَلَا تُطِيعِ الْكَافِرِينَ وَالْمُنَافِقِينَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا ۝ ۱ وَاتَّبِعْ مَا يُوحَىٰ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ يَمَّا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا ۝ ۲ وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ وَكِيلًا ۝ ۳ مَا جَعَلَ اللَّهُ لِرَجُلٍ مِنْ قَلْبَيْنِ فِي جَوْفِهِ ۚ وَمَا جَعَلَ أَزْوَاجَكُمُ اللَّاتِي تُظَاهِرُونَ مِنْهُنَّ أُمَّهَاتِكُمْ ۚ وَمَا جَعَلَ أَدْعِيَاءَكُمْ أَبْنَاءَكُمْ ۚ ذَٰلِكُمْ قَوْلُكُمْ بِأَفْوَاهِكُمْ ۚ وَاللَّهُ يَقُولُ الْحَقَّ وَهُوَ يَهْدِي السَّبِيلَ ۝ ۴ ادْعُوهُمْ لِأَسْمَائِهِمْ ۚ هُوَ أَقْسَطُ عِنْدَ اللَّهِ فَإِنْ لَمْ تَعْلَمُوا أَسْمَاءَهُمْ فَلَا تَحْمِلُوا فِي الدِّينِ مَوْلَاهُمْ ۚ وَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ فِيمَا أَخْطَأْتُمْ بِهِ ۚ وَلَكِنْ مَاتَعَدَّتْ قُلُوبُكُمْ ۚ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ۝ ۵ النَّبِيُّ أَوْلَىٰ بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنفُسِهِمْ ۚ وَأَزْوَاجُهُ أُمَّهَاتُهُمْ ۚ وَأُولَٰؤُا الْأَرْحَامُ بَعْضُهُمْ أَوْلَىٰ بِبَعْضٍ فِي كِتَابِ اللَّهِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ۚ وَالْمُهَنْجَرُونَ إِلَّا أَنْ تَقُولُوا أُولَٰئِكَ مَعْرُوفًا ۚ كَانَ ذَٰلِكَ فِي الْكِتَابِ مَسْطُورًا ۝ ۶

۲/۵۸ پشتگيري هه رټه ماناو مه به سته دهكات، له مه دريژ تريش ټه م باسي (ظيهار) له له سووره تي (موجاده له) دا دي ت. * و ما جعل ادعاءكم أبناءكم * ټه وانه ش كه ئيوه داوای به كور بوونيان ده كه نه و، به ناوی ئيوه وه بانگ ده كړين، خوا نهی كړدوونه ته كوری ئيوه و، به و قسه يه نابنه كور تان، به لكو هه ر شتيكي سه رزاره كي و ده مييه. به لي له سرده می نه فاميدا كوری ټه م و ټه ويان ټه هي نايه لای خويان و حوكمی كوری پشتی خويانيان دده يه، ته نانه تي په يامبه ريش * پيش ټوه بيی به په يامبه ر (زه يدي كوری حاريس) لهی كړدبو وه كوری خوی! ټه وسا قور تان هات و ټوه باوونه ري ته جاهيليه ته ی هه لوه شاندهوو دوو ياتي شی كړدو وه فره مووی: * ذلکم قولکم بأفواهکم * ټه وه تان هه ر و ته ی سه رزاره كي خوتانه و هه قيقه تي نييه، ټه گينا ټه وقسه يه بناغه و ناوه روكيكي نييه و، هه رگيز كوری كه سيش نابي به كوری كه سيكي ديكه، كه سيش نابي به باوکی كه س به قسه يه كي سه رزاره كي، وهك خوا له سووره تيكي تر دا د فره مووی:

(ماکان محمد أبا أحد من رجالکم... ۴۰/۳۳). (عه بدوللای کوری عومەر) دهلی: ئیمه (زهیدی کوری حاریس) همان هر به نیوی (زهیدی کوری موحه ممه) هوه بانگده کرد، هه تا ئایه تی: (أدعوهم لآبائهم..) هاته خواری. (فتح الباری: ۳۷۷/۸، موسلیم: ۱۸۸۴/۴) ﴿والله يقول الحق﴾ خواش هه میشه هر وتهی راست و دروست ئه لی وچی هه قه ئه وه به یان دهکا ﴿وهو يهدي السبيل﴾ هر ئه ویشه به نده کانی خوی رینوین دهکا بۆ رپی راست، جا که واته تۆش ئه ی موسلمان! ته نها گویرایه لی ئه ویه ﴿۵: أدعوهم لآبائهم هو أقسط عند الله﴾ هر به ناوی باوکی خویانه وه بانگیان بکه ن و نیویان بهرن، واته: مه لئین: (زهیدی کوری موحه ممه)، به لکو بلین: (زهیدی کوری حاریس) ه، چونکه لای خوا هر ئه وه په سه ند و دادگه رانه یه ﴿فإن لم تعلموا آباءهم﴾ خو ئه گهر باوکیشیانتان نه ده زانی هه تا به ناوی باوکیانه وه بانگیان بکه ن ﴿فاخوانکم فی الدین وموالیکم﴾ ئه وه برای ئایینی و دوستانن، ئه گهر موسلمان بن، وه خو شه ویست و مه ولاتان، واته: پاش ئازادبوونی له کویله یی ده بی بلین: فلانه که سی مه ولام!، بویه بۆ دوایی په یامبه ر ﴿به زهیدی ده گوت: تۆ براو مه ولای ئیمه ی: (أنت أخونا ومولانا) (فتح الباری: ۵۷۰/۷).﴾ و لیس علیکم جناح فیما أخطأتم به ﴿خو ئه گهر به هه له جاریکیش بانگتان لی کردبن، زمانتان وا راهاتبی، ئه وه هیچ قه یناکاو گونا هیکتان ناگات له وه هه له دا ﴿ولکن ما تعددت قلوبکم﴾ به لکو گوناح له وه دایه که ئه گهر به دله وه به ده ست ئه نقه ست ئه و کاره بکه ن و نیویان بهرن به غه ییری باوکیان. ﴿وكان الله غفورا رحیما﴾ خواش هه میشه گوناح پۆشه، دلوفان و میهره بانه.

پیغه مبه ر بۆ موسلمانان له خویان فهرزتره و، هاوسهره کانیشی دایکیانن:

﴿۶: النبی أولى بالمؤمنین من أنفسهم﴾ په یامبه ر ﴿به پرواداران له خودی خویانیش له پیشتره، له هه موو کارو باریکی دین و دونیادا، وه هه رگیز پیی خو ش نه بووه موسلمانان تووشی هیچ جوړه به لاو نه هه مه تیگ بین، هه موو کاتیش هه ولی داوه به ره و خیرو چاکه بچن و خوی به برایان داناه، دیاره که ده بی موسلمانانیش هه ر ئه و بریار و حوکمیان بۆ بدا و، هه ر قسه ی ئه ویش بیسن، وه ک خوی له فهرمووده یه کدا ده فهرموئ: ((أنا أولى بكل مؤمن من نفسه، فأیما رجل مات وترك ذینا فالی، ومن ترک مالا فلورثته)). واته: من به خودی موسلمانانه وه له خویان بۆ خویان نزیکترم، جا هه رکه سی به قهرزاری مرد، قهرزه که ی له سه ر منه

و، من ده نیژنرم، هه رکه سیکیش مردو مال و سامانی لی به جیما، ئه وه بۆ میراتبه رانی خوی ده بی. ئه م فهرمووده یه باشتترین به لگه و نیشانه ی دلسۆزی ئه و پیغه مبه ره ﴿نیشان ددهات به رامبه ر به ئومه ته که ی. پیشه و (ئه حمده و) (ئه بوو داوود) ریوایه تیان کردووه.﴾ و أزواجه أمهاتهم ﴿و ژنه کانیشی دایکیان، پیویسته وه ک دایکی خویان ریز و حورمه تیان لی بنین. واته: له ریزگرتن و حهرامی ماره کردونیاندا وه ک دایکیان، به لام له ته ماشاکردن و خه لوه ت و.. هتد ده بی وه ک ژناتی تر مامه له یان له گه ل بکریت ﴿وأولوا الأرحام بعضهم أولى ببعض فی کتاب الله من المؤمنین والمهاجرین﴾ و له کتیبی خوادا (لوح المحفوظ)، و انووسراوه که میراتی هیندی له هیندی به هوی خزما یه تی نه سه بی، له خه لکانی تری نیو پرواداران و کوچکه ران له پیشتره، به لی.. له سه ره تای ئیسلامه وه به هاویه یمانی و به موسلمانه تی و پروابوون به دینی خوا، میراتیان له یه کتر ده برد، جا له دواییدا له ناو موسلماناندا ئه و حوکمه یه - وه کو (ئیین عه بیاس) ده لی - هه لوه شایه وه و چوپویه وه سه رباری واقعی خوی. ﴿إلا أن تفعلوا إلى أولیائکم معروفا﴾ سا مه گهر له گه ل خزم و دوستاندا پیاوته ی و چاکه یه ک بکه ن و شتیکیان به دهنی ﴿کان ذلک فی الکتاب مسطورا﴾ میرات بردنی خزمان له یه کترو میرات نه بردنی کافر له موسلمان، ئه مه له قورئانی پیرۆزدا تۆماره و نووسراوه و ده بی کاری پی بکری.

خوا په یمانی له پیغه مبه ران سه ند:

﴿۷: وإذ أخذنا من النبیین میثاقهم﴾ ئه و کاته وه بیر بیته که ئیمه په یمانمان له پیغه مبه رانی پش تۆ وه رگرت که: هه لسن به ئه رکی سه رشانی خویان و به باشی به رنامه که ی خوا رابگه یه نن ﴿ومنک ومن نوح وإبراهیم وموسى وعيسى ابن مریم﴾ و به تاییه تی له تۆ - ئه ی موحه ممه ﴿۱- و له (نوح و ئیبراهیم و موسا و عیسا ی کوری مه ریه م - سلاویان له سه ر بیئت)﴾ و أخذنا منهم میثاقا غلیظا ﴿و بۆ ئه مه ش په یمانیک ی به ته و توندو مه حکه ممان لی وه رگرتن، دیاره په یمانی پیغه مبه ران له په یمانی خه لکانی تر گرنگتره، هه ر بویه له م ئایه تانه شدا: (وإذ أخذ الله میثاق النبیین لما آتیتمکم من کتاب وحکمہ ثم جاءکم رسول مصدق لما معکم لتؤمنن به ولتنصرنه..) ۸۱/۳، (شرع لکم من الدین ما وصی به نوحا والذی أوحینا إلیک وما وصینا به إبراهیم وموسى وعيسى أن أقیما الدین ولا تتفرقوا فیه..) ۱۳/۴۲ ئه و مانا مه به سه ته دوویات کراوه ته وه ﴿۸: لیسأل الصادقین عن صدقهم﴾ تا خوا له رۆزی قیامه تدا له راستگوویی راستگو یان (واته: پیغه مبه ران) بپرسیت: سه باره ت به گه یاندنی

﴿وَالْقَاتِلِينَ أَصْحَابَهُمْ﴾ هَلُم إِلَيْنَا ﴿وَهُوَ أَنَّهُمْ﴾ وَهُوَ أَنَّهُمْ كَمَا بَرَأَكُنِي خُيَانِ دَهْلِينَ: وَهَرَنَ لَآئِئِمَّةٍ وَوَازَ لَهُ مَوْحَمَمَدٌ وَهَآوَهُ لَآئِئِمَّةٍ وَبَيْنَ وَ، خُو مَدَهَنَه كُوشَت ﴿وَلَا يَأْتُونَ الْبَاسَ إِلَّا قَلِيلًا﴾ نَآيَهَنَه جَهَنگَه وَه كَه مَيْكُ نَه بَيِّ ﴿١٩﴾: أَشْحَةُ عَلِيكُم ﴿بِهَرَامِبَرٍ بَهْئَوَهْشَ زُورٍ رَزْدُو بَيِّ هِيَمَمَتٍ وَبِيَسْكَنَ وَ، قَهْتِشَ حَهْزَ بَهْ سَهْرَكَه وَتَنْتَانِ نَاكَهَنَ﴾ فَإِذَا جَاءَ الْخَوْفُ رَأَيْتَهُمْ يَنْظُرُونَ إِلَيْكَ ﴿جَاكَه تَرَسَ وَبِيَمِيشَ پَيْشَ هَاتَ وَجَهَنگَ دَهْ سَتِي پَيَّ كَرْدَ، دَهْيَانِ بِيَنِي بَهْ جُورِي تَهْمَاشَاتَ دَهْ كَهَنَ﴾ تَدُورُ أَعْيُنُهُمْ ﴿چَاوَهْ كَانِيَانِ لَهْ كَالَانْدَا دَهْ سَوُورِ پَيْتَه وَهَو سِي پِي هَلْدَهْ گَهْرِيَّتْ﴾ كَالذِي يَغْشَى عَلَيْهِ مِنَ الْمَوْتِ ﴿وَهْ كَه سَيَّ: لَهْ تَرَسِي مَرْدَنَ بِيَهْوُشَ بَوُوبِيَّ، وَاتَه: ئَهْ وَكَه سَهْ سِي كَه لَهْ حَالِي خُوَيْدَا بِيَّتْ چُونْ چَاوَهْ كَانِي سِي پِي وَهْرْدَهْ گَهْرِيَّ وَئَهْ بَلَقْ دَهْ بَيِّ، ئَهْ وَانَهْشَ لَهْ تَرَسَا وَآيَانِ لِي دَيْتْ﴾ فَإِذَا ذَهَبَ الْخَوْفُ سَلَقَكُمْ بِالسَّنَةِ حَدَادَ ﴿جَا هَهْرَكَه تَرَسَهْ كَه چَوُ وَنَهْمَا، لِيَّتَانِ دَهْدَهَنَ بَهْ زَمَانَه تِيْزَهْ كَهْيَانِ وَ، دَاوَايَ بَهْ شَهْ غَهْ نِيْمَهْ تِيْ خُوْيَانَتِ لِيْ دَهْ كَهَنَ!﴾ أَشْحَةُ عَلَى الْخَيْرِ ﴿لَهْ گَهْلَ ئَهْ وَهَشْدَا كَهْ بَهْ تَهْمَايَ غَهْ نِيْمَهْ وَتَلَانَهْ كَهَنَ، لَهْ بَهْرُزْدِي وَ چِرُوكِي وَ چِكُورُ سِيْيَانِ، هَهْرَكِيْزَ لَهْ دَهْ سِيْيَانِ خَيْرَ نَاكَهْ وَنِيْتَه وَهْ أَوْلَكُ لَمْ يَزْمُوا﴾ ثَاثَهْ وَانَهْ هَهْرَلَهْ بَنَهْرَهْ تَدَا بَرُوَايَانِ نَهْ هِيْئَاوَهْ، بُوْيهْ نِيْسْتَا ئَهْ وَهْ حَالِيَّانَهْ ﴿فَاحْطِ اللَّهُ أَعْمَالَهُمْ﴾ نِيْجَا لَهْ بَهْرَهْ وَهْ خَوَاشْ كَارَهْ كَانِيَانِي پُوُوجَهْلَ كَرْدُوتَهْ وَهْ ﴿وَكَانَ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا﴾ دِيَارَهْ ئَهْ وَهْشَ بُوْ خَوَا كَارِيْكِي ثَاْسَانَهْ ﴿٢٠﴾: بِحْسُونِ الْأَحْزَابِ لَمْ يَذْهَبُوا ﴿ئَهْ وَ حِيْزَبِ وَگُرُورِيَّانَهْ —ئَهْ وَهَنْدَهْ تَرَسُنُوكُنْ— وَآ دَهْ زَانَنَ كَهْ هِيْشْتَا سَوِيَايَ گُرُورِيَّهْ كَانِ لَهْ دَهْ وَرُورِيَّهْ مَدِيْنَهْ دَا مَاوَهْ نَهْرُوشْتَتُوونَ، خُوْ رُوشْتَتُوونَ وَگَهْرَابُوونَهْ وَهْ﴾ وَإِنْ يَأْتِ الْأَحْزَابُ يُوَدُّوْا لَوْ أَنَّهُمْ بَادُونَ فِي الْأَعْرَابِ ﴿خُوْئَهْرَ بُوْجَارِيْكِي تَر لَهْ شُكْرِي ئَهْ وَگُرُورِيَّانَهْ بِيْنَهْ وَهْ سَهْرِيَانِ ثَاوَاتَ دَهْ خَوَازَنَ كَهْ لَهْ نَاوَهْرَهْ بَهْ دَهْ شَهْ تَهْ كِيْيهْ كَانْدَا بَوُوبَانِ وَ نَهْمَاتِيَايَهْ جَهَنگَهْ كَهْ وَهْ، هَهْ تَا تَوُوشِي ئَهْ وَ نَاْزَارُوْ تَرَسَهْ نَهْ بُوُونَايَهْ﴾ يَسْأَلُونَ عَنْ أَنْبَأِكُمْ ﴿وَهْر لَهْ وَنِيْشَهْ وَهْ لَهْ دَهْ نَهْگَ وَبَاسِي ئِيْوَهْيَانِ پَرَسِيْبَا﴾ وَلَوْ كَانُوا فِيكُمْ مَا قَاتَلُوا إِلَّا قَلِيلًا ﴿خُوْ ئَهْ گَهْر لَهْ نَاوَهْ ئِيْوَهْشْدَا بُوُونَايَهْ —كَاتِيْ كَهْ جَهَنگَ هَهْ لَدَهْ گَهْرَسَا— كَهْ مَيْكُ نَهْ بَا جَهَنگِيَانِ نَهْ دَهْ كَرْدَ، چُونَكَهْ تَرَسُنُوكُ وَگِيَانِ خُوْشَهْ وَبِيْسْتَنَ.

پيغهمبهرى خوا سهرمه شقه بۆ مومسلمانان:

﴿٢١﴾: لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ ﴿بَهْرَاسْتِي پَهْ يَامِبَهْرِي خَوَا چَاكْتَرِيْنِ نَمُوونَهْ يَ رِيْكَ وَ پِيْئِيْ وَ سَهْرَمَهْ شَقَهْ بُوْتَانِ، دَهْ سَا ئِيْوَهْشَ لَهْ دَلْسُوْزِيْ وَ سِيَاْسَهْ تِيْ وَ جِيْهَادِيْ وَ نَارَامِي وَ تَهْقَوَايَ وَ تَهْوَايَ بَوَارَهْ كَانِي زِيْآنْدَا چَاوِي لِيْ بَكَهَنَ وَ بَهْ دَاوِيْدَا بَجَنَ

هَهْ تَا نَهْ كُورُورَاوَنَ بَهْ گَهْرِيْنَهْ وَهْ بُوْ نَاوَشَارُوْ، دَهْ سَتَ لَهْ (مَوْحَمَمَد) وَ هَاوَهْ لَآئِي هَهْ لَگَرَنَ. (ئِيْسَبَنَ عَهْ بِيَاْسَ) ئَهْ لِيْ: جَوُولَهْ كَهْ كَانِ بَهْ (عَبْدُوللَّهِ كُورِيْ ثُوْبَهْ ي) يَانِ گُوتَ: لَهْ بَهْرُچِي خُوْ تَانِ بَهْ دَهْ سَتِي (ئَهْ بُوُو سَوُفِيَانِ) وَ هَاوَرِيْيَانِي ئَهْ وَ بَهْ كُوشَتَ ئَهْ دَهْنِ! دَهْ بَهْ گَهْرِيْنَهْ وَهْ بُوْمَهْ دِيْنَهْ، ئِيْمَهْ يِشَ لَهْ وَنِيْينَ چَاوَهْ وَ نَاتَانِ ئَهْ بِيْنِ، ئَهْ وَ سَاْئَهْمَ ثَايَهْ تِيْ: (وَإِذْ قَالَتْ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ: هَاتِي خَوَارِيْ. وَبِيْسْتَاْذَنَ فَرِيْقَ مِنْهُمْ النَّبِيَّ) دَهْ سَتَهْ يَهْ كِيْشِيَانِ (هَوُوزِيْ بَهْ نِيْ حَارِيْسَهْ) بُوْ خُوْ دَزِيْنَهْ وَهْ دَهْ هَاتَنَ مَوْلَهْ تِيْ يَانِ لَهْ پَهْ يَامِبَهْرَ ﷺ دَهْ خَوَاسْتِ ﴿يَقُولُونَ إِنْ يُبْرَأْنَا عَزْرَةٌ﴾ وَدَهْيَانِ وَتَ: مَالَهْ كَانِمَا نَبِيْ پَارِيْزَهْرَهْ وَ كَهْ سَمَانِ دَانَهْ نَاوَهْ ثَاگَايَ لِيْيَانِ بِيْ، جَا لَهْ بَهْرَ ئَهْ وَهْ هَهْرَ دَهْ بِيْ بَهْ گَهْرِيْنَهْ وَهْ پَاسَهْ وَ نِيْيَانِ بَكَهْ يِنِ! ﴿وَمَا هِيَ بِعُورَةٍ﴾ خُوْ لَهْ رَاسْتِيْشْدَا دَرُويَانِ كَرْدُو بِيْ پَارِيْزَگَارِ نَهْ بُوُونِ، بَهْ لُكُوْ لَهْ جِيْگَهْ مَهْ كَهْ مَدَا بُوُونِ ﴿إِنْ يَرِيدُونَ إِلَّا فِرَارًا﴾ هَهْرَ ئَهْ يَانَهْ وَوِيْ لَهْ گُورَهْ پَانِيْ جِيْهَادِ هَهْ لِيْيِيْنِ وَخُوْ بَدَزْنَهْ وَهْ رَابَكَهَنَ ﴿١٤﴾: وَلَوْ دَخَلَتْ عَلَيْهِمْ مِنْ أَقْطَارِهَا ﴿ئَهْ وَهَنْدَهْ يِشَ تَرَسُنُوكُنْ، ئَهْرَ لَهْ شُكْرِيْ دُوْزْمَنَ لَهْمَ لَوَلَهْ وَلَايَ مَدِيْنَهْ وَهْ هَاتَا بِيَايَهْ تَهْ سَهْرِيَانِ﴾ ثُمَّ سَأَلُوا الْفِتْنَةَ لَأَتَوْهَا وَمَا تَلْبُثُوا بِهَا إِلَّا يَسِيرًا ﴿پَاشَانِ دَاوَايَ هَهْ لَهْ گَهْرَانَهْ وَهْيَانِ لَهْ دِيْنِ لِيْ كَرْدَبَانِ، وَهْ لَامِيْ يَانِ دَهْ دَانَهْ وَهْ، كَهْ مَيْكُ نَهْ بَا پِيْوَهْ يَ نَهْ دَهْ مَانَهْ وَهْ﴾ ١٥: وَلَقَدْ كَانُوا عَاهَدُوا اللَّهَ مِنْ قَبْلِ لَا يُؤْتُوا إِلَّا الْيَدَارَ ﴿خُوْ زُوُوْتَرِيْشَ —پَيْشَ رُوودَانِيْ جَهَنگِيْ خَهْ نَهْدَقْ وَدَوَايَ جَهَنگِيْ بَهْدَر— پَهْ يِمَانِيَانِ بَهْ خَوَا دَابُوُو كَهْ هَهْرَكِيْزَ لَهْ گُورَهْ پَانْدَا پِشْتِ لَهْ دُوْزْمَنَ هَهْ لَهْ نَهْ كَهَنَ وَنَهْ بَهْ زِيْنِ كَهْ چِيْ دَرُويَانِ كَرْدَ﴾ وَكَانَ عَهْدُ اللَّهِ مَسْئُولًا ﴿دِيَارَهْ پَهْ يِمَانِ بَهْ سَتَنَ لَهْ گَهْلَ خَوَادَا، لِيْ پَرَسِيْنَهْ وَهْ هَهْ يَهْ وَ لِيْ يَ بَهْرِيْ سَ دَهْبِنَ﴾ ١٦: قُلْ لَنْ يَنْفَعَكُمْ الْفِرَارُ إِنْ فَرَرْتُمْ مِنَ الْمَوْتِ أَوِ الْقَتْلِ ﴿پِيْ يَانِ بَلِيْ: ئَهْ مَوْحَمَمَد ﷺ ئَهْرَ ئِيْوَهْ بَتَانَهْ وَوِيْ لَهْ مَرْدَنَ، يَانِ لَهْ كُوشْتَنَ هَهْ لِيْيِيْنِ وَ رَابَكَهَنَ، هَهْ لَهْ هَاتَنَ سَوُودَتَانِ پِيْ نَابَهْ خَشِيْ﴾ وَإِذَا لَا تَمْتَعُونَ إِلَّا قَلِيلًا ﴿ئَهْ گَهْرَ سَوُودِيْشْتَانِ پِيْ بِيْهْ خَشِيْ، هَهْرَكَهْ مَيْكُ دَهْ زِيْنِ وَرَادَهْ بُوِيْرَنَ، ئِيْ تَر سَهْرَهْ نَجَامَتَانِ هَهْرَ مَرْدَنَهْ وَ دَهْ گَهْرِيْنَهْ وَهْ لَآيَ خُوْ مَانِ﴾ ١٧: قُلْ مَنْ ذَا الَّذِي يَعْصِمُكُمْ مِنَ اللَّهِ ﴿پِيْيَانِ بَلِيْ: بَاشَهْ! ئَهْ وَهْ كِيْيهْ دَهْ تَوَانِيْ پَهْ نَاتَانِ بَدَا لَهْ خَوَاو، لَهْ بَهْرَامِبَهْرَ ئِيْرَادَهْ خُوْ يَهْ وَهْ بَتَانِ پَارِيْزِيْ؟﴾ إِنْ أَرَادَ بِكُمْ سُوءًا أَوْ أَرَادَ بِكُمْ رَحْمَةً ﴿ئَهْرَ وَبِيْسْتِي نَاخُوْشِيْيهْ كَتَانِ تَوُوشَ بَكَاتِ، يَانِ وَبِيْسْتِي خِيْرو چَاكَهْ يَهْ كِيْ بُوُو پِيْتَانِ﴾ وَلَا يَجِدُونَ لَهُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا ﴿ثَا شُكْرَا يِشَهْ بِيْجَهْ لَهْ خَوَا، ئَهْ وَ دُوُوْرُ وَانَهْ هِيْچَ دُوْستِ وَيَاْرَمَهْ تِيْدَهْ رِيْكِيَانِ دَهْ سَتَ نَاكَهْ وَوِيْ، كَهْ بَتَوَانِيْ نَهْ هِيْلِيْ﴾ ١٨: قَدْ يَعْلَمُ اللَّهُ الْمَعْقِيْنَ مِنْكُمْ ﴿بِيْ گُومَانِ خَوَا بَهْ چَاكِي ئَهْ وَكَهْ سَاْنَهْ تَانِ دَهْ نَاسِيَّتْ كَهْ كُوْسُپَ وَ تَهْ گَهْرَهْ دَهْ خَهْنَهْ بَهْرَدَهْمَ جِيْهَادِيْ مَوْجَاهِيْدَانِ

ويعذب المنافقين إن شاء أو يتوب عليهم ﴿٢٥﴾ ثم رحلوا فبَكَرَ نَازِرِي دَوْرُووَهَكَان بَدَا، وَهَيَانَ تَهْوَبِيَان لِي وَهَرَكْرِي، كَهَر پَه شِيْمَان بُوونَهوَه ﴿٢٦﴾ إِنْ اَلله كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿٢٧﴾ چوون به راستی خوا هه مووکات لیبووردهیه، زُوریش به به زهیی و دلوفانه، بویه ده رگای والا یه بُو هه مووکسیک بَیْت تَهْوَبه بکات.

قُلْ لَنْ يَنْفَعَكُمْ الْفِرَارُ إِنْ فَرَرْتُمْ مِنَ الْمَوْتِ أَوِ الْقَتْلِ وَإِذَا لَا تَسْمَعُونَ إِلَّا قِيلًا ﴿٢٨﴾ قُلْ مَنْ ذَا الَّذِي يَعْصِمُكُمْ مِنَ اللَّهِ إِنْ أَرَادَ بِكُمْ سُوءًا أَوْ أَرَادَ بِكُمْ رَحْمَةً وَلَا يَجِدُونَ لِمَنْ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا ﴿٢٩﴾ قَدْ يَعْلَمُ اللَّهُ الْمُعَوِّقِينَ مِنْكُمْ وَالْقَائِلِينَ لِإِخْوَانِهِمْ هَلُمَّ إِلَيْنَا وَلَا يَأْتُونَ الْبَأْسَ إِلَّا قِيلًا ﴿٣٠﴾ أَشِحَّةً عَلَيْكُمْ فَإِذَا جَاءَ الْخَوْفُ رَأَيْتَهُمْ يَقْظُرُونَ إِلَيْكَ تَدُورُ أَعْيُنُهُمْ كَالَّذِي يُغْتَنَبُ عَلَيْهِ مِنَ الْمَوْتِ فَإِذَا ذَهَبَ الْخَوْفُ سَلَفُوكُمْ بِأَلْسِنَةٍ حِدَادٍ أَشِحَّةً عَلَى الْخَيْرِ أُولَئِكَ لَمْ يُؤْمِنُوا فَأَحْبَطَ اللَّهُ أَعْمَالَهُمْ وَكَانَ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا ﴿٣١﴾ يَحْسَبُونَ الْأَحْزَابَ لَمْ يَذْهَبُوا وَإِنْ يَأْتِ الْأَحْزَابُ يَوَدُّوا لَوْ أَنَّهُمْ بَادُونَ فِي الْأَعْرَابِ يَسْتَثْنُونَ عَنْ آبَائِهِمْ وَوُكُوفِهِمْ مَا قُنُوا إِلَّا قِيلًا ﴿٣٢﴾ لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِمَنْ كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَذِكْرًا ﴿٣٣﴾ وَلَمَّا رَأَى الْمُؤْمِنُونَ الْأَحْزَابَ قَالُوا هَذَا مَا وَعَدَنَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَصَدَقَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَمَا زَادَهُمْ إِلَّا إِيمَانًا وَتَسْلِيمًا ﴿٣٤﴾

خوا دوژمنانی تیک شکاند:

﴿٢٥﴾ ورد الله الذين كفروا بغیظهم ﴿٢٦﴾ بی پروا کانش- که هاتیوونه دهو رووبه ری مه دینه بُو سه رکوتکردنی موسلمانانه کان- خوا دای به پوزه یانداو به دلی پر له رق و قینه وه گپزانییه وه ﴿٢٧﴾ لم ینالوا خیرا ﴿٢٨﴾ و هیچ به ره یه کیشیان ده ست نه کهوت ﴿٢٩﴾ و کفی الله المؤمنین القتال ﴿٣٠﴾ و پرای شه وه له گوره پانی جه نگدا، خوا موسلمانانه کانی پاراست و بی نیازی کردن له جهنگی شه رفروشان، شه وه بوو، باو گهرده لولویکی نارد هه ریان و، فریشته ش هاته گوره پانه وه پشتگیری لی کردن شه وان تیک شکان ﴿٣١﴾ و کان الله قویا عزیزا ﴿٣٢﴾ دیاره که خوا هه میشه به هیزه بُو توله وهرگرتن له دوژمن، زوریش زال و به ده سه لاته، بویه په یامبه ر ﴿٣٣﴾ فرموی: ((إِلَهُ إِلَّا اللَّهُ وحده، ونصر عبده، وأعز جنده، وهزم الأحزاب وحده فلا شيء بعده)) (بوخاری و موسلیم)، وه فرموی: ((اللهم مُنْزِلَ الْكِتَابِ، سَرِيعَ

لَمَنْ كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ ﴿٢٥﴾ به تاییه تی بُو شه وکه سه، که به ته مای خواو روژی دواییه ﴿٢٦﴾ و ذکر الله کثیرا ﴿٢٧﴾ یادی خواش زور ده کا. ثینجا هه لوئیستی موسلمانانه کان له جهنگی گرووبه کاند ا روون ده کاته وه ده فرموی: ﴿٢٨﴾ وَلَمَّا رَأَى الْمُؤْمِنُونَ الْأَحْزَابَ ﴿٢٩﴾ جاکه پرواداران شه وه موو له شکرو ده سه لاته ی حیز به کانیان چاو کرد که به ره و پرویان ده هاتن بومه دینه ﴿٣٠﴾ قَالُوا هَذَا مَا وَعَدَنَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ ﴿٣١﴾ گوئین: شه هه رته و به لینه بوو که خواو په یامبه ره که ی پپیان داین، واته: له پیشه وه به لینیان پی داین به روژه دژوارو سه خته کان، له پاشان به یاریده دان و سه رکوتن ﴿٣٢﴾ وَصَدَقَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ ﴿٣٣﴾ خواو په یامبه ره که ی راستیان فرموه. (ثیبین عه بیاس) ده لی: مه به ست به و ثایه ته ش که له سووره تی (به قهره) دایه وه ده فرموی: ((مستهم البأساء والضراء وزلزلوا حتی یقول الرسول والذین آمنوا معه متی نصر الله ألا إن نصر الله قریب)). هه ربو هه مان ماناومه به سته ﴿٣٤﴾ وما زادهم إلا ایمانا وتسلیما ﴿٣٥﴾ شه و رووداوه که به و جوړه پیش هات، باوه داره کان پتر باوه رو ملکه چییان زیادی کرد، جه ماوه ری زاناکان شه ثایه ته - وه کو ثایه ته کانی تری له وچه شنه - ده که نه به لگه ی زیاد بوونی ثیمان و باوه. شه وه هه لوئیستی دوو رازه کان بوو، ثینجا بُو دیار یکردنی هه لوئیستی ثیمانداره کان ده فرموی: ﴿٢٣﴾ من المؤمنین رجال صدقوا ما عاهدوا الله علیه ﴿٢٤﴾ له ناو شه و پرواداران هه شدا پیاوانی وایان هه بوو، شه و په یمانه ی به خوا یان دابوو، راستیان له گهل کردو، زور به باشی پابه نندیشوون پییه وه و، کاتیکش که و تنه جه نگه وه مه ردا نه جه نگیان کرد ﴿٢٥﴾ فمنهم من قضی نحبه ﴿٢٦﴾ ثینجا بوووشیان نه زرو په یمانی خو ی برده سه رو، جه نگا و رانه جهنگی کرد تاشه هیدکرا ﴿٢٧﴾ ومنهم من ینتظر ﴿٢٨﴾ هه شیان بوو هه رده م چاوه روانی شه هیدی بوو له ری خوادا ﴿٢٩﴾ وما بدلوا تبديلا ﴿٣٠﴾ به هیچ جوړیکش کلا نه بوون و په یمانی خو یان نه گوری. (شه نه س) ده لی: مامم له بهر شه که له (به دن) دا ناماده نه ببوو، خو ی زور به زیانمند داده ناو، برپاری دا به خوا که له جهنگی ثاینده دا جی ده سی دیار بیٹ بوئیسلام و، قاره مانیه تی خو ی بنوینی، جا که جهنگی خنده ق پیش هات، بی دوو س چوویه جه نگه که وه و، قاره مانانه جیهادی خو ی کردو، پاشان شه هیدبوو، شه نه س ده لی: که ته ماشا مامان کرد، ده بینین (٨٣) برینی پییه وه وای لی کرابوو، پورم گوئی: به نیشانه ی سر په نجه کانیا ناسیمه وه، شه و جا شه ثایه ته ی: (من المؤمنین رجال صدقوا ما عاهدوا الله علیه.. بُو قه درانی شه وکاره ی مامم هاته خواری ﴿٢٤﴾ لیجزی الله الصادقین بصدقهم ﴿٢٥﴾ بُو شه وه له شه نجامدا خوا پاداشی راستگو یان بداته وه به هو ی راستگو ییان

له نایه تی (۲۵) ی ئەم سوورەتەدا رای ئەگەینەنی - پورتی شکاندن و بەسەر شۆری گەڕانەوه، جا لەم داستانەشدا ئەم پەندو وانانە وەر دەگیردین:

یەكەم: بێ ئاكامکردنەوهی تەواوی هەولەکانی دوژمن و تیکشکانی گەرەترین سوپا و هیژان.

دووهم: دەرکەوتنی دووڕووهکان و گزی و خیاڵەتیان لەناو خۆدا.

سییەم: قەرەبووکردنەوهی تیکشکانەکی ئوحوود.

چوارەم: پڕکردنی دلی دوژمن لە ترس و بیم.

پینجەم: بەرزبوونەوهی وری موسلمانان و گەشه کردنی باوەریان بەو ڕووداوی گۆرەپانە.

شەشەم: سەقامگیر بوونی دەسلاتی پەيامبەر ﷺ لە دەرەوه و ناوێوهی مەدینە.

هەوتەم: زەمینە سازبوو بۆ پاکسازی مەدینە لە خراپەکاری

جوولەکە (بەنی نەزیر) و، جوولەکە (بەنی قورەیزە). چوونکە

لە مەدینەدا سێ دەستە جوولەکە هەبوون: (بەنی قورەیزە، بەنی

نەزیر، بەنی قەینوقاع) هەرسێکەشیان کاتی خۆی پەیمانان بە

پەيامبەر ﷺ دا بوو: کە لە گەڵ دوژمنی ئەودا هاوکاری و سیخووری

نەکەن، بەلام (بەنی قەینوقاع) لە سالی دووهمی کۆچی و، (بەنی

نەزیر) لە سالی چوارەمی کۆچیدا، هەریەکەیان بە بیانیویەك

پەیمانی خۆی هەلۆهاندەوه و دەرەنجام دەستیان کردە ڕووبەر و

بوونەوه، ئینجا پینجەمبەر ﷺ بۆ یەکلەکردنەوهی جەنگەکە،

-بە فەرمانی خوا- هاوێلانی کۆکردەوه و فەرمووی: دەبی هەر

ئەمرۆ پێش نۆیژی عەسر بەرەو (بەنی قورەیزە) بکە و نەری و هەر

لەویش نۆیژە کە تان بکەن، ئەم فەرموودە (لَا يُصَلِّيَنَّ أَحَدُكُمْ

العصرَ إلا في بني قريظة)) ئەو ماناوە بەبەستە دەبەخشی، ئەوجا

موسلمانەکانیش بەپەلە ئامادە بوون و پێش خۆڕائا بوون، قەلا

مەحکەمەکانیان لێ گەمارۆ دان، ئەوجا پاش (۲۵) ڕۆژ گەمارۆ هەموو

خۆیان بە دەستەوه داو تەسلیم بوون، دیارە هەر لە و پاکسازییه شدا

دەستەیهکیان کوژران و، دەستەیهکیان دیل کران. (فقط دابر القوم

الذين ظلموا والحمد لله رب العالمين).

جەنگی جوولەکە (بەنی قورەیزە):

﴿ ۲۶: وَأَنْزَلَ الَّذِينَ ظَاهَرُوهُمْ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ مِنْ صَاحِبِهِمْ ۖ

هەر ئەو خۆایە کە توانی دووڕووهکان ئاوا لێ بکات. توانی

خاوەننامەکانیش - کە پشتوانییان لەوانە دەکرد - لە قەلا و بارەگاکانیان

دابه زینیتە خوار، واتە: جوولەکەکانی (بەنی قورەیزە) - کە

لەناو مەدینەدا یارمەتی دووڕووهکانیان دەدا - تیکشکان ۖ وقذف

الحساب، إهزم الأحزاب، اللهم اهزمهم وزلزلهم)) (متفق عليه).

بەلێ جەنگی ئەحزاب: سالی پینجەمی کۆچی ڕوویدا، هۆکەیشی

ئەو هەبوو کە جوولەکەکانی (بەنی نەزیر) چوونە مەککە و لە گەڵ

قورەیشدا و توێژیان کردو هەلیانان بۆ بەگزا چوونی پەيامبەر ﷺ

و هە ئامادەیی و پشتگیری خۆشیانان بۆ دەربرین و دەست خەرویان

مِنَ الْمُؤْمِنِينَ رِجَالٌ صَدَقُوا مَا عَاهَدُوا اللَّهَ عَلَيْهِ فَمِنْهُمْ مَنْ
قَضَىٰ نَحْبَهُ، وَمِنْهُمْ مَنْ يَنْظُرُ وَمَا بَدَلُوا تَبَدُّلاً ﴿٢٦﴾ لِيَجْزِيَ
اللَّهُ الصَّادِقِينَ بِصِدْقِهِمْ وَيُعَذِّبَ الْمُنَافِقِينَ إِنْ شَاءَ
أَوْ يَتُوبَ عَلَيْهِمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿٢٧﴾ وَرَدَّ اللَّهُ الَّذِينَ
كَفَرُوا بِغَيْظِهِمْ لَمْ يَأْتُوا خَيْرًا وَلَوْ كَفَىٰ اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ الْقِتَالَ
وَكَانَ اللَّهُ قَوِيًّا عَزِيزًا ﴿٢٨﴾ وَأَنْزَلَ الَّذِينَ ظَاهَرُوهُمْ مِنْ
أَهْلِ الْكِتَابِ مِنْ صَاحِبِهِمْ وَقَذَفَ فِي قُلُوبِهِمُ الرُّعْبَ
فَرِيقًا تَقْتُلُونَ وَتَأْمُرُونَ بِرِيقًا ﴿٢٩﴾ وَأُورِثَكُمْ أَرْضَهُمْ
وَدِيَارَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ وَأَرْضًا لَمْ تَطْعُمُوهَا وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا
شَقِيًّا قَدِيرًا ﴿٣٠﴾ يٰٓأَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِّزَوْجِكَ إِن كُنْتَ تَرْضَىٰ
الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَرِزْقَهَا فَتَعَالَيَا أَمْتَعَكَ وَأَسْرِحَكَ
سَرَاحًا جَمِيلًا ﴿٣١﴾ وَإِن كُنْتَ تَرْضَىٰ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَالْآدَارَ
الْآخِرَةَ فَإِنَّ اللَّهَ أَعَدَّ لِلْمُحْسِنِينَ أَجْرًا عَظِيمًا ﴿٣٢﴾
يٰٓنِسَاءَ النَّبِيِّ مَن يَأْتِ مِنْكُنَّ بِفَحْشَةٍ مُّكْتَنَةٍ يُّصْنَعُ
لَهَا الْعَذَابُ ضِعْفَيْنِ وَكَانَ ذَٰلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا ﴿٣٣﴾

کردن کە تا ئاخەر دلۆپی خۆین لە گەلیان بن، پاش ئەوانیش

سەردانی هۆزی (غەتەفان)یان کرد بۆ هەمان مەبەست، ئەوانیش

لە گەڵ هاوێ پەیمانەکانیان، وەك (بەنی ئەسەد) و (بەنی سولەیم)

رێك کەوتن بۆ ئەوهی بەیەك دەست لە موسلمانەکان بدن و، ئیتیر

هەتا هەتایە زیندوو نەبنەوه!! پەيامبەری خوایش ﷺ ئەنجوو مەنی

راویژێ ئەودەمە کۆ کردەوه بۆ مەشۆرەت، بەلام پێش ئەوه

لەسەر پێشینیازی سەلمانی فارسی خەندەقیکی قوول بەدەوری

مەدینەدا لێدرا، بۆیە ئەو جەنگەش ناوبانگی بە جەنگی خەندەق

(چال) دەرکرد. بە راستیی ئەو ڕۆژە بۆ براداران ڕۆژیکی زۆر سەخت

بوو، چونکە لە لایە کەوه (دوازدە هەزار) جەنگاوەر بە ئەوپەری

دەسلەلاتی جەنگییەوه هاتبوونە سەریان، موسلمانەکانیش تەنها

(سێ هەزار کەس) بوون لە گەڵ کەمی ژمارەیان و خراپی هۆیەکانی

جەنگییان، ئیتیر دووڕووهکانی ناو شاری مەدینەش با بوەستی

چ هەراو پرویالانتەیهکیان نایەوه، بەلام خۆای گەرە - وەك

ھەركامىكتان كاريكى دزيوى ئاشكرای لى رووبدا، واتە: كاريكى واپىت دلى پەيامبەر ﷺ زويرىكات وبى فەرمانى ئەو بىت وەك (ئىبن عەبباس) دەلى. ﴿ يضاعف لها العذاب ضعفين ﴾ باچاك بزانىت دوو بەرابەر سزاو جەزەبە دەدرى، زىاد لە ژنانى خەلكى، چونكە ئىوھ ئەو خاوەنى ئەو پەلە بەرزەن و، ژنى پەيامبەر، ديارە تاوانىشتان دووبەرامبەرە ﴿ و كان ذلك على الله يسيرا ﴾ ئەو ەيش بۇ خوا ئاسانە.

كۆتايى جزى ۲۱، (ولله الحمد والمثله..)

﴿ ۳۱: ومن يقاتل معك الله ورسوله وتعمل صالحا ﴾ ھەركامىكىشتان بەرفەرمان و ملكەچى بۇخواو پەيامبەرەكەى بكاو، كاروكر دەوى چاكىش ئەنجام بدا ﴿ نؤتها أجرها مرتين ﴾ ئەو پاداشتى دووبەرامبەرى ئەدەينەوھ ﴿ وأعدنا لها رزقا كريما ﴾ و رۆزىيەكى باش وبەنرخى لەبەهشتدا بۇ ئامادە دەكەين.

ھاوسەرەكانى پىغەمبەر وەك ژنانى تر نين:

﴿ ۳۲: يا نساء النبي لستن كأحد من النساء ﴾ ئەى ژنانى پەيامبەر! ﷺ ھەركىز ئىوھ وەك ھىچ يەكى لە ژنانى تر نين ﴿ إن اتقين ﴾ ئەگەر ئىوھ لەخوا بترسن، بى شك حىساب و پاداشتان زۆرو فراوانە ﴿ فلا تخضعن بالقول ﴾ دەسا لەگەل نامەحرەمدا قسە بەنەرمى و ناسكى و نازەوھ مەكەن، واتە: لەكاتى وتەو گوفتاردا دەنگتان نەرم و ناسك مەكەن لەگەل ياندا ﴿ فيطمع الذى فى قلبه مرض ﴾ نەوھكو ئەو كەسەى كە دلى نەخۆشى (خراب وبەدرەوشتى) تىدايە، تەماح بىگىرى و بورووزىت ﴿ وقلن قولا معروفا ﴾ ئەبى ئىوھ ھەمىشە قسەى چاك و شىاو بكەن، ولەگەل نامەحرەمدا وا قسە نەكەن، كە لەگەل مېردى خۇتاندەى كەن، ئاشكرایە ئافرەتان و ژنانى مۇسلمانىش لەم حوكمەدا، ھاوبەشى ژنەكانى پىغەمبەر، واتە: ھەر ئاراستەو فەرمانىك بۇ ئەوان دەرچوو، بى شك بۇ ئەمانىشە.

وەك دەورانى زووى نەزانى پىشوو خەملى خۇتان نیشان مەدەن:

﴿ ۳۳: وقرن فى بيوتكن ﴾ (ئەى ژنانى پىغەمبەر!) دەبى ئىوھ لەمالەكانى خۇتاندە بىسەرەن وئوقرە بگرن، واتە: بى كارى پىوېست لەمال دەرنەچن ﴿ ولا تبرزن تبرج الجاهلية الأولى ﴾ نابى ئىوھ وەك سەردەمى جاھىلىيەتى زوو، زىنەت و جوانى خۇتان بۇ پىاوان دەرەخەن، ئەوھبوو ژنانى ئەوسەردەمە، بى كارى پىوېست لەمالەوھ دەرەدەچوون و جوانى وزىنەتى خۇيانىشيان دەرئەخست!

فى فلوبهم الرعب ﴿ و ترسيكى زورىشى خستە دليانەوھ ﴾ فريقا تقتلون و تأسرون فريقا ﴿ دەرەنجام ئىوھ ئەى مۇسلمانان! دەستەبەكتان لى دەكوشتن، واتە: پىاوەكانيان، دەستەبەكىشتان لى دىل دەكرەن، واتە: ژن و مندالەكانيان. ئەمانە جوولەكەكانى بەنى قورەيزە بوون كە لەگەل پەيامبەر ﷺ پەيمانيان ھەبوو، بەلام پەيمانەكەيان ھەلوھشاندەوھو چوونە ناو بەرەى قورەيشەوھ، جا كاتى موشرىكەكان تىك شكان و مەدینەيان جى ھىشت، پەيامبەر ﷺ گەمارۆى دان و سەرەنجام ئاوابوونە پەندو عىبەرەت بۇ دواى خۇيان ﴿ ۲۷: وأورثكم أرضهم وديارهم وأموالهم ﴾ ھەرچى زەوبى وزارو مال و سامانىكيان ھەبوو خوا داى بەئىوھ ﴿ وأرضالم تطوها ﴾ و ئەو زەوبىيەش كە ھىشتا پىتان تى نەنابوو و پىنى نەگەيشتبوون، واتە: (خەبىس) و ھەر ناوچەو ولائىكى تر كە: لە ئايندەدا خوا برپارى لەسەر داوھ بكەوئتە دەستى مۇسلمانان ﴿ و كان الله على كل شىء قديرا ﴾ ھەمىشە خوا بەسەر ھەموو شتىكدا دەسەلاتدارو بەتوانايەو، بەرەوانى لەمۇسلمانان دەكاو، پۆزەى پۆزەداران دەشكىنى.

ژنەكانى پىغەمبەر، خواو پىغەمبەريان ھەلبارد:

دواى تىكشكانى گرووپەكان و دەستكەوتى جەنگى (بەنى قورەيزە)، ژنەكانى پەيامبەر ﷺ پىيان وابوو كەھەقە ژيان وژىواری ئەمانىش خۆش ببى... بۆيە داوايان لە پەيامبەر كركە بەلكو كەمە كەمە ژيانيان خۆشتركا، بۆيە وتيان: ئەوھتە ژنان و كچانى (كىسرا) و (قەيسەر) بەو شىوھىيە رائەبوئىر كە رادەبوئىر!، ئىمەش ئالەم ژيانە تال و تفتەدا دەژىن!! ھەقە تۆش وەك ئەوانەمان لەگەل بكەيت! ئەوسا خوايش بۇ راستكرەنەوھى ئەو بۇچوونەيان، ئەم ئايەتەى ناردو فەرمووى: ﴿ ۲۸: يا أيها النبي قل لأزواجك ﴾ ئەى پەيامبەر! ﷺ بەژنەكانت بلنى: ﴿ إن كنتن تردن الحياة الدنيا وزينتها ﴾ ئەر ئىوھ ژىن و جوانى ئەم دونىايەتان دەوى ﴿ فتعالين أمتعن ﴾ دەسا وەرەنە پىش، با مارەبى و ھەندى شتومەكتان بدەمى ﴿ وأسرحن سراحا جميلا ﴾ وبەخوا پەسەندانەو جوانى دەستتان لى بەرىدەم و بەرپتانكەم، واتە: بى ھىچ رەنجە دل و گازندەو دەردى سەرىيەك ﴿ ۲۹: وإن كنتن تردن الله ورسوله والدار الآخرة ﴾ و ئەگەر خواو پەيامبەرەكەى و، پاداشى دواوژۇتان دەوى و، رازى دەبن بەو ژيانەى ئىستاتان ﴿ فإن الله أعد للمحسنات منكن أجر عظيم ﴾ ئەو بەرپاستى خوا بۇ چاكەكارانتان - ئەوانەتان رازى ئەبن بەم ژيانە - پاداشتىكى گەورەى ئامادە كرووھ. ﴿ ۳۰: يا نساء النبي من يأت منكن بفاحشة مبينة ﴾ ئەى ژنانى پەيامبەر! ﷺ

تالب و فاتمہ و حہ سن و حوسہ بن) یش خوا لییان رازی بیت بہر
 ٹہکھون، چونکہ پھیامبہر ﷺ پیئی فہرموون: ((إنہم أهل البيت))
 سہیری تہ فیسری (ثیین کھسیر) بکہ.

فیبری ٹاہتہ کانی قورٹان و فہرموودہ کان بین:

۳۴: واذکرن ما یتلی فی بیوتکن من آیات الله والحکمة و
 یاد بگرن ٹوہی دہ خوینریتہوہ لہ مالہ کانتاندا لہ ٹاہتہ کانی خواو
 فہرموودہ کانی پیغہمبہر ﷺ، واتہ: مادہم ٹیوہ مالہ کانتان جیگہی
 سروس و نیگای خواہی، ٹہ بی زور سالح و چاک و پاک بن * ان
 الله کان لطیفا خیرا * بہ راستی خوا بہ لوتفہ بہ دؤستانی، بہ
 ٹاگیہ بہ ہموو خہک ودروستکراویکی خوئی، بؤیہ بہ ہموو
 کارو کردوہیہ کتان دہ زانی، و ٹہ زانی چی چاکہ بؤ ٹہم ژینہ یان
 و بؤ قیامہ تتان.

ژن و پیواوی موسلمان فہرقیکیان

نییہ لہ پاداشت و لیبورڈنی خواہی دا:

ٹیمامی (موسلیم) دہئی: (ٹوم سہلہ مہ - خوی لی رازی بی-
 بہ پیغہمبہری وت: بؤچی لہ قورٹاندا ہر باسی پیواون دہ بیسم،
 بؤژنان نیو نابریں...! ٹہو جا ٹیتر خوی گہورہ ٹاہتہ تی: (ان
 المسلمین والمسلمات.. ی ناردہ خواروہوہ فہرمووی: ۳۵:
 ان المسلمین والمسلمات * بہ راستی پیواونی موسلمان و، ژنانی
 موسلمان * والمؤمنین والمؤمنات * وپیواونی برودارو ژنانی
 برودار * والقانتین والقانتات * وپیواونی ملکہچ وفہرمانبہردار،
 ژنان ملکہچ و فہرمانبہردار * والصادقین والصادقات * و پیواونی
 راستگوو ژنانی راستگوو * والصابرین والصابرات * و پیواونی
 خوگرو بہ ٹارام و، ژنانی خوگرو بہ ٹارام * والخاشعین والخاشعات *
 وپیواونی خو بہ کہ مزان و لہ خوا ترس و، ژنانی خو بہ کہ مزان و
 لہ خوا ترس * والمتصدقین والمتصدقات * و پیواونی بہ خشنده،
 ژنانی بہ خشنده مال ودارایی * والصائمين والصائمات * و
 پیواونی روژوہوان و، ژنانی روژوہوان * والحافظین فزوجہم
 والحافظات * و پیواونی داوین پاریز و، ژنانی داوین پاریز،
 واتہ: ٹہوانہی کہ ٹہدہ بی خوئیان لہ کاری ناشہرعی دہ پاریزن
 والذاکریں الله کثیرا والذاکرات * ٹہو پیواوو ژنانہی کہ زور
 یادی خوا ٹہکھن، * أعد الله لهم مغفرة وأجرا عظیما * خوا
 لیبورڈن و پاداشتیکی زور مہ زن و گہورہی بؤ ٹامادہ کردوون.

﴿ وأقمن الصلاة و آتین الزکاة ﴾ و بہ جوانی و بہر دہوام، نوپڑہ کانتان
 ٹہنجام بدن و، زہکاتیش بدن * وأطعن الله ورسوله * و ہر دہم
 فہرمانبہرداری خواو پھیامبہری ٹہو بن و * إنما یرید الله لیذهب
 عنکم الرجس أهل البيت * بہ راستی لہم - ٹاراستانہدا - خوا
 ہر ٹہیہوئی ہموو چلک و چہ پھلی و، گشت کاریکی نارہواو نا

وَمَنْ يَقُمْ مِنْكُمْ لِلَّهِ وَرَسُولِهِ وَتَعْمَلْ صَالِحًا تَوْفِيهَا
 أَجْرًا مَرَّتَيْنِ وَأَعْتَدْنَا لَهُمْ رِزْقًا كَرِيمًا ﴿٣٥﴾ يَنْسَاءَ الَّتِي
 لَسَتْ كَأَحَدٍ مِنَ النِّسَاءِ إِنْ انْقَضَتْ فَلَا تُخْضَعْنَ بِالْقَوْلِ
 فَيَطْمَعَ الَّذِي فِي قَلْبِهِ مَرَضٌ وَقُلْنَ قَوْلًا مَعْرُوفًا ﴿٣٦﴾ وَقَرْنَ
 فِي بُيُوتِكُنَّ وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى وَأَقِمْنَ
 الصَّلَاةَ وَآتِينَ الزَّكَاةَ وَأَطِعْنَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ إِنَّمَا
 يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ
 تَطْهِيرًا ﴿٣٧﴾ وَاذْكُرْنَ مَا يُبْتَلَىٰ فِي بُيُوتِكُنَّ مِنْ
 آيَاتِ اللَّهِ وَالْحِكْمَةِ إِنْ اللَّهَ كَاتَ لَطِيفًا خَبِيرًا ﴿٣٨﴾
 إِنَّ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ وَالْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ
 وَالْقَنِينَ وَالْقَنَاتِ وَالصَّادِقِينَ وَالصَّادِقَاتِ وَالصَّابِرِينَ
 وَالصَّابِرَاتِ وَالْخَاشِعِينَ وَالْخَاشِعَاتِ وَالْمُتَصَدِّقِينَ
 وَالْمُتَصَدِّقَاتِ وَالصَّائِمِينَ وَالصَّائِمَاتِ وَالْحَافِظِينَ
 فُرُوجَهُمْ وَالْحَافِظَاتِ وَالذَّاكِرِينَ اللَّهَ كَثِيرًا
 وَالذَّاكِرَاتِ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا ﴿٣٩﴾

دروستان لی دور بخاتہوہ (ٹہی خانہوادہی پیغہمبہر!) * ویطہرکم
 تطہیرا * وبہ بوختی و پاکسی بتان ہیلتیہوہوہ راتان بگری. ہہندی
 لہ زانیان پییان وایہ کہ لہم ٹاہتہ تی: (...أهل البيت ویطہرکم
 تطہیرا) دا ژنہ کانی پھیامبہر ﷺ بہرناکھون! خو گومانیش لہوہدا
 نییہ کہ ہموو بہر ٹہکھون، وہک (ثیین کھسیر) دہئی، چونکہ:
 دارشٹنی ٹاہتہ کانی پیٹہوہ بہم شیوہیہ: (قل لأزواجک ان کنتن
 تردن...) پاشان ہیٹانی ٹاہتہ تی (إنما یرید الله لیذهب...) بؤ دواتریش
 ٹاہتہ تی (واذکرن...) پربہر لہگہل ٹہوانیہیہ تی و ہموو لہگہل ٹہوان
 قسہ دہکھن، (ٹوصول) بیہکانیش یہک دہنگن لہوہدا کہ ہر شتیک
 بہیہقین بہر بکہوئی لہر پاریکدا، نابئی جیا بکریٹہوہ.

دوہم: لہ سورہتی (۱۱) کہ دہ فہرموئی: (قالوا أتعجبین من أمر
 الله رحمة الله وبرکاتہ علیکم أهل البيت) مہ بہست بہ (أهل البيت)
 ژنہکے (ٹیبراہیم) ﷺ پیغہمبہرہ، کہہواوو لیڑہیش مہ بہست بہ
 (أهل البيت) ژنہکھنانی پیغہمبہرہ ﷺ، ٹہگہرجی (عہلی کوری ٹہبی

ماره بکهیت، نه گهرچی نه مروش ژنی زهیده، چونکه خوا نه یه وی بهو کارو کردهویه یاسایه کی سهردهمی نه فامی هه لوه شینیته وه، نه وه بوو له یاسای نه واندان ژنی به کورکراو یاساغ بوو ماره بکریت، وهکو کورپی پشتی خوی داده نرا، ژنه کیشی ده بوویه بووکی! دیاره درکاندن وناشکرکردنی کاریکی ناوا لای خه لکی نهو سهردهمه

ژن و پیای موسلمان، نابی له فهرمانی خوا ده ریجن:

پیشهوا نه حمده له (ئیبین عه بباس) وه ده گپرتیه وه ده لی: پیغه مبهه (زهینه ب) ی کچی (جه حش) ی خواست بو (زهیدی کوری حاریس) ه، به لام زهینه ب پنی عهیب بوو میردی پی بکاو، بوخویشی ژنیکی زور ته بیعت توندبوو، بویه وتی: من له رروی حه سه ب ورشته وه زور لهو باشرتم! نه وجا خوا فهرمووی: ﴿۳۶﴾ وما کان لمؤمن ولا مؤمنة ۱۰ بویچ پیایو ژنیکی برودار نییه ۱۰ اذا قضی الله ورسوله أمرا ۱۰ کاتی خواو په یامبه ره که ی بریاری کاریکیان دا ۱۰ أن یكون لهم الخیرة من أمرهم ۱۰ سهریشکرانیان بویه بی له کاره که یاندا، واته: بویان نییه خویمان باریک هه لبزیرن، به لکو ده بیت بی سهرلیکرنده وه فهرمان به ردارو ملکه چ بن. ههروهک له نایه تی: (فلا وربک لا یؤمنون حتی یحکموک فیما شجر بینهم..) ۶۵/۴ دا هاتووه، پیغه مبه ریش ده فهرمووی: ((لا یؤمن أحدکم حتی یكون هواه تبعاً لما جئت به)) نه مانه گشت نهو راستییی دوویات ده که نه وه که ده بی موسلمان هه میسه گوپرایه لی له خواو له پیغه مبه ره که ی بکه ن و، نابی بو خوی -بیجگه له وه- بزیریاری تریات. (ئیبین که سیر) یش نه لیٹ: نه مانه ته هه موو بواره کانی ژیان ده گپرتیه وه، که وایوو هه رکات خواو په یامبه ره که ی بریاری شتیکیان فهرموو له هه ر بواریکدا، ئیتر نه بی هه ره وه پیاده بکری، نه گینا یاخیبوون وسه ریچییه: ﴿ومن بعض الله ورسوله﴾ هه رکه سیک سهریچی بکات له فهرمانی خواو په یامبه ره که ی بهوشیویه که جگه له بریاره کانی نه وان کاریکی دی هه لبزیری بوخوی ﴿فقد ضل ضللاً مبیناً﴾ نه وه بی گومان گومرا بووه، به گومرا بوونیکی ناشکرا.

پیغه مبهه (زهینه ب) له لای به کور کردن ده پروخینی:

﴿۳۷﴾ واذ تقول للذی أنعم الله علیه وأنعمت علیه ۱۰ نه ی په یامبه ره! وه بیر بیته کاتی به (زهید) نه وه ی خوا چاکه ی له گه ل کرد به هینانی به رهو ئیمان وئیسلام، خویش چاکه له گه ل کرد به په ره ورده کردنی و نازد کردنی له کویلایه تی ده تگوت: ﴿أمسک علیک زوجک واتق الله﴾ ژنی خوٹ راگرو له خوا بترسهو، لای خوٹ بیهلره وه و ته لاقی مه ده ﴿وتخفی فی نفسک ما الله مبدیه﴾ وشتیکیش که خوا ناشکرای ده کات، تو له دل ودهروونی خوٹا ده یشاریته وه! واته: خوا ده یه وی (زهید) زهینه ب ته لاق بداو تو ش ماره ی بکهیت.

له لایه ن خواوه ناگادار کرابووی که دهره نجام ده بی تو زهینه ب

وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا مُؤْمِنَةٍ إِذَا قَضَى اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَمْرًا أَنْ يَكُونَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا مُبِينًا ﴿٣٦﴾ وَإِذْ تَقُولُ لِلَّذِي أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَأَنْعَمْتَ عَلَيْهِ أَمْسِكْ عَلَيْكَ زَوْجَكَ وَاتَّقِ اللَّهَ وَتُخْفِي فِي نَفْسِكَ مَا اللَّهُ مُبْدِيهِ وَتَخْشَى النَّاسَ وَاللَّهُ أَحَقُّ أَنْ تَخْشَاهُ فَلَمَّا قَضَى زَيْدٌ مِنْهَا وَطَرًا وَجَّحْنَا لَكَ إِلَيْنَا أَمْرَكَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ حَاجٌّ فِي أَنْفُسِهِمْ أَفَرَأَيْتُمْ إِنْ أَقْبَضْنَاهُمْ إِنْ أَقْبَضْنَاهُمْ وَوَرَّكُوا كَانُوا كَالْبُهَمَةِ ﴿٣٧﴾ مَا كَانَ عَلَى النَّبِيِّ مِنْ حَرَجٍ فِيمَا فَرَضَ اللَّهُ لَهُ سُنَّةَ اللَّهِ فِي الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلُ وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ قَدَرًا مَقْدُورًا ﴿٣٨﴾ الَّذِينَ يَلْفُفُونَ رِسَالَتِ اللَّهِ وَيَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ وَلَا يَخْشَوْنَ أَحَدًا إِلَّا اللَّهَ وَكَانُوا بِاللَّهِ حَسِيبًا ﴿٣٩﴾ مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِنْ رِجَالِكُمْ وَلَكِنْ رَسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا ﴿٤٠﴾ يَأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَذْكُرُوا اللَّهَ وَذَكَرَ الْكِبَرِ ﴿٤١﴾ وَسَبِّحُوهُ بُكْرَةً وَأَصِيلًا ﴿٤٢﴾ هُوَ الَّذِي يُصَلِّي عَلَيْكُمْ وَمَلَائِكَتُهُ لِيُخْرِجَكُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَكَانَ بِالْمُؤْمِنِينَ رَحِيمًا ﴿٤٣﴾

شتیکی زور گران و قورس بوو، چونکه تا ئیستا باو نه بووه هیچ که سیک ژنی به کورکراوی خوی ماره بکات. پیویسته بگوتری: هه ندی له دوژمنانی ئیسلام بو ناشیرین کردنی شوهرت و سومعه ی په یامبه ره په نیان بردوته بهر هه ندی قسه و قسه لوکی بی ناوهر وک و دوور له راستی که به داخه وه بری له نوو سهره کانی خویشان هاتووه.. دیسانه وه زور به داخه وه بری له نوو سهره کانی خویشان بی سهر لیکرنده وه نهو قسانه ده هینن وله نوو سهره کانیاندا بلاوی ده که نه وه! گوايه به گومانی نه وان جاریک پیغه مبهه (زهینه ب) نه رواوت بو مالی زهیدو، زهیدیش -له و کاته دا- له ماله وه ناییت، زهینه ب پیشوازی ده کات، جاکاتی که پیغه مبهه (زهینه ب) ده ی بینیت کتوپر خو شه ویستی زهینه ب ده چیه دلیه وه نه لی: (سبحان الله مقلب القلوب!) زهینه ب نه مه نه بیستی و پاشان بو زهیدی ده گپرتیه وه، نه و سا نه ویش نیازی ته لاقدانی نه کات، په یامبه ریش پیی نه لیٹ: (أمسک علیک زوجک)!!، جا قورشان -بو درکاندنی نهو

راستیہ۔ دیتہ خوارہو و عیتابی لیٰ ئەکات لەسەر ئەوہ کہ بۆچی شەرم دەکات لەخەڵکی بۆ مارەکردنی ژنی بەکۆر کرۆی خۆی!.. کہ بریاری خۆی لەسەرە. ئەم جۆرە رێوایەتە وەک (ئەبووبەکر ئیبنولعەرەب) ئەلێت: ئەوجۆرە قسەو باسانە بۆ زاتیکی وەکو پیغەمبەر زۆر زۆر لە راستیەو دۆورە، چونکە هەر ئایەتی: (وتخفی فی نفسک ما الله مبدیه..) بەلگە ی ناراستی و پووچەللی ئەو رێوایەتە، وە بەپێی رێوایەتەکە ئەبێ خوا عیشقی (زەینەب) ی لە دلی پەیا مەبەر دا ئاشکرا کردی بۆ خەڵکی!! دە ئایا خوا عیشق و ئەوینی زەینەبی دەر خست، یان ئەوێ دەر خست کہ ئەبێ زەینەبی ژنی بەکۆر کرۆی مارە بکا؟ هەر چەندە زۆریش شەرم بکات، هەتا قەلای بەکۆر کردنی پێ ئەلۆشینی ئەو؟. شیایو باسە کاتی خۆی خاتوو خەدیجە زەیدی کۆری حاریسە ی کۆری و بەخشی بە پەیا مەبەر، ئەویش پاش ماوێهە ئازادی کردو بەپێی باوی ئەوسەردەمەش کردی بەکۆری خۆی و، (زەینەب) ی پورزای خۆیی لیٰ مارە کرد..). پاشان ئەفەرموی: (فلما قضی زید منها وطرا زوجانکھا لکلا یكون علی المؤمنین حرج فی أزواج أذعیانھم).. خەڵکینە بیر بکەنەو و تەفکرین: ئایا گلەیی لەکەسیک ئەکری لەبەرەمبەر ئەو وەوہ کہ خۆشەویستی خۆی ئاشکرا نەکردو و لەگەڵ ژنی دراوسیکەیدا؟! حاشا کہ هەرگیز پەیا مەبەر ڤشتی واکات.. عیشق و ئەوینی ژنیک لە دلایا بیئت و نە ی درکینیت کہ پێشتریش هیچ بەرگرییەک نەبوو بیئت لە مارە کردیدا، بەلام ئێستا بیەوی شتی واکات، من پێم وایە پیاویکی خاوەن شەرەفی دونیاییش هەرگیز ئەو ناکات، چ جایی پەیا مەبەر یکی خاوەن ئەخلاق و قییمەم.. کہ خوا پێی دەر فەرموی: (وانک لعلی خلق عظیم). راستی ئەو رووداو ئەو بوو باسمان کرد کہ: خوا پەیا مەبەر ی ڤاگادار کردبوو کہ دەرەنجام هەر ئەبێ زەینەب مارە بکات، ئەگەرچی ئێستاش ژنی زەیدی بەکۆر کرۆتە، زۆریش بەلاتەوہ کاریکی گران و قورسە! جا ئەوہ بوو کاتی کہ (زەید) هات و سکاڵای لە زەینەب خان کرد، پیغەمبەر ڤێی نەگوت: تەلّاقی بدە، بەلکو وتی: (أمسک علیک زوجک). شیایو باسیشە ئیمامی (تەبەری) و (ئیبن کەسیر) و (قورتوبی) هەر بەم جۆرەیان وتوو و راو بۆچوونەکانی تریان هەموو رەت کردو تەوہ. سەیریکی (فتح الباری: ۸/ ۶۶۴، چ ۳ سالی ۱۴۲۱ ک - ۲۰۰۰ ز بکە، لە تەک تەفسیری قورتوبی ب ۷ ل ۱۷۲ ی چاپی سالی ۱۴۱۵ ک - ۱۹۹۵ ز).

﴿وتخشی الناس والله أحق أن تخشاه﴾ تۆ دەر ترسیت مەردم بلین موخەممەد ڤێی ژنی کۆرەکە ی خۆی مارە کردوو، خۆخوا شایستە ترەو لە پێشترە تۆلیی بترسیت و فەرمانی جیبەجی بەکەیت

﴿فلما قضی زید منها وطرا زوجانکھا﴾ ئینجا کہ زەید زەینەبی خواست و بووبە هاوسەری، پاشان پێکەوہ نەیان کرۆ تەلّاقی داو جیا بوونەو، ئێمە لە تۆمان مارە کرد. ئەمە بەلگە یەکی تەواو ئاشکرایە کہ ئەوشتە ی پەیا مەبەر ڤێی حەزی نەدە کرد بیدرکینیت.. مارە کردنی زەینەب خان بوو دوا تەلّاقانی، چونکە لای ئەو نەبووکیەتی، بووکیش مارە ناکری ﴿لکلا یكون علی المؤمنین حرج فی أزواج أذعیانھم﴾ خوا ئەو بریارە دا تا هیچ دلّەنگی و گرفتیک بۆ برۆاداران لە مارە کردنی ژنی بەکۆر کرۆیان دروست نەبی و، بەشتیکی نا شیرین و ناپەسەندی دانەنین ﴿إذا قضا منھن وطرا﴾ کاتی ئەو کورانە تەماپر بین لییان و تەلّاقیان بدەن ﴿وكان أمر الله مفعولا﴾ بریاری خواش بۆ مارە کردنی زەینەب، شتیکی پراوێهەو، هەر دەبی جیبەجی بکریت ﴿۳۸: ماکان علی النبی من حرج فیما فرض الله لہ﴾ هیچ جۆرە هەلە و گوناھیک لەسەر شانی پەیا مەبەر ڤێی نییە لەبەرەمبەر هەر بریاریکەوہ خوا بۆی دابی، واتە: هەر شتیکی بۆ حەلّ کردبی بۆی پراوێهە ﴿سنة الله فی الذین خلوا من قبل﴾ ئەمە سوننەت و یاسای خوا یە بەرامبەر بەو پەیا مەبەرەنەش بەر لە تۆ بوون، هەرگیز بریاریکی بۆ نەداون بە کەسایەتیان زینەبەخش بیئت وکان آمر الله قدرا مقدورا ﴿بەردەوامیش فەرمان و بریاری خوا زۆر بەوردی پێش دای و جیبەجی دەرکری و، هیچ کەسیکیش بۆی نییە دەسکاری بکاو بیگۆری.

گە یەنەرانی پەیا مەکانی خوا، بەدەر لە خوا، لە هیچ ناترسن:

﴿۳۹: الذین یبلغون رسالات الله ویخشونه﴾ ئەوانە و فەرمان و پەیا مەکانی خوا دەگە یەن و لینی دەر ترسن ﴿ولا یخشون أحدا إلا الله﴾ وە لە هیچ کەسیکی تر ناترسن، جگە لە خودا جاکە واتە تۆیش ئە ی پیغەمبەر! ﴿هەر لەوان پەپرەوی بکە. بۆیە ئەو پیغەمبەرە هەم خۆی و هەم هاوێلانیشی زۆر بوێرانە پەیا مەکە ی خویان گە یاندو، شەوو روژ لێی نەوستان.﴾ وکفی بالله حسبا ﴿وخوا خۆیشی بەسە چاودێرو لێرسەرەوہ بیئت.

پیغەمبەر ڤاخری هەمو پیغەمبەرەنە:

﴿۴۰: ماکان محمد أبأ أحد من رجالکم﴾ موخەممەد ڤاوی هیچ پیاویکتان نییە، نە زەیدو نە کەسی دیکە تان هەتا حەرەم بیئت ژنی بە کۆر کرۆی خۆی پاش تەلّاقانی - مارە بکات، چونکە کچ و کۆری ئەو ئاشکران و بیی لەوان کە سێتر نابیتە کچ و کۆری، بۆیە دەتوانی ژنەکە ی زەید مارە بکات ﴿ولکن رسول الله وخاتم

رووناك بۆخه لكانى جيهان، ﴿ ۴۷ ﴾: وېشر المؤمنین بأن لهم من الله فضلا كبيرا ﴿ ۴۸ ﴾: مؤردهش بده به پرواداران بهوى كه: له خواوه زیاده پاداشتيكى گه وره يان بۆ هه يه ﴿ ۴۸ ﴾: ولا تطع الكافرين والمنافقين ﴿ ۴۹ ﴾: هه رگيز گوپرايه ل و بهر فرمانى بى پروايان و دوورووه كان مه به ﴿ ۵۰ ﴾: ودع اذاهم ﴿ ۵۱ ﴾: و گوئ مه ده بهو نه زيه ت و

النبيين ﴿ ۵۲ ﴾: به لكوته و په يامبه رى خوايه و دوا هه مېنى په يامبه رانه، كوتايى زنجيره ي په يامبه رانى بى هاتووه. (ئيبين عه بباس) نه لیت: مه به ست نه وه يه كه نه گه ر نه وئاخر په يامبه ر نه بووايه، خوا كوپكى ده دايه و ده ي كرده په يامبه ر ﴿ ۵۳ ﴾: و كان الله بكل شئ عليما ﴿ ۵۴ ﴾: هه مېشه يش خوا به هه موو شتيك زاناو به ناگايه.

ئيمانداران فره يادى خوا بكهن:

﴿ ۴۱ ﴾: يا أيها الذين آمنوا اذكروا الله ذكرا كثيرا ﴿ ۴۲ ﴾: ئه ي ئه و كه سانه ي پرواتان هيناوه! يادى خوا بكهن ياديكى زور، واته: بى حه دو سنوور يادى خوا بكهن. ﴿ ۴۳ ﴾: وسبحوه بكرة وأصيلا ﴿ ۴۴ ﴾: وه هه موو به يانى و ئيواره يه ك خوا به پاك و خاوين رابگرن و هه رده م "سبحان الله" بلين ﴿ ۴۵ ﴾: هو الذى صلى عليكم وملائكته ﴿ ۴۶ ﴾: ئه و خوا ميهره بانه يه به رده وام سه له و اتتان لى ده داو، فريشته كانيشى داواى لى بوور دنتان بۆ نه كه ن ﴿ ۴۷ ﴾: ليخرجكم من الظلمات إلى النور ﴿ ۴۸ ﴾: تا له تاريكييه كانى شيرك و نه زانى و گومرايى ده رتان بكات و به ره و نوورو رووناكى ئيمان بتان بات ﴿ ۴۹ ﴾: و كان بالمؤمنين رحيما ﴿ ۵۰ ﴾: خواش به رده وام له گه ل پرواداران ميهره بان و دلوفانه ﴿ ۵۱ ﴾: ۴۴: تحيتهم يوم يلقونه سلام ﴿ ۵۲ ﴾: ئه و رۆژه ش كه به ديدارى ئه و ده گه ن ريزو ته حيه يان سه لامه، به ستلاو كردن له لايه ن خواى ميهره بانه وه، پيشوازيبان لى ده كريت، وه نه فهرمووى: (سلام قولا من رب رحيم). ﴿ ۵۳ ﴾: وأعد لهم أجرا كريما ﴿ ۵۴ ﴾: وه پاداشتيكى زور چاكيشى بۆ ئاماده كرده وون.

هه ندئى له په سنه كانى پيغه مبه ر:

ته به رانى له (ئيبين عه بباس) ده لئى: كاتئى كه ئايه تى: ﴿ ۴۵ ﴾: يا أيها النبي إنا أرسلناك شاهدا ومبشرا ونذيرا ﴿ ۴۶ ﴾: هاته خوارى، پيغه مبه ر ﴿ ۴۷ ﴾: (عه لى و موعان) ي نارد (يه مهن) و پيئى فهرموون: (انطلقا فبشرا ولا تنفرا، ويسرا ولا تعسرا) هه ر دوو بچن و مزگينى ده ربن و خه لكى مه توريئن، ئاسانكار بن وسه ختگير مه بن، چونكه نه وئايه ته م: بۆ هاتوته خوارى و پييم ده لئى: ئه ي پيغه مبه ر! ئيمه تۆمان ناردووه به مؤده ده رو ترسيئهر، واته: به شاهيد له سه ر خه لك، وه به مؤده ده ر بۆ پرواداره كان، وه به ترسيئهر يش بۆ بى پرواكان. واته: ببېته شايه دى يه كتاپه ره ستى و، كارو كرده وى مه ردم له رۆزى به ريذا، به پرواداران يش مزگينى پاداشى زور و بى سنوور به ديت و، خوانه ناسان يش به پاشه رۆزى سه خت بترسيئيت، كه واپوو ده بى ئيوه ش ئه ي موسلمانان! مؤژده به خش بن. ﴿ ۴۶ ﴾: وداعيا إلى الله يأذنه ﴿ ۴۷ ﴾: خه لكيش بانگ كه يت - به فرمانى خوا- بۆ يه كتاپه رستى ﴿ ۴۸ ﴾: وسراجا منيرا ﴿ ۴۹ ﴾: و بشبيته چرايه كى نورانى و

تَحِيَّتَهُمْ يَوْمَ يَلْقَوْنَهُ سَلَامٌ وَأَعَدَّ لَهُمْ أَجْرًا كَرِيمًا ﴿ ۵۰ ﴾: يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَاهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا ﴿ ۵۱ ﴾: وَدَاعِيًا إِلَى اللَّهِ بِآذِنِهِ وَسِرَاجًا مُنِيرًا ﴿ ۵۲ ﴾: وَيَشِيرَ الْمُؤْمِنِينَ بِأَنَّهُمْ مِنَ اللَّهِ فَضْلًا كَبِيرًا ﴿ ۵۳ ﴾: وَلَا تُطِيعُ الْكَافِرِينَ وَالْمُنَافِقِينَ وَدَعْ أَذُنَهُمْ وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ وَكَفَى بِاللَّهِ وَكِيلًا ﴿ ۵۴ ﴾: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نَكَحْتُمُ الْمُؤْمِنَاتِ ثُمَّ طَلَقْتُمُوهُنَّ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَمْسُوهُنَّ فَمَا لَكُمْ عَلَيْهِنَّ مِنْ عِدَةٍ تَعُدُّوهنَّ فَمَتَّعُوهُنَّ وَسِرَّوَهُنَّ سِرَاجًا مُجِيدًا ﴿ ۵۵ ﴾: يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَحْلَلْنَا لَكَ أَزْوَاجَكَ الَّتِي آتَيْتَ أَجُورَهُنَّ وَمَا مَلَكَتْ يَمِينُكَ مِمَّا أَفَاءَ اللَّهُ عَلَيْكَ وَنِسَاءَ عَمِكَ وَنِسَاءَ عَنَتِكَ وَنِسَاءَ خَالِكَ وَنِسَاءَ أَخْلَانِكَ الَّتِي هَاجَرْنَ مَعَكَ وَامْرَأَةً مُؤْمِنَةً إِنْ وَهَبَتْ نَفْسَهَا لِلنَّبِيِّ إِنْ أَرَادَ النَّبِيُّ أَنْ يَسْتَنْكِحَهَا خَالِصَةً لَكَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ قَدْ عَلِمْتُمْ مَا فَرَضْنَا عَلَيْهِنَّ فِي أَزْوَاجِهِمْ وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَنُهُنَّ لِكَيْلَا يَكُونَ عَلَيْكَ حَرَجٌ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿ ۵۶ ﴾

نازاري پيشت ديئن ﴿ ۴۷ ﴾: وتوكل على الله ﴿ ۴۸ ﴾: و له ته واوى كاروبارتا هه مېشه پشت به خوا بيه سته ﴿ ۴۹ ﴾: وكفى بالله وكيفا ﴿ ۵۰ ﴾: تنه ا خواش به سه باريزه رو ياريدده ر بيت.

نه حكامى ژنى ته لاقدراو به رله چوونه لاي:

﴿ ۴۹ ﴾: يا أيها الذين آمنوا إذا نكحتم المؤمنات ﴿ ۵۰ ﴾: ئه ي ئه و كه سانه ي پرواتان هيناوه! كاتئى ژنانى پروادارتان ماره كردن ﴿ ۵۱ ﴾: ثم طلقتموهن من قبل أن تمسوهن ﴿ ۵۲ ﴾: له پاشا ته لاقتان دان پيش ئه وه ي كه بچنه لايان ﴿ ۵۳ ﴾: فما لكم عليهن من عدة تعتدونها ﴿ ۵۴ ﴾: هيچ "عيده ده" و ماوه يه كتان به سه ريانه وه نيبه ريگر بى بۆ شوو كرده وه يان، واته: بى عييده بۆيان هه يه ميؤر بكه نه وه، چونكه عييده بۆ ئه وه يه ده ركه وئى ئاخو سكى هه يه، يانه؟ ﴿ ۵۵ ﴾: فمتعوهن ﴿ ۵۶ ﴾: جا موعه يان به دهنئى، موعه: مالئيكه وه ك جل و به رگ و پو شاك .. هتد بۆ ئاسانكردنى ته لاقدانه كه له سه ر شانيان ﴿ ۵۷ ﴾: وسرحوهن

سراخا جمیلا ۞ وه به جوامیرانه دهسیان لی به ریدن. واته: به بی زبان دان لییان تووشی نه زیهت و نازاریان مه کن. (ئیبن که سین) دهلی: ئەم ئایه ته چەند حوکمیکی گرنکی تیدایه:

یه کهم: بیژهی (نیکاح) هەر به واتای ماره کردنه، به تایبهت که ده فەرمووی: (من قبل أن تمسوهن).

دووم: ده توانری پیش تیکه لاوی کردن ژن ته لاق بدری.

سییه م: بیژهی (المؤمنات) ژنی کیتابیش ده گریته وه.

چوارم: ئیبنی عه بیاس و دهسته یه که له (سه له ف) ئەم ئایه ته ده که نه به لگهی ئەوه که تا (نیکاح) نه بی هەر گیز ته لاق نابی و ناشکه وی، ئیمامی (شافعی و، ئەحمەد) یش هه روا ده لین، به لام (ئه بوو حه نیفه و مالیک) پییان وایه که پیش (نیکاح) یش ته لاق هه یه و ده که وی، بۆ نموونه ی هه ردووکیان (إن تزوجت فلانة فهي طالق) ده ست ده دا. فەرمووده یش هه ر پشنگیری ئەوه ده کا که تا (نیکاح) نه بی ته لاق نابی و نا که وی: (لا طلاق لابن آدم فيما لا يملك) (ئه حمەد، ئەبووداوود، ترمزی). (لا طلاق قبل النكاح) (ئیبنی ماجه).

پینجه م: به کۆی دهنگی زانیان: هه رکاتی ژنان ته لاق دران - پیش چوونه لایان - عید ده یان له سه ر نییه، مه گه ر میز ده که ی به ریت، دیاره ئەوه ده بی عید ده ی ژنی میرد مردوو هه ل میزی.

شه شه م: موته: ئەم موته یه له م جیگایه دا گشتگیره، واته: هه ر ژنیک که ماره بی بۆدانراییت و پیش ده ست تیکه ل کردن له ته کیا ته لاق بدریت نیوه ی ماره بییه که ی خۆی ده که وی وه م به موته ش بۆی داده نریت، وه که ئەفه رموی: (وإن طلقتوهن من قبل أن تمسوهن وقد فرضتم لهن فريضة فنصف ما فرضتم) ۲۳۷/۲. هه روه ها ژنیکیش ماره بی بۆدیاری نه کرابیت و پیش چوونه لای ته لاق بدریت شتیکی بۆ داده نری به ناوی موته وه، به لام ئەو موته یه ش به پیی توانایی و ده سه لات و، بی توانایی و بی ده سه لات میز ده که داده نری: (لا جناح عليكم إن طلقتن النساء ما لم تمسوهن أو تفرضا لهن فريضة ومتعهن على الموسع قدره وعلى المقتر قدره متاعا بالمعروف حقا على المحسنين) ۲۳۶/۲.

ئەم ژنانە بۆ پیغه مبه ر ۞ حه لالن:

بۆ جار یکی تر دیته وه سه ر کاروباری ژنه کانی په یامبه ر ۞ وه که ده فەرمووی: ۵۰: يا أيها النبي إنا أحللنا لك أزواجك اللاتي آتيت أجورهن ۞ ئە ی په یامبه ر ۞! ئیمه ئەو ژنانه مان بۆ حه لال کردوویت ماره بییت پی داون ۞ و ما ملک یمینک مما افاء الله علیک ۞ وه ئەو که نه یانه ش که له ری غه نیمه ت و فه یه وه

بوو یته خاوه نیان. واته: که نه یه مان بۆ حه لال کردوویت که ماره ی بکه ییت، ئیتر له جه نگدا ده ستت بکه وییت، یان به هه ر جۆریکی تر، وه که (سه فیه) و (جوهیرییه) ئەوه بوو هه ردووکیانی نازاد کردو پاشان ماره ی کردن، وه هه روه ها خاتوو (ریحانه) و (مارییه) ش/خوا له هه موویان رازی بییت. ۞ و بنات عمک و بنات عماتک و بنات خالک ۞ هه روه ها کچانی مامت و، کچانی پوره ت (خووشکه زای باوکت) و کچانی خالت ۞ و بنات خالتک اللاتی هاجرن معک ۞ و کچانی پوورت (خووشکه زای دایکت) ئەوانه یان که له گه ل تۆدا کۆچیان کردوو ۞ و امرأة مؤمنة إن وهبت نفسها للنبی ۞ هه روه ها هه ر ژنیک برواداریش ئەگه ر خۆی پیشکه ش به په یامبه ر ۞ کرد، ته نها مه به ستی خو شه ویستی خواو په یامبه ر که ی خواجه ۞، وه که (خه وله). ۞ إن أراد النبی أن يستنکحها ۞ ئەگه ر په یامبه ر ۞ ویستی ماره ی بکات ۞ خالصة لك من دون المؤمنین ۞ ماره کردنی خۆ به ش به بی ماره یی بۆ دانان و وه لی و شایه د تایبه ته به تۆوه ئە ی پیغه مبه ر ۞، واته: جگه له پیغه مبه ر له برواداران نییه نیکاحی هیچ ژنیک ئیماندار ی خۆ به ش بکا به بی ماره یی و وه لی و شایه ت. ۞ قد علمنا ما فرضنا عليهم فی أزواجهم وما ملکت أیمانهم ۞ بی گومان ئیمه ری و شوینمان بۆ ئەوان له باره ی ژنان و که نه یه کانیانه وه روون کردۆته وه، چونکه برواداران نابیت زیاتر چوار ژنی نازاد ماره بکه ن، پاشان به رامبه ر به که نه یه یش چه نده یان بۆ ده گونجی، به لام له گه ل ره زامه ندی (وه لی و دانانی ماره یی و ناگایی شایه د دا، دیاره ئەوه بۆ تۆ ره هاو به ربلاوه. ئەمه یش ته فسیری (موجاهیدو حه سه ن و قه تاده و ئیبنی جهریره) بۆ ئایه تی (قد علمنا ما فرضنا...) ۞ لکیلا یكون علیک حرج ۞ بۆ ئه وه ی ته نگ و چه له مه یه که بۆت پیش نه یه ت له ماره کردنی زیاتر له چوار وهتد...، وه که له ئایه ته که دا باس کرا. ئەم روونکردنه وه یه ش بۆ ئەوه یه تا هیچ دلته نگ و گیروگر فیتیک له گه یاندنی په یامه که تدا نه یه ته ریت، وه وانه زانیت به وه که چوار ژن زیاتر هه یه، سنوورت شکاندوو، "چونکه پیوسته تۆ په یوه ندی بکه ییت به هه موو جۆره خه لکیکه وه - به تایبه تی له ری ژنه کانتته وه - بۆ گه یاندنی به رنامه که ی خوا" ۞ وکان الله غفورا رحیما ۞ هه میشه خوا زۆر لی بوورده و میه ره بانه ۵۱: ترجی من تشاء منهن و تؤی الیک من تشاء ۞ تۆ ده توانی کات و مه وعیدی هه رکامیک له ژنه کانت دوا بخه ییت "واته: ئەگه ر له سه ره ی ئەویشدا نه گه ریته وه لای، تۆ گونا بهار نابیت، هه روه ها هه رکامیکیشیان نزیک بکه یته وه و به تو ی له لای تۆ بمینیته وه (ئه گه رچی سه ره ی ئەویش نه بی)، هه ر گونا بهار نابیت، ئەم ته فسیره به پیی را بوو چوونی هه ندی

دهیان کریت.

سییه: ئەوانەى کۆچیان لە گەڵ کردوو و هاتوونەتە مەدینە. چوارەم: ئەوانەى کە خۆیان بە پەيامبەر ﷺ بە خشی و مارەبیان لى نهویست، ئەوەیش بۆ ئەو بوو تا پەيامبەر ﷺ بە هۆی زۆری خیزانەکانییەووە بتوانییت بە ئاسانتەر بانگەهێ بگهیهنیت بە هەموو

لەو زانیانەیه، کە دەلێن: پیغه مېهر ﷺ (قەسم) ی لەسەر واجیب نهبووه، بەلام لەگەڵ ئەویشدا بەوپەرى دادپەرورەرییەووە جوولاووتەو، لەتەك ژنهكانیدا ﷻ و من ابتغيت ممن عزلت فلا جناح عليك ﷻ هەروا ئەوەشیان کە کاتی خۆی بەرکەنارت کردبى لە قەسم و لەلامانەوێ شەو، بەلام ئیستا دتەویتی لە خۆتی نزيك بخهیتەو، دیسان بۆ ئەوێش هیچ گوناھیکت لەسەر نییه ﷻ ذلک أدنی أن تقر أعینهن ولا یحزن ﷻ تا بەو شیوێهە خۆی میهرەبان بۆی روون کردیتەووە نزیکتەر بەوێ کە ژنهكانت چاویان پێی گەش بییت و خەفەت نهخۆن، چونکە دەزانن کە پیغه مېهر ﷺ لەگەڵ ئەویشدا قەسمی لەسەر نییه ئەو بۆخۆی هەر ئەنجامی دەدات. بەلێ دابەشکردنی کاتەکان بەسەر ژناندا بۆ ئەوانەى زیاتر لە ژنیکیان هیه کاریکی زۆر پێویست و گرنگە لەئیسلامداو زاناکان ئەم ئەدرەسەیان بۆ داناو (باب القسم)، بەلام بۆ پەيامبەر ﷺ خۆی گەرە بەو نایەتەى سەرەو بەپێی ئەو تەفسیرە کردمان ئەو قەسمەى لەسەر شان هەلگرت، هەرچەندە ئەو خۆی ئەوپەرى هەولێ ئەدا بۆ جێبەجێکردنی ﷻ و یرضین بما آیتهن کلهن ﷻ وه رازى و خوشنودیش بن بەو مافی ژن و میزدیەى تۆ پێتیان ت داوہ بى جياوازی له نیاوانیاندا، واتە: با ئەوانە بزائن کە تۆ (قەسم) ت لەسەر نییه بۆیان، بەلام لەگەڵ ئەویشدا کاتەکان ت بۆ بەشکردن، خۆشحال و دلشاد ئەبن. ﷻ والله يعلم مافی قلوبکم ﷻ وهخوا چاک دەزانى بەوێ لەدەلەکانتاندا حەشاردراو لە کارى ژنان ومەیل بۆلای هەندیکیان. ﷻ وکان الله علیما حلیم ﷻ وه خوا بەردەوام لەبەرژووەندى بەندەکانى خۆی بەئاگایە، هەمیشە لەسەر خۆیەو پەلەى سزاش ناکات.

بنی لهو ژنانهت، ئەو پیغه مېهر ﷺ، ژنانی تەرت پێ ناسی:

٥٢: لا یحل لک النساء من بعد ﷻ ئیتر لە دواى ئەمانە هیئانی ژنانی ت بۆ تۆ حەلال نییه، واتە: بۆت نییه ژنی تریان بەسەردا بیئى ﷻ ولا أن تبدل بهن من أزواج ﷻ وه ناتوانی وازیشیان لى بیئیت "یهکیکیان تەلاق بدەیت و یهکیکی تە مارە بکەیت، چونکە ئەوان خواو پەيامبەر یان هەلبێژاردوو، خۆی گەرەش ئاوا پاداشتیان ئەداتەو" ﷻ ولو أعجبک حسنهن إلا ما ملکت یمینک ﷻ ئەگەرچی ئەو ئافەرەتانەى کە تۆ دتەوێ بیانخەیتە جیگای هاوسەرەکانت، جوانییان سەرسامت بکات جگە لەکەنیزەك. بەلێ خۆی گەرە چوار جۆرە ژنی حەلال کرد بۆ پەيامبەر ﷺ:

یهکەم: ئەوانە مارەیی پێ بەخشیون و مارەى کردون.

دووم: ئەو کە نێزانەى لەجەنگدا دەستی دێکەون، وه یان

تُرْجى من نساء منهن وتوى إليك من نساء ومن ابتغيت ممن عزلت فلا جناح عليك ذلك أدنى أن تقر أعینهن ولا یحزنک ویرضین بما آیتهن کلهن والله یعلم مافی قلوبکم وکان الله علیما حلیم ﷻ لا یحل لک النساء من بعد ولا أن تبدل بهن من أزواج ولو أعجبک حسنهن إلا ما ملکت یمینک وکان الله علی کل شیء ورفیقا ﷻ یأتیها الذین آمنوا لا یتدخلوا بیوت النبی إلا أن یؤذن لکم إلى طعام غیر نظیرین إنهُ ولیکن إذا دعیتم فادخلوا فإذا طعمتم فانتشروا ولا مستعینین لحديث إن ذلکم کان یؤذی النبی فیستحى منکم والله لا یستحى من الحق وإذا سألتموهن متعافستوهن من وراء حجاب ذلکم أطهر لقلوبکم وقلوبهن وما کان لکم أن تؤذوا رسول الله ولا أن تنکحوا أزواجه من بعده أبدأن ذلکم کان عند الله عظیما ﷻ إن تبدوا شیئا أو تخفوه فإن الله کان بکل شیء علیما ﷻ

مالیک، جا پاش ئەوێش کە نایەتە تەخیر: (قل لأزواجک إن کتن تردن الحیاة الدنیا..) هات و ئەوانیش خواو پەيامبەر یان ﷺ هەلبێژارد لەباتی دنیا، ئیتر خۆی گەرەش ریزی لێنان بەم دووشته:

یهکەم: نابێ پەيامبەر ﷺ ژنی تریان بەسەرا بیئى. دووم: نابێ هیچ کامیکیان تەلاق بدات و بیانگۆری بە ژنانی ت. ﷻ وکان الله علی کل شیء رقیبا ﷻ خوا هەمیشە بە سەر هەموو شتیکیدا چاودیرە. ئینجا قورتان شیوێ پەیوەندى موسلمانان بە هاتوچۆی مالی پەيامبەرەو ﷺ ریک ئەخات، ﷻ ٥٣: یا أيها الذین آمنوا لا تدخلوا بیوت النبی إلا أن یؤذن لکم إلى طعام ﷻ ئەو ئەو کە سانەى بروتان هیئاو! مەچنە مالهکانی پەيامبەر ﷺ مەگەر لە حالیکدا مۆلەتتان بدرییت بۆ نان خواردنیک، ﷻ غیر ناظرین إناه ﷻ بە بێ چاودەروانی پێگەیشتنی واتە: ئەگەر دەعوەت کران بۆ نان خواردنیک زوو مەچن لەوێ چاودەروانی بکەن تا نان

وخواردنەكە پى دەگا ﴿ ولكن إذا دعيتم فادخلوا ﴾ بەلام كاتى بانگكران وفەرمووتان لى كرا بچنە ژوورەوہ ﴿ فإذا طعمتم فانتشروا ﴾ ئىنجا كە نانیشتان خوارد، زوو بلاوہى لى بكنە ﴿ ولا مستأنسين ﴾ ومەمىننەوہ بە ھۆگريتان بۇ قسەو باس و داستانگىرئانەوہ بۇ يەكترو دەمە تەقى ﴿ إن ذلكم كان يؤذى النبي ﴾ چونكە ئەو جۆرە كارانەتان پەيامبەر ﷺ ئەزىيەت دەدات ﴿ فيستحي منكم ﴾ جاپىغەمبەرىش شەرمەتان لى ئەكات و داواى چوونە دەرەوہەتان لى بكات ﴿ والله لا يستحي من الحق ﴾ بى گومان خوا ھەرگىز شەرم لە دەرخستنى ھەق و راستى ناكات ھەرشتىك ھەق بىت بەيانى ئەكات، ئەگەرچى ھەندى كەشىش پىيان ناخۇش بىت.

ئەدەب و ويلى چوونە مالى پىغەمبەر ﷺ، و فەرماندان بە حىجاب:

﴿ وإذا سألتهم من متاعا فاسألوهن من وراء حجاب ﴾ خۇ ئەگەر داواى شتىكتان لە ژنانى پىغەمبەر ﷺ كرد، لەپشتى پەردەوہ داوايان لى بكنە، واتە: ئەدەب لەمالى پەيامبەر ﷺ و تىكەل نەبوون لەگەل خانەوادەكەيدا ياسايەكى خوايىبەو، دەبى ھەموو كات پىش چاو بگىرى ﴿ ذلكم أطهر لقلوبكم وقلوبهن ﴾ ئابەو شىوہىيە پاكترە بۇ دلى ئىوہ و، دلى ئەوانىش "نەك تىكەل لى ژن و پىاو كە دەرەنجام گەل شتى خرابى لى ئەو شىتەوہ". (شەنقىتى) ئەلەيت: ئەيتى: (وإذا سألتهم من متاعا..) ئەگەرچى ھەندى لە زانايان دەلەين: ئەو ياسايە تايبەتە بە خىزانەكانى پەيامبەرەوہ ﷺ، بەلام ئەگەر سەبرى ھۇو عىللەتەكەى بكرىت: ﴿ ذلكم أطهر لقلوبكم وقلوبهن.. ﴾ بە راشكاوى ئەوہ دەگەيەنەيت كە ھوكمەكەى گشتگىرەو بۇ تەواوى مۇسلمانانىشە، چونكە ھىچ كەسك نىيە بتوانىت بلى: ژنانى تر جگە لەژنانى پەيامبەر ﷺ پىويستيان بە ئاسوودەيى وپاكى دل نىيە، جگە لەوہش لە (ئوصول) يشدا ھاتوہ: ﴿ إن العلة قد تعمم معلولها.. ﴾ لەولاشەوہ ئەگەر بەوردى سەبرىكى قورئان بكرىت، بە ئاسانى دەرەكەوئە كە حىجاب لەسەر تەواوى ژنە مۇسلمانەكان واجبە: ﴿ ذلكم أطهر لقلوبكم.. ﴾ يان دەفەرموى: ﴿ يا أيها النبي قل لأزواجك وبناتك ونساء المؤمنين يدنين عليهن من جلابيبهن.. ﴾ ۵۹/۳۳. بۇ ئەم ئايەتەش دەلەيت: ﴿ فقد قال غير واحد من أهل العلم: إن معنى: ((يدنين عليهن من جلابيبهن)) أنهن يسترن بها جميع وجوههن، ولا يظهرن شيئا إلا عين واحدة تبصر بها، ومن قال به: ابن مسعود، وابن عباس، وعبيدة السلماني، وغيرهم.)) بەلى.. (موحەممەد ئەمىن شەنقىتى) بۇچوونى ئەوہبووہ بەلگەيەكى زۆرىشى ھىناوہتەوہ بۇ ئەوہ كە دەست و دەم و چاويش عەورەتەوہ واجبە داپۇشرى، جگە كاتى نوپۇز كردن و كاتى حەج ﴿ وما كان لكم أن تؤذوا رسول

الله ﴾ بى گومان ھەرگىز بۇ ئىوہ ناشى و نابىت ئازارو ئەزىيەتى پەيامبەرى خوا ﷺ بەدن ئىدى بە زمان بى يان بە كردار. ﴿ ولا أن تنكحوا أزواجه من بعده أبدا ﴾ ھەرگىزىش بۇتان نىيە ژنەكانى داواى خۇى بەھىچ جۆرىك مارە بكنە چونكە ھەكو داىكتانن ﴿ إن ذلكم كان عند الله عظيما ﴾ چونكە ئەزىيەتدانى و مارە كردنى ژنەكانى ئەولاى خوا كارىكى زۆر گەورەيە و چاويۇشى لى ناكارى. ﴿ ۵۴: إن تبدوا شيئا أو تخفوه ﴾ ئەگەر ئىوہ شتىك دەرپەرن يان بىشارنەوہ لە دلتانا ﴿ فإن الله كان بكل شيء عليما ﴾ ئەوہ بەراستى خوا بەھەمووشتىك زاناو ئاگايە. ژنان لەمانە روو ناپۇشن: بەلى ھەر ئەو كاتە كە ئايەت ھات و فەرمانى دا: دەبى لەپشت پەردەوہ قسە لەگەل خىزانەكانى پەيامبەردا ﷺ بكرىت.

ژنان لەمانە رووناپۇشن:

ئىتر باوك و كورپو مەھرەمەكانى تريان ھاتن و وتيان: ئايا بۇ ئىمەيش ھەر دەبى وابى ئەى پەيامبەرى خوا ﷺ! ئەوسا بۇ ھەلامى ئەوہ ئەم ئايەتە ھات و فەرموى: ﴿ ۵۵: لا جناح عليهن فى آبائهن ولا آبائهن ولا إخوانهن ولا أبناء إخوانهن ولا أبناء أحواتهن ولا نسائهن ولا ما ملكت أيمانهن ﴾ ھىچ گوناخك لەسەر "خىزانەكانى پەيامبەر ﷺ نىيە - ئەلەيت ژنانى تريش ھەروا- كە بى پەردەو رووبەروو لەگەل باوك و كورپو برازاو خوشكەزاو ژنانى مۇسلمان و بەندەى خوياندا قسە بكنە چونكە پەردە لەگەل ئەوانەدا ئەزىيەت و كارىكى گرانە و ئەوانەيش مەترسى كارى دزىو و خراپيان لى ناكارىت. ﴿ واتقن الله ﴾ ۵۶: ۵۷ بە نەپنى و بە ئاشكرا، لەخوا بترسن و سنوورەكانى مەشكىنن ﴿ إن الله كان على كل شيء شهيدا ﴾ بە راستى خوا بەسەر ھەموو شتىكەوہ شايدەوہ ھەمىشە ئاگايە، ھىچ شتىكى لى ون نابىت.

فەرماندان بە سەلاوات لە سەر پىغەمبەر ﷺ، و، قەدرو رىزى ئەو لەناو كۆرۈ كۆمەلدا، ھەر چۇنىك لە مالەوہ ھورمەت و رىزى واجبە، بۇيە ئەفەرموى: ﴿ ۵۶: ۵۷: إن الله وملائكته يصلون على النبي ﴾ بەراستى خواو فرىشتەكانى دروود و سەلاوات لەسەر پىغەمبەر ﷺ دەدەن، خوا بەزەبى و مېھربانى خۇى ئەرپۇزى بەسەريا، فرىشتەكانىش داواى پايە بەرزى و لىبووردنى بۇدەكەن ﴿ يا أيها الذين آمنوا صلوا عليه وسلموا تسليما ﴾ دەسا ئىوہش ئەى ئەوانەى بروتان ھىناوہ! دروودو (سەلاوات) لى لەسەر بەدن، ۵۷: ۵۸: ۵۹: ۶۰: ۶۱: ۶۲: ۶۳: ۶۴: ۶۵: ۶۶: ۶۷: ۶۸: ۶۹: ۷۰: ۷۱: ۷۲: ۷۳: ۷۴: ۷۵: ۷۶: ۷۷: ۷۸: ۷۹: ۸۰: ۸۱: ۸۲: ۸۳: ۸۴: ۸۵: ۸۶: ۸۷: ۸۸: ۸۹: ۹۰: ۹۱: ۹۲: ۹۳: ۹۴: ۹۵: ۹۶: ۹۷: ۹۸: ۹۹: ۱۰۰: ۱۰۱: ۱۰۲: ۱۰۳: ۱۰۴: ۱۰۵: ۱۰۶: ۱۰۷: ۱۰۸: ۱۰۹: ۱۱۰: ۱۱۱: ۱۱۲: ۱۱۳: ۱۱۴: ۱۱۵: ۱۱۶: ۱۱۷: ۱۱۸: ۱۱۹: ۱۲۰: ۱۲۱: ۱۲۲: ۱۲۳: ۱۲۴: ۱۲۵: ۱۲۶: ۱۲۷: ۱۲۸: ۱۲۹: ۱۳۰: ۱۳۱: ۱۳۲: ۱۳۳: ۱۳۴: ۱۳۵: ۱۳۶: ۱۳۷: ۱۳۸: ۱۳۹: ۱۴۰: ۱۴۱: ۱۴۲: ۱۴۳: ۱۴۴: ۱۴۵: ۱۴۶: ۱۴۷: ۱۴۸: ۱۴۹: ۱۵۰: ۱۵۱: ۱۵۲: ۱۵۳: ۱۵۴: ۱۵۵: ۱۵۶: ۱۵۷: ۱۵۸: ۱۵۹: ۱۶۰: ۱۶۱: ۱۶۲: ۱۶۳: ۱۶۴: ۱۶۵: ۱۶۶: ۱۶۷: ۱۶۸: ۱۶۹: ۱۷۰: ۱۷۱: ۱۷۲: ۱۷۳: ۱۷۴: ۱۷۵: ۱۷۶: ۱۷۷: ۱۷۸: ۱۷۹: ۱۸۰: ۱۸۱: ۱۸۲: ۱۸۳: ۱۸۴: ۱۸۵: ۱۸۶: ۱۸۷: ۱۸۸: ۱۸۹: ۱۹۰: ۱۹۱: ۱۹۲: ۱۹۳: ۱۹۴: ۱۹۵: ۱۹۶: ۱۹۷: ۱۹۸: ۱۹۹: ۲۰۰: ۲۰۱: ۲۰۲: ۲۰۳: ۲۰۴: ۲۰۵: ۲۰۶: ۲۰۷: ۲۰۸: ۲۰۹: ۲۱۰: ۲۱۱: ۲۱۲: ۲۱۳: ۲۱۴: ۲۱۵: ۲۱۶: ۲۱۷: ۲۱۸: ۲۱۹: ۲۲۰: ۲۲۱: ۲۲۲: ۲۲۳: ۲۲۴: ۲۲۵: ۲۲۶: ۲۲۷: ۲۲۸: ۲۲۹: ۲۳۰: ۲۳۱: ۲۳۲: ۲۳۳: ۲۳۴: ۲۳۵: ۲۳۶: ۲۳۷: ۲۳۸: ۲۳۹: ۲۴۰: ۲۴۱: ۲۴۲: ۲۴۳: ۲۴۴: ۲۴۵: ۲۴۶: ۲۴۷: ۲۴۸: ۲۴۹: ۲۵۰: ۲۵۱: ۲۵۲: ۲۵۳: ۲۵۴: ۲۵۵: ۲۵۶: ۲۵۷: ۲۵۸: ۲۵۹: ۲۶۰: ۲۶۱: ۲۶۲: ۲۶۳: ۲۶۴: ۲۶۵: ۲۶۶: ۲۶۷: ۲۶۸: ۲۶۹: ۲۷۰: ۲۷۱: ۲۷۲: ۲۷۳: ۲۷۴: ۲۷۵: ۲۷۶: ۲۷۷: ۲۷۸: ۲۷۹: ۲۸۰: ۲۸۱: ۲۸۲: ۲۸۳: ۲۸۴: ۲۸۵: ۲۸۶: ۲۸۷: ۲۸۸: ۲۸۹: ۲۹۰: ۲۹۱: ۲۹۲: ۲۹۳: ۲۹۴: ۲۹۵: ۲۹۶: ۲۹۷: ۲۹۸: ۲۹۹: ۳۰۰: ۳۰۱: ۳۰۲: ۳۰۳: ۳۰۴: ۳۰۵: ۳۰۶: ۳۰۷: ۳۰۸: ۳۰۹: ۳۱۰: ۳۱۱: ۳۱۲: ۳۱۳: ۳۱۴: ۳۱۵: ۳۱۶: ۳۱۷: ۳۱۸: ۳۱۹: ۳۲۰: ۳۲۱: ۳۲۲: ۳۲۳: ۳۲۴: ۳۲۵: ۳۲۶: ۳۲۷: ۳۲۸: ۳۲۹: ۳۳۰: ۳۳۱: ۳۳۲: ۳۳۳: ۳۳۴: ۳۳۵: ۳۳۶: ۳۳۷: ۳۳۸: ۳۳۹: ۳۴۰: ۳۴۱: ۳۴۲: ۳۴۳: ۳۴۴: ۳۴۵: ۳۴۶: ۳۴۷: ۳۴۸: ۳۴۹: ۳۵۰: ۳۵۱: ۳۵۲: ۳۵۳: ۳۵۴: ۳۵۵: ۳۵۶: ۳۵۷: ۳۵۸: ۳۵۹: ۳۶۰: ۳۶۱: ۳۶۲: ۳۶۳: ۳۶۴: ۳۶۵: ۳۶۶: ۳۶۷: ۳۶۸: ۳۶۹: ۳۷۰: ۳۷۱: ۳۷۲: ۳۷۳: ۳۷۴: ۳۷۵: ۳۷۶: ۳۷۷: ۳۷۸: ۳۷۹: ۳۸۰: ۳۸۱: ۳۸۲: ۳۸۳: ۳۸۴: ۳۸۵: ۳۸۶: ۳۸۷: ۳۸۸: ۳۸۹: ۳۹۰: ۳۹۱: ۳۹۲: ۳۹۳: ۳۹۴: ۳۹۵: ۳۹۶: ۳۹۷: ۳۹۸: ۳۹۹: ۴۰۰: ۴۰۱: ۴۰۲: ۴۰۳: ۴۰۴: ۴۰۵: ۴۰۶: ۴۰۷: ۴۰۸: ۴۰۹: ۴۱۰: ۴۱۱: ۴۱۲: ۴۱۳: ۴۱۴: ۴۱۵: ۴۱۶: ۴۱۷: ۴۱۸: ۴۱۹: ۴۲۰: ۴۲۱: ۴۲۲: ۴۲۳: ۴۲۴: ۴۲۵: ۴۲۶: ۴۲۷: ۴۲۸: ۴۲۹: ۴۳۰: ۴۳۱: ۴۳۲: ۴۳۳: ۴۳۴: ۴۳۵: ۴۳۶: ۴۳۷: ۴۳۸: ۴۳۹: ۴۴۰: ۴۴۱: ۴۴۲: ۴۴۳: ۴۴۴: ۴۴۵: ۴۴۶: ۴۴۷: ۴۴۸: ۴۴۹: ۴۵۰: ۴۵۱: ۴۵۲: ۴۵۳: ۴۵۴: ۴۵۵: ۴۵۶: ۴۵۷: ۴۵۸: ۴۵۹: ۴۶۰: ۴۶۱: ۴۶۲: ۴۶۳: ۴۶۴: ۴۶۵: ۴۶۶: ۴۶۷: ۴۶۸: ۴۶۹: ۴۷۰: ۴۷۱: ۴۷۲: ۴۷۳: ۴۷۴: ۴۷۵: ۴۷۶: ۴۷۷: ۴۷۸: ۴۷۹: ۴۸۰: ۴۸۱: ۴۸۲: ۴۸۳: ۴۸۴: ۴۸۵: ۴۸۶: ۴۸۷: ۴۸۸: ۴۸۹: ۴۹۰: ۴۹۱: ۴۹۲: ۴۹۳: ۴۹۴: ۴۹۵: ۴۹۶: ۴۹۷: ۴۹۸: ۴۹۹: ۵۰۰: ۵۰۱: ۵۰۲: ۵۰۳: ۵۰۴: ۵۰۵: ۵۰۶: ۵۰۷: ۵۰۸: ۵۰۹: ۵۱۰: ۵۱۱: ۵۱۲: ۵۱۳: ۵۱۴: ۵۱۵: ۵۱۶: ۵۱۷: ۵۱۸: ۵۱۹: ۵۲۰: ۵۲۱: ۵۲۲: ۵۲۳: ۵۲۴: ۵۲۵: ۵۲۶: ۵۲۷: ۵۲۸: ۵۲۹: ۵۳۰: ۵۳۱: ۵۳۲: ۵۳۳: ۵۳۴: ۵۳۵: ۵۳۶: ۵۳۷: ۵۳۸: ۵۳۹: ۵۴۰: ۵۴۱: ۵۴۲: ۵۴۳: ۵۴۴: ۵۴۵: ۵۴۶: ۵۴۷: ۵۴۸: ۵۴۹: ۵۵۰: ۵۵۱: ۵۵۲: ۵۵۳: ۵۵۴: ۵۵۵: ۵۵۶: ۵۵۷: ۵۵۸: ۵۵۹: ۵۶۰: ۵۶۱: ۵۶۲: ۵۶۳: ۵۶۴: ۵۶۵: ۵۶۶: ۵۶۷: ۵۶۸: ۵۶۹: ۵۷۰: ۵۷۱: ۵۷۲: ۵۷۳: ۵۷۴: ۵۷۵: ۵۷۶: ۵۷۷: ۵۷۸: ۵۷۹: ۵۸۰: ۵۸۱: ۵۸۲: ۵۸۳: ۵۸۴: ۵۸۵: ۵۸۶: ۵۸۷: ۵۸۸: ۵۸۹: ۵۹۰: ۵۹۱: ۵۹۲: ۵۹۳: ۵۹۴: ۵۹۵: ۵۹۶: ۵۹۷: ۵۹۸: ۵۹۹: ۶۰۰: ۶۰۱: ۶۰۲: ۶۰۳: ۶۰۴: ۶۰۵: ۶۰۶: ۶۰۷: ۶۰۸: ۶۰۹: ۶۱۰: ۶۱۱: ۶۱۲: ۶۱۳: ۶۱۴: ۶۱۵: ۶۱۶: ۶۱۷: ۶۱۸: ۶۱۹: ۶۲۰: ۶۲۱: ۶۲۲: ۶۲۳: ۶۲۴: ۶۲۵: ۶۲۶: ۶۲۷: ۶۲۸: ۶۲۹: ۶۳۰: ۶۳۱: ۶۳۲: ۶۳۳: ۶۳۴: ۶۳۵: ۶۳۶: ۶۳۷: ۶۳۸: ۶۳۹: ۶۴۰: ۶۴۱: ۶۴۲: ۶۴۳: ۶۴۴: ۶۴۵: ۶۴۶: ۶۴۷: ۶۴۸: ۶۴۹: ۶۵۰: ۶۵۱: ۶۵۲: ۶۵۳: ۶۵۴: ۶۵۵: ۶۵۶: ۶۵۷: ۶۵۸: ۶۵۹: ۶۶۰: ۶۶۱: ۶۶۲: ۶۶۳: ۶۶۴: ۶۶۵: ۶۶۶: ۶۶۷: ۶۶۸: ۶۶۹: ۶۷۰: ۶۷۱: ۶۷۲: ۶۷۳: ۶۷۴: ۶۷۵: ۶۷۶: ۶۷۷: ۶۷۸: ۶۷۹: ۶۸۰: ۶۸۱: ۶۸۲: ۶۸۳: ۶۸۴: ۶۸۵: ۶۸۶: ۶۸۷: ۶۸۸: ۶۸۹: ۶۹۰: ۶۹۱: ۶۹۲: ۶۹۳: ۶۹۴: ۶۹۵: ۶۹۶: ۶۹۷: ۶۹۸: ۶۹۹: ۷۰۰: ۷۰۱: ۷۰۲: ۷۰۳: ۷۰۴: ۷۰۵: ۷۰۶: ۷۰۷: ۷۰۸: ۷۰۹: ۷۱۰: ۷۱۱: ۷۱۲: ۷۱۳: ۷۱۴: ۷۱۵: ۷۱۶: ۷۱۷: ۷۱۸: ۷۱۹: ۷۲۰: ۷۲۱: ۷۲۲: ۷۲۳: ۷۲۴: ۷۲۵: ۷۲۶: ۷۲۷: ۷۲۸: ۷۲۹: ۷۳۰: ۷۳۱: ۷۳۲: ۷۳۳: ۷۳۴: ۷۳۵: ۷۳۶: ۷۳۷: ۷۳۸: ۷۳۹: ۷۴۰: ۷۴۱: ۷۴۲: ۷۴۳: ۷۴۴: ۷۴۵: ۷۴۶: ۷۴۷: ۷۴۸: ۷۴۹: ۷۵۰: ۷۵۱: ۷۵۲: ۷۵۳: ۷۵۴: ۷۵۵: ۷۵۶: ۷۵۷: ۷۵۸: ۷۵۹: ۷۶۰: ۷۶۱: ۷۶۲: ۷۶۳: ۷۶۴: ۷۶۵: ۷۶۶: ۷۶۷: ۷۶۸: ۷۶۹: ۷۷۰: ۷۷۱: ۷۷۲: ۷۷۳: ۷۷۴: ۷۷۵: ۷۷۶: ۷۷۷: ۷۷۸: ۷۷۹: ۷۸۰: ۷۸۱: ۷۸۲: ۷۸۳: ۷۸۴: ۷۸۵: ۷۸۶: ۷۸۷: ۷۸۸: ۷۸۹: ۷۹۰: ۷۹۱: ۷۹۲: ۷۹۳: ۷۹۴: ۷۹۵: ۷۹۶: ۷۹۷: ۷۹۸: ۷۹۹: ۸۰۰: ۸۰۱: ۸۰۲: ۸۰۳: ۸۰۴: ۸۰۵: ۸۰۶: ۸۰۷: ۸۰۸: ۸۰۹: ۸۱۰: ۸۱۱: ۸۱۲: ۸۱۳: ۸۱۴: ۸۱۵: ۸۱۶: ۸۱۷: ۸۱۸: ۸۱۹: ۸۲۰: ۸۲۱: ۸۲۲: ۸۲۳: ۸۲۴: ۸۲۵: ۸۲۶: ۸۲۷: ۸۲۸: ۸۲۹: ۸۳۰: ۸۳۱: ۸۳۲: ۸۳۳: ۸۳۴: ۸۳۵: ۸۳۶: ۸۳۷: ۸۳۸: ۸۳۹: ۸۴۰: ۸۴۱: ۸۴۲: ۸۴۳: ۸۴۴: ۸۴۵: ۸۴۶: ۸۴۷: ۸۴۸: ۸۴۹: ۸۵۰: ۸۵۱: ۸۵۲: ۸۵۳: ۸۵۴: ۸۵۵: ۸۵۶: ۸۵۷: ۸۵۸: ۸۵۹: ۸۶۰: ۸۶۱: ۸۶۲: ۸۶۳: ۸۶۴: ۸۶۵: ۸۶۶: ۸۶۷: ۸۶۸: ۸۶۹: ۸۷۰: ۸۷۱: ۸۷۲: ۸۷۳: ۸۷۴: ۸۷۵: ۸۷۶: ۸۷۷: ۸۷۸: ۸۷۹: ۸۸۰: ۸۸۱: ۸۸۲: ۸۸۳: ۸۸۴: ۸۸۵: ۸۸۶: ۸۸۷: ۸۸۸: ۸۸۹: ۸۹۰: ۸۹۱: ۸۹۲: ۸۹۳: ۸۹۴: ۸۹۵: ۸۹۶: ۸۹۷: ۸۹۸: ۸۹۹: ۹۰۰: ۹۰۱: ۹۰۲: ۹۰۳: ۹۰۴: ۹۰۵: ۹۰۶: ۹۰۷: ۹۰۸: ۹۰۹: ۹۱۰: ۹۱۱: ۹۱۲: ۹۱۳: ۹۱۴: ۹۱۵: ۹۱۶: ۹۱۷: ۹۱۸: ۹۱۹: ۹۲۰: ۹۲۱: ۹۲۲: ۹۲۳: ۹۲۴: ۹۲۵: ۹۲۶: ۹۲۷: ۹۲۸: ۹۲۹: ۹۳۰: ۹۳۱: ۹۳۲: ۹۳۳: ۹۳۴: ۹۳۵: ۹۳۶: ۹۳۷: ۹۳۸: ۹۳۹: ۹۴۰: ۹۴۱: ۹۴۲: ۹۴۳: ۹۴۴: ۹۴۵: ۹۴۶: ۹۴۷: ۹۴۸: ۹۴۹: ۹۵۰: ۹۵۱: ۹۵۲: ۹۵۳: ۹۵۴: ۹۵۵: ۹۵۶: ۹۵۷: ۹۵۸: ۹۵۹: ۹۶۰: ۹۶۱: ۹۶۲: ۹۶۳: ۹۶۴: ۹۶۵: ۹۶۶: ۹۶۷: ۹۶۸: ۹۶۹: ۹۷۰: ۹۷۱: ۹۷۲: ۹۷۳: ۹۷۴: ۹۷۵: ۹۷۶: ۹۷۷: ۹۷۸: ۹۷۹: ۹۸۰: ۹۸۱: ۹۸۲: ۹۸۳: ۹۸۴: ۹۸۵: ۹۸۶: ۹۸۷: ۹۸۸: ۹۸۹: ۹۹۰: ۹۹۱: ۹۹۲: ۹۹۳: ۹۹۴: ۹۹۵: ۹۹۶: ۹۹۷: ۹۹۸: ۹۹۹: ۱۰۰۰: ۱۰۰۱: ۱۰۰۲: ۱۰۰۳: ۱۰۰۴: ۱۰۰۵: ۱۰۰۶: ۱۰۰۷: ۱۰۰۸: ۱۰۰۹: ۱۰۱۰: ۱۰۱۱: ۱۰۱۲: ۱۰۱۳: ۱۰۱۴: ۱۰۱۵: ۱۰۱۶: ۱۰۱۷: ۱۰۱۸: ۱۰۱۹: ۱۰۲۰: ۱۰۲۱: ۱۰۲۲: ۱۰۲۳: ۱۰۲۴: ۱۰۲۵: ۱۰۲۶: ۱۰۲۷: ۱۰۲۸: ۱۰۲۹: ۱۰۳۰: ۱۰۳۱: ۱۰۳۲: ۱۰۳۳: ۱۰۳۴: ۱۰۳۵: ۱۰۳۶: ۱۰۳۷: ۱۰۳۸: ۱۰۳۹: ۱۰۴۰: ۱۰۴۱: ۱۰۴۲: ۱۰۴۳: ۱۰۴۴: ۱۰۴۵: ۱۰۴۶: ۱۰۴۷: ۱۰۴۸: ۱۰۴۹: ۱۰۵۰: ۱۰۵۱: ۱۰۵۲: ۱۰۵۳: ۱۰۵۴: ۱۰۵۵: ۱۰۵۶: ۱۰۵۷: ۱۰۵۸: ۱۰۵۹: ۱۰۶۰: ۱۰۶۱: ۱۰۶۲: ۱۰۶۳: ۱۰۶۴: ۱۰۶۵: ۱۰۶۶: ۱۰۶۷: ۱۰۶۸: ۱۰۶۹: ۱۰۷۰: ۱۰۷۱: ۱۰۷۲: ۱۰۷۳: ۱۰۷۴: ۱۰۷۵: ۱۰۷۶: ۱۰۷۷: ۱۰۷۸: ۱۰۷۹: ۱۰۸۰: ۱۰۸۱: ۱۰۸۲: ۱۰۸۳: ۱۰۸۴: ۱۰۸۵: ۱۰۸۶: ۱۰۸۷: ۱۰۸۸: ۱۰۸۹: ۱۰۹۰: ۱۰۹۱: ۱۰۹۲: ۱۰۹۳: ۱۰۹۴: ۱۰۹۵: ۱۰۹۶: ۱۰۹۷: ۱۰۹۸: ۱۰۹۹: ۱۱۰۰: ۱۱۰۱: ۱۱۰۲: ۱۱۰۳: ۱۱۰۴: ۱۱۰۵: ۱۱۰۶: ۱۱۰۷: ۱۱۰۸: ۱۱۰۹: ۱۱۱۰: ۱۱۱۱: ۱۱۱۲: ۱۱۱۳: ۱۱۱۴: ۱۱۱۵: ۱۱۱۶: ۱۱۱۷: ۱۱۱۸: ۱۱۱۹: ۱۱۲۰: ۱۱۲۱: ۱۱۲۲: ۱۱۲۳: ۱۱۲۴: ۱۱۲۵: ۱۱۲۶: ۱۱۲۷: ۱۱۲۸: ۱۱۲۹: ۱۱۳۰: ۱۱۳۱: ۱۱۳۲: ۱۱۳۳: ۱۱۳۴: ۱۱۳۵: ۱۱۳۶: ۱۱۳۷: ۱۱۳۸: ۱۱۳۹: ۱۱۴۰: ۱۱۴۱: ۱۱۴۲: ۱۱۴۳: ۱۱۴۴: ۱۱۴۵: ۱۱۴۶: ۱۱۴۷: ۱۱۴۸: ۱۱۴۹: ۱۱۵۰: ۱۱۵۱: ۱۱۵۲: ۱۱۵۳: ۱۱۵۴: ۱۱۵۵: ۱۱۵۶: ۱۱۵۷: ۱۱۵۸: ۱۱۵۹: ۱۱۶۰: ۱۱۶۱: ۱۱۶۲: ۱۱۶۳: ۱۱۶۴: ۱۱۶۵: ۱۱۶۶: ۱۱۶۷: ۱۱۶۸: ۱۱۶۹: ۱۱۷۰: ۱۱۷۱: ۱۱۷۲: ۱۱۷۳: ۱۱۷۴: ۱۱۷۵: ۱۱۷۶: ۱۱۷۷: ۱۱۷۸: ۱۱۷۹: ۱۱۸۰: ۱۱۸۱: ۱۱۸۲: ۱۱۸۳: ۱۱۸۴: ۱۱۸۵: ۱۱۸۶: ۱۱۸۷: ۱۱۸۸: ۱۱۸۹: ۱۱۹۰: ۱۱۹۱: ۱۱۹۲: ۱۱۹۳: ۱۱۹۴: ۱۱۹۵: ۱۱۹۶: ۱۱۹۷: ۱۱۹۸: ۱۱۹۹: ۱۲۰۰: ۱۲۰۱: ۱۲۰۲: ۱۲۰۳: ۱۲۰۴: ۱۲۰۵: ۱۲۰۶: ۱۲۰۷: ۱۲۰۸: ۱۲۰۹: ۱۲۱۰: ۱۲۱۱: ۱۲۱۲: ۱۲۱۳: ۱۲۱۴: ۱۲۱۵: ۱۲۱۶: ۱۲۱۷: ۱۲۱۸: ۱۲۱۹: ۱۲۲۰: ۱۲۲۱: ۱۲۲۲: ۱۲۲۳: ۱۲۲۴: ۱۲۲۵: ۱۲۲۶: ۱۲۲۷: ۱۲۲۸: ۱۲۲۹: ۱۲۳۰: ۱۲۳۱: ۱۲۳۲: ۱۲۳۳: ۱۲۳۴: ۱۲۳۵: ۱۲۳۶: ۱۲

بکه نه وه" نه گهر کولنه دهن و دهست هه لئه گرن ﴿ لغرننک بهم ﴾
 نهوا ئیمه تو هه لئه نینین که جه نگیان له گهل بکهیت و دهره نجامیش
 زالیشت ده کهین به سه ریانداندا ﴿ ثم لا یجاورونک فیها الا قلیلا ﴾
 پاشانیش بو ماوهیه کی کم نه بییت نه توانن له شاردا بمیننه وهو
 دراوسیتیت بکهن، واته: ته فرووتوونا و شاربهره دهره دکرین ﴿ ۶۱ ﴾:

لَا جُنَاحَ عَلَیْهِمْ فِیْءَ آبَائِهِمْ وَلَا أُنْثَائِهِمْ وَلَا إِخْوَانِهِمْ وَلَا أَبْنَاءَ
 إِخْوَانِهِمْ وَلَا أَبْنَاءَ أَخَوَاتِهِمْ وَلَا نِسَاءِ إِيَّاهُمْ وَلَا مَمْلُکَاتٍ
 أَمْنَهُمْ وَأَتَقِیْنِ اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ کَانَ عَلَیْ كُلِّ شَیْءٍ شَهِیدًا
 ﴿ ۵۷ ﴾ إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِکَتَهُ یُصَلُّونَ عَلَی النَّبِیِّ ۖ یَا أَیُّهَا الَّذِیْنَ
 ءَامَنُوا صَلُّوا عَلَیْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِیْمًا ﴿ ۵۸ ﴾ إِنَّ الَّذِیْنَ یُؤْذُونَ
 اللَّهَ وَرَسُولَهُ لَعَنَهُمُ اللَّهُ فِی الدُّنْیَا وَالْآخِرَةِ وَأَعَدَّ لَهُمْ عَذَابًا
 مُّهِینًا ﴿ ۵۹ ﴾ وَالَّذِیْنَ یُؤْذُونَ الْمُؤْمِنِیْنَ وَالْمُؤْمِنَاتِ
 فِی غَیْرِ مَا اكْتَسَبُوا فَقَدْ اَحْتَمَلُوا بُهْتَانًا وَإِثْمًا مُّبِینًا ﴿ ۶۰ ﴾
 یَا أَیُّهَا النَّبِیُّ قُلْ لَا زَوْجَ لَکَ وَبَنَاتُکَ وَنِسَاءُ الْمُؤْمِنِیْنَ یَدْرِیْنَ
 عَلَیْهِمْ مِمَّنْ حَلَّلَیْنَاهُ لَکَ اَدْفَعْ اَنْ یُعْرَفَ فَا لَا یُؤْذِنَ وَکَانَ
 اللَّهُ غَفُورًا رَحِیْمًا ﴿ ۶۱ ﴾ لَیْن لَّرِثْنَه الْعُفُوقُ وَالَّذِیْنَ
 فِی قُلُوبِهِمْ مَّرَضٌ وَالْمُرْجُفُونَ فِی الْمَدِیْنَةِ لَنُعَذِّبَنَّکَ
 بِهِمْ ثُمَّ لَا یُجَاوِرُونَکَ فِیْهَا اِلَّا قَلِیْلًا ﴿ ۶۲ ﴾ مَلْعُونٌ
 اَیْمًا تُقْفَوْا اُخْذُوا وَقُتِلُوا فَتَسْلِمًا ﴿ ۶۳ ﴾ سُنَّهَ اللَّهِ فِی
 الَّذِیْنَ خَلَوْا مِنْ قَبْلُ وَلَنْ یُجَدِّ لِسُنَّهَ اللَّهِ تَبْدِیْلًا ﴿ ۶۴ ﴾

ملعونین اینما تفتوا آخذا ﴿ نفرینیشیان لی کراوه و له میهره بانی
 خوا دهرکراون له ههر جیگایه که دهست کهون، دهبی دهستگیر بکرین
 و قتلوا تقیلا ﴿ و زوریش به توندی بکوژرین ﴿ ۶۲ ﴾: سنة الله فی
 الذین خلوا من قبل ﴿ دزایه تی نهوانه ی له بهرنامه ی خودایه و له نیو
 نهوانه شدا که له پیش تووه ژیاون نه نجام دراوه و بریار دراوه که ههر
 دوورویه که له گهل ههر په یامبه ریگدا دزایه تی کردبییت نهوا بریاری
 گرتن و کوشتنی دراوه ﴿ ولن تجد لسنة الله تبديلا ﴿ ههرگیز تو
 گورانکاریت دهست ناکه وی له باوو بریاره کانی خوادا.

ههر خوا ده زانی قیامهت که ی دی:

﴿ ۶۳ ﴾: یسألک الناس عن الساعة ﴿ بنی باوه ره کان پرسیری هاتنی
 رژی قیامهت لی نه کهن! ﴿ قل إنما علمها عند الله ﴿، پنیان
 بلی: نه ی پیغه مبهرا! ههر خوا خوی زانیاری و ناگاداری تهواوی
 هه یه به رژی قیامهت که که ی دیت. ههرثم ماناو مه به سته یه

علی محمد و علی آل محمد کما بارت علی ابراهیم و علی آل
 ابراهیم انک حمید مجید).

نازاردهرانی خواو پیغه مبهرا بهر له عنه تی خوا که وتوون:

﴿ ۵۷ ﴾: إن الذین یؤذون الله ورسوله ﴿ به راستی نه وکه سانه ی
 نازارو نه زیه تی خواو په یامبه ره که ی ددهن، واته: سه ریچی
 له فهرمانه کانیان ده کهن ﴿ لعنهم الله فی الدنيا والآخرة ﴿ خوا له
 دنیا و له قیامهتدا نفرینی لی کردوون و له میهره بانی خوی دووری
 خستونه ته وه ﴿ و أعد لهم عذابا مهینا ﴿ سزایه کی زور سوو که ره
 بو ناماده کردوون ﴿ ۵۸ ﴾: والذین یؤذون المؤمنین والمؤمنات بغیر ما
 اکتبوا ﴿ و نهوانه ش که نازاری پیواونی ئیماندار و ژنانی پروادار
 ددهن بی هیچ تاوانیک کردبییتان ﴿ فقد احتملوا بهتانا وإثما مبینا ﴿
 بی گومان نهوانه دروو بوختان و گوناخی ناشکریان هه لگرتووه.

دهبی ژنان خویان به چارشو داپوشن:

﴿ ۵۹ ﴾: یا ایها النبی قل لأزواجک وبناتک ونساء المؤمنین ﴿ نه ی
 په یامبه ره ﴿! به نه کانت، که کانت و ژنانی پروادار بلی: ﴿ یدنین
 علیهن من جلابیهن ﴿ بالاپوش و عاباکانیان بیچن به خویانا، به
 شیوه یه که تهواوی سهرو مل و جهسته یان داپوشی.
 پیناسه یه که بوجیلباب: ئیبنی عه بیاس ده لیت: جیلباب: نهو
 جل و بهرگه یه تهواوی جهسته ههرله پی تا ته وکه سه داپوشی؛
 ده شکری بلیین: نهو پارچه قوماشه یه که ژنان به سهرو جل
 و بهرگه کانیاندا ده ی بیچن به خویاندا و هکو عه با که ژنانی عیراقی
 به کاری دینن. به لی ژنان ههرکاتی له مال چوونه دهری بوه ره ئیش
 و کاریکی پیویست، دهبی نهو (جیلباب) به به کار بهینن و تهواوی
 سهرومل و گهردن و سنگ و بهرکه یان پی داپوشن هه تا ده گاته قوله
 پنیان، به کارهینانی نهو پارچه حیجاب به که ئیستا له ناودایه
 جینی جیلباب ده گرتنه وه به مهرجیک (میقنه عه) سی له گهل دابی.
 ﴿ ذلک أدنی أن یعرفن فلا یؤذین ﴿ نهو خو داپوشینه ش له بارترین
 شته که ئیوه به پاک و خاوینی و داوین پاریزی بناسرین و بهر
 قسه و بوختان نه کهون و نازارو نه زیهت نه درین ﴿ وکان الله غفورا
 رحیما ﴿ هه میسه و بهر دهوام خوا چاوپوشیکاره بهرامبه بهوانه ی
 پیشتر دریغیان هه بو بییت زوریش میهره بانه له گهل نهوانه دا
 فهرمانه کانی جیبه جی ده کهن ﴿ ۶۰ ﴾: لئن لم ینته المنافقون والذین
 فی قلوبهم مرض والمرجفون فی المدینة ﴿ سویند دهخوم نه گهر
 دووروه کان و نهوانه ی که دلیان نه خو شه و ههروا نهوانه ش که
 له مدینه دا خویان گرتنه دواوه دژ به موسلمانان پرو پاگنده بلاو

له چه ند ثایه تیکی تریشدا هاتوو: (۳۴/۳۱): (إن الله عنده علم الساعة)، (۵۹/۶): (وعنده مفاتيح الغيب)، (۱۸۷/۷): (يسألونك عن الساعة)، (۴۴/۷۹) (۴۷/۴۱): (إليه يرد علم الساعة...).

لهم فمموده يه شدا هاتوو: ((ما المسؤول عنها بأعلم من السائل)) متفق عليه. واته: منی پرسیار لیکراو له باره ی هاتنی روژی

چاک ببرژی. ﴿ يقولون يا ليتنا أطعنا الله وأطعنا الرسولا ﴾ ده لئین: بریا به فهرمانی خوامان کردباو گوپرایه لی پیغه مبه ریش باین ﴿ وقالوا ربنا إنا أطعنا سادتنا وكبراءنا ﴾ وه نه لئین: په روه ردگار! بی گومان ئیمه فهرمان به رداری سهردارو ئاغاو گه وره کانمان بووین ﴿ و به گوئی نه وانمان کرد ﴾ فاضلون السبیلا ﴿ نه وانیش رییان لی هله کردین و "چه واشه یان کردین" ﴾ ۶۸: ربنا آتهم ضعفين من العذاب ﴿ په روه ردگاری ئیمه! دوو هیئنده سزایان بده، واته: سزای گومرایبی خویمان سزای گومرا کردنی ئیمه یان بده ﴿ والعنهم لعنا كبيرا ﴾ نفرینیکی زوریان لی بکوه له میهره بانی خوت زور زور دووریان بخهره وه.

جووله که بو موسا بوختان ده کات:

﴿ ۶۹: يا ايها الذين آمنوا لا تكونوا كالذين آذوا موسى ﴾ نه ی نه وانسه ی پرواتان هیئاوه، ! وه کو نه وکسانه مه بن که ئازاری موسایان دا و تومه تیان بو هه لیه ست ﴿ فیراه الله مما قالوا ﴾ خواش موسای ته بره نه کرد له و بوختانه ی بویمان کرد ﴿ وکان عند الله وجها ﴾ چونکه موسا لای خوا، گه وره خاوهن (جاه) و ریز بوو پیشه وه (بوخاری) نه لئیت: ((إن رسول الله ﷺ قال: إن موسى كان رجلا حيا ستييرا، لا يرى من جلده شيء استحياء منه، فأذاه من أذاه من بنى إسرائيل فقالوا: ما يتستر هذا التستر إلا عيب فى جلده إما برص، وإما أدرة - انتفاخ الخصيتين - وإما آفة، وإن الله أراد أن يبراه مما قالوا لموسى، فخلا يوما وحده فخلع ثيابه على حجر ثم اغتسل، فلما فرغ أقبل إلى ثيابه ليأخذها وإن الحجر عدا بثوبه، فأخذ موسى عصاه وطلب الحجر، فجعل يقول: ثوبى حجر، ثوبى حجر، حتى انتهى إلى ملا من بنى إسرائيل فأراه عريانا أحسن ما خلق الله - عز وجل - وأبراه مما يقولون وقام الحجر، فأخذ ثوبه فلبسه، وطفق بالحجر ضربا بعصاه، فوالله إن بالحجر لنديا - أثرا - من أثر ضربه ثلاثا أو أربعاً أو خمسا - قال - فذلك قوله تعالى: (ولا تكونوا كالذين آذوا موسى...) پیغه مبه ر ۶۹: فهرمووی: به راستی موسا پیاویکی زور به شهرم و خوداپوشه ر بوو، هه رگیز هیچ شتیکی - له شهرمدا - نه ده بیئرا، جا به بنی ئیسرائیل وتیان: ببی و نه ببی؛ موسا یا توشی نه خوشی به له کی بووه، یا قوره، یا گرفتیکی تری هیه! بویه نه وهنده سووره بو خو داپوشین! نه و جا خوا ویستی پاکانه ی بو بکات له و بوختانه، بویه روژی موسا به ته نیا له چولییه کا خو ده شوژی و جل و به رگه که ی له سهر به ردی داده نی، جاکاتی لی بوویه وه و چوو جله کانی له به ر بگانه وه؛ و رویشست، موسایش دار ده سته که ی به ده سته وه گرت و دوی

يَسْأَلُكَ النَّاسُ عَنِ السَّاعَةِ قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِنْدَ اللَّهِ وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّ السَّاعَةَ تَكُونُ قَرِيبًا ﴿٣١﴾ إِنَّ اللَّهَ لَعَنَ الْكَافِرِينَ وَأَعَدَّ لَهُمْ سَعِيرًا ﴿٣٢﴾ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا لَا يَجِدُونَ فِيهَا وَلِيًّا وَلَا نُصِيرُكَ يَوْمَ تَقْلُبُ وَجُوهُهُمْ فِي النَّارِ يَقُولُونَ يَا ليتنا أطعنا الله وأطعنا الرسولا ﴿٣٣﴾ وقالوا ربنا إنا أطعنا سادتنا وكبراءنا فأضلونا السبيل ﴿٣٤﴾ ربنا آتهم ضعفين من العذاب والعنهم لعنا كبيرا ﴿٣٥﴾ يتأبها الذين آمنوا لا تكونوا كالذين آذوا موسى فبراه الله مما قالوا وكان عند الله وجها ﴿٣٦﴾ يتأبها الذين آمنوا اتقوا الله وقولوا قولا سديلا ﴿٣٧﴾ يصلح لكم أعمالكم ويغفر لكم ذنوبكم ومن يطع الله ورسوله فقد فاز فوزا عظيما ﴿٣٨﴾ إنا عرضنا الأمانة على السموات والأرض والجبال فأبين أن يحملنها وأشفقن منها وحملها الإنسان إنه كان ظلوما جهولا ﴿٣٩﴾ لعذب الله المنافقين والمنافقات والمشركين والمشركات ويتوب الله على المؤمنين والمؤمنات وكان الله غفورا رحيما ﴿٤٠﴾

قیامه ته وه له توژی پرسیار که ر (نه ی جویریل) به ئاگاتر نیم. ﴿ وما يدريك لعل الساعة تكون قريبا ﴾ جا تو چوو زانیت له قیامه ت؟ له وانیه کاتی هاتیشی زور نزیک بیت! له سووره تی (۱۷/۴۲) وما یزید لعل الساعه قریب، وه له سووره تی (۱/۵۴): (اقتربت الساعة وانتشق القمر...) وه له سووره تی (۱/۲۱): (اقترب للناس حسابهم وهم فی غفلة معرضون) هاتوو که هه موویان به تیکرا پشتگین بو نزیکی هاتنی روژی قیامه ت. ﴿ ۶۴: إن الله لعن الكافرين وأعد لهم سعيرا ﴾ به راستی نه وخوایه نفرینی له بی پرواکان کردوو و له ره حمه تی خو ی دووری خستوونه ته وه و ئاگریکی هه لگیساوی زور سوتینه ریشی بو ئاماده کردوون ﴿ ۶۵: خالدين فيها أبدا ﴾ به هه تاهه تایسی ده بی له ویدا بمیننه وه ﴿ لا يجدون وليا ولا نصيرا ﴾ دیاره له ویش هیچ دوست و یارمه تیده ریکیان ده ست ناکه وی ﴿ ۶۶: يوم تقلب وجوههم في النار ﴾ به تاییه تی له روژی کا که ده م وچاویان له ناو ئاگری دوزه خدا نه م دیوئه ویدیوی پی ده کریت تا

مروّف هاته پېشه‌وهو چووہ ژیرباری وه‌لی‌گرت! به‌راستی ناهه‌قی له‌خو‌کردو نه‌ی‌زانی به‌ئه‌نجام، ئه‌گینا هه‌رگیزه‌لی نه‌ئه‌گرت. واته: به‌جی هینانی فه‌رمانه‌کانی خوا ئه‌وه‌نده‌ گرنگه‌ ئاسمان و زه‌ویی وشاخه‌کان له‌گه‌ڵ ئه‌وه‌موو توانایه‌دا بۆیان هه‌لنه‌گیرا! که‌چی ئاده‌می -به‌نه‌زانی خۆی- هه‌لی‌گرت!! ﴿ ۷۳: ليعذب الله المنافقين والمنافقات والمشركين والمشركات ﴾ بۆ ئه‌وه‌ی له‌ ئاکامدا -به‌ هۆی پشتگۆی خستن و سه‌ره‌پێچی و خیانه‌ت له‌ سپارده‌یه- خوا سزای پیاوان و ژنانی دووروو هاوبه‌شدانه‌ران بدات ﴿ ويتوب الله على المؤمنين والمؤمنات ﴾ و ته‌وبه‌ش له‌ پیاوان و ژنانی بروادار- به‌ هۆی پاراستنی ئه‌و سپارده‌یه‌و گۆپرایه‌لی وتا‌عه‌ته‌یان- وه‌ربگریت. ﴿ وكان الله غفورا رحیما ﴾ دیاره‌ خوایش هه‌میشه‌ لیبوو‌رده‌یه، دلۆقان و میه‌ره‌بانه‌ قه‌له‌می لیبوو‌ردن به‌سه‌ر گونا‌ه‌ندا دینێ. سا‌خوای گونا‌ه‌پۆش و دلۆقان! لی‌مان ببوو‌ره‌ و، ره‌حمان بێ‌که. ئامین.

زۆریش سوپاس بۆ خوای ده‌سه‌لاتدار که‌ هاوکاری و پشتیوانی کردم بۆ ته‌واو کردنی ته‌فسیری سووره‌تی (ئه‌حزاب).

که‌وت وه‌هه‌ر ئه‌ی وت: به‌رده‌که! جله‌کانم. وئه‌وانیش به‌رووت و قووتی دیتیان و بۆیان ده‌رکه‌وت که‌ هه‌یج عه‌یب و نه‌نگیکێ پێ‌وه‌ نییه‌. به‌کو‌رتی: مو‌سا ﷺ پیاویکی زۆر به‌ شه‌رم بوو، زۆر هه‌و‌لی ئه‌دا له‌شی نه‌بینری، بۆیه‌ زۆریش خۆی دانه‌پۆشی، جا له‌به‌رئه‌وه‌ جووله‌که‌کان و تیان: دیاره‌ له‌شی عه‌یبداره‌ بۆیه‌ ئه‌وه‌نده‌ سووره‌ له‌سه‌ر خۆ داپۆشین! جا خوای گه‌وره‌ کاریکێ بۆ سازان -ئه‌وه‌ی فه‌رمووده‌که‌- و جووله‌که‌ به‌چاوی خۆیان دیتیان که‌ جوانترین و بێ‌عه‌یب ترین ته‌ن و له‌شی هه‌یه. ﴿ ۷۰: يا أيها الذين آمنوا اتقوا الله ﴾ ئه‌ی ئه‌وانه‌ی برواتان هیناوه‌! هه‌ر له‌خوا بترسن ﴿ وقرلوا قولا سديدا ﴾ و قسه‌ی راست و ریک و پیک بکه‌ن ﴿ ۷۱: يصلح لك أعمالکم ﴾ ئه‌وساخوا کاره‌کانتان بۆ راست دینێ و، هه‌یاده‌تتان ده‌کا بۆ ئه‌نجامدانی کاری چاک ﴿ و يغفر لكم ذنوبکم ﴾ و گونا‌هه‌کانیشتان بۆ ده‌پۆشی ﴿ ومن يطع الله ورسوله فقد فاز فوزا عظیما ﴾ و هه‌رکه‌سه‌یک گۆپرایه‌لی فه‌رمانی خواو په‌یامبه‌ری ئه‌و بکات، ئه‌وه‌ بێ‌گومان سه‌رکه‌وتنیکێ گه‌وره‌ی به‌ ده‌ست هیناوه‌.

مروّف قبو‌لی هه‌لگرتنی سپارده‌ی کرد:

﴿ ۷۲: إنا عرضنا الأمانة على السموات والأرض والجبال ﴾ به‌راستی ئیمه‌ سپارده‌و (ته‌کالیف) هه‌کانمان خسته‌ سه‌ر ئاسمانه‌کان و زه‌ویی و کێ‌وه‌کان ﴿ فأین أن حملنها ﴾ که‌چی هه‌یچیان له‌خۆیانرا نه‌دی و، له‌هه‌لگرتنیان نکو‌لییان کرد. خاوه‌نی (أضواء البیان) ئه‌لێت: ئهم (عه‌رض) و نه‌مایشی سپارده‌یه‌و، وه‌رنه‌گرتنی ئاسمانه‌کان و زه‌ویی و چیاکان.. شتیکێ راسته‌و حه‌قیقه‌تی هه‌یه، هه‌رچه‌ند ئیمه‌ش چۆنییه‌تییه‌که‌ی ده‌رک نه‌که‌ین، وه‌ ده‌شلی بۆ ئهم راستییه‌ ئایه‌ت و فه‌رمووده‌ زۆره‌، له‌وانه‌: ﴿ وإن من الحجارة لما يهبط من خشية الله ﴾ (۷۴/۲)، وه‌ ﴿ تسبح له‌ السموات السبع والأرض ومن فیهن... ﴾ (۴۴/۱۷)، وه‌ ﴿ وسخرنا مع داود الجبال يسبحن ﴾ (۹۷/۲۱)، وه‌ فه‌رمووده‌یش: وه‌ک گریانسی بنکی داره‌خو‌رماکه‌، ئه‌و کاته‌ که‌ پێغه‌مبه‌ر ﷺ وتاری له‌سه‌ر ئه‌دا له‌ مه‌دینه‌دا، پاشان له‌وی گواستییه‌وه‌و چوو‌ه سه‌ر میمه‌ره‌که‌، وه‌ک ئیمامی (بوخاری) هیناویه‌تی. وه‌ له‌ (مو‌سلیم) یشدا هاتوو‌ه: ﴿ عن النبی ﷺ إني لأعرف حجرا كان یسلم علی فی مکة... ﴾ پێغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رمووی: به‌راستی من به‌ردی ئه‌ناسم، کاتی که‌ له‌مه‌که‌دا بووم هه‌میشه‌ سلّوی لێ‌ئه‌کردم! ئه‌مه‌و چه‌ند فه‌رمووده‌یه‌کی تریش.. ﴿ وأشفقن منها ﴾ نه‌چوونه‌ ژیری و ترسان که‌: نه‌توان هه‌لسن به‌جییه‌جی‌کردنی داخوازییه‌کان ﴿ وحملها الإنسان إنه كان ظلوما جهولا ﴾ که‌چی

سووره‌تی (سەبەء)

مه‌که‌بیه‌و (۵۴) ئایه‌ته

به‌ناوی خوای به‌خشنده‌ی میه‌ره‌بان

ئه‌میش وه‌ک هاو‌پێنه‌کانی خۆی باسی بناغه‌ سه‌ره‌کییه‌کانی دینی ئیسلام: یه‌کتا په‌رستی، په‌یامبه‌ریه‌تی، زیندوو‌بوونه‌وه‌، پاداشت و تۆله‌ ئه‌کا.. داستانی هه‌ندێ له‌په‌یامبه‌رانی‌ش رافه‌ ئه‌کات، وه‌ک (داوود) و (سوله‌یمان) ی کو‌ری، له‌باره‌ی ئه‌و ده‌سه‌لاته‌وه‌ خوا پێی به‌خشین.. په‌نجه‌یش ئه‌خاته‌ سه‌ر شك و به‌دگومانی مو‌شریکه‌کان سه‌باره‌ت به‌په‌یامه‌که‌ی په‌یامبه‌ر ﷺ، کۆتاییشی دیت به‌بانگکردنی بێ‌برواکان بۆ بره‌وه‌ینان و به‌کلا بوونه‌وه‌و ده‌سه‌بردان له‌بیرو باوه‌رو و بۆچونی پو‌وچه‌لیان. بۆیه‌ش ناوی (سەبەء) چونکه‌ چی‌رۆک و به‌سه‌ره‌اته‌که‌ی پاشا‌کانی یه‌مه‌ن ده‌گێرێته‌وه‌، به‌تایبه‌تی ئه‌و هه‌موو خۆشی و نعیمه‌ت و خۆشگوزه‌رانییه‌ خوا پێی دا‌بوون، که‌چی ئه‌وان هه‌ر زۆر نا‌سوپاس و سه‌پله‌ بوون، جا‌خوا‌یش تۆله‌ی لێ‌کردنه‌وه‌و لێ‌تێک‌دان و تاروما‌ری کردن.

جا به‌م شیوه‌یه‌ش ده‌ست پێ‌ده‌کات:

﴿ بسم الله الرحمن الرحیم ﴾ ۱: الحمد لله الذی له‌ مافی السموات و مافی الأرض ﴿ گشت سوپاس و ستایشیکێ شی‌او، ته‌نها بۆ ئه‌و خوایه‌ که‌ هه‌رچی له‌ ئاسمانه‌کان و، له‌ زه‌ویدا به‌هه‌ر هی ئه‌وه‌

بلی و ربی لتبعثن ثم لتنبئن بما عملتم و ذلك على الله يسير).

قیامت دیت و، هه موو که سیش به یی

کاری خوی پاداشت دهریته موو:

۳: وقال الذين كفروا لا تأتينا الساعة ﴿٣﴾ و ئەوانەى خواهناس و بى پروا بوون و نكولى زیندوو بوونه و بیان ده کرد و تیان: هه رگیز رۆژى قیامتەمان بۆنایه، واتە: به هیچ شێوەیهك قیامت نییه! ﴿٤﴾ قل بلى و ربى لتأتينكم عالم الغيب ﴿٤﴾ ئەى پیغه مبهەر! بلى: بەلى سۆیندم به پەرورە دگارىم هه ر بۆتان پيش دیت، له لایه ن خواى زانای گشت نادیار ﴿٥﴾ لا يعزب عنه مثقال ذرة في السموات ولا في الارض ﴿٥﴾ كه به ئەندازەى تۆز قالىك شتى لى و ن نابى، نه له ئاسمانه كان و نه له زه ویدا ﴿٦﴾ ولا اصغر من ذلك ولا اكبر ﴿٦﴾ وه نه بچووكتر له زه ره و، نه گه و ره تریش لى ﴿٧﴾ الا فى كتاب مبين ﴿٧﴾ مه گه ر ئەوه هه موو له ناو نامه يه كى روونكه ره وه (لوح المحفوظ) دا لای پەرورە دگار نووسراوه و هه لگى راوه ﴿٨﴾ ۴: ليجزى الذين آمنوا و عملوا الصالحات ﴿٨﴾ تا پاداشى ئەوانه بداته وه بڕوايان هه ناوه و ئاكارى كرده وه چا كه كانيان ئەنجام داوه ﴿٩﴾ أولئك لهم مغفرة و رزق كريم ﴿٩﴾ بۆ ئەمانه له به هه شتدا لى بووردن و رزق و رۆژى چاك هه يه ﴿١٠﴾ ۵: والذين سعوا في آياتنا معاجزين ﴿١٠﴾ ئەوانه ش كه هه رچى له تواناياندا به به ختى ده كەن بۆ پووجه لكرده وهى ئايه ته كانمان به مه به ستى هه له اتنيان له ده ستمان. ﴿١١﴾ أولئك لهم عذاب من رجز أليم ﴿١١﴾ بۆ ئەوانه هه يه سزايه ك له به دترين جوړى سزای به ئيش. ﴿١٢﴾ ۶: ويرى الذين أوتوا العلم ﴿١٢﴾ و ئەوانه ش كه له زانيارى به ش دراو ن له لایه ن خواوه، واتە: له خاوه ن نامه كان و هاوه لانی په يامبه ر ﴿١٣﴾ سور ئەزانن ﴿١٣﴾ الذى أنزل إليك من ربك هو الحق ﴿١٣﴾ ئەوهى كه بۆ تۆ ئار دراوه له لایه ن پەرورە دگارت ه وه هه ر ئەو راست و دروسته، واتە: ئەو نه فامانه نكولى زیندوو بوونه وه ئەكەن، كه چى خاوه ن زانسته كان به راست و دروستى ئەزانن ﴿١٤﴾ و يهدى إلى صراط العزيز الحميد ﴿١٤﴾ وه بۆرپى خواى خاوه ن ده سلات و سوپاسكراو (جن و ئاده مزاد) ريتوين ده كا.

حاشا كه ران له ژينى دواى مردن ده مكو ت ده كرين:

۷: وقال الذين كفروا ﴿٧﴾ ئەوانەى بى پروا بوون هه نديكيان به گالته كردن به زیندوو بوونه وه به هه نديكيان يان وت: ﴿٨﴾ هل ندلكم على رجل ينبئكم ﴿٨﴾ ئايا ده تانه وى پياويكتان نيشان بده ين هه و التان بداتى؟ (مه به ستیان په يامبه ر بسو) ﴿٩﴾ إذا مزقتم كل ممزق ﴿٩﴾ كاتى ئيوه مردن وله گۆره كانتانا رزين وهه پروون هه پروون كران

﴿١٠﴾ وله الحمد في الآخرة ﴿١٠﴾ سوپاسى شياو له رۆژى دوايشدا هه ر بۆ ئەوه، نه ك كه سيكى تر. ﴿١١﴾ وهو الحكيم الخبير ﴿١١﴾ هه ر ئەويشه هه ميشه كارجوان و كار رهنگين، هه رچى ئەكات زۆر جىي خۆيه تى وه ئەويشه زۆر پيش ئاگا ده ر باره ي كارو كرده وهى دروستكراوه كانى ﴿١٢﴾ ۲: يعلم ما يلج في الأرض وما يخرج منها وما

ينزل من السماء وما يعرج فيها ﴿١٢﴾ هه رچى ده چيته ناو جه رگه ي زه وىي، وهك باران و شتى تر وه هه رچيش لىي ديت هه رى وهك ئاو و شتى تر، وه هه رچيش له ئاسماندا ديت هه خوارى، وهك فريشته و باران و بروسكه و شتى تر وه هه رچيش لىيه وه سه ره كه وى و به رز ئەبيته وه وهك فريشته و كرده وهى به نده كان و شتى تر، ئەوخوايه پىي ده زانى وبه ئاگايه ﴿١٣﴾ وهو الرحيم الغفور ﴿١٣﴾ ئەويشه بۆخوشى زۆر ميه ره بان و! زۆر لىبوورده يه! جاپاش مللانيي كافره كان ده ر باره ي زیندوو بوونه وه، خواى له كارزان له سى جيگای قورئاندا فه رمان به پيغه مبه ر ده دا سويند به پەرورە دگارى ده خوات كه زیندوو بوونه وه راسته و پيش ديت.

يه كه م: له سووره تى (يونس) دا ئايه تى: (ويستنبئونك أحق هو قل إى و ربى إنه لحق و ما أنتم بمعجزين).

دووه م: له م سووره ته دا: (و قال الذين كفروا..)

سييه م: له سووره تى (تغابن) دا: (زعم الذين كفروا أن لن يبعثوا قل

۱۱: أن اعمل سابغات وقدر في السرد ﴿١﴾ بېمان گووت: كه هه موو جوړه زړییه کی بالاپوش و، تاس کلاویک (به ئالقه چنراو) و نه ندازه گیر، دروست بکه بو کاتی جهنگ و خو پاراستن له جهنگ، وایشبن که هیچ تیریک نه یان شکینی وکونیان تن نه کات ﴿٢﴾ واملوا صالحا ﴿٣﴾ پېشمان گووتن: کاری چاک بکه، واته: ده بی هه موو

وبوونه وه گل ﴿٤﴾ انکم لفی خلق جدید ﴿٥﴾ که ئیوه بو جاریکی تر، سر له نوئی دروست ده کرینه وه و زیندوو ده بنه وه؟ ﴿٦﴾ ۸: أفتری علی الله کذبا أم به جنة ﴿٧﴾ نازانین ئاخو به دهست نه نقهست درو له سر خوا دهکا!؛ یان شیتته؟ چونکه - به لای نه وانه وه - قسه ی وانه بی یه کی له دوو که سه بیکات، نه گینه پیایو ژپرو راستگو نه و قسه یه ناکا! ﴿٨﴾ بل الذین لا یؤمنون بالآخرة فی العذاب والضلال البعید ﴿٩﴾ نه خیر هه رگیز موحه ممه د نه درو دهکا وه نه شیتته، به لکو نه وانه ی واپروایان به پاشه روژ نییه، له ناو سزاو سه رلیشوا و بییه کی دوور له هق و رینمایي دان. ﴿١٠﴾ ۹: أفلم یروا إلى ما بین أیدیهم وما خلفهم من السماء والأرض ﴿١١﴾ ئایا - نه وانه - سه یریکی پېشه وه و پاشه وه ی خو یانیان نه کرد، تا ببینن ویزانن خوا چی دروست کردوه له ئاسمان و زه ویدا؟ بوته وه ی توانا و ده سه لاتی نه ویزانن، وه که له جیگایه کی ترده نه فهرموئ: (والسما بیناها باید ونا لموسعون، والأرض فرشناها فنعلم الماهدون) ۵۱/۴۷-۴۸. ﴿١٢﴾ ان نشأ نخسف بهم الأرض ﴿١٣﴾ نه گهر بمانه وئ زه وئی به وانیشه وه ده ی به یینه خواری ﴿١٤﴾ او نسفط علیهم کسفا من السماء ﴿١٥﴾ یان بمانه وئ چه ند پارچه سزایه بخه ین به سه ریاندا، ده ی خه ین به سه ریاندا. ﴿١٦﴾ ان فی ذلک لآیه لكل عبد منیب ﴿١٧﴾ بی گو مان له وده سه لاتده به لکه یه کی هره گه وره هه یه - له سه ده سه لاتی خوا له سه زیندوو کردنه وه بو هه به نده یه ک بیه وئ بو لای خوا بگه ریتته وه واته: ئاسمان و زه وئی به وه هه موو یاسا قه شه نگه یانه وه ده بنه به لکه ی زیندوو بوونه وه و هاتنی روژی دوا یی، چونکه که سیك بتوانی نه وکاره گرنگانه نه نجام بدا، نه ی چو ن ناتوانی مردوان زیندوو بکاته وه...؟! له کاتیکا: (لخلق السموات والأرض أكبر من خلق الناس ولكن أكثر الناس لا یعلمون) دروست کردنی ئاسمانه کان و زه وئی مه زنتره له دروست کردنی مه رد به لام زو رتر خه ک نازانن.

خوا زیده به شیکی به داوود دا:

۱۰: ولقد آتینا داود منافضلا ﴿١﴾ سویند به خوا ئیمه له فزل و به هره ی خو مان نیعمه تیکی فراوانمان به (داوود) دا، واته: کردمانه په یامبه رو زه بوورمان دایه ﴿٢﴾ یا جبال أو بی معه والطیر ﴿٣﴾ به کیوه کانیشمان گوت: ! ئیوهش له گه ل داووددا یه کده نگین و گشت پیکه وه ته سیبحات بکه، واته: نه و که ته سیبحاتی خوا ی کرد، هه روا ئیوهش نه ی په له وره کان! له گه لیابن، وه که نه فهرموئ: (إنا سخرنا الجبال معه یسبحن بالعشی والأشراق) ۳۸/۱۸. ﴿٤﴾ وأنا له الحدید ﴿٥﴾ و ئاسنیشمان بو نه رم کرد، به ئاره زووی خو ی چو نی ویستبا کاری پئی نه کرد، بی نه وه بیخاته ناو کووره ی ئاگره وه

أَفَتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَمْ بِهِ جِنَّةٌ بَلِ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ فِي الْعَذَابِ وَالْأَصْلِلِ الْبَعِيدِ ﴿١﴾ أَفَلَمْ يَرَوْا إِلَى مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ مِنْ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِنَّ شَأْنًا خَفِيفٌ بِهِمْ ﴿٢﴾ أَلْأَرْضُ أَوْشَقُطٌ عَلَيْهِمْ كَسَفَاءِ السَّمَاءِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّكُلِّ عَبْدٍ مُنِيبٍ ﴿٣﴾ وَلَقَدْ آتَيْنَا دَاوُدَ مِنَّا فَضْلًا يَنْجِي آلَ أَبِي مَعَّةَ وَالطَّيْرَ وَالنَّارَ الْحَدِيدَ ﴿٤﴾ أَنْ أَعْمَلَ سِيفًا وَقَدَّرَ فِي السَّيْرِ وَأَعْمَلُوا صَلَاحًا إِنِّي بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٥﴾ وَلِسُلَيْمَانَ الرِّيحَ غُدُوًّا شَرْوًّا وَرَوْحًا شَهْرًا وَأَسْلَمْنَا لَهُ الْغَنَاقَ وَالْقَطْرَ وَمِنَ الْجِبِّ مَنْ يَعْمَلُ بَيْنَ يَدَيْهِ يُدْنِ رَبُّهُ وَمِنْ يَرْجِعُ مِّنْهُمْ عَنْ أَمْرٍ نَّأَذِقُهُ مِنْ عَذَابِ السَّعِيرِ ﴿٦﴾ يَعْمَلُونَ لَهُ مَا يَشَاءُ مِنْ مَّحْرِبٍ وَتَسْجِيلٍ وَحِفَانٍ كَالْجَوَابِ وَقُدِّرَ رَأْسُ سَيْتٍ أَعْمَلُوا أَلْ دَاوُدَ شُكْرًا وَقَلِيلٌ مِّنْ عِبَادِيَ الشَّاكِرُ ﴿٧﴾ فَلَمَّا قَضَيْنَا عَلَيْهِ الْمَوْتَ مَا دَلَّهُمْ عَلَى مَوْتِهِ إِلَّا دَابَّةُ الْأَرْضِ تَأْكُلُ مِنْسَأَهُ فَلَمَّا خَرَّ تَبَيَّنَتِ الْجِنَّ أَنْ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ﴿٨﴾ الْغَيْبِ مَا لِيُثَوِّفِي الْعَذَابِ الْمُهِينِ ﴿٩﴾

کاره کانتان چاک بن گوپرایه لی خوا بن، له به رامبه ر نه وه هه موو چاکه یه وه ﴿١﴾ انی بما تعملون بصیر ﴿٢﴾ به راستی من به کاری ئیوه بینام وچاودیر تانم.

به لی خوا بهش و به هره یه کی زو ری به خشی به داوود - علیه الصلاه والسلام - : پېغه مبه راییتی و توانا وده سه لات و پاشایه تی و، سوپایه کی زو رو پرچه ک و، دهنگ وئاوازیکی خو ش و سازگار، که هه موو کات چپاسه ربه رزه کان له گه لیا (سبحان الله) یان ده گوته وه، بالنده کانیش له ئاسماندا راده وه ستان و گو ییان بو ده گرت! . له (فتح الباری/ کتاب فضائل القرآن ۹/۹۲، وله موسلیم/ کتاب صلاة المسافرين ۱/۵۴۶) هه ردووده لیئ: شه ویک پېغه مبه ر ﴿٣﴾ گوئی له دهنگه خو شه که ی (نه بوو مووسای نه شعهری) یه وه بوو، وه ستاو گوئی بو گرت و فهرمووی: (لقد أوتی مزارا من مزامیر آل داود) به راستی دهنگ وئاوازیکی له دهنگ وئاوازه که ی خانه واده ی داوود پئی دراوه.

بەش و بارەتی سولەیمان:

ئینجا نۆبەى ژماردنى بەهرەکانییەتى بەسەر سولەیمانی کۆری داوودەو، —علیه السلام— وئەفەرمووی: ﴿ ۱۲: ولسیمان الريح غدوها شهر ورواحها شهر ﴾ بۆ سولەیمانیش (با)مان رام کرد، تەنیا لەتاقى بەیاناندا مانگە رێبەکی دەپری و، ئیوارانیش رێی یەك مانگ دەرویی. (شیخ حەسەنى بەسرى) ئەلئیت: سولەیمان لە (دیمەشق) لەسەر تەختەكەى دائەنیشست و، نانی بەیانی ئەخوارد، ئەوجا هەلئەفری و، بۆ نێوەرۆش لە (إصطخر) نانی ئەخوارد، لەكاتیکا نیوان هەردووکیان مروقی تیزرەو بەیەك مانگ ئەوجا ئەى پری ﴿ وأسلنا له عين القطر ﴾ وە بۆ سولەیمان کانییەکی (مس)یشمان تاواندبوووە هەرچۆنى ئاسنمان بۆ داوود نەرم کرد، بەشیوەیەك وەك سەرچاوەى ئاو ئەرویشست و زۆر بەئاسانی هەموو شتیکی لی دروست ئەکرد ﴿ ومن الجن من يعمل بين يديه بإذن ربه ﴾ و لە جنۆكەش هەبوون بەفەرمانی خوا لەبەردەستیدا کاریان ئەکرد ﴿ ومن يزغ منهم عن أمرنا ﴾ وە هەر كەسێكیشیان لەفەرمانی ئێمە لای بدا دەرجی، واتە: بەگوێی ئێمەى نەكا ﴿ نذقه من عذاب السعير ﴾ سزای ئاگرى سوتینەرى پێ دەچێژن ﴿ ۱۳: يعملون له مايشاء من محاريب ﴾ سولەیمان چى دەویست لەكۆشكى بەرزو قایم ﴿ وتمايل ﴾ و جۆراو جۆرى كۆتەل و پەیکەربۆیان دەکرد، دیارە لەبەرنامەو شەریعەتى (داوود)دا ئەو پەیکەر و كۆتەلانە یاساغ نەبوو، وەك لە شەریعەتى ئیسلامدا حەرام و یاساغە ﴿ وجفان كالجواب ﴾ وە هەروا قاپ و دەفرى زل و گەورە، وەك حەوز كە لەشكرەكەى خۆراكى تیا ئەخوارد ﴿ وقدر راسبات ﴾ و چەندین تیانەو مەنجەلى گەورەى دابەسراو نەجولایان بۆ ئامادە ئەکرد ﴿ إعملوا آل داود شكرًا ﴾ وتمان: ئەى بنەمالەى داوود! سوپاسگوزارى بكەن لەبەرامبەر ئەو هەموو بەهرانەدا رشتووومە بەسەرتاندا ﴿ وقليل من عبادى الشكور ﴾ بەلام لەبەندەكانم كەمێکیان سوپاسگوزارن، واتە: دە ئیو و مەبن.

جنۆكە غەیب نازانى:

﴿ ۱۴: فلما قضينا عليه الموت ﴾ ئینجا پاش ئەو هەموودەسەلاتە كاتى بریاری مردنمان بۆ داو مرانمان ﴿ ما دلهم على موته إلا دابة الأرض تأكل منسأته ﴾ هیچ شتێك جنۆكەى ئاگادار نەکرد بەمردنى (سولەیمان) مۆرانە نەبیت كە داردەستەكەى دەخوارد ﴿ فلما حر تبيت الجن أن لو كانوا يعلمون الغيب ﴾ ئینجا پاش یەكسال كاتى سولەیمان رەتى بردو كەوت، ئەوكات ئاشكرا بوو

دەركەوت بۆ ئادەمى كە ئەگەر جنۆكە شتى نادياريان زانیبا وەك پرو پاگەندە وابوو ﴿ مالبثوا فى العذاب المهين ﴾ ئەوەندە لەو سزا قورس و پەست و کاریگەرەیدا نەئەمانەو! (ئیبین عەبباس) ئەلى: پاش سالىك ئەوجا پێیان زانى كۆچى دواى كردوو.

جیگا و شوینی خەلكى سەبا:

﴿ ۱۵: لقد كان لسبأ فى مسكنهم آية ﴾ سویند بەخوا جیگا شوینی گەلى (سەبا) لە (یەمەن)دا بەلگەیهكى مەزن بوو لەسەر دەسەلات و توانایی خوا، بۆ پاداشتدانەوێ چاكاران و، تۆلە دانى خراپكاران، چونكە ئەو گەلە كاتى سەپلەبى وخیانەتیان سەبارەت بە نیعمەتەكانى خوا كرد، خواش پەرەگەندەى كردن و ریشەى دەرھێنان ﴿ جنتان عن يمين وشمال ﴾ ئەو بەلگەیهش دوو باخى گەورە و زۆر قەشەنگ بوون، یەك لەلای راست و، ئەوى دى لای چەپەو پێمان بەخشیبوون، ئەبى چەندە دیمەنیکى جوان و سەر سۆرھینەرى بووبى، بەوشیوە خوا باسیان دەكات! (ئیبین كەسیر) ئەلى: ژنان زەمبیلەیان ئەنا بەسەریانەو و بەبن درەختەكانیا دەچوون، بى ئەو هیچ ئەزى تى ببینن میوەكە خۆى دەوێ و زەمبیلەكەى لی پەر ئەبوو، جێى باسە، شارەكەشیان كەوتبوو نیوان باخەكانەو ﴿ كلوا من رزق ربكم ﴾ وتمان: دە لە رزق و رۆزى پەرورەگارتان بخۆن ﴿ واشكروا له ﴾ و سوپاسیشى بكەن "لەبەرەبەر ئەو هەموو نیعمەت و خوشییەو پێى بەخشیون ﴿ بلدة طيبة ورب غفور ﴾ شارەكەتان شارێكى خوش و پاك و خاوی و، فێك و سازگار! وخواشتان پەرورەگاریكى خەتا پۆش و لیبووردەیه، بۆ هەر كەسێك پێ بزانی و سوپاسى بكات ﴿ ۱۶: فأعرضا ﴾ كەچى روویان لەفەرمانى خوا وەرگێرا ﴿ فأرسلنا عليهم سيل العرم ﴾ ئەوجا ئێمەش لافاوى بەندى وێرانكەرمان ناردە سەریان (دەرگای ئاسمانمان لی كێرنەو بووبە لێزمە، ئینجا بەستەكەیانى —سد مارب— وێران كردوو، ئەوسا دونیای لی پركێرنە ئاوو ژیانیان لی تێك چوو.

سەبارەت بە (سد العرم — سەدى مەئرب): (هەمەدانى) ئەلئیت: لەبەشى باشوورى خۆرئاوای (مەئرب)هەو، زنجیرە شاخێكى تێدا، بەرەو باكوورى خۆرەلات درێژ ئەبنەو، لەنیوان ئەو شاخانەدا شیوو دۆلیكى زۆر گەورە و فراوان هەیه. هەركات باران باریبا سیلاو لافاویكى زۆرى ئەو ناوچەیه لەوى خەر دەبووێو و دەرژایە شیوى (آدنه)و كە نزیکەى (۱۱۰۰) مەتر بەسەر دەریادا سەر ئەكەوت، جا ئەو ئاو كە بەرەو باكوورى خۆرەلات ئەرویشست ماوێ سى كاتر مێرىكى ئەما

له وداستانه ی (سه با) یه گه له لگه و نیشانه هه ن له سه ره ده سه لات و توانایی خوا، بۆ هه ره به نده یه کی خورآگرو سوپا سگوزار. مه به ست به م چیرۆکه ی (سه با) یه نه وه یه که خه لکانی دیکه ش هوشیار بن، سپله نه بن، نه گینا به لاکه ی (سه با) یان لی دووباره نه بیته وه.

بۆ (مأرب)، ئینجا له وێ تهنگه به ربیه که ده ست بێ تهکات، نیوان شاره که یه و تهنگه به ربیه که ده شتیکی شاخاوی (۳۰۰) میلی دوجا نه گریته وه، له دوا ییشدا له سالی (۱۸۴۳) زه وی ناسه کان نه وه ده یان دۆزیه وه وه سه لماندیان که رووداویکی ئاوا هه بووه. و بدله نام به جنتیه م جنتین ذواتی اکمل خمت و اتل و شی من سدر قلیل له جینی دوو باخه پرمیوه خو شه که، دوو باخی درکاوی به روو بووم تال، مازوو و میوه ی داری سیواک و دره ختی ته رفای بێ که لک، که می داری نه به گمان بۆ هیشتن که هه چیان که لکیان نه بوو ۱۷: ذلک جزیناهم بما کفروا به و شویه به پاداشمان دانه وه، چونکه ناشو کړو سپله و پێ نه زان بوون و هل نجازی الا الکفور ۱۸: ثایا ئیمه ش ته نها له سپله و نکو لیکار توله نه سینین، واته: توله مان ته نیا بۆ سته مکارانه ۱۸: وجعلنا بینهم و بین القرى التى بارکنا فیها قرى ظاهرة وه له نیوان ریگای نه وان و، نیوان گونده کانی شام - که فه رو پیتمان تی خستبوون - چهن د شارو گوندیکی ترمان له پال یه کتردا ئاوه دان کرد. واته: ولاته که یانمان ئاوه دان و پر به ره که ت و، پرله خه لک دروست کردبوو، هه رگیز هه ستت به چۆل نه ده کرد و قدرنا فیها السیر مه ودا ی نیوان شارو گونده کانیانمان به نه ندازه دانا، نه م گوند نزیک به نه وه گوند، به زووی مه ردمه که ی نه گه یشتنه ئاوه دانی و، خو اردونیان ده ست ده که وت سیروا فیها لالی وایاما آمین و پیمان وتن: ده به ناویاندا به شه وان و روژان، به هیمنی و، ئاسووده یی و، بێ ترس له دوژمن و برسیه تی و تینوویه تی برۆن و بگه رین ۱۹: فقالوا ربنا باعد بین أسفارنا که چی له باتی سوپا سگوزاری نه وه هه موو خو شی و نیعمه تانه دا، وتیان: په روهر دگاران! ماوه ی نیوانی شاره کانمان - له سه فه ردا - بۆ دوورتر که تا به چۆل و بیاباندا برۆین و تویشوو بۆ سه فه ره کانمان هه لگرین و سوودی بازرگانی وه رگرین و، هه ژاره کان بخه یه نه ژیر کار و ظلموا انفسهم وه به و کاره سته میان له خو یان کرد فجعلناهم احادیث ۲۰: ئینجا ئیمه یه ش کردماننه سه رگوزه شته و ده نگوباس و هه وال له ناوچه که داو "بۆیه کتریان نه گپرایه وه" و مزقناهم کل ممزق و به توندی ته فرو تونامان کردن و له یه کترمان دا برین، هه ر هۆزه یان که وته ناوچه و ولاتی که وه، بۆیه عه ره ب ده لی: یاخوا وه (سه با) و نازو نیعمه ته که ی نه وانتان لی بقه ومی، چونکه نه وان پاش نه وه هه موو ویرانکار یه یان ده سته یه کیان ئاواره ی (عو مان) بوون و، هه ر ده سته یه کیان که وته بن داریکی ولاتی شامه وه، (نه نسا) یه شیان چوونه مه دینه، (خزاعه) یه ش گه یشتنه (تیهامه) .. وه هه روه ها... (ئیبنی جه رین). ان فی ذلک لآیات لكل صبار شکور به راستی

لَقَدْ كَانَ لِسَبَإٍ فِي مَسْكِنِهِمْ آيَةٌ جَنَّتَانِ عَنْ يَمِينٍ وَشِمَالٍ كُلٌّ مِنْ رِزْقِ رَبِّكُمْ وَاشْكُرُوا لِلَّهِ بَلَدَهُ طَيِّبَةً وَرَبُّ غَفُورٌ ﴿١٥﴾ فَأَعْرَضُوا فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ سَيْلَ الْعَرِمِ وَبَدَّلْنَاهُمْ بِجَنَّتَيْنِ ذَوَاتِ أَكْمَلٍ خُمُودٍ وَأُتِلْ وَشَى مِنْ سِدرٍ قَلِيلٍ ﴿١٦﴾ ذَلِكُمْ جَزَيْنَهُمْ بِمَا كَفَرُوا وَهَلْ نُجْزِي إِلَّا الْكَفُورَ ﴿١٧﴾ وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ الْقُرَى الَّتِي بَنَرُكَ نَافِيَا قَرْيَ ظَهْرَةً وَقَدَرْنَا فِيهَا السَّيْرَ سِيرُوا فِيهَا لِيَالٍ وَأَيَّامًا آمِنِينَ ﴿١٨﴾ فَقَالُوا رَبَّنَا بَعْدَ بَيْنِ أَسْفَارِنَا وَظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ فَجَعَلْنَاهُمْ أَحَادِيثَ وَمَزَقْنَاهُمْ كُلَّ مُمَزَّقٍ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ ﴿١٩﴾ وَلَقَدْ صَدَقَ عَلَيْهِمْ إِلَهِشَ ظَنُّهُ فَاتَّبِعُوهُ إِلَّا فَرِيقًا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٢٠﴾ وَمَا كَانَ لَهُ عَلَيْهِمْ مِنْ سُلْطَانٍ إِلَّا لَنَعْلَمَ مَنْ يُوْمِنُ بِالْآخِرَةِ مِمَّنْ هُوَ مِنْهَا فِي شَكٍّ وَرَبُّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ حَفِيزٌ ﴿٢١﴾ قُلِ ادْعُوا الَّذِينَ زَعَمْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَا يَمْلِكُونَ مِنْفَالِ ذَرْوْهُمْ فَاَلْسَمُونَ وَلَافِي الْأَرْضِ وَمَا لَكُمْ فِيهِمْ مِنْ شَرِّكُمْ وَمَا لَهُمْ مِنْكُمْ مِنْ ظَهْرِ

شهیتان دیتی: شوینه که وتووێ وه راست گه را:

۲۰: ولقد صدق عليهم إبليس ظنه و بێ گومان گومانه که ی شهیتانیش به رامبه ره خوا نه ناسان وه راست گه را، چونکه وادای نابوو گومرایان بکات، وه که له جیگایه کدا ده فره رموی: (..ولأغوينهم أجمعين) ۳۹/۱۵. که چی توانی و سه رکه وت! فاتبعوه الا فریقا من المؤمنین جا ئیتر ده سته یه له بر واداره کان نه بێ، هه موو په یه ربویان لی کرد ۲۱: وماکان له علیهم من سلطان وه شهیتان هه یه ده سه لاتییکی به سه رباندا نه بوو الا لنعلم من یؤمن بالآخرة ممن هو منها فی شک به لام تا قییان ده که یه نه وه به شهیتان، بۆ نه وه که بزانیان و ده رکه وێ چ که سی بر وای به روژی دوا یی هه یه و، چ که سیکیش لینی دوودله و له گوماندا یه و ربک علی کل شی حفیظ و په روهر دگاری تو له سه ره هه موو شتی که پارێزه روو چاودێره و، به نیا زو نییه تیان نه زانی ۲۲: قل ادعوا الذين زعمتم

من دون الله ﴿۲۱﴾ - ئەى موحەممەد ﷺ - پېيان بلى: ئەوانەى وا پېتان
 وابوو كە خوان و ئەتان پەرستىن - جگە لەخوا - دەئىستا داوايان
 لى بكن با خىروخوشىتان بۆ فەرەھەم بېنن و، بەلاو نەھامەتتان
 لى دوور بخەنەوہ ﴿۲۲﴾ لا يملكون مثقال ذرة فى السموات ولا فى
 الأرض ﴿۲۳﴾ خو ئاشكراشە كە بە ئەندازەى مېروولە و وردىلەيك؛ يا

تكاكردن؟؟ ﴿۲۱﴾ قالوا الحق ﴿۲۲﴾ لەوہ لاما ئەلین: خوا ھەق و راستى
 فەرموو، واتە: ئىزنى شەفاعەتى دا بۆ كەسىك خۆى لىنى زارى بىت
 ﴿۲۳﴾ وهو العلى الكبير ﴿۲۴﴾ ھەر ئەويشە زۆر بلىندو پاىە بەرزى گەورە،
 ھىچ كەسىك بۆى نىيە دەست بخاتە كارىەوہ.

ئەوہى پىنى بلىت شەرىك، بۆ خوا نىيە:

﴿۲۴﴾ قل من يرزقكم من السموات والأرض ﴿۲۵﴾ بە بىتەرستەكان
 بلى: ئەى كى ئەناسماناندا رزق و رۆزى بە ئىوہ ئەدات "بە
 ھۆى بارانەوہ" وە لە زەوييەوہ بە ھۆى رووہ و دانەويلەوہ؟
 ﴿۲۶﴾ قل الله ﴿۲۷﴾ بلى: ھەرخواى تاك وتەنىاي بى ھاوبەش ﴿۲۸﴾ وإنا أو
 إياكم لعلى هدى أو فى ضلال مبين ﴿۲۹﴾ ئەوسا پېيان بلى: دلنباين
 ئىمەى موسلمانى يەكتاپەرستو، ئىوہى بىتەرست و ھاوہلدانەر،
 يەككىمان لەسەر ھىدايەت و رى راستىن، ياخود بە ئاشكر لە نىو
 گومراييدا رۆچووین؟ ئاى ئەمە چ وتەيەكى شىرىنە، چ ئوسلوپىكى
 بەرزە، ئەوخۆى چاك ئەزانى كە كى گومرايە، كەچى پىنى نالیت
 تۆ گومرايتو، من راستم، تا بەرامبەرەكەى زوو ھەلنەيەت و
 گویش بۆ ئامۆزگارىيەكانى بگرى ﴿۳۰﴾ قل لا تسألون عما أجرة
 ولا نسال عما تعملون ﴿۳۱﴾ پېيان بلى: ئىوہ بەرپرسىار نابن لە ھەر
 تاوانىك ئىمە بىكەين، وە ھەر وا ئىمەش لە بەرامبەر كەدەوہكانى
 ئىوہوہ بەرپرسىار نابىن "چاك بىت، يان خراپ، ديارە ديسان
 ئەمەيش ھەر زىادە لوتف و نەرم و نىانييە، بەرامبەر مروفى خراپ
 دەكرىت، تالە دەمى وتوو وئۆدا ھەلنەيەت ﴿۳۲﴾ قل يجمع بيننا ربنا
 ثم يفتح بيننا بالحق ﴿۳۳﴾ بلى: لىرە ھەر جور ئەبى با بى، رۆزى
 دىت پەرورەدگارمان ھەموومان كۆ ئەكاتەوہ، لەپاشان بەراستى
 و دادپەرورەرانە دادگايىمان دەكات ﴿۳۴﴾ وهو الفتح العليم ﴿۳۵﴾ ھەر
 ئەويشە لەو رۆژەدا پىيار بەدەست و زانا، بە كەدەوہى بەندەكانى
 خۆى ﴿۳۶﴾ قل أرونى الذين ألحقتم به شركاء ﴿۳۷﴾ پېيان بلى:
 ئادەى ئەوانەم نىشان بەدن كە ئىوہ كەدبووتانن بە ھاوبەشى خوا،
 تا بزائىم شىواى ئەوہ؟ ﴿۳۸﴾ كلا بل هو الله العزيز الحكيم ﴿۳۹﴾ نەخىر،
 وا نىيە ئەوان ئەى زانن، بەلكو ھەر خوا خۆى دەسەلاتدارو،
 زۆر كارجوانە.

خوا پىغەمبەرى بۆ ھەموو خەلك ناردوہ:

﴿۲۸﴾ وما أرسلناك إلا كافة للناس بشيرا ونذيرا ﴿۲۹﴾ ئىمە ھەر بۆيە
 تۆمان نارد ئەى موحەممەد! ﴿۳۰﴾ كە بۆ تەواوى خەلكانى جىھان،
 بىيەتە مۆژدەدەر و ترسینەر. ﴿۳۱﴾ ولكن أكثر الناس لا يعلمون ﴿۳۲﴾ بەلام
 زۆربەى مەردم نازانن ﴿۳۳﴾ ۲۹: وبقولون متى هذا الوعد إن كنتم

وَلَا تَنْفَعُ الشَّفَاعَةُ عِنْدَهُ إِلَّا لِمَنْ أَذِنَ لَهُ، حَتَّىٰ إِذَا فُزِعَ عَنْ
 قُلُوبِهِمْ قَالُوا مَاذَا قَالَ رَبُّكُمْ قَالُوا الْحَقُّ وَهُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ
 ﴿۲۴﴾ قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنْ رَبِّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلْ اللَّهُ
 وَإِنَّا أَوْ إِيَّاكُمْ لَعَلَىٰ هُدًى أَوْ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿۲۵﴾ قُلْ
 لَا تَسْأَلُونَنَا عَمَّا آجُرُونَنَا وَلَا تَسْأَلُنَا عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿۲۶﴾ قُلْ
 يَجْمَعُ بَيْنَنَا رَبُّنَا ثُمَّ يَفْتَحُ بَيْنَنَا بِالْحَقِّ وَهُوَ الْفَتَّاحُ الْعَلِيمُ
 ﴿۲۷﴾ قُلْ أَرُونِي الَّذِينَ أَهَقْتُمْ بِهِ شُرَكَاءَ كَلَّا بَلْ هُوَ اللَّهُ
 الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿۲۸﴾ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا كَافَّةً لِّلنَّاسِ
 بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿۲۹﴾
 وَيَقُولُونَ مَتَىٰ هَذَا الْوَعْدُ إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿۳۰﴾
 قُلْ لَكُمْ مِيعَادٌ يَوْمَ لَا تَسْتَعِجِرُونَ عَنْهُ سَاعَةً وَلَا تَسْتَغِيثُونَ
 ﴿۳۱﴾ وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَنْ نُؤْمِنَ بِهِ هَذَا الْقُرْآنُ وَلَا
 بِالَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَلَوْ تَرَىٰ إِذِ الظَّالِمُونَ مَوْقُوفُونَ عِنْدَ
 رَبِّهِمْ يَرْجِعُ بَعْضُهُمْ إِلَىٰ بَعْضٍ الْقَوْلَ يَقُولُ الَّذِينَ
 اسْتَضَعُوا الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا لَوْلَا أَنْتُمْ لَكُنَّا مُؤْمِنِينَ ﴿۳۲﴾

پرووشىك دەسەلاتيان نىيە، نە لەئاسمانەكان و، نە لەزەويدا، تا
 ھاوکارىتان بكن ﴿۲۱﴾ ومالهم فيهما من شرك ﴿۲۲﴾ وە لەدروستكردى
 ئاسمانەكان و زەويشدا ھاوبەشى خوا نەبوون ﴿۲۳﴾ وما له منهم من
 ظهير ﴿۲۴﴾ پالېشتى خوا نەبوون و يارمەتیشيان نەداوہ. ﴿۲۵﴾
 ولا تنفع الشفاعة عنده إلا لمن أذن له ﴿۲۶﴾ و تكاكدن لە لاى خوا
 -لەو رۆزى ناپەرەستى و، ترس و لەرزەدا- سودى نابى، نە بۆ
 پەرەسراوہكان و، نە بۆ پەرستىارەكانيان، چونكە لەناو دلە راوكى
 و بىزارىدا بوون، ئىستاش ھەپەساو و چاوہروانن تا بزائىن خوا
 مۆلەتى كى ئەدا بۆ تكاكدن و كىش تكا بكات؟ جا ئەو ھالەتە
 دژوارە ھەروا ئەمىنەتەوہ تەكاكار نابى، مەر بۆ كەسى خوا مۆلەتى
 بدا ﴿۲۷﴾ حتى إذا فزع عن قلوبهم ﴿۲۸﴾ تا ئەودەمەى كە سام وترس لە
 دلىاندا دادەمركى بەمۆلەتدان بە شەفاعەت بۆيان ﴿۲۹﴾ قالوا ماذا
 قال ربكم ﴿۳۰﴾ ئەوجا دەميان ئەكرىتەوہ لەناو يەكتردا ئەلین:
 ئاخۆ پەرورەدگارى ئىوہ چ پىيارىكى دا، چى وت سەبارەت بە

صادقین و ہاوبہ شدانہ رکان ٹہ لین: باشہ! ٹہ گہر ٹیوہ راست ٹہ کمن کہ بہ لینمان پی دہدن بہ سزای قیامت، دہ ٹہم بہ لینہ کہی ٹہ بیت؟ ۳۰: قل لکم میعاد یوم پییان بلی: روژی کہ بریارہ بہیہ کتر بگن لا تستأخرون عنه ساعة ولا تستقدمون نہ تاویک لیی دوا دہکون و، نہ تاویکیش لیی پیش دہکون۔

دہسہ لاتدارو و بی دہسہ لاتہ کانی دنیا دہکونہ ناخافتن:

۳۱: وقال الذين كفروا خوانه ناس و بی پرواکان وتیان لن نؤمن بهذا القرآن ولا بالذي بين يديه ٹیمہ ہرگیز باوہ نہ بہم قورٹانہ دہکین و نہ بہو کتیبانہش کہ لہ پیش ٹہوہہ بوون ولو ترى إذ الظالمون موقوفون عند ربهم و ٹہ گہر ببینی ٹہی موحمہ مہد! کاتی ستہ مکارہ کان لہ لای پەرورہ دگار یاندا "بؤ حیساب و کیتاب" راگیراون و وہستینراون یرجع بعضهم إلى بعض القول و قسہ دہلین بہیہ کترو، یہ کتر تاوانبار دہکون۔ واتہ: ٹہر ٹہو روژہٹ ٹہ ببینی، بی گومانہ رووداویکی زور گہورہٹ دہدیت ۱ بقول الذين استضعفوا للذين استكبروا ٹہوانہی کزو چہوساوہ بوون، بہ خوہہ زلزانہ کان ٹہ لین: ۱ لولا أنتم لکننا مؤمنين ٹہ گہر ٹیوہ نہ بوونایہ، بہ راستی ٹیمہ پروادار ٹہ بووین، واتہ: ہر ٹیوہ بوون چہواشہو سہر گہردانتان کردین" ۳۲: قال الذين استكبروا للذين استضعفوا ٹہوجا خوہہ زلزان و زوردارہ کانیش بہ چہوسینراوہ کان دہلین: ۱ نحن صدناکم عن الهدى بعد إذ جاءکم ۱ ثایا ٹیمہ بووین، ریمان لی کرتن و نہ مان ہیشت، بہریی راستدا برؤن دوا ٹہوکاتہی قورٹان ہاتہ لاتان؟! "نہخیر، وا نییہ وک ٹیوہ ٹہ لین: ۱ بل کتن مجرمین ۱ بہ لکو ٹیوہ ہر خوٹان گوناہبارو تاوانکار بوون ۳۳: وقال الذين استضعفوا للذين استكبروا ۱ وہ کزکراو چہوسینراوہ کان، بہ خوہہ زلزانہ کان و زوردارہ کان دہلین: ۱ بل مکر اللیل والنهار ۱ نہخیر، وا نییہ، بہ لکو فرت وفیلی شہوانہ روژہی ٹیوہ بوو ٹیمہشی سہر گہردان کرد ۱ إذ تأمرونا ۱ چونکہ ہر دہم فہرمانتان پی ٹہ کردین ۱ آن نکفر بالله ونجعل له أندادا ۱ کہ پروامان بہ خوا نہ بی و، چہند ہاوبہ شیکی بؤ دابننین! ۱ وأسروا الندامة لما رأوا العذاب ۱ وہ پہشیمانہی لہ دلیاندا ٹہشارنہوہ، کاتی سزاکہ دہبینن ۱ وجعلنا الأغلال في أعناق الذين كفروا ۱ وکوت و زنجیر ٹہکینہ ملی ٹہوانہ کافربوون بؤ زیادہ سزا ۱ هل يجزون إلا ما كانوا يعملون ۱ ٹہوہ مافی خوہانہ، ثایا مہ گہر ہرکس ہر بہ پنی کردہوہی خوئی سزا نادرئ؟ واتہ ستہم لہ ہیچ کس ناکری۔

خوشگوزہر انہ کانن رووبہ رووی پیغہ مہر ان دہوہستن:

۳۴: وما أرسلنا في قرية من نذير ۱ ہیچ پیغہ مہر یکمان نہ ناروہ لہ شاریکدا بیان ترسینئ ۱ إلا قال مترفوها ۱ مہ گہر خوشگوزہر انہ کانیان دہیانوت: ۱ إنا بما أرسلتم به كافرون ۱

قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا لِلَّذِينَ اسْتَضَعِفُوا أَنَحْنُ صَدَدْنَاكُمْ عَنِ الْهُدَىٰ بَعْدَ إِذْ جَاءَكُمْ بِبَلْ كُنتُمْ تَجْرِمُونَ ۱ وَقَالَ الَّذِينَ اسْتَضَعِفُوا لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا بَلْ مَكَرَ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ إِذْ تَأْمُرُونَنَا أَنْ نَكْفُرَ بِاللَّهِ وَنَجْعَلَ لَهُ أَنْدَادًا وَأَسْرُوا النَّدَامَةَ لَمَّا رَأَوُا الْعَذَابَ وَجَعَلْنَا الْأَغْلَالَ فِي أَعْنَاقِ الَّذِينَ كَفَرُوا هَلْ يجزون إلا ما كانوا يعملون ۱ وَمَا أَرْسَلْنَا فِي قَرْيَةٍ مِّنْ نَّذِيرٍ إِلَّا قَالَ مُتْرَفُوهَا إِنَّا بِمَا أُرْسِلْتُمْ بِهِ كَافِرُونَ ۱ وَقَالُوا أَنَحْنُ أَكْثَرُ أَمْوَالًا وَأَوْلَدًا وَمَا نَحْنُ بِمُعَذِّبِينَ ۱ قُلْ إِن رَّبِّي يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَن يَشَاءُ وَيَقْدِرُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ۱ وَمَا أَمْوَالُكُمْ وَلَا أَوْلَدُكُمْ بِالَّتِي تُقَرِّبُكُمْ عِندَنَا زُلْفَىٰ إِلَّا مَن آمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَأُولَٰئِكَ لَهُمْ جَزَاءُ الْوَفَىٰ بِمَا عَمِلُوا وَهُمْ فِي الْغُرُفَاتِ ءَامِنُونَ ۱ وَالَّذِينَ سَعَوْا فِي أَيْتِنَا مَعْجِرِينَ أُولَٰئِكَ فِي الْعَذَابِ مُحْضَرُونَ ۱ قُلْ إِن رَّبِّي يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَن يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَيَقْدِرُ لَهُ وَمَا أَنفَقْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَهُوَ يُخْلِفُهُ وَهُوَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ ۱

بی گومان ٹیمہ بہوہی پنی نیراون باوہر ناکہین و پہیامہ کہتان بہدرو دہزانی ۳۵: وقالوا نحن أكثر أموالاً وأولاداً ۱ وہ دہیانوت: ۱ ٹیمہ لہ ٹیوہ سامان و مندالی زورترمان ہیہ! ۱ وما نحن بمُعذِّبِينَ ۱ و ہرگیزیش ٹیمہ سزا نادرین ٹہر قیامت ہبی و راست بی، چونکہ خوا لیمان رازیہ، ہر بؤیہ ٹہو سامانہشی رشتوہ بہسہرماندا ۳۶: قل إن ربي يبسط الرزق لمن يشاء ويقدر ۱ پییان بلی: رزق و روژی پیوہریکی ہلہیہ بؤ چاکی و، خرابی مرو، چونکہ خواوہندم بؤ ہرکس سیک خوئی بیہوئی رزق و روژی فراوان ٹہکات، وہ بؤ ہرکس سیک بیہوئی کہمی ٹہکاتہوہ، ٹیتر ٹہوکسہ چاک بی، یان خراب ۱ ولكن أكثر الناس لا يعلمون ۱ بہلام زورہی خہلک نہینی کارہ کانمان نازانن ۳۷: وما أموالكم ولا أولادكم بالتي تقرّبكم عندنا زلفى ۱ وہ نہمال و، نہ مندالتان شغیک نین کہ ٹیوہ بہ ٹیمہوہ نزیک بکہنہوہ ۱ إلا من آمن وعمل صالحاً ۱ بہلام کہسیک پروایہکی راستہ قینہی ہیئابی

بکهره که خواهمان، په رستراو په رستیار، کو ته کاته وه، له پاشان بو لومۍ په رستیاره کان به فریشته کان ته لیت: ﴿أَهْلَاءَ إِيَّاكُمْ كَانُوا يَعْبُدُونَ﴾ ٤١: ثاځو رسته ته وانه بوون ئیوه یان ته په رست به فرمانی ئیوه بوو؟ دیاره پرسیارو وه لاهمه کیش هه ر بو ئیش پیگه یان دونیانه، وه له سووره تی (فرقان) دا نه فهرمووی: (أَأَنْتُمْ أَضَلَلْتُمْ عِبَادِي هَؤُلَاءِ أَمْ هُمْ ضَلُّوا السَّبِيلَ) ۱۷/۲۵. یاخود به (عیسا) نه فهرمووی: (أَأَنْتَ قُلْتَ لِلنَّاسِ اتَّخِذُونِي وَأُمِّي إِلَهَيْنِ مِنْ دُونِ اللَّهِ...) ۱۱۶/۵. ٤۱: قالوا سبحانك أنت ولينا من دونهم * ته وانیس ده لئین: خوايه! بی عیسی و پاک و خاوینی له هاویه ش هه ر بو تویه، هه ر توی گهره وه په رستراو دوستمان، نه که ته وان * بل کانوا یعبدون الجن * نه خیر، ته وان - به شی زوریان - جنوکه یان ته په رست، هه ر وه کو له م ثایه ته شدا هاتووه: (إن يدعون من دونه إلی إناشوا وإن يدعون إلی شیطانا مریدا) ۱۱۷/۴. اکثرهم بهم مؤمنون * و زوره یان به جننیه کان پروایان هی نابوو، واته: باوهریان کردبوو به وادهو به لئینیان * ٤۲: قالوا لا یملک بعضکم لبعض نفعا ولا ضرا * جا نه مروژه ی قیامه ته، هیچ که سیک له ئیوه ده سباری یه کتری نادهن و، خاوه نی هیچ قازانج و زیانی که نین بو یه کتر * ونقول للذین ظلموا * به وانه ش سته میان کردووه ته لئین: ﴿ذُوقُوا عَذَابَ النَّارِ الَّتِي كُنْتُمْ بِهَا تَكْذِبُونَ﴾ ده سزای ته و ناگره بچیژن که پرواتان پنی نه بوو و به دروژان ده زانی.

خوانه ناسان پیغه مبه ران تو مه تبار ده که ن:

٤٣: ﴿وَإِذَا تَلَّى عَلَيْهِمْ آيَاتِنَا بَيِّنَاتٍ﴾ هه ر که ثایه ته روونا که کانی ئیغه یان به سه را بخوینریته وه * قالوا ما هذا إلی رجل یرید أن یصدک عما کان یعبد آباؤکم * ده لئین: ته م پیاوه، (واته: موحه ممه د) هه ر پیاویکه ده یه وی له و شتانه ی باو باپیرانتان ته یان په رست ریتان لی بگری * وقالوا ما هذا إلی إفک مفتری * وتیشیان: ته م قورثانه (موحه ممه د) ته یلی: هه ر درویه کی هه لیه ستراوه له سه ر خوا * وقال الذین کفروا للحق لما جاءهم * و ته وانه ی که بی پروا بوون کاتی قورثانیان بو هات پییان وت: ﴿إِنْ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مِیْنٌ﴾ ته م قورثانه ببی و نه بی هه ر جادوویه کی ناشکرایه * ٤٤: وما آتیناهم من کتب یدرسونها * و ئیغه پیشتی هه ر کتیب و نامه مان نه دابوونی بیخویننه وه تا نکوولی بکه ن * وما أرسلنا إلیهم قبلک من نذیر * پیش له تویش هیچ ترسینه ریکمان بو نه نارده بوون تا له سزای خوا بیان ترسینی * ٤٥: وكذب الذین من قبلهم * و ته وانه ش له پیش مه که ییبه کانه وه بوون، هه روا په یامبه رانیان به دروژن داده نا! * وما بلغوا معشار ما آتیناهم * له کاتی که دا

و، کاری چاکی نه نجام دابی، ته نها پروای دامه زراوو کاری چا که نزیکتان ته کاته وه به خوا، نه مال و، نه مندال * فأولئك لهم جزاء الضعف بما عملوا * بو ته م که سانه له به رامبه ر کرده وه کانیانه وه پاداشتی دوو به رامبه ر هه یه * وهم فی الغرفات آمنون * له کو شک و ته لاره به رزو بلنده کاندا، به ئاسووده یی و خویشی ژیان ته به نه

وَيَوْمَ نَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا ثُمَّ يَقُولُ لِلْمَلَائِكَةِ أَهْلُوا لِيَأْكُرُوا كَأَنَّهُمْ يَعْبُدُونَ ﴿١﴾ قَالُوا سُبْحَانَكَ أَنْتَ وَلِسْنَا مِنْ دُونِهِمْ بَلْ كَانُوا يَعْبُدُونَ الْجِنَّ أَكْثَرُهُمْ بِهِمْ مُؤْمِنُونَ ﴿٢﴾ قَالُوا لِمَ لَا يَمْلِكُ بَعْضُكُم لِبَعْضٍ نَفْعًا وَلَا ضَرًّا وَقُولُوا لِلَّذِينَ ظَلَمُوا ذُوقُوا عَذَابَ النَّارِ الَّتِي كُنْتُمْ بِهَا تَكْذِبُونَ ﴿٣﴾ وَإِذَا تَلَّى عَلَيْهِمْ آيَاتِنَا يَتَّبِعُونَ قَالُوا مَا هَذَا إِلَّا رَجُلٌ يُرِيدُ أَنْ يَصُدَّكُمْ عَمَّا كَانَ يَعْبُدُ آبَاؤَكُمْ وَقَالُوا مَا هَذَا إِلَّا آفَاكُ مُفْتَرًى وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُمْ إِنْ هَذَا إِلَّا أَسْحَرُؤُنَا مِنَّا ﴿٤﴾ وَمَاءَ الْيَنْبُوتِ مِنْ كُتُبٍ يَدْرُسُونَهَا وَمَا أَرْسَلْنَا إِلَيْهِمْ قَبْلَكَ مِنْ نَذِيرٍ ﴿٥﴾ وَكَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَمَا بَلَّغُوا مَعْشَارَ مَا آتَيْنَاهُمْ فَكَذَّبُوا أَرْسِلْ فَنَكْفِ كَأَن نَكْبِرُ ﴿٦﴾ قُلْ إِنَّمَا أُعْطِیْتُكُمْ بِوَاحِدَةٍ أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ مَشْفِقِينَ فَرَدَدْتُمْ نَفْسَكُمْ وَمَا بِصَاحِبِكُمْ مِنْ حِجَّةٍ إِنْ هُوَ إِلَّا نَذِيرٌ لَكُمْ بَيْنَ يَدَيْ عَذَابٍ شَدِيدٍ ﴿٧﴾ قُلْ مَا سَأَلْتُكُمْ مِنْ أَجْرٍ فَهُوَ لَكُمْ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى اللَّهِ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ﴿٨﴾ قُلْ إِنْ رِیْ یَقْذِفُ بِالْحَقِّ عَلَی الْغُیُوبِ ﴿٩﴾

سه ر * ٣٨: والذین یسعون فی آیاتنا معاجزیسن * و ته وانه ش که بو په کخستنی ثایه ته کانی ئیغه هه ول ته دهن و ریگری خه لک ته که ن له ئیسلام و، واش ته زانن ته توانن له ده سه لاتی ئیغه هه لبین * أولئک فی العذاب محضرون * ثا ته وانه ثاماده ده کرین له سزادا * ٣٩: قل إن ربی یبسط الرزق لمن یشاء من عباده و یقدر له * پییان بلی: به راستی په روه ردگارم رزق و روژی ده به خشی بو هه رکه سیک له به نده کانی خوئی بیه وی، بو هه رکه سیکش خوئی بیه وی لپی که م ته کات * وما أنفقتم من شیء فهو یخلفه * ئیوه ش هه ر شتی ده به خشن له ربی خوا دا، ته وه خوا بوژان قهره بوو ته کاته وه و جیگایان بو پرته کاته وه * وهو خیر الرازقین * وه هه ر ته ویشه چاکترین روژی به خشه.

فریشته له قیامه تدا به رانته له په رستیاره کانیان ده که ن:

٤٠: ﴿وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا ثُمَّ يَقُولُ لِلْمَلَائِكَةِ﴾ بییر له و روژه

قورەيش لەچاۋ دەسەلاتى ئەوانەدا نەگە يىشتىبۇون بە دەيەكى ئەۋەي بەۋانمان دابۋو لەھىزو دەسەلات ۋمال ۋ سامان، كەچى ھەر لەناۋىش چوون! ﴿فَكذَّبُوا رَسُلِي فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ﴾ ئىنجا پەيامبەرەكانى منيان بەدرۈزن دانا، ئىيەش تۆلەمان لى سەندەنەۋە، جاجۇن بوۋ ئىنكارى من بۇيان بۇ سزادانىيان؟.

ھاۋەلەكەتان (موحەممەد ﷺ) ئىۋەكار نىيە:

﴿٤٦: قُلْ إِنَّمَا أَعِظُكُمْ بِوَاحِدَةٍ﴾ ئەي موحەممەد ﷺ بلى: من ھەر بەيەك وشە ئامۇزگاريتان ئەكەم ﴿أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ مِثْلِيَ وَفَرَادَى﴾ كە لەبەر خوا دوان دوان ۋ يەكە يەكە ھەستىن بەدلىسۇزى ھەول بەدن ۋ كار بىكەن ﴿ثُمَّ تَتَفَكَّرُوا﴾ پاشان بىر بىكەنەۋە تىفكرىن جانەۋ كاتە چاك دەزانن ﴿مَا بِصَاحِبِكُمْ مِنْ جُنَّةٍ﴾ كە ھەۋالەكەتان پەيامبەر ﷺ ھىچ شىتى تىدا نىيە، ۋەك ئىۋە ئەللىن! ﴿إِنْ هُوَ إِلَّا نَذِيرٌ لَكُمْ﴾ بەلكو ئەۋ ھەر ترسىنەرىكە بۇتان ﴿بَيْنَ يَدَيْ عَذَابٍ شَدِيدٍ﴾ ۋ دەيەۋى لەبەرەمبەر سزايەكى زۆر توندوقورسى رۇزى قىامەت بىدارتان بىكات، چونكە يەكەم نىشانەى رۇزى دوايى، ھاتنى ئەۋ پىغەمبەرەخۋىەتى.

بى پارەۋو پوۋل ۋ تەماحىك، دىنتان بىرادەگەيەنم:

﴿٤٧: قُلْ مَا سَأَلْتُكُمْ مِنْ أَجْرِ فَهَوْلَكُمْ﴾ بلى: من ھىچ پاداش ۋ كرئىكەم لىتان ناۋى، واتە: من لەبەرەمبەر راگەياندىنى ئىسلامەكەمدا ھىچ كرئى ۋ دونىايەكەم لە ئىۋەناۋى ﴿إِنْ أَجْرِي إِلَّا عَلَى اللَّهِ﴾ پاداشت ۋ كرئى من تەنھا لەسەر خۋايە ﴿وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ﴾ ۋە ھەر ئەۋ بۇ خۋى بەسەر ھەموو شىتىكا ئاگادارە ﴿٤٨: قُلْ إِنْ رَبِّي يَقْذِفُ بِالْحَقِّ﴾ بلى: بەراستى پەرۋەردىگارى من ھەق دەھاۋى بەروۋى ناھەقداد پوۋچەلى ئەكەتەۋە ﴿عَلَامُ الْغُيُوبِ﴾ ئەۋ زاناي نادىارە، واتە: لەتەۋاۋى نەيىنى ۋ نادىارەكان بەئاگايە ۋ، ھىچ شىتىك لەۋ نادىار نىيە ﴿٤٩: قُلْ جَاءَ الْحَقُّ وَمَا يُبْدِي الْبَاطِلُ وَمَا يَعِيدُ﴾ پىيان بلى: ھەق ۋ راستى (ئايىنى يەكخۋاپەرستى) ھات ۋ دەرەكەۋت، ۋە پوۋچ ۋ بەتالىش (ئايىنى شىرك) رۇشت ۋ ناگەرپتەۋە، ﴿٥٠: قُلْ إِنْ ضَلَلْتُ فَإِنَّمَا أَضِلُّ عَلَى نَفْسِي﴾ بلى: ئەگەر رىم ھەلە كردييت، ئەۋە ھەر بۇخۇم رىم ھەلە كر دوۋە، واتە: زىانەكەى ھەر بۇ خۇم دەبىيت ﴿وَإِنْ اهْتَدَيْتَ فِيمَا يُوحَىٰ إِلَيَّ﴾ خۇ ئەگەر رىگاي راستم دۇزىيىتەۋە، ئەۋە بەھۋى ئەۋەۋە بوۋە كە پەرۋەردىگارم ۋەحى بۇ كر دوم ﴿إِنَّهُ سَمِيعٌ قَرِيبٌ﴾ چونكە بەراستى ئەۋ ئەۋايە، نرىكە، واتە: ئەۋايە بۇ گوفتارى من ۋئىۋە، لىشمانەۋە زۆر نرىكە ﴿٥١: وَلَوْ

تَرَىٰ إِذْ فَرَغُوا فَلَا قُوَّةَ﴾ ئەگەر بىيىنى كاتى زىندو دەرپنەۋەۋو دەشلەۋىن، شىتىكى گەرۋە ناھەموار دەيىنى ﴿وَأَخَذُوا مِنْ مَّكَانٍ قَرِيبٍ﴾ ئىنجا لە جىگايەكى نرىكدا لەگۆرەكەيان دەگىردىن ۋ دەبرىن بۇ ناۋا ئاگر ﴿٥٢: وَقَالُوا آمَنَّا بِهِ﴾ ئەۋجا كە ھەر سزاكەيان چاۋكرد، دەللىن: باۋەرمان بە موحەممەد ھىنا ﴿وَأَنَّىٰ لَهُمُ التَّنَاضُوتُ مِنْ مَّكَانٍ بَعِيدٍ﴾ ۋچۇن بۇيان ھەيە پىنگەيەك، واتە: تەنھا دونيا جىي باۋەرھىنان بوۋ، ئەمرۋ لەۋە دور كەۋتوۋنەتەۋەۋو ئىستاقىامەتە ۋ كاتى باۋەرھىنان بە سەرچوۋ؟ ﴿٥٣: وَقَدْ كَفَرُوا بِهِ مِنْ قَبْلُ﴾ ۋبەراستى لەپىشەۋە -كەدەرەفتى باۋەرھىنان بوۋ- باۋەرپان پىي نەھىنا ﴿وَيَقْذِفُونَ بِالْغَيْبِ مِنْ مَّكَانٍ بَعِيدٍ﴾ ۋە لە دورۋەرە زارىان لەنادىار دەدا، واتە: دەيانۋت: زىندوۋوۋونەۋە ۋبەھەشت ۋئاگر نىيە! ﴿٥٤: وَحِيلَ بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ مَا يَشْتَهُونَ﴾ ۋە سەرەنجام تەگەرە دەخرىتە نىۋان ئەۋان ۋ، ئەۋەى ئارەزوۋى دەكەن لەۋەر گىرانى ئىمان لىيان، واتە: ھەر كە مردن، رىگا نادىن باۋەر بىنن ﴿كَمَا فَعَلَ أَشَاعُهُمْ مِنْ قَبْلُ﴾ ھەرۋەكو ھاۋشىۋەكانىشيان بەرلە خۇيان بەۋ دەرەچوۋن، ئەمانىش پاش لەدەستدەرچوۋنى سات ۋ كات، ئەۋسا باۋەر دەھىنن، بەلام ھىچ كەلكى نابى بۇيان ﴿إِنَّهُمْ كَانُوا فِي شَكٍّ مُرِيبٍ﴾ چونكە بەراستى، دەرپارەى زىندوۋوۋونەۋە، لىپرسىنەۋە، ئەۋانىش ۋەك ئەمان لەگومانىكى دژوارو گومان ھىنەردا بوۋن!!.

سوپاسى بىپايانم بۇ پەرۋەرنەدى جىھانىيان، كە يارمەتى دام بۇ تەۋاۋ كرىنى تەفسىرى سۈرەتى (سەبە).

سۈرەتى (فاتىر)

مەككەيىيە (۴۵) ئايەت

بەناۋى خۋاى بەخشندەى مېھربان

ئەم سۈرەتى (فاتىر) لە مەككەدا -كەمى پىش كۇچى پەيامبەر ﷺ بۇ مەدىنە- ھاتۇتە خۋارى، ئەمىش ھەر بەۋ شارپىگەيەدا دەجىت كە سۈرەتە مەككەيىيەكانى دى پيا دەچن، بانگەشە بۇيەكتاپەرستى ۋ تاك ۋ تەنبايى خوا ئەكا، راستكردەۋەى چەندىن بەلگە لەسەر بوۋنى خۋاى بالا دەست ۋ تاك ۋ تەنبايى، بۇ تىكشكانى قەلاۋ بىكەكانى شىرك ۋ موشرىكىن، ۋ ھەلنان لەسەر پاككردەۋەى دلەكان لەپەۋشتە پەستەكان ۋ، خۇ ئارايىشكان بەخۋوۋ رەۋشتە بەرزەكان.

* باسى دەسپىكردى سەرەتاي ژيان ئەكات، كە لە لايەن بەدېھىنەرى بوۋنەۋەرەۋە سەرچاۋى گرتوۋە، پاشان ھىنانەۋەى

چندان به لکه لهم دونیایه دا له سهر گونجانی زیندوو بوونه وه،
بۆنمونه: زهویی پاش مردنی ته بووریتته وه، روواندن وسه وز بوونی
جوړاوجوړی دانه ویله و میوه و گیاه رووه.. هاتنی شه وو روژ،
به دوا یه کدا، ئینجا مروف هه له نوتفه وه تا ده بیته خوینپاره و،
گوشت پاره، ئیسک، هیئانی گوشت به سهر ئیسکه کاند.. ته وسه

توانایی خوی کار درست:

﴿بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: الحمد لله فاطر السموات والارض﴾
سوپاس و ستایش و شوکرانه هه بوخوی به دیه پنه ری ئاسمانه کان
و زهویی، که به جوانترین شیوه بی ته وهی له پیشه وه بناغه یه کیان
بووبی دای هیئان ﴿جاعل الملائكة رسلا﴾ بگیری فرشته کان
به نیردراو بو که یاندنی په یامی خوی به په یامبه ران ﴿اولی اجنة
مثنی و ثلاث و رباع﴾ فرشته کانی خاوه نی دووبال و سی بال و
چوار بال، له ئاسمانه وه به و بالانه به ره رووی زهویی دین و
ته گه رینه وه. واته: خاوه توانی یه کی وهان، هه چونی بیان وهی
کار بکه نه یکن. پیشه و (موسلم) له (ئیین مه سعود) وه ته لیت:
﴿إن النبی ﷺ رأى جبریل فی صورته له ستماء جناح﴾، واته:
به راستی پیغه مبه ر ﷺ جو بریلی له سوورته و دیمه نی خویا دیت،
که خاوه نی شه ش سته بال بوو. ﴿یزید فی الخلق ما یشاء﴾
خوی هه شتیکی هه ز لی بکا له دروستکردنی بال بو فرشته کان و،
هه رچی تر زیادی ته کات ﴿إن الله علی کل شیء قدير﴾ چونکه
به راستی خوا به سهر هه موو شتیکیا به توانی به ﴿۲: ما یفتح الله
للناس من رحمة فلا ممسک لها﴾ خوا هه نیمه تیک بنیری،
هیچ راگریک نییه بوی و که سیک ناتوانی گالهی بداونه هیئلی ﴿وما
یمسک فلا مرسل له من بعده﴾ هه رچیش راگری و بیه وی نه بیته،
شه و هیچ که سیک ناتوانی له دهستی ده رکاو به رلای بکات له
دوا ی خوی، جائه م نایه ته ی: ﴿وان یمسک الله بضر فلا کاشف
له الا هو وإن یردک بغیر فلا راد لفضله..﴾ ۱۰/۱۰۷ هه ته و راستیه
دوو پات ده کاته وه. ﴿وهو العزیز الحکیم﴾ هه ته ویشه زور به
دهسه لات، زور کار جوان وه موو شتی له جیی خویا ته کات و،
هیچ که سیش ناتوانی نه هیئلی ﴿۳: یا ایها الناس اذکروا نعمة الله
علیکم﴾ ته ی خه لکینه! هه رده م یادی نیمه ته وچاکه ی خوا
بکه نه به سهر تانه وه ﴿هل من خالق غیر الله﴾ ناخو بیجگه له خوی
به دیه پنه ریک هه یه؟ ﴿یرزقکم من السماء والارض﴾ بزیوی و
روزی تان بدا له ئاسمان و زهویا؟ ﴿لا إله الا هو﴾ بیجگه له
خوی هیچ په رسراویکی هه ق نییه ﴿فانی توفکون﴾ جا ئیتر
چون لاده درین له یه کخوا به رستی بو په رستنی فره خوا به رستی وله
راسته ری چه واشه ده بن؟.

پیغه مبه رانی بهر له توشیان به دروژن دانان:

﴿۴: وإن یکذبوک فقد کذبت رسل من قبلک﴾ ته گه ته مانه ش
تو به دروژن بزائن! بی تاقه ت مبه، چونکه په یامبه ریکی زوریش

قُلْ جَاءَ الْحَقُّ وَمَا يُدْعِي الظُّلُمَاتُ وَمَا يُعِيدُ ﴿۱﴾ قُلْ إِنْ ضَلَلْتُ
فَأَنَا أَضِلُّ عَلَى نَفْسِي وَإِنْ أَهْتَدَيْتُ فِيمَا بُوِحِيَ إِلَيَّ رَفِئْتُ،
سَمِيعٌ قَرِيبٌ ﴿۲﴾ وَلَوْ تَرَى إِذْ فَرَغُوا فَلَا قُرْبَتَ وَأُخِذُوا مِنْ
مَكَانٍ قَرِيبٍ ﴿۳﴾ وَقَالُوا آمَنَّا بِهِ وَأَنَّى لَهُمُ التَّنَاقُشُ مِنْ
مَكَانٍ بَعِيدٍ ﴿۴﴾ وَقَدْ كَفَرُوا بِهِ مِنْ قَبْلُ وَيَقْدِرُونَ
بِالْغَيْبِ مِنْ مَكَانٍ بَعِيدٍ ﴿۵﴾ وَجِئِلَ بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ مَا يَشْتَهُونَ
كَأَفْعِلَ بِأَشْيَاءِهِمْ مِنْ قَبْلُ إِنَّهُمْ كَانُوا فِي شَكٍّ مُرِيبٍ ﴿۶﴾

سورته قاف

بسم الله الرحمن الرحيم

الْحَمْدُ لِلَّهِ فَاطِرِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ جَاعِلِ الْمَلَكِئِكَةِ رُسُلًا أُولَى
أَجْنِحَةٍ مَثْنَى وَثُلَاثَ وَرُبْعَ زَيْدٍ فِي الْخَلْقِ مَا يَشَاءُ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ
شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿۱﴾ مَا يَفْتَحُ اللَّهُ لِلنَّاسِ مِنْ رَحْمَةٍ فَلَا مُمْسِكَ لَهَا
وَمَا يُمْسِكُ فَلَا مَرْسِلَ لَهُ مِنْ بَعْدِهِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿۲﴾ يَا أَيُّهَا
النَّاسُ اذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ هَلْ مِنْ خَلْقٍ غَيْرِ اللَّهِ يَرْزُقُكُمْ
مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَانْتَظِرُوا قُرْآنَهُ

گیان به به را کردنی و ته کلیف و مافه کانی..

* جیاوازییه کی زور له نیوان باوه ردارو بی باوه ردا هه یه؛ ئیماندار
بینایه و، خاوه ناس نابینا.

* چه ند جوړ میوه ی جیاواز له تام و رنګ و فیتامینا، تاده می
و جموجول و کاره کانی، هورپی له گه ل جیاوازی رنګو شکلی کیوو
به رده کان له نیوان سپی و رهش و سووردا.. هه مووشیان پر به ده م
شایه تی ددهن به گه وره یی و دهسه لاتی خوی کار جوان.

* جینشینکردنی ئومه تی په یامبه ر ﷺ له جیی ئومه تانی ترداو؛
خه لاتکردنی به به رزترین و پیروزترین په یامی ئاسمانی، پاشان
دابه شبوونی تاده مزاد به سی بهش: ئاکارچاک، که مته رخه م وګوی
نه ده ر، پیشرکیکار بو ته نجامدانی کاره چاکه کان.

* کو تاییشی به سهر نه شتکردنی هاو به شدانه رکان دیت.

زیندوو کردهوه، دواى مردنى و وشکبونی ﴿ کذلک النشور ﴾
 دیاره زیندوو بیونه وه و ژیانده وهی مردووه کانیش هه ژاویه، واته:
 ئه و خوایه هه چوئی دهتوانی زهوی مردوو، زیندوو بکاته وه،
 هه ژاواش دهتوانی به ئاسانی ئیوهش زیندوو بکاته وه، خواى
 گه وره له گه لی ئایه تدا زیندوو کردنه وهی زهوی دهکاته به لگه بو

بهر له تو به دروژن دانران و خویان راگرت و کۆلیان نه دا ﴿ و الی
 الله ترجع الامور ﴾ ناشکرایه که ده رنجامی هه مووکارو باره کان
 هه بۆلای خوا ده گێرد پته وه ﴿ ۵ : یا ایها الناس ان وعد الله حق ﴾
 ئه ی خه لکینه! به راستی به ئینی خوا به هانتی روژی پاداش وتۆله
 راسته ﴿ فلا تغرنکم الحیاة الدنیا ﴾ جا با ژیانسی ئه م دونیایه
 نه تان خه له تینی و چه و اشه نه بن پنی ﴿ ولا یغرنکم بالله الغرور ﴾
 وه با شه یتانی فریوکار به حیلیم و به خشنده یی و میهره بانی خوا
 فریوتان نه دا و ته ماع بخاته به رتان و پیتان بلنی: ره حمی خوا
 زۆره! هه رچه نده گونا به کن، خوا هه ر لیتان خووش ئه بییت ﴿ ۶ :
 ان الشیطان لکم عدو ﴾ بی گومانه شه یتان دوژمنتانه ﴿ فاتخذوه
 عدوا ﴾ ده سا ئیوه یش ئه و به دوژمن بگرن و ره فتهاره کانی ئه و وه لانین
 ﴿ انما یدعو حزبه لیکونوا من اصحاب السعیر ﴾ چونکه به راستی
 ئه و هه ر گروپ و شوینکه وتووایی خوئی بانگ ئه کات، بوئه وهی
 پیکه وه ببه یارو هاوه لی ناگری دوژه خی هه لگیرساوی بلیسه دار.

پاداشت و تۆله ی روژی سه لا:

﴿ ۷ : الذین کفروا لهم عذاب شدید ﴾ ئه وانه ی وا کافرو بی پروان،
 سزایه کی توندو قورسیان بو هیه ﴿ والذین آمنوا وعملوا
 الصالحات ﴾ و ئه وانه یش که بهروایان هینا و کاره چاکه کانیان
 ئه نجام دا ﴿ لهم مغفرة وأجر کبیر ﴾ لیبووردن و پاداشیکی
 گه وره یان بو هیه ﴿ ۸ : أفمن زین له سوء عمله فرآه حسنا ﴾
 ئاخو که سیک کاری خرابی خوئی لا شیرین کرابی، ئنجا به چاکى
 بزانی، وهکو که سیک وایه که به خرابی بزانی و، خوئی دوور بگری
 لئی؟ دیاره نه خیر ﴿ فإن الله یضل من یشاء ویهدی من یشاء ﴾
 جا به راستی خوا گومرا دهکات، ئه وهی بیهوی گومرای ئه کات،
 رینماش دهکات ئه وی بیهوی و بزانی به که لکی هیدایهت دیت
 ﴿ فلا تذهب نفسک علیهم حسرات ﴾ جا تو ئه ی پیغه مبه ر ﴿ !!
 له داخی ئه وان خووت له ناو مبه به ﴿ ان الله علیم بما یصنعون ﴾
 به راستی خوا چاک ده زانی ئه وان چ کاری ئه نجام ئه دهن وچی له
 هه گبه که یاندا یه ؟.

به لگه ی ژیانى دواى مردن:

﴿ ۹ : والله الذی أرسل الریاح ﴾ هه ره و خوایه خوئی ته ی بایه کانی
 نارد ﴿ فتشیر سحابا ﴾ جا ئه وانیش هه وره کان ده جوو لنین ﴿ فسقناه
 الی بلد میت ﴾ ئینجا بو خووشمان ناردمان بوهر ولات وشاریکی
 مردوو، واته: بوهر زهوییه کی وشک و له هیز که وتووو تینوو
 ﴿ فأحینا به الأرض بعد موتها ﴾ ئه وسا به وئاوه ئه و زهوییه مان

وَلَنْ یُکَذِّبُکَ فَقَدْ کَذَّبَتْ رُسُلٌ مِنْ قَبْلِکَ وَآلِی اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ
 ﴿ ۵ 〉 یَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ فَلَا تَغُرَّکُمُ الْغِیُورَةُ الَّتِیْ کُنْتُمْ
 وَلَا یَغُرَّکُمْ بِاللَّهِ الْغُرُورُ ﴿ ۶ 〉 إِنَّ الشَّیْطَانَ لَکُمُ عَدُوٌّ فَاتَّخِذُوهُ
 عَدُوًّا إِنَّمَا یَدْعُو حِزْبَهُ لَیْکُونُوا مِنْ أَصْحَابِ السَّعِیرِ ﴿ ۷ 〉 الذِّینَ
 کَفَرُوا لَهُمْ عَذَابٌ شَدِیدٌ وَالَّذِینَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ
 مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ کَبِیرٌ ﴿ ۸ 〉 أَفَمَنْ زُیِّنَ لَهُ سُوءُ عَمَلِهِ فَرَآهُ حَسَنًا
 فَإِنْ لَمْ یَضِلُّ مِنْ شِیْءٍ وَیَهْدِیْ مَنْ یَشَاءُ فَلَا تَذْهَبْ نَفْسُکَ
 عَلَیْهِمْ حَسْرَتٌ إِنَّ اللَّهَ عَلِیمٌ بِمَا یَصْنَعُونَ ﴿ ۹ 〉 وَاللَّهُ الَّذِیْ أَرْسَلَ
 الرِّیْحَ فَتَنَیْرُ سَحَابًا فَسَقَنَاهُ إِلَى بَلَدٍ مِیْتٍ فَأَحْیَیْنَاهُ بِالْأَرْضِ بَعْدَ
 مَوْتِهَا کَذَٰلِکَ النُّشُورُ ﴿ ۱۰ 〉 مَنْ کَانَ یُرِیدُ الْعِزَّةَ فَلِلَّهِ الْعِزَّةُ جَمِیعًا
 إِلَیْهِ یَصْعَدُ الْکَلِمُ الطَّیْبُ وَالْعَمَلُ الصَّالِحُ یَرْفَعُهُ وَالَّذِینَ
 یَسْکُرُونَ السَّیِّئَاتِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِیدٌ وَمَسْکَرَاتُکَ هُمْ یُورُونَ
 ﴿ ۱۱ 〉 وَاللَّهُ خَلَقَ کُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ جَعَلْکُمْ أَزْوَاجًا
 وَمَا تَحْمِلُ مِنْ أُنْثَى وَلَا تَضَعُ إِلَّا بِعِلْمِهِ وَمَا یُعْمَرُ مِنْ مُعَمَّرٍ
 وَلَا یُنْقَصُ مِنْ عُمرِهِ إِلَّا فِی کِتَابٍ إِنَّ ذَٰلِکَ عَلَى اللَّهِ یَسِیرٌ ﴿ ۱۲ 〉

زیندوو کردنه وهی مردووه کانیش، وهک ئه فهرمووی: (.. إهتزت
 وریست وانبتت من کل زوج بهیج) ۵/۲۲. له فهرمووده یه کی
 راستیشدا هاتوو: ((کل ابن آدم یبلی إلا عجب الذنب، منه خلق،
 ومنه یرکب)) متفق علیه. ﴿ ۱۰ : من کان یرید العزّة فلله العزّة
 جمیعاً ﴾ هه رکه سیک قه درو ریزو عیززهت و سه ره رزی دهوی،
 ده بی ملکچه یی فه رمانه کانی خوا بییت، ئه وه عیززهت و ریزی
 دونیا و قیامهت بو ئه وه، ئایه تی: (ولا یحزنک قولهم ان العزّة
 لله جمیعاً..) له ته ک ئایه تی: (..أیبتغون عندهم العزّة فإن العزّة
 لله جمیعاً..) هه روا ئایه تی: (ولله العزّة ولرسوله وللمؤمنین...)
 ئه و راستیی هه چه سپینن. ﴿ إلیه یصعد الکلم الطیب ﴾ هه موو
 وشه یه کی پیروزو و پاک - وهک یادکردنی خواو دوعاو پارانه وه و
 قورشان خویندن - بۆلای خوا سه ره که وی ﴿ والعمل الصالح
 یرفعه ﴾ وه هه موو قسه و ناکاریکی چاک و پاکیش به ره و لای خوئی
 به رزی ئه کاته وه وهی دهگری و قبولی ئه کات ﴿ والذین یمکرون

السیئات لهم عذاب شدید ﴿١٠﴾ نه وانهش که فرت وفیل دهکن و، له دژت پیلان دهگیرن، واته: نه خشی خرابه کاری دهکیشن و ریابازن، سزای سهختیان بویهیه له پاشه روژدا ﴿١١﴾ ومکر اولئک هو بیور ﴿١٢﴾ خو دیاره که پیلان و فرت وفیلی نه وانه پووچهل و فاسید نه بی، چونکه هه رچی نه کن خوا ناگاداره پی و

هیندی له نیعمه ته کانی خوا:

﴿١٢﴾ وما یستوی البحران ﴿١٣﴾ ثم دوو ده ریاههش وهکو یهک نین ﴿١٤﴾ هذا عذب فرات سائح شرابه ﴿١٥﴾ که نه میان ناوه که ی بوخواردنه وه شیرین وخوشگهواره وتینوویه تی نه شکینی وهکو نه وهه موو چۆم وکانیاوانه له بهرده ستدان ﴿١٦﴾ وهذا ملح أجاج ﴿١٧﴾ و نه وهشیان شوړیکی سوپووتفت وتاله گهروو نه سووتینی و، به که لکی خواردنه وه نایهت، وهکو گهلی له زهریاکانی دنیا ﴿١٨﴾ ومن کل تأکلون لحما طریا ﴿١٩﴾ وه له ههردووکیشیان گوشتیکی ته پو فرهیکه و تازه و ناسکی ماسی دهخون، دیاره نه مهیش به هه ریه کی تری خوایه و به لکه یه کی زۆرمه زنه بوی ﴿٢٠﴾ وتستخرجون حلیه تلبسونها ﴿٢١﴾ خشلیشیان لی دهردینن بو جوانی و زینهت و خوئارییش دان، وهک مرواریی و دورو مهر جان، وهکو دهه فرموی: (یخرج منها اللؤلؤ والمرجان) ۲۲/۵۵ ﴿٢٢﴾ وترى الفلك فی مواخر ﴿٢٣﴾ ده شیبینی که شتییه کان نه و ده ریایانه لهت نه کن و دین و ده چن ﴿٢٤﴾ لتبتغوا من فضله ﴿٢٥﴾ تا ئیوهش به هه ریه خوا (رزق و روژی) به دهست بینن، واته: بهو که شتییه بانه بازارگانی بکه و، روژی حه لال و پاک پهیدا بکه له شارو نه وشار ﴿٢٦﴾ ولعلکم تشکرون ﴿٢٧﴾ به شکو سوپا سگوزاری له سه ر بکه.

بته کان: ته نانه تی توئکی ته نکی ده نکی خورماش شک نابهن:

﴿١٣﴾ یولج اللیل فی النهار و یولج النهار فی اللیل ﴿١٤﴾ یه کی تر له نیشانه کانی دهسه لاتی خوا ی بالادهست نه وهیه که: شهو دهخاته سه ر روژ، دیاره نه وکاته روژ دریز نه بیت و، روژی دهخاته سه ر شهو، نه وکاته شهو دریز نه بیت ﴿١٥﴾ وسخر الشمس والقمر کل یجری لأجل مسمى ﴿١٦﴾ و خوړو مانگیشی رام کرد له بهر بهرزه ونندی به نده کانی خوی، هه رکامی له خو لگه ی خو شیاندا تا نه وکاته بویان دیاری کراوه دین و ده چن ﴿١٧﴾ ذلکم الله ربکم له الملک ﴿١٨﴾ نه وه نه وانه دهکا، په روه ردگاری ئیوهیه، دهسه لات و پادشاییش هه ر بو نه وه هه رله ویش نه وکارانه ده وه شیته وه، جا ناخو دهسه لات داریکی ناوا په رستنی هه ق نییه؟ ﴿١٩﴾ والذین تدعون من دونه ﴿٢٠﴾ نه و شتانهش بیجگه له (خوا) ئیوه (نه ی کافرانی قوره ییش!) نه یان په رستن ﴿٢١﴾ ما یملکون من قطمیر ﴿٢٢﴾ ته نانه تی به نه ندازه ی قلیشی نیوده نکه خورما یه کیش، وه یا به نه ندازه ی توئیکی سپی ناسک که له دهوری نیوکه که دایه، شک نابهن و دهسه لاتیان نییه ﴿٢٣﴾ ۱۴: إن تدعوه لا یسمعوا دعاءکم ﴿٢٤﴾ نه گه ر بانگیشیان لی بکه ناوا وه که تان نابیسن ﴿٢٥﴾ ولو سمعوا ما استجابوا

وَمَا يَسْتَوِي الْبَحْرَانِ هَذَا عَذْبٌ فُرَاتٌ سَائِغٌ شَرَابُهُ وَهَذَا مِلْحٌ أُجَاجٌ وَمِنْ كُلِّ تَاكُلُونَ لَحْمًا طَرِيًّا وَتَسْتَخْرِجُونَ حُلِيَةً تَلْبَسُونَهَا وَتَرَى الْفَلَكَ فِيهِ مَوَاقِرُ لَتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿١٣﴾ يُولِجُ اللَّيْلُ فِي النَّهَارِ وَيُولِجُ النَّهَارُ فِي اللَّيْلِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِي لِأَجَلٍ مُّسَمًّى ذَلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ لَهُ الْمُلْكُ وَالَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ مَا يَمْلِكُونَ مِنْ قِطْمِيرٍ ﴿١٤﴾ إِنْ تَدْعُوهُمْ لَا يَسْمَعُوا دَعَاءَكُمْ وَهُمْ يُحْسِنُونَ كَيْدًا وَمَا اسْتَجَابُوا لَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكْفُرُونَ بَشِرْكُمْ وَلَا يُبَشِّرُكُمْ مِثْلُ خَيْرٍ ﴿١٥﴾ يَأْتِيهَا النَّاسُ أَنْتُمْ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ ﴿١٦﴾ إِنْ يَشَاءْ يُدْهِمَكُمْ وَأَيُّهَا يَخْلُقُ جَدِيدًا ﴿١٧﴾ وَمَا ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ بِعَزِيزٍ ﴿١٨﴾ وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ وَإِنْ تَدْعُ مُثْقَلَةٌ إِلَىٰ جِلْهَا لَا يَحْمِلُ مِنْهُ شَيْءٌ وَلَوْ كَانَتْ ذَا قُرْشٍ ﴿١٩﴾ إِنَّمَا نَذِرُ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُم بِالْغَيْبِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَمَنْ تَرَكْ فَإِنَّمَا يَتَرَكَ لِنَفْسِهِ وَلِلَّهِ اللَّهُ الْمَصِيرُ ﴿٢٠﴾

ناشکرای دهکات ﴿١١﴾: والله خلقکم من تراب ثم من نطفة ﴿١٢﴾ خوا (الله) بوو باوکی ئیوهی (ئادهم) له گلیکی ساده، پاشان خو تانی له تنوکه ناویکی قیزه ون دروست کرد ﴿١٣﴾ ثم جعلکم أزواجاً ﴿١٤﴾ نه و سا جووت ونیرو منی لی فراهه مهینان ﴿١٥﴾ وما تحمل من أنثى ولا تضع إلا بعلمه ﴿١٦﴾ و هه ر مبینه یه کیش، ناوس و دووگیان ده بی و، حه مله که ی داده نی، خوا بیی نه زانی، واته: بی زانی نی نه و هیچ شتیک نابی ﴿١٧﴾ وما یعمر من معمر ولا ینقص من عمره إلا فی کتاب ﴿١٨﴾ له ته مه نی هیچ که س زیاد ناکری و، له ته مه نی هیچ که سیش که ناکری، مه گه ر هه موو له نامه یه کدا نوو سراوه تو مار کراوه، واته: نه وانه هه ر رو داویکی تر، هه رله (نه زه ل) له (لوح المحفوظ) دا تو مار کراوه گو رانی به سه ردا نایه ﴿١٩﴾ إن ذلک علی الله یسیر ﴿٢٠﴾ به راستی نه وهش بوخوا ناسانه.

نه بی باوه‌ری و گومرای، نه ئیمان و باوهر، هیچیان وه‌کو یه‌ك نین
 ﴿۲۱﴾ ولا الظل ولا الحرور ﴿۲۱﴾ وه‌نه‌سیبهر و گومرای تاوداریش،
 واته: به‌ه‌شت و ناگریش وه‌کو یه‌ك نین.
 ئیمامی (موسلیم) له‌ئه‌بوو هوره‌یره ده‌گیریت‌ه‌وه که پیغه‌مبهر ﷺ
 فه‌رموو یه‌تی: ((قالت النار: رب! أكل بعضی بعضا فأذن لی

لکم ﴿۲۱﴾ گریمان گهر بش بیسن، وه‌لامتان ناده‌نه‌وه، چونکه خاوه‌ن
 ده‌سه‌لات و وته نین ﴿۲۱﴾ و یوم القيامة یکفرون بشرکم ﴿۲۱﴾ و روژی
 قیامه‌تیش نکوولی شیرک و په‌رسته‌نه‌که‌تان ته‌که‌ن بوخویان ﴿۲۱﴾ ولا
 ینبک مثل خیر ﴿۲۱﴾ هیچ که‌سیک وه‌ک خوا که ناگاداری هه‌موو
 شتیکه ناتوانی له‌وکارانه ناگادارت بکات.

خه‌لکی نیازیان به‌خوایه، هه‌موو

که‌سیش گوناھی خوی به‌کوئیه‌وه‌یه:

﴿۱۵﴾ یا ایها الناس أنتم الفقراء إلى الله ﴿۱۵﴾ ئه‌ی خه‌لکینه! ئیوه
 هه‌ژارن و نیازتان به‌خوا هه‌یه ﴿۱۵﴾ والله هو الغنی الحمید ﴿۱۵﴾ ئه‌و
 بی نیازو سوپاسکراوه، هه‌رجه‌نده خه‌لکی ململانی بکات ﴿۱۶﴾:
 إن یشاء یدھبکم ویأت بخلق جدید ﴿۱۶﴾ ئه‌گهر بیه‌وی ئیوه له‌ناو ببا
 و، خه‌لکیکی تازه بینیت، واده‌کات ﴿۱۷﴾: وما ذلک علی الله
 بعزیز ﴿۱۷﴾ ئه‌وکاره‌ش بو خوا گران نییه ﴿۱۸﴾: ولا تزر وازرة وزر
 آخری ﴿۱۸﴾ له‌روژی قیامه‌تا هیچ که‌س باری گوناھی هیچ که‌سیکی‌تر
 هه‌لناگرئ، واته: هه‌موو که‌سیک تاوانی خوی به‌کوئی خویه‌وه‌تی
 ﴿۱۹﴾ وإن تدع مثقلة إلى حملها ﴿۱۹﴾ خو ئه‌گهر که‌سیکی گوناهاکاری
 بارقورس - به‌تاوان - له‌به‌ر که‌سیکی‌تر بیاریته‌وه بو سوو‌ککردنی
 تاوانه‌کانی ﴿۲۰﴾ لا یحمل منه شیء ﴿۲۰﴾ هیچ شتیکی بو‌ه‌لناگیرئ
 ﴿۲۱﴾ ولو کان ذا قربی ﴿۲۱﴾ ئه‌گهرچی خزمی نزیکیشی بی، چونکه
 هه‌موو که‌سیک سه‌رگه‌رمی تاوانی خویه‌تی، وه‌ک ئه‌فه‌رمووی:
 (..لا یجزی والدعن ولده ولا مولود هو جاز عن والده شیئا..) ۳۳/۳۱.
 یان ده‌فه‌رمووی: (یوم یفر المرء من أخیه وأمه وأبیه وصاحبته
 وبنیه..) ۳۶-۳۴/۸۰. ﴿۳۶﴾ إنما تنذر الذین یخشون ربهم بالغیب ﴿۳۶﴾
 به‌راستی تو - ئه‌ی موحه‌مه‌ده‌ده - هه‌ر ئه‌وه‌نده‌ت له‌سه‌ره ئه‌وانه
 بترسییت که به‌نه‌ینی و نادیار له‌په‌روه‌ردگاری خویان ته‌ترسن،
 واته: ئه‌مانه شایسته‌ی ته‌وه‌ن که‌خوت له‌گه‌لیاندا ماندوو
 بکه‌یت ﴿۳۷﴾ وأقاموا الصلاة ﴿۳۷﴾ به‌ریکوپیکیش نوێ ته‌که‌ن ﴿۳۸﴾ ومن
 تزکی فإنما یتزکی لنفسه ﴿۳۸﴾ وه‌ئه‌وه‌ی خوی له‌چلک و چه‌په‌لی
 گوناح پاک بکاته‌وه‌وه، گه‌شه به‌خوی بدات، قازانج وکه‌لکه‌که‌ی
 بوخویه‌تی و ته‌زکیه‌ی بوخوی کردوو ﴿۳۹﴾ وإلی الله المصیر ﴿۳۹﴾ و
 نه‌نجام و گه‌رانه‌وه‌ی هه‌موانیش هه‌ربو‌لای خوایه.

باوه‌ردارو بی باوه‌ره‌وه‌کو یه‌ك نین:

﴿۱۹﴾ وما یستوی الأعمی والبصیر ﴿۱۹﴾ نابینا و بینا، وه‌کو یه‌ك
 نین، واته: مروفی برودارو بی‌برو چوونیه‌که‌نین ﴿۲۰﴾: ولا
 الظلمات ولا النور ﴿۲۰﴾ وه‌نه تاریکیه‌کان و، نه‌رووناکایش، واته:

وَمَا یَسْتَوِی الْأَعْمَى وَالْبَصِيرُ ﴿۱۹﴾ وَلَا الظُّلُمَاتُ وَلَا النُّورُ ﴿۱۹﴾
 وَلَا الظِّلُّ وَلَا الْحَرُورُ ﴿۱۹﴾ وَمَا یَسْتَوِی الْأَعْمَى وَلَا الْأَمْرُتُ ﴿۱۹﴾
 إِنَّ اللَّهَ یَسْمَعُ مَن یَشَاءُ وَمَا أَنْتَ بِمَسْمُوعٍ مِّنْ فِی الْقُبُورِ ﴿۲۰﴾
 أَنْتَ إِلَّا نَذِيرٌ ﴿۲۰﴾ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ بِالْحَقِّ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَإِن مِّنْ
 أُمَّةٍ إِلَّا خَلَا فِیْهَا نَذِيرٌ ﴿۲۱﴾ وَإِن یُكَذِّبُوكَ فَقَدْ كَذَّبَ الَّذِینَ
 مِن قَبْلِهِمْ جَاءَتْهُمْ رُسُلُهُم بِالْبَیِّنَاتِ وَالْزُیُورِ ﴿۲۱﴾ وَالْكِتَابِ
 الْمُنِیرِ ﴿۲۲﴾ ثُمَّ أَخَذْتُ الَّذِینَ كَفَرُوا فَكَيْفَ كَانَتْ نَكِيرٌ ﴿۲۳﴾
 أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْنَا بِهِ ثَمَرَاتٍ مُّخْتَلِفًا
 أَلْوَانُهَا وَمِنَ الْجِبَالِ جُدَدٌ بَیضٌ وَحُمْرٌ مُّخْتَلِفٌ أَلْوَانُهَا
 وَغَرَابِيبُ سُودٌ ﴿۲۴﴾ وَمِنَ النَّاسِ وَالدَّوَابِّ أَلْوَانٌ مُّخْتَلِفٌ
 أَلْوَانُهُ كَذَلِكَ إِنَّمَا یَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ ﴿۲۵﴾
 إِنَّ اللَّهَ عَزِیزٌ غَفُورٌ ﴿۲۶﴾ إِنَّ الَّذِینَ یَتْلُونَ كِتَابَ اللَّهِ
 وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَأَنفَقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَلَانِیةً
 یُؤْتِیهِمْ أَجُورُهُمْ ﴿۲۷﴾ لَّنْ نَّجْزِیَنَّهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ
 وَیَزِیدَهُمْ مِّن فَضْلِهِ إِنَّهُ غَفُورٌ شَكُورٌ ﴿۲۸﴾

أَنْفُس، فأذن لها بنفسین، نفس فی الشتاء، ونفس فی الصيف، فما
 وجدتم من برد أو زمهریر فمن نفس جهنم، وما وجدتم من حر أو
 حرور فمن نفس جهنم)). واته: ناگری دۆزه‌خ گوتویه‌تی: ئه‌ی
 په‌روه‌ردگار! وا خه‌ریکه خوّم ئه‌خومه‌وه، مۆله‌تم بده با هه‌ناسه‌یه
 بدهم! جابخاش مۆله‌تی دوو هه‌ناسه‌یدا، هه‌ناسه‌یه به‌زستاندا،
 هه‌ناسه‌یه به‌هاویندا، ئه‌وجا ئه‌گهر هه‌ر سه‌رماو زوقمیکتان دیت،
 ئه‌وه له‌هه‌ناسه‌دانێ جه‌هنده‌مه‌وه‌یه، وه‌هه‌له‌تی هه‌ر گه‌ماریه‌کتان
 دیت، ئه‌وه‌ش له‌هه‌ناسه‌دانێ جه‌هنده‌مه‌وه‌یه. ﴿۲۲﴾: وما
 یستوی الأعمی ولا الأموات ﴿۲۲﴾ زیندوو‌ه‌کان و، مردوو‌ه‌کانیش،
 یه‌کسان نین، واته: ئه‌وانه‌ی دلایان ئاوه‌دان به‌ئیمان زیندوون،
 ئه‌وانه‌یش دلایان ویرانه‌ کافرن، ده‌سا هه‌رگیز ئه‌ودوانه یه‌کسان
 نین هه‌روه‌ک ئه‌وشتانه چوونیه‌که‌نین ﴿۲۳﴾: إن الله یسمع من یشاء ﴿۲۳﴾
 به‌راستی خوا ده‌بیسینی به‌هه‌رکه‌سی خوی بیه‌وی، واته: گه‌ر
 چه‌زیکا په‌یامی خوی به‌گوئی هه‌رکه‌سیکدا بدا، دلی‌گوشادو‌فراوان

تہکات و پیئی تہ بیسیئنی، چونکہ تہ وکسہ خوی نامادہیہ ﴿ و ما أنت بمسمع من فی القبور ﴾ تۆ ناتوانی دہنگت بہ وانہ بگہ یہ نیت لہ گۆردان، واتہ: بہ وکافروخوانہ ناسانہ کہ وک مردووی ناو گۆر وانہ، ہیچ شتیک نابیستن ﴿ ۲۳: إن أنت إلا نذیر ﴾ تۆش ہر ترسیئنہ ریکیت، واتہ: پیغہ مہر یکی ترسیئنہری خوایت ﴿ ۲۴: إنا أرسلناک بالحق بشیرا ونذیرا ﴾ بئی گومان ئیمہ تۆمان نارد بہ ئایینی راست، بہ موژدہ دہرو ترسیئنہر بۆ مہردم ﴿ وإن من أمة إلا خلا فیہا نذیر ﴾ و ہیچ ئوممہت و گہ لیکیش نہ بووہ — بہرلہ تۆ — ترسیئنہریکیان بۆ نہ چووپی، وک دہفہرموئی: ﴿ إنما أنت منذر ولكل قوم ہاد ﴾ ۷/۱۳. یان دہفہرموئی: ﴿ ولقد بعثنا فی کل أمة رسولا أن اعبدوا الله واجتنبوا الطاغوت ﴾ ۳۶/۱۶. ﴿ ۲۵: وإن یکذبوک ﴾ تہ گہر تہ مانہ تۆ بہ درۆزن دادہ نیئ و پروات پی ناکنہ ﴿ فقد کذب الذین من قبلہم ﴾ خو بئی گومان تہ وانہ ی پیش تہ وانیش بہ یامبہرہ کانیان بہ درۆزن کرد! ﴿ جاء تہم رسلہم بالبینات ﴾ پیغہ مہرہ کانیان بۆ ہاتن بہ گہل بہ لگہ و نیشانہ ی روونہوہ ﴿ وبالزیر وبالکتاب المنیر ﴾ و بہ سپاردہو کتیبیکی رووناک و درہ خشانہوہ، وک (تہورات و، ئینجیل و، زہبور) کہ چی لہ گہل تہوہ شد، ہر ہروایان پی نہ ہیئان، جا تۆیش — وک تہوان — خو راگرہوہ ئارامت ہہ پی ﴿ ۲۶: ثم أخذت الذین کفروا ﴾ پاشان تہ وانہ ی کہ بئی ہروا بوون بہ غہ زہب گرتمن ﴿ فکیف کان نکیر ﴾ دہ ئایا سزای من چۆن بوو؟

روونکردنہوہ ی توانستی خوا:

﴿ ۲۷: ألم تر أن الله أنزل من السماء ماء ﴾ ئاخو نہ تبیینی خوا ئاویکی پیروزی لہو حہواوہ باراند ﴿ فأخرجنا بہ ثمرات مختلفا ألوانها ﴾ ئینجا میوہ جاتی جوړاو جوړمان پی بہرہم ہیئا؟ ﴿ ومن الجبال جدد بیض و حمر مختلف ألوانها و غرابیب سود ﴾ ولہ کیوہ کانیش، شاخی سپی و سوورو، رہشی تۆخ — ہورپی لہ گہل جیاوازی رہنگیاندا — دروست کرد. دیارہ ہر کہ سیئک ژیرو فامیدہ بیئت، تہوانہ گشت تہ کاتہ بہ لگہ ی بہ یہ کزانینی خواو دہسہلاتی فراوان و بی سنووری تہو، بہ لی سہرنج دان و ووردبونہوہ لہ چیاکان بہوہ مووہ رہنگہ جیاوازیانہوہ، تہوسا بہرزی و نزمی و گہلیبہ کانیان، بئی سو سہرمان پی دادہ نوینی لہ بہرہم بہ دیہینہرہ کیدا. ﴿ ۲۸: ومن الناس والدواب والأنعام مختلف ألوانه ﴾ و لہ مہردم و جانہوہرو پاتالیشد — واتہ: و شترو بزن و مہروگا — جوړیکی زوری رہنگا و رہنگ ہن: رہش پیئس، سوور پیئس، گہنرہنگ و ہتد، تہمانہ ہموو بہ لگہ ی دہسہلات و توانایی خوی جیہانہکانہ، واتہ: لہ ناو

خہ لکیشدا ہہ موو جوړہ مروفتیکی رہنگ وزمان لیئک جودا، عہ شیرت و ہوژو بنہ مالہ جودا، دہ بیئی، ئایہ تی: ﴿ .. واختلاف ألسنتکم وألوانکم إن فی ذلک لآیات للعالمین ﴾ ۲۲/۳۰. بۆ سہرنج راکیشان و وردبونہوہیہ لہو گشت دروستکراوانہ ی خوا ﴿ کذلک ﴾ واتہ: جیاوازی کیوہکان و میوہکان وایہ لہ جیاوازی رہنگہکاندا، بہ لی تہو دہسہلاتہ جیگہ ی بیر لیگردنہوہو ریژ دانانہ بۆ خواوہنہ کدی و ہقہ لیئ بترسین و شہرمی لی بکین، وک دہفہرموئی: ﴿ إنما یخشی الله من عبادہ العلماء ﴾ بہ راستی لہ بہ ندہکانی خواوہ، ہر زاناکان لہ خوا تہ ترسن و سہری نہوازشی بۆ دانہ نوینن، چونکہ ہر تہوان دہزانن تہو زاتہ یہ چ خواوہن دہسہلاتیکہ، (ٹیبن عہ بیاس) دہ لی: زانای خواناس: تہو کہ سہیہ کہ ہیچ شتی نہکا بہاوبہش بۆ خواوہ، حہلالی تہو بہ حہلال بزانی و، حہرامیشی بہ حہرام دانئ، وہسیہت و سپاردہکانیشی بیاریزی و چاودروانی ہاتنی روژی دواپی و دیداری تہو پی و خوی بۆ نامادہ بکات. (سہ عیدی کوری جوہ ییش دہ لی: زانا ہر تہو کہ سہیہ کہ بہ نہینسی لہ خوا بترسی و، روو لہ ہر شتی وەرگپری، کہ خوا رووی لی وەرگپراوہ. (ٹیبن مہسعود) دہ لی: زوری زانست بہ قسہ ی زوروبور نییہ، بہ لکو زانست: ہر لہ خوا ترساندنہ بہ زوری. (مالیک) دہ لی: زانیاری بہ (پیوایہ تی) زور نییہ، بہ لکو نوورو رووناکییہ کہ، خوا خوی دہی خاتہ دلہوہ. ﴿ إن الله عزیز غفور ﴾ بئی گومان خوا دہسہلاتدارہ، ہر شتی بیہوئی تہی کات، تاوانپۆش و لیووردہیہ ﴿ ۲۹: إن الذین یتلون کتاب الله ﴾ بہ راستی تہوانہ ی کہ نامہ ی خوا "قورئان" تہ خویننہوہ ﴿ وأقاموا الصلاة ﴾ نویری ریک و پیک تہکەن ﴿ وأنفقوا مما رزقناہم سرا و علانیة ﴾ و لہو روژییہ ی پیمان داو بہ نہینسی و بہ ئاشکرا تہ بہ خشن ﴿ یرجون تجارة لن تبور ﴾ بہ ئومیدی بازگانییہ کن کہ ہەرگیز لہ برہو ناکہوئی ﴿ ۳۰: لیوفیہم اجرہم ویزیدہم من فضلہ ﴾ تا خوی گہورہ لہ بہرامبہر ہہولہ کانیان بہ تیرو تہسہ لی پاداشتیان بداتہوہ لہ بہرہ ی خوی زیدہشیان بداتی ﴿ إنه غفور شکور ﴾ چونکہ بہ راستی تہو خہ تاپۆش و لیووردہیہ، پیژان و پاداشت دہرہوہیہ ﴿ ۳۱: والذی أوحینا إلیک من الکتاب هو الحق ﴾ و تہوہ ی لہم کتیب و قورئانہدا و ہعیمان بۆ کردویت، تہوہ ہق و راستہ ﴿ مصدقا لما بین یدیہ ﴾ دانیش بہو کتیبانہدا تہنی لہ پیئش خوہوہ نیردراون، وک (تہورات) و (ئینجیل). ﴿ إن الله عبادة خیر بصیر ﴾ بئی گومان خوا بہ بندہکانی خوی بہ ئاگا و بینایہ.

قورئان میراتی نهم سئ تاقمه‌یه:

صالحا غیر الذی کنا نعمل ﴿ و ئهلین: په‌روه‌ردگارمان! له‌م سزایه‌ بمان‌هیڼه‌ده‌ری‌ تا‌ نه‌مجاره‌ کاریک‌ی‌ چاک‌ نه‌نجام‌ بده‌ین، جگه‌ نه‌وی‌ پښتر ده‌مان‌کرد، ئیتر نه‌و ده‌مه‌ بپروا‌ دینین‌ و‌ گوږپرایه‌ لی‌ نه‌که‌ین ﴿ اولم‌ نمرکم‌ ما‌ یتذکر فی‌ه‌ من‌ تذکر ﴿ پښیان‌ نه‌وت‌ری‌: نه‌ری‌ ئیڼه‌ نه‌وه‌نده‌ ته‌مه‌نی‌ درپژمان‌ پښ‌نه‌دان‌ که‌ هه‌رکه‌سیک‌

﴿ ۳۲: تم‌ اورئنا‌ الکتاب‌ الذین‌ اصطفینا‌ من‌ عبادنا‌ ﴿ له‌پاشان‌ نه‌م‌ قورئانه‌مان‌ کرده‌ میرات‌ و‌ که‌له‌پوور‌ بو‌ نه‌و‌ به‌ندانه‌مان‌ که‌ هه‌لمان‌ بژاردن‌، به‌لی‌... نه‌م‌ ئوممه‌تی‌ پیڼه‌مبه‌ره‌ ﴿ چاک‌ترین‌ گه‌لی‌ هه‌لېژپیراوه‌، هه‌ر‌ بویه‌ش‌ نه‌م‌ قورئانه‌ دوا‌ی‌ په‌یامبه‌ر ﴿ دراوه‌ته‌ ده‌ستی‌ نه‌وان‌ ﴿ فنه‌م‌ ظالم‌ لنفسه‌ ﴿ ئینجا‌ نه‌وانه‌ سه‌باره‌ت‌ به‌ قورئان‌ نه‌بڼه‌ سئ‌ به‌شه‌وه‌: هه‌ندیکیان‌ -به‌قسوورو‌ که‌مته‌ر‌ خه‌میکردن‌ له‌ کار‌ پښ‌کردنیدا- سته‌م‌ له‌ خو‌ نه‌که‌ن‌. قسه‌ی‌ راستیش‌ نه‌ویه‌ که‌ نه‌وانه‌ له‌م‌ ئوممه‌ته‌ن‌ ﴿ ومنه‌م‌ مقتصد‌ ﴿ بریکیشیان‌ مامناوه‌ندین‌، واته‌: نه‌که‌مته‌ر‌ خه‌می‌ ده‌که‌ن‌ و‌ نه‌زیاده‌ ره‌ویش‌ ﴿ ومنه‌م‌ سابق‌ بالخیرات‌ یا‌ذن‌ الله‌ ﴿ هه‌ندیکی‌شیان‌ -هه‌فرمانی‌ خوا- له‌ نه‌نجامدانی‌ کاره‌ چاکه‌کاندا‌ پښ‌که‌وتوون‌، (ته‌به‌رانی‌) نه‌لی‌: پیڼه‌مبه‌ر ﴿ نه‌فه‌رموی‌: ((کلهم‌ من‌ هذه‌ الامة‌)) واته‌: نه‌و‌ سئ‌ ده‌سته‌ هه‌ر‌ هه‌موویان‌ له‌م‌ ئوممه‌ته‌ن‌. ﴿ ذلک‌ هو‌ الفضل‌ الکبیر‌ ﴿ ئانه‌و‌ میرات‌ و‌ که‌له‌پووره‌یه‌ فه‌زل‌ و‌ به‌هه‌ره‌ گه‌وره‌که‌، یان‌ نه‌و‌ فه‌زل‌ه‌ گه‌وره‌یه‌: ﴿ ۳۳: جنات‌ عدن‌ یدخلونها‌، به‌هه‌شته‌کانی‌ مانه‌وه‌ن‌ تینی‌ ده‌چن‌ و‌، به‌هه‌تاهه‌تاییش‌ تینیدا‌ ده‌بن‌ ﴿ یحلون‌ فیها‌ من‌ أساور‌ من‌ ذهب‌ ولؤلؤا‌ ﴿ له‌ناویاندا‌ خشل‌ پۆش‌ ده‌کرین‌ به‌ بازنی‌ زیږو‌ مرواری‌ و‌ لېباسه‌م‌ فیها‌ حریر‌ ﴿ و‌ جل‌ و‌ به‌رگیشیان‌ له‌ویدا‌ ئاوریشمه‌ ﴿ ۳۴: وقالوا‌ الحمد‌ لله‌ الذی‌ أذهب‌ عنا‌ الحزن‌ ﴿ شوکرانه‌ی‌ خوا‌ ده‌که‌ن‌ و‌ نه‌لین‌: سوپاس‌ و‌ ستایش‌ بو‌ نه‌و‌خواویه‌ی‌ که‌ خه‌فت‌ و‌ دل‌نیگه‌رانی‌ له‌سه‌ر‌ نه‌هیشتین‌ ﴿ إن‌ ربنا‌ لغفور‌ شکور‌ ﴿ بښ‌گومان‌ په‌روه‌ردگارمان‌ زوړ‌ گوناح‌ به‌خشه‌، پېژان‌ و‌یاداش‌ ده‌روه‌یه‌ ﴿ ۳۵: الذی‌ أحلنا‌ دار‌ المقامة‌ من‌ فضله‌ ﴿ نه‌و‌ خواویه‌ی‌ که‌ ئیڼه‌ی‌ له‌ چاکه‌ی‌ خو‌ی‌ له‌ مالی‌ مانه‌وه‌و‌ نه‌فه‌وتاندا‌ (واته‌: له‌ به‌هه‌شتدا‌) جینشین‌کرد‌ ﴿ لا‌ یمسنا‌ فیها‌ نصب‌ ولا‌ یمسنا‌ فیها‌ لغوب‌ ﴿ تینیدا‌ هیچ‌ ماندویه‌تی‌ و‌ خه‌سته‌گیمان‌ پښ‌ناگات‌.

زۆره‌ زۆری‌ خوانه‌ناسان‌ له‌ دۆزه‌خدا:

ژیرو‌ وریا‌ بوايه‌ له‌و‌ ماوه‌یدا‌ بیربکاته‌وه‌، ده‌ی‌توانی‌ په‌ندو‌ که‌لکی‌ لی‌ وه‌رگړیت‌؟ ﴿ وجاءکم‌ النذیر‌ ﴿ و‌ له‌هه‌مانکاتدا‌ ترسینه‌ریشمان‌ نه‌هاته‌ لاتان‌ بتان‌ ترسینئ‌ به‌ سزا‌؟ ئاده‌ی‌ چ‌ سوودیکی‌ بوو‌ بۆتان‌؟ ﴿ فذوقوا‌ فما‌ للظالمین‌ من‌ نصیر‌ ﴿ سزای‌ سته‌مه‌که‌تان‌ بچیژن‌، خو‌ بۆسته‌مکارانیش‌ هیچ‌ یارمه‌تیده‌رێک‌ نییبه‌، به‌تایبه‌ت‌ نه‌مړو‌ ﴿ ۳۸: إن‌ الله‌ عالم‌ غیب‌ السموات‌ والأرض‌ ﴿ به‌ راستی‌ خوا‌ زانای‌ په‌نهان‌ و‌ نادیار‌ی‌ ئاسمانه‌کان‌ و‌ زه‌وییه‌ ﴿ إنه‌ علیم‌ بذات‌ الصدور‌ ﴿ به‌راستی‌ نه‌و‌ له‌نه‌ینئ‌ هه‌موو‌ دلێک‌ به‌ناگایه‌، نه‌زانئ‌ چییان‌ تیدا‌ شاراهه‌ته‌وه‌ ﴿ ۳۹: هو‌ الذی‌ جعلکم‌ خلایف‌ فی‌ الأرض‌ ﴿ نه‌وه‌ نه‌و‌ خواویه‌یه‌ ئی‌وه‌ی‌ به‌جیگرو‌ جینشینئ‌ پښ‌سینه‌کانتان‌ له‌م‌ زه‌ویه‌ داناه‌، خه‌لکیکی‌ زۆری‌ له‌ ناو‌ بر دووه‌، وه‌ک‌ عادو‌ سه‌موود.. نه‌مړۆش‌ ئیوه‌ بوونه‌ جینشینیان‌ ﴿ فمن‌ کفر‌ فعلیه‌ کفره‌ ﴿ جا‌ هه‌ر‌ که‌سیک‌ کافرو‌ بښ‌پروا‌ بښ‌، نه‌وه‌ تاوان‌ و‌ گونا‌هی‌ کوفره‌که‌ی‌ له‌سه‌رخویه‌تی‌ ﴿ ولا‌ یزید‌ الکافرین‌ کفرهم‌

﴿ ۳۶: والذین‌ کفروا‌ لهم‌ نار‌ جهنم‌ ﴿ بو‌ نه‌و‌که‌سانه‌ که‌ کافرو‌ بښ‌ باوه‌رن‌، ئاگری‌ دۆزه‌خ‌ هه‌یه‌ ﴿ لا‌ یقضی‌ علیهم‌ فیموتوا‌ ﴿ برپاری‌ مردونیان‌ بو‌ نادری‌ تا‌ بمرن‌ و‌ له‌و‌ سزایه‌ پزگار‌ بښ‌ ﴿ ولا‌ یخفف‌ عنهم‌ من‌ عذابها‌ ﴿ شتیکیش‌ له‌سزای‌ دۆزه‌خیان‌ لی‌ سووک‌ ناکری‌ ﴿ کذلک‌ نجزی‌ کل‌ کفور‌ ﴿ هه‌ر‌ ئا‌ به‌و‌ جوړه‌یه‌ -وه‌ک‌ نه‌وانه‌- هه‌موو‌ بښ‌پروایه‌ک‌ سزا‌ نه‌ده‌ین‌ ﴿ ۳۷: وهم‌ یصطرخون‌ فیها‌ ﴿ وه‌ له‌ دۆزه‌خدا‌ به‌زۆره‌ زوړ‌ هاوار‌ نه‌که‌ن‌ ﴿ ربنا‌ أخرجنا‌ نعمل‌

عند ربهم إلا مقتا ﴿ بئى پروایی بئى پروایانیش بویان زیاد ناکا لای پورهردگار یان، بوغزو توورهیی نه بیت ﴿ ولا یزید الکافرین کفرهم إلا خسارا ﴾ و بئى ئەمەکی بئى ئەمەکان، زیاد ناکا، زیان نه بئى ﴿ ۴۰: قل أرأیتم شرکاءکم الذین تدعون من دون الله ﴾ بئى: هه والی هاویهش و خواکانتانم بدهنی، که له باتی

له یهک، له پاش ئەو که سیکی تر نه بوو راگیران کا، واته: نه گهر خوا تۆزقالتیک دهستیان لی بهریدات، ئەو یاسا سه سرورهینه رهیان تیک ئەچئ و که سیکیش نییه نه هیلئ ﴿ إنه کان حلیمًا غفورًا ﴾ به راستی ئەو زۆر له سه ر خۆیه، په له ناکات بۆ سزادان، زۆریش خه تا پۆش و لیووردیه ﴿ ۴۲: واقسموا بالله جهد ايمانهم ﴾ وه قورهیش به هه رچی هیزیان بوو سویندیان به خوا ده خوارد ﴿ لئن جاءهم نذیر ﴾ که ئەگەر ترسینەر (په یامبهن) ێک بیته لایان ﴿ لیكونن اهدى من احدى الامم ﴾ بئى گومان پتر له هه ر ئوممه تیکی تر پتوین ده بین، واته: له جووله که وه فه له و ناگر په رست. قورهیش نغرینیان ئەکرد له و دوو تیره یه که چۆن په یامبه ریان بۆ رویشتوو و سه ریچیان کردوو، وه ئەیان وت: ئەمه سویندی بئى ئەگەر بۆ ئیعه هاتبا، وامان نه ده کرد ﴿ فلما جاءهم نذیر ﴾ جا کاتئ ترسینەر ێک هاته لایان هه ر له خۆیشیان وییغه مبه ریشبوو ﴿ ما زادهم إلا نفورا ﴾ هاتنه که ی بۆی زیاد نه کردن، دوور ده که و تنه وه نه بئى له هه ق!! ﴿ ۴۳: استکبارا فی الارض ومکر السئ ﴾ له بهر خۆ به زلزانین له زه ویدا و، فرت وفیل ویلانکردن دژ به پیغه مبه ر ﴿ ولا یحیی المکر السئ إلا بأهله ﴾ ده رنجامی فرت وفیلش هه ر به سه ر خاوه نه که یدا ده شکیته وه و زیان ده گه یه نئ ﴿ فهل ينظرون إلا سنة الأولین ﴾ ده ئایا جگه له چاره نووسی پیشینه کان، چاوه روانی چی دی ده که نه؟ که واته: چۆن ئەوان تیا چوون، بئى گومان ئەمانیش ئەبئى تیا بچن ﴿ ولن تجد لسنة الله تحویلا ﴾ ئەمه باوی خوا یه، قه تیش نابینی ئال و گۆر ێک هه بئى بۆ باوو سونه تی خوا.

هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ خَلْقَ فِي الْأَرْضِ مَن كَفَرَفَلَيْ لَهُ كُفْرُهُ وَلَا يُزِيدُ الْكَافِرِينَ كُفْرُهُمْ عِندَ رَبِّهِمْ إِلَّا مَقْتًا وَلَا يُزِيدُ الْكَافِرِينَ كُفْرُهُمْ إِلَّا خَسَارًا ﴿٣٩﴾ قُلْ أَرَأَيْتُمْ شُرَكَاءَكُمُ الَّذِينَ يَدْعُونَ مِن دُونِ اللَّهِ أَرُونِي مَاذَا خَلَقُوا مِنَ الْأَرْضِ أَمْ لَهُمْ شِرْكٌ لَّو فِي السَّمَوَاتِ أَمْ لَآتَيْنَهُمُ الْكِتَابَ فَكُفِرُوا عَلَيْهِمْ عَلَىٰ يَمِينٍ وَنَدَّ بِأَن لَّن بَعْدَ الظَّالِمِينَ بَعْضُهُمْ بَعْضًا إِلَّا غُرُورًا ﴿٤٠﴾ إِنَّ اللَّهَ يُمَسِّكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ أَن تَزُولَا وَلَئِن زَالَتَا إِنْ أَمْسَكَهُمَا مِنْ أَحَدٍ مِّن بَعْدِهِ إِنَّهٗ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا ﴿٤١﴾ واقسموا بالله جهد ايمانهم لئن جاءهم نذير لكونن اهدى من احدى الامم فلما جاءهم نذير ما زادهم الا نفورا ﴿٤٢﴾ استكبارا في الارض ومكر السئ ولا يحيي المكر السئ الا باهله فهل ينظرون الا سنة الاولين قلن تجد لسنة الله تحويلا ﴿٤٣﴾ اولم يسيروا في الارض فينظروا كيف كان عاقبة الذين من قبلهم و كانوا اشد منهم قوة وما كان الله ليعجزه من شيء في السموات ولا في الارض انه كان عليما قديرا ﴿٤٤﴾

دهره نجامی به درۆ زنگردنی پیغه مبه ران:

﴿ ۴۴: أو لم يسيروا في الأرض فينظروا كيف كان عاقبة الذين من قبلهم ﴾ ئاخۆ ئەوانه گهشتیان به زه ویدا نه کردوو نه گه ران، تا سه ر بکه نه و بزائن: پاشه روژی ئەو گه له یاخییانه که له پیشینانه وه بوون چۆن بوو؟ ﴿ و كانوا اشد منهم قوة ﴾ وه ئەوان له مانیش به هیزتره به ده سه لات تر بوون ﴿ وما كان الله ليعجزه من شيء في السموات ولا في الأرض ﴾ و هه رگیز هه چ شتئ له ناو ئاسمانه کان و زه ویدا ناتوانئ له ژۆر ده سه لاتئ ئەو ده رچیت ﴿ إنه کان علیما قديرا ﴾ به راستی ئەوه، خوا ی زۆر زانا، زۆر توانا ﴿ ۴۵: ولو يواخذ الله الناس بما كسبوا ﴾ ئەگەر ئەو خه لکه ی به وئى ئەوکاره ناپه سه ندانه وه ده یان که نه، خوا بیگرته بان و تۆله ی لی سه ندبان ﴿ ما ترک علی ظهرها من دابة ﴾ ئەوده مه له سه ر پشتئ ئەم زه ویه هه چ ره وه ندو گیانه له به ریکی نه ده هیشته وه، به لکو هه مووی له ناو ده بردن

خوا هاواریان بۆ ئەبه نه و ئەیان په رستن؟ ﴿ أرونی ماذا خلقوا من الأرض ﴾ نیشانم بدهن چییان له زه ویدا دروست کردوو؟ تائیوه بیان په رستن ﴿ أم لهم شرك فى السموات ﴾ یا به شدارییه کیان کردوو له دروستکردنی ئاسمانه کاند؟ ﴿ أم آتيناهم کتابا فهم على بينة منه ﴾ یا خیر نامه یه کم پیداون که ئەوان له سه ر به لگه یه ک بن؟ ﴿ بل إن بعد الظالمون بعضهم بعضا إلا غرورا ﴾ نه خیر، وا نییه.. سه ته مکاره کان هه ر به لیئى فریودان وخه له تاندن به یه ک ده دهن گه وه ره ئاغاگان به نۆکه ره کانیان ده گوت: ئیعه تکاتان بۆ ئەکه ین و ئەوانیش وه دوویان که وتن!

بته کان ده توانن چی بکه نه؟

﴿ ۴۱: إن الله يمسك السموات والأرض أن تزولا ﴾ به راستی خوا ئاسمانه کان و زه ویه راگرتوو ه تا له گیره ژنه ده ر نه چن و لئن زالتا إن أمسكهما من أحد من بعده ﴿ وه ئەگەر پترازابان

نهمه حالی به دکارانه:

﴿ ۸ : إنا جعلنا في أعناقهم أغلالا ﴾ بئ گومان ئیمه زنجیر دهخینه ملیان وهردوو دهستیان ﴿ فہی إلى الأذقان فہم مقمحوں ﴾ ٹھوسا هتا چہ ناکہیان شہ تہک دہدہین، ئیتر سہریان بہرز رادہوستی

سوورہتی: (۵۷/۱۸)، (۷/۲)، (۲۳/۴۵)، (۱۲۵/۶)، (۱۸۶/۷)، (۴۱/۵۱)، (۱۰۸/۱۶)، (۲۰/۱۱)، (۱۰۱/۱۸). خوی گہورہ ہوی سزاو مۆرناں بہ سہر دلپانداو زنجیر لہمل کردونیان دہگیریتہوہ بؤ دریتہ پیدانیان بہ بئ پروایی و سووربوونیان لہسہر بئ پروایی: (۱۵۵/۴)، (۳/۶۳)، (۵/۶۱)، (۱۱۰/۶)، (۱۰/۲). ﴿ ۱۰ :

وسوء علیہم أنذر تہم أم لم تنذرہم ﴾ وہ چ بیان ترسینی، چ نہیان ترسینی بؤ ٹھوانہ وکو یہکہ، واتہ: خۆت ماندوو بکہیت لہگہ لیاندا، یان نا ﴿ فہم لا یؤمنون ﴾ ٹھوان ہر پروا ناہین، چونکہ ترساندن بؤٹھوانہ کەلکی نابئ ﴿ ۱۱ : إنا تنذر من اتبع الذکر ﴾ ترس و بہرہینانہکەت تہنہا بؤ کەسیک کەلکی دہبئ کە پەپرہوی ہر لہقورٹان بکات ﴿ وخشی الرحمن بالغیب ﴾ ولہ نہدیدو پەناشہوہ لہخوی بہخشہروو بہبہزہی بترسیت ﴿ فبشرہ بمغفرۃ وأجر کریم ﴾ ئینجا موزدہی لیبووردن وپاداشتیکی چاکئ پی بدہ. جادوای ٹمہ خوا باسی زیندووہوہ ٹکات و ٹہفرموی: ﴿ ۱۲ : إنا نحن نحي الموتی ﴾ بئ گومان تہنہا ئیمہین ہموو مردووان زیندوو ٹکەینہوہ ﴿ ونکتب ماقدموا وآثارہم ﴾ و ہرکاریکیان پیشخۆ خستیئ تۆماری دہکەین وتہنانہتی ٹاسہواریشیان گشت دہنووسین، واتہ: ہر ری و رھوشتیکیان بہجئ ہیشتیئ چاک و خراپ بۆیان حسیب ٹکەین، بۆیہ پیغہمبەر ﷺ ٹہفرموی: (من سن فی الإسلام سنة حسنة فله أجرها وأجر من عمل بها من بعده، من غير أن ينقص من أجورهم شيئا، ومن سن فی الإسلام سنة سيئة كان عليه وزرها ووزر من عمل بها من بعده، من غير أن ينقص من أوزارهم شيئا) (موسلیم). واتہ:

ہرکەسئ لہ ٹیسلامدا ری و رھوشتیکی چاک دابمہ زینتی، دیارہ پاداشتی تایبہتی خۆی دہبئ، ہاوری لہگہل ہر کەسیکی دیکەش پاش ٹھو کاری پی بکا؛ بہلام بئ ٹھوہی لہ کری و پاداشی ٹھوان شتی کەم بکا، خۆٹگەر کەسیک رچہیکی خراپی شکاندو خەلکی وەدووی کەوتن، بئ گومانہ ہم گوناحی خۆبی و، ہم گوناحی شوینکەوتووہکانیشی ہلڈہگریٹ، بئ ٹھوہی شتیک لہ گوناحی ٹھوان کەم بکاتوہ. ﴿ وکل شیء أحصینہ فی إمام مبین ﴾ ہموو شتیکیان لہ کتیب و نامہیکی ٹاشکرادا ٹامادوہ تۆمارکردوہ، واتہ: لہ (لوح المحفوظ) دا کە ہیچ شتیکی تیا گوم نابیت، ہموو شتیکی بچووک و گہورہ وردو درشتان ٹہژماردوہ.

بہ سہرہاتی خەلکی نلو ٹلو ایییہ کەئ (ٹہنتاکییہ):

﴿ ۱۳ : واضرب لهم مثلا أصحاب القرية ﴾ تۆ ٹی موحہمەد ﷺ بہ سہرہاتی خەلکی گوندنشینہکانی (ٹہنتاکییہ) بؤ قورہیش

وَلَوْ تَوَاضَعْنَا فِي أَعْنَاقِهِمْ أَغْلَالًا ﴿ ۸ ﴾ بئ گومان ئیمہ زنجیر دهخینه ملیان وهردوو دهستیان ﴿ فہی إلى الأذقان فہم مقمحوں ﴾ ٹھوسا هتا چہ ناکہیان شہ تہک دہدہین، ئیتر سہریان بہرز رادہوستی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
يَس ۝ وَالْقُرْآنِ الْحَكِيمِ ﴿ ۱ ﴾ إِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ ﴿ ۲ ﴾ عَلٰی صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿ ۳ ﴾ نَزِيلَ الْعَزِيزِ الرَّحِيمِ ﴿ ۴ ﴾ لِتُنذِرَ قَوْمًا مَّا أُنذِرَ آبَاؤُهُمْ فَهُمْ غَافِلُونَ ﴿ ۵ ﴾ لَقَدْ حَقَّ الْقَوْلُ عَلٰی أَكْثَرِهِمْ فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿ ۶ ﴾ إنا جعلنا في أعناقهم أغلالا فہی إلى الأذقان فہم مقمحوں ﴿ ۷ ﴾ وَجَعَلْنَا مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ سَدًّا وَمِنْ خَلْفِهِمْ سَدًّا فَأَغْشَيْنَاهُمْ فَهُمْ لَا يُبْصِرُونَ ﴿ ۸ ﴾ وَسَوَاءٌ عَلَيْهِمْ ءَأَنذَرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنذِرْهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿ ۹ ﴾ إنا ننذر من اتبع الذکر ﴿ ۱۰ ﴾ وَخَشِيَ الرَّحْمَنُ الْغَيْبَ فَبَشِّرْهُ بِمَغْفِرَةٍ وَأَجْرٍ كَرِيمٍ ﴿ ۱۱ ﴾ إنا نحن نحي الموتی ﴿ ۱۲ ﴾ مَاقَدَّمُوا أَوَّلَهُمْ كُلِّ شَيْءٍ أَحْصَيْنَاهُ فِي إِمَامٍ مُبِينٍ ﴿ ۱۳ ﴾

وناتوانن بہ ہیچ لایہ کدا بیجولینن و ریگی راست نابینن. مہ بہست ٹھوہیہ ٹھوانہ چۆن مروفیک ہردودہستی بہہستری بہ مل وگہردنی خۆیہوہ ئیتر ناتوانی سہر دانہوینتی و، ریگہ بیینی؛ ٹھوانیش بہہوی لاساری خۆیانہوہ دوورخراونہتہوہ لہریگی راست ﴿ ۹ : وجعلنا من بین ایدیہم سدا ومن خلفہم سدا ﴾ لہمپہریکیان لہ بہردہم ولہ پشتیانہوہ داناوہ ﴿ فأغشیناہم فہم لا یبصرون ﴾ جا بہو ہۆیہوہ تارمایی چاوپانیاشمان داپۆشی وپہردہمان ہیئا بہ سہریاندا، ئینجا پاش و پیئشی خۆیان نابینن. بؤ ٹم پەردہ ہیئانہ بہ سہر چاوپانداو ری دہر نہ کردنہیان لہ (۷/۲)، (۲۳/۴۵) دا. ٹاماژہی پی کراوہ مہ بہست ٹھوہیہ کە ہر لہ ٹہزلدا پەروہردگار پی زانیون ٹھوانہ لاسارو لاری ٹہبن ہەرچہ نندہ بہ لگہیان بؤ بہیتریتہوہ باوہ ناہین، بۆیہ ٹھویش ہر لہ (لوح المحفوظ) دا بریاری خۆی لہ سہر داون، ہر وکو ٹم سوورہتی (یس) ہ دہفرموی: (لقد حق القول علی اکثرہم فہم لا یؤمنون) ہروا

(نه جان) بوو، جا پاش شهوى كه په نندو ناموزگار په كى زورى
كردن شه هيديان كرد! ﴿ قال يا قوم اتبعوا المرسلين ﴾ وتى:
شه هوزه كه! بكه ونه دواى شهو په يامبه رانه بولاى ئيوه ره وانه
كراون. ﴿ ۲۱: اتبعوا من لا يسألكم اجرا ﴾ په پيرهوى شه وانه بكه
كه، ته نانه ت كه مې كړي شيان لي ناونين بو راگه ياندى به رنامه كه ي

بگير هوه.
(قریه): هر چه ند له بنه رتدا به گوندو ناوايى ته لين، به لام هه موو
گوندو شارو شارو چكه يه كه نه گرته وه، به تايبه تى ليرده ما به ست
گوند يكه له شام به ناوى (انتاكيه) وهو ئيستاش شار يكه له (سووريه)،
كاتى خوى بته پره ست بوون وخواش سى پيغه مبه رى بو ناردوون.
﴿ اذ جاءها المرسلون ﴾ كاتى په يامبه ركان چونه لايان، تا باسى
يه كتاپه رستى و زيندوو بو ونه و هيان بو بكه ن. ﴿ ۱۴: اذ ارسلنا
إليهم اثنتين فكدبوهما ﴾ شه دمه ئيمه دوو كه سمان نارد لايان
و، شه وان به درويان خستنه وه و باوه ريان پي نه كردن و ﴿ فعزنا
بثالث ﴾ ئيمه ش پيغه مبه رى سبييه ممان نارد لايان بو يارمه تى
دوانه كه ي پيش ﴿ فقالوا إنا إليكم مرسلون ﴾ جا هه موويان
پي كه وه چوون و وتيان: بى گومان ئيمه نير اوو په يامبه رى خواين
بولاى ئيوه، تا رينموونيتان بكه ين ﴿ ۱۵: قالوا ما أنتم إلا بشر
مثلنا ﴾ كه چى له وه لاما و تيان: ئيوه ش مه گه ر هه مرؤف نين
وه كو ئيمه؟ ئيتر شه قسانه تان له چييه؟! ﴿ وما أنزل الرحمن
من شيء ﴾ خواى به خشنده له و باره وه هيچ نيگايه كى نه ناردوه
﴿ إن أنتم إلا تكذبون ﴾ ئيوه هه دروده كه ن وراست نيبه كه
ده لين نيگامان بو كراوه له لايه ن خاوه ﴿ ۱۶: قالوا ربنا يعلم
إنا إليكم لمرسلون ﴾ په يامبه ركان وه لايان دانده وه و وتيان:
په روه ردگارى ئيمه خوى ته زانئى كه به راستى ئيمه بولاى ئيوه
نير اووين ﴿ ۱۷: وما علينا إلا البلاغ المبين ﴾ هه شه وه نده شمان
له سه ره كه په يامه ناشكر اكه ي شه به ئيوه رايگه يه نين، ئيتر پروا
دينن يان نه.. كه يفى خوتانه. ﴿ ۱۸: قالوا إنا تطيرنا بكم ﴾
جا گوندن نشينه كان كاتى په كيان كه وت وقسه يان نه ما و تيان: ئيمه
پنوقه ده مى ئيوه به نه گبه ت ده زانين ﴿ لئن لم تنتهوا ﴾ شه وه
راستى بى نه گه ر كوتايى به م قسانه ش نه هينن ﴿ لنرجمنكم ﴾
دلنيان به رده بارانتان نه كه ين ﴿ ولیمسنكم منا عذاب أليم ﴾
و سزايه كى سه خت و ده ردناكتان ده دهن ﴿ ۱۹: قالوا طائركم
معكم ﴾ په يامبه ركان و تيان نه خير ئيمه شووم و نه گبه ت نين،
به لكو شووم و نه گبه تى له خوتانه وه يه ﴿ أئن ذكرتم ﴾ ناخو ئيوه
ناموزگار يش بكرين بو ربي به ختيارى هروا ده كه ن!! ﴿ بل أنتم
قوم مسرفون ﴾ نه خير، وا نيبه وه ك ئيوه پيتان وايه، به لكو ئيوه
كومه ل و گه ليكى زياده روه و له سنوور ده رچوون ﴿ ۲۰: وجاء من
أقصى المدينة رجل يسعى ﴾ و پياويك له وسه رى شاره وه به هله
داوان بولاى خه لكه كه هات، دواى شه وه بىستى كه دانيشتوانى
شاره كه نيازبان خراپه له گه ل په يامبه ركاندا، (ئيبن عه بباس)
ده ئى: شه و پياوه پياويكى سالح و ناكار چاك و ناوى (حه ببب) ي

وَأَضْرِبْ لَهُمْ مَثَلًا أَصْحَابَ الْقَرْيَةِ إِذْ جَاءَهَا الْمُرْسَلُونَ ﴿٢١﴾
إِذْ أَرْسَلْنَا إِلَيْهِمُ اثْنَيْنِ فَكَذَّبُوهُمَا فَعَزَّزْنَا بِثَالِثٍ فَقَالُوا إِنَّا
إِلَيْكُمْ مُّرْسَلُونَ ﴿٢٢﴾ قَالُوا مَا أَنْتُمْ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُنَا وَمَا أَنْزَلَ
الرَّحْمَنُ مِنْ شَيْءٍ إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا تَكْذِبُونَ ﴿٢٣﴾ قَالُوا رَبَّنَا بَعَلُّ رِئَاسِنَا
إِلَيْكُمْ لَمُرْسَلُونَ ﴿٢٤﴾ وَمَا عَلَيْنَا إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ ﴿٢٥﴾
قَالُوا إِنَّا نَطَّاعُونَ لَكُمْ لَيْنَ أَنْ نُرْسِلَهُمُ الْتَرْجُمَنَ كُمْ وَلَيْسَ كُمْ
بِمُعَاقِبِينَ ﴿٢٦﴾ قَالُوا طَائِفُكُمْ مِنْكُمْ أَيْمُونُ كُمْ وَإِنْ كُنْتُمْ
بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ مُّسْرِفُونَ ﴿٢٧﴾ وَجَاءَ مِنْ أَقْصَى الْمَدِينَةِ رَجُلٌ
يَسْعَى قَالَ يَنْفِرُكُمْ أَنْتُمْ الْيَوْمَ الْمُرْسَلُونَ ﴿٢٨﴾ أَتَعْبُدُونَ
لَا يَسْتَأْذِنُكُمْ أَجْرًا لَهُمْ مُهْتَدُونَ ﴿٢٩﴾ وَمَا لِيَ لَا أَعْبُدُ الَّذِي
فَطَّرَنِي وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٣٠﴾ أَأَتَّخِذُ مِنْ دُونِهِ آلِهَةً إِنْ
يُرِدْنَ الرِّحْمَنُ بَصِيرًا لَنْ تَعْنِي عَنْ شَفَاعَتِهِمْ شَيْئًا وَلَا
يُنْقَذُونَ ﴿٣١﴾ إِنَّ لِي لَأَفْنً وَلِي صُلْبٌ لَّئِنْ أَتَيْتُ أُمَّةً
بَرِيكُمْ فَاسْمِعُونِ ﴿٣٢﴾ قِيلَ ادْخُلِ الْجَنَّةَ قَالَ لَئِنْ لَمْ يَنْتَهِ
يَعْلَمُونَ ﴿٣٣﴾ يَمَاعُزُّ لِي رَبِّي وَيَجْعَلُنِي مِنَ الْمُكْرَمِينَ ﴿٣٤﴾

خوا ﴿ وهم مهتدون ﴾ خوښيان شاره زاو رينموونى كراون،
بورى راست ﴿ ۲۲: وما لى لا أعبد الذى فطرني ﴾ بو ده بى
من زاتيكي وا نه په رستم كه دروستى كردوم ﴿ وإليه ترجعون ﴾
ده رنه جاميش هه مووتان هه بولاى شه ده هيرينه وه ﴿ ۲۳:
أأتخذ من دونه آلهة ﴾ ثايا ده بى بي جكه له وخوايه چه ندخوايه كى
تر بو خووم هه ليريم و بيان په رستم؟! ﴿ إن يردن الرحمن بضر لا
تغن عنى شفاعتهم شيئا ولا ينقذون ﴾ نه گه ر خواى به به زه بى
بيه وى زيانيكم تووش بكات، تكاو لالهى شه وان كه مترين سوودم
پي ناگه يه نن و، ناتوان له سزاي شه و رزگارم بكه ن، چونكه هيچيان
به ده ست نيبه ﴿ ۲۴: إني إذا لى ضلال مبين ﴾ جا نه گه ر له باتى
شه وخوايه هه ر په رستراويكى تر بپه رستم، به راستى شه و حه له من
له گومراييه كى ناشكر ادام ﴿ ۲۵: إني أمنت بربكم فاسمعون ﴾
به راستى من به په روه ردگارى ئيوه پروام هينا، ده سا ئيوه ببيسن
و ناموزگار ييه كه م وه رگرن ﴿ ۲۶: قيل ادخل الجنة ﴾ جا دواى

به سه ریاند، له ناکا ئه وانیش هه موو له جینی خۆیاندایا مردن. رافه که رانی قورئان ده لێن: خوا جوهریلی ناردوده رگای شاره که ی (ئه نتاکیه) ی لی گرتن و بانگیکی به سامی به سه را دان، ئیتر ئه وسه تاکه که سیکیان لی دهر نه چوو، جیی باسه ئه وه ژوو گه له تیا چوو هه لکی (ئه نتاکیه) ی شام بوون که ئیستا سه به (تورکیا) یه، هه رچه نده (ئیبین که سیر) چهند تییبینییه کی له باره ی دیاریکردنی ئه و شاره وه هه یه !.

مه خابن بۆ به نده درۆزنه کان!

﴿ ۳۰: یا حسرة علی العباد ﴾ مه خابن، بۆ ئه وه به ندانه (واته: بۆ خه لکه که ی ئه نتاکیه) که په یامبه ره کانیا ن به درۆزن زانی و ئیما نیا ن نه هیئا، وه که ئه فهرمو ی: ﴿ ما یا تیه م من رسول إلا کانوا به یسته زنون ﴾ هه ره په یامبه ره کیان بۆ نه ده هات، مه گه ر گالته یان پی ده کرد، ئیبه ش له ناومان ده بردن ﴿ ۳۱: ألم یروا کما اهلکنا قبلهم من القرون ﴾ ئایا قوره یش نه یان بی نی که خه لکیکی زۆرمان له گه لانی پی ش ئه وان، قه رکردو له ناو برد، ده سا بۆ عیبه ره وه رنا گرن؟ ﴿ انهم الیه م لا یرجعون ﴾ که جار یکی تر هه رگیز نا گه رینه وه لایان ﴿ ۳۲: وإن کل لما جمیع لدینا محضرون ﴾ وه به راستی هه مووشیا ن له رۆژی قیامه تدا بۆ پاداش و تۆ له لای خۆمان ئاماده ئه کرین، ئایه تی (وإن کلا لما لیوفینهم ربک أعمالهم...) پشتگیری ئه وه ده کات.

ئهم جیهانه بی به دیهینه ره (صانع) ناب ی:

﴿ ۳۳: وآیه لهم الأرض المیتة أحيیناها ﴾ وه نیشانه یه که بۆ یان له سه ره زیندوو بوونه وه، زه ی مردوه، زیندوو مان کردو ته وه به باران ﴿ وأخرجنا منها حبا فمنه یا کلون ﴾ ودانه و ئیله یه که مان لی دهر هیئا وه لئی ئه خو ن و پیی ده ژین ﴿ ۲۴: وجعلنا فیها جنات من نخیل وأعناب ﴾ وه ره له وه ییه مردوه دا، چه ن دین باخه خورما و، باخه تریمان به دی هیئا. خورما و تر ی دوو نیعمه تی خوا و به خواردن ئه درینه قه لیم، زانایان له باره یانه وه ئه لێن: له م دوو جو ره میوه یه دا چه ند فیتامین - که له ش و ته نی مرۆف پیوستیا ن پییه تی - هه یه، ئه مه له لایه که وه، له لایه کی تریشه وه ئه توانین بلێین له ته واوی سالدا، یا به ته ره تازهو فره یکه یی، یان به وشکرا وه یی، به ئاسانی ده ست ده که ون. ﴿ وفجرنا فیها من العیون ﴾ وه کانیا و یکی زۆرمان لی هه لقولاند ﴿ ۳۵: لیاکلوا من ثمره وما عملته ایدیهم ﴾ تا له میوه ی ئه وخوا یه بخۆن، که ده سه ته کا نی ئه وان په یدای نه کردوه. (ئیبین عه بباس) و (قه تاده)

ئه وه که په لاماریان داو کوشتیا ن و به ره ولای خوا به شه هیدی گه رابه وه، پیی و ترا: ده سا بجۆ ره به هه شته وه له پاداشی بانگه واو و بر واکه تدا ﴿ قال یالیت قومی یعلمون ﴾ ئیجنا پاش ئه وه چوو ه به هه شته وه ره زامه ندی خوا و ئه وه موو نازو نیعمه ته ی دیت بۆی ئاماده کرا وه، وتی: خۆزگایه هۆزه که شم بیان زانیبا ﴿ ۲۷:

﴿ وَمَا أَنْزَلْنَا عَلَى قَوْمِهِ مِنْ بَعْدِهِ مِنْ جُنْدٍ مِّنَ السَّمَاءِ وَمَا كُنَّا مُزِلِّينَ ﴾ ﴿ ۲۸: إِنْ كَانَتْ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً فَإِذَا هُمْ خَامِدُونَ ﴾ ﴿ ۲۹: يَنْصُرُهُ عَلَى الْعَبَادِ مَا يَأْتِيهِمْ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ﴾ ﴿ ۳۰: أَلَمْ يَرَوْا كَمَا أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنَ الْقُرُونِ أَنَّهُمْ إِلَهِمْ لَا يَرْجِعُونَ ﴾ ﴿ ۳۱: وَإِنْ كُلُّ لَمَّا جَمِيعٌ لَّدِنَا مُحْضَرُونَ ﴾ ﴿ ۳۲: وَآيَةٌ لَهُمْ أَنَّ الْأَرْضَ الَّتِي كَانَتْهُمْ أَجْنِبًا مِنْهَا جُنَا بًا فَمِنْهُمْ يُأْكُلُونَ ﴾ ﴿ ۳۳: وَجَعَلْنَا فِيهَا جَنَّاتٍ مِّنْ نَّخِيلٍ وَأَعْنَابٍ وَفَجْرْنَا فِيهَا مِنَ الْعُيُونِ ﴾ ﴿ ۳۴: لِيَأْكُلُوا مِنْ ثَمَرِهِ وَمَا عَمِلَتْهُ أَيْدِيهِمْ أَفَلَا يَشْكُرُونَ ﴾ ﴿ ۳۵: سُبْحَنَ الَّذِي خَلَقَ الْأَزْوَاجَ كُلَّهَا مِمَّا تُنْبِتُ الْأَرْضُ وَمِنْ أَنْفُسِهِمْ وَمِمَّا لَا يَعْلَمُونَ ﴾ ﴿ ۳۶: وَآيَةٌ لَهُمْ أَنَّا نَمِيطُ الْغَايَةَ الْأُولَىٰ وَنُمْطِرُ الْآخِرَ فَاذْهَبْهُمْ مَّظْلُومُونَ ﴾ ﴿ ۳۷: وَالشَّمْسُ تَحْرِي لُلسَّتْقَرِّ لَهُمْ ﴾ ﴿ ۳۸: ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ ﴾ ﴿ ۳۹: وَالْقَمَرَ قَدَرْنَاهُ مَنَازِلَ حَتَّىٰ عَادَ كَالْعُرْجُونِ الْقَدِيرِ ﴾ ﴿ ۴۰: لَا الشَّمْسُ يَنْبَغِي لَهَا أَنْ تُدْرِكَ الْقَمَرَ وَلَا الْبَلَدُ سَابِقُ الْبَلَدِ كُلِّ فِي فَلَايَ يَسْبَحُونَ ﴾

بما غفر لي ربي وجعلني من المكرمين ﴿ به لیبووردنی په ره ره دگام بۆم و به گێرانی له ناو ریز گیرا وندا، تا ئه وانیش باوه ریا ن هیئا باو کرده وه ی باشیا ن کردبا.

کۆتایی جزئی ۲۲، (ولله الحمد والمثنه) ..

﴿ ۲۸: وما أنزلنا علی قومه من بعده من جند من السماء ﴾ وپاش کوشتنی ئه و پیاهه موسلمان هه یه له شکریکه مان نه نارد ه سه ره ژو ره که ی له ئاسمانه وه بۆ له ناو بردو نیا ن، چونکه شایسته ی ئه وه نه بوون تا له شکریکه شییا ن بۆکه ی ن و پیوستی شی نه ده کرد ﴿ وما کنا منزلین ﴾ خو به ره له مه ش بۆ هه یه که لیکه مان نه نارد وه، واته: سو ننه تمان نه بو وه له شکر بنییرین بۆ له ناو بردنی گه لانی یاخی و مله پوری و، به لکو به سزا و ئازار تیا مان بردوون، وه کو ده فهرمو ی: ﴿ ۲۹: إِنْ كَانَتْ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً فَإِذَا هُمْ خَامِدُونَ ﴾ ته نها هه ریه که نه ره ته وه ده نگیک بوو، واته: به ته نها جوهریل هات و قیراندی

بدات. بۆئەم بیژە (مستقر لها) یە دوو تەفسیرە یە، یەکیکیان دەلی: مەبەست ئەو یە: لەجی و قەرارگە خۆیدا کە لەژێر (عرش) دایە و بەرووی زەویدا هەردەم دیت و دەروا سوژدە دەباو داواى مۆلەتی هەلەتەن و گەرانبەو دەکا بۆ جارێکی دیکە، وەك لە فرمودە یە کدا هاتوو: ((فإنها تذهب حتى تسجد تحت العرش)). (فتح الباری: ۴۰۲/۸). هەررا ئەم فرمودە یە ش: ((مستقرها تحت العرش)). (فتح الباری: ۴۰۲/۸). تەفسیری دوو هەمیشیان دەلی: مەبەست ئەو یە کە خۆر تاهانتی روژی قیامت بەردەوام لەو خولگە ی خۆیدا هەر دەگەرێ و ناوەستێ. تەفسیری یە کەم پێی دەلین (مستقری مکانی) و، دوو هەمیش (مستقری زەمانی)، خۆی کارجوانیش چاکتر دەزانێ. تەفسیری (ئێبەن کەسیر).

گەشتی گەمیی بەناو دەریادا نیشانە ی خوا یە:

﴿ ۴۱: وَايَةً لَهُم أَنَا حَمَلْنَا ذُرِّيَّتَهُم فِي الْفَلَكِ الْمَشْحُونِ ﴾، نیشانە یە کە توانایی خۆمانە بۆیان کە: ئێمە وەچە و نەوەکانی ئەوانمان لەناو کەشتی پردا بەناو دەریادا بەو هەموو شتوو مە کەو هەلگرتوو، ئەهاتن و دەچون و نەشمان ئەهیشتم نقوم ببن. ﴿ ۴۲: وَخَلَقْنَا لَهُم مِّن مِّثْلِهِ مَا يَرْكَبُونَ ﴾ وە وینە ی کەشتیدا، ئەو ی بە کەلکی سواری بیتم، بۆمان دروست کردن ﴿ ۴۳: وَإِنْ نَشَأْ نُغْرِقْهُمْ فَلَا صَرِيخَ لَهُمْ ﴾ خۆ ئەگەر بمانەوێ لە بنی دەریادا نقومیان بکەین، نقومیان ئەکەین، جا ئەوکاتە هیچ فریادەرە سیکیان بۆنابی ﴿ ۴۴: وَلَا هُمْ يَنْقُذُونَ ﴾ و زرگاریش ناکرێن ﴿ ۴۵: رَحْمَةً مِنَّا وَمَتَاعًا إِلَى حِينٍ ﴾ مەگەر هەر رەحمەت و میهرەبانی خۆمان فریایان کەوێ، تا ئەوکاتە دیاری کراو بۆ ژیان، مۆلەتیان بدەین و بەهرەمەند ببن، ئەگینا کە سێک ناتوانی زرگار یان بکاو بیان ژینێ ﴿ ۴۵: وَإِذَا قِيلَ لَهُم اتَّقُوا مَا بَيْنَ أَيْدِيكُمْ وَمَا خَلْفَكُمْ ﴾ کاتیکیش پێیان بگوترێ: لەو سزایە ی پێشتان، واتە: ئەو سزایە ئومەتەکانی پێشی پێ سزا دران، وە لەو سزایە ی دواوەتان (سزای ئاخیرەت) خۆ پارێزن ﴿ ۴۶: لَعَلَّكُمْ تَرْحَمُونَ ﴾ بەلکو رەحمتان پێ بکریتم، دەبینی روو وەردەگێرن و قبوڵیان نییه!

مۆشریکان سەرلێشیواو گوهران:

﴿ ۴۶: وَمَا تَأْتِيهِمْ مِنْ آيَةٍ مِنْ آيَاتِ رَبِّهِمْ ﴾ هەر ئایەتی بیتم بۆ هاو بەشدانەرەکان، لە ئایەتەکانی پەرورە دگاریان ﴿ ۴۷: كَانُوا عَنْهَا مُعْرِضِينَ ﴾ هەر رووی لێ وەردەگێرن ﴿ ۴۷: وَإِذَا قِيلَ لَهُم اتَّقُوا مَا رَزَقَهُمُ اللَّهُ ﴾ و کاتیکیش پێیان بگوترێ: لەو رزق و روژیە ی خوا پێی داو، ببەخشن لە ربی خواداو بیدەن

دەلین: بیژە (ما) لەم ئایەتەدا بۆ (نەفیە)، بۆیە ئێمە ش بە (نەفی) مانامان کرد ﴿ ۴۸: أَفَلَا يَشْكُرُونَ ﴾ دەتایا سوپاسگوزاری ناکەن؟ ﴿ ۳۶: سُبْحَانَ الَّذِي خَلَقَ الْأَزْوَاجَ كُلَّهَا ﴾ پاك و خاوینە ئەو خوا یە کە لە هەموو شتێک - مرؤف، گول و گیا، ئەتۆم و زەررات - جووت و نیرو میی دروست کرد، ﴿ ۴۹: مِمَّا تَبِتِ الْأَرْضُ ﴾ لەو ی زەوی ئەپروینی ﴿ ۵۰: وَمِنْ أَنْفُسِهِمْ وَمِمَّا لَا يَعْلَمُونَ ﴾ و لە نەفسی خۆشیان، و لەو شتەنە یە کە ئەوان نایزان. بەلێ.. لەم بوونە وەرەدا چەندان شتی تر هە یە کە تائیستاش مرؤف نایانزانێ.

شەو و روژ، خۆر و هەیف، نیشانە ی بوون و تاک و تەنیا یی خۆان:

﴿ ۳۷: وَآيَةً لَهُم اللَّيْلُ نَسْلَخُ مِنْهُ النَّهَارَ ﴾ شەویش نیشانە و بەلگە یە کە ترە بۆیان کە ئێمە روونای خۆر و روژی لێ دەرە کێشین ﴿ ۳۸: فَإِذَا هُمْ مَظْلُومُونَ ﴾ جا لەناکاو شەو دی و دەرە و نە تاریکی یە وە ﴿ ۳۸: وَالشَّمْسُ تَجْرِي لِمُسْتَقَرٍّ لَهَا ﴾ و بەلگە یە کە تر بۆیان خۆرە، کە بەردەوام دیت و دەچی، تاکاتی دیاریکراو ی خۆی بۆ راوستان و لەکارکەوتن چی دەبینی بەرە و بنە و خولگە ی خۆی هەر لە گەر دایە تا ئەوکاتە بۆی دیاری کراو ﴿ ۳۹: ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ ﴾ ئەو هاتوچوو گەرانبە و شەو یە و رە، خەملاندنی خۆی بە دەسەلاتی زانیە ﴿ ۳۹: وَالْقَمَرُ قَدْرَانَهُ مَنَازِلَ ﴾ وە گەرانی مانگیشمان خەملاند - ئەمیش بەلگە یە کە بۆ دەسەلات و توانایی خۆمان - بە بیست و هەشت مەنزل و ئاسۆ، تاهەموو شەوێک دابەزیتە جیگایەکیانە وە. پاشان دوو شەو، یان شەوێک پەنا ئەگەرێ ﴿ ۴۰: حَتَّىٰ عَادَ كَالْعُرْجُونِ الْقَدِيمِ ﴾ تا وەك پەلێ کۆنی باریکی و شکی زەرد بوو ی کە وانه یی داری خورمای لێ دیت ﴿ ۴۰: لَا الشَّمْسُ يَنْبَغِي لَهَا أَنْ تُدْرِكَ الْقَمَرَ ﴾ نە بۆ خۆر دەرکێ بگاتە مانگ، تا هەردوو پێکەو کۆببنە وە، نوورو روونای مانگ هەلگەرێ و، تا قیامت هەر روژ بیتم ﴿ ۴۱: وَلَا اللَّيْلُ سَابِقَ النَّهَارِ ﴾ نە شەویش پێشی روژ دەرکەوێ کە ئیتر تاکاتی کۆتایی دوانیا، هەر شەو و تارێک بیتم. نەخیر، شتی و ناشی و نابێ، بەلکو خوا هەردووکیانی بەجۆری دروست کرد، کە کاری یە کتر تێک نەدەن ﴿ ۴۲: وَكُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ ﴾ هیچیشیان ناچنە خولگە ی ئەو ی تریان، بەلکو هەر یە کە یان لەخولگە ی خۆیا دەسووریتە وە، وەك مەلەوان دین و دەرۆن. بەلێ خۆر لەخولگە ی سوورانبەو ی خۆیدا بۆماو ی یە کسال، ئەوسا ﴿ ۴۲: بَوُورٍ جَهَنَّمَ ﴾ خۆی دەرپێ، لەکاتیکیدا هەیفی بە یەك مانگ مەسیرە کە ی خۆی دەرپێ، دیارە بە پێی ئەم نەخشە خوا یی، مانگ ﴿ ۴۲: وَهُوَ يَدْعُ الْخُورَ ﴾ - لە خولگە ی خۆیدا تێژرەوترە، بۆیە ئەفەرەمووێ: هەرگیز خۆر ناگاتە مانگ تا بتوانی مەسیرە کە ی خۆی بە یەك مانگ ئەنجام

ناو خانه وادهی خویمان و، هیچ چاره سهریکیشیان نییه.

نه خشی زیندو و پوئیه وه:

﴿ ۵۱: و نفع فی الصور فإذاهم من الأجداث إلى ربهم ينسلون ﴾
خه لکی به نه فخی ی که کم هه موو نه مرین و پاشان بوجاری سییه م
فوو به شه پیوردا نه کریت، نه وسا کتوپر به پهله له گوره کانیان
هه موو دینه ده ری و ده برین بولای دادگای پهروه دگاریان بو
پاداش و توله ﴿ ۵۲: قالوا یا ویلنا من بعثنا من مردقنا ﴾ هه رکه
زیندو و شکرانه وه به سهر سورمانیکه وه نه لین: تیاچوونی خویمان! کی
له گورو خه وگا که ماندا زیندو ی کردینه وه هه نی ساندین؟! ﴿ هذا
ما وعد الرحمن وصدق المرسلون ﴾ دیاره نه مه نه وه به لینیه
که خوای به خشنده پیمانی دابوو له سهر زمانی پیغه مبه ره کانه وه،
پیغه مبه ره کانیش راستیان وت. ﴿ ۵۳: إن كانت إلا صيحة
واحدة ﴾ نه وه نه فخی زیندو و کردنه وهش، نه نجامی یه که نه عرته
و یه که دهنگی گه وره بوو ﴿ فإذا هم جميع لدينا محضرون ﴾ نه وسا
هه موویان به زووی لای نییه ناماده کراون بو لیکو لینیه وهه حساب
﴿ ۵۴: فالیوم لا تظلم نفس شیئا ﴾ نینجا له و روژه دا توزه قاله یه که
سته م له هیچ که سی ناکری ﴿ ولا تجزون إلا ما كنتم تعملون ﴾
پاداش و توله ی نه وه نه بی کردو و تانه، پاداش نادرینه وه.

به هه شتییه کان له عهیش و نووش دان:

﴿ ۵۵: إن أصحاب الجنة اليوم فی شغل فاكهون ﴾ به راستی
به هه شتییه کان له م روژه دا به نیعمه تی خواوه سهر گهرم و شادن
﴿ ۵۶: هم وأزواجهم فی ظلال علی الأرائک متكئون ﴾ خویمان
و هاوسه ره کانیان، له سیبه ریکی چرو پرداو له سهر چهند ته ختیکی
رازاوه دا پالیان داوه ته وه ﴿ ۵۷: لهم فیها فاكهة ﴾ له ویش
هه موو جو ره میوه یه کیان بو هه یه ﴿ ولهم ما يدعون ﴾ و داوای
هه رشتیکیش بکه ن ناماده یه بو یان ﴿ ۵۸: سلام قولا من رب
رحیم ﴾ سه لام و درود یکیشیان به قسه پی ده گات له لایه ن خوای
به ره حمه وه، وه که نایه تی (تحتیهم یوم یلقونه سلام.. ۴۴/۳۳).
دوویاتی نه وه ده کاته وه.

روژی سه لا تاوانباران جیا ده کرینه وه:

نینجا روو نه کریت ته تاوانباران و پییان نه وتری: ﴿ ۵۹: وامتازوا
الیوم ایها المجرمون ﴾ نه ی تاوانباران! ده سا نه مرو جیا بینه وه
له نیمانداره کان. نینجا بو نه وه ی زیاتر تووشی نییش و نازار بین،
له لایه ن خواوه پییان نه وتری: ﴿ ألم أعهد إلیکم یا بنی آدم ﴾

به هه ژاره کان ﴿ قال الذین كفروا للذین آمنوا ﴾ کافرو بی باوه ره کان
به خواوه ن پروا کانیان ده وت: ﴿ أنطعم من لو یشاء الله أطعمه ﴾
ناخو نییه نان و خوراک به که سی که به دین که نه گهر خوا و یستبای
خوی خوار دنی ده دانی؟ واته: که سی که هه ژار که وتبی، مافی به سهر
نییه وه نییه، ده بی خوا خوی بیژیه نی! ﴿ إن أنتم إلا فی ضلال

وَأَيُّ لَّهُمْ أَنَا حَمَلْنَا ذِزْرَبَهُمْ فِي الْفُلِ الْمَشْحُونِ ﴿٥١﴾ وَخَلَقْنَا
لَهُمْ مِنْ مِثْلِهِ مَا يَرْكَبُونَ ﴿٥٢﴾ وَإِنْ شَأْنُ رَبِّهِمْ فَلَاصِرْخٌ لَهُمْ
وَلَا هُمْ يُنْقِذُونَ ﴿٥٣﴾ إِلَّا رَحْمَةً مِنَّا وَمَتَاعًا إِلَىٰ حِينٍ ﴿٥٤﴾ وَإِذَا
قِيلَ لَهُمْ اتَّقُوا آيَاتِنَا إِلَٰهِيكُمْ وَمَا خَلَقَكُمْ لِغُلَامِكُمْ تَرْحَمُونَ ﴿٥٥﴾
وَمَا تَأْتِيهِمْ مِنْ آيَةٍ مِنْ آيَاتِ رَبِّهِمْ إِلَّا كَانُوا عَنْهَا مُعْرِضِينَ ﴿٥٦﴾
وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ اتَّقُوا آيَاتِنَا فَكَّرُوا فَكَّرَ اللَّهُ قَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا
لِلَّذِينَ آمَنُوا أَنْطَعِمُ مِنْ لَوْ شَاءَ اللَّهُ أَطْعَمَهُ إِنْ أَسْرَأَ إِلَّا فِي
ضَلَالٍ مُبِينٍ ﴿٥٧﴾ وَيَقُولُونَ مَتَىٰ هَذَا الْوَعْدُ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٥٨﴾
مَا يَنْظُرُونَ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً تَأْخُذُهُمْ وَهُمْ يَخِصِّمُونَ ﴿٥٩﴾
فَلَا يَسْتَطِيعُونَ تَوْصِيَةً وَلَا إِلَىٰ أَهْلِهِمْ يَرْجِعُونَ ﴿٦٠﴾
وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَإِذَا هُمْ مِنَ الْأَجْدَاثِ إِلَىٰ رَبِّهِمْ يَنْسِلُونَ ﴿٦١﴾
قَالُوا لَوْلَا نُنْزِلُكَ مِنَ السَّمَاءِ فِي سَاءِ نَحْوٍ أَوْ عَدِ الرَّحْمَنُ
وَصَدَقَ الْمُرْسَلُونَ ﴿٦٢﴾ إِنْ كَانَتْ إِلَّا صَيْحَةً
وَاحِدَةً فَإِذَا هُمْ جَمِيعٌ لَدَيْنَا مُحْضَرُونَ ﴿٦٣﴾ فَالْيَوْمَ لَا تَظْلَمُ
نَفْسٌ شَيْئًا وَلَا تَجْزُونَ إِلَّا مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٦٤﴾

میین ﴿ نا، نیوه هه ره له گومر پییه کی ناشکرادان که به نییه نه لین
خوراک به هه ژاران به دن.

به لای موشریکه وه زیندو و پوئیه وه دووره:

﴿ ۴۸: و يقولون متى هذا الوعد إن كنتم صادقين ﴾ و به گالته شه وه
نه لین: ده نه گهر نیوه راست ده که ن، نه وه هه شه و گوره شه و
به لینیه یه بو زیندو و پوئیه وهه سزاو توله که ی دی؟ دیاره بروایان
به زیندو و پوئیه وهه سزاو توله نییه ﴿ ۴۹: ما ينظرون إلا صيحة
واحدة تأخذهم ﴾ مه گهر هه رچاوه روانی یه که نه عرته وهه شریخه یه که
بن، له نا کاو پهیدا بی و له ناویان به ری ﴿ وهم يخصمون ﴾ نه وانیش
له وکاته دا - سه بارت به درو و راستی زیندو و پوئیه وهه - سه رگهر می
مشت و مری ناو خویمان ﴿ ۵۰: فلا يستطيعون توصية ولا إلى
أهلهم يرجعون ﴾ نه وه شریخه وهه عرته یه نه ونده به پهله ده رگاریان
پی ده گری، نیتر نه نه توانن وه سیه تی که ن، نه نه شتوانن بکه رینه وه

ندههیشت تا رینوین ببن ﴿ فاستبقوا الصراط ﴾ ئینجا به رهو
رینگاهه پیشبرکینان کرد وهك جاران ﴿ فانی بیصرون ﴾ جاجون
دهبینن ئیبه کویرمان کردبن؟! ﴿ ۶۷ ﴾: ولو نشاء لمسخناهم علی
مکانتهم ﴿ نه گهر مه یلش بکهین له جیی خویندا (مهسخ) مان
دهکردنه وه، واته: شکل و بیچمان نه گورین و جموجولمان لی نه برین

إِنْ أَصْحَبَ الْجَنَّةَ الْيَوْمَ فِي شُغْلٍ فَكِهِون ﴿۵۸﴾ ثُمَّ وَأَوَّجُهُمْ
فِي ظِلَالٍ عَلَى الْأَرْبَابِكُمْ مَكْحُون ﴿۵۹﴾ لَمْ يَنَالُوا فِيهَا فَكْهَةً وَلَمْ يَمَازُ
نَايَةً عَوْن ﴿۶۰﴾ سَلَّمَ قَوْلًا مِنْ رَبِّ رَجِيم ﴿۶۱﴾ وَأَمْتَرُوا الْيَوْمَ
أَيُّهَا الْمُعْجَمُونَ ﴿۶۲﴾ أَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّهُمْ بَنِي آدَمَ أَنْ لَا
تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ إِنَّهُ لَكُرْعَدٌ وَفُتِين ﴿۶۳﴾ وَأَنْ أَعْبُدُونِي
هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ ﴿۶۴﴾ وَلَقَدْ أَصَلَّ مِنْكُمْ جِيلًا كَثِيرًا
أَفَلَمْ تَكُونُوا تَعْقِلُونَ ﴿۶۵﴾ هَذِهِ جَهَنَّمُ الَّتِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ
﴿۶۶﴾ أَصَلُّوْهَا الْيَوْمَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ ﴿۶۷﴾ الْيَوْمَ نَخْتِمُ
عَلَى أَفْوَاهِهِمْ وَتُكَلِّمُنَا أَيْدِيهِمْ وَتَشْهَدُ أَرْجُلُهُمْ بِمَا كَانُوا
يَكْسِبُونَ ﴿۶۸﴾ وَلَوْ نَشَاءُ لَطَمَسْنَا عَلَى أَعْيُنِهِمْ فَاسْتَبَقُوا
الصِّرَاطَ فَأَنْزَلُنَا بِهِمْ سُرًّا وَلَوْ نَشَاءُ لَمَسَخْنَاهُمْ
عَلَى مَكَانَتِهِمْ فَمَا اسْتَطَاعُوا مُضِيًّا وَلَا يَرْجِعُونَ ﴿۶۹﴾
وَمَنْ نَعْمِرْهُ نَتَحَفَّظْهُ فِي الْخَلْقِ أَفَلَا يَعْقِلُونَ ﴿۷۰﴾
وَمَا عَلَّمْنَاهُ الشِّعْرَ وَمَا يَنْبَغِي لَهُ إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ وَقُرْءَانٌ مُبِينٌ
﴿۷۱﴾ لِيُنْذِرَ مَنْ كَانَ حَيًّا وَيَحْيِيَ الْقَوْلَ عَلَى الْكَافِرِينَ ﴿۷۲﴾

و وهك به ردو جیماداتمان لی دهکردن ﴿ فما استطاعوا مضيا ولا
یرجعون ﴾ جا ئیتر نه یان توانیبا نه برۆنه پیشی، نه بگه رینه
دواوه. ﴿ ۶۸ ﴾: ومن نعره ننکسه فی الخلق ﴿ ههركه سیش ته مهنی
دریژ بکهین، دهره نجام ژیرو ژووری ده کهین له لاشه و جهسته و بیرو
هوشیدا، واته: دهی گیرینه وه بو قوناغی مندالی ولاوازی و، هیچ
توانایه کی نامینی، وهك نه فهرمووی: (الله الذی خلقکم من ضعف
ثم جعل من بعد ضعف قوة ثم جعل من بعد قوة ضعفا وشيبة يخلق ما
یشاء وهو العليم القدیر) ۵۴/۳۰. یان ده فهرمووی: (ومنکم من یرد
إلی أرذل العمر...) ۵/۲۲. ﴿ أفلا یعقلون ﴾ ده ئایا نه وان تئ ناگه
و ژیریان ناخه نه کار که که سیلک بتوانی کاری ئاوا بکات، ئه ی
چون ناتوانی زیندووتان بکاته وه؟!

پیغه مبهه ۷۷ شاعیر نه بووه:

بی پرواکان نه یانوت: نه وهی (موحه ممه) نه یلی شیعو هونراوه یه!

ئه ی نه وه کانی ئاده! ئاخرم ن پیشترو هسه ته بو نه کردن ﴿ آن
لا تعبدوا الشیطان إنه لکم عدو مبین ﴾ که شه یتان نه په رستن،
چونکه نهو بو ئیوه دوژمنیکی ئاشکرایه؟ ﴿ ۶۱ ﴾: وأن اعبدونى هذا
صراط مستقیم ﴿ ئه ی فهرمانم پی نه کردن که ته نه مان بیهرستن
وپه یهرو ی له من بکهن، ئا نه مه یه (واته: په رستتم به ته نیا) ری
راسته که ﴿ ۶۲ ﴾: ولقد أضل منكم جبلا كثيرا ﴿ بی گومان شه یتان
خه لکیکی زوری گومرا کرد لیلتان ﴿ أفلم تكونوا تعقلون ﴾ ده ئایا
تئ ناگه ن و ژیرنابن؟ ﴿ ۶۳ ﴾: هذه جهنم التي كنتم توعدون ﴿
ئانه مه هه ره و دوزه خه یه که له دونیادا به لیلتان پی درابوو، بهرواتان
نه کرد ﴿ ۶۴ ﴾: إصلوها اليوم بما كنتم تكفرون ﴿ ده فهرموون
به هو ی بی باوه ریلتانه وه نه مرۆ بچه ناوی.

روژی قیامهت مۆر له ده می خوانه ناسان ده دریت:

﴿ ۶۵ ﴾: اليوم نختم على أفواههم ﴿ نه مرۆ (روژی قیامهت) مۆر
ده نین به سه رده میاندا و ناتوان به زمان هیچ قسه یه ک بکهن
﴿ وتكلمنا أيديهم ﴾ دهسته کانیشیان قسه مان له گه ل نه کهن
﴿ وتشهد أرجلهم بما كانوا يكسبون ﴾ پییه کانیشیان شایه تی
دهدن به وه ی کردوو یانه. ئیمامی (موسلیم) له (نه نه س) وه ئه ی:
(كنا عند رسول الله ﷺ فضحك فقال: ((هل تدرون مم أضحك؟))
قال: قلنا الله ورسوله أعلم. ((قال: من مخاطبة العبد ربه، يقول: يارب،
ألم تجرني من الظلم؟ قال: يقول بلى. قال: فيقول، فإني لا أجزى على
نفسى إلا شاهدا منى، قال: فيقول: كفى بنفسك اليوم عليك شهيدا،
وبالكرام الكاتبين شهودا، قال فيختم على فيه فيقال: لأركانه، أنطقى،
قال: فتتطرق بأعمالهن، قال ثم يخلى بينه وبين الكلام فيقول بعدا لكن
وسحقا، فعنكن كنت أناضل.)) فى الزهد والرقائق (۲۹۶۹) حدیث
رقم (۱۷). ئیبه کاتی لای پیغه مبهه بووین ﴿ خو به خو پیکه نی،
فهرمووی: ده زانن له چی پی ده که نم؟! وتمان خواو پیغه مبهه ری
نهو باشتر نه زانن. فهرمووی: له موجداله ی به نده پی ده که نم
له گه ل پهروه درگاریدا، ده ی: ئه ی پهروه درگاری من! ئایا له زولم
وسته م په نام ناده ی؟ خوا نه فهرمووی: به ی، (به نده که ش) نه ی:
نه و جا شایه تی له خو م نه بیت قبولم نییه، خواش ده فهرمووی: با
هر خو توو فریشته تو مار که ره کانت شایه د بن، نه و سا مۆر له ده می
ده دری، پاشان به نه نامه کانی تری ده ی: ئیوه ش قسه بکهن،
نه وانیش هه رشتیکیان کرد بی - وهك خو ی - ده ی گیرنه وه، پاشان
نه ی: هه ردوور بن له ره حمه تی خوا، دهک بمرن، خو من له بهر
ئیوه بهر گریم ده کردو تئ ده کو شام. ﴿ ۶۶ ﴾: ولو نشاء لطمسنا على
أعينهم ﴿ خو نه گهر بهانه وئ نه بینن، ئاسه واری چاوه کانیشیانمان

برواداره بترسینتی ﴿ و بحق القول علی الکافرن ﴾ و به لینی هاتنی سزای خواش بو بی پروایان به جی بگا، واته: بیانووی هیچ که سیک نه مینتی نه گهر لایداو سزا درا. جا هر نه و مه به سته ش له سووره تی (۸۰/۲۷)، له سووره تی (۲۲/۳۵) دا هاتووه.

پاتال و ولسات نیعمه تن و، نیشانه ی خوان:

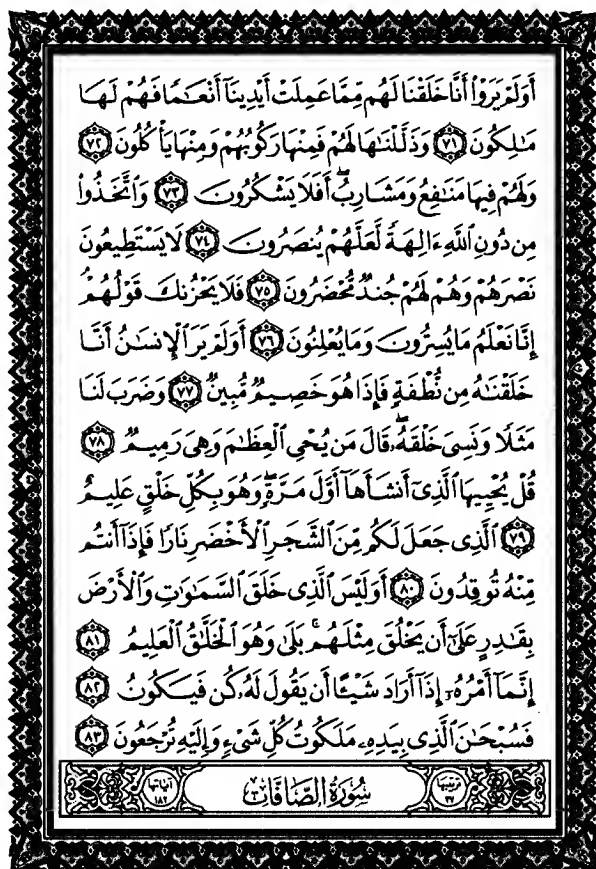
﴿ ۷۱: أَوْ لَمْ يَرَوْا أَنَّا خَلَقْنَا لَهُمْ مِمَّا عَمِلَتْ أَيْدِيَنَا أَنْعَمًا فَمَنْ لَهَا مَلِكُوتٌ ﴾ ﴿ ۷۲: وَلَلْنَّهْنَاهُمْ فِيمَنْ أَرَاكُمْ يُبْغِيهِمْ وَمِنْهَا يَأْكُلُونَ ﴾ ﴿ ۷۳: وَلَهُمْ فِيهَا مَنَافِعُ وَمَشَارِبُ أَفَلَا يَشْكُرُونَ ﴾ ﴿ ۷۴: وَأَتَّخِذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ آلِهَةً لَعَلَّهُمْ يَنْصَرُونَ ﴾ ﴿ ۷۵: لَا يَسْتَطِيعُونَ نَصْرَهُمْ وَهُمْ لَهُمْ جُندٌ مُحَضَّرُونَ ﴾ ﴿ ۷۶: تَلَايَعُنَاكَ قَوْلُهُمْ إِنْ أَنْعَلَكُمْ مَا يَشْكُرُونَ وَمَا يُعْلِنُونَ ﴾ ﴿ ۷۷: أَوَلَمْ يَرِ الْإِنْسَانُ أَنَّا خَلَقْنَاهُ مِنْ نُطْفَةٍ فَإِذَا هُوَ خَصِيمٌ مُبِينٌ ﴾ ﴿ ۷۸: وَضَرَبَ لَنَا مَثَلًا وَبَسِيَ خَلْقَهُ قَالَ مَنْ يُعْطِي الْعِظَمَ وَهِيَ رَمِيمٌ ﴾ ﴿ ۷۹: قُلْ يُحْيِيهَا الَّذِي أَنْشَأَهَا أَوَّلَ مَرَّةٍ وَهُوَ بِكُلِّ خَلْقٍ عَلِيمٌ ﴾ ﴿ ۸۰: الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ مِنَ الشَّجَرِ الْأَخْضَرِ نَارًا فَإِذَا أَنْتُمْ مِنْهُ تُوقَدُونَ ﴾ ﴿ ۸۱: أَوَلَيْسَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِقَدِيرٍ عَلَى أَنْ يَخْلُقَ مِثْلَهُمْ بَلْ وَهُوَ الْخَلَّاقُ الْعَلِيمُ ﴾ ﴿ ۸۲: إِنَّمَا أَمْرُهُ إِذَا أَرَادَ شَيْئًا أَنْ يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴾ ﴿ ۸۳: فَسُبْحَنَ الَّذِي يَبْدِئُ الْمَلَكُوتَ كُلِّ شَيْءٍ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴾

کوری رهواحه):
لا هم لولا أنت ما اهتدينا ولا تصدقنا ولا صلينا...
ئهوهش له روژی (حونهین) دا وتوویه تی:
أنا النبي لا كذب أنا بن عبد المطلب
ئهوهش نهو روژه له (غار) و (ئهشکه وته که) دا وتی:
هل أنت إلا أصبع دमित وفي سبيل الله مالتيت

کافران حاشای ژینیکی تر ده که ن دوای مردن:

﴿ ۷۷: أَوْ لَمْ يَرِ الْإِنْسَانُ أَنَّا خَلَقْنَاهُ مِنْ نُطْفَةٍ ﴾ ثایا نهو مرویه که ئینکاری تواناو ده سله لاتی خوا ده کا له سر زیندو بوونه وه – به تایبته کوره که ی ثوبه ی – نه ی زانیوه که ئیمه نهومان له تنوکه ئاویکی قیزه ون دروست کردووه؟ ﴿ فَإِذَا هُوَ خَصِيمٌ مُبِينٌ ﴾ که چی وائیستا – له باتی سوپاسگوزاری – دوژمنیکی ئاشکرایه و، نکوولی زیندووبوونه وه ئه کات !! . سووره تی (۴/۱۶) ش که ده فهرموئی: (خلق الإنسان من نطفة فإذا هو خصيم مبين) هر له سر هه مان مانا جه خست ده کات. ﴿ ۷۸: وَضَرَبَ لَنَا مَثَلًا وَنَسِيَ خَلْقَهُ ﴾

خواش نه فهرموئی: ﴿ ۶۹: وَمَا عَلَّمْنَاهُ الشِّعْرَ وَمَا يَنْبَغِي لَهُ ﴾ ئیمه هه رگیز شیعو هونراوه مان فیری موحه ممه ده نه کردووه و، هونراوه وتنیش شیایو نهو نییه، میژوو و (سیره) هه ردوو له وه دا یه که ده نگن که پیغه مبه ر ﴿ شیعی نهو تووهو نه ی شیزانیوه، نهویش له روژی (خه ندهق) دا وتوویه تی له سر کیشی شیعه رکانی (عه بدولای

کوری رهواحه):

لا هم لولا أنت ما اهتدينا ولا تصدقنا ولا صلينا...

ئهوهش له روژی (حونهین) دا وتوویه تی:

أنا النبي لا كذب أنا بن عبد المطلب

ئهوهش نهو روژه له (غار) و (ئهشکه وته که) دا وتی:

هل أنت إلا أصبع دमित وفي سبيل الله مالتيت

ئه مانه هچکامیکیان به نیازو مه به سستی شیعه وه نه ی گوتووه، هر بویه ش ده فهرموئی: ((لأن يمتلي جوف أحدكم قبحا خير له من أن يمتلي شعرا)) سویند به خوا دل ودهروونی هه رکا میکتان پرپی له کیم وزوخوا، له وه باشته بو ی پری بکا له شیعو هونراوه. (پیشه و نه حمه ده). (ئیبین که سسین) ده لی: (وإسنادة على شرط الشيخين ولم يخرجاه). ﴿ إن هو إلا ذكر وقرآن مبين ﴾ ئهوهش که نهو ده یلی هه ر په ندو ئاموزگاری و، قورئانیکی روون وئاشکرایه، نه ک شیعر ﴿ ۷۰: لينذر من كان حيا ﴾ تا نهو که سه ی که دل زیندووو

دروستكارو زانيار ﴿ ۸۲ ﴾ : إِنَّمَا أَمْرُهُ إِذَا أَرَادَ شَيْئًا أَنْ يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴿ به راستی هرکاتى ويستى شتى بهدى بهیئى هرئوویه که پئی بفرمى ببه! ، ئه ویش دهست بهجی ده بیئت. سوورەتى (۴۰/۱۶) : (إِنَّمَا قَوْلُنَا لِشَيْءٍ...) تەفسیره بۆ ئەم ئایەتە. ﴿ ۸۳ ﴾ : فَسُبْحَانَ الَّذِي بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ ﴿ ساپاکی و بئی عەیبی هەربۆ ئه و خوایه دەسەلاتی هەموو شتیکی بە دەستەوویه ﴿ وایه ترجعون ﴿ هەر بۆلای ئه ویش دەگەرێنێنەوه، بۆ لیکۆلێنەوه و پاداش و تۆلە.

زۆر سوپاس و پێزانین بۆ پەرورەندەى جیهان که یارمەتى دام بۆ تەواکردنى تەفسیری ئەم سوورەتى (یس) ە.

سوورەتى (سافقات) ە

مەككەییەو (۱۸۲) ئایەتە.

بەناوی خۆای بەخشندەى میهرەبان

ئەم سوورەتەش وەك گشت سوورەتە مەككەییەکانی دیکە، باسی بناغە سەرەکییەکانی ئیسلام دەکات، وەکو یەکتاپەرستی خواو سروس و نیگاو، زیندوو بوونەوه و پاداش و تۆلە. جا بۆ یەكەمجار باسی فریشتەو، هیژو دەسەلات و توانایان دەکا، پاشان جننیهەکان.. لەگەڵ داستانى هەندى پەيامەران، بەو کۆتاییشی دیت که یارمەتى و، کۆمەکی خوا تەنها بۆ پەيامبەرەان و دۆستانی خۆی دەبێ.

بەم شیوێهەش دەست پێ ئەکات: ﴿ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ * ۱ : وَالصَّافَّاتُ صَفَا ﴿ سویند بەو فریشتانەى زۆر بەوردیی لەبارەگای خوا پەرستیدا ریز دەبەستەن و مەلکەج دەبن ﴿ ۲ : فَالْأَجْرَاتُ زُجْرًا ﴿ ئینجا بەو فریشتانەى پال دەنێن بە هەورەکانەوه بۆ ئەو جیگایەى خوا ويستى لەسەرە بۆ باراندنى باران ﴿ ۳ : فَالتَّالِيَاتُ ذُكْرًا ﴿ و بەو فریشتانەش ئایەتەکانى قورئان بەسەر پەيامبەرەکاندا ئەخویننەوه. (ئيبين مەسعود و، ئيبين عەبباس و، مەسروق و، سەعیدى کورى جوبەيرو، عیكرەمەو، موحاھیدو، سەددى و، قەتادە) ئەم بەرێزانە هەموو وشەى: (سافقات، زاجرات، تالپات) بە فریشتە مانا ئەدەنەوه، دەلێن چونکە هەر فریشتەکانن لەناسماندا ریزن، ئیمامى (موسلیم)یش: (۲۲۳/۱) ئەم فەرموودەیه دینى و دەفەرموى: ((أَلَا تَصْفُونَ كَمَا تَصِفُ الْمَلَائِكَةُ عِنْدَ رَبِّهِمْ؟)). واتە: ئیووش وەکو فریشتە بۆ ریز نابن؟ پرسیاریان کرد باشە! ئەوان چۆن لای خۆای پەرورەدگاریان ریز دەبن؟ فەرمووی: ((يَتَمَوْنَ الصُّفُوفَ الْمُتَقَدِّمَةَ، وَيُرَافُونَ فِي الصَّفِّ)). ریزی پێشەوه

مەسەل و نموونەیهکی بۆ هیناينهوه و، ئینکاری دەسەلاتی ئیمەى کرد بۆ زیندووکردنەوهى ئادەمیزادو جن، وە دروستبوونی خۆی لەبیر کرد! ﴿ ۷۹ : قَالَ مَنْ يَحْيِي الْعِظَامَ وَهِيَ رَمِيمٌ ﴿ چەند ئیسکیکی رزیوی هیئاو رووی لە پیغەمبەرکردو وتی: کئی ئەتوانی ئەو ئیسک و پروسکە رزیوانە زیندوو بکاتەوه؟! بۆ هۆی دابەزینی فرمایشی (أولم يرى الإنسان)، (موجاھیدو عیكرەمە) دەلێن: (توبەى کورى خەلەف) ئیسکە رزیویکی بەدەستەوه گرت و وردو خاشاکی کردو دای بە دەم باوه، ئەوسا بە پیغەمبەرى ﷺ وت: تۆ پیت وایە که خوا بتوانی ئەمە زیندوو بکاتەوه! ئەویش فەرمووی: ((نعم، يميتك الله تعالى، ثم يبعثك، ثم يحشرک إلى النار)). بەلێ.. خوا ئەتەمرینى، لەپاشان زیندووت ئەکاتەوه، ئەوجا دەت نیزی بۆ ئاگرى دۆزەخ.

هەزارەحمەت لە گۆرەکەى (سەبید عەبدولپەحیمی مەولەوى)یش، چەندە جوان ئەم باسەى لە (عەقیدە مەرضییه)کەیدا بە هۆنراوه هۆنیویەتەوه دەلێ:

فِرْقَةُ الْعِنَادِ قَدْ مَاتَتْ أَهْلِهَا

فَاقْتَأَنَّ (یس) حَتَّى يَحْيِيَهَا

ئەر پێشەى سەر دەست مەفتوتی ئۆبەى

جەوابی حەزەرەت تەماشای دەکەى

تیزى قە طعى ئە و طه رزه دەلێلە

برندەى رەطى دلى تەئویلە

﴿ قُلْ يَحْيٰىهَا الَّذِى اَنْشَاَهَا اَوَّلَ مَرَّةٍ ﴿ تۆ بلی: ئەى موحەممەد ﷺ هەرئەو کەسە که هەوەلجار دروستی کردوون زیندوشتان ئەکاتەوه ﴿ و هو بكل خلق عليم ﴿ چونکە ئەو خوایه بەهەموو دروستکاروێك زاناو بەئاگایە، ئەزانى چۆنى دروستکردون و، چۆنیش زیندوو یان بکاتەوه ﴿ ۸۰ : الَّذِى جَعَلَ لَكُمُ الشَّجَرِ الْأَخْضَرَ نَارًا ﴿ هەرئەو زاتەدەسەلاتداریە ئیوہ زیندوو دەکاتەوه که لەدارى سەوزو شین و تەرئاگرى بۆ دروستکردون ﴿ فَإِذَا أَنْتُمْ مِنْهُ تُوقَدُونَ ﴿ ئینجا ئیوہش (لەودەسە چیلە)یە ئاگر ئەکەنەوه. سەردەمى کۆن عەرەبەکان دوو جوړ داریان ئەهینا، بەناوی (مرخ) و (عفار) و لەسەر یەکیان دەسوی ئاگرى ئەگرت و سوودیان لێ وەرئەگرت. جا کە سیک ئاوا بتوانی لەدارى تەر ئاگر فەرەهەم بێنى، ئایا هەرئەو خاوەن دەسەلاتە ناتوانی مردووان زیندوو بکاتەوه؟ وەکو دەفەرموى: ﴿ ۸۱ : أَوَلَيْسَ الَّذِى خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِقَادِرٍ عَلَى أَنْ يَخْلُقَ مِثْلَهُمْ ﴿ ئاخۆ ئەو خوایه توانیبیئى ئەم ئاسمانان و زەوییه بەدى بهیئى تواناشى نییه بۆ جارێکی تر وینەیان دروست بکاتەوه؟ ﴿ بلى وهو الخلاق العليم ﴿ بەلێ ئەتوانی و، هەرئەویشە

تەواو دەكەن و شان لە شانی یەكتر دەدەن.

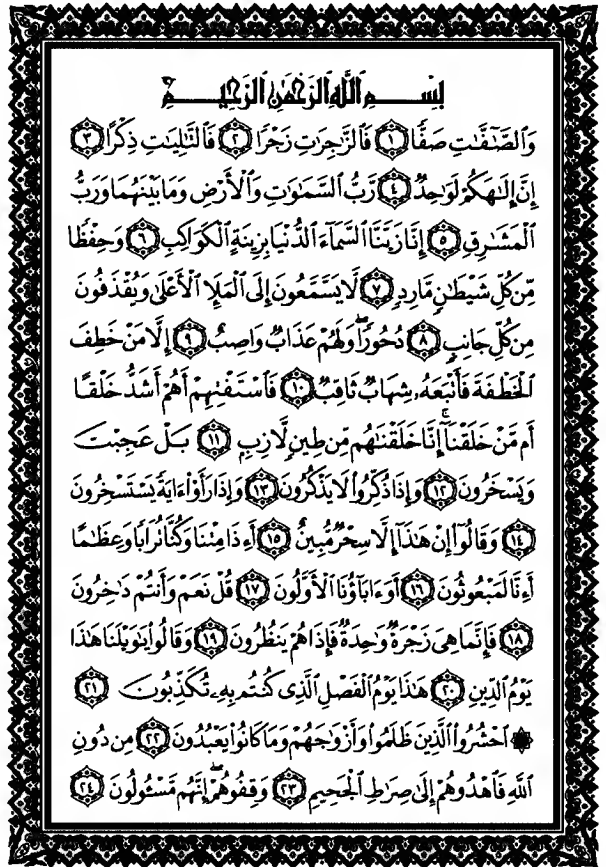
خواتاك و تەنبایە:

۴: إِنْ إِلَهُكَ لِوَاحِدٍ سَوْنِد بێوانە هەموو، بێ شك پەرستراوی
ئێوه یەك پەرسراوه نە زیاتر ۵: رَبِّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا

قەسە و توێژیان بگرن ۶: وَبِقُدْفُونِ مِنْ كُلِّ جَانِبٍ ۷: وَهَرَكَاتِيكِيش
وێستیان بەرەوئاسمان بچن و، بیانەوێ گۆی لە فریشتەکان بگرن،
لە گشت لاوه بەئەستێرە گێردار راودەنێن و، رەت دەکرێنەوهو،
تێرباران دەکرێن ۹: دحورا ۱۰: بُو دَوُورِ خَسْتَنه وەیان لە
گۆی گرتن بُو هەوالە گرنگەکانی ئاسمان! ۱۱: وَلَهُمْ عَذَابٌ وَاصِبٌ
ولە قیامەتیشدا سزایەکی هەمیشەیان بُو هەیه ۱۲: إِلَّا مَنْ خُفِ
الْخُطْفَةُ ۱۳: مەگەر کە سێکیان لەکتوپرداو بەدزی، شتی لە هەوالەکان
بەرفینی ۱۴: فَاتَّبَعَهُ شَهَابٌ ثَاقِبٌ ۱۵: دەسبەجێ ئەویش بزیسکی گێردارو
سووتینەری شوین دەکەوێ. رافە کە رانی قورئان دەلێن: هەندێ جار
شەیتانە سەرکێشەکان لە دەستە (مەلەئولە علا) قەسو باس و،
کاروباری نەینیان ئەدزی، (جا هەرکە دەیان وێست بەرەو
زەوی بێنە خوارووە بەو پزێسکە گێردارنە ئەسووتینران. مەراغیی
خ- لە تەفسیری ئایەتەکانی (۷-۱۰) دا ئەل: مەبەست ئەو هەیه
کە خۆی بە دەسەلات ناهێلی ئادەمزاد و جینییه سەرکێشەکان
-ئەوانەیان بێرناکەنەوه لە دەسەلاتی خوا- سوود لە پانتایی
و ئاراییشی ئەو ئاسمانە رازینراو هیه وەرگرن و، زۆر بەشیان لە زەویدا
زیندان دەکرێن و، ناهێلی لەوهەموو جەمال و کەمالە تی بگەن،
و لەوهەموو لایەکەوه هەواو ئارەزوو بەرەو فەسادو خراپەکاری
ئەیان بات. (سەبید قوتب) -بەرمیهرەبانی خوا بکەوێ- دەلێت:
ئێمە نازانین ئەو شتە نەینیانە چۆن ئەدزێن و، چۆنیش بەو
ئەستێرە گێردارنە (نە یازک) دەسووتینرێن؟! چونکە ئەو کارە کاریکی
نادیارە و، حەوالە ی زانیاری خوا دەکرێن.

ژینی پاش مردن:

۱۱: فَاسْتَفْتِهِمْ ۱۲: دەسا تۆ ئەو موحەممەد! ۱۳: لَهْوَانَه كَه نَكُووْ
زیندوو بوونەوه دەكەن بپرسە: ۱۴: أَهْمُ أَشَدُّ خَلْقًا أَمْ مِنْ خَلْقِنَا ۱۵:
ئاخۆ دروستکردنی ئەوان -لەپاش مردن- زۆر گرنگتر سەختترە،
یان ئەو ئاسمان و زەوی و فریشتانە دروستمان کردوون؟! دیارە
دروستکردنی ئاسمانەکان و زەوی سەختتر گرانترە، جا کەواتە
ئێوه چۆن ددان نانی بە زیندوو بوونەوه دا؟! ۱۶: ئەمەیه کەخوا لە
جینییه کی تر دا دەفرموی: (الْخَلْقُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ أَكْبَرُ مِنْ
خَلْقِ النَّاسِ وَلَكِنْ أَكْثَرُ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ) ۱۷: ۵۷/۴۰. إنا خلقناهم
مِنْ طِينٍ لَازِبٍ ۱۸: بێ گومان ئێمە ماکسی ئەوانمان (واتە: ئادەم) لە
قورپکی نەرمی پێکەوه نوساوو لێنج دروست کردوو ۱۹: بَلْ عَجِبْتَ
بەلکو تۆ لەملانی ئێوان، دەربارە ی ئەو هەوالە یەقینەیه سەیر
داماوی ۲۰: وَبِخُرُونِ ۲۱: و ئەوانیش بۆخوێان هەر خەریکی
حەنەکی و گالته و مەسخەرەن بە تۆ بە زیندوو بوونەوه ۲۲: ۱۳:

بێنهما و رب المشارق ۲۳: وپەرەردگاری ئاسمانەکان و زەویی
و، هەرچیش لەنیوانیاندا هیه، پەرەردگاری جی ئەلەتەکانی
خۆرو، جی ئاوابوونەکانییەتی. زاناکان دەلێن: خۆر هەموو روژی
لەجیگایەك هەلدی و، لەجیگایەكیش ئاوا ئەبێ، چونکە بُو هەر
روژی لە روژهکانی سال (مەشریق) یك (مەغرب) یك هەیه، دە
پەرەردگار خاوەنی هەموویانە.

رازاندنەوهی ئاسمان و پاراستنی لە کۆلە شەیتان:

۶: إِنْ أَرَادْنَا الدُّنْيَا بَزِينَةٍ الْكَوَاكِبِ ۷: بێ گومان ئێمە
ئەم ئاسمانە نزیك بە ئێوه مان بەچەندین ئەستێرە رووناك
ودەرەشواوه رازاندوئەوه ۸: وَحَفَظْنَا مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ مَارِدٍ ۹: و بەو
ئەستێرانەش بەباشی پاراستوو مانە لە هەر شەیتانیکی سەرکەش و
یاخی و بێ خیر ۱۰: لَا يَسْمَعُونَ إِلَى الْمَلَأِ الْأَعْلَى ۱۱: و ئەو جنۆکە
و شەیتانانە، ناتوانن لە فریشتە ی بالانشین کۆلە بکەن و گۆی بُو

وإذا ذكروا لا يذكرون * و هر کاتیکیش ناموژگاری بکړين، ناموژگاری وهرناگړن، چونکه زور دلړهق ویاخين * ۱۴: و إذا رأوا آية يستسخرون * و هر کاتیکیش نیشانه یهک (وهک دووکه رتبوونی مانگ) دهبینن، لاقرتی و مه سخره دهکن! * ۱۵: وقالوا إن هذا إلا سحر مبين * و دهلین ثمه هه رجا دوو یهکی ناشکرایه و هیچی تر نییه! * ۱۶: إذا متنا وكنا ترابا وعظاما * ناخو ئیمه که مردين و بووینه گل وچند ئیسک وپروسکیک * انا لمبعوثون * راسته جاریکی تر - وهک ئیوه دهلین - زیندوو نه کریننه وه! * ۱۷: أو أبأونا الأولون * و پیرای باوکه پیشووه کانمان! * ۱۸: قل نعم وأنتم داخرون * بلای: ثهری هه مووتان زیندوو نه کریننه وه و ملکهچ و پهست و ریسواو زه بوونیشن: وهکو دهفرمووی: (وکل أتوه داخرین) ۸۷/۲۷. یا دهفرمووی: (سیدخلون جهنم داخرین) ۶۰/۴۰. فإنا هي زجرة واحدة * ثه وهش (واته: نه فخری زیندوو کر دنه وه که) لای خوا ته نها تیراخورین و شریخه یهکی گه وره یه بو زیندوو بوونه و هیان * فاذا هم ينظرون * ئیتر دهست به جی زیندوو نه بنه وه بو خویمان ته ماشا دهکن و دهروانن، یان چاوهروانی حیساب و سزاو توله دهکن.

سه ختی و دژواری روژی پهسلان:

* ۲۰: وقالوا يا ويلنا هذا يوم الدين * هرکه ثه وهول و نارحه تییه یان دی، دهلین: مال ویران خو مان! خو ثمه روژه که ی پاداش و توله یه! * ۲۱: هذا يوم الفصل الذي كنتم به تكذبون * له لایه ن فریشته کانه وه پنیان ثه وتری: به لی ثمه ثه روژه یه پاک و پیس جیا ده کریننه وه که ئیوه پرواتان پی نه بوو * ۲۲: أحشروا الذين ظلموا وأزواجهم وما كانوا يعبدون * ۲۳: من دون الله * فریشته کان به یه کتر دهلین: دها ئاده ی ثه وانه و استه میان ده کرد و موشریک بوون، خویمان و هاوشیوه کانیان و، ثه وانهش که له باتی خوا ده یان په رستن، گش کو بکه نه وه: کافر له ته ک کافرا، شهروال پیس له گهل شهروال پیسدا، عهره قخور له گهل عهره قخوردا.. هتد * فاهدوهم إلى صراط الجحيم * ثه وساش ری دژهخ بو هه موان دهست نیشان بکه * ۲۴: وقفوهم إنهم مسئولون * و رایان گړن! چونکه به راستی له و ته و کرده وه کانیان بهر پرسیارن * ۲۵: ما لكم لا تنصرون * پنیان ثه وتری: چیتانه، بو یارمه تی یه کتر نادهن! * ۲۶: بل هم اليوم مستسلمون * به لی ناتوانن هاوکاری یه کتر بکه، به لکو ثه مرو که قیامه ته هه موو بهرام بهر به فهرمانی خوا ملکهچ وه ستاون.

تیکرایی موشریکان له روژی قیامهت:

* ۲۷: وأقبل بعضهم على بعض يتساءلون * له وکاته دا خو به زلزان و سهر کو تکر او هکان، روویان کردو ته یه کترو له یه کتر ده پرسن * ۲۸: قالوا إنكم كنتم تأتوننا عن المبین * دهلین: به راستی ئیوه بوون

مَا لَكُمْ لَا تَنصُرُونَ ﴿٢٥﴾ بَلْ هُمُ الْيَوْمَ مُسْتَسْلِمُونَ ﴿٢٦﴾ وَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ يَتَسَاءَلُونَ ﴿٢٧﴾ قَالُوا إِنَّا كُنْهُمْ تَأْتُونَنَا عَنْ الْيَمِينِ ﴿٢٨﴾ قَالُوا بَلْ لَمْ تَكُونُوا مُؤْمِنِينَ ﴿٢٩﴾ وَمَا كَانَ لَنَا عَلَيْكُمْ مِنْ سُلْطَانٍ بَلْ كُنْتُمْ قَوْمًا طَافِينَ ﴿٣٠﴾ فَحَقَّ عَلَيْنَا قَوْلُ رَبِّنَا إِنَّا لَأَقْبِلُوكُمْ فَأَتَوْا نَكْمًا إِنَّا كُنَّا غَالِبِينَ ﴿٣١﴾ فَإِنَّهُمْ يَوْمَئِذٍ فِي الْعَذَابِ مُشْتَرِكُونَ ﴿٣٢﴾ إِنَّا كَذَلِكَ نَفْعَلُ بِالْمُجْرِمِينَ ﴿٣٣﴾ إِنَّهُمْ كَانُوا إِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ يَسْتَكْبِرُونَ ﴿٣٤﴾ وَيَقُولُونَ إِنَّا لَا نَرَأِيكَ إِلَّا إِلَهًا لَنَا إِلَهٌ بَيْنَنَا وَبَيْنَكَ لَبِئْسَ عَجَازُونَ ﴿٣٥﴾ بَلْ جَاءَ بِالْحَقِّ وَصَدَقَ الْمُرْسَلِينَ ﴿٣٦﴾ إِنَّا كُنْهُمْ لَأَقْبِلُوكُمُ الْعَذَابَ الْأَلِيمَ ﴿٣٧﴾ وَمَا جَزَوْنَا لَكُمْ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٣٨﴾ إِلَّا عِصَادَ اللَّهِ الْمُخْلِصِينَ ﴿٣٩﴾ أُولَئِكَ لَهُمْ رِزْقٌ مَعْلُومٌ ﴿٤٠﴾ فَرَكُهُمْ وَهُمْ يُمْكِرُونَ ﴿٤١﴾ فِي جَنَّاتٍ النَّعِيمِ ﴿٤٢﴾ عَلَى سُرُرٍ مُتَقَابِلِينَ ﴿٤٣﴾ يُطَافُ عَلَيْهِمْ بِكَأْسٍ مِنْ مَعِينٍ ﴿٤٤﴾ بَيْضَاءَ لَذَّةٍ لِلشَّارِبِينَ ﴿٤٥﴾ لَا فِيهَا غَوْلٌ وَلَا هُمْ عَنْهَا يُنْفَرُونَ ﴿٤٦﴾ وَعِنْدَهُمْ قَاصِرَاتُ الطَّرْفِ عِينٌ ﴿٤٧﴾ كَأَنَّهُنَّ بَيْضٌ مَكْنُونٌ ﴿٤٨﴾ فَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ يَتَسَاءَلُونَ ﴿٤٩﴾ قَالَ قَائِلٌ مِنْهُمْ إِنِّي كَانَ لِي قَرِينٌ ﴿٥٠﴾

به نیوی خیرخوازی، که له ری چاک و خیر و راسته وه په یتا په یتا ده هاتنه لمان و قسه تان بو ده کردین و دهره نجام له خشته تان بریدین؟ * ۲۹: قالوا بل لم تكونوا مؤمنين * سه روکه کانیش دهلین: به لکو ئیوه هه رخوتان پرواتان به خواو به فرمانه کانی خوا نه بوو * ۳۰: وما كان لنا عليكم من سلطان * ئیمه هیچ زور و دهسه لاتی کمان له سه رتان نه بوو * بل کنتم قوما طاغين * به لکو ئیوه هه له بنه رها خوتان هوزو گه لیکی یاخی و، له سنوور دهرچو بوون * ۳۱: فحق علينا قول ربنا * جا و ئیستاش بریاری په روره دگارمان له سه رمان راست گه را * انا لذائقون * بی سو ده بی ئیمه ثه وسزایه بچیژین * ۳۲: فأغوبناكم انا كنا غاوبين * به لی له بهر نه وه ئیمه خو مان گومرا بووین، ئیوه شمان گومرا کرد * ۳۳: فإنهم يومئذ في العذاب مشتركون * جا به راستی گش نه مانه (پیشه و او شوینکه و توو) له و روژه دا له سزاو له جه زره به دا، شه ریک و هاو به شن * ۳۴: انا كذلك نفعل بالمجرمين * به راستی

ئیمه ئاوا به مؤشریکان وتاوانباران دهکین ﴿ ۳۵ ﴾ : إنهم كانوا إذا قيل لهم لا إله إلا الله يستكبرون ﴿ چونکه نهوان کاتی پښیان گوترا: هیچ پسر او یکی هق نبیه جگه له (الله)، ئیبايان دهکرد وخویان زور بهزل دهزانی ﴿ ۳۶ ﴾ : ويقولون أننا لتارکوا آلهتنا لشاعر مجنون ﴿ ودهشیانگوت: ئایا ئیمه بوشاعیریکی شیت ولئوه وهکو موحه ممد، واز له خواکاتمان بیښین؟ ﴿ ۳۷ ﴾ : بل جاء بالحق وصدق المرسلین ﴿ خوا رهیان ده داته وهو ده فمرموی: نه خیر، وا نبیه وهک نهوان پښیان وایه، به لکو نهو به هق (واته: به قورثانهوه) هاتووه، هر چیشی هیناوه هر راسته، پرواشی بهو به یامبه رانه کردوه بهر له خوئی هاتوون و، باسی ریگا و بهرنامه ی حقیان کردوه.

تۆله ی مؤشریکان و جهزای خواپه رستان:

﴿ ۳۸ ﴾ : إنکم لذائقوا العذاب الأليم ﴿ بئ گومان ئیوه (نه ی پیشه وایانی شیرک وخوانه ناسی!) سزایه کی به ئیش ده چیژن ﴿ ۳۹ ﴾ : وما تجزون إلا ما کنتم تعملون ﴿ دیاره که هر به وکارانه سزاو تۆله ده درین له دنیادا کردوتانن ﴿ ۴۰ ﴾ : إلا عباد الله المخلصین ﴿ به لام بهنده یه خواپه رسته کان، لهو سزایه به دوور ده بن و توژیښه وایان له تهک ناکړی ﴿ ۴۱ ﴾ : أولئک لهم رزق معلوم ﴿ ثم بهنده خوا به هقناسانه، رۆزییه کی باش و تاییه تی وبی شوماری کات زانراویان بۆ هیهو، هر گیز لیشیان نابری، وهک نه فهرموی: ﴿ ۴۲ ﴾ : فواکه وهم مکرمون ﴿ میوه جاتی جوړاوجوره، ریز لی گیراوو ریزداریشن ﴿ ۴۳ ﴾ : فی جنات النعیم ﴿ له چهند باخیکی پر له نعيمهت ﴿ ۴۴ ﴾ : علی سرر متقابلین ﴿ له سر تهختان بهرامبه ریهک دانیشتون ﴿ ۴۵ ﴾ : بطاف علیهم بکأس من معین ﴿ له پیکی شهرباب و باده ی چاوگی رهوان و له بهر رۆیشتونو به سریاندا ده گیردری ﴿ ۴۶ ﴾ : بیضاء لذة للشاربین ﴿ شهربابی رهنگ سپی، خو شمه زه بۆ خوړهوانی ﴿ ۴۷ ﴾ : لا فیها غول ولا هم ینزفون ﴿ نه هیچ سرئیشه و تیکچوونیککی تیدایه، نه عه قلیشیان لا دهری ﴿ ۴۸ ﴾ : وعندهم قاصرات الطرف عین ﴿ وچند هاوسه ریکی چاوگه ورو چاوره شیان لایه، که جگه بۆ میړدهکانیان نهوینیان بۆ کهس نبیهو، بۆ هیچ کهسیکی دیکهش ناروانن ﴿ ۴۹ ﴾ : كأنهن بیض مکنون ﴿ لووس وپاکزو سپی، هر ده لیبیت: هیلکه ی ناوهیلانن و له ژیر بال و په ردا داپوشراون و هرگیز تۆزیان لی نه نشتووه و کهسی دهستی لی نه داون.

کۆبوونه وهی به هه شتییه کان و گفتو وگۆیه ک:

﴿ ۵۰ ﴾ : فأقبل بعضهم علی بعض يتساءلون ﴿ نهوجا بۆ وتووژیروو له یه کتر دهکهن و له یه کتر دهرسن ودهکونه یادی دونیاو خه لکانیک به یاد دهکهن: ﴿ ۵۱ ﴾ : قال قائل منهم إني كان لی قرین ۱ یه کیکیان دهلی: به راستی من له دنیادا هامدهم وهاونشینیکم هه بوو، نکولی زیندوو بوونه وهی دهکرد ﴿ ۵۲ ﴾ : يقول أإنک لمن المصدقین ﴿ و دهی گوت: ئایا تۆش له وانهیت باوه ریان به زیندوو بوونه وه هیه؟ ﴿ ۵۳ ﴾ : إذا متنا وکنا ترابا وعظاما أإننا لمدینون ﴿ ئاخو - وهک ئیوه ده لاین - کاتی مردین و بووینه گل و چهند ئیسکیک زیندوو نه کریښه وهو پاداش نه در ښه وه؟ ﴿ ۵۴ ﴾ : قال هل أنتم مطلعون ﴿ موسلمانن به هه شتییه که له هاوړی به هه شتییه کانی خوئی دهرسی: ئایا ئیوه له سره وه دهروانن، هیچ ناگایه کتان لئی هیه؟ ﴿ ۵۵ ﴾ : فاطلع فرآه فی سواء الجحیم ﴿ نهوجا خوئی سهیر ده کاو ده بیښی له ناوه راستی دۆزه خدایه ﴿ ۵۶ ﴾ : قال تالله إن کنت لتردین ﴿ به شایه کامیه که وه وتی: سویند به خوا، نزیک بسو منیش بخه یته نساو دۆزه خه وهو وهک خوټ فریوم بدهیت ﴿ ۵۷ ﴾ : ولولا نعمة ربی لکننت من المحضرین ﴿ و نه گهر نعيمه تی چاکه ی په روه ردگارم نه بوايه به هیدایهت وپاراستن، منیش ئیستا له ئاماده کراوانی ناو دۆزه خه بووم ﴿ ۵۸ ﴾ : أفما نحن بمبتین إلا موتنا الأولى ﴿ ئینجا به هه شتییه کان له ناو خوئیاندا بۆ خویشی ده لاین: نه ری ئیمه ئیتر نامریین، جگه له مردنی پی شوومان؟ ﴿ ۵۹ ﴾ : وما نحن بمعذبین ﴿ و هیچ سزایه کیش نادریین؟ ﴿ ۶۰ ﴾ : إن هذا لهُو الفوز العظیم ﴿ به راستی ئه مه که خوا پیمانی به خشیوه، له ریزو کهرامه تی به هه شت، نه وه یه به ئامانج گه یشتنی گه وره ﴿ ۶۱ ﴾ : لمثل هذا فلیعمل العاملون ﴿ خودا ده فهرموی: ده با تیکو شهران بۆ گه یشتن به ئامانجی ئاوا، ههول بدن و لی برین و کاریکه ن له دنیادا.

داره ژه قنه مووته ده کی دۆزه خ و یاران ی:

﴿ ۶۲ ﴾ : أذلک خبر نزلآ أم شجرة الزقوم ﴿ خوا نه فهرموی: ده ئایا نه ونازو نعيمه ته ی به هه شته چاکتره بۆ میوانداری، یان داره کی ژه قنه مووت، واته: یان دره خته نه فرهت لیکراوه کی زه ققوم؟! زه ققوم: دره ختیکی بچووکسی بۆگه نی به رو بووتاله، له (تیهامه) دا ده روی و، خواردنی جهه نده مییه کانه ﴿ ۶۳ ﴾ : إنا جعلناها فتنه للظالمین ﴿ به راستی ئیمه کړیو مانن به تاقیکړدنه وه بۆ مؤشریکان، نه وه بوو کاتی باسی دره ختی زه ققوم کرابا، نه یانوت: چو ن له ناو ناگردا دره خت شین ده بی؟! له جیگایه کی تر دا

و، داوای یارمه‌تی لی‌کردین بوسه‌رگه له خراپه‌که‌ی، نه‌وجائی‌مه‌ش و له‌امان دایه‌وه ﴿فلنعم المجبون﴾ به‌راستی ئیمه‌ش چاک وه‌لام دهره‌وه بووین، چونکه به‌خیرایی به‌ده‌میه‌وه چووین و فریای که‌وتین ﴿۷۶﴾ ونجیناه و أهله من الكرب العظيم ﴿وحوی و خانه‌واده‌و خه‌لکه‌هاودینه‌کانیمان له‌و به‌لا گه‌وره‌به‌رزگار کرد ﴿۷۷﴾ وجعلنا

نه‌فهرموئ: ﴿وما جعلنا الرؤيا التي أريناك إلا فتنة للناس و الشجرة الملعونة في القرآن ونخوفهم فما يزيدهم إلا طغيانا كبيرا﴾ ۶۰/۱۷ ﴿۶۴﴾ إنها شجرة تخرج في أصل الجحيم ﴿به‌راستی نه‌وه دره‌ختیکه له بنی دۆزه‌خه‌وه دره‌ته‌چی ﴿۶۵﴾ طلعه‌ا کانه رؤس الشياطين ﴿به‌رووبووم و خونچه‌ی سه‌ر لقه‌کانی هه‌رده‌لئی سه‌روسه‌کوئی شه‌یاتینییه. کاتی خوی عه‌ره‌به‌کان شتی زۆر ناشیرینیان نه‌شوبه‌اند به‌که‌لله سه‌ری شه‌یتانه‌وه، بویه‌قورئانیش له سه‌ر زمانی نه‌وان دی و ده‌ل: به‌روو بووکه‌ی له سه‌رو سه‌کوئی شه‌یاتین ده‌چیت ﴿۶۶﴾ فإنهم لاکلون منها ﴿جا به‌راستی نه‌و دۆزه‌خییانه - به‌ناچاری- لی نه‌خون ﴿فماثلون منها البطون ﴿جا ورگی خویانی لی‌په‌ته‌که‌ن، (لیس لهم طعام إلا من ضريع لا یسمن ولا یغنی من جوع) ۷-۶/۸۸ بو دوو‌یاتکرده‌وه‌ی نه‌و مانایه‌یه. (ئیسن عه‌بباس) ده‌ل: پیغه‌مبه‌ر ﷺ نه‌و ئایه‌ته‌ی ده‌خوینده‌وه‌و، پاشان ده‌ی‌فهرموو: به‌هه‌قیانه‌ت له‌خوا بترسن، چونکه به‌راستی نه‌گه‌ر دلۆپیک له‌داری زه‌قووم بتکینریته‌ نیو ده‌ریاکانی دونیاوه، نه‌وا ژیان و ژیاوری سه‌ره‌وه‌ی گشت تیک نه‌دا لییان، جا ده‌بی حالی نه‌و که‌سه‌ه‌ چۆن بی، نه‌وه‌خو‌راکی بی؟ ترمزی و نه‌سائی و ئیبنی‌ماجه. ﴿۶۷﴾ ثم إن لهم علیها لشوبا من حمیم ﴿له‌پاشان له‌سه‌ر نه‌و خو‌راکه‌خلته‌یه‌ک له‌ئاوئیکی گه‌رمیان بو‌هه‌یه‌و، ده‌ی‌که‌ن به‌سه‌ر زه‌قومه‌که‌دا ﴿۶۸﴾ ثم إن مرجعهم إلی الجحیم ﴿پاشان به‌راستی گه‌رانه‌وه‌شیان بو‌دۆزه‌خه ﴿۶۹﴾ إنهم ألفوا آباءهم ضالین ﴿بویه‌نه‌وسزایه‌ش توندی ملیان کرا، چونکه به‌راستی نه‌وانه‌باوو باپیرانی خویانیان به‌گومرایی و سه‌رلی‌شیواوی دی ﴿۷۰﴾ فهم علی آثارهم به‌رعون ﴿جا نه‌وانیش بی لی‌کدانه‌وه له‌دونیدا له‌شوینی نه‌وان تاوده‌دران ﴿۷۱﴾ ولقد ضل قبلهم اکثر الأولین ﴿وهه‌بی تنه‌ها قوره‌یش سه‌ریان لی تیک‌چوویت، بی‌گومان له‌پیشیان‌وه زۆرتیرینی پیشیان گومرایی و هاوه‌لیان بو‌خوا دانا! ﴿۷۲﴾ ولقد أرسلنا فهم منذرین ﴿وبی‌گومان په‌یامبه‌رانیکی زۆریشمان نارد نیویان بو‌ترساندن و سه‌رکۆنه‌کردونیان، به‌لام ئامۆزگارییان وه‌رنه‌گرت ﴿۷۳﴾ فانظر کیف کان عاقبة‌المنذرین ﴿جا بنواره له‌دواجاردا بزانه‌پاشه‌روژی ترسی‌نراوه‌کان چۆن بوو؟ ئایا خوا له‌پیشه‌ی نه‌هینان؟ ﴿۷۴﴾ إلا عباد الله‌المخلصین ﴿به‌لام به‌نده‌پاکه هه‌لبێ‌زیراوه‌کانی خوا، رزگاریان بوو.

نوح و نه‌ته‌وه‌که‌ی:

﴿۷۵﴾ ولقد نادانا نوح ﴿بی‌سو (نوح) یش هاواری بو‌هینان

يَقُولُ أَهْ نَكَ لِيْنَ الْمَصْدِقَيْنِ ﴿۷۵﴾ أَهْ دَامِنَّا وَكُنَّا رَبَّابًا وَعِظْلًا أَهْ نَا لَمْدِيُون ﴿۷۶﴾ قَالَ هَلْ أَنتُمْ مُطْلِعُونَ ﴿۷۷﴾ فَأَطْلَعُوا فِي سَوَاءِ الْجَحِيمِ ﴿۷۸﴾ قَالَ تَاللَّهِ إِنْ كِدْتَ لَتُرْدِينَ ﴿۷۹﴾ وَلَوْلَا نِعْمَةُ رَبِّي لَكُنْتُ مِنَ الْمُخْضَرِّينَ ﴿۸۰﴾ أَفَأَمَّا خُنُوسُ يَسْتَدِينُ ﴿۸۱﴾ أَلَمْ نَكُنَّا أَوَّلَىٰ وَءَامَنُ بِمُعَذِّبِهِ ﴿۸۲﴾ إِنْ هَذَا إِلَّا قَوْلُ الْعُزَّاءِ الْعَظِيمِ ﴿۸۳﴾ لِمِثْلِ هَذَا فَلْيَعْمَلِ الْعَمِلُونَ ﴿۸۴﴾ أَذَلِكَ خَيْرٌ لَّا أَمْ شَجَرَةُ الزَّوْقِ ﴿۸۵﴾ إِنْ أَحْمَلْنَاهُنَّ فَتَنَةً لِّلْفَالِغِينَ ﴿۸۶﴾ إِنَّهَا شَجَرَةُ تَخْرُجُ فِي أَصْلِ الْجَحِيمِ ﴿۸۷﴾ طَلَعَهَا كَأَنَّ رُءُوسَ الشَّيَاطِينِ ﴿۸۸﴾ فَأَنَّهُمْ لَا يَكُونُ مِنْهَا فَمَا لَوْنَ مِنْهَا الْبُطُونَ ﴿۸۹﴾ ثُمَّ إِنْ لَهْمُ عَلَيْهِمُ الشُّوَبَاتِ مِنْ حَمِيمٍ ﴿۹۰﴾ ثُمَّ إِنْ مَرَجَعُهُمْ إِلَى الْجَحِيمِ ﴿۹۱﴾ إِنَّهُمْ أَلْفَوْا آبَاءَهُمْ مُّضْغِينَ ﴿۹۲﴾ فَهُمْ عَلَىٰ أُنْفُسِهِمْ يَهْرَعُونَ ﴿۹۳﴾ وَلَقَدْ ضَلَّ قَبْلَهُمْ أَكْثَرُ الْأَوَّلِينَ ﴿۹۴﴾ وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا فِيهِمْ مُّنْذِرِينَ ﴿۹۵﴾ فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُنْذِرِينَ ﴿۹۶﴾ إِلَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلَصِينَ ﴿۹۷﴾ وَلَقَدْ نَادَيْنَا نُوْحَ فَلْنَعْمَ الْمُجِيبُونَ ﴿۹۸﴾ وَنَجِّنَهُ وَأَهْلَهُ مِنَ الْكَرْبِ الْعَظِيمِ ﴿۹۹﴾

ذریته هم‌الباقین ﴿و له‌ناو نه‌وه‌هه‌موو خه‌لکه‌دا زاروو نه‌وه‌کانی نه‌ومان هیشته‌وه. ده‌لین: له‌پیاوو له‌ژن تنه‌ها هه‌شتا که‌سیک باوه‌ریان هیناو ده‌رچوون، پاشان مروّف بودوایی له‌سی کوره‌که‌ی نوح: (سام، حام، یافیس)، زاونیان کردووه‌و په‌یدا بوونه‌وه ﴿۷۸﴾ وترکنا علیه فی الآخرین ﴿وه له‌گه‌لانی تری داهاتوویشدا سه‌ناو ناوبانگی چاکمان بو‌هیشته‌وه تاروژی قیامه‌ت ﴿۷۹﴾ سلام علی نوح فی العالمین ﴿سلاو دروود بو‌سه‌رگیانی نوح له‌سه‌راسه‌ری دونیادا، ﴿۸۰﴾ إنا کذلک نجزی المحسنین ﴿به‌راستی ئیمه‌ئاوا پاداشتی چاکه‌سازان نه‌ده‌ینه‌وه، واته: به‌ناوو شو‌ره‌تی چاک ﴿۸۱﴾ إنه من عبادنا المؤمنین ﴿چونکه به‌راستی نه‌و (نوح) ﴿به‌کی بوو له‌به‌نده‌برواداره‌کانم ﴿۸۲﴾ ثم أغرقنا الآخرین ﴿له‌پاشان خه‌لکه‌کانی ترممان، نه‌وانه‌یان بروایان نه‌هینا نقوم‌کرد.

ئیبراهیم و گهله‌ک‌ی:

دیته سه‌رباسی چیرۆکه‌کی ئیبراهیم (علیه السلام) و نه‌فه‌رمووی: ۸۳: و ان من شعبه لایبراهیم به‌راستی (ئیبراهیم) یش (له‌ئه‌سلی دیندا) له‌شوینکه‌وتووانی نوح بوو، هه‌رچۆنی نوح هه‌ولێ یه‌کتابه‌رستی

وَجَعَلْنَا دُرِّيَّتَهُ هَرُ الْبَقِيَّةِ (۷۳) وَرَكْنَا عَلَيْهِ فِي الْآخِرِينَ (۷۴) سَلَّمَ عَلَى نُوحٍ فِي الْعَالَمِينَ (۷۵) إِنَّا كُنَّا بِكَ بِخَيْرٍ الْمُحْسِنِينَ (۷۶) اللَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ (۷۷) ثُمَّ أَصْرَقْنَا الْآخِرِينَ (۷۸) وَأَتَتْ مِنْ شَيْعَتِهِ لَابْرَاهِيمَ (۷۹) إِذْ جَاءَ رَبَّهُ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ (۸۰) إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ مَاذَا تَعْبُدُونَ (۸۱) أَفَكَاكُ إِلَهَةٌ دُونَ اللَّهِ تُرِيدُونَ (۸۲) فَمَا ظَنُّكُمْ بِرَبِّ الْعَالَمِينَ (۸۳) فَظَنَرُ نَظْرَةً فِي النُّجُومِ (۸۴) فَقَالَ إِنِّي سَقِيمٌ (۸۵) فَتَوَلَّوْا عَنْهُ مُدْبِرِينَ (۸۶) فَرَاغَ إِلَىٰ آلِهِمْ فَقَالَ إِنَّا أَتَاكُمْ لَعَلَّكُمْ لَا تَشْفِقُونَ (۸۷) فَرَاغَ عَلَيْهِمْ ضَرْبًا بِالْيَمِينِ (۸۸) فَأَقْبَلُوا إِلَيْهِ يَزْفُونَ (۸۹) قَالَ أَعْبُدُون مَا تَنَجُّسُونَ (۹۰) وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ وَمَا تَعْمَلُونَ (۹۱) قَالُوا ابْنُوا إِلَهُاتِنَا فَأَلْفَوْهُ فِي الْجَحِيمِ (۹۲) فَأَرَادُوا بِهِ كَيْدًا فَجَعَلْنَاهُمُ الْأَسْفَلِينَ (۹۳) وَقَالَ إِنِّي ذَاهِبٌ إِلَىٰ رَبِّي سَيِّدِينَ (۹۴) رَبِّ هَبْ لِي مِنَ الصَّالِحِينَ (۹۵) فَتَشَرَّهَ بِغُلَامٍ حَلِيمٍ (۹۶) فَلَمَّا بَلَغَ مَعَهُ السَّعْيَ قَالَ يَسَّىٰ إِنِّي أَرَىٰ فِي الْمَنَامِ أَنِّي أَذْبَحُكَ فَأَنْظُرْ مَاذَا تَرَىٰ قَالَ يَكُنْتِ أَفْعَلُ مَا تُؤْمَرُ سَخَطْتُكَ مِنْ شَاءَ اللَّهِ مِنَ الصَّابِرِينَ (۹۷)

ئه‌داو توند بوو له‌سه‌ر چه‌سپاندنی ئایینی خوا، ئیبراهیمیش هه‌روا: ۸۴: إِذْ جَاءَ رَبَّهُ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ ٭ ئه‌و ده‌مه‌ی که به‌دلیکی ساغ و پاک و دوور له‌شیرک هاته‌ پێشگای په‌روه‌ردگاری خۆی. (موحه‌مه‌دی ئیبن سیرین) ده‌لی: قه‌لبی (سه‌لیم) ئه‌وه‌یه: بزانی هه‌ر خوا هه‌قه‌و، هاتنی رۆژی قیامه‌تیش راسته‌ و، مردوانیش زیندو ئه‌کرینه‌وه. (ئیبن ئه‌بی حاتم). ٭ ۸۵: إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ مَاذَا تَعْبُدُونَ ٭ کاتی که به‌باوکی و، گه‌له‌ک‌ی خۆی گوت: چیه‌ ده‌یه‌رستن؟! ٭ ۸۶: أَفَكَاكُ إِلَهَةٌ دُونَ اللَّهِ تُرِيدُونَ ٭ ئایا شتیکی درۆو ده‌ست هه‌له‌به‌ست و نا‌ه‌وا، چه‌ندخوایه‌ک له‌باتی خۆای هه‌ق، ده‌خوازن بۆیه‌رستن؟! ٭ ۸۷: فَمَا ظَنُّكُمْ بِرَبِّ الْعَالَمِينَ ٭ ئه‌ری باوه‌رتان به‌په‌روه‌ردگاری جیهانه‌کان چیه‌؟ ٭ ۸۸: فَظَنَرُ نَظْرَةً فِي النُّجُومِ ٭ ئینجا ئیبراهیم ته‌ماشایه‌کی ئه‌ستیره‌کانی کرد ٭ ۸۹: فَقَالَ إِنِّي سَقِيمٌ ٭ جا وتی: به‌راستی من نه‌خۆشم، مه‌به‌ستی ئه‌وه‌بوو که له‌گه‌ل ئه‌واندا نه‌روا بۆ جه‌ننه‌کیان، به‌مه

ستی شکاندنی به‌ته‌کان به‌میینه‌وه ٭ ۹۰: فَتَوَلَّوْا عَنْهُمْ مُدْبِرِينَ ٭ ئینجا روویان لێ وه‌رچه‌رخان و، پشستیان تیکردو گه‌رانه‌وه‌ بۆباره‌ ناهه‌موارو ناله‌باره‌ک‌ی خۆیان. ٭ ۹۱: فَرَاغَ إِلَىٰ آلِهِتْهُمْ فَقَالَ لَا تَأْكُلُونَ ٭ ئینجا زۆر به‌نه‌یانی و له‌سه‌رخۆ چوو به‌بتخانه‌که‌وه‌و رووی کرده‌ به‌ته‌کان و به‌گالته‌وه‌ وتی: ئایا ئیوه‌ ناخۆن له‌م خواردنه‌؟ ٭ ۹۲: مَا لَكُمْ لَا تَتَّقُونَ ٭ چیتانه، بۆ قسه‌ ناکه‌ن؟! ٭ ۹۳: فَرَاغَ عَلَيْهِمْ ضَرْبًا بِالْيَمِينِ ٭ ئینجا له‌سه‌رخۆ به‌ره‌و روویان رۆشت و توند به‌ده‌ستی راستی مستیکی تی‌سه‌رواندن و، هه‌موویانی ورد و خاش کرد، به‌ته‌گه‌وره‌که‌ نه‌بی ٭ ۹۴: فَأَقْبَلُوا إِلَيْهِ يَزْفُونَ ٭ ئینجا خه‌لکه‌که‌ گه‌رانه‌وه‌ به‌ره‌و (ئیبراهیم) به‌چوستی چون، هه‌تا بزانی کێ به‌ته‌کانیانی شکاندووه‌ به‌سه‌ریه‌ک‌دا، بۆیه‌ به‌یه‌کتریان وت: به‌بی و نه‌بی هه‌رئیبراهیم بووه‌، ئینجا سه‌رکۆنه‌یان کرد ٭ ۹۵: قَالَ أَعْبُدُونَ مَا تَحْتُونَ ٭ ئیبراهیمیش گوتی: ناخۆ ئیوه‌ شتی ده‌یه‌رستن که به‌ده‌ستی خۆتان ئه‌ی تاشن؟! ٭ ۹۶: وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ وَمَا تَعْمَلُونَ ٭ هه‌م خۆتان وه‌م ئه‌و بتانه‌ دروستیان ده‌که‌ن له‌ دارو به‌رد، خوا به‌دی هینان، واته: ئه‌و خوایه‌ ده‌سه‌لاتاریکی وه‌هایه، ئه‌گه‌ر بیه‌وی نا‌هینێ ئیوه‌ هیچ شتی بکه‌ن و، هیزو تواناتان لێ ده‌سینیته‌وه. (قورتوبی) ئه‌لی: (أَيُّ اللَّهِ خَلَقَكُمْ وَعَمَلَكُمْ، وَهَذَا مَذْهَبُ أَهْلِ السَّنَةِ: أَنَّ الْأَفْعَالَ خَلَقَ اللَّهُ -عَزَّوَجَلَّ- وَاکْتِسَابَ لِلْعِبَادَةِ، وَفِي هَذَا إِطْلَالُ مَذْهَبِ الْقَدَرِيَّةِ وَالْجَبَرِيَّةِ). (ئه‌بووه‌ره‌ره‌) ده‌لی: پێغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رمووی: ((أَنَّ اللَّهَ خَالِقُ كُلِّ صَانِعٍ وَصَنَعَتِهِ)) أخرجه الحاكم في الإيمان، و صححه على شرط مسلم. واته: بێ‌گومان خوا دروستکه‌ری هه‌موو پێشه‌سازێک و پێشه‌که‌یه‌تی. ٭ ۹۷: قَالُوا ابْنُوا إِلَهُاتِنَا لَه‌ بێ‌ناا فآلقوه‌ فی الجحیم ٭ جا که قسه‌یان به‌راو په‌کیان که‌وت، وتیان: شووره‌ بێ‌نایه‌کی بلندی بۆساز به‌دن و پری بکه‌ن له‌ ئاگرو، ئه‌وساتی‌فری به‌دن، ئه‌وانیش هه‌لیان داو ئیبراهیمیش وتی: (حسبی الله ونعم الوكيل). ٭ ۹۸: فَأَرَادُوا بِهِ كَيْدًا ٭ جا ئه‌وان نیازو خه‌یالیکی خراپیان به‌رامبه‌ر به‌ ئیبراهیم کردو ویستیان بیسووتینن ٭ فجعلناهم الأسفلین ٭ جا ئیمه‌ش وه‌ژیرمان خستن، واته: ئاگره‌که‌مان فینک کرده‌وه‌و، هیزی سووتاندیمان تیا نه‌هیشته‌ و هه‌وله‌کانیانمان باتل و پووچه‌ل کرده‌وه. ته‌فسیری (نامی) به‌رگی شه‌ش، لاپه‌ره‌ (۱۶۵) چاپی (۱۹۸۴) ز ده‌لیت: ئه‌و ئاگره‌یه‌ له‌ (ده‌شتی بیتوین) ی سه‌ربه‌قه‌زای (رانییه‌) ی سه‌ربه‌پاریزگای سلیمانی بوو، له‌ویدا بوو ئیبراهیمیان خسته‌ ناو ئاگره‌که‌وه‌! به‌لام نازانم تا چ ئه‌ندازه‌ ئه‌وه‌ ده‌گونجیت و سه‌رچاوه‌ک‌ی چیه‌؟.

کۆچه که ی ئیبراهیم و نه زواندن به سهر برینی ئیسماعیل:

۹۹: وقال إني ذاهب إلى ربي سيهدين ، ئیبراهیم که ناو میدبوو له ئیمانی قه و مه که ی گوتی: که و ابو من کۆچ ده کهم بو ئه و شوینه خوا فرمانی پی کردووم، هر نه ویش ریتماییم ده کات بو ی، جا هر له سهر ئه و دنیاییه، خۆی و (سووت) ی برازی و خاتوو (ساره) ی خیزانی (عیراق) یان جی هیشت و به ره و ولاتی شام به ری که وتن، پاشان له ویش کاره که یان مه یسهر نه بووو به ره و (فهله ستین) رۆشتن، بو دواتریش چوون بو (میسر). ۱۰۰: رب هب لی من الصالحین ، جا که گه له که ی به جی هیشت؛ ههستی به ئاواره یی و بی که سی کرد، بویه فه رمووی: به ره و درگام! به شکوم منداییکی نیرینه ی سالم پی به خشیت ۱۰۱: فبشرناه بغلام حلیم ، ئینجا ئیمهش موژده مان پی دا به کورپکی به ئارام و هیمن، ئه و کورهش - وهك رافه که رانی قورئان ده لین- ئیسماعیل بوو ۱۰۲: فلما بلغ معه السعی ، جاکاتی گه یشته ته مه نی کارووتیکۆشان و رۆشتن له گه ل باوکیدا ، قال یا بنی إني أرى فی المنام أني أذبحك ، ئیبراهیم وتی: کوره چکۆله کهم! به راستی من له خه و نمدا دیتم که ده بی تو سه برم ، فانظر ماذا تری ، جا بنواره چی ده بینی؟ واته: چی به باش ده بینی، سهر برینت یان نا؟ ، قال یا أبت افعل ما تؤمر ، ئیسماعیل وتی: بابا! هه رچیت پی سپیراوه بیکه ، ستجدنی إن شاء الله من الصابرين ، دهم بینی به خواستی خوا له خوگرانم. به لی.. ئیسماعیل - علیه السلام - به لینه که ی خۆی برده سهر راستی فه رموو، بویه خواش شایه دی بو داو فه رمووی: (واذكر فی الکتاب اسماعیل إنه کان صادق الوعد وکان رسولا نبیا) ۵۴/۱۹. ۱۰۳: فلما أسلما وتله للجبين ، جا کاتی هه ردوو (باوک و کور) ملکه چی فرمانی خوا بوون و، ئیبراهیم ئیسماعیلی به روودا خست بو سهر برین ۱۰۴: ونادیناه أن یا ابراهیم قد صدقت الرؤیا ، له و حه له دا ئیمهش بانگمان له ئیبراهیم کردو وتمان: ئه ی ئیبراهیم! به راستی خه و نه که تت به دی هیئا و جی به جیت کرد ۱۰۵: إنا کذلک نجزي المحسنين ، به راستی ئیمه ئاوا پاداشی چاککاران ئه دهینه وه، وهك پاداشی ئیبراهیممان دایه وه، ئه وه یه که خوا ئه فه رمووی: (ومن یتق الله يجعل له مخرجا ويرزقه من حیث لا یحتسب..) ۳-۲/۶۵. ۱۰۶: إن هذا لهُو البلاء المبين ، به راستی ئا ئه مه ئه و تاقیرکرنه وه ئاشکرایه بوو، ئیبراهیم و ئیسماعیلان پی تاقی کړنه وه ۱۰۷: وفدیناه یذبح عظیم ، وه ئه ومان به قۆجیکی گه وره کړیبه وه و بریتی دا، زاناکانی ته فسیر ده لین: به رانیکی سهر بری له فیدی ی ئیسماعیلدا/

سه لامیان له سهر بی ۱۰۸: وترکنا علیه فی الآخِرین ، وه ناوو شۆره تی چاکه یمان بو هه تا هه تایی - له نیو نه وه ی ناینده دا - بو هیشته وه ۱۰۹: سلام علی ابراهیم ، سلوو دروودی نه براوه بو ئیبراهیم ۱۱۰: کذلک نجزي المحسنين ، ئیمه ئاوا پاداشتی چاککاران ئه دهین ۱۱۱: إنه من عبادنا المؤمنین ، به راستی

فَلَمَّا أَسْلَمَا وَتَلَّهُ لِلْجَبِينِ ﴿۱۰۳﴾ وَتَدَبَّرْتَهُ أَنْ تَبْرَاهِيمَ ﴿۱۰۴﴾ قَدْ صَدَّقْتَ الرُّيَا ﴿۱۰۵﴾ إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿۱۰۶﴾ إِنَّكَ هَذَا الْمُرْ أَلَبْتُوا إِلَيْهِ ﴿۱۰۷﴾ وَقَدَرْتَهُ يَذْبَحْ عَظِيمًا ﴿۱۰۸﴾ وَتَرَكْنَا عَلَيْهِ فِي الْآخِرِينَ ﴿۱۰۹﴾ سَلَامٌ عَلَى إِبْرَاهِيمَ ﴿۱۱۰﴾ كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿۱۱۱﴾ إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ ﴿۱۱۲﴾ وَشَرَّكْنَاهُ بِإِسْحَاقَ نَبِيًّا مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿۱۱۳﴾ وَتَرَكْنَا عَلَيْهِ وَعَلَى إِسْحَاقَ وَمِنْ ذُرِّيَّتِهِمَا مُحْسِنٌ وَظَالِمٌ لِنَفْسِهِ مُبِينٌ ﴿۱۱۴﴾ وَلَقَدْ مَكَنَّا عَلَى مُوسَى وَهْرُونَ ﴿۱۱۵﴾ وَنَجَّيْنَاهُمَا وَقَوْمَهُمَا مِنَ الْكُرْبِ الْعَظِيمِ ﴿۱۱۶﴾ وَنَصَرْنَاهُمْ فَكَانُوا هُمُ الْفَائِزِينَ ﴿۱۱۷﴾ وَأَيَّسْنَاهُمَا الْكِتَابَ الْمُسْتَبِينَ ﴿۱۱۸﴾ وَهَدَيْنَاهُمَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ ﴿۱۱۹﴾ وَتَرَكْنَا عَلَيْهِمَا فِي الْآخِرِينَ ﴿۱۲۰﴾ سَلَّمَ عَلَى مُوسَى وَهَارُونَ ﴿۱۲۱﴾ إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿۱۲۲﴾ وَإِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنُفِيرٌ ﴿۱۲۳﴾ إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ أَلَا تَتَّقُونَ ﴿۱۲۴﴾ أَتَدْعُونَ بَعْلًا وَتَذَرُونَ أَحْسَنَ الْخَلْقِينَ ﴿۱۲۵﴾ اللَّهُ رَبُّكُمْ وَالْأَوَّلِينَ ﴿۱۲۶﴾

ئه و یه کی بوو له و به ندانه مان، برۆای بته و یان بوو ۱۱۲: وبشرناه بإسحاق نبیا من الصالحين ، دوا ی ئه و روودا وهش موژده ی له دایک بوونی (ئیسحاق) یشمان پی دا، که په یامبه ری ئه بی له چاکان ۱۱۳: وبارکنا علیه وعلی إسحاق ، خیر و بیری دونیاو قیامه تمان به سهر ئیبراهیم و ئیسحاق دا رشت ، ومن ذریتهما محسن وظالم لنفسه مبين ، جا له گه ل ئه وه شدا له نیو نه وه کانیاندا خه لکانی چاککارو، سته مکار له خو هه بوون به ئاشکرا. جا دوا ی داستانی (ئیبراهیم و ئیسماعیل و ئیسحاق)، به کورتیی داستانی هه ندی له په یامبه رانی تر ده کات، وهك ئه فه رموی: ۱۱۴: ولقد مکننا علی موسی وهارون ، بی گومان ئیمه منه تمان نا به سهر مووسا و هاروون دا، به په یامبه رایه تی و نیعمه تی دیکه، ئایه تی: (ولقد آتینا موسی وهارون الفرقان وضیاء..) ۴۸/۲۱. ئه و نیعمه ته ی باس کردووه. ۱۱۵: ونجیناهما وقومهما من الكرب العظيم ، خویان و گه له که یانمان له و چۆرتم و به لاو نه گبه تیبه گه و ره یه

بیتیکیان به ناوی (به‌عل) هوه ئه‌په‌رست، ئیستایش شوینه‌واری شاری (بعلبك) ههر دیاره. ﴿ ۱۲۴ 〉: إذ قال لقومه ألا تتقون ﴿ ۱۲۵ 〉: أتعون بعلا وتذرون أحسن الخالقين ﴿ ۱۲۶ 〉: الله ربكم ورب آبائكم الأولين ﴿ ۱۲۷ 〉: فكذبوه فإنهم لمحضرون ﴿ ۱۲۸ 〉: لا عباد الله المخلصين ﴿ ۱۲۹ 〉: وتركنا عليه في الآخِرین ﴿ ۱۳۰ 〉: وه نيومان به‌چاکی و، پاکی له‌ناو گه‌لانی پاش ئه‌واندا هیشته‌وه ﴿ ۱۳۱ 〉: وه تایی بۆ (ئیلیاس) خۆی و، بۆ شویتکه‌وتوه‌کانی ﴿ ۱۳۲ 〉: کذلک نجزی المحسنین ﴿ ۱۳۳ 〉: به‌راستی ئیغه‌پاداشی چاککاران ئاوا ئه‌ده‌ینه‌وه ﴿ ۱۳۴ 〉: إنه من عبادنا المؤمنین ﴿ ۱۳۵ 〉: چونکه به‌راستی ئه‌و یه‌کێ بوو له‌به‌نده بروداره‌کانمان.

پرزگار کرد، واته: له ژېړ دهسته یې وسته می فیرعه ون ﴿١١٦﴾: ونصرناهم فکانوا هم الغالبین ﴿١١٧﴾ بُو خَوّام وه مووسا و هاروون و بهنی ئیسرا ئیلمان یارمه تی داو، ئینجا زال بوون و سه رکه وتن به سه ردوژمنه کانیاندا، ئه مهش پاش ئه وه بوو که چه ندان سال بوو له ژېړ دهستی فیرعه وندا ئه یان نالاند ﴿١١٨﴾: و آتیناهما الكتاب

فَكَذَّبُوهُ فَأَنهَمُ لَمُحْضَرُونَ ﴿١٣٧﴾ ۖ الْأَعْبَادُ لِلَّهِ الْمُخْلِصِينَ ﴿١٣٨﴾
وَرَزَّكَاعَاتِهِ فِي الْأَخْرَيْنِ ﴿١٣٩﴾ سَلَّمَ عَلَى آلِ يَاسِينَ ﴿١٤٠﴾ إِنَّا كَذَلِكَ
نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿١٤١﴾ إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٤٢﴾ وَلَوْ لَوَا
لِمَنِ الْمُرْسَلِينَ ﴿١٤٣﴾ إِذْ بَجَّعْنَاهُ وَآهْلَهُ أَجْعُولٍ ﴿١٤٤﴾ وَلَا عَجُوزًا
فِي الْفَتَرَيْنِ ﴿١٤٥﴾ ثُمَّ دَمَرْنَا الْأَخْرَيْنِ ﴿١٤٦﴾ وَرَأَيْنَا الْمُرُوءَ عَلَيْهِمْ
مُضْجِحِينَ ﴿١٤٧﴾ وَبَالِئًا أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿١٤٨﴾ وَإِنْ يُؤْسَ لِمَنْ
الْمُرْسَلِينَ ﴿١٤٩﴾ إِذْ أَتَى إِلَى الْفُلَاكِ الْمَشْهُونِ ﴿١٥٠﴾ فَسَاهَمَ فَكَانَ
مِنَ الْمُدْحَضِينَ ﴿١٥١﴾ فَالْقَمَّةَ الْخُورُ وَمُؤَلِّمٍ ﴿١٥٢﴾ فَلَوْلَا أَنَّهُ
كَانَ مِنَ الْمُسَبِّحِينَ ﴿١٥٣﴾ لَلَيْتَ فِي بَطْنِهِ إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ ﴿١٥٤﴾
فَبَدَّلْنَاهُ بِالْعَرَاءِ وَهُوَ سَقِيمٌ ﴿١٥٥﴾ وَأَبْنَيْتَ عَلَيْهِ شَجَرَةً
مِنْ يَقْطِينٍ ﴿١٥٦﴾ وَأَرْسَلْنَاهُ إِلَى مِائَةِ آلَافٍ أَوْ يُزِيدُ ﴿١٥٧﴾
فَتَأَمَّلُوا فَتَعْتَبُوا إِلَى الْحِينِ ﴿١٥٨﴾ فَاسْتَفْتَيْهِمْ زَيْدُكَ الْبَنَاتُ
وَلَهُمُ الْبُشُورُ ﴿١٥٩﴾ أَمْ خَلَقْنَا الْمَلَائِكَةَ إِنْسَانًا وَهُمْ
شَاهِدُونَ ﴿١٦٠﴾ أَلَا إِنَّهُمْ مِنْ فِيكِهِمْ لَيَقُولُونَ ﴿١٦١﴾ وَلَدَّ
اللَّهُ وَإِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿١٦٢﴾ أَصْطَفَى الْبَنَاتَ عَلَى الْبَنِينَ ﴿١٦٣﴾

المستبين ﴿ و نامه روونكه ره كه شمان (تهورات) پي دان. ﴿ ۱۱۸ :
وه ديناها الصراط المستقيم ﴿ وه ربي راسته كه شمان نيشان دان
﴿ ۱۱۹ : و تركنا عليهما في الآخري ﴿ و ناووشوره تي چا كه يانمان
بو هه تا هه تا يي له نيو نه وي ثابنده دا هيسته وه ﴿ ۱۲۰ : سلام
علي موسى وهارون ﴿ ، سلاو درود بو سه رگياني موساو هاروون
به هه تا هه تا يي ﴿ ۱۲۱ : انا كذلك نجزي المحسنين ﴿ به راستي
ئيجه ناوا پادستي چاكاران نده ينه وه ﴿ ۱۲۲ : انهما من عبادنا
المؤمنين ﴿ چونكه به راستي هه ردووكيان (موساو هاروون) له به نده
برواداره كانمان بوون.

يَادِي ثِيْلْيَاسِي يَيِّغْه مَبْدَرُ الْعِيْلَ:

﴿١٢٣﴾ : وَإِنْ إِلْيَاسَ لَمَنْ الْمُرْسَلِينَ ﴿١٢٤﴾ بَنِي كُوفَانَ (ئیلیاس) ی کوری (یاسین) - وه چه زای هاروونی برای مووسا- یه کنی له بهامیه ران بو، خوا ناردی پۆ نیۆ گهلێك كه له ولاتێ (سوریه) دا

بہ سہرہاتہ کہی یونس علیہ السلام:

﴿ ۱۳۹ ﴾ : وَإِنْ يُونُسَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ ﴿۱﴾ بئى گومان (يونس) يش
 يه كَيْكَبُو لَهُ يَهَامِيهِرَانِ ﴿۲﴾ ۱۴۰ : إِذْ أَتَى إِلَى الْفُلْكِ الْمَشْحُونِ ﴿۳﴾

له‌وی بوون ئیمه فریشته‌کانمان به‌می دروست‌کرد، وانه‌لین
فریشته‌مین و کچی خوان! ﴿۱۵۱﴾: ألا انهم من إفکهم لبقولون
﴿۱۵۲﴾: ولدالله ﴿هوشیارن! به‌راستی شه‌وی پروایانه‌هر
به‌دروی خویان شه‌لین: خوا مندالی بووه! ﴿۱۵۳﴾: وانهم لکاذبون
به‌راستی شه‌وان دروزن ﴿۱۵۳﴾: أصطفی النبات علی البنین ﴿

کاتی که هلهات و چووه‌ناو که‌شتییه‌پره‌که‌وه ﴿۱۴۱﴾: فساهم
فکان من المدحضین ﴿ثنجا کاتی خه‌ریک‌بوو که‌شتییه‌که‌نقوم
ببی، له‌ناو یه‌کتردا پشکیان هاویشته‌که: هه‌رکه‌سیک ناوی
ده‌رچی ده‌بی بیخه‌نه‌ناو‌ناو‌که‌وه، بو‌بارسووکی که‌شتییه‌که،
شه‌ویش له‌پشک خستن به‌شداربوو، ثنجا گه‌را له‌خلیسکاوان و،
قورعه‌بو‌ده‌رنه‌چووان و، خرایه‌ناو‌ناو‌که‌وه ﴿۱۴۲﴾: فالتمة
الحوث وهو ملیم ﴿ثنجا ماسییه‌کی گه‌روه‌زه‌به‌لاح (نه‌هنگ)
هه‌لپلووشی و، خوی لومه‌و سه‌رکونه‌ده‌کرد ﴿۱۴۳﴾: فلولا انه
کان من المسبحین ﴿ثنجا شه‌گه‌ر شه‌و به‌راستی له‌یادکارانی
خوا نه‌بوایه ﴿۱۴۴﴾: لبث فی بطنه‌الی یوم یبعثون ﴿شه‌وا تا
روژی زیندوو‌بوونه‌وه له‌سکی ماسییه‌که‌دا شه‌مایه‌وه، به‌لام چونکه
ته‌سییحی خوی زور شه‌کرد: ﴿۱۴۵﴾: فنبدناه بالعاء وهو سقیم ﴿
هه‌لمان‌دایه سه‌ره‌وویه‌کی چول و وشک و خالی له‌دارودره‌خت و گیاو
رووه‌ک، که نه‌خوش و ناساغیش بوو ﴿۱۴۶﴾: وأنبتنا علیه‌شجرة من
بقطين ﴿شه‌وسا برکه‌ی کووله‌که‌ی گه‌وره‌مان له‌لا رواند، بو‌شه‌وی
به‌گه‌لاپانه‌کانی سیبه‌ری بو‌بکات، له‌ولایشه‌وه وه‌لین: گه‌لای
کووله‌که، می‌ش و مه‌گه‌زی لی‌نانشی. جه‌ماوه‌ری (سه‌لف) ده‌لین:
(یه‌قطین) کووله‌که‌یه، پیغه‌مه‌ریش ﴿له‌ناو خوارده‌کاندا، چه‌زی
له‌کووله‌که‌کردوه، (سه‌عیدی کوری جوبه‌ی) ده‌لی: (کل شجرة لا
ساق لها فهي من البقطين)، واته: گشت دره‌ختیکی بی‌ساق ولاق،
پنی ده‌لین (یه‌قطین) ﴿۱۴۷﴾: وأرسلناه‌الی‌مأة‌ألف‌او‌یزیدون ﴿
ویاشان ناردمانه‌وه بو‌لای سه‌ده‌زار که‌سی، یان زیاتر. (ثیین
عه‌بباس) ده‌لی: (۱۲۰-۱۷۰) هه‌زار که‌س بوون، وه‌له‌(نه‌ینه‌وا)ی
(موسل) دانه‌نیشتن. ﴿۱۴۸﴾: فأمینوا فمتعنهم‌الی‌حین ﴿ثنجا
به‌ده‌رچوونی (یونس) ترسیان لی‌نیشته‌که‌خوا سزایان
بدات، بو‌یه‌همو بارو‌حالیان گوراو پروایان هی‌نا، جائیمه‌یش
تاکاتیکی دیاریکراو نازونیمه‌تمان پی‌دان وه‌یشتماننه‌وه.

کیژ بو‌خوا دادنه‌ن و، بو‌خوشیان کورا:

له‌م چه‌ند ئایه‌ته‌دا دیته‌سه‌ر شه‌واسه‌که‌بی‌باوه‌ره‌کان شه‌ونده
ساویلکه‌و نه‌قام بوون، بو‌خویان رازی نه‌بوون کچیان بی‌ی که‌چی
شه‌یان‌وت: فریشته‌کچی خوان! جا بو‌شه‌وه‌خوا شه‌فرمووی:
﴿۱۴۹﴾: فاستفتحهم‌الربک‌النبات‌ولهم‌البنون ﴿جا تو له‌وانه
بیرسه: ئایا کچان بو‌په‌روه‌رگارته‌و، کورانش بو‌شه‌وانه‌؟
ئایه‌تی: (سبحانه‌ولهم‌مایشتهن).. یان ئایه‌تی: (وإذا بشر
أحدهم‌بالأنثی ظل وجهه‌مسودا وهو کظیم) بو‌شه‌وه‌قیقه‌ته‌یه.
﴿۱۵۰﴾: أم خلقنا‌الملائكة‌إنثا‌وهم‌شاهدون ﴿یاخو شه‌وان

مَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ ﴿۱۵۱﴾ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿۱۵۲﴾ أَمْ لَكُمْ سُلْطَانٌ مُّبِينٌ ﴿۱۵۳﴾
فَأْتُوا بِكِتَابٍ كَرِيمٍ ﴿۱۵۴﴾ فَجَعَلُوا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجَنَّةِ
نَسَبًا وَلَقَدْ عَلِمَتِ الْجِنَّةُ إِنَّهُمْ لَمُحْضَرُونَ ﴿۱۵۵﴾ سُبْحَنَ اللَّهِ عَمَّا
يَصِفُونَ ﴿۱۵۶﴾ إِيَّاكَ عَادَ اللَّهُ الْمُتَحَصِّنِينَ ﴿۱۵۷﴾ فَاتَّكُمُومًا وَعَمَّا بُتُونَ ﴿۱۵۸﴾
مَا أَنتَ عَلَيْهِ بِقَدِيرٍ ﴿۱۵۹﴾ إِلَّا مَنْ هُوَ صَالِ الْجَحِيمِ ﴿۱۶۰﴾ وَمَا مِمَّا إِيَّاهُ
لَهُ مَقَامٌ مَعْلُومٌ ﴿۱۶۱﴾ وَإِنَّا لَنَحْنُ الصَّافُونَ ﴿۱۶۲﴾ وَإِنَّا لَنَحْنُ الْمُبِصِرُونَ ﴿۱۶۳﴾
وَإِن كَانُوا لَيَقُولُونَ ﴿۱۶۴﴾ لَوْنُ عِنْدَنَا ذَكَرًا مِّنَ الْأَوَّلِينَ ﴿۱۶۵﴾ لَكُنَّا
عِبَادَ اللَّهِ الْمُتَحَصِّنِينَ ﴿۱۶۶﴾ فَكَفَرُوا بِهِ فَسُوفَ نَعْلَمُونَ ﴿۱۶۷﴾ وَلَقَدْ
سَبَقَتْ لَكُنَّا لِعِبَادِنَا الْمُرْسَلِينَ ﴿۱۶۸﴾ إِنَّهُمْ لَمُحْضَرُونَ ﴿۱۶۹﴾ وَإِنَّا
جُنْدًا لَّهُمُ الْغَالِبُونَ ﴿۱۷۰﴾ فَقَوْلَ عَنْهُمْ حَتَّى حِينٍ ﴿۱۷۱﴾ وَأَبْصِرْ فَسَوْفَ
يُبْصِرُونَ ﴿۱۷۲﴾ أَفَعِدَّاءُنَا يَنْتَظِرُونَ ﴿۱۷۳﴾ فَإِذَا نَزَلَ بِسَاحِبِهِمْ فَسَاءَ
صَبَاحُ الْمُتَذَرِّينَ ﴿۱۷۴﴾ وَقَوْلَ عَنْهُمْ حَتَّى حِينٍ ﴿۱۷۵﴾ وَأَبْصِرْ فَسَوْفَ
يُبْصِرُونَ ﴿۱۷۶﴾ سُبْحَنَ رَبِّكَ رَبَّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ ﴿۱۷۷﴾
وَسَلِّمْ عَلَى الْمُرْسَلِينَ ﴿۱۷۸﴾ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿۱۷۹﴾

سُورَةُ هُودٍ

ئایا خوا کچانی هه‌لپزاردوه به‌سه‌ر کوراند؟! ﴿۱۵۴﴾: مالکم
کف تحکمون ﴿چیتانه بریاری وانه‌دهن؟! ئیجگار نه‌فامانه‌و
ساویلکانه‌یه بریاره‌که‌تان ﴿۱۵۵﴾: أفلا تذكرون ﴿ده‌ئایا
بیرناکه‌نه‌وه؟ تا بزائن چ هه‌له‌یه‌کی گه‌وره‌تان کردوه له‌دانانی
مندال بو‌خوا ﴿۱۵۶﴾: أم لكم سلطان مبين ﴿یاخو به‌لگه‌یه‌کی
ناشکراتان هه‌یه له‌و باره‌وه؟ ﴿۱۵۷﴾: فأتوا بكتابکم إن کنتم
صادقین ﴿جا فرموون به‌لگه‌نامه‌که‌تان بینن شه‌گه‌ر ئیوه راست
شه‌که‌ن له‌داواکه‌تاندا ﴿۱۵۸﴾: وجعلوا بينه وبين الجنة نسبا
هاوبه‌شدانه‌ره‌کان له‌نیوان خواو فریشته‌دا خزمایه‌تیاں دانابوو،
کاتی شه‌یان‌وت: فریشته‌کچی خوان! ﴿۱۵۹﴾: ولقد علمت الجنة أنهم
لمحضرون ﴿و به‌ه‌قیقه‌ت فریشته‌کانیش باش ده‌زائن که شه‌وانه
شه‌و قسه‌یه شه‌که‌ن له‌دوزه‌خدا ئاماده‌ی سزا ده‌کرین ﴿۱۵۹﴾:
سبحان الله عما یصفون ﴿پاک و خاوین و پیگه‌رده‌خوا له‌وشتانه‌ی
شه‌وان پیوه‌ی شه‌لکینن و په‌سنی شه‌وی پی‌ده‌که‌ن ﴿۱۶۰﴾: إلا عباد

الله المخلصين ﴿ به لām بهنده پاكه دلسۆزهكانى خوا، رزگار دهن له ناگرو، ئامادهى سزاش ناكړين.

گومر اتر له موشريك نهوهيه باوهړې پڼ دهكا:

﴿ ۱۶۱: فانكم وما تعبدون ﴾ جا بهراستى ئۆوهو ئه وبتانهش دهيان په رستن ﴿ ۱۶۲: ما انتم عليه بقاتين ﴾ ئه وه نين بتوان كه س له سر خودا گومر بكه ﴿ ۱۶۳: الا من هو صال الجحيم ﴾ مه گهر كه سيك كه پرپارى خواى له سر بى؛ يو سوتان بخريترته ناو دۆزه خه وه ﴿ ۱۶۴: وما منا الا له مقام معلوم ﴾ وه فريشته كان ئه لىن هم موو كه سيكي ئيمه مه قاميكي دياريكراوى خوى هه يه ﴿ ۱۶۵: وانا لنحن الصافون ﴾ ده شلىن بى گومان ئيمه ين يو جيبه جيكردنې فرمانه كانى خوا به ريز ده وه سستين ﴿ ۱۶۶: وانا نحن المسبحون ﴾ و بهراستى هر ئيمه شين له وتنې پاك وخواوېنى ئه و رانا وه سستين ﴿ ۱۶۷: وان كانوا ليقولون * ۱۶۸: لو ان عندنا ذكرا من الاولين ﴾ بهراستى بى پروايانى قوره يش پيش هاتنى پيغه مبه ر ﴿ ۱۶۹: ئه يان وت: ئه گهر ئيمه ش له لايه ن پيشيانه وه كتيبى خومان يو جيمابا "وهكو ته ورات و ننجيل" ﴿ ۱۶۹: لكنا عباد الله المخلصين ﴾ ئيستا ئيمه ش له بهنده پاك و پاليوراهه كانى خوا ده بووين ﴿ ۱۷۰: فكفروا به ﴾ كه چى كاتى قورئان هات پڼى كافرو بى پروا بوون!! ﴿ فسوف يعلمون ﴾ ئينجا له مه ولا ده زانن ئه نجامى بى پروايى خويان.

سهر كه وتنې پيغه مبه ران براره نه وه:

﴿ ۱۷۱: ولقد سبقت كلمتنا لعبادنا المرسلين ﴾ بهراستى له بابته بهنده نيرواهه كانمانه وه برپارمان دره چووه ﴿ ۱۷۲: انهم لهم المنصورون ﴾ كه بهراستى هه رنه وان و شوينكه وتووه كانيان يارمه تى ده رين هم به به لگه، هم له جه نگدا. ﴿ ۱۷۳: وان جدنا لهم الغالبون ﴾ بى گومانيشه هر له شكرى خوا زال و سهر كه وتووه به سره دوزماندا. به لى به شيوه يه كى گشتى ئاوايه هر عه قيدو بيرى باوه رى موسلمان سهر كه وتووه، وه بيروبو چوونه كانى دوزمن باتل وپووجه ل بووه، ئه گهر چى له هه ندى جيگاشدا به روا له ت دوزمن سهر كه وى، چونكه خوا ئه يه وى موسلمان ه كان بى بگه يه نى و بيان گه يه نيته پله ي شياوى خويان يو هه لگرتنى ئه و بيرو باوه ر. ئايه تى (كتب الله لاغلبن انا ورسلى ان الله قوى عزيز) ۲۱/۵۸. وه ئايه تى: (انا لننصر رسلنا والذين آمنوا فى الحياة الدنيا ويوم يقوم الاشهاد) ۵۱/۴۰. ئه و راستييه ده سه لىنى. ﴿ ۱۷۴: فتول عنهم حتى حين ﴾ ده سا توش يو ماوه يه كى كه م پرويان لى وه رگيره

تا برپارى جيهاد ده رى ﴿ ۱۷۵: وابصرهم فسوف يبصرون ﴾ جا كاريان ببينه و سه يريان بكه كاتى سزا ديته سه ريان، وه له ئاينده دا پيرو زى توو موسلمانان و شكستى خويان و بى پرويان ده بينن ﴿ ۱۷۶: افعذابنا يستعجلون ﴾ ئايا به هاتنى سزيمان په له ئه كه ن! ﴿ ۱۷۷: فاذا نزل بساحتهم فساء صباح المنذرين ﴾ هه ر پيش ديت، جا كاتيك ئه وسزايه دابه زيبه به ر ده ركى ماله كانيان، ئه وسا سه بينى ترسيئراوه كان شوم وخراب ئه بى، واته: روژيكي سه خت و ره شيان ئه بى. ئيمامى (بوخارى و موسليم) ده لىن: كاتى پيغه مبه ر ﴿ ۱۷۸: له (خه يبه ر) دا روژى كرده وه ديتى وا جوله كه به ته ورو بيل و خاكه نازده وه ده رده چن يو كشتوكال و مه زراكانيان و، كاتيكيش سوپاكه ي ئه ويان ديت، وتيان: سويند به خوا وا موحه مبه د خوى و سوپاكه ي هات - پيغه مبه ريش - ﴿ ۱۷۹: فهرمووى: ((الله اكبر خربت خير، اذا نزلنا انا بساحة قوم فساء صباح المنذرين)). واته: خوا له هه مووان گه وره تره، خه يبه ر ويران ده بى، هه ركاتيكيش ئيمه ده مى ده رگاي هوژى دوزمن بگرين، زور خراب ئه بى به يانى ئه و روژه تى ترسيئراوان! ﴿ ۱۷۸: وتول عنهم حتى حين ﴾ دووباره تو پرويان لى وه رگيره تا كاتيكى دياريكراو ﴿ ۱۷۹: وابصر فسوف يبصرون ﴾ ببينه، له مه ولا ئه وانيش ئه بينن به ره مى نكوئى و بى پروايى خويان وه پيش ديت ﴿ ۱۸۰: سبحان ربك رب العزة عما يصفون ﴾ به رزى وبلندى، پاك وخواوېنى يو په روه ردارى تو، په روه ردارى خاوه ن ده سه لات، له و قسانه ئه وان په سن و وه سفى ئه وى پى ئه كه ن ﴿ ۱۸۱: وسلام على المرسلين ﴾ و سلاو درووديش يو سهر گشت په يامبه ران ﴿ ۱۸۲: والحمد لله رب العالمين ﴾ وسوپاس وستايشى نه براره وه هتا هتايش هه ر بوخودايه كه په روه ردارى راهينه رى جيهانه كانه، چونكه ئه وه خاوه نى گشت نازو نيمه ته كان.

تيببى: هه ركات مروفيك ويستى له جيگاهه كه ه لسى و بجيت، سووننه ته ئه م زيكه بخوينى: ((سبحان ربك رب العزة عما يصفون وسلام على المرسلين والحمد لله رب العالمين)). زور سوپاسى شايسه يو په روه رنده راهينه رى هه موو دونيا، وا يارمه تى دام يو ته واوكردنى تەفسيري سووره تى (سافقات).

سوورەى (ساد)ە

مه كهكە ييبه و (۸۸) ئايه تە

به ناوى خواى به خشنده ي ميهره بان

ئەم سوورەتە له دواى سوورەتەى (قەمەن)ـه وه هاتۆتە خواره وه،

دروژنه! ﴿٥﴾ أَجْعَلِ الْآلِهَةَ إِلَٰهًا وَاحِدًا ﴿٥﴾ ئه‌رى هه‌موو خواکانى کردۆته يه‌ک خوا؟ ﴿٥﴾ إِنْ هَذَا لَشَيْءٌ عَجَابٌ ﴿٥﴾ به‌راستی ئه‌مه که موحه‌مه‌د ﷺ ده‌يلی، (واته: يه‌ک‌خواپه‌رستن) شتيکی سه‌يرو سه‌مه‌ره‌يه! ﴿٦﴾ وَأَنْطَلِقُ الْمُلَأَمِّهِمْ ﴿٦﴾ سه‌رکرده‌و ناوداره‌کانيان که‌وتنه‌ رى و کوژه‌کى (ئه‌بوتاليب) يان به‌جى هيشت پاش ئه‌وى

دیاره ئەمیش وەك هاوچەشنەكانی خۆی، باسی ئەم چەند شتە گەرنگەیه دەكات، وەكو: یەكتاپەرستی، وەحی و سەروش بۆ پەيامبەر ﷺ پاداشت و تۆلە، زیندوو بوونەو. جا لە سەرەتاوە بەسویندێك بەقورئان دەست پێ دەكات، پاشان یەكتاپەرستی و، نكۆولی موشرىكەكان و، سەرسامبوونیان لە بانگەواژەكەى موحمەد ﷺ، ئینجا چوواندنێ قورەیش بە گەلانی كەلله رەقى پێش خوێان و هاتنى سزا بۆیان.. دواتریش هەندى لە داستانی پەيامبەران (عليهم الصلاة والسلام) بۆ دڵخۆشیدانەوێ پەيامبەر ﷺ. كۆتاییشى دیت بەباسكردنێ ئەرکی زۆرگەنگی پەيامبەر ﷺ كە لەگەڵ هەموو پەيامبەرانیش وەك یەك وایە. جا بەم شیوەیەش دەست پێ ئەكات:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ * ۱ : ص . پیتی (ساد) یش هەر
وهک پیتی سووره ته کانی ترهیمای ئیعبازی قورئان و، رهمزی به
گزارچوونی قوره یشن له بهرام بهر قورئانه وه * ۲ : و القرآن ذی
الذکر * سویند بهم قورئانه خاوهن شهرفه، که بۆکه سی کاری
پییکا، مایه ی ناوو شوهره تیکی چاک و بهرزو پیروژه، واته : ئهم
قورئانه خووی له خویدا موعجیزه یه، موحه ممه دیش ﷺ راست
ئه کات * ۳ : بل الذین کفروا فی عزة و شقاق * نه خیر، که
ئهوان بپروا ناهینن به قورئان، له بهر ئه وه نییه قورئان هه ق نه بی،
له بهر ئه وه نییه که ناته واوییه کیان تیا دیتبی، به لکو بۆ خویمان
کافروخوانه ناس ودهمار بهرز و ئاشوبسازن، بۆیه بپروا ناهینن * کم
أهلکنا من قبلهم من قرن * پێش ئه وانیش خه لکیکی زورمان له
ناوهرد، چونکه هه ره ئه ورپننه ی ئه مانه یان ده کرد * فنادوا و لات
حسن مناص * جا له کاتی هاتنی سزا که دا، هه رهاوا رهاوارو
لا له یان بوو و داوای کۆمه کیان ئه کرد، به لام کات کاتی رزگار کردن
نه بوو، ئایه تی : (فلما أحسوا بأسنا إذا هم منها یرکضون) ۱۲/۲۱
دوو پاتی ئه و مانا و مه بهسته ده کات.

مؤشريكان لهيڤه مبهريتي و

یہ کتاب رستی و قورئان سہرا سیمہن!:

۴: و عجبا أن جاءهم منذر منهم ﴿۱﴾ سرسام مان له وه که هر
له خوځيان -نه که له فرشته- په مېلمه ريکي (تر سينه ريان) بو هات ؟! .
ثم ثايه تهی ثيره، وه که نه و ثايه ته وايه خوا له سووره تيکي
تردا نه فرموئ: (أكان للناس عجا أن أوحينا إلى رجل منهم
أن أنذر الناس) ۲/۱۰. ﴿۲﴾ وقال الكافرون هذا ساحر كذاب ﴿۳﴾
بي باوه ره کان -له باتي ته سليم بوون و باوه په ښان- وتیان: ببي
نه بي، ثم موحه ممه ده که ده لیت: من نیراوی خوام جادو و گه ريکي

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
صَّ وَالْقُرْآنَ ذِي الذِّكْرِ ﴿١﴾ بَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي عِزِّهِمْ شِقَاقٌ ﴿٢﴾
كَمَ أَهْلُكُمْ مِمَّنْ قَبْلِهِمْ مِنْ قَرْنٍ مَنَادُوا ذُلًّا وَمَاتُوا فِي مَنَاسٍ ﴿٣﴾ وَعِجُّوا
أَن جَاءَهُمْ مُنْذِرٌ مِنْهُمْ وَقَالَ الْكُفِرُونَ هَذَا سِحْرٌ مُّكَذَّابٌ ﴿٤﴾
أَجْعَلِ الْأَلِهَةَ إِلَهًا وَاحِدًا إِنَّ هَذَا لَشَيْءٌ مُّعْجَابٌ ﴿٥﴾ وَأَطْلُقِ لِلْغُلَا
مِنَهُمْ إِنَّ أَمْشُوا وَأَضْيُوا وَعَلَى الْيَهُودِ أَنْ هَذَا الشَّيْءُ يُرَادُ ﴿٦﴾
مَا سَمِعْنَا بِهَذَا فِي الْمِلَّةِ الْآخِرَةِ إِنْ هَذَا إِلَّا اخْلَاقٌ ﴿٧﴾ أَمْ نَزَّلَ
عَلَيْهِ الذِّكْرُ مِنْ بَيْنَا إِلَهُ مُنْ فِي شَكٍّ مِنْ ذِكْرِي بَلْ لَمَّا بَدَأْنَا فَوَعَدَا
﴿٨﴾ أَمْ عِنْدَهُ خِزْيَانٌ رُّحْمَةٌ ذَلِكِ الْعَذَابُ الْوَهَابُ ﴿٩﴾ أَمْ لَهُمْ
مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا فَلْيَرْتَقُوا فِي الْأَسْبَابِ ﴿١٠﴾
جُنْدٌ مَا هُنَا لِكَ مَهْزُومٌ مِنَ الْأَحْزَابِ ﴿١١﴾ كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ
نُوحٍ وَعَادٌ وَفِرْعَوْنُ ذُو الْأَوْدَادِ ﴿١٢﴾ فَمُذْمُومٌ وَقَوْمٌ مُّوْطَرٌ وَأَصْحَابُ
لَيْكَةِ أُولَئِكَ الْأَحْزَابُ ﴿١٣﴾ إِنْ كُلُّ إِلَّا كَذَّبَ الرُّسُلَ
فَاحْقٍ عِقَابٍ ﴿١٤﴾ وَمَا يَنْظُرُ هَؤُلَاءِ إِلَّا الصَّيْحَةَ وَاحِدَةً مَا لَهَا
مِنْ فَوَاقٍ ﴿١٥﴾ وَقَالُوا رَبَّنَا عَجَلْنَا فَنُقَاتِلْ يَوْمَ الْحِسَابِ ﴿١٦﴾

داواى ناوېژويانيان لى كړدېوو ۶ اَن اَمشوا وَاَصبروا عَلى اَهلَکُم ۷
جا به خه لکه که يان وت: له سر پرستنى خواکانتان بچن و سه بر
بگرن و، ده ستيان لى به رمه دهن ۸ اِن هَذَا لَشَى يَراد ۹ به راستى
ئمه - که موحه ممد هينايو پتى و داواى پرستنى يه ک خوا
دهکات- شتيكى خوازراوه له ئيمه، واته: پيلاننيکه داريژراوه بؤ
دوور خستنه وه له پرستنى خواکانتان ۱۰ ۷: ما سَمَعنا بِهَذَا فِى الْمَلَةِ
الْآخِرَةِ ۱۱ ئمه ى موحه ممد ده پلى بؤ پرستنى يه ک خوا، ئيمه
له ثانيى عيسادا عليه السلام نه مان بيستوه ۱۲ اِن هَذَا اِلا اخلاق ۱۳
ثم يه ک خوا پرستيه هه ردروو ساخته و هه ليه ستراوه! ۱۴ ۸:
اَنزَلَ عَلَيْهِ الذِّكْرَ مِنْ بَيْنِنَا ۱۵ ئايا له نيوان ئيمه دا که ئه وه موو
ده وله مندو پياو ما قول له مان تيدايه قورثان بؤئو هاتوه؟! ۱۶ بل
هم فى شَكٍّ مِنْ ذِكْرِى ۱۷ نه خير، نکوولى کړدنى قورثان له رووى
زانسته وه نيبه، به لکو له بنه رتا له شكدان له قورثانى من ۱۸ بل
لما يَذوقُوا عَذَابَ ۱۹، نا، به لکو جارى سزاي منيان نه چيژتوه.

لهشکردار ﴿ وئمود و قوم لوط و أصحاب الأيكة ﴾ هۆزی (سه موود) وهۆزی (لووت) و خه لکی ناباخچه چروپرهکان - واته: گهلی شوعهیب - په یامبه رهکانیان به زماندرۆن زانی و پروایان نه هینا ﴿ أولئك الأحزاب ﴾ ئا نهوانه یش پارتیهکان، واته: نهوانه ی کۆبوونه وه بۆ له ناو بردنی په یامبه رهکانیان ﴿ ۱۴: كل إلا كذب الرسل فحق عقاب ﴾ گش نهوانه په یامبه رهکانیان به درۆن دانا! ئینجا سزای منیان بۆ پیویست بوو ﴿ ۱۵: وما ينظر هؤلاء إلا صيحة واحدة ﴾ ئهم بئ باوه رانی مهککه یهش، هه ره چاوه نۆری نه عه رته و دهنگیکی گه وره (واته: نه فخری زیندوو کردنه وه) دهکهن و، ئیتر به رۆژه که ی خۆیان دهگهن ﴿ ما لها من فواق ﴾ هه رکه هاتیش دووباره بوونه وه نییه، واته به نه نازه ی ماوه ی دووجار دۆشین و شتریکیش، مۆله ت نادرین، به لکو زوو له ناوده برین ﴿ ۱۶: وقالوا ربنا عجل لنا قسطا قبل يوم الحساب ﴾ به گالته یشه وه و تیان: ئه ی په روه ردگاری ئیمه! پش رۆزی حیساب و پاداشت و تۆله، به شه سزاکه مان به په له بۆ بینه! واته: ئه گه ره موحه ممه د ﴿ راست دهکا زیندوو بوونه وه هیه، دهبا هه ره ئه مرۆ سزمان بدا، وه که ئه یان گوت: (اللهم إن كان هذا هو الحق فأمطرنا علينا) ۳۲/۸.

باسیکی داوود علییه:

﴿ ۱۷: اصبر على ما يقولون ﴾ خۆ راگر به ئه ی موحه ممه د! له به رامبه ره ئه وه وه ئه وان دهیلین، چوون تۆ خوات له گه له .. دیاره ئه مه دلخۆش کردن و دلدا نه وه ی په یامبه ره ﴿ به رامبه ره ئه وه موو ئازارو بیزاره ی قوره یشه ﴾ واذکر عبدنا داود ذا الأيد دهسا فره موو (داوود) پیغه مبه ره (علیه السلام) وه بیر بینه، که له ئایینداری و له خوا به رستی و دهسه لاتدا عه بدیکی خاوه ن هیزی ئیمه بوو ﴿ انه أواب ﴾ بئ گومان له هه موو کاریکدا هه میشه ئه وه، گه راوه ته وه کار بوو بۆ لای خوا، هه رده م گوناخی، ده غده غه یه به دلپا هاتبا به په له په شیمان ده بوویه وه و ده گه رایه وه لای خوا، دیاره هه موو پیغه مبه ره ان پشه یان هه ره ئه وه بووه، وه کو پیغه مبه ریش ﴿ ده فره موئ: ((إني لأستغفر الله في اليوم والليلة مائة مرة..)) موسليم/ بابی (۱۲)، ژماره ی فره مووده: (۲۷۰۲). واته: بئ گومان له ماوه ی شه وو رۆژیکا من سه دجار (أستغفر الله) و داوای لیوووردن له خوا دهکهم. ﴿ ۱۸: إنا سخرنَا الجبال معه يسبحن بالعشي والإشراق ﴾ به راستی ئیمه کیوه کانیشمان زام کردبوو که له گه لی هه موو ئیواران و به یانیان ته سبیحاتیان ده کرد ﴿ ۱۹: والطير محشورة ﴾ هه روا مه ل و په له وه ره کانیش کۆمه ل ده بوون و به فره مان ی خوا له گه ل

چونکه ئه گه ره چیشته بیان، باوه ریان ده کرد. (ئیین عه بباس) ده لی: کاتئ که (ئه بو تالیب) نه خۆش که وت، دهسته یه که له ناو دارانی قوره یشه - به هاو پیه تی (ئه بو جهل) - چوون بۆ لای و پییان وت: تۆ ده زانی برازا که ت چی ده کاو، چی ده لی به خواکانمان؟! به لکو بنیزی ئامۆژگاری بکه یت! ئه ویش ناردی وهات و چووه ژوو ره وه و، دیتی له ته نیشته ئه بوو تالیبی مامیه وه جیی ته نها که سئ ماوه جا (ئه بوو جهل) له ترسی ئه وه نه وه که موحه ممه د ﴿ له وئ دانیشئ و، به قسه شیرینه کانی ئه بوو تالیب نه رم بکا، په لاماری داو چووه پالی ئه بوو تالیب، ئیتر جئ بۆ پیغه مبه ره نه مایه وه وه له لای ده رگا که وه دانیشته! ئه میشت و تی برازا که م! بۆ چ خزمان گله ییت لی دهکهن سه باره ت به خواکانیان؟! فره مووی: مامه! من ته نها یه که قسه م هیه، ئه گه ربیلن و به گویم بکه ن ئه وا هه موو عه ره ب گوپی رایه ل ده بن و، ئه گه ره عه جه مه کانیش نه یلین سه رانه ی خۆیان ده دن. جا هه موویان له قسه که ی داچله کین و وتیان: ئیمه له باتی ئه وه، ئه وه وشه یه ده یلین. ئه بوو تالیب وتی: برازا که م! وشه که ی تۆ چییه؟ فره مووی: (لا إله إلا الله) یه. پاش ئه وه هه موو تووره بوون و هه لسان و رۆیشتن و خۆیان ته تهکان و به ده م ریگه وه ده یان گوت: (أجعل الآلهة إلها واحدا!!). (ئیین جه ریر، ئه حمه د، نه سائی، ترمزی) ریوایه تیان کردوه. ﴿ ۹: أم عندهم خزائن رحمة ربك العزيز الوهاب ﴾ ئه وان وه و نکوولی په یامبه ریتی تۆ ئه که ن، مه گه ره نجینه ی فه زل و میهره بانی په روه ردگاری به تواناو خاوه ن به خشنده ی تۆیان لایه؟، تا به ئاره زووی خۆیان کییان پئ چاک بئ بیکه نه په یامبه ره؟ ﴿ ۱۰: أم لهم ملك السموات والأرض وما بينهما ﴾ یاخۆ خاوه ن داریتی ئاسمانه کان و زهوی و ئه وه ی نیوانیان هی ئه وان وه، تا به ئاره زووی خۆیان کئ ده که نه پیغه مبه ره؟! ﴿ فليرتقوا في الأسباب ﴾ جا ئه گه ره هی ئه وان وه ده با به ئاسمانه کاندایه یزه دانین و سه رکه ون و به رز بنه وه وه له وئ راویژی بونه وه ره بکه ن و کییان پئ شیاو بوو بیکه نه په یامبه ره، نه هیلن وه حیت بۆ بیته ﴿ ۱۱: جند ما هنالك مهزوم من الأحزاب ﴾ دیاره ئه وان وه ئهم قسانه دهکهن، کاتی خۆی له (به در) سوپایه کی شپه زه و ریسواو تیکشکاو، پیکهاتوون له چه ند دهسته و پارتیک. واته: ئه مانه له نه نجامدا هه ره رۆژیکی رهشیان بۆ ئه بی، ئه وه بوو له (به در) و له چه ند جیگایه کی تر دا تیکشکان.

له قه کردنی گه لانی پیشوو په ند وه رگرن:

﴿ ۱۲: كذبت قبلهم قوم نوح وعاد وفرعون ذو الأوتاد ﴾، پش قوره یشه گه لی (نوح) و، عاد ی گه لی (سالح) و، فیره و نی

نه‌وانه نه‌بیست که باوهریان هی‌ناوه و کرده‌وه چاکه‌کانیان کردوهه ﴿وَقَلِيلٌ مَّا هُمْ﴾ دیاره نه‌وانه‌یش زورکه‌من. له‌وه نه‌چی -خوا خویشی چاکتر نه‌زانی- نه‌و دوو داوا چیهه فریشته بووین، چونکه هر پاشی باسکردنی کیسه‌که‌یان، له‌پیش چاو (داوود) دا ونبوون و نه‌مان، فریشته بوون، خوا ناردنی بو تاقیکردنه‌وه‌ی شیوه‌ی

داووددا ته‌سیب‌حاتیان نه‌کرد ﴿كُلُّ لَهْ أَوَابٍ﴾ هه‌مووشیان (کیوان و په‌له‌وره‌کان) ملکه‌چی فرمانی نه‌و ده‌بوون و هه‌رده‌م به‌ره‌و نه‌و ده‌هاتن، له‌وه نه‌چی هه‌ندی که‌س له‌م هه‌وال و باسه‌دا سه‌راسیمه مایی!، به‌لام نه‌وانه‌ی که‌خو‌یان یه‌کلا کردوته‌وه بو‌خوا چاک‌ده‌زان و، تی نه‌گه‌ن که‌بوونه‌ور هه‌موو به‌رفه‌رمانی خوایه‌و، هه‌موویشی مانای بوونی خواو تا‌ک وته‌نیایی نه‌و ده‌گه‌یه‌نی ﴿۲۰﴾: وشد‌دنا ملکه ﴿و ده‌سه‌لات و پاشایه‌تی‌ه‌که‌یمان بو‌تون‌دو تو‌ل‌کرد، به‌ زوری سوپاو سه‌رکه‌وتن و سام و هه‌بیته ﴿و آتی‌ناه الحکمة و فصل الخطاب﴾ په‌یام‌به‌ریتی و فه‌م و، ورده‌کاری و، کارزانی و، خیتابی کیسه به‌روه‌مان پی‌دا، تا کیسه‌ی خه‌لکی پی‌بهریته‌وه و پی‌چاره‌ی بکات.

دوو دادچی ده‌چنه لای داوود علی‌ه‌السلام:

﴿۲۱﴾: و هل أتاک نبأ الخصم إذ تسوروا المحراب ﴿ثایا تو نه‌ی موحه‌مه‌د! هه‌والی داواچییه‌کانت پی‌گه‌یش‌تووه، کاتی که‌به‌دیواری عیباده‌تخانه‌که‌ی (داوود) دا بی‌ئیزن و مؤله‌ت سه‌رکه‌وتن، بو‌برانه‌وه‌ی کیسه‌یه‌ک هه‌یان بوو؟﴾ ﴿۲۲﴾: إذ دخلوا علی داود ففرغ منهم ﴿کاتی که‌بی مؤله‌ت وهرگرتن چوونه ژووره‌وه لای (داوود)، له‌بینینیان شله‌ژاو ترسا ﴿قالوا لا تخف خصمان بغی بعضنا علی بعض﴾ و تیان: مه‌ترسه! ئیمه دوو داواچین دژ به‌یه‌کترو، داوامان له‌سه‌ر یه‌کتر هه‌یه، هه‌ندی‌کمان سته‌می له‌وه‌نده‌که‌ی تر کردوهه ﴿فاحکم بیننا بالحق ولا تشطط﴾ جا هاتووین له‌نیوانماندا به‌دادگه‌رانه داوهری بکه‌و سته‌م له‌هیچ لامان مه‌که ﴿واهدنا إلى سواء الصراط﴾ و بو‌راسته‌ری ری‌نموونیمان بکه، واته: به‌ریکی دادگه‌ریمان بکه ﴿۲۳﴾: إن هذا أخی له تسع وتسعون نعجة ﴿کیسه‌که‌یشمان نه‌مه‌یه: که‌نه‌م برامه (۹۹) سه‌ر مری هه‌یه ﴿ولی نعمة واحدة﴾ و منیش ته‌نها یه‌ک مه‌رم هه‌یه ﴿فقال أکفنیها﴾ که‌چی هی‌مان نه‌لی: ده‌بی نه‌و ته‌نها مه‌ره‌ش پی‌یده‌ی! ﴿وعزنی فی الخطاب﴾ وه له‌قه‌شه‌دا به‌سه‌رما زاله‌و ده‌ره‌قه‌تی نایم، جا لی‌زه‌دا له‌به‌ر گه‌وره‌یی سته‌مه‌که، (داوود) پی‌غه‌مبه‌ر په‌له‌ی کردو له‌کیسه‌ی (مدعی علیه‌ی نه‌پرسی، بزانی چیهه، نه‌و‌جا بریار بدات ﴿۲۴﴾: قال لقد ظلمک بسؤال نجحتک إلى نعاجه ﴿بو‌یه به‌خیرایی به‌خواه‌ن سکا‌لا‌که‌ی وت: به‌راستی به‌داوا کردنی مه‌ره‌که‌ت، بو‌پال مه‌ره‌کانی خو‌ی، سته‌می لی‌کردوویت ﴿وإن کثیرا من الخلقاء لیغی بعضهم علی بعض﴾ هه‌روایش‌بووه به‌راستی زوری له‌شه‌ریکه‌ماله‌کان فی‌ل وسته‌م له‌یه‌کتر نه‌که‌ن ﴿إلا الذین آمنوا وعملوا الصالحات﴾

أَصِرْ عَلَى مَا يَقُولُونَ وَأَذْكُرْ عَبْدَنَا دَاوُدَ ذَا الْأَيْدِ إِنَّهُ أَوَّابٌ ﴿۲۷﴾
إِنَّا سَخَرْنَا الْجِبَالَ مَعَهُ يُسَبِّحْنَ بِالْعُشِيِّ وَالْأَشْرَاقِ ﴿۲۸﴾ وَالطُّبَرِ
مَحْشُورَةٍ كُلِّ لَهْ أَوَّابٌ ﴿۲۹﴾ وَشَدَدْنَا مُلْكَهُ وَءَاثَمْنَاهُ الْحَكَمَةَ
وَفَصَّلَ الْخُطَابِ ﴿۳۰﴾ وَهَلْ أَتَاكَ نَبَأُ الْخَصْمِ إِذْ سُورُوا
الْمِحْرَابِ ﴿۳۱﴾ إِذْ دَخَلُوا عَلَى دَاوُدَ فَفَزِعَ مِنْهُمْ قَالُوا لَا تَخَفْ
خَصْمَانِ بَغَى بَعْضُنَا عَلَى بَعْضٍ فَاحْكُم بَيْنَنَا بِالْحَقِّ وَلَا تُشْطِطْ
وَاهْدِنَا إِلَى سَوَاءِ الصِّرَاطِ ﴿۳۲﴾ إِنَّ هَذَا أَخِي لَهُ تِسْعٌ وَتِسْعُونَ نَعْجَةً
وَلِي نَعْجَةٌ وَاحِدَةٌ قَالُوا كُفِّنْهَا وَعِزَّنِي فِي الْخُطَابِ ﴿۳۳﴾ قَالَ
لَقَدْ ظَلَمَكَ بِسُؤَالِ نَعْيِكَ إِلَى نَعَاجِهِ وَإِنْ كَثِيرٌ مِّنَ الْخُلَطَاءِ لَيَبْغِي
بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَقَلِيلٌ
مَّا هُمْ وَظَنَّ دَاوُدُ أَنَّمَا فَتَنَّاهُ فَاسْتَغْفَرَ رَبَّهُ وَخَرَّ رَاكِعًا وَأَنَابَ
﴿۳۴﴾ فَغَفَرْنَا لَهُ ذَلِكَ وَإِنَّ لَهُ عِندَنَا لَزُلْفَىٰ وَحُسْنَ مَّثَابٍ
﴿۳۵﴾ يَدَاوُدُ إِنَّا جَعَلْنَاكَ خَلِيفَةً فِي الْأَرْضِ فَاحْكُم بَيْنَ النَّاسِ
بِالْحَقِّ وَلَا تَتَّبِعِ الْهَوَىٰ فَيُضِلَّكَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ إِنَّ الَّذِينَ يَضِلُّونَ
عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ يَمَّا تُسْأَلُونَ الْحِسَابَ ﴿۳۶﴾

حوکم و دادگایی (داوود). ﴿و ظن داود أنما فتناه﴾ ئیتر داوود زانی که‌ئیمه به‌و کیسه‌یه تاقیمان کردوته‌وه ﴿فاستغفر ربه وخر راکعا وأناب﴾ ئنجا -سه‌باره‌ت به‌وه‌له‌یه‌ی کردی- به‌په‌له داوای لی‌بووردنی له‌په‌ره‌ردگاری خو‌ی کردو به‌سوژده‌دا که‌وت وگه‌رایه‌وه بو‌لای خوا به‌توبه، پی‌شه‌وا شافعی ده‌لیت: (سوژده‌ی سووره‌تی ﴿﴾، سوژده‌ی شوکرانه‌ بژیری خوایه، (ئین به‌باس) ده‌لیت: (لیست من عزائم السجود، وقد رأیت رسول الله ﷺ یسجد فیها) مسند أحمد، فتح الباری: ۴۰۵/۸، سنن أبی داود، عارضة الأحوذی، النسائی). ﴿۲۵﴾: فغفرنا له ذلك ﴿ئینجا ئیمه‌یش زوو بو‌مان پو‌شی. به‌داخه‌وه له‌م جیه‌ده هه‌ندی ته‌فسیر بری شت ده‌نووسن، که‌س رووی نییه بو‌پیاوکی به‌شه‌ره‌فی دونیاییشی بنووسی، ئیتر نازانم چون ده‌توانن بو‌په‌یام‌به‌ریکی وه‌ک داوودی بنووسن! نه‌گه‌رچی زوریکیان به‌تون‌دی ره‌تی نه‌ده‌نه‌وه، وه‌ک (رازی، به‌یزاوی، ئالووسی، ئین که‌سیر، قاسمی، حجازی،

مهرای، شه نقتی، سهید قوتب و... هتد) له ولاشهوه خوا خوی
تههفرموی: ﴿وان له عندنا لزلفی وحسن مآب﴾ بی گومان
ئهولای ئیمه نزیکییهك و خوش جیگهیهکی بۆ ههیه له بههه شندا،
وهكو له جیگایهکی تردا دههفرموی: ﴿وان للمتقين لحسن مآب﴾
جنات عدن مفتحة لهم الأبواب ﴿۳۸-۴۹-۵۰﴾. ئمه له لایهكهوه،
له لایهکی تریشهوه تاقیب و بهدواد هیئانی جوړی تاقیب کردنه وهكه،
باری راستی رووداوهكه روون ئه کاتهوه.

راسپاردهیهك بۆ داووهو حوكمرانهكان:

﴿۲۶﴾ يا داود انا جعلناك خليفة في الأرض ﴿٢٦﴾ ئهی داوود!
به راستی ئیمه تۆمان کرده جینشین له سه زهیدا بۆ بهرپوه بردنی
كاروباری مهردم ﴿فاحكم بين الناس بالحق﴾ دهسا تۆیش
به شیوهیهکی په سهندو بههق و دادگه رانه له نیوان خه لکدا بریار
بدهو حوکم بکه، واته: ﴿وهك بفهرموی﴾ په له مهكهو له ههردوو
لایه نی کیشهكه پرسیار بکه، وهك ئهو کیشهیه مهكه، كه په له ت
تیدا کرد، چونكه پیش ئهوه كه له (مدعی علیه) پرسیار بکهیت،
برپای خۆت دا! ﴿ولا تتبع الهوى﴾ وشوین ههواو ئاره زوو
مهكهوه له حوکمکردندا ﴿فیضلك عن سبيل الله﴾ تا بهو هۆیهوه
له ریگای خوا گومرات بکات ﴿ان الذين يضلون عن سبيل الله﴾
بی گومان ئهوه كه سانهی كه له ربی خوا لادهدن و گومرا ئهبن
﴿لهم عذاب شديد﴾ سزاو جه زه بهی توندو سهختیان بۆ ههیه
﴿بما نسوا يوم الحساب﴾ بههوی ئهوهی كه روژی حیساب
یاداشت وتۆله یان له بیر کردوه.

به دیهینانی ئهم دنیا به بۆ..؟

﴿۲۷﴾ وما خلقنا السماء والأرض وما بينهما باطلا ﴿٢٧﴾ ئاسمان وزهوی
و، ئهوهش له نیوانیاندا به، به باتل و بییهووده دروستمان نه کردوه
﴿ذلك ظن الذين كفروا﴾ ئهوه كه به بییهووده دروستمان کردین،
گومان و بۆجوونی بی برواو خاوه ناسانه ﴿فويل للذين كفروا﴾
من النار ﴿سزاو تیاچوون بۆ بی بروایان له ناوئاگری دۆزه خدا.
ئینجا خوا باس دهكا كه: حیکمهت و عدل له وه دایه، نابیی
موسلمان و کافر وهكو یهك بن، بۆیه دههفرموی: ﴿۲۸﴾ أم
نجعل الذين آمنوا وعملوا الصالحات كالمفسدين في الأرض ﴿٢٨﴾ ئایا
دهکریت ئهوانه کی باوهریان هیناوه کاره چاکه کانیان کردوه،
وهكو به دکاران و ئاژه گسیران له زهیدا دابنیین و، وهك یهك
حسیبیان بۆ بکهین؟ ﴿أم نجعل المتقين كالفجار﴾ یا خو دهیی
خه لکانی پارێزکار، له گوناح و تاوان، وهكو خه لکانی خرابکار

دابنیین؟. ئینجا خوا ئامانج له ناردنه خوارهوی ئایه تهکانی قورئان
باس دهكاو دههفرموی: ﴿۲۹﴾ كتاب أنزلناه إليك مبارك ﴿٢٩﴾
ئمه کتیبیکه پیرۆز، دامان به زاند بۆ تۆ ئهی موحه ممه! ﴿٢٩﴾
﴿لیدبروا آیاته﴾ تا ئهوانه له ئایه تهکانی رابمیین ﴿ولیتذکر﴾
﴿أولوا الألباب﴾ وفامیدهو ژیره کانی ئاموژگاری لی وهگرگن. (شیخ
حه سەنی به سەری) ده لیت: سویندم به خوا له بهرکردنی گشت
پیتهکانی هه موو قورئان و، پشتگوێ خستنی مه به سه ته کانی شی
ته ده بوور وتیفکران نییه، هه ندی کهس ئه لی: ئمه سویندی بیت
ته واوی قورئانم له به ره ته نهها پیتیکم لی نه په راندوه، به لام ئه گهر
ماناوا داواکارییه کانی پشتگوێ خستبی، سویند به خوا ئه وکه سه
هه موو قورئانی په راندوه و پشتگوێ خستوووه!.

کورت به سیکی سوله یمان:

له م چهنه ئایه تانه شدا داستانه که ی (سوله یمان) ده ست پی ده کاو
ئه هفرموی: ﴿۳۰﴾ ووهبنا لداود سليمان ﴿٣٠﴾ وه سوله یمانیشمان
به خشی به داوود وکرمانه په یامبه ر ﴿نعم العبد إنه أواب﴾
سوله یمان بهنده باشه بوو، چونكه هه ردهم رووی له ئیمه بوو
﴿۳۱﴾ إذ عرض عليه بالعشى الصافات الجياد ﴿٣١﴾ به یاد بکه که
دوا نیوه روپیهك ئه سپ و مایینه چابوک و تیژه وه کانی - له سه ر
نوکی (پی) وه ستابوون و ئاماده کرابوون بۆ جیهاد، نشانی دران
﴿۳۲﴾ فقال إني أحببت حب الخير عن ذكر ربي ﴿٣٢﴾ ئنجا وتی:
به راستی من ئهم ئه سپانهم خوش دهوی، چونكه که ره سه ن بۆ
جیهاد، خوشه و یستنه که شم له یادکردنی خوا وه ندوه پهیدا بووه،
سوله یمان چاوی بریبوو به ئه و ئه سپه ره سه ن و چابوک و تیژه
که به به رده میا ده هاتن و ده چون، ئینجا غاردران ﴿حتى توارت﴾
بالحجاب ﴿تا له بهر چاویا دیار نه مان. جا ئه وه موو ئه سپ و
چاره و نییه بۆ سه رکرده یه کی به غیره ت و مواجیه د، گومان نییه که
شتیکی ناوازه یه و دیارده یه کی به رزی سه ربا زییه، بۆیه سوله یمانیش
زۆرخوشحال بوو پێیان وه ره سه یی ئه کړدن، پێی خوشبوو چاوی
لێیان کلا نه بی، به لام کاتی دوور که وتنه وه په نهان بوون. ﴿۳۳﴾
ردوها علی ﴿ئه وسا وتی: دووباره بیان گیرنه وه بۆم﴾ فقطف
مسحا بالسوق والأعناق ﴿ئه سپه کانیان بۆ گسیره وه، ئه ویش
له بهر ریز لێنانیان وهك (علی کوری ته له وه ئیبن عه بباس)
ده لێن (ته به ری) ش په سه ندی کردوه: سوله یمان ده ستی هینا به
لاق وبه گه ردونیاندا.

أهلهم ومثلهم معهم رحمة منا ﴿٣٨﴾ ئىنجا ئىمەش (ژن و منداڵەکانی) خۆی و، ئەوەندەى تریشمان پێ بەخشى، ئەمەيش هەر لە بەر بەزەبىيەك بوو لە ئىمەووە بۆ ئەو، واتە: زياتر لە جارنمان پێ بەخشىووە ﴿٣٩﴾ و ذکرى لاولى الألباب ﴿٤٠﴾ وە لەبەر ئامۆزگارىيەك بسوو، بۆ خواوەنانى ژیرى، بۆ ئەوەى كە ئەنجامى خۆراگرتن و دەروو لێکردنەووە بزانن ﴿٤١﴾: وخذ بيدك صغثا فاضرب به ولا تحت ﴿٤٢﴾ وە وەحيمان بۆكرد: قولى توولى وردو زراو، يان هەر شتيكى تەرو ناسك وەك ريحان، بگرە دەستت ولە هاوسەرەكەت بدە وسويندەكەت مەشكىنە. خوا لە قورئاندا روونى نەكردووەتەووە كە ئاخۆ بۆچى، وە لەسەرچى سویندى لێخوارد. بەلام هەندى رىوايەت ئەلى: (ئەبىووب) نەخۆش كەوت و زۆرىش بێ تاقەت بسوو، ئەوسا ئەنەكەى بۆ كاريكى خيزانى خويان ناردو درەنگ هاتەو، ئەويش لەبىزاري گيانى خۇيدا سویندى لێخوارد كە: هەركات چاك بوويهووە دەبێ سەد دارى لێدات.. ئەوجا خواى گەورەيش ئەو مۆلەتەى بۆ داو فرموى: چەپكى ناسكى سەد لاقى بگرە بەدەستەو.. (ئىبن كەسیر) يەش هەر شتيكى ئاوا هەلنەبژێرى، بەلام وریابە! گەلى لەتەفسیرەكان لە (سەعلەبى) یەووە سەيرو سەمەرەى زۆر دینن كە بۆ پیغەمبەران دەست نادەن! باس بكرین ﴿٤٣﴾ إنا وجدناه صابرا نعم العبد ﴿٤٤﴾ بەراستى ئىمە ئەومان بەپیاویكى خۆراگرو بەحەوسەلە دەست كەوت، ئای چ بەندەيەكى چاك بوو ئەبىووب ﴿٤٥﴾ إنّه أواب ﴿٤٦﴾ بەراستیش هەمیشە تەوبەكارو روو لەخوا بوو.

ئەم پیغەمبەرە ئەشتان لەبیر بن:

﴿٤٥﴾: واذكر عبادنا إبراهيم وإسحاق ويعقوب ﴿٤٦﴾ بەندەكانمان: (ئىبراهيم و ئىسحاق و یەعقوب) بەیاد بكە ﴿٤٧﴾ أُولَى الْأَيْدِ وَالْأَبْصَارِ ﴿٤٨﴾ خواوەنانى ھێزلە ئایین و دونیا، وەخواوەنانى بینایی لەزانست و ئایندا، واتە: كۆمەلە پیاویكى خۆراگرو بەتواناو جوامیرو ئەھلى دل و حەقیقەت بوون ﴿٤٩﴾: إنا أخلصناهم بخالصة ذكرى الدار ﴿٥٠﴾ بەراستى ئىمە ئەومان تاپەتەندكرد بە سىفەتێك (یادکردنى مالى ئاخیرەت) وایان لێهات هەموو كات لەیادی رۆژى قیامەتدا بوون ﴿٥١﴾: ٤٧: وإنهم عندنا لمن المصطفين الأخيار ﴿٥٢﴾ و بەراستى ئەوان لامان لە ھەلبژێردراوانى چاكان بوون، ببوونە دۆستى تاپەتەى بۆمان ﴿٥٣﴾: ٤٨: واذكر إسماعيل واليسع وذو الكفل ﴿٥٤﴾ (ئىسماعیل) و (ئەلیەسە) و (ذوالکفل) یەش بەیاد بكە ﴿٥٥﴾ وكل من الاخيار ﴿٥٦﴾ ھەر ھەمووشیان لە پیاو چاكانن، دەسا ئیوھەش چاویان لێ بكەن و بەئارام بن.

و ھەموو وەستابەنايەك و ژێردەریابەك لە شەیاتینمان بۆ كەوى و رامكرد، تا ھەندىكیان لەوشكانیدا بیناسازى بۆ بكەن و، ھەندىكیشیان سەرقالى بنى دەریاكان بن ﴿٣٨﴾: ٣٨: وآخرين مقررین فی الأصفاذ ﴿٣٩﴾ و ھىندىكى تریشيان پێكەووە كۆت و زنجیركرا بوون، چونكە زیانبەخش بوون و گوێزایەل نەبوون! بەلى رام و كەوى كردنى جنۆكە بۆ ئیش و كاروو، تەوق و زنجیركردنى ھەندىكیشیان، بۆخواى گەورە كاریكى زۆر سادەو ئاساییە، بۆیە بروامان وایە كە خوا ئەو ئیشەى بۆ (سولەیمان) كردووە لەو ئەلامى (رب ھب لى ملكا لا ینبغى لأحد من بعدى..) دا. ﴿٣٩﴾: ٣٩: هذا عطاؤنا فامنن أو امسك بغير حساب ﴿٤٠﴾ وەحیمان بۆی كرد: ئەمە بەخششى بێ ژمارەى ئىمە، دەساتۆش (ئەى سولەیمان!) ببەخشە، یا رای بگرە، ھىچ جۆرە لێكۆلینەووەیەكەت لەسەر نییە ﴿٤٠﴾: ٤٠: وإن له عندنا لزلفى وحسن مآب ﴿٤١﴾ بەراستى لای ئىمە نزىكیيەك و خۆش جیگایەكى بۆ ھەبە. سەرنجێك: (قورتوبى) گەلى شتى سەيرو سەمەرەى لەبارەى ئەم (فیتنە) ی (سولەیمان) ەووە لە (سەعلەبى) یەووە ھىناو، ھەرچەند خۆى ھەندىكى رەت ئەكاتەو، بەلام زۆرىكیشى بێ (تەعلیق) جى دىلى! (شیخ عرفان العش) لێكۆلەرەووە دەرهینەرى فرمودەكانى تەفسیری قورتوبى دەلى: (والثعلبى هذا كذاب متروك يروى الموضوعات والإسرائيليات. وكذا كتابه المسمى بالالعرائس). وە ھەرەوھا لەبەرگى (٤٨/ج ٤) ١٩٩٥ دەلى: (وأما الحكيم الترمذى -رحمه الله- فقد ساق فى كتابه (نوادير الأصول) أحاديث موضوعة ولا أصل لها كثيرا ما اعتمد على روايته المصنف اى القرطبي رحمه الله فتنبه لذلك.

سەربوردەكەى ئەبىووب (عليه السلام):

﴿٤١﴾: واذكر عبدنا أيوب ﴿٤٢﴾ باسى بەندەكەمان (ئەبىووب) ی كۆرى (ئىسحاق) سەلامى خوايان لەسەر بێت بكە ﴿٤٣﴾: إذ نادى ربه أنى مسنى الشيطان بنصب وعذاب ﴿٤٤﴾ كاتى كە ھاوارى بۆ پەرورەدگارى خۆى بردو وتى: بىگومان شەیتان منى دووچارى نارهەتەى و لەش بەبارى كردوم. قورئان جۆرى بەلاو نارهەتییەكەى دیارى نەكردووە.. وە لەو بارەووە گەلى شتیش وتراو: بەلام مەگەر تەنھا خواى كارزان بارە راستەكەى بزانیت ﴿٤٥﴾: ٤٢: اركض برجلک ﴿٤٦﴾ پێمان وت: دەپێى خۆت بكوتە بەزەویدا ﴿٤٧﴾: هذا مغتسل باردو شراب ﴿٤٨﴾ ئەمە ئاویكى خۆشگەوارى فێنك و بەكەلەك، بۆ خوشۆرىن و خواردنەو، واتە: لێى بخۆرەووەو خۆیشت تێیدا بشۆ، پاشان ئەويش خۆى تیا شۆرى و، لێى خواردووە، ئەوجا خواى دلۆقان شىفای داو نارهەتییەكەى لەسەر ھەلگرت ﴿٤٩﴾: ٤٣: ووهبنا له

ثعلین: به لکو نیوه له خوشیدا نه بن، یاخوا خوتان به خیر نه یه ن! ﴿۴۹﴾
 أنتم قدمتموه لنا ﴿۵۰﴾ نیوه نهم شوینه خراپه تان بو نیمه وه پیش
 هینا ﴿۵۱﴾ فبتس القرار ﴿۵۲﴾ چا چ جیه کی ناله باره ﴿۵۳﴾ قالواربنا
 من قدم لنا هذا ﴿۵۴﴾ شوینکه وتوووه کان ثعلین: په روه ردگاری نیمه!
 هه رکه سی نهم سزایه ی بو نیمه وه پیش هینا ﴿۵۵﴾ فزده عذابا ضعفا

جیگه ی له خوا ترسان خوشه:

﴿۴۹﴾ هذا ذکر ﴿۵۰﴾ ئا ئه مه گپرامانه وه بۆت له هه والی ئه و پیغه مبه رانه،
 شهره ف و ناو بانگیکی جوانه، ئه وانی پی یاد کرینه وه به ئه به دی،
 وهک بیره وه ریبه کی گه ووه و پیرۆز ﴿۵۱﴾ وإن للمتقين لحسن مآب ﴿۵۲﴾
 وه به راستی پارێزکاران له و دوتیا جیگای جوان و چاکیان بۆ هیه
 ﴿۵۳﴾ جنات عدن مفتحة لهم الأبواب ﴿۵۴﴾ چهند به هه شتیکی ده رگا
 والاو له سه ر پشته بۆیان، ئاماده و چاوه و روانی هاتنیانه ﴿۵۵﴾
 متکین فيها يدعون فيها بفاكهة كثيرة و شراب ﴿۵۶﴾ ئه مه حالیه که
 له و به هه شته دا له سه ر ته خت پالیان داوه ته وه، وه هه ر جوړه میوه و
 خواردنه وه یه که ئاره زوو بکه ن له به رده ستیاندا یه و داوا ده که ن، واته:
 هه ر کاتشتیکیان نیاز کرد، خیرا بی زه حمه تکیشان بۆیان ئاماده
 ته بی ﴿۵۷﴾ وعندهم قاصرات الطرف أتراب ﴿۵۸﴾ و چهند کیژیکی
 هاوته مهنیان له لایه، که هه ر ته ماشای میړده کانی خویان ده که ن،
 وه له خه لکانی نامو نه یارو چاو داخه رن ﴿۵۹﴾ هذا ما توعدون
 لیوم الحساب ﴿۶۰﴾ پنیان ده گوتری: ئا ئه مه ئه و نازو نیعمه تانه یه،
 بو روژی پاداشت و تۆله به لیتنانتان پی ده دری ﴿۶۱﴾ إن هذا لرزقنا
 ما له من نفاق ﴿۶۲﴾ به راستی ئه مه رزق و روژی نیمه که هه ر گیز
 برانی بو نییه، وهک ئه فهرمووی: (عطاء غیر مجذوذ) ۱۰۸/۱۱.
 یان ده فهرمووی: (لهم أجر غیر ممنون) ۲۵/۸۴. یان ئه فهرمووی:
 (أكلها دائم وظلها تلك عقبى الذين اتقوا وعقبى الكافرين النار)
 ۳۵/۱۳. بو جهخت له سه ر هه مان مه به ست.

جیگه ی لاده رانیس زۆر ناخوشه:

﴿۵۵﴾ هذا وإن للطاغين لشر مآب ﴿۵۶﴾ ئه مه پاداشی ته قواکاران
 بوو، بو یاخییان و، له سنوور ده رچووانیش هیه خراپترین جیگا
 ﴿۵۷﴾ جهنم يصلونها فبئس المهاد ﴿۵۸﴾ ئه ویش دۆزه خه، ده چنه نیوی
 و ئه سوتینرین، خو دۆزه خیش لانتیکی زۆر ناله بارو خراپه ﴿۵۹﴾
 هذا فليذوقوه حميم و غساق ﴿۶۰﴾ ئه مه ئاویکی کولبه کول و، کیمیکه
 له جهسته ی دۆزه خیه کان ده چۆری، جا بیچیژن ﴿۶۱﴾ و آخر
 من شكلة أزواج ﴿۶۲﴾ وه بۆیان هیه سزاو جه زه به ی تر، جگه له و
 دوو جوړه له چه شنی نهم سزایه جوړه ها سزا، وهک زه مه رپرو،
 سه موم. ﴿۶۳﴾ هذا فوج مقتحم معكم لا مرجا بهم ﴿۶۴﴾ فریشته کانی
 سزا ئه لاین: به سه روکه کان ئه مه ش کۆمه لیکن له گه ل نیوه به زۆر
 ده خرینه دۆزه خ، سه روکه کانیش ده لاین: ئای به خیر نه یه ﴿۶۵﴾ إنهم
 صالوا النار ﴿۶۶﴾ به راستی ئه وانیس هه ر ده بی له ناو ئاگردابن ﴿۶۷﴾
 قالوا بل أنتم لا مرجا بكم ﴿۶۸﴾ شوینکه وتوووه کانیش به سه رکرده کانیان

و هینا له أهله و عیالهم معهم رحمة منا و ذکر ی لأولی الألباب
 ﴿۶۹﴾ و حذیرك ضغفا فأضرب به، ولا تحت إنا وجدته صابرا
 نعم العبد إنه أواب ﴿۷۰﴾ و ذکر عبدنا إبرهیم و اسحق و یعقوب
 أولی الأیدی و الأَبْصَر ﴿۷۱﴾ إِنَّا أَخْلَصْنَاهُمْ بِخَالِصَةٍ ذُكِّرَى
 الدار ﴿۷۲﴾ وَإِنَّمْ عِنْدَنا لَمِنَ الْمُصْطَفِينَ الْآخِيَار ﴿۷۳﴾ و ذکر
 إسمعیل و إلیسع و ذوالکفل و کل من الْآخِيَار ﴿۷۴﴾ هَذَا ذِکْرٌ
 وَإِنَ الْمُتَّقِينَ لَحُسنَ مَآبٍ ﴿۷۵﴾ جَنَّتْ عِندَنا مَنَافِعُهُمْ لَمَّا الْآبُوبُ
 ﴿۷۶﴾ مُتَكِينِينَ فِها يَدْعُونَ فِها بِفَاكِهَةٍ كَثِيرَةٍ وَ شَرَابٍ ﴿۷۷﴾
 و عِندَهُمْ قَاصِرَاتُ الطَّرْفِ الْأَرْبابِ ﴿۷۸﴾ هَذَا مَا تُوْعَدُونَ لِيَوْمِ
 الْحِسَابِ ﴿۷۹﴾ إِنَ هَذَا لِرِزْقِنَا ما لَمْ يَنْفَدِ ﴿۸۰﴾ هَذَا وَارِثَةٌ
 لِلطَّالِفِينَ لَشَرِّ مَآبٍ ﴿۸۱﴾ جَهَنَّمَ يَصْلُونَهَا فِئْسَ الْمَهادِ ﴿۸۲﴾ هَذَا
 فليذوقوه حَمِيمٌ وَ غَسَاقٌ ﴿۸۳﴾ و آخِرُ مِنْ شَكْلِهِ أَرْوَاحٌ ﴿۸۴﴾
 هَذَا فَوْجٌ مُّقْتَحِمٌ مَعَكُمْ لَا مَرْجَا بِهِمْ إِنَّمْ صَالُوا النَّارَ ﴿۸۵﴾
 قَالُوا بَلْ أَنْتُمْ لَمَرْجَا بِهِمْ أَنْتُمْ قَدْ مُتُّمْوْا لَنَا فِئْسَ الْقَرَارُ ﴿۸۶﴾
 قَالُوا رَبَّنَا مَنْ قَدَّمَ لَنَا هَذَا فَرَدُّهُ عَذَابًا ضِعْفًا فِي النَّارِ ﴿۸۷﴾

من النار ﴿۸۸﴾ تۆش بۆی زیاد بکه سزایه کی زیاده له ئاگر، وهک
 ده فهرمووی: (قالت أهرام لأوليهم ربنا هؤلاء أضلونا فآتهم عذابا
 ضعفا من النار قال لكل ضعف ولكن لا تعلمون) ۳۸/۷. ﴿۶۲﴾
 وقالوا ما لنا لا نرى رجالا كنا نعدهم من الأشرار ﴿۶۳﴾ ده شلین:
 ئه وه ئاخو ئه و پیاوانی که ئیمه به خراپ و نه گریسمان دانه نان
 بوچ نایان بینین؟! مه به ستیان له برواداره کانه. به لی پیاوانیک وهک
 (ئه بووجهل و ئه بووله هه ب) که (عه مमारو بیلال و سه وه یب) له
 دۆزه خدا نابین، له یه کتر ده پرسن: باشه ئه وانه چییان لی هات؟!
 ﴿۶۴﴾ اتخذناهم سخريا أم زاجت عنهم الأبصار ﴿۶۵﴾ نیمه کاتی خو ی
 گالته مان پی ده کردن له دونیادا، ئایا ئیستا بی سه رو شوین؟ یان
 له گه لمان و چاو له بینینیان کۆله؟ ﴿۶۶﴾ إن ذلك لحق تخاصم أهل
 النار ﴿۶۷﴾ به راستی ئه وه ی بۆمان باس کردیت ئه ی موحه ممه دا! ﴿۶۸﴾
 هه ق وراسته و دیته دی: شه ره قسه ی دۆزه خیه نه ﴿۶۹﴾ قل
 إنما أنا منذر ﴿۷۰﴾ بلی: من ته نها ترسینه ریکم و هیچی تر ﴿۷۱﴾ وما

من إله إلا الله الواحد القهار ﴿ ٦٦ ﴾ ئەمەتان پئی رائەگە یەنم کە یەخوای تاک و تەنیا و زال بەسەر هەموو شتیکدا هەیه، نیتەر هیچ پەرستراویکی تر بە هەق نبییه ﴿ ٦٦ ﴾ رب السموات والأرض وما بينهما العزيز الغفار ﴿ ٦٧ ﴾ ئەوخوایە خاوەن و پەرورەدگاری ئاسمانەکان و زەویای و ئەوای نیوانیان، بە دەسەلاتی لیبووردەیه.

وَقَالُوا مَا لَنَا لَنَرِيَّ رَجًا لَا كُنَّا نَعُدُّهُمْ مِنَ الْأَشْرَارِ ﴿٦٦﴾ أَخَذْتَهُمْ سَخِرًا أَمْ زَاغَتْ عَنْهُمْ الْأَبْصَارُ ﴿٦٧﴾ إِنَّ ذَلِكَ لَحَقٌّ تَخَاصُمُ أَهْلِ النَّارِ ﴿٦٨﴾ قُلْ إِنَّمَا أَنَا نَذِيرٌ وَمِنْ إِلَهِ إِلَّا اللَّهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ ﴿٦٩﴾ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا الْعَزِيزُ الْغَفُورُ ﴿٧٠﴾ قُلْ هُوَ نَبَأٌ عَظِيمٌ ﴿٧١﴾ أَنْتُمْ عَنْهُ مُعْرِضُونَ ﴿٧٢﴾ مَا كَانَ لِي مِنْ عِلْمٍ بِالْمَلَائِكَةِ إِذْ يَخْتَصِمُونَ ﴿٧٣﴾ إِنْ يُوحَى إِلَيَّ إِلَّا أَنَّمَا أَنَا نَذِيرٌ مُبِينٌ ﴿٧٤﴾ إِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَكَةِ إِنِّي خَلَقْتُ بَشَرًا مِنْ طِينٍ ﴿٧٥﴾ فَادْأَسْوِئْهُ وَفَخَّخْ فِيهِ مِنْ رُوحِي فَفَعَلُوا لَهُ سَعِيدِينَ ﴿٧٦﴾ فَسَجَدَ الْمَلَائِكَةُ كُلُّهُمْ أَجْمَعُونَ ﴿٧٧﴾ إِلَّا إِبْلِيسَ اسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ ﴿٧٨﴾ قَالَ يَبَايِسُ مَا مَنَعَكَ أَنْ تَسْجُدَ لِمَا خَلَقْتُ بِإِيدِي اسْتَكْبَرْتَ أَمْ كُنْتَ مِنَ الْعَالِينَ ﴿٧٩﴾ قَالَ أَنَا خَيْرٌ مِنْهُ خَلَقْتَنِي مِنْ نَارٍ وَخَلَقْتَهُ مِنْ طِينٍ ﴿٨٠﴾ قَالَ فَخُذْ مِنْهَا فَايَكُ رَجُلًا ﴿٨١﴾ وَإِنْ عَلَيْكَ لَعْنَتِي إِلَى يَوْمِ الدِّينِ ﴿٨٢﴾ قَالَ رَبِّ فَأَنْظِرْنِي إِلَى يَوْمِ يَبْعُثُونَ ﴿٨٣﴾ قَالَ فَإِنَّكَ مِنَ الْمُنْظَرِينَ ﴿٨٤﴾ إِلَى يَوْمِ الْوَلُوفِ الْمَعْلُومِ ﴿٨٥﴾ قَالَ فَبِعِزَّتِكَ لَا أُغْوِيَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٨٦﴾ إِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمْ الْمُخْلِصِينَ ﴿٨٧﴾

بە یامی پیغەمبەر ﷺ خەبەرێکی زۆر گرنگە:

﴿ ٦٧ ﴾ قُلْ هُوَ نَبَأٌ عَظِيمٌ ﴿ ٦٨ ﴾ بَلَى: ئەو قورئانە ی بۆم هێناون هەواییکی زۆر گرنگ و گەورەیه ﴿ ٦٩ ﴾ أَنْتُمْ عَنْهُ مُعْرِضُونَ ﴿ ٧٠ ﴾ کە ئیوە لەبەر نەزانیتان رووی لی دەسووریتن و، هیچ کەلکی لی وەرناگرن ﴿ ٧١ ﴾ ما کان لی من علم بالملأ الأعلى إذ يختصمون ﴿ ٧٢ ﴾ کاتی فریشتە بالانشینەکان لەبارە ی دروستکردنی ئادەمەو دەدوان، من هیچ هەواییکم نەبوو ئەگەر ئەو قورئانە نەبوایه ﴿ ٧٣ ﴾ إِنْ يُوحَى إِلَيَّ إِلَّا أَنَّمَا أَنَا نَذِيرٌ مُبِينٌ ﴿ ٧٤ ﴾ بە وەحی پیم رادەگە یەنری کە من بە ناشکرا ترسینەرم و خوا ناردومی بۆ ئەوای ئیوە لەسزای ئەو بترسینم، جا کەوابوو ئاگایی من تەنھا لەرووی وەحی و نیگاوەیه.

سەرگروشتە کە ی بابە (ئادەم) و ئیبلیس:

﴿ ٧١ ﴾ إِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَأِكَةِ إِنِّي خَلَقْتُ بَشَرًا مِنْ طِينٍ ﴿ ٧٢ ﴾ ئەو دەمە

کە پەرورەدگاری تۆ بە فریشتەکانی فەرموو: وا لەقور بەشەرێک، واتە: ئادەم ﷺ دروست دەکەم بەیاد بکە. بەلی ئەم داستانە ی (ئادەم) ی پیغەمبەر (علیه السلام) هاوپی لەگەل باسی شەیتان لە سوورەتی (بەقەرە)، (ئەعراف، حجر، سبحان، کەهف) هاتوو. ﴿ ٧٢ ﴾: فَإِذَا سُوِّيْتَهُ وَنَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُوحِي ﴿ ٧٣ ﴾ ئیجنا کاتی لەشیم ریک و پیک کردو لەروحی خۆم گیانم بەبەردا کرد ﴿ ٧٤ ﴾ فَقَعُوا لَهُ سَاجِدِينَ ﴿ ٧٥ ﴾ ئیووش هەمووتان سوژدەو کړنووشی ریزی بۆ بەرن ﴿ ٧٦ ﴾: فَسَجَدَ الْمَلَائِكَةُ كُلُّهُمْ أَجْمَعُونَ ﴿ ٧٧ ﴾ ئەوسا فریشتەکانیش گشتیان سوژدەو کړنووشیان بۆ برد ﴿ ٧٨ ﴾: إِلَّا إِبْلِيسَ اسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ ﴿ ٧٩ ﴾ مەگەر (ئیبلیس) ی شەیتان نەبی، کە خو ی لی گۆراو دەعیە چی و دەمارباز بوو، سپلەیی کرد ﴿ ٨٠ ﴾: قَالَ يَا إِبْلِيسُ مَا مَنَعَكَ أَنْ تَسْجُدَ لِمَا خَلَقْتُ بِإِيدِي ﴿ ٨١ ﴾ خوا فەرمووی: ئەری ئیبلیس! چی ریی لە تۆ گرت کړنووش بەری بۆ ئەوای کە بەدوو دەستە ی خۆم دروست کردوو؟ ﴿ ٨٢ ﴾: اسْتَكْبَرْتَ أَمْ كُنْتَ مِنَ الْعَالِينَ ﴿ ٨٣ ﴾ ئایا خۆت لا گەورە بوو، یا لە پلە بەرزان بوویت؟ و سوژدەت بەشیوا ی خۆت نەزانی؟ ﴿ ٨٤ ﴾: قَالَ أَنَا خَيْرٌ مِنْهُ ﴿ ٨٥ ﴾ شەیتان وتی: دیارە من لەو خۆم بە چاکترو باشتەر دەزانم ﴿ ٨٦ ﴾: خَلَقْتَنِي مِنْ نَارٍ وَخَلَقْتَهُ مِنْ طِينٍ ﴿ ٨٧ ﴾ چونکە تۆ منت لە ئاگر، ئەویشت لە گەل و قور، دروست کردوو ﴿ ٨٨ ﴾: قَالَ فَخُذْ مِنْهَا فَايَكُ رَجُلًا ﴿ ٨٩ ﴾ خوا فەرمووی: دەسا لەریزی فریشتەکان پرۆرە دەری، هەر لەئیستاو تۆ دەرکراو و دوورخراویت لەرەحمەتم ﴿ ٩٠ ﴾: وَإِنْ عَلَيْكَ لَعْنَتِي إِلَى يَوْمِ الدِّينِ ﴿ ٩١ ﴾ وە تا رۆژی پاداشت و زیندوو بوونەووش، نفرینی منت لەسەری، جا ئەو کاتەش ئەوقە ی سزای توندتر ئەبیت ﴿ ٩٢ ﴾: قَالَ رَبِّ فَأَنْظِرْنِي إِلَى يَوْمِ يَبْعُثُونَ ﴿ ٩٣ ﴾ شەیتان وتی: ئە ی پەرورەدگاری من! کات و مۆلەتم بەدە تا رۆژی کە مۆفەکان هەموو زیندوو ئەکړینەو ﴿ ٩٤ ﴾: قَالَ فَإِنَّكَ مِنَ الْمُنْظَرِينَ ﴿ ٩٥ ﴾ خوا فەرمووی: دە تۆ لەمۆلەتدراوانی، تا نەفخە ی یەکەم و، تەواوی گیانلەبەرائیش نەمرن ﴿ ٩٦ ﴾: إِلَى يَوْمِ الْوَلُوفِ الْمَعْلُومِ ﴿ ٩٧ ﴾ هەتا ئەو رۆژەو ئەوکاتە ی دیاریکراو هەر دەمییتەو ﴿ ٩٨ ﴾: قَالَ فَبِعِزَّتِكَ لَا أُغْوِيَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿ ٩٩ ﴾ شەیتان وتی: دەسا بەعیززەت و دەسەلاتی تۆ، ئەوانە هەموو فریو دەدم و لەخشتەیان ئەبەم ﴿ ١٠٠ ﴾: إِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمْ الْمُخْلِصِينَ ﴿ ١٠١ ﴾ مەگەر ئەو بەندانەت کە تۆ بە پاک ی دەپەرستن "ئەوانە خۆت ئەیان پاریزی و، من، دەسەلاتم بەسەریاندا نبییه، ئایەتی: (لئن أخرتنی إلى یوم القیامة لأحتکن ذریتە إلا قلیلاً) ٦٢/١٧. وە ئایەتی: (إن عبادی لیس لک علیهم سلطان وکفی بریک وکیلاً) ٦٥/١٧. هەر پشتگیری ئەو راستیەن. ﴿ ١٠٢ ﴾: قَالَ نَالِحٌ وَالْحَقُّ أَتُولُ ﴿ ١٠٣ ﴾ خوا فەرمووی بە شەیتان: جا

(بەنى ئىسرائىل ۋ، سوورەتى زومەر) دەخویند، ئەم سوورەتە كۆتايىشى بەباسىكى نەفخەى يەكەم دىت، پاشان زىندوووبونەۋە پاداشت و تۆلەۋ. ھتد.

فەرماندان بەيەكتاپەرستى و، رەتكردنەۋەى شىرك:

﴿ بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: تنزيل الكتاب من الله العزيز الحكيم ﴾ دابەزاندنى ئەم كىتەبە لەلايەن خۋاى بەدەسلەتەنى كار جوانەۋەيە ﴿ ۲: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴾ بىگومان ئىمە ئەم كىتەبەمان بەراست ۋەق بۇ تۆ دابەزاند، جا كەۋايە ھىچ گومان و ناتەۋايىيەكى تىدا نىيەۋ، ھەموۋى ھەق و دروستە ﴿ فاعبد الله مخلصاً له الدين ﴾ جا خودا بپەرستە بە بوختى و، ئايندارى بۇ ئەۋ، واتە: قەت بىتەپەرستە ﴿ ۳: الا الله الدين الخالص ﴾ ھۆشيار بە! ئايىنى پاك وچاك و بىگەرد تەنھا ھى خۋايە. واتە: خوا تەنھا ھەر ئىخلاسل ۋەرئەگرى و، ھەرشتىكى دى ۋەلا دەنى ﴿ والذين اتخذوا من دونه أولياء ﴾ ئەۋانەى كە لەباتى خوا چەند دۆس و بىتىكىان بۇ خۇيان گرتوۋە، ۋە بەبى ھىچ بەلگەيەكىش ئەلەين: ﴿ ما نعبدهم إلا ليقربونا إلى الله زلفى ﴾ ئىمە ھەر بۇئەۋە ئەۋ بىتەنە دەپەرستىن، كە لەخۋامان نىزىك بىكەنەۋە، تىكامان بۇ بىكەن لای، كەچى ئەگەر پىيان بوترايە: ئەى كى ئىۋەى دروستكردوۋە؟ ئەى كى ئاسمانەكان و زەۋى ۋەدى ھىناۋە؟ لەۋەلامدا ئەلەين: ھەر (اللە) يە، ئىتىر پىيان ئەۋترا: ئەى بۇچى خوا بەتاك ۋەتەنیا ناپەرستىن؟ ۋەشەى (مانعبدھم..) ۋەلاميان بوو. ﴿ إن الله يحكم بينهم فيما هم فيه يفتلون ﴾ جا با ھەر ۋابىكەن بىگومان خوا ھەق و ناھەق جىا ئەكاتەۋە، بىپارى خۋى دەربارەى ئەۋ دووبەرەكىيەى نىۋانىان دەدات، ئەۋ كات مۇسلمانان ئەچنە بەھەشتەۋە، بى پىروايانىش بۇ دۇزەخ ئەنئىردىن ﴿ إن الله لا يهدي من هو كاذب كفار ﴾ ديارە ئەۋجۆرە كەسانە گومراۋ سەر لىشىۋان، خۇ بەراستى خۋايش مەۋى درۋز و سىلە رىنۋىن ناكە ﴿ ۴: ولو أراد الله أن يتخذ ولدا ﴾ يەكەى لەدروكانيان ئەۋەبوو كە خوا مندالى بۇ خۋى راگرتوۋە! خۇ ئەگەر خوا بىۋىستىبا مندال بۇخۇى بىپارى بدات ﴿ لاصطفى مما يخلق ما يشاء ﴾ بەئارەزۋى خۋى چى پى باش بوۋبا بەپىنى باۋونەرەت، لەنىۋ دروستكراۋەكانى خۇيدا ئەۋەى ھەلدەبۇاردە ئەى كەردە مندالى خۇى ﴿ سبحانه ﴾ پاكى و بلىندى ھەر بۇ ئەۋە، چۈنكە لەۋ شتانە ئەۋ بى نىازە ﴿ هو الله الواحد القهار ﴾ ھەرئەۋ (اللە) يە خۋاى تاك و تەنباۋ بى ھاۋەل و بەدەسلەت و بە زەبرو، بى پىۋىست بەھىچ شتىك.

بەھەق و راستى سۈيىند، ۋەھەر ھەقىش ئەلەيم: ﴿ ۸۵: لأملأن جهنم منك ومن تبعك منهم أجمعين ﴾ دىلئايە، تۆش و ھەموۋ ئەۋانەش شۈيىنى تۆكەۋتوۋن جەھەندەمتان لىپەر ئەكەم ﴿ ۸۶: قل ما أسألكم عليه من أجر ﴾ - ئەى مۇھەممەد ﷺ - پىيان بلى: لەپىناۋى راگەياندىنى پەيامەكەمدا، مەن ھىچ پاداشىكەم لەئىۋە ناۋى ﴿ وما أنا من المتكلمين ﴾ ۋەمەن لەۋانەيش نىم كە درۋ لەسەرخوا ھەلدەبەستىن. واتە: لە خۇمەۋە داۋاى پەيامبەرەتتى ناكەم ﴿ ۸۷: إن هو إلا ذكر للعالمين ﴾ ئەۋ قورئانەيەش ھەر پەندو ئامۇزگارەيە بۇتەۋاۋى جىھانەكان ﴿ ۸۸: ولتعلمن نبأه بعد حين ﴾ بەھەقىقەت داۋاى ماۋەيەكى دىكە لەھەۋالى راستى ئەۋ ئاگادار ئەبى، جا ئەۋ كاتە بۇتان دەرئەكەۋى كە ئەۋ قورئانە چەندە گرنگ و بايەخدارەۋ ھەۋالەكانىشى ۋەك گزىنگى بەرەبەيان ئەدرەۋشەنەۋە.

لە (۲۴)ى (ربيع الأول)ى (۱۴۱۷)ك بەرامبەر بە (۱۹۹۶/۸/۹) داۋاى نۇيۇزى بەيانى لە (راگەياندىن) لەنۋوسىنى ئەم سوورەتە بوۋمەۋە. زۆر زۆر سوپاس بۇ خۋاى دلۇقان.

سوورەتى (زومەر)ە

مەككەيىيەر (۷۵)ئايەتە

بەناۋى خۋاى بەخىشندەى مېھرەبان

ئەم سوورەتە بەخەستى باسى يەكخۋاپەرستى ئەكات، بەشۈيەيەك خەرىكە ئەۋە بىيىتە تەۋەرەى سەرەكى باسەكەى، خۇ جىگەى خۇشەيتى ئاۋابىت، چۈنكە يەكخۋاپەرستى بناغەى عەقىدەيەكى بىخەۋش و بى لەكەيە. ئىنجا باسىكى قورئانىش دەكا كە: چۈن بۇتە موعجىزەيەكى ھەتاهەتايى بۇھەموۋ گەلان. پاشان دەست ئەكات بەبەلگە ھىنانەۋە لەسەر يەكخۋاپەرستى، بەجۆرەھا بەلگە، لەگەل باسكردنى جىاۋازىيەكى زۆر لەنىۋان يەكخۋا پەرستى و، بىتەرستىدا، لەدۋايىشدا بە ۋشەيەكى تەرى پاراۋو ناسك، داۋا لەبەندەكانى خوا ئەكات كە زۆر بەزۋۋى بىگەرپنەۋە بۇلاى خوا.

جا بۇگەرەيى ۋەزنى سوورەتى (زومەر)ە، ئەم فەرمودە - كە ئىمامى (نەسائى) لە خاتۋو (عائىشە)ۋە دەى كىرپىتەۋە - دەلى: پىغەمبەر ﷺ ئەۋەندە بىۋچان بەرۋۇز دەبوۋ دەمان ۋت: پى دەچى رۇزى نەبىت تىيدا بە رۇزۋ نەبى، ئەۋەندەيش ئىسراحتى دەكردو بەرۋۇزۋ نەدەبوۋ ئەمان ۋت: لەۋانەيە ئىتىر قەت رۇزۋو نەگرى، (ۋاتە: پىغەمبەرى خوا مافى نەفسى ۋخانەۋادەيى و مىۋانى رەچاۋ دەكرد لە رۇزۋوگرتەكەدا) ۋەھەموۋ شەۋىكىش سوورەتى

به ننگه گهلی بۆ تاک و ته نیایی و توانایی خوا:

ه: خلق السموات والأرض بالحق ﴿٥﴾ ثوه به هق و دروست
ئاسمانه کان و زهوی به دی هیئانه ﴿٦﴾ یکور اللیل علی النهار و یکور
النهار علی اللیل ﴿٧﴾ دهسه لاتداریکی وه هایه شه و له روژ ئه پیچی

قَالَ فَالْحَقُّ وَالْحَقُّ أَقُولُ ﴿٨﴾ لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنْكَ وَمِمَّنْ تَبَعَكَ
مِنْهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٩﴾ قُلْ مَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ وَمَا أَنَا مِنَ الْمُتَكَلِّفِينَ
﴿١٠﴾ إِنَّ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ ﴿١١﴾ وَلَنَعْلَمَنَّ نَبَاهُ بَعْدَ حِينٍ ﴿١٢﴾

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
تَنْزِيلُ الْكِتَابِ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ ﴿١﴾ إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ
الْكِتَابَ بِالْحَقِّ فَاعْبُدِ اللَّهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ ﴿٢﴾ أَلَا
لِلَّهِ الدِّينُ الْخَالِصُ وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ
مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَا إِلَى اللَّهِ زُلْفَىٰ إِنَّ اللَّهَ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ
فِي مَا هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿٣﴾ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ هُوَ كَاذِبٌ
كَفَّارٌ ﴿٤﴾ لَوْ أَرَادَ اللَّهُ أَنْ يَتَّخِذَ وَلَدًا لَأَصْطَفَىٰ مِمَّا
يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ سُبْحَنَهُ هُوَ اللَّهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ ﴿٥﴾
خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ يُكَوِّرُ الْبَلَدَ عَلَى النَّهَارِ
وَيُكَوِّرُ النَّهَارَ عَلَى الْبَلَدِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ
كُلٌّ يَجْرِي لِأَجَلٍ مُّسَمًّى ﴿٦﴾ أَلَا هُوَ الْعَزِيزُ الْغَفُورُ ﴿٧﴾

ته رحه ی باوه ئاده مه به دی هیئا، جا که واته ده بی خاتوو حه وایش
هر له پاشماوه ی ئه و گله دروست کرابی که ئاده می ل دروست
کراوه، نه که له په راسووی ئه و، هه ندیکی دیکه ده لی: (من) بۆ
(تبعیض) ه. واته حه و له تن و له له شی باوه ئاده م دروست کراوه:
وه که ئه م ریوایه ته ئه لیئ: (حه و) له په راسووی ئاده م دروست کرا.
شیاو ی باسه "ته فسیری نمونه" یش دان به وده دانه ئیت که خاتوو
حه و هر له پاشماوه ی گله که ی باوه ئاده م دروست کراوه. ﴿٥﴾ و آنزل
لکم من الأنعام ثمانية أزواج ﴿٦﴾ له مالاتیشدا بۆ خوشگوزه رانی ئیوه
هه شت جووتی بۆ وه دی هیئان: وشتر و گاو، مه رو بزن و، نیرو
میکانیان، ئایه تی: (ثمانیه أزواج من الضأن اثنتین ومن المعز اثنتین)
روونکردنه وه ی ئه و مه به سته یه ﴿٧﴾ یخلقکم فی بطون أمهاتکم خلقا من
بعد خلق ﴿٨﴾ له سکی دایکتانا دروستان ده کا، به دروستکردن له دوای
دروستکردن: له پییدا له تنوکه ئاو یل، پاشان له خو پنیاره، پاشان
له گوشتپاره.. هتد ﴿٩﴾ فی ظلمات ثلاث ﴿١٠﴾ له سی تاریککاندا:
تاریکی سک، تاریکی منالدا، تاریکی پورگ، ئه مانه گشت
له به ریارستن و مانه وه ی منداله که یه ﴿١١﴾ ذلکم الله ربکم له الملك ﴿١٢﴾
په روهر دگارو به دیه یه رتان، دهسه لات و خاوه نیئتی هه موو بوونه وهر
هر هی ئه وه ﴿١٣﴾ لا إله إلا هو ﴿١٤﴾ ئه و خواجه (الله) یه، جگه له ویش هیج
په رستراویکی هق نییه ﴿١٥﴾ فأنی تصرفون ﴿١٦﴾ جا ئیتر چۆن لاده درین
له یه که خوا به رستی، بۆ دوانه په رستی و فره خوا به رستی؟!

خوا له شیرک تووریه:

﴿٧﴾: إن تکفروا فإن الله غنی عنکم ﴿٨﴾ ئه رسیله و بی پروا و
بی نه زانین، ئه وه بی گومان خوا لی تان بی نیازه و، ناشتوانن هیج
زیانیکی لی بدن، ئه رخو کلان، وه که ئه فهرمو ی: (إن تکفروا
أنتم ومن فی الأرض جمیعاً فإن الله لغنی حمید) ۸/۱۴. ئه م
فهرمووده ی شه که ده فهرمو ی: ((یا عبادی لو أن أولکم وآخرکم
وإنسکم وجنکم کانوا علی أفجر قلب رجل منکم مانتقص ذلک من
ملکی شیئا)) (موسلیم). ئه گهر گش ئینسان و جنوکه کان یه کده ست
و، یه کدل بن له سه ر خرا به کاری، هیج زیانی به خوا ناگا. هه ربۆ
دوو پاتی بی نیازی خواجه. ﴿٩﴾ ولا یرضی لعباده الکفر ﴿١٠﴾ وه خودا
به کوفرو بی دینی به نده کانی، رازی و خوشنوود نییه ﴿١١﴾ و إن
تشکروا یرضه لکم ﴿١٢﴾ ئه گهر سوپاسی چاکه کانیشی بکه ن له باتی
بی باوه ری لی تان رازی ده بی ﴿١٣﴾ ولا تزر وازرة وزر أخرى ﴿١٤﴾
دیاره هیج که سیش باری گونا می که سیکی تر هه لئاگری، هه موو
که س به پیی کرده ی خو ی پاداشت و تۆله وهر ئه گری ﴿١٥﴾ ئه م
لی ربکم مرجعکم ﴿١٦﴾ پاشان گه رانه و هتان بۆلای خوا وه نده تانه

و، روژیش له شه و ئه پیچی، وه که پیچی میزه ر، به شیکی به سه ر
به شیکی ده ی پچری، واته: ده یان هیئنی به شوین یه کدا، یه کیکیان
تاریک ده کاو، ئه وی تر یان رووانک، ئایه تی: (یغشی اللیل النهار یطلبه
حیثا) ۵۴/۷. ئه و مایه دوویات ئه کاته وه. هه ندی ئه لین: مه به ست
به (تکوی) خری گۆی زهوییه، یان سوورانه وه یه تی به ده وری
خویدا، به لām خوا خو ی باشت ئه زانی ﴿١﴾ وسخر الشمس والقمر ﴿٢﴾
و خوړو مانگیشی که وی و رام کرد ﴿٣﴾ کل یجری لأجل مسمى ﴿٤﴾
هه ریه که له وانه ش تا کاتی دیاریکراو بۆ کوتابی دنیا ده گهرین،
دین و ده روڤ ﴿٥﴾ ألا هو العزیز الغفار ﴿٦﴾ هوشیار به! دهسه لاتدار و
به توانا، خه تا پۆش و لی بوورده هه رخویه تی ﴿٧﴾ ۶: خلقکم من نفس
واحدة ﴿٨﴾ ئیوه ی له یه که س - باوه ئاده م - دروست کرد ﴿٩﴾ ئه م
جعل منها زوجها ﴿١٠﴾ پاشان هاوسه ره که یشی - دایه حه و - (له ماک
و جوړی ئه و نه فسه) دروست کرد. (روح المعانی) ئه لیئ: (من)
له (جعل منها) دا بۆ (ابتداء) یه، واته: هاوسه ره که یشی هه ر له و

و خراب، پروادارو بی پروا" ﴿ إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُولَئِذَا ابْتَلِيَ ﴾
بۆ سه لاندنی ئهو راستییه تهنها مروقه ژیره کان بیر ده که نه وه
ئاموزگاری وه ده گرن.

﴿ فَيَنْبَغِيكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴾ ئه و جا ئاگادارتان ئه کات له هه رچی
کردووتانه ﴿ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴾ چونکه خوا له نهینی
دلنه کانیش - چاک و خرابی - به ئاگایه.

نالەباری ئینسان:

۸: ﴿ وَإِذَا مَسَّ الْإِنْسَانَ ضَرٌّ دَعَا رَبَّهُ مُنِيبًا إِلَيْهِ ﴾ ئینسان سروشتی
وایه کاتی تهنگانه و ناخوشییه کی تووش دهی، پرو له پیره دهگاری
دهنی و داوا ی لبردنی لی ئه کات، ئایه تی: ۱۷/۶۷. ﴿ وَإِذَا مَسَّكُمُ
الضَّرُّ فِي الْبَحْرِ ضَلَّ مِنْ تَدْعُونَ إِلَّا يَأْتِهِ فَلَمَّا نَجَّاهُمْ إِلَى الْبَرِّ أَعْرَضْتُمْ
وَكَانَ الْإِنْسَانُ كَفُورًا ﴾ پشتگیری له ومانایه دهکات. ﴿ ثُمَّ إِذَا خَوَّلَهُ
نِعْمَةً مِنْهُ ﴾ پاشان کاتیکیش له لایه ن خویه وه نیعه تهکی پی دا
﴿ نَسِيَ مَا كَانَ يَدْعُو إِلَى اللَّهِ مِنْ قَبْلُ ﴾ ئیترئه مه له بیر دهکات
که له وه بهر له خوا ئه پاریه وه پرزگاری بکات، ئایه تی: ﴿ وَإِذَا مَسَّ
الْإِنْسَانَ الضَّرْرُ دَعَا لِحَبِيبِهِ أَوْ قَاعِدًا أَوْ قَائِمًا فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُ
ضَرَّهُ مَرَّ كَأَنْ لَمْ يَدْعُنَا إِلَى ضَرِّهِ ﴾ ۱۲/۱۰. دوویاتی ئهو راستییه
ئه کاته وه. ﴿ وَجَعَلَ اللَّهُ أَنْدَادًا لِبُضْلٍ عَنْ سَبِيلِهِ ﴾ وه چنده هاویه ش
و شه ریکیک بۆخوا داده نی، هه تا جگه له خویشی خه لکی گوهر
بکات له ربی خوا و، نه هیللی به ره و ربی ئهو بچن ﴿ قُلْ تَمَتَّعْ
بِكُفْرِكُمْ قَلِيلًا ﴾ بلی: به و که سه بی پروایه، که میکی تریش به و
ته منه که مه وه، له زهت بیه و رابیره له دنیا دا ﴿ إِنَّكَ مِنْ
أَصْحَابِ النَّارِ ﴾ چونکه تو به راستی له یارانی ئاگرییت.

مروقی به رفهرمان و یاخی وه کو به ک نین:

۹: ﴿ أَمِنْ هُوَ قَائِلٌ أَنَاءَ اللَّيْلِ سَاجِدًا وَقَائِمًا ﴾ ناخو ئهو
که سه ی که له ساته کانی شه و گاردا به پیوه راوه ستاوه وه هه رده م
سوژده ده با بۆخوا ﴿ يحذر الآخرة ويرجو رحمة ربه ﴾ له سزای
پاشه روژیش ته ترسی و خو ئه پاریزی، وه ئومیدی شی به به زه می
په ره دهگاری خویه تی و به ته مای به هه شته، ده ئایا که سیکی وا
وه کو ئه و که سه وایه سه ریچی کابی؟! ﴿ (عه بدولای کوری عومه)
ده لی: ئه و که سه ی که ئایه ته که باسی ئه کا، هه ر (عوسمانی کوری
عه ففان) ه، چونکه هه ره و بوو که شه و گاری خوی به نو یژو قورئان
خویندنه وه ده برده سه ر، ته نانه تی، ده لێن: له ته نها رکاتی کدا
ته واوی قورئانی خویندوه! ﴿ (ببین که سیر). له پاشا دوو نمونه
بۆ ئهو دوانه دینی ته وه ده فره مو ی: ﴿ قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ
يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ ﴾ بلی: ئایا ئهو که سانه ی که زانان
و شه ره زان له گه ل ئهو که سانه دا که نه زان ونه شه ره زان یه کسان؟!
"دیاره هه رگیز یه کسان نین، جا هه ر به و جو ره ی ش مروقی چاک

فه رمان به ته قوا و هیج رت و بوخت خوا په رستی:

۱۰: ﴿ قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا رَبَّكُمْ ﴾ ئه ی پیغه مبه ر!
به به نده کانم بلی: ئه ی ته وانه ی پرو اتان هینا وه! خو تان له
نا فره مان ی و سه ریچی په ره ده گارتان بپاریزن و، فره مانه کانی
به جی بینن ﴿ للذين أحسنوا في هذه الدنيا حسنة ﴾ بۆ ته وانه ی
که له م دنیا یه دا چاکه یان ته نجام داوه، پادا شتیکی چاکیان بۆ
هیه. پاشان ئه یه و ی هیج ره تیان پی بکا و ناوه ندی شیرک به جی
به یلن، بۆیه ته فره مو ی: ﴿ وَأَرْضُ اللَّهِ وَاسِعَةٌ ﴾ ئاشکرایه که
زه و ی خوا فراوانه، جا که واته ئیوه له (دار الکف) وه بچن بۆ (دار
السلام)، وه له هه ر جیگایه کدا نه توانن خوا په رستی چاک بکه ن
به جی به یلن، دیاره له و پینا وه دا ئیوه تووشی گه لی ئازاره بن،
بۆیه ته فره مو ی: ﴿ إِنَّمَا يَوْفِي الصَّابِرُونَ أَجْرَهُمْ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴾
ئامگرین له سه ر کۆچ و دووری له زیندو خو شه ویستان، به راستی

به نارامگره کان پاداشی بی ژماره دهدریتهوه ﴿ ۱۱ ﴾ : قل إني أمرت أن أعبد الله مخلصاً له الدين ﴿ بلى ﴾ : به راستی من فهرانم پی دراوه که خواجه کی تاك و تنیا (الله) بهپرستم و، به پوختی ثایین و بهرستن بؤ ئه و بكم ﴿ ۱۲ ﴾ : وأمرت لأن أكون أول المسلمين ﴿ فرمانیشم پی دراوه که یه که مین موسلمان و ملکه چ بم بؤ خوا

قُلْ إِنِّي أُمِرْتُ أَنْ أَعْبُدَ اللَّهَ مُخْلِصاً لَهُ الدِّينَ ﴿١١﴾ وَأُمِرْتُ لِأَنْ أَكُونَ أَوَّلَ الْمُسْلِمِينَ ﴿١٢﴾ قُلْ إِنِّي أَخَافُ إِنْ عَصَيْتُ رَبِّي عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿١٣﴾ قُلْ اللَّهُ أَعْبَدُ مُخْلِصاً لَهُ الدِّينَ ﴿١٤﴾ فَأَعْبُدُوا مَا شِئْتُمْ مِنْ دُونِهِ قُلْ إِنَّ الْخَاسِرِينَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ وَأَهْلِيَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ أَلَا ذَلِكَ هُوَ الْخُسْرَانُ الْمُبِينُ ﴿١٥﴾ لَكُمْ مِنْ قَوْفِهِمْ ظُلَلٌ مِنَ النَّارِ وَمِنْ تَحْتِهِمْ ظُلَلٌ ذَلِكَ يُخَوِّفُ اللَّهَ بِهِ عِبَادَهُ يَعْبادُونَ ﴿١٦﴾ وَالَّذِينَ اجْتَنَبُوا الطَّاغُوتَ أَنْ يَعْبُدُوهَا وَأَنَابُوا إِلَى اللَّهِ لَهُمُ الْبُشْرَى ﴿١٧﴾ فَبَشِّرْ عِبَادَ ﴿١٧﴾ الَّذِينَ سَمِعُوا الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ أُولَئِكَ الَّذِينَ هَدَاهُمُ اللَّهُ وَأُولَئِكَ هُمْ أُولُوا الْأَلْبَابِ ﴿١٨﴾ أَفَنُحْيِي عَلَى كَلِمَةِ الْعَذَابِ أَفَأَنْتَ تُنْقِذُ مِنَ النَّارِ ﴿١٩﴾ لَكِنَّ الَّذِينَ أَتَفَوْا مِنْهُمْ لَمْ تُعْرَفْ مِنْ قَوْفِهَا عَرَفُ مَبْنِيَةِ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَعَدَ اللَّهُ لَا يَخْلِفُ اللَّهُ الْمِيعَادَ ﴿٢٠﴾ أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَسَلَكَهُ يَنْبُوعٌ فِي الْأَرْضِ ثُمَّ يُخْرِجُ بِهِ زَرْعاً مُخْتَلِفاً لَوْنُهُ ثُمَّ يَهْبِطُ فِيهِ فَتَرْثَ مُنْصَفًا ثُمَّ يَجْعَلُهُ حُطْحُطًا مِثْلَ الْقُرَيْشِ لَئِي كَرَى لَأُولَى الْأَلْبَابِ ﴿٢١﴾

لهناو ئهم ئوممه ته دا.

ترساندن له جه زره بهی روژی سه لا:

﴿ ۱۳ ﴾ : قل إني أخاف إن عصيت ربي عذاب يوم عظيم ﴿ بلى ﴾ : به راستی من له سزای روژی کی گه و ره نه ترسم بؤتان نه گهر سه ریچی بهروردگاری خوم بكم ﴿ ۱۴ ﴾ : قل الله أعبد مخلصاً له ديني ﴿ بلى ﴾ : من هر خوا (الله) نه بهپرستم، به پوختی ثایین و بهرستن بؤ ئه و پاش ئه وه دیسانه وه داوای دلسوزی و یه کلا بوونه وه دهکا بؤخوا، هاوړی له گه ل فریدانی هه موو شتیکی نه گونجاو له گه ل دینی خوادا بویه به هه ره شه وه نه فرموی ﴿ ۱۵ ﴾ : فاعبدوا ما شئتم من دونه ﴿ بلی ﴾ : جانیوهش هه رچی دهپرستن - جگه له خوا - بهپرستن ﴿ قل إن الخاسرين الذين خسروا أنفسهم وأهليهم يوم القيامة ﴾ ﴿ بلی ﴾ : به راستی زیانمندان راسته قینه هه ره ئه وانه نه که له روژی قیامه ته دا سه رمایه ی خویان و مالو مندلیان دهوړینن

وده چنه دۆزه خه وه ﴿ ألا ذلك هو الخسران المبين ﴾ هوشیارین! هه ره ئه وه زیانی ناشکرو نمایانه، دهسا ئیه وش خؤتان بیاریژن لئی ﴿ ۱۶ ﴾ : لهم من فوقهم ظلل من النار ومن تحتهم ظلل ﴿ له پاشه پوژیشدا له ژوور سه ریانه وه توی له سه رتوی کلپه ی ناگر وه ستاوه، له ژیریشیانه وه بهو جوړه. ناگر پارچه پارچه نه که ویتنه سه ریه ک و سییه ر نه کات، نه وانیش له سییه ره که ی دان!! ﴿ ذلك يخوف الله به عباده ﴾ خوا به و ویناگردنه بؤ ناگر، بهنده کانی به وه نه ترسینئ و هوشیاران نه کاته وه ﴿ يا عباد فاتقون ﴾ دهسا ئه ی بهنده کانم! له نافه رمانی من پاریز بکن، شتی مه کنه بیته مایه ی سزادانتان ﴿ ۱۷ ﴾ : والذين اجتنبوا الطاغوت أن يعبدوها وئله وانه ی که له بهرستن بت، شه ی تانی زور سه رکیش ته کینه وه و خویان پاراست که بهپرستن ﴿ وأنابوا إلى الله ﴾ گه راونه وه بولای خوا و، هه ره ئه و یان بهرستن ﴿ لهم البشري ﴾ خویشی و موژده یان بؤ هیه له دونیاو له ناخیره ته دا. به ئی دوور که وتنه وه له تاغوتان: واته: له هر جوړه شیرک و بت بهرستن و هوه پرستن و، شه ی تان بهرستن و په پیره و ی کردن له هر حاکم و دهسه لاتدار و وسته مکارکی سه رده م ثاینداری پوخته یه ﴿ فبشر عباد ﴾ * ۱۸ : الذين يستمعون القول ﴿ ساتوش موژده به بهنده کانی من بده، نه وانه یان گوئی دهده نه قسه و گفت و گو ﴿ فيتبعون أحسنه ﴾ جابه شوین چاکتریدا ده چن و په پیره و ی لی نه کنه. (ثیین عه بیاس) ئه لی: مه به ست ئه و پیاو هیه که گوئی له چاک و له خراپه وه نه بی به لام ئه و په پیره و ی له چاکه که نه کاو، واز له خراپه که دینی. هه ندی ئه لین: ئه و پیاو هیه که قورئان و غه یری قورئان نه بیسی، پاشان گوئی هه ربؤ قورئانه که نه گری. هه ندیکی دیکه نه لین: مه به ست نه وکه سه یه که هه م مافی توله و، هه م مافی لیووردنی هیه، که چی ئه و توله ناسینئ و ده بووری ﴿ أولئك الذين هداهم الله ﴾ نه وانه نه که خوا بهر و خوئی رینومایی کردوون بؤ ئه وه ی خوئی پی خو شه ﴿ وأولئك هم أولوا الألباب ﴾ هه ره ئه وانه شن ژیرو فامیده و خاوه ن ئاوه ﴿ ۱۹ ﴾ : أفمن حق عليه كلمة العذاب ﴿ جاثایا که سیکی فهرانی سزای بؤ ده رچوو بی له لایه نه خوا وه به هوئی لاساری خو یه وه؟ ﴿ أفأنت تنقذ من في النار ﴾ توه دتوانی که سیکی و له ناو ناگردابی پزگار بکه یه؟ ﴿ ۲۰ ﴾ : لكن الذين اتقوا ربهم ﴿ به لام نه وانه ی که خو یان له نافه رمانی بهروردگاریان ده پاریزن ﴿ لهم غرف من فوقها غرف مبنية ﴾ چهندان کو شک و ته لارو باله خانه له سه ر باله خانه یان له به هه شته دا بؤ هیه له یاقوت و زوبه رجهد ﴿ تجرى من تحتها الأنهار ﴾ روو بارو چومه ئاوی زور به به رده میا ده روا ﴿ وعد الله لا يخلف الله الميعاد ﴾ ئه مه به لیئی خوا یه، خوا یش هه ره به لیئی

بدا، پیچه وانه که ی رهفتار ناکات.

مهسهل و وینه ی ژبانی دنیا:

﴿ ۲۱: أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً ﴾ ثایا نه تبینی که خوا... لهو ئاسمانه وه ئاو یکی دابه زاندوه ﴿ فسلکه ینایع فی الأرض ﴾ جا ئاوه بارانه که ی خسته ناو کانیا وه کان له زهیدا، واته: بارانا وه کان دهبنه کانیاو بو تان ﴿ ثم یرج به زرا مختلفا ألوانه ﴾ پاشان کشتوکالی رهنگاو رهنگی بی ئه روینی ﴿ ثم یهیج فتراه مصفراً ﴾ دواتر وشک ده بی، جا ده ی بی نی به زهر ده لگه راوی، پاش ئه وه ی که چهند سه وزوجوان بوو ﴿ ثم یجعله حطاماً ﴾ ئه وسا وردو خاشی دهکا به سه ری که او ده بیته بووشویار ﴿ إن فی ذلک لذكری لأولی الأبواب ﴾ به راستی له وه دا یادخستنه وه هه یه بو ژیرخواهن ئاوه زه کان، ده توانن خوی پی بدوزنه وه و پروای بهتو به زیندوو بوونه وه ش بینن ﴿ ۲۲: أفمن شرح الله صدره للإسلام ﴾ ثایا که سیك خوا دل بو ئیسلام گوشادو ئاواله کرد بی و جیگه ی ئیسلامی تیدا کرد بیته وه ﴿ فهو علی نور من ربّه ﴾ ئه وه ئه و که سه له سه ر رووناکییه که له په ره ره دگاریه وه و، رینوینه، جانا ثایا که سیکی ئاوا، وه کو ئه و که سه وایه که له یادکردنی خوا دل رهق بووی؟ دیاره نه خیر ﴿ فویل للقایة قلوبهم من ذکر الله ﴾ جا تیاچوون بو دل رهقان، له یادکردنی خوا ﴿ أولئک فی ضلال مبین ﴾ ئا ئه وانه له گومراییه کی ئاشکرادان.

قورئان چاکترین قسه یه:

﴿ ۲۳: الله نزل أحسن الحديث ﴾ خوا چاکترین قسه وه فرموده ی ناردوه، ئه ویش ئه م قورئانه یه بو ئه وه ی په ی ره ی لی بکری ﴿ کتاباً متشابها ﴾ کتبیکی ویک چوه، واته: له رووی قه شهنگی و پرشنگداری و رهوانیژییه وه هه مو له یه که ده چی ﴿ مثانی ﴾ په ندو ئاموزگاری و فره مان به حه لال و ریگری له حه رام وداستان وچیرۆکه کانی دوویات بووه وه یه چهند جارو بار ﴿ تقشعر منه جلود الذین یخشون ربهم ﴾ له بیستنی هه ره شه کانیدا، ئه وانه ی که له په ره ره دگاریان پیستیان گزیده بی ﴿ ثم تلین جلودهم وقلوبهم إلی ذکر الله ﴾ له پاشان دل و پیستیان، بو یادی به زه یی خوا نه رم وساکن ده بی و ئوقره ده گری، ئه وه یه خووو ره وشتی صالحان له به رانه ر قورئانه وه، وه که ده فره مووی: ﴿ خروا سجدا وبکیا ﴾ ۵۸/۱۹. یان ده فره مووی: ﴿ والذین إذا ذکروا بآیات ربهم لم یخروا علیها صما و عمیانا ﴾ (۷۳/۲۵). هه رگیز به که روکویری به سه ر قورئانا تی نا پهرن. ﴿ ذلک هدی الله یهدی به من یشاء ﴾

ئه و قورئانه یه رینمو مایی خوا، هه رکه سیك خوا خوی بیه وی پی شاره زاو رینموونی ئه کات ﴿ ومن یضلل الله فما له من هاد ﴾ هه رکه سیكیش خوا گومرای بکا - به وه ی لاساری خویه وه - که سی تر نییه رینموونی بکات.

أَفَمَنْ شَرَحَ اللَّهُ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ فَهُوَ عَلَى نُورٍ مِنْ رَبِّهِ فَوَيْلٌ لِلْقَاسِيَةِ قُلُوبُهُمْ مِنْ ذِكْرِ اللَّهِ أُولَئِكَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ﴿ ۲۱ ﴾
اللَّهُ نَزَلَ أَحْسَنَ الْحَدِيثِ كِتَاباً مُتَشَابِهاً مَثَانِي تَقْشَعْرُهُ مِنْهُ جُلُودُ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ ثُمَّ تَلِينُ جُلُودُهُمْ وَقُلُوبُهُمْ إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ ذَلِكَ هُدَى اللَّهِ يَهْدِي بِهِ مَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُضْلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ ﴿ ۲۲ ﴾ أَفَمَنْ يَتَّبِعِ بَوَجهَهُ سُوءَ الْعَذَابِ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَقِيلَ لِلظَّالِمِينَ ذُوقُوا مَا كُنتُمْ تَكْسِبُونَ ﴿ ۲۳ ﴾ كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَانْهَبْهُمْ الْعَذَابِ مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَ ﴿ ۲۴ ﴾ فَإِذَا فَهَمُّهُمُ اللَّهُ الْغُرَى فِي الْغَيُورِ الدُّنْيَا وَالْعَذَابِ الْآخِرَةِ أَكْبَرُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ﴿ ۲۵ ﴾ وَلَقَدْ صَرَّفْنَا لِلنَّاسِ فِي هَذَا الْقُرْآنِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ لَعَلَّهُمْ يَنْذَرُونَ ﴿ ۲۶ ﴾ قَدْ أَنَا عَرِيفٌ غَيْرُ ذِي عِوَجٍ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ ﴿ ۲۷ ﴾ ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا رَجُلًا فِيهِ شُرَكَاءُ مُتَشَكِّسُونَ وَرَجُلًا سَلَمًا لِرَبِّهِ هَلْ يَسْتَوِيَانِ مَثَلًا أَلْحَمْدُ لِلَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿ ۲۸ ﴾ إِنَّكَ مَيِّتٌ وَإِنَّهُمْ مَيِّتُونَ ﴿ ۲۹ ﴾ ثُمَّ إِنَّا كُنَّا يَوْمَ الْقِيَمَةِ عِنْدَ رَبِّكُمْ فَخُصِّصْهُمْ

پاشه رۆژی مروفی له خوا ترس و درۆن:

﴿ ۲۴: أفمن يتقى بوجهه سوء العذاب يوم القيامة ﴾ ئاخو که سیك به روخساری خوی له سزای به دی رۆژی قیامهت بپاریزی، واته: کۆت و زنجیر کرابی وله ناو سزادا بی، هه ول بدا به ده م وچاوی، خوی رزگار بکات، ثایا ئه و که سه وه کو به هه شتییه که وایه که هه رگیز ئاگری دۆزه خی پی نه گاو له شوینیکی ئاسایشدا بی؟ وه که بو نمونه ئه فره مووی: ﴿ أفمن یمشی مکبا علی وجهه أهدي أمن یمشی سویا علی صراط مستقیم ﴾ ۲۲/۲۲. وه یان ئه فره مووی ﴿ أفمن یلقى فی النار خیر أم من یأتی آمنا یوم القیامة ﴾ ۴۱/۴۰. ﴿ وقیل للظالمین ذوقوا ما کنتم تکسبون ﴾ به سه مکاره کان ئه وتری: ده بچیژن به ره می سزای کرده وه ی خوتان ﴿ ۲۵: کذب الذین من قبلهم ﴾ خه لکانی پیش ئه مانیش پیغه مبه ره کان و ئایه ته کانی ئیمه یان به درودانا ﴿ فأتاهم العذاب من حیث لا

ئەنجامى بىدەن ﴿ اُنَى عَامِلٌ ﴾ ۋامنىش لە سەر حالەتى خۇم كار
دەكەم و لەهەولدا دەبم ﴿ فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ ﴾ جا بەم زووانە چاك
ئەزائى! ﴿ ٤٠ ﴾ مەن ياتىيە عذاب يەزىيە ﴿ كُنْى لَدُنْىيادا سزايەكى
بۇ بى ئابرووى بەرى ﴾ و بىحل عىلە عذات مقيم ﴿ و جەزىرەبەو
سزايەكى ھەمىشەبى دادەبارىتە سەرى؟ ﴿ ٤١ ﴾ انا ازلنا علك

أَجْرُهُمْ بِأَحْسَنِ الَّذِي كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٦٠﴾ وَهَبْهُمَا لِزَوْجِهِمَا حَتَّىٰ إِذَا أَثْبَتْتُنَا لَأَافِئَتِنَا بَعْدَ الْحَقِّ بِمَا هُمْ قَائِلُونَ ﴿٦١﴾

تەنیا خوا بەسە بۆ بەندەي خۆي:

﴿ ۳۶ ﴾: أليس الله بكاف عبده ﴿ ۱ ﴾ ثايا ئه ی پیغه مبه ر! هه ر خوا به س نییه بۆ به نده ی خو ی (موحه ممه د) له کاتی هه موو خو شی و ناخو شییه کدا؟ ﴿ ۲ ﴾ و یخوفونک بالذین من دونه ﴿ ۳ ﴾ و هاو به شدانه ران به جگه له خوا (به بته کان) ده ت ترسیئن! واته : له باتی ئه وه که ته نها به خوا به ترسیئن، که چی له به رگو مرایی خو یان به بته کان هه ره شه ت لی ده کهن و ده ت ترسیئن ﴿ ۴ ﴾ و من یضل الله فما له من هاد ﴿ ۵ ﴾ دیاره ئه وانه سه رلیشیواون، خو هه ر که سیش خوا سه رلیشیواوو گو مرای بکات، به هو ی چه وتی خو یه وه، هیچ که سیڤ نییه بتوانی رینمایی بکاو بییه نیتته وه سه ر ینگای راست ﴿ ۳۷ ﴾: و من یهد الله فما له من مضل ﴿ ۶ ﴾ و هه رکه سیکیش خوا رینمایی بکات، هیچ که سیڤ نییه سه ر لیشیواوو کلای بکات ﴿ ۷ ﴾ أليس الله بعزیز ذی انتقام ﴿ ۸ ﴾ ثايا خوا ده سه لاتداری خاوه ن تۆله نییه له موشریکان؟ به لی خوا ده سه لاتداری خاوه ن تۆله یه .

موشریکانیش دهرانن ئسمان و زه‌مین خوا به دی‌هیناون:

﴿ ٣٨ ﴾ : ولئن سألْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ ۖ قُلْ خُذْ كِتَابَكَ
لِيُبَيِّنَ لَكَ بَيِّنَاتٍ مِّنْ عِندِ رَبِّكَ ۚ إِنَّكَ بِأَعْيُنِنَا ۖ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ
الشَّمْسِ وَبَعْدِهَا ۚ وَاسْمِعْ بَيْنَ يَدَيْكَ الرَّجُلَ الْمُذْنِبَ تَوْبَتَهُ ۚ فَكَانَ مِنَ الْمُحْسِنِينَ ﴿ ٣٩ ﴾

إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ عَلَيْكَ الْكِتَابَ لِلنَّاسِ بِالْحَقِّ فَمَنِ اهْتَدَىٰ
فَلَِنَفْسِهِ. وَمَنْ ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهِهَا وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ
بِرَٰكِلٍ ﴿١١﴾ اللَّهُ يَتَوَلَّى الْأَنفُسَ حِينَ مَوْتِهَا وَالَّتِي
لَمْ تَمُتْ فِي مَنَازِلِهَا فِيمِنْ شَأْنِهَا الَّذِي قَضَىٰ عَلَيْهَا الْمَوْتَ
وَيُرْسِلُ الْأَخْرَىٰ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى إِنْ فِي ذَلِكَ لَا يَسِبُ
لِقَوْمٍ يَكْفُرُونَ ﴿١٢﴾ أَرَأَيْتُمْ إِنْ دُونَ اللَّهِ شُفَعَاءُ
قُلُوبُ أُولَٰئِكَ لَا تَلْمِزُكُمُ شَيْئًا وَلَا يَعْفَلُونَ ﴿١٣﴾
قُلْ لِلَّهِ الشُّفَعَةُ جَمِيعًا لَهُ مُلْكُ السَّمٰوٰتِ وَالْأَرْضِ ثُمَّ
إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿١٤﴾ وَإِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَحْدَهُ اشْمَأَزَّتْ
قُلُوبُ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ وَإِذَا ذُكِرَ الَّذِينَ مِنْ
دُونِهِ إِذَا هُمْ يَسْتَبْشِرُونَ ﴿١٥﴾ قُلِ اللَّهُمَّ فَاطِرَ السَّمٰوٰتِ
وَالْأَرْضِ عَلِيمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ أَنْتَ تَحْكُمُ بَيْنَ عِبَادِكَ
فِي مَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿١٦﴾ وَلَوْ أَنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا
فِي الْأَرْضِ جِيعًا وَمِثْلَهُ مَعَهُ لَا فائدةَ لَهُ مِنْ سُوءِ الْعَذَابِ
يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَإِلَهُمُ رَبُّكَ اللَّهُ مَا لَهُمْ يَكُونُوا يَحْتَسِبُونَ ﴿١٧﴾

الكتاب للناس بالحق ﴿١﴾ به راستی ئیمه ئەم فورئانه مان بەرێك
وپیکی و راست و دروست دابه زانده سەر تۆ، رای بگه یه نیت
به ئادهمی وبه پهری ﴿٢﴾ فمن اهتدى فلنفسه ﴿٣﴾ ئینجا هه ره وهی
شارهزا و رینما بوو، ئەوه به قازانجی خو به تی ﴿٤﴾ ومن ضل فإنما
یضل علیها ﴿٥﴾ و هه ركه سیش گومراو سه رلێشیواو بوو و گوپی به
فه رمانی خوا نه دا، ئەوه بو خۆی گومرا ده بی و ته نها به خویشی
زیان ده گات ﴿٦﴾ وما أنت علیهم بوکیل ﴿٧﴾ خو تۆش کار بی سپیروو
بریکاری ئەوان نیت، هه تا هیدایه تی ئەوانت له ئەستۆ بییت، وهك
له جیگای تر دا جه خت له سه ر ئەو راستیی هه كاته وهو ده فهرموی:
(أما أنت نذیر)، ١٢/١١ یان ده فهرموی: (فإنما علیك البلاغ و
علینا الحساب)، ١٤/١٣.

ژین و مهرگ هه ربه دهستی خواجه:

۴۲: الله يتوفى الانفس حين موتها • هر خواهی که گیانه کانی

ناوی پەرسراوەکانیان ببرێ، ئەگەرچی لەرێ دەست تێوەردانی شەیتانی شەو بەی، لەناکاو مۆژدە بەخش و خوشحەل دەبن و گەشە پێ دەکەن!.

رێگای دۆعاو پارانەوه:

﴿ ٤٦: قل اللهم فاطر السموات والأرض ﴾ بلی: ئەو خواپە! ئەو بەدیهێنەری ئاسمانەکان و زەوی! ﴿ عالم الغیب والشهادة ﴾ زانای پەنھان و ئاشکرا، زانای دیار و نادیار! ﴿ أنت تحكم بین عبادک فیما کانوا فیہ یختلفون ﴾ هەر ئەتۆ لە نێوان بەندەکانی خۆتا داوەری دەکەیت، لەو شتانەدا واکێشەو جیاوازییان تیا ھەیە، هەر ئەتۆ پریری تێرۆتەسەل ئەدەیت، ھەق و ناھەق جیا دەکەیتەو. ﴿ ٤٧: ولو أن للذين ظلموا من الأرض جميعا ومثله معه ﴾ ئەگەر بەراستی ھەرچی لەم زەویەدا یە، ئەوئەندە تریشی لەگەڵدا بێت، ھی سەتەمکاران و کافران بێ ﴿ لا فتدوا به من سوء العذاب يوم القيامة ﴾ لە بەرسزای توندی قیامەت ئامادەن بیکە نە بارتەقاو فیدیە خۆیان، تا رزگار ببن ﴿ ٤٨: وبدا لهم من الله ما لم يكونوا يحتسبون ﴾ وھیمن لە خوا، ھەندێ شتی تریان بۆ دەر ئەکەوێ کە ھیچ حسابێکیان بۆ ئەوشتە نەکردوووە بێتە رێیان ﴿ وبدا لهم سئات ما کسبوا ﴾ وەناھەموارە ئەو کارە خرابانە لە دنیادا ئەنجامیان دەدان بۆیان ئاشکرا دەبێ ﴿ وحق بهم ما كانوا به يستهزئون ﴾ وە ئەو سزایە گەلێیان پێ ئەکرد، دەوریان دەدا. چونکە کە قورئان باسی سزای دواوژێ بۆ ئەکردن، ئەوان گەلێیان پێ ئەکرد، جاوا ئیستە ئەمڕۆ لەھەموو لایەکەووە سزا دەبارێتە سەریان.

بەباری مەروفی بێ باوەر:

﴿ ٤٩: فإذا مس الإنسان ضر دعا ﴾ جا ھەر کە مەروفی بێ باوەر تووشی زیان و ناخۆشییەکی دی! دەبینی بەپەلە ھاوارمان بۆ دینی و دەست ئەکات بە لالەو پارانەووە لیمان ﴿ ثم إذا حولناه نعمة منا ﴾ پاشان ئەگەر لە لایەن خۆمانەووە بەھەرەیکمان پێدا ﴿ قال إنما أوتيته على علم ﴾ قسە پێشوووی خۆی لە بیر ئەچیتەووە ئەو: بەراستی ئەم بەھەرەیکە ھەر بە ھۆی ژیری و زانایی خۆمەووە دەست کەوتوووە ﴿ بل هي فتنة ﴾ نەخیر، وانییە وەک ئەوان دەلێن بەلکو ئەو بەھەرەو نیعمەتە تەنیا تاقی کردنەووە بۆ ﴿ ولكن أكثرهم لا يعلمون ﴾ بەلام زۆربەیان نازانن، کە ئەو ھەموو دارایی و دەسلالەتە تاقی کردنەووە بۆیان ﴿ ٥٠: قد قالها الذين من قبلهم ﴾ بەراستی ئەو بێ پروایانەیش لە پێش

خەلکی دەکیشی لە کاتی مردنی خواوەنەکانیاندا ﴿ والتي لم تمت في منامها ﴾ و ئەوگیانانەش کە خواوەنەکانیان نەمردوون و لەخەودان، ھەر بۆخۆی گیانیان دەکیشی ﴿ فيمسك التي قضى عليها الموت ﴾ ئینجا ئەو گیانانە رادەگرێ پریری مەرگی خواوەنەکانیان داو، ئیدی ناگەرێتەووە لاشەکانیان ﴿ ويرسل الأخرى إلى أجل مسمى ﴾ گیانەکانی دیکەش بەرەلا دەکاو نایان مەرنی تا کاتیکی دیاریکراو دەژین ﴿ إن في ذلك لآيات لقوم يتفكرون ﴾ بە راستی لەویدا بەلگە و نیشانە ی بەھیز ھەیە بۆ خەلکیکی تێفکری و بیر لە دەسلالەت و توانای خوا بکاتەووە. جانیای (روح) و (نەفس) ھەردووکیان یەك شتن؟ یان (روح) لە (نەفس) جیاپە؟ لەو دەجیئە بەپێی ئەم فەرموودانە ھەردووکیان یەكشت بن:

(١) ئیمامی (موسلیم) ئەم فەرموودەییە دینی: ﴿ إن الروح إذا قبض تبعه البصر ﴾.

(٢) ﴿ فذلک حين يتبع بصره نفسه ﴾ (موسلیم). وە لە فەرموودەدا ھەیە کە مەروف کاتی ویستی بخەوێ، سوننەتە ئەم دوعایە بخوێنی: (سبحانک ربی وضعت جنبي، وبک أرفعه إن أمسکت نفسي فاغفر لها) / متفق عليه. (فتح الباری: ١١/١٣٠، مسلم: ٤/٢٠٨٤).

تەکاوی ھەر بۆ خواپە:

﴿ ٤٣: أم اتخذوا من دون الله شفعاء ﴾ ئاخۆ راستە جگە لە خوا بێتەکانیان کردووە تەکاوار، شەفاعەتیان بۆیکەن لای خودا؟! ﴿ قل أولو كانوا لا يملكون شيئا ولا يعقلون ﴾ پێیان بلی ئەو پێغەمبەر! ئایا ئەگەر ئەوانە ھیچیشیان بە دەست نەبێ و لەھیچیش تێنەگەن، ھەر دەیانپەرستن و دەیانکەنە تەکاوار بۆخۆیان؟! ﴿ ٤٤: قل لله الشفاعة جميعا ﴾ بلی: لیبووردن و بەخشین و تەکاو شەفاعەت سەرلەبەر تەنھا بۆخواپە، ھیچ کەسیکی دیکە شتیکی بە دەست نییە ﴿ له ملك السموات والأرض ﴾ خواوەنیتی ئاسمانەکان و زەوی ھەر بۆ ئەو ﴿ ثم إليه ترجعون ﴾ پاشانیش ھەموو ھەر بۆ لای ئەو دەگێرێرنەووە دادگایی دەکړن.

بەزاری بێتەرستەکان بەناو ھێنانی (الله) بە تەنیا:

﴿ ٤٥: وإذا ذكر الله وحده ﴾ کاتی ناوی خوا، بەبێ ناو ھێنانی بێتەکان ببرێ ﴿ اشمازت قلوب الذين لا يؤمنون بالآخرة ﴾ دلی ئەوانە کە پروایان بە رۆژی دواوی نییە دیتەووەیک و، پرەدەبێ لەرق و کینە! وەک ئەم ئایەتەش ھەمان مەبەست رادەگەییەنی: ﴿ إنهم كانوا إذا قيل لهم لا إله إلا الله يستكبرون ﴾ ٣٧/٣٥ ﴿ وإذا ذكر الذين من دونه إذا هم يستبشرون ﴾ خۆ ئەگەر لەباتی خوا

یخضون ثم یستغفرون الله فیغفر لهم (مسند الامام احمد ۳/۲۳۸).
 ﴿انه هو الغفور الرحیم﴾ چونکه نهوه لیپووردهو میهره بان ﴿۵۴﴾:
 وانیبوا الی ربکم وأسلموا له ﴿بگه رینه وهو بولای خواوه ندتان و
 ملکه چی فهرمانی نهوین﴾ من قبل أن یأتیکم العذاب ﴿پیش نهوه
 سزاکه تان بوی﴾ ثم لا تنصرون ﴿دوایش نیتر له لایه ن هیچ

وَبَدَا لَهُمْ سَيِّئَاتٌ مَا كَسَبُوا وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ
 يَسْتَرْجُونَ ﴿۵۴﴾ إِذْ أَمْسَ الْأَسْنُ فَرْدَا نَمُ إِذْ أَخَذَ اللَّهُ
 نِعْمَةً مِّنَّا قَالَ إِنَّمَا أُوتِيتُهُ عَلَىٰ عِلْمٍ بَلْ هِيَ وَفَنَةٌ وَلَكِنَّ
 أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿۵۵﴾ قَدْ قَالُوا الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ فَمَا أَغْنَىٰ
 عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿۵۶﴾ فَأَصَابَهُمْ سَيِّئَاتٌ مَا كَسَبُوا
 وَالَّذِينَ ظَلَمُوا مِن هَؤُلَاءِ سَيُصِيبُهُمْ سَيِّئَاتٌ مَا كَسَبُوا
 وَمَا هُمْ بِمُعْجِزِينَ ﴿۵۷﴾ أَوَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ
 لِمَن يَشَاءُ وَيَقْدِرُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿۵۸﴾
 قُلْ يَعْبادُ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِن
 رَّحْمَةِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ
 ﴿۵۹﴾ وَأَنِيبُوا إِلَىٰ رَبِّكُمْ وَأَسْلُمُوا لَهُ مِن قَبْلِ أَن يَأْتِيَكُمُ
 الْعَذَابُ ثُمَّ لَا تُنصِرُونَ ﴿۶۰﴾ وَأَتَّبِعُوا أَحْسَنَ مَا أُنزِلَ
 إِلَيْكُم مِّن رَّبِّكُمْ مِن قَبْلِ أَن يَأْتِيَكُمُ الْعَذَابُ
 بَغْتَةً وَأَنتُمْ لَا تَشْعُرُونَ ﴿۶۱﴾ أَن تَقُولَ نَفْسٌ بِحَسْرَتٍ
 عَلَىٰ مَا فَرَّطْتُ فِي جَنْبِ اللَّهِ وَإِن كُنتُ لَمِنَ السَّخِرِينَ ﴿۶۲﴾

که سیکه وه یارمه تی نادرین ﴿۵۵﴾: واتبعوا احسن ما أنزل إلیکم
 من ربکم ﴿له باشترین نامه که پهروه دگارتان دای به زاندوهو
 بۆتان، پهیرهوی بکن، واته: پهیرهوی له قورئان بکن.
 روونکرده وه: له قورئاندا (حسن) و(أحسن) هیه، بۆ نمونه
 پهیرهوی له روخسه ت (حسن) ه، له عه زیمه ت (أحسن) ه، وه
 له (قصاص) (حسن) ه، وه له عه فوو (أحسن) ه. ﴿من قبل
 أن یأتیکم العذاب بغتة﴾ پیش نهوهی کتوپر سزاکه تان بوییت
 ﴿وأنتم لا تشعرون﴾ هه ستیش به خوتان نه کن، تاشتی بکن
 بۆ خوتان ﴿۵۶﴾: أن تقول نفس یا حسرتی علی ما فرطت فی جنب
 الله ﴿نه وه که سنی بلی: نهی داخ له سر که مته رخمیم له لای
 خواو له گوپراهی خوا﴾ و إن كنت لمن الساکرین ﴿بنی شک
 له کالته که رانش بووم به ثایینی خواو کتیبی خوا، واته: جگه
 له سه ریچیم کالته یشم به موسلمانان نه کرد ﴿۵۷﴾: أو تقول لو
 أن الله هدانی لکنت من المتقین ﴿یان بلی: نه کهر خوا رینموونی

قوره یشه وه بوون، هر نهو قسه یانه یان ده کرد وده یانوت: نهو
 سامانه به کردو کوششی خومان په یدمان کردوه، نهک خوا پنی
 دابین! ﴿فما أغنى عنهم ما كانوا یکسبون﴾ جا کاتیکش سزا
 هاته سهریان نهوهی به ده ستیان هیئا بوو -له مال و سامان- هیچ
 سودیکی پنی نه که یاندن ﴿۵۱﴾: فأصابهم سیئات ما کسبوا ﴿جا
 تولهی به دکاری خویانیان تووش بوو﴾ والذین ظلموا من هؤلاء
 سیصیهم سیئات ما کسبوا ﴿، نهوانه ش سته میان کرد -واته:
 بتپه رسته کانی مه کهه- تووشیان ده بی تولهو ناسوریه کانی نهو
 کرده وانهی کردبوونیان، نهوه بوو ههوت سال تووشی قات و قری
 بوون و زوربهی سه رزله کانیان له روژی (به د) کوژران ﴿وما هم
 بمعجزین﴾ وله هه مان کاتیشدا ده سته و سامان ناکه ن، ناتوان
 له ده ستمان ده رچن و خو رزگار بکه ن ﴿۵۲﴾: أو لم یعلموا أن الله
 یبسط الرزق لمن یشاء ویقدر ﴿پیان و ابوو نهو ده سلات و مال
 و دارایییه له زانایی خویانه، نهی ثایا نه یان زانیوه که هر خوایه
 رزق و روژی ده دات، بۆه ندی زور، بۆه ندی کهم﴾ إن فی ذلک
 لآیات لِّقَوْمٍ یُّؤْمِنُونَ ﴿به راستی له وه دا که لی نیشانه و به لکه هیه
 بۆ هوژی بیهوی پروابینی.

بانگه واز بۆ تهوبه، پیش هاتنی سزا:

﴿۵۳﴾: قل یا عبادِ الذین أسرفوا علی أنفسهم ﴿نهی
 موحه ممه د! ﴿له منه وه بلی: نهی به نده کانی من! نهی نه وانهی
 ستم و زیاده رویتان له خوتان کردوه! ﴿لا تقنطوا من رحمة
 الله﴾ ئیوه له رهحه مت و میهره بانی خوا بی ئومید مه بن، (ثیبین
 عه بباس) ده لی: بری له موشریک و هاو به شدانه ره کان، خه لکیکی
 زوریان کوشتبوو، زینایان کردبوو، پاشان هاتنه لای پیغه مبه ر ﴿﴿
 وتیان: نهو قسه و باسه تو ده یلی شتیکی زور چاکه، نهی خوژکه
 که فاره تی گوناچه کانه ت پنی ده وتین: نهو جا ثایه تی (والذین
 لا یدعون مع الله إلها آخر ولا یقتلون النفس التی حرم الله إلا
 بالحق ولا یزنون) ۲۵/ ۶۸، وه ثایه تی (قل یا عبادِ الذین أسرفوا
 علی أنفسهم لا تقنطوا من رحمة الله...)، هات. ۵۳/۳۹، متفق
 علیه/ (فتح الباری: ۴۱۱/۱۸ مسلم: ۱۱۳/۱) ﴿إن الله یغفر
 الذنوب جمیعاً﴾ به راستی خوا له هه موو گوناچی خو ش نه بی
 دیاره نه م بانگه شهیه بۆ ته وای تاوانبارانه که بگه رینه وه بولای
 خوا، نه که رچی گوناهیشیان به نه ندازهی که فی سه ر زه ریاکان
 بی، (نه نه س) نه لی: پیغه مبه ر ﴿﴿ فره مووی: ((والذی نفسی بیده
 لو أخطأت حتی تملأ خطایاکم ما بین السماء و الارض ثم استغفرت
 الله لغفر لکم، و الذی نفس محمد بیده لو لم تخطئوا لجا الله بقوم

هه موو شتیكه ﴿وهو علی كل شیء وکیل﴾ و نهو به هه موو شتیكد رادهگا، خوی سه ره رستیكاری هه موو شتیك دهكا چۆن حیکمه تی بخوازی.

کلیلی ئاسمانه کان وزهوی به دهست خوایه:

﴿۶۳﴾ له مقالید السموات والارض ﴿کلیله کانی ئاسمان و زهوی ته نها به دهست خوایه، چۆنی بوی دهستکاری ئەکات﴾ والذین کفروا بآیات الله أولئک هم الخاسرون ﴿ئهوانه ی کافرو بی باوه رن به ئایه ته کانی خوا ئانه وانن زیانباره کان و دۆراوه کان﴾ ۶۴: قل أغفر الله تأمرونی أعبد أیها الجاهلون ﴿موشریکه کان داوایان ئە کرد که په یامبه ر ﴿بینه باوه بین خواکانی ئه وانیش بپهرستی، جا ئه م ئایه ته هاته خواره وه و فهرمووی: ئه ی موحه مه د ﴿بلی: ئه ی جا ئیوه فهران به من ئە ده ن که له باتی خوا بپهرستم ئه ی نه زانه کان؟!﴾ ۶۵: ولقد أوحی الیک والی الذین من قبلک ﴿سویند ئە خۆم که بی گومان وهی کراوه بۆ تۆو بۆ ئه و په یامبه رانه ی به ر له تۆ بوون: ﴿لئن أشرکت لیحبطن عملک﴾ که ئە گهر گریمان به هاو به ش قایل ببیت بۆ خوا، ئه وه بی گومان هه موو کرده وه کانت پووچه ل ده بی ﴿ولتکونن من الخاسرین﴾ و له زیانمه ندانیش ده بیت ﴿۶۶﴾ بل الله فاعبد ﴿نه خیر، هه رگیز به گوپیان نه که بیت، به لکو ته نها هه ر خوا بپهرسته ﴿وکن من الشاکرین﴾ و له شوکرانه بیژان به.

بته رسته کان وه ک شیوا خویان نه ناسیوه:

﴿۶۷﴾ وما قدروا الله حق قدره ﴿ئهوانه وهکو پیویست خویان نه ناسی و ریژیان لی نه گرت، ئە گینا چۆن هاوه لیان بۆ داده نا؟ ﴿والارض جمیعا قبضته یوم القیامة﴾ له روژی قیامه تدا زهوی هه موو له ناوده ستی ئە ودایه ﴿والسموات مطويات بيمينه﴾ و ئاسمانه کانیش پېچراونه ته وه به دهستی راستیه وهن، گه لی جار له فهرمووده کانداسی (دهست و په نجه بۆ خوا هاتوو) ئە لبه ته ئه وهش هه ربه و شیوهیه که شایسته ی زاتی خوی بی و به و جوهرش.. کۆمه لی (سه له ف) ئە لین: ئه و دوو سیفه ته پیرۆزه یه: (صفة الأصابع والكف)، هه ر له و سیفه تانه ن که په یه وهسته به زاتی خواوه و هه رگیز له زاتی موقه دده سی ئه و جیا نابیته وه: (صفة الأصابع والكف من صفات الله تعالی الذاتیه القائمة به عزوجل- والتي لا تنفک عن ذاته المقدسه، ولا تتعلق بمشیئته وإرادته، بل هی لازمه لذاته أزلا وأبدا) دیاره سیفه ته کانی تریشی وهک: (الوجه، الید، العلم، الحیاة، القدره، العزه، السمع،

بکرده مایه، له پارێزکاران ئە بووم ﴿۵۸﴾ أو تقول حين ترى العذاب ﴿یان کاتی سزای خوا ده بینن بلی: ﴿لو أن لی کره فأكون من المحسنین﴾ بریا جاریکی تر ده گه رامه وه بۆ دونیا و له گه ل چاککاران ئە بووم ﴿۵۹﴾ بلی قد جاء تک آیاتی فکذبت بها ﴿خوا ئە فهرمووی: به لی.. خو گه لی ئایه ت و نیشانه کانی منت

أَوْ تَقُولُ لَؤْأَنَّ اللَّهَ هَدَانِي لَكُنْتُ مِنَ الْمُنْقَرِبِينَ ﴿۵۷﴾
أَوْ تَقُولُ حِينَ تَرَى الْعَذَابَ لَؤْأَنَّ لِي كَرَّةً فَأَكُونَ مِنَ الْمُحْسِنِينَ ﴿۵۸﴾ بَلَى قَدْ جَاءَكَ آيَاتِي فَكَذَّبْتَ بِهَا
وَأَسْتَكْبَرْتَ وَكُنْتَ مِنَ الْكَافِرِينَ ﴿۵۹﴾ وَيَوْمَ الْقِيَمَةِ
تَرَى الَّذِينَ كَذَبُوا عَلَى اللَّهِ وُجُوهُهُم مُّسْوَدَّةٌ أَلَيْسَ فِي
جَهَنَّمَ مَثْوًى لِّلْمُتَكَبِّرِينَ ﴿۶۰﴾ وَيَسْجَى اللَّهُ الَّذِينَ اتَّقَوْا
بِمَقَازِنِهِمْ لَا يَنصَحُهُمُ السُّوءُ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿۶۱﴾ اللَّهُ
خَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ ﴿۶۲﴾ لَهُ مَقَالِيدُ
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ اللَّهِ أُولَئِكَ
هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿۶۳﴾ قُلْ أَغْفِرَ اللَّهُ تَأْمُرُونِي أَعْبُدُ أَيُّهَا
الْجَاهِلُونَ ﴿۶۴﴾ وَلَقَدْ أَوْحَى إِلَيْكَ وَإِلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكَ لَئِنْ
أَشْرَكَتَ لِيَحْبِطَنَّ عَمَلُكَ وَلَتَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿۶۵﴾ بَلِ اللَّهَ
فَاعْبُدْ وَكُنْ مِنَ الشَّاكِرِينَ ﴿۶۶﴾ وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ
وَالْأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَالسَّمَوَاتُ
مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ سُبْحَنَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿۶۷﴾

بۆ هات، جا به درۆت زانی و به وایشته نه هیئا ﴿واستکبرت وکنت من الکافرین﴾ بایی بوویت و، بوویته کافرو بی باوه.

دوا روژی درۆزان و پارێزکاران:

﴿۶۰﴾ ویوم القیامة ترى الذین کذبوا علی الله ﴿له روژی قیامه تیشدا ئە وکه سانه درۆیان له سه ر خوا هه لبه ستوو (گوتیان: خودا مندال و شه ریکی هه یه) ده بینن ﴿وجوهم مسوده﴾ روویان ره ش داگه راوه ﴿ألس فی جهنم مثنی للمتکبرین﴾ ئایا بۆ خه لکانی له خۆ بایی بوو-ئهوانه ی ددان به هه قدا نانین- له دۆزه خدا ئه نواو جیگا نییه؟ ﴿۶۱﴾ وینجی الله الذین اتقوا بمغازتهم ﴿وخوا ئهوانه رزگار دهکا، به هوی کاری چاک وهوکاری رزگارییه وه، خویان پاراست له دۆزه خ ﴿لایمسهم السوء﴾ نه ناخۆشییه کیان تووش ده بی ﴿ولا هم یحزنون﴾ ونه غه مباریش نه بن ﴿۶۲﴾ الله خلق کل شیء ﴿به راستی خوا به دیهینه ری

الحديث: ((يقبض الله تعالى الأرض، بيمينه...)). سبحانه وتعالى عما يشركون ﴿۶۸﴾ خوا پاک و بلند له و شتانه توان نه یکه نه هاو به شی.

فوو کردن به شه ییوردا، دادگایی و پاداش و توله:

﴿۶۸﴾: ونفخ فی الصور ﴿۶۸﴾ هه رکه له لایه ن ئیسرافیله وه فو و به

وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَصَعِقَ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ
إِلَّا مَنْ شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ نُفِخَ فِيهِ أُخْرَىٰ فَإِذَا هُمْ قِيَامٌ يَنْظُرُونَ
﴿٦٨﴾ وَأَشْرَقَتِ الْأَرْضُ بِنُورِ رَبِّهَا وَوُضِعَ الْكِتَابُ وَجِئَتْ
بِالنَّبِيِّينَ وَالشُّهَدَاءُ وَقُضِيَ بَيْنَهُم بِالْحَقِّ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ
﴿٦٩﴾ وَوُفِّتَ كُلُّ نَفْسٍ مَا عَمِلَتْ وَهُوَ أَعْلَمُ بِمَا يَعْمَلُونَ ﴿٧٠﴾
وَسِيقَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِلَىٰ جَهَنَّمَ زُرَّاحًا إِذَا جَاءُوهَا
فَنُفِخَتْ أَبْوَابُهَا وَقَالَ لَهُمْ خَزَنَتُهَا أَلَمْ يَأْتِكُمْ رُسُلٌ مِنْكُمْ
يَتْلُونَ عَلَيْكُمْ آيَاتِ رَبِّكُمْ وَنُذِرُوكُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ
هَذَا قَالُوا بَلَىٰ وَلَكِنْ حَقَّتْ كَلِمَةُ الْعَذَابِ عَلَى الْكَافِرِينَ
﴿٧١﴾ قِيلَ ادْخُلُوا أَبْوَابَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا فَبِمَا قَسَّيْتُمْ
الْمُتَكَبِّرِينَ ﴿٧٢﴾ وَسِيقَ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ إِلَى
الْجَنَّةِ زُرَّاحًا إِذَا جَاءُوهَا وَفُتِحَتْ أَبْوَابُهَا وَقَالَ لَهُمْ
خَزَنَتُهَا سَلَامٌ عَلَيْكُمْ طِبْتُمْ فَادْخُلُوا خَالِدِينَ
﴿٧٣﴾ وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي صَدَقَنَا وَعْدَهُ وَأَوْرَثَنَا الْأَرْضَ
نَبَتْوَا مِنْ الْجَنَّةِ حَيْثُ نَشَاءُ فَنِعْمَ أَجْرُ الْعَامِلِينَ ﴿٧٤﴾

شه ییوردا کرا ﴿۶۸﴾ فصعق من فی السموات ومن فی الأرض ﴿۶۸﴾ ئیتر
نه وکاته هه موو نه وانه ی که له ئاسمانه کان و زه ویدان ﴿۶۸﴾ إلا ماشاء
الله ﴿۶۸﴾ مه گهر که سیک خوا خوی بیهوی نه مریت، وهکو هه لگرا نی
عهرش و.. هتد ﴿۶۸﴾ ثم نفخ فيه أخرى ﴿۶۸﴾ له پاشان بو جاریکی تر که
فوی پیاکرا ﴿۶۹﴾ فإذا هم قيام ينظرون ﴿۶۹﴾ نه و جا له ناکاو ته وای
دروستکراوه کان له گوره کانیاندا هه لئه سته وه و چاوه روان چیان
پی بکری ﴿۶۹﴾: وَأَشْرَقَتِ الْأَرْضُ بنور ربها ﴿۶۹﴾ زه ویش له و ژده
به نووری په روره دگاری خوی، روونا که ده بیته وه ﴿۶۹﴾ ووضع الكتاب ﴿۶۹﴾
وهه موو خه لکی کو نه کریته وهه نامه ی کرداریان له بهرده میان
داده نری ﴿۶۹﴾ وجئ بالنبيين والشهداء ﴿۶۹﴾ و په یامبه ران و، شایه دان
له فریشته کان نه هینرینه روو و ناماده نه بن بوته وهی چی راست
و دروسته بیلین ﴿۶۹﴾ وقضى بينهم بالحق ﴿۶۹﴾ وه به راست وعهدل
له نیوانیاندا داوهی نه کری ﴿۶۹﴾ وهم لا يظلمون ﴿۶۹﴾ وه سته میشیان لی
ناکری ﴿۷۰﴾: ووفيت كل نفس ما عملت ﴿۷۰﴾ وهه رکه س هه رچی

البصر، القدم، الكبرياء) هه. بهو جوړه یه، وه هه روه ها نه لنین:
سیفه ته کانی تری (فیعلی ئیختیاری) که به ذاتی خواوه وه ستاون و
به پیی مه شیفته و ئیراده یه تی: (کالا ستواء علی العرش، والنزول
للسماء الدنيا، والمجئ والاتیان والكلام، والفرح والضحک والرضا
والعجب والحب والبغض والکراهیة والقبض والطي والإمساک..
الخ فهي كلها صفاته سبحانه وتعالى وقائمة بذاته المقدسة سواء
الذاتية أو الفعلية الاختيارية وصفة الاصابع والكف لله -عزوجل-
جاءت بها الأحادیث الصحیة الكثیرة) کاتی که نهو زانا جووله که یه
هات ووتی: (إن الله يضع السموات على أصبع والارضین على
أصبع). لهو کاته دا ئامازه ی به په نجه کانی خوی ده کرد (أخرجه
الإمام الترمذی وصححه، والبیهقی و غیرهم). په یامبه ریش ﴿۶۸﴾
چاوی لئییه وه بووو هیچ نکولی و بیزاری له سهر نهو کاره ی نه وه
ده رنه بری، وه هیچ که سیکی تریش ره خنه ی لی نه گرت، دیاره
بو یه وایان ده کرد تا بیسه لنین که به لی راسته خوا -جل وعلا-
په نجه ی هیه، به لام دیاره نه که وه که په نجه ی دروستکراوه کان،
له فرموده ییدا هاتوو که په یامبه ریش ﴿۶۸﴾ نه ی فرموو: ((يقبض الله
سمواته بيده والأرض باليد الأخرى ثم يهزهن...)) واته: کاتی که
په یامبه ریش ﴿۶۸﴾ فرموی: خوا به ده سته کی ئاسمانه کانی راگرتوو،
زه ویش بهو ده سته که ی تری، لهو حاله ته دا په نجه کانی خوی
ده جوولان، (أخرجه الشیخان، والنسائی، وابن ماجه، وجماعه
عن ابن عمرو نالووسی)، بهو مه به سته که نهو خه لکه تی بگا خوی
گه وره په نجه ده سته ی هیه، هه روه ها کاتی ثایه تی: (وكان الله
سمیعا بصیرا) النسائو: (۱۳۴) ی ده خویند ده سته نه خسته سهر
چاوو گوئی خوی و نامازه ی پی ده کردن. (فالواجب علينا قبول كل
ما جاء به القرآن الكريم والأحادیث النبویة الصحیحة من صفات الله
-عزوجل- والإیمان بها والتسليم لها وإمرارها كما جاءت من غیر
تحریف. فمعناها معلوم والکیف مجهول فنحن نثبت ما أثبت الله
لنفسه وأثبت له نبيه ﴿۶۸﴾ من غیر أن نمثل صفاته -عزوجل- بصفات
خلقه فهو ليس كمثل شئ لا فی ذاته ولا فی صفاته).

شیاو ی باسیشه چه ندین فرموده له بوخاریو، موسلیمه وهاتوون بو
سه لماندنی (کف) و(أصابع) بو خوی گه وره (سبحانه) بو یه بندهش
قایله به وه که (أسماء) و(صفات) له قورئان و فرموده کاندا چوون
هاتوون، ده بی به هیچ شیوه یه که ده ستکاری نه کری و، وه که خو یان
مانا بکری، مه گهر له و لاوه فرموده یه کی تری ره وان هاتبی و به
جوړیکی تر ته فسیری بکاته وه (قال ابن کثیر: وقد وردت أحادیث
متعلقة بهذه الآية: (والسموات...) الطريق فیها وفي أمثالها مذهب
السلف وهو إمرارها كما جاءت من غیر تکیف ولا تحریف؛ وفي

کردوو به تهواوی و بی کهم و کوری پاداشی تهدریتهو، وهک تهه
ثایه ته دهفرموی: (فلا تظلم نفس شیئا وان کان مثقال حبة من
خردل أتینا بها وكفی بنا حاسبین) (۴۷/۲۱) یا تهه ثایه ته: (إن
الله لا یظلم مثقال ذرة) بو دوویاتی تهو مانایه یه. ﴿وهو أعلم
بما یفعلون﴾ تهو خوئی له هه موو کهس زاناتره، بهوهی تهوان
تههجامی تهدهن، واته: تههگر چی پیویست بههیچ نامه وشایه تیگ
نییه، بهلام لهگهل تهوهیشدا نامه وشایه دهر دههینری.

خوانه ناسان به کۆمهله رایبج ده کرین بو دۆزهخ:

﴿۷۱: وسیق الذین کفروا إلى جهنم زمرا﴾ وه تهوانه ی
باوهریان نه بووه دهسته دهسته بو دۆزهخ رایبج ده کرین وهک چۆن
له دونیادا بو زیندان تهنیررین ﴿حتى إذا جاءوها ففتح أبوابها﴾
هه رکه نزیک بوونه وه له دۆزهخ، بی ماتل بوون خیرا ده رگاگانیان
بو ته کریته وه ﴿وقال لهم خزنوها﴾ و گزیره ده رگاوانه کانی
دۆزهخ پییان تهلین: ﴿ألم یأتکم رسل منکم یتلون علیکم آیات
ربکم﴾ ثایا له خۆتان په یامبه رانتان بو نه هاتبوون که ثایه ته کانی
پهروه ر دگارتان به سهرا بخویننه وه؟ ﴿وینذرونکم لقاء یومکم
هذا﴾ وه له ناکامی گه یشتنی تهه رۆزهش هۆشیارتان بکه نه وه
تا کاروکرده وهی ئاوا نه کهن؟ ﴿قالوا بلی ولكن حقت کلمة العذاب
على الکافرين﴾ پیی لی ته نین و ده لین: به لی په یامبه ران هاتنه
لامان و تییان گه یان دین، ته بوو به گویمان بکردنایه، به لام به هوئی
لاری خۆمانه وه فره مانی سزای خوا بریاردر له سه ر کافران. ﴿۷۲:
قیل ادخلوا أبواب جهنم خالدين فیها﴾ بریاریان بو دهر ته چی و
تهوتری: ده سا له ده رگاگانی دۆزهخ وه بچه ژووره وه، به
هه تاهه تاییش له وی بن ﴿فیس مشی المتکبرین﴾ جاجیگای
خه لکانی لووت به رزو له خۆبایی بوو، چهنده خرابه، ههروهک
تهه کۆمه له ثایه ته ییش شیوهی رایبج کردونیان بو دۆزهخ پروون
تهه کاته وه: (یوم یدعون إلى نار جهنم دعا) (۱۳/۵۲) (.... ونسوق
المجرمین إلى جهنم وردا) (۸۶/۱۹) (ونحشرهم یوم القیامة على
وجوههم عمیا وبکما وصما...).

پاریزگارانیس بو بهههشت به ری ده کرین:

﴿۷۳: وسیق الذین اتقوا ربهم إلى الجنة زمرا﴾ وه تهوانه ش
پاریزگارییان له فره مانه کانی خوای پهروه ر دگاریان کردوو، دهسته
دهسته به رهو بهههشت ته برین، دیاره له وانده تهوانه یان په یان
لای خوا به رزتره پییش ده خرین له وانیه له خوار تهوانه وه،
وه هه ره بهو شیوه، وه پیغه مبه ران له گهل پیغه مبه ران، ئینجا

راستگۆیان، و پیغه مبه ریش ﴿ثه فرموی: من یره کهم تکاکارم
له نیو بهههشتدا، ریوایه تی دی ده لی: من یره کهم کهسم له ده رگای
بهههشت دهدهم (موسلیم). وه له بهشیکی تهو فره مووده دریزدها
که له باسی شه فاعه تدا هاتوو دهفرموی: (سویند بهو کهسه ی
گیانی موحه ممه دی به دهسته، ماوهی نیوان تهنیا دوو تاکه ده رگا
له ده رگاگانی بهههشت، به ته ندازه ی نیوان (مهککه) و (بوسرا) یه.
(متفق علیه). ﴿حتى إذا جاءوها وفتح أبوابها﴾ تاکاتی نزیک
به بهههشت ده بنه وه، وه ده رگاگانی بو یان کراوه ته وه. رافه که رانی
قورئان تهلین: بو دۆزهخیه کان وشه ی (فتح) سی هیناوه (واوی
نه بوو، چونکه باو وایه ده رگای زیندان تهو کاته ده کریته وه که
زیندانی ده گه نه تهوی، جا ته نیررینه ناویه وه و دانه خریته وه،
به لام ده رگای بهههشت خوئی بو خوئی هه میسه کراوه یه و ناماده یه و
چاوه روانی گه یشتنیان ته کرئ ﴿وقال لهم خزنوها﴾ ده رگاوانانی
بهههشت پییان تهلین: ﴿سلام علیکم طیتم﴾ سلاوو دروودتان
له سه ربی، به خیر هاتن، خۆتان پاک راگرت له دونیادا هه ول و
تیگۆشان و پاداشتیشتان لیژدها پاک و خاوینه، یا خوا نۆشتان
بیئت فادخلوها خالدين ﴿ده بچه ناو بهههشت بهه تاهه تاییه
له ویدا بن، ئیمامی (بوخاری) له (ته بو سه عیدی خودری) یه وه
ته لی: پیغه مبه ر ﴿فرموی: ((یخلص المؤمنون من النار
فیحبسون على قطرة بین الجنة والنار فیقتص لبعضهم من بعض
مظالم كانت بینهم فی الدنيا حتى إذا هذبوا وتقوا أذن لهم فی دخول
الجنة، فوالذی نفس محمد بیده لأحدهم أهدى بمنزله فی الجنة منه
بمنزله کان فی الدنيا)) فی الرقائق (۶۵۳۵) باب (۴۸). واته:
برواداران له ناگر رزگار ته بن و، له سه ر پردیک له نیوان بهههشت و
دۆزهخدا راده گیردین، پاشان تۆله یان له یه کتر بو وهر ده گیردرئ،
تابه تهواوی پاک و خاوینه ده کرین، تهو جاری ده درین بچه
بهههشت، سویند بهو زاته ی که رۆحی موحه ممه دی به دهسته،
بهههشتیه کان به مه نزلئ خو یان له وی شاره زاترن، تا به مه نزل
وجیگاگانی دونیایان. ﴿۷۴: وقالوا الحمد لله الذی صدقنا وعده﴾
کاتی چوونه ژووره وه نیشته جئ بوون تهلین: سوپاس وشوکرانه بو
تهو خوایه ی به به لینه که ی راستی کرد له گهلان ﴿وأورثنا الأرض
نتبوا من الجنة حیث نشاء﴾ تهه جیگا زهویه شی لهو بهههشتا
به ئیمه دا، که هه ر جیگایه کی ئاره زوو بکه ین، لیئ ده بین ﴿فنعیم
أجر العالمین﴾ ئای که پاداشتی کارکه ران له ریگای خوادا چهنده
باشه! ﴿وترى الملائكة حافین من حول العرش﴾ ده بینی که
فریشته کانیش به ده وری عهرشدا ته لقه یان داوه ﴿یسبحون بحمد
ربهم﴾ له گهل سوپاسدا ته سبیحاتی پهروه ر دگاری خو یان ته کهن

که ده فرموی: (وإن تعدوا نعمة الله لا تحصوها) ۳۴/۱۴. ﴿ لا إله إلا هو ﴾ هیچ په رستراویکی راسته قینه نییه نه و نه بی ﴿ إلیه المصیر ﴾ گه پانه ودهی هه مووان هر دیته وه لای نه و، چاره نووس و پاداش هر لای نه وه.

﴿ وقضى بينهم بالحق ﴾ وه داوهری له نیوان به هه شتییه کان و دۆزه خیان وه موو خه لکان به هق و دادگهری ته واو بووه: چاکان نه برین بۆ به هه شت و، خراپانیش بۆ دۆزه خ ﴿ وقيل الحمد لله رب العالمين ﴾ له لایه ن به هه شتییه کانه وه دهوتری: هه موو سوپاس و شوکرانه، هه ریو خوی په روهردگاری جیهانه کان.

له (۱۴۱۷/۴/۹) ک به رامبه ر به (۱۹۹۶/۸/۲۳) ز له نووسینی ئه م سووره ته بوومه وه له دوی نوژی عه سر له (مه ریوان) سی ئیران کاتزمیر (۵: ۳۰) زور سوپاس بۆ خوی گه و ره.

سوورته (خاگیر) ه

مه که بییه ر (۸۵) ئایه ته.

به ناوی خوی به خشندهی میهره بان

ئه م سوورته وه ک سوورته کانی تر، بایه خ به عه قیده به کتاپه رستی و زیندوو بوونه وه پاداشت و تۆله شه دات.. زۆر یکیش دا کوکی ده کات بۆ جیا کردنه وهی هق و ناهق، رینمایی و گوماری، له گه ل دیار کردنی ئه نجامی تاغووته کان، پاشان سیفته کانی خوا وه ندی نیشانه و موعجیزه گه و ره کانی، ئه و جا شه ره قسه و ده مه ده می بی باوهره کان، له گه ل هیئانی چه ند دیمه نیکی سه ختی پاشه رۆژ، باسی باوهروو بی باوهری، بۆ نمونه ی ئه وه یش، ململانی فییره ون له گه ل مووسادا دینی..

کو تاییشی به باسی رۆژی ره شی بی بروایان و مله و ران دی. له فه زل و گه و ره یی (حامیم) ه کاند هاتووه: (الحوامیم یسمین: العرائس) الدارمی، (الحوامیم دیباج القرآن) ابن کثیر. واته: به سوورته حامیمه کان ده لێن: بووکه جوانه کان!.

جا به م شیوه یش ده ست پێ ئه کات:

﴿ بسم الله الرحمن الرحيم ﴾ ۱: حم ﴿ ثم جوره پیتانه بۆ دهسته و سان کردنی بی باوهره کانه و پێیان شه ل: ئه و قورئانه که ئیوه نکوولی ده کن، هر له م پیتانه پێک هاتووه، ده فره موون ئه گه ر ده توانن و لیتان دیت، ئیوه ش سوورته ئیک وه ک ئه و بیئن ﴿ ۲: تنزيل الكتاب من الله العزيز العليم ﴾ دابه زاندنی ئه م کتیبه (قورئان) له خوی به ده سه لاتی زاناو هیه ﴿ ۳: غافر الذنب وقابل التوب شديد العقاب ﴾ تاوانپۆش و ته و به وهرگری توندگه ر، واته: لیبوورده ی گونا هانی رابوور دوو و، وهرگری په شیمانی و ته و به له ئاینده دا، تۆله و قاری سه خته، وه ک له ئایه تی تر دا ئه فره مووی: (نبی عبادی أنى أنا الغفور الرحيم وأن عذابى هو العذاب الاليم) ۴۹/۱۵-۵۰. ﴿ ذی الطول ﴾ خاوه ن به خشش و نیعه مه تی زۆره، هر ئه وه یه

وَرَى الْمَلَائِكَةَ حَافِينَ مِنْ حَوْلِ الْعَرْشِ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَقُضِيَ بَيْنَهُم بِالْحَقِّ وَقِيلَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿۵۰﴾

سُورَةُ غَافِرٍ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿ حَمَّ ﴾ تَزِيلُ الْكِتَابِ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ ﴿ غَافِرِ الذَّنْبِ وَقَابِلِ التَّوْبِ شَدِيدِ الْعِقَابِ ذِي الطَّوْلِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ إِلَيْهِ الْمَصِيرُ ﴿ ۲ ﴾ مَا يُجَدَّلُ فِيْءِ آيَاتِ اللَّهِ إِلَّا الَّذِينَ كَفَرُوا فَلَا يَغْرُرُكَ تَقْلُبُهُمْ فِي الْيَلَدِ ﴿ ۱ ﴾ كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ وَالْأَحْزَابُ مِنْ بَعْدِهِمْ وَهَمَّتْ كُلُّ أُمَّةٍ بِرَسُولِهِمْ لِيَأْخُذُوهُ وَجَدُوا لِابْنِ بَطِلٍ لِيُدْخِلُوهُ إِلَيْهِ فَاتَّخِذُوهُمْ فَكَيْفَ كَانَ عِقَابِ ﴿ ۵ ﴾ وَكَذَلِكَ حَقَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ عَلَى الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّهُمْ أَصْحَابُ النَّارِ ﴿ ۱ ﴾ الَّذِينَ يَحْمِلُونَ الْعَرْشَ وَمَنْ حَوْلَهُ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَيُؤْمِنُونَ بِهِ وَيَسْتَغْفِرُونَ لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا وَسِعْتَ كُلَّ شَيْءٍ رَحْمَةً وَعِلْمًا فَاغْفِرْ لِلَّذِينَ تَابُوا وَاتَّبَعُوا سَبِيلَكَ وَقِهِمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ ﴿ ۷ ﴾

خاوه ناس هر خه ریکی کی شه یه له مه ر ئایه ته کانی خوا:

﴿ ۴: ما يجادل في آيات الله إلا الذين كفروا ﴾ هر ئه وانه له باره ی ئایه ته کانی خواوه ململانی و ده مازی ئه کن - له رووی عیناده وه - کافرو بی باوهرن، هر ئه وانه شن که جار ی ئه لێن: قورئان شیعو هۆنراو هیه، جار ی دیکه ئه لێن: جادوو و سیحه ..!! ﴿ فلا يغرر ك تقلبهم في البلاد ﴾ جابا هه ل سوورپانیا ن له شارندا تۆ فریو نه دا، واته: در یۆده ن به دروست کردنی خانوو به ره و، کشتو کال و باز رگانی و، به ده ست هیئانی مال و سامان، نیشانه ی مانه وه و به خیتاری گه لان نییه ﴿ ۵: كذبت قبلهم قوم نوح والأحزاب من بعدهم ﴾ پێش ئه وانیش خه لکیکی زۆر، به تاییه ت گه ل نووح و، ئه و گروویانه ش دوی ئه وان بوون ململانیان کردو، ده سه ته ده سه ته دژ به پێغه مبه ره کانیان وه ستان و بروایان پێ نه کردن ﴿ و هم ت كل أمة برسولهم ليأخذوه ﴾ وهر ئومه ته شیان لی پراوه

کاره خراپانه، هەرکەس بپاریزی لەو رۆژەدا، ئەو بەر بەزەبیت
کەوتوو و میهرەبانیت لەگەڵ کردوو. ﴿وذلك هو الفوز العظيم﴾
ئەو ئەو شە سەرکەوتنە گەورەو بێ وێنەکە.

خوانەناسان کە چوونە جەهەننەم بەشیمان دەبنەوه:

﴿۱۰:﴾ إن الذين كفروا ينادون لمقت الله أكبر من مقتك
أنفسكم ﴿بئى گومان لەقیامەتدا هاوار لەوانە دەکړیت کە لەدوینادا
خوانەناس بوون: کە ئەمڕۆ رق و توورەیی خوا بەرامبەر بەئێوه
لەتوورەیی و دزایەتیی ئێوه لە خۆتان گەورەترو زیاترە ﴿إذ
تدعون إلى الإيمان فتكفرون﴾ چونکە کاتێ بانگ دەکران بۆ
باوەرھێنان، کەچی حاشاتان دەکرد! واتە: لەوکاتەدا چەندە
لە خۆبیزارن، خوای گەورە چەند بەرامبەری ئەو بەزەرە لێتان
﴿۱۱:﴾ قالوا ربنا أمتنا اثنتین وأحببتنا اثنتین ﴿بئى پرواکان
کاتێ تەنگەتاوو ناپەرەحت ئەبن ئەلین: پەرورەدگاری ئێمە! تۆ
دووچاران مراندووتین، جارێ لە سەرەتاوە لە نەبوونەوه بەدیت
هێنان، پاشان مراندتین، دووچارانیش ژيانەت بەبەردا کردوون،
بۆ یەکەمجار گیانەت بەبەرماندا کرد، پاشان مردین و زیندووت
کردینەوه، وەك دەفەرمووی: ﴿كيف تكفرون بالله وكنتم أمواتا
فأحياكم ثم يميتكم ثم إليه ترجعون﴾ ۲۸/۲. یان دەفەرمووی: ﴿ولو
تري إذ وقفوا على النار فقالوا ياليتنا نرد ولا نكذب بآياتنا ربنا
ونكون من المؤمنين﴾ ۲۷/۶. یان دەفەرمووی: ﴿وهم يصطرون
فيها ربنا أخرجنا﴾ ۳۷/۳۵. ﴿فاعترفنا بذنوبنا﴾ جا وا ئیستا ددان
بەگوناهانی خۆماندا دەنێن ﴿فهل إلى خروج من سبيل﴾ دەتایا
دەرەتان و رێگەیکە هەیه بۆ دەرچوون لە سزا و جاریکی تر
بگەرێنەوه بۆ دۆنیای بەگوێست بکەین؟ ﴿۱۲:﴾ ذلكم بأنه إذا
دعى الله وحده كفرتم ﴿ئەو سزاو تۆلەیهشتان لەبەر ئەو هیه،
چونکە کاتێ بانگکرابان بۆ پرواھێنان و پەرستنی خوای تاک و
تەنیا، بەتەنیا کافر دەبوون و باوەرتان نەدەهێنا ﴿وان يشرک به
تؤمنوا﴾ خۆ ئەگەر هاوبەشی پال درابا (باسی لات و عوززاش
لە گەلیان کرابا) پرواتان ئەهینا! ﴿فالحکم لله العلی الکبیر﴾ جا
بریارو داوهری کردن تەنها بۆ خوای بالادەستی گەورە، چونکە
بتان هیچیان بەدەست نییە ﴿۱۳:﴾ هو الذی یریکم آیاته ﴿
ئەو خوایەیه نیشانەکانی گەورەیی و تاک و تەناییی خۆی نیشانتان
ئەدات، لەزەوی و لەئاسمان ﴿وینزل لکم من السماء رزقا﴾ وە
لەئاسمانەوه رزق و رۆزی و بارانتان بۆ دەبارێنێ ﴿وما یذكر إلا
من ینب﴾ هەموو کەسێک بەند و ەرنانگرتی، مەگەر کەسێک بەند
و ەرنانگرتی، بگەرێتەوه لە شیرک و گوێراپەل بیت بوخوا (الله).

لەگەڵ پەيامبەرە کەیدا خراپە بکات: یان بیگری و بیکوژی، یان
جەزەبەو سزای بدات ﴿وجادلوا بالباطل لیدحضوا به الحق﴾ وە
بۆ سڕینەوهی هەق و راستی، دەستیان دایە دەمەقالت و شەرە قسەو
کاری باتل لەگەڵ پەيامبەرە کەیاندا، تا هەق لەبن بینن و ناھەق
سەر بخەن ﴿فأخذتهم﴾ ئێنجا منیش -ھەرەیکەیان بەجۆرە
سزایەک- قارم لێگرتن و فەوتاندن ﴿فکیف کان عقاب﴾ جا
تایا تۆ لەو سزای من چۆن بوو؟ ﴿۶:﴾ وكذلك حق کلمة ربک
على الذین کفروا ﴿ھەرچۆنێک سزای گەلانی پێشو ھاتە دی،
ھەر بەھەمان شێوەش فەرمانی پەرورەدگارت دەبارەری ئەوانە
وا کافرو بێ باوەر بوون لە قورەیش ھاتە دی: ﴿أنهم أصحاب
النار﴾ کە ئەوانە بەراستی ھەموو دۆزەخین.

ھەنگرانی تەختی خوا:

﴿۷:﴾ الذین یحملون العرش ومن حوله ﴿ئەو فریشتانە ی عەرشی
خوا ھەلەدەگرن و ئەوانە ی کە بە دەوری ئەودان ﴿یسبحون بحمد
ربهم﴾ ھەردەم سوپاس و پاکی و خاوینی پەرورەدگاریان ئەلین و،
لەھەر ناتەواوی و کەم و کورپیەک دوور رای دەگرن ﴿ویؤمنون
به﴾ و ددان ھەر بە بوونی ئەودا ئەنێن، واتە: ﴿بروا هینان زور
گرنگە، جا ئێوەش دەبێ وەك ئەوان بن﴾ و یستغفرون للذین
آمنوا ﴿داوای لیپووردن بۆ پرواداران ئەکەن، لەبەر ئەو پەيوەندیە
ئیمانیهی لە نیوانیاندا یە ﴿ربنا وسعت کل شیء رحمة وعلما﴾
ئەلین: ئە ی پەرورەدگاری ھەموان! رەحمەت و میهرەبانی و
زانباری تۆ ھەموو شتیکی داگرتوو، واتە: میهرەبانی تۆ زور
گەورەترو فراوانترە لەگوناو و تەوانەکانی ئەوان و، خۆیشت بەحال و
ئەحوالیان چاک ئەزانێ ﴿فاغفر للذین تابوا واتبعوا سبیلک﴾ جا
لەوانە ی تەو بەیان کردوو، شوینی رێگە راستەکە ی تۆ کەوتوون،
لە گوناوھەکانیان ببوو و ﴿وقهم عذاب الجحیم﴾ و لەسزای دۆزەخ
بیان پارێزە ﴿۸:﴾ ربنا وأدخلهم جنات عدن التي وعدتهم ﴿ئە ی
پەرورەدگاری ئێمە! بیان خە ناو چەند باخاتیکی بەھەشت کە
ھەمیشەیین و بۆ خۆت بەلێنت پێ داو ﴿ومن صلح من آبائهم
وأزواجهم وذرياتهم﴾ و ھەر وھا چاکان لەباوو باپیرانی ئەوان، وە
خیزان و منداڵانیان، بەیەکەو لەبەھەشتدا کۆ بکەو، ئەگەرچی
کردهویشیان یە کسان نەبێ، بۆ ئەو ی زیاتر پێکەو دڵخۆش بن
﴿إنک أنت العزیز الحکیم﴾ بەراستی ھەر ئەتۆ دەسەلاتداری کار
جوانیت، دەسەلاتت ھەیهو، چاک ئەزانێ چی دەکەیت ﴿۹:﴾
وقهم السيئات ﴿و لەو کارە خراپانەش بیان پارێزەو لێیان مەگرە
﴿ومن تق السيئات يومئذ فقد رحمته﴾ خۆ تۆش لەدەرەنجامی ئەو

بترسینه. (آزفة) یه کیکه له ناوه کانی رۆژی قیامت. بویه دهوتری (آزفة) چونکه نزیکه بیت، خودا دهفرموی (أزفت الآزفة). ﴿۱۴﴾ اذ القلوب لدى الحناجر ﴿۱۵﴾ کاتی له ترس و هه بیه تا گیان و دلێ کان دهگه نه گه روو و راده وهستن ﴿۱۶﴾ کاظمین ﴿۱۷﴾ به پیشخواردوویی دلێ کانیان پرن له خه م وخه فته. ﴿۱۸﴾ ما للظالمین من حیم

هانا هه ر بۆ خوا بهرن و هه ر ئه ویش بیه رستن:

﴿۱۴﴾ فادعوا الله مخلصین له الدین ﴿۱۵﴾ جا ته نها هاوار له خوا بکه ن و ئه و بیه رستن به پوختی ئه ی موسلمانان! ﴿۱۶﴾ ولو کره الکافرون ﴿۱۷﴾ ئه گه رچی خاوه ناسان و بئی پروایان پیا ناخوش بیت. پیغه مبه ر ﷺ پاش نوێزه فره زه کان ده ی گوت: ((لا إله إلا الله وحده لا شریک له، له الملك وله الحمد، وهو على کل شیء قدير، لا حول ولا قوة إلا بالله، لا إله إلا الله، ولا نعبد إلا إياه، له النعمة وله الفضل وله الثناء الحسن، لا إله إلا الله مخلصین له الدین ولو کره الکافرون)) مسلم: ۴۱۵/۱. ﴿۱۵﴾ رفیع الدرجات ﴿۱۶﴾ بهرز که ره و ی پله کانی ئیمانداران وزانیاریانه ﴿۱۷﴾ ذو العرش ﴿۱۸﴾ خاوه نی عمر شه، ده سه لاتی به سه ره هه موو شتی کدا هه یه ﴿۱۹﴾ یلقی الروح من أمره على من یشاء من عباده ﴿۲۰﴾ وهی به فره مان ی خوی ده کا بۆ هه ر که سیك خوی بیه و ی له به نده کانی ﴿۲۱﴾ لیبذر یوم التلاق ﴿۲۲﴾ تا له رۆژی به یه ک گه یشتن و کو کردنه وه بیان ترسی نیت ﴿۲۳﴾ ۱۶: یوم هم بارزون ﴿۲۴﴾ رۆژی که هه موو ئاشکران و به ده ره ون، ئه که وه نه پیش چاوو، هه ی شتی ک نییه بیان شاریته وه چونکه له ده شتیکی کاک ی به کاک ی دان ﴿۲۵﴾ لا یخفی على الله منهم شیء ﴿۲۶﴾ هه ی شتیکیان له خوا ناشاریته وه ﴿۲۷﴾ لمن الملك الیوم ﴿۲۸﴾ له و رۆژ ده که ئاسمانه کان پیچرانه وه جارچییه ک جار ئه دات و ئه لیت: مولک و ده سه لات و فره مان په وای و بریار ئه مرۆ بۆ کییه؟ هه موو ی بئی ده نگ و بئی وه لاه، بویه خوای گه وه خوی وه لاه ئه داته وه و ئه فره موی: ﴿۲۹﴾ الله الواحد القهار ﴿۳۰﴾ هه ر بۆ خوای تا ک و ته نیای به ده سه لاته، ئیما می (بوخاری) ئه م فره مووده یه ده هینی ت، که له کاتی وه رگرتنه وه ی رۆح و زه و ی و ئاسمانه کاند ا خوا ئه فره موی: (أنا الملك أين ملوک الارض؟) ئیما می (موسلیم) یش ئه م فره مووده یه دینی: ((یطوی الله - عزوجل - السماوات یوم القیامة ثم یأخذهن بیده الیمنی، ثم یقول: أنا الملك أين الجبارون؟ أين المتکبرون؟ ثم یطوی الأرضین بشماله ثم یقول: أنا الملك أين الجبارون؟ أين المتکبرون؟. ﴿۱۷﴾: الیوم تجزی کل نفس بما کسبت ﴿۱۸﴾ له و رۆژ ده که هه ر که س هه رچی کردووه پاداشت و تۆ له ی کاری خوی ده بی نی ﴿۱۹﴾ لا ظلم الیوم ﴿۲۰﴾ له و رۆژ ده که هه ی جۆ ره سته م و غه دری ک نییه، بئی زیاده که م هه موو که سیك پاداشت و تۆ له ئه دری ته وه ﴿۲۱﴾ إن الله سریع الحساب ﴿۲۲﴾ به راستی خوا زوو و به په له حیساب و لی کو ئینه وه ده کات.

بترسن له و رۆژه له نا کا و تووستان ده بی:

﴿۱۸﴾ وأنذرهم یوم الآزفة ﴿۱۹﴾ ئه وانه له رۆژه نزیکه که ی (قیامت)

رَبَّنَا وَأَدْخِلْهُمْ جَنَّاتٍ عَدْنٍ الَّتِي وَعَدْتَهُمْ وَمَنْ صَلَحَ مِنْ آبَائِهِمْ وَأَزْوَاجِهِمْ وَذُرِّيَّاتِهِمْ إِنَّكَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿۸﴾ وَفَهُمُ السَّعِيَّاتُ وَمَنْ تَقِ السَّعِيَّاتُ يَوْمَئِذٍ فَقَدْ رَحِمْتَهُ وَذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿۹﴾ الَّذِينَ كَفَرُوا يُنَادُونَ لِمَقْتُ اللَّهِ أَكْبَرُ مِنْ مَقْتِكُمْ أَنْفُسَكُمْ إِذْ تُدْعَوْنَ إِلَى الْإِيمَانِ فَتَكْفُرُونَ ﴿۱۰﴾ قَالُوا رَبَّنَا آتِنَا أَشْهَادَ الَّذِينَ قَاتَلْنَا فَأَتَيْنَا فَإِنْ بَدَلْتَنَا فَهَلْ إِلَى خُرُوجٍ مِنْ سَبِيلٍ ﴿۱۱﴾ ذَلِكُمْ بِأَنَّهُ إِذَا دُعِيَ اللَّهُ وَحْدَهُ كَفَرْتُمْ وَإِنْ يُشْرَكْ بِهِ تُؤْمِنُوا فَالْحُكْمُ لِلَّهِ الْعَلِيِّ الْكَبِيرِ ﴿۱۲﴾ هُوَ الَّذِي يُرِيكُمْ آيَاتِهِ وَيُنَزِّلُ لَكُمْ مِنَ السَّمَاءِ رِزْقًا وَمَا يَذْكُرُ إِلَّا لِمَنْ يَنْبَغِي ﴿۱۳﴾ فَادْعُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ ﴿۱۴﴾ رَفِيعُ الدَّرَجَاتِ ذُو الْعَرْشِ يُلْقِي الرُّوحَ مِنْ أَمْرِهِ عَلَى مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ لِيُنْذِرَ يَوْمَ التَّلَاقِ ﴿۱۵﴾ يَوْمَ هُمْ بَدْرُؤُنْ لَا يَخْفَى عَلَى اللَّهِ مِنْهُمْ شَيْءٌ لِمَنِ الْمُلْكُ الْيَوْمَ لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ ﴿۱۶﴾

ئه وکات سته مکاران هه ی پشتیوان و دۆستیکیان نییه، بتوانی که لکیان پئی بگه یه نی ﴿۱۴﴾ ولا شفیع یطاع ﴿۱۵﴾ و هه ی تکا کار یکیشیان نییه، تکای وه ر یگه ر دی، هه موو په یوه ندییه که ده چر ی ﴿۱۶﴾ ۱۹: یعلم خاتنة الأعین ﴿۱۷﴾ ئه و خوا یه هه می شه به چاوه خیانه تکاره کان - به رام به ر به ناهه رمانی خوی - ده زانیت ﴿۱۸﴾ وما تخفی الصدور ﴿۱۹﴾ و به وه ش سینه کان هه شاری ده ده ن ﴿۲۰﴾ ۲۰: والله یقضى بالحق ﴿۲۱﴾ و خوا به راستی و دادگه رانه بریار ئه دا و تۆ له و پاداش ئه داته وه و، سته م له هه ی که سیك نا کات ﴿۲۲﴾ والذین یدعون من دونه لا یقضون بشئ ﴿۲۳﴾ و ئه وانه ی ئه وان هانایان ده به نه به رو ئه یان په رستن جگه له خوا ناتوان هه ی جۆ ره بریار ی ک به دن و ده سه لاتی هه یچیان نییه و هه یچ نازان ﴿۲۴﴾ إن الله هو السميع البصیر ﴿۲۵﴾ بی شک که خودا هه ر بۆ خوی ژنه واو بینایه، ئاگا داری هه موو کارو کرداریکیانه.

پاشەرۆزی کافران:

۲۱: أولم یسیروا فی الأرض * ثایا ئەوانه بهرووی زهویدا نهگهراون؟ * فینظروا کیف کان عاقبة الذین کانوا من قبلهم * تا سهیر بکهن و بزائن پاشەرۆزو ئەنجامی ئەوانه ی له پیشیانەوه

الْيَوْمَ نَجْزِي كُلَّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ لَا ظُلْمَ لَنَا الْيَوْمَ إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿٢١﴾ وَأَنذِرْهُمْ يَوْمَ الْأَرْفَةِ إِذِ الْقُلُوبُ لَدَى الْحَنَاجِرِ كَظَمِينَ مَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ حِمٍ وَلَا شَفِيعٍ يُطَاعُ ﴿٢٢﴾ يَعْلَمُ خَائِنَةَ الْأَعْيُنِ وَمَا تُخْفِي الصُّدُورُ ﴿٢٣﴾ وَاللَّهُ يَقْضِي بِالْحَقِّ وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ لَا يَقْضُونَ بِشَيْءٍ إِنَّ اللَّهَ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ ﴿٢٤﴾ أَوَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ كَانُوا مِنْ قَبْلِهِمْ كَانُوا هُمْ أَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَآثَارًا فِي الْأَرْضِ فَأَخَذَهُمُ اللَّهُ بِذُنُوبِهِمْ وَمَا كَانَ لَهُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ وَاقٍ ﴿٢٥﴾ ذَلِكُمْ بِأَنَّهُمْ كَانَتْ تَأْتِيهِمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَكَفَرُوا فَأَخَذَهُمُ اللَّهُ إِنَّهُ قَوِيٌّ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٢٦﴾ وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَى بِآيَاتِنَا وَسُلْطَانٍ مُبِينٍ ﴿٢٧﴾ إِلَى فِرْعَوْنَ وَهَمْلَانَ وَقَدَرْتُمْ فَقَالُوا سِحْرٌ كَذَّابٌ ﴿٢٨﴾ فَلَمَّا جَاءَهُمْ بِالْحَقِّ مِنْ عِنْدِنَا قَالُوا اقْتُلُوا أَبْنَاءَ الَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ وَاسْتَحْيُوا نِسَاءَهُمْ وَمَا كَيْدُ الْكَافِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَالٍ ﴿٢٩﴾

بوون و، له ژانیاندا ململانییان لهگه له پهمبهرهکانیاندا ئەکرد چۆن بوو؟ * کانوا هم أشد منهم قوة وآثارا فی الأرض * خو له قورەیش هیزو تواناو جیگاو شوینهوارو کۆشک و تەلاریشیان زۆرترو بههیزتر بوو * فآخذهم الله بذنوبهم * کهچی بههوی گوناوهکانیانەوه خوا بهتوندیگرتنی * وماکان لهم من الله من واق * لهبرامبەر ئەو سزایشهوه هیچ پارێزگاریکیشیان نهبوو، تکایهکیان بو بکاو لایان بدا لێی * ۲۲: ذلک بأنهم کانت تأتیههم رسلهم بالبینات * ئەو سزایش بههوی ئەوهوه بوو که پهمبهرهکانیان بهگهلی نیشانەو بهلگه ی روشنەوه دههاتن بو لایان * فکفروا * کهچی ئینکاریان کرد * فآخذهم الله * ئینجا خواش بهتوندی گرتنی * إنه قوی شدید العقاب * چونکه بهراستی ئەو خوایه بههیزو تۆله سهخته.

داستانی مووسا و فیرعهون:

۲۳: ولقد أرسلنا موسى بآياتنا وسلطان مبين * ۲۴: الى فرعون وهامان وقارون * سویند ئەخۆم که به راستی ئیمه (مووسا) مان رهوانه کرد بهگهلی ئایهت و بهلگه ی ئاشکراوه- دهسته سپییەکه ی و، دار دهستهکه ی- بو لای فیرعهونی ملهورو، هامانی وهزیری و، قاروونی سهروهتمهندی لهخۆبایی بوو * فقالوا ساحر کذاب * کهچی لهباتی ئەوه ی ئیمان بینن، وتیان: مووسا جادووگه ریکی درۆزنه!! بۆیه ئەو دهست و داردهستهیه ی وایان لی دیت! درۆیش ئەکات ئەلی: خوا ناردوومی * ۲۵: فلما جاءهم بالحق من عندنا * جا که مووسا له لایه ن ئیمه وه به بهلگه ی راست و رهواوه هاته لایان و هه موو راستیه کی بو روون کردنه وه * قالوا اقتلوا أبناء الذين آمنوا معه * وتیان: کورانی ئەوانه بکوژن که برهوان هیناوه و لهگه له ئەون، تا له ئاینده دا زۆر نه بن و پاشهر بین * واستحيوا نساءهم *، و مبینه کانیشیان بو خزمه تگوزاری زیندوو رابگرن * وما کید انکافیرین إلا فی ضلال * خو فرت و فیل و پیلانگیزی بی باوه یان، هه ر له نابوو تبهوون دایه، ئەوه بوو نه یان توانی رینگرییان لی بکه ن له برهوا و بنه بریشیان نه کردن، وه ک خۆیان مه به ستیان بوو * ۲۶: وقال فرعون ذروني أقتل موسى * به وه شه وه نه وه ستان، به لکو فیرعه ون وتی: وازم لی بینن تا مووسا بکوژم، ئیتر له هه موو شتی رزگارتان ته بی * ولیدع ربه * جا با ئەویش هاوار به ری بو پهروهردگاری خو ی! رزگاری بکات * انسی آخاف ان یبدل دینکم * چونکه به راستی من ته ترسم که ئایینه که تان بگوړی و لیتان تیک بدات * أو أن يظهر فی الأرض الفساد * یان خراپه و فساد له م زهوییه بنیته وه و نیوانتان تیک بدات، دیاره زۆر جیگه ی گالته و پیکه نینه، که فیرعه ونیکی و به مووسا بلیت: من ده ترسم فساد بلا و بکاته وه! گومان نییه که باوی هه موو یاخی بووان هه ر وایه، کاتی که خۆیان به چاک و پاک و راست ئەزانن، ئەیه ونی به و جوژه وتانه سوۆی گه ل و کۆمه ل بو خۆیان بورو و ژین!! جا که هیچیان بو نه مایه وه، ئەوجا ده ست ئەکه ن به ئامۆژگاری و ته نه به واعیزی دینی! * ۲۷: وقال موسى إني عذت بربي وربكم * مووسا وتی: به راستی من په نا ده به مه بهر پهروهردگاری خۆم و، پهروهردگاری ئیوه ش * من کل متکبر لا یؤمن بیوم الحساب * که به پاریزی له هه ر مروفیکی لهخۆبایی بوو، که باوه ر ناکا به رۆزی حیساب و پاداشت و تۆله * ۲۸: وقال رجل مؤمن من آل فرعون یکتُم إیمانه * ئەوسا پیاویکی ئیماندار له دهسته و بهسته ی فیرعه ون (له قیبتیه یه کان) هیمان برهوا ی خو ی ئەشارده وه و

ئەي ئوۋچى خۇي دەرخا، كاتتى كە ئەو ھەرەشە گۈرەشەيى ئى
 بېستىن بەرامبەر بە مووسا وتى: ﴿ اَتَقْتُلُونَ رَجُلًا أَنْ يَقُولَ رَبِّي
 اللَّهُ ﴾ ئايا ئىئو پىاوپىكى ۋەھا دەكۈژن، كە ئەللى: پەرۋەردگارم
 (اللہ) يە، ئايا ئىئو قەسى ئاۋا بە تاۋان ئەزانن ۋە فەرمانى كۈشتىنى
 بۇ دەر ئەكەن! ﴿ وَقَدْ جَاءَكُمْ بِالْبَيِّنَاتِ مِنْ رَبِّكُمْ ﴾ كە بىي گومان
 لەلايەن پەرۋەردگار تانەۋە بەلگەۋ نىشانەيەكى زۇرىشى بۇ ھىناۋن
 ﴿ وَإِنْ يَكْ كَاذِبًا فَعَلَيْهِ كَذِبُهُ ﴾ گرىمان ئەگەر درۋش بكات،
 ۋەبالى درۋكەي لەسەر خۇيەتى ﴿ وَإِنْ يَكْ صَادِقًا يَصْبِحْكُمْ بَعْضُ
 الَّذِي يَعْذُكُمْ ﴾، خۇ ئەگەر قەسى راست بكا، ئەۋا ھەندى لەۋ
 ھەرەشەيە ئەۋ بەلئىنى پى داۋن ئەۋقەتان ئەبىت ﴿ إِنْ اللَّهُ لَا يَهْدِي
 مِنْ هُوَ مُسْرِفٌ كَذَابٌ ﴾ چونكە بەراستى خوا مەۋى زىادەرو كارو
 درۋژن، شارەزاۋ رىنمايى ناكات، چونكە درۋى كرۋتە پىشەي
 خۇي. ﴿ ۲۹: يَا قَوْمِ لَكُمْ الْمُلْكُ الْيَوْمَ ظَاهِرِينَ فِي الْأَرْضِ ﴾ پىاۋە
 ئىماندارەكەي خزمى فىرعەۋن وتى: ئەي ھۆزى من! ۋا ئەمرو
 دەسەلات بۇ ئىئو، ھەر ئىئو ھىش لەمىسردا دەسەلاتدارن، جا
 لەخۇتانى تىك مەدەن ۋە خەلگەكەي مەچەۋسىننەۋە ﴿ فَمَنْ
 يَنْصُرُنَا مِنْ بَأْسِ اللَّهِ إِنْ جَاءَنَا ﴾ جا كى بەرگرىمان ئەكات لە
 سزاي خوا، ئەگەر بۇمان ھات! ﴿ ۱۹: قَالَ فِرْعَوْنُ مَا أُرِيكُمْ إِلَّا مَا
 أَرَى ﴾ فىرعەۋن پاش ئەۋ ھەموو ئامۇزگارپىيە - پىاۋە ئىماندارەكە
 كرى- وتى: من ھەر ئەۋ راۋ بۇچۈۋنە بەچاك دەبىنم خستەم
 بەر چاۋتان، واتە: لە كۈشتىنى مووسا بەلاۋە، شتىكى تر بەپاش
 نابىنم ﴿ وَمَا أَهْدِيكُمْ إِلَّا سَبِيلَ الرَّشَادِ ﴾ چاكىش بزانن كە
 من تەنھا رىگاي ھىدايەتتان نىشان ئەدەم، فىرعەۋنىش لەگەل
 نەتەۋەكەيدا ھەر درۋ دەكات، پىغەمبەر ﷺ دەفەر موۋى: ((مامن
 إمام يموت، يوم يموت وهو غاش لرعيته، إلا لم يرح راحة
 الجنة، وإن ربحها لىوجد من مسيرة خمسمائة عام)) (فتح البارى:
 ۱۳/ ۱۳۶۵). ﴿ ۳۰: وَقَالَ الَّذِي آمَنَ يَا قَوْمِ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ
 مِثْلَ يَوْمِ الْأَحْزَابِ ﴾ پىاۋە خاۋەن بىراۋەكە وتى: خزمىنە! بەراستى
 من لە رۇژى دەترسم بەسەرتانا بىت، ۋەك رۇژى گروۋپەكان،
 واتە: ۋەك رۇژى ئەۋانەي كە بەرامبەر بەپىغەمبەرەكانيان دەستە
 دەستە ۋەستان ۋ چۈۋن بەگژاندا ﴿ ۳۱: مِثْلَ دَابِ قَوْمِ نُوحٍ وَعَادٍ
 وَثَمُودَ ﴾ ۋەكو خالى گەلى نوۋچ ۋ عادو سەموود، لەۋ سزايە ئەۋقەي
 ئەۋان بوو ﴿ وَالَّذِينَ مِنْ بَعْدِهِمْ ﴾ ئەۋ كەسانەش لەپاش ئەۋانەۋە
 ھاتن، ۋەك گەلەكەي لووت ﴿ وَمَا اللَّهُ بِرَبِّدٍ ظَلَمًا لِلْعِبَادِ ﴾ خۇ خوا
 نايەۋى ناھەقى ۋ سستەم لە بەندەكانى خۇي بكا، كەۋابوۋ ئەۋە
 بەرھەمى دەستى خۇيانە ﴿ ۳۲: يَا قَوْمِ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ يَوْمَ
 التَّنَادِ ﴾ ئەي ھۆزەكەم! بەراستى من ئەترسم لەرۇژى كە خەلگى

بانگ ۋ ھاۋار لە يەكتر ئەكەن ۋ داۋاي يارمەتى لەيەكتر ئەكەن،
 دەترسم لەۋ رۇژەدا توۋش بىن ۋ بىيئە ھاۋار ھاۋارتان ﴿ ۳۳:
 يَوْمَ تَوَلَّوْنَ مَدْيَنَ ﴾ ئەۋ رۇژە كە ھەموۋتان ھەلدىن بە پشت
 ھەلكرۋوبى لەبەردەم سزاي سەختى دۇزەخدا ﴿ مَالَكُمْ مِنْ اللَّهِ
 مِنْ عَاصِمٍ ﴾ ھىچ پارىزەر يىكىستان نىيە لەسزاي خوا بتان پارىزى

وَقَالَ فِرْعَوْنُ ذَرُونِي أَقْتُلْ مُوسَى وَلْيَدْعُ رَبَّهُ إِنِّي أَخَافُ
 أَنْ يُبَدِّلَ دِينَكُمْ وَأَنْ يُظْهِرَ فِي الْأَرْضِ الْفَسَادَ ﴿٣٣﴾
 وَقَالَ مُوسَى إِنِّي عُذْتُ بِرَبِّي وَرَبِّكُمْ مِنْ كُلِّ مُتَكَبِّرٍ
 لَا يُؤْمِنُ بِيَوْمِ الْحِسَابِ ﴿٣٤﴾ وَقَالَ رَجُلٌ مُؤْمِنٌ مِنْ آلِ
 فِرْعَوْنَ يَكْتُمُ إِيمَانَهُ أَتَقْتُلُونَ رَجُلًا أَنْ يَقُولَ رَبِّيَ
 اللَّهُ وَقَدْ جَاءَكُمْ بِالْبَيِّنَاتِ مِنْ رَبِّكُمْ وَإِنْ يَكْ كَذِبًا
 فَعَلَيْهِ كَذِبُهُ وَإِنْ يَكْ صَادِقًا يُصِيبْكُمْ بَعْضُ الَّذِي
 يَعِدُكُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ هُوَ مُسْرِفٌ كَذَابٌ ﴿٣٥﴾ يَقَوْمُ
 لَكُمْ الْمُلْكُ الْيَوْمَ ظَاهِرِينَ فِي الْأَرْضِ فَمَنْ يَنْصُرُنَا مِنْ
 بَأْسِ اللَّهِ إِنْ جَاءَنَا قَالَ فِرْعَوْنُ مَا أُرِيكُمْ إِلَّا مَا أَرَى وَمَا
 أَهْدِيكُمْ إِلَّا سَبِيلَ الرَّشَادِ ﴿٣٦﴾ وَقَالَ الَّذِي آمَنَ يَنْفَعُكُمْ إِنِّي
 أَخَافُ عَلَيْكُمْ مِثْلَ يَوْمِ الْأَحْزَابِ ﴿٣٧﴾ مِثْلَ دَابِ قَوْمِ نُوحٍ
 وَعَادٍ وَثَمُودَ وَالَّذِينَ مِنْ بَعْدِهِمْ وَمَا اللَّهُ بِرَبِّدٍ ظَلَمًا لِلْعِبَادِ ﴿٣٨﴾
 وَيَنْفَعُكُمْ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ يَوْمَ التَّنَادِ ﴿٣٩﴾ يَوْمَ تَوَلَّوْنَ مَدْيَنَ
 مَالَكُمْ مِنْ اللَّهِ مِنْ عَاصِمٍ وَمَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ ﴿٤٠﴾

ۋ من يضلل الله فما له من هاد ﴿ ئەۋانە خوا گومراي كرۋون،
 ھەر كە سىكىش خوا گومراي بكات - بەھۋى لارى خۇيەۋە - ئىتر
 ھىچ رى نىشاندرىكى نىيە بۇ رىگاي رىگاي راست بىيات ﴿ ۳۴:
 وَلَقَدْ جَاءَكُمْ يُوسُفُ مِنْ قَبْلِ بِالْبَيِّنَاتِ ﴾ سۈپىند بە خوا (يوسف) ىش
 پىش ھاتنى مووسا بەچەندان بەلگەۋ نىشانەي روۋنەۋە ھاتە لاتان
 بۇ رىنموۋنىتان، جا قەسى راست - ۋەك ئىبن كەسىر ئەللى ئەۋەيە
 كە ئەم (يوسف) ە، (يوسف) ى كورى (يەعقوب) ە / سەلاۋيان
 لى بى، پىش ھاتنى مووسا ﷺ خوا نارديە لاي قىبىتييەكان.
 ﴿ فَمَازَلْتُمْ فِي شَكٍّ مِمَّا جَاءَكُمْ بِهِ ﴾ كەچى لەپەيامەكەي ئەۋىش
 كە پىي ھاتبوۋ بۇتان، ھەر لەگومان ۋ دوۋ دلېدا بوۋن، ۋ بىرواتان پى
 نەكرد، ديارە مەبەسست باۋو باپىرانيانە ﴿ حَتَّى إِذَا هَلَكَ قَلْبُهُ لَنْ
 يَبْعَثَ اللَّهُ مِنْ بَعْدِهِ رَسُولًا ﴾ ھەتا كاتتى مرد (يوسف) ئەۋسا ۋتتان:
 ئىتر ھەرگىز خوا دۋاي ئەۋ ھىچ پەيامبەر يىكى تر نانئىزى ﴿ كَذَلِكَ
 يَضِلُّ اللَّهُ مِنْ هُوَ مُسْرِفٌ مُرْتَابٌ ﴾ ۋەك ئەم گومرا كرۋنە، خوا ھەر

راس‌نه‌کات، جا له‌بهر شه‌وه وتی: شه‌ی هامان! کوشکیکی به‌رزوم بۆ دروست بکه، له‌جیگاهیه‌کی تردا ده‌فرمووی: (فأود لی یا هامان علی الطین فاجعل لی صرحا) ۳۸/۲۸. ﴿لعلی أبلغ الأسباب: ۳۷: أسباب السموات﴾ به‌شکو بگه‌مه‌ چه‌ند ری‌بازه‌کان، ری‌بازه‌کانی سه‌رکه‌وتن بۆ ئاسمانه‌کان!!... ﴿فأطلع إلى إله موسى﴾ تا له‌خوای مووسا ئاگادار بوم و ببینم، دیاره به‌گالتوه‌ئه‌لی (خوای مووسا)، بۆیه‌وتی: ﴿وإني لأظنه كاذباً﴾ هه‌رچه‌ند من بوم وایه‌ درۆ شه‌کات که‌ئه‌لی: خوایه‌کی تره‌یه! ﴿و كذلك زين لفرعون سوء عمله﴾ هه‌روه‌ک شه‌م رازاندنه‌وه‌یه‌ کاره‌ خراپه‌کان لای فیرعه‌ون رازاوه‌و جوان کران! ﴿و صد عن السبيل﴾ و له‌ریی راستیش به‌ره‌ه‌لستی کرا، چونکه‌ خۆی لارو شایسته‌ بوو ﴿وما کید فرعون إلا فی تباب﴾ بئی‌گومان کارو نه‌خشه‌و فرت و فیلی نادروستی فیرعه‌ون بۆشاردنه‌وه‌ی راستیه‌کان، هه‌ر له‌زه‌ره‌رو زیانیکی گه‌وره‌دایه‌ و، هیچ شه‌نجامیکی چاکی نییه‌ بۆی ۳۸: وقال الذی آمن یا قوم اتبعون أهدکم سبیل الرشاد﴾ جاریکی تر پیاوه‌ باورداره‌که‌ی (ئالی فیرعه‌ون) دیته‌وه‌ و تاردان و شه‌لی: قه‌وم و گه‌له‌که‌م! هه‌ر به‌ شوین مندا بین! من رینموونیتان ده‌که‌م بۆ ری‌بازی دروست ۲۹: ﴿یا قوم إنما هذه الحیاة الدنیا متاع﴾ شه‌ی هۆزه‌که‌م! به‌راستی ژیا‌نی شه‌م دونیا‌یه‌ ته‌نها له‌ززه‌ت بردنیک‌ی به‌ په‌له‌یه‌ ﴿وإن الآخرة هی دار القرار﴾ و به‌راستی ته‌نها ماله‌که‌ی تر (به‌ه‌شت) جیی هه‌میشه‌یی و ئیستیقرا‌ره ۴۰: ﴿من عمل سیئة فلا یجزی إلا مثلها﴾ هه‌رکه‌سیک خراپه‌یه‌کی کرد "له‌دونیا‌دا" هه‌ر به‌قه‌ده‌ر شه‌وه‌ تۆله‌ی لی ده‌سنریت ﴿و من عمل صالحا من ذکر أو أنثی﴾ شه‌وه‌ش چا‌که‌یه‌کی کرد له‌ پیاو، یان له‌ ژن ﴿وهو مؤمن﴾ و له‌هه‌مان کاتدا به‌رواداریش بی‌ت ﴿فأولئک یدخلون الجنة﴾ ئا شه‌وانه‌ ده‌چه‌نه‌ به‌ه‌شته‌وه‌و ﴿یرزقون فیها بغير حساب﴾ بئی شه‌مارو بئی سنوور له‌ویدا رزق و رۆ‌زیان شه‌دریتی واته: مه‌گه‌ر ته‌نها خوا خۆی بزانی چۆن پاداشتیان شه‌داته‌وه ۴۱: ﴿و یا قوم ما لی أذعوکم إلى النجاة﴾ شه‌ی هۆزه‌که‌م! چی هه‌یه‌ بۆ ئیوه‌ من بانگتان ده‌که‌م بۆ رزگاری "به‌ه‌شت" ﴿وتدعوننی إلى النار﴾ ئیوه‌بانگی من ده‌که‌ن بۆ ئاگری دۆ‌زه‌خ! ۴۲: ﴿تدعوننی لأکفر بالله﴾ ئیوه‌ من بانگ ده‌که‌ن بئی باوه‌ریم به‌ خوا ﴿وأشکر به‌ مالیس لی به‌ علم﴾ وشتیک بکه‌مه‌ شه‌ریکی له‌ خوایه‌تیدا هیچ زانیاریه‌کم پئی نییه‌. ﴿و أنا أذعوکم إلى العزیز الغفار﴾ له‌کاتی‌کا من بانگتان ده‌که‌م بۆ لای خوایه‌کی ده‌سه‌لاتداری لی‌بوورده ۴۳: لا جرم أنما تدعوننی إلیه‌ لیس له‌ دعه‌ فی الدنیا ولا فی الآخرة﴾ راسته، که‌ شه‌وه‌ منی بۆ بانگ شه‌که‌ن بی‌په‌رستم، نه‌ له‌دونیاو، نه‌ له‌

که‌سیکی سه‌رکه‌ش و گوماندار گومراو سه‌رلێشیواو شه‌کات ۳۵: الذین یجادلون فی آیات الله بغير سلطان آتاهم﴾ شه‌مه‌ کۆتایی ئامۆزگاریه‌یه‌کانی پیاوه‌ موسولمانه‌که‌ی ئالی فیرعه‌ونه: شه‌وانه‌ی که‌ موجدله‌ ده‌که‌ن له‌شانی به‌لگه‌و ئایه‌ته‌کانی خوا، بئی شه‌وه‌ی هیچ به‌لگه‌و نیشانه‌یه‌کیان بۆهاتبئی له‌ خواوه‌ ﴿کبر مقتا عند الله وعند

وَلَقَدْ جَاءَ کُمْ یُوسُفُ مِنْ قَبْلِ بَابِلَیْنَتِ فَمَا زِلْتُمْ فِی سَبْکِ وَمَا جَاءَ کُمْ بِهِ حَقٌّ إِذَا هَلَاکَ قَلْبُکُمْ لَنْ یُعْثَبَکَ اللهُ مِنْ بَعْدِهِ رَسُولًا کَذَلِکَ یُضِلُّ اللهُ مَنْ هُوَ مُسْرِئٌ مُرْتَابٌ ﴿۳۶﴾ الَّذِینَ یُجَادِلُونَ فِی آيَاتِ اللهِ بِغَیْرِ سُلْطَانٍ أَتَتْهُمْ کَبْرٌ مَقْتًا عِنْدَ اللهِ وَعِنْدَ الَّذِینَ ءَامَنُوا کَذَلِکَ یَطْغِبُ اللهُ عَلَى کُلِّ قَلْبٍ مُتْکِبٍ جِبَارٍ ﴿۳۷﴾ وَقَالَ فِرْعَوْنُ یَهْجُرُنِ ابْنِی صَرَحًا لَعَلِّیْ أُبْلَغُ الْأَسْبَابِ ﴿۳۸﴾ أَسْبَبَ السَّمَوَاتِ فَأُطْلِعَ إِلَیْهِ اللهُ مُوسَى وَإِنِّیْ لَأُظَنُّهُ کَذِبًا وَکَذَلِکَ رَزَقَ لِفِرْعَوْنَ سُوءَ عَمَلِهِ وَصَدَّ عَنِ السَّبِيلِ وَمَا کَذِبُ فِرْعَوْنَ إِلَّا فِی تَبَابٍ ﴿۳۹﴾ وَقَالَ الَّذِیْ ءَامَنَ یَقَوْمِ اتَّبِعُونِی أَهْدِکُمْ سَبِيلَ الرَّشَادِ ﴿۴۰﴾ یَقَوْمِ إِنَّمَا هَؤُلَاءِ الدِّیْنَا مَتَاعٌ وَإِنَّ الْآخِرَةَ هِیَ دَارُ الْفَرَارِ ﴿۴۱﴾ مَنْ عَمِلَ سِیئَةً فَلَا یَجْزِیْهِ إِلَّا مِثْلُهَا وَمَنْ عَمِلَ صَالحًا مِنْ ذَکَرٍ أَوْ أُنْثَى وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَئِکَ یدْخُلُونَ الْجَنَّةَ یرْزُقُونَ فِیْهَا بِغَیْرِ حِسَابٍ ﴿۴۲﴾

الذین آمنوا﴾ شه‌و موجدله‌یه‌ هۆی رق و تاوان و کینه‌یه‌کی زۆر گه‌وره‌یه‌ له‌لای خواو، لای شه‌وانه‌ش به‌روایان هی‌ناوه‌ "چونکه‌ بئی هیچ به‌لگه‌یه‌ک قسه‌ فری شه‌ده‌ن" ﴿کذلک یطبع الله علی کل قلب متکبر جبار﴾ وه‌ک شه‌و مۆرتانه‌ به‌سه‌ر ئالی فیرعه‌وندا، خوا مۆر ده‌نی به‌سه‌ر دل هه‌موو مروفیکی له‌خۆ با‌یی بو و سته‌مکارد. به‌لی... هه‌رکاتئی دل فاسیدو وتیک چوو، شه‌وا ته‌واوی لاشه‌و جه‌سته‌یش فاسید ده‌بی و تیک ده‌چی، وه‌ک پیغه‌مبه‌ر ﷺ شه‌فه‌رموو: ((ان فی الجسد مضغة اذا صلحت، صلح الجسد کله، واذا فسدت فسد الجسد کله ألا وهی القلب)) (متفق علیه).

فیرعه‌ون مه‌سخه‌ره‌ به‌ په‌روه‌ردگاری مووسا ده‌کات:

﴿۳۶: وقال فرعون یا هامان ابن لی صرحا﴾ فیرعه‌ون دوا‌ی و ته‌کانی پیاوه‌ موسلمانه‌که‌ ترسی لی نیشته‌ که‌شه‌و قسانه‌ی شه‌وه‌ تینیان تی بکات، بۆیه‌ شه‌لی: با مووسا تا‌قی بکه‌ینه‌وه‌ بزانی

به راستی ئیمه هه موو له ناو ئاگرداین، ئه گهر شتیگمان پی کرابا،
بوخو مانمان ته کرد ﴿۴۰﴾ ان الله قد حکم بین العباد ﴿۴۰﴾ به راستی خوا
له نیوان بهنده کانیدا به دادگه رانه داوه ری کرد، له بهر ته وه هه موو
بی باوه ربووین، بریاری داوه تۆله ی خو مان وهر ته گرین، واته :
ئیمه ی سه رکرده ئیوه ی چه وساو هه دوو له ناو ئاگرداین ﴿۴۱﴾

﴿وَيَقُولُ مَالِي أَذْغَوْكُمُ إِلَى النَّجْوَةِ وَتَدْعُونَنِي إِلَى النَّارِ﴾ ﴿۴۰﴾ تَدْعُونَنِي لِأَكْفُرَ بِاللَّهِ وَأُشْرِكَ بِهِ مَا لَيْسَ لِي بِهِ عِلْمٌ وَأَنَا أَذْغَوْكُمُ إِلَى الْعِزِّ الْأَعْلَى لَآ جَرَمَ أَنَّمَا تَدْعُونَنِي إِلَيْهِ لَيْسَ لَكَ دَعْوَةٌ فِي الدُّنْيَا وَلَا فِي الْآخِرَةِ وَأَنْ مَرَدْنَا إِلَى اللَّهِ وَآلِ الْمُسْرِفِينَ هُمْ أَصْحَابُ النَّارِ ﴿۴۱﴾ فَسْتَذْكُرُونَ مَا أَقُولُ لَكُمْ وَأَفَوضُ أَمْرِي إِلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ ﴿۴۲﴾ فَوَقَّعَهُ اللَّهُ سَعَاتٍ مِمَّا مَكُرُوا وَحَاقَ بِآلِ فِرْعَوْنَ سُوءُ الْعَذَابِ ﴿۴۳﴾ النَّارُ يُعْرَضُونَ عَلَيْهَا غُدُوًّا وَعَشِيًّا وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ أَدْخِلُوا آلَ فِرْعَوْنَ أَشَدَّ الْعَذَابِ ﴿۴۴﴾ وَإِذْ يَتَحَاجُّونَ فِي النَّارِ فَيَقُولُ الضُّعَفَاءُ لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا إِنَّا كُنَّا لَكُمْ تَبَعًا فَمَا هَلْ أَنْتُمْ مُغْنُونَ عَنَّْا نَصِيبًا مِنَ النَّارِ ﴿۴۵﴾ قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا إِنَّا كُلٌّ فِيهَا إِنَّ اللَّهَ قَدْ حَكَمَ بَيْنَ الْعِبَادِ ﴿۴۶﴾ وَقَالَ الَّذِينَ فِي النَّارِ لِخَزَنَةِ جَهَنَّمَ ادْعُوا رَبَّكُمْ يُخَفِّفْ عَنَّا يَوْمًا مِنَ الْعَذَابِ ﴿۴۷﴾

وقال الذين في النار لخزنة جهنم ﴿۴۷﴾ تهوانه ی له نیو ئاگردان به
فریشته ده رگاوانه کانی دۆزه خ ته لین: ﴿۴۸﴾ ادعوا ربکم یخفف عنا
یوما من العذاب ﴿۴۹﴾ له پهره وهر دگارتان بخوازن، که ته نها روژیک
سزای دۆزه خمان لی سووک بکات ﴿۵۰﴾ قالوا أو لم تک تأتیکم
رسلکم بالبینات ﴿۵۱﴾ تهوانیش له وه لامدا بییان ته لین: ئایا به یامبه ره
کانتان به چه ندین به لگه ی ئاشکراوه نه هاتنه لاتان، که چی ئیوه
هه ر بروتان پی نه کردن ﴿۵۲﴾ قالوا بلی ﴿۵۳﴾ له وه لامدا ته لین: به لی
هاتنه لامان به دروژنمان کردن ﴿۵۴﴾ قالوا فادعوا ﴿۵۵﴾ جا فریشته کان
ته لین: ده داوا بکه ن و بیاریته وه له خوا، به راستی ئیمه جورته ت
ناکهین ﴿۵۶﴾ وما دعاء الکافرين إلا فی ضلال ﴿۵۷﴾ داواو پارانه وه ی پی
بروایانیش، هیچ که لکیک نابه خشی و، هه ر له نابوودبوون دایه.

خوا یاری ییغه مبه ران و باوه رداران دهادات:

﴿۵۸﴾ إنا لننصر رسلنا والذين آمنوا فی الحیاة الدنیا ﴿۵۹﴾ بی گومان

پاشه روژدا توانای وه لامدانه وه ی دوعایه کی نییه ﴿۶۰﴾ وأن مردنا إلى
الله ﴿۶۱﴾ به راستی گه رانه وه مان هه ر بۆلای خوایه ﴿۶۲﴾ وأن المسرفین
هم أصحاب النار ﴿۶۳﴾ و بی گومان ته وموشریکه له سنوور ده رچووانه
هاوه لانی دۆزه خن ﴿۶۴﴾ : فستذكرون ما أقول لكم ﴿۶۵﴾ جا کاتی
سزاکه تان بینی، قسه ی منتان وه بیر دیته وه، به لام چ که لکیکی
ته بی؟ ﴿۶۶﴾ وأفوض أَمْرِي إلى الله ﴿۶۷﴾ وه من ته واوی کاروباری خوُم
به خوا ته سپیرم، ئیتر چی ته بی با بیی ﴿۶۸﴾ إنا لله بصیر بالعباد ﴿۶۹﴾
به راستی خوا به بهنده کانی بینایه، ته زانی خه ریکی چین ﴿۷۰﴾ :
فوقاه الله سینات ما مکروا ﴿۷۱﴾ ئینجا خوا ئیمانداره که ی پاراست له
فرت و فیلیان ﴿۷۲﴾ وحاق بال فرعون سوء العذاب ﴿۷۳﴾ ته وسزا به دو
تونده ش داروده سته که ی فیرعه ونی داگرت، واته : له ده ریاکه دا
نوقم کران ﴿۷۴﴾ : النار یعرضون علیها غدوا وعشیا ﴿۷۵﴾ له سه ر ئاگر
راده نویتیرین به به یانی و نیوه رۆ به داواوه، ته مه ش هه ر له گۆره وه
تا قیامت: ((عن عائشة -رضی الله عنها-: أن یهودیه دخلت
علیها فقالت: نعوذ بالله من عذاب القبر، فسألت عائشة رسول الله
ﷺ عن عذاب القبر فقال ﷺ ((نعم عذاب القبر)) ئیمامی بوخاری
له خاتوو عائشه وه -خوای لی رازی بی- له پیغه مبه ری پرسی:
ده ریا ره ی سزای گۆر؟ ته ویش فهرمووی: به لی سزای گۆر راسته و
هه قه، ئیتر هه موو جاریک پاش نویره کان ((اللهم إنی أعوذ بک من
عذاب القبر)) ی دهوت. ده توانی سه ریکی (ئیین که سین) بکه یت،
چونکه فهرمووده یه کی زوری هیئاوه ده ریا ره ی سزای گۆر. ﴿۷۶﴾ و یوم
تقوم الساعة ﴿۷۷﴾ و روژیکیش قیامت به ریا ده بیت، خوا به
فریشته کان ده فهرمووی: ﴿۷۸﴾ ادخلوا آل فرعون أشد العذاب ﴿۷۹﴾ ئال
و شوینکه و توانی فیرعه ون بخه نه ناو سه ختترین سزاوه، ته مه یه
که خوانه ناس و کافر سوود وهر ده گریت له کارو کرده وه ی چاکی
خوی، له دونیاو له قیامه تدا! له دونیادا خوا به مال و سامان و
کورپو مندال و له ش ساغی و ته ندروستی پاداشتی ده داته وه، له
قیامه تیشدا که متر له و سزایه ی (ئالی فیرعه ون) ی هیه ﴿۸۰﴾ :
وَإِذْ يَتَحَاجُّونَ فِي النَّارِ ﴿۸۱﴾ بۆیان باس بکه ته ی پیغه مبه ر! کاتی
له ناو ئاگردا له گه ل یه کتر کیشمه کیشیانه و، یه کتر تاوانبارو
گوناهیار ته که ن: ﴿۸۲﴾ فَيَقُولُ الضُّعَفَاءُ لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا ﴿۸۳﴾ جا لاوازو
چه وساو هه کان، (شوینکه و توه بی ده سه لاتکراوه کان) به له خو بایی
بووه کان (شه رۆکه کان) ده لین: ﴿۸۴﴾ إنا کنالکم تبعاً ﴿۸۵﴾ به راستی
ئیمه شوینکه و توه ی ئیوه بووین ﴿۸۶﴾ فهل أنتم مغنون عنا نصيباً من
النار ﴿۸۷﴾ جاتایا ئیستا ته توان و ده سه لاتتان هیه به شیک له سزای
ته و ئاگره مان له کۆل بخه ن؟ ﴿۸۸﴾ : قال الذين استكبروا إنا
کل فیها ﴿۸۹﴾ سه رکرده ده ماخبه رزه له خو بایی بووه کانیش ته لین:

نیمه یارمه‌تی په‌یام‌به‌ر انمان و نه‌وانه‌ش بر وایان هی‌ناوه‌ نه‌ده‌ین، له‌ژیانی دونیادا به‌سەر دوژمنانیاندا سه‌ریان نه‌خه‌ین، سه‌رخستنی پی‌غه‌مبه‌ران و بر واداران نه‌وه‌یه: خوا هه‌میشه‌ کۆمه‌لی ده‌نی‌ری به‌رگری له‌ به‌رنامه‌و ئایینه‌که‌یان بکه‌ن و تۆله‌ له‌سته‌مکاران به‌سینه‌وه، به‌تایبه‌ت له‌و ده‌مه‌ی پی‌غه‌مبه‌ردا تا ئیستاش نه‌و

خواه‌ن هه‌قی نه‌و نامه‌یه ۵۴: هدی و ذکر ی لاو‌لی الالباب ۵۵: فاصیر ان وعد الله حق ۵۶: جا که‌واته‌ نه‌ی (موحه‌مه‌د) له‌سه‌ر نه‌زیه‌ت و ئازاریان ئارام بگره‌ "چونکه‌ به‌لێنی خوا به‌سه‌ر خستنت راسته‌و دیته‌جی ۵۷: واستغفر لذنبک ۵۸: وه‌ یۆ گونا‌هانت داوای لی‌بووردن بکه‌ "له‌و شتانه‌ی که‌ ناتوانی وه‌ک پی‌ویست پێیان هه‌ل‌سیت، له‌وانه‌یشه‌ مه‌به‌ست فی‌ر کردنی داخواری ئومه‌ته‌که‌ی بی‌ت" ۵۹: وسیح بحمد ربک بالعشی والإبکار ۶۰: وبه‌ هه‌موو ئیواره‌و به‌یانیان سو‌یاس و ته‌سی‌یحاتی په‌روه‌ر دگارت بکه‌، واته‌: هه‌رگیز له‌یادی خواوه‌ند غافل مه‌به‌ ۶۱: ان الذین یجادلون فی آیات الله بغير سلطان اتاهم ۶۲: به‌راستی نه‌وانه‌ی له‌ ئایه‌ته‌کانی خوا‌دا ده‌مبازی ده‌که‌ن، به‌بێ نه‌وه‌ی هه‌یج به‌لگه‌یه‌کیان بۆهاتبێ ۶۳: ان فی صدورهم اذکار ۶۴: له‌ سینه‌کانیاندا خۆبه‌زلزانی نه‌بێ به‌رامبه‌ر به‌هق، شتی‌تر نییه‌ و، نه‌یانه‌وی هه‌ق بات‌ل بکه‌نه‌وه‌ ۶۵: ما هم ببالغه‌ هه‌رگیز نه‌وان پێشی ناگه‌ن و ناتوان نووری خوا بکوژینه‌وه‌ ۶۶: فاستعد بالله ۶۷: جا که‌وابوو تۆ په‌نا به‌ره‌ به‌ر خوا ۶۸: انه‌ هو السميع البصیر ۶۹: چونکه‌ به‌راستی ته‌نها نه‌وه‌ بی‌سنده‌ی بینا.

ژینی دوا‌ی مردن:

۵۷: لخلق السموات والأرض أكبر من خلق الناس ۵۸: به‌راستی دروستکردنی ئاسمانه‌کان و زه‌وی، له‌دروست کردنی خه‌ک دوا‌ی مردن گه‌وره‌تره‌. واته‌: زاتی که‌ ئاسمان و زه‌وی به‌و هه‌موو شته‌ سه‌ره‌وهره‌یه‌نه‌وه‌ دروستکردبێ، نه‌ی چۆن ناتوانی م‌رو‌ف‌ پاش مردن زیندوو بکاته‌وه‌؟! ۵۹: ولكن أكثر الناس لا یعلمون ۶۰: به‌لام زۆرت‌رینی خه‌ک نازان و تی‌نافکرین له‌و راستییه‌ ۶۱: وما یستوی الأعی والبصیر ۶۲: و م‌رو‌فی نابینا و م‌رو‌فی بینا وه‌کو یه‌ک نین، واته‌: م‌رو‌ی باوه‌ردار و ب‌ی‌باوه‌ر چوون یه‌ک نابن ۶۳: وانذین أمرا و عملوا الصالحات ۶۴: و نه‌نه‌وانه‌یش بر وایان هی‌ناوه‌و کاره‌ چاکه‌کانیان کردوه‌ ۶۵: ولا المسی ۶۶: ونه‌ خراپکاریش ۶۷: قللا ما تذکرون ۶۸: نه‌وانه‌تان ب‌یر نه‌که‌نه‌وه‌و ئامۆزگاری وه‌رته‌گرن چه‌نده‌ که‌من ۶۹: ان الساعة آتیة لا ریب فیها ۷۰: به‌راستی رۆژی قیامه‌ت هه‌ر دی و هه‌یج گومانی تی‌دا نییه‌ ۷۱: ولكن أكثر الناس لا یؤمنون ۷۲: به‌لام زۆرت‌رینی مه‌ردم بر وایان نه‌که‌نه‌واته‌که‌ی! ۷۳: وقال ربکم ادعونی استجب لکم ۷۴: و په‌روه‌ر دگارتان فه‌رمو‌ی: داوا له‌ من بکه‌ن و له‌ من بی‌ارینه‌وه‌، منیش وه‌لامتان ده‌ده‌مه‌وه‌، پی‌غه‌مبه‌ر ۷۵: ده‌فهرمو‌ی: ((ان الدعاء هو العبادة)) جا پاش نه‌وه‌، ئایه‌تی (ادعونی استجب لکم) ی خ‌و‌پ‌نده‌وه‌ (متفق علیه‌).

قَالُوا أَلَمْ تَكُنْ تَأْتِيكُم رُسُلُكُمْ بِالْبَيِّنَاتِ قَالُوا بَلَى قَالُوا فَادْعُوا وَمَا دَعَا الْكَافِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَالٍ ﴿٥٥﴾ إِنَّا لَنَنْصُرُ رُسُلَنَا وَالَّذِينَ آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيَوْمَ يَقُومُ الْأَشْهَادُ ﴿٥٦﴾ يَوْمَ لَا يَنْفَعُ الظَّالِمِينَ مَعَذَرَتُهُمْ وَلَهُمُ الْعَذَابُ وَلَهُمْ سُوءُ الدَّارِ ﴿٥٧﴾ وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْهُدًى وَأَوْثَرْنَا بَنِي إِسْرَءِيلَ الْكِتَابَ ﴿٥٨﴾ هُدًى وَذِكْرًا لِأُولَى الْأَلْبَابِ ﴿٥٩﴾ فَاصْبِرْ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَاسْتَغْفِرْ لِذَنْبِكَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ بِالْعَشِيِّ وَالْإِبْكَارِ ﴿٦٠﴾ إِنَّ الَّذِينَ يُجَادِلُونَ فِي آيَاتِ اللَّهِ بِغَيْرِ سُلْطَانٍ أَتَتْهُمْ مِنْ فِيْضِ رُبِّهِمْ إِلَّا كِبْرُ مَا هُمْ بِبَالِغِيهِ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ إِنَّهُ هُوَ الْكَاذِبُ ﴿٦١﴾ الْبَصِيرُ ﴿٦٢﴾ لَخَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ أَكْبَرَ مِنْ خَلْقِ النَّاسِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٦٣﴾ وَمَا يَسْتَوِی الْأَعْمَى وَالْبَصِيرُ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَلَا الْمُسِيءَ قَلِيلًا مَّا تَذَكَّرُونَ ﴿٦٤﴾

راستییه‌ ده‌بین‌ری که‌ ئایینی خوا هه‌ر ده‌مینێ و هه‌ر زاله‌، نه‌گه‌ر چی‌ تاغ‌ووت و دنیا خ‌و‌رانیش فی‌ل و فه‌ره‌ج لی‌ده‌ن! ۵۵: و یوم‌ یقوم‌ الأشهاد ۵۶: وه‌له‌و رۆژه‌یشدا که‌ شایه‌د‌دان - له‌ پی‌غه‌مبه‌ران و فریشته‌و... - هه‌لته‌سن و راست ده‌بنه‌وه‌ به‌شایه‌تی‌دان له‌سه‌ر نه‌وانه‌ی درو‌یان له‌ سه‌ر خواوه‌ند کردبوو، وه‌ک له‌ (هوود: ۱۸) نه‌فه‌رمو‌ی: (و یقول‌ الأشهاد هؤلاء الذین‌ کذبوا علی‌ ربهم‌...) ۵۷: یوم‌ لا ینفع‌ الظالمین‌ معذرتهم ۵۸: نه‌و رۆژه‌ که‌ بر و بیان‌وو پا‌ر‌انه‌وه‌ی سته‌مکاران وه‌رناگ‌یری و، هه‌یج که‌ لکی‌کیان پ‌ی‌ ناگه‌یه‌نی ۵۹: ولهم‌ العنة‌ ولهم‌ سوء‌ الدار ۶۰: نه‌فه‌رت و خراپ‌ترین حال و جیگه‌یان بۆ هه‌یه‌ له‌ دۆژه‌خدا. مه‌سه‌لی مووسا به‌نی ئیسرائیل و به‌لێنی سه‌رکه‌تن به‌ پی‌غه‌مبه‌ر: ۶۱: ولقد آتینا موسی‌ الهدی ۶۲: ب‌ی‌ گومان نیمه‌ هو‌ی رینموونیمان دا به‌ مووسا "ته‌ورات و چه‌ندان ئایه‌ت و م‌و‌ع‌ج‌یزه‌" هه‌ر به‌وه‌ش سه‌رمان خست ۶۳: وأورثنا بنی‌ اسرائیل‌ الکتاب ۶۴: وه‌ کتبی‌ ته‌وراتیشمان هی‌شته‌وه‌ له‌ناو کورانی یه‌عق‌ووب‌داو، بوونه‌

یان ده‌فرموی: نه‌وه‌ی له‌ خوا ناپارێته‌وه، خوا لێی توورپه‌یه.
(ئیمام نه‌حمه‌د و أصحاب السنن). ﴿إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي﴾ بێ‌گومان نه‌وانه‌ی خۆ به‌ گه‌وره‌ ده‌زانن له‌ په‌رستم به‌ ته‌نیا ﴿سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ﴾ بێ‌گومان به‌ سه‌رشووری و به‌ بچووکی ده‌چنه‌ دۆزه‌خه‌وه.

بهم کارانه‌ خوا بناسه:

﴿٦١﴾: الله الذي جعل لكم الليل لتسكنوا فيه ﴿خوايه نه‌وه‌ی شه‌وی به‌تاریک دروست‌کرد بۆتان، تا ئارامی تیا بگرن و تیییدا بچه‌وینه‌وه﴾ والنهار مبصرا ﴿و رۆژیش به‌ رووناک و روشن، تا رزق و رۆزی تیا به‌ده‌ست بێنن﴾ ﴿إِنَّ اللَّهَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ﴾ به‌راستی خوا خاوه‌نی نیعمه‌ت و به‌هره‌ی زۆره‌ به‌سه‌ر خه‌لکيه‌وه ﴿ولكن أكثر الناس لا يشكرون﴾ به‌لام زۆربه‌ی خه‌لک شوکری ناکه‌ن و سه‌په‌لن! ﴿٦٢﴾: ذلكم الله ربكم خالق كل شيء ﴿ئا ئه‌و خوايه‌یه‌ په‌روه‌ردگاری ئیوه، به‌دییه‌نه‌ری هه‌مووشتیک﴾ ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ﴾ جگه‌ له‌ویش هیچ په‌رستراویکی هه‌ق نییه‌ ﴿فاني أظنكم﴾ ده‌ ئیتر چۆن له‌ یه‌كخواپه‌رستی لا نه‌درین؟ ﴿٦٣﴾: كذلك يوفى الذين كانوا يأتون الله يمجدون ﴿هه‌رئا به‌و جوړه‌یه‌ له‌ یه‌كخواپه‌رستی لا نه‌درین، نه‌وانه‌ش له‌ئایه‌ته‌کانی خوا حاشاو نکولی نه‌که‌ن﴾ ﴿٦٤﴾: الله الذي جعل لكم الأرض فراجا ﴿خوايه نه‌وه‌ی زه‌وی بۆ کردوون به‌باره‌گاو نشیمه‌ن و نیشته‌گه، تا تیا یا بژین و بچه‌وینه‌وه﴾ والسماء بناء ﴿و ئاسمانیش به‌ بیناکراو وه‌ک گومه‌زی له‌سه‌رووتانه‌وه﴾ وصوركم فأحسن صوركم ﴿وینه‌ی کیشاون، جوان وینه‌ی کیشاون، چونکه‌ ئیوه له‌هه‌موو گیانه‌به‌ریک بالاو به‌ژنتان جوانتره‌﴾ ووزقكم من الطيبات ﴿وه له‌ هه‌رچی سه‌ل‌ال و پاکه‌ رزقی پێ‌داون، وه‌ک له‌م ئایه‌ته‌شدا ده‌فرموی: (الذي جعل لكم الأرض فراشا والسماء بناء وأنزل من السماء ماء فأخرج به من الثمرات رزقا لكم فلا تجعلوا لله أندادا وأنتم تعلمون) ٢٢/٢. دووپاتی ئه‌و هه‌موو نیعمه‌تانه‌ ده‌کاته‌وه﴾ ﴿ذلكم الله ربكم﴾ ئا ئه‌وخوا(الله)یه‌یه‌ په‌روه‌ردگارتان ﴿فتبارك الله رب العالمين﴾ گه‌ورایی و بلندی بۆ خوای په‌روه‌ردگاری جیهانه‌کان ﴿٦٥﴾: هو الحي ﴿ئه‌وه هه‌میشه‌ زیندوو﴾ ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ﴾ له‌غه‌یره‌ز ئه‌و هیچ په‌ستراویکی هه‌ق نییه‌ ﴿فادعوه مخلصين له الدين﴾ ده‌سا ئیوه هه‌ر ئه‌و بپه‌رستن به‌پوختی و بپه‌خه‌وش له‌ شیرک ﴿الحمد لله رب العالمين﴾ سوپاس هه‌ر بۆ خودای په‌روه‌ردگاری جیهانه‌کانه‌.

هه‌رگیز رێ به‌ شیرک نه‌دراوه:

﴿٦٦﴾: قل إني نهيت أن أعبد الذين تدعون من دون الله ﴿ئهی موحه‌مه‌د﴾ ﴿بيبان بلّٰى﴾: به‌راستی من قه‌ده‌غه‌ کراوم له‌ په‌رستنی ئه‌و شتانه، که ئیوه له‌ باتی خوا هاواریان بۆ ده‌به‌ن و ئه‌یان په‌رستن،

إِنَّ السَّاعَةَ لَأَيُّهَا لَارَبَّ فِيهَا وَلَكِنْ أَكْثَرُ النَّاسِ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٦٧﴾ وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ ﴿٦٨﴾ اللَّهُ الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ لَيَالٍ تَسْكُنُوا فِيهِ وَالنَّهَارَ مُبْصِرًا إِنَّ اللَّهَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ وَلَكِنَّ أَكْثَرُ النَّاسِ لَا يَشْكُرُونَ ﴿٦٩﴾ ذَلِكَ كُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ خَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ إِلَّا إِلَهًا لَا هُوفَاقِي تَوْفُكُونَ ﴿٧٠﴾ كَذَلِكَ يُوفَّى الَّذِينَ كَانُوا يَتَذَكَّرُونَ ﴿٧١﴾ اللَّهُ الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ الْأَرْضَ فَكْرًا وَالسَّمَاءَ بَنَاءً وَصَوَّرَكُمْ فَأَحْسَنَ صُورَكُمْ وَرَزَقَكُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ ذَلِكَ اللَّهُ رَبُّكُمْ فَتَبَارَكَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ ﴿٧٢﴾ هُوَ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَادْعُوهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٧٣﴾ قُلْ إِنِّي نَهَيْتُ أَنْ أُعْبَدَ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَمَّا جَاءَ فِي الْبَيِّنَاتِ مِنْ رَبِّي وَأُمِرْتُ أَنْ أُسْلِمَ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٧٤﴾

که‌واوو ئیوه‌ش واز له‌ بته‌په‌رستنیان بێنن ﴿لما جاءني البينات من ربي﴾ کاتی به‌لگه‌ روونه‌کان له‌ په‌روه‌ردگارمه‌وه بۆم هاتن، سه‌باره‌ت به‌ یه‌کته‌په‌رستی ﴿وأمرت أن أسلم لرب العالمين﴾ و فه‌رمانم پێ‌دراوه که ملکه‌ج بم بۆ په‌روه‌ردگاری جیهانه‌کان ﴿٦٧﴾: هو الذي خلقكم من تراب ثم من نطفة ثم من علقه ﴿هه‌ر ئه‌و خوا به‌توانایه‌یه‌ ئه‌سڵاتی (ئاده‌م) له‌گلیک دروست‌کرد، له‌پاشان له‌ تۆماویکی ئاوی منی، ئینجا له‌خوینپاره (خوینیکی جه‌لته‌) ﴿ثم يخرجكم طفلاً﴾ له‌پاشان له‌سکی دایکتاندا به‌ساوایی ده‌تان هیڤیته‌ ده‌ر ﴿ثم لتبلغوا أشدكم﴾ له‌پاشان ته‌مه‌نتان درێژ ده‌کری تا بگه‌نه‌ ته‌مه‌نی که‌مال و، پله‌ی زه‌به‌ر و به‌هیز بوون، ته‌مه‌نی چل سالی ﴿ثم لتكونوا شيوخاً﴾ له‌پاشان ته‌مه‌نتان درێژ ده‌کری تا پیر ببین ﴿ومنكم من توفي من قبل﴾ و تیاتانه‌ پێش ئه‌وه‌ بگاته‌ ته‌مه‌نی که‌مال، یان پیری ئه‌مرن ﴿ولتبلغوا أجلا مسمى﴾ خوا له‌ سه‌ر ئه‌م شیوازه‌ دروستی‌کردوون، تا بگه‌نه‌ کاتیکی دیاریکراو

بۇ مردن ﴿۱﴾ ولعلکم تعقلون ﴿۲﴾ بەشکم تى بگەن ئەوہى وا ئیوہى دروست کردوہ، جگہ لەو خوای تر نییہ ﴿۳﴾ ۶۸: ھو الذی یحیی ویمیت ﴿۴﴾ ھەر ئەو خوا بە توانایہ ۳ین دەداو دەى سىنئى، واتە: مردن، ئەو دروستیان ئەکات ﴿۵﴾ فإذا قضی أمرافإنما یقول لہ کن فیکون ﴿۶﴾ جا کاتى ویستى شتیک بەہوون بینئ، تەنھا ئەوہەندەہ

هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نَفْثَةٍ ثُمَّ مِنْ عَلَقَةٍ ثُمَّ
يَخْرِجُكُمْ طِفْلاً ثُمَّ لِتَبْلُغُوا أَشَدَّكُمْ ثُمَّ تُمَرُّوا كَوْنُوا
شُيُوخًا وَمِنْكُمْ مَنْ يُتَوَفَّى مِنْ قَبْلٍ وَلْيَبْلُغُوا أَجْلاً مُسَمًّى
وَلَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿٧٧﴾ هُوَ الَّذِي يُحْيِي وَيُمِيتُ فَإِذَا
فَضَى أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴿٧٨﴾ أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ
يُجَادِلُونَ فِي آيَاتِ اللَّهِ أَنَّهُمْ يُصِرُّونَ ﴿٧٩﴾ الَّذِينَ كَذَبُوا
بِالْكِتَابِ وَمِمَّا أَرْسَلْنَا بِهِ رُسُلَنَا فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ ﴿٨٠﴾
إِذَا الْأَعْلَى فِي عَصْفِهِمْ وَأَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ﴿٨١﴾
فِي الْحَمِيرِ تَمْشِي النَّارُ يَسْجُرُونَ ﴿٨٢﴾ ثُمَّ قِيلَ لَهُمْ أَنْزِلُوا
مَا كُنْتُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٨٣﴾ مِنْ دُونِ اللَّهِ قَالُوا ضَلُّوا عَنَّا بَلْ لَمْ
نَكُنْ نَدْعُوا مِنْ قَبْلُ شَيْئًا كَذَلِكَ يَضِلُّ اللَّهُ الْكَافِرِينَ ﴿٨٤﴾
ذَلِكَ بِمَا كُنْتُمْ تَفْرَحُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَمِمَّا كُنْتُمْ
تَمْرَحُونَ ﴿٨٥﴾ أَذْخَلُوا الْآبُودَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا فَبِئْسَ
مَتْوًى الْمُتَكَبِّرِينَ ﴿٨٦﴾ فَاصْبِرْ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ فَاصْبِرْ
رُبَّمَا بَعْضُ الَّذِي نَعِدُهُمْ أَوْ تَوَفَّيْتُمْ فَأَيْنَمَا تَجْرَحُونَ ﴿٨٧﴾

پڻي ٿئي: ببه، ٺهويش دهست به جي ٺهي، واته: هيچ ٺهزيهت و ماندو بوونڪي تيا نيهه بوڙيان پي به خشين و مراندن.

چاره‌نویسی کیسه‌کهران و دهم‌دریژان:

﴿ ٦٩ ﴾: أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَجَادِلُونَ فِي آيَاتِ اللَّهِ ۖ ثَابِتًا وَهُوَ
 جَهَّاشٌ بَعْدَ وَهَاتِهِ نَدِيدُهُ ۚ لَهُ بَارِعَةٌ ثَابِتَةٌ كَانَتْ خَوَافَهُ دَهْمَهُ
 دَهْمِيْ دَهْكَهْنُ؟ ﴿ ٧٠ ﴾: أَنَّى يَصْرَفُونَ ﴿ ٧١ ﴾: أَفَلَا يَدْرِيْنَ لِّيْلِيَّانَ وَ، لَهُ رِيْ
 رَاسَتٌ وَ رَهَا خَوْ كَلَا دَهْكَهْنُ؟ ﴿ ٧٢ ﴾: الَّذِينَ كَذَبُوا بِالْكِتَابِ وَبِمَا
 أَرْسَلْنَا بِهِ رُسُلَنَا ۚ تَهْوَاهِيْ بِهِمْ قُورْثَانَهُ وَ بَعُونِيشَانَهُ وَ مَوْعِجِزَانَهُ شِ
 يَهَامْبَهْرَهْ كَانَمَانِ بِيْ نَارْدِ بَوُو بَاوَهْرِيَّانَ نَهْ كَرْد ﴿ ٧٣ ﴾: فَسُوفَ يَعْلَمُونَ ﴿ ٧٤ ﴾: جَا
 لَهْ ثَابِتِنْدَهْدَا پَاشَه رُوژِيْ خُوْيَانِ دَهْزَانِنِ، دَهْزَانِنِ جِيْ وَ رِيْيَانِ دَوَزَخِ
 رُوَوَاهِ يَلَايَه، وَهْكَ تَهْفَهْرَمُوْ: (وَيْلَ يَوْمِئِذٍ لِلْمُكَذِّبِيْنَ) ١٠/٨٣.
 ﴿ ٧٥ ﴾: إِذَا الْأَغْلالُ فِيْ أَغْنَاقِهِمْ وَ السَّلَاسِلُ ﴿ ٧٦ ﴾: كَاتَتِ كُؤْتُ وَ زَنْجِيْرُ
 لَهْ مِلْيَانْدَايَه ﴿ ٧٧ ﴾: يَسْحَبُونَ * ٧٨: فِي الْحَمِيْمِ ﴿ ٧٩ ﴾: بَهْ وَ زَنْجِيْرَانَه

به‌نارم به، سهرده‌کھوی:

﴿ ۷۷: فاصبر إن وعد الله حق ﴾ سا ئارامت بېبى ئەى موحه مەد ﴿ ۷۸: فإما نرينك بعض الذى نعدهم ﴾ جاھەندى لەو سزايەى بەلئىمان پېيان دابوو، يان نىشانى دەدەين و بەچاوى خۆت دەى بېنى ﴿ اونتوفىنك ﴾ يان پېش ئەو دەت مېنىن ﴿ فإلينا يرجعون ﴾ جا لەھەردوو حالەتە كەدا ھەر بۆلاى ئىمە دەگىڭىڭىز ئەو دەى ۷۸: ﴿ ولقد أرسلنا رسلا من قبلك ﴾ سوڭىند ئەخۆم كە بەراستى لەپېش تۆشدا پەمبەرئىكى زۆرمان ناردوون، ھەرىك بۆلاى گەلى خۆى ﴿ منهم من قصصنا عليك ﴾ داستانى ھىندىكى ئانمان لەقورئاندا بۆ باس كىردوويت، ئەوانەيش بېست و پېنج پىغەمبەرن ﴿ ومنهم من لم نقصص عليك ﴾ ھەندىكى ئانمان بۆ باس نە كىردوويت. بېشەوا

کاتی سزا وتولهی توندی ئیمه یان دی و دلنیا بوون که رزگار نابن ﴿ قالوا امنا بالله وحده ﴾ و تیان: و ائیستا برومان به خوی تاک و تهنیا هیئا به تهنیا ﴿ و کفرنا بما کنا به مشرکین ﴾ باوهریشمان نه ما به و بتانهی که پیشتر کردبوومانن به شهریک و هاوهلی خوا ۸۵: فلم یک یففعهم ایمانهم لما رأوا بأسنا ﴿ ئینجائیمان که یان

(نه حمده) ثم فرموده یه نه هیئی: جاریک له په یامبه ر ﴿ ده پرسن: ناخو ژماره ی پیغه مبه ران چه نده؟ نه ویش ده فرموی: (۱۲۴۰۰۰) سده و بیست و چوار ه زار پیغه مبه ران، (۳۱۵) یان به کتیب و نامه وه ره وانه کراون و پییان ده لین (روسول). ﴿ و ماکان لرسول أن يأتي بآية إلا بإذن الله ﴿ و هو هیچ په یامبه ریک نه بووه که معجزه یه که بیئی، به فرمائی خوا نه بی ﴿ فإذا جاء أمر الله قضي بالحق ﴿ جاهه رکا ت فرمائی خوا هاتبی به سزا، به دادگه ری بریار دراوه له نیوانیاندا ﴿ و خسر هنالک المبطلون ﴿ له و کاته دا ناهه فکاره کان زیانمند و په شیمان بوون، به لام په شیمانی که لکی نه بووه بویان ﴿ ۷۹: الله الذي جعل لكم الأنعام ﴿ خوا هر نه و زاته یه و شترگه لی بوئیوه دروست کرد ﴿ لتركبوا منها ﴿ بوئیوه ی سوارین له هه ندیکیان ﴿ و منها تأكلون ﴿ له هه ندیکیشان بخون ﴿ ۸۰: و لكم فيها منافع ﴿ و هزید له وهش که لکیکی زوریان تییه بوتان: خوری و، کورک و، موو، شیرو، که ره و په نیرو، رن و.. هتد ﴿ و لتبلغوا عليها حاجة في صدوركم ﴿ وه بوئیوه ی له سه ر پشتمان بگه نه نه و مه به سه ته له دلتاندا یه، واته خوتان و باره کانتان - به تاییه تی له کاتی باز رگانیدا - بو هه لگرن. ﴿ و عليها وعلى الفلك تحملون ﴿ له سه ر نه و و شترانه و له سه ر که شتییه کان هه لده گیرین و هاتوو چو ده کهن ﴿ ۸۱: و ربکم آیاته ﴿ نه و زاته به لگه و نیشانه کانی ده سه لاتی خویتان نیشان نه دات ﴿ فای آیات الله تنكرون ﴿ جا ئینکاری کام له نیشانه کانی خوا نه کهن، له گه ل نه و هدا که زور ناشکرا و روون؟! ﴿

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلًا مِنْ قَبْلِكَ مِنْهُمْ مَنْ قَصَصْنَا عَلَيْكَ وَمِنْهُمْ مَنْ لَمْ نَقْصُصْ عَلَيْكَ وَمَا كَانَ لِرَسُولٍ أَنْ يَأْتِيَ بِآيَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ فَإِذَا جَاءَ أَمْرُ اللَّهِ قُضِيَ بِالْحَقِّ وَخَسِرَ هُنَالِكَ الْمُبْطِلُونَ ﴿ ۷۸ ﴾ اللَّهُ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَنْعَامَ لِتَرْكَبُوا مِنْهَا وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ ﴿ ۷۹ ﴾ وَلَكُمْ فِيهَا مَنَافِعُ وَلِتَبْلُغُوا عَلَيْهَا حَاجَةً فِي صُدُورِكُمْ وَعَلَيْهَا وَعَلَى الْفُلْكِ تُحْمَلُونَ ﴿ ۸۰ ﴾ وَرَبُّكُمْ أَتَىٰ بِآيَاتٍ اللَّهُ تَنْكُرُونَ ﴿ ۸۱ ﴾ أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَانُوا أَكْثَرًا مِنْهُمْ وَأَشَدَّ قُوَّةً وَأَثَارًا فِي الْأَرْضِ فَمَا أَغْنَىٰ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿ ۸۲ ﴾ فَلَمَّا جَاءَهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَرِحُوا بِمَا عِنْدَهُمْ مِنَ الْعِلْمِ وَحَافَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَكْبِرُونَ ﴿ ۸۳ ﴾ فَلَمَّا رَأَوْا بَأْسَنَا قَاَلُوا أَمْ نَأْتِي اللَّهَ وَحْدَهُ وَكَفَرْنَا بِمَا كُنَّا بِهِ مُشْرِكِينَ ﴿ ۸۴ ﴾ فَلَمَّا رَأَوْا بَأْسَنَا سَأَلَتْ أَلْفُ الْإِنْسِي قَدْ خَلَّتْ فِي عِبَادِهِ وَخَسِرَ هُنَالِكَ الْكَافِرُونَ ﴿ ۸۵ ﴾

له پیشیان عبیره ت گرن:

سوودی پی نه دان، کاتی سزاکه ی ئیمه یان دی، چونکه کار له کار ترازا بووو، ئیتر له و کاته یشدا ده رگای په شیمانی داده خری (وهک فیرعه ون کاتیک که سزای دیت په شیمان بوویه وه و تی: (آمنت أنه لا إله إلا الذي آمنت به بنو إسرائيل وأنا من المسلمين) ۹۰/۱۰. به لام وهک ثم فرموده ده فرموی: ((إن الله تعالى يقبل توبة العبد ما لم يغفر))، (مسند أحمد ۱۳۲/۲، الترمذی)، ابن ماجه. واته: خوا ته و به و په شیمانی به نده وهر نه گری، پیش نه و ی بگاته حاله تی غه رغه ره گیانه لا. ﴿ سنة الله التي قد خلت فی عباده ﴾ ثمه نه و سوننه ت و باوه ی خوابو که له به نده کانیدا تیپه ری، واته: به ده ریژی ری رزگار خوا سوننه تی و ابووه، هر قومیک له کاتی دیتنی سزادا باوه ری هیئابی لئی وهر نه گیراوه سوودی نه بووه بوی ﴿ و خسر هنالک الکفرون ﴿ له و کاته دا کافره کان زیانمند بوون، چونکه ناشکرا بوو و زانرا که سوودیان له هیچ شتی وهر نه گرت، نه له به ته کان، نه له نه و هه موو پیلانه یان.

۸۲: أفلم يسروا في الأرض ﴿ ثایا نه وانه به رووی زه ویدا نه رویشتوون ﴿ فینظروا كيف كان عاقبة الذين من قبلهم ﴿ تا ببینن نه نجامی نه وانه ی که له پیش نه وانه و هبوون چوون بوو؟ ﴿ كانوا أكثر منهم وأشد قوة وآثارا في الأرض ﴿ نه وانه له مان له رووی ژماره وه زورترو، له رووی هیزو شوینه وارو بیناسازی و.. هتد به هیز تربوون ﴿ فما أغنى عنهم ما كانوا يكسبون ﴿ جا مال و هیزو ده سه لاتیان، بی نیازی نه کردن له سزای خوا کاتی بویان هات ﴿ ۸۳: فلما جاءتهم رسلهم بالبينات ﴿ جاکاتی په یامبه ره کانیان به به لگه ی ناشکراوه هاتنه لایان ﴿ فرحوا بما عندهم من العلم ﴿ که چی له باتی باوه هیئانیان، نه وانه به و نه ندازه زانیارییه که مه ی خویان خو شحال بوون، هر چه نده ریگه یان پی ده رنه نه کرد ﴿ و حاق بهم ما كانوا به يستهزئون ﴿ و نه و سزایه ی نه وانه گالته یان پی نه کرد هاته سه ریان و ده ره ی دان ﴿ ۸۴: فلما رأوا بأسنا ﴿ ئینجا

بۆ كافرانیش ترسینەرە بە دۆزەخ ﴿ فاعرض أكثرهم ﴾ جا لەگەڵ ئەوەیشدا زۆرتریان لە باتی بڕوا هێنان، رۆویان لێ وەرگێراوخۆیان لێ بۆارد ﴿ فهم لا سمعون ﴾ جا ئیدی نابیستن بە بیستنی تێرامان و گوێرایەلی، جا کە وابوو ئەم قورئانە ھەموو مەبەستیکی مرقۇفی تیا رۆشن کراوەتەو، ئەگەر خۆیان ئامادە بن و گوێ بگرن بۆی ﴿ ۵ : وقالوا قلوبنا في أكنة مما تدعونا اليه ﴾ کاتی پەيامبەر ﷺ بانگی کردن بۆ پڕوا هێنان گوتیان: دلەکانمان لە چەند بەرگیك دان سەبارەت بەوێ بانگمان ئەکەیت بۆلای لە یەكخواناسی، دلان پەردە لە سەر و داپۆشراو و ھێچی ناگاتێ ﴿ وفي آذاننا وقر ﴾ وگریدانییەك لە گوێکانماندا یە ﴿ ومن بيننا وبينك حجاب ﴾ و پەردە یەك لە نیوان ئێمە و تۆدا یە، واتە: کێشە یەك لە نیوانماندا یە ناھێلێ بگەین بە یەكتر ﴿ فاعمل إنما عاملون ﴾ دەسا تۆ کار بکە لە سەر ئایینی خۆت و ئێمەیش لە سەر ئایینی خۆمان کار دەکەین، جا با بزانی کێ راستە و ئەی باتەو، کێش ناراستەو ئەی دۆرینێ.

خەلکی بانگ بکە بۆ پەرستنی خوا بە تاک و تەنیا یی:

﴿ ۶ : قل إنما أنا بشر مثلكم ﴾ بلی: بە راستی منیش مرقۇفیکم وەکو ئێو، فریشتە نیم ﴿ بوحی الی ﴾ سروشت و وەحیم بۆ ئەکری ﴿ إنما إلهکم إله واحد ﴾ کە ھەر پەرستراوی راستە قینی ئێو، تەنھا یەك خوا یە و شەریک و ھاوێ نییە ﴿ فاستمعوا له واستغفرو ﴾ دەسا خۆتان راست بکەنەو بۆی و داوی بوورانی گوناھەکانتانسی لێ بکەن ﴿ وویل للشرکین ﴾ ھاوار و ھاوێلا بۆ ھاو بەشدانەران ﴿ ۷ : الذين لا یؤتون الزکاة ﴾ ئەوانە زەکات نادەن و، دەست گرۆیی ھەژاران ناکەن، بەلێ ئەم تەفسیرە یە، رای زۆریکی رافە کەرانی قورئانی لەسەر، بەتایبەت (ئیبنی جەریر)، ئەگەرچی (ئیبن عەبباس) دەلی: ﴿ الذين لا یؤتون الزکاة ﴾ مەبەست پێی ئەوانەن دل و دەروونیان لە شێرک پاک ناکەنەو بە راستی وشە (لا إله إلا الله) نالین، وەك دەفرموی: ﴿ فقل هل لک الی إن تزکی ﴾ ۱۸/۷۹. ﴿ وهم بالآخره هم کافرون ﴾ بە پاشە رۆژیش کافرو بێ باوەرن ﴿ ۸ : ان الذين آمنوا وعملوا الصالحات ﴾ بە راستی ئەوانە بڕوایان ھێناو، کارە چاکەکانیان کردووە ﴿ لهم اجر غیر ممنون ﴾ پاداشتیکی بێ کۆتایی و نەبڕاویان بۆ ھە یە.

باسیکی دروستکردنی بوونەوەر:

﴿ ۹ : قل أنکم لتکفرون بالذی خلق الأرض فی یومین ﴾ پێیان بلی: ئایا باوەر بەو زاتە ناکەن کە لە ماوەی دوو رۆژدا (دوو دەورە) ی ئەو چوارو رۆژە زەوی و تەواوی شتە نەھینیەکانی زەوی

لە (۱۹ ی ربيع الثاني ۱۴۱۷/ک بەرامبەر ۱۹۹۶/۹/۲ ز داوی نوێژی بەیانی، لە نووسینی تەفسیری ئەم سوورەتی (غافر) بوومەو. لە (راگە یاندن)، لە ھەلەبجە ی شەھید. زۆریش سوپاس بۆ خوا ی میھرەبان و غافیر، وە لە پەنای ئەم سوورە تەدا، داوی لێخۆشبوونی لێ دەکەین.

سوورەتی (فوسسیلەت) ھ

مەككەییەو (۵۴) ئایەتە.

بەناوی خوا ی بەخشندە ی میھرەبان

ئەم سوورەتە باسی یەکتاپەرستی و پەيام و زیندوو بوونەو و پاداشت و تۆلە دەکات، جا بۆ یەكەمجار باسیکی کورتی قورئان ئەکات، کە چۆن بەو ھەموو بەلگانەو داتەبەزی و راستی پەيامبەریش ﷺ ئەچەسپینێ، ھەر وەك باسیکی سروش و نیگا بۆ پەيامبەر ئەکا، و، دەلی: ﴿ موحەممەدی پەنچەمبەر ﷺ مرقۇفیکەو، خوا لەناو مەردەدا ھەلپێژاردوو، ھەتا ئەو پەيامە گەورە یە ھەلگری و، بە جیھانیانی رابگە یەنێ، پاش ئەو شە باسی ئاسمانەکان و زەوی ئەکات، بۆ ئەو بەوردی بیران لێ بکریتەو و، بکرینە بەلگە بۆ یەكناسینی خوا، ھەر وەك پەنجە راتەکیشی بۆ ئەنجامی ئەوانە ی ململانێیان لەگەڵ پەيامبەر اندا دەکرد، داوی ئەو ی کە باسی پڕواداران دەکات، بەتایبەت ئەوانە ی کە خۆیان یەكلا کردووەتەو لەسەر نەخشە ی خوا ھەرگیز ناترا زین. کۆتاییشی دیت بە باسی ھەندێ لە نەھینیەکانی بوونەو، کە پۆر بەرۆژ دەریان ئەخات بۆ ئادەمیزاد. جابەم شیوە یەش دەست پێ دەکات: ﴿ بسم الله الرحمن الرحيم ﴾ ۱: ﴿ هم پیتانە ھەر ئەوانەن کە قورئانیان لێ پێک ھاتوو، دەسا ئەگەر ئێو دەتوانن وینە ی ئەم قورئانە بپنن، بپھینن! ﴾ ۲: ﴿ تنزیل من الرحمن الرحيم ﴾ ئەم قورئانە لە لایەن خوا یەکی خاوەن بەزەیی و میھرەبانەو نێردراو تە خواو، وەك لە جیگایەکی تردا لەو بارە یەو ئەفرموی: ﴿ قل نزلة روح القدس من ربک بالحق ﴾ ۱۶/۱۰۲.

قورئان ھەموو ئایەتەکانی شی کرانەتەو:

﴿ ۳ : کتاب فصلت آیاتہ ﴾ ئەم نامە یە کە ئایەت و مەبەستەکانی جودا کرانەتەو لە یەكتر بەلەفزو بەمانا ﴿ قرأنا عربیا ﴾ خوێنراو یە کە بە زمانی عەرەبی ﴿ لقوم یعلمون ﴾ بۆ خەلکانی ئەمە بزانی و دانابن و، بیانەوێ تێ بگەن لەوانە ی عەرەبی زانی ﴿ بشیرا ونذیرا ﴾ مۆژدە بەخشە بە موسلمانان بە بەھەشت،

يعرج إليه في يوم كان مقداره ألف سنة مما تعدون)وه له المعارج/٤٤
 ئەفەرموی (تەرج الملائكة والروح إليه في يوم كان مقداره خمسين
 ألفي سنة). گومان نییه لهویدا که دیاری کردنی کات و زەمان
 و زەمان، بەرۆژو سال و مانگ: بەو پێیەیه که ئیستا مەوێف لەسەر
 ئەم زەویە دەژی، وه سوورانهوهی زهوی بهدهوری خۆردا، ئەگینا

سُورَةُ فَصَّلَاتٍ ﴿١١﴾ ﴿١٢﴾

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

حَدَّثَنَا ١ تَنْزِيلٌ مِنَ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ٢ كَتَبْتُ فَصَّلْتُ
مَا بَيْنَهُمْ قُرْءَانًا عَرَبِيًّا لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ٣ بَشِيرًا وَنَذِيرًا فَأَعْرَضَ
أَكْثَرُهُمْ فَهُمْ لَا يَسْمَعُونَ ٤ وَقَالُوا قُلُوبُنَا فِي أَكِنَّةٍ
مِمَّا نَدْعُونَكَ إِلَيْهِ وَفِي أَذَانِنَا أَوْعْرٌ وَمِنْ بَيْنِنَا وَبَيْنَكَ حِجَابٌ
فَاعْمَلْ إِنَّا عَمِلَمُونَ ٥ قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ يُوحَىٰ إِلَيَّ
أَنَّمَا إِلَهُكُمُ اللَّهُ وَاحِدٌ فَاسْتَعِظُوا إِلَيْهِ وَاسْتَغْفِرُوهُ وَذُرْ
لِلْمُشْرِكِينَ ٦ الَّذِينَ لَا يُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ بِالْآخِرَةِ
هُمْ كَفِرُونَ ٧ إِنَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ
أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ ٨ قُلْ أَتَيْتُكُمْ لَتَكْفُرُونَ بِالَّذِي خَلَقَ
الْأَرْضَ فِي يَوْمَيْنِ وَتَتَعَمَّلُونَ لَهُ ۚ إِنَّكَ أَنتَ ذَاكَ رَبُّ الْعَالَمِينَ ٩
وَجَعَلَ فِيهَا رِجْسًا مِنْ فَوْقِهَا وَبِزْكَ فِيهَا وَقَدَّرَ فِيهَا أَقْوَامًا فِي
أَرْبَعَةِ أَيَّامٍ سَوَاءً لِلنَّاسِ لِيَوْمٍ ١٠ ثُمَّ اسْتَوىٰ إِلَى السَّمَاءِ وَهِيَ دُخَانٌ
فَقَالَ لَهَا وَالْأَرْضِ أَتَيْنَا طَوْعًا وَكَرِهًا قَالَ أَتَيْنَا طَائِعِينَ ١١

ئەگەر بېرۇيت بۇ ئەستېرەيەكى تىرى ئاسمان، ئەوا رېژەي درېژى و
 كورتى رۆژەكە دەگۆرېرى. سالى ئېمە لەو زەھويېدا چۈنكە دوورين
 لە خۆرەو، بە (۳۶۵) رۆژ ئەوجا چەرەيەك بەدەورى خۇردا
 تەواو ئەكات، كەچى ئەستېرەي عەتاريد بە (۸۸) رۆژ سالى خۆي
 تەواو ئەكات و ئەسوورېتەو بە دەورى خۇردا، بەلام ئەستېرەي
 (بۇتۇق) چۈنكە دوورتە لەخۆرەو بە (۲۵۰، ۹۰) رۆژ سالى خۆي
 تەواو ئەكات واته: سالىكى ئەو (۲۵۰) سالى ئېمە. ﴿ و زينا
 السماء الدنيا بحساب ﴾ و نزيكترين ئاسمانيشمان بەچەندين چرا
 (ئەستېرە) رازندەو بۇتان ﴿ و حفظ ﴾ و بەپاراستن پاراستمان لە
 گۆرېاگرتنى شەياتين بۇ (المأ الأعلى) لەو كە نھيننيەكانيان
 بدزن و، لەزەويدا خەلكى پى فریوبدن ﴿ ذلك تقدير العزيز
 العليم ﴾ ئەوكارە سەرسورھېنەرانە، گشت ئەندازە گرتنى خۆي
 بەدەسەلاتى زانايە.

له سه‌رگورشته‌کە‌ی (عاد) په‌ند وەر بگرن:

۱۳: فإِنْ أَعْرَضُوا ۖ ثَيْنِجَا ثَغَر لَه‌گە‌ل ئەو هەموو به‌لگانه‌دا، هێمان قورە‌ه‌ش روویان وەرگیرا له‌ باوە‌ر هێنان ۖ فَعَلْ أَنْزَرْتَكُمْ صَاعِقَةً مِثْلَ صَاعِقَةِ عَادٍ وَثُمُودَ ۖ بَيْنَان بَلَى:

فَقَضَّاهُنَّ سَبْعَ سَنَوَاتٍ فِي يَوْمَيْنِ وَأَوْحَىٰ فِي كُلِّ سَمَاءٍ أَمْرَهَا
وَرَبَّنَا السَّمَاءُ الذِّنْيَا بِصَبِيحٍ وَحِفْظًا ذَٰلِكَ نَقْدِيرُ الْعَزِيزِ
الْعَلِيمِ ۝ فَإِنْ أَعْرَضُوا فَعَلْ أَنْزَرْتَكُمْ صَاعِقَةً مِثْلَ صَاعِقَةِ
عَادٍ وَثُمُودَ ۝ إِذْ جَاءَهُمُ الرُّسُلُ مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ وَمِنْ
خَلْفِهِمْ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ قَالُوا لَوْ شَاءَ رَبُّنَا لَأَنْزَلَ مَلَائِكَةً
فَإِنَّا بِمَا أُرْسِلُوا بِهِ لَكَافِرُونَ ۝ فَمَا عَادَ فَاسْتَكْبَرُوا فِي
الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَقَالُوا مَا أَشْدُّ مَقَامَهُ أُولَٰئِكَ يَرَوْنَ اللَّهَ
الَّذِي خَلَقَهُمْ هُوَ أَشَدُّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَكَانُوا بِآيَاتِنَا يَجْحَدُونَ
۝ فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيحًا صَرْصَرًا فِي أَيَّامٍ مَّحْسُورَاتٍ لِّنُذِيقَهُمْ
عَذَابَ الْخِزْيِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَخْزَىٰ وَهُمْ
لَا يُبْصِرُونَ ۝ وَأَمَّا ثُمُودُ فَهَدَيْنَاهُمْ فَاسْتَحَبُوا الْعَمَىٰ عَلَى
الْهُدَىٰ فَآخَذْتَهُمْ صَاعِقَةً الْعَذَابِ الْهَوْنِ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ
۝ وَنَجَّيْنَا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ ۝ وَيَوْمَ يُحْشَرُ
أَعْدَاءُ اللَّهِ إِلَى النَّارِ فَهُمْ يُوزَعُونَ ۝ حَتَّىٰ إِذَا مَا جَاءُوهَا شَهِدَ
عَلَيْهِمْ سَمْعُهُمْ وَأَبْصَرُهُمْ وَجُودُهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ۝

بتوانی سزامان بدات؟! ۖ أو لم يروا أن الله الذي خلقهم هو أشد منهم قوة ۖ ئە‌ی ئایا نه‌یان زانیوه که ئەو خوا‌یه واهوانی دروست کردوه، له‌وان به‌هێزتره؟ ۖ وکانوا بآياتنا یجحدون ۖ دیاره به‌ ئایه‌ته‌کانی ئێمه‌ نکووی و حاشایان کرددا!! ۖ ۱۶: فأرسلنا عليهم ريحا صرصرا ۖ جائئهمش (با)یه‌کی توندی به‌ده‌نگمان ناردە سه‌ریان که: هەر به‌شریخه‌و ده‌نگه‌کی زۆربه‌یان مردن ۖ فی ایام نحسات ۖ له‌چە‌ند رۆژیکی تووش و شوومدا، وه‌ک ئهم ئایه‌ته‌ش ده‌فه‌رمووی: (فی يوم نحس مستمر) ۱۹/۵۴. یان له‌ جیگایه‌کی تر‌دا ده‌فه‌رمووی: (سبع لیلال وثمانیه‌ ایام حسو‌ما..) ۶۹/۷. ۖ لنذیقهم عذاب الخزی فی الحیاة الدنیا ۖ تاه‌ر له‌م ژیا‌نی دونیا‌یه‌دا سزایه‌کی ئابرووبه‌ریان پی بجیژین ۖ ولعذاب الآخرة اخزی ۖ بی‌گومان سزای پاشه‌روژی‌ش سه‌خت ترو ئابرووبه‌رت‌ره ۖ وهم لا یبصرون ۖ و یارمه‌تیش نادری‌ن بۆ رزگار بوونیان. ۖ ۱۷: وأما ثمود فهدیناهم ۖ گه‌لی (سه‌موود) یش ریگه‌ی خه‌یرو ریگه‌ی شه‌رمان نیشان‌دان، راستیمان بۆ رو‌شن‌کردنه‌وه‌و (سالح) په‌یامبه‌رمان ۖ بۆ ناردن ۖ فاستحبوا العمی علی الهدی ۖ که‌چی گومرایییان به‌سه‌ر هیدایه‌ت‌دا هه‌لبێژارد! ۖ فأخذتهم صاعقة العذاب الهون بما كانوا یكسبون ۖ جا به‌هوی ئەو کاره‌یانه‌وه‌ ده‌یان‌کرد، هه‌وره‌ تریشقه‌ی سزای سووک‌که‌ر گرتنی له‌ناو‌چوون ۖ ۱۸: ونجنا الذين آمنوا وکانوا یقون ۖ ئەوانه‌ش که‌ به‌روایان هیناو له‌سنووره‌کانی خوا خۆپاریزبوون، رزگارمان‌کردن.

تییینی: گه‌لی سه‌موود له‌ (وادی القری) ی نیوان مه‌دینه‌و شام‌دا نه‌ژیان، خوا نه‌رزو ئاو‌یکی زۆر پرله‌خێرو پر پیتی پی‌به‌خشی بوون، وه‌ خاوه‌نی کشتوکال و باخ و باخاتیکی سه‌رسوهرینه‌ر بوون، ته‌مه‌نیکی درێژیان به‌سه‌ر نه‌برد، له‌ش و قه‌باره‌یه‌کی توندو به‌هیزیان بوو، ده‌ستیکی بالایان له‌ دارشتنی بیناو خانوو به‌ره‌و کۆشک و ته‌لار‌دا هه‌بوو.

ئه‌ندامه‌کانی له‌ش، شایه‌تی ده‌ده‌ن له‌ سه‌ر خاوه‌نه‌که‌یان:

۱۹: ويوم يحشر أعداء الله إلى النار ۖ ئە‌ی موحه‌مه‌د ۖ باسی ئەو رۆژه‌ بکه‌ بۆ گه‌له‌که‌ت که‌ نه‌یارو دوژمنانی خوا به‌ره‌و ئاگری دۆزه‌خ کۆنه‌کرینه‌وه‌ ۖ فهم یوزعون ۖ جابه‌ریز رانه‌گیردرین و ده‌سته‌ ده‌سته‌ به‌ری‌ده‌کرین بۆ ئاگر. واته‌: هه‌موو پێکه‌وه‌ ریز ده‌کرین و نه‌یان‌به‌ن بۆ مه‌حشر ۖ ۲۰: حتى إذا ما جاءوها شهد عليهم سمعهم وأبصارهم وجلودهم ۖ هه‌تا کاتێ ده‌گه‌نه‌ لای ئاگره‌که‌، گوێ و چاوو پێستیان، گه‌واهییان له‌دژ ئه‌ده‌ن ۖ بما كانوا يعملون ۖ له‌هه‌ر کارێ کردوویانه‌ ۖ ۲۱: وقالوا لجلودهم لم

به‌هه‌وره‌ تریشقه‌یه‌ک، وه‌ک هه‌وره‌ تریشقه‌که‌ی گه‌لی عادو سه‌موود ده‌تان‌ترسین ۖ ۱۴: إذ جاءهم الرسل من بين أيديهم ومن خلفهم ۖ ئە‌وساته‌ که‌ په‌یامبه‌ره‌کان هاتن بۆ لایان له‌ پێشیان و له‌ پاشیان‌دا، هه‌وئێکی زۆریان له‌گه‌ل‌دان، به‌لام هه‌ج که‌لکیکی نه‌بوو! وه‌ک له‌ جیگایه‌کی تر‌دا ئە‌فه‌رمووی: (وقد خلت النذر من بين يديه ومن خلفه..) ۲۱/۴۶. ۖ ألا تعبدوا إلا الله ۖ بێیان وتن: که‌ جگه‌ له‌خوا (الله) هه‌ج که‌سه‌یک مه‌به‌رستن ۖ قالوا لو شاء ربنا لأنزل ملائكة ۖ که‌چی وتیان: ئە‌گه‌ر په‌روه‌ردگارمان بیویستبا په‌یامبه‌ریک بنێری، ئە‌وا فریشته‌ی ئە‌نارد، نه‌ک ئاده‌می ۖ فإنا بما أرسلتم به‌ كافرون ۖ بی‌گومان جائیمه‌ باوه‌رمان نییه‌ به‌وه‌ی ئیوه‌ی پی‌ نێردراوه‌ ۖ ۱۵: فاما عاد فاستكبروا فی الأرض بغیر الحق ۖ ئینجا عاد "گه‌لی هوود" به‌نا‌ره‌وا له‌سه‌ر زه‌ویدا له‌خۆ‌یایی بوون و سه‌ری‌چییان کردو یاخی بوون، ئازاری هوودو به‌رواداران‌یان دا! ۖ وقالوا منا أشد قوة ۖ گو‌تیا‌ن: کێ له‌ئێمه‌ به‌هێزتره‌، تا

ناگه و، لیبیان قبول ناکری و بهر ره زامه ندی خوایش ناکه و.

موشریکان دوسته کانیان کاری خرابیان پی ده کهن:

۲۵: و قیضا لهم قرناء هه ره له دونیادا چهند هاوهل و هاویشینیکنمان - له شه پتان و مروقه قول بره کان - بو په پیدا کردن و

وَقَالُوا لِمَوْلَاهُمْ لِمَ شَهِدْتُمْ عَلَيْنَا قَالُوا أَنْطَقَنَا اللَّهُ الَّذِي أَنْطَقَ كُلَّ شَيْءٍ وَهُوَ خَلَقَكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٦١﴾ وَمَا كُنْتُمْ تَسْتَوُونَ أَنْ يَشْهَدَ عَلَيْكُمْ سَمْعُكُمْ وَلَا أَبْصَارُكُمْ وَلَا جُلُودُكُمْ وَلَكِنْ ظَنَنْتُمْ أَنَّ اللَّهَ لَا يَعْلَمُ كَيْفَ أَيْمَنَّا بِمَا نَعْمَلُونَ ﴿٦٢﴾ وَذَلِكُمْ ظَنُّكُمُ الَّذِي ظَنَنْتُمْ بِرَبِّكُمْ أَرَدْتُمْ أَنْ تُصَبِّحْتُمْ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٦٣﴾ فَإِنْ يَصْبِرُوا فَالنَّارُ مَثْوًى لَهُمْ وَإِنْ يَسْتَعْجِلُوا فَمَأْتُهُمُ مِنَ الْمُعْتَبِينَ ﴿٦٤﴾ وَقِيَصْنَا لَهُمْ قُرْآنًا فَزَيَّنَّا لَهُمْ مَا يَشَاءُونَ فِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَحَقٌّ عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ فِي أُمُورٍ فَخَلَّتْ مِنْ قَبْلِهِمْ مِنَ الْجِنَّ وَالْإِنْسِ إِنَّهُمْ كَانُوا خَاسِرِينَ ﴿٦٥﴾ وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَأَسْمَعُوا هَذَا الْقُرْآنَ وَالنَّوْافِلَ لَعَلَّكُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٦٦﴾ فَلَنَذِيقَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا عَذَابًا شَدِيدًا وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَشْوَأَ الَّذِي كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٦٧﴾ ذَلِكَ جَزَاءُ أَعْدَاءِ اللَّهِ النَّارُ لَهُمْ فِيهَا دَارُ الْخُلْدِ جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ ﴿٦٨﴾ وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا رَبَّنَا أَرِنَا الَّذِينَ آمَنَّا لَنَأْمُرَهُمْ وَالْإِنْسَ جَمْعَهُمَا تَحْتَ أَفْدَانِنَا لَئِذَا كُنَّا مِنَ الْآسِفِينَ ﴿٦٩﴾

زآلمان کردن به سهریاندان ﴿۶۱﴾ فزینوا لهم ما بین آیدیهم وما خلفهم ﴿۶۲﴾ جا بویان جوان کردن نه وهی پیشیان، له کارو باری دونیا، وه نه وهی پاشیان له کارو باری ناخیرت، به ناره واو ناهق، نه وانیش به بی باکانه رهفتاریان کردوو جولانه وه، وهك ثم نایه تهی: (وإنهم لیصدونهم عن السبیل ویحسبون أنهم مهتدون) نه وه دوویات ده کاته وه. ﴿۶۳﴾ وحق علیهم القول ﴿۶۴﴾ جا به وه هویه وه بریاری سزای خواش پیویست کرایه سهریان و هاته جی ﴿۶۵﴾ فی أُمم قد خلت من قبلهم من الجن والانس ﴿۶۶﴾ چوونه ریزی نه و جنوکه و ناده میانه وه له پیش نه وانه وه دووچار ببوون ﴿۶۷﴾ إنهم كانوا خاسرین ﴿۶۸﴾ به راستی نه وانه ی بهر له وان، خه لکیکی زیانم ند بوون، چونکه به فهرمانی خویان نه کرد.

شهدتم علینا ﴿۶۱﴾ به گله بییه وه به پیستیان نه لین: بوجی به زبانی نیمه گه واهیتان دا؟ خو نیمه له نیوه بهرگری نه که یں! ﴿۶۲﴾ قالوا أنطقنا الله الذي أنطق كل شيء ﴿۶۳﴾ نه لین: نه وخواهی که هه موو شتیکی هینا وه ته قسه و گو، نیمه یشی به قسه هینا. واته: به ناره زووی خو مان نه بوو، نیتیر بوجی گله بییمان لی نه که یں؟ ﴿۶۴﴾ وهو خلقكم أول مرة ﴿۶۵﴾ هه ره نه ویشه بو یه که مجار له نه بوونه وه نیوه ی به دی هینا ﴿۶۶﴾ وإليه ترجعون ﴿۶۷﴾ و هه ره بولای نه ویش ده گیردینه وه. نیمامی (موسلیم) له (نه نه س) وه نه لی: جاریک پیغه مبه ر پیکه نی! فهرمووی: (هل ترون مم أضحك؟) نایا نه زانن له چی پی نه که نم؟! وتمان: خواو پیغه مبه ره که ی نه زانن، فهرمووی: (من مخاطبة العبد ربه يقول: يارب! ألسم تجرني من الظلم؟ قال: يقول بلى. فيقول: فأني لا أجزى على الأشهاد مني. قال: يقول: كفى بنفسك اليوم عليك شهيدا، وبالكرام الكاتبين شهودا. قال: فيختم على فيه، فيقال لأركانه أنطقی، فنطق بأعماله، قال: ثم نخلى بينه وبين الكالم، قال: فيقول: بعد لكن وسحقا، فعنك كنت أناضل) باب (۲۹۶۹/۱۶). له قسه و گفتوگو ی به ندهیه که له گهل خوی خویدا نه لی: نه ی پهروه ردگارم نایا بریار نه بوو له غه درو سستم په نام بدهیت. خوا نه فهرمووی: به لی بریار وابوو! نه وسا به نده که نه لی: ده من بو نه وه له خو م نه بی شایه د قبول ناکه م، خوا نه فهرمووی: هه ره خو ت به شایه ت به سیت، هاوری له گهل دهسته ی نووسه رانی به ریز، نه لی: نه و جا مور له سهر ده می دهری، جا به نه ندامه کانی لاشه ی دهوتری: ناده ی نیوه قسه بکه ن! نه وانیش دینه قسه و، مؤله ت دهری، نه و جا پییان نه لی: دهك دوور بن له ره حمه تی خواوه دوور بن و تیا بجن، خو من له نیوه دیفاع و بهرگریم نه کرد!. ﴿۲۲﴾ وما كنتم تستترون أن يشهد عليكم سمعكم ولا أبصاركم ولا جلودكم ﴿۶۱﴾ وه له دونیادا له وه خو تان نه نه شارده وه که گو ی و، چاوو پیستتان شایه دیتان له سهر بدهن. ﴿۶۲﴾ ولكن ظننتم أن الله لا يعلم كثيرا مما تعملون ﴿۶۳﴾ به لام له گهل نه وه یشدا هیمان هه ره گوماتان وابوو که: له زوری له و کرده وانه ی نیوه نه نجامیان نه دن، بی ناگیه، بویه بی باکانه نه وه هه موو گونا هانه تان ده کرد ﴿۲۳﴾ وذلکم ظنکم الذی ظننتم بریکم أرداکم ﴿۶۴﴾ هه ره و گومانه تان بوو، به رامبه ر به پهروه ردگارتان له ناوی بردن و تیا چوون ﴿۶۵﴾ فأصبحتم من الخاسرین ﴿۶۶﴾ و جا گه ران له دوراوو زیانم ندان و، خو تان و دهوور به ره که شتان فهوتاند ﴿۲۴﴾ فإن يصبروا فالنار مثوى لهم ﴿۶۷﴾ جا نه گه ره خو یان رابگرن له سهر سزاو توله، یان خو رانه گرن، هه ره ناگری دوزه خه جیگیان ﴿۶۸﴾ وإن يستعجلوا فما هم من المعتبين ﴿۶۹﴾ و نه گه ر داوای لیووردن و ره زامه ندی خواش بکه ن، هه رگیز به مهرامی خو یان

خوانه ناسه کان وه سیهت بویه کدی
ده کهن گوی بۆ قورئان نه گرن:

۲۶: وقال الذين كفروا لا تسمعوا لهذا القرآن ۝ بئى برواكان
به به کتریان گوت: گوی بۆ ئه قورئانه مه گرن کاتى موحه ممه د

إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَمُوا تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ
الْمَلَائِكَةُ أَلَّا تَخْفَؤُا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَبْشِرُوا بِالْجَنَّةِ
الَّتِي كُنتُمْ تُوعَدُونَ ﴿٣٠﴾ نَحْنُ أَوْلَىٰ بِكُم فِي الْحَيَاةِ
الدُّنْيَا فِي الْأَخِرَةِ وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَشْتَهَىٰ أَنْفُسُكُمْ
وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَدَّعُونَ ﴿٣١﴾ نَزَّلْنَا مِنْ غَفُورٍ رَحِيمٍ ﴿٣٢﴾
وَمَنْ أَحْسَنُ قَوْلًا مِّمَّنْ دَعَا إِلَى اللَّهِ وَعَمِلَ صَالِحًا وَقَالَ
إِنِّي مِنَ الْمُسْلِمِينَ ﴿٣٣﴾ وَلَا تَسْتَوِ الْحَسَنَةُ وَلَا السَّيِّئَةُ
أَدْفَعُ بِالْأُتَىٰ هِيَ أَحْسَنُ فَإِذَا الَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ عَدَاوَةٌ كَأَنَّهُ
وَلِيٌّ حَمِيمٌ ﴿٣٤﴾ وَمَا يُلْقِيهَا إِلَّا الَّذِينَ صَبَرُوا وَمَا يُلْقِيهَا
إِلَّا ذُرِّيَةُ عَظِيمٍ ﴿٣٥﴾ وَإِنَّا بِكَرْخِكَ مِنَ الشَّيْطَانِ نَزَّحٌ
فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٣٦﴾ وَمِنْ آيَاتِهِ
الَّيْلُ وَالنَّهَارُ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ لَا تَسْجُدُوا لِلشَّمْسِ
وَلَا لِلْقَمَرِ وَاسْجُدُوا لِلَّهِ الَّذِي خَلَقَهُنَّ إِن كُنتُمْ
إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ ﴿٣٧﴾ فَإِنِ اسْتَكْبَرُوا فَالَّذِينَ عِنْدَ
رَبِّكَ يُسَبِّحُونَ لَهُ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَهُمْ لَا يَسْئَمُونَ ﴿٣٨﴾

ئهى خويئيه وه ۝ والغوا فيه لعلكم تغلبون ۝ وه بيكه نه هه راو
هوسه و غلبه غلب تبيدا، به شكوم زال بين به سهر موحه ممه ددا!
ئينجاخوا له جيگايه كى تردا - فهران به گويگرتن بۆ قورئان ده دا-
وته فهرموى: (واذ قرئ القرآن فاستمعوا له وأنصتوا لعلكم ترحمون)
۲۰۴/۷. ۲۷: فلنذيقن الذين كفروا عذابا شديدا ۝ سويند به
خوا ئه وانى بى باهر بوون سزايه كى توونديان پى ئه چيزين
۝ ولنجزينهم أسوأ الذى كانوا يعملون ۝ و بى گومان به هوى ئه و
كاره زور خراپانه وه دهيان كرد سزايان ده دهين ۝ ۲۸: ذلك جزاء
أعداء الله النار ۝ ئا ئه وهش پاداشتى دوژمانى دينى خوايه، ئاگرى
دوزهخ ۝ لهم فيها دار الخلد ۝ خانه هه تاهه تايبيان تبيدا بۆ هيه
۝ جزاء بما كانوا بآياتنا يجدون ۝ له توله هه وه ده كه نكولى
ئايه ته كانى ئيمه يان ده كرد ۝ ۲۹: وقال الذين كفروا ربنا أرنا
الذين أضلانا من الجن والإنس ۝ بى باهره خوانه ناسان ده لين:
ئهى پهروه دگارى ئيمه! ئه و دوو ده ستهى جنو كه و ئاده ميه مان

نیشان ده كه ربيان لى گورين ۝ نجعلهما تحت أقدامنا ۝ هه تا
بيان خهينه ژير پيمان ۝ ليكونا من الاسفلين ۝ تا له خوار ترينى
چينه كانى ئاگره وه ده بن، بى گومان ئه وانى كارى ناشه رعى و
ناهق ده كهن وخه لكانى تريس چاويان لى ده كهن، گوناحى ئه وانيش
ده كه ويته سهريان و، هه مووشيان له پاشه روژدا په شيمان ده بنه وه،
بۆيه كوره كهى بابه گه و ره شمان (ئاده م/عليه السلام) پاش كوشتنى
براكهى خوى به ناهق، په شيمان بوويه وه، به لام چ قازانجيكى
بوو: (ما قتلت نفس ظلما إلا كان على ابن آدم الأول كفل من دمها
لأنه أول من سن القتل) أخرجه الشيخان. ۳۰: إن الذين قالوا
ربنا الله ۝ بى گومان ئه و كه سانه ش گوتيان: پهروه دگارمان خوايه
۝ ثم استقاموا ۝ پاشان خويان راست كرد بوويه وه، واته: زور
به مه حكه مى له سهر يه كناسين وه ستان و، به هيچ لايه كدا لايان
نه دا ۝ تنزل عليهم الملائكة ۝ كاتى مردن، له گوردا، له كاتى
زيندو بوونه وه دا فريشته داته به زنه لايان و، پييان ده لين: ۳۱: ألا
تخافوا ولا تحزنوا ۝ له پاشه روژتان مه ترسن و، بۆمال و منداليشتان
- پاش خوتان- دل زويرمه بن، ئيمه چاوديريان ده بين ۝ وأبشروا
بالجنة التى كنتم توعدون ۝ موژده تان لى بيت به و به هه شتهى
به لينتتان پى ده در له دونيادا، مزگينى بيت ئه مرو ئه كه وه خوشى
و شادييه وه. ۳۱: نحن أولياؤكم فى الحياة الدنيا وفى الآخرة ۝
ئيمه له ژيانى دونيادا دوستان بووين، وه له پاشه روژيشدا، دوستان
ده بين ۝ ولكم فيها ما تشتهى أنفسكم ۝ وه له وى نه فستان چ
بخوازى ئاماده يه بو تان ۝ ولكم فيها ما تدعون ۝ وه هر چيش
بخوازن له به هه شتدا بو تان هه يه ۝ ۳۲: نزلنا من غفور رحيم ۝ ئه م
ميوانداريه ش، ميواندارى و په زيرا ييه كه له لايه ن پهروه دگار يكي
گوناهيوشى به به زه ييه وه.

فهرل و گه و ره يى بانگه واز (ده عوه) بۆ لاي خوا:

۳۳: ومن أحسن قولاً ممن دعا إلى الله ۝ كى له و كه سه
قسهى جوانتره، خه لك به ره و يه كه خواناسى و، بۆ ئيسلام كردنه
په يره و و پروگرام بانگ ده كات ۝ وعمل صالحا وقال اننى من
المسلمين ۝ و كرده وى چاكيش ده كاو، به شانازيشه وه ئه لى: من
يه كيكم له موسلمانان؟ ۳۴: ولا تستوى الحسنة ولا السيئة ۝
هه رگيز چاكه و خراپه يه كسان نين، بى شك خوا يه كه مى خوش
ئهو و، رقى له دووه مه ۝ إدفع بالتي هي أحسن ۝ پالنى به
خراپه وه به جوانترين ئاكار، واته: به ئاكارى جوان و جوانتر
وه لامى خراپه كار بده ره وه ۝ فإذا الذى بينك وبينه عداوة كأنه
ولى حميم ۝ ئه و سا ئه بينى ئه و كه سى كه له نيوان توو ئه و دا

دوژمنایه تییه، وای لی دی دهلیی دوستیکی نزیك و بهسوزه ﴿۳۵﴾ :
وَمَا يُلْقَاهَا إِلَّا الَّذِينَ صَبَرُوا ﴿۳۵﴾ خُوْشَو ناكارچاكییهش، بهوانه
نه بیی بهئارام بوون، بهكهس نادری، چونكه كارى مهردانه كردن
له گهل نامهردان و نه فاماندا، مهردانى خوى دهوى ﴿۳۵﴾ وما یلقاها
إِلَّا ذُو حَظٍّ عَظِيمٍ ﴿۳۵﴾ بههه موو كهسیك نادری، مهگهر بهكهسیك كه
خاوهنى بهشیكى گهوره بیی له چاكی و سهبر ﴿۳۶﴾ : وَاِمَّا يَنْزَغَنَّكَ
مِنَ الشَّيْطَانِ نَزْغٌ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ ﴿۳۶﴾ ههركاتیکیش له لایهن شهیتانه وه
تووشی خهته ره وهسوه سهیهك بوویت، ویستی تویاداشتی خرابه،
بهخرابه بدهیته وه، خیرا په نابره بهر خوا، چونكه پیغه مبهبر ﴿۳۷﴾
ههركه هه لدهسا بُو نوئز، نهی فره موو: (أَعُوذُ بِاللَّهِ السَّمِيعِ الْعَلِيمِ مِنَ
الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ مِنْ هَمْزِهِ وَنَفْخِهِ وَنَفْثِهِ). (پیشهوا نه حمهد، ته بهری)
﴿۳۷﴾ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿۳۷﴾ چونكه تهنها نه وه بیسه ری زانا.

نیشانه كانی دهسه لاتی خوا:

﴿۳۷﴾ : وَمِنْ آيَاتِهِ اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ ﴿۳۷﴾ له نیشانه كانی
تاك وته نیایی خوییه : شهو روژو خوړو مانگ، چونكه هه ریه كه یان
به چهند بهرنامه یه كی قه شهنگ و ريك و پيك دامه زراون و كاری
خویان نه كهن ﴿۳۸﴾ لَا تَسْجُدُوا لِلشَّمْسِ وَلَا لِلْقَمَرِ ﴿۳۸﴾ دهسا ئیوهش
نه بُو خوړ سوژده بهرن، وهنه بُو مانگ، چونكه نه وانه ههردوو
دروستكراوی خوان و، نه وانیش سوژده هه ر بُو شه و ده بهن
﴿۳۹﴾ وَاسْجُدُوا لِلَّهِ الَّذِي خَلَقَهُنَّ ﴿۳۹﴾ ئیوه سوژده هه ر بُو شه و خوییه بهرن
نه وانی دروستكردوه ﴿۴۰﴾ إِنْ كُنْتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ ﴿۴۰﴾ نهگهر دهتانه ووی
بههقیانهت خودا بیهرستن. ﴿۴۱﴾ فَإِنْ اسْتَكْبَرُوا ﴿۴۱﴾ ئینجا
نهگهر نه وانه له خویایی بوون، كر نووش بهرن بُو خوا ﴿۴۲﴾ فَالَّذِينَ
عند ربك يسبحون له باللیل والنهار ﴿۴۲﴾ جا نه و (فریشتانه) كه
له نزیكى پهروهردگارت هوهن، شهو روژ هه ر ته سبیحاتی نه و
نه كهن ﴿۴۳﴾ وَحَمْدٌ لَا يَسْأَمُونَ ﴿۴۳﴾ هیچ كات له كاری خویان ماندوو
و وهره ز نابن. (جابر) - خوا لیی رازی بیی - دهلی: هه رگیز نه
به شه و گارجنیوبه دن، وه نه بهر ژگار، وهنه به خوړو مانگ و با،
چونكه نه وانه بُو هه ندی خه لك هوی میهره بانى و رهحمه تن، بُو
دهسته یه كی تریش، سزاو نیقمه تن) (الحافظ أبو یعلی). ﴿۴۴﴾ :
وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ تَرَى الْأَرْضَ خَاشِعَةً ﴿۴۴﴾ له نیشانه كانی دهسه لاتاری
نه وه كه تو زووی و ده بیینی مات و وشك و بی گیاو بی خیره و
ههستی له بهر نه ماوه ﴿۴۵﴾ فَإِذَا أُنْزِلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءُ اهْزَلَتْ وَرَبَّتْ ﴿۴۵﴾
ئینجا هه ر كاتی بارانمان لی باراند، به ئاسایی ده بزوی و گه شه
نه كات و هه لئه داو ده بووژیه وه وه موو جوړه گیایه كی لی دهر دیت
﴿۴۶﴾ إِنْ الَّذِي أَحْيَاهَا لِمَحْيِ الْمَوْتِ ﴿۴۶﴾ به راستی هه رنه و زاته ی كه

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ تَرَى الْأَرْضَ خَاشِعَةً فَإِذَا أَنْزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ
أَهْزَلَتْ وَرَبَّتْ إِنَّ الَّذِي أَحْيَاهَا لَمَحْيِ الْمَوْتِ إِنَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ
قَدِيرٌ ﴿۴۶﴾ إِنْ الَّذِينَ يَلْحَدُونَ فِي آيَاتِنَا لَا يَخْفُونَ عَلَيْنَا أَفَنُ
يُلْقَى فِي النَّارِ خَيْرٌ أَمْ مَنْ يَأْتِي آمِنًا يَوْمَ الْقِيَمَةِ أَعْمَلُوا مَا شِئْتُمْ
إِنَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿۴۷﴾ إِنْ الَّذِينَ كَفَرُوا بِالذِّكْرِ لَمَّا جَاءَهُمْ
وَأَنَّهُ لَكُنْتُ عَزِيزٌ ﴿۴۷﴾ لَا يَأْتِيهِ الْبَطُلُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَلَا مِنْ
خَلْفِهِ تَنْزِيلٌ مِنْ حَكِيمٍ حَمِيدٍ ﴿۴۸﴾ مَا يَقُولُ إِلَّا مَا قَدْ قِيلَ
لِلرُّسُلِ مِنْ قَبْلِكَ إِنْ رَبُّكَ لَذُو مَعْفُورٍ وَذُو عِقَابٍ أَلِيمٍ ﴿۴۹﴾
وَلَوْ جَعَلْنَاهُ قُرْآنًا أَعْجَبًا لَقَالُوا آلَؤُلَآءِ لَا فِصْلَ بَيْنَهُ وَاعْجَبِي
وَعَرَفِي قُلْ هُوَ الَّذِي أَنْشَأَهُمْ وَشَفَعَهُ وَالَّذِينَ
لَا يُؤْمِنُونَ فِي آذَانِهِمْ وَقُرْهُو عَلَيْهِمْ عَمًى أُولَٰئِكَ
يُتَادَرِكُ مِنْ مَكَانٍ بَعِيدٍ ﴿۵۰﴾ وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ
فَاخْتَلَفَ فِيهِ وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ لَفُتِحَ
بَيْنَهُمْ وَإِنَّهُمْ لَفِي شَكٍّ مِنْهُ مُرِيبٍ ﴿۵۱﴾ مَنْ عَمِلْ صَالِحًا
وَلَفِئْسَ مِنْ أَسَآءٍ فَعَلَيْهَا وَمَا رَبُّكَ بِظَلَمٍ لِّلْعَالَمِينَ ﴿۵۲﴾

كلا بوون له نیشانه كانی خوا:

﴿۴۰﴾ : إِنْ الَّذِينَ يَلْحَدُونَ فِي آيَاتِنَا لَا يَخْفُونَ عَلَيْنَا ﴿۴۰﴾ بی گومان
نه وكه سانه له ئاستی ثایه ته كانی ئیمه كلا ده بن و هه ق نه گورن.
واته : لاده دهن و، تانه و توانج و پلاریان تی نه گرن، له ئیمه
ناشاررینه وه ﴿۴۱﴾ أَفَمَنْ يُلْقَى فِي النَّارِ خَيْرٌ أَمْ مَنْ يَأْتِي آمِنًا يَوْمَ
الْقِيَامَةِ ﴿۴۱﴾ ئایا نه و كه سه فری دهر دیت نه ناو ناگری دوزه خه وه
باشتره؟ یان نه وكه سه روژی قیامت به نه من و ئاسایش دیت؟
﴿۴۲﴾ اَعْمَلُوا مَا شِئْتُمْ ﴿۴۲﴾ دهسا حه ز له چی ده كهن، بیكه نه و جا
خوتان نه بیینه وه ﴿۴۳﴾ إِنَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿۴۳﴾ چونكه هه رچی بكهن،
نه و خوییه دهی بیینی و بییایه پیی ﴿۴۴﴾ : إِنْ الَّذِينَ كَفَرُوا بِالذِّكْرِ
لَمَّا جَاءَهُمْ ﴿۴۴﴾ به راستی نه وانه كاتی قورئانیان بُو هات، باوهریان
پی نه هیئا، نه وه توله یه كی گه وهره یان لی نه سه نری ﴿۴۵﴾ وَإِنَّ لِكُنْ
عَزِيزٌ ﴿۴۵﴾ و به راستی نه و قورئانه، كتییكه هه رگیز ناشكیت و

نابەزى و زۆر بەرپەزە، ئەتوانى رەدى ھەموو نەكوول، نەكوول كاريك بداتەو ۴۲: لا ياتيه الباطل من بين يديه ولا من خلفه ھەرگىز رەفتارو گوفتارى ھېچ وپووجى تىنايەت، نەلەپىش خۇى و، نەلە پاش خۇى ۴۳: تنزيل من حكيم حميد ۴۳: چوون لەلايەن خوايەكى قسە لەجى وھەميشە سوپاسكراوھەو نىراوھە ۴۳: ما يقال لك إلا ما قد قيل للرسل من قبلك ھەرئەوھش بە تۆ دەگوترى: كە بە پەيامبەرانى پىشى تۆ وتراوھە، جا كەواتە ئارامت ببى و خۇراگر بە ۴۴: إن ربك لذو مغفرة وذو عقاب أليم ۴۴: بەراستى پەرورەدگارەت خاوەن بەخششيكى گەورە، خاوەن سزايەكى بە ئىشە، دەتوانى گوناھى موسلمان عافووبكا، بۆشى ھەيە سزاي بەئىشيان بدات، كەواتە ھەمووكاروباريكى خۇت ھەربەخوا بسپىرە، پىغەمبەر ۴۵: له باره‌ی فەزڵ و بەخششی خواوە دەفەرموئ: (ئەگەر بەخشش و لایبوردنى خوا نەبووبا، ژيان و زیندەگى لەزەتى نەدەبوو، ئەگەر ھەرەشەو تۆلەشى نەبووبا، ھەموو كەسى پال لى دەدايەوھەو) كارى چاكى نەدەكرد. (ئيبين ئەبى حاتم).

قورئان بە عەجەميش بوایە، ھەر رەخنەیان دەگرت:

۴۴: ولو جعلناه قرآنا أعجمياً ۴۴: ئەگەر ئىمە قورئانمان گىراپا بەزمانىك غەيرە عەرەبى، وەك كافەرەكان داوا دەكەن ۴۵: لولا فصلت آياته ۴۵: ئەو وەختە ئەيانوت: بۆچى ئايەتەكانى روون نەكراوئەتەو بەزمانىك تىبگەين؟، ئەم ئايەتى: (ولو نزلناه على بعض الأعجمين فقرأه عليهم ماكانوا به مؤمنين) ۱۹۸/۲۶. ھەر جەخت لە سەر ئەو درۆو عینادەيانە، لەبارەى ئيمان وپروا ھىنانەو. ۴۶: أأعجمي وعربي ۴۶: ئايا دەگونجى قورئان بە زمانى غەيرە عەرەبى بى و، پەيامبەرىش عەرەب بى؟! (والعجمي: الذى ليس من العرب كان فصيحاً أو غير فصيح. والأعجمي: الذى لا يفصح كان من العرب أو من العجم، فالأعجم ضد الفصح وهو الذى لا يبين كلامه). ۴۷: قل هو للذين آمنوا هدى وشفاء ۴۷: ئەى پىغەمبەر بللى: ئەو قورئانە رىئمايى و شفايە بۆ ئەو كەسانەى باوهرپان ھىناو، دەرمان و چارەى دەرمانە بۆ نەخۇشى دوودلى و شك و گومان و، لە پال ئەوھشدا بۆ ئىش و ئازار. ۴۸: والذين لا يؤمنون فى آذانهم وقر ۴۸: ئەوانەش باوهر ناكەن، لەگوپىيەكەياندا گرانى ھەيەو نابيسن. واتە: سەبارەت بە قورئان، خۇيان كەرو كۆپرەك دووھو، لىسى تىناگەن ۴۹: وهو عليهم عى ۴۹: وئەو بۆ كافران نابىنايى، رىى راستى پىدەرناكەن و نابىنن و ھەتا بى سەمكارتردەبن، وەك لە جىگايەكى تردا - لە بارەى شفاوونىيەو بۆ باوهرداران و، بۆ بىباوهرانىش نابىناو دل تەنگىيە- ئەفەرموئ: (ونزل من القرآن

ما هو شفاء ورحمة للمؤمنين ولا يزيد الظالمين إلا خساراً) ۸۲/۱۷. ۴۹: أولئك ينادون من مكان بعيد ۴۹: ئائەوانە (بىباوهرەكان) دەلىت لەجىگايەكى دوورەوھە بانگ دەكرىن واتە: چۆن كەسىك لە دوورەوھە بانگ دەكرىت، نابىسى و تىناگات، ئەمانىش وەكو ئەوان نابيسن و، ھىچ تىناگەن، ھەر بۆجەخت لە سەر ئەم مانايە، خوا لە جىگايەكى تردا ئەفەرموئ: (ومثل الذين كفروا كمثل الذى ينعق بما لا يسمع الا دعاء ونداء صم بكم عى فهم لا يعقلون) ۱۷۱/۲. ۵۰: ولقد آتينا موسى الكتاب فاختلف فيه ۵۰: سوپىند بەخوا، بىگومان (تەورات) مان دابە (موسا)ش كەچى ھۆزەكەى جىاوازى و كىشەيان تىيدا دروست بوو، واتە: بوونە دوو تاقم: ھەندىكيان برويان پىكردو، ھەندىكيشيان بەدرويان دانا! ۵۱: ولو لا كلمة سبقت من ربك لقضى بينهم ۵۱: خۇ ئەگەر لەبەر گوفتىك نەبا لە خواوھندى پەرورەدگارەتەو درابوو ئەى پىغەمبەر! كە سزايان دوا بخات بۆ رۆزى قىامەت، ئەوا بەزووبى برىارى تياچوونيان دەرەدەچوو سزا دەدران ۵۲: وإنهم لفي شك منه مريب ۵۲: وە بەراستى ھۆزەكەت لە دوودلىيەكى گومانەينەردان.

ھەموو كەسىك كار بۆ خۇى دەك:

۴۶: من عمل صالحاً فلنفسه ومن أساء فعليها ۴۶: ئەوھى كاريكى چاكى كردبى، ھەربۆ خۇيەتى و، ھەرخۇى كەلكى لى دەست دەكەوئ، ئەوھش كاريكى خراپى كردبى، ئەوئىش ھەر بە زىانى خۇيەتى، واتە: زيانەكەى ھەربۆ خۇى دەگەرپتەو ۴۷: وما ربك بظلام للعبيد ۴۷: وپەرورەدگارىشت ھەرگىز غەدربازو سەمكار نىيە لەبەندەكانى، وە بى كەم و كورت پاداشتيان ئەداتەو. (لە ۱۴۱۷/۴/۲۹ ك بەرامبەر ۱۹۹۶/۹/۱۲ لەجزمى ۲۴) بوومەو، لەھەلەجە، لە (راگەياندن) زۆر زۆر مەنت و سوپاس بۆخوا.

كۆتايى جزمى ۲۴، (والله الحمد والمنة).

ھەر خوا دەزانى قىامەت كەى دى:

۴۷: إليه يرد علم الساعة ۴۷: زانىارى بەربابوونى رۆزى دوايى و، زانىنى كاتى ھاتنەكەى تەنھا بۆلاى خوا ئەگىردىتەو، جا كەواتە ھەمووكات و شىاربىن و ئاگاتان لەخۇتان بىت، نەوھك كتوپر دەرگاتان پى بگرتىت، بۆيە پىغەمبەرىش ۴۸: لهوعلامى (جوبريل) دا فەرموئ: ((المسؤول عنها بأعلم من السائل)) (متفق عليه) (فتح البارى: ۱/۱۴۰). وەقورئانىش ئەفەرموئ: (الى ربك منتهاها، ۴۴/۷۹، يان دەفەرموئ: (لايجليها لوقتها إلا هو) ۱۸۷/۷. وما تخرج من ثمرات من أكمامها ۴۹: ھەرچى بەرووبووم و ميوهيك

ده چیژین ۵۱: و إذا أنعمنا على الإنسان أعرض و نأبجانبه و کاتئ چاکه له گهل مرو بکهین، له باتئ نه وه که سوپاسی خوی له سهر بکات، روو وهر نه گپری و دوور نه که ویتته وه له جیبه جیکردنی فرمانه کانی خوا! و إذا مسه الشر فذو دعاء عریض و کاتئ تووشی نه هامتئ و ناخوشی دهبی، نه بینی بهردهوام دوعاو نزاو

إِلَيْهِ يُرْجَعُ السَّاعَةَ وَمَا تَخْرُجُ مِنْ شَرِّهِمْ مِنْ أَكْمَالِهَا
وَمَا تَحْمِلُ مِنْ أُنْثَى وَلَا تَضَعُ إِلَّا بِعِلْمِهِ وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ أَيْنَ
شُرَكَائِيَ قَالُوا أَدْنَاكَ مَا مَنَّا مِنْ شَيْءٍ ۖ وَضَلَّ
عَنَّهُمْ مَا كَانُوا يَدْعُونَ مِنْ قَبْلُ وَظَنُوا مَا لَهُمْ مِنْ نَجْصٍ ۚ
لَا يَسْتَمُ الْإِنْسَانُ مِنْ دَعَاءِ الْخَيْرِ وَإِنْ مَسَّهُ الشَّرُّ فَيَتَوْسَّلُ
قَنُوطٌ ۚ وَلَئِنْ أَذَقْنَاهُ رَحْمَةً مِنَّا مِنْ بَعْدِ ضَرَاءٍ مَسَّتْهُ
لَيَقُولَنَّ هَذَا لِي وَمَا أَظُنُّ السَّاعَةَ قَائِمَةً وَلَئِنْ رُجِعْتُ إِلَىٰ
رَبِّي إِنَّ لِي عِنْدَهُ لَلْحُسْنَىٰ فَلَنُنَبِّئَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِمَا عَمِلُوا
وَلَنَذِقَنَّهُمْ مِنْ عَذَابٍ غَلِيظٍ ۚ وَإِذَا أَنْعَمْنَا عَلَى الْإِنْسَانِ
أَعْرَضَ وَنَأْبِجَانِيهِ ۚ وَإِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ فَذُو دُعَاءٍ عَرِيضٍ
ۚ قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ كَانَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ ثَمَرٌ كَفَرْتُمْ
بِهِ ۖ مَنْ أَضَلُّ مِمَّنْ هُوَ فِي شِقَاقِ بَعِيدٍ ۚ سَرُّهُمْ
أَيَاتِنَا فِي الْأَفَاقِ وَفِي أَنْفُسِهِمْ حَتَّىٰ يَبْئُتَنَّهُمُ اللَّهُ أَنَّهُ الْحَقُّ
أَوَلَمْ يَكُنْ بِرَبِّكَ أَنَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ وَشَهِيدٌ ۚ أَلَا إِنَّهُمْ
فِي مِرْيَةٍ مِنْ لِقَاءِ رَبِّهِمْ ۚ أَلَا إِنَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ مُّحِيطٌ ۚ

پارانه وهو ناله نالی زورگهرم ویا و پور دهست پی دهکا بو رزگار بوونی له و به لایه!

به لگه کانی راستی قورن:

۵۲: قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ كَانَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ ۖ بَيِّنَاتٌ لِّى ۖ جِى ۖ نَه لَیْن ۖ نه گهر ۖ نه قورنانه له لایه خاوه بیټ ۖ ۖ ثم کفرتم به ۖ پاشان ۖ ئیوهش، برواتان پی نه بیټ، دهزانن حالتان چون دهبی! ۖ من ۖ أضل ممن هو فی شقاق بعید ۖ چ که سیك گوم بووتره له وهی که له خیلاف و دوو بهر که بیټ، دهزانن حالتان چون دهبی! ۖ من ۖ ئیوه له هه موو که سیك سهرلیشیواوتر و گومرا ترن ۖ ۵۳: سربهم آیاتنا فی الافاق و فی انفسهم ۖ به لی خوی گه وره به تایبته له سه دهی بیسته مدا گلی شتی سهرسور هیته نیشانی ئاده میزاد دا، له ئاسمان و زهوی و ده ریاو، ههر له خودی ئاده می خوشیدا که ههر هه موویان به راشکاوی داوا له مروف دهکهن برپا بیټی

چه که ره دهکاو له چرو و بهر که که ی دهرده چیټ و ما تحمل من انئی و هه یچ میینه که ئاوس و باردار نابئ و لا تضع و نه وهی ناو زکی دانانی و نازی ۖ لا بعلمه ۖ مه گهر خوا پی زانا و ناگایه، واته: هه یچ شتی که نه له ئاسمان، نه له زهوی له ناگاداری خوا دهرناچیټ و یوم بنادیهم این شرکائی و له روژی قیامه تدا (هاو به شدانه رهکان) کاتئ له لایه خاوه بانگ نه کرین و پی یان نه وتری: ئاده ی کوان هاو به شانی که بو منتان داده نا، ئیستا له کوین و بو یارمه تییا ن نادهن؟ ۖ قالوا آذناک مامنا من شهید ۖ له وه لامدا نه لین: خوا به! هه ئیستا به ئاشکرا راده گه یه نین و ناگادارت نه که یه که له راستیدا هه یچ شایه دیکمان نییه شایه دی بدات: تو شهریکت هه بی ۖ ۴۸: و ضل عنهم ما كانوا يدعون من قبل ۖ ئیتر نه و بتانه ی که له پیشه وه به ناوی خاوه نه یان به رستن و هاواریان بو ده بردن لیان گووم ده بن و به ناهق دهر نه چن و هه یچ که لکیکیان پی ناگه یه ن ۖ و ظنوا ما لهم من محيص ۖ و دلنیش ده بن ئیتر هه یچ په ناگو چاره سه ریکیان نییه بو خو رزگار کردن له سزای خوا ۖ ۴۹: لا یستم الانسان من دعاء الخیر ۖ مروی کافر هه رگیز له داخوازی خیر و چاکه و خوشی و ئاسوده بو خوی، بیزار و ماندوو نابئ، هه ردهم داوای دارایی، ته ندروستی، ده سلات دهکات و به هه له داوان به دوایدا ده گهری ۖ و ان مسه الشر فیئوس قنوط ۖ وه نه گهر به لاو نه خوشی و هه زاری تووش بوو، نه وه ناو میدیکی ته ما به ره له مهرحه متئ خوا.

ناله باری مروف:

۵۰: وَلَئِنْ أَذَقْنَاهُ رَحْمَةً مِنَّا مِنْ بَعْدِ ضَرَاءٍ مَسَّتْهُ ۖ وَهُوَ كَافِرٌ ۖ وَهُوَ كَافِرٌ ۖ داوای نهوزیانه ی پی گه یشتبوو، هه رخوشییه کی پی بجیژین: دارایی و، ته ندروستی به دینئ ۖ ليقولن هذا لی ۖ زور به متمانه وه ده لی: نه مه هی خومه، له به رشیاوی خوم دهستم که وتوو، واته: له خوی ناناسئ! ۖ و ما أظن الساعة قائمة ۖ و پیشم وایه قیامهت به ریا نه بیټ، وه که نه فهرموی: (کلا إن الانسان ليطغى، أن رآه استغنى) ۖ ۶-۷: وَلَئِنْ رَجَعْتَ إِلَىٰ رَبِّي ۖ وَگريمان نه گهر گپردامه وه بو لای پهروه درگارم، واته: وه که ئیوه نه لین قیامهت هات و به ریا بوو! ۖ إن لی عنده للحسنی ۖ نه وه بی گومان پاشه روژی باشرتم بو هه یه له لای خوا ۖ فلننبئن الذين كفروا بما عملوا ۖ جا خوا هوشیاران دهکاته وه نه فهرموی: جابی گومان نه وانسه ی و بی پروان و نه و جو ره قسانه ش نه کهن، ئیمه کردارو رهفتاره ناشیرینه کانیان لی ناگادار ده که یه ۖ ولنذیقنهم من عذاب غلیظ ۖ و بی گومان سزایه که، له جو ری سزایه کی دژواریان پی

بەخوای گەورە و بەقورئانەكەى، وەك ئەفەرمۆى: ئىمە لەئایندەدا بەلگەو نیشانەكانى خۆمانیان نیشان دەدەین لەسەر راستى ئەم قورئانەو، دەسلەتلى خۆمان لەئاسۆكانى بوونەوهرداو، وە لەخودى خۆشیاندا ﴿حتى يتبين لهم أنه الحق﴾ ئەمەش بۆ ئەوێهە تاچاك بۆیان دەرکەوئى كە بەراستى ئەو قورئانە راستە ﴿أولم يكف بربك أنه على كل شئ شهيد﴾ و ئایا شایەدى پەرورەردگارت بەس نىيە كەبەسەر هەموو شتێكدا ئاگا و زانایە و، هېچ شتێكى لا ون نابێت؟! ﴿٥٤: ألا إنهم فى مرية من لقاء ربهم﴾ هۆشیار بن خەلكینە! كە بەراستى ئەوانە لەگەڵ ئەوهمەموو بەلگانەدا لە دیدارى پەرورەردگاریان لەدوو دلى و گومان دان، بۆیە پروایان بەزیندوو بوونەو هەر نىيە ﴿ألا إنه بكل شئ محيط﴾ ئاگادار بە! كەبەراستى ئەوخوایەش ئاگای لەهەموو شتێك هەيە لەم بوونەوهرەدا، هەر لەئادەمژدەو -بەچاك و، خراپەو- تا تەواوى گەردیلەكان و، وردتر لەوانیش لای ئەو یەكسانە، وە هېچ كەس ناتوانێت لە دەستى دەرچێت.

سوورەتى (شورا)یە

مەككەییەو (۵۳) ئایەتە

بەناوى خوای بەخشندەى میهرەبان

ئەم سوورەتە وەك سوورەتە مەككەییەكانى تر باسى بیروباوەرو عەقیدەو ئایدۆلۆژى موسلمانان دەكات، باسى پەيام و بەرنامەكەى پێغەمبەر ﷺ دەكات، ھاوكات لەگەڵ باسیكى زیندوو بوونەو تۆلەو پاداشتدا، ئەوسا بنەمایەكى گشتى سەرەكى لە ژيانى كۆمەلدا كە: بریتىيە لە بنەمای راویژو مشۆرەت لەهەلسەنگاندنى كارە سەرەكى و گرنگەكاندا ﴿بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: حم * ۲: عسق﴾ ئەم پیتانە وەك لەپێشەو چەند جار باسكرا هیماو ئاماژەن بۆ پەك خستنى موشرىك و ھاوبەشدانەرەكان، وەك پێیان بلیت: كە ئەگەر نكوول قورئان دەكەن، دەسا ئیوەش فەرموون هەر لەم پیتانە سوورەتێك وەك سوورەتەكانى ئەو پێن. دیارە كە هېچ كات ئەیان توانیوە شتێ وایەكەن، بۆیە دەبێ تەسلىم ببین و ددان بەوهدا بنێن كە هەر خوایە ئەو قورئانەى ناردوو.

هەر خوایە وەحى دەنێرى:

﴿۳: كذلک یوحى إلیك والى الذین من قبلک الله العزیز الحکیم﴾ وەك ئەو وەحییە خوای بالادەستى كارجوان، وەحییى بۆ تۆو بۆ پەيامبەرانى پێش تۆش دەنێرى. (خاتوو عائیشە / خوا لێى رازى

بێ) دەلى: (حاریسى كۆرى هیشام) لە پێغەمبەرى پەرسى ﷺ: وەحییەت چۆن بۆ دى...؟ فەرمووى: هەندى جار دەنگێك دى وەك دەنگى جەرەس، ئەم شىوێهە لە هەموو شىوێهەكانى ترى وەحى، قورستر و سەختترە بۆ من، چاكە كۆتاییشى دى، دەبینم هەموویم وەرگرتوو و لەبەرەم! هەندى جاریش فریشتەى وەحییەكە لە شەك و سیمای پیاویكدا دى و قسەم لەگەڵ دەكاو منیش لێى وەر ئەگرم. خاتوو (عائیشە) دەلى: بەراستى هەندى كات لەرۆژى زۆر سەرمادا نێو چاوانى پێغەمبەرم دەدیت ﷺ عەرەقى لى دەهاتە خوارى. (فتح البارى: ۲۵/۱. موسلىم: ۱۸۱۶/۴). ﴿۴: له مافى السموات وما فى الأرض﴾ هەرچى لەئاسمانەكان ولە زەویدایە، هەر هەموو مولكى خوايەو ئەو خاوەنیهىتى ﴿وهو العلى العظيم﴾ هەرئەویشە بلىدى مەزن ﴿۵: تكاد السموات يتفطرن من فوقهن﴾ ئاسمانەكان -كە چەندە بەهێزن- خەرىكە لەبەرەمبەر گەورەبى و مەزنى خوا، لەت لەت و پارچە پارچە ببین، بەسەر یەكتردا بكەون! ﴿والملائكة يسبحون بحمد ربهم﴾ و فریشتەكانیش هەمیشە سەرگەرمى تەسبیحات و ستایشى پەرورەردگارى خۆیان، لەسوورەتێكى تردا هەر لە بارەى تەسبیحاتى فریشتەو ئەفەرمۆى: ﴿الذین یحملون العرش ومن حوله یسبحون بحمد ربهم ویؤمنون به، ویستغفرون للذین آمنوا..﴾ ۷/۴۰. لێرەشدا ئەفەرمۆى: ﴿ویستغفرون لمن فى الأرض﴾ داواى لیبووردنیش دەكەن بۆ ئەوانەى لە زەویدان، واتە: لەوانەى باوەریان هێناو، وەكو لە شویئێكى تردا دەفەرمۆى: (ویستغفرون للذین آمنوا..). ﴿ألا إن الله هو الغفور الرحیم﴾ هۆشیاربە! كە بەراستى ئەو پەرستراو هەقە (الله)، هەر خۆى گوناھپۆشى میهرەبانە ﴿والذین اتخذوا من دونه أولیاء﴾ و ئەوانەش كە لەباتى خوا، دۆست و یار بۆ خۆ دەگرن ﴿الله حفیظ علیهم﴾ خوا بۆخۆى چاودێرە بەسەریانەو، هېچ شتێكى لە دەس دەرناچى و دەزانى خەرىكى چین ﴿وما أنت علیهم بوكیل﴾ و تۆیش برىكارىان نیت، تا بەزۆر باوەریان پێ بینیت، كارێشت هەر راگەیانندنە.

قورئان بۆ ترساندنى مەككەو دەرەى مەككەییە:

﴿۷: وكذلک أوحینا إلیك قرآنا عربیاً﴾ وەك ئەو وەحیكردنە ئاشكرايە، قورئانێكى عەرەبى رهوان و پاراویشمان بۆ تۆ وەحى كرد ﴿لتنذر أم القرى ومن حولها﴾ هەتا مەككە (ئومولقورا) و خەلكى دەورووبەرى (واتە: هەموو خەلكى گۆی زەوى) بترسێنى و، ئاگاداریان بكەیت لە سزاو جەزەبەى خوا. بۆیە بە (مەككە)ش ئەلین (أم القرى)، چونكە بناغەو دایكى هەموو گوندەكانى ئەو

کیش له سهر ناهه قه، خوی گه وره قورئانی نار دووهو گیراویته به مهنه ج، پیغه مبریش ﷺ به یانی ده کاو کیشه کان یه کلا ده کاته وه. ﴿ذلکم الله ربی﴾ ئا ئه و حوکم و بریارده ریه خوی په روه ردگارم ﴿علیه توکلت﴾ هه ر به و پشت ده به ستم ﴿وإلیه أئیب﴾ و هه ر بۆ لای ئه ویش ئه گه ریمه وه بۆ چاره سه ری گشت گیر و فتی کم

ده قهریه .. وه له بهر شه ره ف و گه وره بییه ک که به هو ی که عبه ی پیروزه وه پئی براوه، بویه پیغه مبر ﷺ فرموویته تی: ((والله إنک لخیر أرض الله وأحب أرض الله إلی، ولولا أنسی أخرجت منک ماخرجت)). (پیشه واته حمه د). ﴿وتنذر یوم الجمع لا ریب فیه﴾ به تاییه تی ئه وانه له رۆژی بترسی نیت که ته وای دروستکراوه کان تییدا خر ده کړینه وه، هیچ دوو دلی و گومانیکش له هانتیدا نییه و هه ر دی ﴿فریق فی الجنة وفریق فی السعیر﴾ و خه لکه که ش ده به نه دوو ده سته، ده سته یه کیان له به هه شت دان و، ده سته یه کیشیان له دۆزه خ دان، واته: بر واداران له به هه شتتان و، بئی پروایانیش له دۆزه خدا، خوا له جیگایه کی تر دا - له باره ی سه ختی ئه و رۆزه و، زیانمه ندی ده سته یه ک له مه رد م تییدا ده فره مو ی: (یوم یجمعکم لیوم الجمع ذلک یوم التغابن). که وابوو خوی میهره بان ئه و مه سه له یه (خه لکه که ده بیته دوو ده سته) بریوه ته وه، بویه پیغه مبر جار ی ته شریفی هات و دوو نامه به ده سته یه وه بوون و، فره مو ی: ئه مه ی ده سته ی راستم له لای نه ره ببولعه له مینه وه ده رجوو وه ناوی گشت خه لکانی به هشتی، باب و با پیریان و، ناوی هۆزو خیل یانی تیدایه و، ئیتر که م و زیاد ناکات، ئه مه ی ده سته چه پیشم ناو و نیشانی ته وای گشت جه حه نده مییه کانی تیدایه و، هیچ زیاد و که م ناکات. (پیشه واته حمه د). ﴿لو شاء الله لجعلهم أمة واحدة﴾ خو ئه گه ر خوا ویستبای هه موویانی ئه کړه یه ک گه ل و یه ک ئوممه ت، واته: کۆی ده کړدنه وه له سه ر ئایینی پیروزی ئیسلام، وه کو له جیگایه کی تر دا ده فره مو ی: (لو شاء الله لجمعهم علی الهدی). ﴿ولکن یدخل من یشاء فی رحمته﴾ به لام ویستی خوی گه وره وایه، ده یه و ی هه ر که سی ک خو ی بیه ویت - شیاویش بیت - بیباته ناو میهره بانی و به زه یی خو یه وه ﴿والظالمون ما لهم من ولی ولا نصیر﴾ سته مکاران و بئی باوه رانیش، هیچ دۆست و یار مه تیده ریکیان بۆ نییه، له سزای پاشه رۆز رزگاریان بکات.

هه ر خوا یه مه و لاو دۆستی راستان:

﴿۱۱: فاطر السموات والأرض﴾ به دیه ی نه ری ئاسمانه کان و زه ویه ﴿جعل لکم من أنفسکم أزواجا﴾ هه ر له خوشتان هاو سه رو ژنانی بۆ داناو ﴿ومن الأنعام أزواجا﴾ وه له وشتر و گاو مه رو بز، جووتی نیرو میی بۆ دروست کردوون ﴿یذروکم فیه﴾ زورتان ده کا به زاو زی ﴿لیس کمثله شیء﴾ هیچ شتی ک نییه له وینه ی ئه و (خوا، یه، نه له زاتیا، نه له سیفاتیا، نه له کرداریا، بۆ خو ی ته نیایه و، له هه موو شتی ک، بئی نیازه و، هه موو شتی کیش نیاز مه نده به و ﴿وهو السميع البصیر﴾ ئه ویشه بیسه ری بینا، به ئا گایه به وته ی به نده کانی، بینایه بۆ کار و کرداریان ﴿۱۲: له مقالید السموات والأرض﴾ کلیلی هه موو خه زینه کانی ئاسمانه کان و زه ی ته نها به ده سته ئه وه، که وابوو هه موو شتی کیش هه ر هی ئه وه ﴿یسط الرزق لمن یشاء و یقدر﴾ بۆ هه ر که سی کیش که بیه و ی، که م رزق و رۆزی بۆ زیاد ده کات، بۆ هه ر که سی کیش که بیه و ی، که م و کورتی ده کاو سنوور یکی بۆ داده نیت ﴿إنه بکل شیء علیم﴾

﴿۹: أم اتخذوا من دونه أولياء﴾ یا خو جگه له خوا دۆستیان بۆ خو یان گرتووه! ﴿فالله هو الولی﴾ جا خو هه ر (الله) یه دۆستی راسته قینه و پشتیوان ﴿وهو یحیی الموتی﴾ وهه ر ئه ویشه مردووان زیندوو ده کاته وه ﴿وهو علی کل شیء قدير﴾ وهه ر ئه ویشه تواناو ده سه لات ی به سه ر هه موو شتی کدا هیه ﴿۱۰: وما اختلفتم فیه من شیء فحکمه إلی الله﴾ ئه و ی کیشه و جیا وازیتان تییدا بوو، له باره ی باوه رو بئی باوه ریه وه، ده بی حوکمه کی بگړد ریته وه بۆ لای خوا، چونکه ئه و خو ی ده ی بریته وه ده زانیت کی له سه ر هه قه و،

ئەمانە لە ھەموو ئایینە ئاسمانییەکاندا شتیکی سەرھەکین و پێویستە
بپارێزێن و گۆرانکارییان تێدا نەکرێت. وە بۆ دووپاتی ئەمە لە
سووروتی (ئەحزاب) یەشدا ھاتوووە دەفەرموی: (وَإِذْ أَخَذْنَا مِنَ
النَّبِيِّينَ مِيثَاقَهُمْ وَمِنْكَ وَنُوحٍ وَإِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَعِيسَى ابْنِ
مَرْيَمَ..) ئێین کە سیر لە تەفسیری ئەو ئایەتەدا دەلی: (وَصَى اللَّهُ
جَمِيعَ الْأَنْبِيَاءِ بِالْإِتِّلَافِ وَالْجَمَاعَةِ، وَنَهَاہُمْ عَنِ الْإِفْتِرَاقِ وَالْإِخْتِلَافِ)
واتە: خوا وەصیەتی بە ھەموو پێغەمبەرەکان کردوووە: کە یە کەرتوو
کۆمەڵ بن، وە لە پەرتەوازەو ئیختیلاف، ریی لی گرتن کبر
علی المشرکین ما تدعوهم إلیه ﴿١﴾ ئەوشتە تۆ ھاوبەش دانەرانی بۆ
بانگ دەکەیت، وە کە یە کتاپەرستی و، خوا بە یە کناسین لە سەر
دل و دەروونی بپەرستان و موشریکان زۆر گرانیە ﴿٢﴾ اللہ یجیبی
إلیه من یشاء ﴿٣﴾ بەلام خو خوی گەورە خوئی کەسانی شیاوو
شایستە ھەل ئەبێزی بۆ گەیانندی بەرنامە کە ی خوئی ﴿٤﴾ و یەدی
إلیه من ینیب ﴿٥﴾ و ھیدایەت و رینموونی خەلکیکی بۆ دەکات
کە دەگەرێنەو بەلای خوئی، ئیتر ھیدایەت و رینوونی بە دەست
ئەوان نییە ﴿٦﴾ ١٤: و ما تفرقوا إلا من بعد ما جاءهم العلم ﴿٧﴾ و ئەو
جوولە کە و گاوارانەش، لە ئایینی یە کخوایەرستی نەبوونە دەستە
دەستە، مەگەر دوا ئەو ی کە بە لگە و زانیاری تەواویان بۆ ھات
لە سەر راستی ئیسلام! ﴿٨﴾ بغیا بینھم ﴿٩﴾ ئەویش ھەر لە بەر ئیڕەیی
و ھەسادەت و ستەم و سەرکێشی خویان ﴿١٠﴾ و لولا کلمة سبقت من
ربک إلی أجل مسمى ﴿١١﴾ ئەگەر پەرەدگاری تۆ لە ئەزەلدا بپاری
نەدابا، کە سزای تاوانباران دوا بخری، تاکاتیکی دیاریکراو، بۆ
ھاتنی کاتی قیامەت ﴿١٢﴾ لقضی بینھم ﴿١٣﴾ دەمیک بوو بپاری سزا لە
نیوانیاندا درا بوو ﴿١٤﴾ وإن الذین أورثوا الکتاب من بعدھم لفی شک
منه مریب ﴿١٥﴾ و ئەوانەش کە پاش ئەوان بوونە خواوہنی تەورات و
ئنجیل و، لە سەر دەمی پەیا مەردا دەژیان، ئەوانیش لە گومانیک
گومانینزان لە کتیبە کە یان، بۆ یە بێ باوەر بوون! ﴿١٦﴾ ١٥: فلذلک
فادع واستقم کما أمرت ﴿١٧﴾ جا لە بەر کێشە و پەرگەندەیی خواوہ
نامەکان، تۆش بۆ ئایینی یە کخوایەرستی گشت مەردم بانگی بکە،
و ھەر بەو شیوہیە لە لایەن پەرەدگارتەو ھەرمانت پێ دراوہ،
سووربە لە سەر ئەمکارە، وە لە سەر ئەو ئایینە راوہستاو بە ﴿١٨﴾ ولا
تتبع أهواءهم ﴿١٩﴾ و لە ھەواو ئارەزوویان پەیرەوی مەکە، چونکە ھەر
دەستە و گروپیە ھەول دەدا بە لای خویدا ببات ﴿٢٠﴾ و قل آمنت
بما أنزل اللہ من کتاب ﴿٢١﴾ و بلی: من باوەرەم ھەییە بە ھەر پەیا م
و نامە یە ک خوا دای بە زاندۆتە خواوہ بپروام ھەییە، ئەگەر چی
جوولە کە و گاوارەکان بپروایان بە ھەندیککی نییە ﴿٢٢﴾ وأمرت لأعدل
بینکم ﴿٢٣﴾ وە لە لایەن خواوہ ھەرمانی شەم پێ دراوہ کە لە نیوانتاندا

چونکە ئەو خواوہ بە ھەموو شتیک ئاگا و زانیە، ئەو خوئی چاک
دەزانی سەر وەت و مال و سامان بۆ مرۆ چاکە، یان خراپ.

گشت پێغەمبەرەکان یە ک دینیان بوو:

﴿١٣﴾: شرع لکم من الدین ما وصی به نوحا والذی أوحینا

فَاطِرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ جَعَلْ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا
وَمِنْ الْأَنْعَامِ أَزْوَاجًا يَذُرْكُمْ فِيهِ لَأُبَيِّنَ كَيْمَلِيهِ شَيْءٌ
وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ ﴿١٤﴾ لَهُ مَقَالِدُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ إِنَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿١٥﴾
﴿١٦﴾ شَرَعَ لَكُمْ مِنَ الدِّينِ مَا وَصَّى بِهِ نُوحًا وَالَّذِي أَوْحَيْنَا
إِلَيْكَ وَمَا وَصَّيْنَا بِهِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَعِيسَى أَنْ أَقِيمُوا الدِّينَ
وَلَا تَتَفَرَّقُوا فِيهِ كَبُرَ عَلَى الْمُشْرِكِينَ مَا تَدْعُوهُمْ إِلَيْهِ اللَّهُ
يَجْتَبِي إِلَيْهِ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي إِلَيْهِ مَنْ يُنِيبُ ﴿١٧﴾ وَمَا
تَفَرَّقُوا إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمْ الْعِلْمُ بَعْيَا بَيْنَهُمْ وَلَوْلَا كَلِمَةٌ
سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ إِلَى أَجَلٍ مُسَمًّى لَفُضِّ بَيْنَهُمْ وَإِنَّ الَّذِينَ
أُورِثُوا الْكِتَابَ مِنْ بَعْدِهِمْ لَفِي شَكٍّ مِنْهُ مُرِيبٌ ﴿١٨﴾
فَلِذَلِكَ فَادَعُ وَاسْتَقِمْ كَمَا أُمِرْتَ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَ قَوْمٍ
وَقُلْ آمَنْتُ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ مِنْ كِتَابٍ وَأُمِرْتُ لِأَعْدِلَ
بَيْنَكُمْ اللَّهُ رَبُّنَا وَرَبُّكُمْ لَنَا أَعْمَالٌ وَلَكُمْ أَعْمَالٌ كُنتُمْ
لَا حُجَّةَ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ اللَّهُ يَجْمَعُ بَيْنَنَا وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ ﴿١٩﴾

إلیک و ما وصینا بە (إبراهیم و موسی و عیسی) ھەر ئەو دین و
ئایینە ی بە (نوح و ئیبراھیم و موسا و عیسا) (تولولە زەم) و لیبراو
نە بە زامان سپارد، کردمانە دین و ئایین بۆ ئیوہش (ئە ی ئومەتی
ئیسلام!) واتە: پێغەمبەرەکان ھەموو یە ک ئامانج و یە ک مەبەستیان
بوو، یە ک دین و یە ک بپرواوەریان بوو، ئەگەر چی ھیندی
جیاوازیان ھەبووی لە شەریعەت و بەرنامە یاندا، وە ک دەفەرموی:
(وما أرسلنا من قبلک من رسول إلا نوحی إلیه أنه لا إله إلا أنا
فاعبدون)، پێغەمبەریش ﷺ ھەر لەو بارەو دەفەرموی: ((نحن
مَعَشَرُ الْأَنْبِيَاءِ أَوْلَادُ عِلَافٍ، دیننا واحد)) (فتح الباری: ٥٠/٦).
پێمان گوتن: ﴿١٤﴾ أَنْ أَقِيمُوا الدِّينَ وَلَا تَتَفَرَّقُوا فِيهِ ﴿١٥﴾ کە پەرتەوازەو
کۆمەڵ کۆمەڵ مەبن تێیدا، واتە: دەبێ ھەموو بەرێک و پێکی رێبازی
ئەو ئایینە راگرن و دەست لە یە کتاپەرستی قاہم کەن و دەستی
لە بەرنە دەن، و کێشە و ناوکۆکی و جیاوازیان تێیدا نەبێ، بەلی
یە کناسین و نوێژو کێنووش بردن و، زەکات و روژوو، گشت

مع من أحببت))، دهتو لهگهل ئهو كهسه دهبيت كه له دونيادا خوشت ويستوو. (فتح الباری: ۵۷۳/۱). ﴿ألا إن الذين يمارون في الساعة لفي ضلال بعيد﴾ هوشیار بن! بهراستی ئهوانه ی وا له باره ی روژی دواپی شه ره قسه و دمه ده می ئه کهن، له بزور بوون و گومراییه کی زور سهخت و دوور له ههق دان، واته: زور

ههردهم به دادگهرانه بریار بدهم ﴿الله ربنا وربکم﴾ (الله) پهروهردگاری ئیمه و ئیوه شه، بویه پیوسته هه موومان به تاك وتهنیا بیناسین ﴿لنا أعمالنا ولكم أعمالکم﴾ کارو کردارمان بۆ خوومان، و کارو کردارتان بۆ خووتان، ههركهسه پاداشتی ئهو کاره وهر ئهگریتهوه کردووپیته، وهك له جیگایهکی تر دا خوا ئهفهرموی: ﴿وإن کذبوک فقل لی عملی ولکم عملکم أنتم بریئون مما أعمل وأنا برئ مما تعملون﴾. ﴿لا حجة بیننا و بینکم﴾ له نیوانی ئیمه و ئیوه دا هیچ به لگه و به هانه یهك نه ماوه باس نه کرابی ﴿الله یجمع بیننا و الیه المصیر﴾ جا له روژی قیامهتدا په رستراوی ههق (الله) ئیمه و ئیوه کو ئه کاته وه، خو گهرانه وه و چاره نووسیش هه ر بۆلای ئه وه، ئهم ئایه تهش هه ر دووپاتی ئهو راستیه ده کاته وه كه دهفه رموی: (قل یجمع بیننا ربنا ثم یفتح بیننا بالحق وهو الفتح العلیم) ۲۶/۳۴.

حاشاکهرانی دینی خوا بهر غه زه ب ده که ون:

﴿۱۶﴾ والذین یحاجون فی الله ﴿ئهوانه ی له مه ر ئایینی خوا وه کیشمه کیشم ئه کهن و ئه یانه وی خه لك له ریگه و ریباری خوا دورور بخه نه وه ﴿من بعد ما استجیب له﴾ پاش ئه وه ی كه به ده نگییه وه هاتن و وه لأمیان دایه وه ﴿حجتهم داحضة عند ربهم﴾ به لگه که یان لای پهروهردگاریان، پووچه ل و باتله ﴿وعلیهم غضب﴾ و بهر رق و خه شمیککی زور گه و ره كه وتوون "له دونیادا" ﴿ولهم عذاب شدید﴾ وه له پاشه روژیشدا سزایه کی سهختیان بۆ هیهه ﴿۱۷﴾ الله الذی أنزل الکتاب بالحق والمیزان ﴿خوای ههق ئهو زاته یه که نامه ئاسمانیه کانی به ههق وره و بۆ سه ره یامبه ران دابه زاندوو، له گهل ته رازووی دادگه ریدا، بۆ حوکم و بریار له نیوان خه لکدا به داد پهروه رانه ﴿وما یدریک لعل الساعه قریب﴾ تو چی ئه زانی؟ له وانیه هاتنی قیامهت نزیک بییت، جا که واته هه میشه کارو کرداری چاک ئه نجام بده ﴿۱۸﴾ یستعجل بها الذین لا یؤمنون بها ﴿ئهوانه ی به قیامهت بریویان نییه به گالته وه په له له هاتنی ئه کهن! ﴿والذین آمنوا مشفقون منها﴾ ئهوانه ی بریویان هینا وه به رده وام له هاتنی قیامهت ئه ترسن ﴿و یعلمون أنها الحق﴾ ده شزانن كه بی گومان ئهو سات و روژه راست و ههقه وه هر پیش دیت، پیاوی به ده نگیکی زور به رزو وتی: ئه ی موحه ممه د! پیغه مبه ریش ﴿هه ر وهك ئهو وه لأمی دایه وه فه رموی: (هاووم) بلی چی ئه لییت؟ وتی: قیامهت كه ی دیت؟ ئه ویش فه رموی: ((ویحک إنها کائنه، فما أعددت لها؟)). هاوار بۆ تو، دلنیا به که ئهو روژه هه ر پیش دیت، به لām ئه تو چیت بۆ ئاماده کردوو.؟ وتی: تنه ا خو شه و یستی خوا و پیغه مبه ر، فه رموی: ((أنت

وَالَّذِينَ يُحَاجُّونَ فِي اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مَا اسْتُجِيبَ لَهُ، جُنْهُمُ دَاحِضَةٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَعَلَيْهِمْ غَضَبٌ وَلَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ ﴿١٦﴾ اللَّهُ الَّذِي أَنْزَلَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ وَالْمِيزَانَ وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّ السَّاعَةَ قَرِيبٌ ﴿١٧﴾ يَسْتَعْجِلُ بِهَا الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِهَا وَالَّذِينَ آمَنُوا مُشْفِقُونَ مِنْهَا وَيَعْلَمُونَ أَنَّهَا الْحَقُّ أَلَا إِنَّ الَّذِينَ يُمارُونَ فِي السَّاعَةِ لَفِي ضَلَالٍ بَعِيدٍ ﴿١٨﴾ اللَّهُ لَطِيفٌ بِعِبَادِهِ، يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ الْقَوِيُّ الْعَزِيزُ ﴿١٩﴾ مَنْ كَانَ يُرِيدُ حَرْثَ الْآخِرَةِ نَزِدْ لَهُ فِي حَرْثِهِ وَمَنْ كَانَ يُرِيدُ حَرْثَ الدُّنْيَا نُؤْتِهِ مِنْهَا وَمَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ نَصِيبٍ ﴿٢٠﴾ أَمْ لَهُمْ شُرَكَاءُ شَرَعُوا لَهُمْ مِنَ الدِّينِ مَا لَمْ يَأْذَنَ بِهِ اللَّهُ وَلَوْلَا كَلِمَةُ الْفَصْلِ لَفُتِنَ بِهِمْ سَبْعَ مَرَّاتٍ وَلَئِنْ ظَلَمْتُمْ لَنَفْضِلُنَّهُمْ ﴿٢١﴾ تَرَى الظَّالِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٢٢﴾ تَرَى الظَّالِمِينَ مُشْفِقِينَ مِمَّا كَسَبُوا وَهُمْ وَقَعُ فِيهِمْ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فِي رَوْضَاتٍ الْجَنَّاتِ لَهُمْ مَا يَشَاءُونَ عِنْدَ رَبِّهِمْ ذَلِكَ هُوَ الْفَضْلُ الْكَبِيرُ ﴿٢٣﴾

سه رلێشیواو سه رگه ردانن ﴿۱۹﴾: الله لطيف بعباده ﴿په رستراوی ههق﴾ (الله) خوایه کی به لوتف و به میهره بانه به بنده کانی ﴿یرزق من يشاء﴾ به هه ر كه سیک خوی بیه وی رزق و روژی زور ئه دات، ئه گه رچی زو ریش سه رکیش بییت ﴿وهو القوى العزيز﴾ هه ر ئه ویشه به هیزی ده سه لاتدار ﴿من كان يريد حث الآخرة نزد له فی حثه﴾ هه ر كه سیک داها ت و کشتی دوا روژی لا مه به ست بییت، ئه وه ئیمه به زیاده وه به رکه ته ی بۆ تی ئه خه ی و له به رو بوومی کشته که ی زیاد ئه که ی و، واته: ئه گه ر به کرده وه کانی مه به ستی پاداشتی پاشه روژ بییت، ئه وه ئیمه ش پاداشتی بۆ زیاد ئه که ی و به چه ند قات ﴿۲۰﴾: ومن كان يريد حث الدنيا نؤته منها ﴿وه ئهو که سه ییش که تنه ا به رو بووم و داها ت و کشتی دونیای ده وی، ئه وه له م دونیا به شی ده ده ی و ﴿وماله فی الآخرة من نصيب﴾ ئیتر له پاشه روژدا هیچ به ش و به ره ره کی بۆ نییه، بی شک خواش مه یلی له هه ر چه نده ببی، هه ر ئه وه نده ئه دا، ئهم فه رمووده یه ش

هر پشنگیری ثم راستیه نه کا: ((بشر هذه الأمة بالسوء والرفعة والنصر والتمكين في الأرض، فمن عمل منهم عمل الآخرة للدنيا لم يكن له في الآخرة من نصيب)) (مسند الإمام أحمد. ۱۳۴/۵).

﴿ ۲۱: أم لهم شركاء ﴾ ناخو نه وانه ريگه ی خواناسین ده گرن، یا خو چنه د هاوبه شیک بو خوا دادنه یی ﴿ شرعوا لهم من الدين ما لم يأذن به الله ﴾ چنه د یاساو بهرنامه یه کیان بو داهینان له ثابین که به هیچ شیویه خوا مؤله تی نه دابن، خو شتی وا نه بووه؟! ﴿ ولولا كلمة الفصل لقضى بينهم ﴾ نه گهر به لینی خوا نه با به دوا خستنی سزا بو رۆزی قیامت هر زوو له دونیادا بریار درابوو له نیوان نه وان و نیمانداره کانددا ﴿ وإن الظالمين لهم عذاب أليم ﴾ و بی گومان بو سته مکاران به شیرک جه زربه و سزایه کی به نییش هیه.

له قیامته ندا موشریکان داده چله کین:

﴿ ۲۲: ترى الظالمين مشفقين مما كسبوا ﴾ وه لهو رۆژه دا نهو سته مکارانه نه بیینی چو نه له نه نجامی نهو تاوانانه ی کردوو یانه ده ترسن "بیته وه رییان" ﴿ وهو واقع بهم ﴾ به لام چ که لکیکی هیه، وه توووشیشیان نه بی، بترسن یان نه ترسن ﴿ والذين آمنوا وعملوا الصالحات في روضات الجنات ﴾ به لام نه وانه ی که بروایان هیناوه و کاره چاکه کانیان نه نجام داوه، له گولزارگه ی به هه شته کان دان ﴿ لهم ما يشاءون عند ربهم ﴾ هر شتیکیان بو ی، له لایه نه په روه دگاریانه وه پییان ده گات ﴿ ذلك هو الفضل الكبير ﴾ تا نه وه، نهو فه زل و خه لات و به هره ی گه ووه و بی وینه یه، هیواو تاواته کان پیوه ی به ستراون.

رزق و رۆزی بو به هه شتیان ناماده یه:

﴿ ۲۳: ذلك الذي يبشر الله عباده الذين آمنوا وعملوا الصالحات ﴾ نهو فه زله گه ووه یه یه خوا موژده ی نهو به ندانه ی خو ی پی ده دا بروایان هیناوه و کاره چاکه کانیان نه نجام داوه، بو نه وه ی هر له نیستاه به زهوق و شهوق بن تا نه گنه نهو جیگایه ﴿ قل لا أسألكم عليه أجرا إلا المودة في القربى ﴾ به وانه بل ی - که وه لامت ناده نه وه - من له سه ره گیاندنی په یامه که ی خوا، هیچ کر ی و مزه یه کم له نیوه ناو ی، نهو نه بیئت که نیوه له بهر خوا مافی خزما یه تی بیار یزن و وازم لی بینن، با په یامه کم بگه یه نم، به لی له م جیگایه دا گه لی ریوا یه ت هیه ده رباره ی دیاری کردنی مه به ست و مانای ﴿ إلا المودة في القربى ﴾ (سه بیید قوتب) خوا لی خو ش بیئت نه لیئت: په یامه ر ﷺ فه رمانی پی کرا که به قوره یش بل ی: من له بهر امه ر نزیک خسته نه وه تان به (روضات الجنات) وه وه، دوور

خسته نه وه تان لهو سزای دۆزه خه هیچ پاداش و کریمه کم ناو ی، مه گهر ته نه ا نه وه که خزما یه تی بیار یزن، واته: په یامه ر ﷺ له گه ل هه موو تیره کانی قوره یشدا، خزما یه تی هه بوو، نهو هه وه لیشی ته نه ا لهو رووه وه یه که مافی خزما یه تی به سه ره وه هیه، بو یه تاوا هه ولی دوور خسته وه یان له دۆزه خ ده دات و به به هشت نزیکیان ده کاته وه. چونکه ریوا یه تی که له (ثبین عه عباس) وه هاتوه که: پی شهوا (بوخاری) (فتح الباری: ۴۲۶/۸). هیئاو یه تی: (أنه سأل عن قوله تعالى: (إلا المودة في القربى) فقال سعيد بن جبير: (قربى آل محمد، فقال ابن عباس: عجلت إن النبی ﷺ لم يكن بطن من بطون قريش إلا كان له فيهم قرابة، فقال: إلا أن تصلوا ما بيني وبينكم من القرابة). بو یه (ته به ری) ش - خوا پله ی به رز بکاته وه - نه لیئت: (إلا أن تودوني قرابتي منكم، وتصلوا الرحم التي بيني وبينكم). (به نده) ش به بوچوونی خو م ری ز لی یان له خانه واده و بنه ماله و خزما ی په یامه ر ﷺ نیتر هه رکه سی که بگریته وه - الا قرب فالقرب - وه که سه عیدی کو ری جو به ی نه لیئت: (قربى: آل محمد) پیو یستییه کی سه رشانی مو سلمانانه، به لام به نه ندازه یه که زیاده روه ی تیا نه کر ی و نه وانیش - خزم و که سه کانی نهو - ته نه ا به ری نه ودا بچن، نه گینا وه که زانایان نه لیئن: مافیان نه روا و ده سووتی، به لکو نه بی هه ولی راستکردنه وه یان بدر ی، وه نهو ریوا یه تیش که سه عید نه ی هیئی: (.. قالوا يا رسول الله! من هم هؤلاء الذين نودهم؟ قال: علي وفاطمة وأبناؤهما)، بو نه وه (شه یخی ثیبی حه جه) له فتح الباری به رگی (۱۰۶/۸). نه لیئت: (وإسناده ضعيف لمخالفته هذا الحديث الصحيح الذي رواه البخاري عن ابن عباس. وه ثيمامي (ثبین که سیر) یش نه لیئت: (وهذا إسناده ضعيف). وه زاناکانی تر نه لیئن: (وذكر نزول الآية في المدينة بعيد فإنها مكية، ولم يكن إذ ذلك لفاطمة - رضی الله عنها - أولاد بالكلية، فإنها لم تتزوج بعلي ﷺ إلا بعد بدر من السنة الثانية من الهجرة. والحق تفسير هذه الآية بما فسرهما جبر الأمة وترجمان القرآن عبد الله بن عباس ﷺ كما روى عنه البخاري - يشير إلى الحديث المتقدم - ولا ننكر الوصاة بأهل البيت والامر بالإحسان إليهم واحترامهم وإكرامهم فإنهم من ذرية طاهرة من أشرف بيت وجد على وجه الأرض فخرا ونسبا ولا سيما إذ كانوا متبعين للسنة النبوية الصحيحة والواضحة الجليلة كما كان عليه سلفهم كالعباس وبنيه وعلى وأهل بيته وذريته ﷺ). وه بو زیاده ناگاداری ته ماشای نه م سه رچاوانه بکری: البخاری ۷/۷۷، صحیح مسلم/ باب فضائل أهل بيت رسول الله ﷺ، کتاب مناقب للترمزی، منهاج السنه/ ابن تیمیه ۷/۱۰۲. روح المعانی/ الالوسی. ﴿ ومن يقترب حسنة

وبه هرهو میهره بانی خوی به سهر بهنده کانیدا بلاو نه کاته وه ﴿ و هو الولی الحمید ﴾ هره ره ویشه وسهر پرشت کاری بهنده کانیه تی، هره ره ویشه سوپاسکراو.

نزد له فیها حسنا ﴿ و هره که سیك کاریکی چاک نه نجام بدات، نیمه ش زیاتر چاکه ی له گهل نه کهین، یه که به ده تا حوت سهد، تا زیاتریش، وه که خوا خوی نه فرموی: ﴿إن الله لا یظلم مثقال ذرة وإن تک حسنة یضاعفها ویؤت من لدنه أجرا عظیما﴾ ۴۰/۴. ﴿إن الله غفور شکور﴾ بئی گومان پرستراوی هه ق، خوا یه کی گونا هیوشی پیژان و به وه فایه ﴿ ۲۴: أم یقولون افتری علی الله کذبا ﴾ یا خود نه وانه نه لین: موحه ممد ﴿ له سهر خوا درویه کی هه لبه ستوه؟! ﴾ فإن یشا الله یختم علی قلبک ﴿ خونه گهر وایی موشریکان نه لین: واته: تو له سهر خوا هه لده به سیت، نه وه نه گهر خوا بیهوی مؤر ده نیت به سهر دلندا، بو نه وه هیچ تی نه گهیت، ثایه تی: ﴿ولو تقول علینا بعض الأقابیل لأخذنا منه بالیمین ثم لتطعنا منه الودین فما منکم من أحد عنه حاجزین﴾ ۴۶/۶۹-۴۷. جهخت له سهر نه وه مه به سته ده کاته وه. ﴿ویمح الله الباطل﴾ وه خوا ناسه واری نار هواو باتل نه سر پته وه ﴿ و یحق الحق بکلماته ﴾ وه هه ق وره واش به فرمائی خوی ده چه سپینی ﴿ إنه علیم بذات الصدور ﴾ چونکه نه و زانیه به هه رچی له دل کاندایه. ﴿ ۲۵: وهو الذی یقبل التوبة عن عباده ﴾ ههر نه ویشه که په شیمانی له بهنده کانی خوی وه ره گری ﴿ و یعفو عن السیئات ﴾ وله تاوان و گونا حانیان - بچوک و گهره - بوهه که سیك خوی بیهوی ده بووری. ثایه تی: ﴿ومن یعمل سوءاً أو یظلم نفسه ثم یمسئفر الله یجد الله غفورا رحیما﴾ ۱۱۰/۴ دهر باره ی وه گرنتی ته و به ی عه بدانه ﴿ و یعلم ما تفعلون ﴾ وه ده شزانی چی ده کهن ﴿ ۲۶: ویستجیب الذین آمنوا و عملوا الصالحات ﴾ وه داواو پارانه وهی - نه وانه ی بروایان هیئا وه کاره چاکه کانیا نه نجام داوه - وه لام نه داته وه ﴿ ویزیدهم من فضله ﴾ وه بویان زیاد نه کا له به خششی خوی. ته فسیری (ته به ربی) نه لی: ﴿ یشفعون فی إخوان إخوانهم ﴾، شه فاعهت بو دوستی دوستیان ده کهن ﴿ و الکافرون لهم عذاب شدید ﴾ وه بو بئی پروا کانیش جه زه به وه سزایه کی سهخت هه یه وه، وه لامیشیان ناداته وه. ﴿ ۲۷: ولو بسط الله الرزق لعباده لبغوا فی الأرض ﴾ وه نه گهر خوا به لیشاو رۆزی بو بهنده کانی خوی فره کردبا، نه و یاخی ده بوون له زه ویدا ﴿ ولکن ینزل بقدر ما یشاء ﴾ وانا کات، به لکو نه ندازه یه که نه دات که خوی بیهوی، چونکه نه و خوی چاک ده زانی چۆن رۆزی دابهش بکاو، ههر که سهش چه نده ی بداتی ﴿ إنه بعباده خیر بصیر ﴾ وه به راستی نه و به بهنده کانی خوی ئاگادارو بینایه ﴿ ۲۸: وهو الذی ینزل الغیث من بعد ما قنطوا ﴾ وه هره نه و خوا یه شه دوا ی ناو میدی بوونی مه ردوم له باران، کاتی گرانی وقت وقری باران ده نیزی ﴿ و ینشر رحمته ﴾

ذَٰلِكَ الَّذِی یُبَشِّرُ اللَّهَ عِبَادَهُ الَّذِینَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ قُلْ لَا أَتْلُوهُ عَلَیْهِمْ أَجْرًا إِلَّا الْمَوَدَّةَ فِی الْقُرْبَىٰ وَمَنْ یُعْرِفْ حَسَنَةً نِّزْدًا فِیْهَا حَسْبًا إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ شَكُورٌ ﴿ ۲۷ ﴾ أَمْ یَقُولُونَ أَفْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا فَإِنْ یشَاءُ اللَّهُ یَخْتِمْ عَلَىٰ قَلْبِکَ وَیَمْسَحُ اللَّهُ الْبَیِّنَاتِ وَیُحَقِّقُ الْحَقَّ بِكَلِمَاتِهِ لَعَنَهُ عَلَیْهِمْ ذَاتِ الْأُصْدُورِ ﴿ ۲۸ ﴾ وَهُوَ الَّذِی یَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ وَیَعْفُو عَنِ السَّیِّئَاتِ وَیَعْلَمُ مَا فَعَلُوا ﴿ ۲۹ ﴾ وَیَسْتَجِیْبُ الَّذِینَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَیَزِیدُهم مِّنْ فَضْلِهِ وَالْكَافِرُونَ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِیدٌ ﴿ ۳۰ ﴾ وَلَوْ بَسَطَ اللَّهُ الرِّزْقَ لِعِبَادِهِ لَبَغَوْا فِی الْأَرْضِ وَلَٰكِن یُّنْزِلُ بِقَدَرِ مَا یشَاءُ اللَّهُ لِعِبَادِهِ خَیْرٌ بَصِیرٌ ﴿ ۳۱ ﴾ وَهُوَ الَّذِی یُنْزِلُ الْغَیْثَ مِنْ بَعْدِ مَا قَنَطُوا وَیَنشُرُ رَحْمَتَهُ وَهُوَ الْوَلِیُّ الْحَمِیدُ ﴿ ۳۲ ﴾ وَمِنَ الْإِنْبِیَاءِ خَلْقُ السَّمَكِیَّاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَیْنَهُمَا مِنْ دَابَّةٍ وَهُوَ عَلَىٰ جَمْعِهِمْ إِذْ یشَاءُ قَدِیرٌ ﴿ ۳۳ ﴾ وَمَا أَصَابَكُمْ مِّنْ مُّصِیْبَةٍ فِیْمَا کَسَبْتُمْ أَیْدِیکُمْ وَیَعْفُوا عَنْ کَثِیرٍ ﴿ ۳۴ ﴾ وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِینَ فِی الْأَرْضِ وَمَا لَکُمْ مِّنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ وَلِیٍّ وَلَا نَصِیرٍ ﴿ ۳۵ ﴾

هیندی له نیشانه کانی خوا:

﴿ ۲۹: وَمِنَ آيَاتِهِ خَلْقُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ﴾ وه له به لگه و نیشانه کانی ده سه لاتی خوا یه، به دی هیئانی ئاسمانه کان وزه و بی ﴿ وما بث فیهما من دابة ﴾ و نه و زنده وه وه جم و جوو لکه رانه تیایاندا بلاو بوونه ته وه ﴿ وهو علی جمعهم إذا یشاء قدیر ﴾ هه رکاتیش بوخوی مه یلی بیی توانای هه یه هه موویان کوبکاته وه بو حیساب و لیکۆلینه وه پاداش ﴿ ۳۰: وَمَا أَصَابَكُمْ مِّنْ مُّصِیْبَةٍ فِیْمَا کَسَبْتُمْ أَیْدِیکُمْ ﴾ وه هه به لایه کتان تووش بوو، نه وه به هوی کرده وهی خوتانه وهیه ﴿ و یعفو عن کثیر ﴾ له زوریک له گونا هه کانیشتان نه بووری وله سه ری سزاتان نادا، نه گهرچی شایسته ی سزایش بن ﴿ ۳۱: وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِینَ فِی الْأَرْضِ ﴾ وه ئیوه خوا ده سه وسان ناکه نه به هه له اتنتان له دهستی له زه ویدا ﴿ وما لکم من دون الله من ولی ولا نصیر ﴾ وجگه له خواش هیچ

دوست و یارمه تیده ریکتان نییه. ﴿۳۲﴾: ومن آیاته الجوار فی البحر کالاعلام ﴿۳۲﴾ له نیشانه کانی دهسه لاتی نهوه: نهو که شتیپانه ی که هه ر وهک کیو له ناو ده ریدادا دین وده چن ﴿۳۳﴾: ان یسأ یسکن الریح فیظللن رواکد علی ظهه ﴿۳۳﴾ خوئه گهر خوا بیه وی (با) که هویه بو رویشتنی که شتیپه کان راده گری، نهو جا که شتیپه کان

وَمَنْ آتَيْنَاهُ الْخُورَ فِي الْبَحْرِ كَالْأَعْلَامِ ﴿٣٢﴾ اِنْ يَسْأَلِكَ الرِّيحُ فَيَظْلَلْنَ رَوَاكِدَ عَلَى ظَهْرِهِ اِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ ﴿٣٣﴾ اَوْ يُوقِنُ هُمْ بِمَا كَسَبُوا وَيَعْفُ عَنْ كَثِيرٍ ﴿٣٤﴾ وَيَعْلَمُ الَّذِينَ يُجَادِلُونَ فِي آيَاتِنَا مَا لَهُمْ مِنْ مَّحْصٍ ﴿٣٥﴾ فَاَوْفَيْتُمْ مِنْ شَيْءٍ مِّنْهُ فَنُفِخَ الْخُورُ الَّذِي بَايَعْتُمْ عَلَيْهِ وَابَقِيَ لِلَّذِينَ آمَنُوا وَعَلَىٰ رِبِّهِمْ يُتَوَكَّلُونَ ﴿٣٦﴾ وَالَّذِينَ يَحْنَبُونَ كِتَابَ الْاِنْمِ وَالْفَوَاحِشِ اِذَا مَا عَصُوا هُمْ يَغْفُرُونَ ﴿٣٧﴾ وَالَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمْ وَاَقَامُوا الصَّلَاةَ وَاَمْرُهُمْ شُورَىٰ بَيْنَهُمْ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ ﴿٣٨﴾ وَالَّذِينَ اِذَا اَصَابَهُمُ الْبَغْيُ هُمْ يَنْتَصِرُونَ ﴿٣٩﴾ وَجَزَاءُ سَيِّئَةٍ سَيِّئَةٌ مِّثْلُهَا فَمَنْ عَفَا وَاَصْلَحَ فَاعْرِضْهُ عَلَى اللَّهِ اِنَّهُ لَا يَجِبُ الْفُلُلِيْنَ ﴿٤٠﴾ وَلَمَنْ اَنْتَصَرَ بَعْدَ ظُلْمِهِ فَأُولَٰئِكَ مَاعْلَيْهِمْ مِنْ سَبِيلٍ ﴿٤١﴾ اِنَّمَا السَّبِيلُ عَلَى الَّذِينَ يَظْلِمُونَ النَّاسَ وَيَعُونَ فِي الْاَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ اُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ اَلِيمٌ ﴿٤٢﴾ وَلَمَنْ سَبَّ وَعَفَّرَ لَدُنْكَ ذَلِكَ لِمَنْ عَزَمَ الْأُمُورَ ﴿٤٣﴾ وَمَنْ يُضْلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ وَّارٍ مِنْ بَعْدِهِ وَتَرَى الْفُلُلِيْنَ لَمَّا رَاَ الْعَذَابَ يَقُولُونَ هَلْ اِلٰى مَرْتَبٍ مِنْ سَبِيلٍ ﴿٤٤﴾

له سه ریشتی ده ریاوه قه تیس ده میننه وه و ناتوانن جووله بکهن ﴿۳۲﴾ ان فی ذلک لآیات لکل صبار شکور ﴿۳۲﴾ بن گومان نا له وه دا به لگه و نیشانه ی زور هه ن بو هه ر خور اگریکی سوپاسگوزار، له حاله تی خوژی و، ناخوشیدا ﴿۳۳﴾: او یوقنهن بما کسبو ﴿۳۳﴾ یان به هو ی تاوانی سه رنشینه کانیه وه نقوم دهکا و له ناویان نه بات ﴿۳۳﴾ وبعفا عن کثیر ﴿۳۳﴾ له گهل نه وه یشدا له زوریکی گونا هه کانیان چاپویشی دهکا، نقومیان ناکا ﴿۳۵﴾: وبعلم الذین یجادلون فی آیاتنا ما لهم من محص ﴿۳۵﴾ و با نهو که سانهش ده رباره ی ثایه ته کانمان ده مباری و کیشمان کیشم نه کهن، بزائن که هیچ خو لادان و دهره تانیکیان نییه، له سزای روژی قیامهت ﴿۳۶﴾: فما اوتیم من شی فمتاع الحیاة الدنیا ﴿۳۶﴾ ئینجا هه ر شتیئک به ئیوه به خشراره، له زهت و به هره ی ژیانی هم دونیایه وه، زور به زوویی نه روات و نامینیتته وه ﴿۳۶﴾ وما عند الله خیر و ابقی للذین آمنوا و علی ربهم یتوکلون ﴿۳۶﴾ نهو پاداشت و به خششهش لای خواجه بو نه وانه ی باوه ریان هیئاوه،

راویژ له نیسلما دا: ﴿۳۸﴾: والذین استجابوا لربهم ﴿۳۸﴾ نهو که سانهش که به دهنگی بانگی په ره و دهگاری خو یانه وه چوون ﴿۳۸﴾ و اقاموا الصلاة ﴿۳۸﴾ و به تیرو ته سهل نوژیان کرد ﴿۳۸﴾ و امرهم شوری بینهم ﴿۳۸﴾ و کاروباریان له نیو خو یاندا به مه شوهرت و پرس و راویژ بوو، واته: هه ر شتی بیته پئیشی، نهوان به خیرایی مه شوهرتی بو ده کهن و لئی ده کولنه وه، نه وسا بریاری کوتایی له سه ر ده دن. له سووره تی (ثال عیمران)، ثایه تی (۱۳۴/یشدار - ده رباره ی شوررا و راویژ - ده فهرمو ی: (وشاورهم فی الامر...)) به لئی چ پیغه مبه ره ﴿۳۸﴾ چ هاوه لانی، هه ر گیز بی ته گبیره راویژو لی کو لینه وه کارو روودا وه گرنگه کانیان رانه ده په ران، پیو یسته نه وه ش بلینن که راویژ لهو شتانه دا ده کریت که: ده قیکی شه ری بو نه هاتبی، وهک لی کو لینه وه بو جهنگ له گهل هه لگه راوه کاندا له سه ر ده می پئیشه و (نه بووبه کن داو، میراتی (فه دهک) و، تو له ی شه را بخور ژماره ی شه لاقه کان و، به رانه بر روودا وه کان، شوررا و ته ته له و بیژنگدانی راوبوچوونه کان فهرزیکی ئیسلامییه و، بنه مایه کی به رزو نه گو ره و، تا دونیا دونیایی شکودار ترو پرشندگارتو ده بی، وه پیو یسته گو ی بو نه جامه کهیشی بگیری در ی و، کاری پی بکریت، و موسلمانانیش له نه جامدانی شیوه که یدا ده توانن به پئی به رزه وهندی نهو سه رده مه یان دیاری بکهن. ﴿۳۹﴾ و ما رزقنا هم ینفقون ﴿۳۹﴾ و لهو رزق و روژی به ی پیمان داوون ده به خشن له ربی خوا دا ﴿۳۹﴾: والذین اذا اصابهم البغی هم ینتصرون ﴿۳۹﴾ و نهو که سانهش که کاتی سته م و ناهه قییه کیان به رامبه ر بکریت، تو له ی خو یان ده که نه وه، واته: ته سلیم و ملکه چی سته مه که نابن، و مل داناخه ن بو سته مکاران و، رازی نابن و پییان ناخوشه سته میان لی بکری، بویه نازایانه خو ئاماده نه کهن ﴿۴۰﴾: و جزاء سیئة سیئة مثله ا ﴿۴۰﴾ و سزاو تو له ی هه ر خراپه یه ک خراپه یه کی وهک نه وه بی زیاده ره ی. نه مه یه که خوا له سووره تی ۱۹۴/۲ ده فهرمو ی: (فمن اعتدى علیکم فاعتدوا علیه بمثل ما اعتدى علیکم...) یان

دهفهرموی: (وان عاقبتهم فعاقبوا بمثل ما عوقبتهم به...) ۱۶/۱۲۶. به...
دوو جور لیپووردن هیه: یه کیکیان ده بیته هو ی دامرکاندنه وه ی
فیتنه و ئازاوه ی ناوخو، ئەمە کاریکی زۆر چاک و پەسەنده، ئەو ی
تیشیان: ده بیته هو ی جورئەت و هەلئانی سته مکاران بۆ درێژە
پێدانی سته م، ئەمە یان زۆر ناپەسەنده و نابێ عەفو و بکری، جا
له باره ی یه که مه که وه خوا ئەفهرموی: ﴿فمن عفا وأصلح فأجره
على الله﴾ ئینجا هه رکه سیکی له تۆله ی ده سترێژیکار چاوپۆشی
کردو، پاشانیش نیوان خۆیانی سازدایه وه، ئەوه پاداشتی لای
خوایه. بۆ نمونه: خوا به رانبەر به بکوژی ده سته نقه ست
(قیصاص) ی داناه، که چی له م ئایه ته دا هه ل ده نیت بۆ لیپووردن
و عەفو و لێی. ﴿إنه لا يحب الظالمين﴾ به راستی خوا سته مکارانی
خۆش ناوی. ۴۱: ﴿ولمن انتصر بعد ظلمه﴾ و به راستی ئەو
که سه ی تۆله ی خۆی کرده وه له داوی ئەو سته مه ی لێی کراوه
﴿فأولئك ما عليهم من سبيل﴾ ئانه وانه خه تابر نابن و هه یچ
جۆره ره خنه و گونا هێکیان له سه ر نییه، چونکه رێگه یان پێ دراوه
تۆله ی خۆیان بکه نه وه ۴۲: ﴿إنما السبيل على الذين يظلمون
الناس﴾ به لکو خه تا هه ر له سه ر ئەوانه یه سته م له خه لکی ئەکه ن
﴿ويغون في الأرض بغير الحق﴾ و ده سترێژێ ده که ن به ناهه ق
له زه ویدا ﴿أولئك لهم عذاب أليم﴾ ئا ئەوانه له پاشه رۆژدا ئازار و
سزایه کی ده رناکیان بۆ ده بیته ۴۳: ﴿ولمن صبر وغفر إن ذلك
لمن عزم الأمور﴾ به راستی ئەو که سه ی که دان به خۆدا ده گری
و تۆله ناکاته وه و، له تاوانی ئەم و ئەو ده بووری و، به راستی ئەوه
له کاره (عه زم) له سه ر کراوه کانه له شه ردا.

رۆژی ده شی ئاوانکاران:

۴۴: ﴿ومن يضل الله فما له من ولي من بعده﴾ هه رکه سیکی
خوا سه ر لیشیواوی بکات "به هو ی لاری و، لاساری خۆیه وه
ئه وه هه رگیز پاش شه و، هه یچ دۆست و یارمه تیده ریکێ نابێ
﴿وترى الظالمين لما رأوا العذاب﴾ وه له رۆژی دوا ییدا کاتی
سته مکاران سزای دۆزه خ ده بینن، ده بینن ﴿يقولون هل إلى مرد
من سبيل﴾ ئەلین: ئایا هه یچ رێگه یه که مان هه یه بکه رێینه وه، بۆ
دونیایا تا کار و کرده وه ی چاک ئەنجام ده یین؟" ۴۵: ﴿وتراهم
يعرضون عليها﴾ ده یان بینن له سه ر ئاگر راده نوێرین ﴿خاشعين
من الذل﴾ به سه ر کزی، له زه بوونی و بێ ده سه لاتیدا ﴿ينظرون
من طرف خفي﴾ له ترسانا له بنه وه بۆ ئار ئەروانن و "ناوێرن
به ته واوی ته ماشای بکه ن" ﴿وقال الذين آمنوا﴾ ئەوانه ش که
بروایان هه ناوه له رۆژی قیامه ته ئەلین: ﴿إن الخاسرين الذين

وَرَبُّهُمْ يُعَذِّبُهُمْ عَلَيْهِمْ خَشَعَتِ مِنَ الذَّلِيلِ يَنْظُرُونَ
مِنْ طَرَفٍ خَفِيٍّ وَقَالَ الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ الْخَسِرَ مِنَ الَّذِينَ
خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ وَأَهْلِيَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ أَلَا إِنَّ الظَّالِمِينَ
فِي عَذَابٍ مُّقِيمٍ ﴿٤٥﴾ وَمَا كَانَتْ لَهُمْ مِنْ أَوْلِيَاءَ يُنصِرُونَهُمْ
مِنْ دُونِ اللَّهِ وَمَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ فَهُوَ لَمِنَ سَبِيلٍ ﴿٤٦﴾ اسْتَجِيبُوا
لِرَبِّكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ يَوْمٌ لَا مَرَدَّ لَهُمْ مِنَ اللَّهِ مَا لَكُمْ
مِنْ مَلْجَأٍ يَوْمَئِذٍ وَمَا لَكُمْ مِنْ نَكِيرٍ ﴿٤٧﴾ فَإِنْ أَعْرَضُوا
فَمَا أَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ حَفِظًا أَنْ عَلَيْكَ إِلَّا الْبَلْعُ وَإِنَّا إِذَا
أَذَقْنَا الْإِنْسَانَ مَنَاحِمَ رَحْمَةٍ فَرِحَ بِهَا وَإِنْ تُصِيبَهُمْ سَيِّئَةٌ
يَمَاقِدَتْ آبَائِهِمْ فَإِنَّ الْإِنْسَانَ كَفُورٌ ﴿٤٨﴾ لِلَّهِ مُلْكُ
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ يَهَبُ لِمَنْ يَشَاءُ إِنْشَاءً
وَيَهَبُ لِمَنْ يَشَاءُ الذُّكُورَ ﴿٤٩﴾ أَوْ يُزَوِّجُهُمْ ذُكْرَانًا وَإِنشَاءً
وَيَجْعَلُ مَنْ يَشَاءُ عَقِيمًا إِنَّهُ عَلِيمٌ قَدِيرٌ ﴿٥٠﴾ وَمَا كَانَ
لِنَشْرِ أَنْ يُكَلِّمَهُ اللَّهُ إِلَّا وَحْيًا أَوْ مِنْ وَرَآئِ حِجَابٍ أَوْ يُرْسِلَ
رَسُولًا فَيُوحِي بِلَاذْنِهِ مَا يَشَاءُ إِنَّهُ عَلَىٰ حَكِيمٍ

الله ۴۵: وه جگه له خواش هه یچ پشتیوان و دۆست و یارمه تیده ریکیان
نییه که له سزای ئەو رزگاریان بکات ﴿ومن يضل الله فما له من
سبيل﴾ وه هه رکه سیکی خوا گومرای بکات به هو ی سه ر یچی
خۆیه وه هه یچ رێگه یه کی بۆ نییه تا خۆی ده رباز بکات.

به رله هاتنی قیامه ت فریای خۆتان بکه ون:

۴۷: ﴿استجيبوا لرَبِّكم من قبل أن ياتي يوم لا مرد له من الله﴾
وه لامی داخوازییه کانی په روه رداگرتان بده نه وه پێش ئەوه ی رۆژێک
بێت که له لای خواوه هه یچ گه رانه وه ی بۆ نییه ﴿مالکم من ملجأ
یومئذ﴾ که ئەو رۆژه ئیتر هه یچ په ناگایه کتان بۆ نابیت خۆتان
په نا بده ن ﴿ومالکم من نکیر﴾ وه شاتان پێ ناکریت، چونکه
خوا چواره دهره ی گرتوون. ۴۸: ﴿فإن أَعْرَضُوا فما أَرْسَلْنَاكَ
عليهم حفيظا﴾ جا ئەگه ر ئەوانه له گه ل ئەو هه موو هه وه لدا
هه ر روویان وه رگه رپا و گوییان بۆ نه گرتیت ئەی موحه ممه د!

خەمبار مەبە، چۈنكى ئىمە تۇمان نەئاردوۋە چاۋدىرى كارىيان بى
و، زۆرىيان لى بىكەيت بۇ پىروا ھىنان ﴿إِنْ عَلِيكَ إِلَّا الْبَلَاغُ﴾ تۆ
ھەر راگە ياندەنەكەت لەسەرە ﴿وإِنَّا إِذَا أَذَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْهُ رَحْمَةً
فَرَحَ بِهَا﴾ ۋە ئىمە كاتى رەھمەت و بەھرەيەك لەلايەن خۇمانەۋە
بەمرۇف بچىزىن، لەخۇى بابى ئەبى! ﴿وَأِنْ تَصْبِهِمْ سَيِّئَةٌ بِمَا
قَدَّمْتَ أَيْدِيَهُمْ﴾ خۇ ئەگەر بەھۇى ئەۋ كارانەۋە كر دوۋيانە توۋشى
بەلاۋ ناخۇشەيەك بوون ﴿فَإِنَّ الْإِنْسَانَ كَفُورٌ﴾ جا بى گومان
دەبىنىيەت كە مرۇف زۆر سىپلەيەۋ نازو نىعمەتەكان نكوۋى ئەكا
ۋ ھەموو چاكەۋ پىاۋەتەيەكى لەبىر ئەچىتەۋە، ۋەك پىغەمبەر
ﷺ بەخىزانەكانى خۇى فەرموۋ: ﴿يَا مَعْشَرَ النِّسَاءِ! تَصَدَّقْنَ فَنِي
رَأَيْتُكُنَّ أَكْثَرَ أَهْلِ النَّارِ﴾ ئەى كۆمەلى ژنان! ھەموۋتان خىرو
سەدەقەۋ چاكە بىكەن، چۈنكى لەشەۋى مەجرادا ئىۋەم بە بەشى
زۆرى دۇزەخ دىت، لەۋانە ژنى وتى: بۇچى ئەى پىغەمبەرى خوا!
فەرموۋى: ﴿الْأُنْثَى تَكْثُرُ الشَّكَايَةَ، وَتَكْفُرُ الْعَشِيرَ، لَوْ أَحْسَنْتَ
إِلَى أَحَدَاهُنَّ الدَّهْرَ ثُمَّ تَرَكْتِ يَوْمًا، مَا رَأَيْتِ خَيْرًا مِنْكَ قَطًّا﴾
(متفق عليه. مسلم: ۸۶/۱). چۈنكى ئىۋە سكالاتان زۆرە ھەردەم
ئىنكارى چاكەى مېردتان ئەكەن، خۇ ئەگەر بەدرىۋابى رۇزگار
لەتەك ژنىكتانا چاكە بىرەيت، بەلام تەنھا رۇزىۋازى لى بەھىنى
بەمېردەكەى ئەلى: قەت من خىرم لىت نەدىتوۋە. ﴿٤٩: اللَّهُ مَلِكُ
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ خاۋەنەيتى ئاسمانەكان و زەۋىي تەنھا ھەر بۇ
خاۋىە ﴿يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ﴾ ھەر چى بۇى دروستى ئەكات ﴿يَهْبِ
لِمَنْ يَشَاءُ إِنَّا﴾ بە ھەركەسەك كە خۇى بىھۋى تەنھا مېينەۋ
كچ ئەبەخشى (ئىمامى بەغەۋى) ئەلى: ۋەك (لووت/عليه السلام)
"كەسەش ناتوانى بىگورى و بىكات بەكور" ﴿يَهْبِ لِمَنْ يَشَاءُ
الذَّكَورُ﴾ ۋە بەھەر كەسەش كە خۇى ئارەزوۋى بىي تەنھا كورى
ئەداتى، ۋەك (ئىبراھىم/عليه السلام) ﴿٥٠: أَوْ يَرْجِعْهُمْ ذُرَارًا
وَإِنَّا﴾ يان ئەگەر بىھۋى كچ و كورىان ئەداتى ۋەك (موھەممەد/
عليه الصلاه والسلام) ﴿وَجَعَلَ مِنْ يَشَاءُ عَقِيمًا﴾ ۋە ئارەزوۋىشى
لەھەركەسەك بىي، نەزۇكى دەكا، ۋەك (يەحيا/عليه السلام)
"ئىتر ئەۋ كاتە ژن و پىاۋ ھەرگىز قابىلى ۋەبەرھىنانى مندال نابن"
﴿إِنَّهُ عَلِيمٌ قَدِيرٌ﴾ بەراستى زانىنى خوا دەۋرى ھەموو شتىكى
داۋە، بە توانايە لەسەر كەردنى ھەر كارى بىھۋى بىكات.

ۋراء حجاب ﴿يَا نَاصِرَ دِينِ﴾ يان لەپشت پەردەۋە، ۋەك گەتوگۆكەى لە گەل
مووسادا، ئىمامى (ترمىزى) و (ئىبن ماجە) لە (جابىرى كورى
عەبدوللا) ۋە دەگىرنەۋە كە پىغەمبەر ﷺ پىنى وت: ﴿مَا كَلِمَ اللَّهُ
أَحَدًا إِلَّا مِنْ رِوَاءِ حِجَابٍ، وَإِنَّهُ كَلِمَ أَبَاكَ كَفَاحًا﴾. خۇاى گەۋرە
لەپشت پەردەۋە نەبى ھەرگىز قەسى لەگەل ھىچ كەسەكە
نەكر دوۋە، ۋە كە قەشەشى لەگەل باۋكتا كر دوۋە، لەبەر ئەۋەبوو
كە لەرۇزى (ئوحد) دا كوزراۋە شەھىد كراۋە. ﴿أَوْ يَرْسِلَ رَسُولًا
فِيوَحْيٍ يَأْذَنُ مَا يَشَاءُ﴾ يان فرىشتەيەك ۋەك جوبىرىل بنىرىت، تا
بەفەرمانى خوا چى بوى راي بگەيەنەيت پىنى، ئەم ئايەتە ۋەلامە
بۇ كافەرەكانى مەككە كە گوتيان (لولا يكلمنا الله أو تأتينا آية).
﴿إِنَّهُ عَلَى حَكِيمٍ﴾ بەراستى ئەۋ خاۋىەكى بىلندە بەسيفاتى بەسەر
دروستكاۋەكانەۋە، گوتارو كر دار بەجىيە ﴿٥٢: وَكَذَلِكَ أَوْحَيْنَا
إِلَيْكَ رُوحًا مِنْ أَمْرِنَا﴾ ھەرۋەك بۇ پەيامبەرانى پىشەين ۋەھىمان
كر، ئاۋايش ئەم قورئمانەمان بۇ تۆ ۋەحى كر، بەبرپارو فەرمانى
خۇمان و، رۇج و گيان و ئەقل دەرنىيەتەۋە. ﴿مَا كُنْتَ تَدْرِي مَا
الْكِتَابُ وَلَا الْإِيمَانُ﴾ تۆ لە پىش ۋەحى نەت ئەزانى كىتەب و پروا
چىيە؟ ﴿وَلَكِنْ جَعَلْنَاهُ نُورًا نَهْدَى بِهِ مِنَ نَشَاءِ مَنْ عِبَادُنَا﴾ بەلام
ئىمە ئەۋ قورئانەمان كەردە نوۋرو روۋناكيەك، تا بەھۇى ئەۋەۋە
ھەركەسەكەمان بویت لە بەندەكانمان رىنمايى بىكەين، كەۋابوۋ چ
قورئان، چ پروا ھەردوۋ بەھرى خوان ﴿وَإِنْكَ لَتَهْدَى إِلَى صِرَاطٍ
مُسْتَقِيمٍ﴾ بى گومان تۆ ئەى موھەممەد ﷺ بۇ رىگەيەكى راست
خەلكى رىنۋىنى دەكەيت. ﴿صِرَاطُ اللَّهِ الَّذِي لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا
فِي الْأَرْضِ﴾ رىگە خاۋىەك كە ھەرچى لەئاسمانەكان لەزەۋىدايە
ھى ئەۋەۋ، لەژىر دەسەلاتى ئەۋدايە ﴿أَلَا إِلَى اللَّهِ تَصِيرُ الْأُمُورُ﴾
ھۇشيارە! كە ھەموو كارىك ھەر بۇلاى ئەۋ خاۋىە ئەگەرپتەۋە،
ئەۋكاتە ئىتر ھەق و ناھەق لىك جيا ئەكرپتەۋەۋ پاداشت و تۆلەيش
ۋەر دەگىردى.

كاتزمىر (۲۰: ۱۰) لە (۱۴۱۷/۵/۲۵/۲۴) ك بەرامبەرە (۱۹۹۶/۷/۶) ز
لەنوۋسپىنى سوورەتى (شورا) بوۋمەۋە، (لە راگە ياندنى ناۋەندى)
لە ھەلەبجە. زۆر سوپاس و منەت بۇ خۇاى دلۇقان.

سوورەتى (زۇخروف) ۴۳

مەككەيىيە (۸۹) ئايەتە

چۇنەيەتە ھاتنى ۋەحى ۋە ھەرگرتنى:

﴿٥١: وَمَا كَانَ لِبَشَرٍ أَنْ يَكْلِمَهُ اللَّهُ إِلَّا وَحْيًا﴾ بۇ ھىچ كەسەك
نەبوۋە كەخاۋ لەروو قەسى لەگەل بىكات، مەگەر لەرىگەى
ۋەھىيەۋە، يا بەشىۋەى خەۋ، يان بەخورىە (ئىلھام) ﴿أَوْ مِنْ

بەناۋى خۇاى بەخشندەى مېھربان
ئەم سوورەتە باسى بىروباۋەر ئايدۇلۇزىيەت و پەيام و زىندوۋ
بوۋنەۋەۋ پاداشت و تۆلە ئەكات. جا بۇ يەكەم جار سەرچاۋەى

زانا به‌دی هیناوان، که‌چی هەر بتان ده‌پەرستن ﴿۱۰﴾: الذی جعل لکم الأرض مه‌دا ﴿۱۱﴾ هەر ئەو خوا‌یه که زه‌ویی کردووه به لانک و جینگه‌ی هه‌وانه‌وه‌تان ﴿۱۲﴾ و جعل لکم فیها سبلا ﴿۱۳﴾ وه ریگه‌ی هاتو چۆی بۆ پێدا کیشاوان له‌وشکانی و، ده‌ریادا ﴿۱۴﴾ لعلکم ته‌تدون ﴿۱۵﴾ تا به‌شکو ری دهر بکه‌ن و، به‌ره‌و پێداو‌یستییه‌کانتان رینماو شاره‌زا

وه‌حی روون ده‌کاته‌وه له‌گه‌ل راستی قورئاندا، پاشان هه‌ندی له‌نیشانه‌و به‌لگه‌کانی ده‌سه‌لاتی خوا نیشان نه‌دات، ئینجا هه‌ندی له‌باوو نه‌ریتی جاهیلییه‌ت و سه‌رده‌می نه‌زانی و بت په‌رستن و هه‌ندی کاری گه‌نده‌ل‌تر ده‌خاته روو، کورته‌یه‌کیش له‌ باسی بانگه‌وازه‌که‌ی ئیبراهیم علیه السلام و، ئینجا داستانه‌که‌ی مووسا فیرعه‌ون.. کۆتاییشی به‌باسی هه‌ندی له‌ گیروگرفته‌کانی رۆژی قیامه‌ت دیت.

بهم شیوه‌یه‌ش ده‌ست پێ نه‌کات:

﴿بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: حم﴾ ئەم پیتانه هینمای ئیعجازی قورئانن ﴿۲﴾: والکتاب المبین ﴿۳﴾ سۆیند به‌م قورئانه که ئاشکراو نمایانه‌و، روون که‌ره‌وه‌ی نه‌حکام و بریاره‌کانی خوا‌یه ﴿۴﴾: إنا جعلناه قرآنا عربيا ﴿۵﴾ بێ‌گومان ئیمه‌ کردمان به‌ خویندنه‌وه‌یه‌کی شیوه‌ زمان عه‌ره‌بی ﴿۶﴾ لعلکم تعقلون ﴿۷﴾ تا به‌لکو له‌ ماناو مه‌به‌سته‌که‌ی تی‌بگه‌ن و، خۆتانی پێ ببسته‌نه‌وه ﴿۸﴾: وإنه فی أم الكتاب لدينا لعلي حکیم ﴿۹﴾ به‌راستی ئەو قورئانه له‌دایکی کتیب (لوح المحفوظ) دایه له‌ لای خۆمان، به‌زه به‌سه‌ر هه‌موو کتیبه‌ ئاسمانیه‌یه‌کانی تر، پر حیکمه‌ت و پر ورده‌کارییه‌ ﴿۱۰﴾: أفنضرب عنکم الذکر صفحا ﴿۱۱﴾ باشه، ده‌کرێ ئیمه‌ بیدارتان نه‌که‌ینه‌وه به‌م قورئانه ﴿۱۲﴾: أن کنتم قوما مسرفین ﴿۱۳﴾ له‌به‌ر ئەوه‌ی که ئیوه‌ گه‌لیکی لارو وێرو له‌سنوور ده‌رچوون؟ نه‌ شتی وا ناکه‌ین، به‌لکو ئیمه‌ هەر ئامۆزگاریتان نه‌که‌ین، نه‌گه‌رچی ئاواشبن له‌ به‌ر ئیقامه‌ی به‌لگه‌ له‌سه‌رتان ﴿۱۴﴾: وکم أرسلنا من نبی فی الأولین ﴿۱۵﴾ ئیمه‌ پیغه‌مبه‌ریکی زۆرمان ناردۆته لای گه‌لانی پێشوو "هەر وه‌ک تۆ نیراویته لای ئەمانه". ﴿۱۶﴾: وما یأتیهم من نبی إلا کانوا به‌ يسته‌زئون ﴿۱۷﴾ له‌گه‌ل ئەوه‌یشدا هەر هیچ په‌یامبه‌ریکمان بۆ نه‌چووه، مه‌گه‌ر گالته‌یان پێ کردووه، که‌چی له‌گه‌ل ئەوه‌یشدا ئیمه‌ یه‌ک له‌دوای یه‌ک هەر پیغه‌مبه‌رانمان ناردوو و ئارامیشیان گرت ﴿۱۸﴾: فأهلکنا أشد منهم بطشا ﴿۱۹﴾ جا ئەوانه‌ش که زۆر به‌هه‌له‌ت‌ترو به‌هێزتر بوون (له‌قوره‌یش) له‌ناومان بردن، پاش ئینکاری و نکۆلیان ﴿۲۰﴾ ومضى مثل الأولین ﴿۲۱﴾ و نموونه‌و داستانی پێشینه‌کان تی‌په‌ری، که چیمان پێ کردن.

موشریکه‌کانیش ده‌لێن: خوا ئاسمان و زه‌وی به‌دی هیناوه‌:

﴿۹﴾: ولئن سألتهم من خلق السموات والأرض ﴿۱۰﴾ نه‌گه‌ر تۆ لێیان بپرسیت: کێ ئاسمانه‌کان و زه‌وی دروست کردووه؟ ﴿۱۱﴾ ليقولن خلقهن العزيز العليم ﴿۱۲﴾ بێ‌گومان به‌ له‌وه‌لامدا ئەلێن: خۆی به‌تواناو

وَكَذَلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ رُوحًا مِّنْ أَمْرِنَا مَا كُنت تَدْرِي مَا الْكِتَابُ
وَلَا الْإِيمَانُ وَلَكِن جَعَلْنَاهُ نُورًا نَّهْدِي بِهِ مَن نَّشَاءُ مِنْ عِبَادِنَا
وَإِنَّكَ لَتَهْدِي إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿۱۰۳﴾ صِرَاطَ اللَّهِ الَّذِي لَهُ
مَافِي السَّمْوَٰتِ وَمَافِي الْأَرْضِ ۚ أَلَا إِلَى اللَّهِ تَصِيرُ الْأُمُورُ ﴿۱۰۴﴾

سُورَةُ الزُّخْرُوفِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

حَم ﴿۱﴾ وَالْكِتَابِ الْمُبِينِ ﴿۲﴾ إِنَّا جَعَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا
لَّعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿۳﴾ وَإِنَّهُ فِي أُنْزُلٍ لِّكُتُبٍ لَدِينَا
لَعَلَّيْ حَكِيمٌ ﴿۴﴾ أَفَنَضْرِبُ عَنْكُمُ الذِّكْرَ صَفْحًا
أَن كُنتُمْ قَوْمًا مُّسْرِفِينَ ﴿۵﴾ وَكَمْ أَرْسَلْنَا مِن نَّبِيٍّ فِي
الْأَوَّلِينَ ﴿۶﴾ وَمَا يَأْتِيهِمْ مِّن نَّبِيٍّ إِلَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ﴿۷﴾
فَأَهْلَكْنَا أَشَدَّ مِنْهُمْ بَطْشًا وَمَضَىٰ مِثْلُ الْأَوَّلِينَ ﴿۸﴾
وَلَيْنَ سَأَلْنَهُمْ مَّن خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ
خَلَقَهُنَّ الْعَزِيزُ الْعَلِيمُ ﴿۹﴾ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ
مَهْدًا وَجَعَلَ لَكُمُ فِيهَا سُبُلًا لَّعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴿۱۰﴾

ببن ﴿۱۱﴾: والذی نزل من السماء ماء بقدر ﴿۱۲﴾ وهه‌ر ئەو خوا‌یه‌یه که له ئاسمانه‌وه به‌پێی پێویست و نه‌ندازه‌یه‌کی دیاری کراو ئاوی ناردە خوار ﴿۱۳﴾ فأنشرنا به‌ بلدة ميتا ﴿۱۴﴾ جا ئاوچه‌و سه‌ر زه‌وییه وشک و مردووه‌کانمان پێ سه‌وز و زیندوو کردووه ﴿۱۵﴾: كذلك تخرجون ﴿۱۶﴾ ئیوه‌ش هەر ئاوا له‌ گۆردا ده‌هینرینه‌ ده‌ری و، زیندوو نه‌کرینه‌وه ﴿۱۷﴾: والذی خلق الأزواج کلها ﴿۱۸﴾ هەر ئەو خوا‌یه‌یه که ئەو هه‌موو جووته‌ی دروست کردووه، ئەوه‌ شیرینه، ئەوه‌ تاله، ئەوه‌ سپیه، ئەوه‌ په‌شه، ئەوه‌ نیره، ئەوه‌ مییه ﴿۱۹﴾ و جعل لکم من الفلک والأنعام ما ترکبون ﴿۲۰﴾ وه له‌ که‌شتی و وشتر و لا‌خی به‌ره‌دا بۆ فه‌راهه‌م‌هیناوان، تا له‌ده‌ریاو وشکانیدا سواریان ببن، بۆ جیه‌جی کردنی ئیش و کاره‌کانتان ﴿۲۱﴾: لنستروا علی ظهوره ﴿۲۲﴾ تا له‌سه‌ر پشتیان سه‌قامگیر بن ﴿۲۳﴾ ثم تذکروا نعمه‌ ربکم إذا استويت علیہ ﴿۲۴﴾ له‌ پاشا یادی نیعمه‌ته‌کانی په‌روه‌ردگارتان بکه‌ن و وه‌ بیری خۆتان‌ی بپننه‌وه‌و به‌دل سوپاسی بکه‌ن ﴿۲۵﴾ وتقولوا سبحان الذی

سخر لنا هذا ﴿ وبلین پاک و خاوینه نهو خواجهی که نه می بو رام کردوین، تا ناوا نیمة بتوانین سوودیان لی وه گرین ﴿ وما کنا له مقرنین ﴿ وه نیمة دهسه لاتی رام کردونیانمان نه بوو ﴿ ۱۴ : وانا الی ربنا لمقلبون ﴿ نیمة بی گومان هر بولای پهروه دگارمان نه گهرینه وه، دوی مردنمان (عبدوللای کوری عومه) دهلی:

فریشته کان کچی خوان! ﴿ ان الإنسان لکفور مبین ﴿ به راستی ناده می سپله یکی ناشکرایه ﴿ ۱۶ : أم اتخذ مما یخلق بنات وأصفاکم بالبنین ﴿ نایا له ناو نهوانه دا که خوی دروستی کردوون، کچی داناوه بو خوی، نیوهی به کوران تاییه تمه ند کردوه؟! ﴿ ۱۷ : وإذا بشر أحدہم بما ضرب للرحمن مثلا ﴿ که چی هرکات یه کی لهوانه مژدهی کچی درابایه که بو خوی به بهزی به بوینه دهینایه وه ﴿ ظل وجهه مسودا وهو کظیم ﴿ دم و چاوو پرومته تی رهش هه لده گه راو، له رکان پیشی ده خوارده وه! ﴿ ۱۸ : أو من یشأ فی الحلیة ﴿ نایا که سیک له نیوخشل و زینه تدا پهروه ده کرابیت، واته: کیژ ﴿ وهو فی الخصام غیر مبین ﴿ وله کاتی دهمه قرده دهسه لاتی نادیاریت، بو خوا ده بیت؟! به لی کام ثافرت هه یه له کاتی برینه وهی کیسه کاندا وه ک پیویست بتوانی به ریک و پیکی به رگری له خوی بکا، ثافرت به پی سروشستی خوی زور حه زی له خشل و زیرو خو رازاندنه وه خو ثارایشت دانه، هر بویهش له هه موو سه رده میک دا ژنان واده بینرین، تهنانهت نیستاش که سدهی گهواهی نامه و زانسته، ژنه خاوهن شهاده کانیش هروانه! له لایه کی دیکه شه وه ژنان زور کم بتوان له کاتی روو به روو بوونوهی جهنگ و کیسه دا مافی خوین روون بکنه وه و به رگری له خوین بکن، چونکه یان ناویرن، یان (عاطفه) خوین زال ده بی به سه ریانداو گریه و زاری لیان تیک ددهات. ﴿ ۱۹ : وجعلوا الملائکة الذین هم عباد الرحمن إناثا ﴿ نهو فریشتانهش که هه موو بندهی خوی به خشندهن، به کچی خویان داده نان! ﴿ أشهدوا خلقهم ﴿ نایا نهوانه کاتی خوا دروستی کردن لهوی بوون؟! (ستکتب شهادتهم ویسألون) به راستی نهو گهواهییه ناهه قیه یان له سه ر نه نووسری و، له نامه ی کاره کانیا ندا پرسیاریان لی ده کریست له رژی قیامه تدا ﴿ ۲۰ : وقالوا لو شاء الرحمن ما عبدناهم ﴿ وه ده لین: نه گهر خوی میهره بان ویستبای نیمة هرگیز نه مان نه پهرستن، واته: مادام خوا ویستی بووه، دیاره رازییه! ﴿ مالهم بذلک من علم ﴿ بوئو برو بیانوه شیان هیچ جوړه زانست و به لگه یه کیان نییه ﴿ ان هم إلا یخرون ﴿ هر له خوینانه وه به درو پرو پالانته قسه نه کهن. ﴿ ۲۱ : أم أتیناهم کتابا من قبله ﴿ یاخو نیمة له پیش قورئاندا نامه یه کمان به وان داوه، پشتگیری بته رستییه که یان بکا ﴿ فهم به مستسکون ﴿ جا نه وان دهستی پیوه گیر بکن؟ واته: نایا نهوانه به لگه یه کی نه قلییان هه یه بو قسه کانیا ﴿ ۲۲ : بل قالوا إنا وجدنا آباءنا علی أمة ﴿ نه خیر، به لکو هیچ به لگه یه کیان نییه، نه وه نه بی که نه لین: نیمة باوو باپیرانمان له سه ر ثابین و مه زهه پیکی ناوا دیوه

وَالَّذِي نَزَّلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً يَقْدِرُ فَأَنْزَلْنَاهُ بِلَدَةٍ مَوْبِئًا
كَذَلِكَ نُخْرِجُوكَ ﴿ وَالَّذِي خَلَقَ الْأَزْوَاجَ كُلَّهَا وَجَعَلَ
لَكُم مِّنَ الْفَلَاحِ وَالْأَنْعَامِ مَا تَرْكَبُونَ ﴿ لَسْتُمْ بِأَعْلَىٰ ظُهُورِهِ
ثُمَّ تَذْكُرُوا نِعْمَةَ رَبِّكُمْ إِذَا اسْتَوَيْتُمْ عَلَيْهِ وَتَقُولُوا سُبْحَنَ
الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ ﴿ وَإِنَّا إِلَىٰ رَبِّنَا
لَمُنْقَلِبُونَ ﴿ وَجَعَلُوا لَهُ مِنْ عِبَادِهِ جُزْءًا إِنَّا لَا نَسْكُنُ
لِلْكَافِرِينَ ﴿ أَمْ أَخَذْنَا مِمَّا يَخْلُقُ بَنَاتٍ وَأَصْفَاكُمْ
بِالْبَنِينَ ﴿ وَإِذَا بُشِّرَ أَحَدُهُم بِمَا ضَرَبَ لِلرَّحْمَنِ مَثَلًا
ظَلَّ وَجْهُهُ مُسْوَدًّا وَهُوَ كَظِيمٌ ﴿ أَوْ مَن يَنْشُؤُا فِي
الْحَلِیَةِ وَهُوَ فِي الْخِصَامِ غَيْرُ مُبِينٍ ﴿ وَجَعَلُوا الْمَلَائِكَةَ
الَّذِينَ هُمْ عِبَادُ الرَّحْمَنِ إِنثًا أَشْهَدُوا خَلْقَهُمْ سَتُكْتَبُ
شَهَادَتُهُمْ وَيُسْتَلُونَ ﴿ وَقَالُوا لَوْ شَاءَ الرَّحْمَنُ مَا عَبَدْنَاهُمْ
مَا لَهُمْ بِذَلِكَ مِنْ عِلْمٍ إِنْ هُمْ إِلَّا يَخْرُصُونَ ﴿ أَمْ أَنِ اتَّخَذَ
كُتُبًا مِّن قَبْلِهِ فَهُمْ بِهِ مُسْتَمْسِكُونَ ﴿ بَلْ قَالُوا
إِنَّا وَجَدْنَاهُ آبَاءَ نَا عَلٰی أُمَّةٍ وَإِنَّا عَلَىٰ آثَرِهِمْ مُّهْتَدُونَ ﴿

هرکاتی پیغه مبه ر سوارى ولاخه کی ده بوو، سی جار الله اکبری ده کردو پاشان نهی فرموو: ((سبحان الذى سخر لنا هذا وما كنا له مقرنين وانا إلى ربنا لمنقلبون))، دوی نهو هیش نهی فرموو: ((اللهم انی أسألك فی سفری هذا البر والتقوی، ومن العمل ماترضی، اللهم هون علینا السفر، واطو لنا البعد، اللهم أنت صاحب فی السفر والخلیفة فی الأهل، اللهم اصحبنا فی سفرنا واخلفنا فی أهلنا)). وه کاتیکیش که ده گه رایه وه بو ناو مالو مندالی نهی فرموو: ((آیون تابیون ان شاء الله عابدون لرنا حامدون)) (موسلیم، نه بوو داوود، نه سائی، نه حمده).

دزیوی شه ریک دانان بو خوا:

﴿ ۱۵ : وجعلوا له من عباده جزءا ﴿ له پیشه وه ددانیان به وه دا نا که هر خواجه ثاسمانه کان و زهوی دروست کردوه.. که چی هر له بنده کانی خوا خوی، مندالیان بو بریاردا!! وتیان:

ئەندازىار، يان پزىشك، يا نانه واپى.. هتد ﴿ ورحمة ربك خير مما يجمعون ﴾ وه ره حمەت و ميهره بانى پهروه دگارى تۆ، له ته وایى ئەوهى ئەوان كۆى ئەكه نهوه، له سهروهت و داراییى دونیا باشتەر.

هەر بۆ پارێزكارانه واتە: ژيانى ئەم دونيايه ئەوهنده بى نرخه و.. ئەوهنده سووكه كه ئەگەر له بهر ئەوه نه بوايه جيهان هه مووى بى پروا بوايه له بهر خۆشگوزهرانى، هه موويمان ئەبه خشى به بى پروايان، (پيشهوا عومەر كاتى پيغه مبهرى ديت ﷺ كه له سه ره سىرى رملأوبى راكشابوو ئاسه وارى له ته نيشتييه وه دياره گرياو وتى: ئەى پيغه مبهرى خوا! ئەوه كىسراو قهيسره، ئەويش گوزهرانى تۆيه!! پيغه مبهر ﷺ شانى دادابوو دانىشت و فهرمووى: ئايا له گومانايەت كۆرەكەى خەتاب؟! پاشان فهرمووى: ئەوانه هەر له م دونيايه دا خواى گه وه نازو نيعمهت و رۆزى خويانى پى داو! وه له پروايه تيكي تر دا هاتوو: ((أما ترضى أن تكون لهم الدنيا ولنا الآخرة))، واتە: مەگەر به وه رازى نيت كه دونيا بۆ ئەوان بى، قيامه تيش بۆ ئييه؟! ته فیسیری ئيبن كه سیر (مسلم: ۱۱۰/۲).

مهترسى پشتکردن له خوا:

﴿ ۳۶: ومن يعش عن ذكر الرحمن ﴾ ههركه سيك له راست يادى خوا روو وه رگيرى ﴿ نفيس له شيطانا ﴾ ئەوا ئييه شه يتانىكى بۆ ده سازينين ﴿ فهو له قرين ﴾ هه ردهم هاوړيى ده بيت و، لى جيا نابيته وه ﴿ ۳۷: وإنهم ليصدونهم عن السبيل ﴾ به راستى ئەو شه يتانانه پيشگيرىيان ده كه ن له ريجگه ﴿ ويحسون أنهم مهتدون ﴾ وايش ئەزانن كه بۆ راسته رى رينموونى كراون!! ﴿ ۳۸: حتى إذا جاءنا ﴾ تا ئەو كاته به زنجير كراوى له گه ل هاوړيكهى دينه لامان ﴿ قال يا ليت بينى وبينك بعد المشرقين ﴾ ئەوه له به هاوه له كهى ئەلى: خۆرگه نيوان من و تۆ به قه ده ر نيوان خۆر هه لات و خۆر ئاوا دووربا ﴿ فبئس القرين ﴾ به راستى هاوړييه كى زۆر خراپ بوويت ﴿ ۳۹: ولن ينفعكم اليوم إذ ظلمتم أنكم فى العذاب مشتركون ﴾ ئينجا پييان ئەوترى، ئيتىر ئەمرۆ ئەو قسانه هيچ سوودىكتان پى ناگه يه نى، له كاتيكدا سته متان له خۆ كرد، ئيستا به راستى هه موو پيكه وه هاو به شين له سزاكه دا ﴿ ۴۰: أفأنت تسمع الصم ﴾ جانايا تۆ به كه ران راستى ده بيتسى؟ ﴿ أو تهدى العمى ومن كان فى ضلال مبين ﴾ ياخۆ كوړيان و ئەو كه سانهى له گومرايى ئاشكرادان رينمايى ده كه يت؟ هه رگيز ناتوانى ئاوا بكه يت، جا كه واته دلگران مه به ئەگەر پرواشيان نه يئا ﴿ ۴۱: فإما نذهبن بك ﴾ ئينجا ئەگەر تۆ له م ناوه لابهين و بتمرينين پيش ئەوه كاتى خوى بيت ﴿ فإنا منهم منتقمون ﴾ بى گومان هه ر تۆ له يان لى وه ر ئەگرين، ئەگەر دواى مردنى تويش بيت ﴿ ۴۲: أو نرينك الذى وعدناهم ﴾ يان ئەگەر هه زبكه يت ئەو هه ره شه و سزايه به ئينمان پى دا بوون نيشانتى به دين و به چاو

وَلْيُؤْتِكُمْ آبُوبَا وَسُرُرًا عَلَيْهَا يَتَكُونَ ﴿٣٦﴾ وَزُخْرُفًا وَإِنْ كُنَّ لَكُمْ لَمَامَتٌ مِّنَ الْحَيَوةِ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ عِنْدَ رَبِّكَ لِلْمُتَّقِينَ ﴿٣٧﴾ وَمَنْ يَعِشْ عَنِ ذِكْرِ الرَّحْمَنِ نَقِيضٌ لَهُ شَيْطَانًا فَهُوَ لَهُ قَرِينٌ ﴿٣٨﴾ وَإِنَّهُمْ لَيَصَدُّونَهُمْ عَنِ السَّبِيلِ وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ مُّهْتَدُونَ ﴿٣٩﴾ حَتَّىٰ إِذَا جَاءَنَا قَالَ يَلَيْتَ بَيْنِي وَبَيْنَكَ بَعْدَ الْمَشْرِقَيْنِ فَبِئْسَ الْقَرِينٌ ﴿٤٠﴾ وَلَنْ يَنْفَعَكُمُ الْيَوْمَ إِذْ ظَلَمْتُمْ أَنْتُمْ فِي الْعَذَابِ مُشْتَرِكُونَ ﴿٤١﴾ أَفَأَنْتَ تُسْمِعُ الصُّمَّ أَوْ تَهْدِي الْعُمْى وَمَنْ كَانَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٤٢﴾ فَإِنَّمَا نَذِيرٌ لَّكَ إِنَّمَا نَعْنِيهِمْ مُنْقِمُونَ ﴿٤٣﴾ أَوُنَزِّلُكَ إِلَىٰ وَعْدَتِهِمْ إِنَّمَا عَلَيهِمْ مَقْتَدِرُونَ ﴿٤٤﴾ فَاسْتَسِيكَ بِالَّذِي أَوْحَىٰ إِلَيْكَ إِنَّا كَ عَلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٤٥﴾ وَإِنَّهُ لَذِكْرٌ لَّكَ وَلِقَوْمِكَ وَسَوْفَ تُسْأَلُونَ ﴿٤٦﴾ وَسَلْ مَنْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رُسُلِنَا أَجَعَلْنَا مِنْ دُونِ الرَّحْمَنِ إِلَهًا يُّعْبَدُونَ ﴿٤٧﴾ وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ بِآيَاتِنَا إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ فَقَالَ إِنِّي رَسُولُ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٤٨﴾ فَلَمَّا جَاءَهُمْ بِآيَاتِنَا إِذَا هُمْ مِنْهَا يَصْعَكُونَ ﴿٤٩﴾

زير و زيوى زۆر، نيشانهى ره زامه ندى خوا نيبه:

﴿ ۳۳: ولو لا أن يكون الناس أمة واحدة ﴾ ئەگەر له بهر ئەوه نه با كه خه لكى هه موو بووبان به يه كه گه لى كافر ﴿ لجعلنا لمن يكفر بالرحمن ليوثهم سقفا من فضة ﴾ ئەوهنده مال و سامانمان دها بهو كه سهى كه باوه رى به خواى به به زه يى نه بوايه كه ميچى خانووه كانيان له زيو بوايه ﴿ ومعارج عليها يظهرون ﴾ وه پله و قادرمه زيرمان بۆ داده نان تا پيى سه ركه ون ﴿ ۳۴: وليؤتكم أبوابا وسررا عليها يتكئون ﴾ سه ره راي شه وهش هه موو ده رگا و ته ختيكمان بۆ ماله كانيان له زيو داده نا كه له سه ره شه و ته ختانه دانيشن و پال بده نه وه ﴿ ۳۵: وزخرفا ﴾ وه به هه موو نه خش و نيگاريكى جوان خانووه كانيانمان ده رازنده وه ﴿ وإن كل ذلك لما متاع الحياة الدنيا ﴾ وه ئەو هه مووه هه ر زرق و برقى ژيانى دونيايه ﴿ والآخرة عند ربك للمتقين ﴾ مالى ئەولاش لای پهروه دگارت

برجعون ﴿ تا به لکو بۆ رپی راست بگه رینه وه و په شیمان ببه وه
 ﴿ ۴۹: وقالوا یا ایها السّاحر اذع لنا ربک بما عهد عندک اننا
 لمهتدون ﴿ جا کاتی سزاکه یان دیت و تووش بوون - له باتی نه وه
 که بهروا بینن - وتیان: ئه ی ماموستای زانا! ئه ی جادووگه را! نزا
 بکه، له پیره وهر دگارت داوا بکه بهو په یمانه ی که به تۆی داوه، با

بیبینی، ئه و نیشانته دده یین ﴿ فانا علیهم مقتدرون ﴿ چونکه
 ئیمه به سه ریاند زالین و له دهستان دهرناچن.

دهست له بهرنامه که ی خوا توند بئالینه:

﴿ ۴۳: فاستمسک بالذی أوحی إلیک ﴾ که و ابو دهست بگره
 بهو قورئانه ی وه حی کراوه بۆت ئه ی موحه ممه د! ﴿ انک علی
 صراط مستقیم ﴿ چونکه تۆ له سه ر ریگه و ریباریکی راستی
 ﴿ ۴۴: وإنه لذكر لک ولقومک ﴾ بئی گومان ئه م قورئانه شه رف
 و ناوو شو ره تیکی گه وره به بۆ خو ت و بۆ هۆزه که ت، چونکه
 به راستی هه ر به قورئان سهریان بهرز ده بی، ئه وه ته پیغه مبه ر ﴿
 ئه فه رمووی: ﴿ إن الأمر فی قریش لا ینازعهم فیہ أحد إلا اکبه الله
 علی وجهه ما أقاموا الدین ﴾ (فتح الباری). به راستی ئه م کاره،
 واته: ویلایه تی موسلمانان هه ر له نیو قوره یشدا ده بی تا ئه وان
 ئایینی خوا را بگرن، هه ر که سیك بهر بهر که نییان له گه ل بکات،
 خوا به ده ما ئه ی خات. ﴿ وسوف تسألون ﴾ وه له ئاینده شدا
 پرسپارتان دهر باره ی قورئان لی ئه کری: چیتان کرد سه باره ت بهو
 به هه ر گه وره به ؟ ﴿ ۴۵: وسئل من أرسلنا من قبلک من رسلنا ﴿
 تۆ له ئوممه تانی په یامبه رانیك بهر له تۆ، نارداون بپرسه:
 ﴿ أجمعنا من دون الرحمن آلهة یعبدون ﴾ ئایا جگه له خوی
 به خشنده، بریارمان دا بوو خوا گه لی بپه رستری؟ واته په یامبه ران
 هه موو یه ک دهنگن بۆ یه کخوا به رستی و دوور گرتن له شیوازی
 بپه رستی، دیاره هه یج پیغه مبه ریک نه ئیرداوه.

وَمَا نُرِیْهِمْ مِنْ آیَةٍ إِلَّا هِیَ أَكْبَرُ مِنْ أُخْتِهَا وَأَخَذْنَهُمْ
 بِالْعَذَابِ لَعَلَّهُمْ یَرْجِعُونَ ﴿۴۹﴾ وَقَالُوا إِنَّا بِآیَةِ السَّاحِرِ أَذْعَلْنَا
 رَبَّكَ بِمَا عَهِدَ عِنْدَكَ إِنَّا لَمُهْتَدُونَ ﴿۵۰﴾ فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُمْ
 الْعَذَابَ إِذَا هُمْ یَنْكُتُونَ ﴿۵۱﴾ وَنَادَىٰ فِرْعَوْنُ فِی قَوْمِهِ
 قَالَ یَقَوْمِ أَلِیْسَ لِی مُلْكٌ بِمِصْرَ وَهَذِهِ الْأَنْهَارُ تَجْرِی مِنْ
 تَحْتِی أَفَلَا تَبْصُرُونَ ﴿۵۲﴾ أَمْ أَنَا خَيْرٌ مِنْ هَٰذَا الَّذِی هُوَ مِیثُ
 وَلَا یَكْدُیْبِیْنَ ﴿۵۳﴾ فَلَوْلَا أَلْفِی عَلَیْهِ أَسْرُورٌ مِنْ ذَهَبٍ أَوْ جَلَّة
 مَعَهُ أَلْمِیْتُ بِكُمْ مُّقْرِنِیْكَ ﴿۵۴﴾ فَاسْتَحَفَّ قَوْمُهُ
 فَأَطَاعُوهُ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا فَاسِقِیْنَ ﴿۵۵﴾ فَلَمَّا أَسْفَوْنَا
 أَنْتَعَمْنَا مِنْهُمْ فَأَغْرَقْنَاهُمْ أَجْمَعِیْنَ ﴿۵۶﴾ فَجَعَلْنَاهُمْ
 سَلَفًا وَمَثَلًا لِّلْآخِرِیْنَ ﴿۵۷﴾ وَلَمَّا ضَرَبَ ابْنُ مَرْیَمَ
 مَثَلًا إِذَا قَوْمُكَ مِنْهُ یَصْطُرُونَ ﴿۵۸﴾ وَقَالُوا أَلِیْهِنَا
 خِیرٌ أَمْ هُوَ مَا ضَرَبُوهُ لَكَ إِلَّا جَلَدًا بَلْ هُمْ قَوْمٌ خَصِمُونَ ﴿۵۹﴾
 إِنْ هُوَ إِلَّا عَبْدٌ أَنْعَمْنَا عَلَیْهِ وَجَعَلْنَاهُ مَثَلًا لِّبَنِی إِسْرَءِیْلَ
 ﴿۶۰﴾ وَلَوْ نَشَاءُ لَجَعَلْنَا مِنْكُمْ لِكِیْفَ فِی الْأَرْضِ یَخْلُقُونَ ﴿۶۱﴾

سزیمان له سه ره لگری، ئه وسا دلنایا به پاش لا بردنی سزاکه ئیمه
 رپی هیدایه ت ئه گرین! ﴿ ۵۰: فلما كشفنا عنهم العذاب ﴾ جا کاتی
 سزاکه مان له سه ر لا بردن ﴿ إذا هم ینکثون ﴾ کتوپر په یمانه که یان
 شکان و بر وایان نه هینا.

فیرعهون بای هه وایی و یاخی بوو:

﴿ ۵۱: ونادی فرعون فی قومه ﴾ و فیرعه نیش جاپی دا به ناو
 گه له که ییدا ﴿ قال یاقوم ألیس لی ملک مصر ﴾ وتی: ئه ی قه وم
 و هۆزم! ئایا ولاتی میسر هی من نییه و، من پاشای (میص) نیم؟
 ﴿ وهذه الأنهار تجری من تحتی ﴾ و ئه م هه موو جوگه و روو بارانه ش
 به بهرده م کۆشکه که مدا ده چن؟! ﴿ أفلا تبصرون ﴾ ده ئایا نابین؟!
 من له چ دهسته لاتیك دام؟ مووساش چهنده هه ژار و بئی دهسه لات!!
 ﴿ ۵۲: أم أنا خير من هذا الذي هو ميسن ﴾ به لکی من چاکترم
 له که ی لاوازه، من خاوه نی داراییم، مووسایش بئی چاره وه هه ژار،

مووساش به نیشانه گه لی، چوو بۆ لای فیرعهون:

﴿ ۴۶: ولقد أرسلنا موسى بآياتنا إلى فرعون وملائه ﴾ بئی گومان
 ئیمه مووسامان نارد به چهنده موعجیزه یه که وه بۆلای فیرعهون و
 پیاوه گه وره کانی مه ملکه ته که ی ﴿ فقال إني رسول رب العالمین ﴾
 ئینجا چوو و پنی گوتن: به راستی من ئیرداویکی خوی پیره وهر دگاری
 جیهانه کانه بۆ لای ئیوه، ئه وانیش داوای موعجیزه یان لی کرد
 ﴿ ۴۷: فلما جاءهم بآياتنا ﴾ جا هه ر که مووسا به به لگه کانه مانه وه
 (داردهسته که ی و، دهسته سپیه که ی و...) هاته لایان ﴿ إذا هم منها
 یضحکون ﴾ له نا کاو که بینیان، بینیانن ده خه نین و، گالته یان
 لی ده هات ﴿ وما نرهم من آیه إلا هی اکبر من أختها ﴾
 ئیمه هه ر ئایه ت و موعجیزه یه کی خۆمان نیشانی ئه وان ددها، له
 نیشانه که ی پی شه وه گه وره ترو گرنگتر بوو ﴿ وأخذناهم بالعذاب ﴾
 که چی هه ر بر وایان نه هینا و ئیمه ییش به سزا قارمان لی گرتن، به
 سزایه ک که له ئایه تی (۱۳۰) ی (ئه عراف) دا دیاری کراوه ﴿ لعلمهم

ثایا کامان شیاوین؟! ﴿ ولا یکاد یبین ﴾ لهوانهش نییه بتوانی مه بهستی خوی به رهوانی روون بکاتهوه، فیرعهون مه بهستی لهوگرییه بوو که له زمانی مووسادابوو له کاتی ئاخاوتندا دهگیردا، بؤدواییش خوا لای برد ﴿ ۵۳ ﴾: فلولا ألتی علیه أسورة من ذهب ﴿ جا بؤچی له لایه ن پهره وردگاریه وه دهستبه ندو بازنی زپری نادریتی؟ چونکه بازنی ئالتوون، نیشانه ی گه وره یی بووه لای شهوان دیاره پاشا فیرعه و نییه کان باویان وابووه که بازن و دهستبه ندی زپریان له دهست کردووه، بویه شهو ره خنیهش لهو دهگرن، به لام په یامبه ران شه یانه وی شه یاسایه هله شه یینه وهو شه سامانه بگپرنه وه بؤ جیی راسته قینه ی خوی ﴿ او جاء معه الملائكة مقترنین ﴾ یان بؤچی کومه لی فریشته له گه لیا نه هاتوون؟! یارمه تی بدهن.

فیرعهون زانی قهومه که ی سوکن، بهنی لی توند کردنه وه:

﴿ ۵۴ ﴾: فاستخف قومہ فأطاعوه ﴿، جا فیرعهون بهم قسانه قومه که ی خرۆشانندو هه لی خه له تاندن ﴿ إنهم كانوا قوما فاسقین ﴾ به راستی شهوانه گه لیکی فاسق و تاوانبارو له سنوور دەرچوو بوون، بویه فیرعهون سواری سهریان بوو و گوهرای کردن! ﴿ ۵۵ ﴾: فلما أسفونا ﴿ جا کاتی تووره یان کردین به کاره خراپه کانیان ﴿ انتقمنا منهم ﴾ تۆله مان لی سهندن ﴿ فأغرقتناهم أجمعین ﴾ هه موویانمان له (نیل) دا خنکاند. ئیمامی (ئه حمه د) ئەم فەرمووده یه دینییت: ﴿ إذا رأيت الله - عز وجل - يعطي العبد مائة وهو مقيم على معاصيه فإنما ذلک استدراج منه له، ثم تلا: فلما أسفونا انتقمنا منهم فأغرقتناهم أجمعین.)) واته: کاتی دیتت خوا ده به خشیی به بهنده، هه رچی حه ز بکات، له هه مان کاتی شدا به رده وام بوو له سه ر گوناح و تاوان، شه وه به راستی (ئیس تدراج) هه ورده ورده سه ر خستنییه تی و به خوی نازانی، تا تۆله ی لی ده کاته وه، پاشان شهو ئایه ته ی: ﴿ فلما أسفونا.)) ی خوینده وه. ﴿ ۵۶ ﴾: فجعلناهم سلفا ومثالا للآخرین ﴿ جا کردمانن به پیشینه و، په ندو عبیره ت بؤ خه لکانی پاش خویمان، هه تاکه سیکی تر له ربیی شهوانه وه نه روا ﴿ ۵۷ ﴾: ولما ضرب ابن مريم مثلاً ﴿ شهو دهمه ش که کوره که ی مه ریم "عیسا" به نمونه باس کرا. (عه بدولای زبیری) نمونه یه کی هینایه وه و تی: ثایا ئیمه و په رستراوه کانمان و خه لکی تر وه ک ئیمه ده چنه دۆزه خه وه! جا خو شه گهر شهو قسه وایی ده بی عیساو فریشته کانیش هه ر بچنه دۆزه خه وه! ﴿ إذا قومک منه یتصدون ﴾ له ناکاو هۆزه که ت لهو نمونه یه ی (زبیری) کردیانه گاله و هه را، جا کاتی شهو یان بؤ پیغه مبه ر ﴿ گپه رایه وه فیرمووی: به لی: هه رکه سی خوی

پیی خوشیی له باتی خوا په رستری، شهو له گه ل په رستراوه که یدا ده چیته دۆزه خه وه، وه به راستی شهوانه هه ر شه یان ده په رستن، وه شهوش فیرمانی به په رستنی دابی، جا خوا ﴿ إن الذين سبقت لهم منا الحسنى أولئك عنها مبعدون ﴾ ۱۰۱/۲۱. ناره خواری. واته: بی گومان شهوانی له لایه ن ئیمه وه پیشتی بریاری به خته وه رییان بؤ دراوه له دۆزه خه دوور ده خرینه وه، واته: شه گهر چی په رستراویشن. ﴿ ۵۸ ﴾: وقالوا أآلهتنا خیر أم هو ﴿ وه وتیان: ثایا په رستراوه کانن ئیمه چاکترن، یان عیسا؟! ده شه گهر عیسا پرواته دۆزه خه وه، ده با ئیمه یش هه ر بچینه دۆزه خه وه ﴿ ما ضربوه لك إلا جدلاً ﴿ شهو نمونه یان هه ر بؤ دهمه ده می هینایه وه ﴿ بل هم قوم خصمون ﴿ به لکو شهوان هۆزیکن هه ر ده مپازی ده که ن ﴿ ۵۹ ﴾: إن هو إلا عبد أئمننا علیه ﴿ عیسا ش هه ر بهنده یه کی ئیمه بوو، به هه ری پیغه مبه ریتیمان پی به خشیی ﴿ وجعلناه مثلاً لابی اسرائیل ﴿ و کردمانه به نمونه یه ک بؤ نه وه کانن یه عقووب له سه ر ده سه لاتی خۆمان ﴿ ۶۰ ﴾: ولو نشاء لجعلنا منكم ملائكة فی الارض یخلفون ﴿ وه شه گهر بمان ویستبا هه ندیکتانمان ده کرده فریشته له زه ویدا جیتانی تیا بگرنه وه ﴿ ۶۱ ﴾: وإنه لعلم للساعة ﴿ وه دابه زینی عیسا بؤ زهوی - له ئاسمانه وه - زانییکه بؤ نزیک قیامه ت و، نزیک قیامه تی پی ده زانریست ﴿ فلا تمترن بها ﴿ جا که واته له هاتنی قیامه ت به گومان مه بن ﴿ واتبعونی هذا صراط مستقیم ﴿ وه په یه روی هه ر له من بکه ن، ئانه مه یه ری راسته که ﴿ ۶۲ ﴾: ولا یصدنکم الشیطان إنه لکم عدو مبین ﴿ وه با شه یان ریگه ی هه قتان لی نه گریست، چونکه به راستی شهو دوژمنیکی ئاشکراتانه ﴿ ۶۳ ﴾: ولما جاء عيسى بالبینات ﴿ کاتی که عیسا ش به چندان به لگه ی ئاشکراوه هاته لایان ﴿ قال قد جئتکم بالحکمة ﴿، وتی: به راستی به پیغه مبه ریتیه وه هاتوم ﴿ ولأبین لکم بعض الذی یتخلفون فیه ﴿ وه بؤ شهوی هه ندیک له وشتانه تان بؤ روون بکه مه وه، ئیوه نا کوکن تیید! له کاروباری ئایین و دینتان ﴿ فاتقوا الله وأطیعون ﴿ جا که وابوو ئیوه له خوا بترسن و، گوپه رایه لی من بکه ن ﴿ ۶۴ ﴾: إن الله هو ربی وربکم فاعبدوه ﴿ چونکه به راستی هه ر (الله) یه په روه دگاری من و په روه دگاری ئیوه ش، جا ته نها هه ر شهو په رستن ﴿ هذا صراط مستقیم ﴿ هه ر شه میشه ریگه راسته که، ریگای یه که خوا په رستی، یه ک به رنامه و یه ک شه ریعه ت ﴿ ۶۵ ﴾: فاختلف الأحزاب من بینهم ﴿ جا تاقه که کان کیشه یان له نیوان په یدا بوو "سه باره ت به عیسا: یه کی شه یوت: عه بدو بهنده ی خوا یه، که هه ر شه قسه یه ش راست و دروسته. یه کی دیکه شه یوت: نه خیر، کوپی خوا یه! یه کی تر شه یوت: نه خیر، هه ر خوا یه!!"

ده‌کهن: ئە‌ی مالیک! ﴿لِیْقُضَ عَلَیْنَا رِبْکَ﴾ باپەرودەر دگارت
بریار بدات بۆمان به‌مردن، تا له‌و سزایه‌ رزگار ببین. (سه‌فوان)
ئه‌لی: گویم له‌ پیغه‌مبه‌ره‌وه ﴿لَه‌ سَه‌ر مِیْمَه‌ر ئَه‌م ئایه‌ته‌ی:
(ونادوا یا مالک لیقض علینا ربک) ی ده‌خوینده‌وه. فتح الباری:
۴۳۱/۸. وه له‌ ئایه‌ته‌ی تردا ئه‌فه‌رموو: ﴿لَا یَقْضِی عَلَیْهِمْ فِیمَوْتَا

﴿فَوَیْلَ لِلَّذِینَ ظَلَمُوا مِنْ عَذَابِ یَوْمِ أَلِیمٍ﴾ جاتی‌اچوون بۆنه‌وانه‌ی
سته‌میان کرد.. له‌سزای رۆژیکی ئیش پیگه‌یه‌نهر ﴿هَلْ یَنْظُرُونَ إِلَّا
السَّاعَةَ أَنْ تَأْتِیَهُمْ بَغْتَةً﴾ ئایا ئه‌وانه‌ جگه‌ له‌ هاتنی رۆژی قیامه‌ت
چاوه‌روانی چی تر ئه‌کهن که‌ کتوپر لێیان رووده‌داو پێش دیت؟
ئهو کاته‌ ئه‌زانن عیسا کوری کییه‌؟ ﴿وَهُمْ لَا یَشْعُرُونَ﴾ هه‌ستیش
به‌خۆ ناکهن تا په‌شیمان ببینه‌وه.

رۆژی قیامه‌ت گشت یاران،

به‌ده‌ر له‌ پارێزگاران ده‌بنه‌ دژی یه‌ک:

﴿٦٧﴾: الْأَخْلَاءُ یَوْمَئِذٍ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ إِلَّا الْمُتَّقِینَ ﴿٦٨﴾: هه‌روه‌ ده‌ستان هه‌موو له‌و رۆژدا ده‌بنه‌ دوژمنی یه‌کتر، پارێزگاران
نه‌بیت ﴿٦٨﴾: یا عباد لا خوف علیکم الیوم ﴿٦٩﴾: خوا بانگ ده‌کاته
به‌نده‌کانی: ئە‌ی به‌نده‌کانم! ئه‌مرو ئه‌ترسیکتان له‌سه‌ر نییه‌ ﴿٧٠﴾: وَلَا
أَنْتُمْ تَحْزَنُونَ ﴿٧١﴾: ودل زویریش نابن ﴿٧٢﴾: الَّذِينَ آمَنُوا بِآيَاتِنَا
وَكَانُوا مُسْلِمِینَ ﴿٧٣﴾: به‌نده‌کانم ئه‌وانه‌ن که‌ به‌ ئایه‌ته‌کانمان بروایان
هیناوه‌و، ملکه‌چی هه‌ر فه‌رمانی خۆمان بوون ﴿٧٤﴾: ادْخُلُوا الْجَنَّةَ
أَنْتُمْ وَأَزْوَاجُکُمْ تُحْبَرُونَ ﴿٧٥﴾: له‌ پاشه‌ رۆژدا پێیان ئه‌وتری: ده‌بچنه
به‌هه‌شته‌وه‌ خوێتان و ژنه‌کانتان، له‌ویه‌ری کامه‌رانی و خوشحالی و
دلشادیدا ﴿٧٦﴾: يُطَافُ عَلَیْهِمْ بِصَحَافٍ مِنْ ذَهَبٍ وَأَكْوَابٍ ﴿٧٧﴾: جا
که‌ نیشته‌جی بوون له‌ به‌هه‌شته‌و، کاسه‌ی زێڕینی پر له‌ خواردن و،
جامی پر له‌ شه‌راب به‌ سه‌ریاندا ئه‌گه‌ڕێنری ﴿٧٨﴾: وَفِیْهَا مَا تَشْتَهِی
الْأَنْفُسُ وَتَلَذُّ الْأَعْیْنَ ﴿٧٩﴾: هه‌رچیش دل‌ه‌زی لی‌بکا و، چاو چێژی
لی‌ به‌ری تییدا هه‌یه‌ ﴿٨٠﴾: وَأَنْتُمْ فِیْهَا خَالِدُونَ ﴿٨١﴾: و ئیوه‌ش به‌ هه‌تا
هه‌تایی تیا یا ئه‌میننه‌وه‌ ﴿٨٢﴾: وَتِلْكَ الْجَنَّةُ الَّتِی أُورَثْتُمُوهَا بِمَا
کَنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٨٣﴾: پێیان ئه‌وتری: ئە‌مه‌ ئه‌و به‌هه‌شته‌یه‌ که‌ به‌هۆی کاره‌
چاکه‌کانتان هه‌و پێتان دراو به‌ میرات پێتان برا، واته‌: مافی خوێتان هه‌و،
پیرۆزتان بیت ﴿٨٤﴾: لَكُمْ فِیْهَا فَاکِهَةٌ کَثِیرَةٌ مِنْهَا تَأْكُلُونَ ﴿٨٥﴾: میوه‌ی
زۆری جوړاو جوړی تیدا هه‌یه‌ بۆتان لێیان ده‌خۆن.

تاوانباران تا سه‌ر له‌ دۆزه‌خدا ده‌رنایه‌ن:

﴿٧٤﴾: إِنَّ الْمَجْرِمِینَ فِی عَذَابِ جَهَنَّمَ خَالِدُونَ ﴿٧٥﴾: بێ‌گومان تاوانباران
(به‌شیرک و کوفه‌) له‌سزای دۆزه‌خدا به‌هه‌میشه‌یی ﴿٧٥﴾: لَا یَفْتَرُ
عَنْهُمْ ﴿٧٦﴾: هه‌رگیز لێیان نابری و سووک ناکری ﴿٧٧﴾: وَهُمْ فِیْهِ مَبْلُوسُونَ ﴿٧٨﴾:
ئه‌وان له‌و سزایه‌دا بێ‌ ئومێدن ﴿٧٩﴾: وَمَا ظَلَمْنَاهُمْ ﴿٨٠﴾: و ئیغه‌
هیچ سه‌ته‌ممان لی‌ نه‌کردوون ﴿٨١﴾: وَلَکِنْ کَانُوا هُمُ الظَّالِمِینَ ﴿٨٢﴾: به‌لام
ئه‌وان خوێان سه‌ته‌مکار بوون و له‌ریگه‌ی ئیغه‌ لایاندا ﴿٨٣﴾: ٧٧:
ونادوا یا مالک ﴿٨٤﴾: ئه‌وجا هانا ده‌بن بۆ ده‌رگاوانی دۆزه‌خ و بانگ

وَأَنَّهُ لَعَلَّكُمْ لِّلْسَاعَةِ فَلَاتَمَنَّ رُتَّهَا وَأَنْتَیْعُونَ هَذَا صِرَاطٌ
مُسْتَقِیمٌ ﴿١١٣﴾ وَلَا یَصْغَدَنَّکُمْ الشَّیْطَانُ إِنَّهُ لَکُمْ عَدُوٌّ مُّبِینٌ ﴿١١٤﴾
وَلَمَّا جَاءَ عِیْسَى بِالْبَیِّنَاتِ قَالَ قَدْ جِئْتُکُمْ بِالْحِکْمَةِ
وَلَا بَیْنِ لَکُمْ بَعْضُ الَّذِی تَحْتَلِفُونَ فِیْهِ فَأَتَوْا اللَّهَ وَأَطِيعُوا
﴿١١٥﴾ إِنَّ اللَّهَ هُوَ رَبُّی وَرَبُّکُمْ فَأَعْبُدُوهُ هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِیمٌ ﴿١١٦﴾
فَاخْتَلَفَ الْأَحْزَابُ مِنْ بَیْنِهِمْ فَوَیْلٌ لِلَّذِینَ ظَلَمُوا
مِنْ عَذَابِ یَوْمِ أَلِیمٍ ﴿١١٧﴾ هَلْ یَنْظُرُونَ إِلَّا السَّاعَةَ أَنْ
تَأْتِیَهُمْ بَغْتَةً وَهُمْ لَا یَشْعُرُونَ ﴿١١٨﴾ الْأَخْلَاءُ یَوْمَئِذٍ
بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ إِلَّا الْمُتَّقِینَ ﴿١١٩﴾ یَعْبَادِ لَا خَوْفٌ
عَلَیْکُمْ الْیَوْمَ وَلَا أَنْتُمْ تَحْزَنُونَ ﴿١٢٠﴾ الَّذِينَ آمَنُوا بِآيَاتِنَا
وَكَانُوا مُسْلِمِینَ ﴿١٢١﴾ ادْخُلُوا الْجَنَّةَ أَنْتُمْ وَأَزْوَاجُکُمْ
تُحْبَرُونَ ﴿١٢٢﴾ يُطَافُ عَلَیْهِمْ بِصَحَافٍ مِنْ ذَهَبٍ وَأَكْوَابٍ
وَفِیْهَا مَا تَشْتَهِیهِ الْأَنْفُسُ وَتَلَذُّ الْأَعْیْنَ وَأَنْتُمْ فِیْهَا
خَالِدُونَ ﴿١٢٣﴾ وَتِلْكَ الْجَنَّةُ الَّتِی أُورَثْتُمُوهَا بِمَا کَنْتُمْ
تَعْمَلُونَ ﴿١٢٤﴾ لَکُمْ فِیْهَا فَاکِهَةٌ کَثِیرَةٌ مِنْهَا تَأْكُلُونَ ﴿١٢٥﴾

ولا یخفف عنهم من عذابها.. یان ده‌فه‌رموو: ﴿ثم لا يموت فيها
ولا يحيى﴾ ١٣/٨٧. ﴿قال إنكم ماكثون﴾ مالیکیش پێیان ئه‌لی:
هه‌ر لێره‌ ده‌مێن و رزگار بوونتان بۆ نییه‌ ﴿٧٨﴾: لقد جئناکم
بالحق ﴿٧٩﴾: خوا له‌وه‌ لایاندا ده‌فه‌رموو: چونکه‌ به‌راستی کاتی خۆی
هه‌ق و راستیمان بۆ هیئان و بۆمان روون کردنه‌وه‌ ﴿٨٠﴾: ولكن أكثرکم
للحق کاره‌ون ﴿٨١﴾: به‌لام زۆربه‌ی زۆرتان رقتان له‌راستی و هه‌ق بوو و
لیوتان لی‌ هه‌له‌ قه‌رچان و وه‌رتان نه‌گرت. بێ‌ بروایان له‌ (دار الندوة)
ده‌ریاره‌ی له‌ناو بردنی پیغه‌مبه‌ر ﴿٨٢﴾: کۆ بوونه‌وه‌، ئه‌و جا خوا
فه‌رموو: ﴿٧٩﴾: أم أبرموا أمرا ﴿٨٠﴾: به‌لکو کارێکیان سازاند بۆ له‌ناو
بردنی په‌یامبه‌ر ﴿٨١﴾: فإنا مبرمون ﴿٨٢﴾: به‌راستی ئیغه‌یش ئه‌و پیلانه
به‌سه‌ریاندا ده‌شکێنینه‌وه‌ و چاک لی‌ ده‌پێین به‌رامبه‌ر پیلانه‌که‌ یان
بۆ پشتگیری په‌یامبه‌ر ﴿٨٣﴾: ٨٠: أم يحسبون أننا لا نسمع سرهم
ونجواهم ﴿٨٤﴾: به‌لکو پێیان وایه‌ که‌ ئیغه‌ نه‌ینی و سه‌رت هه‌و چیه‌یان نا
بیسیتین؟! ﴿٨٥﴾: بلی ورسنا لده‌ی یکتبون ﴿٨٦﴾: به‌لی چاک ئه‌بیسیتین و

فریخته نیږاوه کانیښمان وان له لایان وکارو کرده‌شیان نه‌ووسن.

خوا منداڻي هه رنييه:

﴿ ۸۱: قُلْ إِنْ كَانَ لِلرَّحْمَنِ وَلَدٌ ﴾ بَلَى: گریمان -وہ کہ نیوہ
 نہ لیں۔ نہ گھر خدای بہ بہ زہبی، مندای ببی ﴿ فَأَنَا أَوَّلُ الْعَابِدِينَ ﴾

إِنَّ الْمُجْرِمِينَ فِي عَذَابٍ مُّهِينٍ ﴿٧٥﴾ لَّا يَغْفِرُ عَنْهُمْ وَعُمْهُمُ فِيهِ مُبِلَسُونَ ﴿٧٦﴾ وَمَا ظَلَمْنَاهُمْ وَلَكِنْ كَانُوا هُمْ الظَّالِمِينَ ﴿٧٧﴾ وَقَادُوا بِإِيمَانِكَ لَیْقُضَ عَذَابُكَ قَالِ إِنَّكُمْ مُّكْثَرْتُمْ ﴿٧٨﴾ لَقَدْ جِئْتَكُمْ بِالْحَقِّ وَلَكِنَّ أَكْثَرَكُمْ لِلْحَقِّ كَذِبُونَ ﴿٧٩﴾ أَمْ أَبْرَمُوا أَمْرًا فَإِنَّا مُبْرِمُونَ ﴿٨٠﴾ أَمْ يَحْسَبُونَ أَنَّا لَا نَسْمَعُ سِرَّهُمْ وَنَجْوَاهُمْ بَلَىٰ وَرُسُلْنَا لَدَيْهِمْ يَكْفُتُونَ ﴿٨١﴾ قُلْ إِن كَانَ لِلرَّحْمَنِ وَلَدٌ فَأَنَا أَوَّلُ الْعَبِيدِ ﴿٨٢﴾ سُبْحَنَ رَبِّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ رَبِّ الْعَرْشِ عَمَّا یَصِفُونَ ﴿٨٣﴾ فَذَرَهُمْ یَبْخُوضُوا وَیَلْعَبُوا حَتَّىٰ یُؤْتُوا یَوْمَهُمُ الَّذِی یُوعَدُونَ ﴿٨٤﴾ وَهُوَ الَّذِی فِی السَّمَاءِ إِلَهُ فِی الْأَرْضِ إِلَهُ وَهُوَ الْحَكِیمُ الْعَلِیمُ ﴿٨٥﴾ وَبَارَكَ الَّذِی لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَیْنَهُمَا وَعِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَإِلَیْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٨٦﴾ وَلَا یَعْلَمُكَ الَّذِینَ یَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ الشَّفَعَةُ إِلَّا مَنْ أَشْهَدَ بِالْحَقِّ وَهُمْ یَعْلَمُونَ ﴿٨٧﴾ وَلَیْن سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَهُمْ لَیْقُولَنَّ اللَّهُ فَإِنِ یُؤْفَكُونَ ﴿٨٨﴾ وَفِیهِ یَكْرَبُ إِن هَتُولَاءِ قَوْمٌ لَّا یُؤْمِنُونَ ﴿٨٩﴾ فَاصْفَحْ عَنْهُمْ وَقُلْ سَلِّمْ فَسَوْفَ یَعْلَمُونَ ﴿٩٠﴾

ٺهوه من يه كه مين كه سم بي په رستم، چونكه من بهنده ي خواږم.

﴿٨٢﴾: سبحان رب السموات والأرض رب العرش عما يصفون ﴿٨٢﴾

پاکى و بهرزو بلنديى بۆپەروردگارى ئاسمانه كان و زهوى،

پهروهردگاری عه‌رش، دهرباره‌ی نه‌و قسه‌ ناقولانه‌ نه‌وان وه‌سفی

خوای پی ده‌کهن: به راگرتنی مندا^۶ و... هتد ﴿۸۳﴾: فذرهم

يَخُوضُوا وَيَلْعَبُوا ﴿٦٠﴾ جَا تَوْشَ جَارِيٍّ وَازْيَانٍ لِي بَيْنَهُمَا سَهْرٌ بَكَاهَنَهُ

قسه ی ناقولا و گه مه که ی خو یان بکه ن ﴿ حتم ۱﴾ یلاقوا یومهم الذی

یوعدون ﴿٢٠﴾ تا دهگانه ئەو رۆژەی هەرشەیان لێکراوە بە لێنیان

بے در اوہ بنے بگہن. لہ ناسمان وزہوی، ھہ، (اللہ) خوی خواہہ:

﴿٨٤﴾ وَهُوَ الَّذِي فِي السَّمَاءِ إِلَهُ وَالْأَرْضِ إِلَهُ ﴿خَوَاهُ﴾

تہ: اتہ کہ ہم لہ تاسماندا خواہہ بہ ست او، ہم لہ: ہشدا

خواه به به، ستاهم له لایهن، دانېشتهمان به یت هی که سیک

شایسته‌ی بهرستن نبیه نه نه^۷

﴿وَهُوَ الْحَكِيمُ الْعَلِيمُ﴾ ﴿ثُمَّ شَرَّحَ هَذَا بِأَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ﴾

الذی له ملک السموات والأرض وما بینهما ﴿٨٦﴾ وه مه زنی له و
خوایه ی خاوه نیئی ئاسمانه کان و زه وی و نیوانیان هه ره هی ئه وه
﴿٨٧﴾ وعنده علم الساعة ﴿٨٨﴾ وه زانیی کاتی قیامه ت لای ئه وه ﴿٨٩﴾ وایه
ترجعون ﴿٩٠﴾ و هه ره بۆلای ئه ویش ده گێڕدرینه وه ﴿٩١﴾ ٨٦: ولا یملک
الذین یدعون من دونه الشفاعة ﴿٩٢﴾ وه په رستراوانه ی ئه وان له باتی
خوا هاواریان لی ده که ن و ئه یان په رستن ده سه لاتی شه فاعه ت و
تکایان نبیه ﴿٩٣﴾ إلا من شهد بالحق ﴿٩٤﴾ به لام که سیك شایه تی به
هه ق دابی و بروای هی نابیت وه ک فریشته کان و عوزه یرو عیسا
ئه وانه ده توان داوی شه فاعه ت بکه ن ﴿٩٥﴾ وهم یعلمون ﴿٩٦﴾ وه ئه وان
ئه زانن هه قیقه تی شایه ده که یان ﴿٩٧﴾ ٨٧: ولئن سألتهم من خلقهم
لیقولن الله ﴿٩٨﴾ خو ئه گه ره له خوشیان بپرسیت کی دروستی کردوون؟
به دلتیاییه که وه ئه لێن: خوا ﴿٩٩﴾ فأنی یؤفکون ﴿١٠٠﴾ ئه ی ئیتر چوون
له په رستنی خوا لاده دن و روو له شوینی دیکه ده که ن؟.

سکا لای پیغہ مہر ﷺ لای خوا:

﴿ ۸۸ ﴾ وقیلہ یارب ان ہؤلاء قوم لا يؤمنون ﴿ خوا ناکای

له وټه ی په یامبه ره که یه تی که سکالا له گه له که ی ده کاو نه لی: نه ی

پەروردگاری من! به راستی نه وانه گه لیکن باوهر ناهینن. واته:

ئەو بىر بىر وایانە بۆ ناترسن لەو سکاڵای یە یامبەرە لە سەر بىر و

نہ ہیٹا نیان؟

تییبنی: (وقبله) به ژیری لام و هییه که، یان به سه ره ی لام و

بۆرى ھېيەكە، بە ھەردوھ خۆرى خۆندەنە ھەكەى (عطف) ە لەسە،

(و الساعة) له (و عنده علم الساعة) دا، خونندنه وه كه ي به اَن ، به

ثُمَّ تَعْتَبِرُ، (مُضَافٌ إِلَيْهِ)، سَهْرٌ، دَانِشٌ، بِهِ تَعْتَبِرُ، يُثَبِّتُكَ

لهينه، هتدا (مفعول) به (علم) ﴿٨٩﴾ فاصفح عنهم، و قال سلام ﴿٩٠﴾

حَاقَ بِهِمْ مَا فِي بُطُونِهِمْ مِنْ عِلَاقٍ وَأَنفُسٌ يَخَافُونَ

٦٤. وَاَتَىٰ اِيَّاهُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ الْمَلٰٓئِكَةُ ؕ اُولٰٓئِكَ مُبْتَٰلِغُوْنَ فِيْ الرُّسُوْلِ ؕ

غيره، اوائلی جیابووک وھو ییادوورک وئیک، ائیک سئووی

خوسه ویسنی و پیکه وه ریان ﴿ فسوف یعلمون ﴾ ده سا ته ناینده دا

نه‌راسن پاسه‌روزیان چونه‌و چیین به‌سهر دیت، دیاره نه‌مه‌س

هه‌ڕه‌سه‌یه‌ لێیان.

له (١٤١٧/٧/٢/٢) ك بهرام به به (١٩٩٩/١١/١٢/١٢) ز له م

سوررته بوومه وه، له کاتزمیر (۷/۵۰) حوله ک، له هه له بجه ی

کنا مرسلین ﴿ بنی گومان هر نیمه شبوین (موحه ممد) و هه موو پیغه مبهرا نارد ﴿ ۶: رحمة من ربك ﴾ لهه بهزه بییهك له لایه ن پروهه ردگار ته وه بو ئاده مزاد وجنۆكه ﴿ انه هو السميع العليم ﴾ چونكه هه ره ته وه بیسه ری زانا، واته: هه ره ته وه بیسه رو به هه موو بیسراوی، زانا به هه موو زانراوی ﴿ ۷: رب السموات والأرض وما

سورتهی (دو خان) ه

ههكه بییهو (۵۹) ئایه ته

به ناوی خوای به خشنده ی میهره بان

ثم سورته باسی: خوا به یه کزانین و، په یامه که ی پیغه مبهرو، زیندوو بوونه وه دهکات. له سه ره تا وه باسیکی گه وره یی قورئان و پیروزیی ته وه شه وه نه کات که قورئانی تیدا ها توت ه خوار، ئینجا هه لو یستی هاو بهش دانهره کان سه باره ت به قورئان روون دهکاته وه، پاشان به سه رهاته که ی فیرعه ون و گه له که ی و، ویران بوونی ته وه هه موو باخ و سه وزا بییه یان راده گه یه نیت، کو تاییشی به باسی ری وشوین و چاره نووسی چاککاران و خرابکاران دیت.

جا به م شیوه یه دهست پی دهکات:

﴿ بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: حم ﴾ ثم پیتانه و وینه یان، بو ده سه وسانی عه ره به ره وانیئوو خوشخوانه کانی سه رده مه، له پیشیشه وه گه لی جار قسه یان لی کراوه.

قورئان شهوی قه در هاته خوار ی:

﴿ ۲: والكتاب المبين ﴾ سویندم به م قورئانه ئاشکراو نمایانه، یان سویند به و قورئانه ی به یانکه ری هه ق وناهقه، راستی و، ناراستیه کان له بیژنگ ده دا ﴿ ۳: إنا أنزلناه فی ليلة مباركة ﴾ بنی گومان له شه ویکی ئیجگار پیروژ "شهوی قه دردا" نارد ومانه ته خوار، وهك خوای گه وره نه فهرمووی: ﴿ إنا أنزلناه فی ليلة القدر ﴾ ۱/۹۷. یا نه فهرمووی: (شهر رمضان الذي أنزل فيه القرآن) ۱۸۵/۲. هه ندی له زانایان پینان وایه ته وه فهرمووده ش که له پیغه مبه ره وه ﴿ هینراوه: (تقطع الآجال من شعبان، حتى أن الرجل ينكح ويولد له، وقد أخرج (إسمه فی الموتی)، هه رچه ند ئیمامی (ته به ری و به ییه قی) ربوا یه تیان کردوه، به لام - وهك ئیمامی ئیین که سیر- ته لی: (والصحيح: إنما هی ليلة القدر علی ما بیناه). وه هه روا ئیمامی (ئیین جه رین) ته لی: (والصواب من القول فی ذلك قول، من قال: عنی بها ليلة القدر؟). ﴿ إنا كنا منذرين ﴾ به راستی ئیمه هه میشه هه ترسینه رو بیدار که ره وه بووین واته: مه به ست له ناردنی ثم قورئانه دا وشیار کردنه وه و ترساندن ی مه ردومه ﴿ ۴: فیها یفرق کل أمر حکیم ﴾ له وشه وه دا - قورئانی تیدا هات - هه موو به رنامه و ئیش و کاریکی گرنگ بریار ده دری و جیا ده کرتیه وه ﴿ ۵: أمرا من عندنا ﴾ هه موو ته و بریارانه ش - له و شه وه دا نه درین - هه موو به فهرمانی خو مانه ﴿ إنا

سُورَةُ الدُّخَانِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

حَمْدٌ ﴿۱﴾ وَالْكِتَابِ الْمُبِينِ ﴿۲﴾ إنا أنزلناه فی ليلة مُبَرَكَةٍ ﴿۳﴾ إنا كنا مُنذِرِينَ ﴿۴﴾ فیها یُفرقُ كل أمر حکیم ﴿۵﴾ أمرا من عندنا ﴿۶﴾ إنا كنا مرسلین ﴿۷﴾ رَحْمَةً مِنْ رَبِّكَ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِیمُ ﴿۸﴾ رَبِّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا ﴿۹﴾ إنا كنُهم مُوقِنِينَ ﴿۱۰﴾ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ یُحْیِیْ وَیُمِیتُ رَبُّكُمْ ﴿۱۱﴾ وَرَبُّ آبائِكُمْ الْأَوَّلِینَ ﴿۱۲﴾ بَلْ هُمْ فِی شَكٍّ یَلْعَبُونَ ﴿۱۳﴾ فَارْتَقِبْ یَوْمَ تَأْتِی السَّمَاءُ بِدُحَانٍ مُبِینٍ ﴿۱۴﴾ یَغْشَى النَّاسَ هَذَا عَذَابٌ أَلِیمٌ ﴿۱۵﴾ رَبَّنَا اكْشِفْ عَنَّا الْعَذَابَ إِنَّا مُؤْمِنُونَ ﴿۱۶﴾ أَفَنُؤَذِّرُكُمُ الذَّكْرَ وَقد جاءَكم رَسولٌ مُبِینٌ ﴿۱۷﴾ ثُمَّ تَوَلَّوْا عَنْهُ وَقَالُوا مُعَلَّجُ الْبَلِّ إنا كاشِفُوا الْعَذَابَ قَلِیلاً ﴿۱۸﴾ إِنَّكُمْ عَائِدُونَ ﴿۱۹﴾ یَوْمَ نَبْطِشُ الْبَطْشَةَ الْكُبْرَى إنا مُنْظِمُونَ ﴿۲۰﴾ وَلَقَدْ فَتَنَّا قَبْلَهُمْ قَوْمَ فِرْعَوْنَ وَجَاءَهُمْ رَسولٌ كَرِیمٌ ﴿۲۱﴾ أَنْ أَدُّوا إِلَی عِبَادِ اللَّهِ إِنِی لَكُم رَسولٌ أَمِینٌ ﴿۲۲﴾

بینهما إن كنتم موقین ﴿ پروهه ردگاری ئاسمانه کان و زهوی و ته و شتانه یه له نیوانیاندا یه، نه گهر ئیوه یه قینتان ببی، ده یه قینتان ببی که (موحه ممد) پیغه مبه ری خوا یه ﴿ ۸: لا إله إلا هو یحیی ویمیت ﴾ جگه له و هیچ په رستراویکی هه ق نییه، که ژیان ته دا نه مرینسی، مردن و ژیان به ده ستیی ته وه ﴿ ربکم ورب آبائکم الاولین ﴾ پروهه ردگاری ئیوه پروهه ردگاری باوانی پیشینیشتانه، واته: هه ره ته وه کاروبارتان به ریوه ته بات، ته بی ته نها هه رملکه چی ته ویش بن ﴿ ۹: بل هم فی شک یلعبون ﴾ به لکو ته وان له ناو گومانیک دان له زیندوو بوونه وه، گه مه ده که ن، وهك ثم ئایه ته ش - سه باره ت به بالاده ستی خواو، خاوه ندرایتی جیهانه کان - ده فهرمووی: (قل یا ایها الناس إنی رسول الله إلیکم جمیعاً الذی له ملک السموات والأرض لا إله إلا هو یحیی ویمیت) ۱۵/۷.

چاۋەروانى رۇژى بە، بە دووكل بەرى ئاسمان دەگرى:

﴿ ۱۰: فارتقب يوم تأتي السماء بدخان مبين ﴾ چاۋەروانى رۇژىك بە ئەى موحەممەد! ﷺ كە ئاسمان بە ئاشكرا دووكلەكى لى پەيدا دەبىت، لە دەرهنجامى، گرانى و، قات و قېرەك سەر لە قورەيش ھەل ئەداۋ برسېيەتتېيەكى ترسناك دايان ئەگرى و، لە بەربرسىتى يەكتر ناپېنن و ئاسمانىش ۋەك چرە دووكلە دېتە پېش چاۋيان، ديارە ئەۋەيش قارى خوايە، بە تاييەت كە پەيامبەر ﷺ دوعاى لە قورەيش كردو فەرموۋى: ((اللهم أشدد وطأتك على مضر واجعلها عليهم سنين كسنى يوسف...)) (بوخارى). واتە: خوايە! گرانى و، قات و قېرەكى واين بەسەرىدە، ھەر ۋەك گرانىيەكەى سالەكانى سەردەمى يوسف. ئەم تەفسىرە - كە تەفسىرى (..يوم تأتي السماء بدخان مبين) مان پى-كرد- راو بۇچوۋنى (تەبەرىسى) و زۆرىك لە رافەكەرانى قورئان بوو، ئەۋەتە (ئېين جەرىن) ئەلى: (والصواب فى ذلك ماروى عن ابن مسعود من أن الدخان الذى أمر الله نبيه ﷺ أن يرتقبه، هو ما أصاب قومه من الجهد والجوع حتى أكلوا العظام والميتة). بەلام (ئېين عەبباس) - خوا لىيان رازى بېت- ئەلېت: مەبەست بە (دۇخان) كە، ئەو دوو كەلەيە، نىشانەيەكە لە نىشانەكانى ھاتنى قىامەت. (ئېين كەسىن) یش ئەمەى پەسەند كىردوۋە و دەلېت: ھەرچەند ئەيشگونجىت ئەۋەى يەكەم بېت. ﴿ ۱۱: يغشى الناس هذا عذاب أليم ﴾ سزا "دووكەلەكە" ھەموو خەلكى مەككە دەگرېتەۋە، ھەر كە بېنىشيان ئەلېن: ئەمە سزايەكى ئېش پېگەيەنەرە ﴿ ۱۲: ربنا اكشف عنا العذاب إنا مؤمنون ﴾ لەبەرناچارى ھاۋاريان لى بەرز ئەبېتەۋە ئەلېن: ئەى پەرۋەردگارى ئېمە! ئەم سزايەمان لەسەر لابیە، بى گومان ئېمە باۋەر دىنېن ﴿ ۱۳: أنى لهم الذكرى ﴾ جا تازە لەكوۋى، يان چۇن بىروا ھىنانى ناچارى، سووديان پى دەگەيەنېت؟! ﴿ ۱۴: وقد جاءهم رسول مبين ﴾ خۇ بەراستىيەپەيامبەرئىكى ئاشكرايان بۇ ھات پېش سزاكە، بىروايشيان نەھىنا ﴿ ۱۵: ثم تولوا عنه وقالوا معلم مجنون ﴾ پاشان - لەباتى بىروا ھىنان - روويان لى ۋەرگېراۋ وتيان: (ئەو مەمەد) - فېر كراۋىكى شىتە! جا گەلېك بۇچوۋنى ئاۋا بى، ئېتر چۇن ئامۇزگارى ۋەر ئەگرى؟ بۇيە شايستەى ئەو سزايەبوۋن ﴿ ۱۵: إنا كاشفوا العذاب قليلا إنكم عائدون ﴾ جگە لەۋە، ئىۋە زۆر سېلەۋ بى ۋەفايشن، چونكە بەراستى ئېمە ھەر كەمىك سزاكەتان لەسەر لابیەين، خېرا دەچنەۋە سەر كارى خۇتان، واتە: ھىچ كات دانامەزىن و عىبەرت ناگرن ﴿ ۱۶: يوم نبطش البطشة الكبرى ﴾ ئەو رۇژە ۋەبېرىننە كە بە توندى

ھەلەتى گەۋرەى خۇمان دەبەين ﴿ إنا منتقمون ﴾ بەراستىش ئېمە لەرۇژى دوايى، يان لەرۇژى (بەد) دا تۆلەسېنەرېن، جا ئەو كاتە ئېتر بى پىشت و پەنا دەمېننەۋە ھىچ كەسكىيان نىيە سزاين لەسەر لابات. جا ئەگەر مەبەست بەو دووكلە، ئەو دووكلە بى يەككە لە نىشانەكانى ھاتنى قىامەت، ۋەك (ئېين عەبباس) رازى وايە، يان مەبەست ئەو گرانى و ناراھەتتېيە بى - ۋەك تەبەرىي دەلى - بەرى ئاسمانى لى گرتن، ئەۋا (عەبدوللاى كورى مەسعود) (خوا لى رازى بى) دەلى: (فقد مضى خمسة: الدخان، والروم، والقمر، والبطشة، واللزام / مخرج فى الصحيحين / فتح البارى: ۸/۴۳۴). ھەر پېنج شتەكە بە دووكلە كەيشەۋە تى پەرىن، بەلام ھەندىكى دىكە دەلېن: ھىمان دوو كەلەكە روۋى نەداۋە، ۋەك ئىمامى (موسلىم) لە ۲۲۲۵/۴ دا ھىناۋىيەتى: ((لا تقوم الساعة حتى تروا عشر آيات: طلوع الشمس من مغربها، والدخان، والدابة، وخروج يأجوج ومأجوج، وخروج عيسى ابن مريم، والدجال، وثلاثة خسوف: خسف بالمشرق، وخسف بالمغرب، وخسف بجزيرة العرب ونار تخرج من قعر عدن تسوق الناس - أو تحشر الناس - تبيت معهم حيث باتوا، وتقيل معهم حيث قالوا)). كەۋابوۋ ئەو رۇژى ھەلەتە گەۋرەيە - ۋەك ئىمامى تەبەرىش دەلېت - ھەر رۇژى قىامەتە، ھەر ئەمەيش بەھىزە.

تاقىكردنەۋەى قەۋمەكەى فېرەۋن و، دەرهنجاميان:

﴿ ۱۷: ولقد قتنا قبلهم قوم فرعون ﴾ ۋە بەھەقىقەت لەپېشيانەۋە، واتە: لەپېش (قورەيش) - ۋە گەلى فېرەۋنمان تاقى كىردەۋە ﴿ وجاءهم رسول كريم ﴾ و پەيامبەرئىكى بەرېزو گەۋرەيان مووسا ﷺ ھاتە لا ﴿ ۱۸: أن أدوا إلى عباد الله ﴾ پېي گوتن: كە بەندەكانى خوا (بەنى ئىسرائىل) بدەنە دەست من و ۋازيان لى بېنن لەگەل من بېن، ۋەك لە جىگايەكى تردا دەفەرموۋى: (فأرسل معى بنى إسرائيل...). ﴿ إنى لكم رسول أمين ﴾ چونكە بەراستى من پەيامبەرئىكى ئەمىنم لەسەر پەيامەكەى خوا بۇتان ﴿ ۱۹: وأن لا تعلموا على الله ﴾ پېتان ئەلېم: خۇتان بەگەۋرەۋ بەرز مەگرن لە سەر خوا، واتە: سەرىنچى مەكەن و بى بىروا مەبن ﴿ إنى آتيكم بسلطان مبين ﴾ چونكە بەراستى من بەلگەيەكى ئاشكراۋ روۋنم بۇ ھىنان ﴿ ۲۰: وإنى عذت بربى وربكم أن ترجمون ﴾ ۋە بەراستى من پەنا دەگرم بە پەرۋەردگارى خۇم و، پەرۋەردگارى ئىۋەش، لەۋەى كە بەردە بارانم بكن و بىم كۇژن ﴿ ۲۱: وإن لم تؤمنوا لى فاعترفون ﴾ خۇ ئەگەر ھەر بىروا پى ناھىنن، ئەۋا دوورم لى بگرن و ۋازم لى بېنن ﴿ ۲۲: فدعا ربه أن هؤلاء قوم مجرمون ﴾

نینجا مووسا دواى ناٹومید بوونی له پروا هیئانیان، داواى کرد له پهرهردگاری خوی و هاواری بو بردو وتی: خوابه! بهراستی نه مانه قوم و گه لیکى تاوانکارن، جا ئیتر توش توله یان لی بسینه ﴿۲۳﴾ فأسر بعبادی لیل ﴿۲۴﴾ دهسا ئیتر ئیمه پیمان وت: با فیرعهون پیتان نه زانی، به بهنده کانه وه (واته: به بهنی ئیسرائیله وه) شهو دهرچو له شار ﴿۲۵﴾ انکم متبعون ﴿۲۶﴾ چونکه بهراستی نه وانه دواتان دهکون ﴿۲۷﴾ واترک البحر رهوا ﴿۲۸﴾ که له دهریاکش پهرینه وه، دهریاکه به جی بهیله بهوالا کراوی، تا نه وانیش به دواتاندا بین و بخنکین ﴿۲۹﴾ انهم جند مغروقون ﴿۳۰﴾ چونکه بهراستی نه وانه له شرکیکی خنکینراون، واته: برپاریان بو دهرچووه، نه بی هه رتیا بچن، جا کاتی مووسا پهرییه وه وستی به دار دهسته که ی شوینه که ی خوی کویر بکاته وه له ترسی فیرعهوندا، خوا فره مووی: وازی لی بینه، با بین به دواتاندا، دیاره چوون و خنکان ﴿۳۱﴾ ۲۵: کم ترکوا من جنات و عیون ﴿۳۲﴾ نه وانه به جییان هیشت له دواى خویمان باخ و کانیاویکی زور ﴿۳۳﴾ ۲۶: وزروع و مقام کریم ﴿۳۴﴾ و کشتوکال و جیگاوشوینی جوان ﴿۳۵﴾ ۲۷: ونعمه کانوا فیها فاکهین ﴿۳۶﴾ و نازو نیعمه و به هرهیه که به خویشی گوزهرانیان تیا دهکرد ﴿۳۷﴾ ۲۸: کذلک ﴿۳۸﴾ ئاواو بهو شیوهیه له وانمان سهندنه وه ﴿۳۹﴾ واورتناها قوما آخرین ﴿۴۰﴾ و نهو هه موو سهرمایه وه دهسه لاتهی فیرعهونه مان کرده میراتی گه لیکى ترو، نه وهکانی به عقووبمان کرده جینشین ﴿۴۱﴾ ۲۹: فما بکت علیهم السماء والأرض ﴿۴۲﴾ جا ئاسمان و زهوی شین و زاری نه کردن، نه لیه ته له ناو عهره باند باو بووه وتویانه: (بکت علیهم السماء والأرض). (سه عیدی کوری جو بهین) دهلی: پیایک له (ئیبن عه بیاس) ی پرسى: مانای ئایه تی (فما بکت علیهم السماء والأرض) چییه؟ ده بو ئاسمان و زهوی بو که س ده گرین؟ وتی: به لی چونکه هه موو که سی له ئاسماندا دهرگایه کی خوی هه یه، لهو دهرگاهو رزق و نیعمه تی بو دی. هه ره لویشه وه کارو کرده وهکانی به رز ده بنه وه، جا کاتی مرد نهو دهرگایه ی داده خرئ و ئیتر نهویش بو دی ده گری! وه هه ركات لهو جیگایه برآ که له زهویدا سوژده ی تیدا بردووه ئیتر زهویش یادی ده کاو بو دی ده گری! به لام قهوم و هوزه که ی فیرعهون چونکه سوژده یان نه بردو کرده وه ی چاکیان نه بوو، ئاسمان وزهوی نه گریاو بویمان به داخ نه بوو. (ته به ری). ﴿۴۳﴾ و ما کانوا منظرین ﴿۴۴﴾ وه ساتیکیش مؤله ت نه دران و دوا نه خران بو کاتیکى تر، به لکو به په له سزا دران ﴿۴۵﴾ ۳۰: ولقد نجنا بنی اسرائیل من العذاب المہین ﴿۴۶﴾ بی گومان نه وهکانی به عقووبمان له سزای چه وسینه رزگار کرد ﴿۴۷﴾ ۳۱: من فرعون انه کان علیا من المفسرین ﴿۴۸﴾ له چنگی فیرعهونسی، که دهعه

بازبوو له زیده رویاندا، واته: تویش نه ی موحه مه د! ﴿۴۹﴾ گه له که ت دلخوش بکه، که رزگاریان نه که م له زهبرو زوری زورداران، نه گهر بروای راسته قینه یان هه بیت ﴿۵۰﴾ ۳۲: ولقد اخترناهم علی علم علی العالمین ﴿۵۱﴾ سویند ده خوم: بی گومان له رووی زانیارییه وه نه وانمان هه لباردو ریژی نه وانمان دا به سه ره هه موو جیهانی سه رده می

وَأَن لَّا تَعْلُوا عَلَى اللَّهِ إِنِّي آتِيكُم بِسُلْطَانٍ مُّبِينٍ ﴿۱﴾ وَإِنِّي عُذْتُ بِرَبِّي وَرَبِّكُمْ أَن تَجْعَلُنِي مِن مَّجْمُوعٍ ﴿۲﴾ وَأَن لَّيُؤْتِيَنِي فَاغْرَبُ لَوْلَا فَاعْلَمُونَ ﴿۳﴾ فَدَعَا رَبَّهُ أَنِ مَثَلُهُ لَوْمَةٌ مِّنْ جَنَّتِمْ ﴿۴﴾ فَاسْرِ بِعِبَادِي لَيْلًا إِنَّكُمْ مُّتَّبِعُونَ ﴿۵﴾ وَأَتْرَكَ الْبَحْرَ رَهْوًا إِنَّهُمْ جُنْدٌ مُّغْرَقُونَ ﴿۶﴾ كَذَرَكُوا مِّنْ جَنَّتٍ وَعِيُونٍ ﴿۷﴾ وَزُرُوعٍ وَمَقَامٍ كَرِيمٍ ﴿۸﴾ وَنَعَمُوا كَانُوا فِيهَا فَاكِهِينَ ﴿۹﴾ كَذَلِكَ وَأَوْرَثْنَاهَا قَوْمًا آخَرِينَ ﴿۱۰﴾ فَصَابَكْتَ عَلَيْهِمُ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ وَمَا كَانُوا مُنظَرِينَ ﴿۱۱﴾ وَلَقَدْ جِئْنَا بِبَنِي إِسْرَءِيلَ مِنَ الْعَذَابِ الْمُهِينِ ﴿۱۲﴾ مِّنْ فِرْعَوْنَ إِنَّهُ كَانَ عَلِيًّا مِّنَ الْمُسْرِفِينَ ﴿۱۳﴾ وَلَقَدْ أَخَذْنَاهُمْ عَلَىٰ عِلْمٍ عَلَىٰ الْعَالَمِينَ ﴿۱۴﴾ وَآلَيْنَاهُمْ مِّنَ الْأَيْدِي مَا فِيهِ بَلَاءٌ مُّبِينٌ ﴿۱۵﴾ إِنَّ هَؤُلَاءَ لَيَقُولُونَ ﴿۱۶﴾ إِن هِيَ إِلَّا مَوْتُنَا الْأُولَىٰ وَمَا نَحْنُ بِمُنشَرِينَ ﴿۱۷﴾ فَأَتُوا بِآبَائِنَا إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ ﴿۱۸﴾ أَهْمُ خَيْرٌ أَمْ قَوْمُ تُبَّعٍ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ أَهْلَكْنَاهُمْ إِنَّهُمْ كَانُوا مُجْرِمِينَ ﴿۱۹﴾ وَمَا خَلَقْنَاهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿۲۰﴾

خویندا، به ناردنی پیغه مبه ران له ناویاندا و، پیدانی کتیب پینان ﴿۳۳﴾ و آتیناهم من الآيات ما فيه بلاء مبين ﴿۳۴﴾ وه چه نده ئایه ت و به لگه ی گرنگی خو مانمان بی دان که تاقیکردنه وه یه کی ناشکراو روونیان تیدا بوو بویمان، ده ئایا پهره و بیان کرد؟!.

قوره یش ده لئین مردوو زیندوو نابیته وه:

﴿۳۴﴾: إِن هَؤُلَاءَ لَيَقُولُونَ ﴿۳۵﴾ بی گومان نهو بتیه رستانه ی مه که که نه لئین: ﴿۳۶﴾: إِن هِيَ إِلَّا مَوْتُنَا الْأُولَى ﴿۳۷﴾ مردنی نییه جگه له مردنی یه که مجار ﴿۳۸﴾ و ما نحن بمنشرين ﴿۳۹﴾ و جاریکی تریش زیندوو ناکریینه وه ﴿۴۰﴾: فَأَتُوا بِآبَائِنَا إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ ﴿۴۱﴾ ده سا نه گهر راست نه که ن - وهك خوتان نه لئین - زیندوو بوونه وه هه یه، ده فره موون باوانه کانمان زیندوو بکه نه وه بیان هیئن بویمان ﴿۴۲﴾: ۳۷: أَهْمُ خَيْرٌ أَمْ قَوْمُ تُبَّعٍ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ ﴿۴۳﴾ ئایا قوره یش چاکترن، یا گه له که ی (توبه ع) / أبو کریب الحمیری) پاشای یه مهن، وه

نه وانەى له پيشيانەوه ژيان و ﴿ اهلكناهم ﴾ بته‌رستانى هۆزه‌كه‌ت له‌وان به‌هيز تر نه‌بوون، ئەوه‌ته ئەوانمان به‌و هه‌موو ده‌سه‌لات و توانيانەوه له‌ناو برد ﴿ انهم كانوا مجرمين ﴾ چونكه به‌راستى كۆمه‌لىكى تاوانبار بوون، ده‌ى په‌نديان لى‌وه‌رگرن.
سه‌رنجيك: ميژوو نووسان ده‌لين: ئەم (توبه‌ه) ه: (۳۲۶) سال

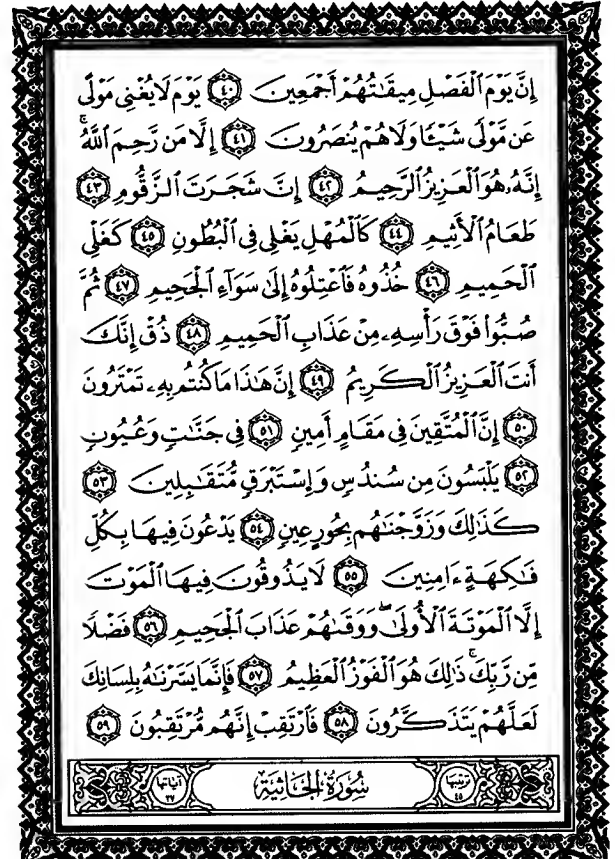
ناهه‌فكار، كاتى به‌ليني هه‌موانه سه‌رجه‌م، ئەورۆژه ده‌زانن چيان به‌سه‌ر خۆياندا هيناهه ﴿ ۴۱: يوم لا يغنى مولى عن مولى شيئا ﴾ ئەو رۆژه هيج دۆستيك ناتواني كه‌مترين كۆمه‌ك به‌دۆستى خۆى بكات "كه‌س به‌كه‌س نيه‌يه" ﴿ ولا هم ينصرون ﴾ پشتگيرى و يارمه‌تيش نادرين ﴿ ۴۲: إلا من رحم الله ﴾ به‌لام كه‌سيك خوا ره‌حمى پى‌كردبى له‌هه‌لى ئيمان، يارمه‌تى ده‌درى ﴿ إنه هو العزيز الرحيم ﴾ چونكه به‌راستى هه‌ر ئەو(الله) ده‌سه‌لاتدارى ميه‌ره‌بان و دلاوايه. (ئيبين عه‌بباس/خوا لبيان رازى بي‌ت) ئەلى: په‌يامبه‌ران و فرشته‌كان له‌رۆژى قيامه‌تا، بۆ مروفي موسلمان تكانه‌كه‌ن.

ژيانى تاوانباران له‌ رۆژى سه‌لادا:

﴿ ۴۳: إن شجرة الزقوم ﴾ ۴۴: طعام الأليم ﴿ بى‌گومان دارى ژه‌فته‌مووت -كه‌ دارىكى به‌روبوو تاله‌و له (ته‌هامه‌) شدا جوړى ئەو سه‌وز ئەبى- خوراكى تاوانكاره، واته: مروفي كافره، چونكه مه‌به‌ست به (ائيم) مروفي كافره، وه‌كو له‌ ثايه‌ته‌كانى پاش وپيشى خۆيه‌وه ده‌ر ده‌كه‌وى ﴿ ۴۵: كالمهل يغلى فى البطن ﴾، هه‌ر وه‌ك مى‌تواوه له‌سكى گوناهايراندا جۆش ئەخواو ئەكوئى ﴿ ۴۶: كغلى الحميم ﴾ هه‌رچۆنى ئاوى كوئى به‌كوئى ديتنه‌ جۆش، هه‌ركات دۆزه‌خيه‌كان برسپيان بوو، به‌رى ئەو دره‌خته‌يان ئەدرىتى و، له‌سكياندا وه‌ك ئاوى گه‌رم ئەكوئى ﴿ ۴۷: خذوه فاعتلوه إلى سواء الجحيم ﴾ ئينجا ئەوترى: ئا ده‌ى ئەو بى باوه‌ره‌ گوناهاكاره‌ بگرن و پيشى سه‌رى بگرن راي‌كيشن بۆ ناوه‌راستى دۆزه‌خ ﴿ ۴۸: ثم صباوا فوق رأسه من عذاب الحميم ﴾ پاشان هه‌ر له‌و ئاوه‌ ئيجگار گه‌رمه‌ بكه‌ن به‌سه‌ريا ﴿ ۴۹: ذق إنك أنت العزيز الكريم ﴾ پنى ئەوترى: ده‌ه‌جيزه‌ ئەو سزايه، چونكه به‌راستى تۆ ده‌سه‌لاتدارو پياو ماكوئى و به‌ريز بوويى له‌ناو هۆزوو گروهه‌كه‌تا، يان به‌لاى خۆته‌وه!! ﴿ ۵۰: إن هذا ما كنتم به‌ تمترون ﴾ پينان ئەوترى به‌راستى ئەمه‌ ئەو دۆزه‌خيه‌ ئيوه‌ لى دوودل بوون.

سه‌يران و سه‌فاى پاريزكاران له‌ به‌هه‌شتدا:

﴿ ۵۱: إن المتقين فى مقام أمين ﴾ بى‌گومان پاريزكاران له‌ جيگايه‌كى هيمن و ئاسايش‌دان ﴿ ۵۲: فى جنات وعيون ﴾ له‌ناو چه‌ندان باخ و سه‌رچاوه‌دان ﴿ ۵۳: يلبسون من سندس و إستبرق ﴾ له‌ به‌ر ئەكه‌ن له‌ ئاوريشم و هه‌ريرى ناسك و ته‌ستوور ﴿ متقابلين ﴾ هه‌موو به‌رامبه‌رى يه‌كن له‌ كۆرى دانيشته‌كانياندا ﴿ ۵۴: كذلك وزوجناهم بحور عين ﴾ هه‌روا وه‌سفمان كرد بۆت، هاوجووتمان كردوون، به‌ژنانى سپى، چاوگه‌وره ﴿ ۵۵: يدعون

پاشايه‌تى قوم و هۆزه‌كه‌ى خۆى كردووه! وه‌ له‌نيو هۆزه‌كه‌ى خۆيدا (هۆزى حيمييه‌) له‌و قه‌دو بالا به‌تر نه‌بووه، (۷۰۰) سال پيش له‌دايك بوونى پيغه‌مبه‌رمان(موحه‌مه‌د) مردووه. (ئيبين عه‌بباس ئەلى: پيغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رمووى: ((لا تسبوا تبعاً فإنه قد أسلم)) (المعجم الكبير للطبرانى). واته: جنيو به (توبه‌ه) مه‌ده‌ن، چونكه توبه‌ه موسلمان بوو. ۲۹۶/۱۱.

ئهم بوونه‌مه‌ره‌مان به‌ گه‌مه‌ دروست نه‌كردووه:

﴿ ۳۸: وما خلقنا السموات والأرض وما بينهما الا عيين ﴾ ئيمه‌ ئاسمانه‌كان و زه‌وى و ئەوه‌ى نيوانيان، به‌گالته‌و گه‌پ و بى‌ ئامانج، به‌دى نه‌هيناهه ﴿ ۳۹: وما خلقناهما إلا بالحق ﴾، به‌لكو هه‌ر به‌ حه‌ق و راستمان وه‌دى هيناون ﴿ ولكن أكثرهم لا يعلمون ﴾ به‌لام زۆربه‌يان نه‌زانن، بۆيه‌ مل به‌ هه‌ق نادهن ﴿ ۴۰: إن يوم الفصل ميقاتهم أجمعين ﴾ بى‌گومان رۆژى جياكردنه‌وى هه‌قدارو

(۳) هندی برو بیانوی سروشتناسه کان و پووجهل کردنه وی.
 (۴) هه‌ره‌شه‌یه‌کی سه‌خت، سه‌بارت به‌و گومرایانه له نا‌قیده‌ی دروست لایان‌داو، ناگه‌رینه‌وه سه‌ر ریگای راست.
 (۵) لیبوردن و چاوپوشی.
 (۶) ئاماژه‌یه‌کی کورت بو له‌زه‌ت و خو‌شی و رابواردن له‌پاشه‌روژدا.
 (۷) رووداوه‌کانی بوونه‌وه‌ریش هیما‌ی هاتنی قیامه‌تن.
 ئابهم شیوه‌یه‌ش ده‌ست پی‌ ئه‌کات:
 ﴿بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: حم﴾ له‌پیشه‌وه مانا کراون
 ﴿۲: تنزیل الکتاب من الله العزیز الحکیم﴾ ئه‌م قورئانه له لایه‌ن خواجه‌کی به‌توانای کارجوانه‌وه دابه‌زینراوه، هه‌رچی بکات ده‌سه‌لات و توانای هه‌یه‌و، هه‌موویشی له‌جیگای خو‌یدایه.

له‌ بوونه‌وه‌ر ورد بنه‌وه‌و ببینن:

﴿۳: إن فی السموات والأرض لآیات للمؤمنین﴾ بئی‌گومان له ئاسمانان و زه‌ویدا، به‌لگه‌گه‌لیکی به‌هیزییان تیدیایه بو باوه‌رداران، له‌سه‌ر تاك و ته‌نیایی خودا. ﴿۴: وفی خلقکم وما یبئ من دابة﴾ و له‌دروست کردنی ئیوه‌دا(ئه‌ی ئاده‌مزاد!) که به‌وه‌موو قوناغه‌دا تی‌ده‌په‌رن و، له‌وه‌موو گیانه‌له‌به‌رانه‌دا که به‌سه‌ر زه‌ویدا بلاو ئه‌بنه‌وه ﴿آیات لقوم یوقنون﴾ گه‌لی به‌لگه‌و نیشانه‌هه‌ن سه‌بارت به‌ده‌سه‌لاتی خوا بو خه‌لکێک که یه‌قینیان بپی‌ به‌نیشانه‌کان ﴿۵: واختلاف اللیل والنهار﴾ و له‌ئالو گۆرو هاتنی شه‌وو روژدا ﴿وما أنزل الله من السماء من رزق﴾ و له‌و باران و روژییه‌ی که خوا له‌حه‌واوه ده‌ی‌نی‌ری ﴿فأحیا به‌الأرض بعد موتها﴾ جا به‌هوی ئه‌وه‌وه زه‌ویی زیندوو ده‌کاته‌وه، دوی مردنی، واته: دوی وشک بوونی ﴿وتصریف الریح﴾ وه له‌هه‌لکردن و ئال و گۆری بایه‌کاندا به‌ره‌و باکوور، به‌ره‌و باشوور، جارێ سارد، جارێ گه‌رم ﴿آیات لقوم یعقلون﴾ له‌وانه‌دا چه‌ندان ئایه‌ت و نیشانه‌هه‌یه بو خه‌لکانێک ژیری خو‌یان به‌کار بینن و، ورد ببنه‌وه له‌م بوونه‌وه‌ریه. نمونه‌ی ئه‌م ئایه‌تانه له‌م ئایه‌ته‌شدا هاتوو: ﴿إن فی خلق السموات والأرض واختلاف اللیل والنهار والفلک التي تجری فی البحر بما ینفع الناس وما أنزل الله من السماء من ماء فأحیا به‌الأرض بعد موتها وبئ فیها من کل دابة وتصریف الریح والسحاب المسخر بین السماء والأرض لآیات لقوم یعقلون﴾ ۱۶۴/۲، بو دوویاتی ده‌سه‌لاتی خوا‌ی گه‌وره. ﴿۶: تلک آیات الله نتلوها علیک بالحق﴾ ئائه‌مانه که به‌لگه‌ی بوون و ده‌سه‌لاتی خوان و ئیمه‌ بو‌توی ئه‌خوینینه‌وه به‌هق ﴿فبأی

فیها بکل فاکهة آمنین﴾ داوا ده‌که‌ن له‌و به‌هه‌شتانه‌دا هه‌ر جو‌ره میوه‌یه‌ک حه‌زی لی بکه‌ن بی‌ ترس له‌مردن و له‌هه‌ر شتیکی تر ﴿۵۶: لا یدوقون فیها الموت إلا الموتة الأولى﴾ مه‌رگی یه‌که‌م –که له‌دونیا‌دا چه‌شتیان– ئیتر هه‌یج مردنیکی تر نا‌چیزن، پی‌غه‌مبه‌ر ﷺ ئه‌فه‌رمووی: ﴿یوتی بالموت فی صورة کبش أملح فیوقف بین الجنة والنار، ثم یدیح، ثم یقال: یا أهل الجنة! خلود فلا موت، ویا أهل النار! خلود فلا موت﴾ (متفق علیه. فتح الباری: ۲۸۲/۸. موسلیم: ۲۱۸۸/۴). واته: مردن له‌دیمه‌نی به‌رانیکی شاخدارا ئه‌هینری و، له‌نیوان به‌هه‌شت و دۆزه‌خدا راده‌گیردی و سه‌رده‌بردی، له‌پاشان به‌هه‌ردوو لا ده‌گوتری: ئیتر قه‌ت نامرن و هه‌تا هه‌تایه ئه‌وه ژیا‌نتانه! (جایی) خوا لئی رازی بی‌ ئه‌لی: له‌ پی‌غه‌مبه‌ریان پرس‌ی: ئایا به‌هه‌شتیه‌کان ئه‌خه‌ون؟ فه‌رمووی: ﴿النوم أخو الموت وأهل الجنة لا ینامون﴾ (رواه الطبرانی). خه‌و برای مردنه، به‌لام به‌هه‌شتی قه‌ت ناخه‌ون. ﴿ووقاهم عذاب الجحیم﴾ وه له‌سه‌زای دۆزه‌خیش پاراستوونی ﴿۵۷: فضلا من ربک﴾ ئه‌میش زیاده‌ریزیکه له‌لایه‌ن په‌روه‌ردگاره‌وه ﴿ذلک هو الفوز العظیم﴾ ئائه‌وه‌شه سه‌رکه‌وته‌گه‌وره‌که ﴿۵۸: فإنا یسرناه بلسانک﴾ جا ئیمه‌ ئه‌و (قورئان) ه‌مان به‌زمانی تو بو خویندنه‌وه ئاسان کرد ﴿لعلهم یتذکرون﴾ به‌شکو ئامۆزگاری بگرن ﴿۵۹: فارتقب إنهم مرتقبون﴾ ده‌سا تو چاوه‌روانی به‌لینه‌کانی خوا به، به‌راستی ئه‌وانیش چاوه‌روانی تیا‌چوونی تۆن، ده‌ره‌نجامیش هه‌موو ئه‌زانن کێ سه‌رکه‌وتوو ئه‌بی، ئه‌م هه‌ره‌شه‌یه بو دویا‌نکردنه‌وه‌یه له‌پشتیوانیکردنی خوا له‌پی‌غه‌مبه‌رو برواداره‌کان.

له (۴) ی ره‌جه‌بی (۱۴۱۷)ک به‌رامبه‌ر به (۱۹۹۶/۱۱/۱۵) ز له‌نوسینی ته‌فسیری ئه‌م سووره‌ته بوومه‌وه له‌راگه‌یاندنی ناوه‌ندی له‌هه‌له‌بجه‌ی زامدار، کاتژمێر (۱/۱۵) خوله‌ک، زۆر سوپاس بو خوا‌ی گه‌وره.

سوورته‌ی (جاسیه)یه

مه‌که‌کییه‌و (۳۷) ئایه‌ته

به‌ناوی خوا‌ی به‌خشنده‌ی میه‌ره‌بان

ئه‌م سووره‌تی(جاسیه)ش وه‌ک سووره‌ته مه‌که‌کییه‌کانی تر، باوه‌ر به‌خوا، به‌زیندوو بوونه‌وه، به‌ په‌یامه‌که‌ی پی‌غه‌مبه‌ر، ده‌چه‌سپێتی. ده‌شتوانین ئاما‌نجه‌کانی ئه‌م سووره‌ته له (۷) خالاندا کۆیکه‌ینه‌وه:
 (۱) گه‌وره‌یی قورئان و، گرنگی له‌ژیا‌ندا.
 (۲) چه‌مکێک له‌نیشانه‌کانی یه‌کخواپه‌رستی.

حدیث بعد الله و آیاته یؤمنون ﴿ جائیتر پاش خواو به لگه کانی
ته وخوایه نهی قووره یشییه کان! به کام قسه برپا دهینن؟.

به سنی مروقی بوختانکهر:

۷: ویل لکل افاک ائیم ﴿ سزای هه ره قورس بو هه موو

کردبوو له دارایی و منال، وه له (ثالی عیمران: ۱۰) دا ده فره موئ:
(لن تغنی عنهم أموالهم ولا أولادهم من الله شیئا)، ولا ماتخذوا
من دون الله أولیاء ﴿ وه نهو خویانه شیان کردبوونیان به دوست
له باتی خوا هیچ شتیکیان لی دوور ناخه نه وه ﴿ ولهم عذاب عظیم ﴿
و هیمان سزایه کی زور گه وره شیان بو هیه هه ۱۱: هذا هدی ﴿
ثم قورثانه مایه ی هیدایهت و رینموونییه بو هه ره که سیلک پهیره ی
لی بکات ﴿ والذین کفروا بآیات رهم ﴿ و نه وانهش باوه ریان به
ثایه ته کانی خوا وهندیان، واته، ثایه ته کانی قورثان نییه ﴿ لهم
عذاب من رجز آلیم ﴿ سزایه کی دهر دناکیان بو هیه له سهخت
ترین جو ره کانی سزای دهر دناک.

کهوی کردنی دهریواو، نه وهی له ناسمان و زه ویدایه بو مروفت:

۱۲: الله الذی سخر لکم البحر ﴿ هه ره خودا خویه تی که دهریای
بو ئیوه رام کرد ﴿ لتجرى الفلک فیه بأمره ﴿ تا به فره رمانی
نه وکه شتی له ناویا بگه ری بی نه وهی نقوم ببن ﴿ ولتبتغوا من
فضله ﴿ تا بتوان له به ره ره روژی نه و بخوازن، به بازارگانی و
راوو دهره نیانی شتی به نرخ و شتی تر له که لکه کانی تری دهریا
﴿ ولعلکم تشکرون ﴿ به شکو سوپاسگوزارو شوکرانه بژیرن
له باتی نه و بی پرواییه تان ۱۳: وسخر لکم ما فی السموات
وما فی الأرض جمیعاً منه ﴿ هه رچی له ناسمانه کان و زه ویدایه،
هه ره هه موو خوا به میهره بانی خوئی بو ئیوهی رام کردوه نه سستی ره
و کیوو دهریاو روو بارو دارو درهخت و.. هتد ﴿ ان فی ذلک لآیات
لقوم یتفکرون ﴿ بی گومان له وانه دا باس کران نیشانه و به لگه
زورن له سه ره ده سه لاتی خوا بو خه لکی بیریکاته وه لییان ۱۴:
قل للذین آمنوا یغفروا للذین لا یرجون آیام الله ﴿ به برواداران
بلی: چاوپوشی بکن له نه زیهت و نه شکه نه جی نه وانه ی که
نومیدی روزه کانی خویان نییه، واته: به ته مای هاتنی قیامهت
نین، دیاره نه مه و ته یه کی زور ناجوامیرانه ی عه بدوللای کوری
نوبه ی بوو که نه یوت به پیغه مبه ر ﴿ و هاوه لانی: (سمن کلک
یا کلک) نه مه مه سه لیکی عه ره بییه، واته: سه گه کهت قه له و بکه
تا خوت بخوات!! مه به سستی نه و ناپاکه له هاوه لان بوو، که گویا
له مه که وه هاتوونه ته مه دینه و، نه مان په نیان داوون که چی و
ئیستا لییان هه لگه راونه ته وه. لیجزی قوما بما کانوا یکسبون ﴿
ئیوه لییان گه رین بو خوا تا نه و خوئی له روژی قیامهتدا به هه ره
خه لکیک به پنی هه وله کانیان پاداش بدا ۱۵: من عمل صالحاً
فلنفسه ﴿ هه ره که سیلک کاریکی چاکی کردبی نه وه بوخویه تی
که لک و پاداشته که ی ﴿ ومن أساء فعلیها ﴿ هه ره که سیلک کاریکی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

حَمْدٌ ﴿۱﴾ تَنْزِيلُ الْكِتَابِ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ ﴿۲﴾ اِنْ فِي السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضِ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿۳﴾ وَفِي خَلْقِكُمْ وَمَا يَبْتِغُونَ مِنْ دَابِّئِهِ آيَاتٌ
لِّقَوْمٍ يُوقِنُونَ ﴿۴﴾ وَاحْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَمَا أَنْزَلَ اللَّهُ مِنَ السَّمَاءِ
مِنْ رِزْقٍ فَأَخْبَاهُ فِي الْأَرْضِ بَعْدَ مَوْتِهَا وَتَصْرِيفِ الرِّيحِ آيَاتٍ لِّقَوْمٍ
يَعْقِلُونَ ﴿۵﴾ تِلْكَ آيَاتُ اللَّهِ تَنْتَلُوها عَلَيْكَ بِالْحَقِّ فَاِذَا فِي حَدِيثٍ بَعْدَ
اللَّهِ وَمَا يَنْبِئُهُمْ بِقُومِهِمْ ﴿۶﴾ وَبَلِّغْ لِكُلِّ أَفَّاكٍ أَثِيمٍ ﴿۷﴾ يَسْمَعُ آيَاتِ
اللَّهِ تَنْتَلِي عَلَيْهِمْ ثُمَّ يَصْرُفُ عَنْهُمْ سُوءَ تَكْوِيرٍ كَانَتْ تَسْمَعُ مِنْهَا فَيَنْفِرُ بَعْدَ ذَلِكَ
وَأَذَاعِلَمُ مِنْ آيَاتِنَا شَيْئاً أَخَذَها هَزْواً أَوْ لَيْكاً لَّهُمْ عَذَابٌ
مُهِينٌ ﴿۸﴾ بَيْنَ رِجْلَيْهِمْ جَهَنَّمُ وَلَا يَغْنِي عَنْهُمْ مَا كَسَبُوا شَيْئاً
وَلَا مَا أَخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ أُولَئِكَ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿۹﴾ هَذَا
هُدًى وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِنَا رَيْبٌ لَهُمْ عَذَابٌ مِنْ رِجْزِ آلِيمٍ ﴿۱۰﴾
﴿ اللَّهُ الَّذِي سَخَّرَ لَكُمُ الْبَحْرَ لِتَجْرِيَ الْفُلُكُ فِيهِ بِأَمْرِهِ وَلِتَبْتَغُوا مِنْ
فَضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿۱۱﴾ وَسَخَّرَ لَكُمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي
الْأَرْضِ جَمِيعاً مِنْهُ اِنْ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ﴿۱۲﴾

دروزیکی خراپه کار له کافره کانی مه که وه وینه یان ۸: یسمع
آیات الله تتلی علیه ﴿ که ثایاته کانی خوا نه بیستی به سه ریدا
ده خوینریته وه ﴿ ثم یصر مسکبرا کان لم یسمعها ﴿ دواپی
به هوی له خویایی بوونییه وه پی دانه گری له سه ره بی پرواییه که ی
به لووتبه رزی، ده لیی هه ره نه ی بیستوون! ﴿ فبشره بعذاب آلیم ﴿
جا تو به و که سه و وینه ی نه و مزگینی سزایه کی ئیش پیگه یه نه ری
پی بده ۹: و اذا علم من آیاتنا شیئا اتخذاها هزوا ﴿ وه کاتی
شتیکیش له ثایه ته کانی ئیمه فیروبووی و بزانی گالته ی به هه موو
ثایه ته کان ده کرد. کاتی باسی (شجرة الزقوم) ده کرا (نه بووجه هل)
گالته ی نه کردو نه یوت: نه وه که ری و خورمایه! ﴿ أولئک
لهم عذاب مهین ﴿ تا نه وانه سزایه کی نابرو به رو ریسواکه ریان بو
هه یه به هوی نه و دروو پرو پالانتیه یانه وه ۱۰: من ورائهم جهنم ﴿
له به رده و له پشت سه ریانه وه دوزخ هه یه ﴿ ولا یغنی عنهم
ماکسبوا شیئاً ﴿ وه هیچ شتیکیان لی ناگی ریته وه نه وهی په یدایان

بؤ خهك، بؤ ئهوه ئايینی راستیان پی ببینن، ههروهك میه ی رینموونی و میهره بانیه بؤ گه لی که یه قینیان ببی به ئاخیرهت، دیاره که ئهوانهش ئیماندارانن، وهك له سوورهتی (بهقهره) دا دهفرموئ: (والذین یؤمنون بما أنزل إلیک وما أنزل من قبلک وبالآخرة هم یوقنون).

خرابی کردیی، ئهوه تاوانه که ی له سهه خۆیه تی ﴿ثم إلى ربکم ترجعون﴾ پاشان بۆلای پهروه دگارتان دهگێردینه وه.

منه تی خوا به سهه جووله که وه، هه لاواردونیان:

ئینجا خوای گه وه منته ئه خاته سهه جووله که کان چونکه ئه چاکانه ی له گه ل کردون! وهك ئه فرموئ: ﴿١٦﴾ ولقد آتینا بنی اسرائیل الکتاب والحکمة والنبوۃ و سویند دهخۆم که: به راستی ئیم چهنده شتانه مان به (به بنی ئیسرائیل) به خشی:

(١) تهورات.

(٢) حوکم و داوه ری.

(٣) په یامبه رایتی.

﴿ورزقناهم من الطیبات﴾ وه له سه لال، رزق و روژی پاک و خاوین و گوزهرانی خۆشمان پی دان ﴿وفضلناهم علی العالمین﴾ و ریزیشمان به سهه لانی سهرده می خۆیاندا دا ﴿١٧﴾ و آتیناهم بینات من الامر ﴿وسه بارهت به کاری دینه که شیان گه لی به لگه ی ناشکراو نمایانمان پی به خشین: په ندوئا موژگاری، باسی هاتنی په یامبه ر. هتد ﴿فما اختلفوا إلا من بعد ما جاءهم العلم بغیا بینهم﴾ جا له ناو خۆیاندا کیشیه یان نه بوو له ئایینه که یاندا، دوا ی ئه وه نه بی به حه قیقه تی ئایین و ئه حکامه کانی، زانییان بۆ هات، ئه ویش له بهر رکه به ری نیوانیان ﴿إن ربک یقضی بینهم یوم القیامة﴾ بی گومان پهروه دگارت روژی قیامهت داوه رییان ئه کات ﴿فما کانوا فیه یختلفون﴾ لهو کیشمه کیش و مشت و مره یان تییدا بوویان.

قُلْ لِلَّذِينَ ءَامَنُوا يَغْفِرُوا لِلَّذِينَ لَا يَرْجُونَ أَيَّامَ اللَّهِ لِيَجْزِيَ قَوْمًا بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿١٦﴾ مَن عَمِلَ صَالِحًا فَلِنَفْسِهِ ۖ وَمَن أَسَاءَ فَلْعَلَّهَا تَأْتِيهِ إِلَىٰ رَّبِّكَ تُرْجَعُوتُ ﴿١٧﴾ وَلَقَدْ آتَيْنَا بَنِي إِسْرَءِيلَ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ وَالنُّبُوَّةَ وَوَرَقْنَاهُمْ مِنَ الظَّالِمِينَ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ ﴿١٨﴾ وَإِذْ آتَيْنَاهُم بَيْنَاتٍ مِّنَ الْأَمْرِ ۖ فَمَا اختلفُوا إِلَّا مِن بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْعِلْمُ بَيْنَ يَدَيْنَاهُم ۚ إِنَّ رَبَّكَ يَقْضِي بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿١٧﴾ ثُمَّ جَعَلْنَاكَ عَلَىٰ شَرِيعَةٍ مِّنَ الْأَمْرِ فَاتَّبِعْهَا وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٨﴾ إِنَّهُمْ لَن يَغْنَوْا عَنكَ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا ۚ وَإِنَّ الظَّالِمِينَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ وَاللَّهُ وَلِيُّ الْمُتَّقِينَ ﴿١٩﴾ هَذَا صَبْرٌ لِلنَّاسِ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِّقَوْمٍ يُوقِنُونَ ﴿٢٠﴾ أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ اجْتَرَحُوا السَّيِّئَاتِ أَن نَّجْعَلَهُم كَالَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَوَاءٌ مَّحْيَاهُم وَمَمَاتُهُمْ سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ ﴿٢١﴾ وَخَلَقَ اللَّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ وَلِيُجْزِيَ كُلَّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿٢٢﴾

زین و مردنی موسلمان و کافر وهک یه ک نین:

﴿٢١﴾ أم حسب الذين اجترحوا السيئات ﴿ثاخذ﴾ ئهوانه ی بروایان نییه و، گوناخ و تاوانیش دهکهن، پییان وایه ﴿أن نجعلهم كالذين آمنوا وعملوا الصالحات﴾ که وهك ئهوانه یان داده نیین، بروایان هیناوه و کاره چاکه کانیان ئه نجام داوه؟ هه رگیز شتی و نابیی، وه له م ئایه ته شدا لهو باره یه وه ئه فرموئ: (لا يستوى أصحاب النار وأصحاب الجنة، أصحاب الجنة هم الفائزون) ٢٠/٥٩. ﴿سواء مجباهم ومماتهم﴾ پییان وایه ژیان و مردونیان یه کسانه؟ واته: ﴿پییان وایه وهك یه ک ده ژین وده مرن؟﴾ ساء ما یحکمون ﴿خرابه ئه و داوه ریبه ده ی کهن، ئه گهر پییان واییت که هه ردوولا یه کسان ده بن ﴿٢٢﴾: وخلق الله السموات والأرض بالحق ﴿وهخوا ئاسمانه کان و زهوی به هه ق دروست کردوه، که وابوو دادگهریش له وه دا نییه، که موسلمان و خراپکار وهك یه ک بن ﴿ولتجزی کل نفس بما کسبت﴾

وریا بن! به دووی جووله که دا مه چن:

﴿١٨﴾ ثم جعلناك على شريعة من الأمر فاتبعها ﴿له پاش کیشیه خاوه ننامه کان، ئیمه ئه تو مان خسته سهه بهرنامه و شه ریعه تیک له ئایین، جا تویش شوینی بکه وه به بوختی په په وه ی بکه ﴿ولا تتبع أهواء الذين لا يعلمون﴾ شوین هه واو هه وهس و ئاره زووی ئه و نه زانانه مه که وه ﴿١٩﴾: إنهم لن يغنوا عنك من الله شيئا ﴿بی گومان ئهوانه هه چ شتیک له خواوه له تو دوور ناخه نه وه، ئه گهر شوینیان بکه ویت، که وابوو هه چ کات تاله موویه ک له شه ریعه ته که ی خوا لا نه دهیت ﴿وإن الظالمين بعضهم أولياء بعض﴾ بی گومان سته مکاران به شیرک، یارو یاه وه یه کترن له دونیادا ﴿والله ولي المتقين﴾ و په رستراوی هه قیش (الله) یارو دوستی پارێزگاران و سه ره رشتی هه موو کاریکیان ئه کات ﴿٢٠﴾: هذا بصائر للناس وهدى ورحمة لقوم یوقنون ﴿ئهم قورئانه کو مه له به لگه یه که

وه تاهه موو كه سِيَك به يِيئي نه وه جه زای بدریته وه كردوو یه تی ﴿ وهم لا یظلمون ﴾ وه له هه مان کاتیشدا سته میان لی ناکری.

مروقی ئاره زوو په ره ست ده بیته موشریک:

﴿ ۲۳: أفرأيت من اتخذ إلهه هوا ﴾ ئایا تو نه وه كه سته دیتوو كه هه واو ئاره زوو خوی ده كرده خواو دهی په رست؟! واته: هه كه سئی - له باتی په پیره وی له ئایینی خوی به هق - شوینی هه واو هه وه سی خوی بكه وی، كافرو بی باوهره ﴿ وأضله الله على علم ﴾ وه خوا - له سه ر زانیك كه به رامهر نه وه كه سه بوویه تی، پیش نه وه دروستی بكات - گو مرای كردوو ﴿ وختم على سمعه وقلبه ﴾ وه موریسی به سه ر گوئی و دلیدا ناوه، هیچ خیرو بیریکیان تی ناچیت ﴿ وجعل على بصره غشاوة ﴾ و په رده یه کیشی به سه ر چاویدا هیئاوه ﴿ فمن يهديه من بعد الله ﴾ جا کی هه یه پاش خوا رینمایی ریسی راستی بكات، نه گهر نه وه خوی نه یكا؟ ﴿ أفلا تذكرون ﴾ ده ئایا ئاموژگاری ناگرن؟ ﴿ ۲۴: وقالوا ما هي إلا حياتنا الدنيا نموت ونحيا ﴾ هاوبه شدانره كان وتیان: جگه له م ژبانی دونیا یه مان، شتیکی تر له گوړدا نییه، بو خو مان نه ژین و نه مرین، واته: ده سته یه كه نه ژی و ده سته یه كه نه مری، ئیتر دوی نه وه نه زیندوو بوونه وه هه یه، نه لیبرسینه وه!! ﴿ وما يهلكنا إلا الدهر ﴾ وه هه ر سروشت و زه مان و روژگاره ده مان مرینی و له ناومان ده بات. له وه نه چی نه وانه هه ندیک بوو بن، بروایان وابوو بی كه هه مووشتیک هه ر به ده سته سروشت و روژگاره، له وانه كه پییان وتوون (ده هری)، ئیستایش پاشماوه یان له هونراوه په خشانی شاعیره كاندا نه بیبری: (وهك ثم وشانه فلهك! زه مانه! غه ددار! چه رخی چه پ گهر!.. هتد)، جا نه وانه له هه موو سات و سه رده میكدا سه ریان هه لداوه سه ر هه لته دن و، هه ولی چه سپاندنی نه و بیروكه یه نه دن، به و هیوا یه وه خه لکی له شه رعی خوا دوور بخه نه وه، گومانیش نییه له وه دا كه به خه سته خویشیان سه رگه ردانن، جگه له شوینكه وتوو ه كانیشیان.. نه وه كومه لی ساده ساویلکه یه. " ئیمامی (موسلیم) هم فهرمووده ی هیئاوه: ((لا تسبوا الدهر، فإن الله هو الدهر)). پیشه وا شافعی نه لی: عه ره به كان له سه رده می جاهیلییه تدا كه به لاو نه هه مه تیکیان تووش ده بوو نه یان وت: (یاخییه الدهر!)، نه و روودا وانه یان ده دایه پال، سال و زه مان وجنیویان نه دا، خو له واقع و به رته تیشدا هه ر خوی گه وریه نه و کارانه نه كا، جا كه وابوو وهك جنیویان به خوا دابی وایه، چونكه له هه قیقه تدا خوا خویه تی زه مانه ده گپری و (فاعیل) ه، (ئیبن كه سین). ﴿ وما لهم

بذلك من علم ﴾ نه وانه ش نه و قسه نه كه ن، هیچ جوړه زانستیکیان له و باره وه نییه، هه ر له خویانه وه نه و قسه یه ده كه ن، واته: نه وه ی ده یلین له ری زانسته وه نییه ﴿ إن هم إلا یظنون ﴾ به لكو ته نها گومان نه بن، گومان به و لاوه هیچ دلنیا بییه کیان نییه ﴿ ۲۵: وإذا تتلى عليهم آیاتنا بینات ﴾ هه ركات ئایه ته روونه كانی ئیمه یان به سه را بخوینریته وه كه به لگه ن بو زیندوو بوونه وه ﴿ ماكان حجتهم إلا أن قالوا اتنوا بأبائنا إن كنتم صادقين ﴾ هیچ به لگه یه کیان نه بووه، نه وه نه بی نه لین: نه گهر راست نه كه ن زیندوو بوونه وه هه یه ده سا باوو باپیرانمان بو زیندوو بكه نه وه بو مان بینن ﴿ ۲۶: قل الله یحییكم ثم یمیتكم ﴾ بلی: هه ر خوا ده تان ژینی، پاشان ده تان مرینی ﴿ ثم یجمعكم إلى يوم القیامة لا ریب فیہ ﴾ پاش زیندوو بوونه وه هه موو تان كو نه كاته وه بو روژی هه ستانه وه، كه بو هاتنی هیچ گومانیک نییه ﴿ ولكن أكثر الناس لا یعلمون ﴾ به لام زوریه ی خه لکی نازانن ﴿ ۲۷: والله ملك السموات والأرض ﴾ هه ر بو خویه ده سه لاتی ئاسمانه كان و زه ویی ﴿ و یوم تقوم الساعة یومئذ یخسر المبطلون ﴾ وه نه و روژه كه قیامت به ریا ده بی، هه موو ناهه فكاران زیانمه ندو رهنجه رو نه بن ﴿ ۲۸: وترى كل أمة جائیه ﴾ هه موو ئومه تیکیش نه بینی: له ترسا به سه ر چو كدا كه وتوون، بی ده سه لات و ملكه چ ﴿ كل أمة تدعى إلى کتابها ﴾ هه موو ئومه تیکیش بو وهرگرتنی نامه ی كرده وه كانی خوی بانگ ده كری ﴿ الیوم تجزون ما كنتم تعملون ﴾ پییان نه وتری: نه وا نه مپو، له راست هه ر کاری كردوتانه، پاداش نه درینه وه.

كرده وه كانتان گشت فتوكوی ده كه ین:

﴿ ۲۹: هذا کتابنا ینطق علیكم بالحق ﴾ پییان نه وتری: نه مه كتیپی ئیمه یه و فریشته كان تو ماریان كردوو، به داذگه رانه شایه تیتان له سه ر نه دات ﴿ إنا كنا نستنسخ ما كنتم تعملون ﴾ بی گومان ئیوه هه شتیكتان ده كرد، ئیمه نه مان نووسی، واته: فریشته كان به فهرمانی خو مان، نوسخه یان له به ر نه گرتوه ﴿ ۳۰: فأما الذین آمنوا وعملوا الصالحات ﴾ ئینجا نه وانه ی كه بروایان هیئاو كاره چا كه كانیان نه نجامدا ﴿ فیدخلهم ربهم فی رحمته ﴾ په روه ردگاریان نه یانباته ناو به زه یی (به هه شتی) خو یه وه، جا خوا به به هه شت نه فهرموئی: ((أنت رحمتی، أرحم بك من أشاء)) (متفق علیه). ﴿ ذلك هو الفوز المبین ﴾ ئا نه وه یه سه ركه وتنی گه وره ﴿ ۳۱: وأما الذین كفروا ﴾ خو به وانه بی باوهرن ﴿ أفلم تكن آیاتی تتلى علیكم ﴾ نه وتری: ئایا ئایه ته كانم به سه رتاندا نه خوینریه وه، تا ئاوا نه كه ن به خو تان؟ ﴿ فاستكبرتم

لہ ۸/ی (رہجہب) ی (۱۴۱۷) ک، بہرامبر بہ ۱۹/۱۱/۱۹۹۶ ز،
لہنوسینی تہ فیسیری سوورہتی (جاسیہ) بیوموہو، لہ (مہریوان) ی
کوماری ئیسلامی (ئیران). سوپاس وستایشیش بو خوی تاک
وتہنیا، خاوهنی ہموو بوونہوہر.

کوتابی جزئی ۲۵، (وللہ الحمد واللہ)..

جاخوتان بہزلزانی و دہمارگیری نہی ہیشٹ بر۱و بینن؟
﴿وکتتم قوما مجرمین﴾ دیارہ ئیوہ گہ لیککی تاوانکار بوون
﴿۳۲: وَاِذَا قِيلَ اِنَّ وَعْدَ اللّٰهِ حَقٌّ﴾ وہکاتی بگوترا با کہ بہ لینی خوا
- بہ جہزای قیامت- ہق و راستہ ﴿وَالسَّاعَةُ لَا رَيْبَ فِيهَا﴾
و قیامتیش ہیچ گومانی تیدا نییہ ﴿قَلْتُمْ مَا نَدْرِي مَا السَّاعَةُ﴾
تہتانوت: نازانین قیامت چییہ؟ ﴿اِنْ نَّظُنُّ اِلَّا ظَنًّا﴾ دَلْنِیَانِین
بہ ہانتی، ئیمہ تہنہا گومانیکمان ہہیہ بو ہانتی، تہویش بہدہم
تہم و تہوہوہ تہ بیستین تہ لَیْن قیامتیک دیت ﴿وَمَا نَحْنُ
بِمُسْتَقْنَصِينَ﴾ وہ ئیمہ یہ قیندار نہ بووین بہ ہانتہکہی ﴿۳۳:
وَبَدَّاهُمْ سَيِّئَاتٍ مَا عَمِلُوا﴾ وہ زشتیہکانی کارہکانیان بو دہرکہوت
﴿وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ﴾ و تہوسزایہش لاقرتیان پی
تہ کرد، دہوری دان ﴿۳۴: وَقِيلَ الْيَوْمَ نَنسَاكُمْ﴾ پنیان وترا:
وا تہ مرو ئیمہ، ئیوہ فراموش تہکہین ﴿کَمَا نَسِيتُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ
هَذَا﴾ ہرچونئی ئیوہ دیداری تہ مروی ئیمہ تان لہ بیر کرد،
ئیوہ پیستان وابوو ہرگیز بہم روژہ ناگہن! لہ فرمودہیہکی رہوادا
- موسلیم) ہیناویہتی- ہاتوہکہ: خوا لہ روژی قیامتہا بہ ہندی
لہ بہندہکانی دہلی: ئایا جووتم نہ کردیت لہ گہل ہاوسہری خوت؟
ئایا ریزم نہ کرتی؟ ئایا تہ سب و وشترو ماینم بو رام نہ کردیت؟
ئایا وازم لی نہ ہینایت ببیتہ سہرؤک و ئیسراحتہ بکہیت..؟
تہویش دہلی: بہ لی تہی پەرورہدگارم! تہفرہموی: ئایا نہت دہزانی
روژیک دیتہ دیدارم؟ دہلی: نہ خیر، جا خوا تہفرہموی: کہ وابوو
منیش تہ مرو ئیوہ لہ بیر تہکہم، ہر وہکو تو منت لہ بیر کرد.
﴿وَمَا وَاكُمُ النَّارُ﴾ وہ چیشتان ناگری دوزہخہ ﴿وَمَالَكُمْ مِنْ
نَاصِرِينَ﴾ وہ ہیچ کہ سیش یارو یاوہرتان نابیت تا لہو سزایہ
پرگارتان بکات ﴿۳۵: ذَلِكُمْ بِأَنكُمْ آتَخَذْتُمْ آيَاتِ اللّٰهِ هُزُوًا﴾
تہوہشتان بہو ہویہوہیہ کہ ئیوہ ئایہ تہکانی خواتان کردبوون
بہ گالتہو گہ! ﴿وَعَرَّكُمُ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا﴾ و ژبانی دونیاش
چہواشہی کردبوون ﴿فَالْيَوْمَ لَا يَخْرُجُونَ مِنْهَا﴾ جائہ مروکہ بہ ہیچ
شیوہیہک لہ دوزہخ دہرناہیترین ﴿وَلَا هُمْ يَسْتَعْتَبُونَ﴾ و ہداوای
رازی کردنی خوایشیان لی نا کریت بہ بیانوو ہینانہوہ ﴿۳۶: فَلِلّٰهِ
الْحَمْدُ رَبِّ السَّمٰوٰتِ وَرَبِّ الْاَرْضِ﴾ جا سوپاس ہر بو خوی
پەرورہدگاری ئاسمانہکان و پەرورہدگاری زہوی ﴿رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾
و پەرورہدگاری ہموو چیہانہکان ﴿۳۷: وَلِلّٰهِ الْكِبْرِيَا فِي السَّمٰوٰتِ
وَالْاَرْضِ﴾ و گہورہیسی لہ ئاسمانہکان و زہویدا ہر بو تہوہ، بوہیہ
لہم فرمودہ قودسییہدا دہفرہموی: ﴿الْعِظْمَةُ اِزَارِي، وَالْكِبْرِيَا
رِدَائِي، فَمَنْ نَازَعَنِي وَاحِدًا مِنْهُمَا اُسْكَنْتَهُ نَارِي﴾ (موسلیم). ﴿وہو
العزيز الحكيم﴾ ہر تہویشہ دہسہ لاتداری جوانکار.

اَفَرَأَيْتَ مَنِ اتَّخَذَ اِلٰهَهُ هَوٰٓىهُ وَاَصْلٰهُ اللّٰهُ عَلٰٓى عِلْمٍ وَخَمَّ عَلٰٓى سَمْعِیْہِ
وَقَلْبِیْہِ وَجَعَلَ عَلٰٓى بَصْرِیْہِ عَشْنَۃً فَمَنْ یَّہْدِیْہِ مِنْۢ بَعْدِ اللّٰهِ اَفَلَا
تَذَكَّرُوْنَ ﴿۳۷﴾ وَاَلَا مَا ہِیَ اِلَّا حَیٰۃُ الدُّنْیَا نَمُوْتُ وَنَحْیًا وَمَا یُکَلِّمُکُمْ
اِلَّا الذَّہْرُ وَمَا لَہُمْ بِذٰلِکَ مِنْ عِلْمٍ اِنْ ہُمْ اِلَّا یُظُنُّوْنَ ﴿۳۸﴾ وَاِذَا نَزَّلْنٰ
عَلَیْہِمْ اٰیٰتِنَا یَنْتَہٰی مَا کَانَ حُجَّتْہُمْ اِلَّا اَنۢ قَالَوْا اِنَّا بَآئِنٌ اِنْ
کُنْتُمْ صٰدِقِیْنَ ﴿۳۹﴾ قُلِ اللّٰهُ یُخَبِّرُکُمْ مِّمۡنَ یُسَبِّحُکُمْ مِّمَّ یَجْمَعُکُمْ اِلَیَّ یَوْمَ
الْقِیَمَةِ لَا رَیْبَ فِیْہِ وَلٰکِنْ اَکْثَرُ النَّاسِ لَا یَعْلَمُوْنَ ﴿۴۰﴾ وَلِلّٰهِ مُلْکُ
السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَیَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ یَوْمَ یُخْصَرُ الْمُبْطِلُوْنَ
﴿۴۱﴾ وَرَیَ کُلَّ اُمَّۃٍ جَآئِیۃً کُلَّ اُمَّۃٍ دَعٰی اِلَیَّ کِتٰبِہَا الْیَوْمَ یُجْزَوْنَ مَا کُنْتُمْ
تَعْمَلُوْنَ ﴿۴۲﴾ هٰذَا کِتٰبُنَا یُنطٰقُ عَلَیْکُمْ بِالْحَقِّ اِنَّا کُنَّا نَسْتَنسِخُ
مَا کُنْتُمْ تَعْمَلُوْنَ ﴿۴۳﴾ فَاَمَّا الَّذِیْنَ ءَامَنُوْا وَعَمِلُوا الصَّٰلِحٰتِ
فَیُدْخِلُہُمْ رِہْمُ فِی رَحْمَتِیْ ذٰلِکَ ہُوَ الْفَوْزُ الْمُبِیْنُ ﴿۴۴﴾ وَاَمَّا
الَّذِیْنَ کَفَرُوْا اَفَلَمْ تَکُنْ ءَاِیٰتِیْ تُنزلُ عَلَیْکُمْ فَاسْتَکْبَرْتُمْ وَکُنْتُمْ قَوْمًا
مُجْرِمِیْنَ ﴿۴۵﴾ وَاِذَا قِیلَ اِنَّ وَعْدَ اللّٰهِ حَقٌّ وَّالسَّاعَةُ لَا رَیْبَ فِیْہَا قُلْتُمْ
مَا نَدْرِی مَا السَّاعَةُ اِنْ نَّظُنُّ اِلَّا ظَنًّا وَمَا نَحْنُ بِمُسْتَقِیْقِیْنَ ﴿۴۶﴾

سوورہتی (تہ حقاف)

مہککہ بییہو (۳۵) ئایہ تہ

بہناوی خوی بہخشندہی مہیرہبان

مہبہستی تہم سوورہتہش، ہەرلہ مہبہستی سوورہتہ مہککہ بییہکانی
- تر دہکات، لہ سہرہتاوہ باس لہ گرنگی قورٹان تہکات، ئینجا
باس لہو بتپہرستانہ دہکات، پییان وایہ بتہکانیان لہدوا روژدا
تکایان بو تہکەن! پاشان ہندی لہ رەخنہکانیان لہ قورٹان دینی،
دواتر باسی دوو دہستہ لہ مروفہکان تہکات، دہستہیہکیان لہ سہر
ریی ہیدایہتن، تہوی تریان گومرا و سہرلیشیواون، باسیکی
(ہوود) ﴿الْحٰکِمَةُ﴾ تہکات، کوتاییشی دیت بہوہکہ: جنیہکان چہند
کہسیکیان گوپیان لہ قورٹان گرت و، سہرہنجام بروایان ہینا،
جا کہ گہرانہوہ بو لای قہوم و ہوزہکە خویان بانگیان کردن بو

باوهرو ئیمان.

قورئان له خواوهیهو، بوونه وهریش نهو بهدی هیئاوه:

بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: حم * مه بهست بهم جوړه پیتانه دهسته و سانکردنی عه ره به کانه، له بهرامبر قورئاندا، پینان

ته لې: نه گهر ئیوه گومانیکتان له قورئانه هیه که له لایه خواوه بیت، ده سا فرموون له جوړه پیتانه ئیوهیش وینهی نهو بینن؟! ۲: تنزیل کتاب من الله العزیز الحکیم * نه قورئانه له لایه خوایه کی به توانای کار جوانه وه دابه زینراوه ته خواره وه: ۳: ما خلقنا السموات والأرض وما بينهما إلا بالحق وأجل مسمى *، ئاسمانه کان و زهوی و نه وهی نیوانیان، به دادگری و به تقدیری ماوهیه کی دیاریکراو نه بی، دروستمان نه کردوون، ئیتر پاش نهو مه ودايه دواپیان دی و، ئیوهیش دینه وه بهر دهست خوم * والذین کفروا عما أنذروا معرضون *، نه وانه ی پروایان نه هیئاوه روو وهر نه گپرن له وهی پی ترسینراون له دروستکردنه وهیه کی نوئ بو جهزا! ۴: قل أرأيتم ما تدعون من دون الله * ئهی موحه ممه د! پیان بلئ: هه والئ نهو په رستراوانه م بدهنی که: ئیوه له باتی خوا نه یان په رستن و هاواریان بو دبه نه؟ * آرونی ماذا خلقوا من الأرض *، نه وانه له زهوییه دا چییان دروست کردوه، نیشانمی

بدهن؟ * أم لهم شرك في السموات * یان له دروست کردنی ئاسمانه کاند به شداریکیان هیه؟! * ائتونی بکتاب من قبل هذا أو إثارة من علم * وه نه گهر هاو به شییان هیه، ده که واته نامهیه کی ئاسمانیم نیشان بدهن که له پیش هاتنی نه قورئانه دا بو تان هاتبیت، وه یان شوینه واریکی زانستی له رابوردووانه وه که به لکه بیت له سهر قسه که تان، ئادهی یه کی له مانهم بو بینن * إن كنتم صادقين * نه گهر ئیوه راست نه کهن نه وانه هاو به شی خوان * ۵: ومن أضل ممن يدعو من دون الله من لا يستجيب له إلى يوم القيامة * کی له وکه سه گومراتره - جگه له خوا - شتی به رستی، که تا روژی قیامت به دهنگییه وه نایه و وه لامی دوعاو پارانه وهی ناداته وه * وهم عن دعائهم غافلون *، نه وانه له په رستن و هاو ره کهش بی ئاگو غافلن، چونکه دارو به رد وه لامیان له کوئ بوو؟، دیاره له و سهر ده مه دا هندی که س دارو دره ختی نه په رستن! هندی کی تر فریشته! هندی کی دی شه یان.. هتدا!، بویه ئاوا سهر زه نشتیان دهکا. ۶: وإذا حشر الناس كانوا لهم أعداء * وه کاتئ خه لکی کو کرانه وه بو حیساب بته کان دهن به دوژمن بو بته په رسته کان. * و كانوا بعبادتهم كافرين *، بی له وهش حاشا له بته په رسته که یان ده کهن، وه له فرمایشتی: (واتخذوا من دون الله آلهة ليكونوا لهم عزا كلا سيكفرون بعبادتهم ويكونون عليهم ضدا) (۸۱/۱۹-۸۲). ته ئکید له سهر هه مان ماناو مه بهست دهکات.

په خندهی موشریکان دهر باره ی قورئان و پیغه مبر و وه لامیان:

۷: وإذا تناسى عليهم آياتنا بينات * وه کاتئ ثابته روون و ئاشکراکانی ئیهم یان به سهر باخوینریته وه له لایه تنووه ئهی موحه ممه د * قال الذین کفروا للحق لما جاءهم *، نه و سا نه وانه ی که خوانه ناس و بی پروان بهو بهرنامه راست و دروسته که بو یان هاتووه نه لئ: * هذا سحر مبين *، نه مه جادوویه کی روون و ئاشکرایه "به لای هه موو که سیکه وه" * ۸: أم يقولون افتراء * یان نه لئ: موحه ممه د خوی نهو قورئانه ی هه لیه ستووه! "نه وه نده ساده و گیله پیاون" * قل إن افتريته فلا تملكون لی من الله شینا * پیان بلئ: نه گهر خوم نهو قورئانه م هه لیه ستبی، نه وه به زووی خوا سزام ده دا، وه ئیوهش له بهرانه بهر ده سه لاتی خواوه ناتوان هیچ شتیک بو من بکهن، وه که له سوورته تی تردا نه فرموی: (قل إني لن یجیرنی من الله أحد ولن أجد من دونه ملتحدا، إلا بلاغا من الله ورسالاته...) (۷۲/۲۲-۷۳)، وه هه روا ده فرموی: (ولو تقول علينا بعض الأقاویل لأخذنا منه بالیمین، ثم لقطعنا منه الوتین، فما منکم من أحد عنه حاجزین)، (۴۴/۶۹-۴۶). وهو أعلم بما فیضون

بیلال) پیشمان نه ده که وتن له ئیمان هیئان پیی!! چونکه ئیمه یین
خاوهن ریزلای خوا ۶ واذ لم یهتدوا به ۷ وه وختی په یان
پی نه برد، واته: په یان به قورئان نه برد ۸ فسیقولون هذا إفاک
قدیم ۹ جا ده یان وت: ئمه ته فسانه و درو یه کی هله بسترای
کونه له پیشینانه وه ماوه ته وه بویان!! بویه ئیمه بروای پی ناکه یین!

وَإِذَا خَشِيَ النَّاسُ كَأَنَّهُمْ أَعْدَاءُ وَكَأَنَّهُمْ بِمَادَتِهِمْ كَافِرِينَ ﴿٦﴾ وَإِذَا
تَنَلَّى عَلَيْهِمْ أَيْشُنَا يَنْتَبِهُ قَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلْحَقِّ لَمَجَاءٌ هُم مِّنْ هَٰذَا
سَعْرٍ مُّيَّنٍ ﴿٧﴾ أَمْ يَقُولُونَ أَفَنَزَّلَهُ قُلُوبُ إِنْ أَفَرَّتْهُ فَلَا تَكِلُوكَ
لِي مِنَ اللَّهِ شَيْئًا هُوَ أَعْلَمُ بِمَا تُفِيضُونَ فِيهِ كَذِبٌ بِهِ شَهِيدٌ أَلَيْسَ
بِذَنبِكُمْ وَهُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ﴿٨﴾ قُلْ مَا كُنتُمْ بِدَعَائِمِ الرُّسُلِ
وَمَا أَذْرِي مَا يَفْعَلُ بِي وَلَا بِكُمْ إِنْ أَتَيْتُمْ إِلَّا مَا يُوْحِي إِلَيَّ وَمَا أَنَا
إِلَّا نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿٩﴾ قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ كُنْتُمْ مِّنْ عِندِ اللَّهِ وَكَفَرْتُمْ بِهِ
وَشَهِدَ شَاهِدٌ مِّنْ بَنِي إِسْرَءِيلَ عَلَىٰ مِثْلِهِ فَنَامَ وَاسْتَكَرْتُمْ
لَمْ يَكُنْ لَّهِ إِلَهٌ يَّهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿١٠﴾ وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا
لِلَّذِينَ آمَنُوا لَوْ كَانَ خَيْرًا مَّا سَبَقُونَا إِلَيْهِ وَإِذْ لَمْ يَكُنْ لَّهُمْ
فَسَيَقُولُونَ هَٰذَا إِفْكٌ قَدِيمٌ ﴿١١﴾ وَمِنْ قَبْلِهِ كُتِبَ مُوسَىٰ
إِمَامًا وَرَحْمَةً وَهَٰذَا كُتِبَ مُصَدِّقٌ لِّسَانًا عَرَبِيًّا لِّيُنذِرَ
الَّذِينَ ظَلَمُوا وَيُنشِئَ لِّلْمُحْسِنِينَ ﴿١٢﴾ إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا
اللَّهُ ثُمَّ اسْتَفْتَمُوا فَالْخَوْفُ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿١٣﴾
أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ خَالِدِينَ فِيهَا جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٤﴾

ئمه له گه وره ترين جوړی نکوولی هق و، خو به زل زانين و
خه لک به که م زانينه، که پیغه مبه ر ۱۵ درباری ته فهرمووی:
(بطل الحق و غمط الناس) (متفق عليه) مسلم: ۹۳/۱. واته: کی پرو خو
به زل زانين بریتیه له نکوولی هق و خه لک به که م زانين. ۱۲:
و من قبله کتاب موسی إماما ورحمة ۱۶ له پیس ئم قورئانه یشه وه
خوا نامه که ی مووسای دابه زاندو کردی به پیشه و او به زه یی بو
به نی ئیسرائیل. خو له مه دا هیچ مشت ومرتان نبیه، ده ی هه
له و نامه یه دا موژده ی هاتنی پیغه مبه ر ۱۷ ته دات ۱۸ و هذا کتاب
مصدق لسانا عربيا ۱۹ ئم قورئانه ش نامه و کتیبیکه سه لمنه ری
ته ورات و کتیبیه پیشووه کانی خو یه تی به زمانیکې پارای عره بی
هاتووه، ۲۰ لينذر الذين ظلموا ۲۱ تا سته مکاره کان بترسینئ به
سزای دوزخ ۲۲ و بشرى للمحسنين ۲۳ و به چاکه کارانیش موژده
به خش بیت به به هشت که و ابو و کتیبیکې ئاوا چون ده گونجی
درو و ته فسانه ی پیشووان بی! ۲۴: ۱۳: إن الذين قالوا ربنا الله ثم

فيه ۲۵ خوا خوی زانتره سه باره ت به و قورئانه که ئیوه رو نه چن
تیبیدا: جاری ته لئین: جادووه، جاری ده لئین شیعوو هوئزوه یه..
هتدا! ۲۶ کفی به شهیدا بینی و بینکم ۲۷ من هه ر خوا م به سه که
شایه د بیت له نیوان من و ئیوه دا بو گه واهی له سه ر راستی من
و، ناراستی ئیوه، ۲۸ وهو الغفور الرحيم ۲۹ وه ئو یشه لیبو ورده ی
میهره بان بو ئه وانه ی ته و به بکه ن ۳۰ ۹: قل ما كنت بدعا من
الرسول ۳۱ پییان بلئ: که من یه که م که س نیم، له پیغه مبه ر هکاندا
تا ئینکاری په یامه که م بکه ن. نه خیر، به لکو پیس من چه ندان
په یامبه ری تر هاتووه، که ته و انیش هه ر ئه و ی منیان و تووه ۳۲ و ما
أدری ما یفعل بی ولا بکم ۳۳ و نایش زانم چی به سه ر من و چی
به سه ر ئیوه دا ده هیئری؟ چونکه گشت برپاره کانی خوا له منه وه
ناردیاری. عه لی کوری ته بی ته لحه له ئیین عه بباسه وه - خوا لییان
رازی بی - ده لئیت: پاش ئه و ئایه ته ی: (وما أدری ما یفعل بی ولا
بکم) ئایه تی: (لیغفر لک الله ما تقدم من ذنبک وما تأخر..). هات
بو وه لامی ئه و (وما أدری..)، وه، بو وه لامی موسلمانه کانیش ئایه تی:
(لیدخل المؤمنین والمؤمنات جنات تجری من تحتها الأنهار) هات.
(ته فیسیری ته به ری: ۹۹/۲۲). ۳۴: إن أتبع إلا ما یوحی إلی من
په یرو ی هه ر له وه حی ده که م، که له لایه ن خوا وه بو م دیت ۳۵ و أنا
إلا نذیر مبين ۳۶ من هه ر بیدار که ره وه و ترسینه ریکی ناشکرام، له وه
به ولاره هیچی ترم به ده ست نبیه، جا که و ابو و من خه ریکی کاری
خو م و، ئیوه یس خه ریکی کاری خو تان بن ۳۷ ۱۰: قل أرايتم إن
کان من عند الله وکفرتم به ۳۸ پییان بلئ: باشه چ ده بینن و حالتان
چون ده بیت نه گه ر، روشن بوویه وه ئم قورئانه له لایه ن خوا وه
بیت و، ئیوه یس هه ر بروای پی نه که ن! ۳۹ و شهد شاهد من بنی
إسرائیل علی مثله فآمن واستکبرتم ۴۰ وه شایه تیگ زانایه کی پله به رز
- عه بدوللای کوری سه لام - له نه و ی یه عقووب گه واهی ی له سه ر
وینه ی واتای قورئان دا ئنجا بروای به (موحه ممه د و به قورئان)
هیئا، وه ئیوه ش هه ر خو تان به گه وره زانی له پرواهیئان، ئایا ئیوه
سته مکار نین! ۴۱: إن الله لایهدی القوم الظالمين ۴۲ به راستی خوا
هیادیه ت و رینوینی قهومی سته مکار واته: کافر ناکات، چونکه
به ئاره زووی خو یان ئه و ریگه یانه هله لئزادووه.

قورئان که لامی راست و رده وای خوا یه:

۱۱: وقال الذين كفروا للذين آمنوا ۴۳ وه بی باوره کان سه باره ت
به وانه ی ئیمان و پروایان به قورئان هیئابوو وتیان: ۴۴ لو کان خیرا
ما سبقونا إلیه ۴۵ ته گه ر ئه و ی موحه ممه د پیی هاتووه، واته:
قورئان شتیکې چاک بووایه ئه و هژارانه (سوه یب و عهمارو

استقاموا ﴿ به راستی ئه و که سانه ی که ده لئین : په روه ردگارمان (الله) یه و، پاشان پابه ندی ئه و ئیمانه ده بن و ربک و پیک له سه ر ړینگای راست، ده وه ستن و هه رگیز به راست و چه پدا لا ناده ن ﴿ فلا خوف علیهم ولا هم یحزنون ﴾ ئه وانه هیچ بیم و ترسیکیان له سه ر نابیت "له پاشه ر ژودا" و خه فه تبارو دل زویریش نابن،

وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ إِحْسَانًا حَمَلَتْهُ أُمُّهُ كُرْهًا وَوَضَعَتْهُ كُرْهًا وَحَمْلُهُ وَفَصْلُهُ ثَلَاثُونَ شَهْرًا حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ أَشُدَّهُ وَبَلَغَ أَرْبَعِينَ سَنَةً قَالَ رَبِّ أَوْزِعْنِي أَنْ أَشْكُرَ نِعْمَتَكَ الَّتِي أَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَعَلَىٰ وَالِدَيَّ وَأَنْ أَعْمَلَ صَالِحًا تَرْضَاهُ وَأَصْلَحَ لِي فِي ذُرِّيَّتِي إِنِّي بُنْتُ إِلَيْكَ وَإِنِّي مِنَ الْمُسْلِمِينَ ﴿١٥﴾ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ نَقَبْلُ عَنْهُمْ أَحْسَنَ مَا عَمِلُوا وَنَتَجَاوَزُ عَنْ سَيِّئَاتِهِمْ فِي أَصْحَابِ الْجَنَّةِ وَعَدَ الصَّادِقُ الَّذِي كَانُوا يَعْدُونَ ﴿١٦﴾ وَالَّذِي قَالَ لِوَالِدَيْهِ أُفٍّ لَّكُمَا أَنْتُمَا أَنْتُمَا أَنْ أَخْرَجَ وَفَدَّ خَلَّتِ الْقُرُونُ مِنْ قَبْلِي وَهُمَا يَسْتَفِغِيَانِ اللَّهَ وَبَلَكَ آمِنْ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ فَيَقُولُ مَا هَذَا إِلَّا أَسْطِيرُ الْأُولِينَ ﴿١٧﴾ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ حَقَّ عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ فِي أُمُورٍ فَدَخَلَتْ مِنْ قَبْلِهِمْ مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ إِنَّهُمْ كَانُوا خَاسِرِينَ ﴿١٨﴾ وَلِكُلِّ دَرَجَةٍ مِنْهُمْ عَمَلٌ وَأُولَٰئِكَ يَفْعَلُهُمْ وَمَنْ لَا يُظَاهِرُنَّ ﴿١٩﴾ وَيَوْمَ يُعْرَضُ الَّذِينَ كَفَرُوا عَلَى النَّارِ أَلَذَّةٌ مِّنْ مَّاءٍ يَنْفَسُونَ فِيهَا حَيَاتِهِمْ أَلَذَّةٌ أَوْ سَمِيقَةٌ مِّنْهَا فَيَوْمَ تُجْزَوْنَ عَذَابَ الْهُونِ بِمَا كُنْتُمْ تَسْتَكْبِرُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَمَا كُنْتُمْ تَنْفُسُونَ ﴿٢٠﴾

بؤ دونیا یان و بؤ په شیمان نابن ﴿ ۱۴ : اولئک اصحاب الجنة خالدين فيها جزاء بما كانوا يعملون ﴾ ئه وانه به وسيفه تانه، یارانې به هه شتن، به هه تاهه تایی تپی دان، له پاداشتی ئه و کارو کرده وانه دا کردوویانه.

سپارده ی خوا له مهر باب و دایکه وه:

ثیتر پاش فرمان به یه کتا په رستی و ئیخلاص بؤ خوا، فرموی: ﴿ ۱۵ : ووصينا الإنسان بوالديه إحسانا ﴾ فرمانمان به ناده مزاد دا به چاکه کردن له گه ل دایک و باوکی ﴿ حملته أمه کرها ووضعتہ کرها ﴾ دایکی به ئه و په ری سه ختی و نار هه تسی و نازاره وه به پیستی سک هه ل گرت و (دو و گیان بسو)، و زور به دوزواریش دای نا، ثیتر چو ن گو ی رایه ل نه کریت؟ ﴿ وحمله وفصاله ثلاثون شهرا ﴾ وه ماوه ی دو و گیانی و، له شیر برینه وه ی (۳۰) مانگی خایاند، واته : به هه مووی دوو سال و نیوی خایاند، ثم ثایه ته و

ثایه تی (وفصاله فی عامین) (۱۴/۳۱) هه ردو و گیان نه ندازه ی لای خوارووی مانه وه ی مندال له سکی دایکیدا دیاری ئه که ن به شه ش مانگ، وه ماوه ی شیر خوار دنی ش دیاری ده کات به دوو سال ﴿ حتی إذا بلغ أشده ﴾ تا ئه و ناده میزاده کاتی گه پشت به که مالی هیزو ژیری خو ی ﴿ وبلغ أربعين سنة ﴾ وگه پشت به ته مه نی چل سالی، دیاره ئیتر کاتی ئه وه یه که به چاک ی روو بکاته وه خوای خو ی، بؤیه ﴿ قال رب أوزعني أن أشكر نعمتك التي أنعمت علي وعلى والدي ﴾ وتی : ئه ی په روه ردگارم !! رام هینه و کو مه کیم بکه که سوپاسی ئه و نازو نیعمه ت و به هره یه ت بکه که به من و باوک و دایکمت داوه، راسپاردنی مرو ف به چاکه کردن له گه ل باوک و دایکا له گه ل جیگه دا هاتووه، وهک : (وقضى ربك ألا تعبدوا إلا إياه وبالوالدين إحسانا) (۲۳/۱۷) وه وهک (أن اشكر لي ولوالديك إلى المصير) (۱۴/۳۱). ﴿ وأن أعمل صالحا ترضاه ﴾ وه که کرده وه یه کی چاک ی و ئه نجام بدهم تو لئی رازی بیت ﴿ وأصلح لي في ذريتي ﴾ وه نه وه منداله کانیشم بؤ صالح و چاک بکه. ﴿ إني تبث إليك وإني من المسلمين ﴾ بی گومان من له رابردووم په شیمانم و بؤلای تو ده گه ریمه وه، وه به راستی من له موسلمانانی فرمانبه ردارم، ده تویش لیم خوش ببه. تیبینی : له سیاقی ثم ثایه ته وه واده ده که و ی که مه به ست به (الإنسان) له فرمانیشتی : (ووصينا الإنسان..) دا، که سیک بووه له سه ر ده می کدا ژیاوه، وه فرموده ی : (وحمله وفصاله ثلاثون شهرا..) ده لاله ت له سه ر ئه وه ده کات.

ثینجا خوا یش به باشتی شپوه پاداشتی ئه داته وه، وهک ئه فرموی ﴿ ۱۶ : أولئك الذين نتقبل عنهم أحسن ما عملوا ﴾ تا ئه وانه که سانیکن که ئیمه ش کاره چاکه کانیان لې وهرده گرین و پاداشتیان ئه ده ینه وه ﴿ ونتجاوز عن سيئاتهم في أصحاب الجنة ﴾ و له گونه او تاوانیشیان ئه بوورین، وه له ریزی به هه شتییه کانداه بن ﴿ وعد الصادق الذي كانوا يعدون ﴾ ئه مه ش ئه و به لئنه راسته بوو، که هه میشه له سه ر زمانی په یامبه ره کان پییان ئه درا، به لئ.. ئه و مرو ف ه نموونه ی مرو ف ی راسال و چاککار بوو له گه ل دایک و باوکیدا.

مندالی لاسار له گه ل باب و دایکید:

﴿ ۱۷ : والذي قال لوالديه أف لكما ﴾ وه ئه وه یش به باوک و دایکی خو ی گوت : هاوار و ئوف له ده ست ئیوه ﴿ أتعذاني أن أخرج وقد خلت القرون من قبلي ﴾ ئایا ئیوه به لئین به من ئه دهن که جاری تر ده ربه ئیتریمه وه له گوړو زیندوو بکریمه وه، وه نه وه ساله های ساله که خه لیک ی زور له پیش من وه رویشتون و مردوون و هیچ که سیکان

بەلگەو ئایەتەکانی خۆیان نكووئى ئەكرد ﴿ وحق بهم ماكانوا به يستهزئون ﴾ وە دەرهەنجام ئەو سزایەى ئەوان گالتهیان پى ئەكرد دەوری گرتن، جا ئیوھیش -ئەى قورەیش!- وریا بن تا وەك ئەوان دووچار نەبن ﴿ ۲۷ ﴾ ولقد أهلكنا ما حولكم من القرى ﴿ بئى گومان ئیئە گوندو شارەکانى دەورو بەرتانمان ئەى قورەیش! وەك (عاد، سەموود، سەبأ، لوط...) لەناو برد، کاتى سەریچییان کرد ﴿ وصرنا الآيات ﴾ و نیشانەو ئایەتی جۆراوجۆرمان خستە بەر چاویان ﴿ لعلمهم يرجعون ﴾ بەشکو بگەرێنەو سەری راست ﴿ ۲۸ ﴾ فلولا نصرهم الذين اتخذوا من دون الله قربانا آلهة ﴿ باشە ئەو بۆچی ئەو بتانەى ئەوان -لەباتى خوا- ئەیان پەرستن -بە مەبەستی ئەوێ لە خوا نزیکیان بخەنەو- یارمەتیان نەدان لەوکاتەدا؟ ﴿ بل ضلوا عنهم ﴾ بەلکو لییان بزربوون، کاتى سزاکە دەورەیانى گرت ﴿ وذلك إفكهم وما كانوا يفكرون ﴾ ئەوھش ئەنجامى درۆکەیان بوو کە ئەیانوت: لە خوامان نزیك دەکەنەو، و ئەوھش هەلیان بەست کە ئەیانگوت: ئەوانە خوان وشەریکی خوان!.

جنى ھاتنە لاى پیغەمبەر ﷺ گویان لە قورئان گرت:

﴿ ۲۹ ﴾ وإذ صرفنا إليك نفراً من الجن يستمعون القرآن ﴿ وە بیر بێنە ئەو کاتە (ئەى موحەممەد ﷺ) -وەك حاکم ئەلى- کە نۆکەس لە جنۆکەکانمان نارە لات تا گوئى رابگرن لە قورئان. پێشەوا ئەحمەد لە زوبەیرەو ئەلیت: پەيامبەر ﷺ نە ئەو جنۆکانەى دیت، وە نە قورئانیشى بۆ ئەوان خویند، بەلکو هەرئەمەبوو کە پیغەمبەر ﷺ جارێک لەگەڵ تاقمى لە ھاوولانی خۆیدا بۆ بازاری (عوکان) دەرۆشتن، لەو دەمەیشدا جنۆکەکان رێگرى کرابوون لە ئاسمان، جادواتر رۆشتنەو بۆ لاى ھۆزەکەى خۆیان ووتیان: چ ئەلین؟! چ رووی داوہ؟! رێگرى کراوین لە ئاسمان..! و تیان: دەبى شتێکی گرنگ رووی داوبى؟! ئادەى بە خۆرھەلات و خۆرئاوادا برۆن ببین چ رووی داوہ؟! ئەوانیش رۆشتن و بەم لاو بەولادا زۆر گەران، سەرەنجام رێیان کەوتە (تەھامە)، پیغەمبەر ﷺ لە (نەخلە) بوو بە مەبەستی بازاری عوکان، وەکاتى نوێژى بەیانى بوو، نوێژیان دەکرد، ھەندى لە جنۆکەکانیش گوپیان لە قورئانەکەى پیغەمبەر بوو، جا لەنیو خۆیاندا و تیان: ئەمە یە رێى لى گرتوین لە ئاسمان، جا ئیتر گەرانیو و تیان: (فقالوا إنا سمعنا قرآنا يهذى إلى الرشد فأما به ولن نشارك برنا أحدا) ۱/۷۲-۲. جا سوورەتى (قل أوحى إلى أنه استمع نفر من الجن..) ھات، خۆاى گەرەش قسەو وتووێژى جنۆکەکانى لەو سوورەتەدا

رووبەرۆوى دۆل و شیوہکانیان ئەھات پێیان وابوو ھەورێکی بارانایییە ﴿ قالوا هذا عارض ممطرنا ﴾ و تیان: ئەمە ھەورێکە بارانمان بۆ دەبارینى.

ئەلین: بۆ ماوہیەکی زۆر گەرما یەکیان ئەوقە دەبىو، بارانیان بۆ نابارینت، جا کاتى ھەورەکیان دیت، دلیان پى خۆش کرد و، ھەموو چوون بۆ دۆل و شیوہکان و چاوہروانى بارانیان لى ئەکرد ﴿ بل هو ما استعجلتم به ﴾ گوترا پێیان: نەخیر، ئەو ھەورى باران نییە، بەلکو ئەو سزایە یە ئیوہ پەلەتان بۆ ئەکرد، واتە: ئەو سزایە یە ئەتانوت: ئەگەر راست ئەکەیت کەى دیت؟ ﴿ ریح فيها عذاب أليم ﴾ سزاکەش: بایەکە، جەزەبەى ئیش پێگەنەرى تێدا یە ﴿ ۲۵ ﴾ تدمر كل شئ بأمر ربها ﴿ بەفەرمانى پەرورەدگارى خۆى ھەموو شتێک لەناو دەبا ﴿ فأصبحوا لا يرى إلا مساكنهم ﴾ جا ئیتر وایان بەسەر ھات ئاساریان نەدەبیینرا جگە لە خانووەکانیان ئیتر خۆیان و مەرۆ مالاتیان و کشتو کال و تاد... لە ناوچوو، بەفەرمانى خۆاى لەکارزان ﴿ كذلك نجى القوم المجرمين ﴾ ئاوا پاداشتى ھۆزە تاوانکارەکان ئەدەینەو، جا ئیوھش -ئەى قورەیش!- بیرى بکەنەو لە ئەنجامى پاشە روژى خۇتان.

خاتوو (عائشە) -خو لى رازى بى- ئەلیت: ھەركاتى پیغەمبەر ﷺ بەئاسۆى ئاسمانەو ھەورێکی دیتبا، ھەر ئیشیکی ھەبووبا دەستی لى ھەلدەگرت و ئەى فەرموو: ((اللهم إني أعوذ بك من شر ما فيه)) جا ئەگەر ھەورەکە نەما، ئەوا سوپاسى خۆاى گەرەو ئەکرد، ئەگەر ببابا و بارانى باراندبا ئەى فەرموو: ((اللهم! صيبا نافعا)) (مسند امام أحمد ۱۹۰/۶). خۆایە! بارانیکی بەکەلک بى، لەبەشى فەرموودە یەکی تر دا -کە ئیمامى (موسلىم): ۶۱۶/۲. رىوایەتى ئەکا- ھاتوو: پاش ئەو کە خاتوو (عائشە) پرسىارى ھۆى بى تاقەتى لە پیغەمبەر کرد لەکاتى ھاتنى ھەوردا، ئەویش فەرمووی: (لعل يا عائشة! كما قال قوم عاد: (فلما رآه عارضا مستقبل أوديتهم قالوا هذا عارض ممطرنا) واتە: کى دەلیت وەك ھەورەکەى گەلى (عاد) نییە؟ ﴿ ۲۶ ﴾ ولقد مكناهم فيما إن مكناكم فيه ﴿ وە بئى گومان ئەوانمان دەسترویشتوو کردبوو لە ھیزودارایى، کە ئیوھمان وەك ئەوان دەسترویشتوو نەکردبوو، کەچى ھیچ کەلکیکی نەبوو بۆیان ﴿ وجعلنا لهم سمعا وأبصارا وأفئدة ﴾ و گوئى و چاوو دلمان پى داوون بۆ بینین و بیستن و تیفکرین ﴿ فما أغنى عنهم سمعهم ولا أبصارهم ولا أفئدتهم من شئ ﴾ کەچى نەگوئى و، نە چاوو، نە دلیان ھیچ سوود و کەلکی نەبوو بۆیان، نەیانزانى لە جیگەى خۆیاندا بەکاریان بپنن، تا لە سزای ئەمرۆ رزگاریان ببیت ﴿ إذ كانوا يجدون بآيات الله ﴾ چونکە

به خوا بینن ۶ یغفر لکم من ذنوبکم ۶ له گوناوه کانتان خوش ده بیت ۶ و یجرکم من عذاب الیم ۶ و له سزای ئیش پیگه به نه ریش ده تان پاریزیت ۶ ۳۲: ومن لا یجب داعی الله فلیس بمعجز فی الأرض ۶ خوهر که سیك وهلامی بانگخوازی خوا نه داته وه، ناتوانی له زه ویدا له دهستی خوا درچی و هلی ۶ و لیس له من

بؤ گپرایه وه (بوخاری: ۷۳۳. موسلیم: ۳۳۱/۱. به یه قی: ۲۲۵/۲). به لی ئم ریوایه ته و چند ریوایه تیکی دیکه و ده گه یه نن که پیغه مبه ۶ ئه و جاریه هه رهستی به ئاماده بوونی جنوکه ش نه کردبی، به لکو گوئیان له قورئانه که وه بووه، پاشان گه رانه وه بؤ لای هوز که یان ورودا وه که یان گپرایه وه، ئه وائیش پؤل پؤل و، هوز هوز نوینه ریان نارد بؤ لای پیغه مبه ۶ و ئه ویش قورئانی بؤ خویندن و بانگی کردن بؤ ئیسلام و موسلمان بوون. (شهیتان و جنوکه) جگه له (مه لاحیده وه لاسیفه) ی کۆن و (عهلمانی) یه کانی نوئی ئیستا که سی تر ئینکار و نکوولییان ناکا (شه یخول ئیسلام ئیین ته مییه) ده لی: (وجماهر الأمم یقر بالجن ولهم قاتع یطول وصفها ولم ینکر الجن إلا شذمة قليلة من جهال المتفلسفة والأطباء ونحوهم) الفتاوی (۳۲/۱۹). وه جگه له قورئان به فهرموده یش بوون و وجودیان سه لینه روه، ئیمامی (بوخاری) له (ئه بوو هورهیره) وه فهرموده ی دی که ی هیناوه: (یا ابا هریره! مافعل أسیرک!!.. له مه دریترو زیاتر له سووره ی (جین) دا نوو سراوه، ده توانی سه یریکی ئه وی بکه یت. به لی هاتنی ئه و جنوکه نه بؤ گوئی گرتن له قورئان به لگه یه بؤ ئه وه که کۆمه ئیک له دروستکاروی خوا هه یه.. بییان ئه لئین (جن) و ئه توان به و شیویه که قورئان هاتوو به یخویننه وه و بیلینه وه.. جائیمه ش له وه زیاتر ناتوانین باسی (جن) بکه ین، وه پیویسته برومان به بوونیشیان هه بی ئه گه رچی نه شیبیرین، چونکه هه ره رۆزه ی شتیکی نوئی دهرئه که وی که نه گه ر پئش پینج سه ده، باسی ئه و شتانه بکرایه که ئه مرؤ دهرکه و توتون ئه یان وت: شیت بوون، له ولایشه وه ئیمه هیشتا واین له سه ره تای ریگادا بؤ دهرخستنی شته نادیاره کان. ۶ فلما حضروه قالوا انصتوا ۶ ئینجا کاتی گه یشتن و ئاماده ی قورئان خویندنه که بوون له ناو یه کتردا وتیان: گوئی بگرن و بی دهنگ بن، جا که وابوو (ئه ی قوره یش) بؤ ئیه زور نه نگه که بروا ناهین پئی ۶ فلما قضی ولوا إلى قومهم منذرین ۶ ئینجا که خویندنی قورئانه که ته وابوو، خیرا گه رانه وه بؤ لای قه ومه که یان به ترساندونیان له سزای خوا ۶ ۳۰: قالوا یا قومنا إنا سمعنا کتابا أنزل من بعد موسى ۶ گه رانه وه وتیان ئه ی گه له که مان! بی گومان ئیمه گویمان له کتیبیکه وه بوو که له پاش مووسا دابه زینراوه. (ئیین عه بیاس) ئه لیت: ئه و جنوکه نه هه والی عیسیایان نه ئه زانی ۶ مصداقا لما بین یدیه ۶ سه لینه ری کتیبه کانی پئش خویه تی، واته: ته ورات ئه سه لینه ی و داننی پیدا ده نی ۶ یهدی إلى الحق وإلى طریق مستقیم ۶ رینوینی ده کا بؤ هه ق و بۆ رینی راست ۶ ۳۱: یا قومنا أجیبوا داعی الله و آمنوا به ۶ وتیان: ئه ی خزمینه! وه لامی بانگبه ره که ی خوا بده نه وه و پرواش

وإذ صرفنا إليك نفراً من الجن يستمعون القرآن فلما حضروه قالوا أنصتوا فلما قضى ولوا إلى قومهم منذرين ۶ قالوا يا قومنا إنا سمعنا كتاباً أنزل من بعد موسى ۶ مصداقاً لما بين يديه يهدى إلى الحق وإلى طريق مستقيم ۶ يقولنا أجيبوا داعي الله و آمنوا به و يغفر لكم من ذنوبكم و يحركم من عذاب اليم ۶ ومن لا يحب داعي الله فليس بمعجز في الأرض و ليس له من دونه أولياء أولئك في صلكي مبين ۶ أولم يروا أن الله الذي خلق السموات والأرض و لم يعى بخلقهن يقدر على أن يحى الموتى بلى إنه على كل شىء قدير ۶ ويوم يعرض الذين كفروا على النار أليس هذا بالحق قالوا بلى و ربنا قال قد و فوا العذاب بما كفرتو تكفرون ۶ فاصبر كما صبر أولو العزم من الرسل و لا تستعجل لهم كأنهم يوم يرون ما وعدوك لم يكذبوا إلا ساعه من نهار بلع فهل يؤلك إلا ألقوم الفاسقون ۶

سورة محمد سجد

دونه أولياء ۶ و جگه له خواش هج یارو دۆستیکی نییه تا بتوانی له و رۆزه دا یارمه تی بدا، (لیره دا گفتوگوئی جنوکه کان ته واد ده بی و ئه فهرموی: ۶ أولئك فى ضلال مبين ۶ ئه وانه ی باوه ر ناهین له گومراییه کی ناشکرادان.

زینانه وه ی پاش مردن:

۶ ۳۳: أو لم يروا أن الله الذى خلق السموات والأرض ۶ ئایا ئه و بی بروایانه نه یان زانیوه که ئه و خوایه ی ئاسمانه کان و زه وی دروست کردو ۶ و لم يعى بخلقهن ۶ به هوی دروستکردنیشیانه وه بی هیز نه که و توتو ماندوو نه بوو ۶ بقادر على أن يحى الموتى ۶ به توانیه که مردوه کان زیندوو بکاته وه؟ ۶ بلی إنه على كل شىء قدير ۶، به لی بی گومان ئه و زاته به سه ره موو شتی کدا ده سه لاتداره، چۆن له سه ره تاوه دروستی کردوو، هه ره ئاواش بؤ جاریکی دی زیندوو یان ئه کاته وه ۶ ۳۴: ويوم يعرض الذين

ثم قورئانه راگه یاندنیکى ته واوه بویان ﴿ فهل یهلك إلا القوم
الفاستقون ﴾ جا نایا جگه له گه لی له سنوور دهرچووان، که سیکی
تر به سزا تیا نه چی؟! دیاره نا، که نه مهش نه وپه ری دادگه ری و
داده پروه ری خوی گه ووره یه.

سوورتهی (موحه مهده)

مهده نییه و (۳۸) نایه ته

به ناوی خوی به خشنده ی میهره بان

ثم سوورتهی (موحه مهده) به سوورتهی (قتال) یش ناو براوه،
نه گهرچی ناوه بنه رته نییه که شی پر به پر نه مه هله دگریت، چونکه
باسی جه نگاننده له گه ل دوژمنانی دینی خوادا: ئینجا باسی
شیوه ی جه نگرکردن، دیلکردن، ده سته کوت و غه نیمه ت، فیل
وفه ره جی دوو رووه کان ده کات.

به ناشکرا له گه ل بی پروا کاندایا جه نگر رانه گه یه نیت، پاشان فره مان
به موسلمانان کان نه دا - بو پاککردنه وه ی زهویی له چلک و چه په لی
خوانه ناسی و بی پروایی - بجه نگر، بجه نگر تا شه وکته ی
کافران نه شکینن، نه وسا له پاش کوشتاریکی زور دیلیان ده کهن،
بو دواتریش ریگه ی عیززه ت و سه رکه وتن ده ست نیشان نه کات،
هاورپی له گه ل باسکردنی سیفاتی دوو رووه کاندایا، جا هر به و
شیوه یه درپزه به باسی مه سه له ی جیهاد نه دات تا سه رکه وتن.

جهزای موسلمانان و، تو له ی کافران:

﴿ بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: الذين كفروا وصدوا عن سبيل
الله ﴾ نه و که سانه ی بی باوه پروون و به ره له سستی ریگه ی دینی
خوایان ده کرد و نه یان ده هیشته مه ردوم بروا بیئن به به رنامه که
ی خوا ﴿ أضل أعمالهم ﴾ خوا کاره کانایانی باتل و پوچه ل
کردونه وه، چونکه بو خوایان نه کردوه. که وابهو هه رشتیک
نه نجام بدهن - وه ک کومه ککردن به یه کترو، سه ردانی خزمان و
دوستان و، یارمه تیدانی هه ژاران.. هتد - بایه خ و نرخیکی لای
خوا نابی، وه که له جیگایه کی ترده نه فره موئی: (وقدمنا إلى ما
عملوا من عمل فجعلناه هباء منثورا) (۲۳/۲۵). ۲: والذين آمنوا
وعملوا الصالحات ﴿ نه وانه شه که بروایان هیئابه ووه کاره چاکه کانایان
کردبوو ﴾ و آمنوا بما نزل علی محمد ﴿ بروایان هیئابه قورئان که بو
موحه مهده دابه زیئراوه ﴿ وه الحق من ربهم ﴾ وه نه وه شه
نه وه هقه له لایه ن په روه دگار یانه وه هاتووه، کراوه به به رنامه ی
ژیانیان ﴿ کفر عنهم سیئاتهم وأصلح بالهم ﴾ خوا گونا هه کانایان

کفروا علی النار ﴿ وه نه و روژه یان وه بیر بیئنه وه که خوا نه ناس و
بی بروایان نیشانی دوزه خ نه درین ﴿ أليس هذا بالحق ﴾ پییان
نه وتری: نایا ثم سزایه ی ئیستاکه ئیوه نه ی چیژن هق و راست
نییه؟! ﴿ قالوا بلى وربنا ﴾ هه موو به یه کده نگ نه لین: به لی،
به په روه دگار مان سویندی، راسته ﴿ قال فذوقوا العذاب بما كنتم
تکفرون ﴾ خوا ده فره موئی: جا ماده م وایه سزاکه بچیژن، به هو ی
نه وه ی باوه رتان نه هیئاو کافر بوون.

لیبراوو نه به زاو به، وه کو پیغه مبه رانی به ره له خوت:

﴿ ۳۵: فاصبر كما صبر أولوا العزم من الرسل ﴾ پاش نه وه ی خوا
به یه کزانین و زیندوو بوونه وه ی به به لگه و نیشانه وه سه لماند،
نه فره موئی: جا ئارامت بی و خوراگر به - نه ی موحه مهده! ﴿ -
هه روه کو په یامبه ره خاوه ن (عه زم) - هه کان خوایانیان راگرت له به رده م
نه و هه موو نه زیه ت و نه شه که نه ده دا.

ئولولعه زم نه مانه ن: (نوح، ئیبراهیم، موسا، عیسا) - علیهم
الصلاه والسلام. (مه سروق) نه لی: خاتوو عایشه - خوی لی رازی
بی - پنی وتم: که پیغه مبه ر ﴿ هه ر نه وه نده به روژوو ده بوو، هه ر
نه وه نده خوی برسی ده کرد، دیسان هه ر نه وه نده به روژوو ده بوو،
نه و جا ده ی فره موو: (یا عائشة! إن الدنيا لا تبغى ل محمد ولا لآل
محمد، یا عائشة! إن الله لم يرض من أولى العزم من الرسل إلا
بالصبر علی مکروهاها، والصبر عن محبوبها، ثم لم يرض منی إلا
أن یکلفی ما کلفهم، فقال: (فاصبر كما صبر أولوا العزم من الرسل)
و إنی - والله - لأصبرن كما صبروا جهدی، ولا قوة إلا بالله) الدر
المنثور: ۴۵۴/۷. نه ی عایشه! بی گومان ثم دونیایه ناگونجی
و ده س نادا، نه بو موحه مهده خوی و، نه بو ئال و به ییتی و
خانه واده ی موحه مهده، نه ی عایشه! به راستی خوا له (ئولول
عه زم) هه کان رازی نابی مه گهر به خو راگرتن له به رامبه ر ناره حه تی
و ناخوشی و، خوشییه کانه وه، پاشان له من - به تاییه ت - رازی
نابی مه گهر چ ته کلیفیکی له وان کردبی، له منیشی بکا، جا نایه تی
(فاصبر كما صبر أولوا العزم من الرسل) ی خویندنه وه فره موو:
به راستی - سویند به خوا - من ئارام نه گرم هه ر وه کو نه وان له سه ر
ناره حه تی ئارامیان گرت، بو نه مه یش هیزو توانا سه رکه وتن هه ر
به ده سستی خوا یه. ﴿ ولا تستعجل لهم ﴾ و بو ئازارو سزادانیان
به له مه که ونزای شه ریان لی مه که، چونکه نه و سزایه یان هه ر
نه و قه نه بیئت ﴿ کأنهم يوم یرون ما یوعدون لم یلبثوا إلا ساعة من
نهار ﴾ نه و روژه که به لینیان دراوه تی، هه ر کاتیک پیئش هات، و
ده زانن ته نها کاتیک زور که میان له روژیکدا پی چووه، ﴿ بلاغ

أوزارها ﴿ تاجهنگ تهواو دهبی.

بهئی.. جهنگ، گه لیک که لک و سوودی ههیه، لهوانه: لهشی مرؤف بههیز دهکات، تهکنه لؤژیا گه شه دهکات، گهل زیاده دهکات، مرؤفه کان هویشار تهبنه وه، سته مکارانیش تیا تهجن.

ته به خشی و حالیان چاک تهکات له دین و دونیادا ﴿ ۳: ذلک بأن الذین کفروا اتبعوا الباطل ﴿ تهویش واته: پووچه لکردنه وهی کارو کرده و هیان به هوئی تهووه ویه: تهوانه ی که بی پروان و شوین ناهق و ریگه ی پووچه لکه وتوو ﴿ وأن الذین آمنوا اتبعوا الحق من ربهم ﴿ و تهوانه یش پروایان هیئاوه، په پیره و یان له وه هقه کردوه له لایه ن پهره و دگار یانه وه هاتووه، بویه تهویش گونا هه کان یان ته سر یته وه و کارو بار یان ریک و ینک تهکات ﴿ کذلک یضرب الله للناس امثالهم ﴿ وهک خوا پاشه روژی هه ردو لای روئن کرده وه، هه ر ناوایش ته حوالیان بو خه لک روون دهکاته وه، بو ته وهی په ندو ناموزگاری لی وه رگرن.

کاتی تووشی بی دین و خوانه ناسان بوون له ملیان ده:

پاش ته وهی خوی جوانکار به ناشکرا جهنگی راگه یاند له گهل تهو خوانه ناس و بی پروایانه دا، ئینجا هه لیان دهئی بوئی و ده فهرمووی: ﴿ ۴: فإذا لقیتم الذین کفروا ﴿ جا کاتی گه یشتن به بی پرواکان له جهنگدا ﴿ فضرب الرقاب ﴿ له گه ردونیان بدهن، واته: ملیان به پیرین و سهریان له لاشه یان بکه نه وه ﴿ حتی إذا اُختموه ﴿ بجهنگن تاکاتی لاوازیان دهکن به کوشتار لی کردنیکی زورو شکاندونیان ﴿ فشدوا الوثاق ﴿ ئینجا ته وهی ماوه دیلی بکه ن و، مه حکم بیان به سنه وه و چاودیریان بکه رانه کنه ﴿ فإما منا بعد ﴿ تهوسا یان به خورایی و منه ت خستنه سهریان، نازادیان بکه ن، ته گهر پیشه وای موسلمانان پئی چاک بوو ﴿ وإما فداء ﴿ یان به فیدیه و بریتی، واته: دیل به دیلیان پئی بکه ن، یان شتیکیان لی وه رگرن، به لام ته مه دوا ی ته وهیه شه وکته و په پروالیان ده شکیت و ده سه لاتی جهنگیان نامینئی (ئیین که سیر) دهئی: له وه ده چیئ ته م نایه ته پاش روودا وه که ی (به در) هاتبی، چونکه له وی به هوئی راگرتن و نازاد کردنی دیله کانه وه - پیئش شکاندنی شه وکته تیان - (عیتاب) و گله بی هاته سهریان، وهک ته فهرمووی: (ماکان لنبی أن یكون له أسرى حتى یشخ فی الأرض) (۵۷/۸). پاشان هه ندی ده لین: ته م نایه تی سووره تی (قیتال) ه، به نایه تی (فیذا انسلخ الأشهر الحرم فاقتلوا المشرکین حیث وجدتموه) له سووره تی (به راته) سپراوته وه و مه نسوخه، ته گهر چی زوربه ی زانیان رایان له سه ر ته وهیه که نه سپراوته وه و، پیشه و بو خوی ده سه لاتی هه یه له نیوان نازاد کردنی دیله کانداه منه ت و خورایی، یان به بارمته و بریتی، یان به کوشتن، یه کیکیان هه لبریری. به به لگه ی ته وه که پیغه مبه ر ﴿ له نیو دیله کانی (به در) دا (نه زری کوری حاریس) ه و (عوقبه ی کوری ته بی موعه یت) ی کوشت. ﴿ حتی تضع الحرب

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الذین کفروا و صدوا عن سبیل الله اصْلَحْ اَعْمَلَهُمْ ﴿۱﴾ وَالذین ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَءَامَنُوا بِمَا نُزِّلَ عَلَی مُحَمَّدٍ وَهُوَ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ کَفَّرْ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَأَصْلَحْ بَالَهُمْ ﴿۲﴾ ذَلِکَ بِأَنَّ الذِّینَ کَفَرُوا اتَّبَعُوا الْبَاطِلَ وَأَنَّ الذِّینَ ءَامَنُوا اتَّبَعُوا الْحَقَّ مِنْ رَبِّهِمْ کَذَلِکَ یَضْرِبُ اللَّهُ لِلنَّاسِ أَمْثَالَهُمْ ﴿۳﴾ فَإِذَا لَقِیْتُمُ الذِّینَ کَفَرُوا فَضْرِبِ الرَّقَابَ حَتَّىٰ إِذَا أَخْلَسْتُمُوهُم فَشدُّوا الوُثَاقَ فإِذَا مَتَّاعٌ بَعْدُ وَإِذَا فَعَلْتَ فَتَمِضْ لِمَرْبِّکَ أَوْزَارُهُا ذَلِکَ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَأَنْصَرَفْنَا عَنْهُمْ وَلَکِن لَّیْسَ لَکُمْ بَعْضُکُمْ بِبَعْضٍ وَالذِّینَ قُتِلُوا فِی سَبِيلِ اللَّهِ فَلَنْ یُعْطِیَهُمُ سَبْعَ مِائَةٍ وَیُضْلِحَ بَالَهُمْ ﴿۴﴾ وَیَذْخُلُهُمُ الْجَنَّةُ عَرَفَها لَهُمْ ﴿۵﴾ یَا أَيُّهَا الذِّینَ ءَامَنُوا إِن أَنْصَرُوا اللَّهَ لَیَنْصَرَنَّ کُمْ وَیَنْصُرْ کُمْ أَقْدَامُکُمْ ﴿۶﴾ وَالذِّینَ کَفَرُوا فَتَعْسَالَهُمْ وَأَصْلَحْ اَعْمَلَهُمْ ﴿۷﴾ ذَلِکَ بِأَنَّهُمْ کَرِهُوا مَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأَخْلَصْ اَعْمَلَهُمْ ﴿۸﴾ أَلَمْ یَسِرُّوا فِی الْأَرْضِ فِیَنْظُرُوا کَیْفَ کَانَ عَاقِبَةُ الذِّینَ مِنْ قَبْلِهِمْ دَرَأَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَلَکِن لَّکُمْ مِنْ أَمْثَلِها ﴿۹﴾ ذَلِکَ بِأَنَّ اللَّهَ مَوْلَى الذِّینَ ءَامَنُوا وَأَنَّ الْکَافِرِینَ لَا مَوْلَى لَهُمْ ﴿۱۰﴾

ده لین: (ته ره ستق) به ته سه کنده ری و تووه: ناسایش و پالدا نه وه، زیانی گه وره دینی به سه رگه لدا، بویه و تراوه: ته گهر ویستت گه لیک سه رکه وی بیخه ره جهنگه وه، ته وکاته ده رگای به ختیار ی بو ته کر یته وه، هه رگه لیکیش خوی بدزیته وه له دیفاع له خوی و، چه ز به دانیشتن و پالدا نه وه بکات، ته وه خوی بردوته سه ر لیواری تیاچوو (تفسیری مه راغیی). ﴿ ذلک ﴾ ته وه بریاری خوا بوو: جهنگ له گهل بی پروایاندا، دیل کردونیان، پاشان به ره لا کردونیان به و شیوهیه، وه یان به هه ر شیوهیه که پیشه و بریاری بو بدا. ﴿ ولو یشاء الله لانتصر منهم ﴾ ته گهر خوا ویستبای، خوی توله ی لی وه ته گرتن و له ناوی ته بردن، به بی ته وهی فرمان به نیوه بکات جهنگیان له گهل بکه ن ﴿ ولکن لیبوا بعضکم ببعض ﴾ به لام ته وهی نه ویست، بو ته وهی به یه کتر تاقیتان بکاته وه، واته: بو ته وه نیوه به کافران تاقی بکاته وه به جهنگ و جهاد ﴿ والذین قتلوا فی سبیل الله ﴾ وه تهوانه ی له ربی خوا دا کوژران ﴿ فلن یضل

ناگر بو کافر انهو، بهههشتیش بو پاریز کاران:

﴿ ۱۰: أفلم يسروا فی الأرض فینظروا کیف کان عاقبة الذین من قبلهم ﴾ ثایا ئەو بئی باوەرپانه بهرپووی زهویدا نهچوون، تا سهیر بکهن چون بووه پاشهروژی ئەوانه ی پیشیان؟ ﴿ دمر الله علیهم ﴾ ههرجیهکیان ههبوو خوا لهناوی بردو، ناوچه و ولاتی ویران کردن و، تاقی مال و مندالی نههشتن ﴿ وللكافرين أمثالها ﴾ وه بو ههموو بئی باوەرپانه کانیس وینو ئەمسالی ئەو پاشهروژه ههیه ﴿ ۱۱: ذلک بأن الله مولى الذین آمنوا ﴾ ئەوپاداشتهش (سهرخستنی باوەرداران و، تیکشکاندن بئی باوەرپان) لهبهر ئەوهیه که بهراستی خوا پشتیوانی ئەوانهیه بروایان هیناوه ﴿ وأن الکافرين لا مولى لهم ﴾ بئی بروایانیش ههچ سهیرهشتیکارو یارمهتیدهریکیان نییه. (قهتاده) ئەلێت: ئەم ئایهته له شیوی (ئهبوو تالیب) دا هات، ئەو کاتهی که موشریکان ئەیانوت: ئیمه (عوززا) مان ههیهو، ئیوه نیتانه! پیغه مبه ریش ﷺ فهرمووی: ((قولوا: الله مولانا ولا مولى لكم)) (فتح الباری: ۱۸۸/۶). واته: ئیوهش بلین: ئیمهش (الله) پشتیوانمانه، وهئیوه ههچ پشتیوانیکتان نییه. ﴿ ۱۲: إن الله یدخل الذین آمنوا وعملوا الصالحات جنات تجری من تحتها الأنهار ﴾، بئی گومان ئەو کهسانه ی که بروایان هیناوهو کاره چاکهکانیان ئەنجام داوه خوا ئەیان باته نیو چهن دین باخاتی بهههشتهوه که چۆمه ئاوو تافگه بهین دارهکانیدا دیت و دهروا ﴿ والذین کفروا یتمتعون ویاکلون ﴾ و ئەوانهش وا بئی باوەرپوون، لهزته ئەبهن و ئەخوون له دونیادا ﴿ کما تآکل الانعام ﴾ وهک ئاژده دهخوون و، بییری ههچ شتیکیان لا نییه ﴿ والنار مثوی لهم ﴾ ناگریش جیهیه بۆیان، واته: چهند روژی رانه بویرن، بهلام دهره نجامیان دۆزهخه، پیغه مبه ر ﷺ دهرباره ی خواردنی باوەردارو بئی باوەر دهره فرمووی: ((المؤمن يأکل فی معی واحد، والکافر يأکل فی سبعة أمعاء)) (فتح الباری: ۴۴۶/۹). واته: موسلمان خواردن دهکاته یهک ریخۆلهوه، بهلام کافرو خوانه ناس دهی کاته نیو چهوت ریخۆلهوه، مه بهست ئەوهیه که ئیماندارحه لال خوړو کهم خوړه، بهلام خوانه ناس زوړ خوړه گوښی له حهلال و حهرام نییه. ﴿ ۱۳: وکاین من قریه هی أشد قوة من قریتک الی أخرجتک ﴾ وه زوړ شارنشین به هیتر له شارنشینانی ئەو شارهی تو بیان دهرکرد لیی ﴿ أهلكناهم فلا ناصر لهم ﴾ هه مووشیانمان له ناو بردن و ههچ یارمهتیدهریکیان نه بوو، جا ئەبئی ئەمان به ته مای چی بن؟ (ئیبین عه بباس) ئەلی: کاتی پیغه مبه ر ﷺ له مهککه وهدر نراو له ئەشکه وته که خو ی حه شار دا رووی له مهککه ناو فهرمووی:

أعمالهم ﴿ خوا کارو ههولی ئەوانه له ناو نابا، به لکو به چهند قات بۆیان زیاد ئەکات ﴿ ۵: سیهدبهم ﴾ له دونیاشدا رینمایان ئەکات بۆ کاری چاک و هوکاره کانی بردنه بهههشت ﴿ و یصلح بالهم ﴾ کاروباریان بۆ ئاسان دهکاو، حالیشیان چاک ئەکات ﴿ ۶: و یدخلهم الجنة عرفها لهم ﴾ و ئەیان باته بهههشتهوه که به جوړه ها شیوه بۆی باس کردوون، به شیوه یهک که هه موو که سیک جیگای خو ی ئەزان ی و لئی ون نابیت، ههروهک ئەو روژه له دایک بووین ئاشنان پئی. پیغه مبه ر ﷺ دهره فرمو ی: (یعطی الشهید ست خصال: عند أول قطرة من دمه: تکفر عنه کل خطیئة، ویری مقعده من الجنة، ویزوج من الحور العین، ویامن من الفزح الاکبر، ومن عذاب القبر، ویحلی حلة الإیمان). (مسند الإمام أحمد: ۲۰۰/۴). شههید هه ره زانی یه کهم دلۆبی خوینییه وه شهش شتی ئەدریتی: هه موو تاوانیکی ئەپوشری، جیی خو ی له بهههشتهوه ئەبینی، له حوره له یه نهکان ژنی ئەدریتی، له ترسه گه وه ره که ی قیامهت بئی خه م ئەکری، له عه زاب و سزای گوړ رزگاری ده بئی، جلکی رازاوه ی ئیمانی له بهر دهکری.

له روایه تیکدا هاتوه: (یشفع الشهید فی سبعین من أهل بیهته). ئەبوو داوود: ۲۵۲۲. شههید شه فاعه تی حه فتا که س له بنه ماله و خانه واده که ی دهکا.

نهر پشتیوانی ئیسلام بیت، خواش پشتیوانته:

﴿ ۷: یا أيها الذین آمنوا إن تنصروا الله ینصرکم ﴾ ئە ی ئەوانه ی ئیمان و باوەرپان هیناوه! دلنیا بن ئەگه ر ئیوه یارمه تی ئایینه که ی خوا بدهن، ئەوا بئی گومان خواش یارمه تی ئیوه ده دا و، به سه ر دوژمانانتان سه رتان ئەخات، ﴿ و یثبت أقدامکم ﴾ وه پیکانتان له جیگا کانی جهنگدا - به زه فره ته مکین له زه ویدا - جیگیر دهکات ﴿ ۸: والذین کفروا فتعسا لهم ﴾ و ئەوانهش که بئی باوەرپوون، خوا له نایان دهبا ﴿ وأضل أعمالهم ﴾ کاره کانیشیان پووچه ل ئەکاته وه، واته: پاداشیان له سه ر ناداته وه ﴿ ۹: ذلک بانهم کرها ما أنزل الله ﴾ ئەوهش له به ره ئه وه یه که به راستی ئەوان رقیان له وه یامه ده بووه وه خوا دای به زاندوه ﴿ فأحبط أعمالهم ﴾ جا خواش کاره کانیانی بئی ئاکام کرده وه. (حبوط) له بنه رتا بریتیه له ئاوسان و (با کردنی) سکی ئاژده، به هو ی جوړه گیایه که وه که ده ی خوات سه ره نجام ئەی کوژی و تیا ئەچی، هه ر به شیوه یهش کاری بئی برواکان زوړو گه وه ئەبئی، تا دهره نجام خوای گه وه پووچه لی ئەکاته وه سوودی نامینی بۆیان.

﴿ ۶ ﴾ ومغفرة من ربهم ﴿ لیبوردن و لیخوشیوونی پوره دگار یانیان بۆ هیه، که نه وه چاکترین شته ﴿ کمن هو خالد فی النار ﴾ ثایا نهوانه که نه وه موو نازو نیعمه ته یان هیه، وه که نه وه کهسه وایه که هه میسه له ناگری دۆزه خدا بیته؟ ﴿ وسقوا ماء حمیما ﴾ و ئاوی کول به کولیان پی ده خونه وه کاتی تینوویان ده بیته ﴿ فقطع

﴿ أنت أحب بلاد الله إلى الله، وأنت أحب بلاد الله التي، ولولا ان المشركين أخرجوني لم أخرج منك. ﴾. ثیین نه بی حاته م. واته: تو له هه موو شاره کان لای خوا خو شه ویستریته، هه روه ها لای منیش له هه مووان خو شه ویستریته، خو نه گهر موشریکه کان ده ریان نه په رانا بام، قهت لیت نه نه چوومه ده ری.

هه قه برست و ئاره زوو په رست، وه کویه ک نین:

﴿ ۱۴ ﴾ أفمن كان على بينة من ربه ﴿ ثایا که سیلک له لایه ن په روره دگاریه وه به لگه یه کی روونی هه بیته ﴿ کمن زین له سوء عمله ﴾ وه کو نه وه کهسه وایه کرده وه خراپه کان ی له به رچاو رازیندرا بیته وه بوی شیرین کرابی ﴿ واتبعوا أهواءهم ﴾ وه له هه واو ئاره زوو خویان په پیره وییان کرد بی؟.

په سنی به هه شت و رووباره کان ی:

﴿ ۱۵ ﴾ مثل الجنة التي وعد المتقون ﴿ نموونه و سیفه ته نه وه به هه شته ی به خوپار یزان به لاین دراوه له پاشه رۆژدا پییان بدریت به م شیوه یه:

﴿ ۱ ﴾ فيها أنهار من ماء غير آسن ﴿ رووباری زوری له ئاوی خاوین و نه گوراو بوی بونی تیدایه.

﴿ ۲ ﴾ وأنهار من لبن لم يتغير طعمه ﴿ وه زور رووباری تیدایه، له شیر ی سپی و جوان که به هوی مانه وه — وه شیر ی دونیا — تامی نه گوراوه، چونکه له گوانی ئاوه له نایه ته ده ری، وه که ده فره مو ی: (لم يخرج من ضروع الماشية).

﴿ ۳ ﴾ وأنهار من خمر لذة للشاربين ﴿ چه نندین چه م و رووباری تیدایه، له شه راب و عه ره قیك — که بۆ نهوانه ی نه ی خونه وه — زور خو ش و به مه زیه، واته: دووره له هه ره وه سفه یکی عه ره قی دونیادا، وه که له سووره تیکی تر دا نه فره مو ی: (لا فيها غول ولا هم عنها ينزفون). (۴۷/۳۷)، یان ده فره مو ی: (لا يصدعون عنها ولا ينزفون). (۱۹/۵۶).

﴿ ۴ ﴾ وأنهار من عسل مصفى ﴿ چه نندان چه م و رووباری تیدایه، له ههنگوینی پالاوته و بیگه رد، له موم و له هه ر شتیکی تر، له ههنگوینی دونیادا هیه. له فره مووده یه کدا — که پێشه وا (نه حمه د) و (ترمزی) هیناویانه — هاتووه: له به هه شتا رووباری شیرو ئاوو ههنگوین و شه راب هیه، پاشان هیمان چوم گه لی دیکه شی لی جیا ده بیته وه.

﴿ ۵ ﴾ ولهم فيها من كل الثمرات ﴿ لهوی جورا و جور ی میوه یان بۆ هیه.

إِنَّ اللَّهَ يُدْخِلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَالَّذِينَ كَفَرُوا يَسْجُونَ وَكُلُّهُمْ فِي النَّارِ وَمَنْ يَمْوِي لَمْ يَكُنْ مِنْ قَرِيبٍ هِيَ أَشَدُّ قُوَّةً مِنْ قَرْيَةٍ الَّتِي أَخْرَجْنَاكَ أَهْلَكَهَا فَلَا تَأْمُرْهُمْ ﴿ ۱۶ ﴾ أَفَمَنْ كَانَ عَلَى بَيِّنَةٍ مِنْ رَبِّهِ كَمَنْ زُيِّنَ لَهُ سُوءُ عَمَلِهِ وَاتَّبَعُوا أَهْوَاءَهُمْ ﴿ ۱۷ ﴾ مَثَلُ الْجَنَّةِ الَّتِي وَعِدَ الْمُتَّقُونَ فِيهَا أَنْهَارٌ مِنْ مَاءٍ غَيْرِ آسِنٍ وَأَنْهَارٌ مِنْ لَبَنٍ لَمْ يَتَغَيَّرْ طَعْمُهُ وَأَنْهَارٌ مِنْ خَمْرٍ لَذَّةٍ لِلشَّارِبِينَ وَأَنْهَارٌ مِنْ عَسَلٍ مُصَفًّى وَلَهُمْ فِيهَا مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ وَمَغْفِرَةٌ مِنْ رَبِّهِمْ كَمَنْ هُوَ خَلِدٌ فِي النَّارِ وَسُقُوا مَاءً حَمِيمًا فَقَطَّعَ أَمْعَاءَهُمْ ﴿ ۱۸ ﴾ وَمَنْهُمْ مَنْ يَسْتَمِعُ إِلَيْكَ حَتَّى إِذَا خَرَجُوا مِنْ عِنْدِكَ قَالُوا لِلَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ مَاذَا قَالَ أَنِفًا أُولَئِكَ الَّذِينَ طَبَعَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ وَاتَّبَعُوا أَهْوَاءَهُمْ ﴿ ۱۹ ﴾ وَالَّذِينَ آمَنُوا زَادَهُمْ هُدًى وَهَدَىٰ رَبُّهُمْ تَقَرُّوهُمْ ﴿ ۲۰ ﴾ فَهَلْ يُظَنُّونَ إِلَّا أَلْسِنَةً أَمَّا تَأْتِيهِمْ نَفْعَةٌ فَقَدْ جَاءَ أَشْرَاطُهَا فَأَنَّى لَهُمْ إِذَا جَاءَتْهُمْ ذِكْرُهُمْ ﴿ ۲۱ ﴾ فَأَعْلَوْا أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَسْتَغْفِرُ لَذُنُوبِكَ وَالْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مُتَقَلَّبَكُمْ وَمَثْوَاكُمْ ﴿ ۲۲ ﴾

أمعاءهم ﴿ جا ریخوله یان پاره پاره نه کا، ثایا نه وه دوو دهسته یه وه که یه وان؟!.

دوورازه کان گوی ده گرن و نای بیسن:

﴿ ۱۶ ﴾ ومنهم من يستمع إليك ﴿ نه ی موحه مهده! ﴿ هه ندی له وه دوو رووانه گویت بۆ نه گرن ﴿ حتی إذا خرجوا من عندك ﴿ هه تاکاتی له لای تو هه لئه سن و به جیت دین ﴿ قالوا للذين أوتوا العلم ماذا قال آنفا ﴿ له وه هاوه لانه یان — له نه مسالی (ثیین عه بیاس، ثیین مه سهوود) — زانیاریان پی دراوه، ده پرسن و نه لاین: نه ری نه وه ئیستا نه م پیاوه (موحه مهده) ﴿ چی گوت؟ ﴿ أولئك الذين طبع الله على قلوبهم ﴿، ئا نهوانه خوا موری به ده ختی ناوه به سه ر دلاندا ﴿ واتبعوا أهواءهم ﴿ وه شوینی هه واو هه وه سو ئاره زوو خویان که وتوون، بۆیه له هیج تی ناگه ن ﴿ ۱۷ ﴾ والذين اهتدوا زادهم هدى ﴿ نهوانه ش ری و ریازی دروستیان گرت به ر،

خوا هیدایه‌ت و رینمانیی زیاد کردن ﴿وَأَتَاهُم تَقْوَاهُمْ﴾ ته‌قواو پاریزکاریشی پی‌دان، تاخویانی پی‌پاریزن له ناگر ﴿۱۸﴾: فهل بنظرون إلا الساعة أن تأتيهم بغتة ﴿ثايا نه‌مانه مه‌گر چاوه‌ریی هاتنی قیامت ناکه‌ن له‌ناکاو ده‌رگایان لی بگریټ؟!﴾ فقد جاء أشراطها ﴿خو بی‌گومان هندی له‌نیشانه‌کانی قیامت هاتونه پیش و ده‌رکه‌وتوون، وه‌ک له‌سووره‌تی‌کا نه‌فهرموئ: ﴿إقتربت الساعة وأنشق القمر﴾ (أتی أمر الله فلا تستعجلوه) ﴿۱/۱۶﴾ وه‌ هاتنی دواهمین پیغه‌مبه‌ریش ﴿ﷺ﴾ هه‌ر به‌کیکه له‌نیشانه‌کانی رۆژی قیامت. وه‌ک خوئی نه‌فهرموئ: ﴿بعثت انا والساعة كهاتين﴾ (فتح الباری: ۵۶۰/۸).

﴿فانی لهم إذا جاءتهم ذکراهم﴾ جا نه‌و کاته که قیامه‌تیا هات ئیتر ئیمان هیئان و باوه‌ر کردونیان چ که‌لکیکی نه‌بی؟!.

بزانه‌ خواو په‌رستر او ی به‌هه‌ق، هه‌ر (الله) یه:

﴿۱۹﴾: فاعلم أنه لا إله إلا الله ﴿جا نه‌ی موحه‌مه‌د! ﷻ نه‌ی ئینسان! بزانه که بی‌گومان جگه له‌(الله) هیچ په‌رستراویکی هه‌ق نییه مافی په‌رستنی بی، ده‌سا توش له‌سه‌ر نه‌و بیروباوه‌ره سابت به‌و، هه‌رگیز نه‌گۆریت ﴿واستغفر لذنبك وللمؤمنين والمؤمنات﴾ وه‌ بو‌ خوټ و ئیمانداران له‌ پیاوان و ژنان داوی لیبووردنی گوناها‌ن بکه، بۆیه نه‌ویش هه‌موو جار نه‌ی فهرموو: اللهم اغفر لی واجعلنی..﴾ (یاں اللهم اغفر لی ما قدمت وما أخرت وما أسررت..﴾ (فتح الباری ۴۷۳/۱۳) ﴿والله يعلم متقلبكم و متواك﴾ وه‌خوا خوئی چاک ده‌زانیت ئیوه‌ چۆن هه‌لده‌سوورین و، چۆن ئیسراحت نه‌که‌ن، وه‌ به‌ رۆزوو به‌شه‌و چی نه‌که‌ن، واته: هه‌موو نه‌حوالتان نه‌زانئ وهیچی لی‌شاراوه‌ نییه.

موسلمانی راست و موسلمانی ده‌غه‌ز له‌ دل:

﴿۲۰﴾: ويقول الذين آمنوا لولا نزلت سورة ﴿هه‌ندی‌ک له‌ وانه‌ی پروایان هیئابوو، له‌خووشی جیهاد و خو‌به‌خت کردن‌دا نه‌یان‌وت: خو‌زگه‌ ده‌رباره‌ی جیهاد سووره‌تی‌ک له‌لایه‌ن خواوه‌ ده‌نیروا فرمانی به‌جیهاد ده‌دا ﴿فإذا أنزلت سورة محكمة وذكر فيها القتال﴾ که‌چی کاتئ سووره‌ته‌که‌ ئاشکراو بی‌ پیچ و په‌نا دابه‌زینترا و به‌راشکاوی باسی جه‌نگی تیدا‌کرا ﴿رأيت الذين في قلوبهم مرض﴾ بینیت نه‌وانه‌ی که له‌ دل‌باندا نه‌خووشی نیفاق هه‌بوو ﴿ينظرون إليك نظر الغشى عليه من السوت﴾ هه‌ر وه‌ک که‌سێک له‌ ترسی مردن بیهووشی به‌سه‌ریا هاتبی، سه‌یرت نه‌که‌ن "چاویان نه‌بله‌ق بووه‌ نازانن چۆن خو‌یان قوتار بکه‌ن له‌ جیهاد ﴿فاولي

لهم﴾ جا شایسته‌ تر بوو بۆیان ﴿۲۱﴾: طاعة وقول معروف ﴿گو‌یرایه‌لی و وته‌یه‌کی په‌سه‌ند بۆفه‌رمانه‌کانی خوا ﴿فإذا عزم الأمر﴾ خو‌ هه‌ر جاکاتئ کاری جیهاد و جه‌نگ جدی بوو، رقیان لی‌سووه‌وه ﴿فلو صدقوا الله لكان خيرا لهم﴾ خو‌ نه‌گه‌ر له‌گه‌ل خوا‌دا راستیان کردبا، و رۆشیتبان بو‌ جیهاد، نه‌وه چاکتر بوو بۆیان، له‌و دانیشتن و بال‌دانه‌وه‌و قسه‌یه‌یان ﴿۲۲﴾: فهل عسيت إن توليتم أن تفسدوا في الأرض ﴿جا نه‌ر ئیوه له‌فهرمانی خوا لاریی بکه‌ن و گو‌ی به‌ جیهاد نه‌ده‌ن، ئایا سه‌ره‌نجامی هه‌ر نه‌وه ناییت که‌ فساد و گی‌ره‌ شیوینی و خو‌ین رشتن له‌زه‌ویدا به‌ریا بکه‌ن؟!﴾ ﴿وتقطعوا أرحامكم﴾ و هه‌رچی په‌یوه‌ندی خزمایه‌تی هه‌یه بی‌برن و به‌جیی نه‌هینن! نه‌وسا بگه‌ریت‌ه‌وه بو‌ کاره‌کانی پیشووی سه‌رده‌می نه‌فامیتان، هه‌ر که‌سێک شتی له‌دل بگری و بیشاریت‌ه‌وه به‌نیازی خه‌یانه‌ته‌وه، خوا‌ی گه‌وره‌ نیشانه‌و به‌رگی نه‌وه‌ی له‌به‌رده‌کا تا بناسریت.

ده‌رباره‌ی په‌یوه‌ندی خزمایه‌تی و مافی خزمانه‌وه‌یه که پیغه‌مبه‌ر ﷺ ده‌فهرموئ: ﴿من سره النساء في الأجل، والزيادة في الرزق فليصل رحمه﴾ (پیش‌ه‌وا نه‌حه‌مه‌د ۲۷۹/۵). واته: نه‌وه‌ی پیی خو‌شه‌ ته‌مه‌ن دريژ و رزق و رۆژی فره‌ بیټ باسه‌ردانی خزمانی خوئی بکات و لییان بپرسیته‌وه. ﴿۲۳﴾: أولئك الذين لعنهم الله ﴿ئا نه‌وانه که‌سانیکن که‌ خوا نفرینی لی‌کردوون و"له‌ره‌حه‌می خوئی بی به‌شی کردوون" ﴿فأصمهم وأعمى أبصارهم﴾ ئینجا که‌ری کردوون و کو‌یرایی هیئاوه به‌سه‌ر چاویاندا.

بو‌ له‌ قورئان رانامینن؟

﴿۲۴﴾: أفلا يتدبرون القرآن ﴿ئایا نه‌وانه بو‌ له‌ ئایه‌ته‌کانی قورئان رانامینن و تئ‌نافکرین، تا په‌ندو ئامۆزگاری لی‌وه‌رگرن؟﴾ أم على قلوب أقبالها ﴿به‌لکو قوفل له‌سه‌ر دل‌یان دراوه‌و، هیچ خیریکی تئ‌ناچی، بۆیه ئاوا گو‌مپراو سه‌ره‌گردان بوون؟﴾ ﴿۲۵﴾: إن الذين ارتدوا على أديبارهم من بعد ما تبين لهم الهدى ﴿بی‌گومان نه‌وانه‌ی که له‌ئیسلام هه‌لگه‌رانه‌وه، پاش نه‌وه‌ی که‌ ری ئیمان و رووناکیان بو ده‌رکه‌وت ﴿الشيطان سول لهم وأملی لهم﴾ شه‌یتان کاره‌خراپه‌کانی بو‌ رازاندبوونه‌وه‌و، هیواکانی بو‌ دريژ کردبوونه‌وه ﴿۲۶﴾: ذلك بأنهم قالوا للذين كرهوا ما نزل الله ﴿نه‌وش به‌و هۆیه‌وه بووه‌ وتیان به‌وانه رقیان له‌ قورئان ده‌بووه‌وه: ﴿سنطيعكم في بعض الأمر﴾ ئیمه له‌هه‌ندی ئیش وکارا به‌ قسه‌تان نه‌که‌ین، وه‌ک نه‌چروون بو‌ جیهادو له‌ماله‌وه‌ دانیشتن ﴿والله يعلم إسرارهم﴾ خواش ده‌زانیت به‌ په‌نه‌ناکردنی نه‌وقسه‌یه‌یان کردبوویان بو‌ جووله‌که‌کان، وه‌ک

هه والی کار و کرده وی ئیوه مان بیته دهست و تاقی بکهینه وه
بیخهینه رو "چاکه، یان خراپ. (ئیبراهیمی کوری شه شعس)
ئه لی: کاتی (فوزیلی کوری عه یان) ئم ئایه تانه ی ئه خوینده وه،
دهستی به گریان ده کرد و ئه یوت: خویا! تاقیمان نه که یته وه،
چونکه له تاقی کردنه وه دا ئابرومان ئه چیت و، نه ئینییه کانمان

له سووره تیکدا سه بارهت به زانیی نه ئینییه کانیان، ئه فه رموو ی:
(والله یکتب ماییتون) ۲۷: فکیف إذا توفتهم الملائكة یضربون
وجوههم وأدبارهم ۲۸: ئه وه حالیا نه له ژیاناندا، ئاخو ده بی حالیا ن
چو ن بیت، کاتی فریشته کان گیانیان ده کیشن و به ده م و چاو و
به رو پشتیاندا ده دن؟ ۲۸: ذلک بأنهم اتبعوا ما أسخط الله
وکرهوا رضوانه ۲۹: ئه و تۆله یه شیان به و جو ره، به هو ی ئه وه وه یه
که به راستی شوینی شتی که وتن خوا تووره ده کات، وه له وه ش
رقیان ده بو وه که ده بو یه هو ی ره زامه ندی و خوشنوودی خوی
گه وه ۳۰: فأحبط أعمالهم ۳۱: ئینجا خوایش کار و کرده وه کانیا نی
پووچه ل کرده وه.

خۆراک و کینه ی غه ره زاویه کان ده ره خات:

۲۹: أم حسب الذين في قلوبهم مرض أن لن يخرج الله أضغانهم
به لکو دوورو وه کان - که نه خو شی نیفاق له دلیا ندا یه - پیا ن وایه
خوا رق و کینه ی ده روو نیا ن بو پیغه مبه رو ئیمانداره کان ده ر ناخا
و، لای به نده کانی خوی ئابرویا ن نابات؟! ۳۰: ولو نشاء
لأريناكنم فلعرفتهم بسيماهم ۳۱: وه نه گه ر بمانه وی ئه و دوورو وانه ت
نیشان ده ده ی، ئینجا تۆش به سه رو میقنه یاندا ده ت ناسین، به لام وا
ناکه ی، هه تا له ریزه کانتاندا دوژمنایه تی په یدا نه بی ۳۲: ولتعرفنهم
فی لحن القول ۳۳: خو بی گومان خویشت ئه ی موحه مهه ۴۷!
به شیوازی قسه و گفتوگو یاندا ئه یان ناسیته وه، چونکه کاتی دینه
لات، سویندیکی زور ئه خو ن و باوه رداری خو یا ن ده ر ئه خه ن،
که چی له ژیره وه جوړیکی ترن.

ئیما می (داره قوتی) ئه م فه رموو ده یه هی ناوه: (ما أسر أحد
سريرة إلا كساه الله جلابها، إن خيرا فخير، وإن شرا فشر). پی شه وا
عوسمانیش چه نده جوانی وتوو: (ما أسر احد سريرة إلا ابداه الله
على صفحات وجهه، و فلتات لسانه). ئه لی: پیغه مبه ر ۳۴: وتاریکی
بو خویندینه وه - پاش همدو ستایش بو خوا - فه رموو: (إن
منكم منافقین، فمن سمیت فلیقم) پاشان فه رموو: (قم یا فلان،
قم یا فلان، قم یا فلان، حتی سمی ستة وثلاثین رجلا - ثم قال:
إن فیکم - أو منكم - فأتقوا الله) (مسند احمد: ۵/۲۷۳). ۳۵: والله
یعلم أعمالکم ۳۶: خوا خویشی ئاگا و زانایه به کرده وه کانتان، چونکه
هیچ شتی لای ئه و په نهان و نادیا ر نییه ۳۷: ۳۱: ولنبلونکم حتی
نعلم المجاهدين منكم والصابرين ۳۸: و به راستی ئیمه به جیهاد و
کاری قورس تاقیتان ئه که یته وه تا بزانی کمانه تان جیهادکار و
خو را گرن، ده رکه وی کئی مو جا هیدی راسته قینه یه و، له سه ر
ناره حه تی و جیهادیش به سه برو به ئارامه ۳۹: ونبلى أخبارکم

وَقُلْ الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُزِلُّكَ سُورَةٌ قَدْ أَنْزِلَتْ سُرُورَةٌ
مِنْكُمْ وَذِكْرُهَا الْفِتْنَةُ الَّتِي رَأَيْتَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ
يَنْظُرُونَ إِلَيْكَ نَظَرَ الْمَغْشِيِّ عَلَيْهِ مِنَ الْمَوْتِ فَأُولَئِكَ لَهُمْ
طَاعَةٌ وَقَوْلٌ مَعْرُوفٌ فَإِذْ عَزَمَ الْأَمْرُ فَلَزَّوْا صُدُورُهُمْ
لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ ۱۱) فَهَلْ عَسَيْتُمْ إِنْ تَوَلَّيْتُمْ أَنْ تُفْسِدُوا
فِي الْأَرْضِ وَتَقَطَعُوا أَرْحَامَكُمْ ۱۲) أُولَئِكَ الَّذِينَ لَعَنَهُمُ اللَّهُ
فَأَصَمَّهُمْ وَأَعَمَّى أَبْصَرَهُمْ ۱۳) أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْفُرَاتُ
أَمْرًا عَلَى قُلُوبٍ أَقْبَلُهَا ۱۴) إِنْ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَلَى أَدْبَارِهِمْ
مِنْ بَعْدِ مَا بَيَّنَّ لَهُمُ الْهُدَى الشَّيْطَانُ سَوَّلَ لَهُمْ وَأَمَلَى
لَهُمْ ۱۵) ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا لِلَّذِينَ كَرِهُوا مَا نَزَّلَ
اللَّهُ سَنُطِيعُكُمْ فِي بَعْضِ الْأُمُورِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ أَسْرَارَهُمْ
۱۶) فَكَيْفَ إِذَا تَوَفَّتْهُمُ الْمَلَائِكَةُ بَضْرُوتَ وَجُوهِهُمْ
وَأَدْبَارِهِمْ ۱۷) ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ أَتَبَعُوا مَا أَسْخَطَ اللَّهُ
وَكَرِهُوا رِضْوَانَهُ فَأَحْبَطَ أَعْمَالَهُمْ ۱۸) أَمْ حَسِبَ
الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ أَنْ لَنْ يُخْرِجَ اللَّهُ أَضْغَانَهُمْ ۱۹)

ده رنه که وی ۳۲: إن الذين كفروا وصدوا عن سبيل الله
بی گومان ئه و که سانه ی بی پروان و ری له بلا و کردنه وه ی شه ریعت
و به رنامه ی خوا ده گرن ۳۳: وشاقوا الرسول من بعد ما تبين لهم
الهدى ۳۴: دژایه تی و سه ریچی په یامبه ر ده که ن، پاش ئه وه که ری
راستیان بو روون بوویه وه ۳۵: لن يضروا الله شيئا وسيحبط أعمالهم ۳۶:
ثا ئه وانه به هیچ شیوه یه ک ناتوانن زیا نی به ئایینی خوا بگه یه نن،
وه له پاشه رژی شدا خوی گه وه ره هه موو کرده وه کانیا ن باتل و
پووچه ل ئه کاته وه ۳۷: يا أيها الذين آمنوا أطيعوا الله وأطيعوا
الرسول ۳۸: ئه ی ئه وانه ی باوه رتان هی ناوه! له فه رمانه کانی خوا و
پیغه مبه ر گو یاری له بکه ن و ۳۹: ولا تبطلوا أعمالکم ۴۰: کار و کردارتان
- به رو پامای و شیرک و کوفر - پووچ مه که نه وه. ۴۱: إن الذين
كفروا وصدوا عن سبيل الله ۴۲: بی گومان ئه و که سانه ی بی پروا بوون
و به ره لستی خه لکی شیان ده کرد له ریبازی خوا ۴۳: ثم ماتوا وهم
کفار ۴۴: پاشان هه ر به کافری و بی دینیش مردن ۴۵: فلن يغفر الله

لهم ۞ جاهه رگیز خوا نه وانه نابه خشیت، چونکه له سهر کوفرو
بئ پروایی مردوون.

ههنا ده توانن بؤ جیهاد سست مهبین و، داوای شهر وه ستانیش مه که نه:
۳۵: فلا تهنوا وتدعوا إلى السلم ۞ جا ئیوه هه رگیز سست

وَلَوْ نَشَاءُ لَأَمَرْنَاكُم بِالْحَرْبِ فَمَقَرْنَاكُمْ بِسِلَاحِهِمْ وَلَتَعْرِفَنَّهُمْ فِي
لَحْنِ الْقَوْلِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ أَعْمَالَكُمْ ﴿٣٦﴾ وَلَسَبُّوْكُمْ حَقَّ نَعَمٍ
الْمُجَاهِدِينَ مِنْكُمْ وَالصَّادِقِينَ وَتَبَلَّوْا أَخْبَارَكُمْ ﴿٣٧﴾ إِنَّ الَّذِينَ
كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَشَاقُّوا الرَّسُولَ مِنْ بَعْدِ مَا بَيَّنَّ
لَهُمُ الْهُدَىٰ لَنْ يَصْرِوْا وَاللَّهُ شَهِيدٌ وَسَيُحِطُّ أَعْمَالُهُمْ ﴿٣٨﴾
يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَلَا تُبْطِلُوا
أَعْمَالَكُمْ ﴿٣٩﴾ إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ مَاتُوا
وَهُمْ كَافِرُونَ يَغْفِرُ اللَّهُ لَهُمْ ﴿٤٠﴾ فَلَا تَهِنُوا وَتَدْعُوا إِلَى السَّلَهِ
وَأَنْتُمْ الْأَعْلَوْنَ وَاللَّهُ مَعَكُمْ وَلَنْ يَبْرِكَنَّ أَعْمَالَكُمْ ﴿٤١﴾ إِنَّمَا
الْحَيَاةُ الدُّنْيَا لَعِبٌ وَلَهُمْ وَإِنْ تَوَلَّوْا وَتَنَقَّلُوا فِي الْأَرْضِ أَجُورُكُمْ
وَلَا تَسْأَلُكُمْ أَمْوَالُكُمْ ﴿٤٢﴾ إِنْ سَأَلْتُمْ لَكُمْ مَا فِي حُفْرَتِكُمْ
تَبَخَّلُوا وَخَرَجَ أَصْفَتُكُمْ ﴿٤٣﴾ هَٰذَا نَسْتَعِزُّكَ تَدْعُونَ
لِنُفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَمِنْكُمْ مَنْ يَبْخُلُ وَمَنْ يَبْخُلْ
فَأِنَّمَا يَبْخُلْ عَنْ نَفْسِهِ وَاللَّهُ الْغَنِيُّ وَأَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ وَإِنْ
تَوَلَّوْا يَسْتَبَدِلْ قَوْمًا غَيْرَكُمْ ثُمَّ لَا يَكُونُوا أَمْثَلَكُمْ ﴿٤٤﴾

و لاواز مه بن له کوشتاری کافران، داوای سازش و ناشتیان
—پیشوهخت— له گهل مه که نه له ترساندا. به ئی سازش و ریکه وتن
و پهیمان به ستن له گهل خوانه ناس و بئ باوه راندا، نه گهر له بهر
ناچاری و پیوستی نه بئ، هه رگیز نابئ و رهوا نییه، به لام
هرکات موسلمانان لاوازو بئ ده سلات بوون و له بهرامبر
دورمنیشدا نه یان توانی بهر ننگاری بکه نه، نه وه له و حاله تانه دا
رهوایه، تازیانی زورتر و گوره تر روو نه دات. وهک پیغه مبه ر ۞
له گهل قوره شدا پهیمانی موره کرد و بؤ ده سالیش جهنگی وهستان،
کاتی رییان لیگرت بجیته مه که وه ۞ و انتم الاعلون ۞ له کاتی که دا
به هیزی ئیمانه که تان ئیوه زالترن، له رووی بیرو باوه رو ئایدو لوزیاو
بؤچوونه وه بؤ ژبان، له رووی پهیره وه پروگرامه وه له باره ی
ثامانجه وه، له رووی هه سست و رهوشت و سلوکه وه ۞ والله
معکم ۞ خواش له گهل تانه، ئیوه به ته نه نین.. به لکو خوییه کی
دهسه لاتدار و خاوهن هیزتان له گهل دایه ۞ ولن بترکم اعمالکم ۞ و

هه رگیزیش پاداشتی کارو کرده وه کانتان که م و بووچه ل ناکاته وه،
وهک هی بئ پروایان باتل نه کاته وه ۞ ۳۶: إنما الحياة الدنيا لعب
ولهو ۞ به راستی ژبانی ته م دونیایه بریتییه هه له گه مه مندالان
و، گالته و گه پی مه شره ب چرووکان، له وه به ولاره شتی تر نییه،
جا که وایوو به کومه ل به ره و جهیاد برؤن و له پیناوی ئایینی خوادا
جهنگ بکه نه ۞ وإن تومنوا وتتقوا يؤتکم أجورکم ۞ نه گهر پروا
بیئن به پهروه ردگارتان و خو پاریزن له سهر پیچی و شیرک، نه وه
خواش به تیرو ته سه لی پاداشتتان پی نه به خشئ، جا که واته بئ
وچان هه ولی جهیاد بدهن ۞ ولا يسألکم أموالکم ۞ و له راست
نه وه خوا داوای به ختکردنی هه موو دارایی و سامانتان لی ناکات،
به لکو جگه له زهکات هه رچه ندتان پی نه نجام بدرئ به سه، له وه
به دهر، نایه وی ته نگه تاوتان بین ۞ ۳۷: إن يسألکموها فحکم
تبخلوا ۞ خو نه گهر جار له داوای جار داوای به خشینی هه موو
سامانتان لی بکات، ته نگه تاو دهن و، نه وکاته ش رژدو چرووک
نه بن و به ختی ناکه نه ۞ ويخرج أضغانکم ۞ وه هه موورک و
قینه کانیشتان وه دهر دینی و ناشکرا دهن، واته: به رژدی و
چرووکی دهر ده که وی چنده دهغه ز له دن، به لام خوا و ناکات
۞ ۳۸: ها اتم اولاء تدعون لتنفقوا فی سبیل الله ۞ نا نه وه ئیوه
بانگ ده کرین —ته موسلمانان! بؤ نه وه مال و سامانتان، له ربی
خوادا به خشن و بچه جهیاد ۞ فمنکم من یبخل ۞ جا هی
واتان چرووکی ده کاو مالی به خت ناکات ۞ ومن یبخل فانما
یبخل عن نفسه ۞ هه رکه سیکیش رژدی و چرووکی بکات، نه وه
هه له خووی چرووکی دهکات، واته: زیانه کی بؤ خودی خووی
نه گهر یته وه و بهرامبر به خووی رژدی کردوه، چونکه ولاتی و،
سامانی و، شهرفی کاتی که دوژمنان داگیری بکه نه و، نه ویش له
رهزیلی و چرووکی خویدا ده سست نوقاو نه بی ۞ والله الغنی و انتم
الفقراء ۞ وه خواش دهوله مندو ئیوه ش هه ژارو موحتاجن به و، خوا
نه یه وی ئیوه به شان و شهوکه ت بن، بویه مال و سامانتان پی
به خت نه کات، نهک له بهر نه وه بیت سوود و که لکی بهو بگات
۞ وإن تتولوا يستبدل قوما غیرکم ۞ خوا شهرفی هه لگرتنی ته م
پهیمایه به ئیوه داوه، نه بی ئیوه ش له پیناویا جهیاد بکه نه و
سامانتان به خت بکه نه، خو نه گهر له م دینه پشت هه ل بکه نه و
ثاماده نه بن بؤ جهیاد و چرووک و پیسکه بن له به خشینی مال
له ریگی جهیاددا، خوی گه وره ئیوه ده گورئ به قوم و گهلکی
تر و، نه و شهرفه تان لی ده سیقته وه ۞ ثم لا یکنوا أمثالکم ۞ نه و سا
نه وانیش وهک ئیوه نابن. پیشه و (موسلیم) ده لی: پیغه مبه ر ۞
ته م نایه ته ی (وإن تتولوا.. خو پنده وه، پاشان هاوه لانی وتیان:

دهبی ئهوانه چ که سانیک بن - که ئه ئیمه لا بدرین - ئهوانه دهخرتنه جینی ئیمه وه، وهک ئیمه ش نابن؟ واته: ئهوان لیبروتر دهبن، دهلی: پیغه مبه ر ﷺ دهستی خسته سهر شانی (سهلمان) ی فارسی و فره موی: ((هذا وقومه، ولو كان الدين عند الثريا، لناله رجال من الفرس)). ئه مه خووی و هوزده که یه تی، چونکه ئه وهنده دینیان خوش دهویتی، ئه گهر له لای ئه ستیره ی کۆیشدابی، دهستی پیوانی ئهوانی دهگاتی، و جیهاد ئه کهن، مال و سامان بهخت ئه کهن، تی دهکۆشن، ململانی له گهل تاغووتاندا ئه کهن، سازشیان له گهل ناکن.

به لی گه وهرترین شهره ف و دهست مایه بو ئه م ئوممه ته، ته نیاو ته نیا قورئان و باوهره، سه رکه ورتنی ئهوان و تیکشکانی دوژمنانی دینی خوایه، موسلمانانه کان چهنده ههول بدهن و، تی بکۆشن، ئه وهنده ش سه ردارو سالاری جیهان ئه بن، هه ر کاتیکیش ته مبه لی و رژی و چرووکیان کرد و وازیان له جیهاد هینا، ئهوا خوایش نه یارمه تییان ئه دات، نه له گه لیشیان ئه بی، وه نه هه ر ئه وهنده، به لکو زه لیل و ریسواو ژیر دهستی گه لانیش ئه بن، وهک ئیستا موسلمانان له ملیارێک زیاترن و، یهک له سه ر چواری دانیشتوانی گۆی زهوییان داگرتووه، له ولایشه وه له به ره مه یینانی نهوت و، چه ندين شتی تردا یه که می جیهان، ده بیینی له گهل ئهوانه شدا هه یج جوهره کیان و بوونیکیان نییه! هه یج گومانیکش له وهدا نییه که ئه وه باجی لادانیانه له جیهاد، چونکه سوننه تی ئه م ئایینی خوا وایه هه رده بی به و جوهره یه سه ر بخریت، که دهسته ی یه که م و بو جاری یه که م پیی سه رکه وتن.

سوورته ی (فتهج) -ه

مه ده نییه و (۲۹) ئایه ته

به ناوی خوا ی به خشنده ی میهره بان

ئه م سوورته ش وهک سوورته مه ده نییه کانی تر، باس له گه لی خالی گرنگ ئه کات، بوئمونه: خوا به رستی، ئه خلاق و رهوش، په یمانه که ی (خوده بییه) که له سالی شه شه می کۆچیدا په یامبه ری سالارمان ﷺ له گهل قوره یشدا مۆری کرد، له ئه نجامیشدا بوو به کلیلی کردنه وه ی ده رگای فته حی مه ککه، له و یوه فته ح دهستی پی کردو خواش موسلمانانه کانی سه ر خست و، دوا ی ئه وه خه لکی له هه موو لایه که وه پۆل پۆل موسلمان ده بوون: (إنا فتحنا لک فتحا مینا).

باسی جیهادی هاوه لان و (بیعة الرضوان) دهکات که: هاوه لان

په یمانیان به په یامبه ر ﷺ دا که تا مردن کۆل نه دهن و جیهاد بکهن.. له راستیدا ئه وه په یمانه په یمانیکی زۆر گرنگ و شه ریف و پیروژ بوو. هه ر بۆیه ش خوا ی گه وره فره موی: (لقد رضی الله عن المؤمنین إذ یبایعونک تحت الشجرة..)، هه روه ها باسی ئه وه دوو رووانه ئه کات که له جهنگه کاندا خو یان ده دزیه وه له جیهادو سه ریچییان ده کرد له فره مان ی پیغه مبه ر، هه روه ک باسی ئه وه خه ونه ش ئه کات که په یامبه ر ﷺ له مه دینه دا دیتبووی، پاشان بو هاوه لانی گیرابوویه وه ئه وانیش زۆر پیی دلخوش بوون.. کۆتاییشی به وه سف و ستایشی په یامبه ر و هاوه لانی دی: (محمد رسول الله والذین معه أشداء على الکفار رحماء بینهم..).

بسم الله الرحمن الرحیم * ۱: إنا فتحنا لک فتحا مینا ﴿﴾ بی گومان ئیمه - به هوی پیکهاتنه که ی خوده بییه وه - فته حیکی ئاشکرمان بو کردیت ئه ی موحه ممه د! ﷺ واته: به و فته حه ده رگای سه رکه وتنمان لی کردیته وه، پاشان شاری مه ککه مان بو فته ح کردیت و، خوده بییه بوو به پیش قه ره ولی ئه وه فته حه، جا که وا بوو هه ر له ئیستا وه که وه وایه که ولاته که مان بو فته ح کردییت. جه ماوه ری زانیان پییان وایه که ئه م (فته حه) پیکهاتنه که ی خوده بییه یه، چونکه له دوا ییدا بوو به هوی فته حی مه ککه، بۆیه خوده بییه یه له پله و پایه دا له فته حی مه ککه که متر نییه، به تایبهت له و ماویه دا خه لکی تیکه لی یه کتر بوون، وه زۆریکی زۆرینه یان له ماوه ی سی سالد موسلمان بوون.. ئه م سوورته ییش وهک (ئیین که سیر) ئه لی: ئه و کاته هات که په یامبه ر ﷺ له مانگی (ذوالقعدة) ی سالی شه شه می کۆچی له خوده بییه گه راپه وه، چونکه ئهوان نه یان هیشته پرواته (مسجد الحرام) وه.. (مه راغی) ده لی: ئیمه ش ئه مه مان هه لیژارد. ﴿﴾ ۲: لیغفر لک الله ما تقدم من ذنبک وما تأخر ﴿﴾ تاخوا له و شتانه ی - که سه باره ت به پله و پایه ی به رزی تۆ - وهک گونا هانه، خوش بییت، چ گونا هانی رابردو، وه چ گونا هه کانی دوا رۆژو ئاینده ت، واته: ئه وه فته حه ت بو ئه که یه هوی سه ری نه وه ی ئه و جوهره شتانه که وهک (حسنات الأبرار سیئات المقربین) ﴿﴾ و یتم نعمته علیک ﴿﴾ وه نیعمه ت و به ره کانی خویتی بو ته واو بکا ﴿﴾ و یهدیک صراطا مستقیما ﴿﴾ و بتخاته سه ر ینگه یه کی راست، ئه ویش ته نیا رینگه که ی ئیسلامه و، ده ره نجامیش بگه یته پله و پایه ی هه ره به رزی به شه شت ﴿﴾ ۳: و ینصرک الله نصرا عزیزا ﴿﴾ وه تاخوا سه رکه وتن و پیروزییه کی تۆ که وه قایمت بدا به سه ر دوژمنانی ئیسلامدا، به شیوه یه که شه وکه تی تیا به دی بکریت بو موسلمانان.

جاءت مع تنزيه الله - عز وجل - عن الجوارح وصفات الأجسام وكذلك يفعلون في جميع المتشابهات، ويقولون: إن معرفة حقيقة ذلك فرع معرفة حقيقة الذات وأنى ذلك، وهيهات هيات؟ ﴿ فمن نكث فإنما ينكث على نفسه ﴾ جا هر كه سيك په يمانشكيني بكا و لني باشگه ز ببيت هه، شه وه زياني شه وه يمانشكيني ته نيا له سر

- (۱) ثارمی.
- (۲) زیادکردنی ثیمان باوه ریان.
- (۳) مؤزده به چوونه به هه شته وه.
- (۴) سرپنه وهی گونا هه کانیان.
- بی باوه رانیش دوو چاری چوار شت بوون:

(۱) سزاو توله.

(۲) نفرین.

(۳) توورپی و خه شمی خوا.

(۴) چوونه ناو دوزه خه وه.

سيفته کانی پیغه مبه ر:

۸: إنا أرسلناك شاهدا ومبشرا ونذيرا ﴿ بي گومان نيمه تو مان ره وانه كردوه - نهی موحه مبه د ﴾ - به شايهت و مؤزده دهر و ترسيته ر، واته: به شايهت له سر ئومه ته كهت له قيامه تا، به مؤزده ر به به هه شت بؤنه وهی وه لامت ده داته وه، به ترسيته ر به دوزه خ بؤ نه وهی سر پيچيت نه كات ﴿ ۹: لتؤمنوا بالله ورسوله ﴾ تا ئيوه به خوا و به به يامبه رانی باوه پيئن ﴿ و تعزروه كومه كي بكن، واته: كومه كي له ئاييه نه كهی بكن ﴿ و توقروه و به مه زنی بگرن، واته: به ريزداری دابنين ﴿ و تسبحوه بكرة وأصيلا ﴾ وه به به يانين و ئيواران ته سبيحات و يادی بكن و به پاك و خاوينی رای بگرن ﴿ ۱۰: إن الذين يبايعونك إنما يبايعون الله ﴾ بي گومان شه كه سانهی به تو به يعهت و په يمان شه دن كه پشتت بگرن و جيهاد بكن، شه وه له راستيدا په يمانين له گه ل خوا به ستوه. مه به ست به م په يمانه ش، (بيعه الرضوان) بوو كه له حوده يبيده له بن داری (سمره) دا شه نجم دراوه، ژماره ی هاوه لان له و روزه دا ده گه يشته (۱۳۰۰) تا (۱۴۰۰) كه س وه (ئيبن كه سير) شه ل: ﴿ كنا يومئذ ألفاؤا أربعمائة، ووضع يده في ذلك الماء، فبغ الماء من بين أصابعه، حتى روبا كلهم. واته: له و روزه دا ئيمه (۱۴۰۰) كه سيك ده بووين، وه پیغه مبه ر ده ستي خسته نيو شه و ئاوه وه، شه و جا له نيوان په نجه كانيا ئا وه لقولي شه و خه لكه هه موو تيراو بوون، له رپوايه تيكي ديكه دا هاتوه: (انهم كانوا خمس عشرة مائة) متفق عليه. واته (۱۵۰۰) كه سيك بوون. (فتح الباری: ۴۵۱/۸. موسليم: ۱۴۸۴/۳). ﴿ يد الله فوق أيديهم ﴾ ده ستي خوا له بان ده ستيا نه وه يه، شه مه به لگه يه له سر پشتگيري خوا بزيان، وهك ده ستيان به ده ست شه وه دابيت. شه وه راو بووچوونی (ئيبن كه سير) و (ئيبن سه عدي / تيسير الكريم الرحمن) ه، به لام (ئالووسی) ده ليت: (والسلف: يمرون الآية كما

إِنَّ الَّذِينَ يُبَايِعُونَكَ إِنَّمَا يُبَايِعُونَ اللَّهَ يَدُ اللَّهِ فَوْقَ أَيْدِيهِمْ فَمَنْ نَكَثَ فَإِنَّمَا يَنْكُثُ عَلَى نَفْسِهِ وَمَنْ أَوْفَى بِمَا عَاهَدَ عَلَيْهِ اللَّهُ فَمَنِّي بِهِ أَجْرًا عَظِيمًا ﴿ ۱۱ ﴾ سَيَقُولُ لَكَ الْمُخَلْفُونَ مِنْ الْأَعْرَابِ شَغَلَتْنَا أَمْوَالُنَا وَأَهْلُونَا فَاسْتَغْفِرْ لَنَا يَقُولُونَ بِأَلْسِنَتِهِمْ مَا لَيْسَ فِي قُلُوبِهِمْ قُلْ فَمَنْ يَمْلِكُ لَكُمْ مِنْ اللَّهِ شَيْئًا إِنْ أَرَادَ بِكُمْ ضَرًّا أَوْ أَرَادَ بِكُمْ نِعْمًا بَلْ كَانَ اللَّهُ يُمَاطِعُ لَكُمْ خَيْرًا ﴿ ۱۲ ﴾ بَلْ ظَنَنْتُمْ أَنْ لَنْ يَنْقَلِبَ الرَّسُولُ وَالْمُؤْمِنُونَ إِلَى أَهْلِيهِمْ أَبَدًا وَزُيِّنَ ذَلِكَ فِي قُلُوبِهِمْ وَظَنَّ يَوْمَكَ الْكُفُورُ وَكَتُّهُ قَوْمًا ثَوْرًا ﴿ ۱۳ ﴾ وَمَنْ لَمْ يُؤْمِنْ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ فَإِنَّا أَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ سَعِيرًا ﴿ ۱۴ ﴾ وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يَعْفِرُ لِمَنْ يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿ ۱۵ ﴾ سَيَقُولُ الْمُخَلْفُونَ إِذَا انْطَلَقْتُمْ إِلَى مَغَائِرِكُمْ لِتَأْخُذُوا مَا ذَرَوْنَا نَتَّبِعْكُمْ بِرُيُوسِكُمْ أَنْ يُبَدِّلُوا كَلِمَ اللَّهِ قُلْ لَنْ تَتَّبِعُونَا كَذَلِكُمْ قَالَكُمُ اللَّهُ مِنْ قَبْلُ فَيَقُولُونَ بَلْ تَحْسُدُونَنَا بَلْ كَانُوا لَا يَفْقَهُونَ إِلَّا قَلِيلًا ﴿ ۱۶ ﴾

خوی ده كه وی، چونكه خوی گه و ره بی نیازه له و ﴿ ومن أوفى بما عاهد عليه الله ﴾ جا هر كه سیش په يمانه كهی خوا به ريته سهرو وه پای بکات ﴿ فسيئوته أجرا عظيما ﴾ جا خوی بالاده ستیش پاداشتيکی گه و ره ی پی ده دا.

برو بيانوو هينانه وهی به جيماره کانی (حوده يبيه) بؤ پیغه مبه ر: ﴿ ۱۱: سيقول لك المخلفون من الأعرب ﴾ جا كه له حوده يبيه گه رايته وه، بی گومان عه ره به ده شته كييه كان (شه وانه ی وا پاشه كشييان كردو له گه لتان نه هاتن بؤ زياره تی كه عبه پاش شه وه تو داوات لی كردن) پيت شه لين: ﴿ شغلنا أموالنا وأهلونا فاستغفر لنا ﴾ پاراستنی مال و ژن و مندالان، ئيمه ی به خويه وه سه رگه رم كرد، له دهر چوون له گه لت، جا لای خوا داوای لي بوور د نمان بؤ بكه يت ﴿ يقولون بألسنتهم ما ليس في قلوبهم ﴾ شتی به زمانيان ده لين، غه يری شه وه يه له دلپاندايه، واته: له قسه كانياندا راست ناكه ن

دەستكە وتانەدا ﴿ فسيقولون بل تحسدوننا بل كانوا لا يفقهون إلا قليلا ﴾ كەچى ئەوانە دەلىن: ئەمە بەللىنى خوا نىيە، بەلكو ئىۋە ھەر بەخىلى و ھەسوودىمان پى دەبەن، نەخىر، وا نىيە، بەلكو ئەوانە كەم تى دەگەن.

جىھاد سەنگى مەھكەم ئەنىۋان مۇسلمان و دوورودا:

﴿ ۱۶: قل للمخلفين من الأعراب ستدعون إلى قوم أولى بأس شديد ﴾ ئەى موحەممەدا ﷺ بلى: بەھەر بە دەشتە كىيەكان- ئەوانە يان دواكەوتن و لە جىھاد خۇيان دزىيەۋە- ئىۋە لە ئايندەدا بانگ ئەكرىن بۇ جەنگ لەگەل گەلىكى بە زەبرو بەھەلەت و جەنگاۋەر، جا لەۋى خۇتان تاقي بكنەۋە ﴿ تقاتلونهم أو يسلمون ﴾ ئەۋسا جەنگيان لەگەل دەكەن، يان خۇيان بەبى جەنگ مۇسلمان ئەبن ﴿ فإن تطيعوا يؤتكم الله أجرا حسنا ﴾ ئىنجا ئەگەر ئىۋە فەرمانبەردار بن و ئامادەى جەنگ و جىھاد ببن ئەۋا خوا پاداشتىكى باشتان پى دەدا ﴿ وإن تولوا كما توليت من قبل ﴾ خۇ ئەگەر ئىۋە ۋەكو لەمەۋپىش لە (خودەيىيە) دا پىشتان ھەلكرد ﴿ يعذبكم عذابا أليما ﴾ ئەۋا خوايش سزايەكى پى ئىشتان ئەدا. رافەكەرانى قورئان كىشەيانە: ئايا ئەۋ كۆمەلە زۆر بەھىزۇ بە ھەلەتە كى بن؟ قسە بۇ ھۇزى (ھەۋازن) و (سەقىف) و (بەنى ھەنىفە) و (فارس) ھەكان و، رۆمەكان كراۋە. (تەفسىرى ئالووسى) لە (ئەۋو ھەرەيرە) ۋە ئەلى: (ھەم البارزون). واتە: ئەۋ كۆمەلە بەھەلەت و قارەمانە (كوردەكان)..

(ئىبن جەرىرى تەبەرى) ش ئەلى: باشترىن قسە لەم جىگايەدا ئەمەيە كە بلىن: لەبەر ئەۋەى كە خۇاى گەۋرە لە قورئاندا ئەۋ قەۋمەى دىارى نەكردوۋە چ قەۋمىكن، بۇ ئىمەش دىارى نەكردونيان چاكتەرە، چونكە دەگونجى ھەرئەۋانە بن، دەشگونجى خەلكانىك بن لە ئايندەدا پەيدا ببن.

(ئىبن كەسىر) ھەر لەم شۈيئەدا ئەم فەرموودەيە - كە ئىمامى (بوخارى و مۇسلىم) لە ئەۋو ھورەيرەۋە گىراۋايانە تەۋە - ھىناۋە: (۱) لا تقوم الساعة حتى تقاتلوا قوما صغار الاعين، لف الآنف، كأن وجوههم المجان المطرقة).

ۋاتە: (قىامەت بەرپا نابى تا ئىۋە ئەى ئىمانداران) جەنگ دەكەن لەگەل ھۇزىكى چاۋ بچوۋكى، لووت كورتى (يا لووت كورت و لووت پاندا) و دەموو چاۋيان دەلىنى (ترس) و مەتەلەيە.

(۲) تقاتلون قوما نعالهم الشعر). ۋاتە: لەگەل ھۇزىكا دەجەنگىن كەپىلاۋو نەعلەكانيان لەموۋە. (فتح البارى: ۱۰۴/۶. مۇسلىم: ۲۲۳۳/۴).

ۋ، ئەيانەۋى فرت و فىلّت لى بكنە ﴿ قل فمن يملك لكم من الله شيئا ﴾ پىيان بلى: ئايا چ كەسىك شتىكى بەدەستە لە خواۋە بۇتان ﴿ إن أراد بكم ضرا أو أراد بكم نفعاً ﴾ ئەگەر خوا ويستى زىانىكى پىتان بوو، يان ويستى سودىكتان پى بگات ﴿ بل كان الله بما تعملون خبيرا ﴾ بەلكو خوا بەكارو كوردەۋەكانتان بە ئاگايە، ئەۋ دەزانىت ھۇى راستەقىنە چى بوو لەدوا كەۋتەكە تاندا؟ ﴿ ۱۲: بل ظننتم أن لن ينقلب الرسول والمؤمنون إلى أهلهم أبدا ﴾ بەلكو راستىيەكەى ئەمەيە كە پىتان ۋابو ئىتر ھەرگىز پەيامبەرۋ بىرۋاداران جارىكى تر ناگەرپنەۋە نىۋ خىزانەكانيان لە مەدىنە، واتە: ۋا گومانئان دەبرد كە قورەيش پىغەمبەرۋ ئىماندارەكان لە رىشە دىنن!! ﴿ وزين ذلك فى قلوبكم ﴾ ئەۋ گومان بىرنە لەدلتاندا لە لايەن شەيتانەۋە رازىنراۋوۋە ﴿ وظننتم ظن السوء ﴾ گومانئان برد، گومانى نادروست، پىتان ۋابو ئەۋانە ھىچ كەسىكىان ناگەرپنە دواۋە، بۇيە گويىتان نەدانى و لەگەلىان نەچوۋن ﴿ وكنتم قوما بورا ﴾ ۋەئىۋە لە زانىنى خوادا قەۋمىكى تياچوۋن ﴿ ۱۳: ومن لم يؤمن بالله ورسوله ﴾ ۋەھركەسىش باۋەرى بە خواۋە بە پەيامبەرى ئەۋ نەبىت، كافرو بى باۋەرە ﴿ فإنا أعدنا للكافرين سعيرا ﴾ جابە راستى ئىمە بۇ كافرو بى بىرۋايان ئاگرىكى ھەلگىرساۋو سوتىنەرمان ئامادە كىردوۋە ﴿ ۱۴: والله ملك السموات والأرض ﴾ ھەموو دەسەلاتىكى ئاسمانەكان و زەۋى تەنھا ھى خوايە ﴿ يغفر لمن يشاء ويعذب من يشاء ﴾ ھەركەسىك كەخۇى بىھۋى و بە شىۋاى بزانىت لىي خۇش ئەبىت، ۋەبىھۋى سزاي ھەركەسىش بدات ئەى دات ﴿ وكان الله غفورا رحىما ﴾ ۋەخواش، ھەر خوايەكى لىبۋوردەى بەبەزەيىيە، كەۋابو ھەر ئىستا پەشىمان بىنەۋە تەۋبە بكنە و گويىزايەلىي پەيامبەرىن، چونكە خوا خۇش ئەبى لەۋانەى پەشىمان ئەبنەۋە ﴿ ۱۵: سيقول المخلفون إذا انطلقتم إلى مغانم لتأخذوها ﴾ ئەۋانەى كە لەپىغەمبەر ﷺ دواكەوتن ۋەدەرنەچوۋن لە گەلى بۇ خودەيىيە، كاتى ئىۋە بەرىكەۋت بۇ دەستكەۋتەكان لە خەبەر دەلىن: ﴿ ذرونا تبعكم ﴾ ۋازمان لى بىنن، ئىمەيش لەگەلتان بىن بۇ خەبەر يىردون أن يبدلوا كلام الله ﴿ ديانەۋىت كە فەرماشتى خوا بگورن، واتە: بە بەشدار بوونيان لە غەنىمەت ۋەدەسكەۋتەكانى خەبەر، چونكە خوا - جل جلاله - بەللىنى دابوۋ بە ئەھلى خودەيىيە كەدەسكەۋتەكانى خەبەر ھەر بۇئەھلى خودەيىيە دەبى نەك كەسانى تر. ﴿ قل لن تتبعونا ﴾ پىيان بلى: نابى ھەرگىز لە شۈيئەمان بىن ﴿ كذلكم قال الله من قبل ﴾ خوا پىش گەرئەۋە لە خودەيىيە ۋاى فەرموۋە كە نابى ھىچ كەستان بەشدار بىت لەۋ

تاروژی دواپی دهستکه وتیان هه رته بی و ناوچه ئیسلامیه کانیش
سال له دواپی سال زیاد نه بن ﴿ فعجل لکم هذه ﴾ جا به زوویی
ته میانی دهست خستن، واته: غه نیمه ته که ی خه بیهر. ﴿ وکف
أیدی الناس عنکم ﴾ ربی له خه لکانی دهست درێژکه رانیشی
لی گرتن، نهی هیشت جووله که و هاویه یمانه کانیان - له به نی ته سد

ته مانه جیهادیان له سه ر نییه:

﴿ ۱۷: لیس علی الأعمی حرج ولا علی الأعرج حرج ولا علی
المریض حرج ﴾ نابینا و شه ل و نه خووش، هیچ عه ره ج و گونا هیکیان
له سه ر نییه له نه چوون بو جیهاد... به لام ئیوهی له ش ساغ نابی
دوا بکه ون ﴿ ومن بطع الله ورسوله یدخله جنات تجری من تحتها
الأنهار ﴾ وه هه ر که سیك گوپرایه لی له خوا و له په یام به ره که ی
بکات، خوا ته ی باته نیو چه ندین باخه وه به بن درهخت و
کووشکه کانیدا رووباری زور دیت و ده چیست ﴿ ومن یتول یعذبه
عذابا ألیما ﴾ ته و که سه ش پشت هه ل بکات له گوپرایه لی خوا
پیغه مبه ره که ی، ته و خوا سزایه کی ئیش پیگه یه نه ری ته دات.

رازیوونی خواله ته هلی حوده بییه:

﴿ ۱۸: لقد رضی الله عن المؤمنین اذ یبايعونک تحت الشجرة ﴾
بی گومان خوا رازی بوو له ئیمانداره کان کاتی - له ژیر ته و درهخته
دا پیی ده لئین: (شجرة الرضوان) - په یمانیان له گه ل ده به ستیت
ته ی موحه ممه د ﴿ فعلم ما فی قلوبهم ﴾ جا خوا به و راستی و
وفایه ی له دلایندا بوو بو په یامه که ت ناگادار بوو ﴿ فأنزل السکینه
عليهم ﴾ ئینجا له کاتی په یمانه که دا نارامی دابه زانده سه ریان
﴿ وأثابهم فتحا قریبا ﴾ و به سه رکه و تنیکی نزیک - فته تحی
خه بیهر - له سه ر (بیعة الرضوان) پاداشتی دانه وه.

هوی په یمانی (بیعة الرضوان) ته وه بوو که په یام به ره کاتی
گه یشته حوده بییه، (عوسمانی کوری عه ففان) ی نارد بولای
مه که بییه کان تا پییان بلن: که پیغه مبه ر ﴿ به نیازی عومروه
هاتووه، نه که به نیازی جه نکه وه، جا کاتی عوسمان گه یشته
لایان زبندانیا کردو، پاشان هه والی کوژرانیشی گه یشته وه لای
پیغه مبه رو موسلمانیه کان، ئینجا په یام به ره موسلمانیه کان کۆکرده وه
په یمانی لی وه رگرتن: که ته گه ر ته وه هه وال راست بیت ته بی
به جه نگ و به زور برۆنه مه که وه، ته وانیش په یمانیان دا تا
مردن، جا کاتی هه وال گه یشته وه قوره یش له رزیان لی نیشت و
له ترسانا عوسمانیان ئازاد کرد. ﴿ ۱۹: ومغانم کثیره یأخذونها ﴾
جگه له وه یش، به دهستکه و تنیکی زوریش به لئینی پی دان ته ی
ئاماده بووانی حوده بییه، واته: به دهسکه و تنیکی زوریش پاداشتی
دانه وه، ته ویش عه قارو زهوی وزاری خه بیهر بوو ﴿ وکان الله
عزیزا حکیما ﴾ خوا هه میسه خواجه کی به دهسته لاتی به حیکمه ته.
﴿ ۲۰: وعدکم الله مغانم کثیره تأخذونها ﴾ خوا به لئینی به
چه ند دهسکه و تنیکی زور دانی جگه له خه بیهر، واته: موسلمانان

قُلْ لِلْمُخَلَّفِينَ مِنَ الْأَعْرَابِ سُدْعُونَ إِلَيَّ قَوْمًا أُولِي بَأْسٍ شَدِيدٍ
فَعَزَّزْتُهُمْ أَوْ سَلَّمْتُهُمْ فَإِنْ طَعِبُوا يُؤْتِكُمُ اللَّهُ أَجْرًا حَسَنًا
وَإِنْ تَوَلَّوْا كَمَا تَوَلَّيْتُمْ مِنْ قَبْلُ يُعَذِّبُكُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿١٦﴾ لَيْسَ
عَلَى الْأَعْمَى حَرْجٌ وَلَا عَلَى الْأَعْرَجِ حَرْجٌ وَلَا عَلَى الْمَرِيضِ حَرْجٌ
وَمَنْ يَطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ
وَمَنْ يَتَوَلَّ يَُعَذِّبْهُ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿١٧﴾ لَقَدْ رَضِيَ اللَّهُ عَنْ
الْمُؤْمِنِينَ إِذْ يَبَايِعُونَكَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ فَعَلِمَ مَا فِي قُلُوبِهِمْ
فَأَنْزَلَ السَّكِينَةَ عَلَيْهِمْ وَأَثَابَهُمْ فَتْحًا قَرِيبًا ﴿١٨﴾ وَمَغَانِمَ
كَثِيرَةً يَأْخُذُونَهَا وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا ﴿١٩﴾ وَعَدَّكُمْ اللَّهَ
مَغَانِمَ كَثِيرَةً تَأْخُذُونَهَا فَعَجَّلَ لَكُمْ هَذِهِ وَكَفَّ أَيْدِيَ
النَّاسِ عَنْكُمْ وَلِتَكُونَ آيَةً لِلْمُؤْمِنِينَ وَيَهْدِيَكُمْ صِرَاطًا
مُسْتَقِيمًا ﴿٢٠﴾ وَأُخْرَى لَمْ تَقْدِرُوا عَلَيْهَا قَدْ أَحَاطَ اللَّهُ بِهَا
وَكَانَ اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرًا ﴿٢١﴾ وَلَوْ قَاتَلَكُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا
لَوَلَّوْا الْأَذْوَارُ ثُمَّ لَا يَجِدُونَ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا ﴿٢٢﴾ سُبْحَةَ
اللَّهِ الَّتِي قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلُ وَلَنْ يَحْدِلَ سُنَّةُ اللَّهِ تَبْدِيلًا ﴿٢٣﴾

وغه ته فان - زال ببین به سه رتاندا ﴿ ولتكون آية للمؤمنين ﴾
وهو ته وهی دهستکه وته که بیی به نیشانه یه که له راستی به دیه یانانی
به لئینی خوا بو بروداره کان ﴿ ويهدیكم صراط مستقيما ﴾ هه روه ها
رینما یشتان بکات بو ریگه یه کی راست و بتان گه یه ئیته به هه شت
﴿ ۲۱: وأخرى لم تقدروا عليها ﴾ وهی تر که ئیوه تواناتان نه بوو
به سه ریدا، واته: وه دهست که وت گه لیکی دیکه ش. (ئیبین جه رین)
ته لی: مه به ست ئازاد بوونی مه که یه ﴿ قد أحاط الله بها ﴾
که خوا به زانینی خو ی دهوری لی دابوو ده ی زانی ته وه دهستکه وتانه
بو ئیوه ده بن ﴿ وکان الله علی کل شی قدیرا ﴾ چونکه خوا
هه میسه دهسه لاتی به سه ر هه موو شتیکیدا هه یه ﴿ ۲۲: ولو قاتلكم
الذين كفروا ﴾ ته گه ر بی باوه ره کانیه مه که جه نگیان له گه لتان
کردبا له حوده بییه دا، واته: په یمانه که نه بووبا، مه که بییه کان
شه ریان پی فروشتیان ﴿ لولوا الأدبار ﴾ پاشه و پاش هه لده هاتن
و له به رده ستاندا ته شان ﴿ ثم لا يجدون ولیا ولا نصیرا ﴾ پاشان

هیچ پشتیوان و یارمه تیدهر ینکیشیان دهست نه نه که ووت له کافره کانی دیکه دا ﴿ ۲۳ : سنة الله التي قد خلت من قبل ﴾ سهر خستنی باوه داران له هه موو سهر ده می کدا، له گه لانی پی شوودا که رابوورد باوی خوا بووه ﴿ ولن تجد لسنة الله تبديلا ﴾ هه رگیز نابینی باوی خوا گورانی به سهر دا بیئت، واته: هه رکات موسلمانان یارمه تی دینی خویان دابیئت، خوایش یارمه تی داو ﴿ ۲۴ : وهو الذي كف أيدهم عنكم وأيديكم عنهم بطن مكة ﴾ هه نه واته بوو که دهستی نه وانی (قوره یش) له ئیوه گرتوو نهی هیشت بین به گرتاندا، وه دهستی ئیوه شی له وان گرتوه، دهره نجام وپرای سهر که ووتنی ئیوه له ئیو جه رگی شاری مه ککه دا، له حوده بیبه شدا نهی هیشت زیان به یه کتر بگه یه نن ﴿ من بعد أن أظفركم عليهم ﴾ پاش نه وه که ئیوه ی - له رژی فه تحی مه ککه دا - سهر خست به سهر یاندا وه نه دیکیان تان لی دیل کردن، نه وه بوو (۸۰) که سیان خهریکی جاسووسی بوون به سهر موسلمانان که نه و پاشان دیل کران و، بردونیان بولای په یامبه ر، نه ویش لییان خویش بوو و نازادی کردن، دهره نجام نه و کاره بوو به هوئی ریکه و تنیان.

(عبدوللای کوری مه غفل) ده لیت: ئیمه له گه ل پیغه مبه ر ﴿ و لئیر نه و دره خته دا بووین که خوا باسی کردوه له قورئاندا چاک له بیرمه که (لق و گه لای داره که شوپر بوو بوو یه وه ده که وته سهر شانی په یامبه ر، (عه لی کوری نه بی تالیب) و (عه مری کوری سوهیل) یش له وئی بوون، پاشان په یامبه ر به عه لی فهرموو بنووسه: (بسم الله الرحمن الرحيم)، (سوهیل) دهستی گرت ووتی ئیمه نه مه نازانین و نه مان بیستوه، بنووسه: (بسمک اللهم)، نه ویش نه وه ی نووسی و، پاشان نووسی شی (هذا ما صالح علیه رسول الله..). نه مه نه و ریکه و تننامه یه که په یامبه ری خوا له گه ل مه ککه بیبه کاند، له سه ری ریک که ووتن، دووباره (سوهیل) ووتی: مه نووسه په یامبه ری خوا! بنووسه (موحه ممدی کوری عه بدوللا..). ئا له م کاته دا موسلمانان (۳۰) لاویان له قوره یش دیل کرد، پاشان په یامبه ر نازادی کردن، خوایش فهرمووی: (وهو الذي..) (ثیین که سین) له ئیامی (نه حمده) وه هیئاویه تی. ﴿ وکان الله بما تعملون بصیرا ﴾ خواش هه میسه به کارو کرده و تان بینا یه.

له بهر موسلمانانی ناو (مه ککه) بوو، ریمان

نه دا به جهنگ بین له گه ل موشریکه کاند:

﴿ ۲۵ : هم الذين كفروا وصدوكم عن المسجد الحرام ﴾ خه لکی مه ککه هه رنه وانه ن که پروایان نه هیئاو، ئیوه شیان له زیاره تی مزگه وتی حهرام قه دهغه کردوو گپراهیه وه له سالی حوده بیبه دا

﴿ والهدی معکوفاً أن یبلغ محله ﴾ و نه یان هیشت نه و قوریانی (هه دی) یه ی که (۷۰) و شتر بوو و هیئاو بووتان بو که عبه بگاته جیی خوی (مینا) بو سهر برین ﴿ ولولا رجال مؤمنون ونساء مؤمنات لم تعلموهم ﴾ نه گه ر له بهر نه و پیانو ژنه پرواداران نه بوایه، که ئیوه نه تان ده ناسین که له شاری مه ککه دا ﴿ أن تطوهم فتصیبکم منهم معرة بغیر علم ﴾ نه وه که ئیوه بی ناگیانان بیان که ن به ژیر پیوه، دهره نجام تیا چووبان، جا ئیوه یش عارو دل ته نگیتان تسووش ببا، نه گه ر له بهر نه وانه نه بوایه مؤله ت به ئیوه نه درا که برژنه مه ککه وه جه نگیان له گه ل بکه ن، واته: مه که بیبه کان شایسته ی نه وه بوون هیرشیان بو کرابا و جه نگیان له گه ل کرابا، چونکه:

یه که م: خوانه ناس و بی پروا بوون.

دووم: ئیوه یان له ته وافی که عبه گپراهیه وه.

سییم: نه یان هیشت قوریانی به کانه جیی خویان و سهر ببرین، به لام نه گه ر نه و هیرشه کرابا پیانو ژنانی موسلمان له و نیوانه دا - به بی ناگیی ئیوه - ژیر پی ده بوون و تیا ده چوون، جا نه و کاته جوړه زشتی و عاریکتان نه و قه ده بوو، نه گه ر ترسی نه مه نه ده بوو، ده بوو جه نگیان له گه ل بکرایه ﴿ لیدخل الله فی رحمته من یشاء ﴾ خوا ده ستانی گرتوه لییان له مه ککه داو، له پیش "حوده بیبه" دا مؤله تی نه دا له گه لیان به جه نگیان.. بو نه وه ی خوا ویستی له هه ر که سیك ببی له خه لکی مه ککه پیش نه وه ی که بچه ناوی بیخاته ناو ره حمه ت و میهره بانی خویه وه پاش په یمانه که موسلمان بین.. خو هه ر وایش بوو، چونکه له و ماوه یه دا زوریکیان لی موسلمان بوون ﴿ لو تزیلوا لعذابنا الذین کفروا منهم عذابا ألیما ﴾ خو نه گه ر له مه ککه دا موسلمانان و بی پروایان له یه کتر جیا بوویانه وه، نه و ده مه بی پرواکانمان به سزایه کی ئیش پیگه یه نه ر، به کوشتن و دیل کردن سزا نه دا ﴿ ۲۶ : إذ جعل الذین کفروا فی قلوبهم الحمية ﴾ وه بیر بیننه نه و کاته کافرو بی باوه رکان ده مار گیر بیان خسته دلپانه وه ﴿ حمية الجاهلية ﴾ ده مارگیری سهر ده می نه زانی، واته: نه و کاته پیغه مبه رو هاوه لانیان ریگری کرد له زیاره تی که عبه له سالی حوده بیبه دا، له ترسی نه وه ی عه ره به کان بلین: پیغه مبه رو موسلمانان به زوره ملی چوونه ناو مه ککه وه، وه کاتیکیش ئیوه له په یماننامه کی حوده بیبه دا نووسیتان: (بسم الله الرحمن الرحيم، محمد رسول الله). که چی نه وان له بهر ده مارگیری قبولیان نه کرد! به لی کاتی که نه وان ریگری بیان له ئیوه کرد بو زیاره تی که عبه بیانویان نه وه بوو و تیان: نه گه ر نه مانه کاتی خوی که س و کاری ئیمه یان له گورپانی جه نگدا کوشتوه، ئیستایش بیننه ناو

(ثین عه بباس) ه وه ئه لی: (لما قدم النبی ﷺ لعامه الذی استأمن قال: ارموا، لیری المشرکین قوتهم، والمشرکون من قبل (قعیقعان) فتح الباری: ۵۸۱/۷. واته: کاتئی پیغه مبه ر ﷺ خوی وهاوه لانی چوونه مه ککه (تاو له رزی) مه دینه کزو لاوازی کردبوون، حالیان زور خراپ ونا ره حه ت بوو، موشریکه کانیش ویتان: وهرن ته ماشای

مه ککه وهو بی رووبه روو بوونه وه بگه رینه وه تا دونیا دونیا بی، نیمه ئابروومان نه چیت، ته نانه ت عاریان لی ده هات قبولی نه وه بکه ن که موحه ممد پیغه مبه رو نیراوی خوا بیئت، ﴿فأنزل الله سكينته علی رسولہ وعلی المؤمنین﴾ جا خوا له به رامبه ر نه وه وه ئارامی دابه زانده نیو دلی پیغه مبه ره که ی و سه ردلی موسلمان ه کان، خویمان گرت و تیک نه چوون و جه نگیان نه کرد له گه ل نه وه هه موو برو بیانوانه دا ﴿وألزمهم كلمة التقوى﴾ له سه ر ته قواو وشه ی (لا إله إلا الله) پابه ندی کردن، واته: ناچار بوون به برپار ه کانی حوده بییه ملکه چ ببن تا هیزی موسلمان ه کان لیک نه ترازی و جیاوازی تی نه که وه ی و نه بن به دوو له ته وه، نه گینا نه وه یان پی قبول نه ده کرا ﴿وكانوا أحق بها وأهلها﴾ نه وانیش شایسته تر بوون به وشه ی ته قواو نه هلیشی بوون ﴿وكان الله بكل شئ علیما﴾ وه به رده وام خوا به هه موو شتی زاناو ئاگایه خوی چاک نه زانی کی شایسته ی نه وه فزله یه؟.

خه ونه که ی پیغه مبه ر ﷺ:

﴿۲۷﴾: لقد صدق الله رسوله الرؤيا بالحق ﴿بی گومان خوا خه ونی به یامبه ره که ی خوی به راست گیراو هیئایه دی، پیغه مبه ر ﷺ پیش نه وه بچن بو حوده بییه له خه ونیدا دیتی که خوی وهاوه لاکانی، چوونه ته مه ککه و ته واف و چه ر خه ی که عبه یان کرد، هه ندیکیان سه ریان ده تاشی و، هه ندیکی دی کورتیان ده کرده وه، نه ویش خه ونه که ی بو هاوه لانی گیرایه وه نه وانیش زور پیی دلخوش بوون، به لام کاتی نه وکاره ساته ی حوده بییه پیش هات، دوورووه کان کردیان به روژی خویمان ویتان: سویند به خوا نه ک هه ر ناچینه که عبه وه، به لکو چاوپشمان به مه ککه ناکه وه ی، ئینجا خوا نه و ئایه ته ی (ولقد صدق الله...) نارد. (ثین که سیی) یش هه روه ک نه م ریوایه ته ی هیئاوه. ﴿لندخلن المسجد الحرام ان شاء الله﴾ سویند نه خوم که بی گومان نه ی موحه ممد ﷺ به ویستی خوا خوتوو هاوه لانت ده چنه ناو مزگه وتی حه رام ﴿ءامنین محلّقین رؤسکم ومقصرین﴾ به بی ترس له هیچ که سیک عومره ی خوتان نه که ن، سه رتان ده تاشن و، کورتی ده که نه وه.

ئیمامی (بوخاری) و (موسلیم) ئه لین: (پیغه مبه ر ﷺ فه رموی: (رحم الله المحلقین) خوایه ره م به وانه بکه سه ریان تاشی، نه وانیش. ویتان: نه ی نه و که سانه ش کورتی ده که نه وه؟ دووباره فه رموی: (رحم الله المحلقین). ویتانه وه: (والمقصرین؟). نه ویش بو جاری سییم، یان چواره م جار، فه رموی: (والمقصرین). (فتح الباری: ۶۵۶/۳، مسلم: ۹۴۶/۲) وه هه روه ها ئیمامی (بوخاری) له

وَهُوَ الَّذِي كَفَّ أَيْدِيَهُمْ عَنْكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ عَنْهُمْ بِطِينِ مَكَّةَ مِنْ بَعْدِ أَنْ أَظْفَرَكُمْ عَلَيْهِمْ وَكَانَ اللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرًا ﴿٢٨﴾ هُمُ الَّذِي كَفَرُوا وَصَدُّوكُمْ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَالْهَدْيِ مَعْكُوفًا أَنْ يَبْلُغَ حِمْلَهُ وَلَوْلَا رَجَالٌ مُؤْمِنُونَ وَنِسَاءٌ مُؤْمِنَاتٌ لَ تَعْلَمُوهُمْ أَنْ تَطَّوُّهُمْ فَتَصِيبَكُمْ مِنْهُمْ مَعَرَّةٌ بِغَيْرِ عِلْمٍ لِيَدْخُلَ اللَّهُ فِي رَحْمَتِهِ مَنْ يَشَاءُ لَوْ تَزَيَّلُوا لَعَذَّبْنَا الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿٢٩﴾ إِذْ جَعَلَ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي قُلُوبِهِمُ الْحَمِيَّةَ حِمِيَّةَ الْبَنِي إِسْرَءِيلَ فَأَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَى رَسُولِهِ وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَأَلْزَمَهُمْ كَلِمَةَ التَّقْوَى وَكَانُوا أَحَقَّ بِهَا وَأَهْلَهَا وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا ﴿٣٠﴾ لَقَدْ صَدَقَ اللَّهُ رَسُولَهُ الرُّؤْيَا بِالْحَقِّ لَتَدْخُلَنَّ الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ إِنْ شَاءَ اللَّهُ ءَامِنِينَ مُحَلِّقِينَ رُءُوسَكُمْ وَمُقَصِّرِينَ لَا تَخَافُونَ فَعَلِمَ مَا لَمْ تَعْلَمُوا فَجَعَلَ مِنْ دُونِ ذَلِكَ فَتْحًا قَرِيبًا ﴿٣١﴾ هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَكَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا ﴿٣٢﴾

ته وانه بکه ن له مه دینه وه هاتوون، که چون (تا) شپه رزه ی کردوون، جائه وانیش له لای (حیجر) دا خویمان مه لاس دا بو بینیان، ئیتر خوا پیغه مبه ره که ی خوی لی وشیار کرد، نه وسا نه ویش بو نه وه ی موشریکان دلخوش نه بن به و نه خوشی و له روولاوازیان نه وه بریاری دا که سی خولی نوبه ی یه که می ته وافه که به (رهمل) و گورگه لوقه بیئت، نه وانیش هه رسی (شهوت) که یان به گورگه لوقه بری، ئیتر موشریکه کان زانیان نه وه نه بوو نه وان زانی بوویان! (ئیمامی نه حمده: ۲۹۴/۱) ﴿لا تخافون﴾ ناشترسن له هیچ که سیک ﴿فعلم ما لم تعلموا﴾ جا نه وه ی ئیوه نه تان ده زانی، خوا زانی و، ئاگاداریو که نه و ریکه وتنه ی حوده بییه خیریکی زوری تیادیه بوتان ﴿فجعل من دون ذلك فتحا قریبا﴾ ئینجا پیش چووتنانه وه نیو مه ککه به و شیوه یه، سه رکه وتنیکی تری نزیکی (گرتنی خه بییه) ی هیئایه پیش بوتان ﴿۲۸﴾: هو الذی ارسل رسوله بالهدی ودين الحق ﴿هه ر نه و زاته یه که په یامبه ری خوی

بەقورئان و بەئایینیکی رەواو رەوانە کرد ﴿ لیظہرہ علی الدین کلہ ﴾ تا سەری بخت بەسەر ھەموو بەرنامەو ئایینەکانی تردا ﴿ وکفی باللہ شھیدا ﴾ وخوا خۆیشی بەسە شایەت بێت لەسەر ئەوہ کہ : موحمەد پەیامبەریت، جا کەوا یە بئ تاقەت مەبە لەوہی کہ (سۆھەیل) بە نووسینی (بسم اللہ... محمد رسول اللہ ﷺ) رازی نەبوو ﴿ ۲۹ : محمد رسول اللہ ﴾ موحمەد ﷺ رەوانە کراوو پەیامبەری خوا یە، پێیان خۆش بێت، یان نا ﴿ والذین معہ اشداء علی الکفار رحماء بینہم ﴾ ئەو کەسانەش لەگەڵ ئەون و شوینی ئەوکەوتوون لە بەرامبەر بئ براکان ئازا بەھێزن، لەناو خۆشیاندا میھەربان و بەسۆز دل نەرم. وەک لەسوورەتیکێ تردا ئەفەرموی : (فسوف یأتی اللہ یقوم یحبہم و یحبونہ، اذلة علی المؤمنین، أعزة علی الکافرین) (۵/۵۴). یان ئەفەرموی : (یا ایہا الذین آمنوا قاتلوا الذین یلونکم من الکفار ولجدا فیکم غلظة ۱۲۳/۹). یان ئەم فەرموودە یە کە دەفەرموی : ((مثل المؤمنین فی توادہم وتراحمہم کمثل الجسد الواحد، اذا اشتکی منہ عضو تداعی لہ سائر الجسد بالحمی والسهر)) (موسلیم : ۱۹۹۹/۴). نموونە ی برۆاداران بۆ یە کتر - لە بارە ی خۆشەویستی و میھەربانییانە - وەکو یە ک جەستە و لاشەن، دەبینی ھەرکە ئەندامیکێ لەشی دیتەئیش، بەخیرایی ئەندامەکانی تری لاشە (تا) و (شەونخونی) دای دەگرێ و ئۆقرە بە خۆناگر.

لەفەزل و گەورەیی ھاو لەندایە ئەم فەرموودە یە : (لا تسبوا أصحابی فوالذی نفسی بیدہ! لو أن أحدکم أنفق مثل أحد ذہابا أدرك مد أحدہم ولا نصیفہ) (موسلیم : ۱۹۶۷/۴) واتە : جنیۆ بە ھاو لەنم مەدن، سویندم بە وە ی گیان ی من ی بە دەستە ! ئەگەر بە ئەندازە ی چیای ئوحد، ئیوہ زێر ببەخشن، ناگاتە مستیک ی، یا نیوہ ی ئەوہ ی ئەوان.

یا خود (خیر الناس قرنی، ثم الذین یلونہم ثم الذین، یلونہم)، (بوخاری : ۶۴۲۹). (قورتوبی) یش ئەلی : (قلت: فالصحابہ کلہم عدول، أولیاء اللہ تعالی وأصفیاء، و خیرتہ من خلقہ بعد أنبیائہ و رسلہ، هذا مذهب أهل السنة، والذی علیہ الجماعة من أئمة هذه الأمة. وقد ذهب شرذمة - لا مبالاة بهم إلى أن حال الصحابة کحال غیرہم، فیلزم البحث عن عدالتہم، ومنہم من فرق بین حالہم فی بُدءة الأمر، فقال: إنہم كانوا علی العدالة إذ ذاک، ثم تغیرت بہم الأحوال، فظہرت فیہم الحروب و سفک الدماء، فلا بد من البحث. و هذا مردود، فإن خيار الصحابة و فضلاءہم - کعلی و طلحہ و الزبیر و غیرہم - رضی اللہ عنہم - ممن أثنی اللہ علیہم و زکاهم، و رضی عنہم، و أرضاهم و وعدہم الجنة بقولہ - تعالی :- (..مغفرة وأجر

عظیما). ﴿ تراہم رکعاً سجدا ﴾ دەیان بینیت ھەردەم خەریکی رکوع و سوژدەن، واتە : زۆر خەریکی خواپەرستی و نوپژن، بە شەوا شەونوێژ ئەکەن و، بە روژیشدا سوار چاک ی مەیدان ﴿ یبتغون فضلا من اللہ و رضوانا ﴾ ھەموو کات ئاواتیان بە دەست ھینانی فەزل و بە ھەر و میھەربانی و، خۆشنوودی خوا یە، مەبەستیان ئەوہ یە خوا یان لی رازی بێت ﴿ سیماہم فی وجوہہم من أثر السجود ﴾ نیشانە یان لە شوپنەواری سوچدە بردنەکانیانە وە بۆ خوا لە روخساریاندا دیارە، واتە : کرداریان شیرین و، کاریان چاک و پیروژە، زمانیان پاک و، دلیان پاک و، رەوشتیان بەرزە ﴿ ذلک مثلہم فی التوراة ﴾، ئەوہ وەسفیانە لە تەوراتدا ﴿ ومثلہم فی الانجیل کزرع أخرج شطأه ﴾ مەسەل و وەسفیان لە (ئینجیل)یشدا وەک کشتی وایە کە لەسەر تەواو وەچی دەرکردبێ ﴿ فأزرہ فاستغلظ ﴾ ئینجا وەچە کە بە ھیزی کردبێ، ئینجا ئەستووریش بووبی ﴿ فاستوی علی سوقہ ﴾ ئەوسا لە سەر بنجەکانیشی وەستابی ﴿ یعجب الزراع ﴾ ئەوئەندە زوو ھەل بداو گەشە بکات، وەرزێر و کشتەوانەکان سەرسام بکات، واتە : بۆ یە کە مجار ھاو لەنیش لەسەر تە ی کاروہ کزولواز بوون، پاشان وردە وردە زیادیان کردو، زۆرو بەھیز بوون و لەسەر پێی خۆیان راوہستان ﴿ لیغیظ بہم الکفار ﴾ خوا ئاوا بە ئەسحابی پیغەمبەر دەکا، بۆ ئەوہ ی رکی کافرەکانیان پێ ھەلسیئنی. ئیمامی (مالیک) دەفەرموی : (من أصبح وفي قلبه غیظ علی أصحاب رسول اللہ، فقد أصابته هذه الآیة). واتە : ھەرکە سیئک روژوہ ی کردو، لەدلیا کە مە رکێک بەرامبەر بە ھاو لەن ی پیغەمبەر ھەبوو، ئەوہ بئ شک ئەم ئایە تە گرتوویە تەوہ. واتە : کافر دەبێت ﴿ وعد اللہ الذین آمنوا و عملوا الصالحات منهم مغفرة وأجرًا عظیما ﴾ خوا بە لێنی بەو کەسانە داوہ برۆایان ھیناووہ کارەچاکەکانیان ئەنجام داوہ، بە لیبووردنی تەواو و پاداشتیک ی گەورە. بەلی.. ئەوانە سیفەتی بەرز ی ھاو لەن بوون، ئەوہ یش باسکرا وینە ی پاداشتیان بوو، جا سیفات ی ھەرکە سیئک وەک سیفات ی ئەوان بئ، ئەوا لەریزی ئەواندا دەبێ. ئیمە یش لەخوا ی دلوفان دەخوازین : خۆشەویستی ئەوانمان بۆ زیاد بکات، کارو کردارو سیفەتەکانیان لەدەر و نماندا برۆینی. (اللہم ارزقنا محبتہم یارب العالمین).

سوورەتی (حوجۇرات) - ھ

مەدەنییەو (۱۸) ئایەتە

بەناوی خوا ی بەخشندە ی میھەربان

حابیس! ﴿ثبووبه کروتی: و ا نه زانم تو هر نه ته وی قسه ی من بشکینی. عومر وتی: هر گیز نه و هم نه ویستوه، دهره نجام که وتنه قسه و دهنگیان به رز بوویه وه، ئیتر ئایه تی: ﴿یا ایها الذین آمنوا لا تقدموا بین یدی الله ورسوله..﴾ هات. ﴿واتقوا الله ان الله سمیع علیم﴾ له خوا بترسن و له سنوره کانی لامه دن چونکه به راستی

نهم سوورته هر چه نده کورت بی، به لام چه ندین یاسای نه خلایقی به رزی پیروزی تیا به، جا له بهر گرنگی دانی به نه خلایق هه ندی له رافه که رانی قورئان به ناوی سوورده ی نه خلایقه وه ناویان برده وه، بو یه که م جار باسی نه دهب و ویلیکی به رز نه کات سه بارت به رهفتار کردن له گه ل فرمانه کانی خواو گوپرایه تی کردنی په یامبه رو مه شوهرت پیکردنی له هر کاریکدا سه ر هه ل بدات: ﴿یا ایها الذین آمنوا لا تقدموا بین یدی الله ورسوله..﴾ ئینجا نه دهب و ویلیکی تری به رزو بلند دانه مه زینتی، بو نه وه ی کاتی ئیانه وی له خزمهت په یامبه ردا ﷺ و تسوو ویز بکه ن، له بهر قه دردانان و پیژانینی ریزی نه وه، دهنگ به رز نه که نه وه، وه نه بی له گه لیا وه که لکی تر نه بن، به لکو ده بی زور به ویل و به نه دهبه وه قسه ی له گه ل بکه ن، پاشان وانه یه کی گشتی بو موسلمانان که: نابیی گوئی بگرن بو ﴿اشاعات - دهنگۆ، نه گهر شتیکی وابوو، نه بی هه وی جددی بدری تا بزانری نه وه دهنگویه چه نده حه قیقه تی هیه، نه گینا به به له لیکردنی گه لی کار نه نجام نه دن، پاشان په شیمان نه بنه وه.. خو زور جارانش پیاو خراپیک وشه یه کی هیناوه بوته هوی دروستبوونی رووداویکی هره گه وره، پاشان په شیمانی به دوا دا هاتوه.. باسی سولح و ریکخستنی نیوان دوو لایه نی ناکوکی ئیماندار نه کات، ئینجا هوشیاری نه دات که لاقرتی و سووکایه تی به خه لکی نه کری، هه روه که غه یبهت و سیخو پرایه تی و به دگومانی قیزه ون نه کات، تا هیچ که سیك لییان نزیک نه بیته وه.. کوتاییشی دیت به وه که باوه رو ئیمان ته نها شتیکی سه ر زاری نییه که به زمان بوتری! هه ندی خو و سیفاتی به رزی پرواداران له گه ل هه لئانیان بو جیهاد باس نه کا. وه له بهر ریزلینسان له حال و مال و مه نزه کانی په یامبه ر ﷺ که خیزانه کانی تیا بووه، به م سوورته نه ئین: ﴿حوجورات﴾.

مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رَحِمَاءٌ بَيْنَهُمْ
تَرَاهُمْ رُكَّعًا سُجَّدًا يَتَعَوَّنُ فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا سِيمَاهُمْ
فِي وُجُوهِهِمْ مِنْ أَثَرِ السُّجُودِ ذَلِكَ مَثَلُهُمْ فِي التَّوْبَةِ وَمَثَلُهُمْ
فِي الْإِنجِيلِ كَرِخٍ أُخْرِجَ سَطَعُهُ فَتَازَرَهُ فَاسْتَقَاطَ فَاسْتَوَى
عَلَى سَوْفَةٍ يُعْجَبُ الزَّرَّاعُ لِيَغِيظَ بِهِمُ الْكُفَّارُ وَعَدَّ اللَّهُ الَّذِينَ
آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنْهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا ﴿٣٨﴾

سُورَةُ الْمُلْحَرَّاتِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْدُمُوا بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَاتَّقُوا اللَّهَ
إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿١﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَرْفَعُوا أَصْوَاتَكُمْ
فَوْقَ صَوْتِ النَّبِيِّ وَلَا تَجْهَرُوا لَهُ بِالْقَوْلِ كَجَهْرِ بَعْضِكُمْ
لِبَعْضٍ أَن تَحْبَطَ أَعْمَالُكُمْ وَأَنتُمْ لَا تَشْعُرُونَ ﴿٢﴾ إِنَّ الَّذِينَ
يَغْضُونَ أَصْوَاتَهُمْ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ أُولَئِكَ الَّذِينَ امْتَحَنَ اللَّهُ
قُلُوبَهُمْ لِلنَّقَاةِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿٣﴾ إِنَّ الَّذِينَ
يُنَادُونَكَ مِنَ الْحُجُرَاتِ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ ﴿٤﴾

خوا بیسنده به وته کانتان، زانایه به ئیش و کاره کانتان.

نه دهب و ویل له گه ل پیغه مبه ردا ﷺ:

﴿۲: یا ایها الذین آمنوا لا ترفعوا أصواتکم فوق صوت النبی﴾
نه ی نه وانه ی باوه رتان هیناوه! هه رکات له گه ل په یامبه ردا ﷺ
گفتوگوتان کرد، دهنگتان به سه ر دهنگیدا به رز مه که نه وه، به چ
نه ندازه یه دهنگی ئیوه ی نه گاتی، ده بی هه ر نه وه نده دهنگ به رز
بکه نه وه ﴿ولا تجهروا له بالقول﴾ و قسه ی به رز و بی په رده
مه که ن له روویدا، پیشه و بوخاری ﴿فتح الباری: ۴۵۴/۸﴾ له ﴿ئیین
نه بی موله یکه وه ده لی: خه ریک بوو دوو پیاوه چاکه که - نه بووبه کرو
عومر تیا بچن! جا ﴿هاتنی نوینه ره که ی به نی ته میمی گپرایه وه و
پاشان گوتی: ئیتر عومر دوا ی نه وه هه ر قسه یه کی کردبا،
نه وه نده به هیواشی ده ی کرد پیغه مبه ر ﷺ داوا ی دووباره کردنه وه ی
له ده کرد! ﴿کجه ر بعضکم لبعض﴾ وه که چون له گه ل یه کتریدا

موسلمان نابیی خواو پیغه مبه ر که وی:

﴿بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: یا ایها الذین آمنوا لا تقدموا
بین یدی الله ورسوله﴾ نه ی نه وه که سانه ی باوه رتان هیناوه!
پیشی خواو په یامبه ری خوا مه که ون، له هیچ کاریک له کاری دین
ودنیادا، کاتی پرسیاریک له پیغه مبه ر کرا، ئیوه پیش نه وه وه لام
مه دهنه وه، له رویشتندا پیشی مه که ون، له خو تانه وه بریار مه دهن..
هتد. ئیمامی بوخاری ﴿فتح الباری: ۴۵۴﴾ له ﴿عه بدولای کوری
زوبه یی - وه ده لی: کاروانی - به نوینه رایه تی هوزی (به نی ته میم)
هاتنه لای پیغه مبه ر ﷺ پاشان له کاتی گه رانه وهیدا (نه بووبه کر) وتی:
﴿قه عقاع﴾ بکه به نه میریان، (عومه) یش وتی: نا، (نه قرعه ی کوری

بەدەنگى بەرزو، رووبەرۋو قسە ئەكەن و دەنگ بەرز ئەكەنە،
 ۋە بە ناۋى خۇيەۋە - ۋەك بلىيت (موھەممەد ﷺ) - نابى بانگى لى
 بىكەن، بەلكو بە نازناۋەكانى بانگى لى بىكەن: ۋەك بلىيت: (يا
 أيها النبي! يا أبا القاسم!). ئىمامى (ئىبن كەسىر) ئەلئىت: زاناكان
 وتوويانە - ھەرۋەك دەنگ بەرز كىردنەۋە لە ھالى ژيانى پىغەمبەر
 خۇيدا ﷺ كاريكى خراب و ناپەسەندە، پاش مردنى و لەلاى
 گۆرەكەيشيدا ھەروا. ﴿أَنْ تَحْبُطَ أَعْمَالُكُمْ﴾ نەۋەك بەۋ ھۇيەۋە
 كىردەۋەكانتان بەتال وپوۋچەل بىنەۋە ﴿وَأَنْتُمْ لَا تَشْعُرُونَ﴾ و
 بە خۇيشتان نەزانن. بەللى موسلمانانى پىشوو زۆر لەھەۋلدا بوون
 بۇجىبە جى كىردنى ئەم ياساى ئەدەب و وپلە، ئەۋەتە ۋەك ئىمامى
 ئەحمەد (خواللى رازى بى) دەلئىت: (سابتى كورى قەيس)،
 دواندەرى پەيامبەرۋو يارمەتيدەران لەبەر ئەۋە دەنگى گەۋرەۋو
 بەرزبوو، گەللى جار نەئەچوۋە لاي پەيامبەر ﷺ! ﴿۳:﴾
 الَّذِينَ يَغْضُونَ أَسْوَاطَهُمْ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﴿بِئِمْكُونٍ لَّهُوَ نَافِئٌ لَّهِ
 كُورِ پەيامبەرى خوادا دەنگيان ھىۋاش دەكەنەۋە ﴿أُولَئِكَ
 الَّذِينَ امْتَحَنَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ لِلتَّقْوَى﴾ ئا ئەۋانە ئەۋەكەسانەن كە خوا
 دلى زاخاۋادون بۇپارىزگارى و، خۇپاراستن لە ھەموو كاريكى
 نارەۋاۋ خراب ﴿لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ عَظِيمٌ﴾ لىپووردن وپاداشتىكى
 گەۋرەشيان لەبەھەشتدا بۇ ھەيە.

لە دوورەۋە لە پىغەمبەر بانگ مەكەن:

﴿۴:﴾ إِنَّ الَّذِينَ يَبْنِوْنَكَ مِنْ وَرَاءِ الْحِجْرَاتِ أَكْثَرُھُمْ لَا يَعْقِلُونَ
 بەراستى ئەۋانەى لە دەرەۋەى ھۇدەكان (ھوجرە كانە) ۋە بەناۋى
 خۇتەۋە: (ئەى موھەممەد! ئەى موھەممەد!) بانگت دەكەن،
 ئەۋانە - ۋەك ئىمام ئەحمەد ھىناۋىيەتى - زۆربەيان تى ناگەن و رىزو
 پلەى تۆ نازانن، ئەگەرنا وایان نەئەكرد ﴿۵:﴾ وَلَوْ أَنَّهُمْ صَبَرُوا
 حَتَّى تَخْرُجَ إِلَيْھِمْ ﴿خُو ئەگەر ناراميان بگرتايەۋ لەدوورەۋە بانگيان
 نەكردىتايە تا تۆ دەرەچوۋى بۇلايان ﴿لَكَانَ خَيْرًا لَّهُمْ﴾ چاكترو
 باشتروبو بۇيان لە ئايىنكەياندا ﴿وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ ۋە خوايش
 خوايەكى گوناھپۇشى مېھرەبانە.

ھەۋاللىكتان بۇ دى، بە وردى لىي بىكۆلنەۋە:

﴿۶:﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ جَاءَكُمْ فَاسِقٌ بِنِیَا فِتْنِیْنِیَا ﴿ئەى
 ئەۋانەى بىرواتان ھىناۋە! ئەگەر كەسىكى متمانە پى نەكراۋو
 (فاسق) ھەۋاللىكى بۇ ھىنان خىرا بىرواى پى مەكەن، بەلكو لىي
 بىكۆلنەۋە. رافەكەرانى قورئان ئەلئىن: پەيامبەر ﷺ نۆينەرىكى
 خۇى نارە لاي (ھارىسى كورى ززان) بۇ ھىنان و ۋەرگرتنى

ئەۋ بەشە زەكاتەى كە لەخەلكەكە كۆى كىردىۋىۋە، جا كاتى
 ئەۋ نۆينەرە رۇيشت و نىزىك بوۋىۋە، لەبەر ھەندى شتى كۆنى
 نىۋانئان ترسى لى نىشت! پاشان گەرايەۋە بۇ لاي پىغەمبەر
 ﷺ وتى: ئەى پەيامبەرى خوا! زەكاتيان نەداۋ وىستىشيان
 بىم كۆزن! ئىنجا ئەۋىش ھاۋەلانى خۇى كۆ كىردەۋەۋ مەشۋرەتى
 پى كىردن تا بىروا جەنگيان لەگەل بىكات، ئەۋسا ئايەتى: (يا أيها
 الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ جَاءَكُمْ فَاسِقٌ.. هَاتِ، ئىمامى (ئەحمەد). ﴿۷:﴾
 تَصِيبُوا قَوْمًا بَجَاهَالَةٍ ﴿نەۋەك بە نەزانى بەخەلكىكا ھەلبەتەقېن و
 ئازارو بىزاريان بدەن ﴿فَتَصْبَحُوا عَلَى مَا فَعَلْتُمْ نَادِمِينَ﴾ ئەۋجا
 لەۋ كارەى كىردوتانە پەشىمان بىنەۋە. ئەم ئايەتە چ يادەۋەرى و
 وانەيەكى شىرىن و بلىندە، بەتايبەت بۇ سەركىردەۋ فەرماندەكان؟!
 ھەر بۇيە پاش ئەۋە پىغەمبەر ﷺ ئەى فەرموو: (التَّيْبَنُ مِنَ اللَّهِ،
 وَالْعَجَلَةُ مِنَ الشَّيْطَانِ) (تەبەرى). واتە: لىكۆلئىنەۋە لەرووداۋو
 پىشەھاتەكان بەبىرپارو پى خۇشبوۋنى خوايە، پەلەۋ لى ئەكۆلئىنەۋە
 لەزىش لەشەيتانەۋەيە. ﴿۷:﴾ وَاعْمَلُوا أَنْ فِیْكُمْ رَسُولُ اللَّهِ ﴿ئىۋە
 بزائن كە بەراستى پەيامبەرى خواتان تىدايە ﴿لَوْ يَطِيعُكُمْ فِی كَثِيرٍ
 مِنَ الْأَمْرِ لَعَنِتُمْ﴾ ئەگەر لەبەشى زۆرى ئىش و كارەكاندا بەقسەى
 ئىۋە بكاۋ ۋەلامقان بداتەۋە، ئەزىتبارو دوۋچارى كارى سەخت
 ئەبن ﴿وَلَكِنَّ اللَّهَ حَبِيبُ إِلَيْكُمْ الْإِيمَانُ﴾ بەلام خوا ئىمان و بىرواى
 لا خۇشەۋىست كىردن، ﴿وَزَيْنَهُ فِی قُلُوبِكُمْ﴾ ۋە لەئىۋ دلتانا
 شىرىنى كىردو رازانىيەۋە ﴿وَكِرْهُ إِلَيْكُمْ الْكُفْرَ وَالْفُسُوقَ وَالْعِصْيَانَ﴾
 ۋە بىى بىرواى و فىسق و بىى دىنى لەلاتان تال و ناشرىن كىرد
 ﴿أُولَئِكَ هُمُ الرَّاشِدُونَ﴾ ئا ئەۋانە ئاۋابن رىگەيان دەر كىردوۋو
 دامەرزاون ﴿۸:﴾ فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَنِعْمَةً ﴿ئەمەش خۇى بەخشش و
 نىعمەتىكى تايبەتئىيە لەلايەن خواۋە رشتوۋىيەتى بەسەرتانا ﴿وَاللَّهُ
 عَلِيمٌ حَكِيمٌ﴾ ۋە خواش زانايە ئەزانى كى شايستەى ھىدايەت و
 رىتموۋىيە، كار جوانىشە لەبەرئىۋەردنى ئىش و كاردا، جا كەۋابوۋ
 رىز لە پەيامبەرەكەتان بگرن و لەگەلئىا وپل و ئەدەبتان بىى.

ئەر دوو گرۆى موسلمان ناكۆك بوون، ئاشتىيان بىكەنەۋە:

﴿۹:﴾ وَإِنْ طَائِفَتَانِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اقْتَتَلُوا ﴿ئەگەر دوو دەستە لە
 باۋەرداران پىكەۋە بەجەنگ ھاتن ﴿فَأَصْلَحُوا بَيْنَهُمَا﴾ جا ھەرچى
 تواناتان ھەيە بەكارى بىنن و ئاشتىيان بىكەنەۋە بانگيان بىكەن
 بۇلاى بىرپارەكانى خوا. پىشەۋا (بوخارى و، موسلىم) لەئەنەسەۋە
 - خوا لىي رازى بىت - ئەگىرنەۋە: پەيامبەر ﷺ بەسۋارى
 گۆيدىرئىك لەگەل كۆمەللى لە موسلمانەكان دىت بۇ لاي، جا كاتى
 گەشىت عەبدوللا پىي وت: لىم ۋە دوور بە، سوپىند بەخوا بۇ

پیکراوه کان (لای خوا) له گالته چیبیه کان چاکتر بن ﴿ و لا نساء من نساء ﴾ وه هروهها با کومه له ژنی له ژنانیش، گالته به کومه له ژنانی تر نه کهن. ﴿ عسی أن یکن خیرا منهن ﴾ چونکه له وانه یه ژنه گالته پیکراوه کان لای خوا له گالته چیبیه کان باشر بن ته رازووی چاکسی و، خرابی ته نه لای خوا یه. هر ټه مبه که پیغه مبه ر

گه نې که ره که ت نار هه تی کردم، له ولایشه وه پیاوینکی یارمه تیدره وه لای دایه وه وتی: (والله لِحِمَارٌ رَسُولُ اللَّهِ أَطِيبَ رِيحًا مِنْكَ!!) سویند به خوا بونی گوئی درپژه که ی پیغه مبه له بونی تو خوشتره، له ولایشه وه پیاوینکی خزمی عه بدوللا له پیاوه یارمه تیدره که توره بوو، دهره نجام به پیلوو تاکه نه عل و مسته کوله هاتن به یه کا و خه ریک بوو شته که گه وره ببیت! ټیتر خوی گه وره ټم ټایه ته ی: (وإن طائفتان...) ی نارد. ربوایه ټیکې تر ده لیت: ټه ټایه ته سه باره ت به جه نگ و ټازاوه ی نیوان ټه وس و خه زره ج هاتوو، شیاوی باسه ټه ویش ده گه یه نییت که دهسته و ټاقمی (بوغات) (وهك نيمامي بوخاری ټه لیت: له چوارچیوه ی ټیسلا مه تی دهر ناچن، بویه هه رکات ده ستیان له جه نگ هه لگرت، ټیتر وازیان لی ټه هینری.

ټیمامی بوخاری: ۳۶۱/۵. له (ټه بوو به کره) وه ټه لیت: روژیک پیغه مبه ر له سه ر مینبه ر فره مووی: (ان ابني هذا سيد، ولعل الله أن يصلح به بين فتيين عظيمتين من المسلمين). ټم کوږم -حه سه نی کچه زای- پیاوینکی به ریزو شه ریفه، ټومیده وارم له ټاینده دا خوی گه وره ټاگری دوو دهسته و ټاقمی گه وره ی موسلمانانی پی بکوژ ټیته وه. ﴿ فإن بغت إحداهما على الأخرى ﴾ جا ټه گهر دهسته یه کیان ده ست درپژیی کرده سه ر دهسته که ی تر، واته: ملی رانه کیشا بو ناشتی و یه که هوتن ﴿ فقاتلوا التي تبغی حتی تنفی إلى أمر الله ﴾ ټهوا ټیوهش له گه ل ټه و کومه له یاندا بجه نگین که ده ستریز دی ده کات تا ناچار ټه بی و ټه گه ر ټیته وه بو برپارو حوکمی خوا، هه روه ها (أنصر أخاک ظالما أو مظلوما) هاتوو ﴿ فَإِنْ فَاءَتْ فَأَصْلَحُوا بَيْنَهُمَا بِالْعَدْلِ ﴾ ټینجا ټه گهر کومه له سته مکاره که گه رایه وه بو حوکمی خوا، جا ټیوهش به ټینساف ناویرییان بکه ن ﴿ وأقسطوا ﴾ وه دادپه روه ر بن و به لای هیج که سیکیاندا دامه برن ﴿ إن الله یحب المقسطین ﴾ چونکه بی گومان خوا دادپه روه رانی خوش ټه وی ﴿ ۱۰: إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ ﴾ به راستی هه ر برواداران برای یه کن ﴿ فَأَصْلَحُوا بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ ﴾ جا ټه گهر له نیوان دوو براتاندا، ناکوکی په یدا بوو ټیوهش به زوویی نیوانیان چاک بکه ن و ناشتیا بکه نه وه ﴿ واتقوا الله لعلکم ترحمون ﴾ هه میشه له خوا بترسن له هه موو گوتارو کرداریکتاندا، به شکو خوا ره حمتان پی بکات.

گالته و سوو کایه تی به یه کتر مه که ن:

﴿ ۱۱: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَسْخَرُ قَوْمٌ مِنْ قَوْمٍ ﴾ ټه ی ټه وانه ی برواتان هیئاوه! با هیج گه له پیاویکتان گالته و مه سخره به گه له پیاوینکی دی نه کات ﴿ عسی أن یکنوا خیرا منهم ﴾ له وانه یه گالته

وَلَوْ أَنَّهُمْ صَبَرُوا حَتَّى تَخْرُجَ إِلَيْهِمْ لَكَانَ خَيْرًا لَّهُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿۵﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا جَاءَ كُرْهًا مِنْ قِبَلِكُمْ فَأَتَيْنَا أَنْ تُصِيبُوا قَوْمًا بِجَهْلَةٍ فَتُصَيِّرُوا عَلَى مَا فَعَلْتُمْ نَدِمِينَ ﴿۶﴾ وَأَعْلَمُوا أَنَّ فِيكُمْ رَسُولَ اللَّهِ لَوْ يُطِيعُكُمْ فِي كَثِيرٍ مِنْ الْأَمْرِ لَعَنِتُمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ حَبَّبَ إِلَيْكُمُ الْإِيمَانَ وَزَيَّنَهُ فِي قُلُوبِكُمْ وَكَرَّهَ إِلَيْكُمُ الْكُفْرَ وَالْفُسُوقَ وَالْعِصْيَانَ أُولَٰئِكَ هُمُ الرَّاشِدُونَ ﴿۷﴾ فَضَلَّامِنَ اللَّهِ وَنِعْمَةً وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿۸﴾ وَإِنْ طَائِفَتَانِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اقْتَتَلُوا فَأَصْلَحُوا بَيْنَهُمَا فَإِنْ بَغَتْ إِحْدَاهُمَا عَلَى الْأُخْرَىٰ فَتَقِيلُوا الَّذِي تَبَغَىٰ حَتَّى تَنفِيَ إِلَىٰ أَمْرِ اللَّهِ فَإِنْ فَاءَتْ فَأَصْلَحُوا بَيْنَهُمَا بِالْعَدْلِ وَأَقْصُوا إِلَيْنَا اللَّهُ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ ﴿۹﴾ إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلَحُوا بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿۱۰﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَسْخَرُ قَوْمٌ مِنْ قَوْمٍ عَسَىٰ أَنْ يَكُونُوا خَيْرًا مِنْهُمْ وَلَا نَبْذَرُوا الْيَسَاءَ مِنْ نِسَاءٍ عَسَىٰ أَنْ يَكُنَّ خَيْرًا مِنْهُمْ وَلَا تَلْمِزُوا أَنْفُسَكُمْ وَلَا تَنَابَزُوا بِالْأَلْقَابِ بِئْسَ الْأَلْسُنُ بَعْدَ الْإِيمَنِ وَمَنْ يَقْبَ ظَنُّكَ اللَّهُ لَغْلُومٌ ﴿۱۱﴾

ټه فره مووی: (الكبر بظـ الحق و غمص الناس - و يروى - و غمص الناس). واته: ته که بور خو به زلزانين ټينکاری هه ق و که م و سووک سه ير کردنی خه لکه ﴿ ولا تلمزوا أنفسكم ﴾ وه تانه و ته شه ر له یه کتر مه دن و یه کتر عه یددار مه که ن. بویه فره مووی: (و لا تلمزوا أنفسكم) چونکه تانه و توانج گرتن له موسلمانان وه کو توانجست له خو ت گرتی وایه، له به ره وه موسلمان هه موو وه کو یه ک لاشه و یه ک تن وانه ﴿ ولا تنابزوا بالألقاب ﴾ وه ناوو ناتوره و نیتکه له یه کتر مه نین، واته: به ناتوره بانگی یه کتر مه که ن. (ټه بوو جوبه یه ره) ده لی: مروقی و هه بوو دووناو، یا سی ناوی لی نرابوو، ریک ده که وت به یه کی له و ناوانه قه لس بی، جا ټایه تی: (ولا تنابزوا بالألقاب) هات. ټیمامی (ترمزی، ټه بوو داوود): ۲۴۶/۵. ټیبن ماجه، پیشه و ټه حمه د: ۴/۶۰. ټیبن جه ریر، حاکیم ربوایه تیان کردوو ﴿ بس الاسم الفسوق بعد الإيمان ﴾ دهر جوون له شه ر به دناو زراوییه دوی باوه هیئان. واته: ټه و جوړه کارانه

ههردهم دهبی چاوهروانی خیری لی بکهین ﴿ ولا تجسوا ﴾ وه بهدوای عیب و عارو کهم و کوری یه کتردا مه گه پین و چاوه چاو مه کهن. ﴿ایاکم والظن فان الظن اکذب الحدیث، ولا تجسوا ولا تحسسوا ولا تنافسوا ولا تحاسدوا، ولا تباغضوا، ولا تدابروا، وكونوا عباد الله إخوانا﴾ (بوخاری: فتح الباری: ۴۹۹/۷). واته: وشیار بن له گومان بردن! چونکه گومان له هه ر قسه یه درویره، وه سیخوری مه کهن ﴿ ولا یغتب بعضکم بعضا ﴾ و له پاشمله ناوی یه کتر به خراپه مه بهن ﴿ أحب أحدکم أن يأکل لحم أخیه میتا ﴾ نایا کهستان پنی خو شه گوشتی برای خوی به مردوویی بخوات؟! دیاره نه مه نه و بهری ناشیرین کردنی نه و کاره یه، تا مروقه کان سلی لی بکه نه وه نه ی کهن ﴿ فکره تموه ﴾ ناشکریه که نه وه تان زور پی ناخوشه، حزی لی نا کهن و نای خون ﴿ واتقوا الله ﴾ وه له خوا بترسن و سنووره کانی مه شکینن ﴿ إن الله تواب رحیم ﴾ بی گومان خوا زور لیووردیه بو هر که سینک په شیمان بیته وه له و کاره ناشیرینانه ی کردوویه تی، زوریش میهره بانه له گهل بنده کانی خویدا. نه بوو هوریره) نه لی: وتیان به پیغه مبه ر غه یبه ت چیه؟ نه ویش فهرمووی: (ذکرک أخاک بما یکره). ناو هینانی براهه ت به هه ر شیوه یه ک پی ناخوش بی، کابرا وتی: باشه نه گهر نه وه ی من پیی نه لیم وابوو؟ هه ر به غه یبه ت داده نری؟ فهرمووی: (إن کان فیہ ما تقول فقد اغتبتہ، وإن لم یکن فیہ ما تقول فقد بهتہ) (نه بووداوود: ۱۹۱/۵). واته: به لی نه گهر نه وه ی تو نه یلییت وابوو، نه وه غه یبه ت کردوه، نه گهر نا، نه وه بوختانت بو کردوه.

خوا کردوونی به چهند گهل و هوژیک بو ناسینی یه کتر:

﴿ ۱۳: یاایها الناس إنا خلقناکم من ذکر وأنثی ﴾ نه ی خه لکینه! بی گومان نیوه مان له پیاوو ژنیک دروست کردوه، واته: له ئادهم و حهوا، جا ئیتر نه م هه موو سووکایه تیبه چیه به یه کتری نه کهن؟ بوچی نه گهر (بیلال) بو سهربانی که عبه سهرکه وئ نیوه پیتان ناخوشه، هه ر له بهر نه وه که کاتی خوی کوپله بووه؟ ﴿ وجعلناکم شعوبا وقبائل لتعارفوا ﴾ کردوومانن به چهند گهل و تیره یه ک تا یه کتری بناسن، نه ک بو گالته کردن و تانه و ته شهردان له یه کترو سته م له یه کتر کردن ﴿ إن أکرمکم عند الله اتقاکم ﴾ بی گومان به ریزتریشان لای خوا، نه وه تانه که به ته قوا ترو خو پاریزتر بیت، وه له سنووره کانی خوا نه ترازیت ﴿ إن الله علیم خبیر ﴾ به راستی خوا به به بنده کانی خوی زانایه، به دل و دهروونیان به ناگایه. (نه بوو هوریره) نه لی: پیغه مبه ر فهرمووی: (تعلموا من أنسابکم ما تصلون به أرحامکم) (ترمزی: کتاب البر: ۱۵۰/۸). واته:

نه بیته مایه ی فاسق بوون و دوور که وتنه وه له ئیمان ﴿ ومن لم یتب فأولئک هم الظالمون ﴾ نه وه ی ته و به نه کاو په شیمان نه بیته وه هه ر نه وانه سته مکاره کان.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِّنَ الظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ وَلَا تَجَسَّسُوا وَلَا يَغْتَب بَعضُكُمْ بَعضًا أَيُّحِبُّ أَحَدُكُمْ أَن يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ رَّحِيمٌ ﴿١٥﴾ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِّن ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتَقَى اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ ﴿١٦﴾ قَالَتِ الْأَعْرَابُ مَا مَنَاقِلُ لَمْ تُوْثِقُوا وَلَكِن قَوْلًا أَسْلَمْنَا وَلَمَّا يَدْخُلِ الْإِيْمَنُ فِي قُلُوبِكُمْ وَإِنْ تُطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ لَا يَلِكُمْ مِّنْ أَعْمَالِكُمْ شَيْئًا إِنَّ اللَّهَ عَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١٧﴾ إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ لَمْ يَرْتَابُوا وَجَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أُولَئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ ﴿١٨﴾ قُلْ أَتَعْلَمُونَ أَنَّ اللَّهَ بِدِينِكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿١٩﴾ يَمُنُونَ عَلَيْكَ أَنْ أَسْلَمُوا قُلْ لَا تَسْمَعُوا عَلَىٰ إِسْلَامِكُمْ بَلِ اللَّهُ يَمُنُ عَلَيْكُمْ أَنْ هَدَاكُمْ لِلْإِيْمَنِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٢٠﴾ إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ غَيْبَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿٢١﴾

له به دگومانی خو بیارین:

﴿ ۱۲: یاایهاالذین آمنوا اجتنبوا کثیرا من الظن ﴾ نه ی نه وکه سانه ی برواتان هیناوه! خو تان له زوریک له گومان بردن به یه کتر دوور بگرن ﴿ إن بعض الظن إثم ﴾ چونکه هندی له و گومانانه مایه ی گوناوه و دووچار بوونتانه لای خوا. (عه بدوللای کوری عه م) (خوا لیی رازی بی) نه لی: پیغه مبه ر ﴿ ته وافی که عبه ی ده کرد، و نه ی فهرموو: (ما أطیبک وأطیب ریحک! ما أعظمک وأعظم حرمتک! والذی نفس محمد بیده لحرمة المؤمن أعظم عندالله حرمة منک، ماله ودمه، وأن تظن به الا خیرا) (ثیین ماجه کتاب الفتن: ۱۲۹۷/۲). چهنده پاکیت و چهنده بوئت خو شه! چهنده گه و ره و خاوه ن حورمه تی به و زاته ی که گیانی (موحه ممه د) ی به ده سته، حورمه ت و ریزی مروقی پروادار لای خوا له تو گه و ره و مال و دارایی و خوینی خاوه ن حورمه ته وه

شیءِ علیم ﴿خو بهه موو شتیک زانایه هیچ شتیکی له دهست
 ده رناچی و لئی گوم نابیت ﴿۱۷: یمون علیک أن أسلموا﴾
 ئهوانه به ئیسلام بوونیان منهت دهکهن به سهر تودا ﴿قل لا تمنا
 علی اسلامکم﴾ توش پییان بلئی: منهت مهکهن به سهرمدا له سهر
 موسلمان بوونتان ﴿بل الله یمن علیکم أن هداکم للإیمان إن کنتم
 صادقین﴾ به لکو خوا منهت دهکات به سهرتاندا که ئیوهی رینمایی
 کردووه بۆ ئیمان و پروا نه گهر ئیوه له داوای پروا هیئاندا راستگو
 بن، پیغه مبهبر ﷺ له (حونهین) دا به ئه نسا ریبه کانی فرموو: (یا
 معشر الأنصار! أَلَمْ ضَلَّالاً فهداکم الله بی؟ وکنتم متفرقین فالفکم
 الله بی، وعالته فأغناکم الله بی؟) ئه ی کومه ئی نسا را! : مه گهر ئیوه
 سهر لیشیواو نه بوون خوا به هوئی منهوه رینمایی کردن؟ پهراگهنده
 نه بوون، به هوئی منهوه ئولغت و هوگری کردن؟ هه ژارو ده سکورت
 نه بوون به هوئی منهوه دۆله مندو بی نیازی کردن؟ هه شتیکی
 گوتبا ئه نسا ر دهیانوت: منهت هه له بۆ خواو پیغه مبهبر که یه تی
 ﴿۱۸: إن الله یعلم غیب السموات والأرض﴾ به راستی خوا
 تهواوی نادیارو په نهانییه کانی ئاسمان و زهوی ده زانیت ﴿والله
 بصیر بما تعملون﴾ وه خوا بینایه به هه موو کارو کرده و کانتان،
 هیچ شتیکی لاپه نهان و نادیار نییه، جا که وابوو بهرێک و پیکی
 پروای راسته قینه بینن.

سوورتهی (قاف)ه

مهککه بییه و (۴۵) ئایه ته

به ناوی خوا به خشندهی میهره بان

ئهم سوورته له داوی سوورتهی (مورسه لات) هوه هاتووه، ئه میس
 وهک سوورته مهککه بییه کان باسی بناغه ی عه قیده: خوا به
 یه کزانین، په یام و بهرنامه، زیندوو بوونه وه، ئه کا، به لام ته وه ری
 باسه که ی زیندوو بوونه وه یه، به شیوه یه که خه ری که بللیت: باسی
 زیندوو بوونه وه بۆته به شیکی سهره کی سوورته که، ئهم سوورته
 سوورته تیکی زۆر تونده، به قورسیی دانه به زینه سهرمه سه له ی
 پاداشت وتۆله و زیندوو بوونه وه، په یامبهبر ﷺ گه لی جار له رکاتی
 یه که می نوژی به یانیدا، وه له رکاتی یه که می نوژی جه ژندا، وه
 له هه موو رۆژیکی هه نیش له سهر مینبهر ئه ی خویند، بۆیه (ئومی
 هیشام) ئه لیت: من هه به ده م په یامبهبره وه ﷺ سوورتهی (قاف) م
 له بهر کرد (مسلم).

ئیمامی (ابن که سیر) ئه لی: قسه ی راست ئه وه یه که ئهم سوورته
 سهرته ی ئه وه به شه قورئانه یه که ئایه ته کانی زۆر کورت و

ئه وه نده که خزمانی خو تانی پی بناسن، رشته و نه ژادو نه سه بی
 خو تان بزائن، واته بزائن له هو زو خیلێ کین تا سهر دانی یه کتر
 بکه ن و به ده م کیشه کانیانه وه ببین.

جیاوازی نیوان ئیسلام و ئیمان:

﴿۱۴: قالت الأعراب آمنا﴾ عه ره به ده شته کییه کان وتیان:
 برومان هیئاوه به خواو به په یامبهری خوا ﴿قل لم تؤمنوا﴾ بلئی:
 نه خیر، باوه رتان نه هیئاوه ﴿ولکن قولوا أسلمنا﴾ به لام بلین:
 هه ره له ترسی کوشتن و دیل بوون موسلمان و ملکه چ بووین پروا هیئان
 هه یه وه خو به ده سه ته وه دان هه یه، ئه وه ی ئیوه ته نه ها سهر زارییه و،
 له دلدا راست ناکهن، هه ره له بهر ئه مه یسه که هه ندی له زاناکان
 ئه لین: ئیمان و ئیسلام دوو زاراوه ی جیاوازی. له کاتیکێ گرانیی
 و وشکه سالدا ده سه یه که له عه ره به ده وار نشینه کان هاتنه مه دینه و
 منه تیان سهر په یامبهبر ﷺ نا، که موسلمان بوون، وتیان: ئه ی
 په یامبهری خوا! برومان هیئاوه، ئیمه وهک هو زی فلان و فلان
 جه نگت له گه ل ناکه ین به لی، له و قسه و باسه نه یان زۆر گوت!
 ئه و جا ئهم ئایه ته: (وقالت الاعرب آمنا...) هات. وه ئایه ته که به
 راشکاوی گه یاندی که وشه و مانای پروا (ئیمان) گه لی فراوا تتر و
 گه وره تره له وشه و مانای ئیسلام.. چونکه باوه ر (ئیمان) به دل
 و به زمان و به کرده وه (اعتقاد، قول، عمل) ده بیئت، به لام ئیسلام
 بوون به خو به ده سه ته وه دان و ملکه چ بوونیکێ روا له تیش ده بی،
 جا خوا هو شیاری کردنه وه که ئیمانی راسته قینه ده بی کرده وه ش
 پشتگیری بکات. ﴿ولما یدخل الإیمان فی قلوبکم﴾ وه هیشتا
 پروا نه چوو ته نیو دل تانه وه ﴿وإن طیعوا الله ورسوله لا یلتکم من
 أعمالکم شیئا﴾ ئه گهر گو یزایه لی خواو په یامبهری خوابن، ئه وا
 خواش هیچ شتیک له پاداشتی کرده و کانتان که م ناکاته وه و به تیرو
 ته سه لی پاداشتتان ئه داته وه ﴿إن الله غفور رحیم﴾ به راستی
 خوا، خوابه کی لی بوورده و میهره بانه ﴿۱۵: إنما المؤمنون الذین
 آمنوا بالله ورسوله﴾ بی گومان پروا داره کان ته نه ها ئه و که سه نه ن
 که باوه ر یان به خواو به په یامبهری خوا هیئاوه ﴿ثم لم یرتابوا﴾
 له پاشا گومان یان نه بوو له ئیمانه که یاندا ﴿وجاهدوا بأموالهم
 وأنفسهم فی سبیل الله﴾ و به سامان و گیانیانه وه جیهادیان کرد
 له ربی خوادا ﴿أولئک هم الصادقون﴾ هه ره ئه و که سه نه شن
 راستگو یان له داوای پروادا، پرواش هه ر ئاوا ئه بیئت ﴿۱۶: قل
 أتعلمون الله بدینکم﴾ پییان بلئی ئاخو ده تانه وی خوا ئاگادار بکه ن
 له و دینه ی هه تانه ﴿والله یعلم ما فی السموات وما فی الأرض﴾
 خوا له هه رشتی له ئاسمانه کان و زه میندایه ئاگاداره ﴿والله بکل

پئی ده لئین: (الحزب المفصل)، به به لگه ی ئه وه که ئیمامی (ئه بوو داوود) له (سنن) ی خویدا، له به شی (باب تحزب القرآن) دا ئاوا هیئاویه تی، ئه وه ته (ئه وس) ئه لئ: له هاوه لانییم پرسی: ئاخو چوون قورئانتان بهش بهش ده کرد بۆ ئاسان خویندنی و له بهر کردنی؟ وتیان: سئ سوورته، پینج سوورته، حهوت سوورته، نو سوورته، یازده سوورته، سیزده سوورته، ئه و جا (حزب المفصل) واته: له سوورته ی (ق) یشه وه بۆ کۆتایی ده مان کرده حیزبک. (ئه بوو داوود). واته: ههر سئ سووره ته که ی پیشه وه: (البقره، آل عمران، النساء) وه ههر پینج سووره ته که ی (مائیده، ئه نعام، ئه عراف، ئه نفال، به رائهت). وه ههر حهوت سوورته تی: (یونس، هوود، یوسف، رعد، ئیبراهیم، حه جهر، نه حل) وه نو سوورته تی (سبحان، که هف، مه ریه م، تاها، ئه نبیا، حه ج، موئینون، نور، فورقان). و یازده سوورته تی: (شوعراء، نه مل، قسه س، عه نکه بوت، رووم، لوقمان، سوووجه، ئه حزاب، سه به، فاتر، یاسین). وه سیانزه سوورته تی: (سافقات، ساد، زومهر، غافر، سه جده، فوسسیلهت، زوخرؤف، دوخان، جاسیه، ئه حقاف، قیتال، فته ح، حوجورات). له پاشان له (الحزب المفصل) وه، واته: له سوورته تی (ق) وه بۆ کۆتایی به حیزبیکمان داده نا.

هاتنی پیغه مبه ر و قیامهت لای خوانه ناسان سه یرو سه مه ره یه:

بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: ق ﴿ثم بيته هيمامى موعجيزه ي قورئانه، وهك پييان بلي: ده فهرموون ئيوهش له م پيتانه سووره تيك بينن كه له هه موو روويه كه وه وهك قورئان واييت ﴿والقرآن المجيد﴾ سويند به م قورئانه به رزو بلندو خاوه ن شه ره فه، ئيمه تۆمان نارد ئه ي پیغه مبه ر! ﴿بؤ ئه وه ی خه لکی پئی ئاگادار بکه یته وه، که چی خه لکی مه ککه باوه ريان نه هینا! ﴿۲: بل عجبوا أن جاءهم منذر منهم﴾ که چی ههر به وه وه نه وه ستان که له ئاستی قورئان به دگومان و دوو دل بن، به لکو له وه که له خویمان تر سیننه ریکیان به زیندوو بوونه وه بۆ هاتوو سه رسام بوون! واته: له وه که پیغه مبه ر له ئاده مزاده، نه ک له فریشه ت ﴿فقال الکافرون هذا شیء عجیب﴾ ئه و جا ئه وانه بئ بروا بوون و وتیان: ئه مه (زیندوو بوونه وه) شتیکی سه یره! ﴿۳: إذا متنا وکنا ترابا﴾ ئایا کاتی که مردين و بووینه خاک و خول بۆ جاریکی تر ته گه ریینه وه بۆ حاله تی یه که ممان و زیندوو ئه بیینه وه! ﴿ذلك رجع بعید﴾ دیاره ئه و گه رانه وه یه ئه سته م و دووره! ﴿۴: قد علمنا ما تنقص الأرض منهم﴾ جا خوا ی گه و ره بۆ چوونه کانیان ره ت ده کاته وه و ده فهرمووی: بئ گومان ئیمه زوو زانیومانه زهوی چه ندیان ل ده خوا

ولی کم نه کات، واته: له گوشت و خوین و ئیسک و.. پاشان ده بیینه وه خول، ته نانه ت هه ج شتیکی شیمان له وانه لئ بزر نابیت، ئیتر چوون ناتوانین زیندوو یان بکه ینه وه! ﴿۵: وعدنا کتاب حفیظ﴾ نامه یه کی پارێزه ریشمان لایه بۆ هه لژماردنی هه موو شتیکی و له کیس نه دانی ههر شتیکی ﴿۵: بل کذبوا بالحق لما جاءهم﴾ نه ک ههر ئه وه نه ده.. که باوه ر به زیندوو بوونه وه نه که ن، به لکو ههر که ئه م قورئانه راسته شیان بۆ هات، هیمان ههر بروایان پئی نه هینا فهم فی أمر مریح ﴿۵: و جا ئه وان له کاریکی قه له قدان! جاری گوتیان قورئان جادوو، جاریکیش گوتیان قورئان شیعه ره موحه ممه دیش شاعیره و.. هتد!

ئه ی بۆ ناروانه ئاسمان و زهوی و چیاکان ئیمان بینن؟

﴿۶: أفلم ينظروا إلى السماء فوقهم﴾ ئایا به بیریکی ورده وه سه یری ئاسمانیان نه کردوو، له لای سه رو یانه وه ﴿كيف بنيناها وزيناها﴾ و چوون بینامان کردوو و، به و هه موو ئه ستیرانه رازاندوو مانه ته وه ﴿وما لها من فروج﴾ و هه ج که لئ و ناته واو یه کیشی تیدا نییه؟ جا ده سه لاتاریکی ئاوا چوون ناتوانی زیندوو یان بکاته وه؟ ﴿۷: والأرض مددناها﴾ زهوی شمان به پان و به رین راخستوو و ﴿وألقينا فيها رواسي﴾ و چه ندين شاخ و کيوی قایمان وه ک میخ تی خستوو، تا له نگه ری بگرن ﴿وأنبتنا فيها من كل زوج بهيج﴾ و له ههر جووت و جوړیکی جوان دیمه نمان گیا و رووه ک تیا روواندوو، وه ک له سوورته تی تر دا ئه فهرمووی: (ومن كل شی خلقنا زوجین لعلکم تذکرون) ﴿(۴۹/۵۰)﴾. بۆ هه مان مه به ست. ﴿۸: تبصرة وذكری لكل عبد منب﴾ بۆ پئی دیتن و وه بیر هیئا نه وه بۆ هه موو به نه ده یه کی ته و به کارو گه راوه بۆ لای خوا له ئه نجامی ورد بوونه وه و بیر کردنه وه له نیشانه کانی خوا له بوونه وه ردا ﴿۹: ونزلنا من السماء ماء مبارکا﴾ و له حه وا یشه وه ئاویکی به به ره که تمان نارد هه خوا ره وه ﴿فأنبتنا به جنات وحب الحصيد﴾ ئینجا چه ندين باخات و دانه ویلش که دروین هه ده کريت، وه ک گه نه م و جوو برنجمان پئی رواند ﴿۱۰: والنخل باسقات﴾ وه ره وه ها دارخورمای به رزو هه لچوو ﴿لها طلع نضید﴾ خاوه ن به ر به سه ریه کدا که وتوو ﴿۱۱: رزقا للعباد﴾ به رزق و رۆزی بۆ به نه ده کان ﴿وأحینا به بلدة مینا﴾ و زهوییه کی مردوو شمان پئی زیندوو کردوو ﴿کذلک الخرج﴾ له گوړ ده رچوونیش ههر ئاوا یه، واته: هه رچوونی ئه و زهوییه وشک و بی گیانه ئه خه ینه وه گه ر، ئیوه یش زیندوو ده که ینه وه، وه کو ده فهرمووی: (الخلق السموات والأرض اکبر من خلق الناس). یان ده فهرمووی: (أولم یروا أن الله

الذی خلق والأرض ولم یعی بخلقهن بقادر علی أن یحیی الموتی بلی
إنه علی کل شیء قدیر (۳۳/۴۶). واته: به دیهینانی ناسمانه کان
وزهوی زور گهوره تره له به دیهینانی ئیهوی مهردم، جائیتر بو
ئینکاری دروستکردنه وهیه کی نویی خویمان دهکهن؟!.

له گهلانی پیشوو په ند وهرگرن:

۱۲: کذبت قبلهم قوم نوح وأصحاب الرس و ثمود ﴿ پیش
ئوانیش واته: پیش (قورهیش) گه لی (نوح) که له عیرا قدا بوون و ئه و
گه له پیش که به دهوری بیری (رهس) دا که له ولاتی (یه مامه)
دهزیان و (سه موودی) قهومی (سالح) ﴿ ۱۳: وعاد وفرعون وإخوان
لوط ﴿ و گه لی (عاد) ی (قهومی هوود) و (فیرعهون) و هوزی لووت
﴿ ۱۴: وأصحاب الأيكة وقوم تبع ﴿ و ئه سحابولئه یکهش
خاوهن بی شهکان و، گه لی (توبیهع) که له ولاتی یه مه ندا ئه زیان
﴿ کل کذب الرسل ﴿ ئه وانه هه موو پیغه مبه ره کانیان به دروزن داناو
بروایان پی نه کردن ﴿ فتح وعید ﴿ جا هه ره شه که م به دی هات،
بو دابه زاندنی سزا بو سریان ﴿ ۱۵: أفغینا بالخلق الأول ﴿ ئایا
دورستکردنی یه که م دهسته وسانی کردین، تا دووباره دروستکردنه وه
دهسته وسانمان بکات؟ ﴿ بل هم فی لبس من خلق جدید ﴿ نا،
به لکو ئه وان سه باره ت به دروست کردنه وهیه کی نوی و تازه له
گومان دان، خوا له سووره یتکی تر دا ئه فهرموی: (وهو الذی یبدأ
الحق ثم یعبده وهو أهون علیه). (۲۷/۳۰).. یان ده فهرموی: (قل
یحییها الذی أنشأها أول مرة وهو بكل خلق عليم) (۷۹/۳۸). واته:
هه ره یه که م به دی هینهر توانای ئه وهیشی هه یه که ئیوه له روژی
دواییدا زیندوو بکاته وه.

خوا ناگای له خه یالاتیسه مانه:

۱۶: ولقد خلقنا الإنسان ونعلم ما توسوس به نفسه ﴿ سویند
ئه خووم که ئاده میمان دروست کردوه و به وه سه وه سه و خه یالاتی
دلیشی ده زانین ﴿ ونحن أقرب إلیه من حبل الوريد ﴿ و ئیمه بو
ئه وه له شاده ماری راست و چه پی گهردی که ئه گه نه وه دلی
نزیکترین، مه به ست ئه وه یه که خوا زانینی ته وای به هه موو
جموژولیکی ئاده می هه یه ﴿ ۱۷: إذ ی تلقی المتلقیان عن الیمین
وعن الشمال قعید ﴿ کاتی که دوو فریشته که کرده وه کانی وهرده گرن
له لای راست و چه پیه وه چاودیرن و دانیشتون، واته: یه کیکیان
له لای راسته وه دانیشتوو وه ئه ویشیان له لای چه په وه.

بو گشت ونه یه ک چاودیر هه یه وه دی نووسی:

﴿ ۱۸: ما یلفظ من قول إلا لده رقیب عتید ﴿ هه ره وته یه کی له دم
دهرده چیت، فریشته ی چاودیری ئاماده، له لایه تی ده ی نووسی.
ئایا فریشته کان هه موو قسه یه ده نووسن؟ یا تنها ئه و قسه یه

ده نووسن که پاداش و توله ی هه یه؟ به لی به پیی ئایه تی: (ما یلفظ
من قول إلا لده رقیب عتید) هه موو وته و قسه یه ک ئه نووسن.
(ئیین عه بباس) ده لی: له سه ره تاوه هه موو خیرو شه ریکی ئاده مزاد
-ته نانه تی وشه ی خواردم، رویشتم- ئه نوسری، بو پاشان روژی
پینج شه ممه، هه موو وته و کرده وهیه کی ده نویتری و (عهرن)
ئه کری، ئه و جا هه ر شتی چاک و خراپ بیی بوی ده نوسری و،
ئه وه ی دیکه ی ئه سپرته وه، ئه وه یه که خوا ئه فهرموی: (یسحوا الله
ما یشاء ویثبت وعنده أم الكتاب).

بوورانه وه ی گیانه لا له سه ره مه رگدا:

﴿ ۱۹: وجاءت سكرة الموت بالحق ﴿ وایه وشی و، سه ختی و
بوورانه وه ی مروقی گیانه لا پیش هات ﴿ ذلک ما کنت منه تحید ﴿
پیی ته وتری: ئه وه ش ئه وه یه که کاتی خو ی خو ت ل لاده داو
نه ت ده ویست دوو چاری بیی، ده ئایا راست نییه؟. (فتح

الباری: ۳۶۹/۱۱. ئەلّی: کە پیغەمبەر ﷺ کەوتە سەرەمەرگ و گیانە لا لەبەر سەختی و نارهەتی گیانکیشان دەم و چاوی عەرەقی دەکردو دەسپێ و دەسپێ و دەسپێ: ((سبحان الله! إن للموت لسکرات)). واتە: بێ خەوشی هەر بۆخواوە، بەراستی بۆمردن گەلی خەڵاتی سەخت و قورس و گران هەیە. ﴿ ۲۰: ونفخ فی الصور ذلک یوم

لەدونیادا لەمە بێ ئاگا و غافل بوویت، پێت وانەبوو کە هەرگیز ئەم رۆژە دێت ﴿ فکشفنا عنک غطاءک ﴾ جاوا ئیستیا پەردە کە تەمان لادا، واتە: پەردە ی غەفلەت ﴿ فبصرک الیوم حدید ﴾ ئینجا ئەمڕۆ بینایی چاوت تێژە، ئەوێ جارێ نەت دەبینی و ئیستیا دەی بینیت، مەوێ کافر لەوکاتەدا هەموو راستییەکان -وەک زیندوو بوونەوه.. هتد- کە لەدونیادا لێی پەنەیان بوون، بە چاوی خۆی دەبینی، پاشان چاوی شین دەبێ و بە کوێری حەشر دەکری.

فریشتەکان شایەتی لەسەر مەوێ کە دەدەن:

﴿ ۲۳: وقال قرینه هذا ما لیدی عتید ﴾ فریشتە هاوڕێ و هاوئشینە کە ی کە کردە وەکانی نووسیوە، لەلای خوا شایەدی دەداو ئەلّی: پەرورەدگاری من! ئەمە ئەوە کردە وەکانی لەلای من نامادەو گەلە کراوە ﴿ ۲۴: ألقیا فی جهنم کل کفار عتید ﴾ پاشان خوا فەرمان بە دوو فریشتە یە لەگەڵ دان ئەداو ئەفەر مووی: ئادەیی بیهاوێژنە دۆزەخەو هەموو کافرو بێ پروایەکی سەرکێش ﴿ ۲۵: منع للخیر ﴾ رێگری خێر ﴿ معتد مربب ﴾ سەتمکاری بێ گومان ﴿ ۲۶: الذی جعل مع الله إلها آخر ﴾ ئەوێ کە لەگەڵ خوادا پەرستنی کەسیکی تر بەرەوا دەزانی ﴿ فألقیاه فی العذاب الشدید ﴾ ئینجا هەریکێست هەردووکتان بیهاوێژنە ناو سزا سەختە کەو (ئەبوو سەعیدی خودری) ئەلّی: پیغەمبەر ﷺ فەر مووی: ((یخرج عتق من النار یتکلم یقول وکلت الیوم بثلاثة: بکل جبار عتید، ومن جعل مع الله إلها آخر، ومن قتل نفسا بغير نفس فتتطوی علیهم، فتقذفهم فی غمرات جهنم)) (مسند الإمام أحمد) (۴۰/۳).

لەناو دۆزەخدا سەرو ملی دێتە دەری و ئەلّی: ئەمڕۆ من چاودێری سێ کەسم: هەر دەسەلاتدارێکی سەتمکار، هەر کەسیک شەریک و هاوبەشی بۆ خوا دانابێت، هەر کەسی بێ تاوان کەسیکی دی کوشتی، ئەوجا پەلاماریان ئەداتی و، تووریان هەلەدا بۆ نیو دلی دۆزەخ ﴿ ۲۷: قال قرینه ربنا ما أطغیت ﴾ هاوڕێ و هاوئشینە شەیتانە کە ی، پاکانە بۆخۆی دەکاو ئەلّی: ئەی پەرورەدگارمان! من بێ پروا و گومراوە نەکرد ﴿ ولكن کان فی ضلال بعید ﴾ بە لکو ئەو خۆی لەناو گومراوییەکی دوور لە هیدایەتدا بوو ﴿ ۲۸: قال لا تختصموا لیدی ﴾ پاش ئەو شەرە دەمە، خوا ئەفەر مووی: لای من هیچ شەرە دەم مەکن ﴿ وقد قدمت إلیکم بالوعید ﴾ چونکە کاتی خۆی لەسەر زمانی پەیمانەرەکانم، هەرەشە ی ئەم رۆژەم لێ کردن، هەموو شتێکم بۆ روون کردنەو ئیتر ئیستیا جێی قسەتان نەماوە ﴿ ۲۹: ما یبدل القول لیدی ﴾ بپارو قسە ی من بۆ سزادانتان ناگۆری ﴿ وما أنا بظلام للعبد ﴾ ومن ناحەقی و

وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنسَانَ وَعَلَّمْنَاهُ مَوَاسِيءَ بِهِ نَفْسَهُ وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْ جَلِ الْوَرِيدِ ﴿٢٣﴾ إِذْ نَبَلِّغُ الْمَلَأَيْنِ عَنِ الْيَمِينِ وَعَنِ الشِّمَالِ رِيعِدٌ ﴿٢٤﴾ مَا يَلْفُظُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْ رِجْبٍ عَتِيدٌ ﴿٢٥﴾ وَجَاءَتْ سَكْرَةُ الْمَوْتِ بِالْحَقِّ ذَلِكَ مَا كُنْتَ مِنْهُ نَعِيمٌ ﴿٢٦﴾ وَنُفِخَ فِي الصُّورِ ذَلِكَ يَوْمَ الْوَعِيدِ ﴿٢٧﴾ وَجَاءَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَعَهَا سَائِقٌ وَشَهِيدٌ ﴿٢٨﴾ لَقَدْ كُنْتَ فِي غَفْلَةٍ مِنْ هَذَا فَكَشَفْنَا عَنْكَ غِطَاءَكَ فَبَصَرُكَ الْيَوْمَ حَدِيدٌ ﴿٢٩﴾ وَقَالَ قَرِينُهُ هَذَا مَا لَدَى عَتِيدٍ ﴿٣٠﴾ أَلْقِيَاهُ فِي جَهَنَّمَ كُلَّ كَفَّارٍ عَتِيدٍ ﴿٣١﴾ سَنَجْعَلُ الْمُتَكَبِّرِينَ تَرْتِيبٌ ﴿٣٢﴾ الَّذِي جَعَلَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا مَآخِرًا فَأَلْقِيَاهُ فِي الْعَذَابِ الشَّدِيدِ ﴿٣٣﴾ قَالَ قَرِينُهُ رَبَّنَا مَا أَطْغَيْتُهُ وَلَكِنْ كَانَ فِي ضَلَالٍ بَعِيدٍ ﴿٣٤﴾ قَالَ لَا تَخْتَصِمُوا لَدَيَّ وَقَدْ قَدَّمْتُ إِلَيْكُم بِالْوَعِيدِ ﴿٣٥﴾ مَا يُبَدِّلُ الْقَوْلَ لَدَيَّ وَمَا أَنَا بِظَلِيمٍ لِّلْعَتِيدِ ﴿٣٦﴾ يَوْمَ نَقُولُ لِجَهَنَّمَ هَلِ امْتَلَأَتْ وَنَقُولُ هَلْ مِنْ مَزِيدٍ ﴿٣٧﴾ وَأُزْلِفَتِ الْجَنَّةُ لِلنَّارِ غَيْرَ بُعِيدٍ ﴿٣٨﴾ هَذَا مَا وَعَدُون لِكُلِّ أَزْوَاجٍ حَفِيظٍ ﴿٣٩﴾ مَنْ خَشِيَ الرَّحْمَنَ الْعَلِيمَ ﴿٤٠﴾ وَجَاءَ بِقُلُوبٍ مُنِيبٍ ﴿٤١﴾ أَذْخَلُوهَا فِي سَلَامٍ ذَلِكَ يَوْمَ الْخُلُودِ ﴿٤٢﴾ لَهُمْ مَا يَشَاءُونَ فِيهَا وَلَدَيْنَا مَزِيدٌ ﴿٤٣﴾

الوعید ﴿ فوو بە (سور) دا ئەکری بۆ زیندوو بوونەوێ خەلک، ئەو نەفخە یە رۆژی پێشەاتنی ئەو هەرەشەو بە لێنانە یە، کاتی خۆی خوا لە بێ پروا کانی دەکرد. لە فەر موودەدا هاتوو: ((کیف أنعم وصاحب القرن، قد إلتقم القرن وحني جبهته، وانتظر أن يؤذن له)). واتە: چۆن من دەتوانم خۆشحال بم، لە حالیکدا شە پیووردار، شە پیووردە کە ی بە دەمەوێ، تەوێل و ناوچە وانیشی نەوێ کردوو و چاوەروانی فەرمانی خوا یە؟ وتیان: ئەی ئیمە چی بلیین لەکاتی ئەو دە؟ فەر مووی بلیین: (حسبنا الله ونعم الوكيل) ئەو وانیش وتیان: (حسبنا الله..)) (مسند الإمام أحمد) ۳۶۹/۱ وه تحفه الأحوذی: ۱۱۷/۷. ﴿ ۲۱: وجاءت كل نفس معها سائق وشهيد ﴾ و ئەو رۆژە هەر کەسیک بۆ مەحشەر دی، دوو فریشتە ی لەگەڵدا یە، یەکیکیان پێش خۆی داو و دە ی گە یە ئیتر مەحشەر، ئەوێ دیکە شیان شایەدی دەدا لەسەری بە کردە وەکانی ﴿ لقد كنت فی غفلة من هذا ﴾ بە یە کە یە کە ی بێ باوەران دەلین: بێ گومان تو

ستەمیش لەبەندەکان ناکەم.

جەھەننەم بە هیچ پەناوێ:

﴿ ۳۰: یوم نقول لجهنم هل امتلات ﴾ ئەو رۆژه وەبیربێنە کە بە دۆزەخ ئەلێین: ئایا پەر بووی؟ لەو ھەموو خەڵکەکی پۆل پۆل بۆتی ئەنێرین؟ ﴿ وتقول هل من مزيد ﴾ ئەویش ئەل: ئاخۆ زیاتریش ھەیە؟ لە ھەرموودەھیکە (قودسی) دا ھاتوووە کە پێشەوا (بوخاری و موسلیم) ۱۲۸۷/۴۱. ھیناویانە: ((لا تزال جھنم یلقى فیھا وتقول: هل من مزيد؟ حتی یضع رب العزة فیھا قدمه فتقول: قط. قط، وعزتک وکرمک -أی کفی کفی - فینزوی بعضها إلی بعض..)). بە ئی پەر وامان بەسیفەتی (قەدەم) وەک لە ھەرموودەکاندا ھاتوووە ھەیە و دەسکاریشی ناکەین، بەلام شیووە چۆنییەتی یەکی دەگێڕینەووە لای خوا. ئیمامی (ئیبین کەسین) کەدەگاتە تەفسیری ئایەتی: (یوم نقول لجهنم هل امتلات..). دەل: لەبەر ئەوە کە خوا بەلێنی داوہ دۆزەخ بە مەز و جەنۆکە پەر بکا، رۆژی قیامەت پێی دەلێت: ئاخۆ پەر بووت؟ پاشان ئەوێ تیچوو توور ھەلدا یە نیو یەو ھێشتا ھەر دەل: ئاخۆ زیاتر ھەیە...؟ جا لەو کاتەدا ھەر پەر نابی و داوای ھی تری لێ دەکات، ئەوجا خوا (پێی) پیرۆزی خۆی دەخاتە نیو یەو، ئەوسا لە ھەیبەتی ئەو، دەچێتە وە یەک و دەل: (قط قط). واتە: خوا یە! بەسمە، بەسمە، پەر بووم و جیی کەسم نەماوە. زانایان دەلێن: ئەو قەسە دۆزەخە راستە و ھەقیقەتی ھەیە، خوا دە ھێنێتە گۆو قەسە، بۆیە خوا پێی پیرۆزی خۆی تی دەخا، چونکە لەو پەری قوڵ و، فراوانیادی، ئیتەر بەو شیو یە لەملاو لەولاو دەیتەو یەک و بچووک دەیتەو. ئیمامی (بوخاری) و ئیمامی (مسلم) و پێشەوا (ئەحمەد) یش ھەمان راو بۆچوونیان ھەیە، ھەریە کەشیان ھەرموودەھیکە ھیناوە ئاشکرایشە کە (قەدەم، ریحل) ھەردووکی یەک شتە. جا کەوا یە (قەدەم) سیفەتیکی زاتی خوا یە، بەلام دیارە ئەو قەدەمە وەک قەدەمی دروست کراوەکانی نییە. (دارەمی) لە (ئیبین عەبباس) وە دەل: ((الکرسی موضع القدمین، والعرش لا یقدر قدره إلا الله)) حاکمیش لە (المستدرک) دا ھیناویەتی و دەل: (صحیح علی شرط الشیخین ووافقه الذھبی وابن جریر). ﴿ ۳۱: وأزلفت الجنة للمتقين غير بعيد ﴾ بە ھەشتیش بۆ پارێزکاران، ئەوانە و سنووری خوا ئەپارێزن، نزیک دەخەیتەووە ھێندە دوور نییە لێیانەو، زۆری نامینی پێی بگەن ﴿ ۳۲: هذا ماتوعدون لكل أبواب حفيظ ﴾ پێیان ئەوتری ئەمە بۆ ھەرکەسیک روو بەخوا بێ و بۆلای ئەو بگەیتەووە سنوورەکانی ئەو بپارێزی ﴿ ۳۳: من خشى الرحمن بالغيب وجاء بقلب منيب ﴾ بۆئەوێ

ھەردەم لەخوا ی بەخشنەدی خۆی ترساو لەپەنھاندا، بەدلیکی گەراوہ بۆلای خوا ھاتوو، وەک ئەو ھەرموودەھیکە دەفەر موی: ((..)) ورجل ذکر الله خالیا ففاضت عیناھ..)) (متفق علیہ). واتە: یەکی دیکە لەو ھەوت کەسە لەرۆژی دوا ییدا لەبەن سێبەری خوا دا ھەر دەکرین، ئەو مەز و یە کە بەنھینی و، لە چۆلەوانیا ھەردەم یاد ی خوا دە کاو، چاوەکانی فرمیسکیان پیا دیتە خوا ﴿ ۳۴: أدخلوها بسلام ذلك يوم الخلود ﴾ پێیان ئەوتری ھەرموون: ھەموو بە ئاسوودەیی و ئارامییەو بەچنە ناو بە ھەشتەو، ئەو رۆژی ھەتا ھەتایی و نەمرییە ﴿ ۳۵: لهم ما يشاءون فیھا ﴾ ھەزیشیان لە ھەرچی بێت بۆیان ھە یە داوای بکەن، لە ھەرموودەدا ھە یە کە ئەگەر بە ھەشتیان ھەز یان لەگۆشتی پەرژاوی بآندە بێ، زوو دە ھێنرێتە بەردەشتیان (ئیبین ئەبوو حاتەم)، خو ئەگەر ھەز یان لەمندا ل و زار و لەش بێت، ئەوا لە یەک سائدا لە دا یک دەبێ.. (ئەحمەد، ئیبین ماجە، ترمزی). ﴿ ولدینا مزید ﴾ وەزیادەش لەو کە بەخەیا لێ ھیچ کەسیکدا نایەت، لامان ھە یە. ئەو زیادە یەش -وہک (موسلیم) دەل- سە یروو تەماشای دیمەن و روخساری پیرۆزی خوا ی پەر وەر دگا رە -جل جلالہ-، وە ئایەتی: (للذین أحسنوا الحسنی وزیادۃ) (۲۶/۱۰). بۆ دوو پاتی سە یروو تەماشای روخساری خوا یە، جگە لەو ھەشتە نەمانە ھەموو رۆژیکی ھە یینی، خوا ی پەر وەر دگا رە خۆی بۆ یە ھەشتیان دەردەخات (بەزار، ئیبین ئەبوو حاتەم، ئیمامی شافعی) ریاو یە تیان کردووە.

بەر لە قورەیش گەلانی زۆرمان قەر تێ خستن:

﴿ ۳۶: وکم أھلکنا قبلھم من قرن ﴾ وەبەر لە قورەیش، خەلیکی زۆرمان لە ناو برد و تۆلەمان لێ کردنەو ﴿ ہم أشد منهم بطشا ﴾ ئەوانیش بە ھەلەت تر و بە ھێز تر بوون لەوان ﴿ فنقبوا فی البلاد ﴾ ولات وشاری زۆریان پشکنی و گەران، واتە: بۆ رابواردن و رزق و رۆزی بەدەست ھێنان و ئەملاو ئەولا کردن ﴿ هل من محيص ﴾ ئایا ھیچ لادانێک ھەبوو بۆیان لە تیا چوون، تاخت یانی تیا بشارنەو لە سزاو لە مردن؟ ﴿ ۳۷: إن فی ذلک لذکر لمن کان له قلب أو ألقى السمع وهو شهيد ﴾ بێ گومان لەو سەرگوزەشتە ی پێشینیانەدا، ئامۆژگاری ھە یە بۆ ئەوێ دل و ژیری ھە یە، یان بەباشی گۆی پراگرت و ئامادەش بێت دل و گۆی بادتێ ﴿ ۳۸: ولقد خلقنا السموات والأرض وما بینھما فی ستۃ آیام ﴾ سویند بەخوا ئاسمانەکان و زەوی و، ھەرچی لە نیوانیاندا ھە یە، لە ماوێ شەش رۆژاندا دروستمان کردوون ﴿ ومامسنا من لغوب ﴾ لە گەل ئەو ھەشتا ھیچ جۆرە ماندوو بوونیکی شمان تووش نەھات ﴿ ۳۹: فاصبر علی

دوو باتکر دنه وهی هاتنی رۆژی جه زاو تۆله:

بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: والذاریات ذروا ﴿سویند بهو (با) یانه ی تۆزو پووش و تۆوی گیاکان بِلّاوده که نه وه به بِلّا و کُردنه وه، له ملا دهی بهن بۆ ئەولا * ۲: فالحاملات وقرا ﴿سویندیش بهو (با) یانه له گه ل خۆیان ناوی باران هه لده گرن * ۳: فالجاریات یسرا ﴿سویند بهو گه میانه ش به ئاسانی له نیو ده ریاکاندا دین و ده چن. * ۴: فالمقسمات أمرا ﴿پاشان بهو فریشتانه که کاروبار له ناو بوونه و هردا (رزق و رۆزی و...) دابهش ئەکهن، دیاره فریشته کان هه ر کۆمه له یان کارکیان پی سپێرداوه له سنووری خۆیاندا پیی هه لده سن * ۵: إنما توعدون لصادق ﴿به هه موو ئەوانه، هه ر هه ر شهیه ک لیتان ده کری و هه ر به لیتیک پیتان ده دری ئەوانه وه، دیتته جی، به لی... بۆیه خوای گه و ره سویند به وانه ئەخوات، چونکه جیگه ی بیرکُردنه و هه بۆ دۆزینه وهی خوای بالاده ست * ۶: وإن الدین لواقع ﴿و بی گومان پاداش و تۆله، هه ر دیتته جی و به رپۆیه * ۷: والسماء ذات الحجب ﴿سویند بهو ئاسمانه که ری رپیه و، زۆریش به جوانیی و، ریک و پیک، ئەستیره کان به ناویاندا دین و ئەروژ * ۸: إنکم لفی قول مختلف ﴿بی گومان ئیوه ئەی بی پروایانی قوره یش! و ته و گوفتارتان سه باره ت به پیغه مبه ر ﴿جیاوازو بی سه روبه ره و دووره له راستی، که جاری ئەلین: جادوو گه ره، جاریکی تر ئەلین شاعیره و... هتد * ۹: یؤفک عنه من أفک ﴿له قورئان و له په یامبه ر کلا ده کری، ئەو که سه ی له زانینی خوادا لادراوه، چونکه خوا خۆی زانیویه تی که ئەو جوړه که سه زور لارو لاساره و به که لکی هیادیه ت دان نایه * ۱۰: قتل الخراصون ﴿به کوشه ت چن و بمرن بوختانچییه کان، ئەوانه ی که ئەو درۆپروو پالانتانه بۆ په یامبه ر ئەکهن، وه که له جیگه یه کی تر دا ده فره مویت: (قتل الإنسان ما أكفره) (۱۷/۸۰). * ۱۱: الذین هم فی غمره ساهون ﴿ئو که سانه ی که به نه زانی خۆیان له ناو گێژاوی گومرایی و تاریکی دا رۆچوون و غافل و بی ئاگان * ۱۲: یسألون أیام یوم الدین ﴿به گالته وه ئەپرسن: ئەری رۆژی ره ستاخیز، رۆژی پاداشت و تۆله، که ی دی؟! * ۱۳: یوم هم علی النار یفتنون ﴿ئو رۆژه ی ئەوان له ناو ئاگر دا سزا ئەدرین * ۱۴: ذوقوا فنتنکم ﴿پیان ئەوتری: سزا که تان بچیزن ﴿هذا الذی کنتم به تستعجلون ﴿ئمه ئەو سزایه بوو له دونیادا په له تان بۆ ئەکرد، به گالته وه ئەتان وت: که ی دیت؟!.

سیفاتی پارێزگاران و جیگه و شوینیان:

* ۱۵: إن المتقین فی جنات و عین ﴿بی گومان خۆ پارێزانی ش له شیرک و سه ریچی، له نیو چه ن دین باخات و، له پال چه ند سه رچاوه ی ئاودان * ۱۶: آخذین ما آتاهم ربهم ﴿هه رچی په ره و ردگاریان له پاداشتی کاره کانیاندا بۆی داناون، له به هه شتدا وه ری ده گرن ﴿إنهم کانوا قبل ذلک محسنین ﴿چونکه ئەوانه پینش ئەمرۆ هه ر له دونیادا ئاکار چاک بوون. وه کو له جیگه یه کی تر دا ئەفرمو ی: (کلوا واشربوا هنیئاما اسلفتم فی الا یام الخالیه) (۲۴/۶۹). * ۱۷: کانوا قلیلا من البیل ما یهجعون ﴿که مێک له شه و ئەخه و تن، زۆریه ی شه و نوێژیان ئەکرد. (عه بدو لای کوری عومه ر) ده لی: پیغه مبه ر فره مووی: (إن فی الجنة غرأ فیری ظاهرها من باطنها، و باطنها من ظاهرها). واته: له به هه شتدا چه ند کۆشک و ته لاریک هه یه، دیوی ده ره و یان، له ناوه و یان ده بیتری، جا ده پرسن: ئەوانه بۆ کی ده بن؟ فره مووی: ((لمن أَلان الکلام، وأطعم الطاعم، و بات لله قائما والناس نیام)). (ئیمام ئەحمه د هیناویه. ۱۷۳/۲). بۆ ئەوانه یه: قسه یان خۆشه، هه ر ده م به نه رم و نیان قسه ده کهن، خۆراک و خواردن ده به خشن، کاتیکی ش خه لک خه و توون، ئەوان به پیوه و خه ریکی شه و نوێژن * ۱۸: و بالأسحار هم یستغفرون ﴿هیما ن له به ره به یاندا، له خوا داوای خۆشبوون ده کهن، وه که ئەوه که شه و هه ر خه ریکی گوناح و تاوان بووبن! * ۱۹: وفی أموالهم حق للساءل و المحروم ﴿و بی له و جاله شیان هه میشه له مال و سامانیاندا به شیکی دیاری و به رچاو، بۆ ئەو که سه داوا ئەکا هه بوو، وه که پیغه مبه ر ئەفرمو ی: ((للسائل حق وإن جاء علی فرس)) (پیشه و ئەحمه د). واته: سوا لکه ریش مافی هه یه، ئەگه رچی به سواری ئەسپیش بی و داوا بکا، وه هه روا به ش ئەو که سه ی ش ده دن که خۆی نییه تی و، داوا له خه لک ناکات، وه که ئەوه که سامانه که یان له ژیر دهستی هه ژاراندا بییت.

نیشانه گه لی بۆ دۆزینه وهی خوا:

* ۲۰: وفی الأرض آیات للموقنین ﴿وه له زه ویدا گه لی نیشانه و به لگه ی گه و ره و مه زن هه یه بۆ ئەوانه ی له ئیمان و له بر وادا بی گومانن، چونکه سه یری ئەو هه موو جوړه گیا و گۆل و ئاژەل و کیوو شاخ و چیا و دهشت و ده ره ئەکهن، ده ر ئەنجام به و شیوه یه ش بۆ خوا ملکه چ ئەبن * ۲۱: وفی أنفسکم ﴿وه له خودی خۆیشتاندا به لگه گه لی هه یه بۆ دۆزینه وهی خوا ﴿أفلا تبصرون ﴿ده سا له خۆتان ناروان و ته ماشا ناکه ن؟ سه یر ناکه ن

خوای گه وره چۆن ئیوهی دروست کردوه، هه ریه که شیوهی
ناخافتن و زمانی جوړیکه، رهنګ و روخساری جوړیکه، پله ی
ژیری و تیگه یشتنی و به ژن و بالاو قه دو قامه ت و.. هتد ﴿ ۲۲ :
وفی السماء رزقکم ﴾ ورزق و روژیتان هه ر له ئاسمانه، واته :
هوی ژیان و ژیوارتان له ویوهیه، له ویوه باراتتان بو دیت ﴿ وما

توعدون ﴿ و هه ر چیش به ئینتتان پی ئه دری له خیرو له شه ر هه ر
له ئاسمانه، به تاییه ت به هه شت ﴿ ۲۳ : فورب السماء والأرض
إنه لحق مثل ما أنکم تنطقون ﴾ سا سویند به په روه ردگاری ئاسمان
و زهوی، ئه م به ئینه به رزق و روژیو، زیندوو بوونه وه و پاداشت و
تۆله راست و رهوایه، وه ک ئه وهی ئیوه قسه ئه که ن.

میوانه کانی ئیبراهیم علیه السلام:

﴿ ۲۴ : هل أتاک حدیث إِبْرَاهِيمَ الْمَكْرَمِ ﴾ ئاخو هه والی
میوانه به ریزه کانی ئیبراهیمت بو هاتووه؟ ﴿ ۲۵ : إذ دخلوا علیه
فقالوا سلاما ﴾ کاتی چوونه ژوو ر لای، بو له ناو بردنی گه له که ی
لووت، جا گوئیان: سه لامت لی بیّت ئیبراهیم! ﴿ قال سلام ﴾
ئیبراهیمیش وتی: سه لام له ئیوه یش بیّت ﴿ قوم منکرون ﴾ ئیوه
لای من خه لکیکی نه ناسراون، ناتان ناسم، نازانم ئیوه کی؟ ﴿ ۲۶ :
فراغ إلى أهله ﴾ ئینجا ژور بی چریه وبه پله هه تا میوانه کان

پیی نه زانن- چوو بو لای هاوسه ره که ی ﴿ فجاء بعجل سمین ﴾
نه ی زانی فریشته ن، جا گویره که یه کی قه له وی برژاوی بو هینان
﴿ ۲۷ : فقریه إلیهم ﴾ نزیکه خسته وه بو یان، به لام ده ستیان بو
نه برد! ﴿ قال ألا تأکلون ﴾ وتی ئایا ناخۆن؟! پێشه وا (ئه حمه د)
ده ل: میوانداری و ریز نان له میوان، واجیکی ئیسلامیه، هه ر
که سی ریی که وته لای هه ر که سی، ده بی خواردنی گونجاو وشیاوی
بداتی. ﴿ ۲۸ : فأوجس منهم خیفه ﴾ ئینجا که دیتی خواردنه که
ناخۆن، پیی وابوو پیاو خراپن، بو یه له دلا ترسیکی لی نیشته،
وه کو له جیگایه کی ترده ده فرموی: (فلما رأى أیدیهم لا تصل إلیه
نکرمه وأوجس منهم خیفه) (۷۰/۱۱). ﴿ قالوا لا تخف ﴾ ئه وانیش
وتیان: تو مه ترسه، چونکه ئیمه فریشته و نیراوی خوا یان ﴿ وبشروه
بغلام علیم ﴾ جگه له و کاره شیان بو ی هاتبوون، به بوونی کوریک
زانا له خاتو نه (ساره) موژده یان دایه و ناوی (ئیسحاق) ی لی نرا
﴿ ۲۹ : فأقبلت أمرأته فی صرة ﴾ ئینجا ژنه که ی به ده نگه
ده نگ و، به هاوار هاواره وه هاته پێشی ﴿ فضکت وجهها ﴾ جا
چه مۆله یه کی له روومه تی خو ی دا، وه ک باوی ژنان، کاتی که
شتی جینی سه ر سورمان بیّت بی بیستن واده که ن ﴿ وقالت عجوز
عقیم ﴾ وتی: ئه یرو! مندالی چی؟ خو من پیره ژنیکم بی زک و
زا؟! ﴿ ۳۰ : قالوا کذلک قال ربک ﴾ وتیان: په روه ردگاری تو
ئاوی فرمووه وای بریار داوه، جاکه وایه سه رت سورنه مینی له
توانا وده سه لاتی خوا ﴿ إنه هو الحکیم العلیم ﴾ چونکه به راستی
ئه وخویه تی خاوه ن حیکمه تی زانا، به قازانج به رژه وه ندیی
به نده کانی زانیه، بو یه له وته مه نه شدا مندالیان ئه داتی.

دوای نوژی خه وتان کۆتایی جزئی (۲۶) هات، له (۵/۴) شه عبان
(۱۴۱۷) ک، به رامبه ر به (۱۴/۱۵/۱۶/۱۹۹۶)، له راگه یاندنی
بزووته وهی ئیسلامی له کوردستان/عیراق، له هه له بجه ی زامدار.
کۆتایی جزئی ۲۶، (وله الحمد والمئه)..

پاشه روژی قه ومه که ی لووت:

﴿ ۳۱ : قال فما خطبکم أیها المرسلون ﴾ ئیبراهیم وتی: جائه و
ئیشه گرنگه ئیوه بو ی هاتوون چیه ئه ی نیراوه کانی خوا؟ ﴿ ۳۲ :
قالوا إنا أرسلنا إلی قوم مجرمین ﴾ وتیان: به راستی ئیمه ره وانه
کراوین بو سه ر هۆزیکه ی تاوانکار.
به لی ئیبراهیم پاش ئه وهی له گه ل (لووت) ی برا زیدا، عیراق
و سه رزه مینی (بابل) ی به جی هیشت، ئیتر بو بلا و کردنه وه ی
یه که خوا به رستی و، وه لانانی فره خوا به رستی و فسادو بی ره وشتی،
به ره و ولاتی (شام) ریگه ی گرته به رو (لووت) یش به ته نه اچوو

(بوخاری/ فتح الباری: ۶۰۴/۲، موسلیم: ۶۱۷/۲). هردو
 ئه‌م فەرموده‌یانه هیناوه: ((نصرت بالصبا وأهلکت عاد بالدبور))
 واته: پیغه‌مبەر فەرمووی: من به‌بای (سه‌با) خوا سه‌ری خستم،
 هۆزه‌که‌ی (عاد)یشی به‌بای (ده‌بوون)، له‌ناو بردو تیاچوون ﴿۴۳:﴾
 وفی ثمود إذ قبل لهم تمتعوا حتی حین ﴿﴾ وه له به‌سه‌رهاتی

بۆشاری (سدوم)، که ده‌که‌وێته ناوچه‌ی (ئوردن) و نزیک
 ده‌ریای‌مردوو (البحر الميت)، وه‌یه‌کیکه له‌شاره‌گرنه‌که‌کانی هۆزو
 گه‌له‌که‌ی خۆی له ولاتی‌شام، شیایو باسه‌ ئه‌و جیگایه،
 جیگایه‌کی پر له‌باخت و نازو نیعمه‌ت بوو، به‌لام به‌هۆی
 سه‌ری‌پنجیه‌کانیانه‌وه خواسزای بۆ ناردن و سه‌روژی‌ری کردن.
 ﴿۳۳:﴾ لنرسل علیهم حجارة من طین ﴿﴾ تا کَلُّو به‌ردیکی ره‌قی
 له‌قور دروستبوو وه‌ک به‌ردیان لی‌ببارینن ﴿۳۴:﴾ مسومة عند ربک
 للمسرفین ﴿﴾ نیشانه‌که‌راون له‌لایه‌ن په‌روه‌ردگاره‌وه بۆ له‌سنوور
 ده‌رچووان و یاخییان، گوتراویشه له‌سه‌ر هه‌ر به‌ردیک ناوی
 ئه‌وکه‌سه نووسراوه! ﴿۳۵:﴾ فأخرجنا من کان فیها من المؤمنین ﴿﴾
 جا ئیمه‌ش برواداره‌که‌مان له‌شاره‌که‌کانی گه‌له‌که‌ی (لووت)دا بردنه
 ده‌ری بۆئه‌وه‌ی به‌سزاکه‌مان تیانه‌چن ﴿﴾ فما وجدنا فیها غیر بیت
 من المسلمین ﴿﴾ ئه‌وسا له‌وێ ته‌نها مالیکی موسلمان نه‌بی-ئویش
 مالی لووت و دوو که‌که‌ی- که‌سیکی ترمان ده‌ست نه‌که‌وت
 باوه‌ری هینابی! ﴿۳۷:﴾ وتركنا فیها آیه للذین یخافون العذاب
 الیم ﴿﴾ وه‌له‌وشاره ویرانه‌دا نیشانه‌یه‌کی ئاشکرمان بۆئه‌وانه‌ی
 ده‌ترسن له‌سزای ئیش پیگه‌یه‌نهر به‌جی هیشته، واته: پاش خۆیان،
 ئاسه‌واری خانوو به‌که‌یان دیاربوو، کرابوو به‌ ده‌ریا به‌کی بۆگه‌ن
 وپیس، ئیستاش ناوبانگی: به‌ ده‌ریاچه‌ی (ته‌به‌ریه) هه‌یه.

له‌سه‌رگروشته‌ی ئه‌مانه‌ عیبه‌رت و ده‌رگرن:

﴿۳۸:﴾ وفی موسی إذ أرسلناه إلى فرعون بسطان مبین ﴿﴾ وه
 له‌داستانی مووساشدا نیشانه‌یه هه‌یه، ئویش به‌ به‌لگه‌یه‌کی
 ئاشکراو نمایانه‌وه ناردمانه لای فیرعه‌ون ﴿۳۹:﴾ فتولی برکنه ﴿﴾
 جا فیرعه‌ون به‌خۆی و له‌شکه‌که‌یه‌وه رووی له‌بروا به‌مووسا
 به‌په‌یامه‌که‌ی وه‌رگێرا ﴿﴾ وقال ساحر أو مجنون ﴿﴾ وتی مووسا:
 جادوگه‌ره، جادوو ده‌کات، یان دیوانه‌و شیته، ئه‌گینا چۆن داوای
 په‌یامبه‌ریتی ئه‌کات ﴿۴۰:﴾ فأخذناه وجنوده فنبذناهم فی الیم ﴿﴾
 ئه‌وسا ئیمه‌ خۆی و له‌شکه‌که‌یمان گرت و تهورمان هه‌لدایه‌ ناو
 ده‌ریاکه‌وه ﴿﴾ وهو ملیم ﴿﴾ بۆخویشی گله‌یی لی‌کراوو، سه‌ره‌زنه‌شت
 کرابوو، واته: به‌وتۆله‌یه سته‌می لی‌نه‌کراوه له‌لای ئیمه‌وه ﴿۴۱:﴾
 وفی عاد إذ أرسلنا علیهم الريح العقیم ﴿﴾ وه له‌به‌سه‌رهاتی (عاد)یشدا
 به‌لگه‌و نیشانه‌ی ده‌سه‌لاتمان دیاره‌وه هه‌یه، ئه‌وکاته که (با‌یه‌کی
 زۆر توندی گه‌رمی نه‌زۆک و بێ‌خیرمان نارد هه‌ریان ﴿۴۲:﴾ ما
 تذر من شیء أتی علیه ﴿﴾ که به‌سه‌ر هه‌رشتیکدا تێ‌ده‌په‌ری به
 جیی نه‌ده‌هیشته ﴿﴾ إلا جعلته کالرمیم ﴿﴾ و وه‌ک ئیسکی پوواوی
 لی‌ده‌کردو، هه‌پروون هه‌پروون ده‌بوو به‌ربادی ده‌کرد.

﴿۱﴾ قَالَ مَا خَطْبُكُمْ أَيُّهَا الْمُرْسَلُونَ ﴿۲﴾ قَالُوا إِنَّا أُرْسِلْنَا إِلَىٰ قَوْمٍ
 مُّجْرِمِينَ ﴿۳﴾ لَنُرْسِلَ عَلَيْهِمْ حِجَارَةً مِن طِينٍ ﴿۴﴾ مُّسَوَّمَةً عِنْدَ رَبِّكَ
 لِلْمُسْرِفِينَ ﴿۵﴾ فَأَخْرَجْنَا مَن كَانَ فِيهَا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿۶﴾ فَمَا وَجَدْنَا
 فِيهَا غَيْرَ بَيْتٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ ﴿۷﴾ وَتَرَكْنَا فِيهَا آيَةً لِلَّذِينَ يَخَافُونَ
 الْعَذَابَ الْأَلِيمَ ﴿۸﴾ وَفِي مُوسَىٰ إِذْ أَرْسَلْنَاهُ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ بِسُلْطَانٍ
 مُّبِينٍ ﴿۹﴾ فَتَوَلَّىٰ بِرُكْبِهِ يَوْقَالُ سَاحِرًا وَجَنُودًا ﴿۱۰﴾ فَأَخَذْنَاهُ وَجُودَهُ
 فَنَبَذْنَاهُمْ فِي الْيَمِّ وَهُوَ مُلِيمٌ ﴿۱۱﴾ وَفِي عَادٍ إِذْ أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمُ الرِّيحَ
 الْعَقِيمَ ﴿۱۲﴾ مَا تَلَذُّونَ مِن شَيْءٍ أَنتَ عَلَيْهِ إِلَّا جَعَلْنَاهُ كَالرَّيْسِ ﴿۱۳﴾
 وَفِي ثَمُودَ إِذْ قِيلَ لَهُمُ تَمَتَّعُوا حَتَّىٰ حِينٍ ﴿۱۴﴾ فَعَتَرْنَا عَنْ أَمْرِ رَبِّهِمْ
 فَاخَذْنَاهُمُ الصَّيْحَةَ وَهُمْ يَنْظُرُونَ ﴿۱۵﴾ فَمَا اسْتَطَاعُوا مِنْ قِيَامٍ
 وَمَا كَانُوا مُنْصَرِّينَ ﴿۱۶﴾ وَقَوْمُ نُوحٍ مِّن قَبْلُ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا
 فَاسِقِينَ ﴿۱۷﴾ وَالسَّمَاءَ بَنَيْنَا بِإِيدٍ وَإِنَّا لَمُوسِعُونَ ﴿۱۸﴾ وَالْأَرْضَ
 فَرَشْنَاهَا فَنِعْمَ الْمَبْدُوءُ ﴿۱۹﴾ وَمِن كُلِّ شَيْءٍ خَلَقْنَا زَوْجَيْنِ
 لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴿۲۰﴾ فَقَرَأَ إِلَى اللَّهِ أَنِّي لَكُمْ مَنَّةٌ نَّذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿۲۱﴾
 وَلَا تَجْعَلُوا مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ إِنِّي لَكُم مَنَّةٌ نَّذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿۲۲﴾

(سه‌موود)یشدا -کاتی پێیان وترا: تا ماوه‌یه‌ک بۆخۆتان رابوێرن-
 په‌ندوئا مۆزگاری مه‌زن هه‌یه بۆهه‌رکه‌سیک تێ‌فکری! ﴿۴۴:﴾ فتوا
 عن أمر ربهم ﴿﴾ جا له‌فه‌رمانی په‌روه‌ردگاری خۆیان ده‌رچوون
 و به‌گوێی په‌یامبه‌ره‌که‌یانیان نه‌کردو، وشتره‌ موعجیزه‌ که‌یان
 کوشت! ﴿﴾ فأخذتهم الصاعقة ﴿﴾ جا ئه‌و هه‌وره‌تریشقه‌یه لیبی‌دان
 وگرتنی، وه‌ک له‌ سووره‌تیکێ تردا ئه‌فه‌رموی: (وَأما ثمود فه‌دیناهم
 فاستحبوا العمى على الهدى فأخذتهم صاعقة عذاب الهون) ﴿﴾ وه‌م
 بنظرون ﴿﴾ له‌وکاته‌شدا ته‌ماشایان ئه‌کرد، چونکه پێشتر(صالح)
 به‌لێنی پێ‌دابوون: پاش سێ‌رۆژتر سزا دیته‌ سه‌رتان ﴿۴۵:﴾ فما
 استطاعوا من قیام ﴿﴾ به‌هه‌وره‌ تریشقه‌که وه‌هاکه‌وتن، توانای هه‌یج
 جو‌ره‌ هه‌لسانیکیان نه‌ما ﴿﴾ وماکانوا منتصرين ﴿﴾ و نه‌شیان‌توانی
 خۆیان سه‌رخه‌ن. ﴿۴۶:﴾ وقوم نوح من قبل ﴿﴾ به‌ر له‌وانیش
 هۆزه‌که‌ی (نوح)مان -به‌تۆفان- له‌ناو برد ﴿﴾ إنهم كانوا قوما
 فاسقين ﴿﴾ چونکه گه‌لیکی کافربوون و له‌هه‌ق لایاندا.

بەم بەلگەنە خۆای ھەق بناسن:

﴿ ۴۷: والسماء ببنائها بأيدٍ ﴾ ئەم ئاسمانەشمان - بئى كۆلەكەو بئى ئامپىرىكى دىكە - بەھىزو مەحكەم دروست كرد ﴿ وانا لموسعون ﴾ وە بەردەوامىش پەرى پى دەدەين و فراوانى دەكەين، جا بۆئەوھش ھىچ نارحەتى و ماندوو بوونىكەم تەووش نابى ﴿ ۴۸: والأرض فرشناها فنعم الماهدون ﴾ و زەوېشمان راخست بۆ ژيان ئاى چ راخەرىكى چاكين ئىمە ﴿ ۴۹: ومن كل شئ خلقنا زوجين ﴾ وە لە ھەر شتەك جووتىكەم دروست كردوو: نىرومى، شىرىن و ترش، خۆرو مانگ، شەوو رۆژ. ﴿ لعلكم تذكرون ﴾ بەلكو ئامۇزگارى وەر بىگرن باوەر بە تواناو دەسلەتمان بىنن ﴿ ۵۰: ففروا إلى الله ﴾ جاھەمووتان بەراکردن بەرەوخا ھەلبىن، واتە: لەھەموو كارىكدا تەنیا گوێرايەلى ئەوين ﴿ إني لكم منه نذير مبين ﴾ بەراستى من (واتە: پىغەمبەر) لەلایەن خواوە ترسینەرىكى ئاشكرام بۆ ئیوھ كاروبارم ئاشكرایەو خوايش پىشتىوانىم لى دەكات ﴿ ۵۱: كذلك ما أتى الذين من قبلهم من رسول ﴾ باوى ھۆزەكانى پىش ئەمانىش ھەر وابوو، ھەر پىغەمبەرىك خوا ناردووېتى و چووھ بۆلاى ھۆزەكەى ﴿ إلا قالوا ساحر أو مجنون ﴾ ھەربىيان وتووھ جادوگەرە، يان شىتە ﴿ ۵۳: أتواصوا به ﴾ ئايا وەسىھەتيان بۆ يەكتر كردووھ بەوھ وا رايان كۆيە لەسەر ئەو بۆجوونەيان؟ ﴿ بل هم قوم طاغون ﴾ ئەخىر، وەسىھەتيان بۆ يەكتر نەكردووھ، بەلكو ئەوانە بۆخۆيان گەلىكى ياخى ولەسنوور دەرچوون، بۆيە ئەوقسانە دەكەن ﴿ فتول عنهم ﴾ جا كەوايە تۆ واز لەوانە بىنەو پرويان لى وەرگىرە، واتە: ئەوھندە بايەخيان بۆ دامەنى ﴿ فما أنت بملوم ﴾ لەسەر لارى ئەوان كەسىك سەركۆنەى تۆ ناكە ﴿ ۵۵: وذكر فإن الذكري تنفع المؤمنين ﴾ تۆ بەردەوام ئامۇزگارى بكە، چونكە ئامۇزگارى ھەمىشە كەلك بەپروداران ئەگەيەنى ئەگەرچى ئەوانەش سوودى لى وەر نەگرن.

دروستكرانى جننى و مروت ھەر بۆ پەرەستى خوايە:

﴿ ۵۶: وما خلقت الجن والإنس إلا ليعبدون ﴾ و من ھەربۆيە جنۆكە ئادەمىم دروست كردووھ بەپرەستن و بمانسن، چونكە ئەگەر لەنەبوونەوھ نەم ھىتابان، نەيان ئەناسىم و گەورەيىم دەر نەئەكەوت بۆيان، ئەم (ئەسەر) ەش كە دەلى: ﴿ اكنث كنزا مخفيا فأردت أن أعرف، فخلقت الخلق ﴾ ھەرىمايە بەوھ ﴿ ۵۷: ما أريد منهم من رزق ﴾ من ھىچ رزق و رۆزىم لەوان ناوى بۆخۆم ﴿ وما أريد أن يطعمون ﴾ و نايشەموى ئەوان خۆراكم بدەنى ﴿ ۵۸: إن الله هو

الرزاق ﴾ چونكە تەنھا ھەرخوايە رۆزیدەر ﴿ ذو القوة المتين ﴾ خاوەن ھىزى چار نەكراو، كەس ناتوانى چارى خوا بكاو زالى بىي بەسەرىدا. لەفەرمودەى (قودسى) دا ھاتوو: ﴿ يا ابن آدم! تفرغ لعبادتي مملأاً صدرك غنى، وأسد فقرك، وإلا تفعل ملأْتُ صدرك سُغلاً ولم أسد فقرك ﴾ (پىشەوا ئەحمەد. ۳۵۸/۲، ترمزى و ئىبن ماجە). واتە: ئەى كۆرى ئادەم! خۆت يەكلا بكەوھ بۆ پەرستنى من، ئەوسا منىش دل و دەر وونت پەرئەكەم لەقەناعەت و بىي نيازىي و، دەرگای ھەزارىت لى دادەخەم، ئەگىنا دل و دەر وونت پەرئەكەم لەسەر قالىوون بە دونياوھو، دەرگای ھەزارىشت لى داناخەم. وە ئەم فەرمودەش ھاتوو: ﴿ (إني أنا الرزاق، ذو القوة المتين) ﴾ (ئىمامى ئەحمەد: ۴۱۸/۱. ئەبوو داوود، نەسائى). ﴿ ۵۹: فإن للذين ظلموا دنوباً مثل ذنوب أصحابهم ﴾ جا بىي گومان بۆئەوانە ستەميان لەخۆيان كردووھ بەشېرك بەشېك لەسزايان بۆھەيە، وەك بەشى ھاوھەلكانيان لە گەلانى پىشوو ﴿ فلا يستعجلون ﴾ جا با بۆسزا پەلەم لى نەكەن پىش كاتى خۆى، چونكە ھەربۆيان پىش دىت ﴿ ۶۰: فويل للذين كفروا من يومهم الذى يوعدون ﴾ جا تياچوون بۆكافرو خوانەناسان لەو رۆژەى بەلئىيان پى دراوھ، لەبەر زۆرى سەختى و دژوارىي.

سوپاس بۆ خوا، لە (۶) ى شەعبانى (۱۴۱۷) ك بەرامبەر بە (۱۶/۱۲/۱۹۹۶) لەنووسىنى ئەم سوورەتە بوومەوھ، لەراگەياندىنى ناوھەندىي بزووتنەوھى ئىسلامى لە كوردستان/عێراق، لەشارى ھەلەبجە.

سوورەتى (توور)

مەككەيىيەو (۴۹) ئايەتە

بەناوى خۆای بەخشندەى مېھرەبان

ئەمىش ھەر لەباسى بېروباوەر ئايدۆلۆژيەتى ئىسلامى ئەدوى: يەكخواناسىن، پەيام، زىندوو بوونەوھ، پاداشت و تۆلە، سەرەتا باسكى سامناكى رۆژى دوايى دەكات كە ئەو ھەموو ئازارو سزايە پروبەرووى كافرو بى پرواكان ئەبىتەوھو ھىچ شتىكىش نىيە بتوانى بەرھەلستى بووھستى، پاشان باسى لەخواترسان و پارىزگاران ئەكات، باسى ئەوھەموو پاداشت و رېز لئىنانەيان دەكات، دواتر باسى دواھەمىن پەيام دەكات: پەيامەكەى (موحەممەدى كۆرى عەبدوللا) داوا لەپەيامبەرىش دەكات كە ئەوھندە گرنگى نەدات بەوقسەو قسەلۆكانەى بى پرواكان ئەلبىن، جا بۆ دواتر بەرامبەر ئەو شك و گومانەى موشرىكان ھەيان بوو لەپەيامبەرىتى

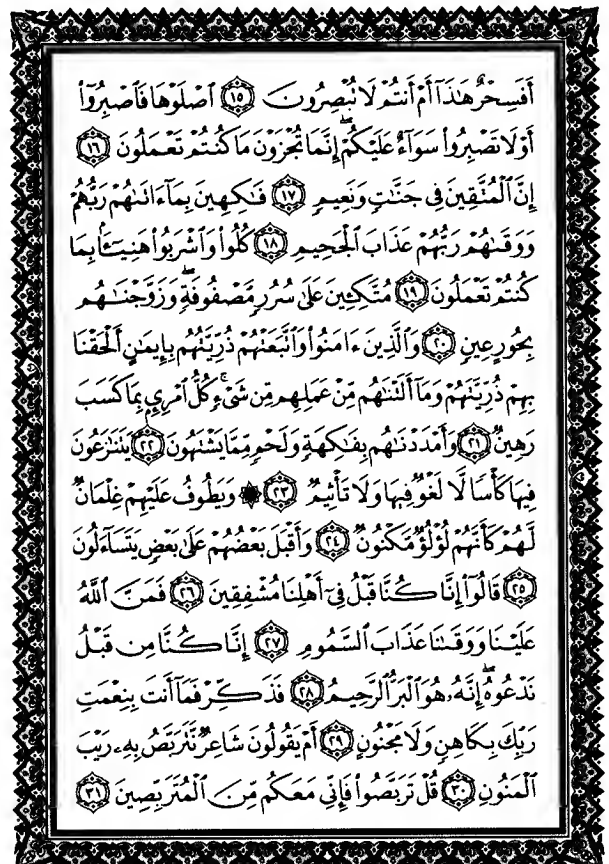

ته تان وت جادوو- یان ئیوه نابینن و کویرن، ههروه که له دونیادا خوتان له ئاستی ته ورژه کویر ده کرد؟ ﴿ ۱۶: اِصْلُوهَا فَاصْبِرُوا اَوْ لَا تَصْبِرُوا ﴾ بچنه ناویه وهو بسوتین، جا ئیتر ئارامتان ببی یان نه بی ﴿ سواء علیکم ﴾ وه که وایه بوئیوه، ﴿ إنما تجزون ما کنتم تعملون ﴾ چونکه ههرد به پنی تهوهی ته تان کرد له

توره مهو زارۆلهی ئیماندارانیس ده بهینه بههشت:

﴿ ۲۱: وَالَّذِينَ آمَنُوا وَاتَّبَعَتْهُمْ ذُرِّيَّتُهُمْ بِإِيمَانٍ ﴾ وه تهوکه سانهی باوهریان هینا و نهوه کانیشیان به ئیمانیه به پیره ویان لی کردوون ﴿ أَلْحَقْنَا بِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ ﴾ زارۆو نهوه کانیشیانمان پیگه یاندن له بههشتدا، هه رچه نده کردوه کانیشیان شایستهی تهو په یه نه بی، به لام له بهر ریزو حورمه تی تهوان، وه که (ئیین عه بباس) ده لیت: تا زیاتر که یفخووش و دلخووش ببین، هه ر (ئیین عه بباس) (خوای لی رازی بی) ده لی: پیغه مبه ر ﴿ فهرمووی: ((إن الله عز وجل ليرفع ذرية المؤمن معه في درجته في الجنة وإن كان لم يبلغها بعمله لِنَقْرِ بِهِمْ عَيْنُهُ)) و الحديث ذكره الهیثمی فی مجمع الزوائد. (۱۱۳۷۰)، عن ابن عباس (رضی الله عنه) رفعه إلى النبی ﷺ و تعقیه بقوله: رواه البزار، وفيه قيس بن الربيع، وثقه شعبة والثوري وفيه ضعف) ﴿ وما ألتناهم من عملهم من شيء ﴾ وه له هه مان کاتدا له کردوهی تهوانه ی پله ی بهر زیان ده سته و تهوه، شتی که م ناکهینه وه، به هو ی بهر زکردنه وهی پله ی منداله کانیان ﴿ کل امرئ بما کسب رهین ﴾ هه مووکه سی که بارمه تی کارو کردوهی خو په تی، گونا می که سی دیکه نادر ی به سه ریا، ته گه رچی باوک و کو رو براو که س و کاریشبن، مه گه ر در یغی کرد بیت له په ندو ئاموز گاری ﴿ ۲۲: وأمددناهم بفاکة ولحم مما یشتهون ﴾ وه زیاد له وه یش حه زیان له هه ر میوه و گوشتیک بیت، ده یان ده ینی.

دونیادا، پاداشت ده درینه وه.

شه رابی بهه شته هه رزه بیژی تیدا نییه:

﴿ ۲۳: یتنازعون فیها کأسا ﴾ جار جار بوخووشی له بهه شته دا جام و پیاله ی پر له شه راب له یه کتر ته پرین ﴿ لا لغو فیها ولا تأثیم ﴾ نه هه رزه بیژی تیدایه، نه گونا بهار کردن ﴿ ۲۴: ویطوف علیهم غلمان لهم ﴾ وه چه ند تازه لایکی ئیسک سووک بوخزمه تکردن به سه ریا ندا ته گه رین و خزمه ت ته که ن ﴿ کأنهم لؤلؤ مکنون ﴾ له جوانی و پاک و خاوینیدا ده لپی مراواری ناو سه ده فن ﴿ ۲۵: وأقبل بعضهم علی بعض یتساءلون ﴾ هه ندیکیشیان روو ده که نه هه ندیکیان له یه که ته پرسن: له وهی له سه ری بوون له دونیادا له ته هوآل و ته عمال ﴿ ۲۶: قالوا إنا کننا قبل فی أهلنا مشفقین ﴾ ته لین: ئیغه له مه پیش له دونیادا بووین له ناوژن و منالماندا له سه زای خوا ده ترساین، بو یه ئیستا تهو یش ته م به ره ره مه زنه یه ی پی به خشین ﴿ ۲۷: فمن الله علینا ﴾ ئینجا خوا منه تی خسته سه رمان به مه رحه مه تی خو ی وو قانا عذاب السموم ﴿ و له سه زای ئاگری هالاودار پاراستوونی

خه لکانی له خوا ترس، له بهه شته دا فه ره حناکن:

پاش باسکردنی پاداش و تۆله ی بی باوه ران، دیته سه ر باسی پاداشتی موسلمانان، بو یه ته فهرمو ی: ﴿ ۱۷: إن المتقین فی جنات ونعیم ﴾ بی گومان خو پاریزان - له روژی قیامه تدا - له بهه شته کان و خوشگوزهرانییه کی هه میشه یی دان و ژیان ده به نه سه ر ﴿ ۱۸: فاکهین بما آتاهم رهیم ﴾ به وهی په ره ره دگاریان پی به خشیون خوشحالن ﴿ ووقاهم رهیم عذاب الجحیم ﴾ په ره ره دگاریشیان له سه زای دۆزه خ پاراستوونی ﴿ ۱۹: کلوا واشربوا هنیئا بما کنتم تعملون ﴾ پییان تهوتری: ده سا به هو ی تهو کارانه وه له دونیادا ته نجامتان ده دان، بخون و بخونه وه ﴿ ۲۰: متکئین علی سرر مصفوفة ﴾ له سه ر قه نه فه ی ریزکراو، پالیان داوه ته وه و روویان له یه که کردوه ﴿ وزوجناهم بحورعین ﴾ هاو سه رمان کردوون به

﴿ ۲۸: إنا كنا من قبل ندعوه ﴾ تهلین: به راستی نیمه کاتی خوی له دونیادا هاناو هاوارمان هر بوخوا ده بردو هه رته ومان ته پهرست، وائه ویش ئیستا وهلامی داینه وه ﴿ إنه هو البر الرحیم ﴾ به راستی ته وخوایه زاتیکی چاکه خوازی دلاویه. ﴿ ۲۹: فذكر فما أنت بنعمة ربك بكاهن ولا مجنون ﴾ جا كه وابوو توش تهی موحه ممه! ﴿ ۳۰: تاملو گاری بهرده وام بکه، ته توش به هوئی چاکه ی خواوه ندته وه به پیغه مبه ریتی، نوقلانه لیدرو شیئت نیت، وهك تهو نه فامانه تهلین!! به لکو هه مووشتیک به پیی سروش و نیگایه، ته م نایه ته بو رهتی قسه ی (عوقبه ی ته بی موعیت) بوو، كه جار جار به پیغه مبه ری تهوت: شیته، جادوو گهره! ﴿ ۳۱: أم يقولون شاعر نترص به رب المنون ﴾ یاخو تهلین: موحه ممه د شاعیره، چاوه روانی مردنی ته کهین تا له دهستی رزگارمان بیت. ﴿ ۳۲: قل تربصوا فإني معكم من المترصين ﴾ پییان بلئ: چاوه روان بن! جا بی گومان منیش له گهل ئیوه له وانه م چاوه روانی دهره نجامی من وئیوه؟ جا خوی گهره تهوانی له روژی (بهرد) دا به زوویی تیارد ﴿ ۳۳: أم تأمرهم أحلامهم بهذا ﴾ یاخو ژیریان فرمانیان پی دها به م قسه ناقلو یانه؟! ناودارانی قورهش خویان به گهلکی ژیره به تاوه ز داهنا، بویه خواش تهو جوړه پرسیارانه یان ئاراسته دهکات، دیاره ته گهر راسته ژیره وونایه - وهك خویان وادهلین- ته وند لاسار نه ده بوون ﴿ أم هم قوم طاغون ﴾ یاخو خویان گهلکی سهرکesh ویاخین؟! ﴿ ۳۴: أم يقولون تقوله ﴾ یان خو تهلین: (موحه ممه) تهو قورثانه ی له سهر خوا هه لبه ستووه؟! ﴿ بل لا يؤمنون ﴾ نا، به لکو ته وانه باوه رناهینن، بویه بی باکانه تهو توانجانه ده گرن. ئینجا خوا هه موو به دگومانیه کیان رت ته کاته وه ته فهرموی: ﴿ ۳۵: فليأتوا بحديث مثله إن كانوا صادقين ﴾ جابا قسه یه وینه ی تهو قورثانه بینن، ته گهر راستیان ده کرد لهو وته یاندا كه ته یان وت موحه ممه د خوی ته م قورثانه ی هه لبه ستووه ﴿ ۳۶: أم خلقوا من غير شيء ﴾ یا خو ههر له خویانه وه دروست بوون، وا ته ونده سهر به ستن وبه ئاره زووی خویان قسه ته کهن و منه تی هیچ كه سیك نازانن؟ ﴿ أم هم الخالقون ﴾ یا هه رخوایان دروستكهری خویانن؟ ﴿ ۳۷: أم خلقوا السموات والأرض ﴾ یا ئاسمانه کان و زهویان دروست کردووه؟ ﴿ بل لا يوقنون ﴾ نه خیر به لکو یه قینیان به خواو به روژی پاداشت و توله نییه بویه ئاوا به ئاره زووی خویان شه نه کهن ﴿ ۳۸: أم عندهم خزائن ربك ﴾ یاخو کلیلی خه زینه و گهنجینه کانی پهروه دگاری توپان لایه؟ تائه وان خواستیان نه بیت په یامبه ریتی به که سی نه درئ ﴿ أم هم المسيطرون ﴾ یا خیر

هه مووشتیکیان به دهسته و دهسه لاتداران، هه تا به ئاره زووی خویان ئال وگور بکهن. زماننا سه کان دهلین: (وفیه ثلاث لغات: الصاد وبها قرأت العامة، والسين وهي قراءة ابن محيصن وحيد و مجاهد، وبإشمام الصاد والزاي وهي قراءة حمزة كما تقدم في "الصراف" في سورة الفاتحة) ﴿ ۳۸: أم لهم سلم يستمعون فيه ﴾ یا خیر

﴿ ۳۹: أم تأمرهم أحلامهم بهذا ﴾ أم هم قوم طاغون ﴿ ۴۰: أم يقولون تقوله ﴾ بل لا يؤمنون ﴿ ۴۱: فليأتوا بحديث مثله إن كانوا صادقين ﴾ ﴿ ۴۲: أم خلقوا من غير شيء ﴾ أم هم الخلقون ﴿ ۴۳: أم السعير والارض بل لا يوقنون ﴾ أم عندهم خزائن ربك أم هم المصيطرون ﴿ ۴۴: أم لهم سلم يستمعون فيه فليأت مستمعهم سلطان مبين ﴾ أم له البينات ولكم البنون ﴿ ۴۵: أم تستأجرهم أجراً فهم من مغرم مثقلون ﴾ أم عندهم الغيب فهم يكتبون ﴿ ۴۶: أم يريدون كيداً فالذين كفروا هم المكيدون ﴾ أم لهم إله غير الله سبحانه الله عما يشركون ﴿ ۴۷: وإن يروا كسفاً من السماء ساقطاً يقولوا سحاب مكرهم ﴾ فذرهم حتى يلقوا يومهم الذي فيه يصعقون ﴿ ۴۸: يوم لا يغني عنهم كيدهم شيئاً ولا هم ينصرون ﴾ وإن للذين ظلموا عذاباً دُونَ ذَلِكَ وَلَكِنْ أَكْذَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿ ۴۹: وأصبر لحكم ربك فإنك بأعيننا وسبع بجمد ربك حين تقوم ﴾ ومن الليل فاستعوه وأدبروا للجموم ﴿ ۵۰: سورة البقرة ﴾

نهرديوان و په يژه يه کیان بو هه یه؟ پیایدا سهر ته کهون بو ئاسمان، لهوی گوی ته گرن بو وتوو ویزی فریشته کان ﴿ فلیأت مستمعهم سلطان مبين ﴾ جا ته گهر وایه دهبا گوینگره کیان به لگه یه کی ئاشکرا بهینئى ﴿ ۳۹: أم له البينات ولكم البنون ﴾ یاخو کوران بو ته ووه وکچانیش بو ئیوه، بویه پیتان وایه فریشته کچی خوان! له کاتیکا ئیوه خوتان رازی نابن به کچ، جائیتر چوڼ بریاری وائه دهن بو تهو خوا زال و دهسه لاتداره؟! دیاره كه سیك ژیری هه رته ونده بی، بی گومان ئینکاری زیندوو بوونه وش دهکات ﴿ ۴۰: أم تسألهم أجراً فهم من مغرم مثقلون ﴾ یا خیر تو تهی موحه ممه! ﴿ ۴۱: داوای کری و مزه یان لی ته کهیت له سهر گه یاندنی په یامه کهت، ته وانیش له ژیر باری قورس و گرانیدا دهرناچن؟! ﴿ ۴۲: أم عندهم الغيب فهم يكتبون ﴾ یاخیر نادیاروغه پییان لایه، هه رچیان ویست لئی ده نووسنه وه؟ ﴿ ۴۳: أم يريدون كيداً ﴾ یاخو ته یانه وی پیلان وفرت و فیلیک ربك بخه ن؟ ﴿ فالذين كفروا هم المكيدون ﴾ کافران

مه‌غریب وعیشای بو بکه، وه‌کاتیکیش ئه‌ستیره‌کان پشت هه‌ل
ئه‌که‌ن و ون‌ده‌بن، دوورکاتی سوونه‌تی به‌یانی بکه، واته: هم
له‌شه‌وگارداو، هم له‌ نوژی به‌یانی ستایش و ته‌سیب‌حاتی خوا
بلی، (ئین عه‌بباس) ده‌لێت: مه‌به‌ست دوورکاته‌که‌ی پیش نوژی
به‌یانییه، چونکه‌ پیغه‌مبه‌ر ﷺ هه‌میشه‌ پیش نوژی به‌یانی دوو
رکات نوژی سوونه‌تی ده‌کرد.

هه‌رخۆیان فرت و فی‌لی‌کراون، وه‌ک له‌ (به‌در) دا به‌چاو بینرا:
گه‌لی له‌سه‌رانیان تیاچوون ﴿٤٣﴾: أم لهم إله غیر الله یا خیر
به‌رستراویکیان جگه‌ له‌ (الله) هه‌یه؟! هه‌تابیکه‌ن به‌شه‌ریکی خوا
﴿سبحان الله عما یشرکون﴾ پاکو و بیگه‌ردی بوخوا، له‌ شه‌ریکی
ئه‌وان بو خوا ی بۆداده‌نی.
تیبینی: وشه‌ی (أم) - که له‌ سووره‌ته‌دا بۆسه‌رز نه‌شت و بیزاری
ده‌رپینه‌ له‌کاره‌ چه‌وته‌کانی ئه‌وان - پازده‌جار هاتوو.

سووره‌تی (نه‌جم)ه

مه‌که‌بیه‌و (٦٢) ئایه‌ته

به‌ناوی خوا ی به‌خشنده‌ی میهره‌بان

ئه‌میشه‌ وه‌ک سووره‌ته‌ هاوشیوه‌کانی خوی باسی بیروباوه‌ره
بنه‌ره‌تیه‌یه‌کان ده‌کات: یه‌که‌خواپه‌رستی، په‌یامه‌که‌ی پیغه‌مبه‌ر،
زیندوو بوونه‌وه، پاداشت وتۆله، جا بۆیه‌که‌م جار باسی
بلندبوونه‌وه‌و (میعراج)ه‌که‌ی پیغه‌مبه‌ر ﷺ ئه‌کات، که‌به‌راستی
رووداویکی گه‌وره‌و گرنگی میژووپییه، چونکه‌ جگه‌ له‌بینینی هه‌موو
سه‌یرو سه‌مه‌ره‌کانی تر له‌و شه‌وه‌دا، به‌ چاوی سه‌ریش چه‌ندین
شتی سه‌رسوهره‌نه‌ری تری چاوپیکه‌وت، پاشان باسی ئه‌وبتانه
دیت که‌ بته‌ره‌سته‌کان ئه‌یان په‌رستن، له‌گه‌ل پووچه‌لکرده‌وه‌ی
کاره‌که‌یان، ئینجا باسی پاداشت دیت که‌چۆن هه‌موو که‌سیک
به‌پیی کاروکرداری خوی ره‌فتاری له‌گه‌ل ئه‌کرێ، دواتر ئه‌لێت:
هه‌مووکه‌س به‌پیی کاروکرده‌وه‌ی خوی پاداشت ئه‌دریته‌وه‌و که‌سیش
گوناهی که‌س هه‌لناگرێ.. هه‌ندی به‌لگه‌ش دینیته‌وه‌و بۆده‌سه‌لاتی
خوا بۆمراندن و زیندوو بوونه‌وه.

سویند به‌مانه‌ موحه‌ممهد هه‌رجی ده‌لی راسته:

﴿بسم الله الرحمن الرحيم﴾ ١: والنجم إذا هوی ﴿سویند به‌و
ئه‌ستیره‌یه‌ که‌به‌خیزایی ئاوا ده‌بیٔ، یاله‌شوینی خوی ده‌ترانیت
و به‌ردیته‌وه‌ کاتی نزیکبوونه‌وه‌ی قیامه‌ت﴾ ٢: ماضل صاحبکم
وماغوی ﴿هاوه‌له‌که‌ی ئیوه‌ (موحه‌ممهد) ﷺ له‌رپی هه‌ق
لای نه‌داوه‌و باوه‌ری پووچیشی نه‌بووه.

موحه‌ممهد له‌ خۆیه‌وه‌ قسه‌ ناکات:

٣: وما یطق عن الهوی ﴿وه‌ قسه‌وگوفتاری (پیغه‌مبه‌ر) له‌رووی
هه‌واوه‌وه‌سه‌وه‌ نییه، جا که‌سی ئاوابی چۆن رینگه‌ ون ئه‌کات؟!
٤: إن هو إلا وحی یوحی ﴿ئه‌و قورئانه‌ی که‌ ئه‌وده‌یلێت،
جگه‌ له‌وه‌ که‌به‌ وه‌حی بۆی ده‌نیرێ، هیچی تر نییه، واته: ئه‌م

عینادی موشریکان و جه‌ززه‌به‌دانیان:

﴿٤٤﴾: وإن یروا کسفان السماء ساقطا ﴿وه‌ئه‌گه‌ر له‌سه‌ره‌نجامی کاره
نادروسته‌کانیانوه‌، ببینن پارچه‌یه‌کی گه‌وره‌ له‌ئاسمانه‌وه‌ به‌رپیته
خواره‌وه‌ به‌سه‌ریاندا ﴿یقولوا سحاب مرکوم﴾ ئه‌وکاته‌یش ئه‌لێن:
په‌له‌ هه‌ویریکی له‌سه‌ر یه‌ک نیشته‌وه‌! "واته: هیمان هه‌ر ئینکاری
ئه‌که‌ن، وه‌ک له‌م ئایه‌ته‌شدا هاتوووه‌ ده‌فه‌رموی: ﴿ولو فتحنا علیهم
بابا من السماء فظلوا فیه یعرجون لقالوا إنما سکرنا أبصارنا بل نحن
قوم مسحورون﴾ ١٥-١٤-١٥: ٤٥: فذرهم حتی یلاقوا یومهم
الذی فیه یصعقون ﴿جا که‌واوو وازیان لی پیته‌ تا ئه‌گه‌ن به‌و رۆژه‌ی
له‌ناوده‌برین وده‌کوژین﴾ ٤٦: یوم لا یغنی عنهم کیدهم شیئا ﴿
ئه‌و رۆژه‌ فیله‌که‌یان فریایان ناکه‌وی وه‌یچ که‌لکیان پی‌ناگه‌یه‌نی و
بی‌نیازیان ناکا ﴿ولا هم ینصرون﴾ وه‌له‌هیچ لایه‌که‌وه‌ یارمه‌تیش
نادرین﴾ ٤٧: وإن للذین ظلموا عذابا دون ذلک ﴿وه‌ بی‌گومان
بو ئه‌وانه‌ی سته‌مکاربوون، سزایه‌که‌ هه‌یه‌ له‌دونیا‌دا، به‌رله‌ هاتنی
قیامه‌ت، وه‌کو گرانی و، قات وقری و.. هتد، وه‌ک له‌ سووره‌تیکی
تردا ئه‌فه‌رموی: ﴿ولنذیقنهم من العذاب الأدنى دون العذاب الاکبر
لعلهم یرجعون﴾ ٢١/٣٣. ولکن اکثرهم لا یعلمون ﴿به‌لام
زۆربه‌یان نازانن ئه‌وسزایه.

ئه‌ی پیغه‌مبه‌ر! خۆراگر به‌و ته‌سیب‌حاتی خوا بکه:

﴿٤٨﴾: واصبر لحکم ربک ﴿خۆگر به‌ له‌به‌رامبه‌ر به‌جیه‌پنانی
برپاره‌کانی په‌روه‌ردگاره‌وه‌ ئه‌ی موحه‌ممهد! ﷺ به‌ ویلکردونیان
﴿فإنک بأعیننا﴾ چونکه‌ به‌راستی تو له‌به‌رچاودیتری ئیمه‌دایت،
فیلیان زیانت لی‌نادات ﴿وسبح بحمد ربک حین تقوم﴾ کاتی
هه‌له‌سه‌یت هه‌رده‌م ته‌سیب‌حات و سوپاسگوزاری په‌روه‌ردگارت
بکه، ئیمامی (ترمزی و نسائی) ئه‌لێن: کاتی له‌جیگایه‌کدا
هه‌له‌سه‌یت، خویندنی (ذکری) ((سبحانک اللهم وبحمدک أشهد
أن لا إله إلا أنت، أستغفرک وأتوب إليك)) سوونه‌ته. ﴿٤٩﴾:
ومن اللیل فسبحه وإدبار النجوم ﴿وه‌له‌ شه‌وگاریشدا نوژی

قورئانه هر له لایهن خواوهیه.

ماموستای رهسولی نه مین، جویریلی نه مینه:

۵: علمه شدید القوی ۱ خاوهن هیز و بهزه بر (جویریلی) فریشتهیه، قورئانی فیگردوه، به لی زور بههیزه، دهستپاکه، زمان پاکه، دهسائیتیر ئیوه چون نه لاین قورئان نه ندیشه خورافی پیشوووه کانه!! ۶: ذو مرة فاستوی ۲ خاوهن مه تانهت له ژیری و هوشدا، جا له سهر نه وشیهویه خاوه دروستی کردوه زور بهر یک و بیکی وهستاو خوی نیشاندا ۷: وهو بالأفق الأعلى ۳ وه خوی له ئاسویه کی زور بهرزو بلند (له ئاسوی خوردا) نیشانی په یامبهردا ۴. به لی.. جبریل هندی جار له سهر شیوهی ئاده میدا دههات و، په یامبه ریش ۵ چاوی پی دههکوت، په یامبه ۶ زورحه زی نه کردکه جویریلی له شیوه فریشته که دا ببینی، بویه نه ویش دوو جار له سهر شیوه فریشته ییه که خوی نیشاندا، جاری له سهر زهویی، جار یکیش له ئاسماندا. جاره که سهر زهویی نه وکاته بوو که له شهشکه وتی (حیراء) دا بوو، جا له خوره لاتی نه شکوه ته که وهات و بهری خوری لی گرت، نه وهیه که نه فهرموی: (وهو بالأفق الأعلى) جاره که ئاسمانیش له لای (سدره المنتهی) دا بوو. ۸: ثم دنا فندلی ۷ له پاشانزیک بووه وه له پیغه مبهروه ۹، ئینجا خوی داهیل ۹: فکان قاب قوسین أو أدنى ۱۰ جائه وهنده لئی نریک بووه وه به نه ندازهی دوو که وان، یان که متر بوو، دیاره له ناعوهره باند باو بووه وتویانه: نه وهنده به یه که وه نریکن نه ندازهی دوو که وان، یان که متر به یینیانه ۱۰: فأوحى إلى عبده ما أوحى ۱۱ ئینجا خوا له ریگه نه وه وه وه وحی کرد بو بهندهی خوی (موحه ممه د) ۱۲: نه وهی که ده بوو وه وحی بکا.

نه ری پیغه مبه ره شهوی ئیسرا خوی خوی دی:

۱۱: ما کذب الفؤاد ما رأى ۱ نه وهی به چاوی سه ربینی، ناخ و دهروونی خوی به دروی دهر نه کرد، واته: کاتی که به چاوی جویریلی دی، دلشی باوهری کرد ۱۲: أفتمارونه علی ما یری ۲ ئایا ئیوه شه ره قسهی له گه له دهکن له سهر نه وهی ببینی له شه ووهی و معراجدا باوهر ناکه؟! ۱۳: ولقد رآه نزلة أخرى ۳ وه بی گومان په یامبه ۴ جار یکی تریش له دابه زینیکی تر دا جویره ئیلی دیتوه له شیوهی خویدا. راقه کارانی قورئان قسه یان جیاوازه سه بارهت به وهی که ئایا په یامبه ۵ خوی خوی به چاوی سهر دیتبی؟ ئایا جویره ئیلی له سیمای خویدا به چاوی سهر دیتبی؟ وه دهستهی سوننهت وجه ماعه تیش هه روا له ناو

یه کتر دا قسه یان جیاوازه، ته نانهت هاوه لانیس یه کده نگ نین! (ئیبین عه بیاس و عیکره مه و نه بوو زهرو که عیولته حبار) رایان وایه: پیغه مبه ۶ به چاوی سهر له شهوی معراجدا خوی دیتوه، بویه (ئیبین عه بیاس) نه لیت: (إن الله اصطفى إبراهيم بالخله، واصطفى موسى بالكلام، واصطفى محمدا بالرؤیة). واته: خوا

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالْحَجَرِ إِذَا هُوَ ۱ مَاضٍ صَاحِبُكُمْ وَمَا غَوَى ۲ وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَى ۳ إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَى ۴ عَلَّمَهُ شَدِيدُ الْقُوَى ۵ ذُو مِرَّةٍ فَاسْتَوَى ۶ وَهُوَ بِالْأُفُقِ الْأَعْلَى ۷ ثُمَّ دَنَا فَتَدَلَّى ۸ فَكَانَ قَابَ قَوْسَيْنِ أَوْ أَدْنَى ۹ فَأَوْحَى إِلَى عَبْدِهِ مَا أَوْحَى ۱۰ مَا كَذَبَ الْفؤَادُ مَا رَأَى ۱۱ أَتَتَّبِعُونَ عَلَى مَا يَرَى ۱۲ وَلَقَدْ رَآهُ نَزْلَةً أُخْرَى ۱۳ عِنْدَ سِدْرَةِ الْمُنْتَهَى ۱۴ عِنْدَ هَاجَةِ الْمَآوَى ۱۵ إِذِ الْغَشْيُ الْيَسْرَ ۱۶ وَالْعَصْرُ ۱۷ مَا ظَنَّكَ لَمَّا تَرَى ۱۸ مِنْ آيَاتِ رَبِّكَ الْكُبْرَى ۱۹ أَفَرَأَيْتُمُ اللَّكْتَ وَالْعُزَّى ۲۰ وَمَنْوَةَ الثَّالِثَةَ الْآخِرَى ۲۱ أَلَمْ يَكُنْ لَهُ الْكُتُوبُ أَلْفٌ ۲۲ تِلْكَ إِذْ أَوَّسَهُ ضُرًى ۲۳ إِنْ هِيَ إِلَّا أَسْمَاءٌ سَمِيَتْهُمَا أَسْمٌ وَآبَاؤُكُمْ مِمَّا أُنْزِلَ اللَّهُ بِهِ مِنْ سُلْطَانٍ إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَمَا تَهْوَى الْأَنْفُسُ ۲۴ وَلَقَدْ جَاءَهُمْ مِنْ رَبِّهِمْ الْفُتَى ۲۵ أَمْ لَيْسَ لَنَا نَسَبٌ مِمَّا نَدَّي ۲۶ اللَّهُ الْآخِرَةُ وَالْأُولَى ۲۷ وَكَرَّمْنَا مَلَكًا فِي السَّمَوَاتِ لَا تَعْنِي شَفَعَتُهُمْ شَيْئًا إِلَّا مِنْ بَعْدِ أَنْ يَأْذَنَ اللَّهُ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَرْضَى ۲۸

ئیبیراهیمی به (خه لیل) هه لئزاردوه، مووساش به قسه له گه لکردن، موحه مبه دیش ۱ به نیشاندانی خوی و دیتنی به چاوی سهر. (عبدوللای کوری مه سهوود و خاتوو عایشه) - خوا له هه موویان رازی بی - نکوولی و ئینکاری نه و دیتنه یه نه که ن، ته نانهت خاتوو عایشه نه لیت: هه که سی پنی و ابیت که موحه ممه د ۲ به چاوی خوی خوی دیتوه، نه وه درویه کی گه ووهی له سهر خوا هه لئه ستووه، چونکه خوا نه فهرموی: (لا تدرکه الأبصار و هو یدرک الأبصار وهو اللطیف الخبیر)، وه ده لیت پیغه مبه ۳ دوو جار جویریلی دیتوه، جاری له ئاسمانه وه هاته خواری، جار یکی دی به شهش سه د باله وه له لای (سدره المنتهی) دا. ثم ئایه تانهی سووره تی (نهم) ه به لکه نین له سهر نه وهی که په یامبه ۴ خوی به چاوی سهر دیتبی، چونکه باسه که له جویره ئیله وه دهست پی نه کات و، جی ناوه (ضمیر) ه کان: (علمه شدید القوی)، (ولقد رآه نزلة أخرى) بو جویره ئیل ده گه ریته وه، به لام پیشه و (نه حمه د)

نېرىنە تان بۇ خۇتان ھەلپىزاردوۋە، بۇ خواش مېنە؟! جارى خوا ھەرىيۈستى بە مندا لىيە، گرىمان ئەگەر پىۋستىشى بىت، كاميان باش بى بەلاتانە ۋە داي ئەنن بۇخۇتان و كامىستان بەلاۋە خراب بى ئەى دەن بە خوا! ﴿ ۲۲: تلىك اذا قسمة ضيزى ﴾ ئەگەر ئاۋابى ئەۋە بەشكردىكى ستەمكارانەيە.

ئىنجا خواى كارزان ئىنكارى و بىزارى لەسەر ئەۋ حالەتە خراپەيان دەر ئەبرى: ﴿ ۲۳: إن هى إلا أسماء سميتوها أنتم وآباؤكم ﴾ ئەوانە "لات و عوز زاو مەنات" ھەر چەند ناۋىكن خۇتان و باۋانەكانتسان ناۋتان لى ناۋن، ئەگىنا ھىچ ھەقىقەت و ناۋەرۈكىكىيان نىيە ﴿ ما أنزل الله بها من سلطان ﴾ و خواش ھىچ بەلگەيەكى بۇ پەرستىيان دانە بەزانددوۋە ﴿ إن يتبعون إلا الظن وما تهوى الأنفس ﴾ ئەوانە ھەر شوپنى گومان دەكەۋن، ئەگىنا ھىچ بەلگەۋ نىشانەيەكىيان بە دەستەۋ نىيە بۇ پەرستىيان ﴿ ولقد جاءهم من ربهم الهدى ﴾ لەكاتىكدا بەھەقىقەت لەلايەن پەرۋەردگار يانەۋە رىئوئىيان بۇ ھاتوۋە، واتە: قورئانيان بۇ ھاتوۋە كە رىئوئىنى دەكا بۇ يەكخوابەرستى...

چاكە تەنبا بە ئارەزوۋ تەمەننا دەست ناكەۋى:

﴿ ۲۴: أم للإنسان ما تمنى ﴾ ئاخۇ بۇ ھەرمۇيەكى كافەر ھەرجى بخوازى ھەيە؟! واتە: كەئەۋان پىيان وايە دۋارۇز پەرستراۋەكانيان فرىايان دەكەۋن و تكايان بۇ ئەكەن، بىر لە شتىۋا ئەكەنەۋ ھەرگىزىش نابى ﴿ ۲۵: فله الآخرة والأولى ﴾ چوون ئاخىرەت و دونيا، ھەر بۇ خواى ھەق(اللە)يە، ئەك بۇ غەيرى ئەۋ، لەبت و خواكانيان تابتۋان شەفاعەت بۇ پەرستىيارەكانيان بكن.

ئىكاۋ شەفاعەت مەر خوا ئىزن بداۋ رازى بى:

﴿ ۲۶: وكم من ملك فى السموات ﴾ فرىشتەيەكى زۇرلە ئاسمانەكاندا ھەن ﴿ لا تغنى شفاعتهم شيئا ﴾ تكايان ھىچ كەلك نابەخشى بۇ پەرستىيارەكانيان، مەگەر ئەۋ بتانەى ئىۋە چۇن تكايان ۋەرئەگىردى بۇتان؟! ﴿ إلا من بعد أن يأذن الله لمن يشاء ويرضى ﴾ مەگەر پاش ئەۋەى بۇ ھەر كەسىك خوا خۇى بىھەۋى و رازى بى مۇلتە بدات فرىشتە تكاى بۇبكات، ئەۋەش بۇ پىاۋە راسال و صالحەكان دەبىت.

موشرىكەكان كچان دەكەنە مندا لى خوا!:

﴿ ۲۷: إن الذين لا يؤمنون بالآخرة ﴾ بى گومان ئەۋانەى باۋەرپان بەپاشە رۇز نىيە و پىيان وايە زىندوۋ بوۋنەۋە لىپرسىنەۋە نىيە

ئەلئىت: لەشەۋى مىعراجدا پەيامبەر ﷺ خواى خۇى بەچاۋى سەردىتۋە. بەندەش ۋەكەى (عائيشەۋ ئىبن مەسعود) بە بەھىزتر دەزانم، ۋەك (لالەكائى) یش لەقسەكانىدا ھەر ئەۋە ھەلئەبۇررى، بەلام ئەگەر لەم باسەدا (توقف) بىرى ۋادەزانم چاكترە، چۈنكە بەلگەيەكى قسەبرۋ راشكاۋ نىيە (والله أعلم). ﴿ ۱۴: عند سدرۃ المنتهى ﴾ جارى دوۋەمىش لە لای (سدرۃ المنتهى) دا، كە (سیدرەش) لە ئاسمانى ھەۋتەمدايەۋ نىكى عەرشەۋ درەختىكى پرگەلاۋ سىيەرەخەست و چرو پرە، فرىشتەۋ گىيانى شەھىدان و مەۋداى زانىارى پەيامبەران - بىجگە لە موحەممەد ﷺ - تا ئەۋى ئەروات، جۈبرەئىلىش لە سەفەرەكەى شەۋى مىعراجدا ھەتا ئەۋى لەگەل پىغەمبەردابوۋ، لەۋى بەۋلاۋە تەنھا خوا خۇى ئەزانى... پىشەۋا مولىم لەباسى شەۋرەپىدا فەرمودەيەكى درىۋى ھىناۋە، لە بەشكىدا ئەلئىت: ((ثم ذهب بى إلى سدرۃ المنتهى، وإذا ورقها كأذان الفيلة، وإذا ثمرها كالقلال...)) (موسلىم: ۱۴/۶۱. فتح البارى ۳/۴۹۶). ﴿ ۱۵: عندها جنة المأوى ﴾ لە لايەتى بەھەشتى (جىنى دانىشتن و ھەۋانەۋە)، خوا خۇى ئەزانى ئەۋ بەھەشتە كام بەھەشتەيە، ھەرچەند (تەبەرىي) ئەلئىت: ئەۋ بەھەشتەيە كەجىگای شەھىدانە.

نوۋرى خوا، ھەشامەتى فرىشتە (سیدرە)يان پۇشى:

﴿ ۱۶: إذ يغشى السدرۃ ما يغشى ﴾ ئەۋكاتەى دىتى، سیدرەى داپۇشى ئەۋ شتەى داي ئەپۇشى، واتە: لەكاتى دیدارەكەدا نوۋرى خوا، فرەزۋرى فرىشتەكان سیدرەيان پىر كىرد ﴿ ۱۷: ما زاغ البصر وما طغى ﴾ ۋە چاۋى پىغەمبەر كىلا نەبوۋ لەۋەى دىتى، تەجاۋزىشى نەكرد لەۋەى بۇى دىارى كرابوۋ، بەلكو ھەر تەماشای ئەۋەى دەكرد ﴿ ۱۸: لقد رأى من آیات ربہ الكبرى ﴾ بەراستى پىغەمبەر ﷺ گەلئىك بەلگەۋ نىشانەى گەۋرە گەۋرەى پەرۋەردگارى خۇى لە سەفەرەكەيدا - ۋەك (سدرۃ المنتهى) و (بيت المعمور) ۋەھەشت و دۈزەخ و... ھتە - بىنى.

لات و عوززا و مەنات، كىردوۋتەننە خوا!بەنەمايەكىيان نىيە:

پاش باسكردنى ئەۋ ھەموۋ شتانەى كەپەيامبەر ﷺ چاۋى پى كەۋتن لەمىعراجدا، ئىنجا بەھاۋبەش پەيدا كەرەكان ئەفەر مۇيىت: ﴿ ۱۹: أفرأيتم اللات والعزى * ۲۰: و منات الثالثة الأخرى ﴾ ھەۋالى لات و عوززاۋ سىيەمەكەى تىران (مەنات) م بدەنى ئايا كچى خوان ئەى خوانەناسان؟! ئەۋانە سىئەتەكە بوۋن لە (تائىف و غەتفان و مەككە) دا ئەپەرستىران ﴿ ۲۱: ألكم الذكر وله الأنثى ﴾ ئايا

ئەوێ گۆی بیست نابێ و، چکۆش دەکا موسلمان نییه:

﴿ ۳۳: أفرأيت الذي تولى ﴾ ئایا ئەو کە سەت دیت رووی لە شوێنکە و تێنی ئیسلام وەرچەر خاند، پاش ئەوێ ویستی شوێنی کەوێ ﴿ ۳۴: وأعطى قليلا وأكدى ﴾ وە کە مێک لە سامانی بەخشێ

﴿ ليسمون الملائكة تسمية الأنثى ﴾ ناوی مێینه لە فریشتەکان دەنێن! واتە: ئەلێن فریشتە کچی خوان ﴿ ۲۸: وما لهم به من علم ﴾ ئەوان هیچ زانیارییەکیان بە وتە کە یان نییه ﴿ إن يتبعون إلا الظن ﴾ بە لێکۆ هەردوای گومانی ناردەواو پووج دەکەون ﴿ وإن الظن لا يغني من الحق شيئا ﴾ لە کاتی کێدا گومانیش مەروئە لە راستی بێ نیاز ناکاو جێی حەقیقەت ناگرێتەو.

لەئەهلی باتل و ناهەق واز بێنە:

﴿ ۲۹: فأعرض عن من تولى عن ذكرنا ولم يرد إلا الحياة الدنيا ﴾ جا کە وایوو پشەت هەلکە لەوێ رووی وەرچەر خاندووێ لە (قورئان) ی ئێمەو، جگە لە ژبانی ئێمە دونیایەش هیچی تری ناوێ ﴿ ۳۰: ذلك مبلغهم من العلم ﴾ ئەوێ ئەوێ پەری زانیارییانە کە دونیایان هەڵبژاردووێ بە سەرئاخیرەتدا!! ﴿ إن ربك هو أعلم بمن ضل عن سبيله ﴾ بێ گومان پەرورەدگاری تۆ زانائە بە حەلی ئەو کە سە لە پرێگە خۆ لای داوێ ﴿ وهو أعلم بمن اهتدى ﴾ هەر ئەوێش زانائە بە حەلی ئەو کە سە لە پرێگای راستی هەڵبژاردووێ، هیدایەت و رێنویس بوو، بە پێی کردووەکانیشیان پاداشت وەرەگرنەوێ تۆلە دەدرێن ﴿ ۳۱: والله ما فى السموات وما فى الأرض ﴾ هەر بۆخواوە چى لە ئاسمانەکان و چى لە زەویدایە، واتە: هەرچییان تێدایە مۆلک و دروستکراوێ ئەوێ ﴿ ليجزى الذين أساءوا بما عملوا ﴾ تالە پاشەرۆژدا پاداشى بەدکاران بداتەو بەکارەکانیان ﴿ ويجزى الذين أحسنوا بالحسنى ﴾ وپاداشتی چاکەکارانیش بداتەو بەپاداشتیکی چاکتر.

موسلمان لە گوناھى مەزن و کاری دزیو خۆ بەدوور دەگریت:

﴿ ۳۲: الذين يجتنبون كبائر الإثم والفواحش إلا اللثم ﴾ ئەوانەى کە خۆیان بەدوور دەگرن لە گوناھە گەورەکان و کارە دزیوکان، بەلام وەرە گوناھى بچووک خۆ دەیان بووری ﴿ إن ربك واسع المغفرة ﴾ بێ گومان پەرورەدگاری تۆ ئەى موحەممەد! ﴿ ليبيوردنى زور و فراوانه ﴾ هەر ئەوێ بکەم ئێدا ئاشاکم من الأرض ﴿ ئەو بەهەموو کارو بارتان لەخۆتان زانائە، کاتی دروستی کردوون لەزەویی ﴿ وإذ أتمم أجنة فى بطون أمهاتكم ﴾ وە کاتی کۆرپە لە بوون لەسکی دایکتاندا ﴿ فلا تزكوا أنفسكم ﴾ جا کە وایوو پاکانە بۆخۆتان مەکەن و، خۆتان هەل مەکشێن ﴿ هو أعلم بمن اتقى ﴾ ئەو زانائە بەو کە سەى خۆی دەپاریزی و سنوورەکانی نابەزێنی.

إِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ لَيُسَمُّونَ الْمَلَائِكَةَ تَسْمِيَةَ الْأُنثَى ﴿٣٧﴾ وَمَا لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَإِنَّ الظَّنَّ لَا يُغْنِي مِنَ الْحَقِّ شَيْئًا ﴿٣٨﴾ فَأَعْرِضْ عَنْ مَنْ تَوَلَّى عَنْ ذِكْرِنَا وَلَمْ يُرِدْ إِلَّا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا ﴿٣٩﴾ ذَلِكَ مَبْلَغُهُمْ مِنَ الْعِلْمِ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِمَنِ اهْتَدَى ﴿٤٠﴾ وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ لِيَجْزِيَ الَّذِينَ أَسْتَوُوا بِمَا عَمِلُوا وَيَجْزِيَ الَّذِينَ أَحْسَنُوا بِالْحَسَنِ ﴿٤١﴾ الَّذِينَ يَحْتَبُونَ كِبْرَ الْإِنْمَاءِ وَالْفَوْحِشِ إِلَّا اللَّهُمَّ إِنَّ رَبَّكَ وَسِعَ الْعَفْوَ هُوَ أَعْلَمُ بِكُمْ إِذْ أَنْشَأَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ وَإِذْ أَنْشَأَ أَجْنَئَةً فِي بَطْنِ أُمَمَتِكُمْ فَلَا تَزْكُوا أَنْفُسَكُمْ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنِ اتَّقَى ﴿٤٢﴾ أَفَرَأَيْتَ الَّذِي تَوَلَّى ﴿٤٣﴾ وَأَعْطَى قَلِيلًا وَأَكْدَى ﴿٤٤﴾ أَعِنْدَهُ عِلْمُ الْغَيْبِ فَهُوَ يَرَى ﴿٤٥﴾ أَمْ لَمْ يُبَيِّنْ بَإِذَا فِي صُحُفٍ مُوسَى ﴿٤٦﴾ وَإِبْرَاهِيمَ الَّذِي وَفَّى ﴿٤٧﴾ أَلَا تَرَى وَازِرَةً وَزَرَ أُخْرَى ﴿٤٨﴾ وَأَنْ لَيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا مَسَعَى ﴿٤٩﴾ وَأَنْ سَعِيَهُ سَوْفَ يَرَى ﴿٥٠﴾ ثُمَّ يُجْزَاهُ الْجَزَاءَ الْأَوْفَى ﴿٥١﴾ وَأَنْ إِلَى رَبِّكَ الْمُنْتَهَى ﴿٥٢﴾ وَأَنْ هُوَ أَضْحَكَ وَأَبْكَى ﴿٥٣﴾ وَأَنْ هُوَ آمَاتٌ وَأَحْيَا ﴿٥٤﴾

و دەستی گرتەوێ؟! ﴿ ۳۵: أعنده علم الغيب فهو يرى ﴾ ئایا ئەو کە سە زانستی غەیبی لایە، وائەبێنی کە غەیری خۆی سزای دواوژی لە سەر هەلەدەگرێ؟! گوتراو: ئەو کە سە (وەلیدی کۆری موغیرە) بوو.

روویە پەکانی موسا و ئیبراھیم:

﴿ ۳۶: أم لم ينبأ بما فى صحف موسى ﴾ ئایا هەوایی پێنەدراوێ بەوێ لە سفرەکانی موسا ﴿ ۳۷: وإبراهيم الذى وفى ﴾ و سوحوفی (ئیبراھیم) ی وەفاداردا هاتووێ: ﴿ ۳۸: ألا تزر وازرة وزر أخرى ﴾ کە هیچ کەسێک گوناھى یەکیکی تر هەلناگرێ، لەوێ دەچیت ئەم کرپن و فروشتنە (وەلید) کردبێتی، چونکە جاریکیان ویستی ئیمان و باوەر بێنی، کە چى پیاویک پەشیمانی کردووەو وتی: بۆجی ئیمان دێنیت، ئەگەرشتیکم بدەیتى من گوناھەکانت بۆ هەلنەگرم!! ئەمیش لە بەرامبەر ئەوێ بەلێنی

ئه ندازه یه مال و سامانی دایه و، پاشانیش هه مووی نه دایه و قسه که ی خوی نه برده سه رو په شیمان بوویه وه جابو خستنه پیش چاوی حه ماقه تی و، ئایه تی: (أفرأیت الذی تولی..) هاته خواره وه ۳۹: وان لیس للإنسان إلا ما سعى وبوھیج ئاده میزادیك نییه پاداشتی کرده وهی خوی نه بی، نه وکارانه نه بی کاتی خوی هه ولی بو داوه و کردوویه تی. پیشه و (شافعی ومالیک) -خوا لییان رازی بیست- هه ردو له م ئایه ته وه وهریان گرتووه که پاداشتی قورئان خویندن به مردوو ان ناگا، نه گهرچی "هه دیه" شی بو بکه ن، چونکه نه وه هه و و کوششی خوی نییه، به لام پیشه و (ئه حمه د) و دهسته یه کی تری زانایان رایان وایه که: پاداشتی (قراءه) به مردوو ان نه گا، به مهرجی که به پاره وپوول نه خوینری ۴۰: وان سعه سوف بری وبی گومان هه و وکاره کی له دواییدا له ترازووه کهیدا ده بیئریت. (قال ابن أبی العز: إتفق أهل السنة: أن الأموات ینتفعون من سعی الأحياء بأمرین: أحدهما: مانسب إلیه فی حیاته.

الثانی: دعاء المسلمین و استغفارهم له. وأما الصدقة والحج علی نزاع فیها یصل إلیه من ثواب الحج. فغن محمد بن الحسن: أنه إنما یصل المیت ثواب النفقة والحج للحجاج. وعند عامة العلماء: ثواب الحج للمحجوج عنه وهو الصحيح، واختلف فی العبادات البدنیة: كالصوم والصلاة وقراءة القرآن والذکر. فذهب (أبو حنیفة وأحمد وجمهور السلف) إلی وصولها. والمشهور من مذهب الشافعی و مالک عدم وصولها، وذهب أهل البدع من أهل الکلام إلی عدم وصول شیئ البتة، لا الدعاء ولا غیره، وقولهم هذا مردود بالکتاب والسنة. المحقق علی کتاب شرح اصول اعتقاد أهل السنة و الجماعة، للدکتور أحمد بن سعد بن حمدان الغامدی - الاستاذ بقسم العقيدة - بجامعة أم القرى مكة المكرمة. ۴۱: ثم یجزأ الجزاء الآوفی پاشان پاداشت ده ریته وه به ته ووترینی پاداشت، واته: هیچ شتیکی لی که م ناکریته وه هه به پیی جو ری کرده وهی خوشیه تی.

هه ندی سیفاتی خوی به به زهی:

۴۲: وان إلی ربک المنتهی و به راستی سه ره نه جامی هه موو ئیش وکاری هه ربو لای په ره و دگارت نه گه ریته وه و ورد ودرشت له گه ل ئاده میزاد نه کول ریته وه. ئیمامی (بوخاری) له (ئیین عه بباس) وه هیناویه تی: ((سجد النبی ﷺ بالنجم، وسجد معه المسلمون والمشرکون والجن والإنس)) واته: پیغه مبه ر سووره تی (نه جم) ی خویندو سوژده ی برد، وه هه ره وها موسلمانان و، هاویه ش دانهران و جنوکه و ئاده میش له گه ل سوژده یان برد.

۴۳: وانه هو أضحک وأبکی و به راستی هه خوایه مروف ده کاته پیکه نین و گریان، وه هه مووخوشی و ناخوشیه ک به دهستی شه وه. ۴۴: وانه هو آلمات وأحیا و هه ره شه وه نه مرینی و نه ژینی. ۴۵: وانه خلق الزوجین الذکر والانثی و به راستی هه ره شه واته یه که جوتی نیرومی دروست کرد. ۴۶: من نطفة إذا تمنی له ئاویکی که م کاتی له پشتی پیوو له سینیه ی ئافره ته وه هه لده قو لی و ده ریته ناومندا لده وه. ۴۷: وان علیه النشأة الأخری بی گومان دروست کرد نه وه که ی تر -دوای مردن- له سه رخوایه. ۴۸: وانه هو أغنی وأقنی هه ره شه واته کار به جیی هه ندی له به نده کانی ده و له مه مند ده کاو، هه ندیکیش هه ژار. ۴۹: وانه هو رب الشعری و هه ره شه وه په ره و دگاری نه ستیره ی شیعا.

نه ستیره ی شیعا: له وه رزی زستانی ئیمه دا ده ره که و ی، به لام له سه رده می نه ستیره ناسه کانی (مصر) ی کوندا له هه و لی هاویندا ده رکه وتوو، نه م نه ستیره یه خاوه ن گو یه کی گه وره یه، قهواره کی بیست نه وه نده ی گو ی خوره !! وه دوورییه که شی وه ک دووری خوره له ئیمه وه، به لکو به زیاده شه وه، که نه و زیاده یه به یه ک ملیون به راورد کراوه ! نه زانین که خیریای تیشک له ته نها چرکه یه ک دا (۳۰۰) هه ژار کیلو مه تره، ده ی تیشکی خور له به ر دوورییه که ی له ماوه ی (۸) ده قیقه و (۱۳) چرکه دا شه و جا نه گاته ئیمه، له کاتیکا جیاوازی نیوانمان (۱۵) ملیون کیلومه تره.. به لام شیعا به (۱۱۰) سال نه گات، جا نه بی نه و نه ندازه یه چه ند بی؟! نه و نه ستیره یه "له کاتی زور گه رمادا له پشتی بورجی (جهوزا) وه هه ل دیت" بو یه ش به تایبته ده ست نیشانی نه و نه ستیره یه نه کات، چونکه کاتی خوی هه ندی له تیره کانی عه رب نه یان په رست. ۵۰: وانه أهلک عاداً الأولى و ته نه ها هه ره شه واته بوو گه لی عادی یه که می له ناو برد هه رچه نده زور به ده سه لات و به تواناش بوون، که چی کاتی سه ریچیان کرد له پیغه مبه ره که یان (هه وود) خوا له ناوی بردن. ۵۱: وشمود فما أبقی و هه گه لی سه موودیشی له ناو برد که سی لی نه هیشته وه. ۵۲: وقوم نوح من قبل و هه پیش گه لی عادوسه موود، هوزی نوو حیشی له ناو برد إیهم کانوا هم أظلم وأطغی چونکه به راستی شه و "گه لی نوح" هه سته مکار تر و سه رکیش تر بوو له عادو سه موود ۵۳: والموتفکة أهوی و هه ره وها گوند و شاره کانی گه لی (لووت) یشی سه روو ژیر کرد ۵۴: فغشاها ما غشی و جا به جو روا جو ری سزای سه خت دای پو شین ۵۵: فبأی آلاء ربک تتمازی و جا که و ابو له چ نیعمه تیک له نیعمه ته کانی په ره و دگارت گومان ت هه یه.

عسیر، علی الکافین غیر یسیر) (۱۰۹/۷۴).

سەرگوروشتهی هۆزه کهی نووح عیبرهتی تیدایه:

ئینجا بۆ دلنه وایی په یامبهەر ﷺ گه لێک له ئەزیهت و ئازاری گه لانی پێشوو دینێ، وهک ئەفهرموێ: ﴿ ۹: کذبت قبلهم قوم نوح ﴿ پێش (قورهیش)، (گه ل نووح) یش بێ باوه پریان کرد ﴿ فکذبوا عبدنا وقالوا مجنون وازجر ﴿ جا به ندهی ئیهمه یان (نوح) به درۆزن زانی و بریایان پێ نه هیناو وتیان: دیوانه وشیت، وه له گه یاندنی په یامه کهی خوا ریگری کرا، ئهم ئایه تهش ههر ئه ومانایه دها که ده فهرموێ: ﴿ (لئن لم تنته یانوح لتکونن من المرجومین) ﴿ ۱۰: فدعاریه اونی مغلوب ﴿ ئینجا نووح - دوا (۹۵۰) سال - داوای له په ره رده گاری خزی کرد و وتی: خواهی! بێ گومان من شکستم خواردوو ﴿ فانتصر ﴿ ده سا تۆ له یان بێ سینه و سه رم خه، ئهم داوایهش پاش مه یووس بوون بوو لێیان و به فهرمانی خواش بوو ﴿ ۱۱: ففتحنا أبواب السماء بماء منهمر ﴿ ئینجا ئیهمه یش ده رگا کانی ئاسمانمان به بارانیکی به خورم کردنه وه ﴿ ۱۲: وفجرنا الأرض عیونا ﴿ زه ویشمان به ئاوی کانیا وه کان ته قانده وه هاته هه لقولان، ته نانهت له ته نووره کانیشیانه وه ﴿ فالتقى الماء علی أمر قد قدر ﴿ ئیتر ئاوه که - ئاوی ئاسمان و کانیا وه کان - هه ردوو به یه ک گه یشتن له سه رفه رمانی له خوا وه بریاری درابوو، به کورتی: خوای گه و ره ده رگا کانی ئاسمانی به لێزمه لێ کردنه وه وه له نیو زه ویشته وه له هه مو لایه که وه ئاوه لقولی وه ردوو ئاوه که گه یشتنه یه ک وتوفان دهستی پێ کردو ئه وانیش له ناوچوون ﴿ ۱۳: وحملناه علی ذات ألواح ودسر ﴿ و نوو حیشمان له سه رچه ند ته خته و بزمارێک - که شتییه کی ساده - هه لگرت ﴿ ۱۴: تجری بأعیننا ﴿ به چاودیری ئیهمه ده چووو نه مان هیشته نقوم ببی ﴿ جزاء لمن کان کفر ﴿ له ناو ئاودا نقوم کران له بهر کوفرو بێ باوه پریان به نووح ﴿ ۱۵: ولقد ترکناها آیه ﴿ بێ گومان ئیهمه رووداوی گه مییه که مان هیشته وه به نیشانه به لگه بۆ خه لکانی په ندی لێ وه رگرن ﴿ فهل من مدکر ﴿ جائیا په ند گرێک هه یه په ندی لێ وه ریگری و به ریگی ئه وه هۆزه نه چی؟! ﴿ ۱۶: فکیف کان عذابی و نذر ﴿ جا سزاو ترساندنێ من چۆن بوو بۆیان؟! واته: که تۆ له بستیتم ئاوا ئه ی سیتیم، ده ئیوهش هوشیارین ﴿ ۱۷: ولقد یسرنا القرآن للذکر ﴿ سویند به خوا بێ گومان ئیهمه قورئانمان ئاسان کردوو به بۆ ئامۆزگاری و په ندگرتن ﴿ فهل من مدکر ﴿ جائیا ئامۆزگاریگرو په ند وه رگری هه یه ئامۆزگاری و په ند وه رگری؟.

دهکا. پێشهوا (ئهحمده) له (سههل) هوه هیناویه تی که پێغه مهر ﷺ ده فهرموێ: ((بعثت أنا والساعه هکذا)) ههر ئه وکاته که من کرامه پێغه مبهەر ﷺ له گه ل قیامه تا وه کو په نجهی شایه دو مان و په نجهی ناوه راست (السباية والوسطی) بووم. واته: ئه وه نده له یه که وه نزیک بووین.

بته رسته کان روو له نیشانه مو عجزیه کان وه رده گیرن:

﴿ ۲: وإن یروا آیه یعرضوا ﴿ وه ئه گه ر هه ره به لگه و نیشانه یه ک ببینن که: به لگه بێ له سه ر راستی پێغه مبهەر، پشت هه لده که ن و گوێی ناده نی ﴿ ویقولوا سحر مستمر ﴿ و ئه لێن ئه مه جادوو یه کی هه میشه یی و هه موو کاتییه. ﴿ ۳: وکذبوا واتبعوا أهواءهم ﴿ په یامبه ریان به درۆزن زانی و، دوا ی هه وا وه وه وه سی خویان که و تن ﴿ وکل أمر مستقر ﴿ وه هه موو کارێک له چاک و خراب کاتیکی بۆ هه یه قهراری تیدا ده گریت ﴿ ۴: ولقد جاءهم من الأنباء ما فیه مزدجر ﴿ سویند ده خۆم بێ گومان ئه وه نده هه والی تیا چوونی سته مکارانیان بۆ هاتوو و بیان گیریت هه وه له شیرک ﴿ ۵: حکمة بالغه ﴿ ئهم قورئانهش حیکمه تیکی تیرو ته وا وه گه یشته ته ئه وه پهری تیرو ته واوی له حیکمه تدا ﴿ فما تغن النذر ﴿ جا چ که لکی ده به خشی تر سینه ره کان کاتی باوه رنه هینن و که لک وه رنه رگرن له قورئان و له په یامبه ر ﷺ، چونکه گوێی خویانیان که ر کردوو، چاوی خویانیان له ئاستی هه قوو راستی کویر کردوو، وهک ئهم ئایه ته یش ده فهرموێ: (وما تغنی الآيات والنذر عن قوم لا یؤمنون) (۳۱/۱۰).

خوانه نسان روژی به ری حالیان به دحاله:

﴿ ۶: فتول عنهم ﴿ جا که وا بوو پشتیان لێ هه ل بکه ئه ی موحه ممه د! ﷺ ده مه قالییان له گه ل مه که ﴿ یوم یدع الداع إلی شیئ نکر ﴿ چاوه رپێ ئه و روژه بکه که جارچییه که (واته: ئیسرائیل) بانگی خه لک ده کات بۆ شتیکی بیزراوو ناخۆش و ناله بار، چونکه پرله ئیش و ئازار و خه م و خه فته ﴿ ۷: خشعاً أبصارهم ﴿ جاویان شوړه ناتوانن هه ل بپرن له بهر سامناکی ئه و روژه ﴿ یخرجون من الأبدان ﴿ له و روژه دا له گوړ دینه ده ره وه ﴿ کأنهم جراد منتشر ﴿ له زوړیدا ده لێی کولله ی بلا وه بوون ﴿ ۸: مهطعین إلی الداع ﴿ به خیرایی ده چن بۆلای جار چییه که وه له ترساندا دوانا که ون ﴿ یقول الکافرون هذا یوم عسر ﴿ کافرو بێ باوه رنه کان ئه لێن: ئه مرۆ روژیکی سه خته، دیاره ته نها بۆ ئه وان سه خته، نه ک بۆ باوه رداره کان، وهک ئهم ئایه ته ئه فهرموێ: (فذلک یومئذ یوم

بؤ وشتره که، وهك ئەفه رموی: (هذه ناقة لها شرب ولكم شرب يوم معلوم) (۱۵۵/۲۶) ﴿ كل شرب محتضر ﴾ هه موو كه سئ له سهر به شی خۆیدا ئاماده ده بیست، واته: نابئ هیچ لایهك بپرواته سهر به شی ئەولاكه ی تر ﴿ ۲۹: فنادوا صاحبهم ﴾ ئینجا ئەوانه له باتی گوێزایی، بانگی هاوڕیکه یان کرد که پیاویکی که الله شەق

سەرگروسته که ی هۆزی عاد:

﴿ ۱۸: کذبت عاد فکیف کان عذابی ونذر ﴾ هۆزی عادیش په یامبهره که ی خۆیان (ههود) به درۆ خسته وه، ئینجا سه یرکه ن بزانن سزاو تۆله ی من چۆن بوو؟ ﴿ ۱۹: إنا أرسلنا علیهم ریحا صرصرا فی یوم نحس مستمر ﴾ به راستی ئیمه بایه کی ساردی توندی به لووره مان نارد هه ریان له روژیککی شوومی بهرده واما، له سووره تی: (حاققه ۷/ دا ده فره موئ): (سخرها علیه سبع لیل و ثمانیه آیام حسوما) ﴿ ۲۰: تنزع الناس ﴾ خه لکی له زهویی هه لئه گرت و به سه را ده ی دان به داروبه رددا ﴿ کأنهم أعجاز نخل منقعر ﴾ وای لی کردبوون ده وتوت بنه داری خورمای هه لکیشراون ﴿ ۲۱: فکیف کان عذابی ونذر ﴾ جائیا سزاو تۆله ی من چۆن بوو؟ ئایا پشت شکین نه بوو؟ ﴿ ۲۲: ولقد یسرنا القرآن للذکر ﴾ به راستی ئیمه ئەم قورئانه مان بؤ پەندونا موژگاریی لی وه رگرتن ئاسان کرد ﴿ فهل من مدکر ﴾ جا ئایا که سیک هه یه پەندو ئاموژگاری وه رگری؟.

به سه رهاتی هۆزی سه موود:

﴿ ۲۳: کذبت ثمود بالنذر ﴾ گه لی (سه موود) یش ترسینه ری خۆیان (صالح پیغه مبه) به درۆژن داناو، باوه ریان پئ نه کرد! ﴿ ۲۴: فقالوا أبعثنا منا واحدا نتبعه ﴾ ئینجا وتیان: ئایا له که سیک په یره ی بکه ی، له ناو ئەوه موو خه لکه دا، که به لای ئەوانه وه نه له پیاوما قولانه و، نه سه ره و ته مند؟ ﴿ إنا إذا لقی ضلال وسعر ﴾ ئەگەر شوینی که سیک ئاوا بکه وین! که وابوو ئیمه له ناوه له و شیتیداین؟! ﴿ ۲۵: أألقي الذکر علیه من بیننا ﴾ ئایا له نیوانماندا وه حیی بۆئه و کراوه؟ له کاتی که له و شایسته ترمان هه یه ﴿ بل هو کذاب أشر ﴾ هه رگیز ئەو له ئیمه شیاوتر نییه، به لکو ئەو (صالح) پیاویکی درۆژن و به فیزه! ئەیه وئ به و درۆیان ه ی خۆیه ببی به گه و ره و سه روکمان ﴿ ۲۶: سیعلمون غدا من الکذاب الأشر ﴾ خوا ده فره موئ: سه به ینی ئەزانن و بۆیان ده رده که ویت که: درۆژنی به فیز کییه، صالح، یان ئەوان؟ ﴿ ۲۷: إنا مرسلوا الناقة فتنه لهم ﴾ دووباره خوا فره مووی: بئ گومان ئیمه ئەو وشتره مبییه له به ردیککی رهق وتهق و ساف و لووس، له سه را داوی خۆیان به دهر دینین ﴿ فارتقبهم واصطبر ﴾ جا تۆش چاوه روانیان بکه و به ئازام و خوگر به له سه ره نه زیهت و ئازاریان تا فره مانی خوا دیت ﴿ ۲۸: ونبتهم أن الماء قسمه بینهم ﴾ وه هه والیان پئ بده که ئەوانه به شکراره له نیوانیاندا، روژئ بۆئه وان و، روژیکش

خُشْعًا أَبْصَرُهُمْ يَخْرُجُونَ مِنَ الْأَعْدَابِ كَأَنَّهُمْ جَرَادٌ مُّنتَشِرٌ ﴿ ۲ ﴾
مُطْعَمِينَ إِلَى الدَّاعِ يَقُولُ الْكَافِرُونَ هَذَا يَوْمٌ عَرِيبٌ ﴿ ۸ ﴾ كَذَبَتْ
قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ فَكَذَّبُوا عَبْدَنَا وَقَالُوا مَجْنُونٌ وَازْدَجَرُوا ﴿ ۱ ﴾ دَعَا
رَبَّهُ أَنِّي مَغْلُوبٌ فَأَنْصِرْ ﴿ ۱۰ ﴾ فَفَتَحْنَا أَبْوَابَ السَّمَاءِ بِمَاوُ مِنْهُمِ
﴿ ۱۱ ﴾ وَفَجَّرْنَا الْأَرْضَ عُيُونًا فَالْتَفَى الْمَاءُ عَلَى أَمْرٍ قَدَرٍ ﴿ ۱۲ ﴾
وَحَمَلْنَاهُ عَلَى ذَاتِ الْأَوْجِ وَدَسَّرَ ﴿ ۱۳ ﴾ تَجَرَّى بِأَعْيُنِنَا جَزَاءُ لِمَن كَانَ
كُفِرَ ﴿ ۱۴ ﴾ وَلَقَدْ تَرَكْنَاهُ آيَةً فَهَلْ مِنْ مُّذَكِّرٍ ﴿ ۱۵ ﴾ فَكَيْفَ كَانَ
عَذَابِي وَنُذْرِي ﴿ ۱۶ ﴾ وَلَقَدْ سَرَّنا الْقُرْآنَ لِلذَّكَرِ فَهَلْ مِنْ مُّذَكِّرٍ
﴿ ۱۷ ﴾ كَذَبَتْ عادٌ فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي وَنُذْرِي ﴿ ۱۸ ﴾ إنا أرسلنا عليهم
ريحاً صرصراً في يوم نحسٍ مُّستمرٍ ﴿ ۱۹ ﴾ تنزعُ الناسَ كأنهمُ أعجازُ
نخلٍ مُّنْقَعِرٍ ﴿ ۲۰ ﴾ فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي وَنُذْرِي ﴿ ۲۱ ﴾ وَلَقَدْ سَرَّنا الْقُرْآنَ
لِلذَّكَرِ فَهَلْ مِنْ مُّذَكِّرٍ ﴿ ۲۲ ﴾ كَذَبَتْ ثمودُ بِالنُّذُرِ ﴿ ۲۳ ﴾ فَقَالَ أَبْرَ
حًا وَاحِدًا نَتَّبِعُهُ إِنَّا إِذْ لَفِي ضَلَالٍ وَسُعُرٍ ﴿ ۲۴ ﴾ إِنَّا لَفِي الدِّكْرِ عَلِيمٌ
مِنْ بَيْنِنَا لَ هُوَ كَذَابٌ أَشَرٌ ﴿ ۲۵ ﴾ سَيَعْلَمُونَ غَدًا مِنَ الْكَذَابِ
الْأَشَرِ ﴿ ۲۶ ﴾ إِنَّا مَرْسِلُوا النَّاقَةَ فِتْنَةً لَهُمْ فَارْتَقِبْهُمْ وَاصْطَبِرْ ﴿ ۲۷ ﴾

بوو، ئینجا هه لیان نا بؤ کوشتنی وشتره که ﴿ فتعاطى فقر ﴾ جا ئەویش به گوئی کردن و ببیاکانه رویش و شمشیریکی لی هه لگرت و قاچی به راندو کوشتی! ﴿ ۳۰: فکیف کان عذابی ونذر ﴾ جا سزاو تۆله ی من چۆن بوو؟ ﴿ ۳۱: إنا أرسلنا علیهم صیحه واحدة ﴾ به راستی ئیمه یش ته نیا نه عره ته و دهنگیکی سامناکمان نارد هه ریان، جو بریل هات و قیراندی به سه ریاندا ﴿ فکانوا کهشیم المحتظر ﴾ جا هه موو وهک پووشی وردبووی خواوهنی هه قیره یان لی هات که کوئ ده کاته وه بۆمه ره کانی له زستاندا ﴿ ۳۲: ولقد یسرنا القرآن للذکر ﴾ بئ گومان ئیمه قورئانمان ئاسان کرد بؤ پەندو ئاموژگاری لی وه رگرتن ﴿ فهل من مدکر ﴾ جائیا پەند وه رگری هه یه!.

جیرۆکی هۆزی لووت:

﴿ ۳۳: کذبت قوم لوط بالنذر ﴾ گه لی (لووت) یش بپروایان نه کرد

تیاچوون * ۳۹: فذوقوا عذابی ونذر * دهسابچیژن سزاو تۆلهی من * ۴۰: ولقد یسرنا القرآن للذکر * بی گومان ئیمه قورئانمان ئاسان کرد بۆ پەندو ئاموژگاری * فهل من مدکر * جا ئایا پەند گری ههیه؟ تا داچله کی وئاموژگاری وهریگری؟ بهی... لهپاش ههرجوار داستانه که وه ئهم رستهی (ولقد یسرنا القرآن للذکر فهل من مدکر) وتراوه ته وه، بۆنه وه زیاترو زیاتر پەندیان لی وهریگری و مروقه کان جاردوای جار هوشیار ببه وه.

به سه رهانی فیرعه ون و دهسته به سه ته که ی:

* ۴۱: ولقد جاء آل فرعون النذر * سویند دهخوم بی گومان ترسینه ره کانمان (مووسا و هاروون) هاتنه لای ئالی فیرعه ون، به لکو له خراپه کاری بسله مینه وه * ۴۲: کذبوا بآياتنا کلها * که چی له باتی بروهینان ته وای موعجیزه کانی ئیمه یان به درو داناو بروایان پی نه کردن! * فآخذناهم أخذ عزيز مقتدر * نهوسا ئیمه ییش گرتمانن به گرتنی خاوه ن هیژکی به توانای تی نه شکاو * ۴۳: نکفارکم حسر من اولکم * ئایا بی پرواکانی ئیوه ئه ی عهره به کان! باشترن له بی پرواکانی گه لی نوح و، عادو، سه موود؟ تاهویای رزگار بوونیان بی؟! نه خیر، که وابوو ئیوه ییش هه ر چاوه پروانی نه و روژه بن * أم لکم براءه فی الذیبر * یاخو به راته تتان بۆهیه له سزا له کتیه ئاسمانیه کاند، واته: پسۆله ی رزگار بوونتان بۆهاتوه که تووشی نه و به لایانه نابن؟ * ۴۴: أم يقولون نحن جسد منصر * یاخیر ئه لین: هه مووکومه لیکی به کگرتوی سه رکه و تووین له بهر زوری و به هیژیمان هه رگیز ناشکیین؟ * ۴۵: سیهزم الجمع ویولون الذیبر * له مه پاش نه و کومه له تیده شکینری و پاشه و پاش هه لدین وراده که ن بۆدواوه. بهی هه رواش ده رچوو چونکه له روژی به دردا هه مووتیکشکان و هه له اتن. (ئیبن عه بباس) نه لی: پیغه مبه ر * له روژی به دردا چادریکی بۆ هه لدرابوو له ناو چادره که دا به رده وام نه ی فه رموو: ((أنشدک عهدک و وعدک اللهم إن شئت لم تعبد بعد اليوم فی الأرض أبدا)) جا نه بووبه کر (خوا لینی رازی بیئت) وتی: به سه نه ی پیغه مبه ر! نه و نه ده داوات له خوا کرد، پاشان له نیو جل و به رگی جه نکیدا هاته ده ری و نه ی فه رموو: ((سیهزم الجمع ویولون الذیبر، بل الساعة موعدهم، والساعة أدهی وأمر)). (فتح الباری: ۴۵۸/۸ و ۴۸۶). * ۴۶: بل الساعة موعدهم * به لکو جگه له وه روژی قیامه ت کاتی به لیانیانه * والساعة أدهی وأمر * خو نهوساته ش ناهه موارترو تالتره له سزای دنیا، واته: کوشتن و دیل بوون زورئاسانتره له چاوسزای روژی دوایی که چاوه پروانیانه.

به ترساندنه کانی پیغه مبه ره که یان (لووت) - سه لامی له سه ربی - له سزای خوا له سه رکاره دزیوه که یان * ۳۴: إنا أرسلنا علیهم حاصبا * به راستی ئیمه ش با یه کی توندمان نارد هه ریان و ورده زیخی تی ده گرتن * إلا آل لوط * به لام ئالی لووت: خوی و دوو که چه که ی که بروایان هیئابوو * نجیاهم بسحر * له به ره به یانیکی زوودا

وَيَبْتَلِيهِمْ أَنْ تَأْتِيَهُمْ الْمَاءُ فَيَسْأَلُهُمْ فِيهِمْ كُلُّ شَرِّبٍ مُخَضَّرٍ ﴿٣٩﴾ فَأَنذَرْنَا صَاحِبَهُمْ فَطَعَانَهُ فَغَضِبَ ﴿٤٠﴾ فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي وَنَذَرِي ﴿٤١﴾ إِنَّا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ صَيِّحَةً وَجَدَهُ فَكَانُوا كَهَشِيمِ الْحَخِيطِ ﴿٤٢﴾ وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدَكِّرٍ ﴿٤٣﴾ كَذَبْتَ قَوْمٌ لَوْطٍ بِالنَّذْرِ ﴿٤٤﴾ إِنَّا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ حَاصِبًا إِلَّا آلَ لُوطٍ لَمْ يَجْنِهِمْ بِسَحْرِ ﴿٤٥﴾ نَعْمَةً مِنْ عِنْدِنَا كَذَلِكَ نَجْزِي مَنْ شَكَرَ ﴿٤٦﴾ وَلَقَدْ أَنْذَرَهُمْ بَطْشَتَنَا فَتَمَارَوْا بِالنَّذْرِ ﴿٤٧﴾ وَلَقَدْ رَاودُوهُ عَنْ صَاحِبِهِ فَطَمَسْنَا أَعْيُنَهُمْ فَذُوقُوا عَذَابِي وَنَذَرِي ﴿٤٨﴾ وَلَقَدْ صَبَحَهُمْ بَكْرَةٌ عَذَابٌ مُسْتَقَرٌّ ﴿٤٩﴾ فَذُوقُوا عَذَابِي وَنَذَرِي ﴿٥٠﴾ وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدَكِّرٍ ﴿٥١﴾ وَلَقَدْ جَاءَ آلَ فِرْعَوْنَ النَّذْرُ ﴿٥٢﴾ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا كَذَّبَتْهُمُ الْأَخْدَانُ أَخَذَ عَزِيزٌ مُقْتَدِرٌ ﴿٥٣﴾ أَكْفَارُكُمْ خَيْرٌ مِنْ أَوْلَئِكَ أَمْ لَكُمْ بَرَاءَةٌ فِي الزُّبُرِ ﴿٥٤﴾ أَمْ يَقُولُونَ نَحْنُ جَمِيعٌ مُنْتَصِرٌ ﴿٥٥﴾ سَيَهْزِمُ الْجَمْعُ وَيُولُونَ الذِّبْرَ ﴿٥٦﴾ بَلِ السَّاعَةُ مَوْعِدُهُمْ وَالسَّاعَةُ أَدْهَى وَأَمَرٌ ﴿٥٧﴾ إِنَّ الْمُجْرِمِينَ فِي ضَلَالٍ وَسُعُرٍ ﴿٥٨﴾ يَوْمَ يُسْحَبُونَ فِي النَّارِ عَلَى وُجُوهِهِمْ ذُوقُوا مَسَّ سَقَرَ ﴿٥٩﴾ إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ ﴿٦٠﴾

رزگارمان کردن له وسزایه ی بۆنه وان هات * ۳۵: نعمة من عندنا * نه و رزگار کردنه نیعمه ت و چاکه یه ک بوو له لایه ن ئیمه وه * کذک نجزی من شکر * ئاوا هه ر که سیلک سوپاسگوزاری من بکات و بروا بیئی، نه و ئیمه ییش هه ر ئاوا پاداشتی نه دهینه وه * ۳۶: ولقد أنذرهم بطشتنا * بی گومان پیشتتر له هه له تی توندی ئیمه لووت ئاگاداری کرد بوون * فتماروا بالنذر * که چی گومانیان هه بوو له ترساندنه کان * ۳۷: ولقد راودوه عن صاحبه * بی گومان داوای میوانه کانیان لی کرد به مه ستی نیربازی وکاری دزیو! * فطمسنا أعینهم * ئیمه ییش کویریایمان داهینان، نه وه بوو به ناو یه که تردا نه هاتن و نه چوون میوانه کانیان نه ده بیینی * فذوقوا عذابی ونذر * ده سا بچیژن سزاو تۆله ی من * ۳۸: ولقد صبحهم بكرة عذاب مستقر * بی گومان له به ره به یانیکی زوودا سزایه کی توندو هه میشه یی ده رگای پی گرتن، جو بربیل شاره که یانی له بن هیئاو به رزی کرده وه کوتای به سه ریانداو، به فه رمانی خوا به ره به رانی کردن و هه موو

کوتا روژی تاوانباران:

۴۷: إن المجرمین فی ضلال وسعر ۱ بی گومان تاوانکاره کان له سه رگه ردا نییه کی دوور له هه ق و له ناگریکی هه لگی رساودان ۴۸: یوم یسحبون فی النار علی وجوههم ۲ نهو روژه که له سه ر روویان به ناوئاگر دا رانه کی شریئ ۳ ذوقوا مس سقر ۴ پییان نهوتری: ده بیژن گه رماو سزای دوزخ، له پاداشتی کاره کانتاندا، ده بزائم که سیك هه به قوتارتان بکات ۴۹: إنا کل شی خلقناه بقدر ۵ به راستی ئیمه هه مووشتیکمان به نه ندازه یه کی دیار یکراو درووست کردوو ۵۰: وما أمرنا إلا واحدة کلمح بالبصر ۱ خوفه رمانی ئیمه ش بو به دیهینانی شتیک بمانه وی بییت، هه ر یه ک وشه یه، نهویش وه چاو هه لهنانیکه له خیراییدا. (مه به ست بهو وشه یه ش لیژده، وشه ی ((کن)) له. ۵۱: ولقد آهکننا أشاعکم ۲ سویندی به خوا که بی گومان هاوشیوه کانتانمان نه ی قوره ش! له کوفرو بی باوه ریدا له ناو برد ۳ فهل من مدکر ۴ ناخو له وهه موو رووداوانه دا که سیکی ژیرو په ندوه رگر هه یه؟ ۵۲: کل شی فعلوه فی الزبر ۱ وه هه ر شتیکیان کردی - له خیرو له شه ر- له نامه کانی فریشته کاندا تو مارکراوه ۵۳: وکل صغیر وکبیر مستطر ۲ وهه ر بچووکیک وگه وره یه ک له نه عمالی خه ک نووسراوه به دیرو، بوشیان دینینه روو، ئیمامی (نه حمه د): ۱۵۱/۶. له خاتوو (عائیشه) وهه هیئاویه تی: ((أن رسول الله ﷺ قال: يا عائشة! إياک ومحقرات الذنوب، فإن لها من الله طالبا)) واته: پیغه مبه ر ۳ به خاتوو عائیشه ی فره موو: خوت له گوناخه بچوک و به هیچ دانه نراوه کان دوور بگره! به راستی به لای خواوه داواکاریان هه یه.

پاداشتی پاریزکاران:

۵۴: إن السقین فی جنات ونهر ۲ به راستی نهوانه ش خویان له شیرک وقه دهغه کراوه کانی خوا پاراستوو له ناو چه ندان به هه شت ورووباری فره جوړن: رووباری ناو، رووباری عاره ق، رووباری هه نگوین، رووباری شیر ۵۵: فی مقعد صدق ۲ له جیگایه کی خوش وپه سه ندان ۳ عند ملک مقتدر ۴ له لای خوا ی پاشای به ده سه لات، له وی شادمان وخوشنودن، ئیمامی (نه حمه د) له (عبداللای کوری عه م) وهه ده ل: ((المقسطون عند الله علی منابر من نور عن یمین الرحمن وکلتا یدیہ یمین، الذین یعدلون فی حکمهم وأهلیمهم وما ولوا)) (اخرجه مسلم: ۱۴۸۵/۳. أحمد: ۱۶۰/۲. النسائی: ۲۲۱/۸. پیغه مبه ر ۳ فره موو:

دادگه ره کان له لای دهستی راستی خوا ی به به زهیین - خو هه ردوو ده ستیشی راستن- له سه رچه ند میمه ریکی نوورانین، نهوانه ش نهوکه سانه ن له نیو خانه واده ی خوینداو، له گه ل نهوانه دا له ژیر ده سه لاتی نهوان دان به دادگه رانه بریارو فره مان نه دهن. سا خوا به میهره بانی خوت بمانخه یته ناو نهوانه وه. له شه وی (۱۵/۱۴) شه عبانی (۱۴۱۷) ک به رامبه ر به (۱۹۹۶/۱۲/۲۵/۲۴) ز، کاتژمیر (۵،۹) ی شهو، له (مه ریوان) له ته فیسیری نه م سووره ته بوومه وه.

سووره تی (ره حمان) له

مه ککه بییه و (۷۸) ثایته

به ناوی خوا ی به خشنده ی میهره بان

نه م سووره ته باسی بیروباوه ره بناغه بییه کان ده کات، نه لین نه م سووره ته له نیوان سووره ته مه ککه بییه کانی تر دا وه ک (عه رووس) و بووک وایه، بویه هاتوو: (لکل شی عروس، وعروس القرآن سورة الرحمن). یه که م جار باسی نیعمه ت و به هره کانی خوا ده کات، هه ر له فیژکردنی قورئانه وه هه تا دروستکردنی ئاده مزادو، زمان پی به خشیانی و بیروهو ش بو لیکندانه وه ی مه به سه ته کان ویه کتری تیگه یانندن، ئینجا لاپه ره کانی بوونه وه ر یه ک له دوی یه ک هه لئه داته وه به ده یان به هره ی خوا باس ده کات.. پاشان مردن و تیاچوون دیته پی شه وه وهه موو بوونه وه ر ده فو تی ته نها په روه ر دگار نه میئینه وه: (کل من علیها فان وبقی وجه ربک ذو الجلال والإکرام). له گه ل هیئانی هه ندی له قوناغه کانی قیامه ت وحالی کافران وتوله یان و پاشان نه وهه موو نازو نیعمه ته ئاماده کراوانه بو سالحان وچاککاران، کوتاییشی به سوپاس وستایشی په روه ر دگار دی، جابه م ثایته یه ش ده رگای دائه خری: (تبارک اسم ربک ذی الجلال والإکرام).

خوا پیغه مبه ری فیژی قورئان کرد:

بسم الله الرحمن الرحیم * ۱: الرحمن * ۲: علم القرآن ۳: خوا ی به به زه یی قورئانی فیژی موحه مبه د ۴: نه م ثایته وه لاه بو خه لکی مه ککه که نه یانوت: ((إنما یعلمه بشر)). ۳: خلق الإنسان ۲ ئاده می دروست کرد، له گه ل نه وهه موو ژیری و زیره کییه یدا ۴: علمه البیان ۲ فیژی دهر برینی کرد له ناخی خو ی و تیگه یانندی خه لکی دیکه به نوتقیکی ناشکراو نمایان، خوا زمانی دایه بوئه وه ی مه به سه ته کانی خو ی به جوانی

قاییم ومه حکمه می بؤ راگرتووه، و تهرارووی دادی بؤه مووشتیک دانا ﴿۸﴾: ألا تطغوا فی المیزان ﴿۹﴾: بؤ نهووی له کیشانه کردندا ستم نه کهن ﴿۹﴾: وأقیموا الوزن بالقسط ﴿۱۰﴾: وه بهرک و پینکی و دادگه ری کیشانه بکهن ﴿۱۰﴾: ولا تخسروا المیزان ﴿۱۱﴾: وه کهم مه کهن له کیشانه دا ﴿۱۰﴾: والأرض وضعها للأنام ﴿۱۲﴾: و زهویشی داناوه بؤ هه موو دروستکراوه کان، تاهه موو خاوهن گیانیکی تیایزی، به لی خوی گه وره نه م کوره ی زهوییه ی داناوه بؤ ته وای گه لانی جیهان بی جیاوازیی له نیوان هیچ جوره زمان و کالو بالایه کدا، وه بی نهو که هیچ گه لیک شایسته تر بی به ژبان له سهری، به لام زور به داخه وه له سه ده ی بیسته میشدا هیمان چه ندین گه ل بی جی و نیشتمان نه سوورپنه وه! هر ناشویری باسی نیشتمانی خوی بکات، وه که نه وه له م جیهانه دا مافی ژبانسی نه بی! ثومیده وارم نه م نایه ته پینش چاو بگیری و، هه موو قه وم و هوزو گه لیک نیشتمانی خوی بدریتی. ﴿۱۱﴾: فیها فاکه والنخل ذات الاکمام ﴿۱۲﴾: هه م جور میوه و دارخورمای پورگداری تیدایه ﴿۱۲﴾: والحب ذو العصف والريحان ﴿۱۳﴾: وچه ندان جور دانه ویله ی توپکدارو گول و گژوگیای بون خوشی تیدایه.

له کام چاکه ی په روه ردگار حاشا ده کهن؟

﴿۱۳﴾: فبأی آلاء ربکما تکذبان ﴿۱۴﴾: جا ئیتر به کام نیعمه ت له نیعمه ته کانسی په روه ردگارتان (نه ی گرووی ناده می وجنی!) ناشوکی ده کهن؟ چه قتانه که سه یری نه وه هه موو به هرا نه ده کهن پروایینن و خوتان یه کلا بکه نه وه بوی، (عه بدولای کوری عومه) نه لیئت: په یامبه ر ﴿۱۵﴾: جاریک سوورته ی (په حمان) ی به سه ر هاوه لانیدا خوینده وه بؤ دنگ سوون! نه ویش فهرمووی: بؤچی وه لام ناده نه وه؟ بؤچی هه رکات بموتایه: (فبأی آلاو ربکما تکذبان) جنیه کان نه یانوت: ((لا بشئ من نعمک ربنا نکذب فلك الحمد)). ترمزی هیناویه تی و (حاکم) یش به ره واه و دروستی داناوه. تیبینی: رسته ی (فبأی آلاء ربکما تکذبان) له م سوورته دا (۳۱) جار دوپاتکراوه ته وه.

مرو له قوری وشکه وه بوو چه شنی سوا له ت وه دی هات:

﴿۱۴﴾: خلق الإنسان من صلال کالفخار ﴿۱۵﴾: ناده می باوکی ناده مزادی له قوریکی وشکه وه بووی وه که سوا له ت، دورست کرد. رافه که رانی قورثان نه لین: خوی زانا دهرباره ی دروستکردنی نادم له م سوورته دا نه فهرمووی: (من صلال کالفخار) له سوورته تی (چه جه ردا) (من صلال من حمأ مسنون) له قوریکی ره شی

به فهره نگ وکه لتووریک که خوا پیی به خشيووه رابگه یه نیئت، (مه راغی) نه لیئت: ناده مزاد له بهر نه وه که به سروشت گیانله به ریکی خاوهن هه ست ونه سته و هوزو کومه لایه تیبه، جا بؤ دهرپریی مه به سته کانسی خوی، خوی گه وره زمانی قسه و گفتوگوی پی به خشيووه، واته: زمان و فهره نگ دوو به هره ی گرنگی خوان،

وَمَا أَمْرُنَا إِلَّا وَاحِدَةٌ كَلَمْحٍ بِالْبَصَرِ ﴿۵۰﴾ وَلَقَدْ أَهْلَكْنَا
أَشْيَاعَكُمْ فَهَلْ مِنْ مُدَكِّرٍ ﴿۵۱﴾ وَكُلُّ شَيْءٍ فَعَلُوهُ
فِي الزَّبْرِ ﴿۵۲﴾ وَكُلُّ صَغِيرٍ وَكَبِيرٍ مُسْتَطَرٌ ﴿۵۳﴾ إِنَّ الْفُتَيْنِ
فِي جَنَّتٍ وَنَهْرٍ ﴿۵۴﴾ فِي مَقْعَدٍ صَدِيقٍ عِنْدَ مَلِكٍ مُقَدِّرٍ ﴿۵۵﴾

سُورَةُ الْحَجِّ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الرَّحْمَنُ ﴿۱﴾ عَلَّمَ الْقُرْآنَ ﴿۲﴾ خَلَقَ الْإِنْسَانَ ﴿۳﴾
عَلَّمَهُ الْبَيَانَ ﴿۴﴾ الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ بِحُسْبَانٍ ﴿۵﴾ وَالنَّجْمُ
وَالشَّجَرُ يَسْجُدَانِ ﴿۶﴾ وَالسَّمَاءَ رَفَعَهَا وَوَضَعَ الْمِيزَانَ ﴿۷﴾
أَلَّا تَطْغَوْا فِي الْمِيزَانِ ﴿۸﴾ وَأَقِيمُوا الْوَزْنَ بِالْقِسْطِ
وَلَا تُخْسِرُوا الْمِيزَانَ ﴿۹﴾ وَالْأَرْضَ وَضَعَهَا لِلْأَنَامِ ﴿۱۰﴾
فِيهَا فَكِيهَةٌ وَالنَّخْلُ ذَاتُ الْأَكْمَامِ ﴿۱۱﴾ وَالْحَبُّ ذُو الْعَصْفِ
وَالرَّيْحَانُ ﴿۱۲﴾ فَبِأَيِّ آيَةِ رَبِّكُمَا تُكْذِبَانِ ﴿۱۳﴾ خَلَقَ
الْإِنْسَانَ مِنْ صَلْصَالٍ كَالْفَخَّارِ ﴿۱۴﴾ وَخَلَقَ الْجَانَّ
مِنْ مَارِجٍ مِنْ نَارٍ ﴿۱۵﴾ فَبِأَيِّ آيَةِ رَبِّكُمَا تُكْذِبَانِ ﴿۱۶﴾

نه بی هه ردو و نازاد بن، چونکه به لگن له سه ر بوون و ده سه لاتی خوا.. ناخ من نه مزانی قاچاغ کردن و یاساغ کردن زمانی هندی له گه لانی بیچاره، له چییه وه وهرگیراوه!؟

خورو هه یف، نسمان و زهوی، به لگه ی خوان:

پاشان له زهوییه و چاو پیکیان پی هه لئه بری بولای سه روو نه فهرمووی: ﴿۵﴾: الشمس والقمر بحسبان ﴿۶﴾: خورومانگ - که دوو کوره ی زور به نرخن - به حیسابینکی ورد دین و ده جن. ئینجا دوو به هره ی زهوییان بؤ باس ده کات، بویه نه فهرمووی: ﴿۶﴾: والنجم والشجر يسجدان ﴿۷﴾: وه نه ستیره و درخت سوژده دهن بؤ خوا، واته: گژوگیای بی ساق و ساقدار - به ناره زووی خوین - ملکه چی خوین دهر نه برن و سوژده دهن بؤ خوا "ناشکرایشه که نه گهر گیوا رووه که نه بیئت، باری تابووری و لاتمان زور دیته خوار ی ﴿۷﴾: والسماء رفعها ووضع الميزان ﴿۸﴾: وئاسمانیشی به رزو بلوند کرده وه، بینایه کی

جیاوازییه کی زوری هیه، چ له پرووی پیکهاته ی لهش وقهواره یه وه، چ له پرووی شیوه ی زنده گی و ژبانییه وه، توژیکی پیویه وهک توژی ماسی گر، زورسیر تهنراوه، له وتوره وه روشنایی وئاووه وواو خوراک وهرئه گری، له ولایشه وه وهک پالیوره (مصفاة) وایه بوی، ناهیلی چهوو لم و زبخ برواته سکیه وه له ژیز توره که یشه وه چه ند دهمیکی

گوراو، له (سافغات) دا له قورپکی لینج، له (ثال عمران) دا (کمثل آدم خلقه من تراب) له گل، هیچ دژایه تییه که له نیوان نه و حاله تانه دا نییه، چونکه له بنه رته دا گله که ی له زهوی وهرگرتوه، پاشان به ئاو شیلراوه و بووه ته جوړه قورپک که ده ست بگری، پاشان دانراوه تاترشاوه و رهش وهرگه راوه، ئینجا وینه و نه خشه ی کیشاوه وهک په یکه ر، دواتر وشک کراوه ته وه تاوهک سواله تی ل هاتوه، دواپیش گیانی به به ردا کردوه.

جنوکه ی له بلیسه ی بی دوو که لی ناگر دروست کرد:

﴿ ۱۵: وخلق الجن من مارح من نار ﴾ وه نه سلی پهریشی (جان) که باوکی نه وعی جنوکه یه، له ناگریکی گپردارو پاک وپوخته و بی دوو که ل دروست کرد، پاشان پله به پله گه یان دیه نه وجیگایه که شیاوی کاره که ی خوی بی، له فهرمووده یه کدا هاتوه، ((خلقت الملائكة من نور وخلق الجن من مارح من نار، وخلق آدم مما وصف لكم)) (موسلیم: ۲۲۹۴/۴. نه حمده: ۱۶۸/۶). واته: فریشته له (نور) و، (جان) له ناگر دروست کران، ئاده میس له وهی و هسفتان بؤ کراوه له قورئاندا، واته: له گل. ﴿ ۱۶: فبأی آلاء ربکما تکذبان ﴾ جا ئیتر به کام نیعمه ت له نیعمه ته کانی پهروه ردگارتان ناشوگری ده که ن؟ ﴿ ۱۷: رب المشرقین ورب المغربین ﴾ ههرئه وخوایه خاوه نی دوو ه لاتگی خوره له هاوین و زستاندا، وه خاوه نی دوو جیگای خورئاو بوونی خوره له هاوین و زستاندا، وهک ده فهرموی: (فلا أقسم برب المشارق والمغرب) (۴۰/۷۰). یان ده فهرموی: (رب المشرق والمغرب لا إله إلا هو فاتخذه وکیلا) (۹/۷۳). ﴿ ۱۸: فبأی آلاء ربکما تکذبان ﴾ جا به کام نیعمه ت له نیعمه ته کانی پهروه ردگارتان ناشوگری ده که ن؟ ﴿ ۱۹: مرج البحرين يلتقيان ﴾ دوو ده ریای یه کی شیرین و یه کی سویر له پال یه کتردا به رده انه وه پیک ده گن ﴿ ۲۰: بينهما برزخ لا یبغیان ﴾ له نیوانیاندا به ربه ستیک هیه، به هو ی نه وه وه تیکه ل نابین به یه کتر، هه تا ده ریا سویره که سیفه تی شیرینی نه و لابیات، یان ده ریا شیرینه که سیفه تی سویری نه و نه هیلی.. پهروه دگار ناهیلی هیچیان له کیس بچن!! ﴿ ۲۱: فبأی آلاء ربکما تکذبان ﴾ جا کام نیعمه ت له نیعمه ته کانی پهروه ردگارتان ناشوگری ده که ن؟ ﴿ ۲۲: یخرج منها اللؤلؤ والمرجان ﴾ لهو دوو ده ریایه مرواری وشیلان ده رده چیت. (سه یید قوتب) - خوا لی خوش بیټ - چه ند جوان نه لیت: (لؤلؤ): له بنه رته یه کیکه له گیانه به ره سه مه ره کانی ده ریا، وله ناو (سه ده ف) یکدایه و خوی هه لئه دات بوقولایی ده ریاکان، و له گه ل گیانه به ره کانی تر،

رَبُّ الْمَشْرِقَيْنِ وَرَبُّ الْمَغْرِبَيْنِ ﴿ ۱۷ 〉 فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿ ۱۸ 〉 مَرْجَ الْبَحْرَيْنِ لِيَلْتَقِيَا ﴿ ۱۹ 〉 يَنْتَبِهُمَا بِرَحْمَةٍ لَّيَبْتَغِيَا ﴿ ۲۰ 〉 فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿ ۲۱ 〉 يَخْرُجُ مِنْهُمَا اللُّؤْلُؤُ وَالْمَرْجَانُ ﴿ ۲۲ 〉 فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿ ۲۳ 〉 وَلَهُ الْجَوَارِ الْمُنشَآتُ فِي الْبَحْرِ كَالْأَعْلَامِ ﴿ ۲۴ 〉 فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿ ۲۵ 〉 كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍ ﴿ ۲۶ 〉 وَبَسْتَنَ وُجْهُ رَبِّكَ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ ﴿ ۲۷ 〉 فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿ ۲۸ 〉 يَسْأَلُهُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلُّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ ﴿ ۲۹ 〉 فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿ ۳۰ 〉 سَنَفَعُ لَكُمْ أَيُّهَ الْغَفْلَانِ ﴿ ۳۱ 〉 فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿ ۳۲ 〉 يَتَنَصَّرُ الْمُحْسِنُ وَالْإِنْسَانِ اسْتَغْنَمَ أَنْ تَعْبُدُوا مِنْ أَقْطَارِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ فَتَعْبُدُوا أَنْتُمْ لَعْنَةُ الْإِسْلَامِ ﴿ ۳۳ 〉 فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿ ۳۴ 〉 يُرْسِلُ عَلَيْكُمْ حُمْلًا ثِقَلًا مِنْ نَارٍ وَنُحَاسٍ فَلَا تَنْصَرُونَ ﴿ ۳۵ 〉 فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿ ۳۶ 〉 فَإِذَا انشَقَّتِ السَّمَاءُ فَكَانَتْ وَرْدَةً كَالدِّهَانِ ﴿ ۳۷ 〉 فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿ ۳۸ 〉 فَيَوْمَذِي لَا تُنْفَعُ عَنْ ذُنُوبِهِمْ إِنْ سَأَلَ لَعْنَةُ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿ ۳۹ 〉 فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿ ۴۰ 〉

هیه، هه رده می چوار لیوی هیه، جاهه رکا ت چهوو لم و زبخ، یان هه رچی برواته ژووره وه به پله ماده یه کی لینجی به سه را نه رژی و دای نه پوشتی، پاشان نه ی به ستیت و نه بیته مرواری ئیتر گه ورو بجووی به پیی نه وه نه بیټ.. زنجیه به رده مه رجانیه کان له باکووری خو هه لاتی ئوسترالیادا که دژیبیان (۱۳۵۰) میل نه بی و پانیشیان (۵۰) میل نه بی، هه ر لهو شته سه رسوره نه رانه یه. ﴿ ۲۳: فبأی آلاء ربکما تکذبان ﴾ جا نه ی ئاده می وجنی کام نیعمه تی پهروه ردگارتان به درو ده خنه وه؟! ﴿ ۲۴: وله الجوار المنشآت فی البحر کالأعلام ﴾ وهه موونه و گه میانه ش - ده له ی کیون - له ده ریاکاندا هه ر بؤ خوان، واته: خوا که ویی کردوون بؤتان به ئاسانی دین و ده چن و ئیوه ش بازرگانیه یان پی ده که ن ﴿ ۲۵: فبأی آلاء ربکما تکذبان ﴾ جابه چ نیعمه تیکه ی پهروه ردگارتان پروا ناهینن؟ خو نه گه رخوا به لوتفی خوی نه وکه شتی و گه میانه رانه گری، نه و خوتان و که شتیبه کانتان نقوم نه بن.

بني له خوا كهس ناميني له زه مينه:

۲۶: كل من عليها فان هرجى به سهر پشتي زه وييه وهيه، هرهه موو له نيو ده چي ۲۷: ويبقى وجه ربك ذو الجلال والإكرام و تنها رووي پهروه دگاري خاوه شكوو كه ره مكرت ده مينيت هه. (مذهب أهل السنة والجماعة أن الله وجهاً حقيقياً يليق به موصوفاً بالجلال والإكرام، وقد دل على ثبوته الله تعالى الكتاب والسنة، فمن الكتاب قوله تعالى: (وببقى وجه ربك ذو الجلال والإكرام) ومن أدلة السنة: قول النبي ﷺ في الدعاء المأثور: ((وأسألك لذة النظر إلّا وجهك والشوق إلى لقاءك)) فوجه الله تعالى من صفاته الذاتية الثابتة له حقيقة على الوجه اللائق به. ولا يصح تحريف معناه إلى الثواب لوجه منها:

أولاً: أنه خلاف ظاهر النص وما كان مخالفاً لظاهر النص فإنه يحتاج إلى دليل، ولا دليل على ذلك. ثانياً: إن هذا الوجه ورد في النصوص مضافاً إلى الله تعالى والمضاف إلى الله: إما أن يكون شيئاً قائماً بنفسه، وإما أن يكون غير قائم بنفسه، فإن كان قائماً بنفسه فهو مخلوق، وليس له صفاته كبيت الله، وناقة الله، وإنما إضيف إليه إما للتشريف وإما من باب إضافة الملوك والمخلوق إلى مالكة وخالقه، وإن كان غير قائم بنفسه فهو من صفات الله، وليس بمخلوق كعلم الله، وقدرته، وعزته، وكلامه، ويده، وعينه ونحو ذلك، والوجه بلا ريب من هذا النوع، فإضافته إلى الله من باب إضافة الصفة إلى الموصوف.

ثالثاً: أن الثواب مخلوق بائن عن الله، والوجه صفة من صفات الله غير مخلوق ولا بائن، فكيف يفسر هذا بهذا؟

رابعاً: إن ذلك الوجه وصف في النصوص بالجلال والإكرام، بأن له نوراً يستعاذ به، وسبحات تحرق ما انتهى إليه بصر الله من خلقه، وكل هذه الأوصاف تمنع أن يكون المراد به الثواب والله أعلم. (تلخيص الحموية / للشيخ عثيمين - ص ۶۷). بويه ئيمه يش (وجه) مان بهرووخسار مانادايه وهه نه مان تواني بيگورين به (زات، وجود) خوا، وهك هه ندي واي له ده كهن، ئيمامي به يهه قى له كتيبي (الأسماء والصفات) دا نه ئيت: (باب ما جاء في إثبات الوجه صفة لا من حيث الصورة لورود خبر الصادق به...) و نه مان تانه يشي هي ناوه: ۲۷/۸۸، ۵۵/۳۹، ۲۸/۹، ۳۰/۲۲، ۶۷/۲۰، ۱۳/۵۲، ۹۲/۶. له گدل هي ناني فره مووده گه ليكدا كه پيشه وا (بوخاري وموسليم) هي ناويانه بوجه سپاندي سيفه تي (وجه) بوخوي گه وره - جل جلاله - نوميده وارم به وردي بيري لي بكرت هه، وهك ئيمامي به يهه قيش ده ئيت ده بيت وهك سيفه تيك سه يركريت، واته: كاتي باسي

(وجه) ده كريت نايي جوړه پرووخسارو دهم وچاويك بينيته پيش چاخوت، چونكه (ليس كمثل شىء). ۲۸: فباي آلاء ربكما تكذبان جا به كام نيعمه ته كاني پهروه دگارتان پروا ناكه ن؟ نه مردنه ش كردنه وهى ده رگايه كه بو ژياني هه تاهه تايي ورزگار بوونه - به ته واوي - له مردن، دياره نه مه ش له خويدا هه نيعمه ته وبه هره يه ۲۹: يسأله من فى السموات والأرض هه موو گيانله به ران و زينده وهران كه له ئاسمانه كان و زه ويدان به دره وام به زماني حال داواي پيداويستيه كانياني له ده كه ن، نياز مه ندي نه ون، ئيتير به زمان داوايكه ن يان نه ي كه ن كل يوم هو فى شأن هه موو روژيك وكاتي ك، وا له كاريك له كاره كاندا: يه كي ك ده مري نى و يه كي ك له دايك ده بي، يه كي ك سه رته كه وى و يه كي ك ده شكى... هتد. (ئيبن جهرين ده لي: له ماناي (كل يوم هو فى شأن) پرسيار له پيغه مبه ر ۳۰: فباي آلاء ربكما تكذبان (أأن يغفر ذنبا، ويفرج كربا، ويرفع قوما، ويضع آخرين)). (أخرجه ابن جرير مرفوعاً، ورواه البخارى موقوفاً). واته: ماناي نه وه يه كه هه رده م خه ري كه گونا هي نه به خشى، ده رگايه گوشاد نه كات، هوژى بلند نه كا، هوژيكي دي كه نه وى ۳۰: فباي آلاء ربكما تكذبان جابه كام نيعمه ته كاني پهروه دگارتان باوه ناكه ن؟

هه ره شه له مروو جنو كه كان:

۳۱: سنفرغ لكم أيها الثقلان نهى جننى وئاده مى بو پروا ناهينن؟ خو له مه ودوا ليتان ده پرسينه وهه حيسابتان له گدل ده كه ين، دياره نه مه هه ره شه يه، نه گينا هيچ شتيك ده ستي خوا ناگرى بو نه نجام داني ئيشيكي تر تا پيوست بكات بوخو يه كلا كردنه وه ۳۲: فباي آلاء ربكما تكذبان جا به كام نيعمه ته كاني پهروه دگارتان پروا ناكه ن؟ نه وه كه ئيمه ئيستا سزاتان ناده ين، هه ره شه به هه ره يه كي گه وره يه بو تان ۳۳: يا معشر الجن والإنس إن استطعتم أن تنفذوا من أقطار السموات والأرض نهى كو مه لي جنن وئاده مى! نه گه ر نه توانن له ئاسوى ئاسمانه كان و زه وييه وهه له ده سه لاتم ده رچن وده رباز بين فاندوا ده سا ده رچن لا تنفذون إلا بسلطان ده ريش ناچن مه گه ر به هوى ده سه لات و هيژيك، خو نه وه ده سه لات و هيژه شتان نيبه تا ده رچن ۳۴: فباي آلاء ربكما تكذبان جايثير به كام نيعمه ته كاني پهروه دگارتان پروا ناكه ن؟ ۳۵: يرسل عليكم شواظ من نار ونحاس ناتوانن ده رباز بين، چونكه گرو بليسه يه كي چرو پرله ناگريكي بي دوو كه ل ومسى تواوه تان بو ره وانه ده كرى و نه تان سووتيني فلا تنصران جا ناشتوانن نه و

نصاختان ﴿ دوکانیاوی هه لقولاوی فیچقه که ریان تیدایه ﴾ ۶۷: فبأی آلاء ربکما تکذبان ﴿ جا به کام نیعمه له نیعمه ته کانی پهروهردگارتان باوهړ ناکه؟ ﴾ ۶۸: فیهما فاکهه ونخل ورمان ﴿ فبأی آلاء ربکما تکذبان ﴿ جا به کام به خششی پهروهردگارتان باوهړ ناکه؟ ﴾ ۷۰: فیهن خیرات حسان ﴿ ژنانی رهوشت شیرین و روخسار جوانیان تیدایه ﴾ ۷۱: فبأی آلاء ربکما تکذبان ﴿ جابه کام نیعمه له نیعمه ته کانی پهروهردگارتان باوهړ ناکه ﴾ ۷۲: حور مقصورات فی الخیام ﴿ ژنانی سپیی چاو رهشن، له ناو خیوهت وچادره کانداه رانچن. (حور: جمع حوراء، وهی الشدیده البیاض العین الشدیده سوادها قال عمر رضی الله عنه الخیمة درة مجوفة). ﴾ ۷۳: فبأی آلاء ربکما تکذبان ﴿ جا به کام نیعمه له نیعمه ته کانی پهروهردگارتان باوهړ ناکه؟ ﴾ ۷۴: لم یطمئن إنس قبلهم ولا جان ﴿ بهر له بهه شتییه کان هیچ ئاده می و، هیچ جننییه که دهستی بو نه بردوون و کچیتی لا نه بردوون ﴾ ۷۵: فبأی آلاء ربکما تکذبان ﴿ جابه کام نیعمه له نیعمه ته کانی پهروهردگارتان حاشا ده که؟ ﴾ ۷۶: متکین علی رفرف خضر وعبقری حسان ﴿ له سه رپشتی سه وزو قالی نایاب – که وینه یان له دنیادا نییه – شانیان داداوه. عه ره به کان هه ر شتیکی سه یرو جویان دیتبا نه یانوت: ئه لیت له شیوهی (عه بقه) دروست کراوه ﴾ ۷۷: فبأی آلاء ربکما تکذبان ﴿ جابه کام نیعمه له نیعمه ته کانی پهروهردگارتان بپروا ناکه؟ ﴾ ۷۸: تبارک اسم ربک ذی الجلال والإکرام ﴿ پر بهر که ته ناوی پهروهردگاری خاوهن گه ورهیی وئیحسانت. له (۱۷) ی شه عبانی (۱۴۱۷) ک بهرام بهر به (۱۹۹۶/۱۲/۲۷) دواي نوژی هه یینی، کات ژمیړ (۲/۵۴) دهقیقه. له نووسینی ته فسیری ئه سورته بوومه وه له شاروچکه می مریوان.

سوردهی (واقیعه) یه

مه که بییه و (۹۶) ئایه ته

به ناوی خواي به خشنده می مهربان

ئهم سورته به باسی روه سه خته که ی قیامت دهکات، که چ رژیکی گران و سه خته! ئه و جا ئاده مزاد دهکا به سی به شه وه: (أصحاب الیمن، أصحاب الشمال، سابیون).. ئینجا پاشه رژی هه ره یه کیکیان دهست نیشان ئه کات و.. چهند به لگه یه کیش دینیت له سه ر دهسه لات و بوونی خواي گه وره، له دروستکردنی ئاده مزادو، رواندنسی رووهک و، باراندنی باران، پاشان باسیکی قورئانیش

إلی ربهم - عز وجل - إلا رداء الکبرياء علی وجهه فی جنة عدن)) (أخرجہ البخاری: فتح الباری: ۴۹۱/۸). ﴿ ۴۷: فبأی آلاء ربکما تکذبان ﴿ جا به کام نیعمه له نیعمه ته کانی پهروهردگارتان بپروا ناکه؟ ﴾ ۴۸: ذواتا أفنان ﴿ خاوه نانی گه لاداری تازه، واته: دارو دره ختی گه لانا سک و جوانی تیدایه ﴾ ۴۹: فبأی آلاء ربکما تکذبان ﴿ جا به کام نیعمه له نیعمه ته کانی پهروهردگارتان باوهړ ناکه ﴾ ۵۰: فیهما عینان تجریان ﴿ له نیو دوو بهه شته که دا دوو کانیواي رهوان هه یه: (ته سنیم) و (سه لسه بیل) ﴾ ۵۱: فبأی آلاء ربکما تکذبان ﴿ جا به کام نیعمه له نیعمه ته کانی پهروهردگارتان باوهړ ناکه؟ ﴾ ۵۲: فیهما من کل فاکهه زوجان ﴿ له نیواندا له هه موو جوړه میوه یه که دوو جوړی تیدایه ﴾ ۵۳: فبأی آلاء ربکما تکذبان ﴿ جابه کام نیعمه له نیعمه ته کانی پهروهردگارتان حاشا ده که؟ ﴾ ۵۴: متکین علی فرش بطائنها من استبرق ﴿ لهو بهه شتانه دا له سه ر رایه خگه ل – که ناوه خنه که یان له پارچه ئاوریشمی ئه ستووری تاییه ته – پالیان داوه ته وه ﴿ وجنی الجنین دان ﴿ میوه بهری دوو بهه شته که یش نزیکه دهسته، هه موو که سی که به ئاسانی دهستی ئه ی گاتی: به پیوه به دانیشن، بی هیچ جوړه ماندوو بوونیک ﴾ ۵۵: فبأی آلاء ربکما تکذبان ﴿ جا به کام نیعمه له نیعمه ته کانی پهروهردگارتان حاشا ده که؟ ﴾ ۵۶: فیهن قاصرات الطرف ﴿ ژنانی کیان تیدایه ته نها سهیری میړده کانی خویان ئه که؟ ﴿ لم یطمئن إنس قبلهم ولا جان ﴿ بهر له میړده بهه شتییه یان، که سی – له ئاده می وله جننی – له گه لیان جووت نه بووه ﴾ ۵۷: فبأی آلاء ربکما تکذبان ﴿ جا به کام نیعمه له نیعمه ته کانی پهروهردگارتان باوهړ ناکه؟ ﴾ ۵۸: کأنهن الیاقوت والمرجان ﴿ له جوانی وساف و سووریدا (جوړیه کان) ده لیت یاقوت و شیلان ﴾ ۵۹: فبأی آلاء ربکما تکذبان ﴿ جا به کام نیعمه له نیعمه ته کانی پهروهردگارتان بپروا ناکه؟ ﴾ ۶۰: هل جزاء الإحسان إلا الإحسان ﴿ مه گه پاداشتی چاکه ته نها چاکه نییه؟ واته: ئه وانه له دنیادا کاری چاکیان ئه نجام دا، وائستاش چاکه یان له گه ل ئه کرئ ﴾ ۶۱: فبأی آلاء ربکما تکذبان ﴿ جا به کام نیعمه له نیعمه ته کانی پهروهردگارتان باوهړ ناکه؟ ﴾ ۶۲: ومن دونهما جنتان ﴿ بیجگه له و دوو بهه شته باس کران، دوو بهه شتی تریشیان بو هه یه ﴾ ۶۳: فبأی آلاء ربکما تکذبان ﴿ جابه کام نیعمه له نیعمه ته کانی پهروهردگارتان باوهړ ناکه؟ ﴾ ۶۴: مدهامتان ﴿ رهنگ قهرسیلین له سه وزی و تیراویدا ﴾ ۶۵: فبأی آلاء ربکما تکذبان ﴿ جا به کام نیعمه له نیعمه ته کانی پهروهردگارتان باوهړ ناکه؟ ﴾ ۶۶: فیهما عینان

مقتصد ومنهم سابق بالخیرات باذن الله (۳۲/۳۵). بۆ جهخت له سەر ئهو مانایه یه. ههروهها ئایه تی (وسارعوا إلى مغفرة من ربكم وجنة عرضها السموات والأرض) (۲۱/۵۷). یان (سابقوا إلى مغفرة من ربكم وجنة عرضها كعرض السماء والأرض). ﴿ ۱۱ : أولئك المقربون ﴾ ئا ئه وانه نزیکخواوه کانه ﴿ ۱۲ : فی جنات النعیم ﴾

ئەکات.. کۆتاییشی دیت بە دیاریکردنی چاره نووس و جیگا و شوینی هەرسێ دەستە کە : دەستە ی بەختیاران، دەستە ی بەدبەختان، دەستە ی دەستپیشخەران لە ئەنجام دانی خێروخیڕاتدا، پاداشت و تۆلە ی هەموانیشت هەلەدەسەنگینی.

روژی په سلان قونارغ به قونارغ دی:

﴿ بسم الله الرحمن الرحيم * ۱ : إذا وقعت الواقعة ﴾ کاتی رووداوه گەورە کە (روژی قیامت) رووی دا، کە هەربیش دیت، وەک ئەفەرموی: (فیومئذ وقعت الواقعة) (۱۵/۶۹). ﴿ ۲ : ليس لوقعتها كاذبة ﴾ بۆ روودانی هیچ درۆیه ک نییه، تا بپروا بەهاتنی نەکرێ، هەرچەند ئەمڕۆ هەندێ کەس بپروای بێ ناکات (وەک ئەم ئایەتەش ئەوراستییە دەلێ: (استجیوا لربکم من قبل أن یأتی یوم لا مرد له من الله...) (۴۳/۴۲). یاخود ئەفەرموی: (سأل سائل بعذاب واقع، للكافرين ليس له دافع) (۲-۱/۷۰). ﴿ ۳ : خافضة رافعة ﴾ نزم کەرەوه ی بەدبەختانه، بەرز کەرەوه ی بەختیارانه، واتە: خەلکی دەبێتە دوو دەستەوه، هەندیکێ ریسواو خەجالەت، ئەوی تریشی پایەبەلندو سەربەرز ﴿ ۴ : إذا رجت الأرض رجا ﴾ وەختی زەوی بە لەرزە خرا بە لەرزە خرا نیکی توند، وەک دەفەرموی: (إذا زلزلت الأرض زلزالها) (۱/۹۹). یان (إن زلزلة الساعة شيء عظیم) (۱/۲۲). بۆیشتیوانی توندییو سەخەتیی ئەو رووداوه. ﴿ ۵ : وبست الجبال بسا ﴾ و کێوێه کانیشت هەپروون هەپروون کران، وەک سوورمه داریزران ﴿ ۶ : فكانت هباء منبثا ﴾ ئینجا بوونه تۆزیکێ بڵاوه بوو.

روژی بهری مهردم دهبیته سی دهسته:

﴿ ۷ : وكنتم أزواجا ثلاثة ﴾ و ئەو کاتە (قیامت هات) ئێوه بوونه سێ دەستەوه، ئیتر تەواوی راستییەکان دەرئەکەون و هەموو کەسیک پاداشت و تۆلە ی خۆی وەرئەگرێتەوه: ﴿ ۸ : فأصحاب الميمنة ما أصحاب الميمنة ﴾ ئینجا هاو لەلانی لای راست، چین هاو لەلانی لای راست، واتە: تۆ چوو زانییت لە چ حالیکێ خوشدان؟ ﴿ ۹ : وأصحاب المشئمة ما أصحاب المشئمة ﴾ و هاو لەلانی لای چەپ، چین هاو لەلانی لای چەپ، واتە: تۆ چوو زانییت چەندە بەد بەختن؟! ﴿ ۱۰ : والسابقون السابقون ﴾ پێشکەوتووێهکان، ئەوانە ی پێشکەوتن بە خەیرات لە دنیادا، هەمیشە پێشەنگ بوون بۆ بەدەست هێنانی رەزاهەندی خوا، واتە: لە هەموو کاریکی چاکدا سەرقاڵە بوون: بۆجیهاد، بۆهاوکاری هەژاران... هتد. ئایەتی (ثم أورتنا الكتاب الذين اصطفينا من عبادنا فمنهم ظالم لنفسه ومنهم

فِي سَائِرِكُمْ وَغُلَّ رِجْلَانِ ﴿ ۷۸ ﴾ فَيَأْتِيءَ الْآءَ رَبِّكُمْ أَنْ كَذَّبَ بَانَ ﴿ ۷۹ ﴾ فَيَنْبَغِزُ حَسَانَ ﴿ ۸۰ ﴾ فَيَأْتِيءَ الْآءَ رَبِّكُمْ أَنْ كَذَّبَ بَانَ ﴿ ۸۱ ﴾ حُرُّ مَقْصُورَتٍ فِي الْخِيَارِ ﴿ ۸۲ ﴾ فَيَأْتِيءَ الْآءَ رَبِّكُمْ أَنْ كَذَّبَ بَانَ ﴿ ۸۳ ﴾ لَمْ يَطْمِئِنُّ مِنْ إِسْ قَلْبُهُمْ وَلَا جَانٌ ﴿ ۸۴ ﴾ فَيَأْتِيءَ الْآءَ رَبِّكُمْ أَنْ كَذَّبَ بَانَ ﴿ ۸۵ ﴾ مُتَكَبِّرِينَ عَلَى رُفُوفٍ خُضْرٍ وَصَفَرٍ حَسَانِ ﴿ ۸۶ ﴾ فَيَأْتِيءَ الْآءَ رَبِّكُمْ أَنْ كَذَّبَ بَانَ ﴿ ۸۷ ﴾ بَنَزَلْنَا أَسْمَ رَبِّكَ ذِي الْجَلْدِ وَالْإِكْرَامِ ﴿ ۸۸ ﴾

سورة الواقعة

بسم الله الرحمن الرحيم

إِذَا وَقَعَتِ الْوَاقِعَةُ ﴿ ۱ ﴾ لَيْسَ لَوْعْنَهَا كَاذِبَةٌ ﴿ ۲ ﴾ خَافِضَةٌ رَافِعَةٌ ﴿ ۳ ﴾ إِذَا رُجَّتِ الْأَرْضُ رَجًا ﴿ ۴ ﴾ وَسُيَّتِ الْجِبَالُ بَسًا ﴿ ۵ ﴾ فَكَانَتْ هَبَاءً مُتْبَثًا ﴿ ۶ ﴾ وَكُنْتُمْ أَزْوَاجًا ثَلَاثَةً ﴿ ۷ ﴾ فَأَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ مَا أَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ ﴿ ۸ ﴾ وَأَصْحَابُ الْمَشْأَمَةِ مَا أَصْحَابُ الْمَشْأَمَةِ ﴿ ۹ ﴾ وَالسَّابِقُونَ السَّابِقُونَ ﴿ ۱۰ ﴾ أُولَئِكَ الْمُقَرَّبُونَ ﴿ ۱۱ ﴾ فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ ﴿ ۱۲ ﴾ ثَلَاثَةٌ مِنَ الْأُولَى ﴿ ۱۳ ﴾ وَقَلِيلٌ مِنَ الْآخِرِينَ ﴿ ۱۴ ﴾ عَلَى سُرُرٍ مَوْضُونَةٍ ﴿ ۱۵ ﴾ مُتَكَبِّرِينَ عَلَيْهَا مُتَقَدِّمِينَ ﴿ ۱۶ ﴾

لە ناو باختی خوشگوزەرائی دان، هەرچی مەیل بکەن ئامادە دەکەری بۆیان ﴿ ۱۳ : ثلثة من الأولین ﴾ ئەو نزیکانە کۆمەلێکی زۆرن لە ئوممەتانی پێشوو و زووچوون بە دەم بانگەوازی خواوه ﴿ ۱۴ : وقليل من الآخرين ﴾ وکەمیکیش لە پاشینان، واتە: ئەوانە لەم ئوممەتی پێغەمبەرەن ﷺ، ئەم فەرموودەیشە هەربێشتگیری ئەو مانایە دەکا: ((خیر القرون قرنی ثم الذین یلونهم ثم الذین یلونهم...)) (بوخاری: ۳۶۵۱). واتە: باشتیرینی خەلکانی سەدەکان، سەردەم و خەلکانی سەدەکە ی منە، پاشان ئەوانەن وابەدوای ئەواندا دین، دیسانەوه ئەوانەش کە لەدوای ئەوانیشەوه دین. کەوابوو دەستە ی یەکەمی هەموو ئوممەت وگەلێک - لە شەریعەتی ئیسلامدا - لەوێ پاش خۆی چاکتر و باشتەر. ((نحن الآخرون السابقون يوم القيامة)) - واتە: ئێمە پاشینانی پێشەنگانین لە روژی قیامتدا - فەرموودە ی خوێهەتی، (ئێبنی جەریر) هیناویەتی، (فتح الباری: ۵۲۶/۱۱). ﴿ ۱۵ : علی سرر موضونة ﴾ لە سەر قەنەفەو تەختی چنراو بەزیر

قیلا سلا ما سلا ما ﴿ جگه له سلا م کردن له یه کترو، سلا م وه لاما نه وه نه بیئت شتیکی تر نییه، فریشته سلا میان لی نه کات، خو بیان له خو بیان سلا م نه کهن، له لایه ن خواوه سلا میان پی نه گات، به کورتی: کهش وهه وایه کی پر له سلا م.

دهسته ی راستان و جهزاکه یان:

﴿ ۲۷: وأصحاب الیمین ما أصحاب الیمین ﴾ یارانای لای راست، چین یارانای لای راست، واته، چه نده به ختیه وهرو له کامه رانی دان وهك ده فیرموی: ﴿ ۲۸: فی سدر مخضود ﴾ له ژیر سیبهری داری مودی بی درك دان "که له جیگه ی هه دركیدا به ریکه. پیشه وا (به یه قی و حاکم) ده گپرنه وه که: عه ره بیکی ده شته کی وتی: ئه ی په یامبهر ﴿! خوی گه وه ره باسی دره ختی درکاوی له به هه شتدا ئه کا! پیغه مبه ریش فره مووی ئایا نه زانی نه ودره خته کامه یه؟ وتی: داری (سدر) ه. په یامبهر ﴿ فره مووی: نه وه نییه خوا ده فیرموی: (فی سدر مخضود) واته: درکه کانی براوون و، وه له جیگه ی هه دركیدا میوه یه کی داناوه. ۲۹: وطلح منضود ﴾ و له بن سیبهری داری مودی بهر به سه ره به ککه وتوو دان، له بهر زوری موزه که ی قه دی لاسکه که ی دیار نییه ﴿ ۳۰: وظل ممدود ﴾ وله ژیر سیبهری به رده وام و دوورو دریزدان که هه رگیز خور نای سریتته وهه هه میسه هه ر سیبهره، پیغه مبه ر ﴿ ده فیرموی: ((إن فی الجنة شجرة یسیر الراكب فی ظلها مائة عام لا تقطعها، إقرأوا إن شئتم: وظل ممدود)). (فتح الباری: ۴۹۵/۸).

له به هه شتدا دره ختیک هه یه سوارچاک سه دسال به ژیر سیبهره که یدا ده روات هیمان هه ر ته واو نابیت، چه نه کهن ئایه تی: (وظل ممدود) بخویننه وه. ﴿ ۳۱: وماء مسکوب ﴾ وله نزیک تافکه و ئاولیک دان ده رژیته خوار ﴿ ۳۲: وفاکته کثیره ﴾ وله ناو میوه یه کی زوردان ﴿ ۳۳: لا مقطوعة ولا ممنوعة ﴾ نه ده بری و، نه قه ده غه ده کریت ﴿ ۳۴: وفرش مرفوعة ﴾ وه له سه ر رایه خگه لیک ی به نرخن ﴿ ۳۵: إنا انشأناهن إنشاء ﴾ به راستی ئیمه ژنانی به هه شتمان دروست کردوون به دروستکردنیک تاز، شوخ و شنگ وجوان، وهك ژنانی دونیا نین، هه ندی گورانیا ن به سه ردا بیئت ﴿ ۳۶: فجعلناهن أبکارا ﴾ جا کردوومان به کچ، واته: هه میسه کچن ووهك کیژانی شوونه کردوون ﴿ ۳۷: عربا أترابا ﴾ میرد خو شه ویستانی هاوسال و هاوته مهن ﴿ ۳۸: لأصحاب الیمین ﴾ نه مانه هه موو بو یارانای لای راست و به ختیه وهرن، نه وانه ی که نامه ی کرده ویهان به دهستی راستیانه وه ئه دری ﴿ ۳۹: ثلثة من الاولین ﴾ کومه لیک ی زورن له پیشینان ﴿ ۴۰: وثلثة من الآخرين ﴾

دانیشتون ﴿ ۱۶: متکین علیها متقابلین ﴾ به سه ریانه وه رووبه پرووی یهك شانیا ن داداوه، که ئه مهش جوانترین شیوه ی دایشتنه ﴿ ۱۷: یطوف علیهم ولدان مخلدون ﴾ کومه له منالیک ی ئیسک سووک و هه میسه لاو خزمه تیان ده کهن و ده گهرین به سه ریاندا ﴿ ۱۸: بأکواب وأباریق وکأس من معین ﴾ به گوزه و سوراخی و بیکی

یَطُوفُ عَلَيْهِمْ وَلَدَانِ مُخْلَدُونَ ﴿ ۱۷ ﴾ بِأَكْوَابٍ وَأَبَارِيقَ وَكَأْسٍ مِنْ مَعِينٍ ﴿ ۱۸ ﴾ لَا يَصْطَعُونَ عَنْهَا وَلَا يَنْزِفُونَ ﴿ ۱۹ ﴾ وَفَكَهْطَ مِمَّا يَخْتَارُونَ ﴿ ۲۰ ﴾ وَلَحْمَ طَيْرٍ مِمَّا يَشْتَهُونَ ﴿ ۲۱ ﴾ وَحُورٌ عِينٌ ﴿ ۲۲ ﴾ كَأَمْثَلِ اللَّوْلُوفِ ﴿ ۲۳ ﴾ أَلَمْ تَكُنْ مِنْ أَجْرَاءِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿ ۲۴ ﴾ لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا وَلَا تَأْتِيهَا أَفْئِيلًا سَلَكْنَا سُلَكًا لَا يَأْتِيهِمْ مِنْ أَجْلِ الْيَمِينِ مَا أَصْحَابُ الْيَمِينِ ﴿ ۲۵ ﴾ فِي سِدْرٍ مَخْضُودٍ ﴿ ۲۶ ﴾ وَطَلْحٍ مَنضُودٍ ﴿ ۲۷ ﴾ وَظِلٍّ مُتْدُورٍ ﴿ ۲۸ ﴾ وَمَاءٍ مَسْكُوبٍ ﴿ ۲۹ ﴾ وَفَكَهْطٍ كَثِيرٍ ﴿ ۳۰ ﴾ لَا مَقْطُوعَةٍ وَلَا مَمْنُوعَةٍ ﴿ ۳۱ ﴾ وَفَرَشَ مَرْفُوعَةٍ ﴿ ۳۲ ﴾ إِنَّا أَنشَأْنَاهُنَّ إِنشَاءً ﴿ ۳۳ ﴾ فَجَعَلْنَاهُنَّ أَبْكَارًا ﴿ ۳۴ ﴾ عُرْبًا أَتْرَابًا ﴿ ۳۵ ﴾ لِأَصْحَابِ الْيَمِينِ ﴿ ۳۶ ﴾ ثَلَاثَةٌ مِنْ أَوَّلِينَ ﴿ ۳۷ ﴾ وَثَلَاثَةٌ مِنَ الْآخِرِينَ ﴿ ۳۸ ﴾ وَأَصْحَابُ النَّعَالِ مَا أَصْحَابُ النَّعَالِ ﴿ ۳۹ ﴾ فِي سُورٍ وَمَجْمَرٍ ﴿ ۴۰ ﴾ وَظِلٍّ مِنْ يَحْمُومٍ ﴿ ۴۱ ﴾ لَا بَارِدٍ وَلَا كَرِيمٍ ﴿ ۴۲ ﴾ إِنَّهُمْ كَانُوا قَبْلَ ذَلِكَ مُتْرَفِينَ ﴿ ۴۳ ﴾ وَكَانُوا يُصْرَفُونَ عَلَى الْحِنْتِ الْعَظِيمِ ﴿ ۴۴ ﴾ وَكَانُوا يَقُولُونَ أَإِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا وَعِظْمًا إِذَا نَلْعَبُوهُمْ ﴿ ۴۵ ﴾ أَوَلَمْ نَأْتِ الْآوَّلِينَ ﴿ ۴۶ ﴾ قُلْ لَآتُوهُمُ الْآوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ ﴿ ۴۷ ﴾ لَمَجْمُوعُونَ إِلَى مِيقَاتٍ يَوْمَ مَعْلُومٍ ﴿ ۴۸ ﴾

پر له شه رابی چومه ره وانه کانی به هه شته وه ﴿ ۱۹: لا یصدعون عنها ﴾ سه ریان پئی ئیش ناکا ﴿ ولا ینزفون ﴾ وهوشیشیان نابری به وهی سه رخوش بین، واته: وهك شه رابی ئه م دونیا یه توشی قسه ی به ته رییا ن ناکه ﴿ ۲۰: وفاکته مما یتخیرون ﴾ وده گهرین به جورها میوه، له هه ر جور ی هه ئه به ژیرن ﴿ ۲۱: ولحم طیر مما یشتهون ﴾ وده گهرین به گوشتی په له وه ره وه، له هه ر جور یکی چه زی لی بکه ن ﴿ ۲۲: و حور عین ﴾ و ژنانی چاوبه لهك وچاوه وه ره و سپی پیست و دم وچاوده رخشانیا ن بو هه یه ﴿ ۲۳: كأمثال اللؤلؤ المکنون ﴾ له پاک وخواوینی و جوانی و ساف و بی گهردی و ده ست لی نه که وتو بییدا، ده لیبت مرواری نیوسه ده فن ﴿ ۲۴: جزاء بما کانوا یعملون ﴾ ئه و نیعمه تانه له پاداشی کارو کرده وهی چاکیاندا یه ﴿ ۲۵: لا یسمعون فیها لغوا ولا تأتیها ﴾ له ویدا هیچ جور ه قسه یه کی هیچ وپوچ و نابه جی، وه هیچ شتیک که مایه ی توووشوونی گوناه بیئت نابیسن ﴿ ۲۶: الا

ٲاوو میوانداری خوانه ناسان له روژی پاداشت.

ٲه مانه نیشانه ی قیامت و زیندوو بوونه وهن:

٥٧: نحن خلقناکم فلولا تصدقون ﴿٥٧﴾ ٲیٲه ٲیوه مان دروست کرد، ٲیتر بوچی باوه به زیندوو بوونه وه ناکه ن! ﴿٥٨﴾: أفرأیت ما

کوٲه ٲیکی زوریشن له پاشینانان، واته: له ٲوٲه تی ٲیغه مبه رن ﴿٥٩﴾. (ٲیبن عه بیاس) ٲه ٲی: ٲیغه مبه رن ﴿٥٩﴾ له باره ی ته فیسیری (ٲله من الاولین و ٲله من الآخرین) دا فره مووی: ((هم جمیعاً من أمتی)) له ربوایه ٲیکی تردا: ((الفلان جمیعاً من أمتی)) ذکره ابن حجر فی (الکافی الشافی) فی تخریج أحادیث الکشاف. واته ٲه وٲیشینان وپاشینانه، گشت له ٲوٲه تی منن.

یارانی لای چه پ و ٲوٲه یان:

٤١: وأصحاب الشمال ما أصحاب الشمال ﴿٤١﴾ و یارانی لای چه پ، چین یارانی لای چه پ؟ مه گهر خوا بزانی حالیان چه ند بهد حاله؟! ٲه وکه سانه ن که نامه ی کاره کانیان به دهستی چه پیا نه وه ده دریٲ ﴿٤٢﴾: فی سموم وحیم ﴿٤٢﴾ له ناو گهرمای ٲاگریکی دوزه خ و ٲاویکی کول به کول دان ﴿٤٣﴾: وظل من یحوم ﴿٤٣﴾ له ژیر سیبهری چره دووکه ٲیکی زور رهش دان ﴿٤٤﴾: لا بارد ولا کریم ﴿٤٤﴾ نه سیبهریکی فینکه له گهرما که م بکاته وه، وه نه دیمه نیکی جوانیشی هیه ﴿٤٥﴾: إنهم كانوا قبل ذلک مترفین ﴿٤٥﴾ چونکه ٲهوانه له ٲیش ٲه وه دا - واته: له دونیادا - له ناو نیعمه تدا رایان ده بوارد گوئیان به وه نه ٲه دا که په یامبه ره که یان ٲی ٲانه گه یاندن، بوٲه وانٲستا دووچاری ٲه وسزایه بوون ﴿٤٦﴾: وكانوا بصرون علی الحنت العظیم ﴿٤٦﴾ و ٲهوان هه رده م سوور بوون له تاوانه گهره که، واته: له سه ر شیرک ﴿٤٧﴾: وكانوا یقولون أءذا متنا وکنا ترابا وعظاما ﴿٤٧﴾ هه میسه ده یان وٲ: ٲایا کاتی مریدین و بووینه گل و ٲیسک ﴿٤٨﴾: إنا لیمعوثون ﴿٤٨﴾ ٲایا به ته ٲکید زیندوو ٲه کریینه وه؟! ﴿٤٨﴾: أو أبأونا الأولون ﴿٤٩﴾ هه تا باوو با ٲیرانی ٲیشینانیشمان؟! ﴿٤٩﴾: قل إن الاولین والآخرین ﴿٥٠﴾ ٲه ی موچه ممه د ٲی: بی گومان ٲیشینان و پاشینان و هه موو ﴿٥٠﴾: لمجمعون إلی مبات یوم معلوم ﴿٥٠﴾ کو ٲه کرینه وه بوکاتی روژیکی دیاریکراو، ٲه ویش کاتی روژی قیامته ﴿٥١﴾: ثم إنکم آیها الضالون المکذبون ﴿٥١﴾ پاشان ٲیوه ٲه ی لاری و گومراو کافرو نکولی که ران! ﴿٥٢﴾: لا کلون من شجر من زقوم ﴿٥٢﴾ بی گومان له به رو بوومی (زه ققوم) - دره خٲیکه له ناوه راستی دوزه خدا - ٲه خوٲن ﴿٥٣﴾: فمالئون منها البطون ﴿٥٣﴾ له بهر زور برسیٲی، ورگ و زگتانی لی ٲر ٲه که ن گوی به تام و چیژی زور ناخو شیشی ناده ن ﴿٥٤﴾: فشاربون علیه من الحیم ﴿٥٤﴾ ٲه وسا له بهر ٲینوویه تی له ٲاویکی زور گهرم به کولیشی به سه را ده که ن ﴿٥٥﴾: فشاربون شرب الهم ﴿٥٥﴾ جا ٲیوه ش هه روکه و شتری ٲینوو که ده ردی (هو یام) سی گرتبی و هیچ کات تی ر ٲاو نه بی ده خو نه وه و تی ر ٲاویش نابن ﴿٥٦﴾: هذا نزلهم یوم الدین ﴿٥٦﴾ ٲه مه یه خو راک و

ثم إنکم آیها الضالون المکذبون ﴿٥١﴾ لا کلون من شجر من زقوم ﴿٥١﴾ قالون یتها البطون ﴿٥٢﴾ فشاربون علیه من الحیم ﴿٥٢﴾ فشاربون شرب الهم ﴿٥٣﴾ هذا نزلهم یوم الدین ﴿٥٣﴾ نحن خلقناکم فلولا تصدقون ﴿٥٧﴾ أفرأیت ما تمنون ﴿٥٨﴾ أنتم تخلقونه أم نحن الخالقون ﴿٥٩﴾ نحن قدرنا یتکم الموت وما نحن بمسبوقین ﴿٦٠﴾ علی أن یندل أمثالکم و ننشکم فی ما لا تعلمون ﴿٦١﴾ ولقد علمت النساء الأولی فلولا تذکرون ﴿٦٢﴾ أفرأیت ما تخرثون ﴿٦٣﴾ أنتم ترعونته أم نحن الزارعون ﴿٦٤﴾ لو نشاء لجمعناک حطماً فظلمت تفکھون ﴿٦٥﴾ إنا المعرّمون ﴿٦٦﴾ بل نحن محرمون ﴿٦٧﴾ أفرأیت النار الی نورون ﴿٦٨﴾ أنتم أنشأتم شجرها أم نحن الممشعون ﴿٦٩﴾ نحن جعلناها تذکره ومتعاً للمؤمنین ﴿٧٠﴾ فسبح باسم ربک العظیم ﴿٧١﴾ فلا أقسم بموقع الشجر ﴿٧٢﴾ وإنه لفسر لو تعلمون عظیم ﴿٧٣﴾

ٲمنون ﴿٦١﴾ ٲایا نه تان دیوه ٲه وه ی ٲه ی ٲیٲه ناو مندالانی ژنان، پاشان مندالی لی په یدا ٲه بی ﴿٥٩﴾: أنتم تخلقونه أم نحن الخالقون ﴿٥٩﴾ ٲایا ٲیوه ٲه وه (مه نی) یه دروست ٲه که ن، یان ٲیٲه دروستی ده که ی ن؟! دیاره ٲه ٲین تو ٲه ی په روهر دگارا! جا که و ابوو دانیش به زیندوو بوونه وه دا بنین ﴿٦٠﴾: نحن قدرنا بینکم الموت ﴿٦٠﴾ هه ر ٲیٲه ش له نیوان ٲیوه دا بی جیاوازیی له نیوان ده وه له مه ندو هه ژارو گهره و بچوو کدا مه رگ و مردنمان داناوه ﴿٦١﴾: وما نحن بمسبوقین ﴿٦١﴾ و ٲیٲه ده سه وسان کراو نین ﴿٦١﴾: علی أن یندل أمثالکم ﴿٦١﴾ له سه ره ٲه وه که شیوه و بیچمتان بگورین به شیوه و بیچمی ﴿٦٢﴾ و ننشاکم فی ما لا تعلمون ﴿٦٢﴾ وه دروستتان بکه ی نه وه له شیوه و بیچمی کدا نازانن چییه ﴿٦٢﴾: ولقد علمت النساء الأولی ﴿٦٢﴾ بی گومان له دروستکردنی یه که مجار ٲاگادارن، که له چی دروستمان کردوون ﴿٦٣﴾ فلولا تذکرون ﴿٦٣﴾ جا بوچی رانامینن بزائن که من توانام هه یه دروستتان بکه مه وه؟.

شین بوونی تۆمەو ھاتنی ئاۋ لە ھەورەو ھە
ھە ئکردنی ئاگر نیشانە ی بوونی خوان:

﴿ ۶۳: أفرأيتم ما تَحْرُثُونَ ﴾ ئایا دیوتانە ئەو تۆوێ دەیکێن؟
﴿ ۶۴: ءأنتم تزرعونه أم نحن الزارعون ﴾ ئایا ئێو دەپوینن
وسەوزی ئەکەن؟ یان ئێمە دەپوینن و سەوزی دەکەین؟ دیارە
ئەلێن خوا سەوزی ئەکات، چاکە وابوو دانیش بەزیندوو بوونە و دەدا
بنین ﴿ ۶۵: لو نشاء لجعلناه حطاما ﴾ خۆئەگەر بمانەوی
دەیکەینە پووش و پەلاش ﴿ فظلمتم تفكهون ﴾ ئەوسا ئیتەر
سەرتان سور بمیئنی ﴿ ۶۶: إنا لمغرمون ﴾ و بلێن بەراستی چاک
زەرەرمەند بووین ﴿ ۶۷: بل نحن محرومون ﴾ بەلکو بیبەش کراو
بووین ﴿ ۶۸: أفرأيتم الماء الذي تشربون ﴾ ئەو سەرنجی ئەو
ئاوێتان نەداو ئەو خۆنەو ﴿ ۶۹: ءأنتم أنزلتموه من المزن ﴾
ئایا ئێو داتان بەزاندوو لە ھەورەکان؟ ﴿ أم نحن المنزلون ﴾
یان ئێمە دای دەبەزینین؟ ﴿ ۷۰: لو نشاء لجعلناه أجاجا ﴾ ئەگەر
بمانەوی ئێو سوود لەوئاو وەرەگرن دەیکەینە ئاویکی سویر
وتال ﴿ فلو لا تشكرون ﴾ دە ئایا سوپاسگوزاری ناکەن؟! ﴿ ۷۱:
أفرأيتم النار التي تورون ﴾ ئایا سەرنجی ئەو ئاگرە نادەن کە ئێو
ھەل ئەگێرسین لە دارێکی تەرپووسوودی لێو ئەگرن؟ ﴿ ۷۲:
ءأنتم أنشأتم شجرتها ﴾ ئایا ئێو دارەکەیتان دروست کردوو.
نەوتیش - ھەک زانیاری ئەلێت - ھەر لە پەگ و ریشە ی درەخت
و بنکی گز و گیاو.. ھتد، دێتە دەر ﴿ أم نحن المنشئون ﴾ یان
ئێمە ی دروستکەری؟ ھەر بەکان داری (مەرخ) یان بەداری (عفار)
دا ئەھینا ئاگری ئەکردوو، چونکە زانیاری ئەو کاتە، تا ئەو پلە
گەشتبوو، بەلام ئیستاش مەسەلە ی ئاگر باسیکی زۆر گرنگە، ئایا
چۆن و کێ لە سەرەتاو ماددە ی ئاگرە کە ی دروست کردوو؟ دیارە
ھەرخوا ی گەر و کار جوان ﴿ ۷۳: نحن جعلناها تذكرة ﴾ بێ گومان
ئێمە ئەو ئاگرەمان کردووە ھۆ یاداو ھری بۆ ئاگرە گەرە کە ی دۆزخ
﴿ ومتاعا للمقوين ﴾ و ھەر و ھا کردومانە مایە کە لک و سوود
لێ وەرگرتن بۆ رێبواران و خەلکی بیابان، ھەردوو ئیمامی بوخاری
و موسلیم ئەم فەرموودە لە پیغەمبەر ھەو ﷺ ئەگێرنەو: ((إن نارکم
هذه التي یوقد بنو آدم جزء من سبعین جزءاً من نار جہنم، فقالوا
یا رسول الله: ان کانت لکافیة، قال: فإنها فضلت علیها بتسعة وتسعین
جزءاً کلھن مثل حرھا)). لەم فەرموودە ی شەدا ھاتوو: ((المسلمون
شركاء فی ثلاثة: النار، والکلا، والماء)). (رواه الإمام أحمد ۳۶۴/۵
و أبوداود ۲۷۷/۳)، و ھەم ریاوایەتەش ھاتوو: ((ثلاث لا یمنعن:
الماء، والکلا، والنار)) (ابن ماجه: کتاب الرهن ۸۲۸/۲). ئاگر،

گز و گیا، لەو ھەر و ھەرگە، ئاۋ، موسلمانان - بە تیکرا - تیا ئاندا
بەشدان، نابێ هیچ کەسیکیانی لێ بێ بەش بکریئ کۆمە لێک دایان
برن بۆخوین. ﴿ ۷۴: فسبح باسم ربك العظيم ﴾ جا لە پاش
بینینی ئەو ھەموو شتە سەر سوڕ ھێنەرانە بەردەوام بە لەسەر تەسبیح
بە یادی ناوی خواو ھندی مەزنت.

خوا لەسەر مەزنی قورئان سویند دەخوات:

﴿ ۷۵: فلا أقسم بمواقع النجوم ﴾ سویند بە جێ و شوینی
ئەستێرەکان ﴿ ۷۶: وإنه لقسم لو تعلمون عظیم ﴾ و ئەو ھەش
ئەگەر بزانی سویند یکی گەرە، چونکە دەلالەتی تێدایە
لەسەر قودرەتی خوا ﴿ ۷۷: إنه لقرآن کریم ﴾ بەراستی ئەو ی
و ھەحیت بۆ کراو قورئانیکی بە فەرە ﴿ ۷۸: فی کتاب مکنون ﴾
لە نامە یەکی پارێزراو دایە، واتە: (لوح المحفوظ) ﴿ ۷۹: لا یمسہ
إلا المطهرون ﴾ کەس دەستی لێ نادات، فریشتەکان نەبیت، ئەم
ئایەتە وەلامیکە بۆ ئەو بپەرستەکانە ی پێیان وابوو قورئان شە یاتین
ئەو ھێنی بۆ پیغەمبەر نە فریشتە (سەبید قوتب) ئەل: ئەم مانایە
ئاشکراو روونترە بۆمانا دانەو ی (لا یمسہ إلا المطهرون) چونکە
بپێژێ (لا) بۆ (نەفی) یە، نەک بۆ (نەھی) ئەو ھەتا لە رووی زەویدا
ھەموو کەسیک دەستی تێو ئەدات: چاک و خراپ، بروادار و بێ
بروا، ئەگەر نەھی بوو بەو ھەموو کەسیکی تر نە ی توانیبا دەستی
تێو بەدات، ئایەتی (تنزیل من رب العالمین) ی شە ی تگێری ئەو
مەبەستە ئەکات. ﴿ ۸۰: تنزیل من رب العالمین ﴾ لە لایەن
پەر و ھەر دگاری جیھانەکانەو دابەزێنراو ھەتا خواو ھەو. دەستە یەک
لە زانیان و ھە (عەل کوری ئەو تالیب و ئیبنی مەسوود و
سەعدو، کۆمە لێکیش لە پێشەواکان (مالک و شافعی) پێیان وایە
بێ دەست نوێژ نابێ دەست بە قورئانەو بەدریئ، دەستە یەکی
تریئ و ھە (ئیبین عەبباس و شەعی و ئەبوو حەنیفە) و ھەندیکی تر
لە زانیان دەلێن: دەست دان بە قورئانەو بێ دەست نوێژ رەوایە.
(ئیبین کەسین) یئ بۆ بەلگە ی ئەو کە رەوا نییە بێ دەست نوێژ
دەست بەدریئ بە قورئانەو دوو فەرموودە ی ھیناوە، بەلام دواتر
ئەل: (وفی اسناد کل منهما نظر، والله أعلم) واتە: لە سەنەدی
ھەردوو فەرموودەکاندا تێبینی ھە یە!! ﴿ ۸۱: أفبهذا الحدیث
أنتم مدھنون ﴾ ئایا ئێو ھەر بەم قورئانەو باوەر ناکەن؟! ﴿ ۸۲:
وتجعلون رزقکم أنکم تکذبون ﴾ و ئەو ئێو شوکرانە ی رۆز یە کە تان
دەگێرن بە کوفرانی نیعمەت و ئەلێن بە ھۆی فلانە ئەستێرەو باران
دەبارێ!.

سوورتهی (حه دید)

مه ده نییه و (۲۹) ئایه ته.

به ناوی خوی به خشندهی میهره بان

ئه م سوورته بایه خ و گرنگی ده دات به یاسای په روره ده و پیگه یاندن و تیگه یاندن، هاوړی له گه ل بنیاتنای کومه ل و کومه لگه یه کی ئیسلامی بیروباوړ پاک و صاف و خاوه روه شتی به رزو بلند.

ئه م سوورته باسی سئ شتی به رته تی و سه رکی ده کات:

یه که م: بوونه وهر هه موو دروستکراوی خوی به و هه میسه له ژیر ده سله تی نه و دایه. دوو م: هه رچی شتی بایه خدار هه یه، به روه و گیانیسه و ده بی هه موو بکریته فیداو قوربانی ئایینی پیروزی خوا له پیناوی به رزکردنه وی مناره ی ئیسلامدا.

سییه م: شو به اندنی دنیا به یاری و گه مه ی مندالان و گالته و گه په وه بوته وه که هه رگیز مروقی پی نه خله تی. ئه م سوورته پی ئه لاین سوورتهی (حیدر=ئاسن!) چونکه باسی دروستکردن و ناردنئ ئاسن ده کات، ئاسن مایه ی هیزه بوئاده مزاد، چ له کاتی جه نگدا،

چ له کاتی ئاسووده یی و ئاشتیدا، چونکه به ئاسن زورشت دروست

ئه کری.. له گه ل ئامازه کردن به وه که ئایینی پیروزی ئیسلام،

به لکو هه موو حکومت و ده و له تیگ پیویستی به هیزه و ده سله ات هه یه

بوچه سپاندنی عه داله ت و دادگری و دانه واندنی ملی ملهوران

بو عه داله ت، حوکی خوا، له فزه یله ت و گه و ره بی ئه م سوورته یه

که ده لی: پیغه مهر ﷺ هه میسه - پیش خه و- سوورته (سبح) هکانی

ده خوینده وه و ئه ی فهرموو: ((إن فیهن آیه افضل من ألف آیه))

(أخرجه أحمد: ۱۲۸/۴. و ابوداود و الترمزی و النسائی). به راستی

ئه و سوورته تانه ئایه تیکیان تیدایه له هه زار ئایه تی دی گه و ره تره،

ئه و ئایه ته ش: (هو الأول والآخر والظاهر والباطن وهو بكل شئ

علیم). ه.

هه روه ها پیشه و (ئه حمه د) یش ئه م فهرمووده یه دینی: ((اللهم رب

السموات السبع، ورب العرش العظيم، ربنا ورب كل شئ منزل

التوراة والإنجيل والفرقان فالق الحب والنوى، لا إله إلا أنت، أعوذ

بک من شر كل شئ أنت آخذ بناصيته)).

بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: سبح لله مافی السموات والأرض

ئه وه ی له ئاسمانه کان و زه ویدایه ته سیحاح بو خوا ده کا، ددان به

ده سله تی خواو بالاده سستی ئه ودا ده نیین، به لام ئیمه ده رکی ناکه یین

و تی ناگه یین ﷻ و هو العزیز الحکیم ﷻ هه رته و یشه ده سته لاتنداری

کار جوان و کارزان ﷻ له ملک السموات والأرض ﷻ ده سله ات

گیان گه ییه قورقور اگهو، بی ده سله تی نیوه
به لگه ی حساب کی شان تانه:

۸۳: فلولا إذا بلغت الحلقوم ﷻ جا بوج کاتی گیانی یه کیکتان

گه یشته گه روو ﷻ ۸۴: وأنتم حينئذ تنظرون ﷻ و نیوه یش له و

کاته دا سهیری ئه که ن چون گیانی ده رته چی؟! ﷻ ۸۵: ونحن

أقرب إليه منكم ﷻ و ئیمه نزیکترین لییه وه له نیوه، وه زانترین

به حالی له نیوه ﷻ ولكن لا تبصرون ﷻ به لام نیوه فریشته کان

نابینن چون ئاماده بوون بو گیان کی شانیان، جا ئه گه ر نیوه

دروسته که - وه ک خوتان نکوولی هه ق ئه که ن- بوجی گیانی ئه و

مردووه ناگیز نه وه؟! ﷻ ۸۶: فلولا إن كنتم غير مدينين ﷻ ده با

ئه گه ر پاداشتی کرده وه کانتان نادرته وه وه ک نیوه پیتان وایه!

۸۷: ترجعونها إن كنتم صادقين ﷻ گیانه که ی بو ده گیز نه وه

ئه گه ر راست ئه که ن زیندوو بوونه وه نییه و محاسبه ناکرین،

دیاره که هه رگیز نه وده سله ات تان نییه، جا چاک بزنان که ئه بی

هه ر خوا ئه وه بکات و بروایشی پی بینن.

له سه ره مهر گدا خه لکی ده بنه سئ تاقم:

۸۸: فأما إن كان من المقربين ﷻ ئینجا ئه گه ر مردووه که له

نزیکه خراوه کان بیت ﷻ ۸۹: فروح و ریحان و جنة نعيم ﷻ ئه وه

ئیسراحت و رزق و روزه کی چاک و به هه شتی به رینی بو هه یه

۹۰: وأما إن كان من أصحاب اليمين ﷻ خو ئه گه ر له یارانی لای

راست بیت ﷻ ۹۱: فسلام لك من أصحاب اليمين ﷻ فریشته کان

پیان ئه لاین: له لایه ی یارانی لای راسته وه سلاوت لی بی ﷻ ۹۲: وإما

إن كان من المكذبين الضالين ﷻ به لام ئه گه ر له ده سته ی بی باوهران

و گو مرایان بی ﷻ ۹۳: فنزل من حميم ﷻ ئه وه میوانداری له ئاویکی

کول به کول ﷻ ۹۴: و تصلية جحيم ﷻ و خرا نه نیو ئاگری بو هه یه

۹۵: إن هذا لهو حق اليقين ﷻ بی گومان ئه مه ی بوت باس کرا له م

سوورته ده ئه ی موحه مه د! ﷻ سه باره ت به هه رسئ ده سته که،

هه واییکی راستی بی گومانه ﷻ ۹۶: فسبح باسم ربك العظيم ﷻ

جا که وایه ته سبب بکه به یادی ناوی خوی مه زنت. به لی کاتی

که ئه م ئایه ته هات په یامبه ر ﷻ به ها وه لانی فهرموو: له رکووعی

نوژه کانه دا ئه م زیکه ر بلین، کاتیکیش که ئایه تی (سبح اسم ربک

الأعلى) هات فهرمووی: ئه مه یش له سوژده دا بلین.

له ۲۰ شه عبانی (۱۴۱۷) ک به رامبه ر به (۱۹۹۶/۱۲/۳۰) پاش

نوژی به یانی، له ته فیسیری ئه م سوورته بوومه وه له (مه ریوان).

زور سوپاسی خوی خاوه توانام ئه که م.

زاتی خوئی بیټ: (استواء یلیق بجلاله من غیر تمثیل ولا تکلیف).
خواش له قورئاندا (۷) جار باسی (ئیستوا) ی خوئی بو چوونه
سر (عرش) کردووه، سووره تی: (یونس: ۳)، (ئه عراف: ۵۴)،
(ره: ۲)، (تاها: ۵)، (فورقان: ۵۹)، (سوجه: ۴)، (حه دید: ۴)،
جگه له وهش که له سووره تی (به قهره) دا (ثم استوی إلى السماء..)
هاتوووه.. له بوخاری وموسلیمیشدا چه ندین فرمودوده هاتوووه
سه بارهت به مانای بیژهی (عرش)، له وانه:

(۱) ((لما خلق الله الخلق كتب فی کتابه - وهو يكتب علی نفسه -
وهو وضع عنده علی العرش: أن رحمتی تغلب غضبی)).

(۲) ((عرشه علی الماء بیده الأخری المیزان یخض و یرفع)).

(۳) ((..كان الله ولم یكن شیء غیره، وكان عرشه علی الماء)).

زمانناسه کانیش ده لئین: هه رکات بیژهی (علی) به دواى وشهی
(استوا) دا هات، ئه وه ته نهها مانای به رزی و بلندی (العلو
والارتفاع) ته به خشیت. به لی.. ده بی موسلمان هه ربه وجوره

که خوا خوئی باسی کردووه بپروای به سیفه ته کانی هه بی، ئیتر

بی هیج شوبه اندن و گورین و ده ستکاری و له کارخستیان، هه ربویه

پیشهوا (مالک) - خوا لیلی رازی بیټ - کاتی لیلی ده پرسن بومانای

(استوی)، ده لئیت: (الاستواء معلوم والکیف مجهول، والإیمان

به واجب، والسؤال عنه بدعة. پیشهوا (ئه حمه دیش - خوا لیلی

رازی بیټ - ده لئیت: (لا یوصف الله إلا بما وصف به نفسه أو

وصفه به رسوله ﷺ، لا یتجاوز القرآن والحديث، وهذا هو مذهب

السلف). جا که وابوو هه رگیز ناگونجی و ناره وایه که مانای سیفه ته

جوانه کانی خوا ته فسیر بکرینه وه، له سر ئه و بناغیه نه بیټ،

که خوا خوئی، یان په یامبه ره که ی ﷺ راقیان کردیټ.

(سه له ف) یش هه رئاوایان لی کردووه، بویه ئیمه یش ده لئین: (نؤمن

باستواء یلیق بجلاله و عظمته من غیر أن نمثل استواء کاستواء أحد

من خلقه). جا بو زیاده ناگاداریی له (ئه سما) و (صفات) سه یریکی

کتیبسی (لاله کایی) به رگی ۲/۴۲۹. چاپی (۱۹۹۷) بکری، له گه ل

ته فیسیری سووره تی (ئه عراف). ﷺ یعلم ما یلج فی الارض ﷺ ته زانی

چی ده چیټ به ناوزه ویدا له باران و جانه وهرو.. هتد ﷺ وما یخرج

منها ﷺ چیشی لی دهرئه چی، له رووه و گز و گیاه میوهو.. هتد، وهک

ئه فرمووی: ((وما تسقط من ورقة إلا یعلمها ولا حبة فی ظلمات

الأرض ولا رطب ولا یابس إلا فی کتاب مبین)) (۵۹/۶). ﷺ وما ینزل

من السماء وما یخرج فیها ﷺ چی له ئاسمان دیته خواری و، چییش

پیدا سه ره ته که وی، وهک فریشته و کار کرده و کان ﷺ وهو معکم

أینما کنتم ﷺ وهله هه ر جیگاهه کیشدا بن ئه و (خوا) یه تان له گه له.

له قورئان و فرموده دا گه لی جار باسی "مه عبیهت" ی خوا ی گه و ره

وپاشایه تی ئاسمانه کان و زهوی بو ئه وه، ئه وه بی سنور ئالوگوربان

تیاده کات ﷺ یحیی ویمیت ﷺ ده ژینیی و دهرینیی هه رکات بیهوی

ﷺ وهو علی کل شیء قدیر ﷺ ئه ویشه ده سه لاتی به سه ره موو

شتیکدا هه یه، به رامبه ر به هیج شتیك ده سه وسان ناوه ستی ﷺ هو

الأول والآخر ﷺ هه ره ویشه یه که م که هیج شتیك له پیشیه وه

إِنَّهُ لَقَرَّ أَنْ كَرَّمَ ﴿٧٧﴾ فِي كِتَابٍ مَكُونٍ ﴿٧٨﴾ لَا يَمَسُّهُ إِلَّا
الْمُطَهَّرُونَ ﴿٧٩﴾ نَزِيلٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٨٠﴾ أَفِيْهَذَا الْحَدِيثِ
أَنْتُمْ مَذْهَبُونَ ﴿٨١﴾ وَتَجْعَلُونَ رِزْقَكُمْ أَنْكُمْ تُكَذِّبُونَ ﴿٨٢﴾ فَلَوْلَا
إِذَا بَلَغَتِ الْمَرْءُ الْمُلُوكَ ﴿٨٣﴾ وَأَنْتُمْ جُنُودٌ تُنْظَرُونَ ﴿٨٤﴾ وَتَحْنُ أَقْرَبُ
إِلَيْهِ مِنْكُمْ وَلَكِنْ لَا تَنْصَرُونَ ﴿٨٥﴾ فَلَوْلَا إِنْ كُنْتُمْ غَيْرَ مَدِينٍ
﴿٨٦﴾ تَرْجِعُونَهَا إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٨٧﴾ فَأَمَّا إِنْ كَانَ مِنَ الْمُفْرِيقِينَ
﴿٨٨﴾ فَرُوحٌ وَرُوحَانٌ وَجُنَّتْ نَجِيمٌ ﴿٨٩﴾ وَأَمَّا إِنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ
الْيَمِينِ ﴿٩٠﴾ فَسَلَّمَ لَكَ مِنْ أَهْلِ الْيَمِينِ ﴿٩١﴾ وَأَمَّا إِنْ كَانَ مِنَ
الْمُكَذِّبِينَ الْبِصَالِينَ ﴿٩٢﴾ فَتُرْزَلُ مِنْ جَحِيمٍ ﴿٩٣﴾ وَتَصْلِيَةُ جَحِيمٍ
﴿٩٤﴾ إِنَّ هَذَا لَمَوْحٌ أُقْبِلُ ﴿٩٥﴾ فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ ﴿٩٦﴾

سُورَةُ الْحَمْدِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
سَبِّحْ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿١﴾ لِلَّهِ مُلْكُ
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يُمِئُ وَيُمِئُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٢﴾
هُوَ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٣﴾

نییه، دواهمینیش هه ره ئه وه که هیج له دوایه وه نییه ﷺ والظاهر
والباطن ﷺ و بوونی ئاشکرا به به لگه کانی هه ره وه، واته: له
ژووور ئه وه وه ئاشکراتر نییه، وه په نهان به هه قیقهت وکونهی
له دروستکراوه کانی ئه وه که له وه په نهانتر نییه، له فرموده یه کیشدا
هاتوووه: ((أنت الأول فليس قبلك شیء وأنت الآخر فليس بعدک شیء
وأنت الظاهر فليس فوقک شیء، وأنت الباطن فليس دونک شیء،
اقض عنا الدين، وأغننا من الفقر)) (آخرجه أحمد ومسلم ۲۰۸۴/۴)
ﷺ وهو بكل شیء علیم ﷺ هه ره ئه ویش زانایه به هه مووشتیک (له
زه ریه که وه تاوردت) ناگاداریه تی.

زانست و توانایی خوا گشتگیره:

۴: هو الذي خلق السموات والأرض فی ستة أيام ﷺ هه ره وخوایه
ئاسمانه کان و زهوی له ماوهی شهش رۆژدا دروست کرد ﷺ ثم استوی
علی العرش ﷺ پاشان چوووه سه ره رشی خوئی، به چوونیک شایسته ی

۹: هو الذی یزل علی عبده آیات بینات ۞ ته نیا ئه و خوابه به نایه تگه لی مانا روون داده به زینتی بو به ندهی خوئی موحه مه د ۞ لیخر جکم من الظلمات الی النور ۞ تا له تاریکیه کان دهرتان بینتی بو رووناکسی ۞ وإن الله بکم لرؤوف رحیم ۞ بی گومان ئه و خوابه به ئیوه خوابه کی به سوزی میهره بانه.

هاتووه، به تاییهت ئیمامی (بوخاری و ئیمامی موسلیم) زوریکیان لهو بابتهانه هیئاوه به پیوستی نازانم ئه گینا هه ندیکیانم ده نووسی. سه له ف - خوا لییان رازی بیته - ده لین: خوا تیی گه یاندووین که ئه و خوئی له سه ر عهرشی خوئیته تی وئاگایشی له هه موو شتیکه و، ئیمه له هه ر جیگایه کدا ببین ئه ومان له گه لدایه، واته: زانیاری وئاگاداری ته و اوئی به هه موان هه یه. به لی (سه له ف) به و جوړه یه ته فسیری مانای (مه عییهت) ده که نه وه، بی ئه وه ی که تیکه لی دروستکراوه کانی بیی و بجیته ناویانه وه!! بی گومان بیرکردنه وه له مانای (مه عییهت) به و شیوه یه که گوا یا تیکه ل به دروستکراوه کانی خوئی بیی، له خوا وه زور زور دووره، بویه ئیمه ییش خوئی چی پی مه به سته بر و امان پییه تی. ۞ والله بما تعملون بصیر ۞ وه خوا به هه موو کاره کانتان بینایه، هه ر شتی که ئیوه ئه نجامی بده ن ئه و ئی بینتی ۵: له ملک السموات والأرض ۞ هه ر چی له ئاسمانه کان و زه ویدایه هه ر مولکی ئه وه، وه که ده فهرمووی: (وهو الله لا إله إلا هو له الحمد فی الأولى والآخرة) (۷۰/۲۸). وه هه روه ها ده فهرمووی: (الحمد لله الذی له مافی السموات وما فی الأرض وله الحمد فی الآخرة وهو الحکیم الخیر) (۱/۳۴). ۞ والی الله ترجع الأمور ۞ وه ئه نجامی هه موو کار ووباری که، هه ر بولای خودا ده گهریته وه ۶: یولج الیل فی النهار ویولج النهار فی الیل ۞ شه و ده کات به ناو روژدا و روژده کا به ناو شه ودا، واته: له شه و ده خاته سه ر روژو له روژیش ده خاته سه ر شه و، به م شیوه یه که م وزیاد له ساته کانی شه و روژدا دروست ده بی. ۞ وهو علیم بذات الصدور ۞ وه هه ر ئه ویشه زاناو به ناگا به وه ی که له ده کاندایه.

هُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ يَعْلَمُ مَا يَلِجُ فِي الْأَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا يَعْرُجُ فِيهَا وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنْتُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٥﴾ لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ ﴿٦﴾ يُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَيُولِجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ وَهُوَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿٧﴾ ءَامِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ءَأَنْفِقُوا مِمَّا جَعَلَكُمْ مُسْتَخْلِفِينَ فِيهِ فَالَّذِينَ ءَامَنُوا مِنْكُمْ وَأَنْفَقُوا لَهُمْ أَجْرٌ كَبِيرٌ ﴿٨﴾ وَمَا لَكُمْ لَا تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالرَّسُولِ يَدْعُوكُمْ لِتُؤْمِنُوا بِرَبِّكُمْ وَقَدْ أَخَذَ مِيثَاقَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿٩﴾ هُوَ الَّذِي يُزِيلُ عَلَى عَبْدِهِ ءَأَيْتٌ بَيِّنَاتٍ لِّمَنْ خَرَجَ مِنْ الظَّالِمَاتِ إِلَى النَّورِ وَإِنَّ لِلَّهِ بِكُمْ رُءُوفٌ رَحِيمٌ ﴿١٠﴾ وَمَا لَكُمْ أَلَّا تُنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلِلَّهِ مِيرَاثُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَا يَسْتَوِي مَنْ أَنْفَقَ مِنْ قَبْلِ الْفَتْحِ وَقَتْلَ أَوْلِيَّكَ أَعْظَمَ دَرَجَةً مِنَ الَّذِينَ أَنْفَقُوا مِنْ بَعْدُ وَقَتْلُوا وَكَلَّا وَعَدَّ اللَّهُ الْحَسَنَى وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿١١﴾ مَنْ ذَا الَّذِي يُرِضُ اللَّهُ فَرْضًا حَسَنًا فَيُضِعَّهُ لَهُ وَلَهُ أَجْرٌ كَرِيمٌ ﴿١٢﴾

به ختکردنی مال به ره له فه تهجی

مه که وه دوای فه تهج، وه کو به ک نین:

۱۰: وما لکم ألا تنفقوا فی سبیل الله ۞ وه ئیوه چیتانه! ۞ که مال و سامان به خت ناکه ن له ربی ئایینی خوادا؟! ۞ والله میراث السموات والأرض ۞ خو هه ر چی له ئاسمانه کان و زه ویدایه هه ربوخوا ده مینیتته وه به میراث. واته: ئیوه هه موو ئه مر ن و داراییه که تان به جی ئه مینتی و خوا ده بیته خاوه نی، جا که وایه ئیستا بو نای به خشن؟ ۞ لا یستوی منکم من أنفق من قبل الفتح وقاتل ۞ چوونییه که نین ئه وکه سه تان که پیش (فتح) و (نازا دکردنی مه که که) مال و دارایی خوئی به خت کردووه و، له گه ل دوژمنانی خوادا جه نگاوه، له گه ل ئه وانه ی تر دا که پاش فه تهجی مه که که دین و مال و دارایی خویمان به خت ده که ن و ده جه نگین، چونکه پیش نازا دکردنی مه که که، زیاتر پیوستی به به خشینی مال بوو ۞ أولئک

مالتان له ربی خوا به خت بکه ن:

۷: آمنوا بالله ورسوله ۞ باوه به خوا و به په یامبه ره که ی بکه ن ۞ وأنفقوا مما جعلکم مستخلفین فیہ ۞ وه له و مال و سامانه ی ئیوه ی تیا کردوون به جینشین به خت بکه ن له ربی جیهاد و هه رکاریکی تری چاکدا ۞ فالذین آمنوا منکم وأنفقوا ۞ جا ئه وانه تان باوه ریان هیئاوه له مال و سامانیان به خت کردووه ۞ لهم أجر کبیر ۞ پاداشتیکی گه و ره یان بو هیه ۸: وما لکم لا تؤمنون بالله ۞ ئه وه چیتانه بر و ا ناهینن به خوا؟! ۞ والرسول یدعوکم لتؤمنوا بریکم ۞ وه په یامبه ریش بانگتان شه کات بو ئه وه ی بر و ا بینن به په ره ر دگارتان ۞ وقد أخذ میثاقکم ۞ و بی گومان خواش په یمانی لی وهرگرتوون له ربی ئه وه موو به لگه و نیشانانه وه که له ئاسمانه کان و زه و ی دان ۞ إن کنتم مؤمنین ۞ ئه گه ر ئیوه بر و ا دارن به و به لگه و نیشانانه، یان ئه گه ر ئه تانه و ی بر و ا دار بن، ده ئه وه ئیستا کاتیته تی

أعظم درجة من الذين أنفقوا من بعد وقاتلوا ﴿١٠﴾ ثا ئهوانه كه له پيش
فه تحى مه ككه وه مالىان به خت كردوه وه جه نكاون، پله يان گه وره تره
لهوانه كه له پاش فه تحى مه ككه وه مالىان به خت كردوه وه جه نكاون.
(واحيدى) ئه ئى: ئهم ئايه ته له شانى (ئهبوبه كى) دا (خوای لى رازى
بييت) هات، چونكه ئه وه يه كه م كه سيك بوو كه بروای هيئاو مال و
سامانى خوای به خت كردو پاريزگارى له په يامبه ر ﷺ كرد.

سه رنجيك: واحيدى ئهم باسه له (كوله بى) يه وه ريوايه ت ده كا،
ئهم كوله بيشه متمانه پيكراو نيبه و تومه تى زورى له سه ره، خاوه نى
كتيبى (كشف الخفاء: ۴۰۲/۲). له (مه يموون) سه وه ئه ئى: له پيشه وا
(ئه حمه د) م بيست گوتى: (ثلاثة كتب ليس لها أصل: المغازى،
والملاحم، والتفاسير). خه تيبى (به غداد) يش ئه ئى: (هذا محمول
على كتب مخصوصة فى هذه المعانى الثلاثة غير معتمد عليها لعدم
عدالة ناقلها وزيادات القصاص فيها. فأما كتب الملاحم فجميعها
بهذه الصفة، وليس يصح فى ذكر الملاحم المرتبة والفتن المنتظرة
غير أحاديث يسيرة. وأما كتب التفاسير: فمن أشهرها كتابا: الكلبى
ومقاتل بن سليمان، وقد قال الإمام أحمد فى تفسير الكلبى: من
أولاه إلى آخره كذاب، قيل له فيحل النظر فيه؟ قال: لا، وكتاب
مقاتل قريب منه). په راويزى ته فسىرى قورتوبى چاپى (۱۴۱۵) ه
(۱۹۹۵) م. ﴿١١﴾ وكلا وعد الله الحسنى ﴿١٢﴾ وه هه ريه كى له وان ه مالىان
به خت كردوه وه جه نكاون، به پيشى پله ي خويان خوای ميه ره بان
به لىنى به هه شتى داونه تى ﴿١٣﴾ والله بما تعملون خير ﴿١٤﴾ وه خوای
هه ق ئاگاداره به كاره كان تان. پيشه وا (ئه حمه د) له (ئه نه س) سه وه
ده ئى: (خاليدى كورى وه ليد) و(عه بدور ره حمان كورى عه وف)
چهن د قسه يه ك چوو به به ينياندا! خاليد به عه بدور ره حمانى وت:
چيبه هه ر له به رئه وه كه ئيه وه چهن د روژى پيش ئيمه موسلمان
بوون هه رناى بر نه وه؟! پاشان ئه وكيشه يه گه يشته وه پيغه مبه ر ﷺ
وفه رموى: ((دعوا لى أصحابى، فوالذى نفسى بيده لو أنفقتم مثل
أحد أو مثل الجبال ذهباً ما بلغتم أعمالهم)) ئيمامى ئه حمه د ريوايه تى
كردوه (۲۶۶/۳). وه هه روه ها (ئهبى سه عيدى) خودرى ده ئى:
پيغه مبه ر ﷺ فه رموى: ((يوشك أن يأتى قوم تحرقون أعمالكم
مع أعمالهم)). واته: نزيكه خه لكى بين، كرده وه ي ئيه وه -ئه
هاوه لان! - له چاو هى خويان به سووك وكه م دابنين، سه عيد ئه ئى:
وتمان: جا ئهوانه چ كه سانين؟ قوره يشه؟ فه رموى: ((لا، ولكن
أهل اليمن لأنهم أرق أفئدة، وألين قلوباً)) نا، ئهوانه له قوره يش
نين، به لكو له (يه مهنى) يه كانن، چونكه دل وده روونى ئه مان زور
نهرم تره له دل وده روونى ئه وان. پاشان ئاماژى بو (يه مهن) كردوو
فه رموى: ((هم أهل اليمن، ألا إن الإيمان يمان، والحكمة يمانية)).

ئيبن جه رير ريوايه تى كردوه، بو زياتر سوود وه رگرتن له باره
دل نه رمى وئيمانى ئه هلى يه مه نه وه سه يرى (صحيح مسلم) له (باب
تفاضل الإيمان) به رگى يه ك جوزئى دووبكه. ﴿١١﴾ من ذا الذى
يقرض الله قرضاً حسناً ﴿١٢﴾ هه ركه سيك قه رزى چاك وياك بدات
به خوا، واته: مال و سامانى خوای بو ئه وه به خت بكات ﴿١٣﴾ فضاعفه
له ﴿١٤﴾ ئه واخواش چهن د قات وچهن د به رامبه ر بوى قه ره بووده كاته وه
﴿١٥﴾ وله أجر كريم ﴿١٦﴾ و پاداشتيكى جوانى بو هه يه، ئه ويش
به هه شته. به ئى.. كاتى ئهم ئايه ته هات (ئه بوو ده حداح) وتى:
ئه ي په يامبه رى خوا ﷺ ده ستت بينه، ئه ويش ده ستى دايه،
ئه وجا (ئه بوو ده حداح) وتى: ئه وا ئه و باخه يه م كه (۶۰۰) شه ش
سه د بنه خورمايه به قه رز به خوا دا. ئينجا كاتى گه رايه وه مال،
بانگى خيزانه كه ي كردو وتى: زوو ئيره چول بكه ن، چونكه داومه
به خوا به قه رز، خيزانه كه يشى وتى: به، به، به، به راستى كار يكي
باشت كردوه و قازانجى چاكت كردوه.. ئيترده ست به جى مال
ومنداله كه ي تيا برده ده ره وه "پيغه مبه ريش ﷺ فه رموى: ((رب
نخلة مدلاة، عروقتها ذرّ وياقوت، لأبى الدحداح فى الجنة)) (ئيبن
كه سير. أخرجه ابن أبى حاتم).

موسلمان به نوورى كرده وه ي خوای رى دهر ده كا:

﴿١٢﴾ يوم ترى المؤمنين والمؤمنات ﴿١٣﴾ رؤى قيامت پياوان
وژنانى بر وادار ده بينى ﴿١٤﴾ يسعى نورهم بين أيديهم وبأيمانهم
رووناكيبه كيان له به رده م وه لاي راستيان وه ده ره وشيته وه
﴿١٥﴾ بشراكم اليوم ﴿١٦﴾ فريشته پييان ده ليت: ده سا ئه مرؤ مژده بى
ليت ان ﴿١٧﴾ جنات تجرى من تحتها الأنهار ﴿١٨﴾ به باخانيك جوگه و
رووبار به ژيردارو دره خت وكوشكه كانيدا ده روا ت ﴿١٩﴾ خالدين فيها
به هه تا هه تاييش تييدا ئه ميننه وه ﴿٢٠﴾ ذلك هو الفوز العظيم
ئاوه وه يه سه ر كه وتن وسه رفرازى گه وره.

دوورازه كان له موسلمانان ده خوازن لايه كيان لى بكه نه وه:

﴿١٣﴾ يوم يقول المنافقون والمنافقات ﴿١٤﴾ له وروژده د پياوانى
دوورو و ژنانى دوورو ده لين: ﴿١٥﴾ للذين آمنوا انظرونا نقتبس من
نوركهم ﴿١٦﴾ به وانى باوه ريان هيئاوه ده لين: چاوه روانيمان بكه ن با
له رووناكيبه كه تان وه رگرتن ﴿١٧﴾ قيل ارجعوا وراءكم ﴿١٨﴾ به گالته وه
پييان ئه وتري: بگه ريئه وه بو دواوه تان - بو دونيا - ﴿١٩﴾ فالتمسوا
نورا ﴿٢٠﴾ له وى رووناكيبه ك بخوازن ﴿٢١﴾ فضرب بينهم بسور له
باب ﴿٢٢﴾ ده ستبه جى شووره يه ك ده خريته نيوان ئيمانداره كان
و مونا فقه كان ده رگايه كى تيايه ﴿٢٣﴾ باطنه فيه الرحمة ﴿٢٤﴾ ديوى

ناوهوی رحمه تی تیدایه ، واته : ئه وهی له ئیمانداره کانه وه دیاره

و ظاهره من قبله العذاب ۱۴ : ینادونهم ألم نكن معكم

ئه وهی له مو نافقه کانه وه دیاره ۱۴ : ینادونهم ألم نكن معكم

جا به هه شتییه کان ده چنه جیی خویان و دوورووه کانیش بانگیان

لی ئه کهن و ئه لئین : باشه ئیمه له گه ل ئیوه نه بووین ؟ قالوا بلی

ولكنکم فتنتم أنفسکم ۱۵ : موسلمانان کان ئه لئین : به لی به ره واله ت

له گه لمان بوون ، به لام ئیوه خوتانتان تووشی دوورووی کرد

و تربصتم ۱۶ : چاوه روانیتان ده کرد تووشی به لا بین . له سووره تی

(تهوبه : ۹۸) دا ده فرموی : (و یربص بکم الدوائر) خوتان مه لاس

دابوو که زیان به موسلمانان کان بگه یه نن ۱۷ : وارتبتم ۱۸ : هه میشه

له دوودلی و گوماندا ده ژیان به رامبه ر به ئایینه که ی خوا ۱۹ : و غرتکم

الأماني ۲۰ : و هیواو ئاره زووی نه شیواو فریوی دان ۲۱ : حتی جاء أمر الله

تا فهرمانی خوا هات به مردن ۲۲ : و غرکم بالله الغرور ۲۳ : شه یتانی

خراپکاریش سه باره ت به پریاره کانی خوا فریوی دان ۲۴ : ۱۵ : فالیوم

لا یؤخذ منکم فدیة ولا من الذین کفروا ۲۵ : ئه مروش فدییه که له

ئیوه وه له وانهش بی پروا بوون وه رناگیری ۲۶ : ما واکم النار ۲۷ : جیگا و

ماواتان ئاگری دوزه خه ۲۸ : هی مولاکم ۲۹ : ئه و شایسته تره یتان

و بنس المصیر ۳۰ : ئاگریش خراپ جیگای گه رانه وه یه .

کاتی ئه وه نه هاتووه که دلی موسلمان بو یادی خوا بکوریکی ؟

۱۶ : ألم یان للذین آمنوا أن تخشع قلوبهم لذكر الله ۱۷ : ئایا

کاتی ئه وه نزیک نه بوته وه بوته وانه ی بروایان هیئاوه که دله کانیان

نه رم بی بو یادی خوا ۱۸ : وما نزل من الحق ۱۹ : بوته وهی دابه زیوه

له قورئان ؟ موسلمانان کان کاتی هاتنه مه دینه ژیانیکی باش وخویشیان

ده سه کوه ت ، به هوی ئه وه وه هندی سستی رووی تی کردن ، ئه و جا

خوای گه و ره ئه و گله بییه لیمان کرا (۴) سال بوو . (عه بدوللای

کوری مه سهوود) ئه لی : ماوهی موسلمان بوونمان و ئه و گله بییه ی

که لیمان کرا چوار سال بوو ! (موسلیم ۲۳/۴) و نه سائی

(۴۸۱/۶) . ولا یكونوا کالذین اتوا الكتاب من قبل ۲۰ : وه

ئه وانه نه بن که له پیش قورئانه وه کتیبیان پی درابوو ، له جووله که و

گا ور ۲۱ : فطال علیهم الامد فقست قلوبهم ۲۲ : زوریان به سه را تیپه ری ،

ئه و سا دلیان ره ق بوو ۲۳ : و کثیر منهم فاسقون ۲۴ : وه زوربه شیان له

تاعه تی خوا ده رچوون ۲۵ : ۱۷ : إعلموا أن الله یحیی الأرض بعد

موتها ۲۶ : بزائن که بی گومان هه رخوا زه ویی زیندوو ده کاته وه پاش

مردنی ، واته : پاش وشکبوونی ۲۷ : قد بینا لکم الآيات ۲۸ : بی گومان

نیشانه کانی ده سه لاتی خو مانمان بو روون کردنه وه ۲۹ : لعلکم

تعقلون ۳۰ : به شکو ژیریتان به کاریندن و تی بگه ن چییان تیدایه ،

جا دله کانتان نه رم بیی .

پاداشی خیرومه ندان و راستان و شهیدان :

۱۸ : إن المصدقین والمصدقات ۱۹ : بی گومان ئه و پیاوو ژنه

خیرخوازو سامان به خشانه له ربی خوا دا ۲۰ : وأقرضوا الله قرضا

يَوْمَ تَرَى الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ يَسْعَىٰ نُورُهُم بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَبِأَمْنٍ
بُشِّرْكُمْ يَوْمَ جَنَّتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا ذَلِكَ
هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ۱۱ يَوْمَ يَقُولُ الْمُتَّقُونَ وَالْمُتَّقَاتُ لَذِذِ
ءَامِنُوا أَنْظِرُونَا نَقِيسَ مِنْ نُورِكُمْ قِيلَ ارْجِعُوا وَرَاءَكُمْ فَالْتَمِسُوا نُورًا
فَضْرِبَ بَيْنَهُم بِسُورٍ أَلْبَابًا بِأُطْنِ فِيهِ الرِّحْمَةُ وَأُظْهِرَهُ مِنْ قَبْلِهِ
الْعَذَابُ ۱۲ ينادونهم ألم تكن معكم قالوا بلى ولكنك فتنتم
أنفسكم وترتبتم وأرتبتم وعزركم الأماني حتى جاء أمر
الله وعزركم بالله الغرور ۱۳ قالوا لا يؤخذ منكم فدية ولا
من الذين كفروا ما أولئك إلا لئلا تلهيكم أموالكم ولا ينشغل
الذين آمنوا بالذي آمنوا أن تخشع قلوبهم لذكر الله
وما نزل من الحق ولا يكونوا كالذين أوتوا الكتاب من قبل
فطال عليهم الأمد فقست قلوبهم وكثير منهم فاسقون ۱۴
أعلموا أن الله يحيي الأرض بعد موتها قد بينا لكم الآيات
لعلكم تعقلون ۱۵ إنا المصدرون والمصدقات وأقرضوا
الله قرضا حسنا يضاعف لهم ولهم أجر كريم ۱۶

حسنا ۱۷ : ئه وانهش قهرزیکي چاکیان به خوا دا ۱۸ : یضاعف لهم

ئه و قهرزیهان بوجه ند به رانه ر ئه کریته وه ۱۹ : ولهم أجر كريم

و سه ره ی ئه و هیش پاداشتیکی جوان و چاکیان بو هیه ، ئه ویش

به هه شته ۲۰ : ۱۹ : والذین آمنوا بالله ورسله ۲۱ : ئه و که سانهش

که پروایان هیئاوه به خوا و به په یامبه رانی ئه و ۲۲ : أولئک هم

الصدیقون ۲۳ : ئانه وانه ، ئه وانه باوه ریان به پیغه مبه ره کان کردوه ،

له به رئه وه په لی راستگویییان وه رگرتوو . ((إن أهل الجنة لیتراءون

أهل الغرف من فوقهم، كما تتراءون الكواكب الدری الغابر فی الأفق

من المشرق أو المغرب لتفاضل ما بینهم، قالوا یا رسول الله! تلک

منزل الأنبياء لا یبلغها غیرهم! قال: بلی، والذی نفسی بیده! رجال

آمنوا بالله وصدقوا المرسلین)). (رواه البخاری فتح : ۳۸۶/۶ .

موسلیم : ۲۱۷۷/۴) . واته : به راستی به هه شتییه کان خه لکانی

کۆشک و باله خانه ی به هه شتیانی لای سه رووی خویان وه ک

ئه ستیره یه کی دره وشاوه ی دوور له ئاسو له خو ره لات ، یا خو رئاوا

دەبین (ئەواندە جیاوازی پلەیان ھەیه) وتیان: ئەی پیغەمبەر ﷺ جائەو ھەبارەگای پیغەمبەر، کێ ئەگاتە ئەو؟! ھەرمووی: سویند بەوزاتە کە گیانی منی بە دەستە! ئەوانە (پیغەمبەرین) ئەوانە ئەویوانەن کە پروایان بە خوا ھیناوەو تەسیدی پیغەمبەرانیان کردووە! بە ئێم بەرنامەو ئاینە پاسەوانی چاک ئەو، ھەرگیز

وێنە بارانیکی شیناییە کە کشتیاران سەسام بکات. ئەم ھێج فترا ھەمەسرا ﷻ پاشان وشک ببی، جاییبێی بە زەرد بووی. ئەم یکن حطام ﷻ دواتر وردو خاشاک ببی و (با) ھەر پرووشە بباتە جیگاکەو، واتە: زیباو جوانی ئەم دونیایەش ھەر وەک مەزراو کشتوکالێک وایە کە زۆر بە جوانی وریک و پیککی بنج داکوتی، سەوز ببی، پاشان وشک و زەرد وەرگەری و بایەکی توندی بۆ ھەلکەوی ھەر پرووشە بختە بن دارێک ﷻ. و فی الآخرة عذاب شدید ﷻ لە پاشەروژیشدا سزایەکی سەخت ھەیه بۆ کافرو بێ باوەران و مغفرة من الله ورضوان ﷻ. لیبووردن و رەزامەندییکیش لای خوا ھەیه بۆ دوستانی ﷻ. وما الحياة الدنيا إلا متاع الغرور ﷻ. ژیانی دنیا تەنھا کالای دەستخەڕۆکارە، کەوا بوو ھۆشیار بن و نەخەلەتێن بە دنیا ﷻ. ۲۱: سابقوا إلى مغفرة من ربكم ﷻ. ئەو خەلکینە! پێشبرکێ بکەن بۆ ھۆبەکانی لیبووردن لە پەرورەدگارتانەو بە تەوێ و کردووی چاک ﷻ. و جنة عرضها كعرض السماء والأرض ﷻ. وە بۆگەشتن بە بەھەشتێک کە پانایی و فراوانییە کە، وە ک پانتایی ئاسمان و زووییە، وە ک لە سوورەتی تردا ئەفەرموی: (.. و جنة عرضها السموات والأرض أعدت للمتقين) (۱۳۳/۳). جا ئەگەر سەرنجیکی وردی زانیاریانە بدریت لە فراوان بوونی بوونەو ھەر بەتایبەت ئەمرو- ئەوا ھەموو مەوقیەک مل راتەکیشی بۆ ئەم راستییەو، ھێج سەریلێکردنەو ھەیکە ناوی ﷻ. أعدت للذين آمنوا بالله ورسله ﷻ. ئامادەکرەو بۆ ئەو کەسانە پروایان ھیناوە بە خواو بە پەیمەنەکانی ﷻ. ذلك فضل الله يؤتيه من يشاء ﷻ. ئەو ھەش فەزلی خوا، ھەیکە دەیات بە ھەیکە سێ خۆی بپەوی و شایستە بێت ﷻ. والله ذو الفضل العظيم ﷻ. وەخوا خواو ھەیکە فەزلی و بەخششی گەورە ھە.

ھەرچیتان تۆش ئەبێ بەرلەو نووسراو:

۲۲: ما أصاب من مصيبة في الأرض ولا في أنفسكم ﷻ. ھێج بەلاو نەھامەتیە کتان تووشتان نابێت نە لەزەویدا- وە ک و قات و قری.. ھتە- وە نە لە خۆشتاندا- وە ک نەخۆشی و مردن- ﷻ. إلا في كتاب من قبل أن نراها ﷻ. مەگەر پێش ئەو بەدی بێنن لە (لوح المحفوظ) دا تۆمار کراو، واتە: ھەرچی رووبداو پێش بێت، ئێمە پێش ئەو تۆمارمان کردووەو ئاگادارین لێی. (عەبدوللای کوری عومەر) دەلی پیغەمبەر ﷺ. ھەرمووی: ((قَدَّرَ اللهُ المقادير قبل أن يخلق السموات والأرض بخمسين ألف سنة)) (موسلیم. ۲۰۴۴/۴، ئەحمەد: ۱۶۹/۲، ترمزی: ۳۷۰/۶). خوا پەنجاھەزار سال بەرلەو کە ئاسمانەکان و زەوی بەدی بێنێ ھەموو رووداوو بریارێکی خۆی تۆمار کردووە و نووسیوە. ﷻ. إن ذلك

وَالَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ أُولَئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ وَالشُّهَدَاءُ عِنْدَ رَبِّهِمْ لَهُمْ أَجْرُهُمْ وَنُورُهُمْ وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ ۝۱۱۱ اَعْلَمُوا أَنَّمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا لَعِبٌ وَلَهُمْ زِينَتُهُمْ وَقُلُوبُهُمْ وَكَانَتْ فِي أَلْسِنِهِمْ وَأَلْوَالِدُ كَمَثَلِ الْغَيْثِ أَجَبَ الْكُفَّارِ نَبَاتُهُ ثُمَّ يَهِيجُ فَتَرَهُ مُضْفَرًا ثُمَّ يَكُونُ حُطَمًا وَفِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَمَغْفِرَةٌ مِّنَ اللَّهِ وَرِضْوَانٌ وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَمَتَاعٌ الْغُرُورِ ۝۱۱۲ سَابِقُوا إِلَىٰ مَغْفِرَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا كَعَرْضِ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أُعِدَّتْ لِلَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ۚ ذَٰلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ۝۱۱۳ مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي أَنفُسِكُمْ إِلَّا فِي كِتَابٍ مِّن قَبْلِ أَنْ نَبْرَأَهَا ۚ إِنَّ ذَٰلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ۝۱۱۴ لِكَيْلَا تَأْسَوْا عَلَىٰ مَا فَاتَكُمْ وَلَا تَفْرَحُوا بِمَا آتَاكُمْ ۚ إِنَّكُمْ وَآلَهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ ۝۱۱۵ الَّذِينَ يَبْتَخُلُوتُ وَيَاْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبَحْلِ وَمَن يُؤَلَّ فَانَ اللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ ۝۱۱۶

بێ ئێشکچی و پاسەوان راناو ھەستی، وە لەم سەزەویدا بێ جیھاد گەشە ناکات، جیھاد بۆ پاراستنی عەقیدەو بانگەوازو پاراستنی بانگەواز کەران لە ئەزەت و ئەشکەنجە دوژمنانە، وە بۆ گەیانەنی بانگەوازی بە کەوا پەستییە بە ھەموو دنیا ﷻ. والشهداء عند ربهم لهم اجرهم ونورهم ﷻ. شەھیدانیش پاداشت و رووناکی خۆیان ھەیه ﷻ. و الذين كفروا و كذبوا بآيات ﷻ. ئەوانەش کە بێ پروا بوون و ئایەتەکانی ئێمەیان بە درۆ دەکرد ﷻ. أولئك أصحاب الجحيم ﷻ. ئەوانەن ھاو ھەیکە ئاگری دۆزەخ.

ژیانی ئەم دونیایە ھەر گەمەو بادێ ھەوا ھە:

۲۰: اَعْلَمُوا أَنَّمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا ﷻ. بزانی کە بە راستی ژیانی ئەم دونیایە ﷻ. لعب و لهو و زینە و تفاخر بینکم و تەکاثر فی الأموال والأولاد ﷻ. تەنھا گەمەو گەپ و جوانی و زۆرکردنی مال و منال و خۆ ھەلکێشانێ نیوانتەن ﷻ. كمثل الغيث أعجب الكفار نباته ﷻ. وە

کردوو به ته میکاری ئه وانیه له هه ق و راستیییه کان نکوولی ئه کهن پاش ئه وهی که له لایه ن پیغه مبه رانه وه تیگه یه نران و، ملیان رانه کیشا... هه ر بویه ش په یامبه ری ئازیزمان (موحه ممه د) سیازده سال له مه ککه دا هه ولی دا بو تیگه یاندنی کومه ل، جاپاش ئه وه که به ته واوی تیگه یاندن و که لکیان لی وهرنه گرت، ئیتر به ناچاری

علی الله سیر به راستی ئه وه ش بوخوا شتیکی ئاسانه ۲۳: لکلا تاسوا علی ما فاتکم ئه مه ش بوئه وهی خه فته نه خۆن بوئه وهی له ده ستان چوو. واته: کاتی زانیان که هه موو شتی هه ر به بریاری خوایه، ئیتر دلتان دانه مرکیته وه. ولا تفرحوا بما آتاکم وه به وه ش غه ررا مه بن پیمان به خشیون، واته: رژدی وچرووکی تیامه کهن، و له خۆبایی مه بن، چونکه هه موو شتی که به ده ستی خۆمانه، گومانیش نییه که ئه گه ر مروف خوی نه به ستیت به ده سه لاتی په ره ردگار یه وه به رگه ی هیچ شتی که ناگری، بویه ئه بی له هه موو قوناغه کانی ژیانیدا دلی خوی به ستی به زاتی خواوه والله لا یحب کل مختال فخور وه خوا که سانی له خۆبایی بووو خو هه لکیشی خو ش ناوی ۲۴: الذین یبخلون ویأمرون الناس بالبخل ئه وانیه خۆیان رژدی و چرووکی ئه کهن و سه ره رای ئه وه ش، فه رمان به خه لکی ده کهن ومن یتول فان الله هو الغنی الحمد وه هه رکه سی که پشت هه لبات له سامان به ختکردن، ئه وه بی گومان خوا بی نیازه له وه لکه وه له مال به ختکردنه کی، وه بوخوی هه میشه سوپاسکراویشه، له جیگه یه کی تر دا ئه فه ره مووی: (إن تکفروا أنتم ومن فی الأرض جمیعاً فإن الله لغنی حمید).

به عه دل و به ناسن، ولات سه قامگیر ده بی:

۲۵: لقد أرسلنا رسلنا بالبینات سویند ئه خۆم بی گومان په یامبه ره کانمان به چه ن دین نیشانه و مو عجزیه ی پروونه وه ره وانیه کرد و انزلنا معهم الکتاب و المیزان وه له گه لیاندا نامه و ترازووی دادمان نارد لبقوم الناس بالقسط بوئه وهی خه لکی به عه داله ت و دادگه ری هه لسن و مامه له بکه ن له گه ل یه کتری و انزلنا الحدید فه بأس شدید ئاسنیشمان دروست کرد که زه بریکی توندی تیایه بو جه نگ و کوشتاری پیکردن له حاله تی جه نگدا، وه بوپاراستنی ولات و نیشتمان و پیاده کردنی عه دل و عه داله ت و چه سپاندنی حه ق و راستی، چونکه زۆری نه ی هۆجه نگییه کان، هه ر له ماده ی ئاسن دروست ئه کری و منافع للناس جگه له وه یش گه لی سوودیشی تیادیه بوخه لک له کاتی ئاسایش و ئاشتی دا بو بیناسازی و پیشه سازی و کشت و کال و هتد. به کورتی: زۆریه ی پیداو یستییه کان پیوستیان به ئاسن هه یه و لیعلم الله من ینصرة ورسلة بالغیب تا له جیهانی واقعی شدا خوا بزانی و بیبینی کی ئایینی خواو په یامبه ره کانی سه ره د خات به به کار هیئانی ئاسن له جیهادی دوژماناندا له حا لی غه ییدا إن الله قوی عزیز به راستی خوا، خوایه کی به هیزی ده سه لاتداره، ویستی له هه رکه سی که بی سه ری ده خات. (ئیبن که سیر) ئه لیت: خوا ماده ی ئاسنی

لقد أرسلنا رسلنا بالبینات وأنزلنا معهم الکتاب
والمیزان لبقوم الناس بالقسط وأنزلنا الحدید
فیه بأس شدید ومنفع للناس ولیعلم الله من ینصرة
والغیب إن الله قوی عزیز ۲۵ ولقد أرسلنا نوحا وإبرهیم
وجعلنا فی ذریتهما النبوة والکتاب فیهما مهتد
و کثیر منهم فسیفون ۲۶ ثم فقینا علیاء انبرهیم
برسلنا و فقینا عیسی ابن مریم و آتیناه الینجیل
وجعلنا فی قلوب الذین أتبعوه رافة ورحمة و رهبانیه
آبتدعوها ما کتبنا علیهم الا انیساء رضوان الله فها
رعوها حق رعایتها فآتینا الذین آمنوا منهم اجرهم
و کثیر منهم فسیفون ۲۷ یا ایها الذین آمنوا اتقوا الله
و آمنوا برسله یؤتیکم کفلا من رحمته و یجعل لکم
نورا تمشون به و یغفر لکم والله غفور رحیم ۲۸ لیسلم
أهل الکتاب الا یقروا علی منی و من فضل الله و ان
الفضل ید الله یؤتیه من یشاء والله ذو الفضل العظیم ۲۹

فه رمانی کوچ دراو، پاشان جیهاد کردن له گه لیاندا به هه موو جو ره چه کیکی ئه وسه رده مه. پیغه مبه ری خوا ۲۵: ده فه رموی: ((بعثت بالسيف بین یدی الساعة حتی یعبد الله وحده لا شریک له، وجعل رزقی تحت ظل رمحی، وجعل الذلّة والصغار علی من خالف أمری، ومن شبه بقوم فهو منهم)) (ئه حمه د: ۵۰/۲. ئه بووداوود: ۳۱۴/۴). واته: له نزیککی ئاخزه مانه وه منی به (شیر) وه نارد بو ئه وهی که هه رخوی به رستریت، وه رزق و رۆزی خسته ژیر سیبه ری ره که مه وه، وه سووکی و ریسواییشی بریاردا بو که سانی له فه رمانی من سه ره پچی بکه ن، وه هه رکه سیکی ش خوی به قه وم و کومه لیک بچوینی ئه وه له وانیه.

ئومه تانی پیشوو لاده ریان زۆر بوو:

۲۶: ولقد أرسلنا نوحا وإبرهیم به راستی نوح و ئیبرهیممان نارد بۆلای هۆزه کانیان وجعلنا فی ذریتهما النبوة والکتاب

و پیغمبریتی و کتیبمان دا به نه وه کانیان ﴿ فمَنهم مهتد ﴾ جا هندیکیان رینما بوون ﴿ و کثیر منہم فاسقون ﴾ و زوریکیشیان له ریگه‌ی راست دەرچوون ﴿ ۲۷ ﴾ ثم قفینا علی آثارهم برسلنا ﴿ پاشان پیغمبره کانمان هیئا به شوینیندا، واته: به یامبره دوا‌ی به یامبریان بو نیړا: موسا، ئیلیاس، داوود، سوله‌یمان.. هتد ﴿ وقفینا بعیسی ابن مریم ﴾ وه عیسای کوری مهربه میشمان هیئا به شوین نه‌واندا ﴿ و آتیناه الإنجیل ﴾ و ئینجیلیشمان پیدا که موژده‌ی به هاتنی پیغمبره ﴿ هدا ﴾ و جعلنا فی قلوب الذین اتبعوه رافة ورحمة ﴿ سوژو به زه‌یه کمان خسته نیو دلی نه‌وانه وه که شوینی ده‌کوتن ﴿ و ره‌بانیه ابدعوها ﴾ گوشه‌گیری و ره‌بانیان داهیناو کردیانه پیشه‌یان ﴿ ما کتبناها علیهم ﴾ ئیمه‌ش پیوستمان نه‌کردبو له‌سریان که تهرکی دونیا بکن به لکو هندی قه‌شه و گوشه نشینه کانیان ه‌لیان بژارد بو خو‌یان، پیغمبره‌مان محمده ﴿ فرمویه‌تی: ((لکل نبی ره‌بانیه، و ره‌بانیه هده الامة الجهاد فی سبیل الله)) (أخرجه أحمد: ۲۶۶/۳). واته: هر پیغمبره‌ی ره‌بانییه‌تیکسی بوخوی بووه، ره‌بانییه‌تی ئم ئوممه‌تیش - ئوممه‌تی ئیسلام - جیهادکردنه له‌ریی خوادا. ﴿ إلا ابتغاء رضوان الله ﴾ به‌لام دایان هیئا به مه‌به‌ستی ره‌زامه‌ندی خوا ﴿ فما رعوها حق رعايتها ﴾ که چی پاریزگاری و رعیایه‌تیا نه‌کرد، واته: دوو جار تووشی ه‌له‌بوون، جاریکیان بی‌ئوه‌ی خوا مو‌له‌تی دابن گوشه‌گیریان بوخویان داهینا، جاریکی تریش هرچییه‌کیان وت راستیان نه‌کرد له‌گه‌ل خو‌یاند. جا به‌م ئایه‌ته روون بوویه‌وه که خوی گه‌وره گوشه‌گیری و ره‌بانی فره‌ز نه‌کردبو له‌سریان، به‌لام گاوره‌کان خو‌یان به‌نیازی ره‌زامه‌ندی خوا دایان هیئابوو، که چی نه‌شیان توانی به‌باشی ناگاداری بکن و بیپاریزن، نه‌وه‌بوو به‌رواله‌ت داوای ته‌قواو سه‌لا‌ه‌تیا نه‌کرد، به‌لام له‌ئیره‌وه ده‌ستیان کرد به‌حرام خواردن و ده‌ست درئیی یوسه‌ریه‌کتر! ﴿ فأتینا الذین آمنوا منهم أجرهم ﴾ ئینجا ئیمه‌ش پاداشی نه‌وانه‌یانمان دایه‌وه که پروایان به‌موحه‌مه‌د ﴿ هیئا ﴾ و کثیر منہم فاسقون ﴿ و زوربه‌شیان له‌فرمان و تاعه‌تی خوا دەرچوون ﴾ ۲۸: یا ایها الذین آمنوا اتقوا الله ﴿ نه‌ی نه‌وانه‌ی پرواتان هیئاوه به‌مووساوعیسا پاریز له‌قه‌ده‌گراوه‌کانی خوا بکن ﴿ و آمنوا برسوله ﴾ وه پروا ببنن به‌په‌یامبره‌که‌ی موحه‌مه‌د ﴿ یؤتکم کفلین من رحمته ﴾ نه‌وسا دوو پاداشتان نه‌داته‌وه له‌به‌زه‌بی خوی. (نه‌بوو مووسای نه‌شع‌ری) ده‌لی: پیغمبره ﴿ فرموی: ((ثلاثة یوتون أجرهم مرتین: رجل من أهل الکتاب آمن بنبيه وآمن بی فله أجران، وعبد مملوک أدي

حق الله وحق موالیه فله أجران، ورجل أدب أمته فأحسن تأدیه ثم أعتقها وتزوجها فه أجران)) (أخرجه البخاری: فتح الباری: ۲۲۹/۱. وموسلم: ۱۳۴/۱). واته: سی که‌س پاداشیان دوو به‌رامبر ده‌بیئت: پیاو‌ی له‌خواه‌نامه‌کان که پروای به‌پیغمبره‌که‌ی خوی هیئابی و پروا به‌منیش بیئیت، وه به‌نده‌یه‌کیش مافی خواو، مافی گه‌وره‌و ئاگاه‌ی خوی جیه‌جی بکا، وه پیاو‌یکیش به‌ریک و پیکی نه‌ده‌ب و ویلی که‌نیزه‌که‌ی بدا، پاشان ئازادی بکاو بیه‌ینی ﴿ و یجعل لکم نوراً تمشون به ﴾ نووریکتان بداتی که‌ری پی‌بکن ﴿ و یغفر لکم ﴾ له‌گونه‌ه‌کانیشتان ببوری ﴿ والله غفور رحیم ﴾ و نه‌و خوی‌ه‌خوایه‌کی زور لی‌بوورده‌ی میهره‌بانه ﴿ ۲۹ ﴾ لئلا یعلم أهل الکتاب ألا یقدرون علی شیء من فضل الله ﴿ تا خواه‌نامه‌کان - نه‌وانه‌یان ئیمانان نه‌هینا - بزائن که‌هیچ شتیکیان له‌فزل و چاکه‌ی خوا به‌ده‌ست نییه. واته: ناتوانن به‌یامبره‌تی دابرن هر بوخویان و وا بزائن به‌یامبره‌هر‌ئیه‌ی له‌وان بیئت! ﴿ وأن الفضل بید الله یؤتیه من یشاء ﴾ و تا بزائن که‌په‌یامبره‌تی که‌گه‌وره‌ترینی فزل - به‌ده‌ستی خوی‌ه‌ده‌ی دات به‌هرکه‌سی خوی بیه‌وی ﴿ والله ذو الفضل العظیم ﴾ بی‌گومان خوا خاوه‌ن چاکه‌و فزلی گه‌وره‌یه، جا که‌واوو پیشبرکی بکن بو به‌ه‌شت و مل رابکیشن بو فرمانه‌کانی خواو بیشزائن که‌خوا ئاره‌زووی خوی‌ه‌تی کی ئه‌باته به‌ه‌شته‌وه‌و، کییشی لی بیبه‌ش نه‌کات. له (۲۴) ی شه‌عبانی (۱۴۱۷) ک به‌رامبر به (۱۹۹۷/۱/۳) پاش نوژی به‌یانی، کاتریمیر (۷: ۰۰) له‌نووسینی ته‌فسیری ئم سووره‌ته بوومه‌وه له‌ه‌له‌بجه‌ی زامدار له (راگه‌یاندن).

کوتایی جزئی ۲۷، (ولله الحمد والمآل)...

سوورته‌ی (موجادهله‌یه)

مه‌ده‌نییه‌و (۲۲) ئایه‌ته

به‌ناوی خوی به‌خشنده‌ی میهره‌بان

ئم سووره‌ته له‌پاش سوورته‌ی (مونا‌فیقون) سه‌وه‌هاتوو، باسی چه‌ند بنه‌ماو حوکمیکی ئیسلام ده‌کات، سه‌باره‌ت به‌زیهار (ظهار) و نه‌و توله‌و بریتییه‌ی ده‌که‌ویته‌سه‌ر زیهار (ظهار) کار. شیوه‌و ئادابی دانیشتن له‌ناویه‌کتردا. هر که‌سیک بیه‌ویئت پرواته خزمه‌تی پیغمبره ﴿، پیوسته‌ پیش نه‌وه‌ی بجیئت، خیرو (سه‌ده‌قه‌یه‌ک) بدات به‌ه‌زاران. خوش نه‌ویستنی دوژمنانی دینی خوا.. هه‌روه‌ها باسیکی دوو پرووه‌کان له‌گه‌ل باسیکی جووله‌که‌کاندا، بو‌یه‌که‌مجار رووداوو داستانه‌که‌ی خاتوو (خه‌وله) ده‌گپه‌ته‌وه‌و ئینجا حوکمی

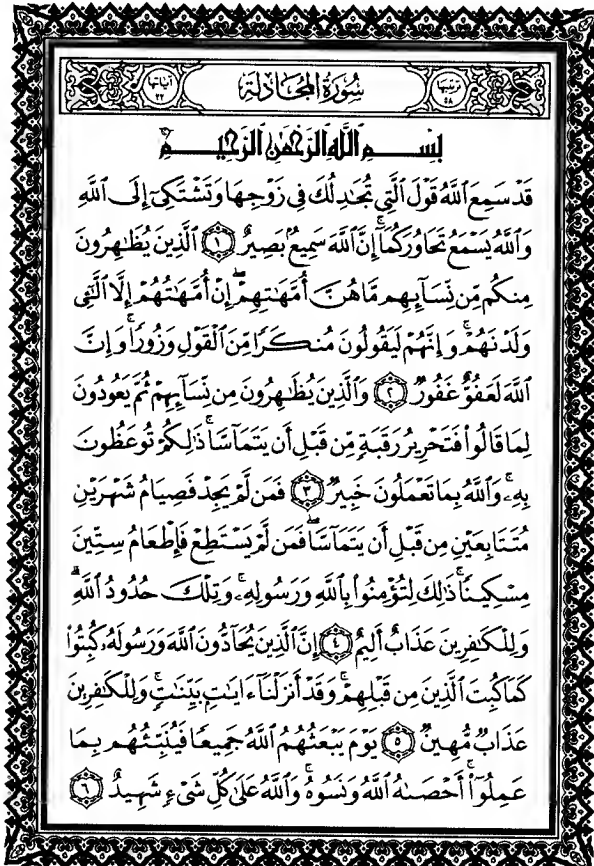

ئهوانه ی له ژنه کانیان (ظهار) ئه کهن ﴿ ١ 〉 ثم يعودون لما قالوا ﴿ ٢ 〉 له پاشان ده گهرینه وه وه په شیمان ده بنه وه له قسه ی خو یان و ئه یانه وه ی بیانکه نه وه به ژنی خو یان، ئه وه ده بی پیش ئه وه یه کئی له م سئ شته بکه ن: ﴿ ٣ 〉 فحریر رقة من قبل أن یتماسا ﴿ ٤ 〉 یه که م: پیش ئه وه بگه نه یه ک و تیکه لی ژن ومیردی بکه ن، به نده یه ک

زیهار (ظهار) پاشان باسی چیه و سرتی دوو که س له ته ک یه کتردا، یان زیاتر له دوو که س ده کا. هتد. جابه م شیوه یه ش ده ست پی ده کات: ﴿ ١ 〉 بسم الله الرحمن الرحيم * ١: قد سمع الله قول التي تجادلک فی زوجها ﴿ ٢ 〉 بی گومان خوا قسه ی ئه و ژنه یه بیست گفت و گوی له گه ل تۆ کرد (ئهی موحه ممه د! ﴿ ٣ 〉) له باره ی میرده که یه وه و تشکی الی الله ﴿ ٤ 〉 و سکا لای بۆ لای خوا ئه برد بۆ چاره سه ر و الله یسمع تحاور کما ﴿ ٥ 〉 له کاتی کدا خواش گوئی له گه تۆ گوئی هه ردوو کتانه وه بوو. رۆژیک (ئه و سی کوری سامیت) رکی له خاتوو (خه وه) ی هاوسه ری هه لسا وتی: تۆ له جیگه ی دایکمی، پاشان (خه وه) رۆشیت بۆ لای په یامبه ر ﴿ ٦ 〉 و روودا وه که ی بۆ گێڕایه وه، ئه ویش فره مووی لئی حه رام بوویت و نابیی بگه ریته وه لای. (خه وه) ش وتی: سویند به خوا ته لاق به ده میا نه هاتوو وه باوکی مندالانمه و خو شم ئه و ی، په یامبه ریش ﴿ ٧ 〉 وه لامی هه ر ئه وه بوو بسوی، ئیتر خه وه له ش هه ر ئه رۆشیت و ئه هات و به خه فته وه ئه تلایه وه و رووی ده کرده خوا و هاناو سکا لای خو ی بۆ خوا ده برد، ده رنجام خوا ی میهره بانیش بۆ وه لامه که ی چوار ئایه تی ئه وه لی ئه م سووره ته ی نارده خواره وه. (پیشه واهه حمه د. ٤١٠/٦) ﴿ ٨ 〉 ان الله یسمع بصیر ﴿ ٩ 〉 به راستی خوا خوا یه کی بیسه ری ئه و پارانه وه و وتوو و ئه و ی ئه وانه، به کرد و کرداریش یان بینایه.

زیهار (ظهار) و بارته قاکه ی:

﴿ ٢ 〉: الذين یظاهرون منکم من نسائهم ﴿ ٣ 〉 ئه وانه تان له ژنه کانتان (ظهار) ئه کهن و پێیان ئه لێن: ئیوه له جیی دایکمان، یان وه ک پشتی دایکمان ﴿ ٤ 〉 ما هن أمهاتهم ﴿ ٥ 〉 ئه وانه دایکیان نین ﴿ ٦ 〉 ان أمهاتهم إلا اللاتی ولدنهم ﴿ ٧ 〉 دایکیان هه ر ئه و ژنانه ئه وانیان لیبوه و ﴿ ٨ 〉 وانهم لیقولن منکرنا من القول وزورا ﴿ ٩ 〉 وه به راستی ئه وانه قسه یه کی ناپه سه ندو درۆیه کی نابه جی ده کهن ﴿ ١٠ 〉 وان الله لعفو غفور ﴿ ١١ 〉 وه به راستی خوا خوا یه کی به خشه ری گونا هپۆ شه. به لی.. له پیش ئیسلامدا که سی ک به ژنه که ی وتبا: تۆ بۆ من وه ک دایکمی، به عه ره بی: (أنت کظهر أمی) ئیتر به هه تا هه تای لئی یاساغ ئه بوو، جا کاتی ئیسلام هات ئه و ره فته ری هه لوه شانده وه و به ته لاقی دانه ناو، بریار یشیدا که ئه گه ر ئه و پیا وه بیه و ی ئه و ژنه بکاته وه به ژنی خو ی وله گه لیا بژی، ئه بی که فاره ت بدات، به و شیوه یه که له ئایه تی دوا ییدا روون کرا وه ته وه. ئینجا باسی که فاره تی ئه و وشه یه ده کا که ده لی تۆ له جیی دایکمی، یان تۆ بۆ من وه ک پشتی دایکمی ﴿ ٣ 〉: والذين یظاهرون من نسائهم ﴿ ٤ 〉

ئازاد بکه ن، واته: ئه گه ر (ظیهار) کار ویستی هاوسه ره که ی بکاته وه به ژنی خو ی، ئه وه نابی نزیک ی بکه و یته وه تا که فاره ت ئه دا ﴿ ١ 〉 ذلکم تعظون به ﴿ ٢ 〉 ئه و ی خوا واجبی کرده سه رتان له ئازاد کردنی به نده ئامۆزگارییه که بۆتان، ئامۆزگاریتان پی ده کری، تا جاریکی تر ئه و وتانه به ده متانا نه یه ن ﴿ ٣ 〉 والله بما تعملون خبیر ﴿ ٤ 〉 خواش ئاگاداره به و کارو کرده وانه ئیوه ده ی که ن ﴿ ٥ 〉: فمن لم یجد فصیام شهرین متتابعین ﴿ ٦ 〉 دووهم: ئه وکه سه ی کۆ یله ی نه بوو ئازادی بکات، یان پاره ی نه بوو پی بکری ت، ئه وه ئه بی دوو مانگ له سه ر یه ک به رۆژوو بیست. رافه کارانی قورئان ئه لێن: ئه گه ر بی بروو بیانووی شه رع ی مۆ له تی به خو ی داو رۆژیکی لی نه گرت، ئه بی بگه ریته وه بۆ سه ره تای مانگه که ﴿ ٧ 〉 من قبل أن یتماسا ﴿ ٨ 〉 به ره له وه به یه ک بگه ن وتیکه ل بین ﴿ ٩ 〉 فمن لم یستطع فإطعام ستین مسکینا ﴿ ١٠ 〉 سییه م: جائه وه ی نه ی توانی دوو مانگه که به رۆژوو بیست (له به ر پیری، یان له به رنه خو ش ی) با شه ست هه ژار له ژمه ی ک خواردن

تیربکات، واته: به هر که سیکیان (۶۰۰) کم، گه نم، یان جو، یاخورما، یان برنج بدا، یان نرخه که یان، نهوجا نزیك بکه ویتته وه **﴿ذَلِك لِّتُؤْمِنُوا بِاللّٰهِ وَرَسُولِهِ﴾** نهو که فاره تesh بؤ نهو هیه که باوهرتسان بتهو بیئت به خواو به په یامبه ره که ی نهو، واته: خوتان بیهستن به بهرنامه که ی خواوهو، جاریکی تر نهو قسانه نه که ن وتلک حدود الله **﴿ثُمَّ مَآئِدُهُمْ سُنُورٌ مِّمَّا يَخِثُّ الْوُحَا، تَنْتَظِرُ﴾** نه مانهش سنوورو فرمانی خوان، تی نه پهرن به سهریاند **﴿وَالْكَافِرِينَ عَذَابُ أَلِيمٍ﴾** بؤ نهو بی باوهرانهش نکوولی نهو حوکمانه ده که ن سزایه کی به ئیش هیه.

خه لکانی دژ به خواو به پیغه مبهردو چارده بن:

﴿۵﴾ إِنْ الَّذِينَ يُحَادُّونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ **﴿بِئْسَ الْكُفْرَانُ﴾** نهوانه ی دژایه تی خواو په یامبه ره که ی نه که ن **﴿كَبُتُوا﴾** کما کبت الذین من قبلهم **﴿رِيسُوا﴾** ده کرین وه نهوانه ی پیشیان ریسواکران **﴿وَقَدْ أَنْزَلْنَا آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ﴾** وه به هه قیقه ت ئیمه ئایه تگه لی روون و ئاشکرمان دابه زاندوته خواره وه که هه موو راستییبه کیان تیا روون کراوه ته وه، مه گهر خوانه ناس نکوولی بکات **﴿وَالْكَافِرِينَ عَذَابُ مُهِينٍ﴾** وه بؤ نهو کافرو بی باوهرانهش نکوولیبه ده که ن، سزایه کی ته زینتهر هیه وه.

خوا ئاگای له وردو درستی کاری مروقه:

﴿۶﴾ يَوْمَ يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ جَمِيعًا **﴿رُؤْيٰكُ﴾** خوا پیشیان وپاشیان، هه موو زیندوو ده کاته وه **﴿فَيَنْبِئُهُمْ بِمَا عَمِلُوا﴾** ئینجا به هه موو نهو کاروکرده وانه کردوویان ئاگاداریان ده کات **﴿أَحْصَاءُ﴾** الله ونسوه **﴿خَوَا﴾** ئاماری کردووه نوووسیویه تی له سهریان، نهوان له بهیریان چوته وه **﴿وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ﴾** وه خوا شایه ده له سهر هه موو شتیک، واته: هیه شتیک لی بزر نابی **﴿۷﴾** أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ **﴿ثَالِثًا﴾** ئایا نه ترانیوه که خوا ده زانی چی له ئاسمانه کان و زه ویدایه؟ **﴿مَا يَكُونُ مِنْ نَجْوٰی ثَلَاثَةٍ إِلَّا هُوَ رَابِعُهُمْ﴾** ههر سی که سی که له گه له یه کتردا چیه بکه ن خوا چواره مینیانه **﴿وَلَا خَمْسَةٍ إِلَّا هُوَ سَادِسُهُمْ﴾** وه ههر پینج که سی که چیه بکه ن، خوا شه شه میانه **﴿وَلَا أَدْنٰی مِنْ ذٰلِكَ وَلَا أَكْثَرُ﴾** وه له و ژمارانهش که متر، یا زورتر **﴿إِلَّا هُوَ مَعَهُمْ أَيْنَمَا كَانُوا﴾** له ههر کویدا بن ههر خویان له گه له، واته: نهوانه ههر چه ندبین، ههر چی بکه ن، ههر چی بلین، له ههر شوینی کدا بن، خوا له گه لیانه وئاگای له هه موو شتیک یانه. جا بؤمانا و مه به ست له رسته ی (له گه لدا بوون) سه یریکی ئایه تی چواره می سوورته ی (حه دید) بکه **﴿ثُمَّ يَنْبِئُهُمْ بِمَا عَمِلُوا يَوْمَ الْقِيَامَةِ﴾** پاشان له روژی قیامه تدا زور

به وردی هه والی هه موو نهو کاروکرده وانه یان پی ددها **﴿إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ﴾** به راستی خوا به هه موو شتیک زاناو ئاگایه.

جووله کهو ئازاوه گیریان:

جووله کهو دوو رووه کان هه میسه له ناو خویاندا چیه چپیان بوو، وه به جوړی ده یان روانیبه موسلمانان کان وه بلی شتیک رووی دابی، جا نه مانیش نهو ده یان پی ناخوش بوو، بویه هاناو سکا لایان بؤ په یامبه ر **﴿بَرَدٌ﴾** پاشان وهك (ئیب عه بباس) نه لی ئم ئایه ته هات و فهرمووی: **﴿۸﴾** أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ نَهَوٰهُ عَنِ النَّجْوٰی **﴿ثَالِثًا﴾** ئایا سهر نجت به لای نهوانه ده داوه له چپه و سرت له رووی موسلماناندا - قه دهغه کراون **﴿ثُمَّ يَعْوَدُونَ لِمَا نَهَوٰهُ عَنْهُ﴾** پاشان هه میسان ده گهرینه وه بؤ نهو کاره لی یان یاساغ کرابوو؟ **﴿وَيَتَنَاجَوْنَ بِالْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَمَعْصِيَةِ الرَّسُولِ﴾** وه له ناو یه کتردا به ردهوام به کاری تاوان و خراپه و دوژمنایه تی و، نافهرمانی په یامبه ر **﴿بَرَدٌ﴾** چپه و سرت سرت ده که ن **﴿وَإِذَا جَاءُوكَ حَوَّكًا﴾** بما لم یحیک به الله **﴿وَهُكَاتِیْکِش بَيْنَ بَوْلَاتٍ﴾** به جوړی سلوت لی ده که ن که خوا به و جوړه سلوی لی نه کردوویت.

خاتوو عایشه (سلوی له سهر بی) نه لی: که ده هاتن له باتی نه وه که بلین: السلام علیک، نه یان وت: السلام علیک واته: یاخو بمریت **﴿وَيَقُولُونَ فِيْٓ أَنْفُسِهِمْ لَوْلَا يُعَذِّبُنَا اللَّهُ بِمَا نَقُولُ﴾** وه له نیو خویاندا به گالتسه وه - نه لین: ده بؤ خوا بهو قسانه به رامبه ر به پیغه مبه ر ده یان که ی، جه زه به و سزمان نادات؟ **﴿حَسْبُهُمْ جَهَنَّمُ بِمَا بَعِلْنَهَا﴾** دوزه خیان به سه، ده چنه ناویه وه (گه رماوناره حه تیه که ی ده چیژن) **﴿فَبِئْسَ الْمَصِيرُ﴾** جادوزه خیش جیگاوسه ر نه جامیکی خراپه.

چپه و سرت ته نیا بؤ نه نجامدانی کاری چاک ری پی دراوه:

﴿۹﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَنَاجَيْتُمْ **﴿ثَالِثًا﴾** نه ی نهوانه ی باوهرتان هیئاوه! کاتی قسه ی په نامه کی و چپه له نیوان خوتاندا ده که ن **﴿فَلَا تَتَنَاجَوْا بِالْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَمَعْصِيَةِ الرَّسُولِ﴾** جا ئیوه به تاوان و دوژمنایه تی و نافهرمانی په یامبه ر **﴿قَسَیْ﴾** به دزی مه که ن، واته: ئیوه وهك جووله کهو دوو رووه کان مه که ن **﴿وَتَنَاجَوْا بِالْبُرِّ وَالنَّقْوٰی﴾** وه به وه سیه تکردن به چاکه و ته قوا قسه ی به دزی و چپه بکه ن **﴿وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ﴾** له وخوایه بترسن هه مووتان لای نهو کو نه کرینه وه و حیساب ده کرین و پاداش و توله وهرده گرنه وه **﴿۱۰﴾** إِنَّمَا النَّجْوٰی مِنَ الشَّيْطٰنِ **﴿بَرَأْسَتِ﴾** چپه چپ به تاوان و دوژمنکاری و سهر پیچی پیغه مبه ر له شه تانه وه یه **﴿لِيَحْزَنَ الَّذِينَ آمَنُوا﴾** تا نهوانه باوهریان هیئاوه، دلین ته نگ

ئەى كەن. رافەكارانى قورئان ئەلەين: لەبەر دلوفانى و مېهرەباني خوا بەرامبەر بە بەندەكاني خوى، ئەو خيرو سەدەقەيەى بۆ سووك كردن. (ئەينىن عەبباس) ئەلى: ئەو فەرمان بە سەدەقەيە تەنھا رۆژىك بوو، پاشان خواى مېهرەبان بارى موسلمانانى سووك كردوسرېيەو.

چەپەيك و، قەسەيەكى نەيتى لەگەل پەيامبەردا ﷺ بکەن، دەبى پيش ئەوچەپەيتان سەدەقەيەك و خيرىك بکەن، ئەمە دانانى ريزو قەدر و حورمەتە بۆ پەيامبەر ﷺ و ريزى لى گرتنييه تى بۆئەو هەموو كەسيك خوى نەكات بەمالى پەيامبەردا و كاتى زورى لى بگرى. بەلى دەبى موسلمانانىش ريعايە تى ئيش و كارى يەكتر بکەن

ئەنجامى دووروو و غەزەب لىگىر اوەكان:

﴿ ۱۴: أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ تَوَلَّوْا قَوْمًا غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ ﴾ ئايا سەيرى ئەوانەت نەكرد دۆستايەتى نەتەو بەيەكيان كركەخوا غەزەبى لى گرتوون، واتە: لە حالەتى ئاودا جيگەى سەرسورمانە كە دوورووكان ئىدديعاى باوەر ئەكەن! كەچى لەو لاشەو دۆستايەتى جوولەكە ئەكەن! ﴿ ما هم منكم ولا منهم ﴾ ئەو دوورووانە نە ئەيئو، نە لە وانيشن، بەلكو خەلكىكى بى بارن و، قەسەى ئيئو دەبەن بۆئەوان! ﴿ ويحلفون على الكذب وهم يعلمون ﴾ سوينديش لەسەر درۆ ئەخون و خوشيان ئەزانن درۆزن ﴿ ۱۵: أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا ﴾ خوا سزايەكى توندوسەختى بۆ ئامادەكردوون ﴿ إنهم ساء ماكانوا يعملون ﴾ بەراستى ئەوئى ئەيان كركارى خراپ بوو ﴿ ۱۶: اتَّخَذُوا أَيْمَانَهُمْ جُنَّةً فَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ ﴾ سويندەكانيان كركبوو بە سوپەر بۆ پاراستنى خوئان لە شمشيرى موسلمانەكان، بەوئەش پيشگيرى خەلكيان كركبوو لە ريگەى خوا، واتە: لە ئيسلام ﴿ فلهم عذاب مهين ﴾ جا سزايەكى ريسواكەريان بۆ هەيە ﴿ ۱۷: لَنْ تَغْنَى عَنْهُمْ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَولادُهُمْ مِنْ اللَّهِ ﴾ هەرگيز مال و منداليان هيج بى نيازبان ناكە لە سزاي خوا لە پاشە رۆژدا، ئەگەرچى خوئان دەلەين بەمال و مندال خو دەپاريزين ﴿ أولئك أصحاب النار هم فيها خالدون ﴾ ئائەوانە هاوئەلئى ئاگرى دۆزەخن، بەهەتاهەتاييش تييدا ئەمىننەوہ ﴿ ۱۸: يَوْمَ يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ جَمِيعًا ﴾ رۆژىك خوا هەموويان زيندو ئەكاتەوہ ﴿ فيحلفون له كما يحلفون لكم ﴾ ئەوسا سوين دەخون بۆ خوا كە ئەهلى ئيمان بوون، وەك ئيستە سويند بۆ ئيئو دەخون ﴿ ويحسبون أنهم على شيء ﴾ واش دەزانن شتيك لە بارياندايە بەوسويندە ﴿ ألا إنهم هم الكاذبون ﴾ هوشيار بن! كە بەراستينەوانن درۆزنەكان ﴿ ۱۹: استحوذ عليهم الشيطان ﴾ شەيتان زال بوو بە سەرياندا بەوئەسوئە و دەغدەغە و لەخشتەى بردوون ﴿ فأنساهم ذكر الله ﴾ جا يادو ناوى خواى لەبىر بردوونەوہ ﴿ أولئك حزب الشيطان ﴾ ئا ئەوانە گرووپەكەى شەيتانن ﴿ ألا إن حزب الشيطان هم الخاسرون ﴾ هوشيار بن كە هەر گرووپەكەى شەيتان - لە دونياو لە قيامەتدا - زيانمەندن.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نَجَّيْتُمُ الرِّسُولَ فَقَدِمُوا بَيْنَ يَدَيْ جُنُودِكَ صَدَقَةٌ ذَلِكَ خَيْرٌ لَكُمْ وَأَطْهَرُ فَإِنْ لَمْ تَجِدُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿ ۱۲ ﴾ أَشْفَقْتُمْ أَنْ تَقْدِمُوا بَيْنَ يَدَيْ جُنُودِكُمْ صَدَقَتٌ فَإِذْ لَمْ تَفْعَلُوا وَتَابَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَاطْمِئِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿ ۱۳ ﴾ أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ تَوَلَّوْا قَوْمًا غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مَا هُمْ مِنْكُمْ وَلَا مِنْهُمْ وَيَحْلِفُونَ عَلَى الْكُذْبِ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿ ۱۴ ﴾ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿ ۱۵ ﴾ اتَّخَذُوا أَيْمَانَهُمْ جُنَّةً فَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ فَلَهُمْ عَذَابٌ مُهِينٌ ﴿ ۱۶ ﴾ لَنْ تَغْنَى عَنْهُمْ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَولادُهُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا أُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿ ۱۷ ﴾ يَوْمَ يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ جَمِيعًا فَيَحْلِفُونَ لَهُ كَمَا يَحْلِفُونَ لَكُمْ وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ عَلَى شَيْءٍ أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ الْكَاذِبُونَ ﴿ ۱۸ ﴾ اسْتَحْوَذَ عَلَيْهِمُ الشَّيْطَانُ فَأَنسَاهُمْ ذِكْرَ اللَّهِ أُولَئِكَ حِزْبُ الشَّيْطَانِ أَلَا إِنَّ حِزْبَ الشَّيْطَانِ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿ ۱۹ ﴾ إِنَّ الَّذِينَ يُحَادِّثُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَئِكَ فِي الْأَذَلِّينَ ﴿ ۲۰ ﴾ كَتَبَ اللَّهُ لَأَعْلَبُ بَكَ أَنَا وَرَسُولِي بَكَ اللَّهُ قَوِيٌّ عَزِيزٌ ﴿ ۲۱ ﴾

و ريگە نەدەن کات لەيەكترى بگرن ﴿ ذلك خير لكم وأطهر ﴾ ئەو خيرو سەدەقەيە چاکترەو پاکترە بۆتان ﴿ فإن لم تجدوا فإن الله غفور رحيم ﴾ خو ئەگەر شتيکتان دەست نەکەوت بيکەنە سەدەقە، بەراستى خوا خوايەكى گوناھپوشى مېهرەبانە، مۆلەتتان ئەدات بچنە لای پەيامبەر ﷺ ئەگەرچى شتيکيش نەبى پيش خوتانى بخەن ﴿ ۱۳: أَأَشْفَقْتُمْ أَنْ تَقْدِمُوا بَيْنَ يَدَيْ جُنُودِكُمْ صَدَقَاتٌ ﴾ ئايا ترسان لە هەزاري کە سەدەقەکان پيشکەش بکەن لە پيش چەکردنەکەتان؟ واتە: مەترسن، خوا خواوئى هەموو شتيکە، ئيئو کارى خوتان بکەن و خوا دەوڵەمەندە ﴿ فَإِذْ لَمْ تَفْعَلُوا وَتَابَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ ﴾ ئينجا کەواشتان نەکرد، واتە: سەدەقەيەكيان پيش نەخست، خواش تەوبەى لى وەرگرتن ﴿ فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ ﴾ ئەوسا ئيتەر نوپۆرەكانتان بەچاکی بەجى بينن و زەكاتيش بدن ﴿ وَاطْمِئِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ﴾ و گوپرايەلى خواو پەيامبەرەكەى بکەن ﴿ وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴾ خواش زۆر بەئاگايە بەوئى ئيئو

سوورهی (حه شر)ه

مه ده نییه و (۲۴) ثابه ته

به ناوی خوی به خشنده میهره بان

ئه میس وهك سوورته هاوینه کانی خوی باسی کومه لی ئه حکام دهکات، له هه مان کاتیشدا تهوهری سه ره کی خوی به دهوری جوله که کانی (به نی نه زیر) دا ده سورینتی، به تاییهت ئه وانه یان وا په یمانیان هه لوه شانده له گهل په یامبه ردا ﷺ، پاشان ئه ویش ناچار بوو له مه دینه ده ریان بکا، بویه (ئیبین عه بباس) بهم سوورته تی ئه وت سوورته تی (بنی النضیر). (فتح الباری: ۴۹۷/۸). له ولایشه وه باسیکی دوور ووه کان ئه کات که چوئن له گهل جووله کاندایه یماننامه یه کیان دژ به په یامبه ر ﷺ مۆکرده. به کورتیی ئه توانین بلیین: ئه م سوورته تی (حه شر)ه سوورته تی جیهاد و فه یئو غه نیمه ته.

هه موو شتی پاکیی و بی عه ییی خوا ده لی:

﴿ بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: سبح لله ما فی السموات وما فی الأرض ﴾ هه رچی له ئاسمانه کان و هه رچی له زه ویدایه سه رجه م ته سببح بوخوا ده که ن، واته: له ژیر فه رمان و ده سه لاتی ئه ودا ده جو لینه وه، وهك له جیگایه کی تر دا ده فه رموی: (تسبح له السموات السبع والأرض ومن فیهن وإن من شیء إلا یسبح بحمده ولكن لا تفقهون تسبیحهم). ﴿ وهو العزیز الحکیم ﴾ هه ر ئه وخوا یه یه ده سه لآتداری کار جوان و کار دروست.

شار به ده رکردنی (به نی نه زیر) له مال و حالئ خویان:

﴿ ۲: هو الذی أخرج الذین کفروا من أهل الکتاب من دیارهم لأول الحشر ﴾ هه ر ئه وخوا یه بوو خاوه ننامه بی باوه ره کانی له خانه ولانه ی خویان له (مه دینه) بو یه که مجار ده ره پاند، ئاخر جار یس له (خه یبه ر) و له نیوه دوور گه ی عه ره بییدا (عومه ر) رای گواستن بو شام، جابه و شیوه یه تووشی ئه و ریسوایی و ژیر ده سه ته یییه بوون. په یامبه ر ﷺ کاتی ها ته مه دینه له گهل (به نی نه زیر) دا رێک که وت که: وهك پشتیوانی لی نا که ن، درکیش نه بن له رییدا، به لکو بوخوا یان دانیشن و هه قی هیجیان نه بییت، به لی به وشیوه یه مانه وه تا روودا وه که ی (به در)، ئه و جا و تیان وائیستا زیاتر ده رکوت که موحه مه د په یامبه ری خوا یه، که چی کاتی روودا وه که ی (ئو حود) پێش هات، هه موو به جاری ده ستیان کرده دیعایه و چاوو راو فرت و فیل، بویه به په له (که عبی کوری

به سه رکه وتنی پیغه مبه ران نه یارانیان قه نس ده بن:

﴿ ۲۰: إن الذین یحادون الله ورسوله ﴾ به راستی ئه وانه ی دژایه تی خوا و پیغه مبه ره که ی ئه که ن ﴿ أولئک فی الأذنین ﴾ ئه وانه له ریزی زه بوونترینی خولقی خوان له دونیا و له قیامه تدا ﴿ ۲۱: کتب الله لأغلبن أنا ورسلی ﴾ خوا بریاری داوه که خوم و په یامبه ره کانم پیرو زو زال ده بین به سه ر هه موو دوژمناندا ﴿ إن الله قوی عزیز ﴾ به راستی خوا خوا یه کی به هیزی به ده سه لاته، هه رگیز فه رمان و بریاری هه لئا وه شیته وه.

موسلمان دۆستایه تی بیباوه ران ناکات:

﴿ ۲۲: لاتجد قوما یؤمنون بالله والیوم الآخر ﴾ هیه چ کومه لی نابینیت که باوه ری به خوا و به رژه که ی تر بییت ﴿ یوادون من حاد الله ورسوله ﴾ دۆستایه تی ئه وانه بکه ن دژایه تی خوا و په یامبه ره که ی ده که ن! ﴿ ولو کانوا آباءهم أو أبناءهم أو إخوانهم أو عشیرتهم ﴾ هه رچه نده ئه وانه باوکیان، یان کورو نه ویه یان، یا برا و عه شه رتیان بن، به کورتیی: مروقی باوه ردار نابی به هیچ شیوه یه ک دۆستایه تی بکا له گهل دوژمنانی خوا و پیغه مبه ردا ئه گینا له وان ده ژمیردرین ﴿ أولئک کتب فی قلوبهم الإیمان ﴾ ئه وانه – که له دۆستایه تی دوژمنانی خوا خو ئه پارێزن – که سانیکن خوا ئیمان و باوه ری له نیودلیاندا چه سپاندووه، به هیچ شتی له ق نابیت، بویه (ئه بوو عوبه یده) له رژه ی (به در) دا باوکی خوی کوشت، (ئه بوو به کری سددیق) بریاری کوشتنی (عه بدوره حمانی) ی کوری خوی دا، (موسعه بی کوری عومه ی) (عوبه یده) ی برای خوی کوشت. (حه مزه و عه لی) چه ند که سیان له تیره و بنه ماله ی خویان کوشت، چونکه ناحه زو دژ به ئیسلام بوون ﴿ وأیدهم بروح منه ﴾ وه پشتگیری کردوون به سه رخستن له لایه ن خویوه ﴿ ویدخلهم جنات تجری من تحتها الأنهار ﴾ وله پاشه رژه ییدا ئه یان با ته نیو چه ند باختیکی به هه شته وه که جوگه ئای زور له ژیر دره خته کانیدا ئه روات ﴿ خالدین فیها ﴾ به هه تا هه تاییش تییدا ده بن ﴿ رضی الله عنهم ورضوا عنه ﴾ خوا لییان خو شنوود و رازی بووه، ئه وانیش له خوا رازی بوون ﴿ أولئک حزب الله ﴾ ئا ئه وانه گروویه که ی خوان ﴿ ألا إن حزب الله هم المفلحون ﴾ ئاگادار و هو شیاریان! که هه ر گروویه که ی خوان به ره ووه کان له دونیا و، له قیامه تدا.

له (۱۵) ی ره مه زانی (۱۴۱۷) ک به رامبه ر به (۱۹۹۷/۱/۲۳) له ته فیسیری ئه م سوورته بوومه وه له شاروچکه ی (مه ریوان).

خویشان و بدهدستی خاوهن باوهره‌کان ویران کرد. (به‌نی نه‌زین) پیش
 نه‌وه‌ی له‌مه‌دینه‌ده‌رچن، به‌بوونه‌رووخانی خانوو‌ه‌کانیان، تا
 موسلمان‌ه‌کان پاش نه‌وان سوودی لی‌وه‌رنه‌گرن و نه‌ی‌که‌نه‌مال و
 نیش‌تگای خویشان، پاشان موسلمان‌ه‌کانیش دیواره‌کانیان رووخاندبو
 ته‌سفیه‌ی شوینه‌واریان! فاعتبروا یا اولی‌البصار ده‌سا
 ئیوه‌په‌ند وهرگرن نه‌ی خاوه‌ن‌فامه‌کان! ولولا ان کتب الله
 علیهم الجلاء و نه‌ه‌گه‌ر خوا شارب‌ه‌ده‌رکردنی له‌سه‌ر بریارنه‌دابان
 لعذبهم فی الدنيا هه‌ر له‌دونیا (وه‌ک به‌نی قوره‌یزه) به‌کوشتن
 و دیل‌کردن سزای نه‌دان و لهم فی الآخرة عذاب النار و له‌پاشه
 روژیشدا سزای ناگری دوزه‌خیان بو هه‌یه ۴: ذلک بأنهم شاقوا
 الله ورسوله نه‌و دهرکردنه‌ش به‌هوی نه‌وه‌ی دژایه‌تی خواو
 په‌یامبه‌ره‌که‌یان کرد و من یشاق الله فان الله شدید العقاب و
 وهرکه‌سیش دژایه‌تی خوا بکات، بی‌گومان خوا سه‌خت‌گیره‌بو
 نه‌وه‌ی دژایه‌تی بکا.

برینی دارخورماکان به‌نیزنی خوا بوو:

۵: ما قطعتم من لينة أو تركتموها قائمة على أصولها فبإذن الله
 هه‌ر دارخورمایه‌کتان له‌باخه‌کانی (به‌نی نه‌زین) بری - به‌هوی
 هه‌لوه‌شانه‌وه‌ی په‌یمان‌ه‌که‌یان‌ه‌وه - یان لی‌ی‌گه‌ران به‌راوه‌ستای
 له‌سه‌ر بنجی خو‌ی، نه‌وه له‌هه‌ردووباره‌که‌دا به‌فرمانی
 خوابوو بو نه‌وه‌ی ئیمانداران به‌هیز بکا و لیخ‌زی‌الفا‌سفین
 و له‌سنوور دهرچوو‌ه‌کانیش ریسوا بکات. جا له‌برینی نه‌وباخ و
 باخاتانه‌وه‌ زانایان و هریان‌گرتوو‌ه‌که: له‌کاتی ناچاری و له‌کاتی
 جه‌نگدا ره‌وایه‌دارو دره‌خت وکشت وکال و گه‌نم و دانه‌ویله‌و
 خانوو‌به‌ره‌ی دوژمن پروخینری و بسوتینری، تاهیز و بی‌زی دوژمن
 له‌ناو ببریت، بو‌یه‌په‌یامبه‌ر کاتی نزیک‌ی باخ و باخاته‌کانیان
 بووه‌وه‌فرمانی به‌برینی باخه‌کانیان دا، به‌لام نه‌وانی نه‌قام لی‌یان
 کرده‌هه‌را!، ئینجا خوا فرمووی: نه‌و له‌خو‌یه‌وه‌هیچ شتیکی
 نه‌کردوو، به‌لکو هه‌موو به‌پنی بریاری خوابوو، (واحدی) له
 (أسباب النزول) ه‌که‌یدا نه‌مه‌ی هیناوه.

ده‌ستکه‌وتی فه‌ینو دابه‌شکردنی:

۶: وما أفاء الله على رسوله منهم و نه‌وه‌ی خوا گیرایه‌وه
 بو پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی، له‌دارایی جووله‌که‌کانی (به‌نی نه‌زین)
 فمأؤفتم عليه من خيل ولراكاب و نه‌وه‌ی هیچ نه‌سپ و
 و شتریکتان بو‌تاو نه‌دابوو، واته: هیچ زه‌حمه‌تیکتان نه‌کیشابوو
 و لکن الله یسلط رسله علی من یشاء به‌لام خوا پیغه‌مبه‌رانی

نه‌شهره‌ف) یان له‌گه‌ل چل سوارچا‌کدا ناره‌مه‌که‌که، له‌وی له‌گه‌ل
 (نه‌بووسوفیان) دا دژ به‌په‌یامبه‌ر ﷺ، په‌یمان‌یان موکرده‌، پاشان
 په‌یامبه‌ریش ﷺ فرمانی به‌(موحه‌مه‌دی کو‌ری مه‌سله‌مه‌) دا:
 بجیت (که‌عب) بکوژیت، نه‌ویش به‌په‌نامه‌کی چوو و کوشتی،
 پاشان سوپایشی ناره‌سه‌ریان و ماوه‌یه‌ک له‌گه‌مارو‌دا مانه‌وه،

لَا تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ
 حَادَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَوْ كَانُوا آبَاءَهُمْ أَوْ أَبْنَاءَهُمْ
 أَوْ إِخْوَانَهُمْ أَوْ عَشِيرَتَهُمْ أُولَئِكَ كَتَبَ فِي قُلُوبِهِمُ
 الْإِيمَانَ وَأَيَّدَهُمْ بِرُوحٍ مِنْهُ وَيُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي
 مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا
 عَنْهُ أُولَئِكَ حِزْبُ اللَّهِ أَلَا إِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿١٣﴾

سُورَةُ الْحَشْرِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سَبَّحَ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ
 ﴿١﴾ هُوَ الَّذِي أَخْرَجَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ مِنْ دِيَارِهِمْ
 لِأَوَّلِ الْحَشْرِ مَا ظَنَنْتُمْ أَنْ يَخْرُجُوا وَظَنُّوا أَنْهُمْ مَانِعَتُهُمْ
 حُصُونُهُمْ مِنَ اللَّهِ فَأَنذَهُمْ اللَّهُ مِنْ حَيْثُ لَمْ يَحْتَسِبُوا وَقَدَفَ
 فِي قُلُوبِهِمُ الرُّعْبَ يُخْرِبُونَ بُيُوتَهُمْ بِأَيْدِيهِمْ وَأَيْدِي الْمُؤْمِنِينَ
 فَاعْتَبِرُوا يَا أُولِيَ الْأَبْصَارِ ﴿٢﴾ وَلَوْلَا أَنْ كَتَبَ اللَّهُ عَلَيْهِمُ
 الْجَلَاءَ لَعَذَّبَهُمْ فِي الدُّنْيَا وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابُ النَّارِ ﴿٣﴾

دهره‌نجام مه‌دینه‌یان به‌جی هیش‌ت و به‌ره‌و (خه‌یبه‌ر) رو‌یشتن،
 له‌سه‌رده‌می (عومهری کو‌ری خه‌تتاب) یشدا به‌ره‌و شام راگواززان
 ماظننتم أن یخرجوا و نه‌وه‌گومان‌تان نه‌ده‌برد تاوا به‌و ریسوایی و
 سه‌رشوریبه‌له‌قه‌لا‌کانیان بچنه‌ده‌ری، چونکه نه‌وان خوا‌ه‌نی هیژ
 و ده‌سه‌لات بوون له‌مه‌دینه‌دا و وظنوا أنهم مانتعتهم حصونهم من
 الله و خو‌شیان گو‌مان‌یان وابوو که قه‌لاو سه‌نگه‌ره‌مه‌که‌مه‌کانیان
 له‌سزای خوا نه‌یان پاریزی و مه‌نعیان نه‌کا له‌موسلمان‌ه‌کان فأتاهم
 الله من حیث لم یحتسبوا و جاخوا بو‌یان هات به‌سزا له‌شو‌نیکه‌وه
 به‌خه‌یالیاندا نه‌هاتبوو شتی و پرو بدات و وقذف فی قلوبهم
 الرعب و به‌کوشتنی (که‌عب) ترس و بی‌می خسته‌دلیانه‌وه،
 له‌فه‌رمووده‌یه‌کدا هاتوو: ((نصرت بالرعب بین یدی مسیره‌شهر))
 (بوخاری). واته: من به‌هوی ترس خسته‌ناودلی دوژمنه‌وه نه‌ندازو
 ماوه‌ی مانگه‌رییه‌ک یارمه‌تی درام و سه‌رکه‌وتم! و یخربون بیوتهم
 بأیدیهم و أیدی المؤمنین و اترسان به‌ناچاری ماله‌کانیان به‌ده‌ستی

﴿إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ﴾ به راستی خوا سهخت تولهیه، قاری له ههرکه سیڅ گرت رزگاری نابی.

فهیی بؤ خه لکانی هه ژارو ناوارهیه:

۸: للفقراء المهاجرين الذين أخرجوا من ديارهم وأموالهم ﴿٨﴾

ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ شَاؤُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ. وَمَن يُشَاقِ اللَّهَ فَإِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٩﴾ مَا قَطَعْتُم مِّن لِّسَنَةٍ أَوْ تَرَكْتُمُوهَا قَائِمَةً عَلَىٰ أُصُولِهَا فَبِإِذْنِ اللَّهِ وَلِتُخْبِتَ الْأَلْسِنُفِيقِينَ ﴿١٠﴾ وَمَا آفَاءَ اللَّهِ عَلَىٰ رَسُولِهِ مِنْهُمْ فَمَا أَوْجَفْتُمْ عَلَيْهِ مِن خَيْلٍ وَلَا رِكَابٍ وَلَكِنَّ اللَّهَ يُسَلِّطُ رُسُلَهُ عَلَىٰ مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١١﴾ مَا آفَاءَ اللَّهِ عَلَىٰ رَسُولِهِ مِنْ أَهْلِ الْقُرَىٰ فَلِلَّهِ وَاللَّسْوِلِ وَلِلَّذِينَ الْقُرَىٰ وَالنَّبِيِّ وَالْمَسْكِينِ وَالْأَبْنِ السَّبِيلِ كَيْ لَا يَكُونَ دُولَةً بَيْنَ الْأَغْنِيَاءِ مِنكُمْ وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿١٢﴾ لِلْفُقَرَاءِ الْمُهَاجِرِينَ الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَأَمْوَالِهِمْ يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِّنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا وَيُخْبِرُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أَوْ لِيُكَلِّمَهُمُ الصَّادِقُونَ ﴿١٣﴾ وَالَّذِينَ تَبَوَّءُوا الدَّارَ وَالْأَيْمَانَ مِن قَبْلِهِمْ يُحْجَبُونَ مِّنْ هَاجِرِ الْيَهُودِ وَلَا يُجَادُونَ فِي صُدُورِهِمْ حَاجَةً مِّمَّا أُوتُوا وَيُؤْثِرُونَ عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ وَمَن يُوقِ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿١٤﴾

فهییو دهستکه وتهیه بؤنه وهه ژاره دووره ولات و کوچکردووانهیه له خانووو سامانی خوځیان دهرکران، له لایهن مهککه بیه کانه وه، تا به لکو ورده ورده ژانیان راست بکریته وهو بگاته وه ئاستی ئاسایی خوځی، پاش نه وهی که بته پرسته کانی مهککه هه لیان فراندن و ناچاریان کردن به هیجهرت ﴿١٢﴾ بیتغون فضلا من الله و رضوانا ﴿١٣﴾ داوای چاکه و ره زامه ندیی له خوا دهکهن، بؤیه نه یانتوانی له مهککه دا بژین، ته گینا له گه لیاندا خوځیان ته سازاند ﴿١٤﴾ وینصرون الله ورسوله ﴿١٤﴾ و یارمه تی خواو به یامبه ره که ی دهدهن بؤیه کوچیان کرد... ﴿١٤﴾ أولئک هم الصادقون ﴿١٤﴾ ئا ته وانه ن راستگوکان له باوهرو جیهادیاندا.

بشتیوانان ئیره یی به کوجیه ران نابهن:

ئینجا خوا ستایشی پیاوه تی وچاکه ی یارمه تیدهره کان ئەکات، پاش نه وهی که دهستکه وتی (به نی نه زین) درا به کوچکه ران و نه وان

خوی به سههر ههرکه سیڅدا حه ز بکا زال ئەکات به بی جهنگ، وهک چوڻ پیغه مبهری زال کرد به سههر (به نی نه زین) دا به ترس خستنه دلپانه وه، واته: دهسکه وته که ی (به نی نه زین) تاییه تمه ندی به یامبه ربوو (موحه مههه) ﴿٩﴾، ماف وهه قی هاوه لانی تیدا نییه، بؤیه نه ویش ده توانی پیویستی به کسالی مال و مندالی لوه رگریت، پاشان نه وهی دیکه ش بدات به چهک و تهقه مه نی و خوځانده کردن بؤ ریخی خوا. (بوخاری و موسلیم و نه بوداوودو ترمزی و نه سانی) نه مه یان ریوایه ت کردوو. ﴿١٠﴾ والله علی کل شیء قدير ﴿١٠﴾ وخواش دهسه لاتی به سههر هه مووشتیڅدا هه یه و ویستی له ههرشتی بیت ئەیکات. ﴿١١﴾ ما آفاء الله علی رسولہ من اهل القرى ﴿١١﴾ نه وهی خوا گپرایه وه بؤ پیغه مبه ره که ی له (فهیی) شاره کان به بی کوشتار، وهک شارو گونده کانی (به نی قوره یزه) و (به نی نه زین) و گشت شارو گوندیکی ئاوا به بی جهنگ، وهک (فههک، خه بیه) ﴿١٢﴾ فلله وللرسول ﴿١٢﴾ نه وه بؤخوایه، واته: برپاره که ی به دهستی نه وه، چی ل ئەکات، ئەیکات، وه بؤیه یامبه ره، نه ویش بؤخوی و ژن و مالی و بؤ بهر ژوهه ندی موسلمانانی بهخت ئەکات ﴿١٣﴾ ولذی القری و البتامي و المساکین ﴿١٣﴾ و بؤخزمانی نزیکی له نه وهی (هاشم) و نه وهی (موتته لیب) وه بؤ مندالانی بی باوک و بؤ داماوو بی نه وایان ﴿١٤﴾ وابن السبیل ﴿١٤﴾ و ریباران، واته: نه وانه ی که له سه فهردا تویشوو یان لئه بری، ته گهرچی دهوله مه ندیشین. به لی سهروهت و سامانی (فهیی) نه کری به پینج به شه وه، پاشان پینج به کیکی نه کریته وه پینج بهش، نه میش بؤیه یامبه رو خزمه نزیکه کانی وهه تیوان وهه ژاران سهرف نه کری، وه چوار به شه که ی دیکه یش بؤیه یامبه ر ﴿١٥﴾ داده نری، نه ویش له مال و مندالی خوځی و بهر ژوهه ندی موسلماناندا بهختی ئەکات... بؤیه دهستکه وته که ی (به نی نه زین) به سههر کوچه ره کاند به شکر دوو، به شی یارمه تیدهره کانی (واته: نه نصاری لئه نه دا، دوو پیاویان نه بی، چونکه ژیان و زینده گی ته نسار له کوچه رییه کان باشتر بوو، بؤیه قورئان ته فهرموئ: ﴿١٦﴾ کيلا یکن دولة بین الأغنياء منکم ﴿١٦﴾ برپاره بهو شیوه یه دابهش بکری، نهک ببیته سهرمایه ی دهسته و دهستکردن له ناو دهوله مه نده کانتانداو، هه ژاره کان لی بی بهش بین ﴿١٧﴾ وما آتاکم الرسول فخذوه ﴿١٧﴾ وهه رچی به یامبه ر ﴿١٨﴾ پیی دان وهی بگرن، واته: به چی فه رمانی پی کردن بیکه ن چ له مه دهستکه وته دا و، چ له ههرشتیکی تر دا جیبه جی بکه ن. ﴿١٩﴾ ومانهاکم عنه فانتهوا ﴿١٩﴾ وه رییشی له ههرشتی لگرتن، ئیوهش دهستی لئه لگرن ﴿٢٠﴾ واتقوا الله ﴿٢٠﴾ و خوځان له خه شم و غه زه بی خوا بپایزن به جیبه جی کردنی فه رمانه کانی ووازه یان له قهغه کراوه کانی

له هـ سى تاقمه كه بى به شه. بيجگه له وهش پيشهوا (مالك) ده لیت: ئەو كه سهى جوین به هاوه لان ديدات كافره له (فیئ) یش بهش نابات.

مونافقه كان درویشان له گهل بهنى نه زیر کرد:

﴿ ۱۱: أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ نَافَقُوا ﴾ ئایا ئەو دوورووانهت نه دی؟! كه وهو کرداریان چهنده له یهك دووره ﴿ یقولون لإخوانهم الذين كفروا من أهل الكتاب ﴾ و به براکانیان له کافره کانی خاوه نمانه کانی ن دهگوت، واته: به (بهنى نه زیر) ﴿ لئن أخرجتم لنخرجن معكم ﴾ دلنیا بن ئەگەر ئیوه له مه دینه دەر کران، ئیمهش له گهل تان دەر ته چین و مه دینه به جی دیلین، دباره ئەمه سه روکی دوورووه کان (کور په کی سه لول) ه، ئەو نیفاق و دوورووییه به وشوویه به خه رج ئەدات، مه به ستیشی ئەوه یه كه ئەوان له قه لاکانی خویاندا بمیننه وهو خویان به دهسته وه نه دهن وجهنگ بکه نه گهل موسلمانانه کاند! ﴿ ولا نطیع فيكم أحدا أبدا ﴾ وهیچکاتیش به زیانی ئیوه به گوئی هیچ كه سیك ناکه یه. واته: له به رامبه ر ئیوه وه، یارمه تی (موحه ممه د) ناده یه ﴿ وإن قوتلتم لننصرنكم ﴾ و ئەگەر جه نگیشان له گهل کرا حه تمه ن یارمه تیتان ئەده یه ﴿ والله يشهد إنهم لكاذبون ﴾ وخوا شایه تی ده دا كه به راستی ئەوان درۆزن و درۆ ده كه نه وهی ده یلین ﴿ ۱۲: لئن أخرجوا لا يخرجون معهم ﴾ به ته ئکید ئەگەر دەر کران له مه دینه، دوورووه کان له گهل یان دهرناچن ﴿ ولئن قوتلوا لا ينصرونهم ﴾ وه ئەگەر جه نگیشان له گهل کرا، یارمه تییان ناده ن، دهره نجامیش هه روا دەرچوو، چونكه جووله كه له مه دینه دەر کران و جه نگیان له گهل کرا، مونافقه کانیش هیچیان نه کرد! ﴿ ولئن نصرهم ﴾ گریمان ئەگەر یارمه تیشیان دان ﴿ لیؤن الأبار ﴾ بى شك دواى تاویك پشت هه لئه كه نه و هه لدین و ریزه کانی جهنگ به جی دیلن ﴿ ثم لا ينصرون ﴾ پاشان یارمه تیان نادری له لایه ن خواوه ﴿ ۱۳: لأنتم أشد رهبة في صدورهم من الله ﴾ به راستی ئیوه له دلیاندا به سامترن له خوا! واته: له ئیوه زۆرتر ئەترسن له خوا، بۆیه ناویرن جه نکتان له گهل بکه ن ﴿ ذلک بأنهم قوم لا يفقهون ﴾ ئەوهش به هو ی ئەوهی كه ئەوان کۆمه لیکن تى ناگه ن له گه وره یی و ده سه لاتى خوا ﴿ ۱۴: لا یقاتلونکم جمیعا إلا فی قرى محصنة ﴾ ئەوهنده ترسنۆکن - هۆزى جووله كه - کوشتارتان له گهل ناکه ن به کۆمه ل، مه گه ر له و شارانه دا به قه لاو خه نده ق قاییم کراون ﴿ أو من وراء جدر ﴾ یان له پشتی دیواره کانی مالکانیانه وه ﴿ بأسهم بینهم شدید ﴾ چونكه دژایه تی ناوخویان دژایه تییه کی سه خته ﴿ تحسبهم جمیعا ﴾ واده زانیته هه موو پیکه وه ن وکۆن ﴿ وقلوبهم

هیچ دلگرا نی و گله بییه کیان نیشان نه دا، بۆیه ئەفه رموو ی: ﴿ ۹: والذين تبوءوا الدار والإيمان من قبلهم ﴾ و ئەوه كه سه انه ی نیشته جیی (دار الهجره) و (دار ایمان) بیوون، واته: پشتیوانان له پیش کۆچی کۆچه ریه کان ﴿ یحبون من هاجر إلیهم ﴾ کۆچه ریه کانیان خۆش دهوین و، به شیک له دارایی خویانیان ئەده نی و دلخۆشیان ده که ن ﴿ ولا یجدون فی صدورهم حاجة مما أوتوا ﴾ و هیچ شتیکیان له دلداییه سه باره ت به وهی به کۆچه ریه کان درا له فه یی به نی نه زیر، چونكه په یامبه ری خوا ﴿ له وهه موو ده ستکه وته ته نها به شی سى كه سیانیدا، له گهل ئەوه یشدا كه سیك نه بوو پنی ناخۆش بیتی ﴿ ویؤثرون علی أنفسهم ولو كان بهم خصاصة ﴾ و ئیساری کۆچه ریه کان ده که ن به سه رخویاندا له سه روه ت و ساماندا، ئەگه رچی خۆیشیان نیازیان پنی هه بی و هه ژاربن، واته: به خشینه که یان له بهر ده وله مه ندیان نییه، به لکو سه روشتی ئیمان و باوه ریان به رزه ﴿ ومن یوق شح نفسه ﴾ وهه رکه سی له سیفه تی رژی ده روونی بیاریزی، واته: هه رکه سی خوا بیاریزی له چرووکی ده روونی ﴿ فأولئك هم المفلحون ﴾ جا ئەوانه ن بره وه کان. تیبینی: مه به ست به سه خاوه ت ئەوه نییه هه رچی مال و سامانی هه یه بیبه خشی، نه خیر، چونكه ئەوه ته (ئه نه س) ئەلی: په یامبه ر ﴿ فه رموو ی: ئەو كه سه ی زه کات بدات، میوانداری بکات، له کاتی به لاو نه هه مه تدا بیبه خشی.. ئەوه له رژی و چرووکی دەرچوو ﴿ ۱۰: والذين جاءوا من بعدهم يقولون ﴾ ئەوانهش له دواى ئەوانه وه هاتوون، واته: پاش کۆچه ران و یارمه تیده رانه وه هاتوون، ده لین: ﴿ ربنا اغفر لنا ولإخواننا الذين سبقونا بالإيمان ﴾ ئەی په ره وردگار هه مان! له ئیمه و له و برا یانه مان پیش ئیمه باوه ریان هی ناوه خۆش به ﴿ ولا تجعل فی قلوبنا غلا للذين آمنوا ﴾ وهیچ بوغزو قینیک مه خه ده لانه وه به رامبه ر به وه كه سه انه باوه ریان هی ناوه ﴿ ربنا إنک رؤوف رحیم ﴾ ئەی په ره وردگاری ئیمه! به راستی ته نها ئەتوی به سۆزی میهره بان. پيشهوا (عومه) گوئی له پیاویکه وه بوو باسی موهاجیرانی به چاک ده کرد! ئەویش ئایه تی (للفقراء المهاجرين) ه ی بۆ خوینده وه، فه رموو ی: ئایا تۆ وهك ئەوان ده بی؟ وتی: نه خیر، پاشان ئایه تی (والذين تبؤوا الدار والإيمان) ه ی به سه را خوینده وه فه رموو ی: ئەی وهك ئەوه ده سه ده بیته؟؟ کابرا وتی: نه خیر، پاشان ئایه تی: (والذين جاءوا من بعدهم..) ی بۆ خوینده وه فه رموو ی: ئەی له مانه یته؟ کابرا وتی: به ته مام له مانه بم. پيشهوا (عومه) فه رموو ی: ده چاک بزانه هه رکه سیك به باشی ناویان نه باو، بگه رله باتی ئەوه جنیویان پنی بدات، باچاک بزانیته له هیچکام له و ئیماندارانه نییه. واته:

آمنوا اتقوا الله ﴿١﴾ ئی ئهوانه ی باوه رتان هیئاوه! پاریز له خوا بکه ن به جیهه جیکردنی فرمانه کانی و دوور گرتن له قه دهغه کراوه کان و لتنظر نفس ماقدمت لغد ﴿٢﴾ وهبا هه رکه سه سه رنج بدوا بزانی چ شتیکی بۆ سبه ینی (قیامهت) پیش خستوو له کرده ی چاک؟ و اتقوا الله ﴿٣﴾ و هدهوام بکه ن له سه ر ته قوای خوا ﴿٤﴾ ان الله خبیر

شتی ﴿٥﴾ له کاتی کدا دلێ کانیا ن لێ ک جیا ن ویه ک ناگرن ﴿٦﴾ ذلک بأنهم قوم لا یعقلون ﴿٧﴾ ئه وهش چونکه ئهوانه گه ل و کۆمه لێکن تی ناگه ن له ده رهنجامی کاری خۆیا ن، نازانن ته فره قه وه په راگه نده بوون هوی سه ره کییه بۆ تیکشکان، وه وه حده ت و برابه تی وته باییش تا که هویه بۆ پیرۆزی و سه رکه وتن ﴿٨﴾ ١٥: کمثل الذین من قبلهم قریبا ﴿٩﴾ حال جیوه له کانی (به نی نه زین) له حال ئهوانه ده چیت که له پیشیا نه وه بوون، واته: کت و مت له حال (به نی قه ینوقاع) ده چیت، که نه وانمان له ناومان برد، ئیتر نه ئه بوو ئه مان ئاوا خۆیا ن به قه ر بدن، چونکه بیستبوویان چیمان به سه ر که لانیکی پیشوودا هیئا ﴿١٠﴾ ذاقوا وبال امرهم ﴿١١﴾ تۆله ی کاری خۆیا ن چیشت، ئه وه بوو له جهنگی (به در) دا ده رهنجامی تۆله ی کاری خرابی خۆیا نیا ن ده ستگیربوو، به ده رکردن، یا ن به کوشتن ﴿١٢﴾ ولهم عذاب الیم ﴿١٣﴾ وله قیامه تیشدا سزایه کی به ئیشیا ن بۆه یه .

له ده ستخه رۆکردندا، کاری جیوه له که و دوور ووه کان،

له گاری شه یتا ن ده چی:

﴿١٦﴾: کمثل الشیطان إذ قال للإنسان اکفر ﴿١٧﴾ نمونه ی دوور ووه کان له هه لئانی جیوه له که ی به نی نه زیر له بۆ کوشتا ر له گه ل پیغه مبه رو موسلمانه کاند، وه ک نمونه ی هه لئانی شه یتا ن وایه بۆ کافر کردنی مروه ش، کاتێ پیتی وت کافره من له گه لتم ﴿١٨﴾ فلما کفر قال إني برئ منك ﴿١٩﴾ جا کاتێ بی باوه ر بوو وتی: به راستی من به ری و بیزارم له تۆ ﴿٢٠﴾ إني أخاف الله رب العالمین ﴿٢١﴾ به راستی من له خوی په ره و ده گاری جیهانه کان، ئه ترسم!! جا ئه وه بوو دوور ووه کانی ش جیوه له که کانیان ده ستخه رۆکردن و هه لئان نا ن و به لئینیا ن دانێ که له ناوه وه - کاتێ به جهنگ هاتن - یارمه تیا ن بدن، به لام له کاتی خۆیدا هیچیا ن بۆ نه کردن! ﴿٢٢﴾ ١٧: فکان عاقبتهما أنهما فی النار خالدین فیها ﴿٢٣﴾ ده رهنجامی کاری هه ردوویان (شه یتا ن و ئاده مزادی کافر) ئه وه یه که به راستی هه ردو و له ناگری دۆزه خدا هه میشه ماون ﴿٢٤﴾ وذلک جزاء الظالمین ﴿٢٥﴾ و ئه ومانه وه یه ش به هه میشه یی له ناگه ردا سزای ئه و کافرا نه یه که سه میان له خۆیا ن کردووه، واته: هه رکه سی ک له سنوور ده رچی و فرت و فی ل بکات، پادا شته که ی ئاوا یه، جا که وایه ئیوه ییش هۆشیار بن و نه خه له تین به قسه ی زل و فیشالی ئه م وئهو.

له خوا بترسن و بۆ سبه ینی ئاماده بن:

پاش باسکردنی فی ل و فره جی جیوه له که و دوور ووه کان و ئه نجا میا ن، روو ده کاته باوه رداره راسته قینه کان و ئه فره مو ی: ﴿١٨﴾ یا ایها الذین

وَالَّذِينَ جَاءُوا مِنْ بَعْدِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلًا لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ ﴿١٥﴾ أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ نَافَقُوا يَقُولُونَ لِإِخْوَانِهِمُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَیْنُ أَخْرِجْتَهُ لَخَرَجَ مَعَكُمْ وَلَا تُطِيعُ فِكْرُ أَحَدٍ أَبَدًا وَإِنْ قُوتِلْتُمْ لَنَنْصُرَنَّكُمْ وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿١٦﴾ لَیْنُ أَخْرَجُوا لَا يُخْرَجُونَ مَعَهُمْ وَلَیْنُ قُوتِلُوا لَا يَنْصُرُوهُمْ وَلَیْنُ نَصْرُوهُمْ لَیْزُومٌ أَلَا ذُبُرْتُمْ أَنْ يُصْرِفَكُمْ ﴿١٧﴾ لَأَنْتُمْ أَشَدُّ رَهْبَةً فِي صُدُورِهِمْ مِنْ اللَّهِ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَفْقَهُونَ ﴿١٨﴾ لَا يَقْدِرُونَكُمْ جَمِيعًا إِلَّا فِرَى مُحَضَّيَّةٍ أَزْوَجًا جُدْرًا بِأَسْهُمٍ بَيْنَهُمْ شَدِيدٌ تَحْسِبُهُمْ جَمِيعًا وَقُلُوبُهُمْ شَتَّى ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْقِلُونَ ﴿١٩﴾ كَذَلِكَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ قَرَّبُوا دَأْوًا وَبَالَ أَمْرِهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٢٠﴾ كَذَلِكَ الشَّيْطَانُ إِذْ قَالَ لِلْإِنْسَانِ اكْفُرْ فَلَمَّا كَفَرَ قَالَ إِنْ بَرِئْتُ مِنْكَ فَإِنِّي أَخَافُ اللَّهَ رَبَّ الْعَالَمِينَ ﴿٢١﴾

بما تعملون ﴿٢٢﴾ به راستی خوا زۆر ئاگایه به کاره کانتان و هیچی لی ون نابیت ﴿٢٣﴾ ١٩: ولا تكونوا كالذين نسوا الله ﴿٢٤﴾ وهئيوه وه ئه و که سانه مه بن خویان له بیر کردبوو گو ییا ن به فرمانه کانی نه ده دا ﴿٢٥﴾ فأنساهم أنفسهم ﴿٢٦﴾ ئینجا خوا ییش -وا سه رگه ردانی کردن- خۆیا ن له بیر کرد و نه یا ن زانی کاریکی وابکه ن له پاشه رۆژدا سوودیان پی بدات ﴿٢٧﴾ أولئك هم الفاسقون ﴿٢٨﴾ هه رئا ئهوانه ن له تاعه تی خوا ده رچوان، بۆیه خواش ئاوا ویلی کردوون و لییا ن نا پر سیته وه.

به هه شتی و جه هه نه نه می وه کو یه ک نین:

ئینجا بۆ هه لئانی ئاده مزاده کان، خوی کارجوان پاشه رۆژی دۆزه خی و، به هه شتی هه لئه سه نگینێ و ئه فره مو ی: ﴿٢٠﴾ لا يستوی أصحاب النار وأصحاب الجنة ﴿٢١﴾ هاوه لانی دۆزه خ و، هاوه لانی به هه شت یه کسان و به رامبه رنیا ن له ته رازووی دادگه ری خوا دا ﴿٢٢﴾ أصحاب الجنة هم الفائزون ﴿٢٣﴾ هه رهاوه لانی به هه شتن براوه کان.

مه زنی و گه ورهیی قورئان:

ئینجا بۆته وهی که جووله که و دوروووه کان له هیج سه رده میكد موسلمانان نه خه له تینن، دهست نیشانی ماموستاو رابه ریکی بی وینه یان (قورئان) بۆ نه کاو نه فهرموی: ﴿۲۱﴾ لو انزلنا هذا

فَكَانَ عَاقِبَتُهَا أَنتُمْ فِي النَّارِ خَالِدِينَ فِيهَا وَذَلِكَ جَزَاءُ الظَّالِمِينَ ﴿۲۱﴾ يَأْتِيَا الَّذِينَ آمَنُوا اللَّهُ وَتَنْتَظِرُ نَفْسُ مَآدٍّ مَن يَلْعَدُوا أَنْفَعُوا اللَّهَ إِنْ خَبَرُوا بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿۲۲﴾ وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَسُوا اللَّهَ فَأَنْسَاهُمْ أَنْفُسَهُمْ أُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿۲۳﴾ لَا يَسْتَوِي أَصْحَابُ النَّارِ وَأَصْحَابُ الْجَنَّةِ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمُ الْفَائِزُونَ ﴿۲۴﴾ لَوْ أَنَّا هَذَا الْقُرْآنَ عَلَىٰ جَبَلٍ لَّرَأَيْنَاهُ خَشَعًا مُّتَصِدًّا عَمِينَ خَشِيَ اللَّهُ وَتِلْكَ الْأَمْثَلُ نُضْرِبُهَا لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ ﴿۲۵﴾ هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ الْغَيْبُ وَالشَّهَادَةُ هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ ﴿۲۶﴾ هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيْمِنُ الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿۲۷﴾ هُوَ اللَّهُ الْخَالِقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ يُسَبِّحُ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿۲۸﴾

سُورَةُ الْحُشْرِ

القرآن على جبل لرأيت خاشعا متصدعا من خشية الله ﴿٢٤﴾ ته گهر "گریمان" ته م قورئانه مان دابزاندايه سه رکیویک، که ده رکی کردبا به وهی تیا به تی، نه وده مه ده تبینی به کری و پاره پاره بووی له ترسی خوا! که وایوو ئیوه بیرى بکه نه وه ئی ئاده مزاده کان! له خوا بترسن و تنها قورئان بکه نه به رنامه ی خوتان و تلک الأمثال نضربها للناس و ئیمه ته نمووانه له قورئاندا به چه ند شیوه و یینه یه که دینینه وه بۆ خه لکی لعلم یفکرون به شکو بیر بکه نه وه تی بگن و به کویرانه نه چن به سه ر قورئاندا.

به ناوو سیفه ته جوانه کانی خوا بیا هه لده:

ئیتراش ته مانه خوا چه ند سیفاتیکى به رزو بلندو بۆخوی باس ده کات تاخه لکی زیاتر شه رمی لی بکات، بۆیه نه فهرموی: ﴿۲۲﴾ هو الله الذى لا اله الا هو ﴿۲۳﴾ خوا هه ره خوایه - که بیجگه له خوی- هیج په رستراویکی تر به هه ق نییه مافی په رستنی

هه بی ﴿۲۴﴾ عالم الغیب والشهادة ﴿۲۵﴾ زانای نادیار و ناشرکا نه، هه موو شتیکی لای نه و یه کسانه ﴿۲۶﴾ هو الرحمن الرحیم ﴿۲۷﴾ هه ره نه وه به به زه یی و میهره بان له دونیا وه قیامه تدا ﴿۲۸﴾ هو الله الذى لا اله الا هو ﴿۲۹﴾ خوا (الله) هه ره نه وه یه - که بیجگه له و- هیج په رستراویکی تر به هه ق نییه ﴿۳۰﴾ الملك ﴿۳۱﴾ پاشاو فه رمان ره وای هه موو بوونه وه ره، خاوه نی ته وای ئیش و کاره، چی ئه کات بالا دهستی نییه ﴿۳۲﴾ القدوس ﴿۳۳﴾ پاک و بیگه رده و بیخه وشه له هه ر سیفه تیکى ناشیرین ﴿۳۴﴾ السلام المؤمن ﴿۳۵﴾ ناشتیده رو دلنیا که ره، په یامبه ران و ئیماندارانی ته مین کردوو له سزای خوی ﴿۳۶﴾ المهیم ﴿۳۷﴾ چاودیر و پاریزه ری دروستکرا وه کانی به تی و هیج شتیکی لی گوم نابیت ﴿۳۸﴾ العزیز ﴿۳۹﴾ ده سه لاتدار و به زه به ر ﴿۴۰﴾ الجبار ﴿۴۱﴾ خاوه ن شکوو مه زنه، هه موو هیژیک نه شکینی و، هیج شتیکی نییه به رگه ی بگریت المتکبر ﴿۴۲﴾ شایسته ی هه موو کیبریایی و گه وره یی ﴿۴۳﴾ سبحانه الله عما یسرکون ﴿۴۴﴾ پاکى و بیخه وشى بۆته و خوا یه له وه ی ته وانه ده یکه ن به شه ریک بوی ﴿۴۵﴾ ۲۴: هو الله الخالق البارئ ﴿۴۶﴾ هه ره نه وه په رستراوو دروستکه رو به دیه نه ری بی وینه ﴿۴۷﴾ المصور ﴿۴۸﴾ هه ره نه وه وینه کیش و دیمه ن به خش، به هه ر شیوه یه ک خوی بیه وى نه خشه ی ده کیشى: جوان، ناشیرین، کورته بالا، که له گه ت، ره ش پیست.. هتد ﴿۴۹﴾ له الاسماء الحسنی ﴿۵۰﴾ هه موو ناوه جوانه کان بۆ نه ون. زاناکان ته لین: ناوه پیروژه کانی خوا (توقیف) ین، واته: ده بی خوا هه ربه و ناوانه وه ناو بیری له قورئان و سوننه تدا هاتوون، که وایوو ناوه یه به شه رزووی خومان ناویکی بۆه لیژیرین، یان سیفه تیکى بۆدانیین، نه و به وه ناوی خوی نه بر دیت، وه: ته ندان یار، پزیشکی دلنه کان، هیژ.. هتد! ﴿۵۱﴾ یسبح له مافی السماوات والارض ﴿۵۲﴾ هه رچی له ئاسمانه کان و، له زه ویدا یه پاک و خاوینی و بی خه وشى ته و نه لین ﴿۵۳﴾ وهو العزيز الحكيم ﴿۵۴﴾ وه ره نه ویشه خوی بالا دهستی کار جوان و کارزان، هه موو شتیکی له جیگای خۆیدا یه و، زولم وسته میش له که س ناکات.

بۆ گه وره یی و فه زیله تی سووره تی (حه شر) ه، ئیمامی (ترمزی) و ئیمامی (ئه حمه د) له (مه عقه ل) وه ده گێر نه وه: که پیغه مبه ر ﴿۵۵﴾ فه رموی: ته وکه سه ی روژ ده کاته وه سی جارن ده لیٹ: ((اعوذ بالله السميع العليم من الشيطان الرجيم)). پاشان سی ئایه ت له کو تا ئایه ته کانی سووره تی (حه شر) بخوینیت، ته ورۆژه تائیواره خوا هه فته ه زار فره شته ده نی ریت: دروو د سه له واتی بۆ بنیرن، خو ته گه ر مر دیش ته ورۆژه، ته واه به شه هیدی ده مریت، هه ر ئابه و شیوه یه ییش ته گه ر ئیوار انیش بیخوینیت.

سه به رته به ناوه پیروژه کانی خوا پیغه مبه ر ﴿۵۶﴾ ده فهرموی: ((ان

دوژمنی خوتان مه گرنه دوست و خوشه ویست، چونکه نیشانه‌ی
 نیمن و بروای راسته قینه نه وه به که ناحه‌زو دوژمنانی دینی خواتان
 خوش نه ویست. تلغون الیه‌م بالموده و که خوشه ویستیان بده‌نی
 به‌ناگادار کردونیان له نه‌ینی و نه‌سراری خوتان! (قورتوبی)
 نه‌ی: (من کثر تطلعه علی عورات المسلمین و ینبه علیهم و یعرف

لله تسعا و تسعین إسما، مائة إلا واحدا، من أحصاها دخل الجنة،
 وهو وتر يحب الوتر)) (فتح الباری: ۴/۱۷، مسلم: ۴/۲۰۶۲).
 واته: خوا (۹۹) ناوی هه‌یه، دلنیا به هه‌ر که سی‌ک فی‌ریان بی‌ی و
 له‌به‌ریان بکاو قه‌دریان بزانی ده‌رواته به‌ه‌شته‌وه، نه‌وه خوای
 دلوفانه بو‌خوی تا‌ک و ته‌نیا به هه‌میشه شتی تا‌کی خوش ده‌ویت.
 تی‌بینی: له‌سووره‌تی (ته‌عرف) یشدا، ثایه‌تی (۱۸۰) ناوه پی‌روژه‌کان
 وشتیک له باره‌یانه‌وه نووسراوه، ده‌توانی بگه‌ریته‌وه بو‌نه‌وی سوود
 وهرگریست.

له‌نووسینی ته‌فسیری سووره‌تی (حه‌شر) بوومه‌وه، له (مه‌ریوان)، له
 (۲۱) سی ره‌مه‌زانی ۱۴۱۷ ک، به‌رام‌به‌ر به (۱۳۰/۱۹۹۷) ز کاتژمی‌ر
 (۵۵: ۱۱) ده‌قیقه‌ی پیش نیوه‌رو.

سووره‌ی (مومته حینه) یه

مه‌ده‌نییه و (۱۳) ثایه‌ته

به‌ناوی خوای به‌خشنده‌ی میهره‌بان

ته‌وه‌ری ته‌م سووره‌تی (مومته حینه) ش دوو شته: دو‌ستایه‌تی
 له‌به‌رخوای به‌ه‌ق، خه‌شم و تووره‌یی‌ش هه‌ر له‌به‌ر خوا،
 سه‌ر ته‌که‌شی به‌گله‌یه‌ک له (حاته‌بی کوری ته‌بی به‌لته‌عه)
 ده‌ست پی‌ته‌کات، نه‌وده‌مه که نامه‌که‌ی بو‌خه‌لکی مه‌که‌ه نووسی
 و تییدا ئاماژه‌ی کردبوو که: په‌یام‌به‌ر ﷺ ته‌یه‌وی سو‌پایه‌ک‌تان
 بو‌ریک بخاو بیته‌سه‌رتان...!! باس له‌وکه‌سانه ته‌کات که
 خه‌لکانی دوژمن و نه‌یاری خوایان خوش نه‌وی، بو‌ته‌وه‌یش به
 باوه‌رداران‌ی ئیبراهیم (علیه‌السلام) و گه‌له‌که‌ی ئیبراهیم، نموونه‌یه‌ک
 دینیته‌وه، به‌و مه‌به‌سته که قوره‌یش چاویان لی‌که‌ن و، بزانی:
 چون ته‌وانه بو‌خو خویان یه‌کلا کردوه‌وه له‌هه‌موویت و بته‌رستی‌ک
 یه‌خه‌یان هه‌لته‌کاند، له‌گه‌ل نیشاندانی شیوه‌ی هه‌لس وکه‌وتکردن
 له‌گه‌ل نه‌و خاوه‌ن‌نامانه‌دا که جه‌نگ و دژایه‌تی موسلمانان ناکه‌ن،
 یان له‌گه‌ل ته‌وانه یاندا خه‌ریکی پیلان‌گیران به‌ دژی موسلمان‌ه‌کان،
 نینجا باسی ته‌وژنه موسلمانانه ده‌کات که کو‌چیان بو‌مه‌دینه کرد.
 کو‌تایی‌شی به‌وه‌دیت که: موسلمانان ده‌بی هه‌رده‌م بیدارو وشیارین،
 و ناحه‌زان و دوژمنانی دینی خوا نه‌که‌نه پشتیوان وجیگه‌ی متمانه‌و
 رازو نیازی خویان، به‌تاییه‌تی جووله‌که‌و هاو‌رازه‌کانیان.

مه‌بنه‌ دۆسی دوژمنی خواو دوژمنی خوتان:

بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: یا‌ایها‌الذین آمنوا لا تتخذوا عدوی
 وعدوکم اولیاء * ته‌ی ته‌وانه‌ی باوه‌رتان هیناوه! دوژمنی من

بسم الله الرحمن الرحيم

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا عَدُوِّي وَعَدُوَّكُمْ أَوْلِيَاءَ تُلْقُونَ
 إِلَيْهِم بِالْمُودَةِ وَقَدْ كَفَرُوا بِمَا جَاءَكُمْ مِنَ الْحَقِّ يُخْرِجُونَ الرَّسُولَ
 وَإِيَّاكُمْ أَنْ تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ رَبِّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ خَرَجْتُمْ جِهَادًا فِي سَبِيلِ
 وَابْنِعَلَّاهُ مَرْضَانِي تُسِرُّونَ إِلَيْهِم بِالْمُودَةِ وَأَنَا أَعْلَمُ بِمَا أَخْفَيْتُمْ
 وَمَا أَعْلَنْتُمْ وَمَنْ يَفْعَلْ مِنْكُمْ فِدْرًا سِوَاءَ السَّبِيلِ ۚ إِنْ
 يَتَّقَوْكُمْ يُكُونُوا لَكُمْ أَعْدَاءَ وَيَسْطُرُوا إِلَيْكُمْ أَيْدِيَهُمْ وَأَسْلِحَهُمْ
 بِالسُّوءِ وَوَدُّوا أَنْ تُكْفِرُوا ۚ إِنْ تَنْفَعُكُمْ أَرْحَامُكُمْ وَلَا أَوْلَاكُمْ
 يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَفْصَلُ بَيْنَكُمْ وَاللَّهُ يَمَّا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ۚ قَدْ
 كَانَتْ لَكُمْ أَسْوَءُ حَسَنَةٍ فِي إِبْرَاهِيمَ وَالَّذِينَ مَعَهُ إِذْ قَالُوا لِقَوْمِهِمْ
 إِنَّا بُرَاءُ مِنْكُمْ وَمِمَّا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ كَفَرْنَا بِكُمْ وَبَدَّلْنَا
 بُيُوتَكُمْ الْمَدَارِ وَالْبَعْضُ أَبَدًا حَتَّى تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَحْدَهُ ۚ إِنْ
 قُولَ إِبْرَاهِيمَ لَأُيَسِّرَنَّ لَكَ وَمَا أَمْلِكُ لَكَ مِنَ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ ۚ
 رَبَّنَا عَلِّمْنَا لَكَ تَوَكُّلَنَا وَإِلَيْكَ أَبْنَاءَ وَالْمَصِيرَ ۚ رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا
 قِسْمًا لِقَوْمِكَ كَقَوْمِكَ وَأَعِزَّنَا رَبَّنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۚ

عدوهم بأخبارهم لم يكن بذلك كافرا إذا كان فعله لغرض ديني،
 وإعتقاده على ذلك سليم، كما فعل حاطب حين قصد بذلك إتخاذ
 اليد، ولم ينو الردة عن الدين). (به‌رگی: ۹/جزمی/۱۸/۴۸).
 * وقد كفروا بما جاءكم من الحق * که بی‌گومان ته‌وان کافر بوون
 به‌وه‌ی هات بو‌تان له‌ه‌ق، واته: کافر بوون به‌قورئان و ئیسلام!
 * يخرجون الرسول وإياكم أن تؤمنوا بالله ربكم * جگه له‌وه‌ش
 له‌مه‌که‌دا ئی‌وهو پیغه‌مه‌ریان ده‌رکرد له‌ به‌ر نیمانتان به‌خوای
 په‌روه‌ر دگارتان! * إِنْ كُنْتُمْ خَرَجْتُمْ جِهَادًا فِي سَبِيلِ وَابْنِعَلَّاهُ
 مَرْضَانِي * ته‌گه‌ر ئی‌وه له‌مه‌که‌دا ده‌رچوون بو‌جیهاد له‌ ربی‌مندا
 و، به‌ نیازی به‌ده‌ست هینانی ره‌زامه‌ندی من، دو‌ستایه‌تی دوژمنی
 من و خوتان مه‌که‌ن * تسرون إليهم بالمودة * که نه‌ینییه‌کانتان‌یان
 به‌ دزی بده‌نی له‌ به‌ر خوشه‌ویشتی، وه‌ک نامه‌که‌ی (حاتب)
 * وأنا أعلم بما أخفيتم وما أعلنتم * له‌کاتی‌کا من زانترم به‌وه‌ی
 شاردووتانه‌ته‌وه‌و به‌وه‌یش ئاشکراتان کردوه‌و * ومن يفعله منكم

ھەرکەسیکتان ئەوکارە بکات ﴿ فقد ضل سواء السبيل ﴾ ئەو بەیەقین رێی راستی و نەکردوو و سەری لێشیاووە ﴿ ۲: إن يتفقوا کم یکنوا لکم أعداء ﴾ ئەگەر ئێوەیان گیربێ دەبنە دوژمنان و شەرتان پێ دەفرۆشن ﴿ ویسطوا إلیکم أیدیهم وألسنتهم بالسوء ﴾ و دەستدرێژدەکن بۆتان بەکوشتن و دیلکردن و، ھەروا زمانیشیان بەجینیو ﴿ وودوا لو تکفرون ﴾ پێیان خۆشە ئێوەیش وەک خۆیان کافرو بێ پروا بن! پاشان دەچیتە سەر ئەو کە نابێت مەژوف لەبەرخاتری مەل و مندال دەست لەبەرنامەو ئایینی خوا ھەلبگرێ: ﴿ ۳: لن تنفعکم أرحامکم ولا أولادکم ﴾ ھەرگیز نە خزانەتان و نە مندالانتان سوودتان پێ ناگەیەنن و فریاتان ناکەون، لەرۆژی قیامەتدا، کە ئێوە لە بەرئەوان دۆستایەتیان دەکەن ﴿ یوم القیامۃ یفصل بینکم ﴾ لەرۆژی قیامەتدا خوا لیکتان جیا ئەکاتەوە (بڕوادارو بێ پروا) ھەرکەسە ئەنێرێ بۆجیگای شیوا بەخۆی ئەگەرچی کەس و کاریشتان بن ﴿ والله بما تعملون بصیر ﴾ وخوا بینایە بەوێ ئەیکەن، واتە: ھێچی لێ ناشاریتەو.

چاو لە ئیبراھیم و پەیرەوانی بکەن:

ئینجا بۆئەوێ موسڵمانەکان پتر لە دۆستایەتی بێ باوەران بتهکینەو، خوا باسیکی ئیبراھیم و شۆینکەوتوووەکانیان بۆ ئەکات، بۆ ئەو تێبگەن ئەوان چۆن خۆیان یەکلا کردبوویەو بۆخو: ﴿ ۴: قد کانت لکم أسوة حسنة فی إبراھیم والذین معہ ﴾ بە راستی بۆ ئێوە ھەبە ئەو ئیمانداران! لە ئیبراھیم و لەوانە بڕوایان ھێناووە لەگەڵ، سەرمەشقییەکی چاک و جوان. جا دەبێ ئێوەیش (ئە بڕوادارەکان!) لەوان چاو بکەن و خۆتان لەبتهکان و لەخزمە داروو بەردپەرستانە بەدوور بگرن و تەنھا خواتان خۆش بوێ ﴿ إذ قالوا لقمہم إنا برءؤا منکم ومما تعبدون من دون الله کاتئ به قەومە کافرەکیانیان و ت: بە راستی ئێمە بێزارو بەرین لەخۆتان و لەوبتانە - لەجیاتێ خوا- ئەیان پەرستن ﴿ کفرنا بکم ﴾ و بێ باوەرین پێتان ﴿ ویدا بینا و بینکم العداوۃ والبغضاء أبدا ﴾ و بە ھەمیشە دوژمنایەتی و ڕکەبەرایەتی لەنیوانماندا پەیدا بوو ﴿ حتی تومنوا بالله وحده ﴾ تا باوەر بەخوای تاک و تەنھا دینن و ھاو بەشی بۆدانانین ﴿ إلا قول إبراھیم لأبیہ لأستغفرن لک ﴾ لەوانەدا چاو لە ئیبراھیم بکەن، ئەو و تەبەیی ئەبێ کە بە باوکی خۆی گوت: داوای لێ خۆشبوونت بۆ دەکەم لە خوا، ئەو بەلێنەشی ھەر لەبەر ئەو بوو کە پێشتر ھیواو ئومیدیکی ھەبوو بڕوای بێتی، بەلام کە دەرکەوت بێ باوەر و دوژمنی خوا، یەخە لێ ھەلتەکان و بێزاری خۆی دەربێ، وەک لەسوورەتێکی تردا

ئەمە ی راگەیان دوو دەفەرمووی: (وماکان استغفار إبراھیم لأبیہ إلا عن موعدة وعدھا إیاہ فلما تبین له أنه عدو لله تبرأ منه) ۹/۱۱۴ ﴿ وما أملك لک من الله من شیء ﴾ ئەگەرچی من دەسەلاتی ھیچ شتیکیشم بۆت نییە لای خوا ﴿ ربنا علیک توکلنا ﴾ ئەو پەروردگاری ئێمە! ھەربە تۆ پشتمان بەستوو ﴿ وإلیک أئبنا ﴾ ھەربۆ لای خۆیشت گەراینەو ﴿ وإلیک المصیر ﴾ و سەر ئەنجامیش ھەربۆ لای تۆیە، واتە: وا ئێمە بەتەواوی خۆمانمان دایە دەستی تۆ، پەنا ھەربەنا تۆیە، دەستمان لەخزم و کەس و کارمان ھەلگرت لەبەرخاتری تۆ، دەساتویش چاودێرمان بە. جا کە وابوو ئەو موسڵمانان! ئەبێ ئێوەیش خۆتان یەکلایکەنەو، ھاوکاری و تیکەلێیان مەکەن، نەینێ و رازونیازی موسڵمانان بەمەنێن بەنامەو بەھەرشتیکی تر ﴿ ۵: ربنا لا تجعلنا فتنۃ للذین کفروا ﴾ ئەو پەروردگاران! مەمانکە بەمایە تاقیکردنەو بۆ بێ باوەران، واتە: کە ئەزەیمان بەدەن و لەئایین لامان بەدەن ﴿ واغفر لنا ربنا إنک أنت العزیز الحکیم ﴾ ئیمان خۆش ببە ئەو پەروردگاران! لە ھەر کەم و کورتییەک بەسەرمانا ھاتبێ، بە راستی تەنھا ئەتۆی دەسەلاتداری کاروان و کارزان.

بۆجاریکی تر ھانی موسڵمانەکان دەدات کە: چاو بپرێ (ئیبراھیم) و ئەوانە ی لەگەڵیابوون، بۆیە ئەفەرموی: ﴿ ۶: لقد کان لکم فیہم أسوة حسنة ﴾ سویند بێ بەخوا لەسەر گۆزەشتەکی ئیبراھیم و ھۆزە دا براوە کەیدا سەرمەشقییەکی چاک و جوان ھەبە بۆتان، ھەقە چاویان لێ بکەن و ھەر بیلێن و بیلێنەو ﴿ لمن کان یرجو الله والیوم الآخر ﴾ ئەم سەرمەشقییەش بۆکەسیکە ھیواو ئومیدی بەخزمەتگەشتنی خواو، ھاتنی رۆژی دوا بێتی ﴿ ومن یتول فإن الله هو الغنی الحمید ﴾ و ھەرکەسیک پشت ھەلکا لەبڕوا ھێنان و بەتەمای رۆژی دوا بێتی نەبێت، جا بێ گومان خوا بێ نیازو و سوپاسکراو لە ھەموو لایە کەو، پێویستی بەبڕوا ھێنان و سوپاسی کەس نییە.

بەشکو لەناو ئێوەو نەیارەکاندا خوا دۆستایەتی دامەزێنی:

کاتێ خوای دلۆقان لە ئایەتەکانی پێشوو دا رێی لە موسڵمانەکان گرت، دۆستایەتی و ئاشناویی لە گەل خزمەنی خراپکارو بێ بڕوایان بکەن، ئەوانیش لە بەر خوا - زۆر بە پەرۆشەو - چوونە ژیری، ئەگەرچی قورس و گرانیشت دەکەوت لە سەریان، جاخوا بۆ دلخۆشکردنیان ئەفەرموی: ﴿ ۷: عسی الله أن یجعل بینکم و بین الذین عادیتم منہم مودة ﴾ دلنایان کە خوا خۆشەویستی دەخاتە نیوان ئێوەو ئەوانەو دوژمنایەتیان لەگەل کردوون، جا ئەو کاتە

ژنی موسلمان به مشربیک به شو نادری،
موشربیکش به موسلمان ناشی:

﴿ ۱۰ ﴾: یا ایها الذین آمنوا إذا جاءکم المؤمنات مهاجرات ﴿۱﴾
ئهی ئهوانه ی باوهرتان هیناوه! ژنه باوهر داره کان که له مه ککه وه

لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِيهِمْ أَنُورٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ
وَمَن تَوَلَّىٰ فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ الْغَفُورُ الْحَمِيدُ ﴿٦﴾ عَسَىٰ اللَّهُ أَن يَجْعَلَ
بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ الَّذِينَ عَادَيْتُم مِّنْهُم مَّوَدَّةَ اللَّهِ وَقَدْ رَوَّاهُ اللَّهُ غُفُورًا رَّحِيمًا
﴿٧﴾ لَا يَنْهَاكُمُ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ لَمْ يُقَاتِلُوكُمْ فِي الدِّينِ وَلَمْ يُخْرِجُوكُم
مِّن دِيَارِكُمْ أَن تَبَرُّوهُمْ وَتُقْسِطُوا إِلَيْهِمْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ
﴿٨﴾ إِنَّمَا يَنْهَاكُمُ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ قَاتَلُوكُمْ فِي الدِّينِ وَأَخْرَجُوكُم
مِّن دِيَارِكُمْ وَظَهَرُوا عَلَٰنَ إِخْرَاجِكُمْ أَن تَوَلَّوْهُمْ وَمَن يَتَوَلَّهُمْ فَأُولَٰئِكَ
هُم الظَّالِمُونَ ﴿٩﴾ يَأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا جَاءَكُمُ الْمُؤْمِنَاتُ
مُهَاجِرَاتٍ فَامْتَحِنُوهُنَّ اللَّهُ أَعْلَمُ بِإِيمَانِهِنَّ فَإِنْ عَلِمْتُمُوهُنَّ مُؤْمِنَاتٍ
فَلَا تَرْجِعُوهُنَّ إِلَى الْكُفَّارِ لَأَنَّهُنَّ كَلِّمٌ وَلَا هُنَّ حِلٌّ لَّهُمْ وَلَا هُمْ يَحِلُّونَ لَهُنَّ وَهُنَّ
مَا أَنفَقُوا وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ أَن تَنْكِحُوهُنَّ إِذَا آتَيْتُمُوهُنَّ أَجْرَهُنَّ
وَلَا تُمْسِكُوا بِعَصَمِ الْكُفَّارِ وَسَلُّوا مَا أَنفَقْتُمْ وَلَسْتُمْ أَتَاءُ مَا أَنفَقُوا
ذَلِكُمْ حُكْمُ اللَّهِ يَنْهَىٰكُمْ وَيُنَاقِصُكُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿١٠﴾ وَإِن فَاتَكُمْ
شَيْءٌ مِّنْهُنَّ فَاتَّخِذُوا لَهُنَّ أَكْفَارًا فَقَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَذَهَبَتْ
أَرْزُوقُهُمْ نِسْلًا مَا أَنفَقُوا وَأَقْفُوا اللَّهَ الَّذِي أَنْتُمْ بِهِ مُؤْمِنُونَ ﴿١١﴾

کۆچیان کرد بۆلای ئیوه له مه دینه ﴿۱﴾ فامتحوھن ﴿۲﴾ جا بۆخوتان
تاقیبیان بکه نه وه، بزنان راست نه کهن له بپرواکه یاندا؟ له بهر ئیسلام
هاتوون، یان له میردوکهس و کاریان له هاتوون؟! له په یماننامه که ی
(حوده بییه) داهاتبوو: ئه وه که سه ی له مه ککه وه دیت بۆلای
موسلمانان، نابیی وهری بگیری، به لام ئهوانه له لای موسلمانان کانه وه
بچن بۆلای کافره کان، ئهوان ده توانن وهریان بگرن ولای خۆیان
بیانه یلنه وه. جا پاش ماوهیه ک ئافره تیکی (أم کلثوم) ناو له مه ککه وه
هات بۆمه دینه، پاشان دووبرای هاتن به دوایدا تا به پیی مهرجه کان
بییه نه وه، په یامبه ریش ﴿۳﴾ فرمووی: ئه ومه رجانه ته نها به رامبه ر
به بیوانه، ژنان ناگریته وه. جاپاش ئه وه خوا ئه م ئایه ته ی نارد
خواره وه، ئه و سا ئیتردوای ئه وه سویندی ژنانیان ئه دا که له میردی
وکهس و کاری نه تزاروه و ته نها له به رخاتری ئایینی ئیسلام هاتووه
﴿۴﴾ الله أعلم بایمانهن ﴿۵﴾ خواش زاناته به ئیمان که یان، ئه وچاک
ئه زانی چۆن و بۆچی ئیمانیان هیناوه کۆچیان کردووه؟ ﴿۶﴾ فإن

گشت ده بنه برا. به ئی ههروایش ده رچوو، چونکه له فه ته ی
(مه ککه) دا خه لکیکی زۆر له وانه بپروایان هیناو موسلمان بوون
﴿۷﴾ والله قدیر ﴿۸﴾ وخواش به توانایه، ئه توانی هه مووئال و گۆری
بکات ﴿۹﴾ والله غفور رحیم ﴿۱۰﴾ وه خوا لی خو شبووی میهره بانه،
پیغه مبه ر ﴿۱۱﴾ ده فرمووی: ﴿۱۲﴾ (أحب حبیبک هوناما، فعسی أن یكون
بغضک یوماما، وأبغض بغضک هوناما، فعسی أن یكون حبیبک
یوماما)). (تحفة الأحوذی: ۱۳۳/۶). واته: ئه وهنده دۆستایه تی
له گه ل خه لکدا بکه، به شی حاله تی نه یاری بمینیته وه، چونکه
ده کری رۆژی ئه وه که سه ئه مرۆ دۆسته، ببیته دۆژمن و ناحه زت،
هه ر ئه وه نده ش رکه به رایه تی له گه ل بکه (ئه گه ر کردت) به شی
ناشتی بیله ره وه، چونکه ده گونجیت رۆژی ببیته وه به ناشناو
دۆستت. مه به ست ئه وه یه دۆستایه تی ونه یاری له گه ل خه لکدا
ده بی له سنووری خویدا بی.

ئهوانه که دزایه تییان له گه ل نه کردون،

ئیوه ده توانن دۆستایه تییان بکه ن:

پاش ئه وه ی خوا ربی له دۆستایه تی گرت له گه ل خزماتی خرابکارو
دۆژمن به خوا له سه رحیسانی ئیسلام، له م ئایه ته ی شیدا پتر تیشک
ده خاته سه ر ئه وه مه سه له یه وه، خه لکی شه رفه رۆش و ناپاک، له گه ل
خه لکی بیده نگ و ئاژاوه نه گێر جیا ده کاته وه وه فرمووی: ﴿۸﴾
لا ینهاکم الله عن الذین لم یقاتلوکم فی الدین ولم یخرجوکم من
دیارکم أن تبروهم وتقسطوا إلیهم ﴿۹﴾ خوا ریتان ناگری له وه کافرو
بی باوهرانه ی جه نگیان نه کردوون له ئاییندا، و له مال وزیدی
خۆتان ده ریان نه کردوون - وه ک خوزاعه - که چاکه یان له گه ل بکه ن
و مامه له یان له گه ل به کهن به دادگری ﴿۱۰﴾ إن الله یحب المقسطین ﴿۱۱﴾
به راستی خوی دادپه ره ره، خه لکانی دادپه ره وه ی خو ش ده وی.

دۆستی له گه ل شه ر فرۆشاندنا ناکری:

﴿۹﴾: إِنَّمَا يَنْهَاكُمُ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ قَاتَلُوكُمْ فِي الدِّينِ ﴿۱﴾ خوا ته نیا
ریتان له وانه لی ده گریت کوشتاریان لی کردوون ﴿۲﴾ وأخرجوکم
من دیارکم ﴿۳﴾ و له زیدو مالی خۆتان ده ریان کردوون ﴿۴﴾ وظاهروا
علی إخراجکم أن تولوهم ﴿۵﴾ و ویشتیوانی یه کتریان کرد له سه ر
وه ده رنانتان که: دۆستایه تیان بکه ن ﴿۶﴾ ومن یتولهم فأولئک
هم الظالمون ﴿۷﴾ وهه ر که سیك دۆستایه تیان بکا، ئه وه ئه وانه
سته میان کردووه به وکاره یان، چونکه دۆستایه تی ویشتیوانی له
نه یارانی دینی خوا دژ به موسلمانان گه وره ترین تهاوه.

علمتموهن مؤمنات ﴿ جا نه گهر زانیتان باوهردارن و، تنهاله بهر
ئیسلام هاتوون ﴿ فلا ترجعوهن إلى الکفار ﴿ مهیان گپرنه وه بۆلای
میرده کافر و بی پروا کانیان ﴿ لا هن حل لهم ﴿ چونکه نه وژنانه
حه لالنین بۆئه و پیاوه کافرانه ﴿ ولا هم يحلون لهن ﴿ و نه و پیاوه
بی پروایانهش هه لالنین بۆئه و ژنه پرواداران، واته: ژنی موسلمان
دهبی تنهاله بۆیاوی موسلمان بیست ﴿ واتوهم ما انفقوا ﴿ وه
بدن به میرده کافره کانیان نه وهی خه رجیان کردووه بۆئه ژنانه،
بۆئه وهی تنهاله ژنه کانیان له دهست دهرچوو بیست ﴿ ولا جناح علیکم
أن تنکحوهن إذا آتیتوهن أجورهن ﴿ گوناختان له سه ر نییه که
ئه و ژنانه نیکاح بکه له خۆتان، کاتی ماره بییه که یانتان دانی،
چونکه به موسلمان بوونه که یان په یوه ندی ژن ومیردییان له گه ل
ئه وانه ئه پچرئ، پاش ته و او بوونی عیددهش — نه گهر پیشت شوویان
کردبوو — نه توانن ماره یان بکه ﴿ ولا تمسکوا بعصم الکافر ﴿ و
ئیوهش ژنه کافره کان رانه گرن، واته: نه و ژنانه که له (دار الکفر) دا
به جیماون و موسلمان نه بوون، و ا دانیین هه ر ژنتان نه بوون،
که و ابو ئیستا نه توانن خوشکیان، یان پووریان ماره بکه له خۆتان
﴿ واسئلوا ما أنفقتم ﴿ ئیوهش (ئه ی میرده موسلماننه کان) ! داوی
ئه و ماره بییه بکه له — له و که سه ی ماره ی کردووه — مه سه ر هفتان کردووه
بۆیان ﴿ ولسألوا ما أنفقوا ﴿ و با نه وانیش داوی بکه چیان
خه رج کردووه، واته: نه گهر پیاویک خۆی موسلمان بوو و کوچی کرد
و، ژنه که شیه به کافری مایه وه و پاشان میردیکرد، دهبی
ماره بییه که ی بگه رپته وه بۆئه پیاوه موسلماننه ی، وه نه گهر ژنیک
هیج هه تی کردو موسلمان بوو — پاش عیددهش — میردی کرده وه،
دهبی ماره بییه که ی بگه رپته وه بۆمیرده کافره که ی ﴿ ذلکم حکم الله
بحکم بینکم ﴿ ئانه وه حوکم و بریاری خواجه، حوکم و بریارده دا
له نیوانتاندا سه باره ت به ژن و پیاوی موسلمان و کافر ﴿ والله علیم
حکیم ﴿ خواش خواجه کی زانای دانایه ﴿ ۱۱: ﴿ وإن فاتکم شی
من أزواجکم إلى الکفار ﴿ نه گهر به کی له ژنه کانتان له دهستان
دهرچوووه گهرانه وه بۆلای بی باوه رده کان و، نه وانیش ماره یان کردو
ماره بییه که یان بۆ رده نه کردنه وه ﴿ فعاقبتهم ﴿ جائیوهش تۆله تان
لی کرده وه، واته: جهنگ له نیوان ئیوه کافراندا به ریابوو و
به غه نیمه ت شتیکتان لی گرتن ﴿ فأتوا الذین ذهبت أزواجهم مثل ما
أنفقوا ﴿ جا له وده سه تکه وه تده نه نه وانه ی ژنه کانیان روشتوون،
وینه ی نه وهی خه رجیان کردووه له ماره بییه که دا ﴿ واتقوا الله الذی
أنتم به مؤمنون ﴿ وه له وخوایه بترسن ئیمان و باوه رده تان پی
هیه، و بریاره کانیشی سه رجهم جیه جی بکه.

به یه تهی ژنان به پیغه مبهه:

کاتی په یامبهه ﴿ مه که ی ئازاد کرد، پیاوان ده هاتن په یمانیان
له سه رفیداکاری بۆئیسلام له گه ل ده به ست، ئینجا سه باره ت
به وژنانهش موسلمان ده بوون ده هاتن ئه م ئایه ته هات و فه رموی:
﴿ ۱۲: ﴿ یا ایها النبی إذا جاءک المؤمنات ﴿ ئه ی په یامبهه! کاتی
ژنانی باوه ردار هاتنه لات ﴿ بیاعنک ﴿ به یه ته ت پی بکه،
جائوش له سه ر ئه م شهش خاله گرنکه: ﴿ علی ألا یشرن بالله
شیئا ﴿ یه که م: له سه ر نه وهی هیچ شتی نه که نه هاو به شی خوا،
وبه تانک و ته نیای بزائن ﴿ ولا سرفن ﴿ دووم: دزی نه که ن ﴿ ولا
یزین ﴿ سییه م: زینا نه که ن ﴿ ولا یقتلن اولادهن ﴿ چوارم:
منداله کانی خۆیان نه کوژن و زینده به چالیان نه که ن وه ک سه رده می
نه زانی ﴿ ولا یأتین بیهتان یفرینه بین اندیهن و أرجلهن ﴿
پینجه م: هیچ بوختانیک نه که ن له نیوان ده ست و پی خۆیاند،
واته: مندالی خه لکی نه که نه مندالی خۆیان، له سه رده می نه فامیدا
هه ر ژنیک ترسی بووبا میرده که ی — له به ر نه وه مندالی ناییت ده ری
بکا — ده چوو مندالی دۆزراوه ی ده هیناوه دی کرد به مندالی خۆی و به
میرده که ی ده گوت ئه مه له تۆیه .. ئینجا خوا ی گه وه به و ئایه ته
ئه و کاره ی لی قه ده غه کردن. ﴿ ولا یعصنک فی معروف ﴿
شه شه م: له هه موو کاریکی چاکه دا سه ریچی و ناهه رمانیت نه که ن
﴿ فباعهن ﴿ نه وسا تۆش به یه تیان لی وه رگه ر. به لی .. له روژی
دووهمی ئازادکردنی مه که دا، ژنانیش پاش هاتنی پیاوان، پۆل
پۆل ده هاتنه (سه فا) و موسلمان ده بوون، په یامبهه ریش ﴿ به زمان
نه ک به ده سه خسته نه ناوده سه له سه ر ئه و خال و مه رجانه ی
سه ره وه په یمانی لی وه ر ده گرتن، شیایو باسه پیغه مبهه ﴿
به هیچ شیوه یه که دهستی له دهستی ژنی نامه حه رم نه که وتوو.
(فتح الباری: ۵۰۴/۸) ﴿ و استغفر لهن الله ﴿ وه له خوا ی دلوفان
داوی لیخوش بوونیان بۆیکه ﴿ إن الله غفور رحیم ﴿ به راستی خوا
خوایه کی گوناوه پیوشی میهره بانه ﴿ ۱۳: ﴿ یا ایها الذین آمنوا لا
تتولوا قوما غضب الله علیهم ﴿ ئه ی نه وانه ی باوه رده تان هیناوه!
دۆستایه تی کوئه لی مه که ن (مه به ست له جووله که یه) خوا غه زه بی
لی گرتوون، واته: نه به نامه و نه به کاغه ز نووسین، و نه به هیچ
جوړیکی تر هاوکارییان مه که ن ﴿ قد بسوا من الآخرة ﴿ به راستی
ناو می د و بی هیوا بوون له قیامه ت، چونکه باوه رده یان پی نییه
﴿ کما یس الکفار من أصحاب القبور ﴿ وه ک بی باوه رده کان له
مردووی گوهره کان بی ئومید بوون زیندوو بینه وه، نه وانه یش به هیچ
شیوه یه که به هیواو ئومیدی هاتنی قیامه ت و پاداشتی نین، که و ابو

(الدر المنثور: ۱۴۶/۸) ۳: کبر مقتا عند الله أن تقولوا مالا
تفعلون ﴿۱﴾ خوا له لای سهخته، که شتی بلین وکاری پی نه کهن؟
۴: ﴿۲﴾ إن الله يحب الذين یقاتلون فی سبیلہ صفا ﴿۳﴾ بی گومان خوا
ئه و که سانهی خووش شهوی ده جهنگن له پیناوی ریگای نه ودا
به یه که سەف و، یه که ریز ﴿۴﴾ کانهم بنیان مرصوص ﴿۵﴾ وه که دیواری

دووربگرن لییان و مهیان که نه پشتیوان و دوستی خوستان و، رازو
نیازی موسولمانیان لاهه درکینن.

له شهوی (۲۳/۲۲) ی رهمه زانی (۱۴۱۷) ک بهرامبه به
(۱۹۹۷/۲/۲۱) له (مهریوان)، کاترمیر ۷، ۴۰/ له نووسینی ته فسیری
ئه م سووره تی (مومته حینه) بوومه وه.

والحمد لله أولا وی خرا، وصلى الله وسلم و بارک علی محمد
وآل محمد.

سووره تی (سەف) ه

مه ده نییه و (۱۴) ئایه ته

به ناوی خوی به خشندهی میهره بان

سووره تی (سەف) یش وه که سووره ته کانی تری مه دینه باسی هندی
له نه حکام و کومه لی رینمایی نه کات، نه یش توانی بلینیت به
شیوه یه کی گشتی و سه ره کی باسی به جه نگهاتن ده کات له گهل
ناحه زان و دوژمنانی دینی خوادا، وه فیداکاری و هه ول و تیکووشان
بو سه ر بلندی به رنامه و ئایینی خوی گه وره و به زرکدرنه وهی
و شه ی پیروزی شه و نه کات، وه هه روه ها باسی تاکه بازارگانییه کی
سه رکه و توه ده کات له دونیا وله پاشه رۆژدا، که شه و یش جیهاد
کردنه له پی دینی خوی گه وره دا.. به کورتی ده توانین بلین
ته وه ره ی ئه م سووره ته باسی هه لئانی بروادارانه بو جهنگ و جیهاد،
هه ر به ناوه که شیا - که پیی ده لین: سووره ی (سەف) = ریزبوون
له به ره کانی جه نگدا - دیاره مه به سست پیی چیهی. جا به م شیوه ش
ده ست پی نه کات:

بسم الله الرحمن الرحيم ﴿۱﴾: سبح لله ما فی السموات وما فی
الارض هه رچی له ئاسمانه کان و له زه ویدایه، ته سبب حاتی خوا
ئه کهن، واته: به رزی و بلندی و بی خه وشی خوا نه لین، گه واهی و
شایه تی بو تاک و ته نیایی شه دن ﴿۲﴾: وهو العزيز الحکم هه ر
ئه و یشه ده سه لاتداری کار جوان و کارزان، بو یه جیهگی خویه تی
ته وای بوونه وهر فره مان به ردار و ملکه چی بن.

قسه ی بی کرده وه مه کهن:

﴿۲﴾: یا ایها الذین آمنوا لم تقولون ما لا تفعلون ﴿۳﴾ ئه ی شه وانه ی
باوه رتان هی ناوه! بو چی شتی ده لین و ره فتاری پی نا کهن؟ مه گه ر
ئیوه نه تان وت: نه گه ر بمان زانیبا چ کاری به لای خوا وه زور باشه
ئه مان کرد؟ که چی کاتی باسی گه وره یی و مه زنی جیهاد کرا لای
خوا، هه ندیکتان قسه که ی خو تانتان شکاندو پیتان ناخووش بوو

يٰۤاَيُّهَا النَّبِيُّ اِذَا جَاۤءَكَ الْمُؤْمِنُوْنَ بِبَايَعَتِكَ عَلٰٓى اَنْ لَا يَشْرَكَكَ
بِاللهِ شَيْتًا وَلَا يَشْرَفَنَّ وَلَا يَزْنِيْنَ وَلَا يَقْتُلُوْا وَلَدَهُنَّ وَلَا يَأْتِيْنَ
بِبُهْمٰتِنَّ يَفْعَلْنَ بِهِنَّ مِمَّا اَنْذَرْتَهُنَّ وَلَا تَعْصِيْكَ
فِيْ مَعْرُوفٍ فَبَايِعُهُنَّ وَاسْتَغْفِرْ لَهُنَّ اللهُ اِنَّ اللهَ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ
﴿۱﴾ يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا لَا تَتَوَلَّوْا قَوْمًا غَضِبَ اللهُ عَلَيْهِمْ
قَدْ يَسُوْۤاۤمِنَ الْاٰخِرَ وَكَانَ يَسَ الْكٰفِرِيْنَ اَصْحٰبَ الْقُبُوْرِ ﴿۲﴾

سُوْرَةُ الصَّفٰتِ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

سَبَّحَ لِلّٰهِ مَا فِى السَّمٰوٰتِ وَمَا فِى الْاَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيْزُ الْحَكِيْمُ
﴿۱﴾ يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا لِمَ تَقُوْلُوْنَ مَا لَا تَعْمَلُوْنَ ﴿۲﴾
كَبُرَ مَقْتًا عِنْدَ اللّٰهِ اَنْ تَقُوْلُوْا مَا لَا تَعْمَلُوْنَ اِنَّ
اللهَ يُحِبُّ الَّذِيْنَ يُقْتُلُوْنَ فِيْ سَبِيْلِهِ صَفًا كَانْتُمْ
بُنِيْنَ مَّرْصُوْسٍ ﴿۳﴾ وَاِذْ قَالَ مُوسٰى لِقَوْمِهٖ يَقُوْلُوْا
تُؤَدُّوْنَ لِىْ وَقَدْ تَعْلَمُوْنَ اِنِّىْ رَسُوْلُ اللّٰهِ اِلَيْكُمْ فَلَمَّا
زَاغُوْا اَرٰى اللّٰهُ قُلُوْبَهُمْ وَاَللهُ لَا يَهْدِى الْقَوْمَ الْفٰسِقِيْنَ ﴿۴﴾

بینایه کی مه حکمی به قورقوشم دارپژراو، واته: به شیوه که ده جهنگن
هه رگیز له جیهگی خویاندا ناجولین و سه نگه ر چول نا کهن.

قهومه که ی مووسا پیچفهم ﷺ نازاری مووسایان دا:

پاش شه وهی باسی جیهادی کرد، شه وسا دینه سه ر کورته باسیکی
مووسا و عیسا ﷺ که شه وانیش هه ول زوری یه که تابه رستییان داو،
فرمانیشیان به جیهاد کرد، که چی شه وانیش له لایه نه گه له که یانه وه
وه که تو شه ی پیغه مبه ر ﷺ نازار دران، و خووشیان گرت، بو یه
ئه فهرمو ی: ﴿۵﴾: وَاِذْ قَالَ مُوسٰى لِقَوْمِهٖ اِنِّىْ رَسُوْلُ اللّٰهِ اِلَيْكُمْ فَلَمَّا
و هه بریان بینه باسی مووسا شه ی موحه مه ده! ﷺ کاتی که به هوزو
گه له که ی خوی گوت: شه ی هوزی من! ئیوه بو چی نازاری دلم
ئه ده ن؟ به سه ر پیچی کردنتان له فره مانه کانی خوا ﴿۶﴾: وَقَدْ تَعْلَمُوْنَ
اِنِّىْ رَسُوْلُ اللّٰهِ اِلَيْكُمْ ﴿۷﴾ خو بی گومان ده شرانن که من په یامبه ری
خوام و نیراوم بو لای ئیوه ﴿۸﴾: فَلَمَّا زَاغُوْا اَرٰى اللّٰهُ قُلُوْبَهُمْ ﴿۹﴾ جا

کاتى ئەوان لە ھەق و راستى لایاندا، خواىش دل و دەروونی کلا کردن، سەرگەردان و وێلى دەشت و بیابان بوون ﴿ والله لا یھدی القوم الفاسقین ﴾ و بەراستى خواىش رێنویى خەلکى لە سنوور دەرجوو و نافەرمان ناکات، چونکە ئامادە بێیان تیا نییە بۆ رێنموونی.

وَإِذْ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ بَنِي إِسْرَءِيلَ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيَّ مِنَ التَّوْرَةِ وَمُبَشِّرًا بِآتِي مِنْ بَعْدِي أَسْمُهُ أَحْمَدُ فَلَمَّا جَاءَهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ قَالُوا هَذَا أَشْرَافُهُمْ ﴿٦﴾ وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ الْكُذْبَ وَهُوَ يُدْعَى إِلَى الْإِسْلَامِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿٧﴾ يُرِيدُونَ لِيُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ وَاللَّهُ مُتِمُّ نُورِهِ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ ﴿٨﴾ هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ ﴿٩﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا هَلْ أَذِلَّكُمْ عَلَى مُحَرَّمٍ تُنْجِيكُمْ مِنْ عَذَابِ أَلِيمٍ ﴿١٠﴾ تَوَمَّنْ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ يُنْجِيْكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿١١﴾ يَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَيُدْخِلْكُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَمَسْكِنٌ طَيِّبٌ فِي جَنَّاتٍ عَدْنٍ ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿١٢﴾ وَأَخْرَى يُحِبُّونَهَا نَصْرٌ مِنَ اللَّهِ وَفَتْحٌ قَرِيبٌ وَبَشِيرٌ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٣﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا أَنْصَارَ اللَّهِ كَمَا قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ لِلْحَوَارِيِّينَ مَنْ أَنْصَارِي إِلَى اللَّهِ قَالَ الْحَوَارِيُّونَ نَحْنُ أَنْصَارُ اللَّهِ فَأَمَّا تَ طَائِفَةٌ مِنْ بَنِي إِسْرَءِيلَ وَكَفَرَتْ طَائِفَةٌ فَأَيَّدْنَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَى عَدُوِّهِمْ فَأَقْبَحُوا ظُهُورَهُمْ ﴿١٤﴾

عیسا ﷺ مژدەى ھاتنى پیغەمبەر دەدات:

﴿ ٦: وَاذْ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ ﴾ وەبیریان بێنە کاتى کە عیساى کورى مەریەم وتی: ﴿ يَا بَنِي إِسْرَءِيلَ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا ﴾ ئەى ئەوەکانى یەعقوب! بێ گومان من پیغەمبەر و نیراوی خواى بۆلای ئێشە ﴿ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيَّ مِنَ التَّوْرَةِ ﴾ ددانیش بەوتە وراتەدا دەنێم لە بەردەستەدا بە ﴿ وَمُبَشِّرًا بِرَسُولٍ يَأْتِي مِنْ بَعْدِي اسْمُهُ أَحْمَدُ ﴾ مژگینیش بە ھاتنى پەيامبەرىك دەدەم -کە پاش خۆم دى- ناوی (ئەحمەد)ە، لە فەرمودەدا ھاتوووە کە یەكی لە ناوەکانى ئەو پیغەمبەرە (ئەحمەد)ە ﷺ وەکو دەفەرموی: ((إِنْ لِي أَسْمَاء: أَنَا مُحَمَّدٌ، وَأَنَا أَحْمَدُ، وَأَنَا الْمَاحِي الَّذِي يَمْحُو اللَّهُ بِهِ الْكُفْرَ، وَأَنَا الْحَاشِرُ الَّذِي يُحْشَرُ النَّاسُ عَلَى قَدَمِي، وَأَنَا الْعَاقِبُ)) (متفق عليه): (فتح الباری: ۵۰۹/۸ و مسلم: ۱۸۲۸/۴). ﴿ فَلَمَّا جَاءَهُم بِالْبَيِّنَاتِ ﴾ جا کاتى عیسا یان موحمەد بە موعجیزە

روونەکانەو ھات و پێی راگەیاندن ﴿ قَالُوا هَذَا سَحَرٌ مِنْهُ ﴾ وتیان: ئەمە جادوو یەکی ئاشکراو نمایانە! ﴿ ٧: وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ الْكُذْبَ وَهُوَ يُدْعَى إِلَى الْإِسْلَامِ ﴾ چ کەسیك ھەبە لەو ستمکارتر کە لە سەر خوا درۆ ھەلەسیت، لە کاتیکدا بانگ بکریت بۆ ئیسلام بوون و موسلمان بوون؟! عیسا بانگی کردن و مژدەى ھاتنى ئەو پیغەمبەرەى پێ دان، کە چى وتیان ئەمە جادووہ!! ﴿ والله لا یھدی القوم الظالمین ﴾ وخواش رێنمایى گەل و ھۆزى ستمکار ناکات، چونکە شایستەى ھیدایەت نییە.

دەیانەوێ بە ھووی دەمیان ئەم دینی خواپە بکوژیننەوہ:

﴿ ٨: يُرِيدُونَ لِيُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ ﴾ بێ باوەرەکان ئەیانەوێ بەھوو، (بەقالەى دەم) یان نوورو رووناکی بەرنامەى خوا بکوژیننەوہ!! ﴿ والله متم نوره ﴾ لە کاتیکدا خوا خۆى تەواو کەرى نوورى ئایینی خۆپەتى ﴿ ولو كره الكافرون ﴾ ئەگەر چى کافرو بى پروایانیش پێیان ناخۆش بێت، واتە: خوا خۆى ئەم ئایینی خۆپە ھەر سەر ئەخات، ھەرچەندە لە ھەموو لایەکەوہ دوژمنان بیانەوێ کپی بکەنەوہ لیخنى بکەن.

ئىسلام بەسەر گشت دینەکاندا سەر دەکەوێ:

﴿ ٩: هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ ﴾ خو ئەو زاتەبە کە پەيامبەرەکەى خۆى (موحمەد) بەقورئانىکى رێنموونیکارو ئایینیکی راست وەرەوانەوہ نارد ﴿ ليظهره على الدين كله ﴾ بۆ ئەوہ بەسەر تەواوی ئایینەکاندا سەرى بخت ﴿ ولو كره المشركون ﴾ ئەگەر چى موشرىك و ھاوبەش پەیدا کەرانیش پێیان ناخۆش بى و، ھەولێ کوژانەوہى بدەن.

بچنە جیھاد لە سزاو ئازار رزگار دەبن:

ئینجا موسلمانان ھەلئەنێت بۆ جیھادو دلیان خۆش ئەکات، بۆیە ئەفەرموی: ﴿ ١٠: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا هَلْ أَذِلَّكُمْ عَلَى تِجَارَةٍ تُنْجِيكُمْ مِنْ عَذَابِ أَلِيمٍ ﴾ ئەى ئەوانەى باوەرێتان ھێناو! ئایا رێگای بازرگانییەکتان نیشان بەدەم لە سزایەکی ئیش پیگەینەنەرى دۆزەخ رزگارێتان بکات؟ ﴿ ١١: تَوَمَّنْ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ﴾ باوەر بکەن بە خواو بە پیغەمبەرەکەى ﴿ وَتَجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ ﴾ وە بە مال و بە گیانتان -لە پێناوی سەرخستنى رێبازی خوادا- جیھاد بکەن ﴿ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴾ ئەو بروارو جیھادەتان لە ھەموو شتێك بۆتان باشتر و چاکترە، ئەگەر بزانن ﴿ ١٢: يَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ ﴾ ئەگەر واتان کرد، ئەوسا

ثابینه که ی خوادا کو ببنه وه و ببنه سه ربازی راسته قینه ی نهو، نه و جا خواش سه رتان نه خات به سه ر دوژمانتانا.
سوپاس بوخوا له (۲۳) ی رهمه زانی (۱۴۱۷) ک به رامبه ر (۱۹۹۷/۲/۲)
کاتژمیر (۱) ی پاش نیوه رۆ، له نووسینی ئهم سووره ته بوومه وه.

سوورته ی (جمعه) ه

مه ده نییه و (۱۱) نایه ت

به ناوی خوی به خشنده ی میهره بان

ته وه ره سه ره کییه که ی ئهم سووره ته، نوپژی هه ینی و هه ندی
ئه حکامی زۆرگرنگی نوپژی هه ینییه، جابه ناردنی په یامبه ر
به وه موو ئه حکامه زۆرگرنگ و قه شه نگانه وه ده ست پی ئه کا،
تا له وگو مپایی و سه ر لیشیواوییه ی دنیا گه لان رزگار بکا،
پاشان باسیکی کورتی جووله کهش ده کات، هه تا بزانی چۆن
ته وراتیان بو ره وانه کراو، پاشان چۆن بو دواییش پشتگوپیان
خست، ئینجا ئه وگو ئه ندان و که لک وه رنه گرتنه یان له و په یامه ی
ته وراته، ده شو به یینی به حالی گویدرێژکه وه، باری کتیبی لی
نرابی، ئاشکرایه که ئه و گویدرێژ ته نه ا ماندوو بوونه که ی بو
ده مینیه وه هه یج سوودیک له و باره کتیبه وه رناگری، ده بی شک
ئه و زانا خوینده واران هه که خیره شه ر له یه ک ناکه نه وه و یه کی
کتیبخانه یه کیان هه یه، حالیان له حالی ئه و گویدرێژ ده چیت
جووله که بی، یان نا.

هه مووشتی پاک و بی خهوشی خوا ده لی:

بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: يسبح الله مافی السموات وما فی
الأرض هه رچی له ئاسمانه کان و، هه رچی له زه ویدیاه پاک
وبلندی و بی خهوشی خوا ده لین و ته سبیحات بو ئه و ده که ن، واته:
هه موو به رده وام گه واهی بوون و تاک و ته نیایی خوا ده دن، وه ک
ده فره رموی: (وإن من شیء إلا یسبح بحمده..) (۱۷: ۴۴). «الملك»
پاشاو فره مان ره وای هه قه، ده سه لاتی ته و اوو بی سنووری هه یه
«القدوس» زۆریش پاک و بی گه ردو بی خه وشه، له هه رشتی ک
شایسته ی خوایه تی ئه و نه بییت «العزیز الحکیم» ده سه لانداری
کار جوان و کار ره وایه، به رزه و نه ندی هه موو به نده کانی خوی
نه زانی له چیدیاه.

مه تباری خوابن که پیغه مبه ری بو ناردن:

۲: هو الذی بعث فی الأمیین رسولا منهم خوا هه ره نه و

خواش هه له و گونا هه کانتان نه به خشی و چاو پو شییان لی نه کات
ویدخلکم جنات تجری من تحتها الانهار و له قیامه تدا
ئه تان خاته ناو چه ندین باخاتی به هه شته وه که چۆم و رووبار له ژیر
دره خته کانیه وه ده رده چیت و مساکن طیه فی جنات عدن
و له ناو چه ندان کۆشک و خانووی رازاو وه پاک و خا وینشدا له
به هه شتی هه تاهه تایی و نه پراوه دا نیشه جیتان ده کات ذلک
الفوز العظیم هه ر نه وه یه سه رفرازی گه وه ره و بی وینه. تاثیر ه
باسی پاداشتی دوا رۆژ بوو، ئینجا هه ندیکیشی هه ر له دونیادا
پیتان ده به خشیت، وه ک نه فره مویت: ۱۳: و آخری تحبونها
وبه هره یه کی تر چه زتان پییه له دونیادا بتان داتی نصر من الله
وفتح قریب و نه ویش یارمه تیدان و سه رخستنه له لایه ن خوا وه،
وه فره ت و پیرۆزه کی نزیکه، واته: ئازاد کردنی مه که که یه، یان
هه ر ولایتیکی تری پر له خیر بو موسلمانان و بشر المؤمنین و
موژده ی نه وه ش بده به باوه رداره کان، تا پشت نه ستوو بن له سه ر
ئه و به لینه.. به لی هه روا بوو، چونکه له ماوه یه کی زۆر که مدا خوی
بالاده ست ئالای ئیسلامی پیرۆزی به سه ر زۆری له ولاتاندا به رز
کرده وه، نه وه بوو ئیسلام بو چه ند سه ده یه ک کاروباری سیاسی و،
ئابووری و، کۆمه لایه تی و، یاسایی گه لانی، زۆر به سه رکه توه انه
به ری ئه کرد، تاروژی خه لک ده ستی له ئیسلام نه کی شابوو یه وه،
به لام کاتی ده ستیان له ئیسلام هه لگرت و، گه رانه وه ژیر ئالای ئهم
و نه و، ده ره نجام دۆراندیان و ریسوا و ژیره ده ست کران.

پشتیوانی له م ئیسلامه بکه ن:

۱۴: یا أيها الذین آمنوا کونوا أنصار الله ئه ی نه وانه ی
باوه رتان هی ناوه! ببنه پشتیوان و یارمه تیده ری دینی خوا کما
قال عیسی بن مریم للحواریین وه ک عیسی کوری مه ریهم
به چه وارییه کانی هاوه لی گوت: من أنصاری إلى الله کی
بو گه یاندنی ئایینی خوا یارو یا وه رمه؟ قال الحواریون نحن
أنصار الله چه وارییه کانیش وتیان: ئیمه یارمه تیده ری ئایینی
خواین، هه موو کات فیدیایی و پشتیوانینی فامنت طائفة من بنی
إسرائيل جا ده سته یه ک له به نی ئیسرا ئیل باوه ریان به عیسا هی ناو
ئاماده بی خو یان ده رپری و بوونه پشتیوان و سه ربازی و کفر ت
طائفة و ده سته یه کیشیان بی باوه رو، ری بازی کوفریان گرت به ر
فأیدنا الذین آمنوا علی عدوهم جا ئیمه ش پشتگیریمان کرد
له وانه ی باوه ریان هی ناوو و له ئاست دوژمنه کانیان سه رمان خستن
فأصبحوا ظاهریین جا ده ره نجام به پشتگیری خوا سه رکه وتن
به سه رباندا، که وابوو ئیوه ش ئه ی پرواداران! هه موو له پشت

په روه دگار په كه له ناو عه ربه نه خوینده واره كاندا - وهك ئیبن عه بباس نه لی - په یامبه ریكي پایه به رزی له خوینان نارد.

تیبینی: عه رهب پییان و تراوه: (ثومسی)، چونكه خوینده واریان زور كه مېوو، وه په یامبه ر څویشی له و باره یوه فېرمووی ته: ((نحن أمة أمية، لا نكتب ولا نحسب)) (متفق علیه). یتلوا علیهم

خه لكانی جیهانه. (ته بوو هوره یره/ خوا لئی رازی بیټ) نه لیټ: له خزمه تی په یامبه ردا ډانیشتبوون و، ثم ثایه ته ی: (وآخرین منهم...) هاته خواری، ډانیشتبووه كان وتیان: ئه ی پیغه مبه ر! ډه بی ټه و خه لكانی ترکی بن كه تو پیغه مبه ری نه وانیشی؟ (ته بوو هوره یره) نه لیټ: په یامبه ر ډهستی خسته سه رشانى سه لمانی (فارسی) و فېرمووی: ((لو كان الإيمان عند الثريا لئاله رجال - أو رجل - من هؤلاء)) (بوخاری و موسلیم ربوایه تیان كړدوه). واته: گریمان نه ئیمان لای نه ستیره ی (كړ) دا بووبا، به ته ئكید كومه له پیایكي نه مانه - ډهستی بو سه لمان راكیشا - خوینیان دهگه یانی! ټه العزیز الحكیم ټه تنها ټه ویشه زال وده سه لاتدار، كار جوان و كارزان، ټه وه ته له و كاته ی پشوی و بی سه روو به ریه دا ټه و په یامبه ره خو شه ویسته ټا زیه ی بو ناردن و، ټه ویش قو لی مه ردا یه تی لی هه لالی و شه وو روژی نایه سه ریه ك، تا به ماوه یه كی كه م توانی روو به ری نیوه دوورگه ی عه ربه ی به ته واوی بگوریت... هتد ټه ٤: ذلك فضل الله یؤتیه من شاء ټه شه رهی په یامبه رایه تیبیه فزل و به ره ری خوایه، ویستی له هه ركه سیك بی، پنی ده به خشیت، هیچ كه سی ناتوانی به ټاره زووی خو ی دای بری بو خو ی ټه والله ذوالفضل العظیم ټه خوا خاوه ن به هره و به خشیكي فراوان وگه و ره یه.

جووله كه جوونه ژیر ته ورات و کاریشان پي نه كړد:

جاكه پیغه مبه ر هات جووله كه كه و تنه ده مبارزی و ئینكاری له وه دا كه بو ټه وانیش نیرد رابی، ټه گه رچی ناوونیشانیسی له ته وراتدا هه بی، جا سه باره ت به و ئینكاری و حاشایه یان خوا فېرمووی: ٥: مثل الذين حملوا التوراة ټه حالی ټه وانه ی ته وراتیان پي دراو ته كلیف كران كاری پي بكن ټه ثم لم يحملوها ټه پاشان هه لیان نه گرت، واته: كاریان پي نه كړدو كه لكیان لی و نه گرت وهك (ئیبین عه بباس) نه لی: ټه كمثل الحمار يحمل أسفارا ټه له حالی ټه و گویدریژه ده چی: كه بار ی كتیب هه لده گری و ناشزانی چیان تیډایه و چیان پي بكا، دیاره به رنامه و كتیب، به تاییه ت كتیب و به رنامه ی خوا یی، بو ټه ویه گوی بو بگیردری و كه لكی لی و نه بگیردری... جووله كه له به رنه وه كه خوینان خاوه ن ته ورات بوون و له وی باسی هاتنی پیغه مبه ر ټه كراوه به وړدی سیفه ته كانی باس كراون، هه ق بوو كه هات به خیرایی بروایان پي كړدبا... به لام دیاره سوودیان له ته ورات و نه گرتوو و ته نیا ماندوو بوونه كهیان بو مایه و! ټه بس مثل القوم الذين كذبوا بآيات الله ټه ئای چه ند ناشیرین و خراپه سیفه تی ټه و قه و مه ی ټایه ته كانی خویان به درو ده زانی ټه والله لا یهدی القوم الظالمین ټه وخواش ریڼوینی گه ل

آیاته ټه ټایه ته كانی قورئانه كه ی ټه ویان به سه را ده خوینیته وه، هه رچه ند ټه میس خو ی نه خوینده واره ټه و بركهم ټه و دل و دهر وون و ره و اله تیان پاك ده كاته وه، له بیرو باوه ری بته رستی و، یاسای لار وچه وتی كومه لایه تی ټه و سه رده مه ټه و یعلمهم الكتاب والحكمة ټه و قورئان و فېرمووده كانی خوینان فیر ده كات ټه و ان كانوا من قبل لى ضلال مبين ټه خو به راستیش پیش هاتنی ټه و، ټه و ان له گومرایی و سه رلیشیواوییه کی ئاشكرادا بوون: سیاسه تی پوچ وگه نده ل، ره وشت و ټه خلاقى روخواو، بارى كومه لایه تی په ست و قیزه ون... هتد.

موحه مبه ر پیغه مبه ری عه رهب و عه جهمه:

٣: و آخرین منهم لما یلحقوا بهم ټه و ټه و په یامبه ره ی نارد، بو ټه لكانیكي تریش كه هیشتای پییان نه گه یشتوون، واته: له دوی چه رخی ټه وانه وه دین، كه و ابو په یامبه ریكي گشتی

دهرتانه ﴿ واذكروا الله كشيروا ﴾ و يادی خوا زور بکهن ﴿ لعلمک تفلحون ﴾ به وئومیده به ختیاروسه رفراز بن.

دواندر کهوته وتار له مزگهوت دهرمه جن:

﴿ ۱۱ ﴾ : واذراوا تجارة او لهوا ﴿ وکاتی بازگانیهک، یان هر سه رقالييهک ببینن ﴾ انفضوا اليها ﴿ بلاوه ی دهکهن ودهچن بولای و ترکوک قائما ﴾ تو به راوه ستاوی به جی دیلن! رافه کارانی قورئان ئەلین: پیغه مبهەر ﴿ رۆژی ههینی له سهەر مینه و تاری ئە خویندهوه، له وکاته دا کاروانیکی بازگانی له شامه وه گه راپه وه، له و کاته ی شیدا مه دینه ییه کان تووشی گرانی و قات و قرییهک ببوون، شیایو باسه هه رکات کاروان هاتبایه ته وه به ته پل وده فیه وه پشوازیان له ئه کرد، ئینجا که دانیش توانی مزگهوت و گوینگرانی وتاری ههینی گوینان له وهه راو سومره وه بوو، ئەوانیش -بیجگه له دوازه کهسیان- به په له هه لسان و په یامبه ریان به جی هیشته !! ئەوسا ئەو ئایه ته هات و فهرمووی: ﴿ قل ما عند الله خير من اللهو ومن التجارة ﴾ پێیان بلی ئه ی موحه ممه د ﴿ ئەو پاداش و بههره یه لای خوا یه بۆ ئیمانداران چاکتره له گه مه و بازگانی ﴾ والله خير الرازقين ﴿ وخوایش باشتترین رۆزی به خشه، که واپوو جاریکی تر شتی وا نه کهن و تنه ا لای خوا داوی رۆزی بکهن. له شهوی (۲۴/۲۳) ی ره مه زانی (۱۴۱۷) ک به رامبه ر به (۱۹۹۷/۲/۱) کاتژمیر (۱۰: ۵) شهو، له نووسینی ته فیسیری ئەم سوورته بوومه وه له (مه ریان).

وهوژی سته مکار ناکات بۆ ریگهی خیر و چاکه، چونکه خویمان ئاماده بیان نییه ﴿ ۶ ﴾ : قل يا ايها الذين هادوا ﴿ ئه ی پیغه مبهەر! ﴾ بلی: ئه ی ئەوانه ی له سهەر دینی جووله کهن! ﴿ ان زعمتم انکم اولياء لله من دون الناس ﴾ ئەگەر پیتان وایه که ئیوه دۆست و خو شه و یستی خوان، نه ک خه لکی دی ﴿ فتمنوا الموت ان کنتم صادقین ﴾ جا فهرموون داوی مردن بکهن ئەگەر راستبیزن له داواکه تاندا، هه تا زوو بگه نه خزمه تی پهروه ردگارتان و له م دونیا یه رزگار بن ﴿ ۷ ﴾ : ولا تمنونه ابدا بما قدمت ابدیهم ﴿ خو هه رگیز -له بهر ئەوه ی پێشی خو یان یان خستوه- ئاره زوو و داوی مردن ناکه ن، له فهرمووده یه کدا هاتوه: ﴿ (والذي نفسي بيده لولتمنوا الموت ما بقي على ظهرها يهودي إلا مات) ﴾ سویند به وکه سه ی گیانی منی به ده سه ته، ئەگەر داوی مردن یان کردبا ته نها جووله که یه ک به سه ر ئەم زه وپییه وه به زیندوویی نه ده ماو هه موو ئەمردن ﴿ والله عليم بالظالمين ﴾ وه خوایش زانی به کارو کرده و ی سته مکاران، بۆیه ناویرن داوی مردن بکهن ﴿ ۸ ﴾ : قل ان الموت الذي تفرون منه ﴿ پێیان بلی: ئه ی پیغه مبهەر! ﴾ بلی گومان ئەو مردنه ی که ئیوه له بهری هه لدین و ئەترسن پێی بگه ن ﴿ فانه ملاقكم ثم تردون الى عالم الغيب والشهادة ﴾ به راستی هه ر ئەتا نگاتی، پاشانیش ده گێردینه وه بۆ لای زانی نادیارو دیار، په نهان و ئاشکرا، بولای ئەو زاته ی که هیه شتیکی لێ ئاشارد ریته وه ﴿ فنبکم بما کنتم تعملون ﴾ ئینجا له ئەنجامی ئەو کارو کرده وه ده تان کرد ئاگادارتان ئەکات.

نویزی ههینی و جهنن ئاداییکی:

﴿ ۹ ﴾ : يا ايها الذين آمنوا اذا نودى للصلاة من يوم الجمعة ﴿ ئه ی ئەوانه ی باوه رتان هیناوه! کاتی رۆژی ههینی بانگدرا بۆ نویز ﴿ فاسعوا الى ذكر الله وذروا البيع ﴾ جائیوه به په له بچن به ده م زیکی خوا وه، واز له هه موو کرین و فرۆشتنیک بینن ﴿ ذلکم خير لکم ﴾ ئەو خو ئاماده کردنه بۆی چاکتره بۆتان، واته: ئەبیته هوی ره زامه ندی خوا له دونیاو له قیامهت ﴿ ان کنتم تعلمون ﴾ ئەگەر بزائن و ده رکی راستی بکهن.

هه رله نویز بوونه وه بلاوه وه بن و بۆ رۆزی بکوشن:

﴿ ۱۰ ﴾ : فاذا قضيت الصلاة فانتشروا في الارض ﴿ جاکه نویزه که ته واپوو، بلاو بینه وه به رووی زه ویدا ﴿ وابتغوا من فضل الله ﴾ وه داوی رزق و رۆزی به هه ری خوا بکه ن و هه ولی رۆزی بده ن و هه موو هویه کی رۆزی بده نه بهر، بلی گومان خوایش یارمه تی

سوورتهی (مونا فیتون) له

مه دنییه و (۱۱) ئایه ته

به ناوی خوا ی به خشنده ی میهره بان

ئهم سوورته شه وه ک سوورته مه دنییه کانی تر باس له هه ندی ئە حکام ده کات.. هه ره کو ته وه ره یه کیشی به گشتی باسی دوورو وه کانه، هه ر له بهر ته وه یشه به سوورته ی (منا فون) ناویرا، له سه ره تا وه باسی کار و په وتی لار و چه وتیان ده کات، باسی دوو زمانی و، به دکاریان ده کات، ده لی بهر ده وام دهره وه، ناوه وه یان له یه ک جیا یه، پاشان باسی دارشتنی پیلان و نه خشه کان یان ده کات بۆ سه ر په یامبه رو موسلمانان، ده لیته بهر واته موسلمان ده بوون، به لام له ناوه ده دلیان نه خو ش و کرمۆل بوون، بۆیه هه مو وکات خه ته ری ئەوان له وکه سانه ی که به ئاشکرا به ره له ستی ئیسلام و موسلمانان یان ده کرد زیاتر بووه، هه ره کو جو ره ها وته ی

دیته پیشی، به خیرایی نهوان سویندیکی پیانه کیشن! ﴿فصدوا عن سبیل الله﴾ ریی دینی خویان له خه لک گرت! نه یان ده هیشت که سیلک بیتنه او دینی خواوهو، تا بویان کرابا به سویندی دروو دهله سه خه لکیان له خشته نه برد ﴿انهم ساء ماکانوا يعملون﴾ به راستی نهوانه کاریکی خراپ و نابه جییان کرد ﴿۳﴾: ذلک بأنهم آمنوا ثم كفروا ﴿۴﴾ نهو به دکاریه شیان هی نهو دهوو که بویه که مجار باوه ریان هیئا، پاشان کافر بوونه وه! ﴿فطیع علی قلوبهم﴾ نیتیر موری به دبده ختی نرا به سهر دلیاندا ﴿فهم لا یفقهون﴾ جا نهوان تی ناگه و حه قیقته وهر ناگرن و وشه مانای خیر نازان، واته: چاک و خراپ له یه که ناکه نه وه ﴿۴﴾: واذراأتهم تعجبک أجسامهم ﴿۵﴾ ههر که دهیان بینیت لهش وقه لافه تیان سهر سامهت دهکات، چونکه وینهو دیمه نیان له پیایو هه لکه وه تهو راست و راسال نه چیت ﴿وان یقولوا تسمع لقولهم﴾ و نه گهر قسه ش بکهن - له ره وانبیژی و قسه زانیندا - گوی بویه قسه که یان ده گریت ﴿کانهم خشب مسندة﴾ له بهر خالییه تی دلیان له ئیمان، ده لئی تهخته داری هه لیه سیراون ﴿یحسبون کل صیحة علیهم﴾ واده زانن هه موو قسه و دهنگیک بوسه نهوانه، واته: نهو دهدهش ده ترسن په رده له سهر نه نیانییه کانیان هه لالریت، هه رده نگیل هات نهوان به زبانی خویانی نه زانن و، واده زانن باسی نهوانه ﴿هم العدو فاحذرهم﴾ هه رنهوانن دوژمن، ده سائیوهش هوشیار و ناگاداریان بن و خوتان بیاریزن لییان ﴿قاتلهم الله انی یؤفکون﴾ خوا بیان کوژی، له ناویان به ریت، چون له ریی هه ق لائه درین؟!.

پشتیان له پیغه مبهه ګه مارو شیان له سهر موسلمانان دانا:

ئیمامی (بوخاری) له (زهید) وه نه لئ: کاتی (عبداللای کوری نوبه ی) له (نوحود) گه رایه وهو جه ننگه که ی به جی هیشت، وهله سوپاکه ی پیغه مبهه ګه خه لکیکی زوری په شیمان کرده وهو گیرایه وه، بهو بونه یه وه موسلمانان رکیان لی هه لگرت و به ناشکرا قسه یان پی دهوت، نهو چاکه خزمه کانی زانیان و پیغه مبهه ګه زور تووره یه پییان گوت: چاک وایه توخوت بروی بولای په یامبهه ګه داوای لیبووردنی لی بکهیت، تا لیئت خوش بیی و، له خواش داوای لی خوش بوونست بویه بکات، نهویش به تووره بییه که وه سهری باداو وتی: نه ده چم بولایو، نه نه یشمه وی داوای لی خوش بوونم بویه بکا، جا نه مئیایه ته هاته خواره وهو فره مووی: ﴿۵﴾: واذ قیل لهم تعالوا یستغفر لکم رسول الله ﴿۶﴾ کاتی پییان بگوتری: وهرن بویه لای په یامبهه ګه خوا داوای لیبووردنتان بویه بکات ﴿لووارءوسهم﴾

نابه جی و ناشیرینیان بهرامبهه به یامبهه نه کردو نه یانوت: پاش ماوه یه کی تر خوی و به نامه که ی نه پیچنه وه، ودهیان گوت کاتیک موسلمانان له جهنگی (بهنی موسته لق) گه رانه وه ناهیلین بیته مه دینه وهو، نهوانه شیان له مه دینه دان دهریان نه کهین.. هتد. له کوتا بیشتا داوا له موسلمانان دهکات که نهو دهده خویان سهر گهرمی

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿۱﴾ فَإِذَا قُضِيَتِ الصَّلَاةُ فَانْتَشِرُوا فِي الْأَرْضِ وَابْتَغُوا مِنْ فَضْلِ اللَّهِ وَاذْكُرُوا اللَّهَ كَبِيرًا الْعَلَّامُ السَّمِيعُ ﴿۲﴾ وَإِذَا رَأَوْا تِجَارَةً أَوْ لَهْوًا مُنْصَرَفُوا إِلَىٰ أَعْمَالِهِمْ فَإِذَا رَأَوْا تِجَارَةً أَوْ لَهْوًا مُنْصَرَفُوا إِلَىٰ أَعْمَالِهِمْ فَإِذَا رَأَوْا تِجَارَةً أَوْ لَهْوًا مُنْصَرَفُوا إِلَىٰ أَعْمَالِهِمْ فَإِذَا رَأَوْا تِجَارَةً أَوْ لَهْوًا مُنْصَرَفُوا إِلَىٰ أَعْمَالِهِمْ

سورة المائدة

بسم الله الرحمن الرحيم

إِذَا جَاءَكَ الْمُتَنَفِقُونَ قَالُوا أَنشُدْنَاكَ لِرَسُولِ اللَّهِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِنَّكَ لَرَسُولُهُ وَاللَّهُ يَشْهَدُ أَنَّ الْمُتَنَفِقِينَ لَكَاذِبُونَ ﴿۱﴾ اتَّخَذُوا أَيْمَانَهُمْ جُنَّةً فَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿۲﴾ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ آمَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا فَطُبِعَ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَفْقَهُونَ ﴿۳﴾ وَإِذَا رَأَيْتَهُمْ تُعْجِبُكَ أَجْسَامُهُمْ وَإِنْ يَقُولُوا تَسْمَعُ لِقَوْلِهِمْ كَأَنَّهُمْ خُشُبٌ مُسْنَدَةٌ يُحْسِبُونَ كُلَّ صِيحَةٍ عَلَيْهِمْ هُمُ الْعَدُوُّ فَاحْذَرهُمْ فَنُفِثَهُمُ اللَّهُ فَأَنَّى يُؤْفَكُونَ ﴿۴﴾

دو نیا نه کهن و، واز له جیهاد نه یمنن وهک دوو رووه کان! وه پیش نه وهی هه لیان له کیس بچیت و مردن بدا له دهر گایان، باهه ردهم خیر و سه دهقه بکهن، پیش نهو په شیمان بینه وهو، په شیمانیش هیچ که لکیک نه به خشیت.

ناله باری دوو رووه کان:

﴿بسم الله الرحمن الرحيم﴾ ۱: إذا جاءك المنافقون ﴿۱﴾ کاتی دوو رووه کان هاتن بولات نه ی پیغه مبهه ګه! ﴿قالوا نشهد انک لرسول الله﴾ نه لئین: شایه تی نه دین که به راستی تویه یامبهه ګه خوایت ﴿والله یعلم انک لرسوله﴾ له حالیکدا خواخوی نه زانی که تویه یامبهه ګه نهویش ﴿والله یشهد ان المنافقین لکاذبون﴾ وه خوا گه واهی نه دات که نهو دوو رووه درو ده کهن که نه لئین تویه یامبهه ګه خوایت ﴿۲﴾: اتخذوا ایمانهم جنه ﴿سوینده دروینه کانیان کرده سپهرو قه لغان بویه پاراستنی ئاپروو و سهرمانی خویان، ههرشتیک

الخاسرون ﴿ هه ركه سيك كاري وابكات! ئهوانه زيانمه و دوراو، چونكه فەزل و باوى دونيان به سه رپاشه رۆژدا داوه.

بهر لهوه بمرن سه دهقه بکهن:

۱۰: وَأَنْفَقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ ﴿ لهو مال و سامانه ی کردوومانه

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا يَسْتَغْفِرْ لَكُمْ رَسُولُ اللَّهِ لَوَّاهُ وَرَأَاهُ
وَرَأَتْهُمُ ابْنُهَا وَهُمْ مُسْتَكْبِرُونَ ﴿ سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ
أَسْتَغْفَرْتَ لَهُمْ أَمْ لَمْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ لَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ إِنَّ
اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ﴿ هُمُ الَّذِينَ يَقُولُونَ
لَا تُنْفِقُوا أَعْلَىٰ مِنْ عِنْدِ رَسُولِ اللَّهِ حَتَّىٰ يَنْفَضُوا إِلَيْهِ
خَزَائِنُ السَّمَوَاتِ وَالأَرْضِ وَلَكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَا يَفْقَهُونَ ﴿
يَقُولُونَ لَيْنِ رَجَعْنَا إِلَى الْمَدِينَةِ لَيُخْرِجَنَا الْأَعَزُّ
مِنْهَا أَلَدَلَّ لِلَّهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَلَكِنَّ
الْمُنَافِقِينَ لَا يَعْلَمُونَ ﴿ يَأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُلْهِكُمْ
أَمْوَالُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَمَنْ يَفْعَلْ
ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿ وَأَنْفِقُوا مِنْ مَّا رَزَقْنَاكُمْ
مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ فَيَقُولَ رَبِّ لَوْلَا أَخَّرْتَنِي
إِلَى أَجَلٍ قَرِيبٍ فَأَصَّدَّقَ وَأَكُن مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿ وَلَنْ
يُؤَخِّرَ اللَّهُ نَفْسًا إِذَا جَاءَ أَجَلُهَا وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿

سُورَةُ النِّعَانِ

رۆزیتان ببه خشن ﴿ من قبل أن يأتي أحدكم الموت ﴿ پیش تهوهی
مردن یه خه تان پی بگری ﴿ فيقول رب لولا أخرتني إلى أجل
قريب ﴿ تهوسا بلی: ئه ی پهروه ر دگاره کهم! خۆزگه مردنی منت بۆ
ماوهیه کی نزیك دوا خستبا ﴿ فأصدق وأكن من الصالحين ﴿ ئینجا
مالم ده به خشی و له سالحان و چاکه خوازان ده بووم ﴿ ۱۱: وَلَنْ
يُؤَخِّرَ اللَّهُ نَفْسًا إِذَا جَاءَ أَجَلُهَا ﴿ و خو هه ركه سيك ئاکامی ته و او بوو،
هه رگیز خوا دواى ناخات، جا که و او بوو پیش تهوه ته و خو زگه
بی جیگه یه بخوازان فریای خوتان بکهون ﴿ والله خبیر بما تعملون ﴿
وخواش به ئاگایه بهو کاروکردهوه ئیوه ده ی کهن، وه به پیی ته وهش
پاداش و تۆلە تان ئەدات. له کۆتاییدا دروودوسلاو بۆ سه ر گیانی
پاکى په یامبهری سهروهو سالار.

له (۲۴) ی رهمه زانی (۱۴۱۷) که بهرامبه ره به (۱۹۹۷/۲/۲) ز، کاتژمیر
(۵) ی سه ر له ئیواره، له ته فیسیری سوورتهی (منافقون) بوومه وه.

سه ریان با ئەدهن و گالته یان لی دی! ﴿ ورأيتهم يصدون وهم
مستكبرون ﴿ و ده یان بیینی پشت هه لئه کهن و، - له بهر کیپرو
ده عیه یان- خوشیان به گه وه ده زانن بیینه لای په یامبه ر ﴿ ۶: سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ
أَسْتَغْفَرْتَ لَهُمْ أَمْ لَمْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ ﴿ بۆ تهوان چوونیه که
داواى لیپور دونیان بۆ بکهیت، یان بۆیان نه ی کهیت ﴿ لَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ
لَهُمْ ﴿ چونکه هه رگیز خوا لییان خوش نابیت ﴿ إِنْ اللَّهُ لَا يَهْدِي
الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ﴿ به راستی خوا هیدایهت و رینمایى هۆز وگه لانی
له سنوور ده رچوو ناکات. ﴿ ۷: هُمُ الَّذِينَ يَقُولُونَ لَا تُنْفِقُوا أَعْلَىٰ مِنْ
عِنْدِ رَسُولِ اللَّهِ حَتَّىٰ يَنْفَضُوا ﴿ هه رتهوانن به خه لکی مه دینه ده لێن:
هیچ مه به خشن بهوانه ی که له دهو ر بهری پیغه مبهری خوادان له
هه ژاره کۆچکه ره کان! تا برسیان ته بی و بلاوه ی ل ده کهن!! ﴿ وَاللَّهُ
خَزَائِنُ السَّمَوَاتِ وَالأَرْضِ ﴿ خو هه موو گه نجینه کانی ئاسمانه کان
و زهوی هی خوا به ﴿ وَلَكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَا يَفْقَهُونَ ﴿ به لام دوو روه ده کان
تی ناگهن و نافامن، بویه تهو ته ناشیرینه ته له زاریان ده رته چی
﴿ ۸: يَقُولُونَ لِنِ رَجَعْنَا إِلَى الْمَدِينَةِ ﴿ دوو روه ده کان (واته: عه بدوللاو
شاگرده کانی) ته لێن: سویند بی به خوا، ته گه ر گه راینه وه بۆ
مه دینه و، له م جهنگه ی (به نی موسته لق) رزگارمان بوو ﴿ لِيُخْرِجَ
الْأَعَزُّ مِنْهَا الْأَذَلَّ ﴿ ده بی ده سه لانداری به ریز، واته: تهوان، خه لکه
رووت ولاته که ی ل ده رکه ن، واته: پیغه مبهرو هاوه لانی له مه دینه
وه ده رنێن! جا که کوره که ی (سه لول) تهوه ی گوت: کوره که ی
خوی - (عه بدوللا) که موسلمانیکى دلسۆز بوو- چوو له ده رگای
(مه دینه) دا شیره که ی به دهسته وه گرت و وهستا، جاکاتی دیتی
وا باوکی هات، چوو به پیش و پیی گوت: بگه ره داوه، ته مهش
سویندی بیت تا نه لیت په یامبه ر عه زیز و سه ره رزه! ئیمه
زه لیل و به ست و ریسواین، نابی برۆیته ئیوشاره وه، تهویش
به ناچارى پیی لێناو، تهویش رێگه ی بۆکرده وه بۆ ناوشار، پاشان
عه بدوللا هات بۆ لای پیغه مبه ر ﴿ وتی: بیستوو مه که تهوه ی
ئه ی پیغه مبهری خوا! باوکم بکوژی، جا ته گه ر نیازیکى وات
هه یه وراسته، فه رمان بده بامن خو م بیکوژم و هه ر ئیستایش که لله
سه ره کهیت بۆ دینم! تهویش فه رمووی: نا، نای کوژین ﴿ وَاللَّهُ
الْعِزَّةُ وَالرَّسُولُ وَلِلْمُؤْمِنِينَ ﴿ ریز و عیززهت وگه وه یی هه ر بۆ خواو
بۆ په یامبه ره که ی و بۆ باوه ردارانه ﴿ وَلَكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَا يَعْلَمُونَ ﴿
به لام دوو روه ده کان نازانن، چونکه رێی راستیان ل چه واشه بووه
﴿ ۹: يَأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُلْهِكُمْ أَمْوَالُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ عَنْ ذِكْرِ
اللَّهِ ﴿ ته ی تهوانه ی باوه ر تان هیناوه! مال و مندالتان له یادی خوا
غافلтан نه کهن، واته: ئیوه وهك دوو روه ده کان مه بن که ده ستیان
له جیهاده وهول و تیکۆشان به ردا ﴿ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ

سوورەتی (ته غابون)ه

مەدەنییه و (۱۸) ئایەتە

بە ناوی خۆی بە خشندهی میهرەبان

ئەم سوورەتە لە پاش سوورەتی (تەحریم) هاتوو، بەلام لە گەڵ ئەوەیشدا کە لە مەدینەدا هاتوو، هەر لە سوورەتە مەککەییەکان ئەچێ، چونکە ئەمیش وەک ئەوان باسی یەکتاپەرستی خۆی گەورە ئەکات. بۆیە کەم جار باسی بەلام دەستی و گەورەیی و دەسلاتی خۆی ئەکات، ئینجا تیشکی ئەخاتە سەر گەلانی پێشو، ئەنجامی هەموو کەسیکیش هەڵدەسەنگێتی، و هەموو کەسیش دەبی کێلگەیی خۆی بخواتەو، فەرمان بە گۆی رایەلی و فەرمان بەرداری بۆ خۆی بە یامبەر ﷺ ئەدا، هۆشیاری بە مرووف ئەدا: کەمال و مندال و خیزان و هاوسەر لە خشتەیان نەبەن تا دەست لە جیهاد هەلبێگن. کۆتاییەشی دێ بە ئامۆژگاری کردنی ئادەمیزاد کە هەمیشە دوور بگرن لە زۆری و چرووکی، هەروەک پێیان دەلیت کە دارایی لەرێگەیی خۆدا بەخت بکەن بۆ بەرز کردنەوی بپارو و شەیی خۆجا بەم شیوەیەش دەست پێ ئەکات: ﴿بسم الله الرحمن الرحيم﴾ ۱: یسبح لله مافی السموات ومافی الارض ﴿هەرچی لە ئاسمانەکان و لە زەویدایە، پاک و خاوینی و بێخەوشی خۆ ئەلێن، خۆگومانیش نییە کە هەموو بوونەو بەلگەو نیشانەییە لە سەر بوونی خۆا ﴿لە الملک و له الحمد﴾ دەسلات و مولکایەتی هەر بۆ ئەو، سوپاس و ستایش تەنھا بۆ ئەو ﴿وهو علی کل شیء قدير﴾ هەرئەویشە بە سەر هەموو شتیکدا بە توانایەو، ویستی لە هەر شتیک بێی ئەکات.

باوەڕی بایاوەری بە دەست خوایه:

﴿هو الذی خلقکم﴾ هەر ئەو خوایهیە ئێوەی دروست کردوو ﴿فمنکم کافر ومنکم مؤمن﴾ ئینجا هەتانه بێ باوەڕوو کافر، بە ئارەزووی خۆی لە فێترەت لای داو، هەشتانە بە ئیمان و باوەردار، هەمیشە لە سەر ئەخشی فێترەت ئەروا لانادا. ئیمامی (موسلیم) لە (سەهل) دەوێ: پێغەمبەر ﷺ ئەفەر مووی: ((إن الرجل ليعمل عمل أهل الجنة فيما يبدو للناس وهو من النار، وإن الرجل ليعمل عمل أهل النار فيما يبدو للناس وهو من أهل الجنة)). واتە: پیاوی واھەییە هەردەم کارو کردەوی بە هەشتیانیە ئەکا - بە پێی روالەت - کەچی لە ئەنجامدا ئەھلی ئاگرە، پیاوی واش هەییە بەردەوام وەکو خەلکی جەھەننەمی کار ئەکا، کەچی

سەرەنجامی بە هەشتیە، مەبەست ئەوێ کە زانستی (ئەزەلی) خۆا پەيوەندی بە هەموو شتیکەو هەییەو، چاک ئەزانێ ئەنجامی گشت شتێ چی دەبێت. ﴿والله بما تعملون بصير﴾ وە خۆا بێنایە بە وکارو کردەو دەکەن، هەرچی بکەن دیتەو رێتان ﴿۳: خلق السموات والأرض بالحق﴾ خۆا ئاسمانەکان و زەویی بەھەق بەدی هیناوە ﴿وصورکم فأحسن صورکم﴾ وە بە جوانترین شیوە و پێنەیی کێشان: قەڵەفەت و بەژن و بەلای جوان و رێکوپێک و، لە گەڵ ئەو هەموو ژیری و وردەکاری بەدا ﴿والله المصير﴾ سەرەنجامیش هەر بۆ لای ئەو، لای ئەو هەموو پاداشت و تۆلەیی وەردەگرن ﴿۴: يعلم ما فی السموات والأرض﴾ هەرچی لە ئاسمانەکان و زەویدایە - وردو درشت - خۆا دەیانێ ﴿ويعلم ماتسرون وما تعلنون﴾ وەر چیش ئێوە بپارنەو، هەر چیش ئاشکرای بکەن، دەیانێ و لای ئەو یە کسانە ﴿والله عليم بذات الصدور﴾ خواش بەوێ لە سینگ و دلەکاندا یە زاناو بە ئاگایە.

بەرلە ئێوە خەلکی زۆر قەرائی تی کەوت:

﴿۵: ألم یأتکم نبأ الذین کفروا من قبل﴾ ئایا هەوالی کافران و بێ باوەرائی پێشی خۆتانان - کە بەر لە ناردنی تۆ - کافرو بێ باوەر بوون پێ نەگەیشتوو کە چ سزایەکیان ئەوقەبوو، کاتی سەرپێچیان کرد؟ ﴿فذاقوا وبال أمرهم﴾ کە سزای بێ باوەری و تاوانی خۆیانان چیش ئەدونیادا ﴿ولهم عذاب أليم﴾ و لە پاشەرۆژیشدا سزایەکی ئێش پێگەییە نەرو دەردناکیان بۆھەییە ﴿۶: ذلک بأنہ کانت تأتیهم رسلهم بالبینات﴾ ئەو سزایەش بەو هۆیەو بوو کە بە راستی پێغەمبەرەکانیان بە چەندین بەلگەو مۆعجیزەیی روونەو بۆدەهاتن و هەریە کەشیان داوای گەلە کەیانێ ئەنجام دەدا ﴿فقالوا أبشر یهدونا﴾ کە چی و تیان: ئایا مرووفیک رێنماییان دەکات؟! ﴿فکفروا وتولوا﴾ جا دەرەنجام کافرو بێ باوەر بوون و پشیمان هەلکرد لە ئیمان ﴿واستغنی الله﴾ و خواش بێ نیاز بوو لێیان و پێی کردن ﴿والله غنی حمید﴾ و خوا خوایهکی بێ نیازە لە هەموو شتیک، هەر لە زاتی خۆیدا سوپاسکراو.

زێانەوێ پاش مردن راست و رەوایە:

﴿۷: زعم الذین کفروا أن لن یبعثوا﴾ ئەوانەیی کافرو بێ پروا بوون گوتیان: هەرگیز پاش مردن زیندوو ناکرێنەو! ﴿قل بلی وربی لتبعثن﴾ پێیان بلی ئەو پێغەمبەر! ﴿بلی سونید بە پەرورەدگارم بێ گومان لە گۆرەکانتاندا دەر ئەهێنرێن و زیندوو ئەکرێنەو﴾ ئێمە لتنبؤن بما عملتم ﴿پاشان لە هەر کارو کردەوێ ئەنجامتان داو

ئاگادار دهكرين، لهگه‌وره‌و له بچووك، و هه‌ر به‌وه‌ش پاداشت ده‌درينه‌وه. و ذلك على الله يسير. ته‌وه‌يش بو خوا كاريكي ئاسانه، چونكه ئيوه خوٲان ته‌زانن كه له‌سه‌رتاوه شتيا نه‌بوون و وجودتان نه‌بوو، پاشان دروستي كردن و بوون، باشه ئيتير چوٲ ناتواني زيندووتان بكاته‌وه؟! ﴿٨﴾ فآمنوا بالله ورسوله والنور الذي أنزلنا. جا ئيدي باوه‌ر بينن به‌خوا و په‌يامبه‌ره‌كه‌ي، وه به‌و نوورو رووناكييه‌ي بومان دابه‌زاندوته خواره‌وه. والله بما تعملون خير. وخوا ئاگايه به‌و كارو كرده‌وه‌يه‌ي ته‌نجامي ده‌دن.

روزي قيامه‌ت روزي نيك‌سكانه:

﴿٩﴾ يوم يجمعكم ليوم الجمع. ته‌و روژه وه‌بير بينه كه خوا هه‌مووتان كو ته‌كاته‌وه، بو روزي كو كردنه‌وه‌ي ته‌واوي گه‌لان بو‌پاداشت وتوله. ذلك يوم التغابن. ته‌و روژه‌يه روزي زيانباري تاوانكارانه، زيان‌ي بي‌ پروايان ده‌رده‌كه‌وي، به‌هوي كافر بوونيانه‌وه. ومن يؤمن بالله ويعمل صالحا يكفر عنه سيئاته. وه هه‌ركه‌سيك باوه‌ر به‌خوا بيني و كاري چاك ته‌نجام بدات، خوا گوناهاه‌كاني ده‌پوشي. ويدخله جنات تجري من تحتها الأنهار. و ته‌ي خاته ناوچه‌ند باخيكه‌وه له به‌هه‌شتدا كه له بنكه‌كانيانه‌وه ئاوو رووبار ده‌روات. خالدن فيها أبدا. به‌هه‌تاهه‌تاييش تييدا ده‌ميننه‌وه‌و نامرن. ذلك الفوز العظيم. ته‌نها ئا ته‌وه‌يه سه‌رفرازي و سه‌ركه‌وته‌نه گه‌وره‌كه. ﴿١٠﴾ والذين كفروا وكذبوا بآياتنا. وه ته‌وانه‌ش بي باوه‌ر بوون و نكووي ئايه‌ته‌كاني ئيمه‌يان كرد. أولئك أصحاب النار خالدن فيها. ئانه‌وانه دوژه‌خين و به‌هه‌تاهه‌تايي تييدا ده‌ميننه‌وه. وبئس المصير. و دوژه‌خيش سه‌ره‌نجام و جييه‌كي زور خراپه.

هه‌موو به‌لايه به‌ ئيزني خوا دي:

﴿١١﴾ ما أصاب من مصيبة إلا بإذن الله. وهه‌ر به‌لاو ناخوشييه‌ك پيش بيٲ، بي فرمان و برپاري خواي كارزان نابيٲ، واته: ئيراده‌و ويستي ته‌وي له‌گه‌له، كه‌وايوو خوٲان ته‌نها ته‌سليمي ئيراده‌و ويستي خوا بكه‌ن. ومن يؤمن بالله يهد قلبه. وهه‌ركه‌سيك باوه‌ر به‌خوا هه‌بيٲ، ته‌ويش دلي هيدايه‌ت ده‌كاو داي ده‌مه‌زي‌نيٲ له‌ئارامي و، خوگرتن له به‌رامبه‌ر هه‌ر به‌لاو نه‌هامه‌تبييه‌ك پيش بيٲ. والله بكل شئ عليم. وخوا به‌هه‌موو شتيا ئاگاو زانا به‌و، ده‌زاني ته‌ودلانه له‌كاتي خو‌شي و ناخوشي‌دا چوٲن.

به‌ر فه‌رماني خوا و پيغه‌مبه‌ر بن:

﴿١٢﴾ وأطيعوا الله وأطيعوا الرسول. وگو‌پرايه‌لي خوا بكه‌ن و، فه‌رمانبه‌رداري په‌يامبه‌ر بكه‌ن. فان توليتم فإنا على رسولنا البلاغ المبين. جا ته‌گه‌ر پشتتان هه‌لكرد و گو‌پرايه‌ل نه‌بوون، ته‌وه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يُسَبِّحُ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١﴾ هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ فَمِنْكُمْ كَافِرٌ وَمِنْكُمْ مُّؤْمِنٌ وَاللَّهُ يَمَّا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٢﴾ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ وَصَوَّرَكُمْ فَأَحْسَنَ صُوَرَكُمْ وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ ﴿٣﴾ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَيَعْلَمُ مَا تُسِرُّونَ وَمَا تُنْهَوْنَ عَنْهُ عَلِيمٌ ﴿٤﴾ هَذِهِ آيَاتُ الصُّدُورِ ﴿٥﴾ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَبْلُ فَذُوقُوا الْعَذَابَ أَلِيمٌ ﴿٦﴾ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَانَتْ تَأْتِيهِمْ رُسُلُهُم بِالْبَيِّنَاتِ فَقَالُوا أَبَشَرٌ مِّثْلُكُمْ قُلُوا كُفَرُوا وَأَسْتَفْتَى اللَّهُ وَاللَّهُ عَنِّي حَمِيدٌ ﴿٧﴾ زَعِمَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَن لَّنْ نَّبْعُثَ أَقْلًا وَرَفِي لَنُبْعَثَنَّهُمْ لِنُبَيِّنَ لِمَا عَصَيْتُمْ وَذَلِكَ عَلَى اللَّهِ سِيرٌ ﴿٨﴾ فَتَأْمُرُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَالنُّورَ الَّذِي أَنْزَلْنَا وَاللَّهُ يَمَّا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿٩﴾ يَوْمَ يَجْمَعُكُمْ لِيَوْمِ الْجَمْعِ ذَلِكَ يَوْمُ الْتَغَابِنِ وَمَنْ يُّؤْمِنْ بِاللَّهِ وَعَمَلْ صَلَاحٍ لَّكُفْرٍ عَنْهُ سَيِّئَاتِهِ وَيُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿١٠﴾

خوٲان زه‌ره‌ر ده‌كه‌ن، چونكه ته‌نها گه‌ياندينكي نما و ئاشكرا له‌سه‌ر شاني په‌يامبه‌ري ئيمه‌يه، ئيتير هه‌موو كه‌سيك گله‌بي ته‌كه‌ويته سه‌ر ته‌ستوي خو‌ي. ﴿١٣﴾ الله لا إله إلا هو. ته‌و خوايه، خوايه‌كي به‌هقي وايه، بي‌جكه له‌خوي هيچ په‌رستراويكي تر نبيه. و على الله فليتوكل المؤمنون. ده‌با پرواداران ته‌نها پشت به‌خوا به‌ستن و متمانه‌ي ته‌واويان هه‌ر به‌و بيٲ.

بري زن و مندال نه‌يارو دوژمنه:

رافه‌كاراني قورئان ته‌لين: ده‌سته‌يه‌ك له‌موسلمانه‌كان ويستيان كوچ بكه‌ن و برؤن بو مه‌كه‌كه، جا مال و مندال و ژنانيان بوونه ته‌ستنگ له به‌رده‌م رويشتنه‌كه‌يان، ده‌ره‌نجام دواكه‌وتن، پاشان كاتي كه‌هاتنه مه‌دينه سه‌يره‌كه‌ن و زو‌ربه‌ي خه‌لكي مه‌دينه فيري ئيسلامه‌تي بوون! ئيتير ته‌وانيش په‌شيمان بوونه‌وه له‌سه‌ر كاره‌كه‌يان و ويستيان ته‌زيه‌تي ژن و منداله‌كانيان بده‌ن، ئينجا له

بهرامبر نه وهه، ثم ثایه ته هات و فهرمووی: ﴿۱۴﴾ یا ایها الذین آمنوا ان من ازواجکم و اولادکم عدوا لکم ﴿۱۵﴾ ټی نه وانه ی باوهرتان هیناوه! بهراستی هندی له ژنان و له مندالتان دوترمن بۆتان، سه رقالتان دهکن له تاعهت و کاری چاکه بهووی خوښه ویستیتانه وه بویان ﴿۱۶﴾ فاحذروهم ﴿۱۷﴾ جا وریاربن و خوتان بیاریزن

وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ خَالِدِينَ فِيهَا وَبَشِ الْأَمْصِئَةِ ﴿۱۴﴾ مَا أَصَابَ مِنْ مُّصِيبَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَمَنْ يُؤْمِنْ بِاللَّهِ يَهْدِ اللَّهُ رُفْقًا وَلِلَّهِ يَكُلُ شَيْءٌ عَسِئَةً ﴿۱۵﴾ وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ فَإِن تَوَلَّيْتُمْ فَإِنَّمَا عَلَىٰ رَسُولِنَا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ ﴿۱۶﴾ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَعَلَىٰ اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴿۱۷﴾ يَأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنِ مِنْ أَزْوَاجِكُمْ وَأَوْلَادِكُمْ عَنْكُمْ وَعَدُوا لَكُمْ فَاَحْذَرُوهُمْ وَإِن تَعَفَّوْا وَتَصَفَّحُوا وَتَغْفِرُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿۱۸﴾ إِنَّمَا أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ وَاللَّهُ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿۱۹﴾ فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ وَأَسْمِعُوا وَأَطِيعُوا وَأَنْفُسُكُمْ أَخْرَىٰ لَا أَنْفُسُكُمْ وَمَنْ يَوْفُ شَيْءَ نَفْسِهِ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿۲۰﴾ إِن تَقْرَضُوا مِنَ اللَّهِ قَرْضًا حَسَنًا يَضَعْفَهُ لَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللَّهُ شَكُورٌ حَلِيمٌ ﴿۲۱﴾ عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿۲۲﴾

سُورَةُ الطَّلَاقِ

سوورمتی (تلاق) ه

مه دهنیه و (۱۲) ثایه ته.

به ناوی خوی به خشنده میهره بان

ثم سوورته له پاش سوورته (نیشان) هوه هاتوه، که می دریز تر باسی ژن ومیرد دهکات، به تاییهت مه سه له ی تلاق و چونی تی عیدده و نه فقه و خه رجی ژنان، نیشتاگو مه نزل و جیگه ی خه وو خه وتن و ئیسراحه تیان.. هتد. دیاریکردنی کاتی تلاق دان - نه گهر هره ده بوو تلاق بدریت- واته: که ی په سه ند وشه رعیه، نه وه یش بوئه وه یه که پیاوان په له نه که ن له تلاق دانی ژنه کانیا ندا، چونکه خوا تلاق ی بو کاتی ناچاری و نه مانی توانای پیکه وه ژبان داناوه، و نه گهر ناچاری نه بویه، ریگه ی تلاق نه نه درا.. داوا نه کات پاش تلاقه که، حیسابی عیدده بان رابگرن، بو نه وه ی رشته و نه ژاد تیکه له به یه که نه بی، هره وه ها بوئه وه ش که نه وژنه تلاق دراه به عیدده وه زور نه می نی ته وه نه گهر بیه وی شوو بکاته وه، هه موو جوړه عیدده یه که باس نه کات.. به یناو به ینیش نه گهر یته وه سه ر ته قوا بو

له خوښه ویستی ناشه رع ی بویان ﴿۱۶﴾ و ان تعفوا و تصفحوا و تغفروا ﴿۱۷﴾ جا نه گهر بیان به خشن له وه که په کیان خستن له کوچکردن و، بیانپوشن و لیبان خوښ ببن ﴿۱۸﴾ فان الله غفور رحیم ﴿۱۹﴾ بی گومان خوا خویه کی زور لیوورده یه، زور دلاویه. ﴿۲۰﴾ انما اموالکم و اولادکم فتنه ﴿۲۱﴾ بهراستی مال و منداله کانتان به لان بۆتان، پیا یان تا قی ده کرینه وه، تا ده رکه وی کامتان گوپرایه لی ده که ن و، کامیشتان یاخی ده بن، که و ابوو بیداروه و شیار بن پیا یان فربو نه خون! ﴿۲۲﴾ والله عنده اجر عظیم ﴿۲۳﴾ له کاتی که دا خوی میهره بان پاداشتی کی گه وری لایه، واته: به هووی نه و سهروهت و سامان و ژن و مندالانه تانه وه ده ستخه رو نه بن.

تا ده توانن له خوا بترسن:

﴿۱۶﴾ فاتقوا الله ما استطعتم ﴿۱۷﴾ جا ته قوا ی خوا بکه ن چه ندیکتان توانی، پیغه مبریش ﴿۱۸﴾ له و باره یه وه ده فهرمووی: ﴿۱۹﴾ (اذا امرتکم

پیاوہ کہ پەشیمان ببڼوہ بۆ یەکتەر، ئەو کاتە دەستبکە نەوہ بەژن و میږدی خۆیان و ژیاڼیکی نوو، بۆیە دەلێڼ: با لەخانووہکانی خۆیاندا بمیڼنەوہو دەرەنەچن.

راگرتنی یاساو سنوورەکان، وە بۆ ئەوێ ژن و پیاوہ کہ لەترسی خوا ستم لەیەک نەکەن، وێنە یەکی سەرکەشی و سەر سەختی گەلانی پێشوویش ئەخاتە پێش چاو بۆ ئەوێ پتر دەست بگێرێ بە پیاوہ کردنی ئەحکامی خواوہ، کۆتاییشی دیت بە باسکردنی توانایی و دەسەلاتی خوا ی گەورە لەدروستکردنی ئاسمانەکان و زەویدا.

ژن دەبێ لە عەیدە ی خۆیدا تەلاق بدەیت:

بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: یا ایها النبی إذا طلقتم النساء * ئەو پەیاوہرا! * بە ئوممەتە کەت بلی: کاتی و یستتان ژنە کانتان تەلاق بدەن * فطلقهن لعدتهن * جا لەکاتی دەست پیکردنی عیددەیاندا تەلایان بدەن، واتە: لە حەیز پاک بن و، لەو پاکییە شدا میږد لە گەلیا دروست نەبوو بێت. لە فەرموودە یە کدا هاتووہ: ((فلیطلقها طاهرا قبل أن یمسها، فتلک العدة التي أمر الله تعالى أن یطلق لها النساء)) (بوخاری، فتح الباری: ۲۵۱/۸، موسلیم: ۱۰۹۴/۲). واتە: ئەگەر ژنت تەلاقدا، لە پاکیدا و پێش چوونە لای تەلای بدە، هەر ئەوێ شە کە خوا فەرمووی: ژنان لە کاتی عیددەیاندا تەلاق بدەن. * وأحصوا العدة * حیسابی سەرەتاو کۆتایی عیددەیان بەوردی بژمێرن، تا لیقان تێک نەچی و ژنە کەیش بە عیددەوہ زۆر نەمیڼتەوہ، نەوہ ک تووشی زیان ببی * واتقوا الله ربکم * وە لە خوا ی گەورە پەرورە دگارتان بترسن و سنوورەکانی مەشکێنن و گوێزاییە لێ بن * لاتخرجوهن من بیوتهن * لە خانووہکانیاندا دەر یان مەکەن پاش تەلایان، تا عیددەیان تەواو بێت، واتە: لە پێش تەلاق داندا لە کوێ دەژیان با هەر لەوێ بمیڼنەوہ * ولا یخرجن * ژنە کانیش بۆ خۆیان بەبێ رەزامەندی لە مال دەرەنەچن، چونکە هیمان بەسراونە تەوہ بە پیاوہوہ * إلا أن باتن بفاحشة مینة * مەگەر کاریکی خرابی ئاشکرا بکەن. (ئێبەن عەباس) و هەندی لە هاوہ لانی تر ئەلێڼ: مەبەست بە (فاحیشتە) زینا، هەموو جوړە رەفتاریکی تری دزیو نەگونجاوی ئەو ژنە یە. ئیمامی (شافعی) ئەل: مەبەست بەو (فاحیشتە) یە، جینیو دەم درێژی ژنە کە یە لە گەل خەزم و کەس و کاری میږدە کەیدا. ئەو کاتە با لەوێ نەمیڼن و بچن بۆ مالی مەحرەمی خۆیان. * وتلک حدود الله * و ئەمە یە بەرنامە و سنوورەکانی خوا لەبارە ی تەلایەوہ ھۆشیاری! دەست درێژی نەکەن * ومن یعد حدود الله فقد ظلم نفسه * هەرکە سێک لە بەرنامە و سنوورەکانی خوا تیپەرێ، بی گومان ستمی لە خۆی کردووە و سنووری خوا ی بە زاندووہ * لاتدری لعل الله یحدث بعد ذلک أمراً * تۆ چوو زانی دوا ی تەلاق دانە کە چی دەبێ؟ لەوانە یە خوا ی کارزان کاری تازە پێش بێنیت: ژن و

بسم الله الرحمن الرحيم

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا طَلَقْتُمُ النِّسَاءَ فَطَلِقُوهُنَّ عِدَّتِهِنَّ وَأَحْصُوا الْعِدَّةَ وَاتَّقُوا اللَّهَ رَبَّكُمْ لَا تَخْرُجُوهُنَّ مِنْ بُيُوتِهِنَّ وَلَا يَخْرُجْنَ إِلَّا أَنْ يَأْتِيَنَّ بِفَحِشَةٍ مُّبِينَةٍ وَإِلَّا فَحُدُودُ اللَّهِ وَمَنْ يُعَدِّ حُدُودَ اللَّهِ فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهُ لَا تَدْرِي لَعَلَّ اللَّهَ يُحْدِثُ بَعْدَ ذَلِكَ أَمْرًا ﴿١﴾ فَإِذَا بَلَغَ الْأَجَلُ مِنْ فَمَسْكُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ أَوْ فَرَغُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ وَأَشْهِدُوا ذَوَى عَدْلٍ مِنْكُمْ وَأَقِيمُوا الشَّهَادَةَ لِلَّهِ ذَلِكَ كُمْ يُوعَظُ بِهِ مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا ﴿٢﴾ وَنَزَفَهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ وَإِنَّ اللَّهَ بَلِّغَ أَمْرِهِ وَجَدَّ جَعَلَ اللَّهُ لِكُلِّ شَيْءٍ قَدْرًا ﴿٣﴾ وَالَّتِي يَبْسُ مِنْ الْمَجِصِّ مِنْ نِسَائِكُنَّ إِنْ أَرْبَبْتُمْ فَعِدَّتُهُنَّ ثَلَاثَةُ أَشْهُرٍ وَالَّتِي لَمْ يَحْضَنْ وَأُولَتْ الْأَحْمَالُ أَجَلُهُنَّ أَنْ يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مِنْ أَمْرِهِ يُسْرًا ﴿٤﴾ ذَلِكَ أَمْرُ اللَّهِ أَنْزَلَهُ إِلَيْنَا وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا وَسَيُؤْتِيهِمْ مِنْ رِزْقِهِ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُونَ ﴿٥﴾

لە گەل تەلاقدا دوا بە تەرزێکی بە سەند مامە ئە بکەن:

۲: فَإِذَا بَلَغَ الْأَجَلُ * جا کە نزیک بوو - دوا یە کە تەلاق، یان دوو تەلاق - عیددەیان تەواو ببی * فأمسکوهن بمعروف أو فارقوهن بمعروف * ئەو سانیان بە باشی رایان گرن و بیان هیڼنەوہ ژیر نیکاحی خۆتان، هاوړی لە تەک هەلس و کەوتی چاک و رەفتاری باشدا، یاخود وازیان لێ بێنن و لێیان جیا ببڼوہ بە چاکی، ئەوانیش عیددە ی خۆیان تەواو بکەن و هەرچی بیان ئەکەوێتە لاتان بە شیوہ یەکی شرعی بیان دەنێ لە مارە یی و... هتد * وأشهدوا ذوی عدل منکم * و بۆ ئە نجامدانی هەردوو بارە کە: (گێڕانەوہ یان، یان تەلاقدان یان بە یە کجاری) دوو کەسی دادگەر و دادپەرور لە خۆتان بگرنە شاید * وأقیموا الشهادة لله * ئێوہیش - ئەو شاییدەکان - بەرێک و بێکی بۆ خوا شایەتی بدەن * ذلکم یوعظ به من کان یؤمن بالله والیوم الآخر * ئەوانە باس کران پەندیکن، ئامۆزگاری

ئەو كەسە يان پى دەكرىت باوەرى بەخواو بەرۆزى دوايى ھەبى
 ﴿ومن يتق الله يجعل له مخرجاً﴾ ھەركەسىك لە خوا بترسى و
 سنوورەكانى بپارىزى، خوا دەرووى خىرى لى ئەكاتەو ۳:
 ويرزقە من حيث لا يحتسب ﴿وه رزق و رۆزى دەداتى لە شوپىنكەو
 كە خۆشى گومانى نەدەرد، واتە: پىنموونى دۆزىنەو ھى رىگى
 ژيانى دەكات ﴿ومن يتوكل على الله فهو حسبه﴾ ۴: ھەركەسىك
 پشت بەخوا ببەستى دواى بەكار ھىنانى ھۆكار، ئەو تەنيا خواى
 بەسەو كاروبارى بۆ ئاسان دەكات ﴿إن الله بالغ أمره﴾ چونكە
 بى گومان ھەرچى خوا بپارى لەسەر بىت، ھەرئەنجامى دەداو
 دەى گەيەنیتەجى ﴿قد جعل الله لكل شئ قدراً﴾ بەراستى بۆ
 ھەموو شتەك خوا كات وئەندازەيەكى ديارى كروو: خۆشى و،
 ناخۆشى، ھەردووكان تەواو دەبن و ئەبرىنەو.

ژنانى مەيووس لە عوززو، ئەوانەشيان عوزر ناسۆن:

ئىنجا پاش ئەو لەسوورەتى (بەقەرە) دا عىددەى ئەو ژنانەى
 باس كەرد ھەيزيان ھەيەو دەكەوئە بى نوپى، ئىستا دیتە
 سەرباسى عىددەى ئەو ژنانە ھىشتاى بەتەمەن مندال، ھەيان
 پىرن و ھەيزيان نەماو: ﴿٤: واللائى يسن من المحيض
 من نسائك إن ارتبتم﴾ ئەو ژنانەتان كە بى ھىوا دەبن لە بەر
 پىرى لە تىكەوتنى (ھەيز)، ئەگەر گومانان ھەبوو ئەندازەى
 عىددەكەياندا ﴿فعدتهن ثلاثة أشهر﴾ ئەو عىددەيان سى مانگە
 ﴿واللائى لم يحضن﴾ ۵: ھەركەسىك ئەوانەش كە ھىشتا ھەيزيان
 نەبىنئەو لەبەر بالق نەبوون، يان ھەر ھۆيەكى تر، ھەر سى مانگە
 ﴿وأولات الأحمال أجلهن أن يضعن حملهن﴾ عىددەى ئەو ژنانەش
 دووگيان، ئەو كاتەيە مندالەكەيان دادەنن، ئىتر تەلاق درابن،
 يان مېرديان مەربىت ﴿ومن يتق الله يجعل له من أمره يسراً﴾
 ۶: ھەر كەسىك خۆ بپارىزى لەبى فەرمانى خوا، ئەويش كاروبارى
 بۆ ئاسان ئەكات ﴿٥: ذلك أمر الله أنزله إليكم﴾ ئەو ھى باس كرا
 لەھوكمى تەلاق و عىددەو رەجەت، فەرمانى خوايە بۆ ئىو ھى
 داى بەزاندووو كارى پى بكن ﴿ومن يتق الله يكفر عنه سيئاته﴾
 ۷: ھەركەسىك لەخوا بترسى و كار بەتاعەتى خوا بكا، خواش
 لەگوناھەكانى پاكى ئەكاتەو ھەو چاوپۆشى لى دەكات ﴿وبعظم له
 أجراً﴾ پاداشتىكى فرە گەورەى پى دەبەخشىت.

ژنانى تەلاق دراو چۆن دەستان دەروا جىيان بكنەنەو:

﴿٦: أسكنوهن من حيث سكنتم من وجدكم﴾ ئەو ژنانەى
 تەلاقيەكان ماو، يان دوو تەلاق، بەپى تەلاق دەسەلاتان لەو

جىگەى خۆتان سكوونەتتان تيا كروو ھەيان نىن و تفاقى باشيان
 بۆ دابىن بكن ﴿ولا تضاروهن لتضيقات عليهن﴾ ۱: ژبانيان پى
 مەگەيەنن، تە تەنگەتاويان بكن لە نەفەقەو لە جىگەدا بۆ ئەو ھى
 ناچارىيان بكن بە دەرچوون لە مالهەكانيان ﴿إن كن أولات
 حمل﴾ ۲: ئەگەر ئەو ژنانە دوو گيان بوون، ئەگەرچى سى تەلاقەش
 درابن ﴿فأنفقوا عليهن حتى يضعن حملهن﴾ ئىو نەفەقەيان
 بكيشن و بەخپويان بكن ھەتا سكەكەيان دادەنن، واتە: ئەگەر
 ژنە تەلاق دراو كە دووگيان بوو، ئەو دوو شتەيان لەسەر تانە:
 جىگەى سكوونەت و، بەخپوكردن و نەفەقە ﴿فإن أرضعن لكم
 فأتوهن أجورهن﴾ ئىنجا ئەگەر ئەو ژنە تەلاق دراو ھە – پاش دانانى
 مندالەكە – شىريان بە مندالەكانتان داو گۆشيان كەردن، ئەو ھەق
 وكرىى خپان بەدەنى، واتە: ئەگەر ژنە تەلاق دراو كە داواى
 كرىى كەرد، ئەبى پياو كە كرىى شىر پىدەنەكەى بداتى ﴿وأتروا
 بينكم بمعروف﴾ ۳: دەشكرى لەناو خۆتاندا بەشپو ھەيكى جوان و
 پەسەند راويژ بكن و رىك بكن، ئەكە بە رىكوپىكى شىرەكە
 بداو، پياو كەش كرىكى بدات، واتە: كەسيان زيان بە مندالەكە
 نەگەيەنیت ﴿وإن تعاسرتم فسترضع له أخرى﴾ ۴: خۆ ئەگەر
 يەكترتان تەنگەتاو كروو پىك نەھاتن، واتە: باوكەكە ئەو ھەندە
 كرىى نەئەدا، دايكەكەش داواى زياترى ئەكەرد، يان شىرى پى
 نەئەدا، ژنىكى تر شىر بە مندالەكە بدا، دايەنى بۆ بگرى و واز
 لەدايكە تەلاق دراو كە بىنى ﴿٧: لينفق ذو سعة من سعته﴾ با
 دەولەمەندو دەسەلاتدار، بەپى دەولەمەندى و دەسەلاتەكەى خۆى
 مال بەخت بكا لەسەر تەلاق دراو كەن و شىردەرەكان ﴿ومن قدر
 عليه رزقه﴾ ۸: ھەركەسىش دەستكورت و ھەزاربوو ﴿فلينفق مما
 آتاه الله﴾ ۹: با لەو ھەو خوا پى داو ھەبەخشىت، واتە زۆر لەخۆى
 نەكا، چەندە دەتوانى ئەو ھەندە بپەخشىت ﴿لا يكلف الله نفساً إلا
 ما آتاه﴾ ۱۰: چونكە خوا داواى بەخشىن لەكەس ناكات، بەپى
 ئەو ھەبى پى داو ﴿سيجعل الله بعد عسر يسراً﴾ ۱۱: بى گومان پاش
 سەختى و تەنگانە، خوا خۆشى دىنى و دەرووى خپر دەكاتەو.
 تىبىنى: ئايەتى (۶-۷):

(۱) بەرھەلات لەو ھەچى كە ژنانى تەلاق دراو مافى سوكنايان
 ھەيەو پىوستان سوكنايان بۆ دابىن بكرىت.

(۲) ژنى دووگيان ھەتا سكەكەى دادەنن، دەبى نەفەقەى
 بكيشرى، چونكە سەرقالە بە ھەملى كبراكەو.

(۳) تەلاق دراو رەجەى، لە ھوكمى ژنى كابرارى تەلاقەردايە،
 كەواوو ھەكو سوكنای واجيبە ئەبى نەفەقىشى بداتى، بەلى وايە،
 بەلام سەبارەت بە ژنى تەلاق دراو بەتەلاقى بائىن، لاى ئىمامەكان

پایه به رزی ناردووه نایه ته روونه ککره وه کانی خواتان به سهر
 نه خوینیتته وه ﴿ لیخرج الذین آمنوا و عملوا الصالحات من الظلمات
 إلى النور ﴾ هتا نه وانه ی باوه ریان هینا وه کارو کرده وه ی چاکیان
 نه نجام داوه، له تاریکییه کانی کوفرو نه زانی و گو مریابی ده ریان بینئ
 بو رووناکی ثیمان ﴿ ومن يؤمن بالله و يعمل صالحا ﴾ وه ره که سیلک

خیلاف وقسه ی جیاواز هیه: ثیمامی (شافعی) - رحمه تی خوی
 لی بیت - ده لی: حه قی نه فقه ی نییه، چونکه په یوه ندی به
 میرده که یه وه نه ماوه. ثیمامی (نه بوو حه نیفه) - رحمه تی خوی
 لی بیت - ده لی: حه قی نه فقه ی هیه.

۴) ژنی میرد مردوو ته نها حه قی سوکنای هیه وه، هه قی نه فقه ی
 نییه، واته: ده بی له وشویندها بمینیتته وه پیش جیا بوونه وه
 تئیدابووه، مه گهر مانعیکی شهرعی هه بی.

شارو گوندیکی زور له خوا یاخی بوون وبه هیلاک چوون:

پاش به کار هینانی نه وشه ی (ته قوا) یه له م سووره ته ده له نیوان
 باسکردنی نه حکامه کاند، دپته سه رنه وه ی که نه گهر سه ریچی
 بکه ن، نه واه که لانی رابردوویان به سه ر دیت: ۸: ﴿ و
 کأین من قرية عتت عن امر ربها و رسله ﴾ و زوریک له ناوایی و
 شارنشیننه کانی پیشوو، له فهرمانی په روه ردگاریان یاخی بوون و،
 گو پرایه لی په یامبه رانیان نه کرد.

روونکر د نه وه یه: بیژه ی (کاین) له هر جیگایه کی قورئاندا هاتبی
 به مانای (کم) ه، واته: بو (تکثیر) ه وه ک بلیی: زوری، وه
 ده فهرموئ: (وکاین من نبی قاتل). خه لیلی نه حوی ی زان نه لی:
 (هی ای دخلت علیها کأن للتشبيه و بنيت معها فصار فی الکلام معنی
 کم، صورت فی المصحف نونا...). بو نه روونکر د نه وه ده توانی
 سه ریکی ته فسیری (قورتوبی) نایه تی (۱۴۶) ی ئال عیمران
 بکه یت. ﴿ فحاسبناها حسابا شديدا ﴾ جائیمه ش زور به توندی

لیمان پرسینه وه: سزای برسیتی و قات و قری و، به رده بارانمان
 پی چه ژین و عذبنها عذابا نکرا ﴿ وه به سزایه کی توندو دژوار
 نازارمان دان ۹: فذاقت وبال امرها ﴾ نه وسا سزای تالی کوفرو
 کاری خرابی خویانیان چه شت و گیروده بوون ﴿ وکان عاقبة
 امرها خسرا ﴾ و سه رنجامی کاره که شیان، واته: سه ریچییه که یان
 زیانیکی گه وره بوو بویان ۱۰: أعد الله لهم عذابا شديدا ﴿
 وله پاشه روژیشدا خوا سزایه کی سهخت و توندی بو ئاماده کردوون
 ﴿ فاتقوا الله یا اولی الألباب ﴾ ده سا له نافهرمانی خوا بترسن نه ی
 هوشمه نده کان! ﴿ الذین آمنوا ﴾ به تاییه ته وانه تان که باوه ریان
 هینا وه ﴿ قد أنزل الله إلکم ذکرا ﴾ به راستی خوا قورئانیکی
 دابه زاندووه بۆتان، ده سا نه بی زیاتر هوشیارین وله خوا بترسن و
 فهرمانه کانی نه نجام بدهن.

پیغه مبه ر له تاریکییه کان ده رتان دینئ:

۱۱: ﴿ رسولاً یتلوا علیکم آیات الله مبینات ﴾ و په یامبه ریکی

أَسْكَنُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ سَكَنْتُمْ مِنْ وَجَدِكُمْ وَلَا تَضَارُّوهُنَّ لِيُضَيِّقُوا
 عَلَيْهِنَّ وَإِنْ كُنَّ أُولَئِكَ حَمَلٍ فَأَتَقُوا عَلَيْهِنَّ حَتَّى يَضَعْنَ حَمَلَهُنَّ
 فَإِنْ أَرْضَعْنَ لَكُمْ فَارْضَعْنَ لَهُنَّ وَأَتَمُّوا رِزْقَهُنَّ وَأَتَمُّوا رِزْقَهُنَّ وَإِنْ
 تَعَسَّرَ لَكُمْ فَمَا تَرْضَعْنَ لَهُنَّ فَارْزُقُوهُنَّ مِنْ أَهْلِ بَيْتِكُمْ وَسَعْيِكُمْ
 وَمِنْ قُربٍ عَلَيْهِ رِزْقُهُ فَلْيُنْفِقْ مِمَّا آتَاهُ اللَّهُ لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا
 إِلَّا مَاءً أَنهَآ سَيَجْعَلُ اللَّهُ بَعْدَ عُسْرٍ يُسْرًا ﴿٧﴾ وَكَأَيِّنْ مِنْ قَرْيَةٍ
 عَتَتْ عَنْ أَمْرِ رَبِّهَا وَرُسُلِهِ فَحَاسِبْنَاهَا حِسَابًا شَدِيدًا وَعَذَبْنَاهَا
 عَذَابًا كَرِيمًا ﴿٨﴾ فَذَاقَتْ وَبَالَ أَمْرِهَا وَكَانَ عَاقِبَةُ أَمْرِهَا خُسْرًا ﴿٩﴾
 أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا فَاتَّقُوا اللَّهَ يَا أُولَئِی الْأَلْبَابِ الَّذِينَ آمَنُوا
 قَدْ أَنزَلَ اللَّهُ إِلَیْكُمْ ذِكْرًا ﴿١٠﴾ رَسُولًا يَتْلُوا عَلَيْكُمْ آيَاتِ اللَّهِ مَبِینَةً
 لِيُخْرِجَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ
 وَمَنْ يُؤْمِنْ بِاللَّهِ وَيعْمَلْ صَالِحًا يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا
 الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا قَدْ أَحْسَنَ اللَّهُ لَكُمْ رِزْقًا ﴿١١﴾ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ
 سَبْعَ سَمَوَاتٍ وَمِنَ الْأَرْضِ مِثْلَهُنَّ يَتَنَزَّلُ الْأَمْرُ بَيْنَهُنَّ لِيعْلَمُوا أَنَّ
 اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَأَنَّ اللَّهَ قَدْ أَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا ﴿١٢﴾

باوه ر بینئ به خواو کاری چاک نه نجام بدات ﴿ یدخله جنات
 تجری من تحتها الأنهار ﴾ خوا نه یباته باخه کانی به هه شته وه که
 له ژیر بنکی داره کانیا نه وه ئاوو و رووبار دیت وده روا ﴿ خالدين
 فيها أبدا ﴾ به هه میشه ییش تئیندا نه میینه وه ﴿ قد أحسن الله
 له رزقا ﴾ به راستی خوا رزق و روژییه کی پاکي چاکي بؤفراوان
 ده کات له به هه شتدا.

زانستی خوا ده وره ی ئیوه ی داوه:

۱۲: ﴿ الله الذی خلق سبع سموات ﴾ هه رخوا خوییه تی حهوت
 ئاسمانه کانی فراهه م هینا ﴿ ومن الأرض مثلهن ﴾ و له
 زه ویش وه که نه وانی دروست کرد، واته: زه ویش وه که ئاسمانه کان
 حهوت چینه! زانایان له مه پیش نه یانوت: زه وپی تا نه گاته
 ناوه روکه که ی حهوت چینه، به لام ئیستا نه هلی عیلم نه لیئ:
 شه ش گو پتر وه کو نه م کوره یی ئیمه هیه و گیانه له به رانی تئیدا

ژنیکی کافرو بی باوهر، نه گهرچی له ژیر ماره یی و نیکاحی پیاویکی
سالح و موسلماندا بوو، به لام نهو نزیکی و پیکه وه ژیا نه یان هیچ
که لکیکی پی نه گه یاند، وه نمونه ی ژنیکی ئیماندارو موسلمان،
نه گهرچی له ژیر رکینی پیاویکی خراپه کارو بی باوهر دا بوو، به لام
له بهر ئیمان نه ستووری، کوفرو توغیانی میړده که ی زیانی نه گه یاند
پی، وه له دوزخ رزگارو سهرراز بوو.

**نه ی پیغه مبهرا بو له بهر دلی ژنه کانت،
حه لالی خوا حه رام ده که یت؟!**

﴿ بسم الله الرحمن الرحيم ﴾ ۱: یا ایها النبی لم تحرم ما أحل الله
لک ﴿ نه ی پیغه مبهرا! بچی شتیګ له خوت حه رام ده که یت، خوا
بوی حه لال کردو یت، ۲: رافه که رانی قورئان ده لئین: په یامبهرا ﴿
کاتی له مالی (حه فسه) خاند ده بیټ له گهل (ماریه) ی هاوسه ریدا
کو ټه بیته وه، جا که (حه فسه) خان گه رایسه وه و نه وه ی دیت،
لیی کرده هرا!! په یامبهرا ریش ﴿ نه و نه ده ته نگه تاوو ناره حه ت بوو
به خاتوو (حه فسه) ی فرموو: لیم مه که به هراو، بو که سیشی
باس مه که، نهوا له بهر خاتری تو (ماریه) م له خوم یاساغ کرد!
پاشان خاتوو (حه فسه) یش بو خاتوو (عائیشه) ی گپرایه وه! نه وسا
پیغه مبهرا ﴿ سویندی خوارد که بوماوویه که له هیچیان نزیګ
نه بیته وه، جاپاش (۲۹) روژ ټایه تی: (یا ایها النبی لم تحرم ما أحل
الله لک) هات. (داره قوتنی) ریوایه تی کردووه. (ثین که سیر) یش
ټه ریوایه ته - گپرامانه وه - به به هیژترو په سهندتر دده نی لهو
ریوایه ته خواردنی هه نگوینه که باس دهکا، چونکه رای جه ماوهری
زانایانی له سهره. ﴿ تبغی مرضات أزواجک ﴿ ده ته وی
ژنه کانت (حه فسه و عایشه) رازی بکه یت! ﴿ والله غفور رحیم ﴿
له کاتیکدا خوا زور لیوورده ی میهره بانه، نابینی تو ژنه کان له خو
قه ده غه ده که یت! خواش مؤله تت دده لات بمیننه وه که فاره تی
سوینده که ت به دیت ﴿ ۲: قد فرض الله لکم تحلة أیمانکم ﴿ به
راستی خوا هه لوه شانده وه و کرده وه ی سوینده کانتانی به که فاره ت
بو شه راندن، نه وسا په یامبهرا ریش ﴿ له که فاره تی سوینده که یت
به نده یه کی ئازاد کرد ﴿ والله مولاکم ﴿ وخواش گه وره و
یارمه تیده رتانه ﴿ وهو العليم الحکیم ﴿ هه رټه ویشه زانای کارزان،
هه موو شتیګ به پیی بهر ژه و نه دی به نده کانی خو ی ده کات.

ده بی ژنان نهینی میړدیان بیوشن:

﴿ ۳: وإذ أسر النبی إلى بعض أزواجه حدیثا ﴿ نهو دمه مش
که په یامبهرا ﴿ قسه یه کی نهینی لای هندی له ژنه کانی (واته:

ده ژبی و له هوی ټه وه دان بیان دوزنه وه به لام له راستیدا خوا خو ی
چاک ټه زانی، پیغه مبهرا ریش ﴿ ده فرمووی: ((من ظلم قید شبر من
الأرض طوقه من سبع أرضین)) (فتح الباری: ۱۲۴/۵، موسلیم:
۱۲۳۲/۳). واته: نه وه ی به نه ندازه ی بستیک له زهوی خه لک
داگیربکا، روژی قیامت هه ر حه وت نه و مه زهوییه که ده کری
به تهوق و ده کرته ملی ﴿ یتنزل الأمر بینهن ﴿ فهران و پیری
خوا له نیوان ټه و ئاسمانانه دا دده به زیت ﴿ لتعلموا أن الله علی
کل شیء قدير ﴿ تابزانن که به راستی ټه وخوایه ده سه لاتی به سهر
هه موو شتیګدا هیه و هه رچی بیه وی ټه یکات ﴿ وأن الله قد
أحاط بكل شیء علما ﴿ وه بی گومان زانست و زانیاری ټه وخوایه
ده وره ی هه موو شتیګدا وه، واته: ئاگاداری کاروباری بوو نه وه ورو
هیچ شتیګی لی ناهار ټه وه، جا که وابهو ټیوه یش زیاتر له خوا بترسن
وسنوره کانی مه به زینن.

له (۲۷) ی ره مه زانی (۱۴۱۷) ک بهرامبهرا به (۱۹۹۷/۲/۵) پاش
نوژی به یانی، له نوو سینی ټه سورته بوو مه وه.

سورته ی (ته حریم) ه

مه دهنیه و (۱۲) ټایه ت

به ناوی خوی به خشنده ی میهره بان

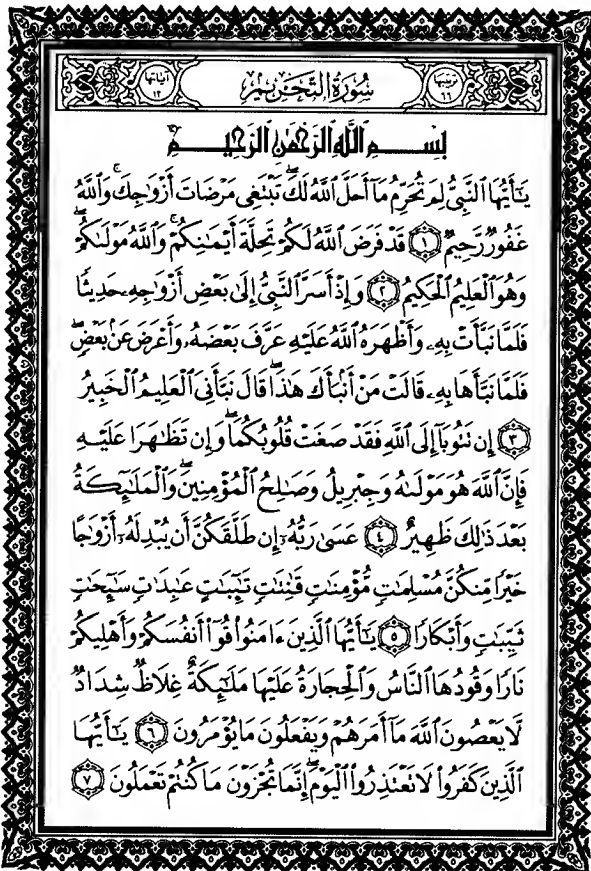
ټه سورته ته پاش سورته تی (حجورات) هاتو ته خواره وه، له
چند قه زیه یه کی گرنګ باس ده کات که په یوه ندییان به نیو
مالی په یامبهرا ﴿ و هاوسه ره کانییه وه هیه، باس ده کات که
په یامبهرا ﴿ له بهر رازی کردنی دلی هندی له هاوسه ره کانی، خاتوو
(ماریه) ی قیبتی له خوی حه رام کرد! پاشان سه باره ت بهو کاره که
پیغه مبهرا ﴿ نه نجامی دا خوا گله ی لی ده کاو ده فرمو ی: نه ده بوو
ئاواخوت ناره حه ت و ته نگه تاو بکه یت، ئینجا باسی خه ته ری
بلاو کرده وه ی کاره نهینییه کانی نیوان ژن و میړد. به وهش نمونه دین ټه وه
که په یامبهرا ﴿ نهینییه کی خو ی لای خاتوونه (حه فسه) درکاند،
که چی ټه ویش دای به گو یی (خاتوو عائیشه) دا، له کاتیکدا که
پیغه مبهرا ﴿ به (حه فسه) ی فرموو بوو: لای هیچ که سی
نه ی درکینی، ئیتر دوا یی قسه که ماله و مال گه راو بوو به دنگ و
باسی مالان، بویه په یامبهرا ﴿ تووره بوو و خه شم و رکی لی هه لساو
نیازی ته لاقدانی کرد! هه ر ټه سورته هیرشیکی سه خت ده کاته
سهر ټه وانه که له سهر شتیګی بچووک دلی په یامبهرا یان ﴿ رهنجان
و ناره حه تیان کرد، کو ټاییشی به هینانی دوو نمونه دی: نمونه ی

که راهه له کوفرو شیرک ﴿عابدات﴾ و عیباده تکارو خواپه رست
﴿سائحات﴾ و روژو و گور، یان که شتو که رکارو کۆچکه ر بۆلای
خواپه یامبه ر ۱، یان بوهر رجیگایه که پیو بیست بی کۆچی
بو بکهن ﴿ثیبات و آبکارا﴾ له بیوه ژن و کیژان، به کورتی: ئه
ئیوه ئه وهنده دهرده سه ری ئه و بدهن و، ته نگه تاوی بکهن، له وانه یه

لای خاتوو چه فسه) درکاندو پیی گوت: وا له بهر تو (ماریه) م
له خویم یاساغ کرد، ده ساتۆش بلای مه که وه! ﴿فلما نبأت به﴾
جا که خاتوو (چه فسه) هه والهی گه یانده خاتوو عایشه ﴿و أظهره
الله عليه﴾ و خواش پیغه مبه ری لی به ئاگا کردو تی گه یاند که:
(چه فسه) نه یینی به که تی باس کرده وه ﴿عرف بعضه وأعرض عن
بعض﴾ پیغه مبه ر ۲ هه ندیکی بو خاتوو (چه فسه) باس کردو،
رووی له هه ندیکی وه رگی راو باسی نه کرد و خووی لی بی ئاگا
کردو نه ی دایه وه به روویدا، چونکه پیاوه هه لکه و تو وه کان زور جار
له هه ندی شت خویمان بی ئاگاده کهن و روو شکی نی نا کهن،
عه ره ب چه ند جوان ئه لی: (ما زال التغافل من شیم الکرام) یان
ده لێن: (ما استقصی کریم قط) واته: هه رگیز پیاوی شه ره فمه ند
به دوا ی هه موو شتی کدا نا چیت! ﴿فلما نبأها به﴾ ئینجا که
(چه فسه) ی لی تی گه یاندو پی یگوت: تو فسه ی منت بر دۆته ده ری
﴿قالت من أنبأك هذا﴾ به سه ر سو رمانیکه وه گوتی: باشه کی ئه م
هه والهی پی گه یان دیت؟! پیی و ابو خاتوو عایشه بو وه! ﴿قال
نبأني العليم الخبير﴾ به یامبه ر ۳ فه رمووی: په ره و ده رگاری زانای
به ئاگا له ته و او ی نه یینی به کان ئاگا داری کردو وم.

ژنان نابی شو وه کان یان ته نگه تاو بکهن:

پاش ئه وه که پیغه مبه ر ئازارو بیزاریکی زور در له لایه ن
ها و سه ره کان یی به وه، خوا ی میهره بان ریگای ته و به و په شیمانی ده خاته
به رده م خیزانه کانی و پینان ده فه رموی: ﴿٤: إن تتوبا إلى الله﴾
ئه گه ر ئیوه (ئه ی چه فسه و، عایشه!) ته و به بکهن لای خوا و
له و هه لئس و که وته یه په شیمان ببه وه، دیاره کاریکی باشتان
ئه نجام دا وه، خو ئان له تو و به یی خوا لا دا وه ﴿فقد صغت قلوبكما﴾
چونکه به راستی به رامبه ر به دل سو زی بو په یامبه ر ۴ دلتان له هه ق
لای دا ﴿وإن تطاهرا عليه﴾ وه ئه گه ر پشتگیری ی کتر بکهن له دژی
پیغه مبه ر، چاک بزائن که هیچتان پی نا کری و ده ره قه تی نایه ن ﴿فإن
الله هو مولا﴾ ئه و به راستی خوا خو ی پشتیوان یی به تی ﴿وجبریل
وصالح المؤمنین﴾ هه روا جبریل و برواداره چاکه کانی ش، وه کو
(ئه بو و به کروه عومه) ﴿والملائكة بعد ذلك ظهير﴾ و فریشته کانی ش
سه ره رای خوا و جویره ئیل و ئه بو و به کروه عومه ر- هه ر ها و کار
و پشتیوان بوی ﴿٥: عسى ربه إن طلقن﴾ ئه گه ر په یامبه ر ۵
بریاری ته لاقدانتان بدات، ئه و دلتان بیا ن خوا ﴿أن یبدله أزواجاً
خیراً منکن﴾ که له جیاتی ئیوه ژنانی باشتی پی بی به خشیت
﴿مسلمات﴾ ژنانی مو سلمان و ملکه چ ﴿مؤمنات﴾ و با وه ردار
﴿قانتات﴾ و به رفه رمان و گو ی رایه ل ﴿تائبات﴾ و ته و به کارو

ته لاقتان بداو، لی تان جیا ببیته وه، دیاره ئه و کاته ش خوا ی گه و ره
چه ند ژنیکی زور باشتی له ئیوه ی ده داتی.. ده سا به و باره گرزی و
ئالو زی به کۆتایی بیئن.

خاو و خیز انتان له ئاگری دۆزهخ بیاریزن:

ئینجا به شیوه یه کی گشتی ئامۆزگاری ئیمانداران و مو سلمانان
ده کا و ئه فه رموی: ﴿٦: یا ایها الذین آمنوا قوا أنفسکم وأهلیکم
نارا﴾ ئه ی ئه وانه ی با وه رتان هی نا وه! خو ئان و ژن و مال و که س
و کاره که تان بیاریزن له ئاگریک ﴿وقودها الناس والحجارة﴾
سو و ته مه نی به که ی جه سه ته و لاشه ی مرۆی کافرو به ردی گو گرده،
یان ئه و به رده نه ن خه لکی ده پیه رستن، مه به ست ئه و به که زور
بلیسه دارو به گه رو گه رمه، وه ک ئاگری ئه م دوتیا نی به که ته نها
به دارو به چیلکه هه لگی رسی، به لکو ئه و به به رد زیاتر گر ده گری
و بلیسه ئه سی نی! بۆیه پیغه مبه ر ۶ فه رمووی: هه رکه منالان

گه یشتنه ههوت سالان، نوژیان پی بکه، خو ئه گهر گه یشتنه ده ساله و نه یان کرد، ده بی له سه ره ئه وه لیان بدهن. (پیشه واهمه ده: ۴۰۴/۳، تحفة الأحوذی: ۴۰۵/۲). عليها ملائكة غلاظ شداد كؤمه له فریشته به کی زبرو توندو تیژ به سه ریه وهن، هه ره چه نده داوای به زه ییان لی بکری که لکی نییه لا یعصون الله ما أمرهم نافه رمانی خوا ناکه ن له هه رشتیک فرمانيان پی بکا و یفعلون ما یأمرون و هه رفرمانیکیشیان پی بسپیری، به خیرایی نه نجامی ددهن. به لی. به پرستی به رامبه ره به خزم و کس و کارو مندال وژن، بنه مایه کی زور گرنگه له دینی ئیسلامدا، بویه پیغه مبه ری نازیزمان (موحه ممه ده) ئه فهرمووی: ((كُلُّكُمْ رَاعٍ وَكُلُّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ، فَالْإِمَامُ الَّذِي عَلَى النَّاسِ رَاعٍ وَهُوَ مَسْئُولٌ عَنْهُمْ، وَالرَّجُلُ رَاعٍ عَلَى أَهْلِ بَيْتِهِ وَهُوَ مَسْئُولٌ عَنْهُمْ)) (متفق علیه). واته: به رامبه ره به خوارتر له خوتان، هه موو شوان و به پرسن، دیاره هه ریه که ش هه ره له شوانیکه وه تا ئه میرو سه رکاریک- ده بی به ئه ندازه ی ده سه لاتی خوی ئه رکه کانی سه رشانی خوی ئه نجام بدات.

روژی سه لا پروو بیانوی خوانه ناس وهرناگیري:

۷: يا أيها الذين كفروا لا تعتذروا اليوم ئه ی ئه وانه ی کافرو بی پروابوون! ئه مپرو (روژی قیامهت) پرو بیانوو مه هیئنه وه بۆ تاوانه کانتان، چونکه هیچ بیانوویه کتان لی وهرناگیري انما تجزون ما كنتم تعلمون به راستی ته نها به پیی ئه و کارو کرده وانه پاداش دهرینه وه کردووتان.

به راست و به هه ق بگه رینه وه به ره وخوا:

به هو ی ئه وگیرو گرفته وه له ناو خیزانه کانی پیغه مبه ردا ورووی دا، خوا باسی په شیمان بوونه وه ئه کاو ده فهرمووی: ۸: يا أيها الذين آمنوا توبوا إلى الله توبة نصوحا ئه ی ئه وانه ی باوه رتان هیناوه! بگه رینه وه بۆلای خوا به ته وبه وه گه رانه وه یه کی ئیجگاری، واته: به شیویه به، ئیتر جاریکی تر نه گه رینه وه سه ره ئه و تاوان و گوناخانه، له پیشه واه (عومه) یان پرسى: ته وبه ی (نه سووح) چییه! فهرمووی: ته وبه ی (نه سووح) ئه وه یه که ئه و که سه تاوانکاره له تاوانکانی په شیمان ببیته وه جاریکی تر نه گه رینه وه سه ریان، چون شیر هه رکه له گوانی ئاژه له که هاته دهر، جاریکی تر ناگه رینه وه بۆگوانی ئاژه له که عسی ربکم أن یکفر عنکم سیناتکم دلنایان- ئه گهر ته وبه ی ئاوا بکه- په روه ردارتان له گوناوه کانتان خوش ده بی ویدخلکم جنات تجرى من تحتها الأنهار و ده تانباته ناو چه ندین باخی به هه شته وه که له ژیر

بنکی دارو درمخته کانیانه وه ئاوو رووبار به خورم ده روات ئه یوم لا یخزی الله النبی والذین آمنوا معه له و روژه دا (روژی قیامهت) خوا په یامبه ره ئه وانه ی باوه ریان هیناوه ریسواو سه رشور ناکات نورهم بسعی بین أیدیهم وایمانهم له به رده میانه وه له لای راستیانه وه به سه ره پردی (صراط) دا پیی دهرۆن بقولون ربنا أتم لنا نورنا وده لاین: په روه ردارگی ئیه! سوور و پرووناکییه که مان بۆ ته وابه که وه به رده وام بییت و اغفر لنا و لیمان خوش ببه انک علی کل شیء قدیر به راستی تو به سه ره هه موو شتیکدا به توانیت. پیغه مبه ریش ئه فهرمووی: ((اللهم لا تخزنی یوم القیامة)) (ئه حممه ده: ۲۳۴/۴). خواهه! له روژی قیامهتدا ئابروم نه چیت.

ئه گه ل خوانه ناس و دوورازیدا بجه نگه:

۹: يا أيها النبی جاهد الکفار والمنافقین ئه ی په یامبه ره! به شیر له گه ل کافراندا بجه نگه و، به به لگه ش له گه ل دوورووه کاندایا خافتن بکه و اغلظ علیهم و توندو تیژ به له سه ریان، به شکو شه وکه تیان بشکی و ماواهم جهنم جی و نه نوایشان دوزه خه و بس المصر و خراب جیگایه دوزه خ بۆ تاوانباران.

ئیمانی ئیماندار که لکی به کافر نادا:

۱۰: ضرب الله مثلا للذین کفروا امرأة نوح وامرأة لوط خوا نموونه به که ده هیئیته وه بۆ بی باوه رکان به ژنه که ی (نوح) و ژنه که ی (لوت)، هه تا تی بگه ن که هه رچه نده تیکه ل و نزیک بن له موسلمانانه وه که لک وهر ناگرن کانتا تحت عبدين من عبادنا صالحن که له ژیرنیکاحی دوو به نده دا بوون له به نده صالح وچاکه کانی ئیه، واته: (نوح) و (لوت) سه لامی خوا یان له سه ره بییت فحانتاهما فلم یغنا عنهما من الله شئنا جا گزیی و خیانه تیان پی کردن، له ئه نجامدانی کاروباری ئایینی خوادا، له به ره ئه وه دوو په یامبه ره که ش نه یان توانی شتیک له سزای خوا یان لی دوور بخه نده. (سه بیید قوتب) ئه لی: خیانه تی ئه و دوو ژنه خیانه ت بوو له بانگه وازی ئه و دوو په یامبه ره و، پروا نه هینانیان بوو پییان، نه که شه روا ل پیسی وکاری دزیو، وه که ئه م وئو ده لاین! چونکه ژنه که ی نوح هه روه که خه لکانی تر گالته ی به نوح و به موسلمانان کان ئه کرد! ژنه که ی (لوت) یش خیانه تی له میوانه کانی ده کرد، هه رده م. وکاتی میوانیکی هاتبا، ئه و به په له هه والی به خه لکی شاره که ئه دا. (ئیبین عه بباس) ئه لی. (ما یغت امرأة نبی قط) هیچ ژنه په یامبه ریک قهت زینا و شه روا ل پیسی

علی سائر الطعام)) (فتح الباری: ۵۱۴/۶، مسلم: ۱۸۸۶/۴) واته: خه لکیکی زور له پیاوان بی گیشته وکامل بوون، که چی له ژنان ته نها هم چوار ژنه گیشته که مال: ناسیه ی ژنی فیرعون، مهربه می کچی عیمران، خه دیجه ی کچی خوه یلد، وه فزل و ریزی (عائشه) یش به سهر ژنانی تردا وهک فزلی (تشریب) وایه

نه کردووه، (ته به ری) یش له ته فسیری (فخانتاهما) دا ده لی: (ای: فی الدین) واته: خه یانه ته که یان له کاروباری دینداریدا بوو، نهک له مه سه له ی ته خلایقا. وقیل ادخلا النار مع الداخلین دهره نجام له قیامه تدا پییان دهوتری: ده سا بچنه ناو ناگری دوزه خه وه له گهل نه وانه دا ده چنه ناویه وه، جاکه واپوو هیچ جوړه نزیکیه که له پیاوچا کانه وه - نه که رچی په یامبه ریش بن، بی ئیمان واپوه - که لک نابه خشی، ده سائیوهش نه ی هاوسه رانی په یامبه ر ۱۱! ده ست له نه زیهت و نازاری په یامبه ر هه لگرن، به وه مه نازن که هاوسه ری نه ون.

کوفری کافر زیان نادا له ئیمانی ئیماندار:

۱۱: وضرب الله مثلا للذين آمنوا امرأة فرعون ۱۱ ههروه ها خوا نموونه یه که به ژنه که ی فیرعون (ناسیه ی کچی (مزاحم) دینیته وه بوته وانه ی باوه ریان هیناوه، نه و ژنه ئیمانداره هه رچه نده نزیکی فیرعون بوو، به لام فیرعون هیچ سوودو که لکیکی له باوه ریه که ی وه رنه گرت و، نه میش چونکه ناچار بوو کوفری فیرعون زیانی به ئیمانه که ی نه که یاند ۱۲: إذ قالت رب ابن لي عندك بنة في الجنة کاتی وتی: په روه رداره که م! لای خوټ له به هه شتدا مالیکم بو دروست بکه ۱۳: ونجني من فرعون وعمله ۱۴: وه له ده ست فیرعون و کرده وه کانی رزگارم بکه ۱۵: ونجني من القوم الظالمين ۱۶: وه له ده ست نه و هوزه سته مکارانهش رزگارم بکه.

مهربه می شهرمی خوی له حهرام پاراست:

۱۲: ومريم ابنت عمران التي احصنت فرجها ۱۳: وه خوا نموونه یه کی تر دینیته وه به مهربه می کچی (عیمران) نه و ژنه ی داوینی خوی پاراست له حهرام ۱۴: فنفخا فيه من روحنا ۱۵: ئینجا ئیمه ش له ربی نه و (روح) ه ی خو مانه وه (جو بریل) فوومان پیا کرد و دوو گیان بوو به عیسا سه لامی له سه ربی. (قال المفسرون): إنه أراد بالفرج هنا الجيب.. لأنه قال: ونفخا فيه من روحنا، وجبريل عليه السلام إنما نفخ في جيبها ولم ينفخ في فرجها). ۱۶: وصدقت بكلمات ربها وكتبه ۱۷: وه نه ویش ددانی نا به هه موو وته وه فرمانه کانی خواو کتیه کانی دا، نه وانه ی نارد بوونی بو په یامبه رانی پیشین ۱۸: وكانت من القانتين ۱۹: وه به رده وام له ریزی خه لکانی فرمانه بر داردا بوو، هه زاران هه زار سلای لی بیت. له فهرموده یه کدا هاتووه که ئیمامی (بوخاری) و ئیمامی (موسلیم) هی ناویانه: ((کمل من الرجال كثير، ولم يكمل من النساء إلا آسية امرأة فرعون، ومريم ابنت عمران، وخديجة بنت خويلد، وإن فضل عائشة على النساء كفضل الثريد

يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ ءٰمَنُوْا تُوْبُوْا اِلَى اللّٰهِ تَوْبَةً نَّصُوْحًا عَسٰى رَّحِمٰۤهُ اَنْ يَّكْفِرَ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَيُدْخِلَكُمُ جَنَّٰتٍ تَجْرٰى مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهٰرُ يَوْمَ لَا يُخْزٰى اللّٰهُ الَّذِيْنَ ءٰمَنُوْا مَعَهُۥ يُنَوِّرُهُمْ يُسْعٰى بِكَ اَبْدِيَهُمْ وَيَاْتِيهِمْ يَقُوْلُوْنَ رَحِمٰۤهُ اَنۡيَمَ لَنَا تُوْبَنَا وَاَغْفِرَ لَنَا اِنَّكَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ ۝۸ يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ جَاهَدُوْا فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ وَالْمُنٰفِقِيْنَ وَاَغْلَظْ عَلَيۡهِمْ وَمَا وَدَّعُهُمْ جَهَنَّمَ وَاَنْتَ السَّامِعُ ۝۹ ضَرَبَ اللّٰهُ مَثَلًا لِلَّذِيْنَ كَفَرُوْا اَمْرٰتٌ فُوجٍ وَاَمْرٰتٌ لُّوِطٌ كَا تَاْتَحَتۡ عَبْدِيۡنَ مِنْ عِبَادِنَا صٰلِحِيۡنَ فَخَانَتَا هُمَا فَلَمۡ يُغْنِيَا عَنْهُمَا مِنَ اللّٰهِ شَيْئًا وَقِيْلَ ادْخُلَا النَّارَ مَعَ الدّٰخِلِيۡنَ ۝۱۰ وَضَرَبَ اللّٰهُ مَثَلًا لِلَّذِيْنَ ءٰمَنُوْا اَمْرٰتٌ فِرْعَوۡنَ اِذْ قَالَتۡ رَبِّ اِنِّىۡ لِيۡ عِنۡدَكَ بِیۡتًا فِى الْجَنَّةِ وَنَجِّنِيۡ مِنْ فِرْعَوۡنَ وَعَمَلِهٖ وَنَجِّنِيۡ مِنَ الْقَوۡرِ الظّٰلِمِيۡنَ ۝۱۱ وَمَرِيۡمَ اَبۡنَتَ عِمۡرَانَ الَّتِيۡ اٰخَصَّنَا فَرۡجَهَا فَنفَخۡنَا فِيْهِ مِنْ رُّوۡحِنَا وَصَدَقَتۡ بِكَلِمٰتِ رَبِّهَا وَكُتِبَ عَلَیۡهَا مِنَ الْقِسۡمِيۡنَ ۝۱۲

به سه رته واوی خواردنه کانی تردا، دیاره نه و خواردنه لای عه ره به کان زور خو ش و به حورمه ت بوو. سوپاسی بی پایان بو خوا ی دلوفان، له به رامبه ر ته واو کردنی ته فسیری سووره تی (ته حریم) ه وه.

کوتابی جزمی ۲۸، (ولله الحمد والمته) ..

سووره تی (مولک) ه

مه ککيه و (۳۰) ثایه

به ناوی خوا ی به خشنده ی میهره بان

هم سووره ته پاش سووره تی (توون) هاتووه، نه میش وهک سووره ته مه که ییبه کانی تر، باسی ئیمان و بیرو باوه رو ئایدولوزی ئیسلامی دهکات، جگه له وهش له سی شتی زور گرنگ و سه ره کی نه دوی، وه کو: گه وره یی و ده سه لاتی بی سنوری خوا...، هی نانه وه ی

چەند بەلگەيەك بۇ يەكخواپە رەستى، دەرئەنجام وپاشە رۆژى بى باوەرەن و، ئەوانەى مەملەنى و ئىنكارى زىندوو بوونەو دەكەن. بۇ يەكەمجار دەلىت: تەنھا خوا بەرزە، بۆلەندە، خاوەن دەسەلاتە، بالادەستە، چاودىرى بوونەوەرە، وە ئەومردن و ژىنەش كەھىچ كەسىك وەك پىوېست پەى پىئەبردوون، ھەربەفرمان و بىرارى ئەون. ئىنجا باسى بەدپەننەن و دروستكردى ئاسمانەكان دەكات، رازاندەوەى ئەم ئاسمانەى نىكەمان بەچەندىن چراو ئەستىرەى پرشنگدار. وە لەپاشە رۆژو ھالى تاوانباران دەدوى، ئەو كاتەى كە دۆزەخ بە چاوى خۇيان دەبين و چۆنىش لە رقا بەرانبەر بە دۆزەمەنى خوا- خۆى دەخواتەو و خەرىكە لەت لەت بىي...!! لەگەل ھەلەسەنگەند و بەراوردىكىشدا لە نىوان پاشە رۆژى برواداران و بى برواياندا.

بىدارى و ھوشيارى ئەدات كە تاخا قارى لى نەگرتوون بکەونە خو. كۆتايى دىت بە ھەرشەكردى لەوانەى كە مەملەنى و چەلەھانى دەكەن لەگەل پەيامبەردا ﷺ. جا ئەم سوورەتە ھەروەك پىنى دەلەن سوورەتى (ملك) پىيشى دەلەن: (الواقية، المنجية) چونكە ھەركەسىك بەدلسۆزىيەو و بىخوئى، ئەوا لە سزاي گۆر خوا رزگارى دەكات. پەيامبەرىش ﷺ دەفرموى: ((ھى المانعة، ھى المنجية، تنجى من عذاب القبر)) (ترمى). وە ھەروەھا لەرۆژى قىامەتدا تەكا بۇ خوئىنەرەكەيشى دەكا، وەك پىغەمبەر ﷺ دەفرموى: ((من القرآن ثلاثون آية شفعت لرجال حتى غفرله، ھى: تبارك الذى بىدە الملك)). ئەبووداود

مەزنايەتى خوا، دروستكردى مردن

و زيان و، ئاسمان و ھەسارەكان:

﴿ بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: تبارك الذى بىدە الملك * بەرزە، بۆلەندە، گەورەيە ئەو زاتەى دەسەلاتى ھەموو بوونەوەرى بەدەستە * ھەو ەلى كل شى قدير * ھەرئەويشە توانا دەسەلاتى بەسەر ھەموو شتىكدا ھەيە.

پاشان بىرك لە ئاسەوارى دەسەلاتى خوا باس دەكاو دەفرموى: ﴿ ۲: الذى خلق الموت والحياة ﴾ ئەوخاويە كە مردن و زيانى دروستكر، ئەوئە ھەندى ئەژىينى، ھەندى ئەمرىنى، خو مردنىش گواستەنەو ھەيە لەجىگايەكەو بۇ جىگايەكى تر، پاشان لەجىگاي دووھەدا ژيانىكى نوئ دەست پى ئەكاتەو * لىلوكم ايكم أحسن عملا * بۇ ئەوئە تاقىتان بكاتەو ھەكامەتان كارو كرىدى چاكتر و باشتەر، پاشانىش بەپى ئەو پاداش وەرگرتەو، واتە: تاقىدەكرىنەو بۇ ئەو كە خوئ و خەلكانى تر بزەن

لە ئاينەدا چ كارى ئەنجام ئەدات. لە سوورەتى (۵۱: ۵): (وما خلقت الجن والانس إلا ليعبدون). يان سوورەتى: (۷/۱۱): (ليلوكم ايكم أحسن عملا..). ھەمان مەبەست دووپات دەكەنەو * ھەو العزيز الغفور * وە تەنھا ئەو دەسەلاتدار، (ئەتوانى تۆلە لە ھەموو كەسىك وەر بگرى، زۆرىش گوناھپۆش و لىبوورەيە، بۇ ھەركەسىك تەو بەكاو پەشيمان بىتەو و بگەرتەو بۇ لای.

ئىنجا ھەندى تر لەدەسەلاتى خوا لەم جىھان و بوونەوەردا باس ئەكا، بۆيە ئەفرموى: ﴿ ۳: الذى خلق سبع سموات طباقا * ئەو خوايەى كە ھەوت ئاسمانى لەسەرىك وچىن چىن - لەگەل بەدپەننەنى ھىزى راكىشەر لە نىوانياندا - دروستكر، بى ھىچ جۆرە ھۆيەك كە من و تۆ پىنى بزەن، خاوەنى (فى ظلال) دەلىت: ئاتوانى بلىت ئەو ھەوت ئاسمانە بەو جۆرەن و بەو شىوئەيەن، يان لە فلانە شتن...! وە نابى ئىمە بەدواى تىوورو بىنىيەى گەردونناسەكاندا بۆيىن، چونكە ئەو جۆرە تىوورانە ھەمووكات دەست ئەدەن بۇ گۆران و دەستكارى و، بۆچونىكى نوئ، بەتايبەت رۆژ بەرۆژ پشكاندن و دەرختەن زياتر دەبىت، ئەمرۆ شتىك دەلەن، بەيانى شتىكى دىكە، جا لەبەر ئەو نابى و رەوا نىيە قورئان بىسەرىت بەو جۆرە بۇ چوونانەو... وە تەنھا ئەوئەندە بەسەكە لە تەفسىرى (سبع سموات) دا بلىن: ھەوت چىن ئاسمان بەلام بى شىكرەنەو * ما ترى فى خلق الرحمن من تفاوت * لەناو دروستكارەكانى (خاوى) بە بەزەيىدا ھىچ جۆرە نارىكى و ناتەواويەك نابىنى، بەلكو لەو پەرى قايمى و مەكەمىيان، جوانى و، رىكو پىكى و، بى عەيى و، ئەم قەشەنگى ئاسمانانە و دەسەلاتى بى وئەنى خاوى بە بەزەيى لەچەند ئايەتىكى تردا باس كراو، وەك: (أفلم ينظروا إلى السماء فوقهم كيف بنيناها وزيناها ومالها من فروج)، (۵۰: ۶).

يان دەفرموى: (صنع الله الذى أتقن كل شى) (۲۷: ۸۸). يان دەفرموى: (الذى أحسن كل شى خلقه..) (۳۲: ۷). بەلام لەگەل ئەو ھەموو رىك و پىكىيەدا پىش ھاتنى قىامەت تىك دەچىت، وەك دەفرموى: (إذا السماء انفطرت). يان دەفرموى: (إذا السماء انشقت)، يان دەفرموى: (يوم تشقق السماء بالغمام). ﴿ فارجع البصر هل ترى من فطور * جا ئەگەر گومانىكت لەو ھەبى وتمان، چا و بگىرەو بىبىنە، بزەن ھىچ قلىشيك دەبينى...؟ ﴿ ۴: ثم ارجع البصر كرتين * پاشان جار لە دواى جارچاوت بگىرەو بنوارە * ينقلب إليك البصر خاسئا * سەرەنجام ملەكەچ دەبى و چاوت بە زەبوونى دەگەرتەو ھىچ ناتەواويەك نادۆزىتەو * ھەو حسيير * و زۆر شەكەتەو ھىچ كەم و كورپىيەكىشى چا نەكردوو

کفروا(۳۱/۷۴) دیاری کراوه. ﴿ اَلَمْ یَا تَکُم نَذِیرٌ ﴾ ۹: ثایا هیچ که سیکی ترسینه رتان له لایه ن خواوه بو نه هات، تا لم روژه هوشیارتان بکاته وه دوو چاری نه بووبان... ﴿ ۹: قالوا بلی قد جاءنا نذیر ﴾ به دلکی زورته نگه وه دلین: بهلی به راستی ترسینه (پیغه مبه) مان بوهات و ناموژگاری کردین، وه که نه فهرموی:

۵: ولقد زینا السماء الدنيا بمصابیح ﴿ وهبه راستی ئیمه نه نامسانه نزیکه مان به چهنیدن چرای پرشنگدار (ته سستیروکان) رازاندو ته وه زهوشمان پی روشن کردوونه ته وه، به تاییه ت له شه وه تاریکه کانداسه یر بکه ن ﴿ وجعلناها رجوما للشیاطین ﴾ وتیبارانی شه یاتینه کانیشیان پی ده که ین، نه وانیه و له سنوور دهره چن و نه یانه وی نه ینییه کانی بونه وه له دم فریشته وه وهرگرن و، پاشان مهردمی پی چه واشه بکه ن.. واته: ههرکات ویستیبتیان نزیک بینه وه، ئیمه به پزیسکی ته سستیروکان سوتاندومان، وه له ئایه تی (ولقد جعلنا فی السماء بروجاً وزیناها للنّٰظرین و حفظناها من کل شیطان رجیم، إلا من استرق السمع فأتبعه شهاب مبین) (۱۵/۱۶-۱۸). جهخت له سه رنه وحه قیقه ت و راستییه کراوه ته وه. ﴿ واعتدنا لهم عذاب السعیر ﴾ وه سزای سووتینه ریشمان له پاشه روژدا بو ناماده کردوون.

جه هه ننه م نیلدر او ه بو جه هه ننه مییه کان:

۶: وللذین کفروا ربهم عذاب جهنم ﴿ بو نه وانیه شه به پهروه ردگاریان کافر و بی باوه ربوون، سزای دوزخ هه یه ﴿ وبش المصیر ﴾ که جیگایه کی زور خراپه دوزخ ۷: إذا ألّفوا فیها سمعوا لها شهيقاً ﴿ کاتی که فری دهرینه نیویه وه دهنگیکی زورناساز وناخوشی لی نه بیسن. (نبین عه بباس) نه لی: هیستر کاتی که جوئی دهریتی پر مه و دهنگیکی لی ده بیسری، دوزخ خیش نه وه ده می که کافران فری دهرینه نیویه وه هه مان دهنگ و پر مه ی هه یه، نه وه یه پیئی نه لین (شه هیق) ﴿ وهی تفور ﴿ له کاتیکی ده وانیشیه وه قولپ ده دا و هه لده چئی و ده کوئی مه نجه ل ۸: تکاد تمیز من الغیظ ﴿ له داخی کافراندا خه ریکه له ت له ت ببی و، له یه ک بیته وه. بهلی نه م ئایه تانه و چهنیدن ئایه تی تر روونی ده که نه وه که ناگر هه ست و پی زانیسی هه یه و، داواو داخوایش ده کات، وه که فهرمایشتی: (إذا رأتهم من مکان بعید سمعوا لها تغیظاً وزفیراً) (۲۵/۱۲). یان ده فهرموی: (یوم نقول لجهنم هل امتلات وتقول هل من مزید) (۳۰/۵۰). ﴿ کلما ألقى فیها فوج ﴾ هه ردهسته وناقمیک له بی باوه ران که فری دهرینه نیویه وه ﴿ سألهم خزنتها ﴾ پاسه وانیه کانی لیان ده پرسن.

چاودیروی و سه ریه رشتی فریشته کان بو دوزخ له چهنه د ئایه تیکی ده روونکراوه ته وه، بو نموونه: (علیها ملائكة غلاظ شداد لا یعصون الله ما أمرهم و یفعلون ما یأمرون) (۶۶/۶). ژماره ی نه و فریشته تانه ییش به ئایه تی (علیها تسعة عشر) (۳۰/۷۴) یان به ئایه تی (وما جعلنا أصحاب النار إلا ملائكة و ما جعلنا عدتهم إلا فتنة للذین

(وما کنا معذین حتی نبعث رسولا) (۱۷/۱۵). ﴿ فکذبنا ﴾ به لام ئیمه برومان پی نه کردو به دروژنمان زانی و باوه رمان پی نه کرد ﴿ وقلنا ما نزل الله من شیء ﴾ گوتمان: خوا هیچ شتیکی بو هیچ که سیکی دانه به زاندووه له وه حی ﴿ إن أنتم إلا فی ضلال کبیر ﴾ وه ئیوه له گومراییه کی گه وره دان!! ﴿ ۱۰: وقالوا لو کنا نسمع أو نعقل ﴾ وه به سه رده ته وه ده لین: وه نه که ر ئیمه بیستبامان، یان تی گه یشتباین و نه قلمان خستباکار له دونیادا ﴿ ما کنا فی أصحاب السعیر ﴾ نه ورؤ له قیامه تا نه ده بووینه هاوړیی دوزخ، به لام به داخه وه له چاوو گوئی و دل سوودمان وه رنه گرت، نه وا نه مروش نه وقه ی دوزخ بووین، وه که نه فهرموی: ﴿ ۱۱: فاعترفوا بذنبهم ﴾ جا به خه جاله تییه وه ددانیان به گوناح و تاوانی خویناندا نا ﴿ فسحقاً لأصحاب السعیر ﴾ ده سا دووری له رهمه تی خوا بو دوزخ خیه کان، شیلاوی باسه له جیگایه کی ترده نه فهرموی: (ختم الله علی قلوبهم وعلی سمعهم) (۷/۲) یان ده فهرموی: (إنا جعلنا

على قلوبهم أكنة أن يفقهوه وفي آذانهم وقرا)، (۵۷/۱۸). یان ده‌فهرموئ: (إنا خلقنا الإنسان من نطفة أمشاج نبتليه فجعلناه سميعا بصيرا) (۲/۷۶) یان ده‌فهرموئ: (قل هو الذي أنشأكم وجعل لكم السمع والأبصار والأفئدة قليلا ما تشكرون) (۲۳/۶۷) یان (ولا تكوا نوا كالذين قالوا سمعنا وهم لا يسمعون) (۱۲/۸) یان (قالوا قد سمعنا لو نشاء لقلنا مثل هذا) (۳۱/۸) یان (وقال الذين كفروا لا تسمعوا لهذا القرآن والغوا فيه...) (۲۶/۴۱) یان ده‌فهرموئ: (ويل لكل أفاك أثيم يسمع آيات الله تتلى عليه ثم يصر مستكبرا كأن لم يسمعها فبشره بعذاب أليم. وإذا علم من آياتنا شيئا اتخذها هزوا) (۷-۹/۴۵) یان ده‌فهرموئ: (وإذا تتلى عليه آياتنا ولي مستكبرا كأن لم يسمعها كأن في أذنيه وقرا) (۷/۳۱).

ترسان له‌خوا به نه‌هینی وپه‌نهانی:

ثنجا باسی پاداشتی فراوانی باوهرداران ده‌کاو نه‌فهرموئ: ﴿۱۲﴾: إن الذين يخشون ربهم بالغيب ﴿۱﴾ به‌راستی نه‌و که‌سانه‌ی که به‌نهینی وپه‌نهانی له‌په‌روه‌ردگاریان نه‌ترسن، چونکه ده‌زانن که په‌نهان و نادیار لای نه‌و یه‌کسانه ﴿لهم مغفرة وأجر كبير﴾ لی‌خوشبوون و پاداشیکی که‌وره‌یان بؤ هیه، نه‌م چه‌ند ثابته‌ش گرنگی ترسان له‌خوا نیشان دده‌ن، وه‌کو ده‌فهرموئ: (الذين يخشون ربهم بالغيب وهم من الساعة مشفقون) (۴۹/۲۱). یان ده‌فهرموئ: (إنما يخشى الله من عباده العلماء) (۲۸/۳۵). یان ده‌فهرموئ: (وإن من الحجارة لما يتفجر منه الأنهار وإن منها لما يشقق فيخرج منه الماء وإن منها لما يهبط من خشية الله...) (۷۴/۲). یان ده‌فهرموئ: (لأنزلنا هذا القرآن على جبل لرأيت حاشعا متصدعا من خشية الله...) (۲۱/۵۹). یان ده‌فهرموئ: (من خشى الرحمن بالغيب وجاء بقلب منيب) (۳۲/۵۰-۳۳). یان (فالله أحق أن تخشوه إن كنتم مؤمنين) (۱۳/۹). وه ده‌فهرموئ: (الذين يبلغون رسالات الله ويخشونه ولا يخشون أحدا إلا الله وكفى بالله حسيبا) (۳۹/۳۳). وه ده‌فهرموئ: (الذين يؤمنون بالغيب) (۲/۲). ﴿۱۳﴾: وأسروا قولكم أو اجهروا به ﴿۱﴾ چ به‌سرت سرت قسه‌بکه‌ن، یان به‌ناشکرا، لای خوا یه‌کسان و چونیه‌که، نه‌و هیچ شتیکی لا‌گوم نابی ﴿إنه علم بذات الصدور﴾ به‌راستی نه‌و به‌ه‌موو نه‌یینی نیو دل و سینه‌کان زانایه ﴿۱۴﴾: ألا يعلم من خلق ﴿۱﴾ مه‌گه‌ر خوا نازانی کیی دروست‌کردووه و چونی دروست‌کردووه ﴿وهو اللطيف الخبير﴾ له‌کاتیکی زور وردبین و به‌ناگایه؟ که‌وابوو له‌خوا بترسن، پیلان بؤ موسلمانان مه‌گپرن نه‌نه‌یینی، نه‌بداشکرا.

زه‌وی بؤ نیوه که‌وی و رام‌کراوه:

بؤ جاریکی تر دیته‌وه سه‌ر باسی هه‌ندی له‌به‌ره‌کانی خوا که به‌خه‌لکانی به‌خشیون، بؤیه نه‌فهرموئ: ﴿۱۵﴾: هو الذي جعل لكم الأرض ذلولا ﴿۱﴾ نه‌و خوایه‌یه که زه‌وی رام‌کردووه‌بؤتان، به‌هر شیوه‌یه که بتانه‌وی سوودی لی‌وه‌رگرن ناماده‌یه، وه له‌گه‌ل نه‌و هه‌موو جم و جووله و سوورانه‌ویدا، نیوه زور به‌ناسووده‌یی ژبانی خوتانی تیا نه‌به‌نه‌سه‌ر.

زانایانی (جیولوجیا) نه‌لین: زه‌وی له‌ماوه‌ی (۲۴) کاترمیردا، (۲۴) هه‌زار میل نه‌خولیته‌وه، وه له‌ته‌نها کاترمیرکا (۶۵) هه‌زار میل نه‌روا تا به‌گردی رۆژدا بسووریته‌وه... جا له‌گه‌ل نه‌و هه‌موو بزووتن و جموجوله‌یدا هیشتا زور به‌ناسانی خه‌لک به‌سه‌ر پشتیه‌وه نه‌حه‌سینه‌وه و نه‌ژین ﴿فامشروا فی مناكبها﴾ جا که‌وابوو بچن به‌هه‌موو گۆشه‌و که‌ناریکیا هه‌ولی ژبانی خوتان بدن و بازرگانی بکه‌نه‌پیشه ﴿وکلوا من رزقه﴾ وله‌رزق و رۆزی بخون.

به‌لی پیویسته مه‌ردم هه‌ولی ژبان بداو، چاوه‌روان نه‌بیئت تا خوا بؤی ببارینی! وه‌ک پیشه‌وا (عومر) خوا لئی رازی بیئت -کاتی خه‌لکیکی بی‌ئیش وکاری دیتبا ده‌یوت: نیوه کی و چین ئاوا بی‌کردو کۆشن؟ ده‌یانوت: نیمه‌قه‌وم و گه‌لیکین پشتمان به‌خوا به‌ستووه، بؤیه ئیش وکارناکه‌ین!، نه‌ویش پیی ده‌وتن: نه‌خیر، نیوه گه‌لیکی بیکارو ته‌مه‌لن، ده‌بی تۆو بچینه‌ زه‌وی، نه‌وجاپشت به‌خوا به‌ستن. ﴿والیه‌ الشور﴾ و هه‌ر بؤلای خوایه‌ زیندوو بوونه‌وه بؤ حیساب وجه‌زا.

نه‌ی له‌و خوایه‌ ناترسن له‌ناسمانه‌؟

جا پاش نه‌وه‌ی که‌حاله‌تی هیوری وه‌یمنی و رام‌کردنی زه‌وی بؤ ژبانیان باس‌کرد، ئیستاش دایان نه‌چله‌کینی و پییان نه‌لی: ئایا ناترسن که‌خوا نه‌وخۆشی و ناسووده‌یه‌تان لی‌تیگ بدات...؟ زه‌وی ده‌ست بکات به‌جموجول؟

﴿۱۶﴾: أأمنتم من فی السماء أن یخسف بکم الأرض ﴿۱﴾ ئایا دلنیا له‌و (خوایه‌ی) که له‌سه‌روووه‌یه نه‌ی بته‌رستان! به‌ناخی زه‌ویدا بتان‌باته‌ خواره‌وه و قووتتان بدات، وه‌ک (قاروون) ی قووت‌کرد؟ ﴿فإذا هی تمور﴾ ئینجا نه‌و حه‌له به‌هه‌میشه زه‌وی بیئت و بچی و بجوولیت، که‌وابوو هه‌رگیز له‌ده‌سه‌لاتی خوا ی به‌به‌زه‌بی دلنیا مه‌بن، چونکه هه‌رکاتی قاری لی‌گرتن ده‌ی‌گری ﴿۱۷﴾: أم أمنتم من فی السماء أن یرسل علیکم حاصبا ﴿۱﴾ یان له‌و راته‌ی له‌سه‌روه‌یه دلنیا، که ورده زیختان به‌سه‌ردا ببارینی...؟ ئیمامی

عند الله ﴿ پییان بلی: بئ گومان زانیاری ته‌واو —بۆ هاته‌نکه‌ی—
ته‌نها لای خوایه، منیش وه‌ک ئیوه‌ به‌نده‌م وشستێک نازانم ﴿ و‌انما
أنا نذیر مبین ﴿ و‌ من ته‌نها بیدار که‌ره‌وه‌و ترسینه‌ریکی ناشکرام،
واته‌: کاری من هه‌ر ئه‌وه‌نده‌یه ﴿ ۲۷: فلما رأوه زلفه ﴿ ئینجا
کاتی ئه‌و به‌لێنی خوایه به‌ سزای روژی قیامه‌ت له‌نزیکه‌وه‌ دیتیان
﴿ سبت وجه الذين كفروا ﴿ روخساری ئه‌وانه‌ باوه‌ریان نه‌بوو
تال و‌ ترش و‌ ناشیرن ده‌بی‌ت ﴿ و‌ قبل هذا الذي كنتم به تدعون ﴿
و‌ پییان ئه‌وتری: ئا ئه‌مه‌ ئه‌و (روژه‌یه) که‌ ئیوه‌ داواتان ده‌کرد و
به‌دروتان ده‌زانی.

موسلمانانیش تیا بچن کێ خوانه‌ناس له‌ ئیش و‌ نازار ده‌پاریزی؟

بئ باوه‌ره‌کان که‌لێ جار ئاواتی مردنی په‌یامبه‌رو موسلمانه‌کانیان
ئه‌خواست...! بۆیه‌ خوا فهرمووی: ﴿ ۲۸: قل أرأيتم إن أهلكنی
الله ومن معی أو رحمتا ﴿ پییان بلی: هه‌واڵم به‌ده‌نی ئه‌گه‌ر خوا
من و‌ هه‌موو ئه‌وانه‌ی له‌گه‌ل مندان له‌ناو به‌ری، یان روح و
میهره‌بانیمان له‌گه‌ل بکات؟ ﴿ فمن یجیر الکافرین من عذاب أليم ﴿
کێ هه‌یه‌ بئ باوه‌ریان له‌سزای به‌ئیش و‌ سه‌خت په‌نا بدا؟ ﴿ ۲۹: قل
هو الرحمن أمانا به ﴿ بلی: ئه‌و خوا به‌به‌زه‌یییه‌ باوه‌رمان پێ کردووه
﴿ و‌ علیه توکلنا ﴿ و‌ هه‌ر به‌ویش پشتمان به‌ستوووه ﴿ فستعلمون
من هو فی ضلال مبين ﴿ ئه‌وسا ئه‌زانن کێ له‌لاری و‌ گوهراییه‌کی
ناشکراده‌یه...؟ من یان ئیوه‌؟ ﴿ ۳۰: قل أرأيتم إن أصبح ماؤکم
غورا ﴿ بلی: هه‌واڵم به‌ده‌نی ئه‌گه‌ر ئاوه‌که‌تان روچی به‌ناخی
زه‌ویدا و‌ هه‌لێ مژی ﴿ فمن یأتیکم بماء معین ﴿ کێ ئه‌توانی ئاویکی
روون و‌ زوڵالتان بۆ به‌ده‌ست بێنیت؟ دیاره‌ جگه‌ له‌وه‌ که‌ده‌بی
هه‌ر بلێن مه‌گه‌رخوا ده‌روومان لێ بکاته‌وه‌، وه‌لامێکی تر نییه‌، جا
که‌وابوو چارتان هه‌ر ئه‌وه‌یه‌ که‌ ئه‌مڕۆ پێش هاتنی ئه‌روژه‌یه‌ باوه‌ر
بێنن و‌ ملکه‌چ ببن بۆده‌سه‌لاتی بئ سنووری خوا میهره‌بان.
زۆر سوپاس بۆ خوای خاوه‌ن به‌زه‌یی که‌ یارمه‌تی دام بۆ ته‌واو
کردنی ته‌فسیری سووره‌تی (مولک).

سووره‌تی (قه‌لەم)ـه‌

مه‌که‌کییه‌و (۵۲) ئایه‌ته

به‌ناوی خوا ی به‌زه‌یی میهره‌بان

ئهم سووره‌ته‌ له‌ پاش سووره‌تی (عه‌لق)ـه‌وه‌ دابه‌زیوه‌، ئه‌میش وه‌ک
سووره‌ته‌ مه‌که‌کییه‌کانی تر گرنگی ده‌دات به‌: یه‌که‌خواپه‌رستی،
په‌یامی په‌یامبه‌ریتی پیغه‌مبه‌ر، زیندوو بوونه‌وه‌ بۆ پاداش و

هه‌ر شته‌ی چۆن ژبانی ئه‌روا، چۆن بۆی باشه‌، به‌و جوړه‌ هۆی
ژبانی پێ به‌خشیوه‌.

ئینجا سه‌رزه‌نشتی هاوبه‌ش په‌یدا که‌ران ئه‌کاوه‌ فهرمووی: ﴿ ۲۰:
أمن هذا الذي هو جند لكم ينصرکم من دون الرحمن ﴿ ئایا ئه‌و
که‌سه‌ کێیه‌ که‌ خۆی به‌ له‌شکرو سوپای ئیوه‌ ده‌زانیت و‌ وا نیشان
ده‌دات که‌ به‌بئ خۆی ره‌حمان ده‌توانیت یارمه‌تیتان بدات؟ واته‌:
ئه‌گه‌ر ئیراده‌ی زیانیکی به‌ ئیوه‌ ببی ﴿ إن الکافرون إلا فی غرور ﴿
بئ باوه‌ریان هه‌میشه‌ سه‌ر لێشیواوو فیریو خواردوون، واته‌: ئه‌گه‌ر
پییان و‌ابیت به‌کانیان به‌هاواریانه‌وه‌ دین، ده‌با بیرێ بکه‌نه‌وه‌و
وازیان لێ بێنن. ﴿ ۲۱: أمن هذا الذي یرزقکم إن أمسک رزقه ﴿
یان کێیه‌ ئه‌وه‌ی رۆزیتان ده‌دا ئه‌گه‌ر خوا رزقی گرتوه‌و لیتان
﴿ بل لجوا فی عتو ونفور ﴿ به‌لکو ئه‌وان روچوون له‌ گوهرایی و
دووهره‌ریزی له‌ هه‌قدا.

ئه‌زێله‌ی موسلمان و‌ کافر:

ئینجا خوا نموونه‌یه‌ک بۆ مروفی باوه‌ردارو بئ باوه‌ر دینیته‌وه‌و
ده‌فهرمووی: ﴿ ۲۲: أومن یمشی مکبا علی وجهه‌ أهدی ﴿ ئایا
ئه‌و که‌سه‌ی که‌ ده‌مه‌وروو که‌وتوووه‌، به‌و حاله‌ته‌وه‌ به‌ریدا ده‌چی،
رێ ده‌رکردووتره‌ ﴿ أمن یمشی سویا علی صراط مستقیم ﴿ یان ئه‌و
که‌سه‌ی که‌ به‌ قنجی وقیتی له‌ سه‌ر رێگه‌یه‌کی راسته‌وه‌ ده‌روا؟
دیاره‌ یه‌که‌مه‌که‌یان نموونه‌ی مروفی بئ بروایه‌، چونکه‌ وه‌کو
کوێرو نابینا مل ئه‌نی و‌ ربی راست هه‌له‌ ده‌کات، دووه‌میشیان
نموونه‌ی مروفی موسلمانه‌ که‌ زۆر به‌شاره‌زایی و‌ به‌ئاگایییه‌وه‌
پێ هه‌ل ده‌گری و‌ ده‌روا.

ئه‌وه‌ی وه‌دی هینان، زیندووشتان ده‌کاته‌وه‌:

﴿ ۲۳: قل هو الذي أنشأکم وجعل لکم السمع والأبصار
والأفئدة ﴿ ئه‌ی پیغه‌مبه‌ر! ﴿ پییان بلی: هه‌رئه‌و خوایه‌یه‌ ئیوه‌ی
به‌دی هیناوه‌و دروستی کردوون و‌ گوێ و‌ چاوو دل پێ به‌خشیون
وه‌ها به‌چاو رێگای راست ده‌رک بکه‌ن، به‌گوێ بیستن و‌، به‌دل
بیری لێ بکه‌نه‌وه‌ ئینجا باوه‌ر بێنن ﴿ قلیلا ماتشکرون ﴿ که‌چی
ئیوه‌ که‌می شوکرانه‌ بژیری ده‌که‌ن...! ﴿ ۲۴: قل هو الذي ذرأکم
فی الأرض ﴿ پییان بلی: که‌هه‌ر ئه‌و زاته‌یه‌ ئیوه‌ی له‌ زه‌ویی بلاو
کردوته‌وه‌ ﴿ وإلیه‌ تحشرون ﴿ و‌ ته‌نها بۆلای ئه‌ویش کو ئه‌کرینه‌وه‌
بۆ لیکۆلینه‌وه‌و پاداش تۆله‌ ﴿ ۲۵: ویقولون متى هذا الوعد إن
کنتم صادقین ﴿ به‌گالته‌شه‌وه‌ ده‌لێن: ئه‌م به‌لێنه‌ به‌هاتنی ئه‌و
سزایه‌ که‌یه‌، ئه‌گه‌ر ئیوه‌ راست ئه‌که‌ن...! ﴿ ۲۶: قل إنما العلم

شیرین و ئه دهب و وِیل و.. هتد ههر بۆ بهرزی وشکومه ندی
 ئه ویشه که (ئه نهس) ﷺ ده لیت: (کان رسول الله ﷺ أحسن
 الناس خلقا) متفق علیه. یان (عه بدوللای کوری عه مری کوری عاس
 -رضی الله عنهما- ده لیت: ((لم یکن رسول الله فاحشا ولا متفاحشا
 وکان یقول: إن من خیارکم أحسنکم أخلاقا)) (متفق علیه). مه بهست

تۆله. جا پێش هه مووشتیک سویند ئه خوات که پیغه مبه ر ﷺ
 خاوه ن رهوشتیکی بهرزه و، دووره لهو دروو پروپالانتیه که بی
 پروایان ئه ی دهنه پائی، ئینجا هه لوپستی کافرهکانی ئه و سهرده مه
 بهرامبه ر به بانگه وازه کی په یامبه ر ﷺ له گه ل باسکردنی ئه و
 سزاو تۆله یه ئاماده کراوه بۆ یان لای خوی گه و ره. نموونه ی
 بی برواکان دینته وه کاتی په یامبه ر نیررایه لایان و پشتگوپیان
 خست و ململانیمان له گه ل کرد، به خاوه نانی باخه که، که خوی
 کار جوان پیت و بهر که تیکی ئیجگار فراوانی تی خستبوو، جا
 له جیاتی ئه وه که ئه وان به شی هه ژارانی لی بدهن، که چی بی
 بهشیان ده کردن و، به دزیبه وه بهر که یان لی ئه کرده وه..!! ئینجا
 خوی گه و ره شی رقی لی هه لگرتن و ئافه تی خسته باخه که وه و
 بووبه قهره بوو. وه ههروه ها کوتابی به مه زنه کردنی نیوان برواداران
 و بی پروایان دی، پاشان دان نان به وه دا که ئه و دوانه وه ک یه ک
 نابن: (أفجعل المسلمين كالمجرمين...؟) ههر به م پێیه ش به ره و
 ده رگا داخستن ئه روات، به لام به په له پێش ته واو بوونی حاله تیکی
 قورسی ناهه مواری رۆژی دوایی پێشکه ش ده کات و، به کللی ئارام
 و سه بر ده رگا له خو دانه خا.. (فاصبر لحکم ربک..).

سویند به بنووس و به وه ش ده ی نووس، تۆ لیوه نیت و ئاکار بهرزی:

بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: ن * ئه م پیتی (ن) به پیتی که له
 (۲۸) پیته عه ره بیهه کان، شیایو باسه (۲۹) سووره تی قورئان به م
 پیته یچراوانه ده ست پئی ده که ن، ههر چه نده هه موویان ره وان بیژی
 و، خووشخوانی و، بی وینه یی قورئان راده گه یه نن.. به لام
 له راستی دا مانا راست و ته واوه که یان مه گه ر ته نها خوا بیزانی
 * والفلم وما یسطرون * سویند به (قه لهم) و، به ههر شتیکی
 راست و دروست که پئی ئه نووسن، له بهرزی و پایه ی په یامبه رو
 قورئان و.. هتد * ۲: ما انت بنعمه ربک بمجنون * سویند به
 قه لهم و دیره کان: تۆ له چاکه ی پهروه ردا گه ر ته وه شیت ولیوه نیت،
 وه ک ئه و نه فامانه ئه لین * ۳: وان لک لأجرا غیر ممنون * وه
 به راستی پاداشیکی نه براوه بۆ تۆ هه یه، چونکه بی پروایان و
 هاو به ش په یدا که ران زۆر ئازارت ده دن و دلت ئیشینن، تۆیش
 خوا هه لئاگر ئی چاک به خوتا ددان ئه گری، بۆیه ههر له قورئاندا
 ده فهرموی: (عطاء غیر مجذوذ) (۱۰۸/۱). * ۴: وانک لعلی خلق
 عظیم * وه به راستی تۆ له سه روو خوو رهوشتیکی ئیجگار په سه ندو
 گه و ره یت: زانست و زانیاری، هیمنی و ئارامی، شهرم وشکو،
 به خشش و ده ستگروپی، شوکرانه بژی و، سوپاسگوزاری، که م
 نه فس و ده سنه گرتنه وه له دنیا، دلوقانی و میهره بانی، رهفتاری

ئه وه یه که پیغه مبه ر ﷺ رهوشت بهرزو، ئاکارچاک و، زمان شیرین
 و، رووخوش بووه، یان به کورتر بلین: قورئان ببینه و، ئه ویش
 ببینه. * ۵: فستبر و بصرون * جا له ئاینده دا تۆ ئه بیینی
 و، ئه وانیش (بی باوه رده کان) ئه بیینن * ۶: بأیکم المفتون * به
 کیتانه وه یه شییتی * ۷: ان ربک هو أعلم بمن ضل عن سبیله *
 به راستی پهروه ردا گه ر له هه موو که سیك زاناره کی له ربیازی ئه و
 لای داوه * وه أعلم بالمهتدین * وه ئه ویش له هه موو که س زاناره
 به وانیه رینمان و رینگه ی ئه و یان گرتووه، ئیتر پێویست به قسه ی
 زیاده ناکات، وه به م نزیکانه یه ش دهر ئه که وئی.

پیشینیازی کافران و هه مه گره:

* ۸: فلا تطع المکذبین * جا که واوو تۆ به قسه ی ئه وانه مه که
 به درۆزنت ده زانن * ۹: ودوالو تدهن فیدهنون * ئاواته خوازن
 که تۆ نه رمی بکه یت (له ئایینه که تدا) ده رباره ی بیرو باوه رده کت،

جا ئەوانیش - ئەو حەلە - نەرمیت لە گەڵ بکەن و رێک کەون، واتە:
 ئەگەر هەر تۆز قالدێک لێیان نزیک ببیتەووە دەست لە بەرنامە کەت
 شل بکەیت، ئەوانیش ئامادەن گوێرایەڵ بن! ﴿ ۱۰ ﴾: ولا تطع کل
 حلاف مہین ﴿ ۱۱ ﴾: ھماز مشاء بنیم ﴿ ۱۲ ﴾: زور پلارگری بشیون وتیکدەر
 بە قسە ھێنان و قسە بردن (لەنیوان مەردودما) پیغەمبەریش ﷺ
 ئەفەرموی: ((لا یدخل الجنة قتات)) (ئەحمەد، ترمزی، نەسائی،
 ئەبووداود). لەپروایەتییکی تردا ((لا یدخل الجنة نمام)) (پیشەوا
 ئەحمەد). واتە: قسە ھێن و، قسە بەر ناچیتە بەھەشت. ﴿ ۱۲ ﴾:
 مناع للخیر ﴿ ۱۳ ﴾: رۆدو چرووک بۆ بەختکردنی مالا و سامان لە ربی
 خوا ﴿ معتد أثیم ﴾: دەست درێژکاری گوناھبار، ھەرچی بێتە بەر
 دەستی سەلی ئی ناکاتەوہ ﴿ ۱۴ ﴾: عتل بعد ذلک زنیم ﴿ ۱۵ ﴾: بەدخو، لە
 دوا ئەو ھەش پیس و نارسەن و باوک نادیار. لە فەرموودەدا ھاتووە:
 ((ألا أنبئکم بأهل النار؟ کل عتل جواظ مستکبر)) (متفق علیہ).
 خاوەنی (فی ظلال القرآن) دەلیت: (زنیم) بەکەسیک دەوتریت کە
 ئەزادی گومان لیکراو بێت، وە یا مەزەکی پیس و خراپکارو، شەر
 فروش و گیرەشیوین بێت. جا پێ دەچێ بۆ پیاویکی وەک (وەلید)
 ئەم مانای دوا بێی: (دەرق و کەللە رەق و شەر فروش) دەس بەدا،
 خوا خۆشی چاکتر ئەزانێ.

رافە کەرانی قورئان دەلێن: ئەمە بێی و نەبێ تەنھا (وەلیدی کوری
 موغیرە) یە، چونکە باوکی ئەو نادیار بوو، وە لەپاش ھەژدە سال
 لە تەمەنی موغیرە، ئەوجا (وەلید) کردوویەتی بە کوری خۆی.
 واتە تۆ ئەو پیغەمبەر! ﷺ ھەرگیز بە گوێی نامەردییکی ئاوا
 نەکەیت ﴿ ۱۴ ﴾: أن کان ذامال و بنین ﴿ ۱۵ ﴾: لە بەرئەوێ کە داراو
 کوردار بوو ﴿ ۱۶ ﴾: إذا تتلی علیہ آیاتنا ﴿ ۱۷ ﴾: کاتی کە ئایەتەکانی
 ئیمە بەسەر بخوێنرێنەوہ ﴿ ۱۸ ﴾: قال أساطیر الأولین ﴿ ۱۹ ﴾: بێ باکانە
 ئەلی: ئەمە ئەفسانە و قسە باتل و پوچی پیشینانە!! لەباتی
 ئەو کە سوپاسگوزار بێت لەپاش ئەو ھەموو سامان و کورمانەوہ،
 کەچی ئەو ھەندە نەفامە بەگژ تۆدا دی...!! ﴿ ۱۶ ﴾: سنسمہ علی
 الخرطوم ﴿ ۱۷ ﴾: بە ئەکید بەم نزیکانە لووتی نیشان دەکەین و پۆزی
 ئەشکینین. (خرطوم) لە بنەرەتا بەلووتی بەرازی کەژی و وشکانی
 دەلێن، چونکە (وەلید) پیاویکی لووت بەرزو دەعیەچی بوو، بۆیە
 خواش بەوشیوہیە ناوی دەباو سەرلووتی رەش دەکات، دیارە
 مەبەست ئەوہی: کە دەبێ ریسوای بکەین. بەلی.. پاش دە دواز دە
 سال، لە (بەدەر) دا مافی خۆی وەرگرت و پۆزی دیاری کرا، تا
 مرد پێوہی دیار بوو.

نەقلی خاوەنەناسان لە نەقلی خاوەن باغەکان دەچێ:

ئینجا نموونە یەکی لاری و سەلەیی مەککەییەکان دەبینیتەوہ،
 کاتی کە خوا بەھەق ئەو ھەموو خوشگوزەرانییە پێ بەخشین
 و پەیمابەری بۆ ناردن، کەچی لەباتی شوکرانە بژیری کوفری
 نەعمەتیان دەکرد! بۆیە ئەفەرموی: ﴿ ۱۷ ﴾: إنا بلونامہ ﴿ ۱۸ ﴾:
 بەراستی ئیمە بپتەرستەکانی مەککەمان تاقی کردنەوہ بە
 برسیتی و بێبارانی ﴿ ۱۹ ﴾: کما بلونا أصحاب الجنة ﴿ ۲۰ ﴾: وەک
 خاوەنانی باخەکانمان ئەزموون کرد. دیارە مەککەییەکان داستانێ ئەو
 باخەیان دەزانی، وە ئەو باخەش ھی پیاویکی چاک بوو، ھەموو
 کات لەکاتی کۆکردنەوہی بەرەکەیدا ھەژارەکانی ئی ئاگادار
 ئەکردو ئەھاتن بەشی خۆیانیان دەبرد.. بەلام کاتی کەوتە دەستی
 وەچەکانی، دەستیان نوقاندو لێیان برین، وەک ئەفەرموی: ﴿ ۲۱ ﴾: إذ
 أقسموا للبصر منها مصحین ﴿ ۲۲ ﴾: کاتی سویندیان خوارد کە: لەگەڵ
 شەبەقدا زوو بچن بەرەکەیی ئی بکەنەوہ، پێش ئەوہی ھەژارەکان
 لەخەو ھەلسن.. ﴿ ۲۳ ﴾: ولا یستنون ﴿ ۲۴ ﴾: وە مافی ھەژارانی ئی
 جیانە کەنەوہ.. بەلی بێ بەزییانە ئەم بپارە دەرەقانەیان دا. بەلی..
 خوا بەلادەست تۆلە ھەژارەکانی ئی سەندن وەک دەفەرموی:
 ﴿ ۲۵ ﴾: فطاف علیھا طائف من ربک و ہم نائمون ﴿ ۲۶ ﴾: ئینجا شەوێک
 ھێمان لەخەو بوون، بەلایەک (گەرەبەک) لە لایەن بەرورەدگار تەوہ
 سوورایەوہ بەسەریا ﴿ ۲۷ ﴾: فأصبحت کالصریم ﴿ ۲۸ ﴾: ئیتر ئەو باخە
 سەوزو جوانە، وەک چنراوی لێھات و ھیچی پێوہ نەما، دەتوت
 شەرا لێی داوہ ﴿ ۲۹ ﴾: فتنادوا مصحین ﴿ ۳۰ ﴾: آن اغدوا علی
 حرثکم إن کنتم صارمین ﴿ ۳۱ ﴾: جا بەیانێ بەرورە باخەکیان رویشتن
 و لەناو خۆیاندا بانگیان لە یەکتەر دەکرد دەیانوت: بەیانێ زوو
 بچنە سەر باخەکان، ئەر ئەی رنن ﴿ ۳۲ ﴾: فانطلقوا و ہم
 یتخافتون ﴿ ۳۳ ﴾: جا رویشتن و بە ئەسپایی لە نیو خۆیاندا تەگبیریان
 دەکرد ﴿ ۳۴ ﴾: أن لا یدخلنھا الیوم علیکم مسکین ﴿ ۳۵ ﴾: کە نابێ ئەمرۆ
 ھیچ ھەژاریک پێی بخاتە باخەکەوہ بێت بەسەرمانا ﴿ ۳۶ ﴾:
 وغدوا علی حرد قادربین ﴿ ۳۷ ﴾: وەبەیانێ زوو بۆی دەرچوون و رینگەیان
 گرتە بەر، وایان دەزانی ئەتوانن مەبەستیان جیبەجێ بکەن و
 ھەژاران بێ بەش بکەن ﴿ ۳۸ ﴾: فلما رأواھا قالوا إنا لضالون ﴿ ۳۹ ﴾:
 ئینجا کاتی گەشتنە لای باخەکەوہ بینیان (ھەلپروژاوە) وتیان:
 بێگومان ئیمە ریمان ون کردوہ، ئەمە باخەکەیی ئیمە نییە، باخی
 ئیمە پر لە میوہ بوو ﴿ ۴۰ ﴾: بل نحن محرومون ﴿ ۴۱ ﴾: دواپی بیریان
 کردوہ و تیان نا.. باخەکەیی خۆمانە، بەلکو ئیمە بەشپراوکراوین
 بەھوێ نییەت و نیازی خرابی خۆمانەوہ ﴿ ۴۲ ﴾: قال أوسطھم ﴿ ۴۳ ﴾:

ئو جا ناوہنجیہ کیان - لہ رووی راو بیرو بۆچوونہوہ - وتی :
 ۳۰ : ألم اقل لکم لولا تسبحون ۳۰ : ثایا پیئم نہوتن بۆچ تہ سیبجات و
 یادی خوا نا کہن؟ واتہ : دەسا تہ سیبجی خوا بکہن و پەشیمان
 ببنہوہ : ۲۹ : قالوا سبحان ربنا إنا كنا ظالمین ۲۹ : ئەوانیش ھەموو
 وتیان : پەرورەدگاری ئیمە ستەمکارو ناھەقکار نییە، ئیمە خۆمان
 ستەمکار بووین ۳۰ : فأقبل بعضهم على بعض يتلومون ۳۰ :
 ئەوسا روویان کردە یەکترو لۆمەو سەر زەنشتی یەکتریان دەکرد !
 ۳۱ : قالوا يا ويلنا إنا كنا طاغين ۳۱ : وتیان : تیاچوون بۆ ئیمە،
 بە راستی ئیمە خۆمان یاخی و سەرکیش و لەسنوور دەرچوو بووین،
 بەری کیلگە ی خۆمان ئە ی خوینەوہ ۳۲ : عسى ربنا أن يبدلنا خيرا
 منها ۳۲ : ئومیدەوارین پەرورەدگاران بەزەیی پێمان بێتەوہ و چاکتر
 لەو باخەمان پێبەخشیت ۳۳ : إنا إلى ربنا راغبون ۳۳ : بە راستی
 ئیمە بە ئومیدی رەزامەندی پەرورەدگاری خۆمانین، ھیوادارین
 رووی میھرەبانیمان تێبکاتەوہ ۳۳ : كذلك العذاب ۳۳ : وەک
 سزای خواوەنانی باخەکیە سزای من لەدو نیا دا، واتە : ھەرچۆنێک
 سزای ناردە سەرئەو خواوەن باخانە، ھەرئەویش دەتوانی بنیری
 بۆسەر قورەیش، دەبا پێش ئەو ی کار لەکار بترازی بیریکەنەوہ
 ۳۴ : ولعذاب الآخرة أكبر ۳۴ : وە بە راستی سزای روژی (قیامەت)
 گەورەترە ۳۵ : لو كانوا يعلمون ۳۵ : ئەگەر ئەوان بزانی و تێبگەن،
 کە وابوو با ھەموو پیاو خراپێک، وەبا ھەموو دەولەمەندیێک پێش
 ئەو ی بە شێراو بکری، راجلەکیین ..

ھەندی (سە لەف) دەلێن : ئەو خواوەن باخانە نیشتەجینی ولاتی
 (یەمەن) بوون. ھەندیکی دیکەش دەلێن : (حەبەشە ی) بوون.
 ئینجا دێت پاشەرۆژی موسلمانان باس ئەکاو ئەفەرەمۆی : ۳۴ :
 إن للمتقين عند ربهم جنات النعيم ۳۴ : بە راستی بۆ پارێزگاران،
 باخاتی پرلە نیعمەتی بەھەشت لای پەرورەدگاریان ئامادە یە.

باوەرداران و بێ باوەردان وەک یەک نین :

۳۵ : أفنجعل المسلمين كالمجرمين ۳۵ : ئایا موسلمانان وەک
 تاوانباران لێدەکەین؟! ۳۶ : مالکم کیف تحکمون ۳۶ : چیتانە
 حوکم و بپاری وا ئەدەن؟! چونکە ھێچ کاتیێک نابێ چاککارو،
 خراپکار چوون یەک مامەلەیان لە گەڵ بکری ۳۷ : أم لکم کتاب
 فیہ تدرسون ۳۷ : ئایا نامە یەکتان ھە یە لە خواوە تێیدا دەخویننەوہ؟
 ۳۸ : إن لکم فیہ لما تخیرون ۳۸ : کە ھەرچی ئێوہ بتانەو ی بە
 ئارەزووی خۆتان لێ ھەلبژیرن؟! ۳۹ : أم لکم ایمان علینا بالغة
 إلی یوم القیامة ۳۹ : یان مەگەر پەیمانی بە ھێزتان بە سەرمانەوہ یە
 تارۆژی قیامەت دەمینیئەوہ ۴۰ : إن لکم لما تحکمون ۴۰ : بۆتان ھەبێ

ھەرچی بپاریو حوکم بدەن؟! دياره ئەمانە ھێچیان نین، نەنامە ی
 ئاسمانیان ھە یەو، نە پەیمانمان بۆ مۆرکردون، کە ھەرچیان
 ویست بیاندریتێ... ۴۰ : سلّمهم أیہم بذلک زعیم ۴۰ : لێیان
 بپرسە : کامیان دەسەبەری ئەو بپاریو حوکمە یە...؟ چونکە ئیمە
 ھێچ بە لێنیکمان نەداونەتێ ۴۱ : أم لهم شركاء ۴۱ : یاخو شەریک

سَسِمُهُمُ عَلَى الْغُرُورِ ۴۱ : إِنَّا بَلَوْنَاهُمْ كَمَا بَلَوْنَا أَصْحَابَ الْجَنَّةِ إِذْ أَتَوْهُمُ
 بِقُرْآنٍ مُّضِيِّ ۴۱ : وَلَا يَسْتَنْوُونَ ۴۱ : فَطَافَ عَلَيْهِمُ طَائِفٌ مِّن رَّبِّكَ
 وَهُمُ نَائِمُونَ ۴۱ : فَأَصْبَحَت كَالصَّرِيمِ ۴۱ : فَتَنَّا دُورًا ۴۱ : وَأَمْضِيحِينَ ۴۱ :
 أَغْدُوا عَلَىٰ حَرْثِكُمْ إِن كُنتُمْ صٰرِمِينَ ۴۱ : فَأُتِلَقُوا وَهُمْ يَتَخَنَتُونَ ۴۱ :
 أَن لَّا يَدْخُلْنَهَا أَلَيْسَ عَلَيْكُمْ حَرْمٌ ۴۱ : وَعَدُوا عَلَىٰ حَرْثٍ قَدِيرٍ ۴۱ : فَلَمَّا
 رَأَوْهَا قَالُوا إِنَّا لَأَصْأَلُونَ ۴۱ : نَحْنُ نَحْمُرُمُونَ ۴۱ : قَالَ أَوْسَطُهُمْ أَلْزَأَقَل
 لَكُمْ لَوْلَا آتِيسُحُونَ ۴۱ : قَالُوا سُبْحٰنَ رَبِّنَا إِنَّا كُنَّا ظٰلِمِينَ ۴۱ : فَأَقْبَلَ
 بَعْضُهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ يَتَلَامِئُونَ ۴۱ : قَالُوا إِنَّا لَنَآكِلَاتُ لَعْنَتَيْنِ ۴۱ : عَنَى
 رَبَّنَا أَن يَبْدِلَ أَعْرَاسَنَا إِلَىٰ رَنَارٍ غُثُوْنٍ ۴۱ : كَذٰلِكَ الْعَذَابُ وَلَعَذَابُ
 الْآخِرَةِ أَكْبَرُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ۴۱ : إِنَّا لِلْمُتَّقِينَ عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّتِ النَّعِيمِ
 ۴۱ : أَفَنَجْعَلُ السُّلَيْمِينَ كَالْمَجْرِمِينَ ۴۱ : مَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ ۴۱ : أَمْ
 لَكُمْ كِتَابٌ فِيهِ تَدْرُسُونَ ۴۱ : إِن لَّكُمْ فِيہِ لَآخِزَةٌ لَّآ تَعْلَمُونَ ۴۱ : أَمْ لَكُمْ أَيْتٰنُ
 عَلَيْنَا لَعْنَةُ إِبٰرٰمَ الْقَيْنَةِ ۴۱ : إِن لَّكُمْ لَمَّا تَحْكُمُونَ ۴۱ : سَلِّمُوا أَيْهَمُ
 بِذٰلِكَ زَعِيمٌ ۴۱ : أَمْ لَكُمْ شُرَكَاءُ فَلْيَأْتُوا بِشُرَكَائِهِمْ إِن كَانُوا صٰدِقِينَ ۴۱ :
 يَوْمَ يُكْشَفُ عَن سَاقٍ وَيَدْعُوْنَ إِلَى الشُّجُوْرِ فَلَا يَسْتَطِيعُوْنَ ۴۱ :

و ھاوبەشیان ھەن...؟ بۆ ئەو کە موسلمان و تاوانبار وەک یەک لێ
 بکەین...؟ ۴۱ : فلأتوا بشرکائهم ۴۱ : دە ئەگەر وایە با شەریکەکانیان
 بپێن بۆ ھاو کارییان ۴۱ : إن كانوا صادقین ۴۱ : ئەگەر راست ئەکەن
 لە داواکەیاندا. ئاشکرایە کە ھێچ کەسیێک نییە بتوانی بپروا تە ژیر
 ئەو داوا یە.

قولى رەش و سبى له بواردادە درەدەکەو ی :

ئینجا چەند دیمەنیکی سەختی روژی دوایی باس ئەکاو
 دەفەرەمۆی : ۴۲ : يوم يكشف عن ساق ۴۲ : روژی قیامەت ئەو ئەندە
 تەنگانە یە (چاک) دەکریت بەلاداو ھەموو لاقێک دەردەکەو ی،
 واتە : ئەو ئەندە روژیکی سەختە پێویستی بەخو گۆرچ کردنەوہ ی،
 ئیمامی (بوخاری) لە (ئەبوو سەعید) خودریبەوہ ئەم فەرمودە یە
 دینی : ((یکشف ربنا عن ساقه، فیسجد له کل مؤمن ومؤمنة، وبقی
 من كان یسجد فی الدنیا رباء وسمعة فیذهب لیسجد، فیعود ظهرة

طبقا واحدا). (فتح الباری: ۵۳۲/۸، ۵۳۱. موسلیم: ۱۶۷/۱).
 واتە: لەو رۆژەدا پەرورەدگارمان لاقي خۆی دەر دەخا، جا
 ھەموو ژن و پیاویکی پرودار سوژدەى بۆدەبا و ھەوێ لە بەر
 رووپامایی و ناو بانگ سوژدەى بۆ بردوو ھەمینیئەتەو ھەروا سوژدە
 ببا، کە چى پشتى رەق دەوہستى و بۆى ناچەمیتەو تاسوژدە ببا،
 واتە: ناتوانى سجده ببات، بۆیە خوا دەفەرموى: ﴿ویدعون إلی
 السجود فلا یستطیعون﴾ وەبانگ ئەکرین بۆ سوژدە بردن، بەلام
 ناتوانن ببین، چونکە دەبوو لەدونیادا سوژدە بەرن و یەکلا ببنەو
 بۆخوا، کە چى ئەوان چەوتییان کردو ئیستاش پشتیان رەق بووو
 ناچەمیتەو ۴۳: ﴿خاشعةً أبصارهم﴾ ئەورۆژە چاویان شۆرە
 ترھقم ذلّة ﴿زەبوونی وریسوايى دای پۆشیون و روویان نییە سەر
 بەرزیکەنەو، چونکە ئەزانن چییان کردوو لە دونیادا ﴿وقد كانوا
 يدعون إلی السجود﴾ چونکە لەدونیادا -بانگ ئەکران بۆ سوژدە
 بردن ﴿وهم سالمون﴾ لەکاتیکیدا لەش ساغ بوون نەیان ئەبرد،
 ئیستا ناتوانن و دەبى تۆلەى خۆیان وەرگرن.

ئینجا ئا لەو باروودۆخە توندوترسناکەدا، سامناکترین ھەرەشەیان
 لی ئەکاو دەفەرموى: ﴿۴۴: فذرني ومن یكذب بهذا الحدیث﴾
 وازم لی بینە بۆ ئەو کەسەى کە بروای بەم قورئانە نییە و بەدرۆی لە
 قەلەم دەدات، واتە: کارو بارى بدە دەستی خۆم، تۆ خۆت پێوێ
 سەرگەرم مەکە ﴿سنستدرجهم من حیث لا یعلمون﴾ بە تەئکید
 وردە وردە بە سزا دەیان دەگرن لە لایەکەو ھەروا ئەوێ سزا
 دیت، وەك لە جیگایەکە تردا دەفەرموى: ﴿أیحسبون أنما نمدهم
 به من مال وبنین، نسارع لهم فی الخیرات بل لا یشرعون﴾. ﴿۴۵:
 وأملی لهم إن کبدی متین﴾ وە لە دونیادا مۆلەتیاں دەدەم و تەمەن
 درێژیاں دەکەم و پەلەیان لی ناکەم بەسزا، بەراستی نەخشەى تۆلەى
 من (لە بەرامبەر بە بى پروایان) بەھێزە.. ھەر گرتەن رزگار نابن،
 وەك خۆی ئەفەرموى: (وکذلک أخذ ربک إذا أخذ القرى وهی
 ظالمة إن أخذہ ألیم شدید). ئیمامی (بوخاری) و ئیمامی (موسلیم)
 دەگێرنەو لە پیغەمبەرەو ﷺ فەرموویەتى: ((إن الله تعالى لیملى
 للظالم حتى إذا أخذہ لم یفلته)). پاشان ئایەتى (وکذلک أخذ
 ربک..) ی خویندەو. (فتح الباری: ۲۰۵/۸. مسلم: ۱۹۹۷/۴).
 بى گومان خوا بۆماوہیک مۆلەتى سستەمکار دەدا -و جەلەوى بۆ
 شل دەکا- ھەتا رۆژى کە گرتى، ئیتر قەت لە دەستى رزگارى
 نابیت ﴿۴۶: أم تسألهم أجرا فهم من مغرم مثقلون﴾ یاخۆ کرى
 و مزەھکیان لی داوا ئەکەیت لە بەرانبەر گەياندنێ پیاھەتەو،
 تا بەقورسى بزائن و نەتوانن لەژێرى دەرجن؟ ﴿۴۷: أم عندهم
 الغیب فهم یکتبون﴾ یان خۆ ئەوانە غەیبیان لایە و لە بەرى

خۆراگر بەو وەك (یونس) پيش مەخۆرەو:

﴿۴۸: فاصبر لحکم ربک﴾ جاتۆش ئەى پیغەمبەر! ﷺ بەئارام و
 خۆراگر بە بۆ بریارى پەرورەدگار ﴿ولا تکن کصاحب الحوت﴾
 وە وەك خاوەنى نەھەنگەکە (واتە: یونس علیہ السلام) مەبە کە لە
 گەلەکەى توورە بووو، ویستى لە دەریاوە دەرچى، وە بەویستى
 خوا نەھەنگەکە قووتى دا ﴿إذ نادى و هو مکظوم﴾ وە لە تەنگانەى
 ناوسكى نەھەنگەکەدا ھاوارى لە پەرورەدگارى کردو لە سەر پێچى
 ھۆزەکەى خەفەتباربوو ھەر دەى گوت: ﴿لا إله إلا أنت سبحانک
 إنی كنت من الظالمین﴾ (خواى میھرەبانیش وەلامى دایەو وە
 فەرموى: ﴿فاستجبنا له ونجیناه من الغم وکذلک ننجی المؤمنین﴾،
 وەفەرموى: ﴿فلولا أنه کان من المسبحین للبث فی بطنه إلی يوم
 یبعثون﴾. ﴿۴۹: لولا أن تدارکة نعمة من ربہ﴾ خۆ ئەگەر رەحمەت
 و میھرەبانییەک لە پەرورەدگاریەو فریای ئەکەوتبا بە قەبوولکردنى
 تەوہو پەشیمانى لى ﴿لنبد بالعاء﴾ فری دەدرايە دەشتیکى
 رووتەن و وشکەو، واتە: بى دارو درەخت و ھەر مەزموم و
 سەرکۆنەکراویش دەبوو ﴿۵۰: فاجتباہ ربہ﴾ جا پەرورەدگارى
 ھەلى بژاردەو بۆ پیغەمبەرىتى ﴿فجعلہ من الصالحین﴾ لە ریزی
 سالحاندا دای نایەو، پیغەمبەر ﷺ ئەفەرموى: ((لا ینبغى لأحد
 أن یقول: أنا خیر من یونس بن متى)) متفق علیہ. (فتح الباری:
 ۸، ۱۴۴. موسلیم: ۱۸۴۶/۴). واتە: بۆ ھیچ کەسێ شیاوو رەوا
 نییە بلى: من لە (یونس) کورى (مەتتا) باشترم. ﴿۵۱:
 وإن یکاد الذین کفروا﴾ وەبەراستى ئەى پیغەمبەر! ﷺ ئەوانەى
 کە کافر و بى پروابوون نزیکە لەرق و دوژمنایەتیدا ﴿لینزلنک
 بأبصارهم﴾ بەچاویان ھەلت دین ﴿لما سمعوا الذکر﴾ وەختى
 کە قورئانیاں بیست.

(ئیبس کەسیر) دەلى: ﴿فی هذه الآية دلیل علی أن العین إصابها
 وتأثیرها حق بأمر الله عز وجل..﴾. واتە: ئەم ئایەتە بەلگەیکە
 چاوى پیس بە ویستى خوا رۆل و دۆزى خۆى دەبینى و دەتوانى زیان
 بگەيەنیت بەو شتە بۆی دەروانیت، ھەر وەك چەند فەرموودەیکەش
 لەو بارەییەو ھاتوون و دەلین: ((لا رقیة إلا من عین أو حمة أو
 دم لا یرقا)) (ئەبووداود. ۲۹۳/۴). ((العین حق، ولو کان شیء سابق
 القدر سبقت العین، وإذا استغسلتم فاعسلوا)) (موسلیم: ۱۷۱۹/۴).

یان دهفرموی: ((لا عدوی، ولا طيرة ولا هامة ولا حسد والعین حق))
 ئیمامی (ئهحمده) ربوایه تی کردوو. وبقولون إنه لمجنون
 وه له گهل ئه وهیشدا ئه لئین: به راستی ئه (موحه ممهده) شه شیتته!
 باشه! ئه گهر شیتته بۆچی ئه وهنده به خهفته وهن و لیبی ده ترسن
 و، ههر رۆژهی توانجیکسی لی ئه گهرن؟ ۵۲: وما هو إلا ذکر
 للعالمین. وه ئه و قورئانه ته نهها ئامۆزگارییه که بۆ هه موو خه لکانی
 دونیا (به پهری و به ئاده مزاده وه). ئیتتر چۆن به و که سه - که
 ئه م قورئانهی بۆ هاتوو- ده لئین: شیتته...؟! به لی پیغه مبه ر ههر
 له مه که که دا بووو جیهانییه تی ئیسلام را که یه نرا! له پال ئه و هه موو
 سزاو ئه شکه نجه و چه وساندنه وه زۆردها، خوا دای به گوئی هه موو
 خه لکانی دونیادا که: ئه و قورئانه بۆ هه موو جیهانیانه و، ده بی
 باوه ری پی بیئن.

له (۱۴۱۷/۱۰/۱۰) ک به رامبه ر به (۱۹۹۷/۲/۱۷) ز - کاتزمیر
 (۴۰، ۵) خوله کی پاش نیوه رۆ- له تهفسیری سووره تی (قه له م)
 بوومه وه له (مه ربوان)،
 زۆر زۆر سوپاس بۆ خوی کار جوان.

سووره تی (حاققه)

مه که بیه و (۵۲) ئایه ته

به ناوی خوی به خشندهی مبه ره بان

ئه م سووره تی (حاققه) یه پاش سووره تی (مولک) هاتوو، وه ک
 سووره ته مه که بیه کانی تر باسی چه سپاندنی ئیمان و بیروباوه ر
 ئه کات.. باسیکی ئیجگار قورسی رۆژی دوایش ئه کات، ئینجا
 ئه وانهی هه میشه هه ولیان ده دا بۆ ده مکو تکردن و به درۆ خسته وهی
 په یامبه رکانیان، وه ک: (گه لی عاد، سه موود، گه لی لووت،
 فیره ون، گه لی نوح) و چه ندان که لله ره ق و یاخی بووی تر، ههر
 وه ک باسی به ختیاران و به ده بختان ئه کات.. ده ستوانین بلئین:
 ته وه ره ی سووره ته که بۆ دوویا تکرده وهی چه سپاندنی راستی
 قورئانه، فه رموده ی خویه کی زاناو، کار جوان و داناو بینایه..
 له گه ل پاکانه کردن بۆ په یامبه ر ﷺ که: ههر گیز گو مر او سه ر لیشیاو
 نه بووه، هه ره وک تاوانکاری و به ده بختیان له سه ر تۆمار ئه کات.
 بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ۱: الحاقه * کاره ساته سه خته که
 (رۆژی قیامه ت) راسته و دیتته دی وهیچ گومانیکسی تیدا نییه
 ۲: ما الحاقه * چییه ئه و کاره ساته به ره قه رووده دا؟ مه به ست
 ئه وه یه که ئه وهنده قورس و گران و سه خته، جیه کی پرسیا رو
 بیر لی کردنه وه یه ۳: وما أدراك ما الحاقه * تۆ چووزانیت

خَشِيعَةً أَبْصَرُهُمْ تَرْفَعُهُمْ ۖ ذَلَّ وَقَدْ كَانُوا يَدْعُونَ إِلَى الْاِسْتِجْدَادِ ۖ سَلِمُونَ
 ۱۷: فَذَرْنِي وَمَنْ يَكْذِبْ بِهَذَا الْحَرْيِثِ سَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ حَيْثُ
 لَا يَحْتَسِبُونَ ۱۸: وَأَمْلَى لَهُمْ أَنْ يَكْدِرَ مَتِينٌ ۱۹: أَمْ تَسْأَلُهُمْ أَجْرًا فَهُمْ
 مِنْ مَّغْرَمٍ مُنْقَلَبُونَ ۲۰: أَمْ عِنْدَهُمُ الْغَيْبُ فَهُمْ يَكْنُيُونَ ۲۱: فَأَصْبَحَ
 بِكُورَيْكٍ وَلَا تَكُنْ كَصَاحِبِ الْحُورِ إِذْ دَاوَى وَهُوَ مَكْهُومٌ ۲۲: وَلَا
 أَنْ تَدْرِكَهُ نَفْصَةٌ مِنْ رَبِّهِ، لَيْدًا بِالْعَرَاءِ وَهُوَ مَذْمُومٌ ۲۳: فَاجْنِبْهُ رَبُّهُ
 فَبَعَلَهُ مِنَ الصَّالِحِينَ ۲۴: وَلَنْ يَكَادَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنْ يَرْجِعُوا بِأَبْصَرِهِمْ
 لَمَّا سَمِعُوا الذِّكْرَ وَيَقُولُوا إِنَّهُ لَمَجْنُونٌ ۲۵: وَمَا هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ ۲۶

سُوْرَةُ الْحَاقَّةِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْحَاقَّةُ ۱: مَا الْحَاقَّةُ ۲: وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْحَاقَّةُ ۳: كَذَّبَتْ ثَمُودُ
 وَعَادُ بِالنَّارِ ۴: فَأَمَّا ثَمُودُ فَأَمْلَكُوا بِالنَّارِ ۵: وَأَمَّا
 عَادُ فَأَمْلَكُوا بِرِيحٍ صَرْصَرٍ عَاتِيَةٍ ۶: سَخَّرَهَا عَلَيْهِمْ
 سَبْعَ لَيَالٍ وَفَجَّيْنَا آبَاءَهُمْ خُضُوًّا فَاتَرَى الْقَوْمَ فِيهَا صَرْعَى
 كَأَنَّهُمْ أَعْجَارٌ نَثَلٌ ۷: فَهَلْ رَأَى لَهُمْ مِنْ بَاقِيَةٍ ۸

بروایان به رۆژه تیکشکینکه ره که نه هیناو، به دروایان زانی.. بۆیه
 خوی گه ورهش لییان توره بووو له ناوی بردن، وه ک ئه فره رموی:
 ۵: فَأَمَّا ثَمُودُ فَأَمْلَكُوا بِالنَّارِ * جا هۆزی سه موود - که لی
 صالح به هۆی سه رکیشی خویانه وه- به نه ره ته یه کی ئیجگار
 گه وه تیا چوون، پاش برینی هه موو بیانوه کانیان، وه ک له ئایه تی
 تر دا ئه فره رموی: (کذبت ثمود بطغواها). ۶: وَأَمَّا عاد فأهلكوا
 بريح صرصر عاتية * وه هه رچی (گه لی) عادیش بوو - که خوا
 په یامبه ریکسی بۆ نارد بوون- به باو گه رده لوو لیکسی ساردی سه ختی
 هه ره به هیز له نیو چوون ۷: سَخَّرَهَا عَلَيْهِمْ سَبْعَ لَيَالٍ وَفَجَّيْنَا
 آبَاءَهُمْ خُضُوًّا * حه وت شه ووو هه شت رۆژ له سه ره یه ک: خوا زالی
 کرد به سه ریانده، ده لئین له به یانی چوار شه ممه وه ده ستی پی کرد، بۆ
 ئیواره ی چوار شه ممه ی ئاینده، چوار رۆژی له کوتایی (شوبات) و،
 سی رۆژیش له سه ره تای (ئازار) وه که پینی ده لئین: بورجی پیره ژن،
 چونکه وه ک (ماموستا خال ئه لی) پیره ژنیک له گه لی عاد له ژیره مینیکدا

خوی دهشاریته وه تا له رۆژی هه شته ما خوی دهرده خاو ئه ویش
 رهق ئه بیته وه (خواش چاکتر ئه زانی). فتری القوم فیها صرعی
 کانهم أعجاز نخل خاویه جا ئه گهر له وی بوایت ئه و گه له ت
 ده دی له و شه وان ورۆژانه دا به مردووی که وتوون وه کو کۆته ره
 پواوی دهره خورما، له جیهه کی ترده ده فهرموئ: (فأصبحوا لا یری
 إلا مساکنهم) وایان لی هات خانوو هکانیان نه بی هیچ شتیکیان
 نه ئه بینرا، له فهرمووده یه کی (متفق علیه) یشدا هاتوو: ((نصرت
 بالصبا، وأهلك عباد بالدبور)). (فتح الباری: کتاب الإستسقاو
 ۵۳۰/۲، وموسلم: ۶۱۷/۲). واته: خوا منی به و بایه سه ر خست و،
 دوژمنی پی روخاند که له خۆره لهاته وه ده هات، (عاد) یشی به و بایه
 قهر کرد که له خۆر ئاواوه ده هات ۸: فهل ترى لهم من باقية
 جاثیا ده بینی که سیان مابیتته وه ۹: وجاء فرعون ومن
 قبله والمؤتفكات بالخاطئة وه فیرعه ون وئه وانه ی پێش ئه ویش
 له دانیشتوانی شارو گونده سه ره و ژیرکراوه کان هاتن ۱۰:
 فعصوا رسول ربهم جا هه ره یه که یان بی گوینی و سه ریچی کرد
 به رامبه ره به پیغه مبه ری په ره و ده دگاری خۆیان، فرعه ون له مووسا،
 گه لی لووت له (لووت) وه که ئه فهرموئ: (إن كل إلا كذب الرسل
 فحق وعيد) یان ده فهرموئ: (كذبت قوم نوح المرسلین) یان
 فهرمایشتی (كذبت عاد المرسلین). فأخذهم أخذة رابية جا
 خوا گرتیانی به گه رتنیکی له راده به ده ره، هه ندی به با، هه ندی
 به تۆفان ۱۱: إنا لما طغى الماء حملناكم فى الجارية
 ئیمه کاتی ئاوه که سه ری کردو به سه ره هه مووشتیکدا سه رکه وت
 له کاتی تۆفانه که دا (باپی ره کانی) ئیوه مان هه لگرت له که شتیدا تا
 تیانه چن و بته پرته بن.. پاشان ئاده مزاد ورده ورده زاووزنی کرده وه
 سه ری هه لدا یه وه، ئایه تی: (وجعل لكم من الفلك والأنعام ما
 تركبون) وه ئایه تی (وآية لهم أنا حملنا ذريتهم فى الفلك المشحون،
 وخلقنا لهم من مثله ما یرکبون) دوویاتی ئه وماناو مه به سه ته ده کاته وه
 ۱۲: لنجعلها لكم تذكرة بؤنه وه ی ئه و رووداوه بکه یه نه
 بیره ی نه ره وه ئامۆزگارییه ک بۆتان و بشزان که هه رکه سیلک بجیت
 به گژ په مامبه ره که یدا تۆله ی لی وه ئه گه ی ته وه و تعیها اذن
 واعة وه ئه و گوینیانه ی پارێزه رن، ئه و واقیعه یه بیاریزن له زیهن داو
 بۆگه لانسی پاش خۆیانی بگێر نه وه ئامۆزگاری نه وه کانی خۆیانیان
 پی بکه نه هه تابه دوا ی ئه و لارولا سارانه دا نه چن.

رۆژه سه خته کانی رۆژی په سلان:

ئینجا دیته سه ره باسکردنی دیمه نیکی سه خت و قورسی رۆژی
 دوا یی وه که ده فهرموئ: ۱۳: فإذا نفخ فى الصور نفخة واحدة

جا کاتی ته نیا جارێک فوووکرا به شه پیووردا له لایه ن (ئیسرافیل) وه
 بۆمrandنی ته وای گیانه به ران، که ئه ویش ته نها په ره و ده دگاری خوی
 شیوه ی ئه و (سوور) ه ده زانی ۱۴: وحملت الأرض والجبال
 وزه و ی و کیسه کان له جیگای خۆیاندا هه لگی ران و به رزکرانه وه
 فکنا دکه واحدة وئه و جار یه ککه ره ت دران به یه کداو
 هه پروون هه پروون سوون، وه بوونه زه ویه کی ته خت ۱۵:
 فيومئذ وقعت الواقعة ئه و رۆژه رووداوه که رووئدا (واته: قیامه ت
 به رپاده ییت) ۱۶: وانشقت السماء ففى يومئذ واهية وئاسمان
 هه موو له ت وله ت بوو، جا ئاسمان له و رۆژه دا شل وشۆله، چونکه
 له و رۆژه دا وه ک خوری شی ده بیته وه وه، له یه کتر ده ترازی، وه ک
 ئه فهرموئ (وفتحت السماء فكانت أبوابا). ۱۷: والملك على
 أرجائها وه فریشته کانیش له سه ره لیواری ئاسمان دان و بحمل
 عرش ربك فوقهم يومئذ ثمانية وه له و رۆژه دا هه شت فریشته
 عه رشی په ره و ده دگاری تۆ به بان سه ریانه وه هه ل ده گرن. پێشینان
 له مانای عه رشدا ده لێن: (إنه سرير ذو قوائم تحمله الملائكة، وهو
 كالقبة على العالم، وهو سقف المخلوقات).
 (سه ید قوتب) به ره حمه ت بی، ئه لی: ئیمه نازانین ئه وه هه شته
 که به بان سه ریانه وه عه رش هه لده گرن چین و کین. هه ره وه ک
 نایشزانین چۆن (عه رش) هه ل ئه گه یردی.. ئیمه ئه مانه هه موو
 ئه ده یه نه ده ستی په ره و ده دگاریمان، خۆ له ولا شه وه داوامان لی نه کراوه
 بیان زانین.. وه هه ره ئه وه نه ده که هه ست بکری به گه و ره یی و،
 ده سه تله تاتی بی سنووری خوا، چ له دونیادا، چ له پاشه رۆژدا به سه
 ۱۸: يومئذ تعرضون لا تخفى منكم خافية له و رۆژه دا ئیوه هه موو
 نیشانی خوا وه نددتان ده درین بۆ حیساب، هیچ کردارو گوشتاریکی
 نه یینیتان شاراوه لای خوا، پیغه مبه ری خوا ۱۹: ففهرموئ:
 ((يعرض الناس يوم القيامة ثلاث عرصات، فأما عرضتان فجدال
 ومعاذير، وأما الثالثة فعند ذلك تطير الصحف فى الأيدي، فأخذ
 بيمينه، وأخذ بشماله)) (ئه حمه د، وئیبینی ماجه و ترمزی). واته:
 له رۆژی قیامه تدا سی جار ئاده مزاد له پێشانگای خوا دا راده نوێنرین:
 دوو جاریان شه ره قسه و برویانوو هیئانه وه یه، سی په میشیان نامه ی
 کاروکرده وه کان ده دریته ده س، جا یا به ده ستی راسته وه ده دریت،
 یان به ده ستی چه په وه.

به ختیاران فهره حناک و، به ده به ختان خه مناک:

ئینجا که رۆژه راسته که هات، ئاده مزاد ده به نه دوو ده سه ته، وه ک
 ده فهرموئ: ۱۹: فأما من أوتى كتابه بيمينه ئینجا ئه و
 که سه ی کارنامه که ی درایه ده ستی راستی - که ئه وه ش نیشانه ی

زنجیر بکرییت! ﴿ ۳۳ ﴾: انه كان لا يؤمن بالله العظيم ﴿ چونکہ -لہ دونیادا- بروای بہ خوا نہ بوو کہ ئەمەش گەورەترین ستەمە، بۆیہ ہەر دەبی ئاوا سەر شۆرو ریسوا بکری ﴿ ۳۴ ﴾: ولا يحض على طعام المسكين ﴿ وەہانی خەلکی نہ دەدا لە سەر خواردن دان بہ ہەژار. چەند ئاینیکی بەرزو پیروژہ...! سەرەرای ئەوہی دەبی

بەختیاری مروڤە- ﴿ فيقول هاؤم اقرءوا كتابه ﴿ جا (لەخۆشی و شادیدا) بەدەنگی بەرز ئەلی: ھا ئەو تە نامەکەم بگرن و ببخویننەوہ (چونکہ کاتی ئە نامەکە ی درایە دەستی راستی ئیتر ہەر بہوہ زانی بہختیارہ، بۆیہ بہ سەر بہرزنیہ کەوہ خۆی دەنوینی ﴿ ۲۰ ﴾: إني ضنت أني ملاق حيايه ﴿ چونکہ بە راستی من لە دونیادا ئەمزان ی و یەقینم بوو کہ دەگەم بە حیسابی خۆم!! وائە مروڤش خۆی میہرەبان پاداشتی بہ چاکە دامەوہ، وەک لە سوورەتی تردا بۆ دووپاتکردنەوہی ئەو راستییہ ئەفەرموی: (الذين يظنون أنهم ملاقوا ربهم..) ﴿ ۲۱ ﴾: فهو في عيشة راضية ﴿ جا ئەوہ لە گوزەرانیکی خۆش و پەسەندکراوایہ ﴿ ۲۲ ﴾: في جنة عالية ﴿ لەبەھەشتیکی بەرزدا ﴿ ۲۳ ﴾: قطوفها دانية ﴿ میوہ جاتی درەختەکانی نزیکە لیبەوہ، واتە: دەس پەسە: بەراوستانەوہ، بەدانیشتنەوہ، دەستی ئەگاتی، تەنانەت دەمیشی ئەگاتی، خۆی کارزان بہ ہیچ شیوہیەک نایەلی بہەشتی ئەزیەت بکیشی، پاش ئازارو ئەزیەتەکە ی دونیای ﴿ ۲۴ ﴾: كنوا واشربوا ههنا بما أسلفتم في الايام الخالية ﴿ پێیان ئەوتری: بخۆن و بخۆنەوہ بہ خۆشی بہەو ی ئەوکارە جوان و جاکانەوہ لەروژگارەکانی رابوردوودا ئەنجامتان دەدا. بەکورتی: مروڤی بہەشتی لەویہریخۆشیدا دەبی. ئینجا تۆلە ی دۆزەخییەکان باس دەکاو دەفەرموی: ﴿ ۲۵ ﴾: وأما من أوتي كتابه بسانه ﴿ بەلام ئەو کەسە ی: کارنامەکە ی ئەدریختە دەستی چەپی -کە ئەوہش نیشانە ی بەدبەختییہ- ﴿ فيقول بالتني لم أوت كتابه ﴿ جادەلی: خۆزگایہ...! نامەکەم پێ نەدرا ﴿ ۲۶ ﴾: ولم أدر ما حسابه ﴿ و ئەم زانیبا سەر ئەنجامی حیساب و لێپرسینەوہم چیہ؟ ﴿ ۲۷ ﴾: بانتهأ كانت القاضية ﴿ خۆزگایە ئەو مردنەم برابایەوہ بہ یە کجاری و، زیندووش نەکرامایەتەوہ ﴿ ۲۸ ﴾: ما أغنى عني ماليه ﴿ دارایی و مالەکەم ہیچ کلکیکی پێ ئەگەیاندم بۆ ئەم رۆژەم ﴿ ۲۹ ﴾: هلك عني سلطانه ﴿ ئەو مولک و دەسەلاتە ی بووم لە دەس چوو، نە رشتەم، نە پایەو پلەم، ہیچیان نەیان توانی تۆزقالبەک ئارام بکەنەوہ.

ئەوسا ئیتر خوا فرمان ئەدات بە دەرگاوانەکانی دۆزەخ و ئەفەرموی: ﴿ ۳۰ ﴾: خذوه فغلوه ﴿ بێگرن، جا کە لەبجە ی بکەن، واتە: کوژ و زنجیر لە دەس و قاچ و ملی بئالینن ﴿ ۳۱ ﴾: ثم انحجم صلوه ﴿ پاشان ببخەنە ناو ئاگری دۆزەخ ﴿ ۳۲ ﴾: ثم فی سلسله ذرعا سبعون ذراعا فاسلكوه ﴿ ئینجا ببخەنە ناو زنجیریکی حەفتا گەزەوہ جەرەبابە ی بدن، بۆ ئەو ی پتر ریسوا بیئت، ئەگینە خۆ تەنھا ئاگرەکە ی بەسە، ئای ئەو رۆژە چەندە رۆژیکی گران و نارەحەتە، وەرە لە ناو ئاگریشدا هێمان بەو شیوہیە

وَجَاءَ فِرْعَوْنُ وَمَنْ قَبْلَهُ وَالْمُؤْتَفِكَاتُ بِآلِ فِرْعَوْنَ ﴿۱﴾ فَمَصْرَوا رَسُولَ رَبِّهِمْ فَأَخَذَهُمْ أَغْذَةً رَّابِيَةً ﴿۲﴾ إِنَّا لَنَاطِقُا الْمَاءَ حَمَلَتُكُفًى لِلرَّابِيَةِ ﴿۳﴾ لِنَجْعَلَهَا لَكُمْ تَذْكِرَةً وَنَعْيًا أَدْنَىٰ وَعِصَّةً ﴿۴﴾ فَإِذَا نَفِخَ فِي الصُّورِ نَفْخَةً وَاحِدَةً ﴿۵﴾ وَجُمِلَتِ الْأَرْضُ وَالْجِبَالُ فَدُكَّتَا دَكَّةً وَاحِدَةً ﴿۶﴾ فَيَوْمَ يَذَرُفَتِ الْأَوَاقِعُ ﴿۷﴾ وَأَنْشَقَّتِ السَّمَاءُ فَهِيَ يَوْمَ يَوْمٍ وَاحِدَةٍ ﴿۸﴾ وَالْمَلِكُ عَلَىٰ أَزْجَائِهَا وَيَحْمِلُ عَرْشَ رَبِّكَ فَوْقَهُمْ يَوْمَ يَوْمٍ غَمْبَرَةٍ ﴿۹﴾ يَوْمَ يَذَرُفُونَ لَا تَخْفَىٰ مِنْكَ خَافَتُهُ ﴿۱۰﴾ فَأَمَّا مَنْ أَوْفَىٰ كِتَابَهُ بِرِسْمِهِ فَيَقُولُ هَؤُلَاءِ أَقْرَبُ وَأَكْنِيبُ ﴿۱۱﴾ إِنْ ظَنَنْتُ أَنْفَ مُلْكِي حَسَابِيَةً ﴿۱۲﴾ فَهَوِيَ فِي عِيشَةٍ رَاضِيَةٍ ﴿۱۳﴾ فِي جَنَّةٍ عَالِيَةٍ ﴿۱۴﴾ قُطُوفُهَا دَانِيَةٌ ﴿۱۵﴾ كَلُوا وَاشْرَبُوا هَنِيئًا بِمَا أَسْلَفْتُمْ فِي الْأَيَّامِ الْفَالِائَةِ ﴿۱۶﴾ وَأَمَّا مَنْ أَوْفَىٰ كِتَابَهُ بِرِسْمِهِ فَيَقُولُ بَلَيْتَنِي لَأُوتَىٰ كِتَابِيَةً ﴿۱۷﴾ وَلَمْ أَذَرَ مَاحِسَابِيَةً ﴿۱۸﴾ بَلَيْتَهَا كَانَتِ الْقَاضِيَةَ ﴿۱۹﴾ مَا أَغْنَىٰ عَنِّي مَالِيَةٌ ﴿۲۰﴾ هَلَكَ عَنِّي سُلْطَانِيَّةٌ ﴿۲۱﴾ خَذُوهُ فَعُوقُوا ﴿۲۲﴾ ثُمَّ انْجَحِمَ صُلُوهُ ﴿۲۳﴾ ثُمَّ فِي سِلْسِلَةٍ ذَرْعُهَا سَبْعُونَ ذِرَاعًا فَاسْلُكُوهُ ﴿۲۴﴾ إِنَّهُ كَانَ لَا يُؤْمِنُ بِاللَّهِ الْعَظِيمِ ﴿۲۵﴾ وَلَا يَحْضُرُ عَلَىٰ طَعَامِ الْمُسْكِينِ ﴿۲۶﴾

لەمال و منالی خۆیان بگرنەوہ بۆ ھەژاران، دەبی مەردویش دنە ھان بدا بۆ بووژاندنەوہیان ﴿ ۳۵ ﴾: فليس له اليوم همد حمه ﴿ جائە مروڤش لیڤه -واتە: رۆژی قیامەت- ھیچ دوستیکی بۆ نییە تا تکایەکی بۆ بکاو تۆزی ئەو بارەییە ی سووک بکات. ﴿ ۳۶ ﴾: ولا طعام إلا من غسلين ﴿ و خواردن و خواردنەوہشی ھەر کیم و زوخاوی داچۆراوی لاشە ی دۆزەخییەکانە ﴿ ۳۷ ﴾: لا يأكله إلا الخاضعون ﴿ گوناھباران نہبی کەسی دیکە لئی ناخوات، واتە: ھەر ئەوانە دە ی خۆن کە باوەریان بہ خوا نہ بوو.

قورئان کەلامی خوایە:

جا پاش ئەوہ باسیکی گورەیی قورئان ئەکاو ئەفەرموی: ﴿ ۳۸ ﴾: فلا أقسم بما تبصرون ﴿ ۳۹ ﴾: وما لا تبصرون ﴿ جاسویندم بەو شتانە ی ئیوہ بەچاو دەیان بینن، و بەوانەش نایان بینن و دەرکی ناکەن لە بوونەوہر، وەکو بەشیکی زۆری دنیا، پاشەرۆژ، تەن و

سوورەتى (مەعارىج) ھ

مەككەيىيە (۴۴) ئايەتە

بەناۋى خۋاى بەخشندەى مېھرەبان

ئەم سوورەتە ۋەك سوورەتە مەككەيىيەكانى تر باسى ئېمان و
بىرو باۋەرە بناغەيىيەكان دەكا، رۆزى قىامەت و، قۇناغە گران
و سەختەكانى، جا بىرواداران و، بى باۋەرە، ئەو جا پاداش
و تۆلەيان، دەشتوانىن بلىين تەۋەرەكەى باسى بى بروايانى
مەككەيە، كە چۈن ئىنكارى زىندوو بوونەۋەو پاداش و تۆلەيان
دەكر، گالتەو لاقرتى يان بەبانگەۋازەكەى پەيامبەر ﷺ ئەكر.
جا لەسەرەتاۋە باسى سەرىپچى و سەركىشى بى بروايانى مەككە
ئەكات، كە چۈن لەفەرمانبەردارى پەيامبەر ﷺ دەرچوون و
سووكايەتپيان بە بانگەۋازەكەى ئەكر، كاتى كە بەسزى خوا
ئەى ترساندن.. نموونەى (نەزرى كورى حارىس) نموونە دىننەۋە،
ئەو دەمە داۋا لە خوا ئەكات كە بەزوۋى سزايەك بىرى بۇ
خۋى و نەتەۋەكەى، پىش ئەۋەى قىامەت بىت! ئەگەر موخەممەد
راست بكا. لەھەرەشەكانىدا: (سأل سائل بعذاب واقع.. ئىنجا
دووچار بوونى تاوانباران لەو رۆژەدا كە ئەۋەندە سەختە ئاسمان
ۋەك مىسى تۋاۋەو كىۋەكان ۋەك خورى شىكراۋەپان لى دىت..
سروشتى ئادەمزاك كاتى كە تۋوشى نارەحتىيەك ئەبى، چۈن
چركە چركى پى ئەكەۋى و، لەۋانەيە لەحەسەرەتدا مىلى خۋى
بشكىنى، كاتىكىش كە خۋشەيەكى ئەۋە دەبىت، چۈن لوۋتى
بەرز ئەكاتەۋەو (راستى) نابىنى..!!؟. كۋتايىشى بە سۈيىدى بە
پەرۋەردگارى جىھانەكان دى كە زىندوو بوونەۋە راستەو، پاداش و
تۆلەش دەست پى دەكاۋ، ئەۋانىش لەدەست دەر ناچن (فلا أقسم
برب المشارق والمغارب..).

خوانەناس بەئالۋو كەى سزايە، تۋش بە ئارامبە:

بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: سأل سائل بعذاب واقع :
پرسىار كەرىك لە بى باۋەرەكانى مەككە (نەزرى كورى حارس)
داۋاى سزى كرد بىتە سەريان، خۇ ھىچ گومانىك نىيە ھەر
بۇيان دى و پىش دىت، گەلى جار بە بانگەۋازەكەى پەيامبەر
بە رۆزى دۋايى گالتەى ئەكر، تەنانت ئەىوت: (اللهم إن كان
هذا هو الحق فأمطر علينا حجارة من السماء..). جا بەو بۆنەيەۋە
ۋەك تەبەرى دەلى- ئەم سوورەتى (مەعارىج) بە دابەزى. ۲:
للكافرين ليس له دافع : ئەو سزايە بۇكافرو بى باۋەرە ھىچ كەس

لەش و رۇخ، ئادەمى و، پەرى و فرىشتە.. ھند ۴۰: إنه لقول
رسول كريم : بەراستى ئەو قورئانە لە زارى پەيامبەرىكى گەرۋە
بەرىزەۋە پىتان رادەگەيەنرېت ۴۱: وما هو بقول شاعر : ۋە
گوفتارۋ قسەى شاير نىيە، ۋەك ئەو بەدبەختانە پىيان وايە، ۋە
پىغەمبەر (شيعى) ۋە ھونراۋەشى نەبوۋە، ۋەئەۋانەش كە شارەزى
زانست و زانىارى (عەرووز) ئەم راستىيە بەچاكى دەسەلىنن كە
قورئان شيعى نىيە. ۴۲: قليلا ما تؤمنون : كەچى كەمىكتان باۋەر
دىنن! ۴۳: ولا بقول كاهن : ۋەتەو قسەى جووكىش نىيە
قليلا ما تذكرن : كەم وايە بىر بىكەنەۋەو ئامۇزگارى ۋەرگرن
۴۴: تنزيل من رب العالمين : ئەم قورئانە لەلەيەن پەرۋەردگارى
جىھانەكانەۋە دابەزىراۋە، واتە: نەجادوۋە، نەۋتەى جووكى
ۋەفالىچىيە، بەلكو تەنھا فەرۋودەى خۋاى تاك ۋەتەنبايە ۴۵:
ولو تقول علينا بعض الأقاويل : ئەگەر ئەو پەيامبەر ﷺ ھەندى
قسەى لە سەرمان ھەلەبەستبا ۴۶: لأخذنا منه باليمن :
دەستيمان دەگرت ۴۷: فما منكم من أحد عنه حاجزين : جا
كەسىكتان نە دەبوۋەتۋانى بەرھەلىستى لى بكاۋ لەدەستمان رزگارى
بكات، خۇ پەيامبەرىش ﷺ ھەرگىز لەنەخشەى ئىمە لانادا ۋە ھىچ
شتىكىش لە سەر ئىمە ھەلەبەسىت ۴۸: وإنه لتذكرة للمتقين :
ۋە بەراستى ئەو قورئانە ياداۋەرىيە بۇ خۇ پارىزان و خواناسان،
ئەۋانە ئامادەيىيان تىدبايە پەندوو ئامۇزگارى ۋەرگرن، ئايەتى (قل
هو للذين آمنوا هدى وشفاء) بۇ ھەمان ماناۋ مەبەستە. ۴۹:
وانا لنعلم أن منكم مكدنين : ۋە بەراستى ئىمە ئەزانىن كە لەنىۋ
ئىۋەدا ھەندى ھەن ئەم قورئانە بەدرۋ دەدەنە قەلەم ۵۰:
وإنه لحسرة على الكافرين : ۋە بى گومان لەرۆزى قىامەتدا قورئان
داخ ۋەكسەرە لە سەرى باۋەرە ۵۱: وإنه لحق اليقين : ۋە
بەراستى ھەقىشە و گومانى تىدبايە نىيە ۵۲: فسبح باسم ربك
العظيم : جا كەۋاتە تۋش (ئەى پىغەمبەر! ﷺ) ناۋى پەرۋەردگارى
گەرۋەت بەرزو پاك رابگرە، ۋە ھەمىشە تەسىبىحات و ستايشى بىكە
لە بەرامبەرئەۋ بەھرانەۋە پىي بەخشىۋىت.

لە (۱۸/۱۷) شەشەلانى (۱۴۱۷) ك بەرانبەر بە (۲۵/۲۴) (۹۷/۲) ز
لە تەفسىرى ئەم سوورەتە بوومەۋە.

سوپاس بۇ خۋاى مېھرەبان.

لی وەر ناگیری، د هـا دهـست کوټاکه ﴿۱۵﴾ اِنها ظمیر به راستی نه و
 ټاگره ټاگریکی بلیسه داری وایه ﴿۱۶﴾ نزاعه للشیء دامالینه ره
 بو پیسی سهر، واته: پیسی سهر هـله قرچیننی و هـله دهکهنی و
 دهی با ﴿۱۷﴾ سرعوا من ادیر وتولی ﴿۱۸﴾: وجمع فاعلی نه و
 ټاگره نه و که سه بانگ دهکات له دونیادا پشته له هـق و راستی

و شَتِيكْ نَبِيه بِيگِيڭرِيتهو لَيِيان، واتە: ھەركات لەلايەن خواوہ
سزاكە ھات، ھيچ كەسِيكْ نَبِيه نەھيَلِي دُووچاري ئەوان بِيْت
﴿ ٣: مَن اللّٰهُ ذِي الْمَعَارِجِ ۝ لَّەلَايَہنْ خَوَاى خَاوہن دَہسَلاَت
وخواوہن پلەكان، وەك دَہفەرمووِي: ﴿ ٤: نَعْرَجُ الْمَلَائِكَةَ وَالرُّوْحَ
إِلَہِ فِى يَوْمٍ كَانَ مَقْدَارُہٗ خَمْسَۡنَ اَلْفِ سَنَةٍ ۝ فَرِيشتەكان و جوڤريل
بەرز دەبنەوہ بۆلاى لەرۆژگار يَكدا كەماوہكەى بەنجا ھەزار سَالە
لاى موشريك و بِي باوہرەكان.. واتە: سزاو ئەشكەنجەيان لەھەندِي
كاتدا ئەوہندە زۆرە ئەو رۆژەيان لِي ئەبِي بەپەنجا ھەزار سَال، يان
بەھەزار سَال، وەك لەجِيگايەكى تردا ھاتووە.. ديارە قيامەت پلە
پلەيە، بۆيە جِيگاي واى ھەيە ئەوہندە قورس وسەختە بە ھەزار
سَال لَيِيان ئەروات، جِيگاي وايشى ھەيە بەپەنجا ھەزار سَال،
جا لەو رۆژەدا فريشتەو جوڤريل بۆ لاى خواى ميھرەبان سەر
دەكەون. ﴿ ٥: فَاصْبِرْ صَبْرًا جَمِيلًا ۝ جَانەى پيڤەمبەر! ئارام
بگرە لە بەرامبەر داواى ئەو داواخوازەوہ بە ئارامگرتنيكى جوان و
شياو بەپلەى تۆ، واتە: ھەر گيز سكالاًو بِيزاري تِيدا نەبِي وجگە
لە خوا سكالاً بۆ كەسِيكْ نەبەيت ﴿ ٦: إِنَّہُمْ يَروُنَّ بَعْدَ ۝ بە
راستى ئەوان ئەو رۆژە بەدوور دەبينن! ﴿ ٧: وَنَبَاہُ قَرِيبًا ۝ و
ئېمەش، بەنزىك، ئەبينن، چونكە بۆ ئېمە ھيچى تَر نَاجِيَت.

۸ : بوم تەكون السماء كالمهل * ئەورۇژە ئاسمان وەك مىسى
تساوۋە، يان وەك رەنگى رۇن زەيتونى لى دى * ۹ : تەكون الجبال
ئالەين * وكيۆەكانيش وەك خورى شيكرادوى رەنگاۋ رەنگيان
لى دى وئەبنە گەر دو ئەنيشەنە ئاسمان * ۱۰ : ولا سأل حميم
حيما * هيچ دؤست و خزميكى نزيك له حالى دؤست و خزمي
خوى ناپرسى، له بەر خەريكبوونى به حالى خويەوہ * ۱۱ :
بصرونهم به يەكتەر نیشان دەدرين و يەكتريش دەناسن، واتە:
وەنەبىي يەكتەر نەناسن، نەخيّر، يەكتريش ئەناسن، كەچى لەگەل
ئەوەيشدا هەر پرسىيار نيبه له حالى يەكتەر، وەك لەسوورەتى تردا
ئەفەرموى: (لكل امرئ منهم يؤمذ شأن يغنيه...) ۳۷/۸۰. يان
دەفەرموى: (.واخشوا يوما لا يجزى والد عن ولده، ولا مولود
هو جاز عن والده شيئاً..) ۳۱ / ۳۳. * بود المجرم لم يقتدى من
عذاب يومئذ يس * ۱۲ : وصاحبته وأخيه * تاوانبار حەز دەكات
بۇ پزگار بوونى خۇى لەسزاي ئەو روژە بریتی بە كۆرەكانى
و هاوسەرەكەى و، براکەى * ۱۳ : وفصلته التي تروبه * وه بهو
عيّلهى له خۇى دەگرت و پەناى دەدا * ۱۴ : ومن فى الأرض
جمعا تم نجبه * وه ئەوەى لە سەرزەوى هەيە گشتى بدا لە پاشا
پزگارى بكات. خو پزگارى نابى، ئەگەرچى ئەوانەيش بكاته
پریتى، بۇ خۇى، وەك ئەفەرموى: * ۱۵ : كلا * نەخيّر، بریتيت

فَلَيْسَ لَهُ الْيَوْمَ هُنَا حَمِيمٌ ﴿٢٥﴾ وَلَا طَعَامٌ إِلَّا مِنْ غَدِينَ ﴿٢٦﴾ لَأَبَاقِلُهُ
إِلَّا الْخَطِيطُونَ ﴿٢٧﴾ فَلَا أَقْسِمُ بِمَا تُبْصِرُونَ ﴿٢٨﴾ وَمَا لَا تَبْصِرُونَ ﴿٢٩﴾
إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ ﴿٣٠﴾ وَمَاهُوَ يَقُولُ شَاعِرٌ قَلِيلًا مَّا تُوَسَّوْنُ ﴿٣١﴾
وَلَا يَقُولُ كَاهِنٌ قَلِيلًا مَّا تَذْكُرُونَ ﴿٣٢﴾ نَزِيلٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٣٣﴾ وَلَوْ
نَقُولُ عَلَيْنَا بَعْضُ الْأَقَابِلِ ﴿٣٤﴾ لَأَخَذْنَا مَثَلًا بَالِغِينَ ﴿٣٥﴾ ثُمَّ لَقَطْنَا
مِنْهُ الْآيَاتِ ﴿٣٦﴾ فَمَا يَكْفُرُ مِنْ أَحَدٍ عَنْهُ حَنِيزُونَ ﴿٣٧﴾ وَإِنَّهُ لَلَّذِكْرُ
لِلْمُتَّقِينَ ﴿٣٨﴾ وَإِنَّا لَنَعْلَمُ أَنَّكُمْ مَثْكُرِينَ ﴿٣٩﴾ وَإِنَّهُ لَلْحَسْرَةُ عَلَى
الْكَافِرِينَ ﴿٤٠﴾ وَإِنَّهُ لَحَقُّ الْيَقِينِ ﴿٤١﴾ سَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ ﴿٤٢﴾

سُورَةُ الْمُحَذَّذَاتِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
سَأَلَ سَائِلٌ بِعَذَابٍ وَاقِعٍ ﴿١﴾ لِلْكَافِرِينَ لَيْسَ لَهُ دَافِعٌ ﴿٢﴾ تَنْ
اللَّهُ ذِي الْمَعَارِجِ ﴿٣﴾ تَنْجِي الْمَلَائِكَةَ وَالرُّوحَ إِلَيْهِ فِي
يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ ﴿٤﴾ فَاصْبِرْ صَبْرًا جَدِيدًا ﴿٥﴾
إِنَّهُمْ بِرُؤْسِهِ عِيدٌ ﴿٦﴾ وَنَزْلُهُ قَرِيبٌ ﴿٧﴾ يَوْمَ تَكُونُ السَّمَاءُ كَالْمَلِ
وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ ﴿٨﴾ وَلَا يَنْتَلِ حِمِيمٌ حِمِيمًا ﴿٩﴾

کردبی و رووی له فرمانی خوا وه چه رخاندیی و مال و دارایی کو
کردبیته وه وله هزارانی شاردبیته وه و به شی نه دابن.

مرؤف بى تايشت و جاو جنوکه:

ئىنجا دېتە سەر باسى دوو خووى زۆر خراپى ئادەمى.. كە ھەر
لەو رۆژەو ە دروست بوو، لەگەلدا بوون و قەت لەكۆل نابنەو،
مەگەر ئيمان و بېروا بېنيت. ﴿ ١٩ : اِنَّ الْاِنْسَانَ خَلْقًا سَوِيًّا ۚ
بەرپاستى ئادەمى بەرچا و برسى و چاوپنۆك دروستكراو ە ٢٠ :
اِذَا مَسَّ الشَّرَّ جُزْءًا ۙ مِّنْهُ رَءَاهُ هَرَّةً تَوَّشَىٰ نَخْوَشىٰ ۚ وَهَؤُلَاءِ
كەمدەستى بوو ماخولانى پىدەكەوئىت ﴿ ٢١ : وَاِذَا مَسَّ الْخَبَرَ
منوعا ۙ وَكَاتَيْبَسَ تَوَّشَىٰ خَيْرًا ۚ چاكە بوو لەمەردم ئەى گرىتەو
بەشى خەلكى لى نادات، وەك پىغەمبەر ﷺ ئەفەرمووى : ((شر
مافى الرجل شح هالغ وجبن خالغ)). واتە : خراپترىنى خەسلەت بۆ
مروؤف، چرووكى و چاوپنۆكيە، وە ترسكىكى دل و جەرگ برە.

(نه بو دواود. كتاب الجهاد ۱۲/۳). ۲۲: إلا المصلين * جگه له نوێژ خوینه کان ئەوانەیان که ئەم ههشت سیفه تانەیان تیڤایه: یه کهم: ۲۳: الذين هم على صلاتهم دائمون * ئەوانەى که له سه ر کاتى نوێژه کانیان به رده وام و سوورن، نای چهرن و سه رگه رم نابن به دونیاوه، ئایه تی: (قد أفلح المؤمنون الذين هم فى

بدا ته وه، که واته جیگه ی خو به تی لێی بترسن. پێنجهم: ۲۹: والذين هم لفروجهم حافظون * ئەوانەى داوینى خو یان ده پارێزه ن له حه رام: ۳۰: إلا على أزواجهم أو ما ملكت أيمانهم * جگه له ژنه کانیان، یان له که نێزه کانیان، واته: ته نها له گه ل ئەوانه دا کارى خو یان ئەکه ن * فانه م غه رملومن * جا به راستى له وانه لومه و سه رزه نشت کراوین. ۳۱: فمن ابتغى وراء ذلك فأولئك هم العادون * ئینجا ئەوه ی جگه له وه بخوازی و نه و کاره بکات، ئەوانه ده ست درێژیکارن و خو یان رانواندوه بو سزای خوا. شه شه م: ۳۲: والذين هم لأماناتهم وعهدهم راعون * ئەوانەى بو سپارده و په یمانیان پارێزه رن، هه رگیز خیانه ت و گزی له گه ل که سدا ناکه ن. حه وته م: ۳۳: والذين هم بشهاداتهم قانسون * ئەوانەى پابه ندی به شایه تییه کانیان هه لده سن، بێ جیاوازی له نێوان که سانی دوو رو نزیکدا، وه ک له سوو ره تی تر دا ئەفه رموی: (ومن یکتها فإنه آثم قلبه.. به قه ره: (۲۸۳)، هه شه ته م: ۳۴: والذين هم على صلاتهم يحافظون * ئەوانەى پارێزگاری نوێژه کانیان ده که ن. واته به ریکو پێکی ده ست نوێژو پایه کانی (نوێژ) ده پارێزن. ۳۵: أولئك فى جات مكرسون * ئەوانه – که خوو ره وشتیان ئاویه – له باخه کانی به هه شتدا له لایه ن خوا وه ریز لێگیراون، به هه ر جوړیک خو یان پێیان خوش بیته ..

بێ پرواکان گالته یان به به هه شت و مو سه لمانه کان ئەکه ر، پێیان وابوو که ئەگه ر به هه شت راستیش بیته، ئەوا پێش مو سه لمانه کان ئەکه ونه وه، چونکه ئەوان له پیاوما قولان و گه وه ی عه ره بن! جا به و بۆنه وه ئەو ئایه ته هات وهفه رموی: ۳۶: فقال الذين كفروا قلیک مه طعمن * چیه و ئەوانەى بێ باوهر بوون به ره و لای تو دین ئەى په یامبه ر! ۳۷: عن اليمن وعن الشمال عزين * له لای راست و له لای چه په وه ده سه ته ده سه ته به په راگه نده یی، پاشان بلا وه ی لێ ئەکه ن و هه لدین، وه ک له ئایه تیکی تر دا خوا ئەفه رموی: (کأنهم حمر مستنفرة فرت من قسورة). بته ره سه تکان ده وری پیغه مبه ریان ده داو گالته یان پێ ده کردو ده یان وت: ئەگه ر ئیمانداره کان – وه ک موحه ممه د ﷺ ده لیته – برۆنه به هه شه ته وه، ئەوا ئیغه پێش ئەوانه وه ده رۆینه به هه شه ته وه، ئینجا ئەم ئایه ته دابه زى وهفه رموی: ۳۸: أيطع كل امرئ منهم أن يدخل جنة نعم * ئایا هه ریه ک له وانه به و حاله وه به ته مایه ببه رته به هه شتیکی پر له نازو نیعمه ت و پر به هه ره وه له کاتیکیدا به وایان به و په یامبه ره نه بوو؟! ۳۹: كلا * قه ت شتی وای بیته * إن خلقناهم مما علمون * به راستى ئیغه دروستمان کردوون له وه ی خو یان ده زانن، واته: ئاوێکی بۆ گه نى قیزه ون، پاشان هه یج کارێکی چاکیشیان

يَصْرُوهُمْ يَوْمَ الْمَعْجَمِ لَوْ يَقْدِرُ مِنْ عَذَابٍ يَوْمَئِذٍ يَنْبِيهِ ۝
وَصَلَّيْتُمْ وَأَخِيهِ ۝ وَصَلَّيْتُمُ اللَّيْلَ تَوْبِهِ ۝ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ
جَمِيعًا ثُمَّ نَبِّهِه ۝ كَلَّا إِنَّمَا الظَّنُّ ۝ نَزَاعَةٌ لِّلشُّو ۝ تَدْعُوا
مَنْ أَدْبَرُ وَتَوَلَّى ۝ وَجَمْعٌ فَأَوْعَى ۝ إِنْ إِلَّا نَسْنُ خَلْقَ هَلْوَمَا
۝ إِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ رَوَّعَا ۝ وَإِذَا مَسَّهُ الْخَيْرُ مَنُوعَا ۝ إِلَّا
الْمُصْلِينَ ۝ الَّذِينَ هُمْ عَلَى صَلَاتِهِمْ دَائِمُونَ ۝ وَالَّذِينَ فِي
أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ مِّمْلُومٌ ۝ لِلنَّسَائِلِ وَالْمَحْرُورِ ۝ وَالَّذِينَ يُصَدِّقُونَ
بِیَوْمِ الدِّينِ ۝ وَالَّذِينَ هُمْ مِنْ عَذَابِ رَبِّهِمْ مُشْفِقُونَ ۝ إِنَّ عَذَابَ
رَبِّهِمْ غَيْرُ مَأْمُونٍ ۝ وَالَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَافِظُونَ ۝ إِلَّا عَلَى
أَزْوَاجِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ ۝ فَمَنْ ابْتَغَى وَرَاءَ
ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الْعَادُونَ ۝ وَالَّذِينَ هُمْ لِأَمْتِهِمْ ذَعُونَ
۝ وَالَّذِينَ هُمْ بِشَهَادَتِهِمْ قَائِمُونَ ۝ وَالَّذِينَ هُمْ عَلَى صَلَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ
۝ أُولَئِكَ فِي جَنَّاتٍ مُّكْرَمُونَ ۝ فَمَالِ الَّذِينَ كَفَرُوا لِكُلِّ مُطَهَّرٍ
۝ عَنِ الْيَمِينِ وَعَنِ الشِّمَالِ عِزِينَ ۝ أَيْطَعُ كُلُّ امْرِئٍ مِّنْهُمْ
أَنْ يَدْخُلَ جَنَّةَ نَعِيمٍ ۝ كَلَّا إِنَّا خَلَقْنَاهُمْ مِّمَّا يَعْلَمُونَ ۝

صلاتهم خاشعون) يش هه ر ئەوماناو مه به سه ته دوویات ده کاته وه. له فه رمووده ی دروست و ره وایشدا هاتوو: ((أحب الأعمال إلى الله أدومها وإن قل)) (فتح الباری، كتاب الإيمان ۱/۱۰۱)، و مس لم كتاب صلاه المسافرین ۱/۵۴۰). واته: خو شه و یسترینی کارو کرده وه لای خوا، ئەو کاریه به رده وام بیته، ئەگه ر زو ر که میش بیته. دووهم: ۲۴: والذين فى أموالهم حق معلوم * ئەوانەى که مافیکی دیاریکراو له سامانیاندا هه یه ۲۵: للنسائل المحرور * بو داواکار (له مه ردوم) و بو بێ به شکرای داوانه که ر، چونکه بو خو ی رو ی نییه داوا بکا و، خه لکیش وا ئەزانن هه یه تی. سییه م: ۲۶: والذين يصدقون بيوم الدين * ئەوانەى به وایان هه یه به رۆزی پاداش و تو له و کاریشی بو ئەکه ن. چواره م: ۲۷: والذين هم من عذاب ربهم مشفقون * ئەوانه ن له سزای ئەو روژه ی په ره ر دگاریان ده ترسن ۲۸: إن عذاب ربهم غير مأمون * به راستى سزای په ره ر دگاریان که س لێی ئەمین نییه، تا پالی ل

بروایان. جا بۇ يەكەم جار باسى رەوانە نوح پېغەمبەر دەكات، ئەوجا ئەركەكانى سەرشانى بۇ راگە ياندنى بانگەوازەكەى و، ترساندننى قوم و گەلەكەى لەسزای خوا، ئەگەر نەگەرپنەو سەر هیللى راست و دروست، شیاوی باسە چەندین سوورەتى تر بەو شیۆەيە بايەخ بەم داستانەى (نوح) دەدەن - سلاوى لەسەر بېت - وەك سوورەتى: (شوعەرە) .. و (موئىنون) .. و (ئەعراف) .. و (ئەنبیاء)، وە زیاتر لە ھەموویان سوورەتى (ھود)، چونکە نزیكەى (۲۵) ئایەت (واتە: لە ۲۵ بۇ ۴۹)، باسى ئەو پەيامبەر بەرزە دەكەن، ئەم سوورەتەش نامیشى ئەو دەكات کە چۆن ئەو پەيامبەر سەرورە بە شەو بە رۆژ، بە ئاشکرا بە پەنامەكى، بە ھەموو جوړیک دريژەى بە بانگەوازەكەى خۇى داوہ .. وە وانەى ماندوو نەبوون و کۆل نەدان و، نەپسان فېرى ھەموو تیکۆشەریك دەكات، لە ھەمووی گرنگتر دلدانەوہى پەيامبەر ﷺ تازیاتر بە ئارام بېت و، دان بە خۆیدا بگرى.

بەکورەتى: ئەم سوورەتى (نوح) بە شیۆەى کارى جیھادى لایەنگرانى رېگەى راستى، بەرامبەر بە لایەنگرانى رېگەى ناراستى، نامیش دەکا.

نوح بن وچان بانگى قەومەكەى دەکا بۇ لای خوا:

بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: إنا أرسلنا نوحا إلى قومه ﴿ به راستى ئیمە (نوح) مان ناردە لای ھۆزەكەى، - وەك دەلێن - لە نیوہ دوورگەى عەرەبییدا، پاش ئەو کە لە (کووفە) دا پلەى پەيامبەریتى پى درا: ﴿ أن أُنذر قومك ﴿ فەرمانمان پى دا: ھۆزەكەت بترسیئە و ھۆشیاریان بکەوہ ﴿ من قبل أن يأتيهم عذاب أليم ﴿ پېش ئەوہى سزایەكى ئیش پېگەيەنەرى سەختیان بۆيیت لە لایەن پەرورەدگار یانەوہ ﴿ ۲: قال يا قوم إني لكم نذير مبين ﴿ پى گوتن: ئەى قوم و ھۆزى خۆم! بە راستى من ترسیئەریكى ئاشکرام بۆتان ﴿ ۳: أن اعبدا الله ﴿ پێتان دەلیم ھەر خواپەرستن ﴿ واتقوه ﴿ ولە سزاو نافرمانى خۆ پارێزن ﴿ وأطيعون ﴿ وگوپرايەلیم بکەن لەوہى پێتان رادەگەيەنم ﴿ ۴: فغفر لكم من ذنوبكم ﴿ ئەوکات خوا لە گوناخە کانتان خۆش دەبى ﴿ و یؤخرکم إلى أجل مسمى ﴿ و تەمەنتان دريژ دەکا بۆ کاتىكى ديارىکراو (بۆ مردن، واتە: بە ئاسوودەبى و بە ھەرمەندى لە ژىر سىبەرى نىعمەتەكانى خۆیدا دەتان ھیللێتەوہ، لە واقعیدا کردارى پیرۆزو رەفتارى جوان و شیرین دەبنە ھوى زیادبوونى تەمەن، وەك پېغەمبەرلەم فەرموودەدا دەفەر موى: ((صلة الرحم تزيد فى العمر)) (أخرجه الطبرانی). واتە: لە فەرموودەى سەحیحدا ھاتووە

ئەنجام نەداوہ، ئیتەر چۆن بەر لەوانە ئەرۆنە بە ھەشتەوہ ۱۴۰، وەك ئەم ئایەتەنەش بنەرەت و بناغەى مەرۆف باس ئەكەن: (ألم نخلقكم من ماء مهين). ۷۷/۲۰. (فلينظر الإنسان مم خلق، خلق من ماء دافق). ۸۶/۵-۶. ﴿ ۴۰: فلا أقسم برب المشارق والمغارب ﴿ جاسویند بە خواوہنى خۆرەلاتەکان و خۆرئاواکان (رۆژو مانگ و ئەستێرەکان). ﴿ إنا لقادرون ﴿ بى گومان ئیمە بە توانا و بە دەسەلاتین ﴿ ۴۱: على أن نبدل خيرا منهم ﴿ ئەوانە لەناو بەرین و کەسانى باشترو چاکتر بپننە جىيان ﴿ وما نحن بمسبوقين ﴿ خۆ بۆئەو مەبەستەش کە سمان پېش نەکەوتووہ لە دەس دەر نەچووہ، واتە: ھەركات بمانەوى ئەوکارە ئەنجام ئەدەین. ئایەتى: (نحن قدرنا بينكم الموت وما نحن بمسبوقين) ۵۶/۶۰. ھەر ئەو مانایە دوپات دەكاتەوہ. ﴿ ۴۲: فذرهم يخوضوا ويلعبوا ﴿ جا کەواتە وازیان لى بپننە - ئەى پەيامبەر! - باھەر لە قسەى پرو پووچدا رۆ بچن و گەمە بکەن، تۆیش بى وچان کارى خۆت ئەنجام بدە. ﴿ حتى تلاقوا يرمهم الذى يوعدون ﴿ تادەگەن بەو رۆژەى ھەموو جار بە لىنپان پى دەدرى بە سزا، واتە: رۆژى قیامەت، جائەو کاتە ھىچ شتێک کە لىيان پى ناگەيەنیت ﴿ ۴۳: سوف يخرجون من الأحداث سراعا ﴿ ئەو رۆژەى کە لە گۆرەکانیان بە پەلە دپنە دەرەوہ بۆ لای ئیسرافیل ﴿ کانهم إلى نصب بمفضون ﴿ دەلێت بۆ لای بتەکانیان رادەكەن و تادەدەن ﴿ ۴۴: خاسعة أبصارهم ﴿ چاویان شۆرەو، شەرمەزارن ﴿ نرھتھم ذللا ﴿ زەبوونییەك دایان دەگرى، بەرۆمەتیانەوہ دیارە ﴿ ذلک الیوم الذى كانوا يوعدون ﴿ ئەوترى: ئەمە ئەو رۆژەيە کە لە دونیادا بە لىنپان پى درا بوو، و ئەوان گالتهیان پى ئەکرد، و ئەمرو بە چاوى خۆیان پاداش و تۆلەى دەبینن. زۆر سوپاس بۆ خواى میھرەبان کە یارمەتى دام بۆ تەواو کردنى تەفسىرى سوورەتى (مەعارىج).

سوورەتى (نوح)

مەككەییەو (۲۸) ئایەتە

بەناوى خواى بەخشندەى میھرەبان

ئەم سوورەتەش وەك سوورەتە مەككەییەكانى تر باسى ئیمان و بیروباوەر ئەكات. ئینجا كەمێك دريژە بە داستانى پیرى پېغەمبەرەن (شیخ الأنبیاء) نوح ﷺ دەدات ھەر لە سەرەتای بانگەوازەكەيەوہ، تا (توفان) دەكە، کە (۹۵۰) سالى رەبەق بوو. ھەر بۆیە بەم سوورەتەش ئەلێن سوورەتى (نوح)، لە گەل پېش چاوخستنى نموونەيەك لە دەسەلاتى خواى گەورە بەرامبەر بە بى

که په یوه ندى خزمایه تى ونه بچراندى په کیکه له هوږیانه ی ته مه ن
زیاد ده کات ۱۰: ۱۱ ابل الله اذا جاء لا ۱۰ اخر ۱۰ به راستى نه وکاته ی
خوا دیاری کردووه بومردن و توله و سزا به هیچ شیوه یه ک دواناکه و ی
لو کتم تعلمون ۱۰ نه گهر نیوه بزائن و به باشى تى بگن بریاز
ئاویه، جا هه قه نیوه یش تیژووی بکن بکارى چاک و، له کارى

.. لا تسمعوا لهذا القرآن والغوا فيه لعلکم تغلبون ۲۶/۴۱.
واصروا واستکبروا استکبارا ۱۰ وه یبیا ن له سهر بى بروایى
داگرت و، خوږیان زور به گه وره زانى شوینم بکه ون ۸: ۸ ته ینی
دعوتهم جهارا ۱۰ ینجا من بانگه وازه که م بو ناشکرا کردن ۹:
ثم ینی اعلنت لهم واسررت لهم اسراراً ۱۰ وه هندی جاریش
به نیینى له گه لیان دوام و بانگه وازه که م پى گه یاندن، واته: هه موو
ریگایه کى بانگه وازم گرت بهر بویان، تا به لکو بهرو تو بیان هینم
۱۰: ۱۰: فقلت استغفروا ربکم انه کان عفارا ۱۰ جا به رده دام پیم
گوتن: داواى لیخوشبوون له پوره دگارتان بکن، چونکه هه میسه
گوناح پو شه، وهک پیغه مبه ر ۱۰: ۱۰: نه فرموى: ((والذى نفسى بیده
لولم تذنبوا لذهب الله بکم وجاء بقوم یذنبون فیستغفرون الله تعالی
فیغفر لهم)) (رواه موسلیم)، واته: سویند به و زاته ی که گیان و
روحي منى به ده سته، خوا نه و هنده به خشینی لاخو شه، نه گهر نیوه
گوناح نه کهن، نهوا له ناوتان ده باو هوزی تر دینی تا نهوان گوناح
بکن و داواى به خشینی لی بکن و، نهویش لییان خو ش ببیت.

نهو جا نوح علیه السلام: نه گهر نیوه بروا بیین و مل راکیشن
بو فهرمانه کانی خوا، نهو دمه نهویش نه م پینج شته تان بو نهکا،
یه که م: ۱۱: ۱۱: رسل السماء علیکم مدارا ۱۰ بارانتان په یتا
په یتاو به لیزمه بو به رده داته وه.
دووم و سییه م: ۱۲: ۱۲: و محمدکم ناموال و بنس ۱۰ وه دارایی
و کوری زورتان پى ده به خشیت، که نهو دوو شته له ناو جوړه
مرو فیکدا مایه ی سه روه رین.

چواره م: ۱۰: ۱۰: یجعل لکم جنات ۱۰ چه ندین باخات و بیستانان
ده داتی که جواترین هو ن بو رباوردن و خو شی گه لان.
پینجه م: ۱۰: ۱۰: یجعل لکم انهاراً ۱۰ ناوو پروباری زوریش تان بو به دی
دینیت که له ژیر بنکی دره خته کانیه وه، نهو چومه ناوه دی و
ده روات.

نوح علیه السلام: هوشیار یان نه کاته وه که هو ی بى رو زی وبى پیتی
زه ویی وزارو مهرومالاتیان و، که مى نیرینه کانیا ن گوناح و تاوان
وبى باوه ریه.. ده سا نیوه باوه ر پینن نه ی قوره یش! ۱۳:
مالکم لا ترجون لله وقاراً ۱۰ چیتانه له گه وره یی و شکومه ندى
خوا ناترسن! ۱۴: ۱۴: وقد خلقکم اضواءاً ۱۰ خو بى گومان
نیوه ی به چه ند قوناغی دروستی کردووه: تنوکی ناو، خو ینپاره،
گوشتپاره.. هتد) ۱۵: ۱۵: ألم تروا کیف خلق الله سبع سموات
طیافاً ۱۰ ثایا نه تان بینوه چون خوا ههوت چین ناسمانی نهوم
له سهر نهوم دروست کردووه...؟ ۱۶: ۱۶: وجعل القمر فیهن نورا ۱۰

فَلَا أُقِيمُ رَبِّ السَّعْدِ وَالْعَرْبِ إِنَّا لَقَدِرُونَ ﴿١٠﴾ عَلَّانٌ شَيْءٌ خَيْرَاتُهُمْ
وَمَا عَنُ مَسْبُوقِينَ ﴿١١﴾ فَذَرَهُمْ مَوْضُوعًا وَلْيَعْبُوا أَحَدًا لِقَاءِ أَوْمَرٍ الَّذِي
يُوعَدُونَ ﴿١٢﴾ يَوْمَ يَخْرُجُونَ مِنَ الْأَجْدَاثِ سِرَاعًا كَأَنَّهُمْ إِلَىٰ نُصُبٍ يُوفِصُونَ
﴿١٣﴾ خَشِيعَةً أَنْصَرُهُمْ تَرْهَقُهُمْ ذَلِكِ الْيَوْمَ الَّذِي كَانُوا يُوعَدُونَ ﴿١٤﴾

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
إِنَّا أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ أَنْ أَنْذِرْ قَوْمَكَ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَهُمْ
عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١﴾ قَالَ يَقَوْمِ إِنِّي لَكُمْ نَذِيرٌ مُبِينٌ ﴿٢﴾ أَنِ اعْبُدُوا
اللَّهَ وَاتَّقُوهُ وَأَطِيعُوا أَوْفَرَ لَكُمْ مِنْ ذُنُوبِكُمْ وَيُخْزِكُمْ
إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى إِنِ أَجَلَ اللَّهِ إِذَا جَاءَهُ لَا يُؤَخَّرُ لَوْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ
﴿٣﴾ قَالَ رَبِّ إِنِّي دَعَوْتُ قَوْمِي لَبَّاءُ وَنَهَارًا ﴿٤﴾ فَلَمْ يَزِدْهُمْ دُعَائِي إِلَّا
فِرَارًا ﴿٥﴾ وَإِنِّي كُلَّمَا دَعَوْتُهُمْ لِتَغْفِرَ لَهُمْ جَعَلُوا أَصْوَابَهُمْ
فِي مَا أَذَانَهُمْ وَاسْتَعْصَفُوا نَاقِيَهُمْ وَأَصْرُوا وَاسْتَكْبَرُوا اسْتِكْبَارًا
﴿٦﴾ ثُمَّ إِنِّي دَعَوْتُهُمْ جَهَارًا ﴿٧﴾ ثُمَّ إِنِّي أَعْلَنْتُ لَهُمْ وَأَسْرَرْتُ
لَهُمْ إِسْرَارًا ﴿٨﴾ فَقُلْتُ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ إِنَّهُ كَانَ غَفَّارًا ﴿٩﴾

به دره فتران دورین.
ینجا نوح به مهرانه و پیغه مبه ر ناساییا نه چوه گوړه پانی
تیکو شانه وه، وه به هه موو شیوه یه ک هه ول و ته قه لای له گه ل که له ک ی
دا تابه شکو بگه رینه وه سه رهیل ی راست، به لام تا ده هات نهوان
به ولواه ده رویشتن، بویه نهویش به ناچار ی سکالانامه و راپورتیکی
کاره کانی پیشکesh به پوره دگاری خو ی کرد ۵: ۵: قال رب
انی دعوت قومى لبلا ونهاراً ۱۰ وتى: نه ی پوره دگارم...! به
راستى من به شه وو به روژ بانگی گه له که م کرد بو ئیمان و ته وحید
۶: ۶: فلم یزدکم دعائی الا فساراً ۱۰ که چى تاده هات زیاتر هه ل
ده هاتن! ۷: ۷: وانی کلما دعوتهم لتغفر لهم ۱۰ وبه راستى هه رکات
بانگم ده کردن بو ئیمان و ته وحید تا تو لییان خو ش ببیت ۱۰ جعلوا
أصابعهم فی آذانهم ۱۰ په نجه یان ده خسته گوینا نه وه! ۱۰ واستغشوا
نقابهم ۱۰ و جل و بهر که کانیا ن له خوږیان ده پینچا، بو نهوه و ته کانم
نه بیسن و نه م بینن! وهکو قوره یش به رامبه ر به قورثان ده یانوت:

(سوع) و (یهغوس) و (یهعوق) و (نهس) یش مهینن. بهی بۆ دوا یش بتهپرستی ورده ورده پهری سهندوریزهی کیشاو له گهل رۆژگادا هات چونکه: یهکه م: قوم و گهلکی زور کون هه بوون پییان وابوو که ههرچی شته تهستیره نه یکات، جا له بهرته وه ته یانپرستن! ته نانهت وینه و نیگاریان بۆ رازاندنه وه...!

و مانگی کردوه به هوئی رووناکی تیایانا، واته: ئاسمانی یه که می پی رووناک کردوته وه، وه به هه موو تهستیره کانیش چونکه ته وانیش هه ریه که یان مانگیکی خوی هه یه * و جعل الشمس سراجا * و خوریشی کردوه به چرا و هه موو بوونه ور سودی لوه رته گری، وه که له م جیهه دا ته فهرمووی: (هو الذي جعل الشمس ضياء والقمر نورا وقدره منازل لتعلموا عدد السنين والحساب) ۱۰/۵. * ۱۷: والله انبتکم من الارض نباتا * وه خوی تاک و ته نیایه ئیوهی له توخمه کانی زهوی روواندونی به روواندن وه که رووه که و گیا * ۱۸: ته یعیدکه فیها * پاشان - دوا ی مردنتان - ته تان گپریته وه بۆ ناوی و له وی به فهرمانی خوی ته شاردرینه وه * و بخرجه م اخرجاجا * و ته تان هیئته وه ده ری، له زهوی به ده رهینان، واته: زیندووتان ته کاته وه به دادگه رانه ش پاداش و توله تان ده ست ته که ویتته وه * ۱۹: والله جعل لکم الارض بساطا * وه هه رخوایه زهوی بۆ ئیوه راخستوه و به راخستنیک له سه ری قه رار بگرن * ۲۰: لتسکوا منها سبلا فجاجا * تا به ئاسانی به ریگا فراوان و دۆله کانییدا برۆن، ده سا بۆ وردنانه وه به بیرناکه نه وه... تا ئیمان و باوه ر بیئن...!

نوح نرای شهر له قه ومه که ی ده کا:

پاش نه وه ی نوح - سه لامی له سه ر بی - به هه موو شیوه یه که له گهل که له که ییدا هه وی دا و، بی هیوا و بی ئومید بوو * ۲۱: قال نوح رب انی وئی: نه ی په ره ردگاری من...! * انهم عصونی * به راستی ته وانه سه ریچیان کردم * واتبعوا من لم یزد ماله و ولده الا خسارا * وه که وتنه شوینی ته وکه سه که دارایی و منائی هیچی بۆ زیاد نه کرد جگه له زیان، واته: شوینی خاوه ن سه روه ت و خاوه ن کورانی قه ومه که یان که وتن، ته وانیش پییان وابوو که ته گه ر پهیره وی له نوح بکه ن ده سه لاته که یان نامیئی. جا بۆ نه وه فروفیلیان له هه ژاره کانیش کردو به ره و خویان بردونیان و، ده رنجام ته مانیش وه که نه وان دووچار بوون * ۲۲: و مکروا مکرا کبارا * و ته وانیش پیلان و فروفیلیکی گه وره یان بۆ دارشتن و، به ئاشکرا هانی خه لکه که یان ده دا بۆ ئازاردانی نوح ^{عليه السلام}، جا له رۆژی قیامه تیشدا ته مان به سه رانیان ته لێن: (.. بل مکر اللیل والنهار إذ تأمروننا أن نکفر بالله و نجعل له أندادا).. ۳۴/۳۳.

بنه کانی قه ومی نوح:

* ۲۳: وقالوا لا تذرن آلهتکم * پیاو خراپه زله زله کانیان به شوینکه وتوه کانیان گوت: قه ت واز له خواکانتان مهینن!! * ولا تذرن ودا ولا سواعا ولا یغوث ویعوق ونسرا * وه واز له (وهدد) و

رُسِلَ السَّاءَ عَلَیْکُمْ مَذَرًا ۝ رَمَدٌ کَرَامُولٌ وَحَبْلٌ مُجَمَّلٌ ۝ لَکُمْ حَبْنٌ وَحَبْلٌ لَّکُمْ أَنْهَارٌ ۝ مَا لَکُمْ لَا تَرْجِعُونَ لِلَّهِ وَقَارًا ۝ وَقَدْ خَلَقْکُمْ أَطْوَارًا ۝ أَلَمْ تَرَوْا کَیْفَ خَلَقَ اللَّهُ سَبْعَ سَمَوَاتٍ طِبَاقًا ۝ وَجَعَلَ الْقَمَرَ فِیْ نَوْرًا وَجَعَلَ الشَّمْسُ سِرَاجًا ۝ وَاللَّهُ أَنْبَتَ کَرْمَیْنِ الْأَرْضِ نَبَاتًا ۝ ثُمَّ یُعِیدُ لَکُمْ فِیْهَا وَیُخْرِجُ کُمْ مِنْهَا إِخْرَاجًا ۝ وَاللَّهُ جَعَلَ لَکُمُ الْأَرْضَ بَسَاطًا ۝ لَتَسْلُکُوا مِنْهَا سُبُلًا فِجَاجًا ۝ قَالَ نُوْحٌ رَبِّ ائْتِنِمْ عَصْوْفِی وَأَتَّبِعُوا مَن لَّوْزِدُهُ مَالَهُ وَوَلَدَهُ إِلَّا خَسَارًا ۝ وَمَكْرُؤًا مِّمَّا کُتِبَ لَکُمْ ۝ وَقَالُوا لَا تَذَرُنَّ آلَ هَکْمَ وَلَا تَذَرُنَّ وَدًّا وَلَا سَوَاعًا وَلَا یغوثَ وَیعوقَ وَنَسْرًا ۝ وَقَدْ أَضَلُّوا کَثِیرًا وَلَا تَزِدِ الظَّالِمِیْنَ إِلَّا ضَلَالًا ۝ مِمَّا خَطِیْتُمْ أَغْرَقُوا فَأَنَدَبُوا نَارًا فَامْتَحَدُوا لَهُمْ مِّنْ دُونِ اللَّهِ أَنْصَارًا ۝ وَقَالَ نُوْحٌ رَبِّ لَا تَذَرْ عَلَی الْأَرْضِ مِنَ الْکَافِرِیْنَ دِیَارًا ۝ إِنَّکَ إِن تَذَرَهُمْ یُضِلُّوا عِبَادَکَ وَلَا یَلِدُوا إِلَّا فَاجِرًا کَفَّارًا ۝ رَبِّ اغْفِرْ لِی وَلِوَلَدِی وَلِمَن دَخَلَ بَیْتُکَ مُؤْمِنًا وَلِلْمُؤْمِنِیْنَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَلَا تَزِدِ الظَّالِمِیْنَ إِلَّا نَارًا ۝

له پاشان ده چوون وینه کانیان ماچ ته کردن و، به پیروزیان دانه نان و داوی کورو رزق و شفای نه خویشیان لیه کردن، ته مانه پییان ده گوترا (صابئین). دووه: هه ندی له پیاو سالح و چاکه کان له بهر پیروزی و سوود وه رگرتن له کاره جوانه کانیان و، بۆ نه وه ی له یادیان نه چن وینه یان بۆ دروست ده کردن و دایان ده نان... ئینجا ماچیان ته کردن و، بۆ ماوه یه کی دوورتریش به رستنیان و سووچه ده شیان بۆ بردن!! ئینجا ئا لیره دا ده رته که وی که بۆچی ئایینی پیروزی ئیسلام وینه و په یکه رو رازاندنه وه گۆری مردووان قه دهغه ده کات، جگه له وه یش تا گیله پیاوو پیروژن و نه زانه کان هه ل نه خه له تینن و، داوی مال و مندال و شفای نه خویشیان لیه که ن. ئاشکرایشه سه ردانی گۆرستان پیغه مبه ر به شتیکی سووننه تی داناوه، تا ئاخیره ت و به ییر بینه تته وه... به لام به داخوه ئیستا له سه ر گۆره کان شتی و ته کری، هیمان پیشی نه فامیه تیش که وتوونه ته وه * ۲۴: وَقَدْ أَضَلُّوا کَثِیرًا * وه بی گومان ته وانه جگه له خویشیان "زوریان

سورەتى (جن) ھە

مەككە يېھىيە (۲۸) ئايەتە

بەناۋى خۋاى بەخشندەى مېھربان

ئەم سورەتە ۋەك سورەتە مەكە يېھىيە كانى تر باس لەبنەما سەرەككەيە كان دەكات: يەكخوایە رستى، پەيامەكەى خوا، پاداش و تۆلە... بەلام تەۋەرەكەى باسى (جن) و پەرىيەكانەو.. ھەر شتىكىش پەيوەندى بەوانەۋە بىنى.

جىنۇكە: جۇرىكىن لە دروستكراۋەكانى خۋاى مېھربان كە - لەسەر شىۋەى خۇيان - بەچاۋ نابىنرىن، و ئەۋان بەر لە (ئادەم) اللەكە لە ئاگر دروستكراۋن.

جن يەككە لە غەيبىيات كە مۇسلمانان ھەر لەدىرىن رۇزگارەۋە، بىروايان ھىناۋە بەبوۋى و، قورئانى پىرۇزۇ پەيامبەرى خواش اللەكە بەدرىزە باسيان لى دەكەن، ئىمەى مۇسلماننىش بى گومان و دوۋدى گۇپرايەل و ملکہچىن، چونكە لەۋە بەۋلاۋە ھىچمان پى ناكرى و، پى ناۋترى، قسە لەجىنۇكەكان دەكرىت ھەر لەگۇى گرتىنەۋە بۇ قورئان، تا بىروا ھىنانيان.. ھەندى ھەۋالى سەر سورەھىنەريان دىنىت.. جا بۇ يەكەم جار باسى گۇى گرتنى دەستەبەكيان ئەكات، بەتاببەت ئەۋ دەمەى كە گۇيان لەقورئانەۋە بوۋ پاشان بىروايان پى ھىنا.

بوخارى ئەگىرىتەۋە كە پەيامبەر اللەكە لەگەل چەند كەسىك لە ھاۋەلانى چوۋ بۇ بازارى (عوكان)، جا لە چۆلى (نەخلە) دابەزى و نويژى بەياني بەكۆمەل كىردو، ئىنجا چەند كەسىك لەجىنۇكەكان بەلايانا تىپەرىن و، گۇيان لەقورئان خۇبىندەكەى پەيامبەرەۋە بوۋ اللەكە، ھەلۋىستەبەكيان كىردو گۇيان بۇ قورئانەكە گرت و بەۋردى دلىان دايە، جا پاش ئەۋە بىروايان ھىنا كە: ئەمە فەرمودەى خوايەۋ بۇ پەيامبەرەكەى ھاتوۋە، شىاۋى باسە كە بلىين پىغەمبەر اللەكە نەبە چاۋ دىت بوۋى، و نەپىشى زانى بوۋن كە لەۋ دەمەدا گۇيان گرتوۋە. جا خۋاى كارزان (قل أوحى إلی أنه استمع نفر من الجن) ئارد. دواتر دەۋاتە سەرباسى سوپاس و ستايش كىردونىيان بۇ خواۋ، داننانيان بەتاك و تەنبايىدا، و بەگەۋچ و نەقام دانانى ئەۋانەى ھاۋەش بۇ خوا دائەنن.

ئەۋسا دىتە سەرباسى ھەۋلانىيان بۇ دىزىنى وشەۋ قسە لەفرىشتەكان و، ئىنجا ھەلۋانى پزىسك بەدۋاياندا و سوۋتاندونىيان، ئەلبەت پاش ھاتنى پەيامبەر اللەكە دەبنە دوۋ بەشەۋە ئىماندارو مۇسلمان، و دەرنەجامىشيان.. بانگەۋازەكەى پەيامبەرۋ كۆۋبۈنەۋەى جىنۇكەكان

گومراكىرد ﴿ لا تزد الظالمين إلا ضلالا ﴾ ۋەخۋايە تۆيش ھىچ شتى زىاد مەكە بۇ سەتمكاران، جگە لەگومرايى، نۋوح سەلامى لە سەر بى پاش ھەۋلە ھەمە جۋەرەكانى ۋەكەك نەبوۋنىيان بۇيان ئەۋ دۋعايەى لى كىردن، ۋەك مۇوسا اللەكە نزاى شەرى لەفیرەۋن كىردو وتى: (ربنا اطمس على أموالهم واشدد على قلوبهم فلا يؤمنوا حتى يروا العذاب الأليم). ۸۸/۱۰. ۲۵: ﴿ مما خطيئاتهم أغرقوا ﴾ بەھۋى گوناھەكانىيانەۋەبە تۇقان نەقۇمكران وخنكان ﴿ فأدخلوا ناراً ﴾ دەرنەجام خزانە ناۋ ئاگرىكى گەۋرەۋە ﴿ فلم يجدوا لهم من دون الله أنصاراً ﴾ جا جگە لەخوا ھىچ يارمەتیدەرىكىشيان دەست نەكەۋت (نەبت، نە سەرۋك خىل و ھۇن).

لىرەدا پىرسىارىك دىتە پىش: ئايا ئەۋ تۇقانە ئەۋانى خنكان، ھەموۋ زەۋى گرتەۋە؟ ياخود نا، ۋەلامى ئەۋ پىرسىارە لەقورئاندا نەھاتوۋە.. ئەۋەندە نەبىت كە دەلىت: ئاۋ لەھەموۋ لايەكەۋە، تەننەت لەنىۋ تەنۋەرەكانىشيانەۋە ھەلقۇلى، ئەۋجا ئەۋانەى كە بىروايان بە نۋوخ ھىناۋو سۋارى كەشتىيەكە بوۋن و، ئەۋىش ۋەك كىۋ بەسەر شەۋلى ئاۋەكەدا دەچوۋ، پاشان لەسەر كىۋى (جوۋدى - گوۋدى) كە لەخۇرەلەتى (دجلە) ۋەبە لەكوردستانى توركىا لەجىگايەك كەپى ئەلن: (ئەرارات) لەنگەرى گرتوۋ سەقامگىر بوۋ.

دىارە نۋوخ زۇر سزاى دەروۋنى چىشتوۋە بۇيە زۇر بەتۋەرەيىيەكەۋە ئەفەرمۇى: ﴿ ۲۶: وقال نوح رب لاتذر على الأرض من الكافرين دياراً ﴾ ئەى پەرۋەردگارم! تەنھا بى باۋەرىكىش لەسەر زەۋى بەزىندوۋى مەھىلەۋە (ۋاتە: ھەموۋىيان لەناۋبە)، جا خۋاى گەۋرەش ۋەلامى دايەۋە، ھەموۋ تىياچوۋن، تەننەت كىۋەكەى خۇشى، چونكە فەرمانبەردارى نەكردو لىسى ۋەدوۋرەكەۋەۋە گوتى: (.. سأوى إلى جبل يعصنى من الماء). ۴۳/۱۱. ﴿ ۲۷: إنك إن تذرهم يضلوا عبادك ﴾ چونكە ئەگەر تۇۋازيان لى بىنىت ھەرچى بەندەكانتن لەرى لائەدەن و گومرايان دەكەن ﴿ ولا يلدوا إلا فاجراً كفاراً ﴾ ۋەھىچ مىندالىكىشيان نابى، مەگەر بى بىروا خوا نەناس، چونكە مىنالىك لەئىندەدا لەكۆشى ئەۋانەدا پەرۋەردە بىنىت، گومان نىيە كە ھەر ۋەك خۇيان دەر دەچىت، چونكە كەسىك كە (۹۵۰) سال لەناۋ گەلىكدا بۇى، لە وردو درشتيان دەناسىت و دەشزانىت چى لەبارەيان دايە، بۇيە ئەۋ داۋايە دەكات ﴿ ۲۸: رب اغفر لى ولوالدى وللمؤمنين والمؤمنات ﴾ ئەى پەرۋەردگارم! لەخۇم و دايك و باۋكم و ئەۋانە خۇش بىبە كە دىنە مالم بەئىمان و باۋەرەۋە ﴿ وللمؤمنين والمؤمنات ﴾ ۋە لە پىاۋانى بىروادارو، ژئانى بىروادارىش ﴿ لا تزد الظالمين إلا تباراً ﴾ ۋە ھىچىش بوستەمكاران زىاد مەكە جگە لە نابوۋدبوۋن و تىياچوۋن.

لە دەورووبە ریددا کاتى كە لە نوێزى بە یانیدا قورئانى ئە خوێند. دەبى پەيامبەر ﷺ دەسەلاتى خۆى - بەرامبەر بە دەسەلاتى خوا - رابگەيەنئى و، هەموو كەس پێى بزائى كۆتاييشى دیت بەو كە زانست و زانیارى تەواو بە شتە ناديارەكان تەنها لاى خوايە، هەر ئەو غەيب ئەزانئى. مەگەر كەسێك ئەو خۆى ئاگادارى بكات. جا بۆ زێدە ئاگادارى و، زانیارى لەم باسەيە پێم باش بوو پێكەو ئەم چەند دێرەيەى خوارەو لەكتیبه كەى: (لەلەكائى) و، لێكۆلەرەو كەى، لە كتیبى (شرح إعتقاد أهل السنة والجماعة) بەرگی ۱/ ۱۲۹۱. بخوێنەو كە ئەلێت:

یەكەم: ئەهلى سوننەت و جماعەت، ئیمان و رایان لەسەر ئەو یە كە (شەیتان) و (جن) هەر دووكیان هەن، ئەمەش بە پێچەوانەى راو بۆچوونى (فەلاسیف)ە!!.

(ئێبن تەیمییه) رەحمەتى خۆى لى بى ئەلێت: (وجماهير الأمم يقرون بالجن ولهم معهم وقائع يطول وصفها، ولم ينكر الجن الا شرذمة قليلة من الجهال المتفلسفة والأطباء ونحوهم/ الفتاوى ۳۲-

۱۹. لە قورئانى پیرۆزدا هاتوو كە: (جن) یەكان ئەبێستن، قسە ئەكەن، تێ دەگەن و ژیری و فامیان وەك ئادەمى هەيە و تەكالیفی شەرعییان لە سەرە: (وما خلقت الجن والإنس إلا ليعبدون) الزاریات/ ۵۶. (قل أوحى أنه استمع نفر من الجن فقالوا إنا سمعنا قرآنا عجبا..) لە فەرموودەيشدا هاتوو كە پێشەوا (بوخارى) لە (ئەبوو هورەیرە) وە دەگێرێتەو: ((أمرنى النبى ﷺ أن أحفظ بركة رمضان، وأتانى آت من الليل فجعل يحثو من الطعام فأخذته فقلت لأرفعنك إلى رسول الله ﷺ قال: دعنى فإنى محتاج وحالى شديدة وعلى عيال فخلت سبيله، فلما أصبح قال النبى ﷺ: يا أبا هريرة ما فعل أسيرك الليلة؟ قال: يا نبى الله: زعم أنه محتاج وحاله شديدة فرحمته، قال: أما إنه قد كذبك وسيعود. فلما كان الليلة الثانية وجده فخبأ فأخذه فقال: لأرفعنك إلى رسول الله ﷺ زعمت أنك لا تعود فقد عدت، قال دعنى فإنى محتاج وحالى شديدة فخلت سبيله فلما أصبح قال النبى ﷺ: يا أبا هريرة! ما فعل أسيرك الليلة؟ قال: يا رسول الله ﷺ: شكى حاجة وعيالا وانسى رحمته فخلت سبيله قال: قال أما إنه قد كذبك وسيعود، فلما كان الليلة الثالثة وجده فعجبنا فأخذه، فقال: لأرفعنك إلى رسول الله ﷺ هذا آخر ثلاث ليال زعمت أنك لا تعود ثم تعود، قال دعنى أعلمك كلمات ينفعك الله بها قال: وكانوا حريصين على الخير. قال إذا أخذت مضجعك فاقرا آية الكرسي من أولها إلى آخرها فإنه لن يزال عليك من الله حافظ ولا يقربك شيطان حتى تصبح. فقال النبى ﷺ: ما فعل أسيرك الليلة؟ قال: يا نبى الله علمنى كلمات زعم

أن الله ينفعنى بها قال: وماهى؟ قال: أمرنى أن أقرأ آية الكرسي من أولها إلى آخرها فإنه لن يزال على من الله حافظ ولا يقربنى شيطان حتى أصبح. قال: أما إنه قد صدقك وهو كذوب أترى من يخاطبك يا أبا هريرة؟! قال لا، قال فذاك شيطان)). كورتەى مانای ئەم فەرموودەيە ئەمەيە كە: ئەبوو هورەیرە خۆى لى رازى بى فرمانى پى كرا كە سەرفیتەى مانگى رەمەزان چاك هەلگرتى و بپارێزى كە چى سى شەو لە سەر یەك، یەكێك لە جن پەیدا ئەبى و بەشێك لە خۆراكەى دەباو، ئەمیش هەرسى شەو كە ئەى گرتى و، ئەيە ویت بيبات بۆ لاى پێغەمبەر ﷺ بەلام ئەمان و تەو بە دەكات و دەلى: موحتاجم و ئەمجارە وازم لى بێنە مەرج بىت ئیتەر ئەيە مەو، بەلام هەرسى جارەكە پەيمان و بەئێنەكەى ئەشكێنى و هەر دیتەو.. لە شەوى كۆتايیدا پێغەمبەر ﷺ فەرمووى: ئەبوو هورەیرە! زانیت ئەو كى بوو؟ وتى: نەخیر، ئەویش فەرمووى: ئەو شەیتان بوو! (ئێبن حەزم) كاتێك قسە لە (جن) و شەیتان ئەكات ئەلێت: (وقد جاء النص بذلك وبأنهم أمة عاقلة مميزة متعبدة موعودة، متوعة متناصلة يموتون، وأجمع المسلمون كلهم على ذلك، نعم والنصارى والمجوس والصابئون وأكثر اليهود حاشا السامرة فقط فمن أنكر الجن أو تأول فيهم تأويلا يخرجهم به عن هذا الظاهر، فهو كافر مشرك حلال الدم والمال. قال تعالى: (أفتتخذونه وذريته أولياء من دونى). وه ثم فەرموودەيش هاتوو: ((إن الجن على ثلاثة أثلاث: ثلث لهم أجنحة يطیرون فى الهواء، وثلث حیات وكلاب، وثلث يحلون ويطعنون)). (رواه الحاكم فى المستدرک/ ۲/ ۴۵۶)، وقال: صحيح الإسناد ووافقه الذهبى. دووهم: قورتوبى.. لە تەفسیرەكەیدا ئەلێت: (بەپێى رەوالەتى دەقى قورئان و فەرموودەكان، پێغەمبەر ﷺ جەننیه كانى نەدیتوو، ئیمامى (موسلىم) و (ترمزى) لە (ئێبن عەبباس)ە وە دەگێرێتەو: ((ما قرأ رسول الله ﷺ على الجن وما رأيهم...)). واتە: پێغەمبەر ﷺ: نە قورئانى بەسەر جندا خوێندەو، نە بپینیشى، بەلكو هەر گوێیان بۆ گرتبوو. بەلام لە رىوايەتىكى دیکەدا پێشەوا (موسلىم) لە (عامیرى شەعبیه) وە هیناویەتى: ((..أتانى داعى الجن فذهبت معه فقرأت عليهم القرآن)) ئەم فەرموودەيە بەلگەيە لە سەر ئەو دیونى و قورئانى بەسەردا خوێندوون، وە ئیمامى (بەيیهقى) ئەلێت: (وليس بمرمتع أن يراهم النبى ﷺ فى صورهم كما يرى الملائكة). (بەندە)ش ئەلى: بۆ پێغەمبەرەكان دروست بوو جن ببینن.

سێیەم: سەبارەت بەو كە (جەننى) برواتە نێو لاشەو جەستەى ئادەمییەو، ئیمامى (ئێبن تەیمییه) ئەلێت: (دخل الجن فى بدن الإنسان ثابت بإتفاق أهل السنة والجماعة). وە گوتوو یەتى: (وليس

(ئەبو سەعوود) ئى: ئەگەر پىياۋىك رىيى كەوتىبا جىگايەكى چۆلەۋانىيەۋە شەۋى بەسەردا ھاتباۋ ترسى لى نىشتىبا لەپىش ئىسلامدا ھەركاتى عەرەبەكان لە دۆل وشىۋىكىدا شەۋيان بەسەرا بەھاتايە، زۆر ئەترسان لە جنۇكەى ئەو دۆل وشىۋە، ئىنجا پەنايان دەبردە بەر گەرەكەيان تا پەنايان بدات لە زىانى جنۇكەى ئەو ناۋەيە، ۋە ئەيان گوت: (أعوذ بسيد هذا الوادى من سفهاء قومه)! پەنا دەبەمە بەرسەرۋكى جنۇكەى ئەم دۆل وشىۋە، تا نەفامەكانى ئازارم نەدەن.

ۋەيان ئەگەر نەخۇش بىكەۋتايە نوۋشتەيان ئەكرد بەخۇيانا، يان پارچەدارىك، يان پەرۋى سەرگۈرېكىيان ھەل ئەگرت.... ۋە يان زۆر كەس لەمرۇقەكان پەنايان ئەبىردە بەر چەند مرۇقىكى تر (ۋەك جوكىي ۋ، جا دوگەرۋ، فالجى.. ۋە داۋاي نوشتەى دىۋە بەندىيان لى ئەكردن تا بىيان پارىزن لەزىانى جنۇكە.. ئىنجا ئەوانە بۇ گەرەم كىردى بازارى خۇيان ئەۋەندەى تر ئەيان ترساندن لە دىۋو جنۇكە ۷: ۋانهم ظنوا كما ظننتم أن لن يبعث الله أحدا ۋە بەراستى ئەۋانىش گومانىيان ۋابوۋ ۋەك ئىۋە گومانىتان ۋابوۋ كە ئىترخو ھىچ كەسىك زىندوۋ ناكاتەۋە دۋاي مردن، يان ھىچ پىغەمبەرىك نانئىرى، ۋا ئىستا حالى بوۋىن ۋ ئەزانىن كە خوا مردوان زىندوۋ دەكاتەۋە پىغەمبەرىش دەنئىرى ۸: ۋانا نمسنا السماء ۋە بەراستى ئىمە بەرەۋ ئاسمان كىشاين بۇ زانىنى ھەۋال ۋ، دەنگ ۋ ياس ۹: فرجناها ملنت حرسا شديدا وشها جابىنىمان پرە لە پاسەۋانى بەھىزو پرىشكى ئاگرى سوتىنەر.

مامۇستا(شىخ موحەممەدى خال) دەلىت: دەبى ئەۋ پاسەۋانانە غەبرى (شەب) بن ۋ لە ئاسمانىشدا بن، واتە: لەو بۇشايدەا بن كە لە دەۋرى زەۋىدايە. جا ئەم پاسەۋانانە بەھەر ماددەيەكا -لە ئاسمانەۋە بىت- ھەل تەقىن، خىرا لەناۋى دەبەن، لەۋەش ئەچى كەھەر پارچە ئەستىرەيەك لە بۇشايبى دەرەۋەى ئاسمانەۋە بىت ۋ روو بىكاتە سەر زەۋى خىرا جۈرە (پروتونىكى سارد) پىا ھەل ئەتەقى ۋ ئەى سوتىنى ۋ نايەل بىكاتە زەۋى، مەبەست لە (شەب) ىش ئەۋ پارچە ئەستىرانەن -خوایش چاكتر ئەزانى- كە لەگەل زەۋىدا بەدەۋرى رۇزا ئەسۋورنەۋە، ۋەلەبەر بچوۋكى خۇيان بەئاسمانەۋە نابىرنىن، ۋە بەملىۋن ۋ بلىۋن لەكۆمەلەى رۇزى ئىمەدا بلاۋ بوۋنەتەۋە، ۋە لەشۋىن خۇيان ئەترازىن ۋ روۋە زەۋى ئەكشىن. ۹: ۋانا كنا نقعد منها مقاعد للسمع ۋە بەراستى ئىمە پىش ھاتنى قورئان لەھەندى جىگاي ئاسماندا دادەنىشتىن بۇ گۈيگرتن لە ھەۋال ۋ ئەخبارى فرىشتەكان ۱۰: فمن يسمع الآن يجد له شهابا رصدا ۱۱: جا ئىستا ئەۋەمان بىەۋىت گۈى بگرى بۇ

فى أمة المسلمين من ينكر دخول الجنى فى بدن المصروع وغيره، ومن أنكر ذلك وادعى أن الشرع يكذب ذلك، فقد كذب على الشرع، وليس فى الأدلة الشرعية ما ينافى ذلك).

جن گویان بۇ قورئان گرت ۋ ئىمانىان پى ھىنا:

بسم الله الرحمن الرحيم ۱: قل أوحى إلى أنه استمع نفر من الجن ۲: ئەى پىغەمبەر! ۳: بلى: لەلايەن پەرۋەردگارمەۋە ۋەھىم بۇ كراۋە كە چەند كەسىك لەجىنىيەكان گۈيىان راگرت بۇ قورئان خوئىندەكەم.

۴: فقالوا إنا سمعنا قرآنا عجا ۵: جاتيان: بى گومان ئىمە گۈيىمان گرت بۇ قورئانكى سەيرو سەمەرە لەروۋى ھۈنىنەۋە، رەۋانىيىزى ۋ، خۇشخۋانىيەۋە، واتە: ھەقە عەرەبەكانىش پتر تىژرەۋىيان كىردبا بۇ پراۋەنىان پى، چونكە بەزمانى ئەۋان ھاتوۋە، چاك تى ئەگەن ۋ دەزانن كە چەندە رەۋانىيىزە... كەچى لەگەل ئەۋەشدا ھەر ئەمرۋو سەبەينى ئەكەن! بەلام جىنىيەكان ھەر ئەۋ دەمەى كە بىستىيان مۇسلمان بوۋن ۲: يهدى إلى الرشدا فامنا به ۳: ئەۋ قورئانە، ھىدايەت ۋ رىئمايى دەكات بۇ رىيى راست ۋ ھەق، ئىمەش پراۋمان پى ھىنا ۴: ولن نترك ربنا أحدا ۵: ۋەھرىگىز ھىچ كەسىك ناكەينە شەرىك ۋ ھاۋەشى پەرۋەردگارمان ۳: ۋانە تعالى جد ربنا ۴: ۋە بەراستى گەرەيى ۋ مەزنى پەرۋەردگارمان بەرزوبلندە ماتخذ صاحبة ولا ولدا ۵: نە ھىچ ژن ۋنە ھىچ مئالكىكى بۇ خۇى دانەناۋە، چونكە ئەۋانە بۇ پىۋىستىن، خواش لەھەموۋ شتىك بى نىيازە، قسەى ئەم جىنىيەنەش بۇ بەدروخستەۋەى عەرەبەكانە كەئەۋان پىيان ۋابوۋ خوا لەجنۇكەكان ژنى ھىناۋە، فرىشتەكان لەۋژنەن.

۴: ۋانە كان يقول سفينا على الله شططا ۵: ۋە بەراستى ھەرزەكەمان (ئىبلىس) قسەى ناپەسەند ۋ نابەجىي دەربارەى خوا دەكرد: بە ۋەسفىردنى شەرىك ۋ ھەبوۋنى ژن ۋ مئال!! ۵: ۋانا ظننا أن لن نقول الإنس والجن على الله كذبا ۶: ۋەئىمە يەقىنمان بوۋ كە ھەرگىز دەستەى ئادەمى ۋ، جىنىيى درۋ لە بۇ خوا ھەئەبەسەن.. كەچى كاتى قورئانمان بىست زانىمان زىادە رەۋى زۇرىان كىردوۋە.

۶: ۋانە كان رجال من الإنس يعوذون برجال من الجن ۷: بى گومان پىاۋگەلىك لە ئادەمى پەنايان دەبرد بە پىاۋانى لە جىنىيان، لە سەفەرياندا بە شەۋتا لەۋ شتانەى كەمەترسىيان ھەبوۋ بىيان پىارىزن. ۹: فزادوهم رهما ۱۰: جاجىنىيەكانىش ئەۋەيان قوزتەۋە زىاتر گومراۋو سەر لىشىۋاۋو ماندوۋيانكردن.

و ناوہ دانکردنہ وہی سہر زہوی، خواش پیروزیان ئەکا، وە ئەفەرموی: (ولو أن أهل القرى آمنوا واتقوا لفتحنا عليهم بركات من السماء والأرض...) الأعراف/۹۶. ﴿۱۷﴾: لفتنہم فیہ ﴿۱۸﴾ تا تاقیبیان بکہینہوہ پئی ئاخو سوپاسگوزارن دەبن، یا سوپلہو بەد کار...؟.. بەلێ.. دەولەمەندی، دەستداری، جوانی، دەنگ خووشی،

وہرگرتنی ئەو ھەوالت و تەوویژەییە، یەکسەر نەیزەکیکی ئەستیرە لەکەمیانایەو بۆی دەھاوێژریت.

﴿۱۰﴾: وانا لا ندري أشر أريد بمن في الأرض ﴿۱۱﴾ وەبەرستی ئیئە دەمانزانی ئایا خوا ویستی زانی بوو بە خەلکی سەر زەوی بە حیراسەتی ئاسمان لە گوێگرتن بۆ ھەوالەکانی ﴿۱۲﴾ أم أراد بهم ربهم رشدا ﴿۱۳﴾ یاخود پەرەردگاریان ویستی خێرو چاکە ی بوو پێیان؟! ﴿۱۴﴾: وانا منا الصالحون ومنا دون ذلك ﴿۱۵﴾ وەبەرستی ئیئە کەسانی چاک و باشمان تیا ھەن، وە لە خوار چاكانەو ھشمان تیدا ھەن ﴿۱۶﴾ كنا طرائق قدا ﴿۱۷﴾، ئیئە جاران رێبارگەلیكمان گرتبوو بەر، واتە: ھەر دەستە یەكمان لەسەر رێگە و رێبارك بووین و كەس خەتی كەسی نەئەخویندەو ھیچ كەسێك گوێی بۆ ئەوی تر نەدەگرت، تا ئیسلام ھات، ئیتر پاش ئەو ھەوای ئیستە لەھەولێ یەكگرتن داين.

﴿۱۲﴾: وانا ظننا أن لن نعجز الله في الأرض ﴿۱۳﴾ وە ئیئە ئەمانزانی كەقەت ناتوانین لە ژێر دەسلاتی خوادا دەرچین لەزەویدا ﴿۱۴﴾ ولن نعجزه هربا ﴿۱۵﴾ و ناتوانین بەھەلاتن لەدەستی ھەلبیین.. بەلام بەداخو ھەسوودمان وەر نەگرت لەو زانیئە، جا تکیا ھەوای ئیئە مەبن.

﴿۱۳﴾: وانا لما سمعنا الهدى آمنا به ﴿۱۴﴾ وە كە ئیئە كاتێ گویمان لە رێنمایی (قورئان) بوو، یەكسەر بپرومان پێ کردو ھەوای ئیئە نەبووین ﴿۱۵﴾ فمن يؤمن بربه فلا يخاف بخسا ولا رهقا ﴿۱۶﴾ ئیئە ئەو ھەوای ئیئە پێنیت بە پەرەردگاری خوێ، ئیتر لە ئیكەمکردنی چاکەکانی ناترسیت، لەو ھەستەم و ھەدری ئیكەری، چونكە خوا زۆر دادگەرە، ستم لەھێچ كەسێك ناکات. ﴿۱۷﴾: وانا منا المسلمون ومنا القاسطون ﴿۱۸﴾ وە بێگومان لە ناو ئیئەدا پاش بیستنی قورئان كەسانی موسلمان ھەییە، وە كەسانی لە رێ لادەریشمان تیدایە، واتە: ھەك ئیئە بووینە دووبەش، بپروادارو، بپروا ﴿۱۹﴾ فمن أسلم فأولئك تحروا رشدا ﴿۲۰﴾ جا ئەو كەسە ی بپروای ھینا و ملکہ چ بوو، دیارە ئەوانە رێی راستیان گرتوو و بەختیارو سەرفرازن ﴿۲۱﴾: ۱۵: وأما القاسطون فكانوا لجهنم حطباً ﴿۲۲﴾ بەلام خوانەناس و ستەمكاران (ئەوانەمان بپروایان نەھینا) دەبنە دەسە چیلەکی دۆزەخ.

جالێرەدا وت و وێژی جەننییەکان تەواو دەبیت. ﴿۲۳﴾: وأن لو استقاموا على الطريقة ﴿۲۴﴾ وە بەراستی ئەگەر ئەو خەلکە (ئادەمی و جن) رێی ئیسلامیان راست گرتبا ﴿۲۵﴾ لأسقيناهم ماء غدقا ﴿۲۶﴾ ئەو ھەلە ئاویکی زۆرمان پێ دەنۆشین و پیت ئەكەوتە مەزراو باخ و بێستانەكانیانەو.

بەلێ بپرواھینان مروث ھەل ئەنیت بۆ وریا بوونەو ھەوای تێكۆشان

سُورَةُ الزُّمَرِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قُلْ أُوْحِيَ إِلَيَّ أَنَّهُ اسْتَمَعَ نَفَرٌ مِّنَ الْجِنِّ فَقَالُوا إِنَّا سَمِعْنَا قُرْآنًا عَجَبًا ﴿١﴾ يَهْدِي إِلَى الرُّشْدِ فَآمَنَّا بِهِ وَلَمْ نُشْرِكْ بِهِ أَحَدًا ﴿٢﴾ وَأَنَّهُ تَعَالَى جَدُّ رَبِّنَا مَا اتَّخَذَ صَاحِبَةً وَلَا وَلَدًا ﴿٣﴾ وَأَنَّهُ كَانَ يَفْعَلُ سَفْعًا عَلَى اللَّهِ شَطَطًا ﴿٤﴾ وَأَنَّا ظَنَنَّا أَن لَّنْ نَقُولَ الْإِنسُ وَالْجِنُّ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا ﴿٥﴾ وَأَنَّهُ كَانَ رِجَالٌ مِّنَ الْإِنسِ يَعُوذُونَ بِرِجَالٍ مِّنَ الْجِنِّ فَزَادُوهُمْ رَهَقًا ﴿٦﴾ وَأَنَّهُمْ ظَنُّوا كَمَا ظَنَنْتُمْ أَن لَّنْ يَبْعَثَ اللَّهُ أَحَدًا ﴿٧﴾ وَأَنَّا لَمَسْنَا السَّمَاءَ فَوَجدْنَهَا مِمْسَتْ حَرَسًا شَدِيدًا وَشُهُبًا ﴿٨﴾ وَأَنَّا كُنَّا نَقْعُدُ مِنْهَا مَقْعِدًا لِّلسَّمْعِ فَمَن يَسْمَعُ الْآنَ يَحْدُ لَمْ يَشْهَبْ أَبَاصِدًا ﴿٩﴾ وَأَنَّا لَآ نَذَرِي أَشْرَ أُرِيدَ بِمَن فِي الْأَرْضِ أَمَآرَاتٍ بِهِمْ رَبُّهُمْ رَشَدًا ﴿١٠﴾ وَأَنَّا مِنَّا الصَّالِحُونَ وَمِمَّا دُونَ ذَلِكَ كُنَّا طَرَائِقَ قَدَدًا ﴿١١﴾ وَأَنَّا ظَنَنَّا أَن لَّنْ نُعْجِزَ اللَّهَ فِي الْأَرْضِ وَلَٰكِن تُعْجِزُهُ هَرَبًا ﴿١٢﴾ وَأَنَّا لَمَّا سَمِعْنَا الْمَدَىٰ مَأْمَنَّا بِهِ فَمَن يُؤْمِنُ بِرَبِّهِ فَلَا يَخَافُ بَخْسًا وَلَا رَهَقًا ﴿١٣﴾

ھیزو توانایی.. ناوو شووہت.. ئەمانە ھەموو ھۆی تاقی کردنەو ھەن لای خوا ی گەورە ﴿۱﴾ و من يعرض عن ذکر ربه ﴿۲﴾ وە ئەو ھەوای لەیادی پەرەردگاری خوێ، واتە: لە قورئان روو ھەرگێرێ ﴿۳﴾ بسلکہ عذابا صعدا ﴿۴﴾ خوا دەی خاتە ناوسزایەکی سەختەو.. بەلێ ھەر قەوم و گەلێك لەرێگای خوا لایداو رووی کردە کەیف و خووشی و، رابواردن ئەو بەرەبەرە خوا لەناوی ئەبات، ئەگەرچی ئیستایش وادیار نەبیت.

مزگەوتەکان مالی خوان، بێ لەخواش ھاوار لە کەس مەکەن:

﴿۱۸﴾: وأن المساجد لله فلا تدعوا مع الله أحدا ﴿۱۹﴾ وە خوا وەحی بۆکردوم کە بەراستی مزگەوتەکان تاییەتی خوان، جا لەگەڵ خوادا ھاوارو ھانا بۆ کەسی تر مەبن، واتە: ھەر خوا بپەرستن تیاپانداو، وێنەو نیگاری بتانی تیا ھەل مەواسن و، ھاواریش تەنھا لەو بکەن.

هه‌ره‌شه‌یه‌کی زۆر قورس و سه‌ختیش له‌هاوبه‌ش‌په‌یدا‌که‌ران ده‌کات و ده‌یان‌ترسینی به‌سزای رۆژی دوایی، ئەو رۆژه‌ی که‌سه‌ری مندالانی تیا سپی ئەبیت. کۆتاییشی دیت به‌سووک کردنی ئەرك و باری سهرشانیان، تا بتوانن له‌پال ئەوه‌شدا ژيان په‌یدا بکه‌ن.

ئە‌ی پیغه‌مبەر! شە‌و هە‌سته‌ بۆ‌ نوێژ:

﴿بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: یا‌ ایها‌ المزل﴾ ئە‌ی کالاً له‌ بالاً پیچاوا! ئە‌ی ئە‌و که‌سه‌ی له‌رزت لی‌ هاتوو‌ه‌و خۆت داپۆشیوه‌! ئە‌ی پیغه‌مبەر! ﴿۲: قم‌ اللیل‌ إلا‌ قلیلاً﴾ شە‌و هە‌سته‌ واز له‌خۆ‌پێچانه‌وه‌ بپنێ‌و گۆر به‌خۆت بده‌ و نوێژ بکه‌ مه‌گەر که‌مه‌کیکی شە‌و نه‌بی‌ بۆ‌ خە‌وو حه‌وانه‌وه‌ت ﴿۳: نصفه‌ أوانقص‌ منه‌ قلیلاً﴾ ئە‌ویش به‌م شیوه‌یه‌: نیوه‌ی (شە‌و) یا‌ هه‌ندیکی لی‌ که‌م بکه‌وه‌. (ئە‌گەر شە‌وگار درێژ بوو). واته‌: شە‌و نوێژه‌که‌ت هه‌موو‌کاته‌کانی شە‌وگاری پێ‌ مه‌گه‌روه‌، چونکه‌ ماندوو ده‌بیت، به‌لکو‌ سییه‌ک باشه‌. ﴿۴: أوزد‌ علیه‌﴾ یان زیاتری بکه‌. ئە‌گەر شە‌وگار کورت بوو. واته‌: بیکه‌ به‌سێ‌ به‌شە‌وه‌، دووبه‌شی‌هه‌لسه‌، له‌وه‌ زیاتر نه‌بی‌، نه‌وه‌ک به‌هۆی ئە‌وه‌وه‌ نه‌توانی ئیش وکاری په‌یامبه‌ریه‌تی ببه‌ی به‌رپۆه‌، وه‌ک له‌سووره‌تی (ئیسرا)دا ئە‌فه‌رموو‌ی: (ومن‌ اللیل‌ فته‌جد به‌ نافله‌ لک‌ عسی‌ أن‌ یبعثک‌ ربک‌ مقاما‌ محمودا). ۷۹/۱۷. ﴿ورتل‌ القرآن‌ ترتیلاً﴾ زۆریش به‌ ئاهسته‌وه‌ له‌سه‌ر خۆیی و ریکوپێک ئە‌م قورئانه‌ بخوێنه‌وه‌، ده‌وری بکه‌وه‌، با له‌دلتا جیگه‌ی خۆی بکاته‌وه‌، (ئیبین‌ عه‌بباس) ده‌لێت: ئە‌م بریاری شە‌و‌نوێژه‌ له‌سه‌ر شانی پیغه‌مبەر ﷺ ته‌نها سالیکی خایاند و به‌کۆتایی سووره‌ته‌که‌ برایه‌وه‌، ئە‌وه‌یه‌ که‌زانایان ئە‌لێن: کۆتایی سووره‌تێک له‌قورئان، سه‌ره‌تاییه‌که‌ی سه‌رپیه‌وه‌. (له‌ بوخاری)دا هاتوو‌ه‌: سه‌باره‌ت به‌شیوه‌ی قورئان خوێندنێ پیغه‌مبەر ﷺ که‌ له‌ (ئه‌نه‌س) ئە‌پرسن: له‌وه‌لامدا ئە‌لی: قورئان خوێندنێ پیغه‌مبەر ﷺ هه‌ر شویێنی پپووستی به‌ درێژ کردنه‌وه‌ کردبا، درێژی ده‌کرده‌وه‌: به‌م جوژه‌ کاتی که‌ (بسم‌ الله الرحمن الرحيم)ی ده‌خوێند. (بسم‌ الله)ی درێژ ده‌کرده‌وه‌، (الرحمن)ی درێژ ده‌کرده‌وه‌، (الرحیم)یش هه‌روا. له‌ کۆتایی (بسم‌ الله الرحمن الرحيم)دا ئە‌وه‌ستا، له‌ کۆتایی (الحمد لله رب‌ العالمین)دا هه‌روا، (الرحمن الرحیم)یش هه‌ر به‌و جوژه‌. (پیشه‌وا ئە‌حمه‌د، ئە‌بوو داوود ترمزی). وه‌ له‌رۆژی سه‌لاو به‌ریدا به‌قورئان خوین ده‌گوتری: ((اقرأ‌ وارق‌ ورتل‌ کما‌ کنت‌ ترتل‌ فی‌ الدنیا‌ فإن‌ منزلتک‌ عن‌ آخر‌ آیه‌ تقرأ‌ها)). (ئه‌حمه‌د، تیرمزی، نه‌سائی).

به‌ورد ئە‌ژماردوو‌ه‌ هه‌رچی له‌زه‌ویی و، له‌ئاسماندایه‌و دڵۆپه‌ باران و، لم و زیخ و به‌رده‌ ورده‌و گه‌لای داران و که‌فی سه‌ر ده‌ریاچه‌کان.

به‌کورتیی: هه‌یج شتیکی لانا‌دیار نییه‌ ئیترچۆن ئاگاداری ئە‌و وه‌حی‌وسروه‌ نییه‌ بۆ‌ په‌یامبه‌رانی ئە‌نیری، تائه‌وان بتوانن درێنی‌وکه‌مه‌ترخه‌می تیا‌بکه‌ن؟

زۆر زۆر سوپاس بۆ‌ خوای جوانکار و دڵۆقان که‌ یارمه‌تی‌دام بۆ‌ ته‌واو کردنی ته‌فسیری سووره‌تی (جن).

سووره‌تی (موزمه‌میل)ه‌

مه‌که‌کییه‌و (۲۰) ئایه‌ته‌

به‌ناوی خوای ده‌هندو میهره‌بان

سووره‌تی (موزمه‌میل) پاش سووره‌تی (قه‌لم) هاتوو‌ه‌، کورته‌ باسیکی ژبانی پیغه‌مبەر ﷺ باس ئە‌کات، به‌تایبه‌ت خۆ‌یه‌کلا کردنه‌وه‌ی و، شە‌و نوێژه‌کانی و، قورئان خوێندنه‌که‌ی، ده‌شتوانی بلییت: ته‌وه‌ره‌که‌ی سه‌رجه‌م هه‌ر باسی په‌یامبه‌ره‌ ﷺ، هه‌ر بۆیه‌ش پێ‌ ده‌لێن: سووره‌تی (المزل). په‌یامبه‌ر ﷺ ئە‌و کاته‌ که‌ له‌ ئە‌شکه‌وتی (حراء)دا خه‌ریکی خواناسین بوو، جبریل هات و یه‌که‌م وه‌حی و سه‌روشی بۆ‌ هینا، جا له‌ قورسی و گرانی ئە‌و رووداو‌ه‌ ترس و له‌رزیکێ زۆری لی‌ نیشته‌ و دلی زۆر بی‌ تاقت بوو، باری سهرشانی زۆر گران بوو، بۆیه‌ زۆر به‌په‌له‌ گه‌رایه‌وه‌ بۆ‌ لای خاتوو (خه‌دیجه‌)و فه‌رموو‌ی: ((زملونی، زملونی= دام‌پۆشن دام‌پۆشن)) به‌راستی ئە‌ترسم تووشی شتیکی بووبم! له‌وه‌ ئە‌ترسا که‌ له‌ئاینده‌دا نه‌توانی وه‌ک پپووست هه‌لسی به‌ئه‌نجام‌دانی ئە‌ره‌که‌کانی سه‌رشانی خۆی، بۆیه‌ ئاوا تووشی ئە‌و دلتە‌نگی و ناره‌حه‌تییه‌ بوو.. ئە‌گینه‌ په‌یامبه‌ریکی خۆشه‌ویستی ئاوا هه‌رگیز ترسی ئە‌وه‌ی نابیت و نایشترسیت که‌ ده‌ستی لی‌ وه‌شێنرابیت. سووره‌ته‌که‌ به‌ وشه‌یه‌کی زۆر ناسکپه‌روه‌رانه‌و پر له‌سۆزو میهره‌بانی له‌لایه‌ن په‌روه‌ردگاره‌وه‌ ده‌ست پێ‌ ئە‌کات، وه‌ک بیه‌وی ماندوو نه‌بوونی له‌ په‌یامبه‌ر بکات ﷺ، به‌تایبه‌ت ئە‌و ماوه‌یه‌ش زۆر خۆی ماندوو ئە‌کرد به‌ شە‌و‌نوێژ، و قورئان ده‌ورکردنه‌وه‌وه‌، له‌به‌ر خۆشوو‌دی وه‌ ره‌زایه‌تی خوای گه‌وره‌.. ئینجا باسی گه‌وره‌یی و مه‌زنی و قورسی وه‌حی (سه‌روش)ی بۆ‌ ده‌کات، تا بایه‌خیکێ زۆری بداتی، زۆر به‌بێ‌داری و هۆشیارانه‌ هه‌ولێ پیاده‌کردنی بدات. فه‌رمان ئە‌دات به‌پیغه‌مبەر ﷺ که‌ له‌به‌رامبه‌ر ئە‌شکه‌نجه‌ی هاوبه‌ش‌په‌یدا‌که‌رانه‌وه‌ دان به‌خۆدا بگری: (واصبر‌ علی‌ ما‌یقولون‌ واهجرهم‌ هجرا‌ جمیلاً..)،

گه و ره گران قورئان:

۵: إنا سنلقى عليك قولا ثقيلا ﴿١﴾ به راستی ئیمه فەرمودده و ته یه کی قورس و سه نگینت پی راده گه یه نین، به لی به راستی هه لگرتن و راگه یاندنی ئایینی پیروزی ئیسلام بی ئه مبه رو ئه و بهر،

زیهن و ده روون له خه ته ره پاك بۆتوه ۷: إنا لك في النهار سبحا طويلا ﴿٢﴾ به راستی بهر و ژیشدا مه و دای هات و چۆت درێژو فراوانه به دم ژیان و گوزره نه وه ده رۆیت، جا كه وابوو به شیکی شهو بۆ خوا به رستی دابنی و، بهر و ژیشدا نان پهیدا بکه و کاروباری ئاینه که ته بهر ی بکه ۸: واذكر اسم ربك وتبتل إليه تبتيلا ﴿٣﴾ تۆ با هه میشه ناوی پهروه ردگارت له سه ر زارت بییت، خو له هه موو شتی داپره خو ت یه کلا بکه وه، به ته وای پشت له هه موو شتی بکه و ته نها روو له خوا بکه، له غه یزه نه واته ی تۆ ده ی به رستی له هه موو شتی بته که وه ۹: رب المشرق والمغرب ﴿٤﴾ ئه واته ی تۆ ده ی به رستی پهروه ردگاری خو ره لات و خو ر ئاوايه ﴿٥﴾ لا اله الا هو ﴿٦﴾ و بیجگه له و هیچ به رستراویکی تر به هه ق نییه ﴿٧﴾ فاتخذه وکیلا ﴿٨﴾ جا تۆش به رده وام هه ر ئه و بکه به پارێزه رو پشتیوانی خو ت و کاروبارت ده ستی ئه و بده.

به رامبه به قسه کانیان خو را گریه:

۱۰: واصبر على ما يقولون ﴿٩﴾ وه له ئاست ئه وه ی ئه وان ئه یلین هه رده م خو را گرو به ئارام به ﴿١٠﴾ واهجرهم هجرا جمیلا ﴿١١﴾ وه به شیوه یه کی جوانیش ده ستیان لی هه لگروه دوور به لییان، واته: هیچ جو ره عه زیه تیکی تیا نه بییت ۱۱: وذرنی والمکذبین اولی النعمة ﴿١٢﴾ لیم گه ری بۆ ئه و خاوه ن سامان و مال نیعمه تانه که به رنامه ی خوا به درو ده خه نه وه، تۆ تکایان بۆ مه که با من تۆ له یان لی وه ر گرم ﴿١٣﴾ ومهلهم قليلا ﴿١٤﴾ تۆ که میك مۆ له تیان بده با به ته وای بگه نه روژی خو یان.. به لی به ئاره زووی خو یان رایان بوارد تا ئه و کاته پیغه مبه ر ﴿١٥﴾ گه یشته مه دینه، جا ئه و ده مه به جو ره ها ناره حه تی عه زیه ت دران و، پاشان ناو داره کانیان له (بدن) دا کوژران! ۱۲: إنا لدینا انکالا وجیما ﴿١٦﴾ به راستی ئیمه سزای دونیاییمان هه یه و له پاشه روژیشتا کو ت و زنجیری سه نگین و ئاگری هه لگرساوی دۆزه خمان هه یه ۱۳: وطعاما ذاغصه ﴿١٧﴾ ههروه ها خو را کیك که له گه رو ده گیریت له به ری دره ختی زه ققوم، که زۆر به نا ئاسایی له گه روویانه وه ده روا ته خواره وه ﴿١٨﴾ وعذابا أليما ﴿١٩﴾ سه ره رای سزای سه خت و پریش و ئازار ۱۴: يوم ترجف الأرض والجبال ﴿٢٠﴾ روژیك دیت که زهوی و شاخه کان دینه له رزه ﴿٢١﴾ وکانت الجبال کتیا مهیلا ﴿٢٢﴾ وکیوه کانیش وه ها ورد ئه بن، ده لییت ته پۆلکه ی لم و زیخه که به ئاسانی ته خت ده بییت، پاش ئه وه ی که سابت و نه جو لا و بوون.

ئه رکیکی ئیجگار قورس و گرانه، مه گه ر ته نها په یامبه ران به چاکی تیگه یشت بن له و سپارده گه و ره یه که خوا له بارهیدا ئه فەرمووی: (إنا عرضنا الأمانة على السموات والأرض والجبال فأبين أن يحملنها وأشفقن منها وحملها الإنسان..) ۷۲/۳۳.

شه و نوێزو به خه به ربوون جیدارو له بارتره:

۶: إِنْ نَاشِئَةَ اللَّيْلِ هِيَ أَشَدُّ وَطْأًا ﴿١﴾ به راستی شهو بیداری و گفت و گو و پارانه وه و رازو نیاز له گه ل پهروه ردگادا زۆر کاریگه رته له سه ر شانی نوێژکار له نوێژی روژ، چونکه شهو کاتی خه وو حه وانه وه یه.. پیاو حه ق بلیت شهو نوێژیش بۆمرو ئ کاریکی زۆر گرنگه و، فیری شه و نه خوونی و وه خت و بیوه ختی ده کات ﴿٢﴾ وأقوم قیلا ﴿٣﴾ وه بۆ خویندنی قورئانیش له بارتره شهو بۆ ده ور کردنه وه ی قورئان زۆر گونجاو ئهسته یه، چونکه جیهان هه موو له جم و جوول و بزوتن ئه که ویتوو دل و ده روونه کان حه ساونه ته وه،

موحه ممدیش وه ک مووسایه که نیردرایه لای فیرعهون:

ئینجا به سزای دونیا ئه یان ترسینی وه که ئه فهرمووی: ۱۵:
 إنا أرسلنا إلیکم رسولا شاهدا علیکم ﴿ خۆ به راستی ئیمه
 په یامبه ریگمان (موحه ممد) ﴿ بۆ رهوانه کردوون، بۆته شایه
 به سه رتانه وه که هه رچیمان به سه را داوه پئی را که یاندوون، ئیوه
 هیچ برووبیانوو یکتان نه ماوه ﴿ کما أرسلنا إلی فرعون رسولا ﴿
 ههروه که چۆن بۆلای فیرعهونیش په یامبه ریگمان (مووسا) رهوانه
 کرد، تا تیی بگه به نیست ﴿ ۱۶: فعصى فرعون الرسول ﴿ جا
 فیرعهون سه ریچی کرد له په یامبه ره که وه له فهرمانی دهرچوو و
 بروای نه هیناو داوای خوایه تی دهر کرد..! ﴿ فأخذنا أخذا ویلا ﴿
 ئینجا ئیمهش زۆر به توندی پیچامانه وه قارمان لی گرت، ئه وه بوو
 خوی و تاقمه که له دهریادا خنکان. جا ئیوهش ئه ی قوره ییش!
 بیدارو هوشیار بن پیش ئه وه ی قارتان لی بگرین.

که قیامهت هات چۆن قوتار دهن؟

۱۷: فكيف تتقون إن كفرتم يوما ﴿ جا ئه گهر ئیوه ئه ی بی
 برواکانی قوره ییش! هه روا کافرین ئیتر چۆن خۆتان ئه پاریزن له
 سزای روژیک ﴿ يجعل الولدان شيبا ﴿ که ئه وهنده قورس و سه خته
 منال پیر دهکا و کهس به رگه ی ناگرئ ﴿ ۱۸: السماء منفطر
 به ﴿ ئاسمان به هو ی سه ختی ئه وه روژه وه لهت و پت ئه بی
 کان وعده مفعولا ﴿ ئه وه به لیینی خوایه، خۆ به لیینی خواش
 هه ر دیته دی ﴿ ۱۹: إن هذه تذكرة ﴿ بی گومان ئه م سووره تهش
 په ندو ئامۆزگارییه که بۆ مه ردم، به شکو له سه ر لیشیواوی خۆیان
 بگه ری نه وه ﴿ فمن شاء اتخذ إلی ربه سبیلا ﴿ بۆ ئه و که سه بیهوی
 ریگه بۆلای په روه ردگاری خوی بگریته بهر. واته: با ئه وه جوړه
 که سانه هه ولی کاری چاک و شیرین بدنه پیش هاتنی ئه وه روژه.

شه و نوێز به فهرزی هه لگیرا:

۲۰: إن ربک يعلم أنك تقوم أدنى من ثلثی اللیل ونصفه
 وثلثه ﴿ بی گومان په روه ردگارت چاک ئه زانی که تۆ ئه ی
 پیغه مبه ر! ﴿ نزیکه ی دوو به شی شه و، یان نیوه ی، یان یه ک
 سیومی هه لده سیت ﴿ وطائفة من الذین معک ﴿ هه روه ها هه ندی
 له وانیه که له گه لتان هه لده ستن بۆ شه و نوێز ئه وه ده مه ی که (فهرز)
 کرایه سه رت ﴿ والله یقدر اللیل والنهار ﴿ خوایش ئه ندازه گیری
 شه وو روژی کردووه و ئه زانی چوار وه رز چۆن بی، کاتی کورته،
 کاتی درێژه، چونکه مه ردم یان زوو هه ل ئه سی و، زۆر ماندوو

ئه بی، یا درهنگ هه ل ئه سی و کاته که ی له کیس ئه چی ﴿ علم أن
 لن تحصوه ﴿ چاک ئه زانی که ئیوه قهت ناتوانن ئه ندازه ی ئه و
 شه وه راگرن و بیژمیرن و له کاتی خۆیدا هه لسن بۆ شه و نوێزه که تان
 ﴿ فتأب علیکم ﴿ جا له بهر ئه وه ئیوه ی به خشی و باربگرانی
 له سه ر سووک کردن، ئه وانته تان که نه یان توانی به و بهرنامه یه کار
 بکه ن، وه یا قورئان بخوینی، بۆیه ئه فهرمووی: ﴿ فاعرءوا ماتیسر
 من القرآن ﴿ جا چه ندته تان بۆ لواو مه یسه ر بوو - بی دیاری کردنی
 کات - ئه وهنده شه و نوێز بکه ن، نه ک ئه و سی یه ک و نیوه دوو
 به شی شه وه، چونکه جگه له و هویانه ش: ﴿ علم أن سیکون منکم
 مرضی ﴿ خوی میه ره بان زانی له ئاینده دا که که سیکتان لی نه خۆش
 بکه وی و نه توانی هه لسی به شه و نوێز. ﴿ وآخرون بضربون فی
 الأرض یتغون من فضل الله ﴿ وه کهسانی تریش دهن که له زه ویدا
 ده گه رین بۆ به ده ست هینانی بازرگانی و فه زلی خوا بۆ رزق و روژی
 بچه سه فه ر بۆ ئه م ولات و ئه و ولات.. ﴿ وآخرون یقاتلون فی
 سبیل الله ﴿ وه کهسانی تر له ئاینده دا جهنگ بکه ن له رپی خوادا
 (بچه بۆ جیهادو ماندوو بین) ﴿ فاعرءوا ماتیسر منه ﴿ جا که وابوو
 هه رچه ندته تان بۆ لوا ئه وهنده قورئان بخوین و شه و نوێز بکه ن،
 چونکه خوی گه وه ره سوۆز میه ره بان زۆره له گه ل به ندته کانی
 خۆیدا، وه دیاره مه به سستیکی تایبه تی خوی هیه له دانانی هه ر
 جوړه خواپه رستییه کدا، لیژه شدا هه ر له سه ره تاوه ویستی ئه و
 خه لکه رایینی له سه ر شه و نخوونی و ئاگاداری و هوشیاری، جا که
 مه به سته که ی جیبه جی بوو بۆیان ئه گوری.

له م ئایه ته وه یه (ئه بوو حه نیفه) ده لیئ: خویندنی سووره تی
 (فاتیه) له نوێزدا واجیب نییه! به لگه ییش ئه وه فهرمووده یه که
 هاتوو به رامبه ر کابرایه که نوێزه که ی به ناته واو کردو، پاشان
 فهرمووی: ((ثم أقرأ ماتیسر معک من القرآن)) (متفق علیه).
 جه ماوه ری زانیانی به فهرمووده ی: ((لا صلاة لمن لم یقرأ بفاتحة
 الکتاب)) (متفق علیه). یان فهرمووده ی: ((لا تجزئ صلاة من لم
 یقرأ بأَم القرآن)) (ابن خزیمه) ره تی ده که نه وه. ﴿ وأقیموا الصلاة ﴿
 وه نوێزه فهرزه کانتان به چاکی جیبه جی بکه ن به بیرو هۆشه وه
 ﴿ وآتوا الزکاة ﴿ و زه کاتیش بدنه ﴿ وأقروضوا الله قرضا حسنا ﴿
 وه قهرزو (وام) به شیوه یه کی جوان و چاک به خوا بدنه (ده سگریویی
 هه ژاران بکه ن بی ئه وه ی سوو دیان لی وه رگرن) خواش پاداشیکی
 زۆرتان ده داته وه. ﴿ وما تقدموا لأنفسکم من خیر تجدوه عند الله ﴿
 وه ره خیرو چا که یه ک پیش خۆتانی بخه ن (پاداشته که ی) لای خوا
 وه ره ئه گره نه وه ﴿ هو خیرا وأعظم أجرا ﴿ که هه ره ئه ویش چاکتره و،
 پاداشی گه وره تره (له وه ی لای خۆتان ماوه ته وه). ﴿ واستغفروا

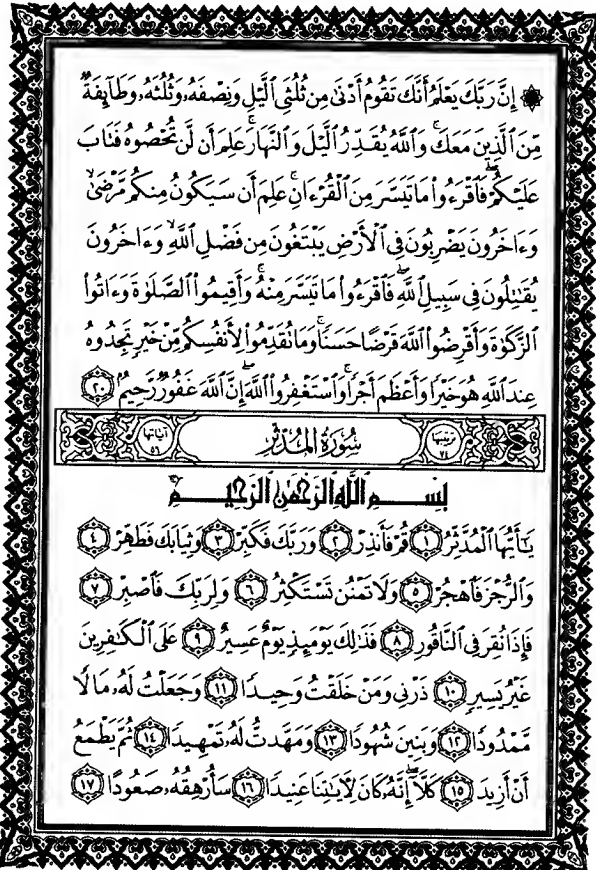

ریسواى بکات) چ جوړه مه زه نه و نه اندازیه کی گرت (ته و نه فامه، پاش هم موو بیر کردنه وه یه کی نه و جار ده لیت: قورئان جادووه...!!
 ۲۰: تم قتل کیف قدر پاشان به کوشتجی، چون مه زه نه و نه اندازیه گیری کرد؟! رافه که ران ده لیت: پیغه مبه ر کاتی که نویژی نه کردو قورئانی نه خوینده وه (ولهید) به لایا تیپه یری و

لی مه که ۷: ولربک فاصبر و له بهر ره زامه ندی په روه ردگارت خوگر به له بهر امبه ر نازار وه ره شه ی هوز که تدا ۸: فاذا نفر فی الناقور ۹: نینجا کاتی فوو ده کرى به سووردا بو زیندو و بوونه وه. پیغه مبه ر ده فرموی: چون دلم خوش بی و، به خوشی رابویرم له کاتیکدا خاوه ن شه پیووره که (تیسرافیل) ده می به (قهرن) هکه وه ناوه و ته ویل و ناوچاوی نه وی کردووه، چاوه نواره که ی فرمانی پی بکه ن، فووی پیا بکات، هاوه لانی وتیان: جا له و کاته دا نیمه چ بکه ی و چ بلین؟! فرموی: بلین: ((حسبنا الله ونعم الوکیل، علی الله توکلنا)) (پیشه واته حمده). ۹: فذلک یومئذ یوم عسیر ۱۰: جا نه و روزه، رژیکی زور گران و سه خته ۱۰: علی الکافرین غیر سیر ۱۱: له سهر خوانه ناس و بی پروایان سووک و ناسان نییه، چونکه لیپرسینه وه و حساب و لیکلینه وه هیه.

خواو نه و که سه ده لی قورئان جادووه:

۱۱: ذرنی ومن خلقت وحیدا ۱۲: له من و له و که سه که ری دروستم کردووه به ته نیا خو، واته: تا له سکی دایکیا بوو نه مال، نه منال، نه هیز نه ده سه لاتی هه بوو، که چی مال و کوریشم دایه و هر بروای نه هیناو چوو به گز به یامبه ر که یشدا! رافه که رانی قورئان ده لیت: مه به ست به و که سه (ولهیدی کوری موغیره) یه، خوا ده سه لاتیکی زور چاکی دایه، که چی له باتی سوپاسگوزاری یاخی بوو!! وهک نه فرموی: ۱۲: وجعلت له مالا ممدودا ۱۳: مال و داراییه کی زورم پی به خشی (مه رو مالات، باخ و بیستانی جوان و دلگین) ۱۳: و بنین شهودا ۱۴: وه کورانی هه میشه ناماده و به رده ست (له گه لیا، واته: له هه موو کاتیکی خوشی و ناخوشیدا ناماده بوون، نه ویش خو ی پی هه ل نه کیشا ۱۴: ومهدت له تمهدا ۱۵: وه دونیم بو راختبوو به راختنیک کی ته و او، واته: به ثاره زووی خو ی (دونیم رشت به سه ریا) ۱۵: ثم طمع ان ازید ۱۶: پاشان نه و نه ده ته ماعکاره هه ر به ته مایه بوی زیاد بکه م.. (له گه ل نه ویشدا که خوانه ناس و بی پروایه...!!) ۱۶: کلا انه کان لایاتنا عنیدا ۱۷: نه خیر نه و چاوچنوکه با به ته ما نه بی، چونکه نه و بهر امبه ر به نایه ته کانمان هه ر سه رکه ش و سه سه خته ۱۷: سارهقه صعودا ۱۸: به ته نکید منیش سزایه کی قورس و گران و سه خت به سه ریا نه دهم (زور ماندوو هیلاکی ده که م، به ناو به رزایی کیوه کانی دوزه خدا هه ل ده گیزم ۱۸: انه فکر و قدر ۱۹: چونکه به راستی بیری کرده وه نه اندازیه گیری کرد چی بلی دهر باره ی قورئان، به لام به هه لدا چوو و ملکه چی حقه نه بوو! ۱۹: فقتل کیف قدر ۲۰: ده به کوشتجی (و خوا

گوئی بو گرت و چاک چاک دلی دایه، دوایش که گه رایه وه بو ناو هوزو گه له که ی وتی: نیستا گویم له (موحه ممه د) وه بوو قورئانی نه خویند، سویندم به خوا نه و نه و ده ی خویند نه و ته ی ناده می بوو، نه و ته ی جننی بوو.. جا کاتی نه و قسه یه گه یشته وه قوره یش، دنگ و باس بلاو بوویه وه که ولهید چووه ته سه ر ثایینی (موحه ممه د)، نه گه ر نه وه و ابیت قوره یش هه موو شوینی نه که ون.. جا (نه بووجه هل) رویشت بو لای و وتی: ده لیت دوا ی موحه ممه د که و تووی تا به لکو پاروه نانیکت بداتی، نه ویش رقی هه لساو وتی: جا موحه ممه د نانی له کو ی بوو، تا من بو نان دوا ی نه و بکه وم؟ خو ت چاک نه زانی که من مروقیکی لات و هه ژار نیم، پاشان ولهید وتی: باشه نیوه پیتان وایه موحه ممه د شیته...؟ ده نایا تا نیستا بیستوتانه کاری شیتانه بکات...؟ لاتان وایه که فالچی بیت.. بیستوتانه فال بگریته وه...؟ پیتان وایه شاعیره.. تا نیستا هیه شیعریک به ده میا هاتووه...؟ پیتان وایه کابرایه کی دروزه،

قەت درۆتان لە و بیستوو...؟! لەو لامي هەموو پرسیارەکاندا وتیان نەخیر. جا قوروەیش وتی: ئەى تۆ چۆن بیری لى ئەکەیتەووە هەلى دەسەنگینی...؟ وەلید وتی: جادوو! کور لەباوک ئەکاو، بابوک لەکور.. بۆ ئەمەیه کە قورئان ئەفەرمووی: (إنه فکر وقدر.. فقتل کیف قدر).. ۲۱: ثم نظر پاشان سەیری کرد چى بلى ۲۲: ثم عبس وبسر له پاشا ناو چاوانى هینایەووە یەك و رووی گرژکرد ۲۳: ثم أدبر واستكبر پاشان پشتی هەلکرد لە ئیمان بە قورئان و خۆی بە زلزانسی دواى پیغەمبەر کەوئ! وە لەباتی ئەووە کە قسە یەکی گونجاو بکات کەچى ۲۴: فقال إن هذا الا سحر یؤثر جاوتی: ئەم قورئانە هەر جادوووە لەخەلکیکی ترەووە وەرئەگیرى، واتە موحەممەد: (له بابیلی و، ئاشووری و، میسری و، هیندییه کانهو) ۲۵: إن هذا الا قول البشر ئەمە هەر قسەى مروفە، لە قسەى خوا ناچى! ۲۷: سأصلیه سقر له مەوپاش ئەى خەمە ناو سەقەرەو ۲۶: وما أدراك ما سقر جا تۆ چوزانى (سەقەر) چیه... ئەگەر پیت نەلیم ۲۸: لا تبقي ولا تذر ئاگریکە هیچ شتیک نایەلێتەووە ئەى سووتینى لە گوشت و ئیسقان و دەمارو وازیش ناهینیت وجى ناهیلێت ۲۹: لواحة للبشر پیستی سەرەووە و لاشە رەش ئەکاتەووە، واتە: بەهەرچى بگات ئەى سووتینى ۳۰: علیها تسعة عشر نۆزە فریشتەى بەسەرەووەن بۆ سەرپەرستى و چاودیرى و بەرپۆه بردنى دۆزەخ.

ژمارەى فریشتەى سەرکاری ناگر بۆ ئەزمونیە:

ئینجا خوا ئەفەرموئى: ۳۱: وما جعلنا أصحاب النار الا ملائكة وە هەر فریشتەکانمان گێراووە بە خەزەنەى دۆزەخ هەر لە فریشتە دامان ناو، کەوابوو کەس ناتوانى مەلانییان لەگەل بکاو هەول بەدات خۆى لییان دەرباز بکات وەك ئەبوو جەهل دەلێت ۳۲: وما جعلنا عدتهم الا فتنة للذين كفروا وژمارەیانمان نەگێراووە بە نۆزە بۆ تاقیکردنەووەى بى باوەران نەبى، واتە: دەمانەوئ بەو ھۆیەووە باوەر بین ۳۳: لیستقن الذین اوتوا الکتاب بۆ ئەوێش خاوەننامەکان بى گومان بن لە راستى ئەم قورئانە، چونکە ژمارەى ئەو فریشتانە لە کتیبەکانى ئەوانیشدا هەیه ۳۴: ویزداد الذین ءامنوا ایمانا و بۆ ئەوێش برادارەکان زیاتر برۆیان دامەزریت، کاتى خاوەننامەکان دەبین برۆیان هینا بە ژمارەکان ۳۵: ولا یرتاب الذین اوتوا الکتاب والمؤمنون وە ئیتەر خاوەننامەو برۆادارانیش گومانیان نەبى لە حەقیقەتى دین و ژمارەى فریشتەکان، دیارە ئەمە بۆ دووپاتکردنەووەى قسەى پیشوو، ئەگینە کاتى کە برۆا زیاتر بوو، ئیتردوو دلى و گومان نامینى ۳۶: ویقول الذین فی قلوبهم

مرض والکافرون ماذا أراد الله بهذا مثلا وە بۆ ئەوێش دووروو و بى برۆاکان بلین: خوا مەبەستى بەم ژمارەى نۆزەیه چیه بەنموونە هینایەووە؟ ۳۷: کذلک یضل الله من یشاء ویهدى من یشاء وەك گومرا کردنى کافرهکان ومونافقهکان خوا ئەوێش خۆى بیەوئ گومراى دەکا وە هەر کەسێش خۆى بیەوئ هیدایەتى دەدا هەلبەت هەر کەس خوا گومراى بکا لە بەر نەشیایى ئەو کەسە خۆیەتى وە هەر کەسێش خوا هیدایەتى بەدات لە بەر شیایى خۆیەتى ۳۸: وما یعلم جنود ربک الا هو وە جگە لە خوا خۆى کەسى تر بە ژمارەى لەشکرو سوپای پەرەردگار نازانى، واتە: هەر ئەو ئەزانى ژمارەیان.. ئەوانەش وەنەبى تەنها هەر ئەو نۆزە بن بەلکو بەهەزاران هەزارن. وەکو پیغەمبەر ۳۹: لەشەرەوییه کەیدا لە وەسفی (بەیتول مەمعمور) دا فەرمووی: ((فإذا هو یدخله فی کل یوم سبعون ألف ملک لا یعودون إلیه آخر ما علیهم)) (فتح الباری: ۳۴۸/۶. مسلم: ۱/۱۴۶). واتە: هەموو رۆژیک حەفتا هەزار فریشتە دەچنە نیوی، جاریکى تر ئەوانە ناگەرێنەووە بۆى. ۴۰: وماهی الا ذکری للبشر ئەو ئاگرەش هەر پەندو ئامۆژگارییه بۆ ئادەمزادە یاخییەکان، تا لێى بترسن و برۆا بین و راست و راسال بن ۴۱: کلا نەخیر، وانیه، رۆژیک دیت پەشیمان دەبنەووە ۴۲: والقمر سویند بە مانگ کە چەند شتیکی گرنگە ۴۳: واللیل إذا أدبر و سویند بەشەو کاتى تى دەپەریت ۴۴: والصبح إذا أسفر و سویند بە بەرەبەیان و دەمى بەیانیان، کاتى وردە وردە بى پەرە خۆى دەنوینیت ۴۵: إنها لإحدى الکبر بەراستنى ئەو (ئاگرى دۆزەخ)ە، بەلایەکە لەبەلا هەرە گەرەکان، جا ئیتەر ئیووە چۆن گالتەى پى ئەکەن؟ حەق وایە خۆتانى لى بیاریزن ۴۶: نذیرا للبشر بۆ بیدار کردنەووە ترسینەرى سەرچەم ئادەمزاد، تا لەهەموو خراپەیهک سل بکەنەووە ۴۷: لمن شاء منکم أن یقدم أو یأخر بەتایبەت بۆ ئەو کەسەى بیەوئ پیشکەوئ و کى بەرکى بکا لەکارى چاکەدا، یان خۆى دوا بخات لەکارى خراپەدا ۴۸: کل نفس بما کسبت رهنه چونکە لە قیامەتدا هەموو کەسیک لە بارمەتەو گرهوى کارو کردەوێش خۆیەتى، ئیتەر ئیستا کەیفى خۆیەتى، چاک ئەکات یا خراپ ۴۹: إلا أصحاب الیمین یارانى دەستەى راست نەبى، کە نامەکانیان بەدەستى راستیانەووە ئەدرى و، پارێزراویش ئەبن لەئاگر ۵۰: فی جنات یتساءلون لەناو باخ و باخاتى بەهەشتدان و لەیەکتەر پرسیار ئەکەن ۵۱: عن المجرمین سەبارەت بە تاوانکاران: ۵۲: ماسلکم فی سقر و پییان ئەلین: ئەووە چیبوو ئیووە بەرەو دۆزەخ راپیچکرد؟ وا ئیستا ئەو

توانای وەرگرتنی نامۆزگاری نابێ، ئەگەر خوا نەیهوێ ﴿هو اهل التقوى﴾ هەر ئەویشە شیای لێ ترسانە، چونکە خواوەنی تۆلێ سەختە ﴿واهل المغفرة﴾ وە هەر ئەویشە شیای لیبووردنە لەتوان، کەواتە تازوووە وەرن تەوبە بکەن و پەشیمان ببێنەو لەو کارە خراپانەتان.

سزا سه خته ده چيژن؟ ۴۳: قالوا، ئەوانيش له وهلامدا
 ئەلین: يه كه م: لم نك من المصلين، ئيمه له نوژن خوينا
 نه بووين بۆ پهروهردگارمان، چونكه پرومان پى نه بوو. دووم:
 ۴۴: ولم نك نطعم المسكين، و خواردنمان بهى نه وايان
 نه ئەداو ده ستگرو پيمان نه ئە كردن. سيبه م: ۴۵: و كنا نخوض
 مع الخائضين، وه ئيمه هه ميشه سه مان له قسه ي نارهوا دنا له
 گهل ئەوانه ي سهريان له قسه ي نارهوا دنا ۴۶: و كنا نكذب
 يوم الدين، و پرومان به رۆژى پاداش نه بوو به درۆمان ده زانى
 ۴۷: حتى آتانا البس، تا مردن يه خه ي پى گرتين و به چاوى
 خۆمان ديمان، ئيمه هه رله ناو ئەو گومرايى و سه ر ليشيو اوييه دا
 بووين ۴۸: فما تنفعهم شفاعة الشافعين، ئيتير تكاى تكاكاران
 -ئەگه ر بشييت- كه لكى به وان ناگه يه نى، چونكه تكا وهك (ئيبين
 كه سين) ده لييت: بۆ ئەو كه سانه نابى كه ئەو خوو و سيفه ته
 ناپه سه ندانه يان هه بى ۴۹: فما لهم عن التذكرة معرضين، جا
 چيانه وا له په ندو ئامۆزگار ييه كانى (قورئان) روو وه رده چه رخيئن
 و هه لدين؟.

که له قورئان هه ئیدین ده ئیی گۆره خه رگه لن له شیر هه ئیدین:

۵۰: * کَأَهِم حَمْرٌ مُسْتَفْرَفَةٌ * هَرَّ ثَلَاثِي كِهَرَه كِيَوِيَن * ۵۱: *
فِرَّتْ مِنْ قَسْوَرَةٍ * كِه لَه دِه سَتِي شِيَرَّ هَه لَدِيَن وَ رَهو تَه كَهَن وَ
سَلَّ تَه كَهَن، دِيَارَه كِهَرَه كِيَوِي كَاتِي كِه شِيَرَّ تَه بِيَنِي زَوَرَّ بَه پَه لَه
رَهو دِه كَاو هَه لَدِيَت.. هَاوَبَه شِدَارَنَه رَه كَانِيَش كَاتِي كِه پِيَغَه مَبَه رَه
دِه بِيَنَن وَ گُوِيَان لَه قَوَرَّ ثَانَه وَه دِه بِي، هَر ئَاوَا هَه لَدِيَن وَ پَشْتِي
تِي دِه كَهَن * ۵۲: * بَل بَرِيْدَ كُلِّ اِمْرِئٍ مِنْهُمْ اَنْ يُوْتِيَ صَحْفَا
مُنْشَرَةً * بَه لُكُو هَه رِيَه كِه يَان تَه يَه وَ يَ نَامَه يَه كِي كِرَاوِي پِي بَدَرِي
وَتِيَا بَنُو سَرِي: لَه خَوَاوَه بُو فَلَانِي كُوَرِي فَلَان وَ فَه رَمَانِي پِي بَكَرِي
بَه شُوِيَن كِه وَتَنِي (مُوَحَه مَه دِه) جَا بَرَوَاي پِي بَكَهَن كِه خَوَا بَه
پِيَغَه مَبَه رِيَتِي نَارِدُوِيَه تِي بُوِيَان !! كِه وَاتَه وَازِيَان لِي بِيَنَه بَا هَر لَه وَ
سَه رَلِيَشِي وَآوِيَه دَا بَسُوَرِيَن وَه * ۵۳: * كَلَا * نَه خَيْرٌ، بَه تَه مَاي شَتِي
وَآ نَه بَن * بَل لَا يَخَافُوْنَ الْاٰخِرَةَ * چُونَكِه رَاسْتِي يَه كِه يَ هَر تَه وَه يَه
كِه لَه پَاشَه رَوُژ نَاتَرَسَن، هَر بُوِيَه شَ ئَاوَا تِيَك چَوون * ۵۴: * كَلَا *
نَه خَيْرٌ، بَا تَه وَه نَدَه رُو نَه چَن لَه بِي بَاوَه رِيْدَا * اِنَّه تَذْكِرَةٌ * چُونَكِه
بَه رَاسْتِي تَهَم (قَوَرَّ ثَانَه) يَادَخَه رَه وَ يَ رَاسْتِي يَه كَانَه، جَا هَر كِه سِيَك
ئَارَه زَوُوِي خُوِيَه تِي بَه گُوِيِي تَه كَات يَانَه؟ وَه كِه تَه فَه رَمُوِي: * ۵۵: *
فَمَنْ شَاءَ ذَكَرْهُ * تَه وَه يَ دِه يَه وَ يَت - ئِيَسْتَا ئَاَزَادَه - بَا لَه يَادِي
بَكَرِيَت * ۵۶: * وَمَا يَذْكُرُوْنَ اِلَّا اَنْ يَشَاءَ اللّٰهُ * خُوَنُو خَه لَكِه
ئَاْمُوْزْگَارِي وَه نَاغَرَن، مَه گَه رَ وَيَسْتِي خَوَاي لَه سَه رَ بِيَت. وَاتَه:

إِنَّهُ مَكَرٌ وَفَدَرَ ﴿١٨﴾ فَقِيلَ كَيْفَ فَدَرَ ﴿١٩﴾ ثُمَّ قِيلَ كَيْفَ فَدَرَ ﴿٢٠﴾ ثُمَّ نَظَرَ ﴿٢١﴾ ثُمَّ عَبَسَ وَبَسَرَ ﴿٢٢﴾ ثُمَّ أَدْبَرَ وَاسْتَكْبَرَ ﴿٢٣﴾ فَقَالَ إِنْ هَذَا إِلَّا لَأَعْمَرَ يَوْمُهُ ﴿٢٤﴾ إِنْ هَذَا إِلَّا أَقُولُ الْبَشَرِ ﴿٢٥﴾ سَأُصْلِيهِ سَقَرَ ﴿٢٦﴾ وَمَا أَذْرَكَ مَا سَقَرٌ ﴿٢٧﴾ لَا يَقْبِى وَلَا تَذَرُ ﴿٢٨﴾ زَوْجَةً لِلْبَشَرِ ﴿٢٩﴾ عَلَيْهِ نِصْفَةُ عَشْرٍ ﴿٣٠﴾ وَمَا جَعَلْنَا الْأَنْحَابَ النَّارَ إِلَّا مَلِيقَةً وَمَا جَعَلْنَا عَذَابَهُمْ إِلَّا نِصْفَةً ﴿٣١﴾ لِلَّذِينَ كَفَرُوا لِيَسْتَيْقِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَزَادَ الَّذِينَ آمَنُوا إِلَى آيَاتِنَا وَلَا يَرْتَابَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَالْمُؤْمِنُونَ وَلِيَقُولَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَالْكَافِرُونَ مَاذَا أَرَادَ اللَّهُ بِهَذَا مَثَلًا كَذَلِكَ يُصِلُ اللَّهُ مِنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَمَا يَعْلَمُ جُودَ رَبِّكَ إِلَّا هُوَ وَمَا يَهْدِي إِلَّا ذِكْرُ الْبَشَرِ ﴿٣٢﴾ كَلَّا وَالْقَمَرِ ﴿٣٣﴾ وَإِنِّي إِذْ أَدْبَرْتُ وَأَصْبَحْتُ إِذَا اسْتَفَرْتُ ﴿٣٤﴾ إِنِّي لَا أَحْدَى الْكِبَرِ ﴿٣٥﴾ لَذِئْبُ الْبَشَرِ ﴿٣٦﴾ لِمَنْ شَاءَ مِنْكُمْ أَنْ يَتَقَدَّمَ أَوْ يَتَأَخَّرَ ﴿٣٧﴾ كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ رَهينَةٌ ﴿٣٨﴾ إِلَّا الْأَنْحَابَ لِلْيَدِينِ ﴿٣٩﴾ فِي جَهَنَّمَ نِصْفَةً لَوْنُهَا عَنِ الْمُعْجَرِينَ ﴿٤٠﴾ مَا سَلَكَكَ فِي سَقَرٍ ﴿٤١﴾ قَالُوا لَوْ نَكُنْ مِنْ الْمُصْلِينَ ﴿٤٢﴾ وَلَوْ نَكُنْ نَطْعُ الْمُسْكِينِ ﴿٤٣﴾ وَكُنَّا نَحْوُ مَنْحَ الْخَاضِينَ ﴿٤٤﴾ وَكُنَّا نَكْذِبُ بِيَوْمِ الدِّينِ ﴿٤٥﴾ حَتَّى آتَيْنَا الْيَقِينَ ﴿٤٦﴾

والحمد لله أولا وآخرا، والصلاه والسلام على محمد وآله.

سورہتی (قیامت)۔۷

مه ککه یییه و (۴۰) ئایه ته

به‌ناوی خوی به‌خشندهی میهره‌بان

ئەم سوورەتى (قيامت) ھەلە زىندوو بوونەو ھە پاداش و تۆلە دەدوئى، بە راستى باسئىكى زۆر گرنگە و گەئى لە مروڤەكان لئيان تئىك چووہ.. ۋە بەشئو ھەكى تاببەت باس لە روژى رەستاخئزو قۇناغە قورسەكانى دەكات.. باسى ئەو روژە دەكات مروڤ بەمەردن نزيك دەبئى و لەگيانەلا دايە، بو يەكەم جار سوئند دەخوات بەروژى قىامت و بەنەفسى (لەووامە) و سەرزەنشتكار كە لەسەر ھەموو كارئى خراپ سەر كۇنەى خاۋەنەكەى ئەكات.. سوئند ئەخوات بەوانە كە: زىندوو بوونەو ھە راستەو ھيچ گومانئىكى تيا

نییه: (لا أقسم بيوم القيامة ولا أقسم بالنفس اللوامة...) ئینجا گهلی له نیشانه کانی هاتنی ئه روژیه باس نه کات: وهك ئه وه كه چاو ئه بَلَقْ ئه بَيَّ و، مانگ تاريك ئه بَيَّ و ئه گيری، خۆرو مانگ ههردوو کۆ ئه کرینه وه ئه بِنه يهك پارچه و ههله وه رین و نامینن.. له ته فیسیری قورتوبیدا هاتوو: (قیل: إن (لا) صلة، و جاز وقوعها فی أول السورة لأن القرآن متصل بعضه ببعض، فهو فی حکم کلام واحد... قال ابن عباس وابن جبير وأبو عبيدة: معنى (لا أقسم) أى أقسم. وحكى أبو ليث السمرقندي: أجمع المفسرون أن معنى (لا أقسم): أقسم. واختلفوا فی تفسیر (لا) قال: بعضهم: (لا) رد لكلام منهم حيث أنكروا البعث. وقال الفراء: وكان من لا يعرف هذه يقرأ (لأقسم) بغير ألف، كأنها لام تأكيد دخلت على أقسم وهو صواب، لأن العرب تقول: لأقسم بالله، وهي قراءة الحسن وابن كثير وابن الزهري وابن هرمز.

ئهوجا باسی گرنگی و بایه خدانی په یامبه ر ﷺ ده کات به وهه رگرتنی قورئان له (جبریل) ه وه.. (لا تحرك به لسانك لتعجل به..) وه ههروه ها ئاده مزاد دهكا به دوو به شه وه: به ختیارو سه ر فراز، به دبخت و روو رهش.. (وجه يومئذ باسرة..) ئه و روژه مروف له گیانه لادیه و گیان ئه گاته قورقوراهه ی و خزم و كهس و کاری له ده ورپاو دهسته ئه ژنۆ دانه نیشن و ههچیان پێ ناکری بۆ، وه قاج له قاج ده ئالی و، هیزی جولانه وه ی لی ده بری.. کۆتاییشی دیت به هینانی کۆمه لی به لگه بۆچه سپاندنی زیندوو بوونه وه.. (أیحسب أن یترک سدی..)؟

ئه مه سویندی بئ قیامت راسته و دی:

بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: لا أقسم بيوم القيامة ﷺ سویند دهخۆم به روژی رهستاخیز (روژی تۆله و پاداش) * ۲: ولا أقسم بالنفس اللوامة ﷻ وه سویند دهخۆم به نه فسی سه رزه نشتکار، واته: هه رکات به لای کاریکی خراپدا رویشته به په له سه رزه نشتی خۆی ده کاو ده گه رینه وه.. واته: سویند به وانه هه موو زیندوو ده کرینه وه بۆپاداش و تۆله.

ده ستوانین پێشه و سه ره په نجه کانی مروف ساز بکهینه وه:

* ۳: أیحسب الإنسان أن لن نجعل عظامه ﷻ ئایا ئاده می پێی وایه كه هه رگیز ئیسه كه (رزیه کانی) پاش مردن کۆناکهینه وه؟! (عه دی کوری ره بیعه) به پێغه مبه ری وت: ﷺ روژی قیامت چۆنه؟ كه ی دیت.. چۆن ده بیته..؟ په یامبه ر ﷺ به دریز ی بۆی باس کردو، (عه دی) یش وتی: ئه گه ر به چاویش ببیینم هه

بروات پێ ناکه م! وه گوتی: باشه ئاخه ر پیم ئالییت خوا ئه و ئیسه كه رزیوانه چۆن کۆده کاته وه..؟ جا بۆ دوو پاتکردنه وه ی ئه و رووداو ه ئه و ئایه ته هاته خواره وه فه رمووی: * ۴: بلی قادرین علی أن نسوی بنانه ﷻ به لی ئیمه به توانین كه ته نانه ت نه خشه و خه تی سه ر په نجه کانیشی وه کو خۆی ریکو پیک بکهینه وه، به هه موو نه خش و نه یییه کانییه وه، له کاتیكا نه خشه ی سه ره نهجه ی ههچ كه سی له هی كه سیکی تر ناچی، ده توانیت بۆ پتر ورده کاری ئه و راستیه سه ریک له کتیپی: (وته ی زاناکان و باوه ر به خوا) به دیت. * ۵: بل یرید الإنسان لیفجر أمامه ﷻ به لکو مروفی بێ باوه ر هه ر ئه یه وێ به رده وام بێ له سه ر خراپه کاری خۆی وهك ئاژهل بێ به رنامه بسوورینه وه، بۆیه هه رده م کاری ناشیاو ده کاو، نکوولی زیندوو بوونه وه ش ده کات * ۶: یسأل أیام یوم القيامة ﷻ به لاقرتی و گالته وه ده برسی: روژی قیامت كه یه.. وهك بلی قیامته ی چی و لپرسینه وه ی چی؟! * ۷: فإذا برق البصر ﷻ جاکاتی چاو ئه بَلَقْ بوو له و روژه سه خته دا ئه برسیکته وه له بهر ترسی ئه و روژه مۆله ق ده وه ستیت * ۸: وخسف القمر ﷻ هه قیش تاريك بوو * ۹: وجمع الشمس والقمر ﷻ و خۆرو مانگ کۆ کرانه وه، واته: هه لوه رینه خواره وه ی یاسای بوونه وه ر تیک چوو * ۱۰: یقول الإنسان یومئذ أبن المر ﷻ له و روژه دا ئاده می بێ پروا ده لی: ئه ی هاوار! بۆ کو ی رابکه م، ریکای هه لاتن کوا؟ * ۱۱: کلا لاوزر ﷻ نا، نا، ریکاو په نای ده رباز بوون له سزا نییه.. * ۱۲: إلی ربک یومئذ المستقر ﷻ له و روژه دا قه رارگای به نده کان (به هشت یا دۆزهخ) بۆ خوا وه ندی تۆیه، واته: كه س ناتوانی په نای كه س بدات.

قیامته هات مروف هه رچی پێش خستنی و جیمایی هه والی بێ ده درێ:

* ۱۳: نبأ الإنسان یومئذ بما قدم وأخر ﷻ له و روژه دا ئاده می هه والی هه موو پێ ده درێ به وه ی پێش خۆی خستوو له کارو کردوو ی چاک و خراپ، وه به وه ش به جینی هیستوو له ئه سه رو شوینه واریک کاری پێ ده کرا له دوا ی مردنی * ۱۴: بل الإنسان علی نفسه بصيرة ﷻ به لکو ئه و روژه مروف له سه رخۆی شایه ته چی کردوو، چی گوتوو؟

تییینی: (ت) یی بیژهی (بصیره) له م ئایه ته دا بۆ (موباله غه) یه هه ر وه کو چۆن له (علامه) و (راویه) دا بۆ موباله غه یه. * ۱۵: ولو ألقى معاذیره ﷻ هه رچه نده به زمانیش پروو بیانویه کی زۆر بییته وه و پاكانه بکات بۆ رزگار کردنی خۆی، به لام بێ سووده و كه لکی نییه، چونکه خۆی شایه ته له سه ر خۆی.

پیغمبر ﷺ له جبریلوه قورئانی وەرگرت:

ئیمامی (بوخاری) و (موسلیم) و جگه له وانیش دهلین: پیغمبر ﷺ زور سوورو به ههول بوو بۆ وەرگرتنی قورئان له دهم جوبریلوه، بۆیه په لهی بۆوه گرتنی ئە کرد پیش ئەوهی جبریل لی بیتهوه! تا خوای گهوره پنی فهرموو: ۱۶: لا تحرک به لسانک لتعجل به زمانت به قورئان خویندن مه جوولینه، واته: په له مه که بۆ له بهر کردنی ۱۷: ان علینا جمعه وقرآنه به راستی کۆکردنه وه له بهر کردنی و ئیسیاتی خویندنه وهی له سه ر زمانت له سه ر ئیمه یه ۱۸: فاذا قرأناه فاتبع قرآنه جا کاتی ئیمه له ریگه ی (جوبریل) هوه بۆت ده خوینینه وه تۆ شوینی خویندنه وه که ی ئەو بکه وه دوا ی ئەو بیلی و په یه روی له و بکه ۱۹: ثم ان علینا بیان به له پاش خویندنه وه له بهر کردنی شی، روونکردنه وهی مانا که یشی هه ر له سه ر ئیمه یه . (ئینب که سیر) دهلی: په یامبه ر ﷺ به شیوه یه که هه ولی دها و سوور بوو بۆ له بهر کردنی قورئان، گه لی جار له خویندنه وه یدا پیش (جبریل) ده که وت.. ئینجا خوای کار جوان فه رمانی پی کرد له سه رخو بییت و په له نه کات له خویندنه وه یدا، چونکه ئەو خوی مانا و مه به سه ته که ی بۆ روون ئە کاته وه.

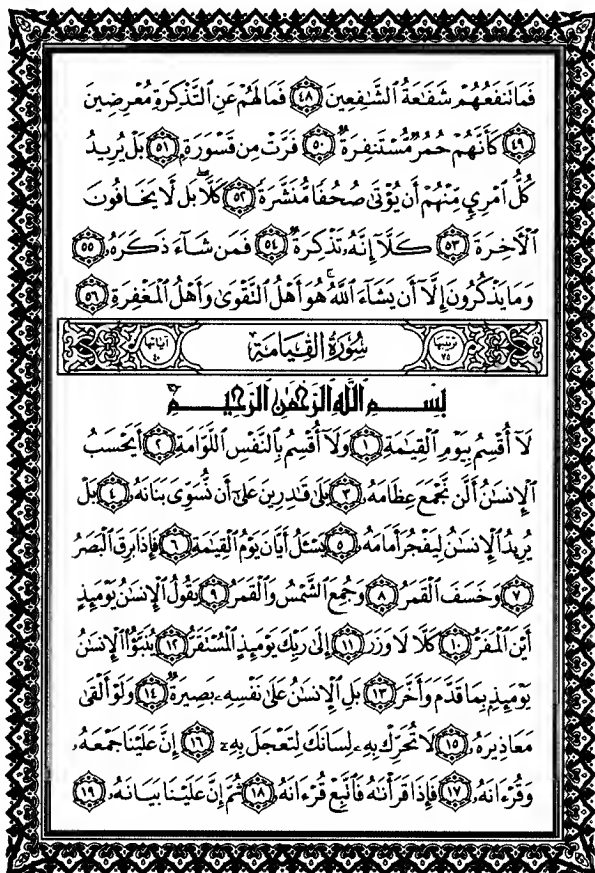
قیامهتی لا دووره، چونکه دنیای خویش دهوی:

۲۰: كلا بل تحبون العاجلة * ۲۱: وتذرون الآخرة * نه خیر، وانییه.. وهک ئیوه پیتان وایه ئەی هاو به شدانه ران!.. گوایه زیندوو نا کرینه وه..! به لکو بۆیه ئەو قسه یه ده که ن، ئیوه دونیاتان خویش ئەوی که دونیاش به په له کۆتایی دی، وه پاشه روژ وازی ده هیئن که هه ر نابریته وه، واته: هه موو هه ولیکتان بۆ دونیایه و، به ته وای دواروژتان پشتگو ی خستوه، بۆیه ئا به و شیوه یه بیر ئە که نه وه.

دیتنی خوا له روژی په سلاندا:

۲۲: وجود يومئذ ناضرة * له روژی قیامه تدا دهم و چاوو روخسار گه لی (واته: روومه تی باوه رداران) گه شاهه و پاراوو پرشنگداره وخویشی و شادییان لی ده بینری ۲۳: إلی ربه ناظرة * بۆیه ره ر دگاری خو یان ده روان. جه ماوه ری زانیان - وهک له چه ندین فه رموده ی ره واو (سه حیج) وه رگیا وه - ده لین: مه به ست له م ئایه ته ئەوه یه که له روژی قیامه تدا به نده سالحه کان ته ماشای خوای خو یان ده که ن و، به چاوی خو یان ده ی بینن، وهک چۆن به ئاره زووی خو یان ته ماشای مانگه شه وی چواره ده که ن و ده بینن.

(ئینب که سیر) دهلی: رای کۆی هاو ده لان وشوینکه وتوان (الصحابه و التابعون) یش هه ر ئەمه یه، وه هه موو پی شه وایانی ئیسلام پاش ئەوانیش یه که دننگن تییدا. پیغمبر ﷺ بۆ پشتگیری له و مه به سه ته ده فه رمووی: ((انکم ترون ربکم کما ترون هذا القمر...)) (فتح الباری: ۲۹/۱۳ و موسلیم: ۴۳۹/۱). و ده فه رمووی: ((إذا

دخل أهل الجنة الجنة، يقول الله تعالى: تريدون شيئاً أزيدكم؟ فيقولون: ألم تبيض وجوهاً؟ ألم تدخلنا الجنة وتنجنا من النار؟ قال: فيكشف الحجاب، فما أعطوا شيئاً أحب إليهم من النظر إلى ربهم، وهي الزيادة)) في قوله تعالى: ((للذين أحسنوا الحسنى وزيادة)). (موسلیم: ۱۶۳/۱). یان ده فه رمووی: ((إن الله يتجلى للمؤمنين يضحك)). (موسلیم: ۱۷۸/۱).

یاخییان روژی (قیامهت) روو رهش دهبن:

۲۴: ووجه يومئذ باسرة * وه روخسارانیکیش له و روژدها گرژن، واته: تال و تاریک و دیزو رهشن ۲۵: تظن أن يفعل بها فاقرة * هه ریه کیکیان ده زانی که کردیکی مروغه ی پشت ده شکینتی ۲۶: كلا * نه خیر، هه ر ئاوا بۆیان ناچیته سه ر * إذا بلغت التراقي * کاتی گیان گه یشته قورقوراگه و مروف گه یشته گیانه لان و هیچ نوشته و نه فسانه یه که که لکی نه ما ۲۷: وقيل من

راق ﴿ ۴۰ 》 ئەو ھەلە بەۋەى لە دەورەيەتتى گوترا: كى چارە سەرى دەكات؟ واتە: ئاۋمىدبۈۈن لە ژىنى، ھاوار دەبن بۆ نووشتەيەك، پزىشكىك، دۇعايەك، بەلكو شىفاى بۆ بېت؟!

سەرنجىك: (قورتوبى) ئەلى: (وأظهر عاصم النون فى قوله تعالى: (من راق)، واللام فى قوله "بل ران" لثلا يثبت) مراق هو بائع المرقه، (وبران فى تنحية البر. والصحيح: ترك الإظهار وكسرة القاف فى (من راق) وفتحة النون فى (بل ران) تكفى فى زوال اللبس) ﴿ ۲۸ 》: وظن أنه الفراق ﴿ ۲۸ 》 وهزانى ئەو سەتى جىابونەويە لە دونيادا، ئىتر (نەخۆشەكە) يەقىن پەيدا دەكا كە ئەو ھالە ئەو تىدايە بەئىجگارى مردن و كاتى مائاۋايى و جىابونەويە لە دونيادا، چونكە فريشتەكانى مەرگ دەبينى ﴿ ۲۹ 》: والتفت الساق بالساق ﴿ ۲۹ 》 وهلاقيكى لەوى ترى ئالا (كاتى گيان كىشان) لەبەر سەختى رۆژەكە ﴿ ۳۰ 》: إلى ربك يومئذ المساق ﴿ ۳۰ 》 ئەورۆژە ھوكمى راپىچكردن بۆ پەرورەدگار تە بۆلپەرسىنەو ھەو ھەو ھەو بەرى كىلگەكەى خۆت.

بى باوەران و نايىندەيان:

﴿ ۳۱ 》: فلا صدق ولا صلى ﴿ ۳۱ 》 جا مەرقى بى باوەر لە بەر ئەو ھە نەبرۋاى کردو ھە نە نوپۇشى خويندو ھە ﴿ ۳۲ 》: ولكن كذب وتولى ﴿ ۳۲ 》 بەلكو قورئانى بەدرۇ زانیو ھە روویشى لى ھەگىراو ھە لە قىامەتدا خەجالەتە ﴿ ۳۳ 》: ثم ذهب إلى أهله يتمطى ﴿ ۳۳ 》 پاشان بەدەعيەو فيزەو ھە دەروىشتەو ھە بۆ ناو ژن و مەنالكەى.

جەماو ھە زانايان لەسەر ئەو ھەن - ھەك ئىمامى (نەسائى) ھىناويەتى - كە ئەو مەو كەللەرەقە، نەفامە، (ئەبوو جەھل) بوو. ﴿ ۳۴ 》: أولى لك فأولى ﴿ ۳۴ 》 جا پىشى دەگوترى تياچوون بۆت! ﴿ ۳۵ 》: ثم أولى لك فأولى ﴿ ۳۵ 》 پاشان بۆ (جاریكى تر) پىشى دەوترى: تياچوون بۆ تۆ تياچوون، واتە: ئاگادار بە لىت دووپات ئەكەمەو ھە، فريای خۆت بکەو ھە تا بەدەمتەو ھە ماو.

﴿ ۳۶ 》: أحسب الإنسان أن يترك سدى ﴿ ۳۶ 》 ئايا ئادەمى وادەزانى وازى لى دەھىنرى بە پشتگويخراوى وزىندو ناکرىتەو ھەو ھە پاداش و تۆلە نىيە! ﴿ ۳۷ 》: ألم يك نطفة من منى يمنى ﴿ ۳۷ 》 ئاخو ئەو نوتفەو ئاويكى كەم نەبوو لە مەنى پياو دەريزرايە ناومندالەنەو ھە؟ ئەى بۆچى وازو گۆرا! ﴿ ۳۸ 》: ثم كان علقه ﴿ ۳۸ 》 دوايى بوو خوينيكي مەيوو خۆھەلۋاسەر، ھەك زەرۋو. ﴿ ۳۹ 》: فخلق فسوى ﴿ ۳۹ 》 ئىنجا خوا دروستى کردو لە جوانترین شيوە رىكى خست وگەشەى کردو روحي ھەبەر کردو، زۆر بەرىكو پىكى لە جوانترین وپەندا بەدى ھىنا، دەبو بىر ناکاتەو ھە؟ ﴿ ۳۹ 》: فجعل منه الزوجين الذكر والأنثى ﴿ ۳۹ 》 جا ھەر لەو

دلوپە ئاۋە جووتى نىرو مېى (كۆر وکچ) بە دى ھىنا بەدەسەلاتى خۇى.. جا كەسيك ئاۋا دروست كرايىت، چۆن يەكەم دروستكەرى ئەو ناتوانى بۆ جاريكى تر زىندووى بکاتەو ھە، ھەك ئەفەر مووى: ﴿ ۴۰ 》: أليس ذلك بقادر على أن يحيى الموتى ﴿ ۴۰ 》 ئايا خوايەكى بالادەستى و ناتوانى بۆ جاريكى تر مردو ھەكان زىندو بکاتەو ھە؟ ديارە دەسەلاتى ھەيە بەسەر ھەموو شتىكدا. (ئەبوو داوودو پيشەوا ئەحمەد) چەند فەر موودەيەك دىنن كە پىغەمبەر ﷺ فەر موويەتى: ((من قرأ سورة "القيامة" فانتهى إلى قوله: (أليس ذلك بقادر على أن يحيى الموتى)، فليقل: (سبحانك فبلى)، وإذا قرأ سورة (والتين) فانتهى إلى قوله: (أليس الله بأحكم الحاكمين). فليقل بلى: وأنا على ذلك من الشاهدين)). ومن قرأ (والمرسلات) فبلغ: (فبأى حديث بعده يؤمنون) فليقل: (أما بالله)). پەيامبەر ﷺ كاتى ئەم ئايەتەى دەخويندەو ھە ئەى فەر موو: ((سبحانك اللهم بلى)). ئەم فەر موودەيە كە سووننەتە پاش خويندنى ئايەتى: ((أليس ذلك بقادر على أن يحيى الموتى) بوترى: (سبحانك فبلى) ئىمامى ئەبو داوود لەرىگەيەكى (راست) ھە بەم لەفزەش رىوايەتى کردو ھە، بىروانە (تمام المنة) ص ۱۸۶. قال: سبحانك اللهم فبلى).

سوپاسى بى پايان بۆ خواى گەورەو دلوغان، كە يارمەتى دام بۆ تەواو کردنى تەفسىرى سوورەتى (قيامە).

سوورەتى (ئىنسان) ھە

مەدەنىيەو (۳۱) ئايەتە

بەناۋى خواى بەخشندەى مېھربان

ئەم سوورەتى (ئىنسان) ھە، ھەرچەندە قسەى جىاۋاز ھەيە بۆ ديارىکردنى بارى مەدەنىيەتى و، مەككەيىيەتى، بەلام لەگەل ئەو ھەشدا مەشرەبەكەى لەو ئەچى كە لەمەككەدا ھاتتى، ھەر بۇيە (سەيىد قوتب) یش دوو ھەمىيان ھەلدە بۆرى. ئەم سوورەتە گشت ئادەمىيەك بانگ دەكات بۆ گويرايەل و بەرفەرمانى خواى گەورە و مېھربان، بانگيان دەكات كە لە ھەمووكانىكدا تەنھا پەنا بەخوا بەرن و، ھەول بەدن بۆ بەدەست ھىنانى رەزامەندى و خۆشنوودى خوا، گەلى لە نازو نىعمەت و بەھرەكانى خواى گەورەى بۆ باس ئەكات، ھەتا سوپاسگوزارى خوا بکات و، لە ھۆكانى توشبوونى قارو سزاي ئەو دوور و كەنار بگريت.. بەئادەم زاد دەلئيت: دەزانيت پيش ئەو ھەيىتە خانەى و جوودەو ھە لەكوى بوويت.. ئەى دەزانيت كى بەدى ھىنايت و، چۆن ھاتىتە خانەى بوو ھەكانەو ھە.. (ھەل اتى على الإنسان حين من الدهر لم يكن شيئا مذكورا) بەكورتە باسك

ناوچهیه ناسراو بووه ﴿ ۶ 〉 عینا یشر بھا عباد الله ﴿ کانیاویکه بهندهکانی خوا لئی دهخونهوه ﴾ یفجرونها تفجیرا ﴿ بوهر شوینیک بیانهوئی بیبهن دهی بهن بهناسانی، واته: بههشتیهکان لههر جیگایهکدا بن و لههر ژووریکدا بن ناوهکهیان لهگدل دهبی.

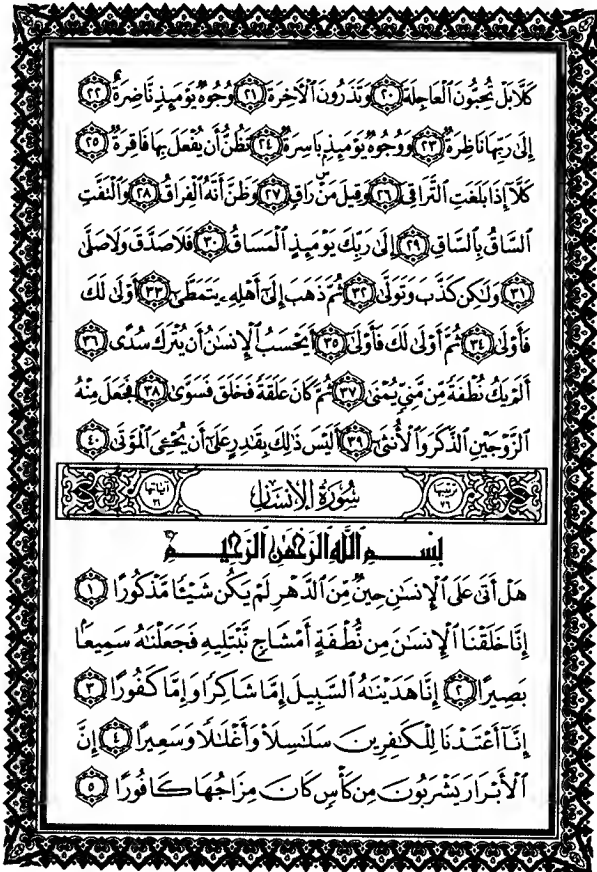
له قورئانی پیرۆز کوتایی دی.. ههر کهسیکیش بیدارو هوشیار بییت، ئەوا ئەم قورئانه کهک و سوودی پئی دهگهیهتی و دهی خاته سهر شارپنگه ی ژیان و بهرهو سهر بلندی دونیاو قیامت دهی بات. جا بهم شیوهیهش دهست پئی ئەکات:

﴿ بسم الله الرحمن الرحيم ﴾ ۱: هل آتی علی الإنسان حین من الدهر ﴿ بیگومان ماوهیهک له روژگار بهسهر ئادهمیدا هاتووه ﴿ لم یکن شیئا مذكورا ﴾ ئەو هیچ شتیکی نهبوو، تا باس و خواسیکی وای بیی و، له بوونهوهردا ناویکی ههبییت.. ئیتیر یان هیشتا ههر لهپشتی باوکیا بووه، یان لهم ئهزهدا پئی بلییت ئادهمی ههر وجودی نهبووه، کهسیش به بیریدا نههاتووه. جا کهواپوو ئەی ئادهمی داچلهکی و خوای خۆت بههق بناسه ﴿ ۲ 〉: إنا خلقنا الإنسان من نطفة أمشاج ﴿ بیگومان ئیهمه ئادهمیمان دروستکرد له دلۆپیک ئاوی تیکهلاو له ههر دوو ئاوی ژن و پیاو، بهو شیوهیه که خۆمان ویستمان بگاته یهک، پاشان، ههر لهو تنۆکهیه سوار چاک، قارهمان، دهنگخۆش، چاک، خراپی لی پهیدا بوو ﴿ نبتلیه ﴿ تاقی دهکهینهوه لهناو گیان لهبهرهکانی تردا، وه بو خۆیشی دهر دهکهوی که ئایا کارو کردهوهی چاک ئەکات، یان خراپ، ئایا سوپاسمان ئەکات، یا سپله دهبی؟ ﴿ فجعلناه سمیعا بصیرا ﴿ ئینجا ژنهواو بینامان کرد بو ئەوهی ئایهتهکانمان بهگوپی خۆ بییسی، بهلگهکانی دهسلاتمان بهچاوی خۆی بیینی، بهشکو مل رابکیشی بو حهقیقهت و راستی ﴿ ۳ 〉: إنا هدیناه السبیل ﴿ بیگومان ئیهمه ریگه ی (چاک و خراپ) مان پئی نشاندا، سهر پشکمان کرد ﴿ إما شاکرا وإما کفورا ﴿ یان سوپاسگوزار (ئیماندار دهبی) یان سپلهو بی باوهرو خوانه ناس، ئەگه رچی زور جاریش لهفرمانمان دهر ئەچی و ملی خۆی ئەشکینی، دیاره ئیتیر ئەوکاتهش تهنه خۆی مجرؤ دهبی و تهنه خۆیشی بهرپرسیار دهبی.

جهزای موسلمانان و تۆلهی بی باوهران:

﴿ ۴ 〉: إنا أعتدنا للكافرين سلسلاً وأغلالاً وسعيراً ﴿ بهراستی ئیهمه کووت و زنجیر — که ههر دوو قاچ و پئی پئی به ستریتوهوه، ههر دوو دهستی بهگهردنییهوه پئی جهز دهدری — لهگدل ئاگریکی سوتینهرو هه لگی رساودا ئاماده مان کردووه بو بی باوهرهکان ﴿ ۵ 〉: إن الأبرار یشریون من کأس کان مزاجها کافورا ﴿ بهراستی چاکانیش له جامی پر له شه رابی تایبه تی دهخونهوه که تیکه له کهی (واته: ئەوی تیکه لی دهکری) کافووره.

(کافور) ماددهیهکی زور تامخۆش و بۆنخۆشه له داریکه له ولاتی (هند) و (چین) دا دهروی، ئەلبهت له وسهرده مه دا لای خه لکانی ئەو

ئاکاری چاکان:

﴿ ۷ 〉: یوفون بالنذر ﴿ بۆیه ئەم پاداشه یان ههیه، چونکه له دونیادا ههر شتی نهزر بکهن و بریاری له سهر بدهن له کاریکی چاکه، وهفای پئی دهکهن و پئی هه ل ئەسن، بی کهم و کورتی. پیغه مبه ر ﴿ دهفرمووی: ((من نذر أن یطیع الله فلیطعه، ومن نذر أن یعصى الله فلا یعصه)) الموطأ: ۴/۷۶ واته: ههر کهسێک بریاری دا که دهبی گوپی رابه لی خوا بییت، دهبی جیبه جینی بکا، بهلام کهسی بریاری دا یاخی بییت لهخوا، نابی قسه کهی جیبه جی بکاو یاخی بییت. ﴿ ویخافون یوما کان شره مستطیرا ﴿ وه له روژیک ئەترسن که زیانه کهی به هه موو شوینیکیدا بلاو دهبیتهوه ﴿ ۸ 〉: ویطعمون الطعام علی حبه مسکینا ویتما وأسیرا ﴿ ونان وخۆراک له گدل ههزو پیویستیان بوی، دهدهنه خه لکانی بی نهواو هه تیوو دیل، بری جار ئەسیر دههینرایه لای پیغه مبه ر ﴿، ئەویش ئەی دایه

دهستی موسلمانەکان و، ئەوانیش زیاتر لە خۆیان خزمەتیان ئەکرد.. بەلێ نان و خۆراکدان بەهەزارو هەتیوو دیل پێشە ی موسلمان بوو،و، دەبی تا رۆژی قیامت بەردەوام بیت ۹: إنا نطعمکم لوجه الله و دەلین: ئیمە ئەم خۆراکەتان تەنھا لەبەرخواو بۆ بەدەست هینانی رەزامەندی ئەو پێ دەبەخشین لا نرید منکم

عَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بِمَجْرُوهَا تَقْبِيرًا ۱) يَوْمُونَ بِالَّذِي رَوَّاهُ
يَوْمًا كَانَتْ شَرُّهُ مُسْطَرًّا ۲) وَيَطْعُمُونَ الطَّعَامَ عَلَى حَيْثُ مَسْكِينًا
وَيَسْمُوا سِيرًا ۳) إِمَّا نَطْعُمُكُمْ لَوَجْهِ اللَّهِ لَا نُرِيدُ مِنْكُمْ جَزَاءً وَلَا شُكْرًا
۴) إِنْ أَنْخَفَ مِنْ رَبِّنَا يَوْمًا عَبُوسًا قَطَطًا ۵) فَوَقَّعْنَاهُمْ لَأَشَدَّ
الْيَوْمِ وَلَاقَتْهُمْ نَضْرَةً وَسُرُورًا ۶) وَجَزَّيْنَاهُمْ بِمَا صَبَرُوا جَنَّةً وَحَرِيرًا
۷) مُتَّكِئِينَ فِيهَا عَلَى الْأَرَائِكِ لَا يَرَوْنَ فِيهَا شَمْسًا وَلَا زَمْهَرِيرًا ۸) وَدَانِيَةً عَلَيْهِمْ ظِلَالُهَا وَذُلَّتْ أَلْفُفُّهَا تَذْلِيلًا ۹) طُفَّافٌ عَلَيْهِمْ بَيَّانَةٌ
مِنْ فِضَّةٍ وَأَكْوَابُ كَانَتْ قَوَارِيرًا ۱۰) قَوَارِيرًا مِنْ فِضَّةٍ قَدْرُهَا نَقِيرٌ ۱۱) وَتُسْقَوْنَ فِيهَا كَأْسًا كَانَتْ مِنْ أَجْهَازٍ زَنْجَبِيلًا ۱۲) عَيْنًا فِيهَا تُسَمَّى سَلْسِيلًا
۱۳) وَطُوفٌ عَلَيْهِمْ وَالدُّنُورُ مُخْلَدُونَ إِذَا رَأَيْتُمْ حِسْبَتَهُمْ لَوْ تَوَاسَّوْا
۱۴) وَإِذَا رَأَيْتُمْ ثَمَرًا رَأَيْتُمْ نَعِيمًا وَمُلْكًا كَبِيرًا ۱۵) عَلَيْهِمْ فِيهَا سُنْدُسٌ
خُضْرٌ وَإِسْتَبْرَقٌ وَحُلُّوْا أَسَاوِرَ مِنْ فِضَّةٍ وَسَقَمُوهُمْ رُبُّهُمْ شَرَابًا
طَهُورًا ۱۶) إِنَّ هَذَا كَانَ لَكُمْ جَزَاءً وَكَانَ سَعْيُكُمْ مَشْكُورًا ۱۷) إِنْ
نَحْنُ نَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ تَرْتِيلًا ۱۸) فَأَصْبَحَ لَكُمْ كُرْآنُكَ وَلَا تَطْغِ
مِنْهُمْ ۱۹) إِنَّمَا أَتُوكُمُوهَا وَأَذْكُرُكُمْ بِكُمْ بِكُمْ وَأَصِيلًا ۲۰)

جَزَاءً وَلَا شُكْرًا ۱) هِج پاداش و سوپاسیەمان لێتان ناوی، بی شک دەبی هەموو خێرخوانێک هەرئاواییت. ۱۰: إنا نخاف من ربنا يوما عبوسا قاططيرا و دەدەلین: بەراستی ئیمە لەرۆژێکی زۆر ترش و تال و سەخت و قورس لەپەرورەدگارمان دەترسین.

۱۱: فوقاهم الله شر ذلك اليوم جا خوا لە زانی ئەو رۆژە دەیان پارێزی و لاقاهم نضرة و سرورا و روو گەشی و شادمانیان پێ دەبەخشی ۱۲: وجزاهم بما صبروا جنة و حريرا و پاداشیان دەداتەو بە بەهەشتێک بە هەتا هەتایی تیییدا دەمیننەو بە ئاوریشمێک دەپۆشن، بە هۆی ئازامگرتنیان لە سەر جیبەجی کردنی تەکالیفی شەری لە دونیادا. بەلێ تەنھا خوا پاداشی شیاوو شایستە ئەداتەو، موسلمانەکان هەرچی نان و خواردنەمی خوش و، کالای باش و قەشەنگیان هەبوو بەخشییان بەهەزارو هەتیوو دیلەکان، جائیشتاش خۆی گەورە ئاوا پاداشی دانەو.

۱۳: متکین فیها علی الارائک ئەو خوشبەختانە لەسەر

قەنەفە ی رازاوو جوان لە بەهەشتدا شانیان داداوه و لا یرون فیها شمساً ولا زمهیراً ۱) نە گەرمای خۆری تیا دەبینن و نە سەرمایەکی سارد، چونکە هەوایەکی مام ناوەندی و، زۆر خوش و سازگاری هەیە. ۱۴: ودانية عليهم ظلالها و سایه و سیبەری درەختەکانی لێیانەو نزیك، تا زیاتر هەست بەخۆشی و ریز و حورمەت بکەن و ذللت قطوفها تذليلًا ۲) ولیکردنەووە چینی میوهکەشیان ئاسان کراوه بۆیان. (ئیبین عەبباس) دەلی: بابای بەهەشتی هەر کات حەزی لە هەر جۆرە میوهیەک کرد، ئەوا خیرا لە دەمی نزیك دەبیتەو، ئیتر نایەوێت ئەو عەزیزەت بکیشی و بپروا بۆ لیکردنەو، بەلکو خۆی دیتە لای ئەم. (سوفیان) یش گوتویەتی: دەستی بە میوهکە ی دەگات چۆنی و بێست، بەدانیشتنەو بە پالداوە. ۱۵: ويطاف عليهم بأية من فضة و لە سوراحی و کاسە ی زیودا شەراییان بە سەردا دەگێردی بە قاپی زبۆین و اکواب کانت قواریرا ۳) کە دەکریتە ئەو کووپ و کاسانەو لەزەرکی مینا و شوشە ی تاییەتدا دروست کراون ۱۶: قواریر من فضة هەموو کاسە و سوراحی خواردن و خواردنەو دەیان لەشوشە ی زیو و قدرها تقدیرا ۴) کە بە ئەندازە یەکی جوان و پێویست و دلرفین (ساقیەکان) ئامادەیان کردووە بۆیان، واتە: نە پێویستیان بە هی تر هەیه، وەنە لێشیان ئەمینیتەو.

شەرابی ناویتە بە زەنجەفیل و چۆمی سەرسەبیل دەخۆنەو:

۱۷: وسقون فيها كأسا كان مزاجها زنجبيلا وەپێکیکیان پێ دەنۆشری، تیکە لەکە ی زەنجەفیلە. ۱۸: عينا فيها تسمى سلسيلا وە لە ئاوی کانیایو یکیش تیکە لکراو کە لە بەر خوشقووتی پێی دەلین: (سەلسەبیل)

لاوانی وەک مرواری رزینراو، بەسەر بەهەشتدا دەگەرن:

۱۹: ويطوف عليهم ولدان مخلدون و لاوانی کە هەر بە جوانی دەمیننەو بەسەر یاندا دەگەرن، بۆ خزمەتکردنێان شیاوی باسە هەرگیز پیری و ناشیرینی و گۆران روویان تێ ناکات ۱) إذا رأيتهم حسبتهم لؤلؤا منثورا ۲) هەر کە دەیان بیننی وادەزانیت مروارین و بەو ناویدا بۆ بوونەتەو، دیارە خزمەتکار تا جوان و پاک و خاوی تر بیت خزمەتکارو کە دلی باشتر و زیاتر دەکریتەو. ۲۰: وإذا رأيت ثم رأيت نعيما وملكا كبيرا وکاتی بەهەر لایەکی ئەو بەهەشتەدا دەروانیت، نازو نعیمەت و بەهرە یەکی فراوان و مولکیکی گەورە ی بێ سنور دەبینی. واتە: نازانی سەیری چی بکەیت و گوێ بۆ چی بگری.

جل و بهرگ و زه مبهریان:

۲۱: عالیهم ثیاب سندس خضر و استبرق ﴿﴾ له بهریاندايه
بوشاکی له ئاوریشمی قه شهنگ و نهرم و نۆل و جوان و سهوزی
تهنک، که به سهر ئاوریشمی تهستوردا له بهریان کردوه.
(سندس) ئاوریشمیکی نهرم و نۆل. (استبرق) ئاوریشمیکی تهستورو
قاییمه ﴿﴾ و حلوا أساور من فضة ﴿﴾ وه رازینراونه ته وه به بازن و
دهستبهندی زیو.

بۆ خزمه تکردونیان (سه عیدی کوری موسه ییب) دهلی: هه موو
به هه شتییهک سی جور بازن و دهستبهندی له دهستدایه: زیوو،
زیرو، مرواریی ﴿﴾ و سقا هم ربهم شرابا طهورا ﴿﴾ وه پهروهردگاریان
شهراییکی پاك و پوخت و خاوینیان پی دهنوشتی ﴿﴾ ۲۲: ان هذا كان
لكم جزاء ﴿﴾ وه پییان تهوتری: بهراستی ته مه پاداشتیكه بۆ ئیوه
ئاماده كراوه ﴿﴾ و كان سعیکم مشكورا ﴿﴾ و كؤش و ههولی ئیوه
سویاس كراوه. بۆیه ته مپویش وا به و شیوهیه پاداش ته درینه وه.

جا پاش باسکردنی ته وه موو نازو نیعمهت و خوشتی و بههریه
بۆ پرواداران و ترساندنی بی پروایان، ئیتیر دیته سهر وانهیهك
بۆ ته وای پرواداران تا به ئارام بن و دان به خۆدا بگرن. هه زار
رهحمهت له ماموستا (خال) كه چهنده جوان دهلیت: سوورته
مهكهكهییهكان بۆ یهكهم جار قسه لهگهڵ بی پرواكانی قورهیش
دهكهن، كه ته وانیش زۆر چه زیان له رابواردن بووه، جا له بهر
ته وه درێژترین باسی بهههشت له قورئاندا له سوورتهتی (ئینسان) و
(توور) دایه. كه ههر دوو كیشیان مهكهكهیین، قورئانیشت وهك پزیشك
وایه، ههركه سهی به جوری دهرمان تهكات. هه ندیک چهزی له باخ
و باخات و میوه و گوشت و كالا ئاوریشم و بازنی زیرو زیوو
مرواری و تهخت و قه نهفه و كورسییه. هه ندیکیش چهزی له
میهره بانسی و نوری خوایه. ۲۳: انا نحن نزلنا عليك القرآن
تنزیلا ﴿﴾ دلنایشبه تهی پیغه مبهرا! ﴿﴾ هه ر ئیمه به چاك و پاك
قورئانمان بۆ تۆ دابه زاند، تا خه لکی پی بیدار بکه یته وه ﴿﴾ ۲۴:
فاصبر لحكم ربك ﴿﴾ جا له بهرامبهر فهرمانی پهروهردگارت هه
خۆ رابگره، چاوه روان به خوا تۆ له یان لی ته سینتی ﴿﴾ ولا تطع منهم
آثما أو كفورا ﴿﴾ وه به فهرمانی ههچ گونا بهاریك، یان زۆر كافرو
سپلهیهك له بته پرستهكانی هۆزه كهت مهكه ته گهرچی ته وای
مالی دونیاشت بدهنی ﴿﴾ ۲۵: واذكر اسم ربك بكرة وأصيلا ﴿﴾ و
به یانیان و ئیواران یادی ناوی پهروهردگارت بکه، واته: له نوپزی
به یانی و نیوه رۆ عه سردا ﴿﴾ ۲۶: ومن الليل فاسجد له ﴿﴾ وه له
به شیکی شه ودا سوچدهی بۆ بهره، واته: پهروهردگاریان نوپزی

مه غریب و عیسا له کاتی خۆیدا بکه ﴿﴾ و سبحه لیلا طویلا ﴿﴾ وه
له به شیکی زۆری شه ودا ته سییحات و بیخه وشی ته و بلی: واته:
شه و نوپز بکه وه موو کات دلت لای خوا بی و ناوی ته وه ره
له سهر زارت بییت.

به لی: ده بی بانگه وازکاران له هه ر جیگایه کدا بن، توویشوو یه کی
زۆر هه لگرن بۆ لای خوا، چونکه ریگه که یان هه زار به هه زاره و
درێژو نه پراوه یه!.

بۆ دنیا وازیان له قیامهت هیئا:

۲۷: ان هؤلاء يحبون العاجلة ﴿﴾ بهراستی ته و بی باوه رانه
چه زیان له ژانی دونیای ته مه ن کۆتایه، كه زۆر به خیرایی
تی ده پهریت ﴿﴾ و یذرون وراءهم يوما ثقیلا ﴿﴾ وه رۆژیکی زۆر گران
و سهخت و سهنگین پشتگووی دهخن و ههچ کاریکی بۆ ناكهن
و پروایان پی نییه ﴿﴾ ۲۸: نحن خلقناهم وشددنا أسرهم ﴿﴾ چۆن
فه رمانه كان پشتگووی ته خه ن؟! خۆ هه ر ئیمه دروستمان کردوو
له نه بوونه وه هیئا وماننه بوونه وه و ته ندام و جومگه کانی له شیانمان
یهك خست و قایم کرد تا به هیزو به توانابن ﴿﴾ و اذا شئنا بدلنا أمثالهم
تبدیلا ﴿﴾ وه کاتیکیش بمانه وای ته وانه لاده به یان ده یان گۆرین،
به تاقمی ده یان گۆرین چاکتر له وان.

قورئان په ندهو، رینمایی به خوایه:

۲۹: ان هذه تذكرة ﴿﴾ بهراستی ته م سوورته وه هه موو
ئایه ته کانی قورئان په ندهو ئامۆزگارییه که، بۆ جیهانه کانی په ری
و ئاده مزاد، واته: مرؤفه ژیره کان که لک و سوودی لی وه ره دگرن
ونه فامه کانیشت پی قه لس ده بن! ﴿﴾ فمن شاء اتخذ إلى ربه سبیلا ﴿﴾
جا ته وهی ویستی رزگاری بیی له ئاخیره تدا، ریگایه کی راست
دهگری بۆ لای پهروهردگاری ﴿﴾ ۳۰: وما تشاءون إلا ان يشاء الله ﴿﴾
وه ههچ شتیك له م شتانه ئاره زوو ناكهن، مه گه ر کاتی ویستی خوی
له سهر بییت. واته: ته گه ر خوا چه نه کات ئیوه ش ناتوانن خۆتان
پزگار بکهن له ئازارو سزای ته و، وه ریگای راست و دروستیشتان
پی ناگیردری ﴿﴾ ان الله كان علیما حکیما ﴿﴾ بهراستی ته و خوایه زۆر
زانایه، ته زانی کی چی هه ل ته گری و، شایسته ی چییه؟ زۆریش
کار جوان و کار دروسته. ته گه ر بیه وای هۆ بۆ مرؤف دهست ده خا
و سه ره نجام پیروژ ده بی، چونکه مرؤف ته نها کار کردنه کی
به دهسته، ئیتیر هیژو تواناو دروست کردن ته نها به ویستی خوایه.
۳۱: يدخل من يشاء فی رحمة ﴿﴾ بۆیه ته وهی ته و بیه ویت
له به نده کانی خۆی هۆی بۆ ریک ده خات و تهی خاته ناو رهحمهت

و میهره بانی (به هشتی) خویه وه ۴: والظالمین أعد لهم عذاباً ألباً ۵: وه بؤسته مکارانش سزایه کی پرتیش و زور سهختی ئاماده کردوه. له گه ورهیی و فزیلهتی سوورهتی (ئینسان) به که ئیمامی (موسلیم) له (ئیبین عه بیاس) وه ده لیت: پیغه مبه ۶: له نوژی به یانی رۆژی ههینیدا (ألم، تنزیل) سوورهتی سوچه وه، (هل أتی علی الإنسان) ده خویند. (موسلیم/۲/۵۹۹).

سویاسی شایسته بؤ خوی میهره بان که یارمه تی دام بؤ ته و او کردنی ته فسیری سوورهتی (ئینسان).

سوورهتی (مورسولات)

مه ککه بییه و (۵۰) ئایه ته

به ناوی خوی به خشنده میهره بان

سوورهتی (مورسولات)، گرنگی به خاله بناغه یی و بنه رته ییه کانی ئیسلام دده وه کو: رۆژی سه لاو زیندوو بوونه وه، نیشانه و به لگه کانی ده سه لات و توانایی خوی بالا ده ست و، چه ندین شتی گرنگی تری نادیار. وه له پیشه وه سویند ده خوا به چه ندین جوژی فریشته و، خه لکانی پاک و پاکژ که: قیامه ت راسته و دیته دی و، سزاو تیاچوونیش بؤ بی بروایان مسوگه ره به ریه وه: (والمرسلات عرفا.. إنما توعدون لواقع) پاشان کاتی ته و سزایه دیاری ده کات: (فإذا النجوم طمست... لیوم الفصل) چه ند نیشانه و به لگه یه کیش دینیت له سه ر توانایی خوی گه وره بوزیندوو کردنه وه ئاده میزاد: (ویل یومئذ للمکذبین... ألم نخلقکم من ماء مهین) پاشان دیته سه ر باسی ته و سزاو ته شکه نهجه یه که بؤ تاوانباران دانراوه: (إنطلقوا إلی ما کنتم به تکذبون... کانه جماله صفر) دوی دیاری کردنی تۆله ی ته وان، پاداش و جیگه ی بروادارانش باس ده کات: (إن المتقین فی ظلال و عیون... انا کذلک نجزی المحسنین) به کورته باسیکی هوی سه ر که شی و یاخی بووان و، ته نجامه که ی به فره میشتی: (..کلوا وتمتعوا قليلا إنکم مجرمون..) ده رگا له خوی دانه خا.

سویند به مانه رۆژی په سلان دی:

بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: والمرسلات عرفا ۲: سویند به (با) ره وانه کراوه کان یه که له دوی یه که به کاری پپیوست و گرنگ ده نیردین ۳: فالعاصفات عصفا ۴: به وایانه ش که به هیزو توندی هه لده که به هه لکردنیکی به هیزو توندو ده بنه گه رده لوول و دارو درهخت له بندین ۵: والناشرات نشرا ۶: وه سویند به وایانه که هه ور بلا وده که نه وه به بلا وکردنه وه له ئاسماندا و باران

ده هینن ۷: فالفرقات فرقا ۸: سویند به وئایه تانه ش که هه ق و ناهه ق، باتل و ناره وایک جیاده که نه وه به جیاکردنه وه یه کی روون ۹: فالسقیات ذکرا ۱۰: سویندیش به و فریشتانه په یام و نامه ی خوا ده به نه لای په یامبه ران، (دروودو سلاویان له سه ربیت) ۱۱: ۶: عذرا أو نذرا ۱۲: بؤ نه هیشتن و لابردنی برووبیانوی خه لک، یان بؤ ترس وه به راننایان، تابه لکوله سزا بترسن و سل بکه نه وه وه خراپه کوئا بکه ن، واته: مه ردم دوو جوژ ده بی: یا پروا دینی، یا نایهینی. وه سویند خواردنیش به و شتانه ی سه ره وه بؤ ته وه یه: هه تا خه لک بزانی که بوونه ور پر له ملیونه ها شتی نادیار، وه هه ریه که شیان کاری خوی ته کات. (سه له ف) له نیوخویندا له مه ر دیاری کردنی مانا و مه به ستی ته وانه ی سه ره وه قسه یان جیا وازه: هه ندی ده لین مه به ست پییان بایه. هه ندی ده لین: فریشته کان. هه ندی تر ده لین: هه ندیکیان (بان و، ته وانی تریان فریشته ن. ئیمه ش ملکه چین به وه که خوی گه وره خوی چاک ده زانیت که چ مانایه مه به ست؟ ۷: إنما توعدون لواقع ۸: سویند به هه موو ته وانه به راستی ته و واده و به لینه به ئیوه ده ریت، هه ریش دیت ۹: ۸: فإذا النجوم طمست ۱۰: جا کاتی ته ستیره کان رووناکیان نه ماو سه رانه وه، واته: له جیگه ی خویان ترازان و کوژانه وه ۱۱: ۹: وإذا السماء فرجت ۱۲: وکاتیکیش ئاسمان یه کالاکرایه وه لیک ترازا ۱۳: وإذا الجبال نسفت ۱۴: ده میکیش کیوه کان له جیگه ی خویان هه لده کنرین و ته خت ته بن.. به لی.. قورئان پره له دیمه نانه، که هه ریه که یان په نهجه ته خه نه سه ر تیکچوون وه لوه شانه وه ی یاسای ته م بوونه وه ره ۱۵: ۱۱: وإذا الرسل أقتت ۱۶: وکاتیک په یامبه ران کات و شوینی دیارییان بؤ دده نه ریت بؤ لیکۆلینه وه موحا که مه ی نیوان ته وان و گه له کانیان ۱۷: ۱۲: لای یوم أجلت ۱۸: ناخو بزانی بؤ چ رۆژیکی گه وره و سهخت لیپرسینه وه دواخراوه؟ ۱۹: ۱۳: لیوم الفصل ۲۰: بؤ رۆژی جیاکردنه وه دادگایی له نیوان دروستکراوه کاند ۲۱: ۱۴: وما أدراك ما یوم الفصل ۲۲: تۆ چوزانیت رۆژی دادگایی و جیاکردنه وه چ رۆژیکی سهخت و گراوه؟ چه ند قورس و.. سهخته... کاتی ته وانه روویاندا، ئیتر ته وکاته هه رچی به لینیان پی دراوه په یامبه رانش پییان و توون، دیته دی بی دوو دلایی و گومان ۲۳: ۱۵: ویل یومئذ للمکذبین ۲۴: سزاو تیاچوون له و رۆژده بؤ به دروخه ره وانی پیغه مبه رانه. رافه که رانی قورئان ده لین: له م سووره ته دا ته م رسته ی ویل یومئذ للمکذبین-، بۆته مه ع خسته نه به روترساندن (۱۰) جار و تراوه ته وه.

به مکارانه خوا بناسه:

فینکی وه هایه تاله گرو بلیسهی ناگری دوزخ بی نیازتان بکاو
بتان پاریزیت. پیغه مبریش ﷺ ده فرموی: ((تدنی الشمس يوم
القيامة من الخلق حتى تكون كمقدار ميل، فيكون الناس على قدر
أعمالهم في العرق، فمنهم من يكون إلى كعبه، ومنهم من يكون
إلى ركبته، ومنهم من يكون إلى حقيبته (أي خصره) ومنهم من

۱۶: ألم نهلك الأولين ۱۷: ثابا ئيمه تاقمی پیشینانمان له ناو
نه برد؟ واته: نهوانه ی په مابه ره کانیان به درو ده خسته وه ده چوون
به گزباندا، وه کو گلی (نوح وعادو سه موود؟) ۱۷: ثم تتبعهم
الآخرين ۱۸: له پاشا به دواى نهواندا پاشینانیش دینین، جائه گهر
نهوانیش لای بدن له ناویان ده بین ۱۸: كذلك نفعل بالمجرمين
ثابه و جوړه به له گهل گشت تاوانباران مامه له وه رفتار ده که یی
۱۹: وبل یومئذ للمکذبین سزاوتیا چوون له ورژدها بو به درو
خه ره وه کان ۲۰: ألم نخلقکم من ماء مهین ۲۱: ثابا له ناویکی
په ست ولاواز دروستمان نه کردن، نهی خه لکانی خوانه ناس
و بی باوه؟ ۲۱: فجعلناه فی قرار مکین ۲۲: جا خستمانه
ناوچیگاهه کی پته وه قائمه وه که مندالده؟ ۲۲: إلى قدر معلوم
وبو ماوه به کی دیاریکراو نهویش وه ختی زایین و له دایک بوونه؟
۲۳: فقد رنا فنعلم القادرون ۲۴: جا ئیمه هه موو شتیکیان به ریک
ویکی به دی هیئا، ثای چ خواهی کی چاک نه ندازه گیره نهو زاته،
نه وه ته له جوانترین و نه دایه ئیوهی دروست کردو چاره نوو سیشی
دیاری کردوون ۲۴: وبل یومئذ للمکذبین سزاوتیا چوون
له ورژدها بو بی باوه پان و به درو خه ره وه کان ۲۵: ألم نجعل
الأرض کفاتا ۲۶: مه گهر ئیمه زه ویمان نه کرده مه کوو جی کوو بونه وه
۲۶: أحياء وأمواتا ۲۷: بوژیاوان و مردوان؟ ۲۷: وجعلنا فیها
رواسی شامخات ۲۸: وه ره لویشدا کیوی به رزو بلندو داکوتراومان
دانه مه زراند، بوته وهی زهوی دامرکی و هه لتان نه دیری ۲۸: وأسقیناکم
ماء فراثا ۲۹: نهی ناویکی خوش و شیرینمان پی نه نوشاندن ۲۹:
و بل یومئذ للمکذبین سزاوتیا چوون له ورژدها بوخوانه ناس
وبه درو خه ره وه کان.

تاوانباران به ره و جی خوین لی ده خوړین:

۲۹: إنطلقوا إلى ما كنتم به تكذبون ۳۰: فریشته به دوزخه خیه کان
ده لئین: بی خوړاگرتن ده رچن بوته و سزایه کی به درو تان نه زانی
و برواتان پنی نه بوو ۳۰: إنطلقوا إلى ظل ذي ثلاث شعب
ده رچن بو سببهی نهو دوو که له سی شاخه یه، که له چره دوو که له
دوزخه پیدا ده بی.

دوو که لی چروپ کاتی به رز نه بیته وه بو تاسمان، نه گهر به تاسایی
بروات له قورسی خویدا ده بیته سی به شه وه مه به ست له مه دا
نه وه یه که راست و چپ و سه روویان هه رتاریکایی و دوو که له
۳۱: لا ظليل ولا يغنى من اللهب ۳۲: نهو سببه ره نه سیبه ریکی

وَمِنَ اللَّيْلِ فَاسْجُدْ لَهُ وَسَبِّحْهُ لَيْلًا طَوِيلًا ﴿٣١﴾
هَؤُلَاءِ جُحُودٌ الْعَاجِلَةِ وَيَذُرُونَ وَرَاءَهُمْ يَوْمًا قِيلًا ﴿٣٢﴾
خَلَقْتَهُمْ وَشَدَدْنَا أَسْرَهُمْ وَإِذَا شِئْنَا بَدَّلْنَا أَمْثَلَهُمْ تَبْدِيلًا
﴿٣٣﴾ إِنَّ هَذِهِ تَذَكُّرَةٌ فَمَنْ شَاءَ اتَّخَذْ إِلَىٰ رَبِّهِ سَبِيلًا ﴿٣٤﴾
وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿٣٥﴾
يُدْخِلُ مَنْ يَشَاءُ فِي رَحْمَتِهِ وَالظَّالِمِينَ أَعَدَّ لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿٣٦﴾

سُورَةُ الْمُرْسَلَاتِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالْمُرْسَلَاتِ عُرْفًا ﴿١﴾ فَالْمُرْسَلَاتِ عَصْفًا ﴿٢﴾ وَالنَّشْرِ نَشْرًا ﴿٣﴾
فَالْقُرْآنِ قُرْآنًا ﴿٤﴾ فَالْمَلَكِ مَلَكًا ﴿٥﴾ عَذَابًا أُنْزِلًا ﴿٦﴾ إِنَّمَا
تُوعَدُونَ لَوْعَةً ﴿٧﴾ فَإِذَا النُّجُومُ طُمِسَتْ ﴿٨﴾ وَإِذَا السَّمَاءُ فُرِجَتْ ﴿٩﴾
وَإِذَا الْجِبَالُ سُفَّتْ ﴿١٠﴾ وَإِذَا الرَّسْلُ أُنْتُتْ ﴿١١﴾ لِأَنِّي يَوْمَ أَلَمْتُ
﴿١٢﴾ لِيَوْمِ الْفَصْلِ ﴿١٣﴾ وَمَا أَدْرَاكَ مَا يَوْمَ الْفَصْلِ ﴿١٤﴾ وَلَبَّيْكَ
لِلْمُكْدِبِينَ ﴿١٥﴾ أَلَمْ تَنْهَ الْآلَافِينَ ﴿١٦﴾ ثُمَّ تَنْتَعِمُهُمُ الْآخِرِينَ ﴿١٧﴾
﴿١٨﴾ كَذَلِكَ نَفْعَلُ بِالْمُجْرِمِينَ ﴿١٩﴾ وَلَبَّيْكَ لِلْمُكْدِبِينَ ﴿٢٠﴾

یلجم العرق إلجاما- وأشار رسول الله ﷺ بيده إلى فيه)) (موسليم).
واته: روژی قیامت خوړ نه وهنده له خه لک نریک ده بیته وه، هه
(میل) یکی ده مینی بگاته سهریان، جا نهو دمه مروقه کان هه به که
به پی کارو کرده وهی ناله باری خو ی له نیو گهرما و عهره قی خویدا
گیروده ده بی، هه ندیکیان تا هه دروو قوله پیی ده چه قن، هه ندی
دیکه تا هه دروو نه ژنو، تاقمی تر، تا هه دروو که له که یان، دهسته یه
تر تاده رگای ده میان! ۳۲: إنها ترمی بشر كالقصر ۳۳: نهو ناگه
بزیسه کی وا فری ده دات ده لییت کو شک و ته لاری گه وره یه ۳۳:
كأنه جمالة صفر ۳۴: هه ده لیی و شتری به رگ زهردن، کاتی که ریز
نه گرن و یه که له دوا یه که ریگه نه ده نه بهر، نهو بریشکانه ش هه رثاوا
به دوا یه که ریز نه بن و روو ده که نه دوزخه خیه کان ۳۴: وبل
یومئذ للمکذبین ۳۵: سزاو له ناوچوون له ورژدها بو خوانه ناس و
به درو خه ره وه کان.

تاوانکاران توانای پوزش و قسه‌یان نامینئ:

۳۵: هذا يوم لا ينطقون * ثمه ثو روژه‌یه که قسه‌یان نامینئ تا که لکیکی هه‌بی بویان ۳۶: ولا یؤذن لهم فیعتزرون * و مؤله‌تیش نادرین، تا بر ویانوو عوزر بیئنه‌وه، دیاره روژی قیامت

أَلَمْ خَلَقْكُمْ مِنْ مَّاءٍ مَهِينٍ ﴿۳۵﴾ جَعَلْنَاهُ فِي قَرَارٍ مَكِينٍ ﴿۳۶﴾ إِنَّ قَدْرَ مَعْلُومٍ ﴿۳۷﴾ فَقَدَرْنَا فَنِعْمَ الْقَادِرُونَ ﴿۳۸﴾ وَبَلَّ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ ﴿۳۹﴾ أَلَمْ تَجْعَلِ الْأَرْضَ كِفَاتًا ﴿۴۰﴾ أَحْيَاءَ وَأَمْوَاتًا ﴿۴۱﴾ وَجَعَلْنَا فِيهَا رِجًى شَمِيعًا ﴿۴۲﴾ وَأَسْقَيْنَاكُمْ مَاءً فَرَاتًا ﴿۴۳﴾ وَبَلَّ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ ﴿۴۴﴾ أَطْلِقُوا إِلَى مَا كُنتُمْ بِهِ تُكَذِّبُونَ ﴿۴۵﴾ أَطْلِقُوا إِلَى ظِلٍّ ذِي ثَلَاثِ شُعَبٍ ﴿۴۶﴾ لَا ظِلِيلٍ وَلَا يُغْنِي مِنَ الْحَرِّ ﴿۴۷﴾ إِنَّا نَأْتِيهِ بِشُكْرِ كَالْقَصْرِ ﴿۴۸﴾ كَأَنَّهُ جِمَالَتٌ صُفْرٌ ﴿۴۹﴾ وَبَلَّ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ ﴿۵۰﴾ هَذَا يَوْمُ لَا يَنْطِقُونَ ﴿۵۱﴾ وَلَا يُؤْذِنُ لَهُمْ قَعَقْدَرُونَ ﴿۵۲﴾ وَبَلَّ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ ﴿۵۳﴾ هَذَا يَوْمُ الْفَصْلِ جَمْعُكُمْ وَالْأُولَىٰ ﴿۵۴﴾ فَإِنْ كَانَ لَكُمْ كَيْدٌ كَيْدُونٌ ﴿۵۵﴾ وَبَلَّ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ ﴿۵۶﴾ إِنْ الْمُنَافِقِينَ فِي ظُلُلٍ وَعُيُونٍ ﴿۵۷﴾ وَفُوكَ مِمَّا يَشْتَبُونَ ﴿۵۸﴾ كَلُوا وَاشْرَبُوا هَنِيئًا بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿۵۹﴾ إِنَّا كَذَّاكُ الْغُبْرِ لِلْحَسَنِ ﴿۶۰﴾ وَبَلَّ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ ﴿۶۱﴾ كَلُوا وَتَمْنَعُوا قَلِيلًا إِنَّكُمْ تَعْرِضُونَ ﴿۶۲﴾ وَبَلَّ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ ﴿۶۳﴾ وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ ارْكَعُوا لَا يَرْكَعُونَ ﴿۶۴﴾ وَبَلَّ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ ﴿۶۵﴾ فَإِنِّي حَذِثْتُ بَعْدَهُ يَوْمَئِذٍ ﴿۶۶﴾

حاله‌ت و قوناغه‌کانی زورن و لیک جیاوازن ۳۷: وبل یومئذ للمکذبین * سزاو تیاچوون لهو روژه‌دا بو به‌درؤ خه‌روه‌کان ۳۸: هذا يوم الفصل جمعناکم والأولین * ثمه روژی دادگایی وجیاکردنه‌وی هق و ناهه‌قه، ئیوهو هه‌موو نه‌وه‌کانی پی‌ش‌ینمان کو کردو ته‌وه ۳۹: فإن کان لکم کید فکیدون * ئینجا نه‌گه‌ر ده‌توان و له‌ئاست مندا ده‌سه‌لات و فیلیکتان هه‌یه، منه‌تتان نه‌بیئت به‌کاری بینن و خو‌تانی پی چاره بکه‌ن، وه‌ک نه‌فه‌رمووی: (یا معشر الجن والإنس إن استطعتم أن تنفذوا من أقطار السموات والأرض فانفذوا) ۳۳/۵۵. دیاره هه‌رگیز ناتوان ده‌رچن و خو‌ر زگار بکه‌ن، نه‌وانیش هه‌روا ۴۰: وبل یومئذ للمکذبین * سزاو تیاچوون لهو روژه‌دا بو به‌درؤ خه‌روه‌کان.

باریزگارن له سیبه‌رو کانیاوه‌کانی به‌هه‌شت‌دان:

۴۱: إن المتقين فی ظلال وعیون * به‌راستی خو‌پاریزان و

له‌خوا ترسان له‌بن سیبه‌رو، لای کانیاوه‌کانن ۴۲: وفواکه مما یشتون * وه له‌هر جوژه میوه‌یه‌ک ئاره‌زووی بکه‌ن بویان ناماده ده‌کریت ۴۳: کلوا واشربوا هنیئا بما کنتم تعملون * پییان نه‌وترئ: ده‌سا به‌هوی ئه‌وکاره چاکانه‌وه له‌دونیا‌دا کردوتانن، بخو‌ن و بخونه‌وه به‌خو‌شی و نو‌شتان بیئت ۴۴: إنا کذلک نجزی المحسنین * دلنایان ئیمه‌ ئابه‌و شیوه‌یه پاداشی گشت چاکه کاران نه‌ده‌ینه‌وه ۴۵: وبل یومئذ للمکذبین * سزاو تیاچوون له‌روژه‌دا بو‌خو‌انه‌ناس و به‌درؤ‌خه‌روه‌کان ۴۶: کلوا وتمتعوا قليلا إنکم مجرمون * ئیوه‌یش ئه‌ی خو‌انه‌ناسان! له‌دونیا‌دا بخو‌ن و رابو‌یرن به‌ئاره‌زووی خو‌تان، چونکه به‌راستی ئیوه‌ تاوانکارو تاوانبارن ده‌ره‌نجام پاشه‌روژیکی ره‌شتان ده‌بی، هه‌روه‌ک ده‌فه‌رموی: (تمتعهم قلیلا ثم نضطرهم إلی عذاب غلیظ) ۲۴/۳۱. یان ده‌فه‌رموی: (ثم نذیقهم العذاب الشدید بما کانوا یکفرون). ۴۷: وبل یومئذ للمکذبین * سزاو تیاچوون لهو روژه‌دا بو به‌درؤ خه‌روه‌کان ۴۸: وإذا قیل لهم ارکعوا لا یرکعون * خو‌کاتی چ له‌دونیا‌دا، چ له‌قیامه‌تدا پییان بگو‌ترئ: کړنوش و رکوع ببه‌ن بو‌خوا، رکوع و سو‌ژده نابهن، واته: نویژی بو‌ناکه‌ن کاتی که له‌دونیا‌دا بوون به‌عه‌ییان ده‌زانی رکوع و سو‌ژده به‌رن! دیاره له‌ولایش -واته: روژی سه‌لا- ناتوانن بجه‌میننه‌وه ۴۹: وبل یومئذ للمکذبین * سزاو تیاچوون لهو روژه‌دا بو به‌درؤ‌خه‌روه‌کان ۵۰: فبأی حدیث بعده یؤمنون * ئیدی به‌م قورئانه‌ پروا نه‌هینن، ئه‌ی به‌کام قسه -پاش شه‌و- پروا دینن؟! دیاره ته‌نها قورئان زور‌شیاوو به‌ره‌قه‌ بو‌ئه‌وه‌ی، پروای پی بینن، که‌چی ئه‌وانه‌ پروا‌ناهینن؟! (ئیین ئه‌بوو حاته‌م) له‌ (ئه‌بوو هوره‌یره‌) وه‌ ده‌لیت: هه‌رکاتی سووره‌تی (مورسه‌لات) بخو‌ینریت تاکو‌تایی: (فبأی حدیث بعده یؤمنون) هه‌قه قورئان خو‌ینه‌که‌ بلیت: (أَمَنْتُ بالله وبما أنزل). جا له‌گه‌وره‌یی و فه‌زلی سووره‌تی (مورسه‌لات)، ئیمامی (بوخاری) له‌ (عه‌دوللای کوری مه‌سه‌وود) -ه‌وه‌ ده‌گپ‌رته‌وه‌ وه‌ده‌لیت: کاتی سووره‌تی (والمرسلات) هات، ئیمه له‌ته‌ک پیغه‌مبه‌ردا ﷺ له‌ئه‌شکه‌وتیکدا بووین له‌ (مونا‌دا)، ئاگادارم که پیغه‌مبه‌ر ﷺ چه‌ند به‌باشی ده‌ی‌خو‌ینده‌وه‌و، منیش له‌ده‌میم وه‌ر ده‌گرت، ده‌میشی زور پاراو بوو پیی، له‌ناکاو ماریک په‌لاماری‌دا، پیغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رمووی: (بی‌کو‌ژن). ئیمه‌یش به‌په‌له‌هه‌لساین بو‌کو‌شتنی. به‌لام بو‌مان نه‌کو‌ژراو ده‌رچوو! پاشان فه‌رمووی: (وَقِيتْ شَرُّكُمْ کَمَا وَقِيتُمْ شَرَّهَا) متفق علیه. واته: ئه‌و له‌شه‌ری ئیوه‌ پاریزرا، وه‌کو ئیوه له‌شه‌رو زیانی ئه‌و پاریزران!.

سورەتى (نەبە) ۴۰

مەككەييە (۴۰) ئايەتە

بەناۋى خۇاى بەخشندەى مېھرىبان

ئەم سورەتە زىاتىر بەدەۋرى دوۋپاتكرندەۋە چەسپاندنى زىندوبوونەۋەدا دەسورۇ، چونكە ھاۋەل دانەران و ھاوبەش پەيداكران ئىنكارىي و ململانئىي زۇريان لەسەر ئەكرد، بۇيە ھەر لەسەرەتاۋە ھەۋالى رووداۋى رۇزى قىامەت و زىندوو بوونەۋە پاداشت و تۆلە رادەگەيەنئىت: (عم يتساءلون * عن النبأ العظيم..). ئىنجا بەلگەيەكى زۇرى ھەمەجۇر دىنئىتەۋە لەسەر دەسەلات و توانايى پەرورەدگارى جىھانەكان و، پىت دەلئىت: ئەو خاۋەن دەسەلات و توانايە كە ئەو ھەموو شتە سەرسورھىنەرانەى بەدى ھىناۋە، ھەر ئەۋەيش دەتوانى - زۆر بەئاسانتر - بۇ جارىكى تر ئادەمىي زىندوو بكاۋە: (ألم نجعل الأرض مهادا.. وجعلنا نومك سباتا) پاشان كاتى ھاتنى رۇزى دوايى بەچەند نىشانەۋ بەلگەيەك دەست نىشان ئەكات، كەى و چۆن دەست پى ئەكات؟: (إن يوم الفصل كان ميقاتا.. يوم ينفخ فى الصور فتأتون أفواجا..).

كورتە باسئىكى دۇرەخ دىنئىت بەۋ ھەموو ئازارو سزايەۋە كە بۇ دۇزەخىيەكان ئامادە كراۋە: (إن جهنم كانت مرصادا * للطاغين مآبا) بۇ دواتر دەچىتە سەر باسى كرى و پاداشى خواناسان و پارىزگارەن و ئەۋ ھەموو نازوو نىعمەت و بەھرەيانە دەدات كە بۇيان ئامادە كراۋە: (إن للمتقين مفازا * حدائق وأعنابا.. وكأسا دهاقا..). كۇتايىشى بەباسكرندى ھالەت و بارى سەختى و گرانى و قورسى رۇزى دوايى و چارەنووسى بى پروايان دى: (إنا أنذرناكم عذابا قريبا.. ويقول الكافر يا ليتنى كنت ترابا) ھەر ئەۋ كاتەى كە پەيامبەر ﷺ بانكى قەۋم و گەلەكەى خۇى ئەكرد بۇ پروا ھىنان بەزىندوو بوونەۋە، ئەۋ خوا نەناسانە لەناۋ خۇياندا لە مۇسلمانانان دەپرسى: تۆ بلىئىت ھاتنى رۇزى قىامەت راست بىت؟ جا ئەگەر ھەبى ئەى كەى دەبى؟ ئەۋسا ئەم سورەتەى (نەبە) ھاتە خوارەۋە:

بەلگە گەلى بۇ زىندوو بوونەۋەى پاش مردن:

بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: عم يتساءلون * ئەۋ خەلگە دەربارەى چى لەيەكتر دەپرسن؟ ۲: عن النبأ العظيم * دەربارەى ھەۋالە زۆر گەرەۋە گرنگەكە ئەپرسن؟ كە ئەۋان ھەمىشە نكوۋلىي، و ململانئىي ئەكەن، ھەرگىز پىيان وائىيە كە ئەۋ رووداۋە روودەدا و

دەبى! بۇيە ئەۋەندە بەگالتهۋە لەناۋ يەكتردا باسى ئەكەن! ۳: الذى هم فيه مختلفون * ئەۋەى ئەۋان لەسەرى مشت و مريانە ھەندى ئىنكارى دەكا، ھەندىكىشى گومانى تيا ھەيە! ۴: كلا سيعلمون * نەخىر، باكۇتايى بىنن بەۋ مشت و مريان، چونكە لە ئايندەيەكى نرىكدا چاك ئەزانن كە چۆن ئەبى، بەتايىبەت

كاتى بەچاۋى سەر بىنيان ۵: ثم كلا سيعلمون * ھەمىسان بۇ جارىكى تر پىرسى پىناۋى، لەداھاتوۋيەكى نرىكدا ئەزانن، چ سزاۋ بەلەيەكىان دوۋچار ئەبى.

ئىنجا بۇ چەسپاندنى ھاتنى ئەۋ رۇزەيە نۇ بەلگە دىنئىتەۋە بۇيان، تا باش بزەنن كە خوايەك ئەۋەندە دەسەلاتدار بى و ئەۋ ھەموو شتانە بكات، ھەر ئەۋ خواش زۆر بەئاسانتر، ھەمىسان زىندووۋيان ئەكاتەۋە، بەلگەكان:

۱) ۶: أَلَمْ نجعل الأرض مهادا * ئەرى ئىمە ئەم زەۋىيەمان نەكردۇتە لائىك و بىشكەۋ جىئى ئارامگرتن بۇتان، تا بەئاسوودەىي بىن و پرون و ژيانى تىدا بەرنەسەر؟.

۲) ۷: والجال أوتادا * ئەى چىاۋ كىۋەكانىشمان ۋەك مئىخ بۇدانەكوتىون و زەۋىمان پى نەبەستوتەۋە، تا ھەلتان نەدىرى و نەتان فەۋتئىنى؟

۳) ۸: وخلقناكم أزواجا * ئايا بەجوۋت (نېرومى) دروستمان

نەکردوون؟ بۇ ئەھۋەل درېۋە بە ژيان بدرى بە سەرېشتى ئەم
ئەستېزە زەۋىيە، ۋەك ئەفەرمۇ: (ومن آياته ان خلق لكم من
أنفسكم أزواجاً لتسكنوا إليها وجعل بينكم مودة ورحمة) ۲۱/۳۰.
﴿ ۴ 》 ۹: وجعلنا نؤمكم سباتا ﴿ ۵ 》 ۱۰: وه هو نووونئمان بۇ نەکردوون
بە ھۆى سەرەوتن ۋە ھەسانەۋەتان، لەماندوویى ۋ ئېش ۋ ئازارى
ژيانئان؟.

(۵) ﴿۱۰: وجعلنا الليل لباسا﴾ ئايا شەوگارىمان نەكردووه بەكالاو پۆشاك بۆتان؟ ھەروەھكو كالا مەردوم دانەپۆشى و، لەسەرماو گەرما دەه پاريزيت، ھەر ئاوايش شەوگار مەرووف ئەشاريتەوھ دەه پاريزي لەپەلامارى دوژمن؛ بۆيە ئەفەرموى: (والليل إذا يغشاها.. ۴/۹۱).
(۶) ﴿۱۱: وجعلنا النهار معاشا﴾ ئايا رۆژيشمان بۆ نەكردونەتە ھۆى بەدەس ھيئەت بژيوى ئاسوودەيى و خوشگوزەرانى؟

(۷) ﴿۱۲﴾: وبنينا فوقكم سبعا شدادا ﴿﴾ ئايا حەوت چين (ئاسمانى) بەھيژو ەتەوو قايمەمان بەرەسەرتانەو ە دروست نە کردوو؟ كە مەگەر تەنھا ئەو خوا گەورەيە خۇى بزانى ئەو حەوت ئاسمانە چى بن؟ حەوت كەشكەشانە -كەكۆمەلە ئەستىرەيەكن- ھەر كۆمەلەيان سەد مليۆن ئەستىرەيە، يان ئەوانە نيمەو، چەنديين ئەستىرەيە ترن..؟ وەلامى ئەمانە -ئەمپۇ- ھەمووى ئەدەينە دەستى خواى كار رەوان و كارزان.

(۸) ﴿۱۳﴾: وجعلنا سراجا وهاجا ﴿﴾ ئايا چورايه کي دره خشانمان
- وهك خور- بؤفهرهم نه هيتان، كه زهويتان رووناك بكاته وه
و ريگه ي خوتاني پي ده بكنه و، تيشكه كه يشسي ميوه وه گه نم و
دانه ويله كانتان پي بگه يه نيت؟

(۹) ﴿١٤﴾ وَأَنْزَلْنَا مِنَ الْمُعْصِرَاتِ مَاءً ثَجَاجًا ﴿٩﴾ تَبٰی اَیَا لَهُ هِهَوْرَه
گوشراوه کاندان بارانی به لیزمه مان نه باراندووه؟ وهک دهفه رمووئ:
(والله الذی أرسل الریح فتثیر سحاباً فسقناه إلی بلد میت...) ۳۵/۹.
﴿١٥﴾ أُنَخْرِجُ بِهِ حَبًّا وَنَبَاتًا ﴿٩﴾ تَادَرِبِیْنِیْنِ بِه هُوئِ تُهو بَارَانِه وِه
جوړه ها دانه ویلّه و گزو گیاو رووهک ﴿١٦﴾: وَجَنَاتٌ أَلْفَافًا ﴿٩﴾
چه ندین باخ و باختای چرو پرو تیّک ئالو که به هوئ ئاوه وِه دیڼه
به رو گه لاو لق و پوپ دهر ته که ن به دی بیڼین، ئایا خوایه ک
ئه وهنده مهیره بان بیت له گهل ئاده میدا شایسته ی ئه وه نییه که
بروای پی بیڼن؟ ئه ی ئایا له ئاینده دا توانای نییه مروّف زیندوو
بکاته وه بوّ پاداشت و تولّه؟ وهک ئه فهرمووئ: (وفی الأرض قطع
متجاورات وجنات من أعناب وزرع ونخیل صنوان وغیر صنوان
یسقی بماء واحد...) ۱۳/۴.

رۆژی هه‌لاواردن به‌ریۆهیه:

[illegible]

ئاویكى "زور گەرم و كۆيۈ" و كىم و چلكى "دۆزەخيان" ۲۶: جزاء وفاقا ۱۰ ئەویش پاداشتىكى پراو پره بەرامبەر بەكردهوهكانيان، واتە: لەو پاداشەدا ستميان ئى نەكراوه، چونكە ھەر ئەو تۆلەيە ھەلئەگرن ۲۷: ۱۱ ئنهم كانوا لا يرجون حسابا ۱۲ چونكە بەراستى ئەوانە لەدونىادا بەتەماى لىپرسىنەوہى ئەمرۆزە نەبوون ۲۸: ۱۳ وكدبو بآياتنا كذابا ۱۴ بەلكو زور بەتوندىش ئايەتەكانى ئىمەيان بەدرؤ ئەخستەوہ و، بەدرؤيان دەزانين ۲۹: ۱۵ و كل شئ أحصياه كتابا ۱۶ ئىمەيش ھەموو شتىكمان لەسەريان ئەژماردووہ بەنووسين ۳۰: ۱۷ فذوقوا فلن نزيدكم إلا عذابا ۱۸ ئىنجا پىيان ئەوترى: دە بچيژن كە لە سزای سەخت و ئازار بەولاولە ھىچتان بۆ زياد ناكەين، واتە: تا ئىوہ بپارنەوہ بۆ رزگار بوون، ئىمە سزاتان بۆ زياتر ئەكەين.

رۆزى بە ئاوات گەشتن:

۳۱: ۱۹ إن للمتقين مغازا ۲۰ بەراستى بۆ خواناسان و خۆپاريزان "لەپاشەرۆژدا" سەرفرازی و پىرۆزى و رزگار بوون لەسزای دۆزەخ ھەيە ۳۲: ۲۱ حدائق وأعنابا ۲۲ چەندىن باخ و باخات و بىستان و ترى و ميوہى جوړاو جوړى رازاوہ، ھەرچى نەفس ھەزى ئى بکات ۳۳: ۲۳ وکواعب آترابا ۲۴ کىژو کچانى ھاوتەمەن و مەمك خرو ديمەن جوان و تازە پىگەيشتو ئامادەيە. (کواعب): بەو کچانە ئەلەين كە تازە مەمکان خە دەكەن، ۳۴: ۲۵ وکاسا دهاقا ۲۶ لەگەل جامى پر لەشەرابى پاك و خاويندا ۳۵: ۲۷ لايسمعون فيها لغوا ولا كذابا ۲۸ كە لەو بەھەشتەدا ھىچ قسەيەكى پر پوچ و نابەجى، ياخود بەدرؤ خستەنەوہيەك نابيسن، واتە: جيگەى گالئەو لاقرتى و مەسخەرە نىيە (لا لغو فيها ولا تأثيم) ۲۳/۵۲. ۳۶: ۲۹ جزاء من ربك عطاء حسابا ۳۰ ئەمەش ھەموو پاداشىكە لە لاين پەرورەدگار تەوہيە، بەخشش و بەھرەيەكە "بەپىي كارە چاكەكانيان، پىيان دەبەخشىت، واتە: مافى خۆيانە ئابەو شىوہيە پاداشت بەرئەوہ. بەلى.. ئادەمیزاد ھەريەكەى بەشتى ئەگىرى و، ھەزى لەشتىكە.. ھەر بۆيەش قورئان خەلاتى جوړاوجۆريان دەكات.

كەسى ناویرى خوا بەدوینی رۆزى سەلا:

۳۷: ۳۸ رب السموات والأرض وما بينهما الرحمن ۳۹ ئەو خوايە پەرورەدگارى مېھرەبانى ئاسمانەكان و زەوى و ئەوہى لەئىوانياندا ھەيە، ھەموو خىرو چاكەيەك ھەر لەژىر سىيەرى مېھرەبانى ئەودا دەپىت ۴۰ لا يملكون منه خطابا ۴۱ ھەرچەندە ئەوئەندەش

مېھرەبانە.. بەلام بى مۆلەتى خۆى مافى ھىچ قسەيەكيان نىيە، وەك دەفەرموى: (من ذا الذى يشفع عنده إلا بأذنه.. ۲/۲۵۵. يان دەفەرموى: (يوم يأت لا تكلم نفس إلا بأذنه.. ۱۱، ۱۰. لە فەرموودەى باوہ پىكراردا ھاووە: ((ولا يتكلم يومئذ إلا الرسل..)) (فتح البارى: ۱۳/۴۳۰). واتە: پىغەمبەران نەبى كەسىكى دى قسە ناكە لەو رۆژەدا. ۳۸: ۳۹ يوم يقوم الروح والملائكة صفا ۴۰ لەو رۆژەدا كە رۆح (جوهريل) و فرىشتەكان بەرپزارئەوہستن و مل كەچن ۴۱ لا يتكلمون إلا من أذن له الرحمن وقال صوابا ۴۲ و ھىچيان قسە ناكەن، مەگەر كەسى خۆى بەخشندە رىگەى بدا، وە لەھەمان كاتيشدا قسەى شياوہ بەجى بکات، واتە: فرىشتەكان لەگەل ئەوئەيشدا كە زور نزيك بەخواوہ بۆيان نىيە ھىچ شتىك بلىن.. بەبى ئىزنى خوا ئىتر خەلكىكى تر لەخۆيەوہ چۆن ئەتوانى تەكا بکات ۳۹: ۴۰ ذلك اليوم الحق ۴۱ ئەو رۆژە رۆژىكى راست و بەرحەقەو ھىچ گومانى تيا نىيە و بەرئەوہيە ۴۲ فمن شاء اتخذ إلی ربه مآبا ۴۳ جائەوہى ئەيەوى با بۆلاى پەرورەدگارى رىگا بگريئەبەر، واتە: ھەميشە ملکەچى پىيارو فەرمانەكانى خۆى خۆى بىت، تا لەو رۆژەدا رزگارى ببى.

ھاىنى قىامەت زور نزيكە:

۴۰: ۴۱ إنا أنذرناكم عذابا قريبا ۴۲ بەراستى ئىمە ھەر زوو ئىوہمان ئاگادار کردووہ -ئەى بى پروايانى مەككە- كەسزايەكى نزيك بەرئەوہيە بۆتان ۴۳ يوم ينظر المرء ما قدمت يداه ۴۴ ئەو رۆژە رۆژىكە كە ئادەمیزاد سەيرى دەسپىشكەرى خۆى دەكات "لەچاك و لەخراپى" وەك دەفەرموى: (ووجدوا ما عملوا حاضرا.. ۱۸/۴۹. يان (وفصلته التى تؤويه.. ۷۰/۳. ويقول الكافر يا ليتنى كنت ترابا ۴۵ ئەو دەمە كافر بى پروايش دەلئىت: ئای خۆزگە ھەر خاك و خۆل بوومايە "نەك ئادەمى، تا ئاوا زىندوو نەكرامايەتەوہو حىساب نەكرامايە". سوپاس و پىزانين بۆ خۆى گەورە لە سەر تەواو كردنى تەفسىرى سوورەتى (نەبەء).

سوورەى (نازیعات)

مەككەيىيە (۴۶) ئايەتە

بەناوى خۆى بەخشندەى مېھرەبان

ئەم سوورەتە وەك سوورەتە مەككەيىيەكانى تر باسى بناغەكانى بىرو باوہرى ئىسلام دەكات: يەكتاپەرستى، پەيام، زىندوو بوونەوہ،

پاداش و توله.. جا له سه ره تاوه سویند بهو فریشتانه نه خوا که زور به ئاسانی و نه رمیه که وه گیانی موسلمانان نه کیشن، وه زور به سه ختی و توندیش گیانی پیسی خوانه ناس و بی برویان له جهسته یان دهر نه کهن، وه هه روا بهو فریشتانه ش که پیاوه کردنی کاروباری زهویان دراوته دهست: (والنازعات غرقا.. فالمدیرات

فریشتانه که به توندی گیانی بی برویان نه کیشن * ۲: والناشاطات نشطا * وه سویند بهو فریشتانه ی که زور به نه سپایی و ئاسانی گیانی موسلمانان نه کیشن و به چالاکی و بی وچان ده سوورینه وه بو نه جامدانی کاره کانیان * ۳: والسابحات سبحا * وه سویند بهو فریشتانه ی وه که له وان مه له بکا، ئاوا به خیرایی له ئاسمان داده به زن بو نه جامدانی فرمانه کانی خوا * ۴: فالسباقات سبحا * ئینجا سویند بهو فریشتانه ی که زور به توندی پیشبرکی ده کهن به ئه رواج و گیانی موسلمانان بو به ههشت * ۵: فالمدیرات امرا * جا بهو فریشتانه ی که به ویستی خوا زور به وردی کارو فرمانی بوونه وهر جیهه جی ده کهن "سویند بهم پینج شته قیامهت راست و دروسته و له پیشدايه و ئیوهش زیندوو نه کړینه وه موحاسبه نه کړین. هه ندی ده لئین: مه به ست بهو پینج شته که خوی گه وه سویندی پی خواردن نه ستیره که هه ره که یان له (مه دار) و خولگی دیاریکرای خویدا ده سووریته وه کاری خوی نه جام ته دات.. هه ندیکی تر ته فسیری تریان بو نه که نه وه.. جا خوی گه وه بویه بهو دوو شته سویند نه خوات و به هه ندی له دروستکراوه کانی تری خوی:

یه کهم: ئه و شتانه وه که خورو مانگ و نه ستیره، ئه و نه ده گه وه ره پیرۆز بوون لای خه لکی: ئه یان په رستن! (والشمس وضحاها..). ئینجا هه ندی شتیان بو باس نه کات، وه که ئاوا بوون و هه لوه رینیان، که ئه وه په سن و سیفه تی خویه تی نییه. تا لییان دوور که ونه وه. دووهم: کاتی که مه ردووم بچوو و بی بایه خ ته ماشای ئه وانه ده کات، جاخوا سویندیان پی نه خوات بو نه وه ی لییان ورد بینه وه و په ندیان لی وهر گرن * ۶: يوم ترجف الراجفة * سویند به وانه هه موو، روژیک دیت زهویی به توندی ته کان ده داو ده که ویته له رزه * ۷: تتبعها الرادفة * ئاسمانیش دوا ی ئه و "لهت لهت نه بی و هه رچی نه ستیره ی له خو گرتوو هه ل نه وه ری، (ئیین عه بباس) ده لی: مه به ست بهو روژانه، روژی نه فخری یه کهم و دووهمه، وه که له سووره تی دیکه دا نه فهرمو ی: (يوم ترجف الأرض والجبال.. ۱۴/۷۳. ره ۱۴/۶۹).

(موجهید) ده لی: یه کهم بو یه کهمه، دووهمیش بو دووهم. ئیمامی (ترمیزی) یش ئه م فهرموده ی هیئاوه: ((کان رسول الله ﷺ إذا ذهب ثلثا الليل قام فقال: يا أيها الناس اذكروا الله، جاءت الراجفة تتبعها الرادفة جاء الموت بما فيه..)) واته: پیغه مبه ر ﷺ هه میسه خووی وابوو هه ر که دوو سییه می شه و روشتبا هه لده ساو ئه ی فهرموو: ئه ی خه لکینه! هه رده م یادی خوا بکه ن و بی ئاگا مه بن، له رزه ی یه کهم هات و، دووهمیش به داویدا دی، وه هه روا مردن و قوناغ و

إِنَّ لِلْمُتَّقِينَ مَفَازًا (۳۸) حَدَائِقَ وَأَعْنَابًا (۳۹) وَكَوَاعِبَ أَزْوَاجًا (۴۰) وَكَوَسًا
 دِهَاقًا (۴۱) لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا وَلَا كِدًّا (۴۲) جَزَاءً مِّن رَّبِّكَ عَطَاءٌ
 حِسَابًا (۴۳) رَبِّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا الرَّحْمَنُ لَا يَمْلِكُونَ
 مِنْهُ خِطَابًا (۴۴) يَوْمَ يَقُومُ الرُّوحُ وَالْمَلَائِكَةُ صَفًّا لَا يَتَكَلَّمُونَ
 إِلَّا مَن أَمَرَ لَهُ الرَّحْمَنُ وَقَالَ صَوَابًا (۴۵) ذَلِكَ الْيَوْمُ الْحَقُّ فَمَن
 شَاءَ اتَّخَذْ إِلَىٰ رَبِّهِ مَنَابًا (۴۶) إِنَّا أَنذَرْنَكُمْ عَذَابًا قَرِيبًا يَوْمَ
 يَنْظُرُ الْمَرْءُ مَا قَدَّمَتْ يَدَاهُ وَيَقُولُ الْكَافِرُ يَلَيْتَنِي كُنْتُ رَبًّا (۴۷)

سُورَةُ النَّازِعَاتِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالنَّازِعَاتِ غَرْاقًا (۱) وَالنَّشِيطَاتِ تَشَاطُفًا (۲) وَالسَّيِّحَاتِ سَبَاحًا (۳)
 فَالسَّيِّغَاتِ سَبَقًا (۴) فَالْمُدِيرَاتِ أَمْرًا (۵) يَوْمَ تَرْجُفُ الرَّاجِفَةُ (۶)
 تَتَّبِعُنَّ الرَّادِفَةَ (۷) تُثَلِّبُ بَوْمِيذٍ وَاجِفَةً (۸) أَبْصَرُهَا
 خَشِيعَةً (۹) يَقُولُونَ إِنَّا نَأْمُرُ وَدُونُ فِي الْخَافِرَةِ (۱۰) إِنْ ذَا كُنَّا
 عِظَمًا نَخِرَةً (۱۱) قَالُوا اتَّكِلْ إِذَا كَرِهَ خَاسِرَةً (۱۲) فَلَمَّا هِيَ زَجْرَةٌ
 وَاحِدَةٌ (۱۳) فَإِذَا هُمْ بِالسَّاهِرَةِ (۱۴) هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ مُوسَىٰ (۱۵)

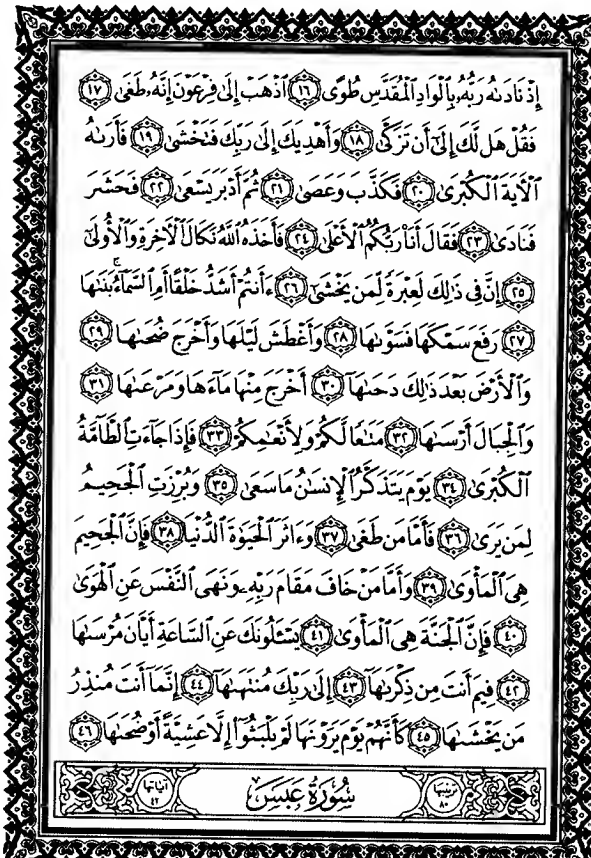
امرا)، ئینجا باسی ئه و هاوبه ش پهیدا که رانه نه کات که له زیندوو بوونه وه ململانی و نکولی نه کهن، دهره نجامیش له ترسی ئه و روژدها دلیان نه که ویته گورپه گورپ: (قلوب یومئذ واجفة). پاشان باسی سه رکهش و یاخی و له خو بایی بووه که ی میسر (فیرعه ون) ده کات، که بهو پله و نه ندازه یه داوای خویه تی نه کرد! جا خوی گه ورهش رقی لی هه لساو، به توندی لیی توره بوو و پشتی شکان.. (هل أتاک حدیث موسی إذ ناداه ربه بالواد المقدس طوی..). هه ره وه که باس له سنوور دهرچوه کانی (مه کهه) و سه ر کو نه کردونیان ده کات و پینیان ده فهرمو ی: ((أأنتم أشد خلقا أم السماء..؟!)) له داواییشدا باسی هاتنی روژی دوا یی ده کات که به لای ئه وانه وه زور دووره..! (یسألونک عن الساعة أیأن مرساها..?).

خوا سویند ده خوات به پینج شت قیامهت دی:

بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: والنازعات غرقا * سویند بهو

له گه لدا نه هاته سهر رپی راست، جا موعجیزه و نیشانه گه وره که ی
نیشان دا، نه و بوو له پش چاویه و داردسته که ی بوو نه ژدیها
۲۱: فکذب و عصى که چی به دروژنی داناو یاخیش بوو
۲۲: ثم ادبر یسعی له پاشان پشتی هه لکردو هه میشه ش نه کوشا
بو به درو خسته نه وه ۲۳: فحشر فنادی بویه ئیتر هه موو

حاله ته کانیش ده گات ۸: قلوب یومئذ واجفة لهو روژدها که لی
دل ده که ونه گوریه گورپ و له ترسانا به خیرایی لی دده دن و ۹:
ابصارها خاشعة چاوی خاوه نی ته ودلانه شوپره و روویان نییه
سهر بهرز بکه نه وه ۱۰: بقولون انسا لمرودودون فی الحافرة
له دونیادا ده یان گوت: ثایا دواى مردن جار یکی تر بو ژیانی
پیشوو دهمان گیر نه وه ۱۱: اذا کنا عظاما نخرة ثایا کاتی بووینه ئیسکه رزیوو
پر توو کاین ۱۲: سهر له نوئی زیندوو ده بی نه وه ۱۳: قالوا تلک
اذا کره خاسرة به گالته وه ده یان گوت: نه گهر نه وه راست بیت
که ده لین زیندوو بوو نه وه هیه، نهو حله بو ئیمه گهرشانه وه یه کی
به زیان، چونکه جیگه مان دوزهخ ده بیت ۱۴: فانما هی زجرة
واحدة ئیوه نه وه به شتیکی گران مه زانن به راستی بو ئیمه
کار یکی زور ناسانه، چونکه ته نه یه ک شریخه یه، واته: دهنگیکی
سامنا که و، یه ک جار فوو نه کرى به شه پیووردا، ئیتر هه موو زیندوو
ته بی نه وه له گور دینه ده ری ۱۵: فاذا هم بالساهرة نه وسا
له ناکاو نهو خه لکه ههر هه موویان له ده شتیکی کاکى به کاکیدا
بیدارن وزیندوو ئاماده ن، وه ک نه فهر مووی: (یوم یدعوکم
فتستجیبون بحمده و تظنون ان لبثتم الا قليلا) ۱۶: یان (وما
أمرنا الا واحدة کلمح بالبصر) ۱۷: (وما أمر الساعة الا کلمح
البصر أو أقرب...) ۱۸: ئینجا بو دلدانه وه ی پیغه مبهرو هو شیار
کردنه وه ی قوره یش داستانه که ی فیرعه ون له گه ل (مووسا) دا
باس ده کا تا به لکو لهو یاخی بوون و سه ریچییه یان ده ست
هه لگرن.

جادوو گهره کانی "کو کرده وه و هاواری خه لکه که ی کرد ۲۴:
فقال أنا ربکم الاعلی وتی: من پهروه ردگاری بهرزو بلوندی
ئیوم "من نهو په رسراوهم که له لای ژورمه وه که سی تر نییه!!
۲۵: فآخذہ الله نکال الآخرة والأولى نهوسا خوا ی گه وره
دوو چاری سزای هه ردوو جیهانی کردو قاری لی گرت ۲۶: إن
فی ذلک لعبرة لمن یحشی بی گومان نا لهو به سه رهاته دا په ندو
ئاموز گارییه کی گرنه هیه بو هه رکه سی ک بیه وی له خوا بترسی و
فرمانه کانی نهو به جی بی نی، نه گهر بیرى بکاته وه له به سه رهات
و سه رهنجامی نهو یاخییه.. که به و هه موو تواناو ده سه لاته یه وه
گیروده بوو؛ نه ی هاو به شه پیداکه ران ئیوه چو ن رزگار ده بن...؟
هه زار ره حمت له (سه یید) چه ند جوان ده لی ت: ههر خه فله تی
جه ماوهر بوو لهو سه رده مه دا فیرعه ونیشی سهر لی شیواو کرد و
فریوی دا.. (به راستی هیچ شتی که به نه ندازه ی خو خاف لکردن و
خو بی نا گایی کردنی جه ماوهر، (طاغیة) ی زهمان یاخی ناکا..

سهر گروسته ی مووسا علیه السلام:

۱۵: هل اتاک حدیث موسی ثایا باس و هه والی مووسات
پی گه یشتوو ۱۶: إذ ناداه ربہ بالواد المقدس طوی کاتی
که پهروه ردگاری له دوئی پیروزی (تووی) دا که له خواروی شاخی
(سینا) دایه - بانگی لی کرد ۱۷: اذهب إلى فرعون إنه طغی
فهرمووی: بجو بولای فیرعه ون (ئاموز گاری بکه) چونکه به راستی
زور له سنوور دهر چوو وه یاخی بوو و گه لی به نی ئیسرا ئیلیشی
کردوو به کو یله ۱۸: فقل هل لک ابی أن تزکی پییشی
بلی: ثایا ناته وی خوت له گوناح و تاوان پاک و پوخته بکه یته وه...؟
۱۹: واهدیک إلى ربک فتحشی و رینماییت بکه بو ناسینی
پهروه ردگارت و، ترسی نهوت بی و سته م نه که یته؟ واته: به لکو
دهره نجام دابچه کبیت و بیر له پاشه روژی خوت بکه یته وه ۲۰:
فأراه الآیة الکبری بی مووسا رویش، به لام هه رچه نده هه وی

چونکه نهو که ده‌بینی هه‌رجی ده‌لی و هه‌رجی ده‌کا، هه‌ر فرمانی به‌جیییه.. ساتی ده‌بینی هه‌موان پشتیان بو دانواندوو، ئیتر زور به‌ئاسانی سواری پشتیان ده‌بی، دیتی ملیان بو راکیشاووه سهریان بو شور کردوو.. ئیتر نه‌وانیش زیاتر زال ده‌بن و، گه‌لیش عیززه‌تی خوئی له‌ده‌ست ده‌داو، نه‌میش یاخی تر نه‌بی و، نه‌وانیش پرسواتر ده‌بن و له‌نه‌جامیشدا هه‌ردوولاشیان تیا ده‌چن..!

دروستکردنی ئاسمان و زه‌مین له‌به‌دییه‌نانی مه‌ردم دژواتره:

دوای داستانه‌که‌ی مووسا و فیرعه‌ن ده‌گه‌رپه‌توه سهر نه‌وانه‌ی که نکوولی و ئینکاری زیندوو بوونه‌وه‌یان ده‌کرد، تا هه‌ندی به‌لگه‌ی تریان بو بینیتیه‌وه: ﴿ ۲۷: أَنْتُمْ أَشَدُّ خَلْقًا أَمِ السَّمَاءُ بَنَاهَا خَلَقْنَاهُ ثَلَاثًا يَوْمَ تَرْجُفُ الرَّجُنُفُ أُولَئِكَ يُسْمَوْنَ الْكَافِرُونَ ۚ ﴾ ۲۷: ئاتم اش‌د خ‌لقا ام‌ الس‌ماء بناها خ‌ه‌ل‌کینه! ئایا دروست کردنه‌وه زیندوو کردنه‌وه‌ی ئیوه دوای مه‌رگ سه‌خترو گرانتره، یا به‌دی‌هینانی ئهم ئاسمانه که خ‌وای گه‌وره بینای کردوو؟ له‌کاتی‌کا ئیوه‌ی له‌ئاویکی قیزه‌وون و لاوازو بی ده‌سته‌لات به‌دی هیناوه، ئاسمانیشی زور به‌قایم و مه‌حکه‌م به‌لای سه‌رووتانه‌وه راگرتوو، واته: دروست کردنی ئاسمانه‌کان گرنگتره له‌زیندوو کردنه‌وه‌ی ئیوه، وه‌ک نه‌فه‌رموی: (ل‌خ‌لق السموات والأرض أكبر من خلق الناس) ۵۷/۴۰: رفع سمکها فسواها به‌رزی کردوته‌وه و په‌یوه‌ستی کردوو به‌یه‌که‌وه و جو‌شی داوون و به‌تون‌دو تۆل به‌ستوونی به‌یه‌که‌وه‌و، بی عه‌یب و نه‌نگ ریکی خ‌ستوون ﴿ ۲۹: وَأَغْطِشْ لَّيْلَهَا وَأُخْرِجْ ضَحَاهَا ۚ ﴾ ۲۹: و‌ه‌و‌ه‌ه‌ی تاریک کردوو، روژه‌که‌شی رووناک ده‌رهینا، واته: شه‌وو روژتان به‌دوای یه‌کدا بو دینی ﴿ ۳۰: وَالْأَرْضُ بَعْدَ ذَلِكَ دَحَاهَا ۚ ﴾ ۳۰: د‌و‌ای ئاسمانیش زه‌وی به‌شیوه‌ی هیلکه‌یی به‌دی‌هیناوه بو نیشه‌جی بوون و هه‌وانه‌وه‌تان. واته: د‌و‌ای هه‌زاران هه‌زار سال، یا سه‌دان ملیون سال که به‌سه‌ر زه‌ویدا تی په‌ری و، به‌که‌لکی ژیان نه‌ده‌هات.. نه‌وسا خ‌وای گه‌وره زه‌وی راخست و وای لی‌کرد که گیان‌داری له‌سه‌ر بژی، ئهم ئایه‌ته واده‌گه‌یه‌نی‌ت که زه‌وی به‌ر له‌دروست کردنی ئاسمان به‌دی هینرا بی‌ت، به‌لام به‌هیلکه‌یی بوونی د‌و‌ای دروستکردنی ئاسمان بووه. ﴿ ۳۱: أَخْرِجْ مِنْهَا مَاءَهَا وَمَرْعَاهَا ۚ ﴾ ۳۱: ئاوو له‌وه‌ری لی‌ده‌رهیناوه چه‌ندین کانی و ئاوو رووباری لی‌هه‌لقولاندوووه گژو گیاو له‌وه‌ری لی‌سه‌وز کردوو ﴿ ۳۲: وَالْجِبَالُ أَرْسَاهَا ۚ ﴾ ۳۲: کیه‌وه‌کانیش زور به‌تۆکه‌می چه‌سپاندو له‌نگه‌ری گرتن و بوونه به‌میخ بو دامرکاندن زه‌وی و چه‌سپاندنی، تا ئیوه به‌سه‌ر پشتیه‌وه بژین ﴿ ۳۳: مَتَاعًا لَّكُمْ وَلِأَنْعَامِكُمْ ۚ ﴾ ۳۳: تا خ‌وتان و، مالات و ئازله‌کانتان به‌هه‌ری لی‌وه‌رگرن، تا نه‌وکاته‌ی کۆتایی جیهان دیت.

هه‌ر خوا کاتی هاتنی روژی قیامه‌ت ده‌زانن:

﴿ ۳۴: فَإِذَا جَاءَ الظَّامَةُ الْكُبْرَى ۚ ﴾ ۳۴: ئینجا کاتی رووداوه گه‌وره‌که -روژی قیامه‌ت- پێش‌هات که به‌راستی رووداویکی زور گه‌وره و بی‌وینه‌یه، وه‌ک ده‌فه‌رموی: (والساعة أدهى وأمر) ۵۴/۴۷: ﴿ ۳۵: يَوْمَ يَتَذَكَّرُ الْإِنْسَانُ مَا سَعَى ۚ ﴾ ۳۵: نه‌وه روژیکه ئاده‌می کرده‌وه‌ی خوئی دیته‌وه‌یاد، به‌لام چ که‌لکیکی ده‌بی، وه‌ک ده‌فه‌رموی: (يَوْمَئِذٍ يَتَذَكَّرُ الْإِنْسَانُ وَأَنَّى لَهُ الذِّكْرَى) ۲۳/۸۹: ﴿ ۳۶: وَبَرَزَتِ الْجَحِيمُ لِمَنْ بَرَى ۚ ﴾ ۳۶: و‌د‌و‌زه‌خ نیشان ده‌دریت بو نه‌وه‌ی نه‌ی‌بینی، واته: به‌چاوی سهر هه‌موو که‌سیک د‌و‌زه‌خ ده‌بینی.. جا نه‌و هه‌له ئاده‌می نه‌بیته دوو به‌ش: ﴿ ۳۷: فَأَمَّا مَنْ طَغَى ۚ ﴾ ۳۷: جا نه‌وه‌ی خ‌وانه‌ناس و یاخی‌بووی و سنووری به‌زاندی ﴿ ۳۸: وَأَشْرَ الْحَبَةِ الدُّنْيَا ۚ ﴾ ۳۸: ژپانی ئهم دونیایه‌ی هه‌ل‌ب‌ژاردی به‌سه‌ر نه‌و دونیادا ﴿ ۳۹: فَإِنَّ الْجَحِيمَ هِيَ الْمَأْوَى ۚ ﴾ ۳۹: نه‌وه بی‌گومان د‌و‌زه‌خ جیگه‌ی مانه‌وه‌یه‌تی ﴿ ۴۰: وَأَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ ۚ ﴾ ۴۰: به‌لام نه‌وکه‌سه‌ی له‌گه‌وره‌یی و ده‌سه‌لاتی په‌روه‌ر‌د‌گاری خوئی ترس‌ابیت و نه‌ی‌نفس عن الهوى ﴿ ۴۱: وَجَلَّوْا نَفْسَى لَهُ هَهْوَ نَارَهُ زُورًا كَرِيتِيَهُ ۚ ﴾ ۴۱: فَإِنَّ الْجَنَّةَ هِيَ الْمَأْوَى ۚ ۴۱: جا نه‌وه بی‌گومان به‌هه‌شته جی‌مانه‌وه‌و هه‌وانه‌وه‌ی ﴿ ۴۲: يَسْأَلُونَكَ عَنِ السَّاعَةِ أَيَّانَ مَرْسَاهَا ۚ ﴾ ۴۲: له‌بابه‌ت روژی قیامه‌ته‌وه: لی‌ت ده‌پرسن که چ کاتی روو نه‌دا؟ ﴿ ۴۳: فِيمَ أَنْتَ مِنْ ذِكْرَاهَا ۚ ﴾ ۴۳: جا تۆ چیته له‌باسکردنی نه‌و روژه؟ واته: تۆ هیچی لی‌نازانیت، ئیتر نه‌وانه بو نه‌وه‌نده ته‌نگاوت نه‌که‌ن..؟ خاتوو (عائیشه) -خ‌وای لی‌رازی بی- ده‌لی: په‌یامبه‌ر په‌یتا‌په‌یتا لی‌یان ده‌پرسی: قیامه‌ت که‌ی دی..؟ تا ئایه‌تی: فیم أنت من ذکراها هات (ئیبین جریر، حاکم) نه‌وه‌یان گپ‌راوه‌ته‌وه. ﴿ ۴۴: إِلَىٰ رَبِّكَ مَتَّهَاهَا ۚ ﴾ ۴۴: سه‌ره‌نجام و کۆتایی دونیا ته‌نها لای په‌روه‌ر‌د‌گارت، واته: هه‌ر خ‌واوه‌ندت کاته‌که‌ی ده‌زانن وه‌ک ده‌فه‌رموی: (قل إنما علمها عند الله) ۱۸۷/۷. ﴿ ۴۵: إِنَّمَا أَنْتَ مُنْذِرٌ مِّنْ بَخْشَاهَا ۚ ﴾ ۴۵: ئه‌رکی تۆ ته‌نها بیدارکردنه‌وه‌و ترساندن نه‌وانه‌یه له‌و روژه ده‌ترسن و خ‌ویانی بو ئاماده ده‌که‌ن، ئیتر دیاریکردنی کاته‌که‌ی به‌تۆی نه‌سپاردراوه.. بویه پێغه‌مبه‌ریش ﷺ کاتی (که جبریل) له‌کاتی هاتنی روژی قیامه‌ت لی‌ی ده‌پرسی، ده‌فه‌رموی: ((ما المسؤول عنها بأعلم من السائل)) (فتح الباری: ۱/۱۴۰). واته: منی لی‌پرسراو له‌تۆی پرسیارکه‌ر زانتر نیم، جا که‌واوو تۆ کاره‌که‌ی خ‌وت نه‌نجام بده‌و خ‌وت به‌شتیکه‌وه سه‌ر گه‌رم مه‌که کاری تۆ نه‌بی‌ت ﴿ ۴۶: كَأَنَّهُمْ يَوْمَ يَرَوْنَهَا ۚ ﴾ ۴۶: نه‌و روژه که نه‌وانه قیامه‌ت ده‌بینن ﴿ ۴۷: لَمْ يَلْبِسُوا إِلَّا عَشِيَّةً أَوْ ضَحَاهَا ۚ ﴾ ۴۷: واته‌زانن له‌دونیادا ته‌نها ئیواره‌یه‌ک

دهست پی دهکا:

بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: عبس وتولى * ۲: ان جاءه
الاعشى * به یامبر ﷺ رووی گرز کردو، رووی سووراند له وه که
ئیمانداره نابینا که هاته لای.
به لی.. ئیتیر به یامبر ﷺ پاش ئه وه هرکات به عه بدوللا گه یشتبا

یا چیشتنگایه ک ماونه ته وه، واته: له بهر درژی و سه ختی و گرانی
ئه و روژه به، ماوه ی ژبانی دونیایان به لاوه زور که م ده بی، چه ندین
به لگه ش بؤ راستی و حه قیقه تی ئه م زیندو بوونه وه به هیه، جا بو
نموونه: به سه رهاته که ی (عوزه یس) و خه وه درژه که ی یارانی
ئه شکه وته که، که پاش زیندوو بوونه وه و بیدار بوونه وه وتیان: یان
روژیکه لی رهین، یان که متر له روژیک !!
ته فیسیری سووره تی (نازیعات) ته واو بوو له گه ل سوپاسی زوردا
بو خوا ی کارزان.

سوورته ی (عه بهس) سه به

مه که بیبه و (۴۲) ئایه ته

به ناوی خوا ی ده هنده ی دلوفان

ئه م سوورته ی (عه بهس) به باسی بیروباوهره بناغه بیبه کان ده کات..
ههروه ک باسی ده سه لات و توانایی خوا ی گه و ره و به یردینیتته وه
له دیارده ی دروستکردنی ئاده می و رووه ک و، خوراک و.. هتد،
له گه ل قورسیی و سه ختی روژی دوایی.

پیغه مبه ره هاتنی بیچاوه که گرز بوو، خواش گله یی لی کرد:

له سه ره تا وه به داستانه که ی (عه بدوللا ی کوری ئوم مه کتوم خوا لی
رازی بی) دهست پی ده کات، ئه و کاته که هاته لای به یامبر ﷺ
و داوی لی کرد که پتر له ئایینی پیروزی ئیسلام شاره زای بکات،
له و ده مه دا ئه ویش له گه ل سه رانی قوره یشدا دانیشتنی هه بوو،
زوریش دلخوش بوو به دانیشتنه که له گه لیاندا، به و مه به سه
به شکو بتوانی تینیان تی بکا و ورده ورده به ره و ئیسلام بیان هینی،
جا له و حه له دا (عه بدوللا) ش په ییتا په ییتا قسه کانی پی ده بری و
ئه یوت: شاره زام بکه له ئیسلام، به یامبر ﷺ به ناچار ی رووی
لی گرز کردو لیسی بی تاقه ت بوو! ئیتیر خوا ی گه و ره ش سوورته ی
(عبس) به ی ناره خوار ی، وه ک ئیما می (ترمیزی) ربوایه تی
کردوو ۲۵۰/۹. پاشان له نکوولی و، ململانیی مروث له گه ل
ده سه لاتی په ره و ردگاردا ده دوی: (قتل الإنسان ما کفره.. ثم السبیل
یسره). دیسه انه وه شتیک له ده سه لاتی خوا ده خاته روو، که له م
بوونه وهره دا چون ریگه ی ژبانی بو ئاده می ئاسان کردوو.. (فلینظر
الإنسان إلى طعامه.. و زیتونا و نخلا.. متاعا لکم و لأنعامکم)، کورته
باسیکی سامناکی روژی دوایی و به سلان دینیته پیش چاو، تا
به لکو مروثه کان پیش هاتنی ئه و روژه و شیار و به ناگا ببه وه..
(إذا جاءت الصاخة.. أولئك هم الکفرة الفجرة). وه به م شیویه ش

بسم الله الرحمن الرحيم

عَبَسَ وَتَوَلَّى ۝ (۱) اَنْ جَاءَهُ الْاَعْمَى ۝ (۲) وَمَا يَدْرِيكَ لَعَلَّهٗ يَزْكٰى ۝ (۳)
يَذْكُرْ فَتَنِّعُهُ الذِّكْرٰى ۝ (۴) اَمَّا مَنْ اَسْتَغْنٰى ۝ (۵) فَانْتَ لَهُ تَصَدٰى ۝ (۶)
وَمَا عَلَيْكَ اَلْاِزْكٰى ۝ (۷) وَاَمَّا مَنْ جَاءَكَ يَسْعٰى ۝ (۸) وَهُوَ يَخْشٰى ۝ (۹)
عَنْهُ لَئِنْ ۝ (۱۰) كَلَّا اِنَّهَا لَازْكِرَةٌ ۝ (۱۱) فَمَنْ شَاءَ ذَكَرْهُ ۝ (۱۲) فَمِنْ حَتْفٍ مَّكْرَمٍ ۝ (۱۳)
فَمَنْ فُوعٍ مَّطَهَرَةٍ ۝ (۱۴) اَلَيْدَى سَفَرَةٍ ۝ (۱۵) كِرَامٍ بَرَرَةٍ ۝ (۱۶) قَبِلَ الْاِنْسَانُ
مَا اَكْفَرَهُ ۝ (۱۷) مِنْ اَيِّ شَيْءٍ خَلَقَهُ ۝ (۱۸) مِنْ نُّطْفَةٍ خَلَقَهُ فَقَدَرَهُ ۝ (۱۹) ثُمَّ
السَّبِيلَ يَسْرَهُ ۝ (۲۰) ثُمَّ اَمَّا نَهْ فَاقْتَرَهُ ۝ (۲۱) ثُمَّ اِذَا شَاءَ اَنْشَرَهُ ۝ (۲۲) كَلَّا لَئِنْ
بَقِضَ مَا اَمَرَهُ ۝ (۲۳) فَلْيَنْظُرِ الْاِنْسَانُ اِلَى طَعَامِهِ ۝ (۲۴) فَاَصْبَحْنَا اَلْمَاءَ صَبًا ۝ (۲۵)
ثُمَّ شَقَقْنَا اَلْاَرْضَ شَقًّا ۝ (۲۶) فَاَنْثَرْنَا فِيْهَا حَبًّا ۝ (۲۷) وَعَبَا وَغَضًّا ۝ (۲۸)
وَزَيْتَوْنًا وَنَخْلًا ۝ (۲۹) وَحَدَاقٍ غَلًّا ۝ (۳۰) وَفُكَّهً وَاَبَّا ۝ (۳۱) مَتَّعًا لَّكُمُ
وَلَا نَعْمَ لَكُمْ ۝ (۳۲) اِذَا جَاءَتِ الصَّاخَةُ ۝ (۳۳) يَوْمَ يَفِرُّ الْمَرْءُ مِنْ اَخِيهِ ۝ (۳۴)
وَاُمِّهِ وَاَبِيهِ ۝ (۳۵) وَصَحْبِهِ وَبَنِيهِ ۝ (۳۶) لِكُلِّ امْرِئٍ مِّنْهُمْ يَوْمَئِذٍ شَأْنٌ
يُّغْنِيهِ ۝ (۳۷) وَجُوهٌ يُّؤْمَرُ بِسَفَرَةٍ ۝ (۳۸) صَاحِبَةٌ مُّشْتَبِرَةٌ ۝ (۳۹) وَجُوهٌ
يُّؤْمَرُ بِعَلَابِغَةٍ ۝ (۴۰) تَرْهَقُهَا قَفَرَةٌ ۝ (۴۱) اُولٰٓئِكَ هُمُ الْكٰفِرَةُ الْفَجَرَةُ ۝ (۴۲)

ئه یه فرموو: (مرحبا بمن عاتبنی فیه ربی). واته: مه رحبا له و
که سه ی په ره و ردگارم له سه ره ئه و گله یی لی کردم، وه یا خوا هه
به خوشی و شادی بژی. * ۳: وما يدريك لعله يزكي * جا
تو جوزانیت به لکو ئه و بیبه و ی زیاتر دل و ده روونی خوی پاک
بکاته وه له گوناخ و تاوان، بویه ئه وه نده سووره و حه نه کات
که زیاتر شاره زای بیی * ۴: او يذكر فتنة الذكرى * یاخود
ئاموزگاری وهر بگری، به و وتانه له توی ئه بیسی، ئه و جا ئه و
ئاموزگاری به سوودی پی بگه یه نیت * ۵: أما من استغنى * ۶:
فانت له تصدى * که چی ئه و که سه ی که گوئی له ئاموزگاری
نییه و، خوی بی نیاز نیشان ده دات، تو روو له و نه که ییت و
گوئی بو قسه کانی ده گریت..! * ۷: وما عليك الا بركى * وه
تو هیچت له سه ره نییه ئه و خوی پاک نه کاته وه و پرو نه هینیت،
چونکه ئه رک ی تو ته نها راگه یانده * ۸: وأما من جاءك يسعى *
به لام ئه وه ی به په له هاتوته لات و ده و یت شاره زای دین ببیت

۹: وهو بخشی * وله هه مان کاتیشدا له خوا ده ترسیټ * ۱۰: فانت عنه تلهی * تو خوت خافل و سه رگه رم نه کهیت لی و گویی نادهیتی! ۱۱: کلا اینها تذکرة * نه خیر، جاریکی تر وانه کهیت وه به راستی نه و نایه تانهش له م سووره تدهان - هه موویان - یادخستنه وه و ناموزگاریین بو هه موو مرقه کان به گشتی، که و ابوو ده بی هه موان بی جیاوازی سوودی لی وهرگرن.

تیبینی: رافه که رانی قورشان ده لین: (والوقوف علی ((کلا)) علی هذا الوجه جائز، ويجوز أن تقف علی (تلهی) ثم ((کلا)) علی معنی (حقا) ۱۲: فمن شاء ذكره * جائه وهی ویستی ناموزگاری لی وهر ده گریټ، واته: هیچ ریگریه که له بهرده م ناده میدا بوئه وه نییه، مه گهر خوی هه له بکات ۱۳: فی صحف مکرمة * نه و نایه تانه له چه ندین لاپه ری پیروزدا هه لگیرون، له (له وحو لمحفون دا ۱۴: مرفوعة مطهرة * به رزو بلوندو پاک و خاوین ۱۵: بأبدی سفره * به دهستی فریشته ی بالیوزو نوینه ری شاره زا گه یه نراون ۱۶: کرام بررة * به ریزو پله به رزو فرمانبه ردارن، واته: نه و ناموزگاریانه - که په یامبه ران نه یکه - له نامه یه کی به رزی، بلوندی، پاک له هه ر ناته و اوویه که، وه له دهست نه و فریشتانه وه وهری ده گرن که وه حی و سروش دین بولایان، بویه په یامبه ر * دهرباره ی قورشان خویندنه کان نه فهرمو: ((الذی یقرأ القرآن وهو ماهر به، مع السفارة الکرام البررة، و الذی یقرؤه - وهو علیه شاق - له أجران)). (أخرجه الجماعة. موسليم: ۵۴۹/۱، فتح: ۵۶۰/۸).

نه و نینسانه به کوش چی و ابوه به زیندوو بوونه وه ناکا:

خوای کار جوان ده چی به گز نه وانه دا که حاشاو نکوولی ده که ن دهرباره ی زیندوو بوونه وه هه لسانه وه له گور، بویه ده فهرمو: ۱۷: قتل الإنسان ما أکفر * ناده مزاد به کوش چیت چه نده ناسویاس و سپله یه، پاش نه و هه موو نازو نیعمه ت و به هرا نه که خوی گه وه پی داویت که چی هیشتا چه له حانی و ململانی ده کهیت ۱۸: من ای شی منقه * بو بیر ناکاته وه: بزانی خوا له چی دروستی کردوه. ۱۹: من نظنة خلقه فقدره * له دلویه ناویکی هه لقولا دروستی کردوه، جا نه ندازه ی گرتووه به چه ند قوناغیکا تی په راندوو و ریکی خست.

به لی له مندالاندا دلویه ناویک بوو، جا بووه خوینپاره، نه وسا کردیبه گوشت پاره و نه ندازه گیریه کی وردی کردوو هیثایه دونیاوه * ۲۰: ثم السبیل یسر * له وه ودوا ریگی بو خوش و ناسان کرد "تا له سکی دایکی بیته دهره وه" وه (تیبن عه بباس) ده لی: نه گهرچی (مواجهید) ده لی: نه م (ثم السبیل یسر) وه که

نایه تی: (إنا هدیناه السبیل إما شاکراً وإما کفوراً) وایه، واته: سه ریشکی هه ردوو ریگاکه ی کرد ۲۱: ثم أماته فأقبره * پاشان ده ی مرینیت و، به فهرمانی خوی له گوری ده نیت "له بهر ریژلینان و له بهر نه وه که درنده و شتی و نه ی خوات. ۲۲: ثم إذا شاء أنشره * پاشان کاتیک بییه وی - دوا ی مردنی - زیندوو ی نه کاته وه ۲۳: کلا لئما یقض ما أمره * نا هیشتا نه وه ی خوا فهرمانی پی کردوه و زوربه ی ناده مزاد جیبه جی نه کردوه! ۲۴: فلسظر الإنسان إلی طعامه * ده با ناده مزاد سه ریشکی خواردنه که ی خوی بکا و سه رنجی بداو، بزانی خوی گه وه چونی بو دهره یناوه له زه و بییه کی ره ق وته ق؟ ۲۵: أنا صینا الماء صبا * بی گومان نیمه له هه وره وه بارانی کمان بو ژاندوته خواره وه به چ ژاندنیک ۲۶: ثم شققنا الأرض شقا * له وه ودوا زه ویمان له ت له ت و قاز قاز کردوه، به چ له تکر دیک واته: درزمان تی کردو، قلیشانمان تا گیا ورووه که ناسکه کان به ناسانی بیته ده ری ۲۷: فابتنا فیها حبا * جا رواندمان له ناویدا جورها دانه ویله ۲۸: وعبا وقضیا * و جورها تری و، جورها وینجه و سه وزه وات ۲۹: وزترنا ونحلا * وداره زه یتوون و داره خورماش، واته: زه یت و هه موو جوره خورمایه کمان لی به ره م هیثا ۳۰: وحدائق غلبا * وه چه ندین باخاتی گه وره و چرو پر ۳۱: وفاکته وأبا * وه میوه ی جوراو جورو و گزو گیا. (تیبن که سین) ده لی: روژی (عومه ری کوری خه تتاب) سوورته تی (عبس...) هی ده خویندنه وه تا گه یشته (وفاکته و آبا) نه و جا وتی: ده زانم (فاکته) جیبه، به لام ناخو (أب) چی بی؟ پاشان هه ر خوی وتی: نه ی کوری خه تتاب!

جا نه و زور له خورکدنه ی بو جیبه که تو نه زانیت چییه ۳۲: متاعا لکم ولأنعامکم * نه وانه مان هه موو سه وز کردو رواند، به که لک بو خوتان و مالاته که تان، تیتر حه ق وایه نینسان کویرانه به سه ر نه و هه موو شتانه دا نه رواو، بیکاته به لگه و نیشانه ی زیندوو بوونه وه له گوردا!...

قیامهت هات برا له برا راده کات:

۳۳: فإذا جاءت الصاخة * نینجا کاتی شریخه که هات، واته: روژی قیامهت بهر پابوو نه و شریخه یه ش نه وه نده قورسه گو ی که رو کپ ده کاته وه ۳۴: بود بفر المرء من أخیه * ۳۵: وأمه وأخیه * ۳۶: وصاحبه وینه * له و روژده برا له برای خوی وه له دایک و باوکی و له ژنی و، له کوره کانی راده کا ۳۷: لكل امرئ منهم يومئذ شأن یغنیه * چونکه هه رکه سیک لییان سه رگه رمی کارو کی شه ی خویه تی و نای په رده ژیته سه ر نه وی تر

ته و ئالوگورو ته قینه وه گه وره به که له بوونه وهردا روو ته دات: خوړو، ته ستیره کان، چیاو کیوه کان، زه ریاو دهریاکان، زه ویی، ئاسمان، ئاژده و مهر و مالات، گیانله بهره که ژیهه کان، ههروه که هه موو ئاده می و بوونه وهر زور به توندی داده چله کینتی و دهیان خاته لهرزه. پاشانیش بنه ماو حه قیقه تی سروش و، ته و بارو خاله ته سهخته به که هه موو جار په یامبه ری خوی له سه ر بوو کاتی نیگای بو ده هات. ده خاته روو، کو تایشی دیت به باسکردنی به یوو ده یی و پووچه لکر دنه وهی دوو دی و، به دگومانی هاو به ش په یداکه ره کان دهریا ری قورئان: (فأین تذهبون.. وما تشاءون إلا أن يشاء الله رب العالمین).

که قیامهت دی، هه موو کهس ده زانی چی له گه ل خوی بردووه:

بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: إذا الشمس كورت * کاتی خوړ پیچرایه وه و تاریک بوو و، واته: رووناکي نه ماو، له شوینی خوی تراز، وهک ئیمامی (بوخاری) ته فرموده یه دینی: ((الشمس والقمر یکوران يوم القيامة)). (فتح: ۳/۴۳). واته: ته خوړو مانگی ئیستایه هه ردو له روژی به ریدا تاریک ده بن و ده پیچرینه وه * ۲: وإذا النجوم انكدرت * وده ده می که ته ستیره کان هه لوه رین و، له جیگه ی خویاندا ترازان و که وتنه خواری * ۳: وإذا الجبال سيرت * وده ده می که کیوه کان خزانه بزوتن و لهرزه و، بوونه گه ردو نیشتنه ئاسمان * ۴: وإذا العشار عطلت * ته و حه له ی و شتره ئاوسه کان به ره لا کران و پشتگو خزان لییان نه پرسرایه وه، یان کاتی هه وره کان له باران بارین خزان * ۵: وإذا الوحوش حشرت * وکاتی گیانله به رانی کیوی کوکرانه وه، پاش ته وه که له ترسی به کتر نه یان ته ویرا به یه که وه بژین، چونکه ته و روژه ته وه ندسه سهخته و ئانیش خویان له بیر ته چیته وه و دوژمنایه تیان نامینی، ئایه تی (وما من دابة فی الأرض ولا طائر یطیر بحناحه إلا أمم أمثالکم ما فرطنا فی الکتاب من شیئ ثم إلی ربهم یحشرون) ۳۸/۶. ته و راستیه ده که یه نیت * ۶: وإذا البحار سجرت * وکاتی دهریاکان ته قینرانه وه و گردان له ئاگرو هه لگی رسان و هه موو بوونه یه کپارچه ئاگر، ته شگونجیت زه ویی له ت له ت بیی و هه رچی ئاگر له ناویایه تی دهر که وی و، هه رچی ئاوی دهریاکان هیه، ببیته هه لم و گری تی به ربی و بچی به حه وادا، وهک ده یان جار کیوه کان به هو ی زه مین لهرزه و ته قینه وه وه له ت و په ت بوون، له (سوونه نی ته بوودا وود) یشدا هاتووه: (لا یرکب البحر الا حاج أو معمر أو غاز، فإن تحت البحر نار، وتحت النار بحرا) واته: له بهر ترسناکی و سامناکی زه ریاکان هه قه جگه له

ته نانه ته یامبه رانیش - سلاوی خویان لی بی - هه ریه که یان ده لی (نفسی، نفسی - خویم، خویم).. له باره ی تکاو شفاعه تیشه وه ته م ریوایه ته هاتووه: که ته نانه ت عیسی کوری مه ریه میش * ده لی: ته نها بو خویم هاناو هاوار ته به م و ده لایمه وه، دایکیشم که منی لی بووه، ناتوانم تکای بو بکه م! (ثیبن عه بباس) ده لی: په یامبه ر * فه رمووی: ((تَحْشَرُونَ حُفَاةً عُراةً مَشَاءَ غُرُلًا)) واته: ئیوه - له روژی قیامه ت - هه موو کو ده کړینه وه و هه شر ده کړین، بی هیچ پیلوو کالایه ک، وه به پیاده و، به خه ته نه نه کراوه یی ههروه که ته و روژه که له دایک بوون. جا ده لی: یه کی له خیزانه کانی پیغه مبه ر * وتی: ته ی په یامبه ر! جا واده بییت که سه رری (عه وره ت) ی به کتر بکه ین؟! ته ویش فه رمووی: (لکل امریء منهم یومئذ شأن یغنیه). (أخرجه ابن أبی حاتم) * ۳۸: وجوه یومئذ مسفرة * له و روژه دا روخساره لی که دهره وشیته وه، واته: ئاده مزاد ده بنه دوو به شه وه: هه یانه دم و چاوو روخساریکی گه ش و جوان و روشن و هه رده م له خوشی دان، چونکه به ره می کاره چاکه کانیا ن هاتوته وه ریان * ۳۹: ضاحکة ستشرة * پی ده که نن و، موژه به خشن و شادومانن * ۴۰: وجوه یومئذ علیها غبرة * روخسارانیکیش له و روژه دا تو زیان به سه ره وه یه، خه فه ت بارو گرزو تال و تو زاوین، ته پ و تو ز دای گرتوون، روشنایان تیانه ماوه * ۴۱: تر حنفا فتره * دیزی و ره شی و زه لیلی دایده پو شتی روویان ره ش بووه له فه رمووده یه کدا هاتووه: (یلجم الکافر العرق ثم تقع الغبرة علی وجوههم..)، (ثیبن نه بی حاته م). واته: - له بهر گه رمای ته و روژه - کافره کان ئاره ق دایان ده پو شتی تاناستی ده میان له نیو قوردا ده چه قین، له پاشان تو زو خه فه ت له روویان ده نیشی * ۴۲: أولئک هم الکفرة الفجرة * ئانه وانه بی پروا و خاونه ناس و له سنوور دهرچو و گونا هکاره کانی دونیان.. و ئیستایش ته و قه ی ته و جوړه سزایه ده بن.

کو تایی ته فسیری سووره تی (عه به س) هه هات له گه ل سوپاس و پی زانینی زورم بو په روه ردگار.

سووره تی (ته کویر) ه

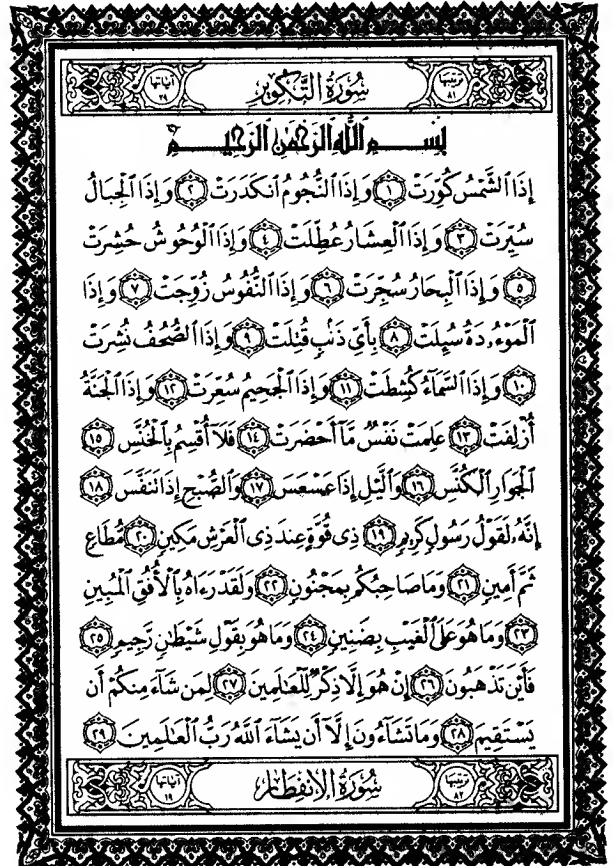
مه که بیه و (۲۹) ئایه ته

به ناوی خوی به خشنده ی میهره بان

ته م سووره ته دوو شتی زور گرنگ باس ته کات: (نیگا و سروش، به رنامه و په یام) که به راستی هه ردوویان به شیکی به به هاو بایه خدارن له ئیمان و باوه ردا، بو یه که مجار باسی قیامه ت ده کا،

سهر و خوارى نه ما ۱۲: و اذا الجحيم سرعت ۱۳: کاتى که دوزخه
داگیر سینراو که و ته کلپ کلپ ۱۳: و اذا الجنة ازلت ۱۴: کاتى
که به هشت نزيك خرايه وه له به هشتيه کانه وه ثاماده کرا بويان
۱۴: علمت نفس ما احضرت ۱۵: کاتى نه وانه هه موو روويان دا،
ثيتر نه وه دمه هه موو که سيک نه زانى چى ثاماده کردوه بؤ پاشه
روژى خوئى، چاک يان خراب، وه نه فهرمووى: ((يوم تجد كل
نفس ما عملت من خير محضرا وما عملت من سوء تود لو أن بينها
وبينه أمدا بعيدا)) ۳/۳۰: ۱۵: فلا أقسم بالخنس ۱۶: جاسويند به و
نه ستييرانه ي په نا ده گرن به روژداو به شه ودا دهر نه که ون، وه
(ته به ريسى) ده لى: ۱۶: الجوار الكنس ۱۷: نه وانه ي گه روکن و
له گه خوردا دهر ون، وه به روژدا خويان ده شان وه له رووناكى
خوردا، وه ناسک له جيگاي په ناگاي خويدا، خوئى نه شارپته وه،
نه ميس جوړه ده سه لاتيكى ترى خوا نيشان نه دات ۱۷: والليل
إذا عسعس ۱۸: وه سويند به شه و کاتى که پشت هه لده کا و تاريك
ده بى تا ته وای بوونه وهر داده پوئى ۱۸: والصبح إذا تنفس ۱۹:
سويند به سپيده ي به ره به يان کاتى رووناكى خوئى دهر ده خات
وجيهان به دهم هه موو شتيکه وه پى ده که نى ۱۹: إنه لقول رسول
كريم ۲۰: سويند به وانه هه موو، بى گومان نه م قورثانه قسه و ته ي
نيزاويكى به ريزه که فريشته ي نيگا و سروشه. واته فهرمووده ي
خوايه به هوئى جبريله وه نيزدراوه ۲۰: ذى قرة عند ذى
العرش مكن ۲۱: خاوه نى هيژو مه كانه ته، لای عهرشى (خوا)ش
زور به ريزو پايه به رزه، وه ده فهرمووى: (علمه شديد القوى
* ذو مرة فاستوى) ۶۵/۵۳: ۲۱: مطاع تم أمين ۲۲: له ویش
(له ناسماندا) فهرمانه واه قسه بيسراوه، نه مين وده ست پاكه له و
سروشه دا ده ي هينى، هيچ خيانه تى تيذا ناکا ۲۲: وما صاحبكم
بمجنون ۲۳: يارو هاورپکه تان (موحه ممد) شيت وليوه نيبه،
وهك نيسوه دژى پرو پالانته ده که ن. واته: (جبريل) و (موحه ممد)
هه ردو و خاوه ن ريزن له دونياو له قيامه تدا. ۲۳: ولقد رآه
بالأفق المبين ۲۴: وبى گومان (موحه ممد) فريشته ي سروش
(واته: جوبريل) ي بينيوه له سهر شيوه ي خوئى له ناسوى روون
و نماياندا، واته: له و جيگايه خوړ هه لديت، وهك ده فهرمووى:
(.. وهو بالأفق الأعلى) ۷/۵۳: به لى په يامبه ر ۲۴: له ماوه ي ته مه نيدا
دووجار جوبريلى ديتووه، نه مه جاريكانه و، نه وى دپكه يش
له سووره تى (نه جم) دا هاتووه: وهك ده فهرمووى: (ولقد رآه نزلة
أخرى عند سدره المنتهى * عندها جنة المأوى * إذ يغشى السدرة
ما يغشى) ۱۶-۱۳/۵۳: ۲۴: وما هو على الغيب بضين ۲۵: وه و
(په يامبه ره) له سهر گه ياندى وه حى چكووس نيبه، واته: كوتايى و

حاجى و عومره که رى (مالى خوا) و، موجهيدى ريگى خوا، هيچ
که سيكى تر به دهر ياکاندا نه چيت، چونکه ژيړى دهر ياکان ناگره،
وه ژيړ ناگره که يش دهر پايه ۱: ۷: و إذا النفوس زوجت ۲: و کاتى
هه موو گيانه کان جووت کرانه وه له گه ل لاشه ي خوياندا، واته:
کرانه وه به جه سته ي خويانداو هه موو گه رانه وه بؤ حيساب و لى

پرسينه وه، وهك ده فهرمووى: (أحشروا الذين ظلموا وأزواجهم وما
كانوا يعبدون) ۳۷/۲۲: ۸: و إذا الموءودة سئلت ۹: و کاتى کيژى
زينده به چالکراو پرسياى لى کرا ۹: باى ذنب قتلت ۱۰: به هوئى
چ تاوانیکه وه کوژا ۱۱: هيشتا له سهره تاي هاتنى نيسلا ميسه وه
کچان له لايه ن نه وانه وه که برويان نه هيئابوو ههر زينده به چال
نه کران، ته نها به تاوانى نه وه که بؤچى کچن. !! (قهيس) هاته
لای پيغه مبه ر ۱۲: وتى: من له سهر دهمى جاهيليه تدا کچانى
خوهم زينده به چال ده کرد، ده بى چ بکه نه ي پيغه مبه رى خوا!
فهرمووى: بجو له باتى هه ريه که يان به نده يک نازاد بکه، وتى:
ناخر من وشر دارم! فهرمووى: ده برو له باتى هه ريه که يان وشر تيك
سهر بېره. (عبدالرزاق: ۳/۳۵۱): ۱۰: و إذا الصحف نشرت ۱۱:
ده ميک نامه و په راوه کانى کرده وه کان والا کران بؤ ليکوئينه وه و پاداش
و توله ۱۱: و إذا السماء كشطت ۱۲: و کاتى ناسمان له جيگه ي
خويدا ترازو دامالرا، وهك پيسته ي مهر، له مهر ده کرپته وه، واته:

نییه ﷺ والأمر یومئذ لله ﷻ وهه ورؤژه هه موو کارو فرمانیک هه
بۆ خواجه، وهکو له جیگایه کی تر دا دهفرموی: (لمن الملك اليوم،
الله الواحد القهار) ۱۶/۴۰. "هیچ که سیکیش ناتوانیت چه له حانی و
ململانی له گه له خوا بکا.

کۆتایی تەفسیری سوورەتی (ئینفیتار)
له گه له سوپاسی زۆرم بۆ خۆی گه وره.

سوورەتی (موتەففین) ه

مه ککه بییه و (۳۶) ثایه

به ناوی خۆی به خشندهی میهره بان

ئهم سوورته باسی تەرازو بازی خەڵکانی مه ککه دهکات، هه رچه نده
دهبوو ئهم حوکم و مه سه له شه رعییه له مه دینه دا باس بکرایه، جا
له بهرته وه بۆته جینی سه رنج و ورد بوونه وهی رافه که رانی قورئان،
(ئیسبن ماجه ۷۴۸/۲) له (ئیسبن عه بیاس)، وه ده ئی: ((لما قدم
نبي الله ﷺ المدينة كانوا من أخبت الناس كيلاً، فأنزل الله سبحانه
وتعالى: "ويل للمطففين"، فحسبوا الكيل بعد ذلك)). واته: ئهو
دهمە ی که په یامبه ر ﷺ هاته مه دینه خەڵکانی ئه و ی به شیوه یه کی
زۆر خراب کیشانه و پیوانه یان ده کرد، تا ده رته نجام فه رمایشتی
(ویل للمطففين) هات، پاشان حالی خۆیان یان گۆری و چاک
بوون. سه ره رای ئه وه بيش وه ک سوورته مه ککه بییه کانی تر باسی
بیروباوه ره بنه رته بییه ئیسلامییه کان دهکات؛ له سه ره تاوه هی رشیکی
توندو تیژ دهکاته سه ر خەڵکانی تەرازوو بازچی، ئه وانه ی وا له
قیامهت ناترسن و، هیچ حسابیک بۆ خۆیان ناکن: (ویل للمطففين
الذين إذا اکتالوا على الناس يستوفون) پاشانیش باسیک له هه موو
سنوور ده رچوو و، به دکاران دهکات له گه له سه ننگاندنی پاداش
و تۆله یاندا: (کلا إن کتاب الفجار لفي سجين، وما أدراك ما
سجين...) ئینجا لاپه ره یه کی جوانی زیرین بۆ چاکان و پاریزگار
دینیت: (إن الأبرار لفي نعيم...) وه به کورته باسیک له هه لو یستی
به دکاران به رامبه ر به موسلمانان کۆتایی دی: (إن الذين أجمعوا
كانوا من الذين آمنوا يضحكون).

که م فرۆشی مایه ی زیانمه نده ی دوا رۆژه:

بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: ویل لمطففين * تیاچوون
بۆ یاریکه ران به پیوانه و تەرازوو * ۲: الذين إذا اکتالوا على
الناس يستوفون * ئه وانه ی کاتی پیوانه بۆ خۆیان بکه ن و شت له
خه لکی بکرن، به ریک و پیک ئه نجامی ده دن و به ته وای وهی

لا سارو یاخین- ده سه ته یه که له فره شته ی چاودیر و پاریزه رتان
له سه ر دانراوه، هه رچی بکه ن ئه ی نووسن * ۱۱: کراما کاتبین *
ریزدارانیکی نووسه رن * ۱۲: يعلمون ما تفعلون * ئه زانن چی
ده کهن، واته: به هه موو کارو کرده وه یه کتان به ئاگان.

بسم الله الرحمن الرحيم

إِذَا السَّمَاءُ انفطرتْ ۱ وَإِذَا الْكَوْكَبُ انشترتْ ۲ وَإِذَا الْبِحَارُ
فُجرتْ ۳ وَإِذَا الْقُبُورُ بُعْثرتْ ۴ عَلِمْتَ نَفْسٌ مَا قَدَّمَتْ
وَأَخَّرَتْ ۵ تَأْتِيهَا الْإِسْنُ مَا غَرَّكَ بِكَ الْكَرِيمِ ۶ الَّذِي
خَلَقَكَ فَسَوِّكَ فَعَدَلَكَ ۷ فِي أَيِّ صُورَةٍ مَا شَاءَ رَكَّبَكَ ۸
كَلَّا بَلْ تُكَذِّبُونَ بِالَّذِينَ ۹ وَإِنْ عَلَيْكُمْ لَحَافِظِينَ ۱۰ كَرَامًا
كِنِينِ ۱۱ يَعْلَمُونَ مَا تَفْعَلُونَ ۱۲ إِنْ الْأَبْرَارُ لَفِي نَعِيمٍ ۱۳ وَإِنَّ
الْفُجَّارَ لَفِي جَحِيمٍ ۱۴ صَلَوَاتُهَا يَوْمَ الدِّينِ ۱۵ وَمَا هُمْ عَنْهَا بِغَائِبِينَ ۱۶
وَمَا أَدْرَاكَ مَا يَوْمَ الدِّينِ ۱۷ ثُمَّ مَا أَدْرَاكَ مَا يَوْمَ الدِّينِ ۱۸
يَوْمَ لَا تَمْلِكُ نَفْسٌ لِنَفْسٍ شَيْئًا ۱۹ وَالْأَمْرُ يَوْمَئِذٍ لِلَّهِ ۲۰

سُورَةُ الْمُطَفِّفِينَ

بسم الله الرحمن الرحيم

وَيْلٌ لِّلْمُطَفِّفِينَ ۱ الَّذِينَ إِذَا أَكَالُوا عَلَ النَّاسِ يَسْتَوْفُونَ ۲
وَإِذَا كَالُوهُمْ أَوْ وَزَنُوهُمْ يُخْسِرُونَ ۳ أَلَا يَظُنُّ أُولَئِكَ أَنَّهُمْ
مَبْعُوثُونَ ۴ لِيَوْمٍ عَظِيمٍ ۵ يَوْمَ يَقُومُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ ۶

پاداشی چاکان و، تۆله ی خرابان:

۱۳: إن الأبرار لفي نعيم * به راستی چاکان له ناو خوشی
به هه شت دان * ۱۴: وإن الفجار لفي جحيم * و بی گومان تاوانباران
و به دکارانیش له ئاگری دۆزه خدان * ۱۵: يصلونها يوم الدين *
له رۆژی پاداشتا ده چنه ناوی و، گه رمای ئه چیژن و ده سوتین
* ۱۶: وما هم عنها بغائبين * وقه تیس ده مینن و، هه رگیز لی نابریژ
و دوور نابن، به لکو به هه تا هه تایلی له وین * ۱۷: وما أدراك ما
يوم الدين * وه تۆ به چی ئه زانیت (ئهی ئینسان!) رۆژی پاداشت
چییه و چۆنه؟ ئه وه نده گران و سه خته، مه گه ر خوا خزی وینه یه
بۆ باس بکات * ۱۸: ثم ما أدراك ما يوم الدين * دیسان
-بۆ جاریکی تر- تۆ چوو زانیت رۆژی قیامهت و پاداشت و تۆله
چییه و چۆنه؟ * ۱۹: يوم لا تملك نفس لنفس شيئا * رۆژیکی
سه ختی وه هایه که هیچ که سیک بۆ که سیکی تر هیچی به ده ست

ئه فسانه‌ی پیشووان نییه * بل ران علی قلوبهم ماکانوا یکسون * به‌لکوه‌ی ده‌یان‌کرد له تاوان و گوناه زالبووه به‌سه‌ر دل‌ه‌کانیاندا، بویه‌راست و ناراست له‌یه‌ک ناکه‌نه‌وه و ئایه‌ته‌کانمان به‌درؤ ده‌خه‌نه‌وه.

ئیمامی (ترمزی) و (نه‌سائی) ئهم فهرموده‌یه دینن:

كَلَّا إِنَّ كِتَابَ الْفَجَارِ لَفِي سَجِينٍ ﴿٧﴾ وَمَا أَدْرَاكَ مَا سَجِينٌ ﴿٨﴾ مَرْقُومٌ ﴿٩﴾ وَيَلْ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ﴿١٠﴾ الَّذِينَ يَكْذِبُونَ يَوْمَ لَا يُغْنِي عَنْهُمْ كَذِبُهُمْ وَلَا كَلٌّ مَعْتَدٌ ﴿١١﴾ أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ ﴿١٢﴾ أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ ﴿١٣﴾ كَلَّا بَلْ رَانَ عَلَى قُلُوبِهِمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿١٤﴾ كَلَّا إِنَّهُمْ عَنْ رَبِّهِمْ يَوْمَئِذٍ لَّحَجْرُونَ ﴿١٥﴾ لَّهُمْ فِي النَّارِ لَصَافِحٌ ﴿١٦﴾ هَٰذَا الَّذِي كُتِبَ عَلَيْهِ تَقْذِیْبُكُمْ ﴿١٧﴾ كَلَّا إِنَّ كِتَابَ الْأَلْبَرَارِ لَفِي عِلِّيِّينَ ﴿١٨﴾ وَمَا أَدْرَاكَ مَا عِلِّيُّونَ ﴿١٩﴾ كِتَابٌ مَّرْقُومٌ ﴿٢٠﴾ يُشْهَدُ الْمَرْقُومُ ﴿٢١﴾ إِنَّ الْأَلْبَرَارِ لَفِي نَعِيمٍ ﴿٢٢﴾ عَلَى الْأَرَاكِ يَنْظُرُونَ ﴿٢٣﴾ تَعْرِفُ فِي وُجُوهِهِمْ نَضْرَةَ النَّعِيمِ ﴿٢٤﴾ يُسْقَوْنَ مِنْ رَحِیقٍ مَّخْمُومٍ ﴿٢٥﴾ خِتَمُهُمْ مِنْهُ مُسَكَّ وَفِي ذَٰلِكَ فَلْيَتَنَافَسِ الْمُتَنَافِسُونَ ﴿٢٦﴾ وَمِرَاجُهُمْ مِنْ تَسْنِيمٍ ﴿٢٧﴾ عَيْنَا يَشْرَبُ بِهَا الْمُعْرِضُونَ ﴿٢٨﴾ إِنَّ الَّذِينَ أَجْرَمُوا كَانُوا مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا يَضْحَكُونَ ﴿٢٩﴾ وَإِذَا الْمَأْمُونُونَ إِذَا هُمْ يَنْفَعِمُونَ ﴿٣٠﴾ وَإِذَا انْقَلَبُوا إِلَىٰ أَهْلِهِمْ انْقَلَبُوا فَكِهِينَ ﴿٣١﴾ وَإِذَا رَأَوْهُمْ قَالُوا إِنَّ هَٰؤُلَاءِ لَضَالُونَ ﴿٣٢﴾ وَمَا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ حَافِظِينَ ﴿٣٣﴾ تَالِيَمِ الَّذِينَ آمَنُوا مِنَ الْكُفَّارِ يَضْحَكُونَ ﴿٣٤﴾

(هه‌به‌نده‌یه‌ک که گوناه ده‌کات، خیرا خالیکی ره‌ش به‌دلیه‌وه ده‌نووسی، جائه‌گه‌ر ته‌وبه‌ی کرد و په‌شیمان بوویه‌وه، ئه‌وا لینی پاک ئه‌بیته‌وه، ئه‌گه‌رنا، ورده‌ورده زیاد شه‌کا تا به‌ته‌واوی دلی ژه‌نگ ده‌گریت، هه‌ر ئه‌ویه‌که خوا ئه‌فرموی: (کلا بل ران علی قلوبهم ماکانوا یکسون). ۱۵: کلا إنهم عن ربهم يومئذ لمحجوبون * ئاگادارین! به‌راستی ئه‌وانه له‌و رۆژدا له‌دیتنی خواوه‌ندیان مه‌حجوبین و نای‌بینن.

پیشه‌وا (شافعی) ده‌لێت: ئهم ئایه‌ته به‌لگه‌یه له‌سه‌ر دیتن و بینینی خوای په‌روه‌ردگار له‌رۆژی به‌ریدا، پیشه‌وا (مالیک) یش ده‌لێت: کاتیک که دیتنی زاتی خوا دوژمنانی لی بی به‌ش بکریت، ئه‌وا بی‌گومانه که زاتی خۆی ده‌رئه‌خات بۆ دۆسته‌کانی، وه‌ک ئه‌فرموی: (وجوه يومئذ ناضرة * إلى ربها ناظرة) ۲۲/۷۵-۲۳.

۱۶: ثم إنهم لصالوا الجحيم * پاشان بی‌گومان ده‌خړینه ناو دۆزه‌خه‌وه ده‌سوتین ۱۷: ثم يقال هذا الذي كنتم به تكذبون

ئه‌گه‌ر ۳: وإذا كالوهم أو وزنوهم يخسرون * وه‌کاتی پێوانه، یا کێشانه بۆ خه‌لک بکه‌ن و شتیان پێ بفروشن به‌ناته‌واوی بۆیان ئه‌نجام ئه‌ده‌ن، جا ئایه‌تی: (وأوفوا الكيل إذا كنتم) ۱۷/۳۵. یان: (وأقيموا الوزن بالقسط ولا تخسروا الميزان) ۹/۵۵. بۆ دوپاتی راستکردنه‌وه‌ی ئه‌و حاله‌ته‌ناه‌مواره‌یه ۴: ألا بظن أولئك أنهم مبعوثون * ئایا ئه‌وانه نازان و به‌روایان نییه که به‌راستی زیندوو ئه‌کړینه‌وه بۆ وه‌رگرتنی تۆله‌ی فیل و خه‌یانه‌تیان * لیوم عظم * بۆرۆژیکی زۆر به‌سام و گه‌وره. واته: ترازوو‌بازی کرده‌ی که‌سیکه هه‌رگیز به‌روای به‌ زیندوو بوونه‌وه نه‌بیت...! ۶: يوم تقوم الناس لرب العالمين * ئه‌و رۆژه‌ی هه‌موو خه‌لکی به‌ پێوه ده‌وه‌ستن بۆ حوکم و فره‌مانی خواوه‌ندی جیهانه‌کان.

عه‌بدوللای کوری عومهر ئه‌لی: په‌یامبه‌ر ﷺ ئه‌فرموی: ((یوم يقوم الناس لرب العالمين) حتی یغیب أحدهم فی رشحه إلى انصاف أذنيه)) (فتح: ۵۶۵/۸). واته: ئه‌و رۆژه ئه‌وه‌نده سه‌خته و خه‌جاله‌ت هێنهره، هه‌رکه‌یه‌یان له‌نیو ئاره‌قی خۆیدا تا بنه‌گوێی ون ئه‌بی. (متفق علیه).

کارنامه‌ی به‌دکاران له (سجین) دایه:

۷: کلا * ده‌ست له‌ یاریکردن به‌ پێوانه‌و ته‌رازوو هه‌لگه‌ر * إن کتاب الفجار لفي سجين * به‌راستی کارنامه‌ی به‌دکاران له‌جیگایه‌کی زۆر ته‌نگ و قوڵ دۆزه‌خ دایه‌ پینی ده‌لێن: (سجین). بویه ئه‌فرموی: (ثم رددناه أسفل سافلين ... ۵/۹۵). یان (وإذا ألقوا فيها مكانا ضيقا مقرنين دعوا هنالك ثبورا) ۱۳/۲۵. ۸:

وما أدرak ما سجين * چی تۆی شاره‌زا کرد (سجین) چیه‌؟ ۹: کتاب مرقوم * نامه‌یه‌کی مۆر کراوو لۆکه، وه‌هیچ خیریکی تیا نییه، وه‌ ده‌ستکاریش ناکرێ، چۆن کرده‌وه‌کانیان تۆمار کرابێ، وا دێته‌ به‌رده‌ستیان ۱۰: ويل يومئذ للمكذبين * تیاچوون له‌و رۆژدا بۆ به‌درؤ خه‌ره‌وان ۱۱: الذين يكذبون يوم الدين * ئه‌وانه‌ی به‌روایان به‌ رۆژی پاداش و تۆله‌ نییه و به‌درؤی ده‌زانن ۱۲: وما يكذب به الا كل معتد آثم * خۆمه‌گه‌ر هه‌ر مرقفه‌ سنوور به‌زین و گوناه‌باره‌کان به‌درؤی بزائن و باوه‌ری پێ نه‌که‌ن.

۱۳: إذا تتلى عليه آياتنا * کاتی ئایه‌ته‌کانی ئیمه‌ی به‌سه‌را بخویندری بۆ چه‌سپاندن و دوپاتکردنه‌وه‌ی زیندوو بوونه‌وه * قال أساطير الأولين * ده‌لی ئه‌مه ئه‌فسانه‌ی پیشینه‌نا تۆمار کراوه، وه‌ک له‌ جیگایه‌کی تر دا ئه‌فرموی: (وإذا قيل له ماذا أنزل ربكم قالوا أساطير الأولين) ۲۴/۱۶. یان ده‌فرموی: (قالوا أساطير الأولين اكتبها فهي تملی عليه بكرة وأصيلا) ۵/۲۵. ۱۴: کلا نا،

پاش چوونه ناو دۆزهخ پییان ئهوتری: ئه مه ئه و سزایه یه ئیوه به درۆتان ده زانی.

کارنامه ی پیلوچاکنیش له (علین) دایه:

۱۸: کلا إن کتاب الأبرار لفی علین * ناگادارین! که کارنامه ی چاکان له جیگایه کی زۆر بهرزو بلنددایه له بههشتدا * ۱۹: وما أدراك ما علین * جا تۆ چووزانیت ئه و جیگا بهرزه چییه؟ * ۲۰: کتاب مرقوم * نامه یه کی سه ر به مۆروو لۆکه و، خیری تیدایه * ۲۱: يشهدہ المقربون * فریشته نزیکه کانی خوا ده ی که نه وه ئه ی بینن و ئاماده ی ئه بن، واته: نامه ی کرده وه کان لای فریشته کان هه لگیراوه. (ئیین عه بباس) له (که عب) ی پرسى: (سجین) له کوپیه؟ وتی: زه ی حه وته مه و رۆحی کافرو خوا نه ناسان فری ده درپته ئه وى، (علین) یش له ئاسمانی حه وته مه و، رۆحی ئیماندارانی بۆ ده بریته، (ته بهری: ۲۴/۲۹۱). * ۲۲: إن الأبرار لفی نعم. * به راستی چاکان له ناو خۆشی و بههره یه کی ئیجگار زۆردان له بههشتدا * ۲۳: علی الاراکک یظرون * له سه ر کورسی و قه نه فه رازاوه کانی بههشتدا دانیشقوون و ته ماشای ئه و هه موو نازو نیعمه ت و بههره ی بههشته ئه کهن که به یان ئاماده کراوه * ۲۴: تعرف فی وجوهم نضره النجم * له روو خساریاندا رووگه شی و خۆشی بههشت ده بینى و ده زانیت * ۲۵: یسقون من ریح مختوم * له شه رابیکی پاك و صاف و سه رمۆریان پی ده نوشتی، واته: ده ستی هه یج که سیکی لی نه که وتوو، و چاکان خۆیان سه ره که ی لاده بن * ۲۶: ختامه مسک * دوا قومی بۆنى میسکی لی دیت، واته: وه ک شه رابی دنیا نییه تا بۆگه نی و سه رنیشسه و ده ر دواویکی زۆری هه بیت * وفی ذلک فلیتنافس المتنافسون * جا ئه وانه ی که پیشبرکی و پیشده ستی ده که ن با له ودا پیش ده ستی و کپه رکی بکه ن و هه ول به دن بۆکارو کرده وى چاک، وه ک ئه فه رموی: (المثل هذا فلیعمل العاملون). * ۲۷: ومزاجه من تسنیم * هه روه ها ئه و شه رابه پاکه له گه ل ئاوی کانیاویکی بهرزو پاك و خۆشدا تیکه ل کراوه، واته: شه رابی بههشت له ئاوی (ته سنیم) ی تیکه ل ئه کری، ئه و جا ئه یان دریتی بیخۆنه وه * ۲۸: عینا یشرب بها المقربون * سه رچاوه یه که نزیکانی خوا لئی ئه خۆنه وه، که وایوو پله ی (مقربون) بهرزتره له پله ی (أ برار).

موسلمانانی ئه و سه رده مه ئه کرد، جا خوای به بهزه یی ئه م ئایه ته ی ناردو فهرمووی: * ۲۹: إن الذین أجمعوا کانا من الذین آمنوا یضحکون * بی گومان ئه وانه ی به دکردار بوون له دونیادا پی ده که نین به وانه ی پروایان هینابوو * ۳۰: وإذا مروا بهم یغامزون * وکاتی به لایاندا تی ده پهرین سرتی سرتیان ده کردو چاویان له یه کتر داده گرت، به مه به ستی ئازاردانی دل و دهروونی پرواداره کان * ۳۱: وإذا انقلبوا إلى أهلبهم * وکاتیکیش ده گه رانه وه بۆلای خیزانی ماله وهیان * انقلبوا فکهن * به خۆشی بردن به گالته کردنه که یان به ئیمانداره کان ده گه ری نه وه * ۳۲: وإذا رأوهم * وکاتی پرواداره کانیان ده بینى * قالوا إن هؤلاء لضالون * ئه یان وت: به راستی ئه و کۆمه له پرواداره سه رلێشیواو و گومران! * ۳۳: وما أرسلوا علیهم حافظین * له کاتیکدا ئه وان نه نێردا بوون به چاودیر به سه ر یانه وه، واته: بۆخۆیان ده لێن، ئه ی نه ئه وان مافی ئه وه یان نییه کارو کرداری موسلمانان هه لسه نگیئن. وه له جیگایه کی تر دا ده فه رموی: (إنه کان فریق من عبادی یقولون ربنا فاغفر لنا وارحمنا وأنت خیر الراحمین فاتخذتموهم سخریا حتی أنسوکم ذکری وکنتم منهم تضحکون) ۲۳/۱۱۰. بۆ دوویاتی ئه ومانا و مه به سته یه * ۳۴: فالیوم الذین آمنوا * ئیتر ئه مڕۆش - رۆژی قیامه ت - پرواداره کان * من الکفار یضحکون * به کافران و بی پرواکان پی ده که نن، واته: هه روه ک ئه وان له دونیادا گالته یان به مان ئه کرد، ئه مانیش له ورۆژدا گالته به وان ئه که نه وه * ۳۵: علی الاراکک یظرون * له سه ر قه نه فه رازاوه کانه وه پالیان لی داوه ته وه و ته ماشا ئه کهن و دۆزه خییه کان به چاوی خۆیان ده بینن و پییان ده لێن: * ۳۶: هل ثوب الکفار ماکانوا یفعلون * ئاخو بی پرواکان پاداشتی کارو کرده وه کانیان ده راوه ته وه؟.

به لی له هه موو سه رده میکیدا ئه و جوژه مڕۆشه تاوانبارو خراپکارانه هه ن و سوکایه تی و گالته و لاقرتی به ده سته ی پرواداران ئه کهن و، دانا و زانا ده بی به نادان و نه زان و، نه زانیش ده بی به زانا. !! جا له پاشه رۆژدا هه موویان بهری کێلگه ی خۆیان ده خۆنه وه. کۆتایی ته فیسیری سووره تی (موته ففین). زۆر سوپاس بۆ خوای کار جوان.

سووره ی (ئینشیقاق) ه

مه که بیه و (۲۵) ئایه ته.

به ناوی خوای به خشنده ی میهره بان

ئه م سووره ته وه ک سووره تی (ته کویر) و (ئینفتار) باسی وێران بوونی ناودارانی قوره یش هه رده م پی ده که نین و سووکایه تیان به

تاوانباران به موسلمانان پی ده که نن:

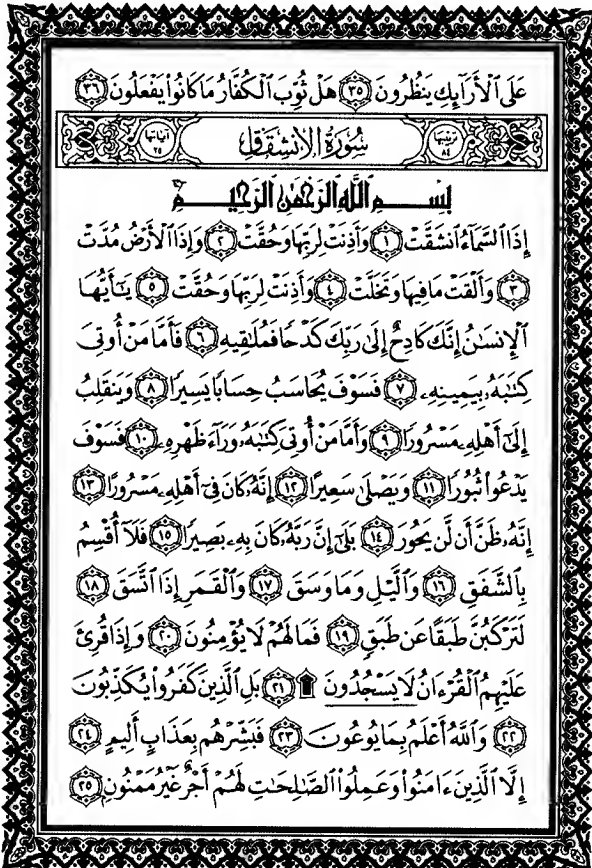
جیهان و ئاسمانه کان و زهویی دهکات، پئش هاتنی رۆژی دواپی، وههر وهکو هه موو سوورده ته مه ککه بییه کانی تر، باسی بیروباوه ره سهره کییه کانی ئیسلام دهکات، جا له سهره تاوه هه ندی دیمه نی وهرگه ران و ویران بووی بوونه وهر باس ئەکات: (إذا السماء انشقت، وأذنت لربها وحقت) له پاشانیس باسی ئاده میزاد دهکات "که چون هه میسه ماندوو شهکته ئەبئی له پیناوی به دهست هیئانی رزق و رۆزیدا" دهره نجام یان چاکه پئش ئەخات بۆ پاشه رۆژی خۆی، یان خراپه، دیاره پاداش و تۆلەیش هه ره به پنی ئەو هه ولانه ده بیئت: (یا أيها الإنسان إنک کادح إلی ربک کدحا فملاقیه) که میکیش هه لۆیستی بی بروایان سه بارهت به قورئان باس ده کاو، تیشیان ئەگه به نیت که سزاو ئەشه که نه به کی گه وریان له قیامه تا تووش ده بیئت، له کۆتاییشدا باسی بی بروایان ده کاو سهره نشتیان دهکات له سهر ئەوهی که بروا ناهینن له گه ل ئەو هه موو به لگانه دا. جا له گه وریه ی و فه زیله تی ئەم سوورده ته یه که پئشه و (بوخاری) ئەم فه رموده ی هیناوه: (ئهو رافیع) ده ئی: له دوا ی (ئهو بوو هوره یه) وه نوژی (عیشام) کرد، ده بینم سوورده تی (إذا السماء انشقت) ی خوینده وهو، سوژده شی برد، منیش وتم: ئەوه چی بوو ئەو سوژده یه؟ وتی: منیش جاری له دوی (ئهو بولقاسم) وه موحه ممد ﷺ نوژم کرد، دیتم سوژده ی برد، بویه تامنیش ماوم له م جیگایه دا هه ر سوژده ده به م. (فتح الباری: ۱/ ۲۹۲).

که قیامهت هات ئسمان تره ک ده باو، زهوی راده خری:

﴿بسم الله الرحمن الرحيم﴾ ۱: إذا السماء انشقت ﴿کاتیك ئاسمان له ت و پهت بوو و ئەم ده ستوو رو سیسته مه نه ما و هه لوه شایه وه ۲: وأذنت لربها وحقت ﴿وه گوپرایه ئی فه رمانی په روه ردگاری خۆی بوو شیاویش بوو بۆی ملکه چ بیئت ۳: وإذا الأرض مدت ﴿کاتیکیش زهوی پان و فراوان کرا و کپوه کان به رزو نزمیان تیا نه ما و، بوونه ده شتیکی کاکسی به کاکسی، وهک (ئیین جه رین) ئەم فه رموده دینی: ((إذا کان یوم القیامة مد الله الأرض مد الأدم حتی لا یكون لبشر من الناس إلا موضع قدمیه)). واته: که رۆژی قیامهت هات، خواوه ند - وهک پیسته - زهوی راده خاو مه ردمیش ته نیا جینی پنی خۆی ده بیته وه، ئەوسا (پیغه مبه ر) یه که م که سیکم شه فاعه تی ئومه تم ده که م. ۴: وألقت مافیها وتخلت ﴿وه چی تیا بوو تووری دا و خالی بووه ولئی. ۵: وأذنت لربها وحقت ﴿و گوپرایه ئی فه رمانی په روه ردگاری خۆی بوو، وه شیاویش بوو بۆی ملکه چ بی جا که ئەوه رووی دا مروف ئەبینی چی پئشی خۆی خستوه له چاکه و خراپه.

پاداش و تۆله بۆ کاروکرده وهی راسته:

﴿۶: یا أيها الإنسان﴾ ئەی ئاده می! ﴿إنک کادح إلی ربک کدحا فملاقیه﴾ به راستی تۆ هه رده م له کۆشکر دندایت به کۆشکر دنیکی جدی بۆ لای په روه ردگارت، جا پنی ده که یت

تیکۆشان دایت و زۆر خۆت ماندوو ده که یت، سهره نجامیش ده بی به ره وه په روه ردگارت برۆیت و رووبه رووی ئەو ببیته وهو بجیه دیداری، جا ئیتر ئەو کاته به ری کیلگه ی خۆت ئەخۆیته وه له چاکه، یان له خراپه، وهک ئەفه رموی: ﴿۷: فأما من أوتی کتابه بيمينه﴾ ئینجا ئەو که سه ی نامه و دۆسه ی کارو کرده وه کانی درایه دهستی راستی، که ئەوه ش نیشانه ی به ختیارییه ﴿۸: فسوف یحاسب حسابا یسیرا﴾ ئیتر پرسینه وه یه کی سووک و ئاسانی له گه لدا ده کریت، پاشان پاداش وه ره گری، وه له خراپه کانیشی ئەبووردری ﴿۹: وينقلب إلی أهله مسرورا﴾ و به خۆشی و، شادییه وه ئەگه ریته وه لای ژن و منال و خزم و که س و کاری خواناسی له به هه شتدا. ﴿۱۰: وأما من أوتی کتابه وراء ظهره﴾ وه به لām ئەو که سه ی که له پشیتییه وه نامه ی کرده وه کانی درایه دهستی، که ئەوه نیشانه ی به دبه ختییه ﴿۱۱: فسوف یدعوا ثورا﴾ ئەوا هاوارو دادی لی هه لدهستی و داوا ی مردنی خۆی ئەکات ﴿۱۲: ویصلی

و لله الحمد والمنة وبه التوفيق والعصمة.

سەئرا ۱۰ چونکە ئەزانى رادەکیشتە ناوانگارى کى بلیسەدارو سوتینەرەو، سزاو گەرمایشی ئەچیزى، لەبەر ئەو کە:

یەكەم: ۱۳: إنه كان فى أهله مسرورا ۱۰ چونکە ئەو لەدونیادا لەناو خزم وکەس و کارى خۆیدا کەیف خۆش و شاد بوو.

دووهم: ۱۴: إنه ظن أن لن يحور ۱۰ پىنى وابوو کە هەرگیز زیندوو نابیتەو و ناگەریتەو بۆلای پەرورەدگارى ۱۵: بلى إن ربه كان به بصيرا ۱۰ بەلى دەگەریتەو و مەحاسەبەى دەکرى، وە بەراستى پەرورەدگارى لە دونیادا چاک ئاگادارى کردووەکانى بوو و بینا پىیان.

مروء قوناغى جياجيا دەبرى:

۱۶: فلا أقسم بالشفق ۱۰ جا سویند ئەخۆم بەسوورایى دەمى ئیواران کە تا وەختى عیشا دەخاینینى. ۱۷: واللبل وما وسق ۱۰ وە بەشەوو بەو شتانەش کۆیان ئەکاتەو لە تاریکییەکەیدا لە خەلکى وئاژەل وەتد. ۱۸: والقمر إذا اتسق ۱۰ وە سویندم بەمانگى چوارە، ئەوکاتە کە پر ئەبیتەو و خەرمانە ئەدا ۱۹: لترکبن طبقا عن طبق ۱۰ سویند بەوانە ئیو پە بەپەلە دەگەن بە سەختییەکانى قیامەت.

لەبەر لووت بەرزى و فیز باوەر ناهینن:

۲۰: فما لهم لا يؤمنون ۱۰ جا چىيانە باوەر ناهینن؟، دواى ئەو هەموو بەلگەو نیشانانە، دەبوو مروءى بىرتیرو ژیر ملى راکیشایە بۇخوا، نابینى شەو چۆن چەترى رەشى خۆى هەلەدەدات و، مانگ و رووناکییەکەى ئەخاتە ئاسمان؟! ۲۱: وإذا قرئ عليهم القرآن لا يسجدون ۱۰ وە کاتى قورئانیان بەسەردا بخوینرى سەر دانانەوینن بەوێ باوەرى پى بینن ۲۲: بل الذين كفروا يكدبون ۱۰ لە بەر ئەو نىیە قورئان کاریگەرى نەبیت لە سەریان بەلکو ئەوانەى کافرن دروى دەدەنە پال، بۆیە کاتى قورئان بەسەریاندا دەخوینرى ملکەچى نابن ۲۳: والله أعلم بما يوعون ۱۰ وە خواش زانترە بەوێ دەى شارنەو لەسنگیاندا دەر بارەى قورئان وپیغەمبەر و ئىسلام ۲۴: فبشرهم بعذاب أليم ۱۰ دەسا تۆش مژدەیان پى بدە بە سزایەکى بەئیش ۲۵: إلا الذين آمنوا ۱۰ بەلام ئەوانەى پروایان هیناوە ۱۰ وعلوا الصالحات ۱۰ کارە چاکەکانیان کردوو ۱۰ لهم أجر غير ممنون ۱۰ پاداشیىکى نەبراوەیان بۆ هەیه وەهەردەم لەژێر میهرەبانى خواى گەورەدان، وەك لەئایەتى تردا ئەفەرموى: (عطاء غير مجذوذ) ۱۰/۱۱.

کۆتایى تەفسیری سوورەتى (ئینشیقاق).

سوورەتى (بروج)

مەككەییو (۲۲) ئایەتە

بەناوى خواى بەخشندەى میهرەبان

ئەم سوورەتە چەند حەقیقەت و راستیەك لە بیروباوەرى ئىسلام نیشان دەدات، تەوهرەكەیشى باسى خاوەن لەغەمەكان (أصحاب الاخذود)ن، ئەوانەى وا بە ئەوپەرى دلەرەقییەو ئەشكەنجەو ئازارى ئیماندارەکانیاندا، ئەوانیش بە ئەو پەرى متمانەو بیروباوەرى خۆیانیان پاراست و ململانێیان لەگەل ئەو تاغوتانەدا کرد، وەبەچەندىین سویند دەست پى دەکات لەسەر ئەوێ کە تاوانباران لەناو ئەبرین و سزا ئەدرین، پاشان هەرەشە ئەکا لەوانەى کە ئەزىتە و ئازارى موسلمانان ئەدەن، ئینجا تواناو دەسەلاتى خوا بۆ تۆلە سەندن لەتاوانباران باس ئەکا، لەدوايیدا بە کورتەیکە داستانى فیرعەون و دەسەلاتى خواى گەورە بەرامبەریان دیتە پێش. جابەم شیوێە دەست پى دەکات:

بسم الله الرحمن الرحيم ۱: والسماء ذات البروج ۱۰ سویند بەئاسمانى دوازدە کەلو (بروج)ە، کەخۆر لەسالیکدا بەهەر دوازدەکەدا تى دەپەرى، واتە: هەرمانگەى لەیەکیکیانەو دەروات، کە ئەمەیش دەسەلاتى بى سنوورى خوا نیشان ئەدات ۲: واليوم الموعود ۱۰ وە بە روژى بەلین دراو، بۆ حیساب و پاداش ۳: وشاهد ومشهود ۱۰ وە بەهەموو ئەوشتانە دەبینن و بەوشتانەیش دەبینرین، ئەگەرچى زۆربەى رافەکەرانى قورئان دەلین: مەبەست بە (شاهد) روژى هەینییه، و مەبەست بە (مەشهوود) روژى (عەرەفە)یە. (البغوى/۴/۶۶)، هەرەکو (ئیبین جەرى) فەرموودەیکى هیناوە بۆ ئەو راستییه، جاسویند بە هەمووئەمانە، لەپیش ئیووە کۆمەلى موسلمان هەبوون لەسەر ئایینی عیسا عليه السلام تووشى دەسەلاتدارىکى دلەرەقى بى بەزەبى، هەمیشە دەردى سەرى ئەدان، بۆ ئەوێ لەئایینەکەیان وەریان گێرى و پەشیمان ببەنەو، بەلام هەموو هەولەکانیان بە نەزۆک مایەو، بۆیە بریاریاندا بیانسووتینن، جا ئەوەبوو هاتن لەغمیکى گەورەیان بۆ هەلکەندن و ئاگریان تیا کردەو، بروادارەکانیان خستە ناویەو، هیچ کەسیکیان دلى دانەچلەکی و لە باوەرەکەیان پەشیمان نەبوونەو!

به راستی دست و هسانی پهروه دگارت زور توندو به تینه، هرگز
مروفت زگاری نابی لئی، ۱۳: انه هو بیدی وبعید به راستی
نه خوابیه له سهره تاوه بی بناغه خه لکی دروست دهکات و،
پاش مردن و نه مانیشی نه کی پرتیه وه بو ژیان و زیندوی نه کاته وه
۱۴: وهوالغفور الودود وههر نه ویشه خوای لیبووردهی

یارانی که لوو (نوخود) سته میان له نیمانداران کرد:

۴: قتل أصحاب الأخدود * ۵: النار ذات الوقود * به کوشت
چن خاوه نانی له غمه مه کانی ناگری به سووتک، دهره نجام خاوه
له غمه مه کان نهوانه ی برپاری نهو له غمه مه یان دا نفرین کران،
نهو بهوو خوای گه وره توله ی لی سهندن * ۶: إذهب علیها تعود *
کاتی دانیشتبوون له سهر لیواری له غمه مه کان، که یغیان نه کرد
به سووتاندنی موسلماننه کان * ۷: وهم علی ما یفعلون بالمؤمنین
شهود * وه نهوان له سهر نهو هی دهیان کرد به بروداره کان
ناماده بوون، مه به ست له م داستان وشیار کردنه وهی (قوره یش) ه،
که نه گهر نهوانیش ده ست له نه شکه نجه ی موسلماننه کان هله نه گرن
خوا له میهره بانی خوی بی به شیان نهکات و نه یان فهوتینی،
له ملایشه وه دلدانه وهی موسلماننه کانه * ۸: وما نفسوا منهم إلا
أن یؤمنوا بالله العزیز الحمید * عه بییان لی نه دوزی بوونه وهو هیچ
شتیکیان بی ناخوش نه بوو لییان، نه وه نه بیت که باوه ریان هینا بوو
به خوای دهسه لاتداری سوپاسکراو * ۹: الذی له ملک السموات
والارض * نهو خوابیه دهسه لاتی ناسمانه کان و زهوی هی نه وه
والله علی کل شیء شهید * نهو وه خوا ناگاشی به سهر هه موو
شتیکا هه وه هیچی لی ون نابیت، به تایبته نهوانه ی و سزای
موسلمانان نه دهن.

توله ی یارانی که لوو:

۱۰: إن الذین فتنوا المؤمنین والمؤمنات * بی گومان نهوانه ی
که پیوانی پروادارو ژنانی پرواداریان سازدادو دژایه تبیان کردن
* تم له بتویا * له پاشا ته وه به شیان نه کرد * فلهم عذاب جهنم
ولهم عذاب الحریق * سزای دوزخ و سزای ناگری سوتینه ریان بو
هه یه، چونکه نهوانیش موسلماننه کان یان دهسوتاند. ئینجا پاشه روژی
موسلماننه کان باس نهکات: * ۱۱: إن الذین آمنوا * بی گومان
نهو که سانهش پروایان هینا بوو * وعملوا الصالحات * و کاره
چاکه کان یان کردبوو * لهم جنات تجری من تحتها الأنهار * له
به هشتدا چهن دین باخیان بو هه یه وه له بنکی دره خته کان یانه وه
جوگه له ناوو رووباره کان دهرن * ذلک الفوز الکبیر * نا نه وه شه
دهسکه وتی گه وره.

هه نه ته ی پهروه دگار زور حه سته مه:

پاشان خوای گه وره باسی ده ست وه شانندی خوی دهکات له دوزمنانی
دینه که ی وه که نه فهرمووی: * ۱۲: إن بطش ربک لشدید *

خاوه نی خو شه ویستی بو به نده ته وه به کارو گویرایه له کانی * ۱۵:
ذو العرش المجید * خاوه نی عهرشی گه وره * ۱۶: فعال لما
یرید * زور به کاره هه رچی بیهوی دهیکات که سیک ناتوانی
به ره لستی بوهستی * ۱۷: هل آتاک حدیث الجنود * ثایا هه والی
له شکره سوپاکانت بی نه گه یشت؟ * ۱۸: فرعون و شمود * هوزی
فیرعه ون و سه موود، و نه وهی به سه ره یئرا، نه وه بو که له مووسا
یاخی بوو و خوای گه وره یش له ناوی بردن له شکری سه موود که لی
له ئیوه به هیتر بوون، نه وه بوو سه ریچیان کردو خوایش گرتنی،
جا که وابوو نه ی قووره یش و هاوچه شنه کان یان ئیوهش ناگادار بن،
هوشیار بینه وه نه گینا چیمان به وان کرد، به ئیوه یشی که کین
* ۱۹: بل الذین کفروا فی تکذیب * کافره کانی قوره یش که لکیان
لهو داستانانه وهر نه گرت، وه کو دهره مووی: به لکو نهوانه ی کافرو
بی پروا بوون له هوزه که ته له به درو ناساندنیکی شیتگیرانه دابوون
سه باره ت به خوت و به قورئان * ۲۰: والله من ورائهم محبط * و

ئەم شېۋە دوستبۇنەھى ئىستى مىرۇف، بەلگەى زىندووبۇنەھى:

۵: فلنظر الإنسان مم خلق ﴿﴾ جا بامىرۇف تەماشىا بكا لەچى دوستكراوه. ۶: خلق من ماء دافق ﴿﴾ لەئاۋىكى ملىقەر دوستكراوه. ۷: يخرج من بين الصلب والترائب ﴿﴾ لەنىوان بېرەكانى پىشتى (پىيا) و ئىسكەكانى سىنگى (ژن) ھە دەردەچىت ۸: إنه على رجعہ لقادر ﴿﴾ بەراستى ئەو خىوايە دووبارە بۇ دوستكردنەھى زۇر بەتوانايەھو، دەتوانى زۇر بەئاسانى پاش مردنى وەك خۇى لى بكا تەھو، واتە: خىوايە ئەھەندە دەسلەلاتى ھەبىت كە ئابەو شىۋەھى لەسەرەتاۋە ئادەمزاڭ دوست بكا، ئەى چۇن لىنى نايەت دىسانەھە زىندووى بكا تەھە. ۹: ۱۰!

كە قىامەت دى، ئىنسان دەسلەت و پىشتىوانى نىيە:

۹: يوم تبلى السرائر ﴿﴾ لەھورۇژەدا (رۇژى قىامەت) ھەرچى رازو نىازو نەئىنيەكانى دلە ئاشكرا دەكرىت ۱۰: فما له من قوة ولا ناصر ﴿﴾ جاھىچ ھىزو كۇمەككارىكى نىيە بەدەمىيەھە بىت و رىزگارى بكا.

سۆيىدى خىوا لەبەر راستى قورئان:

۱۱: والسماء ذات الرفع ﴿﴾ سۆيىد بەئاسمانى خاۋەن باران كەجار بۇجار باران دەبارىنى بۇ مىرۇقەكان و گىئانلەبەران ۱۲: والأرض ذات الصدع ﴿﴾ ۱۳: إنه لقول فصل ﴿﴾ بەراستى ئەو (قورئان) ھە تەھىكى جىياكەرەھەھى رەوا لە نارەھايە ۱۴: وما هو بالهزل ﴿﴾ ۱۵: إنهم يكيدون كيدا ﴿﴾ ۱۶: وأكيد كيدا ﴿﴾ ۱۷: فمهل الكافرين ﴿﴾ جا تۇش ئەى پىغەمبەر! ۱۸: يه له له بى باۋەرەكان مەكە ﴿﴾ ۱۹: أمهلهم رويدا ﴿﴾ ۲۰: هم ميسان كەمىك مۇلەتيان بدەو لىيان بوۋەستە، جا بۇماۋىيەكى تر بەچاۋى خۇت ئەيىنى چىيان پىدەكەم، ۲۱: وەك لەئايەتى تردا ئەفەرمۇى: (نمتعهم قليلا ثم نضطرهم إلى عذاب غليظ) ۲۴/۳۱.

خىوايش لە پىشتىانەھە بە زانست و عىلمى خۇى دەۋرى گرتوون، ۲۱: بل هو قرآن مجيد ﴿﴾ ۲۲: فلى لوح محفوظ ﴿﴾ ۲۳: له تابليۋىكى پارىزراۋادىيە، واتە: پارىزراۋ دەست تى بردنى شەياتىن. كۇتايى تەفسىرى سۈررەتى (بروج). سۈپاسى بى پايانىش بۇ خىواي گەۋرە.

سۈررە (تارىق)

مەككەبىيە (۱۷) ئايەت

بەئىۋى خىواي بەخشندە مىھەرەبان

ئەم سۈررەتە چارەھەرى چەند باسىك دەكات كە پەيۋەندىيان بەيىروباۋەرەھەقىدەھە ھەيە بەتايىبەت بېروا بەزىندوۋ بوۋنەھەۋ لىپرسىنەھە، بۇيە چەندىيان بەلگە لەسەر دەسلەلاتى خىوا بۇ زىندوۋ بوۋنەھە دىنى، ۱: دەلىت: باشە ئەو زاتەكى تەتوانىبىتى ھەر لەسەرەتاۋە ئادەمى دوست بكا، ئايا ھەر ئەو زاتە ناتوانى ھەركاتىك بىيەۋى زىندوۋى بكا تەھە؟ جا لەسەرەتاۋە بەسۆيىد بەو ئەستىرانە دەس پى دەكات كە بەشەۋا دەرئەكەۋن و ئەدەرەشنىنەھە بۇ ئەۋەى مەردوم رىيان پى دەرىكەن لەتارىكەشەۋا، سۆيىد دەخوات بەۋانە كە ھەموو مىرۇقىك فرىشتە بەسەرەھەۋە دانراۋە بۇ پاراستن و چاۋدىرى كارو كەدەھى، پاشان چەند بەلگەھەك بۇ تەتوانىي پەرۋەردگار لەسەر زىندوۋ كەدەھى ئادەمىزاد باس دەكات، ئىنجا دەرخستنى تەۋاۋى نەئىنيەكانى ئادەمىزاد لە دۋارۇژدا، لەكۇتايىدا باسى راستى و دوستى قورئان ئەكات كە: كۇمەلە دەستۋورىكى بەرەھە ماىيە سەرەكەۋن و پىشكەۋن و خۇشەختى ھەردوۋ جىيەنە بۇگەلان، لەگەل باسى فەۋىلى بى پرواكانداۋ، پۈۋچەل كەدەھى فەۋىلەكەيان. ۲: وە بەم شىۋەھەش دەست پى دەكات: ﴿﴾ بسم الله الرحمن الرحيم ۱: والسماء والطارق ﴿﴾ سۆيىد بەئاسمان و، بەو ئەستىرانەكى كە بەشەۋا دەر ئەكەۋن و، بەرۇژدا خۇيان ون دەكەن ۲: وما أدراك ما الطارق ﴿﴾ جا تۇ چۇن دەزانى (تارق) چىيە، ئەكەر ئىمە پىت نەلىين؟ ۳: النجم الثاقب ﴿﴾ ئەستىرەى روۋناك كەرەھەيە، كە بەرۋوناكى خۇى تارىكى شەۋ كون ئەكات ۴: إن كل نفس لما عليها حافظ ﴿﴾ سۆيىد بەۋانە ھەموو كەسىك چاۋدىرو ئاگادارىكى بەسەرەھەيە، ھەرچى بكا، ھەرچى بلىت ئەى نوسىت، كەۋابوۋ بىدارىن!

میروولیش تا دهگاته هه موو گیانله به ریکی تر له شیوهی ژبانی خوی
ئاگادار کردوو، که به راستی نه وه به لگه یه کی گه ورهیه له سهر بوونی
خوا ۴: والذی أخرج المرعی ۵: نهو خوایهی که له وه رگه،
و گزو گیاو رووهک و هه موو جوړه سه وزاییه کی تر دهر دینیت بو
نازه له کان نه وانیش به پنی جوربان سوودی لی وهرده گرن ۵:

(نه سای) له (جایی) هه ده لیت: جاریکیان (موغان) پیش نویژی
شیوانی کرد و له نویژ که پیدا هه ردوو سوورتهی: (به قهره و نیسای
خویند! نهو جا پیغه مبهه ۶: هه رموی: (آفتان أنت یامعاذ!؟)
مه گهر تۆه ی مه عاز! ئازارو رهنجه دل خه لکی ده دهیت! نهی
بوچی نه نه کرا سوورتهی: (تارق)، سوورتهی (شمس) و نه وانه
له باتی نهو دوو سوورته دا بخوینیت؟.

کوژایی ته فیسیری سوورتهی (تارق).
ستاییش و سوپاس بو خوی کارزان.

سووردهی (نه علا)یه

مه ککه بییهو (۱۹) نایه

به ناوی خوی دههنده و دلوان

نه میس به کورتی به ته نزیمی خوا دهست پی دهکات و سیفه ته
جوانه کانی و، چهنده به لگه یه کیش له سهر تواناو دهسه لاتی نهو.
هاتنی وهی و قورئان بو پیغه مبهه ۷: وه ئاسانکردنیشی بو
له به رکردن. په ندو ئاموژگاری جوان و شیرین، دل زیندوو هه کان
سوودی لی وهرده گرن. بهم شیوهیه دهست پی دهکات.

ته سیبجات ویه سنی په روه ردگارت بکه:

بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: سیح اسم ربک الأعلى
به رده وام په روه ردگاری به رزو بلندی خوت به پاکسی ناو بییهو،
واته: به پاکسی له هه کهم وکوری و ناته واییه که رابگره. پیشه و
(نه حمده) ده لیت: په یامبهه ۸: هه رکات ئهم نایه تهی نه خوینده وه
نه ی هه رموی: (سبحان ربک الأعلى). (أحمد ۱/۲۳۲). ۲: الذی
خلق فسوی ۹: نهو خوایهی که هه موو شتیکی دروست کردوو،
جا به جوانیش ریک وینی کردوو ۳: والذی قدر فهدی
نهو زاتهی که بو هه رشتیک شیوهی ژبانی تاییه تی خوی دانا
و نه ندازه گیری کرد، ئینجا رینمایشی کرد بو جوړی بژیوی
خوی، وه که نه هه رموی: (قال ربنا الذی أعطی کل شی خلقه ثم
هدی) ۲۰/۵۰. له سه حیچی (موسلیم) دا هاتوو: ((إن الله قدر
مقادیر الخلاق قبل أن یخلق السموات والأرض بخمسين ألف سنة
وكان عرشه على الماء)). (موسلیم ۴/۲۰۴۴). واته: به راستی بهر
له دروست کردنی ئاسمانه کان و زهوی به په نجا هه زار سال خوی
گه وره نه ندازه گیری هه موو ئهم دونیایه به ته وای نه پنییه کانی و
کانگا و کانزاکانییه وه کردوو بو خزمه تی ئاده می و، تیشیگه یاندوون
که چون سوودی لی وهر گرن، نه که هه ر ئاده می، به لکو ته نانه ت

بسم الله الرحمن الرحيم

وَالسَّمَاءِ وَالطَّارِقِ ۱ وَمَا أَدْرَاكَ مَا الطَّارِقُ ۲ اتَّخَذَ الْأَنْثَىٰ ۳ ذُنًى
نَفْسٍ لَّهَا عَلَتٌ حَافِظٌ ۴ فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ ۵ خَلْقَ مِنْ مَّاءٍ
دَافِقٍ ۶ يَخْرُجُ مِنْ بَيْنِ الصُّلْبِ وَالتَّرَائِبِ ۷ إِنَّهُ عَلَىٰ رَجْعِهِ لَقَادِرٌ ۸
يَوْمَ تَبْيَضُّ الْوُجُوهُ ۹ وَأُخْضَرُ ۱۰ مَا لَهُ مِنْ قُوَّةٍ وَلَا نَاصِرٍ ۱۱ وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الرَّجْعِ ۱۲
وَالْأَرْضِ ذَاتِ الصُّلْعِ ۱۳ إِنَّهُ لَقَوْلُ فَصْلٍ ۱۴ وَمَا هُوَ إِلَّا نَزْلٌ ۱۵
يَكِيدُونَ كَيْدًا ۱۶ وَأَكِيدُ كَيْدًا ۱۷ فَمَهْلِكُ الْكَافِرِينَ أَمْهَلُهُمْ رُبًّا ۱۸

سُوْرَةُ الْأَعْلَى

بسم الله الرحمن الرحيم

سَبِّحْ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى ۱ الَّذِي خَلَقَ فَسَوَّى ۲ وَالَّذِي قَدَّرَ فَهَدَى ۳
وَالَّذِي أَخْرَجَ الْمَرْعَى ۴ فَجَعَلَهُ غُثَاءً أَحْوَى ۵ سَتَقَرُّكَ ۶
فَلَا تَنصَى ۷ إِلَّا لَأَمْرَاءَ اللَّهِ ۸ إِنَّهُ يَعْلَمُ الْجَهْرَ وَمَا يَخْفَى ۹ وَيُخَوِّفُ
لِلْيَسْرِ ۱۰ فَذَكِّرْ إِن نَّفَعَتِ الذِّكْرَى ۱۱ سِذِّكَرْ مَنْ يَخْشَى ۱۲
وَيَنْجِبُهَا الْأُفْقَى ۱۳ الَّذِي يَصْلِي النَّارَ الْكُبْرَى ۱۴ ثُمَّ لَا يَمُوتُ
فِيهَا وَلَا يَحْيَى ۱۵ قَدْ أَفْلَحَ مَنْ تَزَى ۱۶ وَذَكَرَ اسْمَ رَبِّهِ فَصَلَّى ۱۷

فجعله غثاء أحوى ۹: ئینجا پاش سه وزی و جوانی زهره وهی
ده گپری و دهیکا به پوشیکی ره شباو.

پیغه مبهه ۱۰: هه رگیز وهی له بیر ناجی:

۶: سنقرتک فلا تنسی * ۷: إلا ماشاء الله ۸: نهی موحه ممه د
دلنیا به ئیمه قورئانت له رسی جو برله وه پی ده خوینین، جا توش
غه مت نه بیت هه رگیز له بیرت ناچیته وه، مه گهر شتیک که خوا
خوی ویستی له سهر بیت و له بیرتی به ریته وه به نه سخکردنه وهی
ولا بردنی ۹: إنه يعلم الجهر وما يخفى ۱۰: به راستی نهو ئاگاداره
بهو شتانهی که مروف به ئاشکراو نادیار نه یکات ۸: ونیسرک
للیسری ۹: و ته وفیقت ده دین بو ئاسانترینی شه ریعه ته کان، که
نه ویش ئهم شه ریعه تی ئیسلامیه ۹: فذكر إن نفعت الذکری
ئینجا نه گهر په ندو وه بیر خستنه وه که لکی هه بی، په ندو
به قورئان و ئاموژگاری مه ردوم بکه. (عالی کوری نه بی تالیب)

پېشەوا (ئەحمەد) يىش لەخاتوونە (عائشە) ۋە دەلىت: پېغەمبەر ﷺ لەنويۇزى (ۋەت) دا سوورەتتى: (ئەلئەلى، كافىرون، سەمەدى دەخوئىند. خاتوو عائشە ئەمەشى بۇ زىياد كىرد: (معوذتىن)، ۋاتە: (فەلەق ۋ ناس) يىشى دەخوئىند.

كۇتايى تەفسىرى سوورەتتى (ئەللا) زۆرسوپاس بۇخوۋى گەۋرە دلوۋان.

سوورەتتى (غاشىيە) يە

مەككەيىيە (۲۶) ئايەت

بەناۋى خوۋى بەخىشندەى مېھربان

ئەم سوورەتە باس دەكات:

۱) لە قىيامەت ۋ پلە دژوارو قورسەكانى، ھاۋكات لەگەل ئەۋھالەتە زۇر نالەبارو ناھەموارەدا بەتايىبەت كە توۋشى مرقۇفە بى پرواكان ئەيىت، ۋەئەۋ خىرو خۇشى ۋ شادىيەش بەموسلمانان دەپرەت. ۲) بەلگەى ھەمە جۇرە لەسەر تاك ۋ تەنپايى خوۋى جىھانەكان، ھەر لەدروسىتىكردىنى جۇرى ۋشترو ئاسمانى پىر لە شتى سەيرو سەمەرە، تائەگاتە زەۋى ۋ، كىۋەكان دىننەتەۋە، پاشانىش سەرنجى مرقۇفەكان رادەكىشى بۇ ئەۋەى كەپىش ئەۋە بەگەرپنەۋە لای خوا حىسابى بۇ خوۋيان بىكەن. ۋە بەم شىۋەيە دەست پىدەكات:

قىيامەت ۋ ھالى بەدھالى جەھەننەمى:

بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: هل أتاك حديث الغاشية * ئايا دەنگ ۋ باسى رۇژە داپۇشەرەكەت، ۋاتە: قىيامەت پىگەشتوۋە؟ كە تەۋاۋى خەلگ دادەپۇشى ۋ، كەسىك نىيە لە نارەحەتتى ئەۋرۇژە دەرچىت * ۲: ۋ جودە بومىد خاشعە * لەۋ رۇژەدا رووخسار گەلىك زەبوون ۋ زەلىلە * ۳: عاملة ناصبة * رەنجەدرىكى ماندوون، چونكە ھەرچىيان كىردوۋە تەنھا بۇ ژىيانى دۇنيا بوۋە ۋ، خوۋيان پىشتگۇۋ خىستوۋە، ۋائىستا ھەر ماندووبوونيان بۇ دەمىننەتەۋە * ۴: تصلى نارا حامية * دەرۇنە ناۋ ئاگرىكى گەرمەۋە * ۵: تسقى من عين آتة * ۋە لەكانى ئاۋىكى زۇر گەرم ۋ داخ ۋ لەكول ئاۋيان ئەدرىتتى! * ۶: ليس لهم طعام إلا من ضرع * ھىچ خواردنىكىشىيان نىيە جگە دىركىكى وشك ۋ تال ۋ تفت (كە مەگەر تەنھا ۋشتىر بىخوات) * ۷: لا يسمن ولا يغنى من جوع * ئەۋىش نەئەۋەيە گۇشتى پىبگىر ۋ قەلەۋيان بىكا، نەئەۋەيشە برىسىيەتيان لا بباۋ پىيى بژىن، بەپىچەۋانەۋەى خۇراكى دۇنياۋە.

چەند جوان دەلىت: ئەگەر بەپىي ئەندازەى ئەقل ۋ ژىرى خەلگى ئامۇژگارى نەكەيت، سەريان لى تىك دەچىت، پىت خۇشە كەقسەيەكيان بۇ بىكەيت ۋ خواۋ پېغەمبەرى خوا بەدرو بىكەنەۋە؟! كەۋابوۋ دەپى بزانىت لەكوۋى قسە دەكەيت ۋ، چىش دەلىتتى؟ * ۱۰: سيذكر من يخشى * ئەۋكەسەى كە لەخوا بترسى بىگومان پەندو سوود ۋەر ئەگرى * ۱۱: ويتجنبها الأشقى * ۋ بەدبەخت ۋ كافىر خۇى لائەدا لە ئامۇژگارى ۋ ناچى بەگۇيىدا * ۱۲: الذى صلى النار الكبرى * ۋاتە: ئەۋەى دەچىتە ناۋ ئاگرە ھەرە گەۋرەكەۋە * ۱۳: ثم لا يموت فيها ولا يحيى * لەپاشا نەئەمرى بۇ ئەۋەى لەۋى رىزگارى بىيى ۋەنە ئەيشىرىي بەژىيانىكى خۇش ۋ ئاسوودە ئەم فەرموودەيەش كە پېشەوا (ئەحمەد ۋ موسلىم) دەى ھىنن ھەر ئەۋ راستىيە دوۋيات ئەكەنەۋە: (أما أهل النار الذين هم أهلها فإنهم لا يموتون فيها ولا يحيون..) (موسلىم: ۱/۱۷۳). ۋاتە: بەلام ئەۋانەى ۋاشياۋ خەلگى ئاگر ۋ لەۋىدا ھەرگىز نامرن تارزگارىبن، نايشىرىن بەخۇشى، ۋەئەم ئايەتەش: (ۋناداۋ يامالەك لىقش علينا ربك قال إنكم ماكثون) ۷۷/۴۳. ھەمان ماناۋ مەبەست دوۋيات دەكاتەۋە.

خەلگى پاككار رىزگارە:

* ۱۴: قد أفلح من تزكى * ۱۵: وذكر اسم ربه فصلى * بەراستى ئەۋ كەسە برەۋە بوۋ خۇى پاك كىردەۋە لە شىرك ۋ گوناھو تاۋان ۋ ناۋى پەرۋەردگارى خۇى ھىنا، جا نوپۇزى كىرد، ۋاتە: ئەۋەى لەسەرى فەرز كىرداۋە لە پىنج نوپۇزەكان * ۱۶: بل توثرون الحياة الدنيا * لەجىياتى ئەۋەى ژىيانى دوا رۇژ ھەلپۇزىن، كەچى ژىيانى ئەم دۇنيايە ھەلپۇزىن ۋ پىشى ئەخەن بەسەر دۋارپۇژدا * ۱۷: والأخرة خير وأبقى * لەكاتىكا كە ژىيانى ئەۋلازۇر چاكىترو بەدۋامترە بۇتان لە ژىيانى ئەم دۇنيايە * ۱۸: إن هذا لفى الصحف الأولى * بەراستى ئەمەى باس كراۋە لەم سوورەتەدا لەنامە ئاسمانىيە پىشۋەكانىشدا ھەيە.

نوسراۋەكەى ئىبراھىم ۋ موسا:

* ۱۹: صف إبراهيم وموسى * لەنامەكانى (ئىبراھىم ۋ موسا) (سەلامى خوۋيان لەسەرىيىت. لەفەزل ۋ گەۋرەيى ئەم سوورەتەدايە كە ئىمامى (موسلىم) ۋ خاۋەن (سەنن) ەكان لە (نوعمانى كورى بەشىر) ۋە دەلىن: پېغەمبەر ﷺ لەنويۇزى جەژنەكان ۋ رۇژى ھەينىدا سوورەتتى (ئەلئەلى) ۋ سوورەتتى (غاشىيە) دەخوئىند، ئەگەر جەژن ۋ ھەينى بىكەۋتەنەيەتە يەك رۇژ، ئەۋ ھەر دەخوئىندىن،

حالی قه‌شەنگ و ناوازی به‌هەشتییه‌کان:

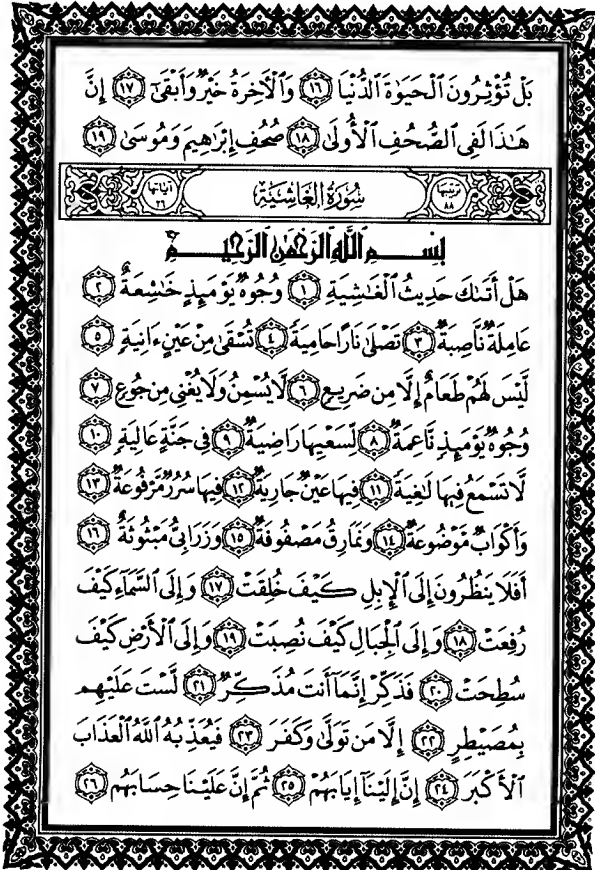
پیغه‌مبەر ﷺ هەر راگەیانەدنی لەسەرە:

۲۱: فذكر إنما أنت مذكر ﷻ ئینجا تۆیش ئەى موخەمەد! ﷺ
ئامۆزگارییان بکە و ئەم شتەیان بخەرەو یەد، ئیتر گویت لی
نەبیت، ئەى بیسن، یان نای بیسن چونکە تۆ لەم کاتەدا هەر

۸: وجوه بومند ناعمة ﷻ وه چەند روخسارو دەم و چاویکی روو
خۆش و گەشاهەن ﷻ ۹: لسیها راضیه ﷻ رازین بەپاداشی هەول
و کۆشەکەیان ﷻ ۱۰: فی جنة عالیة ﷻ لەناو بەهەشتیکی بەرزو
بڵندان ﷻ ۱۱: لا تسمع فیها لاغية ﷻ هیچ قسە و تەیه‌کی هیچ و
پووج و بێمانای تیا نابیسن، وهك دەفەرموی: (لا یسمعون فیها
لغوا ولا تأثیما إلا قیلاً سلا سلا) ۲۵/۲۶-۲۶: ۱۲: فیها عین
جاریه ﷻ بەدائیم سەرچاوەی رهوانسی تێدایه، له‌چەند لایه‌که‌وه
ئای خۆشقووت دیت و دەچیت. پیغه‌مبەر ﷺ دەفەرموی:
(أنهار الجنة تفجر من تحت تلأل - او من تحت جبال - المسك))/
ابن حبان: ۲۶۲۲ (موارد الظمان)، واتە: رووبارەکانی بەهەشت
لە ژێر چەند کیوو تەپۆلکەیه‌کی میسک‌ه‌وه هەلدەقۆلێن ﷻ ۱۳: فیها
سرر مرفوعة ﷻ هەورەها چرپاو سیستەم و چەند تەختیکی بەرزى
بەنرخى لێیه‌و کورسى له‌هەموو لایه‌که‌وه بەدەوری کانیاوه‌که‌دا
ریزکراوه‌ و (حور العین)ی لەسەر دانیشتووه ﷻ ۱۴: وأكواب
موضوعة ﷻ و له‌بەر دەمیاندا پەرداخى جوان و نەخشین دانراوه
۱۵: ونمارق مصفوفة ﷻ و پالە پشتی جوان و رازاوه‌ی تیا به‌
بە شێوه‌یه‌کی جوان و پەسەند ریز کراون ﷻ ۱۶: وراى ميثونة ﷻ
وه قالی و رایه‌خى رەنگاورەنگی تیا راخراوه.

بۆ رانامێنە و شترو عەرز و جیاکان؟

۱۷: أفلا ينظرون إلى الإبل كيف خلقت ﷻ ئایا بێ باوهرەکان
بەوردی تەماشای و شتر ناکەن، چۆن دروستکراوه‌؟ و شتر چەندە
گیانەلەبەرێکی گەورەو سەرسۆرھێنەرە، خوار دنیکی سادەى هەیه،
درکی و شتر خوار ئەخوات، دەتوانی چەند رۆژی ئاو نەخواتەوه،
لەگەڵ ئەوێشدا مندالیک دەتوانیت یخى بدات و بارى بکات و..
هتد ﷻ ۱۸: و إلى السماء كيف رفعت ﷻ و بۆ ئاسمان ناروان چۆن
بەرز کراوتەوه‌؟ له‌ سوورەتی (۶/۵۰) دەفەرموی: (أفلم ينظروا
إلى السماء فوقهم كيف بنيناها وزيناها وما لها من فروج؟) ﷻ ۱۹:
والى الجبال كيف نصبت ﷻ و بۆ شاخەکان ناروان چۆن داکو تراون
و لەناخی زەوی توند کراون؟ ﷻ ۲۰: والى الأرض كيف سطحت ﷻ
و تەماشای دەشتەکانی زەویی ناکەن، چۆن تەختکراوه‌و راخراوه‌؟
جا خوا به‌دەسه‌لاتی ئاوا بتوانی ئەو هەموو شتەکان دروست
بکا ناتوانی چی بویت دروستی بکات له‌ بەهەشتدا؟ واتە: بێ
شک ئەتوانی.

ئامۆزگاریکه‌ریکی بۆیان ﷻ ۲۲: لست عليهم بمسيطر ﷻ هیچ
دەسه‌لاتیکت نییه‌ به‌سەریانا تا بتوانی بەزۆر برۆیان پێ ببینیت،
یان کوشتاریان لەگەڵ بکەیت ﷻ ۲۳: إلا من تولى وكفر ﷻ بەلام
ئەوێ که پشت هەلدەکاو کافر دەبێ ﷻ ۲۴: فיעذبه الله العذاب
الاکبر ﷻ خوا بەسەزایه‌کی هەرە گەورەسزای دەدات ﷻ ۲۵: إن إلینا
إیابهم ﷻ بەراستی گەرانه‌وه‌یان بۆلای ئێمه‌یه ﷻ ۲۶: ثم إن علينا
حسابهم ﷻ له‌وه‌ دوایش بەراستی حساب و لێرسینه‌وه‌شیان هەر
لەسەر خۆمانە کەس فریایان ناکەوی، ناتوانی لەسزای سەخت
رێزگاریان بکات.

کۆتایی ته‌فسیری سوورەتی (غاشیه)..

زۆر سوپاس بۆ خۆی زانا.

سۈرەتى (فەجر)

مەككە يېڭى (۳۰) ئايەت

بەناۋى خۋاى بەخشندەى مېھرەبان

ئەم سۈرەتە باسى سى شتى سەرەكى ئەكات:

يەكەم: داستانى ھەندى لەو گەلانەى پروايان بە پەيامبەرەكانيان نەھىنا وبەدرۆيان خستنهو، وەك گەلى (عاد، سەموود، فیرعەون)، و ئەنجامى بى پرواييان.

دووم: ياسای خۋاى كار جوانە كەدەبى گەلى جار، ئادەمىي بە چەند جۆرىك تاقى بکاتەو: بە خىرو بىر، شەرو نەھامەت، دەولەمەندى و، ھەژارى، ھاورى لەگەل باسکردنى سروششتى مروڤدا لەزىادە رەوى کردندا بۆمال و دارايى.

سىيەم: ھاتنى رۆزى دوايى و بوونى ئادەمى بە دوو بەشەو لەورۆژەدا: بەختيارو بى بەخت، دەرەنجاميان و ئامادەبوونى دۈزەخ و، بىرکردنەوئى ئادەمى و پەشيمان بوونەوئى. ﴿بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: والفجر﴾ سۈيىند بە سپىدەى بەيانى رۆزى جەزنى قورىان ﴿۲: وليل عشر﴾ وە بە دەشەو پىرۆژەكەى سەرەتاي مانگى ھەج، پىغەمبەر ﷺ دەربارەى فەزىلەت و گەورەيى ئەو دەشەو رۆژەى سەرەتاي مانگى زىلحىجەيە دەفەرموى: ((ما من أيام العمل الصالح أحب إلى الله فيهن من هذه الأيام، قالوا: ولا الجهاد في سبيل الله؟ قال: ولا الجهاد في سبيل الله، إلا رجلا خرج بنفسه وماله ثم لم يرجع من ذلك بشئ)) (فتح البارى: ۵۳۰/۲).

﴿۳: والشفع والوتر﴾ وەبە تاق وجووتى ھەموو شتى، يان سۈيىند بەخودى خۋاى گەورەو بەتەواۋى گيانداران، يان سۈيىند بەرۆزى جەژن و رۆزى عەرفە ﴿۴: والليل اذا يسر﴾ وە بە شەوكتى بەرەو رۆژ بوونەو دەرواۋ تى دەپەرى كەبەرەستى ئەوئەش ئال وگۆرکىيەكى سەرسورھىنەرە، چونكە سوورنەوئەى زەوى وەبىردىنىت ﴿۵: هل في ذلك قسم لذي حجر﴾ ئايا ئالەوانەدا سۈيىندىكى كافى نىيە بۇ خاۋەن ئاۋەزىك؟ واتە: ھەر كەسىك خۋى بە ژىر بزائى دەبى بىرىك لەوشتانە بکاتەو، پروا بە پەرورەدگارى خۋى بىنى، جاسۈيىند بەمانە ھەموو بى پروايان بەتۈندى سزا ئەدرىن.

ئەمانە ياخى بوون و، خوايش بەر قەمچى غەزەبى خۋى دان:

﴿۶: الم تر كيف فعل ربك بعاد﴾ ئايا نەتەدىت ئەى موھەمەد ﷺ كە پەرورەدگارى تۆچۈنى كرد بەگەلى عاد كە (ھوود)

ي بۆرەوانە كردبوون. ﴿۷: ارم ذات العماد﴾ ئىرەم، باپىرەى عادى يەكەم، خاۋەن پاىەى بەرزو خانووو كۆشكى ستووندار ﴿۸: التي لم يخلق مثلها في البلاد﴾ ئەوقەومەى وىنەى دروست نەكرابوو لە سەر زەوى وشاراندا لە ھىزو دەسلەت، كە چى لەگەل ئەوئەشدا كاتى كەسەرىچىيان كرد لەناومان بىردن و، ھىچىشيان پى نەكرا.. جاكەوايو ئەى قورەيش ئىوئەيش ھۆشيارىن! ﴿۹: وشمرد الذين جابوا الصخر بالواد﴾ وەگەلى سەموود (ئومەتى سالج) يشت نە بىنى كە لەئىو شىوو دۆلەكاندا تاشە بەردىان دەبرى و خانوويان پى دروست دەكرد. نازانیت كاتى سەرىچىيان كرد چىمان پى كردن؟ ﴿۱۰: وفرعون ذى الأوتاد﴾ وە فیرعەونى خاۋەن سوپاى زۆرت نەدى؟، چ كۆشك و بىنايەكى وەك مېخ داکوتى بە زەويدا ھەبوو ﴿۱۱: الذين طغوا في البلاد﴾ ئەوانەى كە لەولاتى خۇياندا ياخى بووبوون و خەلکيان چەوساندەو. ﴿۱۲: فاكثروا فيها الفساد﴾ خراپەو ستەمى زۆريان تيا كرد، چەوساندەوئى گەل و خواردنى بەروبوومى ولاتيان بە لىشاو ﴿۱۳: فصب عليهم ربك سوط عذاب﴾ ئىنجا دواى ماۋەيەك پەرورەدگارى تۆ بە قامچى سزاي دان و، سزاي كرد بەسەرياندا، واتە: بۆھەموو گەلىكيان وەك شياۋى خۇى سزاي نارەسەريان ﴿۱۴: إن ربك لبالمرصاد﴾ چونكە بى گومان پەرورەدگارى تۆھەمىشە لە كەمىن داىە بۆيان، ھەردەم ئامادەيە تۆلەيان لى بسىنى وچاۋى لىيانەوئەيە.

دارايى و نەدارايى تاقىكرەنەوئى خۋان:

﴿۱۵: فاما الإنسان إذا ما ابتلاه ربه﴾ بەلام مروڤى كافر و خوا نەناس (وەك عوتبە، ئومەيە، ئوبەى) و نمونەى ئەوان كاتى كەپەرورەدگارى تاقى كەدەو بە پىدانى مال و دارايى فاكرمە ونعمە ﴿جا رىزى لىناو سەرۋەت و سامانى پى بەخشى ونعيمەت و بەھرى بەسەردا رشت تا دەرکەوئى: سېلەيە، يان سوپاسگوزار ﴿فيقول ربى اكرمن﴾ جا بە بابى بوونىكەو دەلئيت: پەرورەدگارم رىزى لىناوم لە بەرئەوئى شاينى ئەو بەھرىەم بۆيە بىي داوم ﴿۱۶: وأما إذا ما ابتلاه فقدر عليه رزقه﴾ بەلام كاتىكىش تاقى كەدەو بە تەنگانە جا رۆزى لىگرتەو ﴿فيقول ربى أهان﴾ جا بە ئاگايەكەو دەلئيت: پەرورەدگارم سووكايەتى پى كردوم! چونكە وادەزانى رىزى مروڤ بە سامانەوئەيە ﴿۱۷: كلا﴾ نەخىر ھىچى و انبيە، چونكە خوا مال و سامان بەھەموو كەسى دەدات، چاك و خراپ، يان لىيان دەگرئەوئە. ﴿بل لا تكرمون اليتيم﴾ بەلكو ئىوئە لەگەل ئەو ھەموو بىرە چەوتانەتان وئەو ھەموو دەسلەتەى ھەتانه رىزى ھەتئو ناگرن ﴿۱۸: ولا تحاضون على

هرچی کردیبت بیری نه که ویته وه و به شیمان ده بی له سهر خرابه کانی و په ند ده گری و آنی له الذکری و له کوی په ندو ناموزگاری که لکی ده بی بوی؟ له و روژدها ۲۴: یقول بالبتی به ئیش و خه فه تیکه وه ده لیت: خوزگه من قدمت لجاتی بو ثم ژبانی پاشه روژم شتیکم پیش خستبا له دونیادا ۲۵: فیومئذ

طعام المسکین و یه کتریش له سهر ناندانی بی نه و او هه ژاران هه لنانین ۱۹: و تاكلون التراث اکلأ لما و هجگه له وهیش میرات - به شهرعی و ناشهرعی - کو ده که نه وه دهی خون! ۲۰: و تحبون المال حبا جما و هه دارایشتان خوش دهوی به خوشویستنیکی زور، به جوری نابرووی خوتانی له سهر داده نی ۲۱: کلا دهست هه لگرن له و کارانه اذا دکت الارض دکا دکا کاتی زهویی هه ژینرا به هه ژان دوی هه ژان، و هپاره پاره کرا و، شاخه کان یه کسان بوون و قیامت پیش هات ۲۲: و جاء ربک و له و روژدها په روه ردگارت هات به هاتنیک شیای خوی بیت. دوی نه وه تکاو شه فاعه تی لا ده کهن و خواش مؤله تی پیغه مبه ۲۳: ددهات بو شه فاعه ت، که (مقام المحمود) ه.

(شه نقیتی) نه لی: مه سه له ی هاتنی خوی گه وره یه کیکه له نایه ته کانی سیفات، و هه روه ها هاتن و دابه زین (النزل و الإتيان) که له نایه تی (۲۱۰/به قهره) دا هاتووه وه: (هل ينظرون إلا أن يأتيهم الله في ظلل من الغمام والملائكة وقضى الأمر وإلى الله ترجع الأمور)، به زهقی هاتنی په روه ردگار ده سه لینی و ده شلیت: هه موو نه مانه و سیفه تی (ئیستیوا/ الإستواء)، چوونیه کن، جا له سه روی هه موویانه وه نوو سیویه تی (إن جميع الصفات من باب واحد، أي أنها ثابتة لله تعالى على مبدأ: (ليس كمثله شيء))، علی غیر مثال للمخلوق، فثبت استواء يليق بجلاله على غير مثال للمخلوق، وكذلك هنا كما ثبت الإستواء، ثبت المجيء، وكما ثبت المجيء، ثبت النزول، والكل من باب (ليس كمثله شيء) أي على ما قاله الشافعي حيث يقول: نحن كلنا بالإيمان، فعلينا أن نؤمن بصفات الله على ما يليق بالله على مراد الله، وليس علينا أن نكيف، إذ كيف ممنوع على الله سبحانه. بویه (به بنده) ش پیم ره و نایه بی به لگه له راسته مانا که ی خوی لای دهم و (ته ثویل) ی بکه م و الملك صفا صفا و هه فریشته کانیش له گه لی ریز ریز، و هه هاتنی خوا بو بریاردان و داوهریه له نیوان به نده کاند، و هه نه مه ش دوی نه وهی که خه لکی داوا ده کهن له پیغه مبه ر تکایان بو بکات له لای خوا.

دوژهخ هاته پیس مرووف وه بیر دی:

۲۳: و جئ يومئذ جهنم و له و روژدها دوژهخ ده هیتریه روو بوگو مریان، پیغه مبه ۲۴: ده فهرموی: (یوتی جهنم یومئذ لها سبعون ألف زمام مع كل زمام سبعون ألف ملك يجرونها) (موسلیم: ۲۱۸۴/۴). واته: نه و روژه دوژهخ دینن و هه فتا هه زار ره شه ی هیه، له گه ل هه ره شه یه کا هه فتا هه زار فریشته رای ده کیشن یومئذ یتذکر الإنسان و له و روژه قورسه دا ناده می

سورة الفجر

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالْفَجْرِ ۱ وَلَيْلٍ عَشْرِ ۲ وَالشَّفْعِ وَالْوَتْرِ ۳ وَالْأَيْلِ إِذَا بَسَرَ ۴
هَلْ فِي ذَلِكَ قَسَمٌ لِّذِي حَبْرِ ۵ أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِمَادِ ۶
إِرمَ ذَاتَ الْعِمَادِ ۷ الَّتِي لَمْ تَخْلُقْ مِنْهَا فِي الْإِلْدَادِ ۸
وَتُمُودَ الَّذِينَ جَاءُوا الصَّخْرَ بِالْوَادِ ۹ وَفِرْعَوْنَ ذِي الْأَوْدَادِ ۱۰
الَّذِينَ طَغَوْا فِي الْإِلْدَادِ ۱۱ فَأَكْثَرُوا فِيهَا الْفَسَادَ ۱۲ فَصَبَّ ۱۳
عَلَيْهِمْ رَبُّكَ سَوَاطِرَ ۱۴ إِنَّ رَبَّكَ لَبِالْمِرْصَادِ ۱۵ فَأَمَّا ۱۶
الْإِنْسَانُ إِذَا مَا أَبْلَغَهُ رَبُّهُ فَأَكْرَمَهُ وَنَعَّمَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَكْرَمَنِ ۱۷
وَأَمَّا إِذَا مَا أَبْلَغَهُ فَقَدَّرَ عَلَيْهِ رَقْمَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَهْنَنِ ۱۸
كَلَّا بَلْ لَأَكْثَرُ مَوْنَ إِلَيْهِمْ ۱۹ وَلَا تَحْضُوتُ عَلَى طَعَامِهِ ۲۰
الْمُسْكِينِ ۲۱ وَتَأْكُلُونَ التَّرَاثِ أَكْلًا لَمًّا ۲۲
وَتُحْجِرُونَ أَمْوَالَ حِبَّاءِكُمْ ۲۳ كَلَّا إِذَا دُكَّتِ الْأَرْضُ دَكًّا ۲۴
دَكًّا ۲۵ وَجَاءَ رَبُّكَ وَالْمَلَكُ صَفًّا صَفًّا ۲۶ وَجَاءَ يَوْمَئِذٍ ۲۷
بِجَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ يَبْعَثُ الرَّبُّ بِرُوحِهِ الْقُدْرَةَ ۲۸ وَالْإِنْسَانُ لَهُ الْذِكْرُ ۲۹

لا يعذب عذابه أحد و ئینجا له و روژدها سزایه ک ددهات، هیچ که سیك ناتوانی سزای وابدات! ۲۶: ولا يوتق وناقه أحد و هیچ که سیك ناتوانی پیوه ند بکات وه پیوه ندی خوا ۲۷: یا ابتها النفس المطمئنة و هه له سه ره مه رگدا به نه فسی ئیماندار ده وتریت: نه ی گیان و روهی! نارام به یادو زیکی خوا ۲۸: ارجعی الی ربک راضیه مرضیه و بگه ریوه بو لای په روه ردگارت، ناوا که رازی کردبوویت به پاداشتی خوی و لیت رازی بووه به هو ی نه وهی پیشی خوتت خستوه له کردهوی چاک ۲۹: فادخلی فی عبادی و ده بچوره ناو گیانی به نده سالحه کانمه وه ۳۰: وادخلی جنتی و بچوره به هه شته رازا وه که مه وه که نامادم کردوه بو ت، جا که نه مه نایه ته هات (نه بوویه کری سددیق) دانیشتبوو وتی: ماشاء الله چه نده جوانه! پیغه مبه ۲۴: فهرموی: دلنیا به نه مه به توش ده گوتریت. الدر المنثور: ۵۱۳/۸.

سوورەتی (به لهد)

مه ککه بییه و (۲۰) ئایه ته

به ناوی خوای به خشندهی میهره بان

مه بهستی ئەم سوورەته هه مان مه بهستی سوورەته مه ککه بییه کانی تره وه کوو: چه سپاندنی بیروباوه رو ئیمان به یه کخوا به رستی، به رۆژی پاداش و تۆله، ئەو ته به بۆ یه که مجار سویند ده خوات به شاری مه ککه که نیشنگای په یام به ره ﷺ، پاشان باسی هه ندی له بی باوه ره سه ره که شه کان ده کات که ملامانیی حه قیقه ت و راستییان ده کرد، باسیکی کورتی قیامه تیش دیت له گه له ئەو باره سه خت و قورس و ئالۆزانیدا، کۆتاییشی دیت به وه که جیاوازییه کی زۆر هه یه له نیوان پاداشی موسلمانان و، تۆله ی بی باوه ره کاند، وه هه رگیز چوونییه ک و یه کسان نین.

به م شیوه یه شه ده ست پی ده کات: بسم الله الرحمن الرحيم
 ۱: لا أقسم بهذا البلد سویند به م شاره (پیرۆزه ی مه ککه) یه که به راستی شاریکی به رزو به نرخه، که عبه ی شه ریف و رووگه ی موسلمانانی تیدایه، (قورتوبی) ئەلی: هه ندی ده لێن: بیژهی (لا) له (لا أقسم) دا (صله) یه، واته زیاده یه و بۆ ته نکیدو دوو بات کرد نه وه ی سویند ده که یه. شیای باسی شه له سه ره تای هه ر وشه و سووره تیکه وه ره وایه بی، چونکه قورئان هه ندیکی په یوه سه ته به هه ندیکی تریه وه، جا که وابوو هه مووی یه ک حوکی هه یه، بۆیه وا ده بی له سووره تیکدا شتی باس ده کری که چی وه لاهمه که ی له سووره تیکی تر دا دیت، وه ک: (وقالوا یا ایها الذی نزل علیه الذکر إنک لمجنون) ۶/۱۵. وه لامی ئەمه له سووره تی (القلم) دا هاتوو: (ما أنت بنعمة ربك بمجنون) جا که وابوو مانای (لا أقسم) به م شیوه ده بی: به دلنیا بییه که وه سویند ئەخۆم. ئەمه رای (ئیین عه بباس و ئیین جوبه یرو ئەبو عوبه یده یه)، وه هه روه نا نمونه ی ئەمه له شیعره عه ره بییه کانی شدا زۆر هاتوو وه ده لی:

تذکرت لیلی فاعترتني صبا به

فکاد صمیم القلب لا يتقطع

***

۲: وأنت حل بهذا البلد * ئەو شاره ی که تۆ نیشته جیی تییدا، واته: به بوونی تۆ له وی، مه ککه شه ره فمه ندره ۳: ووالد وما ولد * وه به هه موو باوک و رۆله یه ک که دیت ده ی، وه ک ئیین جه ریر وتوو یه تی.

مرۆف به خه م و ناره حه تی به دی هاتوو:

۴: لقد خلقنا الإنسان فی کبد سویند به وانه، به حه قیقه ت ئیمه ئاده میمان له جو ره ها رهنج و ئازار دا دروست کردوو، هه ر له وکاته وه که گیان ده کری به به ریا تا ئەمری هه ر له ناره حه تی و رهنج دایه، که وابوو تۆش ئارامت بیی له سه ر گری و قۆر ته کانی ژیان له ریگه ی ده وه و بانگه وازه که تدا ۵: احسب أن لن یقدر علیه أحد * ئایا ئەو ئینسانه پیی وایه که هیچ که سی ک ده ستی نا روا به سه ریا...؟! بۆیه وا نکۆی و ملامانیی زیندوو بوونه وه ده کات و ۶: نزل أهلكم مالا لبدا * ئەو ئینسانه به شانازییه وه ده لیت: من سامانیکی زۆرم له دوژمنایه تی موحه ممه دا به خت کرد...! گویا له ناو قوره شدا شانازی به و کاره سه ر شیتانه یی ئەکات ۷: احسب أن لم یره أحد * بۆچی واده لیت؟! ئایا پیی وایه که هیچ که سی ک چاوی لی نه بووه و نه ی بییه وه؟! ئەی بۆ نا زانی خوا ئاگاداریه تی و تۆله ی لی ده سیئی ۸: ألم نجعل له عین * ئایا دوو چاومان پی نه داوه، تا پییان ببینی...؟! ۹: ونسأنا ونشئین * هه روه ها زمانیک و دوو لیومان پی نه به خشیوه...!.

مرۆف ده توانی خیر و شهر لیک بکاته وه:

۱۰: هدیناه النجدين * وه ئایا بۆ هه ردوو ریگاکه (چاک و خراپ) رینموونیمان نه کرد...؟! وه ک ئەفه رموی: (إنا هدیناه السبیل إِمَّا شاکراً وإِمَّا کفوراً) ۳/۷۶. جائیت له مه ر ئەم چاکانه وه بۆچی ئەوه نده سپله یه...؟! ۱۱: فلا اقتحم العقبة * خۆ له هه ورازو سه ختی نه داوه، واته: نه ی توانی به سه ر ئەو کۆسپ و سه ختانه دا زāl ببی و...؟! له باتی ئەوه ی سامان له دوژمنایه تی په یام به رد ﷺ به خت بکات، به و ماله یه به نده یه ک بکری و، ئازادی بکا؟ ۱۲: ما أدرك ما العقبة * وه تۆ چوو زانیت ریگای هه وراز چییه...؟! ۱۳: فک رقبة * ئازا کردنی گه ردنی کۆیله یه که. له مه ر ئازا کردنی به نده دا پیغه مه به ر ﷺ فه رموو یه تی: هه ر که سی گه ردنی (به نده) یه ئازاد بکات، ئەوا خوای گه وره له به رام به ر هه ر ئەندامیکی ئەو به نده وه، ئەندامیکی ئەمیش ئازاد ده کا له ئاگر، تا ده گاته ده ست به ده ست، پی به پی، عه ورت به عه ورت)، جا (عه لی کوری حوسه یین) ﷺ وتی: ئەی سه عید! جا تۆ به گوپی خۆت له (ئهبوو هه ره یه) وه ئەمه ت بیست؟ وتی: به لی: ئەو جا ئەویش غولامیکی هه بوو له پیی خوا ئازادی کرد. (بوخاری فتح: ۱۷۴/۵. موسلیم: ۱۱۴۷/۲). ۱۴: أو إطعام فی یوم ذی مسغة * یاخود خۆراک به خشینه له رۆژیکی برسیتیدا ۱۵:

سوره تى (شهمس)

مهكك بيهه و (۱۵) ثايه ته

به ناوى خواى به خشندهى ميهره بان

يَقُولُ يَلَيْتَنِي قَدَّمْتُ لِحَاجَتِ ﴿١١﴾ يَوْمَ مَذَّابِلٍ يَعَذِّبُ عَذَابُهُ أَحَدًا ﴿١٢﴾
وَلَا يُؤْنِقُ رِقَابَهُ ﴿١٣﴾ وَيَأْتِيهَا أَنْفُسُ الْمُظْمِئِينَ ﴿١٤﴾ أَرْجِعْ
إِلَى رَبِّكَ رَاضِيَةً مُنِيبَةً ﴿١٥﴾ فَأَدْخِلْ فِي عَذَابِكَ ﴿١٦﴾ وَأَدْخِلْ جَنَّتِي ﴿١٧﴾

سُورَةُ الشَّمْسِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

لَا أَقْسِمُ بِهَذَا الْكَلْبِ ﴿١﴾ وَأَنْتَ حَلَّ هَذَا الْبَلَدِ ﴿٢﴾ وَالْوَالِدُ وَمَا وَلَدَ ﴿٣﴾
لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ ﴿٤﴾ يَحْسَبُ أَنَّ لَنَا بِقَدْرِ عَرَجِهِ ﴿٥﴾
أَحَدًا ﴿٦﴾ يَقُولُ أَهْلَكْتُ مَا لَا بَلَدَ ﴿٧﴾ يَحْسَبُ أَنَّ لَنَا بِرَدِّهِ أَحَدًا ﴿٨﴾
أَلَمْ نَجْعَلْ لَهُ عَيْنَيْنِ ﴿٩﴾ وَلِسَانًا وَشَفَتَيْنِ ﴿١٠﴾ وَهَدَيْنَاهُ
النَّجْدَيْنِ ﴿١١﴾ فَلَا أَقْنَعُ الْعُقَبُ ﴿١٢﴾ وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْعُقَبُ ﴿١٣﴾
فَكَرِهْتُمُوهُ ﴿١٤﴾ أَوْ لَطَمَدُ فِي يَوْمٍ ذِي مَسْغَرٍ ﴿١٥﴾ يَبْسُ مَا مَقْرَبُ ﴿١٦﴾
أَوْ مَسْكَنَاتُ أُمْتِرٍ ﴿١٧﴾ ثُمَّ كَانَ مِنَ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَتَوَاصَوْا
بِالصَّبْرِ وَتَوَاصَوْا بِالْمَرْحَمَةِ ﴿١٨﴾ أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْمُنَنَّى ﴿١٩﴾ وَالَّذِينَ
كَفَرُوا إِنَّا بِلَهْمِ أَصْحَابِ الْمُنَنَّى ﴿٢٠﴾ عَلَيْهِمْ نَارُ مُؤَصَّدَةٍ ﴿٢١﴾

سُورَةُ الشَّمْسِ

ثم سووره ته گرنگى و بايه خ به دووشتى زور گرنگ ددهات :

يه كه م: نه فس و دهروونى ئاده مى، چونكه خواى كارزان به جوړى
به دى هيئاوه تواناى وه رگرتنى خير شوهر، رينومايى و گومرايى
هيه، ده توانى سالح بيت، دهشتوانى لاسارو لارى بيت.

دووهم: سه ركيشى و ياخيپوونى كه له كهى (سه موود) نوممه ته كهى
سالح پيغه ميه ر. جا له سه ره تاوه خواى كه وره سوپند به حوت
شت ده خوات: به خوړو روناكيبه كهى، به هه يف وبه روژ، نه وده مه
كه خوړ دهرده خا، وه به شه و نهو حه له كه خوړ دانه پوښى، وه
به عاسمان و، خوا خوړى كه دروستى كړدووه، وه به زوى، كه
بوژيانى ئاده مى راخواوه، به روځ و نه فس، كه خواى كه وره
سيقاتى تيرو ته واوى پي به خشيوه.. سوپند بهو شتانه ده خوا كه:
نه گهر ئاده مى له خوا بترسييت نهوا سه رفرارو به ختيا ر ده بيت،
هه ركاتيكيش ياخي بوو، نهوا به دبخت و شه رمه زار ده بيت،
نهو جا داستانى كه له كهى (سه موود) يش باس دهكات كه چون

بسم ذا مقربة به هه تيويكى خزم، چا كه له گهل خزمى نزيكدا
زور كارىكى پيروزو به رزه، وهك ثم فرمووده: ((الصدقة على
المسكين صدقة، وعلى ذى الرحم اثنان: صدقة وصلة)). يارمه تى
و ده سگير و كړدى كه سيكى هه ژارو بى نهوا به يه كه خير و سه دهقه
دانه نرى، به لام هاوكاريى و يارمه تى داني خزم دوو جار خير،
له لايه كه وه هم سه دهقه يه، له لايه كه تروهه مافى خزمه يه تيت
جيبه جى كړدووه. (أخرجه أحمد: ۲۱۴/۴). دهر باره ي به زه ييش
ثم فرمووده هاتووه ((الراحمون يرحمهم الرحمن، إرحموا من فى
الأرض يرحمكم من فى السماء))، واته: هه ميشه به به زه يى بن
له رووى زه ويدا نهى خاوهن روحمان! نهو جا خواى (رهحمان) يش
رهحم و ميهره بانيتان له گهل دهكات. (نه بووداوود: ۲۳۱/۵). يان
ثم فرمووده يه: ((من لم يرحم صغيرنا ويعرف حق كبيرنا فليس
مننا)). واته نهو كه سهى وا له گهل بچووك و كه م ته مه ناننى ئيمه دا
رهحم ناكاو، قايله به پلهو هق و مافى (كه وره) كانمان نابن نهوه
له ئيمه نين!. (نه بووداوود: ۲۳۲/۵) ۱۶: أو مسكينا ذا مقربة
يا به كه سيكى كه و ته كار و خاك نيشين؟ كه له هه ژاريدا په كى
كه و تووهو كونوقت بسووه، كه و ابووه دى هه ولى جيدى بدريت بو
بنه پر كړدى به نده و كويله كان، وه له گهل خه لكانى كه م ژبانيشدا
هه رده م دهس به كارو به به زه يى بين. ۱۷: ثم كان من الذين
أسوأ له پاشا نهوه ي نهو باره سه خته ي هه ل گرت، واته:
به نده ي ئازاد كړدو، ناننى به هه ژاردا لهو كه سانه ش بوو ئيمانيان
هيئا بوو: وتواصوا بالصبر و وه سه يه تيان بو يه كتر ده كړد به
سه برو خوړاگرتن له سه ر برواو خواپه رستى و تواصوا بالمرحمة
وه سه يه تيشيان بو يه كتر ده كړد به به زه يى و ميهره بانى له نيوان
خويان و خه لكيدا ۱۸: أولئك أصحاب المنى نانه وانه
كه نهو سيفه ته جوانانه يان تيدياه يارانى لاي راستن، واته:
به خته وهرو به هه شتين و خوا لييان رازيه ۱۹: والذين كفروا
بآياتنا و نهو كه سانه ش كه كافر بوون به ثايه ته كانمان ۲۰: هم
أصحاب المنى نانه وانه يارانى لاي چه بن، واته: به د فهورو
دوزه خين، نه گبهت و سه رليشيواون، خه شمى خوايان له سه رهرو
نامه ي كړدوه كانيان به دهستى چه پيانه وه نه درى ۲۱: عليهم
نار موصدة سه رهراى نهوه ش دهرگاى ئاگرىكى كه و ره يان له سه
داخواوه، واته: نه هه واى لى دهرده چيت، وه نه ديته ژوورى. سا
خواى كه وره به ميهره بانى خوى لهو ئاگره رزگارمان بكا، بمان باته
نيو ريزى يارانى لاي راسته وه.
كوټايبى ته فيسرى سووره تى (به له د).
له گهل سوپاسدا بو خواى ميهره بان.

چوون بە گز پەيامبەرە کە ياندا و، ياخی بوون و، و شترە کە يان پەل کردو کوشت، و چوون دەرەنجامیش خوا کردنی بە پەندی زەمانەو لەناوی بردن و، لە کەسیش نەترسا. جا کە وابوو ئیووش ئە ی مەردم! وامەبن، ئەگینە وەك ئەوان دووچار دەبن.

سەموود پێغەمبەرە کە ی بە درۆ دەخاتەووەو تیادەچی:

﴿بسم الله الرحمن الرحيم﴾ ۱: والشمس وضحاها ﴿سویند بەخۆرو، بە تیشك و رووناکیه کە ی لە سەرەتای رۆژەو، کە تاریکی لەت دەکاو بوونەوەر درەخشان دەبی﴾ ۲: والقمر إذا تلاها ﴿و سویند بە مانگیش کاتی بە شوین خۆردا دی و دنیا رووناك دەکاتەو﴾ ۳: والنهار إذا جلاها ﴿و سویند بە رۆژ، کاتی قورسی خۆری تیا دەرەدەخاو دنیا ئەدرەوشیتەو﴾ ۴: والليل إذا يغشاها ﴿و سویند بە شەویش، کاتی بە تاریکیه کە ی خۆر دادەپوشتی، کە بە راستی ئەو کاتانە کاتی وردبوونەوێه لە دەسەلاتی خوا﴾ ۵: والسماء وما بناها ﴿و سویند بە ئاسمان و بەو زاتەش کە زۆر بە وردی و بە قایمی عاسمانی دروست کردووە، وەکو دەفەرموی: (والسماء بنيناها بأيد وإنا لموسعون)﴾ ۶: والأرض وما طحاها ﴿و سویند بە زەوی و، بەو زاتەش کە بە دەسەلاتی خۆی ئەوی بە شیوێه ی هیلکە یی بە دی هیناوو و رای خستوو﴾ ۷: ونفس وما سواها ﴿و سویند بە نەفس و دەررونی مرۆ، بەو زاتە ی دروستی کردووە بە ریکو پیکي﴾ ۸: فآلهمها فجورها وتقواها ﴿ئینجا ئیلهامی بە دکاری و پارێزگاری بۆ کرد، واتە: خێرو شەری بۆ روون کردووە، و نیشانی دا چی چاکە بیکاو چی خراپە نەیکاو خۆی لی پارێزی، خوا سویندی خوارد بەو حەوت شتە بۆ ئەوێ گەورە یی خۆی لەوانە دا ببینرێتەو، لەولایشەو هەر کامیکیان حسیب بکە ی پرە لەخێرو چاکە. (ئیبین عەبباس) دەلیت: پێغەمبەر ﷺ هەمیشە کە دەگەیشتە ئەم ئایەتە ی: (ونفس وما سواها فآلهمها فجورها وتقواها)، هەلۆیستە یه کی دەکردو ئە ی فەرموو: ((اللهم آت نفسي تقواها، أنت وليها ومولاها، وخير من زكاها)) (تەبەرانى: ۱۱/۱۰۶). ئیمامی (ئەحمەد) یش لەمە درێژتر رێوایەتی کردووە: ۳۷۱/۴. ﴿۹: قد أفلح من زكاها﴾ سویند بەوانە هەموو بێ شک رزگاری بوو ئەو کە سە ی کە نەفسی خۆی لە هەرچی کاری بەدوو فەسادە پاک و پوختە ی کردووە ﴿۱۰: وقد خاب من دساها﴾ و بە راستی ئەو کە شەش کە نەفسی خۆی بە گوناح و تاوان ئالوودە کرد، ئائومیدو نامورادبوو.

پاشەرۆژی گەلی سەموود:

﴿۱۱: كذبت ثمود بطغواها﴾ سەموودی ئوممەتی سالح پەيامبەر سزای (نافەرمانی) یان بە درۆ زانی ﴿۱۲: إذ أنبعث أشقاها﴾ ئەو دەمە کە بە پەلە نەگبەتترینیان (قەداری کوری سالیف) هەستایە سەری بۆ کوشتنی و شترە کە ﴿۱۳: فقال لهم رسول الله ناقة الله وسقياها﴾ ئینجا پەيامبەرە کە ی خوا (سالح) ﷺ پێی گوتن: خۆتان لە ئەزەیت دانی و شترە کە ی خواو، ئاو خواردنەو کە ی بپارێزن، دەست مەهیننە رپی، لەسەرە ئاوی خۆیدا. بەلی.. سەموود تیرە یەك بوون لە عەرەب، خوا پەيامبەرێکی بەناوی (سالح) هەو بۆ ناردن، جا لەسەر داوا ی خۆیان، خوا و شترێکی کردە موەجیزە بۆیان و پێیان وترا: واز لەو و شترە بێن بابوخی بڵەوهری و، ئیووش شیریە کە ی بخۆن و، ئەو نۆرە ئاویکی بیی و، ئیووش رۆژە ئاویکتان بیی، و هیچتان زیانی پێ مەگە یەن ﴿۱۴: فكذبوه﴾ کە چی برۆیان بە سالح نەکرد و بە درۆزنیان دانا ﴿فقروها﴾ و شترە کە شیان کوشت! ﴿فدمدم عليهم ربهم بذنبهم فسواها﴾ پەرەردگار یان بەهۆی گوناح و سەریچێپیانەو و لاتانی کاول کردو کوتانی بەسەر یە کداو، لەگەل خاک یە کسان ی کردن و، هەموو وەك یەك دووچار بوون، و کەسیان رزگاری نەبوو، واتە: ئەگەرچی تەنها کەسیکیان بوو هەستا و شترە کە ی کوشت، بەلام لەبەر ئەو کە ئەوانی تریان رێیان لەوکارە دزیو نەگرت، دەستی ئەو کابرایە یان نەگرت، خواش بێ جیاوازی لەنیوان گەورەو بچووک و هەژارو دەوڵەمەندیاندا لەناوی بردن، لەم سوورەتە گەورەو پرمانیاندا وەرەگێردری کە دەبی موسلمانان هەموویان یە کدەست و یە کدل و یە کبۆچوون بن بەرامبەر بە رووداوو خراپکاران، وەنابی ری بەتاوانباران بدری تا دنیا و یران بکەن، ئەوانیش لەدوورەو تەماشای بکەن، ئەگینا خوا پە ی دەریە ی بەلایان بۆ ئەنیری.

چە یەك: ئەم سوورەتە ئەگەر کەسیك ئاژەل و حە یوانیکی بەنرخ ی نەهاتبایە تەو ئەو دەرگایان بەخویندەواری ئەو گوندە دەرگرت و ناچار یان دەکرد کە دەمی گورگی لی ببەستی! ئەویش بەناچاری چەقۆ یەکی ئەهیناو یەك دووچار سوورەتی (شەمس) ی بەسەرا ئەخویندو دەمی چەقۆ کە ی ئەنوقانەو، ئیتر بەو حسابە دەمی گورگی لی دەبەسرا! ﴿۱۵: ولا يخاف عقباها﴾ وە ئەو (خوا یه) لە دەرەنجامی پاشەرۆژی ئەو کارەشی ناترسیت، واتە: وەك پاشایەکی دنیا کە لەپاشەرۆژی کارەکانی خۆی دەترسیت، ئەو هەرگیز ناترسی، چونکە خوا بالادەستی نییه.

کۆتایی تەفسیری سوورەتی (شەمس).

زۆر سوپاس بۆ خوای کار دروست و له کارزان.

سوورە (لهیل)

مه ککه بیهه (۲۱) ئایه ته

به ناوی خوای به خشندهی میهره بان.

خوای سویند ئه خوات به شهو کاتی که هه موو شتی داده پوشتی، به روژ کاتی که جیهان رووناک ده کاته وهه دهرده که وێ، بهو خوا گه وره یه ی نیرو میی له هه موو شتی که دروست کردوه.. سویند ده خوا به وانه هه موو که: هه وێ ئاده میی له یه ک ناچی و جیاوازه، هه ر بویه شه ئه نجامی له یه ک ناچی، ئینجا ریی به ختیاری و، به دبەختی و ئه نجامی هه ردووکیان روژن ده کاته وه، چاککاران بۆ به هه شت، به دکارانی شه بۆ دوزهخ، پاشان ئاده می هوشیار ده کاته وه که ده بی مال و سامانه که ی له ریی هه ق و راستی کویری نه کات، چونکه لهو روژدها هیج شتی فریای ناکه وێ، له کو تاییدا نمونه ی پیاویکی چاک و سالح دینیته وه که: چون مال و سامانی خوای له ریی خیردا به خت ده کردو ته نها بۆ مه به ستی ره زامه ندی خواو، بهو مه به سته که خوای له چروکی و رژدی پاک بکاته وه، جا وه ک نیمچه ئیجماعیکی موفه سسیرینی له سه ره که ئه و پیاوه سالح و کارچاکه یه ئه بو به کره، ئه بو بو هه ر له بهر ره زامه ندی خوا (بیلال) و چه ندان کوپله ی کړی و، پاشان ئازادی کردن.

هه وێ مرووف و ئه نجامه که ی:

خوای خاوه ن به زه یی هه ر له سه ره تا وه مرووف هوشیار ده کاته وهه هانی ده دات بۆ به ده سته یانی کاری چاک و پیروژ، چونکه پاشه روژو ئه نجامیش هه ر به پێی هه وێ و تیکۆشانه کانی دونه یه، بویه ده فره موو: ﴿بسم الله الرحمن الرحيم﴾ ۱: وایله اذا يغشى ﴿سویند به شهو کاتی به به تاریکی خوای روژ داده پوشتی، ئه و جا گه وره یی خواش زیاتر دهرده که وێ﴾ ۲: والنهار اذا تجلی ﴿و سویند به روژ کاتی به هوی قورسی خوړه وه دهرده که وێ و جیهان روون ده کاته وه﴾ ۳: وما خلق الذكر والانثی ﴿و بهو زاته ی که نیرو میی دروست کرد، که ئه وهش ئه و په ری ده سه لاته که له و ئاوه کزو لاوازه هه لقولاوه، نیرومی جیا ده کاته وه و، گش په سن وصیفاتی جس و ره گه زی هوزو خیلی خوای هه لده گرییت، له جیگایه کی ترده ده فره موو: ﴿وخلقناکم أزواجاً﴾. ۴: ﴿ان سعيکم لشتی﴾ سویند به وگشت شته جیاوازان، به گومان کارو تیکۆشانی ئیوهش ئه ی مرووف هه روا جیاوازو جوړاو جوړه،

هه تانه هه وه کانی بۆ به ده سته یانی به هه شته، هه شتانه هه رده م هه ولیه تی بۆ ئه نجامدانی کاری لاری و لاساری و دونه یی حه رام و یاساغ ﴿۵: فاما من أعطی﴾ ئینجا ئه وه ی مال و سامانی خوای له بهر خوا به خشی ﴿واتقی﴾ و له ناهه رمانی خوا خوای پاراست ﴿۶: وصدق بالحسنى﴾ و بروای به پاداشتی چاکتر کرد ﴿۷:

بسم الله الرحمن الرحيم

﴿وَالشَّمْسُ وَنُجْمُهَا﴾ ۱ ﴿وَالْقَمَرُ إِذَا تَلَّهَا﴾ ۲ ﴿وَالنَّهَارُ إِذَا جَلَّهَا﴾ ۳ ﴿وَاللَّيْلُ إِذَا يَغْشَىٰهَا﴾ ۴ ﴿وَالسَّمَاءَ وَمَا بَنَاهَا﴾ ۵ ﴿وَالْأَرْضَ وَمَا طَحَاها﴾ ۶ ﴿وَنَفْسٍ وَمَا سَوَّاهَا﴾ ۷ ﴿فَلَمَّهَا جُورَهَا وَتَقَوَّاهَا﴾ ۸ ﴿قَدْ أَفْلَحَ مَنْ رَكَّهَا﴾ ۹ ﴿وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسَّهَا﴾ ۱۰ ﴿كَذَّبَتْ ثَمُودُ بِطَغْوَاهَا﴾ ۱۱ ﴿إِذْ أُنْبِثَتْ أَشْقَاهَا﴾ ۱۲ ﴿فَقَالَ لِمَنْ رَسُولُ اللَّهِ﴾ ۱۳ ﴿نَاقَةَ اللَّهِ وَسُقْيَاهَا﴾ ۱۴ ﴿فَكَذَّبُوهُ فَعَبْرُوا قَدْ مَدِمَ عَلَيْهِمْ رَبُّهُمْ بِذُنُوبِهِمْ فَسَوْفَ أَهْلِكُهَا﴾ ۱۵

سُورَةُ الْاِنشَاءِ

بسم الله الرحمن الرحيم

﴿وَاللَّيْلُ إِذَا يَغْشَىٰ﴾ ۱ ﴿وَالنَّهَارُ إِذَا تَجَلَّىٰ﴾ ۲ ﴿وَمَا خَلَقَ الذَّكَرَ وَالْأُنثَىٰ﴾ ۳ ﴿إِنْ سَعَيْكُمْ لَشَتَىٰ﴾ ۴ ﴿فَأَمَّا مَنْ أَعْطَىٰ وَاتَّقَىٰ﴾ ۵ ﴿وَصَدَّقَ بِالْحُسْنَىٰ﴾ ۶ ﴿فَسَنِّيئُهُ لِّلنَّارِ﴾ ۷ ﴿وَأَمَّا مَنْ خَلَّ وَاسْتَفْتَىٰ﴾ ۸ ﴿وَكَذَّبَ بِالْحُسْنَىٰ﴾ ۹ ﴿فَسَنِّيئُهُ لِّلْعُصَىٰ﴾ ۱۰ ﴿وَمَا يَغْنَىٰ عَنْهُ مَالُهُ إِذَا تَرَدَّىٰ﴾ ۱۱ ﴿أَعْلَيْنَا لِلْهُدَىٰ﴾ ۱۲ ﴿وَأَن لَّنَا الْآخِرَةُ وَالْأُولَىٰ﴾ ۱۳ ﴿فَأَنذَرْتُكُمْ نَارًا تَلَظَّىٰ﴾ ۱۴

فسنيسره لليسرى ﴿١٠: فسنيسره للعسرى﴾ ئهوا ئيمهش بى گومان بۆ به هه شت و بۆ کاری ئاسان و چاک ئاماده و رينوينی ده که ی، ده خه یه سه ر راسته رى ﴿٨: وأما من بخل واستغنى﴾ و ئه وهش چرووکی کردو خوای بى نیاز گرت ﴿٩: وكذب بالحسنى﴾ و برواشی به پاداشی چاکتر نه کرد له لای خوا ﴿١٠: فسنيسره للعسرى﴾ ئهوا ئيمهش کار ئاسانی بۆ ده که ی، بۆ دژوارترین ریگه. (ئیبین عه بیاس) ده لی: ئهم ئایه ته سه بهارت به (ئومه یه یی کوری خه له ف) هات. ﴿١١: وما يغنى عنه ماله إذا تردى﴾ ئه و کاته ش که ده مرى و فری ده دریته دوزه خه وه، هه رگیزیش مال و سامانه که ی هیج که لکی پى ناگه یه نییت و فریای ناکه ویت. (ئه بو به کرى سدديق) گوته به پیغه مبه ر ﴿١٢: ثایا ئیمه کار بۆ شتیکی ئه زه لی و براوه و قه رار له سه ر دراو ده که ی؟ یان بۆ شتیکی نوێ و ئاینده؟ فره موو: ((بل على أمر قد فرغ منه)). نه خیر، ئیوه بۆ شتیکی کار ده که ن که لای خوا ئه نجامه که ی براوته وه! گوته: جا که وابوو ئیتر کاری چی

بکهین؟ فەرمووی: ((کُلْ مِيسِرَ لِمَا خَلَقَ لَهُ)). واتە: ھەرکەس بۆچی دروستکرايی کاریش بۆئەو دەکات. (پێشەوا ئەحمەد/۱/۵).

دۆزینەوێ ری راست ھەر بە دەست خوایە:

دەبی ئینسان بزانیت کە خێرو شەر، ھەلāl و ھەرام، گش بە دەس خوایە و بریاری ئەوی دەوی، بۆیە دەفەرموی: ﴿ ۱۲: إِنْ عَلِمْنَا لَلْهُدَىٰ بِرَاسَتِي رَيْنُونِي ۖ وَرَوْنَكِرْدَنهَوِي رِيْبَارِي رَاسْت ۖ وَدُرُوسْت ھەر لەسەر خوایە ﴿ ۱۳: وَ إِنْ لَنَا لِلْآخِرَةِ وَالْأُولَىٰ ۖ وَ بِيْ گومان ئەو دونیاو ئەم دونیاش، واتە: ھەردوو جیھانەکە ھەر بۆ ئێمە، ھەر لای خۆمان وە دەست دین و لە ھەر جیگایەکی ترەو ھەولیان بۆ بدریت دەست ناکەون، کەوابوو ھەموو کاتیکیش روو ھەر لەخۆمان بکەن.

دۆزەخ ھەر کە للە رەقانی تی دەجیت:

﴿ ۱۴: فَأَنْذَرْتُكُمْ نَارًا تَلَظِي ۖ جَا مِنْ يَوْمٍ نَّكَادَار ۖ كَرُودوہ (لەسەر زمانی پێغەمبەر ﷺ) بە ئاگرێک دەسووتی گەردەسینی، پێغەمبەری خوا وتاری دەخویندەوہ دەی فەرموو: ((إِنَّ أَهْلَ النَّارِ عَذَابًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ رَجُلٌ تُوَضَّعُ فِي أَحْصَصٍ قَدَمَيْهِ جَمْرَتَانِ يَغْلِي مِنْهُمَا دِمَاعُهُ)) (فتح الباری: ۱۱/۴۲۴). واتە: بێ گومان سووکتەری سزا بۆ خەلکانی جەھەننەمی روژی قیامەت، سزای پیاویکە دوو پشکو دەخوینە ژێر ھەردوو پاژنە پێیەوہ، مێشک و دەماخی پێیان دەکوێ! ﴿ ۱۵: لَا يَصْلَاهَا إِلَّا الْأَشْقَى ۖ نَاجِيْتە ناوی و ناسووتی بە ھەمیشەیی، بەدبەخت و چارە رەش نەبی ﴿ ۱۶: الَّذِي كَذَبَ وَتَوَلَّى ۖ ئەوێ باوہری بە ئایەتەکانی خوا نەکردو بەدرۆی زانی و پشتی لە ئیمان و باوہر کرد. (ئەبەبەس) دەلی: مەبەست بەو کە للە رەق و بەدبەختی ئەم ئایەتە: (لَا يَصْلَاهَا إِلَّا الْأَشْقَى) یە، (ئومەیە) و (ئەبوو جەھل) و ھەر کافرێکی تر ئەو سێفەتی بیت.

خوێناسانی پارێزکار لە دۆزەخ و دەوور دەبن:

﴿ ۱۷: وَ سَجَنِبَهَا الْأَتَقَى ۖ دَلْنِیاشین خەلکانی پارێزکار و خوێناس لەو دەوور ئەخوێنەوہ ﴿ ۱۸: الَّذِي يُوْتِي مَالَهُ يَتَزَكَّى ۖ ئەوێ مāl و سامانی خۆی دەبەخشیت بەو خۆی لە چرووکی و ژۆدی پاک کاتەوہ ﴿ ۱۹: وَمَا لِأَحَدٍ عِنْدَهُ مِنْ نِعْمَةٍ تُجْزَى ۖ و ھیچ کەسێک چاکەییەکی لە لا نییە، ئەم لەجیاتی ئەو پاداشتی بداتەوہ ﴿ ۲۰: إِلَّا ابْتِغَاءً وَجْهَ رَبِّهِ الْأَعْلَى ۖ بەلام کە ئەو دەکا مەبەستی تەنیا رەزامەندی پەرورەدگاری بەلایەتی. ژۆریکی ژۆریە رافەکرانی

سوورەتی (زوحا) یە

مەككەییەو (۱۱) ئایەتە

بەناوی خۆی بەخشندە میهرەبان

ئەم سوورەتە باسی شەخسییەت و کەسیتی پیامبەر ﷺ دەکات، لەسەرەتایە سویند دەخوا بە قەدر و پایە و پلە و پێزی ئەو پیامبەر ﷺ و، دانیاشی دەکات کە خۆی بەلا دەست ھیچ سات و کاتی وازی لێ نەهێناو، کین و خەشی لێ نییە، وەك ھاو بەشدانەکان پێیان وایە و کردوویانە ھەرا، ئیمامی (بوخاری) ش ئەو مانایە بە جوانی لێکداو تەوہ و ھیناویەتی، (فتح الباری: ۳/۱۷). رافە کردوہ، لەپاشانی ش مژدە دەداتی بەپاداش و بریتییەکی ژۆر فراوان لەروژی قیامەتدا، و پێیشی دەلیت کە ھەر شتیکی لێ داوا بکات، پێی دەبەخشی. ئینجا ھەندێ لەحالات و قوتاغەکانی منالی خۆی، وەك قوتاغی ھەتیوی و، ھەژاری و، رینگا دەرئەکردنی و ھبیر دینی تەوہ، لە کوتاییشدا سێ وەسیەتی بۆدەکا ﷺ: (۱) ھەرگیز بەھەتیویدا ھەل نەشاخیت، چونکە خۆت ھەتیو بویتە و چاک دەزانی کات و زەمانی بێ باوکییەتی چۆن. (۲) لەگەڵ ھەزاراندا بەسۆزو میهرەبان بە، چونکە خۆت ھەژار بویتە. (۳) لەگەڵ بێ نەواو کەنەفت و پەكکەوتەکاندا ھەمیشە باش و چاک بە: (فَأَمَّا الْيَتِيمَ فَلَا تَقْهَرْ...).

بێ شکبە کە ھەرگیز خوا دەست لە تۆ بەرناد:

بەلێ پاش ئەو ھەموو ھەراو قالە قورەیشە کە گویا خوا دەسی لە پێغەمبەر ھەلگرتیبت، خوا دەفەرموی: ﴿ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ * ۱: وَالضَّحَىٰ ۖ سویند بەھەرتی ھەلھاتنی خۆر (چیشنگاھ)، کە کاتی ھەموو جم و جوول و ئیش و کارو چالاکییەکە، دەمی بزوو تن و جوولانەوہ ھەموو شتیکی بۆزیان و خو رزگار کردن لەجنگی دنیاخۆزان ﴿ ۲: وَاللَّيْلِ إِذَا سَجَىٰ ۖ وە بەشەو، کاتی ئارامی گرت و چرو پێبوو و، تاریکییەکە ھەموو شتیکی داپۆشی

هه ژارو به نه نواوه بیټ، بویه ده فهرموئ: ۶: ألم یجدک بیتما
فاوی ۷: ثایاخوای پهروه دگارت به هه تیوی نهی دیتی و، خیرا
په ناو دالدهی نه دایت و نهی حه وایته وه.
به ئی.. کاتی باوکی کوچی کرد، ثم هیمان له زکی دایکیابوو،
وه هیمان شهش سالانه شبوو دایکیشی کوچی دوایی کردو درایه

و زرنگایه وه، دیاره نهو ئال و گۆره نیشانهی دهسهلاتی خوایه،
بویه له سووره تیکی تردا ده فهرموئ: (والیل إذا یغشی والنهار
إذا تجلی). ۳: ما ودع ربک وما فلی ۴: به وانه سوین،
لهو کاته وه پهروه دگارت هه ئی بژاردوویت دهستبه ردارت نه بووه و
نهی بووغزاندوویت نهی پیغه مبه را!
ئیامسی (بوخاری) له (جوندب) هوه ده گپ یته وه (جبریل) بو
ماوه یه که له هیئانی وه حی دواکه وت، ئینجا موشریکه کان وتیان:
دیاره خوا دهست به رداری موحه ممه ده بووه! نهو جا خوای بالا
دهس سووره تی (والضحی والیل إذا سجدی ما ودع ربک وما فلی) ی
دابه زاند. (موسلیم).

روژی سهلات له دنیا به باسترده بی:

به ئی ثم دونیایه، بو کهس به قای نییه، بویه پیغه مبه ران و
پهیره وانیان دواي نه که وتوون و چاویان هه له قیامه ته وه بووه،
بویه خواي دلوفان به پیغه مبه ره فهرموئ: ۴: وللاخرة خیر
لک من الاولی ۵: بی گومان به نهو دونیا چاکتره بووت لهم دونیای
یه که مه، ئیستایش ئایینه که ت روژ له دواي روژ به پایان ده گات،
هه ره بویه دواي نهو ناموزگاریه ی خوایه، پیغه مبه ره دونیای زور
به کهم سهیر ده کردو شیوه ی ژیان و حه وانه وهی زور ساده بوو،
(عبدوللای کوری مه سعود) ده ئی: له سه ره سهیر - که له پیووشی
خورماگیر ابوویه وه - راده کشاو، به قه به رغه ی شیه وه جیگای
دیاربوو، منیش بوم ده ته کان و پیم ده گوت: نه ری بو شتیک نه خهین
به سه ره سهیره که دا هه تا به قه به رغه ته وه دیار نه بیټ؟ فهرموئ:
(مالی وللدنیا، إنما مثلی ومثل الدنیا کراکب ظل تحت شجرة ثم
راح وترکها)) (أحمد: ۱/۳۹۱). واته: من چیمه به سه ره دونیا وه؟
چاک بزائن که نه قلی من و دنیا وه که نهو سواره وایه له سیبه ری
دره ختیکدا ده حه ویته وه، پاشان هه لده سی و به جی دلیت،
که وابوو ئیوه نهی ئوممه تی ئیماندار! نه وند پشت به دونیا وه
مه به ستن. ۵: ولسوف یعطیک ربک فترضی ۶: وه له ئاینده داو
له روژی به ریډا، پهروه دگارت نه ونده نیعمه ت پی ده به خشیت تو
پنی رازی بی و، دلی پی خوش بکهیت، (واته: مه قامه له حموددی)
ده داتی و شه فاعه ت و تکابوگشت ئوممه ته که ی ده کاو، خواش لیی
وه ره ده گریټ.

لَا يَصْلُحُهَا إِلَّا الْإِشْقُ ۱۵ الَّذِي كَذَّبَ وَتَوَلَّى ۱۶ وَسَيُجَنَّبُهَا
الْأُنْقَى ۱۷ الَّذِي يُوْفَى مَالَهُ يَتَرَكُ ۱۸ وَمَا لِأَحْمَدَ عِنْدَهُ مِنْ
نِعْمَةٍ يُخْرِجُ ۱۹ إِلَّا أَنْبَاءَ وَجْهِهِ الْأَعْلَى ۲۰ وَلَسَوْفَ يَرْضَى ۲۱

سورة الضحی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالضُّحَى ۱ وَاللَّيْلِ إِذَا سَجَى ۲ مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ وَمَاقَلَى ۳
وَلَلْآخِرَةُ خَيْرٌ لَّكَ مِنَ الْأُولَى ۴ وَلَسَوْفَ يُعْطِيكَ رَبُّكَ
فَتَرْضَى ۵ أَلَمْ يَجْعَلْكَ يَتِيمًا فَتَآوَى ۶ وَوَجَدَكَ ضَالًّا
فَهْدَى ۷ وَوَجَدَكَ عَائِلًا فَأَغْنَى ۸ فَأَمَّا الْيَتِيمَ فَلَا تَنْهَرْ ۹
وَأَمَّا السَّائِلَ فَلَا تَنْهَرْ ۱۰ وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ ۱۱

سورة الشرح

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْشَّرْحَ ۱ لَكَ صَدْرَكَ ۲ وَوَضَعْنَا عَنكَ وَزْرَكَ ۳ الَّذِي
أَقْبَضَ ظَهْرَكَ ۴ وَرَفَعْنَا لَكَ ذِكْرَكَ ۵ فَإِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا ۶ إِنَّ
مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا ۶ فَإِذَا فَرَغْتَ فَانصَبْ ۷ وَإِلَى رَبِّكَ فَارْغَبْ ۸

دهستی باپیره ی، پاشان ته مه نی هه شت سال بوو، نه میش دونیای
به جی هیشت و مامی گرتیه لای خوی ۷: ووجدک ضالا
فهئ ۸: نهی نه شاره زانه بوویت، خوا شاره زانو رینوینی کردیت؟
۸: ووجدک عاتلا فاعنی ۹: نهی به هه ژارو دهستکورتی و
نه داری نهی دیتی؟ دهوله مندی کردیت و بژیوی پی به خشیت
و، له و لاشه وه شوکرانه بژیو بوویت له هه ردوو حاله ته که دا؟
خوی ۱۰: ده فهرموئ: ((لَيْسَ الْغِنَى عَنْ كَثْرَةِ الْعَرَضِ، وَلَكِنْ الْغِنَى
عَنِ النَّفْسِ)) (متفق علیه). یان ده فهرموئ: ((قَدْ أَفْلَحَ مَنْ أَسْلَمَ
وَرَزَقَ كَفَافًا وَقْتَهُ اللَّهُ بِمَا آتَاهُ)) (موسلیم).

ریز له به خشه کانی خوا بگره؟

۹: فَأَمَّا الْيَتِيمَ فَلَا تَنْهَرْ ۱۰: جاکه واته (توش نهی موحه ممه دا!)
قار له هه تیو مه گره، چونکه تو خویشت هه تیوو بی باب بوویت
۱۰: وَأَمَّا السَّائِلَ فَلَا تَنْهَرْ ۱۱: وه ره گیزیش به سوالکه ردا

به خشه کانی خوا بو پیغه مبه ره:

خواي میهره بان هه ندی له به خشه کانی خوی وه بیر پیغه مبه ره
دینیته وه، بو نهو په تر شوکرانه بژیو بی و، چاویشی له خه لکی

سینه گوسادی پیغه مبهرو پلهو پایهو ناوو شوره تی:

پاش نازارو ئەشکه نجه یه کی زۆری قوره ییش و، رێگتن له بڵاو کردنهوی په یامه جوان و شیرینه که ی و، خه م وخه فته تیکی زۆر لهو پیناوه دا، خوای میهره بان دلی ده داته وه مانده نبوونی ده کاو پینی ده فهرمو: ﴿بسم الله الرحمن الرحيم﴾ * ۱: ألم نشرح لك صدرك ﴿ثی پیغه مبهرو!﴾ ئایا سینگمان بۆت گوشاد نه کردیت به هیدایه تکرندت بۆ ئیسلام؟، وهك خوا له سووره تی (ئه نعام) دا ده فهرمو: ﴿فمن یرد الله أن یردیه یشر صدره للإسلام﴾ * ۲: ووضعا عنك وزرك ﴿۳: الذي أنقض ظهرك﴾ ﴿ثوهوی پشتتی قورس کردبوو دامان نه گرت له کۆلی نازارو خه مه که ت؟ په یامبهرو زۆر خه فته تبارو دلگرا ن بوو، به لām خوای گه وره دلی فره ح و گوشاد کرد، تا له بهرامبهرو گه یاندنی ئه و په یامه پیرۆزه یه وه ئارام بگرێ، سه ره نجامیش ههرو پیرۆز بوو و ناوی له هه موو جیهاندا ده ر کرد، وهك ئه فهرمو: ﴿۴: ورفعنا لك ذكرك﴾ وه ناومان بۆ بهرز نه کردیت هه وه له ناو جیهانه کاند، جا ئه بی چ ناویك له وه بهرز تر بیت که هیچ که سی به موسلمان دانه نرێ، هه تا پاش شایه تیدان به خودی خوا، گه واهیش به په یامبهرو پینی ئه و بدات و بگوتری: ﴿...وأشهد أن محمدا رسول الله﴾ * ۵: فإن مع العسر يسرا ﴿جا به راستی له گه ل ته نگانه دا خوشی و ئاسانی به كه هیه، که وابهو له ئاینده یه کی نزیکدا دلته نگنی و بیزاریت ده بیته گوشادی و فره ح و سه رکه وتنت ﴿۶: إن مع العسر يسرا﴾ به راستی له گه ل ته نگانه دا دیسانه وه بۆت دووپات ده که مه وه: خوشی و ئاسانکاری به هیه، که وابهو دلقاییم و پشت ئه ستوور به که خوای گه وره به زوویی دهرووی خیرت لی ده کاته وه سه رت ئه خات، به لی سووننه ت و باوی خواجه هه رکه لیك، یان هه ر که سیك باری ژیا نی دونه یی له سه ر ته نگ بووی و بزووتبی و هه ولی خۆر زگار کردنی داییت، ئه و خوای گه وره ییش سه ری خستوه و دهرووی خیری لی کردۆته وه ﴿۷: فإذا فرغت فانصب﴾ جاکاتی له کاریك بوویت هه (ئهی موحه مده ﴿﴾)، راسته وه به بۆ ئه نجامدانی کاریکتر، چونکه پله کانی سه رکه وتن و مه ردا یه تی له دونه و له قیامه تدا بی ژماره و بی سنوورن، بۆیه پنیو یسته مروف هه رکا تی له کاریکی خیر و چاک بوویه وه زوو به زوو ده ست بداته کاریکی ترو، بی وچان له خزمه تی دینی ئیسلامدا ته کان بدات، به تاییه تی پیغه مبهروان و په یروانیان ﴿۸: وإلى ربك فارغب﴾ وه هه میشه له په ره رده گارت بلاییه، چونکه هه ر ئه وه وه لāmی داخوازیه کان (ئیین که سپر) ده لیت: هه رگا له کاروباری دونه یات

هه له شاخی و مه یترینه، هه رجۆن بی، چونکه تۆ خویشته نه دارو هه ژار بوویت و خوا ده وه له مه ندو بی نیازی کردیت، وه یان ئه ر نه شه ره زایه ك داوای رینمایی کرد، تۆش ئاسانکاری بۆ بکه و هاریکاری به، وهكو خۆت ریت ده رنه ده کردو خوا رینمایی کردیت ﴿۱۱: وأما بنعمة ربك فحدث﴾ وه ئه م ما به چا که ی خوا وه ندت (واته: به پیغه مبهرو پینی و هه ر نیعمه تی که تن) باس بکه بۆ خه لك، واته: سوپاسی خوا بکه له سه ر نیعمه تی پیغه مبهرو پینی و غه یری ئه ویش به سه ر خۆته وه، چونکه باسکردنی نیعمه تی خوا شوکرو سوپاسگوزاریه بۆ خوا وه نی نیعمه ت که خوا یه. به لی.. به راستی په یامبهرو ﴿له ماوه ی ژیا نیدا به رده وام ئه و سی قوناغه ی هه ر له یاد بوو، به لکو زۆر جارن خۆی بی شیو سه ری ده نایه وه، ئه ی به خشی به خه لکانی هه ژارو هه تیوان و لیقه و ماوان.

سووره تی (تیشراح)

مه که بیبه و (۸) ئایه ته.

به ناوی خوای به خشنده ی میهره بان.

ئهم سووره ته باسی قه درو پله و ریزو حورمه تی په یامبهرو ﴿به لای خوای گه وره وه ده کات، هه روه ها باسی گه لی نیعمه ت و به هه رکه کانی خوای بۆ ئه کا که پینی به خشی بوو، وهك گوشاد کردنی سنگی، رووناك کردنه وه دلی به حیکمه ت و ناسینی خوا و پاکژ و خاوین کردنه وه له گونا ح و تاوان.. ئه وه ش هه موو بۆ دلدا نه وه ی پیغه مبهرو، تا چاکتر بتوانی له مه ر ئه زیه ت و نازارو ئەشکه نجه ی قوره ییشدا خۆی رابگرێ، پاشان باسی بهرز راگرتنی پله و ریزی ده کات له دونه و له قیامه تدا، هه روه ها چۆن ناوی پیرۆزی ئه و بهرامبهرو به ناوی بهرزو بۆندی خوای گه وره دانراوه، وهك ئه فهرمو: ﴿ورفعنا لك ذكرك﴾ ئهم دلدا نه وه باسکردنه ی پله ی به رزی ئه وه له کاتی کدایه که ئه و هیما ن له مه که که دا ئەشکه نجه سزا ئه درا، تا به و وه بیر هینانه وه تالوو حاله ته ته نگیه کانی له بیر بباته وه، سه رکه وتن و پیرۆزی بدات به گو ییدا: ﴿فإن مع العسر يسرا﴾ * ﴿إن مع العسر يسرا﴾ له کۆتایی شدا یاد ی په یامبهرو ده خاته وه که پاش ئه وه ی په یامه که ت گه یاند، ده بی هه رسوپاسگوزاری خوای خۆت بکه ییت و له ئه نجامدانی گش کاریکی خیر و چاکدا نه وه ستیت: ﴿فإذا فرغت فانصب، وإلى ربك فارغب﴾.

ثم ردناه أسفل سافلين ﴿۱﴾ پاشان كه باوهری نه هیئا گیرامانه وه بو
نزمترین پلهی ئاژه لانی له خواری خواره وهن له پله و نرخدا، واته:
له بهر ئه وه كه سوپاسی خواى نه كرد و یاخی بوو، به وه خوی برده
ریزی ئه وانه وه به سروشت ژیرنین، دهره نجامیش چووه دوزه خه وه
﴿۶﴾: إلا الذین آمنوا ﴿۶﴾ غیره ز ئه وانه ی بروایان هیئا ﴿۶﴾ و عملوا

بووینه وه، به چالاكانه هسته و پهلامار بده بو خواپه رستی و هیچ
نه ندیشه یه کی دونیات له لا نه مینى، بو پشتگیری له وه مه به هسته
ئهم فرموده یه ی هیئا وه: ((الصلوة بحضرة الطعام، ولا هو يدافعه
الأخبثان)) (موسلم: ۳۹۳/۱). یان ده فره موئ: ((إذا أقيمت الصلاة
وحضر العشاء فابدءوا بالعشاء)) (فتح الباری: ۹/۴۹۸).
واته: کاتی خواردن هاته پیشی و نان ئاماده کراو کاتی نوژی
بوو، بچو نانه که ته بخو ئه و جار به دلیکی ساف و خالی له هر
خه یالیک روو له خوا بکه.

سوورتهی (تین) هـ

مه ککه بییه و (۸) ئایه ته

به ناوی خواى به خشنده ی میهره بان

ئهم سوورته بهاسی دوو شتی زور گرنگ دهکات:

یه که م: ریز لینی خواى میهره بان له ئاده مزاد.

دووهم: بپروا هیئان به روژی حیساب و توله، وه له سه ره تا وه سویند
ئه خوات به ری و شوبنه پیروژه کان، ئه وانه ی جیگای نیگا و وه حی
بوون، وهک (بهیتوله قدیس)، کیوی تور، شاری مه ککه، سویند
ده خوا که خوا ریزی له به ره ی ئاده می ناوه، له جوانترین شیوه
قه دو به ژن بالای دروست کردوه، که واته ده بی سوپاسی ئه ویش
بکات، ئه گینا په ست و ریسوا و زهلیل ده بی، پاشان لومه ی بی
پرواکان دهکات له سه ره ئه وه که پروا ناهینن به زیندوو بوونه وه..
له کو تاییشدا بهاسی دادگه ری و دادپه وه ری خوا دهکات
به پاداشدانه وه ی موسلمانان و، توله دانی بی پروایان، دیاره هر
که سه به پیی شیایو خوی.

مروفت له ریکترین شیوه دا به دی هیئراوه:

به م شیوه به سه ده ست پی دهکا:

﴿بسم الله الرحمن الرحيم﴾ ۱: والتین والزیتون ﴿۱﴾ سویند به داری
هه نجیرو زهیتون، یان به و جیگایه ی که هه نجیرو زهیتونی
تیا سه وز ئه بی واته: شاری قودسی پیروژ (جیگای له دایک بوونی
عیسا عليه السلام) ﴿۲﴾: وطور سنن ﴿۲﴾ وه به و کیوه پیروژه که خوا
له وی له گه ل مووسادا و تووژی کرد (له ده شتی سینا). ﴿۳﴾: وهذا
البلد الامین ﴿۳﴾ وه سویند به م شاره هیمن و ئاسوده یه (واته: شاری
مه ککه که که عبه ی پیروژی تیدایه ﴿۴﴾: لقد خلقنا الإنسان ﴿۴﴾
سویند به هه موو ئه مانه، بی شک ئیمه ئاده م و نه وه یمان دروست کرد
﴿فی أحسن تقويم﴾ له جوانترین ریکی قه دو بالاو شیوه دا ﴿۵﴾:

بسم الله الرحمن الرحيم

والتین والزیتون ﴿۱﴾ وطور سینن ﴿۱﴾ وهذا البلد الامین ﴿۱﴾
لقد خلقنا الإنسان في أحسن تقويم ﴿۱﴾ ثم رددناه أسفل سافلين ﴿۱﴾
﴿۵﴾: إلا الذين آمنوا وعملوا الصالحات فلهم أجر غير ممنون ﴿۵﴾
فما يكذبك بعد بالدين ﴿۷﴾ أليس الله بأحكم الحاكمين ﴿۸﴾

سورة الحاقة

بسم الله الرحمن الرحيم

اقرأ باسم ربك الذي خلق ﴿۱﴾ خلق الإنسان من علق ﴿۱﴾ اقرأ وربك
الأكرم ﴿۱﴾ الذي علم بالقلم ﴿۱﴾ علم الإنسان ما لم يعلم ﴿۵﴾ كلا إن
الإنسن ليطغى ﴿۶﴾ أن رآه استغنى ﴿۶﴾ إن إلى ربك الرجوع ﴿۸﴾ أرأيت
الذي ينهى ﴿۱﴾ عبدا إذا صلى ﴿۱﴾ أرأيت إن كان على الهدى ﴿۱﴾ وأمر
بالعقوى ﴿۱۲﴾ أرأيت إن كذب وتولى ﴿۱۲﴾ أرأيت إن الله يرى ﴿۱۲﴾ كلا إن
لربنا لسفها بالأسية ﴿۱۵﴾ أصية كذبة خاطئة ﴿۱۵﴾ فليدع ناديه ﴿۱۵﴾
﴿۱۷﴾ سندع الزبانية ﴿۱۸﴾ كلا لا تطعه واسجد واقترب ﴿۱۹﴾

الصالحات ﴿۱﴾ و چاکه کانیان کرد ﴿۱﴾ فلهم أجر غير ممنون ﴿۱﴾ جا
ئه وانه پاداشتیکی نه پراوه یان بۆه یه، وه به په ست و نزم دانانرین
و ده چنه به هه شته وه ﴿۷﴾: فما يكذبك بعد بالدين ﴿۷﴾ جا ئیتر چ
شتیک وات له دهکات ئه ی ئینسان! پاش ئه و به لگه و نیشانانه له
سه ره تواناو قودره تی خوا له سه ره زیندوو بوونه وه به حیساب
نه که ییت و به دروی بزانی؟ ﴿۸﴾: أليس الله بأحكم الحاكمين ﴿۸﴾
ئایا خوا له هه موو داوه ره کان داوه تر نبیه؟ ﴿۹﴾ به لی له هه موو داوه ریک
داوه تر و دادپه ره وهره، چونکه ئاده مزاد بو ئه وه دروستکراوه ژیری
خوی بخاته گه ر بو دوزینه وه ی خوا، جا کاتی ئه و خوی گیل و
کویر کرد، ئه و ئیتر ره وایه په سترین پله ی بدریتی و ببریته ریزی
په سترین گیانداره کانیسه وه به شیردری بو دوزه خ.

له گه وره بی و فه زیله تی سوورته ی (تین) هـ که: (به رای کوری
عازیب) ده لی: پیغه مبه ر ﴿۱﴾ له راکاتیکی نوژی سه فره دا، سوورته ی
(تین) ی ده خویند. (فتح الباری: ۵۸۳/۸. موسلم: ۳۳۹/۱). ئیمامی

ئادهمی کرد له خوینپارهیهک، جا خوایهکی به دهسه لاتی ئاواچون ناتوانی په بامبهری فیری خویندن بکاو هرچی پی بلی پی له بهر بکات ﴿۳﴾: اقرأ وربک الأکرم ﴿﴾ بخوینه، وهپهروه دگاری تو له هه موو که سیک به خشنده تره و خاوهن ریژیکی بی سنوره و هیچ که سیک ناگاتی!؟

شهره ف و مه زنی مروث به زانسته وهیه:

﴿۴﴾: الذی علم بالقلم ﴿﴾ نه وخوایهی که به هوی قه له مه وه ئادهمی فیری زانست و نووسین کرد ﴿۵﴾: علم الإنسان ما لم يعلم ئادهمی فیری نه وشتانه کرد که نهی ده زانی، واته: فیری هر شتیکی کرد که له ناو مندالدانی دایکیدا نهی ده زانی، به لام له گه له وه وه موو به خشنده دا، هیشتا هر یاخی ده بی.

سهرنجیک: ئه سووره ته له ﴿کلا إن الإنسان..﴾ وه تاکوتاییبه که یه باره ی ﴿نه بووجهل﴾ وه هاتوه، چونکه کاتی پیغه مبه ر ﴿﴾ هه رده م که له پال که عبه دا نویژی ده کرد نه و ری ل ده گرت!!

مروث هه ر که دارایی دیت سهر بزوی ده کات:

﴿۶﴾: کلا ﴿﴾ ئاگاداره! ﴿﴾ إن الإنسان لیطغی ﴿﴾ به راستی ئینسان ﴿واته: نه بووجهل﴾ و های شیوهی، یاخی ده بی وستم ده کات ﴿۷﴾: أن رأه استغنی ﴿﴾ له بهر نه وهی که خوی بی نیازو ده وه له مه ند دییت. ﴿۸﴾: إن إلى ربک الرجعی ﴿﴾ ده به راستی نه ی پیغه مبه ر! گه رانه وهی هه موان هه ر بولای پهروه دگارت.

ئه وانه ی ریگه له نویژو خوا په رستی ده گرن:

﴿۹﴾: أرأیت الذی ینهی ﴿۱۰﴾: عبدا إذا صلی ﴿﴾ ئایا دیتت نه و ﴿طاغیه﴾ ی ریگری کرد له بهنده یه کی خوا ﴿موحه ممه د ﴿﴾ کاتی نویژ ده کرد بوخوا، ئای نه و جوژه که سانه چ مروثیکی یاخی و دلره ق و بی ویزدان و بی ویلن! ﴿۱۱﴾: أرأیت إن کان علی الهدی ﴿﴾ پیم بلی: نه گه ر - نه و بهنده نویژ خوینه - له سهر ری راست و هه قیش بیست ﴿۱۲﴾: أو أمر بالتقوی ﴿﴾ یان فرمان به پاریزکاری و ته قوا بدا، ئایا پیوویکی ئاوا هه قه ری ل بگیری و نه شکه نجه بدری و نه هیلری نویژه کانی بکات!؟ ﴿۱۳﴾: أرأیت إن کذب وتولی ﴿﴾ پیم بلی: ئایا نه و کابرایه نه گه ر پروای به قورئان نه هینا و پستی ل ه لکرد، ناتر سیت له وه که خوا قه هری ل بگریت؟ ﴿۱۴﴾: ألم یعلم بأن الله یری ﴿﴾ ئایا ﴿نه بووجهل﴾ نه ی زانیوه که به راستی خوا نه ی بین ی و ئاگای لییه تی؟ جائه گه ر نه و بوخوای نه وه سته ی بووبا نه وه نه ده لاسار نه نه بوو ﴿۱۵﴾: کلا ﴿﴾ ده با نه وه نه ده یاخی

(ترمیزی) - له نه بوو هورهیره وه - ده گریته وه ده لی: هه رکه سی سووره تی (والتین والزیتون) ی خویند و گه یشته کوئا ئایه تی: (ألیس الله بأحکم الحاکمین) ده بی بلی: ((بلی، وناعلی ذلک من الشاهدین)) (نه بووداود: ۵۵۰/۱). هه رچه ند ئه م فه رموودیه (سه نه د) هکه ی لاوازه، چونکه یه کی که له راویه کانی نادیاره و ناو نه براوه، بروانه کتیبی: (القول المبین فی أخطاء المصلین) ۲۳۹. چاپی چواره م سالی (۱۴۱۶ - ۱۹۹۶ م). کوتایی ته فسیری سووره تی (تین) له گه ل سوپاس و حورمه تدا بو خوا ی میهره بان.

سووره تی (عه لهق)

مه که بی یه و (۱۹) ئایه ته

به ناوی خوا ی به خشنده ی میهره بان

ئه م سووره ته به کورته له چه ند شتیک ده دوی:

یه که م: سهره تای هاتنی وه حی بو په یامبه ر ﴿﴾.

دووه م: یاخی بوونی ئاده مزاد به هوی مال و داراییه وه.

سییه م: داستانی به ده بخته که ی قوره یش (نه بووجهل) و نه زیه ت و ئازاره که ی بو په یامبه ر ﴿﴾ به و شیوه یه که پیشه و (موسلم) له (سه حیح) ه که یدا (۲/۲۷۹۲) ده ی هیئی.

جا بو یه که مجار باسی به هره و میهره بانییه کانی خوا ده کات به رامبه ر به په یامبه ر که چون به و شیوه نوازیه قورئانی بو ئاردووه ته خواره وه، له کاتی که نه و هیمن، له نه شکه وتی (حراء) دا له خه لوه تا بوو، به لی.. نه و چول ویستییه و خه لوه کیشانه شتیک بووه، خوا ی گه وره به ئیلهام خستویه تییه دل په یامبه ر وه، نه وه بوو له پیش په یامبه ریتی دا ده جووه نه و جیگایه بو بیر کردنه وه له ده سه لاتی خوا ی گه وره و، چونییه تی چاک کردنی نه و گه له سهر لیشیاوو پیاو کوژو بی ویله، تا نه وه بوو له وی خوا ی گه وره خه لاتی په یامبه ریتی کردو قورئانی بو ئارد.

سهره تای پیغه مبه ریتی موحه ممه د ﴿﴾:

به م ئایه تانه دهستی پ کرد:

﴿بسم الله الرحمن الرحیم﴾ ۱: اقرأ باسم ربک الذی خلق ﴿﴾ نه ی موحه ممه د! ﴿﴾ بخوینه نه وه ی وه حییت بو ده کری به ناوی نه و پهروه دگاره ته وه، که هه موو شتیکی دروست کرد. سه رنج بده! ئه م دینه چه نه ده ئایینیکی به رزوو روو له پیشکه وتن و شارستانییته، یه که م نیگا فرمان به خویندن نه داو هانی مه ردوم بو خویندنه وه ده دا ﴿۲﴾: خلق الإنسان من علق ﴿﴾ خه لقی نه وه کانی

رۆزۆ مانگه کانی سال زیاتره، چونکه قورئانی تیا هاتوو، شیاوی باسه له چوار جیگای قورئاندا باسی هاتنه خوارهوی قورئانی پیروژکراوه.

یه کهم: ئەم سوورەتی (قەدر) ه، ئایەتی: (۱-۵).

دووم: (دوخان): (إنا أنزلناه فی لیلة مبارکة إنا كنا منذرین) ۳.

سییم: (به قهره): (شهر رمضان الذي أنزل فيه القرآن..).

چوارهم: (ئەنفال): (.. إن كنتم آمتمتم بالله وما أنزلنا علی عبدنا يوم الفرقان يوم التقى الجمعان) ۴۱. هه موو ئەمانهش ئەو راستییە دوویات ده که نه وه که قورئان له شهوی (قەدر) مانگی رهمه زاندا هاتوو.

گهوهیهی و مهزنی شهوی قهدر:

خوای گهوه به پتر شیرینکردنی قورئان لای موسلمانانی جیهان، بهم چەند ئایەتە کورتانە پله و مهزنیله یه کی بی وینه ده به خشی بهو کاته ئەوی تیدا هاتوو، جاده بی خوی چەنده گهوه مهزن بیت، بویه ده فەرمووی:

﴿ بسم الله الرحمن الرحيم * ۱ : إنا أنزلناه فی لیلة القدر ﴾ به راستی ئیمه له شهویکی زور پیروژو به ریزدا قورئانمان دابه زاندا. به لی به راستی ئەوشه وه زور به ریزه، چونکه قورئانی تیدا هاتوو، جا ده بی چ پله یه که له وه گهوه تر بی که خوای گهوه بهو شهوی به خشیوه؟ ﴿ ۲ : وما أدراك ما لیلة القدر ﴾ تۆ چوو زانیت شهوی به فەر چیه و چەنده به بهر که ته؟ ﴿ ۳ : لیلة القدر خیر من ألف شهر ﴾ شهوی قەدر له ههزار مانگ چاکتره که شهوی قەدریان تیا نه بی، دیاریکردنی ژماره ی ههزار مانگ پی ده چی لای عه ره به کان باو بووی و وترابی: فلانه ئیش له ئیشی ههزار مانگ چاکتره، واته: له وه ده چی مه به ست دیاریکردنی لای سه رووی ژماره نه بی، چونکه ئەو شهوه نه که له ههزار مانگ، به لکو به بۆنه ی هاتنی ئەم قورئانه وه له ته واوی رۆژه کانی تری گیتی چاکتره.

فریشته کان شهوی قهدر هه موو کارنی جیه جی ده کهن:

به لی.. بۆ زیاتر قەدر و حورمه تنان لهو شهوه به قهره، خوای گهوه گش کارو رووداوه کانی سالی ئاینده ی تیدا به فریشته ئەنجام ده دا، وه که ده فەرمووی: ﴿ ۴ : تنزل الملائكة والروح فیها باذن ربهم ﴾ له وشه وه دا فریشته کان که جوهره ئیلیان له گه لدا یه به فەرمانی پهروه دگاریان دا ده به زنه خواری بۆ یاده کردنی ئەو کارانه ی که بۆیان دیاری کراوه به رنامه ی بۆ دانراوه له لایه ن خواوه ﴿ من کل أمر ﴾ له بهر هه ر کاریک که به ریار ده درئ لهو سالدە ﴿ ۵ : سلام

و سه رکه ش نه بی ﴿ لئن لم ینته ﴾ سویند به خوا ئەگه ره له وکاره به دانه ی خوی ده ست هه لئه گری و کۆل نه دات ﴿ لنسفعا بالناسیة ﴾ به پیشه سه ری ده ی گرین و بۆدۆزه ی راته کیشین ﴿ ۱۶ : ناصیة کاذبة خاطئة ﴾ پیشه سه ریکی درۆزی خه تاکار، واته: ئەوهنده درۆزن و هه له کاره له کاره کانی دا له ناو چاویه وه دیار بووه و، بۆته سیفه تی هه میشه یی و هه تاهه تایی ﴿ ۱۷ : فلیدع نادیه ﴾ جا با ئەو کاته هاو له و هاو ری و هاودانیشتوو هه کانی بانگ بکاو هاواریان بۆ ببات به لکو نه هیلن، (ئیب عه بباس) ده لی: ئەگه ره هاواری بۆ بردبان، ده ست به جی فریشته ی سزا ده ی گرت و تیا ده چوو (پیشه وه ئەحمه د/ ۳۲۹). ﴿ ۱۸ : سندع الزبانیة ﴾ به ته نکید ئیمه ش ده رگا وانه کانی دۆزه خی بۆ بانگ ئەکه ین تا بیگرن، که به راستی کۆمه لیکی زه بر به ده ستن.

هه رگیز به یه رموی له پیای خراب مه که:

﴿ ۱۹ : کلا ﴾ باکاری وانه کات جاریکی تر ئەو سه ره سه خته له خوا نه تر سه، واته: با لهو ئیشانه ی، ده ست هه لئگری پش دووچار بوونی ﴿ لا تطعه ﴾ تۆیش (ئەی موحه ممه د! ﴿ ۲۰ : قهت به قسه ی مه که ﴾ واسجد واقرب ﴿ وه به رده وام به له سه ر کرنوش و نوژی خۆت، وه خۆت به وه نزیك بکه وه له خوا، چونکه باشتترین کات بۆ له خوا نزیك بوونه وه کاتی سوژده یه. پیغه مبه ر ﴿ فهرمووی: ((أقرب ما یكون العبد من ربه وهو ساجد، فأكثروا الدعاء)) (رواه موسلیم: ۲۳۵۰/۱). واته: نزیکتترین کاتی نزیك بوونه وه ی به نده به پهروه دگاریه وه، ئەو ده مه یه که نیوچاوان و ته ویلی له سوژده دابی بۆ، کهه وابوو دوعا و لاله ی زور بکه ن له خوا وه ندی پهروه دگارتان. هه رکات پیغه مبه ر ﴿ سوورەتی (عه له ق) ی ده خوینده وه سوژده ی (تیلاوه ت) ی ده برد (موسلیم: ۴۰۶/۱). کۆتایی سوورەتی (عه له ق). له گه ل سوپاسی بی پایان بۆ خوای کارزان.

سوورەتی (قهدر)

مه که بیه و (ه) ئایه ته

به ناوی خوای به خشنده ی میهره بان

ئەم سوورەتە له بارە ی دیاریکردنی سه ره تە ی هاتنه خواره وە ی قورئانه وه قسه ده کات، وه له پله و گه وریه یی ئەو شه وه پیروژه ده وئ قورئانی تیا هات، خو حورمه ت و ریزی ئەوشه وه ش له ته واوی

سوره تی (به بیینه) یه

مه ده بییه و (۸) ثایه ته

به ناوی خوی به خشنده میهره بان

ثم سوورته باس دهکات له :

یه کهم : هه لو یستی خاوه ننامه کان به رامبه ر په یامه کی په یامبه ر .

دووم : یه کلا کردنه وهی ثایینداری ته نها بوخوا .

سییم : پاشه روژی به ختیاران و به دبختان له پاشه روژدا . جا له سه ره تاوه هه لو یستی (جووله که و گاوس) هکان باس دهکات سه بارهت به بانگه وازه کی په یامبه ر ، پاش ته وه که راستیان بو ده رکوت ، هه وهک دهست ته خاته سه ره ته وانه ی پیشه یان هه ر تاوان و خراپه کارییه ، وهک خاوه ننامه بی باوه ره کان و هاوه لدانه ران و مانه وه یان له دوژه خدا به هتا هه تایی ، دهستیش ته خاته سه ره پاشه روژی موسلمانان ، ته وانه ی خیره چاکه بوته پیشه یان ، بو دواپیش دیاری کردنی به هشت له گهل په یامبه ران و سدیقین و شهیده کان و سالحاندا بو یان .

ته هلی کتیب به لگهی روونیان بو هات و له دین دهرچوون :

بسم الله الرحمن الرحيم * ۱ : لم یکن الذین کفروا من اهل الکتاب والمشرکین منفکین * بی باوه ره کان له خاوه ننامه و هاوبه شدانه ران دهست به رداریان نه بوون له کوفریان * حتی نأتهم البینه * تا به لگه و نیشانه ی روونیان بو هات * ۲ : رسول من الله * ته ویش په یامبه ریکه له لایه ن خواوه * بتلوا صحفا مطهرة * کوپه ریه کی نووسراوی پاکراوه یان به سه ردا ته خوینیتته وه * ۳ : فیها کتب قیمه * له ناویان دان چهن نووسراویکی راست ، به لی له پاش هاتنی په یامبه ر * خاوه ننامه کان وه زیان گورا ، ته وانه یان سروشتیکی پاکیان بوو بروایان هیئا ، هه ندیکیشیان هه ر له سه ر حالته ی خویمان مانه وه ، وهک ته فهرموئ : * ۴ : وما تفرق الذین اوتوا الکتاب الا من بعد ما جائتهم البینه * خاوه ننامه کان له پیغه مبه ریتی (موحه ممه د) جیاوازیان تی نه کهوت و دهسته دهسته نه بوون ، دوی ته وه نه بی که به لگهی روونیان بو هات دهرباره ی پیغه مبه ر ، ثیتر ته وکاته له بهر حه سادته و دلپسی خویمان بوونه دووده سته وه ، هه ندیکیان بروایان هیئا ، هه ندیکیشیان وهک خویمان مانه وه ، ثینجا له سه ر بروا نه هیئانیان سه ر زه نشتیان ته کا ، وهک ته فهرموئ : * ۵ : وما امرنا الا له هه مان کاتا له (ته ورات و

هی حتی مطلع الفجر * شهوی نهک هه ر ته وهنده گه وروه خاوه ن ریزبیت ، به لکو هه ر له سه ره تاویه هه تا هه لاتنی شه به ق ، ناشتی و سه لام و دروودو ره حمه ته ، وه خوی گه وروه جگه له خویشی و کامه رانی شتیکی تری تیدا ناووسیت له بهر پیروزی و ریزی قورئان . بویه پیغه مبه ر * له باره ی حورمهت و پیروزییه وه ده فهرموئ :

هه رکه سییک شهوی قه در به عیبادهت و خواپه رستی بیاته سه ر دلنایبه نیمان و باوه ری بته وو به هیزه وه به ته مای ره حمهت و میهره بانی خوی گه وره بیئت ، ته وا خوی گه ورهش له هه موو تاوان و گوناوانی رابوردوی خوش ده بیئت . (بوخاری و موسلیم . الباری : ۲۹۴/۴ . موسلیم : ۵۲۳/۱) . ته و شه وه له ده شه وه کانی ثاخری مانگدایه ، وهک له فهرمووده یه کدا هاتووه و پیشه واه ته حمه د ریوایه تی ده کا وده لی : ((ليلة القدر فی العشر الباقی...)). نیشانه کانی : شه ویکی پاکژ و ساف و خاوپنه ، مانگیکی روون و ناشکرای هه یه ، نه سارده نه گهرم ، پزیسکی ته ستیره ی تیا فری نادریت ، خوره که ی زور به خاوپنی و جوان هه لدی و هه رگیز شه یقانی له ته ک نابیت . (پیشه واه ته حمه د : ۳۲۴/۵) .

خوی ئاماده کردوه بو غه زاو جیهاد، جلهوی ته سپه که ی به دهسته وه به تی، هر شتیک روویدا به خیرایی خوی فری ده داته سهری، له خوارووی ته ویشه وه که سیکه له ناو مه رپه کانیدا ده ژی، نوێژ ده خوینی و، زه کات ده دات، خراپترینی گشت خه لکیش تهو که سه یه: به داوای شتیکیان لیده کری که چی هیما نایان ده)) (أحمد: ۳۹۶/۲).

سورتهی (زله له)

مه ده نبیه و (۸) ئایه ت

به ناوی خوی به خشنده ی میهره بان

ئه م سوورته هه رچهند به شیوازو ئوسلوب له سوورته مه ککییه کان ده چیئت، چونکه باسی قیامت و حالته دژواره کانی تهو رژه ده کات، وه به م شیوه یه ش ده ست پی ئه کات:

بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: إذا زلزلت الأرض زلزالها * کاتی که زهوی به توندی ته کانی داو که وته له رزه له رزو جووله جوول، به هه ره یه که وه بیئت، (ئیب عه بباس) ته لی: ته وه له (نه فحه) ی یه که م دایه، به جوړه له رزه یه کی وا که شایسته ی ته و بیئت، جائه بی ته و حالته چ رووداو یکی گه وه بیئت * ۲: وأخرجت الأرض أثقالها * و زهوی هه رچی باری گران وقوورسی هه بوو فری دایه ده ره وه: (مردووان، نه وت و، ئاوو، خه زنه و، هه زاران هه زار شتی تر) پیغه مبه ر ده فره مو: ((تقیی الأرض أفلاذ كبدها أمثال الأسطوان من الذهب والفضة، فيجئ القاتل فيقول: في هذا قتلت، ويجئ القاطع فيقول: في هذا قطعت رحمی، ويجئ السارق فيقول: في هذا قطعت یدی، ثم يدعونه فلا يأخذون منه شیئا)) (موسلیم: ۱۰۱۳). مه به ست ته وه یه که هه رچی زیزو زیوو نه ختینه هه یه له ورژه دا به فره مانی خوا هه لی ده داته ده ری، ئیتر خه لکان ده لین: به هوی ته مه وه بوو گوناح و تاوانمان ده کرد!

قیامت هات زه مین بوومه له رزه

لیی ده داو، مروف ده لی چی قه و ماوه؟

* ۳: وقال الإنسان ما لها * وئه وکاته ئاده می کافر به سه ر سوپمانیکه وه ده لی: زهوی چییه تی وا ده کات. ۴: يومئذ تحدث أخبارها * له ورژه دا زهوی هه و له کانی خوی چاک و خراب راده گه یه نیت و، مه ردوم تی ئه گات که ته و زه مین له رزه یه سه رته ی روژیکی سه خت و ویران بوونی دونیا یه * ۵: بأن ربك أوحى لها * ته ویش به هوی ته وه وه که په ره وردگارت وه حی و

ئینجیل) دا فرمانیان پی نه درابوو * ألا ليعبدوا الله مخلصين له الدين * به وه نه بی که به ته وای هه موو خواپه رستن و سه ر بوئه و دانه وین و ئایینی خالیس هه ر بوئه و دابین * حفاء * وله هه موو ئایینیکی هیچ وپوچ لاده ن * ويقسموا الصلاة * و به تیرو ته سه ل نوێژه کانیان بکه ن * ويؤتوا الزكاة * له مال و سامانیان زه کات بده ن به و شیوه یه ی بویان روون کراوه ته وه * وذلك دين القيمة * وه هه ر ته و خواپه رستی و یه کلا بوونه وه یه و نوێژو زه کات دانه یه ئایینی پایه دارو راسته، ئاوا فرمانیان پی کرابوو، که چی ته و ان جیا بوونه وه بوونه چهند ده سه ته یه ک، پیغه مبه ر ده فره مو: ((إن اليهود اختلفوا على إحدى وسبعين فرقة، وإن النصارى على ثنتين وسبعين فرقة، وستفترق هذه الأمة على ثلاث وسبعين فرقة، كلها في النار إلا واحدة)) قالوا: من هم يا رسول الله؟ قال: ما أنا عليه وأصحابي)) (القرطبي: ۱۶۰/۴، ۱۵۹).

له هه موو که س خراپتر خواوه ننامه له دین ده رچوه و کانی:

* ۶: إن الذين كفروا * به راستی ته وانه ی بی پرواو کافر بوون * من أصل الكتاب والسنة * له خواوه ننامه و بته رسته کان * فی نار جهنم خالدین فیها * ده رینه ناو ئاگری دژه خه وه به هه تا هه تایی تییدا قه تیس ته بن * أولئك هم شر البرية * ئا ته وانه خراپترینی دروستکراوه کانی، چونکه پاش دژینه وه ی ری راست لایان دا.

له هه موو که س چاکتر ئیمانداره ئاکار چاکه کانی:

* ۷: إن الذين آمنوا * به راستی ته وانه ش و ایمان و پروایان هیئا * وعملوا الصالحات * وکاره چاکه کانیان ته نجام دا * أولئك هم خير البرية * ئانه وانه چاکترینی هه موو دروستکراوه کانی سه رزه ویین * ۸: جزاءهم عند ربهم * پاداشیان له لای په ره وردگاریان * جنات عدن * چهند باختیکی هه میشه یی به هه شته * تجرى من تحتها الأنهار * له بن دره خته کانییه وه چنده ن جوگه ئاوو روبارده روات * لهم فيها أبدا * و به ئیجگاری تییدا ته مینه وه و ژیان ده به نه سه ر * رضي الله عنهم * خوا لییان رازی و خو شنووده به هوی کاره چاکه کانیانه وه * ورضوا عنه * وئه وانیش له و رازی و، خو شنوودن سه باره ت به و هه موو به خشه ی پی داو * ذلك لمن خشي ربه * ته و ریزو پاداشه گه وه یه بو هه ر که سیکه که به راستی له په ره وردگاری خوی ترسابی و فرمانه کانی جیه جی کردی. پیغه مبه ر ده فره مو: ((باشترینی دروستکراوه کانی سه ر زه و بیستان پی بلیم؟ و تیان: به لی. فره مووی: پیاویکه هه میشه

هراڤه (أحد) ده خوینیته وه، پاداشتی سییه کی قورثانی بویه، وه وهش که سوورتهی (قل یا ایها الکافرون) ده خوینی، نه و پاداشتی چواریه کیکی قورثانی بۆده نووسریت.

فرمانی پی کردوه به و زلزله یه، واته: له خوینه وه ناتوانی هیچ بکات و ههردم له ژیر دهسته لاتی خوادیه ﴿۶﴾: یومئذ یصدر الناس أشتاتا ﴿۷﴾ له ورژه دا خه لکی به پهرش و بلاوی له گۆره کانیاں دهرده چن بۆشوینی حیساب ﴿۸﴾ لیروا أعمالهم ﴿۹﴾ بۆته وهی پاداش و تۆله ی کارو کرده وه کانیاں نیشان بدریت.

سوورهی (عادیات) ه

مه که بیه و (۱۱) ثایته

به ناوی خوی به خشنده ی میهره بان

ئه م سوورته باسی و لاخ و ئه سیی موجهیدان و سوارچاکی کاتی خوی دهکا، که چون شه به یخونیاں دهرده سهر دوژمن، گومان نییه که نه وهیش نرخ و گرنگی و لاخ و سواری نیشان ده دات تا رۆزی دوابی، وه ههتا دنیادونیا بی نرخیاں که م نابیتته وه، جاخوا سویند نه خوات به و لاخی هاوه لان که: مروث بهرام بهر به به ره کانی خوی زور سپله یه، ههروه که نه و راستیه ده چه سپینی که ئاده می مالی دنیای زور خوش دهوی، به شیوه یه که که گه لی جار که سایه تی خوی له کیس ده دا بۆی او به م شیوه یه ش ده ست پی ده کات:

خوا سویند به چاره وینی جهنگ ده خوا که مروث پی نه زانی:

﴿بسم الله الرحمن الرحيم﴾ ۱: و العادیات ضیحا ﴿۱﴾ سویند به و ئه سپانه ی به تاوغارده دن له گۆره پانی جیهادا به پرماندن و به په له ته پ ئه ده نه سهر دوژمن ﴿۲﴾: فالمریبات قدحا ﴿۳﴾ ئینجا به و ئه سپانه ی که له کاتی پرتاودا نال و بزمازی ژیرسمیان به توندی له بهرد ده داو ناگر هه لده ستینی ﴿۳﴾: فالمریبات صبحا ﴿۴﴾ ئینجا به و ئه سپانه ی که له به ره به یاندا هه له ت ئه به نه سهر دوژمن ﴿۴﴾: فأترن به نقعا ﴿۵﴾ به و زوو هه له ت بردنه ی به یانیانه یان ته پ و تۆز هه لده سین به هه موولایه کدا بلاوده بیته وه ﴿۵﴾: فوسطن به جمعا ﴿۶﴾ جا به وزوووه خویان ئه کوته ناوجه رگی کۆمه لی دوژمنه وه ﴿۶﴾: إن الإنسان لربه لکنود ﴿۷﴾ سویند به وانه هه موو، بی گومان ئاده می سه بارت به په ره و ردگاری خوی زور سپله و ناسوپاسه ﴿۷﴾: وانه علی ذلک لشهید ﴿۸﴾ وه به راستی ئاده می خویشی له سه ره و ناسوپاسیه ناگاداره و کارو کرده وهی و جموجوله کانی به لگه ن بۆته وه.

مروث له مالی دنیا چکوکوس و رژه:

﴿۸﴾: وانه لحب الخیر لشدید ﴿۸﴾ وه بی گومان زۆرحه زی له مال و سامانه ﴿۹﴾: أفلا یعلم إذا بعث مافی القبور ﴿۹﴾ جا که وا ده کات، ئایا نازانی کاتی له گۆره کان هینرایه ده ری و زیندوو کرایه وه

جَزَاءُهمْ عِندَ رَبِّهمْ جَنَّاتٌ عِدْنُ یُعْرَی مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِینَ فِیْهَا أَبَدًا رَضِیَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرِضْوَانُهُ ذَٰلِکَ لِمَنْ خَشِیَ رَبَّهُ ﴿۸﴾

سُورَةُ الزَّلْزَلَةِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ زِلْزَالَهَا ﴿۱﴾ وَأَخْرَجَتِ الْأَرْضُ أَثْقَالَهَا ﴿۲﴾ وَقَالَ الْإِنْسَانُ مَا مَآءُ ﴿۳﴾ يَوْمَئِذٍ تُخْبِتُ أَعْيَارَهَا ﴿۴﴾ يَأْنِیْ رَبُّكَ أَنْ تُوعَىٰ لَهَا ﴿۵﴾ يَوْمَئِذٍ یَصْدُرُ النَّاسُ أَشْتَاتًا لِّیُرَوْا أَعْمَلُهمْ ﴿۶﴾ فَمَنْ یَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَیْرًا یَرَهُ ﴿۷﴾ وَمَنْ یَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا یَرَهُ ﴿۸﴾

سُورَةُ الْعَادِيَاتِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَالْعَادِيَاتِ ضَبْحًا ﴿۱﴾ فَالْمُورِيَّتِ قَدْحًا ﴿۲﴾ فَالْمَغِيرَاتِ صَبْحًا ﴿۳﴾ فَأَتَرْنَ بِهٖ نَعْمًا ﴿۴﴾ فَوَسَطْنَ بِهِ جَمْعًا ﴿۵﴾ إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنُودٌ ﴿۶﴾ وَإِنَّهُ عَلَىٰ ذَٰلِكَ لَشَهِيدٌ ﴿۷﴾ وَإِنَّهُ لِحُبِّ الْخَيْرِ لَشَدِيدٌ ﴿۸﴾ أَفَلَا یَعْلَمُ إِذَا بُعْثِرَ مَا فِی الْقُبُورِ ﴿۹﴾

تۆزقالیه (خیر و شر) ون نابی:

﴿۷﴾: فَمَنْ یَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَیْرًا یَرَهُ ﴿۷﴾ ئینجا هه ره که سیکی کیشی وردیله یه که چاکه ی ئه نجام دابیته، پاداشه که ی ده بیینیته وه ﴿۸﴾: وَمَنْ یَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا یَرَهُ ﴿۸﴾ وکه سیکیش کیشی وردیله یه که شهرو خراپه ی کرد بیته، تۆله که ی ده بیینیته وه، مه گهر خوا قه له می عه فوو بیینی به سه ریا، که وابوو باهه موومان هۆشیارو زیره ک و وریابین، بزاین رۆزانه چی ئه که ی و له خوا بترسین. له گه وه بی و فه زیله تی ئه م سوورته یه که ئیمامی (ترمزی) له (ئه نه س) وه ده گپ ریته وه که: ینعه مبه ر ﴿۹﴾ فه رمویه تی: ((من یقرأ إذا زلزلت عدلت له بنصف القرآن، ومن قرأ قل یا ایها الکافرون) عدلت له بربع القرآن، ومن قرأ قل هو الله أحد) عدلت له بثلث القرآن)) واته: ئه و که سه ی که سوورته ی (زلزله) ده خوینیته وه، به لای خواوه پاداشتی نیوه ی قورثانی بویه، نه وهش که سوورته ی (قل

به شیکه له حهفتا بهشی گهرمای ناگری دۆزهخ. هاوهلان وتیان به خوا سویند نه وهنده به سه! ئه ویش فهرمووی: ((انها فضلت علیه بتسعة وستین جزءا، کلهن مثل حرها)) به راستی ئه و ناگری دۆزهخه (۶۹) بهشی له م ناگری ئیره تانه زیاتره، هر به شهیش وهك گهرمای ئه و ده بیئت...!! (فتح الباری: ۶/۳۸۰. موسلیم:

و حصل ما فی الصدور و هه رچی له سینهو دله کاندایه هر هه مووی کۆکرایه وه و خرایه روو. ان ربه م به م یومئذ لخبیر به راستی له ورژه دا پهروه دگاریان به هه مووکارو کردارو گوفتاریان ناگاداره که واته: چون ئه ویری سهریچی و تاوان بکات، له کاتیکا ئه مرئ و زیندوو ئه کریته وه و رازی دلی دهرئه خری.

سووره ی (قاریه) یه

مه ککه بییه و (۱۱) ئایه ته

به ناوی خوی به خشنده ی میهره بان

ئه م سووره ته باسی په کانی پۆزی (قیامت) ده کات، ئه و شتانه ی که له و رژه دا روو ده دن: دهرچوونی ئاده می له گۆردا، بلاوه کردنی، سهرگهردان بوونی وهك په پوله ی پرش و بلاو، گۆرینی کیوه کان وهك خوری شیکراوه که به بایه کی سووک بلاو بیته وه.. پاشان دهره نجامی قورسی و سووکی کرداری خه لکی و شوینیان دیاری ده کات و، وه به م شیوه یه ده ست پی ده کات: بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ * ۱: القارعة * راجله کینه ر ۲: ما القارعة * راجله کینه ر چییه؟ ۳: وما أدراك ما القارعة * تو چوزانیت راجله کینه ر چییه؟.

قیامت هات مرؤف وهك په پوله ی پرزاو ده بن:

۴: يوم يكون الناس كالفرش المبثوث * رۆژیکه گشت مه ردوم وهكو په پوله ی پرش و بلاوی لیدی * ۵: وتكون الجبال كالعهن المنفوش * کیوه کانیش وهك خوری شییه کراوه یان لیدی و به هه وادا دهرۆن.

پاداش و تۆله به پیی تایی ته رازوه:

۶: فاما من ثقلت موازينه * ئینجا ئه و که سه که له و رژه دا تایی کیشانه ی کرده وه کانی قورس بوو * ۷: فهو فی عیشه راضیه * ئه وه له نیو گۆزه ران و خو شیه یه کی وادا ده بیئت، خوی پیی رازییه * ۸: واما من خفت موازينه * به لام ئه و که سه ش که تایی کیشانه ی کرده وه کانی سووک بوو * ۹: فامه هاویه * ئه وه دایکی ئه و دۆزهخه و باوه شی بۆ گرتۆته وه * ۱۰: وما أدراك ماهیه * جا تو چوزانیت (هاویه) چییه؟ * ۱۱: نار حامية * ناگریکی زۆر گهرمه. ئیمامی (بوخاری و موسلیم) له (ئه بوو هورهیره) وه ده گێرنه وه که پیغه مبه ر (فهرموویه تی: ((نارکم هده یوقد ابن آدم جزء من سبعین جزءا من حر جهنم)). ئه م ناگری ئیره تانه

وَحُصِّلَ مَا فِي الصُّدُورِ اِنَّ رَبَّهُمْ بِهِمْ يَوْمَئِذٍ لَّخَبِيرٌ

سُورَةُ الْقَارِعَةِ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

۱: الْقَارِعَةُ * ۲: يَوْمَ يَكُونُ النَّاسُ كَالْفَرَاشِ الْمَبْثُوثِ * ۳: وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ الْمَنْفُوشِ * ۴: فاما من ثقلت موازينه * ۵: فهو فی عیشه راضیه * ۶: واما من خفت موازينه * ۷: فامه هاویه * ۸: وما أدراك ماهیه * ۹: نار حامية * ۱۰: نار حامية * ۱۱: نار حامية *

سُورَةُ الْاِنْفِصَارِ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

۱: اَلَمْ نَكُ الْاَكْثَرُ * ۲: حَتَّى زُرْتُمُ الْمَقَابِرَ * ۳: كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ * ۴: ثُمَّ كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ * ۵: كَلَّا لَوْ تَعْلَمُونَ * ۶: عِلْمَ الْيَقِينِ * ۷: لَتَرَوُنَّ الْجَحِيمَ * ۸: ثُمَّ لَتَرَوُنَّهَا * ۹: عَيْنَ الْيَقِينِ * ۱۰: ثُمَّ لَتَسْتَلُنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ * ۱۱: عَيْنَ الْيَقِينِ * ۱۲: ثُمَّ لَتَسْتَلُنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ *

۲۸۴/۴. وه ههروهه دهرباره ی قورسی و ناره حه تی ئه و ناگریه که پیغه مبه ر (ده فهرمووی: ((اذا اشتد الحر فأبردوا عن الصلاة، فإن شدة الحر من فيح جهنم)). (فتح الباری: ۲/۲۰. موسلیم: ۱/۴۳۰). واته: هر که گهرمای نیوه رۆ تینی سهند، ئیوه ش نوێژ دوا بخهن بۆ کاتی فینک دهکا، نزیك به وه ختی نوێژی عه سر، هه تا ناره حه ت وماندوونه بن چوون گهری گهرما له هه ناسه ی دۆزهخه.

سووره تی (ته کاسور) یه

مه ککه بییه و (۸) ئایه ته

به ناوی خوی به خشنده ی میهره بان

ئه م سووره ته باسی سهرگهرمی و سهرقالبوونی ئاده می ده کات به هوکانی خو شویستنی دونیاوه، وه به شانازی کردن به مال و منالی زۆروه، دیاره ئه وه هویه کی خراپه، مرؤف له خواناسین

لە (ئەبوھورەيرە) ۋە دەلى: رۇزى يا شەۋى پىغەمبەر ﷺ لەمال دەرچوو، دىتى ۋا (ئەبووبەكر) ۋ (عومەرىش) ھاتونەتە دەرى! فەرموۋى: ((ما أخرجكما من بيتكما هذه الساعة)) چ شتى ئىۋەى لەم ناۋەختەدا لەمال ۋەدەرناۋە؟! وتيان: ئەى پىغەمبەرى خوا برسىتى، فەرموۋى: ((وأنأ، والذي نفسى بيده لأخرجنى الذى أخرجكما قدما)) رواه الترمزى. منىش سۆيىندم بەۋ زاتەى كە گيانى منى بەدەستە ھەر ئەۋشتە ۋەدەرى ناوم، كە ئىۋەى ۋەدەرناۋە..!

لەئەدا، ھەر بۆيەش چەند جارېك ھۇشيارىيان ئەداتى ۋ ئاگادارىيان ئەكاتەۋە كەۋاز لەۋخوۋە ناپەسەندو ناجوامىزانە بىتن، دوايىش باسى ئەۋھالەتە سەخت ۋ ناپەھەتە دەكات كە لەقىامەتدا رووبەروويان دەبىتەۋە.

دنيا ويستى، قىامت له بىر دەبا:

بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: الهاكم النكائر خەلكىنە خۆھەلكىشانىتان بە زۇرى سامان ۋ منال بى ئاگاي كردوون، پىغەمبەر ﷺ دەفەرموۋى: ((يقول العبد: مالى مالى، وإنما له من ماله ثلاث: ما أكل فأفنى، أو لبس فأبلى، أو تصدق فأمضى، وما سوى ذلك فذهب وتاركه للناس)) (موسليم: ۲۲۷۳/۴). واتە: ھەمىشە بەندە دەلىت: ماله كەم، ماله كەم، كەچى مالى ئەۋ تەنھا سى جۆرە: ئەۋەى خواردوۋىيەتى ۋ تياچوۋە، يان ئەۋەى لەبەرى كردوۋە ۋ كۆنى كردوۋە نەماۋە، يان ئەۋەى بەخشيۋىيەتى ۋ تىپەرپوۋە، ئىتر بى لەۋە ھەموو دەرۋاۋ بەجىنى دىلى بۆخەلك * ۲: حتى زرت السقابر تا ئەۋكاتەى ئەمرن ۋ دەنئىزىن لە گۆرستانەكاندا، بىر كرىنەۋە لە (گۆر) دلانى خەۋتوۋ ۋە خەبەر دىنى، رۇزى ئەۋلا ۋەبىردىنى، دونيا كەم دەرخىنى، بۆيە، پىغەمبەر ﷺ فەرموۋى: ((كنت نهيتكم من زيارة القبور، فزروا القبور فإنها تزهد فى الدنيا، وتذكر الآخرة)) (ئىبن ماجە). من كاتى خۇى لەسەردانى گۆران رىگرم كردن، بەلام ئىستىباچن بۇ سەردانى گۆران، چونكە سەردانى دونياتان لا كەمنرخ دەكاۋ، ئەۋ رۇزەكەشتان ۋەبىر دىنى. * ۳: كلا سوف تعلمون وانا بى ئىۋە ئەتەنەۋى، لەمەۋلا چاك دەزانن ۋ تى ئەگەن كە ئىۋە بەھەلەدا چوون ۋ چىتان بەسەردى * ۴: ثم كلا سوف تعلمون ديسان وانا بى ئىۋە ئەتەنەۋى، لەئەبىدەدا چاك دەزانن ۋ تى ئەگەن، پاشە رۇزتان چۆن ئەبى * ۵: كلا لو تعلمون علم اليقين نا ئەگەر ئەتان زانى بە زانىنى يەقىن، ۋازتان لە خۆھەلكىشان بە زۇرى مال ۋ منال دەھىنا.

دۆزەخ دەبىنن ۋ، لە خۇشى دنيا بەرپر سيارن:

۶: لثرون الجحيم سۆيىند بەخاۋا بەچاۋى خۇتان دۆزەخ دەبىنن ۷: ثم لثرونها عين اليقين ديسانەۋە بى گومان بەچاۋى يەقىن دۆزەخ ئەبىنن * ۸: ثم لتستلن يومئذ عن النعيم پاشان باۋەرتان ھەبىت لەۋ رۇزەدا پرسىياري ھەموو بەھرىيەكتان لىدەكرى: تەندروستى، مال ۋ سامان، خىل ۋ ھۆز، ھەر بەھرىيەكى تر كە خوا پى دابن، چۆنتان دەست كەتوۋە...؟ لەرپى شەرەۋە، يا لەرىگانى ترەۋە...؟ ۋە چۆنتان بەخت كرى...؟ (پىشەۋا (موسليم)

سورەتى (عەسر)ە

مەككەيىيە (۳) نايەتە

بەناۋى خۋاى بەخشنەدى مېھربان

ئەم كورتە سورەتە، بەپەلە باسى ھۆكانى بەختىياري ۋ سەرفرازى ئادەمزاۋ دەكات، ھاورى لەگەل ھۆكانى سەركەۋتنى ۋ، بەختەۋەرىيدا سۆيىند دەخوات بەۋكاتەى كە تەمەنى مۇۋفى تىيدا تەۋاۋ دەبى ۋ، لاپەرەى ژيانى تىيدا دەپچىرتەۋە، ۋەبەۋ ھەموو شتانە بەدرىزى رۇزگار تىيدا روۋدەدەن، كە ھەرھەموۋى پەندوۋ ئامۇزگارپىيە بۆئەۋانەى ۋا بەۋرد بىردەكەنەۋە، سۆيىند دەخوات بە(عەسر) كەھەموو ئادەمى لەناۋ زەرەرۋ زىيان دايە، مەگەر كەسىك ئەم چۋار پەسن ۋ سىفەتانەى تىدا بىت: بىرواى كامل، ئاكارى باش ۋ چاك، باسكردنى ھەق ۋ راستى بۆيەكتەر، بەئارامبوون ۋخۇ راگرتن. بەراستى ئەم سورەتە بناغەى ئايىن ۋ ھەموو سەركەۋتنىكە، بۆيە پىشەۋا (شافعى) (خوا لىي خۇش بىت) دەلى: ئەگەر خوا تەنھا ئەم سورەتەى ناردا، بۇ بەرنامەى ژيانى ئادەمىزاۋ بەس دەبوۋ. ئىمامى (تەبەرى)ش لە (عوبەيدوللاى كورى ھەفس) ۋە دەلى: ھەركە دوۋكەسى ھاۋەلان بەيەكتەر گەشتىبان، تا سورەتەى (عەسر)يان بۇ يەكتەر نەخويندبا، لىك جىانەدەبوۋنەۋە. پىشەۋا (شافعى) دەلى: ئەگەر خەلك بەۋردىي لەم سورەتە تىفكرابان بەدرىزايى رۇزگار بەسىان دەبوۋ.

مرو (بى لەم جۋار پەسنە) گش زىيانبارە:

ئەم سورەتە لەبەر ئەۋە كە لە مەككەدا دابەزىۋە، زۆر پى لەسەر ئىمان ۋ پەسنەكانى ئىمان دادەگرىت، بۆيە خۋاى دلۇقان دەفەرموۋى:

بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: والعصر سۆيىند بەكات ۋ رۇزگار كەچەندە گرنگ ۋ بەنرخە، ھەر لەبەر ئەمەيشە خۋاى گەۋرە سۆيىندى پى دەخوات، چونكە (كات) بۇ مۇۋفە زىرەك ۋ

ئەو كەسە ناوی خەلك بە خراپە دەباو بە شوین كەم و كوری و نهنگدا دهگەری ۲: الذی جمع مالا و عدده ۳: ئەو كەسە كە مالیکی زوری كۆ كردهووە هەرخەریکی ژماردنی بوو، ئیتر بێ لیكدانهوی حەلال و حەرام. واتە: ئەوانە كە ناوی مەردوم دەبەن ئەو دەولەمەندانەن بەهۆی سامانەكانیانەووە خو بەگەورە

وریكان مایە بەختیاری و سەرفرازییان بوو، هەولیان تیا داووە بۆ ئازادی و، سەربەستی خوێان، هیچ پشووێان تیا نەداووە.. بەلام بۆ گەلانی تەمەل و نەزان، بۆتە مایە ژێر دەستەیی و بەد بەختییان، ئای چۆن چەندان سال دیت و دەروات، گەلانی ژێر دەستە هەر دەنالیین؟ دەسا بۆ راست نابنەووە، لە عەسر سود وەرگرن، وەك پەمبەر ﷺ راپەری و، سوودی لێ وەر گرت و دەرەنجام گەلەكەیی خستە سەر فرازییەو ۲: إن الإنسان لفي خسر ۳: كە بە راستی هەرچی ئادەمیزاد هەیە بە تاییبەت ئەوانەیان كە تەكلیفیان لەسەرە لە زانیکی گەورە دایە ۳: أَلَا الَّذِينَ آمَرُوا ۴: جگە ئەوانە برۆیان هیناو ۵: وعملوا الصالحات ۶: و کارە چاکەکانیان کردووە، واتە: هەرچی خێرو چاکە بۆ دین و ولاتیان هەولی بۆ ئەدەن و ئەیکەن ۷: وتواصوا بالحق ۸: وەسەیتیان بۆ یەكتر کردووە بەهەق، كە هەمیشە پابەندی هەق بن و ماخولانی راستی بن ۹: وتواصوا بالصبر ۱۰: وەسەیتیان بۆ یەكتر کردووە بەسەبر و خۆراگری لەسەر هەق و ئایینی خوا، واتە: مەروفی موسلمان دەبێ هیچ كات ماندوو نەبێ و، نەپسی بەرامبەر بە ئەرکەکانی سەرشاری.

سوورەتی (هوهزه) یه

مەككەییەو (۹) ئایەتە

بەناوی خۆی بەخشندە میهرەبان

ئەم سوورەتە باسی ئەو كەسانە دەكات كە هەردەم ناوی خەلك بە خراپە دەبەن و، توانج و تەشەریان لێ دەدەن و، هەول دەدەن خراپیان بكەن و گالتهو گەپیان بێ دەكەن، هەروەك هیژ دەكاتە سەر ئەوانە مالا و سامان كۆ ئەكەنەووە خەریکی ژماردنی و، واتە زانیان كە ماله كەیان هەرگیز ناھێلی بمرن! كۆتاییشی بە باسیکی كورتی پاشە رۆژو جیگای بەدبەختەكان دیت، كە بە ئیجگاری دەروێنە ناو دۆزەخەووە ئاگریکی تێكشكێنەر هروژم دەباتە سەردلیان.

هاوار بۆ مەروی تەشەرەدەر و حوسپكەر و فرەكەری مالی دنیا:

خەلكانی هەبوون بێ حیساب و ئەژمار لەرێی ناھەقەو مالا و سامانیان كۆ دەكردووە، ئەم و ئەویان بەكەم سەیر دەكردو، توانج و تەشەر پیشەیان بوو، جابۆ ترساندن و سەر زەنشتی ئەوانە خوا فرموی: ۱: بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ۲: وێل لكل همزة لزمة ۳: سزای سەخت بۆ هەموو توانج گریکی عەیبگر، واتە:

سُورَةُ الْخُضِرَةِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالْمَصْرِ ۱: إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ خَسِرٌ ۲: إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَّصُوا بِالْحَقِّ وَتَوَّصُوا بِالصَّبْرِ ۳

سُورَةُ الْهَجَرَةِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَبَلِّغْ لِكُلِّ هُمْزَةٍ لَمْزَةً ۱: الذی جمع مالا وعدده ۲: يَحْسَبُ أَنْ مَالَهُ أَخْلَدَهُ ۳: كَلَّا لَيُنْبَذَنَّ فِي الْحُطَمَةِ ۴: وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْحُطَمَةُ ۵: نَارُ اللَّهِ الْمَوْفُودَةُ ۶: الَّتِي تَطْلُعُ عَلَى الْأَفْتَدَةِ ۷: إِنهَا عَلَيْهِمْ مُّؤَصَّدَةٌ ۸: فِي عَمْدٍ مُّمدَّدةٍ ۹

سُورَةُ الْفَنَاءِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِأَصْحَابِ الْفِيلِ ۱: أَلَمْ يَجْعَلْ يَدَهُ فِي تَضَلُّلٍ ۲: وَأَرْسَلَ عَلَيْهِمْ طَيْرًا أَبَابِيلَ ۳: تَرْمِيهِمْ بِحِجَارٍ مِّن سِجِّيلٍ ۴: فَعَلَهُمْ كَمْصِفٍ مَأْكُولٍ ۵

دەگرن و بە سووك سەیری خەلكی دەكەن ۳: بحسب أن ماله اخلصد ۴: وا خەریكە بەدوێاوە پێی وایە كەمال و سامانەكەیی بە ئیجگاری لەدوێادا دە هیلیتەووە و هەرگیز نامری، بۆیە رەفتاری وادەكات ۴: كلاً با وانه زانیست ۵: لنبذن فی الحطمة ۶: سویند بەخوا بە سووكی و ریسوایی فری دەدریتە ناو تێكشكێنەرە (خوتەمە)و ۵: وما أدراك ما الحطمة ۶: جا تۆ چوزانیت ئەو تێكشكێنەرە چییە، ئەگەر خوا بۆت باس نەكات ۶: نار الله الموقدة ۷: ئاگریکی هەلكراوی بلیسەداری خوا، واتە: بەفرمانی ئەووە فریشتەیی ئەوی لەسەرە ۷: الی تطلع علی الأفئدة ۸: ئەو ئاگریکی وایە روودەكاتە بنۆكەیی دلەكان و، پەرەیی دلەكان دەسووتینێ كە سەرچاوەی كوفر بوون ۸: إنها عليهم مؤصدة ۹: بە راستی ئەو (ئاگرە) دەورەیی داو و لەسەریان داخراووە دای پۆشیون، ئەو هەوایی تێ دەچێ و، ئەو هەوایی لێ دەرواتە دەروە ۹: فی عمد ممددة ۱۰: ئەوان بەسراوێنەووە لەناو چەند

كۆلەكەيەكى دريژكراوه‌دا. واتە: دژبانى و كۆنترۆلېان لى بەستراوه و به‌هېچ شيوہيەك ريگاي دەرچوونيان نيبه و ھەرگيز قوتار نابن.

سوورەتى (فيل)ھ

مەككەيىيەو (۵) ئايەتە

بەناوى خواى بەخشندەى مېھرەبان

ئەم سوورەتە باسى داستانى خاوەن فيلەكان (أصحاب الفيل) دەكات، ئەو كاتە كە ھاتن بۇ ويرانكردنى (كعبە اللہ)، بەلام خواى گەورە دای بە پۈزەيانداو، پاشەوپاش سەرى خەجالەتتى پىداخستىن و، بەلاوازترين لەشكرى خۆى (واتە: بە كۆمەللى بالندە) تەفروتوناي كردن و، ماللەكەى خۆى پاراست، كە بەراستى ئەمەيش تا دونيا دونيا بىت بە چىرۆك وداستان باس دەرگىت.

سەرگۆزشتەى فيل سوارەكان:

بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِأَصْحَابِ الْفِيلِ ﴿۱﴾ ئايا ئەو دەنگ و باسەت پىنەگەيى و، نەتدى كە خواى پەرورەدگارى تۆ بەخاوەن فيلەكان چى كرد؟ ئەوانەى ھاتن بۇ ويرانكردنى كەعبەى شەرىف. ﴿۲﴾ أَلَمْ يَجْعَلْ كَيْدَهُمْ فِي تَضْلِيلٍ ﴿۲﴾ ئەرى مەگەر سەرى لى نەشيواندن و فرت و فيلەكەيانى پوچەل نەكردەو.؟! ﴿۳﴾ وَأَرْسَلْ عَلَيْهِمْ طَيْرًا أَبَابِيلَ ﴿۳﴾ كۆمەللىكى زۆرو پۆل پۆل بالندەى ئەناردە سەريان؟ ﴿۴﴾ تَرْمِيهِم بِحِجَارَةٍ مِّن سَجِيلٍ ﴿۴﴾ تابە بەردى گلمتى رەق بەردە بارانيان بکەن ﴿۵﴾ فَجَعَلْنَاهُمْ كَعَصْفٍ مَّأْكُولٍ ﴿۵﴾ دەرەنجام ھەك كای خوراوى لى كردن و ریزە بەرپزەبوون و چوونە زىلگای مېژوووەو بوونە وانەو چىرۆك بۆھەرکەسىك بېھوى شەرە شوخ لەگەل ئىسلامدا بکا، كە دەرەنجام ھەر سەرى خۆيشى پان ئەبىتەو، ھەك سوپاكەى (ئەبرەھە).

تېيىنى: پىنەمبەر ﷺ ھەر لەوسالەدا (عام الفيل) لەدايك بوو، ھەك خۆى ئەفەرموى: ((وُلِدَتْ عَامَ الْفِيلِ)) (رواه الإمام أحمد)؛ شياوى باسە ئەو رووداوه لەمانگى (موحەرەم) دا پىش لەدايكبوونى پىنەمبەر ﷺ بە پەنجا سال و پىنچ رۆژى، بەرامبەر بە مارسى (۵۷۱) زايىنى رووى دا، ھۆى روودانى ئەو رووداوش - ھەك ئىبن ھىشام ئەلى - ئەبرەھەى جىگرى گشتى (نەجاشى) كە لەولاتى (يەمەن)، دىتى عەرەبەكان ئابەو جوړە دەرۈنە (كەعبە)، ئەویش لە (سەنعا) دا كەنىشتەيكەى گەورەى كردهو، بەو مەبەستە كەعەرەبان لەويو ھەرگىز پتەو بۇلاى كەنىشتەكەى خۆى، ئەوجا پياويك ئەووى بىست و لەرقان چوو و پىسى تىكرد، ئەویش (ئەبرەھە) بۇ تۆلە

كردنەو سۇپايەكى (۶۰) ھەزار كەسى رىك خست بۇ روخاندنى (كەعبە)! كەزىكەى (۹-۱۳) فيل سوارى تىدابوو، سەرەراى فيلە گەورەكەى خۆى، جا كاتى گەيشتە دۆلى (مەحسەر/نېوان (موزەليفە) و(مونا) فيلەكەى خۆى چۆكى داداو ھەرچەندە ھەوللى دا نەروپشت...!! جا لەو نېوانەدا خواى كارجوان ئەو پەلەوەرەنەى ناردە سەريان و تەفروتوناي كردن. ئەمە كۆرتەيەكى ئەو رووداوه بوو.

(عەبدولموتتەليب) يىش پاش ئەووى كەداواكەيان رەت كردهو بۇ ئازادكردنى وشتەكانى، دەستى بەئەلەكەى كەعبەو گرت و گوتى:

يارب لا أَرْجُو لَهُمْ سِوَاكَ يارب فامنع حماكا
إن عدو البيت من عاداك إنيهم لن يقهروا قواكا
لَهُمْ إِنْ الْعَبْدُ يَمُ نَعْ رَحْلَهُ فامنع جلالك
لا يغلبن صليهم ومحالهم غداو محالك
إن يدخلوا البلد الحرام فأمر مابدالك

سوورەتى (قورەيش)ھ

مەككەيىيەو (۴) ئايەتە

بەناوى خواى بەخشندەى مېھرەبان

ئەم سوورەتە ھەندى لە نىعمەت و بەھرەكانى خوا يادى قورەيش ئەخاتەو، ئەوېو زۆر بەئاسودەيى و، بى ترس لەھىچ كەسىك، ھاتوچۆى زىستانە ھاويەنيان دەكرد بۇ بازرگانى، ھات و چۆى (يەمەن) و(شام) يان دەكرد لەويەرى خۆشى و، ئاراميدا، ھەھىچ كەسىك نەبوو دەست بىنيتە ريگەيان.

قورەيش ھەقە خاوەنى كەعبە بېەرستىن:

بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: لَيْلَاف قَرِيش ﴿۱﴾ لەبەر ھۆگرى و يەكگرتنى قورەيش ﴿۲﴾ ۲: إِبْلَافِهِم رَحْلَهُ السَّتْ وَالصَّفْ ﴿۲﴾ ھۆگرىان بەھاتوو چۆى زىستانەو ھاويەنەو (زىستان بۇ يەمەن، ھاوينىش بۇ شام) ﴿۳﴾ ۳: فَلْيَعْبُدُوا رَبَّ هَذَا الْبَيْتِ ﴿۳﴾ جا لەبەر ئەو بەھرە گەورەيەى خوايە بەسەريانەو دەبا ھەرخواھنى ئەم خانەيە (كعبە اللہ) بېەرستىن و ھەموو ھەر بۆئەو سەردانوینن؛ چونكە لەزىر سىيەرى ئەمن و ئاسايشى كەعبەدا ئەوان ئەو ھات و چۆيە ئەنجام دەدەن، ھەك دەفەرموى: ((إِنَّمَا أَمْرُ أَنْ أَعْبُدَ رَبَّ هَذِهِ الْبَلَدَةِ الَّذِي حَرَّمَهَا وَلَهُ كُلُّ شَيْءٍ وَأَمْرُ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْمُسْلِمِينَ)) ۲۷/۹۱. ﴿۴﴾ ۴: الَّذِي أَطْعَمَهُمْ مِنْ جُوعٍ وَأَمْنَهُمْ مِنْ خَوْفٍ ﴿۴﴾ ئەوخوايەى بەو

لە نوپۇزەكانياندا رووپامايى دەكەن، واتە: لەبەر ئوۋە نوپۇز دەكەن پىيان بلىن نوپۇز خوینن! ئەلبەت مەبەستىكى تىرشىيان ھەيە، پىنغەمبەر ﷺ دەفەرمۇ: ((تلك صلاة المنافق، تلك صلاة المنافق، تلك صلاة المنافق، يجلس يرقب الشمس، حتى إذا كان بين قرني الشيطان قام فنقر أربعاً، لا يذكر الله فيها إلا قليلاً)) (فتح الباری:

ھۆيەۋە قوتارى كىردن لە برىستى و ھېۋرىشى كىردنەۋە لەترس، واتە: ترسىيان لەھىچ دزودۇزنىك نەما بىتە رىگەيان و رىيان پى بگرى، ئەۋىش بەھۇى حورمەت و رىزى كەعبەۋە بوو، كە لەباۋو باپىرانىانەۋە بۇيان ماۋوۋە رىزان لە كەعبە، جا ئايا لەبەرامبەر ھەر بەھرەيەكى خۋايىيەۋە سوپاسىك پىۋىست ناكات...؟ ئاي ئادەمى چەند سىلەيت...؟!

سورەتى (ماعون) ھە

مەككەيىيە (۷) ئايەتە

بەناۋى خۋاى بەخشنەدو مېھرەبان

ئەم سوورەتە بەكورتى باس لە دوو دەستەۋ تاقم دەكات: يەكەم: بى باۋەرىكى دلرەقى سىلەۋ نكولىكەرى رۇزى دوايى و بەرى.

دووم: دوورۋوبەكى رىبابازو رووپامايىكەر لەكارۋكردەۋەكانيا. يەكەمىيان: بەپىشە سووكايەتى بەھەتتىۋان دەكەن و پىياندا ھەل دەشاخىن و، پىيى بلىيت چاكە ناكەن و ھەۋلىشى بۇ ئادەن، ۋەك (عاسى كورى وائىل) ۋەھرەكەسىكى تر ۋەك ئەۋ. دووھىيان: ئەۋدوۋرازيانەن كە نوپۇزەكانيان تەنھا بۇ رووپامايى دەكەن، بۇيە زۇر بەسسۋك گرتوۋيانەۋ زۇركەم رىك بەكەۋىت كە لەكاتى خۇيدا بىيانكەن، ۋەيان لەكاتى كىردنەكەيدا بىدارو ھۇشيار بن، جا خۋاى گەرە لەھەر دوۋلايان ھەرەشە دەكات.

ئەۋ مەۋقە رۇزى جەزاي لا درۇيە!

بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: أَرَأَيْتَ الَّذِي يَكْذِبُ بِالْدينِ ۖ فَآخُو دَيْتِمْ ئەۋكەسەى كەچۇن رۇزى جەزا بەدرۇ دەخاتەۋە، ئەزانى ئەۋكەسە كىيەۋ سىفەتەكانى چىن...؟ ۲: فَذَلِكَ الَّذِي بَدَعَ الْبَيْتِمْ جا ئەۋكەسە بى بروايەكى وايە زۇر بەتۋندى پال بەھەتتىۋە دەنى و پىيا ھەلدەشاخى، لەباتى ئەۋە دل نەۋايى بكات ۳: وَلَا يَحْضُ عَلَى طَعَامِ الْمَسْكِينِ ۖ هەر ۋەك خۇيشى ئاۋايە، دنەۋھانى كەسش نادات لەسەر بەخشىن و خۋاردەمەنى دان بەھەزاران و بى نەۋاۋە داران ۴: فَوَيْلٌ لِلْمُصْلِينَ ۖ ئىنجا سزاي سەخت بۇ نوپۇز خۋىنەكان ۵: الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ ۖ ئەۋانەى لەنوپۇزەكانياندا غافل و بى ئاگان، واتە: بەدل نوپۇزەكانيان ناكەن و لەماناۋ مەبەستەكەى بىر ناكەنەۋە، لەپىش چاۋخەلكەۋە دەىكەن بەلام ئەر ھەر خۇيان بن نايكەن، ناشازنن فەلسەفەى نوپۇزكىردن چىيە ۶: الَّذِينَ هُمْ بَرَاءُونَ ۖ ئەۋانەى

سُورَةُ قُرَيْشٍ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

لَا يَلْفُ قُرَيْشٍ ۖ لَإِلَهِمُ رَحْلَةُ الْشِّتَاءِ وَالصَّيْفِ ۖ فَلْيَعْبُدُوا رَبَّ هَذَا الْبَيْتِ ۖ الَّذِي أَطْعَمَهُمْ مِنْ جُوعٍ وَآمَنَهُمْ مِنْ خَوْفٍ ۖ

سُورَةُ الْمَاعُونِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

أَرَأَيْتَ الَّذِي يَكْذِبُ بِالْدينِ ۖ فَذَلِكَ الَّذِي يَدْعُ الْبَيْتِمْ ۖ وَلَا يَحْضُ عَلَى طَعَامِ الْمَسْكِينِ ۖ فَوَيْلٌ لِلْمُصْلِينَ ۖ الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ ۖ الَّذِينَ هُمْ يُرْءَاوْنَ ۖ وَيَسْمَعُونَ الْمَاعُونَ ۖ

سُورَةُ الْكَافُرِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ ۖ فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَانْحَرْ ۖ إِنَّكَ شَانِئُكَ هُوَ الْأَبْتَرُ ۖ

۳۸۶/۶. موسليم: ۴۳۴/۱). واتە: ئەۋە نوپۇزى موناڧىقە، ئەۋە نوپۇزى موناڧقە، ئەۋە نوپۇزى موناڧقە! دەبىنى ھەمىشە كال وكرچە ۋەجىي خۇيدا نايكا، و زۇر بەقورس و نارەھەتى و ناچارى ئەنجامى دەدات، دادەنىشى و، چاۋەنۇرى خۇر دەكات، جاكە دىتى ئەۋا لە نىۋان دوۋشاخەكانى شەيتانەۋە خۇر دەرەكەۋت، ھەلدەسى چۋار دەنۋك لەزەمىن دەدات، زۇر بەكەمىش ئاگاي لە خۋايە! ۷: وَيَسْمَعُونَ الْمَاعُونَ ۖ ۋە ھەموو جۋرە يارمەتتەكەش لە خەلكى دەرگنەۋە كۇتايى و درىغى دەكەن. بەلى.. مەۋف وادە دروستكراۋە كە بەتەنھا خۇى ناتۋانى پىداۋىستىيەكانى ژيانى خۇى جىيەجى بكات، بۇيە پىۋىستىيە بەدراۋسى و ئەم و ئەۋھەيە، ئەۋىش دەبى داۋاى ھەرچى لى كرد بە خواستىن، بىداتى و، دەستى لى نەقۇچىنى، لە دەرزيەكەۋە، ھەتا پەرداخىك، تەۋرىك، پاچىك... ھتد. مەۋفى نوپۇز خۋىنى راستەقىنە ئاۋايە، بەلام مەۋى دوۋرو، رىبابازو دەست قوۋچاۋوۋ بى خزمەتە.

سوورەتی (کەوسەر)

مەككەییەو (۳) ئایەت

بەناوی خۆی بەخشندە میهرەبان

ئەم سوورەتە باسی بەهرە گرنگەکانی خوا دەکات بۆیەمبەر ﷺ، بەتایبەتی ئەو بەهرە گەورەیه کە لەدوایاو لەقیامەتدا پێی بەخشیوه، ئەو دەبێ چ بەهرەیهک لەو گەورەتر بێت کە هەتا هەتایە ناوو شوهرت و ئایینهکە ی هەردەمینێ و ناکوژیتەوه..؟ ئەوان کە بەپیغەمبەریان دەگوت بێ کۆر و جەحاش کۆرەو زوو ناوی دەکوژیتەوه، خۆیان بنەپر بوون و ناویان چووێ مەزبەلە میژوووهو، خۆیان و دین وریایان پێچرایەوهو کۆتایی هات، بێ گومانیشم هەرکەسیکی تر، بیرو بۆچوونی وەک (ئەبووجەهل) و شوینکەوتوانی ئەوبی، وەک ئەوی لیدی و، سەری خۆی پان ئەبێتەوه. لەفەزل و گەورەیی سوورەتی (کەوسەر) (ئەنەس) دەلی: پیغەمبەر ﷺ لەمژگەوتدا لەنیوانماندا بوو، کتۆپر کەمی خەوی لیکەوت، پاشان بەروویەکی خوش وگەش و لیو بەزەردەخەنەوه سەری بەرزەوهکرد، جا ئیمەش وتمان: هۆی ئەو زەردەخەنەیهت چی بوو ئەو پیغەمبەر؟! فەرمووی: هەر ئیستا ئەم سوورەتەم بۆهات و خویندیەوهو فەرمووی: (بسم الله الرحمن الرحيم. إنا أعطيناك الكوثر. فصل لربك وانحر. إن شانئك هو الأبتر) پاشان فەرمووی: دەزانن (کەوسەر) چیه؟ کەوسەر: چۆم و تافگەو و رووباریکە لەبەهەشتدا، بەرهەتیکێ ئیجگار زۆری هەیه، حەوزو گولایکە پەرورەدگارم بەلێنی پێ داوم، کە لەقیامەتدا ئوممەتەکەم بێنە سەری، وە بەئەندازە ی ئەستێرەکانی ئاسمان لیوان و پەرداخ و سووراحی تێدایە، هەندێ کەس لێی بێبەش دەبێ، منیش دەلیم: ئەو پەرورەدگاری من! خو ئەوانە لەئوممەتی من، خوا ئەفەرموی: تۆ نازانی پاش تۆ ئەوانە چیان کرد؟! (موسلیم: ۳۰۰/۱، ئەبووداود: ۱۱۰/۵، نەسائی: ۵۳۳/۶).

خوا گش خیرۆ بیریکی ئەملای ئەولای بە پیغەمبەر دا:

دوا بەدوای ئەوقسە ناخۆش و نالەبارانە ی قورەیشە، خۆی گەورە بۆ دلدانەوهی پیغەمبەر، ئەم سوورەتە کورتەیه بۆ دابەزاندو فەرمووی:

بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: إنا أعطيناك الكوثر * بەراستی ئیمە چاکەو خوشی و خیریکێ زۆر گەورەمان بەتۆ بەخشی مەمایە سەر بەرز ی دنیایو قیامەتە، یەکی لەوانە رووباریکی

تایبەتە لەبەهەشتدا، وەک ئیمامی (بوخاری) دەلی: ۲: فصل لربك * جا نوێژ بکە بۆ پەرورەدگارت * وانحر * وەله سوپاسی ئەو هەموو چاکەدا، هەر بۆئەو قوربانی سەر بکە، واتە: وەک قورەیش مەبە، کە حەییوانیان هەم بۆخواو، هەم بۆبتهکان سەر ئەبێ، نەخیر، دەشی تۆتەنەها بۆ خۆی گەورە قوربانی بکەیت. وەک لە جیگایەکی تردا دەفەرموی: (قل إن صلاتی ونسکی ومحیای ومماتنی لله رب العالمین لاشریک له وبذلک أمرت وأنا أول المسلمین) ۱۶۱/۶-۱۶۲. ئیبن عەبباس دەلی: (وانحر) بەواتای قوربانی کردنە، هەندیکیش دەلین: مەبەست ئەوێهە کە لەکاتی نوێژدا دەستی راستت لەبان دەستی چەپت دابینی لەژێر گەردنا. ئیمامی (تەبەری) و (ئیبن کەسیر) دەلین: قسە ی ئەو کەسە راستە کە و تۆوێهەتی مەبەست قوربانی کردنە، چونکە پیغەمبەر ﷺ نوێژی جەژنی دەکردو، پاشان قوربانییهکە ی خۆی سەر دەبێ و دەی فەرمو: ((مَنْ صَلَّى صَلَاتَنَا، وَنَسَكَ نُسْكَنا فَقَدْ أَصَابَ النُّسْكَ، وَمَنْ نَسَكَ قَبْلَ الصَّلَاةِ فَلَا نُسْكَ لَهُ)) (متفق علیه).

ناحەزانی دین وەجاش کۆپرن:

۳: إن شانئك هو الأبتر * بەراستی هەر دژو ناحەزەکەت (عاسی کۆری وائیل) کە بەتۆی دەگوت: وەجاش کۆپەر دواپراوو بێ ناوو نیشانەو لەهەموو خیریک بێ بەشە، نەک تۆ.

سوورەتی (کافیرۆن)

مەككەییەو (۶) ئایەت

بەناوی خۆی دەهندەو دلۆقان

سوورەتی (کافیرۆن) باسی یەکخواپەرستی و یەکلایوونەوه و یەخە هەلتهکاندن، لەگش کوفرو (شیرک) ێک دەکات، بێ بروایان "ئەوئەندە نەزان و کەم ئاوەز بوون" لە پەيامبەریان ﷺ داوا کرد کە ئەو سالیک خواکانی ئەمان بپەرستی و، ئەوانیش سالیک خواکە ی ئەم! ئیجنا بۆ رەتی ئەوانەو دەمکوتیان ئەم سوورەتە زۆر گرنگە هاتە خوارەوهو، بە هەموو شیوەیهک لەو بێ هیواو میوووسی کردن و، لەمپەرۆ بەر بەستیکی لەنیوان هەردولادا دانا و، پێی گوتن: کە هیچ کاتیک نەئیستا، نە ئایندە بەتەمای شتی وا مەبن.

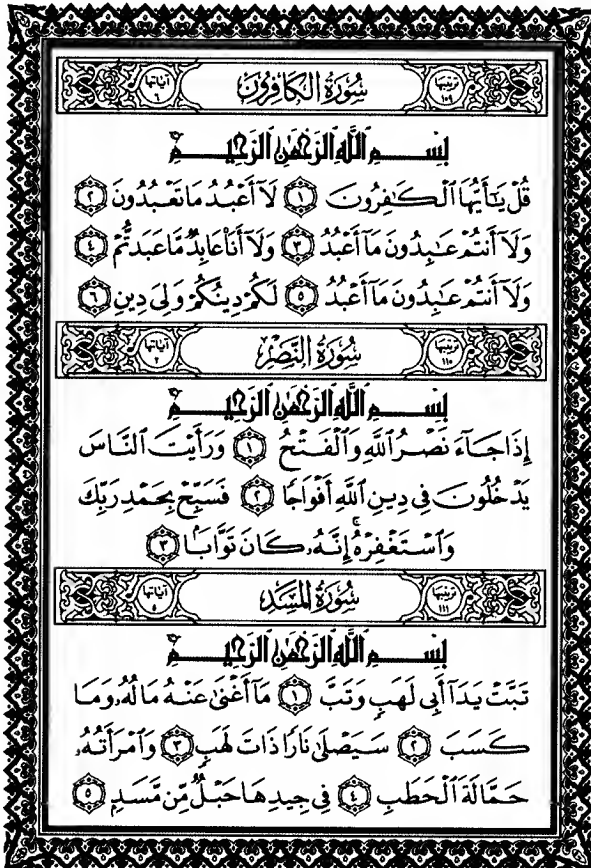
بەراوەت لە شیرک:

بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: قل يا أيها الكافرون * ئەو موخەممەد! ﷺ بلی: ئەو هۆزی کافرو بێ باوەران! دارو بەرد

سوورەتی (نەسر)ە

مەدەنییە و (۳) ئایەتە

بە ناوی خۆی بەخشەندە میهرەبان

پەرستان! خوا نەناسان! ۲: لا أعبد ما تعبدون ۳: لا أعبد ما تعبدون ۴: لا أعبد ما تعبدون ۵: لا أعبد ما تعبدون ۶: لا أعبد ما تعبدون ۷: لا أعبد ما تعبدون ۸: لا أعبد ما تعبدون ۹: لا أعبد ما تعبدون ۱۰: لا أعبد ما تعبدون ۱۱: لا أعبد ما تعبدون ۱۲: لا أعبد ما تعبدون ۱۳: لا أعبد ما تعبدون ۱۴: لا أعبد ما تعبدون ۱۵: لا أعبد ما تعبدون ۱۶: لا أعبد ما تعبدون ۱۷: لا أعبد ما تعبدون ۱۸: لا أعبد ما تعبدون ۱۹: لا أعبد ما تعبدون ۲۰: لا أعبد ما تعبدون ۲۱: لا أعبد ما تعبدون ۲۲: لا أعبد ما تعبدون ۲۳: لا أعبد ما تعبدون ۲۴: لا أعبد ما تعبدون ۲۵: لا أعبد ما تعبدون ۲۶: لا أعبد ما تعبدون ۲۷: لا أعبد ما تعبدون ۲۸: لا أعبد ما تعبدون ۲۹: لا أعبد ما تعبدون ۳۰: لا أعبد ما تعبدون ۳۱: لا أعبد ما تعبدون ۳۲: لا أعبد ما تعبدون ۳۳: لا أعبد ما تعبدون ۳۴: لا أعبد ما تعبدون ۳۵: لا أعبد ما تعبدون ۳۶: لا أعبد ما تعبدون ۳۷: لا أعبد ما تعبدون ۳۸: لا أعبد ما تعبدون ۳۹: لا أعبد ما تعبدون ۴۰: لا أعبد ما تعبدون ۴۱: لا أعبد ما تعبدون ۴۲: لا أعبد ما تعبدون ۴۳: لا أعبد ما تعبدون ۴۴: لا أعبد ما تعبدون ۴۵: لا أعبد ما تعبدون ۴۶: لا أعبد ما تعبدون ۴۷: لا أعبد ما تعبدون ۴۸: لا أعبد ما تعبدون ۴۹: لا أعبد ما تعبدون ۵۰: لا أعبد ما تعبدون ۵۱: لا أعبد ما تعبدون ۵۲: لا أعبد ما تعبدون ۵۳: لا أعبد ما تعبدون ۵۴: لا أعبد ما تعبدون ۵۵: لا أعبد ما تعبدون ۵۶: لا أعبد ما تعبدون ۵۷: لا أعبد ما تعبدون ۵۸: لا أعبد ما تعبدون ۵۹: لا أعبد ما تعبدون ۶۰: لا أعبد ما تعبدون ۶۱: لا أعبد ما تعبدون ۶۲: لا أعبد ما تعبدون ۶۳: لا أعبد ما تعبدون ۶۴: لا أعبد ما تعبدون ۶۵: لا أعبد ما تعبدون ۶۶: لا أعبد ما تعبدون ۶۷: لا أعبد ما تعبدون ۶۸: لا أعبد ما تعبدون ۶۹: لا أعبد ما تعبدون ۷۰: لا أعبد ما تعبدون ۷۱: لا أعبد ما تعبدون ۷۲: لا أعبد ما تعبدون ۷۳: لا أعبد ما تعبدون ۷۴: لا أعبد ما تعبدون ۷۵: لا أعبد ما تعبدون ۷۶: لا أعبد ما تعبدون ۷۷: لا أعبد ما تعبدون ۷۸: لا أعبد ما تعبدون ۷۹: لا أعبد ما تعبدون ۸۰: لا أعبد ما تعبدون ۸۱: لا أعبد ما تعبدون ۸۲: لا أعبد ما تعبدون ۸۳: لا أعبد ما تعبدون ۸۴: لا أعبد ما تعبدون ۸۵: لا أعبد ما تعبدون ۸۶: لا أعبد ما تعبدون ۸۷: لا أعبد ما تعبدون ۸۸: لا أعبد ما تعبدون ۸۹: لا أعبد ما تعبدون ۹۰: لا أعبد ما تعبدون ۹۱: لا أعبد ما تعبدون ۹۲: لا أعبد ما تعبدون ۹۳: لا أعبد ما تعبدون ۹۴: لا أعبد ما تعبدون ۹۵: لا أعبد ما تعبدون ۹۶: لا أعبد ما تعبدون ۹۷: لا أعبد ما تعبدون ۹۸: لا أعبد ما تعبدون ۹۹: لا أعبد ما تعبدون ۱۰۰: لا أعبد ما تعبدون

بە کورتی: لە هیچ کاتێکدا ئێوە بە تەمای ئەوە مەبن کە من بت و خواکانتان بپەرستم، ئەگەرچی ئێوەش حەققانە خواکەمی من بپەرستن، چونکە خواکەمی من هەق و راستە، بەلام خواکانی ئێوە ناهەقەو ناراست ۶: لکم دینکم ولی دین ۷: لکم دینکم ولی دین ۸: لکم دینکم ولی دین ۹: لکم دینکم ولی دین ۱۰: لکم دینکم ولی دین ۱۱: لکم دینکم ولی دین ۱۲: لکم دینکم ولی دین ۱۳: لکم دینکم ولی دین ۱۴: لکم دینکم ولی دین ۱۵: لکم دینکم ولی دین ۱۶: لکم دینکم ولی دین ۱۷: لکم دینکم ولی دین ۱۸: لکم دینکم ولی دین ۱۹: لکم دینکم ولی دین ۲۰: لکم دینکم ولی دین ۲۱: لکم دینکم ولی دین ۲۲: لکم دینکم ولی دین ۲۳: لکم دینکم ولی دین ۲۴: لکم دینکم ولی دین ۲۵: لکم دینکم ولی دین ۲۶: لکم دینکم ولی دین ۲۷: لکم دینکم ولی دین ۲۸: لکم دینکم ولی دین ۲۹: لکم دینکم ولی دین ۳۰: لکم دینکم ولی دین ۳۱: لکم دینکم ولی دین ۳۲: لکم دینکم ولی دین ۳۳: لکم دینکم ولی دین ۳۴: لکم دینکم ولی دین ۳۵: لکم دینکم ولی دین ۳۶: لکم دینکم ولی دین ۳۷: لکم دینکم ولی دین ۳۸: لکم دینکم ولی دین ۳۹: لکم دینکم ولی دین ۴۰: لکم دینکم ولی دین ۴۱: لکم دینکم ولی دین ۴۲: لکم دینکم ولی دین ۴۳: لکم دینکم ولی دین ۴۴: لکم دینکم ولی دین ۴۵: لکم دینکم ولی دین ۴۶: لکم دینکم ولی دین ۴۷: لکم دینکم ولی دین ۴۸: لکم دینکم ولی دین ۴۹: لکم دینکم ولی دین ۵۰: لکم دینکم ولی دین ۵۱: لکم دینکم ولی دین ۵۲: لکم دینکم ولی دین ۵۳: لکم دینکم ولی دین ۵۴: لکم دینکم ولی دین ۵۵: لکم دینکم ولی دین ۵۶: لکم دینکم ولی دین ۵۷: لکم دینکم ولی دین ۵۸: لکم دینکم ولی دین ۵۹: لکم دینکم ولی دین ۶۰: لکم دینکم ولی دین ۶۱: لکم دینکم ولی دین ۶۲: لکم دینکم ولی دین ۶۳: لکم دینکم ولی دین ۶۴: لکم دینکم ولی دین ۶۵: لکم دینکم ولی دین ۶۶: لکم دینکم ولی دین ۶۷: لکم دینکم ولی دین ۶۸: لکم دینکم ولی دین ۶۹: لکم دینکم ولی دین ۷۰: لکم دینکم ولی دین ۷۱: لکم دینکم ولی دین ۷۲: لکم دینکم ولی دین ۷۳: لکم دینکم ولی دین ۷۴: لکم دینکم ولی دین ۷۵: لکم دینکم ولی دین ۷۶: لکم دینکم ولی دین ۷۷: لکم دینکم ولی دین ۷۸: لکم دینکم ولی دین ۷۹: لکم دینکم ولی دین ۸۰: لکم دینکم ولی دین ۸۱: لکم دینکم ولی دین ۸۲: لکم دینکم ولی دین ۸۳: لکم دینکم ولی دین ۸۴: لکم دینکم ولی دین ۸۵: لکم دینکم ولی دین ۸۶: لکم دینکم ولی دین ۸۷: لکم دینکم ولی دین ۸۸: لکم دینکم ولی دین ۸۹: لکم دینکم ولی دین ۹۰: لکم دینکم ولی دین ۹۱: لکم دینکم ولی دین ۹۲: لکم دینکم ولی دین ۹۳: لکم دینکم ولی دین ۹۴: لکم دینکم ولی دین ۹۵: لکم دینکم ولی دین ۹۶: لکم دینکم ولی دین ۹۷: لکم دینکم ولی دین ۹۸: لکم دینکم ولی دین ۹۹: لکم دینکم ولی دین ۱۰۰: لکم دینکم ولی دین

ئەم سوورەتە باسی ئازادکردنی شاری (مەککە) لە بت و بتپەرستی دەکا، کە بەراستی موسلمانان بەو ئازادکردنە سەریان گەیشتە لووتکە سەربلۆندو، هەر بەوێش لەدوای ئەوە لەنیووەدوورگە عەرەبیی دا ئیسلام زۆر بە پەلە پەخشبوو، بۆ دواجاریش شیرک و بی پروایی، نینۆکی کراو بی دەست و بی کەوت، ئینجا خەلکی لەهەموو لایەکەو پۆل پۆل موسلمان بوون و پەرچەمی (لا إله إلا الله) سەد ئەوەندەتی بەرز بوویەو. (ئیین عەبباس) -وہک ئیمامی (موسلیم) هیناویەتی- ئەلی: ئەمە تەنھا سوورەتیکە کە هەمووی پیکەو بەجاری هاتبی. وە لە بەر گەورەیی و مەزنی فەزێلەتی بەجواریکە قورئان دانراو، هەرۆک بە ئاخەر سوورەتی قورئانی پیرۆزی دادەنیت. (نەسای ۵۲۵/۶) ریاویەتی دەکات. هەرۆک بەهیمای کۆچی دوایی پێغەمبەریشی دانا ﷺ، وەکو ئیمامی بوخاری لە (فتح الباری: ۶/۸) هیناویەتی.

لەگەورەیی و مەزنی ئەم سوورەتەدا هاتوو کە (ئەبووداود) ئەلی: پیاوی وتی ئەی پێغەمبەری خوا! ﷺ ئامۆزگارییەکم بکە، ئەویش فەرمووی: ((اقرأ عند منامک (قل یا أيها الکافرون) فإنها براءة من الشرک)). واتە: لەکاتی خەودا سوورەتی: (کافیرون) بخوینە، چونکە بەرائەت و ئینکاری و مەلانییە لەگەڵ هەموو جۆرە شیرکیک. (ئیین عەبباس)یش ئەلی: لەقورئاندا لەم سوورەتە سەختتر نییە بۆ شەیتان و شوینکەوتووکانی، چونکە دووپات کردنەووە چەسپاندنی بناغە (تەوحید)ە، لەولاشەو (بەرائەت) و بیزارییە لەهەموو جۆرە شیرک و کوفریک. پێغەمبەر ﷺ لەدوو رکاتی نوژی (تەواف)ی مالی خوادا، ئەم سوورەتەو، سوورەتی (قل هو الله أحد)ی دەخویند. (موسلیم: ۸۸۸/۲). هەرۆک لەدوو رکاتەکی پێش نوژی بەیانیشدا دەی خویند. (موسلیم: ۵۰۱/۱).

له‌ئوونکه‌ی ده‌سه‌لاندنا تاریف و شوکری خوا بکه:

ئاده‌م‌زاد هه‌رکه که‌می به‌ره‌و سه‌رکه‌وتن چوو، به‌ پنی سروشت قابیله‌ چه‌واشه‌ بی‌ و، خۆی لی‌بگۆری، جابۆ ئه‌وه‌ شتی‌وا روونه‌دا، خ‌وای گه‌وره‌ ده‌فه‌رموی: ﴿بسم الله الرحمن الرحيم﴾ ۱: إذا جاء نصر الله والفتح ﴿هه‌رکه‌ کۆمه‌کی خوا هات و، ده‌رگای سه‌رکه‌وتن و زالی‌بوون کرایه‌وه، واته: مه‌که‌ت له‌بت وبتپه‌رستی ئازاد کردو زالی‌بوویت به‌سه‌ر دوژمنانی دین و گه‌ل و ولاندنا﴾ ۲: ورأيت الناس يدخلون فی دین الله أفواجا ﴿ودیتت خه‌لکی پۆل پۆل دینه‌ ناو دین و ئایینی خواوه، به‌تایبه‌تی عه‌ره‌به‌کان، پاش ئه‌وخوگرتن و ململانییه﴾ ۳: فسبح بحمد ربك ﴿ئه‌وسا تۆیش زۆر به‌دلنیا‌یه‌وه په‌روه‌ردگاری خۆت به‌پاک و بی‌خه‌وش راگره، واته: له‌سه‌ر ئه‌و نازونیمه‌ت و به‌هره‌ گه‌وره‌یه‌ پنی به‌خشیویت هه‌میشه‌ سوپاسی بکه﴾ واستغفره ﴿و له‌به‌رامبه‌ر هه‌ندی‌ حاله‌ت وبارودوخ، که به‌سه‌ر خۆت و هاوه‌لاندنا دیت، داوای لی‌بووردنی لی‌بکه، وه‌یان نه‌وه‌ک به‌هۆی ئازاد کردنی شاری مه‌که‌که‌وه‌ خۆبایی بوون سه‌ر هه‌لبدا، واته: ئه‌گه‌رچی تۆ هه‌رگیز له‌خۆبایی نابیت، چونکه‌ تۆ په‌روه‌رده‌ کراوی ده‌ستی خ‌وایت، به‌لام با هاوه‌لانیشت ده‌رس له‌تۆوه‌ وه‌رگرن﴾ إنه‌ کان توابا ﴿به‌راستی ئه‌و خ‌وایه‌ زۆر ته‌وبه‌ وه‌رگرو چاوپۆشی‌کاره، به‌لی‌ مرؤف ده‌بی‌ رووی په‌شیمانی هه‌ر بۆده‌رگای خوا به‌ری، بۆیه‌ په‌یامبه‌ران پاش هه‌ج‌ره‌ت و جیهادیکی زۆرو بی‌ وچان، زیاتر سه‌ری به‌ندایه‌تییان دانواندوووه‌ داوای لی‌بووردن‌یان له‌خوا کردوووه‌ ئه‌وه‌ته‌ پی‌غه‌مبه‌ر ﷺ له‌سوورده‌و رک‌ووعی نوێ‌ه‌کانیدا به‌رده‌وام ده‌ی‌گوت: ((سبحانک اللهم ربنا وَبِحَمْدِک، اللهم اغفر لی)). (فتح الباری: ۶۰۵/۸). سا خ‌وای به‌خشنده‌ به‌ به‌زه‌یی و میهره‌بانی خۆی له‌ئیمه‌ش خۆش بی‌ و، کاره‌ چاکه‌کانمان لی‌وه‌رگری و، قه‌له‌می به‌خشی‌نیش به‌سه‌ر تاوانه‌کانماندا بی‌نی.

بخاته‌وه، مه‌به‌ستیشی له‌وه‌دا هه‌رئه‌وه‌ بوو که‌ مه‌ردوم موسلمان نه‌بن، جا به‌و بۆنه‌وه‌ ئه‌م سووره‌ته‌ هات تا ئه‌و رووداوه‌ پرپه‌ر بگێڕیته‌وه، وه‌ وه‌ک ئیمامی (بوخاری) ده‌لی: ئه‌و سووره‌ته‌ به‌لینی ئاگرێکی بلێسه‌دارو هه‌لگیرساوی شایسته‌ به‌ (ئه‌بوو له‌هه‌ب) ئه‌دات، هاوړی له‌گه‌ل خه‌زانه‌که‌یشیدا، به‌شیوه‌یه‌ک که‌خه‌ج‌اله‌ت و ریسوایی لی‌وه‌ ده‌رده‌که‌وی. وه‌ هه‌روه‌ها له‌ (ئیین عه‌بیاس) وه‌ ر‌یوایه‌ت ده‌کات: کاتی ئایه‌تی: (وانذر عشیرتک الاقربین) هاته‌ خ‌واری، پی‌غه‌مبه‌ر ﷺ چوو سه‌ر گردۆلکه‌ی (سه‌فا) و به‌ده‌نگی‌کی به‌رز فه‌رمووی: ((یا بنی‌ فلان، یا بنی‌ فلان، یا بنی‌ فلان، یا بنی‌ عبدالطلب)) ئه‌گه‌ر پیتان رابگه‌یه‌نم و بلێم له‌سه‌ر ئه‌و کێوه‌وه‌ سواریکی زۆرتان بۆ دیت، ئایا بروام پی‌ ده‌که‌ن؟ وتیان: تا ئیستا درۆمان لی‌ نه‌بیستوویت، ئه‌ویش فه‌رمووی: ((فانی‌ نذیر لکم بین یدی عذاب شدید)). ئه‌بوو له‌هه‌بیش وتی: یاخ‌وا به‌خه‌یر نه‌بییت و تیا‌بجیت هه‌ر بۆئه‌مه‌ کۆت کردینه‌وه‌؟ پاشان بۆ مجرۆبوونی ئه‌وو ژنه‌که‌ی ئه‌م سووره‌ته‌ هات. (فتح الباری: ۶۰۹/۸).

که‌له‌ره‌قی ئه‌بوو له‌هه‌ب و جه‌زای خۆی و هاوسه‌ره‌که‌ی:

﴿بسم الله الرحمن﴾ ۱: تبت یدا آبی له‌ب ﴿یاخ‌وا هه‌ر دوو ده‌سته‌کانی (ئه‌بووله‌هه‌ب) به‌پ‌رین چن و تیا‌بچن، و تب﴾ ۲: تباش چوو ﴿ما أغنى عنه ماله وما کسب﴾ مال و سامانی و، ئه‌وه‌ی که‌کردی له‌دوژنایه‌تی کردنی په‌یامبه‌ر ﷺ سوودی پی‌ نه‌دا ﴿۳: سیصلى نارا ذات لهب﴾ له‌مه‌پاش ده‌چیته‌ ناو ئاگرێکی بلێسه‌داره‌وه‌ ده‌سووتی ﴿۴: وامرأته حمالة الحطب﴾ هاوړی له‌گه‌ل هاوسه‌ره‌ که‌یشیدا، هه‌لگری کۆله‌داری فیتنه‌و، تیکدانی نی‌وان په‌یامبه‌رو مه‌ردم، چونکه‌ ئه‌ویش ماله‌و مال ئه‌گه‌راو، ئامۆزگاری خه‌لکی ده‌کرد که‌ نه‌چنه‌ سه‌ر قسه‌ی موحه‌مه‌د، سه‌ره‌رای ئه‌وه‌ش کۆله‌ چیلکه‌ی درکاوی ده‌هیناو له‌سه‌ر رینی په‌یامبه‌ردا دای‌ده‌نا، بۆئه‌وه‌ی ئازار بجیژی ﴿۵: فی جی‌دها جبل من مسد﴾ له‌گه‌ردونیایه‌تی له‌دۆزه‌خدا گوریسیکی چنراو له‌ بووشی خورما (پاش ئه‌وه‌ی که‌ گه‌ردنبه‌ندی زێر له‌گه‌ردونیابوو).. به‌لی‌ ئه‌وانه‌ی وا ئه‌زه‌یه‌ت و ئازاری موسلمانان ده‌ده‌ن، وه‌ پارو پول به‌خت ده‌که‌ن له‌ پیناوی لاوا‌زکردن و فه‌وتاندونیاندا، ئه‌وه‌ بۆ خۆیان په‌نجه‌ی حه‌سه‌ره‌ت و په‌شیمانی ده‌گه‌زن و په‌شیمان ده‌بنه‌وه‌و خه‌ج‌اله‌ت و ریسوا و زه‌لیل ده‌بن له‌ قیامه‌تدا، وه‌ هه‌ر ده‌بی‌ به‌ د‌وای (ئه‌بووله‌هه‌ب) دا بنی‌درین.

سووره‌تی (مه‌سه‌د)ه

مه‌که‌بییه‌و (ه) ئایه‌ته

به‌ناوی خ‌وای به‌خشنده‌ی میهره‌بان

ئه‌م سووره‌ته‌ باسی دوژنایه‌تی و تیا‌چوونه‌که‌ی (ئه‌بووله‌هه‌ب) سی‌ مامی پی‌غه‌مبه‌ر ﷺ ده‌کات، ئه‌وه‌بوو زۆر به‌قورسی و سه‌ختی دوژنایه‌تی په‌یامبه‌ری ﷺ ئه‌کرد و ماله‌و مال به‌دووی ده‌گه‌را، تا به‌لکو کاره‌کانی لی‌ تیک بداو، به‌ حیسابی خۆی به‌ درۆی

سوورهتی (نیخلاس)

مهککه بییه و (۴) نایه ته

به ناوی خوی به خشنده میهره بان

ئهم سووره ته باسی ته وحیدو هه ندی له سیفه ته پیروزه زه کانی خوی کارزان دهکات، باسی تاک و ته نیایی و، جیگه ی تاکه ئومیدو هیوای رازو نیازی گش خه لکان دهکات، باسی بی نیازی و بی ئاتاجی و بی هاویه شی و بی هاوتایی خوا دهکات، رهی ئه وانه ده داته وه که ده لئین: خوا له سی (ئوقنوم) پیک ها تووه، ده مکتوی ئه وانه دهکات ده لئین: فریشته و جینییه کان مندالی خوان! هوی هاتنی ئهم سووره ته: وهک (ئوبه ی کوری که عب) ده لی: هاویه شدانه ره کان به پیغه مبه ریان ﷺ گوت: رشته ونه سه بی خوامان بو باس بکه! جا خوی به ده سلات له وه لامدا ئهم سووره تی: (قل هو الله أحد...) ی نارد. (پیشه وانه حمده، ترمزی، ئیبین جه ریر ریوایه تی ده کهن). وه له فه زل و گه وره بی ئهم سووره ته دا: ئیمامی (بوخاری) له (ئبو سه عید) وه ده لی: پیغه مبه ر ﷺ فره مووی: ((أَيُحْزِرُ أَحَدُكُمْ أَنْ يقرأَ ثَلَاثَ الْقُرْآنِ فِي لَيْلَةٍ)). ئایا ئیوه ناتوان له ته نها شه ویکا سییه کی قورئان بخوینن؟ هاوه لان ئه وه یان لا گران و قوورس بوو، بویه ئینکاری ئه وه یان کردو وتیان: جا کی ده توانی کاری واکات؟ پیغه مبه ریش ﷺ فره مووی: ((الله الواحد الصمد ثَلَاثُ الْقُرْآن)). (فتح الباری: ۶۷۶/۸). واته: سووره تی (سه مه د- نیخلاس) سییه کی قورئانه.

ئاوا خوا بناسه!

ئه وده مه بته پرسته کان داوی نه سه بی خویان له پیغه مبه ر ﷺ کرد، خوی گه وره بو ئه وه لامه کورت و پوخت وه لامی دانه وه فره مووی:

بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: قل هو الله أحد * ئه ی موحه ممه! بلی: ئه وه په ره وردگاره ی که من ده ی پرستم، تاک و ته نیایه وه، هاوه ل و هاویه شی نییه * ۲: الله الصمد * ئه وه خویه - که ناوی (الله) یه -، جیگای هیواو ئومیدو، بی نیازی شه، هیچ که سیکیش - بی له و - شایانی ئه وه نییه گیروگرفته کان بپرینه لای بو چاره سر، هر ئه وزاته گه وره ی شه، که ده بی هر بولای ئه وه بگه ریینه وه * ۳: لم یلد * که سی لی نه بووه، هیچ رۆله ی که نییه - وهک جوله که وگا ورو بته پرسته کان ده لئین -، چونکه خوا زور بلوند و پاک و بیخه وش و دووره له و جوره بیرو بوچوونانه

ولم یولد * وه که سیش نه بووه و بی دایک و بابه، چونکه هه موو شتیکی له دایک بوو تازو نو بییه و، خوا نییه و سه ره تیه کی هه یه، خو خوایش بی سه ره تاو (ئه زه ل) بییه * ۴: ولم یکن له کفرا أحد * وه رگیز هیچ که سیک هاوشیوه هاوتای نییه و، که سی ناتوانی به ره لهستی بکات. به لی زور کهس له دۆزینه وه

دیاریکردنی خاوه نی ئهم بوونه وهرده به هه له چووو نه گه رایه وه بو هه ق، گومانیش له وه دا نییه که ده بی هه موو دروستکاروئیک - گه وره و بچووک، وهکو ئهم بوونه وهره - خاوه نیکی هه بی، به لام ئایا کییه و سیفه ته کانی چین و، ده بی چون بی؟ به لی... له دۆزینه وه ی ئهم راستییه خه لکیک له کو و تازووه لییان تیک چوووه و به هه له چوون و، هه ره که یان به شیوو دۆلیکا ملیان ناوه، به لام ئه گه ر بیریکی ورد له شیوه و شیوازی دروستیبوونی ئهم بوونه وهره: (عاسمان وزه مین و شیوو دۆل و کیوو چیوا به رزی و نزمی و شه وو رۆزو خۆرو هه یف و هه ساره کان و باو بۆران و توفان و گه رده لول و سه رماو گه رماو باران و به فرو ته رزه و ده ریاو زه ریاو هات و چۆی گه مییه کان به ناویاندا - کیو ئاسایی - و ئافه راندنی مرۆف خوی، ئه مانه و سه د ئه و نه ده ی تریش له م بوونه وهردا) زور به ئاسانی په نجه ده خریته سه ر راستیه کان و رافه ی ئه وه هه قیقه ته ده کریت، بویه ئیمه ش زور به دلنیاییه وه ملکه چین و سه ری به ندایه تیمان بو دانواند.

هزاره حممت له (حافیزی حه که می/ ۱۳۴۲ - ۱۳۷۷ هـ).
که له باره یی ثاقیده و بیرو باوهری موسلمانانوه سه بارهت به ناسینی
زاتی عه لییه یی خوا چه نده جوان ده لیت:

أول واجب علی العبد

معرفة الرحمن بالتوحيد

إذ هو من كل الأوامر أعظم

وهو نوعان أيا من يفهم

إثبات ذات الرب جل وعلا

أسمائه الحسنی صفاته العلی

وانة الرب الجلیل الأكبر

الخالق الباریء والمصور

باری البرایا منشی و الخلاق

مبدعهم بلا مثال سابق

الأول المبدی بلا ابتداء

والآخر الباقي بلا إنتهاء

الأحد الفرد القدير الأزلی

الصد ألب المهمین العلی

علو قهر وعلو الشأن

جل عن الأضداد والأعوان.

سوورتهی (فهلوق)

مه که بییه و (۵) نایهت

به ناوی خوی به خشنده ی میهره بان

ثم سوورته به نده راسته کانی خوا فیری ده کات که: هه مووکات
خویان بده نه دهستی خواو په نا هه ره به و بهرن له ته وای شهرو
خرابه ی خراپه کاران، به تاییه تی له زیانی تاریکه شه و که پهرده
به سه ر رووناکییه کاند ده کیشی، له زیانی دروژنان و دوورووان،
له خراپه ی جادوو بازان و ساحیران، له زیانی نه وانه ی که چاویان
هر له مالی مه ردمه.

په نا هه ره به خواجه له گیجه لی گیجه لگیران:

مرو چه نده به تواناو به هیز بیت، هیمان هر پیویستی به پالپشتیکی
وه که خوا هه یه، که له زیان و زهره ری گشت زیانده ری دلنای بکاو
نوقره به گیانی بدات، بویه ده فهرموی:

بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: قل أعوذ برب الفلق

موحه ممه ده! بلی: په نا ده به مه بهر پهروه دگاری سپیایی
به ره به یان، نه وخواپه ی که پهرده ی نه بوونی لهت کردوو بوونه وهری
لی ده ره ینا ۲: من شر ماخلق له شهرو خراپه ی هه رچی
که دروستی کردوو، هه ر شتی خراپه ی لی بووه شیتته وه ۳: ومن
شر غاسق إذا وقب وه له شهرو خراپه و زیانی تاریکی شه و، که
دادیت و هه موو شتیک داده پوشتی به ژیره وه و ترووسکایی لی ده بری
و ده بیته شه وه زنگ ۴: ومن شر انفاتان فی الغند وه له شهرو
خرابه و زیانی نه وکه سانه ی جادوو ده کهن و فوو ده کهن به گرکاندا،
چاوبه ستکردنی موسلمانان و، فیل و ته له که کردن لیمان، نیجگار
کاریکی دژیو ناله بارو به دو خراپه، ده بی هه موو کات په نا به خوا
ببری و، هه ویش بدری تا خه لکی زال نه بن به سه ریاند، جا بو
پتر ناگدار بوون له (سیحرو جادوو، بگه ریوه بو سوورته ی (به قهره)
نایه تی: ۱۰۲ ۵: ومن شر حاسد إذا حسد وه له شهرو
خرابه و زیانی هه ره سهوودیک کاتی سهوودی و نیره یی ده باو،
هه میشه هه ره خریکی زیان گه یاندنه به موسلمانان..

به لی پیغه مبه ر ناساغییه کی تووش بوو، له وکاته ده فریشته
(جو بریل) هات و گوتی: (ده لینی ناساغیت؟ فهرمووی: به لی،
جو بریل ییش ثم دوعایه ی به سه را خوینده وه و فهرمووی: (بسم
الله أَرْقِيكَ، من كل داء يؤذيك، ومن شر كل حاسد وعين، الله
يَشْفِيكَ). (موسلیم: ۲۱۸۶).

به لی: مروث هه رچه نده ده سه لانداری بیت ناتوانی هه ر کون و
قوژنیکی زیانی پی نه گه یه نییت له خو ی بگری، بویه ده بی
هه مووکات په نا هه ره په نا ی خوا بال ده ست بیت.

سوورتهی (ناس)

مه که بییه و (۶) نایهت

به ناوی خوی به خشنده ی میهره بان

سوورته ی (ناس) مروث فیری نه وه ده کات که هه مووکات هه
به خوا ی گه وره په نا به ری، له گه ل نه ویشدا هه ندی له سیفاتیشی
بو باس ده کاو ده لی: خو (الله) پهروه دگاری هه موو خه لکانه،
پاشای ته وای مروثه کانه، تاکه (مه عبود) و په رستراوی به هه قی
به نده کانه.

مروث فیز ده کا که په نا به خوا بگری له زیانی (نیلیس) و مروثه
لادهره کان و شاگرد هه کانیان، نه وانه ی که هه ردم له چه واشه کردن
و فریودانی ناده مزادان.

په ناهه رهی خوايه له دهس جنوکه و مهردمی بهد فهر:

به لّی خوی بالا دهس پرې له په سن و سیفاتی پیروزی خوی له سوورته دا باس دهکا، بؤ نه وه مروّف باشر پستی پئی بهستی و، له خراپه ی ټینس و جننی به دکردار بیپاریزی ولییان نه ترسیّت، بؤیه ده فهرموئ: ﴿بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: قل أعوذ برب الناس * ۲: ټه ی موحه ممه!﴾ (ټه ی موسلمان!) بلّی: په نا ټه به مه بهر په روه دگاری خه لک * ۳: ملك الناس * پاشای خه لک * ۳: الله الناس * په رستراوی خه لک.

ټه م سئ سیفه ته پیروزی خوايه: (ره ب، مه لیک، ټیلاه) له سه ره تاي سوورته ی (فاتیحه) شه وه هاتووه: (الحمد لله رب العالمين، الرحمن الرحيم، مالک يوم الدين)، ههروهک له سه ره تاي سوورته ی (به قهره) شه وه ټه فهرموئ: (يا ايها الناس اعبدوا ربكم الذي خلقكم والذين من قبلكم لعلكم تتقون * الذي جعل لكم الأرض فراشا والسماء بناء وأنزل من السماء ماء فأخرج به من الثمرات رزقا لكم فلا تجعلوا لله أندادا)، جا کاتئ که تو قایل بوویت به (ربوبییه) ی خوی گه وره، ټیتر ده بی هه ره ټه ویش به (إله) بزانی و بیپه رستی، وه کو ده فهرموئ: (فليعبدوا رب هذا البيت..)، جا (ربوبییه) و په روه دگاریه ټیشی له گه لّ سوورته ی تر دا دوویات کراوه ته وه، وهک ده فهرموئ: (الحمد لله رب العالمين) (۲/۱). (قل أغیر الله أبغی رباً وهو رب کل شیء) (۱۶۴/۶). (قل من رب السموات والأرض قل الله) (۱۶۳/۱۳)، (رب المشرق والمغرب لا إله إلا هو فاتخذه وکیلاً) (۹/۷۳)، (فليعبدوا رب هذا البيت..)، (إنما أمرت أن أعبد رب هذه البلدة) ۹۱/۲۷. (رب العرش الکريم) (۱۱۶/۳۳). جا دوی باسی (ربوبییه) ی خوا، باسی پاشایه تی دیت وده فهرموئ: (ملك الناس) تا مرو بزانی که ټه خوايه، ههروهک (ره ب) به بؤه موو جیهانه کان، خاوه و پاشایشیانه، که وایو زاتیکی زور گه وره به ده سه لاته و، شیاوی پشت پئی به ستنه له کاتی خوئی و ناخو شیدا، وه که ده فهرموئ: (اعبدوا ربکم الذي خلقکم والذين من قبلكم لعلکم تتقون) (۲۱/۲-۲۲)، پاشان ده بی ددان ته نها به (تولوهییه) و حاکمیه تی ټه ویشدا بنری و، هه ره فهرمانی ټه ویش به رپوه بپریت، بؤیه ده فهرموئ: (إله الناس)، یان ده فهرموئ: (وما خلقت الجن والإنس إلا ليعبدون) (۵۱/۵۶). یان (قل اللهم مالک الملك) (۲۳/۳). یان ده فهرموئ: (له الملك وله الحمد) (۱/۶۴)، یان (له ملک السموات والأرض) (۲/۱۰۷). یان (الملك القدوس) (۲۳/۹۵)، ټه م هه موو ټایه تانه و ده یان ټایه تی دی، هه ره هه موو داوا ده که ن و به مرو دلین که: ده بی ته نها خوا بپه رستری و،

هه ره ویش گوئ رایه لّی و بهر فهرمانی بکری، ده بی له مانا مه به ستی راسته قینه ی (ره ب، مه لیک، ټیلاه) و اتئ بگه ی ۴: من شر الوسواس * له شه رو خراپه و زبانی ده غده غه دروستکه رو وه سه سه کار * الخناس * که هه ناوی خوا برا و یادی کرا، ټه و خوی په نهان دهکات، زانایانی ته فسیر ده لین: شه ی تان ته پ ده کوتیته سه ر دلّ مروّف وده کا به خانه ولانه ی خوی، هه تا خوا نه کا به جیی ناهیلّی. پیغه مبه ریش * ده فهرموئ: هه موو مرویه ک شه ی تانکی هاوړی هه یو، له گه لیا هه لده سووړی و، هانی ددها بؤ کاری خراپ، ته نانه تی منیش، به لام خوا منی زال کردوه به سه ر هاوړی شه ی تانه که مداو، ناتوانی کاری خراپ پئی بکات (موسلیم). ۵: الذي يوسوس في صدور الناس * ټه وه ی وه سه سه ده خاته ناو سینو دلّ مه ردمه وه * ۶: من الجنة والناس * له جنوکه و له ئاده می، (ټه وانه یان شه ی تان ره فتان) وهک ده فهرموئ: (وکذلک جعلنا لكل نبی عدوا شياطين الإنس والجن یوحی بعضهم إلى بعض زخرف القول غرورا)، پیشه و (ټه حمه د) یش ټه م فهرموو ده یه ی هی ناوه: که ټه بوو زهر ده لّ: جا ریک چومه مزگه وت، ده بینم پیغه مبه ر * له وپییه، پاشان دانیشتم و، فهرموو: ((یا أبا ذر هل صليت؟)) واته: ټه بوو زهر! نو یژت کردوه؟ وتم: نا، فهرموو: ((قم فصل)) واته: هه ر ئیستا هه سته و نو یژت ده کت بکه، منیش نو یژم کردو پاشان فهرموو: ((تَعَوَّذْ من شر شياطين الإنس والجن)) له شه ری شه یاتینی ئاده می و جننی په نا به ره به رخوا. (ټه بوو زهر) ده لّ: گوتم: باشه! شه یاتینی ئاده می ش هه یه! فهرموو هه یه. به لّ.. ټه م سوورته فیزی ټه ومان دهکات که هه مووکات په نا به رینه بهر خوی گه وره له هه موو ئیش و کاره کاند، وهخومان بیاریزین له وانه ی ده یانه وئ به قسه ی لووس و بی ناوهرؤک له خشته مان بهرن، به تاییه ت له ئاده میه شه ی تان و شه ی تانکاره کان، خو بی گومانه که گه لّ که س هه یه له دیو (عیفریت) و جنوکه کان، زور خراپتره و زبانی گه وره تره، شه ی تانیش به شاره گه خوینبه ره کاند دیت و ده چی و، به شی خویشی ده سه لاتی دراوه تی، بؤیه پیویسته مروّف هه میسه وربایی و ناگای له خوئی بی و شه ی تان فریوی نه دات.

سا خوایا به میهره بانی خوت بمان پاریزه له پیلانی جنوکه و مروّفه دووړو و خراپه کاره کان و زمان لووسه کان بمانپاریزه، و له سه ر ټاینه که ی خوت دامه زراومان بکه و هیزو پیزمان بؤ زیاد بکه، تاباشتر بتوانین خزمه تی ئیسلام و دینه که ت بکه ی.

په یامبه ر * هه موو شه وئ - که ده چووه جیگای خه و بؤ نووستن - سئ جاران سوورته ی (قل هو الله)، (قل أعوذ برب الفلق)، (قل

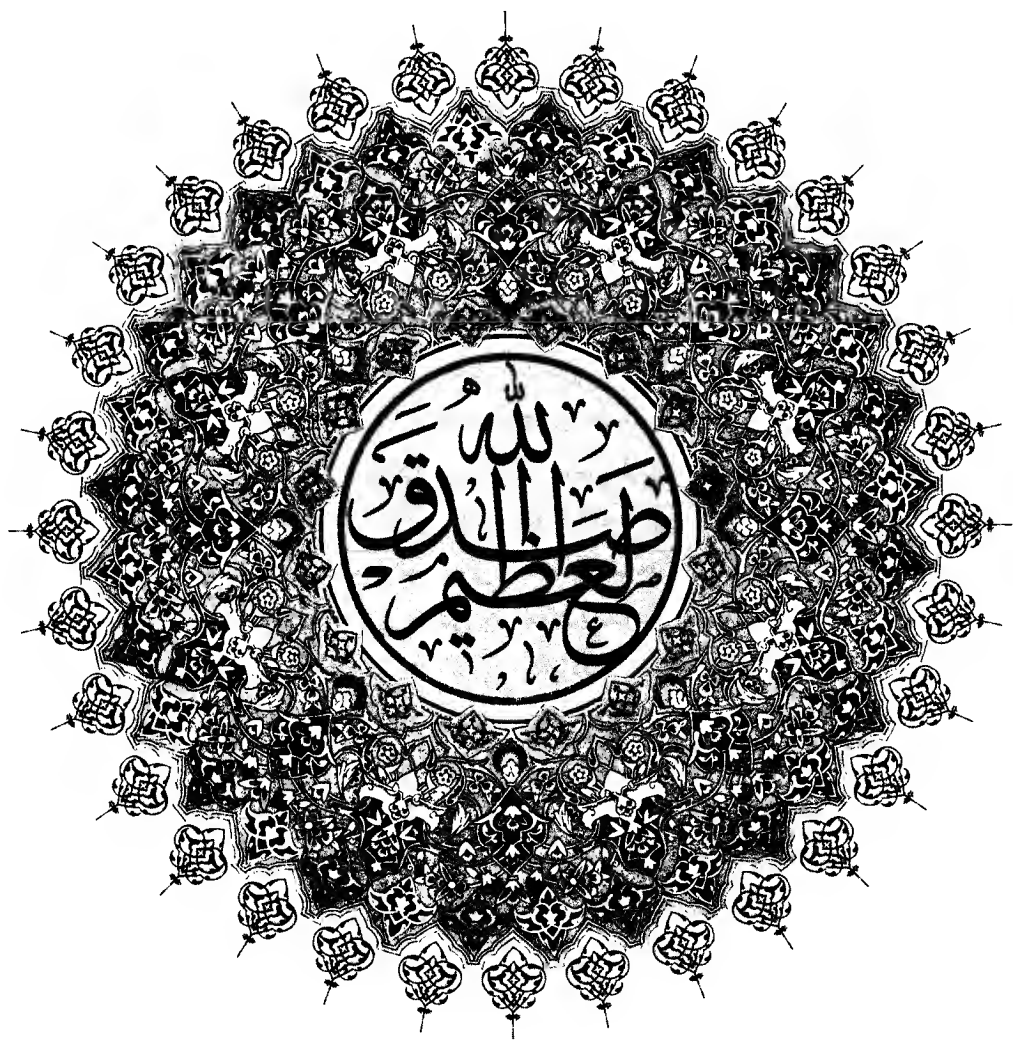
گروویڤك، بههزار قوربان و صدهقهت بم، نهوجا بهكهم وكورتی و ناتهواوی دهستمان كهوتهوه! بویه ناچاربووم همميسان زۆربهی دابړېژمهوهو، بگهړېمهوه سهرهتاكهی و، له نهجامدا نهوهندهش دواكهوت خهريكه بلېم لهكاتی خۇیدا فریا نهكهوت!.

داواي لیبووردنیش دهكهم له ههركهم و كورتی و ناتهواوییهك، وههركهسیكیش ههرشتیكی بهر چاوكهوت، بهدۆستانه وبه دلسۆزانه بهسهری بگړیتهوه، ئیمهش -لهگه ل سوپاسدا- گوئی بیستی دهبین و جوهدو ههولهكەشی دهرخینین.

تیبینی: له رهمه زانی سالی (۱۴۱۳) ی كۆچی، دهستم كرد بهنووسینی ئهم كورته تفسیره، وه له (۴) ی مانگی سهفهری سالی (۱۴۱۸) ی كۆچی، بهرامبهر به (۱۹۹۷/۶/۹) زایینی لهههله بهجی شههید له (راگه یاندن) ی بزوتنه وهی ئیسلامی له كوردستان/ عیراق. لی بوومهوه. داواكارم له خواي به بهزهیی ومیهره بان لیمان وهرگری و، قهله می به خشین بینیت به سهر ههله كانماندا.

أعوذ برب الناس) ی دهخویندو، فووی بههردوو دهستیا دهکردو به هه موو نه دنامه کانی لاشهیدا دهی هینا، به تایبتهت دم و چاوو سهرو ههر جیگایه کی دی که دهستی پئی دهگهشت.

له کۆتاییدا: زۆر زۆر سوپاس بۆ خواي میهره بان که بهنووسینی ئهم (تفسیره) کورتهیه بۆ قورئانه پیرۆزه که ی ریزی لینام، ئهم نووسینهش له سهر داخوازی گه لی له جوان و لاوه كانمان، ئهگینه قورئانی پیرۆز بهیهك بهرگ وده بهرگیش نرخ و بههای دهرناکهوی، هیمان ئهمهش -بهم شیوه کهم وکورتیه- پاش ئازارو بیزاریکی زۆرو، له ساله کانی نهوه دهوه، ئهو فیکر و بیرم کهوته میشکه وهو، ماخۆلانم بووو دموت خوايه! چۆن بتوانم پرۆسه یه کی ئاواي به نرخ، به ته نیا له کوردستانیکی پر له ئاژاوه و بی ئۆقرو، پر له سیاسهتی هه مه جوړه تهواو بکه م، ههر ئهمهش بوو که گه لی جار ئهمیش بهر شالواوی رک وکینه دهکهوت و تۆله ددرا، ته نانه تی پاش ئه وه که خرایه (کۆمپیوتهر) هوه و تایپکرا کهوته دهستی

السُّورَة	دُفْعُهُ	الصَّحِيفَة	السُّورَة	دُفْعُهُ	الصَّحِيفَة	السُّورَة	دُفْعُهُ	الصَّحِيفَة	السُّورَة	دُفْعُهُ	الصَّحِيفَة
الفَّاتِحَة	١	٥	الرُّؤْمُر	٣٩	٧٠٧	المُرْسَلَات	٧٧	٨٩٦	مَلِكِيَة		
البَقَرَة	٢	٧	غَافِر	٤٠	٧١٩	التَّيْبَات	٧٨	٨٩٩	مَلِكِيَة		
آلِ عِمْرَان	٣	٩٤	فُصِّلَتْ	٤١	٧٣٠	التَّارِغَات	٧٩	٩٠١	مَلِكِيَة		
النِّسَاء	٤	١٣٨	الشُّورَى	٤٢	٧٣٨	عَبَسَ	٨٠	٩٠٥	مَلِكِيَة		
المَائِدَة	٥	١٨٩	الرَّخُوف	٤٣	٧٤٦	التَّكْوِيْر	٨١	٩٠٧	مَلِكِيَة		
الْأَنْعَام	٦	٢٣٧	الدَّخَان	٤٤	٧٥٥	الْأَنْفُطَار	٨٢	٩٠٩	مَلِكِيَة		
الْأَعْرَاف	٧	٢٦٠	الْجَاثِيَة	٤٥	٧٥٩	المُطَفِّفِيْنَ	٨٣	٩١٠	مَلِكِيَة		
الْأَنْفَال	٨	٢٩٦	الْأَخْفَاف	٤٦	٧٦٣	الْأَنْشِقَاق	٨٤	٩١٢	مَلِكِيَة		
التَّوْبَة	٩	٣١٠	مُحَمَّد	٤٧	٧٧٠	البُرُوج	٨٥	٩١٤	مَلِكِيَة		
يُونُس	١٠	٣٣٨	الْفَتْح	٤٨	٧٧٧	الطَّارِق	٨٦	٩١٦	مَلِكِيَة		
هُود	١١	٣٥٥	الْحُجُرَات	٤٩	٧٨٤	الْأَعْلَى	٨٧	٩١٧	مَلِكِيَة		
يُوسُف	١٢	٣٧٤	ق	٥٠	٧٨٩	الْعَاشِيَة	٨٨	٩١٨	مَلِكِيَة		
الرَّعْد	١٣	٣٩٦	الذَّارِيَات	٥١	٧٩٤	الْفَجْر	٨٩	٩٢٠	مَلِكِيَة		
إِبْرَاهِيْم	١٤	٤٠٦	الطُّوْر	٥٢	٧٩٨	الْبَلَد	٩٠	٩٢٢	مَلِكِيَة		
المِجْدَل	١٥	٤١٥	النَّجْم	٥٣	٨٠٢	الشَّمْس	٩١	٩٢٣	مَلِكِيَة		
النَّحْل	١٦	٤٢٥	القَمَر	٥٤	٨٠٧	اللَّيْل	٩٢	٩٢٥	مَلِكِيَة		
الْإِسْرَاء	١٧	٤٤٥	الرَّحْمَن	٥٥	٨١١	الضُّحَى	٩٣	٩٢٦	مَلِكِيَة		
الكَهْف	١٨	٤٦٦	الْوَاقِعَة	٥٦	٨١٦	الشَّارِح	٩٤	٩٢٨	مَلِكِيَة		
مَرْيَم	١٩	٤٨٥	الْحَدِيد	٥٧	٨٢١	التِّين	٩٥	٩٢٩	مَلِكِيَة		
طه	٢٠	٤٩٦	المِجَادَلَة	٥٨	٨٢٨	العَلَق	٩٦	٩٣٠	مَلِكِيَة		
الْأَنْبِيَاء	٢١	٥١٠	الْحَشْر	٥٩	٨٣٣	القَدْر	٩٧	٩٣١	مَلِكِيَة		
الحَج	٢٢	٥٢٥	الْمُتَجَنِّدَة	٦٠	٨٣٩	الْبَيِّنَة	٩٨	٩٣٢	مَلِكِيَة		
المُؤْمِنُون	٢٣	٥٤١	الصَّاف	٦١	٨٤٣	الرَّزَلَة	٩٩	٩٣٣	مَلِكِيَة		
النُّوْر	٢٤	٥٥٣	الْجُمُعَة	٦٢	٨٤٥	العَادِيَات	١٠٠	٩٣٤	مَلِكِيَة		
الْفُزْرَقَان	٢٥	٥٦٨	الْمَنَافِقُون	٦٣	٨٤٧	القَارِعَة	١٠١	٩٣٥	مَلِكِيَة		
الشُّعْرَاء	٢٦	٥٧٩	التَّغَاثُن	٦٤	٨٥٠	التَّكَاثُر	١٠٢	٩٣٥	مَلِكِيَة		
النَّمْل	٢٧	٥٩٤	الطَّلَاق	٦٥	٨٥٢	العَصْر	١٠٣	٩٣٦	مَلِكِيَة		
الْقَصَص	٢٨	٦٠٨	التَّحْرِيْم	٦٦	٨٥٦	الْهُمَزَة	١٠٤	٩٣٧	مَلِكِيَة		
العَنَكَبُوت	٢٩	٦٢٢	الْمُلْك	٦٧	٨٥٩	الْفِيل	١٠٥	٩٣٨	مَلِكِيَة		
الرُّوم	٣٠	٦٣٢	القَلَم	٦٨	٨٦٤	قُرَيْش	١٠٦	٩٣٨	مَلِكِيَة		
لُقْمَان	٣١	٦٣٩	الْحَاقَّة	٦٩	٨٦٩	المَاعُون	١٠٧	٩٣٩	مَلِكِيَة		
السَّجْدَة	٣٢	٦٤٤	المَعَارِج	٧٠	٨٧٢	الْكُوْثِر	١٠٨	٩٤٠	مَلِكِيَة		
الْأَحْزَاب	٣٣	٦٤٨	نُوح	٧١	٨٧٥	الْكَافِرُون	١٠٩	٩٤٠	مَلِكِيَة		
سَبَأ	٣٤	٦٦٥	الْجِن	٧٢	٨٧٨	التَّصْوِر	١١٠	٩٤١	مَلِكِيَة		
فَاطِر	٣٥	٦٧٣	المُزْمَل	٧٣	٨٨٣	المَسَد	١١١	٩٤٢	مَلِكِيَة		
يَس	٣٦	٦٨١	الْمَدَّثِر	٧٤	٨٨٦	الْإِخْلَاص	١١٢	٩٤٣	مَلِكِيَة		
الصَّافَات	٣٧	٦٨٩	الْقِيَامَة	٧٥	٨٨٩	الْفَلَق	١١٣	٩٤٤	مَلِكِيَة		
ص	٣٨	٦٩٨	الْإِنْسَان	٧٦	٨٩٢	النَّاس	١١٤	٩٤٤	مَلِكِيَة		

چەند زانباريەك لەبارەى قورئانى پيروۆنەوه

بەناوى خواى بەخشندەى مېهرەبان

(داودى مىسرى) - كەلەسالى (٩٤٥) - ى ك، كۆچى
دوايى كردوو - لەكتىبى (طبقات المفسرين) دا
(٧٠٤) موفەسىرى بۇ قورئان ناوبردو كە
تەفسىرى قورئانان كردوو، ئاخۇ دەبى ئىستا بە
چەند گەيشتب.

قورئان: فەرموودەى خواى دلوفان و لە كارزانە،
بەپىغەمبەرەكەيدا (موحەممەد ﷺ) ناردووئەتى
بۇ گشت جيهانيان، ھەتا بە ژيرانەو فاميدانە لىي
حالىي ببن و، بۇ دونياو قيامەتيان كارى پىيگەن
و، بىكەنە دەستوو رو بەرنامەى ژين و مردنيان،
رۇشنر بلّين: بىكەنە ئەساس و بنەماو رەوشى
كۆمەلايەتى و، رامبارى و، ئابوورى و،
دامەزراندنى دەسلەت و دەولەت، سياسەتيان
لەسەر بنەماى ئايەتى: (و انك لعلى خلق عظيم)
بىت، كلروبارى كۆمەلايەتى و پىكەومەنانى
خيزان و، دەرەمەت و دەستخست و، دابەشكردى
لە رىي پاك و ھەلال و پەوانەو بىت، ەدالەت و
دادگەرىي لە گشت دام و دەزگاكانى دەولەتدا
رەچاو بكرىت، يان كورتەر بلّين: گشت
پەيەومندىي و، جم و جوتىكى دەولەت، يان تاك و
كۆمەل، لە پرووى سياسەتى قورئان و
فەرموودەكانەو ھەلگوزرى و، ھەلەسەنگىنرى،
ئەوسا پاش ئەنجامدانى كارى وا، شتىكى جوان
و پىويستە بۇ قورئان كە: ھەندى زانستە
قورئانيەكانى بەم شىومىيەى خوارەو فیر ببين:
(١) ھوى ھاتنە خوارەو (أسباب النزول) - ى
ئايەتەكانى قورئان (ئەوبەشەى ھوى ھاتنى
ھەبىت) بزانرىت، بەلام لەگەل رەچاوكردنى بارە

تەفسىر: برىتيە لە لىكدانەو و شىكردنەو
ماناو مەبەستە سەرەككەكانى قورئانى پىروۆز،
پتر لە لىكۆلىنەو و لىكدانەو لە لایەنەكانىترى،
(وگە لایەنى رىزمان و زمانەوانىي، رەوانبىژىي
و خوشخوانىي، فىقھو دەرھىنانى ئەھكامە
شەرعیيەكان و، دۇعاو نوشتەپىكردى)
تىگەيشتن و، وەرگرتنىەتى وگە پەپرەو
بەرنامەى ژيان بۇ ھەردوولا (دونياو قيامەت)،
بەگەرخستنىەتى لەھەموو دەورو رۆللىكى ژيانى
رۆزانەدا (لەباتى ماچكردىي و، لەبەرگ
ھەلگىشانى و، لەرەفەدانانى و، خویندىنى
لەتازىيەو بۆنەكانداو، دانانى لە مىزى دادگاكاندا
(بۇ چاوبەسى مەردم). ئەگەرچى ئەم
رىزلانەش لەخۆيدا! دەرخینرى، بەلام ديارە
پاش بە مەنھەجكردى.

● قورئانى پىروۆز، لە گشت چاخ و سەردەمىكدا
لەلایەن زاناکانى ھاوچەرخەو بەيەخ و گرنكىي
خوى دراومتى و، كتیب و بابەت گەللىكى لەسەر
نووسراو (جەلالەدىنى بولقىنى) لەكتىبى
(مواقع العلوم فى مواقع النجوم) دا دەلى: پتر
لە (٥٠) زانستى جۆراوجۆر، لەمەر قورئانەو
تۆمار گراون.

(سىووتى) - كەلە (٩١١) - ى كۆچى كردوو - لە
كتىبى (التحبير فى علم التفسیر) ئەو
زانباريانەى لەبارەى قورئانەو نووسراون
گەياندووئەتى بە (١٠٢) جۆر، ديارە رۆژ بە
رۆژيش تەفسىرو رافەى قورئان گەشە دەكاو پىش
دەكەوئەت.

(صحیح) و رهوانه کهیدا، چونکه له تهفسیره کاندایه شیکې زوړو زمبه نند، به ناوې (اسباب النزول) هوه کۆکراوته هوه بۆته مال له سه رمان، که چی زوړیکیشی له گهل واقعی ئیسلامدا ناگونجی، له م داوییه دا بوو شیخ (موقبیل) یه مهنی له وبارمده هه وئیکې زوړیدا، به لام زوړ که می به (صحیح) دهستکه وت، نه ویتزی یان لاوازه، یان هه لبه سراوه.

(۲) له مونساه به و په یومندی نیوان نایه ته کان بکۆلینه وه، بۆ نه مهش سوود له (التفسیر الکبیر) و (فی ظلال القرآن) و (البرهان) و مر بگير درئ.

(۳) نه و بیژم و شان ه که بۆ چهند ماناو مه به ستیک هاتوون لیکبدرینه وه، بۆ نمونه: بیژم (هدی) بۆ پتر له (۲۰) مانای جیاواز هاتوو.

(۴) زانینی (تشابه) له نیوان وشه لیکچوو ده کاندایه بۆ نمونه: (قل إن هدی الله هو الهدی) له جیگایه کیترا (قل إن الهدی هدی الله)، یان (انی یکون لی ولد) له جیگایه کیترا (انی یکون لی غلام).

(۵) سه رمتاو کۆتایی سوورمه کان هه لسه نگی نریت، چونکه نه ر به وردی ته ماشای نه و پروودی قورئان بکړیت، روون ده بیت ه وه که سه رمتای سوورمه ته که، له چی ده دوی، کۆتاییه کهیشی هه ر له وه ده دویت، که نه مهش په یومندی سوورمه ته که پیکه وه جو ش ده دا.

(۶) جیا کردنه وه ناسینی سوورمه (مه کی) و (مه دنی) یه کان، بۆ نه مهش قسه ی راست نه و دیه که:

هه ر به شیک له قورئان به ر له هیج رمت هاتی، ده بیت ه مه کی، نه ویشی پاش کۆچ و هیج رمت که وت بیت، ده بیت ه (مه دنی)، شیاوی باسه ته رتیب و ریکخستنی نایه ته کان له هه ر سوورمه تیکدا (ته وقیف) یه و به فه رمانی پیغه مبه ره ﷺ، واته: نابی نایه تی سوورمه تی برئ بۆ سوورمه تیکتر، و میان شوینگۆرکی پی بکړیت،

به لام مه سه له ی هۆنینه وه و ریکخستنی سوورمه کان به م شیومه که ئیستا هیه به فه رمانی خه لیفه (عوسمان) بوو ﷺ نه لبت نه ویش به حزووری هاوه له پسپۆرمانی قورئان بوو، نه و کارمی ه نه نجام دا، گشت رایان له سه ر داو بوو به (نیجماع)، نه گینه سوورمه کان له بنه رمتا به م شیومه ی خواره وه دابه زیوون:

سوورمه مه کییه کان: (عه له ق، فه له م، موزمه میل، موده سسر، مه سه د، ته کویر، نه علا، له یل، فه جر، زوحا، ئینشیراح، عه صر، عادیات، که وسه ر، ته کاسور، ماعوون، کافیرون، فیل، صه مه د، نه جم، عه به سه، قه در، بروج، تین، قورمیش، قاریعه، قیامه، هومه زه، مورسه لات، قاف، به له د، گاریق، قه مه ر، صاد، نه عراف، جین، یاسین، فورقان، فاگیر، مه ریه م، تاها، واقعیه، شوعه را، نه مل، قه صه ص، ئیسراو، یوونس، هوود، یووسف، حیجر، نه نعام، صافقات، لوقمان، سه به و، زومه ر، غافیر، شوورا، فوصصیلته، زوخروف، دوخان، جاسیه، نه حقاف، زاریات، غاشیه، که هف، نه حل، نووح، ئیبراهیم، نه نبیاو، مؤمینون، سه جده، گوور، مولک، حاققه، مه عاریج، نه به و، نازیعات، ئینفیگار، رووم، عه نکه بووت).

مه ده نیه کانیش:

(به قه ره، نه نفال، ئالی عیمران، نه حزاب، مومته حینه، نیساو، زه لزه له، حه دید، موحه ممه د، رمعد، ره حمان، ده هر، ته لاق، به یینه، حه شر، قه له ق، ناس، نه صر، نوور، حه ج، مونافیقون، موحاده له، حوجورات، ته حریم، صه ف، جومه د، ته غابوون، فه تج، ته وبه، مائیده)، نه م سه ر ژمی ریه شمان بۆ مه کی و مه دنی، به پی هه ندی رپوایه ته.

(۷) زانینی سه رمتاو کۆتایی و، ئاخه به ش له قورئان، بۆ نه مه زاناکان کیشه یان نییه، که سه رمتای سوورمه تی (عه له ق) یه که م به ش بوو

له قورئان له (حیراد) ۱ بۆ پیغه مبه‌ر ﷺ هاتوو.

۸) قورئان به (۱۰) شیوه (قراءات العشر) ده‌خوینریته‌وه، دیاره‌که ئه‌گه‌ر به‌ده‌رله‌م ده شیومیه هه‌بوو، ئه‌وه به (قراءة الشاذة) داده‌نری و، وه‌کو قورئان کاری پیناکری، بۆ نموونه: خویندنه‌وه‌ی (انما یخشی الله من عباده العلماء...) به (انما یخشی الله من عباده العلماء) به‌لام وه‌کو فه‌رمووده‌یه‌که وهرده‌گی‌ردری‌ت و کاری پیده‌کری. ۹) نیوه‌ی یه‌که‌می قورئان له فاتیه‌وه‌یه، هه‌تا (نوون) ی (لقد جئت شیئا نکرا) ی سووهرتی (که‌هف) یان (ف) ی (ولیتلطف) ی هه‌مان سووهرت.

۱۰) ئایه‌ته‌کانی قورئان (۶۵۰۰) ئایه‌ته، نیوه‌ی یه‌که‌می له (فاتیه) وه‌ ده‌ست پیده‌کات، بۆ ئایه‌تی (فألقي عصاه فاذا هی تلقف ما یأفکون) ی سووهرتی (شوعه‌را)، له‌وی‌شه‌وه بۆ کو‌تایی سووهرتی (ناس) به‌شی ناخریه‌تی.

۱۱) وشه‌کانیشی: (۷۷۴۳۹) وشه‌یه، بیژهی (الله) ی پی‌رۆزیش (۹۸۰) جار هاتوو، به‌پیی ناماری (محمد فواود عبدالباقي).

۱۲) پیته‌کانی: (۳۲۱۸۰) پیته.

(نه‌سه‌فی) له کتییی (مجموع العلوم و مطلع النجوم) دا هه‌ولتییکی زۆری داوه بۆ ئه‌وه‌ی بزانی‌ت هه‌ریه‌که له پیته‌کانی قورئانی پی‌رۆز، چه‌ند جار له قورئاندا هاتوون، که دیاره ئه‌مه‌یش ئه‌وپه‌ر به‌ته‌نگه‌وه هاتنی زاناکان نیشان ده‌دا به‌ده‌م قورئانه‌وه، جا دهره‌نجام به‌م شیومیه‌ی خواره‌وه راپۆرتی داو گو‌تی:

أ (ئه‌لیف): ۴۸۷۴ جار هاتوو.

ب (بی): ۱۱۴۲۰ جار هاتوو.

ت (تی): ۱۴۰۴ جار هاتوو.

ث (ئی): ۱۰۴۸۰ جار هاتوو.

ج (جیم): ۳۳۲۲ جار هاتوو.

ح (حی): ۴۱۳۸ جار هاتوو.

خ (خی): ۲۵۰۲ جار هاتوو.

د (دال): ۵۹۹۸ جار هاتوو.

ز (زال): ۴۹۳۴ جار هاتوو.

ر (ری): ۲۲۰۶ جار هاتوو.

ذ (ذی): ۱۶۸۰ جار هاتوو.

س (سین): ۵۷۹۹ جار هاتوو.

ش (شین): ۲۱۱۵ جار هاتوو.

ص (صاد): ۲۷۸۰ جار هاتوو.

ض (ضاد): ۱۸۸۲ جار هاتوو.

ط (طی): ۱۲۰۴ جار هاتوو.

ظ (ظی): ۸۴۲ جار هاتوو.

ع (عه‌ین): ۹۴۷۰ جار هاتوو.

غ (غه‌ین): ۱۲۲۹ جار هاتوو.

ف (فی): ۹۸۱۳ جار هاتوو.

ق (قاف): ۸۰۹۹ جار هاتوو.

ک (کاف): ۸۰۲۲ جار هاتوو.

ل (لام): ۳۳۹۲۲ جار هاتوو.

م (میم): ۲۸۹۲۲ جار هاتوو.

ن (نوون): ۷۰۰۰ جار هاتوو.

ه (هی): ۲۶۹۲۵ جار هاتوو.

و (واو): ۲۵۵۰۶ جار هاتوو.

لا (لام ئه‌لیف): ۱۴۷۰۷ جار هاتوو.

ی (ئی): ۲۵۷۱۷ جار هاتوو.

۱۳) رینمایی بۆ ته‌فسیر کردن: هه‌تا ده‌ست بداو بگونجی‌ت، ته‌فسیر به قورئان بکری‌ت، خو ئه‌گه‌ر توانای ئه‌وه نه‌بوو، ئه‌وسا به فه‌رمووده‌مان، پاشان به وته‌و قسه‌ی هاوه‌لان، ئه‌وجا ته‌فسیری پاشینان (تابعین) وه‌کو: (مواجهیدی کوری جه‌به‌ر، سه‌عدی کوری جو‌به‌یر، عیکره‌مه‌ی به‌نده‌ی ئیبن عه‌باس) عه‌تای کوری ره‌باح، شیخ جه‌سه‌نی به‌صری، مه‌سروق، سه‌عدی کوری موسه‌یب، ئه‌به‌له‌الیه، ره‌بیعی کوری ئه‌نه‌س، قه‌تاده، زه‌حاکی کوری موزاحیم) و ده‌یان زانی تر، ئه‌گه‌ر چی ده‌گونجی له هه‌ندی جی‌گادا (ئیسرائیلیات) وه (نه‌صرانیات) تی‌که‌ل به ته‌فسیره‌کانیان کرابی، به تایبه‌تی ئه‌گه‌ر له

بكات.

(سيووتى) له كتيبى (ئيتقان) دا دەلىت: ناودارو
هەلگە وتوانى ھاۋەلەن بۇ تەفسىرى قورئان، ئەم
(۱۰) كەسەن: (ئەبۇبەكرى صديق، عومەرى
كۆرى خەتاب، عوسمانى كۆرى عەفان، عەلى كۆرى
ئەبى تالىب، ئىبن عەباس، ئىبن مەسعود،
ئوبەى كۆرى كەعب، زەيدى كۆرى سابىت، ئەبۇ
مووسا ئەشعەرى، عەبدوللەي كۆرى زوبەير)
بەشيك لەخوار ئەمانەشەۋە خەلگىكى زۆر
بوون، ۈمكۈ: (ئەنەسى كۆرى مالىك، ئەبۇ
ھورەيرە، ئىبن عومەر، جابرى كۆرى عەبدوللە...
ھتد) ديسان خۇاى بەبەزمى لەھەموان خۇش
بىي و سەريان بەرز بكاتەۋە لە رۇزى پەسلان و
بەرى.

تەفسىر لەئاخىرى تەمەنى (بەنى ئومەيە) و
سەرمتاى سەرھەلەنى (عەباس) يەكەندە
نووسرايەۋە، بەلام (فەرموۋدە) بەرلەۋە دەستى
كرد بە نووسىنەۋە، گرنگىيەكى ئىجگار زۆرى
پىدراۋ كرابە چەند (باب) يك، تەفسىرىش
(باب) يكى بوو، ئىتر ۈمكۈ ئىستا لەسەرەتاۋە بۇ
كۆتايى سوورمت بەسوورمت ئايەت بە ئايەت
تەفسىر نەكرابوو، دوايى كۆمەلگىكى زۆر ھەلسان
بە تەفسىر كردنى، بەلام بەشيوەى كتيب
نەكەۋتە ناو، ئەوسا بۇ دواتر دەستەيەك ھاتن
ۈمكۈ: (ئىبن ماجە / ۲۷۳ م)، ئىبن جەريرى
تەبەرىي (۳۱۰ م) نەيسابوورىي (۳۱۸ م)، ئىبن
ئەبى حاتمە / ۳۲۷ م) تەفسىرىان كوردو
(ئىسناد) يان دايە لاي، ئەۋەى رىۋايەتيان
ليۈمكردوۋە، لەپىغەمبەرۋە (، يان لەھاۋەلەن،
يان لەپاشىنان، دواى ئەمانەش ھەندىكىتر
پەيدابوون (ئىسناد) دكانيان كورت كردهۋە بى
ئەۋەى بلىين قەسى فلانەكەسە، لەمەۋە واى
ليھات رىۋايەتى راست و ناراست لەيەك ئالوزان و
جيا نەدەكرانەۋە.

(عەبدوللەي كۆرى سەلام) و (كەعبولنەحبار) و
(ۈمەبى كۆرى مۈنەببە، عەبدولەلىكى كۆرى
عەبدولەزىزى كۆرى جورمىج) رىۋايەتيان
كردبىت، شىۋاى باسشە ھەر ناۋچەۋە ولاتيك
(ئىمام) و پىشەۋايەكى ھەبوۋە، رىۋايەتيان ليۋە
كردوۋە تەقلیدو لاسايى ئەۋيان كرددۆتەۋە، بۇ
نمۇنە:

لەمەككەدا (عەبدوللەي كۆرى عەباس)
سەرقاتلەۋە پىشەنگى رافەكەرانى قورئان بوۋە
گوئيان بۇ ئەۋ گرتوۋەۋە لەۋ پەپرەۋىيان
كردوۋە، پاشان شاگردو قوتابىيەكى زۆرىشى
پىگەياندوۋە، جىي ئەۋيان گرتۆتەۋە، ۈمك:
(سەئىدى كۆرى جوبەير، كە مخابن سالى (۹۵) سى
كۆچى بەدەستى (حەجاج) شەھىد كرا! يا
(موجاھىدى كۆرى جەبر) كە سالى (۱۰۴) سى
كۆچى مائىۋاىي كرددو دىناى بەجىھىشت، يان
(تاۋسى كۆرى كەيسانى يەمەنىي) سالى (۱۶۰) سى
ك، كۆچى دوايى كردد، يان (عىكرەمە) سالى
(۱۰۴) سى كۆچى، گەراۋە بۇ لاي خوا، يان (عەتاي
كۆرى ئەبى رەباح) كەسالى (۱۱۴) سى ك، كۆچى كردد،
خۇاى دلۇفان لە گشت خۇش بىيت.

لە مەدىنەشدا (ئوبەى كۆرى كەعب) بوو بە
مامۇستاۋ پىشەۋايان و گوئيان بۆئەۋ دەگرت و
چاۋ لەۋ دەكرا، ئەمانەش شاگردە
ھەلگەۋتوۋەمكەنيەتى: (روھەيى كۆرى مەھران)
كە سالى (۹۰) سى ك، كۆچىي دوايى كردد.

دوۋەم: (موجەمەدى كۆرى كەعب) سى (قورمىزى
/ ۱۸ ك) كۆچى دوايى كردد.

سىيەم: (زەيدى كۆرى ئەسلەم / ۱۳۶ ك) مائىۋاىي
كرد. خوا لييان خۇشبىت.

لە (عىراق) شدا (عەبدوللەي كۆرى مەسعود)
پىشەۋاۋ قەسە رەۋاج بوو، خەلگىكى لەۋەۋە
قورئانان ۈمرگرت و، زۆرىكىش رىۋايەتيان ليۋە
كردوۋە، خۇاى مېھربان سەربەرزى قىامەتيان

● تەفسىر دووبەشە:

يەكەم: تەفسىر بە (ئەسەر) وەكو ئەمانە:

۱- تەفسىرى ئىبن عەباس.

۲- تەفسىرى ئىبن عوفەينە.

۳- تەفسىرى ئەبى حاتمە.

۴- تەفسىرى ئەبى شەيخى ئىبن حىببان.

۵- تەفسىرى ئىبن عەطىيە.

۶- ئەبى لەيسى سەمەرقەندىي (بىر العلوم).

۷- ئەبى ئىسحاق (الكشف والبيان عن تفسير القرآن).

۸- ئىبن جەررى تەبەرىي (جامع البيان فى تفسير القرآن)

۹- ئىبن ئەبى شەيبە.

۱۰- معالم التنزيل (بەغەۋىي).

۱۱- تفسير القرآن العظيم (ئىبن كەسىر).

۱۲- الدر المنثور (سيووتى).

۱۳- فتح القدير (شەۋكانى).

دووم: تەفسىر بە رەئى: واتە: لىكەندەۋى قورئان بە راۋبۇچۈۋى لىكەندەۋەكە، بى ئەۋە لەگەل رۇخى شەرىعتى ئىسلامدا بخوات! بىگومان تەفسىرى ۋا لە ھىلە سەردەككەكانى قورئان دەجىتە دەرى ۋ، دەكرىتە خزمەتكارى راۋبۇچۈۋى (موفەسسسىر) لەكەو لەسەر (مەزھەب) ۋ بىرۇكە ىخۇى نەك ھاۋەلەن ۋ پاشىنانيان- تەفسىرى دەكەت، وەكو تەفسىرى (زەمەخشەرىي ۋ، جوببایى ۋ، ئىبنولئەصەم ۋ، ئىبن عەرەبىي)، زەمەخشەرىي تەفسىرەكەى خۇى پركردوۋە لە راۋبۇچۈۋى (مەعتەزلىكە) كان، (ئىبن عەرەبى) یش - كەناۋبانگى بە موفەسسسىرىكى صۇفى دەرکردوۋە بەئارزوۋو مەىلى خۇى سوورمت ۋ ئايەتەكانى لىكەدوۋمەۋە، بۇ نموونە: لە تەفسىرى ئايەتى: (ورفعناه مكانا عليا) مەريەم ۵۷/ دەئى: جىگەى رۇحانىيەتى (ئىدىرىس / عليه السلام) خولگەى رۇۋە (فلك الشمس)! دەتۈۋى پتر لە كىتبى

(التفسير والمفسرون) سى دكتور زەمەبىي، سوود

ۋەرگىرىت، ديارەكە تەفسىرى ۋا، ھەرامەۋ رىي

پېنەدراۋە، ئەمانەش بىرېكى ئەۋ تەفسىرانەن:

- ئەبى عەلى جوببایى.

- ئىبنولئەسەم.

- ئىبن عەرەبىي.

- زەمەخشەرىي (خوارزمى عىراقىي).

- نەسەفىي.

- خازن.

- بىر المحيط (ئەبى ھەيان).

- بەيزاۋىي.

- جەلالەدىن.

● ۋەرگىرپانى قورئان: (ترجمة القرآن):

قورئان ۋەرگىرپان دووبەشە:

يەكەم: پىت بەپىت ۋ (حرفىي) لە، ئەمىش

بىرىتىيە لەۋەرگىرپانى بىزەۋ وشەكان،

لەزمانىكەۋە بۇ زمانىكىكىر، بەشىۋمىيەك لە

ھۇنىنەۋەۋ رىكخستىدا پىرەپىر لەپەك بىچن.

دىارە ئەۋانەى كە شارمەزى زمانن ۋ، ئاگادارى

رىزمانن، چاك دىزانن كە: ۋەرگىرپانى ئاۋا

ھەرگىز ۋەكو ۋەرگىراۋەكە - لەگىشت روۋىيەكەۋە.

دەرنەچىت، چۈنكە ھەمۋو زمانىك شىۋەى

تايپەتى خۇشخۋانىي ۋ پەۋانپىزىي ۋ، رىزمانىي

خۇى ھەپە، زاناکان دەئىن: ۋەرگىرپەكە ھەرچەند

بالادەست بىت لە ۋەرگىراندا، ۋەرگىراۋەكە ناكات

بە پەلەى ۋەرگەپراۋەكە، بۇپە بەلەيانەۋە كارى ۋا،

ھەرام ۋ ناردەۋاپەۋ ناپى دەرفەت بىرپىت.

دووم: ۋەرگىرپانى تەفسىرى مەۋزۋىيە، واتە:

گەيانەدى ماناۋ مەبەستى قورئانەكەپە بە

دەستەۋازىيەك نىزىك بىت لە دەقى قورئانەكەۋە،

بى شىك ۋەرگىران ۋ تەفسىرى ۋا دروست ۋ

پەۋاپە، (ئىبن تەيمىيە) دەئىت: (ۋاما مخاطبة

أهل الإصطلاح باصطلاحهم و لغتهم فليس

بمكروه إذا أصبح إلى ذلك، وكانت المعانى صحيحة،

كمخاطبة العجم من الروم و الفرس و الترك

بلغتھم و عرفھم ، فإن هذا جائز حسن للحاجة، و إنما کرهه الأئمة إذا لم یحتج إلیه..) ھر لہبەر نہمەش بوو پیغەمبەر ﷺ (فەرمانی بہ (زمیدی کوپی سابیت) کرد، بجئی فیئری شیوہ نووسینی زمانی (یەھوود) ببی! جا ھەرلەم سۆنگەشەوہ زاناگان بەدەر لە ئەبی حەنیفە- ئەگەرچی دەلێن پەشیمان بۆتەوہ ریگە نادەن نوێژ بە غەیرمژ عەرەبیی بخوینریت.

لەکۆتاییشدا لەخوای کارجوان و بالادەست دەخوایین، موسلمانان پتر ڕوو بکەنەوہ خوڕان و سوننەتی پیغەمبەر ﷺ ،) ھەر وەکو چەرخێ یەکەم وەری بگرن و کاری پێیکەن.

- ۱- (إتحاف الإخوان بخلاصة علوم القرآن) نووسینی بهریز: جه‌نابی (مامؤستا مه‌لا عوسمان عبدالعزیز)ی ر‌ه‌حمه‌تی.
- ۲- مقدمة التحقيق (محمد إبراهيم البتا) لیکۆلهرمودی (ئین ک‌ه‌سیر).
- ۳- مقدمة ابن کثیر (ت‌ه‌فسیری ئین ک‌ه‌سیر).
- ۴- پیش‌ه‌ک‌یی قورنوبیی، چاپی ۱۹۹۳ ز - ۱۴۱۴ ک.
- ۵- مباحث فی علوم القرآن (مناع القطان).
- ۶- حاشیة الحمل علی الجلالین.

ئەم بەرھەممە

لە مێژە ماخولانمە بۆ باشتەر تیگەیشتن لە قورئانی پیرۆز، بۆ دواپیش وەکو ئەرکی سەرشارنی خۆم بینوووسم و بە دیاریی پێشکەش بە گەلەکمەمی بکەم، بۆ ئەوە پتر بە ئەخلاق و ڕەوشت و (قییەم)ی بەرزو ناوازی قورئان خۆ پرازیڤننەو.

بۆ ئەوە ئابوورییەکی پاکز و حەلāl و دوور لە گزێی و خیانت و زیان گەپەنەر بە کۆمەلگە بنیات بنی. بۆ ئەوە فیتری جیهاد و خەبات و هەول و تیکۆشان - بۆ ئازادیی و سەربەخۆیی و، پاراستنی زمان و ھەرھەنگ و کەلتوور و خاک و ولات و نیشتەمانی - ببی. بۆ ئەوە فیتری شیوازی پیکەوێ زیان و ھەلسوکەوت و مامەلە لەگەڵ یەمکیدی ببی. بۆ پاراستنی ھەواری یەکپیزی و تەبابی و، ناشتی و ھیمینی و ئاسوودمیی، بۆ دروستکردنی براپەتی و خۆشەویستی لە ناو گشت توێژەکاندا، بۆ تەحری سیم و پیکەوێمانی (ئوسرە) و خیزان، بۆ فیربوونی زانست و زانیاری، بۆ فیربوونی خوا پەرستییەکی راست و ڕەوان و پەسەند لای خوا.

جا لەبەر ھەموو ئەمانە، لەوکات و ساتە زۆر ئالۆز و شیواودا - لە عیراق و لە کوردستان - چوومە ژێر تەکلیف و ئەرکی سەرشارنی خۆمەو، ئەم کورتە تەفسیرەم - وەکو خزمەتیک بە نەتەوێکەم - نووسی، بە ھیواو ئومیدی باشتەر پیکەیشتن و تیگەیشتن بۆ خزمەتی دین و ولات و نیشتەمان و، تۆکمەتر پیکەوێ بوون و پیکەوێ زیان لەژێر سایە قورئاندا، بەوھیواپە ئەم نەویمەو نەوێ ئاییندە نەتەوێ کوردمان ئاشناتر و شارماتر ببی بە قورئان.. وایە ببی لێی کەبەرنامە زین و رۆژی سەلایە، بەرنامە جیهاد و تیکۆشان و خەباتە، پێرەوی کارو کارنامە مەروفە، بۆ گشت بزووتن و جمووجووتیک، ئەم تەفسیرم بە نەندازە گێر و گرتەکانی کوردستان، تەگەرە ھاتووتە ڕپی، بۆیە ھەر جۆزێی، بەلکو ھەر سوورمەتی بەشیوێ شیوازیکی جیاواز لەوی تر وە بەر ھاتوو، ھەبە درێژتر و ھۆلەر، تیئیدایە تەفسیر بەقورئانە، یان بەفەرموودە، یان بەھەردوو، یان بە ڕاوبۆجوونی ھاوێلان، یان پاشینان، ھەشیەتی ئامازە بە ھیچ کامێک لەوانە نەکراو، بەلام منیش، وەکو چیا سەر بەرزەکانی کوردستان لەبەردەم ئەو ھەموو لەمبەر و تەگەرەکاندا سەرم دانەنواند و تەسلیم نەبووم، ھەتا توانیم - بە یارمەتی خوا - شتیکی ئاوا پێشکەش بە نەتەوێکەم بکەم، بەو ھیواپە بۆ چاپی ئاییندە - خوا یا ر ببی - بتوانین تیرو تەسەلترو باشتری بکەین و ھەندێ جیگای پێویستی، پتر ڕافە بکەین.

ھەولێ زۆریشم دا کە تەفسیریکی پاکزو پوختەر بنوووسم، بەلام مەخابن ئەوێندە لەمبەر و نەستەم زۆر بوو سەرنەکەوتم.

زۆریش سپاسی خوێنەرانی ھێزا دیکەم کە بە چاوی دلسوزانەو لێبوردنەو تەماشای کەم و کورتییەکانی بکەن و ئاگادارمان بکەن لێیان، یان ھەر ڕاو بۆجوون و پێشنیازیکیان ببی، بەدیاریی بینێرن بۆمان، ھەتا لە ئاییندەدا بە ھەموومانەو ئەم بەرھەمە بکەین بەرھەمیکی باشتەر و پوختەر بۆ شکۆفەکانی کوردستان.

سوپاس ھەر بۆ خواپە.

دروودو سلاویش بۆ گشت پێغەمبەرە.

٢٠٠٥/٩/٤ - ١٤٢٦/٧/٣٠ ک

تەيەكەي پېۋىست

مرۇف گەلىك ھىواو ئاۋاتى ھەيە لەم دىنپەدا، ھەندىكىان تەنھا پەيۋىستىن بەم ژيانە كورت و بېراۋىيەۋە ھەندىكى تىرشىيان ھىواو ئاۋاتى ناۋىترەيە و كارى بەردەۋامى لەسەر دەكرىت، بەلام دىمرىنجام ھاتنەدىي و سەرگەۋتن تىيادا نامانجىكى زۆر گەۋرەتر لەدىنپاى بېراۋى لەپشتەۋەيەۋە خاۋەنەكەي ھەموو خەۋنەكانى بۇ سەرۋەرى ئايىنى خاۋىە لەم ژيانەداۋ سەر بەرزىي و رزگارى خۇيەتى لەدىنپا ھەمىشەيەكەي تىردا، مامۇستا مەلا ئەحمەد كاكە مەحمۇد يەككىك بوو لەو پىپاۋەنى كارى زۆرى كرد لەتەمەنى خۇيداۋ خەۋن و ئاۋاتى زۆرىشى ھەبوو لەم ژيانەدا كە بېتەدى، يەككىك لە خەۋن و ئاۋاتە زۆر گەۋرەكانى بىيىنى تەفسىرەكەي بوو بەچاپكراۋى، تابزانىت ماندوۋبوون و شەۋنخوۋنى خۇي لەپىناۋى نوۋسىنەۋەيدا بەرھەمى پېۋىستى ھەبوۋە و بەم كارەي خىزمەتلىكى بەقورئانەكەي خاۋا بەندە باۋمردارەكانى كىردوۋە، مەخابىن ئەم ئاۋاتەي نەھاتە دىي و تەفسىرەكەي ئىستا بەبى بوۋنى خۇي لەژياندا چاپ و بلاۋكردنەۋەي بەخۇيەۋە بىيىي و كەۋتە بەر دىدى خۇيەنەرانى كورد، بەلام ئومىد ھەيە ئىستا لەگۆرەكەيدا بەئاگاۋ دىلخۇشەۋە دىزانىت كە ئىمە بەرھەمەكەيمان بەرئىزو خورمەتەۋە لەنامىز گرتوۋە.

خۇيەنەرى خۇشەيست : ئەم بەرھەمەي بەردەستت ئەنجامى ھەۋل و ماندوۋبوون و شەۋنخوۋنى زاناۋ موفەسىرى مۇجاھىدى گەلەكەمانە كەچەندىن ساڭ لەگەل نوۋسىنەۋەۋە رافەكارى ئايەتە پىرۋەزەكانى خاۋى گەۋرەدا ژيانى بەرئ كىردوۋە و دىۋاجار ئەم تەفسىرە پۇخت و پوۋنەي ئى بەرھەم ھاتوۋەۋە زۆرخەمى ئەۋەي بوۋە بەزمانىك بىنوۋسىتەۋە كە ھەموو كوردىك لىي تىبگات و بەماناۋ مەبەستى قورئان ئاشنا بىت.

مامۇستا ئەحمەدى باۋكەم رۇيشت و بەجۋانترىن شىۋە بۇلاي خاۋى خۇي بەرئ كىرا و مۇسلمانان چاۋ بەفەرمىسك و دەم بەدوۋە خاۋاھىزىيان ئى كرد، رۇيشت و خۇي ئاسوۋەدە كرد لەخەم و مەيىنەتتەيەكانى دىيا و لەدۋاى خۇي خەرمانىكى گەۋرە لە كىتب و نوۋسىن و قەسەۋ ئامۇژگارى لەبىرنەكراۋى بۇ بەجىھىشتىن، ئەۋ زەخىرەيەكى نەبېراۋى بۇ قىيامەت لەگەل خۇيدا برد، بەسە بۇ مامۇستا مەلا ئەحمەد جىھاد و سەنگەرنىشىنى رۇزە سەختەكان لەپىناۋى خاۋا سەر بەرزى باۋمرداراندا كەنەۋە يەككىك لەپىشەنگان و عەلەمدارانى بوو، ھەروەھا بەسە بۇي ئەم بەرھەمە بەنرخەي كە روۋنكردنەۋەي ماناۋ مەبەستى قورئانە بۇ ئەۋانەي بەدۋاى ھەق و راستىدا دەگەرئىن و ئەۋىندارى قورئان.

مىنىش ۋەك كورى ئەم زانا مۇجاھىد و موفەسىرەي قورئان، كە لەماۋەي نوۋسىنى ئەم تەفسىرەدا لەخىزمەتى مامۇستادا بوۋم و لەنزىكەۋە لەخەم و ماندوۋبوۋنى ئەۋ لەپىناۋى بەئاكام گەياندنىدا بەئاكام، ۋەبەلئىم بە باۋكى خۇشەۋىستەم دابوۋ كە لەدۋاى بلاۋبوۋنەۋەي و لەچاپى دوۋەمدا پىچوۋنەۋەۋە لىكۆلئىنەۋەيەكى شاپىستەي بۇ ئامادە بكەم، ئىستاش دوۋبارە بەلئىن بە ئىۋەي خۇشەۋىست و باۋكى بەرئىزم دەدەمەۋە كە جگە لەۋەي رىبازەكەي بەرنادەم ئەۋ كارەش بۇ بەرھەمەكەي ئەنجام دەدەم و شەرفى ئەۋە بەخۇم دەدەم كە لەسەر ئەم تەفسىرەي باۋك و مامۇستا و رىئەۋنىكارى ژيانە مامۇستا مەلا ئەحمەد كاكە مەحمۇد شتىك بىنوۋسەم ، ۋەھەۋلى جىددى بۇ دەدەين كە بتوانىن بەھاۋكارى مۇسولمانان ئەۋ كىتبەنەيشى كە بەچاپ نەگەمىشتوۋن بۇي چاپ بكەين انشاءالله؛ داۋاكارم لەگەل بىيىن و خۇيەندەۋەي ئەم تەفسىرەۋە ھەر بەرھەمەكى تىرى مامۇستاي رەحمەتتە، دىۋەي خىرى بۆكەن و لەخاۋى گەۋرە بىپارئىنەۋە كەلەگەل پىغەمبەران و شەھىدان و پىپاۋچاكاندا ھەشەر بكىت (ۋەسەن اولۇك رەققا).

عەرفان ئەحمەد كاكە مەحمۇد

وتەى بلاو كەرەوھى ئىجسان

وہ ناو خودا کہ دھندمو دلۇفانہ
سوپاس بۇ خوا کہ راھینہری جیہانہ

ھىژايانى خوینەر، خوینەرانی ھىژا

لەو کاتەوھى تیشكى خۆرەتاوۋى قورئانى پىرۇز، وەدەشت و بانى كوردستان كەوتوھ. سەرجهم بوارەكانى ژيانى كۆمەلایەتى و تاكەكەسى ئیمەى بە بارىكى باشترا گۆرپوھ. كە ئاماژە پىدانى خىرايچى مەودايەكى ھىچگار زۆرو پىسپۆرپىيەكى تايبەتى دەوۋى، بەلام ئەوئەندە فرىا دەكەوين بلىيىن: سەرجهمى گەورە پىاوانى مېژوووسازى دويىنيمان و زۆربەى ئەمىرۇمان، ئەلفوبىيى خویندنیان بە ئەلفوبىيى قورئان خویندن، لە حوجرەى مزگەوتەكانەوھ، دەس پى كرده كە شان لەشانى زانكۆ گەورەكانى دونيا دەدەن. بۆيە خزمەت بەقورئان، وپراى خزمەتلىكى ئايپىنى و ئەركىكى نىشتمانى. رىزلىيان و خزمەتە بە مېژوو كولتوورى نەتەوايەتيمان. ئەوئەتا بە خوشحالىيەوھ، ئەم بەرھەمە رازاويە وەك حەلقەيەكىتر لەو زنجىرە خزمەتانەى بەقورئانى پىرۇز و كىتپ خانەى كوردى كردوو مانە پىشكەشى خوینەرى ھىژاى كوردى دەكەين. دلىيان كىتپخانەى كوردى زۆرتەر دەرپازىنيتەوھو خوینەرى كوردى تامەزرۆى قورئان، تام و جىزى تايبەتى لى وەردەگرى.

جىي ئاماژە پىدانە كاتى سەرقالى ئامادەكردنى تەفسىرى رامان بووين، بەداخ و پەزارمىيەكى زۆرەوھ ھەوالى كوچى دوايى نووسەرى پايەبەرز، كۆچكردوو مامۇستا مەلا ئەحمەد كاكە مەحموود بەدەستمان گەيشت. بەرىزيان زۆر تامەزرۆى بىيىنى ئەم بەرھەمەى لە دەستى خوینەراندە دەكرد بەلام بەداخوھ سەرەپاى ھەولى تايبەتى و ئاواتى ئیمەيچ، تا سىپىنەوھى تەنگ و چەلەمەى سەرپى، بەپىي فەرموودەى «كل نفس ذائقة الموت» بەئىزنى خوداى مەزن، دونىاي نەمانى جى ھىشت و بەرەو دونىاي ھەرمان گەپايەوھ. لەخوای بالادەست، دەس بە دۇعا دەرپازىنەوھ (كۆچكردوو) بە بەھەشتى بەرىنى شادكات و تەفسىرى رامان بكاتە مايەى پلە و پاىەى بەرىزيان. لە كۆتاييدا لە سەرجهم خوینەرانی ھىژا دە. خوازين، تىبىنييە بەنرخە كانيان بۇ دەولەمەندتر كردنى ئەم تەفسىرە، بۇمان رەوانە بكەن تاكوو لە چاپى داھاتوودا رەچاۋ بىكرىن و ئیمەو نووسەرى (كۆچكردوو) و سەرجهم ئەو بەرىزانەى بۇ پىگەياندىنى ئەم بەرھەمە ھەوليان داوھ لە دۇعاى خەير بىبەش نەكەن.

سوپاسنامه

سوپاسی هه‌موو نه‌و به‌پێزانه دمه‌که‌م، هاوکارێیان کردم له ئاماده‌کردن و نووسینی
ئه‌م ته‌فسیره کورته‌دا، هه‌ر له تاپێ کردنی، تاپیا چوونه‌وه و هه‌له‌گیری، به‌تایبه‌تی:

• نه‌و برا موسلمان به‌پێزه، که ئه‌رکی چاپه‌که‌ی له ئه‌ستۆ گرت (خودا پاداشی
شیایو بداته‌وه).

• مه‌لا (عیرفان)ی خو‌مان، که به‌راستی زۆر به‌په‌روش و به‌هه‌ول بوو، بۆ به
چاپه‌که‌یانندی.

• کاک مه‌لا (موسته‌ فا محمد جه‌عفر)، که کات وساتیکی زۆری له‌گه‌ڵ ئه‌م ته‌فسیره‌دا
برده‌ سه‌ر.

• کاک (محمد)ی خو‌مان، که هه‌میشه - بێ سه‌خه‌مت وه‌ه‌س بوون - خه‌ریکی تاپێ و
پیاچوونه‌وه‌و رێکخستنی بوو.

• (هودا) خانمی کچم، که به‌شیکی زۆری شه‌وو روژی، له شهن وکه‌ودا بوو.
خودای د‌لوفان، هه‌موان سه‌رکه‌ه‌وتوبکاو، چاودێریان ب‌یت.

ئه‌حمه‌د کاکه‌ مه‌حموود

● بەگيانی پيروزی مامۇستا مەلا عوسمان عبدالعزیز / موفەسیری قورئان و دامەزرىنەرى بزووتنەوہی ئىسلامی و، رابەر و مورشىدى رابوون، كە بە ئىخلاص و ئیمانە پر لە ئوقرەو دۇنيایەكەى قورئانى لا خۆشەويست كردم ھەتا بتوانم ئەم كورتە تەفسیرە بنووسم، بەلام مەخابن كە فریای پەسەندنامەيەكى نەكەوت بوى بنووسیّت.

● بە دايك و باوكم كە زۆرىك ماندوو و خەستە بوون لە رىی پىگەياندن و تىگەياندنم.

● بە خىزان و تاكە تاكەى مندالەكانم كە بەراستى وەختىكى زۆرم لىگرتن و، وە پشتيوانىكى چاك و دلسۆزم بوون.

● بە ھەموو براو خوشكەكانم كە ھەميشە پالپشتم بوون بۆ خویندن.

● بە ھەموو مامۇستا بەرىزەكانم ھەر لە ئەلفبىی قورئانەوہ تا زانیاریەكانى تر.

● بە ھەموو ئەو لاوہ ئیماندارانە كە بە خۆشەويستى قورئان گۆش كراون.

سەرچاوه گان

عه ره بیهی:

۱- ابن کثیر

۲- طبری

۳- أضواء البيان

۴- روح المعانی

۵- فی ظلال القرآن

۶- البيضاوی

۷- الکشاف

۸- التفسير الكبير

۹- القرطبی

۱۰- المصباح المنیر فی تهذیب تفسیر ابن کثیر

۱۱- المنار

۱۲- المراغی

۱۳- المقتطف

۱۴- الأساس فی التفسیر

۱۵- صفوة التفاسیر

۱۶- مجمع البيان

۱۷- الکاشف.

کور دیی:

۱- ته فسیری قورئانی پیروژ

۲- ته فسیری نامی

۳- ته فسیری خال

۴- وەرگیڕاوی مامۆستا ههژار

